

VITÆ
PATRVM.

S . HIERONIMVS .

Peccàrunt Anima. & Corpus. tu christe, dolentis
Sis Animæ medicus. Corporis. iste silex.

M. De. vos inuent. *I Granthòme*

VITÆ PATRVM

DE
VITA ET VERBIS
SENIORVM
LIBRI X.
HISTORIAM EREMITICAM
COMPLECTENTES:
AVCTORIBVS suis et NITORI pristino restituti, ac NOTATIONIBVS illustrati,
Operâ et studio HERIBERTI ROSWEYDI Vltraiectini, è Soc. IESV Theologi.

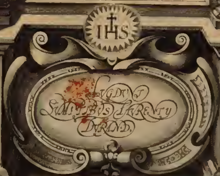
Accedit ONOMASTICON Rerum et Verborum difficiliorum, cum multiplici INDICE.

IHS

M. DC. XVII.

I. Granthom. fec.

ILLVSTRISSIMO PRINCIPI HECTORI

PIGNATELLI DVCI MONTIS-LEONIS; Comiti Burelli ac sancti Angeli Lombardorum; Domino Chiriuolæ, Juliani, Briatici, totiusq; Vallis-Nouensis in Neapolitano regno; in Sicilia Baroni Caroniæ; in Hispania ex præcipuis seu eximijs M M. vni; denique apud Christianissimum Gallorum & Nauarrorum Regem LVDOVICVM XIII. *Regis Catholici Legato, & Oratori lectissimo,*

LAVRENTIVS DVRAND CIVIS, ET BIBLIOPOLA LVGDVNENSIS D. C.

AVD dispar Phrygionibus è varij coloris filo vnum aliquod aulæum formantibus mihi videtur venerabilis, pius, ac doctus pater HERIBERTVS ROSVVEYDVS VLTRAIECTANVS è Societate IESV Theologus, qui è mille aliquot particulis vniforme hoc & cohærens iam antea cusum, recusum, per tot doctissimorum virorũ manus quàm diligentissimè examinatum, nec ideo suo pristino nitori redditum; nunc verò omnibus suis modis ac numeris perfectum, concinnè elaboratum præacuto ingenij sui acumine lambendo, examinando, videndo, & (vt aiunt) eidem vltimam manum admouendo fecit, formauit, effecit, ornauit, perfecit. Vitam, Vitas, Verba, Scita, Sententias, Sermones, Responsa, Apophthegmata, Axiomata, Instituta, Propositiones, Telemata, Assertiones Seniorum, Patrum, Eremitarum, Anachoretarum, Secessorum, seu eorum (qui aperto marte, ac manifesto conflictu dæmonibus congredi cupientes arctioris vitæ studiis incensi turbas fugere, Eremique secessus penetrare non timuerunt) nonnulli, & meritò, vocant. Siquidem, quæ ab iisdem sanctioribus viris sanctiùs instituta, rectiùs dicta, locupletiùs, æquiùs, copiosiùs monita, ornatiùs, feliciùs, fortiùs infestando, prosternendo, vincendo, vinciendo cacodæmonas gesta sunt, in hoc optatissimo volumine vt plurimùm sine dubio esse comprehensa audies, scies, leges. Cùm autem tanti, tam laudabilis, tamque vtilis ac propè diuini operis, ob defectũ priorum exemplarium, copia à plerisque desideraretur, nec adesset; consultò tandem ex amicorum consilio & Christianissimæ Majestatis indulto, beneplacito, priuilegio, pace, venia illud iterum, vt ad publicum commodum spectans, recudendũ, atque in lucem edendum putaui, duxi, habui. Sed cuinam

Palinuro horum Troum ab excidio, & incẽdio Troiano sedatis carnis fluctibus; attritis mundi illecebris; calcatis occultis dæmonũ insidiis in superiores cæli partes aduolãtium, erumpentium, contendentium transfugarum; Cuinam Typhi horum fortissimorum Iasonum,& vigilum Argonautarũ aureum Colchidis insulæ vellus, post tot longa, nocturna & diurna discrimina rerum, ac inaccessas marium syrtes horrendósque scopulos, superatos affectantiũ captantium, assequentium; Cuinam Mosi mortalium peritissimo, sapientissimo, lectissimo huius Israëlitici populi ab Ægypto exulantis, & per miras marium, ac fluuiorum sectiones, incultaque terræ loca ad promissum sibi à DEO solum commeantis nauigij clauum, commeatus curam, manuductionem, vigiles animos, manus, munus committerem, fiderem, confiderẽ, coniicerem, conferrẽ non habui citiùs, quàm tibi. Tu enim, ILLVSTRISSIME PRINCEPS, oriundus cùm sis ab antiquâ, & illustri PIGNATELLORVM EX CAMILLO familiâ (in quâ XX. aut illustrissimi sine adoptione vllâ Principes, aut vigilantissimi Duces, aut præstantissimi Marchiones, aut excellentissimi Comites annumerantur) ET HIERONYMA COLVMNA ET ARAGONIA MARCI ANTONII COLVMNA illius quondam famosissimi & bellicosissimi Romani principis (qui in Lelepentino illo nauali prælio innitens maiorum vestigiis, & firmissimo CHRISTI firmatus præsidio tum Martis, tum Neptuni partibus ac munere functus victor triumphatórque post ingentem Turcarum cladem communi hostium, & barbarorum stupore, terrore, maximâ omnium Christianorum præ gaudio acclamatione, sed singulari Pij V. Pontificis Maximi lætitiâ, & voto, ascendens Romam rediit) Sorore, HECTORIS nomen, virtutem, fortitudinẽ, per COLVMNÆ hieroglyphicon in materno stemmate lectissimè appositum, adscriptum significata retinens, etiam illam à maioribus partam, tibi innatam, tribus tui ornatissimi stemmatis aureis vasculis figuratam ex animo licet inauditam conseruas; eámque cottidiè in omnes, quibus commendatio, nota, vel insigne aliquod inest veræ Pietatis, Religionis, Virtutis, Fidei, Doctrinæ, Disciplinæ, maximè in Religiosorum cœtus, & Clerum exerces liberalitatem, benignitatem, vrbanitatem, clementiam. Tui sunt luxus, tua conuiuia, tuæ aleæ, tui ludij, mimi, parasiti, tuæ scenæ regia illa ædificia, viæ, horti, fontes, arboreta ingenio vel effectu admiranda quæ instruis, & adornas miserorum vsibus. Aræ, altaria, vetera templa, cœnobia, xenodochia instaurata, aut noua instituta pleraque tui sunt operis. Ita largiter, & perenniter tam priuata, quàm publica in vagos, & egenos tua summa fluunt beneficia, vt neque cælum ipsum cum stellatis flammarum suarum agminibus magis ordinato, liberali, & certo cursu, situ, motu, fluxu, influxu in hæc inferiora influere videatur, quàm tuæ in omnes orthodoxæ fidei cultores, liberales actiones. Imitaris illud infinitum, inexhaustum, inaccessum, æternitatis columen, culmen, indeficiénsque & perfectum eiusdem exemplaris nempe solis lumen; fructus enim seu compensationes tuorum beneficiorum, censes, fecisse, illuxisse, donasse. Vasa largitionum tuarum, & fontem humanitatis tuæ viduis, & orphanis vltro reseras, quo-

rum

rum susceptor, & adiutor cùm sis, & perditoribus infensus, eosdem subamplissimâ, latissimâ, gratissimâ alarum tuarum vmbellâ, vmbrâ in ardentissimos æstiuæ areæ solares æstus protegis. Iuncta est tecum indissolubili matrimonij vinculo stirpe illustrissima, dotibus mentis, ac corporis ornatissima CATHARINA A CARACIOLA, ET MENDOZA COMITISSA SANCTI ANGELI, additque tuis suo ex paterno stemmate Leone, & ex maternis crattis ac repagulis cum inscriptione procemij salutationis Angelicæ insignibus fortitudinem, dulcedinem, vigilantiam, & misericordiam. Illa beato tibi miseranti pauperum, prostratis & oppressis malis opem ferenti, tot terrâ, & mari periculis diuinitùs eruto, quem nullus, nec à DEI, nec à REGIS, nec à RELIGIONIS APOSTOLICÆ, nec à LEGIS viis flexit deuius error, cuique omnia prosperè cedunt, tibi, inquam adstans te exhilarat,

Instar palmitis vberi
Prouentu grauidi, & comâ
Cingentis viridi domum;
Ceu plantaria fertili
Pubescunt oleæ solo,
Iucundo tibi liberi
Cingunt agmine mensam.

Omitto reliquas tuas virtutes ne in longas Panegyrici voces aut Orationis schemata, & partes præter fas protrahatur, prolabatur, protendatur hoc luminare Epistolium. Sileo rectum, de DEO, quem concipis sensum, rectùmque tuum in eundem quem formas cultum; rectam rectissimæ tuæ rationis scintillam; mirandum iudicij lumen, numen, acumen; taceo rectam in moribus & omnibus actionibus tuis vitam, honesti normam, institutum, disciplinam; rectum tuum in vndoso illo imperandi mari cursum, nimirum prudentiam in ciuili & militari administratione, incredibilem sapientiam in consiliis eruendis, dandis, edendis, delectum in viris, argutiam in dictis, fortitudinem in aduersis, tranquillitatem animi, & vultus in omni euentu & fortunâ, fidem in Regem, in socios, in populos; æqui, iurísque distributionem in omnes; artem, ingenium, regias impensas in fabrilibus operis, & substructionibus; dignitatem corporis, venustatem oris, præstantiam mentis; prætermitto cætera denique, quæ te inter Hispanos per Vniuersum, Numam aut Lycurgum memorãt, ornant, celebrant. Habes posteros in oculis, ac in omnibus operibus tuis nonnisi DEVM O. M. aut alienum siue publicum fructum spectas.

Tu ciuem patrémque geris; tu consulis vrbi;
Non tibi: non tua te pungunt, sed publica damna.

Sed si verissimum est vetus hoc adagium, Aquilas videlicet non captare muscas, nec spectra leones: profectò inuictissimus ille Hispanorum Diespiter Augustus Philippus III. præsciuit tuã mentem, nouit tua bona, vidit tuas virtutes, cùm te ante tricesimũ ætatis tuæ annum, Proregem suum, Curatorem, Vicarium, Dispensatorem, Prouisorem, Defensorem, Administratorem generalem in Cathaloniam Hispa-

niæ prouinciam misit. Ibi tu per septennium ita fecisti, præluxisti, præfuisti, vt penè optandum fuerit illi prouinciæ tam validè à Mauris concuti, agi, infestari, depopulari, deuastari, vt te pacatore laudatissimo, & fundatore sapientissimo sempiterni deinceps otij per expulsionem Maurorum ab eadem (in quâ potissimùm supra omnes laborasti) frueretur. Sic felicem D. Ambrosius protoparentum vocat culpam, quòd tantum, ac talem CHRISTVM nimirum sibi vindicarit Soterem. Ab eadem Cathaloniæ prouinciâ ab eodem Augustissimo Ioue & Rege euocatus, & ad sanctius altiúsque eiusdem Maiestatis Consilium aduocatus, adscitus, admotus, inque numero Eximiorum, Præcipuorum, Procerum, Magnorum, Grandium, Hispaniæ adscriptus te discedentem Cathaloniæ Nobilitas patronum, plebs parentem, leges custodem, pietas iudicem ingemuit, fleuit, doluit, amissum. Quàm iudicio suæ ANNÆ MAVRICIÆ iam Christianissimi, Inuictissimi, Augustissimi LVDOVICI XIII. GALLORVM ET NAVARRORVM REGIS coniugis amātissimæ videntissimus & prouidentissimus ille Æneas tibi fidissimo suo Achati curam & commeatum commisit, omnium iudicia consentiunt, qui te apud Gallos Hispanorum Oratorem & Legatum mirantur vt Lucullum aliquem, aut Metellum, aut Scipionem, aut Catonem, aut Tullium sacris humanísque rebus pacis bellíque artibus ornatū, instrūctū, edoctum, mixtū, idoneum, & duplici munere feliciter & industriè, feliciùs & industriùs omnia, sic vt in vno alius, obeuntē. Æternùm viue, ILLVSTRISSIME PRINCEPS, æternùm vale. Sed quibus aris, auris, armis, oris, alis; custos, pastor, rector, ciuis, pater; protegis, foues, iuuas, excipis, operis ambactos, iisdem (si placet) proteges, fouebis, iuuabis, excipies, operies; aris, auris, armis, oris, alis vltrò offerentem me, & rem licet alienam, sed ære meo vtcunque meam tibi oblatam. Esto in vtrumque paratū felicius sidus, decus, portus, subsidium. Interea qui machinam hanc totam moderatur, continet, temperat fons, auriga, rector DEVS te, tuósque & quod habes conseruet: LVGDVNI GALLIARVM ad confluentem ARARIS ET RHODANI 4. Non. Ianuar. Ann. CHRISTIANO CIↃ. IↃCXVII.

In Stemmata excellentissimi D. Hectoris Pignatelli Ducis Montis-Leonis, Comitis Burelli, &c.

EPIGRAMMA.

Hæc tria diuinam TRIADEM sacra VASA figurant;
Suntq; eadem inter se, stemmáque conficiunt.
Aurea præfulgent; referunt calataque in auro
Coniungenda Diis fortia facta Patrum.
Semper inexhaustum fundunt per sæcla liquorem;
Præstat & ambrosiis fusus vtrimque liquor.
Firma COLVMNA refert materno ex stipite nomen;
Hæc domus à CHRISTO lecta columna foret.
Quid memorem quondam Lelepentina prælia? In illis
Neptuni est functus partibus ANTONIVS.
Mars PROSPER sectans vestigia sacra parentis
Aduolat in Turcas, victor & inde redit.
CARAXOLARVM famosa ingentia gentis
Signat in illustri stemmate corda LEO.
Connubio iunctam MENDOZA ex stirpe figurat
Quidquid in extremo Stemmatis ære micat.

APPROBATIO CENSORIS.

HI Libri decem De Vitâ & Verbis Seniorum, Auctoribus suis & nitori pristino restituti, & Notationibus illustrati, operâ & studio R. Patris HERIBERTI ROS-VVEYDI Vltraiectini è Societate IESV Theologi, sunt praeclari, & magnam adferent vtilitatem iis, qui doctrinam cum pietate coniungere voluerint. Quare dignos censeo, vt in publicum prodeant, & huic praesenti saeculo virtutum exempla demonstrent. Quod testor XVI. Ianuarij, M. DCXIII.

EGBERTVS SPITHOLDIVS S. T. L. Canonicus & Plebanus Antuerpiensis, & librorum Censor.

PRIVILEGIVM.

ANTONIVS SVFFRENVS *Societatis* IESV *in Prouincia Lugdunensi praepositus Prouincialis, iuxta Priuilegium eidem Societati à Regibus Christianissimis* HENRICO III. 10. *May* 1583. HENRICO IV. 20. *Decembris* 1606. *&* LVDOVICO XIII. *nunc regnante* 14. *Februarij* 1611. *concessum, quo Bibliopolis omnibus prohibetur ne libros ab hominibus nostrae Societatis compositos absque Superiorum eius permissione imprimant, permittit* LAVRENTIO DVRANDO *Lugdunensi Bibliopolae, vt libros de Vita & Verbis seniorum eremiticam historiam complectentes opera & studio* P. HERIBERTI ROS-VVEYDI *è Societate* IESV *restitutos, ad sex annos proximos imprimere ac liberè diuendere possit. Datum Lugduni die* 15. *Iulij* 1616.

ANT. SVFFRENVS.

LECTORI.

E offendare, Lector, si stilus quandoque rudior, si phrasis occurrat in Vitis Patrum & Verbis Seniorum incomptior: rem ipsam appende, non verba; fructum lege, non folia; florem carpe: ne volaticos desidera pappos. Praeclarè magna Ecclesiae lumina,

S. HIERONYMVS *epist.* CI. *ad Pammachium:*

In loquendo simplicitatem excusabit sanctimoniae magnitudo.

S. AVGVSTINVS *lib.* IV. *de doctrinâ Christianâ, cap.* XI.

Bonorum ingeniorum insignis est indoles, in verbis verum amare, non verba. Quid enim prodest clauis aurea, si aperire quod volumus non potest, aut quid obest lignea, si hoc potest quando nihil quaerimus, nisi patere quod clausum est?

BARONIVS *tom.* III. *anno Christi* CCCLVI.

Sicut effossum informe aurum & rude eò carius esse solet, quòd nihil videatur alterius metalli habere commixtum: ita egregia monumenta sua ipsius vetustate atque simplicitate micantia, quibus res potiùs, quàm verba in pretio esse solent, gratiora planè erunt atque iucundiora quouis scripto recentioris auctoris, quibuscumque eloquentiae phaleris exornato. Quidquid enim obducitur fuco atque pigmentis, suspectum redditur; pulchriorque enitescit ipsâ suâ puritate simplicitas, quae quòd mentiri nesciat, omne quamuis ad ornatum compositum velamentum abhorret.

Ego verò ita mecum ratiocinari soleo: Qui haec legent, vel in Latinitatis adyta penetrarunt, vel ante Latinitatis portas etiamnum exercentur & suspirant: prioribus non oberit stilus minùs Latinus, cùm ipsis domi suppetat, vnde Latiniorem depromant: posteriores hîc incunabula sua quandoque reperient, nec ipsi linguâ minùs prompti erubescent ad tertiata & velut offensantis linguae fragmine dimidiata verba. Equidem solidum semper aurum, licet terrulentâ obductum faece, caryoticis vilium Kalendarum strenis semper praetuli; venustis quidem specie, fronteq́ diuitias mentientibus, sed tenui tamen tantùm auri illitis aspergine, & hoc fuco domesticam tegentibus paupertatem.

INDEX

INDEX LIBRORVM.

IN

IN VITAS PATRVM PROLEGOMENA XXVI.

BENEVOLO LECTORI S.

MIRABERIS *fortaßè, Lector,* VITAS PATRVM *toties cusas, recusas, & per tot doctorum virorum transiiße manus; nec niteri tamen suo pristino hactenus redditas. Sed enim considerari opto, quod monet D. Augustinus: Nempe sumus,* tamquam minuscularij vectigalium conductores, vel tamquam opifices in vico argentario, vbi vnum vasculum, vt perfectum exeat, per multos artifices transit, cùm ab vno perfecto perfici posset. Sed aliter non putatum est operantium multitudini consulendum, nisi vt singulas artis partes citò ac facilè discerent singuli, ne omnes in arte vnâ tardè & difficilè cogerentur esse perfecti. *Aug. lib. 7. de C. D. cap. 4.*

Ita plerumque euenit in libris recensendis. Non ab vno aliquo, non à duobus, sed à pluribus sæpè vna perficitur; cùm hic in antiquariorum præstantiam inquirit, vt typographorum castiget vitia; ille ordinis & rerum maiorum rationem habet, ille historia. Ita multorum collata manu, prout quemque genius ducit, prodit tandem aliquid accuratum.

Quod vt de editione hac spondere non audeam, ita Lectorem inuitare non vereor, vt editionem hanc cum aliis editionibus conferat, & arbiter sedeat opera à singulis præstita.

Quæ mihi subsidia fuerint, tum à libris MS^tis tum ab editis; quid alij quoque præstiterint, qui ante me hac decurrêre orbitâ, edisseram ordine, si priùs de horum librorum Inscriptione, Auctoribus, Interpretibus, Auctoritate (quæ solemnia ferè praeambula sunt) non omnino perfunctoriè disseruero.

PROLEGOMENON I.

Quæ horum librorum inscriptio?

DICO Primò, Vt nunc passim, ita iam olim libri hi, (vel certè eorum pars) inscripti fuêre VITÆ PATRVM. 1. Gelasius PP. in Concilio anno Christi CCCC. XCIV. cum LXX. Episcopis Romæ habito delectum habuit Ecclesiasticorum librorum, decretúmque condidit, quod habetur in Decreto Gratiani dist. XV. cap. *Sancta Romana Ecclesia.* in quo ista habet: VITAS PATRVM, *Pauli, Antonij, Hilarionis, & omnium eremitarum, quas tamen vir beatus scripsit* HIERONYMVS, *cum omni honore suscipimus.*

2. Gennadius de illustriss. Ecclesiæ Scriptor. cap. XI. in Eugrio monacho: *Cuius etiam liber, qui attitulatur* VITÆ PATRVM, *velut continentißimi & eruditißimi viri mentionem facit.* Et cap. XLI. de Petronio Bononiensi Episcopo: *Scripsiße putatur* VITAS PATRVM *Monachorum Aegypti.*

3. Paschasius S. R. E. diaconus prologo suo in librum, quem de Vitis Patrum rogatu Martini Dumiensis abbatis Latinitati donauit: VITAS PATRVM *sanctorum, Græcorum (vt cetera) facundiâ studiosè conscriptas, iussus à te, sanctißime Pater, in Latinum transferre sermonem.*

4. Cassiodorus Instit. diuin. lect. cap. XXXII. VITAS PATRVM, *confeßiones fidelium, paßiones martyrum legite constanter; quas inter alia in epistolâ Hieronymi ad Chromatium & Heliodorum proculdubiò reperitis, qui per totum orbem terrarum floruêre, vt sancta imitatio vos prouocans, ad cælestia regna perducat.*

5. S. Benedictus in Regulâ suâ cap. XLII. *Monachi omni tempore, siue ieiunij, siue prandij fuerit, mox vt surrexerint à cœnâ, sedeant omnes in vnum, & legat vnus Collationes vel* VITAS PATRVM, *aut certè aliquid quod ædificet audientes.*

6. Gregorius Turonensis lib. I. de Vitâ Patrum sui sæculi, in Leobardo recluso cap. XII. cui tentatio cellulam relinquendi incesserat: *Ego verò spirans non minimo dolore increpare hominem cœpi, asserens diaboli esse calliditatem librósque ei, & VITAS PATRVM, ac institutionem monachorum, vel quales qui recluduntur esse debeant, vel cum quali cautelâ monachos viuere oporteat, abscedens ab eo direxi. Quibus relectis non solùm cogitationem prauam à se discussit, verum etiam tanto sensum acumine erudiuit, vt miraremur facundiam locutionis eius.*

7. *Georgius Alexandrinus in Vitâ S. Ioannis Chrysostomi cap.* XXII. Ἐν δὲ ταῖς συντυχίαις* αὐτοῦ ΒΙΟΝ ΑΓΙΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ καὶ ἀναχωρητῶν, καὶ τὴν τούτων πολιτείαν καὶ ἀρετὴν ἐξηγεῖτο, ὥστε ἐκ τῶν τοιούτων ῥημάτων πολλοὺς κατανύττεσθαι, καὶ πλῆθος δακρύων καταφέρειν ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν, ποθῆσαι δὲ καὶ τὸν μονήρη βίον μετελθεῖν, καὶ ἀποτάξασθαι τῆς τύρβης καὶ συγχύσεως τοῦ βίου. *Porrò in suis familiaribus colloquiis subinde commeminit* VITÆ SANCTORVM PATRVM *& anachoretarum, eorúmque conuersationis ac virtutis, ita vt eiusmodi sermonibus compungerentur non pauci, ita vt ex eorum oculis vberrimæ elicerentur ac defluerent lacrymæ, & ingenti desiderio caperentur solitariam exercendi vitam, & extremum valedicendi turbulentæ confusioni vitæ huius.*

* ἴσ. ὁμιλίαισιν.

8. Fulbertus Carnotensis Episc. ep. LXXIX. *Mitto tibi Cyprianum, Porphyrium, &* VITAS-PATRVM *cum Psalterio, vt petisti.* & in fine libri post hymnum de Natiuitate Christi & Epiphaniâ: *In* VITIS PATRVM *veterum quiddam legi iucundum.* vbi rhythmicè recenset Ioannis Parui seu Breuis historiolam, qui instar Angeli agere desiderabat nihil operans, quod habes apud Ruffin. lib. III. n. 56. & Pelagium libell. X. num. 27.

DICO Secundò: Quidam ex his libris inscripti quandoque fuêre, VERBA SENIORVM.

Ita Beda Martyrologio suo XIX. Iulij: *Apud Thebaidam S. Patris nostri Arsenij, de quo in* VERBIS SENIORVM *refertur, quia propter redundationem lacrymarum tergendarum sudarium semper in sinu vel in manu habuerit.* Eadem apud Vsuardum, Rabanum, Adonem, Notkerum. Desumpta sunt autem ex lib. III. Ruffini num. 163. & Pelagij libello III. num. I.

Originem tituli huius credo esse ex crebrâ VERBI mentione in hisce libris. Apud Ruffinum lib. III. num. 130. *quod* VERBVM *antequam quiescam, serò ex cordis mei recenseo veritate.* Apud Pelag. libello III. num. 2. *Dic mihi aliquod* VERBVM Et num. 9. *Rogabant autem cum senes, vt faceret* VERBVM *ad fratres, &* num. 24. *Abba, dic mihi aliquod* VERBVM. & libello V. num. 13. *Ostende charitatem, abba, & dic mihi* VERBVM. & num. 32. *Audiui enim quia dixerit abbas Pastor, sed & alij fratres hoc* VERBVM. libello VI. num. 5. *Dicens quoddam* VERBO, *quod memoria dignum est commendari.* nu. 12. *Dic mihi vnum* VERBVM. & apud Ioannem libello III. num. 4. *Dic fratribus.* VERBVM *ædificationis, pater.* & alibi passim.

Sanè iam olim profanis auctoribus *verbum* pro axiomate vel breui sententiâ, qualia hæc Patrum verba sunt, vsurpatum. Terentius Andriâ Act. I. Scen. V. *Miseram me, quod verbû audio?* vbi Donatus: *Verbum pro ἀξίωμα more suo posuit.* Ibidem Act. II. Scena V. *Verum illud verbum est, vulgò quod dici solet.* Vbi Donatus: *id est, prouerbium & sententia. & sic veteres verbum pro sententiâ.* Idem Eunucho Act. I. Scen. II. *Vtinam istuc verbum.* Donatus: *Et istuc verbum, pro totâ sententiâ. Verbum pro dicto. Sed propriè ἀξίωμα id est sententia vel enunciatio, quæ vno ligatur & astringitur verbo, verbum à veteribus dicebatur.* Ibidem: *Victus vno verbo quàm citò.* Donatus: *Verbum dictum intelligas, quod verbo complectitur, & completa sententiæ pronunciationem, quod ἀξίωμα nominabatur.* Idem Eunucho Act. IV. Scen. V. *Verbum hercle hoc.* Donatus: *Verbum, prouerbium.* Idem Adelph. Act. V. Scenâ VIII. *Non meum illud verbum facio.* Donatus: *Verbum pro ἀξίωματι posuit, quod vno stringitur verbo. Ergo verbum breuis sententia, verbum dixit veram sententiam. Nam verba esse à veritate dicta, testatur Varro.*

Quæ alij *Verba*, Cassianus SCITA vocat libro V. Instit. cap. XXIV. *Cùm de Syriæ partibus* SENIORVM SCITA *discere cupientes, Aegypti prouinciam petissemus.*

Dicebantur quandoque SENTENTIÆ. Pelagius libello XI. num. 20. *Loquar de* VERBIS *&* SENTENTIIS *Seniorum.*

Quandoque SERMONES. Pelagius libello IV. num. I. *Sedentes in naui loquebantur* SERMONEM *Patrum.* Et apud Cassianum Collat. cap. I. habes SERMONEM *ædificationis.*

Quandoque RESPONSA. Paschasius cap. XLIV. in fine: *Hæc sapientum & spiritualium* RESPONSA *Patrum.* & Sigebertus de illustr. Ecclesiæ Scriptor. cap. CXVIII. INTERROGATIONES & RESPONSIONES.

Item

Item APOPHTHEGMATA. Petronius Bononiensis Episcopus apud Alphonsum Ciaconem tractatu de S. Hierony. Cardinalitio: & nuper in Bibliothecâ Patrum tomo IX. in II. & III. editione.

QVÆRET hîc Primò Criticus quispiam, quæ inscriptio sit potior VITA ne, an VITÆ? Non hanc mouerem quæstionem, nisi iam olim de eâ quæsitum legissem apud Gregorium Turonensem. Ille igitur præfatione in librum suum de VITA PATRVM, qui liber agit de quibusdam sæculi sui sanctis viris, *Quæritur*, inquit, *à quibusdam, vtrùm* VITA SANCTORVM *an* VITÆ *dicere debeamus, Aulus Gellius autem & complures alij Grammaticorum* VITAS *dicere voluerunt. Nam Plinius auctor in tertio artis Grammaticæ libro ait* VITAS *antiqui cuiuscumque nostrûm dixerunt: sed Grammatici pluralem non putant habere* VITAM. *Vnde manifestius est, rectiùs dici* VITAM PATRVM *quàm* VITAS: *quia cùm sit diuersitas meritorum virtutùmque, vna tantùm omnes vita corporis alit in mundo.*

Pro Gregorio quis adducere possit, quod habet Sosipater Charisius lib. II. Instit. Gram. cap. de Interiectione: *Vita Deûm immortalium. Cato senex. vbi Statilius Maximus,* [illegible], *inquit*, [illegible]. *Cùm enim Cato de pluribus loqueretur,* VITA *potiùs dixit quàm* VITÆ. Sic Flauius Vopiscus in Carino: *Maximè cùm vel vinorum principum* VITA *non sine reprehensione dicatur.*

Olim tamen obtinuit tam apud profanos, quàm Ecclesiasticos scriptores, vt VITÆ dicerentur. Virgil. IV. Georg.

Quemque sibi teneras nascentem arcessere vitas.

Idem VI. Æneid. de Minoë.

—— Vitásque & crimina discit.

Et eodem libro:

Inde hominum pecudúmque genus vitæq; volantum.

Rursus libro eodem:

Et ni docta comes tenui sine corpore vitas
Admoneat volitare. ——

Cicero de Nat. Deor. lib. I. *Deus hominum commoda vitásque tuetur.* Idem de Amicit. *Serpit per omnium vitas amicitia.* Terentius Adelph. Act. III. Scen. III.

Inspicere tanquam in speculum in vitas omnium
Iubeo, atque ex aliis sumere exemplum sibi.

Capitolinus in Macrino: *Vita illorum principum, seu tyrannorum, siue Cæsarum, qui non diu imperauerunt, in obscuro latent.* Et mox: *Sed eius, qui vitas aliorum scribere orditur, officium est dignâ cognitione perscribere.* Lampridius in Alexand. Seuero: *Vitas principum bonorum versibus scripsit.* D. Augustinus de Ciuit. libro XXII. cap. XXIX. *Vnde discernimus à non viuentibus corpora, nisi corpora simul vitásque videamus?* Sidonius lib. IV. epist. XIV. *Quia Christo res humanas vitásque medicaturo, putrium conscientiarum cultro squalens vlcus aperimus.* Accedunt auctoritates præcedentis conclusionis, vbi & ipse Gregorius VITAS PATRVM, quas hîc præ manibus habemus, ita vocat, quòd eo nomine vulgatissimæ essent.

QVÆRET Secundò religiosior alius, num PATRVM nomen nimis inuidiosum sit, nec ab religiosis & eremitis vel vsurpandum promiscuè vel admittendum? Hieronymus libro II. in epist. ad Galatas in explanatione commatis huius, *Misit Deus spiritum* Gal. 4.
Filij sui in corda nostra clamantem, Abba, Pater, creditur improbasse piam monachorum consuetudinem, qui præfectos suos honoris gratiâ *Abbates* ac *Patres* appellant: præter hoc autem, etiam iuramenti ius Christianis videtur ademisse: habet enim eo loci verba huiusmodi: *Cùm autem Abba, Pater, Hebræo Syróque sermone dicatur, & Dominus noster* Matth. 23.
in Euangelio præcipiat, nullum Patrem vocandum nisi Deum: nescio quâ licentiâ in monasteriis vel vocemus hoc nomine alios, vel vocari nos acquiescamus. Et certè ipse præcepit hoc, qui dixerat, non esse iurandum. Si non iuramus, ne Patrem quidem quempiam nominemus. Si de Patre interpretabimur aliter: & de iurando aliter sentire cogemur. Hæc ille.

Sed respondet Sixtus Senensis lib. VI. Bibliothecæ sanctæ, Annotat. CCLXXIX. Arbitror, ait, hanc periodum à seditiosulo quopiam monacho in fronte paginæ descriptam, & inde posteà ab oscitantibus librariis in contextum translatam. Nec me falli, argumento sunt quæ Hieronymus sententiâ planè contrariâ, & ex professo scripsit libro quarto in Matthæum; vbi inquirens, quomodo intelligendum sit illud Seruatoris mandatum, *Nolite vocari magistri, & patrem nolite vocare vobis super terram,* &c. Sic ait:
Quæritur, quare aduersus hoc præceptum, doctorem Gentium Apostolus se esse dixerit: aut quomodo Matth. 23. v. 8. 9.

vulgato sermone, maximè in Palæstinâ & Aegypti monasteriis, se inuicem Patres vocant? quod sic soluitur: Aliud est naturâ esse patrem, vel magistrum, aliud indulgentiâ: nos si hominem patrem vocamus, honorem ætati deferimus, non auctorem nostræ ostendimus vitæ. Magister quoque dicitur ex consortio veri magistri. Et ne infinita replicem, quomodo vnus per naturam Deus, & vnus Filius non præiudicat ceteris, ne per adoptionem dij vocentur, & filij: ita & vnus Pater & Magister non præiudicat aliis, vt abusiuè appellentur patres & magistri. Hactenus ex D. Hieronymo Sixtus.

In eandem quoque sententiam D. Augustinus Collatione Carthaginensi tertiâ, capite CCXLII. *Honorificentiæ caussâ Patres appellamus eos, qui nos vel tempore vel meritis præcesserunt. Aliud est cùm quærimus ad fidem quem habeamus patrem. Nam illud honoris est, vt quotidie senibus dicamus, pater: quotidie etiam quibusdam non nobiscum in vnâ ecclesiâ, nec in iisdem*
Gen. 19. *Sacramentis constitutis dicimus, frater. Sodomitis etiam dixit Lot, frater, vtique ad leniendum eorum animositatem, non ad cognitam fraternitatem, & quasi vnius hereditate consortium. Tollantur ergo ista. distinguamus vocabula, quæ hominibus propter honorem debentur, & vocabulum quod propter salutem requirimus.*

Sed & alibi S. Hieronymus anachoretarum principes Patres vocat epist. XXII. ad Eustochium: *Macarius, Pambo, Isidorus, quos Patres vocant.* Cyrillus etiam Alexandrinus epistolam, quam misit ad presbyteros & diaconos, quæ habetur in Actis Synodi Ephesinæ parte I. cap. II. simul inscripsit, *Πατράσι μοναχοῖς, Patribus monachis.*

QVÆRET Tertiò fortasse curiosulus aliquis, vnde in plerisque libris editis quasi recto casu, vel ἀκλίτως, seu indeclinabiliter VITAS PATRVM inscribatur? ita quidem editio Veneta anno M. D. VIII. in fronte pro titulo præfert. Respondeo, Videri possit ortum ex primis quibusdam editionibus, in quibus cùm nullum libro frontispicium præfigatur, sed initium appellationis ducatur; vel à prologo, qui in Norimbergensi anno M. CCCCLXXVIII. sic habet: *Incipit prologus sancti Hieronymi presbyteri in libros Vitas Patrum*; vel à registro, vt in Germanicis incerti loci, anno M. CCCC. LXXXIII. & M. CCCC. LXXXV. *In antiquorum Patrum Vitas, à B. Hieronymo conscriptas registrum*: factum videtur, vt posteriores editores, VITAS PATRVM, ἀκλίτως seu inflexibiliter ceperint. Certè prima omnium editio, nullo certo anno, loco, typographo consignata aliter habet: *Incipit præfatio B. Hieronymi presbyteri in primum librum de Vitâ sanctorum Patrum.* Vt non immeritò Galenus Vvestcapellus catechesi CCXV. asserat se nescire, quâ Grammaticâ liber hic inscribatur VITAS PATRVM.

Sed non acceptam occasionem ex primis editionibus librum eum vocandi & inscribendi VITAS PATRVM, vel inde patet, quòd constet antiquam fuisse appellationem VITAS PATRVM, etiam ante impressionem. Clarum id ex VITAS FRATRVM, quarum auctores hinc suum titulum videntur hausisse & adumbrasse. Et quidem diuersus à diuersis eo titulo liber est insignitus. Humbertus V. Magister Generalis Ordinis D. Dominici, dicitur VITAS FRATRVM sui Ordinis composuisse, vt habet frater Theodoricus de Apoldiâ epistolâ præfatoriâ ante Vitam sancti Dominici v. Augusti. Nondum vidi eum librum prodiisse eo auctore. Habeo penes me MSS. VITAS FRATRVM Ordinis D. Dominici, auctore Gerardo de Fracheto Dominicano, qui eum librum scripsit iussu Humberti Generalis V. anno M. CC. LX. Citat & eum Antonius Senensis in Bibliothecâ Scriptorum sui Ordinis. Quia igitur auspiciis Humberti eum librum scripsit Gerardus, & quia Humbertus ipse præfatur, ipsi Humberto eum fortasse tribuit Theodoricus.

Iordanus quoque de Saxoniâ Ordinis fratrum Eremitarum sancti Augustini librum composuit, quem VITAS FRATRVM inscripsit, editúsque est Romæ anno M. D. LXXXVII. curante Augustino Fiuizanio, eiusdem Ordinis religioso, Apostolici palatij sacristâ, cum Notis M. Antonij Maffæi Salernitani. Iosephus Pamphilus Episcopus Signinus in Chronico Ordinis Eremitarum S. Augustini citat ex Vitis illis initium, *Spiritualis pulchritudinis.* Quod initium nunc in editis non comparet. Fortè olim eo initio præfatio fuit præfixa, quæ nunc deest.

Accedit etiam, vetustos quosdam MSS. titulum præferre VITAS PATRVM. Ita liber Vedastinus ante annos supra DCCC. scriptus litteris, vt vocant, capitalibus.

Sed quâ Grammaticâ, vel quâ occasione liber ille ita inscriptus? D. Georgius Colueneriús, M. N. Academiæ Duacenæ existimabat, vetustissimo more ad Græcorum imitationem librum primò dictum & inscriptum, LIBER VITAS PATRVM, pro LIBER VITÆ PATRVM, id est, liber qui continet Vitam Patrum; vt *Vitas* sit genitiuus singularis, vt familias in paterfamilias. Deinde LIBER omissum esse, simplicitérque dictum VITAS PATRVM. Ego verò nescio an quispiam hanc

antiquita

antiquitatis formam in posterioribus sæculis sit admissurus. Certè Ioannes Despauterius lib. II. Commentariorum Grammaticorum, in primâ declinatione ait: Liber VITAS PATRVM sic non dicitur, sed VITÆ PATRVM: legi VITAS PATRVM, &c.

Hadrianus Curten noster, Belgiisque nostri in Grammaticæ palæstrâ alter Palæmon, existimat imperitiam scriptoris ex his verbis VITAS S. PATRVM fecisse VITAS-PATRVM, probabili in primis facilique coniecturâ.

Mihi verò occurrebat huius appellationis originem profluxisse ex veterum citatione, qui ita ferè librum hunc citant, licet verbo addito, vt patet hîc in primâ conclusione, vbi Gelasius ait, VITAS-PATRVM *cum omni honore suscipimus.* Gennadius: *Petronius scripsisse putatur* VITAS-PATRVM, Paschasius: VITAS-PATRVM *iussus in Latinum transferre sermonem.* Cassiodorus: VITAS-PATRVM *proculdubiò reperitis.* S. Benedictus: *Legat vnus* VITAS-PATRVM. Gregorius Turonensis: VITAS-PATRVM *abscedens ab eo direxit.* Hinc igitur, quia toties apud auctores legebant quidam VITAS-PATRVM, eam appellationem τεχνικῶς libro indidere. Satis autem constat ex Gennadio suprà citato, librum hunc olim rectè in recto inscriptum VITÆ PATRVM. Ita enim ille cap. XI. in Euagrio: *Cuius etiam liber, qui attitulatur* VITÆ PATRVM, *velut continentissimi & eruditissimi viri mentionem facit.*

PROLEGOMENON II.

Qui horum librorum auctores.

HIc verò cardo totius rei vertitur. Vt enim monetæ non tantùm à pondere, sed & ab effigie suus est valor; ita & libri pretium non tantùm à mole, sed & ab auctore æstimatur.

Quòd si auctor quandoque latet, tunc inuestigare conabimur interpretem: qui si antiquus, si doctus, si probus, non magnopere de auctore laborabimus. Cur enim quod iudiciosus interptes suo dignum stilo calamóve iudicauit, non vel ipsius fide recipiamus?

Quia verò multi hîc libri sunt, à diuersis auctoribus conscripti, & de quibusdam perplexissima res est, de singulis libris inquiram singulis Prolegomenis.

PROLEGOMENON III.

Quis primi libri auctor?

DIco, PRIMI libri auctores varij sunt: quidam certi, quidam dubij, quidam incerti.

Certi auctores, suarum singuli Vitarum, sunt

I. D. HIERONYMVS, auctor Vitarum aliquot, vt *Pauli* primi eremitæ, *Hilarionis* anachoretæ, *Malchi* monachi captiui, *Fabiolæ, Paulæ, Marcellæ* Romanarum viduarum.

II. S. ATHANASIVS Episcopus Alexandrinus, auctor Vitæ *sancti Antonij.*

III. PAPHNVTIVS, auctor Vitæ *S. Onuphrij* eremitæ.

IV. S. EPHRÆM Syrus, auctor Vitæ *S. Abrahæ* eremitæ, & *Mariæ* eius neptis.

V. AMPHILOCHIVS Iconiensis Episcopus, auctor Vitæ *D. Basilij* Cæsareæ Cappadociæ Episcopi.

VI. ANTONIVS auctor Vitæ *S. Simeonis Stylitæ.*

VII. LEONTIVS Neapolis Cypriorum insulæ Episcopus, auctor Vitæ *S. Ioannis Eleemosynarij* patriarchæ Alexandrini.

VIII. SOPHRONIVS, patriarcha Ierosolymitanus, auctor Vitæ *sanctæ Mariæ Ægyptiacæ.*

IX. IOANNES DAMASCENVS auctor Vitæ *SS. Barlaam & Iosaphat.*

X. Iacobus Diaconus Edessenus, auctor Vitæ *S. Pelagiæ.*

Dubius vnus est THEOPHILVS, auctor Vitæ *Macarij* Romani. Nam quod Baronius Not. ad Martyrolog. Rom. II. Ianuarij ait, Macarij Romani Vitam, quæ est in Vitis Patrum, scriptam per Theophilum, nescio an illi sit tribuenda. Habetur

 quidem

quidem nomen Theophili initio Vitæ Macarij, sed & nomina duorum sociorum adiunguntur, Sergij & Hygini. Et quod narratur, omnium narratur nomine, vt non procliue sit definire, quis eorum trium hanc de Macario narrationem in scripta retulerit.

Imò Gratianus in Decreto XXVII. quæst. II. cap. XXVI. Hieronymi nomine, Macarij è thalamo fugam citat; quod non aliunde quàm ex hac Macarij Vitâ videtur hausisse.

Quòd verò Hieronymi nomine citauerit, id errore communi factum, quo Vitæpatrum omnes vulgò Hieronymo fuêre tributæ. cuius erroris occasionem & originem, vide infrà Prolegom. XV. §. VIII.

Incerti auctores sunt reliquarum Vitarum, quæ primo libro continentur.

PROLEGOMENON IV.

Quis secundi libri auctor.

DE hoc potissimùm libro quæstio est. Hic enim ille est, quem veteres plerique, dum VITAS PATRVM citant, intelligunt. Quod colligere est tum ex D. Hieronymo epist. ad Ctesiphontem aduersus Pelagian. vbi ait, *Ioannem in ipsius libri poni principio*, quem hîc primum reperies; tum ex Gennadio de illustr. Eccles. script. cap. XL. qui asserit librum, *qui attitulatur* VITÆ PATRVM, *velut continentissimi & eruditissimi viri* (Euagrij) *mentionem facere*; qui libri huius cap. XXVII. occurrit.

Tam variæ pugnantésque de auctore huius libri sententiæ sunt, vt operæpretium sit eas in paragraphos partiri, vt singularum momenta appareant, & iustâ iudicij trutinâ expendi possint. Auspicabor à Græcis.

§. I. *Auctorem videri Timotheum Episc. Alexandrinum.*

SOZOMENVS lib. VI. cap. XXIX. hist. Eccles. cùm de Apollone, qui in Thebaide vixerat, egisset, addit; Ἀλλ' οἵᾳ μὲν ἀγωγῇ ἐχρῆτο, καὶ ἡλίκων ἦν θείων καὶ παραδόξων πραγμάτων ποιητὴς ἱστορεῖ ΤΙΜΟΘΕΟΣ ὁ τῆς Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίας ἐπιτροπεύσας ἐς μάλα, αὐτὸν καὶ πολλῶν ὧν ἐπεμνήσθην, καὶ ἄλλων δοκίμων μοναχῶν τοὺς βίους διεξελθών. *Sed quænam fuerit eius disciplinæ ratio, & quanta quǽmque diuina fecerit miracula*, TIMOTHEVS *Ecclesiæ Alexandrinæ antistes accuratè narrat: qui non illius modò, sed aliorum etiam complurium, de quibus facta est à me mentio, Vitas litteris persecutus est.* Atqui capite præcedenti mentio facta monachorum Ioannis, Or, Amon, Beni, Theonæ, Copri, Helle, Eliæ, Apellis, Isidori, Serapionis, Dioscori, & Eulogij, quorum omnium Vitæ in hoc secundo VITARVM PATRVM libro habentur.

Equidem, qui Timotheum libri huius auctorem faceret, nondum legi; visum tamen mihi fuit id, quod de eo habet Sozomenus in medium producere, vt doctorum iudicio perpendi possit. Mihi certè omnino vero simile fit, plerasque libri huius Vitas ex Timotheo adumbratas. Apollonis sanè Vita, quam Timotheus dicitur ἐς μάλα, seu *accuratè* scripsisse, hoc libro cap. VII. accuratè perscriptam habes Apollonij nomine. Extat quidem eodem modo apud Palladium Lausiac. hist. cap. LII. sed omnino alter ab altero habet, recentior fortè à vetustiore; quamquam ætate potiùs soppares sunt.

§. II. *Auctorem videri Palladium Ponticum Helenopoleos Episcopum.*

GALENVS Vvestcapellius catech. CCXV. vbi refutat historiolam de Macario, qui dicitur è nuptiis fugisse, Palladium huius libri auctorem videtur facere. ait enim: *Ne in illo quidem fictitio libro, qui inscribitur, nescio quâ Grammaticâ, Vitas-patrum, quidquam deprehendi: vbi Palladius, vtrique Macario familiariter notus, longè alia refert.*

Equidem quòd Palladius, vel quisquis libri huius est auctor, vtrique Macario familiariter notus fuerit, in hoc libro, seu Vitis Patrum non dicitur; sed in ipsâ Palladij Lausiacâ historiâ profitetur Palladius, se Macario Alexandrino conuixisse.

Sed vt Galenum errore liberem, non de Macario Ægyptio vel Alexandrino (vt Galenus videtur existimasse) narratur ea historiola; sed de Macario Romano, cuius vitam

vitam primo libro hîc reperies: habetur quoque ea de Macarij è thalamo fuga narratio in Decreto 27. quæst. 1. cap. 26. Scripsit.

Quia tamen & in hoc libro, & in Lausiacâ historiâ, eadem ferè non tantùm de vtroque Macario, sed & de aliis plerisque omnibus habentur, non inanis omnino suspicio est, vel auctorem huius libri à Palladio, vel hunc ab illo, vel vtrumque à tertio quopiam, ordine tantùm mutato, quibusdam detractis vel additis, sua mutuatos.

Est quidem nonnulla in narratione diuersitas, sed ea perparua. Nam in hoc libro cap. 1. quod de Ioanne est, narrat auctor se cum septem fratribus Ioannem accessisse: in Lausiacâ autem historiâ narrat auctor, quòd solus Ioannem conuenerit, & pòst fratribus suis sociis de eo indicauerit, qui deinde ad eum profecti sunt, ex quorum narrat ore, quæ præter ea quàm ipse viderat de Ioanne refert. Vide Prolegomenô XIV. in interprete VII. libri.

Equidem in vetustissimo quodam libello manuscripto Collegij nostri Burgensis, quo variæ Sanctorum Vitæ continentur, atque inter ceteras Abrahæ eremitæ; præmittitur ei Vitæ præfatio, *Benedictus Deus*, & cum hoc titulo: *Incipit Prologus Palladij viri doctissimi de Vitis Aegyptiorum Patrum*, quæ quidem præfatio hîc huic secundo libro præfigitur.

---

§. III. *Auctorem videri Heraclidem Bithyniæ Episcopum.*

QVI hoc disertè assereret, præter Gesnerum inueni neminem. Ita enim ille Bibliothecæ suæ Tom. III. tit. VII. p. 1. *Heraclidis historia non alia puto, quàm de Vitis Patrum.*

Trithemius Catal. Eccl. Script. asserit Heraclidem monachum, de Vitâ & conuersatione sanctorum Patrum scripsisse: *Heraclides*, inquit, *monachus, vir moribus sanctus, & diuinarum Scripturarum eruditione insignis, sanctorum Patrum anachoretarum, ac monachorum diligentissimus inquisitor & imitator, qui velut argumentosa apis de singulorum conuersatione flores virtutum in alueolum pectoris sui conferens, mel spiritalis dulcedinis procreauit; scripsit inter alia ad adificationem legentium opus insigne*, DE VITA ET CONVERSATIONE SS. PATRVM *in eremo, vel in cœnobiis degentium sub regulâ, cuius titulus est*, PARADISVS, *librum* I. *Claruit temporibus Gratiani Imp. anno Domini* CCC. LXXX.

Prodiit hic liber Parisiis, ex Officinâ Bellouisianâ apud Ioannem Paruum, anno Domini M. D. IV. curâ Iacobi Fabri Stapulensis, qui hæc de eo habet in præfatione ad Lectorem: *Ex opere ipso cognosci potest, quòd Alexandrinus, quòd Christi succensus amore, inter deserta & antra ferarum pauperiem secutus; quod Bithyniæ (ipso quidem inuito ac reclamante) totius populi suffragio in Episcopum suffectus.* Vide plura de eo apud Petrum in Catalogo SS. libro XI. cap. LXXXVII.

Baronius annali CCC. LXXXVIII. Heraclidis *Paradisum* eundem facit cum *Lausiacâ historiâ* Palladij. Sanè eadem vtrobique reperias. De vtroque igitur idem esto iudicium, quoad libri huius auctorem.

Idem ante Baronium senserat Aloysius Lipomanus Episcopus Veronensis, Tomo III. de Vitis Sanctorum, qui editionem Heraclidis nonnullâ interpolatione adhibitâ (de quâ vide Prolegomeno XIV.) Palladij nomine Tomo illi III. inseruit. Qui porrò discutiendum sibi operæ pretiû arbitratus est, vnde factum sit, vt ementito vero huius libri auctore (vt ipse existimat) sub titulo Paradisi Heraclidis in lucem emerserit.

Idque primùm, inquit, menti occurrit, Parisinum typographum istius commenti parentem exstitisse. Cùm enim legisset is, per D Hieronymum in procemio Dialogorum contra Pelagianos fuisse scriptû, *Palladium, seruilis nequitia virum, Origenis hæresim instaurare:* diuum quoque Epiphanium in epistolâ ad Ioannem Episcopum Ierosolymitanum afferentem, *Palladium Galatam, qui olim sibi fuerat charus, Origenes hæresim prædicare & docere*, veritus est bonus impressor, ne, si librum sub auctoris nomine euulgaret, is statim ab initio, vt ab hæretico homine conscriptus, exploderetur. Cogitauit igitur (meo iudicio) stropham illam, vt de PALLADIO PARADISVM faceret, cuius perfacilis inuersio videbatur, & tanquam ab alio compositum volumen edidit, quo doctos viros ad eius emptionem faciliùs animaret. Ita quidem Aloysius.

Cuius sanè viri doctissimi studium atque industriam obscura quæque perueftigandi vti laudamus, ita hîc coniecturæ felicitatem probare non possumus. Vere enim typographus librum eum HERACLIDIS nomine prænotatum inuenit, & titulo PARADISI insignitum. Ita enim MS. præfert, quem inspexi, & iam olim

à Vincentio Beluacensi in Speculo historiali, & Petro à Natalibus in Catalogo Sanctorum, eo nomine titulóque adductus est. Quin & veteribus PARADISVS notus fuit: Photius enim Bibliothecæ suæ Codice CXCVIII. libri meminit, qui inscriptus est ΝΕΟΝ ΠΑΡΑΔΕΙΣΙΟΝ, id est, NOVVS PARADISVS, quod de *Limonario*, seu *Prato spirituali* Ioannis Moschi intelligi, declaratur sequenti Codice CXCIX. Vnde facile colligere est, si NOVVS aliquis PARADISVS est, & VETEREM aliquem fuisse, quem non alium ab hoc nostro fuisse liceat existimare.

HERACLIDES quoque, monachus quidam tempore Macariorum notus fuit, vt constat ex Nicephoro lib. IX. cap. XIV. Quin & Synodus ad Quercum habita, apud Photium Codice LIX. de caussâ Ioannis Chrysostomi, vbi post primum & secundum accusationum à Ioanne diacono propositarum caput examinatum subditur: *Deinde cœperunt de Heraclide & Palladio Helenopolis Episcopis agere.* Dicitúrque Heraclides fuisse Origenista, & à Chrysostomo Ephesiorum Episcopus ordinatus. Iidem coniunguntur articulo secundo in libello ab Acacio eidem Synodo contra Chrysostomum oblato. Fusiùs de eo in Vitâ S. Chrysostomi per Georgium Alexandrinum; qui ait eum in *solitudine degisse solitarium.*

Valdè suspicor Palladium, vt tertiò ex Herueti versione auctior prodiit, ex variis auctoribus esse concinnatum. Nam si Palladij primam editionem inspicias, vix tertiam eorum partem in eâ inuenias, quæ in postremâ habentur. Inde prodiit Heraclidis titulo instructior aliquantò primâ illâ editione Palladij, minùs tamen locuples quàm postrema. Suspicionis meæ fundus est, duplex præfatio apud Palladium, vna Heraclidis, altera ipsius Palladij; vt facilè fieri potuerit, alterum alterius librum suo interseruisse. Sanè dictum, quod habetur lib. V. de Vitis Patrum libello X. §. LXVII. nomine Palladij, idem habetur in epistolâ Heraclidis Cappadociæ Episcopi ad Lausum præpositum, ipsius Heraclidis nomine, quæ epistola Lausiacæ historiæ præmittitur. De variâ Palladij editione vide Prolegomeno XIV. vbi de interprete.

Nec mirum hîc videri debet, à diuersis, mutato nonnihil ordine, nunc imminuta, nunc auctiora eadem prodiisse. nam & in aliis, hîc adiunctis libris idem factitatum reperies. Quæ enim libro III. & VI. habentur, eadem ferè omnia libro II. & V. reperies; qui tamen libri singuli, vt singularem suum habent interpretem, ita & singulares auctores habuisse omnino mihi persuadeo, quarto & quinto fortasse exceptis, qui vterque eundem Græcum auctorem videtur habuisse, vt colligitur ex Photio; atque in hac editione tantùm diuisi sunt ob diuersos interpretes. Vide Prolegomenon vltimum, animaduersione IV.

§. IV. *Auctorem videri Euagrium Episcopum Antiochenum.*

TRITHEMIVS Catalogo Script. Eccles. Euagrium Episcopum Antiochenũ Vitæ Patrum primum auctorem facit: *Euagrius*, inquit, *monachus & discipulus S. Macarij Egypty, & postea Episcopus Antiochenus, vir vndecumque doctissimus, & tam secularibus quàm diuinis scripturis eruditus, Græco & Latino peritus eloquio, etiam in Episcopatu prioris vitæ austeritatem custodiens, tanta abstinentiæ fuit, vt miraculo haberetur. Hic primus* VITAM SS. PATRVM *scriptis commendauit.* quæ eadem iisdem pænè verbis repetit Sixtus Senensis Bibliothecæ sanctæ libro IV.

Quod sanè vnde hauserint, suspicari non possum; cùm nullus veterũ, meâ quidē scientiâ, huic auctori eas Vitas asserat. Fors iis imposuit Euagrij nomen, quod Vitæ S. Antonij præfigitur, quam è Græco D. Athanasij fonte, in Romanum alueum Euagrius ille Antiochenus (vt ad Vitam S. Antonij dicemus) deriuauit. Quia igitur Euagrius huius Vitæ, quæ ceteris Patrum Vitis adiungitur, & fortè in nonnullis MSS. præmittitur, interpres fuit, existimauerit Trithemius atque Sixtus, etiam reliquarum Vitarum vel interpretem vel auctorem esse.

Delrius noster Parte tertiâ Syntag. Trag. in Octauiam Senecæ Actu IV. pagin. DLII. occasione Vitæ sancti Antonij ab Euagrio hoc Antiocheno in Latium traductæ, in quâ locum quendam restituit, agit porrò de alio huius opere, nondum, vt existimabat, edito: quod hîc excutiendum: *Euagrius*, inquit, *diaconus Theodosij senioris tempore vixit: & tres libros De Vitâ sanctorum monachorum, quos in Aegypto vidit, conscripsit, quos vidi Burdegalæ in Bibliothecâ Collegij Societatis* IESV, *perantiquis characteribus, in membranis descriptos, satis eleganti, licet rudi stilo. In quorum libro III. se à Narbona in Aegyptum nauigasse scribit, & Bethlehemi diuum Hieronymum conuenisse: dignus scriptor,*

qui

qui lucem aliquando adspiciat, alius ab illo, cuius feruntur à nonnullis Patrum Vitæ.

Sed facilè imponere potuit Delrio titulus Euagrij, vt existimarit alium hunc librum esse ab editis Patrum Vitis, quæ D. Hieronymum in fronte præferunt. Quòd si membranas eas cum editis libris contulisset, deprehendisset statim non alias iis historias, sed easipsas Patrum Vitas contineri: nec vt librum à libro, ita auctorem ab auctore distinxisset. Huius rei indicium primùm cepi ex ipsis Delrij verbis, cùm ait: *In quorum libro III. se à Narbonâ in Aegyptum nauigasse scribit, & Bethlehemi D. Hieronymum conuenisse.* quæ ipsissima narratio habetur in vulgatis Patrum Vitis; quæque hîc reperies libro IV. cap. I. & II. desumptáque sunt ex Seuero Sulpitio Dial. I. cap. II. & III. Accedit monitio Posseuini nostri in Apparatu Sacro, qui in MS. illo Burdegalensi haberi ait omnia, quemadmodum in editione Vitarum Patrum, quæ D. Hieronymo tribuuntur, Lugduni apud Iacobum Hugatanum anno Domini M. D. X V. atque in eandem sententiam ad me perscripsit noster Fronto Ducæus Burdegalensis, αὐτόπτης.

§. V. *Auctorem videri Euagrium Ponticum.*

GESNERVS in Bibliothecâ suâ, & Georgius Vvicelius epistolâ nuncupatoriâ ante historiam suam Diuorum, & Ioannes Molanus cap. XIII. in Tractatu de Martyrologiis, & passim in Annotat. ad Martyrologium Vsuardi, censuere Euagrium Ponticum auctorem esse VITARVM PATRVM. Cuius sententiæ quoque videtur fuisse Erasmus, cùm Notat. ad epistolam D. Hieronymi ad Ctesiphontem, Ruffinum libri huius interpretem statuit, quem Euagrij pleraque opera interpretatum esse asserit D. Hieronymus.

Quin & Cæsar Baronius Notat. ad Martyrolog. Rom. XVII. Ianuarij, vbi de S. Antonio, post relata verba Gelasij ex Decreto, d. xv. VITAS PATRVM, *Pauli, Antony, Hilarionis, & omnium eremitarum, quas tamen vir beatissimus descripsit* HIERONYMVS, *cum omni honore suscipimus:* hæc subdit: Eâ est vsus cautelâ Gelasius, quoniam & EVAGRIVS PONTICVS scripsit VITAS PATRVM, & miscuit Origenistas nonnullos, quos idem Hieronymus notat scribens ad Ctesiphontem. Et passim Euagrij nomine eas Vitas citat tum in Martyrologio, tum in Annalibus. In Martyrologio quidem XV. Ianuarij Notatione ad Isidorum; & XVII. Ianuarij Notat. ad S. Antonium; & XXVII. Martij Notat. ad Ioannem eremitam. In Annalibus verò anno Christi I. & anno CCC. XCIII. & anno CCC. XCIV. & aliis locis.

Posseuinus quoque in Apparatu Sacro in Euagrio, ait existimari eum Vitas Patrum composuisse, hoc est, primam earum partem (citat ex vulgatissimâ, quam secundam voco, editione) ab initio Prologi: *Benedictus Deus qui vult omnes*, vsque ad caput: *De periculis in eremo*, quod præcedit Vitam S. Pauli.

Sed & Aloysius Lipomanus, præfatione ante Palladium, quem repræsentat tomo III. de Vitis Sanctorum, loco illo D. Hieronymi inductus, existimauit ab Euagrio librum quasi de monachis conscriptum, qui tamen non exprimit, an huius eum libri auctorem censeat; imò sentire videtur eum Euagrij librum iam non exstare.

Videamus nunc, quibus hæc sententia, quæ Euagrium Ponticum libri huius auctorem facit, argumentis niti possit.

1. Non aliud videtur Baronius sententiæ suæ argumentum habuisse, quàm illam diui Hieronymi epistolam ad Ctesiphontem aduersus Pelagianos, quæ libri cuiusdam de Monachis seu Patrum Vitis, mentionem facit. Respondeo: Non ritè eam intellectam à Baronio mox ostendam, vbi Ruffinum illarum Vitarum auctorem ex ipsomet D. Hieronymi loco clarissimè probabo.

2. Pro sententiâ Baronij adducere quis posset Honorium, de illustribus Ecclesiæ Scriptoribus, cap. XL. vbi ita habet: *Euagrius monachus, supradicti Macary (*Ægyptij*) familiaris discipulus, diuina & humana litteratura insignis, scripsit multa necessaria monachis, scilicet* Vitam Patrum, *& Aduersum octo principalium vitiorum suggestiones.* Respondeo: Omnino vereor, ne limi aliquid contraxerit hic riuulus, qui in fonte suo fluit puriùs. Ita enim Gennadius cap XI. ex quo sua corriuare solitus est Honorius: *Euagrius monachus, supradicti Macary (*Ægyptij*) Discipulus, diuina atque humana litteratura insignis, cuius etiam liber, qui attitulatur* VITÆ PATRVM, *velut continentissimi & eruditissimi viri mentionem facit, scripsit multa monachis necessaria: ex quibus ista sunt, Aduersus octo principalium vitiorum suggestiones.*

Nec existimo quemquam hîc facilè dubitaturum, potiórne Gennadio an Honorio fides sit adhibenda, cùm ipse Gennadius ibidem asserat, se pleraque Græca Euagrij in

Latinum

Latinum sermonem transtulisse. Non absimilem Honorij vel errorem vel corruptionem vide initio libri II. Notatione ad veterum de Ruffino Elogia.

Omitto, quòd in hoc secundo libro de Vitis Patrum cap. XXVII. exstet Vita Euagrij, *tanquam continentissimi & eruditissimi viri*, vt eam ibi haberi asserit Gennadius. Nam eius eo in libro *spiritualium rerum scientia, & incredibilis abstinentia* commendatur, quam non est simile vero Euagrium ipsum de se historiam texuisse.

3. Quòd si manuscripti quidam libri Euagrium præferunt, vt ille de quo diximus, Burdegalensis, & qualem esse audio Parisiis apud C. V. Nicolaum Fabrum, non magnopere mouere debet. Duplici enim hoc caussâ fieri potuit: tum ex Vitâ sancti Antonij, quæ Patrum Vitis plerumque præmittitur, cui Euagrij tanquam interpretis titulus præfigitur, qui & aliis sequentibus pòst adhæsit; tum ex D. Hieronymi ad Ctesiphontem epistolâ malè intellectâ, de quâ paulò pòst in Ruffino dicemus.

IV. Locum inuenio in Socrate lib. IV. c. XXIII. edit. Gr. & c. XVIII. edit. Lat. qui in hanc sententiam adferri posset. Ita enim capitis titulus concipitur: *Περὶ τοῦ ἁγίου μονάζοντος Ἀμμοῦ, καὶ ἑτέρων ἁγίων ἀνδρῶν κατάλογος ἐκ τῆς Εὐαγρίου συγγραφῆς: De sancto Ammum monacho, & aliis viris sanctis catalogus, ex Euagrij libro.* Verùm in hoc capite tractatur de Ammone, Didymo, Piore, Isidoro, Pambone, Petiro, Macariis duobus, de quibus etiam agitur in hoc secundo de Vitis Patrum libro: Si igitur illa apud Socratem desumpta sunt ex libro Euagrij, vt titulus capitis præfert, videntur & hæc in Vitis Patrum ex eius libro desumpta. Respondeo: Hæsi hîc primo gradu, nec videbam quî me ab hac pedicâ expedirem; vbi tamen caput totum perlegi, euestigiò expeditus fui.

Nam Socrates initio capitis agit quidem de istis Patribus, sed nullam in textu mentionem facit, vnde ea desumpserit. Post medium capitis subiungit quædam de Vitâ Euagrij & eius scriptis, inter quæ nullum numeratur quod disertè Vitas Patrum complexum fuerit. Inde ait opportunum esse, *pauca ex illis, quæ sunt ab eo de monachis commemorata, huic sermoni attexendi.* Recenset autem ibi quædam Didactica ex libro, qui *Monachus* seu *De vita in actione posita* inscribitur: item quædam ex libro, qui *Gnosticus* seu *Scientia præditus* dicitur. Et nihil eorum in hoc libro, de cuius auctore controuertimus, reperitur. Nicephorus quoque lib. XI. cap. XLII. enumerat scripta Euagrij, & nihil de Patrum Vitis habet, & cap. XLIII. citat quædam ex libro de *Monachis* & *Gnosticis*: sed nihil eorum in hoc libro comparet.

Quare quod titulus capitis habet, *ex Euagrij libro*, referendum est non ad totum caput, sed ad ea quæ textus expressis verbis monet ex Euagrij libro desumpta, *Monacho* scilicet & *Gnostico*. Et epigraphe capitum sæpè non valdè distincta, quia plerumque non ab auctore, sed à librario aliquo concinnatur. Sic Petrus Gillius Bospori Thracij lib. II. cap. X. clarè deprehendit elenchos capitum historiæ Sozomeni ab inscito homine factos. Nam quod clarè in textu est lib. II. cap. III. de *Michaële*, illud in Hestiis esse, Ille ἐγχώριοις dicit esse in *Sosthenio*, quod Gillius ait ampliùs duodeuiginti stadiis inde remotum. Pro *Sosthenio* apud Stephanum de vrbibus in Γυναικόπολις est Λεωσθένιον.

Nequis porrò Lectoris animo scrupulus insideat vel ob Baronij, vel aliorum auctoritatem, VITAS PATRVM Euagrio Pontico asserentium, subiiciam hîc librorum Euagrij Catalogũ, vt is exstat apud Socratem, Suidam, Nicephorum, Gennadium.

Ita igitur Socrates suprà: *Τούτῳ καὶ βιβλία ἄγαν σπουδαῖα συγγέγραπται. ὧν τὸ μὲν Μοναχὸς, ἢ περὶ πρακτικῆς ἐπιγέγραπται, τὸ δὲ Γνωστικὸς ἢ πρὸς τὸν καταξιωθέντα γνώσεως* (lege ex Suidâ, *ἢ περὶ τῶν καταξιωθέντων γνώσεως*) *κεφάλαια δὲ αὐτοῦ πεντήκοντα. τὸ δὲ, Ἀντιῤῥητικὸς ἀπὸ τῶν θείων γραφῶν πρὸς τοὺς πειράζοντας δαίμονας, ἐν ὀκτὼ διῃρημένον μέρεσι, κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν ὀκτὼ λογισμῶν καὶ ἑξακόσια προγνωστικὰ προβλήματα ἔτι μὴν καὶ στιχηρὰ δύο, ἓν πρὸς τοὺς ἐν κοινοβίοις ἢ ἐν συνοδίαις μοναχοὺς· καὶ ἓν πρὸς τὴν παρθένον: Libri ab illo accuratè conscripti, quorum vnus Monachus, siue de viuendi ratione quæ in agendo cernitur: alter Gnosticus, siue scientia præditus dicendus sit, in quo sunt capita quinquaginta: alter Antirrheticus, id est, aduersus dæmones tentantes confutatio, ex Sacris litteris collecta, inque octo partes diuisa, numero octo cogitationum mentis nostræ aptè respondentia. Sexcenta prætereà problemata de rerum præsensione futurarum. His accedunt duo carminum libri: vnus ad monachos, qui in cœnobiis & conuentibus ætatem degunt: alter ad virginem.* Quæ eadem ad verbum habes apud Suidam in Μοναχοῖς & apud Nicephorum lib. XI. cap. XLII.

Gennadius verò de illustribus Ecclesiæ Scriptoribus cap. XI. *Euagrius monachus suprà dicti*

dicti Macarij (Ægyptij) *familiaris discipulus, diuinâ atque humanâ litteraturâ insignis. Cuius etiam liber qui attitulatur* VITÆ PATRVM, *velut continentissimi & eruditissimi viri mentionem facit, scripsit multa monachis necessaria, ex quibus ista sunt:*

Aduersum octo principalium vitiorum suggestiones, quas aut primus aduertit, aut inter primos didicit, octo ex S S. Scripturarum testimoiis *opposuit* libros: *ad similitudinem videlicet Domini, qui tentatori suo semper Scripturarum testimoniis obuiauit, ita vt vnaquaque species vel diaboli, vel vitiata naturæ suggestionum contra se haberet testimonia. Quod opus eadem simplicitate, quâ in Græco inueni, iussus in Latinum transtuli.*

Composuit & anachoretis simpliciter viuentibus librum centum sententiarum, *per capitula digestum.*

Et eruditis ac studiosis quinquaginta sententiarum, *quem ego Latinum primus feci. Nam superiorem olim translatum, quia vitiatum per tempus & confusum vidi, partim reinterpretando, partim emendando, auctoris veritati restitui.*

Composuit & cœnobitis & synoditis doctrinam aptam vitæ communis.

Et ad virgines Deo sacratas libellum competentem religiooi & sexui.

Edidit & paucas feotentiolas, *valdè obscuras & (vt ipse in his ait) solis monachorum cordibus cognoscibiles. Quas similiter ego Latinis edidi.*

Non hîc adfero, quæ de eodem habet Honorius Catalogo suo de illustr. Ecclesiæ Scriptor. qui Gennadium exscribere solitus, idque subinde mutilatè, vt monui hîc argumento secundo.

Si Euagrius alicubi tractasset de Vitis Patrum in aliquo librorum ab auctoribus citatis assignatorum, valdè simile vero est, quòd hoc præstitisset in libro *De Monachis*, nam titulus ille in eam rem maximè quadrat; reliqui enim aliud promittere videntur, quàm Vitas Patrum, videlicet didactica quædam, & sententias. Sed nihil vitarum in libro *De Monachis* fuisse, colligi potest ex reliquiis apud Socratem & Nicephorum, quæ tantùm morales quasdam instructiones & sententias continent, quas suo loco verbis Euagrij dabimus, vbi eædem illæ senteotiæ apud aliorum librorum de vitis Patrum interpretem Euagrij se nomine prodent.

§. VI. *Auctorem videri Ioannem Ierosolymit. Episc.*

HENRICVS Grauius notis ad Epistolam D. Hieronymi ad Ctesiphontem, cùm dicit hunc librum non esse Hieronymi vel Ioannis Ierosolymitani, videtur innuere, fuisse aliquos in eâ sententiâ, vt existimauerint Ioannem Ierosolymitanum harum Vitarum esse auctorem.

Qui hoc sentirent, non legi: quare nec rationes eorum diuinare possum. fors inducti fuêre in eam opinionem de Ioanne, quia hîc libro IV. cap. XXXV. auctor de Theodoro abbate dicit: *Meôque me vocitans nomine dixit: Quanti, inquit, ô Ioannes, de Deo loquuntur?* Quare eum Ioannem existimauerint quorundam librorum de Vitis Patrum auctorem. Quòd autem Ierosolymitanum hîc potiùs, quàm quemuis alium intellexerint, ea caussa esse potuit, quòd liber quidam de asceticis circumferatur Ioannis Ierosolymitani nomine, qui in eis suspicionem ingenerare potuit eundem esse cum eo, cuius libro illo quarto fit mentio.

Sed nec libri illius quarti, nec huius secundi auctor est Ioannes Ierosolymitanus. Quæ enim habentur libro IV. cap. XXXV. desumpta sunt ex Ioanne Cassiano lib. V. Institut. cap. XXXV. ex quo & Seuero Sulpitio totus ille liber contextus est, vt ibi ostendam. Vnde & MS. Lætiensis maior quarto libro Ioannem Cassianum præfigit.

§. VII. *Auctorem videri Petronium Bonon. Episc.*

GENNADIVS (non Hieronymus, vt non rectè apud Antoninum part. II. tit. XI. cap. XI. §. V.) de Illustr. Ecclesiæ Scriptor. cap. XLI. Petronium Bononiæ Episcopum libri huius auctorem suo tempore existimatum refert: *Petronius*, ait, *Bononiensis Ecclesiæ Episcopus, vir sanctæ vitæ, & monachorum studiis ab adolescentia exercitatus, scripsisse putatur* VITAS PATRVM *monachorum Aegypti, quas velut speculum ac normam professionis suæ monachi amplectuntur.* Similia habet Honorius Augustoduoensis Episcopus, Mombritius tom. II. de Vitis SS. & Trithemius in Catalogo illustr. Ecclesiæ Sciptorum.

Nec aliunde quàm ex Gennadio existimo deprompta, quæ habentur in vitâ sancti Petronij IV. Octobr. Petri Galesinij industriâ concinnatâ, vt ipse fatetur Notationibus suis ad

suis ad Martyrologium, licet Sigonij nomine apud Surium tomo v. exstet: *Itaque in Aegyptum venit, vbi in intimam eremum penetrans, singulorum colloquio vti non destitit, quoad planè cognouit sancta eorum vita instituta. Inde domum reuersus illam disciplinam tam vehementer amauit, vt litterarum monumentis tradiderit* MONACHORVM VITAS, *quas religiosè conscriptas valdéque probatas iisdem monachi amplexi sunt, quasi certas quasdam regulas, in quibus maximè elucerer omnis optima monastici instituti sui ratio.* Si tamen hæc ex veteribus monumentis adumbrata sunt, non ex Gennadio, erit hoc secundum pro hac sententiâ testimonium.

Quia tamen Gennadius ait, *putatur scripsisse*, non omnino certum est eum VITAS PATRVM scripsisse. Et vt aliquas scripserit, certè has ab eo non esse scriptas, euidenti D. Hieronymi testimonio firmari potest, qui eas alteri adscribit, vti clarum fiet §. x.

Et quidem Alphonsus Ciacco tractatu De D. Hieronymi Cardinalitio hæc citat ex MS. tractatu Petronij De selectis SS. Patrum Apophthegmatis: *Hieronymus vir in omni doctrinarum genere absolutissimus, S. R. E. presbyter Cardinalis, cùm ab æmulis suis accusaretur, ex voluminibus Origenis innumera in sua transtulisse opera, dixit: Laus, quæ debet Origeni offerri, maxima est: & cùm illum in meis operibus imitatus sum, illum imitari proposui, quem nobis & omnibus prudentibus placere minimè vereor.* Quæ verba cùm in hoc libro non exstent, certum est alium aliquem librum de Vitis & Apophthegmati Patrum scripsisse S. Petronium. Quem variis litteris ex Italiâ euocatum nondum nancisci potui.

---

§. VIII. *Auctorem videri D. Hieronymum.*

ITA quidem editiones plerǽque omnes in fronte præferunt. Et videri possunt iis nec auctores, nec adstipulatores defuisse.

I. Gelasius Rom. PP. in Concilio Romano, de quo sup. Prolegom. I. Decreto de libris authenticis, ait: *Item* VITAS PATRVM *Pauli, Antonij, Hilarionis, & omnium eremitarum, quas tamen vir beatus scripsit Hieronymus, cum omni honore suscipimus.* Quibus quidem verbis insinuare videtur Gelasius, etiam aliorum aliquot eremitarum Vitas ab Hieronymo fuisse conscriptas. vetus quoque Vita D. Hieronymi MS. *Plerumque eremitarum Patrúmque Vitas insignium veracissimo eloquio texuit historiis.* Respondeo, Gelasium tantùm asserere, se omni cum honore omnium eremitarum Vitas, quas scripsit B. Hieronymus suscipere: non tamen inde necessariò deduci potest, eum omnium eremitarum Vitas scripsisse. Scripsit præter enumeratas disertis nominibus, (exceptâ illâ Antonij, quæ ex versione Euagrij Antiocheni est, vt videre est in Notationibus ad eam Vitam) Vitam Malchi captiui monachi, fors & aliorum quorumdam, de quibus nunc liquidè non constat. Quare rectè in veteri illâ Vitâ dicitur scripsisse *Patrum Vitas insignium, qualis Paulus, Hilarion, Malchus,* &c.

Fors editoribus à Gelasio data est occasio, vt hactenus Hieronymi potissimùm titulum Vitis Patrum præfixerint. Cui & illa accedere potuit, quòd in MSS. quibusdam præmissa fuerit Vita quædam certò ab Hieronymo conscripta, & pòst idem Hieronymi nomen reliquis sequentibus libris applicuerint, vt de Euagrio Antiocheno hoc ipso I V. Prolegomeno §. I V. diximus. Sanè in MS. Lætiensi minore primò ponitur Hilarionis Vita per D. Hieronymum conscripta, inde Vitæ Patrum, seu liber hic secundus cum duobus sequentibus subnectitur.

Vel certè non absonum erit dicere, Gelasium censuisse Vitas Patrum ab Hieronymo compositas, cùm iam olim ea opinio videatur inualuisse. Certè Græci hunc secundum librum è Latio in Græciam deduxerunt Hieronymi nomine, cuius partem Græcam nuper accepi Venetiis, & in Augustanâ quoque Bibliothecâ quoddam Διηγήσεις de Vitis Patrum fragmentum exstat Græcè Hieronymi titulo.

2. Gratianus in Decreto XXVII. quæst. II. cap. XXVI. post recitata verba Nicolai I. ad Carolum Regem, quibus decernit non licere, *nisi ex consensu vtriusque coniugis*, vota continentiæ suscipere; subdit glossam, *licere, quando tantùm sunt desponsati.* probátque: *Vt enim refert B. Hieronymus, Macarius præcipuus inter Christi eremitas, celebrato nuptiarum conuiuio, cùm vesperè thalamum esset ingressurus, ex vrbe egrediens, transmarina petiit, & eremi solitudinem sibi elegit.* Quod in vitâ Macarij Romani inuenitur, quæ habetur nunc quidem libro primo de Vitis-Patrum: olim fortè libro secundo annexa fuit, vbi de aliis duobus Macariis agitur. Respondeo, Gratianum fortassis occasionem sumpsisse Vitam Macarij tribuendi Hieronymo, quòd existimaret omnes Vitas-Patrum ab Hieronymo conscriptas,

conſcriptas,inductus duabus rationibus,quas iam primo argumento proximè dedimus.

3. Caſſiodorus Inſtit. diuin. lect. cap. XXXII. ſic ait: VITAS-PATRVM, *confeſſiones fidelium, paſſiones martyrum legite conſtanter, quas inter alia epiſtola Hieronymi ad Chromatium & Heliodorum deſtinata procul dubio reperitis, qui per totum orbem terrarum floruêre, vt ſancta imitatio vos prouocans ad cæleſtia regna perducat.* Reſpondeo, exſtare eam epiſtolam Hieronymi nomine initio Martyrologij Vſuardi, ſed nulla ibi mentio Vitarum Patrum. Vt nullo modo inde colligi poſſit, Hieronymum vel harum Vitarum vel aliarum auctorem eſſe. Tantùm epiſtola ea reſpicit Martyrologium, quod Hieronymi nomine poſt epiſtolam eam tunc exſtabat. Quódque nunc recens nactus ſum ex Bibliothecâ Epternacenſi, ſanè vetuſtiſſimum, ante DCCCC. annos, id eſt ſancti Vvillibrordi tempora ſcriptum.

4. Trithemius quoque in Catalogo Eccl. Script. Vitas Patrum Hieronymo tribuit. Et ne quis exiſtimet de aliis eum Vitis loqui, quàm vulgatis, quæ Hieronymi nomine circumferuntur; earum præfationem inchoare ait, *Benedictus Deus*, à quâ & vulgatæ illæ initium ducunt. Reſpondeo: Impoſuit Trithemio vulgata editio: nam in MSS. alij auctores aſſignantur, vti partim vidimus, partim viſuri ſumus.

5. Iacobus Faber Stapulenſis, præfatione ad Lectorem, quam Heraclidis Paradiſo Pariſiis edito, de quo ſuprà §. III. præfixit, aſſerit ſe à quodam ſuorum monitum, quòd non ritè in epiſtolâ dedicatoriâ Vitas Patrum Hieronymo abiudicaſſet, quas Hieronymus ipſe à ſe ſcriptas agnoſceret, quem enim alium certiorem quàm ipſum teſtem deſideremus? Nam in Regulâ ſanctimonialium, quam ſcripſit ad Euſtochium & reliquas virgines, cap. X. ita ſcribit: *Dum igitur per eremorum antra ſeptem annis ſanctos Patres degentes ibidem in terris, velut in cælis Angelos aſſiſtentes aſſiduo labore itineris, arduiſque viuendi incommodis, ceteriſque innumeris calamitatibus peragrando viſitarem, de* QVORVM VITA *moribúſque mirificis, quæ luculenter ipſe perſpexi, libellum compegi, qui vobis ſit vt lucerna in candelabro, ad meditationem religionis & vitæ.* Quo quidem teſtimonio perſuaſum eſt Fabro, Hieronymum quoque de Vitâ & moribus ſanctorum Patrum ſcripſiſſe, qui nunc deſideretur: nec enim inde ſequi ſuſtinebat, eum librum, qui vulgò titulo VITARVM PATRVM increbuit, ab Hieronymo conſcriptum eſſe. Primò, quia Hieronymus ipſe alium eorum auctorem euidentiſſimis indiciis deſignat, vti pòſt videbimus. Secundò, quia ex Vita Ioannis, quæ primo loco ponitur, diſcimus eum, qui librum conſcripſit, preſbyterum non fuiſſe, ſed ſolùm diaconum; non ſenem, ſed iuuenem: Hieronymum autem cùm deſerta petiit, & preſbyterum fuiſſe, & ætate ſenem, nullus fortè dubitat. Ita quidem Faber.

Sed vt rectè Vitas has ab Hieronymo negat eſſe profectas, ita non ſatis circumſpectè citato teſtimonio ſibi paſſus eſt perſuaderi, ab Hieronymo quoque Vitas Patrum, etſi alias à vulgatis fuiſſe conſcriptas: cùm Regulæ ille ſanctimonialium à prudentioribus viris ab opere Hieronymiano iam pridem ſint ablegatæ, & in calcem reiectæ, velut ab Hieronymi genio alienæ.

Scripſit quidem Hieronymus epiſtolam ad Euſtochium, quæ eſt ordine XXII. de cuſtodienda virginitate, in qua quædam attingit de monachorum generibus, & eorum regula atque inſtituto. Sed nullum inde indicium colligi poteſt, quòd Hieronymus vel Regulæ illius vulgatæ in calce operum eius reiectæ, vel libri huius auctor ſit.

Quinimò Hieronymum huius libri auctorem non eſſe, ex ipſo Hieronymo euincitur, vt §. X. videbimus. Quî enim Hieronymus, quos ipſe detexit eſſe hæreticos, & aſſerit in Concilio Epiſcoporum damnatos, in litteras mitteret, & tanquam ſanctos commendaret?

Nec illa Fabri aſſertio ſat ſolida, qua pertendit Hieronymum & preſbyterum fuiſſe & ſenem, cùm ad Syriæ ſe recepit eremum. Imò nec ſenex nec preſbyter tunc erat. Vide hîc initio primi libri Hieronymi peregrinationem, & quæ in Lege Talionis Tabula V. pro Baronio contra Caſaubonum diſputaui.

§. IX. *Auctorem videri Poſtumianum monachum.*

INVENIO in quibuſdam manuſcriptis, vti Aquicinctino, Lætienſi maiore, & Camberonenſi, hunc ſecundum librum vnà cum quarto adſcribi Poſtumiano monacho. Eum titulum etiam quædam editio præferre dicitur. Nihil de eo legi quod hanc opinionem ſtabilire poſſit.

Non inanem prorſus ſuſpicionem exiſtimo, ſi quis dicat ortum hunc titulum ex

Seuero Sulpitio, qui in Dialogis suis Postumianum ex Oriente post triennalem peregrinationem reducem, multa de monachorum & eremitarum vita ac instituto narrantem introducit: *Postumianus*, inquit initio Dialogi primi, *ab Oriente, quò se ante triennium patriam relinquens contulerat, regressus*, &c. Nam quæ hic libri quarti prioribus aliquot capitibus habentur, ea omnia compendio sublecta sunt ex primo Seueri Dialogo, in quo Postumianus narrator introducitur.

---

§. X. *Auctorem esse Ruffinum Aquileiensem presbyterum.*

PRIMVS, quod sciam, è recentioribus librum hunc Ruffino saltem vt interpreti: (nam Euagrium quoque huius libri auctorem facere videtur) vindicauit Iacobus Faber Stapulensis præfatione ad Paradisum Heraclidis, nixus D. Hieronymi auctoritate, qui in epistolâ ad Ctesiphontem contra Pelagianos, ita de Euagrio & Ruffino scribit: *Euagrius*, inquit, *Ponticus Hyperborita, qui scribit ad virgines, scribit ad monachos, scribit ad eam, cuius nomen nigredinis* (Melaniam innuit nominis significatu) *testatur & perfidiæ tenebras, edidit librum & sententias περὶ ἀπαθείας (quam nos impassibilitatem vel imperturbationem possumus dicere) quando numquam animus vllo perturbationis vitio commouetur; &, vt simpliciter dicam, vel saxum, vel Deus est. Huius libros per Orientem Græcos, & interpretante discipulo eius Ruffino Latinos plerique in Occidente lectitant.*

Qui librum quoque scripsit quasi de monachis, multósque in eo enumerat, qui numquam fuerunt; &, quos fuisse scribit, Origenistas ab Episcopis damnatos esse non dubium est; Ammonium videlicet, & Eusebium, & Euthymium, & ipsum Euagrium, Or quoque & Isidorum, & multos alios, quos dinumerare tædium est, & iuxta illud Lucretij:

Ac veluti pueris, absinthia tetra medentes,
Cùm dare conantur, priùs oras pocula circum
Contingunt dulci mellis flauóque liquore,

ita ille vnum Ioannem in ipsius libri posuit principio, quem & Catholicum, & sanctum fuisse non dubium est, vt per illius occasionem ceteros, quos posuerat, hæreticos Ecclesiæ introduceret.

Audisti D. Hieronymum, Lector; quid nunc de huius libri auctore censes, in quo omnium istorum qui enumerantur fit mentio?

Vide igitur num alij cum Baronio sint lapsi, quòd existimarint hæc verba, *qui librum quoque scripsit quasi de monachis*, de Euagrio intelligenda. Sed de Ruffino intelligi debere, cuius nomen proximè præcessit, manifestum est argumentis sequentibus.

1. Quia subdit D. Hieronymus, quòd ille qui librum de monachis scripsit, in eo enumerat *& ipsum Euagrium*; videlicet cuius iam antè mentio facta. Nec simile vero, vt iam suprà §. v. dixi, suomet se ornasse præconio Euagrium, & suam quoque aliorum Vitis immiscuisse. Quod fortè animaduertens Marianus Victorius Hieronymi scholiastes, existimauit secundo hoc loco alterius Euagrij distinctam ab Hyperboritâ mentionem fieri. Sed de Hyperboritâ secundo quoque loco intelligendum D. Hieronymum, nimisquàm manifestum esse quisque deprehendet.

2. Quia immediatè post verba hîc ex D. Hieronymo reddita subiungit idem D. Hieronymus: *Illam autem temeritatem, imò insaniam eius quis digno possit explicare sermone, quòd librum Xysti Pythagorai, hominis absque Christo atque ethnici, immutato nomine, Sixti martyris, & Romanæ Ecclesiæ Episcopi prænotauit?* Quod non de Euagrio, sed de Ruffino dicitur, qui Xysti Pythagoræi librum titulo Sixti martyris edidit, vt clarum est ex aliis D. Hieronymi locis, vt in XXII. cap. Ierem. vbi eum nomine Grunij perstringit, & in cap. XVIII. Ezech. item ex Augustino lib. II. Retractat. cap. XL. (qui deceptus antè libro De nat. & grat. cap. LXIV. Sixti Pontificis nomine allegarat) & ex ipsâ Ruffini epistolâ ad Apronianum, quam interpretationi Enchiridij Sixti præfixit.

3. Quia similem fraudem subnectit hîc D. Hieronymus de supposititio Pamphilo in defensione Origenis: *Fecerat, ait, hoc & in sancti Pamphili martyris nomine, vt librum primum sex librorum defensionis Origenis, Eusebij Cæsariensis, quem fuisse Arianum nemo est qui nesciat, nomine Pamphili martyris prænotaret.* Atqui à Ruffino eam fraudem confutam, nimisquam notum. Meminit eiusdē fraudis D. Hieronymus Apol. I. aduersus Ruffin. lib. II. & epist. LXV. ad Pam. & Ocean. & in cap. XVIII. Ezech. & dial. adu. Pelagianos, quam nondum detexerat D. Hieronymus, cùm scriberet Catalogum Script. Eccles. vt patet eiusdem cap. LXXV. in Pamphilo.

Vnum hoc D. Hieronymi testimonium sufficere iudico, vt liber hic Ruffino asseratur. Omitto suffragari MSS. complures, vt Audomarensem notæ optimæ, & à ve-

tusta

tustâ manu, quo præcipuè in recensendis his libris vsus sum; vt aliàs quos vidisse se asserit Henricus Grauius, Notis ad epist. D. Hieronymi ad Ctesiphontem, de quâ iam actum.

Nescio an & Ruffinus ipse videri possit insinuare se huius libri auctorem esse. Nam cap. XXIX. libri huius secundi, vbi de Macario Alexandrino agit, addit: *Sed & multa, vt diximus, alia de operibus S. Macarij Alexandrini mirabilia feruntur, ex quibus nonnulla in XI. lib. Eccles. hist. inserta qui requirit inueniet.* In quo libro XI. videlicet posteriore ex duobus, ab ipsomet Ruffino ad Eusebij Ecclesiasticam historiam (quam è Græco verterat) additis cap. IV. habentur quædam de Macario Alexandrino, quæ hoc libro secundo de Vitis Patrum desunt; quorum primum est de cæco reluminato, qui puluere ex cellâ Macarij deterso, & aqua putei quo bibere solitus erat macerato, oculos inunxit; secundum verò de leænæ catulis visu donatis, ad quæ ipsa mirabilia capite illo XXIX. libri secundi de Vitis Patrum videtur Lectorem remittere.

Equidem Vitas Patrum scriptas esse post libros illos historiæ Ecclesiasticæ à Ruffino, partim translatos, partim compositos, ipse eiusdem libri XI. cap. manifestè declarat, subdit enim: *Verùm si singulorum mirabilium gesta prosequi velimus, excludimur à proposità breuitate, maximè cùm narrationem proprij operis mereantur.* Quod ipsum posteà præstitisse diui Hieronymi testificatione didicimus.

QVÆRES, Vnde tam incertus, etiã iam olim, huius libro auctor fuit? Respondeo: Quia auctor nomen suum suppressit, quod non nisi D. Hieronymi indicio nouimus.

Cur autem Ruffinus nomen suum suppresserit, existimo duas rationes assignari posse. Primò: Cùm enim, referente Hieronymo epist. ad Ctesiphontem, constet nonnullos Origenistas hîc immixtos, non ausus fuit eum librum nomine suo extrudere & venditare Ruffinus, quòd ipse de hæresi ea suspectus erat. Vt igitur liber hic sine vllo in limine offendiculo reciperetur, præfationem quidem præfixit, sed nomen subticuit. Eodem modo nomen suum suppressit in editione translationis librorum Origenis περὶ ἀρχῶν, quod Hieronymus indicat epist. LXVI. ad Ruffinum: *Præfatiuncula librorum περὶ ἀρχῶν ad me missa est, quam ex stilo intellexi tuam esse.*

Secundò, Quia Ruffinus huius libri non tam auctor quàm interpres est. Cùm enim ferè omnia quæ hoc libro narrantur, (vno capite de Oxyryncho excepto) habeantur apud Palladium & Heraclidem; verisimile mihi fit, Palladium vel Heraclidem hæc Græcè edidisse, suppresso nomine, quæ Ruffinus vertit. Quæ pòst Palladius auctiora edidit suo nomine præfixo, & *Historiam Lausiacam* inscripsit.

---

§. XI. *Auctorem videri* VALERIVM *Asturicensem Archipresbyterum.*

ATQVE de auctoribus hisce iam ita disquisiueram, cùm ecce ex Hispania mittit ad me Tractatulum suum de auctoribus Vitarum Patrum R. P. Christophorus de Castro, sacræ Scripturæ in Salmanticensi Academiâ Professor, in quo inter alia scribit in hæc verba.

Mihi aliquando in mentem veniebat, essétne auctor libri VALERIVS Austuricensis Archipresbyter, in cuius scripta casu incidi, cùm in Bibliothecâ Ecclesiæ Toletanæ aliqua euoluerem MSS. vbi vidi iustum quoddam volumen Gothicis litteris scriptum, cuius titulus erat, VITÆ PATRVM ORIENTALIVM, sine auctore. Quod tamen inueni in præfatione scriptum à Valerio Asturicensi archipresbytero, Ærâ DCCCCXL. hoc est anno Domini DCCCCII. Exordiebatur autem à Vitâ Ioannis, de quo liber Euagrij *(veriùs Ruffini, vt iam probaui)* sed multò longiore. Deinde habebat multas Vitas Patrum, longè diuersorum ab iis qui referuntur communiter in Vitis Patrum, quam ob rem omnem meam suspicionem abieci. Hactenus Castrius noster.

Omnino occasio suspicandi erat, cùm nomen illud præfatio præferret. Sed certissimum nobis de auctore ex D. Hieronymo suppetit testimonium. Quin, quòd liber ille Toletanus dicatur scriptus à Valerio, non statim inde sequitur, eum eius libri auctorem esse. Multi scriptores suum nomen præfigunt vel postponunt libris, quos exscripserunt, etsi non composuerint, quod ignorare non potest, qui vel paucos libros MSS. oculis lustrauit.

PROLEGOMENON V.

Quis tertij libri Auctor?

EDITI hîc libri pergunt erroris funem nectere, & D. Hieronymum auctorem faciunt: sed stilus satis arguit eius non esse, licet tria vltima capita ex eius epistolis desumpta sint, quæ auctorem suum venustate dictionis produnt.

Nihil subsidij ad auctorem indagandum à MSS. libris hîc habeo. Nullius enim hîc nomen constanter præfigitur. Vel enim qui præcedenti libro & sequenti Euagrium aut Posthumianū inscribitur, hunc sine inscriptione medium transire permittunt? vel si eosdem auctores etiam huic inscribunt, erroneè faciunt, vt de præcedente libro iam docui. Quòd si eum, qui præcedenti libro inscribitur, etiam huius & sequentis libri auctorem esse volunt, nullum ius potiùs Euagrio & Posthumiano, quàm Ruffino, cùm & huius nomen in MSS. quibusdam præcedenti libro præscribatur.

Quid igitur? nullúsne hîc certus auctor indagari poterit? Equidem euenit mihi, quod olim D. Hieronymo in re non absimili: cui cùm præfatio librorum περὶ ἀρχῶν Origenis offerretur nullo præfixo titulo, ex stilo deprehendit Ruffini esse, vt ipse testatur epist. LXVI. ad eundem Ruffinum. Si idem hodie mihi, obtusioris licèt naris, contigisse dixero, fortasse non omnino errauero. Sed vestigia huius indaginis, certa satis, nisi me fallo, nunc assignabo.

Cùm accuratè huius & præcedentis libri præfationem inter se conferrem, deprehendi non stili tantùm paritatem, sed duo prætereà, quæ me auctoris certiorē fecerunt.

1. Ruffinus præfatione libri præcedentis hæc habet in cōmēdationem monachorū: *Vt dubitari non debeat, eorum meritis adhuc stare mundum.* Ad quem eundem locum auctor respiciens, & sibi quasi epiphonematicè respondens, Prologum huius secundi libri ita auspicatur: *Verè mundum quis dubitet meritis stare sanctorum?*

2. Ruffinus præfatione eadem præcedentis libri quædam adumbrauit ex procemio Palladij in Lausiacam historiam: in huius verò libri prologo ex Palladij epistolā ad Lausum, quæ procemio subnectitur, transcribit, quæ locis suis collata & notata inuenies.

Quare cùm vna præfatio alteram respiciat, ad eamque alludat, & vtraque ex eodem fonte ortum habeat, parique stili decurrat alueo, existimo satis probabiliter, vtriusque præfationis & libri eundem auctorem posse statui. Vnde & librum hunc Ruffino inscripsi.

PROLEGOMENON VI.

Quis quarti libri auctor?

DICO: QVARTVS liber ex SEVERO SVLPITIO & IOANNE CASSIANO est concinnatus.

Sunt enim tantùm excerpta quædam ex eorum libris, verbis pænè eisdem. Loca singula, vnde desumpta sunt, ad singula capita annotauimus.

QVIS autem ea concinnauerit, non habeo certò dicere. Videamus tamen, an & hîc felici indagine possimus ad concinnatoris peruenire cubilia. Quòd si non omnino peruenerimus, iucundum saltem erit, pressa legisse vestigia.

Scio Gennadium de Script. Eccl. cap. LXIII. tradere EVCHERIVM Lugdunensis Ecclesiæ presbyterum, quædam Cassiani opuscula lato tensa sermone, angusto verbi resoluisse tramite, & in vnum volumen coēgisse.

Scio Cassiodorum Instit. diuin. cap. XXIX. affirmare VICTOREM quendam Afrum, Martyritanum Episcopum, Cassiani de institutione monachorum dicta purgasse, & quæ minùs erant, addidisse, non sine palmari laude.

Sed an hic liber, quem habemus præ manibus, vel libri aliqua pars, alteri eorum tribuenda sit, non ausim affirmare. At præstat hîc ipsa Gennadij Cassiodoríque verba subiungere, vt Lector videat, si quid certi de concinnatore hoc discernere possit.

Gennadius igitur hæc de EVCHERIO: *Sed & S. Cassiani quædam opuscula, lato tensa sermone, idem* EVCHERIVS *angusto verbi resoluens tramite, in vnum coēgit volumen* Hæc Gennadius, inquit Baronius Annali CCCCXXXII. eiusdem (Pelagianæ) farinæ cum

cum Cassiano, qui ne diceret, erroribus confutatis Eucherium expurgando contraxisse opera Cassiani, latum sermonem circumcidisse prætexuit.

Quòd si Eucherius huius, quod hoc libro quarto damus, compendij est auctor, eum & scalpello vsum & forcipe, nunc venam incidendo, noxiúmque sanguinem extrahendo, nunc luxurians capillitium circumcidendo, meritò dixeris. Nam ita sanus, ita concisus hic Cassianus est, vt nullo Pelagianæ præsidentiæ nimio feruore vena micet, nullis prolixitatis cincinnis exuberet fastidiosa facundia. Equidem non video, cur non possit tribui Eucherio hæc ex Cassiano concinnatio.

Nisi fortasse quispiam obstare velit, quòd hoc eodem compendio per Seueri vineta itur, quæ & ipsa putatoriâ cęduntur falce. Ita quidem librum hunc quartum & editi & MSS. ex Seuero & Cassiano, tacitis tamen nominibus, adornatū exhibent. Non desunt tamen MSS. vti Cambetonensis, qui librum hunc quartum ex solo Cassiano habeat expressum; omissis illis, quæ ex Seuero passim præmittuntur. Atque ita Eucherio hæc epitome tribui posse videri possit.

Accedit Petri Damiani non omnino vero absimile testimonium lib. v. epist. XIX. *Quod si vobis dubium videtur, saltem vestrarum partium testimonio aurem accommodate, legite Collationes Patrum, quas Eucherius Lugdunensis episcopus elimato sermone abbreuiare studuit, & si nobis credere non vultis, saltem illius litteræ credite.* Agit ibi de vestitu monachorum Damianus, de quo in hoc Seueri & Cassiani compendio habes cap. XV.

Quia tamen editi omnes & plerique MSS. librum hunc ex vtroque contractum repræsentant, videndum, an quod habet Cassiodorus Diuin. instit. cap. XXIX. de VICTORE quodam Afro, huc facere possit: *Cassiani,* inquit, *dicta* VICTOR *Martyritanus episcopus Afer ita Domino iuuante purgauit, & quæ minùs erant addidit, vt ei rerum istarum palma meritò conferatur, quem inter alia de Africa partibus citò nobis credimus esse dirigendum.* Forte enim additio hæc intelligi potest de Seueri epitome, quæ hîc Cassiani epitomæ adiuncta est. Nisi quædam addiderit ijs quæ purgauit, id est, antidotum contra veneni intimationem, quod scriptis suis sparsim inserebat Cassianus, apposuerit.

Baronius suprà existimat, Cassiodorum spe frustratum non accepisse quod ex Africâ exspectabat. Siquidem Ado Viennensis episcopus in Chronico anno CCCCXXV. ab ipso Cassiodoro id operis, vt Cassianum corrigeret, elaboratum affirmat, dum ait: *Opera illius à Catholicis cautissimè legenda, maximè de libero arbitrio & gratiâ: sed & Encratitarum hæresi incautiùs fauit. Errores illius Cassiodorus Rauennatum senator purgare volens, non ad plenum omni ex parte potuit.*

Quis nunc horum excerptorum auctor statui possit, malo in medio relinquere, quàm temerè quid asserere.

Petrus Ciacconius præfatione ad Lectorem Cassiani, refert, in Vaticanâ Bibliothecâ Collationes aliquot, & octo postremos libros Institutionum in Græcam linguam conuersos esse, sed in compendium potiùs redactos, quàm integrè conuersos, quem eâ de re differentem legere quisque potest.

PROLEGOMENON VII.

Quis quinti libri auctor?

DICO: QVINTI libri auctor incertus.

1. Quia Sigebertus de illustr. Ecclesiæ Scriptor. in Pelagio cap. CXVI. librum eum vocat, DE VITA ET DOCTRINA ET PERFECTIONE SS. PATRVM, nec auctoris nomen exprimit.

2. Quia etiam in Photij Bibliothecâ Cod. CXCVIII. sine auctoris nomine citatur, Ἀνεγνώσθη ΑΝΔΡΩΝ ΑΓΙΩΝ ΒΙΒΛΟΣ, *Lectus est* SS. VIRORVM LIBER. Eundem enim Græcum esse, cum eo quem nos Latinè habemus, eo loco manifestabo.

Margarinus de la Bigne Catalogo seu Indice Chronologico in Bibliothecam Patrum sæculo v. existimat Euagrium auctorem esse operis, quod ipse tomo IX. secundæ editionis edidit hoc titulo: *SS. Aegyptiorum anachoretarum Apophthegmata*, quæ eadem sunt cum libro hoc v. Pelagio interprete, & VI. Ioanne interprete. Ratio eius est, quòd Nicephorus Ecclesi. hist. libro XI. cap. XLIII citet ex Euagrij operibus multa de Patrum dictis, quæ occurrunt in opere isto iam dicto.

Sed vereor, vt labatur Margarinus.

1. Quia etsi quædam in his libris reperiantur quæ Nicephorus ex Euagrij operibus citat, non reperiuntur eo modo, quasi Euagrius ea ipse referat librum velut conscribens, sed potiùs ex Euagrio citantur.

Vt quod Nicephorus citat ex libro *Practico* Euagrij senis cuiusdam scitum de aridiore diætâ, habes hîc libello I. Pelagij num. 4. *Dixit abbas Euagrius, Quia dicebant quidam Patrum,* Quòd si Euagrius huius libelli auctor esset, non diceret, *Dixit abbas Euagrius.*

Ibidem num. 5. *Iterum dixit,* (scilicet *Euagrius*) *Nunciata est cuidam monacho mors patris,* quod etiam ex Euagrio citat Nicephorus suprà.

Et libello VI. num. 5. *Dixit abbas Euagrius fuisse quemdam fratrem qui nihil habuit in substantiâ suâ, nisi tantùm Euangelium;* quæ etiam ex Euagrij *Practico* citat Nicephorus suprà.

2. Quædam, quæ citat Nicephorus ex Euagrij libris, hîc non reperiuntur. Vt, quod citat ex libro *Gnostico* eius de Gregorio iusto, de quatuor virtutibus Cardinalibus, de Serapione, de mente spiritali cognitione imbutâ, de Didymo, de prouidentiâ & iudicio, de Basilio, quòd scientia meditatione augetur, de Athanasio, de mensâ Moysis.

3. Quia varij citantur auctores Euagrio posteriores, vt Ioannes Cassianus, Cyrillus Alexandrinus, & alij nonnulli, quos Lector ipse deprehendet.

Non inutile erit hîc addere, quæ hac ipsâ de re notauit Fr. Ioannes Maria Brasichellensis, sacri Palatij Apostolici Magister in Indice librorum expurgandorum, ad tomum IX. Bibliothecæ Patrum, vbi agitur *de anachoretarum Apophthegmatis,* vbi ita commentatur: De auctore, & interprete huius operis variè ambigitur: auctorem quidam & inter eos Margarinus in Chronologico auctorũ huius Bibliothecæ Indice, existimant fuisse Euagrium Ponticum, cuius certum est esse librum VITAS-PATRVM, cui hic Apophthegmatum semper annectitur. Gennadius in Catalogo hæc de Euagrio habet: *Composuit de anachoretis simpliciter viuentibus librum centum sententiarum, quem ego Latinum primus feci. Nam superiorem olim translatum, quia viciatum per tempus & confusum vidi, partim reinterpretando, partim emendando auctoris veritati restitui.* Hæc Gennadius. Equidem etsi velimus multas esse sententias in hoc opere ex Euagrij collectione acceptas: at sunt hîc plus quàm DC. & cùm hoc opere fiat mentio Theophili Alexandrini, Ioannis Cassiani, Cyrilli Alexandrini iam defunctorum: certum est, Euagrium Ponticum, tametsi teste Gennadio longâ ætate vixerit, non potuisse S. Cyrillo esse superstitem: ob quam etiam rationem exploratum est, sanctum Hieronymum non esse horum Apophthegmatum interpretem. Nominantur interpretes Pelagius S. R. E. diaconus, & Ioannes eiusdem S. R. E. subdiaconus. De quibus agit Sigebertus de vir. illustr. cap. CXVI. & CXVII. Hactenus Magister sacri Palatij.

Qui vt rectè hos libros Euagrio auctori & Hieronymo interpreti abiudicat, ita minùs rectè certum esse ait, librum VITAS-PATRVM esse Euagrij, cùm potiùs certò constet eius non esse. Vide dicta Prolegomeno IV. §. V.

PROLEGOMENON VIII.

Quis sexti libri auctor?

DICO: SEXTI libri auctor incertus.

Primò, Quia Sigebertus de illustr. ecclesiæ Scriptor. Ioanne cap. CXVII. librum eum vocat DE VITA ET DOCTRINA PATRVM, nec auctoris nomen exprimit.

Secundò, Quia Photius in Bibliotheca Cod. CXVIII. quem proximo Prolegomeno citaui, hunc librum priori annectit; quare idem de hoc ferendum iudicium quod de priore.

AT OCCVRRES: Ioannes Damascenus in libro, qui inscribitur, *De iis, qui cum fide excesserunt ex hac vita,* refert de Macario historiam, qui ex mortui hominis cranio sciscitatus est de eius statu, eamque citat ex *Palladii Lausiacâ historiâ.* Atqui hæc eadem historia reperitur libro hoc sexto, libello secundo Ioannis, num. 16. vt & huius libri sexti auctor videatur fuisse ipse Palladius. Respondeo: Ita quidem, hoc argumento motus, censuit Gentianus Heruetus, in præfatione versionis suæ Palladianæ, qui eam historiam haberi ait libro IV. qui *Doctrina Patrum* inscribitur, cap. *De exemplis & doctrina vitæ spiritualis* (ita concipitur & inscriptio & caput in editione Coloniensi, quæ librum sextum

& quin

& quintum vno libro comprehendit) qui liber idem est cum hoc sexto libro.

Quòd si id minùs placeret, existimabat eam historiam fuisse in *Lausiacâ historia*, tempore Damasceni, & posteà ab hæretico aliquo malitiosè sublatam. Quod eum dixisse credo, quòd huic hominum generi omnes hæ spirituum apparitiones meræ sunt fabulæ, quique ægrè ferunt vel minimam suffragiorum pro animabus defunctorum memoriam exstare.

Equidem non abhorret ab hæretico genio, cum Philisthæis puteos Israël obstruere, ne aliquod inde mortalibus accedat refrigerium. Certè cùm Palladius tertiò prodierit, & ex postremâ editione constet, primò decurtatum, inde nonnihil interpolatum prodiisse, vti pleniùs declarabitur, Prolegomeno XIV. existimari potest nec tertiò integer prodiisse, quandoquidem ea de Macario narratio, quam olim Damascenus in *Lausiacâ historiâ* legerat, ne in hac quidem tertiâ editione hodie reperiatur. Gene. 26.

Atque huic opinioni accedo libentiùs, quàm priori, quâ etiam libri quinti, quòd in eo narrationem eam sit reperire, Palladius auctor creditur.

Accedo autem libentiùs:

Primò, Quia liber ille quintus à nullo, quòd sciam, *Lausiaca historia* dicitur, in quâ tamen eam se legisse profitetur Damascenus.

Secundò, Quia in eodem libro quinto, libello x. n. 67. inter reliqua Seniorum dicta habetur dictum quoque Palladij. Vnde colligere est, librum illum non à Palladio, sed ab alio aliquo fuisse concinnatum.

PROLEGOMENON IX.

Quis septimi libri auctor?

DICO: SEPTIMI libri auctor Græcus incertus.

Vocat eum librum Sigebertus de illustr. Ecclesiæ Scriptor. cap. CXVIII. INTERROGATIONES ET RESPONSIONES SS. ÆGYPTIORVM PATRVM, nec auctoris meminit. Et ipse Paschasius interpres capite XLIV. in fine absolutè pronuntiat: *Hæc sapientium & spiritualium* RESPONSA *Patrum*, nullâ auctoris notione.

PROLEGOMENON X.

Quis octaui libri auctor?

DICO: OCTAVI libri auctor est PALADIVS Helenopoleos Episcopus, diciturque LAVSIACA HISTORIA.

Clarum hoc satis ex Socrate lib. IV. cap. XXIII. cuius verba exprimam. Alia quædam vide in Elogiis ad eum librum. Ait igitur: Εἰ δέ τις βούλοιτο τὰ περὶ αὐτῶν μανθάνειν ἅ τε ἐποίησαν, ἅ τε ἔπραξαν, καὶ ὧν πρὸς ὠφέλειαν τῶν ἀκουσάντων ἐφθέγξαντο, ὅπως τε αὐτοῖς τὰ θηρία ὑπήκουον, πεπόνηται ΠΑΛΛΑΔΙῼ τῷ μοναχῷ ἴδιον μονόβιβλον, ὃς Εὐαγρίου μὲν ἦν μαθητής. πάντα δὲ ἀκριβῶς περὶ αὐτῶν διεξῆλθεν. ἐν ᾧ καὶ γυναικῶν ἐφάμιλλον τοῖς προειρημένοις ἀνδράσιν ἐπανελομένων βίον, μνήμην πεποίηται: *Quapropter si quis studio ducitur accuratè cognoscendi, quas res gesserint, quo pacto se in vita exercuerint, quæ ad audientium vtilitatem locuti fuerint, quomodo bestiæ illis obtemperarint, legat librum à* PALLADIO *monacho, qui Euagrij fuit discipulus, separatim de illis editum. Nam omnia quæ ad eos spectant, in eo sunt accuratè explicata. In quo etiam de mulieribus, quæ parem viuendi rationem cum viris suprà dictis excolebant, sermo susceptus est.* Ex quo Tripartita historia lib. VIII. cap. I. & Nicephorus lib. XI. cap. XLIV.

Cùm autem tres sint diuersæ Palladij editiones, diuersis interpretibus, quæ earum videatur germanior vide Prolegomeno XIV. vbi de interpretibus.

PROLEGOMENON XI.

Quis noni libri auctor?

DICO: Noni libri auctor est THEODORETVS Cyri episcopus, vocaturque ΦΙΛΟΘΕΟΣ seu ΘΕΟΦΙΛΟΣ.

Testatur hoc ipse epistolâ LXXXII. ad Eusebium Ancyræ episcopum: *Mysticum etiam scripsimus librum, & de prouidentia alia, & ad interrogationes magorum alia, & de* VITIS SANCTORVM, *& præter hæc alia multa.* Cuius libri nomine PHILOTHEI passim meminit ipse in hist. Eccles.

Nicephorus lib. XIV. cap. LIV. vbi inter alia de Theodoreti scriptis agit. Et rursum ΦΙΛΟΘΕΟΣ, *Hoc est*, DEI-AMANTIVM HISTORIA, *in quâ institutum eorum, qui ætate suâ vitam sanctè transegerunt, persequitur.*

PROLEGOMENON. XII.

Quis decimi libri auctor?

DICO: DECIMI libri auctor est IOANNES MOSCHVS, & inscribitur SOPHRONII LIMONARIVM, seu PRATVM SPIRITVALE, seu NOVVS PARADISVS.

1. Ipse nomen suum exprimit cap. LXXVII. *Dixit mihi Sophronius: Verè abba Ioannes, hodiè nihil vltrà studeamus.*

2. Photius Bibliothecæ suæ Cod. CIC. pleniùs nomen & diuersum libri titulū exhibet: *Ἀνεγνώσθη βιβλίον, τεσσάρσι καὶ τριακοσίοις διηγήμασι συμπεπληρωμένον. πρὸς τὴν ἀσκητικὴν δὲ καὶ τοῦτο τὰ μάλιστα συντελοῦν ἐπὶ πολιτείαν τὰ αὐτά πως πραγματευόμενον τῷ προειρημένῳ. πλὴν ὅτι τῶν μεταγενεστέρων ἀνδρῶν ἔργα τε καὶ πράξεις ἀξιοζηλώτους ἀναγράφει. καὶ γὰρ ἐκεῖθεν τῆς μέχρι τῆς Ἡρακλείου ἀρχῆς καὶ ἐπιπλέον διαπρεψάντων ἀρεταῖς, ἐπέρχεται τοὺς βίους.* ΛΕΙΜΩΝΑ *δὲ καλεῖσθαι δίδωσιν ὁ συντεταχὼς ὄνομα τὸ βιβλίον, τινὲς δὲ αὐτὸ καὶ* ΝΕΟΝ *ὀνομάζουσι* ΠΑΡΑΔΕΙΣΙΟΝ (manuscripti quidam ΠΑΡΑΔΕΙΣΙΝ, qui ad marginem manuscripti Margunij vocatur ΠΑΤΕΡΙΚΟΝ) *ὁ δὲ συντεταχὼς* ΙΩΑΝΝΗΣ *μὲν ὄνομα αὐτῷ, ἐξ ἐπικλήσεως δὲ ἐλέγετο ὁ τοῦ* ΜΟΣΧΟΥ, &c. *πλὴν ἐξ ἁπάντων τὸ χρήσιμον ὁ συνετὸς καὶ θεοφιλὴς ἀνὴρ δρεπόμενος οὐκ ἂν τῶν συντεταγμένων κόρον καταγνοίη: Lectus est liber quatuor & trecentis constans narrationibus. Hic quoque monasticæ potissimùm vitæ conducit, eadémque ferè cum superiore* (SANCTORVM VIRORVM LIBRO, vt Photius indigetat, quem hîc suprà quinto & sexto libro diuisum habes) *pertractat, nisi quòd eorum virorum dicta factáque imitatione digna colligit, qui post insecuti sunt. Vitas etenim narrat eorum, qui iam inde vsque ad Heraclij imperium & deinceps virtute magis claruerunt.* PRATVM *autem titulum libro indidit auctor, quam &* PARADISVM NOVVM *quidam appellant. Scriptor eius* IOANNES *quidam* MOSCHI *cognomento*, &c. *Ceterùm ex his omnibus industrium quisque & Dei amans, fructum capiens, numquam huius scripti nimiam prolixitatem accusarit.*

3. Secūda Nicæna Synodus, quæ VII. est ordine inter Generales, Actione IV. ita habet: *Τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν* ΣΟΦΡΟΝΙΟΥ *ἐκ τοῦ* ΛΕΙΜΟΝΑΡΙΟΥ. *Ἔλεγεν ὁ ἀββᾶς Θεόδωρος ὁ Αἰλιώτης, ὅτι ἦν τις ἐγκλειστὸς εἰς τὸ ὄρος τῶν Ἐλαιῶν, ἀγωνιστὴς πάνυ*, &c. *Eiusdem patris nostri* SOPHRONII *ex libro* PRATO. *Dicebat abbas Theodorus Aeliota, quia quidam inclusus erat in monte Oliuarum, valdè certator*, &c. Vbi totum caput XLV. quod in hoc libro habetur, Græcè exprimitur. Quod idem repetitur Actione V. vbi & alia duo exempla ex eodem Limonario citantur.

4. Ioannes Diaconus lib. I. cap. XLV. Vitæ sancti Gregorij Magni: *Nihilominùs ex libro, qui à Græcis* ΛΕΙΜΩΝ *dicitur, à Latinis verò intelligitur* CAMPVS *vel* PRATVM, *præceptor meus inter alia toto orbe iam diffamata miracula interpretatus est.*

5. Ioannes Damascenus, in fine primi libri, quem pro imaginibus scripsit, testimonium ex hoc libro adducit, hoc titulo: *ἐκ τοῦ* ΛΕΙΜΩΝΑΡΙΟΥ *τοῦ ἁγίου πατρὸς ἡμῶν* ΣΩΦΡΟΝΙΟΥ *ἀρχιεπισκόπου Ἱεροσολύμων. Ex* PARVO PRATO *sancti Patris nostri* SOPHRONII *Archiepiscopi Ierosolymorum.*

6. Nicepho

6. Nicephorus lib. VIII. cap. XLI. *Multam quoque & vtilem de iis* (monachis) *historiam Sophronius Ierosolymitanus nobis reliquit, PRATI & NOVI PARADISI titulo, scripto eo indito.*

QVÆRES, Qui hic liber nunc Sophronio patriarchæ Ierosolymorum inscribatur, vti à secundâ Nicænâ Synodo, & Ioanne Damasceno; nunc Ioanni Moscho seu Eurato ad Sophronium sophistam? Respondet Aloysius Lipomanus Episcopus Veronensis, qui primus hunc librum edi curauit, quem Apostolica Bibliotheca suppeditauit anno M. D. LVIII. Scriptor libri prorsus IOANNES anachoreta fuit. Id tibi ex capite LXXVII. voluminis ipsius liquidò constare poterit. Photius quoque hunc ipsum auctorem libri IOANNEM MOSCHVM (natione fortasse) fuisse asserit, cuius cognomen interpres Latinus forsan EVIRATVM reddidit.

Verùm SOPHRONIO his de caussis attribuitur: *Vel*, quia ad ipsum per charissimum socium inscribitur, quemadmodum & Rhetorica Ciceronis ad Herennium, & eiusdem ad Atticum epistolæ, *Ad Herennium* & *Ad Atticum* libri appellantur: sic *Sophronij liber* hic dicatur, quia ad Sophronium dirigitur. Atque ex eo maximè, quòd ad vsum illius in primis conscriptus est. Namque auctor ipse in epistolâ quam libro præmittit, fatetur se ex hoc prato coronam Sophronio contexuisse, ac per eum alijs deinceps obtulisse.

Seu, quia in hoc libro dicta & gesta ipsi⁹ Sophronij pro maiori parte cōtinentur. Nā is totius itineris libri huius auctoris fuit indiuiduus comes; & quæcunque ambobus ambulantibus occurrerunt, vel quærentibus responderi contigit, diligentissimè descripta sunt. Quare etiam hæc verba sæpissimè iterata videbis: *Venimus ego & dominus meus Sophronius sophista ad abbatem* talem, &c. Et ideò semper etiam plurali locutione vtitur, dicens: *Perreximus, accessimus, vidimus, narrauit nobis senex monasterij dux.* Per quæ omnia conspici datur, scriptorem nunquam solum fuisse in his quæ narrat perquirendis. Sicut ergo Platonis *Phædrus, Timæus, Gorgias*, & *Parmenides*, & Tullij liber de senectute *Cato Maior* inscribuntur à personis, quæ ibi colloquentes & disputantes inducuntur; quid obstabit huic libro, quin Sophronij dicatur, cùm in eo is ambulans, visitans, operans, interrogans & respondens vbique ferè asseratur?

Aut demum ex illâ causâ Sophronio adscribitur, quoniam vnà cum Ioanne prædicto conscriptor (vt ita dicam) fortè eiusdem libri fuit. Lege huius voluminis caput LXXVII. & in eius principio ita scriptum reperies: *Ego & dominus meus Sophronius perreximus ad philosophi Stephani domum doctrinæ gratiâ*: &c. Deinde in fine eiusdem capitis hoc modo scriptum legitur: *Ista cùm audiuimus, innuit mihi dominus meus Sophronius, & recessimus, & dixit mihi: Verè, abba Ioannes, hodie nihil vltrà studeamus; satis enim ædificati sumus. Hæc ergo scripsimus, vt & vos pariter ædificemini.*

Vnâ ergo ex his rationibus, seu potiùs omnibus simul accedentibus, iure meritóque liber iste Sophronij nomine inscriptus videtur.

DICES: In hoc libro Sophronius hic non appellatur Ierosolymorum patriarcha, sed sophista. Respondet idem Aloysius: Vocabulum hoc non in malam olim partem, sicut fit modò passim, sed in bonam accipiebatur: nec aliud designabat, quàm sapientem & prudentem hominem; qualis fuit & Libanius ille, ad quem multæ Magni Basilij epistolæ directæ fuerunt, ipsum maximis præconijs efferentes. Potuit ergo vir iste priùs & monachus esse, & sophista nuncupari: inde verò ad sanctam Ierosolimorum sedem assumi, ex quâ, tamquam digniori loco posteà denominationem acceperit.

PETES: Quo tempore viri hi qui librum conscripserunt claruerint? Respondet idem qui suprà; Id pro certo non habetur. Verùm cùm Magni Gregorij Romani Pontificis, huius nominis primi, factum narrent, & synchronorum Cæsarum, videlicet Anastasij, Tiberij, Mauricij, & Zenonis mentionem faciant, & in sextâ Synodo hic liber adducatur, coniecturâ assequi possumus, circa annum Domini sexcentesimum illum fuisse conscriptum.

PROLEGOMENON XIII.

Quâ linguâ libri hi scripti?

DICO: Plerique libri omnes Græcè scripti sunt.

Patebit mox, assignatis eorum interpretibus. Equidem cùm Patres illi penè omnes in Oriente nati sint, celebrésque vixerunt; non mirum ab Orientis hominibus, Græcis maximè qui scribendi facultate pollebant, monachorum quibus conuixerant, acta posteris esse transmissa.

In PRIMO libro, qui miscellus est, inter varios auctores solus est D. HIERONYMVS, qui Latinè, quod quidem constet, scripserit.

SECVNDVM & TERTIVM scriptum esse à RVFFINO partim ex D. Hieronymo, partim ex MSS. partim ex probabili coniecturâ asserimus.

An verò is ex Græco transtulerit, incertum; D. Hieronymus videtur innuere à Ruffino ipso compositum, epistolâ suprà citatâ. ait enim: *Qui librum quoque scripsit quasi de monachis.* Quod tamen de libro secundo tantùm capiendum, vt constat ex Patrum nominibus, quæ D. Hieronymus ex illo Ruffini libro exprimit, qui suo tempore circumferebatur, quorum Vitæ in secundo tantùm libro reperiuntur.

QVARTVS liber cùm ex SEVERO SVLPITIO & IOANNE CASSIANO sit concinnatus, non magnopere dubitandum, quin à Latino auctore ea concinnatio facta sit: maximè cum verbis auctorum concinnator plerumque vtatur.

QVINTI & SEXTI libri Græcum auctorem esse, constat ex Photij Bibliothecâ Cod. CXCVIII. qui eos Græcè legit, & stili *perspicuitatem* collaudat.

SEPTIMI libri Græcum auctorem esse, indicat ipse interpres Paschasius.

OCTAVI libri Græcus auctor est PALLADIVS, vt clarum est ex Socrate, Prolegomeno X.

NONI libri auctor est THEODORETVS, vt suprà vidimus, quem Græcum fuisse nimisquam notum.

DECIMI libri auctor est IOANNES MOSCHVS, quem Græcè scripsisse testatur Photius Bibliothecæ Cod. CIC. hæcque de eius stilo habet: ἡ δὲ φράσις ἐμφαίνει εἰς τὸ ταπεινότερον τῆς πορείας, καὶ ἀμαθέστερον ἀποκλίνει: *Operis autem huius dictio, magis quàm præcedentis* (videlicet quinti & sexti libri hîc) *ad humiliorem ac rudiorem vergit stilum.*

PROLEGOMENON XIV.

Qui horum librorum interpretes?

DICO: Varij sunt horum librorum interpretes.

In PRIMO libro hi noti occurrunt interpretes.

I. EVAGRIVS Episcopus Antiochenus, interpres Vitæ *S. Antonij* monachi. Vide ad eam Vitam Præludia.

II. DIONYSIVS EXIGVVS interpres Vitæ *S. Pachomij*. Consule Præludia Vitæ illi præmissa.

III. VRSVS S. R. E. subdiaconus, interpres Vitæ *S. Basilij* Cæsariensis Episcopi. De *Vrso* vide Notationes ad eam Vitam num. 3.

IV. GERARDVS VOSSIVS interpres Vitæ *S. Ephræm.*

V. ANASTASIVS S. R. E. Bibliothecarius, interpres Vitæ *S. Ioannis Eleemosynarij*, Patriarchæ Alexandrini. Vide ad eam Vitam Prælud.

VI. IACOBVS BIBLIVS interpres Vitæ *SS. Barlaam & Iosaphat.*

VII. EVSTOCHIVS interpres Vitæ *S. Pelagiæ.*

VIII. PAVLVS Neapolis Ecclesiæ Diaconus, interpres Vitæ *B. Mariæ Aegyptiacæ.*

Melchior Goldastus tom. I. Rerum Alemannicarum parte II. Notis ad Hepidannum de Vitâ S. Vviboradæ existimat Vitam *S. Eugeniæ* versam à RVFFINO. Sed vnde hoc deprompserit, equidem nescio. Posseuinus in Apparatu Sacro ait, Vitam *S. Eugeniæ* scriptam ab AMBROSIO CAMALDVLENSI abbate. an versam vult? certè plura alia Vitas Patrum spectantia idem auctor eodem teste vertit.

SECVNDVS, TERTIVS, & QVARTVS libri scripti sunt Latinè, vel certè

de

de versione non constat. vel potiùs, QVARTVS certò scriptus Latinè, de prioribus duobus dubium. Vide dicta Prolegom. IV. V. & VI.

QVINTI libri interpres est PELAGIVS S. R. E. diaconus.

Ita constanter MSS. Sigebertus de Illustr. Ecclesiæ Scriptoribus, cap. CXVI. *Pelagius diaconus Romanæ Ecclesiæ transtulit de Græco in Latinum, de Vitâ & doctrinâ, & de perfectione sanctorum Patrum libros XVI. scilicet de Profectu monachorum lib. I. de Quiete, I. de Compunctione, I. de Continentiâ, I. Contra fornicationem, I. Quòd monachus nihil debeat possidere, I. Quòd nihil per ostentationem fieri debeat, I. De patientiâ & fortitudine, I. Quòd non oporteat iudicare quemquam, I. Quòd oportet sobriè viuere, I. Quòd sine intermissione & sobriè oportet orare, I. De Humilitate, I. De Pænitentiâ, I. De Charitate, I. De Prouidentiâ seu Contemplatione, I.*

SEXTI libri interpres est IOANNES S. R. E. subdiaconus.

Ita omnes MSS. Sigebertus suprà cap. XVII. *Ioannes subdiaconus transtulit de Græco in Latinum de Vitâ & doctrinâ Patrum librum I.*

Quòd verò ait Sigebertus à Ioanne translatum è Græco in Latinum *librum vnum*, cùm tamen quatuor libellos transtulerit, potuit hoc contigisse quòd ipse in MS. inciderit, qui libellos illos sine titulo indistinctos connectebat. vel *librum vnum* capit, qui quatuor libellos continet.

SEPTIMI libri interpres est PASCHASIVS S. R. E. diaconus, qui Martini Dumiensis abbatis rogatu eum Latinitate donauit.

Ita disertè præfatio libro illi præfixa præfert. Testatur quoque Sigebertus suprà cap. CXVIII. *Martinus Episcopus transtulit per manum Paschasij diaconi interrogationes & responsiones plurimas sanctorum Aegyptiorum Patrum in Dumiensi cœnobio.*

OCTAVI libri qui à PALLADIO Græcè scriptus, interpres est GENTIANVS HERVETVS, Canonicus Remensis, qui præclaram operam præstitit in hoc interpretandi genere.

ADVERTE hîc tres diuersas esse PALLADII editiones diuersis interpretibus.

Prima est, quæ prodiit ipso Typographiæ tyrocinio in I. editione VITARVM PATRVM, vbi nullus certus interpres assignatur. Hic liber in sequentibus editionibus Vitarum Patrum omissus est, sed anno M. D. XLVII. rursus eam in suâ editione, quæ Coloniæ lucem vidit apud Iasparem Gennepæum, reuocauit F. Theodoricus Loher à Stratis Carthusianus.

Secunda est, quæ prodiit Parisiis apud Ioannem Paruum, anno M. D. IV. curatore Iacobo Fabro Stapulensi. Sed hæc alium titulum (inscribitur enim PARADISVS HERACLIDIS) præfert; & alium, incertum pariter exhibet interpretem, quæ eadem Palladij præfixo titulo posteà prodiit Venetiis anno Domini M. D. LIV. tom. III. de Vitis Sanctorum per Aloysium Lipomanum collectis. Curauit autem hanc editionem operâ Francisci Torres conferri cum MS. exemplari Palladij, quod Venetiis est in Bibliothecâ Cardinalis Bessarionis, qui, vt ait Lipomanus, *à capite ad calcem vsque vtroque collato volumine, hunc eundem prorsus cum illo reperit, paucis quibusdam, iisque perexigui momenti, immutatis. Titulus etiam discrepabat, & nuncupatoria epistola, quæ non ab Heraclide Alexandrino, sed à Palladio Cappadociæ Episcopo, licet in vtroque volumine ad Lausum scripta videretur. His igitur paucis locellis correctis, & ad emendatissimum codicem*, vt existimabat Lipomanus, *reductis*, librum illum tomo III. de Vitis Sanctorum inseruit.

Tertia est, quam hîc damus, quámque suo stilo è Græco textu adornauit HISTORIÆ LAVSIACÆ titulo GENTIANVS HERVETVS, & Parisiis vulgauit Bernardus Turrisanus anno M. D. LV. quæ rursus prodiit ibidem apud Guilielmum Chaudierium, anno M. D. LXX. Annotationibus quibusdam marginalibus per Fr. Thomam Beauxamis Carmelitam Doctorem Theologum illustrata, quæ insuper Laurentij Barrensis Scholiis aucta, Historiæ Christianæ veterum Patrum inserta est Parisiis apud Michaëlem Sonnium, anno M. D. LXXXIII. item tomo VII. Bibliothecæ SS. Patrum.

Quòd si quis & quartam Palladij editionem venari velit, non magnopere ei laborandum erit. Inueniet enim Ruffinum, vetustissimum Palladij interpretem, si vera est coniectura quam Prolegomeno IV. §. II. expressimus.

QVÆRES, quæ ex his sit germana PALLADII historia? Respondeo: Videtur illa, quam Heruetus edidit. Nam Socrates lib. IV. cap. XVIII. ait se supersedere Sanctorum Patrum Vitas describere, quòd id Palladius abundè præstiterit: & opus eius certâ nota designat, quòd in eâ agatur tam de mulieribus quàm viris. [illegible]

[illegible]

ἀκριβῶς περὶ αὐτῶν διεξῆλθεν· ἐν ᾧ καὶ γυναικῶν ἰσάμιλλον τοῖς προειρημένοις ἀνδράσιν ἐπανελομένων βίον, μνήμην πεποίηται: Omnia, quæ ad eos spectant, in eo sunt accuratè explicata. In quo etiam de mulieribus, quæ parem viuendi rationem cum viris suprà dictis excolebant, sermo susceptus est. Atqui tam de mulieribus quàm viris habes in Heruetinâ editione pleniùs, cùm in aliis editionibus perparum de mulieribus tractetur. Vide suprà Prolegomenon IV. §. III.

NONI libri interpres est idem GENTIANVS HERVETVS, quæ cum superioris libri interpretatione vnà prodiit.

Aloysius Lipomanus tomo II. de Vitis Sanctorum anno M.D.LIII. Venetiis edito, inseri curauit hunc Theodoreti librum, interprete Alberico Longo Salentino, quem à viro docto Tridenti nactus fuerat.

DECIMI libri interpres est AMBROSIVS CAMALDVLENSIS abbas. Ita enim in apostolicâ Bibliothecâ se inuenisse testatur Aloysius præfatione ad Lectorem, qui primus eum edi curauit tomo VII. de Vitis Sanctorum.

DICES: IOANNES DIACONVS, posteà Romanus Pontifex, in quarto libro, quem de B. Gregorij Vitâ scripsit, dum cap. LXIII. voluminis huius mentionem facit, recensendo mirabile eiusdem sanctissimi Pontificis factum, se interpretem profitetur. Ait enim: *Sed ne solis verbis tanti Præsulis humilitas inculcari credatur, superest vt ex Græcorum relationibus à me nuper interpretatis eadem Patris humilitas viuis operibus demonstretur, in quibus videlicet ita refertur: Enarrauit nobis abbas Ioannes Persa, sanctus & venerandus vir existens, de Magno Gregorio beatissimo Papâ Romano, dicens: Quoniam iui Romam ad adorandos loculos sanctorum Apostolorum Petri & Pauli: & vnâ dierum, cùm starem in medio ciuitatis, video Papam Gregorium per me transiturum, & cogitaui me mittere ante eum. Cùm ergo appropinquasset mihi Papa, videns quia pergerem, vt mitterem me ante eum; sicut coram Deo dico, fratres, primus misit se ante me super terram: & non antè surrexit, quàm ego prior surgerem, & amplexatus me cum magnâ humilitate tribuit mihi per manum numismata tria, & iussit mihi dari casulam & necessitates meas omnes. Glorificaui ergo Deum, qui donauit ei talem humilitatem circa omnes, & eleemosynam, & charitatem.* Quam eandem historiam inuenies hîc cap. CLI. Respondeo inueniri quidem eam eo loco, sed verbis aliis, vt duplicem interpretem liceat agnoscere.

Verùm interpres iste non fuit IOANNES DIACONVS, sed eius præceptor, vt ipse clarè exprimit lib. II. cap. XLV. Vitæ S. Gregorij: ait enim: *Ex libro qui à Græcis* ΛΕΙΜΩΝ *dicitur, à Latinis verò intelligitur* CAMPVS *vel* PRATVM, *præceptor meus inter alia toto orbe iam diffamata miracula interpretatus est, mihi scribens, &c.* Quare rectè in plerisque editionibus est, *ex Græcorum relationibus ad me nuper interpretatis*; non *à me*, vt non rectè citatur ante Pratum spirituale editionis Coloniensis quod ex officinâ Birckmannicâ prodiit.

ADVERTE, librum hunc hodie in CCXIX. capita dumtaxat distinctum legi, cùm olim pluribus constiterit, vt testatur Photius Bibliothecæ suæ Cod. CIC. *Καὶ τὰ διηγήματα δὲ οὐχὶ τὸν ἴσον ἀριθμὸν ἐν πᾶσιν εὕρηνται τοῖς βιβλίοις διασωζόμενα· ἀλλ' ἐν τισὶ καὶ εἰς δύο καὶ τεσσαράκοντα, καὶ τριακοσίας ἀναπλοῦται: Narrationum adhuc non eundem seruatum numerum in omnibus libris deprehendas, cùm in quibusdam ad duo & quadraginta supra trecentas sese extendant.* Dixerat autem initio, *quatuor & trecentis constare narrationibus.*

Cuius varietatis duplicem rationem subiungit: *Τοῦτο μὲν ἐστιν κεφαλαίων ἐνὶ διαιρέσει τοῦ ἀριθμοῦ συναυξομένου. τοῦτο δὲ καὶ διηγημάτων ἐστιν, ὧν προσετέθη: Contingit id vel ex capitum quorumdam diuisione, vel certè aliorum interiectione adaucto numero.*

PROLEGOMENON XV.

Quæ horum librorum auctoritas?

DE auctoritate horum librorum existimo non facilè dubitaturos, qui Prolegomena priora legerint, in quibus viri aliquot religione spectati, pietate illustres, doctrinâ conspicui, partem harum Vitarum vel composuère ipsi, vel è Græco in Latinam linguam transferri curauère, vti S. Martinus Dumiensis abbas; vel earum lectionem religiosis suis commendarunt, vti S. Benedictus, Cassiodorus, & Gregorius Turonensis; vel earom partem pro authenticis scripturis iam à multis retrò sæculis disertè recepère, vti Pontifex Gelasius.

Accedit

Accedit quòd pletique omnes auctores nota referunt, quæ ipsi suis spectauerunt oculis, vel à fide dignis testibus hauserunt. Hieronymus enim, Ruffinus, Cassianus, Palladius, Postumianus apud Seuerum, Theodoretus, Moschus, Patribus illis vel annis aliquot conuixère, vel eorum loca religiosâ peregrinatione obierunt.

Iam verò Cassiodorus diuin. Instit. cap. XXXII. quod commonitionem continet abbatis Chalcedonij & Gerontij, congregationísque monachorum, excitat eos ad diligentem lectionem VITARVM PATRVM: *Quapropter*, inquit, *desideranter introite mysteria Domini, vt sequentibus iter indicare possitis, quia magna verecundia pondus est, habere quod legas, & ignorare quod doceas. Et ideò futuræ beatitudinis memores*, VITAS PATRVM, *confessiones fidelium, passiones martyrum legite constanter.*

Enimuerò cùm ex Græcis fontibus pleraque sint hausta, etsi non omnino constet de quorumdam fontium origine, qui eos tamen in Latinos alucos deduxère, fuère viri graues, & ecclesiasticâ fulgentes dignitate, è cardineo Patrum ordine diaconi duo, Pelagius & Paschasius, vnus Ioannes subdiaconus. Qui cùm versati fuerint in oculis Pontificis, cuius vnius est de fontibus aquæ viuæ, & de cisternis quæ continere non valent aquas, ferre iudicium, non video quid de eorum germanitate sit dubitandum.

Quòd si alios viros graues desideres, qui Vitarum PP. testimoniis vsi sunt, præter ea quæ suis subinde locis notantur, hæc nunc occurrunt.

1. Gratianus in Decreti III. parte cap. III. de Consecr. cap. XVI. citat quædam ex dictis S. Apollonij, de ieiunio quartæ & sextæ feriæ, quæ ad verbum inuenies hîc lib. II. apud Ruffin. cap. VII.

2. Burchardus lib. XIX. Decretorum, qui est de Pœnitentiâ, citat quatuor apophthegmata ex Vitis Patrum seu Verbis seniorũ. Nam quod cap. LII. habet, desumptum est ex Ruffino lib. III. num. 103. quod cap. LIII. desumptum est ex eodem libro num. 131. quod cap. LIV. est desumptum ex libro eodem num. 137. quod cap. LV. desumptum est ex eodem libro num. 141.

3. Dorotheus abbas in Doctrinis quas ad fratres habuit, multa ex his libris citat. Vt Doctrinâ primâ citat quædam, quæ habentur lib. III. Ruffini num. 144. & Pelagij libello XIV. num. 16. Doctrina secunda citat quod habetur apud eumdem Ruffinum libro eodem num. 129. & Pelagium libello XV. num. 3. Doctrina quinta citat quod habetur apud eumdem Ruffinum libro eodem num. 61. & Pelagium libello XVIII. nu. 9. & Paschasium cap. I. num. 8. Ibidem citat de Agathone, quod habet Ruffinus lib. III. num. 161. & Pelagius libello II. num. 2. Doctrina sexta citat quod habetur apud eundem Ruffinum lib. III. num. 137. & Pelagium libello IX. num. 3. Doctrina septima adducit id, quod habet Ruffinus libro III. num. 51. Pelagius libello IV. num. 59. Sed & apud eundem Dorotheum aliósque plura loca ex his libris desumpta esse notare est.

DICES Primò: Gelasius PP. suprà Prolegomeno I. eas tantùm Vitas eremitarum cum omni honore suscipit, quas scripsit B. Hieronymus: at multæ aliæ his immixtæ sunt, quarum constat B. Hieronymum non esse auctorem. Respondeo, eum quidem disertè recipere Vitas à B. Hieronymo conscriptas, sed non ideò reiicere alias. Imò videri possit Gelasius existimasse Hieronymum plures Vitas scripsisse, præterquam Pauli, Antonij, Hilarionis, quarum disertè meminit, quásque suscipit tanquam authenticas scriptas à B. Hieronymo. Nam cùm addit: *Et omnium eremitarum*, hunc librum Vitarum Patrum respicere videtur, qui Hieronymi esse iam tunc vulgò ferebatur. Quod intelligo maximè de secundo libro, quem etiam apud Græcos Hieronymi nomine circumferri, iam suprà monui Prolegomeno IV. §. VIII.

Nec mirum quòd Gelasius secundi libri auctorem existimauerit S. Hieronymum, (licet alius nunc eius auctor vel ipso attestante Hieronymo agnoscatur) cùm etiam Vitæ sancti Antonij auctorem faciat sanctum Hieronymum, quam tamen ab Athanasio Græcè conscriptam, ab Euagrio Antiocheno Latinitati donatã certò nunc constat. Vide dicenda ad vitam S. Antonij in Præludiis, Notatione 4.

DICES Secundò contra auctoritatem libri secundi auctore Ruffino: B. Hieronymus epistola ad Ctesiphontẽ contra Pelagianos, grauiter in Ruffinum inuehitur, quòd Origenistas quosdam vitis istis inseruerit. quem locum expressum habes suprà Prolegomeno IV. §. X. Theophilus quoque scribens ad Epiphanium, dum ecclesiæ præsidet Alexandrinæ, in epistolâ LXVII. apud Hieronymum gloriatur, *quòd Ecclesia Christi egredientes de cauernis suis Origenis colubros Euangelico ense truncauit, & secundum Nitria monachorum agmen contagione pestifera liberauit.* & infrà: *Didici*, ait, *quòd calumniatores veræ fidei Ammonius, Eusebius, & Euthymius nouo pro hæresi furore bacchantes Constantinopolim nauigarint.*

De quâ re certum facit Hieronymum Epiphanius epistolâ LXXIII. & Theophilus ipse Alexandrinus epistolâ LXIX. & LXXII. ipſeque pro re tam feliciter confectâ Theophilo gratulatur epistolis LXX. LXXI. Et epistolâ LXI. ad Pammachium aduerſus errores Ioannis Ieroſolymitani prope finem, agens de Ioannis epistolâ: *Iſte*, ait, *Iſidorus, qui in cælum tuis laudibus tollitur, idipſum infamatur Alexandriæ, quod tu Ieroſolimis.* Atqui quatuor hi Ammonius, Euſebius, Euthymius, & Iſidorus hoc libro occurrunt.

Reſpondeo, eam partem, vbi Origeniſtas illos indicio B. Hieronymi detegemus, minimam harum Vitarum eſſe. Et potuerint ijdem certo tempore Origenis errore fuiſſe infecti, pòſt tamen reſipuiſſe: maximè cùm eorum quidam in Græcorum Menæis compareant, & ab aliis viris ſanctis fuerint laudati.

Equidem in libello Acacij, apud Photium Cod. CLIX. aduerſus Chryſoſtomum Synodo ad Quercum habitæ oblato, ſecundum hunc articulum inuenio: *Quòd B. Epiphanius propter Origeniſtas Ammonium, Euthymium* (non ritè apud Baronium, vertente Federico Metio, ex corrupto, vt apparet, codice, *Eutychium*) *Euſebium, & Heraclidem, & Palladium noluit cum Chryſoſtomo communicare.* Meminit autem Hieronymus epistolâ illâ ad Cteſiphontem *Ammonij* & *Euſebij*, quos Origeniſtas fuiſſe aſſerit. Vt igitur ex Synodo illâ diſcimus, eos non caruiſſe ſuſpicione Origeniani erroris; ita pariter docemur, non omnino liquidam fuiſſe ſuſpicionem, ſi Chryſoſtomus vir vtique doctiſſimus atque ſanctiſſimus cum ijs communicauerit.

Nec omnino ſine auctore dixi, potuiſſe monachos, antè Origeniſtas, pòſt reſipuiſſe. Audi Sozomenum lib. VIII. cap. XVII.

Ἐνταῦθα δὲ συνελθὼν Θεόφιλος ἅμα τοῖς ἄλλοις ἐπισκόποις, περὶ μὲν τῶν Ὠριγένους βιβλίων οὐδὲν ἐπεμνημόνευσε. τοὺς δὲ ἀπὸ Σκήτεως μοναχοὺς εἰς μετάνοιαν ἐκάλει, μήτε μνησικακεῖν, μήτε κακῶς ποιεῖν ὑπισχνούμενος. ἐπιβοώντων δὲ τοῖς συγγνώμην αἰτεῖν τῶν Θεοφίλου σπουδαστῶν, καὶ προσαναιρουμένων τὴν σύνοδον ἱκετεύειν ὑπὲρ αὐτῶν, ταραχθέντες οἱ μοναχοὶ καὶ τοῦτο χρῆναι ποιεῖν νομίσαντες, πολλῶν ἐπισκόπων προκαθημένων, τοῦτο δὴ τὸ σύνηθες αὐτοῖς λέγειν, καὶ ἀδικοῦνται συγχώρησον ἔφησαν. Θεοφίλου δὲ ἑτοίμως ἀσπασαμένου, καὶ τὴν κοινωνίαν αὐτοῖς ἀποδόντος, διελύθη ἡ περὶ τῶν Σκητιωτῶν ἀδικημάτων ἐξέτασις, ὅπερ οἶμαι οὐκ ἂν συνέβη, εἰ συμπαρῆσαν τοῖς ἄλλοις μοναχοῖς Διόσκορός τε καὶ Ἀμμώνιος. ὁ μὲν γὰρ ἤδη πρότερον τελευτήσας, ἐτάφη ἐν τῇ Μωκίου τοῦ μάρτυρος ἐπωνύμῳ ἐκκλησίᾳ. Ἀμμώνιος δὲ ἔναγχος τῆς συνόδου παρασκευαζομένης, ἐμαλακίσθη τὸ σῶμα. περαιωθεὶς δὲ εἰς Δρῦν, χαλεπώτερον ὑπὸ τῆς νόσου διετέθη. καὶ μετ' οὐ πολὺ τελευτᾷ τὸν βίον, καὶ πρὸς τῶν πλησίον μοναχῶν, ἔνθα δὴ κεῖται, λαμπρᾶς ἠξιώθη ταφῆς. ὁ δὲ Θεόφιλος ὡς ἐπύθετο, λέγεται δακρῦσαι, καὶ εἰς πάντας εἰπεῖν, ὡς οὐδεὶς εἴη τῶν κατ' αὐτὸν μοναχὸς οἷος Ἀμμώνιος, εἰ καὶ αὐτῷ ταραχῆς αἴτιος ἐγένετο: *Hoc loco Theophilus vnà cum ceteris Epiſcopis conueniens, de libris Origenis nullam quidem mentionem fecit: ſed Scetenſes iſtos monachos ad pœnitentiam inuitauit, pollicitus ſe neque iniuriæ acceptæ fore memorem, neque mali quidquam eſſe facturum. Cùm igitur ſuis clamoribus illos vrgerent fautores Theophili, vt veniam peterent, & interim ſimularent ſynodum pro ipſis ſupplicare: monachi perturbati, atque hoc planè fieri oportere rati, multis Epiſcopis præſidentibus, illud ſcilicet, quod ipſis dicere ſollemne eſt, Etiamſi iniuriam fecerimus, ignoſce, inquiunt. Theophilo igitur illos promptè in gratiam ſimul & in communionem recipiente, ſoluta eſt cognitio, quæ aduerſus Scetenſes iſtos inſtituta fuerat: quod opinor non ita ſucceſſiſſet, ſi vnà cum reliquis monachis Dioſcorus & Ammonius adfuiſſent. Nam Dioſcorus iam anteà mortuus, in templo Mocy martyris eſt ſepultus. Ammonius autem modo cùm ſynodus conuocaretur, corpore languere cœpit: & poſtquam ad Quercum traieciſſet, morbo grauius correptus fuit, ac non multò pòſt finiuit vitam, & apud vicinos monachos, vbi etiam iacet, ſplendidam ſepulturam ſortitus fuit. Theophilus tandem vbi id intellexiſſet, illacrymaſſe fertur, ac dixiſſe, Quòd inter vniuerſos monachos ſuos talis non eſſet, qualis fuiſſet Ammonius, etiamſi ipſi turbarum extitiſſet auctor.* Vnde diſcimus res horum monachorum planè perplexas fuiſſe. Sanè Georgius Alexandrinus in Vitâ Chryſoſtomi ait Ammonium & Dioſcorum vitâ functos ſplendidè ſepultos, & miraculis claruiſſe.

Quidquid ſit, maneat inconcuſſum diui Hieronymi teſtimonium, & eius monitione cautiùs horum paucorum dicta excipiamus. Quanquam nihil in his occurrit, quod ſiniſtrè ſonet, exceptâ vnâ fortè Euagrij ſententia de impaſſibilitate, cui ſuo loco opportunum antidotum appoſuimus.

Chriſtophorus Caſtrius noſter ita huic ex Hieronymo teſtimonio ſatisfieri poſſe cenſebat, vt ex Hiſpania ad me ſcripſit. Primùm, inquit, præmittendum eſt, Theo-

phili

phili Alexandrini, & Epiphanij Cyprij tempore motam fuisse quæstionem de Dei natura, verùm esset spiritualis, an membris corporeis constans. Nam simpliciores & præcipue monachi corporeum esse censebant. Vnde & hæretici Anthropomorphitæ dicti sunt: & hi quidem auersabantur Origenem, quòd Denm spiritum esse doceret. sapientiores autem, vt omnes Catholici, spiritum esse prædicabant. Quare quòd hac in re cum Origene sentirent, simplices illi tamquam Origenistas, hanc solam ob caussam exosos habebant. Hinc factum, vt sanctum Epiphanium in omnibus Catholicè sentientem Theophilus Alexandriæ episcopus Anthropomorphitarum hæresis insimnlarit, vt referunt Socrates libro VI. cap. IX. Sozomenus libro VIII. cap. XIII. & Nicephorus libro XII. cap. XII. vt etiam Ioannes Ierosolymitanus Epiphanio, vt ait Hieronymus epistola LXI. ad Pammachium aduersus errores Ioannis Ierosolymitani: imò Ruffinus eamdem hæresim obiecit Hieronymo, Inuectiu. libr. I.

Contrà verò, qui Origeni infensiores erant, eos qui eius lectioni vacabant, Catholicos alioquin, de hæresibus Origenis accusabant, vt Epiphanius Theophilum, & deinceps Chrysostomum, & monachos qui cum illis communicabant. Atque de hac re nonnihil insinuat Diuus Hieronymus in epistola LXII. ad Theophilum aduersum Ioannem Ierosolymitanum: in epistola quoque LXVIII. & LXX. ad Theophilum, dum illi dicit: *Ostendisti, quòd hucusque taciturnitas dispensatio fuit, non consensus: liberè enim Reuerentiæ tuæ loquor. Dolebamus te nimiùm esse patientem, & ignorantes magistri gubernacula, gestiebamus in interitum perditorum.* Sanè suspicioni dederat occasionem, quòd Origeni consentiret, & ipse esset Origenista. Hoc prætextu Origenistarum, eadem qua Chrysostomum simulatione, quatuor monachos Longos montis Nitriæ, quòd ab eo recessissent, quòd eius mores non probarent, insectatus est, etiam coacto exercitu Anthropomorphitarum, in quibus erat monachorum phalanx non parua zelo percita: quos tamen fugientes excepit Ioannes Chrysostomus, & defendit, monito etiam Innocentio I. Pontifice, qui increpauit Theophilum, & ille tandem pœnitentia ductus, monachos illos Longos sibi reconciliauit tanquam fideles & probos. Scribunt hanc historiam fusissimè omnes historici Græci, Georgius Alexandrinus archiepiscopus in vita S. Chrysostomi, Palladius in Dialogo, Socrates, Sozomenus, Simeon Metaphrastes, Leo Imperator in Oratione, Cassiodorus, Sulpitius, Isidorus Pelusinta, Nicephorus, quorum testimonia referre non vacat. Hi omnes commendabant monachos illos, quos hæreticos putauit Hieronymos à Theophilo deceptus. Hactenus Castrius noster. de qua tota historia vide Baronium tomo V. anno Christi CCCC.

Dices tertiò contra auctoritatem libri quarti, auctore Cassiano: In decreto distinct. XV. Cassiani opuscula censentur inter apocrypha.

Respondeo cum Aloysio Lipomano to. VIII. de Vitis Sanctorum, Romæ edito anno M D. LX. Præfatione ante Excerpta ex Cassiano, tantùm prohibita esse ob vnam potissimùm Collationem tertiam Abbatis Cheremonis de protectione Dei; quod ex B. Prospero colligere est libello contra Collatorem, in quo hominem hunc notat de gratia Dei & libero arbitrio quædam temerariè, ac contra sanctæ Ecclesiæ definitiones sentientem, locum iam citatum adducens. Cuius etiam sententiæ fuisse videtur Ioannes Trithemius. Quod vt quis credat faciliùs, adduci is potest præclarorum virorum auctoritate, miræ cùm eruditionis, tum sanctitatis, qui Cassiani opera & legerunt intrepidè, & ad suorum scriptorum fidem confirmandam adduxerunt in medium, atque suis etiam discipulis legenda mandauerunt. Ex his fuère Diuus Benedictus, Cassiodorus, Climacus, Bernardus, Beatus Dominicus, Diuus Thomas Aquinas, aliique quos in Elogiis dedimus.

Adde quod in his sanctorum Vitis non de ecclesiasticis dogmatibus fiat disputatio, sed de iustorum moribus, conuersatione & exemplis tantùm agatur. Igitur, qua in parte bonus est, admissus fuit; in qua malus (ea autem est supradicta Collatio de protectione Dei) reiectus est. Sic & de Origenis libris fecisse videtur sancta mater Ecclesia. Nam explosis περὶ ἀρχῶν & aliis nonnullis eiusdem opusculis, cætera sine offensione legi videmus, & audimus, & (quod magis mirère) contra hæreticorum insanias adducere non veremur. Ita Lipomanus.

Simile non absimili in re iudicium iam olim fuit Theophili Alexandrini Episcopi,

de quo apud Socratem lib. VI. cap. XV. Ηὔξησε δὲ τὸ κατ' αὐτοῦ μῖσος, τὸ αὖθις αὐτὸν μηδὲν ὑποστειλάμενον, τὰ Ὠριγένους ἀναγινώσκειν βιβλία. ἐρωτηθεὶς οὖν ὑπό τινος πῶς ἃ ἀποκήρυξε, ταῦτα ἀσπάζεται πάλιν, τοιάδε ἀπεκρίνατο. τὰ Ὠριγένους ἔοικε βιβλία λειμῶνι παντοίων ἀνθέων, εἴ τι ἂν ἐν αὐτοῖς εὕροιμι καλὸν, τοῦτο δρέπομαι· εἰ δέ τι, μοι ἀκανθῶδες φανείη, τοῦτο ὡς κεντοῦν ὑπερβαίνω: *Odium contra illum inde etiam creuit, quòd libros Origenis studiosè legere non vereretur. Rogatus igitur à quodam, cur libros, quos condemnauerat, de integro amplexaretur? Respondit, libros Origenis similes esse prato omnibus florum generibus referto. Idcircò, inquit, si quid reperio in illis boni, illud decerpo; sin spinosi quidquam, hoc vtpote aculeis pungens, missum facio.*

Nec aliter iudicauit D. Hieronymus epistolâ LXXVI. ad Tranquillum scribens: *Quia mea paruitatis quaeris sententiam, vtrùm secundùm fratrem Faustinum penitùs respuendus sit* (Origenes) *an secundùm quosdam legendus ex parte: ego Origenem propter eruditionem sic interdum legendum arbitror, quomodo Tertullianum, Nouatum, Arnobium, Apollinarium, & nonnullos Ecclesiasticos Scriptores, Graecos pariter & Latinos, vt bona eorum diligamus, vitemúsque contraria,*
1. Thess. 5. *iuxta Apostolum dicentem: Omnia probate, quod bonum est tenete. Caeterùm qui vel in amorem eius nimium, vel in odium stomachi sui prauitate ducuntur, videntur mihi illi maledicto prophetico subia-*
Isaiae 5. *cere: Vae his qui dicunt bonum malum, & malum bonum; qui faciunt amarum dulce, & dulce amarum. Nec enim propter doctrinam eius praua suscipienda sunt dogmata; nec propter dogmatum prauitatem, si quos commentarios in Scripturas sanctas vtiles edidit, penitùs respuendi sunt.* qui in fine haec subiungit: *Quòd si contentiosum inter se amatores eius & obtrectatores funem duxerint, vt nihil medium appetant, nec seruent modum; sed totum aut probent, aut improbent; libentiùs piam rusticitatem, quàm doctam blasphemiam eligam.*

DICES quartò contra auctoritatem libri octaui, auctore Palladio: Palladius hic Origenista fuit. Respondet Aloysius Lipomanus tomo III. de Vitis Sanctorum: Quòd is fuerit Origenista nécne, ad propositum, quod hîc liber scriptus est, parum facit. Nam non dogmata fidei in eo, sed sanctorum Vitae describuntur, & (vt de Eusebio Caesariensi Episcopo, qui & ipse Origenis fautor fuit, ait B. Papa Gelasius) *Propter rerum singularem notitiam, quae ad instructionem pertinet, non videtur renuendus*, praesertim cùm (vt ingenij nostri imbecillitas videre potuit) nihil hîc non pium, non Christianam redolens puritatem legatur. Approbamus igitur opus, scriptorem autem Dei iudicio, coram quo ille stat, reseruamus. Nam dubia pro certis asserere, nimis temerarium nobis videtur.

DICES quintò cum eodem Aloysio suprà contra eundem librum: Verùm aliud quoddam in hoc opere sese offert, quod nos magis sollicitos reddit. Diuus Hieronymus, cuius in Ecclesiâ tanta est auctoritas, quantam omnes scimus, in epistolâ quam ad Ctesiphontem scribit, suggillans Euagrium Ponticum *(imò, Ruffinum, vt Prolegom. IV. §. X. docui)* Hyperboritam, qui librum scripsit quasi de monachis, obijcit ei multos in eo libro ennmeratos, qui numquam fuerint, & quos fuisse scribit Origenistas, & ab Episcopis damnatos asserit; voléntque aperti ùs, qui hi essent, indicare, subiungit: *Ammonium videlicet, & Eusebium, & Euthymium, & ipsum Euagrium, Or quoque & Isiderum, & multos alios, quos enumerare taedium est.* At hi sex, quorum in mentionem incidimus, etiam in hoc Palladij opere interseruntur, eorúmque Vitae accuratè descriptae reperiuntur. Quid igitur ad haec dicemus? suscipiemúsne viros, qui à tanto Patre de haeresi damnati affirmantur? Respondet idem Aloysius: Haeremus certè hoc in loco, Lector candidissime. Etsi illud respondere possumus, librum dumtaxat Euagrij *(imò Ruffini, vt iam dixi,)* non autem Palladij per D. Hieronymum fuisse damnatum. Aut illos profectò eosdem non esse, qui & ab Euagrio, & à Palladio commemorantur, sed omnino alios. Contingit enim (teste ipso etiam D. Hieronymo & Gennadio de viris Illustribus) complures sanctos Patres, necnon monachos & anachoretas, eiusdem fuisse nominis, vt in plurimis Macarijs, Paulis, Ioannibus, Isidoris, Euagrijs videre licet.

At si haec responsio tibi non satisfacit, nihil nobis dicendum superest, nisi vt his sex dimissis alios legere ne graueris. Longè enim absit, vt nos, qui toto vitae nostrae tempore contra haereticos desudauimus, velimus nunc haereticos homines in Ecclesiam introducere.

Quamquam si ex praedictis sex viris nonnulli D. Antonij discipuli fuerunt, si aliqui D. Basilij, & Gregorij Nazianzeni alumni, si summâ omnes vitae honestate praediti, & diuinis charismatibus insigniti, si miraculis clari & optimo fine consummati, vix adduci possumus, vt credamus hos illos esse, quos D. Hieronymus haereseos à Patribus damnatos asserit, & non prorsus alios.

Ego vt

Ego vt quod ſentio liberè fatear, poſtqnam librum hunc Palladij ad Lauſum à ſanctiſſimo pariterque doctiſſimo viro, Eeeleſiæ columna, Ioanne Damaſceno, in ſermone illo aureo, *Defunctos viuorum beneficiis iuuari*, inſcripto, tantopere commendatum vidi, abſque vllo conſcientiæ ſcrupulo totum opus bis terque perlegi, eaque lectione cùm mirificè ſum delectatus, tum verò flagranti quodam cæleſtium rerum deſiderio totus exarſi. Tu tamen, quod probabilius, & tibi tutius videtnr, ſeqnere.

Hactenus doctiſſimus & grauiſſimus vir Aloyſius, qui Concilio Tridentino cum aliis duobus collegis (vt ipſe exprimit epiſtola dedicatoria ſecundi tomi, Venetiis impreſſi M.D.LIII. de Vitis Sanctotum, ad Iulium Papam III.) præfuit.

DICES ſextò, contra Vitas omnes in genere, Epiſtola Hadrlani I. Papæ ad Carolum Regem, qua confutat oppugnantes ſecundam Synodum Nicænam, cap. XVII. in Actione V. hoc oppugnantium argumentum citat: *Quòd illi libri, Vitæ Patrum, quorum auctores ignorantur, non prorſus idonei ſint ad teſtimonia danda, & adhuc, quæ in contentionem veniunt, confirmanda.* Reſpondet Hadrianus Papa: *Vitæ Patrum ſine probabilibus auctoribus minimè in Eccleſiâ leguntur. Nam ab orthodoxis titulatæ & ſuſcipiuntur, & leguntur. Magis enim paſſiones ſanctorum Martyrum ſacri canones cenſuerunt, vt liceat eas etiam in Eccleſiâ legi, cùm anniuerſarij dies eorum celebrantur.* Aliud igitur eſt ita authentieum eſſe, vt in Eccleſia legatur, alind vt à Catholicis recipiatur & legatur. Quamquam non tam ibi Pontifex agat de his Vitis Patrum eremitarum, quàm de omnium aliorum Patrum Vitis, quæ ſine probati auctoris nomine non facilè recipiebantur in Eccleſiæ lectiones.

Dices ſeptimò, Melchior Canns libro II. cap. VI. de locis Theologicis, acer cum primis librorum cenſor, Gelaſij teſtimonio eorum impudentiam retundit, qui harum rerum auctorem B. Hieronymum peruulgarunt, quas nemo niſi rudis & elinguis ederet.

Reſpondeo: Nec nos B. Hieronymo Vitas eas omnes arrogamus; & pleraſque rudiore filo texias, ſi Stridonenſia multitia inſpiciantur, non diffitemnr. Si Canus plnra voluit, nobis D. Benedicti, Caſſiodori, Gregorij Turonenſis, aliorumque auctoritas potior.

DICES octauò, Galenus Vveſtcapellius Catech. CCXV. librum fictitium vocat, qui inſcribitur neſcit qua Grammatica, Vitaſpatrum. Reſpondeo, Non vult Galenus librum hunc ita fictitium, quaſi omnino fictus ſit; ſed tantùm ita vocat ratione D. Hieronymi, cuius titulum præfert, cùm eius non ſit, ſed fictitio & adſcitio eins nomine venditetur.

PROLEGOMENON XVI.

Quæ horum librorum vtilitas?

X his fontibus ſuos Benedictus, Caſſiodorus Martinus Dnmienſis, Dominicus, aliique religioſæ familiæ ductores irrigauêre hortulos. Sed illuſtre, qnod de Antonij Vita in Occidentem illata narrat D. Auguſtinus, cùm dno Agentes in rebus, relictis ſponſis, vitam elegerunt ſolitoriam, quod & hîc legiſſe non erit inutile: *Ortus eſt ſermo, ipſo* (Potitiano) *narrante de Antonio Ægyptio monacho, cuius nomen excellenter clarebat apud ſeruos tuos, nos autem vſque in illam horam latebat. Quod ille vbi comperit, immoratus eſt in eo ſermone, inſinuans tantum virum ignorantibus, & admirans eamdem noſtram ignorantiam. Stupebamus autem audientes tam recentis memoria, & propè noſtris temporibus teſtatiſſima mirabilia tua in fide recta & Catholica eccleſia. Omnes mirabamur: & nos, quia tam magna erant; & ille, quia inaudita nobis erant.* Lib. 8. Confeſſ. cap. 6

Inde ſermo eius deuolutus eſt ad monaſteriorum greges & mores ſuaueolentiæ tuæ, & verba deſerta eremi, quorum nos nihil ſciebamus. Et erat monaſterium Mediolani plenum bonis fratribus extra vrbis mœnia ſub Ambroſio nutritore, & non noueramus. Pertendebat ille & loquebatur adhuc, & nos intenti tacebamus. Varia monaſteria tempore Auguſtini. Monaſterium Mediolani ab Ambr. inſtitutum.

Vnde incidit, vt diceret, neſcio quando ſe & tres alios contubernales ſuos, nimirum apud Treuiros, cùm Imperator pomeridiano Circenſium ſpectaculo teneretur, exiſſe deambulatum in hortos muris contiguos, atque illic vt fortè combinati ſpatiabantur, vnum ſecum ſeorſum, & alios duos itidem ſeorſum, pariterque digreſſos; ſed illos vagabundos irruiſſe in quamdam caſam, vbi habitabant quidam ſerui tui ſpiritu pauperes, qualium eſt regnum cælorum, & inueniſſe ibi codicem in quo ſcripta erat Vita ſancti Antonij. Quam legere cœpit vnus eorum, & mirari, & accendi, & inter legendum meditari arripere talem vitam, & Math. 5.

relictâ militiâ sæculari seruire tibi. Erat autem ex eis quos dicunt Agentes in rebus.

Tunc subitò repletus amore sancto, & sobrio pudore iratus sibi, coniecit oculos in amicum, & ait illi: Dic, quæso te, omnibus istis laboribus nostris quò ambimus peruenire? quid quærimus? cuius rei causâ militamus? Maiórne esse poterit spes nostra in palatio, quàm vt amici Imperatoris simus? Et ibi quid non fragile plenumque periculis? Et per quot pericula peruenitur ad grandius periculum? & quamdiu istud erit? Amicus autem Dei, si voluero, ecce nunc fio. Dixit hoc, & turgidus parturitione noua vita, reddidit oculos paginis, & legebat, & mutabatur intus, vbi tu videbas, & exuebatur mundo mens eius, vt mox apparuit. Namque dum legit & voluit fluctus cordis sui, infremuit aliquando & discreuit, decreuitque meliora; iámque tuus ait amico suo: Ego iam abrupi me ab illâ spe nostrâ, & Deo seruire statui, & hoc ex hora hac in hoc loco aggredior, te si piget imitari, noli aduersari. Respondit ille, adhærere se socio tanta mercedis, tantæque militiæ. Et ambo iam tui ædificabant turrim, sumptu idoneo relinquendi omnia sua, & sequendi te.

Tum Potitianus & qui cum eo per alias horti partes deambulabant, quærentes eos, deuenerunt in eumdem locum, & inuenientes admonuerunt vt rediret, quoniam declinasset dies. At illi narrato placito & proposito suo, quoquo modo in eis talis voluntas orta esset atque firmata, petiuerunt, ne sibi molesti essent si adiungi recusarent. Isti autem nihilo mutati à pristinis, fleuerunt se tamen, vt dicebat, atque illis piè congratulati sunt, & commendauerunt se orationibus eorum, & trahentes cor in terra abierunt in palatium. Illi autem affigentes cor cælo, manserunt in casâ. Et ambo habebant sponsas, quæ posteaquam hoc audierunt, dicauerunt etiam ipsæ virginitatem tibi. Narrabat hæc Potitianus.

Liber. 8. Cõfess. cap. 7. Quæ quidem lectio vti Agentibus in rebus profuit, ita hæc reperta narratio Augustini animum ad meliora stimulauit. subdit enim: *Tu autem, Domine, inter verba eius retorquebas me ad meipsum, auferens me à dorso meo vbi me posueram, dum nollem me attendere, & constituebas me ante faciem meam, vt viderem quàm turpis essem, quàm distortus & sordidus, maculosus & vlcerosus: & videbam & horrebam, & quò à me fugerem non erat. Et si conabar à me auertere aspectum, narrabat ille quod narrabat, & tu me rursus opponebas mihi, & impingebas me in oculos meos, vt inuenirem iniquitatem meam & odissem. Noueram eam, sed dissimulabam, & conniuebam, & obliuiscebar. Tunc verò quanto ardentius amabam illos de quibus audiebam salubres affectus, quòd se totos tibi sanandos dederant, tanto execrabiliùs me comparatum eis oderam.*

Sed iam antè vrbi innotuerat Antonij Vita, felici Athanasij Romam appulsu, qui eiusdem adhuc viuentis notitiam & præclara dicta factaque Romanis exposuit. quod vitæ genus ad omnes Euangelicæ perfectionis numeros attemperatum, etiam nobilissimæ Romanæ feminæ consectari cœperunt. Tradit enim hæc de his S. Hieronymus:

Hier. ad Princip. epist. 16. *Nulla eo tempore nobilium feminarum nouerat Roma propositum monachorum; nec audebat propter rei nouitatem, ignominiosum (vt tunc putabatur) & vile in populis nomen assumere. Hæc* (Marcella) *ab Alexãdrinis prius sacerdotibus, Papaque Athanasio, & posteà Petro, qui persecutionem Ariana hæreseos declinantes, quasi ad tutissimum communionis suæ portum, Romam confugerant, vitam B. Antonij adhuc tunc viuentis, monasteriorúmque in Thebaide Pachomij, & virginum ac viduarum didicit disciplinam; nec erubuit profiteri, quod Christo placere cognouerat.*

Hæc illa Occidentis felicia germina vel ab vno ex Oriente delato semine propagata. Fulgentius quoque in Meridie constitutus Vitas Patrum legens, ad eorum imitationem exarsit, vt habetur Vitæ eius cap. XII. *B. Fulgentius Ægyptiorum monachorum* VITAS *admirabiles legens, institutionum simul atque Collationum spiritali meditatione succensus, memoratas terras nauigio petere statuit, duabus videlicet ex causis; vt vel ibi deposito nomine abbatis, sub regula viueret in humilitate, vel districtioris abstinentiæ legibus subderetur.* Sed & Moschus in Oriente

Mosch. cap. 112. constitutus refert, senem quemdam, qui prope loca Iordanis moratus fuerat, lecto exemplo de patientiâ senis (quod habetur in Pelagio libello XVI. num. 13.) qui latrones insecutus etiam marsupium offerebat, quod auferre neglexerant, ad eiusdem facti æmulationem fuisse incitatum; additque: *Delectabatur senex ille ea* (Vitarum Patrum) *potissimùm lectione, ita vt esset illi semper in ore, & in corde, vnde & ex ea maximum virtutis fructum acquisiuit.*

PROLEGOMENON XVII.

De variis horum librorum editionibus Latinis.

ON hîc agimus de octauo, nono & decimo libro, qui hac tantùm editione nunc Vitis Patrum accedunt; sed de reliquis, qui plerique omnes in vulgatis Patrum Vitis locum obtinuêre.

Editionum, quas quidem nancisci licuit, hunc habe indiculum. Prima editio,

editio, in folio, absque libri inscriptione, nomine typographi, loco & anno editionis, typis valdè informibus. quæ ita incohatur: *Incipit præfatio.*

Secunda, in folio, absque libri inscriptione, nomine typographi, loco & anno editionis. cuius initium: *Incipit prologus.*

Tertia, in folio absque libri inscriptione, nomine typographi, loco & anno editionis. quæ incipit: *Prologus in fructuosum.*

Quarta, Norimbergensis in folio maximo, per Antonium Coburger, anno M.CD.LXXVIII.

Quinta, Norimbergensis in folio minore, per Antoninm Coburger, anno M.CD.LXXXIII.

Sexta, Germanica, vt videtur, in folio, incerto loco & typographo, anno M.CD.LXXXIIII.

Septima, Veneta in quarto, per Octauianum Scotum Modoëtiensem, anno M.CD.LXXXIII.

Octaua, Germanica, vt videtur, incerto loco & typographo, in folio, anno M.CD.LXXXV.

Nona, Lugdunensis in quarto, per Nicolaum VVolff de Lutreâ, & venundatur à Iacobo Huguetano, anno M.D.II.

Decima, Lugdunensis in quarto, per Iannot de Campis, anno M.D.VII.

Vndecima, Veneta in quarto, per Bonetum Locatellum, anno M.D.VIII.

Duodecima, Lugdunensis in quarto, per Stephanum Balam, anno M.D.IX.

Decimatertia, Lugdunensis in quarto, per Iacobum Sachon, anno M.D.XII.

Decimaquarta, Veneta in quarto, apud Nicolaum de Francofurdia, anno M.D.XII.

Decimaquinta, Lugdunensis in quarto, per Iacobum Mijt, anno M.D.XV.

Decimasexta, Lugdunensis, eadem forma, per Iacobum Mareschal, anno M.D.XX.

Decimaseptima, Lugdunensis, eadem forma, per Anthonium Vincentium, anno M.D.XXXVII.

Decimaoctaua, Coloniensis, folio, per Gasparem Gennepæum, anno M.D.XLVII.

Decimanona, Coloniensis in folio, per eumdem, an. M.D.XLVIII. nisi hæc eadem sit cum priore, mutato tantùm titulo & anno, vt indicabo Prolegomeno XX.

Vigesima, Complutensis in quarto, apud Ioannem Gratianum, anno M.D.XCVI.

Triplicem autem inter has editiones varietatem inuenio, quam distinctis Prolegomenis ob oculos statuam, vt appareat, quid quisque varians editor in sua adornanda Sparta præstiterit, & ne quis turbetur, si à variis variè has Vitas citatas inueniat.

PROLEGOMENON XVIII.

De primâ omnium, quod sciam, editione Latina.

RIMA omnium, quod sciam, EDITIO, est in folio, absque libri inscriptione seu titulo, absque typographi nomine, loco, & anno editionis; typis planè rudibus: quæ omnia arguunt, librum hunc editum in ipsa typographiæ infantia, cùm plerumque omnia illa præmissa omitti solebant, & nondum elegantiorum typorum vsus esset.

Initium libri sic habet: *Incipit præfatio beati Hieronymi presbiteri, in primum librũ de Vita sanctorum Patrum.* Deinde: *Benedictus Deus*, &c. Desinit totus liber in Marino monacho, cuius initium est: *Erat quidam sæcularis. finis: vbi vsque modò Christus orationibus sanctæ Virginis multa facit mirabilia, ad laudem & gloriam nominis sui, qui cum Patre*, &c.

Constat autem hæc editio omnino v. libris.

Primus liber incipit à Prologo (qui B. Hieronymo tribuitur, vti & totus is liber) *Benedictus Deus*, &c. Deinde à Vita S. Ioannis abbatis: *Primum igitur tanquam verum fundamentum.* Finit hîc liber in septem periculis itineris: quod caput ita inchoatur, *In aliis quoque quamplurimis locis.* clauditur: *qui nos de tantis periculis liberauit, & tanta in nobis ostendit mirabilia, ipsi gloria in sæcula sæculorum, Amen.* Secundus liber incipit à Prologo: *Verè mundum quis dubitet meritis stare Sanctorum*, &c. Inde sequitur dictum primum, *Quidam sanctorum Patrum seniorum, interrogantibus se monachis de causa abstinentiæ*, &c. Finit in dicto Syn-

clericæ de infirmitate : *quia interiori homini nostro sanitas inde crescit.*

Tertius liber incipit à Prologo Palladij episcopi : *Multa quidem & varia diuersis temporibus à diuersis conscripta*, &c. inde sequitur caput primum, *Cum primùm ad Alexandriam peruenissem*, &c. secundum caput : *Beatus autem Isidorus*, &c. Finit in dicto abbatis Sisoi: *Ignosce mi frater, quia nondum factus sum monachus.* Inde subnectitur velut appendix *narratio quædam de sancto Macario*, quæ est de dæmone noctu ad ostium cellulæ eius pulsante: cuius initium est : *Confirmatum est nobis de eo ab his, qui de ore eius audierunt*, &c. finis: *& accedentium ad altare vel indignitas eum, vel merita non laterent.* Quartus liber ita inchoatur: *Incipit argumentum in librum quartum de verbis & exemplis S S. Patrum eremitarum, cuius principium : Pelagius S. R. E. diaconus, extrema verò Ioannes subdiaconus de Græco transtulit in Latinum, ad instructionē vitæ monachorum.* Sequitur : *Cum omnis præfatio textum opportunè præueniens*, &c. vbi dicitur liber hic *diuisus in decem & nouem partes.* Prima autem pars est, *De profectu monachi.* incipit : *Ad profectum conuersationis quidam frater peruenire cupiens.* Decimanona & vltima pars, *Exempla monastica conuersationis.* incipit : *Duo quidam Patres rogauerunt Deum.* finit : *fecerit & anima.* additur : *Finitur liber quartus Vitaspatrum.* inde subnectitur : *Hæc sunt verba septem quæ misit abbas Moyses abbati Pastori, in quibus continetur consummata virtus & perfectio monachi.* Primum est, *Quia debet homo quasi mortuus esse.* Septimum est, *Interrogat eum iterùm frater, dicens : Ecce homo cadit seruum suum.* finit : *modico tempore est labor, & in sempiternum est requies.*

Quintus liber inchoatur : *Incipit Prologus in quintum librum Vitaspatrum.* Initium Prologi est : *Licet ab exordio conscriptionis nostræ.* deinde : *Incipit liber quintus de conuersatione & institutione sanctorum Patrum.* Initium textus est : *Replicans senex quidam beneficia per humanitatem Christi nobis exhibita.* finis textus est : *at ille cognouit quia iusta sunt iudicia Dei.* Inde subiungitur : *De S. Marino monacho*, incipiendo : *erat quidam sæcularis.* finit : *vbi vsque modò Christus orationibus sanctæ Virginis multa facit mirabilia, ad laudem & gloriam nominis sui, qui cum Patre & Spiritu sancto regnat Deus per omnia sæcula sæculorum, Amen.*

Atque vt aliquid de tempore huius editionis inuestigem, hoc certò affirmare posse videor, editum hunc librum saltem ante annum L X X I. post M. C D. Nam Dionysius Carthusianus De quatuor nouissimis artic. 52. narrat historiam Macarij de cranio sacerdotis gentilis inuento, eamque citat ex libro IV. Vitarum Patrum, quę in hac primâ editione libro IV. habetur. Obiit autem ipse, teste Trithemio in Cathalogo illustrium virorum, eo ipso anno. Imò & ante ann. LXIX. post M. CCCC. editionem eam curatam, colligere est ex M S. Cottracensi monasterij Sion. qui liber verbotenus cum impresso hoc conuenit, vt appareat ex eo exscriptum. In eius autem M S. fine habetur : *Completus in domo sororum beatæ Catharinæ de monte Sinai, vulgariter nuncupato De Sion in Curtraco, anno Domini* M. CCCC. L X I X. *mensis Nouembris die* X V I I. *ipso festo beati Niniani episcopi & confessoris.*

Atque hæc prima editio, eâ formâ & ordine quo eam descripsi, tertiò typis fuit submissa, quas omnes tres editiones primo loco suggerit catalogus editionum iam Prolegomeno X V I I. datus. Posteriores tamen duæ editiones summaria capitum adiecêre & interseuêre, quæ in harum trium primâ omnium desiderantur.

PROLEGOMENON XIX.

De secundâ editione Latinâ, quæ à primâ variat.

SECVNDA EDITIO (nescio an planè secunda, certè ea, quę à primâ variat) est Norimbergensis anno M. C D. L X X X V I I I. quæ ita in fine habet: *Anno Christi natiuitatis* M. C D. L X X X V I I I. *Nonas verò Maij, ob beatorum Patrum profectum vitam eremitarum degentium, gesta quorum haud immeritò memoriter sunt commendanda, Opus (Vitaspatrum appellatum) insigne à quamplurimis excerptum codicibus, per sacrarum Scripturarum viros admodum peritissimos ornatum, in oppido Norimbergensi per Antonium Coburger oppidi præfati incolam, quàm comptè impressum, finit feliciter.*

Nulla quoque huic editioni præfigitur inscriptio seu titulus, sed initiū sumitur à præfatione, qua ille, qui primus ordinem primæ editionis immutauit, facti sui rationem reddit. Ait igitur:

Ne occasione stili in hoc opere obseruati, quisquam legentium aut audientium offendiculum patiatur, quia non per omnia procedit, vti antea huius materiæ exemplaria perspexit, facilè veniam dabit, postquam multorum diuersitatem confusam intuetur.

Eapropter idipsum in quatuor partes diuisas differentesque distinxi, in cuius primâ collegi in vnum historialia. In parte secunda libellos & doctrinalia. In parte tertia de regulari obseruantia. Et finali parte de laude & virtutum efficacia. Ita sanè vt pars prima per historias, secunda per libellos & §. pars tertia per rubricas, & quarta per rubricarum capitula distinguatur.

Et vt clarior notitia tabulæ super eo habeatur, primum numerum foliis connumeraui, adiectas verò quatuor tantummodo litteras, quatuor columnis foliorum deputaui: ita vt si versale fuerit, remissa quærat in prima medietate columnæ; si verò communis minórve littera fuerit, in altera medietate.

Hæc exordio præsentis operis, ad generalem eius notitiam sufficit præmisisse, ad cuius complementum me promoueat illa, quæ omnium est artifex, sapientia increata, in sæculum sæculi benedicta, Amen.

Quæ hîc præfationis auctor de tabulâ suâ dicit, intelligi non possunt, nisi ipsa editio inspiciatur. à quâ tabulâ video omnes posteriores editiones, quæ tamen eumdem libri ordinem habent, variare.

Hoc igitur seruat hic editor in tabulâ suâ.

Primò post rem, quæ ordine alphabetico in tabulâ exprimitur, designat litteris numerabilibus folij numerum.

Secundò vtitur quatuor litteris maioribus, seu capitalibus, (quas in præfatione *versales* vocat, an quòd initium versus iis soleat scribi?) A. B. C. D. & quatuor minoribus a. b. c. d. Has post folij numerum in tabulâ affigit pro ratione quatuor columnarum, quibus quodque folium constat. Et quidem priori medietati cuiusque columnæ seruiunt maiores litteræ, ita vt A seruiat priori medietati primæ columnę, B secundæ, C tertiæ, D quartæ. Posteriori autem medietati cuiusque columnæ seruiunt minores litteræ a. b. c. d. pari tenore, vt iam dictum est de maioribus.

Hæc dicenda fuerunt, tum ne quis caussaretur minùs me accuratè primâ variationem expressisse; tum quia posteriores huius generis editiones, vel præfationem hanc omittunt, vt editiones incerti loci anno M. CCCC. LXXXIII. & M. CCCCLXXXV. quæ in tabulâ non vtuntur quatuor illis maiusculis & minusculis litteris, sed post foliorum numerum totius alphabeti litteras affigunt, quas & in textu exprimunt, vel præfationem certè decurtant, vt editio Veneta an. M. D. VIII. & Lugdunensis anni M. D. XXXVI. quæ verba illa, *adiectas verò*, &c. vsque ad, *hac exordio*, &c. omittunt, tabulamque suam dirigunt per folia tantùm, sine vllis additis litteris, quod posteà seruarunt ceteræ editiones. Constat autem hæc editio, vt iam dictum, quatuor partibus.

PRIMA PARS habet initium, *Incipit Prologus S. Hieronymi, Cardinalis presbiteri, in libros Vitaspatrum sanctorum Ægyptiorum, etiam eorum qui in Scythia, Thebaida, atque Mesopotamia morati sunt; non solùm quos oculis vidit maximoque labore conspexit, verùm & quàm plura à fide dignis relata conscripsit notabili diligentia. Denique aliorum etiam authenticorum libellos fideliter è Græco in Latinum transtulit; & ab aliis translata pro sui perfectione huic operi inseruit.* Inde sequitur: *Benedictus Deus*, &c. mox, *Primum igitur tamquam verè fundamentum*, &c. vt suprà in prima editione, eodemque modo finitur.

Sed hæc editio in prima parte hæc prætereà habet:

Vita S. Pauli primi eremitæ.	*Vita S. Eufraxiæ virginis.*
Vita S. Antonij.	*Vita serui Dei, Macarij Romani.*
Vita S. Hilarionis.	*Vita S. Pasthumij.*
Vita Malchi captiui.	*Vitta S. Omphrij eremitæ.*
Vita S. Pauli Simplicis.	*Vita B. Abraæ eremitæ.*
Vita S. Paulæ.	*Vita B. Pachomij abbatis.*
Vita S. Pelagiæ.	*De Christiano monacho.*
Vita B. Mariæ Ægyptiacæ.	*Vita S. Ioannis Eleëmosynarij.*
Vita S. Marinæ virginis,	*Vita S. Eugeniæ virginis.*
Vita S. Euphrosinæ.	*Vita S. Basilij episcopi.*
Vita S. Frontinij abbatis.	*Vita S. Patris Ephram.*
Vita S. Simeonis eremitæ, qui in columna stetit.	

Atque ita finis imponitur primæ parti.

SECVNDA PARS incipit à Registro secundi libri sanctorum Patrum, quod aliis omnibus editionibus hoc quidem loco deest, exceptâ Venetâ anni M. D. VIII. In Lugdunensi M. D. XXXVI. ponitur Registrum hoc initio totius libri post indicem generalem; in Complutensi an. M. D. XCVI. in fine totius libri post indicem generalem. Inde sequitur Prologus: *Verè mundum quis dubitet*, &c. mox: *Incipiunt adhortationes sanctorum Patrum, profectionesque monachorum, ceteri quoque subsequentes libelli; quos de Græco in Latinum transtulit S. Hieronymus Cardinalis presbyter.* Editio Lugdunensis habet *professiones* loco *profectiones*.

fectiones. Inde sequitur §. primus : *Quidam sanctorum Patrum seniorum, interrogantibus se monachis de causa abstinentiæ*, &c. & subsequuntur vsque ad ducentos & septem paragraphi. Inde subiiciuntur varij libelli numero viginti, qui in primâ editione vocantur nouemdecim partes, vbi deest vnus, qui hic decimussextus est *De pœnitentia.* sed prima editio eum mixtum habet cum libello septimo, qui est *De patientia*, vt & hic decimussextus in Parisiensi editione inscribitur. Pòst subditur : *Incipiunt septem capitula, quæ misit abbas Moyses abbati Pimenio, & qui custodierit ea, liberabitur à pœna*, &c. vt in primâ editione: sed post septimum sequuntur hic triginta duo variorum Patrum dicta, finiunturque in hoc paragrapho seu numero, qui incipit : *Erat quidam in cœnobio iam senex probatissimus monachus.* finit ; *qui protegit omnes in sinceritate & veritate sibi seruientes.*

TERTIA PARS hoc habet principium : *Incipit tertia pars libri Vitaspatrum, videlicet de Regula vel conuersatione Aegyptiorum monachorum, & eorum qui degunt apud Palæstinam vel Mesopotamiam.* Prologus : *Frequenter ac sæpiùs à me, fratres, flagitatis.* Capitulum primum: *Ante hoc triennium.* Constat hæc pars capitulis L V. quorum vltimum est : *Quodam autem tempore quidam duo philosophi, audientes famam B. Antonij*, &c.

QVARTA PARS hoc modo inchoatur : *Incipit Prologus S. Paschasij, ad exhortationem sanctorum Patrum tam Græcorum quàm Aegyptiorum.* Initium prologi : *Domino venerabili Patri, Martino presbytero, & abbati.* Inde titulus initij textus : *Incipit liber exhortationum, & primò contra gastrimargiam, ad euitandum gulæ desiderium.* textus initium : *Quidam frater, quemadmodum in cella propria degere deberet.* Constat autem tota hæc pars titulis X L V I. quorum vltimus est *De meditationibus anachoretarum.* Inde subnectitur opusculum *De laude & effectu virtutum.*

Hanc editionem, siue huius editionis ordinem, pòst ad verbum propè expressère omnes sequentes (quas suprà Prolegomeno X V I I. exhibui) Coloniensi exceptâ, de quâ mox.

Et quidem omnes editiones Lugdunenses præferunt epistolam dedicatoriam Celsi Hugonis Dissuti, in vtroque Iure Doctoris, Cabilonensis Canonici, quâ R^do^ in Christo Patri & Domino D. Ioanni de Ponpeto Iurium celeberrimo Doctori, Cabilonensique episcopo, ac abbatialis monasterij S. Petri prope muros Cabilonenses Commendatario, administratorique perpetuo operæ suæ pretium exponit in volumine hoc edolando: *Tantis*, inquit, *erat mendis refertum, in hoc vt antiqui vix libri vestigia comperiat quispiam. Pro enim dictionibus, alia etiam diuersæ posita dictiones, sensum D. Hieronymi peruertebant. Nec deerant pro aliis syllaba, proque veris diuersa seu impressorum incuria, correctorúmve inertia prætermissa elementa vim dictionis ac sensum permutantia. Hoc tandem, sed vt priùs quàm vetustissimo adhibito exemplari, tantis exutum mendis* : cuius conatum Lectori considerandum relinquo.

PROLEGOMENON XX.

De tertia editione Latina, quæ ab vtraque priore variat.

TERTIA EDITIO varians, est Coloniensis anno M. D. X L V I I. quæ primò prodiit hoc titulo : *Prototypon veteris Ecclesiæ, continens vitas, gesta, dictáque sanctorum Dei amicorum vtriusque sexus, auctore seu rhapsodo S. Hieronymo partim, partim aliis atque aliis, Coloniæ per Gasparem Gennepæum.*

Adornauit hanc editionem frater Theodoricus Loher à Stratis, Carthusiæ aulæ Mariæ in Buxia prior, ac prouincialis visitator, eamque dedicauit R^do^ & Illmo Principi Othoni S. R. E. Cardinali episcopo Augustano quem, in epistola sua dedicatoria, quam Ratisponæ anno M. D. X L V I. scripsit de sua in hoc libro recensendo opera edocet.

Vitas Patrum ego ex antiquis & fide dignis exemplaribus manuscriptis octo aut decem simul collatis, non exiguo labore vtcumque recognoui, & ei integritati restituisse me puto, qua vel Hieronymo, Athanasio, Leontio, Amphilogio, Anthero, Nicephoro, Euagrio, Petronio, Eutropio, Heraclide, *& id genus aliis sanctis Patribus scriptum non ambigitur.*

Deinde in certum ordinem quoad fieri potuit, iuxta seriem & rationem temporum digessi, vt lector statim cognoscat, quo quisque Patrum tempore per gratiam Dei in hoc illuxerit mundo; aut potiùs, quo tempore gratia Dei luxerit in illorum singulis. Non solùm autem de viris, sed etiam de claris & sanctis mulieribus, narrationis huius seriem institui.

Secundò

Secundò verò hæc eadem editio eodem loco, & apud eundem typographum, iisdem typis prodiit anno M.D.XLVIII. qui priori proximus hac inſcriptione: *Vitæ ſanctorum Patrum, veteris Catholica atque Apoſtolica Eccleſia dicta, geſtáque inſignia & admiranda excellentium aliquot Dei amicorum vtriuſque ſexus complectentes, auctore D. Hieronymo partim, partimque aliis atque aliis, quos verſâ pagellâ noſſe poteris. Accepta & approbata ab Eccleſia Catholica ante annos plus mille quinquaginta.*

Atque huic editioni nouam epiſtolã dedicatoriam præmiſit, quam exarauit Auguſtæ XXI. Kal. Feb. anno. M.D.XLVIII. ad Reu. in Chriſto Patrem ac Dominum D. Henricum, abbatem inſignis cœnobij ordinis D. Benedicti in VViblinghen Conſtantienſis diœceſis, in qua operæ ſuę præſtitæ hanc rationem reddit:

Vitas Patrum modò à plus mille erroribus qui paſſim intercurrebant, ad vetuſtiſſima pariter ac diuerſa exemplaria repurgauimus. Nam multa ſunt reſtaurata, pleraque adiecta, nonnulla adempta, omnia denique adeò ad amuſſim examinata, vt non modò renouatus, ſed penè renatus tantus theſaurus, (haud ſine graui tamen labore) ab omnibus piis meritò excipi poſſit. Addidimus præterea nouum quemdam ordinem, ac nouum indicem qui ſemper durabit. Nullis ſanè laboribus pepercimus, quò iſtud tam inſigne opus prodire poſſet emunctius ac terſius quàm hactenus.

Equidem an editio hæc ſecunda Colonienſis planè noua fit, an verò titulus tantùm mutatus, quòd *Prototypi* nomen minus notum eſſet affirmare non poſſum. certè ſecundæ editionis folia & typi eum prioris editionis foliis ac typis planè quadrant: omiſſa tantùm hîc eſt paraphraſis Caſſiani & Climaci, quæ priori editioni in calce adiuncta erat, & eorum loco ſubſtituta eſt *Vita Barlaam & Ioſaphat.*

Quidquid ſit; non dubito multum laboris inſumptum à viro optimo in veteribus exemplaribus caſtigandis.

Conſtat autem hæc editio libris quinque, vti & prima editio; ſed ordine multùm immutato, & quibuſdam ex ſecunda editione, & aliunde additis.

Primus liber conſtat tribus partibus, quarum prima eſt de ſanctis viris; ſecunda, de ſanctis mulieribus: quæ vtraque pars permixta & conflata eſt ex libro primo Ruffini, (qui eſt ordine ſecundus in noſtra editione) & aliis Vitis, quæ in ſecunda editione poſt librum primum Ruffini ſubnectuntur; quibus prætereà interſerit Vitam *Epicteti* & *Aſtionis*, *Fabiola*, & *Marcella*. Tertia pars continet excerpta ex Seuero Sulpitio, & Ioanne Caſſiano.

Secundus liber continet *ſanctorum Patrum Vitas, verba, doctrinas, & exhortationes*, qui eſt liber tertius Ruffini in noſtra editione.

Tertius liber eſt Palladij, iſque ex antiqua verſione, vti eam habet prima editio.

Quartus liber eſt, quem Pelagius S. R. E. diaconus, & Ioannes eiuſdem ſubdiaconus è Græco verterunt.

Quintus liber eſt breuiorum ſententiarum, vti & quintus eſt in prima editione. Eidem adiungitur liber Paſchaſij abbatis: inde Vita ſanctorum Barlaam eremitæ, ac Ioſaphat.

PROLEGOMENON XXI.

De quarta hac editione Latina, quæ cum tribus præcedentibus editionibus partim conſentit, partim diſſentit.

POST omnes editiones iam enumeratas (quæ etſi typorum varietate ad XIX. vel XX. inſpexerim, ad tria tamen genera, vt ſuprà monui, referri poſſunt) ſuccedit nunc quarta hæc editio, quæ & libris aliquot auctior, & auctorum ſtilo ad manuſcripta exemplaria reformata correctior prodit. Conſtat autem decem potiſſimùm libris.

PRIMVS liber varias continet PATRVM VITAS, tam virorum quàm mulierum, qui aſceticam excoluêre, ſatis fusè ab auctoribus conſcriptas: Virorum quidem XVI.

S. Pauli primi eremitæ.	*S. Simeonis Stylitæ.*
S. Antonij abbatis.	*S. Ioannis Eleemoſynarij.*
S. Hilarionis monachi.	*SS. Epicteti presbyteri & Aſtionis monachi.*
S. Malchi, captiui monachi.	*S. Macarij Romani, ſerui Dei, qui inuentus eſt iuxta Paradiſum.*
S. Onuphrij eremitæ.	

S. Pacho-

S. Pachomij abbatis Tabennen.
S. Abraham eremitæ.
S. Basilij, Cæsareæ Cappadociæ Archiepiscopi.
S. Ephram Syri, diac. Edessæ.
B. Posthumij, patris quinque millium monachorum.
S. Frontonij abbatis.
SS. Barlaam & Iosaphat.

Mulierum verò XI.

S. Eugeniæ virginis ac martyris.
S. Euphrasiæ virginis.
S. Euphrosynæ virginis.
S. Mariæ meretricis, neptis Abrahæ eremitæ.
S. Thaisis meretricis.
S. Pelagiæ meretricis.
S. Mariæ Aegyptiacæ meretricis.
S. Marinæ virginis.
B. Fabiolæ.
S. Paulæ Romanæ viduæ.
S. Marcellæ viduæ.

Potuissent plures Vitæ vtriusque sexus addi, qui in eodem viuendi instituto se exercuit; sed & liber excreuisset nimiùm, & extra propositum meum abiissem, quo suscepi vulgatas Patrum Vitas, quæ multorum olim manibus fuêre circumlatæ, recensere, & nitori suo pristino restituere.

Librum hunc primum D. HIERONYMO presbytero potissimùm inscripsi, tum quòd Hieronymus potiores in eo partes ageret, qui vnus plures tum virorum, tum mulierum Vitas conscripsit, quàm vllus alius; tum vt quàm minimè ab inueteratâ, quæ multorum etiam veterum animos occupauit, opinione recederem, quâ D. Hieronymus Vitarum Patrum auctor creditus fuit. Dedi igitur hoc libro primo, quidquid ferè Hieronymus in eo genere præstitit.

Ne quem tamen titulus falleret, non soli HIERONYMO inscripsi, sed ET ALIIS VARIIS, quorum nomina singulæ sibi Vitæ præferunt, quarum quidem auctores indagare potuimus. Anonymæ Vitæ eo loco sint, quo eas olim Patres esse censuerunt, qui & eas legerunt, & ex iis virtutum exempla expresserunt, licet inter receptas in Ecclesiâ lectiones referri vetuerint.

SECVNDVS liber continet PATRVM VITAS breuiori stilo comprehensas, qui RVFFINVM Aquileiensem presbyterum agnoscit auctorem, & XXXIII. capitibus absoluitur.

TERTIVS liber comprehendit non tam Vitas, quàm VERBA SENIORVM eodem RVFFINO auctore. Constat autem paragraphis seu numeris 220.

QVARTVS liber ex SEVERO SVLPITIO & IOANNE CASSIANO conflatus & concinnatus, illius quidem Dialogis, huius verò Institutionibus & Collationibus, varia continet Patrum exempla & monita, constátque capitibus LV.

QVINTVS liber auctore GRÆCO quidem incerto, certo tamen interprete PELAGIO S. R. E. diacono, VERBA SENIORVM complectitur, XVIII. libellis comprehensa:

Quorum primus est *De Profectu Patrum*, constátque paragraphis seu numeris 23.
II. *De Quiete*, numerorum 16.
III. *De Compunctione*, numerorum 27.
IV. *De Continentiâ*, numerorum 70.
V. *De Fornicatione*, numerorum 41.
VI. *De eo, quòd monachus nihil debeat possidere*, numerorum 22.
VII. *De Patientiâ seu Fortitudine*, numerorum 47.
VIII. *De eo, quòd nihil per ostensionem fieri debeat*, numerorum 24.
IX. *De eo, quòd non oporteat indicare quemquam*, nnmerorum 12.
X. *De Discretione*, numerorum 115.
XI. *De eo, quòd oporteat sobriè viuere*, numerorum 54.
XII. *De eo, quòd sine intermissione & sobriè debet orari*, numerorum 15.
XIII. *De eo, quòd oporteat hospitalem esse, & misericordem in hilaritate*, numer. 15.
XIV. *De Obedientiâ*, numerorum 19.
XV. *De Humilitate*, numerorum 89.
XVI. *De Patientiâ*, numerorum 19.
XVII. *De Charitate*, numerorum 25.
XVIII. *De Prouidentiâ siue Contemplatione*, numerorum 20.

SEXTVS liber auctore GRÆCO quoque incerto, certo tamen interprete IOANNE S. R. E. subdiacono, etiam VERBA SENIORVM exsequitur libellis IV.

Quorum primus est *De Prouidentiâ siue Contemplatione*, estque pars vltimi libelli præcedentis. Constat autem numeris 17.

II. De

II. *De sanctis senioribus, qui signa faciebant*, numer. 17.
III. *De conuersatione optima diuersorum sanctorum*, num. 18.
IV. *Septem capitula verborum, quæ misit abbas Moyses abbati Pœmenio: & qui custodierit ea, liberabitur à pœna*, constátque num. 37.

SEPTIMVS liber auctorem habet GRÆCVM incertum, certum interpretem Latinum PASCHASIVM S.R.E. diaconum. continet autem VERBA SENIORVM in locos communes digesta, absoluitúrque capitibus XLIV.

Atque quæ hactenus enumerauimus, prioribus editionibus variè dispersa pro cuiusque concinnatoris captu prodière, que vulgaro Vitarum PP. libro fuere comprehensa. nunc sequentia prætereà accedunt.

OCTAVVS liber certum auctorem agnoscit Græcum, PALLADIVM Helenopoleos episcopum, certum quoque Latinum interpretem GENTIANVM HERVETVM. Continet autem breues Patrum vitas, & quarumdam feminarum ascetriarum, in Lausi præpositi gratiam in vnum volumen congestas, vnde LAVSIACAE HISTORIAE nomen obtinuit, absoluitur capitibus CLI.

NONVS liber Dei amantium historiam virorum pariter ac mulierum complectitur, quæ PHILOTHEVS, seu THEOPHILES dicitur, certo auctore Græco, THEODORETO Cyri episcopo, certo quoque Latino interprete GENTIANO HERVETO. constátque capitibus XXX.

DECIMVS liber auctorem Græcum habet IOANNEM MOSCHVM, interpretem Latinum AMBROSIVM CAMALDVLENSEM, & nomen obtinuit PRATI SPIRITVALIS, quòd variis Sanctorum floribus niteat. comprehendit autem capita omnino CCXIX.

Post decem hos de Vitis Patrum & Verbis Seniorũ libros accedit APPENDIX: quæ quia eadem pænè omnia contineт prioribus libris comprehensa, ideò eam in calcem libri reieci, & minore charactere exprimi curaui. Placuit autem hanc Appendicem subnectere, quòd non ingratam rem me antiquariis facturum existimarem, si veteres Palladij interpretes producerem, vt & textus varietas vel conformitas appareret, & stili quoque antiquitas repræsentaretur. Continentur autem Appendice hæc sequentia:

HERACLIDIS Paradisus, incerto sed veteri interprete, capitibus LVIII.

PALLADII Lausiaca, incerto sed veteri interprete, capitibus XX.

ÆGYPTIORVM PATRVM SENTENTIAE, auctore GRAECO incerto, interprete MARTINO Dumiensi episcopo. Constant numeris 119.

PROLEGOMENON XXII.

Quid quæque editio peculiare & diuersum ab aliis habeat?

VT res hæc clarè ob oculos ponatur, statui quamque editionem inter se comparare. Et ne confusio detur, per paragraphos comparationes distinguam.

---

§. I. *Comparatio primæ & secundæ editionis.*

PRIMA editio quinque constans libris hæc habet peculiaria & diuersa à secundâ editione:

Primò, Totum *librum tertium*, seu *Palladij Lausiacam*, incerto sed veteri interprete.

Secundò, In *libro quarto* habet præfationem, quæ secundæ editioni deest. Ne quis eam desideret, ecce hic habe: *Cùm omnis præfatio textum opportunè præueniens, aut sequentis materiæ prædicit qualitatem, aut defensatum sui commendet auctorem: tum verò præsentis libri seriem proprio contingit hac de causa prologo indigere, quia speciales quasdam virtutes, quasi pretiosos lapides, passim proponens, vtilitatem suam toto in corpore lectoris oculis probatur offerre. Decem quippe & nouem diuisus in partes, distinctas licet videatur habere virtutes, attamen dum occasione vnius plerumque virtutes ceteræ promiscuè commendantur, collisis inter se vnionibus, hoc est, collatis ad inuicem virtutibus, gemmarum spiritualium immortalis claritas sese reuerberans, mutuati luminis detrimenta non nouit.*

Tertiò, Totum *librum quintum*, qui continet *De cælesti Ægyptiorum Patrum conuersatione breuiores sententias.* Quamquam hæ sententiæ in secundâ editione per varios

libros sparsæ habeantur, vt ex iis nihil in eâ desideretur præter solam præfationem, quam hîc repræsento:

Licet ab exordio conscriptionis nostra voluntas nobis fuerit, omnia quæ de conuersatione sanctorum Patrum scire potuimus, quatuor libris comprehendere; postmodum tamen considerantes singula, quantum superaddimus, ne fortè legentibus aut librorum quantitas, aut sententiarum displiceret continuata numerositas. Cùm enim in toto voluminis huius corpore breuium sententiarum tanta sit copia, vt eas prolixa sententia addecimare vix possint; habito nobiscum rationis iudicio, arbitrati sumus hoc modo laborem nostrum lectoris atque auditoris gratiæ commendandum. Siquidem & breues & longæ sententiæ per quatuor anteriores libros mixtim releuandi causa fastidij ponerentur, collecta verò sententiolarum plurima parte in Vnum libellum, quasi minutiæ quadam, & gemmarum fragmina in massam aliquam conflarentur. Sententiolas autem dicimus, quantum ad numerum dictionum. Ceterùm quædam inueniuntur in eis quantò verbis breuiores, tantò sensibus fortiores: adeo vt si quis eas profusius exponere quærat, totus sibi adesse necessario debeat. Sanè nobis aliter disponentibus, à Domino factum esse credimus, vt Aegyptiorum Patrum, cælestis conuersatio legalium librorum numero signaretur, quos ipse Dominus de potestate Aegypti, id est tenebrarum, eripuit, & in cordibus eorum Euangelicæ legis decreta Spiritus sancti stilo conscripsit. Horum ergo intuentes exitum conuersationis, fidem, propositum imitemur & studium, vt socij passionum effectis, consortes efficiamur & præmij.

In nullo manuscripto eam præfationem inueni, vti nec *Breuiores sententias*, quibus ea præfatio præmittitur: quare existimo à primo concinnatore Vitarum patrum, quisquis ille sit, eas sententias ex reliquis libris excerptas, quod ipsa præfatio loquitur.

Secunda editio quatuor constans partibus, hæc propria habet, quæ in primâ desiderantur:

Primò, *Vitas illas in prima parte*, quas Prolegomeno XIX. nominatim dedi, excepta Vita *Marinæ* seu *Marini*, quam prima editio habet in fine quinti libri.

Secundò, Totam *tertiam partem*, quam ex *Seuero* & *Cassiano* excerptam esse docui in hac quarta nostra editione.

Tertiò, Totam *quartam partem*, id est, *librum Paschasij*, & opusculum *De laude & effectu virtutum*.

§. II. *Comparatio primæ & tertiæ editionis.*

PRIMA editio nihil peculiare continet, quod non & in tertia reperiatur.

Tertia verò editio hæc à prima diuersa haber in primo libro, quæ tribus constat partibus, peculiaria habet in prima & secunda parte:

Primò, Omnes *Vitas illas*, quas & secunda editio habet post Vitas à Ruffino conscriptas: quibus addit Vitam *Epicteti* & *Astionis*; nec non *De muliere Vercellensi septies icta*, auctore *D. Hieronymo*. & in fine quinti libri, Vitam *Barlaam* & *Iosaphat*. Peculiarem etiam habet totam *tertiam partem*, quæ continet Excepta ex *Seuero* & *Cassiano*.

Secundò, In quinto libro peculiarem habet librum *Paschasij*.

§. III. *Comparatio primæ & quartæ editionis.*

PRIMA editio nihil habet, quod non in quarta hac nostra reperias, excepta *præfatione*, quam libro suo quarto (qui apud nos quintus est) præfigit. quam iam paulò antè hîc expressi. excepto item *libro* V. primæ editionis, qui breuioribus constat sententiis. Eæ tamen sententiæ omnes aliis libris quartæ editionis intermixtæ occurrunt.

Quarta editio hæc distincta à prima habet,

I. Totum *primum librum*, qui variis Vitis Sanctorum constat, excepta Vita *S. Marinæ*, quæ in primâ editione in calce V. libri reperitur.

II. Totum *librum quartum*, qui ex Seuero & Cassiano conflatus est.

III. Totum *librum septimum*, interprete *Paschasio*.

IV. Totum *librum octauum*, seu *Palladij Lausiacam*.

V. Totum *librum nonum*, seu *Theodoreti Philotheum*.

VI. Totum *librum decimum*, seu *Ioannis Moschi Pratum spirituale*.

VII. Ex Appendice *Heraclidis Paradisum*, & *Aegyptiorum Patrum sententias*, interprete *Martino Dumiensi*.

§. IV. *Comparatio secunda & tertia editionis.*

SECVNDA editio in fine habet Opusculum *De Laude & effectu virtutum*, quod deest tertiæ editioni.

TERTIA editio hæc particularia continet, quæ in secundâ desiderantur.

Primò, Vitam *Epicteti & Astionis*, & Vitam *Barlaam* & *Iosaphat*, & Vitas *Fabiola* & *Marcella*.

Secundò, Totum *tertium librum*, quæ est *Lausiaca Palladij* ex veteri interpretatione.

Tertiò, Partem *libri quinti*, eam videlicet, in quâ continentur *Breuiores sententiæ*.

§. V. *Comparatio secunda & quarta editionis.*

SECVNDA editio nihil singulare habet, quod non in quartâ reperiatur. Omisi tantùm ex primâ parte vitam *S. Christiani* Cenomanensis, quæ nihil ad Vitas Patrum Ægyptiorum & Orientalium facit, & nescio quomodo inter has Vitas irrepserit. Ne quis tamen eam desideret, ecciſtam:

VITA CHRISTIANI MONACHI.

QVIDAM Cenomanensis, nomine Christianus, iuuenis conuersus ingressus est eremitorium quoddam in Archiepiscopatu Turonensi, quod dicitur Castinetum: vbi cùm fortiter tentaretur à carne suâ, affligebat se in Quadragesimâ ieiuniis & abstinens se ab omni potu præter vnum diem in septimanâ. In hieme stabat vestitus in aquâ frigidâ vsque ad collum, disciplinā sibi dabat vsquequo virga dirumperentur. Qui cùm quadam die hoc faceret, & se cecidisset vsque ad sanguinē, audiuit vocem à parte Occidentis dicentem: Nihil prodest tibi quod facis, iste Deus quem inclamas, non dabit tibi quod petis: sed conuertere ad me, & auxiliabor tibi. Quod ille audiens intellexit vocem esse inimici. Et cum orasset Deum vt auxiliaretur sibi contra tentationes, proposuit aggredi peregrinationem ad diuersos Sanctos, vt ita finiret vitam suam peregrinando. Et cùm diu hoc cogitasset, accepto baculo egressus est nudis pedibus. Et cùm venisset ante quamdam Ecclesiam, flexis genibus rogauit Deum vt daret ei bonum consilium. Vix ab oratione surrexerat, & ecce sensit fœtorem magnum, per quod intellexit diabolum astantem, qui ei suggerebat relinquere habitum religionis & locum suum. & gratias agens Domino de tali signo, reuersus est ad fratres suos. Hic aliquando in festo sancti Stephani dormiebat ad matutinas. Et cùm legeretur illa lectio, vbi legitur: Et lapidauerunt Stephanum; expergefactus ad hoc verbum, reprehendit se de somnolentiâ, dicens: Væ mihi, quia sic dormio ad obsequium Dei. Iste sanctus non dormiebat quando lapidabatur, & pro persecutoribus orabat: & ego miser debueram rogare istum sanctum Martyrem vt oret pro me. Et post hoc cœpit intentissimè vigilare, & rogare S. Stephanum vt oraret pro se. In crastino cùm esset in refectorio, antequam aliquid gustaret, venit vox ad eum, dicens: Tu intendis ad terrenas escas, & non cogitas de glorioso protomartyre qui orat pro te. Tunc aperti sunt oculi eius, & leuans oculos in cælum, vidit martyrem orantem pro se, sicut vox ei dixerat. Quod cùm dixisset, statim surrexit & petiit locum secretum in quo oraret, & dixit: Sancte Stephane, quas tibi gratias agam de tanto beneficio tuo? nihil habeo proprium quod tibi dem; sed tamen hoc do tibi quòd amodò pro amore tui non induar lineis, sed laneis tantùm: quod & fecit. Hic cùm posteà moneret ceteros, vt in bono proposito persisterent, narrabat, dicens: Eram aliquando in Castineto iacens in lecto pleno paleis in solario quodam, & cùm vellem repausare, sentiebam nescio quid quod se mouebat sub renibus meis. Dixi quoque hoc magistro meo: sed illa motio non quieuit. Quadam autem die inspirante mihi Domino, cœpi euertere paleam lecti mei, & euersâ paleâ cùm nil inuenirem, leuaui vnum de asseribus solarij, sub quo inueni vnum pedulem, & in eodem magnam massam denariorum. Quos cùm inuenissem, relictis illis cucurri ad magistrum nostrum, & confessus sum quid inuenissem. Ille iussit mihi vt referrem illos ad se. Quod cùm fecissem, omnes fratres iussit congregari: qui omnes excommunicauerunt illum qui hoc fecerat. Quod cùm audisset carpentarius quidam, dixit se hoc fecisse: & petiuit veniam, humiliter correctionem promittens. Magister autem indulsit ei, & iniunxit ei pœnitentiam. Sèd denarios malè acquisitos retinere noluit, imò diuisit eos pauperibus & egentibus.

Continet præterea secunda editio in calce libri *epistolam Macarij*, & Opusculum *De Laude & effectu virtutum*. quæ quia didactica sunt, nec propriè ad Vitas vel Verba Seniorum pectant, rectiùs reseruantur alteri Asceticorum tomo, qui omnia Patrum ascetica & didactica scripta comprehendat.

Quarta editio hæc distincta à secundâ habet:

 Primò,

Primò, In *primo libro*, Vitam *S. Ephrem* distinctam ab hactenus vulgatâ; & Vitam *Epicteti* & *Astionis*, & Vitam *Barlaam* & *Iosaphat*.

Secundò, Totum *librum octauum*, seu *Palladij Lausiacam*.

Tertiò, Totum *librum nonum*, seu *Theodoreti Philotheum*.

Quartò, Totum *librum decimum*, seu *Ioan. Moschi Pratum spirituale*.

Quintò, Totam *Appendicem*.

---

§. VI. *Comparatio tertiæ & quartæ editionis.*

TERTIA editio nihil habet præter Vitam *Christiani* Cenomanensis, quã iam dixi nihil huc facere; & *Sententias breuiores*, quas etiam dixi sparsim in aliis quartæ editionis occurrere: & *epistolas S. Antonij*, & *epistolam Macarij*, quæ reseruantur alteri Asceseos didacticæ tomo. Habet præterea *miraculum aliquod S. Antonij* ex Germanico in Latinum translatum. quod nescio vnde promptum sit, nec quâ fide.

QVARTA editio hæc distincta à tertiâ habet.

Primò, In *primo libro* Vitam *S. Ephrem*, distinctam ab eâ quæ hactenus in aliis editionibus fuit.

Secundò, Totum *librum octauum*, seu *Palladij Lausiacam*, auctiorem quàm habeat tertia editio, ex recenti versione Gentiani Herueti.

Tertiò, Totum *librum nonum*, seu *Theodoreti Philotheum*.

Quartò, Totum *librum decimum*, seu *Ioan. Moschi Pratum spirituale*.

Quintò, Ex Appendice, *Paradisum Heraclidis*, & *Ægyptiorum Patrum sententias*, interprete *Martino* Dumiensi Episcopo.

Accedunt præterea, quæ omnibus aliis editionibus desunt, *Prolegomena*, *Præludia*, *Notationes*, *Onomasticon*.

PROLEGOMENON XXIII.

De variis editionibus vulgata variãque lingua.

ITALICA editio in folio, Venetiis anno M. CD. LXXVI. apud Antonium Bartholomæi. Constat autem hæc editio sex libris. Libri planè miscelli sunt, insertis etiam quibusdam Vitis, quæ in nullâ editione Latinâ Vitarum Patrum comparent.

Primus liber auctorem præfert *S. Hieronymum*. sed pleraque sunt aliorum auctorum, maximè *Ruffini*, ex secundo eius libro.

Secundus liber *Eradium* monachum agnoscit. Est *Paradisus Heraclidis*, cuius nomen in *Eradium* deprauatum fuisse existimo.

Tertius liber tribuitur *Ioanni* monacho Ierosolymitano

Quartus liber ascribitur *Leontio* Neapoleos Cypri Episcopo. Est Vita *Ioannis Eleemosynarij*, ab eo conscripta, cui aliæ aliquot adduntur.

Quintus liber inscribitur *Theophilo*, *Sergio*, & *Elchino*. Est Vita *Macarij Romani* iis auctoribus, cui & alia quædam subnectuntur.

Sextus liber auctorem habet *Ioannem Eucratum*. Est *Pratum spirituale Ioannis Moschi*.

Rursus ITALICA hæc editio iterata fuit in quarto cum figuris, nouo interprete Ioanne Mario Verdizotto, Venetiis ex typographia de i Guerra, M. D. LXXXIX.

GALLICA editio in folio, cum figuris, interprete anonymo, Parisiis anno M. CD. XCIV. apud Ioannem du Pré. Expressa est ex secundâ editione Latina. Quare quidquid dixi Prolegomeno XIX. continere secundam editionem Latinam, etiam hæc Gallica continet. vnde facile est ex Prolegomeno XXII. vbi Latinas editiones inter se & cum hac quarta comparaui, dispicere quî hæc Gallica cum nostra quarta Latina conueniat.

Alia editio GALLICA in paruo folio seu magno quarto cum figuris, Parisiis sine indicio anni vel typographi. Planè cum præcedente conuenit, & fors ea prior est.

Alia editio GALLICA in quarto cum figuris, interprete recentiore anonymô, Parisiis apud Guilielmum Chaudiere, anno M. DC. V. Expressa est hæc ex tertia editione, continetque tantùm *quatuor* libros, omisso toto *quinto* libro, & *Paschasio*, qui post *quartum* additur in Latino textu. Lib. 8. Confess. cap. 7.

Alia GALLICA editio in octauo, interprete M. Iacobo Gaultier, Parisiis apud Guilielmum

Gulielmum de la Nouë, anno M. DC. VI. Continet tantùm *primum* librum iuxta exemplar secundæ editionis Latinæ.

FLANDRICA editio in folio paruo, sine indicio loci, per Petrum van Os, anno M. CD. XC. Constat tribus partibus variè dispositis & mixtis. Continet tantùm ex nostro libro *primo*,

Vitam *Pauli*, *S. Hilarionis*, *Malchi*, *Onuphrij*, *Abrahæ* eremitæ, *Simeonis* Stylitæ, *Thaisis* meretricis, *Marinæ*.

Librum *secundum*.

In tertiâ parte continet varia exempla & dicta ex variis libris excerpta. Hæc editio etsi nullum loci indicium præferat, existimo tamen Svvollæ impressum, quòd librum viderim Flandricum *de Bono vniuersali*, seu *librum Apum*, impressum Svvollæ, anno M. CD. LXXXVIII. apud Petrum van Os, qui & huius libri de Vitis Patrum Flandricè typographus est. vtrique libro idem insigne affigebatur.

Alia editio FLANDRICA in folio paruo, Delphis apud Henricum Eckert van Homberch, anno M. CD. XCVIII. Constat tribus partibus, vti prior editio.

Alia editio FLANDRICA in folio paruo, Leydæ apud Ioannem Seuersoen, anno M. D. XI. sequitur priores editiones.

ANGLICANA editio in folio cum figuris, interprete Guilielmo Capton Vvestmonasteriensi, Vvestmonasterij apud Vvijnkijn de Vvorde, anno M. CD. XCV. iuxta exemplar Gallicum impressum Lugduni anno M. CD. LXXXVI. Eam editionem Lugdunensem Gallicam non vidi, sed ex Anglicani codicis ordine video eandem esse cum aliis editionibus Latinis Lugdunensibus. Quare editio Anglicana comprehendit omnia, quæ dixi suprà Prolegomeno XIX. comprehendere secundam editionem. Vnde ex Prolegomeno XXII. vbi editiones omnes Latinas cum hac quartâ nostrâ contuli, facilè est videre, quomodo hæc Anglicana editio cum hac nostrâ conueniat. Nactus sum hunc codicem ex Carthusiâ Mechliniensi, admodum R. D. Priore promptissimè suppeditante.

PROLEGOMENON XXIV.

De manuscriptis libris, quibus ad quartam hanc editionem adornandam sum vsus.

PRIMA mihi cura fuit, ne quid temerè in textu mutarem: nihil magnopere ingenio, nihil blandientibus in speciem coniecturis dedi. Primum mihi à manuscriptis subsidium fuit, etiam è Germaniâ euocatis, vnde mihi quatuor exemplaria submisit R. P. Iacobus Gretzerus noster. Secundum à vetustissimis editionibus. Tertium, rarissimè tamen, à coniecturâ, nō remotâ tamen eâ, sed propinquâ. Cùm autem decem libros demus Vitarum Patrum, quorum tres posteriores nunc primùm accedunt ex interpretatione recentiorum, qui vixère Patrum memoriâ; non est, quòd omnium librorum manuscripta exemplaria exspectes. Eorum igitur tantùm librorum manuscripta exspecta exemplaria, qui iam olim translati fuêre, quales septem priores, quique hactenus titulo vitarum Patrum impressi sunt.

Manuscriptorum quibus vsus sum, ecciste catalogus, quem do iuxta vetustatem characteris, quantum quidem mihi colligere licuit, vel ex anno adscripto, vel ex charactere. Sciunt antiquarij, aliquod sæculi indicium à characteris genere sumi. Cito autem eos referendo ad editionem hanc quartam.

MS. VEDASTINVS, è celeberrimo S. Vedasti monasterio membranaceus in folio, vetustissima manu, quippe characteribus capitalibus conscriptus. Descriptus hic erat rogatu abbatis Nomedij, qui eum basilicæ S. Medardi obtulerat. vnde Suessione, vbi insignis S. Medardi basilica, librum hunc profectum auguror. Titulus autem libri hic erat: *Liber sermonum vel adhortationis Patrum ad profectum monachorum.* Liber autem hic MS. tantùm continet ex libro nostro sexto libellos XV. & finit in numero 16. libelli XV quare non habet integre quæ vertit Pelagius. Finis eius libri erat: *Explicit liber quod vocatur Vitas-Patrum ad profectum monachorum siue imitatores eorum.* Vix dubium mihi, ante annos DCCC. librum hunc conscriptum. Ex Nomedij ætate res certior fieri poterit.

MS. S. FLORIANI, in folio, membrana, vetustissimus, ante annos prope DCCC.

 scriptus.

scriptus. Ita enim in fine habet: *Hic liber fuit inchoatus in Hunia in exercitu an. Domini* DCCC. XIX. IV. *Non. Iuny*, *& perfinitus apud S. Florianum* II. *Id. Septembr. inebd.* XVIII. An vltimum hoc est *Indict.* XV? Continet ex libro *primo*,

Vitam *Pauli*, *Hilarionis*, *Antonij*, & *Malchi*.

Librum *secundum*.

Ex libro *quinto* nonnulla hoc titulo: *Incipiunt adhortationes sanctorum Patrum, perfectiones monachorum, quas de Græco in Latinum transtulit B. Hieronymus.*

Librum *septimum*.

Ex Appendice, *Ægyptiorum Patrum sententias*, hoc titulo: *Interrogationes vel Responsiones Ægyptiorum Patrum, quas de Græco in Latinum transtulit Martinus Episcopus in monasterio Domense.*

MS. INGOLSTADIENSIS, Collegij nostri in folio, membranâ, valdè vetustus. Continet librum *secundum*, *tertium*, *quartum*.

MS. AMANDINVS è celeberrimo S. Amandi cœnobio, à vetustâ manu, qui *Heraclidis Paradisum* continebat, sed mutilum. ad cuius tamen fidem paucula in Appendice recognoui.

MS. AVDOMARENSIS ex Ecclesiâ collegiatâ S. Audomari, vetustus, & maximè perfectus, qui maximo mihi ad hanc recognitionem adiumento fuit, tum quòd plures libros contineret, tum quòd egregie scriptus esset. Continebat autem ex *libro primo*.

Vitam *S. Antonij* per *S. Athanasium*, interprete *Euagrio*.

Vitam *S. Hilarionis* auctore *S. Hieronymo*.

Vitam *Malchi* monachi captiui per eundem.

Vitam *Abrahæ eremitæ* per *B. Ephræm*.

Vitam *B. Frontonij*.

Vitam *Marinæ puellæ*.

Librum *secundum*, hoc initio: *Incipit præfatio Ruffini de Vita monachorum.* BENEDICTVS, &c.

Librum *tertium*, per paragraphos seu numeros 207.

Librum *quartum*, exceptis primis XIV. capitibus, quæ ex Seuero Sulpicio sunt excerpta. ea enim deerant.

Librum *quintum*, cuius titulus est: *Incipiunt adhortationes sanctorũ Patrum, perfectionésque monachorum, quas de Græco in Latinum transtulit Hieronymus presbyter.* manifesto errore. Nam idem liber manuscriptus in fine libelli XVIII. qui in hoc quinto libro vltimus est, hæc habet: *Hucusque de Græco in Latinum transtulit Pelagius diaconus Ecclesiæ Romanæ, & abhinc deorsum Ioannes subdiaconus.*

Librum *sextum*, interprete *Ioanne* S. R. E. subdiacono.

MS. AFFLIGEMIENSIS ex insigni abbatiâ S. Petri apud Alostum in folio, membrana, bonæ notæ.

Continet ex libro *primo* Vitas

S. Pauli, Antonij, Hilarionis, Malchi, Pachomij, Abrahæ, Simeonis Stylitæ, Frontonij, Euphrosynæ, Mariæ neptis Abrahæ, *Pelagiæ, Mariæ Aegyptiacæ, Marinæ.*

Librum *secundum*, *quintum*, *sextum*.

MS. GEMBLACENSIS, ex vetusta abbatia S. Petri, Ordinis S. Benedicti in oppido Gemblacensi apud Namurcum, in quarto, membranaceus, charactere vetusto.

Continebat tantùm ex libro *primo* Vitas

S. Pachomij, S. Basilij, Ioannis Eleemosynarij, Mariæ Aegyptiacæ.

MS. CRISPINIENSIS, ex monasterio Ordinis S. Benedicti apud Valentianas, in folio, membrana, vetusta manu. Continebat ex libro *primo* Vitas

S. Pauli, sancti Antonij, S. Hilarionis, Malchi, Ioannis Eleemosynarij, Frontonij, Paulæ, sanctæ Marinæ.

Totum librum *secundum*.
Totum librum *quartum*.
Totum librum *quintum*.
Totum librum *sextum*.

MS. AQVICINCTINVS, ex cœnobio Ordinis S. Benedicti apud Duacum in membrana, bonæ notæ, in folio. Exhibebat hic manuscriptus ex libro *primo* Vitas

S. Pauli, S. Antonij, S. Hilarionis, Malchi, S. Ioannis Eleemosynarij, S. Euphrosynæ virginis, *Mariæ* neptis Abrahæ, *Pelagiæ* meretricis, *Mariæ Aegyptiacæ*, *Paulæ*.

Exhibebat præterea *librum secundum*, hoc titulo: *Incipiunt actus SS. Patrum a Postliminiano monacho editi & ad Eudosum missi.*

Librum

Librum *tertium*, qui ibi constat paragraphis seu numeris 112.

Librum *quartum* hoc initio: *Incipit liber Posthumiani de gestis sanctorum Patrum.* Vnde [illegible]o nata sit *Posthumiano* aliquos libros inscribendi, vide dicta suprà Prolegomeno IV. §. IX.

MS. LAETIENSIS MAIOR ex formatissimo ad Regulam sancti Benedicti sub patrocinio sancti Lamberti monasterio, in folio, pergameno, bonæ notæ. Continet autem ex libro *primo* Vitas

S. Pauli primi eremitæ.
S. Antonij.
S. Hilarionis.
S. Malchi, captiui monachi.
S. Simeonis Stylitæ.
S. Ioannis Eleemosynarij.
S. Frontonij, quam *Hieronymo* tribuit.
S. Euphrosynæ.
S. Pelagiæ meretricis.
S. Mariæ Aegyptiacæ.
S. Marinæ.
S. Paulæ.

Librum *secundum*, qui à MS. hoc *Posthumiano monacho* ascribitur, & dicitur *ad Phy-[illegible]sum* missus.

Ex libro *tertio*, tantùm num. 24. qui eidem *Posthumiano* tribuitur.

Librum *quartum*, qui *Ioanni Cassiano* assignatur.

Librum *quintum*. Titulus autem hic est: *Incipiunt capitula libri S. Hieronymi de Vitâ & [illegible]ibus SS. Patrum eremitarum translatus ab eo de Græco stylo in Latinum.* In medio verò libelli XVI. (qui verè XVIII. est. sed duo libelli XIII. *de Hospitalitate*, & XIV. *de Obedientiâ* in hoc MS. sunt omissi) habetur: *Hucusque Hieronymus de Græco in Latinum di[illegible]tur transtulisse, siue vt plerique autumant, Pelagius diaconus Romanæ Ecclesiæ. Inde Ioannes subdiaconus, quatuor distinguens libris idem opus.*

Librum *sextum.*

MS. LAETIENSIS MINOR, in quarto, pergameno, notæ non inferioris à priore. qui liber olim fuit S. Michaëlis in Sarto.

Continet hic liber ex libro *primo*,

Vitam *S. Pauli* primi eremitæ, auctore *D. Hieronymo.*

Vitam *S. Hilarionis*, auctore eodem.

Vitam seu Pœnitentiam *Thaidis*, seu *Thaisis.*

Librum *secundum*, *tertium*, *quartum.*

MS. BONAE-SPEI, ex abbatiâ eiusdem nominis, Ordinis Præmonstratensis, apud Binchium Hannoniæ oppidum, in quarto, formâ oblongâ, pergameno, charactere bono & vetere. Continet varia tantùm fragmenta ex variis hinc inde libris excerpta, ex libro II. & III. *Ruffini*, item ex aliquot libellis *Pelagy* & *Ioannis.*

MS. MORETIANVS, in folio, pergameno, non valdè quidem vetustus, sed plurima continens, quem mihi D. Moreti filij suppeditarunt.

Continebat ex libro *primo* Vitas

Pauli, *Antonij*, *Hilarionis*, *Malchi*, *Pachomij*, *Abrahæ*, *Ioannis Eleemosynarij*, *Frontonij*, quam *Hieronymo* ascribit, *Euphrosynæ*, *Mariæ* neptis Abrahæ, *Thaisis* meretricis, *Pelagiæ* meretricis, *Mariæ Aegyptiacæ*, *Marinæ*, *Paulæ.*

Librum *secundum*, quem ascribit *Posthumiano* monacho, & dicitur ad *Phydosum* missus.

Librum *tertium*, qui etiam *Posthumiano* ascribitur, & ad *Phydosum* mittitur.

Librum *quartum*, quem tribuit *Ioanni Cassiano.*

Librum *quintum*, quem de Græco in Latinum ab *Hieronymo* presbytero translatum asserit. In fine tamen libri XVIII. ait, *siue vt plerique autumant, transtulit de Græco in Latinum Pelagius diaconus S. R. E.*

Librum *sextum*, quem *Ioanni* S. R. E. subdiacono ascribit.

Ex Appendice, *Heraclidis Paradisum*, integrum: sed eum ascribit *Paschasio*, vel *Palladio* diacono. Ita titulum concipit: *Incipit epistola Paschasij siue Palladij diaconi ad Eugynium presbyterum in libro, qui vocatur Paradisus de miraculis sanctorum Patrum & Vitâ eorum.* Vide Prolegomenon XXV.

MS. S. IACOBI fratris Domini in Insulâ, vbi est abbatia Ordinis S. Benedicti Leodij, in folio, pergameno, scriptus anno Domini M. CCC. XII.

Continet ex libro *primo* Vitas.

S. Pauli primi eremitæ, & *Malchi.*

Librum *secundum*, *quintum*, *sextum.*

Ex eadem abbatiâ habui libellum in octauo, chartaceum, in quo erat Vita *S. Onuphrij*,

phry, recenti manu. Distinctus hic erat stilus à vulgatâ Onuphrij Vitâ, vulgatum tamen stilum retinui.

MS. CAMBERONENSIS, ex abbatiâ S. Mariæ de Camberone, Ordinis S. Bernardi apud Athum, in membrana, folio, recentiore manu. Continebat ex libro *primo* Vitas

S. Pauli, S. Antonij, S. Hilarionis, Marchi, Ioannis Eleemosynary, Paulæ.

Librum *secundum* hoc titulo: *Incipiunt actus S S. Patrum à Posthumiano monacho editi, & ad Fidosum missi.*

Librum *tertium*. nulli certo auctori hic inscribitur.

Librum *quartum*, qui *Posthumiano* tribuitur.

MS. CLAROMARESCANVS, ex abbatia S. Mariæ de Claromaresco, iuxta Audomarum, Ordinis S. Bernardi, in folio, membrana, charactere bono, sed non valdè veteri.

Continebat ex libro *primo* Vitas

Thaisis meretricis, *Mariæ AEgyptiacæ, Marinæ* puellæ.

Librum *secundum* nulli auctori inscriptum.

Librum *tertium* etiam anonymum.

Librum *quartum* similiter anonymum.

MS. REBDORFFIENSIS in quarto, pergameno, charactere satis recenti. Continet ex libro *primo* Vitas

Pauli, Hilarionis, Malchi, Simeonis Stylitæ, Euphrosinæ.

Librum *secundum*, quem tribuit *S. Hieronymo.*

Librum *tertium* & *quartum.*

MS. S. PETRI IN MVNSTER, folio, pergamento, recentiore charactere. Continet tantùm excerpta quædam ex Vitis Patrum.

Ex libro *primo* Vitas *Pauli, Antonij, Hilarionis.*

Quædam ex libro *secundo* & *septimo.*

MS. S. SEPVLCRI MAIOR, ex monasterio S. Sepulcri, quod Cameraci est, Ordinis S. Benedicti, in folio, chartaceus, recenti manu,

Continet ex libro *primo* Vitas

Malchi monachi captiui auctore *D. Hieronymo, S. Euphrosinæ, Thaidis* meretricis. *Mariæ AEgyptiacæ, Marinæ* virginis.

Librum *secundum*, quem tribuit *Palladio*, atque ab *Hieronymo* de Græco in Latinum conuersum.

Librum *tertium*, Librum *quartum.*

Ex libro *quinto*, qui octodecim libellis constat, habet tantùm sine vlla libellorum distinctione numeros 240. vocanturque *Admonitiones sanctorum Patrum de diuerso genere virtutum, quas Pelagius diaconus Ecclesiæ Romanæ de Græco in Latinum transtulit.*

MS. S. SEPVLCRI MINOR, in membrana, in quarto, manu quoque recenti.

Complectitur autem ex libro *primo* Vitas

Malchi, monachi captiui, *Frontonij S. Marinæ.*

Librum *secundum*, quem tribuit *D. Hieronymo.*

Librum *quintum*, qui inscribitur: *Adhortationes sanctorum Patrum, perfectionésque monachorum, quas de Græco in Latinum transtulit B. Hieronymus presbyter.* Rectiùs in fine libri decimi octaui: *Hucusque de Græco in Latinum transtulit Pelagius diaconus Ecclesiæ Romanæ, & abhinc deinceps Ioannes subdiaconus.*

Librum *sextum.*

MS. CARTHVSIANORVM nostræ Dominæ de Gratiâ prope Bruxellas, in folio, scriptus in membrana anno Christi M.CCCC.LX. Kal. Decembris, per Fr. Petrum VVeins.

Continet ex *primo libros* Vitas

Pauli primi eremitæ, auctore *D. Hieronymo, Antonij*, auctore *Athanasio*, interprete *Euagrio, S. Hilarionis*, auctore *D. Hieronymo, Malchi* captiui monachi, auctore eodem, *S. Pachomij, Abrahæ* monachi & eremitæ, *Simeonis Stylitæ, Macarij Romani, Frontonij, S. Euphrosinæ* virginis, *Thaisis* meretricis, *Pelagiæ* meretricis, *Mariæ AEgyptiacæ, Marinæ* virginis, *Paulæ.*

Librum *secundum.*

Librum *quintum*. Deerat quidem suo ordine libellus decimus sextus *De Pœnitentiâ*, sed in manuscripto comprehendebatur sub libello septimo, qui est *De Patientia*, quo titulo in nonnullis

nonnullis manuscriptis etiam liber XVI inscribitur.

Librum *sextum*.

Hic autem titulus *libro sexto & quinto* præfigebatur: *De verbis Seniorum sanctorum Patrum. quod opus de Græco in Latinum transtulit Pelagius diaconus Ecclesiæ Romanæ, extremam partem Ioannes subdiaconus transtulit*.

MS. RVRÆMVNDANVS, ex Collegio nostro Ruræmundæ in pergameno, in folio, a recenti manu.

Constat quinque libris, vti prima editio. Ex quâ, quòd pauca typographiæ infantia imprimerentur exemplaria, videtur exscriptus. In fine has præterea Vitas complectitur:

Pauli primi eremitæ, *S. Antony*, *Hilarionis*, *Malchi*, *Pachomij*, *Abrahæ*, *Frontonij*, *Barlaam* & *Iosaphat*, *Thaidis* meretricis, *Pelagiæ* meretricis, *Mariæ AEgyptiacæ*, *Paulæ*.

MS. SIONIVS, monasterij religiosarum de Sion, ordinis S. Augustini Cortraci, in folio, charta, charactere recentiore, scriptus anno M. CD. LXIX. Conuenit plane cum prima editione, ex eaque descriptum non dubito. In fine has Patrum Vitas addit:

S. Antony, *S. Pachomij*, *Epicteti* & *Astionis*.

Atque hæc dicta sint de manuscriptis libris, qui integros quosdam libros vel magnam librorum partem ex iis, quos damus, comprehenderunt: nam subinde & alia man[illegible]ripta citamus, quæ vel vnam Vitam aliquam, vel simile quid huc spectans tantùm habent, vti inuenies Bertinianum apud Audomaropolim, Laurentianum apud Leodi[illegible]m, Brugense Societatis nostræ, & si quæ alia.

Præter hæc manuscripta Latina, nonnulla quoque Græca nactus sum, è quibus Latina [illegible]unt expressa; sed pauca, eaque satis imperfecta, quæ subinde ad lucem citata inuenies. Nam alia quædam seriùs ad manus meas peruenêre.

PROLEGOMENON XXV.

De Appendice ad Vitas Patrum.

PLACVIT hanc Appendicem reliquis de Patrum Vita libris iungere, tum ob vetustatem interpretum, tum vt lux subinde locis dubiis ex interpretationis varietate affulgeat, tum etiam quòd quædam, etsi paucula, hæc Appendix contineat, quæ in prioribus non sit reperire.

Continet autem hæc Appendix tria opuscula, *Heraclidis Paradisum*, & *Pallady Lausiacam*, ex veteri vtrumque interpretatione, de quibus vide dicta Prolegomeno IV. §. III. & Prolegomeno XIV.

Quem hîc damus *Paradisum* nomine *Heraclidis*, in manuscripto Moretiano inscribitur, *Paschasij siue Palladij diaconi ad Eugyptum presbyterum, in libro, qui vocatur Paradisus de miraculis sanctorum Patrum & Vita eorum*. cui titulo subiungitur hæc epistola:

DOMINO SVO SEMPERQVE KARISSIMO PRESBYTERO PASCHASIVS DIACONVS.

FRATER *in Christo Karissime, dum nos peritia tuæ facundia & otij felicitate perpendens, amaritudines occupationésque multiplices peccatorum retractare contemnis, pudoris iacturam dilectionis contemplatione sustine. Direxisti commemoratorium cui nihil possit adiscere facundia peritorum; & opus quod Ecclesiæ vniuersitas possit recensere, breui [illegible]serasti compendio, dum beati Seuerini finitimas Pannoniorum prouincias incolentis, Vitam moresque veriùs explicasti, & quæ per illum diuina virtus est operata miracula, diuturnis mansura temporibus tradidisti memoria posterorum. Nesciunt facta piorum præterire cum sæculo, vt omnes præsentem habeant & secum quodammodo sentiant commorari, quibus eum relacio peruenerit lectionis. Et ideo quia tu hæc quæ à me narranda poscebas, elocutus es simpliciùs, explicasti faciliùs, nihil adii[illegible]endum libri vestro studio nostro credidimus. Siquidem aliter audita narramus, aliter experta depromimus [illegible]s virtutes magistrorum discipulis exponuntur; quæ suggeruntur crebriùs, conuersatione [illegible] Diuinis charismatibus inspiratus, scis bonorum mentibus excolendis quantum gesta Sanctorum [illegible] impertiant, quantum feruoris attribuant, quantum puritatis infundant. de qua re apostolica [illegible]oritas latiùs innotescens, Forma, inquit, estote gregi. & beatus Paulus Timotheo præcepit,*

Forma

Forma esto fidelibus. Vnde idem Apostolus iustorum catalogum summa breuitate contexens, ab Abel incipiens, insignium virorum pergit narrare virtutes: sic & ille fidelissimus Mathathias, morti gloriosissimæ iam propinquans, filiis suis hereditario iure sanctorum exempla distribuit, quorum certaminibus admirandis celebriùs excitati, animas suas pro legibus sempiternis sanctitatis feruore contemnerent. Nec paterna liberos fefellit instructio: tantum enim profuerunt memoratis facta piorum, vt aperta fide armatos principes deterrerent, castra sacrilega superarent, cultus arásque dæmonicas longe latéque diruerent, ciuilémque coronam, sertis decoratam perennibus, splendenti patriæ prouiderent. Vnde & nos ornamentis sponsæ Christi quidam fraterno ministerio prouideri gaudemus, non quò vllis, vt credo, temporibus defuerit clarior vita maiorum, sed quod domum magni regis plurimorum vexilla trophæorum habere conueniat. Non enim vera virtus excluditur numerositate virtutum, sed optatis excessibus eatenus ampliatur.

Inde sequebatur: *Prologus primus Paschasij siue Palladij diaconi ad Lausum episcopum: In hoc libro*, &c. Inde *Secundus Prologus: Multi quidem multos.* Inde caput primum Paradisi: *Cùm primum Alexandriam.*

Equidem *Paschasio* huic, qui Eugypij tempore vixit, liber hic velut auctori tribui non potest, cùm auctor in hoc libro interloquens certo vixerit sæculo S.Hieronymi, & Patrum magna ex parte, quorum Vitam describit. Quare rectè additum *siue Palladij*; verè enim Palladius vel Heraclides huius Paradisi auctor est.

An igitur *Paschasius* dicendus est vetus huius Paradisi interpres? Nec hoc affirmare habeo. Certè nihil tale insinuat hæc Paschasij ad Eugypium missa epistola. Imò epistola hæc potiùs præfigenda est Vitæ S. Seuerini Noricorum apostoli. & pridem anno M. D. XCV. eam Vitæ S. Seuerini præfixit doctissimus scholiastes Marcus Verserus, Epistolam autem Eugypij, cui Paschasius hîc respondet, exstat tomo sexto Antiquarum lectionum paginâ 455. Si aliundè probari possit Paschasium hunc interpretem esse huius Paradisi, ei posthac inscribatur ea interpretatio. Ego ob hanc epistolã hîc fortuitò præfixam, non ausus fui ei interpretationem asserere.

Continet prætereà *Ægyptiorum Patrum sententias*, interprete *Martino Dumiensi episcopo*, quas ex codice Bibliothecæ Toletanæ excerptas, ex Hispaniâ ad me transmisit R.P. Christophorus à Castro, Sacrarum litterarum in Collegio nostro Salmanticensi Professor. Quas etiam reperi in codice peruetusto S.Floriani, è Germania mihi suppeditato.

Martini Dumiensis episcopi varij meminere auctores. Isidorus libro de Illustribus Ecclesiæ Scriptoribus cap. XXII. Sigebertus in simili Scriptorum catalogo cap. XIX. & CXVIII. Fuit hic abbas & episcopus, qui Dumiense in Gallæcia monasterium Construxit, posteà episcopus Braccarensis, cuius fit honorifica mentio in Concilio Toletano decimo cap. VII. ex Consilio Valentino, & in Synodo Braccarensi prima, Ærâ D. XC. VIII. & in secunda, Ærâ DC.X. quib. præfuit. Nullus tamen meminit quidquã illum ex Græco vertisse, sed potiùs per alios præstitisse. Ita enim Sigebertus suprà cap. CVIII. *Martinus episcopus transtulit per manus Paschasij diaconi interrogationes & Responsiones plurimas sanctorum Ægyptiorum Patrum in Dumiensi cœnobio.* Quæ Paschasius eius iussu transtulit, habes libro septimo. Fors idem Paschasius & hæc transtulit. Quia tamen Martini nomine in duobus manuscriptis inueniuntur, eius nomine in Appendice dedi.

PROLEGOMENON XXVI.

Varia monita ad Lectorem huius editionis.

ADVERTE primò, Primam mihi curam fuisse, vt textum cuiusque auctoris perquam fidelissimè ex fide veterum codicum exprimerem, seruatis phrasibus etiam minùs vsitatis, nec valde semper Latinis, vt & illæ sæculum auctoris sui proderent.

Aduerte secundò, Orthographiæ eam seruatam rationem, quam Typographus optimam indicauit. Quorumdam tamen propriorum nominum diuersas subinde Orthographias reperies, sed apud diuersos interpretes, vt nunc *Sytæ*, nunc *Scithi*, nunc *Pæmenius*, nunc *Pimenius*, & similia aliquot alia. Quæ plerumquè sua interpretibus reliqui, quòd singuli fortè diuersimodè nomina illa in Græco exemplari scripta inuenerint.

Aduerte tertiò, Ne sæpiùs quarumdam difficultatum & verborum rariorum ratio reddenda esset, quòd variis locis eadem occurrerent, contentus breui in Notationibus explicatione, ad Onomasticon portò remisi, in quo pleniùs de iis agitur. In quo etiam

nonnulla

nonnulla reperies, quorum nullum in Notationibus datum indicium.

ADVERTE quartò, Mirandum non esse, si complufcula eadem in diuersis libris, variato tantùm stilo, reperias. Euenit hoc, quòd olim diuersi eremum obière; & Vitas dictaque Patrum vel coràm vel ab aliis excepêre. Quisque quod vidit vel audiuit, in commentarium retulit. Accedit, quòd quidam aliorum scrinia compilarunt, & præterea quædam ex suis quoque armariolis adiunxêre. Dedimus igitur omnia prout apud diuersos auctores & interpretes inuenimus, vt suus cuique constaret labor, & plurium testificatione plus quoque Patrum dictis accederet auctoritatis. Vide quæ de hac conuenientiâ diximus Prolegomeno IV. §. III.

ADVERTE quintò, Sicubi ea auctorum conuenientia occurrat, in margine fere notaui singulorum loca, vt se mutuò illustrarent. Qualem in multis reperies inter librum secundum Ruffini, Palladium Herueti, Heraclidis Paradisum, & Palladium ex veteri interpretatione. Ruffinum & Palladium Herueti inter se commisi: Paradisum Heraclidis per Palladium Herueti illustraui: Palladium ex veteri interpretatione cum Heraclidis Paradiso comparaui. Multa quoque eadem reperies in libro III. Ruffini, Pelagio, Ioanne, Paschasio, quorum concordiam in margine notatam inuenies.

ADVERTE sexto: Vt compendio conuenientiam illam citarem, cùm nouem posteriores libri, in quibus eiusdem rei repetita narratio maximè occurrit, vel auctorem certum habeant vel interpretem, vbi auctor certus est, eum citaui; vbi de eo minùs constat, interpretis nomen margini apposui. verbi gratia, quæ paria occurrunt libris secundo, tertio qui RVFFINVM agnoscunt auctorem; quarto, qui excerpta habet ex SEVERO SVLPITIO & IOANNE CASSIANO; octauo, qui PALLADIVM; nono, qui THEODORETVM; decimo, qui IOANNEM MOSCHVM repræsentant auctores; tantùm in margine cito auctorum nomina cum capitibus vel numeris, prout cuiusque liber vel per capita vel per numeros digestus hîc reperitur. Rursus verò cùm in margine citandi sunt liber quintus, sextus, septimus, qui Græcis auctoribus incertis circumferuntur, certos tamen habent interpretes, cùm quintus citandus est, cito PELAGIVM; cùm sextus, IOANNEM; cùm septimus PASCHASIVM; quorum singuli suorum singulorum librorum sunt interpretes. Quia verò PELAGIVS & IOANNES librum quisque suum in varios libellos distinctum habet, dum eos in margine cito, libellorum simul ordinem cum dictorum numero in margine assigno.

ADVERTE septimò, in chorographiæ studiosi gratiam tabulam nos curasse concinnari mansionum & expeditionum eremitarum. & quia maximè Ægyptus & Syria & Palæstina ab eremitis fuit exculta, particularem quoque earum delineationem habes, quod in generali tabulâ particularis locorum distinctio seruari non posset. Tabulam eam proximum folium exhibebit.

S. BENE

S. BENEDICTVS REGVLÆ SVÆ CAPITE VLTIMO.

Collationes PATRVM & instituta & VITÆ eorum & regula S. P. N. BASILII quid aliud sunt, nisi bene viuentium & obedientium MONACHORVM exempla & instrumenta VIRTVTVM?

CHOROGRAPHIA
PARTICVLARIS
MANSIONVM EREMITICARVM
IN ÆGYPTO, SYRIA,
ET PALÆSTINA.
SEPTENTRIO.
MERIDIES.
OCCIDENS.
MARIS
MEDITERRANEI
PARS.
CY
PRVS
SY
RI
A.
Mare Ægyptium.
Mare Parthenium.
MARE PALÆSTINUM.
ARABIÆ DESERTÆ PARS.
ARABIA
PETRÆA.
Saraceni.
Montana Arabiæ fœlicis.
Scetis et
Scitis regio
Lyb Ægyptij.
HEPTAN NOMIA
quæ et
ARCA DIA
Æ G Y P T V S.
THEBAIS quæ et ÆGYPTVS
SVPERIOR.
Blemmij.
Ægyptij Ichthyophagi aliter Arabici.
SINVS
MARIS RVBRI
Erythræum
ARABICI
Scala milliariorum
huius chorographiæ
particularis.
Iacobus Granthomme.
fecit.
Tripolis
Damascus
Palmyra
Emesa
Abila
Gadara
Ammoni
Babylon
Ethan
Elim
Pharan
Berenice
Syene
Æthiopum præsidium
Hermopolis
Memphis
Thebæ quæ et
Diospolis
Coptos
emporium
Moca
Amatha
Bostra
Thoma

CHOROGRAPHIA GENERALIS MANSIONVM ET EXPEDITIONVM EREMITICARVM

OCCIDENS

Confinia Numidiæ

MARE MEDITERRANEVM

Mare Ionium

SINVS ADRIATICVS

AFRICA.

Barcitæ seu Barcæi.

CYRENAILA.

MARMARICA.

Hammoniaca regio.

Oasis parua.

Oasis magna.

LYBIÆ PARS.

ÆGYPTVS.

Arab. Ægyptij.

SINVS MARIS RVBRI

ARABIÆ confinia.

GRÆCIA.

MACEDONIA.

Pannoniæ pars.

MARE ÆGEVM

CRETA

THRACIA

PONTVS EVXINVS nunc Mare Maior.

ASIA.

GALATIA.

CAPPADOCIA

LYCAONIA

CILICIA.

CYPRVS

ARMENIA MINOR.

SYRIA.

ARMENIA MAIOR

MESOPOTAMIA

MEDIA

BABYLONIA.

ASSYRIA

Chaldæa

Parthia

IBERIA

ALBANIA

SARMATIÆ PARS quæ nunc Tartaria.

PARS MARIS HYRCANI seu Caspij vulgo de Sala

ORIENS.

Scala miliariorum huius chorographiæ generalis.

DE VITIS PATRVM LIBER PRIMVS.

Auctore Diuo Hieronymo, & aliis variis.

PRÆLVDIA AD LIBRVM PRIMVM.

LECTORI.

QVia D.Hieronymus hoc libro primo sæpè interloquitur, idémque arctioris vitæ incensus desiderio, Eremitas olim inuisit, inq; eremo annos aliquot vixit, placuit hic breui synopsi, viæ vitæq; eius periodos, quà peregrinationes eius spectant, oculis subiicere; ad nonnullam eorum lucem, quæ lecturus es. Quos ex illustrissimi Cardinalis Baronij laudatissimis Annalibus concinnaui, vt magno Duce D.Hieronymi cõsecteris vestigia.

DIVI HIERONYMI PEREGRINATIO.

Diui Hieronymi primordia & profectio Gallicana.

NATVS est Stridone, oppidò in Dalmatiâ, honestis quidem parentibus, & substantiis haud infimis, quas posteà pro ędificatione monasterij per Paulinianum fratrem distraxit [a]: non enim de seipso, sed de voluptuosis clericis atque monachis, ex personâ tamen suâ illa ait [b]: *Natus in paupere domo & in tugurio rusticano; qui vix milio & cibario pane rugientem saturare poteram ventrem, nunc similam & mella fastidio,* &c.

A. C. ccc. xlii. Baronius Tomo 1. ad annum 172.
a Hieronym. epist. 26.
b Hieronym. epist. 2.

Bonosum habuit collactaneum [c], & cum eodem coaluit in liberalibus disciplinis, prædiuite adolescente: à puero enim excolendus bonis litteris traditus est præceptori: de quo ipse: [d] *Memini me puerum cursitasse per cellulas seruulorum, diem feriatum duxisse lusibus, & ad Orbilium sauientem, de auiæ sinu tractum esse captiuum.*

c Hieronym. epist. 41.
d Hieronym. Apolog. aduers Ruffin.

Romam veniens cum eodem ipsius gentili Bonoso, Donatum audiuit: ipsum enim suum nominat [e] præceptorem: tum, vt ipse tradit [f], scholastico more lusit in controuersiis declamandis: ibi adultâ ætate sacro baptismo initiatus [g] est: quo suscepto, paulò solutiorem vitam, quam gesserat, continuò emendauit: nam priori amissâ corporis integritate, secundam, quam vocat continentiam post Baptismum, seruauit immaculatam [h] totus piis officiis deditus vnà cum eiusdem instituti sodalibus. singulis diebus Dominicis (vt ipse tradit [i]) inuisebat in subterraneis cœmiteriis reliquias sanctorum Martyrum nihilque cæteris diebus otij sibi relinquens, totus erat in describendis libris: sic enim bibliothecam Romæ summo studio atque labore sibi confecisse testatur.

e Hieron. in Chron. anno 20. Constan. tij.
f Hier. lib. 1. contr. Pelag. & in ep. ad Gal. cap. 2.
g Hier. ep. 17
h Hier. Apolog. pro lib. adu. Iouin.
i Hieron. in Ezech. c. 40.

In Gallias post hæc peregrinatus cum ipso Bonoso, eadem siti librorum, Treueris S.Hilarij libros de Synodis manu suâ descripsit: aliósque ibi positus antiquos codices, vsus opera amicorum atque inter alios Florentij, describendos curauit.

Hiero. ep. 22. Hieron. ep. 6. & 41.

Profectio Syriaca post varias orbis prouincias lustratas.

CONTICIT autem post hæc, vt qui semel peregrinari cœperat, proficisci quoque in Orientem, in animum induxerit: id quidem cùm eruditionis, tum etiam religionis causâ: vt ex his, quæ gessit; inspicere licet. Porrò peregrinationis eius, quæ remanent, vestigia assectantes, dicimus eum cum Bonoso comite e Galliis reuertentem, [k] Aquileiam peruenisse, consedisséque ibi aliquo temporis spatio, fruiturus consortio sanctissimorum virorum, nimirū S.Valeriani, eius ciuitatis post Fortunatianum Episcopi, Heliodori, Nepotiani, Ruffini, Chromatij, Iouini, Eusebij, Bonosi, Florentij, Nicææ subdiaconi, Chrysogoni monachi: ad quos omnes, intimæ necessitudinis testes, eiusdem Hieronymi litteræ extant.

A C. ccclxx. Baronius ad ann. 372.
Hier. ep. 41 42. 43 44.

Horum igitur suauissimâ consuetudine aliquantisper detentus est S.Hieronymus Aquileiæ: cùm inde discedere cogitur, nescio quo improuiso rerum euentu, vt ipse, ex eremo

Hier. ep. 41.

ad Ruffinum scribens, testatur verbis illis: *Postquam me à tuo latere subitus turbo conuulsit, postquam glutino charitatis hærentem impia distraxit auulsio*, &c. tunc Aquileiâ recedens, in Dalmatiam, patrium solum, veniens, sororem iuuenculam, ætatis lubrico lapsam, primùm viro maximè pio Iuliano, qui eam ad meliorem frugem restituit, deinde etiam per litteras

Hier. ep. 37. & 43.

Chromatio commendauit.

Quando autem contigerit, vt ipse sic monasticæ vitæ arripuerit institutum, diligenti rerum ac temporum discussione peruestigandum est. Ceterùm, quòd in re dubiâ & incertâ versemur, nitendum est coniecturis, aliisque argumentis, quantumlibet videri possint à longè petita: sic enim sæpè accidit, per angustas rimulas perspicere, quæ indagatur sollicitè veritas.

Marian. Victor in vit. S. Hier.

At, quod ad hanc rem pertinet, haud assentiri possumus affirmanti, Hieronymum cum Ruffino atque collegis, itineris sociis, primùm Ierosolymam petiisse, inde verò inter se diuisos, Ruffinum in Ægyptum, Hieronymum autem in diuersas prouincias peregrinationem instituisse, atque illinc deserta Syriæ petiisse. Nam Ruffinum Româ recessisse cum Melaniâ, profectúmque in Ægyptum, indéque Ierosolymam peruenisse, cùm iam S.Hieronymus in Siriâ monachus degeret: tum quæ superiùs dicta sunt, tum quæ dicentur inferiùs, perspicuè demonstrabunt. Ex peregrinatione verò ipsius Hieronymi, à se descriptâ, possumus pariter intelligere, tempus ipsius ex Occidente in Orientem migrationis: ad Ruffinum enim, cùm ille iam peruenisset in Ægyptum, ex eremo Syriæ scribit, se primò

Hier. ep. 4.

profectum in Thraciam, inde in Pontum atque Bithyniam, posteà in Galatiam & Cappadociam, deinde per Ciliciam in Syriam descendisse, vbi consedit in solitudine monachus. Hæc totius eius est peregrinationis periodus, vnà cum fidissimis comitibus, [a] Euagrio presbytero Antiocheno, Innocentio, Heliodoro, &, vt ait, cum Hylâ S.Melanij famulo.

Peregrinatio Hieron. & Euagrij eadem.

Cùm igitur reperiamus, Euagrium indiuiduum comitem fuisse S. Hieronymi: æquè etiam cum eo Hieronymum peregrinatum ex Occidente in Cappadociam, par est credere: cùm de se tradat ipse Hieronymus, cum eo profectum esse in Cappadociam. Hæc igitur vt asseramus, eadem certè Hieronymi atque Euagrij in Cappadociam peregrinatio

Basil. ep. 8.

persuadet, huncque ipsum Euagrium, de quo S.Basilius meminit, eumdem esse cum Euagrio, Hieronymi socio atque comite, cùm nomen, tum munus presbyterij, tum patria, nempe Antiochia, nec non locus ipse, vnde venit, nimirum ex Italiâ, æquè demonstrant: eumdémque Euagrium illum esse, qui egregiam nauauerat operam Mediolani aduersus

Hier. ep. 49.

Auxentium, de quo, ad vnum ex comitibus innocentium, antè Hieronymus scripserat, nos suo loco retulimus.

Quando autem acciderit Euagrium ad S. Basilium in Cappadociam peruenisse, ex eadem Basilij epistolâ possumus intelligere: quâ, antequam de Euagrio faciat mentionem,

Basil. ep. 8.

de vehementi morbo, in quem tunc inciderat, agit, cùm ait: *Quinquaginta his diebus æger decubui, quibus mihi sedulò adfuit dilectus & omnium studiosissimus frater noster & cooperator Elpidius. Multum enim febre consumptus, penuriâ nutrientis materiæ, aridâ hac carne, seu lucernarum papyro circumdatus, materiâ longâque ægritudine laboraui; antiquum vulnus huic accedens, à cibis me abstraxit, oculis somnum ademit, tandem mortis & vitæ confinem me effecit, tantum viuere permittens, quantum ad dolorem sentiendum opus est.* Hæc & alia plura de eadem corporis infirmitate Basilius, quam ei contigisse superiùs diximus anno, quo creatus est Cæsareæ Episcopus, qui

Anno 369. & 370.

numeratur Domini 370. quo pariter diximùs Hieronymum, cum eodem Euagrio & aliis sociis, deuenisse in Syriam: inde verò eiusdem prouinciæ deserta petiisse, non ante (meâ sententiâ) annum Domini trecentesimum septuagesimum primum: quod quidem & insinuare videntur citatæ eiusdem superiùs litteræ ad Ruffinum. Ex his igitur inducimur,

Hier. ep. 4.

vt credamus, præsentem annum esse secundum, eius in eremo incolatus.

A.C. 371. Baron. ad ann. 372. Quid Hieronymus Antiochiæ. Hieron. in vitâ Malchi.

Cùm autem primùm in Syriam venit, ibi cum Euagrio Antiocheno, in viâ comite, Antiochiæ consedit. Erat Euagrius prædiues ac nobilis, dominúsque villæ, Maronia dictæ: vbi aliquando agens Hieronymus cum Euagrio, nactus ibi sanctissimum illum Malchum monachum, totius vitæ ipsius cursum, quam posteà factus senex conscripsit, accepit: testatur id quidem Hieronymus ipse, cùm ait: *Maronia triginta ferè millibus ab Antiochiâ, vrbe Syriæ, haud grandis ad Orientem distat viculus: hic, post multos vel dominos vel patronos, dum ego adolescentulus morarer in Syriâ, [a] ad Papa Euagrij, necessarij mei, possessionem deuolutus est: quem idcircò nunc nominaui, vt ostenderem, vnde nossem, quod scripturus sum.* Post verò descriptam egregiè vitam Malchi, ista ad postremum: *Hæc*, inquit, *mihi senex Malchus adolescentulo retulit, hæc ego vobis narrans senex, & castis historiam castitatis expono.* quo planè Malchi

exemplo,

exemplo, & aliorum plurimorum monachorum, quibus (vt vidimus) Syria tunc florebat, incaluit cor eius ad consectandum vitæ monasticæ institutum: cùm & ad Theodosium, magni nominis virum, & alios præclaros Anachoretas litteras dedit, petens eorum precibus solui vinculis sæculi: vbi hæc inter alia: *Nunc vestrum est, vt voluntatem sequatur effectus: meum est, vt velim; obsecrationum vestrarum est, vt, quod velim, & possim.* Hier. ep. 38.

Inter hæc temporis spatia cùm quid esset decernendum de statu suo, Deum seruósque Dei ita consideret, agens Antiochiæ docentem audiuit Apollinarem, de quo ipse ad Pammachium: *Apollinarem Laodicenum audiui Antiochiæ frequenter & colui; & cùm me in sanctis Scripturis erudiret, numquam illius contentiosum super sensu dogma suscepi.* hæc ipse. Porrò cùm (vt superiùs dictum est) Apollinaris nondum perfectè cognitus neque damnatus esset, licenter docebat, audiebatúrque licentiùs. Hier. ep. 65.

De loco verò, à sancto Hieronymo in Syriæ solitudine, ad habitandũ delecto, ad Chromatium scribens, ita ipse meminit: *In eâ parte delata sunt* (tuæ scilicet litteræ) *quæ inter Syros & Sarracenos vastum limitem ducit.* Eadem habet ad Florentium. Chalcidis prouinciæ ea erat (vt alibi ipse testatur) solitudo. Hieron. cultor eremi factus. Hier. ep. 43. Hier. ep. 6. Hier. præf. in Abdiam.

Fuere eius comites Innocentius atque Hylas, accessitque posteà Heliodorus. His omnibus Euagrius Antiochenus cuncta necessaria ministrabat: quin & eius impensis Hieronymo ad scribendos libros suppeditati sunt antiquarij: illis enim se ibi abundasse testatur: eiusdémque Euagrij operâ litteræ, quæ diuersis ex locis Antiochiam adferebantur, eidem reddebantur: vicissimque ad alios mittendas ab ipso ille accipiebat. Hier. ep. 41. 43. Hier. ep. 6.

Sed rebus in hunc modum probe dispositis, illud funestum in primis accidit, vt dulcissimo comite Innocentio morte extincto priuaretur, Heliodorúsque citò recesserit, spe tamen redeundi: ipse verò crebris laboraret corporis infirmitatibus, quod sæpè queritur ad diuersos amicos scribens. Hier. ep. 41. Hier. ep. 1. 37. Hier. ep. 3. Hier. ep. 37. 41.

Quas insuper præter hæc passus sit impugnationes dæmonum, & quæ cum exercuerint prælia carnis, hîc retexam ex eiusdem epistolâ ad Eustochium: o *quoties ego ipse in eremo constitutus, & in illâ vastâ solitudine, quæ exusta solis ardoribus, horridum monachis præstat habitaculum, putabam me Romanis interesse deliciis! Sedebam solus, qui amaritudine plenus eram: horrebant sacco membra deformia, & squalida cutis situm Aethiopicæ carnis obduxerat: quotidie lacrymæ quotidie gemitus; & si quando repugnantem somnus imminens oppressisset, nuda humo vix ossa hærentia collidebam. De cibis verò & potu taceo, cùm etiam languentes monachi aquâ frigidâ vtantur, & coctum aliquid accepisse, luxuria sit. Ille igitur ego, qui ob gehennæ metum tali me carcere ipse damnaueram, scorpionum tantùm socius & ferarum, sæpè choris intereram puellarum: pallebant ora ieiuniis, & mens desideriis æstuabat in frigido corpore, & ante hominem suum iam carne præmortuâ sola libidinum incendia bulliebant. itaque omni auxilio destitutus, ad Iesu iacebam pedes, rigabam lachrymis, crine tergebam, & repugnantem carnem hebdomadarũ inediâ subiugabam. Non erubesco confiteri infelicitatis meæ miseriam: quin potiùs plango, me non esse, quod fuerim. Memini me clamantem, diem crebrò iunxisse cum nocte, nec priùs à pectoris cessasse verberibus, quàm rediret, Domino increpante, tranquillitas. Ipsam quoque cellulam meam, quasi cogitationum mearum consciam, pertimescebam; & mihimet iratus & rigidus, solus deserta penetrabam: & sicubi concaua vallium, aspera montium, rupium prærupta cernebam: ibi meæ orationis locus, ibi illud miserrimæ carnis ergastulum: &, vt ipse testis est Dominus, post multas lacrymas, post cælo inhærentes oculos, nonnunquam videbar mihi interesse agminibus Angelorum; & lætus gaudensque dicebam: Post te in odorem vnguentorum tuorum cucurrimus*, hactenus ipse. Hier. ep. 22. Hier. quæ sit passus in eremo. Cant. 1

Verùm non ieiunia solùm, aliásque afflictiones ad carnis impetus infrænandos adhibebat, sed & iuge studium litterarum: vnde ipse ad Rusticum scribens hæc ait: *Dum essem iuuenis, & solitudinis me deserta vallarent, incentiua vitiorum, ardoremque naturæ ferre non poteram; quem cùm crebris ieiuniis frangerem, mens tamen cogitationibus æstuabat: ad quam edomandam, cuidam fratri, qui ex Hebræis crediderat, me in disciplinam dedi, vt post Quintiliani acumina, Ciceronis fluuios, grauitatémque Frontonis, & lenitatem Plinij, alphabetum discerem, & stridentia anhelantiáque verba meditarer. Quid ibi laboris insumpserim, quid sustinuerim difficultatis, quoties desperauerim, quoties cessauerim, & contentione discendi rursus inceperim, testis est conscientia, tam mea, qui passus sum; quàm eorum, qui mecum duxerunt vitam, & gratias ago Deo meo, quòd de amaro semine litterarum dulces fructus carpo.* hæc ipse. Hier. ep. 4. Hieron in eremo vacat litteris Hebraicis.

Ex multis verò ærumnis, quibus ibi grauiter afflictatus est, illæ quidem sibi maximæ visæ sunt, quòd Occidentalis ipse homo, collegis parùm cognitus, suspectæ illis fidei haberetur. Nam eamdem prorsus calumniam, quam Paulinus Episcopus Antiochenus (vt vidimus ex Epiphanio atque Theodoreto) passus est à Vitale primùm, ac deinde à Flauiano, cùm ab eis Sabellianus appellaretur, pati cogitur S. Hieronymus in Syriæ solitudine Baron. ad ann. 372. & 378. Hieron calumniam passus in eremo.

apud Chalcidem in eremo agens, quòd communicaret cum eodem Paulino, à Meletij parto, studiosis exagitatus; nominatus & ipse ab iisdem Sabellianus, adeóque vexatus, vt coa-
Hier. ep. 77. ctus fuerit inde recedere. Tradit hæc omnia ipse scribens ad Marcum presbyterum Chalcidensem.

PROFECTIO PRIMA IEROSOLIMITANA.

A.C. 378. Baron. ad eũ annum. QVò autem profectus sit ipse egressus ex Syriæ eremo: certè quidem Ierosolymam antè abiisse, quàm Romam veniret ad Damasum, ex ipsius assertione probatur, dum in præfatione ad Paulinum in Didymi commentarium de Spiritu sancto, recedens tunc Româ post obitum Damasi, se postliminiò Ierosolymam reuersum affirmat: & in epistolâ ad Asellam, quam Româ egressus, nauem conscensurus conscripsit, ait: *Ora autem, vt de Ba-*
Hier. ep. 99. *bylone Ierosolymam regrediar.* Quibus intelligas iam antè ipsum Ierosolymis versatum fuisse, quàm Romam veniret ad Damasum. Quantum verò temporis Ierosolymis manserit, haud satis liquet.

PROFECTIO CONSTANTINOPOLITANA.

A.C. 379. Baron. ad eũ annum. Hier. venit Constantinopol. ad Gregorium Nazianz. GRegorij Nazianzeni famâ permotus, impulsúsque S. Hieronymus, vnà cum collegâ Vincentio, è Syria, tam longinquo terrarum spatio, contulit se Constantinopolim. Quantum autem temporis contigerit Hieronymum apud Gregorium Constantinopoli commorari, exactiùs inquiramus, èx consignatâ ab ipso superiùs eius scriptionis chronographiâ, cùm testatur se illa scripsisse, Gregorio ipso iam facto Constantinopolitano Episcopo. Contigit id post annum sequentem.

Gregorius Nyssenus innotescit Hieronymo. Quòd insuper se ibi Gregorium Nyssenum cognouisse testetur, quem tempore indictæ Constantinopolitanæ Synodi illuc cum aliis Episcopis contigit proficisci: ex his, inquam (si à præsenti anno numeres) inuenies Hieronymum tribus fermè annis Constantinopoli
Hieron. de Script. Ecclesi. in Gregor. Nyssen. audisse Gregorium. Ipse verò de Gregorio Nysseno ita meminit: *Gregorius, Nyssenus Episcopus, frater Basilij Cæsariensis, ante paucos annos, mihi & Gregorio Nazianzeno contra Eunomium legit libros*, &c.

PROFECTIO ROMANA.

A.C. 382. Baron. ad eũ annum. TRecentesimus octogesimus secundus Domini annus, consulatu Syagrij secundo cum collegâ Antonio annotatur: quo Romæ Concilium celebratum est, ex Episcopis diuersarum prouinciarum nempe Orientis, aliarúmque Catholici orbis regionum.

S. Hieronymus ad Principiam scribens tradit, se quoque tum Romam ex Oriente ve-
Hier. ep. 61. nisse, cum iisdem sanctis Episcopis: nam ait de S. Marcellâ: *Denique cùm & me Romam, cum sanctis Pontificibus Paulino & Epiphanio, Ecclesiastica traxisset necessitas*, &c. Indicat his sanè verbis Hieronymus, se vocatum à Damaso.

Sed quòd ait venisse Romam cum iisdem nominatis Episcopis, haud puto intelligendum, eum Antiochiâ vnà cum Paulino soluisse, vel cum Epiphanio è Cypro insulâ. Nam cùm ipsius sententiâ, vt dictum est superiùs, constet ipsum apud Gregorium Nazianzenum permansisse Constantinopoli vsque ad tempus, quo idem Gregorius episcopatum eius Ecclesiæ consecutus est; planè apparet, eum non ante præteritum annum recessisse Constantinopoli: quem quidem haud existimo Antiochiam reuersum esse, vt cum Paulino & Epiphanio se Romam conferret, sed Damasi monitum litteris, venturum Romam, iter per
Hieron. in Zachar. cap. 12. Græciam suscepisse, eóque tempore Athenas adire voluisse: ipsum namque petiisse Athenas, verba hæc in Cõmentariis in Zachariam fidem faciunt: *In arce*, inquit, *Atheniensiũ iuxta simulacrum Mineruæ, vidi sphæram æream grauissimi ponderis, quam ego pro imbecillitate corpusculi mouere vix potui. Cùm quærerem quidnam sibi vellet: responsum est ab vrbis eius cultoribus, athletarum in illâ massâ fortitudinem comprobari, nec priùs ad agonem quemquam descendere, quàm ex leuatione ponderis sciatur, quis cui debeat comparari.* Hæc ipse. Sic igitur, qui Constantinopoli recedens per Græciam in Italiam venit, iisdem episcopis eodem tempore vocatis Romam venientibus potuit occurrisse. Venisse creditur & ipse vocatus à Damaso Papâ, qui eo in responsionibus Synodalibus vteretur. Contigisse autem videtur ipsius Hieronymi & aliorum episcoporum Romam aduentus autumnali tempore: nam cùm ad Asellam scribens dicat, se propè triennium Romæ mansisse, minimè tamen absoluisse, rursúmque eiusdem Hieronymi in Apologiâ aduersus Ruffinum assertione certum sit, ipsum mense Augusto Româ profectum: certè quidem ipsum hoc anno, autumnali (vt dictum est) tempore, vel hyeme Romam venisse oportuit.

PRO

PROFECTIO SECVNDA IEROSOLYMITANA.

ANNI trecentesimi octogesimi quinti exordio, nempe pridie Idus Ianuarij, cùm vacasset sedes post obitum Damasi triginta & vno diebus, Siricius Romanus ex patre Tiburtio in eius locum subrogatus est.

A.C. 385. Baron. ad eū annum. Siricius Papa eligitur.

Cùm autem non, vt Damasus fecerat, Siricius Papa in conscribendis eiusmodi litteris, Hieronymi opera vteretur, neque eum, vt ille, quod par erat, amplecteretur atque foueret: mox Pontificis Romani destitutus præsidio, idem Hieronymus acerbissimos pati cœpit persecutores; illos scilicet clericos, quorum mores improbos scriptis editis sugillasset. Quamobrem vt se à concitato turbine liberaret, tranquillum cogitans portum, nempe tutam Ierosolymæ mansionem, illuc nauigaturus, hoc anno ab Vrbe recedens, nauim conscensurus, ad Romanum portum se contulit. Id quidem hoc anno factum esse, ex eo perspicuum redditur: cùm enim ipse testetur, se penè triennium Romæ mansisse, pariterque post obitum Damasi recessisse; constetque ex his quæ superiùs dicta sunt, venisse Romam sub consulatu Antonij & Syagrij, anno Domini trecentesimo octogesimo secundo; ipsum hoc anno ab Vrbe oportuit recessisse. Præsenti igitur anno, Augusti mense, ad Romanum portum se conferens, nauem conscendit, prout ipse satis apertè demonstrat in Apologiâ aduersus Ruffinum.

Hieronym. recedit ab Vrbe.

Hier. ep. 99.

Hier. lib. 2 aduer. Ruffinum.

Porrò qui fuerint ipsius Hieronymi in nauigatione comites, & quando soluerit è portu, idem ipse in Apologiâ aduersus Ruffinum his verbis describit: *Vis nosse profectionis meæ de Vrbe ordinem? narrabo breuiter. Mense Augusto, flantibus Etesiis, cum sancto Vincentio presbytero, & adolescente fratre* (Paulinianus hic erat, quem vltimo loco natum, Romæ dum esset, ad se vt veniret accersiuit) *& aliis monachis, qui nunc Ierosolymis commorantur, nauim in Romano portu securus ascendi, maximâ me sanctorum frequentiâ prosequente, veni Rhegium: in Scyllæo littore paululùm steti, vbi veteres didici fabulas, & præcipitem fallacis Vlyssis cursum, & Sirenarum cantica, & insatiabilem Charybdis voraginem. Cumque mihi accolæ illius loci multa narrarent, darentque consilium, vt non ad Protei columnas, sed ad Ionæ portum nauigarem; illum enim fugientium & turbatorum, hunc securi hominis esse cursum; malui per Maleas & Cycladas Cyprum pergere: vbi susceptus à venerabili episcopo Epiphanio, cuius tu testimonio gloriaris, veni Antiochiam, vbi fruitus sum communione pontificis confessorisque Paulini: & deductus ab eo, mediâ hyeme & frigore grauissimo, intraui Ierosolymam. Vidi multa miracula; & quæ priùs ad me fama pertulerat, oculorum iudicio comprobaui.* hactenus Hieronymus de suo aduentu Ierosolymam.

Hier. Apol. aduersus Ruffinum.

PEREGRINATIO AEGYPTIACA.

CVM igitur Ierosolymam S. Hieronymus aduenisset media hyeme, haud dubium ibi moratus; profectus verò est posteà in Ægyptum, discendi cupiditate pellectus. Nam licèt orbis penè totius magister extitisset, cùm eum iam pridem etiam Damasus Papa consulere consueuisset, cuius nomine ad consultationes episcoporum rescribens, omnes fermè ecclesias docuisset; ibi tamen Didymum Alexandrinum conueniens, ipsi se tradidit, vt discipulum sacris litteris imbuendum. Testatur id ipse ad Pammachium scribēs his verbis: *Iam canis spargebatur caput, & magistrum potiùs quàm discipulum decebat: perrexi tamen Alexandriam, audiui Didymum, & in multis ei gratias ago: quod nesciui, didici: quod sciebam, illo docente non perdidi.* Atque alibi ad eumdem: *Cùm essem Alexandriæ, vidi Didymum, & eum frequenter adiui, virum sui temporis eruditissimum: rogauique eum, vt, quod Origenes non fecerat, ipse compleret, & scriberet in Osee commentarios: qui tres libros me petente dictauit, quinque quoque alios in Zachariam.* Hactenus ad Pammachium. Et ad sanctam Paulam: *Denique nuper ob hanc vel maximè causam Alexandriam perrexi, vt viderem Didymum, & ab eo in scripturis omnibus, quæ habebam dubia, sciscitarer.* Hæc ad Paulam: quibus cum nullam mentionem habeat, quòd eam comitatus fuerit peregrinantem in Aegyptum, nec alibi, cum de eiusdem Paulę profectione in eamdem prouinciam agit, se illi comitem inhæsisse dicat; planè coniectura ducimur, Hieronymum nequaquam cum eâ peregrinationem illam suscepisse. Ceterùm ad modicum temporis spatium, nempe triginta tantùm diebus commoratum esse Hieronymum Alexandriæ, Ruffinus exprobrat in inuectiuâ: sed an verè, ipse scit.

A.C. 386. Baron. ad eū annum.

Hier. ep. 65.

Hieronym. proœm. in Oseam.

Hieronym. in proœm. l. 4. Comment. in epistol. ad Ephes.

Hier. ep. 27.

Ceterùm, qui aliquantisper Didymum auditurus Alexandriæ consedit, antequam rediret in Palæstinam, Aegypti monasteria peragrauit: de quibus ipse: *Contendi Aegyptum, lustraui monasteria Nitriæ, & inter sanctorum choros aspides latere perspexi.* Per aspides enim se significasse Origenistas, ipsemet aliàs sæpè declarat; sed nos de his suo loco pluribus.

Hier. Apolog. aduers. Ruffinum.

At quid posteà egerit, mox subdit: *Protinus concito gradu Bethlehem meam reuersus sum, vbi*

adoraui præsepe & incunabula Saluatoris. Vidi quoque famosissimum lacum: nec me inerti tradidi otio, sed multa didici, quæ antè nesciebam. At quænam ista? alibi declarat his verbis post recensitum reditum ex Ægypto in Palæstinam: *Putabant me homines post auditum Didymum finem fecisse discendi; veni rursum Ierosolymam & Bethlehem; quo labore, quo pretio Barrabanum nocturnum habui præceptorem? timebat enim Iudæos, & mihi alterum exhibebat Nicodemum* hæc ipse. Hier. ep. 63.

NOTATIO.

Ecclesia Aquileiensis florentissima.

AQuileiam peruenisse. *Summa quidem laude (ait Baronius anno Christi 372.) florebat tunc Aquileiensis Ecclesia, ubi extincto Fortunatiano episcopo, Arianæ sectæ fautore, eam Arianorum labe fœdatam, Valerianus vir sanctissimus, ab omni prorsus impietatis fæce purgauit, vt idem S. Hieronymus tradit; adscitisque ad officia Ecclesiastica viris optimis ac eruditis sic claruit, vt de eis ipse Hieronymus in Chronico ita dignè meminerit:* Aquileienses clerici, quasi chorus beatorum habentur. *Per quos omne Ariani quendam* dogmatis virus exclusum est. *Sed & quòd, qui ibi erant clerici, essent & monachi, hoc praconio ex iisdem tres potissimùm laudantur in Chronico, cùm ait* * Florẽtius, Bonosus, & Ruffinus, insignes monachi habẽtur: ex quibus Florentius tã misericors in egenos fuit, vt vulgò Pater pauperum nominatus esset. *Ab hoc adiutum Heliodorum in Orientem peregrinationem confecisse, eiusque expensis Hieronymum complures libros exscribendos curasse, eiusdem litteræ ad eumdem datæ significant: quibus rursus eiusdem viri misericordia erga pauperes commendatur, illis potissimùm verbis:* Prætermitto innumerabiles, quibus Christum sustentasti, vestisti, visitasti, &c.

Hier. ep. 43. — Hieronym. in Chron. an. 11. Valent. — Hier. ep. 43. — Hieronym. in Chron. an. 13. Valent. — * Florentinus. — Hier. ep. 5. 6.

2. Euagrio presbytero Antiocheno. *At quòd primũ (notat Baronius anno Christi 372.) ad Euagrium Antiochenum spectat, hunc insigniter eruditum diximus iam superiùs temporibus Iuliani Apostatæ, eúmque vnà cum S. Eusebio, episcopo Vercellensi, in Occidentem venisse: idque testificatione S. Basilij, de eo ita testantis in epistolâ ad Eusebium Samosatenum, vbi ait ipsum redeuntem ex Italiâ ad se litteras attulisse.* Basil. ep. 8.

3. Ad Papæ Euagrij.) *Baronius anno Christi 372. Nominat Hieronymus Euagrium Papam, quòd cùm ipse senex ea scriberet, iam ipse Euagrius factus fuerat (vt suo loco dicemus) episcopus Antiochenus. Qui pòst anno Christi 389. Theodosij senioris 11 ait eumdem Euagrium factum episcopum Antiochenum, ex Theodoreto libro 5. cap. 23. Socrate lib. 5. cap. 15. Sozomen. lib. 7. cap. 15. Ambrosio epist. 78. quem idem Baronius ait saltem peruenisse ad annum 14. Theodosij ex ipso Hieronymi catalogo, De illustribus Ecclesiæ scriptoribus, cap. vltimo.*

4. Ad Theodosium, Magni nominis virum.) *Quod autem ad Theodosium (monet Baronius ad annum Christi 372.) anachoretam spectat, cuius precibus adiutus S. Hieronymus monastica vita arduum institutum animo ardenti arripuit; idem ille est, qui hoc tempore in iis regionibus egregiâ claruit sanctitate. Cuius res præclarè gestas Theodoretus conscripsit: eúmque patriâ Antiochenum, eò sanctitatis peruenisse tradit, vt nautæ, eius nomine inuocato, tempestatem maris ingruentem sedarent: quem Antiochiæ defunctum affirmat, sepulturáque sanctorum honorificè tumulatum.* Theodoret. in Philoth. cap. 10.

5. Chalcidensem.) *Vt habet vetus exemplar, non* Celedensem: *degebat enim ipse, vt dictum est, in Syriæ solitudine Chalcidensi: Ita Baronius ad annum Christi 378. Sed alij libri* Celedensem *præferunt, vti apud eumdem occurrit epistola 79.* Annianus Celedensis *pseudodiaconus.*

INDEX

INDEX VITARVM LIBRI PRIMI DE VITIS PATRVM.

VITÆ VIRORVM.

VITÆ MVLIERVM.

HIERONYMVS EPISTOLA I. AD HELIODORVM DE LAVDE EREMI.

O DESERTVM FLORIBVS CHRISTI Vernans! O solitudo in qua illi nascuntur Lapides de quibus in Apocalypsi ciuitas magni Regis extruitur! O eremus familiarius Deo gaudens!

PRAELVDIA IN VITAM SANCTI PAVLI PRIMI EREMITÆ, SIVE DE HOC IPSO PAVLO EIVSQVE VITA testimonia.

GELASIVS dist.XV. cap. Sancta Romana Ecclesia.

VITAS PATRVM, PAVLI, ANTONII, HILARIONIS, & omnium Eremitarum, quas tamen vir beatus scripsit HIERONYMVS, cum omni honore suscipimus.

HIERONYMVS *in Chronico anno* XIX. *Constantij Iunioris.*

ANTONIVS monachus, centesimoquinto ætatis anno, in eremo moritur, solitus multis ad se venientibus, de [1] PAVLO quodam THEBAEO, miræ beatitudinis viro, referre complura: cuius [2] nos exitum breui libello explicauimus.

Idem epist. XXI. *ad Paulum Concordiensem.*

Misimus interim te tibi, id est, [3] Paulo seni PAVLVM seniorem; in quo propter simpliciores quousque, multùm [4] in deiiciendo sermone laborauimus. Sed nescio, quomodo, etiamsi aquâ plena sit, tamen [5] eumdem odorem lagena seruat, quo, dum rudis esset, imbuta est.

Idem Catal. illustr. Ecclesiæ Script. cap. CXXXV.

Scripsi vitam PAVLI monachi.

Idem epist. XXII. *ad Eustochium.*

Huius vitæ auctor PAVLVS, illustrator ANTONIVS, & vt ad superiora conscendam, princeps IOANNES BAPTISTA.

Idem epist. XXVII. *ad Eustochium*

Paula sola, si dici potest, & incomitata, ad eremum ANTONIORVM atque PAVLORVM pergere gestiebat.

PAVLINVS *prologo vitæ S. Ambrosij,* IV. *Aprilis.*

Hortaris, venerabilis Pater Augustine, vt sicut beati viri, ATHANASIVS episcopus, & HIERONYMVS presbyter, stilo prosecuti sunt vitam Sanctorum PAVLI & ANTONII, in eremo positorum, &c.

SIDONIVS *carmine* XVI. *Eucharistico ad* FAVSTVM.

Nunc vocat in tunicâ nudus te ANTONIVS illâ,
[6] Quam fecit palmæ foliis manus alma MAGISTRI.

NOTATIO

N O T A T I O.

PAVLO] *Pauli primi eremitæ natiuitas & obitus, quia nullis Consulibus vel Imperatorum annis assignata habentur, inuestiganda sunt ex ætate Antonij, vt rectè monuit Illustriss. Baronius: Antonij verò natalem diem & mortualem, expressum habemus in Chronico Eusebij & Hieronymi, certis Impp. annis; quibus Christi annos ex postremâ Pontaci & Scaligeri editione adiungam, qui à posterioribus sunt appositi, cum in MS. vetustis desint.*

Illud antè moneo, Baronium vitiosâ editione Eusebij vsum, quæ Antonij obitum ponit anno 21. Constantij imperij. Quare sequar Manuscr. codicem Amandinum Eusebij, quo vtor, ab annis 1000. scriptũ capitalibus litteris; quod indicium antiquitatis est: cum quo Pontaci & & Scaligeri editio hoc quidem loco conspirat. Vitiosam eam editionem esse, quâ vsus est Baronius, probabo fusiùs ad vitam S. Antonij.

Antonij igitur natalis dies in eo assignatur anno 1. Decij Imp. quem Pontacus statuit Christi 254. Scaliger 252. mortualis verò anno 19. Constantij imperij; quem Pontacus statuit Christi 359. Scaliger 357. Cumque hoc posteriore loco in Chronico dicatur Antonius 105. ætatis suæ anno obiisse, iustè tantum inter 1. annum Decij & 19. Constantij imperij intercedit.

Et quidem hac ratione iuxta calculum Pontaci & Scaligeri, 1. annus Decij non annumeratur inter annos ætatis Antonij. Aliàs enim 106. anni ætatis Antonij tribuerentur. Quis tamen annumerandus sit 1. annus Decij, & non nisi 105. anni inde ad 19. Constantij imperij annum exsurgant, dicam ad vitam Antonij.

Iam verò, cùm in vitâ Pauli dicatur Antonius fuisse 90. cùm Paulum inuisit, quo ipso tempore Paulus obiit 113. existens annorum, vt in eadem vitâ habetur; & Antonius vixerit 105. annos vt iam dictum, sequitur Antonium superuixisse Paulo annis 15.

Pauli igitur obitus statuendus est 15. annis ante mortem Antonij. Cùm autem Antonius obierit anno 19. Constantij seu Christi 359. secundùm Pontacum, vel 357. secundùm Scaligerum, manifestè deducitur Paulum obiisse anno 4. Constantij, qui est Christi 344. putatione Pontaci, vel 342. putatione Scaligeri.

Vnde natalis Pauli statuendus est 7. anno Alexandri Imp. qui est annus Christi 231. iuxta Pontacum, vel 229. iuxta Scaligerum.

Ergo 5. anno Gordiani, qui est Christi 245 secundùm Pontacum, vel 243. secundùm Scaligerum, agebat Paulus annum 15. qui annorum circiter 15. dicitur fuisse ab Hieronymo, cùm post mortem parentum relictus est hæres.

Cùm verò Hieronymus dicat in eius vitâ, eum secessisse in villam remotiorem, cùm persecutionis procella detonaret, *scilicet Decij & Valeriani, de quibus apud eum præcedit; si ad 1. annum Decij fugam Pauli referas, qui est 254. secundùm Pontacum, vel 252. secundùm Scaligerum, sequitur tunc Paulum fuisse annorum 24.*

Cæsar certè Baronius (vt in Notationibus ad hanc vitam scribis) Pauli fugam 1. Decij anno ponit, cui parallelum facit Christi annum 253. eiusdem verò obitum statuit anno 7. Constantij, Christi verò 343. Sed inemendatum, vt dixi, secutus est Eusebij codicem, in anno mortis Antonij, quem fundum sua structura statuit, quo labefactato corruere reliqua necesse est.

Mirus Flauarij sanctiorum MS. Calculus, quod Pauli obitum ad Christi annum 355. refert: mirabilior verò Theodorici Lober a Stratis, qui Coloniensem editionem Vitarum Patrum curauit. Ille enim ad finem vitæ Pauli annotauit, obiisse eum circa annum Domini 287. qui erroneum eum calculum à Petro in Catalogo SS. lib. 2. cap. 60. accepit.

2. NOS.] *Baronius tom. 3. anno Christi 343. Constantij & Constantis Impp. 7. Cuius (Pauli) quidem vitæ historia, diuina prouidentia benè consultum voluit, vt à sancto Hieronymo scriberetur, viro ab omni fabularum commento longissimè abhorrente, & qui non nisi sibi exploratissima, stilo suo, perpetuæ memoriæ potuerit consecrasse; cùm præsertim sui sæculi res gestas conscribens, à quouis prudente mendacij redargui valuisset, atque à quolibet è vulgo homine pariter derideri; & qui sciret se aduersarios emunctæ naris habere, qui, quolibet, leuissimam licet, occasionem captantes ipsius scripta carperent.*

At (quod dolendum est) quæ tot succedentia sibi sæcula assiduâ lectione probarunt, & venerata sunt scripta, effugere minimè potuerunt nostri temporis Hagiomachos Aristarchos, ex Hippocentauro atque Fauno, quorum in eius vita Actis mentio habetur, ducentes argumentum, totum id, quod scribitur, ludicrum esse commentum. Hactenus Baronius.

Qui autem illi Hagiomachi sint, qui vitam hanc commentum esse censuerint ludicrum, ob memoriam in ea Hippocentauri atque Fauni, mihi inexploratum est. Imò verò ludicrum eorum argumentum esse, patebit Notatione ad eum locum. Alia ratione Erasmus & Magdeburgenses Centuriatores, lusisse in hac vitâ volunt S. Hieronymum: de quo mox.

3. Paulo seni Paulum seniorem.] *Nam Paulus Concordiensis centenarius tantùm erat, vt eâdem epistolâ exprimitur:* Ecce iam centenus ætatis circulus voluitur. *Paulus verò, primus eremita, centum & tredecim annorum, vt habetur in eius vitâ. De Paulo Concordiensi idem D. Hieronymus de illustr. Eccles. script. cap. 53. in Tertulliano:* Vidi ego quemdam Paulum Concordiæ, quod oppidum Italiæ est, senem, *&c. De eodem fortè D. Hieronymus epist. 6. ad Florentium:* Scripsit mihi & quidam de patriâ supradicti fratris Ruffini, Paulus senex, Tertulliani sui codicem apud eum esse, &c.

4. In deiiciendo sermone.] *Mirum nouatorum genus, qui volunt Hieronymum non versatum hic seriò, sed lusisse exercendi ingenij causâ. Ita ex Erasmo Magdeburgenses centur. 4. cap. 10. Quos vel hic solus locus refutet: quo testatur, se tantum abfuisse ab eo, vt Rhetorum more stilum hic suum exerceret & extolleret, vt ex industriâ potius eum, in simpliciorum gratiam, conatus sit deiicere.* An ludicrũ hoc scriptũ.

Quibus egregiè annectit Alanus Copus, vir eruditissimus, dial. 2. cap. 14. At isti, inquit, potiùs noui ex Magdeburgo Rhetores, nimium in rebus serius ludunt, & vbi nefariè hic illudunt. Atque ô stultum & hebetem Gelasium, qui inter Vitas Patrum hanc historiam ex Hieronymi auctoritate, non ioco, sed seriò, ponit. Quæ tamen incredibilis stupiditas (si istos tam acutos disputatores audiamus) non in Gelasio solùm, sed in totâ Græcâ atque Latinâ Ecclesiâ hactenus locum habuit: quo quid vanius dici aut fingi potest? Gelas. d. 15. cap. Sancta

Quod, vt omnem aliunde auctoritatem seponamus, ipsa narrationis series, & ea præsertim clausula quæ narrationem terminat, perspicuè demonstrat. Obsecro, *inquit,* quicumque hæc legis, vt Hieronymi peccatoris memineris, cui si Dominus optionem daret, multò magis eligeret tunicam Pauli cum meritis eius, quàm regum purpuram cum regnis suis. *An hæc ludentis oratoris videntur? pauca certè ista* Hieron. in fine vitæ Pauli.

verba

verba non paucas plagas Magdeburgensibus infe unt, vt vel propter ea totam historia fidem labefactatam cuperent. Ecce enim memoriam & preces pro defuncto; ecce monachi vestem summo loco habitam, ecce demum monachorum merita (quis cum eorum meritis, quæ nec in eis, nec in quoquam sancto vlla esse dicunt, odiosissimè illi exaguant) totis regnis ab Hieronymo præposita.

Quos si nihil aliud, quam periculosâ quadam Rhetoricâ, de tanto Patre, & tam seriis rebus ludat; tantaque vafricie sub his, ornatuulo fabulam concinnet; non tam dignus est, cuius quisquam apud Deum reminiscatur, sed quem omnes potius boni ab eo ita illusi exsecrentur.

Sed benè est, & res omnino in tuto, neque nostrâ defensione opus habet. Hieronymus enim quasi præuidisset, Magdeburgenses istos olim oreituros, & se & Paulum suum, atque Hilarionem quoque, contra istorum ineptias & calumnias defendit. Maledicorum, *inquit*, voces contemnimus, qui olim detrahentes Paulo meo, nunc forsitan detrahent & Hilarioni, illum solitudinis calumniati, huic obiicientes frequentiã: vt, qui semper latuit, non fuisse, qui à multis visus est, vilis existimetur. Fecerunt hoc & maiores eorum quondam Pharisæi, quibus nec Ioannis eremus ac ieiunium, neque Domini Saluatoris turbæ, cibi, potúsque placuerunt. Verùm destinato operi imponam manum, & Scyllæos canes obturatâ aure transibo.

Hier. pręf. vitæ Hilar.

5. Eumdem odorem lagena seruat.] *Eâdem phrasi & similitudine sæpiùs vtitur D. Hieronymus: vt epist. 7. ad Lætam:* Recens testa diu & saporem retinet, & odorem, quo primùm imbuta est. *Idem lib. 1. Apolog. aduersus Ruffinum:* Si litteras didicisses, oleret testa ingenioli tui, quo semel fuisset imbuta. *Et in cap. 1. ad Ephesios:* Qualísque fuerit liquor, qui nouæ testæ infusus est, talem diu testa & odorem retinet, & saporem. *Expressum est ex illo Horat. epist. 11.*

Quo semel est imbuta, recens seruabit odorem
Testa diu. ———

6. Quam fecit Palmæ foliis.] *Hieronymus in eius vitâ cap. 5.* Cibum & vestimentum ei palma præbebat. *& cap. 10.* côtextis palmarum foliis vestiebatur. *& cap. 13.* quam in sportarum modum, de palmæ foliis ipse sibi contexuerat. *quam postmodum pius heres Antonius ex intestatis bonis possedit, vt habes cap. 13.*

Quæret *hic aliquis, cur tam pauci veterum Pauli Thebæi meminerint? Respondeo, quia totam fere ætatem in eremo vixit, ignotus omnibus, sibi Deóque tantùm notus. De quo non nisi Antonij relatu pauca quadam cognita.* Nam quomodo in media ætate vixerit, aut quas satanæ pertulerit insidias, nulli hominum compertu habetur, *vt ait Hieronymus in Prologo ad hanc vitam. Quare ipse de principio tantùm & fine Pauli pauca se scripturum profitetur, quòd ea res ad suam vsque ætatem omissa fuerat. Quam caussam quoque fuisse existimo, cur Hieronymi aduersarij iam olim, vt antè vidimus, de Paulo hoc Thebæo dubitauerint, existimantes eum non fuisse, qui semper in solitudine vixerit, & cuius proinde nulli, præter vnum Hieronymũ meminissent.*

Cur pauci veterũ Pauli Thebæi meminerint.

Vnde colligi quoque potest, D. Hieronymum Pauli eremitæ gesta, posterorum memoriæ primùm scriptis prodidisse. Nam etsi in Bauaricâ Bibliothecâ quædam Græcè exstent, quæ cum Hieronymianis conueniunt, paucis exceptis, quæ Hieronymus intermixta habet; ea tamen existimarim ex Latino Hieronymi textu pòst translata. Quòd si ea Hieronymi ætate exstitissent, ipseque ea vidisset, eorum vtique meminisset; nec dixisset, de Antonio tam Græco quàm Romano stilo diligenter memoriæ traditum; *de Paulo verò, quòd* res omissa est.

An Hier. de Paulo primò scripserit.

Existimo autem Hieronymum hæc sua de Paulo ex Amathâ & Macario Antonij discipulis didicisse, qui illi indicarunt Paulum Thebæum principem rei eremiticæ fuisse.

Quando verò Hieronymus vitam Pauli in litteras retulerit, nescio an aliunde colligi possit. Ex prologo huius vitæ colligitur eam scriptam, cum adhuc Amathas & Macarius, discipuli Antonij, in viuis erant. Ait enim de iis: Etiam nunc affirmant. *Quòd si lectio veterum editionum & quorumdam manuscriptorum librorum vera est cap. 5. huius vitæ, videtur in Syria eremo eam scripsisse. Ita enim habet eo capite;* In eâ parte eremi, quæ iuxta Syriam Sarracenis iungitur, & vidisse me monachos & videre. *quamquam istud*, & videre, *abest a quibusdam MS. & recentioribus editionibus.*

Quãdo Hieron. vitam Pauli scripserit.

VITA

Ian. x.

[1] VITA [2] SANCTI PAVLI [3] PRIMI EREMITÆ,

Auctore Diuo Hieronymo Presbytero.

PROLOGVS.

Monachorũ orgo. *Ab Elia & Ioanne* *Ab Antonio.* *A Paulo Thebæo.*

INTER multos sæpè dubitatum est, [4] à quo purissimum monachorum eremus habitari cœpta sit. Quidam enim altiùs repetentes, [5] à beato Eliâ & Ioanne sumpsere principium. Quorum & Elias plus nobis propheta videtur fuisse, quàm monachus; & Ioannes antè prophetare cœpisse, quàm natus est. Alij autem (in quam etiam opinionem vulgus omne consentit) asserunt Antonium huius propositi caput: quod ex parte verum est. Non enim tam ipse ante omnes fuit, quàm ab eo omnium incitata sunt studia. [6] Amathas verò & Macarius, discipuli Antonij, [7] quorum superior corpus magistri sepeliuit, etiam nunc affirmant, Paulum quemdam Thebæum, principem istius rei fuisse. Quod, non tam nomine quàm opinione, nos quoque comprobamus. Nonnulli & hæc & alia, prout voluntas tulit, iactitant: [9] subterraneo specu crinitum calcaneo tenus hominem; & multa, quæ persequi otiosum est, incredibilia fingentes. Quorum quia impudens mendacium fuit, ne refellenda quidem sententia videtur.

Igitur [10] quia de Antonio, tam Græco quàm Romano stylo, diligenter traditum est, pauca de Pauli principio & fine scribere disposui: magis, quia res omissa fuit, quàm fretus ingenio. Quomodo autem in mediâ ætate vixerit, aut quas satanæ pertulerit insidias, nulli hominum compertum habetur.

VITA.

Cap. I. Cornelius Papa Mart. Cyprianus Episcopus Martyr.

[11] SVB Decio & Valeriano persecutoribus, [12] quo tempore [13] Cornelius Romæ, [14] Cyprianus Carthagine felici cruore damnati sunt, [15] multas apud Ægyptum & [16] Thebaidam Ecclesias tempestas sæua populata est. Voti tunc Christianis erat, pro Christi nomine gladio percuti. Verùm [17] hostis callidus tarda ad mortem supplicia conquirens, animas cupiebat iugulare, non corpora. Et, vt ipse (qui ab eo passus est) Cyprianus ait, [18] *volentibus mori, non permittebatur occidi*. Cuius vt crudelitas notior fiat, duo memoriæ causâ exempla subiecimus.

Cap. II. Martyr melle perunctus muscis expositus.

[19] Perseuerantem itaque quemdam in fide martyrem. & [20] inter eculeos laminásque victorem, [21] iussit melle perungi, & sub ardentissimo sole, religatis post tergum manibus, resupinari: scilicet vt muscarum aculeis cederet, qui [22] ignitas sartagines antè superasset.

Cap. III.

[23] Alium iuuenili ætate florentem, in amœnissimos hortulos præcepit abduci: ibíque inter candentia lilia & rubentes rosas, cùm leni murmure aquarum iuxtà serperet riuus, & molli sibilo arborum folia ventus præstringeret, super extructum plumis lectum resupinari iussit: &, ne se inde posset excutere, blandis serico nexibus irretitum relinqui. Quò cùm, recedentibus cunctis,

Inexpugnabilis castitas iuuenis.

meretrix speciosa venisset, cœpit delicatis stringere colla complexibus: & quod dictu quoque scelus est, manibus attrectare virilia, vt corpore in libidinem concitato, se victrix impudica superiaceret. Quid ageret miles Christi, & quò se conferret, nesciebat. Quem tormenta non vicerant, superaret voluptas? Tandem cælitus inspiratus, præcisam morsu linguam, in osculantis se faciem expuit: ac sic libidinis sensum, succedens doloris magnitudo superauit.

[24] Per idem ergo tempus, quo talia gerebantur, [25] apud inferiorem Thebaidam, cum sorore iam viro traditâ, post mortem amborum parentum, in hereditate locupleti Paulus relictus est, annorum circiter quindecim, litteris tam Græcis quàm Ægyptiacis apprimè eruditus, mansueti animi, Deum valdè amans. Et cùm persecutionis procella detonaret, [26] in villam remotiorem & secretiorem secessit. Verùm *Cap. IV. Pauli eruditio.*

--- quid non mortalia pectora cogis, *Æn. 3.*

Auri sacra fames! ---

Sororis maritus cœpit prodere velle, quem celare debuerat. Non illum vxoris lacrymæ, non communio sanguinis, non spectans cuncta ex alto Deus ab scelere reuocabat. [27] Ad hæc instabat crudelitas, quæ pietatem videbatur imitari. Quod vbi prudentissimus adulescens intellexit, ad montium deserta confugiens, dum persecutionis finem præstolaretur, [28] necessitatẽ in voluntatẽ vertit: ac paulatim progrediẽs, rursúsque tantumdem, atque hoc idem sæpiùs faciens, tandem reperit saxeum montem, ad cuius radicem haud procul erat grandis spelunca, quæ lapide claudebatur. Quo remoto, vt est cupiditas hominum occulta cognoscere, auidiùs explorans, animaduertit intus grande vestibulum, quod aperto desuper cœlo, patulis diffusa ramis vetus palma contexerat, fontem lucidissimum ostendens, cuius riuum tantummodò foras erumpentem statim modico foramine eadem, quæ genuerat, aquas terra sorbebat. Erant præterea per exesum montem non pauca habitacula, in quibus scabræ iam incudes & mallei, quibus pecuniæ olim signatæ visebantur. Hunc locum Ægyptiorum litteræ ferunt [29] furtiuæ monetæ officinam fuisse, eâ tempestate, quâ Cleopatræ iunctus Antonius est.

Perditatur à proditione affinis. *Desertum petit.* *Officina veteris monetaria.*

[30] Igitur adamato (quasi quod à Deo sibi offerretur) habitaculo, omnem ibidem in orationibus & solitudine duxit ætatem: [31] cibum & vestimentum ei palma præbebat. Quod ne cui impossibile videatur, IESVM testor & sanctos Angelos eius, in eâ eremi parte, [32] quæ iuxta Syriam Sarracenis iungitur, vidisse me monachos, de quibus vnus triginta iam per annos clausus, hordeaceo pane, & lutulentâ aquâ vixit. Alter in cisternâ veteri (quam gentili sermone [33] Syri cobam vocant) [34] quinque caricis per singulos dies sustentabatur. Hæc igitur incredibilia esse videbuntur his, qui non crediderint, quia omnia possibilia sunt credentibus. *Mat. 9.*

Cap. V. Deuotus oblatum habitaculum ingreditur. *Abstinentia & ciborum delectus.*

Sed vt ad id redeam, vnde digressus sum, cùm iam centum tredecim annos beatus Paulus vitam cælestem in terris ageret, & nonagenarius *Cap. VI.*

in

in aliâ solitudine moraretur Antonius (vt ipse asserere solebat) hæc in mentem eius cogitatio incidit, nullum vltra se perfectum monachum in eremo consedisse. At illi per noctem quiescenti reuelatum est, esse alium interiùs, multò se meliorem, ad quem visendum deberet properare.

Antonius ad Paulum properat.

Illicò erumpente luce, venerabilis senex [15] infirmos artus baculo regente sustentans, cœpit ire velle, quò nesciebat. Et iam media dies, coquente desuper sole, feruebat: nec tamen à cœpto itinere abducebatur, dicens: Credo in Deum meum, quòd seruum suum, quem mihi promisit, ostendet. Nec plura his, conspicit hominem equo mixtum, cui opinio poëtarum [16] Hippocentauro vocabulum indidit.

Crucis signo armat frontem viso Hippocentauro.

Quo viso, [17] salutaris impressione signi armat frontem. Et, Heus, tu, inquit, quâ nam in parte hic seruus Dei habitat? At ille barbarum nescio quid infrendens, & frangens potiùs verba quàm proloquens, [18] inter horrentia ora setis blandum quæsiuit eloquium, & dextræ manus protensione cupitum indicat iter: & sic patentes campos volucri transmittens fugâ, ex oculis mirantis euanuit. [19] Verùm hæc vtrùm diabolus ad terrendum eum simulauerit; an, vt solet, eremus monstrosorum ferax animalium, istam quoque gignat bestiam, incertum habemus.

CAP. VII.

Stupens itaque Antonius, & de eo, quod viderat, secum voluens, vlteriùs progreditur. Nec mora: inter saxosam conuallem haud grandem homunculum videt, aduncis naribus, fronte cornibus asperatâ: cuius extrema pars corporis, in caprarum pedes desinebat.

Scutum fidei Satyro opposuit. Ephes. 6.

Infractúsque & hoc Antonius spectaculo, scutum fidei & loricam spei bonus præliator arripuit. Nihilominùs memoratum animal, palmatum fructus eidem ad viaticum, quasi pacis obsides, offerebat. Quo cognito, gradum pressit Antonius: & quisnam esset interrogans, hoc ab eo responsum accepit: Mortalis ego sum, & vnus ex accolis eremi, quos vario delusa errore gentilitas, [40] Faunos Satyrósque & Incubos vocans, colit.

Satyrus in Deum profitetur se credere.

Legatione fungor gregis mei. Precamur, vt pro nobis communem Deum depreceris, quem pro salute mundi venisse cognouimus, & in vniuersam terram exiit sonus eius. Psalm. 18.

Talia eo loquente, longæuus viator vbertim faciem lacrymis rigabat, quas magnitudo lætitiæ indices cordis effuderat. Gaudebat quippe de Christi gloriâ, & de interitu satanæ: simulque admirans, quòd eius posset intelligere sermonem, & baculo humum percutiens, aiebat:

Alexandria portentorum cultrix.

Væ tibi, Alexandria, quæ pro Deo portenta venerari: væ tibi, ciuitas meretrix, in quam totius orbis dæmonia confluxere! Quid nunc dictura es? Bestiæ Christum loquuntur, & tu pro Deo portenta veneraris. Nec dum verba compleuerat, & quasi pennigero volatu petulcum animal aufugit.

Satyrus visus tempore Constantini.

Hoc, ne cuiquam ob incredulitatem scrupulum moueat, sub rege Constantino, vniuerso mundo teste, defenditur. Nam Alexandriã istiusmodi homo viuus perductus, magnum populo spectaculum præbuit: & posteà cadauer exanime, ne calore æstatis dissiparetur, sale infusum Antiochiam, vt ab Imperatore videretur, allatum est.

CAP. VIII.

Sed vt propositum persequar, Antonius cœptam regionem pergebat, ferarum tantùm vestigia intuens, & eremi latam vastitatem: quid ageret, quò verteret gradum, nesciebat. Iam altera effluxerat dies: restabat vnum, vt deseri se à Christo non posse confideret. Pernox secundas in oratione exigit tenebras, & dubiâ adhuc luce procul intuetur lupam sitis ardoribus anhelantem, ad radicem montis irrepere. Quam secutus oculis, & iuxta speluncam, cùm fera abiisset, accedens, cœpit intrò aspicere, nihil curiositate proficiente, tenebris arcentibus visum. Verùm, vt Scriptura ait, perfecta dilectio foras mittit timorem, suspenso gradu & anhelitu temperato, callidus explorator ingressus: ac paulatim progrediens, sæpiúsque subsistens, sonum aure captabat. 1. Ioan. 4.

Paulus in speluncâ degit.

Tandem per cæcæ noctis horrorem procul lumen intuitus, dum auidiùs properat, offenso pede in lapidem, strepitum concitabat. Post cuius sonitum beatus Paulus ostium, quod patebat, occludens sera obfirmauit. Tunc verò Antonius præ foribus corruens, vsque ad sextam & eo ampliùs horam aditum precabatur, dicens: Qui sim, vnde, cur venerim, nosti. Scio me non mereri conspectum tuum: tamen, nisi videro, non recedam. Qui bestias recipis, hominem cur repellis? Quæsiui, & inueni, pulso, vt aperiatur mihi. Matth. 7.

Quòd si non impetro, hic moriar ante postes tuos. Certè sepelies vel cadauer meum.

Talia perstabat memorans, fixúsque manebat. 2. Aeneid.

Ad quem responsum paucis ita reddidit heros: 6. Aeneid.

Nemo sic petit, vt minetur, nemo cum lacrymis iniuriam facit: & miraris si non recipiam, cùm moriturus adueneris? Sic arridens Paulus patefecit ingressum. Quo aperto, dum in mutuos miscerentur amplexus, propriis se salutauere nominibus: gratiæ Domino in commune referuntur.

Sanctum se salutantium osculum. Paulus.

[41] Et post sanctum osculum, residens Paulus cum Antonio, ita exorsus est: En quem tanto labore quæsisti, putridis senectute membris operit inculta canities. En, vides hominem, puluerem mox futurum. Verùm quia charitas omnia sustinet, narra mihi quæso, quomodo se habeat hominum genus, an in antiquis vrbibus noua tecta consurgant, quo mundus regatur imperio, an supersint aliqui, qui dæmonum errore rapiantur. 1. Cor. 13.

CAP. IX. *Coruus panem adfert Paulo.*

Inter has sermocinationes, suspiciunt alitem coruum in ramo arboris consedisse. Qui inde leniter subuolans, integrum panem ante mirantium ora deposuit. Post cuius abscessum; Eia, inquit Paulus, Dominus nobis prandium misit verè misericors. Sexaginta iam anni sunt, quòd accipio dimidij semper panis fragmentum: verùm ad aduentum tuum, militibus suis Christus duplicauit annonam. Igitur Domino gratiarum actione celebrata, super vitrei fontis marginem vtérque consedit. Hìc verò, quis frangeret panem oborta contentio penè diem duxit in vesperum.

Certamen humilitatis.

Paulus more cogebat hospitij, Antonius iure refellebat ætatis. Tandem consilij fuit, vt apprehenso è regione pane, dum ad se quisque nititur pars cuique sua remaneret in manibus. Dehinc paululum aquæ in fonte prono ore libarunt: & immolantes Deo sacrificium laudis, noctem transegere vigiliis.

CAP. X.

Cúmque iam esset terræ redditus dies, beatus Paulus ad Antonium sic locutus est: Olim te, frater, in istis regionibus habitare sciebam, olim te conseruum meum mihi promiserat Dominus.

Mortē suam Paulus prædicit. Philip. 1. 2. Tim. 4.

Sed quia iam dormitionis tempus aduenit, & (quod semper cupiebã dissolui & esse cum Christo) peracto cursu, superest mihi corona iustitiæ; tu missus es à Domino, qui humo corpusculum tegas, [42] imò terram terræ reddas. His Antonius auditis, flens & gemens, ne se desereret atque vt comitem talis itineris acciperet, precabatur. Et ille,

le, Non debes, inquit, quærere quæ tua sunt, sed quæ aliena. Expedit quidem tibi, sarcinâ carnis abiectâ, Agnum sequi: sed & cæteris expedit fratribus, vt tuo adhuc instituantur exemplo. Quãobrem perge quæso, nisi molestum est: & [43] pallium, quod tibi Athanasius episcopus dedit, ad obuoluendum corpusculum meum defer. Hoc autẽ beatus Paulus rogauit, non quòd magnopere curaret, vtrum tectum putresceret cadauer, an nudum: quippe qui tanto temporis spatio contextis palmarum foliis vestiebatur: [44] sed vt à se recedenti mœror suæ mortis leuaretur.

Stupefactus ergo Antonius, quòd de Athanasio & de pallio eius audierat, quasi Christum in Paulo videns, & in pectore eius Deum venerãs, vltrà respondere nihil ausus est: sed cum silentio lacrymans, [45] osculatis eius oculis manibusque, [46] ad monasterium, quod postea à Saracenis occupatum est, regrediebatur. Neque verò gressus sequebantur animum: sed quamuis corpus, inane ieiuniis, seniles etiam anni fregerant, tamen animo vincebat ætatem. Tandem fatigatus & anhelus, ad habitaculum suum, confecto itinere, peruenit. Cui cùm duo discipuli, qui ei iam longo tempore ministrare consueuerant, occurrerent, dicentes: Vbi tamdiu moratus es, pater? respondit: Væ mihi peccatori, qui falsum monachi nomen fero. Vidi Eliam, vidi Ioannem in deserto, & verè in paradiso Paulum vidi. Et sic ore compresso, manu verberans pectus, ex cellulâ pallium protulit. Rogantibusque discipulis, vt pleniùs quidnam rei esset exponeret, ait: Tempus loquendi, & tẽpus tacendi. Tunc egressus foras, & ne modiculo quidem cibi sumens, per viam, quâ venerat, regressus est: illum sitiens, illum videre desiderans, illum oculis ac mente contemplans. Timebat enim, quod euenit, ne se absente, Christo debitum spiritum redderet.

Cumque iam dies illuxisset alia, & trium horarum spatio viam remeauisset, vidit inter Angelorum cateruas, & inter Prophetarum & Apostolorum choros niueo candore Paulum fulgentem in sublime conscendere. Et statim in faciem procidens, [47] sabulum capiti superiaciebat, plorans atque eiulans aiebat: Cur me Paule dimittis? cur abis insalutatus? tam tardè notus, tam citò recedis? Referebat postea beatus Antonius, tanta se velocitate, quod reliquum erat viæ, cucurrisse, vt instar auis peruolasset. Nec immeritò. Nam introgressus speluncam [48] vidit genibus complicatis, erectâ ceruice, extensisque manibus in altum, corpus exanime: ac primùm & ipse viuere eum credens, pariter orabat. Postquam verò nulla vt solebat, suspiria precantis audiuit, in flebile osculum ruens, intellexit quod etiam cadauer sancti viri, Deum, cui omnia viuunt, officioso gestu precaretur.

Igitur obuoluto, & prolato foras corpore, [49] hymnos quoque & psalmos ex Christiana traditione decantans: contristabatur Antonius, quòd sarculum, quo terram foderet, non haberet, fluctuánsque vario mentis æstu, & secum multa reputans, dicebat: Si ad monasterium reuertar, tridui iter est: si hîc maneam, nihil vltrà proficiam. Moriar ergo, vt dignum est; & iuxta bellatorem tuum ruens, extremum, Christe, halitum fundam. Talia eo animo voluente, ecce [50] leones duo ex interioris eremi parte currentes, volantibus per colla iubis, ferebantur. Quibus adspectis, primò exhorruit: rursúsque ad Deum mentem referens, quasi columbas videret, mansit intrepidus. Et illi quidem directo cursu ad cadauer beati senis substiterunt, adulantibúsque caudis, circa eius pedes accubuere, fremitu ingenti rugientes, prorsus, vt intelligeret eos plangere, quomodo poterant. Deinde haud procul cœperunt humum pedibus scalpare, arenámque certatim egerentes, vnius hominis capacem locum effodere: & statim quasi mercedem pro opere postulantes, cum motu aurium, ceruice deiectâ, ad Antonium pertexerunt, manus eius pedésque lingentes. At ille animaduertit benedictionem eos a se precari. Nec mora, in laudationem Christi effusus, quòd muta quoque animalia Deum esse sentirent, ait: Domine, sine cuius nutu nec folium arboris defluxit, nec vnus passerum ad terram cadit: da illis sicut tu scis. Et manu annuens, vt abirent imperauit. Cúmque illi recessissent, sancti corporis onere seniles curuauit humeros: & deposito eo in fossam, desuper humum congregans, [51] tumulum ex more composuit. Postquam autem dies illuxit alia, ne quid pius heres [12] ex intestati bonis non possideret, tunicam eius sibi vẽdicauit, quam in sportarum modum de palmæ foliis sibi ipse contexuerat. Ac sic ad monasterium reuersus, discipulis ex ordine cuncta replicauit: diebúsque solennibus Paschæ & Pentecostes semper Pauli tunicâ vestitus est.

Libet in fine opusculi interrogare eos, [53] qui patrimonia sua ignorant, qui domos marmoribus vestiunt, qui vno filo villarum [14] insuunt pretia, huic seni nudo quid vnquam defuerit. Vos gemmâ bibitis, [55] ille naturæ concauis manibus satisfecit: vos in tunicis aurum texitis, ille ne vilissimum quidem habuit indumentum mancipij vestri. Sed è contrario, illi quidem pauperculo paradisus patet; vos auratos gehenna suscipiet: ille vestem Christi, nudus licet, tamen seruauit: vos vestiti sericis, indumentum Christi perdidistis. Paulus vilissimo puluere coopertus, iacet resurrecturus in gloriam: vos operosa sepulcra premunt cum vestris opibus arsuros: Parcite, quæso, vobis, parcite saltem diuitiis, quas amatis. Cur & mortuos vestros [56] auratis obuoluitis vestibus? Cur ambitio inter luctus lacrymásque non cessat? An cadauera diuitum nisi in serico putrescere nesciunt?

Obsecro, quicumque hæc legis, vt [57] Hieronymi peccatoris memineris: cui si Dominus optionem daret, multò magis eligeret [58] tunicam Pauli cum meritis eius, [19] quàm regum purpuram cum regnis suis.

mori in funere. — *Sepultura Pauli miraculo curata.* — *Antonius muta animalia benedicit.* — Matth. 10. — *Tumulus mortuo ex more compositus.* — *Antonius diebus solennibus Paschæ & Pentecostes tunicâ Pauli vestiebatur.* — Cap. 14. — *Palmea Pauli tunica, cum meritis, Regum purpurâ potior cum Regnis.*

NOTATIO.

VITA] *Erasmus ait tantam in exemplaribus fuisse varietatem, vt appareat D. Hieronymum sæpiùs idem argumentum aliis tractasse verbis; aut alium exercendæ copiæ causâ hoc fecisse. Ego verò tantam varietatem non inuenio, nec in impressis, nec in manuscriptis exemplaribus. Quædam sibi inde verba mutata inueni, librariorum vel incuriâ vel audaciâ. Sed vetustissimam semper lectionem expressi.*

2. Sancti Pauli] *Martyrologium Romanum 10. Ianuarij.*

Ianuarij: In Thebaide natalis beati Pauli, primi eremitæ, qui à sexto decimo ætatis suæ anno vsque ad centesimum decimum tertium solus in eremo permansit. Cuius animam inter Apostolorum & Prophetarum choros ad cęlum ferri ab Angelis S. Antonius vidit. Eius autẽ dies festus 18. Kal. Februarij celebratur. *Nihil de hoc in Menologio Menæa breui vitæ compendium habent 15. Ianuarij.*

De eo paria cum Martyrologio Romano habet Beda, Usuardus, Rhabanus, Ado, Notkerus, præter clausulam de festo 18. Kal. Februarij celebrato. Pauli etiam meminit Hieron. epist. 13. ad Paulinum, Cassianus coll. 18. cap. 5. & 6. S. Aldelmus de laud. virgin. lib. 1. c. 31. Isidorus lib. 2. de Offic. cap. 15. Vincentius Specul. histor. lib. 11. cap. 86. & duobus sequent. Antonius Chronic. parte 2. tit. 15. cap. 3. Petrus Equilinus in Catalogo Sanctorum lib. 2. cap. 60.

Quod verò Petrus Galesinius, suis ad Martyrolog. Rom. Notationibus 10. Ianuarij ait, huius Pauli meminisse Cassiodorum lib. 1. cap. 11. Tripart. Hist. & Heraclidem multis locis, omnino labitur. Eo enim loco Cassiodorus ex Sozomeno Pauli Simplicis meminit. Heraclides verò, non Pauli primi eremitæ, sed etiam Pauli Simplicis, & aliorum Paulorum mentionem facit.

3. Primi Eremitæ] *Rodolphus Hospinianus de Orig. Monach. lib. 2. cap. 1. Piamon, inquit, Abbas apud Cassianum Collat. 18. cap. 4. eos anachoretas, id est, secessores vocat, qui priùs in cœnobiis instituti, solitudinis elegêre secreta. Similia habet libro 5. Instit. c. 36. Sed dum, subdit hæreticus, auctores horum primos scribit Collat. 18. cap. 6. vel Paulum quemdam Thebæum, vel Antonium Ægyptium, facilè erroris conuincitur Piamon, cùm neuter horum priùs in cœnobiis institutus fuerit.*

Sed ineptit hæreticus, nullam non sanctis viris obtrectandi occasionem captans. Non enim vult Piamon omnes omnino anachoretas ex cœnobiis produsse, sed suo tempore ex fecundissimâ cœnobiorum radice, sanctorum etiam anachoretarum post hæc flores fructúsque prolatos esse; id est, cœnobia fuisse anachoretarum seminaria: licèt Paulus & Antonius, huius professionis principes, non è cœnobiis; sed è domo paternâ, quisque peculiari ratione, ad eremum prouolarit.

Prolog. 4. A quo potissimum monachorum eremus habitari cœpta sit] *Varia de primo eremi habitatore opinio, quæ iam à plerisque asceticorũ scriptoribus excussa. Vide Bellarminũ tom. 2. Contr. 2. gener. lib. 2. de Monachis c. 39. quod est de Eremitis. vbi & hæreticorum calumnias contra hunc ordinem & statum egregiè refutat.*

Quod hic D. Hieronymus subdit, de Ioanne, Paulo, & Antonio, habet & epist. 22. ad Eustochium: Huius vitæ auctor Paulus, illustrator Antonius; &, vt ad superiora cõscẽdã, princeps Ioãnes Baptista fuit.

5. A beato Elia & Ioanne] *Huius opinionis crebra apud sanctos Patres & historicos memio. Basilius epist. ad Chilonem:* Ἐνταῦθα τὸ ὄρος τὸ Καρμήλιον, ἐν ᾧ Ἠλίας διατριψάμενος τῷ Θεῷ εὐηρέστησεν, *&c.* Ἐνταῦθα ἡ ἔρημος, ἐν ᾗ ὁ μακάριος Ἰωάννης ἀκριδοφαγῶν, μετάνοιαν τοῖς ἀνθρώποις ἐκήρυξεν. Hìc mons celeber, Carmelus, in quo Elias demoratus perplacuit Deo, *&c.* Hìc ista eremus est, in quâ B. Ioannes, esitans locustas, formulam pœnitentiæ hominibus perficiundæ, suâ prædicatione præscripsit & euulgauit. *Greg. Nazianz. Orat. 5. seu Apologet. post red. tum ex fugâ,* Ἠλίου ἐπεπόθουν τὸν Κάρμηλον, καὶ Ἰωάννου τὴν ἔρημον. Eliæ Carmelum animo agitabã, & Ioannis desertũ. *Idem de iisdem Orat. 25. Ioannes Chrysostomus homil. 69. in Matth. vestium inter monachos viti ad Elia, Elisei & Ioannis Baptistæ exemplum refert. Theophylactus in c. 1. Lucæ:* Ἐν δυνάμει καὶ πνεύματι Ἠλίου ἦλθεν ὁ Ἰωάννης, διότι ἐρημίτης ἦν καὶ ἄυλος, καὶ ἀκτήμων. In virtute ac spiritu Eliæ venit Ioãnes, eò quòd eremita fuit etiã ipse, & frugalis vitæ. *Cassianus Collat. 18. c. 6.* Vastos eremi recessus penetrare nó timeant, ad imitationẽ scilicet Ioãnis Baptistæ, qui in eremo totà permansit ætate: Eliæ quoq; & Elisei, &c. *Vita Pachomij c. 1.* Antonius magni Elię atq; Elisei, necnõ & sancti Ioannis Baptistæ æmulator existens. *Sozomenus libr. 1. c. 12.* Ταύτης δὲ τῆς ἀρίστης φιλοσοφίας ἦρξαι μὲν, ὥς τινες λέγουσιν, Ἠλίας ὁ προφήτης, καὶ Ἰωάννης ὁ Βαπτιστής. Hanc præclaram viuendi rationem primus, vti quidam memorant, instituit propheta Elias, & Ioannes Baptista. *Idem apud Niceph. lib. 8. c. 39.*

De Elia, *Hier. epist. 13. ad Paulinum:* Noster princeps Elias, noster Eliseus, nostri duces filij Prophetarũ, qui habitabãt in agris & solitudinibus, & faciebãt sibi tabernacula iuxta fluẽta Iordanis. 4. Reg. 6.

De Ioanne, *Chrysostomus hom. 1. in Marcum:* Sicut sacerdotũ principes sunt sacerdotes Apostoli, sic monachorũ princeps Ioãnes Baptista est. *Et apud eumdem hom. de Ioanne Baptistà:* Cõsiderate, monachi, dignitatem vestrã. Ioannes vestri princeps est dogmatis; ipse monachus statim vt natus, in eremo viuit, in eremo nutritur. *& Hieronymus epist. 22. ad Eustochium, cuius verba antè dedi.*

De vtroque, solitariam vitam agente, idem Hieronymus in c. 7. Michea; & Isidorus lib. 2. c. 15. de Diu. offic.

6. Amathas verò & Macarius discipuli Antonij] *Tres fuere celebres S. Antonij discipuli, de quibus D. Hieronymus in Chron. anno 19 Constantij iunioris, Christi 367 secundum Scaligerum, vel 359. secundum Pontacum:* Sarmata, Amathas, & Macarius, discipuli Antonij insignes habentur. *Porrò Macarius hic Antonij discipulus videtur fuisse Macarius Alexãdrinus, de quo* Palladius *c. 20. narrat mirandum quid, quod coram Antonio contigit. quẽ ait fuisse quoque presbyterum Cellarum, vti alterum Ægyptium Macariũ, presbyterum Scetes, de quibus plura lib. 2. Inc. Quare nõ rectè* Petrus *in Catal. libr. 2. cap. 25. & 81. Macarium Ægyptium facit Antonij discipulum.*

7. Quorum superior magistri corpus sepeliuit] *Intelligit, opinor,* Hieronymus Amatham: *ille enim* superior, *seu præcessor Macarij, in hac* Hieronym *narratione. Quare miror in vitâ sancti* Posthumij *esse c. 7. infrà:* Macario, de quo sæpè diximus corpus sepelisse magistri. *Nisi quis vocem,* superior, *ad proximũ referri velit, qui est Macarius. Ita nullus dissensus erit.*

8. Principem istius rei fuisse. Quod non tam nomine quã opinione] Hic *codices mirè variãt. quidã habent:* principem istius rei fuisse. quod nõ tam opinione, quàm nomine. *alij:* principem istius rei, non tantùm nominis fuisse. quam opinionem. *nonnulli.* principem istius rei fuisse, non nomine, quã opinionẽ. *Quæ varietas haud dubiè nata ex sensus difficultate. Receptior lectio est, quã in textu expresi.*

De cuius etiam sensu dissensio est. Matthæus Galenus Vvestcapellius c. 4. Orig. monast. existimat D. Hieron. velle dicere, Paulum *Thebæum eremiticæ vitæ principẽ fuisse,* quod non tam nomine *(puta Amathæ & Macarij discipulorum S. Antonij, qui id affirmabant)* quàm opinione, nos quoq; probamus. *Mihi videtur genuinus D. Hieronymi sensus esse, quòd opinione & sententiâ suâ Paulus princeps eremiticæ vitæ fuerit, non tantum nomine; id est, quòd verè eremiticæ vitæ princeps fuerit Paulus, non tantum ita vulgò (seu verè seu falsò) nominetur.*

9. Subterraneo specu crinitum calcaneo tenus hominem] *Talis describitur S. Macarius Romanus hic post in eius vita:* capilli capitis totum viri corpus operuerunt. *Sed ille S. Paulo Thebæo posterior: quia vixit post imperium Iuliani, vt habetur in eius vita.*

tà qui inquam, cum tunc valdè senex fuerit , quod indicant cani instar niuis, potuit fuisse coæuus S. Paulo. Tali capillitio & S. Onuphrius , infrà in eius vitâ : cui tanta capillorum prolixitas erat, vt corpus illius, ipsorum diffusione tegeretur. *Hic etiam S. Paulo fuit posterior. Cuius & probata vita. Quare ad aliã aliquam de fictitio eremitâ fabulã D. Hieronymus hic respexerit.*

10. Quia de Antonio, tã Græco quam Romano stilo] *S. Antonij vitam Græcè scripsit S. Athanasius, Latinè Euagrius Antiochenus , vt post suo videndum.*

Cap. 1. 11. Sub Decio & Valeriano persecutoribus] *Baronius anno Christi 253. Decij primo. Cùm sub Decio & Valeriano Hieronymus Paulum dicat factum exorrem, eâ de causâ Valerianum apposuit , quod Decio in Persas proficiscente, vt dicemus, Valerianus Romæ Principis vicem ageret, & Christianos edictis exagitaret.*

Idem eodem anno. Hoc item primo imperij sui anno Decius, comparato exercitu bellum suscepturus aduersus Persas, reliquit Romæ Valerianum, cui ex Senatus consulto (vt tradit Trebellius) summam censuræ potestatem: sic enim illi censuram tribuit , vt addiderit & legum scribendarum facultatem : indéque accidit , vt in edictis nomina inscriberentur Decij atque Valeriani. quorum nominibus extat edictum de persecutione aduersus Christianos in Actis S. Mercurij martyris , licet & Augusti nomen Valeriano legatur inditum. quod tamen potius additum postea, quàm tunc inscriptum putamus.

Idem eodem anno. Quamobrem actum est , vt suo etiam nomine (Valeriani) inscriberentur leges, & in Christianos promulgarentur edicta ; adeo, vt eadem persecutio vtriúsque nomine, nempe Decij & Valeriani, censeretur , eóque nomine perseueraret in posterum ; quòd eo semel eorum, qui iustissimi ac sanctissimi haberentur, persecutio nobilitata nominum titulo , quò religiosior ac iustior haberetur, eò licentiùs grassaretur in Ecclesiã Christi.

Ex his igitur complures tricæ atque ambages soluuntur, dum plerique martyres in persecutione Decij & Valeriani vnà passi esse leguntur, quos constat non simul eodem , sed diuerso tempore imperasse ; & quod nonnulli, quos perspicuum est passos esse sub Decio, iidem sub Valeriano martyrium pariter exegisse traduntur : & quos fecit Valeriani persecutio, iidem sub Decio & Valeriano passi leguntur. Hæc qui non considerat , innumeris se ac planè insolubilibus implicet erroribus necesse est, feratúrque per deuia, atque multiplicibus viarum anfractibus ... Vide & eundem Baronium ad Martyrologium Romanum 10. Augusti.

12. Quo tempore Cornelius Romæ , Cyprianus Carthagine] *Baronius anno Christi 253. Decij 1. Quod ait (Hieronymus) tunc Paulum deserta petiisse, cùm Cornelius Romæ & Cyprianus Carthagine subiere martyrium, sic intelligendum est, eadem persecutione vrgente Paulum secessisse , quâ Cornelius & Cyprianus martyrio sublati sunt. Nam licet non simul regnarint Decius atque Valerianus, fueritque breui aliquo pacis interstitio ea persecutio interrupta, tamen quod iisdem edictis, quibus promulgata, etiam continuata, ac iterùm repetita fuerit , vna eadémque censetur , ac Decij pariter & Valeriani nomine dicta.*

13. Cornelius Romæ] *Cornelij Papæ memoria in Martyrologio Romano 14. Septembris:* Romæ viâ Appiâ beati Cornelij Papæ & martyris, *&c. quem Baronius in Annalibus anno Christi 255. Galli & Volusiani Impp. II coronatum martyrio asserit.*

14. Cyprianus Carthagine.] *Et huius celebris memoria in Martyrologio Romano 14. Septembris* : In Africâ passio sancti Cypriani , episcopi Carthaginiensis , *&c. quem martyrij laureâ decoratum ponit Baronius anno Christi 261.*

15. Multas apud Ægyptum & Thebaidam Ecclesias tempestas sæua populata est] *Lege apud Eusebium lib. 6. c. 33. & 34. epistolam Dionysij episcopi Alexandrini , quâ tempestatis huius procellas in Ecclesiam Alexandrinam accumulat. quas fusiùs explicatas habes apud Baronium anno Christi 253.* Decij 1.

16. Thebaidam.] *Solemnis Hieronymo & suprà eius terminatio*, Thebaida , *pro* Thebais. *sic in vita sancti Sebastiani 20. Ianuarij* Persida *pro* Persis. *Vide infrà Onomasticon.*

17. Hostis callidus tarda ad mortem supplicia conquirens] *Cyprianus epist. 8. de hac persecutione Deciana* : Tormenta venerunt, & tormenta sine fine tortoris, sine exitu dãnationis , sine solatio mortis: tormenta, quę ad coronam non facilè dimittant ; sed tam diu torqueant, quàm diu deiiciant. nisi si aliquis diuinâ dignatione subtractus, inter ipsa tormenta profecerit , adeptus gloriam , non termino supplicij, sed velocitate moriendi. *Acta MS. sancti Gorgonij M. tempore Diocletiani* : craticula non ad subitum , sed sensim paulatimque succenditur, vt martyrij labor tantò foret crudelior, quantò fuerat inter moras incẽdij prolixior.

18. Volentibus mori non permittebatur occidi] *Cyprianus epist. 53. ad Fortunatum & collegas eius* : Quos videmus non animi infirmitate cecidisse, sed in prælio congressos, per imbecillitatem carnis , confessionis suæ coronam non potuisse perferre : maximè , cùm cupientibus mori , non permitteretur occidi: sed tam diu fessos tormenta laniarent, quàm diu non fide, quæ munita est, vincerent: sed carnem, quæ infirma est, fatigarẽt.

19. Perseuerantem itaque in fide martyrem] *Huius & sequentis memoria Martyris exstat in tabulis Ecclesiasticis Romanis 28. Iulij , verbis ex hoc Hieronymi loco adumbratis. de quibus , Hieronymo quoque prænuo, Baronius anno Christi 253. Decij 1.* Cap. 2.

20. Inter eculeos laminásque victorem] *De tormentis his consule Onomasticon.*

21. Iussit melle perungi] *Huius supplicij exemplum & graphicã descriptionem habes apud Apuleium Milesiâ 8.* Arreptum seruulum nudum, ac totum melle illitum , firmiter alligauit arbori ficulneæ: cuius in ipso carioso stipite inhabitantium formicarum nidificia bulliebant , & vltrò citroque commeabant multiiugâ scaturigine. Quæ simul dulcem ac mellitum corporis nidorem persentiscunt, paruis quidem sed numerosis & continuis morsiunculis penitus inhærentes, per longi temporis cruciatum, ita carnibus atque ipsis visceribus adesis, homine consumpto, membra nudarunt, vt ossa tamen viduata pulpis, nitore nimio candentia, funestæ cohærerent arbori. *Refertur hoc quidem cyphonismum. de quo in Onomastico.*

22. Ignitas sartagines] *Crebra sartaginum mentio in Actis Martyrum. Loca plura auctorum suggeret Onomasticon.*

23. Alium iuuenili ætate florentem] *Nicephorus lib. 7 cap. 13. simile (si non idem) exemplum de ascete quodam habet in persecutione Diocletiani. Simile quoque habet Petrus in Catalogo SS. lib. 8. c. 70. 12. Sept. de Niceta Nicomedia passo tempore Maximiani, qui multa alia de eodem attexit, in quibus quædam mira, nec facilè omnibus probanda. Inde Maruli desumpsit , quæ habet lib. 5. c. 5. vbi non rectè à Notatore adiectum 24. Iulij ex Martyrolog. Vsuardi. Nec enim eo die de hoc Niceta agitur , sed de aliâ virgine & martyre , sociâ Aquilina, de quibus in Actis S. Christophori.* Cap. 3.

24. Per idem ergo tempus quo talia gerebantur] Baronius *anno Christi 253. Decij Imperatoris 1. (verùm ex Hieronymi sententiâ dicendum esse, hoc ipso* Cap. 4.

Decij persecutionis exordio Paulum factum exterrem, eius auctoritate perspicuè declarabimus. Cum enim dicat Paulum 113. egisse ætatis annum, quo, cum inuisente Antonio, ex hac vitâ decessit; cùm Antonius tunc nonagenarius esset, quem vixisse idem tradit ann. 105. cùmque eiusdem Hieronymi testimonio id affirmantis in Chronico, habeatur decessisse Antonium anno 21. Constantij, atque Paulo superuixisse annos 25. colligitur Paulum obiisse, anno 6. Constantij absoluto, & septimo inchoato, quo numeratur Christi annus 343. qua ratione, cùm (vt dictum est) eo anno, quo Paulus obiit, esset, 113. annos natus; necesse est affirmare, hoc ipso anno 253. ipsum fuisse ætatis annorum 23.

Hier. in vitâ Pauli.

Hieron. in Chron.

Tantum igitur abest (subdit idem Baronius) vt post hæc Paulus sub Valeriano solitudinem petierit, vt, si quis affirmare velit, eum 15. annos natum (vt multi perperàm S. Hieronymi sententiam interpretantur) in eremum concessisse; dicere opus sit, non sub Decio & Valeriano, sed sub Gordiano, quo tempore pax summa in Ecclesiâ erat, factum hoc esse.

Quamobrem ætas illa Pauli annorum 15. non ad tempus, quo secessit in solitudinem, referenda est; sed quòd 15. annos tunc natus erat, cùm parentibus fuit orbatus: idque manifestè significare voluisse Hieronymum illis verbis: Post mortem amborum parentum, in hereditate locupleti Paulus relictus est annorum circiter 15. *& quod proximè dixerat*, per illud tempus quo talia gerebantur, *ad ea esse referendum, quæ subdit, cùm* persecutionis procella detonaret. *Quæ sanè verba, si alio accipias sensu, Hieronymum sibi ipsi repugnantem atque mendacem (quod nefas est dicere) de numero annorum Pauli in eremum secedentis efficies.*

Sic igitur, ex eiusdem S. Hieronymi sententiâ, præstat dicere, ipsum annum agentem 15. parentibus esse orbatum; hocque anno eius ætatis 23. ipso primo persecutionis impetu exturbatum, rus paternum prius, indeque confugisse in longè positos montes, nactumque opportunam sibi ad institutum paratam speluncam, quod superfuit vitæ vsque ad annum 113. incognitum permansisse.

Præclarè quidem Baronius ita ex Antonij ætate, quã Hieronymus in Chronico expressit, Pauli quoque ætatem collegit; sed dolemus Historicum præstantissimum deprauato Chronici codice vsum, vt iam ante dixi. Quare tota hæc Baroniana annorum deductio, ad eam suprà dicta in Præludio ad hanc vitam exigenda est.

Qui 16. ætatis anno Paulum exterrem factum volunt, id est, post 15. ætatis annos expletos, suffragatores habent omnes Martyrologos, quos superius enarrauimus: qui meme vnanimi, consonâ voce, hunc de Paulo Hieronymi locum, ita videntur percepisse & explicasse.

25. Apud inferiorem Thebaidam] *De duplici Thebaidâ, in Onomastico.*

26. In villam remotiorem & secretiorem secessit] *Epistola Dionysij Alexandrini episcopi, ad Fabium Antiochenum, apud Eusebium lib. 6. cap. 34. de hac Deciana persecutionis procellâ:* Ἐξέκλινον δὲ καὶ ὑπανεχώρουν οἱ ἀδελφοί. Fratres ergo deflectere è viâ, & in loca separata ac solitaria se subducere. *Idem ibidem:* Τί δεῖ λέγειν τὸ πλῆθος τῶν ἐν ἐρημίαις καὶ ὄρεσι πλανηθέντων, ὑπὸ λιμοῦ καὶ δίψης, καὶ κρύους καὶ νόσων, καὶ λῃστῶν, καὶ θηρίων διαφθαρέντων; Quid attinet percensere multitudinem eorũ, qui in solitudine & montibus vagi, errantésque, fame, siti, frigore, morbis, latronibus, bestiis fuerunt expositi? *Contigit hoc iuxta Baronium anno Christi 254. Decij Imp. 1.*

27. Ad hæc instabat crudelitas, quæ pietatem videbatur imitari] *Henricus Grauius, diligens Hieronymi lector, eiusque phrasium collector, ait aliàs legi:* Aderat, instabat: crudelitate quasi pietate vtebatur. *Ita & MS. plures. Quâ loquendi formulâ vsus est L. Florus lib. 3. c. 5.* Aderat, instabat: sæuitia quasi virtute vtebatur.

Quod ad sensum Hieronymi attinet, vult Christianos titulo impietatis exagitatos, & prætextu religionis in eos sæuitum, vt scilicet ad gentilitatem, velut ad pietatem, reuocarentur. Ita lib. 1 vitæ S. Sebastiani: Ita est, quæ vos, ò castissimæ coniuges beatorum, per pietatis colorem, impietatem martyrum mentibus fecit tradere. *Gregorius Nyssenus in vita Greg. Thaumaturgi 17. Nou. mb.* Ἄλλοι δὲ πρὸς τὰς κτήσεις τῶν πιστῶν ὁρῶντες, ὡς ἂν ἐγκρατεῖς γένοιντο τῶν χρημάτων, ἐπὶ τῷ προσχήματι τῆς εὐσεβείας, ἤλαυνον τοὺς ἀντεχομένους τῆς πίστεως. Alij autem possessionibus fidelium inhiãtes, vt rebus eorum potirentur, sub prætextu pietatis, vexabant & exagitabant eos, qui fidem amplectebãtur. *Nõ aliter Paulus à sororio exagitatus est. Quod & S. Aldelmus lib. 1. de laud. Virgin. cap. 31. expressit:* Paulus itidem inclytus, & Patrum celeberrimus, qui à pellaci genero, cæcæ cupidinis philargyriâ decepto, cõtra iura naturæ proditus & publicatus. *ita locus ille ex peruetusto codice MS. Collegij nostri Antuerpiensis legẽdus. Acta MS. S. Gorgonij M. tempore Diocletiani:* Patet quidem filium, frater fratrem, si illius sectæ inueniretur, velut inimicum manifesta inquisitione prodebat: & ideò quisque, prout poterat, se in speluncis aut latibulis abscondebat.

Quàm crudele autem fuerit edictum Decij, prodit Dionysius episcopus Alexãdrinus, apud Eusebium lib 6. c. 34. Καὶ δὴ καὶ παρῆν τὸ πρόσταγμα αὐτὸ σχεδὸν ἐκεῖνο, οἷον τὸ προρρηθὲν ὑπὸ τοῦ Κυρίου ἡμῶν παρὰ μικρὸν τὸ φοβερώτατον, ὡς εἰ δυνατόν, σκανδαλίσαι καὶ τοὺς ἐκλεκτούς. Nam Decij edictum erat iam diuulgatum, illudque tale profectò videbatur, quale Dominus prædixerat futurũ, in quo terribilissima illa eius propemodum explebatur sententia, nimirũ Electos (si possibile esset) in errorem inductos fore. *Prodit quoque Nyssenus loco iam citato. Habes edictum Decij, quod & crudelitatem & pietatem eam spirat, in vitâ S. Mercurij martyris apud Metaphrastem 24. Nouembris.*

28. Necessitatem in voluntatem vertit] *Cassianus collat. 18. cap. 6.* Cuius professionis *anachoretarum* principes hos, quos paulò ante memorauimus, sanctum videlicet Paulum & Antoniũ, nouimus exstitisse: qui non, vt quidam, pusillanimitatis caussâ, vel impatientiæ morbo, sed desiderio sublimioris profectus, contemplationisq; diuinæ, solitudinis secreta sectati sunt, licet eorũ prior, necessitatis obtentu, dũ tẽpore persecutionis, affinium suorum deuitat insidias, eremum penetrasse dicatur.

29. Furtiuæ monetæ officinam. *Ad eundem vsum paratum fuisse putarim, inquit Erasmus, quod hodie Cumis ostenditur antrum Sibyllæ.*

30. Igitur adamato, quasi à Deo sibi offerretur, habitaculo] *In vitâ Antonij c. 24.* Hunc Antonius locũ, quasi à Deo sibi offerretur, amplexus est. CAP. 5.

31. Cibum & vestimẽtum ei palma præbebat] *Nempe ex fructu dactylorum cibus, ex textis arboris frondibus vestis.*

32. Quæ iuxta Syriã Saracenis iungitur] *Celebratur eius eremi mentio apud D. Hieronymũ. Epist. 6. ad Florentiũ:* In eâ mihi parte eremi cõmoráti, quæ iuxta Syriã Saracenis iungitur. *Epist. 43. ad Chromatiũ, Iouinũ & Eusebiũ.* Nã postquã, sancto Euagrio transmittente, in eã ad me eremi parte delatæ sunt, quæ inter Syros & Saracenos vastũ limitẽ ducit. *Epist. 57. ad Damasũ:* Et quia pro meis facinoribus ad eã

solitu

solitudinem commigrani, quæ Syriam iuncto Barbariæ fine determinat. *Epist. 58. ad eundem:* Christi vestem in Romana vrbe suscipiens, nunc barbaro Syriæ limite teneor. *In vita Malchi c. 4.* Solitudo, per quam Saraceni incertis sedibus huc atque illuc semper vagantur. *Vide in Onomastico*, Eremus.

33. Syri cubam vocant] *Grauius legit* gubam. *Nam Syriacè* guba, *inquit*, *cisternam significat. Hieronymus in cap. 6. Ieremiæ*: Hoc autem Latinus lector intelligat, vt semel dixisse sufficiat: lacum, non stagnum sonare, iuxta Græcos, sed cisternam: quæ sermone Syro & Hebraico, gebe appellatur. *Sed facile inter se g & c commeant. Vide Onomasticon.*

34. Quinque caricis] *Id est, ficubus siccis, addunt quidam in textu. Consulendum Onomasticon.*

Cap. 6. 35. Infirmos artus baculo regente sustentans] *Hieronymus in cap. 1. Amos*: Nec vltimæ quidem ætatis homines, qui trementes artus baculo regente sustentent. *Idem in cap. 8. Zachariæ*: Vt nullo hoste remanente, vsque ad vltimam ætatem, in vtroque sexu senilis ætas perueniat, & trementes artus baculo regente sustentent.

36. Hippocentauro] *Ipse Hieronymus explicat*, hominem equo mixtum. *Vide Onomast.*

37. Salutaris impressione signi armat frontē] *Vel Antonij exemplo, frontem crucis signo armare, disce hæretice. Vide* Crux *in Onomast.*

38. Inter horrentia ora setis.] *Erasmus ait, hunc locum diuersum haberi in exemplaribus nec vllam lectionem ibi facere satis. video aliquos libros habere* se*nis, aliquos* setis, *quod posterius rectum. Vult enim Hieronymus ipsum Hippocentaurum inter ora sua horrentia setis blandum quæsisse eloquium, id est, conatum blandè respōdere, etsi ora horrerent setis; ideòque barbarum quid potius sonare nata, seu frangere verba, & fragore quodā promere. Nam si de sene Antonio intelligeretur, dixisset*, alloquium; *non verò* eloquium.

39. Verum hæc, vtrum diabolus] *Cuius frustrà, inquit Baronius anno Christi 343. exigitur fides, qui de his dubitant, quidnam fuerit, num spectrum, an monstrum, liberasse voluit fidem suam.*

Ceterum, nec insulsa, nec inanis fuit ipsius dubitatio, an Ægyptus, monstrorum ferax, eiusmodi quoque ex diuersis speciebus in vnū animal genuisse poterit. Quāuis enim, quod de Ixione atque Centauris poëta commemorant, commentum esse non est qui dubitet; & secundū (Aug. de ciu. Dei lib. 18. cap. 13. L. 97. ff. de ver.) *Celso, de exhibendo Centauro vana sponsio habeatur, cum quis:* Si ita stipulatus fuero, te sisti; &, ni steteris, Hippocentaurum dari, *nec sit, qui exigat a natura Centauros, tāquam speciem animalis, tamen eiusmodi eamdem inter bruta peperisse monstra, quis neget? nam &* (Plin. lib. 7. c.) *Plinius* Claudius Cæsar scribit, Hippocentaurum in Thessalia natum, eodem die interiisse: & nos principatu eius allatum illi ex Ægypto in melle vidimus. *in melle, inquam, quòd eius virtutis sit, vt computrescere corpora non sinat. Et sic in melle mortui homines, ab vltimā Mauritaniā ad Hispanias allati* (Alexand. ab Alex. lib. 5. cap.) *leguntur. Alex. ab Alexandro, solida fidei auctor. Quem qui legerit, de Tritonibus, diuersis in locis suo sæculo visis & captis, iisdèmque vultu humanum præ se ferentibus, & corpore prorsus humano, absolutā similitudine pubetenus, postremis in piscem desinentibus, haud dubitabit in terris posse reperiri, quæ mixta quoque producunt, cum homini hab tacto sit potius terra, quam natura: ex cuius admixtione cum iumentis possint eiusmodi concipi monstra & generari.*

Cap. 7. 40. Faunos, Satyrosque, & Incubos] *Est frequens de Faunis apud antiquos historicos, sed eidem* Baronius eodem anno (*vt Poëtarum fabulas missas faciamus*) *certáque mentio. Inter quos Plinius cùm dicat*, *præter effigiem nihil in eis esse moris humani; cuncta hæc quæ accidisse Antonio à Hieronymo enarrantur, miraculo euenisse, dicendum est, vt de multis aliis animalibus, rationis licet expertibus, sæpè legitur; ea, vt luce humano intellectu prædita, ac Dei nutu reddita penè rationabilia, qualia solent homines, exhibuisse famulis veris ministeria: vt (ne à Paulo recedamus) de coruo contigit, qui cū diebus singulis per tot annorum curricula, dimidium panis eidem Paulo afferre soleret, aduentu tamen Antonij (quod in admiratione fuit) integrum attulit, quo reficeretur vterque. Qui plura de his desideras, consulas Onomasticon.* Plin. lib. 5. cap. 8.

41. Et post Sanctum osculum] *Ex Apostolico videlicet vsu. Rom. 16. 1. Corinth. 16. 2. Corinth. 13. 1. Thessalon. 5. 1. Petri 5. Vide Onomasticon.* Cap. 8.

42. Immò terræ terram reddas] *Cicero Tuscul. qq. lib. 3. ex Euripide*: Reddenda terræ est terra. *verba sunt Amphiaras ad matrem Archemori mœrentem, quæ etiam habes apud Plutarchum in consolatione ad Apollonium.* Cap. 10.

43. Pallium &c. Ad obuoluendum corpusculum meum defer] *Vide in Onomastico*, Funus: *vbi de hoc rursus, linteo vel pallio obuoluendi cadauera.*

44. Sed vt à se recedendi mœror suæ mortis leuaretur] *Baronius anno Christi 343. non ideò tantùm pallium a Paulo expetitum opinatur, sed quòd, qui prophetico spiritu Athanasium nouerat, & (quod leuissimū videbatur) palliū donatum Antonio intellexerat; de ipso etiam summos illos tot annis exantlatos pro Catholicā fide labores, exilia, fugam, ærumnas, innumeràsque alias molestias minimè ignoraret: quamobrem sic Athanasij pallium potius, quàm aliud alterius hominis tegumentum exposcere ab Antonio visus est, vt eo saltem communicationis symbolo, & propensiones animi erga Athanasium significaret, se plurimi facere hominem, quem tot pro fide suscepta certamina illustrassent, ac proinde omnibus innotesceret, ita eo vero probari fidem, quam Athanasius tam acriter strenuèque propugnaret. Quod quidem haud videbatur modici esse momenti, ad erigendos titubantium animos, & roborandos illos, qui solidi in fide perstarent. Siquidem tanti facere solet populus illustrium monachorum de fide Catholicā testimonium, vt Ariani hoc sentientes, mentiri non sint veriti, magnum Antoniū eadem de fide secum vnà sentire: adeò, vt eam ob caussam ipsi opus fuerit, relictā intimā eremi solitudine, Alexandriam vsque descendere, & de Catholicā fide, quam coleret, publicè, ne populus laberetur, specimen edere. Affirmat id sanè Athanasius in vitā ipsius.*

45. Osculatis eius oculis, manibusque] *Obuia passim manuum oscula, non item oculorum. Et ex veneratione, & ex affectu in libero solita hæc oscula, de quibus copiosius in Onomastico.* Cap. 11.

46. Ad monasterium, quod postea à Saracenis occupatum est] *Contigit hoc anno XX. Constantij, Christi 358. Hieronymus in Chronico*: Saraceni, in monasterium B. Antonij irruentes, Sarmatam interfecerūt. *Cuius memoria est in Mart. Rom. 11. Octob.* In Thebaide S. Sarmatæ, discipuli B. Antonij, qui à Saracenis pro Christo necatus est.

47. Sabulum capiti superiaciebat] *Solenne in luctu & mœrore, cinere, puluere, arenā caput aspergere. frequēs eius in Sacris litteris memoria. Vide Onomasticō.*

48. Vidit genubus complicatis] *Orantium solennis is gestus, qui ab hæreticorum conciliabulis planè exulat. Vide Onomasticum.* Cap. 12.

49. Hymnos quoque & psalmos ex Christiana traditione decantans] *Et hic solennis funeris apud Christianos ritus, de quo in Onomastico.* Cap. 13.

50. Leones duo] *Simile leonum obsequium habes in vitâ S. Onuphrij infrà, cap. vlt.*

51. Tumulum ex more composuit] *Hieronymus epist. XLIX. ad Innocentium*: Clerici, quibus id officij erat, cruentum linteo cadauer obuoluunt, & fossam humum lapidibus construentes, ex more tumulum parant. *Intelligit per clericos, copiatas seu laboratores, quibus corpora mortuorum inhumandi cura incumbebat. Rosweydus existimat clericorum hic mentionem fieri ob Psalmos decantandos. Qui etsi decantati in funere ex veterum more, adiuncta tamen suadent hic copiatas intelligi, qui olim cleri quædam pars. Vide Onomasticon.*

52. Ex intestati bonis] *Arguté, quod enim extremè pauper testamentum condat, & quod cui relinquat.*

53. Qui patrimonia sua ignorant] *Nempe, quia vt Ouidius ait lib. 13. Metamorph.*

Pauperis est numerare pecus.

& Horatius lib. 1 epist. 6.

Exilis domus est, vbi non & multa supersunt,
Et dominum fallunt, & prosunt furibus.

54. Qui vno filo villarum insuunt pretia] *Ex Tertulliano expressum lib. de habitu muliebr. cap. 9.* Vno lino decies sestertium inseritur, saltus & insulas vna ceruix fert.

Cap. 16. 55. Ille concauis manibus naturæ satisfecit] *Idem de Diogene habet Laërtius lib. 6 & Hieronymus lib. 2. contra Iouinianum cap. 9.* Quodam verò tempore habens ad potandum caucum ligneum, vidit puerum manu concauâ bibere. *Ita legendum ex manuscr. peroptimo Collegij nostri Louaniensis, non cauū. quare κοῖλον ξύλινον Mariani Victorij hic locum nō habet. In Laërtio pro* cauco ligneo *est κοτύλην. Occurrit* cauci *vox & in vitâ S. Abraha eremitæ c. 3. de quo post.*

56. Auratis obuolutis vestibus] *De vestitu mortuorum Gretzerus noster lib. 1. de fun. Christ. cap. 5. & Kirchmannus lib. 1. cap. 10. de fun. Rom. Quod hic suggillat Hieronymus diuitum corpora auratis vestibus & sericis inuolui, ex merito & religione tributum hoc sanctis viris, & martyribus. S. Athanasius in vitâ S. Antonij c. 56.* Mos Ægyptiis est, nobilium, & præcipuè beatorum martyrum corpora linteamine obuoluere. *Vide ad eam vitam.*

57. Hieronymi peccatoris] *Ita sæpè Patres humilitatis affectu se inscribere & subscribere soliti. Vide Onomasticon.*

58. Tunicam Pauli cum meritis eius] *Agnosce hæretice, fidelium ex sanctis operibus merita: &, qui D. Hieronymum legis, æstimas; fidem quoque eius, ad animæ salutem imbibe. Disce Sanctorum reliquias, vestes æstimare. Gregorius Nazianzenus Orat. 25.* Καὶ ἡ μηλωτὴ Ἐλισσαίου πλείω δυναμένη ἢ τὰ σηρικὰ νήματα καὶ ὁ βιαστὶς ἐνυφανθεὶς χρυσός. Et Elisæi melote, quæ plus virium habuit, quàm fila serica, & aurum vestibus per vim assutum. *Ioannes Chrysostomus homil. 2. ad populum Antiochenum, vbi ait Regem diuitem Eliâ paupere indiguisse:* Οὕτω λαμπροτέρα ἡ πορφυρίδος ἡ μηλωτὴ ἦν, καὶ τῶν βασιλείων αὐλῶν τὸ σπήλαιον τοῦ δικαίου. Adeò splendidior trabea erat melote & regalibus aulis iusti spelunca. *Ita Theodosius Serapionis monachi superhumerale & baculum, galeæ lanceæque suæ prætulit. Acta Cyri & Ioannis apud Metaphrasten. 31. Ianuarij*: Munit caput superhumerali, quauis galeâ tutiùs, baculo autem munit dexteram, lancea longè validius, & hac ratione confidens fore, vt hostibus videretur terribilior, quam olim (vt aiunt) clauâ Hercules. *Similia apud Glycam parte 4. Annal.*

59. Quàm regum purpuram cum regnis suis] *Ita manuscripti, & editiones vetustiores. Recentiores subsecutuère* cum pœnis suis. *nescio an auctoribus libris.*

INVITAM BEATI ANTONII PRÆLVDIA.

ILLVSTRIVM VIRORVM DE BEATO ANTONIO ELOGIA.

HIERONYMVS de illustr. Eccl. script. cap. LXXXVIII.

ANTONIVS monachus, cuius vitam ATHANASIVS Alexandrinæ vrbis episcopus insigni volumine prosecutus est, misit Ægyptiace ad diuersa monasteria Apostolici sensus sermonisque *Epistolas septem*, quæ in Græcam linguam translatæ sunt: quarum præcipua est *ad Arsenoitas*. Floruit sub Constantino & filiis eius regnantibus. Vixit annos centum quinque.

Idem in Chronico anno XIX. Constantij.

ANTONIVS monachus centesimo & quinto ætatis anno in eremo moritur, &c.

HONORIVS de illustr. Eccl. script. c. LXXXVIII carptim ex D. Hieronymo.

ANTONIVS monachus, cuius vitam ATHANASIVS insigni volumine prosecutus est, misit *septem Epistolas* ad diuersa monasteria, Apostolici sensus & sermonis.

TRITHEMIVS de script. Eccl.

ANTONIVS monachus & abbas, natione Ægyptius, vir sanctissimus, eremique cultor insignis, cuius præconia laudum vniuersus personat orbis, multis religiosæ ac beatæ vitæ normam præbuit: qui etsi litteras non didicerit, in diuinis tamen Scripturis adeò eruditus fuit, vt nullus Doctorum se ei præferre præsumeret. Habebat memoriam pro libris,

libris, intellectum & sensum pro litteris, gratiam pro studio lectionis. Dictauit Ægyptiaco sermone ad diuersa cœnobia, Apostolici sensus atque sermonis [b] *varias epistolas.* E quibus exstat insignis illa *Ad Arsenoitas epist. 1. Ad alia cœnobia epist. 6* Eius vitam B. ATHANASIVS episcopus Alexandrinus insigni volumine, Græco sermone descripsit. Claruit sub Constantino Magno, & filiis eius regnantibus, Anno Domini cccxxx. multis coruscans miraculis.

DE SANCTO ATHANASIO VITÆ HVIVS SCRIPTORE.

MENÆA Græcorum XVII. Ianuarij in vitâ ANTONII.

Ὁ δὲ βίος αὐτοῦ συνεγράφη ὑπὸ τοῦ μεγάλου ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας.
Vita ANTONII conscripta est à magno ATHANASIO episcopo Alexandrino.

GREGORIVS NAZIANZ. Oratione XXI. in laudem S. ATHANASII.

Πάντα μὲν ἴσως τὰ ἐκείνου (τοῦ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ) λέγειν τε καὶ θαυμάζειν, μακρότερον ἂν ἴσως τύχοι, ἢ κατὰ τὴν παροῦσαν ὁμιλίαν τοῦ λόγου καὶ ἱστορίας ἔργον, οὐκ εὐφημίας. ἃ καὶ ἰδίᾳ ἐνδεδώκειν γραφῇ παίδευμά τε καὶ ἥδυσμα τοῖς εἰς ὕστερον, δι' εὐχῆς ἔργον ἐμοὶ, ὥσπερ ὁ ἐκεῖνος ΑΝΤΩΝΙΟΥ τοῦ θείου βίον συνέγραψε, τοῦ μοναδικοῦ βίου νομοθεσίαν ἐν πλάσματι διηγήσεως.

Atque omnem quidem illius (ATHANASII) vitam sermone prosequi ac laudibus efferre longius fortasse fuerit quàm orationis institutum ferat; atque historiæ opus fuerit, non encomij: quam etiam, vt posteris documento atque oblectationi futuram, proprio scripto mandare cum primis optarem; quemadmodum ipse D. ANTONII vitam conscripsit, cùm vitæ monasticæ leges sub narrationis specie promulgaret.

EPHRAEM ferm. ascet. in illud: Attende tibi ipsi, *cap. X. siue, Serm. X. De moderatione risus*

Cuiusmodi S. ANTONIVS exstitit, quemadmodum & S. ATHANASIVS Archiepiscopus meminit in vitâ, quam de eo conscripsit.

PALLADIVS histor. Lausiac. cap VIII. in Ammone.

Hoc autem miraculum (*quomodo Ammon vltra Lycum fluuium diuinitus translatus sit*) narrauit B. ATHANASIVS Alexandriæ episcopus, scribens in vitâ ANTONII.

Auctor vitæ S. PACHOMII, interprete DIONYSIO EXIGVO cap. 1.

Cui (ANTONIO) sanctus ATHANASIVS Alexandrinæ ciuitatis antistes, proprio stilo testimonium præbuit; dignus sanè relator conuersationis ANTONII, qui iuxta supplicationem fratrum, vitam eius pro multorum commoditate perscriberet, & æmulandum eum viris spiritalibus exhiberet.

SOCRATES Eccl. histor. lib. 1. cap. XVII.

Ὁποῖος ἦν ἐπὶ τῶν αὐτῶν χρόνων καὶ ὁ μοναχὸς ΑΝΤΟΝΙΟΣ ἐν τῇ ἐρήμῳ τῆς Αἰγύπτου, ὡς φανερῶς τοῖς δαίμοσιν ἀντεπάλαιεν ἐφευρίσκων τε αὐτῶν τὰς τέχνας καὶ τοὺς δόλους, καὶ ὅπως πολλὰ ἐποίει τεράστια, περιττὸν λέγειν ἡμᾶς. ἔφθασε γὰρ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ, ὁ Ἀλεξανδρείας ἐπίσκοπος, μονόβιβλον εἰς τὸν αὐτοῦ βίον ἐκθέμενος.

Qualis vitâ & moribus ANTONIVS monachus in solitudine Ægypti eisdem fuerit temporibus, quomodo cum dæmonibus palàm & apertè dimicarit, illorum astutias & callidas pugnas deprehenderit, multa prodigia & miracula ediderit; quoniam ab ATHANASIO Alexandriæ episcopo in libro separatim de eius vitâ conscripto iam pridem expositum est, eadem nos commemorare, planè videtur superuacaneum.

Idem lib. IV cap. XVIII. Eccl. hist.

Τούτου δὲ Ἀμμοῦν τὴν ψυχὴν μετὰ θάνατον, ἀναλαμβανομένην ὑπὸ ἀγγέλων, ὁ κατ' αὐτὸν βιώσας ΑΝΤΩΝΙΟΣ ἐθεάσατο. ὡς φησὶν ἐν τῷ βίῳ αὐτοῦ ὁ τῆς Ἀλεξανδρείας ἐπίσκοπος ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ.

Huius Ammonis animam post mortem ab Angelis in cælum sublatam, ANTONIVS, qui eodem vixit temporibus, vidit: quemadmodum ab ATHANASIO Alexandriæ episcopo in eius vitâ commemoratum est.

NICEPHORVS lib. VIII. cap. XL.

Verum hæc, tamquam gustus quidam, & exigua imago ANTONII vitæ & instituti

sint exposita, vt ex his vniuersam eius, qualis fuerit, philosophiam colligamus. Quam rebus omnibus optimus ATHANASIVS, cui etiam fuit charissimus, copiosè memoriæ posteritatis litteris mandauit; certaminibus eius contra dæmones, & artibus, quas aduersus illos adinuenit, aliisque vitæ prodigiis & rebus quibusvis conscriptis: vt liber is monastici instituti ceu finis quidam esset.

HIERONYMVS Catal.illustr.Eccles.script.cap. LXXXVIII

ANTONIVS monachus, cuius vitam ATHANASIVS Alexandrinæ vrbis episcopus, insigni volumine prosecutus est.

Idem ibidem cap. LXXXVII.

Fertur ATHANASII historia, ANTONII monachi vitam continens.

RVFFINVS lib.1.hist.Eccl.cap. VIII.

De virtutibus ANTONII, atque institutis & sobrietate mentis, vt in solitudine vitam degens, vsus solummodò sit consortio bestiarum, & de dæmonibus crebos agens triumphos, placuerit Deo supra cunctos mortales, vtque institutionis suæ præclara vsq; in hodiernum monachis exempla reliquerit volentem me aliqua exponere ille libellus exclusit, qui ab ATHANASIO scriptus, etiam Latino sermone editus est.

PAVLINVS Prologo vitæ S. Ambrosij IV. Aprilis.

Hortaris, venerabilis Pater Augustine, vt sicut beati viri, ATHANASIVS episcopus & Hieronymus presbyter, stilo prosecuti sunt vitam sanctorum PAVLI & ANTONII in eremo positorum, &c.

DE EVAGRIO PRESBYTERO VITÆ HVIVS INTERPRETE.

HIERONYMVS Catal. illustr. Eccl. script. cap. CXXV.

4 EVAGRIVS Antiochiæ episcopus, acris ac feruentis ingenij, cùm adhuc esset presbyter, diuersarum hypotheseon tractatus mihi legit, quos necdum edidit. Vitam quoque B. ANTONII de Græco ATHANASII in sermonem nostrum transtulit.

Similia habet HONORIVS cap. CXXV. de illust. Eccl. script.

NOTATIO.

Disquisitio de anno natiuitatis & obitus Antonij.

ANNO XIX. CONSTANTII] *Ita rectissimè Eusebij Chronicon manuscriptum Amandinum, ita Pontaci & Scaligeri editio.*

Baronius tom. 11. anno Decij 1. (quem ipse Christi annum facit 253.) inuestigans Pauli ad eremum fugam ex Antonij obitu, asserit ex Chronico Eusebij & Hieronymi, Antonium obiisse anno 21. iunioris Constantij; cui Constantij anno ipse pòst in Annalibus tom. 3. in annorum serie, à Christo assignat annum 357. Quod occasione inuestigandi ætatem Hilarionis repetit tom. 4. ad annum Christi 372. Idem tamen tomo 3. anno Christi 358. (Constantij 22.) Antonij obitum collocat. Quod cur fecisse potuerit, mox inquiram.

Deprauato Chronici codice vsum Baronium, suprà dixi, ad vitam S. Pauli, quod nunc fusiùs probandum.

Vulgata Chronici Eusebiani editio, quo vsus Baronius, ponit Antonij natalem 1. anno Decij, Christi 254. & obitum eiusdem anno 21. Constantij iunioris, Christi 361. Cùm autem ex eodem vulgari Chronico, posteriore hoc loco, constet Antonium obiisse ætatis anno 105. certum est vel natalem Antonij, vel mortualem eiusdem diem malè assignari in eâ editione, cùm à Christi anno 254. quo ponit natum Antonium, ad annum 361. quo eumdem ponit denatum, intercurrant anni 107. Quòd si duos annos addas, & eum videlicet quo natus est, & eum quo denatus est, Antonius, (qui tamen addendi videntur, cùm dicatur 105. anno ætatis mortuus Antonius, non autem post 105. annum) exsurgent anni 109. cùm tantùm 105. anni, quos Antonius vixit, deberent intercurrere vel exsurgere.

Rectissimè igitur in MS. Eusebio Amandino, vt ad vitam Pauli dixi, Antonij natiuitas consignatur anno 1. Decij, obitus verò anno 19. Constantij iunioris Imp. atque ita iusti 105 anni, quibus Antonius vixit exsurgunt. Nec aliter lectum in Eusebio, tempore Gregorij Turonensis. Nam ita ille lib. 1. cap. 38. hist. Franc. 19. Constantij iunioris anno, Antonius monachus transiit, 105. ætatis anno. *Ita MS. Trudonensis, cùm in vulgatis malè sit 100. Sed & Vincentius Spec. hist. lib. 14. c. 14. ex eodem Eusebij Chronico Antonij obitum 19. Constantij iunioris anno ponit. Quare de Antonij obitu in vulgato Eusebio metachronismus est duorum annorū, si ab annis ætatis Antonij & annum natiuitatis & annum obitus excludas; vel metachronismus est 4. annorum, si & natiuitatis & obitus annos numero annorum ætatis eius comprehendas.*

Veras annus natiuitatis & obitus Antonij.

Miratus sum sanè Baronium, quòd, cùm tomo 2. anno 1. Decij, agens de Pauli eremitæ fugâ, ibidem asseras ex Chronico Eusebij (deprauato, vt diximus) Antonium obiisse anno 21. Constātij iunioris, tamen tomo 3. anno 22. eiusdem Constātij, obitum Antonij ponat. Cuius rei rationem dum inuestigo, non aliam reperio, quàm quod fortassè Baronius tom. 2. annum 1. Decij, quo natus Antonius annis ætatis eiusdem annumerauerit, atque ita ab anno 1. Decij adusque Cōstātij iunioris annum 21 cum simul includendo, putatione Baronianâ iusti exsurgunt anni 105. quæ suprema fuit ætas Antonij. Tom. verò videtur annum 1. Decij non annumerasse annis ætatis Antonij, sed 1. annum ætatis Antonij, à 2. Deciani imperij anno inchoasse, quare & obitum Antonij ad 22. annum Constantij iunioris eodem 3. tomo prorogauit.

Quod verò dixi, rectissimè in MS. Eusebio Amandino natiuitatem Antonij consignari anno 1. Decij, obitum verò 19. Constantij iunioris, atque ita iustos 105. annos ætatis Antonij exsurgere, ita intelligendum, quia cum vulgata editione (etiam correctiores Pontaci & Scaligeri) inter 20. annum Diocletiani & 1. Constantini, duos annos statuant, eósque Galerio tribuant: Amandinus codex vnum

unum tantum annum intermedium statuit, vulgatámque de Valerio paragraphum emittit. Quo etsi admittatur, qui eius imperio duo anni tribuuntur ante 1. annum Constantini, non necesse erit, duos annos intermedios ponere inter annum 20. Diocletiani & 1. Constantini: sed primus annus Galerij concurrere potest cum 20. Diocletiani quippe cum Diocletianus 20. anno imperij sui 2. Kal. Maij se imperio abdicarit, indéque 1. annum sui imperij Galerius ordiri potuit.

Et quidem non nisi vnum annum debere intercedere inter 20. annum Diocletiani & 1. Constantini, probatur, Tum ex ... Eusebij Chronico, quod 19. Diocletiani anno disertè habet: Quarto anno persecutionis Cōstantinus regnare orsus. Atqui cùm 19. Diocletiani anno persecutio orta sit, si ei addas eiusdē 20. & vnū intermedium inter 20. annum Diocletiani & 1. Constātini; quid restat, nisi vt 1. annus Constantini, 4. sit persecutionis? Tum ex Polit... seu Actis sanctorum patrum Metrophanis & Alexādri apud Photium in Biblioth. cod. 256. vbi dicitur: Τρίτον δ' ἤδη τότε ἦν ἔτος τοῦ καθ' ἡμῶν διωγμοῦ, ἐν ᾧ καὶ Κωνστάντιος πρὸς τὴν ἀΐδιον βασιλείαν τὴν ἐπίγειον ἠμείψατο. Tertius tunc agebatur annus persecutionis in Christianos excitatæ, quo Constantius, cum æterno regno caducum cōmutauit. Atqui si duos annos intermedios ponas inter annum 20. Diocletiani & 1. Constantini, nō iam tertio persecutionis anno Constantius obierit, sed quarto: vt ex modo initâ supputatione manifestū est. Tum ex Olympiadibus assignatis in MS. Eusebio Almaudum. Nam primus annus Olympiadis 271. assignatur 20. anno Diocletiani, secūdus anno intermedio inter 20. Diocletiani & 1. Constantini, tertius 1. anno Cōstantini. vnde clarum euadit, Eusebium non nisi vnum annum inter 20. Diocletiani & 1. Constantini collocasse.

Sufficiant hæc pro modo Notationum, quæ omnino discenda fuere ad ritè subducendum numerum annorum ætatis Antonij.

Varias epistolas] Septem enumerat hic ipse Trithemius, & vnam ait scriptam ad Arsenoitas; quod verum est, eaque nomine habetur secunda in editione Coloniensi. Hieronymus quoque vnius tantum, tamquam præcipuæ, ad Arsenoitas meminit. Quare non rectè apud Possevinum est, omnes septem epistolas scriptas ad Arsenoitas. quod etiam malè tituli præferunt in Bibliothecâ sanctorum Patrum.

Harum epistolarum non est ex Græco interpres Symphorianus Champerius, vt est apud Possevinum, sed Valerius Sarrasius, Symphoriano, editionem procurante.

Quòd verò Possevinus in Apparatu sacro in Antonio citat ex Trithemio, Scripsit quoq; celebre opus duorum librorū, quod Melissa, id est Apicula, nominatur, atque Trithemium errore labi; vel è labitur, si ita scripsit. Sed in Trithemio ea verba non inuenio. Suspicor hæc verba Trithemij addita a Margarino de la Bigne in primâ editione Bibliotheca SS. Patrum, qui libros illos Antonij Melissæ, nomine Antonij Magni ediderat. Sed error correctus tom. 5. Bibliotheca sanctorum Patrum secunda editionis.

[3] Athanasio] Vitæ S. Antonij auctorem esse Athanasium, nullus dubitare poterit, qui elogia præmissa legerit. Et Græcè quidem nunc recens prodit 1611. Augustæ Vindelicorum, curante Dauide Hœschelio; qui & interpretationem suam, & notas quasdam Græcum maximè spectantes textum, adiecit.

Athanasio eam asserit Bellarminus noster tom. 2. Contr. 2. l. 2. de Monachis, cap. 4.

Primo, quia est reuerà insigne volumen vt Hieronymus dicit fuisse librum illum Athanasij.

Secundo, quia continet plurima illa miracula, quorum meminit Augustinus lib. 8. Confess. cap. 6.

Tertiò, quia recenset historiam illam de animâ Ammonis, quam Palladius c. 8. & Socrates lib. 4. c. 18. ex libro Athanasij de vitâ Antonij referunt.

Quibus addi possunt & alia non minùs certa testimonia.

Primò, certissimum testimonium B. Ephraem suggerit, qui ex hac vitâ nomine Athanasij duo loca ad verbum citat, quæ vide in Notat. c. 23. & 60. Idem quoque in epist. ad Ioannem monachum breui Antonij vitæ anacephalæosi (quæ singula in hac vitâ habentur) Monachos ad communem vitam hortatur.

Secundò, æquè certum indicium suppeditat auctor vitæ S. Pachomij, quam iam olim Dionysius Exiguus interpretatus est, qui Athanasij nomine mentionem facit Ammonis & Theodori, qui in hac Antonij vitâ occurrunt.

Tertiò, Damascenus orat. 1. de Imaginibus ex hac vitâ locum citat, quem hic habes c. 57. vti catena MS. in Lucam ex Græcis Patribus collecta, quæ exstat in Bibliothecâ Palatinâ, referente Felckmanno.

Quid quæso testatius, ad auctoris alicuius librum asserendum, adduci potest? Sunt tamen hæretici, qui subdubitare non verentur, an hæc, quæ hic exhibetur, vita, sit ab Athanasio scripta. Ita Magdeburgenses Centur. 4. capit. 10. pagin. 1306. nullâ tamen vel ratione coniecturâ vel auctoritate adductâ. Dubitat & Petrus Felckmannus Coronensis, qui nuper Athanasij Græcolatinæ editioni præfuit.

Sed non insolens, dubitare hæreticos, vbi quid eorum palato minus arridet, vti in hac vitâ præclara monachismi signique Crucis testimonia. Verùm præfractior, & magis effrons incedit Rodolphus Hospinianus de orig. Monachat. lib. 3. cap. 1. & cum eo Abrahamus Scultetus Medull. Theolog. Patrum parte 2. qui ausi fuere asserere scriptum hoc, quod hodie sub Athanasij nomine circumfertur, nullam prorsus fidem mereri, imò insulsi hominis commentum esse: qui paribus his argumentis instant, ita vt alter alterum exscripserit.

Primò, nuper enim admodum ad reliqua Athanasij opera scriptum hoc adiectum est. Græcè enim non reperitur, nec in Basileensi, nec in Anglicano, nec in aliis codicibus. Respondeo, scriptum hoc in ipsis typographiæ cunabulis Athanasij nomine impressum fuisse Latinè in Vitis Patrum; & passim in MS. libris, iisque vetustissimis inueniri. Cuius textus Græcus anno 1611. Augustæ Vindelicorum prodiit ex eiusdem ciuitatis bibliothecâ, curante Dauide Hœschelio, vt iam dixi. qui & ex Anglicano codice Henrici Sauilij variantes lectiones addidit.

Secundò, non reperiuntur in hoc scripto vitæ monasticæ leges, quas Nazianzenus scribit Athanasium sua narrationis prætextu promulgare voluisse. Respondeo. Sanctorum vita (vt ait S. Ambros. lib. de S. Ioseph, cap. 1.) ceteris norma viuendi est. & Hieron. epist. 2. ad Nepot. de vitâ Heliod. Normámque vitæ eius, exemplum habere virtutum. Idem ep. 15. ad Marcellam de Aseliæ vitâ: Conuersationem illius perfectæ vitæ normam arbitrentur. Et ne ab ipso Antonio discedamus: Ἔστι γὰρ μοναχοῖς ἱκανὸς χαρακτὴρ πρὸς ἄσκησιν ὁ Ἀντωνίου βίος. Perfecta est siquidem ad virtutem via, Antonium scire, quis fuerit, vt ait Athanasius in huius vitæ præfatione. Nec paucas S. Antonius monasticas leges, exhortationibus suis, quæ in hac vitâ habentur, exprimit. Quòd si Hospinianus, vel Scultetus, vel alius quiuis Caluinista, ex vita huius præscripto vitam suam componeret, ut ille monasticis legibus egregiè obsecutus diceretur.

Tertiò, cùm auctor scripti huius demonstrare conatur, Antonium Christum in omni vita sua cursu imitatum fuisse, ita pueriliter & ridiculè de eo fabulatur, vt nihil

cum

Solutio argumentorum hæreticorū.

cum iudicio eum legisse in Athanasio meritò dici queat. Respondeo non mirum, hoc à Caluinianis hominibus asseri, cùm de eius sortis hominibus, serò licet insipientiam suam recognoscentibus, & sanctis ipsis iam olim

Sap. 5. dictum sit: Hi sunt quos habuimus aliquando in derisum, & in similitudinem improperij. Nos insensati vitam illorum æstimabamus insaniam.

Quartò, falsus hic auctor dicit Antonium indoctum fuisse, & litterarum imperitum: cùm alij asserant caussidicum fuisse, & valde doctum. Respondeo, Et indoctus fuit & doctus Antonius: indoctus quidem, id est, litterarum imperitus; doctus verò Dei dono, & sagacitate animi. quod habes in vitâ per Athanasium. Nam capit. 1. dicitur quòd non passus sit se litteris erudiri, ergo rectè litterarum imperitus dicitur, & indoctus, id est, non doctus litteras, qui tamen apud eumdem capite 38. dicitur à Deo doctus, seu Θεοδίδακτος. Quod vtrumque de eo testatur D. Augustinus Prologo libr. 1. de doctrinâ Christianâ: Antonius, inquit, sine vllâ scientiâ litterarum Scripturas diuinas & memoriter audiendo tenuisse, & prudenter cogitando intellexisse prædicatur.

Quòd verò caussidicum aiunt fuisse Antonium; fatè caussidicus fuerit, sed ex eorum numero, qui æternam vitam accipiunt, & efficiuntur caussidici sanctitatis: vt de S. Tiburtio habetur in vitâ S. Sebastiani libr. 1.

Mirum profectò mihi visum, Antonium ab aliquibus caussidicum dici, vt citat vterque hæreticus loco iam citato, nullo addito auctore. Quod cùm diu quæsiissem, tandem in Hospiniano libr. 2. de Monachatu capit. 3. video citari Suidam ad hoc propositum. Quæro eum adeo. Ille verò non Antonij nostri meminit, qui ortus fuit in Ægypto in vico Comâ iuxta Heracleam, vt habet Sozom. libr. 1. capit. 13. & Niceph. 8. capit. 40. sed Antonij cuiusdam Alexandrini, qui Alexandriæ & Byzantij forensis caussam egit, quique ipsius Suidæ ætate vixit. ait enim: Ἔγωγε οὖν καὶ αὐτὸς ὁμολογῶ τῷ ἀνδρὶ μεγίστην ὀφείλειν τὴν χάριν, καὶ ἀμείψασθαι αὐτὸν εὔχομαι τοὺς θεοὺς ἐν μακάρων νήσοις ἤδη συζῆν ἀξιούμενον. Atque ego etiam plurimum illi me debere fateor: atque vt Dij gratiam illi in beatorum insulis referant, quorum cótubernio fruitur, precor. vel potiùs alterius ethnici auctoris tempore, ex quo Suidas illa de eo excerpsit: nam Deos precari, ethnicismus est. Quare quòd de eo ibidem ait, Τάζαν ἀπέφηνεν ἱεροπρεπῆ πολλῷ μᾶλλον, ἢ πρότερον ἦν, Gazam multò augustiorem fecit, quàm prius fuerat; alludit, opinor, ad Gazensia sacra, seu Marnæ idolum. quare & præcedit de animo eius conformato πρὸς θεῶν θεραπείαν τήν τε δημοτελῆ καὶ ἀπορρητοτέραν, ad Dei cultum tam vulgarem, quàm arcanum, Dei, inquam, Marnæ seu Iouis pluuij, qui maximè Gazæ cultus, vt habetur in vitâ S. Porphyrij apud Metaphr. 25. Febr.

Vides, Lector, quid de emedulla illâ medullâ Sculteti, quid de monachatu seu moechatu Hospiniani tibi promittere debeas, cum tam friuola contra receptissimam vitam, contra vetustos Patres, contra ipsam vetustatem producunt argumenta. Sed displicet videlicet reliquiarum cultus, qui ex hac vitâ luculenter probatur, ideóque Scultetus cap. 16. Synthesis doctr. B. Athanasij, hanc Antonij vitam commentitij auctoris scriptum vocat.

An Athanasius etiam auctor finis vitæ Antonij. Firmum igitur fixumque sit, Athanasium huius vitæ auctorem esse. An verò & finem vitæ huic attexuerit, dubitatur.

Baronius anno Christi 353. Iulij Papæ 7. Constantij & Constantis Impp. 7. Quod, ait, in vitâ Antonij ab Athanasio conscriptâ, de congressu Pauli cum eo nulla penitùs mentio habeatur, inde accidit, quòd (vt eodem Hieronymo auctore dictum est) Athanasius res gestas

Baron. anno Christi 340. ex Hier. ep. 16. Antonij ipso adhuc viuente, scriptis commendauit, easque Romam detulit ante biennium, cùm à Iulio Papâ vocatus est, quo tempore hæc de Paulo nondum acciderant. Postea verò, multis prætermissis, appositus est eius obitus; sed an ab eodem Athanasio, haud asserere auderem. Idem sentit Possevinus in Apparatu sacro in Antonio.

Ego verò nullum dubitationi locum inuenio, quò minus Athanasius finem vitæ huic attexuerit, nec inuenissent, credo, Baronius & Possevinus, si præfationis Athanasij in hanc vitam fuissent memores. Ita enim ille ad peregrinos fratres: Quoniam igitur exegistis à me, vt vobis scriberem de conuersatione beati Antonij, volentibus discere, quemadmodum cœperit, qulve fuerit ante sanctum propositum, qualem etiam habuerit terminum vitæ.

Cur Athanasius non meminerit Pauli. Cur verò non meminerit Athanasius congressus Antonij cum Paulo, non aliam causam inuenio, quàm quòd non omnia Antonij gesta referat; vnde peregrinos fratres monet, vt existiment se minima audisse de maximis. cùm hæc portitoris litterarum festinationem non potuerit monachos euocare, vt pleniùs aliquid addiscens, munera maiora transmitteret.

Quando verò contigerit Athanasium scribere vitam Antonij, eámque Romam deferre, quoniam eius iam nunc aliqua mentio facta est, porrò inuestigemus.

Quando & quomodo Athanas. vitam Antonij Romã detulerit. Baronius anno Christi 340. Iulij Papæ 4. Constantini, Constantij & Constantis Imperat. 4. Quàm verò, inquit, proficua fuerit Athanasij Romam accessio, vel ex eo potest intelligi, quòd in Vrbem inuexerit ipse primus Ægyptiorum monachorum institutionem, vitámque admirandam Antonij Magni, licet adhuc viuentis, à se conscriptam detulerit: quod vitæ genus ad omnes Euangelicæ perfectionis numeros attemperatum, etiam nobilissimæ Romanæ feminæ consectari cœperunt. tradit enim hæc de his S. Hieronymus: Nulla eo tempore nobi-

Hieronym. epist. 16. ad Princip. lium feminarum nouerat Romæ propositũ monachorum; neç audebat, propter rei nouitatem, ignominiosum (vt tunc putabatur) & vile in populis nomen assumere. Hæc (Marcella scilicet) ab Alexandrinis priùs sacerdotibus, Papáque Athanasio, & posteà Petro, qui persecutionem Arianæ hæreseos declinantes, quasi ad tutissimũ communionis suæ portum, Romam confugerant, vitam beati Antonij, tunc adhuc viuentis, monasteriorumque in Thebaide Pachomij, & virginum ac viduarum didicit disciplinam: nec erubuit profiteri, quod Christo placere cognouerat. Hactenus ex Hieronymo Baronius.

Ex quibus quidem elucet, Athanasij quoque operâ Marcellam de vitâ Antonij didicisse, non tamen, quòd Athanasius tunc Antonij vitam à se descriptam Romã detulerit; quam ipsius testificatione iam vidimus, post mortem demum Antonij ad peregrinos fratres fuisse perscriptam.

Præstitit igitur Romæ Athanasius, quod ante eum Alexandrini sacerdotes, quodque post eum Petrus Alexandrinus primùm presbyter, deinde episcopus præstitere, vt quæ coràm in Ægypto de Thebaide, vel viderant vel audierant de Antonio & Pachomio tunc adhuc viuentibus, ea Romanis enarrarent. Si quis breuiculis quædam ab iis comprehensa tunc velit, ne memoriâ exciderent, per me licet: modò Athanasio ipsi fidem habeamus, quòd post mortem demum Antonij, rogatu peregrinorum fratrum, vitam eius descripserit.

An verò anno Christi 340. Athanasius Romæ Mar-

cellam

ctionem vidisse de vita Antonij docuerit, existimo non omnino certum esse. Nam cùm Baronius tom. 5. anno Christi 410. statuat Marcellæ obitum, valdè longæuam eam oportuit fuisse, quippe nonagenariam, si eam statuamus 20. annorum, cùm Athanasius primùm Romam venit anno 340. Quæ ætas si Marcellæ competit, potest dicto anno Christi 340. de Antonio ex Athanasio inaudisse.

Quod si minor ætas Marcellæ tribuenda, cùm Athanasius sæpiùs Romā venerit, videlicet anno Christi 340. deinde 352. demum 349. potest postremo hoc anno Marcella de Antonio didicisse ex Athanasio.

Rom. anno 340.

Marcellæ studium monasticæ vitæ.

Pergit Baronius occasione sanctæ Antonij & Marcellæ, hæc contra monachorum hostes subnectere: At quibusnam persuasa, inquit, eiusmodi vita institutum Deo gratum esse Marcella sensit, nisi ex innumeris penè miraculis, Apostolicis planè signis, atque virtutibus quas tum Antonium tum alios, diuino illis calculo suffragante, assiduè operari cognouit? Erat quidem in Oriente summum illud viuendi genus instar Eliæ ac Ioannis Baptistæ cunctis hominibus etiam ethnicis & Imperatoribus ipsis venerandum, sed & impiis quoque; hæreticis reuerendum, atque adeò cælestibus ciuibus admirandum; vtpote qui se in terris conciues habere lætantes, cum eisdem tamquam gentilibus suis amicè assiduò versarentur. Factumque feliciter est, vt Athanasio propalante inferretur, ac pariter coleretur in Vrbe sublime illud viuendi genus, cuius in montibus atque desertis locis tantùm cernebantur impressa vestigia: nec detrectauit vniuersus Christianus orbis in Occidente sectari, quod sciret in Ecclesiâ Romanâ susceptum: quæ hæc omnia accepta fert Athanasio; cùm alioqui non defuerint (quod dictum est superiùs) persecutionis retrò temporibus, cùm in Vrbe, tum aliis quoque in locis monachi: illos dixerim qui in similitudinem Pauli atque Antonij à persecutionibus fugientium, eadem ex causa in cryptis, antris, iugis montium, vallibúmque conuexis recessibus delitescentes, instar Eliæ à facie Achab & Iesabel fugientis, Deum propensiùs colerent: adeò vt licet monachi nomen visum sit Vrbi nouum, res tamen ipsa vetus, sed in tanta Ecclesiæ pace legibus quibusdam exculta, fœcundiori germine propagata.

Nomen nouum, res vetus.

Donatistæ hæretici, iidem & Circumcelliones dicti, qui his ipsis temporibus aduersus Catholicos grassabantur in Africâ, primi ausi sunt non de re ipsa, sed de nomine ipsis quærere & dicere (inquit S. Augustinus) consueuerunt: Quid sibi vult nomen monachorum? *& inferius:* Nobis dicunt: Ostendite vbi scriptum sit nomē monachorū? *Respondit post alia ad hæc ipse:* Quare ergo & nos non appellemus monachos, cum dicat Psalmus. Ecce quàm bonū & quàm iucundum habitare fratres in vnum? *μόνος* enim enim vnus dicitur, & nō vnus quomodocumque: nam & in turba vnus est, sed vnà cum multis vnus dici potest, *μόνος* non potest, id est solus: *μόνος* enim vnus solus est. Qui ergo sic viuūt in vnum, vt vnum hominem faciant, vt sit illis verè quod scriptum est: Vna anima, & cor vnum multa corpora. sed non multæ animæ; rectè dicitur *μόνος* id est vnus solus *& paulò pòst*: Meritò insultant nomini vnitatis, qui se ab vnitate præciderunt. Meritò illis displicet nomen monachorum, quia illi nolunt habitare in vnum cum fratribus; sed sequentes Donatum, Christum diuiserunt. *hæc Augustinus.*

August. in Psal. 132.

Psal. 132.

Act. 4

Probè iam vides, lector, à quorum partibus stent qui nostro hoc infelicissimo sæculo Monachorum nomen adeò execrantur, & quorum tamen profiteantur se esse discipulos, cùm eorum sectentur impietatem, duplo quàm illi planè impij; cùm illi (vt ait Augustinus) nomini insultarent Monachorum, quòd ab vnitate Catholica defecissent; isti verò duplici apostasia, nempè quòd ab Ecclesiæ fide & monasticâ obseruantiâ turpissimè defecerunt: tales planè fuerunt, qui prima iecerunt fundamenta omnium hæresium, quæ hoc sæculo prodierunt. At non hac tantùm ex parte duplo (vt diximus) peiores quàm Donatistæ, sed triplo: quippe qui non, sicut illi, de nomine solùm mouerint Catholicis quæstionem, sed rem ipsam fuerint acerbissimo odio insectati: verùm & cùm id agant, non verbis tantùm, sed rebus moréque prædonum in monasteria tum virorum, tum sacrarum virginum, vbicumque per vim licuerit, grassari fuerint, & debacchari non cessent, etiam quadruplo deteriores illis habendi sint. Ceterùm quod ad alias res spectat, nihil est quòd Sacramentarij Donatistis conferri possint; cùm hi, paucis quibusdam exceptis, in reliquis omnibus cum Ecclesiâ Catholicâ consentirent.

Hostes monachorum, impij apostatæ.

4. Euagrius] *Sæpiùs Hieronymus* Euagrij *nunc vt presbyteri, nunc vt sibi charissimi, nunc vt sancti meminit. Vide eum epist. 5. & 6. ad Florentium. epistol. 41. ad Ruffinum. epistol. 49. ad Innocentium. epistol. 43. ad Chromatium, Iouinum, & Eusebium: item in vitâ Malchi monachi captiui, cap. 1. in Chronico Eusebij anno 2. Aureliani Imperatoris, Christi 273. vbi eum ex familiâ Pompeiani Ducis, cognomento Franci, qui Zenobiam deuicit, originem ducere asseueras.*

Euagrium vitæ huius interpretem esse, clarè asserit diuus Hieronymus, vt vidimus in Elogio. cui consentiunt omnia M S. exemplaria, quæ Euagrij nomen huic vitæ præfigunt.

An Euagrius vitæ huius interpres sit, an verò Hieronymus.

Non defuere tamen, qui Hieronymo hanc versionem vel scriptionem tribuant. Hilarion enim Veroneus, Monachus Cassinensis, præfatione ante doctrinam Dorothei Latinè a se conuersam, ait, Hieronymum Antonij monachi vitam ita transtulisse, vt nihil in eâ desit ex sensu, cùm multa desint ex verbis. *Ioannes quoque Grynæus præfatione Orthodoxographiæ ait:* Vitam Antonij γραφικῶς Hieronymus descripsit.

Sed maiorem cuiquam dubitationem inijcere possit Baronius, qui aliquam suæ opinionis rationem adferre videtur. nam Notat. ad Martyrolog. Romanum 17. Ianuar. postquam egit de Actis Antonij ex Athanasio in Latinum sermonem ab Euagrio Antiocheno versis, ait: Præstitit hoc ipsum idem D. Hieronymus, postulante Pammachio, vt ipse profitetur, ad eundem scribens epist. 101. de opt. gen. interp. quam illam esse putamus quæ habetur præ manibus. *Idem tom. 3. Annal. anno Christi 358. ex diui Hieronymi epistolâ 101. deducit eum ex Græco vertisse vitam sancti Antonij.*

Legi, relegi epistolam illam quam citat Baronius, non semel, nec tale quid, quale asserit, deprehendi. Sed imposuit, vt video, viro multiugâ lectione occupato, non benè perlectus Hieronymus. Postquam enim D. Hieronymus versiones suas, quibus non verba verbis, sed sententias sententiis exprimebat, exemplo Ciceronis defendisset, itáque se Eusebij Chronicon ante viginti circiter annos vertisse asseruisset; ne vel Ethnici tantùm, vel suâ solius niteretur auctoritate, addit & alterius (Euagrij scilicet, quem tamen non nominat) viri sæculo suo eloq. testimonium. Verùm, ne meorum, *inquit*, scriptorum parua sit auctoritas, quamquam hoc tantùm probare voluerim, me semper ab adolescentiâ non verba, sed sententias transtulisse: qualis super hoc genere præfa-

Euagrius est huius vitæ interpres.

pręfatiuncula sit in libro, quo B. Antonij vita describitur, (*scilicet ab Euagrio Antiocheno, vt ipse testatur in Catal. Illustr. Eccles. scriptor. cap. 125.*) ipsius lectione cognosce. *Et subdit eam præfatiunculam, quæ huic ipsi vitæ præfigitur.* Ex aliâ in aliam linguam expressa ad verbum translatio, sensum operit, & veluti læto gramine sata strangulat. Dum enim casibus & figuris seruit oratio, quod breui poterat indicari sermone, longo ambitu circumacta vix explicat. Hoc igitur ego vitans, ita B. Antonium te petente transposui, vt nihil desit ex sensu, cùm aliquid desit ex verbis. Alij syllabas aucupentur & litteras, tu quære sententiam.

Vides, Lector, quid Baronium in errorem traxerit. Hæc enim verba: Hoc igitur ego vitans, *&c. non Hieronymi sunt ad Pammachium, sed Euagrij ad Innocentium, vt hic habes in præfatiunculâ vitæ Antonij præmissâ, cuius auctoritate suas quoque versiones tuetur Hieronymus. Si enim hæc præfatio D. Hieronymi esset, non dixisset suprà:* Verùm, ne meorum scriptorum parua sit auctoritas: *quibus insinuat se alterius auctoritatem aduocaturum.*

Adde, quòd in Prologo ad vitam Pauli primi eremitæ Hieronymus ait: Quia de Antonio tam Græco quàm Romano stilo diligenter proditum est. *quasi alij prodiderint, non ipse.*

Hæc fusius aliquanto deduxi, ne temerè viderer à viro magno recedere. Maneat igitur Euagrius Antiochenus vitæ huius interpres.

Respondetur obiectioni ex Gelasio.

Dices, *Gelasius decret. de lib. authent. & aproc. d. 15. videtur asserere etiam Antonij vitam à D. Hieronymo scriptam. Ait enim:* Vitas Patrum Pauli, Antonij, Hilarionis, & omnium Eremitarum, quas tamen vir beatissimus descripsit Hieronymus, cum omni honore suscipimus.

Baronius Notat. ad Martyrolog. Romanum 17. Ianuarij, ex Hieronymi epistolâ 101. non ritè intellectâ, vti iam demonstraui, existimauit factum, vt Gelasius dixerit Hieronymum non tam vertisse *quàm* scripsisse *Antonij vitam:* quia non verba verbis, sed sententias reddiderit sententiis. *quod ipsum repetit tomo 3. Annal. anno Christi 358.*

Possevinus Apparatu sacro, in Antonio, *etsi cum Baronio existimet, vitam Antonij à D. Hieronymo quoque Latinitati donatam, aliam tamen caussam assignat, cur Gelasius dicat eum* scripsisse *(non autem,* vertisse) *vitam S. Antonij. Non, inquit, solum quia sententias sententiis reddidit, vt quidam (Baronius) existimauit, verùm etiam quia integriorem emisit. Antonij enim Ægyptij Magni, adhuc superstitis, cùm Athanasius vitam scriberet, factum est, vt eorum, quæ subsecuta sunt, prætermissa sint aliqua, vt & Antonij obitus, interitum sit, nisi adtextus sit deinceps ab Athanasio, quē Romam attulisse res ab Antonio gestas ante biennium eius mortis (intellige hic Possevinum de morte Pauli) nempe à Iulio Pont. Maximo vocatum, Hieronymus narrat. Ac proinde haud mirandum, si hic in vitâ Pauli narret, quæ Athanasius omisit, de dæmone in hippocentauri specie, de Antonij congressu cum Paulo, de coruo panem afferente, de pallio, quod Antonio largitus fuerat Athanasius, & si qua eiusmodi sunt alia. Hactenus Possevinus.*

Ego verò, vt Euagrium vitam vertisse Antonij clarè satis, nisi me fallit opinio, probaui, quod ab Hieronymo quoque factum, non æquè probatum est; ita videri alicui possit Gelasius, cùm vitam Pauli & Antonij ab Hieronymo ait descriptam, respexisse ad Pauli vitam, in quâ tanta propè Antonij, quàm Pauli fit mentio. Et sanè Græca huius vitæ inscriptio in Bibliothecâ Bauaricâ vtrumque præfert. ita enim habet: Διήγησις τοῦ ἁγίου Παύλου Θηβαίου, καὶ Ἀντωνίου Αἰγυπτίου. Enarratio de S. Paulo Thebæo, & Antonio Aegyptio.

Nisi quis forte Euagrium, Græcum hominem, & Hieronymo coniunctissimum, studiorúmque eius patronum, in vertendâ Antonij vitâ, Hieronymi operâ vsum esse velit, suáque censoria Hieronymi virgulæ subiecisse. Certè intermicāt nescio quæ Hieronymianī stili structura.

Quamquam dicere quis possit, Euagrio, etsi Antiocheno homini, Latinam dictionem æquè atque Græcam suam liberam fuisse, quippe qui originem ducat à Pompeiano duce, cognomento Franco, vt habet Hieronymus in Chronico, quod suprà citauimus: quem Latinum hominem fuisse vero est simile.

Quidquid demum sit, existimo plerasque Patrum vitas sine auctoris & interpretis nomine olim circumlatas, vnde iam varia de auctoribus Vitarum Patrum opinio orta sit, vt vidimus suprà in Prolegomenis generalibus. Quin hanc ipsam Antonij vitam citans D. Hieronymus epistolâ illa 101. c. 2. sèque in ea pretiis præfatiunculâ defendens, non meminit nominis interpretis. Vnde fortassis hæc Antonij quoque vita inter Pauli & Hilarionis vitas olim descripta, occasionem dedit Gelasio existimandi, Hieronymum quoque vitæ Antonij auctorem esse, qui duarum aliarum auctor est.

VITA BEATI ANTONII
ABBATIS AVTORE S. ATHANASIO EP. ALEXANDR. INTERPRETE
Euagrio presbytero Antiocheno.

EVAGRII AD INNOCENTIVM PROLOGVS.

Presbyter Euagrius Innocentio charissimo filio in Domino salutem.

EX aliâ in aliam linguam ad verbum expressa translatio, sensus operit, & veluti lætum gramen sata strangulat. Dum enim casibus & figuris seruit oratio, quod breui poterat indicari sermone, longo ambitu circumacta vix explicat. Hoc igitur ego vitans, vitam B. Antonij, te petente, ita transposui, vt nihil desit ex sensu, cum aliquid desit ex verbis. Alij syllabas aucupentur & litteras, tu quære sententiam.

ATHANASII EPISC. ALEXAND PRÆFATIO.

Athanaſius Epiſcopus ad peregrinos fratres.

OPTIMVM, fratres, iniiſtis certamen; aut æquari Ægypti monachis, aut ſuperare nitentes virtutis inſtantiâ. Etenim apud vos iam plurima ſunt monaſteria: monachorum quoque nomen eſt celebre: & hanc voluntatem veſtram iuſtè quiſque mirabitur: orantibúſque vobis optatum Deus tribuet effectum. Quoniam igitur exegiſtis à me, vt vobis ſcriberem de conuerſatione beati Antonij, volentibus diſcere, quemadmodum cœperit, quiue fuerit ante ſanctũ propoſitum, qualem etiam habuerit terminum vitæ, & ſi vera ſint ea quæ de ipſo fama diſperſit, vt ad eius æmulationem atque exemplum vos inſtituere poſsitis: magnâ cum lætitiâ ſuſcepi veſtræ charitatis imperium. Etenim mihi [2] ingens lucrum eſt atque vtilitas hoc ipſum, quòd recordor Antonij: & vos cum admiratione audientes, ſcio eius propoſitum cupere ſectari: perfecta eſt ſiquidem ad virtutem via, Antonium ſcire quis fuerit.

Antonij recordatio lucrũ eſt Athanaſio

Ergo vt breuiter dicam, & omnibus, quæ de eo referentium ſermo iactauit, credite, & minima vos exiſtimate audiſſe de maximis: quia non ambigo, nec eos omnis potuiſſe cognoſcere, cùm & ego rogatus à vobis, quæcunque per epiſtolam ſignificauero, non æqualia ſim eius meritis narraturus. Sed & vos omnes hinc nauigantes ſtudioſè percontamini, quò ſinguli, quæ norunt, referentibus, congrua dignaque tanti nominis relatio compleatur. Diſponebam itaque poſt lectionem litterarum veſtrarũ aliquos ad me monachos inuitare, & maximè eos, qui crebrò ad eum ire conſueuerãt: vt plenius aliquid addiſcens, munera vobis maiora tranſmitterem. Sed quoniam & nauigationis tempora labebantur, & litterarum portitor vehementiſsimè feſtinabat, ideò ea, quæ & ipſe noueram ([3] frequenter enim eum viſitaui) & [4] quæ ab eo didici, qui ad præbendum ei aquam non paululum temporis cum eo fecit, dilectioni veſtræ indicare properaui: vtrobique curam veritatis habens, vt neque plus aliquis audiens miraculorum congeſtionem non credat, nec rurſum meritis eius inferiora cognoſcens, non putet dignum eſſe miraculo pro tanti nominis viro.

Vita Antonij perfecta ad virtutẽ via.

Teſtatiſſima vitæ huius hiſtoria.

Cap. 1. *Antonij genus & patria.* *Sancta pueritia.*

[5] ANTONIVS nobilibus religioſiſque parẽtibus natus,[6] in Ægypto ortudus fuit, tantâ ſuorum nutritus curâ, vt nihil aliud præter parentes domumque cognoſceret. Et cùm iam puer eſſet,[7] non ſe litteris erudiri, non ineptis infantium iungi paſſus eſt fabulis: ſed Dei deſiderio flagrans, ſecundùm quod ſcriptum eſt,[8] innocenter habitabat domi. Ad Eccleſiam quoque cum parentibus ſæpe conueniens, nec infantum laſciuias, nec puerorũ negligentiã ſectabatur: ſed tantùm ea quæ legebantur auſcultans, vtilitatem præceptorum vitæ inſtitutione ſeruabat; nõ ſuis, vt ſolet illa ætas, pro varijs & delicatis cibis vnquam tædio fuit, non eſcæ mollioris blandimenta ſectatus eſt, his ſolùm, quæ dabantur, contentus nihil ampliùs requiſiuit.

Gen. 25.

Cap. 2.

Poſt mortem autem parentũ, annorum circiter decem & octo ſeu viginti, cũ ſorore admodũ paruulâ derelictus, & domus & ſororis honeſtam curam gerebat. Necdum verò ſex fluxerant mẽſes, quibus ad eccleſiam (vt ſolebat) accurrens, recordabatur quomodo & apoſtoli, omnibus ſpretis, ſecuti fuiſſent Saluatorem: & multi, vt legitur in Actis apoſtolorũ, facultatibus ſuis vẽditis, pretia ad pedes eorum detuliſſent egentibus partienda, quæve aut quanta ſpes iiſdẽ repoſita eſſet in cælis. Talia ſecum voluens, intrauit Eccleſiam,[9] & accidit vt tunc euangeliũ legeretur, in quo Dominus dicit ad diuitem: Si vis perfectus eſſe, vade, vende omnia tua quæcumque habes, & da pauperibus, & veni, ſequere me, & habebis theſaurum in cælo. Quo audito, quaſi diuinitus huiuſmodi ante memoriam concepiſſet, & veluti propter ſe hæc eſſet Scriptura recitata, ad ſe Dominicum traxit imperiũ: ſtatimque regreſſus, poſſeſſiones quas habebat vendidit.[10] Araturæ autem erant ei trecentæ vberes, & valde optimæ, quas vicinis largitus eſt: ne in aliquo aut ſibi, aut ſorori moleſtiam generarent. Cætera verò, quæ in mobilibus poſſidebat vniuerſa vendidit: & aggregato non exiguo pretio, indigentibus dedit. paucis tamen ob ſororem reſeruatis, quæ & ſexu & ætate videbatur infirmior.

Frequens in Eccleſia.

Matth. 19.

Actor. 4.

Coloſſ. 1.

Aſcultans audit.

Matth. 19.

Vendit poſſeſſiones ſuas.

Cap. 3.

Matth. 6.

Ruſus autem Eccleſiam ingreſſus, cùm audiſſet Dominum in euangelio dicentem: Nolite cogitare de craſtino, reliquam quoque portionem pauperibus diſtribuit; neque ſe verſari paſſus eſt domi, ſed ſorore fidelibus ac notis virginibus commendata, vt earum nutriretur exemplo, ipſe iam omnibus ſæculi vinculis liber, aſperum atque arduum arripuit inſtitutum.

Facultatibus & ſæculo renunciat.

Necdum autem tam crebra erant in Ægypto monaſteria: neque omnino quiſquam altiam ſolitudinem nouerat: ſed quicumque in Chriſti ſeruitute ſibimetipſi prodeſſe cupiebat, non longe à ſuâ villula ſeparatus inſtituebatur. Erat igitur in agello vicino ſenex quidam, vitam ſolitariam à primâ ſectatus ætate: hunc Antonius cùm vidiſſet, æmulatus eſt ad bonum. Et primùm quidem incipiẽs etiam ipſe, in locis paululùm à villa remotioribus manebat: exinde autem, ſi quem vigilantem in hoc ſtudio compererat, procedens, quærebat vt apis prudẽtiſſima: nec ad habitaculũ ſuum antè remeabat, niſi eius, quem cupiebat, frueretur aſpectibus: & ſic, tanquam munere mellis accepto, abibat ad ſua. Tali ibidem inſtitutus exordio, cùm per dies ſingulos ita animum roboraret, vt nec opum paternarum, nec ſuorum meminiſſet affinium, omne etiam deſiderium & ſolicitudinem erga id, quod cœperat, exerceret, operabatur manibus ſuis, ſciens ſcriptum eſſe: Qui non operatur, non manducet. Mercedem tamen operis ſui, pretio panis excepto, egentibus largiebatur. Orabat frequenter: quippe qui didicerat, quòd oporteret ſine intermiſſione Dominum orare.

Meliores æmulatur.

Operatur à manibus.

2. Theſſ. 3.

Orat frequenter.

1. Theſſ. 5.

Sacram ſcripturam ſtudioſè audit.

Auditioni etiam Scripturarũ ita ſtudium commodabat, vt nihil ex eius animo laberetur: ſed

vniuerſa Domini præcepta cuſtodiens,[11] memoriam pro libris haberet. Sic ſuam vitam inſtituẽs, ab vniuerſis fratribus puto diligebatur affectu: & omnibus, ad quos ſtudio diſcendi pergebat, obediens, proprias ſingulorum gratias hauriebat: huius continentiam, iucunditatem illius ſectabatur: iſtius lenitatem, illius vigilantiam, alterius legendi æmulabatur induſtriam. iſtum ieiunantem, illum humi quieſcentem mirabatur: alterius patientiam, alterius manſuetudinem prædicabat. Omnium quoq; vicariam erga ſe retinens charitatẽ, atque vniuerſis virtutũ partibus irrigatos, ad ſedem propriam regrediebatur. Ibi ſecum vniuerſa pertractans, omnium in ſe bona nitebatur exprimere. Neque verò aduersũ coæuos aliquãdo mouebatur, ſed ea tantummodò flamma egregio viro creſcebat in pectore, ne ſecundus cuiquam in prædictis operibus inueniretur. Et hoc ita faciebat, vt cùm omnes gloriá anteiret, omnibus tamẽ charus eſſet. Nam & vicini & monachi, ad quos ſæpè veniebat, Antonium videntes, Deicolã nuncupabant: indultiſque naturæ vocabulis,[12] quidam vt filium, alij vt fratrem diligebant.

Aliorum in ſe virtutes exprimit.

Nulli primas in virtutibus cedit.

Deicola habitus.

Cap. 4. *Diabolicis infeſtatur inſidijs.*

Dum hæc gereret Antonius, quibus omniũ in ſe prouocaret affectum, inimicus numinis Chriſtiani diabolus, impatienter ferens tantas in adoleſcẽte virtutes, veteranis eum aggreſſus eſt fraudibus. Et primò quidẽ tentans, ſi quo modo poſſet ab arrepto eum inſtituto detrahere, immittebat ei memoriam poſſeſſionũ, ſororis defenſionẽ, generis nobilitatẽ, amorem rerum, fluxam ſæculi gloriam, eſcæ variam delectationem, & reliqua vitæ remiſſioris blandimenta, poſtremò virtutis arduum finem, & maximum perueniendi laborem, necnon & corporis fragilitatem ſuggerebat, & ætatis ſpatia prolixa: prorſus maximam ei cogitationum caliginem ſuſcitabat, volens eum à recto propoſito reuocare.

Has orationibus superat.

Poſtquam autem diabolus orationibus eius ad Deum, per paſſionis fidem ſe intellexit elidi, conſueta aduersũ omnes adoleſcentes arma arripiẽs, nocturnis eum inquietabat illecebris. Et primùm noctibus infeſtã multitudine & horribili metu ſonitus eum exagitare conabatur. Per dies etiam tam apertis in eum telis irruebat, vt nullus ambigeret, quin Antonius contra diabolũ dimicaret. Nam & ille cogitationes ſordidas conabatur inſerere: & hic eas oratu ſubmouebat aſſiduo. Ille titillabat sẽſus naturali carnis ardore: hic fide, vigiliis, & ieiuniis corpus omne vallabat. Ille per noctes in pulchræ mulieris vertebatur ornatum, nulla omittens figmenta laſciuiæ: hic vltrices gehennæ flãmmas & dolorem vermium recordãs, ingeſtæ ſibi libidini opponebat.[13] Ille lubricum adoleſcẽtiæ iter, & ad ruinam facilẽ proponebat: hic æterna futuri iudicij tormenta conſiderans, illæſam animæ puritatem per tentamenta ſeruabat. Iſta autem omnia ad confuſionem diaboli fiebant: qui enim ſimilem ſe Deo fieri poſſe exiſtimabat, nunc ab adoleſcente vt miſerrimus deludebatur: & qui contra carnem & ſanguinem ſæuiebat, ab homine, qui carnem portabat, eliſus eſt. Adiuuabat enim ſeruum ſuum Dominus, qui noſtri gratiã carnem ſuſcipiens, victoriam corpori contra diabolum largitus eſt: vt ſingulis ita certantibus, Apoſtolicum liceret proferre ſermonem: Non autem ego, ſed gratia Dei, quæ mecum eſt.

Vigiliis & ieiuniis corpus omne vallat.

Illecebras carnis memoriâ nouiſſimorũ vincit.

1. Cor. 15.

Poſtremò cùm nec huc argumento deſtruere poſſet Antonium draco teterrimus, & videret ſe ſemper ab eius cogitationibus repelli, ſecuo dùm quod ſcriptũ eſt, ſtridens dentibus & eiulãs: qualis eſt, talis meritò apparebat & vultu: puer horridus atq; niger ad eius ſe genua prouoluens, humanã voce flebat, dicẽs. Multos ſeduxi, plurimos decepi: nunc autem vt a ceteris ſanctis, ita & tuo ſum labore ſuperatus. Quẽ cùm interrogaret Antonius, quiſnã eſſet, qui talia loqueretur, ait: Ego ſum fornicationis amicus, ego multimoda aduerſum omnes adoleſcentes turpitudinis arma ſuſcepi:[14] hinc & ſpiritus fornicationis vocor. Quãtos pudicè viuere diſponentes, fefelli: quot renuiter incipiẽtes, ad ſordes priſtinas redire perſuaſi? Ego ſum, propter quem Propheta lapſos increpat, dicẽs; Spiritu fornicationis ſeducti eſtis: & reuerã per me & illi fuerant ſupplantati. Ego ſum, qui te ipsũ ſæpè tentaui, & ſemper repulſus ſum. Cùm hoc Chriſti miles audiſſet, gratias agens Deo, & largiore aduerſus inimicum confortatus audaciã, ait: Multùm ergo deſpicabilis, multúmq; cõtemptibilis es: nam & obſcuritas tua & ætas, infirmarum ſigna ſunt rerum. Nulla mihi iam de te cura eſt. Dominus mihi adiutor eſt, & ego exultabo ſuper inimicos meos. Et ſtatim ad vocem cantantis, phantaſma, quod videbatur, euanuit.

Mat. 9

Tetrã ſpecie ſpiritum fornicationis videt

Oſeæ 4.

Pſal. 117.

Hæc autem Antonij contra diabolũ fuit prima victoria, imò virtus in Antonio Saluatoris: qui peccatum in carne cõdemnauit, vt iuſtificatio legis in nobis compleretur: qui non ſecundùm carnem ambulamus, ſed ſecundùm ſpiritum. Sed neque Antonio ſecuritatẽ dedit hic vnus triũphus, nec diabolo ſemel fractæ defecere vires. Nam & iſte, vt leo rugiens, quærebat aditũ per quem poſſet irrũpere: & ille Scripturarum doctus eloquio, multas eſſe dæmonũ captiones, ſolerti propoſitũ labore ſeruabat: conſiderans, quia poſſet ſatanas in carnis colluctatione ſuperatus, nouarũ aduerſus ſe artium machinas acriùs commouere. Idcircò magis ac magis ſubiugabat corpus ſuũ, ne victor aliorum, in aliis vinceretur. Diſponẽs igitur duriori ſe vitæ lege conſtringere,[15] cum omnes infatigabilem adoleſcentis mirarentur inſtantiam, ſanctum tolerantèr ferebat laborem, quia voluntariæ ſeruituris longum in Dei opere ſtudium, conſuetudinem in naturam verterat.

Cap. 5. *Prima Antonij contra diabolum victoria.*

Rom. 8.

1. Pet. 5.

Epheſ. 6.

1. Cor. 9.

Conſuetudinem toleranter in naturam vertit.

Inediæ autem & vigiliarum intantùm patiens erat, vt incredulitatẽ viribus vinceret. Pernoctabat in oratione ſæpiſſime, edebat ſemel in die poſt ſolis occaſum, nonnunquam biduo triduoq; ſic permanẽs, quartã demum die reficiebatur. Sumebat verò panem & ſal, potúmq; aquæ perparum. De carnib[us] verò & vino tacerẽ melius puto, quam quidquam dicere: quãdo nec apud plurimos quidem monachorum, huiuſmodi aliquid reperiatur. Quieti autem membra concedens, iunco cõtexto atque cilicio vtebatur. Nonnunquam etiam ſuper nudam humum iacebat, vnguenta penitùs repudiãs. Dicebat enim, minime poſſe vtentium, & præcipuè iuuenum corpora roborari, ſi olei eſſent leuitate mollita: oportere verò aſperos carni labores imperari, ſecũdum Apoſtoli præceptum, dicentis: Quando infirmor, tunc fortior ſum. Aſſerebatque ſenſum animi ſic poſſe reuiuiſcere, ſi corporis fuiſſet impetus fatigatus. Vnde nec temporum longitudine laborum merita penſabat, ſed amore & famulatu ſpontaneo ſemper, tanquam in principiis cõſtitutus, ad profectum diuini metus deſiderium concitabat. Noniſque cupiens augeri præterita, ſuprà memorati Doctoris ſermonum recordabatur, qui ait: Præterita obliuiſcens, & in

Cap. 6. *Inedia, vigiliæ, & orationes Antonij.*

Victus eius panis, ſal, aqua.

Lectus eius iuncus & cilicium.

2. Cor. 12.

Merita non tempore ſed amore penſanda

Philip. 3

& in futurum conualescens. Meminerat quoque
3. Reg. 18.
Eliæ prophetæ dicẽtis: Viuit Dominus, cui adsto hodie ante ipsum: & differebat, cur, hodie, esset appositum, quia non computabat Elias præteritũ tempus. sed tanquam quotidie in certamine cõstitutus, talem se præbere cupiebat, qualem sciebat dignum Dei esse conspectibus, purum corde, & paratum obedire voluntati eius.

[illegible] exemplo excitatur [illegible].

Cap. 7.

Igitur sanctus Antonius secum reputãs, oportere Dei famulum ex instituto magni Eliæ exemplum capere, & ad illud speculum vitam suã debere componere: ad sepulchra non longè à villã constituta secessit, vni de cognitis mãdans, vt statutis diebus sibi alimenta deferret.[16] Et cùm in vnã memoria suprà dictus frater eũ clausisset, solus ibidem morabatur. Metuẽs ergo diabolus, ne accessu tẽporis eremum quoque habitari faceret, ita cum aggregatis satellitibus suis, variã cæde lacerauit, vt doloris magnitudo & motũ auferret & vocẽ. Nã & ipse posteà sæpè referebat, vulnera fuisse tam grauia, vt vniuersa hominum tormenta superarent: sed Dei prouidentia, quæ nunquam in se sperantibus deest, conseruauit eum.

Antonius [illegible] a dæmonibus [illegible].

Psal. 113.

Alio die is, quem suprà diximus, frater aduenit, cibos deferens assuetos: atque eum iacentẽ in terrã semimortuum, fractis foribus, inuenit. Quem impositum humeris, ad villulæ domiciliũ reportauit. Quo audito, ingens vicinorum atq; affiniũ multitudo concurrẽs, triste in medio positi funeri reddebat officiũ. Et iã mediã noctis parte trãsgressã, grauis peruigiles omniũ oculos vicerat sopor. Tũ Antonius animã paululùm redeũte suspitans, eleuauit caput: ceteris verò altã quiete prostratis, eũ à quo delatus fuerat, vigilare cõspexit: eumque nutu aduocãs, obsecrauit, vt nullo penitus excitato, ad pristinũ se referret habitaculum.

Semimortuus ad villulam reportatur.

Cap. 8.

Relatus ergo, iuxta consuetudinẽ solus iterùm permanebat: & stare quidẽ propter recentes plagas non poterat, orans verò prostratus, post orationem clara voce dicebat: Ecce hic sum ego Antonius, non fugio vestra certamina: etiamsi maiora faciatis, nullus me separabit à charitate Christi. Psallebatq; dicens: Si consistant aduersum me castra, non timebit cor meũ. Talia eo dicente, bonorum hostis diabolus, admiratus quòd post tot verbera fuisset ausus reuerti, congregatis canibus suis, & proprio se furore dilaniãs, Videtis, ait, quia nec spiritu fornicationis, nec corporis doloribus superatus, insuper audacter lacessit nos. Omnia arma corripite, acriùs à nobis impugnandus est. Sẽtiat, sentiat. Debet scire, quos prouocet. Dixit, & ad hortãtis vocem audientiũ turba consensit, quia innumeras diabolus habet artes nocẽdi. Sonitus igitur repẽtinus increpuit, ita vt loco funditus agitato, & parietibus patefactis, multifaria dæmonum exinde turba se effunderet. nã & bestiarum & serpentiũ formas induentes, omnẽ protinus locũ repleuere phantasiis leonũ, taurorũ, luporum, aspidum, serpentium, scorpionum, necnõ & pardorum atq; vrsorũ. Et hæc singula secundùm suam fremebãt naturã. Rugiebat leo, occidere volens: taurus mugitu & cornibus minabatur: serpẽs sibilo personabat: luporũ impetus ingerebãtur:[17] pardus discoloriter auctoris sui calliditates varias indicabat. Truces omnium vultus, & vocis horridæ dirus auditus. Antonius flagellatus atq; confossus, sentiebat quidem asperiores corporis dolores, sed imperterritus durabat mente peruigili. Et licet gemitu vulnera carnis exprimerent, sensu tamen idem permanẽs, quasi de inimicis luderet,

Relatus ad eremum dæmonibus [illegible] exprobrat.

Rom. 8.

Psal. 26.

Varie [illegible] dæmonum terriculamenta.

loquebatur: Si vitium aliquid haberetis, sufficeret vnus ad prælium: sed quoniã Dominus vos eneruauit, frangimini multitudine tentatis inferre terrores, cum hoc ipsum infirmitatis indiciũ sit, quòd irrationabilium induitis formas bestiarum. Rursúmq; confidens, aiebat: Si quid valetis, si vobis in me potestatem Dominus dedit, ecce præstò sum: deuorate cõcessum. Si verò non potestis, cur frustrà nitimini? Signum enim crucis & fides ad Dominum, inexpugnabilis nobis murus est. Multa contra sanctum Antonium minantes, fremebant dentibus suis, quòd nullus eorum tentamenta consequeretur effectus, sed maxime è contrario gigneretur illusio.

Signum crucis & fides ad Dominũ, murus inexpugnabilis

Cap. 9.

Cælesti visione recreatur.

[18] Non oblitus Iesus colluctationis serui sui, eidem protector factus est. Denique cùm eleuaret oculos, vidit desuper culmen aperiri, & deductis tenebris, radium ad se lucis influere. Post cuius splendoris aduentum nec dæmonũ aliquis apparuit, & corporis dolor extemplò deletus est. Ædificiũ quoq;, quod paulò antè dissolutũ fuerat, instauratũ est. Ilicò præsentiam Domini intellexit Antonius, & ex intimo pectore trahens longa suspitia, ad lumen, quod ei apparuerat, loquebatur, dicens: Vbi eras bone Iesu? vbi eras? Quare non à principio affuisti, vt sanares vulnera mea? Et vox ad eũ facta est, dicens: Antoni, hîc eram; sed expectabam videre certamen tuum. Nunc autem, quia dimicando viriliter nõ cessisti, semper auxiliabor tibi, & faciã te in omni orbe nominari. His auditis, exurgens, intãtùm roboratus, orabat, vt intelligeret se plus recepisse tunc virium, quàm antè perdiderat. Erat autem tunc Antonius annos natus triginta quinque.

Antonius annorũ 35.

Cap. 10.

Petit eremũ.

Exinde cùm voluntate promptã per merita religiosa succresceret, vadens ad supradictum senẽ, precabatur vt in deserto habitarent pariter. Causante illo senile æuum & rei nouitatem, solus cõtendit ad montẽ, & eremi adhuc monachis ignotæ, vitæ rupto metu, viã conatus est pandere. Sed nec tunc cessauit infatigabilis aduersarius: nam impedire eius propositũ volens, argenteum discũ in itinere proiecit: quo viso, Antonius callidi artificis agnouit astutiam: stãnsq; intrepidus, & discum toruis intuens oculis, doli auctorẽ in phantasmate obiurgabat argẽti, talia secum reputans: Vnde hic in deserto discus? auium hoc iter est, nulla sunt vestigia commeantium; lapsus de sarcinã, præ magnitudine latere nõ potuit: sed & qui perdiderat reuersus, ob solitudinem locorum, inuenisset profectò, quod ruerat. Hoc artificium, diabole, tuum est: non impedies voluntatem meam, argentum tuum tecum sit in perditionem. Hæc illo dicente, discus vt fumus à facie ignis euanuit.

Disco obiecto tentatur

Cap. 11.

Dehinc non vt antè in phantasmate, sed ingẽtem auri massam iacentem in itinere conspexit. Verùm hanc vtrùm diabolus simulauerit, an ad Antonium comprobandũ, quia nec veris opibus inescaretur, virtus cælestis ostenderit, ignoratur. hoc tamen agnouimus, quia quod visum est, aurum fuit. At ille magnitudinem admiratus radiãtis metalli, rapido cursu, quasi quoddam vitaret incendium, ad mõtem vsque perrexit, ibique flumine transmeato, inuenit castellum desertũ, plenum (ob tempus & solitudinem) venenatorum animalium, in quo se constituens nouus hospes habitauit. Statim ad eius aduentum ingens turba serpentiũ, quasi persecutorẽ passa profugit. At ille obstructo lapidibus introitu, panes mensium sex,

Fugit auro conspecto.

Ad montem primùm secedit.

vt [19] Thebæis mos eſt, ſecú recondens (nam crebrò per annum incorrupti durare ſolent) necnon & exiguum habens aquæ, ſolitariùs perdurabat: nuſquam inde procedens, nunquam aliquem ſuſcipiens, intantùm vt eum bis in anno per tectum deſuper panes acciperet, nullum cum deferentibus haberet alloquium.

Cap. 12. Multis igitur, videndi eum deſiderio & ſtudio requirendi, ante oſtium eius pernoctantibus, audiebantur vt vulgi voces aduerſum Antoniū, tumultúſq; dicentium; Quid te noſtris ingeris habitaculis? quid tibi & deſerto? Abſcede à finibus alienis, nó potes hîc habitare, nó noſtras inſidias ſuſtinere. Et primò quidē, qui foris erant, exiſtimabant aliquos homines ſcalis appoſitis introiſſe, ibíq; contendere. Poſtquam autē per cauernas introſpicientes, nullum viderūt, dæmones intellexerunt contra eum contendere: & nimio metu perterriti, Antonij auxilium flagitabant. At ille oſtio propinquans ad conſolandos fratres, ne timerent, atq; vt inde recederēt, precabatur: trepidantibúſq;, aſſerebat cunctis à dæmonibus incuti metum. Signate vos, inquiens, & abite ſecuri, ipſoſque ſemetipſos ſinite deludere. Itaque illis reuertentibus, hic remanebat illæſus, nec vnquā in certamine laſſabatur. Accedentiū autem augmenta profectuū, vel debilitas repugnantiū, maximū eius contentioni leuamē addiderant, & eius animo conſtantiam ſuggerebant. Rurſúſque ad eremum venientibus turbis, [20] quæ iam mortuum eum ſe exiſtimauerant reperturos: ille pſallebat intrinſecus: Exurgat Deus, & diſſipentur inimici eius, & fugiant qui oderūt eum à facie eius. Sicut deficit fumus, deficiant: vt liqueſcit cera à facie ignis, ita pereant peccatores à facie Dei, & iterùm: Omnes gentes circumdederunt me, & in nomine Domini vindicaui in eis.

A dæmonibus infeſtatur.

Pſal. 67.

Pſal. 117.

Cap. 13. Sic Antonius annis viginti ſolitariè tranſactis, atque ab hominū ſegregatus conſpectibus perdurauit. Cùm ergo multorū & propoſitum imitari cupiētium, & notorū multitudo ad eum concurreret, [21] necnon & patientium infinita ſe caterua conglomeraret, tandem pœnè iam per vim foribus euulſis, [22] quaſi ex aliquo cæleſti aditu cōſecratus apparuit. Obſtupuerūt vniuerſi & oris gratiam & corporis dignitatē, quod [23] nec per quietem intumuerat, nec ieiunijs dæmonumque certamine faciem eius pallor obſederat: ſed è contrario, quaſi nihil tēporis exegiſſet, antiquus membrorū decor perſeuerauit. Prò quanto miraculo! quæ in illo animi puritas fuit? Nunquam hilaritate nimiâ reſolutus in riſum eſt, nūquam recordatione peccati triſtitiā ora contraxit, nó magnis ſtupentium ſe elatus eſt laudibus. Nihil in illo indecens ſolitudo, nihil aſperū quotidiana cum hoſtibus bella contulerant: ſed tēperata mens æquali ad cuncta ferebatur examine. Plurimos igitur ab immundis ſpiritibus & infirmitatibus variis, Dei gratia per Antoniū liberauit. Sermo eius ſale conditus conſolabatur mœſtos, docebat inſcios, concordabat iratos, omnibus ſuadēs nihil amori Chriſti anteponendū. Proponebátq; ante oculos bonorum magnitudinē futurorum, & Dei clemētiam, & beneficia retexebat indulta, quòd proprio filio ſuo non pepercerit Deus, ſed pro noſtrâ omnium ſalute eum tradiderit. Nec mora, plura audientium corda ad humanarum rerum contemptum hæc eius ſuaſit oratio. Et habitandæ eremi iſtud eius exordium fuit.

Viginti annis ſolitariè vixit.

Idem corporis poſt longas macerationes decor.

Dæmoniacos & infirmos curat.

Sermo eius ſale cōditus.

Rom. 8.

Cap. 14. Quid ſane & [24] in Arſenoitarum oppido geſtum ſit, non tranſibo ſilentio. Nam cùm fratres vellet inuiſere, & [25] riuulum fluminis Nili, qui crocodilis & multis ſæuis fluminis beſtiis plenus erat, trāſuadere eſſet neceſſe: tam cum comitibus ſuis tranſiuit illæſus, quàm inde redibat incolumis. Rurſúſque in priſtinis laboribus perſeuerās, multos magiſterio ſuo fratres confirmauit, ita vt breui tempore [26] plurima fierent monaſteria. Nouos antiquóſq; monachos pro ætate vel tempore, paterno moderabatur affectu.

Per crocodilos tranſit illæſus.

Monaſteria exſtruit.

Cap. 16. Quadam autem die cùm ſanctus Antonius, à cōgregatis fratribus rogaretur, vt eis inſtitutoria largiretur præcepta; cum prophetica fiducia exaltans vocē, aiebat: [27] Ad omnem quidem mandatorum diſciplinā Scripturas poſſe ſufficere: ſed & hoc optimum fore, ſi mutuis ſe inuicem fratres ſermonibus conſolarentur. Et vos ergo, inquit, vt patri referte, quæ noſtis: & ego, quæ per longam ætatē cōſecutus ſum, quaſi filiis indicabo. Hoc ſit autem primū cunctis in cōmune mandatum, nullū in arrepti propoſiti vigore laſſeſcere, ſed quaſi incipientem augere ſemper debere quod cœperit, præſertim cùm humanæ vitæ ſpatia æternitati comparata, breuiſſima ſint ac parua. Ita exorſus, paululùm ſiluit: & admiratus nimiā Dei largitatem, rurſus adiecit, dicens: In præſenti hac vitā æqualia ſunt pro rerum cōmutatione cōmercia, nec maiora recipit ab emente qui vēdit. Promiſſio autem vitæ ſempiternæ vili pretio cōparatur. Scriptum eſt enim: Dies vitæ noſtræ ſeptuaginta anni: [28] ſi autem multū, octoginta: quidquid reliquū eſt, labor & dolor eſt. Quādo ergo octoginta aut centum, vt multum, annis laborantes, in Dei opere vixerimus, non pari tempore regnaturi ſumus in futuro: ſed pro annis prædictis, omnium nobis ſæculorū regna tribuētur. Non terram hereditabimus, ſed cælum: corpus quoque corruptum relinquentes, ipſum cum incorruptione recipiemus. Ergo, filioli, non vos aut tædium defatiget, aut vanæ gloriæ delectet ambitio: Non ſunt enim condignæ paſſiones huius tēporis ad perenturam gloriam quæ reuelabitur in nobis.

Inſtitutoria præcepta diſcipulis tradit.

Concio ſancti Antonij ad diſcipulos.

Vili pretio vita æterna comparatur.

Pſal. 89.

Rom. 8.

Nemo, cùm deſpexerit mundum, reliquiſſe ſe arbitretur ingentia: quia omnis terra ad infinitatem comparata cælorū, breuis ac parua eſt. Si ergo nec vniuerſo orbi renuntiantes, dignū aliquid habitaculis poſſumus compenſare cæleſtibus, ſe vnuſquiſque conſideret, & ſtatim intelliget, paruis aruis & parietibus vel modicā auri portione contemptâ, nec gloriari ſe debere, quaſi magna dimiſerit; nec tædere, quaſi parua ſit recepturus. Vt enim cōtemnit aliquis vnā æreā drachmā, ad drachmas centum aureas conquirēdas: ita etiam, qui totius orbis dominiū dereliquit, centuplū de melioribus præmiis in ſublimi ſede recipiet. Ad ſūmū, illud perſpicere debemus, quòd etſi noſtras velimus retentare diuitias, lege mortis ab ipſis diuellamur inuiti, [29] vt in libro Eccleſiaſtis ſcriptum eſt. [30] Cur ergo non facimus de neceſſitate virtutem? Cur non ad lucranda regna cæleſtia vltrò relinquimus, quod lucis iſtius fine perdendū eſt? Nihil eorum curæ ſit Chriſtianis, quæ ſecum auferre non poſſunt: illud potius debemus expetere, quod nos ducat ad cælū, ſapientiam ſcilicet caſtitatem, iuſtitiam, virtutem, ſenſum peruigilē, pauperum curam, fidem in Chriſto robuſtā, animum iræ victorem, hoſpitalitatem. Hæc ſectantes, manſionem nobis in terra quietorum, ſecūdùm Euangelium, præparabimus. Conſideremus Domini eſſe nos famulos, & ſeruitutē debere ei, à quo

Breuis terra cælo comparata.

Eccl. 2.

De neceſſitate facienda virtus.

Ioan. 14.

à quo creati sumus. Vt enim seruus præteriti gratia famulatus, pigrens aut futurũ non contemnit imperium, nec audet asserere, quòd ex labore transacto instantis operis habere debeat libertatẽ, sed iugi studio (vt in Euangelio scriptũ est) eandem semper exhibet seruitutem, vt & Domino placere possit, & ne metum incurrat & verbera: sic & nos diuinis congruit parêre præceptis, scientes, quòd æquus ille retributor, in quo quemq; inuenerit, in eo sit iudicaturus, quod propheticâ per Ezechielem voce testatur. Nam & infelix Iudas propter vnius noctis impietatem, omni præteriti temporis labore priuatus est. Idcircò tenendus est continuus Instituti rigor, habentibus Deum auxiliatorem, sicut scriptum est: Quia omni proponenti bonum Deus cooperatur.

Luc. 17. — *Vt quisque homo inuentus est iudicatur.* — *Ezech. 33.* — *Rom. 8.*

Ad inertiã autem calcãdam, Apostoli præcepta replicemus, quibus se mori quotidie testabatur: similiter & nos humanæ cõditionis vitã incipientem retractares, nõ peccabimus. Cùm enim excitati à somno, ad vesperã nos peruenire dubitemus, & quieti corpora concedentes, de lucis non confidamus aduentu, & vbiq; naturæ ac vitæ incertæ memores, Dei nos intelligamus prouidentia gubernari, hoc modo nõ delinquemus, aut aliqua fragili cupiditate raptabimur: sed nec irascemur quidem aduersus aliquem, nec terrenos congregare thesauros ambiemus: quin potiùs metu quotidiani recessus, & seiungendi corporis iugi meditatione, omnia caduca calcabimus. Cessabit mulierũ amor, libidinis extinguetur incendiũ, inuicem nobis debita nostra donabimus, ante oculos semper habẽtes vltimæ retributionis aduẽtũ: quia maior formido iudicij & pœnarũ timor horridus, simul & [13] lubricæ carnis incẽtiua dissoluit, [14] & ruẽtem animam quasi ex aliquâ rupe sustentat. Ideóque precor vt ad finem propositi omni labore tendamus. Nemo post tergum respiciens Lot imitetur vxorem, præsertim cùm Dominus dixerit, nullum ponentem manum super aratrum & respicientem retrorsum, dignum esse regno cęlorum. Respicere autem retrorsum nihil aliud est, quàm in eo pœnitere quod cœperis, & mundanis rursus desideriis obligari.

1. Cor. 15. — *Vitæ incertitudo retractanda contra inertiã.* — *Philip. 3.* — *Gen. 19.* — *Luc. 9.*

Nolite, quæso, virtutis tanquã impossibile nomen pauere, nec peregrinũ vobis aut procul positum videatur hoc studiũ, [11] quod ex nostro pẽdet arbitrio. [14] huius operis homini insertà natura est, & eiusmodi res est, quæ nostrã tantummodò expectat voluntatem. [15] Græci studia transmarina sectentur, & in alieno orbe constitutos, itanerũ litterarũ quærant magistros [16] nobis verò nulla proficiscendi, nulla transfretandi fluctus necessitas imminet: in omni sede terrarũ constituta sunt regna cælorum. Vnde & Dominus in Euangelio ait. Regnum Dei intra vos est: virtus quæ in nobis est, mentem tantum requirit humanam. Cui enim dubium est, quia naturalis animæ puritas, si nullà fuerit extrinsecus sordę polluta, fons sit & origo omnium virtutum? Bonam eam necesse est creari, quia bonus Creator. Quòd si fortè cunctabimur, audiamus Iesum filium Naue populo dicentem: Rectum facite cor vestrum ad Dominum Deum Israel. Nec Ioannes dilonam fuit de virtute sententiam, dicens: Rectas facite semitas eius. Siquidem hoc est rectam esse animam, cùm eius principalis integritas nulla vitiorum labe maculatur. Si naturam mutauerit, peruersa tũc dicitur: si bona conditio seruetur, & virtus est. Animam nostram commendauit nobis Dominus: seruemus depositũ, quale accepimus. Nemo causari potest extrinsecus situm, quod in se nascitur: facturam suam, qui fecit, agnoscat: opus suum inueniat, vt creauit. Sufficit nobis naturalis ornatus: ne deturpes homo, quod tibi largitio Diuina concessit: Opera Dei mutatæ velle, polluere est.

Luc. 17. — *Naturalis animæ puritas fons virtutum.* — *Iosue 24.* — *Luc. 3.*

Illud etiã solicitè prouidere debemus, vt tyrannicam iræ superemus insaniã: quia scriptũ est: Iracundia viri iustitiam Dei nõ operatur. Et iterum: Desiderium concupiscens parit peccatũ, quo perfecto, mors gignitur. Diuinæ vocis præceptũ est, vt iugi custodia tueamur animam nostram, quia exercitatos ad supplantandũ habemus inimicos, dæmones scilicet, contra quos nobis, secundùm Apostolicã cõtestationẽ, pugna sine intermissione est. Ait enim. Non est nobis colluctatio aduersus carnem & sanguinem, sed aduersus principatus & potestates huius mundi, aduersus spiritalia nequitiæ in cælestibus. Ingens eorũ turba istum peruolat aërem, nõ procul a nobis hostium cateruæ discurrit. Et diuersitatem quidẽ eorum nõ est meæ paruitatis exponere, sed hanc maioribus cõcedo rationem. Quod autem in promptu est, & ignorare non expedit, dolos scilicet eorũ aduersum nos compositos breuiter indicabo.

Ira tyrannus superanda. — *Iac. 1.* — *Ibid.* — *Prou. 4.* — *Ephes. 6.*

Hoc primum debemus mẽtibus affigere, [17] nihil Deum fecisse quod malum est, nec ab eius institutione dæmonũ cœpisse principia: peruersitas ista, non naturæ, sed voluntatis est vitium. Boni etenim, vt pote à Deo conditi, ex proprio mentis arbitrio ad terras ruẽre de cælis: ibique in cœni sordibus volutati, gentilitatis impias constituẽre culturas: & nunc de nobis torquentur inuidiâ, atque vniuersa mala commouere non cessant, ne pristinis eorum sedibus succedamus.

Dæmones nõ natura, sed suo vitio mali.

[18] Diuersa autem eorũ & partita nequitia est. Quidam enim ad summũ nocendi verticem peruenere, alij ex comparatione peiorum videntur esse leuiores: atq; omnes pro possibilitate virium, diuersa contra singulas causas sumpsere certamina. Idcircò necessariũ est, donum spirituũ discernendorum à Domino petere, vt possimus, tã fraudes eorum quàm studia peruidentes aduersus disparem pugnam vnum Dominicæ crucis eleuare vexillum. Hoc munere Paulus accepto, docebat dicẽs: Non enim eius ignoramus astutias. Ad cuius exemplum etiam nos oportet ex his quæ passi sumus, mutuis nos inuicem instruere sermonibus.

Diuersa dæmonum nequitia. — *1. Cor. 12.* — *Matth. 12.* — *Crucis vexillum.* — *2. Cor. 2.*

Hostile illis cõtra omnes Christianos, maximè verò contra monachos & virgines Christi, odiũ est. Eorum semitis laqueos prætendunt, eorum mẽtes impiis atq; obscœnis cogitationibus nitũtur euertere: sed nihil vobis in hoc terroris incutiant. Fideliũ enim orationibus atque ieiuniis ad Dominũ, statim corruunt: nec tamẽ si paululùm cessauerint, prorsus plenam putetis esse victoriã. Solent etiã saucij grauiùs assurgere, & mutatã arte pugnãdi, cum in cogitatione nihil egerint, pauoribus terrent, assumentes nunc mulierũ, nunc bestiarum, nunc serpentiũ formas, necnon & ingentia quædã corpora, & vsque ad tectum domus porrectum caput, infinitas species & militũ cateruas. Quæ omnia [19] ad primum quodque crucis signum euanescunt. His quoque agnitis fallaciarum modis, incipiunt præsagire, & futurorum dierum euentus velle prædicere. Cumque & in his contempti fuerint, Ipsum iam suæ nequitiæ principem ac totius mali summitatem, ad subsidium sui certaminis vocant.

Peculiare dæmonũ odiũ cõtra monachos & virgines. — *Præstigia dæmonum ad crucis signum euanescunt.*

Cap. 16. Crebrò denique Antonius talem à se visum diabolum asserebat, qualem & beatus Iob, Domino reuelante, cognouerat. *Iob. 41.* Oculi eius ac si species luciferi, ex ore eius procedut lápades incésæ. Crines quoq; incendijs sparguntur, & ex naribus eius fumus egreditur, quasi fornacis æstuátis ardore carbonū. Anima eius vt pruna, flamma verò ex ore eius glomeratur. Cum huiusmodi terroribus visus est princeps dæmonū, inquit Antonius, & ingentia sæpè, vt dixi, promittens, impietatis suæ defurit linguá magniloquá: de quá Dominus triumphauit, ad Iob dicens: *Ibid.* Arbitratur enim ferrum vt paleas, æramētum vt lignū putridum, maria vt sertam, tartarum profundi tanquam captiuum æstimauit, abyssum vt deambulatorium. Per Prophetam quoque Increpat, dicens: *Exod. 15. Isaiæ 10.* Persequens comprehendam, & omnem orbem terrarum manu meâ vt nidum obtinebo, & vt oua derelicta auferam. Sic iniquus funereas euomens voces, benè viuentium aliquos frequenter illaqueat, sed nos nec eius pollicitationibus credere, nec minas formidare debemus: fallit enim frequēter, nihilque verum promittit. *Non dæmonis minæ timendæ, non pollicitationibus eius credendum.* Nā si non mendacia cuncta loqueretur, quomodo talia & tā infinita promittens, [40] hamo crucis vt draco aduncatus à Domino est, & capistro ligatus vt iumentum, & quasi mancipium fugitiuum vinctus circulo, & armillâ labia perforatus, nullū omnino fidelium deuorare permittitur? *Iob 40.* [41] Nunc miserabilis vt passer, ad ludum irretitus à Christo est, *Lucæ 10. Dæmon à Christo vt passer irretitus.* nunc comites suos quasi scorpiones & serpentes, calcaneo Christianorum substratos gemit. Ille qui vniuersa maria à se deleta plaudebat, ille qui orbem terrarū manu suâ teneri pollicebatur, ecce à vobis vincitur, ecce me aduersum se prohibere nō potest disputantem. Contemnéda est, filioli, penitùs cum inanibus verbis superba iactantia. fulgor ille, qui lucere se simulat, non veri splendor est luminis: sed, quibus arsurus est, indicat flammas. Nam dicto citiùs recedens, suarum secum refert simulacra pœnarum.

Solent etiam cum modulatione nonnunquā apparentes psallere, proh nefas! ad hæc & impuro ore sacra Scripturarum eloquia meditantur. Frequenter enim legentibus nobis, quasi Echo ad extrema verba respondent. Dormientes quoque excitant ad orandū, vt totius noctis somnum eripiant: plerusq; etiam, dum se in monachorum nobiliū habitu transferunt, monachos coercent, & pristina, quibus conscij sunt, peccata imputāt: sed spernendæ sunt eorum increpationes, & admonitiones ieiunandi, vigiliarum quoque fraudulenta suggestio. *Fallunt dæmones affinitate virtutū.* Ob id enim familiares nobis species assumūt, vt affinitate virtutū nocētes, faciliùs virus interserāt, & innocentes quosque per speciē honestatis elidant. Impossibile posteà dutumq; hoc studium prædicāt, vt dum onerosū esse videtur quod cœptum est, ex desperatione tædiū, & ex tędio succedat ignauia. Idcircò Propheta missus à Domino, luctuosa denuntiás, sublimi voce dicebat: *Habac. 2.* Væ qui potat proximū suū subuersione turbida. Huiusmodi enim exhortamēta, deprauatoria sunt itineris, quod ducit ad cælum. Idcircò cùm venisset Dominus ad terras, & vera de eo dæmones inuiti prædicarent (verè enim dicebāt: *Lucæ 4.* Tu es Christus Filius Dei viui) vociferātium ora claudebat, qui vinctas hominum linguas soluebat, ne cū præconio veri peruersitatis venena miscerent: *Nec vera dicenti dæmoni credendum.* & vt nos eius exēplo, etiamsi profutura suaderēt, in nullo his cōmodaremus assensum: quia profectò non congruit nos post libertatem à Domino concessam, & Scripturarū præcepta vitalia, à diabolo viuendi capere consilia, qui suum deserens ordinē, sactum Christi temerauit imperiū. Propterea etiam Dominus eum de Scripturis loquentem iubebat tacere, quia peccatori dicit Deus: *Psal. 49.* Quare tu enarras iustitias meas, & assumis testamētum meū per os tuū? Omnia dæmones simulant, colloquūtur sæpe cum fratribus, sæpè cū turbâ inconditos excitant sonitus, manus apprehendunt, sibilāt, insipienter cachinnant, vt vel in puncto peccati Christianū pectus introëāt. Cumque ab vniuersis fuerint repulsi, ad extremū debilitatem suam lamentatione testantur. Et Dominus quidē quasi Deus, & suæ conscius maiestatis, obmutescere his imperabat: nos autem vestigiis Sanctorum inhærentes, eandē gradiamur viam, qui memoratas subtiliùs fallacias peruidētes, canebant: *Psal. 38.* Cùm consisteret aduersum me peccator, obmutui, & humiliatus sū, & silui à bonis. Et iterùm: *Psal. 37.* Ego verò tanquam surdus non audiebam, & sicut mutus non aperiens os suū: & factus sum vt homo nō audiens. Christus silentiū vt Dominus imperauit, nos diabolo nihil credamus, & vincemus. Si orare compellunt, si ieiunia suadent, non ex eorum nos monitis, sed ex nostrâ consuetudine id agamus. Deniq; etiam si irruentes, mortem nobis intentare videantur, ridendi potiùs sunt quàm timendi: quia cùm sint debiles, minantur cuncta, nec faciunt. Equidem de istis iam transitoriè me dixisse memini, tamen eadem nunc explicanda sunt latiùs, quia non mediocrem affert repetitio cautelam.

[42] Aduenientè Domino destructus est inimicus, & omne penitus eius robur elanguit. *Diaboli vires aduentu Christi debilitatæ.* Propter quod pristinæ virtutis memor, quasi tyránus iam senescens, cùm ruisse se videat, in perniciem grassatur humanam: nec tamen potest firmum Deo pectus cogitationum & ceterarum fraudum arte peruertere. Nam luce clarius est, quoniam aduersarij nostri, cum non humanâ carne sint septi, vt causari valeant, idcirco nos à se non posse superari: [43] quia clauso ostio interiore, intrare non valeant. Et tenerà si fuissēt hoc fragili corpore colligati, obseruato introitu, iisdem negaretur accessus. Cùm autem (vt diximus) hoc impedimento sint liberi, & obstructa penetrent, atque in omni licenter volitent aëre, manifestum est, ob eneruationem eorum, permanere ecclesiæ corpus illęsū. Deniq; satellites impij cum principe suo diabolo, quem Saluator in Euangelio homicidam & patrem malitiæ ab initio fuisse firmat, *Ioan. 8.* nobis aduersum se dimicantibus fortiter, nullo modo cessissent, si potestas eorum non fuisset ablata. Nam si mentior, cur nobis satanas parcis, qui vbique discurris? Cur qui nullo clauderis loco, aduersum te benè viuentium & disputantium non potes labefactare constantiam?

Sed fortasse nos diligis, quos quotidie conaris obruere: aut credibile est te esse bonitatis magistrum, & fauere magis optimis, quam nocere? *Diabolo Christianismum, lædere repugnantes.* Et quid tam charū tibi esse potest, quàm lædere, maximè eos, qui tuis sceleribus viriliter repugnāt, secundùm quod scriptum est: *Eccle. 1.* Quia abominatio est pietas peccatori. Quis tam fecundū ad malitiam possidet pectus? quis tā meditatas implere conatur insidias? Scimus te impurissimum cadauer: scimus quia idcircò viuimus Christiani. & contra te nobis est secura congressio, quia infirmatus es à Domino. *Imbecillitas diaboli.* Ideò de tuis confoderis iaculis, quia

minatio

minationem tuam non sequitur effectus: quòd si fallimur, cur cum terrore simulato, cur magnitudine corporum nostram aggrederis fidem? Si voluntatem sequitur possibilitas, tantùm tibi velle sufficiat. Is enim potentiæ mos est, non extranea fallaciæ adiumenta conquirere, sed suâ virtute implere quod cupiat. At nunc 44 dum theatrali mutatione formarum, quasi rudem infantiam scenicâ niteris simulatione deludere, exhaustas vires manifestiùs probas. Num quidnam verus ille angelus contra Assyrios missus à Domino, aut populorum eguit societate, aut sonitus quæsiuit, aut plausus: & non potiùs tacitam exercens potestatem, centum octogintaquinque millia hostium, sermone velocius, iuxta iubentis Domini prostrauit imperium? Vos ergo cum fragiles sitis viribus, perpetuus vos consequitur interitus.

4. Reg. 19.

Cap. 17. *Iob. 1*

At dicet aliquis: Cur diabolus egrediens, beati Iob omnem in ruinam impulit domum? cur eius operibus penitus dissipatis, parietum quoque fundamenta subuertens, vnum numerosæ sobolis coaceruauit sepulchrum? cur ipsum ad extremum diri vulneris nouitate percussit? Qui hoc opponit, audiat è diuerso: non diabolum potuisse hoc, sed Dominum, à quo potestas aduersum nos dupliciter datur: vel ad gloriam, si probamur; vel ad pœnam, si delinquimus, quin potiùs ex hoc animaduertat, ne contra vnum quidem hominem diabolum quidquam potuisse, si non potestatem accepisset à Domino. Nullus enim, quod suæ ditionis est, ab alio deprecatur. Sed quid Iob memoro, quem nec expetitum potuit vincere; sed nec contra iumenta quidem eius, nec contra oues suas, sine concessu Dei proprium robur exercuit. Sic etiam in Euangelio scriptum est: Dæmones autem rogabant eum, dicẽtes Si eiicis nos hinc, mitte nos in gregem porcorum. Quomodo igitur, qui porcorum expetunt mortes, imaginem Dei hominem, & tam charum Conditori animal suo valebunt iure peruertere?

Ibid. 2. — *Tentatio vel ad gloriam, vel ad pœnam.* — *Matth. 8.*

45 Magna, dilectissimi, aduersum dæmones arma sunt, vita sincera, & intemerata ad Deum fides. Credite mihi experto: pertimescit satanas rectè viuentium vigilias, orationes, ieiunia, mãsuetudinem, voluntariam paupertatem, vanæ gloriæ contemptum, humilitatem, misericordiam, iræ dominatum, & præcipue purum cor erga Christi amorem. Nouit teterrimus coluber, ex præcepto Domini sub iustorum se iacere vestigiis, qui ait: Ecce dedi vobis potestatem calcare super serpentes & scorpiones, & super omnem virtutem inimici.

Quibus satanas superatur armis. — *Lucæ 10.*

Si autem & diuinationem se habere simulantes, venturos fratres nuntiauerint, & adfuerint quos venire prædixerant, ne sit fides est commodanda mendacibus: ob id enim præcessere venientes, vt credulitas sibi paretur ex nuntio, & postea aditus c... credulitate fallaciæ. Verum in hoc nullum Christianu debet esse miraculum, cùm non tantùm, qui leuitate naturæ per cuncta discurrunt, valeant peruenire gradientes, sed homines quoque equorum velocitate præuecti, nuntiant adfuturos. Non enim ea, quæ nondum fieri cœpta sunt, referunt, quia, Deus solus conscius est futurorum: sed quorum conspiciunt in actu initium, omnia sibi tanquam fures apud ignaros vend... nt notionem. Nam quantos nũc putatis, qui po... nt velocitate puerilium istum cœtum nostrosque contra se sermones, ante relatum alicuius hic positi, longè manentibus indicare? Hoc quod dico vobis, perspicuum fieri potest exemplis. Si quis à Thebaide aut alicuius regionis oppido cœperit proficisci, & hunc dæmones viderint in itinere ambulantem, perniciter memoratâ possunt prædicere venientem. 46 Ita & de Nili inundatione solemni, cùm multas in Æthiopiâ viderint pluuias, è quibus fluuius intumescens, vltra alueum effluere consueuit, præcurrentes ad Ægyptum, nuntiant amnis aduentum. Hoc autem & homines, si illis celeritatis esset tanta natura, facile nuntiarent. Vt enim speculator beati Dauid ad verticem loci celsioris adscendens, prior, quàm hi qui in terrâ erant, prospiciens venientes, non quædam incerta de futuris, sed de his, qui venire cœperant, nuntiabat: sic & dæmones curâ peruigili omnia considerantes, rapido cursu sibi inuicem nuntiant. Sed si fortè contigerit, vt Dei nutu ad finem cœpta non veniant: hoc est, si aut viator è mediâ regrediatur viâ, aut suspensæ nubibus aquæ ad altum cæli cardinem deferantur, tunc decipientium vnà cum credentibus error aperitur. Hæc gentilitatis fuere principia, his præsagatorum dolis apud delubra dæmonum quondam credebantur oracula: quæ aduentu Domini nostri Iesu Christi 47 indicto sibi silentio, obmotuerunt, suósque perdidere captiuos. Quis (rogo) aut medicum ex obseruatione morborum, cùm animæ æstuantis incendium de venarum pulsu, leui digitorum scrutatur attactu, diuinam arbitratur habere notitiam? Quis gubernatorem nauigationis suæ viam inter cæli sidera requirentem maiestatis honore veneratur? Quis agricolam de aridis æstatis feruoribus, aut de hyemali aquarum largitate vel frigore disputantem, non potius, experientiã laudat quam Dei consectat nomine?

Non magni facienda dæmonum nuntia. — *Dan. 13. Solus Deus futurorum conscius.* — *Pernicitate dæmones futura prædicunt.* — *2. Reg. 18.* — *Origo oraculorum dæmonum.*

Verùm, vt concedamus paulisper vera dæmones nuntiare, respondere mihi, quis fructus est nosse ventura? Numquid aut sciens hæc aliquando laudatus, aut nesciens punitus est? In hoc vnusquisque sibi præparat, seu tormenta, seu gloriam, si vel negligat Scripturarum mandata, vel faciat. Nullus ob id nostrùm hanc arripuit vitam, vt habeat præscientiam futurorum: sed vt præceptis Domini, amicus esse incipiat de seruo. Curandum est, non præscire quæ veniunt, sed implere quæ iussa sunt: nec institutionibus bonis hanc flagitare mercedem, cùm magis debeamus victoriam contra diabolum ab auxiliatore Domino postulare. Sed si fortè aliquis hoc libenter assumat, vt futura cognoscat, habeat purum cor, quia credo animam Deo seruientem, si in eâ perseuerauerit 48 integritate quâ nata est, plus scire posse quàm dæmones. Talis erat anima Elisæi, quæ aliis incognitas virtutes faciebat.

Cap. 18.

Nunc iam ceteras vobis dæmonum explicabo fallacias. Solent nocte venientes, angelos Dei se fingere, laudare studium, mirari perseuerantiam, futura præmia polliceri. Quos cùm videritis, tam vos quam domos vestras crucis armate signaculo, & confestim soluentur in nihilum: quia metuunt illud trophæum in quo Saluator aëreas expolians potestates, eas fecit ostẽtui. Solent etiam variis simulationibus membra torquere, & nostris procaciter offerre se visibus, vt mentem pauore, & corpus horrore concutiant.

Crucis signaculo dæmon fugatur.

curiant. Sed & in hoc fides Deo tuta fugat eos quasi infirma ludibria.

Discretio bonorum spirituum à malis.

Non est autē difficilis [49] bonorum spirituum malorúmque discretio, quæ sic Deo tribuente panditur: Sanctorum Angelorum amabilis & tranquillus aspectus est, quia non contendunt neque clamant, neque audiet aliquis vocem eorum: verùm tacite leniterque properantes, gaudium, exultationem, fiduciam pectoribus infundunt, siquidem cum illis est Dominus, qui est fons & origo lætitiæ. Tunc mens nostra nō turbida, sed lenis & placida Angelorum luce radiatur: tunc anima cælestium præmiorum auiditate flagrans, effracto (si posset) humani corporis domicilio, & membris exonerata mortalibus, cum his, quos videt abire, festinat ad cœlum. Horum tanta benignitas est, vt si quis pro conditione fragilitatis humanæ, miro fuerit eorum fulgore perterritus, omnem continuò ex corde auferant metum. Ita Gabriel cùm Zachariæ loqueretur in templo: & angeli cùm diuinū Virginis partum pastoribus nuntiarent, & qui Dominici corporis agebant excubias, securis videntium se mentibus ostendentes, ne metuerent, imperabant. Metus enim non tantum ex pauore animi, quantum ex magnarum rerum sæpè incutitur aspectu. Pessimorum verò vultus truces, sonitus horridi, sordidi cogitatus, plausus motusque indisciplinatorum adolescentum vel latronum: è quibus confestim timor animæ, sensibus torpor incurritur: odium Christianorum, monachorum mœror & tædium, suorum recordatio, metus mortis, cupido nequitiæ, lassitudo virtutis, cordis hebetatio. Si igitur post timorem horrore conceptum, successerit gaudium, & ad Deum fiducia atque ineffabilis charitas, venisse sciamus auxilium: quia securitas animæ, præsentis maiestatis indicium est. Sic namque & Abraham patriarcha videns Deū, gauisus est: & Ioannes cum Mariam superuenisse sentiret, quæ in sacri ventris hospitiu vniuersitatis gestabat parentem, exultauit necdum natus in gaudium. Si autem incussa formido permanserit, hostis est qui videtur: quoniam nec refouere nouit, vt Gabriel pauentem Virginem ne timeat, iubet: & sicuti pastores nuntio consolati sunt: quinimò pauorem duplicat, & vsque ad profundam impietatis foueam, vt sibi homines prosternantur, impellit. Exinde misera gentilitas, Dominicæ interdictionis ignata, falsò dæmones deos opinata est. Christianorum autem populos his fallaciis irretiri non passus est Dominus, qui diabolum in Euangelio audacter sibi principatum omnium præsumentem repulit, dicens: Vade retrò satana. Scriptum est enim: Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli seruies. Horum verborum etiam nobis licentia est tributa: quia idcircò locutus est talia, vt similitudo te[...]mentorum auctoris nostri frangeretur el[...]quiis.

Malorum vultus truces. — *Luce 1.* — *Matth. 28.* — *Securitas animæ est præsentis maiestatis indicium.* — *Ioan 8.* — *Luce 1.* — *Permanens formido hostis indicium.* — *Lucæ 1.* — *Ibid.* — *Math 4.* — *Deut 6. & 10.*

Cap. 19. *Bonæ vitæ cura magis habenda, quàm miraculorum.*

Illud quoque, mei charissimi, admoneo, vt vitæ magis sit vobis, quàm signorum sollicitudo. Nullus ex vobis hæc faciens, aut ipse superbiâ intumescat, aut despiciat eos qui facere non possunt. Conuersationem magis scrutamini singulorum: in hac vitâ & imitari vos quæ perfecta sunt conuenit, & implere quæ desunt. Nam signa facere non est nostræ paruitatis, sed Domini potestatis, qui ad discipulos gloriantes, in Euangelio ait: Ne gaudeatis quia dæmones vobis subiecti sunt, sed quòd nomina vestra scripta sunt in cælis. Nominum enim in libro vitæ conscriptio, testimonium est virtutis & meriti: expulsio autem satanæ, largitio Saluatoris est. Vnde his, qui non in vitæ laboribus, sed in prodigiis exultabunt, dicentibus: Nónne in nomine tuo dæmonia eiecimus, & in nomine tuo virtutes multas fecimus? respondebit Dominus: Amen dico vobis, non noui vos: discedite a me operarij iniquitatis. Non enim nouit Dominus vias impiorum. Hoc ergo magnopere postulemus, vt donum spirituum discernendorum mereamur accipere: quo, secundùm sententiam Scripturarum, omni spiritui non credamus.

Lucæ 10. — *Math. 7.* — *1. Ioan. 4.*

Cap. 20.

Volueram quidem iam finire sermonem, & silentio premere quæcumque meæ acciderant paruitati: sed ne putetis me frustrà commemorasse, quæ euenire non possent, idcircò (licet insipiens fiam, tamen Dominus, qui secretæ mentis est inspector, nouit non me causa iactantiæ, sed vestri gratiâ profectus hoc facere) pauca replicabo de plurimis. Quoties me nimis laudibus efferre conati sunt, cùm à me in nomine Domini [50] maledicta reciperent? quoties augmenta Nili fluminis futura dixerūt, cùm à me audirent? Et hoc ad vestram quid pertinet curam? quoties minitantes vt milites armati, scorpionibus, equis, beluis, & variis serpentibus circumdederunt me, & domum, in qua eram, repleuerunt, cum ego è contrà psallerem: Hi in curribus & hi in equis, nos autem in nomine Domini Dei nostri magnificabimur: & statim misericordiâ Christi fugabantur. Quodam autem tempore cum ingenti luce venientes, dixerunt: Venimus, Antoni, nostrum tibi præbere fulgorem. Et ego clausis oculis, quia lucem diaboli dedignabar aspicere, orabam, & dicto citius impiorum lumen extinguebatur. Post menses autem paucos, cùm coram me psallerent, & de Scripturis sibimet sermocinarentur, ego tamquam surdus non audiebam. [51] Commouerunt aliquando monasterium meum, & ego mente immobili Dominum deprecabar. Sæpe strepitus, sæpe saltationes, sæpè sibilos ingesserunt: & me psallente, sonus eorum in voces flebiles vertebatur.

S. Antonius vt à se dæmonum tentationes repulerit. — *Psal. 19.*

Creditisne, filioli, quod dicturus sum vobis? Vidi aliquando diabolum excelsum corpore, qui se Dei virtutem & prouidentiam ausus est dicere, & ait ad me: Quid vis, vt à me tibi donetur, Antoni? At ego [52] sputaculum maximum in os eius ingeminans, totum me in eum Christi nomine armatus, ingessi: & statim ille procerus aspectus inter medias manus exoleuit. Ieiunanti etiam mihi visus est vt monachus: & panes offerens, his sermonibus suadebat vt vescerer, & huic aliquid indulgerem corpusculo: Et tu, inquit, homo es, & humana fragilitate circumdaris: labor paululùm conquiescat, ne ægritudo subripiat. Ilicò luridam faciem serpentis agnoui: & cùm ad consueta Christi munimenta confugerem, tamquam per fenestram fumus laberetur, euanuit. Auri quoque decipulam mihi in deserto frequenter tetendit: quod ideo offerebat, vt aut visu irretiret me, aut tactu commacularet. Sæpè quoque me à dæmonibus non denego verberatum. Canebam autem sic: Nullus me separabit à Charitate Christi: ad cuius vocis auditum, in se inuicem desæuientes, non meo, sed Domini fugabantur imperio, qui ait: Vidi satanam quasi fulgur cadentem de cælo. Hæc ergo, filioli, Apostolici memor eloquij, in me transformaui, vt

Insputatus dæmon ad [...] mem[...] [...]sit. — *Antonius sæpè à dæmonibus verberatus.* — *Rom. 8.* — *Lucæ 10.*

propo

propositum vestrum nec dæmonum terror, nec aliqua lassitudo dissoluerer.

Sed quoniam ob vestram vtilitatem multa memorando, insipiens factus sum: & huius rei vobis impertiri cupio rationẽ, quam veram esse nullus ambigat audientium. Pulsauit aliquando dæmon monasterij ostium: egrediens, video hominem enormi sublimitate, porrectum caput vsque ad cælum. Cùm ab hoc, quisnam esset, inquirerem, ait: Ego sum satanas. Et ego: Quid, inquam, hic quæris? respondit: Cur mihi frustrà imputant monachi? cur mihi omnes Christianorum populi maledicunt? Et ego: Iuste faciunt: tuis enim frequenter molestantur insidiis. At ille ait: Nihil ego facio, sed ipsi se inuicem turbant. Nam ego miserabilis factus sum. Rogo: Nonne legisti: Quia defecerũt inimici frameæ in finem, & ciuitates eorum destruxisti? En nullum iam habeo locum, nullam possideo ciuitatem, iam mihi nulla sunt arma: per omnes nationes cunctasque prouincias Christi personat nomen: solitudines quoque monachorum stipantur choris. Ipsi se, quæso, tueantur, & me sine caussà non lacerent. Tunc ego Dei gratiam cum alacritate miratus, sic ad eum locutus sum: Non tuæ veritati, quæ nulla est, tam nouam & tam inauditam adscribo sentẽtiam. Nam cùm fallaciæ caput sis, hoc sine mẽdacio coactus es confiteri. Verè enim Iesus tuas funditus subruit vires, & honore nudatus angelico, volutaris in sordibus. Vix dum verba compleueram, & ille sublimis aspectu Saluatoris nominatione deiectus est.

Psal. 9. Potentiam Christi vel inuitus confitetur dæmon.

Ad Iesu nomen horrenda dæmon disparuit.

Quæ ergo iam, ô filioli, poterit residere cunctatio? quæ trepidatio manebit vlterius? Quis nos eorum turbo poterit conuellere? Securæ sint animæ singulorum: non sibi fingat vana cogitatio vana discrimina: non aliquis timeat à diabolo sublatum ad præcipitia se posse deferri. Pellatur omnis anxietas: Dominus enim, qui nostros prostrauit inimicos, manens, vt promisit, in nobis, à variis nos satanæ muniuit incursibus. En ipse diabolus, qui huiusmodi cum suis satellitibus exercet astutias, nihil se posse contra Christianos fatetur.

Ioan. 14.

Iam curæ Christianorum & monachorum sit, ne per eorum inertiam vires dæmonibus præbeantur. Nam quales nos & nostras repererint cogitationes, tales se nobis præstare consueuerunt. Et si quod in pectoribus malæ mẽtis & pauoris semen inuenerint, quasi latrones, qui deserta obtinent loca, acceptos cumulant timores, & crudelia imminentes, infelicem puniũt animam. Si autem alacres fuerimus in Domino, & futurorum bonorum cupido nos succenderit; si semper omnia manibus Dei committamus, nullus dæmonum ad expugnandum valebit accedere. magis enim, cùm munita in Christo corda conspexerũt, confusi reuertentur. Ita & Iob firmatum in Domino diabolus refugit: & infelicissimum Iudam expoliatum fide, vinculis captiuitatis innexuit. Vna est ergo ratio vincendi inimicum, lætitia spiritualis, & animæ Dominum semper cogitantis iugis recordatio: quæ dæmonum ludos quasi fumum expellens, persequetur aduersarios potius quam timebit. Non est enim nescius satanas ignium futurorum, & æstuantis gehennæ copiosa nouit incendia.

Anima [illegible] dæmones.

[illegible]

Sed vt mea iam claudatur oratio, illud in fine commemoro: Cùm aliqua se vobis obtulerit visio, audacter requirite, quis sit ille, & vnde venerit: ac sine morà, si sanctorum fuerit reuelatio, Angelica consolatione timor vertetur in gaudium. Si verò diaboli fuerit oblata tentatio, fidelis animæ percunctationibus euanescet: quia maximum est securitatis indicium, interrogare quisnam est & vnde. Sic & Naue filius auxiliatorem suum interrogando cognouit: nec Danielem percontantem latere potuit inimicus.

Iosue 5. *Dan. 10.*

Postquam Antonius dicendi finem fecit, lætantibus cunctis, in aliis virtutis cupido exardescebat, in aliis infirma refouebatur fides, ex aliorum mentibus falsæ opiniones pellebantur, ex aliorum sensibus inanium terrorum pellebatur accensio: simulque vniuersi, cùm iam dæmonum insidias contemnerent, mirabantur in Antonio tantam gratiam spirituum discernendorũ, quam Domino tribuente perceperat.

Erant igitur in monte [53] monasteria tamquã tabernacula, plena diuinis choris psallentium, legentium, orantium: tantúmque ieiunandi & vigiliarum ardorem cunctorum mentibus sermo eius afflauerat, vt futuræ spei auiditate, ad charitatem mutuam & misericordias indigentibus exhibendas iugi studio laborarent: qui infinitam regionem quamdam, & oppidum à mundanà cõuersatione seiunctum, plenum pietatis & iustitiæ videbantur incolere. Quis tantum monachorum agmen adspiciens, quis virilem illum concordiæ cœtum cernens, in quo nullus nocẽs, nulla detractio susurronis, sed multitudo abstinentium & certamen officiorum erat, non in hanc statim erumperet vocem? Quàm bonæ domus tuæ Iacob, tabernacula tua Israel tamquam nemora obumbrantia, tamquam paradisus super fluuios, tamquam tabernacula quæ fixa sunt à Domino, tamquam cedri circa aquas!

Cap. 21. *Encomium monasteriorum.* *Iob. 39.* *Virtutes discipulorum Antonij.* *Num. 24.*

Dum hæc ita geruntur, quibus in dies beatæ vitæ studium cresceret, Antonius mansionum in cælo positarum recordans, & præsentis vitæ despiciens inanitatem, quasi parua essent quæcumque iam gesserat, separatus à fratribus instituebatur. Cúmque eum siue cibum siue somnum indulgere corpusculo, aut alias naturæ necessitates, cogeret humana conditio; miro afficiebatur pudore, quòd tantam animæ libertatem modici carnis termini coërcerent. Nam frequenter cum fratribus sedens, à cibo qui fuerat appositus, memorià escæ spiritualis abstrahebatur. Edebat tamen, vtpote homo, sæpè solus, sæpè cum fratribus. Et cùm hæc mira (vt prædixi) ageret, cũ confusione animæ adhibendà magnopere corpori diligentià persuadebat, dicẽs, nec corpus esse penitus enecãdum, ne operatio contra voluntatem Creatoris dissolueretur: & ob id omne studium animæ conferendum, ne vitiis superata corporeis, ad æternas inferni tenebras truderetur; quinimò indultum sibi in carne imperium vindicans, domicilium suum, vt Apostolus Paulus, ad tertium cælum subleuaret. Asserebátque hoc à Saluatore præceptum, in quo ait: Nolite solliciti esse animæ vestræ quid manducetis aut quid bibatis, nec corpori quid vestiamini, quia hæc gentes quærunt: vester autem Pater nouit quòd indigetis his omnibus. Quærite ergo primùm regnum Dei & iustitiam eius, & hæc omnia adiicientur vobis.

Cap. 22. *S. Antonius viuit separatim.* *Cum pudore corporis necessitatibus seruit.* *2. Cor. 12.* *Matth. 6.*

His rebus transactis, [54] cùm persecutio impiissima Maximiani furore vesano vastaret Ecclesiã, sanctis quoque martyribus Alexandriam perductis,

Cap. 23. *Persecutio Maximiani.*

perductis, relicto & ipse monasterio secutus est futuras Christi victimas, dicens: Pergamus ad gloriosos fratrum triumphos, vt aut ipsi congrediamur, aut spectemus alios præliantes. Et amore quidem iam martyr erat, sed cùm tradere se vltrò non valeret, & sociari confessoribus in metallis vel in carceribus cōstitutis, magnâ cum libertate & curâ ingrediens ad iudicem, exhortabatur, ne terror impiorum subacti, Dominū negarent. Iamque sententiâ coronatos exultans, quasi ipse vicisset, vsque ad locum felicis sanguinis prosequebatur. Quamobrem motus iudex, ob Antonij sociorúmque eius constantiam, præcepit nullum penitùs monachorum aut obseruare iudicium, aut in ciuitate versari. Et ceteris quidem omnibus in illâ die placuit abscondi: Antonius autem impauidus, neglecto persecutoris imperio, [51] lauit ependyten suum. Et aliâ die stans in quodam eminenti loco, [56] candente præcinctus veste, procedentem iudicem suo prouocabat adspectu, flagrans cupiditate martyrij: ostendebàtque nobis, contemptorem pœnarum & mortis in Christianis animum perseuerare debere, intantùm, vt contristaretur, quia volenti pati pro Dei nomine, martyrium non dabatur. Sed Dominus qui suo gregi parcebat, magistrum seruauit Antonium: vt institutum (sicuti factum est) monachorū non solùm oratione eius, sed & conspectibus firmaretur. Numquam tamen à sanctorum confessorum vestigiis separatus est, quin anxiâ circa eos curâ & charitatis vinculis colligatus, magis carcerem patiebatur exclusus. Postquam autem persecutionis turbo defluxerat, & beato [17] episcopo Petro iam ob martyrij gloriam coronato, ad pristinum monasterium regressus, quotidianum fidei ac cōscientiæ martyrium merebatur, [18] actionibus se ieiuniis vigiliisque conficiens: vestimento cilicino intrinsecus, desuper pellicio vtebatur, numquam corpus lauans, numquam pedibus sordes abluēs, nisi cùm per aquas transire necessitas compulisset. Nullus denique Antonij corpus nudum, antequàm moreretur, vmquam vidit.

Desiderio martyrii martyres confirmat.

Flagrat cupiditate martyrij.

Ieiunia, vigiliæ, & vestes Antonij cilicinum & pelles.

Cap 24.

Quodam autem tempore, cùm ab omnium se amouisset oculis, & clauso monasterio neminem omnino susciperet, [59] Martinianus militum præpositus, cuius filia immundi spiritus infestationibus quatiebatur, pulsans ostium obsecrabat, vt suo pignori subueniret, & exiens, Deum pro filiâ precaretur. Tum ille aperire quidem minime voluit: prospiciens verò desuper ait: O humo, quid meum poscis auxilium? mortalis & ego sum, & tuæ socius fragilitatis: si autem credis in Christum, cui deseruio, vade & secundùm fidem tuam ora Deum, & sanabitur filia tua. Confestim ille credens abiit: & inuocato Iesu, filiam reduxit incolumen. Multa & alia mirabilia per illum Dominus operatus est, & meritò: qui enim promisit in Euangelio, Petite, & dabitur vobis, inuento qui eius gratiam mereretur accipere, suam potentiam non negauit. Nam plures vexatorum ante monasterium eius, clauso introitu, dormientes, fidelibus per eum ad Christum precibus curabantur. Hæc illi multitudo venientium, desideratam solitudinem auferens, tædio fuit.

Martinianus militum præpositus

Dæmoniaca sanatur Iesu nomine inuocato.

Matth. 7.

Metuens itaque ne signorum copiosa concessio aut suos animos extolleret, aut alios plus de se, quam videbant in ipso, cogeret æstimare, ad superiorem Thebaidem pergere cogitauit, vbi nullus eum agnosceret. Et à fratribus acceptis panibus, sedebat super fluminis ripam, transitum nauis obseruans. Illo talia cogitante, vox ad eū desuper facta est, dicens: Antoni, quò pergis, quare? At ille intrepidè, quasi consuetam vocem loquentis agnosceret, respondit: Quoniam non sinunt me quiescere populi, idcircò ad superiorem Thebaidem ire optimum duxi, præcipuè, quia ea exigo, quæ virtutem meæ pusillanimitatis excedunt. Et vox ad illum ait: Si ad Thebaidem vadas, & [60] ad pastoralia (vt cogitas) pergas, maiorem ac duplicem sustinebis laborem. Si autem verè quiescere cupis, vade nunc ad interius desertum. Cúmque Antonius diceret, Quis mihi locum auium poterit ostendere? ignarus enim sum locorum: confestim ei qui loquebatur, Saracenos indicauit, qui mercandi gratiâ ad Ægyptum venire consueuerant. His appropinquans Antonius, rogauit vt se pariter abducerent in desertum. Nullus obnisus est, sed tamquam à Deo missum comitem suscipientes, amplexi sunt eius societatem.

Metu gloriæ & honoris fugâ adornat.

Diuinitus ad interius desertū mittitur.

Tribus autem diebus & noctibus itinere confecto, [61] inuenit montem valdè excelsum, ad cuius radices fons aquæ dulcis labebatur, & campus haud magnus totum ambiens montem, qui palmis perpaucis, & his neglectis, consitus erat. Hunc antonius locum, quasi à Deo sibi offerretur, amplexus est. Is enim erat, quem sibi ad fluminis ripam sedenti, qui loquebatur, ostenderat. Et primò quidem accipiens à comitibus panes, solus remansit in monte, nullo alio eum eodem conuersante. Quasi propriam enim domum agnoscens, habebat locum illum. Saraceni quoque videntes eius fiduciam, optato per eum transitu, panes eidem cum lætitiam deferebant: necnon palmarum, licet mediocri, attamen aliquanto solatio refouebatur.

Antonius ad montem secundum se recipit.

Exinde cùm fratres agnito loco, tamquam ad patrem filij, solicitè alimenta transmitterent: videns Antonius, quòd ob suum refrigerium multis onerosus labor indiceretur: & parcens etiam in hoc monachis, rogauit vnum de aduenientibus, [62] vt sarculum sibi bis acutum cum frumento deferret. Quibus allatis, circumiens mōtem haud grandem, culturæ aptum reperit locum, ad quem deriuata aqua desuper potarat influere: ibique seminauit: atque exinde annuum sibi panem laborans, gaudebat, quòd sine cuiusquam molestiâ ex propriis manibus viueret in deserto. Sed cùm rursus etiam illuc quidam venire cœpissent, misertus est lassitudini eorum, & olus in paruo terræ cespite coluit, vt post asperum iter aliquo venientes solatio refouerentur. Hoc fratrum refrigerium & paruulam messem bestiæ propter aquas illuc conuenientes, depastæ sunt: è quibus vnam apprehendens dixit omnibus: Cur me læditis, nihil à me læsæ: abite, & in nomine Domini ne huc appropietis vlteriùs. Quis nón credat, post hanc denunciationem quasi timentes, numquam illuc bestias appropinquasse? Sic Antonio impenetrabilia montium & deserti interiora captanti, orationibus etiam dedito, introeuntes fratres magnis vix precibus extorserunt, vt oliuas & legumen & oleū, quod post menses aliquot ministrabant, dignaretur accipere, & senili modicum laxaret ætati.

Cap. 25.

Antonius victum sibi manibus parat.

Prò nefas! quantas ibi conuersans expertus est luctas? verè, secundum quod scriptum est, non illi aduersus carnem & sanguinem fuisse coadu-

Ephes. 6.

colluctationem, sed aduersus principatus & potestates, ab his, qui ad eum ingrediebantur, agnouimus. Illi enim tumultus & voces populi, armorumque sonitus, prorsus plenum montē dæmonum multitudine se vidisse referebant: ipsum etiam quasi contra inimicos palàm resistentem

Oratione satanæ exercitum prosternit.

& fortiter colluctantem. Qui tamen & aduenientes suo refouebat hortatu, & flexis genibus, armis quoque orationum omnem satanæ prosternebat exercitum. Admiratione plane dignū est, in tam immani solitudine, vnum hominem nec dæmonum quotidianas expauisse congressiones, nec tantarum bestiarum, quadrupedum siue reptilium, diuersæ cessisse feritati. Iuste Dauid cecinit: Qui confidunt in Domino, sicut mons Sion non commouebitur in æternum. Immobilem & tranquillam retinens animi firmitatem, & dæmones fugabat, & feras (sicut scriptum est) secum pacificabat. Sed & diabolus, vt suprà dictus Propheta ait, obseruans eum, frendebat dentibus suis & ille Saluatoris & auxilio, ab vniuersis tutus perseuerabat insidiis. Quadam ergo nocte cùm peruigil Antonius obsecraret Dominum, tantos in monasterium eius bestiarum greges coaceruauit, vt omnes eremi [63] beluas circum se adspiceret. Quæ cùm rictu oris morsum corpori minitarentur, intellexit hostis astutias, dixitque: Si à Domino in me vobis est tributa licentia, deuorate concessum: si autem dæmonum huc venistis impulsu, quantocyùs abite, quia Christi famulus sum. Ita factum est, & cum iubentis voce omnis bestiarum multitudo, quasi maiestatis verbere cæderetur, aufugit.

Psal. 124. *Iob. 5.* *Psal. 36.*

Dæmonum impulsu à bestiis impetitur.

Cap. 16.

Semper munusculis suis benefactoribus rependit.

Non multi post hæc fluxerant dies, & alia oritur cum eodem hoste certatio. Operante illo (nam semper, vt venientibus pro his quæ sibi detulerant, aliquod munusculum rependeret, laborabat) traxit quidam sportellæ, quam texebat, [64] tricinam sine funiculum. Ad cuius motum exurgens, vidit bestiam pubetenus humanam faciem præferentem, quæ exinde in asinum finiebatur. Post cuius adspectum, vexillum crucis in fronte suà pingens, hoc tantùm ait: Christi seruus sum, si ad me missa es, non fugio. Nullum in medio spatium, & statim informe prodigium dicto ocyùs cum satellitum turbà fugit, & in medio cursu ruens extinctum est. Ista autem explosi mors atque enecati prodigij, dæmonum erat communis interitus: qui omni studio laborantes, Antonium à deserto deducere non valuerunt. Mirandis plus miranda succedunt.

Contra monstrosam bestiam cruce frontem signat.

Cap. 17.

Fratres, orationum precibus, pascit.

Non grande post ista tempus excesserat, & tantarum victoriarum homo fratrum precibus vincitur. A monachis enim rogatus, vt eos dignaretur inuisere, vnà cum his profectus est, impositis camelo aquà & panibus: quia nusquam, præter monasterij locum ex quo hauserant, potabilis aqua per arentem viam reperiebatur. Verùm medio itinere bibendi subsidia defecerunt. Ardor nimius, æstus intolerabilis, mortem cuncta minitantur. Circumeunt, & quærunt saltem collectam pluuiis lacunam: nihil prorsus remedij, nihil occurrit penitùs ad salutem. Camelus quasi periturus & ipse æstuans dimittitur, æstuantis pectus exuritur, & sitis desperatione feruescit. Mouit senem fratrum secum commune discrimen, & vehementissimè contristatus ingemuit. Dehinc ad solita precum auxilia confugiens, paululùm ab eis secessit: ibique genibus fixis, supplices manus tetendit ad Dominum. Nec mora & ad primas rogantis lacrymas, in orationis loco fons ebulliens erupit, ibique extincta sitis, & arentia membra refecta sunt, & plenis vtribus iuuentum potant camelum. Ita enim casu euenerat, vt camelus errans per eremum, dum funiculum trahit, in quodam lapide eiusdem alligatione funiculi teneretur. Tandē confecto itinere ad monachos, qui inuitauerant, peruenit. Tunc vero quasi patri omnes obuiam occurrerunt, & honorifico salutatu in oscula eius & amplexus certatim ruunt. Proposito feruenti gaudet Antonius: & lætantibus de aduentu suo cunctis, [65] quasi xenia de monte portans, spiritualia impartitur alimenta. Laudat veterum studia, hortator nouorum. Sororem quoque iam vetulam virginem videns, & aliarum puellarum magistram, mirà exultatione sustollitur. Exinde, quasi diu abesset ab eremo, rursum festinauit ad montem.

Fons erumpit ad eius preces.

Soror Antonij, puellarum magistra.

Cap. 18.

Plurimis iam ad illum venientibus, cùm etiam vexati à dæmonibus, malo necessitatis coacti, auderent deserta penetrare: quos ille consolans, & monachis in commune præcipiens, aiebat: Credire in Iesum fideliter: mentem à malis cogitationibus, carnem ab immonditiis seruate puram, & iuxta eloquia diuina, ne seducamini in saturitate ventris: odite vanam gloriam, orate sæpissimè, psallite vespere, & mane, & meridie, mandata Scripturarum reuoluite. Recordamini gestorum, quæ sancti quoque fecerunt, vt exempli memoria animam incitet ad virtutem, refrænet à vitiis. Suadebat etiam iugi meditatione retinendum Apostoli sermonem, quo ait: Sol non occidat super iracundiam vestram. Non tantùm autem super iracundiam solem occidere non debere interpretabatur, sed & super omnia delicta hominum: ne peccatorum vmquam nostrorum aut in nocte luna, aut in die sol, testes abscederent. Illius quoque admonebat præcepti memores esse, quod dicit de his: Diiudicate vosmetipsus, & probate: vt rationem diei noctisque facientes, si in se delictum deprehendissent, peccare desisterent: sin autem nullus error decepisset, perseuerantes instarent potiùs incepto, quàm arrogantià tumidi aut alios contemnerent, aut sibi iustitiam vendicarent, iuxta supradicti Doctoris eloquium dicentis: Nolite iudicare ante tempus: magis debere eos Christi, cui soli occulta patent, reseruare iudicio. Multas esse (vt scriptum est) vias, quæ videntur hominibus iustæ, sed fines earum ad profundum respicere inferni: sæpè nostra non posse nos intelligere peccata, sæpe falli in ratione gestorum: aliud esse Dei cuncta cernentis iudicium, qui non ex superficie corporum, sed ex mentium iudicat arcanis. Æquum autem esse nos nobis compati, & inuicem onera nostra portare: vt concesso examine Saluatori, proprias conscientias nosmetipsos iudicantes intueremur.

Prou. 14. *Sanctorum memoria est ad virtutem incitamentū.* *Ephes. 4.* *2. Cor. 13.* *Examen actorum die ac nocte.* *1. Cor. 4.* *Rom. 2.* *Prou. 14. & 16.* *Fugiendum temerarium iudicium.* *Gal. 6.*

Necnon dicebat, magnam esse ad virtutem viam, si singuli vel obseruarent quod gererent, vel vniuersas mentium cogitationes fratribus referrent. Non enim posse aliquem peccare, cùm relaturus esset ad alium quæcumque peccasset; & subire pudorem, in publicum turpia proferendi. Denique nullum peccantem, coram alio audere peccare: etiamsi peccet, tamen testem vitare peccati, mentiri magis & negare, & vetus delictum nouo inficiandi augere delicto. Igitur quasi sub oculis, aiebat, nostris, & cogitatu confundi

fundimur & actu, si omnia referenda faciamus: multò autem magis, si peccata nostra fideliter describentes digeramus in ordinem. Tunc verò annotatio delictorum fratrum videbitur oculis. [66] Si timebimus peccati ceras conscias, ipsi nos arguent apices, & quomodo meretricibus membra miscentes, confunduntur ad præsentiam ceterorum, ita & nos erubescemus ad litteras, si hæc agamus. Hanc virtutis gradiamur viam, & corpora mentibus subiugantes, perniciosas diaboli conteramus insidias. Talibus sermonibus hortamentisque & venientes ad se monachos incitabat ad studium, & patientibus condolebat, pluresque eorum Dominus per Antonium liberauit. Numquam tamen aut de incolumitate curatorum est inflatus ad gloriam, aut contristatus de obsessis adhuc corporibus murmurauit: magis autem eodem semper animo & vultu manens, gratias Deo referebat: suadens occupatis, vt correptionem qua vexabantur, patientiùs ferrent. Non enim Antonij aut cuiusquam hominum omnino hanc esse medicinam, sed Dei solius: qui & quibus vellet, & quo vellet tempore daret sanitatem. ita consolatione suâ & vexatos æquanimiter ferre tentationem, & iam liberatos, non sibi, sed Deo gratias referre docebat.

Delicta libello notanda.

Antonius eadem semper vultu & animo.

Cap. 29. *Fronto dæmoniacus liberatur.*

Fronto autem quidam, vir ex Palæstinis, qui infestissimo dæmonio vexabatur, (nam & linguam eius laniabat dentibus, & oculorum nitebatur lumen extinguere) perrexit ad montem, rogabátque beatum senem vt pro se Dominum rogaret. orauit Antonius, dixítque ad eum: Vade, & curaberis. Illi incredulo sibi, & violenter ibidem contra præceptum remoranti, eadem geminabat Antonius, dicens: Hic curari non poteris: egredere, & calcatâ Ægypto statim te misericordia Christi consequetur. Tandem credidit, & profectus est: ac visâ Ægypto, secundùm professionem senis, quam ei Dominus oranti reuelauerat, infestatio cessauit inimici.

Cap. 30.

Virgo verò quædam, quæ de [67] Busiris Tripolitanæ regionis ciuitate ibidem erat, inauditis ac flebilibus morbis laborabat. Etenim narium purgamenta, oculorum lacrymæ, aurium putridus humor in terram cadens confestim in vermes vertebantur. Augebat calamitatem corpus paralysi dissolutum, oculus quoque peruersos contra naturam habens. Hanc parentes eius deferentes, cùm ad Antonium monachos ire didicissent: credentes in Domino, qui pertinacem sanguinis fluxum in Euangelio tactu fimbriæ stare præceperat, rogauerunt, vt miserabilem filiæ comitatum susciperent. Illis renuentibus eam vsque ad Antonium perducere, remásere parentes eius foris cum filia debili apud beatum confessorem & monachum [68] Paphnutium, qui effossis pro Christo oculis sub Maximiano persecutore, tali [69] dehonestamento corporis plurimùm gloriabatur. Peruenerunt igitur ad Antonium monachi, cúmque de morbo puellæ referre disponerent, relationem eorum senis sermo præuenit: & omnem debilitatis & itineris vsque ad sanctum Paphnutium causam, quasi ipse interfuisset, exposuit. Rogantibus autem eum monachis, vt parentibus cum filiâ permitteretur ingressus, non concessit, sed ait: Ite, & inuenietis puellam, si non est mortua, curatam. Et adiecit: Nullus debet ad meam humilitatem venire, quia largitio curationum non est humanæ miseriæ, sed Iesu Christi misericordiæ, qui vbique in se credentibus præstare consueuit auxilium. Quámobrem & illa, pro qua petitis suis precibus liberata est: & cùm ad Dominum orarem ego, mihi præscientia sanitatis eius indulta est. Dixit, & verba eius puellæ incolumitas secuta est. Nam exeuntes foras ad beatum Paphnutium, & filiam sospitem, & parentes lætos repererunt.

Matth. 9.

Paphnutius monachus & confessor.

Virgo Tripolitana à variis morbis liberatur.

Cap. 31. *Narrat Antonius absentia.*

Non multos autem post ista dies, cùm duobus fratribus euntibus ad Antonium aqua in itinere defecisset, & vno siti mortuo, alter iaceret in terrâ mortem exspectans: Antonius sedens in monte, celeriter ad se duos monachos vocauit, qui fortè ibidem sunt reperti: & festinatò præcepit, vt lagenam aquæ assumentes, inuaderent iter, quod ducit ad Ægyptum, dixítque: Vnus è fratribus huc aduenientibus modò migrauit ad Dominum, alter, si non succurreritis, addetur: hoc enim mihi nunc oranti reuelatum est. Sic ait, & iuxta præceptum eius monachi festinantes, extinctum corpus inueniunt, terráque id operientes, alterum refocillatum suo iunxerunt comitatui, erat autem spatium itineris vnius diei. Fortasse aliquis quærat: cur non antequam moreretur, Antonius dixerit? incongruo prorsus Christianis argumento: quia non Antonij, sed Dei iudicium fuit, qui & de recedente, quam voluit, sententiam tulit, & de sitiente reuelare dignatus est. Hoc tantùm in Antonio mirabile est, quòd in monte remotissimo sedens, corde peruigili cuncta procul posita, Domino indicante cognosceret.

Cap 32. *Videt Ammonis animam in cælum vehi.*

Alio rursus in tempore cùm sederet in monte, & oculos subitò tetendisset in cælum, vidit nescio quam animam, lætantibus in eius occursum Angelis, ad cælum pergere. Cuius spectaculi nouitate stupefactus, beatum dixit sanctorum chorum: orauítque vt sibi rei præsentis agnitio panderetur. Et statim vox ad eum facta est, inquiens istam esse [70] Ammonis monachi animam, qui Nitriæ morabatur. Erat autem Ammon vir grandæuus, qui perseueranter à pueritiâ vsque ad senectutem in sanctitate vixerat. [71] Itinere quoque dierû tredecim, à Nitriâ, locus in quo sedebat Antonius, diuidebatur. Videntes autem eum monachi admirantem, qui venerant; deprecati sunt, vt causam hilaritatis ediceret. Quibus ait, modò Ammonem quieuisse: quem propter frequentem eius ad Antonium commeatum, & propter celebritatem indultorum ei à Domino signorum optimè nouerant.

Ruffin. lib. 2. c. 28. Pallad. c. 7. & 8.

Ammonis morte prædicit.

De quibus etiam hoc vnum dicendum est: Necesse ei fuit aliquando [72] flumen nomine Lycum subitis aquis inundatum transuadare; rogauitque Theodorum, qui cum ipso erat, vt paululùm à suo separaretur adspectu, ne nuditatem corporis inuicem vterque conspicerent. Recessit Theodorus: nihilominus ille seipsum cum nudare vellet, erubuit. Cogitantem autem eum in alteram ripam virtus diuina transposuit. Rursúsque Theodorus, vir & ipse Deo deuotus, transiens ad senem mirari cœpit, quòd tam velociter fluuium transuadasset. Cumque nihil humoris in pedibus, nulla in vestibus eius aquæ signa conspiceret, rogauit eum, vt tam incredibilem translationem quasi filio pater exponeret. Nolente illo dicere quæ acciderant, amplexus est pedes eius, iurauítque non se dimissurum, priusquam sibi id, quod celabat, referret. Videns ergo

Ruffin. & Pallad. supra.

Amor pudicitiæ & miraculo prematur.

Ammon vltra Lycum sicco vestigio diuinitus transponitur.

ergo senex contentiose vincere volentē fratrem, exegit vicissim ab eo, vt nulli hoc ante suam mortem indicaret: atque ita confessus est se subitò in alteram ripam fuisse transpositum, neque omnino vndis impressisse vestigia: Dominici corporis hoc tantummodò priuilegium asserens, & eorum

Matth. 14.

quibus ipse, vt apostolo Petro, donauerit, vt aquarum leuitati humanum corpus insisteret. Hæc autem Theodorus promisso tempore non dixit, post eius mortem retulit.

Monachi verò, quibus dixerat Antonius de morte Ammonis, notauerunt diem: & venientibus de Nitriâ fratribus post dies triginta, sciscitantes, repererunt illo die illáque hora dormisse Ammonem, quâ animam eius ferri senex viderat: vtriq; igitur puritatem mentis in Antonio mirati sunt, quomodo rei tam lōgè gestæ statim ad eum fuisset perlata cognitio.

Cap. 33. *Polycratia virgo Antonio orante curatur.*

Archelaus quoque Comes, cùm eum inuenisset [73] in exteriori monte, rogauit vt oraret pro [74] Polycratiâ, [75] quæ in Laodiceâ erat, admirabili & Christo deditâ virgine. Patiebatur enim pessimos stomachi & lateris dolores, quos ieiuniis nimiis vigiliisque contraxerat, & erat penitùs toto debilis corpore. Orauítq; Antonius & diem, quo oratio fuerat facta, annotauit Archelaus. Redit Laodiceam, & inuenit virginem incolumem. Percontatus diem sanitatis, repetit tempus medelæ cum annotatione congruere. Et omnes admirati sunt, agnoscentes eo tempore illam à Domino fuisse à doloribus liberatam, quo orans Antonius pro ipsâ bonitatem Saluatoris inuocauerat.

Cap. 34.

Sæpè etiam ad se venientium turbarum, antè dies & menses, & causas prædixit & tempora. Nā quosdam videndi eum tantùm desiderium, alios imbecillitas, nōnullos obsessa à dæmonibus corpora pertrahebant: nemo tamen vnquam vexationem aut detrimentum laboriosi itineris conquestus est: regrediebantur omnes spiritali cibo pleni. At ille præcipiebat, non suæ laudi hanc admirationem ab eis applicari debere: sed Domini, qui sui notionē hominibus pro capacitate mortalitatis indulserit.

Omnes ab Antonio læti regrediuntur.

Cap. 35.

Quodam autem tempore cùm exisset ad exteriora monasteria, & rogatus esset à fratribus, vt in naui quadam cum monachis proficiscentibus oraret: ascendit, & solus ex omnibus odorem sensit teterrimum. Asserebant cuncti, piscium salsorum & [76] tarichorum in naui positorum hunc esse putorem. At ille alterius rei fœtorem se sentire affirmauit. Adhuc loquente illo, adolescens quidam possessus à dæmone, qui procidens iuxta carinam se nauis absconderat, repentè exclamauit. Quo statim per Antonium in nomine Domini nostri Iesu Christi curato, intellexere vniuersi, diaboli illum fuisse putorem.

Dæmonis fœtorem solus sensit Antonius.

Cap. 36.

Alius quoque ad eum vir, inter suos nobilis, dæmoniosus adducitur, tantâ oppressus insaniâ, vt non sciret se esse apud Antonium, necnon & corporis sui superflua comederet. Quamobrē rogatus senex ab his, qui eū adduxerant, vt pro illo Dominū oraret, intantùm iuuenis miseriæ cōdoluit, vt totâ nocte peruigilans cū eo, aduersus patientis insaniam laboraret. Sed cùm iam lucesceret, & obsessus, impetu in Antonium facto, vehementer eum impulisset; irasci cœperunt, qui eum adduxerāt, cur seni fecisset iniuriam. Quibus Antonius ait: Nolite alienam culpam iuueni misero adscribere: furor iste obsidentis est, non obsessi. Idcircò autem in hanc proruit dolens hostis audaciam, quia Dominus ad aridam regionem ire eum iussit, & expulsi satanæ indicium, iste aduersum me impetus fuit. Nulla post verba mora: adolescens recepto sensu, & gratias agens Deo, & locum vbi esset, agnouit, & toto Antonium complexans deosculatus est affectu.

Liberatur obsessus.

Cap. 37.

Innumera & alia istiusmodi signa sunt, quæ monachorum concordi sæpè relatione cognouimus. Verùm non tantùm his adhibendus est stupor: quia multò plus, quæ sequuntur, cōditionem nostræ fragilitatis excedunt. [77] Horâ circiter nonâ, cùm ante cibum orare cœpisset, raptu se sensit in spiritu, & ab angelis in sublime deferri: prohibentibus transitum aëris dæmonibus, cœperunt angeli contradicentes requirere, quæ esset causa retinendi, nullis existentibus in Antonio criminibus. Illis verò ab exordio natiuitatis replicare peccata nitentibus, calumniosa angeli ora clauserunt, dicentes, non debere eos à natiuitate eius delicta narrare, quæ iam Christi essent bonitate sopita: si qua autem scirent ex eo tēpore, [78] quo factus esset monachus, & Deo se consecrasset, licere proferri. Accusabant dæmones multa procaciter mentientes: & cùm deessent probamēta fallacibus, liber Antonio cōscensus aperitur. Et statim rediens in se, in eo loco, in quo stare cœperat, hoc se rursum vidit esse quod fuerat. Tunc verò oblitus escæ, ex illâ horâ noctem gemitu ac lamentatione transegit, reputans secum humanorū hostium multitudinem, & colluctationem tanti exercitus, & laboriosum per aërem iter ad cælū, & hoc Apostoli dictum, quo ait: Non est nobis colluctatio aduersus carnem & sanguinem, sed aduersus principem potestatis huius aëris. qui sciens aereas potestates ob id semper tentare, luctari & contendere, ne nobis liber transitus esset ad cælū, hortabatur monens: Assumite arma Dei, vt possitis resistere in die malâ: vt nihil mali habens quod de vobis dicere possit inimicus, confundatur. Nos autem Apostolici sermonis recordemur, dicentis: Siue in corpore, siue extra corpus, nescio: Deus scit. Et Paulus quidem vsque ad tertium cælum raptus est, ibique auditis verbis ineffabilibus, descendit: Antonius autem vsq; ad aëreū sublatus, post colluctationē liber apparuit.

Raptus in sublime ab angelis, frustra à dæmonibus retentatur.

Accusatus procaciter à dæmonibus.

Ephes. 6.

Ibid.

Tit. 2.

2. Cor. 12.

Cap. 38. *Antonius Θεοδίδακτος.*

Habebat etiam istiusmodi donum. Si cuius rei sedens in monte ignarus fuisset, & eius secum inquireret notionem, oranti ei à Domino reuelabatur: & erat, secundùm quod scriptum est, à Deo doctus. Denique cùm à fratribus haberetur iste tractatus, & ab eo sedulè sciscitarentur, quemadmodū se post corporis sarcinā anima gereret, quíve ei locus post exitū concederetur: proxima nocte vox desuper nomen eius inclamitans, ait: Antoni exurge, exi & vide. Qui exurgēs, egressus est: sciebat enim quibus respondere deberet. Et eleuatis ad cælum oculis, [79] vidit quemdam longum atque terribilem, caput vsque ad nubes attollentem: [80] vidit etiam pennatos quosdam se eleuare cupientes ad cælum, atque illum extensis manibus prohibere transgressum: è quibus alios apprehensos elidebat ad terram, alios frustrà retinere contendens, dolebat super se ad cælestia transuolare: & maximum gaudium mixtum mœrore victi victoresque tribuebant. Statimque ad eum vox facta est, dicens: Animaduerte quod vides. Et tunc cœpit illuminato corde intelligere, animarum esse conscensum, & diabolum prohibentem: qui & sibi retineret obnoxios, & in sanctorum, quos decipere non poterat, cru-

Ioan. 6. Isa. 54.

Visio S. Antonij de animarum post exitū statu.

Pasch c. 19. num 4. Pall. c. 27.

ciaretur volatu. His visionum exemplis incitatus, quotidie ad meliora crescebat.

Cap. 39. Neque verò id, quod sibi reuelatú fuerat, caussâ iactantiæ fratribus indicabat: sed cùm orans iugiter Dei laudaret auxilium, interrogantibus compellebatur edicere: nec spirituales filios pura in Christo anima occultare quidquam volebat, præsertim cùm huiusmodi signorú relatio & amorem ministraret proposito, & fructú laboris ostéderet. Numquá ille aut irâ subitâ concitatus patientiam rupit, aut humilitaté erexit in gloriam.

Defert Clero Antonius.

Nam omnes clericos [51] vsque ad vltimú gradum ante se orare compellens, episcopis quoque atq; presbyteris, quasi humilitatis discipulus, [52] ad benedicendum se caput submittebat.

Benedictioni submisso capite ab eis petit.

Diacones verò, qui ad eum vtilitatis caussâ veniebát, cùm pro adiutorio eorum eis præsentibus disputaret, ad orandum Dominum sibi præponebat, non erubescens & ipse discere. Nam & interrogabat frequenter eos cum quibus erat: & si aliquid ab eis necessarium audierat, se fatebatur adiutum.

Cap. 40. Habebat autem & in vultu magnam gratiam, & admirabile à Saluatore etiam hoc munus acceperat.

Ex vultus hilaritate agnoscitur.

Si quis enim ignarus eius, inter multitudinem monachorum eum videre desiderasset, nullo indicante, ceteris prætermissis, ad Antoniú currebat, & animæ puritatem agnoscebat ex vultu, & per speculum corporis, gratiam sanctæ mentis intuebatur.

Vultus mentis speculum.

Nam semper hilarem faciem gerens, liquidò ostédebat se de cælestibus cogitare, sicut Scriptura ait: Corde lætante vultus floret, & in mœrore constitutus tristatur. (Prou. 17.) Ita & Iacob agnouit Laban socerum suum insidias sibi machinantem, dicens ad filias eius: Non est facies patris vestri sicut heri & nudiustertius. (Gen. 31.) Sic Samuel agnouit Dauid: Lætificatos enim habebat oculos, & dentes sicut lac candidos. (1. Reg. 16.) Similiter agnoscebatur Antonius: quia semper eamdem faciem inter prospera & aduersa retinens, nec secundis extollebatur, nec frangebatur aduersis. Erat enim & in vultu amabilis, & in fidei puritate mirabilis.

Cap. 41. Numquam schismaticorum se miscuit communioni, antiquam eorum sciens prauitatem atque transgressioné.

Hæreticos & schismaticos damnat.

Numquam [53] Manichæis aut aliis hæreticis saltē amicabilia verba largitus est, nisi tantùm ea, quæ eos possent ab iniquitatis errore reuocare: denuntians, talium amicitias atque sermones, perditionem esse animæ. Sic etiá Arianos detestabatur, vt omnibus diceret, nec iuxta eos quidem esse accedendum. Nam cùm venissét quidam [54] Ariomanitæ, repertâ eorum post examinationem infidelissimâ sectâ, effugauit eos de monte, dicés, multò serpentibus deteriores horú esse sermones.

Hæreticorum sermo serpente deterior.

[55] Mentientibus autē Arianis, aliquando, Antoniú ita vt se credere, admiratus eorum audaciam, & iusti doloris irâ commotus, rogatúsque ab episcopis atque vniuersis fratribus, [56] Alexandriam descendit: ibiq; Ariomanitas publico sermone condemnauit, vltimam hanc esse hæresim & præcursorem Antichristi affirmans; prædicauitque in populo Filium Dei, non facturam, non ex nullis extantibus, sed propriú, vnius cum Patre substátiæ: ne creatura potiùs, aut adoptio, aut appellatio videretur: impium esse dicens vel mente concipere, Erat quando non erat: cùm Verbum Dei Deus, qui est semper, Patri sit coæternus, quia ex eo natus est Patre, qui semper est.

Palàm damnat Arianos, vt Antichristi præcursores.

Vnde aiebat: Cum Arianis vobis nulla sit coniunctio. Quæ enim societas luci ad tenebras? vos fideliter credentes, Christiani estis: illi Verbum, id est Filium, qui ex Deo Patre est, creaturam docentes, nullo interuallo à Gentibus separantur, qui seruiunt creaturæ potiùs quam Creatori, qui est benedictus in sæcula. (Rom. 1.) Ipsa, mihi credite, irascuntur elementa, & omnis contra Arianum furorem, secundùm Apostoli dictum, ingemiscit creatura, quòd sibi Dominum suum, per quem omnia, & in quo omnia facta sunt, videat aggregari. (Rom. 8. Rom. 11.)

Elementa contra Arianismum ingemiscunt.

Cap. 42. Hæc tanti viri prædicatio, exprimi non potest, quantú ad fidem populos roborauerit. Lætabantur quippe hostilem & Christo inimicá hæresim anathematizari ab Ecclesię columnâ. Nulla tunc ætas, nullus sexus domi remansit. Taceo de Christianis: pagani quoque & ipsi idolorum sacerdotes ad Dominicum imperiú conuolabant, dicentes: Precamur vt videamus hominem Dei: quia hoc apud vniuersos conspicuum erat nomé Antonij. Ambiebant quoque saltem fimbriam vestimenti eius attingere, multùm sibi & tactum prodesse credentes. Quot tunc diabolicâ obsidione & variis infirmitatibus liberati? quot simulacris erepta sunt spolia? quanti etiam ab errore gentilium retracti, nostro iuncti sunt gregi? Tátú certè, vt paucorum dierum spatio ex idolorum superstitione conuersio omnem per annú credentium vinceret turbam.

Miraculis firmat fidē.

Præterea cùm irruentem multitudinem comites repellerent, æstimantes tædio illi conuentum populi fore; ille tranquillo animo dicebat: Numquid hic cœtus dæmonum maior est turbis? numquid obsequentium multitudo colluctatorum in monte nostrorum cateruis est numerosior?

Multis Antonij in vrbe præsentia profuit.

Cap. 43. Accidit etiam, vt cùm eum redeuntem circa portam prosequeremur, à tergo quædam mulier calamitaret, dicens: Expecta homo Dei, filia mea atrocissimo vexatur dæmonio: expecta obsecro, expecta, ne & ego corrués interea m. Hoc audito, mirabilis senex à nobis admonitus, volens tamen & ipse, paululùm substitit. Cúmq; appropinquante muliere, puella iaceret explosa, orauit tacitus Dominum Iesum: & ad comminationem eius statim spiritus impurus egressus est. Puella incolumis, populus in laudibus Dei, mater in gaudio fuit. Ipse autem lætabatur, quia ad desideratam solitudinem repedabat. Erat autem valdè sapiens, & hoc in se mirabile habebat, quia cùm litteras non didicisset, ingeniosissimus & prudentissimus erat.

Dæmoniacā curat.

Cap. 44. [57] Aliquando etenim Philosophi duo gentiles venerunt ad eum, putantes Antonium se posse decipere. erat verò in superiori monte. Quos cùm vidisset, paganos intellexit ex vultu: & procedens ad eos, [58] per interpretem ita cœpit loqui: Quare tam longe ad stultum hominem, sapientes se vexare voluerunt? Illis dicentibus, non esse illum stultum, sed & nimiùm sapientem; vigilanter respondit: Si ad stultum venistis, superfluus est labor vester: si autem putatis me sapientem esse, & sapientiam habere, bonum est, vt imitemini quod probatis, quia bona cóuenit imitari. Si ego ad vos venissem, vos imitarer: sed quia vos ad me quasi ad sapientem venistis, estote, sicut ego sum, Christiani. Accesserunt Philosophi, vtrumque mirantes, & acumen ingenij, & dæmonum expulsiones.

Argutiē Antonij ad Philosophos dictum.

Cap. 45. [59] Alios quoque similiter mundi sapientes, qui eum irridere cupiebát, quia litteras ignoraret, tali disputatione colligauit, dicens: Respondete mihi, quid prius, sensus an litteræ? & quid cuius

Secta eiusdē contra Philosophos ratiocinatio.

exor

exordium? Senſus ex litteris, an litteræ oriuntur ex ſenſu? Illis aſſerẽtibus, quia ſenſus eſſet auctor atque inuentor litterarum, ait: Igitur ſi cui ſenſus incolumis eſt, hic litteras non requirit. Quis præſentium poſt hanc colluctationem non exclamauerit, cùm obſtupuerint & ipſi qui victi ſunt, tantam in imperito litterarum ſagacitatẽ animi admirantes? Neque enim, vt in ſolitudine & montibus verſatos; atq; omnẽ ibidem exigẽs vitã, agreſtis & rigidus erat, ſed iucundus atque affabilis; *Coloſſ. 4.* ſermonem, ſecundùm Apoſtoli præceptum, diuino conditum ſale proferebat, ita vt inuidiã careret, & amore omnium potiretur.

Cap. 46. Inter hæc, quaſi parum eſſet bis gentilitatem fuiſſe ſuperatam, & tertiò venerunt viri ad eum omnis ſæcularis prudentiæ nube cæcati, atq; vniuerſis philoſophię ſtudiis artium ſuarum æſtimatione doctiſſimi. Hi cùm rationem ab eo exigerẽt fidei, quam in Chriſto habemus, & niterentur argutã ſophiſmatum interrogatione de diuinã cruce eum illudere, in ſilentium paululùm voce cõpreſsã, primùm eorũ miſeratus errorem eſt: deinde per interpretem, qui eius verba diligentiſſimè in Græcum ſolebat exprimere ſermonẽ, ita exorſus eſt, dicens: *Reuincit Philoſophos de Cruce & Verbo incarnatione.* Quid pulchrius eſt, quidve honeſtius, crucem colere, an adulteria, parricidium, vel inceſtum his aſſignare, quos colitis: cùm in altero ſit contemptus mortis, inſigne virtutum; in altero turpis religio, obſcœnitatis magiſtra? Quid melius eſt dicere, quòd Dei Verbum manẽs vt erat, ob ſalutem noſtram humanum corpus aſſumpſerit, vt ſocietate mortalitatis nos eueheret ad cælum, participeſq; naturæ cæleſtis efficeret: an, vt ipſi aſſeritis,[90] diuinæ mentis hauſtum, ad terrena veneranda caput ſubmittere, & pecudum atq; ſerpentum formis cæleſte nomen includere? [91] Quo ore Chriſtianorum credulitatem audetis irridere, dicentium Chriſtum Filium Dei ſine ſui detrimento, & cœpiſſe eſſe quod non erat, & manſiſſe quod fuerat: cùm ipſi animam de cæleſtibus detrahentes, non tantùm hominum ſed & ſerpentum & [92] pecudum ſoleatis ſepelire corporibus? *Redarguit Pythagoream metempſychoſim.* Chriſtiana credulitas pro ſalute mundi Deum ſuum veniſſe teſtatur: vos verò innatam animam prædicantes, vltrò citróque transfertis. Chriſtiana fides, quæ omnipotentiam Dei clementiámq; veneratur, conſequenter incarnationẽ dicit Deo fuiſſe poſſibilem, ita tamen, vt non euacuauerit dignatio dignitatem: vos qui animam ex ſplẽdidiſſimo Dei fonte manantẽ turpiter decidiſſe iactatis, qui mutabilem & conuertibilem eam poſt ſui diminotionẽ audetis aſſerere, iam illam quoque naturam dominam ſæculorum per animæ cõtumelias impiã linguã temeratis. Imago enim, quæ ſecundùm vos naturalem ſimilitudinem ſui retinet auctoris, cui vna eſt ex quo defluxit eademque ſubſtantia, humilitates proprias & iniurias conſequenter ad ſuam originẽ remittit. Igitur animaduertite, contumelias animarum, ad patrem (vt appellatis) earum per veſtram blaſphemiam redundare.

Crux Chriſti Domini Dei noſtri hîc nobis ingeritur. Rogo quæ hęc eſt religionis obſcœnitas? nónne potius eſt crucem aut alicuius generis mortem, ab iniquis hominibus illatam patienter ſuſtinere, quam [93] Iſidis plangere poſt [94] Oſirim vagos incertóique diſcurſus? Pudeat, quæſo, vos inſidiarum [95] Typhonis: pudeat [96] Saturni fugæ & deuorationis crudeliſſimæ liberorum. Erubeſcite parricidium [97] Iouis & inceſtum, erubeſcite raptum eius & coitum mulierum atq; puerorum. Ille, ſicut veſtri fingunt poetæ, ad explendum immaniſſimæ libidinis furorem, molles dedit in amore vagitus: ille [98] in Danaës fluxit ſinus: ipſe amator & pretiũ: ille modulatus ales [99] Ledæos petiuit amplexus: ille in proprium ſæuiẽs ſexum, regium puerum miniſtris auibus polluit. *Perſtringit falſorum deorum flagitia & turpitudines.* Hæc vos creditis, hæc colitis, hæc ſunt veſtrorũ ornamenta templorum. Æquo, deprecor, pro veſtrã ſalute, noſtra dicta penſate iudicio. Cuncta, an nihil credendum in libris Chriſtianis eſt? Si nihil, nec crucis quoque, cui detrahitis, nomen agnoſcitis. *Dilemma ad Philoſophos ligat.* Si vniuerſa credenda ſunt, cur, cùm in iiſdem libris cruci reſurrectio copuletur, paſſionem diuinam ſtolido laceratis eloquio, & nõ ſtatim iungitis cæcorum viſum, ſurdorum auditum, claudorũ greſſum, lepræ emundationem, ſeruiens ambulanti Deo ſuo mare, dæmonũ fugas, reſurrectionem mortuorũ, & defunctorum ab inferis reditus? Hæc omnia Scripturis diuinis, quas interpolatis, inſerta ſunt, & iiſdem voluminibus continentur præconia maieſtatis, & mortis dedecora. Quamobrem odio, quo imbuti eſtis, abiecto, inuenietis ilicò, & Deum verum eſſe Ieſum, & ſalutis humanæ gratiã fragilem aſſumpſiſſe naturam.

Cap. 47. Veſtram tamen nobis, ſi non pudet, narrate religionem. Sed quas error infelix poterit referre culturas de tantã rerum fœditate atque vecordiã? niſi fortè (vt audio) fabulas aſſeratis deorum veſtrorum, & obſcœnitates, & crudelitates, & vanitates, & mortes,[100] regentes eas allegoricis velaminibus: *Refutat allegorias gentilium fabularum.* [101] Liberæ raptum, terram; ſemiclaudũ [102] Vulcanum & debilem, ignem; [103] Iunonem, aërem; [104] Apollinem, ſolem; [105] Dianam, lunam; [106] Neptunum, maria; & libidinum principem [107] Iouem, ætherem interpretantes. Nec poſt hãc excuſationis procacitatem deum, ſed creaturas, contempto creatore ſuſcipitis. Quòd ſi pulchritudo vos elemẽtorum ad ſuam traxit venerationem, modum fas erat cuſtodire, & oportebat mirari tãtùm, nec colere, ne facturæ veneratio creatoris eſſet iniuria. Nam ſecundùm iſtiuſmodi, quam vos ſequimini, rationem præpoſteram, & architecti honor migrauit ad domum; & medici ſcientia ad remedia conferetur, omnium quoque artificum merita vel laudes ad opera transferentur. Quid ad hæc dicitis, vt agnoſcamus quæ ſit crucis ridiculæ vobis ignominioſa confeſſio?

Cap. 48. Hac diſputatione connertentibus inter ſe philoſophis oculos; ſimúlque muſſitantibus, ſubridens Antonius, rurſum per interpretem ait: [108] Prædurum namque cuncto videtur opem, quoties iuſto vniuerſæ rei tenore calcato, laboris merita factis magis quam factoribus adſtruũtur. Elementa quidẽ, vt memoraui; ex ipſo conſpectu ſuã comprobant ſeruitutẽ. Sed quoniam vos obſeruatione dialecticã neceſſaria, vt putatis, quæque colligitis, hoc quoq; artificio etiam nos noſtram religionem compellitis affirmare. Reſpõdete mihi: Cognitio Dei quemadmodum manifeſtiùs approbatur, per collectionem verborũ, an per operationem fidei?[109] *Cognitio Dei operatione approbatur.* Et quid antiquius eſt, operatio fidei, an diſputatio per argumenta procedens? Illis reſpõdentibus, firmiorem ſermonibus operationem eſſe, & hanc liquidam de Deo cognitionem: benè eos & ipſe dixiſſe conſenſit: quia operationem, quæ ex fide deſcẽdit, animi generat affectus, dialecticã verò diſputatione ex artificio

componentium sumpsit oppositionis exordium. Cùm ergo, ait, operationẽ fidei animo sitam quis habuerit, superflua erit verborum cõpositio: per quam conceptam sensu nostro credulitatem tentatis euellere, & tamen sæpè nostras explicare intelligentias non valetis. Ita solidiora sunt mentis opera, quàm sophismatum fraudulenta cõclusio.

Cap. 49.
Virtus crucis ex rebus gestis expenditur.

Nos Christiani mysterium vitæ nostræ nõ in sapientiâ mundi habemus repositum, sed in virtute fidei, quæ nobis a Deo tributa per Christum est. Hanc orationis meæ veritatem, rerum, quæ quotidie geruntur, ordo commẽdat: nobis imperitis & litterarũ vestrarum ignaris ad Dei cognitionem eius solùm verba sufficiunt. Ecce nos tot gentilitatis gregibus abstracti, in vniuersũ orbem quotidie propagamur: vobis verò post aduentum Domini, nodosæ sophismatũ defecerũt versutiæ. Ecce nos simplicem Christi fidem docentes, idololatriam debellauimus, & per prædicationem ignominiosæ crucis, aurata tẽpla ceciderũt. Vos, si potestis, ostendite quibus contextione verborum gentilitatem Christo præponere suaseritis. Per omnes iã terras verus Dei filius Christus est agnitus: nihil eloquentia sophismatum, nihil disputatio philosophiæ multitudini potest obesse credentium. Crucifixum nominamus, & vniuersi dæmones, quos vos vt deos colitis, fugiunt, atq; ex obsessis corporibus ad primum Dominicæ crucis signum fugantur. Vbi sunt illa fabulosa oracula? [113] vbi Ægyptiorum incantationes? [115] quò magorum profecere carmina? Certè tunc vastata sunt omnia, cùm de suâ Cruce mundo Christus intonuit. Nihilominùs vos, prætermissis debilitatorum cateruis, gloriosam Iesu mortem irridere conamini.

Gentilitas collapsa.

Illud autem quale est, quòd numquam infestatione regali concussa gentilitas, imò sæculo chara & hominum præsidiis fulta, iam corruit. Nos famuli Christi quo plus premimur, eò magis assurgimus & floremus. Vestra simulacra ornatis quondam septa parietibus, iam vetustate collapsa sunt. Christi verò doctrina, quæ vobis stultitia videtur & ludus, licet tyrannica persequentium principum tentamenta pertulerit, licet variis sit incussata terroribus, nullo tamen terrarum orbe concluditur, nullo gentium barbararum fine prohibetur. Quando enim diuinæ scientiæ tantus splendor illuxit? Quando tot simul in se conuenere virtutes? [113] Continentia in matrimonio, virginitas in Ecclesia. Floret martyrum prò Domino suo gloriosa constantia: quorum omnium crux Christi principium est.

Vis doctrina Euangelica.

Fides firmata miraculis.

Cùm interim vos inter tantos virtutum choros syllogismorum retia tenditis, & veram rerum lucem tenebrosis conamini argumentationibus obuoluere: ecce nos, vt dixit Doctor noster, non in gentili persuasione, sed in fide apertissimã suademus, quæ verborum affirmationem præuenire consueuit. Adsunt quippe patientes à dæmonibus vexati. quos cùm in medium produxisset, verba repetiuit, dicẽs: Nunc vos collectionibus vestris, & quo vultis malefico carmine deos vestros, quos putatis, expellite: sin autem non potestis, victas submittite manus, & ad Christi trophæa confugite, & statim Crucifixi credulitatem maiestatis potentia prosequemini. Dixit, & inuocato nomine Iesu, cùm vitale signum in sacro numero Trinitatis pressisset in frontibus vna cum expulsis dæmonibus vana præsentium philosophorum confutata sapientia est. Expauerunt enim stupentes

1. Cor. 2.

Sophistas prouocat ad eiectionem dæmonum.

Signo Crucis dæmones eiiciuntur.

hominem, cui post tantum ingenium afflueret signorum diuina largitio. At ille vniuersa Christo, qui curat, adscribens, vsus est affatu reciproco, & ait: Nolite me putare his sanitatem dedisse: Christus per seruos suos facit ista miracula. Credite & vos, & videbitis, quia deuota Deo fides, non eloquentiæ vanus tumor talia signa meretur. Cõfugite ad Crucifixi legem, nosque eius imitamini famulos: & hoc scientiæ fine contenti, nulla deinceps sæcularis imprudẽtiæ argumẽta quæratis. Hactenus Antonio dicente, miro philosophi stupore perculsi, cum honorifico salutatu ab eo recedentes, multùm eius sibi fatebantur profuisse conspectum.

Hoc in eo viro mirabile est, vt hominẽ in extremo mundi limite conditum, & fauor principum, & omnis celebraret aula regalis. Nam & [113] Constantinus Augustus, & eius liberi Constans atque Constantius talia cognoscentes, crebrò ad eum, quasi ad patrẽ, missis litteris obsecrabant, vt reciprocis eos scriptis hilararet. At ille eiusmodi manens, qualis & antequam litteræ ad eum venirent, fuerat; nec salutatione principum mouebatur, & tanquam non acceptis litteris conuocatis monachis aiebat: Reges sæculi epistolas ad nos miserunt, quæ hîc Christianis adhibẽda miratio est? Licet enim diuersa sit dignitas, attamẽ eadem nascendi moriendique conditio est. Ista sunt veneratione omni percolenda, illa toto animi affectu retinenda sunt, quòd hominibus Deus legem scripserit, quòd per Filiũ suum propriis ecclesias ditauerit eloquiis. Quæ monachis est ratio cum epistolis regũ? cur accipiam litteras, quibus consueta nesciam reddere salutationis obsequia? Igitur rogatus ab vniuersis fratribus vt Christianos reges suis litteris refrigeraret, ne scilicet per silẽtium eius exasperarentur, ad susceptas epistolas conuenientia rescripsit. Laudauit primùm, quòd Christum colerent, deinde salutaria persuasit, ne magnam putarent regiam potestatem, ne præsentis carnis imperio tumentes, & se homines esse nescirent, & iudicandos à Christo obliuiscerentur: ad postremum, clementiæ circa subiectos & iustitiæ, curæ quoque inopum admonuit, atque vnum sempiternum esse Regem omnium sæculorum Iesum Christum epistolis testatus est. His principes susceptis vehementissime lætabantur. Sancta quoque apud cunctos Antonij flagrabat opinio, ita vt eius se filios cuperent nominari. Magna etenim cum aduenientibus affabilitas, omnium in se studium conuerterat.

Cap. 50.

Constantinus & liberi eius ad Antonium scribunt.

Non magni facit Principum fauorẽ.

Salutaria Principibus rescribit.

Postquam ergo gẽtiles confutati, reges admoniti, fratres ab eo sunt cõsolatione reuelati, [114] ad interiorem montem, & ad rigorẽ solitum regressus est: ibique sæpè cum introeuntibus deambulans ac residens stupebat, sicuti in Daniele scriptum est: & interiectis horarũ spatiis, consequẽtia respondebat, vt intelligeretur aliqua reuelationis vidisse secreta. Nam & in monte positus, ea quæ in Ægypto longè gerebantur, præuidens, [115] episcopo Serapioni ibi constituto narrauit.

Cap. 51. Redit ad rigorem solitũ.

Dan. 8.

[116] Lamẽtabilis sequitur visio, & omni lacrymarum fonte plangẽda. Cùm enim fratribus circa se sedẽtibus operaretur, intentè fixit oculos in cælum, gemens atque suspirans: & post aliquantum spatium reuelationi inceptæ nimio dolore contremuit: & statim fixis genibus ante Dei vultum prouolutus orauit, vt clementiâ sua futurum scelus auerteret. Succedunt orationi lacrymæ, metus ingẽns inuadit præsentes: obsecrant, vt

tantæ

tantæ calamitatis exponeret visionem. Singultus occupant vocem, lingua fletibus præpeditur, & in medio conatu sermo gemitu interrumpitur. Vix tamen cum vociferatione luctuosa ait: Melius erat, ô filioli, impendens piaculum cita morte lucrari. Sic incipiens rursum lacrymis vincitur, & inter ægra suspiria tandem pectori cõtundans vocem, Magnum, inquit, quoddam & vniuersis sæculis inauditum imminet nefas. Magno fides Catholica turbine subuertetur, & homines iumentis similes Christi sancta diripiẽt. Vidi enim [117] altare Domini mulorum circundatũ multitudine, qui crebris calcium ictibus omnia dissipabant. Hæc est causa gemituum meorum, quos audistis. Et facta est vox Domini dicens: Abominabitur altarium meum, nec mora, visionem sequitur effectus: [118] nam post annos duos sæua Arianorum irrupit insania. Tunc Ecclesiarum fuerũt rapinæ, tunc diuinorum temeratio vasorum, tunc pollutis ethnicorum manibus sacra polluta sunt ministeria, tunc paganorum opificum præsidia aduersus Christum comparata [119] cum assumptione palmarum (quod idololatriæ apud Alexandriam insigne est) ad Ecclesiam pergere compellebantur Christiani, vt Arianorum populi crederentur. Pro scelus, horret animus replicare, quæ gesta sunt: virginum matronarúmq; ereptus pudor, sanguis ouium Christi in Christi templo effusus veneranda respersit altaria: baptisterium pro voluntate gentilium pollutum est. Nihil defuit visionis veritati, vt monstrauit effectus, quòd calcitrantium mulorum indisciplinatio, Arianorum esset impietas.

Prævidet Ecclesiæ afflictionem ab Arianis.

Sed istam tristitiam consequentis reuelationis prosperitate solatus est, & ait: Nolite, filioli, mœrori vos pœnitus dare: vt enim iratus est Dominus, sic rursum miserebitur, & suum citò Ecclesia recuperabit ornatum: eósq;, qui in persecutionibus fidẽ Domini seruauerint, solito videbitis fulgore relucentes. Reuertentur ad foueas suas serpentes, & religio longiùs propagabitur: tantùm videte, ne fidei vestræ sinceritas Ariana labe sordescat. Non Apostolorum, sed dæmonum & patris eorum diaboli ista doctrina est: ob id per insipientiam iumentorum, similis pecudum eorum expressus est animus.

Prædicit post tempestatem afflictionis, futuram Ecclesiæ serenitatem.

Cap. 52. Hucusque Antonius. Sed nos minimè conuenit diffidere, tam grande miraculum per hominẽ potuisse portendi. Saluatoris enim promissio est, ita dicentis: Si habueritis fidem vt granum sinapis, dicetis huic monti, Transfer te, & transferetur, & nihil impossibile erit vobis. Et iterùm: Amen amẽ dico vobis, omne, quod petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis. Petite & accipietis. Ipse enim suis discipulis & vniuerso credẽtium gregi nunc subiectionem dæmoniorum, nunc variarum infirmitatum pollicens curationem, aiebat: Gratis accepistis, gratis date. Nũquid suæ virtutis imperio curabat Antonius, numquid suæ possibilitatis arbitrabatur esse, quod fecerat? [120] Orationibus, non præceptis dæmones morbique cesserunt, & ad Christi Dei nostri nominationem semper vniuersa perfecta sunt. Nemo sapientum sanitatum admirationem adscribat Antonio, sed Domino Iesu, qui solitam erga creaturas suas exhibens beneuolentiam, nunc quoque per electum famulum suum indulgẽter exercuit. Antonius tantùm orabat, & ob vitæ eius merita cuncta Dominus largiebatur.

Matth. 17.
Ioan. 16.
Matth. 10. Sancti viri orando, non imperando sanant.
Ob Antonij merita cuncta Dominus largitur.

Cap. 53. Sæpè autem, & contra voluntatem, [121] ad exteriorem montem à fratribus perducebatur. Et cùm iudices, qui ad [122] interius archisterium propter asperitatem itineris, & ob sequentium multitudinem, & horridam solitudinem ire non poterant, peruenirent, & quærerent vt eius fruerentur aspectibus, nec impetrare possent, quia molestissime ferebat vexationem discursuu, ipsos catenatos, quos aut noxietas, aut vigor publicus constrinxerat, ad eũ destinabant, scientes tales ab Antonio non posse contemni: quorum fletibus superatus pertrahebatur ad exteriorem montem, agnoscens laborẽ suum vtilem miseris fore: suadebatq; iudicibus, qui eum inuitauerant, vt in sententia proferendâ, & odio & gratiæ, Dei timorem anteponerẽt; nec ignorare eos debere, quod scriptum est: Quocumq; iudicio iudicaueritis, in eo iudicabitur de vobis: attamẽ inter medios sermones charæ sibi solitudinis recordabatur. Post coactam itaque præsentiam, quam ducis preces, &, quod verius est, miserorũ fletus extorserat, post salutaria monita, post reorum cõmendationem, quorumdam etiam absolutionem, postulanti duci, vt paulũ largiùs eidem suam præsentiã indulgeret, ait non posse se diutiùs ibidem morari, grato visus exemplo, quòd sicut pisces ab aquâ extracti, mox in arenti terrâ morerentur, ita & monachos cum sæcularibus retardãtes, humanis statim resolui cõfabulationibus. Ob id ergo, inquit, conuenit vt pisces ad mare, ita nos ad montem festinemus, ne tardantibus nobis aliqua [123] propositi succedat obliuio. Pro tantâ hominis sapiẽtiâ dux miratus, iustam de eo tulit verámque sententiam, dicens: Vere istum esse Dei famulũ, nec in rustico homine potuisse tantã aliquando inesse sapientiam, nisi diuino amore regeretur.

Iudices monet, timorem Dei anteponendum odio & gratiæ.
Matth. 7.
Pelag. l. 2. num. 5. Pisces extra aquam, monachus inter sæculares.

[124] Præterea cùm Balacius, qui sub Nestorio præfecto Alexãdriæ dux Ægypti fuit, homo Arianæ iniquitatis studiosissimus fautor, ita Christi Ecclesiam persequeretur, vt animo vesano virgines monachósq; nudatos verberaret in publico, ad eũ Antonius litteras misit, quarũ ista sententia est: Video iram Dei venientem super te, desine persequi Christianos, ne te ira occupet, quæ proximum iam tibi minatur interitum. Legit infelix epistolam, & irrisit, atque in eam exspuens proiecit in terram: portitores quoq; multis afficiẽs iniuriis, Antonio talia renuntiari præcepit: Quoniã cura tibi tantopere monachorum est, etiam ad te mei vigoris transibit disciplina. Sed confestim minitatorem oppressit supplicium, & post quinque dies os effrenatori vitio diuina compescuit. Egreditur enim [125] ad primam mansionem Alexandriæ, quæ appellatur Chæreum, cum supradicto Ægypti præfecto Nestorio: vehuntur equis, quos inter omnes Balacius, cuius erant, mãsuetissimos nutrierat. Cùm ergo pariter solitò sibimet equi alluderẽt, mitior, quo Nestorius vehebatur, morsu repentino Balaciũ decussit in terram, ac sic in eum inhians, femora eius lacerauit atq; corrosit, vt statim relatus ad ciuitatem post tertiũ diem moreretur: vniuersique agnoscerent minarum ab Antonio prędictarum effectum quantocyùs consecutum, digno persecutoris fine completo.

Cap. 54.
Epistola Antonij ad Balaciũ Arianum.
Proteruus Balacius iuxta Antonij prædictio. nem punitur.

Ceteros ad se venientes tutâ cum modestiâ Antonius admonebat, vt oblitâ sæculi dignitate, remotioris vitæ beatitudinem appeterent. Si qui autem maiori potestate premebantur, nec poterant obtinere iustitiã, ita eos obnixè defendebat, vt ipse pro illis pati videretur iniuriã. Multis vtilis fuit preclara senis oratio: multi magnis diuitiis

Cap. 55.

& altiori gradu militiæ derelicto, eius hærere curriculis cupiebat. Et vt infinita breui sermone comprehendam, bonum Ægypto medicũ Christus indulserat. Quis non tristitiam apud Antonium mutauit in gaudiũ? quis non iram vertit in pacem? quis orbitatis luctum non ad eius tēperauit adspectum? quis nõ mœrore paupertatis, quo premebatur, abiecto, statim & diuitum despexit opulentias, & in suâ lætatus est paupertate? quis post lassitudinem monachus non eius vegetatus est hortamentis? quis adulescens succensus ardoribus, non ex eius admonitu pudicitiæ amator fuit? quis vexatus à diabolo, sine medelà rediit? Quis inimici cogitationibus distractus, non cæcâ tēpestate sopitâ, sereno regressus est animo? Sciebat enim quo quisque laboraret incommodo, & ex vitæ meritis discretionem spirituum agnoscens, adhibebat morborum, prout erāt vulnera, sanitatem. Vnde effectum est, vt post eius doctrinam omnes diaboli panderētur insidiæ. [126] Multæ quoque desponsatæ puellæ, ad eius conspectũ ab ipso pænè thalamo recedētes, in Ecclesiæ matris gremio consederunt. Quid plura? Totius vrbis homines ad eum confluebant & vniuersarum gentium varietas bellicosissimum contra dæmones virum conspicere gestiebant: nullus se frustrà illuc venisse conquestus est: omnibus delectabile atque iucundum laboris commercium fuit. Fatigatio enim itineris emolumentum viatici reportabat, sicut rei probauit effectus. Nam post resolutionem eius, quasi communi vulnere orbitatis excepto, proprium singuli parētem luxerunt.

Antonius, bonus Ægypti medicus.

Diuersi, beneficia ab Antonio præstita.

Cap. 56.

Quis autem finis vitæ eius fuerit, dignum est & me commemorare, & vos cum desiderio audire: quia & hoc in eo imitabile cunctis fuit. Iuxta consuetudinem ad visendos fratres qui in exteriori monte erant, venit, ibiq; à diuina prouidentià de suâ morte condiscens, ita exorsus est: Vltimam, filioli, patris audite sententiã, non enim arbitror, quòd in hoc sæculo iterùm vos visurisimus. Cogit cōditio naturæ, vt post centenarium numerũ, [127] quem annis quinque supergredior, iam resoluat. Ita locutus, audientium pectora cōtristauit: gemitus lacrymæque dicta mærentia cōsecutæ sunt. Amplexabantur eum vniuersi, quasi iam de sæculo recessurum. At ille, tāquam aliena deserens, ad propriam patriam profecturus, magnâ cum lætitiâ præcipiebat, desidiam instituto non debere subrepere, sed tanquã quotidie morituros, vt ante prædixerat, à sordidis cogitationibus animam custodire, & omnem æmulationem ad sanctos quosq. cōuertere: ad schismaticos verò ne propè quidē accedere. Scitis enim, aiebat, eorum antiquam peruersitatem: neq; cum Arianis communione iungamini, quia impietas eorũ iam omnibus manifesta est. His etiam illud addebat, nullum debere Christianum, cùm sæculi viderit potestates pro Arianorum & [128] Meletianorum pugnare nequitiâ, à Christi tertium discedere veritate: mortalium illam esse defensionem, nec diu fallacem permanere posse phantasiam. Quapropter, aiebat, [129] custodienda est pia fides in Christo, & patrum religiosa traditio, quam ex Scripturarum lectione & crebro meæ paruitatis didicistis admonitu.

Fratribus suam mortē prædicit anno ætatis 105.

Postrema Antonij monita.

Fides & Traditio custodienda.

Cap. 57.

Finito sermone, fratres eum vehementissimè retardabant, glorioso patris cupientes termino decorari. Sed multas ob causas, quas & silentio demonstrabat, præcipuè tamen ob præsumptam Ægypti consuetudinem contradixit. Mos etenim Ægyptiis est, nobilium [130] & præcipuè beatorũ martyrum corpora linteamine quidem obuoluere, & studium funeri solitum nõ negare: terra verò non abscondere, sed [131] super lectulos domi posita reseruare. Hunc honorē quiescētibus reddi, inueteratæ consuetudinis vanitas tradidit. De hoc Antonius sæpè & Episcopos deprecatus est, vt populos Ecclesiastica contestatione corrigerent; & laicos viros ac mulieres rigidius ipse conuenit, dicens, nec licitum hoc esse, nec Deo placitum: quippe cùm Patriarcharum & Prophetarum sepulchra, quæ ad nos vsque perdurant, hæc facta conuincerent. Dominici quoque corporis exemplum oportere intueri iubebat, quod in sepulchro positum, lapide vsq; ad resurrectionis diem tertium clausum fuerit. atq; his modis [132] vitiũ circa defunctos Ægypti, etiamsi sancta essent corpora, coarguebat, dicens: Quid maius aut sanctius corpore potest esse Dominico, quod iuxta consuetudinem gentium ceterarum humo conditum esse scimus? Hæc iusta persuasio multorum insitum euellit errorem, & repositis in terrâ cadaueribus, Domino gratias pro bono magisterio retulerunt. Metuens ergo consuetudinem supradictam, ne eodem etiam circa se laberentur errore, celeriter valedicens monachis, qui confluxerant, ad amicum virtutis habitaculum repedauit.

Mos Ægyptiorum in funere nobilium & martyrum.

Ioan. 16.
Matth. 27.

Arguit inueteratum in Ægypto funerandi morem.

Cap. 58.

Post menses autem paucos, cùm non mediocre incommodum senilia membra turbasset, vocatis ad se [133] duobus fratribus, quos ibidē ante quindecim annos modico interuallo seiunctos instituerat, quique etiam ei iam seni cœperant ministrare, ait: Ego quidem, filioli, secundùm eloquia Scripturarum, patrum gradior viam: iam enim Dominus me inuitat, iam cupio videre cælestia. sed vos, ô viscera mea, admoneo, ne tanti temporis laborem repentè perdatis. Hodie vos religiosum studium arripuisse arbitremini, & quasi cœptæ voluntatis fortitudo succrescet. Varias dæmonum nostis insidias, vidistis eorum & impetus feroces, & vires effeminatas. Iesum suspirate, & credulitatem nominis eius vestris figite mētibus, & à certà fide vniuersi dæmones fugabuntur. Mementote etiam admonitionum mearum & incertæ conditionis, vitam quotidie ancipitem retractate, & cæleste vobis præmium sine cunctamine tribuetur. Schismaticorũ quoque & hæreticorum venena vitate, meumque circa eos odium sectamini, quia Christi sunt inimici. Scitis ipsi, quòd nullus mihi nec pacificus quidem sermo cum eis aliquando fuerit, propter prauam eorum voluntatem, & pertinax contra Christum bellum. In hoc autem magis estote solliciti, vt Domini præcepta seruetis, vt post mortem vestram sācti quique, quasi amicos & notos, in æterna vos recipiāt tabernacula. Hæc cogitate, hæc sapite, hæc retexite: & si qua mei vobis cura, si qua patris memoria est, si mihi vicarium [134] repræstatis affectum, nullus ad Ægyptum meas perferat reliquias, ne vano corpus honore seruetur, ne vituperati, vt nostis, a me ritus etiam circa me seruentur obsequia. Huius enim rei gratiâ maximè huc sum regressus. Vos igitur humo tegite, vos patris operite corpusculum, & illud quoque senis vestri custodite mandatum: vt nemo præter vestram dilectionem locum tumuli mei nouerit. Cōfido in Domino, quia necessario resurrectionis tempore hoc corpusculum resurget incorruptum. [135] Vestimentorum autem meorum sit ista diuisio:

S. Antonij extrema ad discipulos verba.

Iosue 23.
3. Reg. 2.

Religioso conseruandum se primum [illegible]

Ad Iesu nomen dæmones horrent.

Vitandi schismatici & hæretici.

Lucæ 16.

Vetat pompā & gloriam funeris.

Testamētum Antonij.

Meloten

[illegible] Antonius honorat muneribus.

Melotem & pallium tritum, cui superiacco, Athanasio Episcopo date, [136] quod mihi nouum ipse detulerat. [137] Serapion Episcopus aliã accipiat melotem: vos cilicinum habetote vestimentu, & valete viscera mea: Antonius enim migrat, & iam non erit in præsenti sæculo vobiscum.

Cap. 59. Mortem contemnit lætus præsentibus Angelis.

Verba finierat, & osculantibus se discipulis, extendens paululum pedes, [138] mortem lætus aspexit: ita vt ex hilaritate vultus eius, Angelorum sanctorum, qui ad perferendam animam eius descenderant, præsentia nosceretur: hos intuens, tamquam amicos videret, animam exhalauit, & additus est patribus secundum ordinem Scripturarum. [139] Seruauerunt mandata discipuli, inuolutum (vt præceperat) corpus humo operientes: & nemo interim vsque hanc diem, præter eos, vbi sit conditum, nouit. Legatarius autem Antonij benedicti, qui tritum pallium cum melote imperio eius meruerat accipere, Antonium in Antonij muneribus amplectitur: & tamquam magnã hereditate ditatus, [140] lætanter per vestimentum recordatur imaginem sanctitatis.

Athanas. Antonium in Antonij muneribus amplectitur.

Cap. 60.

Hic Antonio vitæ terminus fuit, ista principia meritorum: quæ licet parciori, vt prædixi, sermone narrauerim, tamen ex his potestis aduertere, qualiter homo Dei à pueritia ad senectam vsque peruenerit: & quòd omni semper dubitatione calcatã, nec languori, nec longeuæ quidquam ætati aliquando concesserit: magis autem [141] æqualitatem propositi tenens, nec vestimentum mutauit, nec pedes lauit, nec escam sectatus est molliorem: oculorum quoque aciem, & numerum dentium, licet paululùm ob ætatem viderentur attriti, necnon & pedum incessum, totius etiam corporis firmitatem, ita contra iura naturæ meritorum gratiã custodiuit, vt lautorum corporum, quæ balneis atque delicijs confouentur, hilarior eius caro videretur.

Antonius semper in proposito æqualis.

Cap. 61.

Hoc etiam fratres, quòd per omnes prouincias amor eius famaque volitauit, [142] quem nec librorum disseminatorum oratio luculenta, nec mundanæ sapientiæ disputatio, nec nobilitas generis, nec opum infinita congestio commendauit: cui omnium ore est adscribedum, nisi Christo, cuius hoc donum est: qui deuotos eius animos erga suam præuidens maiestatem, hominẽ alio pæne orbe celatum, & inter tantas positum solitudines, Africæ, Hispaniæ, Galliæ, Italiæ, Illyrico, ipsi etiam, [143] quæ vrbium caput est, Romæ, vt in exordio promiserat, demonstrauit. Creatoris est ista benignitas, qui famulos suos, licet nolentes, nobilitare consueuit, vt virtus possibilis nec extra humanam esse naturam sanctorum doceatur exemplis, & ad beatæ vitæ imitationem, ex fructu laboris optimus quisque impellatur.

Christi benignitas in seruos suos.

Longè latéque celebris Antonius.

Cur Deus sanctos nobilitet.

Cap. 62.

Hunc itaque fratribus librũ magnopere perlegere curate: vt agnitã fideli vitã sublimiũ Christianorum & monachorum, sciant, quòd Saluator noster Iesus Christus glorificantes se glorificat, & seruientibus sibimet, non tantùm regna cælorum, sed etiam hic in ipsis montium secretis latere cupientibus, famæ tribuit nobilitatem: scilicet vt & ipsi fruantur laude meritorum, & ceteri eorum prouocentur exemplis. Si autem necessarium fuerit, & gentibus legite, vt vel sic agnoscant, quia Dominus noster Iesus Christus non solùm est Deus, Dei Filius, sed etiam his, qui eum solicitè colunt, & in eum fideliter credunt, hanc dedit potestatem: vt dæmones, quos illi deos esse arbitrantur, conculcent atque eiiciant, deceptores scilicet hominum, & totius corruptionis artifices.

Vera virtus latere non potest.

EPILOGVS EVAGRII INTERPRETIS.

ITAQVE prudentes, qui legere voluerint hanc scripturam, obsecramus, vt dent veniam, si Græci sermonis vim exprimere non potuimus, transferentes eum in Latinam linguam: licet contra nostrum propositum hæc fecerimus. Sed non quasi inuidentes nolebamus facere, sed sufficienter scientes, quantam infirmitatem sustinet Græcus sermo translatus in Latinitatem, tamen maluimus Græcum sermonem hoc sustinere, quàm fraudem pati eos lucri defici, qui quomodocumque interpretatum Græcum sermonem legere possint. Deus autem omnipotens, qui tanto viro cooperatus est ad facienda talia, & nobis cooperetur ad imitandum ipsum vel ex parte, vt in omnibus clarificetur nomen eius per magistrum, & hortatorem, & redemptorem, & Saluatorem nostrum Iesum Dominum cum Spiritu sancto, cui est claritas & perpetua potestas in sæcula sæculorum.

NOTA

NOTATIO.

PROLOG. 1 INnocentium] *Editiones hic adscribunt,* episcopum; *quod deest manuscriptis. Rectè. nec enim Euagrius presbyter Innocentium vocasset* charissimum filium, *vti hic habes, si tunc ille episcopus fuisset.*

Sed quis hic Innocentius? Suspicor eum esse, cuius meminit D. Hieronymus epist. 41. ad Ruffinum, quem vnà cum Euagrio in Syria sibi socium fuisse asserit: Innocentium enim, partem animæ meæ, repentinus febrium ardor abstraxit. Nunc vno & toto mihi lumine, Euagrio nostro fruor; cui ego semper infirmus ad laborem cumulus accessit. *Alius, opinor, est Innocentius apud Hieronymum Epist. 56. ad Apronium, quem presbyterum vocat; vti & Epist. 79. ad Alipium & Augustinum. Alius item apud Palladium cap. 103. montis Oliueti cultor, & ipse presbyter. Hunc autem Innocentium, in cuius gratiam Euagrius presbyter S. Antonij vitam è Græco Latinè vertit, existimo iuniorem fuisse, nec presbyteratu initiatum, quare eum vocat* charissimum filium, *alio vtique titulo vsurus Euagrius presbyter, si & ipse Innocentius, cui scribit, presbyter fuisset.*

In eiusdem Innocentij gratiam scripsit D. Hieronymus de muliere septies icta historiam, quam habes apud eumdem epist. 49. vbi eumdem Innocentium vocat charissimum. *Non rectè igitur in Indice Hieronymiano Innocentius hic, cuius Hieronymus meminit epist. 41. & 49. confunditur cum eo, cuius meminit epist. 46.*

Porrò ex hoc Hieronymi loco discimus, quo ferè tempore Euagrius vitam hanc Antonij Latio dederit, videlicet cùm Hieronymus in Syria eremo versabatur vnà cum Innocentio, vel paulo antè.

Ad hunc Euagrij Prologum respicit D. Hieronymus epist. 101. cap. 2. ad Pammachium, ex eóque, tacito interpretis nomine, quædam citat, vt iam monstraui in Prætudiis ad hanc Vitam, vbi actum est de Euagrio huius Vitæ interprete.

PRAEFAT. 2. Ingens lucrum est, Quod recordor Antonij] *Magni semper sancti viri habiti, ita vt etiam eorum recordatio lucro & vtilitati deputaretur. In vita S. Pachomij cap. 30. ait Theodorus:* Credo, quia tanti viri recordatus sum, peccata mea remittentur vniuersa.

3. Frequenter enim eum visitaui] *Baronius tomo 3. anno Christi 328. Siluestri Papæ 15. Constantini 23. existimat, hoc anno, tertio videlicet episcopatus ipsius, Athanasium Ægypti ecclesias & monasteria visitasse, vt patere ait partim ex Apologia 2. Athanasij, partim ex vita Pachomij capit. 27. Qui igitur Pachomium inuisit, Magnum quoque Antonium, monachorum omnium fama celeberrimum, vt pote antiquiorem, & vitæ præstantia sanctiorem, atque cœnobiorum omniũ auctorem & principem, visitasse credendus est. Vide dicenda infra ad cap. 58. huius Vitæ.*

Admiranda, inquit Baronius suprà, planè in his quoque elucet Athanasij in omnibus spectata modestia: quippe qui res gestas Antonij scribens, nunquam de eiusmodi congressu cum eodem vel verbum facit; verùm & quæ non cum ipso, tum cum aliis viris sanctissimis transacta fuerint, haud dubium memoria digna; silentio obsoluta reliquit, ne videretur, dum aliorum præclaras res gestas contexeret, suarum ipsius laudum prædicator existere: malens rectè factorum periclitari memoriam, quàm modestiam.

4. Quæ ab eo didici, qui ad præbendam ei aquam, non paululum temporis cum eo fecit.] *Omnino fecit legendum. Græcus quoq; textus consentit;* Καὶ ἃ μαθεῖν ἠδυνήθην παρ' τῷ ἀκολουθήσαντος αὐτῷ χρόνον οὐκ ὀλίγον, καὶ ἐπιχέαντος ὕδωρ κατὰ χεῖρας αὐτοῦ *quæ habes hic Latinè ab Euagrio expressa. Sed male hactenus in editis lectum,* feci. *Quod Baronium tomo 3. anno Christi 321. Eusebij Papæ 3. Constantini 6. & an Christi 328. Siluestri Papæ 15. Constantini 23. in errorem induxit, vt existimarit Athanasium S. Antonio inseruisse, & eidem aquam ferentem sedulo officio ministrasse.*

Imò verò Athanasius à puericia, degustato Grãmaticæ studio, Alexandro episcopo Alexandrino cœpit conuenire, vt scribit Ruffinus lib. 1. ca. 14. suæ historiæ: Apud quem, *inquit,* Alexandrum velut Samuel quidam templo Domini nutritur, & ab eo pergente ad Patres, in senectute bonâ ad portandum post se ephod sacerdotale deligitur. *Sozomenus quoque lib. 2. cap. 16. ait, quòd Alexander ὁμοδίαιτον καὶ ὑπογραφέα τὸν Ἀθανάσιον εἶχεν,* Athanasium & conuictorem suum & scribam constituit. *Et Theodoretus lib. 1. capit. 26.* Συνῆν δὲ Ἀλεξάνδρῳ τῷ πανευφήμῳ νέος μὲν ὢν τὴν ἡλικίαν. Qui cùm adolescens esset, consuetudine illius excellentis Alexandri assiduè vsus est.

Quod autem hic dicitur, ad præbendam ei aquã, *Græcè est* καὶ ἐπιχέαντος ὕδωρ κατὰ χεῖρας αὐτοῦ. & qui lauanti manus aquas affudit: *simile Elisæi ministerium habetur 4. Regum cap. 3.* ὃς ἐπέχεεν ὕδωρ ἐπὶ χεῖρας Ἡλία, qui fundebat aquas super manus Eliæ.

5. Antonius] *Martyrologium Romanum 17. Ian.* In Thebaide S. Antonij abbatis, qui multorum monachorum pater, vitâ & miraculis præclarissimus vixit: cuius gesta Athanasius insigni volumine prosecutus est. Eius autem sacrum corpus sub Iustiniano Imperatore diuina reuelatione repertũ, atq; Alexandriã delatũ, in Ecclesia S. Ioannis Baptistæ humatum est. *Dies hic in Menologio Græcorum è bibliotheca Cardin. Sirleti Latinè edito desideratur. Sed memoria Antonij titulo Magni occurrit hoc eodem die in Menæis Græcorum. Et monachos olim natalem diem S. Antonij hoc die celebrare consueuisse testis est Cyrillus monachus in Actis S. Eusebij 20. Ianuarij, quæ ante mille ducentos annos scripta.* Cap. 1.

Meminêre S. Antonij veteres Græcorum *patres & historici, Chrysostomus homil. 8. in Matthæum sub finem, Socrat. lib. 4. cap. 25. Sozomen. lib. 1. cap. 13. Theodoret. lib. 4. cap. 27. Niceph. lib. 8. cap. 40. & alij.* Ex Latinis *Hieronymus in catal. Eccles. Script. cap. 88. & alibi. Ruffinus lib. 1. hist. suæ cap. 8. Cassiodorus lib. 1. Tripart. cap. 11. & lib. 8. cap. 1. Augustinus lib. 1. de doctr. Christ. in Prologo, & lib. 8. Confession. cap. 6. & 12. aliisque. Agit etiam de S. Antonio Vincentius in Spec. hist. lib. 13. cap. 91. 92. 63. & lib. 14. cap. 15. Antoninus part. 1. tit. 15. capit. 3. per 5. primos §. Petrus in Catalogo SS. libr. 11. cap. 92.*

6. In Ægypto oriundus fuit] *Locum natalem exprimit Sozomenus lib. 1. cap. 13.* Ἐγένετο δὲ οὗτος Αἰγύπτιος, τῷ γένει τῶν εὐπατριδῶν, ἐκ Κομᾶ. Κώμη δὲ αὕτη ἐστὶ Ἡρακλείας τῆς παρ' Αἰγυπτίοις Ἀρκαδίας. Erat hic quidẽ ortus ex genere patriciorum, qui Comam (est is quidam pagus prope Heracleam apud Arcades Ægyptiis finitimos) incolebant. *Græcus textus editus habet ἄκροις* montibus *pro Ἀρκάσι,* Arcadibus. *Sed ex versione Christophorsoni, quã exhibui, apparet eum legisse Ἀρκάσι vti & interpres*

Nice

Nicephori legit, vt mox patebit. Et sanè Heraclea seu Herculis magna ciuitas, ponitur in Heptanomiâ Aegypti, quæ Heptanomia etiam Arcadia dicta. Quare etiam Heracleam hanc Arcadum vocat Sozomenus, distinguens ab alijs Heracleis, quæ plurimæ in variis regionibus: imò & in eadem Aegypto. Heracleopoles Stephano sunt tres in Aegypto. Prima, vbi Alexandria, ἡ ξ̃ ὡς Θηβαΐδος ἡ ἄνωθε, ciuitas Ægyptia, vnde ortus Theophanes Physicus. *Secunda.* παλαιὸν Πηλουσίου, vicina Pelusio. *Tertia,* κατὰ τὸ Κανωβικὸν στόμα, versus Canobicum ostium. *Ex his secunda describitur à Iosepho lib. 5. cap. 14. belli Iudaici, distinguitur Parua Heraclea Ptolemao, qui Magnam ponit in Nili insulâ, vnde Heracleotes Nomus dictus. Eam existimo primam Stephani. Et apud hanc ortus videtur Antonius.*

Scaliger legit Νομοῦ Ἡρακλεώτου. *quasi* ex Nomo Heracleote. *sed retinenda communis lectio, cui conformis Nicephorus lib.8.cap. 40.* Ὁ μορφὸς δ' αὐτοῦ Ἡρακλεία τῆς παρ' Αἰγυπτίοις Ἀρκάδων, qui finitimus est Arcadū, quæ apud Ægyptios est, Heracleæ.

Epiphanius Sholasticus apud Cassiodorum Trip. hist. lib.1. cap. 11. ex Sozomeno vertit hunc locum: Fuit autem Ægyptius genere, ortus insigni vico, in loco Heracleæ apud Ægyptios constituto. *decurtatè & minus distinctè. Musculus magis deprauauit:* Erat Ægyptius genere nobili, a pago natus Apniconiâ, quem apud Ægyptios intempestiues Heracleam vocant. *quem videtur ex* ὑπὸ Κώμῃ *fecisse* Απνοκωμίᾳ, *& pro* ἄρχουσι *legisse* ἄκαιροι.

7. Non se litteris erudiri] *Infrà cap. 43.* Et hoc in se mirabile habebat, quia cùm litteras nō didicisset, ingeniosissimus & prudentissimus erat. *Sozomenus lib.1. c. 13.* Γράμματα δὲ οὐκ ἐπαιδεύθη, οὐδὲ ἐθαύμαζεν, ἀλλὰ νοῦν ἀγαθὸν ὡς πρεσβύτερον τῶν γραμμάτων, καὶ αὐτὸν τούτων εὑρετὴν ἐπῄνει. Litteras neque nouit, neque magni æstimauit, sed bonam mentem, vtpote litteris antiquiorem, & earum inuentricem, laudauit plurimùm. *Vide infrà ad cap. 45. Augustinus lib. 1. de doctr. Christ. in Prologo tradit Antonium fuisse* θεοδίδακτον: *cui & simile exemplum adiungit.* Nec propterea sibi ab Antonio, sancto & perfecto viro, Ægyptio monacho, insultari debere, qui sine vllâ scientiâ litterarum Scripturas diuinas & memoriter audiendo tenuisse, & prudenter cogitando intellexisse prædicatur. Aut ab illo seruo barbaro Christiano, de quo à grauissimis fidéque dignis viris nuper accepimus, qui litteras quoque ipsas nullo docente homine, in plenam notitiam, orando vt sibi reuelarentur, accepit, triduanis precibus impetrans, vt etiam codicem oblatum, stupentibus qui aderant, legendo percurreret.

8. Innocenter habitabat domi] *Græcè hic est,* ὡς ἄπλαστος οἰκῶν ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ. *Desumptum ex Genesi cap.25. ver.27.* Ἰακὼβ δὲ ἦν ἄνθρωπος ἄπλαστος, οἰκῶν οἰκίαν *quod vulgatus interpres vertit:* Iacob autem vir simplex, habitabat in tabernaculis. *Loco* ἄπλαστος, *Aquila est* ἁπλοῦς, simplex: *Symmacho,* ἄμεμπτος, sine crimine. *Euagrius videtur legisse* ἀπλάστως, *quia vertit,* innocenter. *De vocabuli huius* ἄπλαστος *significatione & versione agit D. Augustinus lib. 1. QQ. in Genes. q. 74.* Quod Græcè, *inquit,* dicitur ἄπλαστος, hoc Latini simplicem interpretati sunt. Propriè autem ἄπλαστος nō fictus. vnde aliqui Latini interpretes, sine dolo, interpretati sunt, dicentes: Erat Iacob sine dolo, habitans in domo: vt magna sit quæstio, &c. *Paria habet idem Augustinus lib.16. de ciu. Dei, cap. 3.*

Sunt qui hoc margini annotauerint, Psal. 100. *Nempe, quia ibi versu 2. habetur:* Perambulabam in innocentiâ cordis mei, in medio domus meæ. *Sed respicit Athanasius ad locum Geneseos, vt dixi.*

9. Et accidit vt tunc Euangelium legeretur]. Cap. 5.
Augustinus lib.8. Confess. cap.12. cum in ancipiti carnis & spiritus conflictu versaretur, hoc Antonij exemplo semetipsum exstimulauit ad fortanam codicis lectionem, quæ illi salutis fuit. Babylas mimus audiens in Ecclesiâ legi versum hunc ex Euangelio, Pœnitentiam agite, appropinquat enim regnum cælorum, *à luxuriosâ vitâ ad continentem transijt: Pratum spirituale Ioannis Moschi cap. 32. Doctor Moneta cum in festo S. Stephani audiret concionantem Fr. Reginaldum in ista verba,* Ecce video cælus apertos, *Ordini D. Dominici se addixit. Vita Fratrum Prædicatorum parte 4. cap. 10. Guerricus cùm audiret legi in Ecclesiâ:* Factum est omne tempus, quod vixit Adam nongēti triginta anni, & mortuus est. Facti sunt dies Enoch nōgenti quinque anni, & mortuus est: *se quoque moriturum apprehendens, eidem Ordini consecrauit: ibidem cap. 12. Scholaris quidam Parisiis audito Responsorio in vigiliis defunctorum:* Heu mihi Domine, quia peccaui nimis in vitâ meâ, quid faciam miser, vbi fugiam, nisi ad te Deus meus; *in eamdem religiosam familiam se recepit: ibidem capit. 10. Quæ tria Dominicani Ordinis exempla habes etiam in Speculo exemplorum dist. 7. ex 47. 48. 49. S. Franciscus cùm ex Euangelio hæc verba in templo pronuntiari audisset:* Nolite possidere aurum, neque argentum, neque pecuniam in zonis vestris; non peram in viâ, neque duas tunicas, neque calceamenta: *eam sibi regulam, velut Dei mon tu, seruandam proposuit. Nicolaus Tolentinas cùm forte audisset Augustinianum concionatorem differentem super illo Ioannis dicto;* Nolite diligere mundum, neque ea quæ in mundo sunt; *mundi rebus renunciauit: Vita eius cap. 3. Septembris 10.*

Matth. 4. — Act. 7. — Gen. 5. — Matth. 10. — 1. Ioan. 2.

10. Arutæ autem erant ei trecentæ vberes & valde optimæ] *Mirabitur hic quispiam nouitatem vocis, quæ hactenus hic numquam comparuit: sed vbi veram eam scriptionem probauero, mirari desinet.* Arutæ *est in manuscriptis Aud. & Camb. In textu Græco:* Ἄρουραι δὲ ἦσαν τριακόσιαι εὔφοροι καὶ καλαὶ λίαν. *Vulgò est,* Erant autem ei trecentæ palmæ vberes. *Quod qui primus substituerit verâ lectione repudiatâ, equidem nescio: certè non oportuit. Prudenter Euagrius, interpres vetus, retinuit hic Græcam vocem* arutæ, *quia commodè verti non poterat. Nec enim* ἄρουρα, *hic campus est, vt Hœschelio nostro interpreti visum, sed certum genus mensuræ intervallorum apud Aegyptios. Horapollo libro 1. cap. 5.* Ἔτος τὸ ἐνεστὼς γράφοντες, τέταρτον ἀρούρας γράφουσιν, ἔστι δὲ μέτρον γῆς ἡ ἄρουρα πηχῶν ἑκατόν. Instantem annum significantes, quartam arutæ partem pingunt. Est autem ἄρουρα terræ mensura, centum complectens cubitos. *Vide & Eustathium variis locis ad Homerum. Fusius de hoc in Onomastico.*

11. Memoriam pro libris haberet] *Et natura rerum à Deo conditarum, Antonio instar libri erat. Socrates lib. 4. cap. 18. & ex eo historia Tripart. lib. 8. cap. 1.* Τῷ δικαίῳ Ἀντωνίῳ προσῆλθέ τις τῶν σοφῶν, καὶ πῶς διακαρτερεῖς, εἶπεν, ὦ πάτερ, τῆς ἐκ τῶν βιβλίων παραμυθίας ἐστερημένος, τὸ ἐμὸν βιβλίον, ἔφη ὁ Ἀντώνιος, ὦ φιλόσοφε, ἡ φύσις τῶν γεγονότων ἐστὶ, καὶ πάρεστιν, ὅτε βούλομαι, τοὺς λόγους ἀναγινώσκειν τοὺς τοῦ Θεοῦ. Cuidam ex eorum numero, qui id temporis sapientes sunt habiti, ad Antonium illum iustum accedenti, quærentique, quo pacto vitam posset sustentare, solatio illo quod ex libris capi solet, orbatus? respondit: Meus liber, ô Philoso Cap. 3.

losophe, est natura rerum à Deo conditarum, quæ quotiescumque animo libitum sit meo, libros ipsius Dei legendos suppeditat. *Optimus sanè liber & obuius, creatura omnis; eiúsque vsus sanctis*
Psal. 18. *viris semper fuit familiaris.* *Quippe* cæli enarrant gloriam Dei, & opera manuum eius annuntiat firmamentum.

12. Quidam vt filium, alij vt fratrem diligebant] *Pro* fratrem, *edita habent* patrem. *Sed Græcè est,* ἀδελφὸν, fratrem, *quod magis quadrat in Antonij ætatem, qui mox dicitur* νεώτερος, adolescens: *nam pro ratione ætatis ista naturæ vocabula indulgebant. Sic & apud Spartianum in Didio Iuliano.* Vbi verò primùm illuxit, Senatum & equestrem ordinem in palatiũ venientem admisit: atque vnũquemque, vt erat ætas, vel patrem, vel filium, vel parentem affatus blandissimè est. *Vbi frustrà Heraldus ad Tertull. Apolog. cap. 39. pro* patrem, *reserbit* fratrem, *deceptus, opinor, quod existimarit per* parentem *hic patrem intelligi. Sed* parens *hoc est cognatus, vt sæpè apud eius istius scriptores. Lampridius in Alexandro Seuero*: Iam verò ipsi milites iuuenem Imperatorem amabant vt fratrem, vt filium, vt parentem. *Quod ait* vt parentem, *id est, vt cognatum, non verò vt patrem. Nec enim iuuenis Imperator à militibus vel ætate paribus vel superioribus haberi poterat vt pater. Rectè Nerua* parens, *habitus, quia senex, Ausonius:*

Auson. de Cæsaribus, Tetrast. 13. Proximus extincto moderatur sceptra tyranno,
Nerua senex, Princeps nomine, mente parens.

Cap. 4. 13. Ille lubricum adolescentiæ iter] *Proprium hoc ætatis eius epitheton. Ambrosius de obitu Valentiniani*: Tanta enim fuit emendatio vitæ eius, in illo omnibus lubrico adolescentiæ tẽpore, *Hieronymus ep. 3. ad Rusticum*: Perfectæ quidem ætatis gradum scandere, sed lubricũ iter esse, per quod ingrederis. *Idem epist. 43. ad Chromatium*: Scitis ipsi lubricum adolescentiæ iter.

14. Hinc & spiritus fornicationis vocor] *Sic* πνεῦμα πορνείας, spiritus fornicationis, *Osea 4. vt hoc sequitur. Palladius cap.* 86. Ei (*Euagrio*) aliquãdo grauem exhibuit molestiam dæmon fornicationis. *In Vitâ Hilarionis cap.* 16. Qui habebat collegam meum, amoris dæmonem. *Venereæ autem cohortis princeps* Asmodæus, *de quo Tobiæ cap. 3. & 6. Serarius noster copiosè. Certos dæmones certis vitiis incumbentes, ab iisque nomen sortientes, frequens apud Auctores asceticos mentio. Hic post cap.* 15. Diuersa autem eorum & partita nequitia est. *Cassianus collat. 7. cap. 32.* Quæ vocabula non casu, nec fortuitò indita illis debemus accipere. *Porrò de variâ dæmonum distinctione & differentiâ, vide Gallicum libellum Ioannis Maldonati nostri nomine editum, vbi eos distinguit ex nomine, ex naturâ, ex locis vbi versantur, ex tempore quo dominantur, ex officiis imperandi & obediendi, & ex vitiis quibus præsident.*

Cap. 5. 15. Cùm omnes infatigabilem adolescentiæ mirarentur instantiam] *Vsurpat hic* instantiam, *vt in Sacris litteris vsurpatur 2. Cor. 11.* Instantia mea quotidiana *pro contentione, curâ, studióque magno. Sic antè in Præfatione ad hanc Vitam*: aut superare nitentes virtutis instantiâ.

Cap. 7. 16. Et cum in vna memoria] *Græcè* μνῆμα, *paulò ante vertit* sepulchrum. *Sic Martyrum memoria Augustino lib. 22. de Ciu. Dei, cap. 8. de reliquiis S. Stephani*: Ad eius memoriam veniebat magnæ multitudinis concursus & accursus. *& passim apud sacros scriptores.*

Cap. 8. 17. Pardus discoloriter] *Ita MSS. Colon editio*, discolor à tergo. *alij simpliciter* discolor. *nec ê hoc de pardo in textu Græco.*

18. Non oblitus Iesus] *Thyræus de Apparitionibus impersonalibus Christi cap. 6. adfert exempla aliqua, quando auditus quidem, non autem visus est Christus. vt hoc Antonij, quando* vox ad eum facta est, dicens, Ego, Antoni, hîc eram. *Sic & cap. 51. hoc*: Et facta est vox Domini, dicens: Abominabitur altarium meum. *Vide & 12. Augusti, in vita S. Claræ cap. 14. & 7. Martij, in vitâ S. Thomæ Aquinatis, auctore Ioanne Garzone.* Cap. 9.

19. Vt Thebæis mos est] *Non dubito hic per panes, qui per annum incorrupti durant, quos Thebæi sibi recondunt, intelligi* paximates, *seu* buccellata. *Suidas*: Παξαμᾶς, ὁ δίπυρος ἄρτος, Paxamas, panis bis coctus. *Vide Onomasticon nostrum.* Cap. 11.

20. Quæ iam mortuum eum se existimauerant reperturos] *Ita disertè MSS. Sed Coloniensis editio & Surius*, quidam *pro* quæ iam, *quod credo substitutum, ne videretur in Prisciani regulas peccatum: quia sequitur*, reperturos. Cap. 12.

21. Nec non & Patientium infinita se caterua conglomeraret] *Deest hoc in Græco. Infrà cap. 26. de dæmonioso*, Aduersus patientis insaniam laboraret. *Cape* patientes, *vel à morbis, vel à dæmonibus: nam mox sequitur*: Plurimos ab immundis spiritibus, & infirmitatibus variis liberauit. *vbi Græcè*. Πολλοὺς γοῦν τῶν παρόντων τὰ σώματα πάσχοντας ἐθεράπευσεν ὁ Κύριος δι' αὐτοῦ, καὶ ἄλλους ἀπὸ δαιμόνων ἐκαθάρισε. Multorum itaque corpora ægrota Dominus per ipsum sanauit, alios à dæmonibus impuris liberauit. Cap. 13.

22. Quasi ex aliquo cælesti aditu consecratus apparuit] *Græcè*. Προῆλθεν ὁ Ἀντώνιος ὥσπερ ἔκ τινος ἀδύτου μεμυσταγωγημένος καὶ θεοφορούμενος. *Quare quod Græcis* ἄδυτον, *Latinè Euagrio est* cælestis aditus.

23. Quod nec per Quietem intumuerat] *Coloniensis editio*, inquietem. *In Græco tamen est*, μήτε πιανθέν, neque obesum. *Corpora & quiete, siue dũ non exercẽtur, intumescunt, & inquiete, siue* ἀγρυπνίᾳ.

24. In Arsenoitarum oppido. *Intellige de Arsinoe, seu Crocodilorum oppido ad Nilum, in Nomo Arsinoite. Adiungit enim hic de crocodilis. Est & alia Arsinoë in Aegypto. Vide Onomasticon.* Cap. 14.

25. Riuulum fluminis Nili transuadare esset necesse] *Græcè*: Χρείας δὲ γενομένης διελθεῖν αὐτὸν τὴν τοῦ Ἀρσενοΐτου διώρυγα. Necessitate vrgente, vt Arsenoiticæ præfecturæ fossam transiret. *Vide Strabonem lib. 17.*

26. Plurima fierent monasteria] *Baronius tomo 3. anno Christi 328. Siluestri Papæ 15. Constantini 43. Cùm verò, ait ex omni hominum genere ad Antonium inuisendum confluerent, & ab eodem ad contemptum sæculi, & perfectæ vitæ studium arripiendum seduló monitati, idem viuendi genus & institutum capesserent, complura condidit monasteria, cœnobiticaque ipse* Cœnobiticæ vitæ Antonius restitutor. *primus vitæ iecit in eremo fundamenta: adeò vt cœnobitarum monachorum idem institutor sit habitus, vel potiùs restitutor, si Essenorum, qui in Aegypto sub Marco primo Alexandrinorum Episcopo floruerunt, ratio aliqua habenda esse videatur, quos Christianos fuisse, suo loco superiùs perspicuè demonstrauimus.* Tom. 1 anno Christi 64.

Porrò grauioribus persecutionũ procellis obortis, quibus non Christiani tantùm simul agentes, & conuentus publicè celebrantes, sed & latentes in penetralibus alisque latibulis quæsiti, abriperentur ad necem, euersum illud cæleste viuendi genus oportuit: quod S. Antonius non modo restituit, verùm longè latéque in Christianum orbem copiosissimo fœtu propagauit.

Erant quidem ante Antonium, qui tamen perfecti- Monasteria ab Antonio erecta.

tiomis

tionis, ciuitatibus derelictis, siue viri, siue in desertis locis abditi, Angelis similem vitam ducebant, quorum nonnullis ex Eusebio diximus fuisse martyrio coronatos: reperit & horum aliquos ipsemet Antonius, cùm, vt illatam Ecclesiæ persecutionem vitaret (vt dictum est) in desertum locum secessit, & ab vno illorum prima rudimenta monastica institutionis accepit: quæ perfecit delitescens in solitudine: cùm posteà diuino afflatus numine monachos in vnum collegit, & in diuersa loca, tamquam in diuersis aluearijs apum examina, distribuit: qui sub eius disciplinâ à sæculi abdicatione ad monasticam professionem amplexandam fuerant persuasi. De quibus in hac Vitâ cap. 11. &c.

Qui igitur Antonium adeuntes eidem se subiecêre discipuli, ex iis alij in eisdem cum illo montibus monasticam exercuêre disciplinam: alij verò eadem ex plantâ palmites succedentes, & in diuersis prouinciis complantantes, breui tempore factum est, nempe hoc ipso sæculo, vt repleuerint terrarum orbem tam sanctâ propagine, nimirum Palæstinam, Syriam, Asiam minorem, Cappadociam, Pontum, Armeniam, Mesopotamiam, & Boreales regiones, vsque ad latrones Bessas & Dacos: de quibus S. Paulinus hæc cecinit in reditu S. Nicetæ viri sanctissimi, à quo accepit quod scribit:

Paulin. de reditu S. Nicetæ. * forma!

O vices rerum benè versa * fama!
Inuij montes priùs & cruenti,
Nunc tegunt versos monachi latrones
Pacis alumnos.
Sanguinis quondam, modò terra vitæ est:
Vertitur cælo pia vis latronum,
Et fauet Christus supera occupanti
Regna rapinæ.
Mos vbi quondam fuerat ferarum,
Nunc ibi ritus viget Angelorum,
Et latet iustus, quibus ipse latro
Vixit in antris, &c.

Sed & de Bessis meminit S. Hieronymus, cùm scribens ad Heliodorum hæc ait: Indus, Persa, Gothus, Ægyptius philosophantur. Bessorum feritas, & pellitorum turba [illegible]lorum qui mortuorum quondam inferiis homines immolabant, stridorem suum in dulce Crucis fregerunt melos. *& ad Lætam:* De Indiâ, Perside, Æthiopiâ, monachorum quotidie turmas suscipimus. *Eorum scilicet qui ad loca sancta visenda pietat[illegible] conuentitabant.* (Hier. ep. 3.; Hier. ep. 7.)

27. Ad omnem quidem mandatorum disciplinam Scripturas posse sufficere] *Quomodo Scriptura sufficiens dicatur, agit Bellarminus tom. 1. Contron. 1. general. lib. 4. cap. 9. de verbo Dei non scripto, ad secundum argumentum.* (Cap. 15.)

28. Si autem multum] *Ita hic M S S. & veteres editiones. Coloniensis,* Si autem in potestatibus. *Atque ita vulgatus noster interpres Ps 89. ex Græco:* ἐὰν δὲ ἐν δυναστείαις. *Hieronymus epist. 21. ad Paulum Concordiensem etiam citat.* Si autem multum *& epist. 24. ad Iulianum:* Si autem ampliùs. *Vide eumdem epist. 139. ad Cyprianum, vbi etiam habet:* Sin autem multum. *citátque ex 60.* Sin autem in potentatibus; *& ex Symmacho:* Contra opinionem.

29. Vt in libro Ecclesiastis scriptum est] *Coloniensis editio hic in textu addit:* Quia nescit homo quid sit post eum in labore suo. *quod deest manuscriptis & veteribus editionibus. Certum est, respici ad sensum Ecclesiastis 2. vt in margine notatum est.*

30. Cur ergo non facimus de necessitate virtutem] *Prouerbialis vt apparet locutio, quam etiã Tertullianus frequentat. Vtitur B. Hieronymus ep. 10. ad Furiam:* Arripe, quæso, occasionem; & fac de necessitate virtutem. *Et Apol. 3. aduersus Ruffinum:* Quin potiùs habeo gratiam, quòd facis de necessitate virtutem.

31. Lubricæ carnis incentiua] *Frequens hoc* incentiui *vocabulum de carnis vitio: Hieronymus epist. 4. ad Rusticum monachum:* Et adolescentiæ, immò pubertatis incentiua calcantem. *Idem in Isaia cap. 58.* Corporis me superauit ardor, adolescẽtiæ incentiua vicerunt. *Cassianus Collat. 2. cap. 13.* carnalibus incentiuis inquietari. *Sed idem nomen & aliis vitiis tribuitur. Vide Onomasticon.*

32. Et ruentem animam quasi ex aliquâ rupe sustentat] *Græcè est* ἀνέχουσιν, erigit: *quod Euagrius interpres adagiali, vti videtur, formulâ exprimit:* Quasi ex aliquâ rupe sustentat. *Sic Ammianus libr. 22. ait, quòd Eusebium altè sperantem, & summo apud Imperatorem loco,* Adrastia reluctantem, præcipitem tamquam è rupe quadam egit excelsâ.

33. Quod ex nostro pẽdet arbitrio] *editiones:* Quod ex nostro, Dei gratiâ præcedente, pendet arbitrio. *Quæ verba media quãuis absint à textu Latino MS. & Græco impresso, tamen hic ex verâ Theologiâ intelligẽda.*

34. Huius operis homini inserta natura est] *Quomodo virtutis semina homini insita sint, explicant Scholastici. Vide Onomasticon.*

35. Græci studia trasmarina sectentur] *Facit ad hunc locum, quod habet Persius Satyrâ 6.*

——Et Bestius vrget
Doctores Graios. ita fit, postquam sapere vrbi
Cum pipere & palmis venit nostrum hoc maris expers.

36. Nobis verò nulla proficiscendi] *Ex hoc loco Flaccus Illyricus Catalogo testium veritatis, veriùs varietatis & falsitatis, lib. 4. & ex eo moderni hæretici improbant Peregrinationes. Sed prauè Antonij sensum detorquent. Negat Antonius peregrinationes ad Terram sanctam vel aliò, simpliciter ad salutem esse necessarias. quis Catholicorum non vnà cum Antonio hoc negat? Scimus omnibus in terris regnum esse cælorum, Deum vbique præsentem. Sed cur Dei peculiaria munera certo loco præstita non amplectamur? quæ cur illo loco potiùs quã alio præstet, quis ab eo rationem exquirat? Præclarè Augustinus epist. 137.* Vbique quidem Deus est, & nullo continetur vel includitur loco, qui condidit omnia, & eum à veris adoratoribus in spiritu & veritate oportet adorari, vt in occulto exaudiens, in occulto etiam iustificet & coronet. Verumtamen ad ista quæ hominibus visibiliter nota sunt, quis potest eius cõsilium perscrutari, quare in aliis locis hæc miracula fiant, in aliis non fiant?

Sermo quoque Antonio ad monachos est, quibus non ita peregrinationes competunt, quantumuis sanctæ & laudabiles.

37. Nihil Deum fecisse quod malum est] *Benè subiungit dæmones non naturâ, sed suo vitio malos esse. Vetus apud Philosophos veteres quæstio de origine mali. Perplexus in eâ re Arnobius libro 11. contra Gentes. Breuiter Tertullianus explicat aduersus Marcionem lib. 11. cap. 14.* Nos autẽ adhibitâ distinctione vtriusque formæ, separatis malis delicti, & malis supplicij; malis culpæ, & malis pœnæ: suum cuique parti definimus auctorem: malorum quidẽ peccati & culpæ, diabolum: malorum verò supplicij & pœnæ, Deum creatorem: vt illa pars malitiæ deputetur, ista iustitiæ, mala condentis iudicia aduersus mala delicti. *Vide & Cassianum Collat. 8. cap. 6. quòd nihil à Deo malum creatum sit.*

Mali verò originem à creaturâ esse, eleganti similitudine explicatur in vitâ S. Auxentij: Quomodo lux Solis est communiter proposita omnibus quibus adest vis videndi; potest autem, si velit quispiã, (Vita sancti Auxentij per Metaphrast. 14. Feb.)

claudens oculum separari à dono lucis: non quòd Sol in illo effecerit tenebras, sed quòd radij splendorem auersatus, tenebras suâ sponte attraxerit: & quomodo si quis domum sibi construens, nullum luci aditum præbeat intrinsecùs, obscuram domum efficit: ita nos quoque in naturâ habentes bonum & honestum, nostro arbitratu in notamus quæ sunt præter naturam, nostrâ sponte malorum experientiam, in boni & honesti auersione, electione nostrâ & instituto fabricantes. Malum enim extra propositum, propriâ substantiâ consideratum, nullum est in rerum naturâ.
Gen. 1. Quidquid enim à Deo creatum est, bonum est: & omnia quæ fecit Deus, sunt valdè bona.

38. Diuersa autem eorum & partita nequitia est] *Cassianus Collat. 7. cap.* 17. Hoc nosse debemus, non omnes dæmones vniuersas hominibus inutere passiones, sed vnicuique vitio certos spiritus incubare, & alios quidem immunditiia ac libidinũ sordibus inquinari, *&c. & eadem Collat. cap.* 20. Illud etiam nequaquam ignorare debemus, non esse omnes eiusdem ferocitatis & desiderij, sed nè vnius quidem fortitudinis atque nequitiæ. *De quo idem fusius eadem Collat. cap.* 32. *vbi dicit*: Tot esse in immundis spiritibus, quot in hominibus studia, non dubiè comprobatur. *Vide Augustinum libro* 10. *cap.* 11. *de Ciu. Dei, de varius dæmonum affectibus ex Porphyrio & Iamblicho. Palladius cap.* 19. *&* 20. *in Macario Ægyptio*: Est enim ordo quoque dæmonũ, qui dicitur igneus. Sunt enim dæmonum quoque, sicut hominum differentiæ, non mutatâ essentiâ, verùm mente diuersâ. *Vide dicta ad cap. 4. num.* 14.

39. Ad primum quoque crucis signum euanescunt] *Nota, hæretice, signo Crucis efficaciam, cuius exempla manifesta in hac Antonij vitâ habes etiam cap.* 18. *& cap.* 26. *& capite* 49. *Plura de his in operosis Gretzeri nostri de Cruce libris. Vel ex hoc loco Flacci Illyrici redarguitur mendacium, qui in Catalogo testium veritatis libro* 2. *non veritus est scribere*: Multa de Antonij luctis cum satanâ lego: sed nusquam de aquâ benedictâ, Cruce, cerâ, & herbis sacratis. *Nempe tam oculeus fuit Illyricus, vt cùm varijs capitibus Antonius Crucis efficaciam deprædicarit, eiusque vexillum extulerit, nè vnum quidem re spexerit.*

Cap. 16. 40. Hamo crucis vt draco, aduncatus à domino est] *Alludit ad Iobi cap.* 40. *vers.* 20. An extrahere poteris Leuiathan hamo? *vbi in Græco*: Ἄξεις δὲ δράκοντα ἐν ἀγκίστρῳ; Duces autem draconem in hamo? *Gregorius Nyssenus orat.* 1. *de resurrectione Domini, per hamum* diuinitatem *Christi quâ diabolus captus est, intelligit*: Dum inhians, *inquit*, ad carnis escam aspirat, diuinitatis hamo transfixus est, atque ita draco per hamum ductus est, vt ait Iob, qui per se, quod futurum erat, prænuntians; Hamo, inquit, draconem duces. *Nec aliter Magnus Gregorius*: Leuiathã iste hamo captus est, quia in Redemptore nostro dum per satellites suos escam corporis momordit, diuinitatis illum aculeus perforauit. Quasi hamus quippe fauces glutientis tenuit, dum in illo & esca carnis patuit, quam deuorator appeteret: & diuinitas passionis tempore latuit, quę necaret. *qui deinde huius hami lineam per antiquorum prop. ignem tortam ducet. Vide eundem de hamo ad versum Iobi præcedentem. S. Antonius hamo* crucem *comparat; Olympiodorus in Catenâ Græcorum* clauos *ei aptat*: Is enim, *ait*, carne suâ quasi quadam escâ obiectâ, clauis suis, quasi hamis, piscem captauit.

41. Nunc miserabilis vt passer ad ludum irretitus à Christo est] *Ex eodem Iobi capite desumptum*: Numquid illudes ei quasi aui, aut ligabis eum ancillis suis? *Hoc queruntur dæmones in vitâ S. Pachomij cap.* 49. Ex quo mirabilis incarnatio Christi facta est in terris, nos sine viribus prorsus existere cœpimus: ita vt ab his, qui credunt in nomine eius, illudamur vt passeres. *Apud Clementem libro* 8. *Constit. Apostol. cap.* 7. *in obsecratione pro energumenis, respiciendo ad vim exorcismorum*: Ὁ τὸν ἀνθρωποκτόνον ὄφιν δεσμῷ τῷ παραδοὺς ἡμῖν, ὡς στρουθίον παιδίοις. Qui dedisti nobis homicidam serpentem vinculis constrictum, sicut passerem pueris. *Quã exorcismi vim contra diabolos, deos Gentilium, egregiè vrget Tertullianus Apolog. cap.* 23. Subiecta est Christianis diuinitas vestra. *& Cyprianus contra Demetrianum cap.* 6. Videbis nos rogari ab eis, quos tu rogas. *Augustinus in Psalmum* 103. *vers.* 27. *de diabolo virtute Christi energ. ito hunc versiculum accipit*: Draco hic quem finxisti ad illudendum ei. Iam tu illude draconi: ad hoc enim hic factus est draco. *de quâ illusione consule Magistr.* 11. *sent. dist.* 3. §. Ideoque. *Idem Augustinus serm.* 197. *de Tempore, qui est* 2. *Dominica prima post festum S. Trinitatis, aliâ similitudine canis alligati diaboli impotentiam explicat.* Alligatus est tamquam canis innexus catenis, & neminem potest mordere, nisi eum, qui se illi mortiferâ securitate coniunxerit. Iam videte, fratres, quàm stultus est homo ille, quem canis in catenâ positus mordet. Tu te illi per voluntates & cupiditates sæculi noli coniungere, & ille ad te non præsumit accedere. Latrare potest, sollicitare potest, mordere omnino non potest nisi volentem.

42. Adueniente Domino destructus est inimicus] *Mox*: quia infirmatus es à Domino. *Infrà in vitâ S. Pachomij cap.* 49. Ex quo mirabilis incarnatio Christi facta est in terris, nos sine viribus prorsus existere cœpimus. *Cassianus Collat.* 7. *cap.* 23. Virtute Crucis etiam deserta penetrante, & vbique eius gratiâ coruscante, retusa est nequitia dæmonum. *Vide dicta ad numerum præcedentem.*

43. Quia clauso ostio interiore] *In eâ opinione fuit aliquando Alexander ab Alexandro, vt ipse refert Genial. dier. lib.* 5. *cap.* 2. *nullum videlicet à lemuribus periculum esse ostiis obseratis. Sed quàm eum sua fefellerit opinio, narrat ipse eodem loco. Videsis Thyræum nostrum de Locis infestis, parte* 3. *cap.* 60.

44. Dum theatrali mutatione formarum] *Obuiâ similitudine diuersas dæmonum species & apparitiones illustrat. Notus theatri scenæque mos, cùm quis diuersam formam induit, personamque sustinet.*

45. Magna aduersus dæmonem arma sunt vi- Cap. 17.
ta sincera, & intemerata in Deum fides] *Delrio noster tom.* 3. *Disquis. Magic. libro* 6. *cap.* 2. *sect.* 3. *q.* 3. *agens de remedijs supernaturalibus diuinis seu Ecclesiasticis contra maleficia, duo hæc remedia ponit.*

Primum, inquit, remedium in hoc genere vera & viua fides, *hoc est, charitate Dei & proximi valla-*
ta. Hoc scutum nobis præfert & præbet D. Paulus ad Ephes. 6.
Ephesios scribens: hanc loricam vt Thessalonicenses in- 1. Thes. 5.
duant, vrget: hanc suis discipulis commendat magnus ille Antonius. Sic Cypriano mago dæmon respondit, se
Christi fide munitis nocere non posse. *Sic apud* Nazianz.
Cassianum duo philosophi cùm dæmonum præstigijs An- orat. in Cypr.
tonium perturbare non possent, comprobarunt magnam Cassian.
professioni Christianorum inesse virtutem. *Sic* collat. 8.
apud Cornelium Kempesem lib. 3. *de origine & situ Fri-* cap. 18.
siæ cap. 31. Albarum nympharum præstigiæ post agnitum sincerum Dei Euangelium euanuerunt *in Frisiâ per chartam sancti Odulphi de Trinitate scriptam, & per parœcias missam & lectam.*

Secundum est, vita sincera. *De mandatorum Dei obseruantiâ & vitæ innocentiâ, quàm sit efficax remedium, docere possunt D. Cyprianus ad Fortunatum de exhortatione Martyrij, Lactantius lib. 2. capite 16. & Ambrosius Ausbertus libro 5. in Apocalyps. cap. 11.*

46. Ita & de Nili inundatione sollenni] *Infrà cap. 10.* quoties augmenta Nili fluminis futura dixerunt. *De prædictione dæmonum vide Onomasticon.*

47. Indicto sibi silentio] *Luce Euangelij coruscante, idolorum defecêre oracula. Prudentius Apoth. v. 503.*

Ex quo mortalem præstrinxit Spiritus aluum,
Spiritus ille Dei, Deus; & se corpore Matris
Induit, atque hominem de virginitate creauit,
Delphica damnatis tacuerunt sortibus antra.

Vide Eusebium de præparat. Euangel. lib. 5. cap. 8. qui Plutarchi librum citat de Oraculorum defectu. vide & Suidam in Augusto, Niceph. lib. 1. cap. 17. Cedrenum in Compend. hist. Quò illud Iob cap. 40. vers. 20. facere volunt interpretes: An extrahere poteris Leuiathan hamo, & fune ligabis linguam eius?

48. Integritate qua nata est] *Ita MS. & Græcus textus. Editi*, renata.

Cap. 18. 49. Bonorum spirituum malorúmque discretio] *Delrio noster tomo 2. Disquis. Magic. lib. 4. cap. 1. quæst. 3. sect. 6. de indiciis petitis à reuelationum circumstantiis ex hac Antonij doctrinâ docet, aduertendum an quæ visio mentem lætitia demulserat, ea sit posteà in horrorem & mœrorem versa. Item num qui cœpit à principio, sensim horror amotus non fuerit, sed constans permanserit. Duæ enim sunt hæ reuelationum falsarum notæ. Sin autem initiò quidem homo perturbetur, & horroris aliquid persentiscat, sed postmodum hac molestiâ & anxietate animi desertâ, dulcedine quadam internâ perfundatur, signum esse diuinæ consolationis. Cuius rei naturalis caussa esse videtur antipathia, quæ est hominis cum dæmone homicidâ; & sympathia, quæ homini cum Angelis intercedit.*

Ceterùm documentum illud Antonij est accipiendum de verâ dulcedine, quæ famem ac desiderium virtutum adfert & adauget, præcipuè charitatis & humilitatis. Quam limitationem meritò beata Catharina Senensis adiecit: quod confirmat attestat B. Angela Fulginatis, sibi ex visione in animo mansisse vehementius desiderium, cruciatus omnes & iniurias pro Deo sustinendi.

Cap. 20. 50. Maledicta reciperent] *Verborum contumeliis & conuitiis incessere dæmones, sanctis viris olim vsitatū. Sulpicius epist. ad Bassulam de sancto Martino:* Quid hic, inquit, adstas cruenta bestia? nihil in me, funeste, reperies. *Etiam in exorcismorum formulis conuitia adhibita, Prudentius Apotheosi, versu 474.*

Intonat antistes Domini: Fuge callide serpens,
Exue te membris, & spiras solue latentes:
Mancipium Christi fur corruptissime vexas.

Vide Flagellum dæmonum exorcismo 4. vbi larga conuitiorum seges. Etiam Ethnici diris imprecationibus dæmones excipiebant, & ita se pellere posse credebant. Ita Apollonius Tyaneus apud Philostratum libro 2. cap. 5. Caucasi iuga transiens, diabolicum phasma conuitiis pepulit. De quo vide Thyræum nostrum de Locis infestis, parte 3. cap. 56.

51. Commouerunt aliquando monasterium meum] *Crebra huius diabolicæ machinationis in Actis SS. memoria. Gregorius Nyssenus in vitâ Gregorij Thaumaturgi de conclaui terræmotu concusso. Vita B. P. N. Ignatij libro 1 cap. 2. Riba deneirâ auctore. De toto genere infestationis dæmonum vide Thyræum nostrum de Locis infestis.*

52. Sputaculum] *Plerique editi* spectaculum, *malè. In Græco est:* Ἐγὼ δὲ τότε μᾶλλον ἐνεφύσησα κατ' αὐτοῦ: cui ego tum magis insufflaui. *Vbi quidam Græci codices habent*, ἐνεφώνησα, inclamaui. *noster interpres videtur legisse* ἐνέπτυσα, insputaui. *Dæmones & insufflari, & insputari soliti. Vide Onomasticon.*

53. Monasteria tamquam tabernacula plena diuinis choris psallentium] *Antè cap. 20.* Solitudines quoque monachorum stipantur choris. Cap. 21. *Quàm illustrata esset Ægypti eremus sanctorum monachorum classibus, S. Ioannes Chrysostomus narrat homil. 8. in Matth. cap. 2.* Καὶ νῦν ἐλθὼν εἰς τὴν ἔρημον τῆς Αἰγύπτου, παραδείσου παντὸς βελτίω ταύτην ὄψει τὴν ἔρημον γεγενημένην, καὶ χοροὺς ἀγγέλων μυρίους ἐν ἀνθρωπίνοις σχήμασι. Si quis nũc ad Ægypti veniat solitudines, paradiso quouis omnem illam videbit eremum digniorem, & innumerabiles Angelorum cœtus in corporibus fulgere mortalibus. *Qui ibidem prosequitur & feminas hoc philosophiæ genere excelluisse. Epiphanius quoque lib. 3. hær. 80. contra Massalianos Martyrianos:* Καθὼς καὶ ἐν ἑκάστῳ μοναστηρίῳ, ἔν τε τῇ τῶν Αἰγυπτίων χώρᾳ, καὶ ἐν πάσαις χώραις οὗτοι κάμνουσιν εἰς δικαιοσύνην, ὡς ἡ μέλιττα χερσὶ μὲν ἔχουσα τὸν κηρὸν τῆς ἐργασίας, τὰς δὲ ψεκάδας τοῦ μέλιτος ἐν τῷ στόματι, μετὰ τῆς ἰδίας ὑμνολόγου φωνῆς τὸν πάντων δεσπότην κατὰ τὴν ἰδίαν αἴσθησιν ὑμνοῦσα. Quemadmodum etiam in singulis monasteriis, tum in Ægyptiorum regione, tum in aliis omnibus sic laborant ad iustitiam, velut apis in manibus quidem habens ceram opificij, in ore verò guttas mellis, eum propriâ hymniferâ voce vniuersorum Dominum, iuxta proprium sensum laudat.

54. Cum persecutio impiissima Maximiani] Cap. 23. *Baronius tomo 3. anno Christi 310. Eusebij Papæ 2. Constantini Imperat. 5. ait multos Ægyptios Martyres passos hac persecutione; annum tamen certum, quo quisque passus sit, incertum haberi. Inter quos & Potamiena virgo, de quâ Palladius in Lausiac hist. cap. 1. narrante Isidoro, qui ab Antonio, vel forsitan inspectore, cùm Alexandriæ versaretur, accepit.*

55. Lauit ependyten suum] *Addunt editiones*, id est, scapulare, *quod manuscriptis deest. Proba tamen est interpretatio. Vide Onomasticon.*

56. Candente præcinctus veste] *Baronius tomo 2. ad annum Christi 256. Lucij Papæ 1. Galli & Volusiani Impp. 3. agens de nigrâ & albâ veste, priorem quidem vult fuisse reliquorum Christianorum, posteriorem verò Ægyptiorum. Nam, inquit, Clemens Alexandrinus, Christianus Pædagogus, qui Ægypti optimis moribus imbuere curauit Ecclesiam, magnopere suadet, vt fideles candidis vestimentis vtantur. Cuius quidem institutione Christianos in Ægypto candidis vsos esse vestibus existimamus. Hinc illud accidit, cùm S. Antonius, martyrij subeundi immenso ardens desiderio, vt cognosceretur esse Christianus, alba induit indumenta. Hactenus Baronius. Quamquam veriùs fortasse dixeris Antonium alba induisse vestimenta, non vt cognosceretur esse Christianus, qui vel monachi habitu talis cognitus erat: sed vt ad iudicem Aegyptus albâ indutis mixtus securius procederet; quòd monachis, qui pullâ veste dignoscebantur, ciuitate esset interdictum, vt hoc ipso capite habes. Illud certum, pullam vestem monachorum fuisse. Apud Metaphrastem 5. Nouembris in vitâ Galactionis & Epistemes cap. 2. de Honofrio monacho:* Albâ veste tegens monasticam, erat animo verè monachus. *Et cap. 9.* Quorum vnus chorus habebat viros visu honestos, & veste nigrâ indutos *quos esse dicũtur*, qui se à mũdo separãt, *id est, monachi. Synesius epist. 146. ad Ioannem monachicum institutum arripientem:* καὶ φαιὸν τριβώνιον ἀμπέχεσθαί σε φασὶ. & pullam te lacernâ induere narrat.

Clemens Alexand. Pædag l. 2.

Athanasius lib. de Virgin. siue Asceticâ, Ὁ ἐνδύτης σου μέλας. Niger tibi ependytes. *Clemens Alexandrinus Pedagogi libro 2.c.10.& lib.3.c.11. Christianos ad albam vestem, relictis diuersicoloribus, hortatur.*

57. Episcopo Petro iam ob martyrij gloriam coronato] *Petri Alexandrini Episcopi & Martyris anniuersaria memoria in Ecclesiâ Latinâ celebratur 26. Nouemb. in Græcâ 24. eiusdem. De coronâ, id est martyrio, vide Onomasticon.*

58. Acrioribus se ieiuniis vigiliisque conficiens] *Ad verbum periodum hanc ex hac vitâ Antonij Athanasio auctore citat B. Ephraim serm. Ascetico in illud*: Attende tibi ipsi. *cap. 10. Vbi quod in Græco Athanasij est, & hîc Latino textui deest*, ὃ καὶ ἕως τελευτῆς τετήρηκε, idque ad mortem vsque seruauit, *gestamen videlicet vestis cilicina & pellicea, etiam Ephraim expressit, vt patet ex Latinâ Gerardi Vossij interpretis versione.*

Cap. 24. 59. Martioianus militum præpositus] *Sic apud Ammianum lib. 26.* Petronius ex præposito Martensium militum.

60. Ad Pastoralia] *Græcè* Βουκόλια. *Hæschelius vertit*, armenta boum, *non rectè. Nam Bucola, vel Bucolia locus certus in Ægypto, vel apud Alexandriam iuxta mare sub rupibus, vt in vitâ sancti Marci post Abdiam anonymo auctore; vel alibi in Thebaide superiore, vt ex hac vitâ videtur colligi. Vide Onomasticon.*

61. Inuenit montem] *Secundus hic mons, ad quem secessit Antonius: cuius descriptio amplior exstat capite 36. vitæ Hilarionis.*

Cap. 25. 62. Vt sarculum sibi bis acutum cum frumento deferret] *Ita Coloniensis editio, & Surius. M S.* sarculom sibi com bis acuto ferramento deferret. *Græcè* δίκελλαν καὶ πέλεκυν καὶ σῖτον ὀλίγον, ligonem bipennem, & modicum frumenti. *quare proba vulgata lectio, modo ita distinguas*: sarculum sibi, bis acutum, cum frumento deferret. *Non dubium est*, bis acutum *hîc absolutè positum pro bipenni. Nec enim aliud est* bis-acutum *seu bipennis, quàm anceps securis, seu ferramentum aliquod rusticanum vtrinque incidens. In vitâ Frontonij infrà cap. 1.* Deferentésque ad eremum secum parua olerum semina, & bisacutos, paruósque sarculos. *Vide Onomasticon.*

63. Belluas] *Græcè* ὑαίνας, hyænas. *V. de Onomast. eo.*

Cap. 26. 64 Tricinam siue funiculum] *Græcè*, σειρὰν τοῦ ἔργου, funiculum operis. *Si quid de tricinâ inuenero, dicam in Onomastico. An* trichina τρίχινον, *quasi è pilis textus funiculus? Editi exhibent* tritiam, *vel* triciam. *fortè à* τρίχες *dicta* tricina.

Cap. 27. 65. Quasi xenia] *Græcè*, Καὶ αὐτὸς δὲ ὥσπερ ἐφόδια φέρων ἀπὸ τοῦ ὄρους ἐξένιζεν αὐτοὺς τοῖς λόγοις. Ipse quasi viatica de monte ferens, ipsos spiritalibus muneratur sermonibus. *Quidam M S S. libb. habent* exenia, *vt & veteres editiones. Vide Onomasticon. Sic Ambrosio in sua exhortatione ad Virgines*, apophoreta sanctitatis.

Cap. 28. 66. Si timebimus peccati ceras conscias] *Ita rectè M S S. Coloniensis editio cum antiquioribus exhibet*, maculas conscientiæ, &c. *Eamdem Antonij memoriam habet Sozomenus libro 1. cap. 13.*

Cap. 30. 67. Busiris Tripolitanæ regionis] *Ægypti ciuitas est in Busiritico Nomo regionis Tripolitanæ. Quod postremum rectè distinctionis caussâ additum; quia & alia ciuitas Busiris in Ægypto, extra regionem Tripolitanam. quam volunt eamdem esse cum Thebis seu Diospoli magnâ, in Thebarum seu Diospolite Nomo.*

68. Paphnutium] *Huius memoria celebris in Martyrologio Romano 4. Septemb. de quo Ruffinus lib. 1. sua historia cap. 4. & 17. Socrates lib. 1. capite 8. Theodoretus libro 1. cap. 7. Sozomenus libro 1. c. 22. Nicephorus libro 8. c. 14. & 19. vbi* superiorum Thebarum *Episcopum vocat. Idem de eo cap. 49. eodem libro. De aliis variis Paphnutiis vide hic Notation. ad Ruffin. lib. 2. c. 13.*

69. Dehonestamento] *Rarius verbum, seculo tamen eo vsitatum. sic hîc cap. 37.* probamentum. *Vera ea Martyrum gloria, vulneribus decorari, quæ seculo dehonestamenta sunt. Illustre exemplum apud* Nazianzenum *Inuectiuâ 2. in Iulianum.*

70. Ammonis monachi animam] *Etiam meminit Sozomenus lib. 1. cap. 14. Socrates lib. 4. cap. 18. manuscripti ferè semper* Amoo, *non declinando, sic & Græcè* Ἀμοῦν. Cap. 32.

71. Itinere quoque dierum tredecim] *Credo locum Antonij, qui à Nitriâ 13. dierum itinere distat, intelligi de monte secundo, in quo postremùm habitauit. de quo suprà cap. 24.*

72. Flumen nomine Lycum] *Palladius capite 8. ait Lycum fluuium esse fossam magni Nili.*

73. In exteriori monte] *Infrà cap. 56.* qui in exteriori monte erant. *Opponit exteriorem montem interiori & superiori cap. 51.* Ad interiorem montem regressus est. *cap. 44.* Erat in superiori monte. Cap. 33.

74. Polycraria] *Coloniensis editio & Surius addunt*, Publij filiâ. *quod vnde hauserint, nescio. deest M S S. & Græco textui.*

75. Quæ in Laodiceâ erat.] *Cùm multæ sint Laodiceæ, existimo hanc Cœlesyriæ esse, quæ Ægypto, in quâ Antonius versabatur, vicinior.*

76. Tarichorum] *Ita M S S. & Græcus textus. Non rectè Coloniensis editio* carixarum. *veteres editiones cum Surio* caricarum. *Nota veterum* tarichopoliâ. *Vide Onomasticon.* Cap. 35.

77. Horâ circiter nonâ] *Horâ nonâ ieiunium resignari solitum nimis nunc notum. Si quis plura desiderat, consulat Onomasticon.* Cap. 37.

78. Quo factus esset monachus] *Ex hoc loco Bellarminus tomo 4. in Iudicio de libro Concordiæ Lutheranorum, mendacio 22. colligit aliquam inter Baptismum & monachorum religionem esse similitudinem; quòd sicut in Baptismo remittitur omnis pœna peccatis debita; ita quoque in susceptione vitæ monasticæ fieri credibile est. quod sanè & sanctorum Patrum testimoniis, & sanctorum virorum exemplis, & Scholasticorum doctrinâ egregiè firmatur.*

Et quidem ad Patrum auctoritatem quod attinet, Hieronymus epist. 25. ita Paulam de obitu Blesillæ filiæ solatur: Reuerà, *inquit*, si sæculare desiderium, & (quod Deus à suis auertat) delicias huius vitæ cogitantem mors immatura rapuisset, plangenda erat: nunc verò cùm propitio Christo, ante quatuor ferè menses, secundo quodammodò se propositi Baptismo lauerit, & ita deinceps vixerit, vt calcato mundo semper monasterium cogitauerit, non vereris ne tibi Saluator dicat: Irasceris Paula, quia filia tua facta est filia mea? *Eamdem vim habet etiam illa eiusdem Hieronymi cohortatio ad Demetriadem, epist. 8.* Nunc, *inquit*, quia sæculum reliquisti, & secundo post Baptismum gradu inisti pactum cum aduersario tuo, dicens ei; Renuntio tibi diabole, & sæculo tuo, & pompæ tuæ, & operibus tuis: serua fœdus quod pepigisti. *S. Bernardus lib. de præcepto & dispensatione, non procul à fine, non solùm id docet, sed duplicem etiam à quibusdam de hoc ipso rogatus caussam adfert*: Audire, *inquit*, & hoc vultis à me, vnde præter cetera pœnitentiæ instituta, monasterialis disciplina meruerit hanc prærogatiuam, vt secundum Baptisma nuncupetur.

Arbitror ob perfectam mundi renuntiationem, ac singularem excellentiam vitæ spiritualis, quâ

præemi

præeminens vniuersis humanæ vitæ generibus huiuscemodi côuersatio, professores & amatores suos Angelis similes, dissimiles hominibus facit; imò diuinam in homine reformat imaginem, côfigurans nos Christo, instar Baptismi; & quasi denique secundò baptizamur, dum per id quod mortificamus membra nostra, quæ sunt super terram, rursum Christum induimus, complantati denuò similitudini mortis eius.

2. Sed & quo modo in Baptismo eruimur de potestate tenebrarum, & in regnum transferimur charitatis æternæ; ita & in sancti huius secundâ quadam regeneratione propositi, de tenebris æquè non vnius originalis, sed multorum actualium delictorum, in lumen virtutum euadimus, redaptantes nobis illud Apostoli: Nox præcessit, (Rom. 13.) dies autem appropinquauit.

Atque hæc ex sanctis Patribus nunc sufficiant. Non desunt quoque Sanctorum visiones. Infrà apud Ioannem Sublacenum libello 1. de contempl. n. 9. Fuit quidam magnus inter præuidentes. Hic affirmabat dicens: Quia virtutem, quam vidi stare super Baptisma, vidi etiam super vestimentum monachi, quando accipit habitum spiritualem. *Leontius Neapoleos insulæ Cypri Episcopus in vitâ Simeonis Sali apud Metaphrastem 1. Iulij narrat quomodo Simeon & Ioannes sancto habitu velut regenerandi erant; & quantam ipsi primùm septem diebus in sic regenerato gloriam viderint. S. Anselmus lib. De similitud. cap. 191. narrat de Osberno monacho, quomodo eum in extremis Angelus contra diabolum peccata ante ingressum religionis commissa obijcientem defenderit, quòd ea fuerant* professione monasticâ abolita. *Vide & Annales Francisc. de Christophoro religioso, & Angeli responso.*

Inter Scholasticos consulendus D. Thomas prima primæ quæst. 189. artic. 3. ad 3. & in 4. Sent. dist. 4. q. 3. artic. 3 quæstiunculâ 3. ad. 3. vbi quod ex Vitis Patrum vtrobique exemplum non assignato loco citat, est illud ipsum quod iam ex Ioanne Sublaceno produxi, quod etiam producit Thomas Vvaldensis tomo 3. de Sacramentis. Tit. 9. cap. 80. quem vide egregiè de hac re disserentem. Vide & Antoninum Summæ parte 3. Tit. 16. cap. 5. §. 3. & Paludanum in 4. dist 38. q. 3. Siluest. verb. Religio. dub. 23. & Platum nostrum lib. 1. De bono status relig. cap. 13.

Quid nunc habent hæretici, quod tantorum Patrum auctoritati, quid testatissimis historiis, quod Scholasticorum receptissimæ doctrinæ opponant?

Quod autem Philippus Melanchthon in lib. Concordiæ Lutheranorum affirmat, docere Catholicos, monasticam vitam esse meliorem Baptismo, mendacium & quidem spissum est, vt ex iam dictis patet.

(Cap. 38.) 79. Vidit quemdam longum atque terribilem] *Visionis huius meminit Palladius histor. Lausiac. cap. 27. narrante Cronio. Non valdè absimilis visio in vitâ Macarij Romani cap. 9.* Apparuit nobis homo longâ staturâ, quasi centum cubitorum.

80 Vidit etiam pennatos quosdam] *Idem apud Palladium loco iam citato. In vitâ Macarij Romani c. 11.* In ramis autem ipsis volatilia multa, similia auibus cæli. *Quod verò attinet ad animas euolare & euadere in cælum cupientes, & ab Stygiis portentis impeditas, non vna similis apud Auctores exstat visio. Eamdem historiam Athanasij nomine ex hac Vitâ citatam habes Syntagmate de statu dormientium, quod nuper post Viridarium suum SS. vulgauit Raderus noster ex codice manuscr. Boico & Augustano, qui Georgium Hamartolum, seu Georgium Logothetam præferebat: vt huius etiam testimonio vna hæc Antonij Athanasio asseratur. In eodem Syntagmate narrat Ioannes Homologetes epist. ad Ioannem cubicularium:* Infelicem animam è corpore iam expulsam quisque in aëre ad se trahere raptaréque conatur. *Vide in eodem Syntagmate Cyrillum Magnum, & Martyrium Antiochenum.*

81. Vsque ad vltimum gradum] *Vel hinc perspicias veterem gradnum in Ordine Clericorum vsum, qui* gradus *dicti, quòd gradatim ad summum fieret adscensus. Syricius I. Papa epist. ad Himerium Tarraconensem Episc. cap. 9 & 10. & Gratianus dist. 77. cap.* Quicumque, *allegat*: Pôstque ad Diaconij gradum, si se ipse primitus continentiâ præeunte dignum probarit, accedat. *Concilium Braccarense 1. c.* 38. Laicus per gradus eruditus ad Sacerdotium veniat. *Dionysius I. Papa epist. 1. ad Vrbanum Præfect.* Ad hoc diuinæ dispensationis prouisio gradus & diuersos constituit ordines esse distinctos, *&c. Et passim apud Auctores sacros.* (Cap. 39.)

82. Ad benedicendum se caput submittebat] *Ea fuit veterum pietas, vt magnis Sacerdotum benedictionem facerent, & eam submisso capite exciperent. Vide Onomasticon.*

83. Manichæis] *Augustinus libro de hæresibus ad Quodvultdeum hær. 46.* In Græcâ discipuli eius (*Manetis*) vitantes nomen insaniæ, quasi doctiores, & eo ipso mendaciores, geminatâ n litterâ, Mannichæum, quasi manna fundentem appellauerunt. *Idem lib. 19. cap. 22 contra Faustum Manichæum, in pronuntiatione variatum docet*: Neque enim addidistis in parte priore nominis vnam litteram, vt agnosceretur manna: sed addidistis in posteriore duas syllabas, non appellantes Mannichæum, sed Manichæum. *id est, vt idem ibidem vertit*, insanifusorem. (Cap. 41.)

84. Anomanitæ] *Ita MSS. Latini & Græcus textus impressus. Coloniensis & Surius*, Arrionitæ, *vel* Arrionianitæ: *non rectè.*

85. Mentientibus autem Arrianis] *Baronius tomo 3. anno Christi 343. Iulij Papa 7. Constantij & Constantis 6. Tanti, inquit, facere solebat populus illustrium monachorum de fide Catholicâ testimonium, vt Arriani hoc sentientes, mentiri non sint veriti, magnum Antonium eadem de fide secum vnà sentire, adeò vt eam ob caussam ipsi opus fuerit, relictâ intimâ eremi solitudine, Alexandriam vsque descendere, & de Catholicâ fide, quam coleret publicè, ne populus laberetur, specimen edere, quam signis quoque sequentibus confirmauit. Quando autem hæc contigerint, minimè liquet. Hieronymus quoque de eadem S. Antonij profectione Alexandrinâ ad confutandos Arrianos ad Castrutium scribit. Vocatum quoque esse ab eodem S. Athanasio aliquando Alexandriam Abbatem Pœmenem spectatæ sanctitatis virum, habetur in Vitis Patrum. Hactenus Baronius.* (Hieron. epist. 33.) (Vit. Patr. parte 2.)

Quod ex Hieronymo hîc citat Baronius, habetur hîc libro 2. Ruffini num. 218. Quod verò de Pœmene ait, vel eum fefellit memoria; vel Pœmenem eumdem putauit cum Pammone. De Pammone hoc habes hîc apud Ruffinum lib. 2. num. 164. quem eumdem esse cum Pambone, non cum Pœmene, colliges ex Pelagij libello 3. numer. 14. & libello 17. num. 2. vbi eadem apophthegmata narrantur nomine Pambonis, quæ Ruffinus habet nomine Pammonis. Alius ab his Piammon seu Pyammon, de quo hîc apud Ruffinum lib. 2. cap. 31. qui Palladio cap. 72. est Ammonas.

86. Alexandriam descendit] *Cùm plures sint Alexandriæ, agitur hîc de Ægyptiâ, quæ &* Magna Alexandria *ad distinctionem aliarum dicta.*

87. Aliquando etenim Philosophi duo] *Baronius* (Cap. 44.)

ciaretur volatu. His visionum exemplis incitatus, quotidie ad meliora crescebat.

Cap. 39.

Neque verò id, quod sibi reuelatũ fuerat, caussâ iactantiæ fratribus indicabat: sed cùm orans iugiter Dei laudaret auxilium, interrogantibus compellebatur edicere: nec spirituales filios pura in Christo anima occultare quidquam volebat, præsertim cùm huiusmodi signorũ relatio & amorem ministraret proposito, & fructũ laboris ostẽderet. Numquã ille aut itâ subitâ concitatus patientiam rupit, aut humilitatẽ erexit in gloriam.

Defert Clero Antonius.

Nam omnes clericos [52] vsque ad vltimu gradum ante se orare compellens, episcopis quoque atq; presbyteris, quasi humilitatis discipulus, [53] ad benedicendum se caput submittebat.

Benedictioni submisso capite ab eo petit.

Diacones verò, qui ad eum vtilitatis caussâ veniebãt, cùm pro adiutorio eorum eis præsentibus disputaret, ad orandum Dominum sibi præponebat, non erubescens & ipse discere. Nam & interrogabat frequenter eos cum quibus erat: & si aliquid ab eis necessarium audierat, se fatebatur adiutum.

Cap. 40.

Habebat autem & in vultu magnam gratiam, & admirabile à Saluatore etiam hoc munus acceperat.

Ex vultus hilaritate agnoscitur.

Si quis enim ignarus eius, inter multitudinem monachorum eum videre desiderasset, nullo indicante, ceteris prætermissis, ad Antoniũ currebat, & animæ puritatem agnoscebat ex vultu, & per speculum corporis, gratiam sanctæ mentis intuebatur.

Vultus mentis speculum.

Nam semper hilarem faciem gerens, liquidò ostẽdebat se de cælestibus cogitare, sicut Scriptura ait: Corde lætante vultus floret, & in mœrore constitutus tristatur.

Prou. 17.

Ita & Iacob agnouit Laban socerum suum insidias sibi machinantem, dicens ad filias eius: Non est facies patris vestri sicut heri & nudiustertius.

Gen. 31.

Sic Samuel agnouit Dauid: Lætificatos enim habebat oculos, & dentes sicut lac candidos.

1. Reg. 16.

Similiter agnoscebatur Antonius: quia semper eandem faciem inter prospera & aduersa retinens, nec secundis extollebatur, nec frangebatur aduersis. Erat enim & in vultu amabilis, & in fidei puritate mirabilis.

Cap. 41.

Numquam schismaticorum se miscuit communioni, antiquam eorum sciens prauitatem atque transgressionẽ.

Hæreticos & schismaticos deuitat.

Numquam [53] Manichæis aut aliis hæreticis saltẽ amicabilia verba largitus est, nisi tantùm ea, quæ eos possent ab iniquitatis errore reuocare: denuntians, talium amicitias atque sermones, perditionem esse animæ. Sic etiã Arianos detestabatur, vt omnibus diceret, nec iuxta eos quidem esse accedendum. Nam cùm venisset quidam [54] Ariomanitæ, repertâ eorum post examinationem infidelissimâ sectâ, effugauit eos de monte, dicẽs, multò serpentibus deteriores horũ esse sermones.

Hæreticorum sermo serpente deterior.

[55] Mentientibus autẽ Arianis aliquando, Antoniũ ita vt se credere, admiratus eorum audaciam, & iusti doloris irâ commotus, rogatúsque ab episcopis atque vniuersis fratribus, [56] Alexandriam descendit: ibiq; Ariomanitas publico sermone condemnauit, vltimam hanc esse hæresim & præcursorem Antichristi affirmans;

Palàm damnat Arianos, vt Antichristi præcursores.

prædicauitque in populo Filium Dei, non facturam, non ex nullis extantibus, sed propriũ, vnius cum Patre substãtiæ: ne creatura potiùs, aut adoptio, aut appellatio videretur: impium esse dicens vel mente concipere, Erat quando non erat: cùm Verbum Dei Deus, qui est semper, Patri sit coæternus, quia ex eo natus est Patre, qui semper est. Vnde aiebat: Cum Arianis vobis nulla sit coniunctio. Quæ enim societas luci ad tenebras? vos fideliter credentes, Christiani estis: illi Verbum, id est Filium, qui ex Deo Patre est, creaturam docentes, nullo interuallo à Gentibus separantur, qui seruiunt creaturæ potiùs quam Creatori, qui est benedictus in sæcula.

Rom. 1.

Ipsa, mihi credite, irascuntur elementa, & omnis contra Arianum furorem, secundum Apostoli dictum, ingemiscit creatura, quòd sibi Dominum suum, per quem omnia, & in quo omnia facta sunt, videat aggregari.

Elementa contra Arianismum ingemiscunt.

Rom. 8.

Rom. 11.

Cap. 42.

Hæc tanti viri prædicatio, exprimi non potest, quantũ ad fidem populos roborauerit. Lætabantur quippe hostilem & Christo inimicã hæresim anathematizari ab Ecclesiæ columnâ. Nulla tunc ætas, nullus sexus domi remansit. Taceo de Christianis: pagani quoque & ipsi idolorum sacerdotes ad Dominicum imperiũ conuolabant, dicentes: Precamur vt videamus hominem Dei: quia hoc apud vniuersos conspicuum erat nomẽ Antonij. Ambiebant quoque saltem fimbriam vestimenti eius attingere, multùm sibi & tactum prodesse credentes. Quot tunc diabolicâ obsidione & variis infirmitatibus liberati? quot simulacris erepta sunt spolia? quanti etiam ab errore gentilium retracti, nostro iuncti sunt gregi? Tãti certè, vt paucorum dierum spatio ex idolorum superstitione conuersio omnem per annũ credentium vinceret turbam.

Miraculis firmat fidẽ.

Præterea cùm irruentem multitudinem comites repellerent, æstimantes tædio illi conuentum populi fore; ille tranquillo animo dicebat: Numquid hic cœtus dæmonum maior est turbis? numquid obsequentium multitudo colluctatorum in monte nostrorum cateruis est numerosior?

Multis Antonij in vrbe præsentia profuit.

Cap. 43.

Accidit etiam, vt cùm eum redeuntem circa portam prosequeremur, à tergo quædam mulier calamitaret, dicens: Expecta homo Dei, filia mea atrocissimo vexatur dæmonio: expecta obsecro, expecta, ne & ego corruẽs interẽam. Hoc audito, mirabilis senex à nobis admonitus, volens tamen & ipse, paululùm substitit. Cúmq; appropinquante muliere, puella iaceret explosa, orauit tacitus Dominum Iesum: & ad comminationem eius statim spiritus impurus egressus est. Puella incolumis, populus in laudibus Dei, mater in gaudio fuit.

Dæmoniacã curat.

Ipse autem lætabatur, quia ad desideratam solitudinem repedabat. Erat autem valdè sapiens, & hoc in se mirabile habebat, quia cùm litteras non didicisset, ingeniosissimus & prudentissimus erat.

Cap. 44.

[57] Aliquando etenim Philosophi duo gentiles venerunt ad eum, putantes Antonium se posse decipere. erat verò in superiori monte. Quos cùm vidisset, paganós intellexit ex vultu: & procedens ad eos, [58] per interpretem ita cœpit loqui: Quare tam longè ad stultum hominem, sapientes se vexare voluerunt? Illis dicentibus, non esse illum stultum, sed & nimiùm sapientem; vigilanter respondit: Si ad stultum venistis, superfluus est labor vester: si autem putatis me sapientem esse, & sapientiam habere, bonum est, vt imitemini quod probatis, quia bona cõuenit imitari. Si ego ad vos venissem, vos imitarer: sed quia vos ad me quasi ad sapientem venistis, estote, sicut ego sum, Christiani. Accesserunt Philosophi, vtrumque mirantes, & acumen ingenij, & dæmonum expulsiones.

Argutiæ Antonij ad Philosophos dictum.

Cap. 45.

[59] Alios quoque similiter mundi sapientes, qui eum irridere cupiebãt, quia litteras ignoraret, tali disputatione colligauit, dicens: Respondete mihi, quid prius, sensus an litteræ? & quid cuius

Secta consessa contra Philosophos ratiocinatio.

exordium? Sensus ex litteris, an litteræ oriuntur ex sensu? Illis asserentibus, quia sensus esset auctor atque inuentor litterarum, ait: Igitur si cui sensus incolumis est, hic litteras non requirit. Quis præsentium post hanc colluctationem non exclamauerit, cùm obstupuerint & ipsi qui victi sunt, tantam in imperito litterarum sagacitatē animi admirantes? Neque enim, vt in solitudine & montibus versatus, atq; omnē ibidem exigēs vitā, agrestis & rigidus erat, sed iucundus atque affabilis sermonem, secundùm Apostoli præceptum, diuino conditum sale proferebat, ita vt inuidiā careret, & amore omnium potiretur. *Coloss. 4.*

Cap. 46. Inter hæc, quasi parum esset bis gentilitatem fuisse superatam, & tertiò venerunt viri ad eum omnis sæcularis prudentiæ nube cæcati, atq; vniuersis philosophię studiis artium suarum æstimatione doctissimi. Hi cùm rationem ab eo exigerēt fidei, quam in Christo habemus, & niterentur argutā sophismatum interrogatione de diuinā cruce eum illudere, in silentium paululùm voce cōpressā, primùm eorū miseratus errorem est: deinde per interpretem, qui eius verba diligentissimè in Græcum solebat exprimere sermonē, ita exorsus est, dicens: Quid pulchrius est, quídve honestius, crucem colere, an adulteria, parricidium, vel incestum his assignare, quos colitis: cùm in altero sit contemptus mortis, insigne virtutum; in altero turpis religio, obscœnitatis magistra? Quid melius est dicere, quòd Dei Verbum manēs vt erat, ob salutem nostram humanum corpus assumpserit, vt societate mortalitatis nos eueheret ad cælum, participesq; naturæ cælestis efficeret: an, vt ipsi asseritis,[90] diuinæ mentis haustum, ad terrena veneranda caput submittere, & pecudum atq; serpentum formis cæleste nomen includere? [91] Quo ore Christianorum credulitatem audetis irridere, dicentium Christum Filium Dei sine sui detrimento, & cœpisse esse quod non erat, & mansisse quod fuerat: cùm ipsi animam de cælestibus detrahentes, non tantùm hominum sed & serpentum & [92] pecudum solearis sepelire corporibus? Christiana credulitas pro salute mundi Deum suum venisse testatur: vos verò innatam animam prædicantes, vltrò citróque transfertis. Christiana fides, quæ omnipotentiam Dei clementiámq; veneratur, consequenter incarnationē dicit Deo fuisse possibilem, ita tamen, vt non euacuauerit dignatio dignitatem: vos qui animam ex splēdidissimo Dei fonte manantē turpiter decidisse iactatis, qui mutabilem & conuertibilem eam post sui diminutionē audetis asserere, iam illam quoque naturam dominam sæculorum per animæ cōtumelias impiā linguā temeratis. Imago enim, quæ secundùm vos naturalem similitudinem sui retinet auctoris, cui vna est ex quo defluxit eademque substantia, humilitates proprias & iniurias consequenter ad suam originē remittit. Igitur animaduertite, contumelias animarum, ad patrem (vt appellatis) earum per vestram blasphemiam redundare.

Irridet Philosophos de Cruce & Verbo incarnationis.

Irridet Pythagoreorum metempsychosim.

Crux Christi Domini Dei nostri hic nobis ingeritur. Rogo quæ hęc est religionis obscœnitas? nónne potius est crucem aut alicuius generis mortem, ab iniquis hominibus illatam patienter sustinere, quàm [93] Isidis plangere post [94] Osirim vagos incertóque discursus? Pudeat, quæso, vos insidiarum [95] Typhonis: pudeat [96] Saturni fugæ & deuorationis crudelissimæ liberorum. Erubescite parricidium [97] Iouis & incestum, erubescite raptum eius & coitum mulierum atq; puerorum. Ille, sicut vestri fingunt poetæ, ad explendum immanissimæ libidinis furorem, molles dedit in amore vagitus: ille [98] in Danaës fluxit sinus: ipse amator & pretiū: ille modulatus ales [99] Ledæos petiuit amplexus: ille in proprium sæuiēs sexum, regium puerum ministris ambus polluit. Hæc vos creditis, hæc colitis, hæc sunt vestrorū ornamenta templorum. Æquo, deprecor, pro vestrā salute, nostra dicta pensate iudicio. Cuncta, an nihil credendum in libris Christianis est? Si nihil, nec crucis quoque, cui detrahitis, nomen agnosciris. Si vniuersa credenda sunt, cur, cùm in iisdem libris cruci resurrectio copuletur, passionem diuinam stolido laceratis eloquio, & nō statim iungitis cæcorum visum, surdorum auditum, claudorū gressum, lepræ emundationem, seruiens ambulanti Deo suo mare, dæmonū fugas, resurrectionem mortuorū, & defunctorum ab inferis reditus? Hæc omnia Scripturis diuinis, quas interpolatis, inserta sunt, & iisdem voluminibus continentur præconia maiestatis, & mortis dedecora. Quamobrem odio, quo imbuti estis, abiecto, inuenietis ilicò, & Deum verum esse Iesum, & salutis humanæ gratiā fragilem assumpsisse naturam.

Perstringit falsorum deorum flagitia & turpitudinem.

Dilemma ad Philosophos ligat.

Cap. 47. Vestram tamen nobis, si non pudet, narrate religionem. Sed quas error infelix poterit referre culturas de tantā rerum fœditate atque vecordiā? nisi fortè (vt audio) fabulas asseratis deorum vestrorum, & obscœnitates, & crudelitates, & vanitates, & mortes, [100] tegentes eas allegoricis velaminibus; [101] Liberæ raptum, terram; semiclaudū [102] Vulcanum & debilem, ignem; [103] Iunonem, aërem; [104] Apollinem, solem; [105] Dianam, lunam; [106] Neptunum, maria; & libidinum principem [107] Iouem, ætherem interpretantes. Nec post hāc excusationis procacitatem deum, sed creaturas, contempto creatore suscipitis. Quòd si pulchritudo vos elemētorum ad suam traxit venerationem, modum fas erat custodire; & oportebat mirari tātùm, nec colere: ne facturæ veneratio creatoris esset iniuria. Nam secundùm istiusmodi, quam vos sequimini, rationem præposteram, & architecti honor migrauit ad domum; & medici scientia ad remedia conferetur, omnium quoque artificum merita vel laudes ad opera transferentur. Quid ad hæc dicitis, vt agnoscamus quæ sit crucis ridiculæ vobis ignominiosa confessio?

Refutat allegorias gentilium fabularum.

Cap. 48. Hac disputatione conuertentibus inter se philosophis oculos, simúlque mussitantibus, subridens Antonius, rursum per interpretem ait: [108] Prædurum namque cuncto videtur operi, quoties iusto vniuersæ rei tenore calcato, laboris merita factis magis quam factoribus adstruūtur. Elementa quidē, vt memoraui, ex ipso conspectu suā comprobant seruitutē. Sed quoniam vos obseruatione dialecticā necessaria, vt putatis, quæque colligitis, hoc quoq; artificio etiam nos nostram religionem compellitis affirmare. Respōdete mihi: Cognitio Dei quemadmodum manifestiùs approbatur, per collectionem verborū, an per operationem fidei? [109] Et quid antiquius est, operatio fidei, an disputatio per argumenta procedens? Illis respōdentibus, firmiorem sermonibus operationem esse, & hanc liquidam de Deo cognitionem: benè eos & ipse dixisse consensit: quia operationem, quæ ex fide descēdit, animi generat affectus, dialecticā verò disputatione ex artificio

Cognitio Dei operatione approbatur.

componentium sumpsit oppositionis exordium. Cùm ergo, ait, operationē fidei animo sitam quis habuerit, superflua erit verborum cōpositio: per quam conceptam sensu nostro credulitatem tentatis euellere, & tamen sæpè nostras explicare intelligentias non valetis. Ita solidiora sunt mentis opera, quàm sophismatum fraudulenta cōclusio.

Cap. 49. *Virtus crucis ex rebus gestis expenditur.*

Nos Christiani mysterium vitæ nostræ nō in sapientiā mundi habemus repositum, sed in virtute fidei, quæ nobis à Deo tributa per Christum est. Hanc orationis meæ veritatem, rerum, quæ quotidie geruntur, ordo commēdat: nobis imperitis & literarū vestrarum ignaris ad Dei cognitionem eius solùm verba sufficiunt. Ecce nos tot gentilitatis gregibus abstracti, in vniuersū orbem quotidie propagamur: vobis verò post aduentum Domini, nodosæ sophismatū defecerūt versutiæ. Ecce nos simplicem Christi fidem docentes, idololatriam debellauimus, & per prædicationem ignominiosæ crucis, aurata tēpla ceciderūt. Vos, si potestis, ostendite quibus contextione verborum gentilitatem Christo præponere suaseritis. Per omnes iā terras verus Dei filius Christus est agnitus: nihil eloquentia sophismatum, nihil disputatio philosophiæ multitudini potest obesse credentium. Crucifixum nominamus, & vniuersi dæmones, quos vos vt deos colitis, fugiunt, atq; ex obsessis corporibus ad primum Dominicæ crucis signum fugantur. Vbi sunt illa fabulosa oracula? [110] vbi Ægyptiorum incantationes? [111] quò magorum processere carmina? Certe tunc vallata sunt omnia, cùm de suâ Cruce mundo Christus intonuit. Nihilominùs vos, prætermissis debilitatorum cæteruis, gloriosam Iesu mortem irridere conamini.

Gentilitas collapsa.

Illud autem quale est, quòd numquam infestatione regali concussa gentilitas, imò sæculo chara & hominum præsidiis fulta, iam corruit. Nos famuli Christi quò plus premimur, eò magis assurgimus & floremus. Vestra simulacra ornatis quondam septa parietibus, iam vetustate collapsa sunt. Christi verò doctrina, quæ vobis stultitia videtur & ludus, licet tyrannica persequentium principum tentamenta pertulerit, licet variis sit incursata terroribus, nullo tamen terrarum orbe concluditur, nullo gentium barbararum fine prohibetur. Quando enim diuinæ scientiæ tantus splendor illuxit? Quando tot simul in se conuenere virtutes? [112] Continentia in matrimonio, virginitas in Ecclesiā. Floret martyrum prò Domino suo gloriosa constantia: quorum omnium crux Christi principium est.

Vis doctrina Euangelica.

Fides firmata miraculis.

Cùm interim vos inter tantos virtutum choros syllogismorum retia tenditis, & veram rerum lucem tenebrosis conamini argumentationibus obuoluere: ecce nos, vt dixit Doctor noster, non in gentili persuasione, sed in fide apertissimā suademus, quæ verborum affirmationem præuenire consueuit. Adsunt quippe patientes à dæmonibus vexari. quos cùm in medium produxisset, verba repetiuit, dicēs: Nunc vos collectionibus vestris, & quo vultis malefico carmine deos vestros, quos putatis, expellite: sin autem non potestis, victas submittite manus, & ad Christi trophæa confugite, & statim Crucifixi credulitatem maiestatis potentia prosequetur. Dixit, & inuocato nomine Iesu, cùm vitale signum in sacro numero Trinitatis pressisset in frontibus vnà cum expulsis dæmonibus vana præsentium philosophorum confutata sapientia est. Expauerunt enim stupentes

1. Cor. 2.

Sophistas prouocat ad eiectionem dæmonum.

Signo Crucis dæmones eiiciuntur.

hominem, cui post tantum ingenium afflueret signorum diuina largitio. At ille vniuersa Christo, qui curat, adscribens, vsus est affatu reciproco, & ait: Nolite me putare his sanitatem dedisse: Christus per seruos suos facit ista miracula. Credite & vos, & videbitis, quia deuota Deo fides, non eloquentiæ vanus tumor talia signa meretur. Cōfugite ad Crucifixi legem, nosque eius imitamini famulos: & hoc scientiæ hîc contenti, nulla deinceps sæcularis imprudētiæ argumēta quæratis. Hactenus Antonio dicente, miro philosophi stupore perculsi, cum honorifico salutatu ab eo recedentes, multùm eius sibi fatebantur profuisse conspectum.

Hoc in eo viro mirabile est, vt hominē in extremo mundi limite conditum, & fauor principum, & omnis celebraret aula regalis. Nam & [113] Constantinus Augustus, & eius liberi Constans atque Constantius talia cognoscentes, crebrò ad eum, quasi ad patrē, missis litteris obsecrabant, vt reciprocis eos scriptis hilararet. At ille eiusmodi manens, qualis & antequam litteræ ad eum venirent, fuerat; nec salutatione principum mouebatur, & tanquam non acceptis litteris conuocatis monachis aiebat: Reges sæculi epistolas ad nos miserunt, quæ hîc Christianis adhibēda miratio est? Licet enim diuersa sit dignitas, attamē eadem nascendi moriendique conditio est. Ista sunt veneratione omni percolenda, illa toto animi affectu retinenda sunt, quòd hominibus Deus legem scripserit, quòd per Filiū suum propriis ecclesias ditauerit eloquiis. Quæ monachis est ratio cum epistolis regū: cur accipiam litteras, quibus consueta nesciam reddere salutationis obsequia? Igitur rogatus ab vniuersis fratribus vt Christianos reges suis litteris refrigeraret, ne scilicet per silentium eius exasperarentur, ad susceptas epistolas conuenientia rescripsit. Laudauit primùm, quòd Christum colerent, deinde salutaria persuasit, nē magnam putarent regiam potestatem, ne præsentis carnis imperio tumentes, & se homines esse nescirent, & iudicandos à Christo obliuiscerentur: ad postremum, clementiæ erga subiectos & iustitiæ, curæ quoque inopum admonuit, atque vnum sempiternum esse Regem omnium sæculorum Iesum Christum epistolis testatus est. His principes susceptis vehementissimè lætabantur. Sancta quoque apud cunctos Antonij flagrabat opinio, ita vt eius se filios cuperent nominari. Magna etenim eum aduenientibus affabilitas, omnium in se studium conuerterat.

Cap. 50.

Constantinus & liberi eius ad Antonium scribunt.

Non magni facit Principum fauorē.

Salutaria Principibus rescribit.

Postquam ergo gētiles confutati, reges admoniti, fratres ab eo sunt cōsolatione reuelati, [114] ad interiorem montem, & ad rigorē solitum regressus est: ibique sæpè cum introeuntibus deambulans ac residens stupebat, sicuti in Daniele scriptum est: & interiectis horarū spatiis, consequētia respondebat, vt intelligeretur aliqua reuelationis vidisse secreta. Nam & in monte positus, ea quæ in Ægypto longè gerebantur, præuidens, [115] episcopo Serapioni ibi constituto narrauit.

Cap. 51. *Redit ad rigorem solitū.*

Dan. 8.

[116] Lamentabilis [illegible] quitur visio, & omni lacrymarum fonte plangēda. Cùm enim fratribus circa se sedētibus operaretur, in[illegible] fixit oculos in cælum, gemens atque suspirans: & post aliquantum spatium reuelationis inceptæ nimio dolore contremuit: & statim fixis genibus [illegible] Dei vultum prouolutus orauit, vt clementiā sua futurum scelus auerteret. Succedunt orationi lacrymæ, metus ingens inuadit præsentes: obsecrant, vt

tantæ calamitatis exponeret visionem. Singultus occupant vocem, lingua fletibus præpeditur, & in medio conatu sermo gemitu interrumpitur. Vix tamen cum vociferatione luctuosâ ait: Melius erat, ô filioli, impendens piaculum citâ morte lucrari. Sic incipiés rursum lacrymis vincitur, & inter ægra suspiria tandem pectori cómodans vocem, Magnum, inquit, quoddam & vniuersis sæculis inauditum imminet nefas. Magno fides Catholica turbine subuertetur, & homines iumentis similes Christi sancta diripiét. Vidi enim [117] altare Domini mulorum circundatú multitudine, qui crebris calcium ictibus omnia dissipabant. Hæc est causa gemituum meorum, quos audistis. Et facta est vox Domini dicens: Abominabitur altarium meum, nec mora, visionem sequitur effectus: [118] nam post annos duos sæua Arianorum irrupit insania. Tunc Ecclesiarum fuerút rapinæ, tunc diuinorum temeratio vasorum, tunc pollutis ethnicorum manibus sacra polluta sunt ministeria, tunc paganorum opificum prælidia aduersus Christum comparata [119] cum assumptione palmarum (quod idololatriæ apud Alexandriam insigne est) ad Ecclesiam pergere compellebantur Christiani, vt Arianorum populi crederentur. Pro scelus, horret animus replicare, quæ gesta sunt: virginum matronarúmq; ereptus pudor, sanguis ouium Christi in Christi templo effusus veneranda respersit altaria: baptisterium pro voluntate gentilium pollutum est. Nihil defuit visionis veritati, vt monstrauit effectus, quòd calcitrantium mulorum indisciplinatio, Arianorum esset impietas.

Præuidet Ecclesiæ afflictionem ab Arianis.

Sed istam tristitiam consequentis reuelationis prosperitate solatus est, & ait: Nolite, filioli, mœrori vos penitus dare: vt enim iratus est Dominus, sic rursum miserebitur, & suum citò Ecclesia recuperabit ornatum: eósq;, qui in persecutionibus fidé Domini seruauerint, solito videbitis fulgore relucentes. Reuertentur ad foueas suas serpentes, & religio longiùs propagabitur: tantùm videte, ne fidei vestræ sinceritas Arianâ labe sordescat. Non Apostolorum, sed dæmonum & patris eorum diaboli ista doctrina est: ob id per insipientiam iumentorum, similis pecudum eorum expressus est animus.

Prædicit post tempestatem afflictionis, futurá Ecclesiæ serenitatem.

Cap. 52. Hucusque Antonius. Sed nos minimè conuenit diffidere, tam grande miraculum per hominé potuisse portendi. Saluatoris enim promissio est, ita dicentis: Si habueritis fidem vt granum sinapis, dicetis huic monti, Transfer te, & transferetur, & nihil impossibile erit vobis. Et iterùm: Amen amé dico vobis, omne, quod petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis. Petite & accipietis Ipse enim suis discipulis & vniuerso credétium gregi nunc subiectionem dæmoniorum, nunc variarum infirmitatum pollicens curationem, aiebat: Gratis accepistis, gratis date. Núquid suæ virtutis imperio curabat Antonius, numquid suæ possibilitatis arbitrabatur esse, quod fecerat? [120] Orationibus, non præceptis dæmones morbique cesserunt, & ad Christi Dei nostri nominationem semper vniuersa perfecta sunt. Nemo sapientum sanitatum admirationem adscribat Antonio, sed Domino Iesu, qui solitam erga creaturas suas exhibens beneuolentiam, nunc quoque per electum famulum suum indulgéter exercuit. Antonius tantùm orabat, & ob vitæ eius merita cuncta Dominus largiebatur.

Matth. 17.

Ioan. 16.

Matth. 10.

Sancti viri orando, non imperando sanant.

Ob Antonij merita cuncta Dominus largitur.

Cap. 53. Sæpè autem, & contra voluntatem, [121] ad exteriorem montem à fratribus perducebatur. Et cùm iudices, qui ad [122] interius archisterium propter asperitatem itineris, & ob sequentium multitudinem, & horridam solitudinem ire non poterant, peruenirent, & quærerent vt eius fruerentur aspectibus, nec impetrare possent, quia molestissime ferebat vexationem discursuu, ipsos catenatos, quos aut noxietas, aut vigor publicus constrinxerat, ad eú destinabant, scientes tales ab Antonio non posse contemni: quorum fletibus superatus pertrahebatur ad exteriorem montem, agnoscens laboré suum vtilem miseris fore: suadebatq; iudicibus, qui eum inuitauerant, vt in sententia proferenda, & odio & gratiæ, Dei timorem anteponeréte; nec ignorare eos debere, quod scriptum est: Quocumq; iudicio iudicaueritis, in eo iudicabitur de vobis: attamé inter medios sermones charæ sibi solitudinis recordabatur. Post coactam itaque præsentiam, quam ducis preces, &, quod verius est, miserorú fletus extorserat, post salutaria monita, post reorum cómendationem, quorumdam etiam absolutionem, postulanti duci, vt paulo largiùs eidem suam præsentiá indulgeret, ait non posse se diutiùs ibidem morari, grato visus exemplo, quòd sicut pisces ab aquâ extracti, mox in arenti terrâ morerentur, ita & monachos cum sæcularibus retardántes, humanis statim resolui cúfabulationibus. Ob id ergo, inquit, conuenit vt pisces ad mare, ita nos ad montem festinemus, ne tardantibus nobis aliqua [123] propositi succedat obliuio. Pro tantâ hominis sapiétiâ dux miratus, iustam de eo tulit verámque sententiam, dicens: Verè istum esse Dei famulú, nec in rustico homine potuisse tantá aliquando inesse sapientiam, nisi diuino amore regeretur.

Iudices monet, timorem Dei anteponendum odio & gratiæ.

Matth. 7.

Pelag. l. 2. num. 5.

Pisces extra aquam, monachus inter sæculares.

[124] Præterea cùm Balacius, qui sub Nestorio præfecto Alexádriæ dux Ægypti fuit, homo Arianæ iniquitatis studiosissimus fautor, ita Christi Ecclesiam persequeretur, vt animo vesano virgines monachósq; nudatos verberaret in publico, ad eú Antonius litteras misit, quarú ista sententia est: Video iram Dei venientem super te, desine persequi Christianos, ne te ira occupet, quæ proximum iam tibi minatur interitum. Legit infelix epistolam, & irrisit, atque in eam exspuens proiecit in terram: portitores quoq; multis afficiés iniuriis, Antonio talia renuntiari præcepit: Quoniá cura tibi tantopere monachorum est, etiam ad te mei vigoris transibit disciplina. Sed confestim minitaturem oppressit supplicium, & post quinque dies os effrenatum vltio diuina compescuit. Egreditur enim [125] ad primam mansionem Alexandriæ, quæ appellatur Chæreum, cum supradicto Ægypti præfecto Nestorio: vehuntur equis, quos inter omnes Balacius, cuius erant, mánsuetissimos nutrierat. Cùm ergo pariter solitò sibimet equi alluderét, mitior, quo Nestorius vehebatur, morsu repentino Balaciú decussit in terram, ac sic in eum inhians, femora eius lacerauit atq; corrosit, vt statim relatus ad ciuitatem post tertiú diem moreretur: vniuersique agnoscerent minarum ab Antonio prædictarum effectum quantocyùs consecutum, digno persecutoris fine completo.

Cap. 54.

Epistola Antonij ad Balaciú Arianum.

Proteruus Balacius iuxta Antonij prædictio, nem punitur.

Ceteros ad se venientes mira cum modestiâ Antonius admonebat, vt oblitâ sæculi dignitate, remotioris vitæ beatitudinem appeterent. Si qui autem maiori potestate premebantur, nec poterant obtinere iustitiá, ita eos obnixè defendebat, vt ipse pro illis pati videretur iniuriá. Multis vtilis fuit preclari senis oratio: multi magnis diuitiis

Cap. 55.

& altiori gradu militiæ derelicto, eius hærere curriculis cupiebat. Et vt infinita breui sermone comprehendam, bonum Ægypto medicũ Christus indulserat. Quis non tristitiam apud Antonium mutauit in gaudiũ? quis non iram vertit in pacem? quis orbitatis luctum non ad eius repetauit adspectum? quis nõ mœrore paupertatis, quo premebatur, abiecto, statim & diuitum despexit opulentias, & in suâ lætatus est paupertate? quis post lassitudinem monachus non eius vegetatus est hortamentis? quis adolescens succensus ardoribus, non ex eius admonitu pudicitiæ amator fuit? quis vexatus à diabolo, sine medelâ rediit? Quis inimici cogitationibus distractus, non cæcâ tẽpestate sopitâ, sereno regressus est animo? Sciebat enim quo quisque laboraret incommodo, & ex vitæ meritis discretionem spirituum agnoscens, adhibebat morborum, prout erãt vulnera, sanitatem. Vnde effectum est, vt post eius doctrinam omnes diaboli panderētur insidiæ. [126] Multæ quoque desponsatæ puellæ, ad eius conspectũ ab ipso pæne thalamo recedẽtes, in Ecclesiæ matris gremio consederunt. Quid plura? Totius orbis homines ad eum confluebant & vniuersarum gentium varietas bellicosissimum contra dæmones virum conspicere gestiebant. nullus se frustrà illuc venisse conquestus est: omnibus delectabile atque iucundum laboris commercium fuit Fatigatio enim itineris emolumentum viatici reportabat, sicut rei probauit effectus. Nam post resolutionem eius, quasi commune vulnere orbitatis excepto, proprium singuli parẽtem luxerunt.

Antonius, bonus Ægypti medicus.

Diuersi, beneficia ab Antonio præstita.

Cap. 56.

Quis autem finis vitæ eius fuerit, dignum est & me commemorare, & vos cum desiderio audire: quia & hoc in eo imitabile cunctis fuit. Iuxta consuetudinem ad visendos fratres qui in exteriori monte erant, venit, ibiq; à diuina prouidentiâ de suâ morte condiscens, ita exorsus est: Vltimam, filioli, patris audite sententiã, non enim arbitror, quòd in hoc sæculo iterum vos visurisimus. Cogit cõditio naturæ, vt post centenarium numerũ, [127] quem annis quinque supergredior, iam resoluat. Ita locutus, audientium pectora cõtristauit: gemitus lacrymæque dicta mærentia cõsecutæ sunt. Amplexabantur eum vniuersi, quasi iam de sæculo recessurum At ille, tãquam aliena deserens, ad propriam patriam profecturus, magnâ cum lætitiâ præcipiebat, desidiam institutos non debere subrepere, sed tanquã qnotidie morituros, vt ante prædixerat, à sordidis cogitationibus animam custodire, & omnem æmulationem ad sanctos quosq. cõuertere: ad schismaticos verò ne propè quidẽ accedere. Scitis enim, aiebat, eorum antiquam peruersitatem: neq; cum Arianis communione iungamini, quia impietas eorũ iam omnibus manifesta est. His etiam illud addebat, nullum debere Christianum, cùm sæculi viderit potestates pro Arianorum & [128] Meletianorum pugnare nequitiã, à Christi tertium discedere veritate: mortalium illam esse defensionem, nec diu fallacem permanere posse phantasiam. Quapropter, aiebat, [129] custodienda est pia fides in Christo, & patrum religiosa traditio, quam ex Scripturarum lectione & crebro meæ paruitatis didicistis admonitu.

Fratribus suam mortẽ prædicit anno ætatis 105.

Postrema Antonij monitio.

Fides & Traditio custodienda.

Cap. 57

Finito sermone, fratres eum vehementissimè retardabant, glorioso patris cupientes termino decorari. Sed multas ob causas, quas & silentio demonstrabat, præcipuè tamen ob præsumptam Ægypti consuetudinem contradixit Mos etenim Ægyptiis est, nobilium [130] & præcipuè beatorũ martyrum corpora linteamine quidem obuoluere, & studium funeri solitum nõ negare: terra verũ non abscondere, sed [131] super lectulos domi posita reseruare. Hunc honorẽ quia sæcubus tedij, inueteratæ consuetudinis vanitas tradidit. De hoc Antonius sæpè & Episcopos deprecatus est, vt populos Ecclesiastica contestatione corrigerent; & laicos viros ac mulieres rigidius ipse conuenit, dicens, nec licitum hoc esse, nec Deo placitum: quippe cùm Patriarcharum & Prophetarum sepulchra, quæ ad nos vsque perdurant, hæc facta conuincerent. Dominici quoque corporis exemplum oportere intueri iubebat, quod in sepulchro positum, lapide vsq; ad resurrectionis diem tertium clausum fuerit, atq; his modis [132] vitiũ circa defunctos Ægypti, etiamsi sancta essent corpora, coarguebat, dicens: Quid maius aut sanctius corpore potest esse Dominico, quod iuxta consuetudinem gentium ceterarum humo conditum esse scimus? Hæc iusta persuasio multorum insitum euellit errorem, & repositis in terrâ cadaueribus, Domino gratias pro bono magisterio retulerunt. Meruens ergo consuetudinem supradictam, ne eodem etiam circa se laberentur errore, celeriter valedicens monachis, qui confluxerant, ad amicum virtutis habitaculum repedauit.

Mos Ægyptiorum in funere nobilium & martyrum.

Ioan. 16.
Matth. 17.

Arguit inueteratum in Ægypto sepeliendi morem.

Cap. 58.

Post menses autem paucos, cùm non mediocre incommodum senilia membra turbasset, vocatis ad se [133] duobus fratribus, qnos ibidẽ ante quindecim annos modico interuallo seiunctos instituerat, quíque etiam ei iam seni cœperant ministrare, ait: Ego quidem, filioli, secundùm eloquia Scripturarum, patrum gradior viam: iam enim Dominus me inuitat, iam cupio videre cælestiã. sed vos, o viscera mea, admoneo, ne tanti temporis laborem repente perdatis. Hodie vos religiosum studium arripuisse arbitremini, & quasi cœptæ volũtatis fortitudo succrescet. Varias dæmonum nostis insidias, vidistis eorum & impetus feroces, & vires effeminatas. Iesum suspirate, & credulitatem nominis eius vestris figite mẽtibus, & à certâ fide vniuersi dæmones fugabuntur. Memẽtote etiam admonitionum mearum & incertæ conditionis, vitam quotidie ancipitem retractate, & cæleste vobis præmium sine cunctamine tribuetur. Schismaticorũ quoque & hæreticorum venena vitate, meumque circa eos odium sectamini, quia Christi sunt inimici. Scitis ipsi, quod nullus mihi nec pacificus quidem sermo cum eis aliquando fuerit, propter prauam eorum voluntatem, & pertinax contra Christum bellum. In hoc autem magis estote solliciti, vt Domini præcepta seruetis, vt post mortem vestram sãcti quique, quasi amicos & notos, in æterna vos recipiãt tabernacula. Hæc cogitate, hæc sapite, hæc retexite: & si qua mei vobis cura, si qua patris memoria est, si mihi vicarium [134] repræstatis affectum, nullus ad Ægyptum meas perferat reliquias, ne vano corpus honore seruetur, ne vituperati, vt nostis, a me ritus etiam circa me seruentur ob sequia. Huius enim rei gratiã maximè huc sum regressus. Vos igitur humo tegite, vos patris operite corpusculum, & illud quoque senis vestri custodite mandatum: vt nemo præter vestram dilectionem locum tumuli mei nouerit Cõfido in Domino, quia necessario resurrectionis tempore hoc corpusculum resurget incorruptum. [135] Vestimentorum autem meorum sit ista diuisio: Melotem

S. Antonij extrema ad discipulos verba.

Iosue 23.
3 Reg. 2.

Religiosè conuersandum se primum incohoare.

Ad Iesu nomen dæmones territi.

Vitandi Schismatici & hæretici.

Lucæ 16.

Vetat pompã & gloriam funeris.

Testamentum Antonij.

Melotem & pallium tritum, cui superiaceo, Athanasio Episcopo date, [136] quod mihi nouum ipse detulerat. [137] Serapion Episcopus aliã accipiat melotem. vos cilicinum habetote vestimentum, & valete viscera mea: Antonius enim migrat, & iam non erit in præsenti sæculo vobiscum.

Cap. 59.

Verba finierat, & osculantibus se discipulis, extendens paululum pedes, [138] mortem lætus aspexit: ita vt ex hilaritate vultus eius, Angelorum sanctorum, qui ad perferendam animam eius descenderant, præsentia nosceretur: hos intuens, tamquam amicos videret, animam exhalauit, & additus est patribus secundùm ordinem Scripturarum. [139] Seruauerunt mandata discipuli, inuolutum (vt præceperat) corpus humo operientes: & nemo interim vsque hanc diem, præter eos, vbi sit conditum, nouit. Legatarius autem Antonij benedicti, qui tritum pallium cum melote imperio eius meruerat accipere, Antonium in Antonij muneribus amplectitur: & tamquam magnâ hereditate ditatus, [140] lætanter per vestimentum recordatur imaginem sanctitatis.

Athanas. Antonium in Antonij muneribus amplectitur.

Cap. 60.

Hic Antonio vitæ terminus fuit, ista principia meritorum: quæ licet patciori, vt prædixi, sermone narrauerim, tamen ex his potestis aduertere, qualiter homo Dei à pueritia ad senectam vsque peruenerit: & quòd omni semper dubitatione calcatâ, nec languori, nec longeuæ quidquam ætati aliquando concesserit: magis autem [141] æqualitatem propositi tenens, nec vestimentum mutauit, nec pedes lauit, nec escam sectatus est molliorem: oculorum quoque aciem, & numerum dentium, licet paululùm ob ætatem viderentur attriti, necnon & pedum incessum, totius etiam corporis firmitatem, ita contra iura naturæ meritorum gratiâ custodiuit, vt lautorum corporum, quæ balneis atque delicijs confouentur, hilarior eius caro videretur.

Antonius semper in proposito æquabilis.

Cap. 61.

Hoc etiam fratres, quòd per omnes prouincias amor eius famaque voluauit, [142] quem nec librorum disseminatorum oratio luculenta, nec mundanæ sapientiæ disputatio, nec nobilitas generis, nec opum infinita congestio commendauit: cui omnium ore est adscribendum, nisi Christo, cuius hoc donum est, qui deuotos eius animos erga suam prætendens maiestatem, hominẽ alio pæne orbe celatum, & inter tantas positum solitudines, Africæ, Hispaniæ, Galliæ, Italiæ, Illyrico, ipsi etiam, [143] quæ vrbium caput est, Romæ, vt in exordio promiserat, demonstrauit. Creatoris est ista benignitas, qui famulos suos, licet nolentes, nobilitate consueuit, vt virtus possibilis nec extra humanam esse naturam sanctorum doceatur exemplis, & ad beatæ vitæ imitationem, ex fructu laboris optimus quisque impellatur.

Christi benignitas in seruos suos.

Longè latèq; celebris Antonius.

Cur Deus sanctos nobilitet.

Cap. 62.

Hunc itaque fratribus librũ magnopere perlegere curate: vt agnitâ fideli vitâ sublimiũ Christianorum & monachorum, sciant, quòd Saluator noster Iesus Christus glorificantes se glorificat, & seruientibus sibimet, non tantùm regna cælorum, sed etiam hic in ipsis montium secretis latère cupientibus, famæ tribuit nobilitatem: scilicet vt & ipsi fruantur laude meritorum, & ceteri eorum prouocentur exemplis. Si autem necessarium fuerit, & gentibus legite, vt vel sic agnoscant, quia Dominus noster Iesus Christus non solùm est Deus, Dei Filius, sed etiam his, qui eum solicitè colunt, & in eum fideliter credunt, hanc dedit potestatem: vt dæmones, quos illi deos esse arbitrantur, conculcent atque eiiciant, deceptores scilicet hominum, & totius corruptionis artifices.

Vera virtus latère non potest.

EPILOGVS EVAGRII INTERPRETIS.

ITAQVE prudentes, qui legere voluerint hanc scripturam, obsecramus, vt dent veniam, si Græci sermonis vim exprimere non potuimus, transferentes eum in Latinam linguam: licet contra nostrum propositum hæc fecerimus. Sed non quasi inuidentes nolebamus facere, sed sufficienter scientes, quantam infirmitatem sustinet Græcus sermo translatus in Latinitatem, tamen maluimus Græcum sermonem hoc sustinere, quàm fraudem pati eos lucri defici, qui quomodocumque interpretatum Græcum sermonem legere possint. Deus autem omnipotens, qui tanto viro cooperatus est ad facienda talia, & nobis cooperetur ad imitandum ipsum vel ex parte, vt in omnibus clarificetur nomen eius per magistrum, & hortatorem, & redemptorem, & Saluatorem nostrum Iesum Dominum cum Spiritu sancto, cui est claritas & perpetua potestas in sæcula sæculorum.

NOTA

Nicephori legit, vt mox parebit. Et sanè Heraclea seu Herculis magna ciuitas, ponitur in Heptanomiâ Aegypti, quæ Heptanomia etiam Arcadia dicta. Quare cum Heracleam hanc Arcadum vocat Sozomenus, distinguit ab aliis Heracleis, quæ plurimæ in variis regionibus: immo & in eadem Aegypto. Heracleopoles Stephano sunt tres in Aegypto. Prima, πόλις Αἰγυπτία, ἐξ ἧς Θεοφάνης ὁ φυσικὸς, ciuitas Ægyptia, vnde ortus Theophanes Physicus. *Secunda.* πλησίον Πηλουσίου, vicina Pelusio. *Tertia,* κατὰ τὸ Κανωβικὸν στόμα, versus Canobicum ostium. *Ex his secunda describitur à Iosepho lib. 5. cap. 14. belli Iudaici, dicitúrque Parua Heraclea Ptolomæo, qui Magnam ponit in Nili insulâ, vnde Heracleotes Nonnus dictus. Eam existimo primam Stephani. Et apud hanc ortus videtur Antonius.*

Scaliger legit Νομῷ Ἡρακλεώτῃ: *quasi ex* Nomo Heracleote. *sed retinenda communis lectio, cui conformis Nicephorus lib. 8. cap. 40.* Ὁ ὅρμος δ' αὐτῷ Ἡρακλεία τῆς παρ' Αἰγυπτίοις Ἀρκάδων, qui finitimus est Arcadū, quæ apud Ægyptios est, Heracleæ.

Epiphanius Scholasticus apud Cassiodorum Trip. hist. lib. 1. cap. 11. ex Sozomeno vertit hunc locum: Fuit autem Ægyptius genere, ortus insigni vico, in loco Heracleæ apud Ægyptios constituto. *decurtatè & minus distinctè. Musculus magis deprauat:* Erat Ægyptius, genere nobili, a pago natus Apoconiâ, quem apud Ægyptios intemperantes Heracleam vocant. *quem vides ex* ἀπὸ Κώμα *fecisse* Ἀποκωμίᾳ, *& pro* ἀρκάδων *legisse* ἀκολάστων.

7. Non se litteris erudiri] *Infrà cap. 43.* Et hoc in se mirabile habebat, quia cùm litteras nō didicisset, ingeniosissimus & prudentissimus erat. *Sozomenus lib. 1. c. 13.* Γράμματα δὲ οὐκ ἠξίωσε μαθεῖν, οὐδὲ ἐθαύμαζεν, ἀλλὰ νοῦν ἀγαθὸν ὡς πρεσβύτερον τῶν γραμμάτων, καὶ αὐτῶν εὑρετὴν ἀπεφήνατο. Litteras neque nouit, neque magni æstimauit, sed bonam mentem, vtpote litteris antiquiorem, & earum inuentricem, laudauit plurimùm. *Vide infra ad cap. 45. Augustinus lib. 1. de doctr. Christ. in Prologo tradit Antonium fuisse* θεοδίδακτον: *cui & simile exemplum adiungit.* Nec propterea sibi ab Antonio, sancto & perfecto viro, Ægyptio monacho, insultari debere, qui sine vlla scientiâ litterarum Scripturas diuinas & memoriter audiendo tenuisse, & prudenter cogitando intellexisse prædicatur. Aut ab illo seruo barbaro Christiano, de quo à grauissimis fidéque dignis viris nuper accepimus, qui litteras quoque ipsas nullo docente homine, in plenam notitiam, orando vt sibi reuelarentur, accepit, triduanis precibus impetrans, vt etiam codicem oblatum, stupentibus qui aderant, legendo percurreret.

8. Innocenter habitabat domi] *Græcè hic est,* ὡς ἄπλαστος οἰκῶν ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ. *Desumptum ex Genesi cap. 25. ver. 27.* Ἰακὼβ δὲ ἦν ἄνθρωπος ἄπλαστος, οἰκῶν οἰκίαν *quod vulgatus interpres vertit:* Iacob autem vir simplex, habitabat in tabernaculis. *Loco* ἄπλαστος, *Aquilæ est* ἁπλοῦς, simplex: *Symmacho,* ἄμεμπτος, sine crimine. *Euagrius videtur legisse* ἄπλαστος, *quia vertit,* innocenter. *De vocabuli huius* ἄπλαστος *significatione & versione agit D. Augustinus lib. 1. QQ. in Genes. q. 74.* Quod Græcè, *inquit*, dicitur ἄπλαστος, hoc Latini simplicem interpretati sunt. Propriè autem ἄπλαστος nō fictus. vnde aliqui Latini interpretes, sine dolo, interpretati sunt, dicentes: Erat Iacob sine dolo, habitans in domo: vt magna sit quæstio, &c. *Paria habet idem Augustinus lib. 16. de ciu. Dei, cap. 3.*

Cap. 1.

Suus ei hoc margini annotauerat, Psal. 100. *Nempe, quia ibi versu 2. habetur:* Perambulabam in innocentiâ cordis mei, in medio domus meæ. *Sed respicit Athanasius ad locum Geneseos, vt dixi.*

9. Et accidit vt tunc Euangelium legeretur] *Augustinus lib. 8. Confess. cap. 12. cùm in ancipiti carnis & spiritus conflictu versaretur, hoc Antonii exemplo semetipsum exstimulauit ad fortuitam codicis lectionem, quæ illi saluti fuit. Babylas mimus audiens in Ecclesiâ legi versum hunc ex Euangelio,* Pœnitentiam agite, appropinquat enim regnum cælorum, *à luxuriosa vita ad continentem transiit: Pratum spirituale Ioannis Moschi cap. 32. Doctor Moneta cùm in festo S. Stephani audiret concionantem Fr. Reginaldum in ista verba,* Ecce video cælos apertos, *Ordini D. Dominici se addixit, Vitæ Fratrum Prædicatorum parte 4. cap. 10. Guerricus cùm audiret legi in Ecclesiâ:* Factum est omne tempus, quod vixit Adam nongēti triginta anni, & mortuus est. Facti sunt dies Enoch nōgenti quinque anni, & mortuus est: *se quoque moriturum apprehendens, eidem Ordini consecrauit: ibidem cap. 12. Scholaris quidam Parisiis audito Responsorio in vigiliis defunctorum:* Heu mihi Domine, quia peccaui nimis in vitâ meâ, quid faciam miser, vbi fugiam, nisi ad te Deus meus? *in eamdem religiosam familiam se recepit: ibidem capit. 10. Quæ tria Dominicani Ordinis exempla habes etiam in Speculo exemplorum dist. 7. ex 47. 48. 49. S. Franciscus cùm ex Euangelio hæc verba in templo pronuntiari audisset:* Nolite possidere aurum, neque argentum, neque pecuniam in zonis vestris; non peram in viâ, neque duas tunicas, neque calceamenta: *eam sibi regulam, velut Dei monitu seruandam proposuit. Nicolaus Tolentinas cùm fortè audisset Augustinianum concionatorem differentem super illo Ioannis dicto;* Nolite diligere mundum, neque ea quæ in mundo sunt; *mundi rebus renuntiauit: Vita eius cap. 3. Septembris 10.*

Cap. 9.
Matth. 4.
Act. 7.
Gen. 5.
Matth. 10.
1. Ioan. 2.

10. Aruræ autem erant ei trecentæ vberes & valde optimæ] *Mirabitur hic quispiam nouitatem vocis, quæ hactenus hic numquam comparuit: sed vbi veram eam scriptionem probauero, mirari desinet.* Aruræ *est in manuscriptis And. & Camb. In textu Græco:* Ἄρουραι δὲ ἦσαν τριακόσιαι εὔφοροι καὶ πάνυ καλαί. *Vulgò est,* Erant autem ei trecentæ palmæ vberes. *Quod quis primus substituerit verâ lectione repudiatâ, equidem nescio: certè non oportuit. Prudenter Euagrius, interpres vetus, retinuit hic Græcam vocem* aruræ, *quia commodè verti non poterat. Nec enim* ἄρουρα, *hic campus est, vt Hœschelio nouitio interpreti visum, sed certum genus mensuræ internallorum apud Aegyptios. Horapollo libro 1. cap. 5.* Ἔτος τὸ ἐνιστάμενον γράφοντες, τέταρτον ἀρούρας γράφουσιν, ἔστι δὲ μέτρον γῆς ἡ ἄρουρα πηχῶν ἑκατόν. Instantem annum significantes, quartam aruræ partem pingunt. Est autem ἄρουρα terræ mensura, centum complectens cubitos. *Vide & Eustathium variis locis ad Homerum. Fusius de hoc in Onomastico.*

11. Memoriam pro libris haberet] *Et natura rerum à Deo conditarum, Antonio instar libri erat. Socrates lib. 4. cap. 18. & ex eo historia Tripart. lib. 8. cap. 1.* Τῷ δικαίῳ Ἀντωνίῳ προσῆλθέ τις τῶν τότε σοφῶν, καὶ πῶς διακαρτερεῖς, εἶπεν, ὦ πάτερ, τῆς ἐκ τῶν βιβλίων παραμυθίας ἐστερημένος; τὸ ἐμὸν βιβλίον, ἔφη ὁ Ἀντώνιος, ὦ φιλόσοφε, ἡ φύσις, τῶν γεγονότων ἐστί. καὶ πάρεστιν, ὅτε βούλομαι, τοὺς λόγους ἀναγινώσκειν τοὺς τοῦ Θεοῦ. Cuidam ex eorum numero, qui id temporis sapientes sunt habiti, ad Antonium illum iustum accedenti, quærentique, quo pacto vitam posset sustentare, solatio illo quod ex libris capi solet, orbatus? respondit: Meus liber, ô Philoso

Cap. 3.

losophe, est natura rerum à Deo conditarum, quæ quotiescumque animo libitum sit meo, libros ipsius Dei legendos suppeditat. *Optimus sanè liber & obuius, creatura omnis; cuiúsque vsus sanctis* Psal. 18. *viris semper fuit familiaris. Quippe* cæli enarrant gloriam Dei, & opera manuum eius annuntiat firmamentum.

12. Quidam vt filium, alij vt fratrem diligebant] *Pro* fratrem, *editi habent* patrem. *Sed Græcè est,* ἀδελφὸν, fratrem, *quod magis quadrat in Antonij ætatem, qui mox dicitur* νεώτερος, adolescens: *nam pro ratione ætatis ista natura vocabula indulgebant. Sic & apud Spartianum in Didio Iuliano.* Vbi verò primùm illuxit, Senatum & equestrem ordinem in palatiũ venientem admisit: atque vnũquemque, vt erat ætas, vel patrem, vel filium, vel parentem affatus blandissimè est. *Vbi frustrà Heraldus ad Tertull. Apolog. cap. 39. pro* patrem, *rescribit* fratrem. *deceptus, opinor, quod existimarit per* parentem *hic patrem intelligi. Sed* parens *hic est cognatus, vt sæpè apud eius istius scriptores. Lampridius in Alexandro Seuero*: Iam verò ipsi milites iuuenem Imperatorem amabant vt fratrem, vt filium, vt parentem. *Quod ait* vt parentem, *id est, vt cognatum, non verò vt patrem. Nec enim iuuenis Imperator à militibus vel ætate paribus vel superioribus haberi poterat vt pater. Rectè Nerua* parens, *habitus, quia senex. Ausonius:*

Auson. de Cæsaribus, Tetrast. 13. Proximus extincto moderatur sceptra tyranno,
Nerua senex, Princeps nomine, mente parens.

Cap. 4. 13. Ille lubricum adolescentiæ iter] *Proprium hoc ætatis eius epitheton. Ambrosius de obitu Valentiniani*: Tanta enim fuit emendatio vitæ eius, in illo omnibus lubrico adolescentiæ tẽpore, *Hieronymus ep. 3. ad Rusticum*: Perfectæ quidem ætatis gradum scandere, sed lubricũ iter esse, per quod ingrederis. *Idem epist. 43. ad Chromatium*: Scitis ipsi lubricum adolescentiæ iter.

14. Hinc & spiritus fornicationis vocor] *Sic* πνεῦμα πορνείας, spiritus fornicationis, *Osea 4. vt hoc sequitur. Palladius cap. 86.* Ei (*Euagrio*) aliquando grauem exhibuit molestiam dæmon fornicationis. *In Vitâ Hilarionis cap. 16.* Qui habebat collegam meum, amoris dæmonem. *Venereæ autem cohortis princeps* Asmodæus, *de quo Tobiæ cap. 3. & 6. Serarius noster copiosè, Certos dæmones certis vitiis incumbentes, ab iisque nomen sortientes, frequens apud Auctores asceticos mentio. Hic post cap. 15.* Diuersa autem eorum & partita nequitia est. *Cassianus collat. 7. cap. 32.* Quæ vocabula non casu, nec fortuitò indita illis debemus accipere. *Porrò de variâ dæmonum distinctione & differentiâ, vide Gallicum libellum Ioannis Maldonati nostri nomine editum, vbi eos distinguit ex nomine, ex naturâ, ex locis vbi versantur, ex tempore quo dominantur, ex officiis imperandi & obediendi, & ex vitiis quibus præsident.*

Cap. 5. 15. Cùm omnes infatigabilem adolescentis mirarentur instantiam] *Vsurpat hic* instantiam, *vt in Sacris litteris vsurpatur 2. Cor. 11.* Instantia mea quotidiana *pro contentione, curâ studióque magno. Sic antè in Præfatione ad hanc Vitam*: aut superare nitentes virtutis instantiâ.

Cap. 7. 16. Et cum in vna memoria] *Græcè* μνῆμα, *paulò antè vertit* sepulchrum. *Sic Martyrum memoria Augustino lib. 22. de Ciu. Dei, cap. 8. de reliquiis S. Stephani*: Ad eius memoriam veniebat magnæ multitudinis concursus & accursus. *& passim apud sacros scriptores.*

Cap. 8. 17. Pardus discoloriter] *Ita M S S. Colon. editio,* discolor à tergo. *alij, implures* discolor. *aliâ hoc de pardo in textu Græco.*

18. Non oblitus Iesus] *Thyræus de Apparitionibus impersonalibus Christi cap. 6. adfert exempla aliqua, quando auditus quidem, non autem visus est Christus. vt hoc Antonij, quando* vox ad eum facta est, dicens, Ego, Antoni, hic eram. *Sic & cap. 51. hic*: Et facta est vox Domini, dicens: Abominabitur altarium meum. *Vide & 12. Augusti, in vitâ S. Claræ cap. 14. & 7. Martij, in vitâ S. Thomæ Aquinatis, auctore Ioanne Garzone.* Cap. 9.

19. Vt Thebæis mos est] *Non dubito his per panes, qui per annum incorrupti durant, quos Thebæi sibi recondunt, intelligi* paximates, *seu* buccellata. *Suidas*: Παξαμᾶς, ὁ δίπυρος ἄρτος, Paxamas, panis bis coctus. *Vide Onomasticon nostrum.* Cap. 11.

20. Quæ iam mortuum eum se existimauerant reperturos] *Ita describit M S S. Sed Coloniensis editio & Surius,* quidam *pro* quæ iam. *quod credo substitutum, ne videretur in Prisciani regulas peccatum: quia sequitur,* reperturos. Cap. 12.

21. Nec non & Patientium infinita se caterua conglomeraret] *Deest hoc in Græco. Infrà cap. 26. de dæmonioso*, Aduersus patientis insaniam laboraret. *Cape* patientes, *vel à morbis, vel à dæmonibus: nam mox sequitur*: Plurimos ab immundis spiritibus, & infirmitatibus variis liberauit. *vbi Græcè.* Πολλοὺς γοῦν τῶν παρόντων τὰ σώματα πάσχοντας ἐθεράπευσεν ὁ Κύριος δι' αὐτοῦ καὶ ἄλλους ἀπὸ δαιμόνων ἐκαθάρισε. Multorum itaque corpora ægrota Dominus per ipsum sanauit, alios à dæmonibus impuris liberauit. Cap. 13.

22. Quasi ex aliquo cælesti aditu consecratus apparuit] *Græcè.* Προῆλθεν ὁ Ἀντώνιος ὥσπερ ἔκ τινος ἀδύτου μεμυσταγωγημένος καὶ θεοφορούμενος. *Quare quod Græcis* ἄδυτον, *Latinè Euagrio est* cælestis aditus.

23. Quod nec per Quietem intumuerat] *Coloniensis editio,* inquietem. *In Græco tantum est,* μήτε πιανθὲν, neque obesum. *Corpora & quiete, siue dum non exercentur, intumescunt; &* inquiete, *siue* ἀγρυπνίᾳ.

24. In Arsenoitarum oppido. *Intelligit de Arsinoe, seu Crocodilorum oppido ad Nilum, in Nomo Arsinoite. Adiungit enim hic de crocodilis. Est & alia Arsinoe in Aegypto. Vide Onomasticon.* Cap. 14.

25. Riuulum fluminis Nili transuadare esset necesse] *Græcè*: Χρεία δὲ γέγονεν αὐτὸν διελθεῖν αὐτὸν τὸν τοῦ Ἀρσενοΐτου διώρυγα. Necessitate vrgente, vt Arsenoiticæ præfecturæ fossam transiret, *Vide Strabonem lib. 17.*

26. Plurima fierent monasteria] *Baronius tomo 3. anno Christi 328. Siluestri Papæ 15. Constantini 43. Cùm verò, aut ex omni hominum genere ad Antonium inuisendum confluerent, & ab eodem ad contemptum sæculi, & perfectæ vitæ studium arripiendum sedulò monerent, idem viuendi genus & institutum capesserent, complura condidit monasteria, cœnobiticaq; ipse primus vitæ iecit in eremo fundamenta: adeò vt cœnobitarum monachorum idem institutor sit habitus, vel potiùs restitutor, si Essenorum, qui in Aegypto sub Marco primo Alexandrinorum Episcopo floruerunt, ratio aliqua habenda esse videatur, quos Christianos fuisse, suo loco superiùs perspicuè demonstrauimus.* Cœnobitica vita Antonius restitutor. Tom. 1 anno Christi 64.

Porrò grauioribus persecutionũ procellis obortis, quibus non Christiani tantum simul agentes, & conuentus publicè celebrantes, sed & latentes in penetralibus aliisque latibulis quæsiti, abriperentur ad necem, intermissũ illud cæleste viuendi genus opertum: quod S. Antonius non modò restituit, verùm longè latéque in Christianum orbem copiosissimo fœtu propagauit.

Erant quidem ante Antonium, qui tamen perfectionis Monasteria ab Antonio erecta.

tionis, custodibus derelictis, siue rure, siue in desertis locis abditis, Angelis similem vitam ducebant, quorum nonnullis ex Eusebio diximus fuisse martyrio coronatos: reperit & horum aliquos ipsemet Antonius, cùm, vt illatam Ecclesiæ persecutionem vitaret (vt dictum est) in desertum locum secessit, & ab vno illorum prima rudimenta monastica institutionis accepit: quæ perfecit delitescens in solitudine: cùm posteà diuino afflatus numine monachos in vnum collegit, & in diuersa loca, tamquam in diuersis aluearias apium examina, distribuit: qui sub eius disciplinâ à sæculi abdicatione ad monasticam professionem amplexandam fuerant persuasi. De quibus in hac Vitâ cap. 21. &c.

Qui igitur Antonium adeuntes eidem se subiecêre discipuli, ex iis alij in eisdem cum illo montibus monasticam exercuêre disciplinam: alij verò eadem ex plantâ palmites succedentes, & in diuersis prouincias complantantes, breui tempore factum est, nempe hoc ipso sæculo, vt repleuerint terrarum orbem tam sanctâ propagine, nimirum Palæstinam, Syriam, Asiam minorem, Cappadociam, Pontum, Armeniam, Mesopotamiam, & Boreales regiones, vsque ad latrones Bessas & Dacos: de quibus S. Paulinus hæc cecinit in reditu S. Nicetæ viri sanctissimi, à quo accepit quod scribit:

Paulin. de reditu S. Nicetæ.
* forma!

O vices rerum benè versa* fama!
Inuij montes priùs & cruenti,
Nunc tegunt versos monachi latrones
Pacis alumnos.
Sanguinis quondam, modò terra vitæ est:
Vertitur cælo pia vis latronum,
Et fauet Christus supera occupanti
Regna rapinæ.
Mos vbi quondam fuerat ferarum,
Nunc ibi ritus viget Angelorum,
Et latet iustus, quibus ipse latro
Vixit in antris, &c.

Sed & de Bessis meminit S. Hieronymus, cùm scribens ad Heliodorum hæc ait: Indus, Persa, Gothus, Ægyptius philosophantur: Bessorum feritas, & pellitorum turba populorum qui mortuorum quondam inferiis homines immolabant, stridorem suum in dulce Crucis fregerunt melos. *& ad Lætam:* De Indiâ, Perside, Æthiopiâ, monachorum quotidie turmas suscipimus. *Eorum scilicet qui ad loca sancta visenda pietatis ergo ventitabant.*

Hier. ep. 3.

Hier. ep. 7.

27. Ad omnem quidem mandatorum disciplinam Scripturas posse sufficere] *Quomodo Scriptura sufficiens dicatur, agit Bellarminus tom. 1. Contron. 1. general. lib. 4. cap. 9. de verbo Dei non scripto, ad secundum argumentum.*

Cap. 15.

28. Si autem multum] *Ita hic MSS. & veteres editiones. Coloniensis,* Si autem in potestatibus. *Atque ita vulgatus noster interpres Ps. 89. ex Græco:* ἐὰν δὲ ἐν δυναστείαις. *Hieronymus epist. 21. ad Paulum Concordiensem etiam citat.* Si autem multum *& epist. 24. ad Iulianum:* Si autem ampliùs. *Vide eumdem epist. 139. ad Cyprianum, vbi etiam habet:* Sin autem multum. *citàque ex 60.* Sin autem in potentatibus; *& ex Symmacho:* Contra opinionem.

29. Vt in libro Ecclesiastis scriptum est] *Coloniensis editio hic in textu addit:* Quia nescit homo quid sit post eum in labore suo. *quod deest manuscriptis & veteribus editionibus. Certum est, respici ad sensum Ecclesiastis 2. vt in margine notatum est.*

30. Cur ergo non facimus de necessitate virtutem] *Prouerbialis vt apparet locutio, quam etiã Tertullianus frequentat. Vtitur B. Hieronymus ep. 10. ad Furiam:* Arripe, quæso, occasionem; & fac de necessitate virtutem. *Et Apol. 3. aduersus Ruffinum:* Quin potiùs habeo gratiam, quòd facis de necessitate virtutem.

31. Lubricæ carnis incentiua] *Frequens hoc* incentiui *vocabulum de carnis vitiis. Hieronymus epist. 4. ad Rusticum monachum:* Et adolescentiæ, immò pubertatis incentiua calcantem. *Idem in Isaia cap. 58.* Corporis me superauit ardor, adolescẽtiæ incentiua vicerunt. *Cassianus Collat. 2. cap. 13.* carnalibus incentiuis inquietari. *Sed idem nomen & aliis vitiis tributum. Vide Onomasticon.*

32. Et ruentem animam quasi ex aliquâ rupe sustentat] *Græcè est* ἀνίστησιν, erigit: *quod Euagrius interpres adagiali, vt videtur, formulâ exprimit:* Quasi ex aliquâ rupe sustentat. *Sic Ammianus libr. 22. ait, quòd Eusebium altè sperantem, & summo apud Imperatorem loco,* Adrastia reluctantem, præcipitem tamquam è rupe quadam egit excelsâ.

33. Quod ex nostro pẽdet arbitrio] *editiones:* Quod ex nostro, Dei gratiâ præcedente, pendet arbitrio. *Quæ verba media quãuis absint à textu Latino MS. & Græco impresso, tamen hic ex verâ Theologiâ intelligẽda.*

34. Huius operis homini inserta natura est] *Quomodo virtutis semina homini insita sint, explicant Scholastici. Vide Onomasticon.*

35. Græci studia trasmarina sectentur] *Facit ad hunc locum, quod habet Persius Satyrâ 6.*

—— Et Bestius vrget
Doctores Graios. ita fit, postquam sapere vrbi
Cum pipere & palmis venit nostrum hoc maris expers.

36. Nobis verò nulla proficiscendi] *Ex hoc loco Flaccus Illyricus Catalogo testium veritatis, veriùs varietatis & falsitatis, lib. 4. & ex eo moderni hæretici improbant Peregrinationes. Sed prauè Antonij sensum detorquent. Negat Antonius peregrinationes ad Terram sanctam vel aliò, simpliciter ad salutem esse necessarias. quis Catholicorum non vnà cum Antonio hoc negat? Scimus omnibus in terris regnum esse calorum, Deum vbique præsentem. Sed cur Dei peculiaria munera certo loco præstita non amplectamur? quæ cur illo loco potiùs quã alio præstet, quis ab eo rationem exquirat? Præclarè Augustinus epist. 137.* Vbique quidem Deus est, & nullo continetur vel includitur loco, qui condidit omnia, & eum à veris adoratoribus in spiritu & veritate oportet adorari, vt in occulto exaudiens, in occulto etiam iustificet & coronet. Verumtamen ad ista quæ hominibus visibiliter nota sunt, quis potest eius cõsilium perscrutari, quare in aliis locis hæc miracula fiant, in aliis non fiant?

Sermo quoque Antonio ad monachos est, quibus non ita peregrinationes competunt, quantumuis sanctæ & laudabiles.

37. Nihil Deum fecisse quod malum est] *Benè subiungit dæmones non naturâ, sed suo vitio malos esse. Vetus apud Philosophos veteres quæstio de origine mali. Perplexus in eâ re Arnobius libro 11. contra Gentes. Breuiter Tertullianus explicat aduersus Marcionem lib. 11. cap. 14.* Nos autẽ adhibitâ distinctione vtriusque formæ, separatis malis delicti, & malis supplicij; malis culpæ, & malis pœnæ: suum cuique parti definimus auctorem: malorum quidẽ peccati & culpæ, diabolum: malorum verò supplicij & pœnæ, Deum creatorem: vt illa pars malitiæ deputetur, ista iustitiæ, mala condentia iudicia aduersus mala delicti. *Vide & Cassianum Collat. 8. cap. 6. quòd nihil à Deo malum creatum sit.*

Mali verò originem à creaturâ esse, eleganti similitudine explicatur in vitâ S. Auxentij: Quomodo lux Solis est communiter proposita omnibus quibus adest vis videndi; potest autem, si velit quispiã, claudens

Vita sancti Auxentij per Metaphrast. 14. Feb.

claudens oculum separari à dono lucis: non quòd Sol in illo effecerit tenebras, sed quòd radij splẽdorem auersatus, tenebras suâ sponte attraxerit: & quomodo si quis domum sibi construens, nullum luci aditum præbeat intrinsecùs, obscuram domum efficit: ita nos quoque in naturâ habentes bonum & honestum, nostro arbitratu innouamus quæ sunt præter naturam, nostrâ sponte malorum experientiam, in boni & honesti auersione, electione nostrâ & instituto fabricantes. Malum enim extra propositum, propriâ substantiâ consideratum, nullum est in rerum naturâ.
Gen. 1. Quidquid enim à Deo creatum est, bonum est: & omnia quæ fecit Deus, sunt valdè bona.

38. Diuersa autem eorum & partita nequitia est] *Cassianus Collat.* 7. *cap.* 17. Hoc nosse debemus, non omnes dæmones vniuersas hominibus inurere passiones, sed vnicuique vitio certos spiritus incubare, & alios quidem immunditiis ac libidinũ sordibus inquinari, *&c. & eadem Collat. cap.* 20. Illud etiam nequaquam ignorare debemus, non esse omnes eiusdem ferocitatis & desiderij, sed ne vnius quidem fortitudinis atque nequitiæ. *De quo idem fusiùs eadem Collat. cap.* 32. *vbi dicit*: Tot esse in immundis spiritibus, quot in hominibus studia, non dubiè comprobatur. *Vide Augustinum libro* 10. *cap.* 11. *de Ciu. Dei, de variis dæmonum affectibus ex Porphyrio & Iamblicho. Palladius cap.* 19. *&* 20. *in Macario Ægyptio*: Est enim ordo quoque dæmonũ, qui dicitur igneus. Sunt enim dæmonum quoque, sicut hominum differentiæ, non mutatâ essentiâ, verùm mente diuersâ. *Vide dicta ad cap.* 4. *num.* 14.

39. Ad primum quoque crucis signum euanescunt] *Nota, hæretice, signo Crucis efficaciam, cuius exempla manifesta in hac Antonij vitâ habes etiam cap.* 18. *& cap.* 26. *& capite* 49. *Plura de his in operosis Gretzeri nostri de Cruce libris. Vel ex hoc loco Flacci Illyrici redarguitur mendacium, qui in Catalogo testium veritatis libro* 2. *non veritus est scribere*: Multa de Antonij luctis cum satanâ lego: sed nusquam de aquâ benedictâ, Cruce, cerâ, & herbis sacratis. *Nempe tam oculeus fuit Illyricus, vt cùm variis capitibus Antonius Crucis efficaciam deprædicarit, eiusque vexillum extulerit, ne vnum quidem perspexerit.*

Cap. 16. 40. Hamo crucis vt draco, aduncatus à domino est] *Alludit ad Iobi cap.* 40. *vers.* 20. An extrahere poteris Leuiathan hamo? *vbi in Græco*: Ἄξεις δὲ δράκοντα ἐν ἀγκίστρῳ; Duces autem draconem in hamo? *Gregorius Nyssenus orat.* 1. *de resurrectione Domini, per hamum* diuinitatem *Christi quâ diabolus captus est, intelligit*: Dum inhians, *inquit*, ad carnis escam aspirat, diuinitatis hamo transfixus est, atque ita draco per hamum ductus est, vt ait Iob, qui per se, quod futurum erat, prænuntians; Hamo, inquit, draconem duces. *Nec aliter Magnus Gregorius*: Leuiathã iste hamo captus est, quia in Redemptore nostro dum per satellites suos escam corporis momordit, diuinitatis illum aculeus perforauit. Quasi hamus quippe fauces glutientis tenuit, dum in illo & esca carnis patuit, quam deuorator appeteret: & diuinitas passionis tempore latuit, quę necaret. *qui deinde huius hami lineam per antiquorum propaginem tortam ducit. Vide eundem de hamo ad versum Iobi præcedentem. S. Antonius hamo* crucem *comparat; Olympiodorus in Catenâ Græcorum* clauos *ei aptat*: Is enim, *ait*, carne suâ quasi quadam escâ obiectâ, clauis suis, quasi hamis, piscem captauit.

41. Nunc miserabilis vt passer ad ludum irretitus à Christo est] *Ex eodem Iobi capite desumptum*: Numquid illudes ei quasi aui, aut ligabis eum ancillis suis? Hoc *queruntur dæmones in vitâ S. Pachomij cap.* 49. Ex quo mirabilis incarnatio Christi facta est in terris, nos sine viribus prorsus existere cœpimus: ita vt ab his, qui credunt in nomine eius, illudamur vt passeres. *Apud Clementem libro* 8. *Constit. Apostol. cap.* 7. *in obsecratione pro energumenis, respiciendo ad vim exorcismorum*: Ὁ τὸν ἀνθρωποκτόνον ὄφιν δεσμώτην παραδοὺς ἡμῖν, ὡς στρουθίον παιδίοις Qui dedisti nobis homicidam serpentem vinculis constrictum, sicut passerem pueris. *Quã exorcismi vim contra diabolos, deos Gentilium, egregiè vrget Tertullianus Apolog. cap.* 23. Subiecta est Christianis diuinitas vestra. *& Cyprianus contra Demetrianum cap.* 6. Videbis nos rogari ab eis, quos tu rogas. *Augustinus in Psalmum* 103. *vers.* 27. *de diabolo virtute Christi enervato hunc versiculum accipit*: Draco hic quem finxisti ad illudendum ei. Iam tu illude draconi: ad hoc enim hic factus est draco. *de quâ illusione consule Magistr.* 11. *sent. dist.* 3. §. Ideoque. *Idem Augustinus serm.* 197. *de Tempore, qui est* 2. *Dominica primæ post festum S. Trinitatis, aliâ similitudine canis alligati diaboli impotentiam explicat.* Alligatus est tamquam canis innexus catenis, & neminem potest mordere, nisi eum, qui se illi mortiferâ securitate coniunxerit. Iam videte, fratres, quàm stultus est homo ille, quem canis in catenâ positus mordet. Tu te illi per voluntates & cupiditates sæculi noli coniungere, & ille ad te non præsumit accedere. Latrare potest, sollicitare potest, mordere omnino non potest nisi volentem.

42. Adueniente Domino destructus est inimicus] *Mox*: quia infirmatus es à Domino. *Infrà in vitâ S. Pachomij cap.* 49. Ex quo mirabilis incarnatio Christi facta est in terris, nos sine viribus prorsus existere cœpimus. *Cassianus Collat.* 7. *cap.* 23. Virtute Crucis etiam deserta penetrante, & vbique eius gratiâ coruscante, retusa est nequitia dæmonum. *Vide dicta ad numerum præcedentem.*

43. Quia clauso ostio interiore] *In eâ opinione fuit aliquando Alexander ab Alexandro, vt ipse refert Genial dier. lib.* 5. *cap.* 2. *nullum videlicet à lemuribus periculum esse ostiis obseratis. Sed quàm eum sua fefellerit opinio, narrat ipse eodem loco. Videsis Thyræum nostrum de Locis infestis, parte* 3. *cap.* 60.

44. Dum theatrali mutatione formatum] *Obuiâ similitudine diuersas dæmonum species & apparitiones illustrat. Notus theatri scenæque mos, cùm quis diuersam formam induit, personamque sustinet.*

45. Magna aduersus dæmonem arma sunt vita sincera, & intemerata in Deum fides] *Delrio noster tom.* 3. *Disquis. Magic. libro* 6. *cap.* 2. *sect.* 3. *q.* 3. *agens de remediis supernaturalibus diuinis seu Ecclesiasticis contra maleficia, duo hæc remedia ponit.* Cap. 57.

Primum, inquit, remedium in hoc genere vera & viua fides, *hoc est, charitate Dei & proximi vallata. Hoc scutum nobis prafert & præbet D. Paulus ad Ephesios scribens: hanc loricam vt Thessalonicenses induant, vrget: hanc suis discipulis commendat magnus ille Antonius. Sic Cypriano mago dæmon respondit*, se Christi fide munitis nocere non posse. *Sic apud Cassianum duo philosophi cùm dæmonum præstigiis Antonium perturbare non possent, comprobarunt* magnam professioni Christianorum inesse virtutem. *Sic apud Cornelium Kempensem lib.* 3. *de origine & situ Frisiæ cap.* 31. Albarum nympharum præstigiæ post agnitum sincerum Dei Euangelium euanuerunt *in Frisiâ per chartam sancti Odulphi de Trinitate scriptam, & per parœcias missam & lectam.*

Ephes. 6. 1. Thes. 5. Nazianz. orat. in Cypr. Cassian. collat. 8. cap. 18.

Secun

Secundum est, vita sincera. *De mandatorum Dei obseruantia & vitæ innocentiâ, quàm sit efficax remedium, docere possunt D. Cyprianus ad Fortunatum de exhortatione Martyrij, Lactantius lib. 2. capite 16. & Ambrosius Ansbertus libro 5. in Apocalyps. cap. 11.*

46. Ita & de Nili inundatione sollenni] *Infrà cap. 10.* quoties augmenta Nili fluminis futura dixerunt. *De prædictione dæmonum vide Onomasticon.*

47. Indicto sibi silentio] *Luce Euangelij coruscante, idolorum defecêre oracula. Prudentius Apoth. v. 503.*

Ex quo mortalem præstrinxit Spiritus aluum,
Spiritus ille Dei, Deus; & se corpore Matris
Induit, atque hominem de virginitate creauit,
Delphica damnatis tacuerunt sortibus antra.

Vide Eusebium de præparat. Euangel. lib. 5. cap. 8. qui Plutarchi librum citat de Oraculorum defectu. vide & Suidam in Augusto, Niceph. lib. 1. cap. 17. Cedrenum in Compend. hist. Quò illud Iob cap. 40. ver. 20. facere volunt interpretes: An extrahere poteris Leuiathan hamo, & fune ligabis linguam eius?

48. Integritate qua nata est] *Ita MS. & Græcus textus. Editi*, renata.

Cap. 18. 49. Bonorum spirituum malorúmque discretio] *Delrio noster tomo 2. Disquis. Magic. lib. 4. cap. 1. quæst. 3. sect. 6. de indiciis petitis à reuelationum circumstantiis ex hac Antonij doctrinâ docet, aduertendum an quæ visio mentem lætitiâ dimulserat, ea sit posteà in horrorem & mœrorem versa. Item num quis cœpit à principio, sensim horror amotus non fuerit, sed constans permanserit. Duæ enim sunt hæ reuelationum falsarum notæ. Sin autem initiò quidem homo perturbetur, & horroris aliquid persenescat, sed postmodum hac molestiâ & anxietate animi detersâ, dulcedine quadam internâ perfundatur, signum esse diuinæ consolationis. Cuius rei naturalis caussa esse videtur antipathia, quæ est hominis cum dæmone homicidâ; & sympathia, quæ homini cum Angelis intercedit.*

Ceterùm documentum illud Antonij est accipiendum de verâ dulcedine, quæ famem ac desiderium virtutum adfert & adauget, præcipuè charitatis & humilitatis. Quam limitationem meritò beata Catharina Senensis adiecit: quod confirmat attestatio B. Angelæ Fulginatis, sibi ex visione in animo mansisse vehementius desiderium, cruciatus omnes & iniurias pro Deo sustinendi.

Cap. 20. 50. Maledicta reciperent] *Verborum contumeliis & conuitiis incessere dæmones, sanctis viris olim vsitatum. Sulpicius epist. ad Bassulam de sancto Martino*: Quid hic, inquit, adstas cruenta bestia? nihil in me, funeste, reperies. *Etiam in exorcismorum formulis conuitia adhibita, Prudentius Apotheosi, versu 474.*

Intonat antistes Domini: Fuge callide serpens,
Exue te membris, & spiras solue latentes:
Mancipium Christi fur corruptissime vexas.

Vide Flagellum dæmonum exorcismo 4. vbi larga conuiciorum seges. Etiam Ethnici diris imprecationibus dæmones excipiebant, & ita se pellere posse credebant. Ita Apollonius Tyaneus apud Philostratum libro 2. cap. 2. Caucasi iuga transiens, diabolicum phasma conuitiis pepulit. De quo vide Thyræum nostrum de Locis infestis, parte 3. cap. 56.

51. Commouerunt aliquando monasterium meum] *Crebra huius diabolicæ machinationis in Actis SS. memoria. Gregorius Nyssenus in vitâ Gregorij Thaumaturgi de conclaui terræmotu concusso. Vita B. P. N. Ignatij libro 1. cap. 1. Ribadineirâ auctore. De toto genere infestationis dæmonum vide Thyræum nostrum de Locis infestis.*

52. Sputaculum] *Plerique editi* spectaculum, *malè. In Græco est*: Ἐγὼ δὲ τότε μᾶλλον ἐνεφύσησα κατ' αὐτοῦ: cui ego tum magis insufflaui. *Vbi quidam Græci codices habent*, ἐνεφώνησα, inclamaui. *noster interpres videtur legisse* ἐνέπτυσα, insputaui. *Dæmones & insufflari, & insputari soliti. Vide Onomasticon.*

53. Monasteria tamquam tabernacula plena diuinis choris psallentium] *Antè cap. 10.* Solitudines quoque monachorum stipantur choris. Cap. 21.
Quàm illustrata esset Ægypti eremus sanctorum monachorum classibus, S. Ioannes Chrysostomus narrat homil. 8. in Matth. cap. 2. Καὶ νῦν ἐλθὼν εἰς τὴν ἔρημον τῆς Αἰγύπτου, παραδείσου παντὸς βελτίω τὴν ἔρημον ταύτην ὄψει γεγενημένην, καὶ χοροὺς ἀγγέλων μυρίους ἐν ἀνθρωπίνοις σχήμασι. Si quis nũc ad Ægypti veniat solitudines, paradiso quouis omnem illam videbit eremum digniorem, & innumerabiles Angelorum cœtus in corporibus fulgere mortalibus. *Qui ibidem prosequitur & feminas hoc philosophiæ genere excelluisse. Epiphanius quoque lib. 3. hær. 86. contra Massalianos Martyrianos*: Καθὼς καὶ ἐν ἑκάστῳ μοναστηρίῳ, ἔν τε τῇ τῶν Αἰγυπτίων χώρᾳ, καὶ ἐν πάσαις χώραις οὕτω κέκτηνται εἰς διακονίαν, ὡς ἡ μέλιττα χερσὶ μὲν ἔχουσα τὸν κηρὸν τῆς ἐργασίας, τὸ δὲ ψιμύθιον τοῦ μέλιτος ἐν τῷ στόματι, μετὰ τῆς ἰδίας ὑμνηγόρου φωνῆς τὸν τῶν πάντων δεσπότην κατὰ τὴν ἰδίαν αἴσθησιν ὑμνοῦσα. Quemadmodum etiam in singulis monasteriis, tum in Ægyptiorum regione, tum in aliis omnibus sic laborant ad iustitiam, velut apis in manibus quidem habens ceram opificij, in ore verò guttas mellis, cum propriâ hymniferâ voce vniuersorum Dominum, iuxta proprium sensum laudat.

54. Cum persecutio impiissima Maximiani] Cap. 25.
Baronius tomo 3. anno Christi 310. Eusebij Papæ 2. Constantini Imperat. 5. ait multos Ægyptios Martyres passos hac persecutione; annum tamen certum, quo quisque passus sit, incertum haberi. Inter quos & Potamena virgo, de quâ Palladius in Lausiac hist. cap. 1. narrante Isidoro, qui ab Antonio, vel forsitan inspectore, cum Alexandriæ versaretur, accepit.

55. Lauit ependyten suum] *Addunt editiones*, id est, scapulare, *quod manuscriptis deest. Proba tamen est interpretatio. Vide Onomasticon.*

56. Candente præcinctus veste] *Baronius tomo 2. ad annum Christi 256. Lucij Papæ 1. Galli & Volusiani Impp. 3. agens de nigrâ & albâ veste, priorem quidem vult fuisse reliquorum Christianorum, posteriorem verò Ægyptiorum. Nam, inquit, Clemens Alexandrinus, Christianus Pædagogus, qui Ægypti optimis moribus imbuere curauit Ecclesiam, magnopere suadet, vt fideles candidis vestimentis vtantur. Cuius quidem institutione Christianos in Ægypto candidis vsos esse vestibus existimamus. Hinc illud accidit, cùm S. Antonius, martyrij subeundi immenso ardens desiderio, vt cognosceretur esse Christianus, alba induit indumenta. Hactenus Baronius. Quamquam veriùs fortasse dixeris Antonium alba induisse vestimenta, non vt cognosceretur esse Christianus, qui vel monachi habitu talis cognitus erat: sed vt ad iudicem Aegyptius albâ indutis mixtus securiùs procederet; quòd monachis, qui pullâ veste dignoscebantur, ciuitate esset interdictum, vt hoc ipso capite habes. Illud certum, pullam vestem monachorum fuisse. Apud Metaphrastem 5. Nouembris in vitâ Galactionis & Epistemes cap. 2. de Honofrio monacho*: Albâ veste tegens monasticam, erat animo verè monachus. *Et cap. 9.* Quorum vnus chorus habebat viros visu honestos, & veste nigrâ indutos *quos esse dicũtur*, qui se à mũdo separãt, *id est, monachi. Synesius epist. 146. ad Ioannem monachicum institutum arripientem*: καὶ φαιὸν τριβώνιον ἀμπέχεσθαί σε φησί. & pullam te lacernâ induere narrat.

Clemens Alexand. Pædag. l. 2.

Athanasius lib. de Virgin. siue Ascetica, Ο᾽ ἐπενδύτης σου μέλας. Niger tibi ependytes. *Clemens Alexandrinus Pædagogi libro 2.c.10.& lib.3.c.11. Christianos ad albam vestem, relictis diuersicoloribus, hortatur.*

57. Episcopo Petro iam ob martyrij gloriam coronato] *Petri Alexandrini Episcopi & Martyris anniuersaria memoria in Ecclesiâ Latinâ celebratur 26. Nouemb. in Græcâ 24. eiusdem. De coronâ, id est martyrio, vide Onomasticon.*

58. Acrioribus se ieiuniis vigiliisque conficiens] *Ad verbum periodum hanc ex hac vitâ Antonij Athanasio auctore citat B. Ephræm serm. Ascetico in illud*: Attende tibi ipsi. *cap. 10. Vbi quod in Græco Athanasij est, & hîc Latino textui deest*, ὃ καὶ ἕως τελευτῆς τετήρηκε, idque ad mortem vsque seruauit, *gestamen videlicet vestis cilicinæ & pelliceæ, etiam Ephræm expressit, vt patet ex Latinâ Gerardi Vossij interpretis versione.*

Cap. 24. 59. Martinianus militum præpositus] *Sic apud Ammianum lib. 26.* Petronius ex præposito Martensium militum.

60. Ad Pastoralia] *Græcè* Βουκόλια. *Hæsthelius vertit*, armenta boum. *non rectè. Nam Bucola, vel Bucolia locus certus in Ægypto, vel apud Alexandriam iuxta mare sub rupibus, vt in vitâ sancti Marci post Abdiam anonymo auctore; vel alibi in Thebaide superiore, vt ex hac vitâ videtur colligi. Vide Onomasticon.*

61. Inuenit montem] *Secundus hic mons, ad quem secessit Antonius: cuius descriptio amplior exstat capite 26. vitæ Hilarionis.*

Cap. 25. 62. Vt sarculum sibi bis acutum cum frumento deferret] *Ita Coloniensis editio, & Surius. M S.* sarculum sibi cum bis acuto ferramento deferret. *Græcè* δίκελλαν καὶ πέλεκυν καὶ σῖτον ὀλίγον, ligonem bipennem, & modicum frumenti. *quare proba vulgata lectio, modo ita distinguas*: sarculum sibi, bis acutum, cum frumento deferret. *Non dubium est*, bis acutum *hîc absolutè positum pro bipenni. Nec enim aliud est* bis-acutum *seu bipennis, quàm anceps securis, seu ferramentum aliquod rusticanum vtrimque incidens. In vitâ Frontonij infrà cap. 1.* Deferentésque ad eremum secum parua olerum semina, & bisacutos, paruósque sarculos. *Vide Onomasticon.*

63. Belluas] *Græcè* ὑαίνας, hyænas. *V. de Onom. istic.*

Cap. 26. 64 Tricinam siue funiculum] *Græcè*, σειρὰν τοῦ ἔργου, funiculum operis. *Si quid de tricinâ inuenero, dicam in Onomastico. An trichina* τριχίνη, *quasi è pilis textus funiculus? Editi exhibent* tritiam, *vel* triciam. *fortè à* τρίχες *dicta* tricina.

Cap. 27. 65 Quasi xenia] *Græcè*, Καὶ αὐτὸς δὲ ὥσπερ ἐφόδια φέρων ἀπὸ τοῦ ὄρους ἐξένιζεν αὐτοὺς τοῖς λόγοις. Ipse quasi viatica de monte ferens, ipsos spiritalibus munerat sermonibus. *Quidam M S S. libb. habent* exenia, *vt & veteres editiones. Vide Onomasticon. Sic Ambrosio in sua exhortatione ad Virgines*, apophoreta sanctitatis.

Cap. 28. 66. Si timebimus peccati ceras conscias] *Ita rectè M S S. Coloniensis editio cum antiquioribus exhibet*, maculas conscientiæ, &c. *Eamdem Antonij monitionem habet Sozomenus libro 1. cap. 13.*

Cap. 30. 67. Busiris Tripolitanæ regionis] *Ægypti ciuitas est in Busiritico Nomo regionis Tripolitanæ. Quod postremum rectè distinctionis caussâ additum; quia & alia ciuitas Busiris in Ægypto, extra regionem Tripolitanam, quam volunt eamdem esse cum Thebis seu Diospoli magnâ, in Thebarum seu Diospolite Nomo.*

68. Paphnutium] *Huius memoria celebris in Martyrologio Romano 4. Septemb. de quo Ruffinus lib. 1. suæ historiæ cap. 4. & 17. Socrates lib. 1. capite 8. Theodoretus libro 1. cap. 7. Sozomenus libro 1. c. 22. Nicephorus libro 8. c. 14. & 19. vbi superiorum* Thebarum *Episcopum vocat. Idem de eo cap. 49. eodem libro. De aliis variis Paphnutiis vide hîc Notation. ad Ruffin. lib. 2. c. 13.*

69. Dehonestamento] *Rarius verbum, sæculo tamen eo vsitatum. sic hîc cap. 37.* probamentum. *Vera ea Martyrum gloria, vulneribus decorari, quæ sæculo dehonestamenta sunt. Illustre exemplum apud* Nazianzenum *Inuectiuâ 2. in Iulianum.*

70. Ammonis monachi animam] *Etiam meminit Sozomenus lib. 1. cap. 14. Socrates lib. 4. cap. 18. manuscripti ferè semper* Amon, *non declinando, sic & Græcè* Α᾽μοῦν. Cap. 32.

71. Itinere quoque dierum tredecim] *Credo locum Antonij, qui à Nitriâ 13. dierum itinere distat, intelligi de monte secundo, in quo postremùm habitauit. de quo suprà cap. 24.*

72. Flumen nomine Lycum] *Palladius capite 8. ait Lycum fluuium esse fossam magni Nili.*

73. In exteriori monte] *Infrà cap. 56.* qui in exteriori monte erant. *Opponit exteriorem montem interiori & superiori cap. 51.* Ad interiorem montem regressus est *cap. 44.* Erat in superiori monte. Cap. 33.

74. Polycratia] *Coloniensis editio & Surius addunt*, Publij filiâ. *quod vnde hauserint, nescio. deest M S S. & Græco texto.*

75. Quæ in Laodiceâ erat.] *Cùm multæ sint Laodiceæ, existimo hanc Cælesyriæ esse, quæ Ægypto, in quâ Antonius versabatur, vicinior.*

76. Tarichorum] *Ita M S S. & Græcus textus. Non rectè Coloniensis editio* carixarum. *veteres editiones cum Surio* caricarum. *Nota veterum* tarichopoliâ. *Vide Onomasticon.* Cap. 35.

77. Horâ circiter nonâ] *Horâ nonâ ieiunium resignari solitum nimis nunc notum. Si quis plura desiderat, consulat Onomasticon.* Cap. 37.

78. Quo factus esset monachus] *Ex hoc loco Bellarminus tomo 4. in Iudicio de libro Concordiæ Lutheranorum, mendacio 22. colligit aliquam inter Baptismum & monachorum religionem esse similitudinem: quòd sicut in Baptismo remittitur omnis pœna peccatis debita; ita quoque in susceptione vitæ monasticæ fieri credibile est. quod sanè & sanctorum Patrum testimoniis, & sanctorum virorum exemplis, & Scholasticorum doctrinâ egregiè firmatur.*

Et quidem ad Patrum auctoritatem quod attinet, Hieronymus epist. 25. ita Paulam de obitu Blesillæ filiæ solatur: Reuerà, *inquit*, si sæculare desiderium, & (quod Deus à suis auertat) delicias huius vitæ cogitantem mors immatura rapuisset, plangenda erat: nunc verò cùm propitio Christo, ante quatuor ferè menses, secundo quodammodò se propositi Baptismo lauerit, & ita deinceps vixerit, vt calcato mundo semper monasterium cogitauerit, non vereris ne tibi Saluator dicat: Irasceris Paula, quia filia tua facta est filia mea? *Eamdem vim habet etiam illa eiusdem Hieronymi cohortatio ad Demetriadem, epist. 8.* Nunc, *inquit*, quia sæculum reliquisti, & secundo post Baptismum gradu inisti pactum cum aduersario tuo, dicens ei; Renuntio tibi diabole, & sæculo tuo, & pompæ tuæ, & operibus tuis: serua fœdus quod pepigisti. *S. Bernardus lib. de præcepto & dispensatione, non procul à fine, non solùm id docet, sed duplicem etiam à quibusdam de hoc ipso rogatus caussam adfert*: Audire, *inquit*, & hoc vultis à me, vnde præter cetera pœnitentiæ instituta, monasterialis disciplina meruerit hanc prærogatiuam, vt secundum Baptisma nuncupetur.

Arbitror ob perfectam mundi renuntiationem, ac singularem excellentiam vitæ spiritualis, quâ

præemi

præeminens vniuersis humanæ vitæ generibus huiuscemodi côuersatio, professores & amatores suos Angelis similes, dissimiles hominibus facit; imò diuinam in homine reformat imaginem, côfigurans nos Christo, instar Baptismi; & quasi denique secundò baptizamur, dum per id quod mortificamus membra nostra, quæ sunt super terram, rursum Christum induimus, complantati denuò similitudini mortis eius.

2. Sed & quo modo in Baptismo eruimur de potestate tenebrarum, & in regnum transferimur charitatis æternæ; ita & in sancti huius secundâ quadam regeneratione propositi, de tenebris æque non vitius originalis, sed multorum actualium delictorum, in lumen virtutum euadimus, Rom. 13. redaptantes nobis illud Apostoli: Nox præcessit, dies autem appropinquauit.

Atque hæc ex sanctis Patribus nunc sufficiant. Non desunt quoque Sanctorum visiones. Infrà apud Ioannem Subdiaconum libello 1. de contempl. n. 9. Fuit quidam magnus inter præuidentes. Hic affirmabat dicens. Quia virtutem, quam vidi stare super Baptisma, vidi etiam super vestimentum monachi, quando accipit habitum spiritualem. *Leontius Neapoleos insulæ Cypri Episcopus in vitâ Simeonis Sali apud Metaphrastem 1. Iulij narrat quomodo Simeon & Ioannes sancto habitu velut regenerandi erant; & quantam ipsi primis septem diebus in sic regeneratio gloriam viderint. S. Anselmus lib. De similitud. cap. 191. narrat de Osberno monacho, quomodo eum in extremis Angelus contra diabolum peccata ante ingressum religionis commissa obiicientem defenderit, quod ea fuerant* professione monasticâ abolita. *Vide & Annales Francisc. de Christophoro religioso, & Angeli responso.*

Inter Scholasticos consulendus D. Thomas prima primæ quæst. 189. artic. 3. ad 3. & in 4. Sent. dist. 4. q. 3. artic. 3 quæstiunculâ 3. ad. 3. vbi quod ex Vitis Patrum vtrobique exemplum non assignato loco citat, est illud ipsum quod iam ex Ioanne Subdiacono produxi, quod etiam producit Thomas Vualdensis tomo 3. de Sacrament. Tit. 9. cap. 80. quem vide egregiè de hac re disserentem. Vide & Antoninum Summa parte 3. Tit. 16. cap. 5. §. 3. & Paludanum in 4. dist. 38. q. 3. Siluest. verb. Religio dub. 23. & Platum nostrum lib. 1. De bono status relig. cap. 13.

Quid nunc habent hæretici, quod tantorum Patrum auctoritati, quod testatissimis historiis, quod Scholasticorum receptissimæ doctrinæ exponant?

Quod autem Philippus Melanchthon in lib. Concordiæ Lutheranorum affirmat, docere Catholicos, monasticam vitam esse meliorem Baptismo, mendacium & quidem spissum est, vt ex iam dictis patet.

Cap. 38. 79. Vidit quemdam longum atque terribilem] *Visionis huius meminit Palladius histor. Lausiac. cap. 27. narrante Cronio. Non valdè absimilis visio in vitâ Macarij Romani cap. 9.* Apparuit nobis homo longâ staturâ, quasi centum cubitorum.

80 Vidit etiam pennatos quosdam] *Idem apud Palladium loco iam citato. In vitâ Macarij Romani c. 11.* In ramis autem ipsis volatilia multa, similia auibus cæli. *Quod verò attinet ad animas euolare & euadere in cælum cupientes, & ab Stygiis portentis impeditas, non vna similis apud Auctores exstat visio. Eamdem historiam Athanasij nomine ex hac Vitâ citatam habes Syntagmate de statu dormientium, quod nuper post Viridarium suum SS. vulgauit Raderus noster ex codice manuscr. Boico & Augustano, qui Georgium Hamartolum, seu Georgium Logothetam præferebat: vt huius etiam rei sententia vita hac Antonij Athanasio asseratur. In eodem Syntagmate narrat Ioannes Homologetes epist. ad Ioannem cubicularium:* Infelicem animam è corpore iam expulsam quisque in aëre ad se trahere raptareque conatur. *Vide in eodem Syntagmate Cyrillum Magnum, & Martyrium Antiochenum.*

81. Vsque ad vltimum gradum] *Vel hinc perspicias veterem graduum in Ordine Clericorum vsum, qui* gradus *dicti, quòd gradatim ad summum fieret adscensus. Syricius I. Papa epist. ad Himerium Tarraconensem Episc. cap. 9 & 10. & Gratianus dist. 77. cap.* Quicumque, *allegat*: Pôstque ad Diaconij gradum, si se ipse primitus continentiâ præeunte dignum probarit, accedat. *Concilium Braccarense 1. c. 38.* Laicus per gradus eruditus ad Sacerdotium veniat. *Dionysius I. Papa epist. 1. ad Vrbanum Præfect.* Ad hoc diuinæ dispensationis prouisio gradus & diuersos constituit ordines esse distinctos, *&c. Et passim apud Auctores sacros.* Cap. 39.

82. Ad benedicendum se caput submittebat] *Ea fuit veterum pietas, vt magni Sacerdotum benedictionem facerent, & eam submisso capite exciperent. Vide Onomasticon.*

83. Manichæis] *Augustinus libro de hæresibus ad Quod vultdeum hær. 46.* In Græciâ discipuli eius (*Manetis*) vitantes nomen insaniæ, quasi doctiores, & eo ipso mendaciores, geminatâ n litterâ, Mannichæum, quasi manna fundentem appellauerunt. *Idem lib. 19. cap. 22 contra Faustum Manichæum, in pronuntiatione variatum docet*: Neque enim addidistis in parte priore nominis vnam litteram, vt agnosceretur manna: sed addidistis in posteriore duas syllabas, non appellantes Mannichæum, sed Manichæum. *id est, vt idem ibidem vertit*, insanifusorem. Cap. 41.

84. Ariomanitæ] *Ita MSS. Latini & Græcus textus impressus. Coloniensis & Surius*, Arrionitæ, *vel* Arrionianitæ: *non rectè.*

85. Mentientibus autem Arrianis] *Baronius tomo 3. anno Christi 343. Iulij Papa 7. Constantij & Constantis 6. Tanti, inquit, facere solebat populus illustrium monachorum de fide Catholicâ testimonium, vt Ariani hoc sentientes, mentiri non sint veriti, magnum Antonium eadem de fide secum vnà sentire, adeò vt eam ob caussam ipsi opus fuerit, relictâ intimâ eremi solitudine, Alexandriam vsque descendere, & de Catholicâ fide, quam coleret publicè, ne populus laberetur, specimen edere, quam signis quoque sequentibus confirmauit. Quando autem hæc contigerint, minimè liquet. Hieronymus quoque de eadem S. Antonij profectione Alexandrianâ ad confutandos Arianos ad Castrutium scribit. Vocatum quoque esse ab eodem S. Athanasio aliquando Alexandriam Abbatem Pœmenem spectatæ sanctitatis virum, habetur in Vitis Patrum. Hactenus Baronius.* Hieron. epist. 53. Vit. Patr. parte 1.

Quod ex Hieronymo hic citat Baronius, habetur hic libro 2. Ruffini num. 218. Quod verò de Pœmene ait, vel eum fefellit memoria; vel Pœmenem eumdem putauit cum Pammone. De Pammone hoc habes hic apud Ruffinum lib. 2. num. 164. quem eumdem esse cum Pambone, non cum Pœmene, colliges ex Pelagij libello 3. numer. 14. & libello 17. num. 2. vbi eadem apophthegmata narrantur nomine Pambonis, quæ Ruffinus habet nomine Pammonis. Alius ab his Piammon seu Pyaminon, de quo hic apud Ruffinum lib. 1. cap. 31. qui Palladio cap. 72. est Ammonas.

86. Alexandriam descendit] *Cum plurimæ sint Alexandriæ, agitur hic de Ægyptiâ, quæ &* Magna Alexandria *ad distinctionem aliarum dicta.*

87. Aliquando etenim Philosophi duo] *Baronius* Cap. 44.

tomo 3. anno Christi 328. Siluestri Papæ 15. Constantini Imp. 23. Non Christum, inquit, colentes tantùm, sed & Gentiles, & qui inter eos præ cæteris in Christianam religionē oblatrare consueuerant Philosophi, Antonium inuisere, & cum eo sermones conferre cupierunt. Etenim molestè ferebant illitteratum hominem tam eximio ferri præconio, quasi summum philosophiæ verticem attigisset. Quòd si victorias ex hostibus armatis, Crucis virtute partas, audire pergratum est; quanto iucundius accipi debet, absque armis hostes Christi insuperabiles, potentiâ Crucis penitùs demonstrare superatos? Vide Cassianum Collat. 8. cap. 18.

88. Per interpretem] *Ordinarius Antonij interpres vid sur fuisse Isaac, de quo diuus Hieronymus in vitâ S. Hilarionis, cap. 25.* Repertis ibi duobus fratribus Isaac & Pelusiano, quorum Isaac interpres Antonij fuerat. *Quandoque, vt res ferebat, alij eius fuere interpretes, vt Cronius apud Palladium cap. 26. de actis cum S. Elogio.*

Cap. 45. 89. Alios quoque similiter mundi sapientes] *Quomodo Antonius litteras ignorarit, vide suprà ad c. 1. n. 7. Huius historiola apponam Græca verba; vt cum scholio ad Synesium conferri possit. Ita apparebit Synesium memoriâ lapsum, & Ammoni Ægyptio tribuisse, quod Ægyptio Antonio tribuendum erat; nisi* Ἀμοῦν, *pro* Ἀντώνιος *ex compendio litterarum apud eum irrepserit. Ita igitur Græca hic:* Ἄλλων δὲ πάλιν τοιούτων ἀπαντησάντων πρὸς αὐτὸν ἐν τῷ ὄρει τῷ ἔξω, καὶ νομιζόντων χλευάζειν, ὅτι μὴ μεμάθηκε γράμματα, λέγει πρὸς αὐτοὺς ὁ Ἀντώνιος· ὑμεῖς δὲ τί λέγετε; τί πρῶτόν ἐστι; νοῦς ἢ γράμματα; καὶ τί τινος αἴτιον; ὁ νοῦς τῶν γραμμάτων ἢ τὰ γράμματα τοῦ νοῦ; τῶν δὲ εἰπόντων, πρῶτον εἶναι τὸν νοῦν, καὶ τῶν γραμμάτων εὑρετήν, ἔφη ὁ Ἀντώνιος· ᾧ τοίνυν ὁ νοῦς ὑγιαίνει, οὐκ ἀναγκαῖα τὰ γράμματα. *Quæ ita vertit Euagrius:* Alios quoque similiter mundi sapientes, qui eum irridere cupiebant, quia litteras ignoraret, tali disputatione colligauit, dicens: Respondete mihi, quid prius; sensus, an litteræ & quid cuiusque exordium, sensúsne ex litteris, an litteræ oriuntur ex sensu, Illis asserētibus, quòd sensus esset auctor atque inuētor litterarum, ait: Igitur cui sensus incolumis est, hic litteras non requirit. *Synesius verò in Dione seu de ipsius vita instituto, agens de ingenitâ quorumdam animi vi, vt sine subsidio litterarum & scientiarum quæque tractare possint, ait:* Ὁ γοῦν Ἀμοῦς Αἰγύπτιος οὐκ ἐξεῦρεν, ἀλλ' ἔκρινε χρείαν γραμμάτων. τοσοῦτον αὐτῷ τι νοῦ περιῆν. Qualis Amus Ægyptius, litterarum vsum non reperit, sed iudicauit. Tanta in eo erat mentis vis. *Ita vertit Petauius noster, quanquam illud,* οὐκ ἐξεῦρεν, *clariùs, & magis ad sensum hîc vertas,* non acquisiuit. *sic* εὑρίσκω *vsurpatur Demosthenis Orat. contra Timocr. vt ibi exponit Vlpianus. Sic Donatus apud Terentium Eunucho Act. 2. Scen. 1.* inuenire *explicat* acquirere.

Scholion in manuscripti Medicæi codicis margine obscura hæc Synesij ita illustrat: Ἐρομένου τινὸς αὐτὸν εἰ ἀναγκαῖα τὰ γράμματα, ἔφη, εἰ ὁ νοῦς ἔρρωται, τίς χρεία γραμμάτων; τὸ δὲ, οὐκ ἐξεῦρεν ἀλλ' ἔκρινε χρείαν γραμμάτων, ἀντὶ τοῦ, οὐκ ἐχρήσατο αὐτὸς γράμμασιν, ἀλλ' ἀπεφήνατο τούτους δεῖσθαι γραμμάτων, οἷς μὴ πάνυ μέγα δαὶ ἐπιτύχανεν νοῦ, ἵνα τὴν τοῦ νοῦ ἔνδειαν ἐντεῦθεν ἐπανορθῶσι. Cùm quidam eum interrogaret, si litteræ necessariæ essent? inquit: Si mens sana est, quis litterarum vsus? hoc verò, quod hîc dicitur, Litterarum vsum non acquisiuit, sed iudicauit, ideò dicitur, quòd ipse non vsus sit litteris, sed manifestauerit eos litteris indigere, quibus parum mentis obtigit, vt inde mentis defectum supplere & corrigere possint.

90. Diuinæ mentis haustum] *Mox ait:* animam ex splendidissimo Dei fonte manantem. *Baronius tom. 3. anno Christi 328. Siluestri Papæ 15. Constantini Imp. 13. ait: Erant hi, vt apparet, Platonici Philosophi, qui aiebant animam esse diuinæ mentis manationem atque substantiam. Vide Conimbricenses nostros ad Aristotelis libros de Animâ.* Cap. 46.

91. Quo ore Christianorum credulitatem audetis irridere] *Baronius ibidem: Arguè quidem retorquet illorum de Verbi incarnatione derisionem: nam cùm vnam tantùm Christiani credant Dei incarnationem, & eamdem absque Verbi aliquâ mutatione vel iniuriâ; illi verò quot homines quotque bestiæ vnquā fuerint, tot Dei factas esse fateri cogebantur incarnationes; cùm dicerent animas diuinam esse substantiam, easdémque turpes fieri & ignominiosas atque peccatis obnoxias.*

92. Pecudum soleatis sepelire corporibus] *Ridet Pythagoream metempsychosim. de quâ vide Conimbricenses ad libros Aristotelis de Animâ.*

93. Isidis] *Isis notissima Ægyptiorum Dea. Nolo hîc notissimas veterum fabulas veterum auctoritatibus firmare. Recentiorum omnium vnus exequentissimè de iis agit Lilius Gregorius Giraldus in Deorum Gentilium historiâ: quem de Iside videsis Syntagmate 12.*

94 Osirim] *Osiris Ægyptius fuit Dionysius seu Bacchus, frater & maritus Isidis. Vide Giraldum Syntagmate 8.*

95. Typhonis] *Fuit Typhon Osiridis frater, qui Osiridem discerpsit. Giraldus ibidem.*

96. Saturni] *Notissimus hic pseudotheus. de quo Giraldus Syntagm. 4.*

97. Iouis] De *Iouis parricidiis & incesto passim Poëtæ. Giraldus Syntagm. 2*

98. In Danaës] *Arnobius lib. 5. & 7.*

99 Ledæos] *Giraldus Syntagmate 5. vbi de Castoribus seu Dioscuris agit Ledâ genitis.*

100. Tegentes eas allegoricis velaminibus] *Baronius tomo 3. anno Christi 328. Siluestri Papæ 15 Constantini Imp. 13. ait: Et illa confutauit Antonius, quæ Philosophi dicere potuissent de allegoriis, quibus iidem contegere solerent pudenda deorum, & cuncta referre ad cælestia corpora, & naturæ diuersos motus: ostendens magnâ affici ignominiâ Creatorem, si debitum sibi honorem & gloriam. non ipsi, sed impendant homines creaturis. Hactenus Baronius. Porrò de allegoriis deorum velaminibus agit Arnobius lib. 3. & 5. Clemens Recognit. lib. 10. cap. 8. Iulius Firmicus de errore Prof. Relig. Fulgentius Mythologiis, August. de Ciu. Dei lib. 4. & 7. & ex recentioribus copiosè Natalis Comes lib. Mythologiarum.* Cap. 47.

101. Liberæ raptum terram] τὴν ἁρπαγὴν Κόρης εἰς τὴν γῆν. *vt rectè Anglicanus codex Augustanum supplet. Variæ Latinæ editiones quædam.* Liberum raptum terram Proserpinæ. *Coloniensis,* Liberum raptum terram Proserpinæ. *Sed intelligitur hîc de Proserpinæ raptu, quæ & Libera dicta vnde Proserpinæ interpretamentum in textum irrepsit. Vide Ciceronem 6. Verrinâ. Iulius Firmicus de error. Prof Relig.* Proserpinam verò liberam dicentes. *Vide Augustinum lib. 4. de Ciu. Dei c. 10. & lib. 7. c. 24. & Giraldum Syntagm. 6 & 8.*

102. Vulcanum & debilem ignem] *Veteres editiones:* Vulcanum & cibilem ignem, *manifesto errore. Græcè:* Καὶ Ἡφαίστου χωλότητα εἰς τὸ πῦρ ἀλληγορεῖτε. Et Vulcani claudicationē allegoricè ignem explicatis, *cuius claudicationem duplici epitheto exprimit noster:* Semiclaudum Vulcanum & debilem ignem. *Minutius Felix Octauio:* Vulcanus claudus deus & debilis. *Vide Augustinum lib. 7 de Ciu. Dei cap. 16.*

103. Iunonē aërem] *Cicero lib. 2. de Nat. Deorum,*

Augustinus lib. 4. de Ciuit. Dei c. 10. & lib. 7. cap. 16.

104. Apollinem Solem] *Augustinus lib. 7. de Ciu. Dei cap. 16.*

105. Dianam Lunam] *Augustinus lib. 7. de Ciuit. Dei cap. 16.*

106. Neptunum maria] *Augustinus lib. 4. de Ciu. Dei cap. 10. & lib. 7. c. 16.*

107. Iouem ætherem] *Cicero lib. 2. de Nat. Deor. Augustinus libro 4. de Ciuitate Dei cap. 10. & libro 7. cap. 16.*

Cap. 48. 108. Prædurum, &c.] *Tota hæc sententia deest Græco, vsque ad* Elementa.

109. Quid antiquius] *Baronius tomo 3. anno Christi 328. Siluestri Papæ 15. Constantini Imp. 13. Ab opere, inquit, & experimento ipso, vera fides atque religionis probationem adducit, consentientibus illis* (Philosophis) *ipsa facta esse verbis potentiora.*

Cap. 49. 110. Vbi Ægyptiorum incantationes] *Exo. 7. v. 11.* Fecerunt etiam ipsi per incantationes Ægyptiacas. *ver. 22.* Fecerúntque similiter malefici Ægyptiorum incantationibus suis.

111. Quo Magorum profecere carmina] *Ouidius Fastorum lib. 2.* Magicum carmen. *Iuuenalis Satyrâ 6. v. 608.* Magici cantus. *Columella libro 10.* Cantus magici. *Prudentius περὶ στεφάνων hymno 5. v. 23.* Magicum cantamen.

112. Continentia in matrimonio] *Huius rei exempla aliquot exstant in his libris de Vitis Patrum. sed & alia Sanctorum vita alia suggerunt. quorum catalogum aliquem texam in Onomastico.*

Cap. 50. 113. Constantinus Augustus] *Baronius tomo 3. anno Christi 328. Siluestri Papæ 15. Constantini Imp. 23. His, inquit, temporibus Antonij percelebris fama adeò percrebuerat, vt esset vbique terrarum diffusa. Nam cùm Alexandria exsisteret (vt ex Dione diximus) totius Orbis emporium: quæ natio potuit ignorasse, quæ ibidem fuissent ore omnium peruulgata? Sed & quòd Constantinopolim eiusdem fama peruasit, & in ipsâ regiâ Constantini summo honore nomen Antonij haberetur, aliis quoque colendi vbique hominem amplissimus patuit omnibus aditus, vt habes hic in fine Vitæ cap. 61. Antonij igitur virtutum vehementi famâ commotus, atque in omnibus persuasus Constantinus Imperator religiosissimus, atque filij eius Cæsares, ad eum pietatis ergò officij & amoris plenas litteras dedêre; vt quem tam longè positum non liceret adspicere, atque præsentem alloqui, internuntio litterarum inuiserent, & cum eo pariter loquerentur.*

Tom. 1. ad sanct. Christi 64.

Baronius quoque anno Christi 336. Marci Papæ 1. Constantini Imper. 31. notat ex Sozom. libro 2. cap. 29. Antonium persæpè ad Constantinum Imp. scripsisse pro causâ Athanasij.

114. Ad interiorem montem] *Suprà cap. 47.* in superiori monte. *Interior seu superior mons opponitur exteriori seu inferiori. Vide supra cap. 33.*

Cap. 51. 115. Episcopo Serapioni] *Thmueos hic fuit antistes, confessione celebris & scriptione. de quo D. Hieronymus in Catal. illustr. Eccles. Script. cap. 99.* Serapion Θμουέως episcopus, qui ob elegantiam ingenij, cognomen Scholastici meruit, charus Antonij monachi, edidit aduersus Manichæum egregium librum, & de Psalmorum titulis alium, & ad diuersos vtiles epistolas, & sub Constantio Principe etiam in confessione inclytus fuit.

116. Lamentabilis sequitur visio] *Baronius tomo 3. anno Christi 339. Iulij Papæ 3. Constantini, Constantij, & Constantis Imperatorum 3. Hic ipse, inquit, annus est, quo sanctus Antonius ille Magnus, monachorum Pater, diuino eleuatus spiritu, horribilem visionem illam, de immensâ Ecclesiæ clade ab Arianis inferendâ, praeuidit atque prædixit, biennio scilicet, antequam fieret.*

Meminit quoque huius magnæ visionis Antonio demonstratæ S. Ioannes Chrysostomus, cùm primum huiuscemodi laudum præconio virum exornat: Ἐννοείτω τὸν μέχρι νῦν ἐν τοῖς ἁπάντων στόμασιν ὄντα, ὃν μετὰ τοὺς Ἀποστόλους ἡ Αἴγυπτος ἤνεγκε, τὸν μακάριον καὶ μέγαν Ἀντώνιον, καὶ λογιζέσθω ὅτι καὶ οὗτος ἐν ἐκείνῃ τῇ χώρᾳ γέγονεν, ἐν ᾗ καὶ Φαραώ. ἀλλ' ὅμως οὐδὲν παρεβλάβη, ἀλλὰ καὶ θείας ὄψεως κατηξιώθη, καὶ τοιοῦτον ἐπεδείξατο βίον, οἷον οἱ τοῦ Χριστοῦ νόμοι ζητοῦσι. καὶ τοῦτο εἴσεταί τις μετὰ ἀκριβείας ἐντυχὼν τῷ βιβλίῳ τῷ τὴν ἱστορίαν ἔχοντι τῆς ἐκείνου ζωῆς, ἐν ᾧ καὶ πολλὴν ὄψεται τὴν προφητείαν. καὶ γὰρ περὶ τῶν τὰ Ἀρείου νοσούντων προανεφώνησέ τε καὶ οὕτω τὴν ἐξ ἐκείνων μέλλουσαν βλάβην γίνεσθαι, τοῦ Θεοῦ δείξαντος αὐτῷ τότε, καὶ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τὰ μέλλοντα ὑπογράψαντος ἅπαντα. Consideret virum, per cunctorum vsque hodie ora volitantem, quem Apostolis proximum Ægyptus protulit: beatum dico & magnum illum, de quo sæpè audistis, Antonium: & respiciat, quòd hic quoque illius fuerit regionis indigena, cuius etiam Pharao, sed nihil sit inde vitiatus. Nam & visione Dei dignus est habitus, & talem vitam prorsus ostẽdit, qualem leges Christi requirunt. Hoc autem facilè cognouerit, quisquis eum legerit librum, qui vitæ eius texit historiam, in quo etiam prophetiam lucentem videbit. De his enim, quos Ariana pestis inuasit, manifestissimè prophetauit; quantáque Ecclesiis labes ab illis immineret, docuit, Deo vtique reuelante hæc, & cuncta ante oculos eius figurâ pingente.

Chrysost. hom. 8. in Matth. c. 2.

Sed rursum (subdit Baronius) quod ad eam visionem magno S. Antonio demõstratam spectat, illud etiã admonendũ, errare eos, qui ipsã illi ostẽsam putarũt, antequam Arij hæresis exoriretur. Nõ enim emergentis hæresis, sed futuræ cladis per Arianos infligẽdæ, ea fuit illi visio premõstrata. Nam lõgè post exortã Arij hæresim id fieri cõtigit, cùm iam anteà de cauendis atque vitandis Arianis sæpe suos admonuisset, atque ante hæc quoque scripsisset olim ad Constantinum ac filios, & secessisset in montis interiorem solitudinem: quæ quidem omnia longè post ortam hæresim Arianam acciderunt.

117. Altare Domini mulorum circumdatũ multitudine] *Sozomenus lib. 6. c. 5.* Λέγεται πρὶν κρατῆσαι τῶν ἐκκλησιῶν τοὺς ἀπὸ τοῦ Ἀρείου αἱρέσεως, ἐπὶ τῆς Κωνσταντίου βασιλείας, ὄναρ ἰδεῖν Ἀντώνιον, ἡμιόνους τὸ θυσιαστήριον λακτίζοντας, καὶ τὴν ἱερὰν τράπεζαν ἀνατρέποντας, καὶ αὐτίκα προειπεῖν, ὡς ἐπαναστάσει καὶ ἐπιμίκτοις δόγμασι κατακλυσθήσεται τὴν ἐκκλησίαν ταραχῇ, καὶ ἑτερόδοξοι ἐπαναστήσονται. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἀληθῶς τεθεᾶσθαι καὶ εἰρῆσθαι ἀπέδειξε τὰ πρὸ τοῦ, καὶ μετὰ ταῦτα γεγενημένα. Traditũ est, Antoniũ, priusquã Ariani essẽt Ecclesiarũ potiti gubernaculis, regnãte Cõstãtio, secundùm quietẽ mulos astare insultantes calcibus, & sacrã mensam euertentes vidisse: illicòque prædixisse, tumultum ex adulterinis permixtisque doctrinis ortum, & rebellionẽ ex illis, qui alienam ab Ecclesiâ Catholicâ opinionẽ tenerent, excitatam, Ecclesiam Dei posteà occupaturam. Atque hæc quidem verè ab eo & visa esse & prædicta, res, cùm quæ ante hoc tempus, tum quæ pòst accidebant, manifestò declararunt.

118. Nam post duos annos] *Fuit hic annus Christi 341. Iulij Papæ 6. Constantij & Constantis Impp. 6. (vt hoc anno notat Baronius.) quo Gregorius Arianus Alexandrinam cathedram inuasit manu militari, ope Philagrij Præfecti. Clades autem tunc illatas describit Athanasius in epist. ad Orthodoxos.*

Ἡ μὲν ἐκκλησία καὶ τὸ ἅγιον βαπτιστήριον πυρπολεῖται. Ecclesiis & baptisteris flammæ iniectæ. *Pluráque alia addit planè cum his quæ in hac Vitâ describuntur conformia. Quamquam quòd Baronius hic cladem hanc & persecutionem Arianorum ab Antonio prædictam, anno Christi 342. assignat, nescio an omnino certum sit. De hoc fortè in Onomastico fusiùs.*

119. Cum assumptione palmarum (quod idololatriæ apud Alexandriam insigne est) ad Ecclesiam pergere compellebãtur Christiani, vt Arianorum populi credẽtur] *Nihil horum in Græco textu comparet. Apud Athanasium Epist. ad solitariam vitã agẽtes:* Ἕτερος δὲ μετὰ θάλλων καὶ εἰσελθών, καὶ ὡς Ἕλλην κινῶν αὐτὰ τῇ χειρὶ καὶ χλευάζων, εὐθὺς ἐσκοτώθη, καὶ οὐκ ἔβλεπεν. Alius cum frondibus ingressus, & vt Ethnicus eas manu per ludibrium agitans, statim obortis tenebris, oculis caligauit.

Sed quomodo habiti sunt Ariani, qui palmas portarẽt, cũ id sit signũ idololatriæ? Quia videlicet Ariani Ethnicorum moribus se accommodabant, vt eos adiutores contra Catholicos haberent. Apud Athanasium suprà: Τότε γὰρ εἴδωλα ἑαυτῶν ἐφήμιζον, καὶ ἔλεγον. Ἕλλην γέγονε Κωνστάντιος, καὶ οἱ Ἀρειανοὶ τὰ ἡμῶν ἐπέγνωσαν. Idola igitur sua laudibus ferebãt, dicebãtq; : Cõstãtius Ethnicus factus est, & Ariani nostra agnoscunt. *Mox de Arianis cum Ethnicis ad immolationẽ bucculã propensis:* Τοιαῦτα μὲν οὖν οἱ ἀσεβεῖς οἱ Ἀρειανοὶ, νομίζοντες εἰς ἡμῶν ὕβριν ταῦτα φθάνειν, μετὰ τῶν Ἑλλήνων ἐποίουν. Hæc irreligiosi Ariani, quia existimabant in nostram ignominiam redundare, vnà cum Ethnicis faciebant.

Cap. 52. 120. Orationibus non præceptis] *Rectè monet, Christum non oratione, sed præcepto seu iussione sanasse; Sãctos oratione & precibus. Orauit quidẽ aliquãdo Christus, at non suâ, sed populi causâ, vt præclarè docet Basilius Seleuciensis oratione de suscitatione Lazari, in illud Ioannis 11.* Iesus autem eleuatis sursum oculis. *Iussione aliquando vsi Apostoli, vt Petrus Actorum 9.* Et cõuersus ad corpus, dixit: Tabitha surge. *sed preces præcesserant.* Petrus ponens genua orauit. *Vel etiam vocato* IESV *nomine miracula patrabant, vt ibidem habet Basilius. Breuiter Arnobius libr. 1. ait Christum* omnia illa quę fecit nominis sui possibilitate fecisse. *quod pòst dicit:* perfeci vi suâ. *alios verò eadem* facere sui nominis cum affectione permisit.

Quòd verò idem Basilius oratione in Elisæum & Sunamitidem habet, quòd Elisæus τὸν υἱὸν τῆς Σουναμίτιδος μὴ διὰ προσευχῆς, ὡς ὁ Πέτρος ἀνίστησι τὴν Δορκάδα, ἀλλὰ τῷ νεκρῷ τοῦ παιδὸς ἑαυτὸν ἐφαρμόσας σώματι. Sunamitidis filium non ad vitam etexerit oratione, vt Dorcadem Petrus, sed pueri cadaueri seipsum instratum applicauerit: *intellige Elisæum figuram gessisse Christi, qui oratione non indigebat, etsi eam Elisæus adhibuerit, vt patet 4. Reg. c. 4. v. 33. vult tamen Basilius, non vi orationis illius puerum exsuscitatum, sed potiùs accorporatione ipsâ, quæ incarnationis Christi figura erat. Vide D. Augustinum in Psalmũ 70. & Bernardũ sermone 11. in Cantica. quare nil necesse ad ellipsin cõfugere, & quasi semiplena esset, locutionem explere* , μόνον διὰ προσευχῆς. *Non ignorauit Basilius orationem ab Elisæo adhibitam; sed negat orationis vi puerum vitæ redditum (quo ferè modo Sancti miracula patrabant) sed potiùs corporis adæquatione, quòd Christus incarnatione humanum genus erat exsuscitaturus.*

Cap. 53. 121. Ad exteriorem montem] *Supra capite 33.* in exteriore monte. *opponitur* interiori *seu* superiori. *Vide ibi dicta.*

122. Interius archisterium] *Intelligitur interior & princeps Antonij locus, in quo ipse versabatur.*

123. Propositi succedat obliuio] *Græcè:* μὴ ἐπιλαθώμεθα τῶν ἔνδον. ne eorum quæ sunt intus obliuiscamur. *Frequens* propositi *vsurpatio pro animi obfirmatione in recto vitæ instituto & voto. Suprà cap. 28.* Proposito feruenti gaudet Antonius. *Sic infrà cap. 46.* desidiam instituto non debere subrepere. *Acta Clementis Papæ Martyris de S. Theodorá:* Deo castitatis propositum profiteri persuasisset. *Hieronymus epist. 7. ad Lætam:* vincere cupiens & virginis propositum, & matris desiderium. *vbi propositum planè est votum, vt patet ex punitione.*

124. Præterea cõ Balacius] *Eamdem historiam de Balacio habet breuiter expressam in epistolâ Athanasij, ad solitariam vitam agentes:* Ἀντώνιος δὲ τοῖς γράψαντος πεποίηκε τὸν δοῦκα Βαλάκιον καταπτύσαι τὴν ἐπιστολὴν, καὶ ταύτην ῥίψαι. ἀλλ᾽ οὐ παρεῖδεν ἡ θεία δίκη μετ᾽ οὐ πολὺ γὰρ τὸν λεγόμενον δοῦκα ἐπικαθήμενον ἵππῳ, καὶ ἀπερχόμενον εἰς τὴν πρώτην μονὴν, ἐπιστραφεὶς ὁ ἵππος, καὶ δακὼν εἰς τὴν μηρὸν κατέβαλε, καὶ τριῶν ἡμερῶν ἀπέθανεν. Antonij aliquando epistolã duci Balacio conspuendam abiiciendamque tradidit (*Gregorius Arianus Alexandrinæ Ecclesiæ inuasor.*) Sed hoc diuina vindicta inultom non prætermisit. Siquidem non diu posteà Balacij femur proficiscentis ad primam mansionem equus, cui insidebat, ceruicibus retortis ita momordit, atque è dorso excussum humi afflixit, vt intra triduum proximum periret. *vbi vides diuersitatem aliquam in narratione. Nam in hac epistolâ dicitur* Balacius *læsus ab equo*, cui insidebat; *in Vitâ hac Antonij ab equo*, quo Nestorius vehebatur. *quod fortassis (inquit Baronius anno Christi 352) accidit vitio librariorum. Quamquam alij fortasse asserent eam epistolam non esse Athanasij, cùm ipse Athanasius in ea passim citetur & interloquatur. quod tamen non obstare, quin Athanasij ea sit epistola, opinatur Baronius.*

125. Ad primam mansionem Alexandriæ, quæ appellatur Chæreum] *De Chæreo Gregorius Nazianzenus Orat. 21. in laudem Athanasij:* Ποιητὴς δὲ ἂν ἄρα καὶ τὸν Νεῖλον εἶπεν, τὸν χρυσορρόαν ὄντως καὶ εὔσταχυν, ἐμπαλιν ἐκ τῆς πόλεως ἐπὶ τὴν Χαιρέου ῥεῦσαι, ὁδὸν ἡμερίαν οἶμαι καὶ περαιτέρω. Nilum etiam poëta quispiam diceret, illum verè auri fluum & spicis vberem, ab vrbe ad Chæreum retracto cursu fluentem, diei vnius itinere atque ampliùs. *Pro* mansione, *Græcè est* μονὴ. *ita & apud Athanasiũ epist. ad solitariam vitam agentes; Hæsebelius diuinabat* μονὴν, præfecturam. *nil necesse. Vide Onomasticon.*

126. Multæ quoque desponsatæ puellæ] *Quod olim Theclæ contigit, dum S. Paulum concionantem audiret, vt relicto sponso terreno, cælesti se sponso dedicaret, idem plurimis virginibus ad Antonij exhortationes euenit. Suprà cap. 49.* Continentia in matrimonio, virginitas in Ecclesiâ. *quæ virginitas ita pòst in Ecclesiâ floruit, vt vna familia Aniciana plures Christo virgines, quàm mundo consules dederit. Augustinus epist. 179. ad Probam & Iulianum de conuersione neptis Demetriadis:* Quis verbis explicet, quis digno præconio prosequatur, quàm incomparabiliter gloriosas atque fructuosas habeat ex vestro sanguine feminas virgines Christus, quàm viros consules mundus? Nam volumina temporum si magnum atq; præclarum est nominis dignitate signare, quanto est maius atque præclarius, cordis & corporis integritate transcendere? Magis itaque gaudeat puella nobilis genere, nobilior sanctitate, quòd sit per diuinum consortium præcipuam in cælis consecutura sublimitatem, quàm si esset per humanum connubium prolem propagatura sublimem. Generosius quippe elegit Aniciana posteritas tam illustrem familiã beare nuptias nesciendo, quàm multi

Cap. 54.

Cap. 55.

plicare pariendo; & in carne iam imitari vitam Angelorum, quàm ex carne numerum adhuc augere mortalium. Hæc est vberior fecundiorque felicitas, non ventre grauescere, sed mente grandescere; non lactescere pectore, sed corde candescere; non visceribus terram, sed cælum orationibus parturire.

Cap. 56. 127. Quem annis quinque supergredior] *Græcè*: Εἰμὶ γὰρ ἐγγὺς ἐτῶν πέντε καὶ ἑκατόν. Annorum ferè sum centum & quinque. *In multos annos olim eremitæ & monachi vitam producebant; vt frustrà heretici contra austeram victus rationem, quasi ita vinacitas imminuatur, deblaterent.*

128. Meletianorum] *Dicti Meletiani à Meletio in Ægypto episcopo. Vide Epiphanium hær. 68 Theodoretum libro 4. hæret. fab. cap. 10. Historiam Tripartitam lib. 1. cap. 18.*

129. Custodienda est pia fides in Christo, & Patrum religiosa traditio] *Baronius tomo 3. anno Christi 358. Liberij Papa 7. Constantij Imperatoris 22. Moriturus, ait, Antonius nihil antiquius habuit, quàm fidem Catholicam suis præclarè tellatam relinquere; de cuius fidei custodiâ eosdem sæpius antè admonuisset. Hoc enim elogio fidem suis discipulis adstantibus, quasi nobile depositum commendauit.*

Sed & præter fidem in Christum, religiosam Patrum traditionem custodiendam monet.

Cap. 57. 130. Et præcipuè beatorum Martyrum corpora linteamine quidem obuoluere] *Prudentius hymno 10. Cathemer. qui est de defunctis.*

Candore nitentia claro
Prætendere lintea mos est.

Et passim in Actis Martyrum. Vide Onomasticon.

131. Super lectulos domi posita reseruare] *Vetus Ægyptiorum gentilium fuit consuetudo, vt cadauera medicata domi seruarent. Cicero 1. Tusc.* Condiunt Ægyptij mortuos, & eos domi seruant. *Pomponius Mela lib. 1. cap. 9.* Mortuos nec cremare nec fodere fas putant: verùm arte medicatos intra penetralia collocant. *Sextus philosophus libro 3. Pyrrhon. hypothes. cap. 24.* Ægyptij intestina extrahentes condiunt defunctos, & secum super terram habent.

Sed & mortuos suos mensis velut conuiuas adhibebant. Lucianus de luctu: Ταριχεύει δὲ ὁ Αἰγύπτιος. οὗτος μέν γε, λέγω δὲ ἰδών, ξηράνας τὸν νεκρὸν, σύνδειπνον καὶ συμπότην ἐποιήσατο. Muriâ condit Ægyptius. Atque hic quidem (rem à me visam narro) desiccatum cadauer conuiuam & compotorem adhibet. *Silius Italicus libro 13.*

——————Ægyptia tellus
Claudit odorato post funus stantia saxo
Corpora, & à mensis exsanguem haud separat vmbram.

Vbi fortè quis hæreat, quid hic sit saxum odoratum; *&* *legat,* odorato succo. *Corippus libro 3. de funere Iustiniani Imp.*

——— & odoro balsama succo
Tempus in æternum sacrum seruantia corpus.

Sed non temerè Silij lectionem sollicitem. Capio igitur odoratum saxum *de vnguento ipso, cui corpus velut includitur, quodque vnà cum corpore ipso saxescit & lapidescit, & velut æneum redditur. quæ Ægyptij* Gabbaras *vocant, vt habet mox citandus S. Augustinus sermone 120. de diuersis, cap. 12. Vnde rectè Orientio in Commonitorio* puluis solidans.

Non modò quæ tumulis benè condita saxa reseruant,
Aut Arabum solidans puluis odórque tenet.

Ita rectè quoque Arabum *pro* arcuum *legit Sirmondus noster ad Sidonium lib. 9. epist. 13.*

Dignum notatu, quod est apud Cassianum Collat. 15. cap. 3. ex relatione Nesteroris Abbatis, qui, cur Ægyptij cadauera condirent, & in editioribus cellulis conderent, hanc originem & caussam refert. Hunc Ægyptiis morem Nili fluminis inuexit eluuies, vt quoniam vniuersa terræ illius latitudo, instar immensi pelagi, non paruo anni tēpore solitâ aquarum eruptione contegitur, ita vt nulla tunc cuiquam viandi copia nisi lemborum transuectione tribuatur, corpora mortuorum pigmentis condita redolentibus, in editioribus cellulis recondantur.

132. Vitium circa defunctos Ægypti] *Sanctorum Antonij & Athanasij mentem, quantum ad locum hunc attinet, iam olim explicauit Damascenus Orat. 1. de Imagin.* Ἴσμεν τὸν μακάριον Ἀθανάσιον, ἀπαγορεύοντα τὸ ἐν λάρνακι τεθῆναι τὰ τῶν ἁγίων λείψανα, μᾶλλον δὲ προστάττοντα ὑπὸ γῆν ταῦτα καλύπτεσθαι, τὸ ἄτοπον ἔθος τῶν Αἰγυπτίων καταργῆσαι βουλόμενον, οἳ τοὺς ἑαυτῶν νεκροὺς, οὐχ ὑπὸ γῆν ἔκρυπτον, ἀλλ' ἐπὶ κλινῶν καὶ σκιμποδίων ἐτίθουν. Scimus sanctum Athanasium Sanctorum reliquias, non in vrnis collocandas, sed humi condendas esse eo consilio censuisse, vt absurdum Ægyptiorum morem abrogaret, qui mortuos suos non sub terrâ cōdebant, sed in lectulis & scimpodiis collocabant. Cap. 58

Sic Arsenius apud Ruffinum lib. 11. n. 63. alloquens discipulos sub interminatione diuini iudicij ait: Si alicui de meo corpusculo aliquid velut reliquias dederitis. *quod apud Pelagium libello 15 n. 9. est:* Si permiseritis cuiquam de corpore meo aliquid facere. *Subiungam & recentiorum explicationem.*

Baronius anno Christi 358. Liberij Papa 15. Constantij Imperatoris 22. Ob quam etiam, inquit, caussam Antonius (ne scilicet æqualis Sanctis in terris honor sibi impertiretur) antiquum illum in Ægypto morem inolitum, & ad Christianos propagatum, detestatus est, quo charorum corpora nequaquam sepulturæ traderentur, sed pollinctorum arte delibuta, ita arida reddebantur, vt absque corruptione integra seruarentur: quæ sic reddita quasi ænea ab Ægyptiis (vt auctor est Augustinus) Gabbaras *dicebantur: id, inquam, adeò displicuit Antonio, vt nec Sanctorum cadaueribus id officij exhibendum esse diceret, cùm exemplo corporis Christi, Sanctorum quoque corpora essent recondenda sepulcro quod præstare Ecclesia Catholica consueuit, vt Beatorum cadauera sepulcris clauderet, sed honorificentissimis tamen, nempe sacris altaribus. Hactenus Baronius.*

Dauid Hœschelius Notis ad hanc Vitam: Mirum (inquit vir magni nominis, & iudicio eruditissimus) si Antonius humationem prorsus esse necessariam absolutè docuit: cùm profectò Iosephus Genes. 1. se non terrâ obrui, sed loculo recondi, & ex Ægypto aliquando asportari preceperit. Verius ergo Antonium hoc tantùm voluisse, mortuos longè rectiùs humo committi, quàm, quod Ægyptij faciebant, domi conditos asseruari; idque Patriarcharum & Christi exemplo confirmasse.

In describendâ Ægyptiorum conditurâ multi sunt Herodotus lib. 11. & Diodorus lib. 1. ex quibus obserues, cadauera olim domi subrecta, in loculo ad parietem statuta, quod Antonij ætate mutauerat. Athanasius quippe disertè scribit, lectulo imponi consueuisse. Credo, quo commodiùs mensæ accumberent. huc enim ineptiarum Ægyptus descenderat. Lucianus in De luctu, se bellis huius generis conuiuiis & compotoribus interfuisse narrat, stantibus an cubantibus, non explicat. Paulò antiquior Silius libro 13. stantes habet:

——Ægyptia tellus

 Claudit

clauſum cælum terras illas areſecerat; vt vulgò dicerent, Antonij mortem etiã elementa lugere.

In Colonienſi editione poſt vitam Antonij addebatur exemplum de D. Antonij inſuperabili caſtitate, ex Germanico libro exceptum. quod quia in nullo manuſcripto libro repperi, & fabulã potiùs præfert, omittendum duxi.

Quem hic Epilogum Euagrij interpretis nomine habes ſuggeſſit vnus è MS. quamquam vereor vt Euagrij nomen agrè tueri poſſit, maximè ſi cum Prologo comparetur.

VITA SANCTI HILARIONIS MONACHI AUCTORE DIVO HIERONYMO PRESBYTERO.

PROLOGVS.

IN ſanctis orationibus tuis memento mei, decus ac dignitas virginum [a] nonna [3] Aſella. Scripturus vitam B. Hilarionis, habitatorem eius inuoco Spiritum ſanctum, vt qui illi virtutes largitus eſt, mihi ad narrandas eas ſermonem tribuat, vt facta dictis exæquentur. [4] Eorum enim, qui fecère virtutes (vt ait Criſpus) tanta habetur laus, quantum eas verbis potuère extollere præclara ingenia. [5] Alexander Magnus Macedo ([6] quem vel æs, vel pardum, vel hircum caprarum Daniel vocat) cùm ad Achillis tumu- *Dan. 2.7.8.* lum perueniſſet: Felicem te (ait) ô iuuenis, qui magno frueris præcone meritorum; Homerum videlicet ſignificans. Portò mihi tanti ac talis viri conuerſatio vitáque dicenda eſt, vt Homerus quoque ſi adeſſet, vel inuideret materiæ, vel ſuccumberet.

S. Epiphanius Salaminæ epiſcopus S. Hilarioni familiaris. Quamquam enim S. [7] Epiphanius, Salaminæ Cypri epiſcopus, qui cum Hilarione plurimùm verſatus eſt, laudem eius breui epiſtolà ſcripſerit, quæ vulgò legitur, tamen aliud eſt locis communibus laudare defunctũ, aliud defuncti proprias narrare virtutes. Vnde & nos fauore magis illius quàm iniuriâ cœptum ab eo opus aggredientes, maledicorum voces contemnimus, [8] qui olim detrahentes Paulo meo, nunc fortè detrahent & Hilarioni; illum ſolitudinis calumniati, huic obiicientes frequentiam: vt qui ſemper latuit, non fuiſſe; qui à multis viſus eſt, vilis exiſtimetur. Fecerunt hoc maiores eorum quondam Pharisæi, *Matth. 2.* quibus nec Ioãnis eremus atq; ieiunium, nec Domini Saluatoris turba, cibi potúſq; placuere. Verũ deſtinato operi imponam manum, & Scylleos canes obturata aure tranſibo. Opto vt in Chriſto permaneas, & memor in orationibus tuis ſis mei Virgo ſacratiſſima.

VITA.

Cap. 1. HILARION ortus vico [9] Tabathâ: qui circiter quinque millia à [10] Gazâ vrbe Palæſti- *S. Hilarionis patria. Scholis traditur.* næ ad Auſtrum ſitus eſt, cùm haberet parentes idolis deditos, [11] roſa (vt dicitur) de ſpinis floruit. A quibus miſſus Alexandriam, Grammatico traditus eſt: ibique, quantum illa patiebatur ætas, magni ingenij & morum documenta præbuit; in breui charus omnibus, & loquendi arte gnatus. Quódque his maius eſt omnibus, credens in Dominum Ieſum, non circi furoribus, non arenæ *Eccleſiã frequentat.* ſanguine, non theatri luxuriâ delectabatur; ſed tota illi voluntas in Eccleſiæ erat congregatione.

Cap. 2. Inuiſit Antonium, & duobus menſibus apud eum manet. Audiens autem tunc celebre nomen Antonij, quod per omnes Ægypti populos ferebatur, incenſus viſendi eius ſtudio, pertexit ad eremum. Et ſtatim vt eum vidit, mutato priſtino habitu duobus ferè menſibus iuxta eum manſit, contemplans ordinem vitæ eius, morúmque grauitatem. *Mutat habitum.* Quàm creber in oratione, quam humilis in ſuſcipiendis Fratribus, ſeuerus in corripiendis, alacer in exhortandis eſſet: & vt continentiam, cibíque eius aſperitatem nulla vmquam infirmitas frangeret. Portò frequentiam eorum, qui ad eum ob varias paſſiones & impetus dæmonum concurrebant, vltrà non ferens; nec congruum eſſe dicens, pati in eremo populo ciuitatum, ſicque ſibi magis incipiendum eſſe, vt cœpiſſet Antonius, illum quaſi virum fortem victoriæ præmia accipere, ſe needum militare cœpiſſe, reuerſus eſt cum quibuſdam monachis ad patriam: & parentibus iam defunctis, partem ſubſtantiæ fratribus, partem *Subſtantiam ſuam fratribus & pauperibus diuidit.* pauperibus erogauit, nihil ſibi omnino reſeruãs, & timens illud de Actibus Apoſtolorum, Ananiæ & Sapphiræ vel exemplum, vel ſupplicium: maximéque Dominicæ ſententiæ memor, dicentis: *Act. 5.* Qui non renuntiauerit omnibus quæ habet, non *Lucæ 14.* poteſt meus eſſe diſcipulus. Erat autem tunc annorum quindecim. Sic nudus & armatus in Chri- *Solitudinem petit.* ſto, ſolitudinem, quæ in ſeptimo miliario à [12] Maiumâ Gazæ emporio per litus euntibus Ægyptũ ad læuam flectitur, ingreſſus eſt. Cúmque eſſent cruenta latrociniis loca, & propinqui amicíque eius imminens periculum denuntiarent, contempſit mortem, vt mortem euaderet. Mirabantur omnes animum, mirabantur ætatem, niſi quòd flãma quædam pectoris, & ſcintillæ fidei in oculis relucebant. Leues erant genæ, delicatum cor- *Corporis habitudo.* pus & tenue, & ad omnem iniuriam impatiens, quod leui vel frigore vel æſtu poſſet affligi.

Cap. 3. Veſtes eius ſaccus, pelliceus ependytes, ſagum ruſticum. Igitur ſacco tantùm membra coopertus, [13] & pelliceum habens ependytem, quem illi beatus Antonius proficiſcenti dederat, ſagúmque ruſticum, [14] inter mare & paludem, vaſtâ & terribili ſolitudine fruebatur, quindecim tãtùm [15] caricas poſt ſolis occaſum, comedens: & quia regio latrociniis, vt ſuprà iam dictum eſt, infamis erat, numquam in eodem loco homo commanſerat. Vidẽs hoc diabolus, quid faceret, quò ſe verteret, tor- *Iſaiæ 14.* quebatur. Et qui antè gloriabatur, dicens: In cælum aſcendam, ſuper ſidera cæli, ponam thronum meum, & ero ſimilis Altiſſimo: cernebat ſe vinci à puero, & priùs ab eo calcatum fuiſſe quàm per ætatem peccare potuiſſet. Titillabat itaque *Tentatur libidinibus.* ſenſus eius, & pubeſcenti corpori inſolita voluptatum incendia ſuggerebat. Cogebatur tirunculus Chriſti cogitare quod neſciebat, & eius rei animo pompam voluere, cuius experimenta non nouerat. Iratus itaque ſibi, & pectus pugnis ver- *Domat eas variis modis.* berans, quaſi cogitationes cæde manus poſſet excludere: Ego te, inquit, aſelle, faciam vt non calcitres, nec te hordeo alam, ſed paleis: fame te

confi

conficiam & siti, graui onerabo pondere, per æstus indagabo & frigora, vt cibum potiùs quam lasciuiam cogites. Herbarum ergo succo & paucis caricis post triduum vel quatriduum deficientem animam sustentabat, orans frequenter & psallens, & rastro humum fodiens, vt ieiuniorum laborem labor operis duplicaret. Simulque [16] fiscellas iunco texens, æmulabatur Ægyptiorū monachorum disciplinam, & Apostoli sententiam, dicentis: Qui autem non operatur, nec manducet: sic attenuatus, & intantum exhausto corpore, vt ossibus vix hæreret.

Post triduū vel quatriduum cibum sumit. *Operatur manibus.* *2. Thess. 3.*

Cap. 4.

Quadam nocte cœpit infantum audire vagitus, balatus pecorū, mugitus boum, plāctus quasi muliercularū, leonū rugitus, murmur exercitus, & prorsus barbararum portēta vocū, vt antè sonitu quàm aspectu territus cederet. Intellexit hęc dæmonum esse ludibria: & prouolutus genibus, Christi crucē signauit in fronte: taliq, armatus casside, & lorica fidei circumdatus, iacens fortiùs præliabatur, quodāmodò videre desiderans, quos horrebat audire, & solicitis oculis huc illùcque circūspiciēs: cùm interim ex improuiso, splendēte lunâ, cernit rhedā feruētibus equis super se irruere: cùmq; inclamasset Iesum, ante oculos eius repētino terrę hiatu pōpa omnia absorpta est. tūc ille ait: Equū & ascēsorē proiecit in mare. Et, Hi in curribus, & hi in equis; nos autem in nomine Dei nostri magnificabimur. Multę sūt tētationes eius, & die noctúq; varię dęmonū insidiæ, quas si omnes narrare velim, modū excedam voluminis. Quoties illi nudæ mulieres cubitāti, quoties esurienti largissimæ apparuēre dapes? Interdū orātē lupus vlulās, & vulpecula gannies trāsiliuit, psallentique gladiator pugna spectaculū præbuit, & vnus quasi interfectus, & ante pedes eius corruēs sepulturā rogauit. Orauit semel fixo in terrā capite, &, vt natura fert hominum, abducta ab oratione mēs nescio quid aliud cogitabat: insiliuit dorso eius festinus [17] agitator: & latera calcibus, ceruicem flagello verberās, Eia, inquit, eia curre, cur dormitas? cachinnansque desuper, si defecisset, an hordeum vellet accipere, sciscitabatur.

Cruce Christi frontem signat contra dæmonum ludibria. *Iesum inclamat.* *Exodi 15.* *Psal. 19.*

Cap. 5.

Igitur à sexto decimo vsque ad vigesimum suæ ætatis annū, æstus & pluuias breui tuguriunculo declinauit, quod iūco & [18] carice texerat. Extructā deinceps breui cellulā, quæ vsque hodie permanet, latitudine pedū quatuor, altitudine pedū quinque, hoc est, staturā suā humiliore: porrò lōgitudine paulò ampliore, quàm eius corpusculū patiebatur, vt sepulchru potiùs quàm domū crederes. Capillū sanè semel in anno Paschæ die tondit, super nudam humū stratúque iunceū vsque ad mortē cubitauit, saccum, quo semel fuerat indutus, numquā lauans, & superfluū esse dicens, mūditias in cilicio quætere. Nec mutauit alteram tunicam, nisi cùm prior penitùs scissa esset. Scripturas quoq; sanctas memoriter tenēs, post orationes & psalmos, quasi Deo præsente recitabat. Et quia lōgum est, per diuersa tempora magnalia eius dicere; cōprehendam breuiter, ante Lectoris oculos vitam eius pariter exponens, & deinceps ad narrandi ordinem regrediar.

Tuguriūculū eius. *Cellulæ eius amplitudo.* *Cubile nuda humus, & stratus iunceus.* *Scripturas memoriter tenet.*

Cap. 6. *Sobrietas vsus toto vita decursu.*

A vigesimoprimo itaque anno vsque ad vigesimumseptimū, tribus annis dimidiū lentis sextarium madefactū aquā frigidā comedit, & aliis tribus panē aridū cum sale & aquā. Porrò à vigesimoseptimo vsque ad trigesimum, herbis agrestibus, & virgultorū quorumdā radicibus crudis sustentatus est. A trigesimo autem primo vsque ad trigesimumquintum, sex vncias hordeacei panis, & coctū modice olus absq; oleo in cibo habuit. Sentiens autem caliginare oculos suos, & totum corpus [19] impetigine vri, & pumicea quadā scabredine cōtrahi, ad superiorē victū adiecit oleū, & vsque ad sexagesimū tertiū vitæ suæ annū hoc continētiæ cucurrit gradu, nihil omnino extrinsecùs aut pomorum, aut leguminis, aut cuiuslibet rei gustās. Inde cùm se videret corpore defatigatum, & propinquā putaret imminere mortē, à sexagesimoquarto rursus anno vsque ad octogesimum pane abstinuit, incredibili feruore mētis, vt eo tēpore quasi nouus accederet ad seruitutē Domini, quo cæteri solēt remissiùs viuere. Fiebat autem ei de farinā & cōminuto olere sorbitiuncula, cibo & potu vix quinque vncias appēdētibus sicque cōplens ordinē vitæ, numquam ante solis occasum, nec diebus festis, nec in grauissimā valetudine soluit ieiunium. *Continuatum ieiunium.*

Cap. 7.

Sed iam tempus est vt ad ordinē reuertamur. Cùm habitaret adhuc in tuguriunculo annos natus decē & octo, latrones ad eum nocte venērūt, vel æstimātes habere aliquid quod tollerent, vel in contemptū sui reputantes fieri, si puer solitarius eorum impetus non pertimesceret. Itaque inter mare & paludē à vespere vsque ad solis ortūm discurrētes, numquā locum cubilis eius inuenire potuerunt. Porrò clarā luce reperto puero, quasi per iocum, Quid, inquiunt, faceres, si latrones ad te venirent? Quibus ille respondit: Nudus latrones non timet. Et illi: Certè, aiunt, occidi potest. Possum, inquit, possum: & ideò latrones non timeo, quia mori paratus sum. Tunc admirati cōstantiam eius & fidem, confessi sunt noctis errorem, cæcatósque oculos, correctiorem deinceps vitam pollicentes.

Error latronum totā nocte. *Nudus latrones non timet.* *Contemnit mortem adhuc puer.*

Cap. 8.

Viginti & duos iam in solitudine habebat annos, famā tātùm notus omnibus, & per totas Palæstinæ vulgatus vrbes, cùm interim mulier quædā [20] Eleutheropolitana cernens despectui se haberi à viro ob sterilitatem (iam enim per annos quindecim nullos cōiugij fructus dederat) prima irrūpere ausa est ad beatū Hilarionē, & nihil tale suspicāri, repentè genibus eius aduoluta, Ignosce, inquit, audaciæ, ignosce necessitati meæ. Quid auertis oculos? quid rogātē fugis? Noli me mulierē aspicere, sed miserā. Hic sexus genuit Saluatorem. Non habēt sani opus medico, sed qui malè habent. Tandē substitit, & post tantū tēporis visā muliere, interrogauit caussas aduētus eius, ac fletuum. Et postquam didicit, leuatis ad cælum oculis, fidere eam iussit, euntemque lacrymis prosecutus, exacto anno vidit cum filio.

Marci 2. *Impetrat partum sterili.*

Cap. 9.

Hoc signorum eius principium, maius aliud signum nobilitauit. [21] Aristæneta Elpidij, qui postea Præfectus prætorio fuit, vxor valdè nobilis inter suos, & inter Christianos nobilior, reuertens cū marito & tribus liberis à beato Antonio, Gazæ propter eorū infirmitatem remorata est. Ibi enim siue ob corruptum aërem, siue (vt postea claruit) propter gloriam Hilarionis serui Dei, [22] hemitritæo pariter arrepti, omnes à Medicis desperati sunt. Iacebat vlulās mater, & quasi inter tria filiorū discurrēs cadauera, quem primū plangeret nesciebat. Agnito autē, quòd esset quidam monachus in vicinā solitudine, oblita matronalis pompæ, tantùm se matrem nouerat: vadit comitata ancillulis & eunuchis, vixq; ei à viro suo persua-

persuasum est, vt asellum sedens pergeret. Ad quē cùm peruenisset: Per Deum te, ait, Iesum clementissimum Deum nostrum, obtestor, per Crucem eius & Sanguinem, vt reddas mihi tres filios, & glorificetur in vrbe gentilium nomen Domini Saluatoris, & ingrediatur seruus eius Gazam, & [21] Marnas corruat. Renuēte illo, & dicente, numquam se egressum de cellulâ: nec habere consuetudinem, vt non modò ciuitates, sed ne villas quidem ingrederetur, prostrauit se humo crebrò clamitans: Hilarion serue Dei, redde mihi liberos meos. Quos Antonius tenuit in Ægypto, à te seruentur in Syriâ. Flebant cuncti qui aderāt, sed & ipse negans flebat. Quid multa? Non priùs mulier recessit, quàm ille pollicitus est, se post solis occasum Gazam introiturum. Quò postquam venit, singulorum lectulos & ardentia membra considerans, inuocauit Iesum. Et, ô mira virtus, statim quasi de tribus fontibus sudor pariter erupit: eàdem horâ acceperunt cibos, lugentémque matrem cognoscentes, & benedicentes Deum, [24] Sancti deosculati sunt manus. Quod postquam auditum est, & longè latéque percrebuit, certatim ad eum de Syriâ & Ægypto populi confluebant, ita vt multi crederent in Christum, & se monachos profiterentur. Necdum enim tūc monasteria erant in Palæstinâ, nec quisquā monachum ante sanctum Hilarionem in Syriâ nouerat. ille fundator & eruditor huius conuersationis & studij in hac prouinciâ primùm fuit. Habebat Dominus Iesus in Ægypto senem Antonium: habebat in Palæstina Hilarionē iuniorem.

Tres pueros à Medicis desperatos sanat.

Hilarion primus in Syriâ monasteriorum fundator.

Cap. 10. *Cæca mulier visû sparsâ restituit.*

Facidia viculus est [25] Rhinocoruræ, vrbis Ægypti. De hoc ergo vico decem iam annis cæca mulier adducta est ad beatum Hilarionem: oblatáque ei à Fratribus (iam enim multi cum eo monachi erant) omnem substantiam se expēdisse ait in Medicos. Cui Sanctus respondit: Si quę in Medicos perdidisti, dedisses pauperibus, curasset te verus medicus Iesus. Clamante autem illâ, & misericordiam deprecante, exspuit in oculos eius: statimque Saluatoris exemplum virtus eadem secuta est sanitatis.

Marci 8. Ioan. 9.

Cap. 11. *Aurigā percussum à dæmone sanitati restituit.*

Auriga quoque Gazensis in curru percussus à dæmone, totus obriguit, ita vt nec manus agitare nec ceruicem posset reflectere. Delatus ergo in lecto, cùm solam linguam moueret ad preces, audit nō priùs se posse sanari, quàm crederet in Iesum, & sponderet arti pristinę renuntiaturū. Credidit, spopondit, sanatus est, magísque de animæ, quàm de corporis salute exultauit.

Cap. 12. *A Marsitâ dæmone extorquet.*

Præterea fortissimus iuuenis, nomine Marsitas, de territorio Ierosolymę, tantum sibi plaudebat in viribus, vt quindecim frumēti modios diu longéque portaret: & hanc haberet palmam fortitudinis suæ, si asinos vinceret. Hic afflatus pessimo dæmone, non catenas, non compedes, non claustra ostiorum integra patiebatur, multorum etiam nasum & aures morsicus amputauerat: horum pedes, illorum gulam fregerat, tantúmque sui terrorem omnibus incusserat, vt oneratus catenis & funibus in diuersa nitentium, quasi ferocissimus taurus ad monasterium pertraheretur: quem postquam Fratres videre, perterriti (erat enim miræ magnitudinis) nuntiauerunt Patri. ille, sicut sedebat, iussit eum ad se pertrahi & dimitti. Solutóque, Inclina, ait, caput, & veni. Tremere ille miser cœpit, & ceruicē flectere, nec adspicere contrà ausus: omnique ferocitate depositâ, pedes sedentis lambere cœpit. Adiuratus itaque & extortus dæmon qui iuuenem possederat, septimâ die egressus est.

Adiuratio dæmonum vetus Ecclesiastica.

Cap. 13.

Sed nec illud tacēdum est, quòd Orion, vir primarius & ditissimus vrbis [26] Hailæ, quæ mari Rubro imminet, à legione possessus dæmonum, ad eum adductus est. Manus, ceruix, latera, pedes ferro onerati erant, furorisque sæuitiā toruì oculi minabantur. Cúmque deambularet Sanctus cū Fratribus, & de Scripturis nescio quid interpretaretur, erupit ille de manibus se tenētium; & dum peruenisset ad sanctū Hilarionē, statim amplexus eum post tergū, in sublime leuauit. Clamor ingēs ortus est ab omnibus: timebant enim, ne cōfecta ieiuniis mēbra collideret. Et Sāctus arridens: Sinite (inquit) & mihi meū palæstritā dimittite. Ac sic reflexâ super humeros manu, caput eius tetigit, apprehensóq; crine, ante pedes adduxit, stringēs è regione ambas manus eius, & plantas vtroque calcans pede, simulq; ingeminans, Torquere, ait, dæmonū turba, torquere. Cúmq; ille eiularet, & reflexâ ceruice terram vertice tangeret: Domine, inquit, Iesu, ô me miserum: solue captiuum. Et vnū, & plures vincere tuū est. Rem loquor inauditā. Ex vno hominis ore diuersæ voces, & cōfusus populi clamor audiebatur. Curatus itaque & hic non post multum temporis, cum vxore & liberis venit ad monasteriū, plurima, quasi gratiam redditurus, dona afferēs. Cui Sanctus, Nō legisti, inquit, quid Giezi, quid Simō passi sint: quorum alter accepit pretiū, alter obtulit: ille, vt venderet gratiā Spiritus sancti, hic vt mercaretur? Cúmque Orion flens diceret: Accipe, & da pauperibus. Respondit: Tu meliùs tua potes distribuere, qui per vrbes ambulas, & nosti pauperes. Ego, qui mea reliqui, cur aliena appetā? Multis nomē pauperū occasio auaritiæ est: misericordia artē non habet. Nemo meliùs erogat, quā qui sibi nihil reseruat. Tristi autem & in arenis iacenti, Noli, inquit, contristari fili: quod facio, pro me & pro te facio. Si enim hæc accepero, & ego offendam Deum, & ad te legio reuertetur.

Legionem dæmonū ab Orione pellit.

4 Reg. 5. Act. 8.

Munera respuit.

Cap. 14. *Zananum Maiumitem paralyticum sanat.*

Quis verò possit silētio præterire, quod [27] Zananus Maiumites haud longè à monasterio eius lapides ad ædificandum de orâ maris cædens, totus paralysi solutus est, & ab operū sociis delatus ad Sanctū, statim ad opus reuersus est? Etenim littus, quod Palæstinæ Ægyptióq; prætenditur, per naturam molle, arenis in saxa durescētibus asperatur: paulatimque cohærens sibi, glareæ perdit tactum, cùm non perdat aspectum.

Cap. 15.

Sed & Italicus, eiusdē oppidi municeps, Christianus, [28] aduersum Gazēsem duumuirum, Marnę idolo deditum, Circi equos curules nutriebat. Hoc siquidem in Romanis vrbibus iam exinde seruabatur à Romulo, vt propter felicem Sabinarum raptum, [29] Conso, quasi consiliorum Deo, quadrigæ septeno currant circuitu: & equos partis aduersæ fregisse, victoriæ sit. Hic itaque æmulo suo habente maleficū, qui dæmonicis quibusdam præcātationibus & huius præpediret equos, & illius incitaret ad cursum, venit ad beatum Hilarionem, & non tam aduersarium lædi, quàm se defendi obsecrauit. Ineptum visum est venerando seni, in huiuscemodi nugis orationem perdere. Cúmque subrideret & diceret: Cur enim non magis equorum pretium pro salute animæ tuæ pauperibus erogas? Ille respondit, functionem esse publicam, & hoc non tam se velle, quàm cogi: nec posse hominem Christianum vti magicis artibus, sed à seruo Christi potiùs auxiliū petere, maximè

maximè contra Gazenses aduersarios Dei, non tam sibi, quàm Ecclesiæ Christi insultantes. Rogatus ergo à Fratribus, qui aderant, [10] scyphum fictilem, quo bibere consueuerat, aquâ iussit impleri, eique tradi. Quem cùm accepisset Italicus, & stabulum, & equos, & aurigas suos, rhedā, carcerúmq; repagula aspersit. Mira vulgi expectatio: nam & aduersarius hoc ipsum irridens diffamauerat, & fautores Italici sibi certam victoriā pollicentes exultabant. Igitur dato signo hi auolant, isti præpediuntur. Sub horum curru rotæ feruēt, illi præteruolantium terga vix cernunt. Clamor vulgi nimius attollitur, ita vt & inimici quoque ipsi concreparent, MARNAS VICTVS A CHRISTO EST. Porrò furentes aduersarij Hilarionem maleficum Christianorū ad supplicium poscunt. Indubitata ergo victoria, & illis, & multis dehinc Circensibus plurima fidei occasio fuit.

Aqua ex scypho Hilarionis soluit maleficium.

Cap. 16.

Eiusdem Gazensis emporij oppido, virginem Dei vicinus iuuenis deperibat. Qui cùm frequēter tactu, iocis, nutibus, sibilis, & ceteris huiusmodi, quæ solent moriturae virginitatis esse principia, nihil profecisset, perrexit Memphim, vt confesso vulnere suo, magicis artibus rediret armatus ad virginem. Igitur post annum doctus abs Æsculapij vatibus, non remediantis animas, sed perdentis, venit præsumptum animo stuprum gestiens, & subter limen domus puellæ [11] tormenta quædam verborum, & portentosas figuras sculptas in æris Cyprij lamina defodit. Ilicò insanire virgo, & amictu capitis abiecto, rotare crinem, stridere dentibus, inclamare nomen adolescentis. Magnitudo quippe amoris se in furorem verterat. Perducta ergo à parentibus ad monasterium, seni traditur, vlulante statim & confitente dæmone: Vim sustinui, inuitus abductus sum. quàm benè Memphis somniis homines deludebam! O cruces, ô tormenta quæ patior! Exire me cogis, & ligatus subter limen licio & laminâ teneor. Non exeo, nisi me adolescens qui detinet, dimiserit. Tunc senex: Grandis, ait, fortitudo tua, [12] qui licio & laminâ strictus teneris. Dic, cur ausus es ingredi puellam Dei? [13] Vt seruarem, inquit, eam virginem. Tu, inquit, seruares, proditor castitatis? Cur non potiùs in eum, [14] qui te mittebat, es ingressus? Vt quid, respondit, intrarem in eum, qui habebat collegā meum, [15] amoris dæmonem? [16] Noluit autem Sanctus, antequam purgaret virginem, vel adolescentem, vel signa iubere perquiri, ne aut solutus incantationibus recessisse dæmon videretur, aut ipse sermoni eius accommodasse fidem: asserens, semper fallaces esse dæmones, & ad simulandum esse callidos: sed magis redditam sanitati increpauit virginem, cur fecisset talia, per quæ in eam dæmon intrare potuisset.

Tactus, ioci, nutus, sibili, moriturae virginitatis principia.

Liberat virginem à maleficio.

Cap. 17.

Non solùm autem in Palæstinâ, & in vicinis vrbibus Ægypti vel Syriæ, sed etiam in longinquis prouinciis fama eius percrebuerat. Namque [17] candidatus Constantij Imperatoris, rutilus comá, & candore corporis indicans prouinciam, (inter Saxones quippe & Alamannos gens est non tam lata, quàm in valida, apud Historicos Germania, nunc verò Francia vocatur) antiquo ab infantiâ, possessus dæmone, qui noctibus eum vlulare, ingemiscere, fremere dentibus compellebat, secretò ab Imperatore [18] euectionem petiit, caussam ei simpliciter indicans. Et acceptis [19] ad Consularem quoque Palestinæ litteris, cum ingenti honore & comitatu Gazam deductus est. Qui cùm à [40] decurionibus illius loci quæsisset, vbi habitaret Hilarion monachus, territi Gazenses, & putantes eum ab Imperatore missum, ad monasterium adduxerunt: vt & honorem cōmendato exhiberent, & si quid ex præteritis iniuriis in Hilarionem esset offensæ, nouo officio delerent. Deambulabat tunc senex in arenis mollibus, & secum de psalmis nescio quid submurmurabat. Vidénsque tantam turbam venientem, substitit. Et resalutatis omnibus, [41] manúque eis benedicens, post horā ceteros abire præcepit, illum verò cum seruis suis & apparitoribus remanere. Ex oculis enim eius & vultu, cur venisset, agnouerat. Statim ergo ad interrogationem Sancti suspensus homo, vix terram pedibus tangēs, & immanè rugiens, Syro, quo interrogatus fuerat sermone, respondit. Videres de ore barbaro, & qui Francam tantùm & Latinam linguam nouerat, Syra ad purum verba resonare, vt non stridor, non aspiratio, non idioma aliquod Palæstini deesset eloquij. Confessus est itaque immundus spiritus, quo in eum intrasset ordine. Et vt interpretes eius intelligerent, qui Græcam tantùm & Latinā linguam nouerant, Græcè quoque eum interrogauit. Quo similiter & in verba eadem respondente, multásque incantationum occasiones, & necessitates magicarū artium obtendente: Non curo, ait, quomodo intraueris, sed vt exeas, in nomine Domini nostri Iesu Christi impero. Cúmque curatus esset, simplicitate rusticâ decem auri libras offerens, hordeaceum ab eo panem accepit, audiens quòd qui tali cibo alerentur, aurum pro luto ducerent.

Francum Constantij candidatum à dæmonio expurgat.

Diabolus per obsessos diuerso vtitur idiomate.

Munera oblata respuit Hilarion.

Cap. 18.

Parum est de hominibus loqui, bruta quoque animalia quotidie ad eum furentia pertrahebantur, in quibus [42] Bactriacum camelum enormis magnitudinis, qui iam multos obtriuerat, triginta & eo ampliùs viri distentum solidissimis funibus cum clamore adduxerunt. Sanguinei erant oculi, spumabat os, volubilis lingua turgebat, & super omnem terrorē rugitus personabat immanis. Iussit igitur eum dimitti senex. Statim verò & qui adduxerant, & qui cum sene erant, vsque ad vnum omnes diffugere. Porro ille solus perrexit obuiam; & sermone Syro, Non me, inquit, terres diabole tantâ mole corporeâ. Nam & in vulpeculâ, & in camelo vnus atque idem es. Et interim porrectâ stabat manu. Ad quem dum furens, & quasi eum deuoratura belua peruenisset, statim corruit, submissumque caput terræ coæquauit, mirantibus cunctis qui aderant, post tātam ferociam tantam subitò mansuetudinem. Docebat autem senex, hominum caussà diabolum etiam iumenta corripere: & tanto eorum ardere odio, vt non solùm ipsos, sed & ea quæ ipsorū essent, cuperet interire. Huiusque rei proponebat exemplum, quòd antequam beatum Iob. tentare permitteretur, omnem substantiam eius interfecerit. Nec mouere quempiá debere, quòd Domini iussione duo millia porcorum à dæmonibus interfecta sunt: siquidem eos, qui viderant, non potuisse aliter credere, exisse de homine tantam dæmonum multitudinem, nisi grandis porcorum numerus, & quasi à multis actus, pariter corruisset.

Camelum à dæmone exagitatum curat.

Cur iumenta diabolus corripiat.

Iob. 1.

Lucæ 8. Marci 5.

Cap. 19.

Tempus me deficiet, si voluero vniuersa signa, quæ ab eo perpetrata sunt, dicere. In tātam enim à Domino fuerat eleuatus gloriam, vt beatus

Antonius Hilarioni fauet.

tus quoque Antonius audiens conuersationem eius, scriberet ei, libéterq; eius epistolas sumeret. Et si quando de Syriæ partibus ad se languentes perrexissent, diceret eis: Quare vos tam longè vexare voluistis, cùm habeatis ibi filium meum Hilarionem? Exemplo itaq; eius per totam Palæstinam innumerabilia monasteria esse cœperunt, & omnes ad eum monachi certatim cucurrêre. Quod ille cernens, laudabat Domini gratiam: & ad profectum animæ singulos cohortabatur, dicens, præterire figuram huius mundi, & illam esse veram vitam, quæ vitæ præsentis mercaretur incommodo. Volens autem exemplum eis dare & humilitatis, & officij, statutis diebus ante vindemiam lustrabat cellulas monachorum. Quod postquam cognitum est à Fratribus, omnes ad eũ confluebant: & comitati tali duce, circumibant monasteria, habentes viaticum suum: quia interdum vsque ad duo millia hominum congregabantur. Sed & procedente tempore vnaquæque villa vicinis monachis ad susceptionem Sanctorum gaudens cibos offerebat.

Innumera monasteria in Palæstinâ.

1. Cor. 7.

Cap. 20. *Neminem Fratrum præterit Hilarion.*

Quantum autem fuerit in eo studij, vt nullum fratrem quamuis humilem, quamuis pauperem præteriret, vel illud indicio est, quòd vadens in [41] desertum Cades ad vnũ de discipulis suis visendum, cum infinito agmine monachorum peruenit [44] Elusam, eo fortè die, quo anniuersaria sollemnitas omnẽ oppidi populum in templum Veneris congregauerat. [45] Colunt autem illam ob Luciferum, cuius cultui Saracenorũ natio dedita est. Sed & ipsum oppidum ex magnâ parte semibarbarum esse, propter loci situm dicitur. Igitur audito quòd sanctus Hilarion præteriret, (multos enim Saracenorum arreptos à dæmone frequenter curauerat) gregatim ei cum vxoribus & liberis obuiá processere, submittentes colla, & voce Syrâ, Barech, id est, Benedic, inclamantes. Quos ille blande humiliterque suscipiens, obsecrabat, vt Deum magis quàm lapides colerent: simulque vbertim flebat, cælum spectans, & pollicens, si Christo crederent, ad eos se crebrò esse venturũ. Mira Domini gratia: non priùs abire passi sunt, [46] quam futuræ ecclesiæ lineam mitteret, & Sacerdos eorum, vt [47] erat coronatus, Christi signo denotaretur.

Venerem colūt Saraceni.

Elusæ ita Saraceni ab Hilarione benedictionem petunt, & conuertuntur.

Cap. 21. *Monasteria visitat.*

Alio quoq; anno cùm exiturus esset ad visenda monasteria, [48] & digereret in schedulâ, apud quos manere, quos in transitu visitare deberet: scientes monachi quemdam de Fratribus parciorem, simúlque cupientes vitio eius mederi, rogabant vt apud eum maneret. Et ille: Quid, inquit, vultis & vobis iniuriam, & Fratri vexationem facere? Quod postquam Frater ille parcus audiuit, erubuit, & annitentibus cunctis, vix ab inuito impetrauit, vt suum quoque monasterium in mansionum ordine poneret. Post diem ergo decimum venerunt ad eũ, custodibus iam in vineâ, [49] quasi villa esset aliena, ab eo dispositis: qui cùm lapidibus & glebarum iactu fundæque vertigine accedentes deterrerẽt: sine esu vuæ manè omnes profecti sunt, ridẽte sene, & dissimulante scire quod euenerat. Porrò suscepti ab alio monacho, cui Sabas vocabulum est (debemus quippe parci tacere vocabulũ, largi dicere) quia Dominicus erat dies, inuitabantur ab eo vniuersi in vineam, vt ante horam cibi vuarum pastu laborem viæ subleuarent. Et Sanctus, Maledictus, ait, qui priùs refectionem corporis, quàm animæ quæsierit. Oremus, psallamus, reddamus Domino officium, & sic ad vineam properabitis. Completo itaque ministerio, in sublimi stans benedixit vineæ, & suas ad pascendum dimisit oues. Erant autem qui vescebantur, non minùs tribus millibus. Cùmque centum lagenis æstimata fuisset integra adhuc vinea, post dies viginti trecentas fecit. Porro ille parcus frater multò minùs solito colligens, etiam id quod habuerat versũ in acetũ serò doluit. Hoc multis fratribus senex antè futurum prædixerat.

Oratio cibo præmittẽda.

Vinea à Sācto benedicta fœcundior.

Auari vinea infœcunda.

Cap. 22. *Auaros & curiosos monachos detestatur.*

Detestabatur autem præcipuè monachos, qui infidelitate quadam in futurum reseruarent sua, & diligentiam haberent vel sumptuum, vel vestitus, vel alicuius rei cum sæculo transeuntis. Denique vnum de fratribus in quinto ferè à se milliario manentem, quia comperérat hortuli sui nimis cautum timidúmque custodem, & pauxillum habere nummorum, ab oculis abegerat. Qui volens sibi reconciliari senem, frequenter veniebat ad fratres, & maximè ad Hesychium, quo ille vehementissimè delectabatur. Quadam igitur die ciceris fascem virentis, sicut in herbis erat, detulit. Quem cum Hesychius posuisset in mensâ ad vesperum, exclamauit senex, se putorem eius ferre non posse, simúlque, vnde esset, rogauit. Respondente autem Hesychio, quòd frater quidam primitias agelli sui fratribus detulisset: Non sentis, inquit, putorem teterrimum, & in cicere fœtere auaritiam? Mitte bobus, mitte brutis animalibus, & vide si comedant. Quod cùm ille iuxta præceptum in præsepe posuisset, exterriti boues, & plus solito mugientes, ruptis vinculis in diuersa fugerunt. Habebat enim senex hanc gratiam, vt ex odore corporum vestiúmque, & earum rerum quas quis tetigerat, sciret, cui dæmoni vel cui vitio subiaceret.

Hesychius Hilarioni charissimus.

Auaritia fœtet.

Ex putore dæmones vitiáque discernit Hilarion.

Cap. 23.

Igitur sexagesimotertio vitæ suæ anno cernẽs grande monasterium, & multitudinẽ fratrum secum habitantium, turbásque eorum, qui diuersis languoribus & immũdis spiritibus occupatos ad se deducebant, ita vt omni genere hominum solitudo per circuitum repleretur; flebat quotidie, & incredibili desiderio conuersationis antiquæ recordabatur. Interrogatus à fratribus quid haberet, cur se conficeret, ait: Rursum ad sæculũ redij, & recepi mercedẽ meam in vitâ meâ. En omnis Palæstina & vicinæ prouinciæ æstimant me alicuius esse momenti, & ego sub prætextu monasterij ad dispensationem fratrum, villæ possessiones & supellectilem habeo. Seruabatur ergo intentè à fratribus, maximeque ab Hesychio, qui miro amore venerationi senis deditus erat.

Dolet se honorari.

Cap. 24.

Cúmque ita vixisset lugens bienniũ, Aristæneta illa, cuius suprà fecimus mẽtionem, [50] Præfecti vxor, sed nihil de Præfecti ambitu habens, venit ad eum, volens etiam ad Antonium pergere. Cui ille flens, Vellem, ait, ipse quoque ire, si non carcere huius monasterij clausus tenerer, & si eundi fructus esset. Biduũ enim hodie est, quòd totus mundus tali parente orbatus est. Credidit illa, & substitit. Et post paucos dies veniente nuntio, Antonij dormitionem audiuit.

S. Antonij obitum absens diuinitus discit.

Cap. 25.

Mirentur alij signa eius & portenta quæ fecit, mirentur incredibilem abstinentiam, scientiam, humilitatem: ego nihil ita stupeo, quàm gloriam illum & honorem calcare potuisse. Concurrebant episcopi, presbyteri, clericorum & monachorum greges, matronæ quoque Christianorũ (grandis tẽtatio) & hinc inde ex vrbibus & agris vulgus ignobile; sed & potentes viri & iudices, vt benedictum ab eo panem vel oleũ acciperent.

Gloria contemptor.

Benedicit panem & oleum.

At ille nihil aliud nisi solitudinem meditabatur, intantum, vt quadam die proficisci statuerit: & adducto asello (nimis quippe exesus ieiuniis vix ingredi poterat) iter arripere conaretur. Quod cùm percrebuisset, & quasi vastitas & [52] exitum Palæstinæ indiceretur, plus quàm decem millia hominum diuersæ ætatis & sexus, ad retinendum eum congregata sunt. Immobilis ille ad preces, & bacillo arenas discutiens, loquebatur. [52] Fallacem Deum meum non facio: nec possum videre subuersas Ecclesias, calcata Christi altaria, filiorum meorum sanguinem. Vniuersi autem qui aderant, intelligebant reuelatum ei quiddam esse secreti, quòd nollet confiteri: & nihilominùs custodiebant eum, ne proficisceretur. Decreuit ergo, publicâ omnes voce contestans, non cibi se, non potus quidquam sumere, nisi dimitteretur. Et post septem dies, inediæ tandem caussâ relaxatus, ac valedicens plurimis, cum infinito agmine prosequentium venit [53] Bethcliam: vbi persuasis turbis vt reuerterentur, elegit quadraginta monachos, qui haberent viaticum, & possent ieiunantes ingredi, id est, post solis occasum cibum sumere. [54] Quinto igitur die venit Pelusium, visitatísque Fratribus, qui in vicinâ eremo erant, & in loco, qui dicitur [55] Lychnos, morabantur, pertexit triduo ad castrum [56] Thebatum, vt videret [57] Dracontium episcopum & confessorem, qui ibi exulabat. Quo incredibiliter consolato tanti viri præsentiâ, post aliud triduum multo labore [58] Babylonem peruenit, vt inuiseret [59] Philonem episcopum & ipsum confessorem. Constantius enim Rex, Arianorum fauens hæresi, vtrumque in ea loca deportauerat. Inde egrediens post biduum venit ad oppidum [60] Aphroditon: vbi conuento diacono [61] Baisane, qui locatis [62] dromadibus camelis, ob aquæ in eremo penuriam consueuerat euntes ad Antonium ducere, confessus est fratribus, instare diem dormitionis beati Antonij, & peruigilem noctem in ipso quo defunctus fuerat loco, à se illi debere celebrari. Tribus igitur diebus per vastam & horribilem solitudinem, tandem ad montem altissimum peruenerunt, repertis ibi duobus monachis, [63] Isaac & Pelusian, quorum Isaac interpres Antonij fuerat.

Mala Ecclesiæ & suis imminentia prævidet.

Maioris solitudinis gratiâ aliò migrat.

Dracontium & Philonem episcopos confessores honorat præsentiâ suâ.

Anniversarium Antonij diem peruigilio celebrat.

Isaac interpres Antonij

Cap. 16.

Et quia se præbet occasio, & ad id loci venimus, dignum videtur breui sermone habitaculū tanti viri describere. Saxeus & sublimis mons per mille circiter passus, ad radices suas aquas exprimit; quarum alias arenæ ebibunt, aliæ ad inferiora delapsæ, paulatim riuum efficiunt: super quem ex vtraque ripâ palmæ innumerabiles, multum loco & amœnitatis & commodi tribuunt. Videres senem huc atque illuc cum discipulis beati Antonij discurrere. Hîc, aiebant, psallere, hîc orare, hîc operari, hîc fessus residere solitus erat. Has vites, has arbusculas ipse plantauit: illam areolam manibus suis ipse composuit. Hanc piscinam ad irrigandum hortulum multo sudore fabricatus est. Istum sarculum ad fodiendum terram pluribus annis habuit. Iacebat in stratu eius, & quasi calens adhuc cubile deosculabatur. Erat autem cellula non plus mensuræ per quadrum tenens, quàm homo dormiens extendi poterat. Præterea in sublimi montis vertice, quasi per cochleam ascendentibus arduo valdè nisu, duæ eiusdem mensuræ cellulæ visebantur, in quibus venientium frequentiam, & discipulorum suorum contubernium fugiens, commoratus est. Verùm hæc in viuo excisæ saxo, ostia tantùm addita habebant. Postquam autē ad hortulū venerant: Videtis, inquit Isaac, hoc pomarium arbusculis consitū, & oleribus virens? Ante hoc fermè triēnium cùm onagrorum grex hoc vastaret, vnum è ductoribus eorum stare iussit, bacillóq; tundens latera, Quare, inquit, comeditis quod non seminastis? Et exinde, exceptis aquis, ad quas potandas ventitabant, numquam eos nec arbusculas, nec olera contigisse. Præterea rogabat senex, vt sibi locum tumuli eius ostenderent. Qui cùm seorsum eum abduxissent, vtrùm monstrauerint, nec ne, ignoratur: caussam occultandi iuxta præceptum Antonij fuisse referentes, ne [64] Pergamius, qui in illis locis ditissimus erat, sublato ad villam suam Sancti corpore, [65] martyrium fabricaret.

Domicilium S. Antonij

Stratum Antonij deosculatur Hilario.

Cellula Antonij ad humani corporis mensuram.

Onagri obediunt S. Antonio.

Cap. 17.

Igitur reuersus Aphroditon, duobus secum tantùm retentis Fratribus, in vicinâ eremo moratus est: tantâ abstinentiâ & silentio, vt tūc primùm se cœpisse Christo seruire diceret. Porrò iam trienniū erat, quòd clausum cælū terras illas arefecerat: vt vulgò dicerent, Antonij mortem etiam elementa lugere. Non latuit fama Hilarionis accolas quoque illius loci: & certatim virilis ac muliebris sexus, ora luridi & attenuati fame, pluuias à seruo Christi, id est, à beati Antonij successore deprecabantur. Quos ille cernens, mirè doluit: eleuatísque in cœlū oculis, & vtrasque in sublime erigens palmas, statim impetrauit quod rogauerat. Ecce autem sitiens arenosáque regio, postquam pluuiis irrigata est, tantam serpentum & venenatorum animalium ex improuiso ebulliuit multitudinem, vt percussi innumerabiles, nisi ad Hilarionem concurrissent, statim interirent. Benedicto itaque oleo vniuersi agricolæ atque pastores tangentes vulnera, certam salutem resumebant.

Triēnio clausum cælum luxit mortem S. Antonij.

Precibus pluuiam impetrat S. Hilarion.

Oleo benedicto sanat à serpente percussos.

Cap. 18.

Videns etiā ibi se miris honoribus affici, perrexit Alexandriam, inde [66] ad vlteriorem Oasim eremum transiturus. Et quia numquam, ex quo cœperat esse monachus, in vrbibus manserat, diuertit ad quosdam Fratres sibi notos in [67] Bruchio, haud procul ab Alexandriâ: qui cùm miro gaudio suscepissent senē, & iam vicina nox esset, repentè audiunt discipulos eius asinū sternere, illumq; parare proficisci. Itaque aduoluti pedibus eius, rogabant ne hoc faceret: & ante limen prostrati, citiùs se mori, quàm tāto carere hospite testabantur. Quibus ille respondit: Idcircò abire festino, ne vobis molestiā generem. Certè ex posterioribus cognoscetis, nō frustrà me subito recessisse. Igitur alterâ die [68] Gazenses cum lictoribus Præfecti (nam pridie eum venisse cognouerant) intrantes monasterium, cùm illum minimè inuenissent, inuicem loquebantur: Nónne vera sunt quæ audiuimus? magnus est, & futura cognoscit. Vrbs enim Gaza, postquam profecto de Palæstinâ Hilarione, Iulianus in imperium successerat, destructo monasterio eius, precibus ad Imperatorem datis, & Hilarionis & Hesychij mortem impetrauerat: ambóque vt quærerentur, toto orbe scriptum erat. Egressus ergo de Bruchio, per inuiam solitudinem intrauit Oasim: ibique anno plus minùs exacto, quia illuc quoque sui fama præuenerat, quasi iam in Oriente latêre non posset, vbi multi illum & opinione & vultu nouerant, ad solas nauigare insulas cogitabat: vt quem terra vulgauerat, saltem maria celarent.

Fugit, vt gloriā declinet.

Oasim petit.

Eodem

Cap. 29.

Eodem fermè tempore Hadrianus discipulus eius de Palæstinà superuenit, dicens Iulianum occisum, Christianum Imperatorem regnare cœpisse, reuerti eum debere ad monasterij sui reliquias. Quod ille audiens detestatus est: & conducto camelo per vastam solitudinem peruenit [69] ad maritimam vrbem Libyæ Paretonium: vbi Hadrianus infelix volens Palæstinam reuerti, & pristinam sub nomine magistri quærens gloriam, multas ei fecit iniurias. Ad extremum, conuasatis, quæ à fratribus ei missa detulerat, nesciente illo profectus est. Super hoc sanè quia alter locus referendi non est, hoc tantùm dixerim in terrorem eorum, qui magistros despiciunt, quòd post aliquantulum temporis computruerit morbo regio.

Hadrianus magistri contemptor perit morbo regio.

Cap. 30. *In Siciliam nauigat Hilarion.*

Habens igitur senex Zananum secum, ascendit classem, quæ Siciliam nauigabat. Cúmque venundato Euangeliorum codice, quem manu sua adolescens scripserat, dare naulum disponeret, in medio fermè Adriâ, naucleri filius arreptus a dæmone, clamare cœpit & dicere: Hilarion serue Dei, cur nobis per te & in pelago tutos esse non licet? Da mihi spatium donec ad terram veniam, ne hic eiectus præcipiter in abyssos. Cui ille: Si Deus meus, ait, tibi concedit vt maneas, mane. Sin autem ille te eiicit, quid mihi inuidiam facis, homini peccatori atque mendico? Hoc autem dicebat, ne nautæ & negoriatores, qui in naui erant, se, cùm ad terram peruenissent, proderent. Nec multo pòst purgatus est puer, patre fidem dante, & ceteris qui aderant, nulli se super eius nomine locuturos. Ingressus autem Pachynum promontorium Siciliæ, obtulit nauclero Euangelium pro subuectione sua & Zanani. Qui nolens accipere, maximè cum videret illos, excepto illo codice, & his quibus vestiti erant, amplius nihil habere, ad extremum iurat se non accepturũ. Sed & senex assensus est fiducia pauperis conscientiæ, & in eo magis lætabatur, quòd nihil haberet sæculi, & ab accolis illius loci mendicus putaretur. Porrò recogitans, ne negotiatores de Oriente venientes se notum facerent, ad mediterranea fugit loca, id est, vigesimo à mari miliario; ibiq; in quodam deserto agello, lignorũ quotidie fascem colligans, imponebat dorso discipuli. Quo in proximâ villa venumdato, & sibi alimoniam, & his qui forte ad eos veniebant, pauxillulum panis coëmebant.

Arreptitius naucleri filius ab Hilarione purgatur.

Euangelium pro naulo offert.

Mediterranea Siciliæ petit Hilarion.

Cap. 31. Matth. 5. *A dæmone proditur.*

Sed verè iuxta quod scriptum est: Non potest ciuitas latère super montem posita. [70] Scutarius quidam cum in basilicâ beati Petri Romæ torqueretur, clamauit in eo immundus spiritus: Ante paucos dies Siciliam ingressus est Hilarion seruus Christi, & nemo eum nouit, & putat se esse secretum, ego vadam & prodam illum. Statimq; cum seruulis suis ascensa in portu naue, appulsus est Pachynum, & ducente dæmone, ante tugurium senis se prostrauit, illicoque curatus est.

Curat scutarium dæmoniacum.

Hoc initium signorum eius in Siciliâ, innumerabilem ad eum deinceps ægrotantium, sed & religiosorum hominum adduxit multitudinem: intantum, vt de primoribus quidam, tumens morbo aquæ intercutis, eodem die, quo ad eum venerat, curatus sit. Qui posteà offerens ei infinita munera, audiuit dictum Saluatoris ad discipulos: Gratis accepistis, gratis date.

Tumentem aquâ intercute liberat. Renuit munera.

Mat. 10.

Cap. 32. *Hesychius*

Dum hæc ita geruntur in Siciliâ, [71] Hesychius discipulus eius, toto senem orbe quærebat, lustrans littora, deserta penetrans: & hanc tantùm habens fiduciam, quia vbicumque esset, diu latère non posset. Transacto igitur iam triennio, audiuit [72] Methonæ à quodam Iudæo, [73] vilia populis scruta vendente, Prophetam Christianorum apparuisse in Siciliâ, tanta miracula & signa facientem, vt de veteribus Sanctis putaretur. Interrogans itaque habitum eius, incessum, & linguam, maximeque ætatem; nihil discere potuit. Ille enim qui referebat, famam ad se venisse tantùm hominis testabatur. Ingressus igitur Adriam prospero cursu venit Pachynum, & in quadam curui littoris villulâ famam senis sciscitatus, consonâ voce omnium cognouit vbi esset, quid ageret: nihil in eo ita cunctis admirantibus, quàm quòd post tanta signa atque miracula, ne fragmen quidem panis à quoquam in illis locis accepisset.

Hilarionis discipulus.

Hilarion mirandus omnibus ob reiecta munera.

Cap. 33.

Et ne longum faciam, sanctus vir Hesychius ad Magistri genua prouolutus, plantásque eius lacrymis rigans, tandem ab eo subleuatus, post bidui triduique sermonem audit a Zanano, non posse senem iam illis habitare regionibus, sed velle ad barbaras quasdam pergere nationes, vbi & nomen & sermo eius ignotus foret. Duxit itaque illum [74] ad Epidaurum Dalmatiæ oppidum, vbi paucis diebus in vicino agello mansitans, non potuit abscondi. Siquidem draco miræ magnitudinis, ex his quos gentili sermone [75] boas vocant, eo quòd tam grandes sint, vt boues glutire soleant, omnem latè vastabat prouinciam, & non solùm armenta & pecudes, sed agricolas quoque & pastores tractos ad se vi spiritus absorbebat. Cui cùm pyram iussisset præparari, & oratione ad Christum missâ, [76] euocato præcepisset struem lignorum scandere, ignem supposuit. Tum itaque cunctâ spectante plebe, immanem bestiam concremauit. Vnde æstuans, quid faceret, quò se verteret, aliam parabat fugam, & solitarius terram mente perlustrans, mœrebat quòd tacente de se lingua, miracula loquerentur.

In Dalmatiam tendit, vt lateat.

Boam draconem concremat.

Miracula Hilarionem produnt.

[77] Eâ tempestate terræmotu totius orbis, qui post Iuliani mortem accidit, maria egressa sunt terminos suos: & quasi rursum Deus diluuium minaretur, vel in antiquum chaos redirent omnia, naues ad prærupta delatæ montium pependerunt. Quod cùm viderent Epidauritani, frementes fluctus & vndarum moles, & montes gurgitum littoribus inferri, verentes, quod iam euenisse cernebant, ne oppidum funditus subuerteretur, egressi sunt ad senem, & quasi ad prœlium proficiscentes, posuerunt eum in littore. Qui cùm tria crucis signa pinxisset in [78] sabulo, manúsque contra tenderet, incredibile dictu est, in quantam altitudinem intumescens mare ante eum steterit: ac diu fremens, & quasi ad obicem indignans paulatim in semetipsum relapsum est. Hoc Epidaurus & omnis illa regio vsque hodie prædicat, matrésque docent liberos suos, ad memoriam in posteros transmittendam. Verè illud, quod ad Apostolos dictum est: Si credideritis, dicetis huic monti: Transi in mare, & fiet: etiam iuxta litteram impleri potest, si tamen quis habuerit Apostolorum fidem, & talem qualem illis habendam Dominus imperauit. Quid enim interest, vtrùm mons descendat in mare, an immensi vndarum montes repentè obriguerint, & ante senis tantùm pedes saxei, ex aliâ parte molliter fluxerint. Mirabatur omnis ciuitas, & magni-

Tribus crucis signis in sabulo pictis exundationem maris ab Epidauritanis auertit.

Matth. 17.

tudo signi [79] Salonis quoque percrebuerat.

Cap. 34. Gloriam fugiens, nauigat Cyprum.

Quod intelligēs senex, [80] in breui lembo clàm nocte fugit, & inuentà post biduum onerarià naui, perrexit Cyprum. Cùmque inter Maleas & Cytheram piratæ, derelicta classe in littore, quæ non antemnà sed conto regitur, [81] duobus haud paruis myoparonibus occurrissent; denuo hinc inde fluctus verrente remige, omnes qui in naui erant trepidare, flere, discurrere, præparare contos, & quasi non sufficeret vnus nuntius, certatim seni piratas adesse dicebant. Quos ille procul intuens, subrisit. Et conuersus ad discipulos, dixit: Modicæ, inquit, fidei, quare trepidatis? Numquid plures sunt hi, quàm Pharaonis exercitus? tamen omnes Deo volente submersi sunt. Loquebatur; & nihilominùs spumantibus rostris, hostiles imminebant carinæ, iactu tantùm lapidis medio. Stetit ergo in prorà nauis, & porrectà contra venientes manu, Huc usque, ait, venisse sufficiat. O mira rerum fides! statim resiluêre nauiculæ, & impellentibus contrà remis ad puppim impetus redit. Mirabantur piratæ, post tergum se redire nolentes, totóque corporis nisu, vt ad nauigium peruenirent laborantes, velocius multò, quàm venerant, ad littus ferebantur.

Matth. 8.

Extensione manus piratarum naues repellit.

Cap. 35.

Prætermitto cetera, ne videar in narratione singulorum volumen extendere. Hoc solum dicam, quòd prospero cursu inter Cycladas nauigans, hinc inde clamantium de vrbibus & vicis, & ad littora concurrentium, immundorum spirituum voces audiebat. Ingressus ergo [82] Paphum vrbem Cypri, nobilem carminibus poëtarū, quæ frequenti terræmotu lapsa, nunc ruinarum tantùm vestigiis, quid olim fuerit, ostendit, in secundo ab vrbe milliario habitabat ignobilis, gaudens vehementer quòd paucis diebus quietus viueret. Verùm non pleoi viginti transiere dies, cùm per omnem illam insulam quicumque immundos habebant spiritus clamare cœperunt, venisse Hilarionem seruum Christi, & ad eum se debere properare. Hoc [83] Salamina, hoc Curium, hoc Lapetha, & vrbes reliquæ conclamabant: plerisque asserentibus, scire se quidem Hilarionem, & verè illum esse famulum Dei, sed vbi esset ignorare. Intra triginta igitur nec multo ampliùs dies, ducenti fermè, tam viri quàm mulieres, ad eum congregati sunt. Quos cùm vidisset, dolens quòd se non paterentur quiescere, & quodammodò in vltionem sui sęuiens, tantà eos orationum instantià flagellauit, vt quidam statim, alij post biduum triduúmve, omnes verò intra vnam hebdomadam curarentur.

Secundo à Paphi vrbe milliario quietus degit.

A dæmoniacis proditur.

Fermè ducentos dæmoniacos curat in insulâ Papho.

Cap. 36.

Manens itaque biennio, & semper de fugâ cogitans, Hesychium ad se veris tempore reuersurum, Palæstinam ad salutationem fratrum, & monasterij sui cineres visendos misit. Qui cùm reuertisset, cupienti rursum ad Ægyptum nauigare, hoc est, ad ea loca, [84] quæ vocantur Bucolia, eò quòd nullus ibi Christianorum esset, sed barbara tantùm & ferox natio, suasit vt in ipsà magis insulà ad secretiorem locum secederet. Quem cùm diu lustrans omnia reperisset, perduxit eum duodecim millibus à mari procul inter secretos asperósque montes, & quò vix reptando manibus genibúsque posset ascendi. Qui introgressus, contemplatus quidem est terribilem valde & remotum locum, arboribúsque hinc inde circumdatum, habentem etiam aquas de supercilio collis irriguas, & hortulum peramœnum, & pomaria plurima, quorum tamen fructum numquam in cibum sumpsit: iuxta quem erat antiquissimi templi ruina, ex quo (vt ipse referebat, & eius discipuli testantur) tam innumerabilium per noctes & dies dæmonum voces resonabant, vt exercitum crederes. Quo ille valdè delectatus, quòd scilicet [85] antagonistas haberet in proximo, habitauit ibi per annos quinque: & sæpè inuisente se Hesychio, in hoc extremo iam vitæ suæ tempore refocillatus est, quòd propter asperitatem difficultatémque loci, & Vmbrarum (vt ferebatur vulgò) multitudinem, aut nullus, aut rarus ad se vel posset vel auderet ascendere.

Dæmonibus antagonistis delectatur Hilarion.

Cap. 37.

Quodam autem die egressus hortulum, vidit hominem toto corpore paralyticum, iacentem ante fores. Interrogauitque Hesychium quisnam esset, & quomodo fuisset adductus. Qui respondens, ait: Procuratorē eum fuisse villulę, ad quem hortulus quoque, in quo ipsi erant, pertineret. Et ille collacrymans, tendensq; ad iacentem manum: Tibi, inquit, dico, In nomine Domini nostri Iesu Christi surge & ambula. Mira velocitas. Adhuc verba in ore loquentis voluebantur, & iam membra solidata ad standum hominem surrigebant. Quod postquam auditum est, etiam difficultatem loci, & inter inuium plurimorum vicit necessitas: nihil per circuitum cunctis validiùs obseruantibus, quàm ne quo modo elaberetur. Disseminauerat enim hoc de eo rumor, diu eum in eodem loco manere non posse. Quod tamen ille non leuitate quadam, aut puerili sensu victus faciebat, sed honorem fugiens & importunitatem: semper enim silentium & vitam ignobilem desiderabat.

Paralyticum erigit.

Cur sedem frequenter mutarit.

Cap. 38.

Igitur octogesimo ætatis suæ anno, cùm absens esset Hesychius, quasi testamenti vice breuem manu propriâ scripsit epistolam, omnes diuitias suas ei derelinquens. Euangelium scilicet, & [86] tunicam saccineam, cucullam, & palliolum. Nam minister eius ante paucos dies obierat. Venerunt itaque ad ægrotantem de Papho multi religiosi viri: & maximè quòd eum dixisse audierant, iam se ad Dominum migraturum, & de corporis vinculis liberandum. Sed & Constantia quædam sancta femina, cuius generum & filiam vnctione olei de morte liberauerat: quos omnes adiurauit, vt ne puncto quidem horæ post mortem reseruaretur, sed statim eum in eodem hortulo terrà operirent, sicut vestitus erat in tunicâ cilicinà, & cucullà, & sago rustico. Iamque modicus calor tepebat in corpore, nec præter sensum quidquam viui hominis supererat, & tamen apertis oculis loquebatur: Egredere, quid times? egredere anima mea, quid dubitas? Septuaginta propè annis seruisti Christo, & mortem times? In hæc verba exhalauit spiritum. Statímq; humo obrutum, antè vrbi sepultum quàm mortuum nuntiauerunt. Quod postquam Palæstinæ sanctus vir audiuit Hesychius, perrexit ad Cyprum, & simulans se velle habitare in eodem hortulo, vt diligentis custodiæ suspicionem accolis tolleret, cum ingenti vitæ suæ periculo post decem ferè menses corpus eius furatus est. Quod Maiumam deferens, totis monachorum & oppidorum turbis prosequentibus, in antiquo monasterio condidit, illæsà tunicâ, cucullà & pallio: [87] & toto corpore, quasi adhuc viueret, integro: tantísq; fragrante odoribus, vt delibutum vnguentis putaretur.

Testamentum Hilarionis: Euangelium, saccus, cuculla, palliolum.

Prædicit mortem.

Octogenarius moritur po. 70. pænè annorū in eremo seruitio.

Mortuū corpus perānnat integrū cum vestibus, & odore fragrant.

Non

Cap. 59. *Constantia ad sepulcrum eius excubans, eo ablato exanimatur. Inter Palæstinos & Cyprios de corpore eius cõtentio.*

Non mihi videtur in calce libri tacenda Constantiæ illius sanctissimæ mulieris deuotio, quæ perlato ad se nuntio, quòd corpusculum Hilarionis Palæstinæ esset, statim exanimata est, veram in seruum Dei dilectionem etiam morte comprobans. Erat enim solita peruigiles in sepulcro eius noctes ducere, & quasi cum præsente [58] ad adiuuandas orationes suas sermocinari. Cernas vsque hodie miram inter Palæstinos & Cyprios contentionem, his corpus Hilarionis, illis spiritum se habere certantibus. Et tamen in vtrisque locis magna quotidie signa fiunt, sed magis in hortulo Cypri, forsitan quia plus illum locum dilexerit,

NOTATIO.

1 HILARIONIS] *Martyrologium Romanum 21. Octobr.* In Cypro natalis S. Hilarionis Abbatis, cuius vitam virtutibus atq; miraculis plenã S. Hieronymus scripsit. *Menologium Græcorũ eodem die:* Commemoratio S. Patris nostri Hilarionis. *De quo fusiùs in Menæis eodem die. vbi* Μέγας, Magnus *nominatur ad distinctionẽ puto aliorum. Nam 4. Maij habetur Hilarion Thaumaturgus. 28. Martij Hilarion Iunior, Abbas monasterij Peleceti. 6. Iunij Hilarion Iunior, Abbas Dalmatarum.*

De hoc nostro Hieronymus epist. 13. ad Paulinum: Beatus Hilarion cùm Palæstinus esset, & in Palæstinâ viueret, vno tantùm die vidit Ierosolymam, vt nec contemnere loca sancta propter viciniam, nec rursus Dominum loco diuidere videretur. *Sozomenus quoque libro 5. histor. Ecclesiast. cap. 14. scribit Alaphionem auum suum ab Hilarione Christi nomine inuocato à dæmonio liberatum. quod vtrumq; Hieronymus hic in Vitâ non attingit.*

De hoc eodem Hilarione Sozomenus libro 3. cap. 13. & lib. 5. cap. 9. Nicephorus libro 9. cap. 15. & libro 10. cap. 8. & libro 11. cap. 29. De eodem breuiter Petrus Damianus lib. 6. ep. 17 Hilarion Platones & Pythagoras proiicit, vnóque contentus Euangelio, in sepulcrali se cellulæ antro concludit. sed ecce dæmonibus imperat, quem philosophorum studia non exornant.

Vitam hanc Hilarionis ex Latino textu Hieronymi in Græcam linguam transtulit Sophronius, vt testatur, ipse Hieronymus Catalogo illustrium Ecclesiæ Scriptorum cap. 134. Exstat inter vitas Metaphrastæ nomine editas à Lipomano Hilarionis Vita è Græco per Gentianum Heruetum translata. Sed ea Sophronij nomen non præfert. Accepi eam Græcè Parisiis beneficio Sirmondi nostri, vbi nullus vel auctor vel interpres assignatur. Existimo tamen eam esse, quam Sophronius ex Hieronymi textu vertit. Eodem enim ordine procedit; etsi in quibusdam subinde varìet, & quædam etiam addat.

Prolog. 2. Nonna] *Hanc allocutionem seu salutationem ante* Scripturus *præmittunt veteres editiones, & quidam manuscripti.* De Nonnà *Vide Onomast.*

3. Asella] *Ad Asellam habet epistolam diuus Hieronymus tomo 2. epist. 99. De eiusdem laudibus habes apud eundem tomo 1. epist. 15. ad Marcellam. Eiusdem quoque idem meminit tom. 3. epistolâ 94. ad Principiam.*

4. Eorum enim qui fecere virtutes, &c.] *Mira hic differentia tum editorum, tum manuscriptorum. Quidam,* Huius namque conuersatio & abstinentia, ac præclara dona mirabilium, quæ operatus est (vt ait Crispus) tanta ac talia habentur, quantum ea vel ex paruulis verbis potuêre extollere cuiuscumque præclara ingenia. *alij, vt expressi. Crispus in Catilinario:* Eorum, qui ea fecêre, virtus tanta habetur, quantum verbis ea potuêre extollere præclara ingenia. *quem etiam æmulatur Flauius Vopiscus in Probo:* Certum est, quòd Sallustius Crispus, quódque M. Cato & Gellius historicæ sententiæ modo in litteras retulerunt: omnes omnium virtutes tantas esse, quantas videri eas voluerunt eorum ingenia, qui vniuscuiusque facta descripserint.

5. Alexander Magnus] *Expressum ex Flauio Vopisco in Probo: qui superioribus subnectit:* Inde est quòd Alexander Magnus Macedo, cùm ad Achillis sepulcrum venisset, grauiter ingemiscens: Felicem te, inquit, iuuenis, qui talem præconem tuarum virtutum reperisti; Homerum intelligi volens. qui Achillem tantum in virtutum studio finxit, quantum ipse valebat ingenio.

6. Quem vel æs, vel pardum, vel hircum caprarum] *Ne mirere, Lector, de lectionis nouitate. Vetus est lectio, quam exhibeo, ex manuscriptis deprompta, quæ* æs, *& non* arietem, *exhibent. Et verò ea lectio & Sacris litteris, & Hieronymianæ menti respondet.*

Nam quod habetur Danielis cap. 2. v. 32. de statuâ: Venter & femora ex ære. *& vers. 39.* Regnum tertium aliud æreum; *Hieronymus in Commentario interpretatur de Alexandro & regno Macedonum.*

Quod verò habetur Danielis cap. 7. vers. 6. Et ecce alia (*bestia*) quasi pardus. *Idem Hieronymus de regno Macedonum interpretatur;* De quo, *inquit,* in statuâ legimus: venter & femora eius ex ære.

Quod autem Daniel habet cap. 8 vers. 5. Ecce autem hircus caprarum veniebat ab Occidente, *angelus Gabriel interpretatur vers. 21.* Hircus caprarum Rex Græcorum est. *& ibi idem Hieronymus:* Hircus caprarum Alexander est Rex Græcorum.

Editores, quia sequebatur de pardo & hirco, existimarunt & tertium animal hic iungendum; quare æs *in* arietem *verterunt. Sed Daniel & Hieronymus per* arietem *non Alexandrum Magnum, sed Darium Regem Persarum & Medorum intelligunt.*

7. Epiphanius] *Huius epistola de laude Hilarionis hodie, quod sciam, non exstat. De hoc Sozomenus libro 6. cap. 32.* Ἐπιφάνιος δὲ ἀμφὶ Βησανδούκην κώμην, ἔνθεν ἦν, Νομοῦ Ἐλευθεροπολίτου ἐφιλοσόφησεν. Epiphanius autem circiter Besanducem vicum, in Nomo Eleutheropolitano situm, vitam monasticã exercuit. *Eadem apud Nicephorum lib. 11. cap. 39. De Epiphanio & Hilarione se inuisentibus habes apophthegma apud Pelagium libell. 4. num. 15.*

8. Qui olim detrahentes Paulo meo] *Vide dicta ad Vitam Pauli in Preludiis num. 4.*

9. Thabatha] *Veteres editiones* Thabacha. *MS. S. Floriani* Thauthac. *Sozomeno lib. 3. cap. 14.* Θαβαθὰ, *alijs* Θαυαθὰ *Nicephoro lib. 9. cap. 15.* Thabasa. Cap. 1.

10. Gaza] *Palæstinæ vrbs notissima.*

11. Rosa vt dicitur de spinis floruit] *Græcè est,* Ῥόδον ἐξ ἀκανθῶν τὸ τοῦ λόγου. *Prouerbialis forma. Ammianus lib. 16. de Eutherio eunucho:* Sed inter vepres rosæ nascuntur, & inter feras nõnullæ mitescunt.

12. Maiuma] *Emporium Gazæ hic dicitur Hieronymo, quod Ptolomæo & Sozomeno lib 5. cap. 3.* ἐπίνειον Γαζαίων, Gazæorum nauale, *in Palæstina, viginti stadiis à Gazâ distans.* Cap. 2.

13. Et Peliceum habens ependyten] *In vitâ* Cap. 3.

lariorum. Hoc cùm vidisset, & Deo egisset gratias & Hilarioni, statim quidem domum reuertitur; illâ autem aquâ acceptâ, quos in poculo vidit equos impeditos, omnes adspergit, deinde etiam venerandâ signat Crucis figurâ. Et ab illo quidē tempore victoria transit ad Italicum, summo autem dedecore afficiuntur aduersarij. *Quis hic demum inuocatur, quod malum carmen occentatur? quæ diabolicæ fraudes adhibentur, vt Hilarion dici possit curiosorum hominum artes æmulatus? Fors erit, vt maleuolus Casaubonus prophetiam per* Vrim *&* Thummim, *quæ ex splendore lapidum Rationis colligebatur, ex multorum sententiâ, ad καλομαντείαν referat.*

Quid? Hilarion maleficia soluat dæmonum maleficia, qui hic apud D. Hieronymum cap. 4. contra dæmonum ludibria Christi crucem signauit in frōte? *Sed & ipse Italicus protestatur apud Hilarionem, non esse Christiani hominis*, vti magicis artibus, *atque ideo ad eum se confugisse: & is tamen vtatur Hilarion? Adde*, quòd noluit Sanctus antequam purgaret (*à dæmone*) virginem vel adolescentem, signa iubere perquiri, ne aut solitis incantationibus recessisse dæmon videretur, aut ipse sermoni eius accommodasse fidem: *& hic diabolo diabolum pellat?*

Non ita vere Christiani, qui inimicâ potiùs scientiâ, quàm sociâ conscientiâ dæmones pellere, maleficia soluere sueti. Tertullianus libro de Animâ, capite 57. Ratio fallaciæ (*magica*) solos non fugit Christianos, qui spiritalia nequitiæ non quidem sociâ conscientiâ, sed inimicâ scientiâ nouimus: nec inuitatoriâ operatione, sed expugnatoriâ dominatione tractamus multiformem luem mentis humanæ, totius erroris artificē, salutis pariter animæque vastatorem. *Augustinus lib. 10. C. D. cap. 22.* Verâ pietate homines Dei aëream potestatē, inimicam contrariámque pietati, exorcizando eiiciunt, non placando: omnes tentationes aduersitatesque eius vincunt orando non ipsam, sed suū Deum aduersus ipsam. *& cap. 21. ait:* Heroas martyres non supplicibus donis, sed virtutibus diuinis Heram & aëreas potestates superasse.

Sed maluit videlicet hæreticus Hilarionem videre maleficum quàm beneficum, Apostaticum quàm Apostolicum, malum Ethnicum quàm bonum Christianum. Mirum, ni & Christum magum facturus sit, qui sputo curandis oculis vsus, quia crebra veteris superstitionis in magicis desputatio.

Fuerit igitur aqua scyphi fictilis ab Hilarione vel Cruce signata & benedicta, quo modo bene dictum ab eodem panem & oleum non vnus in medelam accepit, teste D. Hieronymo; vel certè ab Hilarionis poculo, quo ipse vti solitus, omnis aquæ vis: qualia exempla non pauca exstant apud Hagiologos.

Ioannes Sauaro ad Carmen 23. Sidonij, locum hunc Hieronymi de Hilarione adducens, notat, aquâ aspersos equos, vt scilicet equi Neptuno sacri aquâ Neptuni sacrâ perfusi, in Circo velociùs currerent. quod nollem viro magno excidisse. Quid enim? Vel aquæ hæc magicâ, vi eq; ei incitatus aut naturali non magicâ; vt clare contra Casaubonum monstraui: non naturali: nec enim vrisisset aduersarius, & qui diabolum in Circensi studio consulebat, non opinor idem naturale beneficium repudiasset. Imò quid necesse erat stabulum, rhedam, carceresque repagula, & aurigas eadem aqua aspergere, quæ nihil ad equorum cursum conferebant? Fuit, fuit diuina vis aquæ ab Hilarione eiusque poculo consecratæ, quæ omne maleficium à stabulo, rhedâ, carceribus, aurigis, equis arcuit. In hunc enim finem fidium petebat Italicus. Non communis aquæ ea vis.

31. Tormenta quædam verborum, & portentosas figuras sculptas in æris Cyprij lamina] *Aliquando ære, aliquando plumbo, ad verba & figuras insculpendas vsi venefici & magi. Tacitus Annal. 11.* Reperiebantur solo ac parietibus erutæ humanorum corporum reliquiæ carmina, & deuotiones, & nomen Germanici plumbeis tabulis insculptum, semi-vsti cineres, ac tabe obliti, aliáque malificia. Cap. 16.

32. Qui licio & laminâ strictus teneris] *Ouid. lib. 1. Amor. Eleg. 8.*

Scit bene quid gramen, quid torto concita rhombo
Licia, quid valeat virus amantis equæ.

Simili arte apud Synesium epist. 121. ad Anastasium hydrocomenam Vlysses Polyphemo persuadere conatus est, se Galateam ei conciliaturum: Ἀλλ' ἐγώ τοι καὶ ἐπῳδὰς οἶδα, καὶ καταδέσμους, καὶ ἐρωτικὰς κατακλίσεις, αἷς οὐκ εἰκὸς ἀντισχεῖν οὐδὲ βραχὺ τὴν Γαλάτειαν. Etenim ego cautiones quasdam scio, & nexus & amatorias illecebras, quibus vel tantillum Galatea resistere non potest. *Atque has vocat artes prauas Ammianus libro 28. quibus vsum Marinum causarum defensorem narrat:* Quem vt ausum Hispanillæ cuiusdam artibus prauis adfectasse coniugium, transeunter iudiciorum fide discussâ, supplicio letali damnauit.

33. Vt seruarem eam] *Vide Serarium nostrum in cap. 6. Tobiæ, quæstiunculâ 1. ad vers. 14. vbi agit de Asmodæo, quomodo in Græco textu dicatur* Satam amasse.

34. Qui te mittebat] *Vide Delrium nostrum tom. 2. Disquis. Magic. lib. 2. parte 1. q. 4. sect. 7. vbi disp. an malefici possint & soleant alios deuouere, & dæmoni quasi mancipare. Vide & Thyræum nostrum parte 1. Disp. de dæmoniac. cap. 16.*

35. Amoris dæmonem] *Certi dæmones certis vitiis dominantur. infrà cap. 22.* Habebat enim senex hanc gratiam, vt sciret cui dæmoni, vel cui vitio subiaceret. *Vita Amonij cap. 4.* Hinc & spiritus fornicationis vocor. *Ibidem notata vide.*

36. Noluit autem sanctus, &c.] *Hoc loco persuasus Ioannes Hesselz à Louanio Prælect. in librum 4. Sent. censuit non licere maleficij signum destruere, vt diabolus nocere desinat. Sed receptior est contraria sententia, quam fusè probat Delrius noster Disquis. Magic. tom. 3. libro sexto, capite secundo, sectione prima, quæstione tertia, qui ad exemplum illud S. Hilarionis respondet, duntaxat probare, quod qui Hilarioni sanctitate & dono miraculorum sunt similes, aut quando aliquod scandali vel superstitionis augendæ subest periculum, debeant id facere, quod ad maiorem Dei gloriam tendit, vt est, dæmonem oratione eiicere: non verò probat, quod eo periculo cessante, aut quando quis non est certus de dono miraculorum (vt hodie certè nulli sunt in his partibus vbi fides propagata) non liceat illi vti remedio, quod ad manum est, & experientiâ frequenti comprobatum nouit. Metuebat autem D. Hilarion, non, ne dæmon hoc pacto solitis incantationibus recederet: sed ne populo videretur his recessisse: imò neque hoc simpliciter verebatur, sed alternatiuè; vel hoc, vel ne videretur ipse dictis diaboli fidem habuisse, qui negabat aliter se expelli posse, nisi signo priùs ablato. Quod falsum erat, vt D. Hilarion ostendit. Et quia spontè ingressus, spontè exire nolebat; nec eum cogendi vim vllam magica illa signa obtinebant.*

37. Candidatus Constantij Imperatoris] *Varia candidati significatio: sed hoc, opinor, loco vnus è Scholarum numero, qui ob corporis proceritatem ad* Cap. 17.

tutelam Principis eligebantur. Vide Onomasticon.

38. Euectionem] Significat euectio cursus publici exhibitionem. Augustinus epist. 55. Zenobius magister memoriæ factus est, & misit nobis euectionem cum annonis. Vide Onomasticon.

39. Consularem] Propriè loquitur. Nam Palæstinæ prouincia habebat consularem, De quo consule Notitiam Orientis.

40. Decurionibus] In municipijs & colonis decuriones consilio publico præerant, & suæ curiæ quasi Senatores erant. lib. 10. C. de decurion. L. 32. quibus grauia incumbebant munia. Existimo Constantij candidatum in profectione suâ decurionibus commendatum, quia illi mansionibus præerant. L. 12. C. Theod. de decur.

41. Manúque eis benedicens] Infrà capite 20. Elusæ Barech, id est, Benedic Hilarion inclamabant. Non hominibus tantùm, sed & rebus inanimatis sanctè benedicebant. infrà hic cap. 21. In sublimi stans benedixit vineæ. cap. 25. Vt benedictum ab eo panem vel oleum acciperent. & capite 27. Benedicto itaque oleo vniuersi agricolæ atque pastores tangentes vulnera, certam salutem resumebant.

Cap. 18. 42. Bactriacum camelum] Alij Bactrum.

Cap. 20. 43. Desertum Cades] Psalm. 28. Concutiet Dominus desertum Cades. Vide diuum Hieronymum in cap. 47. & 48. Ezech.

44. Elusam] Græcè, Λύσαν. Est Elusa oppidum Idumææ Ptolemæo. alij ponunt in Palæstinâ 2. alij in Palæstinâ 1. Alia est Elusa Galliæ Narbonensis.

45. Colunt autem illam ob Luciferum] Hieronymus in cap. 5. Amos: Luciferum hucusque Saraceni venerantur.

46. Quam futuræ Ecclesiæ lineam mitteret.] Mittere lineam adagiali specie dictum. Volunt expressum ex Plauti Mostellaria. Sed ibi longè aliâ significatione. Ne quid dissimulem, manuscripti & veteres editiones habent limitem mittere. quæ fors verior lectio à Finitoribus desumpta. De vtraque lectione fusiùs in Onomastico.

47. Vt erat coronatus] Ex veteri sacrificantium ritu, quo sacerdotes erant coronati. Tertullianus de Coronâ militis cap. 10. Ipsæ denique fores, ipsæ hostiæ & aræ, ipsi ministri & sacerdotes eorum coronantur. Plinius lib. 15. cap. 4. Deorum honori sacrificantes (coronam) sumpsère, victimis simul coronatis & libro 21. cap. 2. Inter sacra tantùm & bellicos honores coronis suum nomen vindicantibus.

Cap. 21. 48. Et digereret in schedulâ] Siste Lector, & videsis versionem Herueti ex Græco Metaphrastis vel Sophronij: Cùm verò ad monasterium quoddam primùm accessisset; quod dictum est Scindula. Non errauit Heruetus, sed quod in Græco inuenit, expressit: Μονῇ δέ τινι τὰ πρῶτα παραβαλὼν, ὃ τῷ Σχινδυλᾷ κέκληται. Vel hinc colligas Sophronium hæc ex Latino Hieronymi textu Græcè interpretatum. Ex schedulâ fecit Scindulam monasterium. Similem errorem errat infrà capite 24. vbi notationem ad num. 80. vide. Hoc ipso capite, vbi Hieronymus habet monachi nomen Sabas, Sophronius vertit τὴν τοῦ Ἴζα μονὴν, monasterium Ibæ.

49. Quasi villa esset aliena] Coloniensis editio: quà venirent illi.

Cap. 24. 50. Præfecti vxor] In plerisque M S S. deest tunc, quod editi addunt. Tamen vel subintelligendum id esse, videtur colligi ex eo quod sequitur, sed nihil de præfecti ambitu habens: quare tunc videtur præfecti vxor fuisse. Quanquam si Ammianum, horum temporum scriptorem, audimus, tunc nondum erat præfectus Elpidius. Potuit ergo Hieronymus eam præfecti vxorem vocare per anticipationem, quia posteà præfecti vxor fuit Aristæneta.

51. Et exitium] Coloniensis editio: & iustitium Cap. 25.
cum interpretatione, id est omnium rerum intermissionem, & quasi publicum luctum. primò malè lectum iustitium pro exitium. inde glossema quoque substituti verbi in textum irrepsit.

52. Fallacem Deum meum non facio] Visio hæc explicatur hic infrà cap. 28. de Ethnicis monasterium Hilarionis inuadentibus. De Hilarione à Gazensibus quæsito refert etiam Sozomenus libro 5. cap. 9. Meminit effrænis audaciæ Gazæorum tempore Iuliani Imp. Nazianzenus Inuectiuâ priore in Iulianum, quæ est oratio ordine tertia, & Sozomenus lib. 5. cap. 8. & Theodoritus libro quarto, capite 6. Ambrosius epistol. 18. Incensæ sunt Basilicæ Gazis tempore imperij Iuliani.

53. Betheliam] Varia hic lectio, quà à scriptis, quà ab editis libris. Vetus editio habet Bethirium. quam expressè confirmat Sozomenus lib. 5. cap. 19. de parentibus suis loquens, qui πρῶτοι Χριστιανοὶ ἐγένοντο ἐν Βηθηλίᾳ κώμῃ Γαζαίᾳ, primi Christiani effecti in Betheliâ, pago ditioni Gazensium subiecto. Idem lib. 6. cap. 32. agens de discipulis Hilarionis: Ἐφιλοσόφουν δὲ ἀμφὶ Βηθηλίαν κώμην τοῦ Νομοῦ Γάζης. Circa Bethheleam vicum in Nomo Gazensi vitam traduxère monasticam. Idem Sozomenus priori loco ait, quod Syris Bethelia, id Græcis Πάνθεον esse.

54. Quinto igitur die venit Pelusium] Pelusium est Ægypti vrbs ad Nili fluminis ostium, quod ab eo Pelusiacum dicitur.

55. Lychnos] Locus circa Pelusium. vetus editio habet Lychonos.

56. Thebatum] Aliàs Theubatum: vetus editio Thonbaston. Locus est inferioris Ægypti inter Pelusium & Babylonem, vbi Dracontius exulabat. Ortelius eumdem putat cum Thaubasio, qui Antonino Ægypti locus, circa Arabiæ paludes: & cum Thaubastco, quod lib. Notitiarum Augustamnicâ regione.

57. Dracontium] Meminit huius Athanasius Apologiâ de fugâ suâ, quem ait ab Arianis in exilium pulsum vnà cum multis alijs collegis episcopis. Quem Baronius anno Christi 356. Liberij Papæ 5. Constantij Imperatoris 20. illum esse putat eius nominis virum, quem ex monacho diu renuentem, ipse Athanasius adegit tamen, vt episcopatus onus susciperet. Fuit Dracontius Ἑρμουπόλεως μικρᾶς, paruæ Hermopolis episcopus, vt habet Athanasius in epist. ad Antiochenses.

58. Babylonem] Ægypti hic ciuitas Babylō, apud Athrebiticum fluuium in Letupolite Nomo. Alia in Assyria Babylon.

59. Philonem] Et huius apud Athanasium iam citatâ Apologiâ mentio. Baronius ad annum proximè citatum ait, ex Hieronymi testificatione prodi, Hilarionem inuisisse Christi confessores (Dracontium & Philonem) anno qui sequitur Antonij obitum. qui contigit post sequentem annum, videlicet anno Christi 358. quo Baronius Antonij obitum ponit. Quare Hilarion putatione Baronianâ inuisisset hos confessores ann. Christi 359.

Sed omnino aliter temporum subducenda est ratio. Nam cùm ex Prœludiis ad Vitam Antonij pateat eum obiisse anno Constantij Imp. 19. & ex Vitâ Hilarionis cap. 27. constet, non nisi triennio penè elapso Hilarionem ad montem Antonij perrexisse, vt eius ibi diem natalem celebraret: nam eo capite dicitur, quod triennium erat, quo clausum cælum terras arefece-

rat

tat, vt vulgò diceretur, Antonij mortem elementa lugere. *Atqui immediatè Hilarion à monte Antonij redibat. Constat quoque ex Vitâ Hilarionis cap. 25. quòd cùm ad montem Antonij pergeret, confessores Philonem & Dracontium inuiserit, & dierum ibidem ratio, quos in itinere insumpsit, subducitur. Quare si inuito anno 19. Constantij, Christi 355. Liberij Papæ 4. obiit Antonius, Hilarion dicendus est confessores illos inuisisse anno Constantij 22. Christi 358. sub finem videlicet eius anni, cùm iam 15. Ianuarij instaret natalis, ad quem celebrandum properabat.*

Cap. 15.

Incertus auctor vitæ Athanasij varios cum Philone & Dracontio in exilium eiectos, post mortem Constantis Imp. cùm Gregorius pseudoëpiscopus secundò Ecclesiã Alexandrinã inuaderet, commemorat. Καὶ γὰρ ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου καὶ τῶν Λιβύων ἐξώρισαν μὲν ἐπισκόπους, Ἀμμώνιον, Μοῢν, Γάϊον, Φίλωνα, Ἑρμῆν, Πλήνιον, Ψενόσιριν, Λινάμμωνα, Ἀγάθωνα, Ἀγαμφον, Μάρκον, ἕτερον Ἀμμώνιον, καὶ Μάρκον, Δρακόντιον, Ἀδέλφιον, Ἀγαθόδωρον, καὶ πρεσβυτέρους Ἱέρακα καὶ Διόσκορον. καὶ οὕτω πικρῶς ἤλασαν, ὥς τινας μὲν αὐτῶν ἐν τῇ ὁδῷ, τινὰς δὲ καὶ ἐν αὐτῇ ὑπερορίᾳ ἀποθανεῖν. Etenim statim ex Ægypto & Libyâ expulerunt episcopos, Ammonium, Moëm, Caium, Philonem, Hermen, Plenium, Psenosirin, Linamonem, Agathonem, Agamphum, Marcum, alterum Ammonium, & Marcum, Draconrium, Adelphium, Agathenodorum, & presbyteros Hieracem & Dioscorum: & tam acerbè eos expulerunt, vt quidam eorum in itinere, quidam verò in ipsâ expulsione sint mortui. *Quæ desumpta sunt ex ipsius Athanasij Apologiâ de fugâ suâ; quæ etiam habes apud Metaphrastem de vitâ Athanasij, & apud Socratem libro 2. cap. 22. etsi nomina quædam apud diuersos diuersimodè legantur. Nam Athanasius habet:* Μοῒον *pro* Μοῢν, *&* Πολάμμωνα *pro* Λινάμμωνα, *vel* Λιναβωνα, *&* Ἀγαθὸν, Ἀναγαμφον, *pro* Ἀγάθωνα, Ἀγαμφον: Ἀθηνόδωρον *pro* Ἀγαθηνόδωρον.

Loca, in quæ singuli relegati sunt, habes apud Athanasium in epistolâ ad solitariam vitam agentes: Ἀμμώνιον εἰς τὴν ἄνω Ὄασιν. Μουῒν δὲ καὶ Ψενόσιριν, καὶ Νειλάμμωνα, καὶ Πλήνιν, καὶ Μάρκον, καὶ Ἀθηνόδωρον, εἰς τὴν Ἀμμωνιακὴν, *&c.* Δρακόντιον μὲν ἐπίσκοπον εἰς τὰ ἔρημα περὶ τὸ Κλύσμα, Φίλωνα δὲ εἰς Βαβυλῶνα, Ἀδέλφιον εἰς Ψίναβλα τῆς Θηβαΐδος, Ἱέρακά τε καὶ Διόσκορον τοὺς πρεσβυτέρους εἰς Σοήνην ἐξώρισαν. Ammonium in superiorem Oesim; Muim, Psenosirim, Nilammona, Plenem, Marcum, Athenodorum in Ammoniacam, Dracontium episcopum in solitudinem eam, quæ circa Clysma est; Philona verò Babylonem; Adelphium in Psinablâ Thebaidis: Hieracem autem & Dioscorum presbyteros in Soinem, exilio relegarunt.

60. Aphroditon] Aphrodites & Aphroditopolis *quadruplex in Aegypti tabulâ apud Ortelium vna iuxta Athribin, in Deltâ; altera iuxta Nilum in Heptanomiâ: tertia iuxta Nilum in Thebaide: quarta apud Latopolim ad Nilum in Thebaide. Quæ hic intelligatur, dicam in Onomastico, vbi de eremo & monasterio Antonij.*

61. Baisanæ] *Huius memoria nondum mihi alibi occurrit.*

62. Dromadibus camelis] *Vetus editio,* dromedibus camelis, *Vide Onomasticon.*

63. Isaac & Pelusiano] *De his nihildum reperi.*

Cap. 16.

64. Ne Pergamius] *Occultari voluit Antonius corpus suum ex Christianâ modestiâ & submissione, non ex contemptu reliquiarum, vt cauillantur hæretici. Notum quanta religione tunicam S. Pauli primus eremita sibi vindicarit. Vide dicta ad Vitam S. Pauli cap. 14. & ad Vitam S. Antonij cap. 59.*

65. Martyrium fabricaret] *Et sanctis Confessoribus & Martyribus ædes sacra & Martyria exstructa. Habes hic de Confessore. de Martyribus Ammianus lib. 22.* Cineres proiecit in mare: id metuens, vt clamabat, ne collectis supremis ædes iis exstruerẽtur vt reliquis, qui deuiare à religione compulsi, pertulère cruciabiles pœnas, adúsque gloriosam mortem intemeratâ fide progressi, & nunc Martyres appellantur.

66. Ad Vlteriorem Oasim eremum] *Habes apud Ptolomæum in Aegypto* Oasim magnã *&* paruam. *Sed variant hoc Hieronymi loco & manuscripti & editi libri. M S. S. Floriani:* Ad interius monasterium transiturus. *vetus editio:* Ad interius monasterium Oasan transiturus. Cap. 18.

67. Bruchium] *Plerique vditi libri* Brutium. *Est Bruchium locus circa Alexandriã Ægypti, doctorum & sanctorum virorum domicilium. Vide Onomasticon.*

68. Gazenses cum lictoribus Præfecti] *Malè quidam editi,* profecti. *Intelligit præfectum Palæstinæ, in qua Gaza, & lictores eius præfecti. Quæ autem hic breuiter narrat Hieronymus, paulò expressius habes apud Sophronium interpretem, vel Metaphrastem, qui auctores huius inquisitionis Arianos & Ethnicos facit:* Ἐπεὶ δὲ Κωνστάντιος μὲν σὺν τῇ ἀρχῇ κατέστρεψε καὶ τὸν βίον, Ἰουλιανὸς δὲ εἰς τὸν θρόνον τὸν βασιλικὸν εἰσεφθάρη, ἀνοσιώτατα, ὢ δίκη καὶ ἀνοχὴ Θεοῦ καὶ θεσμοὶ εὐσεβείας, ἅπερ ἐκεῖνος κακῶς ἐτυράννησε. τῶν Γαζαίων ὅσοι Ἀρειανίζοντες ἔτι καὶ τὰ Ἑλληνικὰ τιμῶντες ἐτύγχανον κινοῦνται μεγάλῳ θυμῷ καὶ φυσήματι κατὰ τοῦ ὁσίου, καὶ πέμπουσί τινας τῶν ὁμοφρόνων περὶ τὸ Βρούχιον. ὥστε κακοῖς αὐτὸν ἐσχάτοις περιβαλεῖν. οἱ δὲ ἀφικνούμενοι λύκος ἦσαν, τὸ τοῦ λόγου, μάτην χανών. πάλαι τὸ ὅσιον τὴν ἐπιβουλὴν προειδότες, καὶ πρὸς τὴν Ὄασιν ὥσπερ ἤδη καὶ ἐγνωρίσαμεν ἀφικομένου. ἐκεῖνοι δὲ τὴν αἰσχύνην οὐκ ἐνεγκόντες, εἰς μείζονά τε ἀνάπτονται τὴν μανίαν, καὶ ἀναστρέψαντες παροξύνουσι τὸν ἀνοσιώτατον βασιλέα κατασκαφῆναι μὲν ἕως αὐτῶν κρηπίδων τὴν ἐκείνου μονήν. καὶ τοὺς μονάζοντας πολλὰ πρότερον τιμωρηθέντας ἀπελαθῆναι. Ἱλαρίωνα δὲ καὶ Ἡσύχιον, ὅπουπερ ἂν εὑρεθῶσι, τὰ βαρύτατα κολασθέντας, εἶτα καὶ αὐτῷ παραδοθῆναι θανάτῳ. ἐλάνθανον δὲ, τὸ τοῦ λόγου, αἰετὸν διώκοντες εἰς νεφέλας. ἢ τὸ τοῦ θείου Παύλου, ἀέρα δέροντες ἢ τοξεύοντες. Postquam autem Constãtius quidem simul cum imperio vitam finiit, Iulianus verò cum summâ pernicie inuasit sedem Imperatoriam, impiissima sunt (ô Dei iustitia, & patientia, & leges veræ pietatis!) quæ ille tyrannicè exercuit. Quicumque ex Gazæis erant Ariani, vel in honore habebant falsam gentium religionem, magnâ irâ & magno spiritu mouentur aduersus Sanctum. Et mittunt Bruchiũ quosdam ex iis, qui eadem quæ ipsi sentiebant, vt in extrema eum mala impellerent. Illi autem cùm venissent, erant, vt dicitur, lupus hians temerè, cùm Sanctus iam diu antè eorum præuidisset insidias, & iam Oasim venisset, vt priùs diximus. Cùm verò non ferrent dedecus, ad maiorem accenduntur insaniam, & reuersi in eum, incitant impium Imperatorẽ, vt ad fundamenta quidem vsque euerterent illius monasterium, & monachi priùs multis affecti suppliciis, expellerentur: Hilarion autem & Hesychius, vbicumque essent reperti, grauissimè puniti, extremo deinde afficerentur supplicio. Nesciebant verò se, vt dicitur, aquilã persequi in nubibus; aut, vt diuinus dicit Paulus, aërem verberare, aut in eum eiaculari. 1. Cor. 9.

Baronius tomo 4. anno Christi 362. Liberij Papæ

81. *Iuliani Imp.* 2. *Quòd ait, tanto studio iidem (Gazenses) eius necem expetiissent, ea potissimùm caussa intercessit, nimirum quod idem S. Hilarion apud eos agens insignia cùm miracula edidisset, vno ex illis in theatro facto perspicuo, ab omnibus fuerat acclamatū, Marnam Gazensium deum esse superatum à Christo.*

Ceterum adeò furens fuit Gazensium in Christianos persecutio, vt non tantùm Hilarion cogeretur capta-re fugam, sed & alij omnes, qui degebant in eorumdem Gazensium ditione, fugâ pariter atque latebris sibi
Sozom. lib. 5. cap. 14. *consulere sint coacti. Nam de maioribus suis hæc Sozomenus posteris commendauit*: Huius fugæ cùm alij plures meorum maiorum, tum auus meus particeps fuit, &c.

Cap. 29. 69. Ad maritimam vrbem Libiæ Paretonium] *Ægypti vrbs. Florus lib. 4. cap. 11. Paretonium & Pelusium duo cornua Ægypti vocat.*

Cap. 31. 70. Scutarius quidam] *Græcè*, nomine Scutarius. *Sed existimo potiùs* scutarium *hic ab officio dici. Suetonius Augusto cap. 56.* Adfuit & clientibus, sicut scutario cuidam, euocato quondam suo.

Cap. 32. 71. Hesychius [*Sozomenus libro 5. cap. 15. Hesychiam vocat. Sic & libro 6. cap. 32.* Ἡσυχᾶς ὁ Γαλαείτης ἑταῖρος ἀφιλοσόφησε δέ, οὗ καὶ ὁ διδάσκαλος. Hesychias eo ipso in loco, in quo magister eius, vitam egit monasticam. *Eadem apud Nicephorum lib. 11. cap. 39.*

72. Methonæ] *Methone est Messenia vrbs maritima in Peloponneso.*

73. Vilia Populis scruta vendente] *Ex Horatio expressum Epistolarum lib. 1. ep. 6.*

Vilia vendentem tunicato scruta popello.

Cap. 33. 74. Ad Epidaurum Dalmatiæ oppidum *Rectè* Dalmatiæ *additum, quia & aliæ duæ Epidauri in Peloponneso.*

75. Boas vocant] *Isidorus lib. 12. Orig. cap. 4.* Boas anguis Italiæ immensâ mole, persequitur greges armentorum & bubulos, & plurimo lacte irriguis vberibus se innectit, & sugens interimit: atque inde à boum populatione Boas nomē accepit. *Quæ adumbrata sunt partim ex Solino, partim ex Plinio. Solinus cap. 8.* Calabria Chelydri frequentissima est, & Boam gignit, quem anguem ad immensam molem ferunt conualescere. Captat primò greges bubulos, & si quæ plurimo lacte rigua bos est, eius se vberibus innectit, suctúque continuo sagiuata, longo sæculo ita fellebri satietate vltimò extuberatur, vt obsistere magnitudini eius nulla vis queat. Postremò depopulatis animantibus, regiones quas obsederit, ad vastitatem cogit. Diuo Claudio principe in loco, vbi Vaticanus ager est, in aluo occisæ Boæ spectatus est solidus infans. *Solinus Plinium lib. 8. c. 14. paraphrasticè expressit*: Faciunt his fidem in Italiâ appellatæ Boæ, in tantā amplitudinē exeuntes, vt Diuo Claudio principe occisæ, in Vaticano solidus in aluo spectatus sit infans. Aluntur primò bubuli lactis succo, vnde nomen traxēre. *Videndum, an insula Boas in Dalmatiâ dicta sit à bois serpentibus. Certè hic apud Hieronymum serpentem boam Dalmatiæ familiarem habes. De insulâ Ammianus lib.* 22. Florentius contrusus est in insulam Dalmatiæ Boas. *Idem lib.* 28. cúmque (*Hymetium*) ad Boas Dalmatiæ locum exterminasset. *Huc quoque missus Iouianus hæreticus L. 53. C. Theod. de hæret.*

76. Euocato præcepisset] *Editi legunt*: euocato populo præcepisset. *sed* populo *deest manuscriptis Latinis & Græcis. Vult serpentem ipsum euocatum.*

77. Ea tempestate terræmotu totius orbis] *Hieronymus in Chronico anno Valentiniani* 2. Terræmotu per totum orbem facto, mare littus egreditur, & Siciliæ multarúmque insularum vrbes & innumerabiles populos oppressit. *Idem in Isa. cap. 15.* Audiui quemdam Areopolitē, sed & omnia ciuitas testis est, motu terræ magno in meâ infantiâ, quando totius orbis littus transgressa sunt maria, eâdem nocte muros illius corruisse. *Ammianus lib.* 26. Hoc nouatore (*Procopio tyranno*) adhuc superstite, cuius actus multiplices docuimus & interitum, diem duodecimu Kalend. Augustas, Cos. Valentiniano primùm cum fratre, horrendi tremores per omnem orbis ambitum grassati sunt subitò, quales nec fabulæ, nec veridicæ nobis antiquitates exponunt. *cuius tremoris effectus graphicè ibi describit Ammianus.*

78. In sabulo] *Plinius libro 17. capite 4.* Inuicem sabulum album in Ticinensi, multisque in locis nigrum, itémque rubrum etiam pingui terræ permissum, infecundum est. *Dicitur etiam* sabulo. *Columella libro 4. capite 33. de castaneâ*: Sabulonem humidum vel refractum tophum non respuit.

79. Salonis] Salo *Dalmatarum nauale est Straboni. Est &* Salone *Plinio vrbs & flumen Dalmatiæ.*

80. In breui lembo] *Quis non hæreat legens apud Metaphrastem ex versione Herueti*, Appellit Berbilimnoo emporium Dalmatiæ. *Hæsi, fateor, & vel ob eum locum Parisiis Græcū textum è manuscriptis regiis enocaui, in quibus*: Εἰς Βερβίλιμνον ἐμπόριον τῆς Δαλματίας κατάγει *quæ non euariat à versione Herueti, nisi quod habeat* Berbelimbon *pro* Berbilimno. *Vereor vt frustrà quis portum hunc in Dalmatiâ quærat. Suspicio mihi est, Sophronium, qui hanc Vitam ex Latino Hieronymi Græcè expressit*, ex breui lembo *Hieronymi fecisse* Berbelimbon Βερβέλιμβον *Nec vanam coniecturam puto. Similem interpretis Græci errorem habes hic ad caput 21. num. 48.* Cap. 34.

81. Duobus Haud paruis myoparonibos] *Addit Coloniensis editio* (myoparon genus nauigij est ad cursum & celeritatem pratatum) *quod haud dubie insertum glossematis loco. Mira hic lectio, quæ in MSS. quā editis. Quidam MS.* myoparonibus desedromonem occurrissent, denuò hinc iude fluctus vehemētes, remiges. *Vetus editio*: myoparonibus de sedromone occurrissent, dennò hinc inde fluctus verrente remige *Fors* dromon *interpretatio est myoparonis. Est enim* dromō, *nauis ad cursum expedita, quales ferè piratica. De* myoparone *pluris in Onomastico.*

82. Paphum] Duplex *Paphus in Cypro insulâ*, Palæpaphos, & Neapaphos. *Locus autem, in quo apud Paphum commoratus est Hilarion, Sozomeno libro 5. cap. 9. dicitur* Χάρβυρις, Charbyris, *Tripartitæ libro 6. cap. 12.* Charybdis, *Nicephoro lib. 10. cap. 8.* Charybris.

83. Hoc Salamina, hoc Curium, hoc Lapetha] *Tres hæ in Cypro vrbes. Alia Salamina & insula & vrbs prope Peloponnesum. Aliud quoque Curium in Ætolis & Sabinis. Per Paphum autem quod præcessit, & tres has ciuitates totam Cypri insulam designat. Est Salamina ad Orientem, Curium ad Meridiem, Lapetha ad Septemtrionem, Paphus ad Occidentem.* Cap. 35.

84. Quæ vocantur Bucolia] *Veteres editiones* Bocholia. *alij citant* Bacholia. *Sed Græcè hic est* Βουκόλια, *vti & supra Vita S. Antonij cap. 24. vbi Euagrius vertit* Pastoralia. *Vide ibi dicta ad num 60. Plura in Onomastico.* Cap. 36.

85. Ao

85. Antagonitas] *Coloniensis editio addit* (aduersarios certaminis) *quod interpretamentum est prioris.*

Cap. 18. 86. Tunicam saccineam, cucullam, & palliolum] *Hoc Hilarionis legatum, & totus thesaurus. Ipse mox sepeliri vult* in tunicâ cilicinâ, cucullâ, & sago rustico. *Ne fallare, vt existimes, Hilarionis, quia quædam legat, quædam in sepulturam reseruat, duplicia fuisse vestimenta, vel festorum, vel munditiæ causâ. Non fuêre. Constat suprà cap. 5. numquam vestem mutasse, nisi cum prior penitus scissa esset. Quare quæ nunc legat, recèns ipsi detulerant ex ministri morte, qui ante paucos dies obierat, vt hic habes.*

87. Et toto corpore, quasi adhuc viueret, integro] *De incorruptis Sanctorũ copiosè in Onomastico.*

Cap. 19. 88. Ad adiuuandas orationes suas] *Disce hæretice, Sanctorum orationibus fidelium orationes adiuuari. Augustinus lib. 20. cap. 21. contra Faustum Manichæum triplex commodum in Martyrum cultu agnoscit:* Populus Christianus memorias Martyrum religiosâ solemnitate concelebrat, & ad excitandam imitationem, & vt meritis eorum consocietur, atque orationibus adiuuetur. *Chrysostomus libro de Babylâ martyre aduersus Gentiles ex sepulchris Martyrum non vnam quoque vtilitatem hauriri docet:* Ἡ γὰρ ὄψις τῆς λάρνακος εἰς τὴν ψυχὴν ἐμπίπτουσα, καταπλήττει τε αὐτὴν καὶ διανίστησι, καὶ ὡς αὐτοῦ κειμένου συνευχομένου, καὶ παρεστῶτος, καὶ ὁρωμένου, οὕτως αὐτὴν διακεῖσθαι ποιεῖ. εἶτα προθυμίας πολλῆς ὁ τοῦτο παθὼν, πληρωθεὶς, καὶ ἕτερος ἀνθ' ἑτέρου γενόμενος, οὕτως ἐκεῖθεν ἀνέρχεται. Capsulæ enim aspectus in animam inuadens ipsam percellit & exsuscitat, ac perinde efficit, quasi qui illic mortuus iacet, preces simul fundat, præsensque adesse cernatur: deinde fit, vt qui se sic affectum sentit, mirâ alacritate gestiens, aliúsque prorsus quodammodò effectus, ita ex eo loco decedat. *Sanctorum igitur frequenta sepulchra, Sanctorum venerare reliquias, Sanctorum orationes implora.*

Baronius tomo 4. Annal. anno Christi 372. Damasi Papæ 6. Valentiniani & Valentis Impp. 9. Hoc ipso, inquit, anno Hilarion præstantissimus monachorum, post innumera miracula edita, clarissimus sanctitate ex hac vitâ migrauit anno ætatis suæ (vt testatur S. Hieronymus) octogesimo. Ex cuius etiam testificatione colligitur, eundem hoc ipso anno ex hac vitâ discessisse: si quidem ipsum tempore obitus Antonij Magni, qui contigit anno 21. Constantij Imp. (hic est annus Domini 358.) egisse annum ætatis 65 tradit: quibus si addas annos 15. vt peruenias ad 80. quo obijt, vtique deduces annos ætatis eius vsque ad præsentem 372. Hactenus Baronius. Ex cuius putatione natalis dies Hilarionis statuendus erit anno Christi 292. huic enim numero si octoginta annos addas, quot eum annis vixisse asserit Hieronymus, efficientur ad mortalem eius diem anni 372. Sed aliter annos Antonij numerandos esse ad Præludia in Antonium monui.

Quòd si breuem annorum Vitæ Hilarionis synopsim desideras, eccistam ex hac ipsâ Vitâ exceptam.

16. anno ætatis inchoante intrat eremum: manétque ibi annum 20. inclusiuè. Ita hic cap. 5.

A 21. inchoante ad 26. ætatis annum inclusiuè, tenuiter victitat, 3. annis in diem lentis sextario, 3. aliis pane arido cum sale. Ita cap. 6.

A 27. inchoante ad 30. ætatis annum inclusiuè herbis victitat. Cap. eodem.

A 31. inchoante ad 35, inclusiuè sex vncias panis hordeacei in diem sumit. Cap. eodem.

A 36. inchoante ad 63. inclusiuè victui oleum adiicit. Cap. eodem.

A 64. inchoante ad 80. inclusiuè pane abstinuit, sicque compleuit vitæ ordinem Cap. eod. & 38.

Quibus omnibus subductis iustum efficies numerum octogenarium.

Sed & alia annorum ratio ex eadem vita colligi potest.

Anno 16. ætatis inchoante, seu 15. iam expleto intrat eremum. Cap. 5.

Post 22 annos solitudinis sterili Eleutheropolitanæ partum impetrat.

53. Ætatis anno de fuga cogitat. Cap. 23. & post 2. annos è Palæstina discedit. Cap. 24.

Post 3. annos à morte Antonij inuisit locum Antonij. Cap. 26. & 27.

Anno 1. manet Oasi. Cap. 28.

Fugit in Siciliam, ibi post 3. annos eum Hesychius inuenit. Cap. 32.

Manet 2. annis Paphi in Cypro. Cap. 36.

Manet 5. annis in monte. Cap. eodem.

Quibus si annum 1. addas, quem variis profectionibus impendit, conficies annos 80. quot eum vixisse testatur Hieronymus.

VITA SANCTI [1] MALCHI

CAPTIVI MONACHI AVCTORE DIVO [2] HIERONYMO PRESBYTERO.

PROLOGVS.

3 QVI nauali prælio dimicaturi sunt, antè in portu & in tranquillo mari flectunt gubernacula, remos trahunt, ferreas manus & vncos præparant, dispositúmque per tabulata militem, pendenti gradu, & labente vestigio stare firmiter adsuescunt; vt quod in simulacro pugnæ didicerint, in vero certamine non pertimescant. Ita & ego qui diu tacui (silere quippe me fecit, cui meus sermo supplicium est) priùs exerceri cupio in paruo opere, & veluti quamdam rubiginem linguæ abstergere, vt venire possim ad latiorem historiam. Scribere enim disposui (si tamen vitam Dominus dederit, & si vituperatores mei saltem fugientem me & clausum persequi desierint) ab aduentu Saluatoris vsque ad nostram ætatem, id est, ab Apostolis vsque ad huius temporis fæcem, quomodo & per quos Christi Ecclesia nata sit & adulta, [4] persecutionibus creuerit, martyriis coronata sit: [5] & postquam ad Christianos principes venerit, potentiâ quidem & diuitiis maior, sed virtutibus minor facta sit. Verùm hæc aliàs. Nunc quod imminet explicemus. *Hieronymus, Ecclesiasticæ historiam scribere proposuerat.*

VITA

VITA.

Cap. 1.

Hieronymus in Syria adolescentulus moratur.

[6] MAronias triginta fermè millibus ab Antiochiâ vrbe Syriæ, haud grandis ad Orientem distat viculus. Hic post mulros vel dominos vel pattonos, dum ego adolofcentulus morarer in Syria, [7] ad Papæ Euagrij, necessarij mei, possessionem deuolutus est, quem idcircò ounc nominaui, vt ostenderem, vode oossem quod scripturus sum.

Malchus, Syriacè Rex. Syrus natione & linguâ.

Cum conserte in templo frequens.

Lucæ 1.

Erat illic quidam senex nomine Malchus, qoem nos Larinè Regem possumus dicere, Syrus natione & linguâ, [8] & vt rebat, eiusdem loci indigena. Anus quoque in eius cootubernio valdè decrepita, & iam morti proxima visebatur, tam studiosi ambo religionis, sic ecclesiæ limen terentes, vt Zachariam & Elisabeth de Euangelio crederes, nisi quòd Ioannes in medio non erat. De his cùm curiosè ab accolis quærerem, quænam esset eorum copula, matrimonij, an sanguinis, an spiritus: omnes voce consonâ, sanctos; & Deo placitos, & mira nescio quæ respondebaot. Quâ cupiditate illectus, adortus sum hominem, & curiosiùs sciscitans rerum fidem, hæc ab eo accepi.

Cap. 2.

Nuptiis abhorret.

Parentes patriámq; vitæ monasticæ desiderio deserit.

Ego inquit, mi nate, [9] Nisibeni agelli colonus, solus parentibus fui. Qui cùm me quasi stirpem generis sui, & hæredem familiæ ad ouptias cogerent, monachum potiùs me velle esse respondi. Quantis pater minis, quantis mater blanditiis persecuti sint, vt pudiciam perderem, hæc res sola indicio est, quòd & domum & parentes fugi. Et quia ad Orientem ire non poteram propter vicinam Persidem, & Romanorom militum custodiam, ad Occideutem verti pedes, pusillum nescio quid portans viatici, quod me ab inopiâ tantùm defenderet. Quid multa? Perueni tandem [10] ad eremum Chalcidos, [11] quæ inter Immam & Essam magis ad Austrum sita est. Ibi repertis monachis, eorum me magisterio tradidi, manoum labore victuo quæritans, lasciuiámque carnis refrenans ieiuniis.

Fit monachus.

Cap. 3.

Redit in patriam inuito ac reclamante Abbate.

Post multos annos incidit mihi cogitatio, vt ad patriam pergerem; [12] vt dum adviueret mater, iam enim patrem mortuum audieram, solarer viduitatem eius, & exinde venumdatâ possessiunculâ, partem erogarem pauperibus, & ex parte monasterium constituerem (quid erubesco cooferi infidelitatem meam?) partem in sumptuum meorum solatia reseruarem. Clamare occœpit Abbas meus, diaboli esse tentationem, & sub honestæ rei occasione, antiqui hostis astutias. Hoc esse reuerti canem ad votum suum. Sic moltos monachorum esse deceptos, numquam diabolum apertâ fronte se prodere. Proponebat mihi exempla de scripturis quamplurima: inter quæ illud initio, quòd Adam quoque & Euam spe diuinitatis supplantauerit. Et cùm persuadere non posset, prouolutus genibus obsecrabat, ne se desererem, ne me perderem, ne aratrum tenens, post tergum respicerem. Væ misero mihi, vici pessimâ victoriâ, reputans illum non meam vtilitatem, sed suum solatium quærere. Prosecutus ergo me de monasterio, quasi funus efferret, & ad extremum valedicens, Video te, ait, fili, satanæ cauterio notatum: non quæro caussas, excusationes non recipio. Ouis quæ de oculi egreditur, lupi statim morsibus patet.

Prou. 26.

Gen. 3.

Lucæ 9.

E monasterio fugiens velut funus effertur.

Cap. 4.

Ab Ismaëlitis capitur.

[13] De Berœâ Edessam pergentibus, [14] vicina est publico itineri solitudo, per quam Saraceni incertis semper sedibus huc atque illuc vagantur. Quæ suspicio frequentiam in illis locis viatorum congregat, vt imminens periculum auxilio mutuo declinetur. Erant io cumitatu meo viri, fœminæ, senes, iuuenes, paruuli, numero circiter septuagiota. Et ecce subitò equorum, camelorúmque sessores [15] Ismaëlitæ irruerunt, crinitis vittatisq; capitibus, ac seminudo corpore, [16] pallia & latas calliculas trahentes, pendebant ex humero pharetræ, & laxos arcos vibrantes hastilia longa portabant. Non enim ad pugnandum, sed ad prædandum venerant. Rapimur, dispergimur, in diuersa distrahimur. Ego interim [17] loogo postliminio hereditarius possessor, & sero mei consilij pœnitens, cum alterius mulierculâ in vnius heri seruitutem sortitus venio. Ducimur, imò portamur sublimes in camelis, & per vastam eremom semper ruinam timentes, hæremus potiùs quam sedemos. Cibus semicrudæ carnes, & lac camelorum potui erat. Tandem grandi amne transmisso, peruenimus ad interiorem solitudinem, vbi dominam eiúsque liberos ex more gentis adorare iussi, ceruices flectimus. Sic quasi clausus carcere, mutato habitu, id est nudus, ambulare disco. Nam aëris quoque iotemperies, nihil aliud præter pudiciriam velari patiebatur. Traduotur mihi pascendæ ooes, & io malorum comparatione hoc fruor solatio, quòd dominos meos & conseruos rariùs video. Videbat mihi aliquid habere sancti Iacob, recordabar Moysi, qui & ipsi in eremo pecorum qoondam fuêre pastores. Vescebar recenti caseo & lacte. Orabam iugiter, canebam psalmos, quos in monasterio didiceram. Delectabat me captiuitas mea: agebamque Dei iudicio gratias, quòd monachú, quem in patria fueram perditurus, in eremo inueneram.

Cum alterius muliercula vnius heri fit seruus.

Dominam adorare cogitur.

Nudus incedit.

Pascit oues domini sui.

Gen. 29.

Exodi 3.

Cap. 5.

O nihil vmqoam tutum apud diabolom! ô multiplices & ineffabiles eius insidiæ. Sic quoque me latentem inuenit inuidia. Dominus videns gregem suum crescere, nihilque in me deprehendens fraudulentiæ: sciebam enim Apostolum præcepisse, dominis sic quasi Deo fideliter seruiendum: & volens me remunerari, quo fiduin sibi magis faceret, tradidit mihi illam conseruam mecum aliquando captioam. Et cùm eam refutarem, dicerémque me Christianum, nec licere mihi vxorem viuentis accipere (siquidem captus nobiscum vir eius, ab alio domino fuerat abductus) herus ille placabilis in furorem versus, euaginato me cœpit petere gladio. Et nisi festinus brachio tenere mulierem præoccupassem, illicò fudisset sanguinem. Iam venerat tenebrosior solito, & mihi nimiùm matura nox. Duco in speluncam semirutam, nouam coniugem, [18] & proonubante nobis mœstitia, vterque detestamur alterutrum, nec fatemur. Tunc verè sensi captiuitatem meam, prostratúsque humi, monachum cœpi plangere, quem perdebam, dicens: Huccine miser seruatus sum? Ad hoc me mea scelera perduxerunt, incanescente iam capite, virgo maritus fierem? Quid prodest parentes, patriam, rem familiarem contempsisse pro Domino, si hoc facio, quod vt ne facerem, illa contempsi? oisi qoòd fortè propterea hæc sustineo, quia rursum patriam desideraui. Quid agimus anima? perimus an vincimus? Expectamus manum Domini, an proprio mucrone confodimur?

Coloss. 3.

Ephes. 6.

Cogitur conseruam alterius coniugem in vxorem ducere.

Ne maculetur connubio, ſuſpectum accidens tentat.

mur: Verte in te gladium, tua magis mors timenda eſt, quàm corporis. Habet & ſeruata pudicitia ſuum martyrium, iaceat inſepultus Chriſti teſtis in eremo, ipſe mihi ero perſecutor & martyr. Sic fatus, eduxi in tenebris quoque micantem gladium, & acumine contra me verſo, Vale, inquam, infelix mulier, habeto me martyrem potiùs quam maritum. Tunc illa pedibus meis prouoluta, Ego te, inquit, per Ieſum Chriſtum, per huius horæ neceſſitatem rogo, ne effundas ſanguinem tuum in ſanguinem meum. Vel ſi mori placet, in me primùm verte mucronem: ſic nobis potiùs coniungamur. Etiam ſi vir meus ad me redierit, ſeruarem caſtitatem, quam me captiuitas docuit, vel interirem antequàm perderem. Cur moreris, ne mihi iungaris? Ego morerer, ſi iungi velles. Habeto enim me coniugem pudicitiæ, & magis animæ copulam amato, quàm corporis. Credant domini maritum, Chriſtus nouerit fratrem. Facilè perſuademus nuptias, cùm nos viderint ſic amare. Fateor, obſtupui, & admiratus virtutem feminæ, coniugem plus amaui. Numquam tamen illius nudum corpus intuitus ſum, numquam carnem tetigi, timens in pace perdere, quod in prœlio ſeruaueram. Tranſeunt in tali matrimonio dies plurimi, amabiliores nos dominis fecerunt nuptiæ. Nulla fugæ ſuſpicio, interdum & menſe toto aberam fidus gregis paſtor per ſolitudinem.

Prohibet illum à ſtudio.

Caſtitatem in coniugio ſimulato vterque ſeruat.

Cap. 6.

Priſtini ſtatus recordatur.

Poſt grande interuallum dum ſolus in eremo ſedeo, & præter cælum terramque nihil video, cœpi mecum tacitus voluere, & inter multa, monachorum contubernia recordari, maximéque vultus patris mei, qui me erudierat, tenuerat, perdiderat. Sicque cogitans, aſpicio formicarum gregem anguſto calle feruere, videres onera maiora quàm corpora. Aliæ herbarum quædam ſemina forcipe oris trahebant, aliæ egerebant humum de foueis, & aquarum meatus aggeribus excludebant. Illæ venturæ hyemis memores, ne madefacta humus in in herbam horrea verteret, illata ſemina præcidebant. Hæ luctu celebri, [19] corpora defuncta portabant. Quódque magis mirum eſſet in tanto agmine, egrediens non obſtabat intrantibus, quin potiùs ſi quam vidiſſent ſub faſce & onere concidiſſe, ſuppoſitis humeris adiuuabant. Quid multa? Pulchrum mihi ſpectaculum dies illa præbuit. Vnde recordatus Salomonis ad formicæ ſolertiam nos mittentis, & pigras mentes ſub tali exemplo ſuſcitantis, cœpi tædere captiuitatis, & monaſterij cellulas quærere, ac formicarum illarum ſolicitudinem deſiderare, vbi laboratur in medium; cumque nihil cuiuſquam proprium ſit, omnium omnia ſunt. Regreſſo ad cubile occurrit mihi mulier: triſtitiam animi vultu diſſimulare non potui. Rogat cur ita exanimatus ſim. Audit cauſſam, hortatur ad fugam: non aſpernatur. Peto ſilentium, fidem tribuit, [20] & iugi ſuſurrio inter ſpem & metum medij fluctuamus.

Prou. 6.

Formicarum induſtriam conſpicatus, fugam meditatur.

Cap 7.

Fugit cum muliere.

Erant mihi in grege duo hirci miræ magnitudinis. Quibus occiſis, vtres facio, eorumque carnes viatico præparo. Et primo veſpere, putantibus dominis nos ſecretò cubitare, inuadimus iter, vtres, & partem carnium portantes. Cúmq; perueniſſemus ad fluuium, nam decem millibus aberat, inflatis & aſcenſis vtribus, aquis nos credimus, paulatim pedibus ſubremigãtes: vt deorſum nos flumine deferente, & multò longiùs quàm conſcenderamus, in alterã nos exponente ripam, veſtigium ſequẽtes perderent. Sed inter hæc madefactæ carnes, & ex parte lapſæ, vix tridui cibum pollicebantur. Bibimus vſque ad ſatietatem, futuræ nos ſiti præparantes. Currimus, poſt tergum ſemper aſpicimus, & magis noctibus promouemur, vel propter inſidias latè vagantium Saracenorum, vel propter ardorem ſolis nimium. Pauco miſer etiam referens, & iam ſecurus, toto tamen corpore perhorreſco.

Cap. 8.

Inſequuntur fugientes domini.

Poſt diem tertium, dubio aſpectu procul aſpicimus [21] duos camelos ſedentes venire concitè. Statímque mens mali præſaga, putare dominum, meditari mortem, ſolem cernere nigreſcentem. Dúmq; timemus, & veſtigiis per arenas nos proditos intelleximus, offertur ad dexteram ſpecus, longè ſub terrã penetrans. Igitur timentes venenata animalia, (ſolent quippe viperæ, reguli, & ſcorpiones, ceteráque huiuſcemodi, feruorem ſolis declinantia, vmbras petere) intrauimus quidem ſpeluncam, ſed ſtatim in ipſo introitu ſiniſtræ nos foueæ credidimus, nequaquã vltrà progredientes, ne dum mortem fugimus, incurreremus in mortem. Illúdque nobiſcum reputantes, ſi iuuat Dominus miſeros, habemus ſalutem: ſi deſpicit peccatores, habemus ſepulcrum. Quid putas fuiſſe nobis animi, quid terroris, cùm ante ſpecum haud procul ſtarent dominus & conſeruus, & veſtigio indice, iam ad latebras perueniſſét? O multo grauior expectata, quàm illata mors! Rurſus cum timore & labore lingua balbutit, & quaſi clamante domino, mutire non audeo. Mittit ſeruum, vt nos de ſpecu protrahat: ipſe camelos tenet, & euaginato gladio, noſtrum expectabat aduentum. Intereà tribus fermè vel quatuor cubitis introgreſſo famulo, nobis ex occulto tergum eius videntibus (nam oculorum iſtiuſmodi natura eſt, vt poſt ſolem vmbras intrantibus cæca ſint omnia) vox per antrum ſonat: Exite furciferi, exite miſeri, exite morituri. Quid ſtatis? quid moramini? Exite. Dominus vocat. Adhuc loquebatur, & ecce per tenebras aſpicimus leænam inuaſiſſe hominem, & gutture ſuffocato, cruentum intrò trahere. Ieſu bone, quid tunc terroris nobis, quid gaudij fuit? Spectabamus hoſtem noſtrum perire, domino neſciente. Qui cùm videret illum moras facere, ſuſpicatus eſt duos vni reſiſtere. Sed & iram differre non valens, ſicut tenebat gladiũ, ad ſpeluncã venit, & clamore rabido ſerui increpans vecordiam, priùs à ferã tentus eſt, quàm noſtras latebras præteriret. Quis hoc vnquã crederet, vt ante os noſtrũ beſtia pro nobis dimicaret?

Speci fubis.

Miſſus ad extrahẽdum eos ſeruus à leænã ſuffocatur.

Dominus illi ipſe à leænã occiditur.

Cap. 9.

Pudicitiã pro muro contra beſtiam ſepti.

Sublato autem illo metu, ſimilis ante oculos noſtros verſabatur interitus, niſi quòd tutiùs eſſet leænæ rabiem quàm iram hominum ſuſtinere. Pauemus intrinſecùs, & ne mouere quidem nos auſi, præſtolamur euentum rei, inter tanta pericula, [22] pudicitiæ tantùm conſcientiã pro muro ſepti. Leæna inſidias cauens, & viſam ſe eſſe ſentiens, [23] apprehenſum mordicùs catulum matutina effert, nobiſque cedit hoſpitio. Neque tamen ſatis creduli, ſtatim erumpimus, ſed expectantes diu, & egredi cogitantes, illius nobis ſemper figurabamus occurſum.

Cap 10.

Camelos domini conſcendunt.

Sub tali ergo terrore & illã tranſacta die, exiuimus ad veſperam, vidimúſque [24] camelos, quos ob nimiam velocitatem dromedarios vocant, præteritos cibos in ore voluere, & in aluum miſſos iterùm retrahere. Quibus aſcenſis, & [25]

nouâ ſitarciâ refocillati, decimo tandem die ad Romana per deſertum caſtra peruenimus. Oblatóque tribuno, rem ordine pandimus, inde tranſmiſſi[16] ad Sabinianum Meſopotamiæ ducem, camelorum pretium accepimus. Et quia iam abbas ille meus dormietat in Domino, ad hæc delatus loca me monachis reddo, hanc trado virginibus, diligens eam vt ſororem,[17] non tamen ei me credens vt ſorori.

Veniunt ad Romana caſtra.

Iungit ſe rurſum monachis. Casta dilectio.

Hæc mihi ſenex Malchus adoleſcentulo retulit. Hæc ego vobis narraui ſenex, & caſtis hiſtoriam caſtitatis expono. Virgines caſtitatem cuſtodire exhortor. Vos narrate poſteris, vt ſciant inter gladios & inter deſerta & beſtias, pudicitiam nũquam eſſe captiuam: & hominem Chriſto deditum poſſe mori, non poſſe ſuperari. Cap. 15.

Nunquam captiua pudicitia.

NOTATIO.

1 MAlcHI] *Martyrologium Romanum 21. Octobr.* Maroniæ in Syriâ prope Antiochiam S. Malchi Monachi. *De Malcho quodam Menea 24. Nouembris:*

Ὁ ἅγιος Μάλχος, ἐν εἰρήνῃ τελευτᾷ.
Οἱ ψυχοπομποὶ συγκατέπτησαν νέες
Ψυχὴν ἀνάξαι, Μάλχε, τὴν σὴν Κυρίῳ.

Angeli animarum ductores ſimul è cælo deuolarunt,
Vt animam tuam, Malche, ad Deum deducant.

An hic cum hoc noſtro idem ſit, dubito. Meminit Malchi *cuiuſdam Theodoretus libr. 4. hiſt. cap. 26. quem Baronius annali 370. putat eſſe eum, de quo agit Hieronymus. Non opinor. quia Malchus Theodoreti vixit in monte, qui imminet Antiochiæ; Malchus Hieronymi in vico Maronia triginta millibus ab Antiochiâ.*

Malchum *Syris* Regem *ſonare habes hic cap. 1. Vide Onomaſticon.*

2. Hieronymo] *Verè Hieronymus huius vitæ auctor. Ipſe in Catalogo Illuſtriſſim. Eccleſiæ ſcript. capite 135. eam inter opera ſua recenſet. Quare quæ apud Metaphraſtem habetur tomo 7. Aloiſij Lipomani ex Græco per Gentianum Heruetum tranſlata, exiſtimo ante ex Hieronymi Latino textu in Græcum verſam.*

Magdeburgenſes Centuriatores Centur. 4. capit. 10. Eraſmum ſecuti, volunt Hieronymum vitam Malchi prolixiori narratione conſcripſiſſe, exercendi ingenij magis cauſſâ, quàm rem, vt eſſet, ſimpliciter explicandi propoſito. Sed rectè eos ſuiſmet verbis captat Alanus Copus dialogo 2. cap. 11. Mirantur inquit, quòd tot hominis ſcelera priùs commemoranda, quàm damnanda cenſuerit *Hieronymus. In qua iſti querelâ ſe produnt, ſuámque cauſſam, & ſatis ſe intelligere, ſeriò & non Rhetoricâ exercitatione Hieronymum iſta agitaſſe. Alioqui quorſum illa contra Rhetorem in ficto argumento ludentem vociferatio? Hactenus Alanus: qui porrò quinque ſcelera, quæ Magdeburgenſes Malcho obiiciunt, egregiè dialogo illo 2. variis capitibus refutat.*

PROLOG. 3. Qui nauali prœlio] *Ambroſius libro 1. Offic. cap. 10.* Qui nauem in mari regere gubernaculis ſtudet, vel remis ducere, priùs in fluuio præludit. *Labitur Eraſmus, qui ex hac ſimilitudine exiſtimauit Hieronymum ſubſignificare, argumentum hoc non eſſe ſerium, ſed exercitandi ſtyli cauſſâ ſumptum. Quaſi verò repugnet ſerium quid eſſe, & idem tamen aſſumi ad exercitandum ſtylum. Seriò cogitabat Hieronymus de hiſtoria Eccleſiaſtica compoſitione: quam vt pro dignitate tractare poſſet, maluit antè* in paruo, *vt inquit,* opere exerceri, *quàm* ad latiorem hiſtoriam *perueniret; ſeriò vtique vtrobique rem acturus.*

M S. Audomarenſis initio huius capitis præmittebat hæc verba: Qui legis, imitare quod legis.

4. Perſecutionibus creuerit] *Hieronymus epiſt. 62. ad Theophilum aduerſus errores Ioannis Ieroſol.* Fundendo ſanguinem, & patiendo magis, quàm faciendo contumelias, Chriſti fundata eſt Eccleſia: perſecutionibus creuit, martyriis coronata eſt.

5. Et poſtquam ad Chriſtianos principes venerit (Eccleſia) potentia quidem & diuitiis maior, ſed virtutibus minor facta ſit] *Hæretici moderni auidè hæc & ſimilia Hieronymi aliorúmque Patrum loca arripiunt.*

Primò, vt Eccleſiæ ornatum & vaſa ſacra pretioſiora improbent. quos egregiè repercutit Bellarminus noſter tomo 2. Controu. general. 4. libro 3. qui eſt De cultu Sanctorum cap. 4. vbi agit de ornatu templorum. & tomo 3. Controu. generali 3. quæ eſt de Euchariſtiâ, libro 2. de Miſſa cap. 14. vbi agit de vaſis ſacris. Quo etiam facit in tempore dictum apophthegma S. Bonifacij, de quo habes de conſecr. diſtinct. 1. cap. 44. Bonifacius martyr & epiſcopus interrogatus, ſi liceret in vaſculis ligneis Sacramenta conficere, reſpondit: Quondam ſacerdotes aurei ligneis calicibus vtebantur: nunc è contrario, lignei ſacerdotes aureis vtuntur calicibus. *quod deſumptum eſt ex Concilio Triburienſi capite 18. Monere videlicet voluit vir ſanctus vt aureas ſimul mentes ad altare ſacerdotes adſerant. Imitatione quadam expreſſit hoc apophthegma Trithemius in Chronico ſuo Hirſaugienſi:* Veteres olim monachi cellas quidem, eccleſias, & alias manſiones habebant tenebroſas; ſed eorum corda erant lucida valdè in amore Dei omnipotentis, & in ſcientiâ diuinarum Scripturarum. Noſtri autem eccleſias, cellas, domoſque, & omnes manſiones iam luciddiſſimas fabricant; ſed corda eorum vitiis & deſidiâ plena, tenebroſa ſunt: quoniam nec Deum, ſicut debuerant, diligunt; nec lectionibus Scripturarum animum intendunt. Ita quoque cùm calices eſſent cuprei, ſacerdotes aurei fuerunt: hodie autem calices ſunt aurei, & cuprei ſacerdotes.

Secundò, vt clericorum diuitias inſectentur & improbent. Quâ in re ſequuntur veteres hæreticos, vt Arnaldum de Brixiâ, qui vixit ann. Chriſti 1139. tempore Conradi Regis Romanorum, qui dicebat (teſte Ottone Friſingenſi libro 2. capit. 20. de geſtis Friderici Imper.) Nec clericos proprietatem, nec epiſcopos regalia, nec monachos poſſeſſiones habẽtes, aliquâ ratione poſſe ſaluari. *Sequuntur & Ioannem Vuiclefum, cuius in Concilio Conſtantienſi ſeſſione 8. damnati hi ſunt articuli.* 32. Ditare clerum eſt cõtra regulam Chriſti. 33. Silueſter & Conſtantinus errarunt Eccleſiam ditando. 39. Imperator & ſæculares ſunt ſeducti à diabolo, vt Eccleſiam ditarent bonis temporalibus. *Sed rectè Ambroſius libro 8. in caput 19. Lucæ, non diuitiis crimen, ſed in malè vtentibus ponit:* Diſcant diuites non in facultatibus crimen hærere, ſed in iis, qui vti neſciant facultatibus. Nam diuitiæ vt impedimenta ſunt improbis, ita bonis ſunt adiumenta virtutis.

Quòd ſi quis Iſaiæ vaticinium, ad Eccleſiam olim ſub Ethnicis Imperatoribus quaſi derelictam, poſt Chriſtianorum Imperatorum tempore exaltatam retulerit, non omnino aberrabit: Pro eo quòd fuiſti derelicta, Iſa. 60.

relicta, & odio habita, & nō erat qui per te transiret, ponam te in superbiam sæculorum, gaudium in generationem & generationem, & suges lac Gentium, & mamilla Regum lactaberis, & scies, quia ego Dominus saluans te, & redemptor tuus fortis Iacob. *Et illud eiusdem*: (Isa. 49.) Et erunt Reges nutricij tui, & Reginæ nutrices tuæ; vultu in terram demisso adorabunt te, & puluerem pedum tuorum lingent. *Vide epistolam Æneæ Siluij tum Cardinalis, postea Pij II. Pontificis, quæ inscribitur* De moribus Germaniæ, *quâ refutat varias Martini Meir, qui Archiepiscopo Moguntino Cancellarius fuit, calumnias contra curiam Romanam, probátque varijs rationibus Romanos Præsules* diuites & potentes *esse oportere, ac potissimum ad tria diuitias requirit.* Ad statum honestum & dignitati conuenientem tenendum. 2. Ad alendos pauperes, & ecclesias manu tenendas. 3. Ad coërcendos malefactores, qui fidei sinceritati officiunt.

(Cap. 1.) 6. Maronias] *Ita manuscripti & vetus editio. vulgò* Maronia. *Ptolemæo noua Syriæ ciuitas Μαρωνίας. Hic viculus dicitur. Vide Onomasticon.*

7. Ad Papæ Euagrij] *Antiochiæ episcopus fuit Euagrius, Hieronymo perfamiliaris, de quo ipse Catalogo illustr. Ecclesiæ Scriptorum capit. 125. Vide dicta ad Præludia in Vita S. Antonij num. 4. de Papa nomine in Onomastico.*

8. Et, vt rebar, eiusdem loci indigena]. *Ita MS. & vetus editio. Coloniensis cum Erasmo*, & reuera *αὐτόχθων. quod nescio an Erasmus ex ingenio, an ex MS. subiecerit. H. Grauius dicit etiam in quibusdam libris legi*, Thebastonis indigena *Quidam MS. pro* rebar *habet* erat. *Sed vera lectio est quam dedi. Putabat quidem Hieronymus, Malchum, qui Maronia versabatur, eiusdem fuisse loci indigenam, sed mox à Malcho docetur Nisibenum se esse. Labuntur cum Erasmo Centuriatores Magdeburgenses Cent. 4. capit. 10. qui aiunt Malchum oriundum ex vico Maronia.*

(Cap. 2.) 9. Mi nate, Nisibeni agelli colonus] *MS. S. Floriani*: Mi nate Nisiuelli agelli colonus *MS. Audomarensis*: Matheni sibeni agello colonus, *quod coaluit ex* mi nate Nisibeni. *Erit fortè quispiam, qui hinc* Mathe Nisibeni *exsculpat, & locum ita dictum in agro Nisibeno ariolетur. Vulgò loco* Nisibeni *habetur* Maroniaci. *Apud Metaphrasten habetur* Seuennia.

10. Ad eremum Chalcidos] *Est* Chalcis *vrbs Syriæ, in regione Chalcidicâ. Apud Ammianum Marcellinum libro 24. habes* Chalcida *Syriacam ciuitatem. Vide Onomasticon.*

11. Quæ inter Imas & Berœam] *Ita legendum ex manuscriptis. quidā manuscripti habebant.* Veterā, *solemni quorundam veterum more, ponentium V loco B. In editionibus veteribus erat*, quæ inter mimas & beroas. *In Coloniensi editione*, quæ inter Immani & Essam. *Abutar otio, si monstrosas quorundam manuscriptorum & editorum librorum lectiones repræsentem. Est* Imæ *& Berœa in Syriâ, quæ huic loco quadrant. Vide Onomasticon.*

(Cap. 3.) 12. Vt dum aduiueret mater] *Ita manuscriptus S. Floriani. Editi*, & dum adhuc viueret mater. *Tertullianus de corona milit. cap. 7.* Porrò si quæ aliæ idolis faciant, ad dæmones pertinent, quanto magis quòd ipsa sibi idola fecerunt, cum aduiuerent. *vbi non rectè Latinus*, cùm adhuc viuerent *reponit.*

13. De Berœa Edessam Pergentibus] *Ita rectè MSS. Malè Coloniensis editio*: De Beriā ad Essam pergentibus. *Est Berœa hîc Syriæ ciuitas, in Cyrrhesticâ regione.* Edessa *quoque hic Syriæ est ciuitas.*

14. Vicina publico itineri solitudo, per quam Saraceni] *Tenditur hæc latissima eremus ab Indiâ ad Mauritaniam vsque & Atlanticum Oceanum, vt scribit Hieronymus in caput 21. Isaiæ.*

15. Ismaelitæ irruerunt crinitis vittatisque capitibus] *Veteres editiones*, nudatisque capitibus. *Sed benè MS. cum editione Coloniensi*, vittatis. *varius gentium habitus. Tertullianus libro de velandis virginibus cap. 10.* Debebunt & ipsi aliqua sibi insignia defendere, aut pennas Garamantum, aut crobylos Barbarorum, aut cicadas Atheniensium, aut cirros Germanorum, aut stigmata Britonum. *Isidorus libro 19. Orig. cap. 23.* Nonnullæ gentes non solùm in vestibus, sed in corpore aliqua sibi propria quasi insignia vindicant. vt videmus cirros Germanorum, granos & cinnabar Gothorū, stigmata Britonum. Circumcidunt quoque Iudæi præputia; pertundunt Arabes aures; flauent capitibus intextis Getæ; nitent Albani albentibus crinibus; Mauros habet tetra nox corporum, Gallos candida cutis; sine equis inertes extant Alani; nec abest genti Pictorum nomen à corpore, quòd minutis opifex acus punctis expressos natiui graminis succos includit, vt has ad sui specimen cicatrices ferat, pictis artubus maculosa nobilitas.

16. Pallia & latas calliculas trahentes] *Ita MS. S. Floriani. veteres editiones*, calligulas. *Coloniensis editio*, caligas. *Isidorus libro 19. Orig. cap. 34.* Caliculæ caligæ vel à callo pedum dictæ, vel quia ligantur. Nam socci non ligantur, sed tantùm intromittuntur. *Notum, quam frequenter olim g & c inter se commutarunt.*

17. Longo postliminio] *Festus*: Postliminium receptum, Gallus Ælius in libro 1. Significationum quæ ad Ius pertinent, ait esse eum, qui liber, ex quâ ciuitate in aliam abierat, in eandem ciuitatem redit eo iure, quod constitutum est de Postliminiis. Item qui seruus à nobis in hostium potestatem peruenit, posteà ad nos redit in eius potestatem, cuius anteà fuit, iure postliminij. *Propriè hic vsurpatur* postliminium *ab Hieronymo. Sepè aliàs idem metaphoricè vsurpat. Vide Onomasticon.*

18. Et pronubante nobis mœstitia] *Vetus editio* pronubente. (Cap. 5.)

19. Corpora defuncta portabant] *Plinius libr. 11. cap. 30. egregiè formicarum sedulitatem describit, inter cetera*: Sepeliuntur inter se viuentium solæ preter hominem. (Cap. 6.)

20. Et iugi susurrio] *Aliàs* susurro. *Apud Iobum cap. 4. veteres Patres legunt*, & quasi furtiue suscepit auris mea venas susurrij eius.

21. Duos camelos sedentes] *Vetus editio*: duos camelis sedentes. *Coloniensis*, duos camelis insidentes. *Sed lectio quam dedi, est ex MS. S. Floriani, & est locutio frequens mediæ ætatis. Hieronymus ipse supra in Vitâ S. Hilarionis cap. 12.* asinum sedens *ita ubi MSS. Ælius Spartianus in Hadriano*: Sederi equos in ciuitatibus non sinit. *Sic Marci cap. 11. de pullo asinæ*: quem nemo adhuc sedit hominum. *Ita citat Ambrosius lib. 9. in cap. 20. Lucæ initio. Vulgatus nunc*, super quem, *&c. Idem lib. 9. in Lucam, initio*: Et ideò pullus sedetur asinæ. (Cap. 8.)

22. Pudicitiæ tantum conscientia pro muro septi] *Verè pudicitia reuerentes sunt bestiæ. Non tantùm pudicis sæpè non obsunt, sed & eos tuentur, Illustre exemplum in Vitâ Chrysanthi & Dariæ 25. Octobris, vbi Daria in lupanar detrusa à leone* (Cap. 9.)

propugnata est. Et Thecla Martyrum fortissima maximeque pudica mite leo, mite leana non tantùm non obfuit, sed & subsidio fuit. Vide Acta eius 23. Septembris Frequens Hieronymo phrasis, pro muro esse, *prouerbij specie. Vide Onomasticon.*

23. Apprehensum modicus catulum] *Ita vetus editio, & manuscripti. Coloniensis editio,* apprehensos mordicus catulos. *Videri alicui possit non temerè numero singulari* catulum *positum. Sunt enim, qui semel tantùm à leænâ partum edi volunt, etiam ratione allatâ. Plinius libro 8. cap. 16.* Semel autem edi partum, lacerato vnguium acie vtero in enixu, vulgum credidisse video. *Sed subdit ibidem Plinius diuersam aliorum sententiam:* Aristoteles diuersa tradit, *&c.* Is ergo tradit leænam primo fetu parere quinque catulos, ac per annos singulos vno minùs: ab vno sterilescere. *Vnde si leænam hic* catulum *non* catulos *extulit, fuerit hic vltimus leænæ partus.*

Cap. 3. 24. Camelos, quos ob nimiam velocitatem dromedarios vocant] *Vopiscus Aureliano:* Victa igitur Zenobia cùm fugeret camelis, quos dromadas vocitant.

25. Et noua Sitarcia refocillati] *Hæc vera scriptio & lectio. Quidam libri editi additâ interpretatione habent:* & nouâ sitarcia, id est, annonâ refocillati. *Occurit hæc vox in Biblijs, sed variè à varijs scripta 1. Reg. cap. 9.* Panes defecerunt de sitarciis nostris. *vbi 70. habent ἀγγεῖα,* vasa *Regia editio,* sistartiis; *Louaniensis,* cistartiis; *Parisiensis,* sitarchiis. *sed benè Romana* sitarciis, *à σῖτος & ἀρκέω* annonam sufficere. *Vox hæc Latinè vsurpata Apuleio Milesiâ 2. Augustino tom. 9. in Tractatu de Cantico nouo, Isidoro lib. 20. capite 9. Orig.* Sitarciæ nautarum sunt, ab eo quòd sutæ sunt. *sed verum etymon ex Græco dedimus.*

26. Sabinianum Mesopotamiæ ducem] *Ità MSS & veteres editiones. Coloniensis,* Sabinum; *Lugdunensis,* Sabaudianum. *Sed rectum* Sabinianus. *quem tamen Ammianus lib. 18. non Mesopotamiæ ducem, sed Magistrum militiæ in Oriente & Mesopotamiâ ponit.* Rebus per Mesopotamiam in hunc statum deductis, *&c.* stetit sententia, vt Sabinianus vietus quidem senex & benè nummatus, sed imbellis & ignauus, & ab impetrandâ magisterij dignitate per obscuritatem longè discretus, præficiendus Eois partibus mitteretur.

27. Non tamen me ei credens vt sorori] *Hieronymus epistolâ 2. ad Nepotianum:* Hospitiolum tuum aut rarò aut numquam mulierum pedes terant. Omnes puellas & virgines Christi aut æqualiter ignora, aut æqualiter dilige: ne sub eodem tecto mansites, nec in præteritâ castitate confidas. Nec Sampsone fortior, nec Dauide sanctior, nec Salomone potes esse sapientior. Memento semper, quòd paradisi colonum de possessione sua mulier eiecerit. *Apud eumdem tom. 9. in Regulâ monachorum quæ inscribitur Eustochio & reliquis virginibus sub Hieronymi nomine, cap. 18.* Nihil periculosius viro quàm mulier; nec mulieri quàm vir: vterque palea, vterque ignis. *Bernardus serm. 65. in Cantic.* Cum feminâ semper esse, & non cognoscere feminam, nónne plus est quàm mortuum suscitare? Quod minus est, non potes; & quod maius est, vis credam tibi?

VITA SANCTI [1] ONVPHRII EREMITÆ AVCTORE [2] PAPHNVTIO ABBATE INTERPRETE ANONYMO.

PROLOGVS

Interpretis anonymi.

EATI Onuphrij Vitam inter Græcorum commenta scriptam nuper reperi, vt quondam à venerabili ac prudentissimo viro, scilicet [3] Gregorio, ipsius gesta narrante, cognoui. Hanc Paphnutius, vir quoque sanctissimus, Græco sermone retexit ab exordio. Quem ego secutus, è Græco transtuli in Latinum, largiente Domino, vt eius probabilis vita secundùm vires meas manifestata, admirationem legentibus præbeat & imitationem. Non perpendite quæso mei sermonis rusticitatem, sed tanti laboris animo reuoluite longanimitatem: quam vir Deo plenus patienter sustinuit, dum mundanæ vanitatis gloriam spreuit, & cæleste regnum districtè viuendo sibimet hereditauit.

Gregorius huius Vitæ narrator.

Paphnutius auctor.

VITA.

BEATÆ memoriæ Paphnutius quædam cogitationum & actuum suorum secreta taliter reserauit, dicens:

Cap. 1. Quodam die dum ego Paphnutius solus tacitúsque sederem, cogitaui in corde meo, quòd deserta peterem, & vniuersa loca sanctorum monachorum, piæque conuersationis habitum lustrarem, ac qualiter Deo ministrarent, considerarem. Vnde factum est, vt tacitus iter arriperem, & in eremum cursu desiderabili properarem. Panes itaque cum aquâ exiguâ mecum portaui, ne deficerem a labore itineris cœpti. Quarto autem die peracto, alimẽta quæ mecum sumpsi defecerunt: meáq; membra nullo victu refocillata vires perdiderunt. Móxque diuinâ illustrante gratiâ, mors imminens ablata est: assumptísque viribus iter arripui, atque dies alios quatuor nihil gustando peregi. His itaque completis nimium fessus, humo prostratus iacui velut mortuus. Extemplò quoque cælesti solatus adiutorio, assistere mihi vidi virum, gloriâ mirabilem, splendore terribilem, pulchritudine laudabilem, magnitudine procerum, aspectu præclarum. Quem vt aspexi, vehementer obstupui: sed tamen ille vultu placido accedens, nunc manus, nunc labia mea tetigit, mihíque vires potenter restaurauit. Continuò lætus surrexi, Deóque fauente, per solitudinem exinde decem & septem dierum cursum direxi: quousque ad locum, quem Dominus mihi famulo suo indigno prouidebat ostendere, perueni: illic ab itineris labore cessaui.

Lustrando eremũ multa perfert Paphnutius.

Roboratur diuinitus.

Ab Angelo vires eius restaurãtur.

Ioannes libello 5. n. 12.

Cap. 2. [4]Igitur dum fessus requiescerẽ, & quàm [5] ægrè profectus essem cogitarem: virum procul aspectu

Onuphrius totus hirsutus. ctu terribilem vidi, in modum bestiæ pilis vndique circumseptum: cui tanta scilicet capillorum prolixitas erat, [5] vt corpus illius ipsorum diffusione tegeretur. Pro vestimento quoq; foliis herbisq; vtebatur, quibus [6] subteriora tenum tãtummodò cingebat. Tali viso homine, nimio perterritus sũ terrore, anxiatus vltrà quàm credi potest timore & admiratione: quoniam tam mira forma meis oculis numquam fuit ostensa in humanâ specie. Quid facerem ignoraui: sed quantum valui, fugam petij, montémque propinquum concito cursu adscendi: ibíque tremefactus corrui, atque me sub frondium densitate à facie illius abscondi, multa dans suspiria. Defeci pœnè ætate & labore abstinentiæ. Hic verò dum me cernebat in monte iacentem, voce nimiâ clamauit, & dixit: Vir Dei, descende de monte. noli timere: ego enim sum homo passibilis, tibi similis. His itaque consolatus verbis, mentem recepi, móxque descendi, & ad virum sanctum perueni, atque pedibus eius me timidus prostraui. *Cognoscit Paphnutium [illegible].* Ille quoque me prohibens ante se iacere, Surge, inquit, surge: tu enim es Dei seruus, & vocaris Paphnutius, Sanctorum amicus. Statim surrexi: & quamuis fessus, tamen lætus ante eum sedi, iam feruenti desiderio, quis ipse, & qualis eius esset vita, cupiens dinoscere, dicens: Ecce, votum adimpleuit, qui me per hanc eremum direxit. En artus mei fatiscentes aliquod sentiunt solatium: sed mens sitibunda non adhuc inuenit refrigerium. Idcircò te, senior, corde deuoto deprecor, atque per illum, ob cuius amorem huius solitudinis deserta habitas, te contestor, vt vnde sis, aut quomodo voceris, seu quando huc adueneris, apertis mihi verbis denunties. Et vir Dei recognoscens, quàm libenti animo sententiam sui laboris audirem, dixit mihi:

Cap. 3. Quoniam te, frater dilecte, auidâ mente vitæ meæ longas ærumnas velle scire video, repetere me tibi non dubites has ab exordio. Ego, licet immeritus, vocor Onuphrius, & ecce non minùs sunt quàm [7] septuaginta anni, quòd in hoc deserto laboriosè vixi. *70. annis in eremo neminem vidit.* Cum feris conuersatus sum crebriùs, pro pane comedi iugiter herbarum fructus, in montibus & in speluncis & in vallibus meum reclinaui miserabile corpus. Tot annis neminem nisi te solùm adspexi, alimentum à nullo hominum sumpsi, [8] in monasterio Hermopolim dicto nutritus, in prouinciâ Thebaidâ nominatâ: *Erat in monasterio Hermopolis, vbi centum erant monachi.* vbi simul pænè centum monachi degebant. Porrò vita illorum talis extitit, vt more & actione æquanimiter omnes viuerent, & vno corde & vno spiritu, iugo ac disciplinæ sanctæ regulæ colla submitterent, atque fluctus huius sæculi omnino non formidarẽt. *Quod vni, cunctis placebat.* Quidquid vni placebat, cunctis placebat. Mente sanctâ, fide purâ, charitate perfectâ ante Deum incedebant: cui die noctúq; omni mansuetudine & patientiâ ministrare non cessabant. *Mira ibi taciturnitas.* Tanta his erat taciturnitas cum abstinentiâ, vt nullus auderet nisi cum iustâ interrogatione, vel recto responso, reddere verbum. Ibi quoque pabulum sanctæ doctrinæ ab adolescentiâ suscepi: ibi regularis vitæ normam à fratribus didici, à quibus amabiliter diligebar: ab his, qualiter instituta mandatorum Dei seruare deberem, diligenter instruebar.

Cap. 4. Exemplo Eliæ & Baptistæ ad eremum inuitatur. Profectò vitam beati Patris nostri Eliæ, venerabiles fratres meos audiui frequenter laudare, qui se in eremo in tantâ abstinentiâ & oratione studuit affligere, vt maximam virtutem à Domino meruisset accipere, & igneo curru transuectus, spiritus sancti dona quæ habuerat, discipulo impartiri, ac adhuc longæuus senio, mortis pœnam non videre. Insuper ad exemplum, beatum Baptistam Ioannem protulerunt, qui in noui Testamenti serie clarissimus effulsit, perque plurima annorum spatia diuino mancipatus officio, corpus suum macerauit, donec in Iordanis vndâ Redemptorem mundi baptizare dignus existeret, atque ipsum Dei Agnum esse, digito suo demonstraret.

Cap. 5. Ego verò cùm talia eos recitantes audirem, dicebam illis: Quare, seniores mei, vitam & miracula eorum obstupescitis? aut cur illorum facta tam assiduè commemoratis? *Eremitarum vita fortior.* An sunt vobis fortiores, qui desertum habitant, an leuiores? At illi respondentes, dixerunt: Fili fortiores nobis sunt, quia sine adiutorio humano viuunt. *Commoda monasteriorum.* Nos itaque alter ab altero conspicimur, pariterque diuinum officium à nobis celebratur. Si quando cibum cupimus, paratum reperimus: si quando infirmitas, aut aliqua corporis imbecillitas irrepsit, statim cura fratrum cum omni solicitudine nos adiuuat. In ædificiis lucidè constructis habitamus, in quibus & ab æstu solis cooperti sumus, & ab inundatione pluuiæ, & à turbine venti ac tempestate manemus defensi. Monachi verò, qui in deserto sunt, nihil consolationis nisi à Deo recipiunt. Si quando angustias aut tribulationes perpessi fuerint, vel cum diabolo antiquo humani generis inimico pugnare cœperint, quis eis astat? à quo adiuuantur? Sed [9] quibus humanum deest solatium, constat eos habere diuinum. Et si esuriunt, quis eis panem dabit? Si sitiunt, quis eis aquam tribuet, vbi panis & aqua non est? Maximus labor in desertis locis esse non dubitatur, vbi nihil necessarium reperitur. *Palæstra eremitarum.* Primùm ergo, quando in solitudine definiunt habitare, in Dei timore certant firmiter stare. In fame & siti, in labore & passione corpora sua cruciant: contra diabolicas insidias viriliter dimicant: & vt vincant, contra tela nequissimi ignea gladiis spiritualibus pugnãt. Antiquus etenim ille hostis, totius inuentor iniquitatis, studet eos subuertere, & in consortium malitiæ suæ implicare atque de bonâ voluntate, quam inchoabant, retrahere; & mentes eorum mundanis voluptatibus iterùm irretire, vt in opere cœpto fatiscant persistere. *Eremitarum protector Deus.* Omnipotens ergo Deus, qui nõ derelinquit sperantes in se, circumdat eos armis suæ potentiæ, vt hos incursio satanæ non valeat prosternere, quos protegit celsitudo diuinæ misericordiæ. *Eremitarum adiutores Angeli.* Quapropter ad eos Angeli Dei iugiter mittuntur, ac per manus illorum quæcumque necessaria crebriùs eis administrantur. Aquam de petrâ hauriunt, quod interpretatur Christus. Scriptum est enim: Sancti qui sperãt in Domino, *Isaiæ 40.* habebunt fortitudinem, assumẽt pennas vt aquilæ: volabunt, & non deficient; current, & gressus eorum non labentur. Et alibi: [10]. Qui sitiunt, de superno fonte condiuntur, & herbarum folia in ore eorum tanquam fauus mellis dulcescunt. Si autem aliquando diabolus aduersus eos colluctatur, protinus surgunt: manus suas ad Dominum expandunt, preces ante diuinam maiestatem fideliter fundunt: mox auxilio cælesti subleuantur, & dolosa iacula inimici penitùs destruuntur. Non intelligis, fili, qualiter in Psalmo legitur: Quoniam non in finem obliuio erit *Psal. 9.* pauperis, patientia pauperum non peribit in *Psal. 106.*

æternum? Et iterùm: Exaudiuit eos Dominus in die tribulationis, & de omni angustiâ liberauit eos. Enimverò vnusquisque propriam mercedem accipiet, secundùm suum laborem. Beatus est enim vir, qui semper est pauidus, & voluntatem Dei in hac præsenti vitâ & fragili studiosus agit. Certissimè scias, ô fili, quoniam Angeli Dei sanctis ac iustis viris quotidie famulantur, atque virtute supernâ corpora & animæ illorum iugiter illuminantur.

1. Cor. 3. Prou. 28.

Angeli sanctis & iustis famulantur.

Cap. 6.

Tali denique ratione ego pauper Onuphrius à sanctissimis Patribus in meo monasterio subtiliter instructus, cœpi tacitâ mente tractare, quàm gloriosâ felicitate perfruuntur in cælis, qui certamina laboriosa propter amorem Domini tolerarunt in terris: cor meum ardebat, mens mea desiderabiliter feruebat mundi gaudia penitùs spernere, patriæ cælesti totis viribus appropinquare, sicut Psalmista edocet, dicens: Mihi autem adhærere Deo bonum est, ponere in Domino Deo spem meam.

Psal. 72.

Cap. 7.

Dúmque hæc solicitus excogitarem, nocte silenti concitus surrexi, paruum panem mecum detuli cum exiguis leguminibus, vt vix vsque in quartam diem sufficeret; sicque secundùm Dei dispensationem & eius pietatem profectus sum, vt mihi ostenderet meæ habitationis locũ. Egrediente autem me de monasterio in montana, veni in desertum: cogitánsque vt manerem ibi, continuò lumen splendidum ante me, quasi obuians mihi, vidi. Quo viso, valdè timui. Idcircò quoque putaui, me debere ad monasterium regredi, vnde exiui. Extemplò autem de radio præclari luminis vir aspectu pulcherrimus accessit ad me, & dixit mihi: Noli pauescere, ego enim sum Dei [12] Angelus, tibi ad custodiendum ab ortu tuo prouidentiâ diuinâ destinatus, vt iubente Deo tecum manerem, & te in hanc eremum ducerem. Perfectus esto, humilis incede coram Domino, cum gaudio labora, cor tuum in omni custodiâ conserua, viue sine querelâ, in bono opere persceuera. Ego verò te non derelinquam, donec animam tuam in præsentiam summæ maiestatis offeram. Hæc locutus est mihi Angelus, iter inceptum mecum comitatus.

Ab Angelo Custode deducitur Onuphrius.

Cap. 8.

Pergebamus ita simul sex milliaria vel septem, & ad quamdam venimus speluncam nimis decoram. Appropiaui, volens sciscitari, si forte quispiam intus maneret. Secundùm consuetudinem monachorum clamare cœpi, [13] benedictionem humillimè petij. Inde virum sanctissimum exire vidi, quem prostratus humo tenus adoraui. Ille verò manus suas mihi porrexit, de terrâ me eleuauit, [13] osculum mihi pacis tribuit, atque dixit: Tu es enim frater meus, eremiticæ cooperator vitæ, ô fili ingredere. Deus tibi concedat, vt timor eius in te permaneat, opus tuum in illius conspectu complaceat. Statim cum eo specum introiui, diesque plures apud illum pausaui, opera eius cupiens discere, & solitariam habitationem curiosius inuestigare. Ipse quoque vt meum desiderium agnouit, consilium honorabile mihi præbuit: ac qualiter insidias diaboli superare deberem, verbis charitatiuis gratanter patefecit. Transactis itaque quibusdam diebus, talibus admonuit me verbis, dicens: Fili surge, mecum perge: interiora deserti debes intrare, & in aliâ speluncâ solus habitare: ibi si viriliter dimicas, omnia dæmoniorum tentamenta superas. Idcircò verò Deus in hoc deserto vult te probare, si

Benedictionẽ ab eremitâ petit.

Osculo pacis ab eodem excipitur.

Ad interiora deserti ducitur.

mandatis eius fideliter velis obedire. Fidelia omnia mandata eius, confirmata in sæculum sæculi, facta in veritate & æquitate. Vir autem sanctus hæc dicẽs, surrexit: & mecum in interiora deserti iter quatuor dierum perrexit. Quintâ verò die deuenimus in locum, qui [14] Calidiomea dicitur: ibi palmæ propinquæ erant. Tunc vir Dei inquit: Ecce fili, vide locum quem tibi Dominus præparauit ad manendum. Fuit autem ille mecum spatio triginta dierum, edocens me seruare [15] cantâ diligentiâ doctrinam Dei mandatorum. Quibus ita peractis, oratione suâ sanctâ Domino me commendauit: & separatus à me, ad propria remeauit. Per singulos verò annos solitus erat me visitare, ac quali industriâ & simplicitate deberem viuere, diuinis alloquiis non cessabat admonere.

Psal. 110.

Cap. 9.

Moritur Onuphrij director.

Quodam autem tempore iuxta consuetudinẽ ad me veniens, inter verba salutationis prostratus in terram corruit: Dominóque remittens animam, obdormiuit. Quod cùm viderem, nimis sum contristatus: & deuolutus humi, lacrymis obortis vberrimè fleui. Corpus eius mox accepi, & secus Calidiomeam terræ commendaui.

Cap. 10.

Dum autem ego Paphnutius à viro sanctissimo Onuphrio, rationis huius loquelam audirem, inquam ad eum: Pater sancte, laborem esse non modicum iam sentio, quem pro nomine Christi tolerasti in hac eremo. Vir sanctus respondit: Mihi frater crede dilectissime: in deserto sustinui, vt sæpiùs putarem me morte superari. [16] Absperam multoties vitæ, vt vix halitum in corpore sentirem remanere. Per diem æstu & igne solis ardentis vrebar, rore & pruinâ infectus, fame & siti defectus. O quanta & qualia passus sum! Non sufficit, neque quempiam decet plagas ac labores enarrare, quos homo moriturus pro Dei viuentis amore debet tolerare. Reddet Dominus mercedem laborum Sanctorum suorum: cuius diuitiæ sicut non augentur, ita nequaquam minuentur. Per quem enim famem, sitim, frigus & æstum, atque multigenarum cruciamenta molestiarum sustinui, potens est cum diuitiis cælestibus inter Angelorum cateruas me consolari: alimenta verò spreui corporalia, vt dignus acciperem spiritalia. Sanctus enim Angelus quotidie panem mihi offerebat, & aquam pro mensurâ ministrabat, vt corpus meum confortaretur, ne deficeret, & igiter in laude Dei perseueraret. Arbores palmarum ibidem constitutæ erant, [17] quæ duodecies in anno dactylorum fructus germinabant. Quos per singulos dies colligens, pro panẽ edebam, mixtos herbarum foliis: & erant in ore meo tanquam fauus mellis. Nam in Euangelio legitur: Non in solo pane viuit homo, sed in omni verbo, quod procedit de ore Dei. Frater Paphnuti, si implere studes voluntatem Dei, omnia tibi necessaria præparantur ab eo. Vnde ipsa Veritas admonet, dicens: Ne solliciti sitis animæ vestræ quid manducetis, aut quid bibatis, neque corpori vestro quid induamini: scit enim Pater vester, quia his omnibus indigetis. Quærite primùm regnum Dei, & iustitiam eius, & hæc omnia adiicientur vobis.

Multa oportet pati pro futurâ gloriâ.

Sap. 10.

Spernens corporalia accipit spiritualia.

Quotidie panem & aquã ab Angelo accepit.

Palmæ duodecies in anno fructificantes.

Matth. 4.

Matth. 6.

Cap. 11.

Cúmque hoc à beato viro Onuphrio intentius auscultarem, mirans in sermonibus & actibus ac laboribus illius, dixi: Pater benigne, [18] die Dominico vel Sabbato Communionem percipiebas ab aliquo? At ille respondens, ait: Omni die Dominico vel Sabbato Angelum Domini paratum inuenio, sacrosan

Die Dominico ab Angelo Communionem accipit.

sacrosanctum Corpus & Sanguinem Domini nostri Iesu Christi secum deferentem: de cuius manu mihi pretiosissima donantur munera, vitæque meæ salus perpetua. Verùm etiam omnes, qui vitam spiritalem ducunt in eremo monachi, tali participantur gaudio. Hi verò sancti eremitæ, qui hanc solitudinē habitant, si fortasse aliquando videre hominem desiderant, ilicò in cælum ab Angelo deportantur: visionem illic animæ iustorum, fulgentium sicut sol in regno Patris eorum, ibi multitudinem cōtemplantur Angelorum, suásque animas cœtibus mixtas beatorum. Quare omnes qui in agone contendunt, totâ mēte, toto corde, totis viribus in bono opere feruent, quatenus gloriam cælestis patriæ cū Christo & cum Sanctis mereantur possidere. Ista denique omnia, venerando Onophrio narrante, cognoui [19] iuxta summitatem ipsius monticelli, vbi obuiauit mihi. Ita videlicet gaudium meum impletum est, vt omnem aduersitatem, quam in itinere tuleram, traderem obliuioni.

[margin: ... soij eremita. — Qui & in cælum subinde rapiuntur.]

Cap. 12. Credo, inquam, Pater, inter felices me deputari, quia videre te & opera tua egregia prometui. Verba tua nimis pulchra, omni dulcedine mellita, ita mei penetrant cordis intima, vt possim dicere cum Psalmistâ: Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua, super mel & fauum ori meo! *Psal. 118.* Qui ait: Fili, mecum vade: locum meæ habitationis conspice: parcamus paululùm verbis. Continuò surrexit, præiuit: secutus sum. Duxit me secū quasi trium milliariorum iter: venimus Calidiomeam in spiritalem locum, arboribus palmarum gratanter ornatum. Ibi preces Domino fudimus: eisque completis in terram sedimus, in diuinis altercantes eloquiis. *Orant pariter.* Sole iamiámque in occasum verso, vidi panem positum cum aquâ exiguâ. Vir etenim Dei sentiens me fatigari, dixit mihi: Profectò fili, cerno te periclitari, nisi cibum capias. Surge ergo & comede. Cui inquam: Viuit Dominus, & benedictus Dominus Deus meus, in cuius conspectu erimus: non manduco, neque bibo, donec charitate purâ pariter cibum sumimus. *3. Reg. 17.* Igitur vix eum coëgi, vt faceret quod volui. Verumtamen et meum agnouit desiderium, panem fregit, tribuit mihi: manducauimus, & saturati sumus: nobisq; fragmenta superfuerunt edentibus. *Cibum simul sumunt.* Noctem illam insomnem penè duximus, diuinisque laudibus immorati sumus.

Cap. 13. Orationis ... hora. Manè facto, post horam orationis, videbam vultum eius pallore ita mutatum, & quid accideret quæsiui ab eo. Qui ait: Non expauescas frater Paphnuti, quoniam omnipotens Deus recto itinere in hanc solitudinem direxit te, vt honorificè sepelias me, atq; corpus meum commendes terræ. Hac etenim horâ anima carnis vinculis absoluitur, atque ad creatorem suum in cœleste regnum deportatur. Frater amantissime (scio namque desiderium tuum) quando redieris in Ægyptum, memorare mei in præsentia fratrum tuorum, & in conspectu omnium Christum colentium.[20] Hæc est postulatio mea, quam impetraui à Domino Deo. Si quis oblationē ob honorem nominis mei ante conspectum Domini nostri Iesu Christi,[21] & ad laudem eius immolat, ab omni tentatione diaboli, & à vinculo prauitatis humanæ liber existit, atque cum sanctis Angelis in regno cælorum æternæ hereditatis capax fiet. Si quis verò oblationē non valet offerre, vel præ inopiâ redimere,[22] is in nomine Domini & ad honorem illius eleemosynam pauperi tribuat, & ego orabo pro eo in conspectu Dei, vt dignus in cælestibus vitâ superna perfrui valeat. *Liberatur ab omni tentatione, qui in memoriā Onuphrij sacrificat.* *Eleemosynam dat.* Si quis neque oblationem, nec eleemosynam potest offerre, pro charitate meâ incensum Domino Deo nostro in odorem suauitatis accendat, & ego rogo pro eo, vt gaudiū perenne possideat. *Thus offert.* Cui inquam: Pater mi, ne irascaris si loquar: Si incensum nec quis habet, nec facultatis aliquid,[23] vnde Deum placare potest: vt tamē tuâ benedictione non careat, in quacumque tribulatione te inuocat? Tunc ille respondit: Si quis pauper in deserto, vel in aliquo alio loco oblationē aut eleemosynam seu incensum nō habeat ad immolandum, surgat, & manus suas ad Dominum extendat, ter Dominicam orationem, id est, Pater noster, pro me cum intentâ mēte, & in nomine sanctæ Trinitatis psallat. *Pater noster recitat.* Ego verò pro ipso ad Dominum intercedo, vt vitæ cælestis mereatur particeps fieri cum omnibus Sanctis Dei.

Cap. 14. Iterùm dixi ad eum: Domine si dignus essem, aut si donis gratiæ tuæ mihi liceret, post obitum tuum locum istū libentissimè obtinerem. At ille ait: Nequaquam tibi fili conceditur, nec idcircò misit te Deus in peregrinationem istius solitudinis, vt hîc obtineres locum habitationis: sed vt cum iustis, qui in deserto sunt, graruleris: & intimate ea studeas mundo, quæ cognouisti in eremo. In Ægyptum perge: ibi esto vsque ad finem vitæ tuæ; opus bonum perfice, & accipies coronam perpetuæ gloriæ.

Cap. 15. Hæc cùm homo Dei loqueretur, aduolutus sum pedibus eius, dicens: Pater chare, scio enim quia quidquid petieris à Deo, dabit tibi. Dominus propter immēsum laborem certaminis longissimi, quo corpus tuum afflixisti septuaginta annis pro nomine Domini: præbe ergo mihi munera tuæ sanctæ benedictionis, quatenus tibi in virtute efficiar similis, & tua interuentione spiritus meus dirigatur, & in futuro tecum participari merear. *70. annis vixit in eremo Onuphrius.* Qui mox econtrà respondens, protulit ista: Paphnuti, ne contristeris: petitio tua, tribuente Domino, erit stabilis. Sta in fide, viriliter age, oculos cum mente ad Deum erige, in mandatis corroborare, bonū facere impiger contende, & vitā æternam apprehende. Protegant te Angeli Dei & conseruent te ab omni cōsilio prauitatis, vt purus ante Deum & immaculatus in die sui examinis inueniaris. *1. Cor. 16.* Post hæc surrexit, & ad Dominum lacrymans orauit, genua flexit, atque subitò dixit: In manus tuas Deus commendo spiritum meū. Cúmque hæc dixisset, lumen splēdidum corpus eius obumbrauit; & in ipsius claritate luminis anima sancta carne soluta est. *Moribundus luce ... tur.*

Cap. 16. Repentè verò vocem Angelorum multorum audiui, laudantium Deum, & in discessu sanctissimæ animæ S. Onuphrij,[24] æthera scilicet Angelicis canticis resonantia, gaudium ineffabile astris intulerunt, per quæ cælestes exercitus animam militis inclyti cælis inuexerunt. *Angelorum concentu anima Onuphrij in cælum defertur.* Mox oculi mei fletu profluunt, interiora gemitus producūt, lachrymarum riui manarunt, planctus mei miseri Paphnutij exuberant: illud flebilis planxi, quia quem vix inueni, diutiùs habere nō potui. Deinde [25] tunicam meam per dimidiū scidi, vnâ parte indutus sum, in alteram collocaui corpus beatum, & sepeliui illud in sepulchro quod excisum erat de petrâ. *Sepelit Onuphrium Paphnutius.* Tunc videns me solum remanere, iterùm cœpi lugere. Ita mœrens surrexi, specúsq; illius habitaculum intrare volui. Denique me ad-

 stante,

Spelunca & palma corruunt. ſtante, ipſa ſpelunca cecidit cum magnâ ruinâ,& palmæ radicitus erutæ ſimul procubuerunt. Cognoui itaque ego Paphnutius,quia non eſſet voluntas Domini, me in loco habitare:ſeceſſi inde, in Ægyptum redij:ibique Eccleſiæ retuli quæ vidi & audiui.

Sanctus igitur Onuphrius obiit menſe Iunio, die vndecimo,id eſt,tertio Idus eiuſdem menſis. *11 Obiit Iunij.* Ibi beneficia eius præſtantur vſque in præſentem diem : ad laudem & gloriam Domini noſtri Ieſu Christi, cui eſt honor & poteſtas in ſæcula ſæculorum. Amen.

NOTATIO.

1 ONuphrij] *Apud Metaphraſtem* 11. *Iunij dicitur* Honophrius. *Martyrologium Romanum* 11. *Iunij* : In Ægypto ſancti Onuphrij anachoretę,qui in vaſtâ eremo ſexaginta annos vitam religiosè peregit, & magnis virtutibus ac meritis clarus migrauit in cælum : cuius inſignia geſta Paphnutius abbas conſcripſit. *Menologium Græcorum eodem die* : Sancti Patris noſtri Onuphrij Ægyptij ,qui cùm eſſet in cœnobio in vrbe Hermopoli Thebarum, & audiret de Eliæ prophetæ & Ioannis præcurſoris vitâ , egreſſus ex cœnobio habitauit eremum annos ſexaginta , hominem omnino non videns. vbi poſt admirabilem vitæ monaſticæ conuerſationem in cælum migrauit. quem magnus Paphnutius ſepeliuit. Cuius dies natalis celebratur 12. Iunij , in ſanctiſſimo eius oratorio, in monaſterio S. Alipij. *Eadem in Menæis, ſed quibuſdam additis, quæ non exſcribo , ne Notæ excreſcant.*

Alius eſt Onuphrius , cuius mentio extat apud Metaphraſtē in Actis SS. Galationis & Epiſtemis M M. 5. Nouembris , quæ recitat Lipomanus tom. 5. & Surius tom.6. Qui vixit eo tempore , quo Gentiliū in Christianos perſecutio ſæuiebat. Menologium ſub Decio eorum martyrium ponit. Vixit autem apud Emeſam Phœnicia , quæ ad montem Libanum eſt. Non fuit ille ſegregatus ab hominum conſortio,vt noſter hic. Eius precibus Leucippe,antè ſterilis, prolem impetrauit Galationem.

2. Paphnutio] *Varij fuêre Paphnutij , de quibus vide hic ad librum 2. Ruffini cap. 13. De Paphnutio confeſſore dixi ad vitam S. Antonij cap. 30. num. 68. Acta hæc Paphnutio auctore (quo tamen Paphnutio, nondum mihi conſtat) habes etiam apud Metaphraſtum,ſed Timothei anachoretæ vitâ , & quibuſdam alijs intermixtis quæ recitat Lipomanus tom. 6. & Surius tom. 3. Iunij 11. Gentiano Herueto interprete. Sed & aliam interpretationem Actorū Onuphrij , quibus etiam intexta eſt Timothei anachoretæ vita , accepi ex monaſterio S. Iacobi Leodij. ſed vulgatam hactenus in Vitis Patrum malui nūc retinere:cuius quidem nullum M S. Latinum exemplar habui , ſed Græcum tamen textum è Boicâ Bibliothecâ accepi.*

Prolog. 3. Gregorio] *Quis hic Gregorius ſit , nondum mihi liquet.*

Cap. 2. 4. Ægrè] *Vetus editio,* peregrè. *Intelligit per hoc, vt opinor,procul:niſi fortè ibi legendum* perægrè. *Sanè peregrè ſe profectum viribus deficientibus , teſtatur ipſa capite præcedente.*

5. Vt corpus illius ipſorum diffuſione tegeretur] *Hieronymus ſuprà Prologo in Vitam S Pauli primi eremitæ* : Subterraneo ſpecu crinitum calcaneo tenus hominem. *In Vitâ Macarij Romani infrà cap.* 15. Capilli capitis totum viri corpus operuerunt.

6. Subteriora rerum] *Intelligit pudenda tantum folijs herbisque velata.*

Cap. 3. 7. Septuaginta anni] *Ita vett. editiones cum Coloniensi. Martyrolog. Rom. Menologium Græcum, Menæa & Metaphraſtes habent* ſexaginta anni.

8. In monaſterio Hermopolim dicto nutritus, in Prouincia Thebaida] *Græcè eſt* : Οἴκων γὰρ πρότερον ἐν ἀβάγῃ τῷ μοναστηρίῳ Θηβαΐων χώρας ὀνομαζομένῳ τῆς ἐρημοπόλεως. Habitabam priùs in abage monaſterio, regionis Thebaidis , quæ dicitus eremopolites. *Non dubium corruptum eſſe* ἐρημοπολίτου *pro* Ἑρμοπολίτου. *quomodo & in Menæis reſtituendum* ἐν Ἑρμουπόλει Θηβῶν, *pro* Ἐρήμου πόλει. *Apud Metaphraſtem eſt*: Habitaui autē anteà in ſancto monaſterio , quod nomine appellatur Eriti Hemepolitani Thebanorum regionis. *ſine dubio corruptè. Ex Herueti verſione* in ſancto monaſterio, *apparet eum reperiſſe in Græco* ἐν ἁγίῳ μοναστηρίῳ, *quomodo fortè antè legendum pro* ἐν ἀβάγῃ μοναστηρίῳ.

9. Quibus Humanum deeſt ſolatium, conſtat eos habere diuinum] *Hoc expertus eſt B. noſter Xauerius , qui cùm Romæ eſſet , humanum habebat ſolatium à ſocijs ; at dum inter barbaros & feras ſolus verſatur,ad Deum confugit.qui mirificis eum gaudijs perfudit.* Cap. 5.

10. Quæ ſitiunt,de ſuperno fonte condiuntur] *Nondum mihi locus hic in Sacris literis occurrit. Paulo aliter citat Metaphraſtes , & ex Iſaiâ ait deſumptum.*

11. Angelus tibi ad cuſtodiendum ab ortu tuo] Cap. 7.
Angeli Cuſtodis meminêre varij Patres. Hieronymus lib.3.Comment.in Matth.capite 18.Magna dignitas animarum , vt vnaquæque habeat ab ortu natiuitatis in cuſtodiam ſui Angelum delegatum. *Idem in cap.66. Iſaiæ* : Quòd autem vnuſquiſque noſtrûm habeat Angelos , multæ Scripturæ docent.E quibus illud eſt:Nolite contemnere vnum Math. 18.
de minimis iſtis,quia Angeli eorum vident quotidie faciem Patris , qui eſt in cœlis. & puella Act. 12.
Rhode Petrum Apoſtolum nuntiante, alij Angelum ipſius eſſe credebant. Sin autem hoc de minimis dicitur,& de vno homine , quanto magis de omnibus ſanctis , & præcipuè de Apoſtolis, ſentiendum eſt,quorum Angeli quotidie vident faciem Patris,iuxta illud quod ſcriptum eſt: Cir- Pſal. 33.
cumdat Angelus Domini in circuitu timentium eum.& Iacob de ſe loquitur:Angelus qui libera- Gen. 48.
uit me.Iſti ſunt,qui aſcendunt & deſcendunt ſuper Filium hominis. *Apud Auguſtinum lib. Soliloquiorum cap.* 27. Facis Domine Angelos tuos ſpi- Pſal. 130.
ritus propter me,quibus mandaſti , vt cuſtodiant me in omnibus viis meis , ne fortè offendam ad lapidem pedē meum. Hi enim ſunt cuſtodes ſuper muros ciuitatis tuæ nouæ Ieruſalem. Pſal 90.

12. Benedictionem humillimè petij] *Bene addit*,ſecundùm conſuetudinem monachorum. *Nihil frequentius in his Vitis , quàm vt aduentus hoſpes benedictionem ab hoſpite excipiente petat.*

13. Oſculum mihi pacis tribuit] *Solent olim aduenientes excipere oſculo ij,apud quos diuertunt. Vide Onomaſticon.*

14. Calidiomea] *Non dubito , quin interpres in codicem Græcum deprauatū inciderit , &* Calidiomea *ortum ex* Καλιδιομεά ; *vel ſimilis. Certè Græcè hic eſt,* καλύβην μικράν. *ſic & cap.* 9. Et ſecus Calidiomeam terræ commendaui. *vbi Græcè,* καὶ κατέθηκα τῷ λειψάνῳ

ψαντ αὐτῷ τάφον τ ἐμῶν κελλίων. & posui reliquias eius iuxta meam calybem siue tugurium. *& cap.* 12. Venimus Calidiomeam, in spiritalem locum; arboribus palmarum gratanter ornatum. *Græcè: Κατελάβομεν καλύβην σεμνοτάτην ἔχουσαν καὶ φοίνικα παρεστῶτα.* Venimus ad calybem seu tugurium maximè religiosum, quod palmam iuxta consistentem habebat.

15. Cauta diligentia] *Vetus editio:* cautam dignitatem.

Cap. 10. 16. Abspes eram] *Ita rectè manuscripti, & vetus editio: Coloniensis,* absfpe erã. *Dictũ* abspes *vt* exspes.

17. Quæ duodecies in anno dactylorum fructus germinabant] *Infrà apud Ioannem libello 3. n. 2. nomine* Anonymi, *eadem res paulò clariùs proponitur.* Inueni istam palmam afferentem mihi botryones duodecim dactylorũ. Per singulos menses adfert mihi vnum botryonem, qui mihi sufficit triginta diebus, & post hunc maturatur alter.

Cap. 11. 18. Die Dominico vel Sabbato Communionem percipiebas] *Aliqui libri,* & Sabbato. *Græcè est:* Πόθεν κοινωνεῖς; ἐν Σαββάτῳ ἢ Κυριακῇ; Quando communicas? Sabbato, an Dominico?

19. Iuxta summitatẽ ipsius monticelli] *Græcè:* Υπὸ κάτωθεν τοῦ μικροῦ τοῦ ὄρους. *Hoc tantùm loco inueni lectum* monticellus *à monte, pro monticulo.*

Cap. 13. 20. Hæc est postulatio mea] *Singulare omninò Onuphrij priuilegium & apud Deum gratia. In Florario SS. M S. breue huius priuilegij compendium.* Migrauit à sæculo anno salutis 370. Hic enim petijt & obtinuit à Domino, vt si quis memoriam eius fecerit seu oblationes, aut pauperes pauerit in nomine eius, aut memoriæ suæ librum scripserit, dimittantur illi vniuersa peccata. Et cùm anima exierit de corpore, erit munda à peccatis, quasi modò genitus infans. *Priuilegia autem hæc, quia in quibusdam libris verba variant, sanè semper intelligenda.*

21. Et ad laudem eius] *Ita est in editione Coloniensi. Veteribus deest.*

22. Is in nomine Domini & ad honorem illius eleemosynam, *&c.*] *Ita editio Coloniensis Vetus:* ille pro amore meo in nomine Domini eleemosynam.

23. Vnde Deum placare potest] *Ita Coloniensis editio. Vetus,* Vnde te placare potest.

24. Æthera scilicet Angelicis canticis resonantia] *Refert quidem* Æther *Ammonius masculini generis plurali carentia, hic tamen eius neutrum plurale habes. quod & alibi ex æthere vel aëre legisse videor.* Cap. 16

25. Tunicam] *Græcè λεβιτωνάριον. Haud dubiè intelligitur* lebitonarium, *vt apud Metaphrastem est. Quod & alibi hic occurrit. Vide Onomasticon.*

26. Die vndecimo] *Ita omnes editiones. & Florarium SS. M S. Græcè tamen est δωδεκάτῃ,* duodecimo. *Atque ita Martyrologium Romanum, Menologium Græcum, & Menæa. Apud Metaphrastem est:* Erat autem dies sextus quidem decimus Pauni, nonus autem Iunij mensis apud Romanos. *Quod quomodo intelligendum sit, vide in Onomastico in* Mensium Tabulâ.

Quòd Florarium SS. M S. annum obitus Onuphrij ponit 370. nescio vnde hauserit.

Manuscriptus Leodiensis S. Iacobi vltimo capite habet de leonibus sepulchrum vnguibus suis Onuphrio effodientibus, cuius mentionem feci ad Vitam S. Pauli primi eremitæ cap. 13. num. 50. Deest hoc huic Vitæ, & apud Metaphrastem.

IN VITAM S. [1] PACHOMII

PRÆLVDIA.

ILLVSTRIVM VIRORVM DE SANCTO PACHOMIO ELOGIA.

SOZOMENVS *Hist. Eccl. lib. 3. cap. 13.*

ΠΑΧΩΜΙΟΣ ἀρχηγὸς ἐγένετο τῶν καλουμένων Ταβεννησιωτῶν. σχῆμα δὲ τούτοις ἦν καὶ πολιτεία ἔν τισι παρηλλαγμένη τῆς ἄλλης μοναχικῆς, πρὸς ἀρετὴν μέντοι ὁρῶσα, καὶ τὴν ψυχὴν προσεθίζουσα, τῶν ἐπὶ γῆς καταφρονεῖν ἄνω δὲ ὁρᾶν, ἵν' εὐμαρῶς ἐπὶ τὰ οὐράνια χωροίη, ἡνίκα τῆς σώματος ἀπαλλαγείη, &c.

Pachomius Præses fuit eorum, qui vocantur Tabinisiotæ. Quibus quidẽ habitus erat & vitæ institutio à reliquorum monachorum disciplinâ in quibusdam rebus discrepans, in virtutis contemplatione aciem mentis defigens: animum sic tum ad rerum terrenarum despicientiam, tum ad cælestium indagationem excitans, vt cùm è corporis custodiâ migraret, aditum ad cælum haberet perfacilem, &c.

GENNADIVS *de illustr. Eccles. Script. cap. 7.*

Pachumius monachus, vir tam in docendo: quàm in signa faciendo Apostolicæ gratiæ, & fundator Ægypti cœnobiorum, Scripsit

[2] *Regulam* vtrique generi monachorum aptam, quam Angelo dictante perceperat. Scripsit &

Ad eo legas propositura sua [3] *epistolas,* in quibus alphabetum mysticis tectum sacramentis, velut humanæ consuetudinis excedens intelligentiam, clausit, solis, credo, eorum gratiæ vel meritis manifestatum,

Vnam

Vnam ad Abbatem Syrum. *Vnam ad Abbatem Cornelium.*

Ad omnium monasteriorum Præpositos, vt in vnum antiquius monasterium, quod linguâ Ægyptiacâ *Baum* vocatur, congregati, Paschæ diem velut æternâ lege celebrent, *epistolam vnam.*

Similiter & ad diem Remissionis, quæ mense Augusto agitur, vt in vnum Præpositi congregarentur, *epistolam vnam.* Et

Ad Fratres, qui foras monasterium missi fuerant operari, epistolam vnam.

TRITHEMIVS *libro de Script. Eccles.*

BACHOMIVS abbas, & monachorũ sui temporis institutor permagnificus, fundator multorum cœnobiorum, ac vir sanctissimæ conuersationis, multis in vitâ & post mortem coruscans miraculis, cùm esset vir doctus & in diuinis Scripturis eruditus, Scripsit ad ædificationem Fratrum multas epistolas, de quibus subiectæ referuntur:

Ad Cornelium abbatem epist. I.
Ad Syrum abbatem epist. I.
Ad Præpositos cœnobiorum epist. I.
Ad fratres operantes epist. I.
Regulam quoque monachorum lib. I.

Claruit sub Valentiniano & Theodosio principibus, anno 390.

DE DIONYSIO EXIGVO HVIVS VITÆ INTERPRETE.

CASSIODORVS *Instit. diuin. cap. 23.*

DIONYSIVS monachus, Scytha natione, sed moribus omnino Romanus, in vtraque linguâ valdè doctissimus, reddens actionibus suis, quam in libris Domini legerat æquitatem: qui Scripturas diuinas tantâ curiositate discusserat atque intellexerat, vt vndecumque interrogatus fuisset, paratum haberet competens sine aliquâ dilatione responsum: qui mecum dialecticam legit, & in exemplo gloriosi magisterij plurimos annos vitam suam præstante Domino gloriosè transegit. Pudet me de consorte dicere, quod in me nequeo reperire.

Fuit enim in illo cum sapientiâ magna simplicitas, cum doctrinâ humilitas, cum facundiâ loquendi parcitas: vt in nullo se vel extremis famulis anteferret, cùm dignus esset Regum sine dubitatione colloquiis. Interueniat pro nobis, qui nobiscũ orare consueuerat: vt cuius hic fumus oratione suffulti, eius possimus nunc meritis adiuuari.

Qui petitus a Stephano episcopo Salonitano, ex Græcis exemplaribus * *Canones Ecclesiasticos* moribus suis, vt erat planus atque disertus, magnæ eloquentię luce composuit, quos hodie vsu celeberrimo Ecclesia Romana complectitur. Hos etiam oportet vos assiduè legere, ne videamini tam salutares Ecclesiasticas Regulas culpabiliter ignorare.

Alia quoque † *multa ex Græco transtulit in Latinum*, quæ vtilitati possunt Ecclesiæ conuenire. Qui tantâ Latinitatis & Græcitatis peritiâ fungebatur, vt quoscumque libros Græcos in manibus acciperet, Latinè sine offensione transcurreret, iterumque Latinos Attico sermone relegeret, vt crederes hoc esse conscriptum, quod os eius inoffensâ velocitate fundebat.

Longum est de illo viro cuncta retexere, qui inter reliquas virtutes hoc habuisse probatur eximium, vt cùm se totum Deo tradidisset non aspernaretur sæcularium conuersationibus interesse. Castus nimium, cùm alienas quotidie videret vxores; mitis, cùm ferè gentium vesano turbine pulsaretur. Fundebat lacrymas motus compunctione, cùm audiret garrula verba lætitiæ. Ieiunabat sine exprobratione prandentium, & ideò conuiuiis gratanter intererat, vt inter corporales epulas inquisitus, spiritales copias semper exhiberet. Quòd si tamen aliquando comederet, paruo quidem cibo, sed tamen escis communibus vtebatur. Vnde summum genus æstimo patientiæ, inter humanas esse delicias, & abstinentiæ custodire mensuram. Sed, vt bona mentis eius infucatâ laude referamus, erat totus Catholicus, totus paternis Regulis perseueranter, addictus & quidquid possunt legentes per diuersos quærere, in illius scientiâ cognoscebatur posse fulgere. Cuius nomini aliqua praui homines calumniosè nituntur ingerere, vnde sua videantur errata aliquatenus excusare Sed ille iam sæculi peruersitate derelictâ, præstante Domino, in Ecclesiæ pace sepultus, inter Dei famulos credendus est habere consortium.

V. BEDA *de ratione Temp. cap. 45.*

Primi decemnouennalis circuli versu temporum ordo præfigitur, quem Græci calculatores

latores à Diocletiani principis annis obseruare: sed Dionysius, venerabilis abbas Romanæ vrbis, & vtriusque linguæ, Græcè videlicet & Latinæ, non ignobili præditus scientiâ, *Paschales scribens circulos*, noluit eis (sicut ipse testatur) memoriam impij persecutoris innectere, sed magis elegit ab Incarnatione Domini nostri Iesu Christi tempora prænotare, quatenus exordium spei nostræ notius nobis existeret, & caussa reparationis humanæ, id est, Passio redemptoris nostri euidentiùs eluceret.

SIGEBERTVS *Catalogo illustr. Eccles. Script. cap. 27.*

DIONYSIVS, abbas Romanus, cognomento EXIGVVS geminâ scientiâ Græcè & Latinè clarus, transtulit de Græco in Latinum [6] *Protherij Alexandrini episcopi scripta* ad Leonem Papam *de celebrando Pascha* in anno Domini 455. Transtulit etiam de Græco in Latinum [7] *librum Gregorij Nysseni de conditione hominis*, & [8] *Vitam Pachomij Abbatis*. Scripsit & ipse, post Cyrillum, *Cyclum quinque Cyclorum*, incipiens ab anno nati IESV-CHRISTI 532. qui est vltimus annus magni Cycli, qui est annorum 532. semel exactiâ natiuitate Christi, *&c.*

TRITHEMIVS *libro de Script. Eccles.*

DIONYSIVS, abbas Romanus, cognomento (vt fertur) EXIGVVS, vir certè ingenio & scientiâ magnus atque clarissimus, in Scripturis sanctis eruditus, & in disciplinâ sæcularium litterarum nobiliter doctus, Græco & Latino eloquio clarus, computista & calculator temporum egregius. Scripsit Latino sermone nonnulla opuscula, de quibus ego tantum repperi subiecta,

Cyclum Paschalem magnum annorum 532. lib. 1.
De ratione festi Paschatis lib. 1. *Paschatis festi rationem.*

de [9] ceteris nihil repperi. Transtulit autem de Græco in Latinum
Vitam S. Pachomij abbatis.
Librum quoque Gregorij Emisseni de conditione hominis.
Et scripta Protherij Alexandrini episcopi [10] *ad Leonem Papam.*
[11] *Et quædam alia.*

Inchoauit autem Cyclum suum anno Domini 532. qui fuit vltimus annus magni Cycli Paschalis, qui semel exactus in eumdem semper reuertitur.

Claruit ergo sub Iustiniano Imp. magno, anno Domini 540.

IDEM *de viris Illust. Ord. S. Benedicti lib. 2.*

DIONYSIVS, abbas Romanus, cognomento EXIGVI, vir in diuinis Scripturis valdè eruditus, & in sæcularibus litteris peritissimus, calculator & Geometer insignis, Græco & Latino instructus eloquio: qui doctrinæ suæ magnam apud veteres auctoritatem consecutus, edidit non spernenda opuscula, de quibus pauca ad meam notitiam peruenerunt:

De ratione Pascha librum.
Cyclum quoque magnum quingentorum triginta duorum annorum.
Epistolas etiam nonnullas composuit.

De Græco in Latinum transtulit.
Scripta Protherij Alexandrini ad Leonem Papam de Paschâ celebrando.
Et librum Gregorij Emisseni de hominis conditione.
Vitam quoque sancti Pachomij Latinam fecit.

Claruit anno Domini 570.

BARONIVS *Notat. ad Martyrol. Rom. 14. Maij.*

PACHOMII præclaras res gestas Græcè conscriptas DIONYSIVS abbas Romanus, EXIGVVS cognomento, Latinè conuertit ante annos plus mille ac centum. Exstat eius præfatio ante Vitam S. Pachomij: habes eam in primâ parte Vitæ SS. P P. capp. 54. Miramur eam à Lipomano & Surio prætermissam: quæ, vt tanti viri ingenij laudatissimi monumentum, prætereunda non fuit: qualis enim quantúsve sanctitate & eruditione fuerit, consule Cassiodorum illi æqualem lib. Instit. ad lect. diuin.

NOTA

NOTATIO.

PACHOMII] *Martyrologium Rom.14. Maij.* in Ægypto S. Pachomij Abbatis, qui plurima in ea regione monasteria erexit, & Regulam Monachorum scripsit, quam Angelo dictante didicerat. *Menologium Græcum 15. Maij:* S.P.N. Pachomij Tabennesiotæ. Fuit Pachomius sanctus ex Thebaide inferioris Ægypti, Constantini Magni temporibus. Habuit autem parẽtes idolorum cultores: conuersus autẽ ad Christi fidem Baptismum suscepit, & monasticam vitam amplexus ad eremum accurrit, vbi perfectam vitam assecutus, virtutibus & miraculis clarus, multos sibi sectatores effecit, vt antequam ex hac vitâ decederet, Monachorum, qui per illum effecti sunt, mille & quadringentorum numerus effectus sit. *Menæa etiam 15. Maij accuratiore compendio Vitam eius comprehendunt. De hoc etiam Beda, Vsuardus, Rhabanus, Ado, Notkerus, qui sua ex Gennadio, quæ habes in Elogiis, expresserunt.*

De hoc eodem Pachomio Palladius cap. 38. Sozom. lib. 3. cap. 13. Niceph. lib. 9. cap. 14. Vincentius Spec. histor. lib. 17. capite 82. & lib. 18. cap. 47. Antonin. part. 2. Tit. 15. cap. 11. §. 1. Petrus Equilinus Episcopus in Catal. SS. lib. 4. cap. 171.

Nomen Pachomij, Monachorúmque ab eo institutorum disciplinam, Athanasius primus in Vrbem aduexit, vt auctor est S. Hieronymus, ep. 16. ad Principiam.

De tempore eius obitus Sigebertus Miræi in Chronico anno 8. Arcadij & Honorij, quem Christi statuit 405. aliis editionibus sequenti anno ponentibus: Pachomius Abbas 110. annum agens, in virtutibus consummatur.

Alius est Pachomius *confessor apud Heraclidem in Paradiso, cap. 11. qui in Scete vixit: qui Palladio Lausiaca historia cap. 29. dicitur* Pachon. *de quo Pachomio Petrus suprà libro 4. cap. 172.*

Alius quoque Pachomius *episcopus & Martyr apud Eusebium libro 8. Eccles. hist. cap. 14. de quo Petrus suprà lib. 11. cap. 32.*

2. Regulam] *Regulæ huius aliquod breuiarium habes hic in Vitâ Pachomij cap. 22. Integram eam primus, quod sciam, edidit Achilles Statius Lusitanus, Romanis heredũ Antonij Bladij typis, anno Domini 1575. deinde anno 1588. Petrus Ciaccon eam correctiorem typis quoque Romanis dedit, & Cassiano à se recensito adiunxit.*

Ipsam Pachomij Regulam Aegyptiacè scriptam, translatam in Græcum, Latinè reddidit S. Hieronymus rogante Siluano monacho eo tempore, quo S. Paula ex hac luce migrauit, Honorio 6. & Aristeneto Coss. anno Domini, iuxta Fastos Onuphrij, 404.

3. Epistolas] *Nulla harum epistolarum, quarum quidem mihi notitia sit, præter præliminares ante alia opuscula, hodierno die exstat.*

4. Canones Ecclesiasticos] *Prodiêre hi olim Canones Moguntiæ in folio, anno 1525. deinde Lutetiæ Parisiorum in 8. anno 1609. in quâ posteriori editione ex Bibliothecâ Nicolai Fabri habes ipsius Dionysij epistolam ad Stephanum episcopum Salonitanum, quâ breuiter exprimit, quidquid Canonum ipse conuerterit ac ediderit.* Ac in primis quidem Canones Apostolorum è Græco: deinde Regulas Nicænæ Synodi, & deinceps omnium Conciliorum, siue quæ antea, siue quæ postmodum facta sunt, vsque ad Synodum 150. Pontificum, qui apud Constantinopolim conuenerunt, sub ordine numerorum, id est à primo capitulo vsque ad 162. sicut habentur in Græca auctoritate, digessimus. Tum sancti Chalcedonensis Concilij decreta subdentes, in his Græcorum Canonum finem esse declaramus. Ne quid præterea notitiæ vestræ credamur velle subtrahere, statuta quoque Sardicensis Concilij atque Africani, quæ Latine sunt edita, suis à nobis numeris cernuntur esse distincta.

5. Multa ex Græco transtulit in Latinũ] *Quæ illa sint, quæ Cassiodorus non exprimit, habes ea hic partim apud Sigebertum, partim apud Trithemium.*

6. Proterij.] *Scripta hæc, seu epistola ad Leonem Papam nunc non exstant. Quæ fuerint, & quid continuerint, clarius explicant sequentes Auctores. Sigebertus in Catalogo illustr. Ecclesiæ Scriptorum cap. 26.* Proterius Alexandrinus episcopus, scripsit & ipse ad Leonem Papam, dubitantem de celebrando Paschê illius anni: qui cùm esset embolismalis, putabatur ab aliquibus esse communis. *Annus ille erat 455. vt hic habet Sigebertus in Dionysio Exiguo. De eodem Proterio etiam Isidorus Catalogo illustrium Ecclesiæ Scriptorum cap. 10.* Poterius Alexandrinæ antistes Ecclesiæ, scripsit epistolas ad Leonem Romanæ Sedis episcopum, de festiuitate Paschali. Hunc autẽ Leonis Augusti temporibus Dioscori hæretici successores, auctore Timotheo, seditione factâ crudelissimè peremerunt, ipsúmque Timotheum sibi pro Alexandrino episcopo posuerunt. *Trithemius Catalogo illustrium Eccl. Scriptorum.* Proterius episcopus Alexandrinus, vir tam in diuinis Scripturis, quàm in sæcularibus litteris eruditissimus, Theologus & computista insignis quem Leonis Augusti temporibus, successores Dioscori hæretici, seditione factâ auctore Timotheo crudeliter peremerunt, ipsúmque Timotheum in locum eius pro Alexandrino episcopo idolũ erexerũt. Scripsit inter cetera.

Ad S. Leonem Papam de celebratione Paschæ ep. 3.
Ad Hilarium de eadem re ep. 1. *Quoniam sanctitas vestra orta.*
Epistolas plures ad diuersos.
Et quædam alia.

Claruit sub Leone Imp. an. Domini 460.

7. Librum Gregorij Nysseni de conditione hominis.] *Prodiit hic liber Dionysio Exiguo interprete inter Nysseni opera ex Episcopi officinâ anno 1562. cui non est præfixa Ioannis Canonis epistola, quâ se interpretationem eam nonnihil emendasse quibusdam in locis profitetur, id que de fragmento Græco, vt existimauit Lemenclauius. Alteri enim Nysseni libro ibidem ea epistola præfixa est. Deinde idem Lemenclauius typis Ioannis Oporini Basileæ anno 1567. in 8. hunc eumdem Nysseni librũ Græco latinè è suâ versione dedit. Non rectè apud Trithemium est* Emisseni *pro* Nysseni.

8. Vitã Pachomij abbatis.] *Hæc est illa, quæ hactenus inter Vitas Patrum fuit circumlata. Eamdẽ ex Græco transtulit Gentianus Heruetus, quã habes apud Aloysium Lipomanum tom. 6. de Vitis Sanctorum, & Laurentiũ Surium tomo 3. quæ hac nostrâ multò est auctior. de quâ vide hic infra post numerum 11.*

9. De ceteris] *Exstat in Bibliothecâ nostrâ Louaniẽsi Dionysij Exigui MS. epistol. ad Eugypiũ monachũ. Citatur & eiusdem epistola ad Petronium episcopum apud Petauium in Epochâ annorum.*

10. Leonem Papam.] *Ex hoc Trithemij loco Genebrardus Chronologiæ suæ libro 3. existimauit Dionysium hunc vixisse tempore Leonis I. Papæ: quòd non ritè intelligens Trithemium, crederet Dionysium librum suum, quem ex Proterio verterat, Leoni Papæ dedicasse. Non hoc vult Trithemius, sed potius Dionysium vertisse Proterij librum, quem*

ipse

ipse Proterius Leoni Papæ miserat. Ita enim ille & hic, & clarius in Catalogo illust. Ecclef. Scriptorum, in Proterio. Scripsit (*Proterius*) inter cetera ad S. Leonem Papam de celebratione Paschæ epistolas 3.

Grauiter labitur Lemenclauius, qui Dionysium Nyssenum de opificio hominis interpretem existimans vixisse annis abhinc 400.

11. Et quædam alia] *Inuenio, præter iam citata, Procli CP. Græcolatinum, Dionysio Exiguo interprete, cum præliminari eiusdem epistola ad Felicianum & Pastorem, quem edidit Ioannes Sichardus in Antidoto contra hæreses in fol. Basileæ apud Henricum Petrum anno 1528. quem post Latinè tantùm Bibliotheca PP. tomo 3. inseruit Margarinus de la Bigne.*

Habes in eodem Antidoto duas Cyrilli Alexandrini epistolas ad Successum *episcopum Isauriæ Diocæsariensem* ex Dionysij Exigui interpretatione, *cum eiusdem præfatione ad Ioannem & Leontium, quorum epistolarum non meminere Auctores hic citati, qui Catalogum illustr. Ecclesiæ Script. texuêre.*

Louanij in Collegio nostro est eiusdem Dionysij versio MS. operis Nysseni de naturâ hominis.

Atque hactenus tum de Pachomio ipso, tum de Vita eius interprete. Sed quis Vitæ eius auctor? Quis Vitæ Pachomij auctor.

Aloysius Lipomanus tomo 6. de Vitis Sanctorum, & Laurentius Surius tomo 3. Vitam Pachomij Metaphrastæ inscribunt auctori. Sed longè vetustior huius Vitæ auctor indagandus est. Siquidem Metaphrastes vixit circa annum 930. Dionysius verò Vitæ huius interpres circa annum 530.

Auctor Græcus, quisquis est, fuit ipsi Pachomio synchronus. Nam cap. 10. Vitæ huius ait se accepisse quæ scribit ab iis qui Pachomio conuixêre.

Metaphrastes etsi ad verbum, vt à primo auctore Vita composita est, eam exprimat; multa tamen capita inserta habet, quæ apud Dionysium vetustum interpretem non comparent: qualia sunt apud Metaphrastem capita omnia à 40. vsque ad 57. inclusiuè, item à 73. ad 78. inclusiuè, rursus caput 85. & 86. postremò 90. Vnde videtur Metaphrastes in perfectiora exemplaria incidisse.

VITA SANCTI PACHOMII 14. Maij.

ABBATIS TABENNENSIS AVCTORE GRÆCO INCERTO INTERPRETE

Dionysio exiguo Abbate Romano.

PROLOGVS DIONYSII EXIGVI INTERPRETIS.

Dominæ venerandæ mihi, & in Christo quoque magnificentissimæ Dionysius Exiguus.

IO venerationis vestræ proposito, quâ valui facultate, respondi, sancti Pachomij Vitam, sicut in Græco reperta est, fide translatoris exsoluens: in quâ re cùm diu me morantem vestra compulisset auctoritas, integrum non erat, vt qui reus tam sponsionis extiteram, promissa differrem præsertim vobis, quæ votum potiùs, quàm vires attendere consueuistis. Plura namque per Christi gratiam legenda simul atque imitanda peragentes, auidâ voluntate beatorum Patrum cupitis instituta cognoscere, quatenus eorum studiis facta propria componentes, futuris sæculis documentum diuini muneris singulare præstetis; fatemini quippe, maximam vos operam dare virtutibus, quas diligitis in conuersatione Sanctorum, quibus etiam illustrium operum qualitate cohæretis; quia virtutem nullus amat, nisi qui sequitur, & similitudo morum magnum profert coniunctionis indicium: sicut è contrario vita dispar grandis est & in ipsâ sanguinis affinitate discordia. Sic frequenter inter propinquos praua succedunt odia, sic iurgia nascuntur infensa, sic vsque ad sanguinem sæuit inexplebilis & cæca malitia, dum bonis inuident praui, liberalibus cupidi, quietissimis turbulenti, studiosis inertes, placidis implacabiles, tranquillis immites, modestis temerarij, sapientibus stulti, simplicibus callidi, mitissimis quoque furiosi. Sed meliùs horum mores Apostolica tuba redarguit; nam cùm nouissimorum pericula temporum gentium Doctor exprimeret, intulit, dicens: Erunt enim homines 2. Tim. 3. semetipsos amantes, cupidi, elati, superbi, blasphemi, parentibus non obedientes, ingrati, scelesti, sine affectione, sine pace, criminatores, incontinentes, immites, sine benignitate, proditores, proterui, tumidi, voluptatum amatores magis quàm Dei. *Hic beatissimus quæ superiùs diffusè protulit, mirâ breuitate collegit; ostẽdens, eos ideo tales fore, quia voluptatũ amatores existerẽt, & quia vitiosissimis se cupiditatibus subiugarẽt. Hinc enim mala cuncta proueniũt, dũ Deus contemnitur, voluptates verò amantur. Per has diabolus illicit vt decipiat, delectat vt fallat,* Ibidem. *blanditur vt perimat; & ne futura præsentibus, cælestia terrenis, æterna breuibus anteponãtur, insistit;*

H Volupta

Voluptatum, *inquit*, amatores magis quàm Dei, habentes speciem quidem pietatis, virtutem autem eius abnegantes, *hoc est, tantùm nomine videntur esse Christiani, non opere, qui etiam velut interiores hostes peiùs quàm exteriores saeuiunt, & in Ecclesiâ constituti pia Ecclesiæ membra discerpunt. Quos Apostolus non protinus vitare præcepit, vt ab eorum societatê*[1], *non tam locorum quàm morum dissimilitudine diuidamur. Nec videatur cuipiam mirum*, [2] *quòd huiusmodi pestes iustis hominibus aduersentur, quando pleni dolis, pleni fallaciis sibi quoque non parcant, & secum ipsi plerumque dissentiant. Tales expertus vir beatus atque gloriosus* [3] *genitor vester Dominus meus, non solùm patienter ac fortiter insectationes eorum semper pro iustitiâ pertulit, sed etiam felice fine pro veritate (quæ Christus est) constanter atque sublimiter totius mundi aduersa superauit. Cuius perfectam vitæ regulam Sanctorum meritis propemodum consonantem, nimis exopto perfectorum virorum doctâ atque facundâ oratione perscribi, vt tanta claritudo vestri generis, tantúmque decus ex aliquâ noscatur parte, & virtus admiranda viri vix antiquis effabilis, quæ fauente Christo à vobis hereditario iure perficitur, lectionis officio posteris intimetur.*

PROLOGVS AVCTORIS.

DOMINVS noster Iesus Christus sapientię fons, & scientiæ verum lumen, verúmque Dei patris Verbum, per quod facta sunt omnia, sciens infirmitatem nostram ad peccata pronam atque præcipitem, plura circa nos remedia suæ pietatis ostendit. Abraham namque pater noster, cùm diuinis iussis obtemperans, filium suum offerret in sacrificio, placuit Deo: & merito fidei, mox & heredem recepit & præmium. Cui etiam per semetipsum Deus iurauit, dicens: Nisi benedicens benedixero te, & multiplicans multiplicabo te sicut stellas cæli in multitudinem, & sicut arenam quæ est ad oram maris innumerabilis. Et iterùm: In semine tuo benedicentur omnes gentes terræ. De quo semine manifestè nos edocet Apostolus, dicens: Non dicit & seminibus, quasi in multis, sed quasi in vno, & semini tuo, quod est Christus. Omnes etiam sancti Prophetæ, tantæ salutis arcanum reuelante Spiritu sancto, præuidentes, scientesque Deum nullo modo posse mentiri: ad sanandos languores nostros cælestem medicum fuotiabant esse venturum, atque vt celeri præsentiâ suâ prospiceret humano generi, continuâ supplicatione poscebant. At misericors Deus, qui pia vota semper anteuenit, nec vmquam deserit eos, qui se toto corde quæsierint, promissiones suas nouissimis diebus impleuit, mittens Filium suum natum ex muliere, factum sub lege, qui pro similitudine mortalitatis nostræ carne pateretur: eúmque, qui habebat mortis imperiū, suâ morte destrueret. Denique diuinitate suâ manens impassibilis, à corruptione atque interitu nos redemit, & à vinculis absoluit insolubilibus inferorum: perfectâque dispensatione nostræ redemptionis, omnibus gētibus per lauacrum regenerationis peccatorum indulgentiam contulit, cunctósque ad veram fidem per doctrinam Apostolicā confluentes, iuxta illud quod in Euangelio ait, Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, gremiis infinitæ pietatis suæ amplexus est.

Gen. 22. Ibidem. Gal. 3. Hebr. 2. Matth. 28.

Igitur cùm per vniuersam terram Euangelij præconia coruscarent, & plures in ad optionē filiorum per gratiam Christi concurrerent, inimicus humani generis vehementer exarsit: multáque seueriora tentationum prælia quàm priùs seruis Dei excitauerat, nisus est commouere; suspicatus infelix, quòd posset nobis iter indulgentiæ cælestis obstruere. Sed hac ipsâ intentione suâ deceptus est & elisus. Adiutorio namque diuini muneris, à fidelibus & vigilantibus virium eius proteruntur insidiæ, vt ipsi quidem confusio, famulis autem Christi perēnis gloria compararetur. Nam iuxta Domini permissionem, cùm ad examen patientiæ ac fidei eorum qui spiritualia bella prudēter exercent, pagani Imperatores existerent, & vbique contra Christianos persecutionis procella desæuiret; multi apud Aegyptum Martyres sancti per varia supplicia vsq; ad mortē in Christi nomine perstiterunt, & simul cum Petro Alexādrinæ ciuitatis episcopo, perpetuas coronas, & immortalia præmia sunt adepti.

Diaboli in Christi asseclas odium & inuidia. *Eluditur obstantiâ fidelium.* *Tyrannorum persecutione Ecclesia creuit.* *Petrus Alexandrinus martyr.*

Crescebat autem in dies fidelium multitudo, & per omnia loca mirabiliter augebatur: nec non ecclesiæ quàm plurimæ & Martyrum memoriæ construebantur impensiùs: monasteria quoque frequentissima eorum, qui continentiæ studentes, renuntiauerunt sæculo, solitudinis ipsius secreta decorabant. Hi namque qui de Gentibus in Christo crediderant, considerantes Martyrum passiones, eorúmque sincerum circa Christum confessionis affectum: cœperunt & ipsi per gratiam Domini Sanctorū vitam conuersationémq; sectari, & huius institutionis esse, vt etiam his illud aptaretur Apostoli: Circuierunt in melotis, in pellibus caprinis, egentes, angustiati, afflicti, quibus non erat dignus mundus, in solitudinibus errātes & montibus, in speluncis & cauernis terræ. Quietem denique solitudinis appetentes, gaudia propriæ salutis ac fidei diuino munere sūt consecuti, ceterísque mox exempla sublimioris vitæ sacratiorísque præbuerunt. Omnibus enim terrenis exuti negotiis, adhuc morātes in corpore, Angelorum ęmulati sunt sanctitatem: per quā fastigia scandentes celsa virtutum, vltra admirationem enituēre mortalium, ita vt in nullo prorsus antiquissimis Patribus inferiores existerent: æquiparantes etiam illorum merita, qui pro nomine Christi Iesu Domini nostri certauerunt vsque ad sanguinem, inuisibilium hostium molimina destruentes, de quibus ait Apostolus: Non est nobis colluctatio aduersus carnem & sanguinem, sed aduersus principatus & potestates, contra mundi rectores tenebrarum harum, cōtra spiritalia nequitiæ in cælestibus. Quorum multiformes præcauentes incursus, & caput serpentis antiqui fortiter conterentes, sempiternis præmiis sunt potiti, de quibus scriptum est: Quod oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparauit Deus diligentibus se.

Vita monastica origo, SS. passiones imitandi desiderium. Hebr. 11. *Anachoretarū æqualis cum Martyribus meritum.* Ephes. 6. Isa. 64. 1. Cor. 2.

VITA

VITA.

Cap. 1. B. Antonius, vitæ anachoreticæ prototypum.

ERat per id tempus beati Antonij vita cūctis ad imitandum præclarè proposita: qui magni Eliæ atque Elisæi, necnon & sancti Ioannis Baptistæ æmulator existēs, secreta interioris eremi studio sectatus est singulari, vitámque cælestium in terris gessit amore virtutis. Cui sanctus Athanasius Alexandrinæ ciuitatis antistes, proprio stylo testemonium præbuit: dignus sanè relator conuersationis Antonij, qui iuxta supplicationem fratrum, vitam eius pro multorum cōmoditate perscriberet, & æmulandum eum vitis spiritalibus exhiberet. In quo opere sancti quoq; Patris [4] Ammon meminit, à quo per Dei gratiā, primū iacta sunt fundaméta conuersationis eorum fratrum, qui nunc in monte Nitriæ cómorantur, necnon & Theodotum, sanctum admodū virum, qui cum sene præfato fuerat, idem nobis pontifex indicauit: quem singulari ac perfecto proposito, & fide non fictà Deo subditum, multiplicia retulit diaboli machinamenta superasse: Igitur vbique diuinā gratiā copiosè diffusā, illud quod in Psalmis scriptum canitur, declarauit expletum: Visitasti terram, & inebriasti eam, multiplicasti locupletare eam. Nam pro tristitiā & gemitu, gaudium prouenit & lætitia: & pro sollicitudine atque miseriā, felicitas securitásque successit.

Vita eius scripta ab Athanasio.

Ammon Nitrensium fratrum auctor.

Theodorus Ammonis socius.

Psal. 64.

Hinc itaque Patres monachorum, viri mirabiles, in vniuersis propemodum regionibus extiterunt, quorum nomina in libro viuentiū probantur adscripta. Paucissimi sanè tunc adhuc per Ægyptum & Thebaidam monachi esse ferebantur. Post persecutionem namque Diocletiani & Maximiani crudeliū principum, multitudo Gētium intrauit, sicut diuinitus præordinatum est, & fecunditas Ecclesiæ fructus amplissimos cœpit exhibere, sanctis episcopis iuxta doctrinā tūc Apostolicam, iter fidei sincerā quoque conuersatione monstrantibus.

Rom. 11.

Cap. 2. Pachomius Gentilis Christianus efficitur.

Per idem tempus Pachomius quidam, secundùm ritum ac traditionem parentum Gentilis, apud Thebaidam commanens, diuinā gratiā gubernante, Christianus effectus est. Hic ab adolescentiā suā præcipuam frugalitatis dicitur arripuisse virtutem, Idcircò autem pro gloriā Christi, qui nos de tenebris vocauit ad lucem, & pro vtilitate eorum qui ista lecturi sunt, strictim cōuersationem eius quæ fuerit à paruulo, refero, quia à tantā perfectione eius, initia quoque ipsa non discrepant.

Cap. 3.

Hic etenim cùm adhuc puer esset, cum parentibus suis ad simulacrum quoddam dæmonis super ripam Nili fluminis collocatum, tāquam victimas oblaturus aduenit. Cumque sacerdos impurissimus sacra sacrilega subito celebrare voluisset, præsētiā Pachomij dæmonis prorsus euanuēre præstigia. Tum diu multumque idem sacerdos hæsitans, in modum simulacri, quod colebat, mā sit immobilis; vehementer admirans, cur solennia dæmones responsa non redderent: tandémque immundo spiritu reuelante cognouit, pueri Pachomij causā insolita prouenisse silentia, atq; in hæc verba prorupit attonitus: Quid inimicus deorum huc venit? procul hinc eum procul pellite, & quantocyùs amouete. Quod cùm parentes eius audissent, eumque suo cōspexissent separari consortio, mœrore magno repleri sunt: eò præcipuè, quòd inimicus deorū tali fuisset cōtestatione declaratus. Ambigebant ergo parentes eius, quid de eo fieret, quia & anteà cùm paululùm degustasset de vino libationis dæmonum, protinus euomuerat illud. Hæc itaque cùm se viderent nō posse discernere, quieuerunt. Instabant autem vt Ægyptiacis imbueretur litteris, & antiquorum studiis informaretur.

Præsente Pachomio obmutescit dæmon.

Vinum libationis degustatum, illicò euomit.

Cap. 4. Anno 20. ætatis militiæ Constantino Imp. adscribitur.

Eodem tempore [5] Constantino post persecutionem in imperio perdurante, & contra [6] tyrannum Maxentium gerente prælium, [7] præcepta regalia cucurrerunt, vt lectissimi quique iuuenum [8] ad tirocinij militiam vbique tenerentur: inter quos & Pachomius annos natus viginti detētus est, vt ipse posteà retulit. Cumque naui fuisset inter alios ad peregrina transuectus, [9] ad ciuitatem quamdam vesperā vrgente delati sunt. Ciues ergo loci illius, [10] videntes tirones arctiùs custodiri, & quid illis accidisset edocti, pietate moti sunt, & iuxta mandatū Christi solata in maximo mœrore positis, & necessaria corporis attulerūt. Tūc Pachomius animaduertēs quod ab eis factum est & nimis admirans, ab his qui simul aderāt inquirit, qui sint viri isti, sic erga misericordiam atque humilitatē prompti ac faciles: audiuitque Christianos esse, qui circa omnes, & maximè peregrinantes, impenderent prona liberalitatis officia. Sciscitabatur autem, quid ipsa sibi velit appellatio nominis Christiani dictúmque est ei, & homines esse pios, & veræ cultores religionis, credentes in nomine Iesu Christi filij Dei vnigeniti, cunctísque pro viribus benefacientes, & sperantes à Deo retributionem bonorū operum in futurā vitā percipere. Hæc audiēs Pachomius, corde compunctus est: & illustratus diuino lumine, Christianorum miratus est fidem: atque diuini timoris igne succensus, paululùm præsentiū cōspectibus sese subtraxit, & ad cælum manus eleuans, ait: Omnipotens Deus, qui fecisti cælum & terram, si respiciens respexeris ad precem meam, & sancti tui nominis mihi veram cōtuleris perfectámque regulam, atque ab hac me compede mœroris exemeris, seruitio tuo me tradam cunctis diebus vitæ meæ, & spreto sæculo iugiter ibi adhærebo. Quæ cùm orasset, ad suos reuersus est comites: & die sequenti de ciuitate illā profecti sunt. Cúmque diuersa loca nauigio circuirent, si quando Pachomium voluptas corporis & mundana titillasset illecebra, nimis auersabatur, sponsionis suæ memor, quā se Domino seruiturū esse deuouerat. Nam diuinā gratiā suffragante, iam ab annis puerilibus amator exstiterat castitatis.

Christianorū charitas eū allicit.

Merces bonorum operum.

Orat eleuatis in cælum manibus.

Votum concipit sub conditione.

Voti memoriā carnis illecebras pellit.

Castitatē à puero colit.

Cap. 5.

Igitur Constantinus Imperator pietate ac fide, quā Christo credidit, victoriam de hostibus consecutus, tirones iussit absolui. Sic Pachomius optatā sibi libertate cōcessa, protinus ad Thebaidis vlteriora regreditur: & ingressus Ecclesiam, quæ est in vico, cui cognomen est [11] Chinoboscium, fit ilicò catechumenus, & post paululū gratiam lauacri vitalis adipiscitur. & ipsā nocte, quā mysteriis sacris imbutus est, vidit in somnis veluti rorem cælitus allapsum suam replesse dexteram, [12] & in mellis creuisse pinguedinē audiuit quoque vocem dicentem sibi: Considera Pachomi quod geritur. Est enim hoc signum gratiæ, quæ tibi à Christo collata est. Hinc itaque diuino inflāmatus affectu, & ex dilectionis iaculo salubri vulnere sauciatus, totum se disciplinis atque institutionibus diuinis subiugauit.

Militiā absoluitur.

Primò catechizatur, inde baptizatur.

Cap. 6. Palæmonem anachoretā adit.

Audiuit autem quemdam anachoretam, cui nomen erat [13] Palæmon, intra eremi secreta Domino seruientem: ad quem confestim, cum eo

cupiens habitare, perrexit, & pulsans ostium cellulę eius, precabatur ingressum. cui senex aliquãtulùm patefaciens aditum, dixit: Quid vis? aut aut quem quęris? Erat enim seuero adspectu, propter quod multo tempore solitarius vitã rigidæ conuersationis exegerat. Respondens autem Pachomius, ait: Deus me misit ad te, vt monachus fiam. Cui senior: Non potes hîc, inquit, monachus fieri; non enim parua res agitur, si veri monachi conuersatio casta pensetur: nam plures huc dudum venientes, affecti tædio, perseuerentiæ non tenuère virturem. Et Pachomius: Non sunt, inquit, æquales omnium mores, idcircò precor, vt me digneris excipere; & processu temporis tam voluntatem meam, quàm possibilitatem pleniùs approbabis. Et senior ait: Iam tibi præfatus sum, quòd hîc fieri monachus nullo modo possis. perge magis ad aliud monasteriũ, & cùm tantisper ibidem continentiæ operam dederis, tunc ad me regredere, téque sine morâ suscipiã. Veruntamen aduerte quod dico. Ego hîc, fili, satis frugaliter viuo. Nam nimis arduâ & durissimâ conuersatione me castigo, nullius rei ciborũ vtens, nisi tantùm panis & salis: oleo autem & vino in totum prorsus abstineo. Vigilo dimidiũ noctis: quod spatium vel in oratione solemni, vel in meditatione diuinæ lectionis insumo: interdum quoque totam noctem duco peruigilem. Hæc autem audiens Pachomius, expauit: vt solent pueri magistrorum vereri præsentiam: sed gratiâ Domini roboratus, omnem hunc laborem tolerare proposuit, senique respondit: Credo in Domino Iesu Christo, qui mihi fortitudinẽ patientiámque præstabit, vt dignus efficiar tuis adiutus precibus, in sanctâ conuersatione per omnia vitæ meæ curricula permanere.

Vt monachus fiat, enixè postulat.

Palæmonis abstinentia, vigiliæ, preces.

CAP. 7.

Tunc sanctus Palæmõ spiritualibus oculis intuens Pachomij fidem, tandem patefecit aditum: eumque suscipiens,[14] habitu monachi consecrauit. Morabantur ergo simul, abstinentiæ atq; precibus operam dantes. Texebant quoq; cilicia, & laborabant manibus suis, iuxta beatũ Apostolũ, non tantùm pro suâ refectione vel requie, sed vt haberẽt vnde tribuerent necessitatẽ patientibus. in vigiliis etiam, cùm nocturnas orationes celebrarent, si quando senior vidisset somno Pachomium premi, educens eum foras, arenam portare præcipiebat de loco ad alterum locum: & tali exercitio mentem eius grauatam somni pondere subleuabat, instituens ac formans eum, vt sollicitus esset in precibus, dicens ei: Labora Pachomi, & vigila, ne quando (quod absit) ab hoc nunc incepto proposito te amoueat is qui tentat, & inanis fiat labor noster. Quæ cũcta Pachomius obedienter ac sollicitè suscipiens, ac de die in diem sanctæ continentię profectibus crescens, venerabilem senem nimis alacrem lætúmque reddebat, ita vt Christo semper pro conuersatione eius gratias ageret.

Monachi habitu à Palæmone consecratur Pachomius.

Ephes. 4.

Somnolentiã exercitio ãpellere docet.

CAP. 8.

Pascha dies festus vniuersalis Christianorum.

Per idem tempus sacratissimus dies Paschalis aduenerat, & ait ad Pachomiũ senior: Quoniam cunctorum Christianorũ vniuersalis est ista festiuitas, nobis quoque para, quæ vsui nostro sunt congrua. Tunc ille promptus ad obtemperandũ, id quod sibi præceptum est impleuit: præter solitum namque parumper accipiens olei, cum salibus tritis admiscuit. [15] Lapsanas enim id est, agrestia olera, & herbas alias præter oleũ cõsueuerãt edere. Cùm ergo præparasset, ait ad senem: Feci quod tua paternitas imperauit. Cúmq; post orationes beatus Palęmon accessisset ad mẽsam, vidisséque olei apparatum cum salibus, fricans manibus frontem, & vbertim fundens lacrymas, ait: Dominus meus crucifixus est, & ego nunc oleum comedã? Cúmq; rogaret eũ Pachomius, vt modicum quid ex eo sumeret, nullatenus acquieuit. Tũc pro more sale & pane allato ad mãducandum pariter cõsederunt. Quæ senex Crucis Christi signo, sicut consueuerat, benedicens, cibum vterque sumpserunt, Domino gratias (vt par fuerat) humiliter exhibentes.

Lautiorẽ sibi in Paschate,

Ob memoriã passionis Christi illis abstinet Palæmon.

Mensam signo Crucis signandã antequã sumatur.

CAP. 9.

Vnà verò dierum, cùm vigilãtes simul Palæmon & Pachomius accéderent ignẽ: quidam frater superueniens, apud eos manere voluit. Qui cũ susceptus esset, inter verba (vt fieri solet) erupit, & dixit: Si quis fidelis est ex vobis, stet super hos carbones ignis, & orationẽ Dominicã sensim lẽtéque pronuntiet. Quem beatus Palæmõ intelligens superbiæ tumore deceptũ, cõmonuit dicẽs: Desine frater ab hac insaniâ, nec tale quid vlteriùs loquaris. qui correptione senis nõ solùm nõ profecit in melius, sed plus elatione mentis inflatus, super ignem stare cœpit audacter, nullo sibi penitùs imperãte: eratque conspicere, quomodo cooperante inimico humani generis, & Domino permittẽte, nequaquã perustus fuerit ignis attactu. Hoc ipsum verò quod gessit impunè, ad augmentũ profecit eius insaniæ, secũdũ quod scriptũ est: Ad prauos prauas vias mittit Dominus. Hoc itaq; cùm fuisset factũ, posterâ die idem frater maturè proficiscens, ac velut exprobrans eis, aiebat: Vbi est fides vestra? Post non multum verò temporis cernens diabolus, eum sibi per omnia mãcipatum, & facilè ad quæ vellet facinora eum posse compellere, transfigurauit se in mulierem pulchram, splendidis vestibus adornatam, & cœpit ostium cellæ eius vehementer extũdere. Qui cùm aperuisset, ait ei diabolus in habitum mulieris immutatus; Obsecro te, quia nimis a creditoribus vrgeor, & metuo ne me aliqua pericula comprehẽdant, recipias me in tuam cellulam, quoniam debitum soluere nequeo, quatenus per te salua facta, gratias referam; Deus enim me direxit ad te. Qui à cæcitate mentis penitùs obscuratus, nec valens discernere quis esset, qui sibi talia loqueretur, diabolum miser in suum recepit exitium. Tunc hostis nostræ substantiæ, videns eum ad omne scelus esse præcipitem, immisit ei turpem concupiscentiam. Qui mox cessit inimici suggestionibus: & eius, quasi muliebres, petiuit amplexus. Quem spiritus immundus inuadens, elisit atrociter: & reuolutus super pauimentum, veluti mortuus diu multúmque permansit. Post aliquantos autem dies tandem in se reuersus, & dementiæ propriæ serò pœnitens, ad sanctum Palæmonem venit: & cum magno fletu quid sibi accidisset exposuit, vociferans & dicens: Agnosco Pater, agnosco, quòd ego caussa perditionis meæ existam. Benè enim me cõmonere dignatus es, sed ego infelix, qui te audire contẽpsi. Quapropter obsecro, vt me sanctis orationibus tuis adiuuare digneris, ne sub ingẽti periculo constitutũ discerpat inimicus & perimat. Cumq; ista cũ lamẽtis prosequeretur & fletibus, & sanctus Palęmõ beatusq; Pachomius lacrymas pro eo funderent compatientis affectu: subitò correptus ab immundo spiritu, de conspectu eorum prosilijt, & per deserta discurrens agebatur infrenis. Peruenit autem [16] ad ciuitatem Panos nomine, ac deinceps in fornace balnei

Arrogantis monachi hospitis factũ.

Prou. 25.

Eccl. 3.

Mulieris specie dæmon in cellam fratris irrepit.

A dæmone corripitur.

Miserabilis eius interitus.

balnei per amentiam ſeſe præcipitans, incendio protinus interiit.

CAP. 10.

Hæc audiens vidénſque Pachomius magis ac magis incubuit abſtinentiæ tenere menſuram: & cùm in omnibus, tum maxime in orationibus animum ſeruare peruigilem, iuxta illud quod ſcriptum eſt: Omni cuſtodiâ ſerua cor tuum. In tantum, vt eum ſenex miraretur attonitus, quia non ſolùm conſuetam abſtinentiæ regulam alacer extrinſecus exequebatur, ſed etiã intrinſecus conſciẽtiam ſuã iuxta cæleſtium formã ſtudebat exhibere puriſſimã, ſicut beatus Apoſtolus dicit: Gloria noſtra hæc eſt, teſtimonium conſcientiæ noſtræ: certus, ex hoc magnam ſibi in cæleſtibus parare mercedem. Nam & cùm diuinas Scripturas legeret, memoriæque mandaret, non id paſſim negligentérque faciebat, ſed vnumquodque præceptum ſolerter examinans, ac piâ mente pertractans, ſtudebat in dies opere perficere, quæ memoriâ retentabat. Præcipue verò humilitatis ac patientiæ munere, & erga Deum proximúmque puriſſimâ dilectione præ multis nitebatur excellere. Hæc autem aliaque eius plurima didicimus à ſanctis hominibus Dei, qui ſimul cũ eo multo tempore ſunt morati: quibus etiam vitæ ſpiritualis exempla contulerat, poſt lectionem diuinæ legis, ea quæ ad ædificationem animarum pertinent, diligenter exponens. Quæ quia multa ſunt, & vires noſtræ paruitatis excedunt, non omnia præſenti ſtylo perſcripſimus. Non enim ſumus idonei, tanti viri merita eloquio pari depromere.

Prou. 4.
Internum Pachomij perfectionis ſtudium.
2. Cor. 1.
Attētio eius in legendâ ſacra Scripturâ.
Potiſſimæ eius virtutes, humilitas, patientia, charitas Fidei hiſtoria homini.

CAP. 11.

Patientiam exercet.

Igitur erga locum montis, vbi Sancti morabantur, plena ſpinis eremus adiacebat: ad quam ſæpe Pachomius veniens ligna legere, ſuper ſpinas nudis pedibus incedebat: & cum infigerentur ei plurimæ, lætabatur, patienter ac fortiter ferens, recolens quòd Dominus noſter in cruce clauis fuerit dignanter affixus. Diligebat autem anachoreſim plurimùm, frequenter expetens ſolitudinem, & illic diu in oratione perſiſtens, Domino ſupplicabat, vt à tantis ſe fraudibus clementer eriperet.

Amat ſolitudinem.

CAP. 12.

Diuinitus in Tabenna vico monaſterio extruere iubetur.

Quodam verò tempore contigit, vt Pachomius procul à cella ſua progreſſus, veniret ad quemdam vicum, cui nomen eſt [17] Tabennenſe, in quo tunc nullus penitùs habitator exiſtebat. Vbi cùm pro more diutiùs in orationibus perduraret, vox ad eum cælitus delata eſt dicens: Mane hic, ô Pachomi, & monaſterium conſtrue. Venturi ſunt namque ad te quamplurimi, tuâ cupientes inſtitutione proficere: quibus ducatum præſtabis, iuxta regulam quam monſtrauero tibi. Et protinus apparuit Angelus Domini, deferens ei tabulam, in quâ erat omnis forma inſtitutionis adſcripta, quâ docendi forent, quicumque ad eius magiſterij ſtudia perueniſſent. Quam regulam Tabennenſes hodiéque cuſtodiunt, eodem cibo ſemper vtentes & habitu, ipſam quoque diſciplinam ſolicitâ circumſpectione ſeruantes. Nam monachi qui ibidem commanent, non ſolùm more, ſed & robore corporis & locorum ſitu præ ceteris longè diuerſi ſunt: & neceſſe eſt, eos diuerſam quoque Regulam cuſtodire.

Regulam ab Angelo accepit.
Regula de victû & habitu monachorum.

Hanc ergo vocem Pachomius mentis ſinceritate diſcernens, quam illi diuina gratia & merita vitæ contulerant, agnouit ad ſe cælitus delatam, Regulaſque valde mirabiles approbauit. Tunc reuerſus ad venerabilem ſenem Palæmonem, retulit quemadmodum voce ſit diuinâ cõmonitus, obſecrans, vt ſecum pariter veniret ad locũ, quò poſſent Domini mãdata explere. Qui nolẽs eum in aliquo contriſtare, vtpote chariſſimum filium, precibus eius ilicò paruit, atq; ad præfatam villam cum eo peruenit, modicámque ibi cellullam conſtruentes, lætabãtur in Dominó, promiſſionũ eius beneficia præſtolantes. Poſt aliquantum verò tẽporis ait Palæmon ad Pachomium: Quoniã cerno gratiam à Deo tibi collatam, & deinceps iſtic permanere diſponis; veni, ſtatuamus inter nos pactum, vt non diuidamur ab inuicem, ſed quamdiu in hac luce verſamur, viſitatione nos conſolemur aſſiduâ. Vtriſque placuit hæc pactio, quam omni tempore vitæ ſuæ tam beatus ſenex quam beatus Pachomius ſolicitiùs ſunt executi.

Palæmoni factam ſibi reuelationē indicat.
Pergunt Tabennam ambo.
Indiuiduam ſocietatē paciſcuntur.

CAP. 13.

Inter hæc venerabilis idem Palæmon dolore ſplenis, qui ex nimiâ continentiâ illi prouenerat toto corpore graui cœpit ægritudinis incommódo laborare. Nam ſumebat eſcam, potu ſæpiùs abſtinens: item ſolummodò bibebat, nihil cibi percipiẽs. Rogatus igitur ab aliquibus fratribus, qui ad eum gratiâ viſitationis aduenerant, ne penitùs corpus debile frangeret, ſed ei aliquantulum ſolatij pateretur impendi, tandem ceſſit orãtibus, vt victu congruo attenuata membra refoueret. Sed non hoc diutiùs pertulit. Nam grauiores ſolito dolores ſplenis expertus, relictâ ciborũ inſolentiâ, ad antiquum victum ſine dilatione reuertitur, dicens: Si Martyres Chriſti alij per fruſta lacerati, alij capite cæſi, nonnulli etiam ignibus ſunt cremati, & tamen vſque ad finem fortiter pro fide tolerauerunt: cur ego patientiæ præmia, paruis cedens doloribus, impatiẽter abiiciã, & deſiderio vitæ præſentis, afflictiones momentaneas inaniter expaueſcam? Denique ſuadentibus acquieui cibos inſolitos ſumere, qui mihi dolores auxerunt potiùs, quàm vllam requiem præſtiterunt. Recurram igitur ad priſca remedia, & continentiæ ſubſidia non relinquã, in quibus eſt (vt ego certus ſum) omnis poſt Deum requies & vera lætitia. Non enim propter homines hæc arma ſuſcepi, ſed ob amorem Chriſti his certare diſpoſui. Sic itaq. viriliter agẽs, intra menſẽ dierum valido languore conſumptus eſt. Ad quem Pachomius veniens, fouebat eum vt patrem, deoſculans pedes eius, atq. complectens: & veluti valefaciens ſic eum videbatur affari. Venerabilis autem ſenex, omni virtutum gratia cumulatus, & plenus dierum, ſicut ſcriptum eſt, quieuit in pace. Tunc ſanctus Pachomius corpus eius ſepeliuit: cuius anima ſuſcepta choris Angelicis, ad cælos euecta eſt. quo peracto, Pachomius ad proprium diuerſorium reuertitur.

Morbo corripitur Palæmon.
Nil de priſtinâ abſtinẽtiâ remittit.
Exemplo ſe Martyrum confirmat.
In continentia omnis poſt Deum requies.
Iob. 42.
Moritur Palæmon.

CAP. 14.

Et non poſt multum temporis, germanus eius, Ioannes nomine, cuncta de illo cũperiẽns, venit ad eum. Quẽ cùm vidiſſet, gauiſus eſt plurimùm: nam ex quo baptizatus in Chriſtum crediderat, & ſolitariam vitam elegerat, nullum ſuorum viderat propinquorũ. Igitur Ioãnes, vt verè Pachomij frater, imitator eius effectus, cũ eo permãſit, vnum habẽtes idémq; propoſitum, eumdémque circa Deũ dilectionis affectũ. Et quia in lege Dei diebus meditabantur ac noctibus, nullis terrenorum negotiorum curis eorum animi deprimebãtur. Nam etſi quidquam ſupererat illis ex his, quæ ſuis manibus operabantur, id cõtinuò diſtribuebant egentibus, vt iuxta præceptum Domini Ieſu Chriſti de craſtino minimè cogitarent. In tantum verò veſtimentorum penuria ſeſe conſtrinxerant, vt numquam lebitone alio vterentur, niſi cum indumenti ſordes neceſſitas coëgiſſet eluere.

Venit ad Pachomium germanus Ioannes.
Ei ſe adiungit.
Ex reſiduo operum ſubueniũt pauperibus.
Matth. 6.
Vnicâ vtuntur veſte.

eluere. [15] Lebiton autem linea vestis erat, instar colobij, quâ monachi vtuntur hodiéq; per Thebaidam & Aegyptum. Sed beatus Pachomius ad humiliandum corpus proprium, induebat se plerumque ciliciô.

Cilicium ad humiliandū corpus.

Et per annos quindecim, post illos ingentes sudores atque labores eximios vigiliarum & abstinentiæ, non iacens somnum capiebat noctibus, sed in medio cellulæ suæ residens: adeò, vt nec dorsum saltem parieti pro sustentatione reclinaret. Cúmque nimis ex hoc affligeretur, ferebat tamen æquanimiter hunc laborem, spe quodammodò prælibans illam requiem, quæ sibi parabatur in cælis. Plurimorū namque patrū considerans instituta, dabat semper operā, cum proprio fratre ad maiora virtutis augmenta consurgere. Operabantur etiam sedilia, & vnusquisque sicut poterat, ita viuebat, cum summâ scilicet humilitate & patientiâ, & fide non fictâ.

Somnum in medio cellæ sedens capit Pachomius.

Cap. 15.

Inter hæc Pachomius iterùm diuinitus admonetur pro Regulis, quibus deberent institui, qui erant per eum Domino credituri: cœpitque cum germano suo habitaculum, in quo manebant, capacius reddere, & ædificiis ampliare quamplurimis, eorum (vt diximus) gratiâ, qui sæculo renūtiantes, ad seruiendum Christo erant sine dubitatione venturi: [19] quatenus essent spatia digna membrorum, in quibus eorum possit recipi multitudo. Cùm ergo sanctus Pachomius in maius, vt dictum est, locorum ambitus extenderet, & monasterij membra dilataret, idem frater eius solitudinem atque anachoresim cogitans, habitaculi diligebat angustias: & nimium indignè ferens, erat enim natu maior, ait beato Pachomio: Desine ab hac intentione tuâ: quid agis rem superfluam, inaniter temetipsum dilatare contendens? Qui cùm hæc audisset, grauiter quidem tulit, quòd insolitam audisset iniuriam: veruntamen nihil omnino ei respondit, sed mansuetè sustinens, sese continuit. Consequenti verò nocte ad inferiora domus descendens, cuius aliquam partem ipse construxerat, prostrauit se in orationem: cœpitque flere vehementer, ac dicere: Væ mihi, quia prudentia carnis adhuc in me sibi vēdicat locum. Adhuc enim secundùm carnem ambulo, sicut nuper expertus sum. Tantæ namque conuersationis instituta suscipiens, æquum non est, vt me modò impatientia præcipitet, modò mœror vexet, modò furor exagitet, quamuis iure ac meritò videar irasci. Miserere mei Domine, ne peream, ne diaboli deceptus fraude succūbam. Si enim me tua gratia deseruerit, & aliquam in me partē suorum actuum repererit inimicus, durissimæ eius seruituti subiiciar, quia scriptū est: A quo quis superatur, huic & seruus addicitur. Et iterum scriptum est: Si totam legem quis impleuerit, offendat autem in vno, factus est omnium reus. Credo Domine, quòd miserationes tuæ multæ sunt: quæ me nullis meritis subnixū adiuuabunt, viamq; sanctorum tuorum per te illuminatus ingrediar: & in anteriora me semper extendens, obliuiscar ea quæ retrò sunt. Sic enim famulorum tuorū chorus, qui tibi à sæculo placuit, tuo protectus auxilio, diaboli vitauit incursus, longè latéque pro multorum salute mirabili decore resplenduit. Ego autē, Domine, quomodo alios docere tentabo, quos per me ad monachorum propositum vocare dignaberis, cùm nec passiones carnis, quę aduersus animam militant, antè deuicerim, nec legem tuam immaculatā mente seruauerim? Sed confido, Christe, quòd tua mihi virtus in omnibus semper assistat: eáque geram, quæ tuis conspectibus placeant. Remitte clementissime Deus, remitte precor omnia peccata mea, & cor meum tuâ iugiter inspectione purifica. Hæc igitur cum lacrymis Domino confitebatur & fletibus, totâ nocte peruigil in oratione consistens: & præ nimietate sudoris atque lacrymarum (nam tempus erat æstatis) ita pauimentum vbi orauerat humectum reddidit, vt fusa illic aqua crederetur. Consuerat autem stans in oratione manus expandere, quas per aliquot horarum spatia minimè colligebat: sed extensione diuturnâ, veluti cruci confixum corpus retinebat immobile, & sic animum suum ad vigilandum in precibus excitabat. Et quamuis esset in omni virtutum genere præpotens, incredibili tamen humilitate & mirâ māsuetudine cum suo germano cohabitans, eum per omnia sustinebat. Qui non post multum temporis, vitę præsentis cursum impleuit. Cuius funus debito curauit honore Pachomius. Nam totam noctem super eius cadauer psalmis egit hymnísque peruigilem: & animam quidem eius Domino commendauit, cui & ipse crediderat; corpus verò sollicitè reddidit sepulturæ.

Monasterij septa dilatat Pachomius.

Reprehensus à fratre mā suetè se continet.

Humilitas se apud Domino variis animi motibus agitatus.

1. Pet. 2.

Jacob. 2.

Philip. 3.

Antequam alios doceat, passiones carnis domitas optat.

Orans stādo in formam crucis manus expandit.

Funus fratris peruigilio, psalmis, hymnísque prosequitur.

Cap. 16.

Tunc infatigabilis Pachomius arctâ & singulari conuersatione semetipsum affligens, studebat integrum se atque immaculatum in omnibus exhibere. Si quando namque eum cogitatio pulsasset illicita, mox eam diuino munere repellebat, atque in timore Domini perseuerabat affixus, æternarum memor pœnarum, & dolorum sine fine manentium, ignis scilicet illius inextinguibilis, & vermis numquam omnino morietis. Cùm his itaque Pachomius modis & ab illicitis abstineret, & ad meliora proficeret: dilatandi monasteria curam gerebat immodicam pro susceptione multorum: cui diabolus vehementer cœpit obsistere, stridénsque super eum dentibus, [20] veluti singularis ferus, tentationes ei varias excitabat, si forsan aduersus eum fraudis suæ reperisset ingressum. Sed hic scuto fidei communitus, vigilanter inimici declinabat insidias, sanctas Scripturas memoriâ retinens atque decantans.

Aeternarum memoriâ pœnarū noxias cogitationes pellit.

Cap. 17.

Quadam verò die, cùm Pachomius supplicaret Domino, & genua vellet in oratione curuare, ante conspectum eius dæmonum prestigiis lacus apparuit. Huiuscemodi namque figuras inanes atque superfluas, hostis humani generis semper exhibere festinabat, vt aliquâ subreptione vel fraude mens orantis à propriâ intentione distracta, preces Domino purissimas offerre non posset. Pachomius ergo dæmonum machinas, Christo reuelante cognoscens, paritérque despiciens, maxima fidei capiebat augmenta; hos quidem constanter arguens, Deum verò solitâ gratiarum actione benedicens.

dæmonum varia tentationes ac præstigia.

Consueuerat quoque sanctus vir procul à monasterio suo causâ orationis ad loca remotiora descendere. Qui cùm exinde reuerteretur, immundi spiritus illudentes, frequenter eum facto velut ordine præcedebant, exhortantes alter alterum, quasi ante iudicem directis agminibus, ac dicentes: Date locum homini Dei. Pachomius autem spe Christi Redemptoris armatus, spernebat eorum ridiculosa figmenta, & acsi canum latratos ineptissimos deputabat. Qui magnam viri considerantes instantiam, quòd in nullo prorsus tantis luctaminibus frangeretur, irruunt super

cum

cum magno cuneo conglobati: & circumdantes eius habitaculum, visi sunt illud à fundamento conuellere, ita vt putaret sanctus, locum penitùs fuisse collapsum. Qui manens intrepidus, cōsuetam citharam spiritalis plectri modulatione pulsabat, ingenti voce decantans: Deus noster refugium & virtus, adiutor in tribulationibus, quæ inuenerunt nos nimis: propterea non timebimus dum turbabitur terra. Quo psallente, protinus est facta tranquillitas, & impetus inimicorum velut fumus euanuit: paululum quidem recedentes, vt canes, qui cùm fatigati fuerint, ad præsens videntur abscedere, sed impudentiores posteà reuertuntur: nam cùm idem sanctus post orationes ad opus sollitum consedisset, instar galli gallinacei nimię magnitudinis coram eo visus est inimicus, crebras iterans voces, & clamores inconditos excitans: deinde insiliens in eum, suis velut vnguibus fœdè lacerauit. Qui signo Crucis frontem suam muniens, [21] exsufflauit in eum, moxque fugatus est. Intelligebat enim cunctas inimici versutias: & timore diuino præditus, illusiones eius pro nihilo computabat. Vnde frequenter ab eo lacessitus, in nullo lacessere poterat: sed tamquam turris inexpugnabilis, patientissimus ad omnia certamina perdurabat.

Nititur dæmones Pachomij habitaculum euertere.

Psal. 45.

Ad Psalmi cantum instar fumi euanescunt.

Crucis signo fronte munita dæmonum pellit.

Rursus alio tempore cohortes dæmonum, tali genere phantasmatis sanctum Dei famulum tentare moliuntur. Plures enim conuenientes in vnum, arboris folium coram eo magnis funibus colligare videbantur, & summo conamine trahere, dextrâ læuâque ductis ordinibus: ac sese mutuò cohortantes, sic insistere nitebantur, acsi magni lapidis mouerent pondus immēsum. Hoc autem nequissimi spiritus ideircò faciebant, vt mentem eius, si possent, in risum fortè resoluerent, & inuenirent vnde illi exprobrarent. Quorum Pachomius impudentiam cernēs, ingemuit: atque ad Dominum solitis precibus conuolauit, statimque virtute Christi totus eorum cuneus est ad nihilum redactus.

Frequenter enim cùm resideret ad mensam, Deóque gratias ageret, apparebant illi in habitu pulcherrimarum mulierum, specie differentium, & procaci ac fœdâ nuditate conspicuæ, eidem astare videbantur, & ex appositis velle contingere. Sed athleta fortissimus, quamuis sentiret ex hoc ipso molestiā, tamen exteriores oculos claudens, & interiores ad Dominum referans, eorum molimina proterebat. Aderat enim misericors Dominus, qui etiam nunc contritis ac rectis corde cunctis adesse dignatur, & dicit: Nolite timere: ego vobiscum sum omnibus diebus vsque ad consummationem sæculi: suúmque fidelem famulum seruabat in omnibus.

Dæmones mulierum effigie ei apparent.

Matth. 28.

Cap. 18.

Aliâ quoque vice, cùm idem sanctus grauibus diaboli molestiis vrgeretur, sic ab eo est crudeliter cæsus, vt à vesperâ vsque manè, totum corpus multis esset verberibus exaratum. Et quamquam doloribus cruciaretur immanibus, nullâ tamen desperatione penitùs frangebatur: sed memor erat Domini, qui seruos suos non deserit in tentatione. Tunc quidam monachus, [22] Apollo nomine, gratiâ visendi venit ad cum. Cui Pachomius loquens ea quæ pertinent ad salutem, insidias diaboli multiformes esse pronuntians, cœpit etiam illa quæ circa se gerebantur, exponere: quantáque sibi per eorū acerbitates illata essent verbera, recensere. Ad quem monachus ait: Viriliter age, & confortetur cor tuum, venerabilis Pater. Sciens enim diabolus, quia si te suis cedētem conflictibus vicerit, consequēter etiam nos, qui pro virium possibilitate certaminum tuorū sectatores existimus, quīque maxima per te capimus exempla virtutum, perfacile superabit: ideirco te vehementer impugnare non desinit. Sed tu Domini protectione munitus, impetum eius fortiter excipe: ne, quod absit, & pro nobis cogaris reddere rationem. Nam si tu, qui nobis gratiâ diuinâ prælatus es, aliquâ desidiâ cesseris, multis occasionem ruinæ caussamque præstabis. Hæc audiens Pachomius, grandes accepit vires aduersus dæmonum insidias: & glorificans Deum de fratris præsentiâ, precabatur eum, ne se desereret. Exinde memoratus Apollo sæpè veniebat ad senem. Qui post aliquantum temporis, dum solitò Pachomium visitans, paucis cum eo diebus remoratus esset, validâ infirmitate correptus, humanis rebus excessit: iuxta votum senis dies suos perfectâ conuersatione consummans. Sepelitur itaque sanctis manibus, psalmis ab eo & hymnis & canticis spiritalibus ex more celebratis.

Caditur crudelissimè.

Ab Apollone monacho roboratur.

Apollonis funus psalmis, hymnis & canticis celebrat.

Tantam verò post hæc fiduciam beatus Pachomius apud Dominum acquisierat, & ita spe diuinâ magnificus habebatur, vt sæpenumerò calcaret serpentes & scorpiones, & per omnia maneret illæsus: necnon crodili, si quando necessitas fluuium transire compelleret, eum cum summâ subiectione portabant, exponentes eum ad locum quocumque præcepisset. Super his ergo Deo gratias referens, quòd ab vniuersis inimici fraudibus seruaretur illæsus, orabat, dicens: Benedictus es Domine Deus patrum nostrorū qui non despexisti humilitatem meam, neque siuisti me nimis infirmum decipi vel illudi fraude diaboli; sed misericorditer ignorantiæ meæ discutiens tenebras, docuisti me facere voluntatem tuam. Nam cùm pusillus essem & abiectus, ac vitæ meæ penitùs nescius, timoris tui sensum mihi largitus es: vt tenebras exteriores & supplicia æterna deuitans, te veram lucem gaudiumque perenne cognoscerem.

Cap. 19.

Fiduciâ in Deum serpentes illæsus calcat.

Crocodilorū ministerio flumina trānat.

Cùm ergo se videret assiduâ dæmonis impugnatione pulsari, tamquam fortissimus athleta nimis alacer pro vitæ sanctitate certabat, postulans à Domino, vt si fieri posset, quòd modum humanæ fragilitatis excederet, necessitatē somni superaret: quatenus diebus ac noctibus vigilans, aduersariorum machinamenta destrueret, sicut scriptum est: Persequar inimicos meos, & comprehendam illos: & non conuertar, donec deficiant. Affligam illos, nec poterunt stare: cadent sub pedibus meis, & præcinxisti me virtute ad bellum. Postquam verò hæc petitio eius, quantum conditio permisit humana, completa est, inuisibilem hostem tamquam videns sustinuit, in eloquiis cælestibus se perseueranter exercens. Preces autem eius incessabiles erant, vt Domini voluntas in omnibus impleretur.

Cap. 20.

Insomniam à Deo postulat.

Ruff. l. 3. n. 35.

Psal. 17.

Quid Pachomius precabatur assiduè.

Quodam autem tempore, cùm Pachomius vigilaret in oratione, apparuit illi Angelus Domini, dicens: Voluntas Domini est, ô Pachomi, vt ei purâ mente deseruiens, multitudinem congreges monachorum, & iuxta formam quæ tibi ostensa est, cunctos instituas, ac Deo exhibere coòtendas. [23] Acceperat enim dudum tabulam, in quâ erant hæc adnotata:

Cap. 21.

Apparet ei Angelus.

Singulis iuxta vires suas edere concedas & bibere: & pro modo vescentium, laborare compellas: & neque comedere modestè, neq; ieiunare prohi

Cap. 22.

Regula Pachomio ab Angelo data.

Victus. prohibeas. Validioribus quidem, & comedentibus, validiora opera: leuiora verò infirmioribus & abstinentibus imponas.

Habitatio. Facies autem diuersas cellulas, & ternos per vnam cellulam manere constituas. Omnium verò cibus in vno loco paretur, atque consumatur.

Vestitus. Induantur autem noctibus [24] lebitones lineos, præcincti lumbos: habeántque singuli [25] melotem, id est, caprinam pellem confectam albam, sine qua neque comedant, neque dormiant.

Communio. Accedentes tamen ad Communionem Sacramentorum Christi, & cingulos soluant, & melotem deponant, cucullis vtentes tantummodò.

Turmarum distributio. Hoc etiam præceptum erat, vt iuxta numerũ elementorum & Græcarum litterarum, 24. monachorum turmæ constituerentur, ita vt singulis turmis imponerentur singularum nomina litterarum, id est, ab α, & deinceps vsque ad ω; vt cùm interrogaret archimandritam de aliquo in multitudine tantâ, facili responsione cognosceret. Verbi gratiâ: cùm diceret, qualiter esset α, vel ζ, [26] & rursus λ, vel ρ, vel σ, proprio quodam signo nominis litteræ, vniuscuiusque turmæ mores exprimeret, simplicioribus & innocentioribus ι, nomen imponens, difficilioribus autem & tortuosis, ξ, competenter accommodans: ita vt pro modo conuersationis & propositi, singulis turmis litterarum elementa concinerent, solis spiritalibus hæc ipsa, quæ significarent, scire valentibus.

Hospites. Sed & hoc in illâ tabulâ ferebatur adscriptum, vt peregrinus alterius monasterij, si veniret habens habitum diuersum, nullus cum eo comederet, excepto eo qui iter agens, id obseruare non posset.

Nouitij. Qui verò semel ad hoc intraret monasterium, vt ibi iugiter permaneret, per tres annos a studiis sacratioribus arceretur: operaretur tantùm opera sua simpliciter, & ita post triennium stadium certaminis introiret.

Refectio. [27] Cùm autem comederent, capita sua cucullis operirent, ne frater fratrem videret manducantem: & vt nullus comedens loqueretur, nec præter mensam suos alibi circumferret aspectus.

Oratio. [15] Necnon ab Angelo, qui cum Pachomio loquebatur, hoc quoque constitutum est, vt diurnæ orationes 12. fierent, & vespertinæ 12. & nocturnæ 12.

Cúmque Pachomius diceret, paucas orationes esse, respondit Angelus: Has constitui, quas possent infirmiores absque labore perficere: ceterùm qui perfecti sunt, hac lege non indigent. Apud se namque in propriis constituti cellulis, orare non desinunt, qui puritate mentis & diuinâ contemplatione pascuntur.

Cúmque hoc dixisset, nuntius cælestis abscessit: & Pachomius solitè Deo gratias referens, de visione certus est redditus, quam trinâ reuelatione cognouerat. cœpitque suscipere cunctos, qui per pœnitentiam se Dei miserationibus offerebant: quos etiam post longam conuersationis experientiam, monachorum cœtibus aggregabat, instruens eos mundi illecebras fugere, sanctísque semper institutionibus inhærere, primitus admonens, vt generaliter monachus vniuerso mundo renuntiet, deinde iuxta Euangelicum præceptum parentibus suis, ad postremum sibimetipsi, vt ita possit tollere crucem suam, & Christi vestigia veneranda sectari.

De tribus suos monet Pachomius. Lucæ 14.

Tali vtique beati senis admonitione formati, fructus pœnitentiæ dignissimos afferebant, maximè considerantes, eum iam ætate defessum, infatigabili studio spiritalis vitæ seruare propositum. Non solùm namque se districtioni regulæ subdiderat, sed & totius monasterij solicitudinẽ curamque portabat, vltra vires omnibus seruire contendens. Ad horam namque conuiuij ipse parabat mensam fratribus, & solita exhibebat officia. Nec non in hortulis serebat olera, quæ suis manibus irrigabat. Si quis etiam monasterij pulsasset ostium, vigilanter occurrens, prompte responsa reddebat. Infirmis autem diebus obsequebatur & noctibus: & in his omnibus exemplum se maximum suis discipulis offerebat. Quapropter hi qui nuper ad Domini seruitium veniebant, alacriores ad omnia pietatis officia reddebantur: quos tamen beatus senex, quia talium solicitudinum munus adhuc obuiare non poterant, securos esse ab vniuersis distentionibus admonebat, dicens: In quo vocati estis fratres, viriliter in eo persistite, psalmos dicite, libros alios, & præcipue sanctum Euangelium, memoriâ retinete. Sic enim seruientes Domino, & iuxta mandata eius inuicem diligentes, vos quidem eritis perfecti; meum verò spiritum per omnia refouebitis, præsertim si cælestia præcepta fueritis solicitiùs executi.

Ministrat fratribus.

Psalmos & Euangelia suis commendat.

CAP. 13. Tres primi Pachomij discipuli, Psenthesius, Surus, & Obsis. Erant autem tres hi viri, qui primitus ad Pachomium conuenerant: quorum ista sunt nomina, Psenthesius, Suris, & Obsis, quibus Dei verbum Pachomius frequenter insinuans, multum eos iuuerat, & ad æmulationem spiritualis operis incitauerat. Qui etiam contemplantes, vitam senis specimen esse virtutis, nimis admirabantur, dicentes: Errant valdè, qui putant homines exinde iam à natiuitate parẽtum, quodam priuilegio beatos existere, vt arbitrij libertas adimatur, & peccatores per pœnitentiam non possint operam dare virtutibus. Ecce enim manifestissimam in hoc venerabili patre Pachomio Domini conspicimus largitatem, qui cùm de parentibus ortus sit gentilibus & profanis, ad tantam beatitudinem diuini cultus se extendit, vt omnia Christi mandata perfecerit. Vnde certum est, & ex nobis quicumque voluerint, adiuuante Dei gratiâ, normam sancti viri posse subsequi, sicut & ipse perfectissimorum patrum æmulatus est sanctitatem. Denique quid est aliud, quod in Euangelio scriptum est, dicente Christo: Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos: nisi vt iniqua proiicientes onera, quę deprimunt genus humanum, bono incommutabili sine detrectatione iungamur? Et ideò perseueremus vsque in finem cum hoc sene, vt conglorificari cum ipso in illâ perenni beatitudine mereamur: nam recte nos instruit ad omnia, non solùm verbo, sed etiam, quod est efficacius, proprio mirabiliter informans exemplo. Tunc accedentes ad sanctum Pachomium, dicunt ei: Pater venerabilis, cur solus monasterij solicitudinem sustines? Quibus ille respondit. Nemo iugum subitò iumentis imponẽs, laborare compellit, & tanto premit onere, quo sub fasce deficiant: sed paulatim assuescit ea, leuioribus exercens antè ponderibus, vsque dum valeant, & opportunè possint ad opera grauiora consur

Liberum arbitrium asseritur.

Quid possit diuina gratia adiutum.

Matth. 11.

Exempli efficacia.

consurgere. Eodem modo nos quoque conuenit mensuram ipsam, quâ nos mensus est Christus, sic egere vobiscum, vt de vestrâ per omnia gaudeamus firmitate. Clementissimus autem Deus, qui numquam preces humilitatis meæ despicit, corda vestra in suâ disciplinâ corroboret, vt omne opus bonum perficere cum patientiâ & longanimitate possitis, sanctorum patrum vestigia subsequentes: vt sinceram ac Deo placitam conuersationem vestram videntes, alij ad Christi seruitium veniant, curámque monasterij patris æquo labore sustentent.

CAV. 24. *Regula monastica.*

Regulas igitur eis quas acceperat, tradidit: scilicet vt haberent moderatũ cibum, vilissimũ vestitum, somnum etiam competẽtem. Vnde factũ est, vt iuxta voluntatem Domini, qui omnes homines conuocat ad salutem, cũctáque bonorum incrementa largitur, ad senem plurimi conuolarent, volentes pariter commorari: inter quos erat Pecusius, & Cornelius, Paulus quoque, & Pachomius alter, & Ioannes, qui omnes immaculatam fidem beati patris & doctrinam salutiferam libenter amplexi sunt. Statuitque, vt hi qui poterant monasterij susciperent curam: & ita in breui multiplicatus est monachorũ numerus. Proinde cùm solemnitas ex more deposceret, vt mysteriorum cælestium participes fierent, ex proximis viculis presbyteros conuocabant, qui eis festiuitatem lætitiæ spiritalis implerẽt. Non enim patiebatur idem senex, inter eos esse quempiam, qui clericatus officio fungeretur. Dicebat enim, multo melius esse atque commodius monachis, non solùm nullius prorsus honoris quærere primatus & gloriæ, verùm etiam occasiones huiuscemodi de cœnobiis amputare, quoniam frequẽter hinc inter fratres contentiones & æmulationes inutiles nascerentur. Sicut enim scintilla ignis cùm in messem ceciderit, non citò restinguitur, & interdũ totius anni fructus exurit: ita cogitatio feralis ambitus, si in mẽtes irrepserit monachorum, vt vel primi cupiant esse, vel clerici, nisi citò suggestionis huius ardorẽ de suo corde pepulerint, ilicò perdẽt continentiam multis laboribus acquisitam. Oportet ergo cũ omni mansuetudine & puritate cõmunicantes Christi Ecclesiis clericos venerari, quia hoc expedit monachis, nullas autem religiosas appetere dignitates. Si verò repererimus aliquos ex monachis iã pridem clericos ab episcopis ordinatos, amplectamur eorum ministerium: quia & in veteri Testamento non omne vulgus sacrũ præsumebat officium, sed hi tantùm, qui erant de tribu Leui, ad hæc obsequia nascebantur. Si quando autem extraneus frater aduenerit, de quo certum est, quòd sacerdotij fungatur officio: non exprobremus ei, tamquam qui sacra iura peruaserit, & his se ministeriis insolenter ingesserit. Quo modo nãque hoc de eo suspicabimur, quem nos ad celebranda cælestia Sacramenta enixiùs obsecremus? Imò magis vt patrem, & nobis in hac re obediẽtem, plus honorare nos conuenit, vtpote qui Sãctorum vestigia sectetur, & illibatũ Deo munus offerre non desinat, maximè si conuersatio eius expectata cũctis est & probata. Si verò, quod absit, in aliquo delicto putatur esse collapsus, de eo nos iudicare non possumus. Deus enim iudex iustus, constituit episcopos super eos iudices, qui beatorum Apostolorũ successores & imitatores existũt, qui possunt spiritali examine discere negotia singulorum, & æquum de eis ferre iudiciũ.

1. Tim. 2.

Pecusius, Cornelius, Paulus, Pachomius, Ioannes, aliq eius discipuli.

Eucharistia cælestia mysteriorum.

Non patitur suos sacerdotio mutari.

Ambitio quàm perniciosa sit monachis, pulchrâ similitudine declarat.

Sacerdotes ab episcopo ordinatos.

In honore eos habere iubet.

Delinquẽtiũ iudicium ordinario committit.

Nos autem compatiamur ex imo pectore talibus: quia & misericordes nos Dominus esse commonet, cui supplicare iugiter oportet, ne nos in aliquam tentationẽ patiatur induci. Hæc à memorato patre non solùm dicebantur viriliter, sed & cum omni solicitudine seruabantur. Si quando deniq; venisset ad eum clericus, qui sub eius Regulâ vellet viuere, dignitati eius honorem reddebat Ecclesiæ debitum: ille verò monachorum seruiens institutis, tamquam patri se multâ humilitate subdebat.

Matth. 6.

CAP. 25. *Pachomij erga omnes charitas.*

Omnes autem Christi famulos beatus Pachomius adeò diligebat, vt eis semper compateretur paterno affectu. Senibus etiam & ægrotantibus, necnon & paruulis, misericordiæ opera propriis manibus ingerebat, præ ceteris eorum mentes munimine spiritali corroborans. Cúmque in fide & in opere multi proficerent, & magnus fratrũ numerus augeretur, omnes propemodum satagebant æmulatores esse virtutis. Constituit igitur ex eis [29] præpositos, quæ sibi ad lucrandas animas, quæ ad eũ quotidie confluebant, adiutores existerent. Plurimis enim (sicut dictũ est) ad eum veniẽtibus, & multipliciter in opere spiritali crescentibus, magna quædã cõuersationis eorum videbatur esse diuersitas. Quibus senex iuxta datam sibi diuinitus Regulam, gratiâ Christi se per omnia moderante, pro viribus & ingeniis singulorũ mensuras & formas operum custodire censebat: aliis quidem, vt labore manuum victum quærerent; aliis, vt fratrum occuparẽtur obsequiis, nec iisdem cunctis temporibus vescerẽtur, sed vnusquisque pro labore suo vel studio, continentiæ moderamina retineret. Solicitudinẽ verò totiùs dispensationis erga fratres atque peregrinos, eisdẽ cõmisit, qui se in ordine subsequebãtur. Vniuersos autem monachos prõptos esse ad obediẽtiam commonebat, vt hoc compẽdio facile perfectionis apprehenderẽt celsa fastigia, cordaque sua in timore Christi diligenter excolerent. sic enim Deo potiùs quàm sibi viuerẽt, dum fructus obedientiæ supplices exhiberent. Hic autem pater venerabilis, quamuis esset spiritalibus actibus occupatus, si quando tamen acciderat, vt abesset is cui monasterij curam cõmiserat, sic adimplebat omnia solus, velut omnium famulus. Et hoc agebat sine aliquâ ostentatione vel iactantiâ, quæ magnas spiritalium virorum solet euacuare virtutes. Nã summâ mentis humilitate cunctos ædificabat in Domino, vtiliter vniuersa dispensans. Omnia quoque monasteria solicitè circuibat, vsque dum rursus ad eosdem filios suos paterno repedaret affectu. Quos inueniens in opere Dei solicitè vigilare, gaudebat, multúmque profectuum eorum lætabatur augmentis.

Præpositos constituit.

Eius in regẽdo prudẽtia.

Obedientiã impensiùs suadet.

Supplet aliorum officiũ.

Iactantia virtutes euacuat.

CAP. 26.

Quodam verò tempore, videns aliquos mediocres homines in vicinis locis, dum pascerent pecora, à cõmunione Sacramentorũ Christi abstinere, nec diuinorum frui lectione voluminũ, qui per omne Sabbatum atque Dominicum solemniter vbique recitantur inijt consilium cum S. [30] Aptione Tentyrorũ episcopo, vt in vico eorum iam penè deserto construeretur Ecclesia, ad quam cõuenirent, & mysteria diuina perciperẽt. Quod vbi factũ est, cũ necdũ essẽt ordinati clerici, qui solẽnia plebi peragerẽt, ipse ad horã conuẽtus Ecclesiæ cũ monachis occurrebat, salutiferas plebi paginas relegẽs: quia, vt dixi, nõdũ ibidẽ lectores fuerãt cõstituti, nec alij clerici, qui ministeria sacra celebrarẽt. Quã diu ergo presbyter & reliquus

Zelus animarum.

Aprio Tentyrorum episcopus.

Lectoris officio fungitur Pachomius.

reliquus ordo clericorum aberat, Pachomius veniebat, & sic alacriter ac inuerecude lectoris implebat officium, & ita mentis ac corporis oculos habebat intentos, vt videntes eum populi, non hominem, sed Dei Angelum crederét. Vnde plures institutione eius ab errore cóuersi, facti sunt Christiani. Erat enim circa proximi charitatem valdè perfectus, & totum misericors, vt si quãdo vidisset aliquos diaboli fraude deceptos, eósque non verum Deum colere, sed vanis inseruire simulacris, super eorum perditione ingemisceret fortiter, & vbertim lacrymas pro eorum salute funderet.

Cap. 17. S. Athanasius Tabennã venit.

[31]. Per idem tempus Alexandrinæ Ecclesiæ sanctus episcopus Athanasius præerat, vir omni virtute mirabilis. Qui cùm soléniter superioris Thebaidæ circuiret Ecclesias, & salutari doctrinâ in fide Christi plebem institueret, accidit vt ad loca Tabennensium nauigio perueniret.

Pachomius monachis comitatus eum cum psalmis & hymnis suscipit. Pachomij humilitas.

Quod vbi Pachomius agnouit, statim cum vniuersis monachis in eius properauit occursũ: omnésque gaudentes & exultantes, cum psalmis & hymnis summum Christi suscepêre pontificem: & erat ingens multitudo fratrum, qui de eius aduentu lætabántur in Domino. Pachomius verò nõ se ostẽdebat antistiti memorato, sed ex industriâ subtrahens se, in monachorũ turmis occuluit, ex hac videlicet causâ, quòd antefactus Tentyrorũ episcopus de eo sanctum Athanasiũ sæpiùs exorabat, virum dicẽs esse mirabilem, & vere famulum Dei, quem ad honorẽ sacerdotij dignissimè promoueret.

Pachomij de Athanasio iudicium.

Id ergo sciens Pachomius, non ei se manifeste monstrauit, inter monachorum agmina delitescens, vsque dũ idem præteriret episcopus, quem intantum venerabatur, vt nullum pręstantiorem ipsis temporibus hominem diceret. Compererat enim sanctam vitam eius, & persecutiones innumeras, quas ab Arrianis pro Christi pertulerat confessione: charitatem quoque, quam erga vniuersos, & maximè monachos, exhibebat, intento mirabatur animo, eúmque toto cordis affectu venerabatur. Nec solum hunc diligebat ardentiùs, sed & omnes rectæ fidei viros, summo studio præferebat.

Hæreticos omnes, maximéq; Origenem detestatur.

Hæreticos autem detestabatur plurimùm, & maximè Origenem, velut blasphemũ ac perfidũ, vehementer horrebat: qui præuius Arrij Meletiíque declaratus, sub [32] Heracla venerabili Alexãdrinæ ciuitatis episcopo, de Ecclesiâ pulsus est, quíque sacræ Scripturæ dogmatibus exosa atq; detestanda, quæ nonnullorum corda subuerterent, expositionibus suis admiscuit & sicuti solent, qui venena temperãt, amaritudinem melle contegere; sic iste proprij virus erroris, cælestiũ verborũ dulcedine liniẽs, exitiosa rudibus dogmata propinauit.

Vitandi hæreticorũ libri.

Quapropter vniuersos fratres solicitiùs admonebat, vt nõ solũ ipsi [33] Origenis cómenta non legerẽt, sed neq. legẽtibus quidem autẽ penitùs admouerẽt. Vnde fertur aliquãdo reperisse volumen eius, &

Libros Origenis aquis mergit.

in aquas misisse continuò, testatus his verbis: Nisi scirem nomẽ Dei in eo esse conscriptũ, omnes garrulitates blasphemiarũ eius ignibus concremassẽ. Adeò rectæ fidei erat amator, æmulatórq; veritatis. Sicut autem inimicis Ecclesiæ odio aduersabatur hostili, ita Catholicorum probabatur adgaudere profectibus, & ipsũ Christũ redẽptorẽ omniũ, se in sacerdotib. eius in Ecclesiæ throno testabatur cernere.

Christum in sacerdotibus se cernere profitetur.

Si quãdo verò fratrem detrahentem cuiquã pro quolibet negotio cognouisset, nõ solum nõ credebat ei, sed etiã auertens se mox ab eo, veluti à facie serpentis cõcitus abscedebat, illud Psalmographi frequẽter insinuãs: Detrahẽtem proximo suo occulte, hũc persequebat.

Detrahentes auersatur. Psal. 100.

Nullus (aiebat) bon⁹ de ore suo profert quidquã mali, nec sanctis patribus venenato ore prorsus obloquitur. De qua re multis quidẽ Scripturis, Dei mõstrabat indignãtis offẽsã, præcipue tamẽ Marię proferebat exẽplũ, quę mox vt aduersus Moysen, querelas obtrectationis effudit, perfusa leprâ, diuinũ iudiciũ vitare non potuit. Hæc docẽs, vtilitatẽ maximã audientibus conferebat.

Num. 12.

Cap. 18. Ruff. l. 3. n. 14. habet hoc de sorore Theodori.

Comperit autem germana soror eius, institutionem senis præclaram atque sublimem: cupiẽsque videre eum, ad monasterium eius aduenit. Quod vbi agnouit Pachomius, huiuscemodi responsum ei per ostiarium direxit: Ecce soror audisti de me quòd viuam & incolumis existã: perge igitur in pace, nec contristeris quòd te non videam corporalibus oculis. Quòd si volueris hãc conuersationẽ sequi, quam teneo, vt possis apud Dominum misericordiam reperire, cogita tecum diligẽter & tracta: & si cognouero, hoc sanctum cordi tuo sedisse propositũ, præcipiam fratribus meis vt tibi procul ædificent mansionem, in quã cum disciplinâ verecundiáque persistas. Nec dubito quòd alias exemplo tuo Dominus aduocabit, quæ tecum maneant, & per te mereantur salutis æternę inuenire subsidium.

Sororem videre renuit.

Nullã nãque requiem in hoc corpore mortis habere poterit homo, nisi qui piis operibus Deo placuerit. Hęc audiens soror eius, fleuit amarè: & compuncta diuinitus, ad exhortationẽ saluberrimam mox appulit animum, séque Christo seruire professa est.

Nulla hominis requies nisi in piis operibus.

Soror Pachomij fit monacha.

Hanc ergo mentem germanæ suæ Pachomius agnoscẽs, Deo gratias egit, qui ei prõptã largitus est voluntatem: & protinus religiosioribus imperat fratribus, vt ei procul à se monasteriũ construãt. Quod vbi factũ est, & illa secundum timorem Dei vitam duceret: conuenerũt ad eam aliæ plurimæ, & breui tempore magnæ multitudinis mater effecta est.

Iubet ei monasteriũ extrui.

Multæ se ei adiungunt.

Quas instruens & docẽs, vt cor à cupiditatibus carnalibus abstrahentes, ad cælestia & mansura semper attollerẽt, ipsa & viuendo pariter & loquendo salutis eis itinera demũstrabat. Sanctus autem Pachomius cuidã Petro, ætate iam grandæuo, & venerandâ senectute cõspicuo, præcepit, vt interdum famulas Dei visitaret, & sanctâ exhortatione sustolleret.

Petrum fœminis præficit Visitatorem.

Habebat enim cum mortificatione passionum omnium, etiã sermonem (sicut scriptum est) sale conditum, eratq; oculis mentis & corporis valdè castissimus, qui sæpenumero virginibus Christi de sanctis Scripturis loquebatur, & insinuabat ea quæ pertinẽt ad salutem.

Coloss. 4.

Pachomius verò descripsit eis Regulas, quibus vtẽtes, iugiter cõuersationis suæ momenta dirigerẽt. Exceptis enim melotis, quas feminæ non habẽt, omnis institutionis earũ forma monachis probabatur esse consimilis.

Regulam eis scribit Pachomius. Feminæ non vtũtur melotis.

Si quis autem de fratribus habebat in monasterio feminarum propinquã aliquam vel sororẽ, eamque visitare voluisset, mittebatur cum eo vnus ex senioribus probatæ vitæ: & primũ quidẽ videbat eã, quæ sororibus præerat: & deinde sub eius præsẽtiâ & aliarũ quæ erãt prouectioris ætatis, sororẽ suam vel proximam frater cum omni pudore & gratiâ sanctitatis cernebat, nihil ei deferens, nec prorsus ab eâ quidquam accipiens.

Visitant propinquas suas fratres hoc socio.

Non enim proprium quid habebant, quod sibi mutuo largirentur: erãtque satis verisque, solum visitationis officiũ, memoriaque futurorũ cum spe felicitatis æternæ.

Nil proprium habent. Xenia nec dant nec accipiunt.

æternæ. Si quando verò vel ad ſtructuram, vel ad aliam rem feminæ monachis indigerent, eligebantur, magnæ conuerſationis viri, qui fratribus ad quæſita præeſſent officia: & cum timore Domini laborantes, refectionis horâ reuertebantur ad monaſterium, cauentes apud eas quidquam cibi potúſque percipere.

Vna Regula virorum & feminarum.
Pallad. c. 39

Vna verò Regula tam virorum quàm feminarum hodiéque perdurat, niſi quòd feminæ melotis (vt diximus) minimè vtuntur. Quòd ſi defuncta eſſet virgo, curantes funus eius reliquæ, cunctáque quæ ad ſepulturam pertinent, adimplentes, deferebant vſque ad ripam fluminis, quod vtraque monaſteria diuidit, pſalmos ex more canentes. Tunc tranſeuntes monachi cum ramis palmarum & oliuarum frõdibus, pſallentes tranſuehebant eam, & in ſepulcris ſuis cum hilaritate condebant.

Pſalmi, rami palmarum & oliuarum in funere.

Cap. 29.

Hæc talis ac tanta conuerſatio longè latéque crebreſcens, ſanctique Pachomij nomen vbique perueniens, vniuerſos ad agendas Deo gratias excitabat. Non pauci quoque contemnentes huius mundi negotia, ſingularem monachorum cõuerſationem & ſpiritalia ſtudia diligebant: inter quos & [14] Theodorus, adoleſcens annorum fermè xiiij. Chriſtianis ortus parẽtibus, & ſecundùm ſæculum valdè claris, hoc modo conuerſus eſt. [35] Vndecimo die menſis Tibi, id eſt, octauo Id. Ianuar. quædam apud Ægyptũ celebratur ex more feſtiuitas. Cernens itaque domum ſuam nimis amplam ac ſplendidam, ac bonis omnibus abundantem, per Dei gratiam corde compũctus, talia ſecum cœpit voluere: Quid tibi proderit infelix Theodore, ſi totũ mundũ lucratus fueris, & temporalibus vtẽs vſquequaq; deliciis, ab illis æternis bonis & immortalibus excludaris? Nullus enim poteſt & præſẽtibus deliciis perfrui, & perennis gloriæ præmia promereri. Super his ergo fortiter ingemiſcens, penetralia ſuæ domus ingreſſus eſt: & procidens in faciẽ ſuam, cũ lacrymis ait: Omnipotẽs Deus, qui occultorum es cognitor: tu ſcis quia nihil horum quæ ſunt in hoc ſæculo, amori tuo præpono. Propter quod obſecro te miſericors, vt in voluntate tuâ me dirigas, illuminans animam meam miſerã, ne in æternæ mortis contenebrata peccatis obdormiat, ſed redempta tuo munere, per omnia te collaudet atq; glorificet. Hæc eo orante, venit mater illius, & inuenit oculos eius plenos lacrymis, & ait: Quis te cõtriſtauit, chariſſime fili, vt ſequeſtreris à nobis? Nam ſoliciti ac dolentes vbique te quærebamus, vt nobiſcum pariter epulareris. Qui reſpondit: Perge, quæſo, mater, & cibum ſume, quia ego nunc manducare non poſſum. Nec acquieuit precibus eius, vt cũ eâ comederet. Et cũ ad ſcholam ambularet vt literas diſceret, ieiunabat vſq; ad veſperam. Frequẽter autem & biduana ieiunia tranſigebat, per duos annos omnibus pretioſis & delicatioribus cibis abſtinens, ſeque ad perfectam continentiam, quantum ætas illa patiebatur, extendens. Cœpit itaque ſecum tractare, quatenus monaſterium expeteret, ſanctæque ſe Regulæ manciparet. Et deſerens omnia quæ habebat, quoſdam religioſos viros reperit, optimâ inſtitutione viuentes: habitauírque cum eis, in Domini timore proficiens.

Theodori nobilis adoleſcentis admiranda conuerſio.

Matth. 16.

Qui præſentibus deliciis fruitur, non promeretur æternas.

Abſtinentia Theodori pueri.

Fit monachus Theodorus.

Cap. 30.

Quodam verò tempore contigit, vt poſt orationem veſpertinam, cùm monachi reſediſſent, & diuina conſuetè meditarẽtur eloquia: vnus ex eis diſputans, audiente quoque Theodoro, tabernaculum veteris Teſtamẽti & ſancta ſanctorum ad duos referret populos, ad circumciſionem ſcilicet atque præputium, dicens quòd exterius tabernaculum figurã gereret prioris populi Iudæorũ, interius autem, quod eſt ſancta ſanctorum, vocationẽ præſignaret omnium gentiũ, quę & ſacratioris aditus meruiſſet acceſsũ, & maiorũ myſteriorũ particeps extitiſſet. pro hoſtiis enim animalium, & pro arcâ in quâ erat manna, & virga Aaron quæ fronduerat, & tabulæ teſtamenti: pro thuribulo quoque & menſá & cãdelabro ac propitiatorio, Deus Verbo nobis in ſuâ incarnatione clementer apparuit, & illuminauit nos lumine ſuæ præſentiæ: noſtrorúmq; factus eſt propitiatio peccatorum, & pro manna corpus proprium largitus eſt ad edẽdũ. Hæc cùm monachis qui præſentes aderãt, idem frater religioſè diſſereret, addidit dicens: Hanc interpretationẽ à ſancto patre noſtro Pachomio didici, qui in Tabenneſi monaſterio monachos primitus congregauit: cum quibus in dies Domino auxiliante, profeci.[16] Et credo, quia tanti viri recordatus ſum, peccata mea remittentur vniuerſa. Audiens iſta Theodorus, accenſus eſt animo, & intra ſemetipſum precatus eſt, dicens: Domine Deus, ſi talis eſt vir iuſtus in terris, dignum me fac, vt eum videam, & ſequens veſtigia eius, vniuerſa mandata perficiam: ſaluus quoque factus, bona tua, quæ diligẽtibus te promiſiſti, promerear. Hæc dicens cum lacrymis, vincebatur amore diuino fortiter ſauciatus. Poſt aliquot autem dies venit ad eos quidam venerabilis vir, Pecuſius nomine, longæuâ ſenectute decoratus, vt viſitaret fratres: ſimulque qualiter agerent, ſcire deſiderans. Quem valde Theodorus precabatur, vt ſe comitem ſuſciperet, & ad ſanctum Pachomium perducere dignaretur. Qui nihil differens, eum ſecum gratanter aſſumpſit. Cúmque perueniſſent ad locũ, Theodorus adorauit Dominum, dicens: Benedictus es Domine, qui ſic celeriter orationem peccatoris audiſti: & ſicut abs te popoſceram, deſideriũ meũ cõplere dignatus es. Accedens ergo ad oſtiũ monaſterij, mox vt vidit Pachomiũ, cœpit flere præ gaudio. Ad quẽ venerabilis pater ait: Noli fili mi plangere, quia & ego homo peccator ſum, licet Dei opus aggreſſus ſim: & hæc dicens, introduxit eum in monaſterium. Qui cùm fratrũ multitudinem vidiſſet, illuminatus mẽte, circa diuinũ cultum pio zelo vehementer incaluit, ac proceſſu temporis magna in virtutibus incremẽta percepit. Erat enim largitate diuini muneris præditus, & in operibus bonis ac verbis multùm prudens: & humilitate atque contritione cordis valdè mirabilis, in ieiuniis ſedulus, in vigiliis intentus, in oratione ſolicitus, numquã penitùs omittens, quo minùs ſpiritalis gratiæ maiora munera ſectaretur. Conſolabatur autem plurimos mœrore depreſſos: & eos qui aliquo peccato deuiauerant, admonitione humili atq; beneuolã corrigebat.

Tabernaculi Moſaici myſtica expoſitio.

Pro manna corpus Domini edimus.

Recordatione Pachomij quantum Theodorus tribuat.

Pecuſius ſenex.

Venit ad Pachomium Theodorus.

Fit monachus S. Pachomij.

Maiora ſemper gratiæ munera ſectatur.

Cap. 33.

Denique tam præclaram ac fulgentem cõuerſationem eius Pachomius cernens, ſatis eũ dilexit, & in corde ſuo cõſeruauit. Audiẽs autẽ mater eius, quòd apud beatum Pachomium moraretur, ad eum protinus aduolat, ſecum deferens epiſcoporum ſcripta, quæ præcipiebant, vt ei ſuus filius redderetur. Hanc ergo ſuſceperunt virgines in monaſterio, quod à virorum, vt ſupra dictum eſt, haud procul aberat: quæ mox mittit epiſtolas ſãcto Pachomio, ſimiliter obſecrans, vt filium proprium

Venit ad Pachomium mater Theodori.

Repetit filium.

Ruffin. l. 3. num. 34.

prium videre permitteret. Tunc aduocans Theodorum Pachomius, ait ad eum. Cùperi fili, quòd huc mater tua venerit, & te videre desideret: ecce nobis & episcoporũ literas attulit. Pergẽs itaque satisfacito matri, maximè propter sanctos pontifices, qui nobis per eam dignati sunt scripta dirigere.

Theodorus sciscitatur, an sine offensione matrem videre possit.

Respondit Theodorus: Prius me venerabilis pater certum facito, quòd post tantam spiritalium rerum cognitionem, si videro eam, non dabo inde rationem Domino in die iudicij: & quod præcipis faciam. Hanc enim iuxta mandatum Christi cum toto mundo deserui. Et quomodo eam in offensionem fratrum nunc audebo conspicere?

Exodi 32. Deut. 33. Leuit. 21.

Nam si prius ante manifestationem tantæ gratiæ, filij Leui parentes proprios ignorarunt, vt iustificationes legis implerent: quanto magis ego, qui tanti muneris particeps factus sum, parentes non debeo diuinæ præponere charitati, dicente Domino in Euangelio: qui diligit patrem aut matrem super me, non est me dignus?

Matth. 10.

Dicit ei Pachomius: Si probas id tibi non expedire, fili mi, non te cogo. Hoc autem eorum est, qui perfectè renuntiant huic mundo, & seipsos sibi penitùs abnegãt.

Sæcularis conuersatio fugienda monachis.

Oportet enim monachos, inutiles & sæculares salutationes & colloquia vana diffugere: & his, qui membra Christi sunt, piâ mente sociari. Si quis autem passione quadam sęculi captus, dicit: Parentes caro mea sunt, eos diligere debeo: audiat beatum Petrum Apostolum prædicãtem: A quo quis superatur, huic & seruus efficitur.

2. Pet. 2.

Qui ergo vincitur amore carnis, seruus sine dubio est carnis.

Renuit videre matrem Theodorus.

Cùmque non acquieuisset Theodorus matri se pręsentare, decreuit & illa in ipso monasterio cum Christi permanere virginibus, hæc apud se pertractans: Si voluntatis Domini fuerit, inter alios saltem monachos videbo eum: & propter hanc occasionem, meam quoque lucrabor animam, dum in hac sanctâ cõuersatione persisto.

Conuertitur Theodori mater.

Constat igitur, eos qui rigorem pro nomine Christi, non pro vanâ laude custodiunt, plurimas vtilitatis causâ virtutes ceteris adhibere, licet videantur ad breue tempus nonnullos offendere.

Cap. 32.

Igitur sicut huius studium ad æmulationem eorum qui meliora cupiunt imitari, protulimus: ita negligentias aliquorum, iustum credimus intimari, ad cautelam eorum qui ista lecturi sunt.

Coloss. 3.

Quidam monachi secundùm carnem viuentes, nec veterem hominem curantes exuere, sanctum Pachomium fortiter affligebãt: frequenter itaque salutaribus eos monitis alloquẽs, nullum penitùs profectum eorum sentiebat. Vnde tristis & anxius, Domino pro eis supplicabat impẽsiùs, dicens: Dominator Domine, tu præcepisti nobis diligere proximos vt nosipsos.

Leuit. 19. Matth. 19.

Quia ergo secreta cordis mei agnoscis, obsecro, ne me clamantem ad te pro eorum salute despicias: sed misertus eorum, da illis timorem tuum, vt diuinam tuam potentiam cognoscentes, in veritate tibi deseruiant, spe promissionum tuarum per omnia roborati: quia nimis affligitur anima mea pro eis, & omnes sensus mei turbantur vsquequaq;

Orat pro dyscolis monachis Pachomius.

Hæc dicens, siluit. Post aliquot verò dies vidẽs quòd nec per orationem meliores effecti sunt, iterùm stans ad orationem, pro eis Domino supplicauit: & quasdam priuatas ac proprias Regulas eis orãdi atque viuendi tradidit, vt saltẽ quasi serui statuta complentes, paulatim consuescerent ad filiorũ munus affectionis industriâ peruenire.

Vocationem suam deserũt quidam.

Qui cernentes se post concupiscentias suas ire non posse, præsentiámque sancti Pachomij formidantes, spiritu timoris, nõ illius casti, decepti sunt: & abierunt retrò post satanam, conuersationẽ eius admirabilem non ferentes. His itaque recedentibus, grex vniuersus in sui status integritate permansit, magis ac magis ad incrementa virtutũ assurgens, sicuti solent in agris optima frumẽta lętiùs efflorescere, cùm fuerint ab eis zizania radicitus amputata.

Nihil prodest negligẽti monacho professio.

Hæc autẽ retuli, volens ostendere quia sicut nihil obest hominibus sęculo deditis, si se tradiderint monachorũ institutis, ita nihil vtilitatis affert monachis professio venerabilis, si negligentes existunt: sed nec oratio paterna, nec condescensio eos poterit adiuuare torpentes.

Cap. 33.

Confessor intereà Dionysius presbyter & œconomus, id est, dispẽsator Ecclesiæ Tentyrorum amicissimus sancti Pachomij, comperit ab aliquibus, quod ex aliis monasteriis ad eũ venientibus, non concedat cum suis fratribus vesci: sed eos sequestrato loco iuxta monasterij fores excipiat.

Dionysius presbyter Pachomium reprehendit quòd seorsum ab aliis hospites exciperet.

Contristatus itaque plurimùm super hac re, venit ad eum; & increpantis potiùs assumens animum, quàm monẽtis, aiebat: Non rectè facis abba, charitatem fratribus debitã non æqualiter omnibus exhibens. Qui correctionem eius cum multâ longanimitate patientiáque suscipiẽs, ita respondit:

Rationem ei reddit facti sui Pachomius.

Nouit Dominus propositũ meum, & paterna tua cognoscit affectio, quòd numquã cuiuslibet animam cupiam cõtristari, ne dicam spernere. Quomodo igitur hoc auderem agere, vt meum contra me Dominum prouocãs irritarem, qui manifestè testatur in Euãgelio dicens: Quamdiu fecistis vni ex minimis fratribus meis, mihi fecistis?

Matth. 25.

Accipe itaq; satisfactionem meam venerabilis pater, quia non velut vitans atque spernens eos qui huc veniũt, hoc quod asseris, facio: sed quia in cœnobio congregationem suscepi, plurimos qui nuper cõuersi sunt, & diuersos eorum mores esse cognosco. Nonnullos autem noui intantum ipsius conuersationis ignaros, vt nec monachorum habitũ nouerint. Inter quos sũt paruuli, tãtâ simplicitate viuentes, vt nec dexteram valeant scire neque sinistram.

Etiam pueri olim monachi.

Idcircò credidi esse commodius, vt superuenientes fratres seorsum susciperentur, in honore maximo constituti. Hinc ergo non æstimo patribus vel fratribus qui ad nos diuertunt, vllam contumeliam fieri, sed magis debitam reuerentiam commodari: præsertim cum statutis horis ad reddẽdum nobiscum Deo vota sua conueniãt, & post hoc singuli ad loca destinata concurrant, quieti operam dantes, me secundùm Deũ solicitiùs vsibus eorum necessaria prouidente. Hæc audiens præfatus præsbyter, omni eum laude dignissimum comprobauit, certo cognoscens, quòd secundùm Deum cuncta ageret: multûmque releuatus sancti Pachomij satisfactione, lætus remeauit ad propria.

Cap. 34.

Mulier autem quædam in eadem Tentyrorum ciuitate, patiebatur fluxum sanguinis, & hac infirmitate iam prolixo tempore laborabat. Hæc audiens Pachomium Dei esse cultorem, sanctáque conuersatione mirabilem, insuper & Dionysium presbyterũ amicum eius esse charissimum, rogat eum vt sui misereatur, & quasi per occasionem necessariam ad se Pachomium cõuocet. Qui precibus mulieris flexus, hoc agere non moratur. Cùm ergo venisset Pachomius ad ecclesiam, & post orationem Dionysium salutasset, iuxta eum proximus assedit. Dúmque loquerentur ad inuicem, mulier fiduciâ fidei roborata, credénsque

Hæmorrhoissa tactu cucullæ Pachomij sanatur. Matth. 9.

dicenti Christo: Confide filia, fides tua saluam te fecit: post tergum eius latenter accessit, & cucullum, quod operiebat caput eius, tremens attigit: statimque sanata est. Et procidens in faciem suá, adorauit Dominum, glorificans eius clementiam, quòd tanta per seruos suos beneficia credentibus contulisset. Tunc sanctus vir Dionysius factum sentiens, benedixit mulieri, & protinus ad sua repedauit.

Cap. 35.

Aliquando verò necessitas exegit, vt sepis munimine monasterium vallaretur: in quo opere laborantibus fratribus, ipse lętus fertbar maximum auxilium.

Post aliquantos autem dies monachus quidam presbyter, multorum fratrum pater existens, qui solitus erat sanctum Pachomium crebrò visitare, venit ad eum cum vno fratre, propter contentionem quæ in monasterio orta fuerat, ex hac videlicet caussá: Is ipse frater, qui cum eo peruenerat, molestus erat ei nimiùm, clericatus desiderans dignitatem: quem sciens indignum tali munere, diuerso modo ne hoc ipsum fieret, differebat. Et cùm ampliùs importunitatem eius ferre non posset, venit ad sanctum Pachomium, cuncta quæ negotij erant eidem pandens, certus quòd ipse solus contentiones huiusmodi posset absoluere. Qui cùm caussam penitùs cognouisset, ait presbytero: Nónne ad hoc venisti, vt per me cognosceres Domini voluntatem? Audi ergo me, & da ei quod postulat, nihil in hac parte desperás. Fortassis enim per hoc officium liberabitur anima eius de captiuitate diaboli. Sæpè namque contingit, vt homo malus affectus beneficiis, ad bonos se conferat mores. Desiderium namque meliorum, pium nouit ingenerare propositum, his dumtaxat animabus, quæ non vsque adeò negligentiæ torpore prolapsæ sunt, vt possint studere virtutibus. Nos ergo frater hoc agere decet, quod Deo placeat. Sic enim dilectio eius in nobis esse probabitur, si compatiamur alterutrum. Hoc accepto responso, senior fecit quod sibi fuerat imperatum. Sed frater ille voti compos effectus, ad beatum Pachomium reuersus est, iam mente sobrius atque compunctus, & cadens in faciem cófitebatur dicens: O homo Dei, multùm sublimatus es à Deo, qui discernens ea quæ pertinent ad salutem, malum in bono vicisti. Si ergo non fuisses erga me mitis atque longanimis, sed aliquid in me rigidum protulisses: ab hoc discedens habitu, à Deo prorsus alienus efficerer. Nunc autem benedictus tu Domino, per quem anima mea salua facta est. Tunc alleuans eum de terrâ venerabilis senex, hortabatur sedulò, vt vitam sumeter congruam dignitati, ne quando negligens, perpetua in futuru tormenta sentiret. Et osculatus eum dimisit in pace: quem etiam vsque ad fores monasterij prosecutus est.

Prudenter id, quod monachum, clericatum desiderans, orat Pachomius.

Honores quandoque mores in melius mutant.

Clementiæ fructus.

Cap. 36.

Adhuc autem sancto Pachomio ibidem stante, ecce vir à longè festinus veniens, ad eius vestigia prouoluitur, obsecrans vt filiam suam à dæmonio vexatam, per Christi gratiam curare dignaretur. Quo relicto præ foribus ingressus, ipse tale ei responsum per ostiarium dirigit: Non est nobis consuetudo cum mulieribus loqui: sed si quid habes ex vestimentis eius, mitte nobis, quod in nomine Domini benedicentes, tibi protinus remittẽ: & credimus in Christo, quòd filia tua isto modo ab inimici liberetur incursu. Cúmque tunica puellæ sancto fuisset allata, seuerè nimis intuitus ait. Non est eius iste vestitus. Affirmante verò patre atque dicente eius esse, respódit ei: Et ego noui quòd eius sit: sed virginitatem suam Deo dedicans, nó seruauit sanctimoniæ puritatem: propter hoc eius inspiciens tunicá, & intelligens castitatẽ suam minimè custodisse, non eius esse testatus sú. Spondeat itaq; tibi in cóspectu Domini deinceps viuere continenter, & propitiabitur ei Christus, sanámq; restituet. Pater igitur indignans & mœrens, filiam suá perscrutatus est: & sic esse, vt sanctus Pachomius dixerat, puellæ confessione cognouit. Quæ quum iuramento pollicita fuisset, nunquam se talia gerere velle, pro ea vir beatus Domino supplicauit, benedicénsq; oleum misit. Quo peruncta, sine morâ curata est, & glorificabat Dominum iugiter, quòd non solùm dæmone, sed etiam detestabili conuersatione caruisset, & in reliquum continentiæ se studiis per Christi mancipasset auxilium.

Non est monachis consuetudo cum mulieribus loqui.

Benedictio vestimentorum.

Nouit occulta aliorum peccata Pachomius.

Virgo contra votum impudica à dæmonio vexatur.

Oleo benedicto sanatur.

Cap. 37.

Tali igitur opinione de sancto viro vbiq; currente, alius nihilominùs, qui filium suum à dæmonio possessum, sine intermissione deflebat, nec eum perducere poterat ad monasterium, genu nixus supplicabat Pachomio, vt pro eo precaretur omnipotentiam Christi. Qui cùm orasset, dedit ei benedictum panem: solicitè præcipiens, vt ante cibum ex eo paululum semper energumenus sumeret. Cúmque esurisset filius eius, ex ipso pane particulam ei tradidit: sed non permisit immundus spiritus, vt exinde omnino gustaret: ex aliis autem panibus, qui erant appositi, manus suas impleuit, cœpitque comedere. Pater ergo benedictũ panem per frustra comminuens, in interioribus palmarum, sublatis exinde ossibus, immisit: & has ei tantummodò palmas apposuit, vt nesciens id quod factum est, benedictionem percipere mereretur. Quas adaperiens, ille frustra quæ iniecta fuerant, proiiciebat: & ipsas execratus palmas, nihil penitùs escæ volebat accipere. Cúmque pater eum sine cibo manere diebus plurimis compulisset, fame coactus, ex benedicto pane percepit: ac protinus somno detentus, à maligno spiritu liberatus est. Quem secum pater ad sancti Pachomij vestigia perduxit, laudans & glorificans Deũ, qui per seruos suos operatur magnalia & gloriosa, quorum non est numerus. Aliss quoque sanitates plurimas in virtute sanctiSpiritus vir beatissimus faciens, non extollebatur, nec vnquam cor eius elatum est. habebat autem hanc à Domino gratiam, vt idem semper & æqualis esset in omnibus, animúmque in disciplinâ Domini solicitum retineret. Et si quádo poscens aliquid à Domino, petitionis suæ non consequeretur effectum, nó contristabatur omnino, sed patientissimè sustinebat, sciens hoc expedire vel sibi vel omnibus, quidquid diuina misericordia censuisset: quia sæpe frequẽter intétione sincerâ videmur postulare cótraria, quæ Domini bonitas cùm nó concedit, præstare dignatur: & tunc potiùs clementer exaudit, cùm vota nostræ ignorantiæ nocte velata, nó perficit.

Dæmon panẽ benedictum auersatur.

Benedicto pane dæmoniacus liberatur.

Pachomius in omnibus idem semper & æqualis.

A Deo quandoque se non exaudiri patienter fert.

Cap. 38.

Quidam denique iuuenis, Siluanus nomine, de scenâ conuersus, ad sanctum Pachomium venit, volens in eius monasterio commorari. Qui cùm susceptus esset, infectus peruersâ consuetudine sæculi, nullis disciplinę regulis poterat coërceri: salutemq; propriam negligens, dies suos vanitatibus pristinis atq; ridiculis occupabat: adeò vt nonnullos ex fratribus euerteret, & ad studiũ simile commoueret. Quod plurimi non ferentes, sancto Pachomio suggerunt, vt eum de monasterio pelli præciperet. Ad quam rem non eis

Negligit salutem suam Siluanus.

Patienter eũ fert Pachomius.

annuit: ſed æquanimiter ferens, admonuit præfatum fratrem, vt ſe corrigeret, & antiquæ conuerſationi renuntiaret. Pro quo etiam iugiter Domino ſupplicabat, vt ei compunctionem cordis, ſolitâ pietatis abundantiâ largiretur. Cúmq; memoratus iuuenis in propriâ perſiſteret prauitate, & aliis exemplum perditionis oſtenderet: ad poſtremum viſum eſt omnibus, vt à ſanctâ congregatione velut indigniſſimus arceretur. Sed beatus Pachomius hoc idem credidit differendum.

Perſeueranter eum in priſtinâ vitâ corripit.

Quem etiam mitiſſimâ atque ſapientiſſimâ correptione conueniens, & cæleſtibus erudiens inſtitutis, ita diuino timore ſuccendit, & ſic anima eius futurorum fide compuncta eſt, vt ſe deinceps abſtinere non poſſet à lacrymis.

Compungitur Siluanus.

Emendatus itaque per omnia, magnum ceteris documentum conuerſionis exhibuit.

Iugiter fletu indulget.

In omni namque loco & in omni operatione flebat iugiter: & nec tunc quidem cum cibum inter fratres caperet, à lamétatione ceſſabat. Quæ res etiam permouit multos ex monachis, qui & dixerunt: Tandem à planctu te cohibe, nec tantâ quæſumus afflictione deiicias. Qui reſpondit: Conor quidem, ſicut iubetis, à lacrymis temperare, nec poſſum. Pectus enim meum veluti quædam flamma comburens, quietum me eſſe non ſinit. Rurſum ipſi dixerunt: Apud te in ſecreto tuo, vel certè in orationibus plangito: cùm verò conuenimus ad menſam, cibum ſumere debes, & à fletibus abſtinere. Nam poſſibile eſt, animam & ſine iſtis exterioribus lacrymis ſemper in compunctione perſiſtere: quia plures è fratribus videntes te flentem, manducare non poſſunt. Et cogebant eum fateri, cur ita ſe

Ratio aſſidui fletus profunda humilitas.

ſuis dilueret fletibus. Tunc ait ad eos: Non vultis vt plangam, cùm videam me foueri multis obſequiis ſanctorum fratrum: quorum & puluis pedum mihi venerandus eſt, nec eis me conferre dignum prorſus exiſtimo. Non ergo plangam, quòd homo de ſcenâ multis peccatis obnoxius, officia tanta percipiam? Timeo valdè, ne ſicut

Num. 16.

Dathan & Abiron, me quoque profanum hiatu ſuo terra deglutiat. Illi namque impiis auſibus manibúſque pollutis ſancta ſibimet vſurpare tentauerunt: ego verò poſt tantam cognitionem diuini muneris, animæ meæ ſalutem deſidioſâ conuerſatione neglexi. Ideò quippe iſta recolens, non erubeſco flere coram omnibus: quia multa facinora mea eſſe cognoſco, quæ iugibus lacrymarum fontibus debeam expiare. Quòd ſi ipſam miſeram animam meam per lamenta diffunderem, nihil facerē magnũ: quia nullum pro factis meis in præſenti dignum poſſum reperire ſupplicium.

Cúmque per dies ſingulos idem frater ad meliora proficeret, omneſq; propemodum in humilitate ſuperaret, ita de eo ſanctus Pachomius cœpit coram omnibus dicere:

S. Pachomij de Siluano teſtimoniũ.

Teſtor vos fratres ac filij corã Deo & ſanctis eius Angelis, quia ex quo cœnobium hoc fundatũ eſt, nullum de fratribus qui mecum ſunt vel fuerunt, humilitatem meam ſecutum eſſe cognoſco, niſi vnum tantummodò. Quo fratres audito, nonnulli putabant hunc vnũ eſſe Theodorum, alij Petronium, alij verò Orſeſium. Cúmque rogaret Theodorus eum, vt quis ille eſſet depromeret: & ſanctus vir indicare differret, rurſus eum Theodorus vehementer vrgebat. alij quoque maiores ex fratribus plurimùm precabantur, vt diceret quis eſſet, cui teſtimoniũ tale perhiberet. Tunc reſpondit Pachomius: Si ſcirem eum de quo dicturus ſum, vanæ gloriæ ſtimulis incitari, numquam eum oſtenderem: ſed quia proculdubiò credo, quòd per Chriſti gratiam quantum laudis ei acceſſerit, tantum ipſe munus humilitatis acquiret; idcircò vt eum poſſitis imitari, ſine metu palam beatificare non deſino. Tu quidem Theodore, & quicumque tui ſũt ſimiles, fortiter in monaſterio certantes, [17] diabolũ vinxiſtis vt paſſerem, & ſub veſtris pedibus alliſiſtis eum, per Dei gratiam conculcantes vt puluerem: ſed ſi (quod abſit) neglexeritis in aliquo, conſurgens is qui ſub veſtigiis veſtris eſt, aduerſus vos graui furore bacchabitur.

Diabolus inſtar paſſeris à ſanctis monachis vinctus tenetur.

Iuuenis autem Siluanus, quem dudum propter negligentiã de monaſterio pellere volebatis, ita proſtrauit inimicum, & à ſuis ſenſibus effugauit, vt nuſquam coram eo compareat: altáque humilitate eum per omnia ſuperauit.

Siluanus humilitate diabolum ſuperauit.

Et vos quidem fratres habentes opera iuſtitiæ, in his quæ iuſſiſtis, glorioſi confiditis: hic autem quanto fortiùs pugnat, tanto ſe deteriorem omnibus iudicat, ex totâ mente totáque virtute inutilem ſe reprobúmque pronuntians. Ideò denique & lacrymas habet in promptu, quia ſemetipſum nimis humiliat & inclinat, nec alicuius momenti quod geſſerit, exiſtimat. Diabolum autem nil ita reddit inualidum, ſicut humilitas de corde puro, cui tamen correctionis opera probãtur adiuncta.

Humilitate diabolus maximè fugatur.

Sic itaque viriliter antefatus iuuenis Siluanus per octo annorum curricula Deo militans, curſum vitæ ſuæ finiuit in pace.

Moritur Siluanus.

De cuius exitu teſtatus eſt beatus Pachomius, quòd multitudo ſanctorum Angelorum cum magnâ lætitiâ ſumentes animam eius, velut electam hoſtiam Chriſti conſpectibus obtulerũt.

Ab Angelis in cælũ eius anima deportatur.

Cap. 34.

A Varo Panos epiſcopo ad monaſteria in eius diœceſi extruenda euocatur Pachomius.

Eodem tempore [18] Panos ciuitatis epiſcopus, Varus nomine, per omnia venerabilis ac Deo deditus, rectæque fidei feruentiſſimus amator exiſtens, audiuit diſpoſitionem conuerſationis Pachomij. Quem miſſis epiſtolis euocauit, plurimis verbis exorans, vt etiam circa ciuitatem eius monaſteria optata cõſtrueret. Cúmq; multis ex cauſſis precibus acquieuiſſet epiſcopi, dum properat ad eum, iuſtum credidit, vt per iter omnia monaſteria quæ ab eo curabantur, inuiſeret.

Monaſteria viſitat.

Et cùm vni ex ipſis monaſteriis propinquaſſet, cuiuſdam fratris occurrit exequiis, qui vitam ſuam negligenter conſumpſerat. Fratres autem ipſius monaſterij funus proſequebantur honorificè, pſalmos ſolitos concinentes, præſentibus quoque defuncti parentibus ac propinquis. Qui cùm vidiſſent Pachomium, feretrum continuò depoſuerunt, vt tam pro mortuo quàm pro ſe Domino ſupplicaret. Qui mox vt orationem debitam Deo perſoluit, cõuerſus ad fratres ait: Deſinite pſallere.

Defuncti veſtimenta ſplendida iubet exuri.

Præceptq; defuncti veſtimenta ſplendida, quibus indutus erat, auferri: quæ corã omnibus fecit exuri, & ita cadauer efferri iuſſit, ac præter aliquã pſalmodiã ſepeliri. Igitur fratres cum parẽtibus eius, & vniuerſis qui tunc aderant, nouum genus ſpectaculi contuentes, & obſtupefacti nimiùm, precabantur ſenem, vt conſuetam ſuper eum pſalmodiam celebrari permitteret. Quibus cùm non acquieuiſſet, cœperunt parentes defuncti, culpantes eum, dicere: Quid eſt hoc ſpectaculum nouum? Quis mortui non miſereatur, licet ſit inimicus? Sufficiens per ſe eſt ipſa calamitas. Noli, quæſumus, inferre mortuo, quod nec beluæ facerent, nec tuam condecet penitùs ſanctitatem. Nam & nos hinc notamur maximo opprobrio, aliáque quamplurima ſuſpicionum probra naſcũtur. Vtinam numquam ad hunc locum veniſſemus, vtinam nec iſte monachus fuiſſet effectus: nõ hunc

æter

æternum dolorem nobis infligeret. Rogamus ergo, vt solitam psalmodiã defuncto restituas. Qui respondens ait: Verè fratres ac filij, plus vobis præsentis mortui misereor, intantum vt vobis de visibili re ac temporali curantibus, ego de inuisibili eius substantiâ solicitudinem geram, & idcircò hæc erga eum fieri decernam. Et vos quidem maiores illi dolores per hunc honorem, quem putatis, acquiritis: ego autem quantulamcumq; ei requiem vel satisfactionem per hanc iniuriam præparo. Propter quod non curo pro hoc exanimi corpusculo, sed pro immortali eius animâ satago, quæ & hanc carnem rursus in resurrectione receptura est incorruptam & integram. Alias autem si hoc quod vultis, annuero, veluti placens hominibus iudicabor: atque vt ad præsens vobis satisfecisse videar, id dispicio, quod ei prodesse poterit in futuro. Fons enim bonitatis Deus noster existens, occasiones quærit, per quas opulenta super nos dona pietatis suæ effundat, remittátque nobis peccata, non solùm in hoc sæculo, sed etiam in futuro. Nã cùm dicat in Euangelio, qui blasphemauerit in Spiritũ sanctu, non remittetur ei, neque in hoc sæculo, neque in futuro; dat indubitanter intelligi, quòd sunt quædam delicta, quæ possunt & post hanc vitam, si pro eis supplicetur, ignosci. Nos ergo quos dignos iudicauit Christi potentia diuinæ suæ dispensationis exercere medicinam, si non vniciuq; congruens adiutorium proferamus, profectò velut contemptores æstimabimur, & audiemus illud quod scriptũ est in prophetiâ: Videte contemptores & admiramini, & disperdimini. Et ideò, quæso, sinite defunctum à propriis malis aliquatenus exui, & quantulamcumq. requiem in illo futuro examine promereri. Sepelite ergo eum sine psalmis, vt dixi. Potens est enim Deus benignus & clemens, multúmq; misericors, pro supplicatione nostræ paruitatis eum in æternã suam requiem collocare. Hæc cùm dixisset, abierunt, & secundùm quod venerabilis pater præceperat, cum in monte, vbi erant parata monumenta, sepelire curauerunt.

Honores inique defuncto exhibiti eius dolores ei cedunt.

Peccata etiã in futuro sæculo remittuntur.

Matth. 12.

Humiliatione & ... ...

Habac. 1.

Supplicatio pro defunctis.

Cap. 40.

Moratus est autem sanctus ibidem cum monachis duobus diebus, docebátque in primis singulos timorem Domini, deinde qualiter aduersus diabolum dimicare deberent, & insidias eius per Christi possent declinare gratiam.

Tunc nuntiatur ei, quòd frater quidam de Chinoboscioru monasterio graui infirmitate detentus, benedictionem precis eius vltimam postularet. Hæc audiens homo Dei, confestim secutus est eos, qui hæc sibi retulerant. Cúmque concitus proficisceretur, & duobus vel tribus millibus abesset à monasterio quod petebat, audiuit suauissimam vocem in aëre personantem: suspiciénsque vidit ipsius fratris animam veloci cursu ab Angelis Domini laudantibus ad beatam vitam perennemque sustulli. Comites autem Pachomij cùm neque vocem audirent, nec quidquam sentirent penitùs, sed tantúmmodò cernerent eum ad Orientem diu suspicere, dicunt ei: Cur stetisti pater? Properemus, vt possimus occurrere. Qui respondit: Frustrà iam currimus: hoc enim est quod diu co... dero, quemadmodum frater ipse ad gaudia perpetua deducatur. Quem cùm rogarent, vt eis c... poneret quomodo vi... isset animam: quantum poterant audire, narrauit eis ex his quæ ipse con... ... Quidam igitur ex his euntes ad memo... ... monasterium, & diligenter inquirentes ... ho... frater ille dormisset: ea quæ a sancto dicerant viro, vera omnia cognouerunt. Hæc autem retulimus duabus ex caussis: primùm, volentes ostendere, beatum senem nimiùm fuisse perspicacissimum, gratiamque possedisse propheticam, ac longe posita intellectualibus oculis præuidisse: deinde, vt tales semper imitantes, malorũ consortia solicitè vitaremus. Et de his quidem nobis hactenus dicta sufficiant.

Frater moribundus benedictionem à Pachomio petit.

Pachomius videt animã eius ab Angelis in cælum tolli.

Gratiã prophetia habuit Pachomius.

Cap. 41.

Sanctus ergo Pachomius ad antefatum episcopum cum suis monachis veniẽs, ab eo in summâ veneratione susceptus est. Nam festiuitatem maximam in eius celebrauit aduentu, deditque ei loca vbi sperata monasteria conderet, sicut dudum per scripta rogauerat: quæ etiam venerabilis vir cum alacritate construxit. Et cùm maceriæ munimen in circuitu duceret, ne quis facilè posset irrumpere: quidam pestilentes homines, quos diaboli cæcauit inuidia, nocte venientes, quæ cõstructa fuerant, destruebant. Sed non in longum malignitatis eorum pœna dilata est. Nam cùm senex discipulos suos ad tolerantiam commoneret, & illi nequissimi iuxta consuetudinem conuenissent, vt facinorum suorum cœpta perficerent: ab Angelo Domini protinus exusti sunt, & velut cera à facie ignis ad nihilum sunt redacti. Fratres ergo velociter vniuersum consummauerunt ædificium: in quo beatus Pachomius constituit monachos, religiosos viros, quibus Samuelem præposuit, hilarem virum, & dono frugalitatis eximium. Quia verò prædicta monasteria in suburbano fuerant instituta, idem sanctus ibi voluit manere diutiùs, vsque dum hi quos ordinauerat, Christi munere firmarentur.

Suscipitur honorificè à Varo episcopo.

Monasteria extruit.

Viri ab Angelo exuruntur destructores.

Samuelem præficit.

Cap. 42.

Venit ad viros Dei philosophus.

Interea philosophus quidam ciuitatis ipsius, auditá seruorum Dei opinione, venit ad eos, scire volens quid essent, quídve profiterentur: & vidẽs aliquos ex monachis, ait ad eos: Vocate mihi patrem vestrum, quia de rebus necessariis cum eo disputaturus sum. Cùm cognouisset autẽ sanctus vir, quia philosophus esset, misit ad eum Cornelium & Theodorum, præcipiens eis, vt ad ea quæ sciscitauerit, prudenti responsione satisfacerent. Egressis igitur ad eum, philosophus ait: Multus ad nos sermo delatus est, quòd sapientiæ geratis studium, & iuxta religionem vestram, quietè diligatis impensiùs, insuper etiam prudenter his qui proponunt aliquid, satisfacere videamini: & ideò de his quæ legistis, vos interrogare disposui. Cui Theodorus: Profer, ait, quod vis. Et philosophus, Habes, inquit, tu mecum disceptationem, vt quæ fuerint quæsita, dissoluas? Cui Theodorus respõdit: Exprime iam quod intẽdis. Tunc philosophus ait: Quis, nõ natus, mortuus est? Quis rursum natus, à morte subtractus est? Quis autem, cùm sit mortuus, non est fœtore corruptus? Et ait Theodorus: Non grandis, inquit, hæc propositio tua ô philosophe: nam facilè quod inquiris soluã. Qui non natus, mortuus est, habetur Adam protoplastus. Qui verò natus est, nec tamen mortuus est, existit Enoch: qui Deo placuit, atque translatus est. Qui mortuus est autem, nec fœtore vllo corruptus, vxor est Loth: quę conuersa in statuam salis, quæ vsque nunc in eo habitu pro incredulorũ perdurat exemplo. Et ideò consilium do tibi, ô philosophe, vt has ineptas propositiones tuas & inanes deserens quæstiones, ad verum Deũ quem colimus, te sine dilatione cõuertas, remissionémque peccatorum tuorum pro æternâ salute percipias. Ad hæc philosophus obstupefactus, nihil inquisiuit vlteriùs: sed discedens, acumen viri,

Triplicem quæstionem proponit Theodoro.

Soluuntur à Theodoro.

Gen. 19.

I 2 respon

responsionémque tam celerem paratámque miratus est.

Cap 43. Proinde Pachomius in iisdem monasteriis nuper extructis, diebus plurimis immoratus est. Exinde profectus est, atq; ad aliud monasterium, quod sub eius erat ditione, peruenit. Quem cùm fratres omnes, in occursum eius properantes, summa veneratione susciperent, infantulus quidam de ipsa congregatione, qui inter alios occurrerat, clamare cœpit ac dicere: Verè, pater, ex quo hinc ambulasti, nullus nobis olera nec legumẽ aliquod coxit. Ad quem sanctus gratâ mente respondit: Non contristeris fili mi: ego iam coquam. Ingressúsque monasterium, post orationem venit ad coquinam: & inueniens fratrem qui coquinæ præerat, psiathos (id est, tegetes) operãtem, quas mattas vulgus appellat, ait ad eum: Dic mihi frater, quantum temporis habes, ex quo non coxisti fratribus olera vel legumina? Qui respõdit: Sunt ferè duo menses. Et sanctus Pachomius ait: Quare contra præceptũ facere voluisti, vt tanta fratrum negligeretur vtilitas? Qui sub humili satisfactione respõdit: Optaueram quidem, venerabilis pater, quotidie implere ministerium meum: sed quia quidquid coquebam, non consumebatur à fratribus, quia omnes abstinent: (soli quippe pueri aliquid cocturæ percipiunt) ne tanto labore paratæ proiicerentur expensæ: propterea pulmentum nõ coxi. At ne otiosus essem, 40 psiathos elegi cum fratribus texere, sciens vnum de his qui mihi deputati sunt, ad opus huiuscemodi posse sufficere, vt paruas escas, id est, oliuas & herbulas ad refectionem fratribus pararet. Hæc audiens Pachomius: Et quot sunt, inquit, psiathi, quos te fecisse dixisti? Qui respõdit: Quingenti. Et ille, Defer, inquit, huc omnes, vt videam. Qui cùm fuissent allati, protinus eos igne supposito iussit exuri. Tunc ait illis: Sicut vos traditam vobis erga dispensationem fratrum Regulam despexistis, sic ego passim labores vestros incendio concremaui; quatenus cognoscatis, quàm perniciosum sit, patrum instituta conuellere, quæ pro animarum salute prouisa sunt. An ignoratis, quòd gloriosum sit semper, abstinere præsentibus? Nam si quis ab ea re, quæ in eius est potestate, diuinâ consideratione se continet, magnum consequitur a Domino præmium. Ab eâ verò re, cuius vtendi licentiam non habet, quadam noscitur necessitate cohiberi: & ideò propter abstinentiam coactam atque inutilem, frustrà videtur expectare mercedem. Denique cùm plures escæ appositæ fuerint, si fratres parcius his vtuntur propter Deum, tunc apud Deum sibi maximam spem repouũt. De cibis autem quos non vident, nec eis ad percipiendum facultas vlla tribuitur, quomodo pro parsimonia præmium conceditur? Ideóq; ẽ propter exiguos sumptus tanta fratrum non debuit intermitti commoditas.

Conqueritur de coquo infantulus nouitius monachus.

Ingreditur culinam Pachomius.

Reprehendit coquum præposteræ parsimoniæ.

Inobedientia punitur.

Meritorium est abstinere ab appositis.

Cap. 44. Hæc cùm loqueretur ad eos, & sufficienter eorum delicta corriperet: ostiarius ad eum festinus ingressus est, magnos viros & anachoretas egregios indicans aduenisse, qui eum videre desiderarent. Quos ilicò iussit intrare, debitâque reuerentiâ salutans eos, post orationem per fratrum ducebat cellulas, & omnia eis monasterij loca monstrabat. Qui rogauerunt senem, vt cum eo de quibus cuperent rebus, secretò loquerentur. Tunc verò duxit eos seorsum, seditque cum eis. Illis autem de rebus abditis atque arcanis altius disputantibus, cœpit sanctus Pachomius odorem sentire teterrimum. Videbat enim eos exculto sãctis vti sermone, & in Scripturis sanctis paratos existere: nec poterat de intolerantia fœtoris aliquid vel cogitare, vel dicere. Vbi ergo de diuinis eloquiis diutius disputarent, & hora nona iam refectionis tempus indiceret, surgentes ipsi, mox abire voluerunt. Quos sanctus vir enixius orabat, vt cibum pariter sumerent. Qui noluerunt penitus acquiescere, dicẽtes, festinare se ante occasum solis ad propria remeare. Et vale dicentes ei, sine mora profecti sunt. Tunc sanctus Pachomius volens certius caussam fœtoris agnoscere, in oratione prosternitur, exorans Dominum, quatenus sibi quales essent, pandere dignaretur. Móxq; cognouit, quòd impietatis eorum dogmata, quibus probabantur imbuti, tantam perniciem de eorum cordibus exhalarent. Nec mora, viros ipsos insequitur, & apprehensis ait: Vnum volo vos interrogare sermonem. Qui dixerunt, Interroga. Numquid, ait, Origenis commenta legistis? Qui negantes, dixerunt: Nequaquam. Quibus ait: Ecce contestor vos coram Domino, quòd omnis homo qui legit Origenem, & consentit his quæ prauè dissetuit, in profunda perueniet inferorum, hereditásque eius erunt vermes & exteriores tenebræ, quibus iniquorũ animæ sine fine puniuntur. En ego, quod mihi manifestatum est à Domino, vobis sollicitè nuntiaui, ex hoc innocens ero: vos videritis, si ea quæ sunt recta, respueritis. Quòd si mihi vultis acquiescere, Deóque placere per omnia, cunctos Origenis libros in flumen mergite, ne ab illis vosipsi mergamini. Hæc dicens, discessit ab eis. & rediens ad exercitium solitæ virtutis, reperit fratres in oratione consistere, cum quibus alacriter hymnus cantilenæ spiritalis explicuit.

Pachomius ex fœtore præsentium hæresim persensit.

Legentibus Origenem eique adhærentibus inferni pœnas denunciat.

Cap 45. Monachis igitur ad vescendum conuenientibus, venerabilis senex in cellulam, vbi consueuerat supplicare Domino, se recepit. & obserans ostium, orabat intentè, memor visionis quam aliquando conspexerat: & obsecrabat Dominum, quatenus ei declararet statum monachorum qui futurus esset, vel quid post eius obitum in tantâ congregatione contingeret: & ab horâ nona vsq; ad illud tempus, quo frater qui nocturnis orationibus præerat, vocem mitteret, & ad preces sollicitas excitaret, instantiam suę supplicationis extendit. Cúmque precaretur attentiùs, subitò circa mediam noctem visionem cernit, quæ cum iuxta petitionem propriam, de statu posterorum suorum pleniùs edoceret. Nam monasteria sua vehementiùs dilatanda, nonnullósque piè victuros & continenter agnouit, neglecturos etiam plurimos didicit, suámque salutem penitùs esse perdituros. Vidit ergo, sicut ipse narrauit, multitudinem monachorum in valle quadam profundâ satis atque caliginosâ consistere: & alios exinde velle conscendere, nec valere: quia occurrebant ex aduerso sibi, nec inuicem dinoscere poterant, nec de profundo illo & tenebroso loco prorsus emergere: alios autẽ frustrà conatos, præ lassitudine ruere atque ad inferos peruenire: alios iacentes, miserabili ac lacrymosa voce deflere: nonnullos vero cum maximo labore conscendere, quibus in adscensu ipso lux protinus occurrebat, in quâ constituti, referebant Deo gratias quòd euadere potuissent. Ita Pachomius intellexit, quæ nouissimis essent euentura temporibus: cæcitatemq; mentis eorum qui pòst futuri sunt, & errorem cordis, bonorúmque defectum valdè doluit: maximè verò, quòd præpositi tunc negligẽtes ac desid-

De statu futuro suorum diuinitus edocetur.

Cernit præpositorum negligentia cuncta in peius lapsura.

desides forent, nec in Deo confiderent, sed concordiâ discordiosè vterentur, placentes stultæ multitudini, & ostentantes habitum monachorum, nullaque bona opera præferentes. Semel autem pessimis primatum tenentibus, ipsumq; nomen sanctæ conuersationis ignorantibus, necesse est æmulationes ac iurgia generari, & quis præsit ac maior sit, ambitiosâ lite contendere: & reprobari quidē bonos, ac malos eligi: nec probitate morum, sed antiquitate vel ordine vnumquemque velle ceteris anteferri. vnde neque aliqua bonis viris loquendi fiducia suberit pro vtilitate communi, sed erunt in silentio & quiete: aut certè sub colore honestatis, magnis persecutionibus affligentur. Et quid est opus singula recensere, cùm omnia pænè quæ sunt regulis subnixa diuinis, humanis commutabuntur illecebris?

Propositi non antiquitate, sed morum probitate eligendi.

Tunc Pachomius exclamauit ad Dominum, cum lacrymis dicens: Omnipotens Deus, si sic erit, vt quid permisisti cœnobia ista constitui? Si enim in tempore nouissimo, quicumq; fratribus præerūt, peruersi futuri sunt, quales erunt illi qui sub eorum regimine versabuntur? Cæcus enim si cæco ducatum præbet, vterque in foueam cadit. Heu me, quia frustrà & superuacuè laboraui. Memento Domine studiorum meorum, quæ tuo munere perfecisti: memento famulorum tuorum, qui tibi totâ mente deseruiunt: memento testamenti tui, quod vsque ad consummationem sæculi à tuis promisisti custodiri cultoribus. Tu nosti Domine, quia ex quo suscepi hunc habitum monachi, nimis humiliatus sum in conspectu tuo, numquam satiatus sum pane & aquâ, vel qualibet creaturâ aliâ quam fecisti.

Cum Deo oratione expostulat.

Matth. 15.

Toto conuersionis suæ tēpore nullâ vnquā creaturâ satur fuit Pachomius.

Hæc eo dicente, vox ad eum facta est, dicens: Ne glorieris Pachomi, cùm sis homo, & indigeas misericordiâ: quia cuncta quæ condidi, meâ miseratione subsistunt. Qui confestim prostratus in terrâ, misericordiam Domini postulabat, dicens: Omnipotens Deus, veniant mihi miserationes tuæ, & viuam: & ne auferas misericordias tuas à me, quia misericordia & veritas tua semper susceperunt me. Scio enim ego Domine, quia nutant & claudicant vniuersa sine protectionis tuæ auxilio. Hæc cùm dixisset; astiterunt super eum Angeli lucis: & iuuenis in medio eorum, ineffabili pulchritudine atq; claritate resplendens, qui instar solis ex se fulgoris radios emittebat, habens super caput coronam spineam. Et leuātes à terrâ Pachomium Angeli, dicunt ei: Quoniam petisti à Domino misericordiam, ecce venit tibi misericordia tua, Deus gloriæ Iesus Christus Filius Dei Patris vnigenitus, qui missus est in hunc mundū, & pro salute generis humani crucifixus est, spineam ferens in capite coronā. Et Pachomius ait; Oro Domine, numquid ego te crucifixi? Et Dominus placidior ait ad eum: Non tu quidem crucifixisti me, sed parētes tui. Verumtamen animæquior esto, & confortetur cor tuum, quia posteritas tuas manebit in sæculum, nec vsque in finem mundi deficiet: ipsiq; qui post te futuri sunt, de profundâ illâ caligine liberabuntur, quotquot vixerint abstinenter, & curam salutis propriæ gesserint. Modò namque qui præsentiâ tuâ se continent, tuarum sequentes exempla virtutum, maximâ gratiæ luce resplēdent: post te verò, qui in huius sæculi caligine fuerint immorati, quia prudēter intelligent quæ petenda sunt, quæve fugienda: & spontaneâ volūtate nullo humanitus vtentes exēplo, de tantis exilierint tenebris, omnemq; iustitiam seruantes, æternam vitam toto corde dilexerint: amē dico tibi, quia cum istis erunt, qui nunc tecum in summâ continentiâ & sanctitate præclari sunt, eamdemq; salutem ac requiem sortientur. Hæc dicens Dominus, adscendit in cælū. Sic autem illustratus aër est, vt splendor lucis illius non possit humanis sermonibus explicari.

Psal. 118. *Psal. 39.*

Pachomius ab Angelis à terrâ leuatur.

Promittit ei Dominus posteritatis durationem.

Tunc S. Pachomius super his quæ sibi ostensa sunt, vehementer admirans, ad nocturnam synaxim cum vniuersâ fraternitate conuenit. Et officio sancto solemniter adimpleto, cuncti monachi iuxta consuetudinem coram sene ad audiendum verbum Dei constiterunt. Qui aperiens os suum, docebat eos, dicens: Filioli mei, quantacumque vobis est virtus atque possibilitas, pro salute vestrâ certate fortiter, & aduersus armatum hostem viriliter dimicate: priùs quàm veniat tempus, quo nosmetipsos, si tamen inertes fuerimus ac desides, miserabili lamentatione plangamus. Non negligamus dies nostros, quos largitus est nobis Dominus: sed operemur in eis cum omni alacritate virtutem. Dico enim vobis, quoniam si sciretis quanta sanctis in cælestibus bona parata sunt, & quæ tormenta maneant eos, qui à virtutis itinere deuiauerunt; cognitáque veritate, non in eâ dignè versati sunt, summis vtique viribus æterna supplicia vitantes, hereditatem illam beatam, quæ Dei famulis promissa est, festinaretis adipisci: quam nemo, nisi malus ac perditus, fugit ac negligit: quia quid amittat, penitùs nescit: quem iam tamque resipiscere oportet, & terrenis absolui cupiditatibus, vt mala præterita deflendo iugiter, indulgentiam Domini consequatur, & sic ad meliora conuersus, iter suum dirigat, quatenus in exitu vitæ lætus existens, ad cælestem Regem cum magnâ laude perueniat: quando terrestre hoc habitaculum deserens anima, ad cognitionem suæ substantiæ properat: quando cælestibus sociata virtutibus, ad Patrem luminum peruenire festinat. Quid extollitur homo per vanam gloriam? Quid erigitur puluis? Quid superbit terra & cinis? Plangamus nosipsos potiùs dum tempus habemus: ne cùm fuerit expleta singulis terminata dilatio, tunc inueniamur tempus pœnitentiæ exposcere, quando iam accipere non mereamur. In hac enim vitâ nobis peccata deflere permissum est: in inferno autem; sicut à sancto Dauid prophetâ didicimus, quis confitebitur Deo? Nimis anima illa probatur infelix, & omni lacrymarum fonte plangenda, quæ sæculo renuntians, iterùm sæculi actibus implicatur: & inutilibus dudum curis exuta, rursum redit ad duræ seruitutis obsequia. Et ideò, clarissimi fratres, ab hoc instabili mundo, & post paululum transituro, perpetuam beatámq; vitam nobis non patiamur auferri. Vereor autem, & totus penitùs intremisco, ne carnis nostræ parentes vsi sæculi rebus, & vitæ præsentis occupati negotiis, qui putabant nos deseruisse mundi mala, & ab hinc iam vitâ frui perpetuâ, suo nos iudicio condemnent, dicentes nobis: Quomodo lassati estis in semitis vestris, tātis obsessi miseriis? Ex vestrâ namq; tam magnâ tristitiâ, nobis etiam mœror accessit, & pœnis nostris vester ignis adiectus est. Rami quippe nostri facti sunt inutiles: nec fructus, quos in flore mōstrauerunt, ediderunt. Sed & illud propheticū ne nobis ingerant, expauesco: Ideò in deprædationem venerunt dilecti, facti sunt abominabiles, & corona capitis eorū sublata est. Ciuitates ad Austrum sitæ, clausæ sunt: nec est qui aperiat eas.

Cap. 46.

Concio Pachomij.

Hortatur suos ad perseuerantiam virtutisque studium.

Allicit præmiis, pœnis terret.

Eccl. 10.

Psal. 6.

Sap. 5.

Ierem. 13.

Isa. 26. secundùm Septuag.

Tollatur enim impius, ne videat gloriā Dei. Hæc cogitantes, fratres mei, totis certemus viribus, ne ab hoste superemur. Ille semper insistit vt perimat: nos solicitè vigilemus, ne (quod absit) eius fraude perimamur.

Dies mortis infernique supplicia semper præ oculis habenda.

Ante omnia præ oculis habeamus vltimum diem, & momentis singulis æternorum dolorum supplicia formidemus. His enim caussis anima se consueuit agnuscere, corpúsque proprium ieiuniis ac vigiliis deprimens, ipsa in mœrore luctúque continuo perseuerat, donec Spiritus sancti calore succensa, supernæ contemplationis mereatur auxilium: & à contagiis exsoluta terrenis, diuinis iugiter exsatietur alloquiis. Aliàs etiam qui semper hæc cogitat, puritatem mentis obtinet, humilitatem cordis acquirit, vanam gloriam respuit, omni sæculari prudentiâ carere contendit. Philosophetur ergo, charissimi fratres, anima spiritalis quotidie aduersus crassam carnis suæ materiam: omnique circumspectione cum eâ taliter agat, quatenus ad meliora sibi consentiat. Et cùm vespere peruenitur ad stratum, singulis membris corporis sui dicat: Donec simul sumus, obedite mihi suadenti, quæ recta sunt, mecúmque Domino cum alacritate seruite. Manibus quoque suis dicat: Veniet tempus, quando iactantia vestra cessabit, quando pugillus administrator iracundiæ, non erit, quando palmæ, quæ ad rapinas extensæ sunt, conquiescent. Pedibus dicat: Erit quando ad iniquitatem non valebitis prorsus excurrere, quando prauitatis itinera non poteritis intrare. Cuncta quoque membra sua similiter alloquatur, & dicat eis: Antequam mors nos ab inuicem dirimat, & separatio quæ per peccatum primi hominis accidit, impleatur: certemus fortiter, stemus perseueranter, viriliter dimicemus, sine torpore atque pigritiâ Domino seruiamus, vsque dum rursus adueniat, & temporales abstergens sudores nostros, ad immortalia nos regna perducat. Fundite lacrymas oculi, demonstra caro tuam nobilem seruitutem, collabora mecum in precibus, quibus Deo confiteor: ne, cùm requiescere vis atque dormire, perpetua nobis cruciamenta conquiras. Et ideò vigila semper in operibus tuis: quia si te sobriè gesseris, bonorum tibi retributio copiosa proueniet. Quòd si neglexeris, tormentorum genera miseranda te succident: & tunc audietur vlulatus animæ deflentis ad corpus Heu me, quia colligata sum tibi, & propter te pœnam perpetuæ condemnationis excipio. Si hæc intra nos assiduè retractemus, efficiemur verè templum Domini, & Spiritus sanctus habitabit in nobis, nec vlla nos satanæ poterit vlteriùs circumuenire versutia. Super decem millia quoque pædagogorum magistrorúmque doctrinam, timor Domini per cogitationes huiuscemodi nos erudiet, prudentésque custodiet: & quæcumque forsitam humano sensu non valemus attingere, hæc nobis Spiritus sanctus inspirabit. Nam quid oremus, vt beatus ait Apostolus, sicut oportet, nescimus: sed ipse Spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus. Erant quidem & alia plurima quæ diceremus: sed ne vos multùm laborare cogamus, hunc terminum sermonibus nostris imponimus. Deus pacis & gratiæ confirmet vos, atque corroboret in timore suo, fratres, Amen. Hæc dicens, sine morâ surrexit, & commendans eos Domino profectus est.

Anima ad corpus & membra colloquium adhibiturum.

1. Cor. 4. *Timor Domini optimus virtutũ magister ac pædagogus.* Rom. 8.

Cap. 47.

Cúmque pergeret ad monasterium, cui cognomen erat Tabennense, cum Theodoro & Cornelio, ceterísque quamplurimis fratribus, substitit parumper in itinere, velut interrogans aliquem de quodam secreto negotio: & cognouit in spiritu, vnum de mandatis quæ præfixerat in monasterio, fuisse neglectum. Præceperat enim fratribus, qui in pistoriâ arte laborabant, vt si quando facerent oblationes, nihil loquerentur superuacuum, sed apud semetipsos salutaria meditarentur eloquia. Vocauit ergo Theodorum, qui ipsius monasterij curam gerebat, & dicit ei: Vade secretò, & solicitius inquire, quid fratres serò, cùm oblationes facerent, sunt locuti: & quidquid deprehenderis, ad me referre curabis. Qui pergens, diligenter inuestigauit omnia: & ea, quæ didicit, sancto Pachomio nuntiauit. Qui dixit: Num existimant fratres, quòd traditiones quas eis dedimus seruandas, humanæ sint: & nesciunt, quòd pro contemptu etiam minimi mandati, magna pericula negligentes maneant? Nónne 7. diebus Israël silentium circa Ierichuntinam ciuitatem concorditer tenuit, deinde tempore constituto totus populus exclamans ciuitatem protinus cepit: & ita præceptum Dei, quamquam datum per hominem, nullâ dissimulatione cõtempsit? Nunc ergo vel deinceps monachi præcepta nostra custodiant, vt hoc eis peccatum negligentiæ remittatur, siquidem & nosipsi, quæ aliis indicimus, omni solicitudine custodimus.

Tabennam redit.

Oblationum panem silentio fieri iubet.

Silentij violationem absens cognoscit.

Contemptus etiam minimi mandati periculosus.

Tunc ingressus monasterium, post orationem venit ad fratres, qui psiathos operabantur, sedénsque cum eis, cœpit & ipse texere. Transiens autem puerulus, qui constitutus erat ad obsequium eius, [43] qui septimanam faciebat, intendit texentem beatum Pachomium, & dicit ei: Non benè pater operaris, alio modo abbas Theodorus intexit. Et mox surgens ait ad puerum: Ostende mihi, fili, quomodo texere debeam. Et cùm didicisset ab eo, sedit rursus ad opus suum, mente tranquillus, & in hoc facto superbiæ spiritum comprimens. Nam si secundùm carnem quantulumcumque saperet, nequaquam pueri monitis acquiesceret; sed potiùs increpasset eum, quòd vltra ætatem suam loqui præsumeret.

A puero reprehensus, mattas texere discit.

Cap. 48.

Alio verò tempore, cùm se remouisset ab omni conspectu, & in secreto suo moraretur, introiuit ad eum diabolus habitu simulato, & ex aduerso consistens: Aue, inquit, Pachomi. [43] Ego sum Christus, & venio ad te fidelẽ amicũ meum. Tunc ipse, reuelante sibi Spiritu sancto, visionem tenuens inimici, cogitabat intra se, atque dicebat: Aduentus Christi tranquillus est, & visio eius omni timore libera, & gaudio plena est: protinus enim & humanæ cogitationes abeunt, & desideria æterna succedunt: ego autem nunc turbatus, variis cogitationibus æstuo. Et continuò surgens, & Christi signo se muniens, extendit manus suas vt ipsum comprehenderet. Et exsufflans in eum dixit: Discede à me diabole, quia maledictus es tu, & visio tua, & artes insidiarum tuarum: nec habes locum apud famulos Dei: & factus veluti puluis, cellulam eius molestissimo fœtore compleuit, ita vt ipsum corrumperet aërem, voce magnâ proclamans: Modò te lucratus essem, & sub meam potestatem redegissem, sed præcelsa est virtus Christi: ideò deludor à vobis in omnibus. Verumtamen quantum possum, vos inpugnare non desinam: oportet enim me opus meum sine intermissione complere. Pachomius ergo confortatus Spiritu sancto, cõfitebatur Domino, gratias

Apparet ei dæmon Christi effigie.

Qualis Christi aduentus & qualis diaboli.

Munit se signo crucis.

Recedit cum fœtore & clamore dæmon.

gratias ei agens de miris erga se beneficiis atque muneribus.

Cap. 45. In hoc etiam monasterio quadam nocte cum Theodoro deambulans, subitò procul intuitus est grandem phantasiam, multâ seductione compositam. Erat enim in habitu mulieris, excedens omnem humanam pulchritudinem, ita vt formæ eius expositio & visus exponi non posset. hanc videns etiam Theodorus, turbatus est valdè, & vultus eius immutatus est. Quem venerabilis senex videns nimiùm formidare; Confide in Domino, ait, ô Theodore, nec aliquatenus expauescas. Hæc dicens, stetit in oratione, supplicans Domino, vt stupenda illa phantasia diuinæ maiestatis præsentia solueretur. Cúmque simul orarent, cœpit illa proxima fieri, quam præcedebat plurima dæmonum multitudo. Cùm ergo preces suas Pachomios explicasset, illa veniens, ait ad eos: Quid superfluè laboratis, dum contra me nihil agere potestis? Ego namque potestatem accepi à Domino, tentare quos volo. Et interrogauit eam Pachomius, dicens: Quid vis esse, vel vnde venis, aut quem tentare tu quæris? Quæ ait: Ego sum diaboli virtus, & mihi est caterua dæmonum tota subiecta. Ego sum quæ sancta lumina in terram præcipito, & caligine mortiferæ voluptatis inuoluo. Ego Iudam quoque decepi, & ab Apostolatus deieci fastigio. Et te igitur, ô Pachomi, expetiui à Domino, & inpugnare non cesso nec possum amplius opprobria dæmonum sustinere, quòd vniuersis inpugnationibus ac prælis meis superiorem te esse demonstraueris. Nullus enim me, sicut tu, sine viribus reddidit. Nam iuuenibus & senibus, necnon & pueris doctrina tua me subdidit: & vt ab eis penitùs conculcer, effecit: tantum congregans contra me exercitum monachorum, & muro inexpugnabili Dei timore circumdans ita, vt ministri mei non valeant ex vobis quemqoam suâ multiplici fraude seducere. Hæc autem nobis omnia contingunt propter verbum Dei, factum hominem: qoi vobis potestatem tribuit, nostram proculcare virtutem. Et Pachomius ait: Quod igitur? Me solum, sicut dixisti, tentare venisti, an non alios? Et te, ait, & qui tui sont similes. Iterùm sanctus vir interrogauit eam, dicens: Ergo & Theodorum? Illa respondit: Et Theodorum expetiui, & potestatem accepi tentare vos: sed appropinquare vobis penitùs nequeo. Et interroganribus eam, cur non posset id agere, respondit: Si vobiscnm pugnauero, non paroa vobis vtilitatum commoda ministrabo, maximè tibi, ô Pachomi, qui ad tantam celsitudinem peruenisti, vt corporeis oculis gloriam Domini dignus sis habitus intueri. Sed numquid in perpetuum eum tuis monachis habitabis, quos nunc & orationibus protegis, & exhortatione corroboras? Erit tempus post obitum tuum, quando inter eos, prout libuerit, debacchabor, & agam de his quæcumque placuerint mihi. Tu namque facis vt nunc à tantâ monachorum congregationa conculcer. Et sanctus vir: Nónne scis, inquit, infelix, quòd forsitan post nos meliores erunt, qui Christo sincerâ voluntate seruientes, eos qui ad disciplinam Domini confugerint, & doctrinis spiritalibus imbuant, & piis exemplis ædificent. Noui, ait illa, quòd contra caput tuum modo mentitus sis. Tunc Pachomius ait: Tu mendacij principatum geris, nam præscire nihil omnino præuales. Hoc enim solius Dei est, & maiestatis eius ac potentiæ proprium, cuncta prænoscere. Quæ respondit: Secundùm præscientiam quidem, vt dicis, penitùs nihil noui, conuciendo tamen plurima cognosco. Et sancto Pachomio sciscitante, quomodo coniiciat, ait illa: Ex præcedentibus quæ sunt ventura, considero. Et vir sanctus ait ad eam: Quomodo coniicere possis, exprime. Et illa. Omnis, inquit, rei principium processu temporis ad constitutum tendit augmentum, deinde ad detrimentum diuergit. Sic ergo & in hac diuinâ vocatione coniicio, quæ inter initia sua cælesti roborata præsidio, signis & prodigiis, variísque virtutibus creuit. Cùm igitur senescere cœperit, à propriis minuetur incrementis, aut temporis diuturnitate lassescens, aut negligentiæ torpore deficiens, tunc aduersus huiuscemodi potero præualere. Sed & nūc opus meum est, supplantare quos possum, magnósque viros tentare non desino. Cui Pachomius ait: Si, vt dicis, magnos viros tentare non desinis, propriúmque opus tuum animarum perditionem esse professa es, vtpote quæ cunctos excellis in malitiâ dæmones: dic, quomodo nunc aduersus Dei famulos non potes præualere? Et illa: Iam tibi, inquit, antè prædixi, ex quo mirabilis incarnatio Christi facta est in terris, nos sine viribus prorsus existere cœpimus: ita vt ab his qui credunt in nomine eius, illudamur vt passeres: Verumtamen etsi infirmi sumus redditi, non vsque adeò gerimus otia, vt non quos possumus, decipere moliamur. Numquam quippe quiescimus aduersari generi vestro, serentes malas cogitationes in animabus eorum, qui contra nos decertare contendunt. Et si nobis titillantibus annuere eos ex parte aliquid senserimus, tunc ampliùs nequissimas cogitationes immittimus, & diuersarum voluptatum incendia ministramus: & ita præliantes acerrimè, subintramus eos, nostræque pleniùs potestati subiicimus. Si verò viderimus ea quæ suggeruntur à nobis, eos è contrario non solùm non suscipere, verùm nec libenter attendere, fidéque quæ in Christo est, vigilanter & sobriè se munire, sicut fumus dissipatur in aëre, sic ab eorum cordibus pellimur & fugamur. Non omnibus etiam viribus nostris permitrimur cùm omni homine congredi: quia non omnes possunt nostros impetus sustinere. Nam si concederetur nobis passim contra omnes nostrâ fortitudine depugnare, multos possemus, qui nunc tuo fouentur labore, decipere. Sed quid agimus? quia iuuantur precibus tuis, & virtute atque potentiâ Crucifixi muniuntur. Tunc sanctus Pachomius voce magnâ cum gemitu dixit ad eam: O indomitabilis nequitia vestra, quæ numquam aduersus genus humanum sæuire desistit, donec iterùm diuina virtus, idest, Dei Filius de cælis adueniens, ex integro vos consumat & perdat. Hæc dicēs, increpauit cateruam dæmonum sub nomine Christi. Quæ mox dissipata est, & ad nihilum dissoluta.

Mane autem facto, cōuocans Pachomius omnes fratres, qui vel sanctitate vitæ, vel antiquitate tēporis præcedebant, exposuit eis cuncta quæ viderat atque audierat à malignis spiritibus. Insinuauit etiam per epistolas suas absentibus, muniens eos in disciplinā atque timore Domini, & instruens prouidenter, vt in nullo prorsus phantasiis dæmonum cedant, nec insidiarum multiformium præstigia extimescant. Qui videntes & audientes quæ per diuinam gratiam ab eo mira

Rursum ei apparet dæmō pulcherrimæ mulieris specie.

Loquitur cū dæmone Pachomius, vtráque ex eo sciscitatur.

Doctrina Pachomij dæmon subditur.

Timor Dei murus inexpugnabilis.

Christi incarnatio vires dæmonis infregit.

Pachomius gloriam Domini corporeis oculis vidit.

Ignorat futura contingentia in suâ caussâ dæmon.

Modus quo futura per coniecturam cognoscit dæmon.

A naturali & frequenti rerum euentu argumentatur.

Propriū opus dæmonis animarum perditio.

Incarnatio Christi vires elisit diaboli.

Modus, quo piis insidiatur dæmon.

Non permittit Deus dæmonem quemlibet quomodolibet tentare.

Fugat dæmonum turbam Christi nomine.

cula gerebantur, corroborati atque ſolidati fide, cùm omni alacritate laborem continentiæ ſufferebant.

Cap. 50.

Ictus à ſcorpione quidā in oratione perſeuerat.

Intereà alicuius fratris, qui patientiæ ſenis æmulus & imitator erat, cùm ſtaret ad orationem, percuſſit ſcorpius pedem: & adeò virus infudit, vt vſque ad cor eius dolor excurreret, & ſpiritum paulo minùs exhalaret. Qui licet ſit affectus extremo cruciatu, non tamen ſe commouit à loco ſuo, donec finiretur oratio: pro quo ſtatim Pachomius preces Chriſto fudit, & priſtinæ ſanitati reſtituit.

Oratione Pachomij ſanatur.

Cap. 51.

Theodoro quoque grauis paſſio capitis inflicta, dolores acerrimos excitabat. Qui cùm rogaret Pachomium, vt eum ſuis releuaret orationibus, ait ad eum: Putáſne, fili, quòd alicui contingat dolor, aut paſſio, aut aliquid huiuſmodi ſine permiſſione Dei? Idcircò in dolore ſuſtine, & in humilitate tuâ patientiam habe: & quando voluerit Dominus, conferet tibi ſoſpitatem. Quòd ſi te diutiùs probare dignatur, eſto gratus, vt fuit perfectiſſimus & patientiſſimus Iob, qui multas tribulationum & cruciatuum tentationes excipiens, Dominum benedicebat. Et ſicut ille, tu quoque pro doloribus tuis maiorem requiem à Chriſto percipies. Bona quidem eſt abſtinentia, & in oratione perſeuerantia: tamen infirmus magis præmium adipiſcitur, cùm longanimis & patiens inuenitur. Et quia nobis de magnanimis viris ſermo proceſſit, neceſſariũ reor, vnius adhuc viri tolerantiam, quæ cunctam laudem tranſcendit humanam, proferre in medium pro vtilitate multorum.

In infirmitate Dominus benedicendus.

Patientia in ægritudine meritũ magnum.

Cap. 52.

Zachæus totâ vitâ pane & ſale contentus.

Zachæus quidam monachus, poſt longa continẽtię tẽpora, regio morbo correptus, ſequeſtratã à fratribus habuit cellulam, totâ vitâ ſuâ pane tantùm & ſale contentus. Semper autem pſiathios operabatur: tantámque contritionem propter Dominum ſuſtinebat, vt ſæpenumerò funiculos intorquens, cõpungerentur manus eius, & ſanguinis guttæ effluerent: intantum, vt ex ipſo opere magna viri tolerantia monſtraretur. In tanta igitur infirmitate corporis conſtitutus, numquam fratrum collectam deſeruit: ſed ad explendas omnes diurnas orationes, ſolicitè conuolauit, adeò vt numquam dormiret interdiu. Conſueuerat autem per ſingulas noctes, priuſquam caperet ſomnum, quædam de Scripturis ſanctis meditari: totaque membra ſua Chriſti ſignaculo muniens, glorificabat iugiter Dominum, & ita paululùm quieſcebat. Deinde circa noctis medium ſurgens, vſque ad matutinas orationes alacer permanebat. Huius aliquando manus quidam frater inſpiciens, operis nimietate atque violentiâ fortiter ſauciatas, & reſperſas ſanguine, dicit ei: Quid ita pater duriſſimo labore te diſcrucias, maximè tali infirmitate depreſſus? An fortè metuis, ne apud Deum contrahas offenſam, vel otij crimen incurras, ſi non ſedulò fueris operatus? Scit Dominus quid pateris, & quia nemo tantis tribulationibus afflictus, vllum valet opus attingere: præcipuè tu, qui nullâ neceſſitate conſtringeris. Nam ſi peregrinis poſt Deum ſufficientiam pauperibúſque largimur, quanto magis tibi tanto patri cũ deuotione maximâ ſeruiemus? Ad quem ille reſpondit: Impoſſibile eſt mihi non operari. Et frater ait: Si hoc, inquit, tibi placet, ſaltem manus tuas oleo perũge: ne tantum ſanguinem profluentes in labore deficiant. Qui conſilio eius acquieſcens, fecit quod hortatus eſt eum: & intantum vulneratæ manus eius grauatæ ſunt, vt nequaquam poſſet ferre cruciatus. Ad quem viſendum beatus Pachomius veniens, cauſſamque cognoſcens, ait ei: Putabas frater quòd te oleum poſſet iuuare? Quis enim te coëgit ita ſedulò laborare, vt ſub prætextu operis, in hoc viſibili oleo magis quàm in Deo ſpem tuam poneres? Aut numquid impoſſibile eſt Deo ſanare te? Aut ignorat ægritudines ſingulorum, noſtríſque commonitionibus indiget, vel deſpicit nos qui eſt naturâ miſericors? Sed vtilitatem conſiderans animarũ noſtrarum, ſinit ad momentum nos pati triſtitiam, vt tolerantiæ perpetua præmia largiatur. Super ipſum igitur omnem curam noſtram ſolicitudinémque iactemus: & quando voluerit, vel quomodo iudicauerit, ipſe terminum doloribus noſtris benignus imponet. Qui reſpondens, ait: Ignoſce mihi, venerabilis pater, & ora pro me Dominum, vt & hoc mihi delictum remittere pro ſuâ pietate dignetur.

Christi itaque ſignat ſe cruce.

Medicinâ læſa manus dolor augetur.

Biduanum ieiunium.

Aſſeuerabant etiam plurimi de hoc ſene, quòd per annum integrum ſe defleuit, poſt biduanum ieiunium parum cibi percipiens. Hunc S. Pachomius monachis proponebat, velut exemplũ bonorum operum, firmamentúmque virtutum. Ad quem etiam eos qui erant in mœrore poſiti, dirigebat: quia habebat & cõſolatorium verbũ, ſicut nullus alius. Qui vſque ad finẽ fortiter decertans in ſenectute ſanctâ, pro doloribus tantis æterna ſolatia recepturus, ad cæleſtia regna tranſiuit.

Moritur Zachæus monachus.

Cap. 53.

Certus itaque Pachomius, quòd talentum ſibi creditum nũquam prorſus abſcunderat, ſed omnibus prærogans, & hunc & alios quamplures perfectæ conuerſationis ad Chriſtum ante præmiſerat, diem feſtum lætâ mente celebrabat ſuper tantis ac talibus fructibus à Domino ſibi cõceſſis, de quibus noſter hic ſermo diu productus eſt, Deo gratias referens. Poſt beatiſſimum verò Paſchalis feſti diẽ, multis fratribus ad Dominum præmiſſis, ad poſtremum ipſe quoque S. Pachomius infirmatus eſt: & miniſtrabat ei Theodorus, cuius ſæpè meminimus. Et quamuis eſſet toto corpore nimis attenuatus ac debilis, faciem tamen habebat hilarem atque fulgentem, ita vt ex hoc quoque videntibus piæ mentis ac ſinceriſſimæ conſcientiæ ſuæ monſtraret indicia. Ante duos ergo dies ſanctæ dormitionis ſuæ, conuocãs vniuerſos fratres, ait ad eos: Ego quidem, chariſſimi, viam patrum ſecurus ingredior: nam video me à Domino protinus euocari. Vos ergo mementote verborum, quæ à me frequenter audiſtis: & vigilantes in precibus, ſobrij eſtote in operibus veſtris. Nulla ſit vobis coniunctio cum ſectatoribus Meletij, vel Arrij, vel Origenis, ſeu ceteris Chriſti præceptis aduerſantibus. Cum illis autem cõuerſamini, qui Dominum metuunt, & poſſunt prodeſſe vobis conuerſatione ſanctâ, & animabus veſtris ſpiritualia præſtare ſolatia. Ego namque iam delibor, & tempus meæ reſolutionis inſtat. Eligite igitur ex vobis fratrem, me præſente, qui poſt Deũ præſit omnibus, curámque veſtrarum gerat animarum. Quantum verò meâ diſcretione perpendo, Petroniũ ego ad hoc opus idoneum iudico: veſtrum autem eſt, quod expedit vobis, eligere. Receperunt ergo & in hoc obedientiſſimi filij conſilium patris. Erat enim Petronius potens in fide, humilis in conuerſatione, intellectu prudentiſſimus, bonis moribus, diſcretione perfectus. Pro quo precẽ Domino ſanctus

Infirmatur Pachomius.

Hilaris facies puræ mentis indicium.

Hæreticorum conſortia vitãda monet.

2. Tim 4.

Iubet Prælatum ſe præſente eligi.

Petronium nominat ipſe.

ctus Pachomius fudit: quia & ipsum in monasterio, cognomento Chinobosciorum ægrotare compererat. Cui, licet absenti, cunctam fraternitatem commendauit in Domino, iniités ad eum protinus vt veniret. Et signaculo Christi se muniens, atque Angelum lucis qui fuerat ad se directus, adspectu intuens hilari, sanctam reddidit animam, [44] quarto decimo die mensis Pachon, secūdum Ægyptios, quod est iuxta Romanos, ad septimum diem Iduum Maiorum.

Moritur Pachomius signaculo Christi se muniens. Moritur Angelo conspecto Pachomius.

Cuius venerabile corpusculum discipuli eius, sicut decebat pro more curantes, totam noctem super illud duxere peruigilem, psalmos hymnósque canentes: sequenti verò die sepelierunt eum in monte, vbi fuerat constitutum. Illi autem qui missi erant ad sanctū Petronium, cum deduxerit, adhuc infirmitate ipsā laborantem. Qui paucis diebus totam fraternitatem gubernans, & hic in pace defunctus est, relinquens post se virum iustum & acceptum Deo, [41] Orsesium nomine.

Vigiliæ, psalmi & hymni funebres. Moritur Petronius. Petronio Orsesius succedit.

Cap. 54. Hæc igitur nos ex multis eorum meritis descripsimus pauca, & ex magnis parua digessimus, non vt illis honor aliquis præstaretur: nec enim fas est, eos indigere præconiis, quibus sufficiens est æterna laus & indeficiens gloria, quam coram Christo & sanctis Angelis eius adepti sunt, & pleniùs cū suis corporibus in resurrectione omnium consequentur. Fulgebunt enim sicut sol in regno Dei, qui glorificantes se glorificare testatus est: sed & nos æmulatores eorum pro nostris efficiamur viribus, cùm vitas eorum præclarissimas agnoscentes, eas imitari Christo donante cōtendimus, precibus semper adiuti beatorū patrum, Patriarcharū, Prophetarum, Apostolorum, Martyrū, omniúmq; Sanctorum, per quos omnipotens & clemens Deus noster, beata & coæterna & consubstantialis & inseparabilis Trinitas, Pater, & Filius, & Spiritus sanctus, glorificatur iugiter & collaudatur: quia ipsi debetur omnis laus & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

NOTATIO.

PROLOG. 1 DOminæ] *Totus hic Prologus interpretis deest editioni Coloniensi. Habetur in MSS. & veteribus editionibus sed in editionibus nō recte est* Domine, *tamquā si vero alicui primario hæc Vita inscribatur. Imò verò vel ipsa dedicatio & constructio* Dominæ *legendum suadent, vt habēt manuscripti S. Laurentij Leodij & Gemblacensis.*

Sed quæ hæc Domina? *Difficile est diuinare. Suspicor tamen Gallam indicari, Symmachi Consulis & Patricij filiam, claris ortam natalibus, & religione præstantem, quæ Dionysij huius Exigui tempore vixit Romæ in monasterio ad S. Petri ecclesiam. Ducor duobus sequentium numerorum argumentis, quibus Symmachi delatores, & eiusdem gloriosum pro Christo martyrium designantur.*

Galla huius celebris memoria in Martyrologio Romano, 5. Octobris: Romæ S. Gallæ viduæ, filiæ Symmachi Consulis, quæ viro suo defuncto, apud ecclesiam B. Petri multis annis, orationi, eleemosynis, ieiuniis, aliisque sanctis operibus intenta permansit: cuius felicissimum transitum sanctus Gregorius Papa descripsit. *Quamnam de die obitus sanctæ Gallæ disceptat Arnoldus VVion Ligni vitæ parte 2. lib. 3. ad diem 6. Aprilis, quo eius obitum contigisse ex S. Gregorio probat. & 5. Octobris potiùs diem Translationis vel Commemorationis eius esse pertendit.*

De eā S. Gregorius lib. 4. Dial. cap. 13. Gothorum namque temporibus Galla, huius vrbis nobilissima puella, Symmachi Consulis atque Patricij filia, intra adolescētiæ tempora marito tradita, in vnius anni spatio eius est morte viduata, & ad Petri Apostoli ecclesiam monasterio se tradidit, *&c. Ex hoc ceteri recentiores sua desumpsêre, Petrus in Catalogo SS. lib. 9. cap. 25. Trithemius de viris illust. Ord. S. Benedicti lib. 3. cap. 13.*

Scripsit quoque Fulgentius egregiam ad Gallam de consolatione super morte mariti, & statu viduarum epistolam, in quā inter cetera: Disce igitur tu quoque nihil de nobilitate generis assignare. & licet auo, patre, socero, marito Consulibus pridem fueris inter sæculares illustris, nunc in eo te illustrem fieri cognosce, in quo tibi verius humilitatis accrescit. *vbi etiam se ad Probam sororem eius (quia videlicet in eodem monasterio vtæ sorores viuebant) scripturum ait:* Dispositiumus etiam (si Dominus voluerit, & si vixerimus) ad sororem tuam, sanctam Christi virginem Probam, quam Dominus hoc tempore præcipuum in vrbe Romā dare dignatus est virginitatis & humilitatis exemplar, de ieiunio & oratione aliquid scribere. *Quo tempore etiam Eugypius ad Probam virginem scripsit librum Thesaurum ex Augustino, vt testatur Cassiodorus Diuin. lect. cap. 23.*

Alia est, opinor, Galla senior, Q. Aurelij Symmachi senioris Cons. ordinarij & Præfecti vrbis neptis, cuius ipse meminit lib. 6. epist. 32. quamque nepotículam suam vocat.

Alia quoque Galla, Eucherij, post Lugdunensis Episcopi, vxor, cuius dum de Eucherio agit, meminit Ado in Martyrologio 16. Nouembr. & Petrus in Catalogo SS. lib. 10. cap. 67.

Alia est, de cuius sepulcro agit Gregorius Turonensis de gloria Confess. cap. 36. quæ sepulta fuit in ecclesiā S. Venerandi in Aruernā quam Baronius in Martyrologio eamdem cum priore putauit. Sed ea inclusa fuit Lugduni, hæc in Aruernā sepulta.

Alia item Galla vidua cum filiā Simpliciolā, quam S. Augustinus laudat epistolā 103. quæ in Africā vixerunt.

2. Quod huiusmodi pestes] *Statim infert:* Tales expertus vit beatus, atque gloriosus genitor vester, Dominus meus. *Intelligit, opinor, delatores Symmachi & Boëtij, de quibus ita Procopius lib. 1. de Bello Gothico:* Σύμμαχος καὶ Βοέτιος ὁ τούτου γαμβρὸς, εὐπατρίδαι μὲν τὸ ἀνέκαθεν ἤστην, πρώτω δὲ βουλῆς τῆς Ῥωμαίων καὶ ὑπάτω ἐγενέσθην. ἄμφω τε φιλοσοφίαν ἀσκήσαντε, καὶ δικαιοσύνης ἐπιμελησαμένω οὐδενὸς ἧσσον, πολλοῖς τε ἀστῶν καὶ ξένων χρήμασι τὴν ἀπορίαν ἰασαμένω καὶ δόξης ἐπὶ μέγα χωρήσαντε, ἄνδρας ἐς φθόνον τοὺς πονηροτάτους ἐπαγαγέτην, οἷς δὴ συκοφαντοῦσι Θευδέριχος, ἀναπεισθεὶς ἅτε νεωτέροις πράγμασιν ἐγχειροῦντας τὼ ἄνδρε τούτω ἔκτεινε καὶ τὰ χρήματα εἰς τὸ δημόσιον ἀναγράψασθαι ἐποιήσατο. Symmachus, & huius gener Boëtius, à suis maioribus gentis nobilitatem adepti, inter Romanos & senatorios viros principes erant, & Cōsulatus vtrique dignitate perfuncti, philosophiæ super cæteros, & æquitati studuerunt, multísque tam ciuiū quàm externorum inopiæ succurrendo saluti fuêre. Hi postquam ad ingentem gloriam euasêre, deterrimos quosque in sui inuidiam concitarunt. Nam his calumniatoribus Theodoricus Rex persuasus,

fus, Symmachum Boëtiumque, perinde ac rebus nouis ſtudentes, occidit eorúmque bona omnia publicauit. *Meminit & delatorum ſuorum Boëtius lib. 2. Conſol. Philoſ. Proſ. 4. Symmachi & Boëtij iuſſu Theodorici occiſorum mentionem facit Anaſtaſius Bibliothecarius in Vitis Pontificum in Ioanne I. & Paulus Diaconus Hiſtoria miſcella libro 15.*

3. Genitor veſter] *Fuerit hic Q. Aurelius Memmius Symmachus Exconſul ordinarius & Patricius, ad quem extat epiſtola Ennodij lib. 7. epiſt. 25. cuius etiam lib. 3. epiſt. 18. idem meminit. Theodericus quoque Rex eidem ſcribit apud Caſſiodorum libro 2. epiſt. 14. & lib. 4. epiſt. 6. & 51. Euſdem mentio inter Senatores, quibus examen praetextati & Baſilij, qui magia arceſſebantur, demandatum libro 4. epiſt. 22. Meminit & Symmachi Hormiſda Papa ep. 37. & 66. quas habes inter decretales Pontificum epiſtolas.*

Intelligi autem hic à Dionyſio Symmachum, Galla genitorem, qui martyrium pro Chriſto ſuſtinuit, videtur colligi ex verbis ſequentibus, Non ſolùm patienter & fortiter inſectationes eorum ſemper pro iuſtitiâ pertulit, ſed etiam felici fine pro veritate (quæ Chriſtus eſt) conſtanter atque ſublimiter totius mundi aduerſa ſuperauit.

Cap. 1. 4. Ammon] *Habes de eo & Theodoro apud Athanaſium in Vitâ Antonij cap. 32. In veteribus editionibus deeſt hîc integra linea poſt* fundamenta, *videlicet;* conuerſationis eorum fratrum, qui nunc in monte Nitriæ commorantur.

Cap. 4. 5. Conſtantino poſt perſecutionem in imperio perdurante] *Ita MSS. & veteres editiones. In Coloniensi deeſt* poſt perſecutionem; *& malè ibi* properante *pro* perdurante. *Intellige de perſecutione Diocletiani & Maximiani, quæ durauit decem annis, vt eſt apud Euſebium lib. 8. cap. 37. Hiſt. Eccleſiaſt. & in Chronico. Incepit ea perſecutio 19. anno Diocletiani, & durauit ad annum 6. Conſtantini (iuſtus enim ita annorum denarius exurgit) quo Maxentius occiſus, vt habet incorruptum Euſebij Chronicon Amandinum manuſcriptum, & Pontaci & Scaligeri editum. Rectè igitur* poſt perſecutionem, *ſcilicet Diocletiani & Maximiani. Nam licet illi ſecundo perſecutionis anno purpuram depoſuerint, vt habet Euſebij Chronicon; eorum tamen nomine ſæuiebat perſecutio per ſequentes Imperatores & Cæſares, qui tamen omnes extincti intra illud decennium. Nam Seuerus Cæſar primo anno Conſtantini interfectus eſt, Galerius Maximianus 3. Conſtantini, Maximinus 4. eiuſdem anno moriuntur. Maxentius 6. Conſtantini anno ſuperatus occubuit. ipſe Herculius Maximianus 2. Conſtantini anno occiſus. Ita annos hos digerit Euſebij MS. Chronicon Amandinum, cui Hieronymus multa, vt fatetur in præfatione, inſeruit. Vt mirum non ſit, ſi de morte Maximini Chronicon diſſentiat ab Euſebij hiſtoriâ Eccleſiaſticâ, qui libro 9. cap. 8. Maximini mortem refert poſt mortem Maxentij.* Ὁ δ᾽ ἀνατολῆς ὁ πολλῷ ἐπιζήσας ἐκείνῳ χρόνον. Orientis (*tyrannus Maximianus*) non longo tempore poſt illius (*Maxentij*) occaſum in vitâ manens. *Et Baronius Maximini mortem adfert ad 9. annum Conſtantini. Quidquid ſit, poſt Maxentij necem ceſſauit perſecutio. Nam etſi Maximinum poſt Maxentium vixiſſe ponamus cum Euſebio in hiſtoriâ ſuâ Eccleſiaſticâ, idem tamen eodem loco teſtatur, quòd edictum pro Chriſtianis dederit. Et licet vſque ad Conſtantini annum 10. vixerit Diocletianus, quia tamen Imperio priuatus viuebat, ceſſauit, vt dixi perſecutio 6. anno Conſtantini.*

6. Tyrannum Maxentium] *Nulli hactenus editi libri tyranni nomen expreſſere. Expreſſit manuſcriptus S. Laurentij. Etiam tyranni nomine abſolutè poſito Prudentius lib. 1. contra Symmachum v. 483. intellexit Maxentium:*

Muluius exceptum Tiberina in ſtagna tyrannum Præcipitans. ——

Baronius anno Chriſti 316. Silueſtri Papæ 3. Conſtantini Imp. 11. quia in vulgatis hactenus tyranni nomen deſuit, referebat ad Licinium. Sed Maxentium intelligendum, vt manuſcriptus iam citatus præfert, probatur: quia hic poſt dicitur, quòd Conſtantinus iuſſit tirones abſolui. *Non vno integro igitur anno durauerit bellum, quo tirones militauerint, ſi, dum adhuc tirones exſterent militiâ ſoluti ſint: cum tirocinium vno tantùm anno duret, vt mox dicturus ſum. Iam verò bellum contra Maxentium non durauit vno anno; contra Licinium verò annis aliquot.*

Pachomium bello Maxentiano non Liciniano militaſſe, manifeſtè deducitur ex ipſius vitâ Pachomij, & Euſebij ac Sigeberti Chronico. Nam cùm cap. 4. Vitæ Pachomij dicatur ipſe Pachomius fuiſſe 20. annorum cùm in tirocinium aſcriptus eſt, & in Sigeberti Chronico dicatur Pachomius annum agens 110. in virtutibus conſummatus, ſeu obijſſe, & anno obitus eius ibidem annus 405. Chriſti aſſignetur; bellum verò Maxentianum in Euſebij Chronico notetur anno Chriſti 315. iuſtè colliges annos 90. inter annum Chriſti 315. (quo bello Maxentiano Pachomius tiro exiſtens annorum 20. militauit) & annum Chriſti 405. (quo ipſe obiit.) Iam ſi addas 20. annos, quot natus erat, cùm relatus eſt in numerum tironum, rectè ſtatues eum annorum 110. obijſſe. Et per conſequens natalis eius ſtatui poterit anno Chriſti 395. qui eſt 8. annus imperij Diocletiani.

7. Præcepta regalia cucurrerunt.] *Baronius anno Chriſti 316. Silueſtri Papæ 3. Conſtantini Imp. 11. Hic ille, inquit, planè annus eſſe videtur, quo, dum ad ſequens prælium Licinius vbique delectum haberi iuberet, & tirones deſcribi, in Ægypto inter alios magnus ille Pachomius, tunc adhuc Ethnicus, militiæ aſcriptus eſt.*

Poſſet ex Baronij mente, qui Pachomium meruiſſe vult æra ſub Licinio, huc referri, quod habet Zoſimus libro 2. hiſtoria ſua, vbi agit de bellico Licinij apparatu: Διέπεμπεν ἀγγέλους κατὰ τὰ ἔθνη: Dimiſit ad nationes hinc inde nuncios.

Sed non rectè Baronium colligere, ipſe textus euincit: qui clare inſinuat, Conſtantinum præcepta regalia cucurriſſe, eiúmque iuſſiſſe tironum delectum agi. ita enim habet: Itaque Conſtantino poſt perſecutionem in Imperio perdurante, & contra tyrannum gerente prælium, præcepta regalia cucurrerũt, vt lectiſſimi quique iuuenum ad tirocinij militiam vbique tenerentur. *Nec enim hic Licinius* tyranni *titulo afficeretur, & ibidem vocarentur eiuſdem* regalia præcepta.

Vix dubito, Baronio occaſionem fuiſſe referendi hunc tironum delectum ad Licinium, quod Licinio Ægyptus parebat, vt inſinuat Sozomenus libro 1. cap. 2. & Zoſimus lib. 2. Quomodo enim Conſtantinus delectum iuſſiſſet agi in prouinciâ aduerſarij ſui? Rectè quidem ita Baronius ſubduxiſſet, modo hic ageretur de bello Liciniano contra Conſtantinum. Sed cùm iam probauerimus, hic de bello contra Maxentium, & verba de tironum delectu modo data, à Conſtantino eum indictum clarè ſignificent; etſi Ægyptus Licinio ceſſiſſet & pareret, quia tamen bello contra Maxentium Licinius cum Conſtantino conſpirabat, potuit delectus vtriuſque nomine in Ægypto fuiſſe indictus.

8. Ad Tirocinij militiam vbique tenerentur] *Ita*

Ita quandoque opus fuit, vt milites & tirones in subitario delectu, ne refugerent, teneri & prehendi deberent. Liuius libro 3, Quemcumque lictor iussu Consulia prehendisset, Tribunus mitti iubebat. *Vide Lipsium de Militiâ Romanâ libro 1. Dialog. 4.*

9. Ad ciuitatem quamdam] *Metaphrastes habet,* oppidum quoddam Thebarum.

Baronius anno Christi 316. Siluestri Papæ 3. Constantini Imp. 11. Haud otiosum, inquit, erit locum perscrutari, in quo Pachomius, Christianorum ibi agentium admiratus collatam in gentiles etiam homines charitatem pariter ac pietatem, Christianæ religionis concepit affectum, qui velut semen diligenter excultum, in ingentem arborem excreuit.

Thebarum ciuitatem vnam illam fuisse cùm scribat auctor (Metaphrastes) in mentem reuoco, eámque ciuitatem existimo, quæ Oxyrynchus dicta, diuersis sanctorum virorum ac mulierum, pro status cuiusque diuersitate, classibus abundabat; quæque erat sanctissimorum virorum asylum, & collectio ciuium beatorum: quorum præclarissima virtutes, cùm in omnibus actionibus elucerent, in suscipiendis tamen hospitibus, solis instar radiorum adeò effulgebant, vt etiam gentiles homines in maximam sui admirationem adducerent, & ad capessendam Christianam fidem, eorum animos prouocarent.

Euagrius in Vitis SS. Patrũ c. 5.

Ita quidem Baronius, qui Thebarum ciuitatem *idem existimat atque* Thebaidis ciuitatem; *quod nescio an omnino hic admittendum sit. Quidquid sit, Oxyrynchum non esse eam ciuitatem, ad quam venerit, quámque transierit Pachomius, vel inde probari potest.*

Primò, quòd dicatur naui vesperâ vrgente ad ciuitatem delatus: *atqui Oxyrynchus procul à mari & à Nilo distat: diciturque Ptolemæo Oxyrynchitis Nomi* μέσω μητρόπολις mediterranea metropolis.

Secundò, quòd dicatur ad peregrina transuectus *peruenisse ad ciuitatem Thebarum: atqui Oxyrynchus in Thebaide est, ex quâ prouinciâ Pachomius oriundus, & militiæ adscriptus est.*

Baronio duæ caussæ fuêre, ob quas de Oxyryncho cogitauerit, eámque existimauerit ciuitatem, ad quam Pachomius appulerit.

Primò, quòd Metaphrastes dicat fuisse oppidum quoddam Thebarum. *Sed inde non posse colligi Oxyrynchum, iam dixi.*

Ruff. hîc lib. 0. c. 5. de Vit. PP.

Secundò, quòd Euagrius (imò Ruffinus, vt in Prolegomenis docui) in Vitis SS. Patrum cap. 5. paria quadam habeat de Christianorum benignitate & hospitalitate, quæ dicit se suo tempore Oxyrynchi expertum, cum iis, quæ olim Pachomius antè se inuenisse in Thebarum quadã ciuitate. Sed non inferiora beneficentiæ officia à Christianis etiam aliis locis præstita, & quidem Pachomij ætate, narrat Eusebius libro 9. cap. 7. vt non potior ratio sit de Oxyryncho quàm aliâ aliquâ ciuitate cogitandi.

Quare existimo, cùm multæ Thebæ sint, vnam Thebarum ciuitatẽ fuisse, ad quam ex Thebaide & Ægypto soluens cum reliquis tironibus, & ad Constantinum properans peruenerit Pachomius, & eam Christianorum expertus fuerit charitatem.

10. Videntes tirones arctiùs custodiri] *Metaphrastes:* cùm ciues vidissent eos in satis tutâ esse custodiâ *ex veteri Romano ritu, quo tironibus custodes dati. Seruius ad lib. 7. Æneid.* Ante vrbem pueri. Romani anno 17. militabant, qoo etiam solo sub custodibus agebant. *Cicero in Cælianâ:* Nobis quidem olim annus erat vnus ad cohibendum brachium togâ constitutus, vt exercitatione ludóque campestri tunicati vteremur; eadémque erat, si statim mereri stipendia cœperamus, castrensis ratio ac militaris. *Plautus Mostellariâ, Act. 1. Scen. 2.*

Ad legionẽ cùm itant, adminiculũ eis danunt
Tum aliquem cognatum suum.
Eatenus abeunt à fabris.
Vnum vbi emeritum est stipendiũ, igitur tum
Specimen cernitur, quò eueniat ædificatio.

11. Chinoboscium] *Non rectè in veteri editione* Cyoobostium. *& cap. 53.* Thynobostium. *Hic infrà capite 40.* Frater quidam de Chinoboscio-rum monasterio. *& cap. 53.* quia & ipsum in monasterio cognomento Chinobosciorum, ægrotare compererat. Χηνοβοσκία Chenoboscia *vrbs est Thebaidos, ita fortè dicta, quòd ibi* anseres pascerent. *Vide Onomasticon.* Cap. 5.

12. Et in mellis] *Ita in primitiuâ Ecclesiâ baptizati mellis & lactis dulcedinem gustabant. Tertullianus de coronâ militis cap. 3. agens de Baptismi cærimoniis, postquam iam de Baptismo ipso egit.* Inde suscepti lactis & mellis concordiam prægustamos. *Idem libro 1. contra Marcionem, cap. 14. agens de deo Marcionis, qui aliàs creaturam Dei respuens, in suis sacramentis tamen eam non respuebat, sed Ecclesiæ ritus æmulabatur:* Sed ille quidem vsque nunc nec aquam reprobauit creatoris, quâ suos abluit; nec oleum, quo suos vngit, nec mellis & lactis societatem, quâ suos infantat. *B. Agnes, teste Ambrosio serm. 90. dicebat:* Lac & mel ex ore eius suscepi.

Hieronymus aduersus Luciferianos cap. 4. ex Traditione in Ecclesiis hoc obseruari docet, similque mysterium explicat, vt scilicet recens baptizati meminerint, se instar infantum esse. Nam & multa, *inquit,* alia, quæ per traditionem in Ecclesiis obseruantur, auctoritatem sibi scriptæ legis vsurpauerunt, velut in lauacro ter caput mergitare: deindè egressos lactis & mellis prægustare concordiam ad infantiæ significationem. *Infantium autem propria est innocentia. Vnde Clemens Alexandrinus libro 1. Pædag. cap. 6. viros innocentes & iustos ab Homero dici* γαλακτοφάγους lacte vescentes, *animaduertit.*

Originem huius rei existimo manasse ex illo Exodi 3. Educam de terrâ illa in terram bonam & spatiosam, in terram quæ fluit lacte & melle. *quod Clemens Alexand. sub ad catechesin perfectam refert.*

Aliam nec valdè absimilem consuetudinem notat Hieronymus fuisse in Occidentis Ecclesijs, vt videlicèt recens Christo renati vinum & lac degustarent, quo rationale lac & sapientiam desiderare discerent. Quod originem ex illo Isaiæ 55. traxit: Venite, emite absque argento, & absque vllâ commutatione vinũ & lac. *In quem locũ ita scribit Hieronymus:* Quod vinum miscuit & Sapientia in cratere suo, omnes stultos sæculi, mondíque sapientiam non habentes prouocans ad bibendum. Et nõ solùm vinum emamus, sed & lac: quod significat innocentiam paruulorum, qoi mos ac typus in Occidentis Ecclesiis hodie vsque seruatur, vt renatis in Christo vinom lácque tribuatur. De quo lacte dicebat & Paulus: Lac vobis potum dedi, non solidum cibum. Et Petrus: Quasi modò nati paruuli rationale lac desiderate. vnde & Moyses vinũ & lac in Christi intelligens passione, mysticò sermone testatur: Gratiosi oculi eius à vino, & candidi dentes eius à lacte.

1. Cor. 3. 1. Pet. 2. Gen. 49.

Sanè cùm iam per Baptismum renati instar infantum sint, rectè suprà dixit Tertullianus, Ecclesiam lactis & mellis

mellis societate suos infantate. Et Paulinus epist. 12. sacro tinctos fonte, infantes *vocat:*

Inde parens sacro ducit de fonte sacerdos
Infantes niueo corpore, corde, habitu.

vnde hodiéque in Ecclesiá Catholicá, Dominicá in Albis, dum baptizati olim albam vestem deponebant, canitur: Quasi modò geniti infantes rationabile sine dolo lac concupiscite.

Cap. 6. 13. Palæmon] *Huius memoria exstat in Martyrologio Romano 11. Ianuarij:* In Thebaide S. Palæmonis abbatis, magistri S. Pachomij.

Cap. 7. 14. Habitu monachi consecrauit] *Aduerte, hæretice, quanta fuerit olim sacra monachorum vestis reuerentia, vt eâ laici Religioni consecrarentur. Vide de mutatione & cõsecratione monachi apud Dionysium Areopagitam Ecclesiast. hierarchiæ cap. 6. vbi inter cetera habes* vestis mutationem, *dum quis in monachum consecratur. Tertullianus libro de velandis virginibus cap. 3.* O sacrilegæ manus, quæ dicatum Deo habitum detrahere potuerunt. *Hieron. ep. 15. ad Marcellam:* Tunicâ fusciorem induta se repentè Domino consecrauit.

Cap. 8. 15. Lapsanas enim id est agrestia olera] *Ita editi omnes & MSS. Solent quandoque Auctores etiam in textu verborum difficiliorum explicationem adiungere, quod videtur hic factum. Cassianus libro 4. Instit. cap. 21.* Illud quoque arduum atque sublime genus continentiæ similiter prætermittens, in quâ summæ repotantur deliciæ, si herba sale condita, quam lapsanium vocant, aquâ dilutâ, ad refectionem fratribus apponatur. *Idem libro eodem cap. 22.* Apud quos secta singulis mensibus porrorum fotia, lapsana, sal frictum, oliuæ, pisciculi minuti saliti, quos illi mænidia vocant, summa voluptas est. *Vide prouerbium*, Lapsanâ viuere, *de tenui & paupere victu. Dioscorides lib. 2. cap. 142. λαμψάνην vocat.*

Cap. 9. 16. Ad ciuitatem Panos] Panos *Ægypti vrbs est in Thebaide, quæ Πανόπολις Ptolomæo; quam &* Chemnim *dictam volunt.*

Cap. 12. 17. Tabennense] *Cassianus libro 4. Instit. cap. 1.* Quædam scilicet de Ægyptiorum, quædam de Tabennẽsiotarum regulis admisceotes, quorũ est in Thebaide cœnobium, quanto numero populosius cunctis, tanto conuersationis rigore districtius. Si quidem in eo plusquam quinque millia fratrum sub vno abbate reguntur.

Cap. 14. 18. Lebitone] *Quid* lebiton *sit, ipse hic explicat:* Lebiton, *inquit*, linea vestis erat, instar colobij, quâ monachi vtuntur hodiéque per Thebaidam & Ægyptum. *Hic infrà cap. 22. in Regulà Pachomij:* Induantur autem noctibus lebitones lineos. *Hieronymus præfatione in Regulam S. Pachomij* lebitonarium *vocat:* Nihil habẽt in cellulis præter psiathium, & doo lebitonaria (quod Ægyptiis monachis genus vestimenti est sine manicis) *Isidorus libro 19. Orig. cap. 22.* Lebitonarium est colobium sine manicis, quali monachi Ægyptij vtuntur. *Vide Onomasticon.*

De colobio *Cassianus libro 1. Instit. cap. 5.* Colobiis quoque lineis induti, quæ vix ad cubitorum ima pertingunt. *Quid autem diuersus hic monachorum, qui sub Regulâ Pachomij viuebant, habitus designet, vide apud Sozomenum lib. 3. cap. 14. & infrà in Onomastico.*

Cap. 15. 19. Quatenus essent spatia digna membrorum] *Mox:* Et monasterij membra dilataret. *Notum verbum, sed non omnis eius significatio æquè nota. Veteres* Membrum, *pro parte ædium vel cubiculo vsurpabant. Plinius libro 2. epist. 17.* Cubiculo adhæret dormitorium membrum, transitu interiacente. *Idem libro 5. epist. 6.* Multa in hac membra. *Columella libro 1. cap. 6.* Membra villæ *in tres partes*, vrbanam, rusticam, & fructuariam *diuidit. Sidonius lib. 2. epist. 2.* effecit membrum bene frigidum. *Cassiodorus in psalmum 148.* Dicimus vnum esse palatium, quod multis membris, multis spatiis ambiatur. *Occurrit aliquoties apud I C. veteres.*

20. Veluti singularis ferus] *Habetur Psalmo 79.* singularis ferus. *vbi in Græco est, μονιὸς ἄγριος. Intelligitur de certo apriui generis animante. Vide Onomasticon.* Cap. 16.

21. Exsufflauit in eum] *Infrà cap. 48.* Et exsufflans in eum dixit. *Dæmones ab vsque primitiuâ Ecclesiâ ad hanc ætatem exsufflari solitos. Vide Onomasticon.* Cap. 17.

22. Apollo] *Varij fuère Apollines, vel Apollones, vel Apollonij monachi. Quis hic fuerit, difficile est distinctè dicere.* Cap. 18.

23. Acceperat enim dudum tabulam] *De regulâ illâ, quam in tabulà scriptam ab Angelo accepit, habes hic suprà cap. 12. in textu. De Regulâ eadem vide in Præludiis ad hanc Vitam num. 2. Accepit videlicet Pachomius veluti alter Moyses, in deserto diuinas leges, quibus suos ad vitam in terris perfectam beatámque ducendam imbueret.* Cap. 20.

24. Lebitones lineos] *Vide hic suprà ad caput 14. num. 18.* Cap. 22.

25. Et melotem] *Et hic rursus explicatio obscurioris vocis in textu apponitur*, id est, caprinam pellem. *Hieronymus præfatione in Regulam S. Pachomij:* Et caprinam pelliculam quam melotem vocant. *Cassianus libro 1. Instit. cap. 5.* Vltimus est habitus eorum pellis caprina, quæ melotes vel pera appellatur.

26. Et rursus λ vel ρ vel σ] *Ita constanter MSS. Coloniensis editio:* & rursus: Salutate ρ, vel σ. *Sic in Palladio cap. 38.* Saluta ρ. *Quædam manuscripta ad longum omnia nomina exprimunt:* Et rursus, lapdaro, vel simma. *Ita MS. Gemblacensis. In manuscripto S. Laurentij est:* & rursus lauta, ro, vel simma. *Sozomenus lib. 3. Eccles. hist. cap. 13. ait in Tabulà Pachomij, quam ab Angelo accepit, scriptum fuisse:* Πᾶσαν δὲ τὴν συνοικίαν εἰς εἰκοσιτέσσαρα τάγματα διελεῖν καὶ ἐπονομάσαι ταῦτα τοῖς Ἑλλήνων στοιχείοις, καὶ ὅπως ἔχει ἐν καὶ ἦθος ἑκάστῳ τάγματι τὴν προσηγορίαν ἡρμόσθαι· οἷον ἁπλουστέρους μὲν ι ἀποκαλοῦντας, σκολιοὺς δὲ ζ ἢ ξ, καὶ ἄλλους ἄλλως, κατὰ τὸ ἐναλλαμβάνειν δοκεῖν ἔτι πρὸς τὸ σχῆμα τοῦ γράμματος τὴν προαίρεσιν τοῦ τάγματος. Postremò vt totus conuẽtus in quatuor & viginti classes distribueretur, & singulæ singulis litteris Græcis vocarentur, verbi gratia, vt simpliciores vocarentur α vel ι, vt vafri ζ vel ξ, vt alij aliarum litterarum nominibus appellareotur, quemadmodum forma litteræ rationem vitæ classis cuiusque aptè videretur exprimere.

27. Cum autem comederent, capita sua cucullis operirent] *Cassianus libro 4. Instit. cap. 17. de Ægyptiis monachis, & maximè Tabennensiotis:* Tantaque vescẽtibus eis silentij huius disciplina seruatur, vt cucullis vltra oculorum palpebras demissis, ne scilicet liber aspectus habeat curiosiùs copiam euagãdi, nihil amplius intueantur, quàm mensam, & appositos in eâ vel quos in eâ capiunt cibos.

28. Necnon ab Angelo, &c. vt diurnæ orationes 12. &c.] *Cassianus libro 2. Instit. cap. 4. meminit duodenarij Psalmorum numeri, tam in vespertinis, quàm in nocturnis solemnitatibus custoditi:* Qui,

inquit,

inquis, intemeratus nuoc vsque perdurat, quia non humanâ adinuentione statutus à senioribus affirmatur, sed cælitus Angeli magisterio patribus fuisse delatus. *Vide infra Palladium cap. 38.*

Cap. 25. 29. Præpositos] *Hieronymus præfatione in Regulam S. Pachomij* : Qui (*Tabennenses monachi*) habent per singula monasteria patres & dispensatores, & hebdomadarios, ac ministros, & singularum domorum præpositos.

Cap. 26. 30 Aprione Tentyrorum episcopo] *Coloniensis editio pro* Aprione *habet* Pycerio. *Nomen* Aprionis *occurrit in Inscriptionibus antiquis apud Gruterum pag.* 695.

P. LIVIO ARTICVLO
APRIO PATER L. D. AB
HÆREDIBVS.

Occurrit etiam in iis Aprius. *Apud Athanasium Apolog. 2. de fugâ suâ pag.* 618. *est* Saprion *episcopus. & ibidem pag.* 696. *est* Aprianos *inter episcopos, qui subscripsêre Sardicensi Concilio.*

Cap. 27. 31. Per idem tempus] *Baronius tomo 3. anno Christi 328. Siluestri Papa 15. Constantini Imper. 23. Hoc, inquit, anno Athanasius, qui ante superiorem annum creatus episcopus Alexandrinus, mox lacessitus Meletianorum calumniis, consentientibus Eusebianis, anno proximo elapso (vt vidimus) laborantibus iis pro restitutione Arij Alexandriam, in præsentem vsque annum diré exagitatus est; repulsis his, persuasoque Constantino, eandem quietem: nactúsque nunc primùm hosce tranquillitatis dies Alcyonios diutius expectatos, vt susceptum episcopale munus, vti par erat, obiret; quod magis sibi necessarium visum est, opus aggreditur, perdifficile quidem, nempe vt vniuersam eamdémque amplissimam Alexandrinæ Ecclesiæ subiectam perlustrando diœcesim, quod hæresis & schisma, praùique mores in Ecclesiâ corrupissent, vigilantissimo studio restauraret, restitueretque in eis fidem & pacem exulem, moresque corruptos Ecclesiasticâ disciplinâ componeret, &c. Huius quidem peregrinationis ex episcopali suscepta munere ipse meminit, &c.*

Athanas. Apol. 2. *Cùm igitur S. Athanasius cunctas ex officio visitaret Ecclesias, non in ciuitatibus tantùm, oppidis atque vicis positas, sed & quæ in solitudinibus desertisque locis penes sanctos monachos erant, inuisit; & visitatione eadem ad monasterium S. Pachomij peruenit.*

Qui igitur anno primo belli Liciniani Pachomius natus erat annos 20. eo anno scilicet, qui Domini numeratione (sicut dictum est superiùs) 316. erat hoc anno ætatis annorum 32. habens monastica instituentis annos 12. Quamobrem quòd ipse in Actis illis senex *sit dictus, veneratione potiùs quàm ætate sic nominatus apparet, vt pote quòd pater multorum monachorum effectus erat, qui & ipsi egregiè floruerunt sanctitate. Hactenus Baronius*

Sed Pachomij anni reformandi sunt ad iam dicta superiùs cap. 4. numer. 6. vbi probauimus Pachomium bello Maxentiano militasse, quod gestum est anno Christi 312. vnde hoc anno 328. (quo eum existimat Baronius ab Athanasio visitatum) fuerit annorum 36.

32. Heracla] *Fuit hic Alexandrinæ ciuitatis episcopus, de quo Eusebius in Chronico anno 8. Alexandri Imper.* Alexandrinæ Ecclesiæ 12. episcopus ordinatur Heraclas annis 16. *Eiusdem meminit Eusebius libro 6. cap 12. 14. 24. & 28. Ecclesiast. histor. Exstat huius memoria in Martyrologio Romano 14. Iulij,* Alexandriæ S. Heraclæ antistitis, ob cuius celeberrimam opinionem Africanus historiographus memorat se Alexandriam ad eum visendum properasse.

33. Origenis commenta] *Infrà cap. 45.* Quòd si mihi vultis acquiescere, Deóque placere per omnia, cunctos Origenis libros in flumen mergite, ne ab illis vosipsi mergamini.

Baronius anno Christi 402. Anastasij Papa 5. Arcadij & Honorij Impp. 8. de eodem quo diximus, Origenis τῶν ἀρχῶν, errorum fonte, puto intelligendum, quod reperitur in gestis B. Pachomij, ipsum execratum esse monachos legentes libros Origenis. Circumferebantur enim libri illi τῶν ἀρχῶν per Ægypti monasteria, qui auctoritate Didymi eos notationibus illustrantis apud nonnullos magno erant in pretio. vnde & factum est, vt idem Pachomius, ex hac vitâ migraturus, quasi testamento Origenis errores damnatos reliquerit. quod posteriùs in hac Vitâ habes capite 53.

Cap. 29. 34. Theodorus] *De eo Gennadius in Catalogo illustrium Ecclesiæ Scriptorum cap. 8.* Theodorus presbyter, successor gratiæ & præpositurae supradicti abbatis Pachumij, scripsit ad alia monasteria sanctarum Scripturarum sermone digestas, in quibus tamen frequenter meminit magistri & institutoris sui Pachumij, ac doctrinæ eius ac vitæ proponit exempla, quæ ille vt doceret Angelo administrante didicerat: simul & hortatur permanendum in proposito cordis & studij, & redire in concordiam & vnitatem eos, qui post abbatis obitum discessione factâ, à cœtu semetipsos absciderant vnitatis: sunt autem huius exhortationis epistolæ tres.

Theodori huius memoria agitur in Græcâ Ecclesiâ 15. Maij, vt habes Menologium Græcum: Eodem die Theodori sanctificati. Hic beatus Theodorus cùm Dei legem meditatus esset, castissimo animo totus purus effectus, & vas vtile ac sanctificatum ostensum est, supergrediens visibilium rerum sensum, cum sancto Pachomio, & contubernio & moribus coniunctus; & verè dignus, qui Sanctificatus appellaretur; quippe qui miraculorum operatione diues factus est. Cùm igitur tam bene vitam egisset, in summâ senectute migrauit ad Dominum. *Quæ etiam habes, quibusdam additis, in Græcorum Menæis, vbi 16. Maij dies eius festus notatur. vt error in Menologium irrepsisse videatur, vbi 16. dies Maij omittitur, qui signandus erat, & Theodoro ascribendus. Eiusdem mentio est in Menæis in Vitâ S. Pachomij 15. Maij, vbi dicitur etiam ὁ ἡγιασμένος,* sanctificatus.

35. Vndecimo die mensis Tybi, id est, octauo Id. Ianuar.] *Ne mirere vndecimum diem Tybi mensis Ægyptiorum respondere dies sexto Ianuarij Romanorum mensis, seu 8. Iduum Ianuariarum. Nam Ægyptij mensem suum Tybi auspicabantur sexto Kalendarum Ianuariarum, seu 27. Decembris. Iam verò à 27. Decembris ad sextum Ianuarij habes 11. dies. Vide in Onomastico* Mensium Tabulam.

Cap 30. 36. Et credo quia tanti viri recordatus sum] *Ita Athanasius memoriæ S. Antonij multum tribuit. Suprà in præfatione ad eius Vitam:* Etenim mihi ingens lucrum est atque vtilitas hoc ipsum quòd recordor Antonij. *Ex Sanctorum memoriâ triplex in se desiderium agnoscit Bernardus sermon. 5. in festo omnium Sanctorum:* Planè quòd eorum memoriam veneramur, nostra interest, non ipsorum. Vultis scire quantum intersit nostra? Ego in me, fateor, ex hac recordatione sentio desiderium vehemens inflammari, & desiderium triplex. *Reliqua apud eum vide.*

37. Diabolum vinxistis vt passerem] *Ipse diabolus infrà capit. 49. suam infirmitatem & captiuitatem fatetur :* Ex quo mirabilis incarnatio

Christi facta est in terris, nos sine viribus prorsus existere cœpimus: ita vt ab his, qui credunt in nomine eius, illudamur vt passeres. *Simile habet suprà Athanasius in Vitâ S. Antonij cap. 16. Aliam & contrariam de illusione passeris, quâ diabolus peccatores prauâ consuetudine vinclus tenet, iisque illudit, historiolam & similitudinem habet Edinerus in Vitâ S. Anselmi libro 2. cuius dies festus occurrit 21. Aprilis*: Aliâ vice conspexit puerum cum auiculâ in viâ ludentem, quæ auis pedem filo annexam habens, sæpe, eùm laxiùs ire permittebatur, fugâ sibi consulere cupiens, auolare nitebatur. At puer filum manu tenens, retractam vsque ad se deiiciebat: & hoc ingens gaudium illi erat. Factum est id frequentiùs. Quod pater aspiciens, miseræ condoluit aui, ac vt rupto filo libertati redderetur, optauit. Et ecce filum rumpitur, auis auolat, puer plorat, pater exultat. Et vocatis nobis: Considerastis, inquit, iocum pueri? & confessis considerasse, ait: Simili consideratione iocatur diabolus cum multis hominibus, quos suis laqueis irretitos pro suâ voluntate in diuersa vitia pertrahit. Sunt enim quidam, vt verbi gratiâ dicam, aut auaritiæ, aut luxuriæ, & similium flammis succensi, & ex magnâ consuetudine illis addicti. His contingit aliquando, vt sua facta considerent, defleant, seque amodò à talibus cessaturos sibi promittant. En more auis se volare liberos autumant. Sed quia prauo vsu irretiti ab hoste tenentur volantes, in eadem vitia deiiciuntur. Fitque hoc sæpiùs, nec omnimodis liberantur, nisi magno conatu per respectum gratiæ Dei, filum prauæ consuetudinis dirumpatur. *Quod etiam habes apud Anselmum libr. de Similitudinibus cap. 189. & Antoninum tom. 2. Chronic. tit. 16. cap. 11. § 2. paullò expli catius.*

Cap. 39. 38. Panos ciuitatis episcopus, Varus nomine] *Apud Metaphrastem est cap. 62.* Ciuitatis episcopus nomine Panuarius. *quod haud dubiè ex* Panos *&* Varus *deprauatum.*

39. Ego autem quantulamcumque ei requiem vel satisfactionem] *Apud D. Gregorium libro 4. Dialog. cap. 50. inquirit Petrus, An prosit animabus mortuorum, si corpora in ecclesiâ sint sepulta? Respondet diuus Gregorius*: Quos grauia peccata non deprimunt, hoc prodest mortuis, si in ecclesiâ sepeliantur, quòd eorum proximi, quoties ad eadem loca sacra conueniunt, suorum, quorum sepulcra conspiciunt, recordantur, & pro eis preces Domino fundunt. Nam quos peccata grauia deprimunt, non ad absolutionem potiùs quàm ad maiorem damnationis cumulum, eorum corpora in ecclesiis ponuntur. *Quod posterius membrum tribus sequentibus capitibus per exempla probat. Totum eum locum expressum habes in responsione Nicolai I. Pontificis ad consulta Bulgarorum cap. 99.*

Quomodo autem obsit malis sacra sepultura, explicat idem Gregorius c. 53. dicens: Ex quâ re, Petre, collige, quia his, quos peccata grauia deprimunt, si in sacro loco sepeliri se faciant, restat vt etiam de suâ præsumptione iudicentur, quatenus eos sacra loca non liberent, sed etiam culpa temeritatis accuset.

Quomodo etiam D. Thomas in Supplemento q. 71. art. 11. ad 5. respondens prior. loco Gregorij ait: quòd sepultura in sacro loco, impio defuncto non nocet, nisi quatenus hanc sepulturam sibi indignam propter humanam gloriam procurauit. *quem vide eâ quæstione egregiè disputantem, vtrùm cultus exequiarum defunctis prosint.*

Atque ad horum sanctorum Doctorum mentem, mens quoque Pachomij reuocanda est. Huc etiam referri potest, quod habet Ioannes infrà libello 1. qui est de Prouidentiâ *n. 13. vbi Nilopoli diues damnatus honorificè sepelitur, vt qui parum boni viuens in hoc sæculo fecerat, parum quoque boni in hoc sæculo reciperet. contrà vero Eremita sanctus à belluis comeditur, quia parum culpæ in hac vitâ contraxerat, quæ ita expiabatur.*

40. Psiathos] *Infrà cap. 47.* Venit ad fratres, qui psiathios operabantur. *& cap. 52.* Semper autem psiathos operabatur. *Sunt autem* psiathi, psiathij, *&* psiathia *matta. Ridicule quædam editiones* ciathos *habent. Occurrit sæpè hæc vox in his Patrum Vitis. Vide Onomasticon.* Cap. 45.

41. Qui septimanam faciebat] *Dicebatur hic* hebdomadarius, *seu* minister, *vt hic, adiungebatur. Hieronymus præfatione in Regulam sancti Pachomij*: Habent per singula monasteria patres, & dispensatores, & hebdomadarios, ac ministros. Cap. 47.

42. Ego sum Christus] *Simili fraude apparuit S. Martino, vt est apud Seuerum Sulpitium de vitâ S. Martini, cap. 25.* Cap. 48.

43. Illudamur vt passeres] *Vide dicta suprà ad Vitam S. Antonij cap. 16. n. 41.* Cap. 49.

44. Quarto decimo die mensis Pachon, secundum Ægyptios, qui est iuxta Romanos ad septimum diem Iduum Maiarum] *In veteri editione pro* Pachon *est* Chon. *Sed rectum est* Pachon, *vt habent manuscripti, qui notus est mensis apud Ægyptios. Rectè autem dies Ægyptij mensis assignatus respondet diei mensis Romani ibidem positi. Siquidem primus dies Pachon incipit iuxta Romanos 26. die mensis Aprilis: quare dies 14. mensis Pachon respondet septimo Iduum Maiarum seu 9. Maij: nam à 25. die Aprilis vsque ad 9. Maij sunt dies 14. Vide in Onomastico* Tabulam mensium. Cap. 53.

45. Orsesium nomine] *De eo Gennadius in Catalogo illustrium Ecclesiæ Scriptorum cap. 9. quem ipse Oresiesim vocat*: Oriesiesis monachus, amborũ, id est Pachumij & Theodori collega, vir in sanctis Scripturis ad perfectum instructus, composuit librum diuino conditum sale, totiúsque monasticæ disciplinæ instrumentis constructum; & vt simpliciter dicam, in quo totum penè vetus & nouum Testamentum compendiosis dissertionibus, iuxta monachorum dumtaxat necessitatem, inuenitur expositum: quem tamen vice testamenti prope diem obitus sui fratribus obtulit. *In Regulâ Pachomij per Achillem Statium editâ vocatur* Orsiesius: *occurrit apud Pelagium infrà libello 11. n. 37. & libello 15. n. 51.* Orsisius. *Oresij Regulas de institutis monasticis habet tomo 5. Bibl. PP.*

14. Mart.

VITA SANCTI [1] ABRAHAE EREMITAE AVCTORE S. [2] EPHRAEM DIACONO [3] INTERPRETE ANONYMO.

PROLOGVS AVCTORIS.

RATRES mei, cupio vobis enarrare cõuersationem bonam perfecti atque admirabilis viri Abrahæ, quam sic inchoauit, vt in consummatione eius gloriã perpetuam mereretur. Sed pauco admirandam & luculentam de eo historiam texere, cùm imaginem virtutũ eius considero. Ecce enim conuersatio quidem viri perfecta est & optima, ego verò infirmus & rusticus. Equidẽ imago virtutis eius admiranda ac splendida: colores autem verborum quibus depingenda est, admodum tristes ac tetri sunt. Attamen licet imperitus, vel ex parte tentabo, quamquam comprehendere perfectè non valeam, enarrabo tamen, inquantum sufficio de eodem viro disserere: quoniam qui secundus Abraham meruit nuncupari, non facilè humano ore potest referri. Extitit enim nostris temporibus, Angelicam vitam in terris agens. Acquisiuit autem patientiam, quasi adamas fortissimus, per quam cælestem gloriam adipisci meruit. Et quia à iuuentute castitatis pudicitiam conseruauit, templum sancti Spiritus factus est, tanquam sanctificatum vas: & ita semetipsum exhibuit Deo, vt eum habitatorem in mentis suæ hospitio haberet.

Abraham eremitã, secũdus Abraham.

Castitatem à puero seruauit.

VITA.

Cap. 1.

HIc itaque beatus Abraham habuit parentes valdè locupletes, qui eum tenere ac supra modum diligentes, ita vt etiam affectum humanum eorum dilectio transcenderet, [4] desponsauerunt ei puellam adhuc in pueritiã constituto, expectantes ac desiderantes in aliquã cum dignitate sæculari proficere. Sed hic longè aliter sentiens, in ipso primo adolescentiæ gradu ecclesiarum conuenticula iugiter frequentabat: & quæcumque ibi ex diuinis Scripturis recitabãtur, aurem libenter accõmodans audiebat, & in cordis sui memoriam ita recondebat, vt etiã cùm absens esset, ea quæ didicerat, meditatione intentissimã ruminaret. Cúmq; memorati parẽtes eius tempus nuptiarum [5] propinquabile indicarent, compellebãt eum matrimonij vinculis obligari. Sed cùm hæc ille primò renueret, postmodum molestiam eorum iugem sedulámque non ferens, pudoris verecundiã superatus, acquiescere perurgetur. Cùm itaque celebratis nuptiis, sponsa [6] die septimo in thalamo resideret, repente quasi lux quædam in corde eius diuina gratia refulsit, quam veluti ducem quemdam sui voti inueniens ilicò exiliuit, & secutus est, & ab vrbe egreditur.

Sponsalia etiamnum puer contrahit.

Adolescens ecclesiã frequentat.

Verbi Dei studiosus.

Matrimonio iungitur.

Sponsam è thalamo fugiens deserit.

Cap. 2.

Duobus autem ferè millibus procul a domo suâ cellulam vacantem reperit: vbi se constituens, & glorificans Deum cum ingenti lætitiã permanebat. stuporem verò maximum, tam parentibus suis quàm vicinis, de hoc facto incusserat. Qui exeuntẽs, in diuersa dispersi, vbique Dei hominem requirebant. Post dies autem decẽ & septem in memoratã cellulã eum orantem reperiunt. Beatus autem vir, cùm eos stupore perculsos adspiceret: Quid me, inquit, vos admirantes adspicitis? Glorificate potiùs misericordissimum Deum, qui me ex cœno iniquitatum mearum eripuit: & orate pro me, vt iugum hoc suauissimum, sub quo me indignum suscipere dignatus est Dominus, vsque in finem valeam baiulare, conuersationémque meam beneplacitam secundùm voluntatem eius, possim in omnibus coaptare. Qui cùm omnes eum audientes, respondissent Amen, deprecatus est eos, ne ei vellent crebrò molestiam obtentu visitationis inferre. Quibus recedentibus, aditum cellulæ suæ obstruxit: & concludens semetipsum intrinsecus, paruissimum fenestræ foramen reliquit, per quod alimenta die consuetã reciperet.

Cella se includit.

Aditũ cellæ obstruit.

Itaque mentem eius remotam à turbulentis interpellationibus, diuina gratia illustrabat: proficiénsque quotidie in optimã conuersatione, primum quasi fundamentum vitæ suæ continẽtiam possidebat: necnon vigiliis & orationibus, cum fletu, humilitate atque charitate, studebat. Cúmque per omnem locum de eo sancta opinio diuulgaretur, cuncti audientes, ad videndum eum, & vt ædificarentur ab eo, vndique confluebant. Sermo quoque ei sapientiæ ac scientiæ & consolationis à Deo affluenter datus est, qui in mentibus audientium quasi luminare lucidissimum radiabat.

Continentia spiritualis vitæ fundamentum.

Fit ad eum multorum concursus.

Sapientia sermone affluit.

Contingit autem anno duodecimo renuntiationis eius, vt parentes eius ex hac vitã recedentes, aurum ei copiosum prædiáque magna relinquerent. qui rogãs amicum quemdam admodum sibi charum, ad distribuenda vniuersa indigentibus ac pupillis officium religiosum illi iniungit, ne ipsius orationibus impedimentum, huius rei gratiã gigneretur. Et cùm hoc fecisset, securus animo & mente quietã permansit. Hoc enim bono viro maximum studium erat, vt cor eius nullis terrenis negotiis vinciretur: & idcircò super terrã nihil aliud possidebat, excepto vno sago, vnáq; nihilominus tunicã ciliciná quã vtebatur. Caucũ quoque permodicum, in quo edere seu bibere solitus erat, habebat; necnon & vnum [8] psiathium, in quo cubitare consueuerat. Cum his autem omnibus humilitatem supra modum, & charitatem ad omnes æqualiter possidebat: nec præponebat in honore locupletem pauperi; nec principem subiecto, vel nobilem ignobili præferebat: sed omnes similiter diligens, honorabat vniuersos, sine cuiusquam acceptione personæ. Nec aliquando quemquam procaciter increpabat, sed erat sermo eius charitate & suauitate conditus. Quis audiens eius eloquium, satiari potuit aliquando de his, quæ aliquando ex sermonis eius dulcedine proferebantur? vel quis vultum illius, sanctitatis imaginem præferentem, respiciens, non magis videndi eum sæpiùs desiderium sumpsit? In omni tempore, abstinentiæ suæ regulam quam semel arripuit, non mutauit: quinquaginta annos institutum proprium, omni alacritate

Cap. 3.

Hereditatem opulentam in pauperes distribui curat.

Vestis eius sagum & cilicium.

Supellex caucus & psiathium.

Æqualiter erga omnes afficitur.

Sermo eius suauitate conditus.

Vultus sanctitatis imago.

Quinquaginta annis institutum perseuerat.

compleuit,& ob nimium amorem ac desiderium quod habebat in Christo, omne æuum temporis illius, quasi dies paucissimos reputabat: & totus rigor acerrimæ conuersationis eius, apud eum pro nihilo videbatur.

Cap. 4.

Erat autem haud procul ab vrbe illâ vicus admodum spatiosus ac magnus, in quo vniuersi pariter à minimo vsque ad maximum pagani crudelissimi existebant: quos ab idolorum cultu nullus omnino valebat auertere. Nonnulli quidem presbyteri & diaconi, in hoc ipsum illic ordinati & directi ab episcopo, sine vllo salutis eorum fructu recedebant, nequaquam afflictionis ferentes laborem: quia non solùm non suaderi, & ad consensum animus eorum ferox non poterat flecti, verùm etiam persecutiones in eos, qui se monebant, ac seditiones vehementissimas concitabant. Sed turba nihilominùs monachorum semel atq; iterùm adire nitentes, nihil penitùs pro conuersione eorum agere potuerunt. Porrò vnâ die residens cum clericis suis episcopus, beatissimi huius viri habuit mentionem, dixítque ad eos: Ego talem virum temporibus meis videre non potui, ita in omni opere bonitatis perfectum, & sic cunctis virtutibus adornatum, in quo elegit Deus habitare, vt habetur nũc sanctissimus Abraham. Respondentes autem clerici, verum esse eum Dei famulum monachúmq; perfectum affirmabant. Et episcopus: Volo, inquit, eum in vico illo Gẽtilium ordinare presbyterum: potest enim eos patientiâ ac nimiâ charitate ad Deum conuertere. Et consurgens protinus, ad cellulam sancti viri cum suis proficiscitur clericis. Cúmque salutasset eum, statímque de Gentilibus vici illius insinuar, vt ad eos ob salutem eorum pergeret, rogans. Qui cùm audisset, tristis vehementer effectus, ait ad episcopum: Quæso, inquit, pater sanctissime, permitte mihi vt meas iniquitates defleam, neque huiusmodi negotium infirmo & exiguo existenti iniungas. Ad quem rursus episcopus dixit: Per Dei gratiam, inquit, potens es: ne velis ergo in hac bonâ obedientiâ fieri cunctabundus. Cui vir beatus iterùm respondens, dixit: Obsecro sanctitatem tuam, vt me mala mea plangere permittas. Et ait ad eum episcopus: Ecce totum mundum & quæ in eo sunt reliquisti, & vitam crucifixam amplexatus es: attamen cùm hæc vniuersa compleueris, agnosce te obedientiam, quæ cunctis virtutibus eminet, non habere. Hæc ille cùm audisset, cœpit flere amarè, dicens ad eũ: Quid sum ego, canis mortuus? & quæ est vita mea, quoniam talia de me, ô sanctissime pater, iudicasti? Cui ait episcopus: Ecce hîc residens, tuam solummodò salutem acquiris: ibi autem plurimi per te, diuinâ gratiâ operante, saluandi sunt, quoscumque ad Dominum Deum conuerteris. Considera itaque vnde ampliorem mercedem habeas: vtrùm, si teipsum saluaueris solùm, an si plurimos tecum ad salutem adduxeris. Tunc beatus vir Dei flens, ait: Fiat voluntas Domini: verumtamen propter obedientiam, quocumque iusseris, pergam.

Gentiles crudeles, & idololatriæ impensè deditì, Euangelium respuunt.

Patientiâ & charitate Gentiles conuertendi.

Reluctanti Abrahæ episcopus officiũ prædicationis iniungit.

Obedientia virtutum omniũ eminentissima.
1. Reg. 24.

Cap. 5.

Educens ergo eum de cellulâ, in ciuitatem illicò introduxit: ibique [a] per impositionem manus presbyter ordinatus, statim ad vicum paganorum sine morâ dirigitur. Quo dum S. Abraham pergeret, precabatur Dominum, dicens: Clementissime ac benignissime Deus, respice infirmitatem meã, gratiámque tuam cælestem ad meum præsidium dirige, vt glorificetur nomen tuum sanctum. Perueniens autem ad vicum, vidénsque omnes in insaniâ idololatriæ vehementer esse detentos, ex imo pectore ingemiscens, grauiter fleuit: & eleuans oculos suos ad cælum, dixit: Tu solus qui sine peccato es Deus, ne despicias opera manuum tuarum. festinantérque direxit nuntium in ciuitatem ad amicum illum charissimum sibi, vt pecuniam ex reliquiis patrimonij sui afferret. Quam cùm accepisset, inter paucos dies construxit ecclesiam. Et velut sponsam optimam, multo eam mirificóque decorauit ornatu. Attamen dum ædificaretur, quotidie homo Dei per media simulacra Gentilium transiens, nihil penitùs loquebatur, nisi in corde suo orabat solummodò, gemitúsque cum fletu mittebat ad Dominum. Postquam verò ecclesia est consummata, quasi munus quoddam cum multis lacrymis obtulit Deo; ibi genubus positis, has preces suppliciter in suâ oratione profudit: Tu, inquiens, omnipotens Fili Dei viui, qui totum mundum erroris depressum caligine, ad cognitionem luminis tui per tuam præsentiam deduxisti, hunc quoq; populum tuum dispersum congrega in sinum ecclesiæ tuæ, & illumina oculos mentis eorum, vt respuentes simulacrorum culturam, te solum amatorem hominum ac benignum Deum cognoscant.

Ordinatur presbyter per impositionẽ manus episcopi.

Ecclesiam à patrimonio suo construit.

Orat pro Gẽtilium conuersione.

Cúmque hanc orationem finisset, continuò egressus ab ecclesiâ, perrexit ad templum Gentilium, arásque eorum & simulacra manibus suis euertit atque destruxit. Quod factum cùm cerneret turba Gentilium, quasi agrestes feræ insiliunt, eúmq; laceratum multis verberibus fugauerunt. Ipse autem clàm nocte in ecclesiâ residens, plagarum suarum lacerationem non curans, sed tantummodò cum fletibus ac gemitibus, vt salui fierent, Dominum precabatur. Facto autem manè aduenientes pagani, inueniunt hominem Dei orantem: & nimio stupore perculsi, quasi [10] enei quidam effecti sunt. Vnde & ad ecclesiam quotidie veniebant, non tamen orationis gratiâ, sed vt oculis suis ecclesiæ contemplantes ornatum ac pulchritudinem, delectarentur. Cœpit itaq; quadam die vir beatus Abraham deprecari eos, vt agnoscerent Deum. Illi verò sæuiores effecti, fustibus eum quasi lapidem quemdam atq; exanimem ceciderunt: & deinde pedibus eius fune ligatis, extra vicum traxerunt, lapidibus obruentes: mortuúmque eum arbitrantes, semineciem reliquerunt.

Aras Gentilium diruit.

Grauiter verberatur.

Capiuntur ecclesiâ ornatu Gentiles.

Rursum à Gentilibus crudelissimè cæditur.

Semimortuus relinquitur.

Mediâ autem nocte in semetipsum reuersus, cœpit flere vehementissimè, ac dicere: Vt quid Domine despexisti humilitatem meam, & quare faciem tuam auertis à me? & cur repellis animam meam, & despexisti Domine opera manuum tuarum? Et nunc Domine respice super seruum tuũ, & exaudi deprecationẽ meam, & corrobora me: & absolue seruos tuos à vinculis diaboli, & præsta eis, vt cognoscant te quoniam tu es solus, & præter te non est alius Deus. Deinde consurgens ab oratione, intrauit in vicum: ingressúsque ecclesiam, Domino Psalmos canebat. Rursus autem facto diluculo, venientes viderunt eum, & stupefacti atque in insaniam versi, nulla habentes viscera misericordiæ, acerrimis illum tormentis crudelitérque conficiunt: & solitò funibus alligatum, extra vicum traxerunt.

Rursus orat pro Gentilium conuersione.

Tertiò à Gẽtilibus extra vicũ trahitur

Cap. 6.

Hæc autem cùm per triennium pateretur, quasi verus adamas tolerabiliter perdurabat: nec tot tantísque insectationum tribulationibus cessit: sed cùm cæderetur, cùm traheretur, cùm persecutiones

tiones pateretur, cùm lapidaretur, cùm fame & siti laboraret, in omnibus his quæ ei acciderant, numquam ad iracundiam prouocatus, numquam ad indignationem commotus est: numquam pusillanimitate distabuit, numquam tædio fatigatus est: sed cum aspera omnia pateretur, magis ac magis amor eius in eos & charitas augebatur. modò admonebat, modò blandiebatur, modò blandimentis suauissimi eloquij liniebat. Et quidem seniores, veluti patres rogabat; iuuenes, vt fratres; adolescentes, vt filios: cùm econtrariò ab eis subsannaretur, irrideretur, atque mille opprobria pateretur.

Crescit persecutione viri Dei zelus.

Cap. 7. *Patientiâ eius conuertuntur Gentiles.*

Quadam igitur die habitatores vici illius congregati, nimióque stupore mirantes ac perterriti, adinuicem colloquentes: Cernitis, inquiunt, tam magnam patientiam viri, & ineffabilem circa nos charitatem: quomodo in tantis tribulationibus, quas ei intulimus, nequaquam ex hoc loco discesserit, neque alicui nostrûm malum verbum locutus sit, neque auersus est a nobis, sed cum gaudio magno sustinuerit vniuersa. Vnde nisi esset (vt asserit) Deus verus quem prædicat, & regnum & paradisus, vltio quoque malorum, non hanc tribulationem pateretur inaniter. Illud etiam considerandum, quoniam deos nostros, cùm esset solus, euertit: & in nullo eum lædere valuerunt. Verè seruus Dei est homo hic, & cuncta vera sunt, quæ de eo fama dispersit. Venite itaque, credamus in Deum quem prædicat. Et hæc inter se colloquentes, pariter omnes in ecclesiam pergunt, clamantes atque dicentes: Gloria Deo cælesti, qui misit famulum suum, vt nos ab errore saluaret.

Cap. 8. Tunc beatus homo Dei hæc videns, lætitiâ ingenti repletus est, & facies eius quasi ros matutinus mutata est. aperiensq́, os suû, ait ad eos: Patres mei, fratres ac filij, venite demus gloriam Deo, qui illuminare dignatus est oculos mentis vestræ, vt eum possitis agnoscere; & percipite signaculum vitæ vt purificemini ab immunditiâ idolorum: & credite ex toto corde & animo, quòd vnus sit Deus cæli & terræ & omnium quæ in eis sunt, sine initio, inenarrabilis & incomprehensibilis, dator luminis, & amator ac redemptor hominū, terribilis ac suauis; & in Filium eius vnigenitum, qui est sapientia eius; & in Spiritum sanctum, qui viuificat omnia: vt cælestes ex terrenis effecti, vitam cælestem possitis adipisci. Respondentes autem vniuersi, dixerunt: Ita pater noster, ita dux vitæ nostræ: quemadmodum denuntias nobis & doces, ita credimus & faciemus. Et confestim sanctus Abraham assumens sacrum Baptisma, baptizauit eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, à minimo vsque ad maximum. Erant autem vsque ad mille animas. Deinde per singulos dies diuinas Scripturas eis legebat, docebat eos de regno Dei, de paradisi deliciis, de gehennæ suppliciis, de iustitiâ, de fide & charitate. Illi verò, sicut bona terra percipit semen bonum, & affert fructum, aliud centesimum, aliud sexagesimum, aliud trigesimum: ita verba eius libentissimè audientes, atque in timore Domini proficientes, fructus largissimos afferebant. In conspectu autem eorum quasi Angelus Dei videbatur, & quasi quædam ædificij ligatura. Sic enim charitas eorum circa ipsum erat per doctrinam sermonis dulcissimi, vt ex hoc Deum credere viderentur.

Omnes baptizantur.

Matth. 13.

Instar Angeli habetur.

Cap. 9. Completo igitur anno postquam crediderunt, vir beatus Abraham non cessabat diebus singulis verbum eis Domini prædicare. At vbi eorum studium circa Deum fidemque firmissimam vidit, & quòd erga eum nimiâ essent charitate connexi, & honorem sibi maximum exhiberent: verens ne obtentu eorum, abstinentiæ suæ regulam destruere cogeretur, & quocumque modo mens eius terrenis curis astringeretur; consurgens in medio noctis, hanc orationem fudisse fertur ad Dominum: Tu solus sine peccato Deus, qui cùm sis sanctus, requiescis in sanctis: qui solus amator es hominum ac misericors Dominus, qui mentis oculos huius multitudinis illuminasti: qui eos ab aduersarij vinculis absoluisti, qui implicatos eos ab simulacrorum erroribus conuertisti, & tuæ cognitionis eis scientiam tribuisti: quæso Domine, vt vsque in finem regere eos & conseruare digneris, & auxilium tuum gregi huic optimo, quem possidere voluisti, perpetuum copiosúmque clementer impartias: & quasi muro validissimo eos gratiâ bonitatis tuæ circumdes, & cor eorum semper illumines, vt ea quæ sunt tibi placita perficientes, æternam vitam percipere mereantur: mihi quoque infirmissimo adminiculum tribuas, neque reputes in peccatum, quòd ab eis festino discedere. Tu enim nosti, vniuersorum cognitor, quòd te solum desidero, & te mihi Dominum esse cognosco. Consummatáque oratione discedens, tertiò cō signauit vicū Christi signaculo: abijtque latenter in alium locum, & quibus potuit latebris occultauit.

Prædicat verbum Dei Neophytis.

Abrahæ oratio.

Benedicens vico à se conuerso clàm inde discedit.

Cap. 10. Mane autem solito more ad ecclesiam turbæ conueniunt. Cúmque eum minimè repetissent, maximo stupore percussi, & quasi errantes oues, diuersis locis pastorem proprium perquirebant: nomenque vlulantes cum lacrymis inclamant. Cùm autem diutissimè perquirendo eum inuenire non possent, nimio mœrore deiecti, confestim, quod eis acciderat, pergentes episcopo nuntiauerunt. Qui cùm hoc agnouisset, ipse quoque admodum tristis effectus, statim plurimos ad requirendum Dei hominem destinauit, maximè ob consolationem gregis eius, eò quòd cerneret eos flebiliter contristari. Cúmque ab omnibus tanquam lapis pretiosissimus quæreretur, & prorsus inueniri non posset; habito consilio cum clericis suis, episcopus memoratum vicum ingreditur. cœpítque ad eos consolatorium proferre sermonem: & dolorem maximum, quem de discessu hominis Dei conceperant, blandâ prædicatione lenire. Cernens autem in fide Christi eos firmissimos, elegit ex eis viros probabiles, quos presbyteros ac diaconos lectoresque constituit. Audiēs verò hoc sanctissimus Abraham, vehemēter gauisus est: & glorificans Deum, dixit: Quid retribuam tibi Domine Deus meus, benignissime Pater, atq; amator hominum suauissime, pro omnibus quæ retribuisti mihi? Honorifico & glorifico dispensationem tuam. Tunc continuò ad pristinā cellulam reuertitur. Fecit igitur alteram extrinsecus cellulam, & semetipsum magnâ cum lætitiâ in interiore conclusit. O miraculum, clarissimi, laudibus plenum & gloriæ sempiternæ! In tantis nāque afflictionibus, quas in sæpe dicto vico perpessus est, numquam abstinentiæ suæ regulā fregit, neque in dexteram vel sinistram ab eâ diuertit. Gloria & magnificentia Deo, qui et talem tolerantiam tribuit, quâ & alios possit conuertere, & sui propositi gratiam custodire.

Studiosè ab omnibus quæritur.

Reuertitur ad cellam suam.

Cap. 11. Cernens autem diabolus bonorum hominum

æmulus, quòd tantas in eum tribulationum molestias excitans, non in desidiam Dei hominem trahere, non in aliquo mentem viri Dei valuisset à Domino separare: & quod maius est, sicut aurú
Armatur contra eum dæmon. in fornace, pressuris fulgentior redderetur, atque in maiorem patientiam & alacritatem charitatis proficeret: vehementer irritatus & acriter efferatus, aduersus eum '' cùm magnâ phantasiâ aduenit, vt saltem sic ei pauorem incutiens, decipere eum posset ac fallere.

Cap. 12. Boni Angeli specie eum decipere conatur. Igitur cùm staret in medio noctis ac psalleret, repentè lux copiosa veluti solis, in cellâ eius refulsit, & vox quasi cuiusdam multitudinis audita est, dicens: Beatus es Abraham; verè beatus es & fidelis, nullúsque sicut tu in omni conuersatione inuentus est, qui omnes voluntates meas explesti. Protinus autem vir sanctus dolum maligni co-
Dæmonis laudi humilitatem opponit. gnoscens, exaltauit vocem suam, ac dixit: Obscuritas tua tecum sit in perditionem, ô plene dolo atque fallaciâ: ego enim homo peccator sum, habens tamen spei præsidia, per gratiam Dei in nullo tuas insidias pertimescam. Neque enim plurimæ phantasiæ pauorem mihi incutiunt. Nomen siquidem Domini mei & Saluatoris Iesu Christi, quem dilexi & diligo, mihi validissimus murus est, in quo te increpo immunde canis, ac ter mise-
Nomine Iesu prolato fugatur dæmon. rande. Et dicente eo hæc, confestim vt fumus ab oculis eius euanuit. Sanctus autem Dei famulus cum multâ alacritate tranquillóque animo benedicebat Dominum, quasi qui nullam phantasiam vidisset.

Cap. 13. Securi cellâ eius diffringere tentat. Rursus verò post dies paucos orante eo noctu, tenens securim diabolus, cellulam eius conabatur euertere. Et cùm iam putaretur perforasse eam, voce magnâ clamauit & dixit: Festinate amici mei, festinate celeriter: atque introeuntes, vitam eius violenter eripite. Ait autem contra eum
Psal. 117. beatus Abraham: Omnes gentes circumdederunt me, & in nomine Domini vindicabor in eis. At ille protinus cùm hanc vocem audisset, euanuit; cella autem beati viri integra atque illæsa permansit.

Cap. 14. Item post paucos dies cùm mediâ nocte psalleret, psiathium suum, super quod consistebat, cœpit vehemens flamma comburere. Tunc ille
Ignem à dæmone immissum calcat illæsus. intrepidus ignem côculcans, dicebat: Super aspidem & regulum ambulabo, leonem & draconem
Psal. 90. conculcabo: & omnem virtutem inimici, in nomine Domini mei Iesu Christi, qui mihi præbet auxilium, superabo. Diffugiens itaque satanas, voce magnâ proclamabat: Ego te, inquieos, malà morte deuincam, inueniámque artes, quibus te conteram, qui me nunc quasi contemptibilem reputas.

Cap. 15. Adolescentis specie iterum ei apparet. Quadam die igitur cibum eo sumente transfiguratus dæmon in habitu adolescentis, cellulam eius ingreditur, & appropinquans, caucum eius nitebatur euertere. Vir autem Dei manu illud retinens, manducabat intrepidus. Tunc exiliens diabolus, aliam phantasiam repentè confingit: & ecce quasi candelabrum statuens ante eum, & lu-
Psallit dæmon. cernam desuper ardentem, ore polluto ac fœtido
Psal. 116. Psalmos cantabat voce magnâ: Beati, inquiens, in viâ immaculati, qui ambulant in lege Domini. Cúmque ex eodem Psalmo verba plurima cecinisset, nullum ei sermonem sanctus ille respondit: donec cibum solitum percepisset. Postquam verò de mensâ surrexit, cum omni constantia ait ad eum: Canis immunde & ter miserande, atque infirmissime & mendacissime; si nosti quòd beati sunt, cur eis molestus es? Nam beati sunt verè omnes, qui ex toto corde diligunt Deum. Respondens autem diabolus, ait: Idcircò illis infestus sum, vt superem eos, vt ab omni opere bono præpediti, meis facinoribus socientur. Cui vir beatus ita respondit: Non tibi benè sit maledicte, vt quempiam timentium Deum superare vel impedire præualeas: nisi fortè eos, qui tibi similes existentes, à Deo propriâ voluntate discedunt. Illos vincis ac fallis, quoniam Deus non est in eis. Ab his autem qui diligunt Deum, tanquam fumus à vento, exhalescis ac deficis. Vna siquidem eo-
rum oratio sic te persequitur ac deturbat, quemadmodum puluis à vento insectatus dispergitur. *Orationis vis contra dæmonem.*
Viuit autem Deus meus, qui est benedictus in sæcula, qui est gloriatio mea, quia non te pertimescam, etiam si omni tempore hîc constiteris. Sic autem pro nihilo te spernam, veluti si vnus catulus contritus ab aliquo contemnatur. Hæc eo dicente, confestim ille (vt solebat) euanuit.

Rursus post dies quinque, cùm psalmodiam *Cap. 16.*
suam noctis tempore consummasset, aliud phantasiæ argumentum ab inimico confingitur. Ecce enim quasi turba plurima cernitur aduenisse: & velut trahentes inuicem, cum clamoribus se mutuò cohortantur, vt homo Dei in foueam proiiceretur. Quos circumspiciens vir beatus, Circum- *Psal. 117.*
dederunt me, inquit, sicut apes fauum, & exarserunt sicut ignis in spinis, & in nomine Domini vindicabor in eis. Tunc satanas exclamans, ait:
Heu heu me, quid tibi de cetero faciam nescio. *Victum se clamat satanas.*
Ecce enim me in omnibus victum ac superatum intelligo, & vniuersas vires meas esse despectas, & me vndique conculcatum. Verumtamen nec sic quidem à te aliquando discedam, donec superans, humilem te mihique subiectum faciam. Vir autem Dei ait ad eum: Anathema tibi & omni virtuti tuæ, pollutissime dæmon: gloria autem & honor Domino soli sancto ac sapienti Deo, qui nobis dilectoribus suis te tradidit conculcandum. & idcircò versutias tuas subsannamus atque contemnimus. Agnosce itaque infirmissime atque infelicissime dæmon, quia nos neque te, neque tuas pertimescimus phantasias.

Per multum autem tempus diuersis argumen- *Cap. 17. Imperterritus aduersus dæmonis terriculamenta perstat.*
tis ac machinis contra virum fortissimum dimicans, non quiuit cogitationibus eius solidissimis, saltem pauorem certans incutere. Magis autem præliando, alacritatem in eo & charitatem apud Deum maximam suscitabat. Diligens namque Deum ex toto animo, & conuersationem suam secundùm voluntatem eius instituens, affluenter gratiam diuinam promeruit: & proptereà non valebat diabolus lædere eum. Perseueranter namque pulsauerat, vt ei thesauri diuinæ gratiæ panderentur. Cumq; patefactus fuisset ingressus, tres *Fides, spes, charitas tres lapides pretiosi.*
sibi inde pretiosissimos lapides sumpsit, fidem, spem, & charitatem, quibus in eo perfectè ac firmiter virtutes reliquæ ornabantur. Texens quo-
que pretiosissimam coronam bonis operibus, Re- *Corona bonorum operum.*
gi regum Domino, à quo munus acceperat, offerebat. Quis enim sic ex toto corde Deum & pro- *Lucæ 10.*
ximum tanquam seipsum dilexit? Aut quis ita laborantibus côpatiebatur & misericors existebat? Quem aliquando monachum audiens benè conuersari, non pro eo deprecatus est Dominum, vt liber ab omnibus diaboli laqueis seruaretur, & cursum vitæ suæ inculpabiliter consummaret? Aut quem peccatorem vel impium audiens,

pro

pro eo, vt saluaretur, cum lacrymis diebus ac noctibus Dominum non pustulabat? Et in omni tempore institutionis suæ non præteriuit eum sine lacrymis dies. Labia sua non soluebat facilè in risum. Non appropinquauit oleum corpusculo eius: facies, vel etiam pedes, à die conuersionis suæ numquam diluti sunt. Sic namque se exhibebat, tamquam quotidie moriturum.

Faciem pedesq; numquam lauit.

Cap. 18. O verè, fratres, gloriosum miraculum, in tantâ abstinentiâ, iugibúsque vigiliis, fletibus mixtis, [22] chameuniis quoque & contritione corporis numquam omnino lassatus est, numquam infirmatus segnitiâ obtorpuit, numquam tædio fatigatus est; sed veluti esuriens quisquam aut sitiens, sic ille auiditate quadam sustinens omnia, numquam sui propositi potuit mens eius dulcedine satiari. Erat autem adspectus eius quasi flos quidam immarcessibilis, atque in facie eius puritas animi noscebatur. Sed & totum corpusculum eius, quasi nihil egisset, validum ac robustum apparuit, vt pote qui diuinâ gratiâ in omnibus frueretur, & iucunditate spiritalis lætitiæ potiretur. In horâ namque dormitionis suæ ita splendidissimus vultu apparebat, quasi qui nequaquam vitæ suæ tempus in abstinentiâ peregisset. Sed & aliud in eo per dispensationem miraculum gestum est. In omnibus siquidem quinquaginta annis abstinentiæ suæ, vestem cilicinam, qua indutus fuerat, non mutauit.

Animi puritas ex facie noscebatur.

Quinquaginta annorum spatio cilicium non mutauit.

Reliqua de Vitâ Abrahæ & eius nepote, vide infrà inter Vitas Fœminarum.

NOTATIO.

1. ABRAHÆ] *Memoria huius habetur in Ecclesiasticis tabulis. Ita enim Martyrologium Romanum ·6. Martij:* In Syriâ S. Abrahæ eremitæ, cuius res gestas beatus Ephraim diaconus conscripsit. *Menologium Græcorum 29 Octobris:* Natalis S. Patris nostri Abrahami. *Fusius eodem die in Menæis, vbi & Maria neptis eius iungitur.*

2. Ephraim] *Auctor hic Actorum S. Abrahæ, vt MSS. preferunt, & editio Coloniensis: quæ etiam hoc auctore habes apud Lipomanum tomo 2. qui ea ex Vitis Patrum editionis Coloniensis desumpsit. Nam quæ in aliis editionibus habentur, in fine decurtata sunt. Desunt enim tria vltima capita post Vitã Mariæ neptis Abrahæ, quæ ibidem huic iuncta est. Meminit eiusdem idem Ephraim in libello, qui* Testamentum Ephraim *inscribitur.*

Metaphrastes quoq; eiusdem res gestas fusius enarrauit, quas habes apud Lipomanum tomo 6. & Suriũ to. 2.

Meminit de Abraham S. Ephraim discipulo Sozomenus lib. 3. cap. 15. & Nicephorus lib. 9. cap. 16.

3. Interprete Anonymo] *Eadem hæc Acta ex nouâ Gerardi Vossij interpretatione prodiere his proximè elapsis annis, inter opera beati Ephraim tomo 3.*

4. Desponsauerunt ei puellam adhuc in pueritia constituto) *Saltem septennes esse oportebat, vt contraherent sponsalia, vt notat Barnabas Brissonius de ritu nuptiarum. Modestinus I C. lib. 4. differentiarum L. In sponsal. D. De ritu nupt.* In sponsalibus contrahendis ætas contrahentium definita non est, vt in matrimoniis. Quapropter à primordio ætatis sponsalia effici possunt, si modò id fieri ab vtraque personâ intelligatur, id est, si non sint minores, quàm septem annorum. *quæ verba certam nominatim sponsalibus contrahendis præscriptam ætatem non fuisse significant.*

Quamquam quod ad legis Papiæ præmia attinet, ea demum sponsalia probari admittique Augustus constituit, quibus biennio post iustæ ac legitimæ nuptiæ accedere possent. vt proinde minores natu decem annorum virgines frustrà sponsæ haberentur. Cuius rei constituendæ caussa fuit, quòd sponsaliorum obtentu, quæ ad exitum & effectum breui perduci per sponsarum immaturam ætatem non poterant, Legi fraudem fieri animaduertisset. Dio libro 54. in Actis anni 736. ἐπεὶ δὲ ἐν τούτῳ τινὲς ἐγγυώμενοι τὰς μὲν τιμὰς τῶν γεγαμηκότων ἐκαρποῦντο, τὸ δὲ ἔργον αὐτῶν οὐ παρείχοντο. προσέταξε μηδεμίαν ἐγγύην ἰσχύειν μεθ᾽ ἣν οὐ δυοῖν ἐτοῖν διελθόντοιν γαμήσει τις. τουτέστι δεκέτιν πάντως ἐγγυᾶσθαι. τοῦ γε τὸ ἀπ᾽ αὐτοῦ ἀπολαύοντα. δώδεκα γὰρ ταῖς κόραις εἰς τὴν τοῦ γάμου ὥραν ἔτη πλήρη, καθάπερ εἶπον, νομίζεται) *Quæ verba ita Brissonius reddidit, quod ea ab interprete Xylandro minus fideliter & planè versa essent:* Quoniam autem quidam infantes puellas despondentes præmiis quidem coniugum fruebantur, ceterùm effectum rei & coniugum opus nõ præstabant; ea sponsalia vires nullas habere constituit, post quæ duobus transactis annis sponsa duci minimè posset: hoc est vt omnino decénis virgo despõderetur, si quidem ex eâ commodi quid sponsus capere vellet. Duodecimo namque anno virgo matura viro, & nubilis, vt iam antè dixi, existimatur. *Quæ adducit etiam iisdem penè verbis Zonaras tom. 2. Annalium, & mentem Dionis clarè proponit. Hoc ipsum strictim tangit Suetonius Augusti cap. 34.* Cúmque etiam immaturitate sponsarum, & matrimoniorum crebra mutatione vim Legis eludi sentiret, tempus sponsas habendi coarctauit. *Quò pertinet Caij locus L. pen. D. De sponsal. quem ex eius lib. 5. ad L. Iuliam & Papiam Pandectarum concinnatores delibarunt:* Sæpè iustæ ac necessariæ caussæ non solùm annũ vel biennium, sed etiam triennium aut quadriennium, & vlteriùs trahunt sponsalia: veluti valetudo sponsi sponsæve, vel mortes parentum, aut capitalia crimina, aut longiores peregrinationes, quæ ex necessitate fiunt. *Vide etiam Cuiacium lib. 16. Obseruat. cap. 35.*

5. Propinquabile] *Aliàs*, propinqui habile. *Tunc delendum*, memorati parentes.

6. Die septimo] *Ita MS. Audomarensis, & Metaphrastes. Deest impressis. Exprimitur hic ritus quarumdam gentium septem diebus nuptias celebrantium: Gen. 29. vers. 27. de nuptiis Iacob & Liæ:* Imple hebdomadam dierum huius copulæ. *Iudicum 14. vers. 12.* Quòd si solueritis mihi intra septem dies conuiuij. *& vers. 17.* Septem igitur diebus cõuiuij flebat ante eum. *Tobiæ 8. vers. 23.* Adiurauit Raguel Tobiam, vt duas hebdomadas moraretur apud se. *Nempe, ait Serarius noster, epulum nuptiale in decimum quartum diem porrigitur, propter duplicatam scilicet lætitiam ob nuptias & dæmonium illud expulsum. Augustinus quæst. 89. in Genesim:* Quod ait, Consumma septimanam istius, ad nuptiarum celebrationem pertinet, quæ septẽ diebus celebrari solent. *Hieronymus Tradit. in Genes.* Dicitur ei à socero Laban, vt septem dies pro nuptiis prioris sororis expleat. *Ob mos is mos apud Orientales, & apud Iudæos etiamnum seruatur.*

tur. Ex hac Vitâ colligitur etiam, viguisse apud Ægyptios.

Cap. 5. 7. Caucum] *Ita MS. Audomarensis: vti & hic infra cap. 15. Editiones*, catinum. *Vsurpatur hac vox tum à Græcis, tum à Latinis. Glossa Græcolatina,* Καῦκα, patera. *Suidas:* καυκίον, παρ' ἡμῖν, κάλιξ ὁ παρὰ ποιοῖς. Quòd vulgò caucium, doctioribus dicitur calix. *Marcellus Empiricus cap. 25.* Vermis terrenus exfoditur, & in ligneo caueo ponitur, si fieri potest, filso, & ferro illigato. *Hieronymus lib 2. contra Iouinianum cap. 9.* Quodam verò tempore habens ad potandum caucum ligneum, vidit puerum manu concauâ bibere. *Ita ibi legendum esse, ex MS. monui supra ad Vitam S. Pauli primi eremitæ cap. 14. num. 55. Vide Onomasticon.*

8. Psiathium] *Frequens hæc dictio apud Asceticos scriptores de lecto & matulâ Ascetarum. Hac eadem Vitâ cap. 14. pro* psiathio *alia editio habet* mattulam. *Vide dicta ad Vitam Pachomij cap. 43. n. 40.*

Cap. 5. 9. Per impositionem manus presbyter ordinatus] *Ita ab ipsis Apostolorum temporibus ordinatio presbyterorum manuum impositione seu χειροθεσία est facta: 1. Timoth. 4. vers. 14. & 5. vers. 22. Vide Onomasticon.*

10. Enei] *Ita scribendum & legendum. Hactenus editum* ænei. *quod etsi intelligi possit, quod instar æris præ stupore diriguerint: non tamen ita scripsit Auctor. Græcè est* ἐνεοί. *Est autem Græcis* ἐνεὸς perculsus. *Hesychius* ἐνεοί, ἐκπλαγέντες *Vide Onomast.*

11. Cum magna phantasia] *Id est, apparatu. Nicephorus lib. 11. cap. 18. de Valente Imperatore:* Cùm autem Epiphaniorũ festus dies adesset, cum vniuersâ, quam secum habebat phantasiâ, inanique & splendidâ pompâ in Ecclesiam venit. *Græcè est,* σὺν τῇ περὶ αὐτὸν φαντασίᾳ. Cap. 11.

12. Chameuniis] *Ita legendum. Quæ vox etiam in manuscripto sæpè deprauata est. Vetus editio habet,* cammeniis. *Colonensis,* caumeniis. *Quod postremum ortum ex transpositione literarum, quæ in quibusdam vocibus valdè solemnis fuit.* Cap. 12.

VITA SANCTI [1] BASILII 1. Ian.

CÆSAREÆ CAPPADOCIÆ ARCHIEPISCOPI,

AVCTORE [2] AMPHILOCHIO ICONII EP. INTERPRETE [3] VRSO S.R.E. SVBDIACONO.

PRÆFATIO INTERPRETIS.

B*EATI Basilij, Cæsareæ Cappadociæ præsulis, Vitam me in Latinam vertisse dictionem, secundum postulationem tuam, cognosce. Neque enim inobediens esse tibi debeo, qui omnibus fratribus meis & proximis debitor sum. Sed vtinam tam benè quàm promptè, tam vtiliter quàm feliciter, quod postulasti, fuerim executus: præsertim cùm necessariò super hoc fueris exhortatus, & vt tantus vir apud Latinos, quemadmodum apud Græcos, celebris habeatur, iure sategeris. Denique licet eius quædam salutifera scripta sermo Latinus habeat, vita tamen illius quàm sit admirabilis hactenus ignoratur. Et certè satis incongruum est, quod docuerit sciri, & quid fuerit operatus nesciri: cùm sanctus Vir (vt pote imitator illius, de quo Lucas scribit; quia cœpit Iesus facere & docere) non solùm verba* Act. 1. *Dei docebat homines, sed, vt magnus vocaretur in regno cælorum, anteâ faciebat. Fruere igitur salubriùs doctrinis eius, & ne fortè dicas illum docuisse & non fecisse, iam nunc scies quia fecit quod docuit, & de cetero habebis quod imiteris.*

Licet antè hoc opus ego non præsumpserim aggredi, putans, vt ipse nosti, ab alio iam translatam, in quo meritò ipse me reprehendi. Num quidnam quia Scripturam sacram quidam interpretati sunt, idcircò posteriores interpretes hanc minùs interpretati sunt? Si hoc esset, eamdem sacram Scripturam Latinitas ex ipso Hebraico fonte per beatum [4] Hieronymum Ecclesiæ Romanæ Presbyterum, & diuinæ Bibliothecæ cultorem, hactenus non hausisset.

Verùm diligenter inquirens, nihil scriptum de vitâ huius Sancti apud Latinos inueni, [5] nisi duo miraculorum eius, id est, de puero Christi negatore liberato, & muliere à peccatis ereptâ: quæ tamen adeò deprauata reperi, vt rursus ea interpretari quàm emendare maluissem.

Sanè notandum est, quia cùm quidam legunt in his actibus, quæ sanctus Amphilochius scripsit, discrepasse autumant ab his, quæ S. Gregorius Nazianzenus [6] in epitaphio huius magni viri commemorat; cùm alter fortè tacuerit, quod alter non tacuit, idipsum nobis inter Euangelistas repertentibus. Præsertim cùm & idem Amphilochius, qui super tanti viri vitâ scripserint, hæc expositurus aptè designet.

PROLO

PROLOGVS AVCTORIS.

HARISSIMI, non inconueniens erat, sed iustum, deuotos filios super obitu patrio cótristari, & ei dona lacrymarũ offerre: quod hactenus compatienter egimus. At verò postquam luctus turbinem, secundùm quod scriptũ est, deposuimus, ad gratificam supplicationem omnium Domino Christo Deo nostro tepẽdendam commoti sumus, operæ pretium duxi, tam memorabilem Vitam, quàm vera miracula pastoris & magistri nostri Basilij, ne diutino transcursu temporis obliuioni profundæ tradantur, scripturæ fore mandanda.

Vita Basilij à varus scripta.

Tribus enim sacratissimis & egregiis viris, [7] Gregorio videlicet, qui in Theologiâ claruit, & [8] Gregorio memorabili Nyssеorum ciuitatis Episcopo, sed & [9] beato Ephræm, aliis atque aliter sermonibus epitaphicis tantum virum fulgidum exhibentibus: visum est & mihi tamquam abortiuo, vt cum Apostolo dicam, cùm præ manibus accepissem narrationes, quæ ab vtrisque admirandis viris editæ sunt, ea quæ his deesse videbantur suppleui, more scilicet deuoti filij debitum patri repræsentantis, de sursum quædam, vt æstimari potest, assequentis, & certam scientiam percipientis. Nouit enim, nouit nubes abscondere solem, & morosus bonarum narrationum transcursus facilè introducit obliuionem.

1. Cor. 15.

Omissa ab aliis Amphilochius supplet.

Magnus igitur exstitit pastor noster, & famosus mundo Basilius cælestium virtutum consermocinator, Angelorum ordinum comminister, prædicabilis Ecclesiæ Doctor, incorrupta dogmatum orthodoxorum columna; qui naturam existentium enucleatiùs explanauit, qui pessimũ Trinitatis [10] apostatá Iulianum deposuit, [11] qui Valentis os blasphemum obstruxit, qui Arrianorum expresè nequissimum errorem deuastauit, qui Christianorum liquidò stabiliuit rectá opinionem: Pastor acceptabilis Ecclesiæ populi, regalis sacerdotij consors, circumamictus veritate Christi, ouium aries, diuinæ fidei magister inclytus: qui & viuens & post obitũ magnis coruscauit miraculis, qui Deo odibilis Iuliani, vt dictum est, extollentis in altum cornu, & loquentis aduersus Deum iniquitatem, corruptionem oratione suâ parauit. Intereà Valens accipiens indignè Imperialem purpuram, & Arrianorum nequam sensui patrocinium præstans, venit ad illustrem, quæ apud nos est, Cæsaris vrbem. Verùm qualiter, vel quâ causâ, non est præsentis temporis enarratio. Sed ad propositum redeamus, virtutes illius, quas à vulua vsque ad finem habuit, narraturi.

Varia sancti Basilij elogia.

VITA.

Cap. 1.

BAsilius solus super terram æqualitatem ostẽdit, vitam videlicet operibus decoratam, & & sermonibus diuinæ sapientiæ illustratam, omnia Christo dans, animam & corpus, [13] verborũ palmas. propter quod & gentilem errorem vt araneorum telas dirupit. Hic septem annorum factus, ad litteras traditur à parentibus: vacans autem in Mathematicis quinquennio, fructificabat plurimùm in philosophicâ disciplinâ, naturæ mansuetudine. Rursus relicta patria, Cappadox enim erat genere, peruenit ad matrem sermonum, id est, [11] Athenas, & castitate seu multa continentia & temperantia decenter ornatus, adhæret præceptori Græcorum sapientiæ, [14] Eubulo nomine, & ita sese disciplinis tradidit, vt eũ tam præceptores quàm condiscipuli imitarentur. Erant enim huius cooperatores, magnus Gregorius Nazianzenus episcopus, [15] qui throni Apostolici gubernacula per duodecim moderatus est annos, & Iulianus, qui ad breue tempus Christianus fuit, atque [16] Libanius. Hic autem præ omnibus admirabilis vir posuit in corde suo non participari pani vel vino, donec ex superna prouisione sapientiæ penetraret arcana. Moratus autem in eruditionibus quindecim annos, & omnem gentilem philosophiam transcurrens, in fine Astronomiam quoque ac Geometriam, & optima quæque legens, cùm nullo modo valuisset per ea inuenire omnium conditorem, quadam nocte vigilante illo, diuinus quidam splendor infit, vt transcurreret nostræ religionis scripturam.

Septennis litteris traditur.

Duodennis est philosophus.

Præceptor eius Eubulus.

Condiscipuli eius Gregorius Nazianzenus, Iulianus, Libanius.

15. annis operam dedit studiis.

Diuinitus monetur sacram Scripturam legere.

[17] Surgens ergo properauit Ægyptum, & accedens ad quemdam Archimandritarum, nomine [18] Porphyrium, petiuit dari sibi sacros libros ad perceptionem diuinorum dogmatum. Et hoc percepto mansit illic, dans operam meditationi diuinorum eloquiorum, aqua & oleribus educatus. Anno verò integro ibidem moratus, & veritatis rationem fide cõsiderans, perseuerauit scrutatus verbum veritatis, & petiuit se dimitti [19] Ierosolymam caussa orationis iturum, & illic miracula inspecturum: qui exoratus dimisit eum.

Abit in Ægyptum ad Porphyrium Archimandritã. Aquâ & oleribus victitat.

Cap. 2.

Rediens autem illo, vbi Græcorum institutus est philosophia, cœpit persuadere multis philosophis & multitudini Gentiliũ ostendere Christum, demonstrans illis viam salutis. Requirebat verò & præceptorem suum Eubulum (qui erat dux verbi) in vicissitudinem studiorum, quibus ab ipso fuerat institutus, ad trahendum eum & inclinandum immaculatæ fidei, vt pote ipse benè currens ad eam. Omnésque docebat, qui philosophia imbuti erant, illum sequi quasi magistrum. Requirens autem eum in omnibus scholis, inuenit [20] in proastio cum philosophis. nihil erat enim apud eos studij quàm dicendi quid ac audiendi nouum, Disputante autem illo, reprehendit eũ astans Basilius. Et quidam eorum, qui cum ipsis erant, dixit: Reprehẽdit te quis ô philosophe. Qui ait: Aut Deus, aut Basilius. Recognoscens ergo eum, & hos qui secum erant dimittens, aderat cum Basilio, & tribus diebus ieiuni perseuerantes, quæstiones inuicem proponebant. Interrogauit itaque Eubulus Basilium: Quæ est definitio philosophiæ, Basili? Qui ait: Prima definitio philosophiæ, meditatio mortis. Ille verò admirans, ait: Quis est mundus? ait: Qui est super mundum. Et dulces quidem sunt mundi sermones, ipse verò mundus vehementer amatus, si quis hunc vitiosè retineat. & alia est voluptas corporis, & alia incorporalis naturæ. Et pariter hæc cuiquam inesse impossibile cõstat. Nemo enim potest duobus dominis seruire. Verùm, quantum virtus suppeditat, frangimus esurientibus panem scientiæ & eos, qui per malitiam quorumdam sine tecto sunt, per virtutem ducimus sub tectum. Si verò eum nudum videmus, amictu circumdamus, & domesticos seminis non despicimus. Cùmque dixisset hæc, imaginans ei parabolicè Saluatoris nostri misericordiam, quam circa nos per pœnitentiam operatur, [21] tres tabulas sensim proponit in proforibus

Conatur præceptorem & condiscipulos ad fidem adducere.

Eubuli de Basilio testimonium.

Prima definitio philosophiæ, meditatio mortis.

Matth. 6.

Tribus velut Cebetis tabulis mentē parabolicè instruit.

bus mentis, vnam quidem in superioribus portarum virtutes ferentem, Prudentiam videlicet, Fortitudinem, Temperantiam, & Iustitiam. In In sinistrà verò parte Seductionem, porrò hinc & inde Intemperantiam, Profanatiooem, Linguositatem, Suasiooem, & huiuscemodi exameò malorum. Pœnitentiam autem decenter astantem intrepidam, hilarem, leoem, & contrariis quidem aduersantem, populo verò bona omnia imprecantem. Præterea iuxta hanc, Abstinentiā, Sagacitatem, Clementiam, Pudicitiam, Pudorem, Humanitatem, & multorum bonorū plebem. Sensus verò huius historiæ videntibus quidem est monitio, audientibus autem zeli potioris occasio. Hæc & ipse ego videos delectatus sum, & in hoc ductus sum, ô Eubule. Suot quippe io nobis non imagines neque ænigmata, sed

Resurrectionem docet.
2.Cor. 5.

ipsa liquidò veritas ad salutem adducens. Resurgemus enim omnes, hi in vitam æternam, hi in opprobrium & confusionem perpetuam: & adstabimus aote tribunal Christi, quemadmodum docent nos magniloqoi propbetæ, Isaias, Ieremias, Ezechiel, Daniel, & Dauid rex, & egregius Paulus. Et post hos ipse Dominus pœnitentiæ dator, & huius recompensator, qui ouē per-

Matth. 15.
Luc. 15.

ditam requisiuit, qui recedentem à paternis finibus cum multis diuitiis puerum, & bis luxuriosè consumptis posteà redeuntem, fame tabefactum, germanè amplexus est, & adornans fulgidà stolà & annulo ac vestibus pretiosis, suadet nihil puero peccanti, non sæuire, sed veluti fratri veniam dare: sic absque inuidià Dominus excelleus bonitatem æqualem his, qui circa vnde-

Matth. 20.

cimam horam venerunt, mercedem dat. Ipse & nobis pœnitentibus, & resipiscentibus, ex aquâ & Spiritu sancto regenerationem donabit, quia

1.Cor. 2.

nec oculus vidit, oec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparauit Dominos diligentibus se. Horum ergo sensu iotellecto Eu-

Eubulus ad fidem Trinitatis conuertitur & Baptismum expetit.

bulus ait: O Basili, cælestis Trinitatis assertor, per te credo io vnum Deum Patrē omnipotentem, & cetera: expectans resurrectionem mortuorum, & vitam venturi sæculi, amen. Opere autem ostendam tibi fidem, quæ in me est: quoniā omnibus, quæ mihi adsunt, in manibus tuis datis, residuo vitæ meæ tempore, si placitum in conspectu Dei fuerit, tecum ero, susceptà ex sanctà aquà seu Spiritu regeneratione. Ait autem Basilius: Benedictus Dominus Deus ooster, ex hoc nunc & vsque in sæculum, ô Eubule, qui illustrauit lumen verum in mente tuà, & transtulit te à multorum errore deorum in agnitionem

Basilius & Eubulus societatem ineunt.

misericordiæ suæ. Portò si vt fassus es, mecum pariter esse vis, ostendam tibi quo saluti nostræ modo prouideamus, à vinculis istius sæculi liberandi. Venumdemus omnia, quæ nobis insunt, & tribuamus egenis, sicque demum ad sanctam ciuitatem pergamus, inspectores per nos efficiēdi patratorum ibidem miraculorum, & acquira-

Bona sua piè erogant.

mus fiduciam apud Deum. Taliter itaque amho rebus suis piè distributis, sola ex his indumenta, quæ sancto Baptismati præparari solent, emētes, Ierosolymam tendunt, coooertentes ad Dominum Gentilium moltitudinem copiosam.

Hoc Capue sequens deest in Vitis Patrum.
Cap. 3.
Antiochiam perueniunt.

Peruenientes verò ad Antiochi vrbem, diuerterunt ad receptaculum quoddam. Filius autem hospitis, nomine Philoxenus, sedebat præ foribus in meditatiooe multâ: erat autem hic discipulus Libanij sophistæ, à quo susceperat versus Homericos ad transferēdum eos in Rhetoricos. Et cùm in multà tribulatione consisteret, laborando deficiebat: quem aspiciens Basilius dixit ad eum: Quare ita tristis es, adolescens? ait: Quæ mihi vtilitas erit, si dixero tibi? Perseuerante autem Basilio, & ei prodesse pollicente, dixit ei tam sophistam, quam etiam versus, & quia pro-

Basilius puero aenigma dissoluit.

pter hoc laboro. Qui susceptis versibus cœpit dicere borum translationem. At verò adolescens stupefactus pariter & gauisus, in scriptis exponi eam rogauit. Qui scripsit borum solutionem in tribus editionibus: puer autem suscepit eos gaudens, & diluculò pergit ad Libanium, & dat ei versuum enucleationem. Accipiens autem Libanius, & consternatus super translatione, dixit: Per diuinam prouidentiam nullus præsentium sapiētum tale quid potest interpretari. Vnde er-

Libanius Basilium & Eubulum ad lautam mensam inuitat.

go est borum inoouator? ait puer: Peregrinus quidam veniens ad hospitium meum, pararissimè disseruit mibi horū dissolutionem. Nihil ergo negligens Libanius, cursim ad hospitium venit, & videns Basilium vnà cum Eubulo, & recognoscens eos, obstupefactus est pro insperato vtriusque aduentu. Rogauit autem eos diuertere in domum suam, & hoc consecutus rogauit etiā, vt suauem seu cooditam sumerēt escam. Qui pa-

Lautitiam respuunt.

ne & aquâ secundùm consequentiā, quæ ab ipsis tenebatur, mensuratè perceptis, gratias egerunt

Pane & aquâ viuunt.

Deo, & omoium datori booorum. Paratissimè itaque Libanius cœpit cū iis quærere, ac protendere verbositates Rhetoricas. Illi autem proposuerunt ei de fide sermonem. At verò Libanius sentiens quæ dicebantur: Nondum est, ioquit, tēpus buius operatioois: cùm autem iusserit superna prouidentia, non est qui resistat. Sed quia in maximis mihi profuisti, ô Basili, disputare quoque ad nouitios meos ne dedigneris. Qui celeri-

Basilius Libanij discipulos ad omnia honesta hortatur.

ter congregatis iuuenibus, docebat eos munditiam animæ & impassibilitatē corporis, gressum mitem, vocem temperatam, sermonem ordinatum, cibum & potum imperturbabilem, coram senioribus silentium, ante sapientiores auditionem, circa prælatos subiectionem, circa æquales seu minores charitatem non fictam, pauca effari, plura verò intelligere: nō exasperari sermone, non superabundare loquelis, non esse promptos ad risum, pudore ornari, cum mulieribus impudicis non colloqui, deorsum visum babere, sursum animam: fugere contradictiones, non didascalicam seqoi dignitatem, nihil æstimare à quibuscumque collatos honores. Quòd si quisquam vestrûm aliis etiam prodesse potest, à Deo mercedem expectet, & æternorum bonorum vicissitudinem à Christo Iesu Domino nostro. His dictis Basilius ad discipulos Libanij, & miris ab omnibus laudibus cumulatus, vnà cum Eubulo carpebat iter.

Cap. 4.
Ierosolymæ sacra loca lustrant.

Cúmque Ierosolymam peruenissent, & omnem locum sacrosanctum fide & amore perlustrassent, & in eis Deū, qui super omnia est, adorassent, manifesti sunt episcopo ciuitatis, nomine [22] Maximino. Et huic procidentes, postulauerunt

Postulant Baptismum ab episcopo Ierosolymitano.

adipisci diuinam regenerationem [23] in Iordane flumine. Quos intuens sanctus bic vir Dei, gratia plenus, adimpleuit petitionem ipsorum, & vnà cum fidelibus viris venit ad Iordanem. Cùm autem Basilius accessisset ad ripam proiecit se super humum, & cum lacrymis & clamore valido petebat signum suæ fidei reuelari. Et mox cū tremore consurgens deponit vestimenta sua, & cum eis procul dubio veterē hominem, sic demū descendens

Baptismus Basilij sub igne & columbâ formatur.

cendens in aquam orabat: & accedens sacerdos baptizauit eũ. Et ecce fulgur ignis præfulsit eis, [24] & columba ex eo veniens descendit in aquã, & turbatã aquã cõuolauit in cælum; hi verò qui astabant tremefacti glorificauerunt Deum. baptizatus autem Basilius exiuit ab aquâ. Admirans autem Maximinus Basilij dilectionem quam in Deum habebat, & oratione fusâ super eum induit vestibus resurrectionis Christi.

Baptizatur Eubulus.

Chrisma & Communio post Baptismum.

Baptizauit autem & Eubulum, [25] & vngens etiam sancto chrismate, tradidit viuificam Communionem, & rogauit Basilium Dei sacerdos post orationem sumere cibum, quod & fecit dicens: Domine Iesu Christe Deus noster, ita credo Euãgelicæ voci tuæ, & spero in benignitate tua, ait, manducans & bibens, vincam resistentem nobis diabolũ cooperatione Spiritus sancti tui.

Reuertuntur Antiochiam. Basilius à Meletio diaconus creatur.

Scribit in Prouerbia.

Stupefactus autem sacerdos Dei in fide illius, reuersus est cũ eis in sanctam ciuitatem. Anniuersario verò tẽpore illic demorantes, communi consilio venerunt Antiochiam, & Basilius [16] à Meletio eiusdẽ vrbis episcopo ad diaconij ordinem promotus, [17] & Prouerbiorum sermonem interpretatus, multã est admiratione prouectus.

Cap. 5.

Redit cum Eubulo in Cappadociam.

Pòst non multo tempore transacto, properauit vnã cum Eubulo ad Cappadocensium regionem: & cùm iam iamque ingressuri essent Cæsariensium ciuitatem, in visione noctis reuelatus est tunc episcopo ipsius vrbis, [18] Eusebio nomine, horum aduentus, & quòd Basilius eius esset futurus successor.

Eusebio Cæsariensi episc. eorũ aduentus diuinitus innotescit.

Qui expergefactus vocauit principẽ ecclesiasticæ administrationis, & quosdam venerabilium clericorum, & misit eos ad Orientalem portam vrbis, dicens eis visionem: cúmque irent ad portam, obuij fuerunt eis, cùm ingrederentur. Quos vidẽtes & agnoscentes rogauerunt vt ascenderent ad episcopum. Cúmque intrarent, intuitus eos sanctissimus episcopus, & stupefactus in similitudine visionis, Deo gratias egit.

Honorificè ab eo excipiuntur.

Interrogauit autem vnde venirent, & quò abirent, & quæ eorum essent vocabula, & discens, dixit diaconis præbere quæ ad requiem eorum congruerent: qui adducentes eos [29] ad insigne habitaculum, omnia obtulerunt ad suauitatem eorum. Eadem autem horã aduocans sanctissimus vir lectissimos cleri & ciuitatis, enarrauit eis ea, quæ à Deo fuẽrant sibi reuelata. Qui vnã voce dixerũt: Veraciter & hoc digna est munda vita tua, vt diuinitus de cælo reuelaretur is, qui post te futurus est pontificalem thronum ornare. Vnde nihil hæsitans fac quod tibi videtur. Episcopus autem aduocato Basilio vnâ cũ Eubulo, cœpit scrutari cũ eis sacras Scripturas: & admirãs pelagus sapiẽtiæ, quę inerat illis, & habitis eis idoneis assistoribus, non post multũ temporis obiit.

Basilius Cæsariensium episcopus creatur.

Conuenientes ergo episcopi ad [10] Synodũ, cum operatione Spiritus sancti eligunt Basilium ad thronum episcopalem. Qui videlicet cõsecratus gubernabat Ecclesiam Dei prouidentiã.

Cap. 6.

Post aliquod verò tempus postulauit à Deo, quò concederet sibi gratiam sapientiæ & intellectus, vt offerret per propria verba sua incruentũ Deo sacrificium, & veniret in præsentiã sancti Spiritus: & post sex dies, velut in excessu mentis aduentu Spiritus sancti factus, septimo die cœpit

Quotidie Missam celebrat.

ministrare Deo per singulos dies, & post aliquod tẽpus fide ac oratione multã, inchoauit propriã manu scribere Missæ mysteria.

Diuinitus edoctus Liturgiam scribit.

& quadam nocte astans ei Dominus in visu cum Apostolis propositionẽ panis faciens in sancto altari, erexit Basilium, dicens ei: Secundùm petitionem tuam repleatur os tuum laude, vt per propria verba tua incruentum offeras sacrificium. Qui non ferens oculis visionẽ, surrexit tremefactus, & accedens ad sanctũ altare cœpit dicere ac scribere in chartã, ita. [11] Reple os meum laude, vt laudem gloriã tuam Domine Deus, qui creasti nos, & adduxisti ad vitam hanc: & reliquas sanctæ Missæ orationes.

Eleuatio Hostiæ sacræ in eucharistiâ.

Et post finem orationum [12] exaltauit panem, prolixè orans & dicens, Attende Domine Iesu Christe Deus noster de sancto habitaculo tuo, & veni ad sanctificandum nos, qui sursum cũ Patre sedes, & hic nobiscũ inuisibiliter ades, & dignare potenti manu tuã tribuere nobis & per nos omni populo sancta sanctis. Populus respondit: Vnus sanctus, vnus Dominus Iesus Christus cum sancto Spiritu in gloriã Dei Patris, Amen.

Hostiam sacram in tres partes diuidit.

Et diuidẽs panem in tres portiones, vnam quidem suscepit cũ timore multo, aliam verò seruauit [13] ad consepeliendum sibi, tertiam autem positã [14] super columbam auream, suspendit super altare.

Clarissimo lumine & Angelis circũdatur Basilius sacrificans.

Eubulus autem & cleri princeps simul præ foribus templi stantes, videbant lumen intelligibile in templo, & homines clarissimè candidatos, & vocem populi glorificantis Dominum, & Basilium altari astantem: & consternati super visione, ceciderunt in faciem, cum lacrymis glorificantes Dominum. Cùm autẽ exisset Basilius, ceciderunt ad pedes. Qui interrogauit caussam adorationis & aduentum eorum. Illi verò dixerunt gloriosissimum miraculũ, quod viderunt in templo. Tunc Basilius extensè gratias agẽs Domino, enarrauit gloriosissima.

In columbâ super altare suspensâ Eucharistia asseruatur.

Et aduocato artifice, fecit columbã de auro mũdissimo, & in eã posuit portionẽ; suspendens super sanctam mensam, instar sanctæ illius colũbæ quæ apparuit in Iordane Domino baptizato. Hoc autem facto, repromisit sermonẽ exhortationis se dicere ad populum: & collocata est infinita multitudo in ecclesiã, inter quas erat vir magnus, Dei cultor [15] Ephræm, de quo postmodum enarrabimus, qualiter ex apparitione diuina inspector factus fuerit memorandi Basilij.

Cap. 7.

Hebræo in Eucharistiâ infantulus apparet.

Itaque cùm diuinum celebraretur officium [16] Hebræus quidam, vt Christianus, se populo miscuit, ordinẽ officij & donum Communionis explorare volens, & videt infantulũ membratim incidi in manibus Basilij: & communicantibus omnibus venit & ipse, & data est ei in veritate caro: deinde adest & calici, qui erat sanguine plenus, & ipsius particeps est effectus. Atq; ex vtroque cõseruatas reliquias pergens in domũ suam, ostendit vxori suæ, ad confirmationem eorũ quæ dicebantur, enarrans quæ propriis viderat oculis. Credẽs ergo quòd reuerã horrendũ sit & gloriosum Christianorũ mysterium, in crastinum adit Basilium supplicans ei, quò sine dilatione acciperet in Christo signaculum.

Credit Hebræus & baptizatur.

qui nihil negligẽns, solitas grates ei, qui omnes vult saluari, referens, baptizauit eum cum omni domo suã credentem in Dominum.

Cap. 8.

Helladius, Basilij successor.

[37] Helladius autẽ sanctæ recordationis, qui inspector & minister fuit miraculorũ quæ ab eo patrata sunt, quique post obitum eiusdem Apostolicæ memoriæ Basilij sedem illius suscipere meruit, vir miraculis & clarus, atque omni virtute ornatus, retulit mihi, quia cùm senator quidã fidelis, nomine [18] Proterius pergeret ad sancta & percolenda loca, & ibidem filiam suã [19] tondere, & in vnũ venerabilium monasteriorum mittere, & sacrificium Deo offerre voluisset, diabolus, qui

ab initio

Proterij famulus filiam heri deperit.

ab initio homicida est, inuidens eius religioso proposito, cómonit vnum ex seruis eius, & hunc ad puellæ succendit amorem. Hic itaq; cùm tanto voto esset indignus, & non auderet propositũ

Maleficum consulit.

saltem contingere, alloquitur vnum ex detestandis maleficis, repromittens illi, vt si fortè arte suâ posset illam commouere, multam ei auri tribueret quantitatem. at verò veneficus dixit ad eum: O homo, ego ad hoc impos existo: sed si vis, mitto te ad prouisorem meum diabolum, & ille faciet voluntatem tuam, si tu dumtaxat feceris voluntatem eius. Qui dixit ad eum: Quæcũque dixerit mihi, faciam. Ait ille, Abrenũtias, inquit, Christo in scripris? Dicit ei: Etiã. Porrò iniquitatis operarius dicit ei: Si ad hoc paratus es, cooperator tibi efficiar. Ille autem ad ipsum: Paratus sum, tantùm vt consequar desiderium. Et factâ epistolâ, pessimæ operationis minister ad diabolum destinauit eam, habentem dictatũ huiusmodi:

Abrenuntiandi Christo, diaboli operam quærit. Malefici ad diabolũ epistola.

» Quoniam domino & prouisori meo » oportet me dare operam, quo à Christianorũ re- » ligione discedant, & ad tuam societaté accedãt, » vt cópleatur portio tua: misi tibi præsenté, meas » deferentem litterulas, cupidine puellæ sauciatũ. » Et obsecro vt huius voti compos existat, vt & in » hoc glorier, & cum affluentiori alacritate colli- » gam amatores tuos. Et darâ ei epistolâ, dixit: Va- » de tali horâ noctis, & sta supra monumentũ ali- » cuius pagani, & erige chartam in aëra, & adstabũt tibi, qui te debent ducere ad diabolum. Qui hoc alacriter gesto, emisit miserrimam illam vocem, inuocans diaboli adiutorium: & continuò adstiterunt ei principes potestatis tenebrarũ, spiritus nequitiæ, & suscepto qui fuerat deceptus, cum gaudio magno duxerunt eum vbi erat diabolus, quem & monstrauerunt ei super excelsum soliũ sedentem, & in gyro eius nequitiæ spiritus circumstantes: & susceptis venefici litteris, dixit ad infelicem illum. Credis in me? Qui dixit: Credo. Dixit ei diabolus: Tergiuersatores estis vos Christiani, & quidem quando me opus habetis, venitis ad me: cùm autem consecuti fueritis affectũ, abnegatis me & acceditis ad Christũ vestrũ, qui cùm sit bonus atque misericors, suscipit vos. Sed fac mihi in scriptis tam Christi tui & sancti Baptismatis voluntariam abrenuntiationem, quàm in me per sæcula spontaneum repromissionem, & quia mecum eris in die iudicij simul perfruiturus æternis supplicijs, quæ mihi sũt præparata.

Ephes. 6.

Proterij famulus diabolo sistitur.

At ille exposuit propriæ manus scriptum, quemadmodum fuerat expetitus. Rursúsque ille corruptor animarũ draco destinat 4° dæmones fornicationi præpositos, & exardescere faciũt puellam ad amorem pueri, quæ proiecit se in pauimentum, & cœpit clamare ad patrem: Miserere mei, miserere: quia atrociter torqueor propter talem puerum nostrũ. Cópatere visceribus tuis, ostende in me vnigenitam tuam paternum affectum, & iunge me puero, quem elegi. Quòd si hæc agere nolueris, videbis me amarâ morte post paululum mortuam, & rationem dabis Deo pro me in die iudicij. Pater autem cum lachrymis dicebat: Heu mihi peccatori? quid est quod cõtigit miseræ filiæ meæ? quis thesaurum meum furatus est? quis filiæ meæ iniuriã intulit? quis dulce oculorum meorum lumen extinxit? ego te semper supercælesti sponso consiliatus sum desponsare Christo, & Angelorum contubernio sociam cõstituere, & in psalmis & hymnis & canticis spiritualibus canere Deo accelerabam: tu autem in lasciuiam petulantiæ insanisti. Dimitte me, sicut volo, cum Deo contractum facere, ne deducas senectutem meam cum mœrore in infernum, neque confusione nobilitatem parentum tuorum operias. Quæ in nihilum reputans, quæ à patre sibi dicebantur, perseuerabant clamans: Pater mi, aut fac desiderium meum, aut prius pauxillùm mortuam me videbis. Pater itaque eius in magnâ dementatione constitutus, tam immensitate mœstitiæ absorptus; quam amicorum consiliis acquiescens se admonentium ac dicentium, expedire potiùs voluntatem puellæ fieri, quàm sese manibus interficere, consensit, & præcepit fieri desiderium puellæ potiùs, quam eam exitiabili tradere morti. & mox protulit puerum qui quærebatur, simul & propriam genitam, & dans eis omnia bona sua, dixit: Salue nata verè misera; multùm lamentaberis repœnitens in nouissimis, quando nihil tibi proderit.

Chirographo Christum & Baptismum cauans, diabolo fidem signat. Inflãmatur heralis filia in amorem famuli.

Dolet pater de filia dementatione.

Filia, vt famulo nuptui detur, patrẽ vrget.

Porrò nefandi matrimonij cõiugio facto, & diabolicæ operationis completo facinore, & pauco tempore prætereunte, notatus est puer à quibusdam, quòd non ingrederetur ecclesiam, neq; attrectaret immortalia & viuifica Sacramenta, & dicunt miserandæ vxori eius: Noueris quia maritus tuus, quem elegisti, non est Christianus, sed extraneus est à fide, & penitùs est alienus. Quæ tenebris & dira plaga referta, proiecit se se in pauimentum, & cœpit vngulis semetipsam discerpere, & percutere pectus, atque clamare: Nemo vnquam qui parentibus inobediens fuit, saluus factus est. Quis annuntiabit patri meo cõfusioné meam? Heu mihi infelici? in quod perditionis profundum descendi? quare nata sum? vel nata quare non statim * indireptibilis facta sum? Huiusmodi ergo eam complorantem seductus vir eius agnoscens, venit ad eam, asseuerans non se ita rei veritatem habere: quæ in refrigerium suasoriis eius verbis deueniens, dixit ad eum: Si vis mihi satisfacere, & infelicem animam meam certificare, cras ego & tu pergemus vnanimiter ad ecclesiam, & coram me sume intemerata mysteria, & taliter mihi poteris satisfacere. Tunc coactus dixit ei sententiam capituli. Protinus ergo puella feminea infirmitate deposita, & consilio bono accepto, currit ad pastorem & discipulum Christi Basilium, aduersus tantam clamans impietatem: Misericordiam mihi miseræ præsta sancte Dei, miserere mei discipulæ Domini, quæ contractum cum dæmonibus feci. Miserere mei, quæ proprio patri facta sum inobediens. & cognita illi fecit rei gestæ negotia.

Perficitur iniquũ coniugium.

Maritus abhorret à Sacramento Eucharistiæ.

** Gr. ἀνάρπαστος, abrepta.*

Vxor maritum ad Eucharistiam inuitat.

Reuelat maritus vxori patratum facinus.

A Basilio opem flagitans.

Porrò sanctus Dei conuocato puero, sciscitabatur ab eo si hæc huiusmodi essent. Qui ad sanctum cum lacrymis ait: Etiam sancte Dei. Nam etsi ego tacuero, opera mea clamabunt. & enarrauit ei & ipse malignam diaboli operationem, qualiter ab exordio vsque ad finem fuerit subsecutus. Tunc dicit ei? Vis conuerti ad Dominum Deum nostrum? Qui dixit: Etiam volo, sed non possum. Dicit ei: Cur? Respondit: In scriptis abrenũtiaui Christo, & fœdus pepigi cũ diabolo. Dicit ei sanctus: Non tibi sit curæ. benignus est Deus noster, & suscipiet te pœnitentiam agentem. Benignus enim est super malitiis nostris. Et proiiciens se puella ad pedes eius, euangelice rogabat eum, dicens? Discipule Christi Dei nostri, si quid potes, adiuua nos. Dicit sanctus ad puerum: Credis posse saluari? At ille dixit: Credo Domine, adiuua incredulitatem meam.

Cruce synaxi, & oratione manimus recluditur in sacrario.

meam. Et confestim adprehensâ manu eius, & facto super eum Christi signo simul & oratione, retrusit illum in vno loco, [41] intra quem sacri habebantur amictus. & datâ ei regula orauit & ipse pro illo per tres dies. Post quos visitauit eū, & dixit: Quomodo te habes, fili? Dicit ei puer: In magnâ sum, domine, defectione. Sancte Dei, non suffero clamores, pauores, iacula, & lapidationes ipsorum. Tenentes enim propriæ manus meæ scripturam, obiurgantur in me, dicentes: Tu venisti ad nos, non nos ad te. Et dicit ei sanctus: Noli timere, fili mi, tantummodò crede. Et datâ ei modicâ escâ, & facto super eum Christi denuò signo & oratione, inclusit eum: & post paucos dies visitauit illum, & dixit: Quomodo te habes, fili? Ait: Pater sancte, à longe clamores eorum audio simul & minas; nam non video illos. Et rursus dato ei cibo, & effusâ oratione clausit ostium, & discessit. Præterea quadragesimo die abiit ad eum, & dicit illi: Quomodo te habes, frater? Respondit & dicit ei: Bene, sancte Dei. Vidi enim te hodie in somnis pugnantem pro me, & vincentem diabolum. Mox ergo secundùm consuetudinem factâ oratione eduxit illum, & duxit illum ad cubiculum suum. Manè autem facto, conuocato tam venerabili clero, quàm monasteriis & omni Christo amabili populo, dixit eis: Filij mei dilecti, vniuersi gratias agamus Domino: ecce enim futurū est, vt ouem perditâ pastor bonus super humeros suos imponat, & reducat Ecclesiæ: & nos oportet peruigilem ducere noctē, & deprecari volūtatem ipsius, vt non vincat corruptor animarum. Quo protinus acto, & promptissimè populo cōgregatu, per totam noctem vnà cum bono pastore deprecati sunt Deum, cum lacrymis pro ipso clamantes, Kyrie eleyson. Et diluculò vnà cum omni multitudine populi assumit sanctus puerum, & tenens dexteram manum eius, duxit eum in sanctam Dei Ecclesiam cum psalmis & hymnis. Et ecce diabolus, qui vitæ nostræ semper inuidet, si hanc sine tristitia viderit, cum totâ perniciosâ virtute suâ venit, & puero inuisibiliter cōprehenso, voluit rapere illum de manu sancti: & cœpit puer clamās dicere: Sācte Dei auxiliare mihi, & adeò contra illum impudenti instantiâ venit, vt ipsum egregium Basilium simul cum illo impelleret & subuerteret. Cōuersus ergo sanctus ad diabolum ait: Impudentissime, & animarum violator, pater tenebrarum & perditionis, non tibi sufficit tua perditio, quam tibimet ipsi & his, qui sub te sunt, acquisisti, sed adhuc nō quiescis, & Dei mei plasma tentando? Diabolus verò dixit ad eum: Præiudicas mihi, Basili. ita vt multi ex nobis audirēt voces eius. At verò sanctus Dei ad illū: Increpat, inquit, tibi Dominus, diabole. At ille: Basili, præiudicium mihi facis. non iui ego ad eum, sed ille venit ad me, abrenuntiando Christum, mecumq; est sponsione pactuatus, & ecce scriptum habeo, & in die iudicij coram communi Iudice deferam illud. Sanctus autem Domini dixit: Benedictus Dominus Deus meus, non deponet populus iste manus ab excelso cæli, nisi reddideris scriptum. Et conuersus dixit plebi: Tollite manus vestras in cælum, vniuersi clamantes cum lacrymis, Kyrie eleison. Cúmque staret populus horâ multâ extensas habētes manus in cælum, ecce scriptum pueri in aerem deportatū, & ab omnibus visum venit, & positum est in manus egregij patris nostri pastoris Basilij. Suscepto autem illo, gratias egit Deo, gauisúsque vehementer vnà cum vniuersâ plebe, dixit ad puerum: Recognoscis litterulas has, frater? At ille dixit ad eum: Etiam sancte Dei, propriæ manus meæ scriptura est. Et diruptâ scripturâ introduxit eum in Ecclesiam, & dignus habitus est sacris interesse Missarum officiis, & participatione sacrorum mysteriorum, & muneribus Christi. Et factâ susceptione magnâ recreauit vniuersum populum, & ducto puero & instructo, atque datâ ei decenti regulâ, tradidit eum vxori eius, indesinenter glorificantem & laudantem Deum. Amen.

Variè à dæmonibus infestatur. Rursus Crucis signo & oratione roboratur.

Educitur post 40. dies.

Clerus, monachi, populus peruigilia pro misero celebrans.

Lucæ 15.

Conflictus Basilij cum dæmone.

Iudæ epist.

Chirographum in aerem raptum

Cap. 9.

Enarrauit autem & hoc prædictus nobilis vir Helladius, quoniam vnà dierum resplendente, sanctus pater & magnus Basilius profectus est de ciuitate nostra, nemini dicens quò esset iturus. Et ingressus coram nobis dixit: Filij mei sequimini me, vt videatis mecum gloriam Dei, & admiremur discipuli magistrum. Mox ergo vt proficisci cœpit de ciuitate nostrâ communis pater noster, agnouit eum per virtutē Spiritus sancti [42] Anastasius presbyter, & dicit nominatim quidē vxori suæ, [43] vsu autem soror: Ego vadam ad culturā agri, domina mi soror, sed surge & orna domum tuam, & circa horam nonam [44] tolle thuribulū & cereos, obuiàm vade sancto Basilio Archiepiscopo; venit enim applicare in domo nostrâ. Illa autem tremefacta super tam gloriosum dictū fecit vt edocta est, erat autem illa virgo pudicè viuens quadraginta transiens annos cum coniuge suo conseruans secretum, sterilem se simulans hominibus. Obuians autē nobis cum debitâ modestiâ, congruentem salutationem tribuens primùm quidem benedicitur à sancto patre nostro: deinde dicit illi: Quomodo habes domina [45] Theognia? illa verò stupefacta de vocatione nominis dicit ei: Benè sancte Dei. Dicit illi sanctus pater noster: Vbi est dominus Anastasius presbyter, frater tuus? Dicit ei: Maritus meus est, domine, & iuit ad colendā terrā. Qui dixit: In domo tuà est, & ne fatigeris. Verecūda ergo mulier nō solùm de verbo hoc, atque vocabulo nominis sui, verùm etiam quòd dixerat ei dei fer pater noster, quoniam quidem mulier existeret nomine, soror verò vsu. Et stupefacta, tremoréque cōcussa cecidit in terram, clamans & dicens: Sancte Dei, ora pro me peccatrice, quia magna & mirāda intueor opera. Et factâ super illam benedictione, coram omnibus dixit ei: Extende pannum inter brachia tua. Et cùm extendisset, iussit effundi carbones de thuribulo in pannū, superponens incē sum: & ante omnes ibat, & venientibus nobis in domum presbyteri, obuiauit: & ipse deosculans honorabiles eius pedes, & dedit illi in Domino salutationē, & dicit ei presbyter: Vnde mihi hoc vt veniat sanctus Dei ad me? Et dicit ei pater noster, Benè te inueni, discipule Christi, eamus & faciamus sanctam Dei Missā. Erat enim ipse presbyter Dei ieiunans per singulos dies, absque Sabbato & Dominicâ, non contingens aliquid nisi panem & aquam, Et pergentibus nobis ad Ecclesiam, præcepit presbytero, vt Missas caneret. Ille autem ait ad eum: Sancte Dei, sicut doces, qui malus est à meliore benedicitur. Dicit ei sanctus pater noster: Cum omnibus studiis tuis habeto obedientiam. Consentiens autem presbyter astitit ad sanctam Missam, & tempore exaltationis viuificæ Corporis Domini nostri Iesu Christi vidit sanctus Dei, & quidam de dignis, sanctum Spiritum descendentem in specie ignis, circumdantem

Anastasius presbyter aduentantem Basilium diuinitus cognoscit.

In continentiâ 40 annis cum coniuge vixit.

Theognia Anastasij vxor, vsu soror.

Basilius Anastasium iam domi esse prædicit.

Theognia accensos carbones illæso sinu fert.

S. Spiritus.

Ignis specie sacrificantem Anastasium circumdat.

dantem presbyterum, & sanctum altare. Communicantes autem, & gratias agentes Domino, iuimus in domum presbyteri, & sumentes escam dixit illi sanctus Dei: Refer mihi vnde tibi thesaurus iste, & quæ est vita tua? Dixit ei presbyter: Ego, sancte Dei, peccator sum, subiacens publicis tributis. habeo iuga boum duo, vnum quidem [46] ego duco, alterum autem mercenarius meus: & vnum quidem est in administratione peregrinorum, vnum autem in administratione vectigaliũ, & est consamula mea hæc, ministrans hospitibus & mihi. Dicit illi: Voca illam sororem, iuxta quod & est. & dic mihi actus tuos. Dicit ei presbyter: Non possideo bonum super terram, extraneus sum omnium virtutum. Dicit ei communis pater noster: Surge & eamus simul: & ducit illum in vnam cellulá domus eius, & dicit ei: Aperi ianuam. & dicit ei: Sancte Dei, ne iubeas ingredi, [47] quoniam necessaria est domus. Dicit ei sanctus: Et ego ad hoc opus veni. Nolente ergo presbytero aperire claue, sermone aperuit pater noster egregius, & ingressus inuenit illic virum vlcerosum, cui defluxerant plurima corporis sui membra, & nullus eum sciebat illic esse, nisi presbyter & huius soror. Dicit ei sanctus pater: Quare voluisti abscondere thesaurum istum? Dicit ei presbyter: Furiosus est domine, & iniuriosus, & timui ne fortè caderet in verbo. Dicit ei pater: Benè certasti in illum, sed dimitte me nocte istâ ministrare illi, vt & ego per te mercedẽ consequar. Et dimittẽte sanctum cum vlceroso in cellulam, nec vocem habente loquendi præ imbecillitate passionis, claudente ostium discessimus. Medicus autem vulnerum, faciens super eum orationem, per totam noctem deprecás Deum, omnem languorem & omnem infirmitatem sanans, curauit eum. Dicit ergo nobiscum presbyter: Gloria tibi Deus, qui facis mirabilia timentibus te, & orationes eorum exaudis. Ecce medicus ægrotum fecit sanum. & statim clamauit sanctus Dei vt aperiremus ianuam. Eduxit itaque vlcerosum totum sanum, non habentem cicatricem in corpore suo, loquentem clarè, & glorificátem Deũ. Hoc autem magno miraculo facto, reuersi sumus in ciuitatem nostram, cum gaudio laudantes & benedicentes Deum, cui est honor & gloria in sæcula sæculorum, Amen.

Leprosus celatur ab Anastasio.

Leprosum illũ Basilius sanat.

Cap. 10.

[48] Mulier quædam nobilis genere, & diuitibus sæcularibus orta, & vanitatibus huius mundi composita, & in omnibus superexaltata, & vidua effecta, indecenter deuorauit pecuniam, luxuriosè viuẽs, stupro semetipsum subiiciens, nulla quæ Deo sunt placita agebat, sed porcorum similitudine in sterquilinio peruoluta. Nutu quidem Dei aliquando in semetipsam reuersa, immensurabilium eius facinorum illuminatã mente, taciturno silentio recordabatur multitudinem peccatorum suorum, & dolenter plorabat dicens: Væ mihi peccatrici, quomodo reddam rationem de multitudine peccatorum meorum? spirituale templum corrupi, habitatorem in corpore animam coinquinaui. Væ mihi, væ mihi quid operabar? quid mihi contigit? dicam sicut meretricem illam, aut sicut publicanum illum peccasse? * Hęc omnia infra se considerante, ille qui omnes vult saluos facere, & in censuram veritatis reducere, & neminem vult perire, in eius memoriam reducere dignatus est, quæ à iuuentute suá perpetrarat peccata. Et sedens ea quæ ab adolescentiá suá vsque ad senectutem fecerat delicta, scripsit in charta. Nouissimè verò scripsit magnum quod fecerat pessimúmque peccatum, & plumbo [49] bullauit chartam illam. Præuidens verò tempus aptum, quando sanctus Basilius solitus erat orationis causâ ad Ecclesiam accedere, præcurrens subitò iactauit chartam illam ante pedes eius: & prosternens se ante faciem eius, dicebat: Miserere, miserere mihi peccatrici, sancte Dei, super omnibus peccatis. Stás verò beatissimus ille, sollicitè inquirebat ab eá, quidnam esset eius mugitus & vlulatus. Illa dixit: Ecce, sancte Dei, omnia peccata & delicta mea scripsi in hac chartá: & bullaui, tu autem sancte Dei bullam istam minimè moueas, sed tantummodò de tuis sanctis orationibus omnia hæc dele. Magnus quidem sanctus Basilius eleuans chartam illam, & attendens in cælum dixit: Tibi, Domine, soli sunt opera istius manifesta, tu quidem mundi huius abstulisti peccata, & de solá istá animá faciliùs delere potes. Omnia quidem nostrorum facinora dinumerata sunt apud te: tu enim misericordiá immensá es, & inuestigabilis. Et hæc dicens introiuit in sanctam Ecclesiá, tenens præfatã chartam in manibus: & prosternens se coram altari, & per totam noctem, & in crastinũ per tota Missarum solemnia deprecans Deum. Et accersita fœminá illá, porrigit ei chartá, & dixit ad eam: Audisti mulier, quia nullus potest dimittere peccata nisi solus Deus? Illa dixit: Audiui pater, & ideò te promoui pater, ad intercedendum apud Deum misericordissimum pro me. Et hæc dicens soluit chartam, & reperit eam totam deletam. Remanserat enim magnum illud peccatũ, quod fecerat, solum scriptum. Videns autem illa hoc peccatum minimè deletum, percutiens se in pectore, angustiari cœpit, cecidítque ante pedes eius, cum lacrymis, clamás & dicens: Miserere mihi serue Dei excelsi, & sicut de omnib. peccatis meis certamẽ habuisti, & exauditus es, & pro hoc solo intercedere vales, vt ipsum peccatum deleatur. Sanctus verò Basilius lacrymatus est præ misericordiá & dixit: Surge mulier, & ego homo sum peccator, necesse habens indulgentiam. Qui deleuit, remisit tibi peccata quæ voluit: potens est enim Deus & hoc vnum peccatum auferre à te, ille qui abstulit peccata mundi: si amodò obseruaueris, & in viis Domini ambulaueris, non tantùm indulgentiam habebis, sed & gloria digna eris. Vade autem in eremum, & illic inuenies sanctum hominem nominatum inter omnes sanctos patres, nomine Ephræm. Illi porrige hác chartam, & ipse intercedet, & obtinebit apud Dominum pro te. Tunc mulier commendauit se sancto Dei episcopo, & cucurrit in eremum, & pertransiuit lõgitudinis iter. Peruenit ad magnum & mirabilem eremitam, nomine Ephræm, & pulsans ianuam clamabat dicens: Miserere mihi, miserere sancte Dei. Ille verò præuidens in spiritu, pro quá petitione aduenerat, dicit ei: Vade mulier, quoniam ego peccator homo sum, necesse habeo & ego adiutorium. Illa autem iactauit chartam dicens: Sanctus Basilius Archiepiscopus misit me ad te, vt deprecetis Deum, vt peccatum quod in hac charta scriptum est, deleatur. Reliqua verò plura peccata, sanctus Basilius orans deleuit, & tu sancte Dei de vno delicto ne pigriteris intercedere ad Deum, quia ad te missa sum: Tunc confessor ille dixit: Non filia. Numquid qui de multitudine illorum facinorum potuit obtinere apud Deum, & de hoc vno non potest intercede-

te &

Mulier libidinibus dedita resipiscit.

** Alius interp. addit: Sed nemo sicut ego peccaui, maximè post sanctũ Baptisma. Quomodo ergo certa cio, quia pœnitente me suscipies Deus?*

Peccata sua in chartá & bullata Basilio offert.

Basilij precibus peccata eius, vno excepto, delentur.

Ablegatur mulier ad sanctum Ephræm.

Remittitur ad S. Basilium.

re & obtinere? Vade etenim, ne tardaueris, vt eum iungere debeas, priusquam anima eius de corpore proficiscatur. Tunc mulier illa commendauit se sancto confessori Ephræm, reuersa est in Cæsaream. Cùm autem ingressa esset vrbem, obuiauit corpus deducentibus sancti Basilij, & videns prostrauit se in terram, cœpit clamare aduersus sanctum Dei, dicens: Væ mihi peccatrici, væ mihi consumptæ, væ mihi, sancte Dei, pro hoc direxisti me in eremum, vt de me sine fatigatione proficisceretis: & ecce sine operibus reuersa sum, in vanum deuorans tantæ multitudinis pelagi viam iteranti. Videat Dominus Deus, & iudicet inter me & te, quoniam potuisti intercedere & obtinere apud Deum, nisi ad alium me dirigeres. Et hæc dicens, iactauit præfatam chartam supra stratum, in quo ducebatur corpus sancti Basilij. & minutiùs referebat rei euentus coram omni populo. Vnus quidem ex clero volens cognoscere quodnam esset peccatum illud, eleuans chartam illam & soluens, reperit eam totam deletam, & mundam, clamans voce magnâ illi feminæ: O mulier, charta ista scripta non est, quid enim in tali labore & angustiâ consumeris, nesciens magnalia Dei in te facta, & inuestigabilem eius misericordiam? Multitudo quidem populi vidētes tale gloriosum miraculum & magnum, glorificabant Deum, qui potestatem talem habet, vt in terris remittat omnium peccata; & daret gratiam seruis suis, vt post discessum eorum sanet omnem languorem, & omnem infirmitatem, remittendique omnium delictorum facinora potestatem concessit his qui rectam fidem Domino conseruant, certantes in bonis operibus, & glorificantes Deum & Dominum nostrum Iesum Christum.

Proiecta propria charta super feretrū Basilij, & deletam recipit.

Cap. 11.

[50] Fratres, narrationem volo facere de Basilio, nobili scilicet, & Ephræm Syro. Et quædā quidē ex patris nostri, quædam autē ex non mentientis ore sācti & mirabilis Ephrem audiui. Est verò ita:

Ephræm nobilis existens in eremo, quædam quidem illustratione sancti Spiritus videns, quædam verò ex desiderio & interrogatione ediscens miranda nobis nostri patris Basilij, sine intermissione [51] rogabat reuelari sibi, qualis esset magnus Basilius. In extasi ergo factus, vidit columnam ignis, cuius caput pertingebat ad cælum, & vox desursum dicens: Ephræm, Ephrem, quemadmodum vidisti columnam hanc ignis, talis est & Magnus Basilius. Et statim tollens interpretem, eò quòd nesciret loqui linguam Græcam, venit in magnam Ecclesiam magni nominis Cæsareæ, & peruenit in sanctam festiuitatem Theophaniæ, & ingrediens occultè vidit procedentem in Ecclesiâ magnum Basilium, & dixit sequentibus se: Quoniam in vanum laborauimus; puto enim, frater iste, in tali ordine existens, non est iuxta quod vidi. erat enim circumdatus stola càndidâ, & circa eum venerandus clerus candidatus & obsequens ei. Et stans in loco absconso Ecclesiæ aspexit ordinem, dicens in semetipso: Nos qui portauimus pondus diei & æstus, nihil proficimus: & hic in tali obsequio & honore humano, columna ignis exstitit! miror. Hæc eo dicente, mittit sanctus Archidiaconum suum, dicens: Vade contra portam Occidentalem, & in angulo Ecclesiæ inuenies abbatem cum alio quodam, habentem cucullam, raribarbium, pusillum, & cetera vultus eius, & dices ei; Ingredere [52] sacrarium, inuitat te pater tuus Archiepiscopus. & discens per interpretem dictum, respondit dicens: Errasti frater: nos hospites sumus. Et pergens Archidiaconus renunciauit hæc magno Basilio sacros libros recitanti. Videt sanctus Ephræm linguam igneam loquentem per os eius, & dicit Diacono; Vade, & dices domino Ephræm, iube intrare [53] in sanctum tribunal, vocat te Archiepiscopus vt ingrediaris in sanctum tribunal. Stupefactus ergo super his sanctus, glorificans Deum, [54] & faciens metanœam, respondens ei dixit: Veraciter magnus Basilius, veraciter columna ignis Basilius, veraciter Spiritus sanctus loquitur per os eius. Rogauit autem Archidiaconum, vt renuntiaret ei, quoniam magis [55] post Missas in secretario salutabo eum. Ingrediens ergo post absolutionem Missæ in secretarium, vocauit sanctum Ephræm, & in Domino [56] osculum tradidit ei. Dicit illi: Benè venisti, quia multiplicasti discipulos Christi in Ecclesiâ, & dæmones expulisti per Christum, in quo est labor tuus. Pater, venisti videre peccatorem hominem. det tibi Deus mercedem secundùm laborem tuum. Et respondens ei honorabilis Ephræm, & dicens omnia quæ in corde suo versabantur, vnà cum abbate qui cum illo erat communicauit in sanctas manus eius, & faciente eo charitatem dixit sanctus Ephræm: Pater honorande, vnam peto gratiam abs te, & hanc concede dari mihi. Qui dixit ad eum: Iube, dic quæ videntur tibi, multa enim tibi debeo: & maximè propter laborem tuum, & tui aduentus. Dicit ei Ephræm: Scio, pater sancte, quia quæcunque petis à Deo, concedet tibi; volo vt depreceris Deum, vt loquar [57] Græcè. Qui dixit ei: Super potentiam meam petiisti: sed quia fideliter petiisti, veni pater, & eremi præceptor, deprecemur Dominum: potens est enim facere voluntatem tuam. Scriptum est enim: Voluntates timentium se faciet, & orationes eorum exaudiet, & saluos faciet eos. Et facientibus orationes per plurimas horas, & surgens dixit magnus Basilius: Quare, domine Ephræm, non accipis consecrationem presbyterij, quoniam cōgruit tibi? Dicit ei per interpretem: Quoniam peccator sum. Respondit illi: Vtinam peccata tua ego haberem. Et dicit ei: Mittamus genuflexionem, & iacentibus super pauimentum, posuit manum super sanctum Ephræm magnus sacerdos, & dixit orationem Diaconij, & dicit illi: Iube, subleua nos. Repletâ ergo linguâ eius, dicit sanctus Ephræm Græcâ linguâ, Salua, miserere, suscipe, & conserua nos Deus in tuâ gratiâ: & consummatum est, quod scriptum est: Tunc saliet sicut ceruus, claudus; & aperta erit lingua babbatientium. Et loquente eo Græcè, ipsâ horâ glorificauerunt Dominum, qui omnia potest, & exaudit orationes timentium se. Et spiritaliter lætantes per tres dies, & consecrans illum interpretem diaconum, & ipsum [58] presbyterum, dimisit illos in pace, glorificantes Deum pro omnibus quæ audierunt, secundùm quod dictum fuerat ad illos.

Ephræm in spiritu apparet Basilius instar colūnæ ignis.

Basilius curat accersiri Ephræm.

Ephræm videt in Basilio linguam igneam.

Basilius Ephræm osculo excepit.

Ephræm Basilij intercessione petit loqui Græcè.

Psal. 144.

Loquitur Ephræm Græcè.

Isai. 35.

Ephræm ordinatur presbyter.

Lucæ 2.

NOTATIO.

1. ASILII] *Martyrologium Romanum 1. Ianuarij*: Cæsareæ in Cappadociâ depositio S. Basilij episcopi, cuius celebritas 18. Kalendas Iulij, quâ die ordinatus fuit episcopus, potissimùm recolitur. *De quâ eius ordinatione in episcopum ibidem 14. Iunij*: Cæsareæ in Cappadociâ ordinatio S. Basilij episcopi, qui tempore Valentis Imperatoris doctrinâ & sapientiâ insignis, omnibúsque virtutibus ornatus, mirabiliter effulsit, & Ecclesiam aduersus Arrianos & Macedonianos mirâ constantiâ defendit. *Menologium Græcum 1. Ianuarij*: Eodem die commemoratio S. P. N. Basilij. *In Menæis eodem die fusiùs de eo agitur. Cuius etiam memoria cum Gregorio Nazianzeno Theologo, & Ioanne Chrysostomo ibidem celebratur 30. Ianuarij, & vtroque loco* μεγάλου, magni *epitheto honestatur. Euagrius in Gnostico Basiliũ vocat* veritatis columnam, *ita refert Nicephorus libro 11. cap. 43. Gregorius Nyssenus in Encomio Ephram, ait Basilium esse* os Ecclesiæ, auream doctrinæ lusciniam. *Ipsi Ephramo dicitur in encomio eius,* ἡ βάσις τῶν ἀρετῶν, βίβλος τῶν ἐπαίνων, gressus virtutum, liber laudum. *qui & aliis præclaris elogiis eum ibi exornat. Theodoreto libro 4. cap. 19.* Ὁ τῆς οἰκουμένης φωστὴρ præfulgidum lumẽ orbis vniuersi. *Varia eius elogia vide initio operum eius. Res eius præclarè gestas laudatissimis suis Annalibus intexuit Cardinalis Baronius. Qui ex veteribus Basilij encomium scripserint, declarat hîc ipse Amphilochius in Prologo.*

2. Amphilochio] *Martyrologium Romanum 23. Nouembris*: Iconij in Lycaonia sancti Amphilochij episcopi, qui sanctorum Basilij & Gregorij Nazianzeni in eremo socius, & in episcopatu collega, post multa certamina pro Catholica fide suscepta, sanctitate & doctrinâ clarus quieuit in pace. *Menologium Græcum eodem die*: Natalis S. P. N. Amphilochij, episcopi Iconij, sub Theodosio Imp. Magno, vir diuinarum litterarum peritiâ, & sanctitate vitæ, rectæ & Catholicæ fidei sinceritate insignis, Basilij Magni amicitiâ & testimonio commendatus. Hic libros orthodoxam fidem continentes conscripsit, & ad summam senectutem prouectus in pace quieuit. *Fusiùs de eodem in Menæis die eodem.*

Amphilochium vitæ huius auctorem esse, iam olim ante annos 800. existimauit Vrsus S. R. E. Subdiaconus Cardinalis, qui eam tunc Latinitati donauit, de quo plura num. 3. & Sigebertus Catalogo illustrium Ecclesiæ Scriptorum cap. 7. Amphilochius Iconij episcopus scripsit vitam Basilij Cæsariensis episcopi. *Eam etiam Sixtus Senensis lib. 4. Bibl. Sanctæ Amphilochio tribuit. Et eo auctore recitat eam Vincentius in Spec. hist. lib. 14. capitibus 78. 79. 80. Antonius part. 2. tit. 9. cap. 4. § 1. & 2. Petrus episcopus Equilinus in Catalogo SS. lib. 2. cap. 28. Eius exemplar Græcum nomine Amphilochij insignitũ accepi Parisiis ex Bibliothecâ Regiâ.*

Baronius tamen in Martyrologio Romano ad diem 1. Ianuarij ait: Extat Amphilochij nomine scripta Vita Basilij, quæ tamen prudentiorum omnium sententiâ, alterius cuiuspiam potiùs, quàm Amphilochij æqualis Basilio esse putatur; cùm aliqua illic habeantur, quæ illi minùs conuenire videntur. Idem in Annalibus tomo 4. varios in Vitâ hac nęuos notat, quos singulos hîc suis locis indicabo, vt magno hoc censore sincera ab interpolatis discernas.

Iam olim Glycas, cùm videret hanc Vitam Amphilochij nomine circumferri, eam Amphilochio abiudicauit, hoc potissimùm argumento: Quamquam, *inquit*, perscriptum reperiamus in libro de S. Basilij miraculis, quæ magnus ille vir Amphilochius litteris commendasse perhibetur, mandato perpetuæ Virginis Deiparæ per S. Mercurium, Magni Basilij precibus, desertorem hunc traiectum fuisse: non tamen hæc narratio meretur, vt ei continuò fidem adhibeas. Quam ob rem istud? quoniam in eodem scripto legimus, Magnum Basiliũ Cæsareæ pontificem id temporis fuisse, cùm eas regiones Imperator improbissimus cõtra Persas expeditione susceptâ peragraret. At verò aliter eximius ille Gregorius cognomento Theologus memoriæ prodidit. Nam si Basilius, hoc ita narrante, in Ponto degebat sub initium imperij Valentis, qui aliquanto pòst tempore regnauit, cùm Cæsareæ pontifex esset Eusebius; multò minus Iuliano imperante Basilius antistitis munere fungebatur. De quo satis euidenter apparet, Iulianum iter per Cappadociam facientem, neque Basilium istic pontificem reperisse, neque ipsius Ecclesiæ minatum esse. Consimili modo nec precatus est hoc nomine Deum Basilius pontifex, nec ad tollendum è medio desertorem Mercurius ille Christi testis fuit ablegatus. quippe si hoc pacto res gesta fuisset, obscurum nõ esset in hodiernum vsque diem, à quo Iulianus telo confixus fuerit. Nam iaculo traiectum constat, auctore facti prorsus incognito. Glyc. 4. part. Annal.

Cuius sententiæ etsi Baronius tomo 4. anno Christi 363. accedat: At ipse tamen, inquit, Glycas haud in eo nobis probari potest, cùm eam ob caussam, quòd ea commentaria Amphilochij nomine scripta haberentur, derogat penitùs fidem historiæ, quæ auctore teste Helladio citati à Damasceno, quem ipse non vidit, aliter tamen rem gestam recitantis, egregiè testata redditur. Damasc. de Imagin. Orat. 1.

Quidquid sit de dissensione narrationis ab Helladio & Amphilochio instituta (si tamen diuersorum Auctorum ea narratio, & non potiùs Amphilochius Helladium integrè expresserit, quem Damascenus compendiosè citat) certè in hac Vrsi interpretatione ea historia non comparet, vt eius rationẽ reddere minime cogamur.

Etsi certior & solidior Vita Basilij, ex ipsius & Gregorij Nazianzeni scriptis, & aliis synchronis Auctoribus colligi possit, quod ferè in Annalibus suis præstat Baronius, & iam præ manibus habet Doctorum Ecclesiæ, aliorúmque aliquot Vitas noster Petrus Halloix; quia tamen nobis nunc propositum fuit, non quid de quoque Sancto vndecumque indagari possit, hîc exprimere, sed potiùs Vitas Patrum, quæ toties typis excusæ sunt, & in multorum manibus versantur, atque à doctis viris citantur, recensere, dubia in iis explicare, notare apocrypha: permisi hanc quoque Vitam inter ceteras suum tenere locum: præmittens tamen hanc Baronij monitionem, quam habet tomo 4. anno Christi 378. Damasi Papæ 12. Valentis 15. Gratiani 12. Valentiniani 3. Impp.

Quæ Amphilochij falsò nomine fertur Vita Basilij, haud digna satis habetur, quæ eruditorum auribus ingeratur, nisi adeò sint perspicaces, qui in eis quæ sunt vera à falsis disquirere ac secernere valeant. Complura enim ibi vera esse, inficias nemo iuerit, vt ea præsertim, quæ ab ambobus Gregoriis, Nazianzeno atque Nysseno,

mecum

necnon ex Ephram esse noscuntur accepta, vel ab Helladio mutuatus est Auctor. Hactenus Baronius.

3. Vrso] *Baronius ad Martyrologium Romanum 1. Ianuarij: Dedit, inquit, (Vitam Basilij ab Amphilochio, vt creditur, scriptam) Latinitati Vrsus S.R.E. subdiaconus, cuius præfationem, quæ desideratur in ceteris, legimus in veteri manuscripto codice nostræ Bibliothecæ, quam possidemus liberalitate piæ memoriæ optimi ac eruditissimi viri Achillis Statij Lusitani.*

In iisdem propterea quædam miracula eiusdem Basilij, Helladio auctore scripta habentur, in Latinum versa ab Anastasio Bibliothecario, temporibus Nicolai I. Romani Pontificis, cuius ibidem habetur præfatio ad prædictum Vrsum conscripta. Hactenus Baronius.

Ex his colligimus Vrsi Vitæ huius interpretis ætatem, cùm Anastasius floruerit circa ann. Domini 860.

Ceterùm doctus hoc Baronij indicio, exstare Romæ Vrsi præfationem in Vitam Basilij, quæ nondum lucem vidisset, Romam scripsi ad R. P. Andream Zazzaram, Congregationis Oratorij præclarissimum decus, qui statim eam ex manuscriptis codicibus exscribendam curauit, mihique transmisit. Quâ acceptâ deprehendi stylum aliquanto meliorem esse, quàm textus Vitæ Basilij in vulgatis hactenus Patrum Vitis exhibeat. quare & textum Vitæ Basilij eodem interprete indidem euocaui: quem hîc repræsento.

Ne fallare tamen, octo tantùm priora capita cum præfatione, Vrsi nomine insignita, ad me Româ missa sunt. Reliqua tria indidem accepi ex manuscriptis Congregationis Oratorij, sed Vrsi nomen non præferebant, vt dubitem an ex eius officinâ sint. Sanè Vrsum etiam illa transtulisse, saltem 10. ipse indicium facit præfatione hac num. 5. An verò hæc ex eius translatione sint, affirmare non habeo.

Præfat. Interp. 4. Hieronymum Ecclesiæ Romanæ presbyterum] *Vides, iam olim, etiam Vrsi interpretis huius ætate inualuisse opinionem eam de presbyteratu Romano Hieronymi. Quam etiam refert Vita Hieronymi manuscripta, quæ penes me est. Sed ipse Hieronymus contrait, qui Antiochiæ se ordinatum asserit; ita tamen, vt nulli certæ Ecclesiæ adstringi cogeretur. Ita enim ipse epist. 61. ad Pammachium aduersus errores Ioannis Ierosolym. loquens de Paulino Antiocheno episcopo:* Num rogaui te vt ordinarer? Si sic presbyterium tribuis, vt monachum nobis non auferas: tu videris de iudicio tuo. Sin autem sub nomine presbyteri, tollis mihi, propter quod sæculum dereliqui: ego habeo, quod semper habui: nullum dispendium in ordinatione passus es.

Quòd si quis fortè Hieronymum vocari velit Romanum presbyterum, quia Damaso Pontifici ab epistolis fuit, non valde abnuero.

5. Nisi duo miraculorum eius] *Ergo ætate Vrsi, nihil Latinè ad eius manus, de Vitâ & miraculis Basilij auctore Amphilochio peruenerat, præter duo illa miracula, quæ hîc habes cap. 8. & 10. quæ quia styli ruditate offendebant, paulo ipse cultiùs ea conatus est exprimere.*

6. In epitaphio] *Basilij epitaphium seu oratio funebris a Gregorio Nazianzeno conscripta, habetur tom. 1. Operum Nazianzeni oratione 20. Idem quoque epitaphium seu carmen funebre de eodem composuit, quod exstat tomo 2. Operum Nazianzeni, Carmine 14.*

Prolog. Auctor. 7. Gregorio videlicet, qui in Theologiâ claruit] *Nicephorus libro 11. cap. 19.* Gregorius, qui à veteribus Nazianzenus, à nobis autem, quòd tali cognomine dignus sit, Theologus est vocatus.

8. Gregorio memorabili Nysseorum] *Gregorij Nysseni orationem, quâ fratris sui laudes & memoriam concelebrat, habes inter eiusdem opera, Laurentio Sifano interprete. In eâ Basilium Moysi, Samueli, Eliæ, Ioanni Baptistæ & Paulo, ob singulares cuiusque virtutes & actiones comparat.*

9. Beato Ephræm] *Habes Basilij encomium ab Ephræmo scriptum inter Opera Ephræm tom. 3. Latinitati donatum à Gerardo Vossio, cuius encomij meminit ipse Ephræm in Oratione in 40. Martyres.*

10. Apostatam Iulianum] *Respicit, opinor, ad historiam de Iuliani morte, quæ Basilij precibus impetrata dicitur ab Helladio apud Damascenum Orat. 1. de Imagin. Quæ paulò aliter in vulgato Amphilochio narratur. Sed deest ea in hac Vrsi Cardinalis versione. De morte Iuliani vide accuratè inquirentem Baronium to. 4. an. 3. Christi. 263. Liberij Papæ 12. Iuliani Imp. 11.*

11. Qui Valentis os] *Quàm constans Basilius contra Valentem perstiterit, describit Gregorius Nazianzenus Oratione funebri in laudem Basilij, Ephræm Oratione de eiusdem laudibus, Sozomenus libro 6. cap. 15. Socrates libro 4. cap. 21. Theodoretus libro 4. cap. 17. Gildas Sapiens Orat. in Eccles. Ordin. Nicephorus lib. 11. cap. 18. Vide Baronium tom. 4. ad ann. Christi 370.*

12. Verborum palmas] *Vulgata editione,* sermonum manus. *Græcè est,* λόγων παλάμας, sermonem, palmas. *Vterque interpres legit* λόγων παλάμας. *Chrysostomus homil. 11. de Machab. quæ est ordine 49. tomo 1. editionis Frontonianæ:* Ἀλλὰ καθάπερ χειρὶ τῇ παρακλήσει τῶν λόγων Sed quasi manibus cohortatione verborum. *Idem homil. 1. de Machab. quæ est in eâdem editione ordine 44.* Εἵλκεν ἀντὶ χειρῶν τῇ τῶν λόγων πρὸς αὐτὸν χρησαμένη παρακλήσει καὶ συμβουλῇ: Pro manibus eum verbis exhortationis vsa impulit. Cap. 1.

13. Athenas] *Gregorius Nazianzenus Oratione funebri in Basilium, ex quâ Nicephorus lib. 11. cap. 17. Antè tamen Cæsareæ, & Constantinopoli operam litteris dederat, vt idem Gregorius testatur.*

Vt hîc Athenæ dicuntur verborum mater, *sic Gregorius loco proximè citato vocat eas* τῶν λόγων ἕδραν, litterarum sedem *seu* domicilium. *Libanius Declamat. 29.* τῶν λόγων ἐργαστήριον, sermonum officinam.

14. Eubulo] *Sozomenus libro 6. cap. 17. alios Basilio & Gregorio Nazianzeno præceptores assignat:* Ἄμφω νέοι ὄντες, Ἱμερίῳ καὶ Προαιρεσίῳ τοῖς τότε δοκιμωτάτοις σοφισταῖς ἐν Ἀθήναις ἐφοίτησαν· μετὰ ταῦτα δὲ ἐν Ἀντιοχείᾳ Λιβανίῳ τῷ Σύρῳ. Ambo cùm adhuc adolescentes essent, Himerio & Proæresio, sophistis id temporis facilè præstantissimis, se in disciplinam Athenis tradebant: posteà autem Antiochiæ Libanio Syro. *Baronius tom. 3. an. Christi 354. lenis memoria vel calami lapsu, Libanium Athenis cum Himerio docentem ex Sozomeno statuit.*

15. Qui throni Apostolici gubernacula duodecim] *Non vnius tantùm Amphilochij opinio Gregorium Nazianzenum duodecim annis Ecclesiæ Constantinopolitanæ præfuisse. Ita enim & Menea 30. Ianuarij in memoriâ SS. trium Ecclesiæ Doctorum:* Προέστη δὲ καὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐκκλησίας χρόνους δώδεκα. Præfuit Ecclesiæ Constantinopolitanæ annos duodecim. *Intellige annos, quibus ibi vixit, & Ecclesiam eam contra Arianos propugnauit.*

16. Libanius] *Sozomenus suprà ad num. 14. Libanium Basilij magistrum fuisse asserit.*

17. Surgens ergo properauit Ægyptum] *Constat ex Nazianzeni Oratione funebri iam antè citatâ, Basilium peregrinationes aliquas suscepisse:* Ἐπειδὴ ἐκδημίας τινὸς, ἐπειδὴ γε ἡμᾶς ἐκ τοῦ χρ., τῶν

ἀναγκαῖον ὑπολαμβάνων, ἢ ἐκ ἀπὸ σκοποῦ τῆς προκειμένης φιλοσοφίας. Ac deinde quoniam me carebat, necessarias quasdam peregrinationes, minimèque à propositæ sibi philosophiæ scopo alienas iniuit. *Nicetas Gregorij commentator existimat Basilium profectum Seleuciam ad Theclæ templum, vel orandi causâ, vel etiam quietæ ac tranquillæ vitæ studio.*

Sed profectionis suæ in Ægyptum ipse Basilius duabus epistolis meminit. Ac in primis epist. 165. ad Eustathium philosophum, nondum benè doctus Basilius penè in fortunæ offensacula referebat, quòd longâ peregrinatione Eustathium minimè reperisset, nec in patriâ, nec in Syriâ, nec in Ægypto. Clariùs animi sui æstum, & peregrinationes ad veritatem inquirendam susceptas exprimit ipse epist. 79. ad Eustathium episcopum Sebastiæ : Ἐγὼ πολὺν χρόνον προσαναλώσας τῇ ματαιότητι, καὶ πᾶσαν σχεδὸν τὴν ἐμαυτοῦ νεότητα ἐξαφανίσας τῇ ματαιοπονίᾳ, ἣν εἶχον προσδιατρίβων τῇ ἀναλήψει τῶν μαθημάτων τῆς παρὰ τοῦ Θεοῦ μωρανθείσης σοφίας, ἐπειδή ποτε ὥσπερ ἐξ ὕπνου βαθέος διαναστάς, ἀπέβλεψα μὲν πρὸς τὸ θαυμαστὸν φῶς τῆς ἀληθείας τοῦ εὐαγγελίου, κατεῖδον δὲ τὸ ἄχρηστον τῆς σοφίας, τῶν ἀρχόντων τοῦ αἰῶνος τούτου τῶν καταργουμένων, πολλὰ τὴν ἐλεεινήν μου ζωὴν ἀποκλαύσας ηὐχόμην δοθῆναί μοι χειραγωγίαν πρὸς τὴν εἰσαγωγὴν τῶν δογμάτων τῆς εὐσεβείας. καὶ πρό γε πάντων ἐπιμελὲς ἦν μοι, διόρθωσίν τινα τοῦ ἤθους ποιήσασθαι, πολὺν χρόνον ἐκ τῆς πρὸς τοὺς φαύλους ὁμιλίας διαστραφέντος. καὶ τοίνυν ἀναγνοὺς τὸ εὐαγγέλιον, καὶ θεασάμενος ἐκεῖ μεγίστην ἀφορμὴν εἰς τελείωσιν τὴν διάπρασιν τῶν ὑπαρχόντων, καὶ τὴν πρὸς τοὺς ἐνδεεῖς τῶν ἀδελφῶν κοινωνίαν, καὶ ὅλως τὸ ἀφροντίστως ἔχειν τοῦ βίου τούτου. καὶ ὑπὸ μηδεμιᾶς συμπαθείας πρὸς τὰ τῇδε τὴν ψυχὴν ἐπιστρέφεσθαι, ηὐχόμην εὑρεῖν τινα τῶν ἀδελφῶν, ταύτην ἑλόμενον τὴν ὁδὸν τοῦ βίου, ὥστε αὐτῷ συνδιαπεραιωθῆναι τὸν βαθὺν τοῦτον τοῦ βίου κλύδωνα. καὶ δὴ πολλοὺς μὲν εὗρον κατὰ τὴν Ἀλεξάνδρειαν, πολλοὺς δὲ κατὰ τὴν λοιπὴν Αἴγυπτον. καὶ ἐπὶ τῆς Παλαιστίνης ἑτέρους, καὶ τῆς κοίλης Συρίας καὶ Μεσοποταμίας. ὧν ἐθαύμαζον μὲν, τὸ περὶ τὴν δίαιταν ἐγκρατές. ἐθαύμαζον δὲ τὸ καρτερικὸν ἐν πόνοις: Ego sanè posteaquam multum temporis vanitati impendissem, & omnem prope iuuentutem inani studio attriuissem quo tenebar, cùm apprehendẽdis infatuatæ à Deo sapientiæ disciplinis immorabar; tandem aliquando, vbi velut ex graui somno expergefactus ad Euangelicę veritatis admitabile lumẽ respexi, agnouique inutilitatẽ sapientiæ principũ huius sæculi, qui abolentur deplorata plurimùm in miserabili meâ vitâ, ductorẽ mihi dari optabam qui ad pietatis me dogmata introduceret. Et cũ primis hoc mihi curæ, vt morum correctionem aliquam instituerẽ, quos per diutinam consuetudinem cum improbis contractam peruerteram. Lecto itaque Euãgelio, animaduersóque illic, quòd plurimum occasionis & momẽti adferat ad perfectionis studium, si quis bona sua vendat, déque illis egenis fratribus cõmunicet, & prorsus nullâ teneatur vitæ istius curâ, nec patiatur mentem suam aliquâ rerum præsentium affectione turbari, optabam dari aliquem ex fratribus, cui istud vitæ genus arrideret, quo vnà cum profundum vitæ huius pelagus superare liceret. Inueni sanè multos apud Alexandriam, nec paucòs apud reliquam Ægyptum, deinde & alios in Palæstinâ, & Cælesyriâ, & Mesopotamiâ, quorum admiratus sum cùm in seruanda diætâ temperantiam, tum in obeundis laboribus tolerantiam.

18. Porphyrium] *In Menæis Græcorum inuenire est varios sanctos Porphyrios: sed nescio an vllus eorum huic historiæ quadret.*

19. Ierosolymam caussa orationis] *Iam olim peregrinatio hæc celebris vel ab ipso Christi in cælum ascensu. Hieronymus epist. 17. ad Marcellam:* Longum est nunc ab ascensu Domini vsque ad præsentem diem per singulas ætates currere, qui episcoporum, qui Martyrum, qui eloquentium in doctrinâ Ecclesiasticâ virorum venerint Ierosolymam, putãtes minus se religionis, minus habere scientiæ, nec summam, vt dicitur, manum accepisse virtutum, nisi in illis Christum adorassent locis, de quibus primùm Euangelium de patibulo coruscauerat. *Varia exempla Ierosolymam orationis causâ tendentium vide apud Gretzerum nostrum libro 1. de Peregrinat. cap. 4. & aliquot seqq.*

20. In proastio] *Alia versio,* in suburbano. *Sæpè ætatis mediæ interpretes retinent Græcum vocabulum. Infrà apud Ruffinum lib. 3. n. 19. Vide Onomasticon.* Cap. 2.

21. Tres tabulas] *Alia versio* tres catinos. *Græcè est,* τρεῖς πίνακας. πίναξ *& tabulam, & discum seu catinum Græcis sonat. Sed rectè hic noster tabulam vertit. Adumbratum ex Tabula Cebetis, vbi tres sunt περίβολοι seu septa, vti hic tres tabulæ. Habes ibidem etiam virtutes & vitia, vti hic.*

22. Maximino] *Hieronymus in Chronico* Maximũ *vocat, anno 11. Constantij & Constantis, cui Christi annum assignant 349.* Quadragesimus Maximus post Macarium Ierosolymorum episcopus moritur. *Baronius tom. 3. anno Christi 331. Siluestri Papa 18. Cõstantini Imp. 26. Maximi subrogationem in sedem Ierosolymitanam ponit. De eo etiam Sozomenus libro 2. c. 19.* Cap. 4.

23. In Iordane] *Fuere olim, qui ob aquas Iordanis baptismo Christi consecratas, in Iordane quoque baptizari expetierint. Tali desiderio flagrasse Constantinum Magnum, narrat Eusebius in eius Vitâ libro 4. cap. 62.*

24. Et columba] *Ita iam antè Spiritus sanctus, dũ Christus à Ioanne baptizaretur, apparuit. Cuius rei rationem aliquam assignat Nicephorus lib. 1. c. 18.* Factũ id cùm propter volucris ipsius puritatem, tum quòd ea olim diluuij finem læto prædixit nũtio.

Vti hîc Basilio, ita non rarò aliis Sanctis columba in Baptismo apparuit. Et veteri olim in quibusdam Ecclesiis mos fuit, columbam super baptisteria appendere; vt habetur in Synodo Constãtinopolitanâ sub Mennâ C P. episcopo celebratâ, Actione 5. quem locum vide hîc infrà citatum ad n. 33.

25. Et vngens etiam sancto Chrismate] *Sacri huius Chrismatis in Baptismo & post Baptismum vsus, etiam nunc ab ipsis Ecclesiæ primordiis in Ecclesiâ Catholicâ durat. De quo consule Bellarminum tom. 3. contra Gen. 2. lib. 2.*

26. A Meletio] *Nicephorus libro 11. cap. 17.* Basilius à Meletio Antiochiæ episcopo diaconus creatus, posteà patriæ suæ Cæsareæ Cappadocũ antistes factus, cum curâ & fide Ecclesiis præfuit.

27. Prouerbiorum] *Inter opera Basilij exstat in Prouerbiorum principium Tractatus.*

28. Eusebio] *Nicephorus libro 11. cap. 18.* Eusebio, qui ante Basilium Ecclesiæ Cæsariensis gubernator fuit, dissidium quoddam cum Basilio etiamnum diacono intercessit. *Vbi narrat posteà Basilium Eusebio reconciliatum, & eidem in cathedrâ episcopali successisse.*

29. Ad insigne habitaculum] *Alia editio:* ad insignem zætam. *Græcè est,* ἐν ἐπισήμῳ διαίτῃ. *quod alter interpres deflexit in* zætam, *vt subinde diæ in ζα commigrare solet. Vide Onomasticon.*

30. Synodum] *Quæ hæc Synodus fuerit, nondum mihi liquet. Fortè intelligit tantùm Synodum de congregatione hac episcoporum, quâ creationem Basilij in episcopum conuenerunt.*

31. Reple os meum laude] *Hæc prima hîc ex Li-* Cap. 6.

turgiâ

turgiâ Basilij citata verba, non inuenio in eiusdem Liturgia Parisijs Græce editâ typis Regiis anno M.D.LX

Sed non mirum, tanto temporis spatio aliquid in Liturgiis immutatum esse, aliquid additum, aliquid demptum. Quin & sæpè diuersa eiusdem Liturgiæ Græca deprehenduntur exemplaria. Sanè editio Græca Morelliana Liturgiæ Chrysostomi, valdè dissidet à versione Latinâ Erasmi.

Quæ hîc sequentia ex Liturgiâ Græcâ Basilij citantur verba, habes in editione Morellianâ penè eadē. Verba in Vitâ hæc citata habent ita Græcè: Πρόσχες Κύριε Ἰησοῦ Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν ἐξ ἁγίου κατοικητηρίου σου, καὶ ἐλθὲ εἰς τὸ ἁγιάσαι ἡμᾶς ὁ ἄνω τῷ πατρὶ συγκαθήμενος, καὶ ὧδε ἡμῖν ἀόρατος συνών, καὶ καταξίωσον τῇ κραταιᾷ σου χειρὶ μεταδοῦναι ἡμῖν καὶ δι' ἡμῶν παντὶ τῷ λαῷ, τὰ ἅγια τοῖς ἁγίοις. Ο ΛΑΟΣ. εἷς ἅγιος, εἷς κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς εἰς δόξαν Θεοῦ Πατρὸς, ἀμήν. *quæ ita Latinè reddidit Vrsus:* Attende Domine Iesu Christe Deus noster de sancto habitaculo tuo, & veni ad sanctificandum nos; qui sursum cum Patre sedes, & hîc nobiscum inuisibiliter ades; & dignare potenti manu tuâ tribuere nobis & per nos omni populo sancta sanctis. Populus respondit; Vnus sanctus, vnus Dominus Iesus Christus cum sancto Spiritu in gloriâ Dei Patris, Amen. *Iam verò Græca Basilij editionis Morellianæ vix dissident à superioribus.* Πρόσχες Κύριε Ἰησοῦ Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν ἐξ ἁγίου κατοικητηρίου σου καὶ ἀπὸ θρόνου δόξης τῆς βασιλείας σου, καὶ ἐλθὲ εἰς τὸ ἁγιάσαι ἡμᾶς ὁ ἄνω τῷ πατρὶ συγκαθήμενος καὶ ὧδε ἡμῖν ἀοράτως συνών· καὶ καταξίωσον τῇ κραταιᾷ σου χειρὶ μεταδοῦναι ἡμῖν τοῦ ἀχράντου σώματός σου καὶ τοῦ τιμίου αἵματος, καὶ δι' ἡμῶν παντὶ τῷ λαῷ.

32. Exaltauit panem] *De eleuatione panis seu Eucharistiæ in Missâ, vide Claudium Sainctesium, de Eucharistiâ, Repetitione 9. quæ est de Adoratione Eucharistiæ cap. 7.*

33. Ad consepeliendū sibi] *Fuit quorumdam cōsuetudo, vt Eucharistiam etiam mortuis ingererent & consepelirent, quam abrogauit Concilium Carthaginense 3. can. 6.* Placuit vt corporibus defunctorum Eucharistia non detur: dictum est enim à Domino: Accipite & edite. cadauera autem nec accipere possunt, nec edere. Cauendum est etiam, ne mortuos baptizari posse fratrū infirmitas credat, cùm Eucharistiam mortuis non dari animaduerterit. *Subscripsit huic Concilio S. Augustinus: & idem canon repetitur in Concilio Hipponensi can. 5. & in Concilio Antissiodorensi anno 540. can. 12. & in Concilio Generali 6. (quod est Constantinopol. tantum 3.) quod celebratum est in Trullo anno Christi 680. Agathonis Papæ anno 3. Constantini Pogonati, (cùm solus regnauit) anno 13. vbi canon 83. ita habet:* Μηδεὶς τοῖς σώμασι τῶν τελευτώντων τῆς εὐχαριστίας μεταδιδότω· γέγραπται γὰρ· λάβετε, φάγετε· τὰ δὲ τῶν νεκρῶν σώματα οὐδὲ λαβεῖν δύνανται, οὐδὲ φαγεῖν. Nemo mortuorum corporibus Eucharistiam communicet. Scriptum est enim: Accipite, & comedite. Mortuorum autem corpora non possunt accipere nec comedere. *Frustra est Petrus Crespetius in Summâ Catholicâ, qui existimauit de hac re agere Cyprianum lib. 1. epist. 2. & lib. 4. epist. 6. Nam cùm ait Cyprianus:* Non morientibus, sed viuentibus communicatio à nobis danda est; *agit ibi de lapsis, quibus non tam morientibus vult communionem dandam, quàm viuentibus: scilicet cùm iam resipiscerent, & pararent se ad quotidie imminentia martyria.*

Matth. 26.

Matth. 26.

34. Super columbam] *Columbæ olim & super altaria & super baptisteria in memoriam Spiritus sancti appensæ. Hinc clerici Antiocheni epistolâ ad Ioannem C. P. episcopum, contra Seuerum episcopum suum hæreticum:* Columbas aureas & argenteas, in formam Spiritus sancti super diuina lauacra & altaria appensas, vnà cum aliis sibi appropriauit; dicens, non oportere in specie columbæ Spiritum sanctum nominare. *Lecta est hæc epistola in Synodo Cōstantinopolitanâ Act. 5. quæ Synodus habita est Constantinopoli post obitum Agapeti, tempore interregni Pontificij sub Mennâ C. P. episcopo anno Christi 536.*

35. Ephræm] *Narratio, quæ hîc de S. Ephræm promittitur, habetur infrà cap. 11.*

36. Hebræus] *Exemplum hoc, quo Christus formâ pueri in Eucharistiâ monstratur, ex hac Vitâ citat D. Thomas Opusculo 58. cap. 11. Similem habes visionem Paschasius libro De corpore & sanguine Domini c. 14. quæ oblata fuit Plego presbytero, cùm Christum formâ pueri in altari vidit & amplexus est:* Quatenus, *inquit Paschasius*, & veritas patesceret in ostenso, & sacerdotis desiderium impleretur ex miraculo, nostráque fides firmaretur ex relatu. *Quod exemplum ex Paschasio citat D. Thomas suprà: vbi non rectè* Ægydius *legitur loco* Plegus. Cap. 7.

37. Helladius] *Vitam S. Basilij fuisse scriptam ab Helladio eius discipulo & successore, testatur Ioānes Damascenus Oratione 1. de Imagin. vbi ex eâ sequentem historiolam citat:* Ὅτι δὲ οὐ καινὸν ἐφεύρημα τὸ τῶν εἰκόνων, ἀλλὰ ἀρχαῖον, καὶ τοῖς ἁγίοις, καὶ ἐκκρίτοις πατράσιν ἐγνωσμένον τι, καὶ εἰθισμένον, ἄκουε· γέγραπται ἐν τῷ βίῳ Βασιλείου τοῦ μάκαρος, τοῦ δι' Ἑλλαδίου τοῦ αὐτοῦ μαθητοῦ καὶ διαδόχου τῆς αὐτοῦ ἱεραρχίας, ὡς παρειστήκει ὁ ὅσιος τῇ τῆς Δεσποίνης εἰκόνι, ἐν ᾗ καὶ ὁ χαρακτὴρ ἐγέγραπτο Μερκουρίου τοῦ ἀοιδίμου μάρτυρος· παρειστήκει δὲ ἐξαιτῶν Ἰουλιανοῦ τοῦ ἀθεωτάτου, καὶ ἀποστάτου τυράννου ἀναίρεσιν. ἐξ ἧς εἰκόνος ἐμυήθη ταύτην τὴν ἀποκάλυψιν· ἑώρα γὰρ πρὸς μὲν βραχὺ ἀφανῆ τὸν μάρτυρα μετ' οὐ πολὺ δὲ τὸ δόρυ ᾑμαγμένον κατέχοντα: Quòd autē imaginū institutio non noua, sed prisca sit, & apud sanctos & eximios Patres nota, & vsitata; disce ex iis quæ in vitâ beati Basilij ab Helladio eius discipulo, in pontificatúque successore conscripta sunt. Pius enim vir, vt ipse narrat, Dominæ nostræ adstabat imagini, in quâ Mercurij etiam celebris Martyris figura descripta erat. Adstabat autem supplicans, vt impius Iulianus apostata tolleretur. Ex quâ quidē imagine didicit, quid esset euēturum. Vidit autē Martyrem exiguum ad tēpus ab oculis suis euanescentem, non autem multò pòst hastam cruentam tenentem. Cap. 8.

38. Proterius] *Hæc narratio apud solum inuenitur Amphilochium.*

39. Tondere] *Alia editio*, consecrare. *Græcè est*, ἀποθρίξας, tondere. *Nempe quia per tonsuram Deo consecranda virgo erat, ideò alter interpres vertit*, consecrate.

40. Dæmones fornicationi præpositos] *Vide dicta suprà ad Vitam S. Hilarionis cap. 16. n. 35.*

41. Intra quem sacri habebantur amictus] *Alia versio:* vno loco interioris sacri periboli. *Græcè est.* Ἐν ἑνὶ τόπῳ ἔσω τῶν ἱερῶν περιβόλων. *Alter interpretum retinuit Græcum vocabulum, alter rem explicuit.*

42. Anastasius] *Hæc narratio apud vnum est Amphilochium.* Cap. 9.

43. Vsu autem soror] *Insigne exemplum castitatis coniugalis, quod miraculo probatum, dum ignem sinu illæso gestat Theognia, vti hîc ex thuribulo prunæ in sinum Theogniæ ad castitatis testimonium iniecta: ita in Vitâ Ioannis Eleemosynarij cap. 46. habes simile continentiæ exemplum & miraculum de Abbate, qui Porphyriam meretricem conuertit.*

Quæ antè vxores, pòst sorores & erant & dicebantur, cùm mariti ad sacros Ordines transibant. Idacius

in Chronico MS. apud Sirmundum nostrum de Paulini episcopi Nolani vxore: Terasia de coniuge facta soror. *Fortunatus libro 1. carm. 15. de Placidinâ Leontij Burdigalensis episcopi coniuge:*

Quæ tibi tunc coniux, est modò chara soror.

44. Tolle thuribulum & cereos] *Vt in deorum cultu olim thus, lucernæ, & faces, eadem in Imperatorum veneratione adhibita. Herodianus in Commodo de Lucillâ sorore eius,* Καὶ τὸ πῦρ προεπόμπευεν αὐτῆς, & ignis eam præcedebat. *quem honorem negatum Marciæ Commodi concubinæ idem refert; Pertinacem quoq; hoc principatus insigne non permisisse sibi præferri. M. quoq; Antoninus libris Vita sua,* λάμπαδας *inter Imperij insignia ponit. Persarum Regi prælatum ignem docet Xenophon libro 8. de Asiaticis quoque insinuat Ammianus lib. 23. Vide Lipsium ad lib. 1. Annalium Taciti.*

Sic lampades Imperatori C P. & Imperatrici prælata, vt habet Codinus de Offic. aula Palatina, & Theodorus Balsamo mox citandus.

Hinc res hæc ad viros primarios abiit, maximè Patriarchas & primarios Episcopos. Theodorus Balsamo de Priuileg. Patriarch. lib. 7. Iuris Græco-Romani: Ἐπεὶ δέ τινες λέγουσιν ὡς οὐκ ἐξέσται τῷ Ἀλεξανδρείας ἢ τῷ Ἀντιοχείας τυχὸν μετὰ λαμπάδος πατριαρχικῆς τὰς ὁδοιπορίας ποιεῖν εἰς τὴν τῶν πόλεων βασιλίδα ἢ εἰς ἑτέραν διοίκησιν, παρὰ τὰς ἀπονεμηθείσας ἀπὸ τῶν κανόνων αὐτοῖς, ἡ γὰρ λαμπὰς τοῦ διδασκαλικοῦ (φασὶν) ἐστὶν ἀξιώματος, παρ' ἐνορίαν δὲ διδάσκειν οὐκ ἔξεστι ἀρχιερεῖ, κατὰ τὸν κ' κανόνα τῆς ἐν τῷ Τρούλλῳ ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς ἕκτης συνόδου: Quia verò nonnulli dicunt non esse permissum Alexandrino vel Antiocheno, verbi gratia, vt cum lampade vel face Patriarchali faciat iter ad vrbem Imperatoriã, vel aliam diœcesim, exceptis illis prouinciis, quæ per canones eis attributæ sunt. Quippe fax, inquiunt, ad officium doctoris spectat. Extra prouinciam verò docere, non permissum est Pontifici, secundùm canonem 20. habitæ in Trullo sanctæ atque vniuersalis sextæ Synodi. *Apud quem plura vide de harum lampadum prælatione, & qui eâ vti possint.*

45. Theognia] *Alia versio:* Theogenia. *Sed Græcè est* Θεογνία.

46. Ego duco] *Alia versio:* ego mino. *Græcè est:* Τὸ μὲν οὖν ἐγὼ ἐλαύνω.

47. Quoniam necessaria est domus] *Alia versio:* quia necessaria sunt domus. *Græcè est:* ὅτι χρεία ἐστὶ τοῦ οἴκου.

Cap. 10. 48. Mulier quædam] *Non absimilis historia occurrit in Vitâ S. Ioannis Eleemosynarij, infrà capit. 50.*

49. Bullauit] *Alia versio:* sigillauit. *Græcè est:* ἐβούλλωσεν. Bullare, *pro sigillare frequens vox mediæ ætatis. In Vitâ Ioannis Eleemosynarij infrà c. 51.* Non potes scribere, & bullare, & afferre mihi? *& post:* Dat ei proprium pictacium bullatum.

Cap. 11. 50. Fratres] *Hoc caput Amphilochio asserit MS. codex Græcus, quo vsus est Gerardus Vossius, & vocat* Comparationem ac similitudinem sanctorum Patrum Basilij & Ephræm Syri. *Præmittit eam Vossius ante opera Ephræm. Quædam hoc capite contenta etiam ipse Ephræm describit in encomio sancti Basilij.*

51. Rogabat reuelari sibi] *Vide Delrio nostrum tom. 2. Disquis. Magic. lib. 4. cap. 1. quæstione 3. sect. 1. vbi agit,* An reuelatio à Deo peti possit.

52. Sacrarium] *Alia versio,* presbyterium. *Græcè est,* ἱερατεῖον.

53. In sanctum tribunal] *Græcè* εἰς τὸ ἅγιον βῆμα. *Erat* βῆμα *certus locus in templis antiquorum iuxta altare. Vide Onomasticon.*

54. Et faciens metanœam] *Græcè,* καὶ ποιήσας μετάνοιαν. *Alia versio:* & genuflectens. *Rectè expressit phrasim Græcam istius sæculi, quo* βαλεῖν μετάνοιαν *erat* genuflectere, honoris causâ ad alicuius pedes se abiicere, & venerabundo animo prosternere, benedictionem petere. *Occurrit in Vitâ S. Chrysostomi, quam citat Ioannes Damascenus Orat. 1. de Imagin.* βαλὼν μετάνοιαν τῷ Ἰωάννῃ, Ioanni venerabundus ad pedes accidens. *vbi non rectè Franciscus Zinus verterat:* Ioanni desiderium iniiciens. *Vide Iacobum Billium ad locum citatum Damascen.*

55. Post Missas] *Alia versio:* post ministrationem. *Græcè,* μετὰ τὴν λειτουργίαν.

56. Osculum] *Alia versio,* salutationem. *Vtrumque verum fuit. Nam osculo se salutabant. Ipse Ephræm in Panegyrico in laudem Basilij in hac ipsâ re:* Cúmque me apprehendisset, sancto suo osculo consalutauit.

57. Græcè] *Baronius tomo 4. anno Christi 370. Damasi. Papæ 4. Valentiniani & Valentis Impp. 7. Addunt, inquit, nonnulli tunc temporis sanctum Basilium eam Ephræm fuisse gratiam impertitum, vt Græcè dicta intelligeret, atque Græcè pariter loqueretur. Sed quoniam nihil de his ipse Ephræm, qui testatur sibi Basilium per interpretem esse locutum, libentiùs dicere prætermittimus, pauciora potiùs referre contenti, quæ omni sunt fide munita, atque acceptatione dignissima, quàm plura veritate nutantia inculcare. Hactenus Baronius.*

Historia tamen hæc, quæ hic Amphilochij auctoris nomine circumfertur, habetur etiam in Menologio Græco MS. quod est apud Cardinalem Cremonensem inter Vitas à Basilio Imp. (quem 8. laudat Synodus) cum suis Iconibus collectas. vbi ita habes: Atque vt magis etiam mortalibus prodesse posset (*Ephræm*) cùm Cæsaream venisset, à Basilio Magno creatus presbyter, repentè linguam Græcam (cuius erat, vt homo mediâ Syriâ natus, prorsus rudis & expers) callere cœpit. *quæ ex manuscripto citata habes apud Gerardum Vossium initio tomi 1. Operum S. Ephræm.*

58. Presbyterum] *Idem testatur iam proximè citatum Menologium. Sozomenus tamen libro 3. cap. 5. narrat Ephræm in ordine clericali ad diaconatum solùm elatum.*

Atque hactenus Vita S. Basilij, vti eam Româ ex Congregatione Oratorij accepi, interprete Vrso S. R. E. Subdiacono. Quæ planè conuenit cum eâ, quæ hactenus barbaro & rudi stylo, incerto interprete, in Vitis Patrum est diuulgata. Nisi quòd in eâ in fine addatur seu intersératur historia, de Ioseph Hebræo medico, & morte Basilij, *quæ hîc deest. In hac contrà habes caput 3.* Quomodo Basilius Antiochiam peruenerit, & Libanij discipulos instruxerit *quod caput deest in Vitis-Patrum, vt appareat Vitam hanc olim per varia fragmenta descriptam & translatam.*

Integram Vitam Basilij Græcè scriptam, & Amphilochij nomine insignitam, accepi Parisiis ex Bibliothecâ Regiâ, quam iam olim vertit nescio quis: cuius interpretationem habeo ex codice Marchianensi vetustissimo, quæ stylo conuenit cum eâ, quæ in Vitis-Patrum est, rudem planè & impolitam. In Græco tamen exemplari caput vnum est, De miraculo Basilij in Petrum fratrem suum & eius vxorem. *quod etiam in illâ versione deest.*

Græca hæc Vita, & Latina vetus innominati interpretis versio, continet hæc præterea capita, quæ & in hac Vitâ Basilij, interprete Vrso, & in illâ quæ in Vitis-Patrum hactenus fuit, desunt. De

mysticâ reuelatione & morte Apostatæ Iuliani. *Item*, De scripturâ, quam mulierculæ fecit, *Ad hæc*, Quomodo Spiritus sancti aduentum vidit, & de quodam diacono, & Libanio Sophistâ. *Prætereà*, De quibusdam Gentilibus, & interpretatione Hexaëmeri. *Deinde*, Quomodo ductus est Antiochiam, & de filio Valentis. *Denique*, De Valente Deo odibili, seu apertione Ecclesiæ in Nicæâ.

Surius offensus impolitiâ veteris versionis, quam manuscriptam integram habuit, excepto capite iam dicto, De Petro fratre Basilij, eam stylo Latiniore reformauit, & tomo suo primo de Vitis Sanctorum 1. Ianuarij inseruit. Sed quia ipsi exemplar Græcum defuit, dum insistit confragosis veteris versionis vestigiis, non potuit non subinde cespitare. Sed aliàs hac de re accuratius.

VITA S.[1] EPHRÆM SYRI[2] DIACONI EDESSÆ, AVCTORE [3]GRAECO INCERTO, INTERPRETE [4]GERARDO VOSSIO.

1. Febr.

Cap. 1. *Patria Ephræm.* SANCTVS hic pater noster Ephræm, ex Oriente oriundus, Syrus genere, piis parentibus [5] natus in Edessâ. Vixit temporibus Constantini Magni Regis, & aliorum qui post ipsum regnarunt. Abstinens à puero ab omni re malâ. *Visio parentum.* Cuius parentes eo adhuc puero, per somnium videlicet visionem conspexerunt, quòd ex ore ipsius Ephræm [6] vitis adscenderet valdè frugifera, quæ excrescebat, & replebat omnem sub cælo regionem: veniebántque cuncta volatilia cæli, & comedebant de fructu vitis, & præter quæ comedebant, adhuc superabat fructus. Hic ab ætate iuuenili eremum incoluit, compunctionis sibi abyssum vindicans, per quam & diuinam Spiritus sancti gratiam suscepit.

Cap. 2. *Alia de Ephræm visio.* De quo, quidam diuino afflatus spiritu, per somnium vidit virum terribilem, tenentem chartæ volumen, & interrogabat: Quis, putas, accipere & custodire illud poterit? factáque est vox ad eum: Nullus alius, nisi Ephræm seruus meus. Quo quidem adstante, & os aperiente, illúdque deuorante, illicò fons sermonum à Deo proficiscentium scatuiit, compunctione & pœnitentiâ plenus, timorem commemorans iudicij, & secundi cum maiestate aduentus vniuersorum Regis & Domini Iesu Christi, veri Dei nostri, vt reddat vnicuique secundùm opera sua. Prætereà etiam diuinorum dogmatum rectitudinem ac veritatem libris mandauit. *Matth. 16. Rom. 2.*

Cap. 3. *Alia visio de sancto Ephræm.* Alius autem quidam sanctorum senum, rursus in visione vidit [7] Angelorum agmina ex cælis diuin[o] iussu descendentia, & in manibus caput, id est volumen intus & extrà conscriptum tenentia [e]t dicebant inter se: Cui debet liber iste com[mitti]? [e]t alius quidem hunc, & alij alios nominabant. Al[ij] autem responderunt dicentes: Verè sanct[i] & iusti sunt isti: verumtamen nemini hoc volumen credi poterit, nisi Ephræm miti & humili [c]orde. Viditque senex, quòd sancto Ephræm tradid[i]ssent caput. Et surgens manè, audiuit ex ore ipsius aptissimos pro aliorum instructione *Quanti factus sit Ephræm.* sermones, omnis compunctionis & timoris diuini, velut ex fonte aliquo scaturiente, profluentes. Et agnouit senex, à Spiritu sancto illa suggeri, quæ ex illius ore manabant.

Cap. 4. *Cogitat Edessam.* Captus est autem desiderio sanctus hic pater noster Ephræm [8] visendæ Edessenorum vrbis, oráuitque Deum dicens: Domine Iesu Christe, dignare me videre ciuitatem illam, & cùm ingrediar, obuiam mihi habere merear hominem eiusmodi, qui mecum à Scripturâ sermonem exordiatur. *Precatio S. Ephræm.* Et ingredienti iam ei in locum, & pertranseunti portam ciuitatis, [9] occurrit mulier, quæ in ciuitate erat meretrix: quam adspiciens seruus Dei Ephræm, indoluit, sic secum loquens: Domine Iesu Christe, despexisti prec[e]s serui tui Ephræm: quo pacto enim hæc de Scripturâ mecum disserat? *Occursus mulieris cuiusdam peccatricis.* Substitit autem meretrix, intuens illum. Ad quam sanctus: Dic mihi puella, quid subsistis, & ita intentis in me intueris oculis? Cui respondens meretrix, ait ad eum: Intueor te, quia ego mulier ex te viro sumpta sum. Tu autem ne me intuearis, sed terram ex quâ tu vir sumptus es. *Responsum planè egregium.* Quæ cùm audiret seruus Dei Ephræm, suspexit, & glorificauit Deum, qui talem ei sapientiam dederat, vt eiusmodi ab ipsâ responsum acciperet. Et cognouit suam à Deo nequaquam fuisse spretam orationem. Veniénsque in vrbem, diuersatus est ibi.

Cap. 5. Casu autem iuxta eius hospitium [10] alia meretrix habitabat: quæ, cùm ille per complures dies in vrbe commoraretur, dixit ad eum: Benedic domine abbas. *Alterius scorti insidia.* Et fixis oculis fenestram intuens, vidit illam prospicientem, aitque ad eam: Deus benedicat tibi. Ad quem illa: Quid tuo deest septo atque domicilio? Cui sanctus: Tres lapides & argilla modica, vt fenestra obstruatur, per quam prospicis. *Argutum Ephræm dictum.* Cui ipsa respondit, dicens: Cùm primùm te alloquor, reiicis me: ego dormire tecum cupio, & tu vel à collocutione me excludis? Respondens autem illi seruus Dei Ephræm, ait: Si mecum dormire velis, veni quò dixero tibi, vt ibi simul dormiamus. Ad quem meretrix:

meretrix : Dic mihi, inquit, locum, & veniam. Et sanctus ad illam : Si condormire mihi cupias, non poteris alio in loco, nisi in vrbe media. Respondens autem illa, dixit ad illum : Et non erubescimus conspectum hominum ? Et respondens magnus Ephræm, dixit ei : Si homines erubescimus, multo magis Deum erubescere simul & timere oportebit, qui nouit etiam occulta hominum : quoniam ipse est, qui veniet iudicaturus mundum, & redditurus vnicuique secundùm opera sua. Hæc audiens meretrix, compuncta est ex verbis illius : & accedens procidit ante pedes eius, plorans, dicénsque : Serue Dei, deduc me in viam salutis, vt à multis meis malis, operibúsque improbis liberer. Sanctus autem senex multis eam admonens ex sacrâ Scripturâ, confirmánsque illius pœnitentiam, misit ipsam in monasterium, & saluauit eius animam ex cœno flagitiorum.

Responsum efficax & salutare. — Rom. 2. — *Scortum resipiscit, & monasteriũ ingreditur.*

Cap. 6. Et discedens à ciuitate illâ, venit Cæsaream Cappadociæ, vbi ingressus templum, reperit sanctum Basilium Archiepiscopum concionantem ad populum : & cœpit magnâ voce beatissimus Ephræm prædicare eum. Dicebant autem quidam de turbâ : Quis est iste peregrinus, qui sic laudat episcopum ; quippe adulatur ipsi potiùs, vt aliquid ei largiatur ? Peractâ autem iam concione, ait Basilius : Accersite ad me hominem, qui insistebat laudando me. Et accersito eo, dicit ipsi : Quid ita instanter vociferabaris laudando me, domine Ephræm ? Respondens autẽ sanctus senex, dixit : Ideò perseuerabam clamando, & laudando te ; quia aspiciebam [11] immaculatam columbam stantem in humero tuo dextero, & in aures tibi suggerentem, quæ populo concionabaris. Magnus autem Basilius Spiritu sancto plenus, ipsum agnouit, & dixit ad eũ: Tu ne Ephræm es Syrus ? Verè quemadmodum intellexi, sic & in te comperi, quietis amator. Scriptum habetur in prophetâ Dauid : Ephræm fortitudo capitis mei. Nã mãsuetudo tua atque clemẽtia, & simplicitas clara est, velut lumen apparens omnibus

Ephræm Cæsaream venit ad S. Basilium. — *Videt in humero eius columbã suggerentem cõcionem.* — Psal. 59. & 107.

Cap. 9. Alibi rursus transeunte sancto Ephræm, fraudulenter accessit ad ipsum [12] meretrix, quæ assentatoriè eum ad turpem pertrahere nitebatur commistionem : sin minùs, saltem vt ad indignationem ipsum commoueret, quòd nemo vnquã illum vidisset iratum. Qui dixit ad illam : Sequere me. Cùm autem iam appropinquaret ad locum à magnâ ciuitatis turbâ frequentatum, dixit ad eam : Isto in loco, veni faciamus vti cupis. At illa videns turbam, dicit ad eum : Quomodo poterimus istud hic agere, in tantâ hominum præsentiâ ? nónne nos pudet ? Et ait ad illam : Si homines erubescis, quanto magis erubescere oportet Deum, abscondita tenebrarum redarguentem. At illa confusa, re infectâ abijt, nihil perficere cum illo valens, & ne ad iram quidem eum concitare.

Scortum vel ad flagitiũ vel ad iram concitare nititur Ephræm — Pelag. libello 10. n. 21. — 1. Cor. 4. — *Nihil proficit.*

Cap. 119. Atque ista sunt certamina Magni Ephræm. Vir enim erat clemens ac patiens, mansuetus, purus ac simplex, in cognitione diuinâ velut omni fuco carens, secundùm quod scriptum est, demissus atque modestus, humilis, & compunctione plenus, supra fidem ; vt etiam ipso tacente, [13] vel ex solo aspectu intuentes ipsum docere videretur. Totus precibus ad Deum fundendis intentus erat. Hic igitur sanctus pater noster, post vitam benè beatéque peractam, & cùm se exemplum diuinæ virtutis exhibuisset, plurimósque sanctæ doctrinæ sermones exposuisset, præscius sui obitus, composuit testamentum ad discipulos, & quoscumque monachos, de futuris eos commonefaciens: & sic modicùm ægrotás, quieuit in Domino, à monachis eremi sepulturæ traditus. Precibus igitur & intercessione sancti Ephræm, dignetur & nos peccatores Christus Deus noster facere imitatores diuinæ vitæ ipsius: per quam consequi possimus misericordiam, & remissionem peccatorum nostrorum, in quæ collapsi sumus. Quoniam ipsi Christo & Deo nostro conuenit omnis honor & adoratio, cum Patre, & sancto ac viuifico Spiritu, in sæcula sæculorum. Amen.

Iob. 1. — *Etiam tacẽs solo aspectu populum docet Ephræm.* — *Testamentum ab Ephræm piè conditum.*

NOTATIO.

EPHRÆM *Martyrologium Romanum 1. Februarij* : S. Ephræm Edessenæ Ecclesiæ diaconi, qui post multos labores pro fide Christi susceptos, sub Valente Imperatore sanctitate & doctrinâ conspicuus quieuit in Domino. *Menologium Græcum 18 Ianuarij*. Natalis S. Patris reuerendissimi Ephræm Syri, ex patriâ Edessa, in cuius laudem exstat sermo S. Gregorij Nysseni. *Eiusdem eodem die breue in Menæis habes elogium.*

2. Diaconi Edessæ] *Ita Hieronymus Catalogo illustrium Ecclesiæ Scriptorum c. 115.* Ephræm Edessenæ Ecclesiæ diaconus, multa Syro sermone composuit: & ad tantam venit claritudinem, vt post lectionem Scripturarum publice in quibusdã Ecclesiis eius scripta recitẽtur. Legi eius de Spiritu sancto Græcum volumẽ, quod quidam de Syriacâ lingua verterat, & acumen sublimis ingenij etiam in translatione cognoui. Decessit sub Valẽte Principe. *Palladius quoque cap. 101. Lausiaca historiæ* diaconum Ecclesiæ Edessenæ *vocat.*

3. Græco incerto] *Inuẽta est hæc Vita Romæ in vetustissimis MSS. Græcis Vaticanis & alijs anonyma; nisi quòd in vetustissimo manuscripto Græco Cod. Biblioth. Cryptæ fer. sub l. ii. xx eiusmodi inscriptio reperitur :* Περὶ τῦ Κυρῦ Ἐφραίμ. ἐκ τῦ Ἀμφιλοχίου ἐπισκόπε. De Domno Ephræm. forte, Amphilochij episcopi.

Habes ergo eiusdem Ephræm encomium à Gregorio Nysseno Græcè conscriptum, Gerardo Vossio interprete, inter Opera Ephræm, & in postremâ Nysseni editione: qui testatur, ex varijs scriptis Ephræm Vitam eius se concinnasse, & sedulæ instar apis, ex plurimis floribus fauũ spiritualem cõfecisse. Metaphrastes quoque vitam Ephræm cõscripsit, quam habet Lipomanus tomo 5. de Vitis SS. & Surius tomo 1. De Ephræm quoque Vincentius in Spec. histor. lib. 14. cap. 86. Antoninus part 2. tit. 9. c. 4. §. 1. & 2. Petrus episcopus Equilinus in Catalogo SS. lib. 3. cap. 70. qui sua desumpserunt ex Vitâ S. Basilij per Amphilochium, quæ in eius Vitâ præcedente habes cap. 11.

4. Gerardo Vossio] *Fuit hic Doctor Theologus, Præpositus Tungrensis, patria Borchlonius, è Comitatu Lossensi, diœcesis Leodiensis qui multis annis Romæ vixit & varia Patrum Opera è Græcis in Latinum deduxit. Quorum, qui volet, catalogum reperiet in fine tomi 3. Operum S. P. N. Ephræm.*

5. Natus in Edessa] *Ita etiam Metaphrastes. Sozomenus libro 3. cap. 15. Nisibi natum ait.* Ὃς ἦν Νισιβηνὸς ὢν, ἢ τῇ δὲ ὁμοχώριον τὸ γένος ἔχων : Qui Cap. 1.

Nisibi

Nisibi natus, genus ex illius vrbis indigenis duxit.

6. Vitis ascenderet] *Eamdem visionem habes assertore Gregorio Nysseno in encomio S. Ephram, & Metaphraste in eius Vitâ, & Menologio Græco manuscripto Cardinalis Cremonensis, capite vltimo præcedentis Vitæ citato.*

Cap. 3. 7. Angelorum agmina] *Et huius visionis assertorem habes Nyssenum iam citatum, & Metaphr.*

Cap. 4. 8. Visendæ Edessenorum vrbis] *Non ex nouitate quadam, sed desiderio inuisendi loca sancta, & hauriendi aliquam vtilitatem ex consortio sapientum, & eam quoque aliis impartiendi. Nyssenus suprà:* Hisce verò de caussis eò concessit, vt loca ibi sancta inuiseret, tum vt sapientem aliquem conueniret virum, ac cognitionis ipse fructum vel caperet, vel aliis præberet. *Eo animo Ephram properasse Edessam, refert etiam Metaphrastes.*

9. Occurrit mulier] *Eadem habes apud Gregorium Nyssenum in encomio. S. Ephram, item apud Metaphrastem.*

Cap. 5. 10. Alia meretrix] *Hanc historiam, opinor, respicit Gregorius Nyssen. in encomio S. Ephram, dum ait:* Ex impudicâ pudicam, ex lasciua grauem, ex inquinatâ puram castamque reddidit. *Tota est apud Metaphrastem, vbi quod hîc est* tuo septo, *ibi est* tuo cibo.

11. Immaculatam columbam] *Idem narrat Gregorius Nyssenus in encomio Ephram: & habes etiam apud Metaphrastem.* Cap. 6.

Simile habes in Vitâ S Gregorij apud Ioannem Diaconum libro 4. cap. 69. vbi Petrus Diaconus, qui S. Gregorio familiarissimus fuit, narrat, quòd super caput (*Gregorij*) ipse Spiritum sanctum in similitudine columbæ tractantis frequentissimè perspexisset. *Et sequenti capite subdit Ioannes Diaconus:* Hinc est, quòd consuetudinaliter Spiritus sanctus in specie columbæ super scribentis Gregorij caput depingitur.

12. Meretrix] *Idem habes infrà libro 5. De vitis PP. apud Pelagium libello 10. num. 21.* Cap. 7.

13. Vel ex solo aspectu] *Nyssenus suprà:* Aspectúsque eius Angelicus sufficiens erat, qui per se absque vllâ oratione intuentes ad commiserationem permoueret. Cap. 8.

---

v. Ian.

VITA SANCTI [1] SIMEONIS [2] STYLITAE AVCTORE [3] ANTONIO EIVS DISCIPVLO.

Cap. 1.

ANCTVS Simeon ex vtero matris suæ electus est à Domino, & meditabatur parêre & placere illi: [4] erat autem isti pater Susocion nomine, & nutriebatur à parentibus suis. Qui cùm factus fuisset annorum tredecim, pascebat oues patris sui: & videns [5] Ecclesiam, relictis pecoribus, ingressus est: audiuitque Apostolum ibi legi. interrogánsque vnum seniorem, ait: Domine, quid est istud quod legitur? senex respondit ei: Pro substantiâ animæ vt discat homo timere Deum ex toto corde, & ex totâ mente suâ. Dixit beatus Simeon: Quid est timere Deum? Dixit ei senior: Quare me flagitas fili? Et ille: Quasi Deû, inquit, interrogo te. Ista enim, quæ à te audio, discere volo, quia ignarus sum & stultus. Respôdit ei senior: Si quis ieiunauerit iugiter, & obsecrationes fecerit per momenta, & humiliauerit seipsum omni homini, & non dilexerit aurum, neque parentes, neque vestimenta, neque possessiones: & honorat patrem & matrem, & sacerdotes Dei prosequitur, hic hereditabit regnum æternû: & qui econtrariò ista non custodit, hic hereditabit tenebras exteriores, quas parauit Deus diabolo & Angelis eius. Ista omnia, fili, in monasterio exaggerantur. Audiens hæc beatus Simeon, cecidit ad pedes eius, dicens. Tues pater meus & mater mea, & doctor operum bonorum, & dux ad regna cælorum. Tu enim acquisisti animam meâ, quæ iam mergebatur in perditionem. Dominus reddat tibi vicissitudinem pro animâ meâ. Ista sunt enim quæ ædificant. ego autem iam nûc vadam, sicut docuisti, in monasterium, vbi Deus voluerit: & fiat voluntas eius in me. dixit illi senior: Fili, priusquam ingrediaris monasterium, audi quę dico. Tribulationem habiturus es: necesse est enim te seruire & vigilare in nuditate, & indesinenter sustinere mala: & iterùm confortandus es, vas pretiosum Deo.

Simeon electus ex vtero matris.

Pascit oues.

Inuestigat viã salutis. Lucæ 10.

Matth. 22. Eiusdê 25.

Doct. rem salutis pro patre habet.

Et statim exiens beatus Simeon de Ecclesiâ ibat [6] in monasterium sancti Timothei [7] magnifici viri: & procidens ante fores monasterij, iacebat per dies quinque non manducâs neque bibens. Et die quintâ egrediês abbas Timotheus, interrogauit eum, dicens: Vnde es fili? aut quos parentes habes qui sic afflictus es? aut quod est nomen tuum, ne fortè aliquid mali gesseris, aut forsitan seruus sis, & dominum tuû fugias? Tûc beatus Simeon cum lacrymis dixit: Nequaquam domine, sed opto vt sim seruus Dei, si ipse voluerit, quia volo seruare animam meam perditam. Iube ergo me introire in monasterium, & omnibus deseruire: noli me foris diutiùs dimittere. Tunc apprehensâ manu eius, introduxit eum abbas in monasterium, dicens fratribus: Filioli mei, ecce trado vobis istum fratrem, docete eum canones monasterij. Fecit autem in monasterio quasi menses quatuor, seruiens omnibus sine querelâ, in quibus Psalterium ex integro memoriæ commendauit, quotidie percipiens cibum diuinum. Cibum verò quem simul cum fratribus accipiebat, tacitè pauperibus erogabat, non solicitus de crastino. Fratres ergo ad vesperam, ille verò septimo die cibum sumebat.

Cap. 2. Petit monasterium S. Timothei.

Examinatur ante susceptionem.

Canones monasterij.

Quotidie communicat. Septimo tãtùm diê cibum sumit.

Cap. 3. Vnâ autem dierum ingressus ad puteum aquâ haurire, sumpsit funem de situlâ, vnde fratres aquam hauriebant, & inuoluit eum toto corpori suo nudo à renibus vsq; ad collum: & ingressus, dicit fratribus: Exiui haurire aquam, & non inueni funem in situlâ. Et illi dixerunt: Tace frater, ne fortè agnoscat abbas, quousque tempus præterêat. Putrefactum est autem corpus eius de obligatione & asperitate funis, quia secabat cum vsque ad ossa: ingressus est enim in carnem ita, vt vix appareret. Quadam autê die exeuntes aliqui de fratribus, inuenerunt eum cibum suum dantem pauperibus: & regressi, dixerunt abbati: Vnde nobis adduxisti hominem istum?

Fune totum corpus constringit.

Cibum pauperibus erogat.

Non

Non possumus abstinere sicut ille : de Dominicâ enim in Dominicam ieiunat, cibos quos accipit, pauperibus erogat:sed & fœtor grauissimus egre-

Corpus eius scatet vermibus.

ditur de corpore eius,ita vt nullus iuxta eum stare possit:& cùm ambulat,vermes de corpore eius cadunt,lectúsque eius plenus est vermibus.Tunc exiens abbas inuenit sicut illi dixerunt ; cui ait: Fili, quid est quod dicunt fratres de te ? Non tibi

Matth.10.

sufficit ieiunare sicut nos?An non audiuisti Euãgelium,de doctoribus dicens, quia non est discipulus super magistrum : erit autem omnis perfectus , si sit sicut doctor eius?dic mihi, fili , fœtor iste vnde procedit? Stans beatus Simeon, nihil respondit. Et iratus abbas, iussit eum spoliari,& inuenerunt funem circa corpus eius , ita vt nihil pareret de eo nisi summitas tantùm. exclamans autem abbas voce magnâ, dixit : Vnde nobis aduenit iste homo , destruere volens regulam monasterij?Rogo ergo te, discede hinc,& perge quò vis : cum multo tamen dolore & labore tulerunt à corpore eius funem, de quo erat inuolutus,vnà

Curatur à fratribus.

cum carne eius putridâ. facientes autem illi studium per multos dies, sanauerunt eum.

Cap.4.

Sanatus autem post hæc,exiuit de monasterio, nullo sciente : & ingressus est puteum desertum, vbi non erat aqua, non longè à monasterio , vbi

Puteum desertũ ingreditur.

immundi spiritus inhabitabant. Et ipsâ nocte reuelatum est abbati , quòd multitudo populorum circumdarent monasterium suum cum fustibus

Visio abbatis Timothei.

& gladiis dicentes:Da nobis seruum Dei Simeonem, Timothee. Sin autem, incendemus te cum monasterio tuo , quoniam exasperasti hominem iustum.Qui euigilans , ait fratribus : Filioli mei, visionem vidi, & multùm turbatus sum in eâ. Et in aliâ nocte vidit multitudinem virorum fortium adstantium & dicentium ei : Da nobis seruum Dei Simeonem : dilectus est enim Deo & Angelis : quare illum vexasti ? maior te est apud Deum : omnes enim Angeli contristantur propter illum. ipsum autem præponere habet Deus in mundo,ita vt per illum multa signa fiant,qua-

Quæritur à monachis.

lia nemo fecit. Tunc exurgens abbas , cum magno timore dixit fratribus : Requirite mihi hominem illum,& adducite in hunc locum, ne fortè omnes moriamur propter illum. Verè enim sanctus Dei est : mirabilia enim magna vidi & audiui de illo. Tunc omnes monachi exierunt eum quærere, & omnia perlustrantes & non inuenientes, renuntiauerunt abbati dicentes ; Nullum locum reliquimus,vbi eum nõ quæsissemus, nisi tantùm in deserto puteo. Respondit abbas: Rogo vos, fratres, ite ad perquirendum eum:sed & ego vadam vobiscum. verè sanctus & seruus Dei est. Et sumens secum quinque ex illis, venit ad puteum. Et faciens orationem,descendit cum

Reperitur in puteo.

fratribus in puteum. Vidénsque illum beatus Simeon , cœpit rogare , dicens : Rogo vos serui Dei , dimittite me vnâ horâ , vt reddam spiritum meum : adhuc enim modicum , deficiens est. valdè autem fatigatur anima mea , quoniam exasperaui Dominum. Dixitque ad illum abbas : Veni serue Dei , vt deducamus te in monasterium : cognoui enim de te, quia seruus Dei es. Illo verò nolente , adducunt eum vi ad monasterium : & omnes prosternunt se ad pedes eius, flentes & dicentes : Peccauimus in te , famule Dei , indulge nobis. Beatus autem Simeon gemebat, dicens : Quare grauatis infelicem & peccatorem ? Vos autem estis serui Dei & patres. Stetit autem ibi quasi annum vnum.

Cap.5.

Post hæc egressus occultè , pergit non longè à monasterio, ibique multo tempore fuit, & inclauitque sibi [8] clausuram ex lapide sicco , ibique fuit annos tres : & veniebant ad eum multi ad

Columnæ insistit.

orationem. Deinde fecit columnellam cubitorum quatuor, stetitque in eâ annos quatuor. crescebat autem de eo fama sancta per orbem terræ, & faciunt ei columnam habentem cubitos duodecim, & stetit in eâ annos duodecim. Rursumque fecerunt columnam cubitorum viginti , stetitque in eâ annos duodecim. Tunc congregati sunt omnes habitatores loci illius , & ædificauerunt iuxta ipsam columnam basilicas duas,& columnam cubitorum triginta : & super ipsam ste-

Admiranda signa edit.

tit annos quatuor, & cœpit virtutes facere. Multi languidi veniebant ad eum , & dæmonia habentes , & curabat eos : cæci visum recipiebant, debilium manus restituebantur , surdi auditum recipiebant , leprosi mundabantur. Multas hic

Gentes varias ad verã conuertit.

gentes inclinauit ad fidem Christianam , id est, Sarracenos , Persas , [9] Armacenos & [10] Laotos; similiter & Allophylos. audientésque de eo & de virtutibus eius , conueniebant & adorabant eum.

Cap. 6. Diaboli præstigia.

Tunc inuidus diabolus transformauit se in speciem Angeli,fulgens in splendore cum equis igneis. & currus igneus apparuit iuxta columnam, vbi stabat beatus Simeon , illuxítque eum fulgore & splendore quasi specie Angeli fulgens. Et dixit diabolus blandis sermonibus : Simeon, audi verba mea , quæ tibi Dominus mandauit.

Diaboli ad Simeonem blanditia.

Misit me Angelum suum cum curru igneo & equis igneis,vt rapiam te,quomodo rapui Eliam.

4.Reg.2.

Tempus tuum iam est.Et tu similiter adscẽde iam mecum in currum : quia Dominus cæli & terræ transmisit hunc. adscendamus pariter in cælos; vt videant te Angeli & Archangeli cum Mariâ matre Domini , cum Apostolis & Martyribus, Confessoribus & Prophetis : quia gaudent videre te , vt ores Dominum qui te fecit ad imaginem suam. Etiam locutus sum tibi , ne tardes adscendere. Simeon completâ oratione , dixit: Domine , vis rapere me peccatorem in cælum? Et eleuans dexterum pedem vt adscenderet in

Signo crucis pellit diaboli præstigias.

currum, leuauit dexteram manum,& fecit signaculum Christi. Cùm signum crucis fecisset,continuò diabolus nusquam comparuit. cum argumento suo euanuit,sicut puluis ante faciem venti. Tunc intellexit Simeon artem esse diaboli.

Cap.7. Præpropero pedi pœnam indicit.

Reuersus ergo in se, dixit pedi suo : Non reuertèris retrorsum hinc , sed stabis hîc vsque ad obitum meum,donec accersiat Dominus me peccatorẽ.Intereà diabolus in frigore apposuit vulnus super femur eius,& putrefactũ est,ita vt multitudo vermium scatescens de eo, descenderet de corpore eius , decurrebátque de pedibus eius in

Vno pede columnæ insistit anno integro.

columnam, & de columnâ in terram. Anno autem integro stetit in colũnâ super vnum pedem. Quidam autem iuuenis adstitit ei,Antonius nomine,qui vidit & scripsit hæc. Iuxta præceptum

Antonius scriptor huius Vitæ.

illius colligebat vermes,qui cadebant ad terram, porrigebátque illi sursum. At ille ponebat eos sibi in ipso vulnere , ad similitudinem iusti Iob; dicens : Manducate quod vobis Dominus dedit.

Cap 8. Basilicus Rex Sarracenorum eum inuisit.

Audiens autem [11] Basilicus rex Sarracenorum famam eius, venit ad eum. Videns autem illum stantem sursum & orantem , subitò cecidit vermis de corpore eius. At ille currens apprehendit

eum

eum in fide, [13] & posuit super oculos suos. Et videns Simeon, ait Quare hoc fecisti, vir illustris, & me grauasti: Vermis est enim de corpore meo putrido. Et cùm hæc audisset rex Basilicus, aperiens manum suam, inuenit margaritam pretiosissimã. Et dixit ad beatum Simeonem: Non est vermis putridus, sed margarita pretiosissima, cui ille respondit: Homo, secundùm fidem tuam data est tibi, & benedicetur in manibus tuis omnibus diebus vitæ tuæ. Et ita ingressus est homo ille plenus fide.

Vermis in margaritam vertitur.

Cap. 9. *Renuit matris aspectũ.* *Locus mulieribus interdictus.*

Post multum verò temporis, audiens [21] mater eius famam de eo, venit videre eum: sed prohibita est videre eum, [24] quia locum illum mulier non ingrediebatur. Cùm autem audisset beatus Simeon vocem matris suæ, dixit ei: Sustine mater modicum tres tempus, & simul nos videbimus, si Deus voluerit. At illa hæc audiens, flere cœpit, & rogare vt eum videret, & solutis crinibus, increpabat eum, dicens: Fili, quare hoc fecisti? pro vtero quo te portaui, satiasti me luctu: pro lactatione quã te lactaui, dedisti mihi lacrymas: pro osculo quo te osculata sum, dedisti mihi amaras cordis angustias: pro dolore & labore quem passa sum, imposuisti mihi sæuissimas plagas. Et tantum locuta est, vt nos omnes faceret flere. Audiens beatus Simeon vocem genitricis suæ, posuit faciem suam in manus suas, & plorauit amarè, mandauitque illi, dicens: Domina mater, quiesce modicum tempus, & videbimus nos in æternã requie. At illa cœpit dicere: Per Christum qui te plasmauit, si est possibilitas videndi te, in tanto tempore alienum à me, permitte me videre te, aut si non, vel vocem tuam audiam, & statim moriar, quia pater tuus in tristitiã propter te mortuus est. Et nunc ne me in ipsã amaritudine perdas, fili. Hæc dicens, præ tristitiã & planctu in somnum conuersa est: habebat autem tres dies & tres noctes, non cessans deprecari eum. Tunc beatus Simeon orauit ad Dominum pro illã, & statim reddidit spiritum. Colligentes verò corpusculum eius, adduxerunt in conspectu eius. Et ille flens, ait: Dominus suscipiat te in gaudio, quia tribulata es propter me, & portasti me in vtero mensibus nouem, atque lactasti simul etiam & nutristi cum labore. Hæc eo dicente, matris vultus sudabat, & corpus eius commotum est, nobis omnibus inspicientibus. Ille autem eleuans oculos ad cælum, dixit: Domine Deus virtutum, qui sedes super Cherubim, & scrutaris fundamenta abyssi, qui cognouisti Adam antequam esset, qui promisisti regni cælorum diuitias diligentibus te, qui locutus es Moysi in rubo ignis, qui benedixisti Abraham patrem nostrum, qui introdixisti in paradisum animas iustorum, & animas impiorum mergis in perditionem, qui duos leones humiliasti, & fortia Chaldæorum incẽdia mitigasti seruis tuis, qui Eliam coruis deferentibus escam pauisti, suscipe animam eius in pace, & colloca eam in locum patrum sanctorum, quia tibi est potestas in sæcula sæculorum.

Matrem spe æternæ visionis solatur.

Mater eius præ dolore expirat.

Orat pro anima defunctæ matris.

Exodi 3.
Gen. 12.
Dan. 6.
Dan. 3.
3. Reg. 17.

Cap. 10.

Post hos verò dies rursum fecerunt ei columnam habentem cubitos quadraginta, & stetit super [illegible] annos sedecim vsque ad obitum suum. In quo [illegible] tempore draco grandis nimis habitabat [illegible]xta eum in partibus Aquilonis, vnde nec herba [illegible] nascebatur, cui etiam intrauit lignum in o[illegible] dextero. Et ecce quadã die veniebat cæcus ille draco, & trahens se applicuit ad habitaculum in quo vir Dei morabatur, totus in gyrũ se complicans, quasi veniam poscens, hum[illegible]atóq; capite iacebat. Quem beato Simeone intuente, statim exiuit de oculo eius lignum habens cubitu[illegible]. Videntes autem omnes, glorificauerunt Deum, tamen ab eo fugerunt propter metum. Sed bel[illegible]ia ipsa inuoluit se, & mansit in vno loco immobilis, quamdiu omnis populus pertransiret. Deinde surgens, adorauit ostium monasterij fere per duas horas, & sic reuersa est in cubile suum, & neminem læsit.

Draco mi[illegible] præ[illegible]

Aderat cum draco.

Cap. 11. *Mulierem à serpente liberat aquã monasterij.*

Mulier quædam sitiens nocte, venit ad hydriam aquam bibere, in quã erat paruulus serpens: & bibens, deglutiuit illum, & creuit in vtero eius. Sed multi medici, & incantatores, & magi, adhiben tes studium, nihil profecerunt. Post aliquod verò tempus adducitur ad sanctum Simeonem: at ille iussit eam poni in terram, & de aquã monasterij in os eius mitti, tunc exclamauit fortiter, & statim exiuit de ore eius serpens, cuius longitudo erat cubitorum trium. Eadem horã crepuit serpens, qui etiam ad multorum testimonium suspensus est ibi septem diebus. Et sana facta est mulier ex illã horã.

Cap. 12. *Aquam oratione impetrat.*

Virtutes eius quãuis alicuius facundia enumerare vix valeat, tamen prout sunt vires, omnino silentio eas tegi minimè patiar. Factum est autem vt aqua in loco non inueniretur, & totus populus periclitabatur, & omnia animalia præ aquæ penuriã. Videns verò sanctus Simeon contritionẽ eorum, stetit ad orationem. Circa decimam autem diei horam subitò dirupta est terra, & factum est chaos magnum ab Orientali parte ipsius monasterij: & inuenta est quasi spelunca, inæstimabiliter multam habens aquam. Tunc iussit fodi septem cubitis, & ex eo tempore superabundauit aqua in illo loco vsque in præsentem diem.

Quo in tempore expetentes quidam de longè orationẽ ipsius & opera, meridianã horã diuertetũr paululum ad vmbraculũ arboris propter æstũ ad repausandum. Cúmq; sederẽt, ecce subitò prægnans ceruã præteribat secus illos, & dixerunt ad illam: Per orationem sancti Simeonis te coniuramus: modicùm sta, vt te comprehendamus. Quæ stetit eadem hora. Apprehendentésq; eam, occiderunt, & comederunt partem aliquam ex eã. Statimque obmutuerunt, & sic veniebant, sicut & cerua illa. Currentes autem, venerunt ad sanctum Simeonem, portantes corium eius, & fecerunt ibi duos annos, & vix aliquando sanitatem recipere potuerunt. Iniquum est enim, peccatum eorum recitare. Corium autem ceruæ suspenderunt ibi ad testimonium multorum.

Ad nomen Simeonis cerua sistitur.

Ceruæ coriũ velut miraculi anathema in téplo suspenditur.

Cap. 13. *Sparso puluere vel aquã monasterij noxius pardus interit.*

Sed & pardus immanis erat in locis illis, qui & homines & animalia interficiebat, & in gyro omnia vastabat. Venientes autem homines loci illius ad sanctum Simeonem, nuntiauerunt ei quòd tanta ac talia mala pardus operaretur. Tunc sanctus Simeon iussit de terrã vel de aquã monasterij adspergi in illa loca. Et factum est. Exquirentes verò postmodum, inuenerunt ipsum pardum iacentem mortuum: & omnes glorificauerunt Deum Simeonis.

Cap. 14. *Curationem honorem Deo tribuit.*

Quemcumque tamen sanabat, præcipiebat illi, dicens: Vade in domum tuam, & honorifica Deum qui te sanauit: & ne audeas dicere quòd te Simeon curauerit, ne tibi subitò deterius contingat: & ne præsumas iurare per nomen Domini, quia graue peccatum est: sed [25] in me humili & peccatore iura siue iustè siue iniustè. Quam

Iuramentum in nomine Simeonis.

ob caussam omnes Orientales & barbaræ gentes, quæ sunt in illis regionibus, per eum iurant.

Cap. 15. Latro quidam de Antiochia, qui nominabatur [16] Ionathas, multa mala faciens, cùm à multis persequeretur, nec posset se iam ab illis abscondere, quasi leo a facie multorum persequentium fugiens, subitò ingressus est monasterium. & amplexus columnam sancti Simeonis, cœpit amarissime flere. At ille dixit ei: Quis es? aut vnde venisti homo, aut cur hîc introisti? At ille: Ego sum Ionathas latro, qui omnia mala feci, veni hîc pœnitere. Ait itaque sanctus Simeon: Talium est regnum cælorum. sed ne velis me tentare, ne iterùm inueniaris in sceleribus ipsis quæ reliquisti. Hæc illo loquente, ecce [17] officiales veniebant ab Antiochiâ, dicentes: Trade nobis inimicum & maleficum Ionatham, ne subitò commoueatur ciuitas in seditionem. Bestiæ enim paratæ sunt ad deuorandum eum. Respondit eis beatus Simeon: Filioli mei, ego non adduxi eum huc: quoniam qui adduxit eum, maior nobis est, & istis talibus subuenit. etenim talium est regnum cælorum. Et si potestis intrare, rapite eum hinc. ego autem non possum, quia timeo eum qui illum misit ad me. Audientes autem hæc viri illi, regressi sunt cum timore magno, & renuntiauerunt omnia Antiochiæ: sed Ionathas latro per septem dies amplexans & tenens columnam, dicit ad beatum Simeonem: Domine, si iubes, ambulare volo. Respondit illi iustus: Iterùm in ipsa mala festinas? Dixit illi Ionathas: Non domine, sed tempus meum impletum est. Et sic loquens cum eo, reddidit spiritum. Et volentibus eum sepelire iuxta monasterium, ecce alij officiales veniebant ab Antiochiâ propter illum, & cœperunt clamare & dicere: Da nobis inimicum nostrum: omnis enim ciuitas turbata est propter illum. Respondit ei beatus Simeon: Qui illum adduxit, venit cum multitudine cælestis militiæ, qui potens est in tartarum mittere ciuitatem vestram cum habitantibus in ea, qui etiam hunc reconciliauit sibi: & ego timui ne subitò occideret me: ne ergo ampliùs fatigetis me humilem & pauperem. Et ita cum timore regressi sunt, nuntiátes omnia quæ viderant & audierant.

Ionathas latro ad columnā velut ad asylū fugit.

Matth. 19.

Ibid.

Feliciter expirat Ionathas.

Cap. 16. Post paucos verò annos, factum est vnâ die, hoc est, sextâ Sabbati, & inclinauit se ad orationem, sustineus tres dies, id est, sextâ, Sabbato, & Dominico. Tunc ego pauefactus ascendi ad ipsum, & steti in conspectu eius, dixíque ad eum: Surge domine: benedic nos: quoniam populus tres dies & tres noctes habet, exspectans benedictionem à te: & non respondit mihi. & rursus aio ad eum: Quare me contristas domine, aut quid offendi? Supplico, mitte mihi manum: aut forsitan iam à nobis migrasti? Et sentiens quòd non loquebatur mihi, cogitaui vt nulli dicerem, quia timebam illum tangere. & stans quasi horâ mediâ, inclinaui me, & posui aurem meam ad auscultandum: & non erat flatus, nisi tantùm quasi odor multorum aromatum adscendebat de corpore eius: & sic intellexi quia requieuit in Domino. & hæbefactus, planxi amarissimè: & inclinans me, [18] osculatus sum oculos eius, & barbam complexus crinésque capitis eius. & increpans dixi: Cui me domine derelinquis? vel vbi requiram tuam Angelicam doctrinam? Quale responsum reddam pro te, aut cuius anima respiciet columnam sine te, & non lugeat? Quale responsum reddam infirmis, quando veniunt & requirunt te hîc, & non inueniunt? Quid dicam, aut quid loquar ego humilis? Hodie video te, crastinâ verò considero ad dexteram siue ad sinistram, & non inuenio te. Aut quo amictu operiam columnam tuam? Heu me, quando veniunt aliqui de longe quærentes te, & non inueniunt! Et præ multa tristitiâ obdormiui. Statimque apparuit mihi, dicens: Non derelinquam columnam hanc, nec locum & montem hunc benedictum, in quo illuminatus sum: sed descendens, satisfac populo: & annuntia de me Antiochiæ secretè, ne tumultus fiat in populo. Ego enim requieui, sicut Dominus voluit: tu autem ne cesses ministrare in hoc loco, & reddet tibi Dominus mercedem in cælis. Exurgens autem à somno, pauefactus dixi: Domine: memento mei in requie sanctâ tuâ. Et subleuans vestimenta eius, procidi ad pedes eius, & osculatus sum vestigia illius: & tenens manus eius, posui super oculos meos, dicens: Benedic, obsecro, mi domine. Et iterùm fleui & dixi: Quales reliquias tollam à te in memoriam? Et hæc dicens, motum est corpus illius. ego autem timui tangere eum.

Per triduum ante obitum erat Simeon.

Mortui corpus odorem spirat.

Simeonis lipsanū osculatur venerabundus Antonius.

Simeon apparens Antonio destupulo.

Eius preces postulat Antonius.

Amor reliquiarum.

Cap. 17. Et vt nemo sciret, descendi celeriter: & fidelem fratrem misi Antiochiam [19] ad episcopum. Qui statim veniens cum tribus episcopis, & cum illis [20] Ardaborius magister militum cum suis, tendentes cortinas circa columnam eius, defixerunt vestimenta sua. Erant autem conficta ab auro. Et deponentibus eum iuxta altare ante columnam, colligentibúsque se, aues volabant super columnam, clamantes & quasi lugentes, ita vt omnes viderent. Planctus etiam populi & iumentorum resonabat per miliaria septem. sed & montes, & campi & arbores contristati sunt circa loca illa: vbique enim nebula tenebrosa facta est per circuitum. Ego autem considerabam [21] Angelum venientem ad visitandum eum. Circa horam septimam seniores septem loquebantur cum Angelo, vultus cuius erat sicut fulgur, & vestimenta sicut nix. Et vocem eius in timore & tremore tamdiu consideraui, quamdiu audire potui: quid tamen fuisset, ignoro.

Ardaborius magister militum.

Aues aliaq; creaturæ mortem Simeonis plangunt.

Ab Angelis deducitur Simeon.

Cap. 18. Cùm autem iaceret sanctus Simeon in feretro, volens Papa Antiochiæ de barbâ illius pro benedictione aliquid côtingere, extendit manum, statimque arefacta est: multæque obsecrationes & orationes fiebant ad Deum pro eo, & sic restituta est manus eius.

Poena attrectantis corpus Simeonis.

Cap. 19. Supponentes autem corpus feretro, [22] cum psalmis & hymnis duxerunt Antiochiam. Omnis autem populus, qui erat per circuitum regionis illius, plangebat, quòd patrocinium tantarum reliquiarum tolleretur ab eis, & quòd episcopus Antiochiæ iurasset, vt nemo tangeret corpus illius.

Cum psalmis & hymnis funus ducitur.

Reliquiarū patrocinii.

Cap. 20. Venientes verò in quintum miliarium ab Antiochiâ, in vicum qui vocatur [23] Meroë, nullus potuit mouere eum. Tunc quidam homo annis quadraginta surdus & mutus, subitò cecidit ante feretrum, & cœpit clamare, & dicere: Benè venisti serue Dei, tuus enim aduentus me saluabit: & si meruero viuere, ego tibi seruiam omnibus diebus vitæ meæ. Et eleuans se, apprehendit vnum [24] de burdonibus qui portabant feretrum, statimque mouit se de loco isto. Et ita sanus factus est homo ex illâ horâ. Peccatum autem hominis illius tale erat: Hic amabat vxorem alienam, & volens eam adulterare, non potuit: & mortua est, & posita in monumento. At ille iuit & vio

Surdus idem mutúsq; sanatur.

Adulter fœmineri violator 40 annis

obmutuit & obsurduit.

& violauit sepulcrum eius: statimque obmutuit, & surdus factus est, & obligatus est in illo loco annis quadraginta.

Cap. 21.

Lipsanum Simeonis cũ hymnis, psalmis & lampadibus sepeliunt.

Tunc exeuntes omnes de ciuitate Antiochiæ, suscipiunt super argentum & aurum corpus sancti Simeonis, cum psalmis & hymnis, & [13] cùm multis lampadibus portauerunt in ecclesiam maiorem, & inde in aliam ecclesiam, quæ vocatur, Penitentia. Multæ etiam virtutes fiunt ad sepulcrum eius, magis quàm in vitâ suâ: & homo qui sanus factus est, ibi seruiuit vsque in diem mortis suæ. Multi autem obtulerunt thesauros episcopo Antiochiæ pro fide, poscentes reliquias de corpore eius: sed propter iusiurandum minimè præstitit.

Ecclesia Pænitentia.

Ego humilis & peccator Antonius, inquantum potui, lectionem hanc breuiter exposui. Beatus autem qui habet illam scriptam in libro, & legit in ecclesiâ & in domo Dei: & cùm memoriam eius fecerit, mercedem ab Altissimo recipiet: cui est honor, potestas, & virtus in sæcula sæculorum, Amen.

Antonius scriptor huius Vitæ.

NOTATIO.

1 SImeonis Stylitæ] *Martyrologium Romanum 5. Ianuarij:* Antiochiæ S. Simeonis monachi, qui in columnâ stans multos annos vixit: vnde & Stylitæ nomen accepit, cuius vita & conuersatio exstitit admirabilis. *Menologium Græcorum 1. Septembr.* Commemoratio sancti Patris nostri Simeonis Stylitæ, qui fuit sub Imperatore Leone Magno, & Martyrio Antiochenæ vrbis Pontifice, à prouinciâ Ciliciæ, ex castello Sesan, qui monasticam vitam ingressus in columnam ascendit, in quâ quadraginta septem annos stetit, & multis per eum editis miraculis in pace quieuit. *quæ verbo tenus sunt in Menæis, vbi pro* Sesan *est* Σισᾶν.

Tres fuêre Simeones Stylitæ.

Tres fuêre Simeones Stylitæ, qui non rectè quandoque à viris doctis confunduntur. Trium vnà simul meminit Triodium pag. 32. Οὐρανὸς τετραφεγγὴς ὤφθη ἐν γῇ ὁ δὶς δύο αὐτῇ Συμεώνειος ὁμωνυμία, οἱ ἐν τοῖς στύλοις τρεῖς εἰσι, καὶ εἷς ὁ Σάλος. Cælum quatuor instructum luminibus in terrâ apparuit; bis bina ipsa Simeonia cognominatio, quorum in columnis tres sunt, & vnus Salus. *Trium quoque Stylitarum meminere Menæa.*

Apud quos memoria huius exstat.

Noster hic, de quo agimus, senior est: cuius meminit Theodoretus in Philotheo capit. 26. qui eum Cilicem dicit ex Sesâ vico, & pastorem ouium. De eo quoque Euagrius libr. 1. histor. Eccles. capit. 13. & 14. Theodorus Lector libr. 1. Collect. Nicephorus libr. 14. capit. 51. qui à Theodoreto in Philotheo, & à Simeone Metaphraste Vitam eius scriptam refert. Prioris exstat inter opera Theodoreti, non item posterioris; nisi hæc quæ Antonium auctorem habet, etiam titulum Metaphrastæ olim prætulerit. Eiusdem etiam meminit Eulogius Archiepiscopus Alexandriæ, Oratione 9. apud Photium, Cod. 230. Metaphrastes in Vitâ Theodosij Cœnobiarchæ 11. Ianuarij, & in Vitâ Danielis Stylitæ 11. Decembr. Gregorius Turonensis De gloriâ Confess. capit. 26. Suidas in Συμεών, *Cedrenus in Compendio historiæ anno 25. Theodosij iunioris, Glycas 4. parte Annal.*

Quæ triũ Simeonum Stylitarum distinctio.

Hic primus absolutè dicitur Stylites: (*licet Suidas eum etiam* Θαυμαστὸν *admirabilem vocet*) *alij cum additione aliquâ.*

Vt secundus, in Menæis 24. Maij Ὁ ἐν θαυμαστῷ ὄρει: in admirabili mõte. *qui iunior fuit sub Iustino seniore, vt ibi notatur: qui in Menologio 24. Maij dicitur* Stylites admirabilis.; *in Synodo 5. quæ est 2. Nicæna, Actione 5.* Συμεὼν Στυλίτης, ὁ εἰς τὸ θαυμαστὸν ὄρος: Simeon Stylita, qui in mirabili monte fuit. *vbi etiam sub Iustino iuniore dicitur vixisse à Ioanne Damasceno Orat. 3. de Imaginibus,* Συμεὼν τοῦ θαυμαστοῦ ὄρους: Simeon admirandi montis: *quod vt scribit Euagrius lib. 6. hist. Eccles. cap. 22. (qui eum nouit)* Ἐν κίονι ἑστὼς ἀνωτάτω τοῦ ὄρους ἀκρωρείας. Stetit in columnâ in summo montis vertice positâ. *De quo etiam Nicephorus lib. 18. cap. 24.*

Tertius *in Menæis 26. Iulij notatione* πρεσβυτέρου καὶ ἀρχιμανδρίτου, presbyteri *vel* senioris & archimandritæ *afficitur. An hic idem sit cum aliquo duorum præcedentium, vel cum eo, de quo Moschus in Prato Spirituali capit. 57. qui quadraginta milliaribus ab Ægis ciuitate Ciliciæ vixit, & fulmine ictus interiit, mihi incertum est.*

Si diuersus, quartus *Simeon Stylita apud Moschum fuerit, cuius nulla nec in Menæis, nec in Menologio exstat memoria.*

Error in primis est in Menologio 24. Maij, vbi cùm agatur de Simeone Stylitâ iuniore tempore Iustini, malè assignatur de eo agere Theodoretum, cùm ille de seniore agat. quod fortè Baronium quoque in errorem induxit, cùm Notat. in Martyrol. Roman. ad diem 5. Ianuarij, ait de seniore Stylitâ agere Menologio 24. Maij, & de iuniore 1. Septembris. Nam contrà affirmari oportuit.

Huius egregia sanctitas toti orbi innotuit. Imago eius Romæ in vestibulis officinarum ad tutelam figebatur, vt est apud Theodoretum suprà. Genouefa quoque in Gallijs diuinitus eum velut præsentem nouit, vt habent eius Acta 3. Ianuarij. Exstat ad eum Theodosij iunioris epistola in Actis Concilij Ephesini tom. 5. cap. 15. edit. Pelt. Scripsit quoque ad eum Leo M. Imp. teste Euagrio libr. 2. histor. cap. 9.

Imago eius.

Nominis eius celebritas.

De tempore, quo vixit, ex Theodoreto, inquit Baronius, eius primordia colligi possunt, dum ait columnam iam incoluisse temporibus Meletij episcopi Antiocheni, qui sub Valente Imperat. vixit, desiitque ab humanis eo anno, quo celebrata est magna Synodus Constantinopolitana, Siagrio & Euchario Coss. qui numeratur annus à Christo iuxta veriores Chronographos 381. Superuixit autem Simeon, vt ait Cedrenus, vsque ad 4. annum Leonis M. Imperator. quod etiam colligitur ex Actis Danielis Stylitæ. Est annus is à Christo 460. quâ ratione iam centenario maior obdormisse dignoscitur. Apud Nicephorum in margine habetur vixisse Simeonem 103. annos, sed nihil tale in textu.

Tempus, quo vixit.

Euagrius summam Vitæ eius seuerè actæ ita colligit lib. 1. c. 13. Διέτριψε τοίνυν ἐν σαρκὶ τὸν τοῦ βίον διαθλῶν ἔτη ἓξ καὶ πεντήκοντα· ἐν μὲν τῷ πρώτῳ φροντιστηρίῳ, ἔνθα τὰ θεῖα κατηχήθη, ἔτη ἐννέα· ἐν δὲ τῇ αὐτῇ καλουμένῃ Μάνδρᾳ, ἑπτὰ καὶ τεσσαράκοντα· ἐν τισὶ μὲν στενωπῷ ἔτη δέκα τὸν ἀγῶνα διανύσας· ἐν δὲ κίοσι βραχυτέροις ἑπτὰ· καὶ ἐπὶ τεσσαρακονταπήχει, ἔτη τριάκοντα: Iste Simeonea hoc seuerum viuendi genus in carne traducens, vitam ad 56. annos propagauit. Nam in monasterio, in quo primùm diuinas viuendi præceptiones didicit, annos vixit 9. In Mandrâ autem, sic enim vocatur, 47. atque horum annorum, 10. in loco admodum angusto confecit: in columnis arctioribus, 7. denique in columnâ quadraginta cubitorum, 30. *Eadem habet Nicephorus libro 14. capit. 51. in quo error in numerum irrepsit.*

Nam pro vndetriginta scribendum triginta. *Quæ putatio si vera est, non potuit peruenisse ad centesimum annum. Alioqui necesse esset asserere eum, cùm 44 erat annorum, primùm ingressum esse monasterium. quod non quadrat cum Vita hic ab Antonio scripta, qui eum statim ab adolescentia ingressum esse monasterium scribit.*

Ex quo hæc Vitæ summa colligitur: Cùm erat tredecim annorum, pascebat oues. Inde videtur ingressus monasterium, vbi vixit anno 1. inde 3. annis in clausurâ: post 4. annis in columnâ cubitorum 4. iterùm 12. annis in columnâ cubitorum 12. rursus 12. annis in columnâ cubitorum 20. post 4. annos in columnâ cubitorum 30. demum 16. annos in columnâ cubitorum 40. Atque ita exercitationis anni exsurgunt 52. haud multùm differentes à numero Euagrij.

Apud Theodoretum habetur, quòd 2. annos mansit in primo monasterio: 10. annis in monasterio Heliodori. 3. annos in vico Telanesso: 28. annis in columnâ, in id tempus, quo Theodoretus eius Vitam scripsit. Hic tantùm habentur anni 43. exercitationis. sed eo tempore adhuc viuebat.

Cedrenus in Compendio historiæ ait, ann. 25. Theodosij iunioris eum columnam ascendisse, & ann. 4. Leonis vitâ functum. Ex quo interuallo iuxta computum Annalium Baronij constituuntur tantùm anni 28.

Contra calumniatores Magdeburgenses Stylitam hunc egregiè defendit Illustrissimus Cardinalis Bellarminus tom. 1. Controu. general. 2. lib. 2. De monachis cap. 39. & Alanus Copus Dialog 2. cap. 18.

2. Stylitæ] *Ducitur à Grammaticis & στῦλος & στήλη ab eadem origine ἵστημι, sto. Suidas* Στυλίτης, ὁ ἐπὶ κίονος ἑστὼς· Stylita qui columnam insistit. *Quis primus apud Romanos super columnam cellulam struxerit, docet nos Asconius in Ciceronis Orationem in Q. Cæcilium, quæ Diuinatio in Verrem dicitur:* Mænius cùm domum suam venderet Catoni & Flacco Censoribus vt ibi basilica ædificaretur, exceperat ius sibi vnius columnæ, super quam tectum proiiceret ex prouolantibus tabulis, vnde & ipse & posteri eius spectare munus gladiatorium possent, quod etiam tum in foro dabatur. *vnde ab eodem Mænio dicta sunt* Mæniana. *Festus:* Mæniana ædificia à Mænio sunt appellata: is enim primus vltra columnas extendit tigna, quo ampliarentur superiora. *Glossa:* Mænianum, ἐξώστρα. Menianus ἐξώστης.

3. Antonio] *Auctor Vitæ huius est non incertus, vt putauit Baronius, sed Antonius, qui ipse nomen suum declarat cap. 7.* Quidam autem iuuenis adstitit ei Antonius nomine, qui vidit & scripsit hæc. *Et capite vltimo:* Ego humilis & peccator Antonius, inquantum potui, lectionem hanc breuiter exposui. *De hoc puto intelligere Euagrium libro 1. hist. Eccl. cap. 13.* Τούτου τὰς ἀριστείας γέγραφε μέν τις τῶν αὐτόπτης γενομένων, γέγραφε δὲ, καὶ λογίως ἀπέδωκε καὶ Θεοδώρητος ὁ τῆς Κύρου ἐπισκοπήσας: Huius res gestas litteris prodidit cùm alius quidam, qui eum oculis aspexisset; tum Theodoretus ecclesiæ Cyrenensis episcopus eadem diserte exposuit.

Cap. 1. 4. Erat autem isti pater Susocion] *Vetus editio:* Erat autem iste filius Susocion. *A nullo alio scriptore patris hoc nomen exprimitur. Tantùm dicitur fuisse ex vico* Sesan *vel* Sisan: *quem vicinum suæ regioni & sibi cùm ait Theodoretus.* Sisan *vicum habet etiam Theodorus Lector libro primo Collectan.*

MS. Leodiensis S. Laurentij & in patris nomine variat, & matris quoque nomen exprimit: Is erat filius cuiusdam Isici nomine, mater autem eius Mathana dicta est.

5. Ecclesiam] *Theodoretus ait fuisse ecclesiam* SS. Martyrum.

6. In monasterium S. Timothei] *In Theodoreto nomen huius viri non exprimitur. exprimuntur aliorum virorum monasteria, vt Ammiani & Eusebij, Eusebonæ & Abibionis, item Heliodori. cui posteriori quadam conueniunt, quæ hic habentur de Timothei monasterio.* Cap. 2.

7. Magnifici viri] *Magnificus hic est, qui magna signa & miracula facit. Vide Onomasticon.*

8. Clausuram ex lapide sicco] *In Menæis 22. Februarij in Vitâ Thalassij & Limnæi est* ξηρόλιθος. *quod Lorkus & Heruetus simpliciter* lapidem *vertunt in Theodoreti Philotheo cap. 22. si tamen* ξηρόλιθος *in eius textu Græco fuit. Suidas:* Ξηρὸς λίθος, ὁ ἄνευ πηλοῦ κτιζόμενος. ὡς ἀπὸ λίθου ξηροῦ ἐπισκευασμένον τὸ φρούριον, ἐκ μεγάλων λίθων συνηρμοσμένον: Siccum saxum, quod sine luto ædificiis adhibetur. Erat lapide sicco castellum interpolatum, ex magnis saxis coagmentatum. *Apud Theodoretum in Philotheo capit. 19. in Eusebio:* Lapidibus ne luto quidem coniunctis. *Contrà est in eodem Theodoreto cap. 29.* Luto & lapidibus, *quod in Menæis,* πηλῷ καὶ λίθοις. Cap. 5.

9. Armacenos] Armaca *Antonino Cappadociæ vrbs. Sed magis hic puto intelligi* Armenios, *vt habet Theodoretus.*

10. Laotos] *Gentem hanc nullibi inuenio.* Auritum populum *vox Græca sonat. An idem qui* Panotij? *Isidorus libr. 11. Orig. cap. 3.* Panotios apud Scythiam esse ferunt tam diffusâ aurium magnitudine, vt omne corpus ex eis contegant. πᾶν enim Græco sermone *omne*, ὦτα *aures* dicuntur. *Quas hæc Vita gentes habet,* Sarracenos, Persas, Armacenos, Laotos, & Allophylos, *eorum loco apud Theodoretum habes* Ismaëlitas, Persas, Armenios, Iberes, Homeritas. *Iidem apud Cedrenum excepti* Homeritis; *nisi quis suspicari velit, apud eum* ἡμερινὰς, quotidianos, *ex* Homeritis *deprauatum; vel contrà apud Theodoretum. vel potius Cedrenus sua expressit ex posteriore loco Theodoreti, vbi* Homeritas *omittit, licet priore loco eos aliis adiungat.*

11. Basilicus Rex Sarracenorum] *Quærendum in historiis: Habet Theodoretus, quòd præfectus quidam vnius tribus seu Phylarchus Sarracenorum Simeonem accesserit: sed sine nomine, & in aliâ re.* Cap. 8.

12. Et posuit super oculos suos] *Ritus venerationis hic est, quo rem sibi oculis contra charam indicabant. Sic capit.* 17. Manus eius posui super oculos meos dicens: Benedic, obsecro, mi domine.

13. Mater] *Gregorius Turonensis De gloriâ Confessorum cap. 26.* Legitur in eius (*Simeonis Stylitæ*) Vitæ libro, Nullam vnquam mulierem post conuersionem oculis attentis inspexit: postquam verò columnæ editiori se sanctitate feruens inuexit, non modò extraneæ mulieri, verumetiam nec propriæ matri se videndum permisit. Cap. 9.

14. Quia locum illum mulier non ingrediebatur] *Idem habet Theodoretus. item Euagrius libro 1. capit. 14. & Nicephorus libro 14. capit. 51. & Gregorius Turonensis suprà, qui mirum quid de mulieris cuiuspiam temeritate refert:* Ferunt, *inquit*, quamdam mulierem indutam fuisse veste virili, & in basilicam ingredi voluisse columnæ.

Tractauit secum misera, agere posse per indumētum, quod latere posset Altissimum, ignorās illud
Gal. 6. Apostoli: Quia Deus non irridetur. & licet ibi veniens ad templum erexit pedem, vt sanctum ingrederetur limen, tamen protinus retrorsum ruēs cecidit, & mortua est: satisq; fuit populis, ne hæc vltrà mulier vlla præsumeret, cùm in istam cerneret vltionem pessimè irrogatam.

Cap. 14. 15. In me humili & peccatore iura, siue iustè siue iniustè] *Sanè hoc capiendum; nec enim iniustè iurandum. Vult tantùm prauam iurandi per Deum abrogare temeritatem, suum potius nomen ei exponens. Huc spectat pœna cuiusdam apud Theodoretum, qui votum teste Simeone factum violauerat, in cuius ore & pectore caro aui lapidius.*

Cap. 15. 16. Ionathas] *De hoc non memini legere: fors nec alius quispiam. In Græco est* Ἀγένετος, sine genibus. *quod illi latrons cognomen fortassè an ex euentu adhæsit. Vnde deprauatè primò scripsere* Gonathas, *inde* Ionathas.

17. Officiales] *Ita vocabant ministros publicos. Sic* officium *frequenter apud Auctores accipitur.*

Cap. 16. 18. Osculatus sum oculos eius] *Ritus venerationis, quâ præstantissima quæque membra, & partes corporis osculo delibabant. S. Hieronymus in Vitâ S. Pauli primi eremitæ capit. 11.* Osculatis eius oculis manibúsque. *Sic mox ex humilitate:* & osculatus sum vestigia illius.

Cap. 17. 19. Ad episcopum] *Is tunc erat* Martyrius, *vt constat ex Euagrio & Nicephoro suprà.*

20. Ardaborius magister militum] *Apud Euagrium lib. 1. cap. 13.* Ἀρδαβουρίου δὲ αὐτῶν ἑώων στρατηγοῦντος ταγμάτων: Ardaburio præterea præfecto præsidiorum in Oriente. *Idem apud Nicephorum suprà.*

21. Angelum] *Solemnem pompam exhibitam à cælitibus ipsâ die, quâ triumphans cælum conscēdit Simeon, Daniel Stylita longè latéque absens agnouit, vt habetur in Vitâ eius per Simeonem Metaphrastem conscriptâ 11. Decemb. Eadem de Simeonis triumpho visio oblata fuit S. Auxentio tunc esset in Bithyniâ, vt habent eius Acta apud Metaphr. 4. Febr.*

Cap. 19. 22. Cum psalmis & hymnis] *Mox capite 22.* Cum psalmis & hymnis, & cum multis lampadibus portauerunt in ecclesiam maiorem. *S. Hieronymus in Vitâ S. Pauli primi eremitæ capit. 13.* Hymnos quoque & psalmos ex Christianâ traditione decantans. *Frequens is primorum Christianorum ritus in his Vitis occurrit.*

23. Meroe] *Vicus quinque millibus ab Antiochiâ, vti hic dicitur, distans. de hac Stephanus:* Ἔστι δὲ Μερόη κατὰ ἀνατολὰς τῆς περὶ Δάφνην Ἀντιοχείας. τὸ ἐθνικὸν Μεροαῖος, ἢ Μερόσιος, κατὰ τὸ τῆς ἑορτῆς ὄνομα· καὶ τὸ κτητικὸν, Μερουσιακός: Locus ad Orientem nō longè à Daphne Antiochiæ. cuius gentile, Meroæus vel Merusius, secundùm festi nomen: possessiuum, Merusiacus. Cap. 20.

24. De burdonibus, qui portabant feretrum] *Etsi* burdo *ambiguum sit vocabulum, clarum hic intelligi de animali; quia in Græco* μοῦλας. *Isidorus libr. 12. Orig. cap. 1.* Burdo, ex equo & asinâ. *Glossarium:* Burdo, ἡμίονος ἐξ ἵππου καὶ ὄνου θηλείας. *sic* Mulus ἡμίονος ἐξ ἵππου θηλείας καὶ ὄνου. *quod apud Varronem est. 2. de RR. cap. 8.* Ex equâ & asino fit mulus; contra ex equo & asinâ hinnus. *Burdonum mentio fit in L. 49. D. De legat. libro 3.*

25. Cum multis lampadibus] *Et lampadibus, & cereis, & facibus, & scolacibus funera religiosè olim celebrata. Acta S. Cypriani:* Cum cereis & scolacibus. *Malè hactenus ibi obtinuit,* scholaribus, *vt ex vetustis libris docui in Notationibus ad Martyrologium Adonis 14. Septembris in martyrio S. Cypriani.* Cap. 21.

Omisit Auctor hic, vti & Theodoretus, de obedientiâ eius erga monachos Ægypti, de quâ ita Suidas: Συμεὼν, ὁ θαυμαστὸς, περὶ οὗ οἱ ἐν Αἰγύπτῳ μοναχοὶ μαθόντες, ὅτι ἐπὶ κίονος ἵσταται, μεμψάμενοι τῷ ξένῳ, πρῶτος γὰρ αὐτὸς τοῦτο ἐπενόησε, ἀκοινωνησίαν αὐτῷ ἔπεμψαν. εἶτα ἐγνωκότες τὸν βίον τοῦ ἀνδρὸς καὶ τὸ ἄτυφον, πάλιν αὐτῷ ἐκοινώνησαν. ὁ δὲ Μαρκιανὸς ὁ βασιλεὺς ἐν σχήματι ἰδιώτου πρὸς αὐτὸν ἀφανῶς παρεγένετο: Simeon, mirabilis ille, de quo cùm Ægyptij monachi intellexissent, eum in columnâ stare, insolitam rem auersati quòd primus id attentasset, eum suo cœtu excluserunt. Pòst autem cognitâ viri vitâ, & animo fastus experte, rursus eum susceperunt. Marcianus verò Imperator hominis priuati habitu clàm eum adiit. *quæ fusiùs deducta vide apud Euagrium lib. 1. cap. 13. & Niceph. lib. 14. cap. 51.* Supplementum vitæ.

13. Ianuar. VITA SANCTI IOANNIS ELEEMOSYNARII AVCTORE LEONTIO NEAPOLEOS CYPRORVM EP.

INTERPRETE ANASTASIO S. R. E. Bibliothecario.

Præfatio Anastasij interpretis ad Domnum Nicolaum Papam.

COGITANTE me, *ac diu tacitè sollicitéque mecum considerante, quid in domo Dei commodius ac dignius operari possem: ne ea vi- delicet præsumerem, quæ mihi ex ministerio credita non sunt: nec rursus illa arriperem, quæ ingenioli mei vires excederent, secundùm illud Salomonis:* Prou. 25. *Mel inuenisti, comede quod sufficit tibi, ne fortè satiatus euomas illud.* Eccli. 3. *Et alibi: Altiora te ne quæsieris, & fortiora te ne scrutatus fueris. Ecce subitò quidam strenui ac studiosi viri me exhortari voluerunt, vt in Latinum sermonem verterem Leontium de Vita residuis Ioannis Alexandrini antistis, quem Græci propter multiplicem compassionem, quam erga omnes possidebat, meritò & absolutè Eleemona, id est, misericordem appellant: quatenus tantus vir non tantùm sermone Græco, verùm etiam Latino eloquio pollentibus vtilitati esset & commodo.*

Quapropter quia me dignum ad tantum opus atque idoneum minimè perspexi, leuaui oculos meos
Psal. 120. *in montes, vnde veniret auxilium mihi: sicque solatia patrum & orationes adhibens, tam proficuum*
virum non possum sum celare Latinis. Sed licet mēbranas inuiderim, schedulas praparauerim: non ta-
men hunc in codicem conficere ausus sum, antequam à Dominatione vestrâ, ô milites beate, licentiam
Egregia Pontificis elogia. *adipisci promerui. Neque enim fas est, vt absque Vicario Dei, absque clauigero cali, absque curru &*
aurigâ spiritualis Israëlis, absque vniuersitatis Pontifice, absque vnico Papâ, absq; singulari Pastore,
Luc. 11. *absque speciale Patre, [6] absque te omnium arbitro aliquid consummetur aut diuulgetur. Tu enim te-*
nes claues Dauid, tu accepisti claues scientiæ. In arca quippe pectoris tui tabula testamenti & manna
Matth. 16. Apoc. 13. *calestis saporis requiescunt. Tu enim quod ligas, nemo soluit: quod soluis, nemo ligat: qui aperis, &*
nemo claudit: claudis, & nemo aperit. Vicem namque in terris possides Dei.

Cùm autem hunc beatum in Latinum verterem eloquium, nec Gracorum idiomata, nec eorum or-
dinem verborum sequi potui vel debui. Non enim verbum è verbo, sed sensum è sensu excerpsi. Sed
nec Latinas regulas vsquequaque seruare curaui, dum tantùm intentio mea illo tenderet, ex quo vti-
Pontifex Dominus coangelicus. *litas nasceretur legentibus. Quâ de re coangelice Domne, non personam tantillitatis meæ intuens, non*
astutiam inuestigans, non verborum phaleras requirens: sed potiùs pio cordis oculo profectum legen-
tium prænoscens, vt tantus vir tanquam exemplar & speculum sit omnibus, vestrâ Apostolicâ aucto-
ritate trāslationem hanc, si vestro arbitrio placet, firmate; si displicet, emendate: dummodò Latinitas se
tanto non doleat esse sale priuatam, quo Græcia se gaudet opimè conditam.

Suscipe ergo Sanctum à peccatore interpretatum: & noli attendere per quem translatus sit, sed quis
translatus sit. Neque enim [7] propter fistulam plumbeam, aquam limpidissimam despicès: neque pro-
pter spinas quæ producunt, rosam quæ producitur, spernis. Custos denique & amator tuus, quando vo-
Gen. 41. *luit, Pharaoni & Nabuchodonosor iniquis regibus somnia, quibus futura prænoscerentur, ostendit &*
Dan. 4. Ioan. 11. *& per Caipham impium, quod expediebat protulit: quinimò & quando voluit, asina loqui articulatâ*
Num. 22. *voce permisit.*

Salue Præsul amate Deo, per sæcula salue,
Totius atque orbis Papa beate vale.

PROOEMIVM AVCTORIS.

INtentio quidem vna est nostra
quoq; & eorū qui ante nos fue-
runt studiosorum & sanctorum
virorum, super præsenti memo-
rabilis viri vitæ narratione: id
est, vt ex hoc omnibus quidem
imitatio pia & vtilitas fiat, gloria autem & ma-
gnificentia sanctæ & adorandæ Trinitati refera-
tur: & in hoc, sicut & in omnibus, quæ semper in
generationem & generationem propria lumina-
Luc. 1. ria ostendit, ad illuminandos qui in tenebris &
in vmbrâ mortis sedent & peccati. Quoniam
verò amici Christi non valdè miramur, qui ante
generationem nostram fuerunt viri, qui Deo
placitâ conuersatione vixerunt; sed de diaboli-
câ operatione illos sermones semper dicimus ad
alterutrum, quia sub viris qui ante nos fuerunt,
non erat ita iniquitas hominū multiplicata sicut
Matth. 24. modò, vt prædixit diuina Scriptura, eò quòd abū-
dauit iniquitas, refrigescit charitas multorum;
ideò non valemus ad eorum cōsurgere meritum;
huius rei gratiâ ad præsentem sanctæ huius Vi-
tæ narrationem ex parte venimus ad ostenden-
dum etiam diebus nostris volentes, & propositum
suum cogentes, excellentiores nobis demonstra-
Matth. 7. ri, & angustam & arctam viam posse incedere, &
Psal. 62. obstruere os loquentium iniqua, & animæ no-
cuos intellectus.

Iam quidem & alij ante nos optima atque ex-
cellentissima de hoc admirabili viro & summo
sacerdote Ioanne philosophati sunt, potētes exi-
Ioannes & Sophronius Vita Ioann. Eleemos. scriptores. stentes in opere & in sermone. Dico enim [8] Ioan-
nem & Sophronium Dei cultores, & amatores
virtutū & pietatis propugnatores: attamen quam-
uis tales essent, de dignitate & merito studij viri
istius & ipsi omiserunt, & idipsum perpessi sunt,
quod nonnulli studiosi agricolæ, vineam vberem
& fructuosam vindemiantes: nam relinquunt vti-
que ex fructu benedictionem, etiam nolentes, re-
trò se sequentibus egenis eligentibus vineam: ex
quibus sumus & nos minimi. Nam & omnes san-
cti isti, quamuis omni fortitudine sua fructife-
ram hanc oliuam, quæ in domo Dei, vt ait Psal- Psal. 51.
mista, plantata est, propter multiplices reuerà oli-
uas, quæ in eâ sunt, zelo Dei vindemiare studue-
rint: attamen latuit eos multus oliuæ fructus,
Domino dispensante. Nostram ergo vilem & fri- Lucæ 21.
gidam alacritatem suscipite, vt duo viduæ minu-
ta: non enim illis detrahētes, neque qui possimus
eorum à Deo donatam sapientiam imitari, iusti Caussa, ob quas Leontius vitam Ioannis scribit.
gesta scripturæ tradere festinauimus: sed primò
quidem ve quod intelligimus non iustum esse, ea
quæ possunt vtilitatem audientibus facere, silen-
tio occultare: ne & nos incidamus in iudicium
serui illius, qui talentum in terra abscondit. Se- Matth. 25.
cundò autem, vt in hac narratione nostrâ corre-
ctiores & delectabiles historiæ conscribantur,
quæ scriptæ non sunt ab optimis viris, in laudi-
bus sanctissimi reuerà atque beatissimi Ioannis.
Deinde verò, quia sapientes & potentes in sermo-
ne, amatores historiæ erant, sapienter & sublimi-
ter materiam depinxerunt: quod maximè & per-
ampliùs erexit nos ad præsentem solicitudinem,
vt eo qui inest nobis, pedestri, deformi, humiliq;
charactere enarraremus, vt posset & idiota & sine
litteris, de his quæ dicuntur, proficere.

VITA.

CVM peruenissem Alexandriam ego indignus Cap. 1.
ad amplectendos sanctos & victores mar-
tyres [9] Cyrum & Ioannem, & eorum iucundis Peregrinatio Leontij ad sepulcra SS. martyrum Cyri & Ioannis.
epulis & refectione frueremur, conuenientibus
& colloquentibus ibidem quibusdam viris vene-
rabilibus atque [10] philochristis, & disputaremus
de Scripturis & de animæ institutione: venit
ad

ad nos quidam peregrinus petens eleemosynam. Dicebat enim se nuper de captiuitare Persarum ereptum. Accidit igitur vt nullus de consideotibus inueniretur habens pretium aut numerum. Vnus ergo de considentibus habebat illic adstantem mercenarium, callidè darotem, accipientem tres tantùm nommos per singulos annos, & habentem vxorem & duos filios. Cùmque recessisset qui petebat, prosecutus est eum ingeniosè: & abstulit à se quam ferebat [22] crenciculam argenteam, & dat ei: dicens se nõ habere aliud aliquid » vsque ad siliquam vnam in vitâ suâ. Ego igitur de hoc quod acciderat, imò quod gestum videram, per gratiam Dei considerans quod fecerat: & compunctus, enarraui statim propè sedenti, Mennæ nomine, viro industrio & timenti Deũ: qui & erat ordinans dispensationem sanctissimæ ecclesiæ sub nobili & beatissimo Ioanne patriarchâ. Qui cùm me intuitus esset admirantem & laudantem eum qoi cleëmosynam fecerat, dixit mihi: Ne mireris, eo quòd ex traditione & doctrinâ huiusmodi actionis operator extitit. Et dicente me ad eum, Quomodo? propter charitatem prodesto mihi. ipse respondens ait: Sanctissimo ter beato patriarchæ nostro mioistrans permansit Ioanni, & tanquam filius proprius patris industriam suscepit, dicente sancto ad eum: Humilis Zacharia, esto misericors: & verbum habes ex Deo per infelicitatem meam, quia neque in vitâ mea neque post mortem deerit à te Deus. quod seruat vsque hodie. Multas enim benedictiones mittet ei Deus, sed non dimittit quidquam, quod non statim det pauperibus, propemodum constringens & in nihilum redigens domum suam. Multoties autem in exultatione inuenerunt eum quidam, dicentem Deo: Sic sic, aut tu mittendo, aut ego dispergendo; videbimus verò quis vincat. Liquet enim quooiam tu diues Domine, & vitæ nostræ ministrator es. Porrò est, quando inxta euentum non habet ad horam aliquid quod det à se petenti, & tristatus dicit ad tabernarium aut ad negotiatorem: Da mihi vnum [23] tremissem, & seruiam tibi vno mense vel duobus, vt vis & vbi vis, quoniam esuriunt valdè qui in domo meâ sunt. Et sumens dat egeno, rogans vt nemini dicat. Cùm ergo sensisset me idem Dei cultor [24] Mennas, tamquam Euangelium audientem se, dicit mihi cum compunctione: In hoc miraris domine? Iam si inuenisses sanctum patriarcham, quid? Aio ei: Quid ampliùs viderem? Tunc dixit mihi: Crede per indulgentiam Dei. ipse me fecit presbyterum, & [25] vicedominum sanctissimæ ecclesiæ, & vidi in eo opera, vniuersam pænè naturam excedentia. Et si dignatus fueris in seruilia tua hodie veniendo, sanctificare nos, enarrabo tibi gesta, quæ ipse inspector eorum factus, adspexi. Cúmque hoc dixisset, tenui manum & erexi eum: apprehendensque, duxit me in à Deo seruatam domum suam. Itaque cùm voluisset nobis mensam dignatus apponere, dixi ad eum: Non iostum est, ò domine, animæ cibum relinquentes, corpus ante animam reficere: sed magis cibum, qui non perit, sumamus: & postmodum corpori necessitatem præstemos. Cùm ergo cœpisset vitam sancti sine mendacio recitare, Primum, inquit, & præcipuum bonum eius fuit, quoniam omnimodis non iurauit. Petij igitur chartam & attramentarium, & quæ dicebantur, per ordinem annotabam.

Zacharias Ioannis discipulus crenciculam argenteã, quã ferebat, pauperi dat.

Mennas œconomus ecclesiæ Alexandrinæ.

Zacharias cũ Deo dando certat erogando.

In seruitium se tradit, vt mercedem pauperi eroget.

Mennas Leontio narrat acta Ioannis.

Numquam iurauit Ioannes Eleemosynarius.

Cap. 2. Promotus ergo, & in throno residens in amicâ Christi magna ciuitate Alexandria, decreto diuino veraciter, & non ex hominibus, neque per homines, hoc primum forte factum & præmium omnibus demõstrauit. Mittens enim mox dispensatores, & eum qui dicebatur [16] super pacem, dicit coram omnibus ad eos [17] in honorabili secreto: Non iustum est, fratres, nos autè alterius cuiusquam curam habere, quàm Christi. Omni verò multitudine quæ conuenerat, audito verbo compunctâ ac sustinente, dicit iterùm ille beatus: Euntes ergo per totam ciuitatem, conscribite mihi vsq; ad vnum omnes dominos meos. Illis autem non intelligentibus, qui hi essent, sed rogantibus dicere, & mirantibus, quinam patriarchæ domini existerent: respondit rursus angelicum illud os, & ait: Quos vos egenos & mendicos vocaris, illos ego dominos & auxiliatores prædico. Ipsi enim vobis verè & auxiliari, & cælorum regnum donare poterunt. Et cùm hoc multâ velocitate vidisset factum Christi imitator, præcepit eis per singulos dies stipendia tribui, & per proprium dispensatorem præbens eis sufficientem necessitatem: plus autem erant, quàm septem millia quingenti. Tunc quasi pastor verus & non mercenarius, cum sacro suo ouili & cum conuenientibus sanctis viris episcopis ad ecclesiam sanctam pergens, [18] consecratus est diuino iudicio.

Pauperes dominos suos vocat.

Quotidie plusquam septem millia quingentos alit.

Consecratur patriarcha.

Cap. 3. Iustum verò est, hoc gestorum eius non postponere bonum. In crastinum enim iterum mittens per totam ciuitatem eosdem Dei amicos, œconomos & [19] cancellarios, & reliquos quibus erat dispositio ciuitatis credita, non permisit mensuram qualemcumque, vel pondus paruum & magnum in totâ ciuitate: sed omnia [20] in vnâ campanâ staterâ, [21] modio & artabe, vendere & emere contestabatur, scribens in subscriptione suâ conditionem per omnem regionem, habentem formam hanc: Ioannes humilis & exiguus seruus seruorum Domini nostri Iesu Christi, omnibus sub paupertate nostrâ degentibus, quique ab eodẽ Domino & Deo nostro regimini, hæc: Egregio beato Paulo, per eum qui in eo loquebatur, Christo iubente, & omnibus legem ponente, Obedite præpositis vestris & subiacete eis: ipsi enim peruigilant, quasi rationem pro animabus vestris reddituri: credit tãtillitas mea, verbo diuino obedientes vos, suscipere petitiones nostras vt ex Deo, & non ex homine: vnde hoc sciens, moneo charitatem vestram, vt nequaquam in quopiam vestrûm appareat huiuscemodi præuaricatio. Denique, vt ait diuina Scriptura, Stateram magnam & paruam odio habet Deus. Si verò quis apparuerit post præsentem subscriptionis nostræ conditionem, istiusmodi crimen incidens, vniuersas facultates suas indigentibus, non volens, sine mercede, apponet. Ergo, vt dignũ memoriâ, & hoc ipsum publicum præceptum hîc ponere festinauimus.

Vocat se seruum seruorum.

Hebr. 13.

Prou. 11.

Mulctã iniquis imponit.

Cap. 4. Relatum est autem aliquando huic diuinitus sapientiam consecuto, quod per xenia ecclesiæ rectores empti personas acciperent circa dispositiones captiuorum. Quos nihil negligens, conuocauit: & neminem penitùs exasperans, superauxit mercedes quæ eis priùs dabantur, ponens verbum, quatenus munera à quolibet omnimodis non acciperent: Quoniam, inquit, ignis consumet domos munera accipientium. Ex nunc igitur per gratiam Dei abundauerunt domus eorum,

Prohibet ab officialibus suis munera accipi.

rum, ita vt quidam ex eis additæ sibi mercedis quantitatem dimitterent.

Cap. 5. Discens verò aliquando iterùm ille ter diues, quòd quidam iniuriam paterentur ab aduersariis suis, & volentes adire eum, timore cancellariorum & [22] ecclesiæ defensorum atque ei adstantium prohiberentur, considerauit tale quid Deo acceptum negotium: & quartâ & sextâ feriâ publicè ponens sellam & duo scamna, sedebat ante ecclesiam, colloquens quibusdam strenuis viris, aut sancta Euangelia præ manibus tenens, nullum tanti obsequij appropinquare sibi permittens, excepto vno defensore ecclesiæ, licentiam & confidentiam dare festinans se adire volentibus: quibus & confestim quod dignum erat, per ecclesiæ defensores faciebat: & præcipiebat, vt nemo eorum gustaret, quousque ordinarent capitulum. & audientibus dicebat: Si nos homines existentes, permissionem semper pro petitionibus nostris habemus ingrediendi domum Dei, & petitiones nostras notas facere ei, videlicet intractabili ac omni creaturæ supereminēti: atque operam damus, quò preces nostræ impleantur; nec non & rogamus eum, ne tardet, sed illud Prophetæ dictum protinus exclamamus:

Modus quo possit audiri omnibus.

Psal. 78. Citò anticipet nos misericordia tua Domine, quomodo, putas, nos conseruorum nostrorum petitiones cum omni festinatione debemus peragere, memores Domini dicentis: Matth. 7. In quâ mensurâ mensi fueritis, remetietur vobis. & Prophetæ iterùm perhibentis: Quemadmodū fecisti, erit tibi? Vnâ ergo dierū simili modo hic mirabilis procedens, & in solito loco præsidens vsque ad horam quintam, & nemine accedente, mœstus & collacrymans recessit: nullo autem audente eum interrogare caussam mœroris, sanctus Sophronius ait ad eum secretò, (illic enim erat tunc:) Quæ caussa est, Dei curator retinentis animum tuum sanctum tristitiæ? omnes quippe nos repente conturbauit. Qui dixit ei mansuetâ voce: [23] Hodie humilis Ioannes qualemcumque mercedem à quopiam nō habuit, neque Christo pro innumeris peccatis eius aliquid obtulit, sicut nec aliquando. Cui sanctus Sophronius diuinitus inspiratus, respondit (mox enim intellexit caussam, ob quam idem tristabatur patriarcha) Hodie quidem gaudere & lætari oportet beatissime: veraciter enim beatissimus es, ita pacificans à Christo creditum tibi gregem, vt nullum habeat contra proximum suum litem aut dubietatem, sed velut Angelos sine litigio & sine iudicio homines esse fecisti. Ille autem verè mitis pastor, credens quod dictum erat verum esse, oculos in cælum extēdens, dicebat: Gratias ago tibi Deus, quia & immeritam pusillanimitatem meā sacerdorio fungi, & me exiguum & peccatorem, sacerdotem tuum vocari, & pascere rationabilem gregem tuum dignatus es. Mox ergo pusillanimitate omni depositâ, gaudium in humilitate multum illi affuit. Hunc verò (vt quidam aiunt) in hoc imitatus est Constantinus, qui post Heraclium imperatorem extitit, cuius & filius erat.

Flet quòd nemo afflictus ad se venerit.

Imitatur eum Imp. Constantinus filius Heraclij.

Cap. 6. Huius sancti patriarchæ temporibus adscendentes [24] Persæ captiuarūt & deprædati sunt Syriam, Itaque penè omnes qui effugiebant manus Persarum, ad nomen huius ter beati, tamquam ad portum sine fluctu accurrebant, ab eo & ipsi suffragio & susceptione perfrui postulātes. Quos beatus iste hospitio recipiebat, & consolabatur non tamquam captiuos, sed quasi naturâ veraciter fratres. Continuò ergo plagatos quidem & infirmos in xenodochiis & nosocomiis fecit recumbere, præcipiens curam eis & medicinam gratis impendi: & tunc recedere, quando vnusquisque eorum propriâ voluntate vellet. Eorum verò, qui cùm sani essent & egeni, veniebant ad [25] rogam, masculis quidem singulas siliquas dabat: mulieribus autem & puellis, tamquam infirmioribus membris, binas. Venientibus autē quibusdam indutis ornamentis aureis & dextralibus, & quærentibus eleemosynam: referebant de eis patriarchæ hi, quibus erat roga credita. Ad quos beatus ille toruo oculo ac seuerâ voce vsus, quamquam mitis esset & visus hilaris, dixit: Si quidem humilis Ioannis, imò Christi dispensatores vultis esse, diuino præcepto sine calliditate obedite, dicenti: Omni petenti te da. Si autē venientes curiosè inuestigaueritis, Deus curiosorum ministrorum non indiget, neque humilis Ioannes. Si enim quæ dantur, mea existerent, & mecum nata essent, fortasse benè in meis tenax existerem. Si verò quæ dantur Dei sunt, vtique in suis præceptum suum custodiri vult. Si autem ex incredulitate aut modicâ fide illud timetis, ne fortè multitudo eorum quibus dantur, superet introitum pecuniarum: ego vestræ pusillæ fidei communicari non patior. Etenim si beneplacito Dei, actum est, vt essem ego indignus dispensator eius munerum, si totus mundus congregaretur Alexandriæ eleemosynæ indigens, immensos thesauros Dei non angustabunt, neque sanctam ecclesiam.

Vulneratos & infirmos souet.

Ornatis auro aquò dari præcipit, si petant, eleemosynam.

Lucæ 6.

Fiducia eius in Deum.

Cap. 7. Cumque istos dimisisset, vniuersam quæ circumdederat illos defectionem & modicam fidem scindens, loquebatur his qui ei consedebāt, & admirabantur de à Deo datâ ei compassione: Cùm essem, inquiens, in Cypro adhuc iuuenis quasi annorum quindecim, video vnâ noctium in somnis puellam quādam, cuius species supra solem splendebat, ornatam supra omnem humanū sensum: quæ venit & stetit ante lectum meū, & pulsauit me in latere. Expergefactus verò, video eam in veritate stantē, & æstimaui eam esse mulierem: figurâ igitur Crucis signatus, dixi ei: Quæ es tu? & quomodo ausa es intrare super me dum dormirem? Habebat & coronam de oliuarum ramis super caput suum. Tunc illa hilari vultu & subridendo labiis dicit mihi: Ego sum prima filiarum Regis. Cúmque hæc audissem, statim adoraui eam. Tunc dicit mihi: Si me possederis amicam, ego te ducā in conspectu Imperatoris. Etenim nemo habet potestatem apud eum, sicut ego. Ego quippe feci eum in terris hominem fieri & saluare homines. Et hæc dicēs, disparuit. Ego verò in memetipsum reuersus, intellexi visionem, & dixi: Credo, Compassio ac Eleëmosyna est, & ideò habet in capite ex oliuæ foliis coronam. Etenim veraciter compassio & benignitas erga homines, Deum carne vestiri fecit. Statim ergo vestiui me, & nullum domus meæ excitans, in ecclesiam abij. erat enim iam aurora. Et cùm irem obuiam fratri frigore [26] vexanti, expoliaui me indumento caprino, & dedi ei, dixique intra me: Ecce in hoc sciam, si vtique vera est visio quam vidi, an dæmoniaca. Et veritate testante, nec dum ecclesiam comprehenderam, & subitò obuiās mihi quidam, albis indutus vestibus, dat mihi [27] ligaturam centum numismatum, dicens: Accipe hæc frater, & dispensa vt vis.

Signo Crucis se signat ad insolitæ mulieris speciē.

Eleemosyna olivâ coronata ei apparet. Infra hic cap. 31.

Dat pauperi indumentum suum.

Deus elisijs- sim cōpensat

vis. Ego autem præ gaudio statim hæc suscipiens, reuersus sum, volens reddere ei ligaturam illam, quasi nihil indigens: & ampliùs non vidi aliquem. Tunc dixi, Veraciter non erat phantasia. Ex illâ ergo horâ sæpè dabam confratri aliquid, & dicebam: Videbo si mittat Deus mihi, vt dixit centupla. Et cùm tentassem Dominum, malefaciens, & satisfactus essem diuersis modis per eas res, dixi: Cessa misera anima, tentando intentabilem. Tot igitur certitudines habente ex Deo humili animâ meâ, hi increduli fortasse hodie venerunt, & me in diffidentiam secum cadere hortabantur.

Experitur tentando Dei promissionem de centuplo.

Cap. 8.

[28] Adhuc existente eadem populi multitudine in ciuitate, quidam peregrinorum vidēs tantam eius compassionem, voluit tentare eum: & indutus vestimenta vetera, adijt eum, euntem ad visitandos qui in nosocomio iacebant. Bis enim per hebdomadam vel ter ibat illuc. Et dicit ad eum: Miserere mei, quoniam captiuus sum. Dicit datori: Da ei sex numismata. Deinde cùm hæc accepisset, vadit & mutat habitum, & obuiat ei aliunde, & procidit ei, dicens: Miserere mei, quia coarctor. Dicit denuò patriarcha datori: da ei sex nummos aureos. Cùm ergo isset, dicit ille distributor ad aurem illius patriarchæ: Per orationes tuas domine, idem ipse accepit secundò. Fecit verò seipsum patriarcha, tamquam nesciret. Venit itaque tertiò iterùm accipere, & tetigit dator patriarcham qui aurum ferebat, significans quòd ipse esset. Tunc respondit ei Dei amicus, ille veraciter misericors: Da ei duodecim numismata, ne fortè Christus meus sit, & tentet me.

Bis vel ter in septimanâ infirmos visitat.

Christum in paupere recognoscit.

Cap. 9.

Nauclerus quidam peregrinus damna pertulit: & accedens hunc beatum virum rogabat eum multis lacrymis, vt compateretur ei, sicut & omnibus aliis. Præcepitque eum accipere quinque libras auri. Cumque accepisset has, abiens emit [29] enthecam, & misit in nauim. Mox accidit vt extra [30] pharum naufragium pertulisset, nauim verò non perdidit. Accessit iterùm ad eum, de bonâ eius voluntate præsumens, & dixit: Miserere mei, vt Deus mundi misertus est. Cui ille patriarcha dixit: Crede frater, nisi miscuisses pecuniæ ecclesiæ illas pecunias quæ tibi remanserant, nullatenus naufragium pertulisses. De malis enim habuisti eas, & perditæ sunt cum eis quæ fuerunt ex bonis. Verùm præcepit denuò dari ei decem libras auri, denuntians ei ne commisceret eis alias pecunias. Emens præterea enthecam, & nauigans vno die, vento valido flante, proiectus est in terram: & omnia perdidit, & ipsam nauem, & non sunt saluatæ nisi animæ tantùm. Voluit ergo præ confusione & angustiâ idem nauclerus necare seipsum: sed Deus qui semper saluti hominum præuidet, reuelauit hoc beato patriarchæ. Et cùm audisset quod acciderat ei, nuntiat ei venire ad se nihil omnino dubitans. Tunc aspersit se puluere, & tunicam scindens, indecenter accedit ad eum. Cumque vidisset eum in tali habitu ille sanctus, redarguit eum, & dixit: Misereatur tui Dominus benedictus Deus. credo ei quòd ab hodiernâ die nequaquam naufragium incidas, vsquequò moriaris. Hoc vero tibi contingit, eò quòd & ipsa nauis tua ex iniustitiâ esset possessa. Mox ergo iussit tradi ei vnam magnam nauim, plenam frumento viginti millium modiorum, de illis nauibus, quæ sanctissimæ ecclesiæ subiectæ ministrabant. Quam recipiens, exijt Alexandriâ: & affirmabat ipse nauclerus, asseuerans: Viginti diebus ac noctibus vehementi vento nauigauimus, non valentes omnino scire quò ibamus, neque per stellas, neque per loca, excepto quòd gubernator videbat illum patriarcham secum tenentem temonem, & dicentem sibi: Ne timeas, benè nauigas. Igitur post vigesimam diem apparuimus in insulis Britanniæ: & descendentibus nobis in terram, inuenimus illic famem magnam. Cùm ergo dixissemus primo ciuitatis, quòd frumentum in naui portaremus, dixit: Benè Deus adduxit vos. Quidquid vultis, eligite: aut per singulos modios numisma vnū, aut eiusdem ponderis accipite stannum. Elegimus itaq; dimidiū sic & dimidiū sic. Rem autem vadit dicere sermo inexpertis munerum Dei incredibilem quidē & sine fide, his verò qui experientiam miraculi eius habēt, credibilem atque acceptā. Nam præterea Alexandriam cum gaudio reuersâ quieuimus in [31] Pentapoli: & asportauit nauclerus de illo stanno, vt venundaret illud: habebat enim illic antiquum socium in negotijs petentem ex eodem stanno. Dat ei in sacco quasi quinquaginta libras. At ille volens probare speciem si bona esset, soluit illud in igne, & inuenit argentum putum. Putauitque se esse tentatum, & retulit ei saccum dicens: Deus indulgeat tibi. Numquid inuenisti me impostorē erga te, quia argentum pro stanno dedisti mihi? Expauescens verò de sermone illo nauclerus, dicit: Crede, ego pro stanno illud habeo. Si verò ille qui fecit de aquâ vinum, ipse per orationes patriarchæ fecit & stannum argentum, nihil mirum. Et vt satisfias, veni ad nauim, & videbis cetera istius metalli socia, quod accepisti. Ascendentes itaque, inuenerunt stannum argentum optimum factum, & non est peregrinū miraculum, ô philochristi. Qui enim quinque panes multiplicauit, & rursus aquam Ægypti transmutauit in sanguinem, & virgam in serpentem transmutauit, & transtulit flammam in rorem; faciliùs & hoc tam gloriosum miraculum operatus est, quatenus & famulum suum ditaret, & nauclero misericordiam suam præstaret.

Ecclesiæ pecunia alteri malè parta mixta, vtraque perit.

Rursus eidē nauclero eleemosynam dat.

Nauis iniustè possessa perit.

Nauem ecclesiæ eidem naufrago tradit.

A Ioanne absente nauis dirigitur.

In Britanniā appellit.

Stannum in argenteū conuertitur.

Ioan. 2.

Ioan. 6.

Exod. 7.

Dan. 3.

Cap. 10.

Descendente sanctissimo isto viro aliquando in ecclesiam Dominico die, accessit ad eum homo, qui multas possederat facultates: & fures ingressi domum eius, despoliauerunt eū vsque ad stramentum: & cùm multa quæstio esset facta, & non inuenisset qui hæc perpetrauerant compulsus est multâ nimis paupertate, deprecari cum magnâ reuerentiâ sanctissimum illum patriarcham, dicens ei & calamitatem suam. Misertus ergo illius multùm (fuerat enim ex clarissimis & magnis principibus) dicit ad aurem illius cui aurum creditum erat, vt daret ei quindecim libras auri. Cùm autem has daturus abiret, apprehendit consilium [32] logothetæ & œconomi: & ex diabolicâ operatione inuidentes, non dederunt ei nisi quinque libras. Cùm ergo reuerteretur de [33] collectâ idem honorabilissimus Archiepiscopus, dat ei in scriptis mulier vidua habens vnicum filium, [34] notitiam xenij quinque centenariorum auri. Cùm autem suscepisset, & honorabile secretum dimisisset, commonicanit dispensatores, & dixit eis: Quot libras dedistis illi qui ad me accessit? Qui dixerunt, Domine, vt iussit sacratissima sanctitas vestra, quindecim libras. Cùm autem cognouisset per inhabitantem

Quinque libra quinque centenarijs compensantur.

Fraudem suorum eleemosynas defraudantiũ diuinitus agnoscit.

bitantem in se gratiam, illos esse mentitos, adducit eum qui acceperat: & interrogauit eum, quid accepisset? Illo verò dicente quinque libras, proferens de honoranda manu suâ ille sanctus [35] pittacium, quod sibi traditum fuerat, dixit eis: A vobis exquirat Deus & illa alia decem centenaria: quoniam si dedissetis quindecim libras, vt dixit humilitas mea, qui attulit quinque centenaria, quindecim daret. Et vt certos vos faciam, mittens adducam quæ has attulit. Et mittens duos venerabiles viros, vt accersirent reuerendam feminam, quæ in baptisterio pittacium ei porrexerat, cui & indicat, dicens: Benedictionẽ, quam Deus sibi offerendam misit in cor tuum, ferens tecum, veni ad humilitatem meam. Quæ cursim surgens, apprehendit vestigia sancti viri vnà cum quantitate auri. Cùm ergo suscepisset ille patriarcha oblationem, & orasset super eam, & super filium eius sufficienter, dixit: Obsecro te [36] Nonna, hæc tantùm voluisti dare Christo, an aliud aliquid? Cùm autem sensisset deiferum, illud quod fecerat cognouisse: tremore compressa, dixit: Per sanctas domini mei orationes, [37] & sanctum meum Mennam, quindecim centenaria scripseram in pittacio: & ante vnam horam cùm starem in synaxi, vt darẽ hoc tibi domino meo, dissoluens illud, importunè legi. Ego enim indigna ancilla tua scripsi hoc propriâ manu, & inueni decem deleta à seipso. Tunc stupefacta intra memetipsam, dixi: Vtique non est voluntas Dei, vt dem nisi quinque. Dimittente autem patriarchâ reuerendam illam feminam, ceciderunt ad pedes eius dispensatores, qui transgressi sunt voluntatem eius, petentes indulgentiam, & affirmantes nihil tale se vlterius acturos fore.

Confirmat eam Nonna, quæ oblationi dederat.

Cap. 11.

Intuens [38] Niceta patricius huius viri virtutibus pleni magnanimitatem, & sine parcitate manum expansam, & tamquam ex fonte iugiter omnibus præstantem, instinctu quorumdam diabolum imitantium, subit ad sanctum, & dicit ei: Regnum arctatur, & pecuniâ eget. Iam, quia sine parcitate erogantur, quæ deferuntur tibi pecuniæ, da eas Imperio, da eas in publicum saccellum. Ille verò de hoc quod dictum fuerat, imperturbatus manens, dicit ad eum: Non iustum est, vt arbitror, domine Patrici, ea quæ supercælesti Regi oblata sunt, terrestri dare. Si verò & omnino tale aliquid iudicasti, crede, humilis Ioãnes ex eis nummum non dabit: sed ecce sub humili lectulo meo est apotheca Christi: vt volueris, fac. Surgens itaque statim Patricius, vocat de suis hominibus qui portare deberent, & imponit super eos pecunias totas, non relinquens ex eis nisi vnum centenarium. Et cùm descenderent, qui portabant huiusmodi pecuniam, ascendebant quidam alij portantes pusillas lagunculas, habentes pecunias missas patriarchæ de Africâ, superscriptas alias quidẽ MEL OPTIMVM, alias autem MEL SINE FVMO. Cùm ergo descendens Patricius legeret superscriptiones lagenarum, insinuat patriarchæ vt sibi mitteret de tali melle, quo ad opus suum vteretur.* Nouerat enim eum mali esse immemorem. Ascendente igitur qui lagunculas habebat creditas, & responsa reddente, & indicante pecunias esse pro melle in vasis: statim verè mitis pastor misit ei vnam lagunculam, superscriptam MEL OPTIMVM, faciens ei & pittacium, continens ita: Dominus qui dixit: Non te deseram neque derelinquam, sine mendacio est: & Deus verus:

Niceta patricius specie necessitatis Imperij thesauros Ioannis aufert.

Dei prouidentiâ alia ei pecunia submittitur.

Ioannis epistolium ad Nicetam patricium.

Hebr. 13. Iosu. 1.

" idcircò Deum, qui omnibus escam & vitã præ" bet, homo corruptibilis constringere non po" test. Vale. Præcepit autem abeuntibus & portantibus lagunculam, vt dicerent ei, vt ante se faceret eam aperiri: & dicerent ei, quòd omnes quas viderat deferri lagunculas, pecuniis essent pro melle repletæ. Contigit ergo sedente eo ad mensam, vt nuntiaretur adesse eos qui lagunculas portabant, & pittacium patriarchæ. Adscendentibus itaque eis, cum vidisset vnam tantum lagunculam, dixit eis Patricius: Dicite ei; Credo domine, magnam iracundiam aduersum me retines, nam vnam solam non mitteres mihi. Tradito autem pittacio eodem, & [39] bullam dissoluentibus, & euacuantibus coram omnibus pecuniam, agnouit & reliquas lagunculas, quas vidit, similiter plenas esse. Cùm ergo legisset, quòd homo corruptibilis Deum constringere non posset, compunctus de sermone, dixit: Et viuit Dominus, neque Niceta constringet eum: homo etenim, & ipse peccator & corruptibilis est. Et relinquens mox prandium, & sumens secum quotquot pecunias ab honorando patre abstulerat, & lagunculam quæ ab eo transmissa fuerat, & de suo centenaria tria, apprehendit honoranda eius vestigia, nullo in obsequium proprium sumpto: sed in humilitate multa adscendens, rogabat eum, quasi aliis accusantibus motum, indulgentiam à Deo exposceret, satisfaciens ei, quòd etsi pœnitentiam ei daret, promptè hanc susciperet & custodiret. Admirans autem Archiepiscopus velocem viri conuersionem, nihil de commisso conquestus est, sed & magis consolabatur eum verbis consolatoriis. Talis autem amborum confirmata est ex tunc à Deo charitas, vt compater supradicti fieret Patricij.

Reddit Niceta homini raptas & acceptas pecunias cum fœnore.

Ioannes fit compater Nicetæ patricij.

Cap. 12. Gen. 22.

Qui Abraham in hoc quod expediebat, tentauit, vt eius fidem soli Deo cognitam, vniuersus mundus discens imitaretur: tentauit & memorabilem istum Ioannem. Modus autem illius tẽtationis, forma vtilitatis sanctis eius ecclesiis extitit. est autem forma hæc: Inæstimabili multitudine fugientium à Persis, sicut iam dictum, & adueniente Alexandriam, & sterilitate multâ ciborum factâ, eò quòd non subiret fluuius Nilus secundùm consuetudinem, & auro cuncto erogato quod possederat patriarcha, misit, & mutuò accepit à multis philochristis circa decem centenaria. Et his iterùm consumptis, & adhuc fame manente, & de cetero mutuum dare ei nullo volente, sed omnibus pertinaciam famis timentibus, & necessitate compresso eorum qui ab eo alebãtur, & in multâ curâ & oratione beato perseuerante, sensit quidam ciuitatis habitator eam, quæ circumdederat sanctissimum illum, ariditatem & omnimodam egestatem: bigamus existens, desiderat diaconus sanctæ ecclesiæ fieri, & per necessitatem quæ sanctum vndique circumdederat, volebat suadere ei, vt eum consecraret: fecitque ei deprecationem, continentem ita: (in facie quippe ei non audebat tale aliquid dicere:) Sanctissimo & ter beato patri patrum Ioanni vicario Christi, deprecatio & postulatio [40] à Cosmâ indigno seruo seruorum sanctitatis vestræ. Ediscens sanctissime domine, quæ obtinet honorandum caput tuum secundùm permis" sionem Dei, immò pro peccatis nostris, escarum " penuriam, non iustum existimaui seruus tuus, in " refectione conuersari, domino meo in [41] subtilitate

Tentat Dominus Ioannem.

Supra c. 6.

Epistolium Cosmæ bigami muneribus diaconatũ appetentis, ad Ioannẽ.

„ litate manenti. Sunt igitur indigno seruo tuo „ frumenti ducenta millia modiorum, & auri li- „ bræ centum octoginta, quas rogo dari Christo „ per te dominum meum: tantùm ego indignus in „ ministerio vestri diaconatu frui merear, vt per „ talem cum te domino sancti altaris ministratio- „ nem, emunder à peccatorum meorum luxuriâ. „ Dicit enim vere Dei prædicator sanctus Aposto-

Hebr. 7.

lus, quoniam ex necessitate & legis translatio fit. Hæc suscipiens diuinitus sapiens, & virum aduocans, ait ad eum: Tu es qui preces nobis per notarium tuum & filium misisti? Quo dicente; Etiam domine: misit omnes foras beatus & misericordissimus, nolens coram omnibus hunc confundere, & cœpit dicere ad eum: Oblatio quidem tua valdè iusta & tempori necessaria, sed maculosa est: & nosti quòd in Lege ouis siue parua, siue magna, nisi immaculata esset, non in sacrificium offerebatur: & ideò ad sacrificium Cain non respexit Deus. Quoniam verò dixisti, frater, quòd ex necessitate & legis translatio fiat, de lege veteri hoc dicit Apostolus: nam quomodo ait frater Domini Iacobus, quòd quicumque obseruauerit totam legem, offendat autem in vno, factus est omnium reus? De fratribus verò meis egenis & de sanctâ ecclesiâ, Deus qui eos nutriuit antè quam ego & tu nasceremur, ipse & nunc nutriet eos; tantùm, si sermones eius illæsos custodierimus. Ille enim qui tunc quinque panes multiplicauit, potest & decem horrei mei modiis benedicere. Quapropter illud dico ad te, fili, quod in Actibus Apostolorum dictum est: Non est tibi portio neque hereditas in hac parte. Cúmque hunc tristem & sine effectu dimisisset, nuntiatur ei duas ecclesiæ magnarum nauium ad terram esse submissas, quas miserat in Siciliam propter frumentum. Hoc autem audiens ille beatus, cadens in terram, gratias egit omnipotenti Deo, dicens: Gratias refero tibi Domine, quoniam non permisisti seruo tuo pecuniis vendere gratiam tuam. Verè inquirentes te Domine, & sanctæ Ecclesiæ tuæ regulas custodientes, non deficient omni bono.

Non acquiescit oratis Samonis Ioannes. — Leuit. 22. — Gen. 4. — Iac. 2. — Ioan. 6. — Act. 8. — Alia ratione Deus egenis Ioannis succurrit.

Quibusdam duobus clericis in culpam cadentibus, hoc est, manum in alterutrum inicientibus, hos excommunicauit canonice per aliquot dies. Horum quidem vnus libenter suscepit increpationem, & cognouit culpam suam: alter verò malitiosus existens, gaudens præceptû suscepit. Occasionem enim quærebat miser, ne ingrederetur ecclesiam, sed licentiam haberet perseuerandi in nefandis actibus suis. Irascebatur autem contra sanctum patriarcham, & quantum in se erat, minabatur ei nocere. Quidam verò dicebant, & ipsum esse qui prodiderat pecunias ecclesiæ ad patricium Nicetam: quas & rapuit manu, vt præscriptum est. Nuntiatum est igitur, quòd ille mali memor, malitiâ reseruaret, & nô rectam erga beatum hunc voluntatem haberet. Ille autem verè pastor, memor dicti illius: Quis infirmatur, & ego non infirmor? & iterùm: Vos qui potentes estis, debetis infirmitates impotentium portare: voluit hunc accersire, & decenter admonere, & soluere eum ab excommunicatione, videbat enim lupum conantem rapere ouem. Dispensatione verò Dei actum est vt innotesceret omnibus patriarchæ immemor [illegible] oblitus est accersire eum, & [illegible] ere ab excômunicatione. Cùm ergo ad sanctum Dominicum diem peruenisset, [47] & sancto

Psal. 5. Cap. 5. Clericos percussores excommunicat. — Sup. c. 11. — 2. Cor. 11. Gal. Rom. — [illegible]

altari adstitisset, vt incruentum sacrificium offerret, iam diacono generalem orationem pænè consummante, [48] sanctum velum exaltaturo, in mentem malitiæ immemoris venit: & statim diuini præcepti recordans, asserêtis: Si offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid aduersum te, relinque ibi munus tuum, &c. [44] intimat diacono facienti orationem, quam diaconus solitus facere erat, vt reinciperet a capite: & si impleretur, iterùm recapitularet, vsque dum perueniat eius sanctificatio. Finxit enim se, tamquam si eum ventris necessitas compulisset. Et veniens in honorabile [45] cimiliarchiû, misit statim ferè viginti hebdomadarios, quærentes iam dictum [46] mali modi clericum. Iotentio enim pastoris hæc erat, vt educeret de ore leonis ouem. Deus verò, qui voluntatem timentium se facit, fecit præ manibus inueniri mox clericum. Et veniente eo, & veritati testimonium perhibente, prior patriarcha genu flexit, dicens: Indulge mihi frater. Veritus ergo illius honorabile pontificium, & eorû qui aderant præsentiam, magis verò timens iudiciû Dei, & horrens ne fortè descenderet ignis de cælo eadem horâ & consumeret eum, videntem honorandam illam canitiem humi iacentem, genuflexit & ipse, petens veniam & misericordiam. Et dicente patriarchâ: Deus nobis omnibus indulgeat, surrexerant & ingressi sunt ambo ecclesiam: & tunc cum multo gaudio & lætitiâ adstitit sancto altari, cum mundâ conscientia valens dicere Deo: Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Ita autem sanâ ex tunc & compunctâ mente factus est lector ille, vt presbyterij consecratione potiri mereretur.

Matth. 5. — Humilitate reducit clericum contumacem. — Clerico reconciliatus, sacrificium peragit. — Matth. 6.

[47] Deserti quidam sanctorum patrum dixerunt. Angelorum quidem est nullatenus litigare, sed in omnimoda & perpetuâ pace consistere: hominum verò est altercari quidem, sed statim reconciliari: dæmonum autem est litigare, & totum diem transire inreconciliatos. Hoc propterea præfati sumus, amatores Christi, propter præsentem narrationem. Placuit huic aliquando nobili, vnâ cum commemorato Nicetâ patricio, de quadam publicâ re altercari. Modus autem litigij erat talis: necessarium est enim dicere, cum sit animæ vtilis: Patricius quidem disponere volebat forum propter lucra publica: patriarcha autem id non patiebatur, pauperum in hoc procurans salutem. Multum ergo [48] contra se secretò contendentes, & inflexibiles manêtes, recesserunt ambo ab inuicem irati & irreconciliati. Erat autem hora quinta: & quidem patriarchæ erat refragatio & amaritudo pro mandato Dei: Patricij autem, propter pecuniaria lucra erat. Tamen ait ille iustus: Neque pro irrationabili, neque pro irrationabili occasione debet homo irasci. Adueniente ergo horâ vndecimâ, mandat per archipresbyterum vnâ cum clero patriarcha Patricio hoc dignum memoria verbum: Domine, sol ad occasum est. Cùm autem hoc verbum ille audisset, non tolerans cordis sui ardorê, sed tamquâ diuino igne inflammatus, sancto sermone compunctus est, infectúsque lacrymis statim totus factus est: & surgens, venit ad beatum hunc. Quem cùm vidisset, ait: Benedicisti fili ecclesiæ, obediens voci eius. [49] Mittentibus igitur ambobus metanœam, & amplexantibus alterutrum, sederunt. Et aperiens os suum patriar-cha,

Cap. 14. — Lis inter Ioannem & Patricium. — Compositione prudentiâ Ioannis, ex Apostoli dicto Ephes. 4.

cha, dixit: Crede mihi domine, nisi quia vidi te valde tribulatum de hoc, iam non pigritarer ego venire ad claritatem tuam. Etenim Dominus & Deus noster, ipse circuibat ciuitates & castella & domos, visitando homines. Omnibus autem humilitate summi sacerdotis ædificatis, & admiratione plenis, respondit ad eum Patricius: Crede pater, quia vlterius non capient aures meæ eorum verba, qui litigiosas mihi suggerunt res. Tunc sapiens doctor dixit ei: Crede fili & frater, si omnibus his voluerimus credere, multorum peccatorum erimus domini, maximè in tempore hoc, quando facti sunt multi hominum inuicem odientes. Multoties enim & mihi suadere tentauerunt hi, qui suggerebant mihi dispositiones rerum: & cùm facerem sæpè finem, vt seductus fueram, postmodum alij quidā suggerebant mihi, quòd fuerim deceptus in capitulo. Cùm ergo secundò & tertiò hoc fuissem perpessus, dedi terminum mihimetipsi absque vtrorumque parte, ne darem definitionem alio in capitulo. Quòd si qui suggerebant mihi, mentirentur, ipsi pœnam soluerent, quam accusatus ferret, si contra eum calumnia veraciter fuisset iniecta. Et ex eadem die improuidè suggerere mihi contra aliquem omnino aliquid nullus iam ausum habet: quod deposco & moneo magnum decorem tuum, fili, similiter facere. Sæpè enim & eædes iniustas faciunt, qui sublimitatem creditam habent, si fuerint verbis suasoriis commoti, & si sine cruciatu reciderint quæ ad eos veniunt capitula. Et Patricius tamquam à Deo iussus, pactus est eius mandatum se custodire omni tempore illæsum.

Pœna iniquorum delatorum.

Cap. 15.

Iste memorabilis habebat quemdam nepotē, nomine Georgium. Vnâ itaque dierum faciēs iste eum quodam ciuitatis tabernariorum rixam, conuitiis ab eo feuerè affectus est: qui amarè dolens, non solùm quia publicè, verùm etiam quia à viliori inhonoratus esset, maximè vero, quia erat nepos Patriarchæ, subiit ad eum in conclaui, eo in secreto morante, flens vehementer. Cùm autem hunc ita æstuantem & lacrymantem vidisset mitissimus Patriarcha, interrogat caussam derinentis cum anxietatis, scire hanc volens. Cumque ille non posset præ amaritudine, quæ circumdederat eum, exprimere sermonem, hi qui præstò fuerunt, quando cum exhonorari à negotiatore contigerat, cœperunt referare Archiepiscopo caussam: Et quia non debuerat, inquiunt, ita sanctitas vestra contemni, vt proprios suos ac propinquos à despectis exhonorari pateretur hominibus. Ille autem vetus medicus, volens primò veluti emplastro quodam curare nepotis sui furiā, & tamen tamquam ferro incisionem & liberationem passionis, per sapientissimum os suum huic afferre, talibus verbis cœpit extinguere morbum, & dicere. Et omnino ausus est aliquis os aperire, & contradicere tibi? Crede fili mi patri tuo, quoniam faciam in eo hodie rem, vt tota Alexandria miretur. Cúmque vidisset eum remedium recepisse, & tristitiā cunctam proiecisse, putantē videlicet, quòd ageret contra eum qui se contumeliis affecerat, & faceret eum flagellari per eū, qui super forum erat constitutus, & varus pompis dehonestari: dicit ei, deosculās pectus ipsius, Fili mi, si ex veritate humilitatis meæ nepos existis, præpara teipsum & flagellari, & conuitia pati ab omni homine. Vera enim cognatio non ex sangui-

Conuitiis appetitur nepos Ioannis.

Vera cognatio ex virtute, non sanguine.

ne & carne, sed ex virtute mentis agnoscitur. Confestim igitur accersiuit eum, qui super caupones erat constitutus, & præcepit ei, ne ab illo caupone acciperet neque consueta sua, neque publica, neque pensionem ergasterij eius. Et ipse enim sanctissimæ ecclesiæ erat. Et omnes expauescentes immobilem longanimitatem eius, intellexerūt esse hoc quod dixit: Quoniam faciam in eum rem, vt miretur tota Alexandria, videlicet quia non solum vicissitudinem non reddidit, verum etiam pro vltione adiutorium impendit.

Bene meretur de oppositi contumelia.

Nuntiarum est aliquando huic beato, quòd quidam clericorum malitiam in corde aduersus quemdam reseruaret, & irreconciliatus ei permaneret. Ille verò quærebat huius nomen & gradum nosse. In crastinum ergo die Dominico dicebat hunc, Damianum quidem nomine, diaconem verò esse officio. Præcepit itaque archidiacono, vt sibi, quando idem Damianus ad ecclesiam veniret, demonstraret. Igitur cùm in crastinum statio Dominico die fieret, venit & diaconus ad stationem: & videns archidiaconus, ostendit eum Patriarchę. Ob eam enim tantummodò controuersiam adstabat tunc Pontifex sancto altari: quid verò vellet facere, nulli credidit. Cùm ergo venisset diaconus Damianus, vt susciperet ab eo sanctam Communionem secundùm proprium gradum, tenuit manum illius ille sanctus, & dixit: Vade prius reconciliari fratri tuo: & tunc veniens, dignè suscipe immaculata, immemor malitiæ, Christi mysteria. Reueritus ergo corā tantā multitudine clericorum contradicere illi, maxime in tali loco & in tali horrenda hora, spopondit hoc facere: & tunc de sanctis mysteriis dedit ei. Igitur ex tunc omnes clerici & laici custodiebant se, ne inter se malitiam retinerent: timentes, ne & ipsos confunderet, triumpharētque quemadmodum & illum diaconum.

Cap. 16.

Damiano diacono Communionē negat, nisi reconcilietur.

Matth. 5.

Habebat quidem sanctissimus hic vir scientiā diuinarum Scripturarum: non autem in sapientiā sermonis, has numquam ex inani gloria memoriter dicens, sed per eamdem ipsam operum actionem, & mandatorum obseruationem: & in secreto quotidiani consilij sui nullus sermo otiosus audiebatur, nisi fortè ordinatio rei ciuilis exigeret: sed aut relationes sanctorum patrum, aut scripturales quæstiones, aut dogmatica problemata, propter multitudinem nec nominandorum hæreticorum, qui regionem circumdederant. Si verò alicui aliquis detrahere inciperet, hunc patriarcha per alteram sermocinationem, vt sapiens ingeniosè remouebat. & si iterùm permaneret, nihil quidem ei dicebat: sed hunc annotās, præcipiebat hebdomadario, ne fineret vlterius eum intrare cum his qui nūtiabantur, quatenus per eum ceteros téperaret atque erudiret.

Cap. 17.

Sermo eius relatio SS.PP. Scriptura, dogmata.

Detractores odit & excludit.

Definitionem autem & aliam, quam affectauit hic sanctus, non est iustum postponere. Audiens quòd postquam coronatus est Imperator, nullus vniuersi senatus & adstantium exercituum antiquum memoriale aliquid nūriet, sed mox hi, qui dicuntur monumentorum ædificatores, assumant quatuor vel quinque minutias marmorum pusillas de diuersis coloribus, & ingrediantur ad eum, & dicāt: Domine, quali metallo imperium tuum iubet fieri monumentum tuum: insinuantes videlicet ei, quia tamquam homo corruptibilis & transitorius cura habeto tuæ ipsius animæ, & piè regnum dispone: imitabatur & iste

Cap. 18.

Imperatoribus coronatum primo lapidem ... de sepulchro ... praesentes.

iste beatus veraciter hanc dignam laude traditionem, & præcepit sibi monumentum ædificari, vbi & reliqui prædecessores eius patriarchæ iacebant: imperfectum verò manere vsque ad obitum suum, vt imperfecto existente, per celebrem festiuitatem assistente clero ingredientes qui dicebant [52] studiosi, dicerent ad eum: Domine, monumentum tuum imperfectum est, præcipe ergo vt consummetur, eò quòd nescias quâ horâ fur veniat. Hoc autem faciebat ille sanctus vt ita fieret, volens imitationem bonam & post se futuris relinquere patriarchis.

Ioannes, dū adhuc viueret monumentum extrui iubet.

Matth. 24.

Cap. 19.

Mittit munera pro ædificiâ Ierosol.

Domino ob multitudinem peccatorum nostrorum permittente, propria templa quæ erant Ierosolymis, à persecutoribus à Deo Persis cremari: discens hic sanctissimus patriarcha, in multâ egestate esse sanctum [53] Modestum patriarcham Ierosolymorum, ad horum releuationem & reædificationem mittit ei numismata mille, & mille saccos plenos frumento, & mille legumina, mille libras ferri, [54] mille restes siccatorum piscium, qui menomenæ dicuntur, mille vascula vini, mille Ægyptios operarios, mittens ei per litteras: Da mihi veniam, vere Christi operator, nihil dignum templis Christi mittenti. Vellem enim, crede mihi, si esset conueniens, & ipse eò venire, & ipse operari in domo sanctæ Christi resurrectionis. Verumtamen illud rogo honorandum caput tuum, vt nullatenus hoc imputes minimo nomini exiguitatis meæ: sed hoc potiùs petas à Christo, vt ibi me conscribat, vbi veraciter conscriptio beata consistit.

Epistola Ioannis ad Patriarcham Ierosol.

Cap. 20.

Vilis eius stratus & stragulum.

Arripit ille sanctus & hoc, bonum dico, videlicet quò infimo stratu recumberet, & vilibus opertimentis in cellulâ suâ vteretur. Quod cùm audisset quidam possessorum ciuitatis, adscendens ad eum, & videns quòd opertorio scisso & laneo tegeretur: transmisit ei coopertorium numismatum triginta sex, rogans multùm eum, vt eo cooperiretur ad memoriam, inquit, mittentis. Ille verò hoc suscipiens, propter multam viri postulationem coopertus est hoc vnâ nocte, per totam pænè noctem dicebat ad semetipsum, vt recitabant cubicularij eius: Quis dicet, quòd humilis Ioannes (habebat enim semper verbum istud in ore) pallio triginta sex numismatum tegatur, & fratres Christi frigore necentur? Quanti sunt modò, qui dentibus strident præ glacie? quanti sunt modò, qui [55] psiathum habentes subtus dimidium, & supra dimidium, & non possunt extendere pedes suos, sed dormiunt [56] vt glomus trementes? Quanti in monte dormierunt incœnati, & sine lucernâ, habentes duplicem cruciatum tam ex frigore quàm ex ieiunio? Quanti desiderant saturari de foliis olerum, quæ proiiciuntur de coquinâ meâ? Quanti vellent tingere panem suum in [57] zemare quod proiiciunt coqui mei? Quanti cupiunt vel odorare vinū, quod funditur in cellario meo? Quanti sunt in ciuitate istâ in hac horâ peregrini, non habentes vbi hospitentur, & in foro iacent, fortasse & pluuiâ madefacti? Quanti, putas, habent totum mensem, vel etiam duos, non gustantes oleum. Quanti sunt, qui non habent alterum vestimentum in æstate, & alterum in hieme, & ita miseriis affliguntur? Tu verò expectans etiam æternam iucunditatem assequi, & vinum bibis, & pisces immanes deuotas, & in cubiculis demoratis: modò autem cum omnibus malis & in coopertorio triginta sex numismatum te calefacis? Veraciter ita viuens & in tali laxatione cóuersans, non expectabis illic præparatis gaudiis frui, sed audies vtique quod & diues ille audiuit: Recepisti bona in vitâ tuâ, pauperes verò mala: nunc ergo consolantur, tu verò cruciaris. Benedictus Deus, humilis Ioannes aliâ nocte non cooperietur illo. Iustum est enim, & bene acceptū Deo, vt tegantur centum potiùs quadragintaquatuor fratres & domini tui, quàm tu infelix. Venumdabantur enim quatuor [58] rachanellæ numismate vno. Mox ergo transmisit illud in crastinum, vt venumdaretur. Et videns is qui obtulerat, emit illud triginta sex numismatibus, & rursus obtulit patriarchæ. Cùm verò in crastinum vidisset illud, emit hoc similiter, & rursus obtulit patriarchæ, deposcens vt tegeretur ab eo. Cùm autem tertiò hoc fecisset, dicit ei gratulabundus ille sanctus: Videbimus quis deficiet, ego an tu. Erat enim opulentus valdè, & suauiter quasi vindemiabat eum ille sanctus, paulatim ab eo multa auferens: & dicebat semper, quòd posset aliquis intentione dandi pauperibus [59] expoliare diuites, & ipsum etiam hypocamisum ab eis beneuolè auferre, & non peccare: & maximè, si sunt aliqui immisericordes & auari. Duo enim lucratur talis: vnum quidem, quia animas illorum seruat: alterum autem, quoniam & ipse ex hoc mercedem non modicam habet. Attulit autem ad credulitatem verbi & testimonium verax, [60] quod circa sanctum Epiphanium & Ioannem episcopum Ierosolymorum factum est: quomodo sanctus Epiphanius per artem tulit argentum patriarchæ, videlicet Ioannis eiusdem, & dedit egentibus.

Sermo de stragulo pretioso sibi oblato alteratur.

Luc. 16.

Datum sibi pretiosum stragulum vendi curat.

Modus vindemiandi diuites.

Cap. 21.

Dignum & congruum prædicto capitulo referebat semel coram omnibus iste sanctus, dicens: Habebam, inquit, quemdam ministrum in apothecâ meâ in Cypro, fidelem valdè, & virginem vsque ad obitum suum. Hic ergo narrabat mihi, quia in Africâ existente me, facta est res huiusmodi: Permanebam enim, ait, cum quodam telonario, diuite vehementer & immisericordi. Semel ergo pauperibus in hieme sedentibus ad solem, seque calefacientibus, cœperunt singuli domos eleemosynatorum collaudare, & pro eis orare per singulos eorum, similiter & domos eleemosynam non facientium vituperare. Inter quæ venit in medium eorum & nomen senioris mei telonearij, & cœperunt singuli interrogare proximum: Verè tu frater accepisti aliquando de domo illâ benedictionem? Et omnibus interrógantibus inuicem, nullus inuentus est accepisse aliquando de domo eius aliquid. Dicit ergo vnus ex eis: Quid dabitis mihi, & ego accipiam hodie ex eo benedictionem? Et facientibus cum eo pactum, venit & stat foris portam domus, expectans quando ad domum suam reuerteretur. Ex dispensatione Dei peruenerunt simul, ipse ingrediens portam, & animal portans siligines [61] à mancipio, causâ prandij ipsius. Videns igitur egenum, & non inueniens lapidem, per furorem arripit siliginem de clitellâ, & iactauit in faciem eius. Ille verò suscepit eam, & abiit vt satisfaceret confratribus suis, quòd ex eisdem manibus accepisset eam. Itaque post duos dies ægrotauit infirmitate ad mortem idem telonearius, & vidit in somnis seipsum rationem ponentem, & omnes actus suos super stateram appendere: in [62] vnâ quidem acie congregabantur Mauri

Insignis de Petro telonario historia.

Petrus telonarius in pauperi siligenum panem proiicit.

Actus eius in staterâ appenduntur.

quidam deformes : altera autem acies, aliorum quorumdam erat candidatorum & terribilium speciei. Qui nihil inuenientes boni, vt & ipsi appenderent econtrà aduersum mala opera, quæ collecta erant à Mauris in acie ipsorum, nimis tribulabantur & tristabantur, & mente consternebantur ad adulterutrum, & dicebant: Ergo-ne nihil babemus hic? Tunc dicit vnus

Patrocinatur ei quòd indignabundus dederat pauperi.

eorum: Verè nihil habemus, nisi vnam sigilinem, quam dedit ante duos dies Christo, & ipsam non voluntariè. Et mittentibus eis siliginem, æqualitas facta est. Tunc dicunt telonecario hi, qui apparuerant ei candidati: Vade, & auge ad siliginem hanc: nam verè Mauri isti te apprehendent. Eiulans ergo, agnouit quæ visa sunt ab eo, non esse mendacia, sed veracia. Omnia verò quæ à iuuentute suà commiserat, & quorum ipse erat oblitus, videbat Æthiopes illos congregare, & deportare ad libram, & dicebat: [61] Vauè, si vna siligo quam iactaui per furorem ita profuit, à quantis malis se liberat, qui dat in sim-

Insignis eleemosynator euadit.

plicitate suà bona indigentibus? Et de cetero ita modestus & prudens atque summus eleëmosynator factus est, vt etiam corpori proprio non parceret.

Contigit enim aliquando secundùm consuetudinem procedere eum diluculò ad teloneum, & obuiat ei nauta, qui à naufragio nudus vt natus est, euaserat: & cecidit ante eum, rogans vt pro-

Esophorium suum pauperi largitur.

tectionem apud eum impetraret. Ille ergo putans quòd egenus esset, exspoliauit se [64] esophorium suum, quòd illius melius erat, & dat ei: rogauitque eum, vt hoc ipse vestiretur. Pergens verò ille & erubescens vestiri hoc, dedit illud venditori vt venumdaretur. Et cùm recederet telonearius, vidit hoc suspensum, & tristatus est vehementer: & adscendens domum suam, nihil passus est gustare: sed claudens ostium conclauis sui, sedebat plorans & cogitans; Quia non fui dignus, inquit, vt mei memoriam haberet egenus. Cùm ergo anxiaretur, obdormiuit: & ecce vidit quemdam speciosum tanquam solem, ferentem crucem super caput suum & esophorium, quod de-

Christus eo se indutum ostendit.

derat nautæ, adsistentem sibi & dicentem: Quid ploras domine Petre? Hoc enim erat ei nomen. Ille verò dixit, vt ad Deum disputans: Quia, Domine, ex quibus largiris nobis, damus alicui, & in turpe luctum vertunt accipientes. Tunc dicit ei: Cognoscis hoc? Et ostendit ei, quia deintus vestitus esset eius esophorio. Dicit ei: Ecce ego illo vestior, ex quo dedisti mihi hoc: & gratias ago voluntati tuæ bonæ: quoniam frigore affligebar, & tu cooperuisti me. Ad se ergo reuersus, admiratus

Christus in pauperibus nudus est, vestitur.

est: & cœpit beatificare egenos, & dicere: Viuit Dominus, si inopes Christus meus sunt, non moriar, & fiam tanquam vnus ex eis.

Accersito verò notario suo, quem & emerat, dicit ei: Secretum volo credere tibi: & crede, si propalaueris me, barbaris vendam te, aut si non audieris me. Dat verò ei decem libras auri, & dicit ei: Vade, & eme tibi negotium: & sume me, & duc in sanctam ciuitatem, & vende me cuilibet Christiano, & pretiū da pauperibus. Notario au-

Iubet se vendi Petrus, & pretium dari pauperibus.

tem recusante, dicit ei iterùm: Quoniam si me non vendideris, ego vendam te barbaris, vt prædixi tibi. Obediuit ergo ei notarius: & peruenientibus eis ad sancta loca, inuenit idem notarius amicum suum charum, fabrum argentarium, qui damna inciderat. Ad locutionem verò venientibus ambobus, dicit ei notarius: Audi me Zoile, & eme seruum vnum, quia habeo tam bonum, vt dicat homo quòd patricius sit. Et audiens argentarius quòd seruum haberet, admiratus est, & dicit ei: Crede mihi, quia non possideo vnde emere possim. Dicit ei rursum notarius: Accipe mutuum, & eme eum: multùm enim est bonus, & benedicet tibi Deus per eum. Acquieuit ergo ei, & emit eum sordidis vestibus indutum, numismatibus triginta. Relinquens autem eum notarius, abiit Constantinopolim, satisfaciens quòd nulli hoc manifestaret: & quòd de pretio nequaquam sibi retinendo aliquid defraudaret, sed hoc totum pauperibus daret. Ergo aliquando

Officia Petri venditi & pia opera.

idem Petrus coquinam faciebat domino suo, aliquando autem lauabat pannos eius, numquam aliquando in quolibet horum assuetus. Afflixit autem seipsum & ieiunio multo. Cùm verò vidisset se benedici dominus eius super omnem benedictionem, dicit ei, verecundatus enormem eius

Renuit libertate restitui.

virtutem & humilitatem: Volo humilis Petre liberare te, & vt sis de reliquo frater meus. Ille verò noluit. Viderat autem eum frequenter conuitia

Instar amentis habetur.

perferre, & percuti à conseruis suis. Habebant autem eum tanquam amentem, ita vt & nomen ei imponerent Amentis. Quotiescumque ergo tribulabant eum conserui sui, & dormiebat in tribulatione; apparebat ei qui in Africà illi apparuerat, vestitus esophorio eius, tenens & illa triginta

Christus eum solatur.

numismata in manu, dicens ei: Noli mœstus esse frater Petre, ego suscepi & pretium tui, sed sustenta vsque dum cognoscaris.

Post aliquod verò tempus, venerunt à patrià eius quidam argenti venditores, vt orarent ad loca sancta: & inuitauit eos ad prandium dominus domini Petri: & cùm ministraret, statim ille cognouit eos. Ipsi autem dum pranderent, cœperunt affigurare eum, & inuicem ad aures dicere: Quàm similat puer iste domino Petro telonecario. Ille verò occultabat, quantum poterat, vul-

Agnoscitur à conterraneis.

tum suum. Iterùm ergo comedentibus eis, cœperunt dicere ad eum qui eos inuitauerat: Verè putamus, res tibi magna euenit domine Zoile: etenim, nisi erramus, publicam personam in ministerio tuo habes. Neque enim sciebant certiùs, quia erat de coquinà & ieiunio commutatus vultus eius. Diu igitur considerantibus eum, dicit vnus ex eis: Vere dominus Petrus est: surgam & tenebo eum. Valdè enim Imperator audiens, tristatur de eo, quia dudum non comparuit.

Fugiens surdo & muto auditum & loquelam impetrat.

Foris itaque stans audiuit hæc: & ponens carinum à se, non est ingressus, sed recto cursu cucurrit ad portam. Erat itaque ei qui eum tunc habebat, ostiarius mutus & surdus à natiuitate, qui per nutum tamen aperiebat & claudebat. Festinans ergo seruus Dei exire, dicit surdo & mutuo: Tibi dico in nomine Christi. Ille verò audiuit statim, & dixit: Etiam domine. Iterùm verò ille ad eum: Aperi. Respondit mutus & surdus secundò: Ego domine. Statim ergo surrexit, & aperuit ei. Et exeunte eo, subiit ostiarius, & clamauit coram omnibus gaudens & exultans, quia audiuit & locutus est, Domine, Domine. Porrò omnibus qui in eadem domo erant perterritis, quoniam audiebant eum loquentem. Iterùm dicit ille quondam mutus: Ille qui coquinam faciebat, exiit currens: sed videte, ne fortè fugâ lapsus sit: magnus enim seruus Dei est. Quando discedebat, dixit mihi: Tibi dico in nomine Domini: & mox vidi de ore eius exeuntem flammam, & tangentem aures meas: & statim audiui,

audiui, & locutus sum. Et exilientes & sequentes cum cunctis, vlteriùs non viderunt eum. Tunc pœnitentiam omnes agebant, qui in domo illâ erant: & ipse dominus eius qui Petrum emerat, quia in tali exhonoratione humiliassent eum: & maximè hi qui vocabant eum Amentem.

Hæ sunt beatissimi à Deo honorati Ioannis patriarchæ narrationes. Non solùm enim de vitâ sua contentus erat volentem proficere ædificare, verùm etiam de Deo acceptis & veracibus telationibus suis: & dicebat semper hæc audientibus: Si proprio sanguini non pepercerunt quidam hominum, sed hunc dederunt in manus fratrum, imò Christi: quomodo, putas, nos cum alacritate & humilitate debemus de facultatibus nostris dare Christo & egenis atque pauperibus, vt recompensationem recipiamus à iusto & mercedum redditore Deo, in illa timendâ & horrendâ retributionis die? Qui nunc seminat parcè, parcè & metet: & qui seminat in benedictionibus, id est, largè & magnanimiter, multipliciter & metet: hoc est, bona illa hæreditabit, quæ omnem mentem transcendunt.

2. Cor. 9.

Omnibus ergo rectis moribus iste sanctus adornatus, nec hoc carebat: valdè enim diligebat eloqui de actibus sanctorum Patrum, & eorum qui eleëmosynæ cultores fuerunt. Vnde cùm vnâ dierum recitaret de vitâ sancti Serapionis, qui vocabatur Sindonius, & inueniret eum (vt fertur) amictum suum dedisse egeno, & iterum paulùlum processisse illinc, & frigus patienti obuiasse: & illi tunicam præbuisse, & quia nudus sedebat, tenens sanctum Euangelium; & interrogatus à quodam: Quis te expoliauit abba? demonstrans sanctum Euangelium, ait: Iste. Et alio tempore hoc ipsum Euangelium vendidisse, & dedisse eleëmosynam: & discipulo suo dicente, Abba, Euangelium vbi est? & illo dicente ad eum: Crede fili, qui dixit mihi, Vende quæ habes, & da pauperibus: ipsum vendidi & dedi eis, vt in die iudicij habeamus fiduciam abundantiorem apud Deum. Et quia aliàs iterùm vidua mulier petisset ab eodem sancto Serapione eleëmosynam, quoniam esuriebant filij eius, & non habente eo aliquid omnino, tradidit se ei, vt venderet eum ad mimos Græcos, quos & Christianos fecit in paucis diebus.

Cap. 31. Sermo [illegible] *de actibus SS. Patrum & eleemosynæ cultoribus. Pallad. cap. 83.*

Serapiō Sindonites dicit se spoliatum ab Euangelio.

Matth. 13. Vendit etiam Euangelium.

Tandem seipsum vendit.

Hæc legens sanctus de sancto Serapione, stupefactus & miratus sancti industriam, totus lacrymis infectus vocauit omnes dispensatores proprios, legit & eis omnia de sancto Serapione; & dicit ad eos: Vanè, ô philochristi, quid prodest homini colloquenti de actibus sanctorum patrū? Credite mihi, quia vsque hodie putabam, quòd vel aliquid facerem, datis, quas habere possum, pecuniis: nesciebam autem quòd & seipsos venderent, quadam compassione superati.

Semper quidem honorabat monachicum schema sanctus hic, & colebat & comparicbatur, vbi maximè adspiciebat monachum corporalibus vtilitatibus angustatum. Habebat autem & hoc super multos præcipuum, quia accusationem qualemcumque, sine mendacem sine veracem, non suscipiebat contra aliquem circūm amictum monachico habitu. Semel enim euenit ex immissione quorumdam criminatorum, per tuisse cum aliquid tale: Quodam monacho gyrante in ciuitate cum puellâ vnâ iuuenculâ, & petente eleëmosynam per dies aliquot, quidam qui hoc viderant, scandalizati, & existimantes quòd mulier eius esset, attulerunt patriarchæ contra eum querelas, dicentes: Propter quid, à Deo honorate, derogat talis Angelicæ monachicæ vitæ schemati, puellam quamdam habens mulierem? Mox ergo Dei famulus, putans prohibere contra Deum commissa peccata, tanquam ad hoc ab eo esset prouectus, præcepit mulierem quidem flagellis cædi, & separari ab eo: ipsum autem verberari, & in carcere secretò recludi. Dum ergo cum omni celeritate iussio sancti in opus procederet, apparuit ei nocte per visum monachus, ostendens ei dorsum suum putrefactum (non parcentes enim occiderant eum ecclesiæ defensores) dicens ei: Ita placet tibi domine patriarcha: hac vnâ vice errasti vt homo: crede mihi, quia de proximo est vita & mors. Et hæc dicens, discessit ab eo. Manè autem facto, recordatus est ille beatus visionis nocturnæ: & sedebat super lectum suum mœstus: mittitque statim, & conuocat per cancellarium suum monachum de loco in quo erat reclusus, cogitans intra se beatus ille patriarcha, si similis esset illi, qui nocte sibi apparuerat. Cùm ergo venisset cum labore multo, (neque enim propter plagas moueri poterat;) cùmque vultum eius vidisset patriarcha, remansit sine voce immotus, non valens loqui: solâ autem manu suâ innuit, vt sederet prope se in lectulo suo. In semetipsum verò reuersus & signatus, rogauit monachum præcinctum linteo, vt sine verecundiâ despoliaret se, quatenus videret dorsum eius, si ita esset sicut & in somnis viderat. Vix ergo suasus vt id ageret, despoliauit se. Cùm verò despoliaretur, vt monstraret dorsum suum viro sancto, per admirandum Dei consilium solutus est, quo erat indutus amictus, & cecidit in terram: & viderunt eum omnes esse eunuchum. Sed quia recens erat, nulli hoc existebat manifestum. Videntibus ergo eum omnibus & sancto Pontifice, & maximè dorsi eius perniciosa verbera: mittens mox, segregauit illos qui hunc inconsideratè tractauerunt. Venerabilissimo autem monacho complura rationabatur, in ignorantiâ dicens se in eum peccasse, & in Deum verum. & in hoc admonebat eum ille sanctus: Non, inquit, ô fili, ita sine custodiâ in ciuitatibus conuersari oportet eos, qui sancto Angelico vestito indumento circumamicti sunt, maximè & feminam circumducere ad scandalum aliorum videntium. Tunc monachus cum omni humilitate rationem reddebat sancto, dicens: Crede domine, non mentiar. Gazæ etam ante paucos dies: & exeunte me de ciuitate, vt venirem [45] & salutarem sanctum abbatem Cyrum, obuiauit mihi hæc bene visa puella foris portam, vespere incumbente: & accurrens ad pedes meos, rogabat vt mecum ambularet. Dicebat enim se Hebræam esse, & velle fieri Christianam: & cœpit eadem narrare verbis horribilibus, vt non permitterem perire eam. Timens itaque ego iudicium Dei, sumpsi eam, æstimans quòd non immitteret tentationem satanas spadonibus. nesciebam verò quòd nemini parcat. Igitur venientibus nobis, sanctissime pater, & orationem perficientibus, baptizaui eam ad sanctum abbatem Cyrum, & gyrabam cum eâ in simplici corde, exposcens modicum sumptum, quatenus introducerem eam in monasterium. Cùm hæc audisset patriarcha, dixit: Papæ! quot absconsos seruos habet Deus, & nescimus nos humiles? Et enarrabat his qui præstò erant,

Cap. 23.

Contra monachum accusationem non recipit.

Monachum iubet verberari.

Nocte corripitur à monacho Ioannes.

Monachus concupiscentia accusatus, eunuchus deprehenditur.

Peregrinatio ad templum S. Cyri.

 visio

visionem quam viderat nocte de eo. & protulit patriarcha centum numismata de manu, datutus ei: Dei autem amicus ille vere monachus, nō passus aliquid accipere ex eis, dignum memoriâ verbum ad patriarcham locutus est, dicens: Ego hoc non postulo domine: monachus enim si fidem habet, horum non indiget. Si autem horum eget, fidem non habet. Quòd maximè ampliùs satisfecit omnibus qui audierant, quòd seruus Dei iste monachus esset. Genu flexit igitur patriarchæ, & exiit in pace. Extunc igitur plus honorabat & hospitio recipiebat monachos, & bonos æstimatos & malos: & ædificabat mox xenodochium seorsum, & appellauit hoc Receptaculum omnium monacborum.

Ioannes numismata monacho offert. Responsum dignum monacho. Ioannes xenodochium ædificat.

Cap. 24.

Mortalitate aliquando ciuitatem comprehendente, ibat & ipse sanctus, vt videret funerum obsequia. valdè enim dicebat hoc esse proficuum, & sepulchrorum considerationem. Multoties verò assidebat & his, qui moriturì, vexationem in exitu animæ patiebantur: & ipse eorum oculos propriis manibus claudebat, memoriam habere ex hoc sempiternam volens, & curam proprij exitus. præcipiebat autem & collectiones pro defunctis [66] impigrè & sine dubio perficere. Etenim dicebat, quia ante paucum tempus captiuus ductus est ad Persas quidam, & descendens in Persidam, retrusus est in carcerem, qui appellabatur Lethe, hoc est, obliuio. Quidam ergo fugientes illinc, venientésque in Cyprum, & interrogati à parentibus illius, si forte vidissent eum: respondentes dixerunt eis, quia nos propriis manibus sepeliuimus eum. Non autem erat iste, de quo interrogabant eos: sed alius, indissimiliter eum similans. Dixerunt verò eis & mensem, & diem obitus ipsius. Illi verò tanquam pro mortuo, faciebant ei tres collectas per singulos annos. Post quatuor itaque annos venit in Cyprum fugâ lapsus à Persis. Dixerunt ergo ei sui: Vere, frater, nos audiuimus quòd mortuus esses, & memoriam tui faciebamus ter in anno. Cùm ergo audisset, quòd in anno ter facerent pro eo memoriam; interrogat eos in quo die, & in quo mense hæc celebrarent. Et illis dicentibus, [67] sanctis Theophaniis, & Dominicâ sancta, atque sanctâ Pentecoste: dixit ille, Quia tribus istis temporibus anni veniebat quidam candidatus vt sol, & dissoluebat me à vinculis ferreis & à custodiâ: & mouebar deambulando totâ die, & nemo recognoscebat me, & in crastinum inueniebat vincula ferrea portans. Dicebat igitur sanctus episcopus, quia ex hoc discimus habere dormientes quietem, quando pro eis collectas facimus.

Funerum obsequia, & moribundos libenter frequentat. Viuens refrigerium capit ex collectis pro se tanquã mortuo factis.

Cap. 25. Act. 4.

Quod in Actibus Apostolorum audiuimus factum, hoc frequenter & huic compatientissimo accidebat. Videntes enim multi indesinentem eius & inscrutabilem circa gentes compassionem, mouebantur multoties ad vendenda multa de substantiis suis: & ferentes, præbebant Dei deuoto ministro. Vnde & quidam veniens vnà dierū, offerebat ei septem libras auri & dimidiam, satisfaciens sancto, quòd non possideret aliud aliquid in auro. Petebat autem ab eo cum multis genuflexionibus, vt oraret, quatenus Dominus Deus filium eius saluaret. Habebat enim vnum solummodò filium quasi annorum quindecim, vt reduceret nauim eius cum bono ab Africâ: illuc enim abierat. Accipiens igitur summus sacerdos quantitatem auri de manu eius, miratus est eum tam esse magnanimum ad offerendam totam quantitatem auri quam possidebat. [63] Orauit quidem ei & in facie multùm, & sic eum dimisit. Tamen propter eius multam fidem, posuit subtus sanctam mensam ligaturam quantitatis auri patriarcha in oratorio cubiculi sui: & synaxim fecit statim perfectam super eam pro illo qui hanc obtulerat: satis abundéque Deum rogans, quatenus & filium eius saluaret, & nauem cum salute reduceret, secundùm quod fuerat postulatus ab illo. Necdum ergo triginta transactis diebus, defunctus est filius hominis illius, qui obtulerat septem libras & dimidiam patriarchæ: & in tertiâ die mortis pueri, recepit & nauim suam ab Africâ, in quâ erat & frater germanus, eiusdem viri creditor. Et veniens iuxta Pharum, retulit quomodo nauis naufragium pertulit, & perdiderit totum quo erat plena, & quòd non essent saluatæ nisi animæ, & vna scapha vacua. Cùm ergo & hunc casum didicisset euenisse sibi dominus nauis & pater pueri, secundùm verbum Prophetæ, paullominùs in inferno habitauit anima eius. Nondum enim tribulatione filij sui extinctâ, comprehendit eum & nauis. Relata sunt itaque omnia quæ acciderant ei, patriarchæ: & pænè plus quàm is qui hæc perpessus fuerat, in tristitiâ morabatur, maximè propter filium eius vnicum. Nesciens ergo quid faceret, rogat misericordissimum Deum, vt consolaretur virum immensâ pietate suâ. Conuocare enim eum, & consolari in facie sanctus erubescebat: verumtamen mandauit ei, vt nullatenus desperaret: neque enim sine iusto iudicio Deum facere aliquid, sed omnia in hoc quod expedit, quod nos ignoramus. Ergo vt non perdat mercedem, quam fecit in septem & dimidiâ librâ auri, & fidem quam possidebat circa sanctum patriarcham; iam verò vt & nos in tentationibus, quæ nobis eueniunt, quando aliquid boni fecerimus, imperturbati & gratias referentes ad Deum permaneamus: vidit in somnis iam dictus vir philochristus posterâ nocte quemdam, quasi in habitu sanctissimi patriarchæ, dicentem sibi: Vt quid tribularis frater, & mœrore dissolueris? Nónne tu me rogasti, vt peterem à Deo, vt saluus fieret filius tuus? Ecce saluus factus est. Crede mihi, si viueret, prauus & immundus homo fieret. & de naui tuâ, verè, nisi Deus placaretur pro bono quòd fecisti paruitati meæ, sententia erat data, quatenus tota, vt iacet, cum animabus in profundum pergeret, & perderes fratrem tuum. Sed surge, & glorifica Deum, qui dedit tibi eum, & saluauit filium tuum mundum de hoc sæculo vano. Euigilans itaque vir, inuenit cor suum consolatum, & vniuersam tristitiam eius eiectam: & indutus vestimenta sua, venit cursim ad honorabilissimum patriarcham, & iactat se ad pedes eius, gratias agens Deo & ei, & narrās visionem quam viderat. Quam audiens iustissimus, dixit: Gloria tibi benigne & misericors Deus, qui deprecationem peccatorum exaudis. Iterúmque ad hominem dixit: Nequaquam, ô fili, gratiam hanc orationi meæ adscribas, sed Deo & fidei tuæ: hæc enim omnia ista impetrare valuit. Erat enim valdè humiliter sentiens sanctus, verbis scilicet atque prudentiâ.

Multi bona sua Ioanni offerunt. Orat pro eo qui aurum obtulit, & eius filio. Filius moritur, & nauis naufragium patitur.

Psal. 93.

In somnis Ioannes apparet viro, eúmq; docet filium à malo præseruatum.

Cap. 26.

Pergebat aliquando hic beatus ad visitandos pauperes, in locum qui dicitur Cæsarium: illic enim eis fecerat quasi [69] tholos quosdam prolixos, ligneis tabulis pauimento strato ad requiescendos eos, & simul cum storeis & [70] tac

Pauperes visitat.

per

per totam hyemem, cum quodam episcoporum eorum qui cum eo erant, amatore pecuniæ, passibili modo presso. Dixitque beatus patriarcha ad eum: Ama ac honora, frater Troile, fratres Christi; hoc enim ei erat nomen. Nuntiauerunt enim quidam patriarchæ, quòd triginta libras auri portaret in ipsâ horâ domesticus eiusdem episcopi Troili, vt emeret speciem argenti anaglyphi, gratiâ mensæ suæ. Episcopus autem tanquam veritus sermonem patriarchæ, imò ad horam calefactus, singula dari omnibus fratribus præcepit ei, qui triginta libras illas portabat. Celeriter ergo huiusmodi auri quantitas erogata est. Recedentibus itaque vtrisque, patriarcha scilicet, & qui inuitam (vt ita dicam) eleëmosynam fecerat, episcopo Troilo in propriis episcopiis, velut quædam amens & animæ periculosa in eum cogitatio irruit, propter pecuniarum dationem: horroris & amoris pecuniæ, & crudelitatis & negligentiæ genimen eum sequebatur, febre extra naturam mixtâ: propter quod ægrotus inuitus in lectum cecidit. Hebdomadario ergo à sanctissimo patriarchâ ad eum veniente, & ad mensam eiusdem patriarchæ eum inuitante, recusauit: frigore enim & febre se vexari pro quadam caussa dicebat. Igitur cùm hoc audisset patriarcha, mox agnouit caussam, quia propter exitum viginti librarum, infirmatus est ille inuitus eleëmosynator. Erat enim (vt prædictum est) valde immisericors, & amator pecuniæ. Non sufferens ergo beatus se quidem super mensam reficere, illum autem super lectum cruciari grauiter, peruenit celeriter ad eum ille verè sine superbiâ, & dixit ad eum hilari vultu: Fac charitatem fili Troile. Æstimas quòd in veritate dixerim tibi fratribus huiuscemodi dare? crede mihi, per iocum dixi tibi dare. Ego enim volui præstare eis singula numismata propter sanctam festiuitatem: sed quia non habebat distributor meus secum sufficientem quantitatem, huius rei gratiâ mutuam dedisti eam mihi, & ecce attuli tibi illas triginta libras. Vt verò vidit quantitatem episcopus in honorabili manu sapientis existentis medici & pastoris, febris quidem subitò disparebat, frigus etiam recedebat, fortitudo quoque & corporis eius calor ad eum reuertebantur: vt ex hoc non posset latere, hanc esse caussam repentè comprehendentis eum commutationis. Suscipiens ergo aurum ab honorandis manibus patriarchæ, & nihil omnino contradicens, exspectabat ab eo patriarcha conscriptionem abrenuntiationis mercedis earum, quæ datæ sunt, triginta auri librarum. Fecit autem hoc cum gaudio Troilus episcopus, scribens propriis manibus ita: Deus, domino meo Ioanni beatissimo patriarchæ huius Alexandrinorum magnæ ciuitatis, da mercedem triginta librarum, quæ datæ sunt tibi, quoniam ego recepi mea. Hoc scriptum itaque sanctus accipiens, sumpsit secum & eumdem episcopum ad prandium. vt enim iam dictum est, statim sanus factus est. Volens ergo mercedis redditor Deus, corripere eum, simul autem & ad miserationem contribulatorum & compassionem erigere, ostendit ei eadem die dormienti post prandium patriarchæ in somnis, quâ mercede priuatus esset. Vidit enim (vt ait) domum, cuius pulchritudinem atque magnitudinem non potest ab hominum imitari, & ianuam huius totam auream, & super ianuam titulum conscriptum: Mansio æterna, & requies Troili episcopi.

Ægrotat Troilus episcopus eleëmosynator inuitus.

Renumeratâ pecuniâ auaro sanitas reuertitur.

Troili chirographū quo eleemosynæ mercede se ad me trāscribit.

Eleemosynâ hic datâ palatiū in cælo struitur.

Cùm ergo hoc, inquit, legissem, gauisus sum: sciebam enim donandam mihi ab imperatore talis domus epularionem. Nondum autem huiusmodi tituli superscriptionem perlegeram, & ecce quidam regius cubicularius, habens secum & alios obsequij diuini: & cùm peruenisset ad talem nitentis domus ianuam, dixit ad proprios officiales: Deponite mihi titulum. Et cùm deposuissent, iterùm dixit: Mutate eum, & ponite quem misit orbis terrarum Rex. Et attulerunt & adfixerunt aliud adspiciente me, superscriptum ita: Mansio æterna, ac requies Ioannis archiepiscopi Alexandriæ, empta libris triginta. Et cùm hoc vidisset, surrexit à somno: & magno summóque pastori, quæ visa sunt ei in somnis, enarrauit. Proficiens eâ de caussâ Troilus episcopus, factus ex tunc eleëmosynator magnificus.

Vidit episcopus, quâ se mercede priuarit.

Dominus qui diuitias in tempore quodam beato Iob abstulit, fecit simile & huic omni bonitate pleno, sancto patriarchæ Ioanni. Nauibus enim sanctissimæ ecclesiæ comprehendentibus violentam hyemem, in loco qui dicebatur [71] Adria, proiecerunt omnia sua, quæ naues portabant: erant verò omnes naues simul. Erat autem summa multa valdè enthecarum suarum. habebant enim tantum vestimenta & argentum, & alias res altiores: vt computaretur pondus, quod iuit in perditionem, quantitatis centenariorum triginta quatuor. Plus enim erant quàm tredecim naues, capientes per singulas decem millia modiorum. Venientibus verò Alexandriam & pergentibus, statim reliqui creditores & primi nautæ in ecclesiam confugerunt. Sanctus verò hoc audiens, & caussam propter quam fugerant, mittit eis verbum manibus suis conscriptū, habens ita: Dominus dedit, fratres, Dominus vt voluit, abstulit: sicut Domino placuit, ita factum est: sit nomen Domini benedictum. Exite filij, nihil ex hoc veriti: Dominus enim sollicitus erit de crastino. Adscendit itaque pænè dimidium ciuitatis in secretum: die autem altero [72] volentes consolari nobilem istum: ipse verò præoccupans, cœpit omnibus dicere: Nequaquam, ô filij & fratres, caussâ nauium difficultatis tristemini: nam humilis Ioannes, credite, inuentus est culpabilis: quippe nisi extollentiam haberem, nullo modo hoc ferrem. Sed quia extollebat in his quæ Dei erant, & æstimabam quòd magna opera facerem, dans quæ hominum erant, hoc mihi euenit: volens ergo Deus vt hoc intelligerem, ista permisit. Eleemosyna enim non vigilantem plerumque in extollentiam eleuat: inuitus verò casus humiliat sustinentem. Ait enim diuina Scriptura: Paupertas virum humiliat. Et iterùm Dauid hoc sciens, dicebat: Bonum mihi quòd tu humiliasti me, vt discam iustificationes tuas. Dum enim malis factus sum obnoxius, quia dationem per vanam gloriam perdebam, & quoniam per vitium meum perditæ sunt tantæ pecuniæ, habeo nunc indicium animarum quæ in arcto sunt. Verùm dilectissimi, qui tunc tempore iusti illius Iob fuit Deus, & nūc idem ipse est: qui non propter egestatem meam, sed ob indigentium necessitatem, non derelinquet nos. Ipse enim dixit: Non te deseram, neque derelinquam. Et rursus: Quærite primùm regnum Dei, & iustitiam eius, & hæc omnia adiicientur vobis. Volentes ergo consolari eum ciuitatis habitatores, vt dictum est, ipsi magis inuenti

Cap. 27.

Entheca 13 nauiū Alex. ecclesiæ naufragio perit.

Ecclesia asylum.

Iob 1.

Ioannes fortis & humilis in aduersis.

Psal. 118.

Hebr. 13. Matth. 6.

sunt econtrà consolationem ab eius beatitudine recepisse. Nimis ego breue tempus præteriit, & in duplum testituit Deus nouo nostro Iob facultates: & iterùm erat ipse magnanimus circa misericordiam, fortasse autem & religiosior quàm anteà fuerat.

Duplum ei Deus restituit.

Cap. 28. *Ministro suo egeno duas auri libras dat.*

Ad extremam paupertatem peruenienti cuidam de domesticis ministris, propriâ manu ille sanctus, vt nullus sciret, duas libras auri dedit: & audiens ab accipiente, Quoniam hæc accipiens, domine, vlteriùs non habebo vultum intendendi in honorabilem & angelicam faciem tuam: verè dignum laude, vt sapiens, locutus est verbum: Nondum, inquiens, sanguinem meum pro te, frater, effudi, sicut mandauit mihi Dominus meus & omnium Christus Deus.

Ioan. 10.

Cap. 29. Districtus quidam ab his qui pensionem exigebant, cùm non haberet quod daret: (erat enim regio in magnâ difficultate, eò quòd fluuius Nilus secundùm consuetudinem non irrigaret aquis terram:) ipse abiens deprecatus est ducem quemdam magnatorum, vt mutuas sibi daret quinquaginta libras auri: & dicebat se dare pignora, si vellet, dupla. Repromisit ergo dux dare ei, ad præsens verò distulit. Exactoribus ergo constringentibus eum, vadit ipse, vt omnes, ad portum à quo cuncti recipiuntur, videlicet ad mitissimum & dignum admiratione patriarcham. Et nondum pæne propriam necessitatem ei narrauerat, dixit sanctus ad eum: Do, fili, si volueris, & quo vestior, vestimentum. Etenim cum admirabilibus suis bonis & hoc possidebat, quòd non posset videre aliquem de necessitatibus lacrymantem, & non statim se propriis rigaret lacrymis: vnde & mox petitionem volentis ab eo mutum accipere, adimpleuit. Et sequenti nocte videt dux, quòd staret super altare quidam, cui offerebant multi oblationes: & per vnam quam ponebant, accipiebant centum pro ipsâ de altari. Erat autem & patriarcha post tergum eius. Iacebat ergo vna oblatio ante eos in vno scamno, & dicit quidam duci: Vade, domine dux, accipe oblationem illam, & offer ad altare, & tolle pro eâ centum oblationes. Illo verò pigritante, cucurrit patriarcha, licet post eum staret, & tulit hanc ante eum & obtulit: & accepit, sicut omnes, centum de altari. Euigilans itaque, non poterat discernere somnium. Misit autem & adduxit eum, qui volebat mutuum accipere, vt præstaret ei. Et cùm venisset, dicit ei dux: Accipe quod petisti mutuum. Respondens ille dixit ei: Antè tulit mercedem tuam dominus patriarcha. Etenim te domino differente me, compulsus sum ad illum tanquam ad portum confugere: multa enim erat vis inquietudinis exactorum. Cùm ergo audisset hoc, statim recordatus est somnij, & dixit: Verè bene dixisti, Quia antè tulit mercedem tuam. Antè tulit enim, & væ illi qui vult facere bonum, & differt. Et enarrauit ei & omnibus somnium quod viderat.

Promptissimè mutuum præstat.

Dux ad mutuum præstandum tardior, visione centupla remunerationis docetur.

Bona opera non differenda.

Cap. 30. Pergente aliquando sancto ad templum sanctorum victoriosorum martyrum Cyri & Ioannis, in gloriosâ eorum memoriâ orationis gratiâ: exeunte portam ciuitatis, suscepit eum mulier procidens, & dicens: Vindica me, quoniam iniuriam patior à genero meo. Quibusdam ergo de obsequio eius, qui habebant confidentiam apud eum, dicentibus: Quia cùm reuersus fueris, caussam eius facies. Respondit sapientissimus: Et quomodo Deus orationem nostram suscipiet, si ego istam postposuero? Quis mihi spopondit, vt viuam ego in crastinum? & ibo ad Christum, pro qua rationem redditurus? Et non recessit de loco illo, vsque dum quod satis ei erat, fieri faceret.

Propter mulieris à genero iniuriam sustinentis.

Cap. 31. Ad voluntatem igitur memorabilis huius, quæ tota in Deo erat, misit ei Deus viros sapientes & semper memorandos, Ioannem & Sophronium. Consiliarij enim erant veraciter boni, quibus & tanquam patribus indiscretè obediebat, & gratias agebat, tanquam constantibus maximè & viriliter agentibus militibus pro pietate religionis. Etenim sancti Spiritus virtute freti, & cum 71 Seuerianitis ac ceteris circa regionem existentibus immundis hæreticis, sapientiâ suâ ac disputationibus pugnam habentes & conflictum, multa quidem castella, pluresque ecclesias, similiter & monasteria ab ore talium bestiarum, tanquam boni pastores, euellere studuerunt: propter quod & maximè plurimùm honorabat sanctos hos ille verè sanctissimus.

Ioannes & Sophronius consiliarij Ioannis Eleemos.

Certant contra Seuerianitas.

Cap. 32. Si verò alicubi aliquem durum & inhumanum & percussorem circa proprios seruos sentiebat ille beatus, hunc primò conuocabat, & cum multâ lenitate rogabat, dicens: Fili venit quidem ad aures peccatrices meas, quòd ex operatione inimici modicum duriùs circa proprios pueros tuos feraris: sed rogo, des locum iræ. Non enim vt percutiamus eos, dedit nobis hos Deus, sed vt seruiant. fortasse verò nec propter hoc, sed vt sustententur a nobis, ex quibus Deus præstitit nobis. Quid enim (edic mihi) & dedit homo, & emit eum qui ad imaginem & similitudinem Dei creatus & honoratus est? Numquid enim tu dominus eius, aliquid plus possides in proprio corpore, manum, aut pedem, vel auditum, aut animam? Numquid non similis est tibi per omnia? Audi lumen gloriosum, Paulum dicentem: Quotquot in Christo baptizati estis, Christum induistis. Non est Iudæus neque Græcus, non est seruus neque liber: omnes enim vos vnum estis in Christo. Si ergo apud Christum æquales sumus, & ad inuicem æquales efficiamur. Etenim Christus formam serui assumpsit, docens nos non superbire contra seruos nostros. Vnus enim est Dominus omnium, in cælis habitans, & humilia respiciens: non dixit sublimia, sed humilia. Quantum enim aurum dedimus, vt honorificatum & emptum nobiscum eum sanguine diuino & Dominico, nobis seruituti subiiciamus? propter eum cælum, propter eum terra, propter eum stellæ, propter eum sol, propter eum mare & quæ in eo sunt. Est autem verum, quia & Angeli ei ministrant, propter eum Christus pedes seruorum lauit, propter eum crucifixus est, & cetera omnia propter eum passus est. Tu autem eum qui à Deo honoratur, inhonoras: & quasi non sis eiusdem naturæ, non parcens feris? Dic, obsecro, velles, quoties culpam admittis, vt mox redderet tibi Deus? Nequaquam. Dic, quomodo oras quotidie, dicens: Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris? His & his similibus verbis de habitante in se thesauro, monens hunc absoluit: & nisi didicisset istum emendatum, præparabat & instruebat seruum afflictum, vt fugam arriperet, & venditionem peteret: & hunc comparans iustus, statim liberum statuebat.

Corripit in mansuetudine, qui seruos duriùs tractauit.

Gal. 3.

Apud Christum æquales, inuicem æquales simus.

Psal. 112.

Matth. 6.

Seruum emit & libertate donat.

Cap. 33. Audiens aliquando cuiusdam eleëmosynatoris puerum orphanum derelictum, parentibus suis morientibus, & in multâ paupertate conuersari

huoc:

hunc: dicebant enim hi, qui in testamento patris eius inuenti sunt testes, quia non dimisit ei, domine, pater eius moriens vel vnum numisma: sed habens decem libras auri, adducit eũ ipsa horâ quando testamentum scribebat, & dicit ei: Has decem libras habe fili mi. Quid, vis dimittam tibi istas, an vis Dominam meam Dei genitricem curatorem & prouisorem? Puero verò eligente sanctam Dei genitricem, præcepit dare cuncta pauperibus. Et ecce, inquiunt, sanctissime, in multâ inopiâ consistit, nocte ac die domum Dominæ nostræ non deserens. Cùm ergo hæc audisset à scientibus sanctus hic, nemini aliquid dicens, adducit quemdam tabellionem: & narrabat ei rem, dans ei terminũ vt nulli crederet, quam præcepit ei facere rem, dicens ei: Vade, & in veteribus chartulis scribe testamentum cuiusdam nomine Theopenti: & fac in eadem chartâ me & patrem pueri consobrinus fratres, & vade, & dic iuueni: Scis frater, quòd genus existens patriarchæ, nũ debueras ita in paupertate versari? & ostende ei chartá, & dic: Quoniam si erubescis, ego ordino causam tuá apud patriarcham, & vide quid tibi dicet. Cùm ergo omnia quæ iussa sunt ei à patriarchâ, tabellio fecisset, venit ad eum dicens: Quia pactus est puer mihi, vt ego loquar caussam sua domino, & magnas gratiarum actiones referebat mihi. Dixit itaque sanctus: Vade & dic ei, Quia locutus sum patriarchæ. Et dixi: Quoniam & ego scio, quia habuit consobrinus meus filium, sed ex vultu hunc non recognosco. Benè ergo facis, adducens hunc ad me. Adducens ergo eum, porta & chartam tecum. Cùm verò peruenissent, tulit eum secretò ille iustus, & cœpit deosculari eum, & dicere: Bene venit filius consobrini mei. Ditauit igitur eum, & vxori tradidit in Alexandriâ & domum & omnia quibus opus habuit, donauit ei: demonstrare festinans, quoniam non derelinquet Dominus sperantes in se.

Puer pro paconiã Dei matrem curatorẽ eligit.

Enim verò industriâ Ioanes ditat.

Iudith. 6.

Impræetermisse autẽ & huius mandati curam habuit hic admirabilis, legem ponentis: Volenti mutuare à te, ne auertas aliquando: non prohibuit aliquem huiusmodi ab eo suffragium postulantem. Vnde hoc sciens quidam malignus & impostor, petiit ab eo, vt sibi mutuas daret viginti libras auri. Erat autem de his, qui dicuntur 74 Gallodromi. Contemnens ergo sanctũ quemadmodum & alios multos, dicebat: Quia nihil mihi dedit. Quærebant itaque ecclesiæ pastores & ordinatores, vt in carcerem hunc mitterent, & publicarent eius substantiam. At imitator dicentis, Estote misericordes, sicut & pater vester misericors est, qui solem suum oriri facit super bonos, & malos, & pluit super iustos & iniustos: nequaquam illis consensit, vt eum affligerent. His autem turbantibus contra eum, vtpote qui patriarchæ illuserat, & dicentibus ad eundem sanctum: Non iustum est, domine, vt quod pauperes acciperent, hic luxuriosus accipiat. Respondit econtra ille ter beatus, dicens: Credite fratres, quia si extra voluntatem acciperetis aliquid ab eo, duo mandata transgrederemini: & vnum adimplebitis, quando & ad pauperes data fuerit huiuscemodi quantitas. Vnum quidem, quia apparebitis impatientes circa damnum, & efficiemini aliis forma mala: alterum autẽ, quoniam non obedientes eritis Domino Deo, dicenti: Ab eo qui abstulerit tua, ne repetas. Expedit ergo, ô filij, vt efficiamur omnibus exemplum

Cap. 34. Deut. 15. Luc. 6.

Non permisit impostorem eleemosyna puniri. Luc. 6.

Lucæ 6.

patientiæ. Etenim Apostolus dicit: Quare non magis iniuriam sustinetis? quare nõ magis fraudem patimini? Et bonum est quidem veraciter, fratres, omni petenti dare: excelsius autem & honorabilius, & non petenti: ei autem qui aufert vestimentum sine voluntate à nobis, date & tunicã, Angelicæ verè naturæ imitatio, imò Diuinæ est. Ex his enim quæ habemus, Dominus præcepit benefacere proximo: Bonũ, inquit, facies fratri tuo, iuxta quod possidet manus tua: non ex his quæ ex lite & contentione & ab iniuriam passo auferuntur.

1. Cor. 6.

Lucæ 6. *Benefacere, naturæ diuinæ imitatio.*

Senex quidam magnus, quasi annorum sexaginta, audiens tales res beati, voluit tentare eũ, si posset verbis suaderi, & ad scandalum facile inclinari, & vt contigit, si condemnaret aliquẽ. Et habitans priùs in monasterio abbatis 75 Seridonis, exiit & venit Alexandriam: & sumit conuersationem hominibus quidam reprehensibilem, sed Deo gratiam, qui dat (vt ait Dauid) singulis secundùm cor eorum. Ingrediens itaque ciuitatem, scribit omnes quæ notæ erant meretrices, & cœpit laborare opuscula, & accipere per singulos dies siliquam vnam. Cum ergo occumberet sol, manducabat 76 vnius æris lupinos, & intrabat ad vnam meretricum, & dabit ei æreos nummos, & dicebat: Dona mihi noctem istam, & noli fornicari. Et manebat iuxta eam nocte illâ, obseruans eam ne fornicaretur. Stabat ergo à vespere in vno angulo cellulæ vbi dormiebat mulier, psallens & orans pro eâ, & mittens genuflexiones vsque ad auroram: & exiens, accipiebat verbum ab illâ, quòd nulli diceret actionem eius. Ita agebat semper, quousque vna earum manifestauit vitam eius, quòd non, vt fornicaretur, intraret ad eas, sed vt saluaret. Orauit senex, & cœpit mulier à dæmonio vexari, vt per illam ceteræ timerent, & non manifestarent eum omni tempore vitæ eius. Dicebant ergo quidam ei quæ à dæmonio vexabatur: Quid est? Reddidit tibi Deus quoniam mentita es. Vt fornicetur enim ingreditur pessimus iste, & non est aliud aliquid. Iam enim & sanctus Vitalius (hocquippe nomen erat ei) volens hominum gloriam fugere, & animas à tenebris reuocare, dicebat audientibus cunctis, cùm laboraret in opere, & solueret vesperi: Eamus modò, domina talis expectat nos. Vbi ergo erat ordo ipsius? Multis ergo criminantibus & illudentibus ei, dicebat: Numquid ergo non vestio corpus vt omnes? Aut monachis solis iratus est Deus? Verè & ipsi homines sunt vt omnes. Dicebat itaque ei quidam: Accipe tibi vnam mulierem abba, & muta vestimentum tuum, vt non blasphemetur Deus per te, & habebis iudicium quæ scandalizantur, animarum. At ille respondebat eis iterùm, dicebátque se demonstrãs quasi iratum: Verè non obaudiam vobis: ite à me, modò nihil aliud faciam, vt vos non scandalizemini, nisi accipiam mulierem, quatenus curam habeam domus, & faciam malos dies. qui vult scandalizari, scandalizetur: & det frontem in parietẽ. Quid vultis ex me? Numquid iudices constituti estis super me à Deo? Ite, & vobis curam habetote, vos pro me Deo non reddetis rationem. Vnus est iudex, & sancta dies iudicij, qui singulis reddet secundùm opera eorum. Dicebat autem hæc clamans. Quidam ergo ecclesiæ defensorum, hæc multoties audiẽtes ab eo, referebant patriarchæ quod fiebat. Deus verò sciens,

Cap. 35.

Psal. 59.

Abbas Vitalius pretio feminam à meretricio seruat.

Femina bonũ eius opus detegens a dæmonio vexatur.

Vitalius à multis calũniat' patitur.

quoniam eleemosynator est talis: adducebat eum in hilaritate seorsum, & dicebat ei: Quomodo factus es eleemosynator? naturaliter, an teipsum violenter cogens? Vnde quidam qui ab eo interrogabantur, verecundati, occultabant quidem, quidam autem dicebant ei. Propter quod vnus interrogatus à sancto, respondit ita: Crede mihi domine, quia nihil do aut facio boni: verùntamẽ ipsum quod facio & præbeo, ex quibus Deus & orationes tuæ largiuntur, ita facere assueui. Erã priùs valde immisericors & crudelis: & semel damna pertuli, & in subtilitatem deueni: cœpit cogitatio mea dicere mihi: Verè si esses eleemosynator, non relinqueret te Deus. Statui ergo per singulos dies dare quinque æreos nummos pauperibus: & cùm cœpissem dare, statim satanas prohibebat me, dicens: Verè quinque nummi isti sufficiunt domui ad olera, aut ad balneũ percipiendum: & statim, tamquam si de faucibus natorum meorum priuarem eos, nihil dabam. Cùm ergo vidissem quòd superarer à vitio, dico puero meo: Per singulos dies furare, me nesciente, quinque nummos, & da eleemosynam. Sum ego enim trapezita, domine. Ille verò benefaciens, cœpit furari [81] denos. Erat autẽ quando & siliquam. Cùm ergo vidisset, quia benedicebamur, & diuitiis abundabamus, cœpit & tremisses furari, & dare. Semel itaque admirans benedictiones Dei, dixi ei: Verè multùm profuerunt fili quinque nummi illi: volo ergo vt des decem. Tunc dicit mihi & puer, subridendo: Vade, ora furtis meis. Nam vere hodie non haberemus quem mãducassemus panem. sed si est fur iustus, ego sum. Tunc ergo dixit, quoniam tremissia dabat & siliquas etiam, & ex fide illius, assueui domine de animo dare. Ædificatus ergo sanctus valdè, dixit ad eum: Crede mihi, multas conuersationes patrum legi: tale aliquid nun audiui.

Eleemosynarios confess.

Danti vel inuito eleemosynam, à Deo redditur.

Cap. 38. Malitiam reseruantem quemdam illustrium, contra alium principem, audiens hic magnus Ioannes, monuit eum sæpè, & suasit ad concordiam: & non potuit eum conuertere ad pacem. Semel ergo mittit & adducit eum sanctus, quasi pro re publicà: [82] facit Missas in oratorio suo, nullum habens nisi ministrum suum. Cùm ergo sancta benedixisset patriarcha, & orationẽ Dominicam inchoasset, cœperunt dicere tres tantùm illi, Pater noster. Et cùm peruenissent ad sermonem: quo dicitur: Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris, innuit domestico patriarcha, vt taceret. Siluit ergo & patriarcha. & remansit princeps solus, dicens versum: Dimitte nobis, sicut & nos dimittimus. Et statim conuersus sanctus, dicit ei mansuetà voce: Vide in quali terribili horà quid dicas Deo: Quoniam sicut ego dimitto, ita & tu dimitte mihi. Tamqnam ab igne statim cruciatum ferens prædictus princeps, cecidit in faciem ad pedes sancti, dicens: Quæcumque iusseris domine, faciet seruus tuus. Et reconciliatus est inimico suo ex tunc cum omni veritate.

Principem iratum seruatum ad reconciliationem adducit.

Cap. 39. Superbum autem si videbat aliquem beatus, hunc quidem non arguebat in facie: quando autem eum in secreto suo sedentem videbat, afferebat de humilitate sermones, vt per tale magisterium sensim percuteret superbum, & modestum faceret, dicens ita: Miror domini mei, quomodo non recordatur misera anima mea humilitatis, quæ demonstrauit nobis super terram apparere Filium Dei: sed intumesco & extollor super fratrem meum, si fuero modicùm aut pulchrior eo, aut ditior, aut gloriosior, aut principatum officij cuiuscumque habuero: non intelligens diuinam vocem, quæ dicit: Discite a me, quia mitis sum & humilis corde, & inuenietis requiem animabus vestris: neque sanctorũ voces cogitans, quoniam quidam terram, quidam cinerem, quidam vermem & non hominem, quidam aut impeditioris & tardioris linguæ se nominabant: & quia Isaias, quando Deum videre meruit, vt capit homo, tunc immunda labia se habere pronuntiauit. Quid enim & sum humilis? Nónne de luto fictus sum, vnde sunt & lateres? Nónne omnem quam puto habere gloriam, vt flos fœni marcescit? His ergo & huiusmodi, & aliis pluribus verbis sapientissimus, quasi de se dicens, eum qui languorem inflationis & superbiæ habebat, cauterio comburens proderat eius animæ. Intelligebat enim is qui vlcus habebat, quòd de eo patriarcha hæc intimaret.

Superbos sermone de humilitate restrictos facit.

Matth. 11.

Gen. 18.
Psal. 21.
Exodi 4.

Isa. 6.

Isa. 40

Cap. 40. Et hoc frequenter ille à Deo honoratus, afferebat in medium, ad humilitatis argumentũ, dicens: Quòd si considerassemus & cogitassemus Dei erga nos misericordiam & bonitatem, nec in cælos subleuaremus oculus nostrus, sed semper in humili habitu ac prudẽtià degeremus. Vt enim prætermeam, qualiter non existentes, vt essemus, produxit nos fictor, & peccato & inobedientià deceptos, iterùm viuificauit, & proprio sanguine redemit à morte: & omnem terram & ipsum cælum in obsequium hominum subdidit: sed & nunc, qualiter peccantes non dissipat, sed longanimiter magis expectat immobilis illa natura, & patiens ille oculus: & nobis plerumque blasphemantibus, ipse consolatur & blanditur per miseratione suam, desursum pluuias propter vitam nostram tribuens. Quantos malos operarios, pergentes vt occidant aut furentur, tegit & non tradit, ne capiantur & puniantur? Quantos existentes in nauibus in pelago, vt prædentur obuiantes sibi naues, & occidant qui in eis sunt, non permittit in profundum demergi, sed imperat mari ne absorbeat eos, expectans conuersionem malitiæ ipsorum? Quanti [83] peierant corpus & sanguinem eius sacrosanctum; & patitur & longanimiter agit, non reddens eis hic aliquid difficile? Quantos in itinere latrocinantes, non tradit in cibum obuiantibus sibi bestiis? Quantos euntes in concaua terrarum, & itinerum seditiones operantes, protegit, vt non consumantur à custodientibus canibus, vel etiam hominibus? Et me interdũ aut cum meretrice recumbente, aut cum his qui se inebriant, aut cum turpia loquentibus conuersante, aut cetero quolibet sæculi huius implicato peccato, apis quidem circũfertur, & valles & alueos circuit, quærens colligere fructum, vt dulce faciat mihi guttur, quod fœda & iniqua pronuntiat: vua autem festinat per calorem maturari, vt repleat os & lætificet cor, quod factorem suum præuaricatum est. Flores inuicem se præoccupant; vt delectent oculos, qui fornicationibus & alienis mulieribus ad luxuriam innuũt. [84] Ficus turbatur, quatenus perueniat, vt repleat manum per magnitudinẽ, & os per dulcedinem, quod tenet & basiat alienã mulierem. Talia ergo, inquit, opera fratres agentes, & tales retributiones recipientes à benigno Deo, qualem debueramus habere prudentiam, considerantes nouissimam nostram & horrendam horam? Multùm enim de memorià mortis & exitu animæ dispu-

Sermo Ioannis ad humilitatem exhortans.

Creatura ingratitudinis erga Deum hominem arguunt.

disputabat semper ille beatus, ita vt frequenter quidam ad eum superbo schemate intrarent & ridenti vultu, & inconsiderato oculo; & exirent humili more, & compunctâ facie, & lacrymantibus oculis. *Vtilis cogitatio de morte.* Propter quod & dicebat: Quia (vt æstimo ego humilis) sufficit ad salutem assiduè & dolenter cogitare, & solicitudinem habere de morte, quoniam nemo nobis in illâ horâ compatietur, aut comitabitur ex vitâ istâ, nisi opera bona nostra. Et quomodo Angelis venientibus & properantibus turbatur tunc anima, si inuenta non fuerit præparata? quomodo rogat, vt addatur sibi modicum tempus vitæ, & audiet: Quid enim? Tempus quod vixisti, benè consumpsisti? Et iterùm dicebat tamquam de semetipso: *Psal. 67.* Quomodo humilis Ioannes transire poteris bestias arundineti, quando obuiabunt tibi exactores? Væ qualis timor & tremor obtinet animam tunc rationem ponentem, tantis exquisitoribus tam amaris & immisericordibus? Etenim sanctus iste in memoriâ semper retinebat, quod sancto [85] Simeoni, qui in columnis stetit, per reuelationem factum est notum: *Anima egredientes de corpore dæmones obuiant, vt sua in eâ opera quærant.* Quia (vt ait) exeunte animâ è corpore, obuiant ei cùm adscenderit à terrâ in cælum, chori dæmonū, singuli in proprio ordine. Obuiat ei chorus dæmoniorum superbiæ, inuestigat eam, si habeat opera eorum. Obuiat chorus spirituum detractionis: adspiciūt si quando oblocuta sit, & pœnitentiā non egerit. Obuiant iterum superiùs dæmones fornicationis: scrutantur si recognoscant in eâ voluptates suas. Et quando à terrâ vsque ad cælum misera anima positura rationem peruenerit, seorsum ab eâ sancti Angeli stabunt, & non adiuuabunt eam nisi bonitates suæ. Hæc considerans hic nobilis, perterritus pro tali horâ & solicitus factus est, ferens in memoriam & sancti Hilarionis eloquium: *Vita Hilarionis cap. 38.* quia cùm è vitâ egressurus esset, formidauit, & dixit animę suæ: Octoginta annos, ô humilis anima, habes seruiēs Christo, & times exire? Exi, quia misericors est. Et dicebat sibi patriarcha: Si is qui octoginta annos seruiuit Christo, & mortuos suscitauit, & signa fecit, timuit amaram illam horā, quid habes tu humilis Ioannes dicere aut facere, quando obuiauerint in faciem tuā crudeles illi & immisericordes exactores & inquisitores? Ad quantos poteris rationem reddere, ad eos qui exquirunt de mendacio, ad eos qui de detractione, ad eos qui de crudelitate, ad eos qui de auaritiâ, ad eos qui de memoriâ mali, ad eos qui de odio, ad eos qui exquirūt de periurio? Et dementatus dicebat: Deus, tu eos increpa: nam omnis fortitudo hominum eis resistere non valet. Tu Domine, da nobis ductores sanctos Angelos, qui custodiant & gubernent nos: multa enim est contra nos eorum insania, multus tremor, multus timor, multum periculū pelagi aëris huius. Si enim de ciuitate in ciuitatem super terram ambulantes, deprecamur eos qui nobis ductores sunt, ne in præcipitia cadamus, aut in agrestium bestiarum loca, aut in flumina infinita, aut in inaccessibiles & inuios mōtes, aut in latronum manus, aut in eremum incomprehensibilem aut inaquosam, & pereamus. Quot ductoribus fortibus & diuinis custodibus opus habemus, pergentes longâ viâ hac & æternâ, videlicet, quæ ex corpore est egressio, & ad cælū adscensio: Hæ sunt sapientiâ plenæ beati ad se & ad omnes doctrinæ: hæ sunt eius quotidianæ curæ atque meditationes.

Multam autem & de sanctâ statione curā habebat, & solicitudinem demonstrabat. *Cap. 41.* Vnâ enim dierum volens multos resecare, vt non egrederentur post solutionē sancti Euangelij de ecclesiâ, & otiosis sermonibus pro oratione vacarēt, quid fecit? Reliquit mox, postquam lectum est sanctum Euangelium, ecclesiam: & ipse exiit, & sedit cum turbâ. *Egredientes ante finitam Missam dextrè corrigit.* Omnibus verò obstupentibus, dixit ad eos iustus: Filioli, vbi oues, illic & pastor. Aut intrate intrò, & ingredimur: aut manete hîc, & hîc manebo. Ego propter vos descēdo in sanctam ecclesiā: nam poteram facere mihimet Missas in episcopio. Semel ergo & bis fecit hoc ipsum schema ille beatus. Erudiuit & in hoc plebem magnificè, & emendauit: timebant enim, ne iterum idipsum schema faceret eis ille semper memorandus.

Loqui autem in sacrario omnino non permittebat, *Cap. 42. Colloquia in ecclesiâ prohibet.* sed in conspectu omnium foras mittebat eum, dicens: Si quidem vt orares, venisti huc; in hoc mentem tuam & os tuum vacare exopta: Si verò propter locutionem, scriptum est: Domus Dei domus orationis vocabitur: noli ergo facere eam speluncam latronum. *Matth. 21.*

Hoc autem erat admirabilius sanctissimi huius patriarchæ, *Cap. 43.* quoniam nec monachicam vitam ducens, neque in clero moratus in ecclesiâ: sed & [86] feminæ legitimè dudum coniunctus, *Omni tempore vigorem ecclesiæ seruat.* ita tenuit vigorem ecclesiæ ab ipso initio quo patriarcha consecratus est: & in talem sublimitatē exaltatus est, vt multos eremitarum & in arctâ vitâ degentium superaret.

Volens autem nec huius boni esse inexpers, *Cap. 44.* videlicet monachicæ vitæ connumerationis, studet rem talem: *Duos monachorum ordines alit.* Congregans duos ordines sanctorum monachorum, statuit in eis omnem vtilitatem tribui de villis suis in ciuitate suâ: & faciens eis cellulas in duobus oratoriis Dominæ nostræ sanctæ Dei genitricis, & sancti Ioannis, quæ ipse à fundamentis ędificauerat, dicens amātissimis Deo monachis ita: Ego post Deum vtilitatem corporalem vestram procurabo, vos autē spiritualis habetote meę curam salutis. Vespertina & nocturna vigilia mihi apud Deum imputetur: quidquid verò in cellulis vestris officij feceritis, pro vestris sit animabus. Hoc autem fecit, volens solicitiores efficere Dei amicos monachos. Vnde & permansit Deo talis grata constitutio ordinū: & ad similitudinem monasterij ex his ciuitas penè viuit, in diuersis locis peruigiles hymnodias Deo referens.

Et hoc Beatus iste ita omnes docebat, & contestabatur dicens: *Cap. 45.* Nullatenus aliquando hæreticorum communionis, imò coinquinationis participemini, *Vitandam hæreticorum communionē monet.* etiam si omni vitâ vestrâ ex aliquâ impulsione vel necessitate, communionem Catholicæ Ecclesiæ non inuenientes, sine communione permanseritis. Si enim, ait, vxorē corporalē legitimè possidentes, in regione aliquâ longinqua absque istâ tempore multo morantes, relinquere hanc & alij copulari, à Deo & legibus prohibemur: si verò hoc egerimus, punimur. quomodo putas, Deo per rectā fidem & Catholicam Ecclesiam coniuncti, vt ait Apostolus, aptam nos vni viro virginē castam exhibere Christo, si orthodoxam & sanctā fidē adulterauerimus per cōmunionem hæreticorum, non in futuro sæculo tormenti, quod exspectat hæreticos, erimus facti participes? *2. Cor. 11.* Communio enim, ait, ideò dicitur, *Communio quid.* quòd communē faciat, & firmet cōmunicantem

quibus

quibus communicat. Ne igitur, quæso, ait, ô filij, huiusmodi oratoriis applicetis.

Cap. 46. *Neminem condemnat, nec condemnantes recipit.*

Cum omnibus bonis suis & hoc beatus hic possidebat, quòd (vt dictum est) non condemnaret proximum, nec condemnantes reciperet. Dicam verò & eius doctrinam de hoc omnibus proficuam: Iuuenis quidam rapiens monacham, fugit Constantinopolim. Hoc discens iustus, tristis factus est vsque ad mortem. Tempore verò aliquo transacto, consedente eo vnâ dierũ in honorabili cimiliarchio cum quibusdam clericis, & sermonem animæ vtilem mouente, venit in medium & memoria iuuenis, qui ancillam Dei rapuerat: & cœperunt, qui sancto considebant, anathematizare talem iuuenem, tamquam qui duas animas perdiderat, suam videlicet & sanctimonialis. Compescuit ergo & resecauit eos beatus, dicens: Ne sic, filij, ne sic: nam ostẽdam vobis, quia & vos duo peccata facitis: vnum, quia trãsgredimini mandatum dicentis: Nolite iudicare, vt non iudicemini: deinde, quia nescitis certiùs, si vsque hodie peccent, & non pœniteant.

Etiam publica peccata non iudicanda. Matth. 7.

Legi enim vitam patris, aliquid tale habẽtem: quia in ciuitate quadam duo monachi abierunt in ministerium. Et cùm transiret vnus per locũ, clamabat ei vna fornicatia, dicens: Salua me pater, vt Christus meretricem. Ille verò hominum confusionem omnino non curans, dixit ei: Sequere me. Et tenens eam per manum eius, exiit publicè de ciuitate, omnibus aspicientibus. Facta est ergo fama, quia abbas accepit mulierem Domnam Porphyriam (ita enim vocabatur mulier. Pergentibus ergo eis, vt mitteret eam in monasterium, inuenit mulier in vnâ ecclesiâ puerum in terram proiectum, & sustulit eum vt nutriret illum. Itaque post annum quidam venerunt in patriam, vbi erat abbas & Porphyria, quæ fuerat de meretricibus: & videntes eam habere puerulum, dicunt ei: Veraciter bonum abbati pullum genuisti. Nondum enim sanctum schema acceperat. Euntes ergo Tyrum qui viderant eam, (inde enim abbas tulerat illam,) diffamauerunt, quia genuit de abbate Porphyria, & nos vidimus puerulum oculis nostris similantem ei. Quando ergo cognouit ex Deo abbas obitum suũ, dicit nõnæ Pelagiæ: sic enim mutauit nomen eius, quando tradidit ei sanctum schema: Eamus Tyrũ, quia habeo illic responsum, & volo vt venias mecum. Illa verò non valens contradicere ei, secuta est eum: & venerunt ambo, habentes & puerulum septem annorum existentem. Cùm ergo ægrotasset abbas in infirmitate ad mortem, adscenderunt ad visitationẽ eius de ciuitate vsque ad centum animas. Et dicit: Afferte prunas. Itaque cùm venisset [57] thuribulum plenum prunis, tulit & euacuauit eas in vestimentũ suum & dixit: Credite fratres, quia sicut Deus rubum custodiuit incombustum ab igne, sicut nec tunicam hanc meam incenderunt prunæ istæ: ita nec ego agnoui peccatum mulieris, ex quo natus sum. Et omnes mirati sunt, quomodo nõ ardebat vestimentum ab igne: & glorificauerunt Deum habentem occultos seruos. Ex occasione autẽ nonnæ Pelagiæ quondam meretricis, aliæ fornicariæ secutæ sunt eã, abrenuntiantes mundo, cùm eã pergentes in monasterium eius. Seruus enim Dei monachus, qui totonderat eam, postquã satisfecit omnibus, tradidit Deo spiritum in pace. Ideò, inquit, dico vobis filij, ne præcipites ad cõdemnanda & iudicanda sitis aliena. Multoties enim peccatũ

Abbas quidam Tyriam meretricem Porphyriam [illegible].

Pelagia ei nomen impositum.

Purgat se à suspitione sceleris & scandali, veste illæsâ ignem ferens.

Cauendum temerarium iudicium.

fornicationis vidimus: pœnitentiam verò eius, quam fecit occultè, non adspeximus. Et est, quia furtum facientem quemdam vidimus: suspiria verò & lacrymas quas produxit Deo, nescimus. Et nos quidem habemus eum, qualem vidimus illum, furem, aut fornicatorem, aut periurum: apud Deum verò recepta est occulta eius cõfessio & pœnitentia, & est ab ipso pretiosus. Omnes igitur admirabantur super doctrinâ industrij pastoris huius atque magistri.

Cap. 47. *Clericus calcearius vacans ecclesiæ, fit ditior alio assiduo operatore.*

Duobus clericis calceamẽta faciẽtibus, & iuxta se laborantibus: vnus quidem habebat filios multos, & vxorem, & patrem, & matrem: vacabat verò ecclesiæ sine intermissione, & omnes post Deum alebat de arte suâ. Alter verò quãuis doctior esset illo, eò quòd non permaneret in ecclesiâ, sed etiam Dominicis diebus laboraret, nec seipsum tantùm nutrire valebat. Inuidebat ergo iste vicino suo. & vnâ vice non sufferens inuidiã, dicit ei cum irâ: Vnde tu sic diues factus es? Ego verò vacans plus arti meæ, quàm tu, in paupertatem deueni. Dicit verò ei, volens facere eum vacare ecclesiæ: Inuenio pretium in terrâ, & inde paulatim diues factus sum: sed si vis, semper voco te, & veni mecũ: & quidquid inuenerimus, accipies dimidium. Cùm ergo acquiesceret ille, & sequeretur eum euntẽ ad ecclesiã, sine intermissione benedixit ei Deus, & diuitem fecit eum. Tunc dixit ei ille bonus consiliarius: Vidisti frater [55] vnum mendacium propter Deum, quãtum profuit animæ tuæ & substantiæ tuæ? Crede, nihil inueniebam aliquando in terrâ, vt æstimasti gratiâ pretij: sed quoniam dixit Dominus, Quærite primùm regnum Dei, & iustitiam eius, & hæc omnia adiicientur vobis: idcircò occasionẽ feci, tantùm vt seducerem te: & ecce non sine caussâ laboraui, sed inuenisti, & superinuenisti. Hoc igitur discens sanctus patriarcha, fecit illum bonum consiliarium presbyterum, tamquam dignum: erat enim lector. Matth. 6.

Cap. 48.

Et quidem hactenus antè memoratus Dei cultor Mennas, qui fuerat vicedominus sanctissimæ ecclesiæ Alexandrinorum magnæ ciuitatis, enarrauit nobis. Sequentia autem vilitas mea depinxit; quædam verò à quibusdam, quibus dignè credendum est, audiui. Dicentibus ergo nobis in prædictis in quodam capitulo, quòd multâ spirituali dilectione patriarcha & Niceta patricius adinuicem colligati essent, dignum indicium talis exhibitionis præsens existit capitulum.

A quibus reliqua Scriptor hauserit.

Sup. cap. 2.

[59] Quando permittente Deo pro peccatis nostris, futurum erat vt traderetur Alexandria sine Deo Persis, reminiscens pastor dicentis: Cùm persecuti vos fuerint in ciuitate istâ, fugite in aliam: fugam arripuit in propriam patriam, videlicet in Cyprum, in ciuitatem suam. Vnde occasione acceptâ, præfatus Niceta patricius dixit ad sanctum: Obsecro, si inueni gratiam ante te, nè dedigneris fatigari vsque ad reginam ciuitatem, & bene acceptas preces tuas donare piissimis Imperatoribus. Ille verò multæ fidei viri consentiẽs, obediens ad hoc factus est Deo & voluntati eius: & à se datum honorem quãtus erat, circa beatum ostendere volente. Fatigatâ igitur naui multipliciter à vi ventorum, in quâ sanctus cum Patricio erat, & in profundum mittenda: videt sæpe memoratus Patricius, & optimates qui cum eo erãt, vnâ nocte, in qua tempestas facta est patriarcham modò quidem cum pauperibus per nauim vbique circumcurrentem, modò autem iterùm cum

Math. 10. *Fuga Ioannis in Cyprum.*

eis

eis manus in cælum extendentem, & ab alto adiutorium abstrahentē, Cúmq; [90] in Rhodū peruenissent adscendētes, videt expergefactus à Deo vocatus hic quemdam eunuchum coruscātē formâ, & aureum sceptrum in dextrâ tenentem, assistentem sibi & dicentem: [91] Veni iube, Rex regnantium quærit te. Nihil ergo statim negligēs, aduocat patricium Nicetam, & dicit ei cum multis lacrymis: Tu quidem, ô domine, ad terrenum Imperatorem me vocasti: sed præueniens cælestis, antè vocauit exiguitatem meam. Et retulit ei eunuchi, imo Angeli visionem, quæ apparuerat sibi. Gauisus ergo & tristis factus idem gloriosissimus vir, impedire sanctum non potuit. Abunde igitur sanctis eius repletus orationibus, & Imperatoribus has deferens, eum multo honore redire in Cyprum iussit.

Per Angeli vocatur ad Deum.

Nicetæ patricio vocationem suam aperit.

Cap. 49.

Adueniente ergo eo in propriā ciuitatem, quæ [92] Amathunta vocabatur, testamētum proprium scribere citò ministris suis præcepit. Velociter verò & sine dilatione chartam & calamum præsentantibus, præcepit sacrū illud os scribere sic: Ioannes seruus, propter eam verò quæ supposita est mihi sacerdotij dignitatem, Dei gratiā liber. Gratias ago, Deus, tibi, quoniam exaudisti miseriam meam, rogantem bonitatem tuam, ne inueniretur morienti mihi nisi vnus tremissis. Inueniente enim me in honorabili episcopio sanctissimæ ecclesiæ Alexandrinorum magnæ ciuitatis, quam per indulgentiam Dei suscepi, quando in eā consecratus sum episcopus, circiter octoginta centenaria auri, & quæ intrauerunt mihi ab amicis Christi, penè numerum hominis transcendunt: in seipsam mentem colligens, & cognoscēs hæc omnia dominatoris omnium esse, festinaui ea quæ Dei erant, Deo dare. Vnde & quod remāsit mihi hoc tremisse, Dei & hoc existens, iubeo dari his qui sunt Dei. O gloriosa res! ô deuotionem sancti; Non attendit, sicut debuisset, suis; quod faciunt multi qui in diuitiis sunt, qui Dei dona aut ex iniustitiā collecta, tamquā propria, & tamquam si ea secum ferre possunt, thesaurizant, & non largè egenis præbent: sed illa quærebat, quæ semper manent, & aliquando nō minuuntur. Vnde sine mendacio repromissionibus non est fraudatus, quæ asseuerāt ex persona Dei, quoniam qui glorificant me, glorificabo. Verè enim magnificè glorificauit sanctum hunc, qui in suis semper bonis glorificatus est Dominus. Non enim ferens nobilis hic, temporali vita suā conquiescere sancta & digna laude bona, quid egit? Xenodochia, gerontocomia, atque monasteria à fundamentis ædificans, & choros sanctorum monachorum statuens, incessabilem veræ iustitiæ memoriā possidet, per ea quæ celebrantur in eis bona opera. Quod enim de his qui mala agunt, & successores propriorum malorū post mortem in vitā hac relinquunt, ait Domino plenus Apostolus: Quoniam quorumdam peccata manifesta sunt, præcedentia ad iudicium, quosdā autem & subsequuntur. [93] Hoc econtrà de hoc beato dicendū est: Quoniā quorumdam iustitiæ manifestæ sunt præcedentes in regnum cælorū, quosdam autem & subsequuntur: de quibus vnus & iste extitit. Et quoniam non fabula, neque ad gratiam est, quod dictum constat: testimonium nobis perhibeat plane, quod mox in pretiosâ eius dormitione gestum est prodigium. Tradēte enim eo & cōmendante propriam animā in manu Domini, vt ait alicubi Sacra littera, Iusturum

Testamentū Ioannis Eleemosynarij.

Quæ pauperibus dederis, & quàm pauper moriatur.

3. Reg. 2.

Xenodochia, gerontocomia, & monasteria ædificauit.

1. Tim. 5.

Sap. 3.

animæ in manu Dei sunt: & hæc ei vt sacrificium Immolatum offerente, cum recondendum esset honorabile eius corpus honorificè, & cum congruo sacerdotibus ritu in quodam oratorio sancti miraculorum factoris [94] Tychonis, fit quoddam tale signum gloriosum.

Iacebant in quodam tumulo, vbi & iustus hic reponendus erat, duorum quondam episcoporū, qui antè dormierant, sancta veraciter corpora sanctorum: quæ & in naturā exanimi interim degentia, tamquam si viua reuerā essent, æqualem sancto honorē tribuerunt. Cùm enim beati corpus inter duos illos componendū esset, honorantes summum pastorem pastores, & multam eius fiduciam apud Deum reuerentes, simul & mirantes, Dei iussione tamquam viui [95] corpora sua separantes, in medio sacrum hunc susceperunt, honorē & ipsi ei præceptione Dei, sicut à Deo honorato offerentes: & omnibus statim ostendentes, quæ à Deo ei donata est, gloriā atque sublimitatem. Quod maximum & gloriosissimū miraculum, non vnus, neque decem, neque centum viderunt, sed omnis turba quæ conuenit ad pretiosam eius sepulturam.

Cap. 50.

Ioāni duorū episcoporum corpora in medio locum cedunt.

Aliud autem eius gloriosius, quod quidem adhuc viuens in carne cœpit miraculū, sed postquam migrauit ad Deum, compleuit, sermo cōmemorare tentabit. Mulier quædam de eā, quæ sanctum protulit, ciuitate existens, cùm audisset eum venisse [96] à Rhodo, & Angelum ei ibidem apparuisse, & vocationem ad communē Dominum ei denuntiasse: peccamen grauissimum in se recognoscens, quod nec auditus hominum posse intrare affirmabat: fidem inambiguam sumens, ad sanctum cursim peruenit: & pedes eius comprehendens, cum lacrymis multis clamabat, & dicens secretò sancto: Peccatum, ô ter beate, habeo misera, quòd ad aures hominum venire non potest: & scio, quòd si vis, potes id mihi indulgere. dixit enim vobis Dominus: Quoniam quæcumque solueritis super terram, erunt soluta & in cælis: & quæcumque ligaueritis super terram, erunt ligata & in cælis: & quorū remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt. Hæc verba audiens à muliere sanctus, & timens, si petitionē eius refutaret, noxius eius tormenti fieret, dū posset liberari à proprio peccato per fidem quam habebat in eum, dicit ad eā humiliter: Si vtique credis, ô mulier, Deo, quòd per infelicitatem meam ignoscatur tibi crimen quod dicis, confitere mihi hoc. Quæ dixit: Non possum domino dicere id: neque enim potest auditus hominum portare illud. Dicit ad eam iterùm sanctus: Et si erubescis, vade & scribe illud, si nosti litteras, & fer mihi. Illa iterùm respondit: Verè, domine, non possum. Exspectans, ergo modicum quid tacens, dixit ei: Non potes scribere & bullare, & afferre mihi? Tunc dixit ei: Possum, domine, hoc facio, rogans honorabilem & coangelicam animam tuam, ne soluatur, neque vllo modo inueniatur à quolibet [97] pittaciū hoc aliquando. Verbum igitur accipiens à Deo honorabilis, quòd nullus homo solueret aut legeret eius pittacium, abiens scripsit propriâ manu peccatum, & bullans portauit beato. Suscipiens ergo sanctus pittaciū, post quinque dies ad Dominum profectus est, nemini aliquid de huiusmodi pittacio aut disponens, aut indicans. Mulier itaque fortuitu, imò dispensatione Dei, non existens in ciuitate die, in qua translatus est in pace de sæculo isto

Cap. 55.

Mulier peccato graui per Ioannis suffragium venia quærit.

Matth. 18.

Ioan. 20.

Pittacio peccatum inscribit.

lo isto

in ciuitate die, in qua translatus est in pace de sæculo isto ad aliud patriarcha, volensque & in hoc demonstrare Deo, quantam apud eum, vtpote proprius famulus, fiduciam possidebat. Sed post vnam diem reconditionis pretiosi eius [98] lipsani adueniens, cum audisset dormitionem eius, amens & desipiens propemodum facta est, existimans pittacium quod dederat, in episcopio relictum, omnibus faceret culpam eius manifestam. Citò ergo resiliens, & priorem fidem suam indubitabilem super animam resumens, arcam à Deo honorati apprehendit: & sicut viuenti ei veraciter, ita turbata perhibebat: Homo Dei, tibi hoc peccatum non potui enarrare, eò quòd supra modum existeret graue: & ecce nunc omnibus factum est forsitan manifestum & cognitum, vtinam non tibi rem meam manifestassem. Heu heu mihi! putans confusionis ablutionem inuenire, confusio omnibus facta sum; pro medela blasphemiam recepi. Quid mihi ad te opus erat secretum animæ meæ patefacere? Tamen non deficiã neq; diffidã neq; remouebo à tumulo lacrymas, vsq; dum satisfactionẽ de petitione mea accepero. Neque enim mortuus es sancte Dei, sed viuis.

Sap. 3.

Scriptum est enim, quia iusti in perpetuum viuent. Iterúmque eadem verba assumens, dicebat: Nihil homo Dei peto a te, nisi vt certum facias cor meum, quidnam de dato tibi pittacio factum sit: Deus ergo qui dixit aliquando ad Chananæam: Fides tua te saluam fecit, ipse & hanc certam fecit. Tribus enim diebus perseuerans ad sepulcrum sancti, & cibum aut potum omninò non gustans: tertia nocte, dum rursus cum lacrymis eosdem duros ac fideles sermones beatissimo diceret, ecce egreditur Dei famulus de tumulo suo, oculatim apparens cum duobus episcopis, qui cum eo iacebant, [99] vno hinc, & altero hinc aspirantibus. & dicit ad eam: Vsquequò mulier hos qui hic sunt, commoues, & non dimittis eos quiescere? Infuderunt enim stolas nostras lacrymæ tuæ. Et hæc dicens, dat ei proprium pittaciũ bullatum, dicens: Suscipe, recognoscis hoc? solue, aspice. Et in seipsam ex visione veniens, vidit iterùm sanctos ingredientes in proprium locum: & soluens, inuenit litteras suas deletas, & subscriptionem sub eis, habentem sic: PROPTER IOANNEM SERVVM MEVM, DELETVM EST PECCATVM TVVM. Quis loquetur potentias Domini, ô amici & fratres? Quis ita misericors & amator hominum, faciens voluntatem timentium se & glorificans glorificantes se, & per miraculorum operationes magnificans eos? Non autem in hoc loco solum, in quo pretiosa dormitio eius facta est, gratia quam habuit apud Deum manifestata est, sed vbique longiùs claruit.

Matth. 15.

Triduo mulier ad sepulcrum Ioannis perseuerat.

Ioannes è sepulcro surgens mulieri pittaciũ reddit.

Cap. 52.

Eadem enim die, in quà ad Deum ex hac vitâ beatus iste profectus est, quidam eorum qui Angelicam vitam & schema monachicum habent, vir admirabilis & industrius, Sabinus nomine, Alexandriæ habitans, vidit quasi in excessu mentis factus, diuinitùs honoratum Ioannem de proprio episcopio egredientem cum clero omni cerea portantem, & ad Imperatorem euntem, tamquam eunucho quodam (vt ipse dicebat Sabinus cubiculario hùc vocante, postquam ianuam episcopij exiit, quod significat proprij corporis separationem, & vnam puellam vt Solem, suscipientem eum, & manu tenentem, & super caput coronam ex oleæ ramis circumamictam. Mox ergo agnouit sanctus Sabinus migrationem patriarchæ ad Dominum ipsâ horâ fuisse factam. Quapropter adnotãtes quidem mensem & diem, erat enim celebris, videlicet [100] sancti martyris Mennæ, quibusdam venientibus de Cypro percunctantes quidam qui habitabant Alexandriæ de migratione sancti patriarchæ, agnouerunt veram fuisse visionem: eò quòd eadem horâ fieret, in quâ obiit beatus, & maximè de exemplo puellæ, quæ manu tenebat eum. Acceperat enim repromissiones ab eâ sanctus, sicut in præcedentibus verbis Vitæ diximus. Quia si me possides amicam, ego te ante Imperatorem introducam: quod & reuerà fecit.

Sabini visio de anima Ioannis.

Eleemosyna Ioannis animã ad Dominum deduxit.

Obiit Ioannes die sancti Mennæ.

Sup. c. 7.

Cap. 53.

Non autem ex hoc tantùm omnes satisfactionem acceperunt, quòd eleemosyna & misericordia quam habuit circa egentes, eum in cælorum regnum deduxerunt: sed quia alius eorum qui habitabat ciuitatem Alexandriam, timens Deum, vidit ipsâ nocte, in quâ & sanctus Sabinus, omnes pauperes & orphanos atque viduas, oleæ ramos baiulantes, & in patriarchæ obsequio euntes, & ad Ecclesiam pergentes. Non solùm duo, aut decem, aut centum satisfactiones sunt, per quas scimus clarè, quoniam Sanctorum numerum merui memorabilis hic: sed ecce & aliæ, quas subsequens forma ostendit.

Alterius visio de beatitate animæ Ioannis.

Cap. 54.

Hymnodia enim anniuersaria post multum temporis dormitionis sancti celebrata, in templo superiùs memorati sancti Tychonis, vbi pretiosum lipsanum beatissimi patriarchæ Ioannis repositum est: erat autem quæ celebratur sacra vigiliæ hymnodia, annuæ recordationis sancti miraculorum factoris Tychonis Is, qui est miraculorum Dominus, volens ostendere omnibus, quali honore seruum suum sanctum Ioannem dignũ fecerit, placuit de honorabili eius lipsano vnguenti saniferam suauitatem emanare, quâ vniuersi in lætitiâ freti gloriam retulerunt Patri & Filio & Spiritui sancto; vero scilicet Deo nostro, qui proprios Sanctos gloriâ glorificat infinitâ.

Sup. c. 49.

Lipsanum eius vnguentum sudat.

Cap. 55.

Et nullus, ô amici Christi, tanti miraculi incredulus sit. etenim vsque nunc videtur in amicâ Christi Cyprorum insulâ, in diuersis Sanctis talem Dei gratiam operantem, & tamquam ex fontibus vnguentorum suauitatem de pretiosis eorum lipsanis profluentem, ad gloriam eiusdem bonitatis, & ad honorem Sanctorum eius, atque alacritatem & zelum bonũ, qui pòst futuri sunt, hominum: quatenus secundùm imitationem eorum conuersantes, eisdem & nos honoribus digni efficiamur à iusto mercedum retributore Deo. Efficiamur igitur, dilectissimi, & nos consummatores præceptorum rectitudinum sanctissimi huius patris nostri Ioannis: & quasi incolæ existentes & peregrini in vitâ ista, in æternum thesaurizemus futurum, per largam quæ indigentibus tribuitur donationem. Etenim secundùm diuinitùs inspiratum Apostolum, qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet. & pro corruptibilibus incorruptibilia, pro temporalibus æterna, quæ oculus non vidit, nec auris audiuit, & in cor hominis non ascenderunt, quæ præparauit Deus diligentibus se: quæ omnes nos impetremus per gratiam & misericordiam Iesu Christi Domini nostri, cum quo est Patri vnà cum sancto Spiritu gloria & honor & imperium, nunc & semper in sæcula sæculorum. Amen.

In Cypro multa lipsana vnguenta manant.

2. Cor. 9.
1. Cor. 2.

NOTATIO.

1 IOANNIS] *Martyrologium Romanum 23. Ianuarij* : Alexandriæ S. Ioannis Eleëmosynarij, eiusdem vrbis Episcopi, misericordiâ in pauperes celeberrimi. *Menologium Græcum 12. Nouembris* : Commemoratio S. P. N. Ioannis Archiepiscopi Alexandrini, cognomento Eleëmonis. Hic fuit Cyprius genere, Epiphanij illius regionis Ducis filius : qui cùm omnem diligentiam atque operam ad virtutis studium, & Dei gratiam côciliandam contulisset, propter vitæ splendorem, Heraclio Imp. petente, factus est Archiepiscopus Alexandrinus. Itaque vt lucerna in candelabro posita, eluxit : multísque annis in sacerdotio transactis, multa efficiens miracula, abundè pauperibus & egenis vitæ necessaria suppeditans. Vnde Eleëmonis cognomentum accepit, omnibus, & ipsis etiam infidelibus venerabilis migrauit ad Dominum. *Eadem eodem die reperiuntur in Menæis, pauculis additis.*

Quòd Baronius ad dictum 23. Ianuarij diem ait, Græcos etiam eodem die de eo agere, licet natalis dies sit 3. Februarij, nescio vnde hauserit. Iam vidimus ex Menæis & Menologio 12. Nouembris memoriam eius apud Græcos celebrari. Et infrà in Vitâ cap. 52. dicitur Ioannes obiisse die S. Mennæ, Mennam autem Megalomartyrem habes in Menæis & Menologio 11. Nouembris, eodem cum Ioanne mense, die vix differente.

Addit ibidem Baronius, Puto hanc, inquit, ipsam (23. Ian.) esse diem ordinationis eius, quam & natalem dici consueuisse & sollemniter etiam celebrari, suprà diximus, dum egimus de Cathedrâ S. Petri. In Annalibus tamen tomo 8. anno Christi 520. Bonifacij V. Papæ 3. Heraclij Imp. 11. ait diem anniuersariam quâ obiit, esse 23. Ianuarij.

2. Leontio] *Sigebertus Catalogo illustr. Ecclesiæ Script. cap. 57.* Leontius Neapolis Cypriorum insulæ episcopus, scripsit Vitam Ioannis Alexandrini episcopi, qui ob eximiam in pauperes misericordiam agnominatur Eleëmosynarius. *Trithemius Catalogo illust. Ecclesiæ Scriptorum de eo etiam agit & nihil præter hanc Vitam ex eius scriptis citat.*

Plura Leontij opera enumerat Septima generalis Synodus Act. 4. Οὗτος ὁ ἀναγνωσθεὶς πατὴρ, ἐν μιᾷ τῶν πόλεων Κύπρου ἱερωσύνῃ διέπρεψε. καὶ πολλὰ ἐγκώμια καὶ πανηγυρικοὺς λόγους αὐτοῦ ἔχομεν· μεθ' ὧν καὶ εἰς τὴν μεταμόρφωσιν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν. συνεγράψατο δὲ καὶ τὸν βίον τοῦ ἁγίου Ἰωάννου ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας, τοῦ Ἐλεήμονος. ἔτι μὴν καὶ τοῦ ὁσίου Συμεὼν τοῦ Σαλοῦ. καὶ ἕτερά τινα καὶ ἐν πᾶσι τοῖς λόγοις αὐτοῦ ὀρθόδοξος γνωρίζεται. ἤκμαζε δὲ κατὰ τοὺς χρόνους Μαυρικίου τοῦ βασιλέως. Hic qui lectus est Pater, in vnâ vrbium Cypri, decore sacratissimo claruit. & multa præconia, & festiuos sermones eius habemus : cum quibus est etiam sermo eius in Transfigurationem Saluatoris nostri. Conscripsit autem & Vitam S. Ioannis Archiepiscopi Alexandriæ cognomêto Eleëmonis, id est, Misericordis : quin & sancti Simeonis Simplicis, & alia quædam. Atque in omnibus sermonibus suis orthodoxus cernitur. Floruit autem temporibus Mauritij Imperatoris. *Anastasius Bibliothecarius in suâ versione 7. Synodi post Simeonem addit, eum scripsisse,* turbationésque propter Christum circa ea tempora in Ecclesiâ factas, *quod hîc deest in Græco. Quare vel ipse perfectius Græcum exemplar nactus fuit, vel certè* τοῦ Σαλοῦ, *quod epitheton est Simeonis, quo simplex & stultus Syris designatur, ipse metaphrasticè explicat, ex Græco* τοῦ σάλου. *Nam* σάλος *Græcis* iactatio, turbatio. *Quare nihil puto deesse textui Græco, sed Anastasium lapsum ambiguo vocabulo* σαλοῦ *&* σάλου.

Quæ res Baronio tom. 8. anno Christi 594. & anno 520. labendi occasionem præbuit, vt existimaris Leontium hunc historiam sui temporis scripsisse incipientem à Mauritio narrare eas quæ fuerût in Ecclesiâ, perturbationes. Eadem habet Possevinus noster in Apparatu Sacro. Quare liber ille non excidit, nec alicubi delitescit, quia numquam scriptus fuit. Nec rectè priore loco apud Baronium, & apud Possevinum dicitur Leontius Constantiæ *episcopus, cùm* Neapolis *fuit.*

Habet in eadem Synodo Actione eadem citates aliquot libros Leontij contra Iudæos pro Christianorum apologiâ, ex quibus etiam quædam adducit Ioannes Damascenus Orat. 3. de Imagin.

Baronius Notatione ad Martyrologium Romanum 23. Ianuarij, existimat duplicem Leontij editionem & translationem esse inter se diuersam; in quarum alterâ aliqua habentur, quæ in alterâ desiderantur. Est quidem duplex editio, & translatio Vitæ Ioannis Eleemosynarij, sed diuerso auctore, vna auctorem habet Leontium, quæ hactenus exstitit in Vitis Patrum, & habetur tom. 2. Lipomani, altera auctorem habet Metaphrastem, quam habes apud Lipomanum tomo 5. & Surium tomo 1.

3. Anastasio] *Sigebertus suprà cap. 104.* Anastasius iubente Nicolao Papâ transtulit in Latinum Vitam Ioannis Eleëmosynarij, scriptam Græcè à Leontio episcopo. *Idem de eo habet Trithemius suprà, vbi plura alia ab Anastasio è Græco translata recenset.*

4. Domnum] *Ita manuscript. Gemblacensis & Aquic. deest hæc inscriptio editis.* Domnus *olim vsurpatum, cùm de hominibus ageretur loco* Dominus *quod soli Christo venerationis ergò reseruabant. Infrà in hac Vitâ cap.* 46. Domna Porphyria. Præfat.

5. Leontium de vitæ residuis] *Leontius agit de Vita residuis Ioannis Eleëmosynarij; quæ videlicet à Ioanne & Sophronio eius vitæ prioribus scriptoribus fuerãt prætermissa, vt ipse Leontius asserit sequêti proœmio.*

6. Absque vicario Dei] *Egregia hîc habes Pontificis elogia, quòd sit* Vicarius Dei, clauiger cæli, auriga spiritualis Israëlis, vniuersitatis Pontifex, vnicus Papa, singularis pastor, specialis pater, omnium arbiter.

7. Propter fistulam plumbeam] *Non absimilis apud D. Augustinum libro 4. de Doct. Christ. similitudo* : Bonorum ingeniorum insignis est indoles, in verbis verum amare, non verba. Quid enim prodest clauis aurea, si aperire quod volumus non potest? aut quid obest lignea, si hoc potest: quando nihil quærimus, nisi patere quod clausum est?

8 Ioannem & Sophronium] *Horum de Ioanne Eleemosynario scripta nondum mihi videre contigit. Horum & mentio infrà cap.* 31. Proœm.

9. Cyrum & Ioannem] *Infrà cap.* 30. ad templum sanctorum victoriosorum martyrum Cyri & Ioannis. *Martyrologium Romanum 31. Ianuarij*: Romæ viâ Portuensi SS. martyrum Cyri & Ioannis, qui post multa tormenta pro confessione Christi capite truncati sunt. Cap. 1.

10. Philochristis] *Editi hactenus* philosophis. *sic & infr. cap.* 12. & mutuò accepit à multis philochristis.

christis. *& cap.* 25. Vidit in somnis iam dictus vir philochristus.

11. Cruciculam argenteam] *Ecce morem Christianorum è collo gestandi cruciculas.*

12. Vsque ad siliquam vnam] *Isidorus libro* 16. *Orig. cap.* 24. Siliqua, vigesimaquarta pars solidi est, ab arboris semine vocabulum tenens.

13. Tremissem] *Editi libri addunt*, id est tertiam partem solidi aurei. *quod interpretamenti vicem in textum irrepsit. Isidorus vbi suprà*: Tertiam partem (*solidi*) ideò dixerunt tremissem, eò quòd solidum faciat ter missus. *Infr. cap.* 37. tremissia.

14. Mennas] *Narrant hic Leontio Acta omnia Ioannis Eleëmosynarij, quæ habentur à cap. 2. vsque ad 48. vt ibi in textu dicitur.*

15 Vicedominum] *Id est, œconomum seu dispensatorem Ecclesiæ: paulò antè de eodem*: Cui & erat ordinans dispensationem sanctissimæ Ecclesiæ.

Cap. 2. 16. Super pacem] *Intelligit diaconum, qui ante sacrum pronuntiabat εἰρηνικά*, pacifica. *quæ erant certæ formulæ, quas habes in Euchologio.*

17. In honorabili secreto] *Metaphrastes*, τῶν ἀπὸ τοῦ σεκρέτου, qui erant à secreto.

18. Consecratus est diuino iudicio] *Baronius tomo 8. anno Christi* 610. *Bonifacij IV. Papæ 4. Heraclij Imp. 1. Ioannis in Patriarcham Alexandrinum consecrationem ponit.*

Cap. 3. 19. Cancellarios] *Infra cap.* 5. Cancellariorum, & Ecclesiæ defensorum. *& cap.* 25. Conuocat per cancellarium suum monachum. *Apparet hic officium esse Ecclesiasticum. Vide Onomasticon.*

20. In vnâ Campanâ statera] *Editi*: in vnâ Campanâ, id est, iustâ & æquali staterâ. *Isidorus libro* 16. *Orig. cap.* 24. Statera Campana à regione Italiæ nomen accepit, vbi primùm eius vsus repertus est. Hæc duas lances non habet; sed virga est signata libris & vnciis, & vago pondere mensurata. vnicuique autem ponderi certus est modus, nominibus proprijs designatis.

21. Modio, & artabe] *Editi*: modo, & artabâ, id est mensura modios tres continente, & tertiam partem modij. *quæ est explicatio*, artabæ. *quam explicationem in margine habebat manuscript. Aquicinct. Isidorus libro* 16. *Orig. c.* 25. Artaba mensura est apud Ægyptios, sextariorum 72. composita ex numero, propter 72. gentes vel linguas quæ orbem impleuerunt.

Cap. 5. 22. Ecclesiæ defensorum] *Infrà cap.* 23. ceciderant eum Ecclesiæ defensores. *Et hoc officium est Ecclesiasticum. Vide Onomasticon.*

23. Hodie] *Tale olim Titi Imperatoris dictum apud Suetonium in Tito cap. 8. quod in Metaphraste est*, Τὸ μὴ βασιλεῦσαι σήμερον ἐπεὶ μηδένα ἀγαθοποιήσαμεν.

Cap. 6. 24. Persæ] *Contigit hæc Persarum incursio & depredatio in Syriam anno Christi* 614. *Bonifacij Papæ 4. Heraclij Imp. 5. vt habet Paulus Diaconus historiâ Miscella ex Theophane lib.* 18. Anno 5. imperij Heraclij ceperunt Persæ Iordanem bello, & Palæstinam, & Sanctam ciuitatem, & multos in eâ per Iudæorum manus interfecerunt, id est (vt quidam aiunt) millia nonaginta: isti enim ementes Christianos, prout vnusquisque habere poterat, occidebant eos: Zachariam verò Ierosolymitanum præsulem comprehensum & pretiosa & viuifica ligna S. Crucis cum multâ prædâ abduxerunt in Persidem. *Huius calamitatis miseriam deflet Antiochus monachus Palæstinæ varijs homilijs. Vide Baronium dicto anno Christi, & Adonem in Martyrol.* 14. *Septemb.*

25. Rogam] *Ita rectè MS. Aquicinct. & editiones vett. cum Coloniensi. in MS. Gemblacensi est*, rogandum. *malè. Mox*: quibus erat roga credita.

26. Vexanti] *Ita manuscr. Aquicinct. Editi*, vexato. *Sed sollemne huius æui Scriptoribus, ita similia verba vsurpare. Ita sæpè in sequentibus libris* tribulantes *pro* tribulati. Cap. 7.

27 Ligaturam] *Græcè Metaphrastes*: ἀποδέσμιον. *Infrà cap.* 25. ligaturam auri.

28. Adhuc] *Editi*, Adrione. *Quod vnde irrepserit, nescio.* Cap. 8.

29. Enthecam] *Vet. editio & Coloniens.* antecham, id est archam. *Nota IC.* entheca, *& posterioris æui Scriptoribus. Cassianus libro 4. Instit. capite* 14. Cúmque totam enthecam cœnobij suam credat esse substantiam. *Hic infrà cap.* 27. Erat autem summa multa enthecarum suarum. Cap. 9.

30. Pharum] *Ita vterque manuscript. & Metaphrastes Græcè* φάρον. *Malè in editis*, forum. *Intelligit locum prope Alexandriam notissimum. Idem habes infrà cap.* 25.

31. Pentapoli] *In Metaphraste est* Decapoli.

32. Logothetæ] *Editi vett.* Logothetæ, id est rationatoris. *Coloniens.* ratiocinatoris. *manuscript. Aquicinct. superscribebat*, id est caussarum & sermonum positoris. *Erat Logothetarum certum inter Ecclesiasticos officium, de quo plura in Onomastico.* Cap. 10.

33. Collecta] *MS. Aquic. superscribebat*: id est, distributiones ad pauperes.

34. Notitiam Xenij] Notitia, *hic est* pittacium, *vt mox sequitur. Apud Metaphrastem Græcè est* χάρτην, chartam.

35. Pittacium] *Sæpiùs hæc vox hîc occurrit. Significat paruam schedulam. Vide Onomasticon.*

36. Obsecro te Nonna] *Ita rectè vterque manuscript. & vet. editio. Non rectè in Coloniensi*, nónne. *Hoc loco* Nonna *notat Dominam. Eadem vox & alibi in his libris occurrit. Infrà cap.* 46. Nonna Pelagia.

37. Et sanctum meum Mennam] *Intelligit, opinor, Mennam Oeconomum Ecclesiæ tempore Ioannis nostri, vt habetur supra cap.* 1. *Notus aliàs Mennas sanctus martyr.*

f 38. Niceta patricius] *Videlicet*, filius Gregoræ patricij per Alexandriam & Pentapolim. *vt habet historia Miscella ex Theophane anno 1. Heraclij, libr. 18. apud Paulum Diaconum.* Cap. 11.

Quòd Nicetas regnum arctari dicit, eò facere existimat Baronius tomo 8. anno Christi 610. *Bonifacij V. Papa 3. Heraclij* Imp. 11. *quod habet Paulus Diaconus in historiâ Miscellâ libro* 18. Anno 12. imperij Heraclij, mense Aprili, die 4. indictione 10. Imperator Heraclius celebratâ solemnitate Paschali mox secundâ feriâ vesperi motus est contra Persidem. Sumptis autem mutuò venerabiliũ domorum pecunijs aporiâ coarctatus, accepit etiam Ecclesiæ magnę multa candelas ferentia, simul & alia vasa ministratoria. Quibus conflatis exarari fecit in his nimos aureos & argẽteos plurimos.

Porrò, subdit Baronius, collectio huiusmodi pecuniarum non facta est Constantinopoli tantum, sed & in

aliis totius Imperij ciuitatibus, in quibus pretiosum aliquid inuentum esset. Legati sunt in Orientalem plagam ab Imperatore Quæstores viri quidem insignes: Alexandriam autem & in vniuersam Ægyptum missus est Nicetas patricius. Hic igitur cum Alexandrinæ Ecclesiæ pecunias in fiscum inferre conaretur, nactus est aduersantem Ioannem Alexandrinum episcopum, qui cuncta solebat in pauperes erogare, cum negaret se daturum, quod suum non esset, sed pauperum.

Sed pace Baronij dixerim, non quadrant hæc cum ætate & historiâ Ioannis. Siquidem Paulus Diaconus eam pecuniæ exactionem ponit anno 12. Heraclij, Baronius verò anno 11. eiusdem Imp. At, vel ipso Baronio ibidem teste, Ioannes anno 11. Heraclij obiit. Accedit quòd tam Leontius quàm Metaphrastes in Ioannis Vitâ asserunt, post hanc Ioannis & Nicetæ de pecuniâ contentionem, eos amicos inter se vixisse, adeò vt Ioannes post factus sit eius compater: an liberos eius è sacro fonte susciepiens? Et ipsa Leontij & Metaphrastæ narratio satis indicat, hanc contentionem non vltimo Ioannis anno, sed longè antè contigisse.

39. Bullam] Manuscr. Aquic. superscribit, id est sigillum. Infrà cap. 51. Bullare, non pittacium bullatum, Sæpiùs hæc vox in variis Auctoribus eo significatu occurrit, vti & in Vitâ S. Basilij suprà cap. 10. Vide Onomasticon.

Cap. 14. 40. Cosma] Iam ante Ioannis tempora inualuerat in Ecclesiâ Alexandrinâ labes Simoniaca, ad quam extirpandam Gregorius Papa lib. 11. epist. 49. Indict. 6. Eulogium Alexandrinum episcopum hortatur.

41. Subcilitate] Edui subtilitate, id est tenuitate & paupertate. Infr. cap. 37. rursus eodem significatu occurrit.

42. Et sancto altari adstitisset] Græcè apud Metaphrastem: Αὐτὸς δὲ τῷ βήματι παρεστῶτος. quod Heruetus vertit: cùm ipse autem adstaret in tribunali, imò altari: ita enim Græcis in re sacrâ βῆμα accipitur.

Cap. 13. 43. Sanctum velum exaltaturo] Metaphrastes clariùs: Κατ' αὐτὴν τὴν ὥραν ἐν ᾗ τὸ ἱερὸν καλυπτὸν μετὰ τῶν θείων ἀναιρεῖται δώρων: Eâ ipsâ horâ, in quâ sacrum velum aufertur à sanctis donis. Sic in Guilelmo Bibliothecario de Vitis Pontiff. cap. 112. in Stephano VI. velothera circa altare, habes. Contulit in eadem basilicâ Apostolorum (Iacobi & Philippi) cortinam lineam vnam, velothera serica tria in circuitu altaris. Atque ibidem sæpiùs habes vela circa altaria.

44. Intimat diacono facienti orationem, quam diaconus solitus facere erat, vt reinciperet à capite] Δηλοῖ τῷ διακόνῳ τὴν συναπτὴν αὖθις ἀναλαβεῖν: Significat diacono vt connexam resumat petitionem. Anastasius interpres videtur legisse, εὐχὴν pro συναπτὴν. Nisi potiùs paraphrastem egerit. Nam συναπτὴ à diacono dici solita oratio, quæ & diaconicà dicebatur. quòd fortè hic in Græco fuit. De vtraque vide Euchologium.

45. Cimiliarchium] Occurrit & infrà capite 46. Edui: cimiliarcium, id est secretarium principale. & ita in manuscr. Aquic. superscriptum erat. Propriè κειμηλιαρχεῖον cimeliarchium est vestiarium seu archiuum cimeliorum, vbi ornamenta & donaria Ecclesiæ reponebantur. Anastasius Bibliothecarius in Vitis Pontificum cap. 72. in Seuerino: Sigillauerunt omne vestiarium Ecclesiæ, seu cimilia episcopij, quæ diuersi Christianissimi Imperatores seu Patricij & Consules pro redemptione animarum suarum B. Petro Apostolo reliquerant. Cimelia hæc, vestiariorum gazæ dicuntur Guilelmo Bibliothecario in Vitis Pontiff. cap. 112. in Stephano VI. Quid mirum si vestiariorum gazas ablatas reperit, qui sacraria perquirens, de pluribus donariis & Ecclesiarum ornamentis pæne nihil inuenit.

46. Mali modi clericum] Quod explicat manusc. Aquic. superscribendo: id est, malos mores habentis. Græcè fortè fuerit κακότροπον

47. Deiferi quidem SS. PP] Cuius hæc sententia sit, nondum mihi compertum. Cap. 14.

48. Multum ergo contra se secreto contendentes] Edui: Coram secretario contendentes. M. S. Gemblac. contra se acriter contendentes. Manuscript. Aquic. coram secreto contendentes.

49. Mittentibus igitur ambobus metanœam] Editi addunt: id est pœnitudinem sine recognitionem, Quid sit βάλλειν μετάνοιαν iam explicui ad Vitam S. Basilij cap. 11. num. 54. Infrà capit. 35. Et mittens genuflexiones.

50 Georgium] Ita vterque manuscr. ita & Metaphrastes. Coloniensis editio, Gregorium. Baronius tomo 8. anno Christi 520. Bonifacij V. Papæ 3. Heraclij Imp. 11. quia apud Nicephorum in Chronico Ioannem Georgius in episcopatu Alexandrino sequitur, existimat hunc illum esse consobrinum eiusdem Ioannis, de quo hîc agitur, rationem coniecturæ suæ addit; quòd antiquitus in more esset positum Ecclesiæ Alexandrinæ, vt defunctis illis episcopis, qui præstantiores fuissent, & eam illustrassent Ecclesiam aliquis ex eorum propinquis successor eligeretur, vt vidimus de Cyrillo nepote Theophili in locum eius subrogato. Hactenus Baronius. Cap. 15.

Valdè ego dubito an eâ tunc ætate esse potuerit Georgius Ioannis nepos, vt episcopi Alexandrini munere fungi posset: quem hoc capite flentem instar pueri vel adolescentis habemus. Baron. t. 4. an. 452.

51. Postquam coronatus est Imperator] Quod de morte hoc, dum coronatus est Imperator, hîc dicitur, non memini alibi legere. Consultò hoc imitatus est Ioannes Eleemosynarius, & post eum alij aliud non absimile excogitarunt. Illustre exemplum edidit Maximilianus I. Imperator, cui cùm displicuisset palatium, quod apud Oenipontem fabricabatur, aliam se domum, quæ magis placitura erat, ædificaturum se esse affirmabat. Eâque die sarcophagum cum omni supellectile ligneâ clam parari iussit, cùmque omnibus expeditionibus secum vexit, & quam diligentissimè singulis noctibus conseruari iussit. Arbitrabantur plerique aulici, thesaurum aliquem illic conseruari: alij volumina librorum, quibus historiæ veteres continerentur. Cæsar verò subridendo, in rei cuiusdam sibi omnium charissimæ vsum, deferre illum dicebat. Ita refert Reinhardus Lorichius Hadamarius. Cap. 18.

Sic olim Philoromus presbyter Galata annos sex in sepulcris mortuorum habitasse dicitur, vt mortis formidinem superaret, Palladius cap. 113. Heraclides cap. 32.

52. Studiosi] Quid hîc in Græco fuerit, diuinare non possum. σπουδαῖος respondet Latino verbo. Sed qui hi studiosi? Metaphrastes habet: Qui præfecti erant operi.

53. Sanctum Modestum patriarcham Ierosolymorum] Ita legendum ex manusc. Aquic. Veins & Coloniensis editio, sanctum & modestũ. Modesti huius sæpiùs meminit Antiochus monachus Lauræ Sabæ abbatis, qui hoc tempore vixit, in epistolà ad Eustathium præpositum monasterio Datalena Ancyræ ciuitatis Galatiæ, quam habes in eiusdem Antiochi Pandectis. In quâ hæc huc facientia: Modestus sanctitatis eximiæ vir (de quo non semel dictum) non eorum Cap. 19.

modò

[illegible] prouidā gerit curam sollicitus, quæ [illegible] erecinum sparsim disiecta sunt [illegible], sed & moderandæ huic ciuitati, [illegible] ecum finitimę regioni solerter pro- [illegible] eidem cooperante in omnibus. Hic [illegible] ad viuum nobis exprimit imaginem noui [illegible]m Beseleelis, aut certe Zorobabelis. Gra- [illegible]m plenus Spiritus sancti, templa Saluatoris nostri Iesu Christi, quæ quidem barbarico igne conflagrarunt, in sublime erigit omni prorsus digna veneratione, pota ædes sanctæ Caluariæ, ac sanctæ Resurrectionis, domum insuper dignam omni honore venerandæ Crucis, quæ mater Ecclesiarum est, sed & sanctæ Assumptionis ædem a fundamentis exædificauit: adeò vt per hæc læta initia de futuris quoque spes amplissimas concipiamus, idque vel ob eos maximè, qui huc sperantur venturi ab externis regionibus, sancta hæc loca vt adorent, vt omnes in commune glorificemus Deum.

Patriarcham Ierosolymorum, & al.] *Auctores Modestum ponūt præfuisse Ierosolymorum ecclesiæ. Acta Anastasij Persæ* XXII. *Ianuarij*: De eo refert ad Modestum, qui sedi præerat Apostolicæ. *Suidas in Heraclio*: Εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα ἀφικόμενος, καὶ Μοδέστῳ ἀρχιερεῖ καὶ τῷ αὐτοῦ κλήρῳ ταῦτα ἐπέδειξεν. Ierosolyma profectus Modesto Pontifici & eius clero monstrauit. *Menæa Græcorum diem illi assignant* 16. *Nouembris, &* Ἱεροσολύμων ἀρχιεπίσκοπον, Ierosolymorum archiepiscopum *vocant*.

Baronius tomo VIII. *anno Christi* DCXVI. *Deusdedit Papæ* II. *Heraclij Imp.* VII. *Quòd, ait, Zacharias viueret, non alius admissus est Ierosolymorum episcopus, cùm non liceret in eodem loco episcopos duos esse; licet ob episcopalem præfecturam idem, viuente adhuc Zacharia, fuerit nominatus Ierosolymorum Præfectus, vt in Actis S. Anastasij martyris, dum agitur de eius Baptismo post Zachariæ editum per Modestum Ierosolymis exhibito. Sed re vera si non episcopus, loco tamen episcopi, vsquedum idem postliminio rediit Zacharias, Modestus illam administrauit ecclesiam, cunctla restituens.*

54. MILLE RESTES SICCATORVM PISCIVM, QVI MENOMENÆ] *Ab hoc reste, quo siccati pisces & allia colligantur, existimo hodieque vulgò dic, een rijse vel rest buck ngh, een rist aiuyn.*

Menomenas *existimo esse, quas Plinius lib.* XXXII. *cap.* XI. Menas *vocat*.

55. PSIATHVM] *Manuscript. Aquic.. superscribit* id est mattam. *Iam aliquoties de eo dictum. Vide Onomasticum.*

Cap. 20. 56. VT GLOMVS TREMENTES] *Ita editi & manuscriptus Gemblac. sed in manuscr. Aquic. est*, vt glomus trenantes.

57. ZEMATE] *Ita MS. Aquic & superscribit*, id est iacturā aquarum vbi carnes coquuntur, vel fermento aut fæce. *MS. Gemblac.* Zimate. *Editi*, schemate. *malè*.

58. Rachanellæ] *Ita vterque MS. & Aquicinct. superscribit*, id est panniculi. *Editi*: receanellæ. *malè. Formantur* rachanellæ a rachanæ, *vt infra vocantur cap.* 26. *Quamquam vtrumque puto esse panni. Vide Onomasticon.*

59. Expoliare diuites, & ipsum etiam hypocamisium, &c.] *Sanè intellige. Ipse se explicat, tum dicit* beneuolè *auferendum. Nec enim furandum, vt quis eleemosynam largiatur. August. serm.* 35. *de verbis*

Lucæ 6. *Domini*: Hoc (Facite vobis amicos de mammona iniquitatis) quidam malè intelligendo rapiunt res alienas, & aliquid inde pauperibus largiuntur, & putant se facere quod præceptum est, &c. De iustis laboribus facite eleëmosynas. Ex eo quod rectè habetis, date, &c. Nolite velle eleëmosynas facere de fœnore & vsuris. Fidelibus dico.

Hypocamisium. *Manuscript. Gemblacens.* vpocamisium. *MS. Aquicinct.* yppocamisium, *cum superscriptione*, id est vestimentum, quod subtus camisiam est. *quod post in omnes textus editos irrepsit.*

60. Quod circa S. Epiphanium & Ioannem] *De hac historiâ vide Vitam S. Epiphanij* 10. *Ianuarij.*

61. A mancipio] *Id est pistrino. Hoc paucis notum. Vide Onomasticon.* Cap. 22.

62. In vna quidem acie] *An intelligit lanceam trutinæ? An in Græco erat* φάλαγξ, *ambiguum vocabulum, quod & trutinam & aciem exercitus significat? Vide Onomasticon.*

63. Vane] *Editi veteres* ve ve, *Colon.* Papè!

64. Esophorium] *Manuscr. Aquic. explicat*, id est vestimentum interius, quod interula, vel fibula cullo appensa vocatur. *Vide Onomasticon.*

65. Et salutarem sanctum abbatem Cyrum] Cap. 23.
Explicatiùs Metaphrastes: ad adorandum sanctos Cyrum & Ioannem. *Erat horum celebris Alexandriæ memoria, & templum quoque iis dicatum. Vide sup. cap.* 1. *num.* 9.

66. Impigrè] *Ita rectè in manuscriptis. Vetus editio* Cap. 24.
impingere. *Coloniensis* iniungere.

67. Sanctis Theophaniis, & Dominica Sancta, atque sancta Pentecoste] *Triplici hoc tempore pro eo qui defunctus putabatur collecta facta. Simile exemplum de vinculis captiui solutis, dum sacrum pro eo tamquam defuncto fieret, habet Gregorius hom.* 37. *in Euang.*

68. Orauit quidem ei] *Puto intellige*, orauit pro Cap. 25.
eo. *Infrà cap.* 37. Vade, ora furtis meis.

69. Tholos] *De hoc ædificij genere vide Onoma-* Cap. 26.
sticon.

70. Cum sroreis & rachanis] *Manuscr. Aquicinct.* cum totis & rachanis. *MS. Gemblacen.* cum storis & rachanis. *vetus editio*: cum storis & raconis. *Coloniensis*: cum storeis & racis. *Dicuntur hic* rachanæ, *vnde suprà cap.* 20. *dictæ sunt* rachanellæ.

71. Adria] *Coloniensis editio*: Adhira. *Sed vterque* Cap. 27.
MS. vt impressi.

72. Volentes] *Ita vterque manusc. Editi*, volebant. *Sed mutarunt veriti barbarismum. sic infra, cap.* 33. *initio* Audiens *pro* Audiuit.

73. Seuerianitis] *Intelligit, opinor*, Acephalos hæ- Cap. 32.
reticos, qui paulò ante tempora Ioannis Eleëmosynarij orti circa annum 513. *à Seuero Antiocheno episcopo. de quo Euagrius hist. Eccl. libro* 3 *cap.* 33. & 34.

74. Gallodronii] *MS. Aquic. superscribebat*: man- Cap. 34.
gones discurrentes & fraude decipientes. *Ita & textus editionis veteris & Coloniensis. Sic apud Palladium est* πραγματευτὴν, *quod vertunt mercatorem negotiantem in Hispaniâ.*

75. Seridunis] *Infrà hoc capite*: Ingressus mona- Cap. 35.
sterium abbatis Seridonis in Gaza. *Occurrit S. Seridon vel Siridon episcopus in Martyrologio Romano* 2. *Ianuarij.*

76. Vnius æreilupinos] *Ita supplet manuscript. Aquic. quod deest editis. MS. Gemblac. habet*, vnius nummi ærei pretium.

77. Constantinum] *Habetur historia apud Sozomenum lib.* 1. *cap.* 16. *Theodoretum libro* 1. *capite* 11.

78. Secunda Synodus in Nicæâ] *Imò prima ge-*

neralis in Nicæâ: nisi fortè ante eam aliqua particularis Synodus ibi habita sit. vel intellige secundam Synodum in Nicæâ respectu Synodi Apostolorum, quæ omnium prima generalis fuit.

79. Porta Solis] *Locus Alexandriæ, cui proxima est Ecclesia S. Metræ, vt hîc sequitur.*

80. In Ecclesia Metræ] *Editio Coloniensis*, in Ecclesiâ matre. *Vetus*, in Ecclesiâ metre. *Manuscr. Aquicinctinus*, in Ecclesiâ metræ. *Manuscr. Gemblacensis*, in Ecclesiâ meretriculæ. Metras, *seu* Metranus *martyr Alexandriæ* 31. *Ianuarij. Martyrologium Romanum* 31. *Ianuarij* : Alexandriæ natalis S. Metrani martyris, qui sub Decio Imp. cùm ad iussionem paganorum nollet impia verba proferre, illi totum eius corpus fustibus colliserunt, vultúmque & oculos præacutis calamis terebrantes, ipsum extra vrbem cũ cruciatibus expulerunt, ibique lapidibus oppressum interemerũt.

Cap. 37. 81. Denos] *Ita vterque MS. Editi* denarios. *Iubebat dominus, vt quinque nummos furaretur, ille denos furabatur.*

Cap. 38. 82. Facit Missas in oratorio suo, nullum habens nisi ministrum suum] *Ecce vsum in Ecclesiâ celebrandi Missas priuatim.*

Cap. 40. 83. Peierant corpus] *Ita vterque manuscr. Vetus editio*, petierant corpus. *Coloniensis* : indignè percipiunt corpus.

84. Ficus turbatur] *Ita vetus & Coloniensis editio, & manuscr Aquicinct. At in manusc. Gemblac. est*, ficus tunditur.

85. Simeoni, qui in columnis stetit] *Visio hæc deest in Vitâ Simeonis Stylitæ sup. Ait autem eum stetisse* in columnis, *quia varias columnas instituit idem Simeon. Vide suprà in Vitâ eius, cap. 5.*

Cap. 41. 86. Feminæ legitimæ dudum coniunctus] *Non ait feminæ coniunctum cùm Patriarcha esset, sed dudum, & iam olim. Clarè Metaphrastes initio Vitæ eius.*

Cap. 46. 87. Thuribulum] *Simile castitatis exemplum sup. in Vitâ S. Basilij cap. 9.*

Cap. 47. 88. Vnum mendacium propter Deum] *Caue intelligas vllâ vmquam ratione mentiendum. Ipse se explicat quomodo piam hanc fraudem intellexerit, etsi aliter verum in terra pretium inuentum existimabat.*

Cap. 48. 89. Quando permittente Deo] *Baronius tomo 8. anno Christi 520. Bonifacij V. Papæ 3. Heraclij Imp. 11. Porrò, inquit, quis exscripsit ex prototypo, Metaphrasten paraphrasticè aliquid addidisse ad Acta Leontij, non negamus vt quæ posteà addidit haud veritate constant ea verbis istis* : Hic reuerà bonus pastor, diuinus inquam Patriarcha, credens Principi pastorum Christo, qui iubet : Si persecuti fuerint
Matth. 10. vos in vnâ ciuitate, fugite in aliam : cùm esset Alexandria tradenda Persarum manibus, diuinâ prouidentiâ illinc quidem recedit, migrat autem in suam patriam Cyprum, suum ei corpus largitutus, vt quæ eum alueraṫ: præsciuerat enim, iam appropinquare decessum.

Hæc, inquam, ab ipso addita, nulla est apud me dubitatio. Etenim Persarum incursionem factam in Ægyptum diu antè contigisse, certum est ex iis, quæ superius dicta sunt : quo tempore ipse nequaquam suam reliquit Ecclesiam, etsi latebras, ne captiuus duceretur, captasse potuit. Cęterùm huius Alexandriâ profectionis alia caussa longéque diuersa fuit. Cùm enim virtutem tanti viri Nicetas patricius cognouisset, optauit eum ducere ad Imperatorem Constantinopolim, quo ab ipso perceptâ benedictione, securior ille ad Persicum bellum proficisceretur. id quod demonstrant ipsius verba Leontij, quæ sequuntur. Hactenus Baronius.

Optassem equidem, Baronio in memoriâ hæsisse, quod scripserat in Martyrologio Romano ad diem 23. Ianuarij, vbi ait duplicem esse editionem & translationem Actorum Ioannis. non de periodo illâ, quasi à Metaphraste inserta sit, illi in mentem venisset. Nam & Leontius, quem hîc edimus, eamdem periodum habet; vt nulla mihi dubitatio sit, quin & Metaphrastes eam ex Leontio hauserit.

Etsi verò anno 6. Heraclij (cui Baronius Christi annum 515. assignat) habeat Paulus Diaconus in Historiâ miscellâ libro 18. Persas Ægyptum depopulatos; tamen statim ad propria redierunt. Pòst verò imminebat grauis tempestas, quâ non tantùm opes, sed & vita Christianorum periclitabatur; de quâ idem Paulus Anno 11. Imperij Heraclij durus Chosroes iugum suum super omnes homines fecit in effusione sanguinis & ratione tributorum. *Atque eam tempestatem fugit Ioannes noster, quâ occasione arreptâ (vt narrat Leontius & Metaphrastes) Niceta patricius eum ad Imperatorem deducere voluit, qui se iam ad bellum contra Persas accingebat, vt illi videlicet benedictionem suam impertiretur.*

90. In Rhodum] *Ita vterque manuscr. Editi*, interdum. *Notissima insula Rhodus.*

91. Veni iube] *Ita manuscr. Aquicinct. Gemblacensis*, veni. *Editi*, venire iuberis. *Vox hæc* iubeo. *à posterioris æui Scriptoribus variè vsurpata. Aurelius Victor* : Maximianum Imperatorem iubet. *Idem* Cæsarem iubet. *Quod Casaubonus Notis ad Ælium Verum Spartiani capit, pro creat. Sic* non iubere *dictũ notat pro* prohibere, *in Alexandro Seuero Spartiani.*

92. Amathunta.] *Ita formabantur hoc sæculo nomina.* Amathus *Ptolemæo est oppidum Cypri. vt à* Persis Persidos *formabant* Persida *nominandi casu, ita ab* Amathus Amathuntis *formarunt* Amathunta, *etiam nominandi casu.* Cap. 49.

93. Hoc econtra] *Totum hoc membrum contrarium, & tamen sensui necessarium, deest omnibus editionibus. Suppleui ex vtroque manuscripto.*

94. Tychonis] *Manusc. Aquicinct.* Tichonis. *manuscr. Gemblacen.* Thiconis. *editi* Tyronis. *Omnino* Tychonis *legendum, cuius memoria exstat in tabulis Ecclesiasticis. Martyrologium Romanum 16. Iunij* Amathuntæ in Cypro S. Tychonis episcopi tempore Theodosij iunioris. *Menologium Græcum & Menæa 6. Iunij.*

95. Corpora sua separantes] *Simile exemplum habes in aliis Sanctorum Vitis.*

96. A Rhodo.] *Ita vterque MS. Editi*, Arbodo *pessimè.* Cap. 50.

97. Pittacium] *Ita vterque MS. Editi*, peccatum. *Sed* pittacium *rectum esse, suadent sequentia. Scribitur plerumque* pyctaciũ *vel* pictacium, *πύκτιε est libellus, epistola, tabella. Vide Onomast. Simile exemplum in Vitâ Basilij suprà cap. 10.* Cap. 51.

98. Lipsani] *Ita rectè vterque MS. & Aquic. superscribebat* : id est, corporis vel reliquiarum. *Vetus editio* lipsam. *Vnde Coloniensis fecit*, ipsa.

99. Vno hinc & altero hinc aspitantibus] *Ita manuscriptus Aquicinctinus. Editi* : vno hinc & altero inde ei assistentibus. *Ex lectione Aquicinctini codicis fors quis diuinabit legendum*, astantibus *vel* aspectantibus. *Repræsentaui veterem lectionem, si fortè proba sit, & alibi etiam reperiatur. Inuenio in Glossis Isidori* : Aspita, ruina. *Ita & in Glossario MS. Cameronensi.*

100. S. Martyris Mennæ] *Festum eius occurrit in Menologio & Menæis 11. Nouẽbris. Et tamen in iisdẽ Ioannis festum ponitur 12. Nouembris. An hoc factum ex Translatione festi, quod S. Mennas celeberrimus erat martyr toto Oriẽte notus? vt Ioanni diem sequentẽ dederint?* Cap. 52.

VITA

VITA SANCTORVM EPICTETI PRESBYTERI ET ASTIONIS MONACHI,

AVCTORE INCERTO.

8. Iulii.

EMPORIBVS[1] Diocletiani profanissimi imperatoris, erat quidam presbyter in partibus Orientis, nomine Epictetus, religiosam vitam agens, & castus in omni suâ conuersatione existens. Hic namque à paruâ ætate in seruitio Domini enutritus, exercebatur in omnibus iustificationibus Iesu Christi. Cùm autem ad maturam peruenisset ætatem, vt Samuel, quondam ephod sacerdotale promeruit portare, eò quòd multa signa ac prodigia per eum diuina gratia in omnibus operabatur. Denique cæcorum sæpè oculos orationibus illuminabat, sed & leprosos ad se venientes emundabat, paralyticos sanabat, ac de obsessis corporibus dæmonia effugabat.

A puero pius & religiosus. Psal. 18. 1 Reg. 2. Miracula facit.

Cap. 2. Igitur vnâ è diebus dum solus suâ in cellâ resideret, ac solitas orationes Christo exhiberet, quædam puella Comitis cuiusdam filia, omnibus membris præter linguam tota mortua ad eum perducitur. Cumque pro foribus eius pater filiam posuisset, ingressus ipse ad sanctum, genibus eius subitò aduolutus, taliter clamans & dicens: Miserere mei, ô homo Dei excelsi, eò quòd Deus tuus, totus misericors & miserator à seruis suis pronuntiatur. Ne velis me, quæso, proiicere à facie tuâ, cùm ille gratanter suscipiat omnes ad se confugientes. Ego enim vnicam habeo filiam annos fere 15. ætatis agentem, sed hæc per triennium temporis a nimiâ paralysi dissoluta est. Itaque non dubito quòd ille qui 12. annorum fluxum sanguinis restrinxit, poterit, si voluerit, & filiæ meæ per te integram incolumitatem præstare, eò quòd fidei ipsius nos viuimus, & filij sanctæ Ecclesiæ existimus, atque in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti sumus baptizati. Hoc audiens sacerdos Domini, iussit puellam intrò ad se perduci. Quam cùm ante ipsius pedes pater posuisset, taliter pro eâ homo Dei preces profudit ad Dominum Deum dicens: Deus æterne, agitator Cherubim, qui de cælo descendisti, vt paradiso exulatum in antiquam reduceres possessionem, qui per humanitatis tuæ dispensationem nostram infirmitatem suscepisti, vt te nos in nostris vasis fictilibus possidere promereamur: quæso Domine quæso, dignare respicere in fidem famuli tui: & sicut filiam archisynagogi de mortis ianuis reuocasti ad vitam, ita & nunc huius vnicum pignus per tuam gratiam recuperare in priorem habitum dignare, vt agnoscat hæc generatio incredula & peruersa, sanctum & terribile nomen tuum [illegible], & enarra[illegible] tua in omni tempore. Et finitâ oratione de sanctificato oleo puellæ membra vniuersa perunxit. Quæ hanc sanitatem ac medelam consecuta, vna cum parentibus suis Dominum benedicebat. Tunc sanctus Epictetus præcepit patri puellæ dicens: Si cupis, ô charissime mi, vt nulla de reliquo infirmitas seu vexatio aliqua in domo tuâ prævaleat, per singulas septimanas cum omni tuâ familiâ Dominica Sacramenta cum deuotione intimâ, & mundo corde percipere festina. Hæc cùm dixisset, lætum eum & bono animo eum omnibus ad propria abire imperat.

Matth. 9. Oratio Epicteti. Marci 5. oleo sancto inuncta sanatur. Patri cum familiâ vt omni hebdomade communicet, suadet.

Cap. 3. Item alio tempore dæmoniacus quidam ad eum deductus. Quem cùm secum degere Dei homo fecisset, cœpit triduum taliter diabolus ad eum vociferari & dicere: O crux, ô tormenta, quæ sine caussâ patior. Quàm benè mihi semper in Phrygiæ partibus erat, quomodo quotidie hominibus meum sacrificium rimúmque suadebam? in quantis itaque honoribus ego miser illic degebam, sed nunc vsque non intellexi, eò quòd leuitate quadam inde recessi & huc perueni.[3] Ego namque sum ille, qui per Montanum plurima verba, & blasphemiâ plena protuli. Ego per Maximillam diuersa perpetraui scelera. Ego totam illam regionem ad meam culturã sordesque detraxi. Ego per Arium Alexandrinam vrbem inuasi, atque vt Filium Dei viui creaturam diceret, persuasi. Ego per Manem Manichæorum hæresim institui, atque vt mihi ieiunia consecrarent, ostendi. Ego per Donatum totam Africam deuastaui. Et ecce, nunc ab vno famulo tuo vt mancipium fugitiuum ligatus teneor, ô Christe. Hæc & plura horum dæmone vociferante, à beato viro increpatus, tertio die à suo domicilio recessit, purgatáque persona Christo Domino gratias referebat.

Dæmon multorum hæreticorum patrem se profitetur. Dæmoniacũ sanat Epictetus.

Cap. 4. Alio rursus tempore cæca mulier ad eum perducta est, & stans coram ipso, taliter deflebat dicens: Qui sis, agnosco, sed & quantum apud Deum valeas, credo. Ne ergo velis despicere fletum meum, nec in vanum ducere obsecrationem meam. Totius namque prouinciæ huius medici suam in me prudentiam industriamque exercentes, in nullo prodesse potuerunt. sed & quantum in me suam artem demonstrauerunt, in tantum ego misera doloribus dissoluebar. V[illegible] obsecro sanctitatem tuam, vt digneris tantummodò dexteram tuam super oculos meos in nomine Christi tui imponere: & cred[illegible], quod [illegible] meorum luminum visio per te mihi tribuatur. Tunc sanctus Epictetus admirans huius feminæ fidem, dexteram suam super oculos eius posuit, glorificans Domini bonitatem, & d[illegible] ad eam. Secundùm quod credidisti ô filia, fiat tibi. Adhuc verba in ore Christi sacerdotis voluebantur, & repentè patefactis oculis mulier lu-

Cæca lumen restituit.

ASIXON. men aspexit, clamans & dicens: Gloria tibi Deus Christianorum, qui non despicis peccatores in errore positos, sed propter magnam misericordiam tuam suscipis & saluas ad te conuertentes se. Ecce cùm hæc dixisset, statim cum vniuersâ domo suâ credidit in Deum Saluatorem. Et quia satis longum est, si velimus vniuersa mirabilia, quæ per eum Dominus operatus est, studioso Lectori exponere: hæc interim pauca de multis in transcursu perstrinxisse sufficiat. nunc verò ad propositum opus reuertamur.

Cap. 5. Vnâ itaque è diebus dum quidam adolescens nimiùm decorus vultu, & pulcher aspectu, Astiô nomine, visitationis gratiâ ad eum deuenisset, atque iuxta se eum sedere beatus presbyter rogasset: ponens manum super caput eius, cœpit cum blandis sermonibus taliter ad fidem Domini cohortari dicens: Quis, inquit, es tu, ô dulcissime fili, & vnde venis, aut quo vadis? aut cuius filius seu generis sis indica mihi. At ille respondens dixit ad eum: Originem vel genus meum, qualiter beatitudini tuæ exponam, ô beatissime pater, ignoro. Hoc ergo quod scio, tantummodò breuiter & in transcursu tibi indicabo. Pater meus primarius vrbis huius & nimiùm ditissimus habetur: mater verò de illustrium genere & Iuliani senatoris extitit filia, qui me quotidie quasi vnicum pignus ac pretiosissimam inspiciunt margaritam. Et sanctus ad hæc: Benè dixisti, mi nate, quia velut margaritam inspiciunt: non enim iam habent; sed inspiciunt tantummodò, eò quòd benedicta anima tua pretiosior omni margaritâ omnique metallo habetur Christo, quam sibi ipse Saluator noster iam in suum ministerium & ad seruiendum elegit vt video. Veni ergo mi nate, & respue ea quæ in mundo hoc habentur, vt cum sanctis omnibus illa in futuro percipias quæ hîc non videntur. Ista enim omnia quæ hîc inueniuntur, transitoria sunt & peritura; illa autem quæ Deus sibi seruientibus præparauit, manent in æternum, quomodo & ipse manet in æternum. Nam aurum hoc, fili, quod videtur, non est verum, sed quædam vanitas est phantasiæ, per quam in hoc mundo illuduntur animæ iustorum. Similiter & argentum quod istis oculis cernitur, falsum possider nomen, quod ab omnibus fabricatur & limatur, tantummodò vt decipiat rapaces & suadeat insipientes. Veni ergo, & audi me, fili dulcissime, & ego tibi ostendo quale aurum tibi est eligendum, vel quale argentum sit concupiscendum, illud scilicet quod Dominus noster atque Saluator in se credentibus impartitur dicens: Suadeo tibi emere à me aurum ignitum probatum, vt locuples fias, & vestimentis albis induaris, vt non appareat confusio nuditatis tuæ. Aurum ergo hoc ignitum probatum, Christus Dominus noster est. Et, fili, qui voluerit eum in sede sui pectoris habere, statim diuitias cælestes promerebitur, & vestimentis albis induetur, id est, Fide, Spe, & Charitate, per quas de reliquo non hunc visibilem mundum tantùm, sed & diabolum, quem vos vt dominum colitis, cum vniuersis Angelis eius poteris superare. Nam & pater tuus iste qui videtur, fili, non est verus pater, sed omnipotens dicitur Deus pater tuus, & ideò alius dicitur ille, & alius iste pronuntiatur. Ille namque inuisibilis & inenarrabilis existit, hic verò visibilis & corruptibilis est. Ille incorruptibilis permanet & immortalis, hic corruptibilis & mortalis in omnibus degit. Per illius gratiam dispensationem constant vniuersa, per istius verò ordinationem nihil permanet stabilium. Ille iussit, & factus es; mandauit, & in ventre matris formatus es, præcepit, & egressus es, imperauit, & ad hanc iuuenilem ætatem perductus es. Et quidem iste visibilis pater honorandus est, fili, non tamen sicut ille; eò quòd ille ad imaginem & similitudinem suam nos condidit & creauit, intellectum quoque ac prudentiam donauit, sensum peruigilem, & memoriam bonorum habere concessit, atque super omnia opera sua nos constituit dominatores, ex seruis in filios & fratres atque amicos nos sibi per suam gratiam adoptauit: & ideò hunc verum patrem, qui nobis tanta præstitit bona, semper conuenit, fili, agnoscere & adorare. Nam & isto visibili patri ad hoc tantùm honor est deferendus, quòd serui ministerium erga nos sæpè exercuit in paruâ ætate constitutos, frequenter nos dum pauit, sæpiùs dum sollicitus fuit ad ea quæ infantię nostræ erant necessaria, dum osculata est caro quæ carnis sunt, dum sollicitudinem habuit pro visceribus propriis. Ecce itaque pro talibus caussis honor ei deferendus est.

Sed mater nostra alia habetur, fili. Non hæc visibilis, sed immortalis permanet: & quæ dignè Saluatori nostro est desponsata, atque per Angelos est adornata, per Apostolos glorificata, per martyres & confessores exaltata, atque in Christo, & per Christum in cælesti thalamo est eleuata: quæ & ab hominibus hęc sancta mater Ecclesia pronuntiatur. Cuius vox, vt turturis habetur, ad cuius labia distillant aromata: scilicet Apostolorum doctrina. Cuius oculi, duo sunt cæli luminaria: cuius dentes sunt candidi, & quasi de lauacro ascendentis. Quem mysticum sensum + vigintiquatuor libri sacratissimâ habent in figura. De cuius manibus stillat myrrha, quod est iustitia & fides vera. Cuius decem digiti, decalogi virtutem continent & sacramentum. Cuius vbera duo sunt Testamenta: Mosaica scilicet lex, & Euangelij gratia. Cuius pedes similes sunt aurichalco: cuius venter & interiora, sacratissimi fontem Baptismi, & omnium gentium declarant regenerationem. Veni ergo, dulcissime mi nate, & huius verissimæ matris tuæ vbera sugge: & acquiescens monitionibus, respue quæ in hoc sæculo videntur, vt illis frui merearis, quæ in futurâ vitâ suis filiis se Deus repromisit donare. Sed & verum patrem nostrum audi dicentem: Exi de terrâ tuâ, & de cognatione tuâ, & veni in illam terram, quam demonstrauero tibi: in terram scilicet viuentium, & regionem Sanctorum: in terram fluentem lacte & melle, id est, in doctrinâ Apostolorum & prophetarum. Et cùm vniuersa quæ tibi præceperat expleueris, tunc tradet possessiones paradisi, pandet tibi sacramenta cælestia, donabit regni cælorum gloriam, demonstrabit Apostolorum immensam lętitiam, martyrum choros, Angelorum atque Archangelorum frequentiam sæpiùs declarabit. Sed super hæc omnia, vt filium & fratrem te sibi per gratiam adoptabit. Hæc audiens iuuenis sapientissimus, procidit ad senis genua, & rogare cum cœpit, vt illi se potiùs offerret, cui ipse ab ineunte ætate deseruiret, qui & tantæ potentiæ & magnitudinis solus haberetur. Et quia propter istos

Marginalia: Asitiô adolescenti conuersio. — Apoc. 3. — Quid intersit inter Deû & patrem carnalem. — Cur patrenis honor deferendus. — Matris Ecclesia descriptio ex Canticis. — Gen. 12.

uos seu ministros, qui ad eius erant obsequium, ne quispiam eorum hæc patri indicaret, ampliùs nihil Astion in die illa ad hominem Dei locutus est.

Cap. 6. Alia verò die surgens primo diluculo, vt apis prudentissima, ad eundem locum vnde hesterna [illegible] te cælestes flores fuerat depastus, properauit. Et ingressus in mansionem sacerdotis Domini, taliter eum salutauit, dicens: Aue, ó Apostole Christi, & noui Testamenti minister. Et sanctus ad hæc: Aue & tu iuuenis, qui martyrij stolam & coronam varijs gemmis contextam in capite gestas. Cumque iuxta se eum sedere fecisset, taliter ad eum locutus est: Quid est, fili? Semen Dominicum, quod hesterna die in terram cordis tui per diuinam gratiam seminauimus, adscendit ad fructum, an adhuc infidelitatis vitio detinetur? *Timet patrē Astion.* Et Astion ait: Vt nouit beatitudo tua, ó sanctissime pater, vnicus mei genitoris, nimiúmque charus existo: & satis timeo, si Christianus effectus fuero, ille præ nimia desperatione, aut spiritu violenter careat, aut in profundum maris semetipsum præcipitet: & aut verè, quod absit, propter me amens efficiatur: atque vnde mihi salutem spero deuenire, illi mortem perpetuam, & gehennæ præparem ignes. Ergo si dignaris consilium meum accipere, facito interim quæ dico: Iube me hodie fieri catechumenum, & impone mihi ieiunium in quantos volueris dies, & post dies definitos mihi sacramétum Baptismatis tribue. *Baptizatur.* Cúmque omnia, quæ Christianæ pertinent religioni, expleuero: tunc precor vt pariter ab hac vrbe ambo egrediamur, & in regionem longinquam, vbi nos Spiritus sanctus perduxerit, properemus, ne immaculatam consciétiam meam per suas lacrymas polluat pater. Cúmque in prudentissimo iuuene, quæ disposuerat ipse, consummata fuissent, post dies paucos, oratione ad Christum præmissa, ambo ab vrbe egrediuntur: & descendentes nauim, in Scytharum fines ingressi sunt, atque in [5] Almiridensium ciuitatem deuenerunt, vbi nullus erat, qui eos vel eorum patriam posset agnoscere. *Fugiunt simul in Scythiam.*

Cap. 7. Igitur cùm hanc sanctam fugam beatissimi viri perpetrassent, cœperunt parentes sancti Astionis per diuersa loca eum requirere, & nomen eius, huc illúcque discurrentes, cum nimio mœrore inclamare. *Querela parentū.* Siquidem pater eius vociferabatur, dicens: Fili dulcissime, & vnicum meum pignus, Astion charissime, quid tibi factum est, vel qualis fera te subitò deuorauit, vt nec parum aliquid reliquiarum tuarum potuerim reperire? *Tob. 5.* O baculus senectutis meæ, & viscerum meorum lumen, vbi te iam vlteriùs requiram nescio, & in quam regionem propter te meos mittam famulos ignoro. Tu enim eras vrbis huius pretiosissima margarita, tu inter tuos ciues vt columba pulcherrima incedebas; tu vt radius solis inter omnes fulgebas; tu vt splendidissima luna inter populare vulgus coruscabas; tu inter sapientes sapientior existebas. Et quid multa? Per tua mellisflua verba, vniuersos ad tui amoris desiderium prouocabas. Hæc quidem pater. Sed & mater scindens vestimenta sua, ac feriens manibus pectus, tali modo deflebat, dicens: *Matris planctus.* Quis te a me separauit, vel quis seduxit? seu qualis auis demens de gremiis rapuit, ó dulcissime fili Astion, ignoro. Sed, vt suspicor, fortè ille Christianorum Deus, vnum misit de suis, & peruertit cor tuum, & abalienauit te à nobis. Et nunc væ mihi miseræ soli, eò quòd infinita tristitia, & intolerabilis dolor me apprehendit, & tantorum annorum labor inanis inuentus est. Cecidit corona capitis mei. Aruit siquidem fructus ventris mei, & sedeo vt ciuitas desolata. Mater fui vsque hodie per te fili mi, ac regina, & nunc te amittens, nec reginæ gloriam, nec matris gaudium habeo. Sed & tu, nate dulcissime, arbor fuisti, & excisa es; margarita, & [6] à Galilæis furatus es; gemma pretiosa, & in obscuro collocatus es; vt lampas, & extincta es; columna eras, & deiectus es; regalis statua, & euersus es. Et quid multa? Homo fuisti, & in momenti horá vt suspicor, subitò mortuus es. Et nunc propter te, fili mi, amens effecta sum, vt nec vel vitam, vel nomen meum intelligam. Hæc & huiuscemodi verba pater eius & mater dicentes, nullo modo se poterant à mœrore maximo releuare.

Igitur cùm in memorata vrbe, sancti Dei homines mansiones sibi aptas inuenissent, in eâ gratiarum actiones soli Deo exhibebant. *Cap. 8.* Et quia scriptum est, Non potest ciuitas abscondi super montem posita, *Matth. 5.* neque diuina gratia latere sub modio: cœpit iterùm cælestis virtus per sanctum Epictetum plura signa & prodigia in regione Scytharum, quàm ea quæ in Orientis partibus fecerat, operari. Nam vnâ dierum quædam mulier ad eum veniens, obtulit ei filium suum, annorum ferè 15. mutum, & surdum, & aridum existentem: *Quindecim annorū mutus, surdus & aridus illi offertur.* proiiciénsque eum ad pedes sancti Epicteti, taliter ad illum loquebatur, dicens: Vnde adueneris nescio, vel de quâ regione existas ignoro. Hoc autem tantummodò credo, quia si vis, potes languentibus sanitatis medelam præstare: eò quòd habitus tuus atque religio, Nazareni illius te esse discipulum declarat. Audiuimus siquidem, quanta signa & prodigia, alij de numero tuo in illius sunt nomine operati. Ergo quia vnus ex illius discipulis haberis, subueni infirmitatibus nostris. Prædica nobis de mirabilibus illius, expone de natione ipsius, seu diuinitatis sacramentum, vt & nos serui eius per te effici mereamur. Hæc audiens sacerdos Domini, taliter mulieri locutus est, & dicens: Si credere vis mulier in eum, quem ego prædico, Deum, & nullum deinceps infidelitatis vitium in animo tuo resederit, sed credideris ex toto corde tuo, quòd ipse sit conditor cæli & terræ, maris quoque & fontium aquarum, & omnium quæ in eis sunt, erit quod petisti. Nec enim longè est ab vno quoque nostrum, eò quòd in ipso sumus, viuimus, & mouemur. *Act. 7.* Hæc dicens, puerum dissolutum iubet eleuari: & subleuatis oculis ad cælum, taliter pro eo Dominum deprecabatur dicens: *Orat pro eo.* Omnipotens Deus, qui es immensus & inuisibilis, inenarrabilis quoque & incomprehensibilis, salus Christianorum, infirmantium medicus, gubernator nauigantium, periclitantium portus, lumen cæcorum, pes claudorum, via errantium: respice, quæso Domine, super hunc famulum tuum, & solue vinculum linguæ illius ad laudem nominis tui. Aperi quoque aures ipsius, ad audiendum tua cælestia sacramenta. Sana vniuersa membra eius contrita, tam animam quàm etiam corpus, sicut illius paralytici, quem post triginta & octo annos, tuus venerabilis aduentus integrâ donauit sanitate, *Ioan. 5.* vt agnoscant nomen tuum qui te non nouerunt, & credant

quia

Ter exspuit in os pueri, & eum sanat.

quia tu es solus & verus Deus, qui regnas & permanes vnà cum Patre & Spiritu sancto in sæcula sæculorum. Expletà oratione, exspuit ter in os infantis, atque interrogans eum, dixit: Fili, in quem Deum nos conuenit credere, in idola quæ ab hominibus fiunt, aut in Iesum Christum crucifixum, qui te hodie sanare dignatus est? At ille cum magnà voce exclamauit, dicens: In Iesum Christum nos conuenit credere, o beatissime, qui tanta beneficia semper & vsque in præsentem diem in hominibus operatur. Cúmque

Plusquam mille ex Almiridensibus in Deũ credunt.

hoc miraculum cerneret Almiridensium multitudo, dedit gloriam Deo: & plus quàm mille animæ in illà die crediderunt in Dominum saluatorem.

Cap. 9.

Non solùm igitur sanctus Epictetus, sed & beatissimus Astion plurima miracula in nomine Domini operabatur. Denique collata est eis plurima gratia aduersus omnes infirmitates: sed & contra dæmones maxima illis potestas tributa est. Vnà igitur è diebus, dum ad hauriẽdum aquã pergeret ad Danubium, occurrit ei homo, qui à

Astion dæmoniacum curat signaculo crucis.

dæmonio vexabatur. Et appropians iuxta illum, & orans pro eo sufficienter, salutare signum in fronte eius fecit, & per vniuersa membra eius depinxit. Qui eadem horà egressus est ab eo. Fugiens autem diabolus, dicebat: Fides tua, ó Astion, ac puritas mentis, magnam aduersus genus nostrum à Saluatore accepit potestatem. Et hæc dicens, nusquam comparuit.

Cap. 10.

Semimortuũ reddit pristinæ sanitati.

Item alio tempore vidit hominem, qui de nimià altitudine lapsus, semimortuus à parentibus in domum propriam ducebatur. Cúmque intueretur illos de repentino facto nimiùm lamentari, pia miseratione commotus, secessit in quemdam locum occultum: & stans, taliter Dominum nostrum pro eo precatus est, dicens: Christe Deus,

Act. 20.

qui per beatum Paulum Apostolum, Eutychum de fenestrà ruentem a mortis ianuis reuocasti ad vitam, & qui Æneæ ab annis 80. in grabato iacẽti, per sanctum Petrum stabilitatem tribuisti mẽbrorum, & claudo ex vtero matris existenti integram sanitatem præstitisti: & nunc quæso, Domine, respice super istum hominem, qui per diaboli operationem à tantà cecidit altitudine: dona ei integram sanitatem, facíque eum esse de numero gregum tuorum, quia tu es pastor noster, verus Dominus, qui in tuo sancto Euangelio locutus es, dicens: Ego sum pastor bonus, & cognosco meas oues, & cognoscunt me meæ. Sicut nouit me Pater, & ego agnosco Patrem: & animam meam pono pro ouibus meis. Oratione finità, accedens iuxta hominem, taliter ad eum locutus est, dicens: In nomine Iesu Christi surge, & ambula. Et apprehensà eius manu dextrà eleuauit eum: & protinus consolidatæ sunt bases eius & plantę, & exiliuit & ambulauit. Et veniens vnà cum parentibus suis vsque ad habitaculum sanctorum, exclamauit magnà voce, dicens: Vnus Deus Epicteti & Astionis, verè vnus Deus Christianorum: ideoque non recedo hinc, nisi hodie Christianus cum meis parentibus fuero effectus. Tunc sacerdos Domini assumens hominem, cum vniuersis qui aderant, eadem horà catechumenos effecit, & post paucos dies sacramentum eis Baptismi tradidit.

Act. 3.

Ioan. 10.

Qui Christianus fit cũ parentibus.

Cap. 11.

Alio quoque tempore, dum ad hauriendam aquam ex flumine ipse beatissimus Astion, sine iussione vel commendatione senis perrexisset, turpis quædam cogitatio in vià eunte illo, mentem eius subito inuasit. Et cùm per triduum hic talis ac tantus vir non potuisset de suo pectore eam extrudere, nimium tristis effectus est, & vultus eius valdè pro hoc permanebat confusus. Quẽ intuens venerabilis senior, ait ad eum: Quid est hoc, fili, quòd sic tristem te intueor, & insolito mœrore aspicio confectum? Hęc siquidem tristitia, quæ te nunc detinere videtur, non est illa quam sancti solent habere in vultu, vel pœnitentes pro suà communi salute: sed puto hanc esse illam mortiferam tristitiam, quæ aut apostatam Iudam, vel Achitophel consiliatorem Absalonis necauit. Tunc ille: Ante hoc triduum, quando tua venerabilitas cum hominibus illis de cælesti mysterio loquebatur, pudore vetante, ego te nesciente, ad hauriendam aquam ad fluuium perrexi. Eunte me verò in vià, turpis quædam & satis sordida cogitatio, & vt puto, per diabolum in mentem mihi adscendit. Et nunc itaque, ecce iam per triduum, quantum valeo cum lacrymis & oratione Scripturarum laboro ad expellendam eam, & nullo modo valeo superare. Tunc sanctus Epictetus terribilem ei suum vultum ostendens, & indignans quodammodò aduersus dæmonem, taliter ad eum locutus est, dicens: Et quare absque meà sententià ostium cellulę egressus es, vel sine oratione Christi sacerdotis perrexisti ad fluuium? An ignoras, quia commendatio præpositi semper iunioribus murus inexpugnabilis, & lorica fidei, ad superandum diabolum existit? Et hæc dicens, iubet eum pariter secum in oratione ante Dominum prosternere. Cúmque diu multúmque Saluatoris misericordiam precati fuissent, & finità oratione ex solo surrexissent, vidit beatus Astion puerum quemdam nigrum cum igneà faculà de suo sinu egredientem, ac talia sibi dicentem: Confessio tua, Astion, magnas meas contriuit hodie vires, & vna oratio vestra me inermem in omnibus reddidit, ac desolatum. Ideóque egressus hinc, intrabo in cor [7] Latroniani ducis, & excitabo eum aduersum vos celeriter, & per varia suppliciorum genera vos expendet, eò quòd ingressi estis, vt quidam latrones, siue malefici in prouinciam ipsius, & multos homines à culturà deorum ipsius per veneficia vestra auertentes, Deo vestro sociatis. Et hæc dicens dæmon, vltrà non comparuit.

Astio egressus sine senioris imperio, turpi cogitatione affligitur.

Matth. 27.

3. Reg. 17.

Commendatio præpositi iunioribus murus inexpugnabilis.

Confessione curatur Astion.

Cap. 12.

Igitur cùm huiuscemodi spiritualibus exercitiis sancti Dei famuli conuersarentur, & Saluatori nostro Iesu Christo in psalmis & orationibus vnanimiter deseruirent; ac multa mirabilia non solùm in hominibus, verùm etiam & in pecoribus diuina gratia per eosdem operaretur, subitò aduenit Latronianus dux in Almiridensium ciuitatem. Et cùm per triduum operã publica, & imperialia ministeria quę ibidem erant, peruidisset: quartà die nuntiauerunt ei quidam de officio de beatissimis viris, dicentes ei, & quòd malefici sunt & magi, multos per sua veneficia auerterent iam à sacrificiis deorum. Hæc cùm ille audisset, continuò imperat aliquos ex quæstionariis, vt post solis occasum pergerent ad habitaculum sanctorum: & comprehensos eos ferro vinctos perducerent in custodiam carceris. Cùm ergo comprehensi beatissimi viri, in [8] vinculatorium ducerentur, psallebant dicentes: Deus noster refugium & virtus, adiutor in tribulationibus quæ inuenerunt nos nimis. Et iterùm: Dominus

Comprehenduntur à Latroniano duce.

Psal. 45

Ibidem.

minus virtutum nobiscũ, susceptor noster Deus Iacob. Rursúmque: Multæ tribulationes iustorum, & non impiorum: sed tamen ex omnibus his liberabit eos Dominus. Custodit Dominus omnia ossa eorum, vnum ex his non conteretur. Cumque ingressi fuissent in carcerem, totam noctem more sibi solito, in psalmis & orationibus transegerunt. Post expletam autem vigiliarum sollennitatem, hoc modò sanctus Epictetus ad beatum Astionem locutus est, dicens: Si nos, ô dulcissime fili, crastino die interrogauerit iudex, dicens: Quod genus, vel quæ nomina vestra, vel ex quâ prouinciâ estis, & vnde huc venistis? nos nihil illi penitùs respondeamus: neque genus est, vel nomina nostra indicemus: sed nec patriam, vnde sumus oriundi, illi fateamur: nisi hoc tantùm dicamus, quia Christiani sumus, & hoc nomen nobis, hoc genus, hoc patria: & nihil aliud sumus, quàm veri Dei cultores. Et iterùm: Si nobis post hanc confessionem supplicia iusserit adhiberi, nihil aliud in tormentis positi dicamus, nisi: Domine Iesu, tua voluntas semper fiat in nobis.

Psal. 33.

Cap. 13.

Igitur aliâ die, primo diluculo iubet Latronianus dux tribunal præparari in mediâ ciuitate: & præconibus imperat, vt eum nimio clamore ad tam nefandum & horridũ spectaculum multitudinem populi inuitarent. Et factâ iam horâ diei tertia, quasi furibunda bestia Latronianus procedit. Et populo vndique exspectante, sedens pro tribunali iubet adduci sanctos in conspectu suo. Cúmque exhibiti coram eo astarent, mox vt vidit eos, à pauore nimio totus obriguit: non enim poterat intendere in sanctos, eò quòd instar solis, præ nimiâ gratiâ quam gerebant, fulgebant facies eorum. Erat siquidem sanctus Epictetus annorum ferè sexaginta, staturâ procerus, barbâ prolixâ, & splendore caniciei decoratus. Similiter & beatissimus Astion monachus, & staturâ & ipse procerus existebat: sed & nimiùm pulcher ac delicatus, & quasi triginta quinque annos ætatis agens. Cúmque vnius horæ spatium transisset, interrogauit eos Latronianus dux, dicens: Quæ sunt vocabula vestra, quod genus, seu de quali prouinciâ vos estis oriundi, nobis in conspectu huius multitudinis explanate. Respondentes sancti, dixerunt: Nos Christiani sumus, & de parentibus nati Christianis, atque de Christianorum patriâ nos sumus oriundi. Latronianus dux dixit: Ego nomina vestra interim volui audire. Nam eò quòd de illâ maledictâ perfidiâ estis, & ego noui, & vniuersi circumstantes. Ad hæc sancti martyres dixerunt: Nos Christiani sumus, & Iesum Christum Dominum nostrũ, in cuius potestate cuncta habentur, agnoscimus & adoramus, vniuersa idola tua abominamur, dicente Scripturâ: Similes illis fiant qui faciunt ea sed & omnes qui confidunt in eis. Hæc audiens dux, nimiùm iratus est: & imperat, vt expoliatos fortiter verberarent. Cúmque à ministris Christi martyres cæderentur, oculorum suorum obtutum eleuantes ad cælum, taliter dicebant: Domine Iesu, magister noster, tua voluntas fiat in nobis. Sed cum diu multúmque cæderentur, & nihil eius inhumanitas aduersus Dei cultores præualuisset, taliter iratus contra eos Latronianus locutus est, dicens: Vbi est mirabilis ille vester defensor, quem sine cessatione vobis in auxilium inuocastis? Veniat itaque nunc, & si potest, de meis vos eripiat manibus. Sancti martyres dixerunt: Christiani sumus, ô tyranne: fiat voluntas Dei nostri in nobis. Hæc cùm audisset Latronianus, iussit eos in eculeum leuari, & fortiter vngulis ferreis radi. Cúmque raderentur, iterùm dicebãt: Christiani sumus, ô tyranne Latroniane: fiat voluntas Dei nostri in nobis. Tunc deinde iussit tyrannus, vt lampades ardentes, cùm adhuc in eculeo penderent, ad latera eorum applicarẽt. Cúmque & hoc tormenti genus magnanimiter tolerarent, dicebant: Christiani sumus, ô tyranne, fiat voluntas Dei in nobis. Et cùm iam hora septima facta fuisset, iussit eos Latronianus de eculeo deponi, & in custodiam carceris perduci.

Latronianus sanctos videns obriguit.

Aetas Epicteti & Astionis.

Interrogati respondent se Christianos esse.

Psal. 113.

Cæduntur.

In eculeo torquentur.

Cap. 14.

Vnus autem ex quæstionariis, nomine Vigilantius, audiens hunc versiculum sanctos martyres in tormentis positos, frequenter & sæpiùs iterare, id est, Christiani sumus, ô tyranne Latroniane: fiat voluntas Dei nostri in nobis: existimans quòd aliquam magnificæ præcantationis in se haberet virtutem: quia dicebant, nullo modo posse meditantibus eum dolorem sentire: cœpit hunc ipsum versiculum incessabili meditatione ruminare: infrà domum & in plateis, dormiens atque exurgens, & in omni tempore decantare. Cúmque per triduum iugiter non quiesceret decantando, quartâ demum die cœpit voce publicâ proclamare, dicens: Ego Christianus sum, ô tyranne Latroniane: fiat voluntas Dei nostri in nobis. Et perueniens ad beatissimos martyres in custodiâ carceris, signaculum vitæ ab eis promeruit percipere: & cum omni domo suâ credens in Deum Saluatorem, beatorum sancta corpora ipse postmodum cum honore maximo sepeliuit.

Vigilantius vnus ex quæstionariis fit Christianus.

Cap. 15.

Igitur post quintam demum diem, sedens iterùm Latronianus dux pro tribunali, iussit sanctũ Epictetum presbyterum, & Astionem monachũ in conspectu suo perduci. Cúmque à ministris dæmonum ducerentur, psallebant, dicentes: In te inimicos nostros ventilabimus Domine, & in nomine tuo spernemus insurgentes in nobis. Non enim in arcu nostro speramus, & gladius humanus nequaquam saluare nos poterit: sed dextera tua, & brachium tuum, & illuminatio vultus tui: quoniam tu complacuisti in nobis. Cúmque ante subsellium profanissimi ducis Christi martyres astitissent, ait ad eos Latronianus dux: Acquiescitis mihi, & sacrificatis diis, an adhuc in vestrâ insaniâ perduratis? Sanctus Epictetus respondit: Sæpiùs nos interrogasti, frequenter nobis blanditus es, multotiésque dona plurima, & honores nobis maximos promisisti: & tamen penitùs nihil aliud à nobis audire potuisti, nisi quia Christiani sumus: & ecce, nunc hoc ipsum iterare non quiescimus. Cùm autem audisset Latronianus hæc omnia verba, dedit mugitum vt leo: & exclamans voce magna, taliter ad suos milites locutus est, dicens: Velociter, ô ministri huius splendidissimi culminis, sal & acetum huc afferte, & prioribus eorum lacerationibus confricate, simúlque picem & adipem in cacabum æneum mittite, & cùm cœperit fortiter ebullire, eos in eundem mittite. Et sancti hæc audientes dicebant: Christiani sumus, ô tyranne: fiat voluntas Dei in nobis. Cúmq; hoc tormenti genus pro Christi nomine magnanimiter tolerassent, & in nullo penitùs læsi fuissent, imperat sæuissimus tyrannus, vt inde eos eiicerent, & in custodiam carceris denuò perducerẽt. Ne forte, inquit, & cõstantia eorum nobis ignominiam,

Psal. 43.

Iterùm cruciantur.

& Chri

& Christianis audaciam generare videatur. Et sic iussit, vt per 30. dies nullus ad eos introiret, neque ab aliquo cibus potúsque deferretur. Sed athletæ Christi de plenitudine verbi diuini, & de illo pane qui de cælo descendit, quotidie reficiebantur, atque indesinenter psallebant, dicentes: Deus misereatur nostri, & benedicat nobis: illuminet vultum suum super nos, & misereatur nostri: vt cognoscamus in terrâ viam tuam, in omnibus gentibus salutare tuum.

30. dies manent inedia. [margin]

Cap. 16.

Igitur cùm in vrbe Almiridensium sancti martyres hæc tormenta pro Christi nomine tolerarent, quidam peregrinus quodam die videns beatissimum Astionem ante tribunal iudicis consistentem, & cognoscens quis cuiusque generis haberetur, festinanter nauigans in partibus Orientis descendit: & veniens in ciuitatem vnde erat oriundus, nuntiauit patri eius & matri hæc vniuersa quæ illi acciderant, dicens eum cum sene quodam Christiano, Epicteto nomine, in martyrio consistere. Similiter nomen ciuitatis in quâ essent, diligentissimè eos edocuit. At illi hæc audientes, mox ad genua sibi ista referentis aduoluuntur: & fortiter eum rogare cœperunt, vt ea quæ vera essent eis diceret. At ille iureiurando vera hæc esse affirmabat. Tunc cœpit dicere pater eius: Si ego infelix meritus fuero vt videam faciem filij mei, quidquid illud est quod mihi mandauerit & docuerit, hoc sine aliquâ morâ facturus sum. Similiter verò & mater dicebat: Ego miserabilis & humiliata per omnia, si illum adhuc in hoc corpore merita fuero intueri, & domum vniuersamque meam substantiam derelinquam, & illi soli adhærebo, eò quòd super hæc omnia ipse solus mihi charior & dulcior habeatur. Quòd & si me imperauerit fieri Christianam, nec hoc recusabo facere, & cum ipso postmodum, si voluerit, parata sum tormenta sustinere, & mortem gratanter accipere. Et hæc dicentes, vniuersam substantiam suam ac diuitias sub actoribus & procuratoribus reliquerunt. Et egressi cum tribus pueris de domo suâ, nauim protinus conscenderunt, & nauigare cœperunt, vt in Scytharum terram, atque in Almiridensium ciuitatem deuenirent. Cuius prouinciæ tunc Pontifex & Præpositus sanctarum Dei Ecclesiarum, beatissimus Euangelicus habebatur.

Astionis parentibus peregrinus quidam martyrium eius nuntiat. [margin]

Euangelicus Scytharum Pontifex. [margin]

Cap. 17.

Igitur explero numero triginta dierum, iussit tyrannus, vt sancti martyres coram se exhiberentur. Qui cùm hilari animo & vultu splendido coram illo constitissent, sic ad eos Lattonianus dux locutus est, dicens: Sæpiùs vos de nominum vestrorum vocabulo interrogaui, vel genere, seu vnde estis oriundi: & numquam mihi veritatem dixistis. Nunc itaque, cùm nec patriam noui: nec genus agnosco, sed nec nomina vestra potui addiscere, hoc cogitaui apud memetipsum, dicens: Eò quòd nihil aliud vos esse videmini, nisi corporei dæmones, qui sine nomine vel genere esse noscuntur: & ideò secundùm quod digni estis, hoc vos vocabulo nuncupabo. Et adiecit dicere ad eos: Dicite mihi vos, ô corporei dæmones: si non sacrificatis immortalibus diis, facio hodie vt capita vestra abscindantur. Christi martyres dixerunt: Nos Christiani sumus, & in nomine Christi dæmones, quos vos vt deos adoratis & colitis, nos de obsessis corporibus effugamus. Vtinam in te dæmon pessimus nô habitaret. Hoc audiens vesanus ille, & horrendus, nimiùm efferatus est: & iussit ministris suis, vt cum lapidibus ora sanctorum contunderent. Deinde imperauit, vt virgas afferrent fraxineas, & sic ex eis iamdiu eos verberarent, quamdiu spiritum exhalarent. Beatissimi verò athletæ Christi taliter patientes, nihil aliud dicebant, nisi: Domine Deus noster, tua voluntas fiat in nobis. Sed cùm diu multúmque cæderentur, & semper hilares magnanimésque in confessione Domini perdurarent: videns minister ille diaboli, eò quòd nullo modo præualuisset eius insania contra ipsorum constantiam, iussit ministris scelerum duci eos foris ciuitatem, & capita eorum gladio amputari. Cumque ducerentur psallebant, dicentes: Laudate nomen Domini, laudate serui Dominum: quia facta est voluntas Dei nostri in nobis per omnia.

Rursus cruciatur martyres. [margin]

Gladio plecti iubentur. [margin]

Psal. 134.

Cap. 18.

Cùm autem peruenissent ad locum vbi feriendi essent, stantes contra partem Orientis, expansis manibus, & subleuatis oculis in cælum, taliter Dominum orauerunt, dicentes: Benedictus es Domine Deus patrum nostrorum, & laudabilis, & superexaltatus in sæcula: eò quòd non humana, sed tua voluntas per omnia facta est in nobis. Tu es enim qui doces in te credentes, vt faciant voluntatem tuam, & vt annuntient mirabilia tua in omni tempore, eò quòd Spiritus tuus sanctus gubernat vnumquemque in bono secundùm propositum cordis sui, & secundùm propriam voluntatem. Tu es enim qui Ahraham secundùm tuam voluntatem semper gubernasti, Isaac sanctificasti, & cum Iacob colluctatus es, imponens illi nomen nouum Israël: qui Ioseph à persuasionibus Ægyptiæ & blandimentis castum custodisti, & Susannam similiter à pollutione insidiatorum immaculatam conseruasti: qui sanctorum prophetarum tuorum corda purificasti, & beatissimorum apostolorum mentes, per donum sancti Spiritus illustrasti, dicens ad eos: Accipite Spiritum sanctum. qui athletas tuos per gratiam tuam coronasti, & pro nomine tuo dimicantibus semper victoriam condonasti: qui nos humillimos & peccatores famulos tuos ad hanc patriam perduxisti, vt annuntiemus in eâ, ac prædicemus Euangelij tui doctrinam, his qui in ea habitant: qui noster gubernator ac magister, ac bonus prouisor in omnibus extitisti: qui vsque ad hanc horam secundùm tuam voluntatem nos semper gubernasti. Quæsumus Domine, vt digneris nobis sanctos tuos Angelos transmittere, qui nos liberent & defendant ab aduersariorum potestate: & victores nos ac triumphatores per tuam gratiam vsque ad thronum tuæ maiestatis perducant. Sed & viros huius regionis seu ciuitatis conserua in timore tuo, protege in misericordiâ tuâ, custodi in bonitate tuâ, guberna secundùm voluntatem tuam: benedic pusillis eorum cum magnis, atque pro honore quem nobis propter nomen sanctum tuum exhibuerunt, repræsenta eis mercedem in beatitudine sempiternâ. Tribue quoq; nobis fiduciam, vt quotiescumque diuinam tuã maiestatẽ exorauerimus, adimpleas petitiones nostras in bono. Et nunc, quæsumus Domine, suscipe nos in manibus tuis sempiternis, & introduc nos in Ierusalem cælestem, quæ est mater omnium Sanctorum, cuius ipse es lumen, & sponsus: conditor quoque ac fabricator, vt vnà cum Angelis & Archangelis, Patribus, Patriarchis, Prophetis, Apostolis, Martyribus, Cofessoribus, iugiter caullaudemus & glorificemus Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum in sæcula sæculorum.

Eorum ad Deum oratio. [margin]

Ioan. 20.

Et cùm respondissent circumstantes, Amen: [illegible] carnifices sanctus Epictetus, vt ante [illegible] beatum percuterent Astionem. Sed cùm [illegible] diceret: Quia te primum decet, o beatissime [illegible] han[illegible]feram propitianque propitia-[illegible] sanctus Epictetus respondit: Ve-[illegible] q[illegible] ditas serpentis, satis subtilis & [illegible]uent[illegible] est, fili: & ideò quod nunc iubeo [illegible] tua salute ac mea requie habetur. Hodie [illegible]ne decem & septem annos per diuinā gra-[illegible]onus castum immaculatúmque te seruaui, & [illegible] vis vt in puncto vnius horæ tantorum ann[illegible]um laborem perdam? Non ita. Quod enim [illegible] fecere [illegible]fili, per inspirationem Spiritus [illegible]. Sic enim Abraham in holocaustum [illegible] obtulit, Iephte filiam Domino in sa-[illegible] exhibuit, Petrus quoque Stephanum [illegible] cælestibus præmisit. Et quamuis ego [illegible] possim esse incredulus de bonitate Dei, eò [illegible] potest te & sine meâ præsentia in omnibus [illegible]e, sicut & vsque in hodiernam diem cu-[illegible] immaculatum: tamen ignoscere debes, [illegible] bonus pastor semper pro ouibus suis [illegible]n ponit. Ergo quod facio, pro me & te fa-[illegible] fili. Noli igitur amodò de meâ societate du-[illegible]. Credo enim quòd iam S. Michaël cum An-[illegible] Abel cum prophetis, Petrus quoque cum [illegible], Stephanus cum martyribus, Daniel [illegible] fessoribus, in occursum tibi venerint, fili, [illegible] nunc in suis gremiis suscipiant, & vsque ad [illegible] Christi Saluatoris nostri cum hymnis & [illegible] canticis spiritualibus perducant. Hæc & ho-[illegible] ampliora audiens beatissimus Astion, re-[illegible]dit, dicens: Fiat voluntas Dei & tua, ô sa-[illegible] Dei, ac venerande pater. Et faciens signa-[illegible] in fronte suâ, taliter orauit ad Do-[illegible] dicens: Quoniam tu es protector meus [illegible], in manus tuas commendo spiritum [illegible]. Et hæc dicens, stat in a spiculatore caput [illegible]putatur. Hoc cum factum fuisset, cernens [illegible] Epictetus, dedit gloriam Deo. Et pro-[illegible] super corpusculum eius, rogare cœ-[illegible] carnificibus, vt quomodo iaceret super [illegible] sancti martyris, sic & ipsum percute-[illegible]. Quod cum expletum fuisset, intuentes vni-[illegible] qui aderant Christiani pariter ac gentiles, d[illegible] magistro Epicteto, ac de perfectâ di-[illegible] obedientiâ, cum lacrymis Deo gratias re-[illegible]unt.

Et dum illi darent Deo gloriam & honorem, [illegible] corpora sanctorum martyrum in mo-[illegible] visa sunt candida: atque præ nimieta-[illegible]s, quasi solis radij esse videbantur. [illegible] qui a quacumque infirmitate detenti esse [illegible], statim vt cadauera ipsorum ex fide [illegible]bant, cum cum veneratione deosculaban-[illegible] vniuersi anxietas [illegible] dolor ab eis [illegible]batur. Circa solis verò occasum veniens Vi-[illegible] omni domo [illegible] & cum aliis Chri-[illegible] corpora sanctorum marty-[illegible] ea [illegible] & [illegible] pre-[illegible] congruo & aptissimo cum [illegible] & cum magna deuotione se-[illegible] multa signa & prodigia ad [illegible] Christi vsque in præsentem [illegible] vero superueuien-[illegible] pessimo dæmone, & surgens [illegible] atque ibi p[illegible] [illegible] verba p[illegible] [illegible] gladio, priores quoque [illegible]

officio suo insequi & vulnerare: super alios verò vt canis rabidus insilire, atque [illegible]orum indumenta dilanians, huc illucque discurrere. Hoc illi intuentes & videntes, quia amens & insanus extiterit, despoliantes illum, pugnis ac verberibus mactare fortiter cœperunt: ac deinde ligatis eius manibus ac pedibus in paruissimo domicilio proiecerunt. Qui post biduum suffocatus a dæmone, violenter spiritum exhalauit. *Suffocatur.*

Igitur cum dies tertia passionis sanctorū martyrum illuxisset: & Vigilantius ad sepulcrum eorum orationis gratia deuenisset, subitò apparuit ei beatus Astion, & dicit ad eum: Genitores mei ad quætendū me, de patriâ nostrâ hodie huc sunt venturi. Rogo igitur te, frater charissime, festina descendere ad portum, & suscipe eos in domum tuam, atque per omnia consolare eos, eò quòd propter me valdè sunt tristitiâ macerati: sed & in postremo de Saluatoris nostri fide, atque diuersis magnalibus facias eos monere. Hæc & plura horum audiens Vigilantius, dedit gloriam Deo: & statim cum festinatione ad fluuium descendit. Et ecce, circa horam tertiam cernit nauiculam paruam subitò applicuisse ad portū. Cúmque egressi de naui ** epibatæ fuissent, cœperunt circumstantibus ibidem viris sollicitè inquirere, si aliquis eorum aliquando audisset ibidem, aut vidisset iuuenem, Astion nomen habētem. Cúmque multi multa de eo dicerent, Vigilantius superuenit, & dixit: Ego verè vidi & noui eum. Sed interim venite in domum meam, & quiescite pusillùm, eò quòd valdè fatigati estis in naui, & postmodum si vultis, ego vos ad eum, cùm opportunum fuerit, sine aliquâ morâ perducam. At illi procidentes ad genua eius, cœperunt fortiter plantas eius constringere, osculantes atque obsecrantes, vt si possibile sibi esset, antequam cibum caperent, perduceret eos ad illum. Et Vigilantius ad hæc: Facite priùs interim quæ rogo vt & ego vestram petitionem atque voluntatem impleam. Cúmque dnmum ipsius ingressi fuissent, & ad mensam consedissent, cœpit mater sancti Astionis ad Vigilantium taliter dicere: Si mihi locum illum demonstraueris, ô dulcissime frater, vbi nunc meus vnicus demoratur Astion, hodie coronam auream capiti tui imponam. Similiter quoque & pater eius dicebat: Ego illum per te, ô iuuenis, merear hodie videre, indumenta auro texta te adoperiam, atque dimidium bonorum meorum tibi condonabo. Ad hæc Vigilantius respondit: Ille ante triduum hinc egressus, in regionem ambulauit longinquam, atque dimidium substantiæ suæ vna cum domo mihi cum quadam chartula commendauit, dicens: Si aliquis venerit, missus a patre meo ad quærendum me, introduc eum in hanc domum illam meam, & dicito ei: Hæc dicit Astion monachus: Sustine me hic, quoadvsque redeam ad te cum [illegible]. Quod & si volueris heres [illegible] substantiæ [illegible] stina vniuersa illa, quæ in hoc libro scripta sunt adimplere, [illegible] esto feliciter mihi [illegible]. Et mater. Quæ dicitur [illegible], regio illa, quò pertexit dulcissimus meus & vnicus Astion? Vigilantius respondit: Regio robustorum, seu fortium virorum. Et mater: Sunt aliqui homines [illegible] dem commanentes? Vigilantius respondit: Plures & valdè nobiles habentur, quorum possessio paradisus dicitur; quorum [illegible] la [illegible] sunt constructa; quorum vita Deus est, & conuersatio immortalis existit; qu-

P iura

Cap. 11.

Astion apparet Vigilantio ad sepulcrum suum orans.

Parentes Astion Vigilantius excepit.

Vigilantij de altera vitâ cum parentibus Astionis colloquium.

Item E[illegible]tus.

Cap. [illegible]

Samaritan[illegible] infirmus.

rum vestes sanguine sunt respersæ, & in capite coronæ ex auro purissimo, cum gemmis variis fabricatæ habentur. Sed & Rex nimiùm potentissimus ac metuendus est in eadem regione, cuius nomen Deus deorum, & Dominus dominantium appellatur: cuius nuntij Angeli dicuntur iustitiæ, quorum vestis vna est omnibus, & tactus eorum igni assimilatur vrenti. Sed & senatus huius Imperatoris valde clarus habetur: & media pars prophetæ nuncupatur, alij verò apostoli pronuntiantur. Sed & ciuitas istius Regis valdè est præclara, noménque eius Christicolis pronuntiatur: cuius murus ex auro purissimo est constructus, habens

Apoc. 21. portas duodecim & in ipsis singulæ dependent margaritæ, atque singuli ex senatoribus per singulas sedent indesinenter. Et prima quidem porta dicitur Petri, secunda Pauli, tertia Andreæ, quarta Ioannis, quinta Iacobi, sexta Philippi, septima Bartholomæi, octaua Thomæ, nona Matthæi, decima Thadæi, vndecima Simonis, duodecima Matthiæ. Sed & templum mirificum est in eâ, habens Sancta sanctorum, & altare aureum; ante cuius conspectum vir quidam astat mirificus, tenens decem chordarum psalterium, ac iugiter ibidem degentes ad laudem Regis illius co-

Psal. 148. hortatur, dicens: Laudate Dominum de cælis, laudate eum omnes Angeli eius, laudate eum omnes virtutes eius. Huius itaq; nomen, Dauid, filius Iesse pronuntiatur. Sed & plateæ huius ciuitatis ex auro purissimo sunt stratæ: cuius fluuius vitam æternam emanat, cuius pomifera per singulos menses reddunt fructus suos, & folia eorum ad medicamentum procedunt animarum: cuius lumen inenarrabile est, & portæ numquam clauduntur, eò quòd numquam ibi nox erit, nec vllæ tenebræ habentur: sed semper gaudium & perpetua lætitia ibidem iugiter commoratur. Et mulier ad hæc respondit: Et non intellexisti, charissime frater, à quo vocatus illic meus Astion perrexit, ne in aliquâ culpâ deprehensus sit, vel ne quispiam ex comitibus, aut è senatoribus qui illic demorantur eum conuocauit, & sibi forsitan præ nimiâ pulchritudine eius in filium eum adoptauit? Et Vigilantius: Ab ipso, inquit, principe regionis illius cum multo honore & comitatu ibidem vocatus perrexit. Ego siquidem tunc ministros ipsos videre non potui: attamen sicut ipse mihi referebat, valdè pulcherrimo ac splendido vultu habebantur, gerentes aurea arma & hyacinthina indumenta. Et quia in hac nostrâ regione fideliter ex toto animo quæ sibi ab illo iniuncta fuerant adimpleuit, hac de caussâ eum illuc per suos ministros dicebat vocitatum fuisse, vt principatum ei, videlicet super decem ciuitates condonaret. Et

Filij pro parentibus in cælo solliciti. mater: Putas igitur in tantâ gloriâ nunc ibidē positus habet memoriam nostri? Et Vigilantius: Ille quidem memoriā vestri nimiùm habet in mente, & valdè cupit vos iuxta se habere semper, si tamē ea quæ scripta sunt in libro illo, quem mihi reliquit, adimplere volueritis. Et mater ad hæc: Age ergo, & depositum nobis celeriter repræsenta. Et hæc dicentes, è mensâ pariter consurgunt.

Cap. 22. Tunc Vigilantius assumens eos, in cellam sanctorum martyrum introduxit: & ostendens eis Dominicam Crucem & sacrosanctum Euange-

Testamentum Astionis, Crux Dominica, & sanctum Euangelium. lium Christi, ait ad eos: Hæc sunt quæ Astiō filius vester mihi dereliquit. Si ergo mysterium huius diuinæ virtutis, & ea quæ in hoc codice scripta sunt, feceritis; profectò videbiris eum, & cum ipso in perpetuum eritis in illâ regione. Hæc audiens pater eius, accepit Euangelium Christi præ manibus, & aperiens peruenit ad eum locum, vbi Dominus Iesus locutus est ad discipulos suos, dicens: Amen amen dico vobis, quòd Matth. 19.
vos, qui secuti estis me, in regeneratione cùm sederit Filius hominis in sede maiestatis suæ, sedebitis & vos super sedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Israel. Et omnis qui reliquerit domum, vel fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut vxorem, aut filios, aut agros propter nomen meum, centuplum accipiet, & vitam æternam possidebit. Multi autem sunt primi nouissimi, & nouissimi primi. Et pater: Quis est, inquit, iste Dominus Iesus, & qui sunt qui secuti sunt eum? sed & qui sunt illi, qui iubentur relinquere patrem aut matrem, vxorem & filios, propter nomen eius: quos dicit percepturos esse in futurâ beatitudine vitam æternam? Quæsumus te, frater charissime, vt si aliquid in his, quæ vera sunt, nosti, nobis explanare non pigriteris.

Vigilantius parentes Astionis catechismo instruit. Aperiens autem Vigilantius os suum, & incipiens à Scripturâ istâ, euangelizauit illis Dominum Iesum Christum: qualiter ab origine mundi omnia per ipsum facta sunt, & qualiter hominem ad imaginem & similitudinem suam fecerit, & in paradisum deliciarum posuerit: & quomodo vnam costam tulerit de latere ipsius, & finxit eam in mulierem: sed & quomodo propter serpentem Adam de paradiso deliciarum in hanc terram mortalium expulit; & qualiter Eua, quia ipsi serpenti magis obedire voluit, quàm Domino Deo suo, anxietatibus & doloribus in parturitione est condemnata: sed & qualiter sancti prophetæ ante primum aduentum Filij Dei venientes, prædicauerunt eum esse venturum, & non sunt recepti: vel quomodo Dominus Deus noster Iesus Christus, qui est vnicus Patris, Verbum ac Sapientia, virtus scilicet ac splendor gloriæ, dignatus sit in nouissimis diebus, de Spiritu sancto & Mariâ semper virgine in mundo nasci: & quomodo illos qui secuti sunt eum, discipulos suos fecit esse, & mittens eos ad prædicandum verbum salutis gentibus, Apostolis imposuerit nomen: sed & quòd regni sui participes eos effecerit, qui huius sæculi contempserint vanitatem, & ipsum solum super amorem propinquorum diligerent. Cúmque hæc & horum ampliora sapienter eis Vigilantius disseruisset, iterùm venerunt in locum illum, vbi scriptum est: Et dixit Iesus discipulis suis: Amen amen dico vobis, quia Matth. 10.
omnis qui me confessus fuerit coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo, qui est in cælis: qui autem negauerit me coram hominibus, denegabo & ego eum coram Patre meo, qui est in cælis. Nolite igitur arbitrari, quia veni pacem mittere in terram: non veni pacem mittere, sed gladium. Veni enim separare hominem aduersus patrem suum, & filiam aduersus matrem suam, & nurum aduersus socrum suam: & inimici hominis domestici eius. Qui amat patrem aut matrem plus quàm me, non est me dignus. Et qui non accipit crucem suam, & sequitur me, non est me dignus. Et qui inuenit animam suam, perdet eam. Et qui perdiderit animam suam propter me & Euangelium meum, inueniet eam. Et iterùm: Cùm autem tradiderint vos apud reges & præsides, nolite cogitare, quomodo aut quid loquamini. Non enim vos estis qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis. Tradet autem frater fratrem in mortem,

mortem, & pater filium: & surgent filij in parentes, & morte eos afficient: & eritis odio omnibus, propter nomen meum. Qui autem perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit. Rursúmque perueniens in vltimam partem sancti Euangelij, cœpit secundùm Ioannem iterùm legere, dicens: Pater, quos dedisti mihi, volo, vt ibi ego sum, & illic sint mecum, vt videant claritatem meam, quam dedisti mihi: quia dilexisti me ante constitutionem mundi. Et denuò: Vt omnes vnum sint, sicut tu Pater in me, & ego in te: vt & ipsi in nobis vnum sint, vt credat mundus, quia tu me misisti. Et ego claritatem, quam dedisti mihi, dedi eis, vt sint vnũ, sicut & nos vnum sumus. Ego in eis, & tu in me, vt sint consummati in vnum: & cognoscat mundus, quia tu me misisti: dilexisti eos, sicut & me dilexisti. *Ioan. 17.*

Cap. 23. Hæc & ampliora horum dum legisset pater, ad Vigilantium ait: Precor, frater charissime, iterum explana nobis diligentiùs ea, quæ modò legimus: eò quòd nos penitus in his verbis nihil intelligimus. Vigilantius respondit: Illos quos dicit Dominus Iesus noster: Quia qui me confessi fuerint coram hominibus, confitebor & ego eos coram Patre meo, qui est in cælis: qui autem denegauerint me coram hominibus, denegabo eos & ego coram Patre meo, qui est in cælis: nos sumus qui in eum credimus, & in nomine sancto eius speramus. Si ergo euenerit tempus persecutionis, & dixerint nobis principes huius sæculi: Abnegate Deum vestrum, & adorate nobiscum idola, qui sunt magni dij nostri, qui & vniuersa fecerunt: si eis non consenserimus, vel quæ iusserint, non fecerimus; sed pro nomine eius, tyrannorum minas tormentáq; tollerauerimus: continuò & ipse in illâ suâ felici regione, coram Patre, & coram sanctis suis Angelis confitebitur nos: id est, amicos, & nimium charos sibi constituet nos. De quorum numero extitit nunc ille vester vnicus, & nimiùm sanctus Astion. Nam ante hos paucissimos dies, dux prouinciæ istius Latronianus, dum compelleret eum vt abnegaret Iesum Christum, verum illum, quem nos dicimus, Imperatorem cælestem, vt consentiret eius voluntati, & dæmonibus famulatum exhiberet: ille nullo modo acquiescens iussibus eius parêre, fortis in fide suâ, & nimiùm magnanimus aduersus ea, quæ sibi ingerebantur, mala: cum alio quodam venerabili sene Christiano, Epicteto nomine, perstitit vsque in finem immobilis in suâ sanctâ confessione. Hoc intuens eius Imperator ille cælestis, & valde admirans de beneuolentiâ & sincerâ ipsius erga se dilectione: mittens suos ministros, hoc est, salutiferos Angelos, cum ingenti eum honore in illam ciuitatem, vbi ipse demoratur, assumpsit, vt illi præmia sempiterna, pro eo quòd viriliter contra ipsius aduersarios decertatus sit, condonaret. Et ideò tam Astioni vestro, quàm eius similibus, aptantur ea, quæ legisti, sacramenta: Vt omnes, inquit, vnum sint, sicut tu Pater in me, & ego in te: & ipsi in nobis vnum sint, vt credat mundus, quia tu me misisti. & ego claritatem, quam dedisti mihi, dedi illis: vt sint vnum, sicut & nos vnum sumus. Ideò quicumque meruerint esse de numero Astionis vestri, o honorabilis pater, Saluatoris nostri Martyres vocitantur.

Matth. 10.

Vigilantius narrat Astionis martyrium.

Ioan. 17.

Cap. 24. Et mater ad hæc: Ne, inquit, mortuus est, & non vis nobis facere manifestum? Vigilantius respondit: Mortui nos sumus, qui in hac mortali carne degimus, & in hoc sæculo vano, absq; notitiâ nostri factoris existere videmur. Nam vera vita ibi est, & verus cibus potúsq; ibidem habetur, ac dignitas sine fine, his qui meruerunt eam accipere: ibi est, vbi semper immortalitas regnat, & perpetua gaudia commorantur. Tunc mater: Volebam, inquit, modò eum videre in illâ gloriâ cõsistentem. Putas ne agnoscere me habeat, eò quòd genitrix eius fuerim aliquando? Aut forte in tanto honore ibidem positus, vt dicis, modò inspicere contemnet, eò quòd pulchritudinem mei vultus, ipsum lugendo amisi? Et Vigilantius: Si feceris itaque, quę scripta sunt in hoc libro, quem mihi dereliquit sanctus Epictetus & Astion, & credideris ex toto corde in Iesum Christum regem ipsius, in quem & iste credidit, poteris eum videre. Sin verò nolueris credere, impossibile est, vt tu illum videas, vel matrem suam nominet aliquando, eò quòd incredula extitisti in mandatis Patris ipsius. Et mater: Ecce, inquit, pater ipsius iste est. Vigilantius respondit: Verùm Pater eius ille est, qui & Dominus, cum quo nunc demoratur, qui & tanta bona ei in futurâ beatitudine condonauit. Et iste verò mortalis est, & mortales filios habet: & dum putatur stare, subitò cadit: dum dicit se viuere, repentè moritur, eò quòd nec iste illum Patrem verum agnoscit, quem ille agnouit: de quo scriptum est, Pater noster qui es in cælis, sanctificetur nomen tuum.

Cap. 25. Igitur cùm per vnam septimanam inter se disputarent, & Christi mirabilia dicerent ad inuicem, & libenter audirent: Dominicâ die adueniẽte, ambo pariter crediderunt in Christum. Quos assumẽs Vigilantius, perduxit ad quemdam presbyterum sanctum, nomine Bonosum, qui persecutionis atrocitatem deuitans, in quodam secreto loco occultè degebat. Qui orans pro eis sufficienter, & catechizans eos, eadem horâ catechumenos fecit. Igitur cùm inde egressi fuissent, cœperunt dicere ad Vigilantium: Ecce adimpleuimus ea, quæ in libro illo, quem nobis dedisti, continentur: veni modò, & thesaurum illum ostende nobis, quem Astion noster, vt ipse affirmasti, tibi commendauit. Et Vigilantius: Sequimini me, ego eum vobis sine morâ aliquâ demonstrabo. Sed interim eum habeo absconditum, & nescio, si modò possum eum inde eiicere. Ergo, si vobis placet, de noctibus eamus ad locum, & vsque ad lucem ibidem permaneamus operantes, forsitan poterimus eum inuenire, eò quòd satis illum in profundo absconditi. Et cum sol declinasset, assumens eos Vigilantius, foras ciuitatem cum illis egreditur. Et peruenientes ad sepulchrum Sãctorum, admonet eos, secum totam noctem in orationibus vigilare. Cúmque iam aurora ascẽderet, & lucere inciperet dies, ecce vident subitò circa se lumen refulsisse immensum, ac nimium suauitatis odorem fragare, sanctósque Martyres, qui iam dormierant, in corpore iuxta se consistere, ac Dominum secum collaudare. Tũc sanctus Astion irruens in amplexibus matris suæ, cœpit osculari eam, dicens: Benè aduenisti ex Orientis partibus, ô discipula Christi, & mea mater Marcellina. Similiter & beatissimus Epictetus, apprehenso capite viri eius, exosculabatur eum, dicens: Lætare in Domino, ô dulcissime frater Alexander, eò quòd dignus habitus es in numero fidelium deputari, & perennem beatitudinem promereri. Sed & ad Vigilantium dixerunt: Gaude & tu in Domino, ô dulcissime frater Vigilãti, eò quòd dignus effectus es, vt impleatur in te, quod scriptum est:

Parentes Astionis à Bonoso presbytero catechesi instruuntur.

Orant in loco Martyrii.

Apparent Astion & Epictetus parentibus.

Quia qui conuerti fecerit peccatorem ab errore vitæ suæ, saluabit animam eius a morte, & operit multitudinem peccatorum.

Cap. 16. Tunc sanctus Astion hoc modo cœpit dicere ad matrem: O dulcissima ac benedicta domina mea mater, illa omnia quæ in sacrosancto Euangelio Christi Domini nostri scripta sunt, vera sunt & firma. Festina ergo ea sine morâ aliquâ adimplere: vt ea quæ illic scripta sunt, consequi promerearis. Igitur portionem mihi de tuâ substantia obtingentem, " pro meâ requie ac tuâ salute pauperibus diuide ac distribue: vt sic merearis cum iustitiæ coronâ & bonis operibus decorata ad nos peruenire. Et mater: Benè, inquit, habetis à Rege tuo, seu à familiaribus eius, dulcissime fili? Respondit Astion: In tantum dego benè, vt qualiter tibi exponam nesciam: filium namque suum Dominus ac Deus noster, ex seruo per suam gratiam me adoptauit: in ciuitate suâ mansionem mihi tribuit: in palatio suo militare me fecit: inter senatores maximam dignitatem mihi condonauit: paradisi amœnitatem mihi ad delicias tradidit. Sed & ministri eius tanquam de suis me habere dignati sunt, ac diligunt. Pergo namque cum eis per singulos dies ad visitandum infirmos, ad eleuandum elisos, ad illuminandum cæcos, ad saluandum periclitantes in mari, ad expugnandum gentes barbaras præliantes in terrâ: ad consolandum mæstos, ad defendendum impotentes, atque effugandos dæmones de obsessis corporibus, in nomine Domini nostri Iesu Christi. Sed & quotidie de vobis mihi præcipiunt, dicentes: Admone patrem tuum & matrem, vt ad hæc perueniant loca. Et mater: Agnoscunt itaque nos, fili mi? Respondit sanctus Astion, & dixit: Nimiùm vos diligunt & agnoscunt, domina mater: tantùm si vestra voluntas est agnoscere eos, vt ad illam beatitudinem sine aliquâ dubitatione possitis peruenire. Et mater præ nimio gaudio feriens pectus suum, dicebat: Putas quandoque infelix & misera illuc perueniam? Et beatissimus Astion respondit: Si credideris perfectè in Iesum Christum Dominum ac Deum nostrum, quemadmodum credidit Vigilantius, atq; omnia bona tua distribueris indigentibus, sine dubio & viuere & exultare habes mecū in illâ, in quâ & ego dego, beatitudine sempiternâ. Cúmque his & huiuscemodi verbis athletæ Christi instructi essent, recesserunt ab eis.

Astion bona sua pauperibus distribui petit.

Sanctorum in cœlo de viuentibus solicitudo.

Cap. 17. Igitur cùm quadragesima dormitionis eorum dies illuxisset, & Christi pontifex Euangelicus in vrbem Almiridensium deuenisset: assumens eos Vigilantius vnà cum sancto presbytero Bonoso, ad eum perduxerunt, exponentésque illi per ordinem cuncta quæ acta fuissent, rogabant, vt in numero fidelium eos Christo consecraret. At ille nimiùm gauisus in Domino, assumens eos, & orans pro eis sufficienter, sacramentum Baptismi tradidit. Et exultans cum eis per dies octo, in aliâ ciuitatem, quæ in proximo habetur, remeauit. Cúmque sacerdos Domini inde remeasset, taliter ad Vigilantium Alexander & Marcellina dicere cœperunt: Multa beneficia tua erga nos habentur, o dilectissime & nimium nobis amabilis frater, eò quòd per tuam salutiferam doctrinam iugum diaboli meruimus euadere, & ad Christi Saluatoris nostri notitiam peruenire. Siquidem nimis existis in sapientiâ gloriosus in sanctâ ecclesiâ, præclarus in doctrinæ gratiâ: perfectâ habens dilectionem erga sancti Euangelij religionem, & nimium amorem in peregrinorum susceptione, inenarrabilem beneuolentiam circa impotentium defensionem, seu infirmorum visitationem: feruens fidei calore erga idolorum destructionem, vel sanctorum Martyrum amorem: ac secundùm tui nominis sacramentum, vigilans existis in cunctis bonis operibus propter Dei amorem. Igitur nihil aliud est de te pronuntiandum, nisi eo quòd vnus ex intimis Dei amicis habetis. Et hæc dicentes, tam eum quàm sanctum ac venerabilem presbyterum Bonosum ducentes secum ad propriam ciuitatem, hilares animo, & perfecti in Domino remearunt: atque vniuersa bona sua egentibus distribuentes, glorificabant Deum Patrem omnipotentem, qui eos de tenebris ad cognitionis suæ lumen perducere dignatus est.

Baptizantur parentes Astionis.

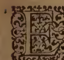
Bona sua distribuunt in pauperes.

Pertulerunt autem martyrium sancti atque athletæ Christi, Epictetus presbyter & Astion monachus in Almiridensium ciuitate, octauâ die mensis Iulij, temporibus Diocletiani tyranni, sub duce Latroniano. Secundùm nos verò, regnante in cælis Iesu Christo Saluatore nostro: quem decet gloria & imperium vnà cum Patre & Spiritu sancto, in sæcula sæculorum, Amen.

NOTA-

NOTATIO.

1 EPICTETI presbyteri & Astionis monachi] *Horum Sanctorum nullibi in tabulis Ecclesiasticis mentionem inuenio, præterquam in Florario SS. manuscripto, vbi ita habetur, 8. Iulij*: In Oriente sanctorum martyrum Epictici & Astionis pro Christo interfectorum sub Diocletiano Imperator. quorum miri actus & passiones leguntur. Passi sunt anno salutis 290. *Idem dies assignatur in Martyrologio Vsuardi aucto à Carthusianis Coloniensibus anno 1621. Ex hac autem Vita citat exemplum Speculum Exemplorum dist.n.lio. 8. quæ est ex Vitis Sanctorum, exempl. 21. quod hic habetur cap. 11.*

Huius Vitæ nullum exemplar manuscriptum habui, præter vnum ex ecclesiâ S. Saluatoris Vltraiecti, à recenti manu. Nullum quoque impressum, præter vnum Coloniense in Vitis Patrum. Nam reliquæ editiones hac Vitâ carent.

Cap. 1. 2. Diocletiani profanissimi Imperatoris] *Editus addebat*: qui regnauit circa annos Domini 190. *quod deest manuscripto, & planè erroneus est numerus.*

Cap. 3. 3. Ego] *Quæ sequuntur vsque ad* Ecce, *deerant in edito. Quædam ex narratis historiis conueniunt quidem temporibus Diocletiani. & eo superioribus: quædam tamen videntur Diocletiano posteriores. Vnde colligeretur assumentum hic aliquod accessisse.*

4. Viginti quatuor libri] *Variè olim numerus initus Sacrorum librorum; pro quâ varietate locus hic intelligendus est.* Cap. 5.

5. Almiridensium ciuitatem] *Scythiæ ciuitatem esse, Vita hæc indicat. Vide Onomast.* Cap. 6.

6. Galilæis] *Ita olim vocati Christiani. Lucianus in Philopatr. Vide Onomasticon.* Cap. 7.

7. Lattoniani ducis] *Scythiæ hoc tempore Dux vel præses fuit iste Latronianus. De quo porrò inquirendum.* Cap. 11.

8. Vinculatorium] *Carcerem intelligit. Sic Græci vocant δεσμωτήριον, quòd ibi δεσμῶν* vinculorum *copia.* Cap. 12.

9. Euangelicus] *Diuersissima Scytharum natio. Quidam ante tempora Diocletiani, quidam post conuersi. Iam Scythæ aliqui ad Christum conuersi erant tempore Tertulliani, vt constat ex libro eius aduersus Iudæos cap. 7. & 8. Imò S. Philippus dicitur Scythiæ fidem intulisse, vt habet Breuiarium Romanum 1. Maij. vt non mirum sit imperante Diocletiano Euangelicum fuisse Scythiæ episcopum.* Cap. 16.

10. Epibatæ] *Ita Hirtio dicuntur, qui naualibus operibus æs merent. Hic nautæ intelliguntur.* Cap. 21.

11. Pro mea requie] *Sanè hæc intellige, pro maiori videlicet gloriâ accidentali. Nam scitum illud ex Augustini serm. 22. de verbis Apost.* Iniuriam facit Martyri, qui orat pro Martyre. Cap. 26.

23. Octo.

VITA SANCTI [1] MACARII ROMANI

SERVI DEI, QVI INVENTVS EST IVXTA PARADISVM, AVCTORIBVS [2] THEOPHILO, SERGIO, ET HYGINO.

Cap. 1. GLORIA & magnificentia Deo soli benignissimo, qui per innumerabilia miraculorum exempla nos tepidos & indignos quotidie inuitat ad beatæ vitæ cælestis gaudia. Nos itaque miseri & humiles monachi Theophilus, Sergius & Hyginus, deprecamur vos omnes sanctissimos patres & fratres, vt accommodetis aures his, quæ vobis narraturi sumus de vitâ & conuersatione sanctissimi Macarij Romani, qui apparuit nobis prope Paradisum ad viginti miliaria. Et hoc rogamus, vt fidem dictis adhibeatis, qui quidem multò meliùs nobis fuisse credimus sub silentij porto tutiores remanere, quàm falsitatis reos puniri.

Cap. 2. Igitur nos prætitulati fratres, Theophilus, Sergius & Hyginus propitiâ diuinitate abrenûntiantes sæculo, venimus ad monasterium, quod est in Mesopotamiâ Syriæ in medio duorum fluminum Tygris & Euphratis, in quo vir clarissimus [3] Asclepion hegumenus, multorum extitit pater monachorum. Ibi deniq; coniungentes, à prænominato patre & omni cœtu fratrum gratanter suscepti, ac iugo regulæ colla submittentes, communi vita conuersati sumus.

Cap. 3. * Factum est autem tempore longo post hæc, [4] horâ nonâ quadam die synaxi expletâ, accedentes ad Euphratis fluminis littus, consedimus ibi, & aliquamdiu inter nos de sustinentiâ & conuersatione simul & labore seruorum Dei disputatum est. Tunc mihi misero Theophilo venit in mentem cogitatio: & respondens, dixi fratribus meis Sergio & Hygino: Velle mihi adest, ô fratres dilectissimi, cunctis vitæ meæ diebus ambulare, illóq; ire, [5] vbi cælum terræ se coniungit. At illi, Te, inquiunt, frater Theophile, vt fratrem spiritalem semper habuimus, & priorem, & amodò nullatenus à te separabimur; nobis enim verba

Synaxis completur horâ nonâ.

* *Sequentia desunt in Menæis, & à viris quibusdā doctis censentur apocrypha.*

tua placent: idcircò, vbi corde concepisti, perge; & nos in vitâ & morte tecum erimus. Itaque surgentes de loco, intrauimus monasterium: factáque vesperâ, omníque diurni officij oratione completâ, ceteris quiescentibus clàm monasterio egressi sumus. Post hæc verò decem & septem dies ambulantes, [6] coniunximus Ierusalem, & sanctam resurrectionem Iesu Christi & Crucem adorauimus. Deinde exeuntes in Bethlehem, vidimus & salutauimus sanctum Præsepe, vbi Christus nasci dignatus est, & vbi stella Magos adduxit, Christo munera deferentes: & vidimus locum mirabilem, vbi Angelus cum multitudine exercitus cælestis, gloriam in altissimis Deo canebat: qui locus ad duo miliaria longè à Bethlehem situs est. In montem quoque Oliueti ascẽdimus, & in ipso loco sancto adorauimus, vbi Christus pedibus stetit, quando eleuatus est, & à nube susceptus adscendit ad cælos. Exinde Ierusalem reuersi adorauimus Deum, & [7] consignantes nos & commendantes Christo & Sanctis eius, exiuimus non habentes iam animum & mentem in hoc sæculo.

Crucis adoratio.

Loca Ierosolymis religiosa visuntur.

Ad ingressum itineris signant se signo Crucis.

Cap. 4.

Igitur nos Christi comitante gratiâ, viam continuò aggredientes, ac quinquagesimo die fluminis Tygris alueum pertranseuntes, terram Persarum ingressi sumus, & venimus in campum magnum & planitiosum vocabulo [8] Assia, in quo martyr Christi Mercurius apostatam Iulianum peremisse legitur. Deinde ciuitatem Persidis, nomine [9] Kitissefodo, intrantes, in quâ tres pueri Ananias, Azarias, Misaël requiescunt, non longè à Babylone, adorauimus ibi, & in eodem loco manducantes, & Domino laudis hymnum offerentes, mansimus dies aliquot. Inde profecti post menses quatuor, pertransiuimus Persidis regionem, & Indiæ terram sumus ingressi. Ingredientes verò domum quamdam, & neminem ibi habitatorem reperientes, duos ibidem fecimus dies. Et ecce tertiâ post hæc die, apparuerunt aduenientes duo armati, vir & femina: nos verò nimio terrore perterriti, surreximus, illísque obuiam ire deliberauimus. Ipsi autem nos videntes, simul & exploratores esse credentes, cócito gradu per viam, quâ venerant, redierunt: & post aliquantulum congregati, de suis quasi tria millia Æthiopes aduenerunt. Qui festinanter domum, in quâ eramus orantes, vallo circumdantes, nósque cuncti aspicientes, per quatuor eiusdem domus angulos ignem copiosum applicuerunt, viuos nos cremare nitentes. Quòd nos vt adspeximus, timore valido exterriti, Christum omnium Saluatorem inuocauimus, & in medium illorum prosiliuimus. Tunc ipsi linguâ suâ multùm inuicem murmurantes, diúque contra nos frendentes, cùm neque nos illos, nec ipsi nos vllatenus intelligere possemus, comprehendentes nos, in obscuro clauserũt carcere. Sedentibus ergo nobis in tenebris, non erat qui panem vel aquam tribueret. Nos denique cum lacrymis omnipotentis Dei creatori omnium misericordiam inuocare haud omisimus. Facientibus autem nobis ibi dies aliquot, iterùm congregati, cùm nos fame & siti exanimes credidissent, circumdederunt carcerem. Sed cùm orantes nos adspexissent, aperientes ianuam eduxerunt nos: & cùm multùm inter se murmurantes loquerentur, nouissimè cum [10] lignis agrestibus cædentes nos acriter, de finibus suis eiecerunt, & octoginta dies sine cibo expleuimus, sicut testis est nobis Deus.

Assia vbi S. Mercurius Iulianum interemit.

In Kitissefodo Ananias, Azarias, Misaël requiescunt.

Periculum ab Æthiopibus.

Octoginta dierum inedia.

Cap. 5.

Eiecti itaque à finibus illis, iter fecimus dies multos in Orientem: & deuenimus in locum admirabilem, & campum gloriosum, qui arboribus altissimis plenus, & mellifluis fructibus abundabat. Denique nos glorificantes & laudantes Deũ, manducauimus dulcifluos fructus, & saturauimus nos valde. Itaque exeuntes inde, terram [11] Chananæorum ingressi sumus; qui ab aliis Cynocephali dicuntur: & videntes illos, in aspectu eorum valde mirati sumus. Ipsi vero cum mulieribus suis & paruulis, subtus in petris habitantes, nos omnino non tetigerunt, Christi nos protegente gratiâ.

Terra Chananæorum.

Cap. 6.

Inde igitur profecti contra Orientem, cùm centum & decem dies eos pertranseuntes, iter nostrum fecissemus: intrauimus terram gentis, quæ nominatur [12] Pichiti: ipsa verò gens in staturâ & altitudine suâ non plus quàm mensuram vnius cubiti habebat. Et videntes nos, timore perculsi fugerunt. Nos autem Deum collaudantes, qui de illorum manibus nos liberauit, cursum nostrum quotidie accelerauimus.

Pichiti seu Pygmæi.

Cap. 7.

Post hæc autem deuenimus in montes altissimos terribiléfque, vbi sol non intrat, nec arbor nec herba crescunt: ibi ergo serpentes innumerabiles, & dracones & aspides, sed & basiliscos, & viperas, & vnicornes, & bubalos vidimus multos: alias quoque bestias mortiferas multas, & venenosa animalia, quorum nomina vel naturam penitus ignoramus. Dexterâ igitur Dei nos protegente, illæsi pertransiuimus illa: sed & sibilos draconum & serpentium per viginti continuos dies in auribus habuimus, & non nisi aures obturantes, illos ferre quiuimus.

In magnas itineris difficultates incidunt.

Cap. 8.

Intereà in locum incidimus terribilem, rupes habentem asperrimas, in altum erectas, & in ima descendentes. Nos ergo septem dies ibi fecimus, vlterà progredi non valentes. Septimâ autem post hæc die apparuit ceruus ante nos ambulans rugiendo, quem surgentes secuti sumus. Iter autem facientes, multò maiores inuenimus ante nos rupes. Nos verò maximo cum labore & angustiâ exinde euasimus, & venimus in campum planum & magnum, in quo elephantorum magna multitudo stabat: & per medium illorum illæsi transiuimus. Post hæc itaque minimè nobis apparuit via. Tunc nos cum lacrymis clementiam Domini inuocantes, & per nouem dies sine cibo per deuia ambulantes, coniunximus tandem in locum planitie largum, qui fructibus plurimis abundabat. Iam ergo tenebræ densissimæ cuncta illa repleuerant loca: nec aliquid lucebat, sed nebulæ obscurissimæ erant. Tunc nos nimiùm turbati & afflicti, cadentes in terram cum planctu valido orantes clamauimus ad Deum, & in eodem loco dies septem compleuimus, non manducantes nec bibentes, nec lumen cæli videntes. Nobis autem valdè afflictis, & in oratione persistentibus, post dies septem affuit columba, quæ nobis appropinquans, ac diu circa nos volitans, & pennulas fortiter percutiens, quasi ad ambulandum nos confortabat. Tunc nos Deo agentes gratias, surreximus: illáque præcedente, per deuia iter fecimus: & ecce ante nos maximã inuenimus [13] absidã, in circuitu scriptã. Videntes verò scripturam illam, gauisi sumus, & collaudauimus Dominum. Hæc autem erat scriptura: Absidam istam fecit Alexãder Philippi Macedo Imperator, quando persecutus est Dariũ regem Persarũ. Qui terram hãc ingredi voluerit, ad manum

Versantur in locis tenebrosis.

Septem dierum inedia.

Columba iter monstrat.

Absida inscripta ab Alexandro Magno, via index.

manum sinistram vadat: ad dexteram enim terra inuia, & rupibus & angustijs est plena.

Cap. 9. Nos igitur ad læuam intrantes, ambulauimus dies multos. Et factum est post quadraginta dies, euntibus nobis venit pessimus & intolerabilis fœtor, ex quo velut exanimes effecti, & cadentes in terram, orauimus Dominum, vt iam clementer recipi iuberet animas nostras. Post modicum verò surgentes à terrâ, adspeximus lacum magnum, & multitudinem serpentium in eo ignitorum: & ex ipso lacu exierunt voces, & audiuimus vlulatum & planctum magnum, quasi populi innumerabilis, & de cælo vox sonuit, dicens: Locus iste iudicij & pœnarum est, in quo cruciantur qui Christum negauerunt. Nos autem vocem hanc audientes, & pectora percutientes cum lacrymis & timore nimio ipsum transiuimus lacum: & venimus inter montes duos altissimos, & in medio ipsorum apparuit nobis [14] homo longâ staturâ, quasi centum cubitorum, & ipse catenis constrictus æreis, toto ligatus erat corpore. Duæ autem catenæ de vna corporis parte, in monte vno erant fixæ, & duæ in monte altero, & ignis maximus in circuitu eius ex omni parte. Vox autem clamoris illius audiebatur, quasi per quadraginta miliaria. Qui vt nos vidit, plorans & eiulans fortissimè exclamauit: crudeliter enim ab igne cremabatur.

Locus iudicij & pœnarũ.

Centum cubitorum homo catenis alligatus.

Cap. 10. Cúmque nos talia cerneremus, valdè pertimuimus. & cooperientes facies, à longè ipsos transiuimus montes: & ecce in altum continuò deuenimus locum, vbi rupes multæ & profunditas magna erat. Ibi etiam quamdam vidimus feminam crinibus solutis stantem, toto corpore à maximo & terribili dracone inuolutam. Quandocunque ergo ad loquendum os suum aperire voluisset, caput suum draco confestim in os eius mittens, linguam ipsius mordebat. Capilli autem huius mulieris ad terram vsque descendebant. Cúmque in illam mirantes & pauidi adspiceremus, subitò de ipsa profunditate vallis miserabiles audiuimus voces, dicentes: Miserere nobis, miserere Christe fili Dei altissimi. Nos itaque vehementer exterriti, ponentes genua in terram orauimus, dicentes cum lacrymis: Domine, qui nos creasti, tolle animas nostras, quoniam iudicia tua oculi nostri viderunt in terrâ.

Mulier dracone circumuoluta.

Cap. 11. Surgentes autem, ingenti luctu, & mœrore simul & timore venimus in locum altum, in quo arbores multas & maximas vidimus, habentes similitudinem ficorum: in ramis autem ipsis [11] volatilia multa, similia auibus cœli, voce humanâ fortiter clamabant, dicentia: Parce nobis, Domine, qui plasmasti nos; parce nobis, misericors: quia peccauimus ante faciẽ tuam, super omnem terram. Nos autem orauimus, dicentes: Domine misericordissime, ostẽde nobis ista, quæ vidimus, miracula tua, quoniam ignoramus, quid sint. Venit ergo vox dicens: Non est vestrum nosse mysteria, quę vidistis: viam pergite vestram.

Volatilia loquentia.

Cap. 12. Inde igitur cum ingenti pauore egressi, deuenimus ad locum honorabiliorem ac speciosissimum, in quo quatuor viri stabant, habentes figuras venerabiles, tamquam mirâ pulchritudine decoras, vt credi aut fari omnino facile vix possit. illi siquidem coronas aureas, gemmis & lapidibus honorificè compositas, in capitibus habebant, & in manibus palmas aureas gestabant: ignis verò maximus ac terribilis ante illos, & spathas acutissimas ante se tenebant. Nos verò ista cernentes, ac valido perculsi timore, exclamauimus ad illos, dicentes: Domini & serui Dei excelsi, misеremini nostri, vt spathæ & iste ignis nobis non præualeant nocere. At illi respondentes nobis, dixerunt: Nolite timere, viam quam vobis Deus demonstrauit, ite securi: nos enim Dominus in isto posuit loco, vt viam hanc seruaremus & custodiremus, vsque in diem iudicij, quando orbem terræ iudicaturus adueniet.

Quatuor viri cum igne & spathis viam custodientes.

Cap. 13. Hæc nos audientes à sanctis viris illis, ac de longè eos salutantes pertransiuimus locum ipsum: & per quadraginta continuos dies ambulauimus, nullum omnino cibũ sumentes, aquam tantùm bibentes. Ambulantibus ergo nobis, [16] subitò voces populi innumerabilis audiuimus psallentium, & odor suauissimus, quasi balsami optimi & pretiosissimi, venit nobis, & sicut de mellis fauo dulcissimo, os nostrum indulcorauit. De suauissimo igitur odoris nectare, ac cœlestis melodiâ cantilenæ sopor nos arripuit. Post modicum autem surgentes è somno, vidimus ante nos ecclesiam, mirabili ornatu decoratam, ac pretiosissimam, quæ tota quasi crystallina videbatur, in medio autem ipsius ecclesiæ altare honorificum, & de altari aqua egrediebatur, quæ lactis candidissimi colorem habebat. Nos autem aquam ipsam in veritate lac sperauimus. In circuitu verò fontis illius, stabant viri sancti & honorabiles, & cantabant canticum cœleste, id est, voces Cherubim. Nos autem hæc intuentes, timuimus valdè. Ipsa verò ecclesia à parte Meridianâ similitudinem habebat lapidis prasini pretiosi, à parte Australi colorẽ sanguinis mundissimi prætẽdebat, à parte autẽ Occidentali tota erat alba, instar lactis & niuis cãdidissimę: stellæ soper ipsam ecclesiam, plus quàm huius mundi sidera lucebant, sol ibi septempliciter lucebat & calebat, quam in huius terræ regione: alpes & arbores omnes plus altæ, & folia ac fructus plures & dulciores, quam istius mundi arbores habebant: sed & aues cœli aliter resonabant, quàm aues terræ istius: omnis autem terra ipsa duplicẽs habebat colores, id est, vna facies alba erat vt nix, & alia rubicundissimis coloribus erat. Nos igitur stupentes, & in eodem loco adorantes, ac ipsos viros salutantes, cum timore egressi, cœptum iter arripere festinauimus.

Quadraginta dierum inedia.

Ecclesia crystallina admiranda.

Cap. 14. Denique post hæc centum impleti sunt dies, vt Dominus testis est nobis, quòd nullo refecti sumus cibo, aquâ nos frequentiùs refocillantes: cùm ecce subitò euntibus nobis, venit populi innumerabilis multitudo virorum ac mulierum obuiam, in vnum conglobari: non autem inter illos longiorem, præterquàm vnius cubiti staturam, vidimus. Igitur visis illis valde pertimuimus. Tunc miserabilis ego peccator Theophilus dixi fratribus meis Sergio & Hygino: Soluentes capillos nostros, veniamus aduersus eos, forsitan fugient à nobis, & liberabit nos Dominus de manibus illorum. Quod cùm ipsis visum fuisset bonum, solutis fasciolis & capillis nostris, irruimus super eos repentè, ipsi autem hoc cernentes, confestim filios suos arripientes, stridentésque dentibus, citiùs aufugerunt omnes. Nos autem Dominum collaudauimus, qui eripuit nos: & transeuntes flumen, inuenimus herbas candidas & albas, sicut lac, dulces velut mel, altas verò vsque ad vnum cubitum. Mandocãtes itaque de herbis mellifluis, ac nos saturantes ex eis, gratiarum actiones Creatori omnium obtulimus,

Centum dierum inedia.

Homines cubitales seu Pichiti & Pygmæi.

„ limns, qui nos per tanta ſeruauit pericula, ac gra-
„ tuitâ nos ſuâ gratiâ nutriebat. Nos intereà iter
„ agentes per deuia, ſubitò ſemitam inuenimus
„ ſpecioſam: & cadentes in terram, adorauimus
„ & collaudauimus Dominum miſericordem, qui
„ eam nobis demonſtrauit.

Cap. 15.

Signo Crucis nyptra muniunt.

Igitur per dies plurimos ipſam viam ſequentes, tandem ad ſpeluncam peruenimus honorabilem. Tunc ſignaculo ſanctæ crucis membris vndique munitis, in eamdem ingreſſi ſumus cryptam, ſed nullum ibi inuenientes habitatorem, diximus inter nos: Munditia hæc non eſt, niſi de manu hominis. Maneamus ergo hìc, vſque ad veſperum, & videre habebimus loci huius habitatorem. His ergo dictis, vnâ horâ, vtpote laſſi, reſedimus, & ſubitò odore ſuauiſſimo perfuſi, obdormiuimus. Rurſum igitur paruo interuallo excitati à ſomno, foras ſpeluncam exiuimus, & contra Orientem reſpeximus: & ecce ſubitò figuram hominis à longè properantis vidimus, cuius capilli capitis, inſtar lactis candidiſſimi aut niuis, quaſi in aëra volantes, totum viri corpus operuerunt. Ipſe autem mox, vt nos à longè reſpexit, ſemetipſum in terram proiecit protinùs, ac rurſum eleuans ſe, ad nos ita clamare cœpit: Si vos ex Deo eſtis, ſanctæ Crucis ſignaculo munite vos, ad me vſque properantes: ſin autem ex diabolo, fugite à me Dei ſeruo. Hæc eo dicente, tali voce affati ſumus: Benedic nobis, pater ſancte, & noli turbari: quoniam & nos ſerui ſumus Ieſu Chriſti, Domini & Saluatoris noſtri. Renuntiauimus ſiquidem ſæculo huic vano, factique ſumus monachi. Talia vt audiuit, illicò ad nos venit: & manus ſuas ad cælum eleuans, diutiùs orauit: & ſurgens ab oratione, capillos ab ore & facie ſuâ tollens, benedixit nos, ac locutus eſt nobis. [17] Ipſius verò capilli capitis ac barbæ, erant candidi vt lac, facieſque eius, ſicut vultus Angeli. Erat enim ſicut lignum, ſecus aquarum decurſus plantarum, & præ ſenectute nimiâ, oculi eius nō aperiebantur, eò quod ſupercilia eos cooperiebant: vngulæ quoque manuum eius ac pedum longæ nimis: barba verò & capilli, corpus eius omne circumdederunt: loquela illius exilis, & quaſi de profunditate emiſſa: cutis faciei eius quaſi pellis teſtudinis.

Spelunca Macarij Romani.

Signaculum Crucis.

Forma habitusq; Macarij.

Pſal. 1.

Cap. 16.

Tunc ipſe cum lacrymis ad nos exorſus eſt ita: Fratres mei benedicti, vnde eſtis? vel vnde huc aduenistis? dicite nobis, qualiter ſe habeat genus humanum, vel quomodo fides Chriſtianorum, & ſi Sarraceni vel Ethnici hactenus Chriſti populo perſecutionem ingerunt. Nos itaque vt interrogati ſumus, ei per ordinem reſponſum dedimus, ſimul dicentes anguſtias & pericula, quæ per omnem paſſi ſumus viam, & quia voluntas ac deſiderium eſſet ire, vbi cælum terræ ſe iūgit, aperuimus. Ipſe autem ad hæc reſpondens, ait: Filioli mei chariſſimi, audite me. Ab iſto loco vltrà ad paradiſi loca non poteſt ire homo carne veſtitus. Ego enim peccator exiguus, valdè in hac etiam voluntate laboraui, cupiens vltrà procedere, vt finem terræ ac poli cernere quiuiſſem, ſed nocte quadam adſtitit mihi in viſu Domini Angelus, dixitque ad me: Ne vltrà procedas, neque Dominū tentare præſumas. Cui ego: Quam ob cauſſam, inquam, mi Domine, in anteà pergere non licet? At ille: De iſto, inquit, loco viginti ſunt milliaria vſque ad paradiſum, vbi Adā & Eua in delicijs erant. Poſuit denique Dominus ante eumdem paradiſum [18] Cherubim cum igneâ romphæâ atque volubili, ad cuſtodiendum vitæ lignum: & habet à pedibus vſque ad vmbilicum ſimilitudinem hominis, pectus ſicut pectus leonis, manum ſicut cryſtallum, habens gladium vt ſeruet paradiſum, ne aliquis illuc proximare valeat. Ego itaque hæc audiens ab Angelo, amplius non reſpondi, nec vltra procedere tentaui. Igitur ego Theophilus, & itineris mei ſocij ac fratres, iſta à ſancto audientes, proſtrato omni corpore, collaudauimus Dominum, & ipſum ſeruum Chriſti ſalutauimus.

Paradiſus terreſtris inacceſſus.

Cherubim paradiſi cuſtos.

Gen. 3.

Cap. 17.

Veſpere autem facto, dixit nobis: Fratres mei dilectiſſimi, exite foras cellulam, & exſpectate paululùm: habeo enim leones duos, [19] qui per diem foras ambulantes, ſerò ad me reuertuntur, ne ipſis ſubitò venientibus, mali aliquid patiamini ab eis. Nobis ergo cum pauore paululùm exeuntibus, leones rugiendo extemplò aduenerunt, & ipſum ſanctum Dei adorauerunt. Ipſe verò manus ſuper eos ponens, ac colla demulcens, ait illis: Filioli mei, boni fratres tres de ſæculo venerunt ad nos, ne faciatis illis malum. Continuò nos aduocans, dixit: Fratres venite, & iam timere nolite. Nos verò cum pauore nimio intrantes, ſalutauimus illum, & veſpertina ſynaxi celebratâ, reſedimus, glandes ac herbarum radices pro cibo ſumentes, & aquam bibentes cum ſilentio. Manè autem facto, locuti ſumus viro ſancto, dicentes: Pater ſancte & domine, obſecramus tuam beatitudinem, vt conuerſationē tuam nobis enarres, & quomodo huc, aut vnde veniſti, & quo nomine voceris, edicito nobis.

Leones familiares S. Macario.

Veſpertina ſynaxis.

Cap. 18.

At ſanctus nobis tale dedit reſponſum: Ego, inquit, mi amantiſſimi fratres & filij, Macarius vocor, in regali ciuitate natus & nutritus, filius viri Romani, qui inclytus fuit, & in imperiali pollebat ciuitate. Cùm autem pueriles exceſſiſſem annos, me renuente ac nolente, pater meus deſponſauit, mihi vxorem, diemque ſtatuit nuptiarum. Interea thalamo adornato, cùm in frequentia populi fuiſſet inuitata, & ſponsâ ſedente, pater meus hilarior effectus, cunctos inuitatos hortatur ad voluptatem conuiuij. Omnibus autem, qui aderant, iocis ac ſaltationibus intentis, furtim exiui, & domum viduæ cuiuſdam familiaris intraui, ac ſeptem dies cum illa latitans permanſi. Ipſa autem diebus ſingulis domū patris mei ingreſſa, audiuit quæ de meâ inquiſitione loquebantur: & veniens, cuncta mihi replicans dixit. Pater autem meus cùm me vndique requirendo non inueniret, fleuit amariſſimè, ſed & mater, ac tota familia. Octauâ exinde die, id eſt, nocte Dominicâ, mulierem illam ſalutaui, & egreſſus in publicam viam, inueni virū quemdam canitie venerabilem, quaſi ad ambulandum paratum ſtantē. Quem adorans, dixi: Quò pergere habes, ſenior ſancte? At ille hilari vultu ad me conuerſus, dixit: Quò tu ire deſideras, ego tecum ire diſpono, eò quòd itinera ipſa mihi oppidò ſunt cognita. Tunc ego confortatus, cœpi hominem ſequi. Per domos verò exinde intrantes vicinas, per viam panem rogauimus accipere, & accepimus. Per plurimos autem dies ambulantes, tandem peruenimus ad locum tormentorū, & intrauimus anguſtias viarum omnium, vnde vos venire dixiſtis. Cùm ergo ad triginta milliaria propè locum illum veniſſemus, quadam die ſedentibus nobis, inter ipſa mutua colloquia, repentè ſocius meus diſparuit. Tunc ego nimiùm turbatus, & quò me verterem, ignarus, cadens in terram,

Sāctus Macarius è nuptiis fugit.

Raphaël dux S. Macarij.

terram, plangebam validissimè. Et ecce confestim sine mora is, qui ante disparuit, cum magnâ charitate apparuit, & ita affatus est me: Noli turbari, dilectissime, ego enim sum angelus [20] Raphaël, in adiutorium tibi missus, qui te huc perduxi præcepto Altissimi. Dominus autem viam tuam prosperam fecit. Loca si quidem tenebrarum, loca tormentorum, loca pœnarum pertransisti, in lucem venisti, fontem aquæ viuæ & loca iustorum vidisti: idcircò noli timere, sed surgens, viam tuam proficiscere. Quo dicto, rursus qui apparuit, disparuit.

Cap. 19. *Ab onagro in viâ dirigitur.*

Ego verò intereà viribus receptis, surgens ambulare cœpi, & à longe onagrum intuitus, clamaui, dixique illi: Aue, per Christum, qui te creauit, ostende mihi viam, per quam ambulem. Ipse autem concitè occurrens, ingressus est ante me per semitam quandam paruulam & angustâ. Quem ego subsecutus sum, sicque duos compleuimus dies, simul ambulantes. Die autem tertiâ adspeximus ceruum miræ magnitudinis a longe. Quem onager videns & pertimescens, declinauit à me: iterùm ego solus relictus, angustiatus sum, viam omnino non habens. Tunc contrà ceruum clamans, dixi: Quia adiutorium mihi tulisti, per Deum te coniuro, semitam mihi ostende. Ad hanc vocem veluti animal domesticum ad me declinans, angustum ingressus ad callem, post tergum me semper adspiciens. Sic ergo tres insimul ambulauimus dies. Tum ecce quartâ die immensum ac terribilem offendimus draconem, mediam distētum per viam. Quem vt ceruus vidit, repentè fugâ elapsus euasit. Ego interim timore valido perculsus, in terram cecidi: deinde confortatus in Domino, surrexi: ac me signo sanctæ Crucis muniens, ad draconem dixi: Deū omnipotentem time, & noli mihi nocere. Tunc ipse terribiliter de terrâ se erigens, humanâ me affatus est voce, dicens: Veni benedicte domine, tu enim es seruus Dei altissimi Macarius. Angelus autem sanctus Raphaël, figuram & vultū tuum mihi demonstrans, præcepit concitè, vt tibi occurrerem, atque perducerem in locum à Deo tibi præparatum. Ego itaque quarto hodie die te hic exspectaui, nihil omnino comedens. Hac verò nocte in nube lucidissimâ te sedentem adspexi, simul & vocem desuper audiui, dicentem mihi: Accelera, vt eripias Macarium seruū Dei, qui adest, vt tibi prædixi. Quapropter surgēs, sequere me, ne dubites, sed veni, & locum mōstrabo tibi, vbi Dominum debeas collaudare. His ergo dictis, quasi vir iuuenis apparuit, & mecum ad speluncam hanc vsque peruenit. Cúmque ingressi fuissemus, repentè euanuit.

Signaculo Crucis draconem sine nocē euadit.

Cap. 20.

Tunc ego peccator in parte alterâ prospexi duos leonis catulos iacentes, mater autem illorum iuxta illos mortua iacebat. Quam ego foras eijciens, sepeliui, & Dominum collaudans, glorificaui, qui tanta in me mirabilia fecit, & de tam grauibus angustiis liberauit: ipsos autem leunculos, frondes arborum decerpens ac illis porrigens, vt proprios enutriui filios; sicque duos annos insimul quietè habitantes cōpleuimus. Cùm ecce post hæc laqueus diaboli, cuius numquam à seruis Dei cessat inuidia, affuit. Nam die quadā, horâ eptimâ, è speluncâ foras egressus, sole feruescente resedi: tunc subitò subtile [21] fasciolum & oculis delectabile, iuxta me in terrâ positum adspexi. Ego verò in memetipso cogitans dixi, Vnde in hac solitudine fasciolum? Æstimans tamen quia in veritate esset fasciolum, oblitúsque ego misertimus me signo Crucis munire; quoniā quidem sacrosanctæ Crucis signaculum omnem inimici eneruat phantasiam, misi manum, & leuans fasciolum reportaui in spelūcam. Alterâ nihilominùs die egressus, [22] calceos femineos repperi iacentes in terrâ: sed nec tunc miser ego insidias diaboli aduertens, nec Crucis vexillo me muniens, calceos leuaui, & in speluncam portās, fasciolo iunxi. Tertiâ autem iam die iterùm exiēs, diabolum in decore vel specie mulieris, vestibus pretiosis indutæ, stantem inueni: ego verò miserabilis nec sic quidem laqueos inimici recordās, nec aliquo modo me signans, sed credens in veritate, quia mulier esset, aio ad illam: Vnde huc aduenisti? âut quis te in hanc adduxit solitudinem? Illa continuò flere amarissimè cœpit. Tunc ego misellus, simul cùm illâ veluti compatiendo valde plorau. Post hæc respondens dixit: Ego miserrima, ô pater sanctissime, filia sum viri Romani. quæ cum me inuitam ac nolentem desponsasset iuueni cuidam nobilissimo Romano, ac dies nuptiarum venirent, & thalamum ac conuiuium ordinarent, inter nuptias ipsas spōsus meus disparuit. Cumque turbati omnes, huc illúcque eum inquirendo, turbarentur, ego gauisa effecta, clàm eij: & nocte eadem iter arripiens, nec itineris ducem aliquo modo habens, per angusta montium ac vallium errando hucusque perueni. Hæc ego cùm audissem, & omnia ita esse credidissem, simul & sponsam meam fore sperans, per manus apprehendi illā, & in hanc introduxi speluncam: lacrymæ verò ab eius oculis nullatenus cessabant. Tunc ego miseriis & lacrymis eius cōpatiens, & valde super eam dolens, sedere eam iuxta me feci: similiter & glandes illi ad manducandum præbui; non enim insidias diaboli intellexi, neque vllatenus Crucis me signo muniui: sed similiter sedentes, diutiùs colloquia habuimus. Tunc cœpi quasi de labore nimio somno grauari: at illa manibus suis mea omnia membra mulcendo palpauit, & eò ampliùs somno grauatus sum. Quid morer? miser ego, qui anteà numquam cum feminâ peccare consensi, in somnis me peccatum perpetrasse cognoui: nam subitò expergefactus e somno, quasi cum feminâ discoopertum me in terrâ iacentem inueni, ipsa iam verò non apparuit.

Signaculum Crucis omnē inimici eneruat phantasiam.

Diabolus mulieris specie apparet.

Decipitur Macarius.

Cap. 21.

Tunc infelix ego insidias diaboli serò aduertens, foras spelunca citiùs exiui, & pectus feriens, ingentes lacrymas fudi. Ipsi intereà leones, qui mecum aderant, meum intelligentes delictum, quantociùs fugerunt à me. Hæc autem cùm cernerem, fugisse scilicet leones, cum luctu nimio ac dolore, cœpi Christi misericordiam deuotè inuocare, quatenus & mihi pœnitentię normam ostenderet, ac leones ipsos redire iuberet. Nec mora, clementissimus pater, qui me ad pœnitentiam seruare voluit, illos confestim fecit redire leones, mecumque ingressi in hanc speluncam, humum pedibus suis ad vnius staturam hominis aggerebant: ego autem hæc intelligens, collotenus ipsam intraui fossam, ipsis imperans leonibus, vt in eodem me sepelirent loco. Quod cùm factum fuisset, annos tres sepultus in eadem fossa peregi. Intereà ingenti pluuiâ descendente, rupta est spelunca desuper caput meum vbi stabam, & lucem vidi, & foras manus emittens, herbas quæ in circuitu super caput erant, decerpsi & comedi. Tribus itaque annis euolutis, affuerunt

Leones fugiunt post peccatum à Macario perpetratum.

Collotenus triennio in terrâ stat sepultus Macarius.

leones

leones, & lumen circa me videntes, effodiebant humum in quâ me sepelierunt, ego quidem toto corpore sanus egressus sum, virtutem pristinam in me sentiens. Tunc glorificans Dominum meum Iesum Christum, exiui de speluncâ, ponénsque genua mea in terra, quadraginta dies & quadraginta noctes in eodem immobilis permansi loco, collaudans & obsecrans Deum, & gratiarum actiones offerens, qui tanta misericordiarum munera nobis peccatoribus iugiter præstat.

Cap. 22. His ergo completis diebus, respexi in speluncam, & ecce quatuor anguli eiusdem speluncæ, lumine cælesti resplenduerunt valdè: & vidi Saluatorem Christum in schemate viri, quasi autem habentem in manibus virgam, ac dulcisonâ voce mirabilem cantum personantem: vox autem illius vehemens & fortis, quasi mille hominum audiebatur. Cùm verò iam melodiæ cælestis cantici explerentur, repentè vox tribus vicibus insonuit, dicens: Amen, & in sempiternum amen. In ipsâ igitur horâ egressus à speluncâ Saluator, scandebat ad æthera, & ecce continuò maxima ignis columna, quasi nubes valida, intrauit speluncam, & facta sunt tonitrua, & immensæ coruscationes, & omnia cæli volatilia secundùm proprias audiui voces canere, dicentia: Sanctus, sanctus, sanctus, Dominus Deus. Ego itaque dum hæc cernerem, simulque audirem, propter visionis magnitudinem territus valdè sum. & in extasi raptus, cecidi in terram, & octo dies inde permansi, tunc namque intellexi, quia Saluator mundi Christus Dominus hanc ingressus speluncam benedixerit, illámque sanctificauerit. Tunc ego introgressus in eam, pro ignorantiâ propriâ ac negligentiâ, cœpi satisfacere, collaudans & glorificans Christum Saluatorem ac redemptorem nostrum, & creatorem omnium, qui tantâ me sustinuit patientiâ, & perduxit ad pœnitentiam, & rursus talem mihi demonstrauit clementiam. Quando autem hæc acta sunt, septem in hac speluncâ, ætatis verò quadraginta annorum habebam.

Christus ei apparet in speluncâ.

Ecce nunc vobis, velut filiis charissimis, omnem vitam meam in veritate enarraui. Vos ergo, si pugnas vel insidias maligni hostis sufferre potestis, considerate, & hic nobiscum manete: sin aliàs, ad monasterium de quo egressi estis, reuertimini, & Dominus sit in itinere vestro.

Cap. 23. Nos autem cùm ista à sancto Dei audissemus, cadentes in terram, glorificauimus Dominum, qui facit mirabilia solus, & ad sanctum seruumque Christi locuti sumus Macarium, dicentes: Pater beatissime Macari, ora pro nobis ad Dominum, vt ad nostrum remeare possimus monasterium, atque conuersationem tuam sanctam per omnes Christi ecclesias enarrare: credimus enim, quia Dominus idcircò nos perduxit ad te. Tunc senioc diutiùs super nos orationem fudit, & fusâ oratione, benedixit atque osculatus est nos omnes, & commendauit Christo, vt in pace dirigeret viam nostram, deinde tradidit nos leonibus illis, præcipiens eis, vt transducerent nos, quoúsque loca tenebrarum pertransiremus, vbi pridem septem dies, & totidem noctes in tenebris iacuimus. Dimissi ergo à seruo Christi sancto Macario, prosperè ad absidam Alexandri peruenimus, vbi leones salutantes nos, concito gradu reuersi sunt ad seruum Dei.

Benedicti à Macario, leonibus ducibus ad monasterium reuertuntur.

Cap. 24. Igitur fauente Christo Deo, sine angustiâ aliquâ nostram ambulauimus viam, & introeuntes terram Persarum, venimus in campum mirabilem, qui dicitur Assia, vbi sanctus Mercurius interfecit apostatam Iulianum, & ingressi denuò sumus ciuitatem Kitissefodo, in quâ pueri tres requiescunt, non longè à Babylone. Post hæc Tigrim flumen pertranseuntes, quintodecimo die intrauimus Ierusalem, & ad sepulcrum Domini nostri Iesu Christi, per cuncta loca sancta sanctorum orantes, gratiarum actiones Christo Saluatori omnium libauimus, qui nos suâ gratiâ incolumes seruauit euntes & redeuntes. Inde igitur egressi, veloci cursu ad nostrum peruenimus monasterium; & nostrum hegumenum, & fratres nostros omnes in pace & sospitate reperientes, per ordinem, quæ vidimus & audiuimus mirabilia, & misericordias Domini, sed & vitâ & conuersatione beatissimi Macarij illis enarrauimus. Quotquot autem hæc audiebant, laudabant & glorificabant, & hymnũ dicebant Deo Patri omnipotenti, & Filio eius vnigenito, Domino ac Saluatori nostro, nec non & Spiritui viuificatori & illuminatori animarum nostrarum, qui trinus in personis, vnáque Deitate nominatur, viuit & regnat vbique Deus benedictus & laudabilis, nunc & semper, per immortalia sæcula sæculorum, Amen.

Fratribus visa narrant.

NOTATIO.

MAcarij Romani] *Nulla huius mentio in Martyrologio Romano: Menologium Græcorum 23. Octobris*: Eodem die commemoratio S. P. N. Macarij Romani. *Menæa fusè eodem die Acta eius exprimunt, quæ cum his nostris planè conueniunt. In Menæis, tamen peregrinatio & itinerum difficultates, quas tres peregrinantes Vitæ huius auctores subiere, omittuntur. Vnicum Vitæ huius M S. exemplar habui ex Abbatiâ Embamensi, charactere planè recenti.*

Baronius in Martyrologio Romano ad diem 11. Ianuarij, existimat de hoc Macario Romano agere Palladium, dum cap. 123. enumerat eos, qui ad Pinianũ maritum paruæ Melaniæ, quæ nunc in Siciliâ, nũc in Campania agris exercebatur, accesserunt: Similiter, inquit, etiam quidam nomine Macarius ex vicariâ. *Baronius hic intelligit vicariam præfecturam. rectè, quòd ex eâ monasticam vitam amplexus sit.*

Non existimo tamen Macarium hunc nostrum Romanum, eumdem esse cum Macario Palladij: imò potiùs Macarium Palladij esse eum, cuius meminit Ruffinus in Apologiâ suâ. Vide dicenda ad Palladium. Baronius ait Acta hæc, auctore Theophilo, minùs probari; quæ autem in Actis offendant, non exprimit. Ego ea passus sum in hac editione comparere, quia hactenus in omnibus editionibus prodierunt. Et verò Menæa Græcorum ea quoque suo inserunt Officio, & Gratianus 27. q. 2. cap. 26. ex eis testimonium citat. Acta igitur hæc cum Menæis comparaui, vt appareat in quibus Græci cum Latinis conueniant. Erunt fortasse, qui ea saltem amplectenda censeant, in quibus vtrique consentiunt. Vertit ea ex Menæis Raderus noster, & Viridario suo Sanctorum parte 1. inseruit.

Quòd si D. Hieronymus in Vitâ Pauli primi eremitæ ad hanc historiam (in quâ cap. 15. a ...ur, quòd barba & capilli corpus eius omne circumdederunt,)

tunt,] *respicit, vbi ait in Prologo, inquirens de primo eremi cultore*: Nonnulli & hæc & alia, prout voluntas tulit, iactitant: subterraneo specu crinitũ calcaneo tenus hominem, & multa, quæ persequi otiosum est, incredibilia fingentes. Quorum quia impudens mendacium fuit, ne refellenda quidem sententia videtur. *Si, inquam, Hieronymus ad hanc historiam respicit, omnino vetus est fabula, & eius iudicio explosa.*

2. Theophilo, Sergio, & Hygino] *Ita auctores hos exprimunt Menæa. Editi Latini pro* Hygino *exhibent* Thimum, *M S.* Gunnum.

Cap. 2. 3. Asclepion begumenus] *Menæa*: Ἐκ τῆς μονῆς τοῦ ἁγίου Ἀσκληπιοῦ, ex sancti Asclepij cœnobio *Theodoretus in Philotheo cap. 25. meminit Asclepij admirabilis monachi, decem stadijs à Cuttica vico, vbi Zebinas sepultus, & Polychronius eius discipulus videtur vixisse. Sed cùm illi ætate Theodoreti vixerint, antiquiorem aliquem Asclepium fuisse existimo, qui huic monasterio in Mesopotamia suo præfuerat, à quo & nomen accepit.*

Cap. 3. 4. Hora nona quadam die synaxi expleta] *De horâ nonâ, qua synaxis solui solet, & ieiunium resignari, vide Onomasticon.*

Omnia hæc sequentia capita, quibus lunulas curaui prefi..., quæ stupendas continent peregrinationes, desunt Menæ... Existimo tamen fuisse in exemplari prototypo, ex quo Menæa suam de Macario historiam hauserunt. Sed omissa in Menæis esse, quod Vitam Macarij non spectarent. Certè Menæa horum trium sequentes peregrinationes satis his verbis insinuant: Καὶ ὡς πορείας ἀρξάμενοι ἄλλα ἐπ' ἄλλοις, ἤνεγκαν δεινά. τῇ μὲν ἐξ ἀνθρώπων, τῇ δὲ ἐκ θηρίων θλιβόμενοι, κακουχούμενοι, καὶ αὐτοῖς ἔσθ' ὅτε ἐκ τῶν ἀγρίων βοτάνων τροφῆς στερούμενοι. Iter auspicati alia ex alijs mala experti sunt, modò ab hominibus, modò à feris illata, nonnũquam ab herbarum agrestium pastu retardati. *Quibus apparet Menæa paucis hæc peregrinantium incommoda, quæ aliquot sequentibus capitibus narrantur, exprimere.*

5. Vbi cælum terræ iungitur] *Fuit veterũ multorum sententia, planam esse terram, nec Antipodes vllos esse, atque ita cælum alibi terræ iungeretur. Quin multi Paradisum certâ terræ regione statuerunt, sublimiore, vbi cælũ terræ iungitur. Alcimus Auitus lib. 1. de Genesi.*

Ergo vbi transfinissis mũdi caput incipit Indis,
Quò perhibent terram confinia iungere cælo,
Lucus inaccessâ cunctis mortalibus arce
Permanet. ———

6. Coniunximus Ierusalem] *Phrasis istius sæculi. sic antè cap. 2.* vbi denique coniungentes *sic post* coniunximus tandem, *id est, peruenimus. Quàm frequens olim fuerit Ierosolymitana peregrinatio, patet varijs horum librorum locis. Vide Onomasticon.*

7. Consignantes nos, & commendantes Christo, & Sanctis eius] *Religiosus antiquorum Patrum mos ad ingressum itineris signare se signo Crucis & Deo Sanctisque iter suum commendare.*

Cap. 4. 8 Assia, in quo martyr Christi Mercurius] *Certum, in Perside Iulianum occisum. Vide Baronium tomo 4. anno Christi 363. Liberij Papæ 12. Iuliani Imp. 2. varie inquirentem de percussore Iuliani.*

9. Kitissefodo] *Existimo hic intelligi Ctesiphontem Persidis capitiuitatem. Quod autem addit, Ananiam, Azariam, & Misaelem hic quiescere, nescio vnde hauserit. Martyrologium Romanum 16. Decembris*: Trium puerorum Ananiæ, Azariæ, & Misaëlis; quorum corpora apud Babyloniam sub quodam specu sunt posita. *Certè Ctesiphon non procul à Babyloniâ, vti etiam hoc loco in Vitâ Macarij dicitur.*

10. Lignis agrestibus] *Intelligit, opinor rudia & impolita ligna. An phalanges Plinij lib. 7. cap. 56. quibus olim prælia committebant Afri?*

2. Chananæorum] *Mirum hoc, nec alibi nobis lectum, Chananæos eosdem esse cum Cynocephalis.* Cap. 5.

12. Pichiti] *Manuscriptus* Pytici. *vnde quis fortè formet* Pythecos, *vnde* Cercopytheci. *Sed* Pichiti *habent veteres editiones & manuscr. addit*: & hi alio nomine vocantur Pigmæi. Cap. 6.

13. Absidam] *Manuscriptus addit*, id est arcum. *Olim & absis, & absida æquè erant in vsu. Vide Onomasticon.* Cap. 8.

14. Homo longâ staturâ] *Non nouũ, pœnarum locis vel a diabolo infestatis monstrosa quædam apparere. In Vitâ Antonij cap. 38.* Vidit quemdam longum atque terribilem caput vsque ad nubes attollentem. Cap. 9.

15. Volatilia multa similia auibus cæli] *In Vitâ S. Antonij cap. 38.* Vidit etiam pennatos quosdam se eleuare cupientes ad cælũ. *quod apud Paschasium. cap. 19. num. 4.* tamquam aues inquietas animas volantes vidit Antonius. Cap. 11.

16. Subito voces populi innumerabilis] *Multorum opinio fuit, animas quasdam versari campo amœnissimo. Ita Beda lib. 5. hist. Anglic. cap. 13. Dionysius Carthusianus in Dial. de Iudicio particulari art. 31. & Ludouicus Blosius Monili spirituali cap. 13. Vide Bellarminum tomo 2. contr. gen. 3. quæ de Purgatorio, lib 2. cap. 7. Suarezium in 3. part. Disp. 46.* Cap. 13.

17. Ipsius vero capilli capitis ac barbæ] *Ita hæc Macarij delineatio ad verbum est in Menæis Græcis*: Ἦσαν δὲ αἱ τρίχες αὐτοῦ λευκαὶ ὡσεὶ χιών. τὸ δὲ σῶμα αὐτοῦ, ὡς δέρμα χελώνης. ἐκ δὲ τοῦ πολλοῦ γήρως, κεχαλασμέναι. ἦσαν αἱ ὀφρύες αὐτοῦ ἐπάνω τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ, καὶ οἱ ὄνυχες τῶν χειρῶν καὶ τῶν ποδῶν αὐτοῦ πλεῖον εἶχον τῆς σπιθαμῆς. αἱ δὲ τρίχες τοῦ πώγωνος αὐτοῦ, μέχρι τῶν ποδῶν αὐτοῦ. Cap. 15.

18. Cherubim cum ignea romphæa] *Variæ de Cherubim Paradisi custodibus opinio.* Non est credendum, *inquit Theodoretus*, Cherubim dicere virtutes quasdam inuisibiles, vt quidam existimant: quoniam inuisibilis natura nihil isthic contulisset, cum visio sensibilis esse deberet, qui ipsum Adam exterreret. Non igitur gladius ille flammeus naturaliter igneus erat, sed visu talis: neque Cherubim erant animalia; sed talia videbantur. *Addit porrò*: Et statuit Cherubim *Genesis 3. dictũ*: vt indicet potentem quamdam & terribilem visionem, & formam, perinde ac si quædam animalia in ingressu paradisi, collocasset, quibus inde arceretur Adam. *In eadem opinatione fuit Theodorus Heracleæ episcopus, itémque Procopius Gazensis. Vide Pererium nostrum ad cap. Genesis 3.* Cap. 16.

19. Qui per diem foras ambulantes] *Contra aliorum morem*: Leo, *ait Hieronymus in cap. 2. Nahum*, semper noctibus circuit. *Et Psalmo* 103. In ipsâ (*nocte*) pertransibũt omnes bestiæ saltus.

20. Raphael] *Dux hic fuit Macario, vt olim Tobiæ.* Cap. 17.

21. Fasciolum] *Menæa* σουδάριον. Cap. 18.

22 Calceos] *Manuscript.* caligas. *nempe caligæ erant olim calceorum loco. Sic Actor. cap. 12.* Calcea te caligas tuas.

VITA

VITA BEATI POSTHVMII PATRIS QVINQVE MILLIVM MONACHORVM, INCERTO AVCTORE.

PROLOGVS.

QVONIAM desiderio desiderasti semper audire quæ sancta sunt, & nos, ne silentio tempora peragâtur, curare debemus: idcircò de operibus Domini tacere non possumus, quæ in seruis suis indesinenter ostendit. At primum, de sancto Posthumio Dei seruo sciendum, quo ordine eum Dominus ad suam vocare dignatus est gratiam, sicut referentium iactauit oratio, qui conuersionis eius ordinem nouerunt. Hæc vestræ dilectioni scriptis intimare curaui, quomodo per rusticos Dominus credentibus in se manifestauit regni sui mysterium. *Fides huius historiæ.*

VITA,

Cap. 1. *Posthumius Memphitus.* Erat Posthumius Mempheus genere, gentilis natus, ab infantiâ innocens, ignarus litterarum, & ab omni peritiâ alienus Ægyptiorum, ab eorum gentilium delubris semper extraneus. *Restio.* Fuerat restium ² spatarius, numquam se adolescentium gregibus commiscuit, nec publici visus fabulas aliquando cognouit, pes eius ad saltandum non est commotus. *Varia eius virtutes.* In vitâ suâ numquam de ore eius turpis sermo processit, neque auaritia in cor eius aliquando adscendit. Ad feminâ oculos suos, cum adhuc esset in sæcul[o] non leuauit: mendacium omni virtute vitauit: discordiam vel odium aduersus proximum suum, neque contra extraneum, nouerat: custodiebat pacem in animo suo per omne tempus.

Cap. 2. Cùm ergo hæc ab eo gererentur, & annorum esset triginta septem, placuit Deo eripere eum de corruptione peccatorum, & ad incorruptionem vitæ æternæ euocare. Vnde fertur introis[s]e ad eum angelum Domini, quando ipse ¹ plectam de spato plectebat. Aitque ad eum Angelus: Posthumi. At ille ait: Quid est? Et dixit ad eum Angelus Domini: Quid est in manu tuâ? Ille ait: Funis plectaceus. *Docetur ab Angelo.* Et dixit ad eum Angelus Domini: Deum excelsum, qui habitat in cælo, nosti? Posthumius dixit: Domine, nescio si est Deus in cælo: sum enim rusticus, & nulla est mihi sapientia. Arti meæ inseruio ab infantia meâ, & nihil ab vrbanis hominibus audiui, quod discerem sed & publicum semper fugi accessum. Dixit ad eum Angelus: Ora Deum, & dabitur tibi sapientia & intellectus. Posthumius dixit. Deû non noui orare, nescio enim quid dicam. Et accepit Angelus folium lauri, & scripsit in eo verba orationis, & dedit illud Posthumio, dicens: Manduca illud, & erit amarum in ore tuo sicut fel, ventremque tuum implebit obsecrationibus sapientiæ, & dabit tibi formâ orationis & sanæ doctrinæ. Et recipiens Posthumius, manducauit: & factum est os eius amarum. Porrò venter eiu[s] dulcedine impletus est, & magnificauit Dominum valde. *Ezech. 3.* Vere autem credimus in eo impletum illud proph[et]iæ *Apoc. 10.* Ezechielis, vel Ioannis apostoli[,] qui librum de manibus Angelorum accipientes, comederunt, & adimpleti sunt sapientiâ ad prophetandum.

Cap 3. Item angelus Domini tetigit labia Posthumij. Et depulsa amaritudine, lingua eius de Deo loquebatur ingentia. *Orat genuflexo.* Dixitque ad eum Angelus: Posthumi, fige genua tua in terrâ, & faciem tuam ad Orientem, & tunc dabitur tibi a Deo, quemadmodum possis orare. *Orat ad Orientem.* Et posuit Posthumius genua sua in terram, faciem quoq; etiam ad Orientem, & infusa est ei oratio, & ait. *Prima oratio Posthumii.* Benedicam t[e] Domine Deus omnipotens, rex cælestis, qui ignorantibus te nomen tuum innotescere facis[,] per Dominum nostrum Iesum Christum filium tuum, nomen tuum efficiens manifestum, vt populum tibi congregaret ex omnibus gentibus adoptiuum. Nam volens mundo succu[rre]re[,] labore laboranti[,] propter generis humani salutem, vnico Filio non pepercisti. Per eum ergo te obsecro, & [t]uam misericordiam, vt [mi]hi cæ[cato] verum lumen in tenebris constituto ostendas. [T]u enim Domine nosti, quia nullum sciebam omnino sermonem: & dignatus es donare, quòd loquerer ad te: & docuisti me, quibus te rogarem. Ex me ipso cognosco, Domine Deus meus, quia vere *Matth. 1[1]* cæci vident, surdi audiunt, mutorum linguæ soluuntur, claudi ambulant, leprosi mundantur, pauperes euangelizantur, peccatore[s] vocantur. Quis eram ego, quia recordatus es mei In q[u]o præualet apud te pusillanimitas mea, quia req[ui]sisti me? Quare nûc peto, vt à sord[i]bus me ablu[a]s peccatorum naturalis miseriæ meæ, quæ me longo tempore pressit; viuebam enim erudit[us] à parentibus infideliter more gentilium tanq[u]am socius iumentorum. Mi[s]isti tu mihi Angelum tuum, & percussisti femur meum, aperuistique mihi saxeum pectus. Væ tacenti de te, quia igni[s] vltione trucidatur in sempiternum. Ecce in bre[ui] cognoui, quoniam non [e]st gaudium impii[s] apud te, nec peccato[r]ibus lætitia post obitum veniet[:] nisi ad te conuertentur, salui esse non possunt. Et quoniam non est visum tibi perdere me, Domine redemptor hum[il]itatis meæ, ostende m[ihi] in melius, vt in pleno cognoscam Dom[inum] & Saluatorem Iesum, & quòd non est alius absque te, qui es benedictus in sæcula. Hæc orat[io] san[ct]i Posthumii prima, per quam cum intro[d]uxit angelus Domini ad viam fidei requirendam.

Cap. 4 Erat intentus ex hoc beatus P[o]sthumius, qua[n]do ad eum angelus Domini remeare posset: [...] tus ex hoc sperabat, quòd esset e[u]m Do[minus] semper visitaturu[s]. C[u]m a[u]t[e]m pauc[i] d[ies] [tran]sissent, ecce Posthumius iuxta con[s]ue[tudinem] suam restim torquebat ex iunco. Et [in]gr[e]s[s]us angelus Domini ad eum, ait: Aue Posthumi. Statimque pauefactus surrexi[t] P[o]sthumi[u]s. Et ait [...] Angelus: Vis ducam te ad virum sacerdotẽ Dei, qui te baptizet in nomine Patri[s] & Fi[lii] & [Spiri]tus sancti? Et respondit Po[s]thumiu[s]: D[omine] [...] sancte Dei, ho[c] est mihi optabile iu[c]undu[m] [...] val[d]e. vt pl[e]ne [m]e [et]iam doceas D[...] perfe[ct]i salus [...] *Transfertur ab Angelo.* dit eum angelus Domini a vertice capi[ti]s ca[...]

cle,

xit eum ad quemdam nomine *Priscum, sanctum virum & timentem Deum. aitque illi: Hunc doce quæ sit via Domini, sapientiæ & intellectus: & baptiza eum in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti. Porrò sacerdos Domini audiens, gratulatus est valde: sed sacerdos non intellexit angelum Dei esse, qui introduxit eum ad se. Statímque Angelus in splendidâ mutatus effigie refulsit in faciem sacerdoris in albis vestibus, vultúque decoro. Tunc Christi sacerdos timore perterritus cecidit consternatus in terrâ. rursúmque Angelus

Apoc. 22.

erexit eum, & ait: Ne timeas; conseruus enim tuus & omnium fratrum tuorum ego sum. Oportuit enim tibi manifestare gloriam Dei nostri, vt scias quo modo hunc doceas verbum Domini, erudiens eum secundùm saluationem eius, vt viuat in æternum coram Domino. Hæc dicens, discessit ab eis.

Cap. 5. Ieiunium ante Baptismum. Manus impositio in catechizatione. Baptizatur à Prisco episcopo. Secunda Posthumij oratio.

Priscus autem episcopus accepto secum Posthumio, docuit eum ieiunare. Cui manum imponens, catechumenum fecit; atque ita velociter baptizauit, docens eum symbolum Sacramenti. Qui mox, vt baptizatus est, impletus est Spiritu sancto, & dixit hanc orationem: Gratias tibi ago, Domine Iesu Christe qui per Spiritum sanctum reconciliare me dignatus es Deo Patri, & redemisti me à morte & à pœnâ æternâ: quam non credentes in te consequuntur, peccatorum suorum ponderibus aggrauati. Sunt autem peccata plumbo grauiora, quibus ego lætor extractus: & de omnibus iniquitatibus & necessitatibus liberatus, exulto.

Act. 10.

Verè enim personarum acceptio apud Deum non est, sed misericordia multiplex. Quomodo igitur indignus ego ad sedes accederẽ creaturæ tuæ, nisi tu me cælesti digito tangeres, fœnum malè aridũ, quod in corporis materiâ habitare præceperas? velociter mihi voluisti subuenire, inimicum legis tuæ, qui mihi in carne dominabatur, subuertens, à sordibus aquâ, Spiritus sancti regeneratione, mundasti. loquitur in me anima renouata, quæ longo tẽpore inter oues perditas iacebat abiecta. Accepto signo lætatus sũ quasi nominis magni: [f] census imperatoris militi infixo reparatur in gratiã. Quasi mutus accepi vocẽ. loqui cupio filiis tuis, & hymnũ narrare in cõfessione, qooniam absoluisti captiuũ migrantem, Quæsisti stultum per sapientiam, vitam donasti, egentem ditasti, mortuum resuscitasti, longè positum appropinquare tuæ maiestati fecisti: alienum à conuersatione Israël, socium Sanctorum tuorũ per Christi gratiam esse voluisti. Ideò confiteor tibi, & psalmũ dicam nomini tuo, cùm me docueris ordinem: psallam tibi, & benedicam nomini tuo in æternum, & in sæcula sæculorum.

Cap. 6. Variis ornatur virtutibus.

Igitur Posthumius Baptismum consecutus, litteras nesciebat: sed tamen nomen Domini fidei augmento & robore de die in diem crescebat. Accendebatur fraternæ studio charitatis, humilitatis vinculo ad vniuersos colligatus fuerat fratres. Charitatis iugum vehementer amabat: cunctósque fratres, qui aderant, ecclesiæ proxima loca inhabitantes, sollicite requirebat. Studiosè psalmos dicebat; corpus verò suum ieiuniis affligebat, in oratione Dei quotidie pernoctabat.

Eremo, ieiuniis, Vigiliis, Victu, Cilicio.

Agrestes edebat herbas, & aquam frigidam bibebat. Cilicio corpus opertum fatigabat, per eremum currens, vt miserum frangeret corpus: asserens esse peccatum aliquando ab opere si vacasset. Verbositatem sermonis cauebat, diuinis libris accommodabat autem, iurare omnino detestabatur: mundum se in omni oratione suâ exhibebat: plangere non desinebat: nam cùm frequentia pateretur in corpore dæmonum tentamenta, ad nota orationum præsidia conuolabat.

Orationis præsidio tentationes dæmonis superat.

Et ne ampliùs somno indulgere videretur, vt mortalia membra foueret, paululùm super saxa requiescebat: vt cùm duritia lectuli doloribus ageret corpus, statim ad Dei consurgeret opus. Panem etiam suum ad mẽsuram accipiebat, & aquam ad mensuram bibebat.

Satur numquã à mensa recessit.

Numquam pleno ventre à mensâ recessit, nec sitim suam vnquam satiauit, dicens, Non esse dignum si carnis voluntas esset impleta. Obedientiam verò & fecit, & docuit: patientiâ verò superbos & iracundos homines humiliter mitigauit. Sed quando satanas suggestionibus suis cupiebat propositum ipsius impedire, oculos in cælum leuabat, & statim sanctum adesse sibi sentiebat auxilium. Talis eius vita vsque ad senectam fuit, qualis ab initio fuit, cùm hæc gererentur in eo, vt omnino vsq; ad extremum, suũ despiceret corpus.

Citra morbos fortis luctatur.

Et si quando infirmitas febrium, aut stomachi dolores graui tormento eum afficerent, non dedit indulgentiam morbo infirmitatis, nec calidis vsus est rebus, nec ieiunia minorauit, æstimans, quòd si corpori calido cibo consuleretur, à Domino redemptio animæ non daretur. Nam si aliquando valetudo grauis debilia genua fatigaret, ita vt ad vigilias Posthumius exurgere non

Iugis orator

valeret, orando & psallendo in stratu suo non desinebat. Si lingua præ siti siccaretur, cordis intima rugiebant, ne silentio eius hostis animæ diabolus lætaretur, aut in opere Dei vir sanctus negligens inueniretur. Sed cùm in tam districtiori vitâ Posthumius permaneret, ad baptizatorem suum perrexit, & ab eo commendatoriam orationem poposcit, & sine aliquo victu eremi petiuit arcana; ibíque multo tempore demoratus, innumeras dæmonum insidias pertulit. Sed Dominus, qui de mundo venerabilem conuerterat virum, quotidie cor eius armabat ad sustinendas versutias dæmonum.

Cap. 7. Innotescit Macario.

Nota igitur facta est sancto Macario, scilicet beati Antonij discipulo, conuersario Posthumij, & celebre eius factum est nomen: visúmque est illi, ad hunc abire in eremum. Nam idem Macarius, ab illustri viro Antonio monachorum ferè quinquaginta millia susceperat gubernãda.

Macarius quinquaginta millium monachorũ pater.

Eiusdẽ igitur Macarij exitus de sæculo appropiquabat, & Dominico gregi, quis post eius excelsum magisterij nomine subrogaretur, inquirebatur. Sanctus itaque Macarius cùm ad sanctum venisset Posthumium, excepit eum libenter, præcipuè cuius iam ab Angelo famam audierat. Non ergo ille vt hospes, sed eius subtiliter explorare propositum venerat. Porrò Macarij adspectibus, Posthumij complacuit conuersatio, & eum suadere cœpit, vt sancti Antonij anachoretarum principis non grauaretur visitare reliquias.

Visitatio reliquiarum S. Antonij.

Sed cum omni virtute renitere tur, & abire penitùs noluisset, in somnis Posthumius sine aliquo cunctamine ire iussus; diuinæ contradicere non poterat maiestati. Itaque cũ Macario aggreditur iter, multitudinem congregationis monachorum, quæ à solo gubernabatur Macario, ingressus. de [g] quo sæpè diximus, corpus sepelisse magistri, cùm spiritus eius vocatus est ex sæculo.

Qui cùm se in extremo vitæ istius temporalis adspiceret, aduocato ad se sancto Posthumio, ita exorsus est ei: En frater, tempus resolutionis meæ instat: quapropter audiens bonum testimonium

de te, finem senectutis meæ debilitatis supposui gressibus ad pertingendum vsque ad te. Nunc igitur benè fecisti venire mecum. Suscipe ergo paterno amore gregem Dei ad regẽdum. Noli quærere quod tibi vtile est, sed quod multis, vt salui fiant: ne ergo neges suscipiendi honoris gratiam, mercedem à Domino recepturus tempore opportuno.

1. Cor. 16.

Tunc sanctus Posthumius pedibus eius prouolutus ait: Charissime pater, quomodo mihi tam magnæ multitudinis curam imponis, rustico homini, litteras nescienti? prouide igitur ex eis meritum hominem, qui possit cum sollicitudine tantas animas regere populorum. Tunc Macarius ait Posthumio: Excusationes non audio, neque caussas recipio: hi enim omnes sub tuâ ditione manebunt, nec alios est tantæ abstinentiæ vir, qui possit istius populi gubernare animas, ac sollicitè pertractare. & vt certiùs dicam, dilectissime frater, te electione suâ Dominus designauit ad suscipiendum hunc ministerij locum: nequaquam ergo cælesti poteris contradicere iussioni. Nihil ex hoc Posthumius locutus est Macario: sed dum eius verba secum in animo volueret, Macarius emisit spiritum: statimque populorum ingens turba intentè ad funus currunt. Ibi psallentium multitudo, diuersis hymnorum vocibus, quasi vno ore laudes Deo canebant, donec corpus ad sepulcrum deduceretur humandum: nemo tamen vehementer dolebat, eò quòd sanctus Macarius tam velociter monasterium relinqueret, quoniam Dominus similem ei Posthumium gregi suo magistrum prouiderat.

Macarius moriens suorum regimen Posthumio imponit.

Psalmi in funere.

Cap. 8.

Tribus ergo diebus post sancti Macarij decessum orabat Posthumius, vt acciperet de cælo fontem doctrinæ per Iesum in Spiritu sancto, vt posset tantam populorum militiam docere prudentiam. Tertio igitur die venit ad eum secundùm consuetudinem, qui eum conuerterat Angelus; & locutus est ad eum: & constituit eum monasteriorum doctorem & principem, in eum locum à quo Macarius recesserat: deditque ei formam spiritualium præceptorum, & abiit. Porrò Posthumius congregatis fratribus cunctis, aperiens os suum, locutus est eis, dicens:

Posthumius ab Angelo Regulam accipit. Eam discipulis suis tradit.

Audite filioli verbum, quod Dominus locutus est vobis, præclaram præceptorum iustitiam & charitatis Regulam sensibus nostris volens infundere. Paternâ enim voce loquor ad vos in nomine Domini nostri Iesu Christi, & Spiritus Dei nostri. Accepi enim formam de manu Angeli, vt dicam vniuersa, quæ acciderint sensui meo, ad vestram ædificationem. Intentè igitur præbete aures: Deus ipse mandauit, quod de ore meo procedit.

1. Obedientia erga maiores.
Prima est enim mandati confœderatio, in omnibus vos obedire maioribus.

2. Timor castus.
Secunda mandati est subiectio, vt in timore casto seruiatis Domino.

3. Temperantia. Tit. 2.
Tertia positio est, vt temperanter & piè & iustè viuatis in hoc sæculo.

4. Corporis afflictio.
Quarta mandati ratio, vt corpora vestra affligatis per omnia, quò possitis acquirere animarum salutem, domando ieiuniis, ac mortificando carnem, quia hæc est delectatio bonorum operum.

5. Oratio frequens. 1. Thess. 5.
Quinta constitutio, orationi frequenter instare, sicut & Apostolus indesinenter orare nos iubet. Orantes quippe semper ac ieiunantes, & fidei dona in memoriâ mentium tenebimus infixa, vt possimus scaturientium dæmonum superare naturam.

6. Humilitas.
Sequitur aliud genus erroris, in quo maios est animæ damnum; superbiæ malum per omnia esse cauendum: hæc angelum in primordio mundi de cælo deiecit: & nouimus, superbiam originale esse peccatum. Ad quam excludendam de cogitationibus nostris, Deum semper deprecemur, vt donetur nobis forma humilitatis.

7. Fuga sæcularium.
Accedit & alia infestatio mortis in corpore, si de sæculari vitiorum caussâ monachorum sollicitet quemquam.

8. Funiculus charitatis.
Funiculum verò charitatis ante omnia inter vos habete, fide continuâ in spe manentes: quoniam ad regnum Dei festinatis æternitatis. Cura ergo disciplinæ monachorum, perfecta est dilectio. Hæc vincula charitatis & pacis exornant sine auaritiâ. Igitur in dilectione sincerâ modus sufficiens est præsentibus: & qui inuicem diligũt, filij regni vocabuntur. Perfectiùs inuicem diligentes, ipsi sunt qui manducant panem in regno Dei sine maculâ. Perfecti ergo eritis, si mundum sacrificium charitas in odorem suauitatis zelo succendet. Gaudebit enim Dominus Iesus in vobis, quia fecistis fideliter quod ipse mandauit. Nam prima legis in monte Sinâ ordinatio hæc ad Moysen data est: Diliges, inquit, Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex totâ animâ tuâ. Secunda: Diliges proximum tuum, sicut teipsum. Vacat enim dilectio Dei, nisi iungatur & proximi. Plenum ergo præceptum veritatis, vt maneat in sensu indiuidua regula charitatis. Tunc ergo dilectio beata erit in pleno, si colla obedientiæ posueritis proposito.

Lucæ 14.

Deut. 6. Luc. 10. Leuit. 19.

9. Obedientia erga patres.
Obedientia quoque in congregatione laudatur. Nihil vobis proderit, filioli, si diligitis inuicem, & non vultis inuicem obedire. Dilectio sine obedientiâ faciet criminosum, & conscientiâ ægrum. Quomodo enim gramẽ seminales impedit fructus; sic inobediens homo frustrà ieiunat, & orationis nullum accipit fructum. Igitur qui in vno esse concupiscunt, & viuere mente communi disposuerunt, hi consiliis maioribus seruiant. Quidquid ex consiliis processerit patrum, hoc faciat qui à perfectione adhuc procul est. Quicumque frater oneris quidpiam collo suo portauerit, nec quidem sustinet, de humero suo onus extare, si abbas præsens fuerit, reperiens aquam scatiuam siue germinantem, præter abbatis consilium diuerterit ad bibendum, aut alterius fratris secum comitantis, etiam iunioris, peccatum fecisti, qui præter benedictionem aquam potasti. Quòd si calor solis exarserit, & volueris bibere, & abbas ad te domandum prohibuerit: si vel mente murmuraueris, deliquisti. Deinde si in via calcaueris spinam, non est educenda, donec abbas præceperit.

Procul ab inuicem contextas vites sternite.

10. Dormitorij ratio.
Cùm ad dormiendum seceditis, interstitium cubitus habeatur vnius: ne, dum ad inuicem proximant corpora, nutriantur libidinis incentiua.

11. Vigilantia.
Porrò negotium noctis, propter lucifugas dæmones & noctipetas, in spiritali opere peragatur. Experrectis autem nulla de sæcularibus caussa ingerenda, donec ad galli cantum, fraternarum orationum communis hora succedat. Alterius vocis cantus alterum non excitet ad orandum: sed cùm suum pectus tundere cœperit, qui primùm experrectus est, prouocetur etiam ille, qui dormit, exurgere. Sæpe enim satanas somno

animam

animam captam nocturnis inuoluit tenebris, vt ab orationis patrocinio separata sit, operante diabolo socio tenebrarū. Ideò dico vobis, filioli, vigilate: quia nescitis, qua horâ fur veniet animarum. Matth. 24.

12. Dei dilectio Studete igitur complacere Deo, conuersationem habentes spiritalem. Diuina mādata in dilectione Dei cum sapientiâ, legis præcepta in tabulis cordium vestrorum sint: nec quidem ampliùs sapiatis, quàm simplicitas confirmat Scripturarū Dei. Multi autem de Deo aliter sentientes, exciderunt à dilectione ipsius & proximorum suorum. Baruch. 5. Qui autem huiusmodi sunt, audiant Baruch prophetam dicentem: Pax iustitiæ, & honor pietatis. Sic enim videns populi sui dilectionem fraternitatis esse incorruptam, inter cunctos facit eos amicitiæ Dei fieri socios. Quoniam qui diligunt Deum, secundùm boni operis gloriam, inuicem in operibus bonis irritā faciunt vitam istius mūdi: profanantes quidquid ex diabolo est cogitationum malarum, in cordibus Dei seruorum: quoniam cupiunt Anachoretarum perfrui vitâ, si corpus abdicant adhuc in terrâ politi: iam cælestibus delectentur, nihil terrenum prorsus exquirant, vt iam sæcularium tenebrarum caussas conculcantes ac prosternentes.

13. Sermo sale condiendus. Verùm quia cælestibus regionibus apti vos satis placere conuenit Creatori, virgines mente & corpore permanentes, fructus fidei & limam sermonis quam maximè cōseruantes: nefas est enim, vt monachum quis reprehendat in modico vel in maximo. Irreprehensibiles enim nos esse oportere, Coloss. 4. Apostolus docet, & vt sermo noster in gratiâ sale semper sit conditus, scilicet condimento quo nos Euangelista condiuit, dicens: Vos estis sal terræ. Matth. 5. Quod peto, vt non in vobis euanescat, ne forte, cùm euanuerit, extra congregationem multitudinis foras proiiciatur, linguis inimicorum quotidie conculcandum.

14. Detractio fugienda. Hoc autem obsecro, filioli, secundùm formam quæ mihi data est de manu Angeli, fugere linguam detrahentium iniquorum, qui mordaci dente, etiam sine caussa, Ecclesiæ Christi insultare festinant.

15. Dissensiones cauenda Dissensiones, quas habetis inter vos, proiicite ab inuicem: scientes, Dominum nostrum non esse 1. Cor. 14. dissensionis, sed pacis. Si qua igitur scandala, inimico suggerēte, frater habet aduersus fratrem, propter obedientiam fide extante, dimittat: quoniam ego non ex me loquor, sed ex Deo, qui in manu nuntij sui docuit me.

16. Obedientia prælato, hospitalitas peregrino exhibenda. Et si obedientiā prælato præbueritis, hospitalitatem peregrinanti, ex præcepto Domini facitis.

Si fieri potest, nullo pacto miles Dei debet irasci, *17. Ira profliganda.* non solùm ad socios, verumetiam ad extraneos.

In quocumque negotio, nullus sæcularium seruum Dei audeat iudicare: quia inter se & illum *18. Contentio vitanda.* distat. Non patiaris coniugatum iudicio tecum contendere: melius est enim monacho fraudem & iniurias sustinere, quam vt audiatur vox militis Christi in clamore.

Non decet monachum, caussâ pecuniæ esse negotiatorem, *19. Negotiatio indigna monacho.* sed cælestium bonorum lucra mercantem. Prædicet verbum salutis, animas inuitet ad cælum, ad nihilum deducat sæculi desiderium. Cor enim Christianum exultat, maximè serui Dei: tyrannum fraudatorem animarum, diuinæ virtutis oratione expugnat.

Quòd si terrores aliquos intulerint, currat ad *Dæmon fugatur Cruce, oratione, ieiunio, recursu ad Deum.* ad auxilium Crucis: statim ille recedet: versutia eius crebris orationibus & ieiuniis deuincitur. Filioli, quid ad vestram pertinet curam, si aduersus vos conueniant dæmonum castra, potestis & vos multis adgminibus Angelorum. Sed cùm dæmonum cateruæ crescere cœperint, oculos vestros ad cælum leuetis, dicentes: Domine Iesu Christe, adiuua infirmitatem meam. Tunc sermo vobis prophetæ Elisæi conueniat aduersus eos, qui de Samariâ comprehendere eum venerant, qui terrenti se puero suo respondit: Aperi Domine 4. Reg. 6. oculos serui tui, & videat, quòd plures sunt nobiscum quàm cum illis. Statim ergo ad adiuuandum vos, angelorum Dei legiones adueniunt, qui fidei vestræ auxilium præbeant.

Hæc sunt, filioli, mandata, quæ vt pusillanimi- Cap. 9. tas cordis inuenit, vobis de diaboli certaminibus explanaui. Nolo autem ea, quæ nobis ipso immittente acciderunt, silentio præterire, vt & vos possitis malitiis eius resistere.

Quadam die in monte sedenti mihi, ingens velut militum turba occurrit. Quos dum oculis cernerem venientes à longè, satanæ angelos statim esse cognoui. Ego autem deposito omni terrore, *Posthumius cateruas dæmonum oratione profligat.* genibus prouolutus humo, vt secederēt orabam, Dominum inuocans redemptorem. Tunc turba quæ venerat, velut stipula, quæ à vento rapitur, nusquam cōparuit. Gratias ergo egi Domino per Iesum Christū Dominum nostrū, quòd meo certamini finem imposuit citò, & orationem meam illicò exaudiuit. Multas itaque insidias passus sū, & ex omnibus me eripuit Dominus. Vnde & vos, filioli, constantes estote, quia mitis est Dominus ad liberandum nos. Amate ergo Dominum, odite malignum: & Deus misericordiæ erit vobiscum, vt possitis eius insidias euadere, Amen.

N O T A T I O.

1 POsthumij] *Aliæ editiones habent Pasthumij. De hoc nihil nobis occurrit vel in tabulis ecclesiasticis, vel apud historicos. Multa hîc affinia cum Pachomio, eiusque Regulâ. Et cùm Pachomius dicatur quibusdam* Pachumius, *vereor ne* Pasthumius ex Pachumio *irrepserit.*

Cap. 1. 2. Spatarius] *Ita omnes editiones mox:* plectam de sparto plectebat. *Nota* spatulæ palmarum. *Leuit. 23. Et ex palmis ferè vestes suas & plectas plectebant eremitæ. Alij exsistimabāt legēdum* spartarius, *quasi qui è sparto restes plectat, qui Polluci lib. 7. c. 33 dicitur* [illegible]*.*

Cap. 2. 3. Plectam] *Mox* funis plectacius *à Græco* [illegible], *id est,* [illegible] *flexum. Quæ vox non rarò in his libris occurrit.*

4. Priscum] *Hic dicitur* sacerdos: *sequenti capite* episcopus. Cap. 4.

5. Census Imperatoris] *Videtur hæc periodus* Cap. 5. *melioris styli fragmentum esse. Fors ex eleganti aliquo Patre adumbratum. Alludit ad militiam, cùm nomen Imperatoris militi inscribebatur. Vt hîc de oue & milite, sic apud Augustinum epist.* 50. Sic error corrigendus est ouis, vt non in eâ corrumpatur signaculum Redemptoris. Neque enim si quisquā regio charactere à signato desertore signetur, & accipiat indulgentiam, atque ille redeat ad militiam, ille autem esse in militiâ, in quâ nondum erat, incipiat, in aliquo eorum character ille rescinditur, an non potiùs in ambobus agnoscitur,

& honore debito, quoniã regius est, approbatur?

Cap. 7. 6. De quo sæpe] *Hinc apparet, auctorem huius Vitæ & alias sanctorum Vitas consarcinasse. De Macario, qui Antonium dicitur sepelisse, vide suprà Prologum in Vitam sancti Pauli primi eremitæ, n. 6.*

Cap. 8. 7. Aquam scatiuam siue germinantem] *Ipse explicat, quid scatiua sit aqua, nempe quæ scaturit & germinat, an ex suâ origine? Nisi fortè corruptam aquam intelligat, & scatentem vermibus. vel statiuam quis legat, vt in Martyrol. Adonis 30. Iulij ex MS. repositum, quæ ferè lutulenta. Sic alius luculentam aquam bibit in Vitâ Pauli primi eremitæ, cap. 5.*

---

14. Apr.

VITA SANCTI [1] FRONTONII ABBATIS, AVCTORE INCERTO.

PROLOGVS.

QVONIAM sæpè desideraſtis audire quæ ſancta ſunt, & ego placidè diſpoſui operari: iam non in pellibus caprarum, ſed auro & argento gemmiſque pretioſiſſimis decreui conſtruere templum Dei: vt & nos tanquam lapides viui (1. Petr. 2.) ædificemur in domum ſpiritualem, ex operibus meliorum proficientes in Chriſto Ieſu Domino noſtro: quid nunc apud Nitriam geſtum ſit, teſteram: & non præteribo veritatem vllo modo, quoniam ſatis ædificat monachos præſens opuſculum.

VITA.

Cap. 1. IGitur Frontonius, verus Dei ſeruus, ſtudio Dei timoris de die in diem proficiens, publicam communémque vitã perhorreſcens, auiam deſiderans ſolitudinẽ, conuocauit ad ſe fratribus, dixit, (erant enim cum eo viri circiter ſeptuaginta:) En! quid nobis & mundo damnabili, cuius operibus renuntiare omni modo condecet, vt cæleſtem conſequamur vitam? Quapropter pergamus ad eremum, nihil nobiſcum ferentes, ad acquirendam cæleſtem gloriam, & ſuperiorem inueſtigemus ex virtutibus diſciplinam. His dictis, vniuerſi conſenſêre: deferentéſque ad eremum ſecum parua olerum ſemina, & [2] bis acutos, paruóſque ſarculos, vnde humum defoderẽt, profecti ſunt, & venerunt ita in eremum: rurſúſque Frontonius ait: Dominus in Euangelio ait: Nolite cogitare quid manducetis, aut quid bibatis, aut quo operiamini: hæc enim omnia gentes mundi quærunt. Quærite primùm regnum Dei, & iuſtitiam eius, & hæc omnia adiicientur vobis. Teneamus promiſſum, & inueniemus in nobis opus Domini conſeruatum. Omnes ergo habitabant in eremo, in opere Domini iugiter laborantes, & in agone ſpirituali proficientes: adiuuabat enim Dominus ſeruos ſuos. Ipſe verò Frontonius non pro ſe tantùm, ſed pro cunctis orabat, ſciens ſcriptum eſſe: Non quærens quod mihi vtile ſit, ſed quod multis, vt ſalui fiant.

Oratio Frontonij ad 70. fratres.

Ad eremum tendunt.

Matth. 6.

1. Cor. 10.

Cap. 2. Cúmque in eadem eremo longo tempore morarentur, tentare eos aduerſarius Chriſtianorum cœpit, vt cogitarent in corde ſuo, quòd debuiſſent in ſæculo demorari, quia Anachoretarum vita duriſſima eſt, & nemo eam poteſt ſufferre. Murmurauêre ergo in cordibus ſuis, dicentes: Quid eſt, quòd voluit pater noſter Frontonius, vt habitemus in eremo? Numquid illi qui in vrbibus & in caſtellis habitant, Deum videre non poſſunt: & qui in eremo habitant, ſoli vident? Nónne eos boni actus commendant? Quiſnam poterit cibo viuere Angelorum? Ecce morimur fame: defectus vigiliarum non capit labor, ſed acriora nos frangunt ieiunia, fiúntque debilia genua, vt vnuſquiſque noſtrûm non poſſit ſtare.

Murmurant fratres contra inſtituti rigorem.

Audiens Frontonius eorum murmur, antequam ad eum conuenirent dicentes aliquid, ipſe præueniens eos ait: Quouſque irritatis Deum murmurantes in cordibus veſtris, & dicentes: Numquid qui eremum inhabitant, hi tãtùm ſunt Dei ſerui? & quis ex cibo poterit viuere Angelorum? Conueniamus ad abbatem, & loquamur ad eum, vt habitemus in ciuitate: quia ſi qui nos illic viderint, opportunè nobis iuxta Dei votum dirigunt eſcas, prout cuique Dominus dederit facere. Illud autem ſcitote, quia non necabit Dominus fame animam iuſti. Ecce oculi Domini ſuper timentes eum, vt alat eos fame. Et illud non memoramini ſcriptum, quod ait Apoſtolus: In fame & ſiti? Sed vobis quoque in eremo numquam defuerunt radices herbarum, nec manſiſtis aliquando ieiuni. Recordamini autem, quia anteà locutus ſum vobis: Nolite cogitare, quid manducetis, aut quid bibatis, aut quo operiamini: hæc enim omnia gentes mundi quærunt. Nonne Dominus cibum date timentibus ſe. Quærite primùm regnum Dei, & iuſtitiam eius, & hæc omnia adiicientur vobis. Si enim Dominus volatilia paſcit, & coruos non deſerit: quomodo nos derelinquere poterit, ipſum iugiter in mente habentes, eúmque aſſiduè orantes? Certè ſi fame defecerimus in eremo, nos Dominum accuſemus, & improperemus ei, cùm ad ipſum venerimus, dicentes: Credidimus Euangelio tuo, vbi dixiſti, quòd vniuerſos in te credentes, cæli pabulo paſces: fecimus cuncta quæ præcepiſti, ſperauimus in te, & tu nos deſpexiſti. Sed quia ibi nos probaſti, hîc magis, vt probes veritatem, redde quod promiſiſti. Nolite ergo murmurare aduerſus Deum, ne murmurantes, ſicut patres noſtri in hoc deſerto, à ſerpentibus pereatis. Quòd ſi exſpectaueriris Dominum, quando voluerit, dabit bona timentibus ſe. Quo dicto, ſiluerunt omnes paululum à murmuratione ſuâ: erant tamen in mœrore poſiti.

Cap. 3.

Frontonius occurrit murmurationi.

Pſal. 32.

2. Cor. 11.

Matth. 6.

Ceſſant fratres à murmuratione.

Cap. 4. Ego verò propoſui vniuerſa breuiter exequi, & cuncta ſermone ruſtico comprehendere, quæ cum ſuo proſequi titulo fas eſt: & per huiuſmodi libelli ſententias ac ſyllogiſmos dulci eloquio currere, prout poteſt vnuſquiſque Lector audire. Redeamus ad ordinem cœpti opuſculi, vt non noſtra videamur aſſerere.

Cap. 5. Pergit itaque Angelus, miſſus à Domino ad quemdam diuitem nocte, & dicit illi: Tu epularis in diuitiis ſplendidè, & ſerui mei in eremo indigent pane. Surge ergo diluculò, & mitte ſeruis meis eſcas ex omnibus quæ tibi dedi quia procutatorem te poſiti gregis mei, qui te cælo lactanre iugiter paui, nec vnquam dimiſi. Ita ergo placuit

Angelus diuiti præcipit eſcas monachis mittere.

placuit mihi ex eleëmosynâ tuâ reficere pauperes meos, qui in deserto spiritualiter viuunt, & se mihi suo Domino crediderunt: idcircò facias sermonem, quem modò, missus à Domino, loquor ad te. Quod nisi feceris, dissipasti fœdus pacificum Domini Dei tui.

Cap. 6. At ille tanto terrore conuentus, ex illo somno expergiscitur: consurgénsque mane, conuocatis necessariis amicis, seruísque suis fidelibus, locutus est ad eos, dicens: Iacenti mihi noctè in lecto, quidpiam soporis ceperam: & ecce subitò nuntius adstitit, dicens: En tu epularis in diuitiis tuis splendidè, serui verò mei in deserto indigent panibus. Surge ergo diluculò, & mitte seruis meis escas ex omnibus quæ dedi tibi, quia procuratorem te posui gregis mei. Ecce mittere quæro: sed vbi morentur serui Dei, ignoro. Cupio præceptum implere admonitus: sed quis mihi, ad quem dirigam locum, ostendet? Conuenit me Angelus, præcepit & Deus. Sed vos, qui seniores estis, ostendite locum. Et nemo valuit illi indicare locum, quia in abdito montis manebant: & nemo, vbi morarentur, agnouerat.

Quò mittere debeat, diues inquirit.

Cap. 7. Igitur alterâ nocte duriori comminatione conuentus, plagísque confossus diues ille, corripitur & vrgetur, vt seruis Dei dirigeret escas. Iterùm diluculò consurgens, à prioribus amicis quærebat consilium, vt sibi dicerent, aut certè ab aliis inquirerent, vbi serui Dei morarentur. Aiebat quoque ista cum maximo fletu, plagas ostendens, quibus de manu Angeli fuerat noctè correptus. Sed cùm nemo posset locum habitationis seruorum Dei ei ostendere, vnus qui præ ceteris maioris erat consilij, respondit & ait: Si volueris accipere consilium meum, charissime, forsitan erit hoc tibi salubre. Sunt tibi cameli septuaginta, onera eos ex omnibus bonis, quibus intelligis Dei famulos posse vesci: & dirige camelos per viam, nemine ducente. Et si ex Deo hoc factum est imperium, animalia tua salua regredientur ad te: si verò tibi ex diabolo iactura imminet, libenter tolera flagella temporis, quàm acriori fortè cæde corripiaris. Quòd si hoc tibi consilium displicet, quære aliom qui poterit dare melius responsum. Hæc dicens, conticuit: sed ipsi diuiti, & qui cum eo erant, huiuscemodi consilium benè placuit. Onerauit ergo [1] sexaginta quinque camelos ex his quæ serui Dei comedere possent: quinque verò camelorum cibaria facta imposuit, escam cunctorum animalium, in maximo dolore dicens: Si quis inuenerit eos, & eorum exposuerit onera: visis cibariis miserebitur eis, & dabit eis manducare. Et cum ingenti fletu vno ordine innectens chordas, direxit eos per viam, commendans Domino, vt si ex Deo esset imperium, temearent celeriter cum salute. Nullus verò [4] ducator cum animalibus abiit.

Iterum diuiti Angelus apparet, & de morâ castigat.

Cap. 8. Et quando egressi sunt ianuam, dimisit seruulus primum camelum, cuius [5] ducalem tenebat, quem ceteri sequebantur, & abierunt per viam [6] iuxta præcinctum montis, euntes soli. Sed nescio an soli cameli pergere poterant, sed Domini ouerio præcuote, viam directam (vt intellectum est postea) abierunt: & quarto die confecto itinere, horâ nonâ agentibus opus Dei fratribus, sicut quidam posteà retulit nobis, ecce primus ante fores accubauit camelus: sed [7] campanæ sonitû audire non potuit perstrepens sonus hymnotû. Abbas tamen, quoniam prope ostium erat, ipse prior vidit, & gauisus est valdè. Angustus enim erat introitus monasterij, & solus abbas fores suo statu claudebat, ceterisq; interpositis fratribus tacuit, nihil respondens, donec hymni cöplerentur. Tuc cöpleto hymnotum ordine, aduocatis fratribus, pænè improperans, ait: Vbi sunt murmurationes vestræ? Ecce Dominus improperio forti nobis escas ab alto misit, cui voluit viro prudenti iniperans, adduxit nobis camelos onustos. Venite, deponamus onera, vt possiot refici animalia lassa. Tunc omnes mirâ gratulatione læti, communiter gratiarum actionem Deo reddiderunt: & gaudentes deponebant onera camelorum. Supra quinq; verò camelos, reseratis sarcinis, cibaria repererût. Abluentes igitur animalium pedes, de stratu eorum fecerût præsepia: & apposuerunt eis escas, quas ipsi sibi apportauerant; necnon & ipsi etiam discurrebant per omnes montis anfractus, notas inquirere herbas, vt laborantia animalia escis pluribus reficerentur.

Cameli sine directore mittuntur in eremum.

Abbas increpat murmurantes.

Cap. 9. Manè autem facto, abbas consilium vtile elegens, & auaritiam omnino spernens, medietatem sumpsit escarum, aliam verò partem diuidens, super camelos omnes, ne alij viderentur portare, & fieret aliis iniuria, omnibus medium imposuit onus, velut [8] eulogias reuucans Domino rerum, vt auaritiæ legem scinderet, & medietatem oblationis proprio domino camelorum reddidisset. Erant igitur supradicti amici cum domino camelorum, consolantes eum de animalium tantorum periculo, simúlque Dominum deprecantes, ne accideret innocenti viro tanta iactura. Octauâ autem die, cùm essent omnes in vnum collecti, ieiuni; vnus qui leues ac tinnulas aures habebat, per flamina ventorum campanulæ rapiens sonitum, paululùm reticuit: & cùm benè tandem sonantem comprehenderet, ait: Puto, quòd ex altitudine montium campanæ sonantis mòtus auditur. Tunc omnes egressi, senserunt camelorum aduentus; gratulando mirabilis accidit lætitia, secunda verò de consolatione viri. Nam qui defuncta animalia aut perdita iam lugebat, gaudens de receptis animalibus lætabatur. Venerunt omnes illæsi, non tristes vultu, nec maciem necessitatis habentes. Suscepit ergo camelos suos homo ille, cum magnâ gratiarum actione: & visis oneribus, multò ampliùs recreatus, exultat. Tunc & illos amicos, & pauperes plures, ad prandium nobile vocat, easdémque eulogias indigentibus distribuit, quas acceperat. Sed & amicis qui aderant, ex eis largitus est: & ipse quoque benedictionem sanctæ iucunditatis accipiens, gaudebat in Domino.

Angelico ductu quarto die perueniunt ad monachos vbi erant.

Pauperibus dat, qua remissa sunt, diuiti.

Cap. 10. Ex illo igitur anno, vsque in mortem Frontonij, sic diues ille notato tempore, quando primùm miserat, escas necessarias ipsis dirigebat: & aliis sic diuitibus Dominus imperabat, vt ex omnibus dapibus ittigari, nihil Dei serui cum sancto Frontonio minus haberent. Vigilabant in operibus Dei filij cum patre, spiritualibúsque eos admonens dapibus, implebat quotidie sermone cælesti, exultánsque lætabatur in Domino, qui sibi talem dederat intellectum, vt auia solitudinis loca digna quæsisset.

Quotannis cibos eodem dirigit.

Cap. 11. Legendum hoc tradite, multorum ad ædificationem monachorum. Ille enim magis erit melior in conspectu Dei, non quicumque legerit, sed qui credendo Dei seruis sic fecerit. Mercedem autem à Christo Iesu Domino nostro recipiet, qui eleëmosynam pauperum non despexerit, & seruos Dei, directo corde intuitus fuerit, in gloriâ

Domini nostri Iesu Christi, cui est honor & gloria in sæcula sæculorum, Amen. [9] Hæc sub Antonio Imperatore gesta sunt, tertiodecimo anno imperij eius.

N O T A T I O.

1 FRontonij] *Aliis* Fronto *dicitur. Martyrologium Romanum 14. Aprilis*: Alexandriæ sancti Frontonis abbatis, cuius vita sanctitate & miraculis claruit. *Eadem apud Vsuardum & Adonem adaui Beda*: qui septuaginta fermè pater exstitit monachorum. *Rhabanus & Notkerus fusiùs aliquanto rem narrant, ex hoc loco, vt apparet, deprompram. Miror vnde in Florario Sanctorum manuscripto*: Obiit anno salutis 174. *De hoc Petrus in Catalogo SS. libro 11. cap. vltimo, num. 120. Cauendus lapsus Petri lib. 9. cap. 109. & Antonini in Chron. parte 1. Tit. 6. cap. 26. §. 1. qui confundunt Acta huius Frontonij cum Actis Frontonis discipuli S. Petri, episcopi Petragorici. Distinguendi sunt, & vnius Vita ab alterius separanda.*

Rectè auertit Petrus Maturus noster, Antonini commentator, quæ de camelis hîc narrantur, non conuenire Galliæ regionibus, nisi dicatur, inquit, huius Vitæ auctorem, quicumque ille, camelos pro iumentis sarcinariis quibuscumque vsurpasse.

Sed, vt dixi, Frontones hi duo distinguendi, quorum vnus in Galliis floruit, alter in Ægypto, vbi camelorum vsus. Frontonis Galli memoria celebris exstat 25. Octobr. in Martyrologio Romano.

Alius quoque Fronto martyr vnus ex 18. martyribus Cæsaraugustanis, de quo in Martyrologio Romano 16. Aprilis, & Prudentius hymn. 4. περὶ στεφ. *Petrus in Catalogo SS. lib. 4. cap. 56.*

Cap. 1. 2. Bis acutos, paruosque sarculos] Bisacuta *seu* bisacutus *hic peculiare instrumentum est, vt & in Vitâ S. Antonij capit. 25. numer. 62. Glossarium Camberonense manuscriptum*: Bisacuta, ferramentum quoddam vtrimque incidens. *Planè quâ formâ* bipennis *dicitur, quasi bis pennatum seu acutum.*

Cap. 7. 3. Sexaginta quinque camelos] *Ita manuscript. Audoramensis, & vetus editio. Rhabano & Notkero* quinque *desunt. Requiritur hoc ad numerum septuaginta. Nam mox alia quinque sequuntur.*

4. Ducator] *Ita vsurpabant pro* ductor. *Tertullianus libro aduersus Iudæos cap. 13.* cum ducator eius in ea parte haberet.

5. Ducalem] *Eadem formâ, quâ antè* ducator. *Sic* ducatio *apud Tertullianum de Coronâ milit. capit. 11.* Vel ipse hæc præstruxerim, & ceteras officialium coronarum caussas, quibus familiarissima ista ducatio necessitatis.

Cap. 8. 6. Iuxta præcinctum montis] *Ita MS. Vetus editio*: iuxta præcinctorum montis. *Colonienʃ.* iuxta prædictam viam montis.

7. Campanæ sonitum] *Hinc apparet, iam olim gregibus tintinnabula apposita. Vide Onomast.*

Cap. 9. 8. Eulogias] *Frequens vox hæc Græca apud Latinos scriptores pro* benedictionibus, *seu* munere benedictionis. *Vide Onomast.*

Cap. 11. 9. Hæc sub Antonino] *Ita manuscript. & Coloniensis. Malè in veteri editione.* Antonio.

[1] VITA SANCTORVM [2] BARLAAM EREMITÆ ET IOSAPHAT INDIÆ REGIS, AVCTORE S. [3] IOANNE DAMASCENO, INTERPRETE [4] IACOBO BILLIO PRVNÆO.

PROLOGVS AVCTORIS.

Rom. 8. Nazianz. Orat. de Athanas.

QVICVMQVE spiritu Dei aguntur, hi sunt filij Dei, vt ait Apostolus. Illud porrò Spiritu sancto donari, & filios Dei fieri, expetendorum omnium extremum est; & quò cùm ventum fuerit, conquiescit omnis contemplatio, quemadmodum diuinis litteris proditum est. Hanc igitur excellentem, & expetendarum omnium rerum supremam beatitudinem, sancti omnes, qui ab æuo condito extiterunt, per virtutum cultum ac studium diuino beneficio consecuti sunt; vt qui partim martyrium subierint, atque ad sanguinem vsque aduersus peccatum in acie steterint, partim religiosæ ac Deo deuotæ vitæ certamen exantlarint, arctámque viam tenuerint, omníque destinatione martyres extiterint.

Religiosa exercitatio angelicæ vitæ imitatio.

Quorum luculentas virtutes ac præclara facinora (hoc est & eorum qui martyrio perfuncti sunt, & eorum qui per religiosam exercitationem angelicũ vitæ genus imitando expresserunt) litterarum monumentis commendare, atque ob virtutis exemplum ad posteras ætates transmittere, à diuinis apostolis, & beatis patribus Christi Ecclesia accepit: hoc videlicet, ad nostri generis salutem velut latâ lege promulgantibus. Etenim via ea quæ ad virtutem ducit, aspera est atque ardua & permolesta, iis præsertim qui nondum sese totos ad Deum transtulerunt, verùm adhuc vitiorum animíque perturbationum tyrannide conflictantur. Quo fit, vt multis ad eam illecebris indigeamus, nimirũ & consiliis ac cohortationibus, & exemplis eorũ qui hanc viam priores inierunt.

Exemplis potius quam præceptis ad virtutem studium excitemur.

Id quod etiã minore cum molestiã ad eam attrahit, efficítque ne ob vitæ difficultatem animis frangamur, ac desperatione afficiamur. Siquidem ei quoq; cui ardua & difficilis via ineunda est, nõ perinde quispiã monendo ac cohortando, vt eam ingrediatur, persuaserit. At cùm multos ostendit, qui eam confecerint, ac tandem percommodum diuersorium nacti sint, tum verò magis eum adducet, vt eamdem quoque viam capessat.

Matth. 25.

Huic igitur ipsæ quoque regulæ insistens, ac præterea impendens ignauo illi seruo periculum metuens, qui talentum à Domino acceptum in terram abdidit, quódque ei quæstus faciendi caussâ datum erat, ita occultauit, vt nihil ex

eo

Historia hæc ex commentariis Indiæ accepta.

eo lucri faceret, historiam animabus vtilem, ad me vsque allatam silentio minimè præteribo, quam mihi pij quidam viri interioris Æthiopiæ (quos Indos vocant) ex veris commentarijs translatam narrauerunt. Hæc porrò ad hunc modum se habet.

VITA.

Cap. 1.

INdia, quæ ingens ac frequentissima est regio, procul ab Ægypto distat, atque vndique ab Ægypti parte mari alluitur: à continente autem ad Persidis fines accedit. Ea porrò atrâ idololatriæ caligine olim obducebatur, atque extremâ barbarie scatebat, nefariísque flagitiis addicta erat. *India idolis dedita.* Posteaquam autem vnigenitus Dei Filius, qui est in sinu Patris, figmentum suum peccati seruitute oppressum indigno animo cernẽs, *Ioan. 1.* misericordiâ erga ipsum commotus, instar nostri excepto peccato apparuit, ac Patris throno relicto, salutis causâ (hoc est vt nos in cælis habitaremus, atque a veteri lapsu excitaremur, ac peccato liberati priorem adoptionem reciperemus:) in Virginis corpore habitauit atque, expletis omnibus carnis propter nos assumptæ muneribus, crucem ac mortem suscipiens, ac terrenis mirandum in modum cum cęlestibus coniunctis à morte ad vitam rediens, & cum gloriâ in cælos ascendens, & in Patris dextra magnificè sedens, Spiritum paraclitum discipulis, à quibus conspectus fuerat, pro eo ac promiserat, in ignearum linguarum formâ misit, ipsósque ad omnes gentes legauit vt eos qui in ignorátiæ tenebris sedebant, illuminarent, atque in Patris & Filij & Spiritus sancti nomine baptizarent, adeò vt deinceps illi partim, Orientales sedes, partim Occidentales regiones, quæ ipsis obtigerant, circumirent, ac Septemtrionalia & Meridiolania climata peragrarent, vt imperatum munus exequerentur, tum sanctissimus quoque [5] Thomas, vnus ex duodecim Christi Apostolis, in Indiam, salutiferæ doctrinæ illic prædicandæ causâ missus est. Domino autem cooperante, ac sermonem per sequentia signa confirmante, Gentilitiæ superstitionis tenebræ depulsæ sunt, atque illi simulacrorum sacrificiis & cultu liberati, ad rectam fidem se adiunxerunt. Sicque Apostolicis manibus velut refecti, Christo per Baptismum conciliati sunt: ac tacitis incrementis augescentes in fide, ab omni labe alienâ proficiebant, ecclesiasque per totam regionem extruebant.

Lucæ 1. — *Apostoli in omnes orbis partes dispersi.* — *Thomas in Indiâ mittitur.* — *Marci vlt.*

Cum autem etiam in Ægypto monasteria exædificari, ac monachorum ingentia agmina cumulari cœpissent, atque eorum virtutis & vitæ rationis, ad Angelorum imitationem accedentis, fama orbis terrarum fines peruasisset, atque ad Indos vsque peruenisset, ipsos quoque ad eiusdem vitæ studium excitauit: adeò vt complures ipsorum, relictis omnibus rebus in solitudines concederent, atque in mortali corpore, eorum qui corporis expertes sunt vitæ rationem susciperent. *Monachorũ vita angelica vitæ imitatio.* Cùm igitur res præclaro statu essent, [6] atque aureis pennis, vt dici solet, in cælũ plerique conuolarent, exurgit quidam rex in eadem regione. [7] Abenner nomine, vir opibus quidem ac potentiâ, victoriísque & bellicâ fortitudine, corporisque proceritate Insignis, ac præterea vultus elegantiâ clarus, atque ob mũdanos ocyssiméque marcescentes rerum successus insolenter se efferens; ceterùm, quantum ad animam attinebat, extremâ paupertate laborans, ac multis malis constrictus & enectus, quippe qui Gentilium partes teneret, ac superstitioso idolorum errori magnopere addictus esset. *Abenner Indorum rex idolis deditus.* Porrò cùm rex in magnis deliciis ac vitæ oblectamentis & voluptatibus versaretur, nec res vlla esset, quæ non ex ipsius volũtate ac cupiditate succederet, vnum id demum erat, quod ipsi lætitiam interrumperet, animúmque ipsius curis pulsaret, nimirum sterilitatis malum. Nam cùm filiis careret, hæc eum cura sollicitum habebat, quonam pacto his vinculis solueretur, ac susceptis liberis patris nomen obtineret: quo videlicet apud plerosque nihil est optatius. *Debet quòd liberis careat.* Atque huiusmodi rex hic erat, eâque mente ac sententiâ.

At illustrissima Christianorum natio, & monachorum cateruæ, regis cultum ac venerationem pro nihilo ducentes, nec ipsius minas metuentes, per Dei gratiam amplissimos progressus faciebant, vt qui in multitudinem omni sermone maiorem excrescerent, ac paruam omnino regis rationem haberent: iis autem rebus, quæ ad Dei cultum pertinebant, in modum dediti essent. Ac propterea permulti ex iis, qui ad monasticum ordinem sese contulerant, omnia quidem ea quæ in vitâ iucunda sunt, penitus contemnebant, soliúsque pietatis amore tenebantur, ac mortis [*]pro Christo subeundæ siti, futuræque beatitudinis cupiditate flagrabant. Eóque nomine, non timido ac dubitante animo, verùm perquam fidenti ac libero salutiferum Christi nomen prædicabant, Christúmque vnum in ore habebant, atque fluxam & caducam præsentium rerum naturam, futuræque vitæ firmitatem & immortalitatem omnibus palàm aptéque demonstrabant, ac velut subsidia quædam, & semina ipsis porrigebant, quorum ope ad Deum sese conferrent, vitámque in Christo absconditam consequerentur. *Christiani & monachi intrepidè Christum prædicant.* *Coloss. 3.* Ex quo effectum est, vt multi, suauissimâ illâ doctrinâ perceptâ, ab acerbis erroris tenebris abscederent, atque ad dulcem veritatis lucem sese adiungerent: vsque adeò, vt nonnulli etiam illustres viri ac senatores, abiectis huius vitæ sarcinis, in monachorum album sese adscriberent. *Ex Indis senatoribus multi monachi sunt.*

Rex autem vbi hæc intellexit, ingenti iracundiâ commotus, atque indignatione feruens, statim edicto sanxit, vt Christiani omnes pietatem eiurare cogerentur. Ac deinceps noua suppliciorum genera comminiscebatur, atque inusitata mortis genera minabatur, litterasque ad omnes regionis ditioni suæ subiectæ partes mittebat, quibus & præfectis & ducibus imperabat, vt tormẽtis atque iniquis cædibus in homines pietate præditos grassarentur. *Rex Abenner monachos persequitur.* Præsertim autem in præstantissimus quosque monastici ordinis excandescebat, atque implacabile aduersum eos bellum excitabat. Ob eamque caussam piorum plerique animo vacillabant: alij autem, quia cruciatibus ferendis impares erant, nefario ipsius imperio parebant. At verò monasticæ classis duces atque antistites, partim ipsius iniquitatem coarguentes ac refutantes, martyrio vitam finiebant, atque ad sempiternam beatitudinem perueniebant; partim in solitudinibus & montibus sese occultabant, non tormentorum, quę ipsis denunciabantur, metu; verùm dulciore quodam consilio ac prouidentia.

Cap. 2.

Cùm itaque huiusmodi caligo Indorum regionem inuasisset, ac pij & sancti viri vndique vexarentur, impietatis autem propugnatores opibus ac potentiâ florerent, atque cruoribus & victi-

marum nidore ipse quoque aër inficeretur, vnus regionum satraparum principibus, animi fortitudine, corporisque magnitudine ac pulchritudine, ceterisque aliis rebus, quibus corporis elegantia & animi generositas, tamquam certis quibusdam notis exprimi solent, alios omnes antecellebat. Quamobrem cùm impium illud edictũ audisset, inani hac atque humi serpente gloriâ & deliciis valere iussis, ad monachorum cœtum sese aggregauit, atque in locis solitariis exulans, ieiuniis & vigiliis, ac diligenti oraculorum diuinorum meditatione sensus suos apprimè repurgabat, animúmque ab omni vitiosa affectione solutum & abductum, eâ luce, quam tranquillitas à vitiosis affectionibus parit, illustrabat.

Princeps quidam Indicus monasticam vitã suscipit.

Rex autem, cùm eum maiorẽ in modum diligeret, atq; in honore ac pretio haberet, vt hoc audiuit de amici iacturâ dolorem animo cœpit, vehementiúsque aduersus monachos exarsit. Atque cùm homines ad eum conquirendum quaquauersum misisset, & quemadmodum vulgò dicitur, [s] nullum non lapidem mouisset, quò eum inuenlret, aliquantò pòst illi qui ad eum inuestigandum missi fuerãt, vt eum in solitudine commorari senserunt, ita perscrutati sunt, vt tandem eum arriperent, atque ad regis tribunal sisterẽt. Rex autem, cùm eum, qui quondam splendidis vestibus vtebatur, atque in magnis deliciis vitam exigebat, tam viliter & abiecte amictum, ac religiosæ exercitationis asperitate afflictum, vitæque solitariæ signa haud obscurè gestantem conspexisset, mœrore simul atque iracundiâ implebatur, atque ex vtroque affectu temperato sermone, ita eum allocutus est.

Vestitus asperitas in monachis, & dura conversatio.

O vecors & demens, quid te adduxit, vt honorem cum ignominiâ, & illustrem gloriâ cum turpi ac dedecoris pleno habitu commutares? Siccine tu, qui regno meo præeras, atque in copias meas imperium militare obtinebas, teipsum puerorum ludibrium effecisti, ac non modò meæ amicitiæ memoriam ex animo procul eiecisti, verùm etiam aduersus ipsam naturam impetum fecisti, ac ne tuorum quidem filiorum miseratione affectus, tum opes, tum omnem vitæ splendorem pro nihilo putasti, tantámque ignominiam tam luculentâ gloriâ potiorem & præstabiliorem habuisti? Quidnam te ad hoc impulit, cuiusnam lucri spes, vt eum, qui Iesus nominatur, omnibus diis atque hominibus anteponeres, ac duram hanc & superstitiosam vitæ rationem suauissimæ huiusce vitæ oblectamentis anteferres?

Regis impij mundo addicti oratio.

Hac oratione auditâ, vir ille Dei, lepidâ simul ac placidâ & æquabili voce ad hunc modum respondit: Si sermones mecum conserere in animum inducis, ô rex, fac hostes tuos è medio tribunali submoueas: ac tum de his rebus, quas intelligere cupis, tibi respondebo. Illis autem præsentibus, nullus mihi ad te sermo erit. Citra sermonem autem excrucia, obtrunca, fac denique quidquid lubet. Mihi enim mundus crucifixus est, & ego mundo, vt ait meus magister. Cúmq; rex dixisset: Quinam tandem sunt hi hostes mei, quos me hinc ablegare iubes? Iracundia, inquit ille, & cupiditas. Nam eæ primùm quidem ab omnium rerum parente atque architecto ita productæ sunt, vt naturæ opitularentur, ac nunc etiam eamdem iis operam præbent, qui non vt carni, sed vt spiritui consentaneum est, viuunt. In vobis autẽ, qui prorsus carnales estis, nec vllam spiritus partem habetis, aduersariæ existerunt, eaque quæ inimicis & hostibus conueniunt, exsequuntur. Cupiditas etenim, cùm ei a vobis opera datur, voluptatem excitat: cùm autem aboletur, iracundiam. Proinde facessant ipsæ hodierno die abs te; præsint autem ad eorum, quæ à me dicentur, auditionem ac iudicium, prudentia & iustitia. Nam si iracundiam & cupiditatem de medio sustuleris, atque earum loco prudentiam & iustitiam induxeris, verè omnia tibi dicam. Atque rex his verbis est vsus: En petitioni tuæ cessi, atque cupiditatem & iracundiam è concilio eiiciam: dabóque operam, vt prudentia & iustitia interponantur.

Egregia viri Dei responsio.

Gal. 6.

Ira & cupiditas à tribunalibus ablegandæ.

Iam igitur absque vllo metu mihi expone, vnde tibi hic error obortus sit, vt ea quæ in vanâ spe posita sunt, iis rebus quæ manibus tenentur, atque oculis cernuntur, anteponas. Respondens autem eremita dixit.

Si intelligere cupis, ô rex, vnde hoc primùm mihi animo iniectum fuerit, vt caducas res contemnerem, ac me totum sempiternarum rerum spei traderem, audi. Olim, cùm adhuc iuuenili ætate essem, bonum ac salutare verbum audiui, cuius vis maiorem in modum me rapuit, ipsiusque memoria, diuini cuiusdam seminis instar, pectori meo insita ita permansit, numquam à me diuelli potuerit: adeò vt & radices egerit, & germen ediderit, ac maturo tempore fructum in me tulerit. Huius autem verbi hæc vis erat: Excordes, inquiebat ille, ac stolidi homines, animo ita comparati sunt, vt ea quæ sunt, perinde ac si non sint, aspernentur: ea autem quæ non sunt, perinde ac si sint, amplectantur, ac mordicus retineant. Qui autem eorum quæ sunt, dulcedinem minime degustauit; is eorum, quæ non sunt, naturam perfectam habere non poterit. hanc porrò nisi exploratam habuerit, quonam modo ea contemnet ac pro nihilo putabit? Porrò per ea, quæ sunt, hæc oratio sempiternas res, atque à iactatione alienas intelligebat: per ea autem quæ non sunt, hanc vitam & delicias, ac mendacem prosperitatem: quibus, ô rex, heu! cor tuum malè affixum est, egóque item quondam ea complectebar. Verum huius sermonis vis, animum meum sine vllâ intermissione vellicans, mentem, quæ mei principatum tenet, ad id quod melius erat, eligendum excitabat. Ceterùm lex peccati, cum mentis meæ lege pugnans, ac velut quibusdam compedibus me vinciens, per affectum erga res præsentes, captiuum tenebat.

Pij principis responsio.

Cùm autem Saluatoris nostri benignitati ac bonitati me ex hac acerbâ captiuitate vindicare placuit, atq; ipse menti meæ ad superandam peccati legem robur addidit, oculósque meos aperuit, vt mali ac boni delectum haberem; tum scilicet, tum, inquam, animaduerti ac vidi, præsentia omnia vanitatem & afflictionem spiritus esse, quemadmodum etiam sapientissimus Salomon quodam loco dixit. Tum peccati velamen è corde meo sublatum est, atque obscuritas ea, quæ ex corporis crassitie animo meo incumbebat, discussa & dissipata: atque cuiusnam rei caussâ procreatus sum, agnoui: mihique faciendum esse, vt per mandatorum obseruationem, ac summum illum rerum omnium effectorem ascendam. Quapropter relictis omnibus rebus, eum secutus sum. Gratiásque Deo per Iesum Christũ Dominum nostrum ago, quòd me ex luto & lateritio labore, ac crudeli & pestifero tenebrarum

Eccli 1.

Per mandatorum obseruationem, ad per solam fidem ad Deũ ascendendum.

huius

huius sæculi principe libertarit, viámque mihi compendiariam & procliuem ostenderit, per quam in hoc fictili corpore angelicam vitæ rationem amplexari possim. Cuius adipiscendæ studio, arctam hanc & angustam viam ingrediendam mihi duxi, sic videlicet animo constitutus, vt præsentium rerum vanitatem atque instabilem earum iactationem & conuersionem vehementer improbem: neque adduci possim, vt credam aliud quidquam, præter id quod verè bonum est, bonum appellandum esse. A quo tu, ô rex, miserè te abrupisti ac sciunxisti. Eáque de causâ nos etiam à te disiuncti ac distracti sumus, quoniam tu in perspicuum & indubitatum exitium ruis, ac nos in idem periculum præcipites ferri cogis. Nam quamdiu in solâ mundi malitiâ censebamur, nullam officij partem prætermittebamus. Ac tu quoque optimus testis eris, nos nec negligentiæ, nec socordiæ nomine vnquam esse notatos ac reprehensos.

Matth. 7. *Monachismus via est spinosa super qua angelica quis potest ducere conuersationem.*

Posteaquam autem id quoque, quod omnium bonorum caput est, hoc est pietatem, nobis extorquere, Deique detrimento (quod detrimentorum omnium extremum ac grauissimum est) nos afficere studuisti, nobisque interim honores ob eam causam in nos collatos, atque amplissima beneficia in memoriam reuocas, qui fieri potest, vt non optimo iure te veri boni insipientia laborare dicam, vt qui omnino hæc inter se componas, pietatem scilicet erga Deum, cum humanâ amicitiâ & gloriâ instar aquæ defluente? Quoniam item modo in hac te socij tibi futuri sumus, ac non contrà tum amicitiam, tum honorem, tum liberorum amorem, & si quid aliud maius esset, aspernabimur, cùm te, ô rex, in Deum sceleratè gerere conspicimus, qui tibi ipsum esse & spiritum ducere præbuit, qui est Christus Iesus omnium Dominus: qui cùm principio careat, eiusdémque cum Patre æternitatis sit, cælosque ac terram sermone procrearit: hominem tamen suis met manibus effinxit, eúmque immortalitate coornauit, regémque omnium rerum, quæ in terrâ sunt, constituit, eique, quod omnium rerum præstantissimum erat, hoe est paradisum, tanquam regiam quamdam aulam, attribuit. At ille inuidiâ deceptus, & in fraudem inductus, & voluptatis illecebris delinitus, his omnibus miserè deiectus est: & qui priùs beatus censebatur, miserum spectaculum præbebat, lacrymísque ob acceptam calamitatẽ dignus erat. Verùm enimuerò is, qui nos effinxerat ac procreauerat, benignis rursum oculis manuum suarum opus conspicatus, nullam diuinitatis suæ mutationem suscipiens, nostræ salutis causâ, id quod nos sumus, citra peccatum factus est, atque crucem & mortem spontè subiens, hostem eum, qui iam inde ab initio generi nostro inuidebat, prostrauit, nosque acerba illâ captiuitate liberatos in priorem libertatem, pro suâ erga nos bonitate, restituit, eóque rursum, vnde nos inobedientia exturbauerat, ob suam erga nos humanitatem reduxit, maioréque quàm anteà honore prosecutus est.

Gen. 3. Sap. 2.

Hunc igitur, qui nostrâ causâ tot cruciatus pertulit, tantisque rursum nos beneficiis affecit, hunc, inquam, ipse reiicis, atque eius Crucem dicteriis insectaris, totúsque corporis deliciis, ac perniciosis affectibus affixus, ignominiosa ac turpitudinis plena simulacra deos appellas. Nec teipsum duntaxat à cælestium bonorum coniunctione abstraxisti: verùm etiam omnes, qui tuis imperiis obtemperant, ab eâ remoues, atque in animæ periculum conicis. Quocircà velim noscas, me minimè commissurum, vt tibi paream, in eadémque tecum erga Deum ingratitudine verser; atque eum, qui præclarè de me meritus est, mihique salutem attulit, abiurem, etiamsi feris me lacerandum & absumendum obiicias, aut gladio, aut igni me addicas: quæ quidem in tuâ potestate sita sunt. Neque enim mortem extimesco, nec præsentia expeto: quippe quæ perquam imbecilla & vana esse compertum habeam. Quid enim in ipsis vtilitatis est? quid quod stabile sit ac diuturnum? Neque id solùm: verùm etiam, tum quoque cùm adsunt, ingens ipsis ærumna coniuncta est, ingens mœrot, ingens & perpetua solicitudo, siquidem eorum voluptati ac perceptioni nihil non mœstitiæ ac doloris adnexum est: ipsorum diuitiæ, paupertas sunt: ipsorũ sublimitas, extrema deiectio. Quisuam autem eorum mala enumerando consequi possit? Quæ quidem paucis verbis Theologus meus mihi demonstrauit, his verbis vtens: Totus mundus in maligno positus est, ac rursum: Nolite diligere mundum, neque ea quæ in mundo sunt. Quoniam omne quod in mundo est, aut est concupiscentia carnis, aut concupiscentia oculorum, aut superbia vitæ. Et mundus transit, & concupiscentia eius. Qui autem facit voluntatem Dei, manet in æternum. Hanc igitur ego bonam Dei voluntatem quærens, omnia pro derelicto habui, cum iisque me coniunxi, qui câdem cupiditate tenentur atque eumdem Deum expetunt. Inter quos non simultas est, non liuor, non mœrores & curæ: sed omnes idem curriculum obeunt, vt ad sempiternas eas mansiones perueniant, quas luminum pater iis, à quibus amatur, præparauit. Hos ego pro parentibus, hos pro fratribus, hos pro amicis & familiaribus habeo. Ab iis autem, qui quondam amici mei ac fratres erant, elongaui fugiens, & mansi in solitudine, Deum expectans, qui saluum me fecit à pusillanimitate spiritus, & tempestate.

Præsentium rerum vanitas & instabilitas.

1. Ioan. 5. & 2.

Iac. 1. 1. Cor. 2.

Psal. 52.

Hæc cùm ita commodè ac iucundè à Dei homine dicta essent, rex iracundiâ quidem impellebatur, ac sanctum virum acerbis suppliciis excruciare cupiebat: rursum autem reprimebat, atque id aggredi cunctabatur, venerandam ipsius dignitatem ac splendorem veritus. Sermonem verò excipiens, his eum verbis est allocutus:

Vndique, ô miser, exitio tuo studuisti, vt qui ad ipsum, fortunâ, vt videtur, te impellente, tũ mentem, tum linguam acueris, ac proinde obscuram quamdam atque inanem verborum næniam effuderis. Ac nisi sermonis principio me tibi facturum recepissem, vt è medio concilio iracundiam depellerem, nunc carnes tuas in ignem coniecissem. Quoniam autem ipse anteuertens, tibiquẽ cauens, huiusmodi verbis me obuinxisti; audaciam tuam, ob pristinam meam erga te amicitiam fero. Quamobrem exurge, atque ab oculis meis profuge, non iam te videbo, sed malè mactabo.

Ita egressus Dei homo in solitudinem secessit, mœrore quidem eo nomine affectus, quòd martyrium minimè obiisset, ceterùm nullo non die, quantum ad conscientiam attinet, martyrio fungens, atque aduersus principatus & potestates, aduersus mundi rectores tenebrarum huius sæculi, aduersus spiritualia nequitiæ, vt ait beatus Paulus, dimicans. Cùm igitur ille abiisset, rex,

Ephes. 6.

rex grauiore iracundiâ concitatus, actiorem persecutionem aduersus monasticũ agmen exercere, maioréque honore simulacrorum cultores ac sacerdotes afficere cœpit.

Cap. 3. Regi nascitur filius Iosaphat.

Cùm autem rex in tam graui errore atque impostura versaretur, nascitur ei elegantissimâ formâ filius, atque ex eâ pulchritudine, quæ ipsi affusa erat, id quod futurum erat præsignans. Sic enim sermone ferebatur, in illa terrâ puerum, pari pulchritudine ac venustate nusquam extitisse. Rex autem ob pueri natiuitatem maximo gaudio perfusus, eum Iosaphat nominauit: atque ad idolorum templa demens se contulit, vt dementioribus sacrificia offerret, laudésque ad edendam grati animi significationem persolueret: ignorans nimirum, quisnam bonorum omnium verè auctor esset, ad quem spirituale sacrificium adhiberi deberet. Ille igitur rebus inanimis & surdis filij ortum acceptum ferẽs, quaquâ versum missis nuntiis plebem ad eius natalitia celebranda cogendam curabat. Accernere erat omnes regis metu confluentes, secúmque ea, quæ ad sacrificium accommodata erant, afferentes, pro cuiusque scilicet facultatum modulo, atque erga eum beneuolentiâ. Præsertim autẽ ipse stimulos eis ad munificentiam admouebat, vt qui quamplurimos & maximos boues mactandos offerret. Atque ad hunc modum luculentissimo festo peracto, omnes, tam qui Senatorij ordinis erant, magistratúque fungebantur, quàm militum manum, atque etiam plebeios & ignobiles amplissimis donis prosequebatur.

Ob natalem Iosaphat sacrificia offert.

In ipso autem nataliciorũ filij sollemni die, delecti viri circiter quinquaginta, qui in eâ Chaldæorum sapientia, quæ in conspiciendis notandísque sideribus versatur, studium atque operam collocarant, ad regem conuenerunt. Quos cùm rex propiùs ad se accedere iussisset, de singulis percunctabatur, quidnam puer in lucem editus futurus esset. Illi autem longâ consideratione habitâ, futurum dicebant, vt opibus ac potentiâ floreret, atque omnes, qui regnum ante ipsum obtinuissent superaret. Vnus verò Astrologus, qui socios omnes suos eruditione anteibat, his verbis vsus est: Quantum ex siderum cursu addiscere possum, ô rex, filij, qui nunc ex te ortus est, amplitudo atque profectus nõ in tuo regno erit, sed in altero præstantiore, atque incomparabiliter excellentiore. Atque ipsum Christianorum quoque religionem, quam tu insectaris, arrepturum existimo: nec eum ab hoc scopo ac spe aberraturum puto. Hæc scilicet dixit Astrologus, vt olim Balaam: non quòd Astrologia veritate nitatur, sed quòd Deus, vt omnis impiis excusatio amputaretur, veritatem per ipsos aduersarios ostenderet.

Rex Astrologos de filio consulit.

Puer dicit Christianũ fore.

Num. 23.

Rex autem, vt hæc intellexit, eiusmodi nuntiũ grauiter ac molesto animo excepit, voluptatémque suã mœstitiâ interrumpi sensit. Nihilominùs tamen in priuata quadam ciuitate, pulcherrimo palatio extructo, splendidáque domo elaborata, illic filium collocauit, iusitque vt exactis primis ætatis annis, nullis ad eum accessus pateret. Atque pædagogos ipsi & ministros ætate florentes, eximiáque forma præditos constituens, hoc ipsis mandauit, vt nihil eorum quæ in hac vita molesta sunt, perspectum ipsi facerẽt, non mortem, non senectutem, non morbũ, non paupertatem, non quidquam aliud molestiæ, quódque ipsi oblectationem interpellare posset:

Rex omnes molestias procul à filio arcere studet.

verum omnia iucunda, & cum suaui fructu coniuncta præponerent, vt in his ipsius animus cum voluptate ac deliciis versans, nihil omnino rerum futurarum cogitatione complecti posset, ac ne verbo quidem tenus de Christi religione, ipsiúsque decretis quidquam audiret: nam hoc præ omnibus rebus ipsi occultare in animo habebat, Astrologi nimirum vaticinium veritus. Quòd si ministrorum aliquem in morbum incidere contigisset, eum statim illinc eiici iubebat, alterúmque nitidum optiméque valentem ipsi substituebat: vt ne quid omnino salebrosi atque acerbi in filij oculos incurreret. Ad hunc modum se rex gerebat, atque hæc cogitabat, & agebat. Videns enim non videbat, & audiens non intelligebat.

Cùm autem certior factus fuisset, monachos nonnullos (quorum ne vestigium quidem vllum reliquum esse putabat) adhuc superesse, iracundia æstuabat, atque acerrimo impetu in eos ferebatur, ac præcones passim tota vrbe & regione procursare imperabat, qui edicerent, ne monastici ordinis quisquam vsquam omnino post triduum inueniretur: quòd si inueniretur, flammis addiceretur. Hi enim sunt, inquiebat, quorum auctoritate populus adducitur, vt eum, qui cruci suffixus est, prô Deo colat. Intereà autem huiusmodi quiddam accidit, quod maiorem ipsi indignationem excitauit, eumque monachis infensiorem reddidit.

Cap. 4. Quidã princeps occultè Christianus.

Inter homines dignitate præditos quidã erat, qui primas in aula obtinebat, vir eleganti vita, ac fidei pietate, quíque saluti suæ operam summo studio dabat: occultè tamen, ob regis metũ. Quamobrem nonnulli, ob eam, qua apud regem pollebat, auctoritatem ipsi inuidentes, eum criminari studebant, ac summopere laborabant. Et quidem cùm rex aliquando satellitum manu pro suo more septus, ad venationem profectus fuisset, in venatorum numero probus ille vir erat. Cùm autem ipse solus ambularet diuino, vt opinor, consilio ita ferente) hominem inter densas arbores humi prostratum, ac pede à fera quadam grauiter contritum, ostendit. Qui quidem ipsum prætereuntẽ intuens, precibus ab eo contendebat, ne se præteriret, verùm calamitatis suæ miseratione afficeretur, atque in domum suam abducendum curaret. Simul etiam illud adiunxit, suam operam ipsi non prorsus inutilem atque inanem fore. Præclarus autem ille vir ei dixit: Equidem ipse virtutis studio atque amore te assumam, tuique quàm maximam potero curam geram. verùm quæ tandem est hæc vtilitas, quam abs te ad me redituram esse ais? Pauper autem ille & imbecillis: Ego, inquit, sermonibus læsis medeor. Nam si quando in verbis aut colloquiis vulnus aliquod aut afflictio inueniatur, consentaneis medicamentis ea curo, ac ne malum vlteriùs serpat, prohibeo. Pius itaque ille vir, quanquam id quod dixerat, nullius momenti duceret, tamen diuini mandati caussa eum in domum suam deferri, eique quàm par erat, curam adhiberi iussit. At inuidi illi & liuore perciti homines, de quibus antè locuti sumus improbitatem, quam iam pridem parturiebant, in lucem proferentes, ipsum apud regem hoc nomine accusant, quòd non solùm amicitiæ ipsius oblitus, deorum cultum neglexisset, atque ad Christianam religionem animum inflexisset, verùm etiam aduersus ipsius maiestatem grauia moli-

Pauperem à pede miserũ suscipit.

Accusatur callidè ab æmulis.

molitetur, popularem scilicet turbam peruertēs, omniúmque beneuolentiam sibi concilians. Quod si pro certo scire cupis, inquiunt, nihil nos fingere atque comminisci, priuatim ei, tentandi ipsius caussâ, dic te relictâ patriâ religione ac regni gloriâ, Christianam fidem amplecti, habitúmque monasticum, quem olim tamquam parùm honestum persecutus es, induere velle. Nam qui hæc aduersus virum illum scelerate confingebant, ipsius animi institutum ad compunctionem propensissimum exploratum habebant: nec dubitabant, quin si hæc verba à rege audiret, statim ipsi quod præstantius esset suadēs, auctor futurus esset, vt iis quæ rectè consulta essent, nullam moram afferret, atque hinc vera esse, quæ dicebant, inuenirentur.

Rex autem, quā vir ille erga se beneuolentiâ esset, minimè ignorans, ea, quæ dicebantur, probabilitate omni carere, ac falsa esse censebat. Neque sibi faciendum esse ducebat, vt ea temerè susciperet; verùm rem ipsam, atque obiectū crimen exploraret. Quapropter cùm eum remotis arbitris acciuisset, tentandi ipsius caussâ ita eum est allocutus: Nosti, ô amice, quonam modo aduersum eos, qui monachi dicuntur, atq; adeò aduersus omnes Christianos me gesserim: nunc autem eo nomine pœnitentiâ ductus, atque præsentium rerum pertæsus, ad spes illas, quas eos commemorantes audiui, nempe immortalis cuiusdam regni, quod in aliâ vitâ futurum est, me conferre cupio: (nam præsens regnum morte omnino interrumpitur.) istud autem me nullo alioqui modo consequi, ac voti mei compotem esse posse existimo, nisi Christianus fiam, regnique mei gloriæ ac reliquis huiusce vitæ iucunditatibus & voluptatibus dictâ extremâ salute, illos religiosæ vitæ cultores, & monachos, quos iniquè & scelerate expuli, quocumque tandem in loco sint, inquirens, ipsis me admisceam. Ad hæc, quid ipse ais? & quid mihi faciendum censes? dic quæso, per veritatem ipsam te obtestor. Non enim me fugit, te supra omnes mortales veri studiosum, atque animi probitate præditum esse. Bonus autem ille vir, vt hæc audiuit, abstrusam fraudem nullo modo agnoscens, animi compunctione affectus est, lacrymisque perfusus, simplici animo respondit: Rex, æternùm viue: bonum & salutare consilium iniisti. Quoniam etiamsi cælorum regnum ægre inueniri potest: tamen ipsum omnibus viribus quærendum est: Qui enim quærit, inquit ille, ipsum inueniet. Præsentium autem rerum fructus, licet in speciē oblectet ac voluptatem afferat, pulchrum tamen est eum propellere ac propulsare. Etenim nostet tum denique est, cùm est: & quos oblectat, multò magis rursum excruciat. Nam & ipsius suauitatis & molestiæ vmbrâ imbecilliores sunt, ac velut nauis in mari cursum tenentis, aut auis aërem peragrantis vestigia quàm ocyssimè euanescunt. Contrà, futurorum spes, quam Christiani prædicant, firma ac tutissima est, tametsi in mundo pressuram habeat. Ac iucunditates quidem ex, quibus nunc fruimur, breues sunt: illic autem nihil omnino præter supplici ac numquam finiendos cruciatus accersunt. Harum enim rerum suauitas fluxa & temporaria est; acerbitas autē sempiterna: Christianorū contrà labor quidem temporarius est, voluptas autem & vtilitas immortalis. Quamobrem feliciter velim cedat bonum tuū consilium. Pulchrum est enim, ac valdè pulchrū, ea quæ interitui obnoxia sunt, cum sempiternis commutare.

Callida regis oratio ad piorum principem.

Rex monachū se velle fieri simulat.

Pij principis pia responsio.

Lucæ 11.

Sap. 5.

Ioan 16.

His verbis auditis, rex vehementer quidem indignatus est: ceterùm iracundiam compressit, neque ipsi tum quidquam locutus est. At ille, vt qui prudens ac sagax esset, regem sua verba grauiter & molestè accepisse animaduertit, versutóque animo id duntaxat egisse, vt ipsius animum exploraret: domúmque reuersus, in mœrore atque languore versabatur, addubitans videlicet, quonam modo regis animum mitigaret, atq; impendens sibi periculum effugeret. Cùm autem insomnis noctem totam exigeret, eius, qui pedis infractione laborabat, in mentem ipsi venit: eúmque ad se accitum ita est allocutus: Memoriâ teneo, te mihi hoc dixisse, quòd noxiis verbis medearis. Ille autem, Est ita, inquit: & si opus est, scientiæ meæ specimen edam. Senator autem sermonem excipiens, ipsi veterem suam erga regem beneuolentiam & auctoritatem, quam apud eum obtineret, exposuit: recentémque item sibi versuto animo adhibitum sermonem: & quemadmodum ipse quidē probè respondisset, ille autem ipsius sermonem molesto animo accipiens, per vultus mutationem, iram in intimo pectore latitantem ostendisset.

Rex iram premit.

Pauper autem ille & infirmus, re cum animo suo consideratâ, dixit: Noscas oportet, vir illustrissime, regem malam ac sinistram aduersum te opinionem concepisse, nempe quòd ipsius regnum occupare studeas: atque tentandi tui studio ea dixisse, quæ dixit: quamobrem fac exurgas, ac tonso capite, splendidísque his vestibus abiectis, atque induto cilicio, cùm primùm luxerit, ad regem adeas. hoc autē sciscitante quidnam sibi hic habitus velit, responde: De iis rebus, de quibus mecum hesterno die collocutus es, ô rex, en adsum, paratus te in hac viâ, quam ingredi constituisti, sequi. Nam etsi deliciæ ac voluptates iucundæ sunt: absit tamen vt eas post te retineam. At verò virtutis iter, quod ingredi paras, licet arduum & asperum sit, tamen, modò tecum sim, facile & procliue ac iucundum erit. Vt enim me oblectamentorum huius vitæ socium habuisti, ita etiam molestiarum habiturus es: quò etiam in futurorum bonorum societatem tecum veniam. Præclarus igitur ille vir infirmi hominis verba comprobans, fecit quemadmodum ipse monuerat. Eum itaque rex videns atque audiens, hac quidem de caussâ delectatus est, ipsius nimirum erga se beneuolentiā admirans: atque falsa esse, quæ aduersus eum ad se delata fuerant, intelligens, maiore eum honore atque apud se auctoritate ac familiaritate donauit. Ceterùm aduersus monachos rursum irâ exarsit, eorum scilicet hæc præcepta esse dicens, vt homines ab huiusce vitæ voluptatibus abstineant, atque incertâ spe, tamquam per somnium sese illudi sinant.

Pauper pio principi dat consilium.

Cùm autem rursus ad venationem egrederetur, duos monachos per desertum iter facientes cernit. Quos statim comprehendi, & ad currum suum adduci iussit. Atque iracundis oculis eos intuens, [10] ignémque vt dici solet, spirans: An non audistis, inquit, ô impostores & circumscriptores, præcones meos apertè proclamantes, nequis vestri diabolici instituti, post triduum in vrbe aut vllâ regni mei regione inueniretur, aut alioqui prorsus igni cremaretur? Monachi autem, En, inquiunt, pro eo ac iussisti, ex vrbibus

Rex duos monachos capit.

bus tuis ac regionibus excedimus. Verùm cùm longu nobis iter propositū sit, vt ad fratres nostros proficiscamur,ac cibo careamus,hac viâ incedimus, vt nobis viatica suppetát,nec fame absumamur.Rex autem inquit : Qui mortis minas metuit, huic cibos cōparare minimè vacat. Monachi autem, Rectè dixisti, ô rex, inquiunt : qui mortem metuunt,id curant, quonam pacto eam effugiant.Quinam autem hi sunt, nisi qui fluxis rebus intabescunt, easque ad stuporem vsq; mirantur? Qui quidem cùm in alterâ vitâ quidquā boni sese consecuturos esse desperent, a præsentibus diuelli nequeunt,ob eamque caussam mortem timent. At nos, qui iam pridem mundum, & ea quæ in mundo sunt, odio prosequimur, arctámque & angustam viam Christi causâ ingredimur, nec mortis metu,nec præsentium rerum cupiditate afficimur : verùm futurarum dumtaxat rerum desiderio tenemur. Quoniam igitur mors ea,quam nobis infertis,ad sempiternam & præstantiorem vitam transitus efficitur, idcircò cupiditati potiùs nobis est quàm terrori.

Quibus mors terrori esse soleat.

Mors piis transitus est ad vitam.

Hic rex per solertiam, videlicet monachos arripere cupiens, dixit : Quid? An non paulò antè vos secedere dixistis, vt meo imperio pareatis? Quòd si mortē minimè timetis, quid est quamobrem fugam ineatis? En hæc quoque frustrà & inaniter iactantes, mentiti estis. Responderunt monachi : Non idcircò fugimus quòd denuntiatam nobis abs te mortem pertimescamus:verùm tui miseratione commoti, ne grauiorem condēnationem tibi accersamus, secedere in animum induximus. Nam alioqui, quantum ad nos attinet, nullo modo minas tuas expauescimus. Ad hæc rex irâ commotus ipsos exuri iussit. Sicque Dei famuli extremo vitæ die functi, martyrij coronā per ignē adepti sunt. Statímque edictum promulgatum est, vt si quis monachus inueniri posset, sine vllâ inquisitione trucidaretur.Atque ita nullus huiusmodi ordinis in illâ regione reliquus factus est, nisi qui in montibus, & speluncis, & cauernis terræ sese occultarant. Verùm hæc hactenus.

Cur pij interdiu, grassante persecutione, secedant.

Duo monachi igne cremantur.

Cap. 5. Regis filij studia.

At regis filius, de quo initio nobis oratio instituta est, in palatio quod ipsi exstructum fuerat, ita manens, vt à nemine adiri posset, iuuenilem ætatem tandem attigit (cùm intereà omnem,tam Æthiopum quàm Persarum doctrinam percepisset) prudens & cordatus, atque omnibus virtutum dotibus illustris. Quin naturales etiam quæstiones præceptoribus suis proponebat : adeò vt ipsi quoque adolescentis ingenium animique acumen admirarentur, réxque etiam ipse ex vultus ipsius venustate, animique habitu, in stuporem traheretur.Mandabat autem his,qui cum eo versabantur, vt darent operam, ne quid prorsus eorum quæ in hac vitâ molesta sunt, intelligeret, nec omnino quòd mors præsentes voluptates exciperet. Ceterùm inani spe nitebatur, atque (vt prouerbio dicitur)[11] in cælum sagittas mittere conabatur. Quonam enim modo mors humanæ naturæ incognita esse posset? itaque ne pueri quidem cognitionem effugit. Nam cùm animum summâ sagacitate ornatum & instructū haberet, secum ipse considerabat,quidnam patrē adduxisset, vt ipsi omnium aditum interdiceret, nec quemlibet ad se accedere pateretur. Per se enim intelligebat, hoc citra patris imperiū non fieri. Ceterùm ipse interrogare verebatur, tum quòd minimè vero consentaneum esse diceret quin pater ea, quæ ipsi conducerent,animaduerteret : tum quòd illuc secum reputaret, si id de patris voluntate fieret, quantumlibet ipse percontaretur, se tamen rei veritatem minimè intellecturum esse. Quapropter ex aliis, ac non à patre hæc scire constituit. Itaque cùm vnum è pædagogis reliquis chariorem ac familiariorem haberet, eúmque maiore adhuc beneuolentia sibi deuinxisset, atque amplissimis muneribus affecisset, ab eo sciscitabatur,quidnam regem impulisset, vt eum in hoc septo inclusum teneret. Illud etiam adiungebat : Si mihi apertè hoc exposueris, omnibus te anteponam, perpetuæque amicitiæ fœdus tecum feriam. Pædagogus autē, vt qui etiam ipse prudens & cordatus esset, puerique sagacitatem ac numeris omnibus absolutā prudentiam exploratam haberet, neque sibi ab eo periculum vllum conflatū iri existimaret,omnia ei sigillatim exposuit, nempe & persecutionem aduersus Christianos,ac potissimùm aduersus eos,qui se pietati colendæ totos deuouissent, promulgatam : & quemadmodum ab omnibus finitimis locis expulsi & eiecti fuissent : atque itē ea, quæ ipso in lucem edito Astrologi prædixissent. Ne igitur, inquit, auditâ eorum doctrinâ, eam religioni nostræ præferas, idcircò à rege data opera est, ne multi tecum consuetudinem haberent, sed pauci omnino. Ac nobis etiam atque etiam mandauit, vt studeremus,ne quid huiusce vitæ molestiarum per nos intelligeres.

Rogat quâ de causâ extra fores non locat.

Respondetur ei, & historiæ fides.

Hæc vt adolescens audiuit, nullum alterum verbum adiunxit.Ceterùm salutaris sermo ipsius pectus tetigit, ac Paracliti gratiâ spirituales ipsius oculos aperire aggressa est, cum ad verum Deum, tamquam porrectâ manu ducens, quemadmodum orationis progressu demonstrabimus. Cùm autem rex ipsius pater crebrò eum viseret, (singularis etenim ipsius erga eū amor erat) quadam die his verbis ad eum filius vsus est. O here ac rex,aliquid ex te scire cupio, cuius caussa perpetuus mœror, atque omnis intermissionis expers sollicitudo animum meum exest ac conficit.Pater autem ex hoc ipso sermone intimis visceribus discruciatus, ait : Dic mihi, charissime fili, quisnam sit hic mœror, qui te obsidet; ac statim eum in gaudium cōmutare studebo. Tum puer, Expone, inquit, quidnam caussæ sit, cur hic detinear, atque inter muros & ianuas abs te concludar,cóque statu sim, vt à nemine adiri ac cerni queā. Quoniam, ô fili, inquit rex, nolo quidquam videas, quod pectori tuo molestiam afferat, tibique voluptatem interpellat. Siquidem hoc ago ac specto, vt in perpetuis deliciis, atque omni gaudio animique voluptate, omne vitæ tempus traducas. At velim scias, ô here, inquit filius ad patrem, me hoc modo non in gaudio atque animi voluptate, sed potius in afflictione atque ingenti angustiâ vitam agere : adeò vt ipse quoque cibus ac potus fastidio mihi & acerbitati sit : etenim gestit animus ea, quæ extra has ianuas sunt, perspicere. Quamobrē si me læte ac iucundè viuere cupis, iube me arbitratu meo foras progredi, atque earum rerum, quarum prospectus mihi negatur, spectaculo animum oblectare.

Petit à patre vt egredi possit.

Hæc vt rex audiuit, mœstitiâ affectus est, illúdque cogitabat fore, vt si illi quod petebat denegaret,maiorem ei mœrorem ac sollicitudinem afferret.Quocircà se, quæ grata ipsi essent,factu-

Conceditur patri.

rum dixit. Ac statim eximios equos ac satellitum manum regiæ dignitati congruentem parari iussit, eique foras, quoties vellet, progrediendi potestatem fecit. Iis autem qui cum eo versabantur, summopere mandauit, vt cauerent, ne quid iniucundi obuiam haberet: verùm quidquid pulchrũ & amœnum ac iucundum esset, ipsi ostenderent; choreásque in viis agitarent, suauissimísque cantionibus operam darent, ac varia spectacula constituerent: vt ipse mentem in his rebus occuparet atque oblectaret.

Iosaphat leprosum conspicit & cæcum.

Cùm igitur regis filius ad hunc modum foras crebrò progrederetur, quadam die ministrorum obliuione factum est, vt duos viros perspiceret, quorum alter leprâ, alter cæcitate laborabat. Quos conspicatus, atque animi mœstitiâ affectus, ab iis qui secum erant, quinam hi essent, & quodnam graue hoc spectaculum esset, percontatus est: illi autem, cùm id, quod in ipsius aspectum venerat, occultare non possent, has humanas calamitates esse responderunt, quæ ex corruptâ materiâ, & corpore vitiosis humoribus pleno, mortalibus contingere solent. Tum ille: Cũctísne hominibus hæc accidere consueuerunt? Non cunctis, inquiunt illi, verùm iis dumtaxat, quorũ valetudo propter improbos humores deprauata sit. Rursum igitur sciscitari perrexit adolescens Si non omnes homines in has calamitates incidere consueuerunt, sed quidam dumtaxat, exploratũ ne est, quinam sint, quos malorũ acerbitates arreptura sint; an contrà citra vllam distinctionem atque ex improuiso conflantur? Et quis tandem hominum, responderunt illi, futura perspicere, ac perfectè intelligere queat? Hoc enim humanæ naturæ captum excedit, ac solis immortalibus diis attributum est. Hic percontandi quidem finem fecit regis filius: verùm ex huiusmodi spectaculo dolorem animo cepit, reíque nouitate ita affectus est, vt oris ipsius forma immutaretur.

Rogat morborum causam.

Miratur decrepitum senem.

Rursum autem foras progrediens, in capularem quemdam senem incidit, rugatâ facie, fractis ac dissolutis tibiis, curuo corpore, capite prorsus cano, qui præterea dentibus carebat, atq; concisum quiddam & interruptum loquebatur. Stupore itaque correptus, cùm hominem cum propiùs ad se adduci iussisset, eos, qui tum aderant, interrogabat, Ecquidnam tam insolens spectaculum esset. Illi autem dixerunt: Hic ætate valdè prouectus, ac paulatim decedētibus ipsi viribus, membrísque imbecillitatem contrahentibus, ad hanc quam cernis ærumnam peruenit. Et quisnam, inquit ille, ipsius finis erit? Nihil aliud, inquiunt illi, quàm mors ipsum excipiet. Omnibúsne hominibus, inquit ille, hoc propositum est, an quibusdam dumtaxat contingit? Responderunt illi: Nisi mors anteuertens aliquem hinc abdocat, fieri non potest, quin temporibus progressu status huiusce periculum non faciat. Tum adolescens: Quoto anno hoc cuipiam contingit? atque protsúsne mori necesse est, neque ars vlla est, quã mortem effugiamus, atque in hanc calamitatem minimè incidamus? Dicunt ei: Octogesimo, aut centesimo anno ad hanc senectutem homines perueniunt, ac deinde moriuntur: nec aliter fieri potest. Debitum enim naturale mors est, hominibus ab initio impositum: neque vlla ratione ipsius aduentus vitari potest.

Mors, naturale debitum est.

Hæc omnia, vt sagax ille ac prudens adolescens audiuit atque intellexit, intimo corde ingemiscens, dixit: Acerba hæc vita est, atque omni dolore ac mœstitiâ plena, si res ita se habet. Et quonam modo quispiam in incertæ mortis exspectatione, cuius aduentus non modò vitari non potest, sed etiam, vt dixistis, incertus est, securo animo erit? Abiitque hæc secum voluens atque assiduè considerans, mortisque memoriam identidem animo repetens, ac deinceps in doloribus animique consternatione viuens, atque in perpetuo mœrore degens. Atque apud se dicebat: Ergóne mors me aliquando corripiet? Et quisnam erit, qui mei post mortem meminerit, cùm tempus omnia obliuione contriuerit? Num prætereà morte functus in nihilum dissoluar: an contrà, altera quædam vita est, & alter mundus? Hæc, & his similia perpetuò cogitans, pallore conficiebatur. Præsente tamen patre, si quando ad eum veniret, hilarem ac mœrore vacuum animum præ se ferebat: quòd scilicet ea, quæ cogitabat, ad ipsius cognitionem venire nollet. Incredibilem autem in modum aliquem nancisci cupiebat, qui ipsius pectori certam fidem faceret, ac bonum sermonem ipsius auribus instillare posset.

An moriturus sit rogat.

Apud patrē dissimulat.

Quærit qui se instruat.

Quocircà de pædagogo eo, cuius antè mentionem fecimus, rursum quærit, num quem norit, qui ad eam rem, cuius cupiditate flagrabat, adiumento ipsi esse, ipsiúsque mentem, grauibus cogitationibus æstuantem, atque huiusmodi curam abiicere nequeuntem, confirmare possit. Ille autem ea quæ priùs dicta fuerant, in memoriam rursus ipsi reuocans, dicebat: Iam quoque priùs tibi exposui, quemadmodum pater tuus sapientes illos viros, ac pietati colendæ deuotos, qui de huiusmodi rebus disputant, partim obtruncarit, partim irato atque infenso animo expulerit: nec vllum eiusmodi in totâ hac vndique regione cognosco. Quo quidem nomine magnâ ille molestiâ impletus, grauique animi vulnere affectus, et similis erat, qui ingentem thesaurum amisit, atque in eius inuestigatione mentem totam occupatam ac defixam habet. Ac proinde in perpetuo languore & sollicitudine versabatur, omnésque mundi iucunditates & voluptates in ipsius oculis piaculi cuiusdam & execrationis instar erant. Cùm autem hoc animi statu esset, ac magno cum gemitu bonum inuenire cuperet, insomnis ille oculus, qui omnia cernit, atque omnes saluos fieri, & ad veritatis agnitionem venire vult, ipsum aspexit, suámque ipsi consuetam benignitatem ostendens, quodnam iter tenendum esset, hoc modo demonstrauit. 1.Tim 2.

Erat enim eo tempore monachus quidam diuinarum rerum peritus, vitâque ac sermone ornatus, atque in omni monasticâ viuendi ratione summopere versatus: vnde oriundus, aut ex quo genere, dicere nequeo, verùm in solitudine quadam Sennaaritidis terræ domicilium habens, ac sacerdotij dignitate præditus. Huic porrò seni Barlaam nomen erat. Hic igitur cùm diuino quodam admonitu, quonam statu regis filius esset, comperisset, è solitudine egressus, ad cultam & habitabilem terram profectus est: mutatóque habitu suo, atque indutis mundanis vestibus, & conscensâ naui, ad Indorum regnum se contulit, ac mercatorem se esse fingens, in eam vrbem in quâ regis filius palatium habebat, ingreditur. Permultósque dies illic commoratus, qui rerum ipsius status esset, diligenter exquisiuit, & quinam essent qui propiùs ad eum accedero

Cap. 6.

Barlaā monachus in Sennaaritide terrā.

Barlaā diuino admonitu in Indiam proficiscitur.

tigit, vt duos viros, laceris ac sordidis vestibus, atque ore macie confecto, ac maiorem in modum pallido, obuios haberet. Regi porrò exploratum erat, eos corporis afflictatione, ac vitę Deo consecratæ laboribus carnes suas ita confecisse. Vt igitur eos vidit, è curru statim desiliens, atque humi prostratus, eos adorauit: ac deinde surgens, amicissimè complexus est, & salutauit. Proceres autem ipsius ac præfecti hoc molestè tulerunt, eum facinus regiâ gloriâ indignum admisisse existimantes. Verùm cum coràm ipsum reprehendere minimè auderent, cum germano ipsius fratre agebant, vt regem admoneret, ne diadematis amplitudinem & sublimitatem ad hunc modum dedecore ac contumeliâ afficeret. Cùm itaque ipse hæc fratri dixisset, atque intempestiuam & præposteram ipsius humilitatem accusasset, responsum ipsi rex dedit, quod à fratre minimè intellectum est.

Tuba mortis præco. Mos enim regi erat, vt cùm aliquem morte mulctaret, præconem cum tuba, quæ quidem mortis idcircò dicebatur, ad ipsius fores mitteret: atque ex tubæ illius clangore omnes ei moriendum esse intelligebant. Itaque cùm aduesperasset, letalem tubam ad fratris sui fores clangorem edituram rex misit. Vt igitur ille hanc tubam audiuit, desperatâ salute per totam noctem domesticis rebus consuluit. Manè autem atrâ ac lugubri veste indutus, cum vxore ac liberis ad palatij fores flens ac lamentãs profectus est. Cùm autem rex ipsum ad se admisisset, atque ita ciulantem vidisset, his verbis vsus est: O stulte ac demens, si fratris tui, cum quo idem tibi genus & par honor est, in quem nullius omnino sceleris tibi conscius es, præconem ita extimuisti; quonam modo mihi reprehensionis notam idcircò inussisti, quòd Dei mei præcones, qui mortem, ac Domini, in quem me multa & grauia *Mortis præcones religiosi.* scelera perpetrasse scio, pertimescendum aduentum mihi quanis tubâ vocaliùs altiúsque denuntiant, humiliter ac demissè salutarim? En igitur, vt tuam dementiam coarguerem, hac ratione vsus sum. quemadmodum etiam eos, qui tibi, vt me reprehenderes, in animum induxerunt, statim stolidos & amentes esse demonstrabo. Atque ita curatum & vtilitet instructum fratrem suum, domum remisit.

Iussit autem è ligno quatuor arcas effici: quarum cùm duas vndique auro contexisset, fœtidáque cadauerum ossa in eas iniecisset, aureis seris eas obfirmauit: reliquis autem duabus pice ac bitumine oblitis, pretiosísque lapidibus & exquisitis vnionibus, omníque vnguentariâ fragrantiâ impletis, asperísque funibus constrictis, proceres eos, à quibus ob vitorum illorum occursum reprehensus fuerat, ad se acciuit, ipsísque quatuor has arcas proposuit, vt quanti hæ, quantique illæ pretij essent, æstimarent. Illi autem duas eas quæ inauratæ erant, maximi pretij esse asserebant: neque enim aliter fieri posse inquiebant, quin in ipsis regiæ coronæ ac cingula recondita essent. Eas contrà quæ pice ac bitumine oblitæ erant, viles omnino ac nullius pretij esse aiebant. Rex autem ipsis dixit: Ne me quidem fugiebat, vos hoc di- *Homines nõ ex habitu externo æstimandi.* cturos esse: nam sensibilibus oculis, ea quæ in sensum cadunt, perspicitis. Atqui non ita faciendum est: verùm interioribus oculis siue pretium, siue vtilitatem & fœditatem, quæ intus condita sunt, spectare oportet. Ac protinus inauratas arcas aperiri iussit. quibus patefactis, grauis quidam ac teter odor exhalauit, atque iniucundissimum spectaculum oculis obiectum est.

At itaque rex: Hic eorum typus est, qui cùm *Quibus similes qui externè tãtùm pulchri.* splendidis & illustribus vestibus vtantur, atque ob ingentem gloriam & potentiam insolenter se efferant, intus tamen fœtidis cadaueribus ac flagitiis pleni sunt. Pòst autem, cùm eas quæ pice ac bitumine oblitæ erant, aperiri iussisset, omnes eos qui aderant, splendore atque odoris suauitate, quæ in ipsis recondita erat, oblectauit. Dixitque eis: Scitis cuinam rei hæ arcæ similes sint? humilibus nimirum atque abiectis illis viris, vilibúsque vestibus indutis, quorum vos externum habitum intuentes, contumeliæ ac probro mihi duxistis, quòd ante eos in terram me abiecissem. Ego autem eorum dignitatem, atque animorum pulchritudinem spiritualibus oculis considerans, ex ipsorum contactu gloriam contraxi, eósque quauis coronâ & quauis regiâ purpurâ præstantiores existimaui. Ad hunc igitur modum pudorem ipsis incussit, eósque in his rebus, quæ in aspectum cadunt, minimè oberrare docuit, verùm iis animum adiungere, quæ intellectu percipiuntur. Itaque ad pij & sapientis regis similitudinem ipse quoque accessisti; vt qui bonâ spe nixus me susceperis. quæ quidem, vt opinor, minimè te fallet. Dixit autem ad eum Iosaphat: Hæc omnia pulchrè atque concinnè dixisti. Verùm illud scire aueo, quisnam sit tuus Dominus, quem tu orationis initio de illo seminatore verba fecisse dicebas.

Rursus igitur sermonem assumens Barlaam, Cap. 7. *Barlaam fidẽ Iosaphat exponit.* dixit: Si quisnam Dominus meus sit intelligere cupis, Dominus Iesus Christus est, vnigenitus inquam ille Dei Filius, ille beatus & solus potens, ille Rex regum & Dominus dominantium, 1. Tim. 6. qui solus habet immortalitatẽ, ac lucem habitat inaccessibilem, qui cum Patre & Spiritu sancto glorificatur. Neque enim ex eorum numero sum, qui multos hos & petulantes deos colunt, atque hæc animæ expertia & surda simulacra venerantur: verùm vnum Deum agnosco & confiteor, qui in tribus personis, hoc est Patre & Filio & Spiritu sancto, atque vnâ naturâ & essentiâ, in vnâ gloriâ & regno minimè diuiso glorificatur. Hic igitur in tribus personis vnus Deus, princi- *Rerum creatio.* pij ac finis expers, sempiternus, increatus, immutabilis, corpore vacuus, inuisibilis, circumscri- Naz. 2. ptione carens, animi comprehensionem fugiens, Orat. de solus bonus ac iustus est; qui omnia, tam quæ Pasch. oculis cernuntur quàm quæ oculorum obtutum fugiunt, ex nihilo in ortum produxit.

Primùm scilicet inuisibilium ac cælestium virtutum innumerabilem quamdam multitudinem à materiâ & corpore secretam, hoc est administros diuinæ maiestatis spiritus: deinde autem mundum hunc in aspectum cadentem, hoc est cælum, ac terram, & mare; quem etiam lætissimâ luce coornauit, cælum nempe sole ac lunâ & sideribus, terram autem omnis generis stirpibus ac variis animantibus, mare denique numerosissimis piscium generibus. Hæc omnia ipse dixit, Psal. 148. & facta sunt: ipse mandauit, & creata sunt. Pòst autem hominem suismet manibus effingit, sumpto nimirum à terrâ ad corporis compositionem luto, animâ autem rationis & intelligentiæ participe per suam insufflationem ipsi tributâ, quæ quidem ad Dei imaginem & similitudinem effecta esse scripta est: ad imaginem videlicet, propter vim intelligendi, atque arbitrij Gen. 1. *Homo creatus cũ libertate arbitrij.*

libertatem : ad similitudinem autem , propter virtutis ipsius, quoad eius fieri potest , imitationem. Hunc porrò hominem, arbitrij libertate atque immortalitate donatum , eorum quæ iu terra sunt, regem constituit; atque ex ipso feminam, quæ ipsi auxilio esset, ipsi similem effecit.

In paradiso constituitur.

Consitóque in Eden ad Orientem paradiso, voluptatis omnis atque oblectamenti pleno, hominem , quem effinxerat , in ipso collocauit : sic quidem , vt diuina bonitas omnia ligna , quæ illic erant , sine vllo impedimento eum percipere iuberet ; vnius autem dumtaxat degustatione ipsi interdiceret (quod quidem liguum scientię boni & mali appellatum est) his verbis vtens: Quacumque die comederitis ex eo , morte moriemini. Enimuerò vnus ex prædictis angelicis copiis,

Diaboli à Deo defectio.

qui vni agmini præerat , cùm naturalis vitij ne minimum quidem vestigium à creatore accepisset, verùm boni causâ procreatus fuisset , liberâ mentis inductione à bono in malum deflexit, atque insolentiâ elatus, aduersus Dominum ac Deũ rebellare voluit. Ac propterea ex ordine suo ac dignitate expulsus est, atque pro beatâ illâ gloriâ & Angelico nomine, diaboli ac satanæ nomẽ cõsecutus est. Deus enim ipsum, & cælesti gloriâ indignum, præcipitem è cælo exturbauit. Cum eo porrò simul auulsa & eiecta est ingens Angelorum qui ipsi suberant , multitudo : qui quidem mẽtis inductione mali effecti , ac boni loco principis sui defectionem secuti , dæmonum nomen, vt impostores ac circumscriptores acceperunt.

Diaboli in hominem inuidia. Sap. 2.

Diabolos igitur , abiurato prorsus bono , maláque naturâ assumptâ, inuidiam aduersos hominem concepit, propterea quòd seipsum è tantâ gloriâ eiectum, illum autem ad tantum honorem subuectum perspiceret : cúmque è beatâ illâ viuendi ratione deiicere moliebatur. Quare serpẽtem imposturæ suæ officinam nactus, per eum feminam conuenit Cumque eam spe diuinitatis adduxisset, vt interdictum lignum degustaret, per eam posteà etiam Adamum (nam hoc primo homini nomen fuit) in fraudem impulit. Porrò autem, vt primus homo contra diuinum imperium interdictam plantam degustauit à summo parente atque architecto è deliciarum paradiso exterminatur, atque beatæ illius & ab exitio immunis vitæ loco in hanc (heu !) miseram vitam incidit, ac postremò morte mulctatur Atque hinc vires nactus diabolus, & victoriâ elatus, aucto hominum genere, omne improbitatis genus ipsis in animum iniecit. Ex quo factum est , vt Deus ingentem peccati impetum coërcere ac reprimere

Diluuium. Gen. 7.

volens, terræ diluuium induxerit, atque omnem animam viuentem extinxerit. Cùm autem vnum dumtaxat in illâ ætate iustum virum inuenisset, hunc cum vxore ac liberis in arcâ quadam seruatum , solum in terrâ constituit. Posteaquam autem rursum homines numero augeri cœperunt, Dei obliuione capti sunt , atque ad grauiorem impietatem proruperunt, vt qui diuersis peccatis in seruitutem se addixerint, atque in varia errorum genera distraxerint.

Varia falsæ religionis genera.

Alij enim casu ac fortuito omnia ferri, prouidentiæque expertia esse censuerunt : tamquã scilicet nullus Dominus sit , qui ea regat ac moderetur. Alij fatum inuexerunt, natalitiisque sideribus omnia commiserunt. Alij multos deos malos , multis vitiosis affectionibus laborantes coluerunt : quò videlicet suarum affectionum & grauium flagitiorum defensores & patronos eos haberent. Quorum etiam formas picturâ exprimentes, surdas statuas, ac sensu carentia simulacra iu altum erexerunt , eáque in templis inclusa coluerunt & adorarunt , seruientes nimirum creaturæ potiùs quàm creatori. Quidam enim solem & lunam ac sidera , quæ Deus ad lucem terreno huic mundo afferendam posuit , coluerunt: quæ qoidem animâ & sensu carent, ac creatoris prouidentiâ illuminantur & conseruantur, non autem quidquam per se virium habent. Alij autem ignem & aquam ac reliqua terræ elementa , quibus nec anima nec sensus inest. Neque eos qui animâ & ratione præditi sunt , eiusmodi rebus cultum adhibere puduit. Alij feris, & reptilibus, & pecudibus, & quadrupedibus animãtibus venerationem tribuerunt : hinc scilicet sese rationis magis expertes ostendentes , quam ea ipsa quæ colebant. Alij turpium quorumdam & abiectorum hominum formas depinxerunt, cósque deos appellarunt , partim masculos , partim feminas : quos etiam ipsimet adulteros , & homicidas , & iracundos , & inuidos, & furiosos, & parricidas, & fratricidas , & fures, & raptores, & claudos, & debiles, & veneficos, & insanos esse tradiderunt, atque horum nonnullos mortem obiisse, nonnullos fulmine percussos fuisse, nonnullos hominibus seruiisse , atque exules extitisse, nonnullos vulnera accepisse , ac lamenta edidisse, atque ob improba & fœda flagitia in animalia sese immutasse. Quo fiebat , vt homines ab ipsis diis occasionem sumentes , omni impuritatis genere sese contaminarent. Ac tum horrenda quidem caligo genus nostrum tenebat: neque erat qui intelligeret , nec qui Deum requireret.

Psal. 13.

Abrahã ex rebus cõditis conditorem agnoscit.

Ea autem ætate Abraham solus inuentus est, qui animæ sensum firmum ac valentem haberet, atque ex rerum conditarum prospectu conditorem agnosceret. Nam cùm cælum, ac terram , & mare, solem item & lunam ac reliqua considerasset , huiusmodi ornatum concinnitatis plenum admiratus est. Cúmque mundum , & ea quæ in ipso sunt, conspexisset , non casu ac fortuito ea extitisse atque conseruari existimauit. Nec rursum terræ elementis, aut inanimis simulacris ornatus huiusccmodi caussam ascripsit : sed Deum verum per hæc agnouit , atque vniuersi effectorem & conseruatorem esse intellexit. Deus autem eius probitatem animi atque candorem, rectúmque iudicium comprobans , seipsum ei patefecit (non quidem vt natura est ; neque enim fieri potest, vt creata natura Deum cernat: verùm per dispensatorias quasdam Dei visiones , quemadmodum ipse nouit) pleniorémque sui cognitionem in ipsius animo inserens , gloriâ eum affecit, sibíque famulum adsciuit. Qui quidem per successionem his qui ab ipso promanarunt , trãsmissá pietate, eos veri Dei cognitione instruxit. Eamque ob caussam Dominus semẽ ipsius in infinitam multitudinem excrescere voluit , populúmque sibi peculiarem appellauit : eósque Ægyptiæ gentis ac tyranni Pharaonis seruitute pressos , editis horrendis atque admirandis signis & prodigiis per Moysen & Aaronem, viros sanctos ac prophetiæ dono præditos eduxit. Quorum etiam operâ Ægyptios , pro eo atq; ipsorũ improbitas merebatur , excruciauit : & Israëlitas (sic enim populus ille , qui ab Abrahamo ortum duxit , vocabatur) siccis pedibus per rubrum mare,

Deus vt natura est , à nemine videri potest.

Gen. 15.

1. Pet 2.

Exodi 15.

[illegible] [illegible] scissis videlicet aquis atque cum à dextrâ tum à sinistra muri instar effectis, traiecit. Cum autem Pharao & Ægyptij à tergo eos sequerentur, reuersæ aquæ eos prorsus deleuerunt. Ac postea cùm per maxima miracula diuinósque prospectus, quadraginta annorum spatio populum in deserto deduceret, ac cælesti pane eum aleret, Legem (quæ futurorum typus atque adumbratio erat) lapideis tabulis diuinitus inscriptam dedit, eámque Moysi in monte tribuit. Quæ quidem ab omnibus simulacris & flagitiosis actionibus abducebat, solúmque verum Deum venerari docebat. Sic igitur per ingentia miracula ipsos in bonam quamdam terram induxit, quam olim patriarchę illi Abrahamo se ipsius semini daturum receperat. Ac longum esset commemorare, quot quamque magna & admiranda & illustria atque eximia beneficia, quæ numerum omnem excedunt, in eos contulerit. Quibus omnibus id agebatur, vt ab omni nefario cultu & flagitio genus humanum abstraheret, atque in veterem statum reuocaret. Nihilo seciùs tamen adhuc natura nostra erroris libertati seruiebat, ac per diaboli tyrannidem mors in homines regnum obtinebat, omnésque diuinâ sententiâ condemnatos in Infernum transmittebat.

Exod. 31.
Legis Moysaicæ effectus.
Lex verum solum docet verum colere Deum, & bonos operibus imbuere.

Cùm igitur in eiusmodi calamitatem ac miseriam venissemus, minimè nos despexit is, à quo effecti atque in ortum producti fueramus: neque manuum suarum opus funditus perire siuit. Verùm benignâ Dei ac Patris voluntate vnigenitus Filius, & Dei Verbum, qui est in sinu Patris; ille, inquam, eiusdem cú Patre ac Spiritu sancto substantiæ, ille æuo omni antiquior, ille principij expers, qui in principio erat, & apud Deum ac Patrem erat, & Deus erat, ad seruos suos indulgenter se dimittit: & quidem ita, vt hæc demissio nec verbis declarari, nec mente comprehendi possit. Nam cùm Deus perfectus esset, perfectus homo ex Spiritu sancto & sanctâ Mariâ virgine Dei genitrice efficitur, non ex viri semine aut voluptate aut cócubitu, in labis omnis experte Virginis vtero conceptus, sed ex Spiritu sancto, quéadmodum ante conceptionem Archangelorum vnus missus est, qui nouam illam & admirandam conceptionem Virgini nuntiaret. Etenim Dei Filius ex Spiritu sancto sine semine conceptus est compactáque sibi in Virginis vtero carne animatâ animâ rationis ac mentis participe, prodiit in vnâ personâ, & duabus naturis, perfectus Deus, & homo perfectus, matris virginitatem etiam post partum ab omni labe conseruans. Atque iisdem omnino quibus nos, excepto peccato, passionibus obnoxius effectos, infirmitates nostras suscepit, ac morbos nostros portauit. Quoniam enim per peccatum mors in mundum inuexerat, necesse erat, vt qui redemptionis munere perfuncturus erat, ab omni peccato purus esset, peccatique morti minimè obnoxius.

Christi incarnatio.
Ioan. 1.
Rom. [illegible]

Triginta porrò annis cum hominibus versatus, in Iordanis vadis à Ioanne viro sancto, ac prophetarum omnium præstantissimo, baptizatus est. Eoque baptizato vox eiusmodi de cælo à Deo Patre delata est: Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi benè complacui: atque Spiritus sanctus columbæ specie in ipsum descendit. Ac deinceps magna & admiranda signa efficere cœpit, mortuos videlicet ad vitam reuocans, cæcis lumen [illegible], dæmones in fugam vertens, surdos & claudos curans, leprosos purgans, atque inueteratam naturam nostram vndique renouâs, operibúsque erudiens, ac virtutis vitam edocens, atque à corruptione abstrahens, & ad sempiternam vitam iter monstrans. Vnde etiam duodecim discipulos elegit, quos Apostolos nominauit, ipsísque negotium dedit, vt cælestem vitæ rationem prædicarent, quam vt in terrâ ustenderet, ac nos humiles & terrenos per incarnationem suam cælestes efficeret, venerat.

Luc. 3.
Math. 19.

At verò admirandæ ipsius ac Deitati consentaneæ vitæ atque infinitorum miraculorum inuidia & furore commoti Iudæorum pontifices ac principes, apud quos scilicet commorabatur, & ad quorum vtilitatem admiranda huiusmodi signa & prodigia perpetrarat, beneficiorum omnium immemores, cum morte mulctarunt, vno nimirum ex ipsius discipulis ad ipsum prodendú arrepto, comprehensumque ipsum Gentibus dediderunt, ipsum inquam, qui omnium vita erat, ac spontè hæc suscipiebat. Hac enim de caussâ venit, vt nostrâ caussâ omnia perpeteretur, quò videlicet nos à vitiosis affectionibus in libertatem vindicaret. Cùm autem multa in eum suppliciorum genera exercuissent, eum ad extremum cruce condemnarunt. Atque omnia in carnis, quam ex nobis assumpserat, naturâ pertulit: diuinâ interim ipsius naturâ ab omni perpessione liberâ manente. Nam cùm duplici naturâ præditus esset, hoc est diuinâ, & eâ quam à nobis assumpserat; humana quidem natura perpessa est, diuinitas autem perpessione immunis & immortalis erat. Cruci igitur in carne affixus est innocens Dominus noster Iesus Christus. Peccatum enim non fecit, nec inuentus est dolus in ore eius; proindéque morti obnoxius non erat. Quandoquidem, vt iam dixi, mors per peccatum in mundum introiuit. Verùm nostrâ caussâ carne mortem oppetiit, vt nos à mortis tyránide redimeret. Descendit ad inferos, iisque contritis, eas quæ ab orbe condito illic inclusæ tenebantur, animas liberauit. In sepulcro conditus, tertiâ die resurrexit: cùm scilicet mortem superasset, victoriámque nobis aduersus eam donasset, atque immortalitatis largitor immortalitatem carni conciliasset, discipulis visus est, ipsísque pacem impertiuit, ac per eos vniuerso mortalium generi.

Christi crucifixio.
Isai. 53.
Rom. 5.
Christi resurrectio.
Ioan. 20.
Act. 1.

Post quadraginta autem dies in cælos ascendit, atque in Patris dextrâ sedet, rursumque venturus est iudicaturus viuos & mortuos, ac reddere vnicuique iuxta opera sua. Post gloriosam autem suam in cælos ascensionem, sanctissimum Spiritú ad sanctos suos discipulos in ignis specie misit: cuius instinctu peregrinis linguis loqui cœperút, quemadmodum ipse dabat eloqui illis. Hinc igitur per ipsius gratiam in omnes Gentes dispersi sunt, atque orthodoxam fidem prædicauerunt, baptizantes eos in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, & docentes seruare omnia Saluatoris præcepta. Ad hunc igitur modum Gentes à rectâ viâ aberrantes illustrarunt, ac superstitiosum idolorum errorem de medio sustulerunt. Quamuis autem hostis, cladem suam indignissimè ferens, nunc quoque bellum aduersus pios exciret, stultis videlicet ac stolidis persuadens vt idolorum cultum adhuc retineant: imbecilla tamen ipsius vis effecta est, atque ipsius frameæ per Christi potentiam in finem defecerunt. En, tibi Dominum meum ac Deum & salutis auctorem paucis verbis declaraui: pleniùs autem

Psal. 61.
Christi aduentus.
Spiritus sancti missio.
Math. 28.

autem eum cognosces, si ipsius gratiam in animâ tuâ acceperis, diuinóque beneficio tibi contigerit, vt ipsius seruus fias.

Cap 8. *Iosaphat lumẽ fidei accepit.*

Hæc verba vt regis filius audiuit, ipsius animus lumine perstrictus est, ac præ lætitiâ è solio suo exurgens, Barlaamque complectens, dixit: Fortasse, nisi me coniectura fallit, vir præstantissime, hic est inæstimabilis ille lapis, quem non abs re occultum tenes, nec cuilibet promiscuè ostendis; verùm iis demum, qui sanis ac firmis animi sensibus prædíti sunt. Ecce enim vt hæc verba auribus excepi, suauissima lux pectus meum subiit, & graue illud mœroris velamen, quod iam pridem animo meo vndique incumbebat, statim sublatum est. Si igitur rectè coniicio, fac quæso sciam. Sin autem aliquid his, quæ abs te commemorata sunt, præstantius nosti, ne cuncteris id mihi rursus aperire.

Coloss 1. Rursum igitur respondit Barlaam: Ita sanè, mi domine ac rex, hoc est illud magnũ mysterium, quod absconditum est à sæculis & generationibus: in extremis autem temporibus hominum

Hebr. 1. generi patefactum. Cuius declarationem olim per Spiritus diuini gratiam multi prophetæ ac iusti viri prædixerunt, multifariàm multisq; modis edocti, atque altâ voce annuntiantes. Cúmque salutem omnino futuram prospicerent, eiúsque cernendæ cupiditate tenerentur, non tamen

Mar. 16. eam perspexerunt: verùm vltima hæc generatio diuino beneficio salutis auctorem suscepit. Quãobrem qui crediderit, & baptizatus fuerit, saluus erit.

Dixit autem Iosaphat: Omnia ea, quæ abs te dicta sunt, sine vllâ dubitatione credo: eúmque, quem annuntias, Deum gloriâ afficio. Hoc vnum peto, vt sine vllo errore cuncta mihi declares; quidque mihi faciendum sit, exactè doceas. Atque etiam quidnam Baptismus sit, quem ab iis, qui fide prædíti sunt, accipi ais, deinceps fac intelligam.

Baptismus Christiana fidei radix.

Ille autem ad eum respondit: Sanctæ huius & incontaminatæ Christianorum fidei velut radix ac certum fundamentum diuini Baptismi gratia est, vt quæ omnia à natiuitate contracta peccata expiet, atque ea inquinamenta, quæ ex vitio conflata sunt, prorsus expurget. Sic enim Saluator mandauit, vt per aquam ac Spiritum regeneremur, atque ad veterem dignitatem redeamus:

Matth. 28. per orationem videlicet ac salutarem inuocationem, ad aquam accedente Spiritu sancto. Baptizamur igitur iuxta Saluatoris sermonem in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti. Atque ita Spiritus gratia in eius qui baptizatur animâ immoratur, eam illustrans, ac diuinam reddens, atque imaginem illam ac similitudinem Dei, ad quam condita est, ipsi instaurans. Ac deinceps, veteribus omnibus vitij operibus abiectis, nouæ vitæ cum Deo pactum inimus, ac puriorem viuendi rationem auspicamur: quò nimirum etiam coheredes eorum efficiamur, qui ad immortalitatem regenerati sunt, ac sempiternam salutem cõsecuti sunt. Citra Baptismum autem fieri non potest, vt quisquam bonam spem cõsequatur quãlibet etiam pios omnes pietate antecelluerit. Sic enim Deus Verbum, qui, vt generi nostro salutem afferret, humanitatem suscepit, dixit: Amen dico vobis, nisi quis regeneratus fuerit ex aquâ & Spiritu sancto, non intrabit in regnum cœlorum. Quamobrem ante omnia te rogo, vt, animo fidẽ accipias, ac statim ardentissimo quodam desiderio ad Baptismum accedas, nec vllam omnino moram adhibeas. Periculosa siquidem est dilatio propterea quòd præstitutus morti dies incertus est. Iosaphat autem ad ipsum dixit: Et quænam bona illa spes est, cuius fieri posse negasti, vt quisquam citra Baptismum compos fiat? Quidnam etiam illud est, quod cælorum regnum appellas? Vndenam item Dei humanitate induti verba audiuisti? Quinam rursus est incertus morti præstitutus dies, de quo ingens sollicitudo pectus meum subiens, mœroribus ac doloribus carnes meas conficit, atque adeò ipsum ossium robur exest. Denique vtrùm morientes in nihilum dilabimur, an contrà post præsentem peregrinationem alia vita superest: hæc & his consentanea ex te scire auebam.

Nat. orat. de sanct. Baptism.

Sine baptismo nulla bona spes esse potest.

Ioan. 3.

Periculosa est, eius dilatio.

Barlaam huiusmodi responsum his verbis dedit: Bona ea spes, de quâ locutus sum, regni cælestis est. Ea autem est eiusmodi, vt nulla omnino humana linguâ explicari possit. Ait enim Scriptura: Quæ oculus non vidit, & auris non audiuit, & in cor hominis non ascenderunt, præparauit Deus diligentibus se. Cùm autem abiectâ hac crassa carne, beatitudinem illam diuino beneficio consecuti fuerimus, tum ille, cuius beneficio spes nostra nos minimè fefellerit, nos docebit, efficiétque, vt bonorum illorum gloriam, omnem mentis captum superantem, lucem illam, quæ nulla oratione exprimi potest, vitam illam, quæ morte non interrumpitur, ac denique illam cum Angelis vitæ consuetudinem cognoscamus. Nam si hoc diuinitus consequamur, vt cum Deo, quantum humanæ naturæ fas est, consuetudinem habeamus, omnia ea, quæ nunc nobis ignota sunt, ab eo sciemus. Hoc enim, Scripturis diuinitus inspiratis edoctus, omnium maximè cælorum regnum esse duco, nempe ad sanctæ, & quæ vitæ initium dedit, Trinitatis contemplationem accedere, atque incomparabili ipsius lumine purius illustrari, ac reuelatâ facie ipsius gloriam omnem verborum facultatem superantem contueri. Nec verò mirandum est, gloriam illam ac lucem & arcana bona nullis verbis declarari posse: neque enim ampla & eximia essent, si nos terreni & mortales, ac grauem hanc & affectionibus obnoxiam carnem gestantes, ea tum cognitione percipere, tum verbis exprimere possemus. Quæ cum explorata tibi sint, ea fide sola citra vllam dubitationem accipe, atque ab omni fictione abhorre: illudque stude, vt per bona opera immortalem illam gloriam arripias. Quam cum tibi potiri contigerit, perfectiùs hæc cognosces.

Isai. 64. 1 Cor. 2.

Cælorum regni ... re per... cap... a... 1 Cor. 3

Fide & ... ni ... ad ... gloriam ... mus...

Quòd autem ex me quæsiuisti, quonam modo nos incarnati Dei verba audierimus: hoc habeto, nos per sacrosancta Euangelia, ea, quæ ad theandricam, hoc est Dei cum homine coniuncti, dispensationem pertinent, didicisse. Nam ita sanctus ille liber appellatur, vt qui immortalitatem & statum à corruptione alienum, & sempiternam vitam, & peccatorum remissionem, & cælorum regnum, nobis qui mortales interituque obnoxij ac terreni sumus, faustè annuntiet. Quem quidem scripserunt, qui spectatores ac ministri Verbi fuerunt. De quibus superiùs dixi, quòd Saluator noster Christus discipulos & apostolos elegerit. Qui quidem nobis post gloriosam Dei in cælos ascensionem, ipsius in terra vitæ rationem, & doctrinam ac miracula, quantum ab hominibus præstari poterat, litterarum monumẽtis

... h... Euang...

mandarunt

[illegible] Sic etenim in extremâ libri sui parte ex[illegible] ille inter diuinos Euangelistas dixit: Sunt & alia multa, quæ fecit Iesus, quæ si scribantur per singula, nec ipsum arbitror mundum eos qui scribendi sunt, capere posse libros.

In hoc igitur diuino Euangelio, tum incarnationis, tum declarationis, tum miraculorum, tum præceptorum ipsius historia, Dei spiritu exarata continetur. Ac deinde supplicij illius ab omni labe remoti, quod Dominus nostrâ causâ subiit, sanctæque triduò pòst resurrectionis, atque in cælos ascensionis, ac denique illustris ac metuendi ipsius secundi aduentus mentio habetur.

Lucæ 21.

Rursum enim Dei Filius cum gloriâ, omni sermone præstantiori atque ingenti cælestis militiæ multitudine in terram venturus est, vt de mortalium genere sententiam ferat, atque vnicuique pro eo ac gessit, rependat. Etenim cùm Deus hominem ab initio effinxisset (quemadmodum etiam iam tibi exposui) insufflauit in eum spiraculum vitæ: quæ quidem anima rationis atque intelligentiæ particeps appellatur.

Gen. 2.

Quoniam autem morte dânati sumus, omnibus nobis mori necesse est: nec fieri potest, vt hic calix hominem vllum prætereat. Nihil autem est aliud mors, quam animi à corpore disiunctio.

Quid sit mors?

Ac quidem illud corpus, quod è terrâ effictum est, posteaquam ab animo seiunctum est, in terram, ex quâ sumptum fuerat, reuertitur, ac corruptum dissoluitur.

Gen. 3. Eccl. 3.

Anima autem immortalis cùm sit, eò proficiscitur, quò summus ille effector imperat, vel, vt rectiùs loquar, quemadmodum ipsa sibi, cùm adhuc in carne versaretur, hospitium præparauit. Vt enim quisque vitæ munere hic functus fuerit, illic recepturus est.

Merita vita.

Denique confectis longis temporum curriculis, Deus noster cum metuenda & sermonis facultatem superante gloriâ ad iudicium de orbe ferendum veniet. Cuius metu cælorum virtutes commouebuntur, atque omnis Angelorum exercitus tremore correptus coram ipso adstabit: tum videlicet, cum in Archangeli voce ac diuinâ tubâ mortui ad vitam redibunt, ac tremendo ipsius throno sistentur.

[illegible] Luc. 21. 1. Thess. 4.

Est autem resurrectio, animæ rursus cum corpore coniunctio. Quocircà hoc ipsum corpus, quod interit ac dissoluitur, ita resurget, vt deinceps interire nequeat. Nec verò huic rei fidem vllo modo abrogare in mentem tibi veniat. Neq; enim ei, qui ipsum primùm è terra effinxit, posteaquam in terram, ex quâ sumptû est, rediit, iuxta Creatoris sententiam rursus ad vitam excitare impossibile est. Nam, si quòd Rex Deus ex nihilo in ortum produxerit, tecum reputes, istud satis magnu argumento tibi futurû est. Etenim sumptâ terrâ, quæ priùs non erat, hominem procreauit. Quonam igitur modo è terrâ homo factus est? Quonam modo ipsa ex nihilo producta est? Quonam item fundamento nititur? Quonam denique modo ex ipsâ, infinita tum brutorum, tum seminum, tum stirpium genera producta sunt? Quin etiam in nostro quoq; ortu velim hoc consideres. An non enim perexiguum semen in terram, hoc est in vuluam ipsum ex[illegible] emittitur? Vnde igitur hæc tanta a[illegible]nalis effectus?

Resurrectio. 1. Cor. 15. Gen. [illegible]

Quamobrem ei, qui omnia ex nihilo produxit, atque etiamnum producit, minimè impossibile est, corpora ea, quæ morte extincta atque corrupta sunt, è terrà ad vitam reuocare, vt vnusquisque [illegible] operibus suis mercedem reci[illegible] laboris enim est, inquit ille, præsens tempus: futurum autem, mercedis. Alioqui, vbinam Dei iustitia erit, nisi sit resurrectio? Siquidem multi probi viri, cùm in hac vitâ multas calamitates ac multa supplicia tulissent, per vim tandem de medio sublati sunt.

Mal. 6.

Nonnulli contrà impij ac facinorosi homines, in deliciis ac prosperis rerû successibus præsentem vitam consumpserunt: at Deus, vt qui simul & bonitate & iustitiâ præstet, resurrectionis ac referendarum rationum diem constituit: vt, cùm quæque anima corpus suum receperit, improbus quidem & sceleratus, qui hîc omnia secunda ac læta habuerit, illic scelerum pœnas luat: probus contrà eorum quæ iniquè gesserit, pœnis in hac vitâ persolutis, illic bonorum hereditatem consequatur.

Dei iustitia sine resurrectione constare non potest.

Audient enim, inquit Dominus, qui in monumentis sunt, vocem Filij Dei. Et exibunt, qui bona fecerunt, in resurrectionem vitæ: qui autem mala egerunt, in resurrectionem iudicij.

Ioan. 5.

Quo scilicet tempore sedes quoque collocabuntur, atque Antiquus dierum, rerúmque omnium parens & architectus præsidebit. Ac libri aperiuntur, in quibus omniû nostrûm actiones, sermones, cogitationes inscriptæ continentur. Atque Igneus fluuius rapido cursu voluetur, cunctáque quæ in abstruso delitescunt, patefient. Non illic patronus, aut verborum lenocinium, aut falsa excusatio, aut opum potentia, aut dignitatum fastus, aut amplissimæ munerum largitiones rectum iudicium supprimere poterunt: verùm incorruptus ille ac verus iudex, ad iustitiæ lancem omnia perpendet, hoc est, & actionem, & sermonem, & cogitationem. Ac proficiscentur, qui virtutibus operam dederunt ad sempiternam vitam, & lucem omnem orationis vim excedentem, vt cum Angelis oblectentur, atque arcanis bonis fruantur, sanctæque Trinitati purè astent. Qui autem turpibus flagitiis sese deuinxerint, atque omnes impij & peccatores ad sempiternum cruciatum, qui quidem gehenna dicitur, & exteriores tenebræ, & insomnis vermis, & stridor dentium, aliáque innumera tormenta.

Dan. 7.

Quorum omnium nullum æquè graue & acerbum est, atque à Deo abalienari, & à dulcissimâ ipsius facie abiici, gloriáque illâ, quæ nullis verbis exponi potest, orbari, atque inspectante vniuerso orbe traduci, & ignominiâ, quæ nûquam finê habitura sit, notari.

Grauissima pœna damnatorum est visione Dei carere.

Posteaquâ enim horrenda illa sententia edita fuerit, omnia deinceps immutabilia, & conuersionis omnis expertia manebût: sic videlicet, vt nec vita læta iustis finem habitura, nec afflictio & pœna peccatoribus terminum acceptura sit. Neque enim sublimior post eum alter iudex est, nec per sequentia opera purgatio, nec præstitutus emendationis terminus, nec alia vlla iis qui in cruciatu versabuntur, ars & ratio: quippe cùm supplicium vnà cum ipsis in sempiternum duret.

Quæ cùm ita sint, quales tandem nos in sanctis cõuersationibus ac piis actionibus esse oportet, vt digni habeamur venturas minas effugere, atque à dextris Filij Dei stare? Nam hæc iustorum statio est: quemadmodum contrà miserrima ad sinistram pars peccatoribus assignata est. Pòst autem Dominus iustos Patris sui benedi[illegible]os vocans, in perpetuum regnum introducet: peccatores autem cum irâ & execratione à suaui & trâquillâ facie suâ abiectos (quo nihil grauius & acerbius excogitari potest) ad sempiternam pœnam ablegabit.

2. Pet. 3. Math. 25.

Cap. 9. *Iosaphat futurorum rationem exquirit.*

Iosaphat autem his ad eum verbis vsus est: Magnas quasdam & admirandas res, magnóque metu ac tremore dignas mihi, ô homo, narras, si quidem hæc ita se habent, atque postquam fatis concesserimus, & in cinerem ac puluerem dissoluti fuerimus, resurrectio & regeneratio futura est, rerúmque in vitâ gestarum examen ac merces. Verùm quo argumento hæc probas? & quonam ei rei, quæ nondum oculis perspecta est, auditæ atque intellectæ vsque adcò firmam & indubitatam fidem adhibuistis? Nam quæ iam gesta ac re ipsâ declarata sunt, etiamsi ipsi minimè videritis, at ab iis qui ea viderunt ac memoriæ prodiderunt, audiuistis. Quonam autem modo de rebus futuris tam magna & prætumida prædicantes, certam de iis fidem nacti estis?

Probantur futura ex præcedentibus. *Ioan. 12.* *Luc. 20.* *Matth. 24.*

Respondit Barlaam: Ex iis, quæ iam contigerunt, de futuris etiam certam fidem nactus sum. Nam qui hæc prædicarunt, nec vllâ in re à vero aberrarunt, verùm per signa & prodigia, variásque virtutes sermonibus suis robur conciliarunt, iidem etiam de futuris nos admonuerunt. Quemadmodum igitur hîc nihil præposterum ac fictũ docuerunt, verùm omnia ea quæ ab ipsis dicta & facta sunt, sole clariùs effulserunt: eodem quoque modo illic verè omnia tradiderunt. Quæ quidem etiam ipse Dominus noster ac herus Iesus Christus, tum sermone, tum opere confirmauit. Amen enim, inquit, dico vobis, quia venit hora, quando mortui audient vocem Filij Dei, & qui audierint, viuent. Ac rursum: Venit hora, in quâ omnes qui in monumentis sunt, audient vocem Filij Dei. Et procedent qui bona fecerunt in resurrectionem vitæ: qui verò mala egerunt, in resurrectionem iudicij. Ac rursum ait: De mortuorum autem resurrectione non legistis quod dictum est vobis à Deo, dicente, Ego sum Deus Abraham, Deus Isaac, & Deus Iacob? Deus porrò mortuorum Deus non est, sed viuentium. Vt enim colliguntur zizania, & comburuntur: sic erit in consummatione sæculi huius. Mittet Filius Dei Angelos suos, & colligent de regno eius omnia scandala, & eos qui faciunt iniquitatem Et mittent eos in caminum ignis: illic erit fletus & stridor dentium. Tunc iusti fulgebunt sicut sol in regno Patris eorum.

Luc. 8. *Ioan. 11.* *1. Cor. 16.* *Quâ ratione Christus resurgentium primitiæ.* *Gal. 1.* *Rom 4.*

Hæc dicens addidit: Qui habet aures audiendi, audiat. His igitur pluribúsque aliis verbis Dominus corporum resurrectionem declarauit. Reipsâ autem sermonibus suis fidem astruxit, cùm mortuos ad vitam reuocauit, ac sub terrestris vitæ suæ catastrophen Lazarum quemdam amicũ suum, qui iam quatriduo mortuus erat, ac fœtebat, è monumento vocauit, eúmque qui animam efflauerat, viuum exhibuit. Quin ipse quoq; Dominus perfectam, nec iam morti subiectam resurrectionem auspicatus est: quippe qui morte in carne degustatâ, triduo pòst ad vitam rediit, ac mortuorum primogenitus effectus est. Quamquã enim alij quoque à morte ad vitam excitati sunt: morte tamen rursus functi sunt, nec futuræ veræ resurrectionis imaginem exhibere potuerunt. Solus autem ipse resurrectionis illius auctor ac princeps extitit, vt qui immortali resurrectione ad vitã redierit. Hæc illi etiam, qui ab initio spectatores ac ministri verbi fuerunt, prædicarunt. Ait enim beatus Paulus, qui non ab hominibus, sed è cælo vocatus est: Notum vobis facio, fratres, Euangelium quod annuntiaui vobis. Tradidi enim vobis in primis, quod & accepi, quòd Christus mortuus est pro peccatis nostris secundùm Scripturas, & quòd sepultus est, & quòd resurrexit, secundùm Scripturas. Si autem Christus prædicatur quòd resurrexit à mortuis, quomodo dicunt quidam, quòd resurrectio mortuorum non est? Nam si mortui non resurgunt, ne Christus quidem resurrexit. Si autem Christus non resurrexit, inanis est fides vestra. Adhuc estis in peccatis vestris. Si in hac tantùm vitâ sperantes sumus in Christo, miserabiliores sumus omnibus hominibus. Nunc autem Christus resurrexit à mortuis primitiæ dormientium. Quoniam quidem per hominem mors, per hominem autem resurrectio mortuorum. Vt enim in Adam omnes moriuntur: ita in Christo omnes viuificabuntur. Et paucis interiectis: Oportet enim inquit, corruptibile hoc induere incorruptionem, & mortale hoc induere immortalitatem. Cùm autem mortale hoc induerit immortalitatem, tunc fiet sermo qui scriptus est, Absorpta est mors in victoriâ. Vbi est mors victoria tua? Vbi est mors stimulus tuus? Destruetur autem prorsus ac delebitur mortis potentia, vt quæ iam vim suam non exerat, verùm deinceps hominibus immortalitas atque incorruptibilitas sempiterna concedatur. Erit igitur, erit, inquam, sine vlla dubitatione mortuorum resurrectio: idque certissimè credimus. Quinetiam rerum in vitâ gestarum, examen ac præmia & pœnas fore perspectum habemus, in metuendo videlicet aduentus Christi die, in quo cæli igne soluentur, & elementa ardore contabescent, vt Theologi cuiusdam verbis vtar. Nouos autem cælos, ac nouam terram secundùm ipsius promissionem exspectamus. Nam quòd illic operum præmia & pœnæ sint, nihílque omnino bonorum vel malorum negligatur, verùm & actionum, & verborum, & cogitationem merces recondita sit, ex his Christi verbis constat: Quicumque potum dederit vni ex minimis istis calicem aquæ frigidæ, tantùm in nomine discipuli, nõ perdet mercedem suam. Ac rursũ ex his: Cùm venerit Filius hominis in maiestate suâ, & omnes Angeli cum eo, tunc sedebit super sedem maiestatis suæ, & congregabuntur ante eum omnes gentes, & separabit eos ab inuicem, sicut pastor segregat oues ab hœdis. Et statuet oues quidem à dextris suis, hœdos autem à sinistris. Tunc dicet Rex his qui à dextris erũt: Venite benedicti Patris mei, possidete regnum vobis paratum à constitutione mundi. Esuriui enim, & dedistis mihi manducare: sitiui, & dedistis mihi bibere: hospes eram, & collegistis me: nudus, & cooperuistis me: infirmus, & visitastis me: in carcere eram, & venistis ad me. Cur his verbis vtitur, nisi quia beneficia, quæ à nobis in egentes conferuntur, sibi asciscit? Et alio loco ait: Omnis quicumque confitebitur me coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo, qui est in cælis.

1. Cor. 15. *1. Pet. 2.* *Operũ merces asseritur in die iudicij.* *Matth. 10.* *Matth. 25.* *Luc. 12.*

Merces ac præmia bonorum operũ asseritur ex historia De Lazaro & epulone. *Lucæ 16.*

En per omnia, ac plura alia, firma & certa esse bonorum operum præmia declarauit. Quemadmodum etiam contra improbarum actionum pœnas illic reconditas esse denuntiauit, per admirandas scilicet & eximias parabolas, quas ille sapientiæ fons, prorsus sapienter exposuit. Etenim diuitem quemdam inducit, purpura & byssso indutum, ac quotidie splendidè epulantem; tenacem autem atque à misericordia remotum, adeò vt pauperem quemdam, Lazarum nomine, ad fores suas iacentem despiceret, ac ne ipsas

quidem

quidem mensæ suæ micas ei impertiret. Vtroque igitur extremo vitæ die functo, pauper quidem ille atque vlcerosus in Abrahæ sinum delatus est (quo nempe vocabulo proborum virorum sedem declarauit) diues contrà acerbissimo flammę supplicio in inferno addictus est. Ad quem etiam Abraham his verbis vtebatur; Recepisti bona in vitâ tuâ: & Lazarus similiter mala. Nunc autem ipse consolatur, tu verò cruciaris.

Item ex parabolâ de rege qui nuptias filio fecit

Matth. 22.

Rursum alio loco cælorum regnum homini regi simile esse ait, qui filio suo nuptias fecit. Per nuptias porrò futura lætitia & claritas indicatur. Etenim ad humiles ac terrenis affectibus imbutos homines verba faciens, ab iis rebus quæ ipsis vsitatæ ac familiares erant, parabolas ducebat: non quòd nuptias & mensas in æuo illo esse ostenderet, sed ad eorum crassitiem sese demittens, his vocabulis vtebatur, vt futura ipsis perspicua faceret. Omnes itaque, inquit, rex ille sublimi præconio ad nuptias inuitauit, atque vt bonis illis ad satietatem vsque fruerentur.

Multi autem eorum, qui inuitati fuerant, ire neglexerunt: verùm se ipsos partim in agris, partim in negotiationibus, partim in vxoribus nuper acceptis occupantes, nuptialis thalami splendore caruerunt. Illis autem suâ sponte à suauissimâ illâ lætitiâ exclusis, alij vocati sunt, atque impletæ sunt epulæ discumbentibus. Ingressus autem rex vt videret discumbentes, vidit illic hominem non vestitum veste nuptiali. Et dixit ei: Amice, quomodo huc intrasti, non habens vestem nuptialem? At ille obmutuit. Tunc dixit rex ministris: Ligatis pedibus ac manibus eius; tollite eum, & mittite in tenebras exteriores. Illic erit fletus & stridor dentium. Per hos porrò qui nuptiis interesse recusarunt, nec ei, à quo vocabantur, vllo modo morem gesserunt, illi significantur, qui ad Christi fidem minimè accurrerunt verùm aut in idolorum cultu, aut in aliquâ hæresi perstiterunt. Per eum autem qui veste nuptiali consentaneâ carebat, is demum intelligitur, qui fide quidem præditus fuit, ceterùm spiritualem vestem impuris flagitiis conspurcauit, meritoque proinde à nuptialis thalami lætitiâ submotus est

Explicatio superioris parabolæ.

Quin aliam quoque huiusmodi parabolam eodem pertinentem attulit, propositis nimirum decem quibusdam virginibus, quarum quinque prudentes erant, & quinque fatuæ. Quæ quidem fatuæ acceptis lampadibus suis non sumpserunt oleum secum, prudentes autem sumpserunt. Hoc autem loco per oleū probatum actionum possessionem significauit.

Item ex parabolâ decē virginum.

Matth. 25.

Oleum quid significet.

Mediâ autem nocte, inquit, clamor factus est; Ecce sponsus venit, exite obuiàm ei. Porrò per mediam noctem diei illius incertitudinem indicauit. Tunc surrexerunt omnes virgines illæ: & quæ paratæ erant, exierunt obuiàm sponso, & intrauerunt cum eo ad nuptias, & clausa est ianua. Quæ autem imparatæ erant (quas etiam idcircò non abs re stultas appellauit) cùm lampades suas extingui perspicerent, ad oleum emendum sese contulerunt. Posteáque clausis iam foribus accedentes, clamabant, dicentes: Domine, Domine, aperi nobis. Ipse autem respondens, dixit eis: Amen dico vobis, nescio vos. Ex his omnibus perspicue constat, improbis actionibus, atque adeò sermonibus, ipsísque etiam cogitationibus, suam esse mercedem constitutam.

Quid media nox.

Matth. 12.

Dixit enim Saluator: Dico vobis, quòd omne verbum otiosum, quod locuti fuerint homines, reddent de eo rationem in die iudicij. Ac rursum: Vestri verò & capilli capitis omnes numerati sunt. Quo scilicet loco per capillos minutissimas etiam considerationes, animíque cogitationes significauit. Consentanea autem his quoq; beatus Paulus tradit: Viuus est, inquit, sermo Dei, & efficax, ac penetrabilior omni gladio ancipiti, & pertingens vsque ad diuisionem animæ & corporis, spiritus quoque & compagum ac medullarum, & discretor cogitationum & intentionum cordis. Et non est vlla creatura inuisibilis in conspectu eius, omnia autem nuda & aperta sunt in oculis eius: ad quem nobis est sermo.

Matth. 10.

Ex Scriptura noui Testamenti.

Hebr. 4

Hæc etiam Prophetæ longis ab hinc temporibus, Spiritus sancti gratiâ illustrati, apertissimè nuntiauerunt. Ait enim Isaias: Ego opera illorū noui, & reddam eis. Ecce venio vt congregem omnes gentes & linguas: & venient, & videbunt gloriam meam: & erit cælum nouum, & terra noua, quæ ego faciam manere coram me. Et veniet omnis caro, & adorabit me in conspectu meo, dicit Dominus: & exibunt, & videbunt cadauera hominum, qui præuaricati sunt in me. Nam vermis eorum non morietur: & ignis eorum non extinguetur. Et erunt vsque ad satietatem visionis omni carni. Ac rursum de die illo ait: Et inuoluetur cælum sicut liber, omnes stellæ cadent sicut folium de vineâ. Ecce enim dies Domini venit plenus furore & irâ, ad ponendam terram in solitudinem, & peccatores eius conterendos ex eâ. Quoniam stellæ cæli & splendor earum non expandent lumen suum. Et obtenebrabitur sol in ortu suo, & luna non splendebit in lumine suo. Et quiescere faciam superbiam infidelium, & arrogantiam fortium humiliabo. Ac rursus ait: Væ qui trahitis iniquitatem in funiculis vanitatis, & quasi vinculum plaustri, peccatum. Væ qui dicitis malum bonum, ponentes amarum in dulce, & dulce in amarum. Væ qui potentes estis ad bibendum vinum, & viri fortes ad miscendam ebrietatem. Qui iustificatis impium pro muneribus, & iustitiam iusti aufertis ab eo. Qui declinatis iudicium pauperum, & diripitis substantiam egenorum, vt sit vobis orphanus in prædam. Et quid facietis in die visitationis? & ad quem confugietis in auxilium? & vbi derelinquetis gloriam vestram, ne in visitationem incidatis? Propter hoc, sicut deuorat stipulam lingua ignis, & calor flammæ exurit: sic radix eorum quasi fauilla erit, & germen eorum vt puluis. Abiecerunt enim legem Domini exercituum, & eloquium sancti Israël blasphemauerunt.

Ex Prophetis.

Isa. 66.

Isaiæ 13.

Isai. 5.

Eódem accedit, quod ait alius Propheta: Iuxtà est dies Domini magna & velox nimis. Vox diei Domini amara, tribulabitur fortis. Dies iræ dies illa, dies tribulationis & angustiæ, dies calamitatis & miseriæ, dies tenebrarum & caliginis, dies nebulæ, & turbinis, dies tubæ & clangoris super ciuitates munitas, & super angulos excelsos. Et tribulabo malignos, & ambulabunt cæci, quia Domino peccauerunt: & effundetur sanguis eorum sicut humus, & corpus eorum sicut stercora. Sed & argentum eorum, & aurum eorum non poterit liberare eos in die furoris Domini. In igne zeli eius deuorabitur omnis terra, quia consummationem cum festinatione faciet cunctis habitantibus terram. Insuper etiam

Soph. 1.

Dauid

Psalm. 49.

David rex & propheta ad hunc modum clamat: Deus manifestè veniet, Deus noster, & non silebit. Ignis in conspectu eius exardescet, & in circuitu eius tempestas valida. Aduocabit cælum desursum, & terram discernere populum suum. Ac

Psalm. 77.

rursum: Exurge Deus, inquit, & iudica terram: quoniam cogitatio hominis confitebitur tibi. Ac rursum: Tu reddes vnicuique iuxta opera sua. Complura autem etiam alia huiusmodi, tũ Psalmista, tum omnes prophetæ diuino Spiritu edocti, de futuro iudicio ac mercede prædicarunt. Quorum sermones Saluator quoque certissimè confirmans, nos mortuorum resurrectionem, rerumq́ue in vitâ gestarum mercedem, atque immortalem futuri sæculi vitam credere docuit.

Cap. 10.

Iosaphat quod sibi faciendum inquirit.

Iosaphat autem ingenti ob hæc verba animi compunctione plenus, lacrymis perfundebatur, atque his ad senem verbis vsus est: Omnia mihi perspicuè declarasti, ac horrendam hanc & admirandam narrationem luculentâ oratione complexus es. His itaque nobis propositis, quid tandem faciendum est, vt ea supplicia, quæ sceleratis hominibus parata sunt, effugiamus, ac iustorum gaudium consequamur?

Act. 2.

Respondit Barlaam: Litteris sacris proditum est, quòd cùm Petrus, qui Apostolorum princeps vocatus est, plebem doctrinâ instrueret, corde compuncti sunt: quemadmodum scilicet tu quoque hodierno die. Cumq́ue dixissent: Quid faciemus? Petrus ad eos dixit: Pœnitentiam agite, & baptizetur vnusquisque vestrûm in remissionem peccatorum: & accipietis donum Spiritus sancti. Vobis enim est promissio, & filiis vestris, & omnibus qui longè sunt, quoscumque aduocauerit Dominus Deus noster. En igitur ipse misericordiæ suæ diuitias in te effudit, téque qui animo ac voluntate procul ab eo dissitus eras, & alienis, non dicam diis, sed pestiferis dæmonibus, & surdis ac sensus expertibus statuis cultum adhibebas, acciuit. Quocircà antè omnia ad eum, qui te vocauit, accede: à quo veram tam eorum quæ oculis cernuntur, quàm quæ ab oculorum sensu remota sunt, cognitionem consequêris. Quòd si posteaquam vocatus es, accedere recusas, aut moras nectis, iusto Dei iudicio exheres eris, ac repudiaberis, quia ipse repudiasti. Ad hũc enim modum ipse quoque Apostolus Petrus ad quemdam discipulum dixit: Ego autem credo, quòd & obediuisti vocationi, & adhuc sinceriùs obediens, crucem tolles, Dcúmque ac Dominum te vocantem sequêris, qui te à morte ad vitam, & à tenebris ad lucem inuitat. Nam profectò Dei ignoratio, animæ caligo ac mors est: & simulacra colere ad naturæ exitium, amentiam omnem excedit.

Barlaam eû ad pænitentiam & Baptismũ hortatur.

Hæc ex libro quodã apocrypho sumpta videntur.

Dei ignoratio animæ caligo est.

Quos quidem homines cuinam rei similes esse dicam? & quanam imagine eorum stoliditatem tibi ob oculos ponam? Sed tamen exemplum quoddam tibi proponam, quod mihi à viro quodam summâ sapientiâ prædito commemoratum est. Aiebat enim, simulacrorum cultores aucupi similes esse, qui cùm lusciniam, perexiguam auiculam, cepisset, gladiúmque arripuisset vt eam iugularet ac comederet, ea, concessâ sibi articulatâ voce, ad aucupem dixit: Quidnam, ô homo, ex meâ nece ad te vtilitatis rediturum est? neque enim per me ventrem tuum explere poteris. At si me vinculis liberaueris, tria præcepta tibi tradam: quibus si parueris, magnis per omnem vitam commodis afficieris. Ille autem ex ipsius sermone admiratione commotus, sese facturum recepit, vt si nouum aliquid ab eâ audiret, statim eam libertate donaret, ac missam faceret. Conuersa itaque luscinia, homini ait: Numquam rem, quam consequi nequeas, aggredere. Numquam rei præteritæ te pœniteat. Rei incredibili numquam fidem adhibe. Hæc tria mandata serua: & præclare tecum agetur. Ille autem horum verborum sagacitatem ac prudentiam admiratus, eam vinculis solutam in aërem emisit. Luscinia itaque periculum facere cupiens, an ille verborum eorum, quæ audierat, vim intellexisset, atque aliquam ex ipsis vtilitatem percepisset, per aërem volitans, ad eum dixit: Prô quàm nihil est in te consilij, ô homo! qualem thesaurum hodie amisisti! Est siquidem in meis visceribus vnio, struthionis ouum magnitudine excedens. Quæ vt ille audiuit, mœrore conturbatus est, eúmque pœnituit quòd luscinia ex ipsius manibus effugisset. Atque eam rursum arripere tentans, dixit: Veni quæso in ædes meas: atque vbi præclarè & humaniter à me accepta fueris; honorificè te dimittam. Luscinia autem ipsi dixit: Nunc planè te stolidum ac væcordem esse scio. Nam posteaquam ea, quæ ad te dicta sunt, prompto animo excepisti, ac libenter audisti, nihil ex eis emolumenti consecutus es. Admonui enim te, ne ob rem præteritam pœnitentiâ ducereris: & ecce mœrore conturbatus es, propterea quòd è manibus tuis fugâ me subduxerim, pœnitentiâ videlicet ob rem præteritam affectus. Præcepi tibi, ne ea, quæ assequi non posses, aggredereris: & tamen arripere me conaris, cum iter meum assequi nequeas. Ad hæc id quoque tibi edixi, ne incredibili sermoni fidem arrogares: & tamen in visceribus meis vnionem, staturæ meæ modum excedentem inesse credidisti: neque tantulum tibi prudentiæ fuit, vt intelligeres, me totam ad oui struthionis magnitudinem minime accedere. Quonam itaque pacto tantum vnionem corpusculum istud caperet?

Cui similes sint idolorum cultores, egregio de lusciniâ apologo docet.

Ad hunc igitur modum illi quoque in summâ stultitiâ versantur, qui in simulacris confidunt. Nam ea manibus suis effecerunt, & opera digitorum suorum adorant, dicentes: Hi opifices nostri sunt. Quî fit igitur, vt eos quos effecerunt & condiderunt, opifices suos esse censeant? Quin etiam cùm ea magno studio custodiant, ne à furibus surripiantur, tamen salutis suę custodes nuncupant. Atqui, quæ hæc stultitia est, illud non intelligere, fieri non posse, vt qui sibiipsis opem ferre ac se tueri nequeunt, alios tueri ac seruare possint? Ac prætereà opes suas effundunt, dum statuas & simulacra dæmonibus excitant, eósque bonorum datores esse nugantur: ab iis ea sibi dari, quæ nec ipsi vmquam habuerunt, nec vmquam habituri sunt. Eóque nomine scriptum est: Similes illis fiant, qui faciunt ea, & omnes qui confidunt in eis. Qui quidem aurifice mercede conducto simulacrum manu effecerunt, ac prono corpore ipsum adorarunt. Humeris illud tollunt ac proficiscuntur: si autem ipsum vspiam collocarint, illic manet, nec moueri potest. Et quantumlibet quis ipsi clamauerit, non exaudiet, nec ex calamitatibus eum eripiet. Quamobrem confundantur qui in sculptilibus confidunt: & qui dicunt iis quæ conflata sunt, Vos dij nostri estis. Immolauerunt enim dæmoniis, & non Deo, diis quos ignorabant. Noui recentésque vene

Idololatrarũ væcordia.

Psal. 113.

Deut. 32.

venerunt, quos non coluerunt patres eorum. Generatio enim peruerſa eſt, nec iam fides ipſis ineſt.

Dij falſi multi.
Num. 16.
Mich. 2.

Ex hac igitur peruersâ & incredulâ generatione Dominus te vocat, his verbis vtens: Exi de medio eorum, ac ſeparare, & immundum noli tangere: verùm à generatione hac peruersâ te eripe. Surge, & ambula: quia non habes hic requiem. Etenim multiplex deorũ, qui à vobis coluntur principatus præpoſterus eſt, & cum diſſidio coniunctus, atque eiuſmodi, qui nullo modo conſiſtere queat. Apud nos autem non ſunt dij multi, nec Domini multi, verùm vnus Deus Pater, ex quo omnia, & nos in ipſum: & vnus Dominus Ieſus Chriſtus, per quem omnia, & nos per ipſum, qui eſt imago Dei inuiſibilis, primogenitus omnis creaturæ, & omnium ſæculorum, quoniam in ipſo creata ſunt omnia, tam quæ in cælis quàm quæ in terrâ, tam viſibilia quàm inuiſibilia ſiue Throni, ſiue Dominationes, ſiue Principatus, ſiue Poteſtates. Omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil quod factum eſt: & vnus Spiritus ſanctus, in quo omnia, qui Dominus eſt, & viuificat, qui Deus eſt, & diuinitatem affert, Spiritus bonus, Spiritus rectus, Spiritus paraclitus, Spiritus adoptionis filiorum. Horum vnuſquiſque Deus eſt, ſi ſeparatim conſideretur: vt Pater, ſic Filius: vt Filius, ſic Spiritus ſanctus. Vnus autem Deus in tribus perſonis, vna natura, vnum regnum, vna potentia, vna gloria, vna ſubſtantia: quæ perſonarum ratione diuiditur, ſed Deitatis reſpectu vna eſt. Vnus enim eſt Pater, cui proprium eſt genitum non eſſe. Vnus item vnigenitus Filius, cui proprium eſt genitum eſſe. Vnus denique Spiritus ſanctus, cui proprium eſt proceſſiſſe. Sic enim nos ex lumine, hoc eſt ex Patre, lumen, id eſt Filium, in lumine, hoc eſt Spiritu ſancto, cernentes, in tribus perſonis vnam diuinitatem laude ac gloriâ afficimus. Atque ipſe verus ac ſolus Deus eſt, qui in Trinitate agnoſcitur. quoniam ex ipſo, & per ipſum, & in ipſo omnia ſunt.

Verus vnus · 1. Cor. 8. · Coloſſ. 1. · Ioan. 1. · *Trinitatis myſterium.* · Pſal. 35. · Rom. 11.

Huius beneficio & gratiâ ipſe quoque, cùm de tuo ſtatu certior factus eſſet, miſſus ſum, vt ea te docerem quæ didici, atque ab ineunte ætate vſq; ad hanc canitiem ſeruaui. Quocircà ſi credideris & baptizatus fueris, ſaluus eris: ſi autem non credideris, condemnaberis. Nam ea quæ hodierno die cernis, & quibus gloriaris, hoc eſt, gloria, & deliciæ, & opes, & omnis huiuſce vitæ impoſtura, iam iamque præteribunt, téque inuitum etiam ac repugnantem hinc eiicient.

Marc. 16. · *Res mundi fluxæ ac breues patiuntur.*

Ac corpus quidem perexiguo ſepulcro includetur, ſolum relictum, atque omni amicorum & cognatorum cœtu deſtitutum. Faceſſent autem mundi iucunditates, atque ingens quædam inſuauitas ac fœtida corruptio præſentis pulchritudinis & fragrantiæ loco tibi vndique affundetur. Anima verò tua inferno addicta, in inferiores terræ partes vſque ad poſtremam reſurrectionem conijcietur. Quo ſcilicet tempore anima recepto corpore ſuo à Domini facie proijcietur, ac gehennæ, cuius flamma ſempiterna eſt, mancipabitur. Hęc tibi, atque etiam longè his grauiora contingent, ſi in infidelitate perſtiteris.

Barlaã pœnis terret Ioſaphat.

Si autem ei, qui te ad ſalutem inuitat, prompto animo parueris, atq; ad eum cupido & læto animo accurrens, ipſius lumine ſignatus fueris, eúmque ita ſequaris, vt à tergo minimè reſpectes, atque omnibus rebus abiectis & contemptis, ipſi ſoli adhæreas, quantam inde fiduciam ac lætitiam conſequêris, audi: Si ſederis, ſecurus eris: ſi dormieris, iucundè conquieſces: nec timebis terrorem ſuperuenientem, nec impiorum dæmonum impetus; verùm confidenter vt leo incedes, ac cum lætitiâ & ſempiternâ exultatione viues. Etenim ſuper caput tuum exultatio & laus & lætitia te comprehendet. Effugiet dolor, & mœror, & gemitus. Tunc erumpet quaſi manè lumen tuum, & ſanitas tua citiùs orietur. Et antcibit faciem tuam iuſtitia tua, & gloria Domini colliget te. Tunc inuocabis, & Dominus exaudiet: clamabis, & dicet: Ecce adſum. Ego enim ſum, qui deleo iniquitates tuas, & non memorabor. Tu verò memor eſto, & iudicemur. Dic tu iniquitates tuas, vt iuſtificeris. Si fuerint peccata tua vt coccinum, quaſi nix dealbabuntur. Et ſi fuerint rubra quaſi vermiculus, velut lana alba erunt. Os enim Domini locutum eſt.

Præmiis inuitat. · Pſal. 4. · Prou. 3. · Prou. 28. · Iſai. 58. · Iſa. 43. · Iſa. 1.

Ait ad eum Ioſaphat: Hæc tua verba præclara & admiranda ſunt: eáque credidi, & credo, omnémque idolorum cultum ex animo odi ac deteſtor. Etenim priùs etiam quàm ad me accederes, obliquè quodammodò ac dubitanter erga ea afficiebatur animus meus. Nunc autem poſteaquam eorum vanitatem, hominúmque qui ea colunt ſtultitiam ex te intellexi, perfecto odio ea inſector, ac Deo vero me in ſeruitutem addicere geſtio, modò me ipſe, hominem indignum, ob iniquitates meas minimè ſubmoueat: verùm pro ſuâ, vt doces, benignitate mihi omnia condonet, méque ſeruum ſibi adſciſcere dignetur. Iam itaque Baptiſma ſuſcipere paratus ſum, atque omnia quæ præſcripſeris, ſeruare. Quidnam autem mihi poſt Baptiſmum faciendum eſt? Satíſne eſt ad ſalutem, credere ac baptizari? an etiam alia quædam adiungere neceſſe eſt?

Cap. 11. · *Ioſaphat Baptiſmum petit.*

Dixit autem ad eum Barlaam: Audi quid tibi poſt Baptiſmum faciendum ſit: nempe vt ab omni peccato, & ab omni vitioſâ affectione abſtineas, atq; orthodoxæ fidei fundamento virtutum ſtudium ſuperſtruas. Quoniã fides ſine operibus mortua eſt: quemadmodũ etiã opera remotâ fide. Ait enim Apoſtolus: Spiritu ambulate, & deſideria carnis ne perficiatis. Manifeſta ſunt opera carnis, quæ ſunt adulterium, fornicatio, immunditia, luxuria, idolorum ſeruitus, veneficia, inimicitiæ, contentiones, æmulationes, iræ, rixæ, diſſenſiones, ſectæ, inuidiæ, homicidia, auaritia, maledictiones, amor voluptatum, ebrietates, comeſſationes, & his ſimilia, quæ prædico vobis, ſicut prædixi: quoniam qui talia agunt, regnum Dei non conſequentur. Fructus autem Spiritus eſt, charitas, gaudium, pax, longanimitas, benignitas, bonitas, fides, manſuetudo, continentia, ſanctificatio animæ & corporis, cordis afflictatio & contritio, eleemoſyna, iniuriarum obliuio, humanitas, vigilia, ſincera de omnibus præcedentibus peccatis pœnitentia, compunctionis lacrymæ, luctus tum pro ſuis tum pro aliorum peccatis, aliáque eiuſdem generis: quæ quidem tamquam gradus & ſcalæ inter ſe cohærentes, atque aliæ ab aliis ſuffultæ, animum in cælum ſubuehunt. En hæc ſunt quę poſt Baptiſmum amplecti iubemur, atque ab aliis, quæ cum his pugnant, abſtinere.

Præter Baptiſmum neceſſaria bona opera. · Iacob. 1. · Gal. 5. · *Virtutes veluti ſcala quadam cali ſunt.*

Quòd ſi poſt acceptam veritatis cognitionem priora mortua opera rurſum arripiamus, ac canis inſtar ad noſtrum vomitum reuertamur, illud nobis vſu veniet, quod à Domino dictum eſt:

2. Pet. 2.

Cùm

Pœnitentia Lacrymæ Baptismi nomẽ obtinent.

viſcera miſericordiæ Dei noſtri, purgationem ac peccatorum remiſſionem conſequimur. Etenim per Domini gratiam lacrymarum fons Baptiſmus appellatur: tametſi alioqui labore ac tempore opus habeat. Ac complures è multis peccatis eripuit: quoniam nullum peccatum eſt, quod Dei benignitatem vincat, ſiquidem priùs reſipuerimus, ac delictorum maculas lacrymis eluamus: ne alioqui mors aduertens, nos ſcelerum maculis inquinatos hinc eiiciat. Non enim eſt in inferno pœnitentia nec confeſſio. Quamdiu autem vitæ vſurâ fruimur, dummodò orthodoxæ fidei fundamentum firmum maneat, etiamſi trabium aliquid aut recti labefactetur, quod per peccata corruptum eſt, pœnitentiæ adiumento ſarcire ac renouare licet. Neque enim miſerationum Dei multitudo numerari poteſt, nec miſericordiæ ipſius magnitudo in menſuram cadit. Peccata contrà, quæcumque tandem illa fuerint, menſuræ ac numero ſubiiciuntur. Quo fit, vt ea, cùm in menſuram ac numerum cadant, immenſam Dei miſericordiam, atque innumerabiles miſerationes vincere nequeant.

Pſal. 6.

Pſal. 144.

Ob peccata nunquam de ſperandum eſt.

Ac proinde ob peccatorum multitudinem animum deſpondere minimè iubemur, ſed Dei bonitatem agnoſcere, ac peccata noſtra condemnare: quorum remiſſio propter Chriſti benignitatem propoſita eſt, qui pro ſceleribus noſtris ſanguinem ſuum effudit. Porrò cùm ex multis Scripturæ locis pœnitentiæ vim addiſcamus, tum potiſſimùm ex Domini noſtri Ieſu Chriſti actionibus ac parabolis. Ex tunc enim, ait, cœpit Ieſus docere, & dicere: Pœnitentiam agite: appropinquauit enim regnum cælorum. Quin etiam in parabola filium quemdam inducit, qui, cùm acceptis paternis opibus in longinquam regionem profectus fuiſſet, eaſque in omni luxus atque intemperantiæ genere conſumpſiſſet, poſteà, regione illâ fame laborante abiit, & adhæſit vni ciuium regionis illius. Qui etiam illum in agrũ, vt porcos, hoc eſt aſperrimum & execrandum peccatum, paſceret, miſit. Cùm itaque multis calamitatibus affectus fuiſſet, atque in tantam miſeriam veniſſet, vt ne porcorum quidem ſiliquis ipſi ventrem ſuũ implere liceret, tandem aliquando hanc vſque adeò grauem ignominiam agnoſcens, vitámque ſuam lugens, dicebat: Quanti mercenarij in domo patris mei abundant panibus, ego autẽ fame pereo. Surgam, & ibo ad patrem meum, & dicam ei: Pater, peccaui in cælum & coram te, iam nõ ſum dignus vocari filius tuus: fac me ſicut vnum de mercenariis tuis. Et ſurgens venit ad patrem ſuũ. Cùm autem adhuc longe eſſet, vidit illum pater ſuus, & miſericordiâ motus eſt, ac accurrens cecidit ſuper collum eius, & oſculatus eſt eum, atque in priſtini honoris locum reſtituit, & ob ipſius inuentionem lætiſſimum feſtum celebrauit, occiſo vitulo ſaginato. En hanc parabolam de iis, qui à peccatis reſiliunt, atque ad pœnitentiam accurrunt, nobis commemorauit. Quin etiam bonum quemdam paſtorem rurſus inducit, qui cùm centum oues haberet, atque vnam amiſiſſet, relictis nonagintanouem, ad conquirendam eam, quæ aberrabat, profectus eſt, donec eam inueniſſet, atque humeris ſublatam, cum iis quæ minimè aberrauerunt, coniunxiſſet. Qui etiam hoc nomine amicos ac vicinos ad conuiuium ob eam inuentam celebrandum inuitauit. Ita, inquit Saluator, gaudium erit in cælo ſuper vno peccatore pœnitentiam agente, quàm ſuper

Matth. 3.

Luc. 15.

Filius prodigus.

De bono paſtore

Luc. 15.

nonagintanouem iuſtis, qui non indigent pœnitentiâ.

Atque adeò diſcipulorum princeps Petrus, ille inquam fidei petra, ipſo ſalutiferæ paſſionis tempore certo quodam conſilio aliquantiſper à Deo deſertus (nempe vt humanæ imbecillitatis vilitatem ac miſeriam perſpectam haberet) eò peccati prolapſus eſt, vt Dominum abiuraret. Pòſt autem confeſtim, inquit, verborum Domini recordatus, foràs exiuit, & fleuit amarè, ac per calẽtes illas lacrymas acceptũ detrimentum ſarciuit, victoriámque in alteram partem inflexit. Nam cum rei militaris peritus eſſet, etiamſi cecidit, non tamẽ animò fractus eſt, nec ſalutis ſuæ ſpẽ abiecit: verùm reſiliens, acerbiſſimas ex oppreſſo pectore lacrymas profudit, ac ſtatim vt eas hoſtis conſpexit, non ſecùs atque vehementiſſimæ cuiuſdam flammæ ardore ambuſtis oculis, pedem retulit, procul fugiens, atque horrendũ in modum eiulans. Contra autem ille principem rurſum locum tenuit; quemadmodum totius orbis magiſter inſtitutus fuerat, ita etiã pœnitentiæ exemplar effectus. Poſt reſurrectionem autem, cùm Chriſtus tertiò ad eum dixiſſet, Petre, amas me? triplicem abiurationem correxit, reſpondens ſcilicet, Etiam Domine, tu ſcis quia amo te.

Cur Petrus labi permiſſus ſit.

Luc. 22.

Petrus orbis magiſter, & principem locum tenet.

Ex his igitur omnibus, aliiſque quamplurimis, atque adeò numerũ omnem ſuperantibus exemplis, lacrymarũ ac pœnitentiæ vim intelligimus. Tantùm opera detur, vt ipſa, quemadmodum rationi cõſentaneum eſt, fiat, hoc eſt ex affectu peccatum execrante, ipſúmque odio inſectante, atq; condemnãte, ac lacrymas emittente: quemadmodum ait propheta Dauid; Laboraui in gemitu meo, lauabo per ſingulas noctes lectum meum, lacrymis meis ſtratum meum rigabo. Ac tum peccatorum purgatio per Chriſti cruorem in miſericordiæ ipſius magnitudine, ac miſerationũ multitudine continget. Ipſius enim hæc verba ſunt: Si fuerint peccata veſtra ſicut coccinum, quaſi nix dealbabuntur: ſi autem vt vermiculus, quaſi lana alba erunt.

Pſal. 6.

Quomodo agatur vera pœnitentia.

Iſaiæ 1.

Operæpretium eſt itaque, vt poſteaquam veritatis cognitionem accepimus, atque regenerationem & filiorum adoptionẽ conſecuti ſumus, diuináque myſteria percepimus, omni ſtudio ac diligentiâ prouideamus, ne corruamus. Neque enim cadere athletam decet: quandoquidem multi, cùm cecidiſſent, ſeſe erigere minimè potuerunt. Etenim alij, cùm ianuas vitioſis affectionibus aperuiſſent, atque arctiſſimo nexu ipſis hæſiſſent, non iam ad pœnitentiam ſeſe conuertere potuerunt. Alij autem morte priùs abrepti quàm contractas vitiorum ſordes per pœnitentiam abſterſiſſent, condemnati ſunt. Propterea periculoſum eſt, in vitium, quodcumque tandem illud ſit, labi. Ceterùm, ſi labi contigerit, ſtatim enitendum eſt, vt reſiliamus, rurſúmque ad præclarum certamen obeundum ſtemus. Et quoties cadere contigerit, toties etiam ſtatim vſq; ad extremum vitæ diem curandum eſt, vt reſurgamus, atque in procinctu ſtemus. Conuertimini enim ad me, & ego conuertar ad vos, ait Dominus.

Periculoſum in peccatum lapſus eſt.

Zachar. 1.

Ad hæc autem Ioſaphat dixit: Quanam igitur ratione ſeipſum quiſpiam poſt Baptiſmum ab ab omni peccati labe purum ſeruabit? Nam etſi peccãtibus, vt ipſe ais, pœnitentia patet, tamen labore & fatigatione, ac fletu & luctu opus eſt: quæ quidẽ eiuſmodi mihi eſſe vidẽtur, vt nõ ea multi facilè conſequi poſſint. Quocircà viam potiùs

Cap. 12.

Inquirit Ioſaphat de viâ tutiore.

S nan

nanciſci cuperem; quâ ſincerè atque exactè Dei præcepta ſeruarem, nec ab iis deflecterem, nec poſt priorum peccatorum veniam impetratam, ſuauiſſimum illum Dominum ac Deum ad iracundiam prouocarem.

Difficile eſt, inter mundi tumultus ſaluti ſtudere.

Reſpondit autem Barlaam: Rectè hæc dixiſti, domine mi ac rex, atque hoc mihi pergratum eſt; verùm arduum eſt, ne dicam impoſſibile, vt quiſpiam in igne verſetur, nec tamen fumo offundatur. Eodem item modo arduum eſt ac perquam difficile, vt qui huiuſce vitæ negotiis tanquam vinculis quibuſdam aſtrictus tenetur, eiúſque curis ac tumultibus diſtinetur, atque in opibus ac deliciis viuit, ſine vllâ inflexione mandatorum Dei viam peragret, purúmque ſeipſum atque incolumem ab iis ſeruet. Ait enim Dominus: Matth. 6. Nemo poteſt duobus dominis ſeruire. Aut enim vnum odio habebit, & alterum diliget: aut vni adhærebit, & alterum contemnet. Non poteſtis Deo ſeruire & mammonæ. Quin etiam charus 1. Ioan. 2. ipſius diſcipulus Ioannes Euangeliſta & Theologus in epiſtolâ ſuâ ait: Nolite diligere mundum, neque ea quæ in mundo ſunt. Quoniam omne quod eſt in mundo, aut concupiſcentia carnis eſt, aut concupiſcentia oculorum, aut ſuperbia vitæ: quæ non eſt ex Patre, ſed ex mundo eſt. Et mundus tranſit & concupiſcentia eius. Qui autem facit voluntatem Dei, manet in æternum.

Hæc igitur cùm diuini ac diuinitus inſpirati Act. 14. patres noſtri animaduertiſſent, atque illud Apoſtoli audiſſent, quòd per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum cælorum, in id omni animi contentione incubuerunt, vt poſt Baptiſmum, immaculatum ac labis omnis expers incorruptionis indumentum conſeruarent. Ac proinde quidā eorum alterum etiam Baptiſmum inſuper aſſumpſerunt, hoc eſt, eum, qui in ſanguinis profuſione, ac martyrio ſitus eſt. Baptiſmus enim hic quoque appellatus eſt, & quidem præſtantiſſimus, ac ſummâ veneratione dignus: neq; enim poſterioribus peccati ſordibus inquinatur. Luce 12. Quem etiam Dominus meus accipiens, Baptiſmum meritò nuncupauit. Deinde ipſius imitatores effecti, primùm quidem ipſius ſpectatores, & diſcipuli, atque apoſtoli, deinceps autem vniuerſus ſanctorum martyrum chorus, idolorum cultoribus, regibus ac tyrannis ſeipſos pro Chriſti nomine obiicientes, omnia ſuppliciorum genera ſuſtinuerunt, feris videlicet obiecti, atque igne cremati, & gladiis obtruncati. Cúmq; præclaram confeſſionem edidiſſent, & curſum conſummaſſent, ac fidem ſeruaſſent, iuſtitiæ palmam conſecuti ſunt, Angelorum contubernales, & Pſal. 18. Chriſti coheredes effecti. Quorum virtus vſqueadeò emicuit, vt in omnem terram eorum ſonos exierit, & in fines orbis terræ fulgor eorū, quæ rectè cum virtute geſſerunt, rutilarit. Horum non verba dumtaxat & opera, ſed ipſe quoque cruor & oſſa, omni ſanctitate plena ſunt. Dæmones namque per vim in fugam vertunt: atque iis qui cum fide accedunt, incurabiles alioqui morbos profligant. Quin veſtes quoque ipſæ, & ſi quid aliud ad pretioſa eorum corpora propiùs acceſſit, omnibus venerationi ſunt.

Martyrij baptiſmus omnium præſtantiſſimus.

Martyrum reliquiæ ad varia efficaciſſima.

De quibus longâ oratione mihi opus eſſet, ſi præclara eorum facinora ſigillatim exponere vellem. Poſteaquam autem crudeles illi ac belluini tyranni miſerè, vt eorum improbitas merebatur, perierunt, perſecutióque finem accepit, ac pij Imperatores totius orbis imperio potiti ſunt, ſuccedentes alij, ac zelum illum, diuinámque cupiditatem ſibi imitandam proponentes, eodémque timore ſauciam animam habentes, illud optimè ſecum conſiderabant atque ſpectabant, vt ab omni ſpurcitie puram animam ac corpus Deo exhiberent: ſic nimirum ſe comparantes, vt omnes 2. Cor. 7 vitioſarum affectionum actiones amputarent, ſeipſóſque ab omni carnis & ſpiritus inquinamento repurgarent. Quoniam autem hoc non aliâ ratione, quam per mandatorum Chriſti obſeruationem, à ſe præſtari poſſe intelligebant, mandatorum porrò obſeruationem ac virtutum cultum in mediis mundi tumultibus ægrè conſequi ſe poſſe perſpiciebant, nouum quoddam atque ab aliis diuerſum vitæ genus ſibiipſis inſtituerunt, ac iuxta diuinam vocem relictis omnibus rebus, hoc eſt parentibus, liberis, amicis, cognatis, opibus, deliciis, cunctíſque mundi commodis cōtemptis, in ſolitudines, tanquam exules quidam, ſeſe contulerunt, egentes, anguſtiati, afflicti, quibus dignus non erat mundus: in ſolitudinibus errantes, in montibus, & ſpe- Hebr. 11. luncis, & in cauernis terræ, ac ſeipſos ab omnibus terrenis iucunditatibus & voluptatibus procul remouentes, atque adeò panis etiam & veſtimentorum graui penuriâ laborantes.

Cur monaſtica vita à pijs viris ſuſcepta.

Quod vt facerent, duplex eos cauſſa impellebat: altera, vt vitioſarum affectionū materias minimè cernentes, earum cupiditates radicitus ex animis ſuis euellerent, earúmque memoriam oblitterarent, ac diuinarum & cæleſtium rerū amorem & deſiderium in ſeipſis insererent: altera, vt per afflictionem corpus conficerent, animóq; ac voluntate martyres effecti, eâ gloriâ, quam ij qui martyrio perfuncti ſunt, obtinent, minimè carerent; verùm cùm ipſi quoque, quantum in ſe eſſet, Chriſti paſſionem expreſſiſſent, ipſius quoque regni participes eſſent. Ad hunc igitur modum optimâ conſideratione adhibitâ, monaſticam ac ſolitariam vitam conſectati ſunt.

Monaſtica vita quoddam martyrij genus eſt.

Atque alij quidem ſub dio durantes, ſolis æſtu, atque aſperrimis frigoribus ac pluuiis, & ventorum turbinibus affictabantur. Alij conſtructis tuguriis, aut in ſpeluncis & antris ſeſe occultantes, vitam agebant. Sicque virtutem colentes, omnem carnalem conſolationem & quietem ad extremū vſque repudiarunt, crudis oleribus & herbis, aut pomis, aut etiam ſicco ac duriſſimo pane vitam tolerantes: nec ſuauium ciborum qualitati dumtaxat nuntium remittentes, ſed præ exuberanti quadam continentiâ magnitudinem animi ſui ad ipſam quoque quantitatem extendentes. Tantulum enim dumtaxat, etiam ex ipſis vilibus maximéque neceſſariis cibis percipiebant, quantum ad tolerandam famem ſatis eſſet. Quidam enim eorum integram hebdomadam per inediam tranſigentes, Dominico demum die cibum admittebant. Quidam bis tantùm hebdomadâ quaque ipſius meminerant: alij alternis diebus ſub veſperam edebant, ſic vt cibum dumtaxat deguſtarent; precibúſque ac vigiliis propemodum cum Angelis quoque certantes, atque auri & argenti poſſeſſione, emptionibúſque & venditionibus prorſus valere iuſſis, inter homines omnino ſe eſſe obliuiſcebantur.

Ciborum delectus.

Ieiunia, orationes, & vigiliæ, paupertas voluntaria, & vita innocentia.

Inuidiæ autem & animi elationi, quæ potiſſimùm bonorum operum comites eſſe ſolent, locus inter eos nullus erat. Neq; enim is qui in vitæ monaſticæ exercitationibus inferiorem locum tenebat, aduerſus eum, cuius illuſtrior virtus erat,

liuoris

liuoris cogitationem in animum admittebat:nec rurſus eum qui virtutibus pollebat, arrogantia & faſtus aduerſus imbecilliores efferebat, atque in hanc fraudem impellebat, vt proximum nihili penderet, aut de religioſa exercitatione gloriaretur, ob eaque quæ eum laude præſtitiſſet, magnificè atque arroganter de ſe ſentiret. Nam qui virtute alterum antecellebat, id totum non ſuis laboribus, ſed Dei virtuti adſcribens, humili mente hoc ſibi perſuadebat, ſe nihil omnino efficere, verùm multò plura ſibi præſtanda eſſe, iuxta illud quod ait Dominus: Cùm feceritis omnia quæ præcepta ſunt vobis, dicite; Serui inutiles ſumus: quæ debuimus facere, fecimus. Ac quidam etiam hoc ſibi perſuadebant, ſe ne ea quidem vllo modo feciſſe, quæ ipſis à Deo præcepta eſſent, verùm multo plura eſſe quæ ſibi deeſſent, quàm quæ iam præſtitiſſent. Rurſum is, qui in religioſa exercitatione, ob corporis fortaſſe imbecillitatem inferior erat, ſeipſum nihil pendebat, ac miſerum ducebat, animi ſcilicet ignauiæ, ac non naturæ imbecillitati defectum ſuum aſſignans. Ita alij aliis, atque omnes omnibus modeſtiores ſe præbebant. Inanis porrò gloriæ affectus, aut hominibus placendi ſtudium, quonam tandem pacto in illis ineſſet, quippe qui hac de cauſſa orbem fuga reliquerant, atque in deſertis morabantur, vt virtutes ſuas non hominibus, ſed Deo, à quo virtutum quoque præmia ſperabant, demonſtrarent. Illud quippe probe norant, religioſa exercitia, quæ inanis gloriæ cauſſa obeuntur, mercede carere: vt quæ non Dei, ſed humanæ laudis cauſſa fiant. Ac proinde huiuſmodi omnes duplici detrimento afficiuntur: dum nimirum corpus conficiunt, nec tamen mercedem vllam ferunt. Qui autem cæleſtis gloriæ deſiderio flagrant, atque ad eam omni contentione contendunt, terrenam omnem & humanam aſpernantur.

Lucæ 17. — *Cur monachi de mundo fugiebant.* — *Opera quæ laudis humanæ studio fiunt, mercede carent.*

Ex huiuſmodi porrò hominibus alii ſic degunt, vt in ſeceſſu ac ſolitudine pietatis certamen obeant, & ab hominum contubernio per omne vitæ tempus ſeſe remoueant, atque ad Deum appropinquent. Alij procul inter ſe conſtructis ædiculis, Dominicis diebus ad vnam & eamdem eccleſiam pergunt, ac diuina myſteria, hoc eſt incruentum puri corporis ac pretioſi ſanguinis Chriſti ſacrificium percipiunt: quæ quidem Dominus ipſis in peccatorum remiſſionem, ac tum animi tum corporis illuminationem & ſanctificationem donauit. Atque diuinorum oraculorum exercitatione, mirabilibúſque conſiliis & cohortationibus mutuò ſeſe paſcentes, & occulta hoſtium bella patefacientes (ne quis videlicet luctandi adhuc ignarus ab iis ſuperetur) domum rurſus ſinguli redeunt, virtutis mel in pectorum ſuorum fauis ſtudioſè recondentes, ſuauiſſimúmque fructum ac cæleſti menſa dignum execolentes: alij autem cœnobiacam vitam conſectantur.

Eucharistiæ effectus. — *Monachorū in deſertis conſuetudo.*

Qui quidem maximo numero in vnum coacti, vnius præfecti atque antiſtitis (qui omnibus virtute præſtat) imperio ſe ipſos ſubdunt: ac voluntatem ſuam obedientiæ mucrone prorſus truncantes, ſéque velut emptitia mancipia vltrò reputantes, non iam ſibi ipſis viuunt, ſed ei, cui ob Chriſti amorem ſeſe ſubmiſerunt, vel vt aptius loquar, viuunt iam non ſibiipſis, viuit autem in his Chriſtus, quem rebus omnibus abiuratis ſecuti ſunt. Nam in hoc demum ſeceſſus à mundo conſiſtit, vt propter earum rerum quæ natura ſublimiores ſunt cupiditatem, voluntarium ſuipſius odium quiſpiam concipiat, ac naturam abiuret. Hi igitur Angelorum inſtar in vita verſantur, pſalmos videlicet & hymnos concordibus animis Domino canentes, & Confeſſorum nomen propter obedientiæ certamina obtinentes. In quibus etiam Dominicum illud oraculum expletur: Vbicumque fuerint duo vel tres congregati in nomine meo, illic ſum in medio illorum. Quibus verbis non hoc dumtaxat numero eos qui in ipſius nomine congregantur, circumſcripſit, verùm per duos aut tres indefinitum numerum ſignificauit. Nam ſiue pauci ſiue multi ob ſanctum ipſius nomen in vnum conueniant, eique ardenti amore cultum adhibeant, illic eum in medio ſeruorum ſuorum adeſſe minimè dubitamus.

Monachorū obedientia. — *Gala.* — *Quid ſit ſecedere à mundo.* — *Matth. 18.*

Per hæc exempla, & per huiuſmodi coitiones & actiones, terreni cælitum vitam imitati ſunt: vt qui in ieiuniis, precibus ac vigiliis, in calentibus lacrymis & luctu ab omni animi diſtractione libero in peregrinatione ac mortis memoria, in lenitate animique affectu ab iracundia remoto, in labiorum ſilentio, in paupertate atque inopia, in caſtitate ac pudicitia, in humilitate & quiete, ac denique in perfecta erga Deum & proximum charitate præſentis vitæ curriculum confecerint, Angelóſq; moribus expreſſerint. Ob eámq; cauſſam Deus miraculis ac ſignis, variiſq; virtutibus eos exornauit, effecitque vt admirandæ eorum vitæ rationis ſono, ipſi quoque orbis terrarū fines perſonent. Ac ſi vnius ipſorum, hoc eſt Antonij, qui etiam monaſticæ vitæ auſpex ac princeps extitiſſe dicitur, vitam tibi ſigillatim exponere, nimirum ex vna arbore fructū eorum, qui eiuſdem generis ac ſpeciei ſint, dulcedinem prorſus intelligeres, quodnámque ille exercitationis religioſæ fundamentum iecit, & quodnam faſtigium ſtruxit, & quantas à Saluatore gratias conſecutus eſt. Plerique etiam alij poſt eum eodem certamine perfuncti, ad eaſdem coronas & eadem præmia peruenerunt.

Antonius monaſticæ vitæ princeps.

Beati certè illi ac ter beati, vt qui Dei amore flagrarunt, atque ob ipſius charitatem omnia pro nihilo duxerunt. Siquidem lacrymas profuderunt, diúque ac noctu in luctu verſati ſunt, vt perpetuam conſolationem adipiſcerentur. ſe ipſos vltrò depreſſerunt, vt illic in altum attollerentur: carnes ſuas fame ac ſiti & vigiliis confecerunt, vt illic paradiſi deliciæ & exultatio ipſos exciperent. Spiritus ſancti tabernaculum per cordis puritatem extiterunt, quemadmodum ſcriptum eſt: Inhabitabo in ipſis & inambulabo. Seipſos mundo crucifixerunt, vt ad Chriſti dexteram ſtarent: lumbos ſuos in veritate ſuccinxerunt, atque in promptu ſemper lampades habuerunt, immortalis ſponſi aduentum exſpectantes. Nam cùm mentis oculis præditi eſſent, horrendum illum diem ſemper proſpiciebant: atque tum futurorum bonorum, tum futuri ſupplicij contemplationem ita in corpore defixam gerebant, vt ab ipſa nunquam diuellerentur. Atque hic laborare ſtuduerunt, vt ſempiternæ gloriæ compotes eſſent. Perturbationum expertes, non ſecùs atque Angeli fuerunt: ac nunc cum illis quorum vitam imitati ſunt, choreas agunt. Beati illi ac ter beati, quoniam firmis mentis oculis præſentium rerum vanitatem, atque humanæ proſperitatis incertitudi-

Deſcriptio vitæ monaſticæ. — *2. Cor 6. Epheſ. 6. Matth. 25.*

nem & inconſtantiam perſpexerunt, eáque reiectâ, ſempiterna bona ſibi ipſis condiderunt, ac vitam eam, quæ nunquam occidit, nec morte interrumpitur, arripuerunt.

Hos igitur admirandos & ſanctos viros nos quoque indigni ac deſpicabiles imitari ſtudemus; verùm eorum vitæ cæleſtis faſtigium minimè aſſequimur, ſed pro infirmitatis noſtræ ac miſeræ facultatis modulo eorum vitam exprimimus. Atque ipſorum habitum gerimus, etiamſi opera non aſſequamur. Etenim diuinam hanc profeſſionem peccatum propulſare, atque incorruptionis per diuinum Baptiſma nobis conceſſæ ſociam & opitulatricem eſſe perſpectum habemus. Ac beatorum illorum virorum ſermonibus adducti, caducas atque interitui obnoxias huiuſce vitę res magnopere condemnamos, in quibus nihil firmum & æquabile, quódque eumdē ſemper ſtatum retineat, inueniri poteſt; verùm omnia vanitas ſunt & afflictio ſpiritus, multas temporis puncto mutationes ferens: ſiquidem in ſomniis, & vmbris, ac ventis aërem perflantibus, imbecilliora ſunt. Quorum parua & breuis voluptas eſt, imò non voluptas, ſed fraus quædam & impoſtura peruerſitatis mundi, quem nullo modo diligere, verùm potiùs ex animo odiſſe atque inſectari docemur. Ac ſanè odio ac deteſtatione dignus eſt: nam quidquid amicis ſuis dono dat, idem rurſus animo irato eripit, atque omni bono ſpoliatos, ignominiâque indutos, grauibúſque ſarcinis onuſtos ad ſempiternam calamitatem tranſmittit. Et quos in ſublime attollit, extremæ humilitati atque afflictioni obnoxios quàmprimùm reddit, hoſtiúmque ſuorum ludibrio exponit. Huiuſmodi enim ſunt ipſius beneficia, huiuſmodi ipſius munera. Amicorum enim ſuorum hoſtis eſt, omnibúſque qui ipſius voluntatibus obſequuntur, inſidias ſtruit: horrendum videlicet in modum eos qui ipſi innituntur, conturbant, & eorū qui fiduciam ſuam in eo collocant, neruos omnes elidens. Cum ſtultis fœdus ſancit, falſáſque pollicitationes init: hoc tantùm animo, vt eos ad ſe pertrahat. Illis autem ſincero animo ſeſe ad ipſum adiungentibus, improbus ipſe ac mendax eſſe comperitur, nihil eorum quæ pepigerat, præſtans.

Nam cùm iucundis cibis eorum fauces hodie deliniuit, cras eoſdem hoſtibus ſuis deuorandos obiicit. Hodie regem aliquem creat, & cras eamdem in miſeram ſeruitutem addicit: hodie innumeris bonis florentem reddit, cras mendicum & mancipiorum mancipium: hodie inſignem coronam ipſius capiti imponit, cras ipſius faciem terræ allidit: hodie ipſius collum ſplendidis dignitatum honoribus exornat, cras eumdem ferreis catenis vinctum deiicit. Ad breue tempus omnium amorem ac beneuolentiam ipſi conciliat; aliquantò pòſt autem eidem omnium odium & execrationem conflat. Hodie ipſum voluptate afficit, & cras eumdem luctibus ac lamentis conficit. Quemnam autem etiam ipſis finem imponat, audi. Incolas enim gehennæ, eos à quibus adamatus eſt, miſerandum in modum efficit. Hæc ſemper ipſius mens ac ſententia eſt, hoc inſtitutum. Nec eos qui præterierunt luget, nec eorum qui relicti ſunt commiſeratione afficitur. Illis enim graui detrimento mulctatis, retibúſque ſuis incluſis, ad hos rurſus artem ſuam transferre nititur, neminem videlicet, qui periculoſos ipſius laqueos effugiat, eſſe cupiens.

Cultus monachorum habitus.

Vanitas rerū huius vitæ.

Eccl. 5.

Mundus fallax in promiſſis.

3. Ioan. 2.

Mundi inconſtantia.

Quamobrem eos, qui tam peſtifero ac crudeli domino ſeruiunt, quique à bono ac benigno pec ſummam dementiam ſeipſos remouentes, rebus præſentibus inhiant & intabeſcunt, nec futura vllo modo cogitant, verùm ad corporeas quidem voluptates ſine vllâ intermiſſione ſeſe conferunt, animas autem ſuas fame confici, & innumeris malis conflictari ſinunt, homini à fureotis vnicornis facie fugienti ſimiles eſſe cenſeo, qui cùm clamoris ipſius ſonum atque horrendos mugitus ferre nequeat, magno impetu, ne ipſi in prædam cedat, aufugit. Dum autem celeriter currit, in ingentem quamdam ſcrobem ruit, ac ruendo manus extendens, arborem quamdam arripit, eámque arctiſſime retinet, atque gradu quodam affirmatis pedibus, pacata deinceps omnia, atque ab omni periculo aliena eſſe arbitratur. Reſpiciens autem, duos mures cernit, alterum candidum, alterum atrum, arboris illius, quam arripuerat, radicem perpetuò corrodentes, iámque penè eam amputantes. Atque inſuper, coniectis in imam ſcrobem oculis, horrendū draconem conſpicit, aſpectu ipſo ignem ſpirantem, ac toruis oculis ipſum intuentem, horrendéque ipſi deuorando inhiantem. Ac rurſum in gradu illo, cui pedes ipſius innitebantur, oculorum acie defixâ, quatuor aſpidum capita videt, è pariete, in quo conſiſtebat, prominentia. Surſum autem oculos conuertens, nonnihil mellis ex arboris illius ramis ſtillans perſpicit. Quocircà calamitatum earum, quibus vndique obſidebatur & vrgebatur, omiſſâ conſideratione, nimirum quonam pacto externè quidem vnicornis vehementi furore percitus eum deuorare quæreret, ab inferiore autem parte acerbus draco eum deglutire vehementer expeteret, ac rurſus arbor ea, quam arripuerat, iam iamque amputanda eſſet, pedes denique ipſius lubrico & infido gradui innitebantur. Horum inquam tantorum periculorum oblitus, in exigui illius mellis dulcedine perci piendâ ſeipſum occupauit.

Hæc eorum, qui præſentis vitæ ludibriis intabeſcunt, figura eſt: cuius quidem explanationem protinus tibi exponam. Vnicornis igitur mortis typum gerit, quæ ſemper mortalium genus perſequitur, atque arripere contendit. Scrobs autem mundus eſt, qui omnis generis malis ac mortiferis laqueis ſcatet. Arbor ea quam compreſſis manibus tenemus, & quæ à duobus muribus indeſinenter atroditur, cuiúſque hominis vitæ curriculum eſt: quod quidem per diei ac noctis horas abſumitur & conficitur, ac paulatim ad exciſionem accedit. Quatuor autem aſpides, humani corporis ſuper quatuor lubrica & inſtabilia elementa conſtitutionem deſignant: qui cùm immoderatè ſe habent ac perturbantur, corporis compages diſſoluitur. Adhæc igneus ille ac truculentus draco, horrendum inferni ventrem adumbrat, qui eos ſuſcipere geſtit qui præſentes voluptates futuris bonis anteponunt. Mellis verò guttula diſtillans, mundi tucunditatem & dulcedinem ſignificat, per quam ille amicos ſuos ludificans, eos ſaluti ſuæ proſpicere minimè ſinit.

Hanc parabolam maiorem in modum comprobans Ioſaphat, dixit: Quàm verus hic ſermo eſt, ac concinnitatis omnis plenus! Quamobrem ne quæſo huiuſmodi figuras mihi aſſidue demonſtrare pigeat: quò certò intelligam, qualis noſtra vita ſit, & quas res amicis ſuis

Elegans parabolâ mundi amatorū ſtultitia oſtenditur.

Homo capitur exiguo mellis ſuauitate periculum negligit.

Vnicornis eſt mors.

Scrobs, mundus.

Arbor, vita.

Duo mures, nox & dies.

Quatuor aſpides, quatuor corporis elementa.

Draco, infernus.

Mellis gutta, mundi ſuauitas.

Cap. 15.

Fallax mundi vanitas aliâ parabolâ traditur oſtendit.

acce[illegible]at. Dixit autem senex: Similes rursum sunt ij, qui voluptatum huius vitæ amore capti, earumque suauitate deliniri, res fluxas & imbecilles futuris atque à iactatione alienis antiquiores habuerunt, hominem qui tres amicos habuit, ex quibus duos quidem ingenti animi affectu colebat, ac vehementer amabat, adeò vt ad mortem vsque pro ipsis dimicare, ac pericula quæuis adire minimè recusaret, tertium autem admodū aspernabatur, ita vt nec honorem vnquam, nec quam par erat beneuolentiam ipsi præstaret, sed exiguam quamdam duntaxat, eámque fictam ac simulatam amicitiam exhiberet. Venerunt autem quodam die immanes atque horrendi milites, qui eum summâ cum festinatione ad regem traherent, vt decem millium talentorum, quæ debebat, rationem redderet. Ille igitur in summam angustiam redactus, aliquem quærebat, qui in metuendâ illâ rationum apud regem redditione opem ipsi ferret. Currens itaque ad primum, omniumque aliorum charissimum amicum, ad eum ait: Non te fugit, ô amice, quemadmodum tuâ caussâ vitam meam semper in discrimen adduxerim: nunc autem hodierno die, vrgente necessitate, ope tuâ atque auxilio indigeo. Ecquid ergo te mihi auxilio fore polliceris? & quænam in te, vir charissime, spes mihi constituta est? Respondens autem ille, ait: Amicus tuus non sum, ô homo, nec qui sis noui. Sunt enim mihi alij amici, quibuscum hodie oblectari me oportet, quósque in posterum pro amicis habiturus sum. Quare duo tantùm cilicia tibi porrigo, vt ea in viâ, qua pergis, habeas quæ etiam ipsa nihil tibi emolumenti allatura sunt: nec est quòd à me quidquam exspectes. Hæc ille audiens, ac de auxilio, quod ab eo exspectabat, spem omnem abiiciens, ad secundum amicum se confert, ad eúmque ait: Recordare amice, quantum à me honoris & beneficiorum acceperis. Hodierno autem die in maximam calamitatem & afflictionem prolapsus, opitulatore aliquo opus habeo. Quidnam igitur adiumenti nunc mihi afferre queas, fac sciam. Ille autē ait: Hodie mihi per negotia tecum certamen subire minimè licèt. Curis enim & sollicitudinibus vndique vrgeor, atq; in afflictione sum. Paulùm tamen tecum pergam; quamuis nihil hinc commodi ad te rediturum sit: ac pòst statim domum reuersus, negotiis meis operam dabo.

Primus amicus duo cilicia offert.

Secundus comitatur parum.

Inanibus igitur manibus homo inde reuersus, atque omni ex parte auxilio destitutus, de vanâ spe, quam in perfidis & ingratis amicis suis collocarat, & de inutilibus laboribus, quos pro suo erga eos amore susceperat, seipsum deplorabat. Pergit autem etiam ad tertium amicum, quem nec vllo vnquam loco habuerat, nec lætitiæ suæ socium adsciuerat. Atque ad eum pudibundo & in terram deiecto vultu his verbis vsus est: Vix mihi ad te loquendi facultatem os concedit. Etenim illud perspectissimum habeo, me nunquam tibi benignè fecisse, nec amico erga te animo fuisse. Ceterùm, quoniam grauissimâ calamitate oppressus in reliquis meis amicis nullā salutis spem inueni, ad te accedo, téque rogo atque obsecro, vt si exiguam aliquam opem mihi afferre queas, ne id, ingratitudinis meæ memor, facere recuses. Ille autem hilari & amœno vultu ait: Sane sincerissimum amicum meum te esse profiteor: atque exiguæ illius tuæ erga me beneficentiæ memor, eam tibi hodierno die cum fœnore rependam. Quocircà ne metuas ac pertimescas. Nam ego ante te proficiscar, regémque tuo nomine obsecrabo, ne te hostium manibus dedat. Quare fac bono animo sis, vir amicissime, nec te mœrore excrucies. Tum ille compunctione affectus, & lacrymis perfusus, dicebat: Heu me miserum, quidnam priùs deflebo ac lamentabor? Vanámne meam in immemores & ingratos falsos illos amicos beneuolentiam condemnabo? an potiùs insanam eam ingratitudinem, quâ in hunc verum & sincerum amicum vsus sum, insectabor.

Tertius fidelis amicus.

Iosaphat autem hunc sermonem non sine admiratione suscipiens, eius explicationem requirebat. Dixit itaque Barlaam: Primus amicus, opum copia est, & diuitiarum amor, ob quem homo in sexcenta pericula incidit, ac multas ærumnas perfert. Cùm autem extremus vitæ dies clausus est, ex illis omnibus operibus, præter inutiles quosdam pannos, qui ad funus adhibentur, nihil omnino secum accipit. Secundus autem amicus, vxor ac liberi sunt, ceterique cognati & familiares, quorum affectione ac beneuolentiâ constricti tenemur, vt ab his diuelli vix queamus, ac præ eorum amore corpus etiam & animam nostram negligamus. Ex ipsis porrò nemo in mortis horâ vtilitatis aliquid percipit, nisi quòd ad sepulchrū vsque duntaxat cadauer comitantur, ac protinus domum reuersi, suis curis ac negotiis operam dant, memoriam eius, qui quondā ipsis charus erat, non minùs obliuioni, quàm corpus sepulcro relinquentes. At verò tertius amicus, qui contemptui ac fastidio erat, cuiúsque aditum horremus & auersamur, optimorum operum chorus est, hoc est, fides, spes, charitas, misericordia, benignitas, reliquúsque virtutum cœtus: qui quidem ante nos, cùm è corpore excedimus, proficisci, ac nostrâ caussâ Deum precibus inflectere, atque ab hostibus nostris & horrendis exactoribus, qui de referendis rationibus acerbam nobis in aëre litem mouent, ac crudeliter nos arripere contendunt, liberare potest. Hic nimirum est candidus ille ac probus & gratus amicus, qui quamlibet etiam exiguum bonum nostrum opus memoriâ tenet, ac cum fœnore nobis illud rependit.

Parabolæ explicatio.

Primus amicus, opes.

Secundus, parentela.

Tertius, bonorum operum chorus.

Rursum igitur Iosaphat dixit: Vtinam tibi à Domino Deo tuo omnia fausta & iucunda sint, hominum sapientissime. Siquidem optimis tuis aptísque sermonibus animum meum exhilarâsti. Quocircà vanitatis huius mundi rursum imaginem mihi exprime: & quâ ratione hanc vitam in pace ac securitate peragrare queam.

Cap. 54.

Excipiens igitur sermonem Iosaphat, ait: Huiusce quoque quæstionis similitudinem audi. Vrbem quamdam magnam extitisse accepi, in quâ ciues hoc in more atque instituto positum habebant, vt peregrinum quemdam & ignotum virū, ac legum & consuetudinum ciuitatis omnino rudem & ignarū acciperent, cúmq; sibiipsis regem constituerent, penes quem per vnius anni curriculum rerum omnium potestas esset, quiq; liberè & sine vllo impedimento quidquid vellet, faceret. Pòst autem, dum ille omni prorsus curâ vacuus degeret, atque in luxu & deliciis sine vllo metu versaretur, perpetuúmque sibi regnum fore existimaret, repente aduersus eum insurgentes, regiamque ipsi vestem detrahentes, ac nudum per totam vrbem tanquam in triumphum agentes, in magnam quamdam ac longè remotam

Pulchra parabola de bonis per eleemosynam in cælū præmittendis.

Quis sibi malè cauet.

insulam eum relegabant, in quâ nec victu nec indumentis suppetentibus, fame ac nuditate misertime premebatur, voluptate scilicet atque animi hilaritate, quæ præter spem ipsi concessa fuerat, in mœrorem rursus præter spem omnem & exspectationem commutatâ.

Quis sibi melius prouidit.

Contigit ergo, vt pro antiquo ciuium illorum more atque instituto, vir quidam magno ingenij acumine præditus ad regnum adsciscereтur. Qui statim subitâ eâ felicitate, quæ ipsi obtigerat, haud quaquam præceps abreptus, nec eorum, qui ante se regiam dignitatem obtinuerant, miseréque eiecti fuerant, incuriam imitatus, animo anxio ac sollicito id agitabat, quonam pacto rebus suis optimè consuleret. Dum ergo crebrâ meditatione hæc secum versaret, per sapientissimum quemdam consiliarium, de ciuium consuetudine, ac perpetui exilij loco certior factus est: quonam pacto sine vllo errore ipse sibi cauere deberet, intellexit. Cùm igitur hoc cognouisset, futurúmque propediem, vt ad illam insulam ablegaretur, atque aduentitium illud & alienum regnum aliis relinqueret, patefactis thesauris suis, quorum tunc promptum ac liberum vsum habebat, aurique atque argenti, ac pretiosorum lapidum ingenti mole famulis quibusdam, quos fidissimos habebat, traditâ, ad eam insulam, ad quam abducendus erat, præmisit. Vertente autem anno ciues commotâ seditione nudum eum, quemadmodum superiores reges, in exilium miserunt. Ac ceteri quidem amentes, & breuis temporis reges, grauissimâ fame laborabant: ille contrà qui opes suas præmiserat, in perpetuâ rerum copiâ vitam ducens, atque infinitâ voluptate fruens, perfidorum ac sceleratorum ciuium metu prorsus abiecto, sapientissimi consilij sui nomine beatum se prædicabat.

Parabola superioris explanatio.

Hic porrò per ciuitatem, vanum hunc atque impostorem mundum intellige. Per ciues autem, principatus & potestates dæmonum, ac mundi rectores tenebrarum huius sæculi, qui nos per voluptatis molliciem inescant, atque in animum nobis inducunt, vt de rebus caducis & interituris, velut de immortalibus cogitemus, tanquam scilicet earum fructus nobis perpetuus ac sempiternus futurus sit. Cùm igitur ad hunc modum decepti atque in fraudem impulsi sumus, nec de certis illis ac sempiternis vllum vnquam consilium iniimus, nec nobis in futurum æuum quidquam recondidimus, repentinus nobis mortis interitus ingruit. At tum demum nudos nos, atque omnibus huius vitæ rebus spoliatos improbi illi ac sæui tenebrarum ciues accipientes, vt qui tempus illi omne impendetimus, in terram tenebrosam & obscuram abducunt, in terram sempiternæ caliginis, vbi lux non est, nec mortalium vitam intueri licet. Per probum verò consiliarium, qui prudenti ac perquam sapienti illi regi omnia verè aperuit, ac sublata consilia tradidit, me vilem & humilem homunculum intellige, qui huc idcircò venio, vt tibi viam bonam & ab omni errore liberam commonstrem, téque ad sempiterna & nunquam finienda bona traducam, illúcque omnia tua recondere suadeam, contraq; te ab impostore hoc mũdo abducam. Quem quidem ipse quoque aliquando miserè amabam, eiúsque voluptates & oblectamenta cõplectebar.

Prou. 2.

Iob. 10.

Nihil in mundo firmum ac stabile.

Ceterùm cùm rectis mẽtis oculis animaduertissem, quemadmodum in his rebus vniuersa mortalium vitâ conteritur, aliis nimirũ accedentibus, aliis decedentibus, nec vllo omnino firmâ & stabili sede constituto, hoc est, nec diuitibus & copiosis in opibus, nec potentibus in potentiâ, nec sapientibus in sapientiâ, nec iis quibus prosperè res succedunt, in prosperitate, nec luxui deditis in luxu & cupediis nec iis qui securè sibi viuere videntur, in inani suâ & imbecillissimâ securitate, nec in vllâ aliâ re ex iis quæ laudibus efferuntur. Verùm hęc res torrentium aquarũ in profundum mare labentium transitui similis est: eodem enim modo fluxa sunt & fragilia omnia præsẽtia. Hinc scilicet hæc omnia vana esse, neq; quidquã vtilitatis habere intellexi. Quin potiùs quemadmodũ priora omnia obliuione obruta sunt (siue gloriã dixeris, siue regnum, siue dignitatum splendorẽ, siue potentiæ amplitudinem, siue tyrannorũ audaciam, siue quid aliud eiusdem generis) eodem modo præsentia quoque tandem vetustas obscurabit. Quorum in numero cùm ipse quoque sim, consultæ immutatione prorsus subiicior. Vt enim iis, qui ante me extiterunt, præsentium rerum voluptatibus perpetuò frui minimè concessum est, sic ne mihi quidem concedetur. Animaduerti enim, quemadmodum tyrannus hic ac turbulentus mundus homines tractet, eos nimirum huc atque illuc inuertens, hos scilicet ex opibus ad egestatem, illos rursus ex grauissima paupertate ad gloriam, hos è vitâ ducens, illos rursum eorum loco in vitam inducens: sapientes quosdam & ingeniosos viros improbans ac reiiciens, eósque qui in honore ac splendore erant, contemptos & despicabiles reddens; alios contrà insipientes ac stolidos in gloriæ throno collocans, eósque qui abiecti & obscuri erant, ita euehens, vt ipsis ab omnibus honor tribuatur.

Res huius vitæ torrenti similes.

Quo pacto mundus cum hominibus agat.

Ac cernere est, hominum genus ita comparatum esse, vt ante crudelem ipsius tyrãnidem nihil omniuo firmum ac stabile habeat. Quemadmodũ enim columba aquilam aut accipitrem fugiens, locum subinde commutat, ac nunc quidem in hac arbore, nunc autem in illo frutice, ac deinde in rupium cauernis, ac variis spinis pedem affigens, nec totum vsquam perfugium inueniens, in perpetuâ iactatione atque ærumnâ versatur: eodem modo se habent, qui res præsentes ad stuporem vsque mirantur: quippe qui inconsiderato quodam impetu miserè laborent, nec quidquam omnino firmum aut stabile habeant, nec ad quem finem peruẽnturi sint, intelligant, nec quò tandem vana vita, cui, perquam infeliciter ac miserè mala bonis præferentes, ac probitatis loco vitium consectantes, sese subiecerunt, eos ducat; nec quisnam frigidos multorum ac miserorum laborum sudorum fructus excepturus sit, hoc est, propinquúsne an alienus, ac persæpe ne amicus quidem aut notus, verùm inimicus & hostis.

Similitudo columbæ quæ accipitrem fugit.

Hæc inquam omnia, & quæ his consentanea sunt, cùm ipse in animæ meæ foro disceptassem; totius vitæ meæ, quam in rebus vanis consumpsi, ac terrenis laboribus addictus transegi, odium me cepit. Cúmque eorum amorem ex animo excussissem & eiecissem, ea sese oculis meis obtulerunt, quæ verè bona sunt, hoc est, Dei metu præditum esse, atque ipsius voluntati obsequi. Nam hoc bonorum omnium caput esse compertum habui. Hoc enim sapientiæ initium esse dicitur, atque adeò perfecta sapientia. Et enim mœroris expers vita est, atque ab omni offensione libera iis qui eam amplectuntur, & qui ei tanquam

Quænam vera bona existimanda sint.

Psal. 110.

Prou. 1.

quam Domino innituntur, tuta & ab omni periculo immunis. Cùm itaque animum meum ad erroris omnis expertem mandatorum Domini viam adiecissem, nihilque in ipsis obliquum & anfractuosum, ac voraginibus & scopulis & sentibus & tribulis plenum esse certò comperissem, verùm eam omnino planam & æquabilem esse: eorum quidem, qui hanc ingrediuntur, per clarissimas contemplationes oculos oblectantem, pedibúsque pulchritudinem conciliantem, atque eos ad præparationem Euangelij pacis calceantem, me ipsum prioris imposturæ ac stolidæ fraudis nomine miserum existimaui, ac per rectam illam incedere aggressus sum: quá etiam optimo iure rebus omnibus antetuli, atque collapsam & dirutam animæ meæ domum instaurare cœpi.

Vita sancta suauissima.

Cum ergo ad hunc modum rebus meis cõsulerem, ac mentis lubricum corrigere studerem, sapientis cuiusdam magistri vocem audiui, hæc mihi inclamantis: Egredimini, inquit, omnes, quos salutis cupiditas tenet, atque à mundi vanitate vos remouete; transit enim ipsius figura. Iá iamque, & ecce non erit. Irretortis oculis excedite: nec tamen inanes & vacui, verùm sempiternæ vitæ viatica ferentes. Etenim longum iter vobis incundum est, quódque multo huiusce vitæ viatico opus habeat: atque ad sempiternum locum, duas regiones, in quibus mansiones multæ sint, habentem, peruenietis. Quarum alteram quidem Deus iis qui ipsius amore flagrant, eiusque mandatis obtemperant, præparauit, omnibus bonis florentem & circumfluentem.

1. Cor. 7.

1. Cor. 2.

Calestis iter multo viatico opus habet.

Isa. 35.

Ad quam qui diuino beneficio admittuntur, in sempiternâ incorruptione degunt, vt qui immortalitate interitus omnis experte fruãtur, vnde effugit dolor, tristitia & gemitus. Altera autem, quæ tenebris, & calamitate, ac dolore confecta est, diabolo & angelis eius parata est. In quá etiam conijcientur, qui per flagitiosas actiones eá sibi conciliauerint, atque ab interitu aliena & sempiterna bona cum præsentibus cõmutarint, totósque sese ignis æterni pabulum effecerint.

Hac ego voce auditâ, atque ipsius veritate intellectâ, in hoc vnum opus incubui, vt ad illud hospitium peruenirẽ, quod omni dolore & mœstitiâ vacat, tantáque contrà securitate, ac tantis bonis scatet: quorum cognitio nunc mihi dumtaxat ex parte est, vt qui spiritualis ætas ratione puer sim, ac velut per specula dumtaxat & ænigmata res futuræ vitæ perspiciam. Cum autem venerit quod perfectum est, ac facie ad faciem cognoscam, tum demum euacuabitur quod ex parte est. Quocircà gratias ago Deo per Iesum Christum Dominum nostrum. Etenim lex spiritus vitæ in Christo Iesu, à peccati & mortis lege me liberauit, oculósque meos apetuit, vt carnis affectum mortem esse, spiritus autem affectũ vitam & pacem, liquidò cernerem. Quemadmodum igitur ego præsentium rerum cognitâ vanitate, perfecto odio eas habui: eodem modo, vt de ipsis existimes, te moneo, atque erga eas, non secùs ac alienas, & quàm primùm diffluxuras afficiaris: atque hinc ereptis omnibus facultatibus, in immortali æuo, ad quod tibi sine vllâ morâ proficisci necesse est, thesaurum, qui furto compilari nequeat, & opes quæ exhauriri nullo modo possint, tibi recondas: vt cùm eò accesseris, haudquaquam penuriâ labores, verùm opibus circumfluas, quemadmodum tibi aptissimam imaginem superiùs proposui.

1. Cor. 13.

Rom. 8.

Luc. 12.
Math. 6.

Cap. 55.

Dixit autem Iosaphat ad senem: Quanam igitur ratione pecuniarum thesauros illuc præmittere queam, vt eorum, cùm hinc abscessero, fructum ab omni furto & interitu alienum nanciscar: quonámque item pacto meum in res præsentes odium demonstrare, resque sempiternas consequi possim, apertè mihi velim explices. Ait igitur Barlaam: Diuitiæ ad sempiternam regionem per pauperum manus præmittuntur. Ait enim quidam sapientissimus propheta, Daniel nomine, ad regem Babylonis: Propter hoc, rex, consilium meum tibi placeat, & peccata tua eleemosynis redime, atque iniustitias tuas in miserationibus pauperum. Quinetiam Saluator his verbis vtitur: Facite vobis amicos de mammonâ iniquitatis: vt cùm defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula. Multáque de eleemosyna & largitione erga pauperes, in Euangelico volumine inculcat. Ad hunc scilicet modum quàm tutissimè fortunas tuás omnes per egentium manus illuc præmiseris. Nam quidquid in eo beneficij contuleris, Dominus sibi adsciscens, magno cùm fœnore tibi rependet. Etenim eos, qui ipsius amore præditi sunt, beneficiorum remunerationibus semper superat. Ad hunc inquam modum huius sæculi, cui diu iam non sine ingenti afflictione seruiisti, surreptis thesauris, ex his præclarè viaticum tibi in futurum comparabis, atque alieno eos eripiens, tibipsi priùs recondes, per fluxa nempe & caduca hæc bona, ea quæ firma & stabilia sunt emẽs. Deinde autem, Deo tibi operam ferente, huius mundi incertitudinem & inconstantiam perspicies: omnibúsque rebus valere iussis, ad futurum te transferes, atque ea quæ prætereunt ipse præteriens, iisque rebus quæ in spe positæ ac firmæ sunt, te addicens, tenebrásque cũ mortis vmbrâ relinquens, odióque tum mundum tum mundi principem insectans, carnémque interitui obnoxiam hostem tibi esse ducens, ad lucem inaccessibilem accurres, crucéque humeris sublatâ, Christum irretortis oculis sequêris, vt etiam cum ipso glorificeris, vitæque, non iam caducæ & fallacis heres efficiaris.

Diuitia ad cœlum per pauperum manus mittenda.

Daniel. 4.

Luc. 16.

Matth. 25.

Quidquid in pauperes confertur, Christus sibi adsciscit.

1. Tim. 6.

Iosaphat itaque ad eum ait: Istud ipsum, nempe omnia pro nihilo putare, atque vsque adeò asperum vitæ genus suscipere, quemadmodum superiùs dixisti, vetúsne institutum est, ab apostolorum doctina manans, an recens mentis vestræ solertiâ excogitatum; tamquam scilicet hoc, vt melius ac præstantius, vobis amplexandum duxeritis?

Senex autem ait: Non recẽns inductam legem tibi affero (absit istud,) verùm antiquitus nobis traditam. Dixit enim Dominus ad diuitem quemdam, qui ex ipso percontabatur, quidnam sibi faciendum esset, vt vitam æternam consequeretur, iactabátque se cuncta, quæ in lege scripta erant, seruasse; Vnum tibi deest, vade, vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in cælo, & veni, ac sublatâ cruce me sequere. At ille his auditis mœstitiâ affectus est. Erat enim admodum diues. Cùm igitur Iesus eũ mœrore affectum vidisset, dixit: Quàm difficile ij qui pecunias habent, intrabunt in regnum Dei: facilius enim est camelum per foramen acus trãsire, quàm diuitem intrare in regnum Dei. Hoc igitur mandato audito, sancti omnes id studuerunt, vt ab huiusmodi opum difficultate sese abstrahesent, ac per largitionem erga pauperes,

Vetus de rerum abdicatione doctrina.

Marc. 10.
Luc. 18.

Euangelium consulit propriarum rerum abdicationem.

S 4

dispersis omnibus facultatibus, sempiternísque diuitiis sibi ipsis reconditis, crucem sustulerunt, Christúmque secuti sunt: sic nimirum vt quidam, velut iam a me dictum est, martyrio perfungerentur, quidam autem religiosæ vitæ exercitatione concertarent, atque, quantum ad veræ huiusce philosophiæ rationem attinet, nihilo illis inferiores essent. Quocircà illud scias velim, Regis nostri ac Dei mandatum hoc esse, per quod homines sempiternorum bonorum participes redduntur.

Cùm igitur, inquit Iosaphat, tam antiqua & necessaria huiusmodi philosophia sit, quid caussæ est, quamobrem hodiernâ die pauci sint, qui hanc vitam imitentur?

Respondit senex: Multi quidem eam imitati sunt, & etiamnum imitantur. At multò plures cunctantur, ac moras nectunt. Pauci enim sunt,
Matth. 7. Luc. 13. vt ait Dominus, qui per arctam & angustâ viam incedant: qui autem per facilem & latam, quàm plurimi. Nam qui semel pecuniarum cupiditate, & vitiorum quæ ex voluptatibus oriuntur, amore correpti, vanæq; & inani gloriæ addicti sunt, vix ab ipsis diuelli possunt, vt qui alieno domino, quique omnia, contrà ac Deus Imperat, atque ipsos tamquam catenis quibusdam vinctos tenet, vltrà sepsos manciparint. Animus quippe, cùm semel salutis suæ spem abiecerit, habenas suas auersis à ratione cupiditatibus permittens, quaquauersum fertur. Ac proinde Propheta offusam huiusmodi animis amentiam deplorâs, caliginísque ipsos vrgentis crassitiem lugens, his
Psal. 44. Naz. Ora. de suis ser. & ad Iulia. Exæquat. verbis vtebatur: Filij hominum, vsquequò graui corde? vt quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium? Quemadmodum etiam quidam sapientum magistrorum nostrorum, vir rerum diuinarum peritissimus, eandem cū Prophetà cantilenam canens, ac quædâ à seipso adiungens, tâquam ex altâ quadam & editissimâ speculâ omnibus inclamat: Filij hominum, vsquequò graui corde? vt quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium, magnum nimirum aliquid hanc vitam, & delicias, & exiguam gloriolam, & mendacem prosperitatem esse existimantes? quę quidem non magis eorum sunt qui fruuntur, quàm qui ea in spe habuerunt: nec rursus horum, magis, quàm eorum, qui ne ea quidem vmquam exspectarunt, & quæ non secùs ac puluis à turbine ad alios atque alios subinde perflantur, ac vicissim iactantur, aut fumi instar defluunt, ac velut insomnium homines ludificantur, & vt vmbra retineri nequeunt, ac denique ita naturâ comparata sunt, vt nec cùm absunt, ea se habituros esse homines desperent, nec cum adsunt, possidentibus certa & stabilia sint.

Rerum mūdanarū vanitas.

Cùm igitur ad hunc modum Saluator præcipiat, prophetæ & apostoli prædicent, ac sancti omnes viri tum re ipsâ tum sermone ad virtutis viam ab omni errore maximè immunem nos impellant, etiamsi pauci hanc teneant, contrà autem multi latam atque in exitium ducentem sibi deligant; nō tamen propterea diuinæ huius philosophiæ institutum minoris æstimandum est. Vt enim sol, cùm illuminandi caussâ exoriens radios suos affluenter emittat, omnésque ad excipiendum lumen cohortetur, si quidam clausis oculis splendorem ipsius intueri nolint, nō propterea reprehensionem meretur, aut à reliquis negligi debet, nec splendoris ipsius gloria ob illorum stultitiam in contemptu versatur: quin potiùs illi quidem seipsos lumine orbantes, tanquam cæci, parietes palpant, atque in multas scrobes præcipites ruunt, multísque spinis eorum oculi pūguntur; sol contra splendorem suum retinens, eos illustrat qui ipsius lumen detectâ facie contuentur: ad eumdem quoque modum Christi lumen omnibus quidē illucet, splēdorémque suum nobis affatim impertit: at verò pro suâ quisque cupiditate, animique alacritate ipsum percipit. Nam nec ille iustitiæ sol vllum ex his qui oculorum aciem in ipsum intendere cupiunt, beneficio eo priuat; nec rursum his vim infert, qui suapte sponte tenebris eligunt: verùm suæ quisque liberæ voluntati & electioni, quamdiu in hac vitâ est, relinquitur.

Similis est is, qui solem aspicere nolunt.

Cùm autem Iosaphat, quidnam arbitrij libertas atque electio esset, quæreret, respondit senex: Arbitrij libertas est, animæ ratione vtentis voluntas, sine vllo impedimēto ad id quod vult, hoc est siue ad virtutem siue ad vitium, incitata, atque à summo illo parente & architecto ita effecta. Rursum, Arbitrij libertas est Intellectualis animæ pro suo arbitratu agitatio. Electio autem est earum rerum quę in arbitrio nostro sitæ sunt, cum consilio coniuncta appetitio. Siquidem rem eam, quæ inito consilio melior iudicata est, eligentes appetimus. Consilium, est inuestigatrix appetitio de rebus gerendis, quarum penes nos potestas est. Deliberat enim quispiam, expediátne aliquid agere, nec ne. Deinde quod præstantius est, iudicat, ac iudicium efficitur. Mox autem afficitur, atque id quod ex consilio iudicatū est, amat, ac sententia dicitur. Nam si ita iudicet, vt tamen erga id quod iudicatū est, minimè afficiatur, hoc est, id minimè amet; sentētia haudquaquam appellatur. Tum post affectionē fit electio. Nā electio nihil aliud est, quàm è duabus rebus propositis alteram præ alterâ amplecti & eligere. Atque illud vel ex ipsâ etymologiâ perspicuū est, electionem esse consilium cum diiudicatione coniunctū· προαιρετὸν enim est alterum præ altero electum. Nemo porrò quidquam adhibito iudicio alteri præfert, nisi priùs consilium inierit? nec rursum eligit, nisi priùs iudicârit. Nam quoniam non ea omnia quæ nobis recta & præclara esse videntur, in opus perducere studemus: tum denique electio & eligendum efficitur id quod ex cōsilio propositum est, cùm appetitionem comitem adsciuerit.

Quid sit liberum arbitrium.

Consilium, quid.

Quid sit electio.

Ex quo concluditur, electionem esse appetitionem cum deliberatione coniunctam, earum rerum quæ in nostrâ potestate sitæ sint. Etenim id quod ex consilio propositum est, eligentes appetimus. Omne quippe consilium actionis caussâ & propter actionem suscipitur. Ita consiliū quidem electionem antecedit, electio autem omnem actionem. Quocircà non modò actiones, sed ea etiam quæ animo agitantur (quæ quidem electiones exhibent) tum coronas tum pœnas accersunt. Etenim electio in his rebus quæ in arbitrio nostro sitæ sunt, versans, tum peccati tum iusti operis origo est. Nam quarum rerum facultates penes nos sunt, harum etiā actiones facultatibus consentaneæ penes nos sunt. Quamobrē cùm facultates virtuti cōsentaneæ in nostrâ potestate sint, in nostrâ quoque potestate virtutes sint necesse est. Propriè enim in arbitrio nostro consistunt ea omnia, quæ animam attingunt, & de quibus deliberamus. Ad hunc igitur modū liberè consultantibus hominibus, ac liberâ item

In hominis potestate virtus est, præsupposito tamē diuino ad gratiā.

volun

voluntate eligentibus, quatenus quispiam eligit, hactenus quoque diuinã lucem percipit, atque in philosophiæ studiis progressus facit. Varia enim electionum sunt genera. Et quemadmodum quędam aquarum fontes è terræ visceribus scatu-

Simile à fontib. aquar.

rientes, partim e superficie terræ oriuntur, partim aliquatò profundius, partim profundissimè: atque harum aquarum, aliæ è propinquo emanant, gustuque dulces sunt; aliæ ex imo exeunt, ac salsæ aut sulphureæ sunt; atque itẽ aliæ vbertimè profluunt, aliæ paulatim stillant. Eodem modo in electionibus quoque cogita, alias celeres ac perquam feruidas esse, alias segnes & frigidas, ac rursum alias ad virtutem omnino propensas, alias ad vitium omnibus viribus inclinatas. Igitur quales earum affectiones sunt, tales quoque ad agendum impetus consequuntur.

Cap. 16.

Dixit autem ad senem Iosaphat: Suntne etiam alij nonnulli, qui eadem quæ tu prædicent, an verò tu hodierno die solus es qui hæc doces, ac præsentem vitam vsque adeò auersandam, atque odio insectandam esse mones?

Ille autem ad hunc modum respondit: In hac vestrã infelicissimã regione neminem noui. Nam patris tui tyrannis innumeris mortis generibus eos mulctauit, deditque operam, ne prorsus inter vos diuinæ cognitionis prædicatio audiretur. Apud reliquas autem nationes hæc cantantur ac celebrantur, ab aliis quidem rectissimã ratione, ab aliis autem peruerse: quippe cùm animarum nostrarum hostis eos à rectã viã transuersos egerit, atque in alienas opiniones diuiserit, eósque loca quædam diuinæ Scripturæ, aliter quàm germanus sensus ferat, interpretari docuerit. Cete-

Vna est veritas in totã Ecclesiã & per vniuersum mundũ.

rùm vna est veritas, quæ ab illustribus apostolis, & diuinis patribus prædicata est, & in catholicã, atque ab extremis orbis finibus ad extremos vsque fines diffusã Ecclesiã sole splendidiùs lucet. Quam quidem ego vt tibi prædicarem ac traderem, ad te missus sum.

Dixit autem ad eum Iosaphat: Nihilne horum pater meus vnquam didicit?

Respondit senex: Perspicuè quidem, atque vt par erat, nihil didicit. Occlusis enim sensibus, bonum de industriã repudiat, atque in malum liberã animi inductione propendet.

At vellem, inquit Iosaphat, ille quoque hac doctrinã imbueretur.

Matth. 19.

Respondit senex: Hæc apud homines sunt impossibilia: apud Deum autem nihil est quod fieri non possit. Ecquid enim scis, futurúmne sit, vt patri tuo salutem afferas, atq; admirando modo patris tui pater tandem voceris? Narratum enim mihi est, regem quemdã extitisse, qui præclare admodum regiam suam dignitatẽ administrabat, leniterque ac placidè populum, qui ipsius

Barlaã alterum regis exemplo Iosaphat docet.

ditioni atque imperio suberat, tractabat, in hac autem vnã re labebatur, quòd diuinæ cognitionis lumine careret, atque idolorum cultu constrictus teneretur. Erat autem ei probus quidam consiliarius, ac tum erga Deum pietate, tum ceteris virtutibus ornatissimus, qui cùm regis errore angeretur, cúmque permolestè ferret, atque ipsum hoc nomine coarguere in animo haberet, tamen hac de causã sese reprimebat, quòd vereretur, ne & sibi & sociis suas perniciem accerseret, eamque vtilitatem quæ ex ipso ad alios promanabat, amputaret. Occasionem autem nihilominus quærebat, quã commodè ipsum ad bonum pertraheret. Dixit igitur nocte quadam ad eum rex: Adesdum, egrediamur, ac ciuitatẽ circumeamus, num forte aliquid quod in rem futurum sit, perspiciamus. Cùm autem illi per vrbem obambularent, lucis splendorem per foramen quoddam radiantem cernunt: cui, cùm oculos adiecissent, subterraneum quoddam & cauernosum domicilium conspicantur, in quo præsidebat vir quidam extremã inopiã laborans, ac vilibus quibusdam & laceris pannis indutus. Astabat autem ipsius vxor, vinũ ipsi temperans. Cúmq; ipse poculum manibus accepisset, illa suaue quoddã carmen canens, voluptatem ipsi afferebat, saltans nimirum, ac maritũ laudibus deliniens. Rex igitur aliquantisper hæc perspiciens, mirabatur, quòd cùm tantã egestate premerentur, vt nec domus nec vestis ipsis suppeteret, tamen vsq; adeò lætam & hilarem vitam ducerent. Atque ad primarium suum consiliarium his verbis vtitur: O rem miram, ô amice! quod scilicet, nec mihi, nec tibi, vita nostra, quamuis alioqui tantã gloriã & deliciis & voluptate vndique collucẽs, vsque adeò vmquam placuerit, vt vilis hæc & ærũnosa vita vecordes istos oblectat & exhilarat, vt quæ, tametsi alioqui aspera & auersanda, facilis ipsis ac blanda videatur. Opportunam autem horam nactus princeps ille cõsiliarius, inquit: Tu verò, ô rex, cuiusmodi tandem horum vitam esse existimas? Omnium, inquit ille, quas vmquã viderim, insuauissimam & miserrimam, execrationéque dignam & auersandam. Tum ait ad eum primarius ille consiliarius: Ad eumdem ita modũ mihi crede, ô rex, ac multò etiã acerbior vita nostra iis esse videtur, qui sempiternam illam gloriã, ac bona illa quæ omnem mentis captum superant, contemplantur atque cognoscunt. Atque

Quæ in hoc mundo magni æstimantur, pro contemptu sunt.

auro rutilantes ædes, ac præclara hæc indumenta, ceteræque vitæ deliciæ, iis qui cælestium tabernaculorum non manu factorum, vestísq; diuinitus contextæ, ac diadematum corruptionis omnis expertium, quæ rerum omniũ architectus ac Dominus diligentibus se præparauit, stercoribus & cœno fœtidiores videntur. Quemadmodũ enim isti iudicio nostro ac sententiã delipiũt: 1.Cor.2.

ita etiã, ac multo magis nos qui in mundo oberramus, atque in mendaci hac gloriã, stultisq; deliciis nobis placemus, in eorum oculis, qui bonorum illorum dulcedinem degustarũt, luctu & lacrymis digni sumus.

His autem verbis perculsus rex, inquit: Quinam igitur illi sunt, qui præstantiorem nobis vitam agunt? Omnes, inquit ille, qui sempiterna caducis & fragilibus prætulerunt. Cúmque rex rursum, quænam sempiterna illa essent, quæsiisset; respondit ille: Regnum ab omni successione alienum, ac vita morti minimè obnoxia, & opes egestatem non metuentes, lætitia item & oblectatio ab omni mœstitiã & dolore seiuncta, páxque perpetua, & ab omni inimicitia & contentione libera. His bonis, quibus diuinitus frui contigerit, beati illi ac sæpè beati: vitam enim omni labore & mœstitia vacuã in omne æuum ducẽt, omnibus regni Dei iucunditatibus & oblectamentis sine vllo labore fructes, ac cũ Christo in perpetuum regnantes. Cúmque rex dixisset: Quisnam tandem hæc consequi promerebitur? respondit ille: Omnes qui viam illuc ducentem arripuerint: aditu enim nemo prohibetur, qui modò voluerit. Tum rex, Et quænam, inquit, est via, quã illuc itur? Respondit ille præclari animi vir: Cognoscere solũ verum Deum, & Iesum Ioan. 17.

Christum

Christum vnigenitum ipsius filium, & sanctum ac viuificum Spiritum.

Rex igitur, regiâ sanè prudentia præditus, ad eum inquit: Et quidnam hactenus te prohibuit, quo minùs mihi hæc exponeres? Neque enim hæc cunctatione ac dilatione mihi digna esse videntur, si quidem vera sunt. Quòd si dubia sunt, sedulò & accuratè inuestigandum est, quoadúsq; ea citra vllam ambiguitatem ac dubitationẽ inueniamus. Non negligentiâ & socordiâ factum est, ait ille, vt tibi hæc exponere cunctarer, cùm vera sint atque ab omni dubitatione remota: verùm quòd excellentẽ gloriæ tuæ magnitudinem vererer, atque illud metuerem, ne tibi grauis ac molestus essem. Quocircà si mihi famulo tuo hoc imperas, vt te de his rebus in posterum submoneam, imperio tuo obsequar. Sanè, inquit rex, non interdiu solùm, sed etiam qualibet horâ mihi harum rerum memoriã renoua. Neque enim negligenter ac perfunctoriè, verùm summo studio ac feruore his rebus animum intẽdere oportet. Audiui igitur, ait Barlaam, hunc regem deinceps piè ac religiosè vitam instituisse, præsentísque vitæ curriculo placidè ac tranquillè confecto, sempiternam beatitudinem consecutum esse. Quamobrem si quis etiam patrem tuũ de his rebus tempestiuè admoneat, fortassis intelliget atque exploratum habebit, quantis malis implicitus teneatur, atque ab iis sese auertens, quod

1 Pet. 2.

bonum est, amplectetur. Nam in præsentia quidem cæcus est, & manu tentans, vt qui vero lumine sese orbarit, atque ad impietatis tenebras transfugerit.

Dixit autem ad eum Iosaphat: De patre meo, quod Dominus iusserit, fiat. Nam ipsi, velut etiã abs te dictum est, ea omnia possibilia sunt, quæ apud homines impossibilia esse videntur. Ego verò per eximios ac singulares tuos sermones, vanitatis præsentiũ rerum pertæsus, ab his quidem omnino animũ abducere constitui, ac tecũ, quidquid mihi vitæ superest, traducere: ne per fluxa & fragilia sempiternorum bonorum & omni interitu alienorum fructu excidam.

Pulchra parabola, de eo qui vitã religiosam amplectatur.

Respondit senex: Si hoc feceris, prudentissimo cuidam iuueni, quem copiosis atque illustrissimis parentibus natum esse intellexi, similem te præbebis. Cui cùm pater nobilis cuiusdam atque in primis copiosi viri filiam insigni pulchritudine præditam despondisset, ac de huiusmodi matrimonio cum filio sermonẽ conferuisset, quidque in animo haberet exposuisset, hæc vt ille audiuit, quasi absonum quiddam ac præposterum, huiusmodi rem execrans, relicto patre profugit. Cúmque iter faceret, apud senem quemdã pauperem, vt à diei æstu sese recrearet, diuertit.

Filia porrò senis illius, quæ vnica illi virgo erat, pro foribus sedens, manibus operabatur, ore autem Deum sine vllâ intermissione laudabat, ex intimo pectore gratias ipsi agens. Ipsius autem laudem iuuenis audiens, ait: Quodnam, ô puella, tuum institutum est? Et quam ob causam, cùm in tantâ vilitate & inopiâ verseris, tamquam ob ingentia beneficia accepta, horum auctorem laude afficis? Ipsa autem ad eum respon-

Simile de pharmaco.

dit: An nescis quòd quemadmodũ exiguũ pharmacum è magnis plerumque morbis hominem eripit, eodẽ modo etiam ob paruas res Deo gratias agere, ingentia bona efficiat? Ego igitur pauperis senis filia, ob exigua hæc gratias ago ac Dominũ laudibus afficio, illud nimirũ exploratum habens, quòd qui hæc dedit, maiora quoq; dare potest. Atque hæc quidẽ de rebus externis ac minimè nostris, ex quibus nec his qui multa possident, fructus vllus, imò etiam sæpe damnũ oritur, nec his qui pauciora acceperunt, incommodum vllum ac detrimentum existit: quippe cùm vtrique eamdem viam obeant, atque ad eumdem finem contendant. At in iis quæ magis necessaria maiorisque momenti sunt, mulris maximísque, atque adeò innumeris beneficiis à Deo affecta

Præcipua Dei erga nos beneficia.

sum: etenim ad Dei imaginem condita, ipsiusq; cognitione imbuta, & ratione præter omnia animantia exornata, & ex morte, per viscera misericordiæ Dei nostri ad vitam reuocata sum, ac percipiendorum ipsius Sacramentorum potestatem accepi. Denique paradisi porta patefacta est, liberum mihi, si quidem voluero, aditum præbens. De tot igitur ac tantis beneficiis, quorum pau-

Præcipua Dei beneficia diuitibus & pauperibus communia sunt.

peres æquè ac diuites participes sunt, dignas Deo gratias agere prorsus nequeo. Quòd si exiguam hanc quoque laudem, ei qui me tot muneribus cumulauit, minimè obtulero, quam tandem excusationem habitura sum?

Iuuenis autem ingentem hanc prudentiã admirans, accito ipsius patre; Da mihi, inquit, filiam tuam: (siquidem ipsius prudentiam ac pietatem amore complector.) Senex autem ait: Non licet tibi, qui diuitibus & copiosis parentibus ortus es, hanc pauperis viri filiam accipere. Rursum autem iuuenis ait: Certè hanc accipiam, nisi tu prohibeas. Etenim filia quædam nobilis ac diues mihi desponsa fuerat: verùm eâ repudiatâ atque abiectâ, in fugam me dedi. Contrà filiæ tuæ, ob ipsius erga Deum pietatem ac prudentiam amore correptus, matrimonio eum eâ iungi paratus sum. Senex autem ad ipsum ait: Eã tibi dare nequeo, vt in paternam domum abducas, atque a meis vlnis abstrahas: vnica enim mihi est. At ego, inquit iuuenis, apud vos manebo, vestrámque vitæ rationem suscipiam: ac posteà, luculentâ veste abiectâ, senis illius vestes petiit, iísque se induit. Cúmque ille ipsum diu multúmque tentasset, variísque modis ipsius animum explorasset, vt eum mentis grauitate præditum esse cognouit, nec stulto quodam amore obsessum filiã suam in matrimoniũ petere, verùm pietatis studio pauperem vitam amplexari, eamque gloriæ suæ ac nobilitati anteferre, arreptâ ipsius manu in conclaue suum eum introduxit, & ingentes opes illic reconditas, atque innumerabilẽ pecuniarum molem, quantámque iuuenis ille nunquã viderat, ipsi commonstrauit. Atque ad eum: Fili, hæc omnia tibi dono do: propterea quòd mearum opum heres esse in animum induxisti, Quâ hereditate perceptâ, ille omnes terræ diuites & claros homines superauit.

Dixit autem Iosaphat ad Barlaam: Aptè sanè, hæc etiam narratio rerum mearum statum exprimit; ac proinde de me quoque hæc abs te dicta esse existimo. Verùm quodnam tandem est illud experimentum, per quod animi mei constantiam exploratam habere cupis? Cap. 17.

Respondit senex: Equidem ipse etiam periculum feci, & intellexi, quanta in te mentis prudẽtia atque constantia, quámque rectus & integer tibi animus sit: verùm actiunis tuæ huis hæc cõfirmabit. Huius rei gratiâ flecto genua mea ad Deum nostrum, qui in Trinitate celebratur, ad eum inquam, qui omnia, tam quæ aspectu sentiuntur quàm quæ oculorũ sensum fugiunt, pro creauit.

Ephes. 3. Barlaam orat pro salute Iosaphat.

creauit: qui veteat sempiternè est, nec gloriosi status sui aut principium vnquam habuit, aut finem habiturus est: ad illum inquam metuendum atque omnium rerum præpotentem, bonúmque & ad miserationē propensum, vt cordis tui oculos illuminet, détque tibi spiritum sapientiæ & reuelationis ad ipsius agnitionem, vt cognoscas (Ephes. 1.) quæ sit spes vocationis tuæ, & quæ diuitiæ gloriæ bereditatis ipsius in sanctis, & quæ supereminens illa magnitudo potentiæ ipsius in nos qui credidimus, vt iam non sis hospes & aduena, sed (Ephes. 2.) ciuis sanctorum & domesticus Dei, superædificatus super fundamentum apostolorum & prophetarū, ipso summo angulari lapide Iesu Christo, in quo omnis ædificatio constructa crescit in templum sanctum in Domino.

Iosaphat autem ingenti animi compunctione affectus, dixit: Hæc scilicet omnia ipse quoque scire gestiens, abs te puero, vt & diuinæ gloriæ diuitias, & ipsius potentiæ excellentiam mihi declares.

Dixit autem ad ipsum Barlaam: Deum supplex rogo vt hæc te doceat, atque huiusmodi rerum cognitionē animo tuo inferat. Quandoquidem (*Dei diuitiæ nullis verbis exponi possunt.*) apud homines ipsius gloria ac potentia nullo modo commemorari potest, quamuis etiā omnes omnium hominum, tam qui hūc sunt quàm qui aliquando fuerunt, linguæ in vnum coëant. (Ioan. 1.) Deum enim, inquit Euāgelista & Theologus, nemo vidit vnquam. Vnigenitus Filius, qui est in sinu Patris, ipse enarrauit. Eius porrò qui oculorum obtutum fugit, atque immensus est, gloriam & maiestatem, quis tandem eorum qui è terrā concreti sunt, comprehensam habere queat, nisi ipse arbitratu suo eam patefecerit, quemadmodum scilicet prophetis suis & apostolis patefecit? Nos autem tum ex eorum prædicatione, tum ex ipsā rerum naturā, quantam assequi nobis da- (Psal. 18.) tur, eam discimus. Ait enim Scriptura: Cæli enarrant gloriam Dei, & opera manuum eius annun- (Rom. 1.) tiat firmamentum. Ac rursus: Inuisibilia ipsius à creaturā mundi, per ea quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur, sempiterna quoque ipsius potentia & diuinitas.

(*Simile, quomodo ex rebus conditis conditor agnoscatur.*) Quemadmodum enim quispiam domum præclarè ac summā arte constructam, aut vasculum eleganter concinnatum perspiciens, architectum aut fabrum statim ob animum sibi proponit: sic etiam ego ex nihilo effictus, atque in ortū productus, etiamsi fictorem ac productorem meum cernere nequeam, tamen ex aptissimā maximéque admirandā mei structurā ad sapientiæ ipsius cognitionem veni, non quatenus est, sed quatenus intelligere queo, tempo quia nō casu ac fortuitò productus sum, nec à me ipso extiti, verùm ipse arbitratu suo me effinxit: sic nimirum vt me rerum omnium conditarum principem constituerit, quibusdam autem inferiorem fecerit, ac contritum etiam diuino suo imperio me ex hac vitā educens, ad alteram vitam finis expertem ac sempiternam transferat. Quibus omnibus in rebus prouidentiæ ipsius viribus obluctari nequeo, nec mihi quidquam, vel quantum ad staturam, vel quantum ad formæ figurā attinet, adiicere aut subtrahere, nec ea quæ in me vetustate confecta sunt, renouare, nec quæ labefactata & corrupta sunt, in integrum restituere. Neq; enim mortalium vllus vnquam fuit, qui horum quidquam efficere posset, non rex, non sapiens, non diues, non potens, non denique alius quispiam humana studia consectans. Nullus enim, inquit (Sap. 7.) ille, regum, aut eorum qui in sublimitate sunt, aliud habuit natiuitatis initium. Vnus enim est omnium introitus ad vitam, & idem exitus.

Quamobrem ex iis quæ ad me pertinent, ad magnificentiæ summi illius achitecti cognitionem, velut porrectā manu ducor. Prætereà autem aptissimam rerum omnium conditarū structuram atque conseruationem considerauí, nempe quod suapte quidem naturā cuncta mutationi atque conuersioni subiecta sunt, nimirum ea (*Item ex rerū cōseruatione.*) quæ mente prædita sunt, ratione voluntatis, progressúsque in bono aut recessus à bono; ea autem quæ in sensum cedunt, ratione ortus & interitus, accretionísque, & imminutionis, & mutationis eius, quæ in qualitate posita est, ac denique localis motus. Ac per ea tacitis quibusdā vocibus prædicant, se à Deo creatore ac mutationis omnis & conuersionis experte procreata esse, atque contineri & conseruari, sempérque gubernari. Quonam enim alioqui modo naturæ inter se pugnantes ad vnius mundi ornatum omnibus numeris absoluendum in vnum coiissent, ac dissolutionis expertes permansissent, nisi vis quædam omnipotens hæc & copulasset, & semper à dissolutione aliena conseruaret? Quonam enim pacto, nisi voluntas ipsius ita tulisset, aliquid mansisset? aut quonam pacto, vt Scripturæ verbis vtar, quod ab eo minimè vocatum est, conseruari potuisset?

(*Simile de naui sine gubernatore.*) Nam cùm nauis remoto gubernatore consistere nequeat, verùm statim pessum eat; nec vlla, quantumlibet exigua, domus stare possit, nisi sit aliquis, qui ipsius curam gerat: quonam tandem pacto mundus, opus vsque adeo ingens, atque ita præclarum & admirandum, sine eximiā aliquā & ingenti atque admirādā gubernatione sapientissimáque prouidentiā, tam diuturno tēporis spatio constitisset? Ecce enim quantum iam temporis fluxit, ex quo cælum est, nec tamen obscuritatem contraxit, nec terræ vis tamdiu parēs elanguit, nec fontes, ex quo orti sunt, scaturire destiterunt, nec mare tot fluuios excipiens mensuram suam excessit, nec solis ac lunæ cursus immutationem vllam subierunt, nec diei ac noctis ordines inuersi sunt. Ex his nimirum omnibus Dei potentia & magnificentia, quæ omnem orationis facultatem superat, nobis declaratur, prophetarum atque apostolorum testimonio confirmata. Verùm ipsius gloriam nemo vnquam pro dignitate aut collaudare poterit. Siquidem diuinus Apostolus, ille inquam qui Christum in se- (1. Cor. 13.) ipso loquentem habebat, cùm ea omnia, tam quæ intellectu percipiuntur, quàm quæ sensibus subiecta sunt, cum animo suo considerasset, dixit: Ex parte cognoscimus, & ex parte prophe- (1. Cor. 13.) tamus: cùm autem venerit quod perfectum est, euacuabitur quod ex parte est. Ac proptereà ex immensis sapientiæ ipsius opibus admiratione ac stupore percussus, apertè exclamauit: O altitudo diuitiarum sapientiæ & scientiæ Dei: quàm incomprehensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius!

Quòd si ille, qui ad tertium vsque cælum per- (Rom. 11.) uenerat, atque arcana verba audierat, huiusmodi voces emisit, ecquis mei similium in tanto- (2. Cor. 12.) rum mysteriorum abyssum oculos aduertere, atque aliquid pro dignitate, non dicam dicere, sed ne quidē cogitare poterit, nisi ipse sapientiæ subministrator atque insipientium corrector dederit?

rit? Etenim in ipſius manu & nos & ſermones noſtri ſunt,& omnis prudẽtia ac ſolertiæ ſciẽtia. Atque ipſius beneficio veram earum rerum, quæ ſunt,cognitionem habemus, mundiq; cõcretionem intelligimus, elementorũ vires, temporum initium & medietatẽ & finem, partium anni viciſſitudines, ac tempeſtatum mutationes: quoniam omnia in modo & menſurâ conſtituit. Si quidem multum poſſe, ipſi ſemper præſtò eſt: & brachij ipſius robori quis reſiſtet? Etenim tamquam momentum ſtateræ, ſic eſt ante eum orbis terrarum,& tamquam gutta roris matutini, quæ deſcendit in terram. Sed miſeretur omniũ, quia omnia poteſt,& diſſimulat peccata hominũ propter pœnitentiam. Neminem enim ex iis qui ad ipſum accurrunt, execratur, nec auerſatur ſolus ille bonus, atque animorum amans Dominus. Benedictum ſit nomen gloriæ ipſius ſanctum, & laudabile,& ſuperexaltatum in ſæcula, Amen.

Sap.12. *Daniel. 3.*

Cap.18. Dixit autem ad eum Ioſaphat: Si diuturno tẽpore tecum reputaſſes, vir ſapientiſſime, quonam pacto propoſitarum quæſtionum ſolutionẽ mihi perſpicuam redderes, meo quidem iudicio id meliùs præſtare nõ potuiſſes, quàm ea mihi, quæ nunc expoſuiſti, commemorans: quippe qui omnium quidem rerum effectorem & conſeruatorem Deũ eſſe docueris; maieſtatiſque ipſius gloriam omnem mentis humanæ captum excedere, clariſſimis rationibus demonſtraris; neque vllà aliâ ratione quemquam eam conſequi poſſe, niſi cui ipſe arbitratu ſuo eam patefaciat. Quo quidem nomine eloquentiſſimam tuam ſapientiam maiorem in modum admiror.

Sed illud velim mihi dicas, vir beatiſſime, quanam ipſe ætate ſis, & quibus in locis commoreris, quóſque philoſophiæ ſocios habeas: ſiquidem anima mea tuæ arctiſſimè hæret, atque per omne vitæ tempus ne latum quidẽ vnguem à te diſcedere cupio.

Ait autem ſenex: Annos, ni fallor, quinque & quadraginta natus ſum, atque in terræ Seonaar deſertis vitam dego. Commilitones porrò eos habeo, qui ad ſuperni itineris curſum mecum laborant ac certant.

Quid ais, inquit Ioſaphat? Mihi enim ſeptuaginta annos excedere videris. Quid igitur eſt, quamobrem te quadraginta quinque tantum annos habere dicas? neque enim hac in re mihi vera loqui videris.

Dixit autem ad eum Barlaam: Si annos meos ab ipſo vitæ ortu noſſe quæris, rectè ſanè eos pluſquam ſeptuaginta eſſe coniecisti. At mihi quidem nullo omnino modo: inter vitæ annos cenſentur, qui in huius mundi vanitate conſumpti ſunt. Nam cùm, peccatis in ſeruitutem addictus, carni viuerem, quantum ad interiorem hominem attinet, mortuus eram. Quamobrem mortis annos, vitæ annos numquam appellarim. Ex quo autem mundus mihi crucifixus eſt, & ego mundo, atque exuto veteri homine, qui ſecundùm erroris deſideria corrumpitur; non iam carni viuo, ſed viuit in me Chriſtus: quòd autem viuo, in fide viuo Filij Dei, qui dilexit me, & pro me ſeipſum tradidit: hos vitæ annos & ſalutis dies optimo iure vocauerim. Quos quidem quinque & quadraginta eſſe aſſerens, conſentaneâ ratione, ac non abſurdè, horum numerum tibi dixi. Quin tu quoque eâ ſemper mente ac ſententiâ ſis velim, nimirum vt eos, qui quantum ad omne probũ opus mortui ſunt, peccatis autem viuunt, atque eorum qui humi prouoluti ſunt principi obſequuntur,& in voluptatibus ac peſtiferis cupiditatibus vitam abſumunt, nullo modo viuere exiſtimes, verùm eos extinctos eſſe tibi perſuadeas, vitæque functioni mortuos. Nam peccatum immortalis animæ mortem eſſe, ſapiens quidam non immeritò pronuntiauit. Atque etiam his verbis Apoſtolus vtitur: Cùm ſerui eſſetis peccati, liberi eratis iuſtitiæ. Quem ergo fructum habuiſtis in his, in quibus nunc erubeſcitis? Finis enim illorum mors eſt. Nũc autem liberati à peccato, ſerui autem facti iuſtitiæ, habetis fructum veſtrum in ſanctificationem, finem autem vitam æternam. Stipendia enim peccati, mors: gratia autẽ Dei, vita æterna, in Chriſto Ieſu Domino noſtro.

Quend vero vita exiſtimanda ſit. *Gal.6.* *Ephеſ.4.* *Mundo adductis in mortuis habẽdi.* *Peccatum animæ mors.* *Rom.6*

Dixit autem ad eum Ioſaphat: Quandoquidem vitam quæ in carne ducitur, vitam eſſe minimè cenſes, par eſt igitur, vt ne mortem quidem hanc quam omnes ſubeunt, mortem eſſe cenſeas.

Reſpondit ſenex: Sine vllâ dubitatione de his quoque ita cenſeo, quippe qui temporariã hanc mortem minimè pertimeſcam, imò nec omnino mortem eam appellem, ſi quidem me per diuinorum præceptorum viam incedentem arripuerit: quin potiùs tranſitum à morte ad præſtantiorem & perfectiorem vitam, atque in Chriſto abſconditam. Cuius quidem conſequendæ cupiditate flagrantes optimi viri, præſentem hanc vitam permoleſtè ferebant. Vnde etiam ait Apoſtolus: Scimus enim, quoniã ſi terreſtris domus noſtra huius habitationis diſſoluitur, ædificationem ex Deo habemus, domum non manufactam, æternam in cælis. Nam & in hoc ingemiſcimus, habitationem noſtram, quæ de cælo eſt, ſuperindui cupientes, ſi tamen veſtiti & non nudi inueniamur.

Mors hæc temporaria propriè non eſt mors. *Coloſſ.3.* *2. Cor. 5.*

Nam, & qui ſumus in hoc tabernaculo, ingemiſcimus grauati: eò quòd nolumus expoliari, ſed ſuperueſtiri, vt abſorbeatur quod mortale eſt à vitâ. Ac rurſum: Infelix, inquit, ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Et alio loco: Cupio diſſolui,& eſſe cũ Chriſto. Et propheta Dauid: Quando veniam, & apparebo ante faciem Dei? Quòd autem ego quoque omnium infimus corporeã mortem nullo modo extimeſcam, hinc facile tibi intelligere licet, quòd patris tui nimis contemptis ac pro nihilo habitis, intrepidè ad te acceſſerim, vt ſalutiferam doctrinã tibi exponerem: tametſi alioqui compertiſſimum haberem fore, vt ſi hæc reſciſceret, ſexcentis me, ſi fieri poſſet, mortibus afficeret. Verùm ego Dei ſermonem omnibus rebus anteponens, ipſóque frui cupiens, nec temporariã hanc mortem perhorreſco, nec eam huiuſmodi nomine appellandam duco, Domini ſcilicet mandato obtemperans dicentis: Nolite timere eos qui occidũt corpus, animum autem nõ poſſunt occidere; ſed potiùs timete eum, qui poteſt animam & corpus perdere in gehennam.

Rom 7 *Philip.1.* *Pſal. 41.* *Matth. 10.*

Hæc, inquit Ioſaphat, veræ veſtræ philoſophiæ præclara facinora, terrenorum hominum qui à præſenti hac vitâ vix auelli poſſunt, naturã longè multúmq; ſuperant. Ac vos beati, qui hac ſtrenuiſſimâ mente præditi eſtis. Quinam porrò tibi ac ſociis tuis in huiuſmodi ſolitudine victus ſit, atque item vnde, & cuiuſmodi vobis veſtes ſuppetant, verè mihi expone.

De victu & veſtibus Barlaam & ſociorum eius.

Barlaam autem dixit: Victus quidẽ nobis ex

pomis,

pomis, & stirpibus, quas solitudo, cælesti rore perfusa, & creatoris imperio parens, alit, nobis suppetit. Ob quæ nemo est qui aduersum nos pugnā ineat atque contendat, maioremque partem, vt auaritiæ lex præscribit, arripere quærat: verùm vberrimè omnibus illaboratus cibus, & extemporalis mensa proponitur. Quòd si quando piorum fratrum, qui nobis vicini sunt, aliquis panis benedictionem afferat, hunc tanquam ad eorum qui cum fide obtulerunt, benedictionem a diuinâ prouidentiâ missum suscipimus. Vestes autem nobis ex asperis ciliciis & ouium pellibus sunt, vetustæ omnes, atque ex variis pannis consutæ, imbecillam nostram carnem atterentes. Etenim eadem nobis est tum æstatis tum hiemis vestis. Quam etiam vt semel induimus, exuere posteà nobis non licet, quousq; vetustate confecta prorsus deleatur. Ad hunc enim modum & frigoris & æstus molestiis corpus affligentes, futuræ immortalitatis vestem nobis comparamus.

Asperitas vestium monachorum antiquorum.

Cúmque hîc Iosaphat quæsiuisset, vndenam vestem illam, quâ indutus erat, sibi comparasset, respondit senex: A quodam priorum fratrum eam, cùm ad te profecturus essem, vtendam accepi: neque enim par erat, vt cum eâ quam ferre soleo, veste accederem. Quemadmodum enim quispiam charissimum quemdam cognatum in alienam regionem captiuum abductum, illinc educere cupiens, abiectâ veste suâ, atque hostium susceptâ personâ, ad eorum regionem sese confert, variisque artibus propinquum suum ex acerbâ tyrannide in libertatem asserit: eodem modo ego quoque de tuis rebus certior factus, hoc habitu suscepto veni, vt diuinâ prædicatione pectus tuum consererem, atque à truculenti principis mundi seruitute te vindicarem. Ac nunc per virtutem diuinam, quantum quidem in me fuit, ministerio meo perfunctus sum. Etenim ipsius cognitionem tibi annuntiaui, ac prophetarum & apostolorum prædicationem exposui, veréque ac sine vllo errore præsentium rerum vanitatem demonstraui, quantísque malis hic mundus scateat, eos qui ipsi obtemperant in fraudem inducens, variisque modis irretiens. Deinceps igitur, eò vnde huc veni, reuertendum est, ac tum alieno habitu deposito, meum induam.

Simile, cur vestem mutauerit, docet.

Obsecrauit autem senem Iosaphat, vt se ipsi cum consuetâ veste ostenderet. Cùm itaque Barlaam vestem eam, quam gerebat, exuisset, horrendum Iosaphat spectaculum sese obtulit. Etenim tota carnis ipsius * qualitas absumpta erat, ac pellis ex solis æstu atque ardore circum ossa tensa erat, nō secus ac si quis pellem subtilibus calamis tetendisset. Pannoso porrò ac perquam aspero cilicio e lumbis vsque ad genua cingebatur, idémque pallium humeris gerebat.

** [illegible] fortasse legendum, id est, pinguedo.*

Admiratus itaque Iosaphat huiusmodi vitæ duritiam & asperitatem, atque ex ingenti eâ & singulari tolerantiâ stupore affectus ingemuit, profusisque lacrymis ad senem ait: Quoniam ea tibi huc veniendi caussâ fuit, vt me ex acerbâ diaboli seruitute extraheres, beneficio tuo extremam manum impone, atque animā meam de custodiâ educe, ac me itineris tui socium adhibe: vt mundi imposturâ prorsus liberatus, tum denique salutaris Baptismi sigillum accipiam, sociúmque me tibi admirandæ huius philosophiæ atque eximiæ exercitationis præbeam.

Psal. 141.

Optat Iosaphat comitari Barlaam.

Dixit autem ad eum Barlaam: Capreæ hinnulum diues quispiam olim alebat: cùm autem ipse creuisset, naturali affectu pertractus solitudines expetebat. Egressus igitur quodam die, caprearum gregem pastui operam dantem inuenit, atque ad eas sese adiungens, per agros & campos oberrabat, ac serò quidem domum se referebat, manè autem famulorum negligentiâ foràs egrediebatur, atque cum siluestribus capris se aggregabat. Porrò cùm illæ pabulatum longiùs processissent, ipse quoque eas comitatus est. At verò diuitis illius viri famuli, re cognitâ, conscensis equis eas à tergo insecuti sunt, ac suam quidem capreā viuam captam, domúmque reductam posthac ita tenuerunt, vt nulli ad eam aditus pateret, reliquum autem gregem partim trucidarunt, partim malè mulctarunt. Eodem modo ne nobis accidat metuo, si mihi te comitem adiungas. Hoc est, ne & tuo contubernio priuer, & ingentes sociis meis calamitates, ac sempiternam patri tuo condemnationem accersam. Vult itaque te Dominus nunc quidem diuini Baptismi sigillo consignari, atque hic manentem omni pietatis generi studere, præceptisque suis operam dare. Posteaquam autem illius bonorum omnium datoris munere occasio sese obtulerit, tum demum & ad nos venies, & per reliquum omne huiusce vitæ tempus nobiscum deges. Ac Domini benignitate fretus haudquaquam dubito, quin in futurâ vitâ ita coniungamur, vt nunquam diuelli possimus.

Parabolâ valdè ad rē accommodatâ dissuadet id Barlaam.

Iosaphat autem lacrymis rursum perfusus, ad eum ait: Si Domino ita placet, ipsius voluntas fiat. Quocircà cùm diuino Baptismate me initiaueris, pecuniásque à me & vestes, tam ad tuum quàm ad sodalium tuorum victum ac vestitum acceperis, in religiosæ exercitationis locum, diuinæ pacis præsidio septus, abscede: meáque caussâ sine vllâ intermissione Deum roga, vt ne spe meâ frustrer, verùm primo quoque tempore ad te peruenire, atque in altâ quiete vtilitatem ex te percipere possim.

Iosaphat offert munera.

Barlaam autem ait: Quin Christi quidem sigillum accipias, nihil est quod prohibeat. Quare teipsum iā adorna, ac Deo iuuante Christianæ fidei sacris initiaberis. De iis autem pecuniis, quas te tum mihi tum sodalibus meis daturum dixisti, quî tandem fieri posset, vt tu qui pauper es, diuitibus eleëmosynam impertias? Siquidem diuitum est de pauperibus benè mereri, non autem contrà pauperum de locupletibus & copiosis. Nam sodalium omnium meorum postremus, opibus omnino te superat. Verum diuinis miserationibus fretus, hoc mihi persuadeo, te propediem locupletissimum fore. Quod cùm contigerit, minimè ad largiendum promptus ac procliuis eris. Dixit autem ad eum Iosaphat: Expone mihi quæso, quonam pacto sodalium tuorum extremus opibus me antecellat, cùm paulò antè tu eos in magnâ inopiâ viuere, atque extremâ paupertate conflictari dixeris. Quidnam item sit, quamobrem nunc me pauperem appelles: cùm autem amplissimis opibus præditus fuero, minimè liberalem fore dicas, qui nunc ad largiendum promptus ac propensus sum.

Barlaam ea respuit.

Respondit Barlaam: Non eos paupertate conflictari dixi, sed inexhaustis potiùs opibus florere. Nam opibus opes semper adiungere, nec cupiditatem tāquam fræno coërcere, verùm sine vllâ satietate plura appetere, extremæ paupertatis argumentum est. Contrà, qui sempiternarum rerum cupiditate præsentia omnia contemnunt,

Auari semper pauperes.

Qui verò diuites sint.

Philip. 3.

eáque pro stercoribus ducunt, vt Christum solum lucrentur, omníque ciborum & indumentorum excussâ atque in Deum proiectâ curâ, maiorem ex inopiâ voluptatem capiunt, quàm quisquam eorum qui mundi amore flagrant, ex opum & pecuniarum abundantiâ capiat, quíque amplissimas virtutum diuitias sibi aggesserunt, atque immortalium bonorum spe sese alunt, hos ego optimo iure, te, atque adeò quouis terreno rege locupletiores dixerim. Quòd si Deo tibi fauente, tu quoque spirituales huiusmodi diuitias arripueris, eas summo studio ac diligentiâ seruabis, ac semper, & quidem meritò, augere cupies, nec vllam omnino earum partem effundere sustinebis. Nam in hoc demum veræ diuitiæ sitæ sunt. Earum autem opum quæ in sensum cadunt, moles detrimento potiùs quàm commodo amicos suos affecerit. Quare non abs te eas extremam paupertatem appellaui, quas cælestium bonorum amatores, rebus omnibus remisso nuntio, ita fugiunt, vt quispiam serpentem fugit. Si verò eum hostem, quem mei piæ exercitationis socij & commilitones iam obtruncarunt, ac pedibus proculcarunt, viuum rursus abs te acceptum ad ipsos detulero, bellorúmque ac perturbationum caussa ipsis fuero, prorsus ipsis exitiosus nuntius ero. Quod quidem absit vt faciam.

Vestes vetustas Barlaam Christo vestitus.

Idem autem de indumentis etiam intelligas velim. Nam eos, qui vetustatis labem & corruptelam exuerunt, atque inobedientiæ vestem, quantum in ipsis fuit, deposuerunt, Christum autem tanquam vestimentum salutaris, & pallium lætitiæ induerunt; quonam tandem modo rursus pelliceis tunicis induerem, ipsísque ignominiæ amictum imponerem? Quin potiùs, cùm sodales meos, vt qui piâ & religiosâ solitudinis exercitatione contenti sint, eamque pro verissimis deliciis ducant, nullis omnino eiusmodi rebus indigere compertum habeam, pecuniis & vestibus, quas te ipsis daturum dicebas, in pauperes distriburis, fac tibi eiusmodi thesaurum in futurum recondas, qui nullo modo surripi possit, Deum scilicet in ipso per illorum preces opitulatorem tibi adiungens. Sic enim hoc consequeris, vt opes ad

Ephes. 6.

optima quæque tibi adiumento sint. Ac deinde, cùm Spiritus armaturam acceperis, & lumbos in veritate succinxeris, ac iustitiæ loricam indueris, & salutis galeam capiti tuo imposueris, & pedes in Euangelij pacis præparationem calceatis, fideique scutum ac Spiritus gladium, quod est verbum Dei, manibus sumpseris, atque vndique te præstantissimis armis instruxeris ac munieris, ita demum fidenti animo ad bellum cum impietate committendum egredere: vt eâ in fugam versâ, atque ipsius duce diabolo in terram alliso, à dextrâ Domini manu quæ vitæ principium affert, victricem coronam consequaris.

Cap. 19.

Ante Baptismi susceptionem ieiunandum & orandum.

Cùm Barlaam huiusmodi doctrinis ac salutiferis sermonibus, regis filium imbuisset, atque ad diuinum Baptismum præparasset, eíque, vt consuetudo fert, ad aliquot dies ieiunare ac precibus incumbere præcepisset, ad eum crebrò ventitare non desinebat, atque omnia orthodoxæ fidei dogmata ipsi tradebat, diuinúmque Euangelium exponebat, ac prætereà apostolicas cohortationes & prophetarum loca ipsa explanabat. Nam cùm vir ille diuinitus traditâ doctrinâ polleret, omnem tam veteris quàm noui Testamenti scripturam memoriter recitabat. Cúmque diuino Spiritu incitatus ferretur, adolescentem veræ Dei notitiæ luce collustrauit. Eo autem die quo baptizandus erat, docendi caussa his ad eum verbis vtebatur: En Christi sigillum accipere, atque Dominici vultus lumine consignari, Deique filius, ac viuifici Spiritus templum effici properas.

Oratio Barlaam ad Iosaphat.

Psal. 4.

Instruit eum fidei Niceno symbolo.

Quocircà in Patrem & Filium & Spiritum sanctum crede, sanctam inquam, ex quâ vita initium duxit, Trinitatem, quæ in tribus personis & vnâ diuinitate celebratur, ac quantum quidem ad personas & personales proprietates attinet, distincta est, quantum autem ad essentiam, coniuncta & copulata: vnum Deum ingenitum agnoscens, atque vnum Filium vnigenitum, Dominum nostrum Iesum Christum, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero, genitum ante omnia sæcula. (Etenim ex bono Patre bonus Filius genitus est, & ex vnigenito lumine sempiternum lumen effulsit, & ex verâ vitâ viuificus fons prodiit, & ex ipsamet potentiâ, Filij potentia emicuit, qui est splendor gloriæ, & Verbum verè subsistens, qui in principio erat, & apud Deum erat; & Deus erat, principij expers & sempiternus; per quem omnia facta sunt, tam quæ oculis cernuntur quàm quæ cerni nequeunt.) Et vnum Spiritum sanctum, ex Patre procedentem, agnoscens, Deum perfectum, & vitam afferentem, ac sanctitatem præbentem, eâdem voluntate præditum, omnipotentem, eamdem æternitatem habentem, verè subsistentem. Ad hunc igitur modum Patrem & Filium & Spiritum sanctum adora, in tribus personis seu proprietatibus, atque in vnâ diuinitate. Communis enim his tribus est diuinitas, atque vna ipsorum natura est, vna substantia, vna gloria, vnum regnum, vna potentia, vna auctoritas. Commune autem est Filio & Spiritui sancto, quòd ex Patre sunt: at verò Patri proprium est, ingenitum esse; Filio, genitum esse; Spiritui denique, processisse.

Hebr. 1.

Ioan. 1.

Non inquirendum quo pacto vel Filius genitus sit, vel Spiritus processerit.

Sic igitur hæc crede: at generationis aut processionis modum comprehendere minimè studeas, (neque enim comprehendi potest) verùm integro corde ac sine vlla superuacaneâ inuestigatione illud tene, nimirum Patrem & Filium & Spiritum sanctum omnibus modis vnum esse, exceptâ ingeniti proprietate, & generatione, & processione: illúdque item, vnigenitum Filium ac Dei Verbum, & Deum, salutis nostræ caussâ Patris decreto, ac Spiritus sancti adiunctâ operâ, in terram descendisse; sine semine in sanctæ Virginis ac Dei genitricis Mariæ vtero per Spiritum sanctum conceptum, ac sine vllâ labe genitum, perfectúmque hominem effectum: illúdque prætereà, ipsum perfectum Deum, ac perfectum hominem esse, ex duabus naturis, hoc est diuinitate & humanitate, ac in duabus naturis intelligentiâ & voluntate & operatione & arbitrij libertate præditis, atque omni ratione perfectis, iuxta normam ac rationem vtrique naturæ, hoc est diuinæ & humanæ consentaneam, vna autem composita persona. Hæc, inquam, simpliciter atque sine vlla curiosâ inuestigatione accipe: nec illud intelligere stude, quonam pacto Dei Filius seipsum exinaniuerit, atque ex virgineis sanguinibus homo sine semine atque corruptione factus fuerit: aut quonam pacto duæ naturæ in vnam personam conuenerint. Nam hæc quæ diuinitus nobis à Scripturâ sanctâ dicta sunt, fide tenere docemur: modum autem nescimus, nec exponere possumus.

Christus omnes humanas affectiones, quæ vitio carent, suscepit.

Crede Filium Dei, qui per viscera misericordiæ suæ homo factus est, omnes eas humanas affectiones, quæ naturales sunt, nec vitio dantur, suscepisse. Fame enim, quantum ad humanam naturam attinet, ac siti laborauit, & dormiuit, & in angore versatus est, & pro nostris iniquitatibus ad mortem ductus, crucique affixus, ac degustatâ morte sepulturâ affectus est, diuinâ interim naturâ ab omni perpessione ac mutatione liberá manente. Nullam enim omnino perpessionem ipsius naturæ ab omni perpessione alienæ attribuimus: verùm in eâ natura quam assumpsit, eum passum & sepultum esse agnoscimus, ac diuinâ gloriâ à morte ad vitam & immortalitatem excitatum esse, atque in cælos ascendisse, tandémque rursum cum gloriâ venturum esse, vt de viuis ac mortuis sententiam ferat, atque vnicuique pro eo ac meritus est rependat. Resurgent enim mortui, & excitabuntur qui in monumentis sunt. Atque illi quidem, qui Christi mandata obseruauerint, & in rectâ fide ex hac vitâ excesserint, sempiternam vitam hereditariò possidebunt: qui autem in peccatis sese corruperint, atque à rectâ fide deflexerint, ad sempiternum supplicium abituri sunt. Crede nec vllam mali essentiam, nec regnum vllum esse: nec principij expers illud esse statue, aut in seipso extitisse, vel etiam à Deo ortum traxisse (procul à te sit hæc absurditas:) verùm opus nostrum ac diaboli hoc esse, quod nostrâ incuriâ & negligentiâ obrepit, propterea quòd libero arbitrio præditi sumus, ac sponte nostrâ tam bonum quàm malum eligamus. Ad hæc vnũ Baptismã ex aquâ & Spiritu sancto in peccatorum remissionem confitere.

Matth. 16. Apoc. 22. Ioan. 5.

Aduersus Manichæos.

Quid de Eucharistiâ credendum.

Atque insuper ab omni labe pura Christi mysteria accipe, certissimè credens, Dei nostri corpus & sanguinem esse, quæ hominibus fide præditis, ad peccatorum veniam dono dedit. Christus enim eâ nocte quâ tradebatur, testamentum nouum discipulis suis & apostolis, ac per eos omnibus qui in ipsum credituri erant, in hæc verba sanxit: Accipite & manducate, hoc est corpus meum quod pro vobis frangitur in remissionem peccatorum. Eodémque modo sumptum calicem ipsis porrexit, dicens: Hic est sanguis meus noui testamenti, qui pro vobis effunditur in remissionem peccatorũ. Hoc facite in meam commemorationem. Ipse igitur Dei sermo viuus & efficax, atq; suâ virtute nihil non efficiens, per diuinum ac sacrosanctum sermonem, ac Spiritus sancti aduentum, ex oblationis pane & vino corpus suum ac sanguinem efficit, atque immutat: & iis, à quibus cupido animo percipitur, sanctitatem & lucem affert.

1. Cor. 11. Hebr. 4.

De imaginibus honore afficiendis.

Venerandam characteris Domini, hoc est, Dei Verbi, humanitate nostrâ causâ induti, effigiem adora, cum fide exosculans, atque ita existimans, te ipsummet creatorem in imagine contueri. Siquidem imaginis honor, vt à sancto viro proditum est, ad exemplar refertur. Exemplar porrò est id, cuius imago effingitur, atque ab eo deriuatur. Etenim cùm picturam in imagine cernimus, ad veram formam, cuius imago est, mentis oculis transimus, eum qui nostra causâ carnem sibi adiunxit, piè adorantes: non ipsi quidem picturæ diuinitatem attribuentes, verùm ei incarnati Dei imaginem, pro nostro erga eum, qui nostrâ causâ etiam vsque ad serui formam sese exinaniuit, amore ac beneuolentiâ complectentes. Eodémque modo etiam puræ ipsius Matris, atque omnium Sanctorum effigies, eadem ratione complectens, atque item viuificæ ac venerandæ crucis typum fide adorans, exosculare, ob Christum videlicet ac Deum & mundi seruatorem, qui salutis nostræ causâ carne in ipsâ suspensus est, nobísq; ad victoriam aduersus diabolum obtinẽdam hoc signum dedit. Cohorrescit enim ille ac tremore afficitur, ipsius vim intueri minime sustinens. In his dogmatibus, atque huiusmodi fide baptizabetis, eam mutationis omnis expertem, atque ab omni hæresi puram vsque ad extremum vitæ spiritum retinens: omnem autem doctrinam, atque omnia dogmata, quæ huic a reprehensione alienæ fidei aduersantur, execrare, atque abalienationem à Deo esse existima. Ait enim Apostolus: Etiamsi Angelus de cælo euangelizet vobis præterquam quod euangelizauimus vobis, anathema sit. Neque enim aliud est Euangelium, aut alia fides, præter eam quæ ab apostolis prædicata, atque à diuinis patribus in variis Conciliis confirmata est.

Basil. lib. de Spiritu sancto cap. 18. *Christi effigies.*

Diabolus crucis signũ timet.

Gal. 1.

Hæc cùm dixisset Barlaam, atque illud fidei symbolum, quod in Nicæno Concilio editum est, regis filio exposuisset, in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, eum in piscinâ, quæ in ipsius horto erat, baptizauit, ac super eum Spiritus sancti gratia venit. Cúmque ad ipsius cubiculum rediisset, atque incruenti sacrificij sacrum peregisset, immaculata Christi mysteria ipsi impertiuit. Posteàque ille spiritu exultabat, Christum Deum laude atque gloriâ afficiens.

Baptizatur Iosaphat.

Barlaam Missam priuatam celebrat.

Dixit autem ad eum Barlaã: Benedictus Deus, & Pater Domini nostri Iesu Christi, qui pro ingenti suâ misericordiâ regenerauit te in spem viuam, in hæreditatem incorruptibilem, & incontaminatam, & immarcescibilem, conseruatam in cælis in Christo Iesu Domino nostro per Spiritum sanctum. Hodierno enim die à peccato liberatus, accepto sempiternæ vitæ pignore, Deo mancipatus es, ac relictis tenebris lumen induisti, adoptatus in libertatem gloriæ filiorum Dei: Quotquot enim, inquit ille, receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri, his qui credunt in nomine eius. Itaque non iam seruus es, sed filius & heres Dei, per Christum in Spiritu sancto. Quocircà, charissime, id stude vt mundus & immaculatus ipsi inuenіaris, supra fidei fundamentum proba opera extruens. Fides enim sine operibus mortua est, quemadmodum & opera sine fide.

1. Pet. 1.

Post Baptismum de variis Iosaphat monet.

Ioan. 1. Galat. 4. 2. Petr. 3. Iacob. 2.

Atque, vt iam priùs, me ad te dicere memini, depositâ iam omni malitiâ, veterísque hominis, qui secundum erroris desideria corrumpitur, operibus omnibus odio habitis, tanquam modò genitus infans, rationabile & sine dolo virtutum lac sugere concupisce: vt in eo crescas, atque ad mandatorum Dei cognitionem peruenias in virum perfectum, in mensurâ ætatis plenitudinis Christi: vt non iam sis paruulus sensibus, vitiosarum affectionum fluctibus ac tempestate iactatus & circumactus, verum malitiâ quidem paruulus sis, ad bonum autem firmam ac solidam mentem habeas, atque vt dignum est eâ vocatione quâ vocatus es, in mandatorum Domini obseruatione verseris, excusâ nimirum atque à te remotâ prioris vitæ vanitate, quemadmodum gentes ambulant in vanitate sensus sui, obscuratum habentes intellectum, alienati à gloriâ Dei, cupiditatibúsque suis & motibus à ratione auersis subiecti. Tu verò quemadmodum ad Deum

Ephes. 4 1. Petr. 2. Ephes. 4

viuum & verum accessisti, sic etiam vt filius lucis ambula. Fructus enim Spiritus est in omni bonitate, & iustitiâ, & veritate. Atque illud operam da, ne nouum eum hominem, quo hodie indutus es, priori posthac vetustate labefactes: verùm quotidie in iustitiâ & sanctitate & veritate renoueris. Nam hoc nemo non potest, si velit: quemadmodum audisti, quod potestatem dederit filios Dei fieri, his qui credunt in nomine eius. Quapropter non iam hoc dicere possumus, nos virtutes adipisci minimè posse. Procliuis enim ac facilis via est: atque etiamsi ob corporis afflictionem arcta quodammodò & angusta dicta est, tamen ob futurorum suorum spem iis recta & clara est, qui non stultè ambulant, verùm Dei voluntatem exactè intelligunt, atque ad dimicandum aduersus diaboli hostis versutias ipsius armaturam induunt, & in oratione atque obsecratione, cum patientiâ & spe in hoc ipsum inuigilant.

Gal. 5. *Ioan. 1.* *Quâ ratione facilis in cælum via sit.* *Matth. 11.* *Ephes. 6.*

Ac proinde facito, vt quemadmodum à me audisti & eruditus es, firmumque fundamentum iecisti, in ipso abundes, crescens videlicet & proficiens, ac boni militis officio fungens; fidem habens, & bonam conscientiam proborum operum testimonio confirmatam: iustitiam colens, pietatem, fidem, charitatem, patientiam, lenitatem: vitam sempiternam, ad quam vocatus es, apprehendens: omnem autem voluptatum ac vitiosarum affectionum cupiditatem, non modò quantum ad actionem, sed etiam quantum ad cogitationem, procul à te remouens: vt animam tuam ab omni spurcitie purâ Deo exhibeas. Non enim actiones dumtaxat, verùm etiam cogitationes nostræ apud Deum in numerato sunt, coronásque aut supplicia nobis conciliant. Siquidem Christum simul cum Patre ac Spiritu sancto in puris cordibus habitare perspectum habemus. Ac rursum illud non ignoramus, quòd quemadmodum fumus apes, eodem modo prauæ cogitationes diuini Spiritus gratiam à nobis propellunt.

1. Tim. 6. *Cogitationes nostræ apud Deû in numerato sunt.* *Simile.*

Quamobrem summo studio in hoc enitere, vt omni vitiosâ cogitatione ex animo tuo extinctâ & deletâ, optimas quasque cogitationes in eâ inseras, templúmque Spiritus sancti teipsum efficias. Siquidem per cogitationes ad actiones ipsas venimus: atque omne opus à cogitatione animique agitatione progrediens, paruum primò initium arripit, ac deinde tacitis incrementis augescens, ingens ad extremum efficitur. Ob eámque caussam, nullo modo permitte, vt improba consuetudo tibi dominetur: verum donec recens est, paruam radicem è pectore tuo euelle; ne alioqui cùm pullularit, ac radices suas altè infixerit, postcà non nisi longo tempore, ac magno cum labore extirpari possit. Ob id enim maiora peccata quotidie ad nos aditum habent, atque in animas nostras imperium obtinent, quoniam iis quæ minora esse videntur, hoc est improbis cogitationibus, inhonestis sermonibus, malisque colloquiis consentanea correctio minimè adhibetur. Vt enim in corporibus qui parua vulnera negligunt, saniem plerumque ac mortem sibiipsis accersunt: ad eundem modum etiam in animis hoc vsu venit, vt qui minima vitia ac peccata nihili pendunt, grauiora sibi inuehant. Quatenus autem grauiora peccata ipsis oboriontur, contracto tandem habitu anima in contemptum eadit. Impius enim, inquit ille, cum in profundum venerit, contemnit. Ac deinceps, vt sus in cœno volutari gaudet, sic etiam anima illa prauæ consuetudini immersa, ne peccatorum quidem fœtorem sentit, verùm potiùs ipsis gaudet & oblectatur, vitiúmque instar boni cuiuspiam arctissimè retinet. Atque vt etiam aliquando, receptâ meliori mente, scelerum suorum sensu afficiatur, non tamen sine magno labore ac sudore à prauâ consuetudine, cui vltrò ac sponte se in seruitutem addixit, liberatur.

Per Cogitationes ad actiones venimus. *Cauêda peccandi consuetudo.* *Simile de vulneribus.* *Prou 8.* *2. Pet. 2.*

Quocircà omnibus viribus ab omni malâ cogitatione atque omni vitiosâ consuetudine te remoue, ac potiùs virtutibus assuesce, eásque ita cole atque exerce, vt earum habitus tibi comparetur. Nam si paulum laboris in ipsis susceperis, atque earum habitum contraxeris, posteà, Deo iuuante, citra laborem vllum proficies. Siquidem virtutis habitus animæ insitus, vt pote naturalem etiam eâ cognationem habens, Deique ope adiutus, vix omnino mutationem vllam recipit, atque in primis firmus est, quemadmodum vides fortitudinem & prudentiam, temperantiámque item ac iustitiam, vix omnino mutationem vllã admittere, propterea quòd animæ habitus & qualitates & operationes sint, eam penitùs penetrâtes. Nam cùm vitij affectiones, quæ nobis non naturales sed aduentitiæ sunt, posteaquam ad habitum peruenerint, vix omnino dimoueri possint: quid afferri potest, quin virtus, quæ & naturaliter nobis à summo illo parente & effectore insita est, ipsiúsque ope & adiumento nititur, si nobis nonnihil laborantibus per habitum in animâ radices egerit, multo minùs immutari queat?

Virtus ad habitũ perducta vix euelli potest.

Vnde etiam mihi quidam ipsius cultor rem huiusmodi narrauit: Cùm, inquit, firmissimum diuinæ cõtemplationis habitum mihi comparassem, ipsiúsque meditatione anima mea tincta esset, huius rei periculum aliquando facere cupiens, mentem meam ita cõtinui, vt eam pro suo more meditationi sese adiungere minimè sinerem. Quod quidem id eam peraegrè ac permolestè ferre intellexi, atque ad eam effrænata quadam cupiditate properare, nec ad contrariam vllam cogitationẽ vllo modo inflecti posse. At cum habenas ipsi nonnihil permisissem, statim ad studium suum & operam celerrimo cursu ferebatur: extabátque id quod ait Propheta, Quemadmodum desiderat ceruus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus. Sitiuit anima mea ad Deum fontem viuũ. Ex his igitur omnibus demonstratum est, in nobis hoc situm esse, vt virtutem adipiscamur, idque nostri arbitrij ac potestatis esse, eámne amplecti, an contrà peccatum ipsi anteferre velimus. Et quidem ij qui vitio in seruitutem se addixerunt, ægrè ab eo abstrahi possunt, quemadmodum à me superiùs dictum est.

Cap. 10. *Virtutis habitu praditus sponte in opus fertur.* *Psal. 41.* *In nobis virtutem adipisci situm est, accedente tamen Dei gratia*

Tu verò, qui per viscera misericordiæ Dei nostri eo liberatus es, ac per Spiritus diuini gratiam Christum induisti, fac te totum ad Dominum transferas, nec vitiosis affectionibus ianuam vllo modo aperias, verùm animam tuam suaui virtutum odore ac splendore coornatam, sanctæ Trinitatis templum reddas, atque in ipsius contemplatione omnes mentis tuæ facultates occupes. Nam cùm is qui cum terreno rege degit atque colloquitur, beatus ab omnibus prædicetur; non est dubium, quin is, cui diuino beneficio contigit, vt mente cum Deo colloquatur, consuetudinémque cum eo habeat, omni beatitudine cumuletur. Quæ cùm ita sint, eum semper ob oculos tibi propone, atque cum ipso colloquere. Quanã autem ratione cum Deo colloqueris? Nimirum per

Quâ ratione quispiam cũ Deo colloquatur.

oratio

orationem & obsecrationem ad Deum appropinquans. Nam qui ardentissimo desiderio ac purgato pectore orat, atque ab omnibus rebus ex materiâ concretis & terrenis abductâ mente, tanquam coram Deo astat, ac cum metu & tremore preces ad eum adhibet, hic nimirum cum eo consuetudinem habet, facieque ad faciem cum eo colloquitur.

Psal. 33. Siquidem bonus noster Deus ac Dominus vbique adest, eos qui sincero ac puro animo ipsum precantur, exaudiens, quemadmodum ait Propheta; Oculi Domini super iustos, & aures eius in preces eorum. Quo fit, vt patres, hominis cum Deo coniunctionem, orationem esse definiant, eámque Angelorum opus, ac futuræ lætitiæ præludium appellent. Siquidem in hoc potiùs quàm in vllis alijs rebus suum esse cælorum regnum censent, vt quis ad sanctam Trinitatem appropinquet, eámque contempletur. Quam quidem ad rem cùm precandi assiduitas mentem velut manu ducat, non abs re beatitudinis illius præludium ac velut effigies quædam appellata est. Verùm non omnis oratio eiusmodi est: sed ea demum hoc nomine nuncupanda est, quæ Deum, qui orationis materiam suppeditat, magistrum habet, quæque supra terrena omnia assurgit, atque cum Domino Christo sine vllâ intermediâ re versatur.

Oratio futuræ beatitudinis præludium.

Quænam vera oratio censenda sit.

Hanc velim tibi acquiras, atque in eâ proueht contendas. Etenim ipsa hanc vim habet, vt te à terrâ in cælos subuehere possit. Ceterùm non temere, ac sine vllâ præparatione in ipsa progressus facies, verùm ita demum, si animam tuam ab omnibus vitiosis affectionibus priùs repurgâris, eámque ab omni improbâ cogitatione detersam, puri cuiusdam ac recens abstersi speculi instar effeceris, & ab omni iniuriarum recordatione atque irâ (quæ maiori quàm reliqua omnia impedimento est quò minùs preces nostræ ad Deum sublimes ferantur) teipsum procul remoueris, eunctísque qui te læserint, offensionem ex animo remiseris, atque per eleëmosynas & pauperum miserationes, orationi velut pennas quasdam additas, cum Deo cum calentibus lacrymis obtuleris. Ad hunc quippe modum orans, iisdem verbis vti poteris, quibus beatus ille Dauid, qui rex erat, ac sexcentis curis distrahebatur, nihilóque seciùs tamen animam suam à vitiosis affectionibus perpurgarat, ad Deum vtebatur, dicēs: Iniquitatem odio habui, & abominatus sum: legem autem tuam dilexi. Septies in die laudem dixi tibi, super iudicia iustitiæ tuæ. Custodiuit anima mea testimonia tua: & dilexit ea vehementer. Appropinquet deprecatio mea in conspectu tuo Domine: iuxta eloquium tuum da mihi intellectum.

Ira orationi maximo impedimento est.

Psal. 118.

Isa. 38. Sic videlicet clamante te, Deus exaudiet, & adhuc loquente te dicet, Ecce adsum. Quocircà, si huiusmodi orationem adeptus fueris, beatus eris. Neque enim fieri potest, quin is qui eum huiusmodi animi alacritate Deum orat atque obsecrat, quotidie nouos in virtute progressus faciat, atq; omnes hostis laqueos superet. Nam qui mentem suam, vt cuiusdam viri sancti verbis vtar, excælsceeet, animámque suam erexit, atque in cælum se transtulit, sicque Dominum suum inuocat, scelerúque sua in memoriam reuocat, ac de eorum remissione cum Deo colloquitur, calentissimisq; lacrymis eum obsecrat, vt pro suâ benignitate propitium ac facilem se ipsi præbeat, ex huiusmodi sermonum & cogitationum vsu & consuetudine hoc consequitur, vt omnem huiusce vitæ curam deponat, atque humanis affectionibus superior existat, dignúsque habeatur, qui Dei congerro appelletur. Quo quid beatius aut sublimius contingere possit? Vtinam itaque Dei beneficio beatitudinis huiusce compos fias.

Ecce enim mandatorum Domini viam tibi demonstraui, nec quidquā subtraxi, quominùs omne Dei consilium tibi annuntiarem. Ac iam quidem ego ministerium meū absolui. Superest, vt succinctis lumbis mentis tuæ, instar Sancti illius qui te vocauit, ipse quoq; in omni vitæ tuæ ratione sāctum te præbeas. Sancti enim estote, quoniā ego sanctus sum, dicit Dominus. Atque etiam Apostolorum princeps ad hunc modum loquitur: Si Patrem inuocatis eū, qui sine personarum acceptione secundùm cuiusque opus iudicat, in timore incolatus vestri tēpore conuersamini, scientes quoniam non corruptibilibus auro & argento liberati estis de vanâ vestrâ conuersatione paternarum traditionum, sed pretioso sanguine quasi agni incontaminati & immaculati Iesu Christi. Act. 20. Leuit. 19. 1. Pet. 1.

Hæc igitur omnia in mente condita sine vllâ intermissione recordare, Dei metum & horrendū ipsius tribunal, & splendorem eum quem iusti in futuro æuo accepturi sunt, ac contrà peccatorum in tetertimis tenebris mœrorem; præsentium item rerum imbecillitatem & vanitatem, ac futurorum æternitatem semper ob oculos habens: illúdque præterea, quòd omnis caro fœni instar est, & omnis gloria eius tanquam flos fœni. Exsiccatum est fœnum, & flos eius decidit. Verbum autem Domini manet in æternum. Hæc semper meditare: & pax Dei tecum sit, quæ te illuminet, & sapientiâ instruat, & ad salutis viam ducat, improbámque voluntatem procul à tuâ mente depellat, atque animam tuam crucis signo imprimat, ne vllum peruersi spiritus scandalum ad te propiùs accedat, verùm diuino beneficio in omni virtutum perfectione futurum illud ac finis & successionis expers regnum adipiscaris, ac beatæ & vitæ initium afferentis Trinitatis, quæ in Patre & Filio & spiritu sancto glorificatur, lumine collustreris. Isa. 40. 1. Tim. 4. Philip. 4.

Cum huiusmodi doctrinis ad mores informādos accommodatis, præstantissimus senex regis filium instruxisset, ad suum hospitium se contulit. At adolescentis ministri & præceptores frequentem ipsius in palatium ingressum perspicientes, admiratione afficiebantur. Vnus autem ex iis qui priorem inter eos locum obtinebat, & quem rex velut fidelissimum ac sui studiosissimum filij sui palatio præfecerat, Zardan nomine, regis filium his verbis allocutus est: Non te fugit, here, quanto patris tui metu afficiar, quáque erga eum fide sim; eóque etiam nomine me tanquam fidissimum famulum tibi administrum esse iussit. Nunc autem exterum hunc virum crebrò tecum colloqui videns, illud vereor, ne Christianæ religionis, quam pater tuus ingenti odio insectatur, cultor sit; sicque ego capitali sententiæ obnoxius reperiar. Proinde vel de eo patrem certiorem fac, vel posthac cum eo colloqui desine: vel certè, ne in reprehensionem incurram, à facie tuâ me ablega, atque alium, qui mihi subrogetur, à patre tuo postula. Cap. 21.

Zardan monet Iosaphat de Barlaam extero homine ablegando.

Regis autem filius ad eum dixit: Hoc primùm, ô Zardan, faciamus. Velo quodam obductus sta, ipsiúsque ad me sermones audi: atque ita, quidnam tibi faciendum sit, exponam.

Zardane audiente exponitur summa doctrina Christiana.

Cùm igitur Barlaam ad ipsum accessurus esset, *Zardane* intra velum introducto, ad senem ait: Diuinam tuam doctrinam mihi summatim repete, quò firmius pectori meo inseratur. Excepto igitur sermone, Barlaam longam de Deo, atque erga eum pietate orationem habuit, quódq; eum solùm ex toto corde, & ex totâ animâ, & ex totâ mente amare, ipsiúsque mandata cum timore ac desiderio obseruare oporteret: quódque ipse esset, qui omnia, tam quæ in cernendi sensum cadunt, quàm quæ ab oculorum sensu remota sunt, condidisset. Ac deinde primi hominis effictionem, mandatúmque ipsi datum, latamque in eum, ob violatum edictum, à creatore sententiam commemorauit. Deinceps bona ea recensuit, quibus nos reiecto ipsius mandato nosmet exclusimus. Mox earum molestiarum mentionem fecit, quæ postquam ab illis bonis excidimus, miserè nos inuaserunt. Tum autem ea, quæ ad benignitatem & amorem erga hominum genus pertinebant, subiunxit, nempe quonam modo summus ille opifex salutis nostræ coram gerens, magistros ac prophetas Vnigeniti incarnationem prædicantes miserit. Deinde etiam ipsius descensum, incarnationem, beneficia, miracula toleratáque pro nobis ingratitudinis vitio laborantibus supplicia, crucem, lanceam, voluntariam mortem, ac denique nostram in integrum restitutionem & reuocationem, atque ad primum bonum reditum: ac posteà cælorum regnum, quod homines eo dignos manet, reconditum improbis cruciatum ignem nunquam extinguendum, perpetuas tenebras, immortalem vermem, ceteràsque omnes pœnas, quas ij qui peccati seruituti se constrinxerunt, sibiipsis aggesserunt. Hæc cùm oratione prosecutus esset, ac sub finem in doctrinam ad mores accommodatam delapsus fuisset, multáque de vitæ puritate verba fecisset, præsentiúmque rerum vanitatem damnasset, eorúmque qui his totos se addicunt, miseriam coarguisset, orationem tandem precatione cóclusit, à Deo nimirum ipsi firmam & cóstantem orthodoxæ fidei confessionem, vitámq; ab omni reprehensionis notâ immunem, ac purissimam muneris sui administrationem optans. Ac posteà precationi fine imposito, ad hospitium suum rursus se recepit.

Matth. 22.

Explorat Iosaphat mentem Zardanis.

Regis autem filius accito Zardane, quid animi haberet, periclitans, dixit: Audisti, quæ mihi rabula iste dixerit, me videlicet inani suo verborum lenocinio in fraudem inducere studens, ac iucundâ hac oblectatione & amœnitate priuare, atque ad peregrini Dei cultum traducere? Zardan autem, Quidnam, inquit, tibi visum est, ô rex, famulum tuum tentare? Perspectum enim habeo, viri sermones pectus tuum altissimè penetrasse. Nam nisi ita esset, non tam lubenter ac perpetuò cum eo sermones misceres. Et quidem nos istiusmodi prædicationem haudquaquam ignoramus. Verùm ex quo tempore pater tuus atrocissimam aduersus Christianos persecutionem excitauit, illi hinc expulsi sunt, atque ipsorum prædicatio conticuit. Quòd si tibi dogma hoc arridet, ipsiúsque duritiem & laborem subire potes, faustum sanè ac felix sit id quod animo tuo insedit. Ego autem quid tandem faciam, qui huiusmodi duritiem ne aduersis quidem oculis intueri possum, ac regis metu animum doloribus atque acerbitatibus distractum habeo? Quanam apud eum excusatione vtar, qui ipsius imperia neglexi, atq; huic viro ad te aditum permisi?

Dixit autem ad eum regis filius: Equidem nihil aliud, quod ingenti tuæ erga me beneuolentiæ satis præmij afferret, agnoscens, hoc vnum beneficio tuo maius reperi, nimirum vt tibi bonum illud, quod naturam superat, perspicuum reddere studerem, hoc est, vt quem ad finem procreatus sis, intelligeres, ac creatorem agnosceres, relictisque tenebris ad lucem accurreres. Atque in hac spe eram, fore, vt simulatque de eâ aliquid audisses, ardentissimâ quadam cupiditate illam sequereris. Verùm spe meâ, vt video, falsus sum, vt qui ad ea quæ dicta sunt, tepidè affectum te conspiciam. Regi autem ac patri meo si hæc indicaueris, nihil aliud hinc consequêris, quàm vt ipsius animum curis ac mœroribus conficias. Verùm si candido ac sincero in eum animo es, caue ne ipse antequam commoda occasio se obtulerit, quidquam huiusmodi ex te resciscat. Hac oratione ad eum habitâ, tanquam [12] in aquam seminare videbatur. Neque enim sapientiæ ad stolidum animum aditus vnquam patebit.

Barlaam discedendi potestatem a Iosaphat petit.

Postridie autem Barlaam ad eum accedens, de discessu suo sermonem ingerebat. Ille autem ab eo diuelli minimè sustinens, animo excruciabatur, lacrymísque totus perfundebatur. Senex verò cùm longum ad eum sermonem habuisset, eúmque vt firmissimus in bono perstaret, obtestatus esset, verbísque ad cohortandum accommodatis ipsius pectus confirmasset, precibus ab eo contendebat, vt læto atque hilari animo discedendi potestatem sibi faceret. Illud etiam adiungebat, eam breui inter se coniunctionem mutuam fore, quæ dissidij omnis expers esset. At regis filius, cùm nec diutiùs seni negotium facessere, nec eum expetito itinere prohibere posset, ac præthereà metuens ne Zardan ille regem de eo certiorem faceret, ac supplicijs eum afficeret, his ad eum verbis vsus est: Quandoquidem ita tibi hoc animo insidet, spiritualis pater ac præceptorum optime, mihíque omnis boni auctor, vt me in mundi vanitate versantem deseras, atque ad spiritualis quietis locum proficiscaris, non vltra te retinere atque impedimento tibi esse audeo. Abi igitur Dei pace septus, ac meæ miseriæ in præclaris tuis ad Dominum precibus memoriam ne intermittas, quò tandem ad te perueniré, ac faciem tuam perspicere queam.

Inuitè eum concedit Iosaphat.

Vnam autem rem à te postulo, nimirum vt, quoniam pro tuis religiosæ vitæ sodalibus nihil accipere voluisti, saltem pro te exiguum aliquid pecuniæ in victum ac vestem in indumentum accipias. Ille autem ad eum respondit: Cùm pro fratribus meis nihil à te acceperim (neque enim illi aliquid ex huius mundi rebus, à quibus vltrò sese remouerunt, accipere opus habent) quonam tandem pacto mihi id acquiram, quod ipsis interdixi? Nam si pecuniarum possessio bona esset, illis certè ante me eas impertiissem. Quoniam autem exitiosam earum possessionem esse scio, nec illos, nec me item huiusmodi laqueis implicabo.

Barlaam à regis filio nihil accipere vult.

Hoc intellige de diuitiis, quibus aliquis abutitur.

Cùm igitur ne hoc quoque ipsi persuadere potuisset, ad alteram petitionem rursum se conuertit, suppléxq; ab eo petiit, ne preces suas omnino negligeret, nec se omni mœstitiæ genere profligaret, verùm vt detritum illud & asperû ac vetustate confectû pallium (tum ad religiosæ magistri sui vitæ resticandam memoriam, tum ad præsidium aduersus omnes satanæ afflatus sibi relinqueret, atque

atque ipse pro eo aliud acciperet: quò scilicet, inquit, id quod à me datum fuerit, perspiciens, humilitatis meæ memoriam retineas.

Ait autem senex: Vetus meum ac detritũ pallium tibi donu dare, aliúdque nouum indumentum accipere, mihi non licet, ne exigui mei laboris mercedem hic recepisse diuina sententia pronunciet. Ceterùm, ne tuam animi alacritatem retundam, vetusta, nec à meis quidquam diuersa, ea indumenta sint, quæ mihi abs te porrigentur. Regis itaque filius, cùm asperus quosdam ac vetustos pannos quæsiuisset, eósque seni dedisset, ipsius veste inuicem acceptâ, magnam inde lætitiam concepit, quauis purpurâ ac regio ornamento, citra omnem comparationem præstantiorem eam existimans.

Iosaphat quam purpuram meliorem æstimat vestem Barlaam.

Diuinissimus autem Barlaam iam iámque discedere cupiens, ea quæ ad discessum pertinebãt, loquebatur, postremamq́ue hanc ipsi doctrinam adhibuit. Charissime frater, inquit, ac suauissime fili, quem ego per Euangelium genui, scis cui Regi nomen dedisti, & cum quo pacta iniuisti. Quare firma ea serues necesse est, atque omnia militiæ munia, quæ in huiusmodi pactorũ chartâ, præsente ac testante, atque etiam pacta ipsa litteris mandante vniuerso cælesti exercitu, promisisti, alacri animo exequaris. Quæ quidem si præstiteris, beatus eris. Quocircà tibi prouidendum est, ne quid præsentium rerum Deo, ipsiúsque bonis anteponas. Quid enim rerum præsentium tantum terroris afferre potest, quantũ ignis æterni cruciatus, qui ita ardet, vt interim lucis omnis expers sit, nec vmquam exurendi finem faciat? Ac rursum, quodnam est huius mundi bonum, quod tantâ animum voluptate perfundat, vt Deus se ipsum iis, à quibus diligitur, donans: cuius & pulchritudo sermone omni præstantior est, & potentia inuicta, & gloria sempiterna; & cuius bona ea, quæ ipsius amicos manent, omnia quæ oculis cernuntur, incomparabiliter antecellunt: quæ oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascenderunt? Quorum vtinam tibi, robustissimâ Dei manu septo ac munito hæredem esse contingat.

Postrema Barlaami ad regis filiũ oratio.

1. Cor. 4.

Nullum bonũ cum Deo conferendũ.

1. Cor. 2.

Regis autem filius lacrymis perfusus, angebatur, ac summâ molestiâ afficiebatur: vt qui ab amantissimo patre ac præstãtissimo magistro relinqui minimè sustineret. Et quisnam, inquiebat, ô pater; tuas partes explebit? aut quem tandem huiusmodi pastorem ac ducem consequi potero? & quonam solatio desiderium tui leniboc? Ecce enim me improbum ac rebellem seruũ ad Deum adduxisti, atque in filij & heredis classe collocasti: ac me perditũ, atque omnibus bestiis in prædam expositum, exquisiuisti, & cum iis Dei ouibus, quæ minimè aberrauerant, copulasti, atque compendiariam veritatis viam mihi demonstrasti, méq; de tenebris & vmbrâ mortis eduxisti, ac pedes meos e lubricâ & exitiosâ, ac peruersâ & curuâ viâ extraxisti. Magna & admiranda mihi à te bona orta sunt, atque eiusmodi, vt singularem eorum magnitudinem nulla oratio cõsequi possit. Magnorum igitur ipse quoque pro me exiguo homunculo ipsius beneficiorum vtinam sis particeps! atque id quod meæ gratiarum actioni deest, expleat Dominus, qui solus beneficiorum relatione, eos qui ipsos amore præditi sunt, superat.

Lucæ 15.
Psal. 55.
Luc. 1.

Barlaam autem, ipsius lamentationes amputans, surrexit, atque ad orandum se comparauit, manibúsque in cælum sublatis, his verbis vsus est: Deus, & Pater Domini nostri Iesu Christi, qui ea quæ priùs tenebris obducta erãt, luce perfudisti, atque res omnes conditas, tam quæ aspectu sentiuntur quàm quæ ab oculorum sensu remotæ sunt, ex nihilo produxisti, qui figmentum tuum conuertisti, nec nos post insipientiam nostram abire permisisti: gratias tibi agimus, ac tuæ potentiæ & sapientiæ, hoc est Domino nostro Iesu Christo, per quem etiam sæcula fecisti, nósque prolapsus & iacentes excitasti, & delinquẽtibus peccata remisisti, errore vagantes reduxisti, captiuos redemisti, morte extinctos per Filij tui ac Domini nostri pretiosum sanguinem ad vitam reuocasti.

Oratio Barlaami pro Iosaphat.

Hebr. 1.

Te igitur inuoco, atque vnigenitum Filium tuum, & sanctissimum tuum Spiritum. Respice in ratione præditam hanc ouem, quæ per me indignum hominem ad altare tuum accedit: atque ipsius animam per virtutem ac gratiam tuã sanctifica. Visita vineam hanc, quæ per Spiritũ sanctum tuum plantata est: atque hoc ei da, vt iustitiæ fructum ferat: corrobora eum, pactum tuum in ipso confirmans; ac per boni tui Spiritus sapientiam eum à diaboli fraude atque imposturâ eripe. Doce eum facere voluntatem tuam, & auxilium tuum ab eo ne auferas. Atque & ipsi & mihi seruo inutili, bonorum tuorum quæ finem nesciunt, hereditatem consequi beneficio tuo contingat. Quoniam benedictus es & gloriosus in sæcula, Amen.

Psal. 142.
Ibidem.
Psal. 50.
Daniel. 3.

Absolutâ autem oratione cõuersus, ipsum iam cælestis Patris filium exosculatus est, pacémque ipsi ac sempiternam salutem precatus, ex aulâ excessit, lætusque abiit, gratias Deo agẽns, cuius fauore iter ipsi ex animi sententiâ successerat.

Iosaphat autem, posteaquam exiit Barlaam, precibus sese dedit, calentissimisq; lacrymis profusis ad hunc modum locutus est: Deus in adiutorium meum intende, Domine ad adiuuandum me festina. Quoniam tibi derelictus est pauper: orphano tu eris adiutor. Respice in me, & miserere mei, qui omnes vis saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire. Serua me, quæso, indignum licet homunculum, atque corrobora, vt in sanctorum mandatorum tuorum viâ ambulem. Quoniam ego imbecillis ac miser sum, nec iis viribus, vt boni quidquã facere possim. Tu verò salutem mihi afferre potes, qui omnia, tam quæ oculis cernuntur quàm quæ cerni nequeunt, contines atque conseruas. Ne me post improbas carnis meæ volũtates abire sine: verùm doce me facere voluntatem tuam, atque in sempiternam ac beatam vitam me conserua. O Pater, & Fili, & diuine Spiritus, consubstantialis, ac diuisionis expers Diuinitas, te inuoco, te gloriâ afficio. Te enim laudat quidquid creatum est: ac te gloriâ afficiunt intellectuales ac corpore vacantes virtutes in sæcula, Amen.

Cap. 22.
Post Barlaami discessum Iosaphat orationi se dat.
Psal 69.
Psal. 9.
Psal. 85.
2. Tim. 2.
Psal. 142.

Deinceps igitur quàm diligentissimè seipsum conseruabat, atque ita comparabat, vt & animæ & corporis puritatem acquireret, atque in continentia, & orationibus, obsecrationibusque, per totum noctis curriculum sese prorogãtibus, vitam duceret. Nam cùm plerumque diurno tẽpore, tum ob eorum qui cum ipso versabantur, contubernium, tum etiam interdum ob regis ad eum accessum, aut quòd ipse ab eo acciretur, sese interrumpi videret, nox ipsi, quod diei deerat,

ſupplebat: vt qui in precibus & lacrymis ad diluculum vſque ſtaret, ac Dei opem imploraret. Vnde etiam prophetica illa vox in ipſo implebatur: In noctibus extollite manus veſtras in ſancta, & benedicite Dominum.

Pſal. 133.

Zardã diſcedit ab Ioſaphat.

Zardan autem ille, cùm huiuſmodi ipſius vitæ rationem intellexiſſet, ſummáque inde mœſtitiâ afficeretur, grauibúsque animi curis vexaretur, nec quid faceret, haberet, ad extremum mœrore oppreſſus, ſimulato morbo in ſuas ædes conceſſit. Quod vt rex comperit, alium quẽdam ex his, quos fidiſſimos habebat, miſit, qui ipſius loco filio miniſtraret. Ipſe autẽ valetudinis Zardanis curam gerens, celeberrimum ad eum medicum mittit, eúmque, vt ſummam ad ipſius curationem ſolicitudinem adhibeat, rogat.

Simulat morbum.

Medicus igitur, quoniam eum regi gratum & acceptum eſſe perſpiciebat, ſedulò eum inuiſebat. Cúmque ipſius ſtatum accuratè conſideraſſet, regi confeſtim indicauit, ſe nihil quod morbum ipſi accerſeret, in eo reperire potuiſſe: ac proinde ita exiſtimare, eum aliquo animi mœrore affectum, in morbum incidiſſe. Rex autem his verbis auditis, hoc arbitratus eſt eum à filio aſperiùs acceptum fuiſſe, atque hac de cauſsâ concepto mœrore receſſiſſe. Quidnam autem id eſſet deinceps ſcire cupiens, Zardani ſe eum, vt oborti morbi cauſſam intelligeret, craſtino die inuiſurum ſignificauit.

Zardan autem huius promiſſi certior factus, ſtatim vt diluxit, indumentis acceptis ad regem proficiſcitur, eúmque ſimulatque ingreſſus eſt, humi proſtratus adorauit. Rex autem, Quid, inquit, tibi vim attuliſti, vt ad me accederes? Nam ipſe ad te proficiſci, meúmque erga te amorem omnibus declarare in animo habebam. Ille autem reſpondit: Morbus meus, ô rex, non ex eorum numero eſt, quibus homines laborare ſolent, verùm ex animi mœſtitiâ & anxietate cordeiu dolorem prolapſo corpus quoque condoluit. Amentiæ porrò mihi ducendum eſſet, ſi cùm ita me haberem, non vt ſeruum decet, ad te accederem; verùm vt regia tua maieſtas ad me famulum veniens ſeſe fatigaret, exſpectarem. Percontanto autem rege, quidnã eum in hunc mœrorem coniecisſet, reſpondens Zardan; Magnũ, inquit, periculum mihi impendet, magníſque ſuppliciis ac multis mortis generibus dignum me agnoſco, quoniam præceptis tuis negligenter obſequendo ingentem tibi iam iámque mœrorem accerſiui.

Regem adit.

Rurſum autem ex eo quærente rege quænam huiuſmodi negligentia eſſet, in quam incidiſſet, quódque periculum illud in quo verſatur? In cuſtodiâ domini mei filij tui, inquit, negligentem me præbui. Improbus enim quidam ac præſtigator ingreſſus, de Chriſtianæ religionis doctrinâ ad eum verba fecit. Poſteáque regi, quos ad ipſius filium ſenex ſermones habuiſſet, ſigillatim expoſuit, quantámque ille ex ipſis voluptatem cepiſſet, quóáque prorſus Chriſto ſe addixiſſet. quin etiam ſenis nomen ipſi indicauit, Barlaam ipſum nuncupari dicens. Nam etiam anteà rex de Barlaam, ac ſummâ religioſæ ipſius vitæ aſperitate, multa auditione acceperat. Vt autem hæc ad regis aures peruenerunt, tantus ei mœror obortus eſt, vt totus concuteretur, iracundiâ æſtuaret, atque hoc nuntio penè exanimaretur. Ac ſtatim Arachen quemdam, qui etiam ſecundum ab eo dignitatis gradum obtinebat, primúſque in

Omnia de filio aperit.

Rex Arachẽ ad ſe accerſit.

omnibus arcanis cõſiliis erat, ac præterea Aſtrologiæ ſciẽtiam tenebat, ad ſe acciuit, eíq; magno cum mœrore atque animi conſternatione quod acciderat narrauit. Ille autem ipſius perturbatione animíque confuſione conſpectâ; Mœſto, inquit, ô rex, ac perturbato animo eſſe deſine: neque enim me ipſum de ſententiâ deductur ũ diffido: quin potiùs illud certiſſimum habeo, breui fore, vt ille impoſtoris illius doctrinam abiiciat, tuæque voluntati morem gerat.

Cùm igitur his verbis Araches regem ad animi hilaritatem conuertiſſet, ad huiuſmodi negotij conſiderationem animũ adiecit. Ac primum, ô rex, inquit, hoc agamus: demus operam, vt peſtiferum illum Barlaam arripiamus. Quod ſi conſequamur, à ſcopo, mihi crede, non aberrabimus, nec ſpe noſtrâ fallemur. Nam ille ipſe, aut verbis ad perſuadendum accommodatis, aut variis tormentorum inſtrumentis impulſus, inuitus etiam ac repugnans, falſa & erroris plena verba ſua eſſe confitebitur, atque dominum meum filium tuũ de ſententiâ dimouebit, adducétque vt patris dogmatibus hæreat: ſin autem illum arripere nequeamus, alium ego ſenem eremitam noui, Nachor nomine, qui Barlaamo ita prorſus ſimilis eſt, vt vix ab illo internoſci poſſit. Hic porro eãdem nobiſcum doctrinam profitetur, eumque in Mathematicis magiſtrum habui. Ad hunc igitur ego noctu me conferam, eíque omnia ſigillatim exponam, ac deinde rumore hoc ſparſo, Barlaamum ſcilicet comprehenſum eſſe, ipſum exhibebimus. Qui etiam ipſe Barlaami ſibi nomen attribuens, ſe Chriſtianorum ſacra colere ſimulabit, eáque tueri ac defendere præ ſe feret. Ac poſteà longâ diſputatione habitâ, tandem fractus manus dabit. Quod cùm filius tuus perſpexerit, hoc eſt, Barlaamum victum eſſe, ac doctrinam noſtram palmam tuliſſe, non eſt dubium quin ad victorum partes ſeſe adiuncturus ſit. Quã etiam ad rem iſtud magni momenti eſt, quòd ille maieſtatem tuam veretur, tibíque obſequi magnopere ſtudet. Adde quòd ille etiam qui Barlaami perſonã geret, reſipiſcet, ſéque in errore verſatum eſſe affirmabit.

Arachis cõſilium vt Barlaam quæratur.

Hoc ſermone rex delectatus eſt, hominíſque conſilium optimum eſſe iudicauit, inani videlicet ſpes nixus. Quocircà cùm Barlaamum nuper receſſiſſe comperiſſet, eum comprehendere feſtinabat. Itaque militibus ac centurionibus miſſis, varios itinerum exitus occupauit, eâ autẽ viâ, quam ex omnibus ſuſpectiorem habebat, ipſe conſcenſis equis, cum omni celeritate perſequebatur: atque omni ratione aſſequi cogitabat. Ceterùm cùm ſex totos dies inani labore ſeſe fatigaſſet, ipſe quidem in regio quodã palatio, quod ruri ſitum erat, remanet. Arachen autem cũ equitibus haud paucis ad ipſam vſque Sennaaritidem ſolitudinem conquirendi Barlaami cauſsâ miſit. Qui cùm ad eum locum perueniſſet, omnium incolarum animos perturbauit: atque cùm illi virum eum à ſe viſum eſſe negaſſent, in ſolitudinem, vt pios viros venaretur, ſeſe contulit. Cúmque ſolitudinem illam magnâ ex parte peragraſſet, ac montes circuiſſet, valléſque quaſdam minimè tritas, & acceſſu difficiles, cum eâ hominum manu quam ſecum habebat, pedibus peruaſiſſet, ad tumulum quẽdam profectus, in eius faſtigio eremitarum turmam inambulantem cernit: nullaque interpoſitâ morâ, eos ad ſe adduci iubet. Milites itaque celerrimo curſu, atque alij

alios

alios anteuertere contendentes, tumulum petunt. Eóque cùm peruenissent, circumdederunt eos tamquam canes multi, aut tamquam pestiferæ quædam & immanes belluæ: atque ipsos tum oris specie, tum habitu venerandos, solitariæque exercitationis notas in vultu ferentes, comprehendunt, raptatósque Arachi exhibent, sic animo comparatos, vt nec vllo modo perturbarentur, nec ignauum aliquid ac triste vel præ se ferrent, vel loquerentur. Qui autem ipsos omnes tamquam antistes præibat, ex cilicio contextam peram, quorumdam sanctorum patrum, qui ex hac vitâ discesserant, reliquiis confertam gestabat.

Psal. 21.

Antistes peram secum deferebat, plenam reliquiis sanctorũ Patrum.

Conspectis autem ipsis Araches, vt Barlaamum minimè vidit, (nam eum norat) mœrore conturbatus est, atque ad eos dixit: Vbinam est impostor ille, qui regis filium in errorem induxit? Is autem qui peram gestabat, respondit: Non est ille inter nos, absit (siquidem Christi gratiâ pulsus, à nobis fugit:) verùm apud vos domicilium habet. Eum ergo, inquit dux, nosti? Certè, inquit eremita, eum qui impostor dicitur, noui, hoc est diabolum: qui in medio vestri habitat, atque à vobis adoratur & colitur. Hîc dux: De Barlaam ego quæro, déque eo percontabar vbinam esset. Monachus autem: Cur igitur, inquit, præposterè locutus es, de eo qui regis filio imposturam fecit, me interrogans? Nã si Barlaamum quærebas, omnino ita loqui oportebat, Vbinam ille est, qui regis filium ab errore in viam reduxit, ac salute donauit? Nam ille frater noster est, ac religiosæ exercitationis socius. Multi autem iam dies sunt, cùm eum non vidimus. Tum Araches; Domum illius, inquit, mihi demonstra. Respondit monachus: Si ipsi vos videre cordi esset, obuiam vobis ipsemet produisset: nobis autem ipsius domum indicare minimè licet.

Monachorũ constantia.

Quâ de caussâ indignatione percitus dux, atque irato ac furioso vultu eum intuens, ad eum dixit: Nouis & inusitatis vos mortis generibus nunc mactabo, nisi statim Barlaamum mihi exhibueritis. Et quid, inquit monachus, in nobis perspicis, cuius studio & amore ab hac vitâ ægrè diuellamur, mortémque à te nobis inuehendam pertimescamus? Quin potiùs gratiam tibi habituri sumus, quòd virtutis studio hærentes è vitâ eduxeris. Neq; enim incerta exitus alea paruum nobis metum iniicit, quòd scilicet, quo statu nos arreptura mors sit, minimè compertum habeamus: ne fortè aut voluntatis lubricum, aut quidam diaboli impetus instituti nostri constantiam inflectat, aliterque nobis, quàm vt pactis cum Deo à nobis initis consentaneum est, aut sentire aut facere persuadeat. Quocircà cùm ea, quæ vobisipsis pollicebamini, consequi iam omnino desperetis, sine vllâ cunctatione, quod lubet, facite. Neque enim pij fratris nostri domicilium, quamuis nobis cognitum, ostendemus, nec alia vlla vobis ignota monasteria prodemus, vt videlicet hac ratione mortem turpiter effugiamus: quin potiùs præclarè mortẽ oppetemus, vt priùs virtutis sudores, sic nũc fortitudinis animi cruorem Deo offerentes.

Plagis cæduntur monachi.

Hanc eorum sermonis libertatem sceleratus ille minimè ferens, verùm ex huiusmodi animi magnitudine grauissimâ iracundiâ commotus, multis eos verberibus ac tormentis affecit. Quæ tamen illi sic pertulerunt, vt eorum animi robur ac fortitudo ipsi quoque tyranno admirationem moueret. Cùm autem multis illatis suppliciis eos tamen flectere non potuisset, nec quisquam inter eos inuentus esset, qui Barlaamũ ipsi ostendere sustineret, arreptos eos ad regem duci, atque inter eundum percuti contumeliisque affici iubet, reliquiarum etiam peram interim gestantes.

Cap. 23. Monachi sistuntur regi.

Interiectis itaque haud paucis diebus, ad regem ipsos adduxit, déque eorum statu eum certiorem fecit, ac deinde ipsi acerbissimâ iracundiâ inflammato eos sistit. Quibus perspectis, ipse indignatione æstuans, furentis hominis speciem præbebat. Cúmque ipsos crudelissimè cædi iussisset, posteaquam plagis atrocem in modum concisos vidit, vix tandem ex ingenti furore emergens, carnificibus verberandi finem facere imperauit, atque ad eos ait: Quanam de caussâ hæc mortuorum ossa gestatis? Si eorum, ad quos pertinent, desiderio hæc fertis, hac ipsâ horâ vos etiam cum illis collocabo, vt votorum vestrorum compotes effecti, gratiam mihi habeatis. Diuinæ autem illius cohortis dux atque antistes regias minas pro nihilo ducens, perinde ac si nihil ipsi aduersi contigisset, liberâ voce ac splendido vultu, gratiámque in ipsius animâ insidentem significante, ad hunc modum respõdit: Hæc pura & sancta ossa idcircò circumferimus, vt admirabilium virorum, quorum ipsa sunt, desiderium vtcumque leniamus, eorúmque religiosam exercitationem, Deóque charam vitam nobis in memoriam reuocemus, atque ad eiusdem vitæ studium nosipsos excitemus: ac requiẽ eam, & delicias eas, in quibus nunc versantur, ob oculos nobis proponentes, ipsos quidem beatos prædicamus: nos autem ad sequenda eorum vestigia nosipsos mutuò acuimus. Quinetiam mortis memoriam, quæ permagnam vtilitatẽ affert, atque ad religiosæ vitæ certamina promptos nos ac velut pennatos reddit, nobis hinc comparamus; ac præterea ex eorum contactu sanctitatem haurimus.

De Sanctorũ reliquiis disputatio.

Quintuplex reliquiarum vtilitas.

Rursum igitur rex: Si, inquit, mortis recordatio vestrâ sententiâ vtilitatem parit, quidnã caussæ est, cur non in corporum potiùs vestrorũ ossibus, quæ vestra sunt, ac propediem interibunt, quàm in his alienis atque corruptis hanc memoriam vsurpatis?

Respondit monachus: Cùm quinque caussas attulerim, quamobrem reliquias circumferamus, tu ad vnam dumtaxat respondens, cauillis in nos vteris. Verùm expressiùs, mihi crede, eorum qui iam decesserunt, ossa mortis memoriam repræsentant, quàm eorũ qui huius vitæ vsurâ fruuntur. Ceterùm quoniam tu de his ita statuis, atque ossa mea, quæ in carne tuâ sunt, mortẽ tibi oculis obiiciunt, qui fit, vt ipse iam iámque venturæ mortis memor, tuis rebus rectè non consulas, verùm animam tuam omni flagitiorũ generi addictã habeas, Dei aut cultores ac pietatis studiosos, qui te nihil læserunt, nihil præsentium rerum tecum cõmune habent, aut tibi eripere contendunt, immanem & crudelem in modum de medio tollas?

Rex mortem monachis minatur.

Rex autem ait: Vos vt pestiferos homines ac populi seductores suppliciis afficio: quoniã omnes in fraudem impellitis, atque à vitæ iucunditatibus auocatis, ac pro dulci vitâ & suauissimâ cupiditate huc eos adigitis, vt duram & sordidam

dam atque ærumnoſam hanc vitæ rationem amplexentur, deorúmque honorem Ieſu tribuendum eſſe prædicatis. Quocircà, ne populus imposturam veſtram ſequens, deſertam terram relinquat, atque à patriis diis deficiens, alienum adoret, ſuppliciis vos ac morte mulctare dignū eſſe iudicaui. Monachus autem inquit: Si omnes bonorum huiuſce vitæ participes eſſe cupis, cur non omnibus ex æquo delicias & opes tuas impertis: Verùm alij quidem quamplurimi paupertate cōflictantur, tu verò ipſorum facultates per vim ereptas tuis adiungis? Ex quo perſpicuū eſt, te ſalutis populi curâ minimè tangi, verùm carnem tuam ſaginare, materiam videlicet corroſuris vermibus præparantē. Ac propterea omnium Deo abiurato, eos qui non ſunt, & qui omne flagitiorum genus inuenerunt, deos appellaſti: vt dum ad eorum imitationem libidinosè ac flagitiosè viuis, id aſſequaris, vt deorum imitator eſſe prędiceris. Nam quid afferri poteſt, quin quæ veſtri dij fecerunt, eadem quoque homines, qui ipſis animum adiiciunt, faciant? Quapropter in magno profectò errore verſaris, ô rex. Vereris autem, ne quoſdam populares tuos adducamus, vt noſtris decretis aſſentiētes, à tuo imperio deſciſcant, atque ad eius, qui omnia continet ac tuetur, partes ſe adiungant. Cupis enim multos te auaritiæ tuæ adminiſtros habere: vt ipſi quidem ærumnas ſubeant, tibi autem eorum operâ quæſtus augeantur: quemadmodum videlicet ſi quiſpiam canes aut aues ad prædam cicuratas alens, eos quidem ante prædâ demulceat, poſteaquam autem aliquid arripuerint, ex ore prædam ipſis extorqueat. Ad eundem enim modum tu quoque multos habere cupiens, qui tibi partim è terrâ, partim è mari tributa & vectigalia deferant. Ais quidem tibi eorum ſalutem curæ eſſe, ceterùm ſempiternū ipſis, priúſque etiam tibi ipſi exitium accerſis, tibiq; illud ſatis eſt, vt opes quouis ſtercore ac cœno viliores tibi affluant: nec animaduertis, te luminis loco tenebras complecti. Verùm ex hoc graui ſomno, quæſo, emerge, clauſóſque tuos oculos aperi, ac Dei noſtri gloriam, omnibus vndique illucentem, cerne, tandémque aliquando ad teipſum redi. Intelligite enim, inquit, inſipientes in populo, & ſtulti aliquando ſapite. Illud ſcias, aliū deum non eſſe præter Deum noſtrum: nec vllam, niſi in ipſo ſalutem.

Egregia abbatis libertas & constantia.

Simile à canibus & auibus venaticis.

Pſal. 39.

Pſal. 17.

Rex autem: Stultis, inquit, his tuis nugis finē impone, ac mihi protinus Barlaamum oſtende: aut alioqui eiuſmodi pœnarum inſtrumenta experieris, quorum numquam abs te periculum factum eſt. Fortiſſimus autem ille, ac præſtanti animi magnitudine monachus, cæleſtíſque philoſophiæ amator, ob regias minas nullo modo de ſententiâ dimouebatur, ſed intrepido pectore ſtans, dicebat: Ea quæ à te iubentur, ô rex, facere, minimè à nobis indictum eſt, ſed quæ à Domino noſtro imperata ſunt; qui nos temperantiæ ſtudere, atque omnes voluptates & cupiditates in poteſtate tenere, fortitudinémque colere, ac laborem omnem & afflictionem iuſtitiæ cauſsâ ſuſtinere docet. Quò igitur grauiora nobis pietatis cauſsâ mala intuleris, eò præclariùs de nobis meritus fueris. Quocircà quidquid lubet, fac: neque enim committemus, vt aliquid quod à recto abhorreat, faciamus, ac peccato nos addicamus. Nec enim leue hoc ſcelus eſſe putes, ſi colluctatorem ac commilitonem noſtrum tibi in manus tradamus. Verùm hoc nomine minimè nos irridebi quamuis etiam ſexcentas mortes nobis inferas. Neque enim adeò ignaui ſumus, vt tormentorum tuorum metu philoſophiam noſtram prodamus, atque aliquid diuinâ lege indignum perpetremus. Aduerſus hæc, quæcumque tormentorum inſtrumenta noſti, ea expedias licet. Nobis quippe viuere Chriſtus eſt, ac mori præſtantiſſimum lucrum. Philip. 1.

Ob huiuſmodi verba rex furore inflammatus, theologas eorum linguas amputari iubet, oculóſque erui, manúſque ſimul ac pedes truncari. Qua ſententiâ pronuntiatâ, lictores & ſatellites circumſtantes inhumanè ac crudeliter ipſos demutilabāt. Ac linguas quidem eorum vncinis ex ore extractas belluinâ quadam feritate abſcindebant, oculos autem ferreis vnguibus eruebant, ac denique inſtrumentis quibuſdam eorum manus ac pedes luxantes, amputabant: at beati illi ac venerandi & generoſi viri, tamquam ad epulas vocati ſtrenuo & forti animo ad cruciatus accedebant, mutuis cohortationibus ſeſe acuentes, atque ad mortem pro Chriſto ſubeundam forti atque intrepido animo pergentes.

Sapplicium monachorum cædes.

In huiuſmodi variis ſuppliciis [13] ſacroſancti monachi, numero decem & ſeptem, fortes ac tolerantiâ præditas animas ſuas Domino commēdarunt. Ex quo perſpicuè conſtat, animum pietate præditum vitioſis affectionibus imperare, quemadmodum quidam à noſtris decretis alienus prodidit, ſenis ſacerdotis ac ſeptem filiorum certamina commemorans, qui vnâ cum matre pati omnino ſententiâ præditâ pro patriæ legis defenſione dimicarunt. Quibus tolerantiâ & animi magnitudine nihilo inferiores hi eximij patres ac ſupernæ Ieruſalem ciues extiterunt.

Quòd ratio affectibus imperet. Ioſephus.

His igitur piâ morte perfunctis, rex ad primarium conſiliarium ſuum Arachen dixit: Quoniam prius conſilium minimè ſucceſſit, ad poſterius animum adiice, ac Nachorem accerſendum cura. Araches igitur intempeſtâ nocte ad eius ſpeluncam ſe contulit: ſiquidem in ſolitudine habitabat, diuinationi operam dans. Cúmque ipſi conſilium id omne, quod cepiſſent, declaraſſet, ſimulatque diluxit, ad regem ſe recepit. At tum quæſitis rurſus equis, ad inueſtigandū Barlaamum ſeſe abire ſimulauit. Cùm autem exiiſſet, ac loca ſolitaria perluſtraret, virum vnum ex voragine quadam egredientem conſpicit. Quem cùm perſequi iuſſiſſet, ipſius comites eam celeritatem adhibuerunt, vt hominem arriperent, eúmque ad ipſum adducerent. De quo cùm quiſnam eſſet, quámque religionem coleret, & quonam nomine vocaretur, quæſiuiſſet, Chriſtianum ille ſe eſſe profeſſus eſt, Barlaamúmque nuncupari (quemadmodum videlicet ab ipſis inſtructus fuerat:) quo nomine gaudio perfuſus Araches, vt quidem præ ſe ferebat, accepto eo quam primùm ad regem reuertitur, eíque ipſum exhibet. Aitque rex audientibus iis, qui aſtabant: Túne es ille dæmonis adminiſter Barlaam? Ille autem reſpondit: Dei adminiſter ſum, ac non dæmonum: quamobrem ne me conuitiis inceſſas. Plurimas enim mihi gratias agere debes, quoniā filium tuum errore atque impoſturâ liberatum ad Dei cultum erudiui, atque cum vero Deo in gratiam reductum omni virtutis genere inſtitui. Rurſum autem rex irati animi ſpeciem præferēs, dixit: Par ſanè erat, vt tibi ſermonis omnis ac defenſionis facultate præciſâ, ſine vllâ interrogatione te morte mulctarē. Verùm pro meâ humanitate

Cap. 24.

Nachor ab Arache ſubornatur, vt ſe Barlaam fingat.

Nachor regi ſiſtitur.

nitate tantisper te fero, quoúsque ad certũ diem de te quæstionem babuero. Ac si quidem mihi obtemperandum duxeris, veniam obtinebis: sin minùs, pessimam mortem opperes. Hæc locutus, Arachi eum tradit, mandatque vt eum quam diligentissime custodiat.

Postridie autem illinc ad palatium suum reuersus est. Repentè igitur captum esse Barlaamũ rumore ferebatur, adeò vt ipse quoque regis filius hac re auditâ grauissimo animi dolore afficeretur, nec vllo modo lacrymis moderari posset, verùm gemitibus ac luctibus Deum obsecraret, ipsúmque vt seni opem ferret obtestaretur. Nec verò lugentẽ eum bonus ille Deus despexit: benignus enim est iis qui Ipsius opem in die tribulationis exspectant, atque eos qui ipsius metu præditi sunt, agnoscit. Vnde etiã iuueni per nocturnum visum omnia declarat, robúrq; ipsi addit, atque ad pietatis certamen eum confirmat. Experrectus itaque cor suum paulò ante mœstitiâ ac dolore profligatum, lætitiâ & fiduciâ suauissimóque lumine perfusum reperit. Rex autem his ita gestis, atque initâ huiusmodi cogitatione, gaudebat, præclarâ consideratione se vti existimans, amplissimámque Arachi gratiam habens. Verùm, vt diuini Dauidis verbis vtar, mentita est iniquitas sibi: atque iustitia aduersus iniquitatem palmam tulit, prorsus videlicet eam sternens ac deiiciens, periítque memoria eius cum sonitu, quemadmodum sermonis progressu à nobis ostendetur.

Iosaphat regis filio Deus omnia reuelat.

Psal. 29.
Psal. 9.

Biduo quippe pòst rex ad filij palatium accessit, eóque ipsi obuiam prodeunte, pater eum suo more minimè osculatus est: verùm indignãti atque irato similis, in regium cubiculum ingressus, mœsto vultu consedit. Ac deinde accito filio, his ad eum verbis vtitur: Fili, quænam hæc fama est, quæ ad aures meas permeauit, animumque meũ mœrore conficit? neque enim existimo vllum vnquam hominem ob filij ortum tanto gaudio perfusum fuisse, quantam ego tuâ caussâ voluptatem percepi: nec rursum vllum vnquam tantum mœroris ex filio contraxisse credo, quantum nunc ex te contraxi. Meam enim canitiem dedecore affecisti, ac lucem oculorum meorum abstulisti, neruorúmque meorum robur excidisti. Timor enim, quem tuâ caussâ timebam, euenit mihi: & quod verebar, accidit mihi. Factúsq; sum hostibus meis in ludibrium, & in risum aduersariis meis. Stultâ mente ac puerili animo impostorum verbis fidem adhibuisti; atque improborum & maleuolorum hominum consiliũ consilio meo antiquius habens, ac deorũ nostrorum cultum relinquens, ad alieni Dei cultum te contulisti. Quidnam tibi, fili, in mentem venit, vt hæc faceres. ac tu, quem in omni securitate alere me sperabam, quémque senectutis meæ baculum ac robur habiturum, optimúmque regni mei successorem relicturum me existimabam, inimici atque hostilis in me animi argumentum exhibere minimè dubitares?

Regis ad filium oratio.

Iob. 3.

An non consentaneum erat, vt mihi potiùs paréres, meáque secreta sequereris, quàm versipellis ac putidi senis nugis stultísque sermonibus cederes, qui tibi hoc in animum immisit, vt pro dulci vitâ acerbam susciperes, ac pro suauissimis deliciis duram illam & asperam viã, quam Mariæ Filius tenere admonet, ingredereris? An nõ autem etiam summorum deorũ iram pertimescis, ne fulmine te feriant, aut tonitruo interimãt, proptereà quòd repudiatis ac pro nihilo habitis iis qui nos tot tãtisque beneficiis affecerunt, ac regio diademate ornarunt, gentésque numerosissimas ditioni nostræ atque imperio subiecerut, ac denique vt precum mearum & orationũ operâ gignereris, ac dulcissimæ huius lucis particeps fieres, præter spem effecerunt, ei qui cruci affixus est, arctissimè te coniunxisti, inanibus videlicet ipsius cultorum promissis deceptus, qui noua quædam sæcula confingunt, mortuorúmque corporum resurrectionem nugantur, aliáq; sexcenta, vt stolidis hominibus fucum faciant, introducunt?

Verùm nunc saltem, charissime fili, si quid mihi patri tuo obtemperandum putas, prolixis his nugis lõgum valere iussis, benignia diis quæso sacrifica, atque eos plurimis victimis & sacrificiis placare studeamus, vt errati veniam ab ipsis impetres: siquidem hanc vim illi habent, vt & beneficiis & suppliciis afficere possint.

Ac nos eorum quæ diximus, exemplum tibi sumus, qui ipsorum beneficio ad hoc imperium peruenimus, atque hanc ipsis beneficij vicem rependimus, vt & eorum cultoribus honorem tribuamus, & eos qui adduci nequeunt vt ipsis sacrificent, suppliciis excruciemus. Multas igitur huiusmodi nugas commemorante rege, ac nostra quidem dogmata suggillante & traducente, idolorum autem cultum laudibus & encomiis prosequente, diuinissimus iuuenis rem eo loco esse videns, vt non iam angulum & latebras, verùm candelabrum potiùs ac speculum desideraret, quò omnibus in perspicuo esset, libertate ac fiduciâ plenus, ad hunc modum locutus est:

Matth. 5.

Quod a me factum est, ô here, haudquaquam inficias iuerim. Tenebris enim fugâ relictis ad lucem accurri, ac relicto errore ad veritatem me adiunxi; nuntióque dæmonibus remisso, ad Christi ordines me contuli, qui Dei Patris Filius ac Verbũ est, cuiúsque verbo omnia ex nihilo in ortum producta sunt; quique effictо è terrâ homine vitalem ipsi spiritum insufflauit, eúmque in voluptatis paradiso, vt illic degeret, collocauit. Cúmque ipsius mandatum violasset, mortique proinde obnoxium se reddidisset, atque horrendi mundi principis potestati subiecisset, non tamen omnia facere destitit, quò eum ad pristinam dignitatem reuocaret. Ac proptereà ille rerum omnium conditarum effector, generísque nostri architectus, nostrâ caussâ homo effectus est, atque in terram veniens, & è sanctâ Virgine nascens, cum hominibus consuetudinem habuit. Ac pro nobis ingratis seruis Dominus mortem subiit, & quidem mortem crucis: vt videlicet peccati tyrannis de medio tolleretur, priórque condemnatio deleretur, ac cæli portæ nobis rursum paterent. Nam illuc naturam nostram euexit, atque in gloriæ throno collocauit, regnumq; finis expers, iis qui ipsius amore præditi sunt, donauit, bonáque omni sermone atque auditu præstãtiora. Ipse enim est fortis ille, ac solus potẽs, Rex regum & Dominus dominantium, cuius robur inuictum est, & potentia eiusmodi quæ omnem ingenij coniecturã excedat: qui solus sanctus est, & in sanctis requiescens: qui cum Patre & Spiritu sancto glorificatur: in quorum nomine baptizatus sum, & quos confitẽor, celebro atque adoro, vnum Deum in tribus personis, consubstãtialem, ac confusionis expertem, increatum, immortalem, sempiternum, infinitum, ab omni circumscriptione

Filij ad patrem pia responsio.

Baruch. 3.
Philip. 2.

1. Cor. 2.
Apoc. 19.

scriptione remotum, corpore vacantem, à perturbationibus & mutatione atque conuersione alienum, omni termino carentem, bonitatis & iustitiæ ac sempiternæ lucis fontem, rerum omnium conditarum, tam quæ cerni possunt quam quæ oculorum sensum fugiunt, effectorem, atque omnia continentem & conseruantem, omnibus prospicientem, atque in omnia regnum & imperium obtinentem. Neque enim sine ipso res vlla facta est, nec sine ipsius prouidentiâ quidquam coustari ac cousistere potest. Ipse siquidem est omnium vita, omnium coagmentatio, omnium

Cant. 5. illuminatio, totus dulcedo, ac totus sine vllâ saturitate desiderabilis, omniúmque rerum expetendarum summus vertex. Quocircà Deum hûc, qui tantâ bonitate ac potentiâ præditus est, relinquere, atq; impuros dæmones vitiorúmque omnium architectos colere, surdísque ac mutis

Idola despicit Iosaphat. statuis, quæ nec aliquid sunt nec erût, cultum ac venerationem tribuere, cuius tandē, ô pater, stultitiæ ac dementiæ fuerit? Ecquando enim vox ab ipsis audita est? Ecquando vel exiguum iis, qui preces ad ipsos adhibebant, dederunt? Ecquando ambularunt, aut sensum vllum acceperunt? Nam neque hi, qui stabant, sessionis vmquam meminerunt: nec qui sedebant, stantes vmquā visi sunt. Horum turpitudinem ac fœtorem & stuporem, atque etiam dæmonum in ipsis operantiū, ac per ipsos imposturam vobis facientium, infirmitatem atque imbecillitatē, cùm à viro sancto intellexissem, eorúmque improbitatem reiecissem, ac perfecto odio insectatus fuissem, ad Deū viuum ac verum me adiunxi, ipsique ad extremum vsque vitæ spiritum seruiam, quò etiam in ipsius manus spiritus meus veniat.

Cùm igitur tanta bona, quæque nullâ oratione explicari possint, mihi occurrissent, gaudebā quidem me improborum dæmonum seruitute liberatum, atque ab horrendâ captiuitate reuo-

Psal. 4. catum, ac Dominici vultus lumine collustratum esse: illud autem me angebat, animúmque meum distrahebat, quòd tu, dominus ac pater meus, huiusmodi beneficiorum minime particeps esses. Verùm animi tui in sententiâ tuâ pertinaciam metuens, mœrorem meum pectore premebam, quòd tibi stomachum mouere minimè vellem. Deū autem orare atq; obsecrare non intermittebam, vt à longinquo exilio, quod tibiipsi accersiuisti, eum pietatis fugitiuus, vitijque omnis & impietatis minister effectus es, te reuocaret.

Filius perstat in sententiâ. Quoniam autē tu ipse, ô pater, res meas in apertum protulisti; quæ mea omnino sententia sit, audi: Pacta cum Deo meo inita non frangam: nō inquam, per eum qui me pretioso cruore suo à seruitute vindicauit. Quamobrem, cùm quid animi habeam, tibi exploratum sit, negotium tibiipsi facessere desine, à præclarâ cōfessione me deducere moliens. Nam quemadmodum si cælum manu arripere, aut totum mare exsiccare in animum induxeris; irritus atque inutilis tibi hic conatus fuerit: eodē modo hoc quoque irritum tibi fore persuade. Ac propterea, aut ipse consilio meo obsequens, ad Christum te adiunge, vt bona ea, quæ cognitionem omnē superant, percipias, sociique inter nos, vt naturæ ita etiā fidei simus: aut à tuâ filietate, mihi crede, abscedam, puráque conscientiâ Deum meum colam.

Hæc igitur omnia vt rex audiuit, impotenti furore confestim percitus, iracunde ad eum loquebatur, dentibúsque furentis instar frendens, his verbis vsus est: Quisnam alius mihi tantorum malorum auctor est, vt ego ipse, qui te tanto amore complexus sum, eáque tuâ caussâ feci, quæ nullus vmquam pater fecit? Quâ etiam de caussâ mentis tuæ peruersitas ac pertinacia, ex licentiâ meâ collectis viribus, vt in meum caput insanires, fecit. Non abs re igitur in ortu tuo Astrologi malum & improbum virum atque arrogantem, & aduersus parentes contumacem, te fore dixerunt. At si nunc quoque commiseris, vt consilium meū frustra cadat, hostilem in te animum geram, atque ita te mulctabo, vt ne in hostes quidem suos tantæ sæuitiæ specimen quisquam exhibeat.

Rursum autem ille: Quidnam est, ô rex, cur iracundiâ inflammeris, eóque nomine discrucieris, qoòd tanta bona diuinitus sim consecutus? Et quis vmquam pater filij felicitate dolere atque angi visus est? Aut quonam modo pater ille, ac non potiùs hostis vocandus sit? Quocircà nec ego posthac te patrem appellabo, verùm à te abscedam, non secùs atque is qui sempiternum fugit: siquidem te saluti meæ inuidere, méque in exitium per vim impellere perspectum habuero. Nam si mihi vim afferre, ac tyrannicè mecum agere velis, quemadmodum etiam dixisti, nihil aliud, mihi crede, hinc lucri facies, quam vt patris loco, tyrannus & carnifex appelleris. Quandoquidem facilius tibi fuerit aquilæ vestigia consequi, ac per ipsum aërem volare, quàm me de meâ in Christum fide, ac præclaro fœdere cum ipso inito, deducere. Verùm intellige, ô pater, atque ista oculorum mentis lippitudine & caligine discussâ, suspice, ac Dei mei lumen, omnes vndique collustrans, intuere: atque ipse tandem aliquando suauissimo illius splendore illuminare. Vt quid enim te ipsum carnis affectionibus ac voluntatibus totum te tradidisti, nec vlmodo ex ipsis emergis? Illud intellige, quòd omnis caro fœnum est, & omnis gloria eius tamquam flos fœni. Exiccatum est fœnum, & flos eius decidit: verbum autem Domini mei, quod omnibus annuntiatum est, manet in æternum.

Quid igitur ita perditè atque insanè gloriam eam retines & amplecteris, quæ instar recentium florum marcescit atque deletur, & execrandas ac fœtidas delicias, ventrísque & eorum quæ infra ventrem sunt affectiones, quæ quidem ad aliquod tempus stultorum sensus oblectant, cetcrùm amariùs felle posteà digeruntur, tùm nimirum cùm vmbræ istæ, atque inanis huiusce vitæ insomnia præterierint, atque in perpetuo ignis numquam extinguendi ac tenebrosi cruciatu eorum amatores, & qui iniquitati operam dant, prouoluētur, vbi insomnis vermis absque vllo fine ipsos corrodet, ac perpetuus in infinita sæcula eos concremabit? Inter quos, ô rem grauem, tu quoque conclusus, ob scelerata consilia tua graui pœnitentiâ afficieris, atq; his dies multùm requires, meorúmque verborū recordaberis. Verùm nihil ex eiusmodi pœnitentiâ vtilitatis percipies: siquidem in inferno pœnitentiæ atque confessioni locus non est.

Nam præsens tempus labori præstitutum est, futurum autem mercedi. Ac profectò etiāsi præsentes voluptates fluxioni & interitui minimè subiectæ essent, verùm cum dominis suis in æternum durarent, non tamen propterea eas Christi beneficiis, ac bonis omni cogitatione præstantioribus

Pater appellandus non est, qui filij saluti insidiatur.

1. Pet. 1.

Voluptates mundi cum amaritudine digeruntur.

Sera nimium pœnitentia. Psalm. 6.

Pergit [illegible]

tioribus anteferre oportebat? Nam quanto sol profun[illegible] nocte clarior est atque splendidior, tanto quoque atq; etiam multo magis bona ea, quæ Dei amore præditis promissa sunt, quouis terreno regno illustriora & magnificentiora sunt. Proindeque omnino consentaneum erat, ea quæ maiora & præstantiora sunt, inferioribus ac viliori-bus antiquiora habere. Cùm autem omnes huiusce vitæ res & corruptioni obnoxiæ sint, & in-s[illegible]mnij atque vmbræ instar prætereant ac deleantur, a[illegible]ò vt instabilibus potiùs auris, & nauis per mare c[illegible]ntis vestigiis, quàm hominum prosper[i]tati fides habenda sit; quæ tandem simplicit[as], vel vt rectiùs loquar, stultitia & dementia hæc est, ea quæ caduca & imbecilla, corruptionique obnoxia sunt, imò nihil prorsus sunt, iis quæ à corruptione aliena ac sempiterna sunt, potiora ducere, ac propter caducarum rerum fructum, bonorum illorum fructu ab omni successione remoto priuari? An non hæc, ô pater, intelliges? An non prætereuntia præteribis, atque ad ea quæ fixa & certa sunt, animum adiunges? An non patriam peregrinationi antepones, lucem tenebris, spiritum carni, vitam æternam vmbræ mortis, ea quæ non dilabuntur, fluxis & fragilibus? An non ex atroci hac horrendi mundi principis, hoc est peruer[s]i diaboli seruitute, fugâ te subduces, teque ad bonum & ad misericordiam propensissimum Dominum conferes? An non à multorum commentitiorum deorum cultu teipsum abduces, atque vni viuo ac vero Deo cultum adhibebis? Nam etsi in Deum peccasti, cùm multas in eum blasphemias effudisti, atque ipsius seruos grauibus tormentis excruciatos necasti: non tamen dubito, quin te ad meliorem mentem redeuntem suscepturus sit, omniaque delicta tua

Luc. 15. è memoriâ eiecturus. Non enim mortem peccatoris, sed magis vt conuertatur & viuat, ille vult, qui vt nos à rectâ viâ aberrantes requireret, ex eâ sublimitate quæ nullis verbis exponi potest, descendit, crucémque & mortem nostrâ caussa pertulit, ac nos qui sub peccato venditi eramus, pretioso suo sanguine redemit. Ipsi laus & gloria in sæcula sæculorum, Amen.

Rex autem stupore simul atque irâ correptus est: illud nempe, ob filij prudentiam, atque eiusmodi sermones, qui nullo pacto refelli possent; hoc autem, quia ipsius deos traducere ac criminari non desinebat, totámque ipsius vitam suggillabat ac proscindebat. Atque huiusmodi quidem sermonis splendorem ob internam tenebrarum crassitiem haudquaquam admisit. Cùm autem ob amoris à naturâ insiti affectum in ipsum animaduertere, aut eum malo aliquo mulctare non posset, rursúmque ipsum de sententiâ dimouere se posse prorsus desperaret, veritus ne si pluribus eum sermonibus lacesseret, eo liberè ac fidenter loquente, deósque suggillante atque cau[i]ll[is] insectante, maiore ipse iracundiâ inflammatus, hostile aliquid in eum designaret, irato animo surgens secessit, his dumtaxat verbis vtens: Vtinam numquam natus fuisses, nec in lucem produisses, siquidem futurum erat, vt in deos tam impius & contumeliosus esses, atque à paternâ am[i]citiâ & admonitione abscederes. Verùm ad[uer]s[ar]ij deos, quorum inuictum robur est, non perpetuò subsannabunt, nec diu gaudebunt, nec eorum præstigiæ vim habituræ sunt. Nam nisi mihi dicto audientem atque erga deos gratum te præbueris, mul[tis] priùs ac variis tormentis affectum acerbissimâ morte te de medio tollam, nec tecum vt cum filio, sed vt cum hoste aliquo ac rebelli agam.

Cap. 25. His minis cùm in eum pater vsus esset, atque iratus secessisset, filius in cubiculum ingressus, sublatis ad sui certaminis arbitrum oculis, ex intimo corde exclamauit: Domine Deus meus, dulcis spes, minimeque mendax promissio, ac firmum eorum qui se tibi totos deuouerunt perfugium, propitio ac benigno oculo pectoris mei contritionem cerne, ne me derelinquas, nec discedas à me: verùm iuxta pollicitationem tuam ab omni mendacio alienam, mecum, hoc est, cum indigno atque abiecto homunculo sis. Te enim rerum omnium conditarum effectorem & gubernatorem agnosco & confiteor. Quocircà in hac præclarâ confessione velim me confirmes, vt ad extremum vsque spiritum in eâ permaneam. Respice in me, & miserere mei: mihique asta, illæsum atque incolumem ab omni satanæ ope[ra]tione me conseruans. Respice, ô Rex: si quidem anima mea vehementi tui desiderio flagrat, atque ita incensa est, tamquam in sitis ardore in terrâ inaquosa, te immortalitatis fontem concupiscens. Ne tradas bestiis animam confitentem tibi: & animæ pauperis tui ne obliuiscaris in finem. Verùm mihi beneficio tuo contingat, vt per omnem vitæ cursum pro tuo nomine, tuáque confessione omnia perpetiar, méque totum tibi immolem. Te enim robur afferente, imbecilles etiam viribus pollent: quoniam tu solus inuictus es propugnator, ac Deus misericors, quem quidquid creatum est, benedicit ac celebrat in sæcula sæculorum, Amen.

Egresso rege, Iosaphat diuinam opem implorabat.

Oratio Iosaphat ad Deum.

Psal. 37. Psal. 24. Psal. 62. Psal. 73.

Hac oratione functus, diuinam consolationem in pectus suum illabi sensit: fiduciaque perfusus, totam noctem in precibus traduxit. Rex autem cùm de filij statu cum Arache sermones contulisset, ipsique rigidam ipsius libertatem animique in sententiâ peruicaciam declarasset, hoc consilium capit, vt quàm fieri posset amicissimè atque obsequiosissimè cum eo colloqueretur, blanditiis videlicet perfecturum se sperans, vt eum ad se pertraheret. Crastino itaque die ad filium se confert, ac propiùs sedens, ipsum accersit, atque complectitur & exosculatur, leniterque ac placidè irrepens: O charissime & amantissime fili, inquit, patris canitiem honore affice, precibúsque meis auditis accede, ac diis sacrificium adhibe. Sic enim & illos benignos & faciles habiturus es, & dierum diuturnitatem, gloriamque omnem, & inoffensum regnum, omnisque generis bona ab ipsis percipies, & mihi patri tuo per omnem vitam charus eris: ac denique hoc assequeris, vt omnes homines te in honore habeant, laudibúsque efferant. Siquidem ad laudem adipiscendam magni interest patri obedire, ac præsertim in iis rebus, quæ ad bonum & ad deorum beneuolentiam spectant. Quiduam autem, fili, censes, verùm ne me consulto ac de industriâ à bonâ viâ deflexisse, atque contrariam ingredi maluisse, an verò boni ignoratione & imperitiâ meipsum pestiferis dogmatibus dedidisse? Certè si me spòntè ac de industria, contrà quàm vtile sit, mala bonis præferre, mortémque vitâ potiorem habere existimas; vehementer, ô fili, à recto iudicio mihi aberrare videris.

Totam noctem in precibus absumpsit.

Regis ad filium blanda oratio ex consilio Arachis.

An non vides, quot ærumnis & afflictionibus meipsum persæpe tradam, tum in expeditionibus aduersus hostes, tum in publicorum negotiorum procuratione meipsum occupans, adeò vt famem etiam ac sitim, cùm ita necesse est, præferam, ac pedibus ambulem, humique somnum carpam? Opum autem & pecuniarum tanta in me contemptio ac despicientia est, vt interdum profusâ manu palatij mei thesauros exhauriam, quò amplissima diis delubra extruam, omnique ornatu illustrem, aut pecuniarum aggeres militibus liberalissimè distribuam. Cùm itaque tantus in me voluptatum contemptus, tanta in periculis tolerantia sit, si Galilæorum religionem, eâ quam manibus tenemus præstantiorem esse cognoscerem, an non summo studio, id agerem, vt contemptis omnibus rebus, salutem mihi compararem? Sin autem mihi boni ignorationem atque imperitiam vitio vertis, illud tecum reputa, quot noctes insomnis exegerim, quæstione aliquâ propositâ, & quidem interdum haud admodum necessariâ, nullam omnino mihi requiem concedens, priusquam perspicuam & accommodatissimam ipsius solutionem inuenissem.

Quocircà cùm caducarum harum rerum ne minimam quidem contemnendam ducam, verùm omnino conducibiliter, atque ad omnium vtilitatem eam excutiam & absoluam (sic enim inter omnes constare arbitror, neminé omnium qui sub sole sunt, arcanarum rerum cognitionem accuratiùs vnquam inuestigasse, quàm ipse fecerim) quonam pacto res diuinas, & ea quæ venerari, ac deorum honore afficere oportet, contemnenda duxissem, ac non potiùs omni studio, omnibus viribus, toto denique animo ac totâ mente in eorum inuestigatione tempus atque operam posuissem, vt quæ vera & maximè consentanea sunt, inuenirē? Etenim magno cùm labore sic ea quæsiui, vt & multas noctes ac multos dies in his consumpserim, & multos item sapientes & eruditos viros ad consilium adhibuerim, atque etiam cum multis eorum, qui Christiani appellantur, sermones contulerim. Ac per impigram conquisitionem & ardētem inuestigationem, via veritatis à me inuenta est, sapientum virorum, atque tum doctrinâ tum ingenio præditorum testimonio confirmata. Quorum hæc sententia est, nullam aliam esse, præter eam quam hodierno die tenemus, summos deos colentes, ac dulcem & cum voluptate coniunctam vitam omnibus hominibus ipsorum munere concessam, ac lucunditate animíque oblectamento perfusam arctissimè complectentes. Quam quidem Galilæorum duces & antistites stultè repulerunt, adeò vt suaue hoc lumen, atque omnes voluptates, quas nobis fruendas dij concesserunt, alterius cuiusdam incertæ vitæ spe prompto animo abiiciant, 1. Tim. 1. nescientes videlicet, nec quid dicant, nec de quibus affirment.

Tu verò, charissime fili, patri tuo, qui per accuratam ac verissimam inuestigationem id quod verè bonum est, inuenit, obtempera. En enim demonstratum est, me nec spontè nec per ignorationem à bono aberrasse; verùm & illud inuenisse & accepisse. Cupio autem te quoque in stulto errore minimè versari: verùm meis vestigiis hærere: quamobrem fac patrem tuum verearis. An nescis quantum bonum sit patri obtemperare, atque ipsi in omnibus rebus obsequi: quemadmodum contrà quàm exitiosum & exacerbandum patris animum exacerbare, ipsiúsque iussa pro nihilo habere? Omnes enim qui hæc fecerunt, malo mortis genere interierunt. Quo in numero, fili, vtinam ne censearis! verùm ea quæ parenti grata sunt, faciens, bonorum omnium compos fias, regnique mei heres sis.

Magnanimus autem, ac verè nobilis adolescens, cùm superuacaneam patris orationem ac stultum consilium audiisset, atque flexuosi serpentis artes animaduertisset, nempe quod à dextris laqueum pedibus ipsius parasset, id scilicet agens ac moliens, vt diuinam ipsius animam inflecteret, atque ipsi ad propositam palmam impedimentum afferret, illud Domini præceptum sibi ante oculos posuit: Nó veni mittere pacem, sed gladium. Veni enim separare filium aduersus patrē suum, & filiam aduersus matrem suam, & quæ deinceps sequuntur. Illudque itē: Qui amat patrem aut matrem plus quàm me, non est me dignus. Ac rursum illud: Quicumque me negauerit coram hominibus, negabo etiam eum coram Patre meo, qui in cælis est. Hæc cùm secum ipse reputasset, diuinóque metu animam constrinxisset, illud Salomonis dictum perquam tempestiuè vsurpauit: Tempus amandi, & tempus odiendi: tempus belli, & tempus pacis. Ac primùm quidem mente ad hunc modum precatus est: Miserere mei Deus, miserere mei, quoniam in te confidit anima mea: & in vmbrâ alarum tuarum sperabo, donec transeat iniquitas. Clamabo ad Deum altissimum, Deum qui benè fecit mihi, ac reliqua quæ deinceps in Psalmo sequuntur.

Fraudem filii intelligit.

Matth. 10.

Eccle. 3.

Psal. 56.

Pòst autem ad patrem his verbis vsus est: Patrem quidem colere, atque ipsius imperiis parēre, ipsique amico & beneuolo amico inseruire, communis magister noster docet, vt qui naturalem huiusmodi charitatem in animis nostris insenerit. Ac cùm parentum amor atque [illegible] eos beneuolentia animæ ipsi periculum cr[illegible] quæ à summo illo effectore procul [illegible], hunc affectum prorsus exscindere iubemur, ac nullo modo iis qui nos à Deo abstrahunt, cedere ac manus dare, verùm eos odisse & auersari: quamuis etiam is, qui execrāda præcipit, pater sit, quāuis mater, quamuis rex, quáuis denique penes eum vitæ nostræ potestas sit. Quæ cùm ita sint, paternæ beneuolentiæ causâ Dei iacturā facere prorsus nequeo, ac proinde tum tibiipsi, tum mihi negotium facessere desine: verùm mihi morem gere, ac viuum & verum Deum ambo colamus. Nam quæ nunc veneraris, simulacra sunt, hominum manibus effecta, spiritus expertia & surda, nihilque omnino aliud quàm exitium & sempiternum cruciatum cultoribus suis accersentia.

Iosaphat patri respondet.

Exodi 20.

Sin autem id recusas, quidquid lubet, mihil infer: seruus enim Christi sum. Ac neque blanditiis neque tormentis ab eius amore desciscam: quemadmodum etiam pridiè tibi dixi, Domini mei nomen interponens, ac sermonem interposito iureiurando confirmans. Quòd autem nec te spontè malè agere, nec rursum ignoratione à bono aberrare dixisti, verū [illegible]c laboriosâ inuestigatione hoc cognouisse, nempe bonum esse simulacra colere, ac libidinū voluptatibus affixū esse, certè te spontè male agere, dicere haud nequeo. Quòd autem magnâ inscitiæ caligine circumfusus sis, ac tamquam in tractabilibus tenebris ambulans, ne minimum quidem

luminis

hominis splendorem perspicias, ob idque rectâ viâ amissâ in præcipitia & barathra oberres, id verò certissimum ac compertissimum habeo, téque etiam, ô pater, id intelligere cupio. Ac propterea tenebras lucis loco tenens, ac mortem vitæ instar complectens, vtilia consilia iniisse, fructuosasque cogitationes suscepisse tibi videris. At non ita est, non, inquam, est ita. Nam nec ea quæ veneraris, dij sunt, sed dæmonum statuæ, omnem eorum execrandam operationem intus continentes: nec rursum vita ea, quam suauem & voluptuariam appellas, iucunditatísque omnis & hilaritatis plenam esse censes, eiusmodi naturam habet: sed si veritatis iudicio standum est, execranda ac modis omnibus auersanda est. Quamuis enim ad aliquod tempus fauces deliniat, pòst tamē, vt à magistro meo dictum est, felle amariùs digeritur, gladióq; ancipiti acutior est.

Improborum vita nil veri in se iucunditatis habet.

Psal. 118.

Præsens vita diaboli hamus est.

Et quonam tandem pacto eius mala tibi recensere possem? Dinumerabo ea, & super arenam multiplicabuntur: diaboli enim hamus est, execrandâ voluptate, tamquam illecebrâ quadam obductus, per quam eos qui in fraudem inducuntur, ad imum inferni gurgitem trahit. Bona autem à Domino meo promissa, quæ quidem tu incertæ vitæ spem nuncupasti, ab omni mendacio & mutatione aliena sunt, finem nesciunt, corruptioni subiecta non sunt: denique nulla est oratio, quæ illius gloriæ & iucunditatis, illius inenarrabilis gaudij ac perpetuæ lætitiæ magnitudinem exprimere queat. Omnes enim, quemadmodum ipse vides, morimur, nec est homo qui viuat, & mortem visurus non sit: futurum est autem, vt rursum ad vitam redeamus, tum nimirum, cùm Dominus Iesus Christus Dei filius in gloriâ, quæ nullis verbis declarari potest, ac tremendâ potentiâ veniet, ille inquam Rex regum ac Dominus dominantium, cui omne genu flectetur, cælestium, terrestrium, & infernorum: quique tantum omnibus pauorem commouebit, vt etiam ipsæ cælestes virtutes obstupescāt. Astabunt porrò ei cum timore millia millium, & decies centena millia Angelorum & Archangelorum, cunctaque metu ac tremore plena erunt. Vnus enim Archangelorum buccinâ clanget: ac statim cælum sicut liber inuoluetur, terra autem effracta omnium hominum, qui vnquam à primi hominis Adami ortu vsq; ad diem illum fuerunt, corpora sursum emittet, ac tum omnes, qui ab orbe condito morte functi sunt, in ictu oculi ad Domini tribunal sistentur, atque vnusquisque rerum in vitâ gestarum rationem reddet. Tunc iusti, qui in Patrem & Filium ac Spiritum sanctum crediderunt, atque in probis actionibus præsentis vitæ curriculum confecerunt, solis instar fulgebunt. Quonam autem pacto gloriam eam, quæ ipsos exceptura est, tibi commemorabo? Nam etiamsi ipsorum splendorem ac pulchritudinem solis lumini, aut etiam clarissimæ fulgetræ comparem, nihil tamen, quod huic splendori par sit, dixero. Oculus enim non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascenderunt, quæ Deus in cælorum regno, in incomparabili luce, in arcanâ & finis experte gloriâ, iis qui ipsius amore præditi sunt, præparauit. Ac iusti quidem eiusmodi bona atque eiusmodi beatitudinem consequentur.

2. Reg. 14. *Psal. 58.*

Matth. 25. *Apoc. 19.* *Philip. 2.* *1. C[illegible]* *D[illegible] 7.*

[illegible] or. 15.

Matth. 13.

Non tantum credere, sed & operari necesse est.

1. Cor. 2.

Qui autem verum Deum abiurarunt, ac fictorem & opificem ignorarunt, impuròsque dæmones coluerunt, ac surdis simulacris venerationem tribuerunt, voluptatúmque huius vanæ vitæ cupiditate flagrarunt, atque in vitiosarum affectionum cœno porcorum instar sese volutarunt, suásque animas vitij omnis officinam effecerunt, nudi & aperti stabunt, ignominia suffusi, mœsti, ac tum gestu tum re ipsa miserabiles. Atque omnes ipsorum sermones, & actiones, & cogitationes ante ipsorum ora venient; ac deinde post grauissimam ignominiam, atque intolerandum illud probrum, gehennæ igni numquam extinguendo, ac lucis omnis experti, exterioribus tenebris, dentium stridori, ac venenato vermi addicentur. Hæc illorum pretio erit. hæc hereditas: in his per sempiterna sæcula versabuntur, scelerum pœnas dantes, propterea quòd bonis iis quę in pollicitatione recondita erant, propter breuem voluptatem repudiaris & abiectis, æternum sibi ipsis supplicium accersiuerunt. Pro his igitur, hoc est, vt & gaudium illud omni sermone præstantius consequamur, & arcanâ illâ gloriâ fruamur, Angelósq; splēdore adæquemus, ac bono & dulcissimo Domino fidenti animo astemus, atq; atrocissimas & numquam finiendas pœnas, & acerbissimam illam infamiam effugiamus, quas non pecunias, quæ non corpora, imò etiam ipsas animas profundere par fuerit? Quis tam ignaui animi est, quis tam excors, quin sexcentas temporarias mortes subire in animum inducat, vt à sempiternâ & finis omnis experte morte liberetur, beatámq; & ab omni interitu remotâ vitâ hereditariò possideat, ac sanctæ & vitę initiū afferentis Trinitatis lumine collustretur?

Impiorum miseria.

Regni cælestis causâ nullus dolor recusandus.

Hæc verba cùm rex audiisset, filiíque firmitatem atque constantiam perspexisset, nec blanditiis, nec sermonum lenocinio, nec denique suppliciorum minis cedentis, orationis quidem illius probabilitatem, ac responsa quæ refelli non possent, admirabatur, atque etiam à propriâ conscientiâ, quæ ipsū vera & iusta dicere demonstrabat, coarguebatur: verùm à prauâ consuetudine, atque à vitiosis affectionibus quarum habitum contraxerat, & quæ eum velut camo & fræno coërcebat, nec veritatis lumen perspicere sinebat, in diuersum trahebatur. Ac propterea nullum non lapidem, vt dici solet, mouens, in eo quod priùs sibi proposuerat, hærebat, consilium nimirum, quod cum Arache cœperat, in opus perducere cupiens. Itaque ad filium ait: Oportebat quidem, fili, te meis imperiis omnibus in rebus simpliciter obsequi. Quoniam autem pro tuâ duritiâ atque contumaciâ mihi ita vehementer restitisti, hoc vnum contendens, vt tua sententia maioris apud te, quàm omnia alia, ponderis atque auctoritatis esset: age, inani contentione valere iussâ, rationibus ad persuadendū aptis agamus. Ac quia Barlaam, à quo tibi fucus factus est, vinctus à me tenetur, amplissimo cœtu habito, atque omnibus tum nostris Galilæis in vnum coactis, præconibúsque disertis verbis edicere iussis, ne quisquam Christianorum vllius periculi metu afficiatur, verùm omnes omni metu vacui per sodalitia & cognationes in vnum coëant, communi consilio rem consideremus. Atque aut vos & vester Barlaam, nobis in sententiam vestram adductis, ea quæ optatis consequimini: aut contrà vos in sententiam nostram adducti, iussis meis sponte ac prompto animo parebitis.

Cap. 26.

Pater cōpungitur, sed nō conuertitur.

Prudens autem reuerà & cordatus iuuenis per visum quod diuinitus ipsi contigerat, regis versutiâ cognitâ, ait: Domini voluntas fiat, sitque

ſitque quemadmodum iuſſiſti. Ipſe autem bonus Deus ac diuinus hoc nobis concedat, ne a rectâ viâ aberremus: nam in ipſo confidit anima mea, & ipſe mei miſerebitur. Tunc igitur rex, omnes tam idolorum cultores, quàm Chriſtianos in vnum conueniri iubet, litteris nimirum quaquauerſum miſſis, ac præconibus qui per omnia oppida proclamarent, ne quis Chriſtianorum, tamquam inopinati aliquid perpeſſurus, in metu verſaretur; verùm omnes per ſodalitia & cognationes in vnum coirent, quòd veritatis ſtudioſa, ac non coacta & violenta inquiſitio vnà cum eorum duce atque antesignano Barlaamo futura eſſet. Eodemque modo idolorum etiam cultores ac ſacerdotes, Chaldæorúmque & Indorum ſapientes, qui in vniuerſo ipſius imperio erant, quoſdámque etiam augures, & præſtigiatores, ac vates conuocauit, vt aduerſus Chriſtianos victoriam obtinerent.

Diſputatio inducitur.

Et quidem ingens ad regem execrandæ ipſius religionis multitudo confluxit: Chriſtianorum autem vnus tantùm, Barachias nomine inuentus eſt, qui Barlaamo (vt quidem exiſtimabatur) ſuppetias ferret. Nam pij viri partim extremo vitæ die functi fuerant, à furioſis ſcilicet vrbium prætoribus obtruncati: partim impendētium periculorum metu in montibus ac ſpeluncis deliteſcebant: partim denique regis minas pertimeſcentes, in lucem prodire minimè audebant, verùm nocturni pietatis cultores erant, in occulto dumtaxat Chriſtum colentes, non autem liberè ipſius fidē profitentes. Ille autem ſolus, vtpote generoſo animo præditus, ad propugnandam veritatem acceſſit. Cùm igitur rex in alto atque edito ſolio conſediſſet, filium vnà ſedere iuſſit. At ille pro ſuo erga patrem honore ac reuerentiâ id facere recuſauit: atque in terrâ non longè ab eo ſedit. Aſtiterunt igitur viri infatuatæ à Deo ſapientiæ periti, quorum, vt Apoſtoli verbis vtar, inſipiens cor errauit. Putantes enim ſe eſſe ſapientes, ſtulti facti ſunt, & mutauerunt gloriam incorruptibilis Dei in ſimilitudinem corruptibilium hominum, & quadrupedum, & ſerpentium. Hi, vt cum regis filio, atque iis qui ab ipſius partibus ſtabant, ſermonem conſererent, in vnum conuenerunt. Atque in eis illud adagiū implebatur, [14] Caprea cum leone pugnam iniit. Etenim ipſe Altiſſimum poſuerat refugium ſuum, & in alarum ipſius vmbrâ ſperabat. Illi autem in huius ſæculi Principibus qui deſtruuntur, ac mundi principe tenebrarum, cui ſe ipſos miſerè ſubiecerunt, fiduciam ſuam collocabant.

Prodit pro filio Barachias Chriſtianus vnus.

1.Cor.1. Rom.1.

Pſal.90.

Pſal.56. Epheſ.6.

Producitur itaque Nachor, qui Barlaamum ſe eſſe ſimulabat. Ac rex quidem hoc ſibi propoſitum habebat: verùm ſapiens Dei prouidentia cælitus aliud adminiſtrabat. Aſtantibus enim his omnibus, rex ad oratores ſuos & philoſophos, vel potiùs plebis ſeductores & ſtolido corde preditos, ait: En vobis certamen, & quidem maximum propoſitum eſt. Duorum enim alterum vobis continget, nempe vt vel doctrinâ noſtrâ confirmatâ, errorîſque conuicto Barlaamo ipſiúſque ſociis, maximam gloriam & honorem tum à nobis tum à ſenatu cōſequamini, ac victricibus coronis ornemini: vel fracti ac ſuperati, cum omni ignominiâ grauiſſimam mortem oppetatis, atque omnes veſtræ facultates populo addicantur, quò memoria veſtra prorſus à terrâ deleatur. Nam & corpora veſtra beſtiis deuoranda obiiciam, & liberos veſtros perpetuâ ſeruitute mulctabo.

Rex diſputationis legem ſtatuit.

Hac oratione à rege habitâ, ipſius filius his verbis vſus eſt: Æquam ſententiam hodierno die tuliſti, ô rex, eámque velim Deus confirmet: atque ego eadem magiſtro meo dico. Conuerſúſque ad Nachorem, qui Barlaam eſſe putabatur, ad eum ait: Non te fugit, ô Barlaam, io quâ gloriâ, quibúſque deliciis me inueneris. Tu tamen permultis ſermonibus me adduxiſti, vt à patriis legibus & inſtitutis abſcederem, atque ignorum Deum colerem, arcanorum quorumdam videlicet ac ſempiternorum bonorum ſpe mentem meam ad ſequenda tua dogmata, & exacerbandum patris mei ac domini animū me pertrahens. Quocircà ita exiſtima, te nūc velut in trutinâ ſtare. Nā ſi ex propoſito certamine ſuperior diſceſſeris, eam ſcilicet quam mihi tradidiſti doctrinā veram eſſe demonſtrans, atque eos qui hodiernâ die nobis aduerſantur, in errore verſari oſtendēs, tu quidem maiorem quàm vllus vmquam habuerit, gloriam referes, ac veritatis præco vocaberis: atque ego in tuâ doctrinâ perſtabo, Chriſtúmque, quemadmodum prædicaſti, ad extremum vſque ſpiritum colam. Sin autem, ſine dolo ſine ſeriò ac verè ſuperatus, ignominiam mihi conflaueris, contumeliam meam ſtatim vlciſcar. Etenim meiſmet manibus cor tuum ac linguam euellam, eáque cum reliquo tuo corpore canibus in prædam dabo: vt tuo exemplo omnes regum filiis impoſturam minimè facere condiſcant.

Filij verba ad falſum Barlaam Nachor.

His verbis auditis, Nachor ingentem triſtitiam ac mœrorem concepit: vt qui ſeipſum in foueam quam fecerat, incidere, ac laqueo quem abſconderat implicari, ſuóque gladio ſe confodi perſpiceret. Cùm igitur rem ſecum reputaſſet, ad filij regis partes, vt impendens vitæ diſcrimen effugeret, ſeſe potiùs adiungere, ipſiúſque dogmata confirmare ſtatuit, quòd videlicet ille optimo iure ſupplicio eum afficere poſſet, ſi quidem ipſius animum offendiſſet. At id totum diuinæ prouidentiæ erat, quæ religionis noſtræ decreta ſapienter per aduerſarios confirmabat. Nam cùm idolorum antiſtites & Nachor ſermones conſerere inciperent, vt Barlaam ille, cùm ſub Balaac Iſraëlem quondam execrari ac diris deuouere conſtituiſſet, multis tamen eum ac variis benedictionibus cumulauit: ad eumdem etiam modum Nachor inſipientibus ac ſtolidis ſapientibus vehementer obluctabatur. Cùm enim rex in throno ſederet, atque ipſius filius, vti iam à nobis dictum eſt, ipſi aſſideret, eíque etiam ſtulti rhetores aſtarent, qui vt gladium linguas ſuas ad opprimendam & euertendam veritatem acuerant, quique, vt cum Iſaiâ loquar, laborem parturiunt, & iniquitatem pariunt, plebis etiam ad certaminis ſpectaculum innumerabilis multitudo confluxiſſet, vt vtra pars victoriam adipiſceretur, cognoſceret, rhetorum vnus, qui omnibus doctrina præſtabat, ad Nachorem dixit: Túne es ille vſque adeò audax, atque in deos noſtros contumelioſus Barlaam, qui chariſſimum regis filium in eiuſmodi errorem conieciſti, eúmque crucifixum colere docuiſti? Reſpondit Nachor: Sanè, ego ſum Barlaam, qui deos tuos, quemadmodum dixiſti, nihili pendo: quique regis filium non in errorem conieci, ſed errore liberaui, atque ad verum Deum adiunxi. Tum rhetor ille ad hunc modum locutus eſt: Quoniam

Tranſit Nachor ad partes filij.

Num.23.

Pſal 63.

Iſaiæ 59.

Diſputationis initium.

Quonam magni & eximij viri, à quibus omnis sapientia & scientia inuenta est, sublimes deos atque immortales eos nuncupent, omnésque orbis terræ reges & illustres viri ipsos colant ac venerentur, quonam modo ipse linguam aduersus eos acuis, atque omnino eò audaciæ protrumpis, vt hæc proferas? Quonam item argumento probas eos deos non esse, sed cum qui cruci affixus est? Excipiens autem sermonem Nachor, rhetorem quidem illum nullo responso dignatus est: verùm cùm plebi silentium manu indixisset, atque os suum, tamquam illa asina Balaam, apetuisset, ea quæ dicere minimè instituerat, prolocutus est, aitque ad regem: Ego, rex, Dei prouidentiâ in mundum veni: conspectóque cœlo, terrâ, mari, sole, ac lunâ, reliquísque eiusmodi rebus, earum ornatum admiratus sum. Mundum autem, eaque omnia, quæ ipsius complexu continentur, necessariò moueri conspiciens, eum à quo mouetur & conseruatur, Deum esse intellexi. Etenim quidquid mouet, eo quod mouetur fortius est: & quod continet atque conseruat, fortius est eo quod continetur & conseruatur. Quocircà ipsũ Deum esse dico, qui omnia procreauit atque cõseruat, quíque principij expers est, & sempiternus & immortalis, & nullâ re indigens, omnibúsque perturbationibus ac defectibus sublimior, hoc est irâ & obliuione atque ignorantiâ, reliquísque omnibus rebus generis eiusdem. Per ipsum autem omnia coagmentata & concreta sunt. Nec verò sacrificiis aut libaminibus, aut vllâ aliâ re in aspectum cadente opus habet: verùm contrà omnes eo opus habent.

Nachoris oratio.

Ex creaturis vnus Deus agnoscendus.

Psal. 15. Actor. 17.

Cap. 17.

His ita de Deo commemoratis, quemadmodum ipsius beneficio mihi de ipso loqui concessum est, ad humanum genus veniamus, vt quinam ipsorum veritatis, quinam erroris participes sint, conspiciamus. Illud enim, ô rex, inter nos constat, tria in mundo hominum genera esse, nimirum eos qui apud vos deorum cultores dicũtur, & Iudæos, & Christianos. Ac rursum eorum qui multos deos colunt, triplex genus esse, nempe Chaldæos, Græcos, & Ægyptios. nam hi reliquis nationibus plurium deorũ cultus & adorationis duces ac magistri fuerunt. Quocircà quinam ipsorum in veritate, quinam in errore versentur, videamus. Ac Chaldæi quidem Deum ignorantes, post elementa aberrauerunt, résque cõditas creatoris loco colere cœperunt quarum etiam cùm formas quasdam effecissent, eas cæli, & terræ, & maris, & solis, ac lunæ, reliquorúmque elementorum & siderum figuram appellarunt: eaque res in templis conclusas adorant, ac deos appellant. Quos etiam diligenter ac studiosè seruant, ne à furibus surripiantur. Nec illud ipsis in mentem venit, quidquid seruat, eo quod seruatur maius esse, & item eum qui aliquid efficit, eo quod efficitur præstantiorem esse. Nam si ipsorũ dij eâ imbecillitate sunt, vt saluti suæ consulere nequeant, quonam tandem pacto aliis salutem afferent? Itaque magno errore Chaldæi lapsi sunt, mortuas & vtilitatis expertes statuas venerantes. Atque etiam mihi mirari subit, ô rex, quonam modo ij qui apud eos philosophorum nomen obtinent, illud haudquaquam animaduerterint, elementa quoque interitui obnoxia esse. Quòd si elementa interitui omnino obnoxia ac subiecta sunt, quî tandem dij esse queant? Quòd si elementa dij non sint, quonam modo statuæ, quæ eorum nomine construuntur, dij erunt?

Tria hominũ de religione genera, Gentiles, Iudæi, Christiani.

Multorũ deorũ cultus ab quibus fluxit.

Elementa deos non esse.

Ad ipsa igitur elementa, ô rex, accedamus, vt ea deos non esse demonstremus, sed corruptioni ac mutationi subiecta, atque ex nihilo in ortum veri Dei iussu producta esse, qui quidem corruptionis & immutationis expers est, & inuisibilis, contráque ipse omnia cernit, & arbitratu suo immutat atque conuertit. Quid igitur de elementis dico?

Qui cælum deum esse arbitratur, errant. Nam ipsum conuerti, ac necessariò moueri, atque ex multis rebus constare videmus: propterea enim κόσμος, id est mundus appellatur. Mundus porrò artificis cuiusdam constructio est. Quod autem constructum est, principium, ac finem habet. At cælum vnà cum sideribus suis necessariò mouetur: siquidem astra certo ordine ac spatio impulsa, à puncto in punctum, partim occidunt, partim exoriuntur, certísque temporum spatiis iter suum obeunt, vt æstates & hiemes, quemadmodum ipsis à Deo imperatum est, efficiant. Nec leges sibi iuxta ineuitabilem naturæ necessitatem constitutas cum cælesti ornatu infringunt. Ex quo perspicuum est, cælum non deum, sed Dei opus esse.

Cælum deum non esse.

Qui autem terram deam esse censent, errant. Videmus enim eam ab hominibus iniuriâ affici & eorum imperio subiectam esse, effodi etiam & contaminari, atque inutilem fieri. Nam si igne torreatur, emoritur: siquidem ex testa nihil oriri potest. Ac præterea si imbribus nimium perfundatur, tum ipsa, tum ipsius fructus corrumpuntur. Quin ab hominibus reliquísque animantibus proculcatur, interfectorum sanguine inquinatur, effoditur, completur, cadauerum theca efficitur. Quæ cùm ita sint, fieri non potest vt terra dea sit, sed res à Deo ad hominũ vsum effecta.

Terram deã non esse.

Eodem modo, qui aquam deam esse putant, errant. Nam ea quoque ad hominum vsum procreata est, eorúmque dominationi subest. Contaminatur etiam & labefactatur, & cùm igne cocta est, immutatur: alios atque alios subinde colores sumit, vtpote quæ & frigore concrescat, & ex cruore spurcitiem contrahat, & ad impuratum omnium rerum ablutionem adhibeatur. Ex quo liquidò constat aquam deam esse non posse, sed Dei opus.

Aquã deam non esse.

Iam verò, qui ignem deum esse arbitrantur, ipsi quoque errant. Etenim ignis ad hominum vsum creatus est, ipsorúmque dominationi subest, & ab ipsis ad omnis generis carnes, partim elixandas, partim assandas, atque etiam ad mortua corpora concremanda, è loco in locum circumfertur; atque insuper multis modis corrumpitur, & ab hominibus extinguitur: ac proinde ignis deus esse non potest, sed Dei opus.

Ignem deum non esse.

Ad eumdem etiam modum, qui ventorum flatum deum esse existimant, errant. Perspicuum enim est, ventum alteri inseruire, atque hominum caussâ ad transuehendas naues ac frumenta comportanda, reliquósque ipsorum vsus à Deo conditum esse. Huc accedit, quòd pro Dei iussu atque imperio tum augescit tum imminuitur. Quare fieri non potest, vt ventus deus sit, verùm Dei opus.

Ventos deos non esse.

Porrò qui solem deum esse putant, ipsi quoque errant. Siquidem eum necessariò moueri perspicimus, atque à puncto in punctum migrare & commutari, & occidere

Solem deum non esse.

& exoriri, vt ad hominum vtilitatem stirpes & plantas calore afficiat: atque insuper eum diuisionem cum reliquis sideribus habere, ac multis partibus cælo minorem esse, lucéque interdum defici, nec vllum imperium & principatum obtinere. Ex quo illud planum est, fieri non posse, vt sol deus sit, sed Dei opus.

Lunā deam non esse. Consimili etiam modo ij, qui lunam deam esse opinantur, errant. Nam ipsam necessariò moueri & immutari videmus, atque à puncto in punctum migrare, & ad hominum vtilitatem nunc exoriri nunc occidere, ac sole minorem esse: augeri etiam atque imminui, ac deliquia interdum pati. Quare fieri non potest, vt luna dea sit, verùm Dei opus.

Hominē deū non esse. Denique qui hominem deum esse arbitrantur, errant. Nam eum necessariò moueri, & ali, & inuitum etiam senescere videmus, atque interdum delectari, interdum mœrore affici, cibóque ac potu & veste indigere. Iracundum etiam atque inuidum esse, & libidine incitari, & pœnitentiâ duci, ac multis defectibus laborare. Verùm multis etiam modis corrumpitur, nimirum ab elementis, & animantibus, ac postremò à morte ipsi imminente. Ex quo efficitur, vt homo deus esse nequeat, sed Dei opus. Quocircà ingenti errore Chaldæi lapsi sunt, dum opinionum suarum commenta sequuntur. Elementa enim, in quæ interitus cadit, ac mortuas statuas venerantur, nec se in deorum numerum ea referre sentiunt.

Disputatio aduersus Græcos. Ad Græcos iam veniamus, vt si quid fortè de Deo rectè sentiant, videamus. Græci igitur sapientiæ laudem sibi arrogātes, stultiores etiam Chaldæis se præbuerunt, complures videlicet deos inducentes, partim masculos, partim feminas, vitiosarum omnis generis affectionum ac scelerum architectos. Etenim ridicula, & stulta, & impia, ô rex, Græci induxerunt, eos qui non sunt, iuxta peruersas suas cupiditates deos appellantes: vt nimirum eos vitij patronos ac defensores habentes, adulteria perpetrent, rapiant, trucident, atque atrocissima quæque scelera committāt. Nam cùm ipsorum dij huiusmodi flagitia designarint, quonam pacto ipsi quoque non eadem perpetrabunt? Ex his igitur erroris studiis & institutis, hominibus bella & cædes, atque acerbas captiuitates crebrò experiri contigit. Quin etiam, si de ipsorum diis sigillatim verba facere velimus, ingentem absurditatem perspecturus es.

De Saturno. Siquidem Saturnum ipsi ante omnes deum inducunt, eíque filios suos mactant. Qui quidem ex Rheâ multos filios habuit, quos etiam ipse furore percitus deuorabat. Aiunt autem Iouem ipsi genitale membrum abscidisse, atque in mare proiecisse: ex quo Venerem ortam esse fabulantur. Iupiter autem patrem suum vinculis cōstrictum, in tartarum præcipitem dedit. Vides errorem ac libidinem, quam aduersus deum suum inuehunt: Nam enim fieri potest, vt Deus catenis vinciatur, ipsíque genitales partes amputentur? O singularem amentiam! Quis mente præditus hæc dixerit?

De Ioue. Secundus Iupiter inducitur, quem in omnes deos suos regnum tenere aiunt, atque in varias animātium figuras immutari, vt mortalibus mulieribus stuprum inferat. Etenim eum in taurum sese immutasse tradūnt, vt Europā potiretur: in aurum, vt Danaē: in cygnum, vt Ledā: in Satyrum, vt Antiopā: in fulmen, vt Semelā. Ac posteà multos ex iis filios extitisse, Bacchum scilicet, Zethum, Amphionem, Herculem, Apollinem, Dianam, Perseum, Castorem & Polluceṁ, Helenam, Minoëm, Rhadamanthum, Sarpedonem, & nouē item filias, quas Musas nuncupant.

De Ganymede. Ac demum de Ganymede sermonem inducunt. Hinc itaque, ô rex, hominibus contigit, vt ad dei sui imitationem hæc omnia imitarentur, atque adulteri essent, & insano masculorū amore tenerentur, & alia horrenda flagitia perpetrarēt. Quonam igitur modo fieri potest, vt Deus adulter sit, aut pædico, aut parricida?

De Vulcano. Quin Vulcanum etiam quemdam deum esse tradunt, eúmque claudum, malleúmque ac forcipem tenentem, & ferrariæ arti victus causâ operam dantem. Ergo rerum penuriâ laborabat. Atqui à Deo abhorret, claudum esse, atque hominum ope indigere.

De Mercurio. Adhæc Mercurium etiam nobis deum inducunt, qui cupidus sit, & fur, & auarus, & magus, & versipellis, ac sermonum interpres. Quod quidem item in Dei naturam minime cadit.

De Æsculapio. Æsculapium insuper in deorum numero habent, qui medicus erat, & pharmaca conficiebat, atque emplastra, victus parandi causâ (nam in egestate versabatur) componebat. pòst autem eum propter Tyndarei Lacedæmonij filium à Ioue fulmine percussum interiisse narrant. Quòd si Æsculapius, cùm deus esset, ac fulmine percuteretur, sibiipsi opitulari nequiuit, quî tandem aliis opem ferre poterit?

De Marte. Mars etiam ab iis deus belli studiosus & iracundus, ac pecudum aliarúmque rerum cupidus inducitur. Quem item posteà, cùm Venerem cōstupraret, à puero Cupidine ac Vulcano vinculis astrictum fuisse dicunt. Quî igitur deus is esse queat, qui cupiditate flagrat, ac bellis delectatur, adulteriúmque perpetrat, ac vinculis constringitur?

De Baccho. Rursum autem Bacchum inter deos numerāt, nocturna festa celebrantem, temulentiæ magistrum, aliorúmque vxores abstrahentem, furorē æstuantem, fugientem, ac postremò à Titanibus obtruncatum. Quòd si Bacchus cùm interimeretur, sibiipsi opitulari non potuit, verùm & furore præceps agebatur, & ebrietati studebat, & profugiebat, quonam pacto Deus esse queat?

De Hercule. Tum autem Herculem inducunt, qui se vino obruat, atque in furorem ruat, suósque filios iugulet, ac deinde flammis absumptus intereat. Quî autem Deus esse is queat, qui se vino obruit, ac liberos suos obtruncat, ignísque ardore conflagrat? Aut quo tandem modo aliis auxilio esse poterit, qui sibi auxilium afferre non potuit?

De Apolline. Præterea Apollinem inducunt, inuidiâ laborantem, atque arcum & pharetram, ac nonnumquam etiam citharam & tibiam tenentem, hominibúsque quæstus causâ vaticinia edentem. Egebat igitur. Atqui fieri non potest, vt Deus egeat & inuideat, & citharœdus sit.

De Dianā. Eodem etiam modo Dianam ipsius sororem inducunt, venationi studentem, atque arcum & pharetras habentem, solámque cum canibus vagantem, vt ceruum aut aprum intercipiat. Quonam igitur modo dea erit venatrix mulier, & cum canibus oberrans?

De Venere. Postremò Venerem etiam deam esse adulte-

gam

ram dicunt. Aliquando enim cum Marte concubuit, aliquando cum Anchise, aliquando cum Adonide, cuius etiam mortem deplorat, amasium suum requirens. Quin etiam eam ad inferos descendisse aiunt, vt Adonidem à Proserpinâ redimeret. Vidistine vnquam, ô rex, dementiam hac maiorem? deam nimirum inducere, quę adulterij crimine se obstringat, & ploret ac lamentetur.

De Adonide. Adonidem autem etiam deum venatorem inducunt, cúmque ab apro percussum violentâ morte interiisse aiunt, nec in huiusmodi calamitatę opem sibiipsi afferre potuisse. Quonam itaque pacto hominum curam geret adulter & venator, quíque violentâ morte interiit?

Hæc omnia ac multa alia eiusmodi, adhuc fœdiora & sceleratiora, ô rex, de diis suis Græci inducunt, quæ nec dicere, nec memoriâ vllo modo vsurpare fas est. Vnde homines à diis suis occasionem arripientes, omne sceleris & libidinis atque impietatis genus perpetrarunt, horrendis flagitiis suis terram & aërem contaminantes.

Aduersus Ægyptios disputat. Ægyptij autem eos stultitiâ & stoliditate superantes, grauiùs quàm vllæ aliæ nationes aberrarunt. Neque enim Græcorum deos venerari satis habuerunt: verùm insuper bruta animantia, tam terrestria quàm in aquis degentia, tam stirpes quàm plantas in deorum numero habuerunt, atque omni insaniæ ac libidinis genere grauiùs quàm vllæ terræ nationes sese conspurcarunt. *De Iside.* Antiquitus enim Isidem colebant, virum simul ac fratrem Osiridem habentem, qui à fratre suo Typhone obtruncatus est. Eáque de causâ Isis cum filio suo Oro in Byblum Syriæ fugit, Osiridem quærens, atque acerbe lamentans, quoad tandem Orus creuisset, ac Typhonem de medio sustulisset. Ergo nec Isis fratri suo ac viro suppetias ferre potuit, nec Osiris, cùm à Typhone trucidaretur, sibiipsi auxilio esse potuit, nec denique Typhon fratricida, cùm ei ab Oro & Iside exitium afferretur, seipsum à morte vindicare. Et tamen cùm hi ob huiusmodi calamitates ad hominum notitiam peruenissent, à stultis ægyptiis dij habiti sunt.

Ægyptiorum impietas. Quin neque his aut reliquis Gentium numinibus contenti, bruta etiam animantia inuexerunt. Nonnulli etenim ipsorum ouem, alij hircum, alij vitulum & suem, alij coruum & accipitrem, alij vulturem & aquilam, alij crocodilum: quidam felem, & canem, & lupum, & simiam, & draconem, & aspidem: alij cepas, & allia, & spinas, cæterásque res conditas coluerunt. Nec homines miseri nihil omníno virium his omnibus rebus inesse sentiunt. Nam cùm deos suos ab aliis hominibus & comedi, & igne cremari, & iugulari atque corrumpi videant, non tamen proinde eos deos non esse intellexerunt.

Quocircà magno errore tum Ægyptij, tum Chaldæi, tum Græci lapsi sunt, deos huiusmodi inducentes, atque ipsorum statuas efficiẽtes, surdáque & sensus expertia simulacra pro diis habentes. Ac demiror, quo pacto, cùm deos suos ab artificibus secari, & dolari, ac truncari, atque tẽporis longinquitate inueterascere & immutari, atque igne conflari cernerent, hinc eos minimè deos esse non animaduerterint. Nam qui in suæ salutis negotio nullam vim habent, quonam tandem modo hominum saluti consulent? At verò poëtæ ipsorum, & philosophi tam Chaldæorum quàm Ægyptiorum, cùm versibus suis ac litterarum monumentis deos suos exornare studuerunt, eorum ignominiam magis detexerunt, nudámque omnium oculis proposuerunt. Nam cùm humania corpus, quamuis alioqui multis partibus constet, nullum tamen membrorum suorum abiicit, verùm firmissimam cum ipsis omnibus coniunctionem habens, secum ipsum concordat, qui tandem in Dei naturâ tanta pugna & discordia futura est? Nam si vna Deorum natura esset, deus deum insectari, aut obtruncare, aut malo aliquo mulctare minimè debebat. *Mutua deorum inter se pugna, eos deos non esse ostendit.* Quòd si dij à diis vexati, & interempti, & spoliati, ac fulmine percussi sunt, non iam vna eorum natura est, sed distinctæ voluntates, atque omnes exitiosæ ac pestiferæ.

Ex quo concludendum est, neminem eorum deum esse. Perspicuum est igitur, ô rex, omnem eorum de deorum naturâ disputationem erroris plenam esse. Quonam autem pacto ij qui apud Græcos sapientiæ atque doctrinæ fama floruerunt, illud minimè intellexerunt, eos qui leges tulerunt, suismet legibus iudicari? Nam si leges iustæ sunt, iniusti omnino ipsorum dij sunt, qui contra legum præscripta mutuò sese interfecerint, atque in veneficia, & adulteria, & furta, & præposteras libidines proruerint. Sin autem rectè fecerunt, leges certè iniquæ sunt, vtpote aduersus deos constitutæ. Nunc autem leges præclaræ ac iustæ sunt, vt quæ & virtutes laudent, & vitia prohibeant: deorum autem, quos ipsi colunt, iniqua sunt opera, quare iniqui etiam ipsorum dij sunt, omnésque impij ac morte mulctandi, qui eiusmodi deos inducunt. Nam si ea, quæ de ipsis litterarum monumentis prodita sunt, ficta & fabulosa sunt, nihil aliud sunt, quàm meri sermones: si autem naturalia, non iam dij sunt, qui hæc fecerunt ac perpessi sunt: quòd si allegorico sensu ea dicuntur, fabulæ sunt, ac nihil prætereà. Demonstratum est itaque, ô rex, hos omnes cultus, qui multis diis tribuuntur, erroris atque exitij opera esse, (neque enim deos appellare conuenit, qui videntur, ac non vident: verùm eum, qui cùm ipse cerni nequeat, omnia cernit,) Deúmque, qui omnia condidit, colendum esse.

Aduersus Iudæos disputat. Veniamus igitur, ô rex, etiam ad Iudæos, vt quidnam ipsi quoque de Deo sentiant, videamus. Nam ipsi ab Abraham, Isaac, & Iacob oriundi, Ægyptum incoluerunt. Illinc autem Deus eos in manu potenti & brachio excelso, per Moysen ipsorum legislatorem eduxit, ac per multa prodigia & signa suam ipsis potentiam declarauit. Verum ipsi quoque perfidos atque ingratos sese præbentes, Gentium deos sæpenumerò adorarunt, prophetásque ad se missos ac iustos viros morte affecerunt. Ac deinde, posteaquam ita Dei voluntas tulit: vt Filius suus in terram veniret, eum contumeliâ affectum, Pontio Pilato Romanorum duci tradiderunt, crucísque supplicio condemnarunt, nullâ videlicet ipsius beneficiorum atque innumerabilium miraculorum, quæ inter ipsos designarat, habitâ ratione, suóque scelere perierunt. Nam nunc quoque, solum quidem omnipotentem Deum colunt, sed non secundùm scientiam. Siquidem Christum filium Dei negant, Gentilibúsque similes sunt, etiamsi ad veritatem, à quâ procul se remouerunt, propiùs aliquanto accedere videantur. Ac de Iudæis hactenus. Rom. 10.

Christianorũ doctrina.

At Christiani à Domino nostro Iesu Christo doctrinæ suæ originem ducunt. Hic autem Dei altissimi Filius in Spiritu sancto creditur. Qui quidem humanæ salutis causâ de cælo descendit, atque ex sanctâ Virgine genitus est, ac sine semine & corruptione carnem suscepit, hominibúsque apparuit, vt eos à falso multorum deorũ cultu reuocaret. Atque admirandâ incarnationis suæ dispensatione perfunctus, mortem sponte, atque ingenti quodam consilio, per crucem degustauit. Triduo autem pòst resurrexit, atque in cælos descendit. Cuius præsentiæ gloriam ex Scripturâ, quæ apud eos Euangelica vocatur, si eam legere in animum induxeris, perspicere licet, ô rex. Hic duodecim discipulos habuit, qui post ipsius in cęlum ascensum in orbis terræ prouincias exierunt, ipsiúsque angustam amplitudinem promulgarunt: quemadmodum etiam vnus ex ipsis regiones nostras peragrauit, vt veritatis dogmata prædicaret: vnde etiamnum ij, qui prædicationis eorum iustitiæ administram operam nauant, Christiani appellantur. Atque hi sunt, qui veritatem supra omnes terræ nationes inuenerunt. Siquidem Deum rerum omnium conditorem atque architectum in Filio vnigenito & Spiritu sancto agnoscunt, nec præter eum vllum alium Deum venerantur. Habent autem Domini Iesu Christi mandata cordibus suis insculpta, eáque custodiunt, mortuorum resurrectionem ac futuri sæculi vitam exspectantes. Non adulterij, non fornicationis crimine sese deuinciunt, non falsum testimonium dicunt, aliena non concupiscunt, patri & matri honorem tribuunt, proximos amant, iustum iudicium ferunt; quæ sibiipsis fieri nolunt, aliis non faciunt; eos, à quibus læduntur, obsecrant, ac sibi eorum amicitiam conciliant. Inimicos beneficiis afficere student, lenes & faciles se præbent, ab omni iniquo concubitu atque ab omni impuritate abstinent, viduam non contemnunt, pupillo mœrorem non inferunt, qui habet, non habenti prolixè subministrat. Peregrinum si viderint, tecto admittunt, eiúsque non secùs ac veri & germani fratris aduentu delectantur. Non enim carnis, sed animi ratione fratres se vocãt. Vitã suam Christi causâ profundere parati sunt: nam ipsius præcepta firmè obseruant; sanctè videlicet ac iustè, quemadmodum Dominus Deus ipsis imperauit, viuentes: gratias ipsi omni horâ in omni cibo & potu, ac reliquis bonis agentes. Verè enim hæc veritatis via est, quæ quidem eos qui eam ingrediuntur, ad sempiternum regnum, quod à Christo in futurâ vitâ promissum est, tamquam porrectâ manu ducit.

Thomas in Indiam profectus. Suprà c. 2.

Verorũ Christianorum nota.

Ephes. 5.

Atque vt intelligas, ô rex, me hæc ex cerebro meo minimè fingere, si ad Christianorum scripturas oculos adieceris, me nihil à veritate alienum loqui reperies. Quare præclarè filius tuus intellexit, optimóque iure Deo viuo cultum adhibere didicit, vt in futuro æuo salutem obtineat. Magna etenim atque admirãda sunt, quæ à Christianis tum dicuntur tum geruntur. Neque enim hominum, sed Dei verba proloquuntur, reliquæ autem nationes errant, ac sibiipsis imposturam faciunt: siquidem in tenebris ambulantes, ebriorum instar in seipsos impingunt. Atque hic sit, ô rex, meæ ad te orationis finis, quam quidem veritas in mente mea dictauit. Desinant itaque vęcordes tui sapientes aduersus Dominũ nugari. Nam vobis Deum creatorem venerari, atque ipsius verbis ab interitu alienis aurem accommodare expedit, vt condemnationem ac supplicium effugientes, vitam interitus expertem hereditariò possideatis.

Cap. 15. Muti stant, qui à parte regis.

Hæc posteaquam à Nachore commemorata sunt, rex iracundiâ æstuabat: rhetores autem ipsius & sacerdotes muti stabant, vt qui nihil contrà, præter infirmos quosdam ac nullius momenti sermunculos afferre possent. At verò regis filius spiritu exultabat, atque hilari vultu Dominum celebrabat, qui iis quorum fiducia in ipso posita est, in rebus perplexis & impeditis exitum dat, quique etiam per inimicum & hostem veritatem confirmabat, efficiebátque vt & qui erroris antesignanus erat, rectæ doctrinæ patronum se præberet.

Rex porrò, quamuis alioqui Nachori vehemẽter irasceretur, nullo tamen eum malo afficere potuit, propterea quòd lege coram omnibus antè promulgatâ, ei pro Christianis liberè verba facere permisisset. Ceterùm ipse per sæpè sermonibus ipsius obluctans, eum per signa quædam admonebat, vt illam pugnandi acrimoniam remitteret, atque rhetorum disputationi manus daret. At ille vehementius inualescebat, omnes ipsorum propositiones atque argumenta refutans, errorisque, quo tenebantur, fraudem ac fallaciam detegens. Cùm autem penè ad vesperam vsque disputatio producta fuisset, rex concionem solui iussit; tamquam scilicet postridie rursum de hac re agitari vellet.

Iosaphat à patre Nachorem secũ postulat.

Iosaphat autem regem ita est allocutus: Vt primò iustè omnia geri iussisti, ô rex, ita iustitię quoque finem impone, duorum alterum faciens, nẽpe vt vel magistrum meum hac nocte mecum manere permittas, vt de his rebus, de quibus crastinâ die cum iis qui nos bello lacessent, verba facienda sunt, vnà dispiciamus, ac tu item tuos assumens, arbitratu tuo cum illis ea quæ in rem futura videbuntur, mediteris: aut tuos mihi hac nocte concedens, meum accipe. Quòd si vtrique apud te sint, meus nimirum in afflictione & metu, tui autem in lætitiâ & animi remissione, æquum mihi iudicium istud esse non videtur, sed principatus licentia, & pactorum violatio. Rex itaque huius orationis lepôre victus, assumptis sapientibus & sacerdotibus suis, Nachorem filio concessit, hac nimirum spe fretus, fore, vt ea quæ pollicitus fuerat, præstaret.

Iosaphat secũ Nachorem abducit.

Regis itaque filius in palatium suum proficiscitur, non secùs atque Olympicus quidam victor superatis aduersariis, secum Nachorem habens. Quem cùm remotis arbitris acciuisset, his ad eum verbis vsus est: Ne me, qui sis, ignorare existimes. Certissimum enim habeo te diuinissimum Barlaamũ haud quaquam esse, verum Nachorẽ Astrologum. Ac miror, quid vobis in mẽtẽ venerit, vt huiusmodi fabulã fingereris, atq; hoc vobis persuaderetis, vos eas clarissimâ die oculis meis tenebras obiecturos esse, vt pro oue lupum acciperem. Verùm non abs re prouerbio fertur, Cor stulti vana cogitare. Atque hæc quidẽ cogitatio & consilium vestrũ rancidum sanè ac prorsus stolidum erat, opus autẽ quod ipse egisti, omni prudentiâ & sagacitate plenũ est, ac propterea gaude, ô Nachor, & exulta.

Agit gratias quòd pro veritate steterit.

Multas enim tibi hoc nomine gratias habeo, quòd veritatis patrocinium hodierno die suscepisti, nec sceleratis verbis ac versutâ simulatione labia tua contaminasti: quin potiùs ea multis

sordibus expurgasti; falsorum nimirum deorum errore confutato, atque Christianorum dogmatum veritate cõfirmatâ. Ego verò duplici de caussâ, vt te mecum adducerem, operam dedi: altera, ne te rex priuatim tenẽs, supplicio afficeret, proptereà quòd non ea es locutus, quæ ipsi grata essent: altera, vt hodierno tuo beneficio gratiam tibi repẽdam. Quonam autem tandẽ pacto istud? Nimirum te admonens, vt à prauâ & periculosâ hac viâ, quam ad hunc vsque diem tenuisti, deflectas, ac rectam & salutarem semitam ingrediaris: quam quidem non ignorans, sed sponte malum amplectens, effugisti, in iniquitatis barathra & præcipitia teipsum impellens. Intellige itaque, ô Nachor, cùm prudens & sagax sis, ac Christum solum, & vitam apud ipsum abstrusam elucrari stude, fluxis his & caducis contemptis ac pro nihilo habitis. Non enim in æternum viues; sed cùm mortalis sis, iam iamque hinc abiturus es, quemadmodum & omnes, qui ante te extiterũt. Atque, ô te miserum! si, vbi iustum iudicium, ac iusta operum merces est, grauem peccati sarcinã tecum ferens abeas, nec eam priùs abieceris, cùm abiicere procliue sit.

Nachor itaque ob huiusmodi sermones animo compunctus, his verbis vsus est: Rectè dixisti, ô rex, rectè inquam. Nam ipse quoque verum & ab omni mendacio alienum Deum, per quem omnia facta sunt, noui: atque item futurum iudicium scio, ex multis videlicet Scripturę sacræ verbis id edoctus: verùm improba consuetudo, atque antiqui supplantatoris versutia cordis mei oculos cæcauit, densásque animo meo tenebras offudit. Nunc autem ad verbum tuum abiecto tenebroso velamine, ad vultus Dominici lucem accurram: fortasse enim mei miserebitur, pœnitentięque ianuã mihi improbo ac rebelli seruo aperiet. Quãquam mihi fieri non posse videtur, vt peccatorum meorum, quæ arenâ grauiora sunt, & eorum quę tum sciens tum ignorans perpetraui, veniam obtineam.

Nachor seriò resipiscit.

Hac oratione auditâ, regis filius statim exurgit, atque animo incalescit, animúmque Nachoris ad desperationem propendentem recuperare atque erigere incipit. Nulla enim, ô Nachor, inquit, nulla de hac re dubitatio animum tuũ subeat. Scriptum est enim, posse Deum etiam ex his lapidibus excitare filios Abrahæ. Quod quidem, vt aiebat pater Barlaam, quid aliud est, quàm quòd homines deploratæ improbitatis, atque omni iniquitatis genere cõtaminati, salutem consequi possint, Christique filij effici: qui pro suâ summa & incredibili humanitate omnibus sese ad meliorem frugem recipientibus cælestes portas patefecit? Neque enim cuiquam omnino salutis aditum præclusit: Verùm eos, quos scelerum pœnitet, misericordi animo suscipit; ob eamque caussam iis, qui horâ primâ, & tertiâ, & sextâ, & nonâ, & vndecimâ ad vineam accesserũt, æqua merces attribuitur, quemadmodum Euangelicis scriptis proditum est. Ac proinde etiamsi ad hunc vsque diem in peccatis consenueris: tamen si feruenti animo accedas, eadem quæ ij qui ab adolescentiâ certamen subierunt, pręmia consequeris. Hæc & multa alia cùm diuinissimus iuuenis ad Nachorem in malis inueteratum de pœnitentiâ locutus fuisset, ipsisque veniam spopondisset, Christumque facilem ac propitium ipsi fore promisisset, illúdque pro certo affirmasset, eum pro suâ bonitate semper peccatoris pœnitentiam suscipere paratum esse, ægram ipsius animam, tamquam medicamentis quibusdam emolliens, ipsum prorsus in sanitatem asseruit.

Illum Iosaphat in spem erigit.

Ioan. 8.

Matth. 20.

Statim enim ad eum Nachor dixit: Tu quidem, ô animo etiam quàm corpore nobilior, qui admirabilibus his mysteriis præclarè imbutus es, ad extremum vsque in præclarâ confessione velim maneas: nec eam aut vllum tempus, aut vllus modus è tuo pectore euellat. Ego autem hac ipsâ horâ proficiscar, vt salutem meam quæram, mihique Deum, quem ad iram prouocaui, per pœnitentiam propitium ac facilem reddam. Non enim posthac, nisi tibi aliter videatur, regis faciem conspiciam. Ingenti autem animi lætitiâ affectus regis filius, atque hunc sermonem libenter excipiens, ipsum complectitur & exosculatur, attentísque ad Deum fusis precibus, eum è palatio emittit.

Nachor Iosaphat ad constantiam hortatur.

Egressus autem Nachor, animo compunctus in densissimam solitudinem cerui instar prosilit, atque in monachi cuiusdam, qui sacerdotij dignitate ornatus erat, speluncam se confert: in quâ ille propter imminentem metum delitescebat. Atque ante ipsum feruentissimo pectore humi sese prouoluit, ipsiúsque pedes, instar videlicet veteris illius meretricis, lacrymis perfundit, ac diuinum Baptismum exposcit. Sacerdos itaque, vtpote diuinâ gratiâ plenus, ingentem animo voluptatem cepit, eúmque confestim, vt mos ferebat, per dies haud paucos Christianæ fidei rudimentis institutum, diuino Baptismate perficit in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti. Mansit autem cum illo Nachor, perpetuâ ob ea peccata quæ perpetrarat, pœnitudine ductus, Deúmque benedicens, qui neminem perire vult, verùm omnium resipiscentiam exspectat, atque eos qui pœnitentiam agunt, humanè ac benignè excipit.

Nachor abit in eremum.

Luc. 7.

Baptizatur.

Mat. vlt.

2. Pet. 3.
Ezech. 18.

Rex autem, cùm de Nachoris rebus manè certior factus fuisset, ac spe suâ excidisset, & prætereà sapientes suos ac stolidos oratores nullo negotio superatos fuisse conspexisset, in magnâ animi anxietate versabatur: eósque cùm graues priùs contumelias ac dedecora ipsis intulisset, ac nonnullos etiam bubulis neruis atrocem in modum lacerasset, ipsorúmque oculos fuligine illeuisset, à se ablegauit. Ipse autem falsorum deorum imbecillitatem damnare incœpit: etiamsi alioqui nondum ad Christi lucem plenè ac perfectè oculos coniicere in animum induceret. Etenim densa caliginis nubes ipsi vndique affusa, cordis ipsius oculos adhuc tenebat. Ceterùm non iam sacerdotes suos in honorem habebat, nec festa & libamina simulacris suis peragebat; verùm animo in vtramque partem vacillabat: hinc nimirum deorum suorum imbecillitatem improbans, illinc autem Euangelicæ vitæ sinceritatem reformidans, prauáque consuetudine ita constrictus, vt ab eâ vix auelli posset. Siquidem corporearum voluptatum seruituti maiorem in modum addictus erat, vitiosisque affectionibus prorsus operam dabat, captiui instar ductus, atque absque vino, vt Isaiæ verbis vtar, ebrius, & ab improbâ consuetudine tamquam fræno quodam retractus.

Regij animi anxietas.

Isa. 51.

Cùm igitur rex cum duplici cogitatione ad hunc modum luctaretur, nobilissimus ipsius filius,

lius, ac verè regio animo præditus, in suo palatio quietus degebat, naturæ suæ generositatem, modestiamque & constantiam per opera cunctis declarans. Nam theatra & equorum certamina, & venatiorum exercitationes, & inania omnia iuuenilis ætatis studia, & imposturas quibus stulti animi deluuntur & infescantur, nihili omnino ducebat: verùm ex Christi mandatis omnino pendebat, ac diuino amore sauciatus, eum expetebat, qui verè expetendus est, totus suauis ac totus desiderabilis, atque eiusmodi, vt liue vllâ saturitate expetatur.

Cant. 5. In memoriam autem rediens magistri sui Barlaam, atque ipsius vitam sibi ante oculos proponens, ipsius amore animum suum demulceri sentiebat, ac quonam pacto ipsum videret, summo studio curabat atque ipsius sermones sine vllâ intermissione in corde suo circumferens, erat tanquam arbor secus aquarum decursus plantata, perpetuóque irrigata, ac tempestiuos domino fructus afferens. Multas enim animas è diaboli laqueis eripuit, Christóque seruatas obtulit: siquidem multi ad eum sese conferentes, salutaribus sermonibus fruebantur. Ex quibus non pauci, fugâ relicto errore, ad salutarem doctrinam accurrebant. Alij autem rebus huius vitę longum valere iussis, monasticam palæstram capessebant. *Iosaphat orationibus vacabat & ieiuniis.* Ipse autem orationibus & ieiuniis operam dabat, identidémque hanc vocem ad Deum mittebat. O Domine mi, ô Domine mi ac Rex, cui ego credidi, ad quem ego profugi, atque errore liberatus sum, dignam famulo tuo Barlaamo mercedem repende, pro eo quòd mihi oberranti, te, Ioan. 14. qui via, vita, & veritas es, demonstrauit. Ac mihi hoc concede, vt rursum illum in corpore Angelum, quo mundus dignus non est, conspiciam, Heb. 11. atque cum eo, quod mihi vitæ superest, conficiam, vt vitæ ipsius vestigiis insistens, tibi Deo ac Domino placeam.

Cap. 29. Eo autem tempore publicum falsorum deorum festum in vrbe illâ erat. Regem porrò huic festo interesse, ac copiosissimis victimis illud exornare oportebat. Verùm cùm sacerdotes ipsum in deorum cultu segnem ac tepidum esse conspicerent, id verebantur, ne ad templum venire negligeret, sicque ipsi muneribus iis, quæ a rege accipere consueuerant, cæterisque prouentibus orbarentur. Surgentes itaque, ad speluncam quamdam in vastissimâ solitudine sitam proficiscuntur, in quâ vir quidam magicis artibus deditus, atque falsi idolorum cultus acerrimus propug- *Theudas magus ab impiis sacerdotibus accersitur.* nator habitabat, Theudas nomine, quem etiam rex singulari honore complectebatur, eharúmque magistrũ existimabat, ipsius nimirum vaticiniis regnum suum omnium rerum copiâ florere, atque in dies augeri dicens. Cum igitur sacerdotum cultores ad ipsum venissent, eius opem atq; auxilium implorabant: eique deorum improbationem, in quam rex inciderat, exponebant: quæque regis filius fecisset, & quemadmodũ Nachor ad ipsius voluntatem atque sententiam concionem habuisset. Ac nisi tu ipse venias, inquiebant, nobísque opem afferas, spes omnis extincta est, omnísque deorum cultus ac veneratio periit. Nam tu vnicum nobis calamitatis solatium relictus es, atque in te vno spes omnes nostras positas habemus.

Theudas ad regem se confert. Theudas itaque cum satanico eo exercitu, quem secum habebat, in expeditionem pergit, atque aduersus veritatem arma comparat: accitis nimirum multis prauis spiritibus, quos ad res improbas promptè ac libenter auxiliarem manum afferre norat, & quos ipse semper ministros adhibuerat, his comitatus ad regem accedit.

Vt autem ipsius aduentus regi nuntiatus est, atque ipse palmarum virgam manu tenens, ouináque pelle indutus ingressus est, rex è throno suo exiliit, ipsíque obuiàm prodiit, eúmque osculatus est. Cumque cathedram afferri iussisset, ipsum prope se collocauit. Posteáque Theudas his ad regem verbis vtitur: Rex in æternum viue, *Theuda ad regẽ impudẽs oratio.* maximorum deorum fauore ac beneuolentiâ septus. Ad me enim allatum est, te ingens certamen aduersus Galilæos iniisse, ac luculentissimam palmam retulisse. Eóque nomine huc veni, vt ad edendam grati animi significationem, festum vnà celebremus, atque eleganti formâ præditos adolescẽtes ac formosas puellas diis immortalibus immolemus tauróśque centum, ac plurima alia animalia ipsis offeramus: quò eos quoque in posterum inuictos adiutores habeamus, qui nobis vniuersum vitæ curriculum planum & æquabile reddant.

Ad hæc rex: Minimè verò, inquit, ô senex, vicimus, minimè inquam vicimus: verùm nullo potiùs negotio victi sumus. Nam qui à nobis stabant, repentè aduersum nos extiterunt, ac velut furore & insaniâ laborantem atque imbecillam nostram aciem nacti, prorsus eam fregerunt ac prostrauerunt. Nunc autem, si qua tibi facultas & vis suppetit, quâ tu humi iacenti religioni nostræ opitulari, eamque rursum excitare queas, velim exponas. Theudas autem regi ad hunc modum respondit: Galilæorum contentiones atque inanes sermones, ô rex, minimè pertimesce. Quæ enim sunt ea, quæ ab ipsis afferuntur, quantum quidem ad viros ratione ac prudentiâ præditos attinet? Meo quidem iudicio faciliùs deiicientur, quàm folium à vento excussum. Neque enim vel conspectum meum sustinebunt, tantum abest vt sermones conferant, atque ad mecum disputandum pedem conferant. Cæterùm, vt & propositum istud certamen, & quidquid aliud in animo habuerimus, rectò cursu feratur, réſque nobis ex animi sententiâ succedant, fac publicum hoc festum exornes, deorúmque beneuolentiam, tamquam firmissima quædam arma induas, ac tum fausta omnia habiturus es. Hæc cùm ille iactasset, qui, vt cum Psal 51. Dauide loquar, in malitiâ potens erat, atque ini- Memor a lapsus est s. Habac quitatem totâ die meditabatur, turbidámque, vt Isaiæ verbis vtar, subuersionem amico suo propinabat; improborum spirituum, quos ipse comites habebat, ope atque adiumento perfecit, vt rex cogitationes eas, quæ ipsum salutis submouebant, prorsus è memoriâ eiiceret, eisdémque, quibus solebat studiis sedulò hæreret. Ac proinde cùm regiæ litteræ quaquauersum commeassent, quibus omnes ad execrandum deorum festum conuenire iubebantur, cernere erat ingentem hominum multitudinem confluentem, atque oues & boues, variaque animalia secum adducentem.

Cùm igitur omnes coiissent, surgens rex, vnà cum impostore Theudâ ad templum profectus est, vt tauros ac permulta animantia immolarent. Sicque nefarium & execratione dignum festum

Rex cum Theudâ diis sacrificat.

Festum celebrabant, adeò vt & brutorum animantium mugitibus tota vrbs personaret; & victimarum nidore ipse quoque aer inficeretur. His ad hunc modum confectis, cùm improbi spiritus de Theudæ victoria maiorem in modum gloriarentur, sacerdotésque gratias ipsi habuissent, rex rursum ad palatium se recepit, atque ad Theudam: En quemadmodum iussisti, nihil omnino studij a me prætermissum est, quod quidem ad festi splendorem, & sacrificiorum magnificentiam pertineret. Iam itaque tempus est, vt quæ mihi promisisti expleas, filiumque meũ, qui a religione nostra desciuit, à Christianorum errore vindices, ac cum benignis diis in gratiam reduces. Nam ego cum artem omnem adhibuerim, atque omnem lapidem mouerim, nullam tamen morbi medicinam reperi, sed ipsius mentem omnibus rebus superiorem esse perspexi. Nam si blandè ac leniter cum eo agere institui, ne sic quidem eum mihi vllo modo animum adiicere comperi. Rursum si seuere atque acerbè eum accepi, in peruicaciam potius sese ipsum attolli conspexi. Quãobrem calamitatem eam quæ mihi accidit, sapientiæ tuæ committo. Ac siquidem ea, ope tuâ & auxilio liberatus, filium meum mecum rursus deos colentem, atque voluptuariæ huius vitæ cupiditatibus ac regni voluptatibus fruentem videro, auream tibi statuam erigam, efficiamque vt posthac in sempiternum idem tibi quod diis honor a cunctis tribuatur.

Theudas igitur attentam aurem diabolo subiiciens, atque ab illo improbum ac pestiferũ consilium edoctus, ipsique linguę atque oris operam nauans, ad regem ait: Si filium tuum in potestatem tuam redigere, ipsiúsque in pugnando peruicaciam inanem reddere cupis, ars a me excogitata est, cui obluctari nullo modo poterit, verùm durus ipsius animus facilius emollietur, quã cera in ardenti rogo admota. Rex itaque vanum hominem inani tumore inflatum videns, ad voluptatem statim animique lætitiam sese conuertit, sperans videlicet, petulantem illam & audacem linguam animum diuinis iussis edoctũ ac philosophiæ penitum superaturam esse. Cùmque, quænam illa res esset, ex eo sciscitaretur, tum Theudas, tamquam nouacula acuta dolum contexit, callidéq; pharmaca comparat. Atque improbam technam, diabolique consilium, quæso, perspice. Omnibus, inquit, ô rex, qui filio astant atque inseruiunt, ab eo procul disiunctis, pulchrâ & perquam eleganti forma præditas mulieres, atque ad pelliciendos animos adornatas, cum eo perpetuò versari, ipsique ministrare, vitæque consuetudinem & contubernium cum eo habere iube. Ego autem vno ex spiritibus, quos ad res huiusmodi comparatos habeo, ad eum postea submisso, acriorem voluptatis flammam excitabo. Ac simulatque vel cum vnâ solâ huiusmodi muliercula rem habuerit, nisi tibi omnia ex animi sententia fluant, erit iam cur me contemnas, atque vt nullius vsus hominem, non honoribus, sed maximis suppliciis afficiendum ducas. Nihil enim masculorum animos perinde allicere ac demulcere solet, vt feminarum conspectus. Atque vt sermonibus meis fidem adhibeas, historiam hanc velim audias.

Rex quidam cum masculâ prole careret vehementer animo angebatur, eamque calamitatem haud paruam existimabat. Hoc igitur cùm statu esset, filium in lucem edidit: eóque nomine summa voluptate perfusus est. Dixerunt autem ad eum eruditi quidam medici, fore, vt si puer intra duodecim annos solem aut ignem videret, lumine prorsus orbaretur; id enim ex oculorum ipsius situ designari. Quæ cùm pater audisset, cubiculum quoddam obscurum ex rupe quadam condidisse, filiumque illic vna cum nutricibus inclusisse fertur, nec ante duodecim annos exactos vllum omnino ipsi lucis splendorem ostendisse. Confecto autem huiusmodi temporis curriculo, filium, qui nihil omnino rerum mundanarum ad hunc vsque diem perspexerat, ex hoc cubiculo educit; ac tum ipsi omnia, iuxta suum quodque genus exhiberi ac demonstrari iubet, viros nimirum in vno loco, in alio feminas, aliúdè aurum, aliâ ex parte argentum, vniones & lapides exquisiti pretij, vestes luculentas & elegantes, currus insigni pulchritudine simul cum regiis equis aureo fræno instructis, cum aulæis purpureis, ac sessoribus armatis, boum item armenta, & pecudum greges: atque, vt summatim dicam, omnia certo ordine puero demonstrabat. Percontante autem eo, quonam singulæ res nomine appellarentur, regis satellites ac stipatores vniuscuiusque nomen exponebant. Cum autem mulierum nomen scire cuperet, tum regis armiger lepide ac festiuè, dæmones eas appellari dixit, à quibus hominum mentes in errorem traherentur. Pueri autem pectus earum amore atque cupiditate vehementiùs quàm vllius alius rei desiderio illectum ac delinitum est. Cum igitur omnibus rebus peragratis ad regem eum adduxissent, ac rex ex ipso, quidnam ex omnibus rebus quas vidisset ipsi magis arrideret, quæsiuisset: Quid, inquit, aliud quàm dæmones illi, qui homines in fraudem inducunt? Neque enim vllius rei ex his omnibus quas hodierno die vidi, perinde atque eorum amore animus meus incensus est. Atque hunc pueri sermonem rex ille admiratus est, quámque violenta ac tyrannica res feminarum amor esset, hinc iudicauit. Quocirca tu quoque non vlla alia ratione, quam ista, te filium tuum in potestatem redacturum putes.

Quid amor feminæ.

Rex hoc consilium excipit, atque confestim ad eum delectæ puellæ præstanti atque egregia forma inducuntur. Quas etiam cum ipse eleganti ornatu illustrasset, atque omnino ad pelliciendum iuuenis animum instruxisset, omnes ipsius famulos & ministros e palatio eiicit, easque in eorum locum substituit. Hæ itaque ipsi vndique hærebant, eumque complectebantur, atque ad nefarium concubitum extimulabant, per omnes videlicet gestus ac sermones ipsum ad voluptatem prouocantes. Neminem alium habebat quem conspiceret, cum quo colloqueretur, aut cœnaret, ipsæ enim omnia ipsi erant. Atque hæc quidem rex faciebat. Theudas autem rursum ad pestiferam suam speluncam profectus, libros qui res huiusmodi efficere poterant, in manus sumit: euocatúmque vnum ex improbis spiritibus ad Christi militem bello lacessendum emittit, nesciens scilicet miser ille, quantum sui ipsius excitaturus, quantámque simul cum vniuersa sua diabolicâ cohorte infamię notam subiturus esset. Improbus autem spiritus, aliis insuper nequioribus spiritibus assumptis, ad generosi adolescentis cubiculum se confert, in eúmque impetum facit, vehementissimam carnis fornacem succendens. Ac diabolus quidem internas ipsi flammas admouebat, puellæ autem, vt corporis pulchritudi

Theudas mittit spiritum fornicationis.

chritudine insignes [illegible] deformes improbam materiam [illegible] tabant.

At verò pura illa anima pestif[illegible] spiritus impetum agnoscens, ac præposterum cogitationum bellum, quod magno ac vehementi aduersum se impetu veniebat, conspiciens, perturbabatur, tantóque malo liberari, purúmque sese Christo exhibere cupiebat, nec sanctam illam stolam, quâ eum Baptismi gratia induerat, libidinis cœno contaminare.

Amori impudico amorem diuinũ obiecit Iosaphat.

Confestim itaque amori amorem, hoc est impudico diuinum opponit, sibíque pulchritudinem illam ac gloriam omni sermone præstantiorem, quam puræ animæ in Christi sponsi nuptiis, ex quibus illi qui nuptialem tunicam conspurcarint, eiicientur, vinctíque manibus & pedibus in exteriores tenebras protrudentur, habituræ sint, in memoriam reuocat.

Matt. 22.

Hæc cum animo suo considerans, & lacrymas profundens, pectus verberabat, improbas illas cogitationes, non secus ac fucos quosdam in fugam vertens. Deinde surgens, ac manus attollens, calentibus lacrymis ac gemitibus Dei opem atque auxilium implorabat, hisque verbis vtebatur:

Orat Iosaphat aduersus ingruentem carnis tentationem.

Omnipotens Domine, qui solus viribus polles, atque ad misericordiam procliuis es. Domine inquam, spes desperatorum & eorum qui auxilio carent, mei, quæso, inutilis tui serui nunc recordare, facilique ac propitio oculo me intuere, animámque meam a diabolica framea eripe, ac de manu canis vnicam meam: nec me in hostium meorum manus incidere permittas. Non supergaudeant mihi, qui oderunt me inique. nec me in iniquitatibus corrumpi sinas, corpusq; meum, quod tibi castum exhibere promisi, probro & contumeliâ afficere. Te enim concupisco, téque adoro, Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum, in sæcula.

Psal. 21.

Psal. 34.

A Deo accipit solatium.

Cumque Amen subiunxisset, diuinam consolationem cælitus ipse sibi aduenire sensit, atque improbæ cogitationes sese subduxerunt. Ipse autem ad matutinum vsque tẽpus in precibus perstitit: intellectísque versipellis hostis technis atque artibus, corpus suũ tum cibi penuriâ, tum siti aliísque afflictionum generibus premere cœpit, in orationibus erecto corpore pernoctans, sibiq; ipsi pacta ea quæ cum Deo inierat, in memoriam reducens, atque tum eorum qui iustitiam coluerint, futurum splendorem animo & cogitatione informans, tum denunciatam improbis gehennam aperte sibi ob oculos proponens. Quod scilicet eâ de causâ faciebat, ne hostis inertem ac solutam ipsius animam nactus, prauas cogitationes ipsi nullo negotio insereret, animique ipsius puritatem turbaret & inficeret. Cùm igitur hostis omnino mente concideret, séque strenuum iuuenem deiecturum prorsus diffideret, ad aliam callidiorem fraudem sese confert (vt qui semper malus sit, nec vnquam aliquid moliri, atque incommodum aliquod & detrimentum afferre intermittat) in id omni studio incumbens, vt quæ sibi à Theudâ mandata fuerant, exequatur. Itaque rursus huiusmodi pharmaca comparat.

Alia fraus diaboli.

Ad iuuenem enim ex puellis illis vna omnium formosissima ingreditur, quæ etiam regis cuiusdã filia erat, captiuaq; à patriâ suâ abducta, regi Abenner, præstantissimi cuiusdam muneris instar, oblata fuerat: quam pater, vt eximiâ pulchritudine præditam, ad labefactandum ac deiiciendum filij animum miserat. Hanc impostor ille subit, ipsíque [illegible] sermones suggerit, qui animi ipsius prudentiam ac sapientiam perspicue declararent. Siquidem diabolus omnes ad vitium accommodatas artes facilè ac promptè exercet. Posteaque regis filium a dextris adortus, puellæ amorem ipsi inserit, ob ipsius videlicet prudentiam & grauitatem, atque etiam ob eam caussam, quòd cùm eâ nobilitate esset, atque è regiâ stirpe prodiisset, patriâ tamen simul ac gloriâ orbata esset. Adhæc huiusmodi quoque cogitationes ipsi subserit, vt eam ab insano idolorum cultu liberaret, Christianamque efficeret.

Hæc autem omnia versuti draconis technæ erant. Nam cùm regis filius animo ita comparatus & constitutus esset, vt nullam obscœnam cogitationem aut libidinosum amorem ad puellam vacillantem in seipso perspiceret, verùm ipsius duntaxat calamitate animæque exitio se commoueri sentiret, rem hanc diabolicum commentum esse minimè animaduertebat. Siquidem reuerà caligo ille est, ac lucem assimulat.

Vere [illegible]

Vt enim regis filius puellam alloqui, diuinæque cognitionis oracula ipsi exponere cœpit; Agnosce [illegible] quiens, ô mulier, Deum in omne æuum viuentem, [illegible] idolorum errore detineri sine, verum Dominum rerum omnium effectorem intellige, ac beata eris, immortali sponso adiuncta. Multa, inquam, eiusmodi cùm ipse dixisset, statim improbus spiritus mulieri in mentem immittit, vt fraudis laqueos explicaret, ac Deo charam illam animam ad libidinis foueam præcipitem traheret, quemadmodum videlicet olim generis humani auctorem Euæ operâ e paradiso ac Deo miserè exterminauit, eúmque beatæ atque immortalis vitæ loco morti addixit.

Posteaquam igitur puella verba illa omni sapientia referta audiuit, pro [illegible] stultitia ea nõ intellexit, verùm huiusmodi responsum [illegible] quale ab ea edi consentaneum erat, quæ d[illegible] lingua atque os [illegible] atque: Si salutis meæ, o domine, cura tangeris, ac me Deo tuo conciliare, abiectæque animæ meæ salutem afferre studes, fac [illegible] quoque vnã meæ petitioni annuas, e statim patriis omnibus diis meis repudiatis Deo tuo me adiungam, ipsúmque ad extremum vsque spiritum colam. Ita tu [illegible] meæ atque ad Deum conuersionis, mercedem [illegible] res.

Cùm autem ille, quænam hæc petitio esset, quæsiuisset: tum illa & habitu, & aspectu, & sermone, ac denique omni ex parte sese ad [illegible] dum ipsius animum comparans, Matrimonio, inquit, mecum coniungere, atque ego imperiis tuis lubens obsequar.

A regio [illegible] petit [illegible] trimo[nium].

At ille, Incassum, inquit, ô mulier, duram huiusmodi petitionem mihi proposuisti. Nam quãquam ingenti salutis tuæ curâ teneor, teque ex mortis & exitij voragine extrahere cupio: mihi tamen corpus meum per fœdum concubitum inquinare nimis graue est, imò prorsus impossibile.

Renuit Iosaphat.

Illa verò planam ipsi viam ad scelus sternens, Ecquid, inquit, huiusmodi sermone vteris, qui omni sapientiæ genere polles? Ecquid, inquam, hanc rem spurcitiem ac fœdum concubitum appellasti? Neque enim ipsa quoque Christianorum librorum ignara atque expers sum: verùm & multos in patriâ meâ libros perlegi, & sæpè

cum

cum Christianis sermones contuli. Quid igitur? Nónne in quodam librorum vestrorum scriptum est: Honorabile connubium & torus immaculatus? Ac rursum: Melius est nubere quam vri? Ac rursum: Quod Deus coniunxit, homo non separet? Nónne omnes veteres iusti, tam patriarchæ quàm prophetæ legitimo matrimonio copulatos fuisse Scripturæ vestræ docent? Nónne Petrus ille, quem apostolorum principem fuisse prædicatis, vxorem habuisse scribitur? Quid igitur te adduxit, vt rem huiusmodi spurcitiem appellares? Magnopere sanè mihi à dogmatum vestrorum veritate aberrare videris.

Hebr. 13. *1. Cor. 7.* *Matth. 16.* *Luc. 4.*

Cui ille respondit: Ita profectò, mulier, hæc se habent, quemadmodum abs te dictum est. Licet enim quibuslibet matrimonio copulari, exceptis tamen iis, qui virginitatem Christo semel promiserint. Ego enim ab eo die, quo per diuini Baptismi lauacrum à iuuentutis & ignorantiæ meæ peccatis purgatus sum, purum meipsum Christo exhibere pollicitus sum. Quonam igitur modo pacta ea, quæ cum Deo sanxi, dissoluere atque infringere audebo?

Votum castitatis.

Rursum autem ad eum mulier his verbis vsa est: Sit sanè de hac re, vt ipse vis. At exiguam alteram, ac nullius momenti cupiditatem meam exple, si quidem animæ meæ salutem afferre tibi cordi est. Hac dumtaxat nocte mecum rem habe, atque effice, vt & ego tuâ pulchritudine fruâr, ac tu rursum formæ meæ elegantiâ explearis. Quod si feceris, hoc tibi polliceor, me simulatque dies illuxerit, Christianam religionem suscepturam, atque omnem deorum meorum cultum fugâ relicturam esse. Atq; ob huiusmodi consilium, non modò veniam, sed etiam beneficia, salutis meæ causâ, à Deo tuo consequèris. Gaudium enim, inquit Scriptura tua, est in cælo super vno peccatore pœnitentiam agente. Nam si ob scelerati hominis resipiscentiam lætitia in cælo excitatur; quid afferri potest, quin huius resipiscentiæ auctori magnum præmium debeatur?

Ad fornicationem à virgâ puellâ solicitatur. *Luc. 19.*

Ita certè res se habet: nec est quòd dubites. Quid? An non apostoli quoque religionis vestræ duces, complura certo consilio faciebant, diuinum præceptum maioris præcepti causâ interdum violantes? An non Paulus Timotheum, præstantioris consilij causâ, circumcidisse dicitur: atqui circumcisio apud Christianos in crimine censetur; nec tamen ille hoc facere dubitauit. Atque alia huiusmodi permulta in Scripturis tuis reperies. Quocircà si seriò animæ meæ salutem afferre cupis, exiguam hanc meam cupiditatem exple: & ego, quamquam alioqui perfecto matrimonij nexu tecum copulari cupiens, tamen quoniam id tibi minimè gratum est, non iam tibi vim afferam, verùm quidquid animo tuo insederit, posthac faciam. Tu igitur ne me quoque prorsus abiicias & execreris, verùm in hac vnâ re mihi obsequens, salutem mihi affer, atque à superstitioso errore me libera: tu autem deinceps per omnem vitæ cursum, quæ tibi visa fuerint, facias licebit.

Actor. 16.

His verbis vtens (nam & habebat qui ipsi suggereret, cui etiam aures clàm admouebat: atque Scripturarum peritus est ille vitij artifex diabolus) his inquam verbis vtens, eúmque demulcens, ac retia & laqueos ipsi tum à dextris tum à sinistris vndique nectens, animi ipsius turrim labefactare, institutique ipsius neruos debilitare, ac voluntatem & sententiam emollire incipiebat. Vitij autem sator, ac proborum virorum hostis, labantem ipsius animum conspiciens, ac summâ inde lætitia perfusus, statim pestiferos spiritus, qui vna cum illo aderant, appellat: Cernite, inquiens, quonam pacto puella ista ea perficere contendat, quæ à nobis perfici nequiuerunt. Agite igitur, acriter nunc in eum impetum faciamus. Neque enim ad explendam eius a quo missi sumus, voluntatem aliud æquè opportunum tempus nanciscemur. Hæc cùm versipellis ille ad socios dixisset, in Christi militem insiliunt, omnes animi ipsius vires perturbantes, atque acerrimum puellæ amorem ipsius pectori inserentes, vehementissimúmque libidinis ignem in ipso inflammantes.

Dæmones faces admouent.

Ille autem cùm seipsum vehementer vri, captiuúmque ad peccatum trahi perspiceret, atque cogitationes suas, puellæ salutem conuersionémque ad Deum ipsi proponentes, flagitium tanquam hamum quemdam escâ occultare, hostísque instinctu sibi negotium facessere, perinde videlicet ac scelus minimè esset, seruandæ animæ causâ cum muliere semel rem habere, in huiusmodi animi anxietate consiliíque penuriâ alto pectore ingemiscens, seipsum statim ad orationem confert, atq; vberes lacrymarum riuos ex oculis profundens, ad eum, qui salutem iis qui in ipso confidunt, afferre potest, clamabat: In te, Domine, speraui, non confundar in æternum: neque irrideant me inimici mei, dextræ tuæ hærentem: verùm hac horâ pro tuâ voluntate mihi asta, vias meas dirigens, vt sanctum tuum & gloriosum ac formidandum nomen in me famulo tuo illustretur, quoniam benedictus es in sæcula, Amen.

Oratione superat carnis tentationes. *Psal. 30.* *Psal. 24.*

Cùm autem per aliquot horas cum lacrymis preces fudisset, genuáque persæpè flexisset, in terram se prostrauit, paulúmque obdormiscens seipsum à quibusdam horrendis viris arripi videt, regionibúsque quibusdam, quas nunquam viderat, peragratis, in amplissimum campum perduci, pulchris floribus atque ingenti suauitate præditum, vbi & plantas omnis generis cernebat, inusitatis quibusdam & admirandis fructibus, tum visu iucundissimis, tum perceptu suauissimis redundantes. Arborum porrò folia ex tenuissimâ quadam aurâ dulcem sonum edebant: ac dum impellerentur, inexplebilem odoris frangrantiam emittebant. Quin etiam sedes illic sitæ erant, auro atque ingentis pretij lapidibus structæ, luculentum sane splendorem afferentes: lectíque item illustres, miris quibusdam stragulis, atque elegantiâ omnem orationis facultatem superante coornati. Adhæc aquæ profluebant perquam limpidæ, oculósque ipsos oblectantes. Tum autem per ingentem atque admirandum hunc campum horrendi illi viri eum in vrbem quamdam introduxerunt, inenarrabili splendore rutilantem, ex pellucido quidem auro muros, ex lapidibus autem à nemine vnquam visis pinnas ac propugnacula extructa habentem. Et quis tandem est, qui vrbis illius pulchritudinem ac splendorem sermone cósequi possit? Lux porrò supernè radiis identidem micans, omnes ipsius vicos implebat, atq; alati quidam exercitus, lucidi omnes in eâ morabantur, eiusmodi cantum edentes, quem nunquam mortalis auris audiuit. vocémq; dicentem audiit: Hæc eorum qui iustitiam coluerint,

Visio Iosaphat. *Ducitur ad loca amœna.*

rint, est requies: hoc eorum qui Domino suæ vitæ rationes probarint, oblectamentum. Hunc autem ex illo loco eductum terribiles illi viri retrorsum ducere velle dicebant. At ipse iucunditate illâ lætitiaque animi omnino raptus: Ne me quæso, inquiebat, ne me inquam hac lætitiâ, quæ nullis verbis exprimi potest, priuate: verùm hoc mihi concedite, vt in vno amplissimæ huiusce ciuitatis angulo degam. Illi autem ad hunc modum respondebant: Fieri nunc minimè potest, vt hîc sis: hoc autem multis laboribus ac sudoribus tandem consequêris, si quidem tibiipsi vim intuleris.

Ducitur ad loca tristia. Hoc sermone habito, ac maximo illo campo rursus peragrato, eum in tenebrosa loca, omnisq; mœroris plena, atq; cum eo splẽdore, quem priùs conspexerat, ac lætitiâ illâ è diametro pugnantia, duxerunt. Etenim obscura prorsus ac tenebrosa caligo erat, atque afflictione ac tumultu totus ille locus redundabat. Illic ignis fornax accẽdebatur, & carnificum vermium genus serpebat, vltricésq; virtutes fornaci imminebant. Ac nonnulli miserum in modum igni conflagrabant, vóxq; huiusmodi audiebatur: Hic sceleratorum locus est, hic eorum cruciatus qui fœdis flagitiis seipsos contaminarunt. Pòst autẽ ab his qui eum illuc introduxerant, ex eo loco eductus est.

Ad se redit. Statímque ad sese rediens, toto corpore contremiscebat, lacrymæque fluminum instar ex ipsius oculis fluebant: atq; omnis impudicæ illius puellæ, reliquarúmq; aliarum, pulchritudo quouis cœno & sanie fœtidior ipsi visa est: memoriâque ea quæ viderat recolens, tum bonorum illorum cupiditate tum dolorum illorum metu correptus,

Ægrotat. in lecto iacebat, sic affectus, vt nulla ipsi exurgendi potestas esset.

Pater eum visitat. Vt autem de aduersâ filij valetudine ad regem allatum est, statim ad eum profectus, quidnam ipsi accidisset, percontabatur. Ille autem, quidnam

Psal. 56. vidisset, exponit, aitque: Cur pedibus meis laqueũ

Psal. 39. parasti, & incuruasti animam meam? Nisi enim Dominus adiuuisset me, paulò minùs habitasset

Psal. 72. in inferno anima mea. Verùm quàm bonus Israël Deus his qui rectu sunt corde, qui etiam eripuit humilitatem meam de medio catulorum leonũ, dormiui conturbatus. Sed visitauit me Deus saluator meus, mihique quantis ij qui eum ad iracundiam prouocant, bonis sese priuent, quantisque rursum tormentis obnoxios se reddant, demonstrauit.

Admonet patrem. At nunc, ô pater, quoniam tu aures tuas occlusisti, ne vocem meam bona atque vtilia tibi occinentem audires, ne me saltem quò minùs rectam viam capessam, impedias. Hoc enim cupio, hoc expeto, vt omnibus rebus liberatus, ad ea loca contendam, in quibus Barlaam Christi famulus habitat, ac cum eo quod mihi reliquum est vitæ conficiam. Quòd si me per vim retinere in animum induxeris, quam primùm me mœrore ac tædio extinctum videbis. Ita fiet, vt nec tu pater iam appelleris, nec filium habiturus sis.

Cap. 31. Rursum igitur ingens regem mœstitia inuasit; rursum omnem vitæ suæ spem despondere cœpit; atque acerba secum animo agitans, in palatium suum abiit. At verò improbi illi spiritus, qui aduersus diuinum iuuenem à Theudâ missi fuerant, ad eum pudore suffusi redeunt, atq; quamuis alioqui mendacio gaudeant, acceptam tamen cladem confitentur. Quippe perspicua cladis signa in scelerato suo vultu gerebant. Ille autem, Vsqueadeóne, inquit, imbecilles ac miseri estis, vt adolescentem vnum vincere minimè potueritis? Tunc improbi spiritus virtute diuina excruciati, veritatem inuiti in lucem protulerunt, his verbis vtentes: Christi potentię, ac passionis ipsius signo, quod Crucem appellant, ne tantillum quidem obluctati possumus. *Crucis signũ dæmonibus terrori est.* Nam cùm ea effingitur, statim quotquot aëris principes ac mundi rectores tenebrarum sumus, quàm celerrimè fugimus, ac priùs etiam quàm ea plenè ac perfectè expressa sit, propulsamur. *Ephes. 6.* Quamobrem nos quidem in hunc iuuenem impetu facto, grauiter eum perturbauimus: verùm ille cùm Christi opem implorasset, ac crucis signo seipsum muniuisset, nos irato animo propulit, atque firmissimum sibi præsidium comparauit. Ac proinde nullâ interpositâ morâ instrumentum illud arripuimus, cuius operâ etiam princeps noster primum hominem aggressus est, cúmque potestati suæ subiecit. Et quidem profectò nos quoque vanam adolescentis spem pro nihilo ducebamus: verùm ad auxilium rursus accitus Christus, cælestis iræ igni nos exustos in fugam vertit. Quare stat sententia, non vltrà ad eum accedere. Ad hunc scilicet modum improbi spiritus Theudæ ea quæ contigerant perspicuè declararunt.

Rex autem omni ex parte animo hærens, consilióque destitutus, Theudam rursus accersit, ad cúmque ait: Omnibus iis quæ docuisti, vir sapientissime, perfectis & absolutis, nihil tamen vtilitatis consecuti sumus. Nunc igitur, si quod tibi aliud consilium superest, illud experiamur. Fortasse enim aliquam depellendi mali rationem nanciscemur.

Cùm autem Theudas, vt cum ipsius filio in colloquium veniret, petiisset, manè rex, eo secùm assumpto, ad visendum filium proficiscitur. Cúmque prope eum consedisset, eum alloqui, ac probris insectari, atque ipsius contumaciam animique rigiditatem accusare cœpit. *Theudas rursus oppugnat Iosaphat.* Illo verò recta dogmata rursum confirmante, Christique amore nihil antiquius habendum esse clamante, Theudas in medium prodiens, his verbis vsus est: Quidnam, ô Iosaphat, quod in immortalibus diis nostris reprehendendum sit, inuenisti, vt tu ab eorum cultu discederes, ac regis patris tui animum ita offendendo, totius populi odium tibi commoueres? An non ab iis vitam accepisti? An non ipsi patri te dono dederunt, auditis videlicet ipsius precibus, eóque sterilitatis vinculis soluto? Cùm autem multos inanes sermones, ac multas inutiles quæstiones ille inueteratæ improbitatis homo proponeret, atque de Euangelij prædicatione argumenta necteret, hoc videlicet animo, vt eam sugillaret, atque idolorum cultum confirmaret, ille superni Regis filius, atque illius vrbis, *Hebr. 8.* quam non homo, sed Deus construxit, ciuis, posteaquam sese paulisper continuisset, tum demum ad Theudam ait.

Egregie respõdet Iosaphat. Audi, ô imposturæ vorago, ac palpabilibus tenebris caliginosior, semen Babylonicum, at- *Gen. 11.* que Chalanicæ turris extructorum, quorum causâ mundus confusus est, nepos; vane inquam atque infelix senex, qui grauioribus, quàm quinque illæ diuino igne concrematæ vrbes, sceleribus te constrinxisti. Ecquid salutis prædicationem, per quam ea quæ tenebris circumfusa erant, lucem acceperunt, per quam errantes

viam inuenerunt, per quam ij qui perierant, ac miserâ seruitute premebantur, in pristinum statum restituti sunt, cauillis insectari conaris? Cedò vtrum tandem ex his duobus præstantius est, nempe omnipotentem Deum cum vnigenito Filio & Spiritu sancto colere, Deum, inquam, increatum & immortalem, bonorum omnium fontem, cuius nec imperium ac robur coniecturâ percipi, nec gloria mente comprehendi potest, cui angelicorum ac cælestium ordinum millia millium, & decies millia millium astant, cuius gloriâ cælum & terra plena sunt, per quem omnia ex nihilo in ortum producta sunt, per quem mundus continetur ac conseruatur, ipsiúsque prouidentiâ gubernatur, colere ac venerari; an verò pestiferos dæmones atque inanima simulacra, quorum laus & gloria adulterium est, ac puerorum constupratio, cæteráque flagitia quæ de diis vestris in superstitionis vestræ voluminibus conscripta sunt?

Non vos pudet, miseri, atque ignis sempiterni cibus, Chaldaicique generis similitudinem gerentes; non vos, inquam, mortuas statuas humanâ manu extructas adorare pudet? Cæsum enim lapidem aut lignum ac fabrili arte politum, deum nuncupatis: ac deinde eximium taurum, aut aliud fortasse ex pulcherrimis cuiusque generis animantibus assumentes, mortuo numini, quâ væcordia estis, immolatis. Atqui victima deo tuo præstantior est. Nam illum homo elaborauit, Deus autem animal procreauit. Ac propterea etiam brutum animal te, qui ratione præditus es, prudentiâ & sagacitate antecellit. Illud enim eum à quo alitur nouit, tu contrà eius, à quo ex nihilo productus es, cuiúsque beneficio viuis & cõseruaris, ignoratione laboras. Ac deum appellas, quem paulò ante ferro verberari, atque igne conflari, & malleis tundi videbas: quem argento atque auro cinxisti, atque à terrâ in altum sustulisti: posteáque in terram abiectus abiecti lapidis abiectior es adorator, non Deum adorans, sed mortua & animæ expertia manuum tuarum opera. Imò verò, ne mortuum quidem æquum est simulacrum appellare: verùm nouum quoddam ac tantâ amentiâ dignum nomen excogitare par est. Nam lapideus comminuitur, testaceus confringitur, ligneus corrumpitur, æreus rubigine inficitur, aureus & argenteus igni conflatur. Quinetiam dij tui partim exiguo ac vili, partim summo pretio venduntur. Neque enim ipsis diuinitas, sed materia pretium dat. Atqui Deum quisnam emere aut vendere queat? Iam quonam pacto Deus appellatur qui motus expers est? An non illud cernis, nec eum qui stat, vnquam sedere; nec eum qui sedet, vnquam stare?

Idololatrarũ amentia. Pudeat te, ô væcors: manum ori appone, ô stulte, qui res huiusmodi laudas. Etenim à veritate auersus, falsis picturis deceptis atque in fraudem induceris, statuas videlicet effingens, rebúsque manu tuâ effectis Dei nomen attribuens. Resipisce miser, atque illud intellige, te deo abs te facto antiquiorem esse. Cuius tandem furoris ista sunt? Hoccine tibi persuasisti, te cùm homo sis, Deum efficere posse? Quî tandem istud fieri queat? Quocircà non hominem efficis, verùm hominis aut cuiuspiam animantis formam, non linguâ, non faucibus, non cerebro, non vllâ aliquâ internâ parte præditam: ac proinde ne hominis quidem aut animantis similitudo est, sed inutilis omnino res ac vanitatis plena. Quid igitur rebus sensus expertibus blandiris? Quid mente carentibus & inutilibus assides? Nisi latomi, aut architecti, aut malleatoris ars adesset, deum non haberes. Nisi custodes præstò essent, deum tuum amisisses. Nam quem sæpè stolidorum hominum copiosissima vrbs tanquam deum, vt ab eo custodiatur, obsecrat, cum eo ipso pauci custodes, ne surripiatur, remanent. Ac si quidem ex argento vel auro constet, diligenter custoditur: si autem ex lapide, aut argillâ, aut aliâ quadam viliori materiâ, seipsum custodit. Ita de vestrâ sententiâ valentior est is, qui ex argillâ, quàm qui ex auro conflatus est.

An non igitur optimo iure vos stultos & cæcos ac stolidos homines irridere, vel potiùs luctu prosequi possumus? Quippe opera vestra furorem potiùs quàm pietatem redolent. Nam qui rei militari studet, statuam ad militaris speciei similitudinem expressam, ac certo loco positam, Martem nuncupat. Qui autem mulierum amore ad insaniam vsque flagrat, animæ suæ cupiditatem picturâ informans, vitium suum deum efficit, Veneris scilicet nomine eum appellans. Alius rursus temulentiæ suæ caussâ, effictο simulacro, Bacchum ipsum nominat. Eodémque modo aliorum vitiorum cupidi, eorum simulacra constituerunt, vitiisque suis deorum nomen imponunt. Eáque de caussà apud eorum aras libidinosæ saltationes existunt, ac meretricij cantus, furiosique impetus. Quisnam autem execrandum eorum flagitium deinceps commemorare queat? Aut quis fœdissimam ipsorum libidinem oratione complectens, os suum conspurcare sustineat? Verùm hæc omnibus perspicua sunt, etiam si ipsi taceamus. Hi tui dij sunt, ô statuis tuis stupidior Theuda. Hos vt adorem, hos vt venerer, admones. Tuæ profectò improbitati ac stultæ sententiæ consentaneum est istud consilium: at similis ipsis tu fias, atque omnes qui confidunt in eis. Psal. 113.

Laudat fidẽ Christianã. Ego autem Deum meum colam, méque totum ipsi consecrabo: Deo, inquam, creatori, ac rerum omnium gubernatori, per Dominum nostrum Iesum Christum, spem nostram, per quem etiam ad luminum Patrem in Spiritu sancto accessum habuimus, per quem ab acerbâ seruitute in ipsius sanguine liberati sumus. Nisi enim ipse etiam vsque ad seruilem formam sese abiecisset, haudquaquam id consecuti essemus, vt in filios adoptaremur. Quippe nostrâ caussâ se ipse abiecit, nec Deitatem rapinam arbitratus est, sed quod erat permansit, & quod non erat, assumpsit. Consuetudinem cum hominibus habuit, carne suâ in crucem ascendit, triduo in sepulcro conditus est, ad inferos descendit, inde eos, quos sub peccato venditos horrendus mundi princeps vinctos tenebat, eduxit. Quidnam igitur hinc detrimenti tulit, quòd eo nomine eum cauillis insectari videris? An non perspicis, in quot fœda & obscœna loca radios suos sol demittat, quótque fœtida cadauera conspiciat? An hinc labem aliquam contrahit? An non potiùs ea quæ sordida ac putida sunt, exsiccat atque constringit, quæ caliginosa sunt illuminat, atque interim ipse prorsus incolumis, ac labis omnis expers manet? An non item ignis ferrum, quòd suâ naturâ nigrum ac frigidum est, assumens, prorsus inflammat atque candefacit, nec interim ferri proprieta-

Ephes. 2.

Philipp. 2.

Baruch. 3.

X 2 tes

tes vllâ ex parte recipit ? Non enim eo malleis contuſo aliquid perpetitur aut detrimenti quidquam accipit.

Quocircà ſi hæc quæ creata ſunt, eamque naturam habent, vt aliquando intereant, ex viliorum ac deteriorum rerum contagione nullo incommodo afficiuntur, qua tandem ratione, ô ſtolide ac ſaxeo corde prædite, irridere me ideircò audes, quòd Filium ac Deum Verbum à paternâ gloriâ nullo modo diſceſſiſſe, ſed cùm Deus eſſet, humanæ ſalutis cauſſa corpus humanum aſſumpſiſſe dicam, vt homines diuinæ ac ſpiritualis naturæ participes efficeret, noſtramque ſubſtantiam ex ſubterraneis inferni partibus eductam, cœleſti gloriâ exornaret, atque item vt tenebrarum huius ſæculi principem, ſuſceptæ carnis tanquam illecebris quibuſdam ineſcatum ſuperaret, genúſque noſtrum ex ipſius ſeruitute ac tyrannide liberaret ? Vnde etiam crucis tormentum ſine perpeſſione ſubiit, duas

Duæ in Chriſto naturæ. Luc. 23. videlicet ſuas naturas declarans. Vt enim homo, in crucem agitur: vt Deus autem, ſoli tenebras offundit, terram quatit, ac multa corpora morte functa è ſepulcris excitat. Rurſum, vt homo moritur: vt autem Deus, ſpoliato inferno, ad vitam redit. Ob idque etiam clamauit Propheta: Infernus in amaritudine fuit, occurrens tibi deorſum. Siquidem in amaritudine fuit atque illuſus eſt, cum nudum hominem ſeſe accepiſſe putans, in Deum incidit, ac repentè inanis & captiuus extitit. Reſurgit itaque vt Deus: atque in cælum, vnde nullo modo digreſſus fuerat, aſcendit, ac noſtram deſpicabilem atque omnibus inferiorem naturam omnibus ſuperiorem reddidit, immortalique gloriâ rutilantem in gloriæ throno collocauit. Quidnam igitur hinc Deo Verbo detrimenti conflatum eſt, quòd tu eum maledictis atque contumeliis inſequi non erubeſcis ? Vtrum quæſo ex his duobus præſtantius eſt, nempe hæc confiteri, atque hunc bonum hominúmque amantem Deum venerari (qui iuſtitiam mandat, continentiam præcipit, puritatem præſcribit, ad miſericordiam propenſum eſſe docet, fidem præbet, pacem prædicat, ipſamet veritas & nominatur & eſt, ipſamet charitas) hunc inquam venerari; an contrà improbos & plurimis flagitiis deuinctos, ac tam rebus ipſis quam nominibus fœdos & obſcœnos deos tuos ? Væ vobis, ô ſaxis duriores, & brutis amentiores, atque exitij filij, ac tenebrarum heredes. Beatus autem ego ac Chriſtiani omnes, qui bonum ac benignum Deum habemus. Nam qui ei cultum adhibent, etiamſi ad breue aliquod tempus in hac vitâ rebus aduerſis conflictentur, at immortalem tamen mercedis fructum in ſempiternæ ac diuinæ beatitudinis regno percipient.

Cap. 32. Dixit autem ad eum Theudas: En illud perſpicuum eſt, multos & magnos & ſapientes viros atque interpretes, ac tum virtute tum doctrinâ admirabiles, religionem noſtram inſtituiſſe, omnéſque orbis terræ reges ac principes eam vt præclaram atque omni periculo vacuam excepiſſe:

Theudas Chriſtianis paupertatem & ruſticitatem obiicit. Galilæorum contrà doctrinam ruſticos quoſdam ac pauperes & abiectos viros, eóſque perpaucos, nec plures quàm duodecim, prædicaſſe. Num igitur ignobilium ac ruſticorum prædicatio, multorum ac magnorum virorum, quique tantâ ſapientiæ laude floruerunt, legibus atque inſtitutis potior habenda eſt ? Quid autem habes, vnde hos vera dicere, illos mentiri demonſtres?

Rurſum igitur regis filius reſpondit: Aſinus es, ô Theuda, vt dici ſolet, lyrâ audiens, atque intellectus expers manens; vel, vt rectiùs loquar, Pſal. 57.
aſpis, aures obturans, ne præclarè incantantium vocem exaudias. Rectè igitur de te à Prophetâ dictum eſt. Si mutare queat Æthiops pellem ſuam, ac pardus varietates ſuas, tu quoque ſtulte Ierem. 13.
& cæce, benefacere poteris, cùm mala didiceris. Quin te vis veritatis ſenſu afficit ? Nam hoc ipſum quod ais, à multis admirabili ſapientiâ præditis viris nefarios tuos cultus laudari, atque à multis regibus confirmari, contrà; Euangelicam prædicationem à paucis, iiſq; obſcuris viris prædicari, id verò tum religionis noſtræ vim, tum improborum veſtrorum dogmatum imbecillitatem ac perniciem demonſtrat: quippe cùm doctrina veſtra, quamuis eruditos patronos ac firmos adiutores habeat, debilitetur tamen & extinguatur, noſtra autem religio, licet omni humano ſubſidio careat, ſole tamen clariùs luceat, orbémque totum occuparit: nam ſi ab oratoribus & philoſophis edita fuiſſet, regéſque ac principes adiutores habuiſſet, dicere, fortaſſe, vir improbe, potuiſſes, humanam potentiam id totum præſtitiſſe. Nunc verò ſanctum Euangelium à vilibus piſcatoribus conſcriptum, atque ab omnibus tyrannis vexatum, nihilo tamen ſeciùs totum orbem obtinere perſpiciens (in omnem enim, in- Pſal. 18.
quit ille, terram exiuit ſonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum) quid iam aliud dicere Rom. 10.
poſſis, quàm diuinam & inuictam potentiam eſſe, ſalutis humanæ cauſſâ cultum ſuum confirmantem? Ecquod autem, ô vecors, argumentum iis quæ iam allata ſunt, præſtantius quæris, quo tuos mentiri, noſtros vera loqui probem ? Nam niſi tua omnia nugæ ac figmenta eſſent, profectò cùm tantis humanis viribus nitantur, minimè imminuerentur ac debilitarentur. Vidi enim, in- Pſal. 36.
quit ille, impium ſuperexaltatum & eleuatum ſicut cedros Libani: & tranſiui, & ecce non erat; quæſiui eum, & non eſt inuentus locus eius. De vobis, qui inſani idolorum cultus propugnatores eſtis, hæc dixit Propheta. Iam iámque enim, & non inuenietur ipſius locus: ſed ſicut deficit fu- Pſal. 67.
mus, deficiet, & quemadmodum deficit cera à facie ignis, ſic peribitis.

Argumentum Theudæ in eum retorquet Ioſaphat.

Contrà de Euangelicâ Dei cognitione dixit Dominus: Cælum & terra tranſibunt, verba au- Luc. 21.
tem mea non tranſibunt. Ac rurſum Propheta Pſal. 101.
his verbis vtitur: In principio tu Domine terram fundaſti, & opera manuum tuarum ſunt cæli. Ipſi Euangelij durano
peribunt, tu autem permanes, & omnes ſicut veſtimentum veteraſcent. Et ſicut opertorium mutabit eos, & mutabuntur; tu autem idem ipſe es, & anni tui non deficient. Ac diuini quidem aduentus Chriſti præcones, & ſapientes orbis terrarum piſcatores, qui ex erroris ac fraudis voragine omnes extraxerunt (quos quidem tu, qui peccati verè ſeruus es, aſpernaris ac nihili pendis) per ſigna & prodigia ſolis inſtar in mundo fulſerunt, cæcis lucem donantes, ſurdis auditum, claudis greſſum, mortuis denique vitam impertientes. Nam vel eorum duntaxat vmbræ omnes ho- Act. 5.
minum morbos profligabant. Dæmones quos vos vt deos metuitis, non modò ab humanis corporibus depellebant, ſed etiam crucis ſigno ex ipſo terrarum orbe fugabant: cuius ope atque adiumento omnem quidem magiam deleuerunt,

runt, veneficiáque omnia irrita reddiderunt. Atque illi quidem humanâ infirmitate per Christi virtutem ad hunc modum sanati, rebúsque omnibus conditis renouatis, tanquam veritatis præcones ab omnibus iis qui sapientiâ præditi sunt, laudantur, admirationique habentur. Quid autem habes, quod de sapientibus atque oratoribus [1. Cor. 5.] tuis, quorum Deus sapientiam stultam fecit, de illis inquam diaboli patronis in medium afferas? Quid memoriâ dignum mundo reliquerint, expone. Quid de ipsis quod prædices, habes, nisi dementiam ac turpitudinem, inanémque artem, verborum elegantiâ fœtidæ suæ religionis cœnum contegentem.

Quinetiam ex poëtis tuis, quicumque ab ingenti furore atque insaniâ vel tantulum emergere potuerunt, id quod verius erat, dixerunt, nempe eos qui dij appellantur, homines extitisse, ac propterea quòd quidam eorum vrbibus ac regionibus imperarunt, quidam autem aliud quiddam nullius pœnè momenti, dum viuerent, effecerunt, homines errore lapsos, deorum nomine eos appellasse. Principio enim [14] Seruch ille statuas [*Seruch statuarum inuentor.*] inuenisse litterarum monumentis proditus est. Siquidem eos qui antiquitus vel strenui animi, vel amicitiæ, vel cuiuspiam alterius virtutis opus memoriâ dignum edidissent, statuis ornasse dicitur. Posteri autem, maiorum mentem ignorantes, nempe quòd memoriæ dumtaxat causâ, iis qui laude dignum aliquid effecissent, statuas & colúnas erexissent, dæmonis vitij auctoris operâ paulatim aberrantes, homines iisdem passionibus obnoxios ac corruptioni subiectos, tanquam immortales deos adorarunt, sacrificiáque ipsis ac libamina excogitarunt: dæmonibus videlicet in statuis habitantibus, atque huiusmodi honorem & sacrificia ad sese pertrahentibus. Illi itaq; eos, [Rom. 1.] qui Deum in notitiâ habere minimè probant, duplici de causâ, vt se deos esse existiment, adducunt: alterâ, vt ipsi hoc nomine celebrentur; gaudent enim ipsi, vtpote fastu atque arrogantiâ pleni, cùm ipsis tanquam diis honor tribuitur: alterâ, vt eos, quos in fraudem induxerint, ad præparatum sibi sempiternum ignem trahant. Eóque nomine omni flagitij ac turpitudinis genere ipsos erudierunt, adeò vt eorum fraudi atque imposturæ semel addicti homines, mentis tenebris circumfusi, atque ad malorum colophonem venientes, sui quisque vitij ac sui cupiditatis statuã fixerint, deúmque nominarint. Quâ quidem in re, cùm erroris sui nomine execrandi sint, tum verò ob earum rerum quas adorant absurditatem maiori execratione dignos se præbuerunt. Id autem tandiu locum habuit, quoad Dominus per viscera misericordiæ suæ nos qui ipsius fide præditi sumus, ex improbo ac pestifero huiusmodi errore [Act. 5.] liberauit, veráque Dei cognitione imbuit. Neque [Hebr. 1.] enim in alio vllo salus est, nec præter ipsum solum qui mundum effecit, ac virtutis suæ verbo omnia portat, alius deus aut in cælo aut in terrâ [Psal. 32.] est. Verbo enim Domini, inquit ille, cæli firmati [Ioan. 5.] sunt: & spiritu oris eius, omnis virtus eorum: atq; omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil, quod factum est.

Theudas autem cùm hæc verba audiuisset, atque huiusmodi sermonem diuinitus infusâ sapientiâ [*Theudas oratione Iosaphat ad fidē adducitur.*] plenum esse cerneret, tanquam tonitrui sono perculsus, silentio tenebatur. Tandem autem aliquando miseriam suam agnoscens (obtenebratos enim cordis ipsius oculos salutaris doctrina tetigerat) ingenti anteactæ vitæ pœnitudine affectus est: atque condemnatio idolorum errore, ad pietatis lucem accurrit, ac deinceps a sceleratâ & execrandâ vitæ ratione vsque adeò sese remouit, tantúmque cum turpibus animi affectionibus magicísque artibus bellum gessit, quantum ante amoris fœdus cum ipsis fecerat. Nam tum in medio concilio stans, præsidente rege, magnâ voce exclamauit: Verè, ô rex, spiritus Dei in filio tuo habitat, verè fracti ac superati sumus, nec defensionem vllam habemus, nec ad ea quæ ab ipso commemorata sunt, vel oculos ipsos obuertere possumus. Magnus igitur re verâ Christianorum Deus est, magna ipsius fides, magna mysteria.

Conuersus itaque ad regis filium, ait: Dic quæso, ô claro ac illustri animo prædite, Deúsne me excepturus est, si ab improbis actionibus abscedens, ad eum me conuertero? Sanè, inquit veritatis præco, sanè inquam te excipiet, omnésq; item qui ad ipsum sese conuerterint. Nec verò vulgari [Lucæ 15.] modo excipiet: verùm vt filio è longinquâ regione redeunti, hoc est, à scelerata vitæ ratione ad meliorem frugem sese conuertenti, obuiam prodibit, eúmq; amplectetur & exosculabitur: ac peccati fœditate detractâ, statim ipsi vestimentum salutaris imponet, clarissimaque gloriæ stolâ eum induens, mysticum superuis virtutibus epulū peraget, ob exceptâ videlicet ouem perditam festum diem celebrans. Ipsemet enim Dominus ingens [Ibidem.] in cælo gaudium esse dixit super vno peccatore pœnitentiam agente. Ac rursum: Non veni [Luc. 5.] vocare iustos, sed peccatores ad pœnitentiam. Et per Prophetam: Viuo ego, dicit Dominus: no[Ezech. 33.]lo mortem peccatoris, sed magis vt conuertatur à viâ suâ, & viuat. Conuertimini à viâ vestrâ mala: & quare moriemini domus Israël? Iniquitas iniqui non nocebit ei, in quacumque die conuersus fuerit ab iniquitate suâ, & fecerit iustitiam, & in mandato vitæ ambulauerit; vitâ viuet, & non morietur. Omnia peccata quæ admisit, non memorabuntur, quia iudicium & iustitiam fecit: in ipsis viuet. Ac rursum per alterum Prophetam exclamat: Lauamini, mundi estote, auferte malum cogitationum vestrarum ab oculis meis, quiescite agere peruersè, discite benefacere. Si fuerint peccata vestra sicut coccinum, tanquam nix dealbabuntur: & si fuerint rubra velut vermiculus, sicut lana alba erunt. Cùm igitur hæ pollicitationes, iis qui ad meliorem frugem sese receperint, à Deo propositæ sint, ne cuncteris, ô homo, nec moram vllam adhibeas: verùm ad Christum benignum Deum nostrum accede, & [Psal. 32.] illuminare, & facies tua non confundetur. Nam simulatque in diuini Baptismatis piscinam immersus fueris, tota veteris hominis spurcities, atque vniuersa scelerum sarcina in aquâ sepelietur, atque in nihilum dilabetur: túque nouus illinc ac recens, atque ab omni labe purus conscendes, nullam peccati labem aut rugam tecum ferens. Ac [*Baptismus omnia peccata prorsus eluit.*] deinceps in te situm erit, vt purgationem per viscera misericordiæ Dei nostri hinc contractam tuearis, atque conserues.

Theudas igitur his verbis institutus, statim ex aulâ excedit, atque ad sceleratam speluncam [*Libros magicos exurit Theudas.*] suam profectus, magicos libros suos tanquã sceleris omnis primitias, ac diabolicorum arcanorum thesauros, exussit. Ipse autem ad sacrosancti

Ad sacerdotem Baptismi causâ adit.

illius viri, ad quem etiam Nachor perrexerat, antrum sese confert, rerúmque suarum omnium statum ipsi exponit, capiti suo terram aspergẽs, grauesque gemitus edens, ac seipsum lacrymis perfundens, nefariáque sua flagitia seni ordine commemorans. Ille autem, vt qui salutis animæ afferendæ, atque ex versipellis draconis faucibus eripiendæ peritissimus esset, salutaribus verbis eum demulcet, ac velut excantat, veniam spõdet, ac propitium & facilem ipsi iudicem fore pollicetur. Ac posteà cùm eum Christianæ fidei rudimentis imbuisset, multorúmque dierum ieiunium ipsi indixisset, cum diuino Baptismo lustrauit. Ac deinceps per omnem vitæ cursum ille sincero animo de admissis sceleribus pœnitentiam egit, lacrymísque ac gemitibus Deum placare studuit.

Ieiunium indictum pro peccatorum commissorũ satisfactione.

Cap. 33.

Quid de filio Iosaphat faciendum, rex deliberat.

Quæ cùm ad hunc modum euenissent, rex consilij inopiâ vndiq; destitutus, in graui plane mœrore versabatur, animóque magnopere iactabatur. Coacto autem rursum senatu, quidnam de filio suo faceret, dispiciebat. Cùm autem multi multas sententias in medium protulissent, Araches ille, de quo superiùs mentionem fecimus, qui & ducum omnium clarissimus erat, & principem in senatu locum obtinebat, his ad regem verbis vsus est: Quidnam, ô rex, filio tuo facere oportuit, quod non fecerimus, vt ad sequenda nostra dogmata, deósque nostros colendos eum induceremus? Verùm, vt video, impossibilia aggredimur: siquidem à naturâ ipsi, aut etiam fortasse à fortunâ, peruicacia & animi durities insita est. Itaque si ipsum suppliciis ac cruciatibus afficere in animũ induxeris, tum ipse naturæ hostem te præbebis, patrísque nomen amitties, tum ipsius iacturam facies, vt qui pro Christo mortem oppetere paratus sit. Reliquum est igitur, vt hanc rationem ineas, nempe vt regnum cum eo partiaris, eique in eâ parte, quæ ad eum attinuerit, regij muneris administrationem committas. Ac si quidem negotiorum natura, rerúmque mundanarum cura eum ad institutum nostrum vitæque genus amplectendum pertraxerint, res nobis ex sententiâ succedet. Mores etenim in animo vehementer corroborati, ægrè expungi atque oblitterari possunt, verborúmque potiùs blanditiis, quàm vi commutantur. Sin autem in Christianorum religione perstiterit, illud ipsum certè, quòd filio non sis orbatus, mœrorem tuum aliquâ ex parte mitigabit. Hanc orationem cùm Araches habuisset, omnes ipsius sententiam comprobarunt: ac proinde rex se ita facturum assensit.

Inueterati mores vix possunt per vim euelli.

Itaque postridie cùm illuxisset, filium acciuit, eúmque ita est allocutus: Hic mihi, ô nate, postremus ad te sermo est, cui nisi quamprimùm parueris, atque in hac saltem re pectoris mei dolorem linieris, non vltrà, mihi crede, indulgenter tecum agam. Percontante autem illo, quid sibi hoc sermone vellet: Quoniam, inquit ille, multis susceptis laboribus præfractum & contumacem te ad omnes reperi, vt qui nullis vnquam sermonibus meis parendum tibi duxeris: age, diuiso imperio meo id faciam, vt tu separatim degas, ac regnum geras. Ita iam tibi, quam cupis, viam ingredi tutò licebit. Diuina autem illa anima, quanquam alioqui regem hoc sibi labefactandi sui instituti caussâ proponere compertum haberet, obtemperandum tamen duxit; hoc scilicet animo, vt ex ipsius manibus elapsus, viam quam expetebat, ingrederetur. Sermonem igitur excipiens, ad regem ait: Equidem ipse diuinum illum virum, qui mihi salutis iter commonstrauit, quærere gestiebam, rebúsque omnibus valere iussis, cum eo, quidquid mihi vitæ reliquum est, traducere. Verùm quoniam per te, ô pater, mihi ea quæ cordi sunt, facere minimè licet, hac in re tibi morem gero: siquidem in iis rebus, in quibus perspicuum exitium atque abalienatio à Deo non proponitur, patri obtemperare pulchrum est.

Rex filium regni participem facit.

Partiendi in diuisione morem gerit.

Rex itaque summâ lætitiâ perfusus, regionem omnem imperio suo ac ditioni subiectam in duas partes diuidit, filiúmque regem creat, ac diademate exornat, regiáque omni gloriâ insignitum in eam regni partem, quæ ipsi attributa erat, cum luculentâ satellitum manu emittit: principibus autem ac ducibus, reíque militaris præfectis & satrapis, si quorum voluntas ita tulisset, cum filio suo ac rege proficiscendi potestatem facit. Atque ingentem quandam ac numerosissimam vrbem, in quâ regiam sedem haberet, assignat, omniaque ea quæ regibus conueniunt, ipsi impertit. Tum igitur regiam auctoritatem ac potestatem nactus Iosaphat, cùm ad eam vrbem, in quâ ea quæ ad regnum gerendum pertinebant parata erant, venisset, Dominicæ passionis signum, hoc est, venerandam Christi crucem in singulis vrbis turribus collocauit. Idolorum autem delubra & aras deiecit, atque à fundamentis ipsis eruit, nullas videlicet impietatis reliquias linquens.

Erigit crucẽ in regni aspectu.

Templum Christo ædificat.

Atque in mediâ vrbe ingens ac præclarũ templum Christo Domino excitauit, plebique imperauit, vt ad eum locum crebrò commeans, Deo per crucis adorationẽ cultum adhiberet. Ac tunc ipse ante omnes in medium prodiens, intentissimo animo preces fundebat, omnésq; eos qui sub ipsius potestate ac ditione erant, monebat, obsecrabat, nihil denique prætermittebat, quò ipsos à superstitioso errore abstraheret, atque ad Christum adiungeret: idolorum cultus fraudem atque imposturam indicabat, Euangelij prædicationem exponebat, Dei verbi plenam indulgentiæ demissionem commemorabat, aduentus ipsius miracula prædicabat, crucis supplicium, per quod salutem consecuti sumus, declarabat, resurrectionis vim atque in cælos ascensionem narrabat, denique tremendum illum diem annuntiabat secundi ipsius horrendi aduentus, atque tum recondita piis bona, tum eos cruciatus qui impios ac sceleratos manent. Hæc omnia perquam lenibus ac blandis verbis complectebatur. Neque enim tuam potestatis amplitudine ac regiâ magnificentiâ, quàm modestiâ & lenitate venerationem ac terrorem sibi commouere cupiebat. Quæ etiam res omnes ad eum magis pertrahebat, nimirum quòd, vt vitâ & actionibus admirandus, ita etiam animo facilis ac modestus esset. Ex quo effectum est, vt potentia magnum à modestiâ & mansuetudine subsidium nacta, omnes eò adduceret, vt ipsius verbis parerent.

Omnes ad se trahit.

Siquidem in tam breui adeò temporis curriculo, plebs omnis ipsi subiecta, tam oppidani quàm finitimi, diuinis ipsius sermonibus in Christianâ religione instituebantur, ac falsum multorum deorum cultum eiurabant, & ab idolorum sacrificiis & execrando eorum cultu sese abrumpebant, atque ad fidem erroris expertem sese conferebant, ipsiúsque doctrinâ innouati, ad Christum adiungebantur. Omnes autem

sacer

qui se abdiderant, prodeunt. sacerdotes & monachi, ac nonnulli episcopi, qui ob patris ipsius metum in montes & speluncas sese abdiderant, è latibulis suis exeûtes, læto animo ad eum proficiscebantur. Ipse verò iis qui Christi causâ tantis molestiis & acerbitatibus, totque calamitatibus affecti fuerât, obuiam prodiens, eos honorificè excipiebat, atque in palatium suum introducebat, pedes ipsorum lauans, squalidam eorum abstergens, atque omni officij genere ipsos complectens. Post autem ecclesiam recens à se constructam dedicandam curat, *Ab episcopo curat dedicari ecclesiâ.* atque episcopum quemdam, qui fidei Christianæ causâ multis ærumnis conflictatus fuerat, suûque episcopatus thronum amiserat, antistem in eo instituit, virum inquam sanctum, & ecclesiasticorum canonum peritum, diuinóque zelo prorsus flagrantem. Ac tum piscinâ ex tempore factâ, eos, qui ad Christum sese conuerterant, baptizari iubet. Et quidem principes ac magistratus primi baptizati fuot: pòst autem, qui militaris ordinis erant, ac reliquum vulgus. Ac qui Baptismum suscipiebant, non modò animarum sanitatem consequebantur, verùm etiam quicumque corporis morbis & febribus laborabant, abiectâ omni aduersâ valetudine tum animo puro, tum integro corpore è piscinâ reuertebantur, perceptâ videlicet tum animorum tum corporum sanitate. *Sanantur baptizati ab omni infirmitate.*

Ob eámque caussam ingens hominum multitudo ad regem Iosaphat vndecumque confluebat, pietatis doctrinâ ab eo imbui exposcens, atque omnia idolorum templa euertebantur, omnésque opes ac pecuniæ in fanis reconditæ abstrahebantur, eorúmque loco sacrosancta templa Deo exædificabantur, opésque illas, ingentísque pretij vestes ac thesauros rex Iosaphat ipsis assignabat: vilem scilicet aut superuacaneam illam materiam hac ratione vtilem ac fructuosam efficiens. Execrandi porrò dæmones, qui in fanis illis & altaribus commorabantur, atrocissimum in modú vexabantur, ac fugabantur, eorúmq; sibi calamitatem audientibus multis clamabant. Atq; finitima illa vniuersa regio tenebrosâ ipsorú fraude atque impostutâ liberabatur, ac Christianorum fidei ab omni labe ac reprehensione liberæ luce collustrabatur. *Dæmones fugati.*

Siquidem ipse quoque rex omnibus virtutis exemplar erat, ac permultos ad eamdem voluntatem & sententiam excitabat & inflammabat. Huiusmodi quippe principatus atque imperij natura est: semper enim subditi ad eum qui rerum potitur, sese componunt, eáque amare ac consectari solent, quibus principem delectari sentiunt. Hinc Deo adiuuante pietas ipsis augebatur, nouósque in dies progressus faciebat, ac rex in Christi mandatorum obseruationem totos incumbebat, atque ex ipsius charitate pendebat. Erátque verbi gratiæ dispensator, ac multarum animarum gubernator, ad Dei portum eas appellens. Etenim illud exploratum habebat, omnium regiorum munerum hoc primarium & præstantissimum esse, vt homines ad Dei metum ac iustitiæ cultum erudiat: quod etiam ipse faciebat, seipsum videlicet ad imperio tenendas animi perturbationes comparans, subditósq; suos admonens, atque optimi naucleri instar iustitiæ clauum sedulò tenens. Nam hæc demum veri regni lex ac norma est, nimirum voluptatibus imperare, iisque dominari, quemadmodú ipse etiam faciebat. Quippe nec de maiorum nobilitate, nec *Sui duci principes mores solent.* *Quodnam præcipuum regis munus sit.* *Voluptatibus temperandum docet.*

de regiâ gloriâ, in quâ versabatur vllo modo sese efferens (quandoquidem luteum omnes generis auctorem habemus, eiúsdemque argillæ pauperes æquè ac diuites sumus) verùm in humilitatis abyssum mentem suam assiduè coniiciens, futurámque beatitudinem animo & cogitatione cóplectens, inquilinum hic seipsum esse ducebat, ea autê propria esse statuebat, quibus post huius vitæ peregrinationé frueretur. Cùm autê hæc præclarè gessisset, atque omnes quibus præerat, à veteri atq; à patribus tradito errore liberaros, eius qui nos pretioso suo sanguine ex malâ seruitute redemit, seruos effecisset, posteà id animo agitare cœpit, vt beneficentiæ ac largitionis virtuté excoleret. Nam temperantiam quidê ac iustitiâ numeris iam omnibus absoluerat, vt qui & temperantiæ coronâ redimitus, & iustitiæ purpurâ cóuestitus esset. Illud igitur animaduertebat, terrenarum opum inconstantiam profluentium aquarum cursum imitari: quocircà illie eas recondere properabat, vbi neque tinea neque rubigo demolitur, nec fures effodiunt ac furantur; itaque sine vllâ parsimoniâ pecunias omnes in pauperes distribuere cœpit. Illud enim perspectum habebat, ei, qui ad ingentem potentiam peruenerit, curandum esse, vt eum, cuius beneficio potentiam consecutus sit, pro viribus imitetur. *Pecunias in pauperes distribuit.*

Hac porrò ratione eum ad Dei imitationem accessurum esse, si nihil misericordiâ potius atque antiquius ducat: Quamobrem pietatis opes, quæ & hic futuræ voluptatis spe animum oblectant, & illic speratæ beatitudinis fructu animú exhilarant, super aurum & lapidem pretiosum sibi aggerebat. Posteà carceres suos perscrutans, tum eos qui ad metalla damnati erant, tum iis qui à creditoribus strangulabantur, ac denique omnia copiosè subministrabat. Orphanorum omnium & viduarum ac pauperum pater erat, indulgens inquam ac benignus pater, atque ita comparatus, vt seipsum beneficio afficere existimaret, cùm in eos beneficij aliquid conferret. Nam cûm animo liberalissimo ac verè regio prȩditus esset, egentibus omnibus affatim tribuebat: quòd scilicet infinitis partibus maiorem mercedem hinc speraret, cùm tempus illud aduenisset, quò merces actionibus rependenda esset.

Cùm autem huiusmodi ipsius fama breui quaquauersum sparsa esset, omnes ad eum tamquam aliquo vnguenti odore concitati, quotidie confluebant, vt tum corporum tum animarum paupertatem eleuaterent; atque ipse omnibus in ore erat. Neque enim terror ac tyrannica vis populum pertrahebat, verùm desiderium ac sincerus erga eum amor, qui quidem diuinitus atque ex præstantissimâ ipsius vitæ ratione in omnium animis insitus erat. Tum igitur, tum inquam ij quoque qui sub patris ipsius imperio erant, ad eum potiùs sese adiungebat, omnique abiecto errore veritatem prædicabant. Ac domus quidem Iosaphat crescebat & inualescebat; domus autem Abenner decrescebat ac debilitabatur, quemadmodum scilicet de Dauide ac Saule in Regum libro proditum est. *Dan. 7.* *Augetur domus eius, & patris decrescit.* *2. Reg. 3.*

Hæc rex Abenner conspiciens, tandem aliquando receptâ mente, falsorú deorum suorum atque inanis imposturæ imbecillitatem condemnauit. Ac rursum coactis senatorij ordinis principibus, quæ ipse in animo haberet, in lo- *Cap. 34.* *Rex Abner resipiscit.*

cem protulit. Omnibus autem eadem confirmantibus (visitarat enim eos Oriens ex alto, hoc est, Saluator, exaudita videlicet famuli sui Iosaphat oratione) rex de his rebus filium certiorem faciendum esse censuit. Itaque postridie epistolam ad eum scribit, hoc exemplo:

Luc. 1.

Regis ad filium epistola.

Rex Abenner charissimo suo filio Iosaphat salutem.

» Cogitationes multæ, ô charissime fili, animum meum subeuntes, eum grauissimè conturbant. Etenim nostra omnia instar fumi deficere atque euanescere, ac contra religionem tuam sole clariùs fulgere conspiciens, ea quæ a te mihi dicta sunt, vera esse sensi: quódque densæ scelerum & impietatis tenebræ nos ita obruebant, vt in veritatem oculos coniicere, atque omnium rerum parentem & architectum agnoscere minime possemus, verùm lucem vsque adeò splendidam abs te nobis demonstratam, occlusis de industria oculis perspicere recusaremus, atque te multis malis afficeremus, & (ô me miserum!) haud paucos Christianos crudelem in modum trucidaremus: qui quidem inuicta potentia ipsis opem ferente corroborari, ad extremum vsque spiritum aduersam immanitatem nostram dimicarût. Nunc verò detracta ex oculis nostris crassa illa caligine, exiguum quemdam veritatis radium cernimus, priorúmque vitiorum pœnitudo animum subit. Verùm hunc quoque splendorem alia horrendæ desperationis nubes exoriens opprimere atque extinguere conatur, mihi videlicet peccatorum meorum multitudinem ob oculos proponens, quodque iam ego Christo odio atque execrationi sum, eaque in caussa, vt iam ab ipso recipi nequeam, vt qui aduersus eum rebellarim, ipsique bellum indixerim. Quid igitur spe, ô suauissimè fili, ad hæc dicas, fac quam primùm sciam, ac quid mihi patri tuo faciendum sit doce, atque ad eius, quod in rem meam futurum sit, cognitionem me tanquam porrecta manu, fac ducas. Vale.

Hanc epistolam cùm Iosaphat accepisset, quæque in ea continebâtur legendo peragrasset, voluptate simul & admiratione animus ipsius impletus est. Atque in cubiculum suum confestim ingressus, & ante Dominicam effigiem in faciem abiectus terram lacrymis perfundebat, simul & Domino gratias agens, & ad ipsius laudationem exultationis labia mouens, hísque verbis vtens.

Procumbit ad imaginẽ Christi Iosaphat.

Psal. 144.
Gratiarum actio pro patris conuersione.
Psal. 105.
Psal. 113.

Exaltabo te Deus meus Rex, & benedicã nomini tuo in sæculum, & in sæculum sæculi. Magnus es Domine, & laudabilis valdè: & magnitudinis tuæ non est finis. Et quis loquetur potentias tuas? auditas faciet omnes laudes tuas? Qui conuertisti petram in stagna aquarum, & rupem in fontes aquarum. En enim etiam rupes hæc, ac rupe durius patris mei pectus, tua voluntate ceræ instar emollitum est. Potes enim etiam ex lapidibus excitare filios Abrahæ. Gratias tibi ago, benigne Domine ac Deus misericordiæ: quoniã in peccatis nostris lenitate vsus es, atque etiamnum vteris, & ad hunc vsque diẽ impunitos nos reliquisti. Nam nos quidem iam pridem à tua facie abiici merebamur, atque in hac vita publica infamia notati, quemadmodum scelerati illi Pẽtapolitæ, qui igni ac sulphure conflagrarunt. At patientia & incomparabilis lenitas tua benignè nobiscum egit. Gratias tibi ago indignus ego ac despicabilis, etiamsi benignitati tuæ laudãdæ ac

Matth. 3.
Basil. lib. const. ca. 1.

Genes. 19.

celebrandæ impar sum. Ac te Domine Iesu Christe, inuisibilis Patris Fili ac Verbum, qui omnia verbo produxisti, ac voluntate tua contines & tueris, qui in ligno extensus es, ac fortem vinxisti, iisque qui ab eo vincti tenebantur, sempiternam libertatem attulisti; te inquam per miserationes tuas obtestor, vt nunc quoque inuisibilem & omnium rerum effectricem manum tuam extendas, ac seruum tuum & patrem meum ex graui illa diaboli captiuitate prorsus liberes, téque sempiterna vita præditum, & verum Deum ac solum immortalem & æternũ Regem esse apertissimè ipsi ostendas. Contritionem quæso animi mei propitio ac placido oculo aspice, ac pro ea tua pollicitatione, in quam mendacium non cadit, à meis partibus sta, qui te rerum omnium effectorem, conditorem, & gubernatorem confiteor & agnosco. Fluat in me saliens aqua tua, detúrque mihi sermo in apertione oris, ac mens in te angulari lapide rectè defixa: vt ego inutilis seruus tuus patri meo incarnationis tuæ mysterium, vti par est, exponere, atque à vano pestiferorum dæmonum errore per potentiam tuam ipsum abducere, tibíque Deo ac Domino, qui non vis mortem peccatorum, sed eorum resipiscentiam ac pœnitentiam exspectas, conciliare queam. Quoniam tu gloriosus es in sæcula sæculorum, Amen.

Matth. 15

Ioan. 4.
Ephes. 6.

Ezech. 18

Cùm ad hunc modum orasset, atque hoc sibi persuasisset, se voti sui compotem futurũ, Christi misericordia fretus, illinc cum regio satellitio excessit, atque ad patris palatium sese contulit. Vt autem pater de filij aduẽtu certior factus est, statim obuiam ei prodit, atque ipsum complectitur & exosculatur, déque ipsius aduentu maxima voluptate afficitur, publicúmque ac sollemne festum celebrat. Quid autem posteà? Remotis arbitris vna consident. Et quis tandem eos sermones, quos tum filius ad regẽ habuit, & quanta cum sapientia disseruit, vlla oratione complecti queat?

Ad patrem proficiscitur.

Pater eum excipit.

Quid enim aliud loquebatur, quàm quæ ipsi à diuino Spiritu, per quem piscatores vniuersum mundum Christo irretierunt, & litterarum expertes eruditis viris doctrina præstiterunt, instillabantur? Per eius gratiam ipse quoque eruditus & instructus, ad regem verba faciebat, scientiæ luce eum collustrans. Ac priùs quidem, cùm vt patrẽ à superstitioso errore abstraheret, diu multúmque laborasset, nihil non dicens aut faciens, quò ipsius animum ad se alliceret, frustrà tamen canere ac surdo loqui videbatur. At cùm Dominus afflictionem serui sui Iosaphat inspexit, atq; exauditis ipsius precibus clausas patris ipsius ianuas patefecit, (voluntatem enim, inquit ille, timentium se faciet, & deprecationem eorum exaudiet.) tum denique rex ea quæ dicebantur, facilè intelligebat, adeò vt opportunum tempus nactus filius, per Christi gratiam aduersus improbos spiritus, qui patris animo dominabantur, victoriam adipisceretur, ipsúmque illorum errore atque impostura omni ex parte liberaret, salutarémque doctrinam perspicuè ipsi traderet, ac cælesti & viuo Deo ipsum conciliaret.

Psal. 144.

Principio enim altiùs exorsus, ipsi magnas & admirandas res, quas priùs nec intellexerat, nec cordis auribus perceperat, annuntiauit. Etenim longam ad eum de Deo orationẽ habuit, piamque doctrinam ipsi ostendit: (nempe, quòd non sit alius deus sursum, præter vnum Deum, qui in

Quam ratione vsus Iosaphat in erudiendo patre.

Patre & Filio ac Spiritu sancto agnoscitur:) ac multa item Theologiæ arcana ipsi aperuit. Postea que etiam ea, quæ ad rerum conditarum tam inuisibilium quàm visibilium procreationem attinebant, exposuit: nimirum quo pacto summus ille parens & opifex rebus omnibus ex nihilo productis, hominem ad imaginem & similitudinem suam effinxerit, ipsúmque arbitrij libertate donatum, eorum quæ in paradiso pulchra erant participem fecerit, vnius tantùm arboris gustu ipsi interdicto, hoc est ligni scientiæ. Quo quidem mandato violato, eum è paradiso exterminauit. Vnde & ipse, & vxor, eà quam cum eo habebát coniunctione lapsi, in hos multos errores inciderunt, peccato videlicet in seruiturem addicti, mortique per diaboli tyrannidem obnoxij effecti. Qui quidem hominibus semel in potestatem suá redactis, hoc egit, vt Dei ac Domini obliuione prorsus caperentur: ipsisq; persuasit, vt per execrandam idolorum adorationem sibi cultum adhiberent.

Lapsus Adami.

At verò Deus creator noster miseratione cómotus, benignâ Patris voluntate ac Spiritus sancti adiunctâ operâ, ex Virgine sanctâ nostri instar in lucem edi voluit: cúmque cruciatu affectus fuisset, is qui à perpessione immunis erat, triduo post à morte ad vitá excitatus, nos à priori mulctâ & condemnatione liberauit, præstantiorique gloriâ donauit. Siquidem in cælum ascendens, simul nos eò vnde descenderat, euexit. Quem etiam rursus venturum credimus, vt figmentum suum ad vitam reuocet, atque vnicuique secundum ipsius opera reddat. Posteà de illo cælorum regno, quod eos qui id promerentur manet, verba fecit, atque arcana illa bona, reconditámque item improbis pœnam proposuit, nimirum ignem numquam extinguendum, exteriores tenebras, immortalem vermem, ceteráque tormentorum genera, quæ peccati serui sibiipsis recondiderunt. Hæc omnia quàm plurimis sermonibus, ac Spiritus sancti gratiam abunde ipsi inesse testantibus, prosecutus, tum demum imperuestigabile diuinæ benignitatis pelagus enarrauit, quámque ille eorum, qui ad eum sese conuertunt pœnitentiam libenter exspectet, quódque nullum scelus sit quod ipsius misericordiam superet, si quidem ad meliorem frugem redire in animum inducamus. Quod cùm multis exemplis ac Scripturæ testimoniis declarasset, orationi finem imposuit.

Cap. 35.

Rex autem diuinitus traditâ hac sapientiâ cópunctus, ingenti voce ac feruentissimo animo Christum Saluatorem confitetur, atque ab omni superstitioso errore abscedit: viuificæque crucis signum inspectantibus omnibus adorat, & audientibus omnibus Deum verum ac Dominum nostrum Iesum Christum prædicat. Atque commemoratá priori suâ impietate, & aduersus Christianos crudelitate & immanitate condemnatâ, ingens ad pietatem portio efficitur. Extabátque id, quod à Paulo dictum est, Vbi abundauit iniquitas, illic & superabundauit gratia. Cùm igitur sapientissimus Iosaphat etiam ad rei militaris duces & satrapas, atque ad omnem denique populum de Deo atque erga ipsum pietate multa verba faceret, & quasi igneâ linguâ præclarum aliquid ac modulatum caneret, superueniens Spiritus sancti gratia omnes ad celebrandam Dei gloriam excitabat: ita vt vniuersa multitudo vnâ voce clamaret: Magnus Christianorum Deus est, nec præter Dominum nostrum Iesum Christum, qui cum Patre & Spiritu sancto glorificatur, alius Deus est.

Rex Abiner inspectantibus omnibus signū crucis adorat.

Rom. 5.

Diuino porro zelo impletus rex Abenner, in aurea illa & argentea idola, quæ in ipsius palatio erant, acri animo impetum facit, eaque omnia deiicit, postea que in minutas partes redacta, pauperibus distribuit: sic nimirum vtilia ea reddens, quæ priùs vtilitate omni ac fructu carebát. Quin etiam ipse cum filio idolorum templa & aras omnes obsidens, à fundamentis ipsa eruit, eorúmque loco templa Deo extruxit. Nec verò in vrbe dumtaxat, sed etiam in totá regione eamdem operam sedulò nauabant. Peruersi autem spiritus, qui in aris domicilium habebant, cum vlulatu pellebantur, inuictámque Dei nostri potentiam tremulo clamore testabantur: omnísque vicina regio, ac multæ item finitimæ regiones ad piam fidem sese conferebant. Tum igitur, cùm diuinissimus ille episcopus, de quo superiùs verba fecimus, accessisset, rex Abenner fidei Christianæ elementis imbuitur, ac diuino Baptismo in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, perficitur. Ac Iosaphat ex diuinâ piscinâ ipsum excipit: res sane omniū maximè noua. Patris enim pater existit: & ei, à quo carnali modo progenitus fuerat, spiritualem regenerationem conciliat. Etenim cælestis Patris filius erat, diuinæque profectò radicis diuinissimus fructus; radicis inquam illius, quæ clamat, Ego sum vitis, vos palmites.

Idola euertit.

Templa Deo ædificat.

Baptizatur. Filius patris patrinus.

Ioan. 15.

Ad hunc modum rex per aquam ac Spiritum regeneratus, eiusmodi voluptate, quæ nulla oratione explicari potest, afficiebatur: simúlque etiam cum ipso vniuersa ciuitas ac finitima regio diuino Baptismate donabatur, lucisque filij existebant, qui priùs in tenebris versabantur. Atque omnis morbus, & omnis à dæmonibus inuecta calamitas procul ab iis, qui fide præditi erant, propellebatur, omnésque tum animis tum corporibus integri atque incolumes erant. Multáque item alia miracula fidei confirmandæ causa edebantur, ecclesiæ etiá ædificabantur, & episcopi qui metu delitescebant, in lucé prodibant, suásque ecclesias recipiebant. Ac præterea alij, tum ex sacerdotum tum ex monachorum ordine, ad pascendum Christi gregem instituebátur. Porrò rex Abenner ad hunc modum ab improbâ & flagitiosâ vitæ ratione sese remouens, ac de perpetratis sceleribus pœnitentiam agens, regiū omne imperium filio tradit, ipse autē in solitudine degens, capútque cinere sine vllâ intermissione aspergens, & graues gemitus edens, ac sese lacrymis abluens, solus cum eo solo qui vbique præsens est, colloquebatur, noxarū suarum veniam ab eo petens. Quin in tantam compunctionis atq; humilitatis abyssum sese demisit, vt ipsum quoque Dei nomen labiis vsurpare recusaret, ac vix tandem à filio admonitus, illud pronuntiare auderet. Tanta autem ac tam præclara in eo vitæ commutatio fuit, ac tantâ cum laude virtutis iter renuit, vt priorum iniquitatum ignorantiam pietatis magnitudine superaret. Cùm autem quatuor annos hoc pacto in pœnitétia & lacrymis atque omni virtutis genere transegisset, in letalem morbum incidit. Cùm autem ipsi vitæ finis immineret, in metu animíque anxietate versari cœpit, mala ea quæ à se perpetrata fuerant, in memoriam reuocans. At Iosaphat consolatoria oratione coortum ei mœroris onus subleuauit, his

Rex agit pœnitentiā.

Satisfactionis opere priora peccata compensat.

Iosaphat patrem consolatur.

Psal. 41. Psal. 64. Isa. 1.

his verbis vtens: Quare tristis es ô pater, & quare teipsum conturbas? Spera in Deo, & cōfitere ipsi, qui est spes omnium finium terræ, & in mari longè, qui per Prophetam clamauit: Lauamini, mūdi estote, auferte malum cogitationum vestrarum ab oculis meis: discite benefacere. Et si fuerint peccata vestra sicut coccinum, tamquam nix dealbabuntur: & si fuerint rubra sicut vermiculus, tamquam lana alba erunt. Quocirca ne timeas, ô pater, nec dubio animo sis: neque enim eorum qui ad Deum sese conuertunt, peccata, immensam ipsius bonitatem vincunt. Illa enim quocumque tandem numero fuerint, sub mensuram cadunt: hanc autem nec mentiri nec numerare quisquam potest. Quocircà fieri non potest, vt quod mensuræ subiicitur, id quod nullâ mensurâ comprehendi potest, superet.

Pater Deo & filio gratias agit. *Luc. 15.* *Psal. 30.*

Huiusmodi verbis ad consolandum accommodatis, ipsius animum leniens, ac velut excantans, eum ad bonam spem reuocauit. Deinde Pater extensis manibus gratias ipsi agebat, ac benè precabatur, diémque eum, quo ipse in lucē editus esset, laudibus efferebat, his verbis vtēs: Dulcissime fili, fili inquam, qui non tā meus es quàm cælestis Patris, quamnam tibi gratiam referam? quibus te benedictionibus prosequar? quas Deo tuâ caussâ gratias agam? Perieram enim, ac tuâ operâ inuentus sum: peccato mortuus eram, & reuixi: hostis & perduellis Dei, & in gratiam receptus sum. Quid igitur tibi pro his omnibus rependam? Deus est qui satis amplis præmiis te remunerari queat. Hoc sermone habito, cùm charissimum filium sæpiùs exosculatus fuisset, ac deinde preces fudisset, atque, In manus tuas, ô benigne Deus, commendo spiritum meum, dixisset, in pœnitentiâ animam suam Domino reddidit.

Moritur Abenner rex.

Cum cilicio sepelitur.

Filius autem Iosaphat patrem mortuum lacrymis prosecutus, iustísque ipsi persolutis, corpus eius in piorum virorum sepulcbris condidit. Nec tamē ipsius corpus regiâ veste obuoluit, sed pœnitentiæ vestimentis exornauit. Atq; ipse in sepulcro stans, ac manus in cælum tendens, lacrymásque ex oculis fluuij instar profundens, his verbis ad Deum clamauit:

Oratio Iosaphat pro patris animâ.

Gratias tibi ago Deus Rex gloriæ, qui solus potens & immortalis es, quoniam orationem meam minimè despexisti, nec lacrymas meas pro nihilo duxisti: verùm seruum tuum ac patrē meum à sceleratâ viuendi ratione auocatum, ad te omnium Saluatorem pertrahere voluisti, eum videlicet ab idolorum errore abducēs, atque ipsi hoc donans, vt te Deum verum ac benignum intelligeret. Ac nunc, ô Domine Deus, cuius bonitatis pelagus peruestigari nequit, in loco pascuæ, in loco refectionis, vbi vultus tui lux splendet, eum colloca: nec antiquarum ipsius iniquitatum recordare, sed pro ingenti tuâ misericordiâ peccatorum ipsius chirographum dele, ac debitorum ipsius chartas concerpe, sanctósque tuos, quos & igne & gladio de medio sustulit, cum ipso in gratiam reduc, eísque, ne ipsi infensos & iratos sese præbeant, impera. Omnia quippe tibi omnium Domino possibilia sunt, hoc vno excepto, quòd, quin te eorū qui sese ad te conuertunt, misereat, facere non potes. Misericordia enim tua in omnes diffusa est, atque iis à quibus inuocaris, salutem affers, Domine Iesu Christe: quoniam decet te gloria in sæcula, Amen.

Psal. 78. *Deo impossibile est pœnitentium non misereri.*

Huiusmodi preces & orationes Deo offerebat, septem dies à sepulcro omnino non discedens, nec cibi quidquam aut potus admittēs, nec rursus somno corpus recreans, verùm & lacrymis solum rigans, & cum luctibus omnem orationis facultatem superantibus in oratione perstans. Octauo autem denique die in palatium reuersus, opes omnes ac pecunias pauperibus distribuit: adeò vt nullus iam qui rerum inopiâ premeretur, superesset. Paucísque diebus in huiusmodi ministerio exactis, omnes thesauros exhausit: id videlicet agens, ne angustam portam introire paranti pecuniarum moles impedimentum afferret.

Septem dies orationi pro animâ patris. *Psal. 41.*

Cap. 16. Obseruat memoriam obitus patris. Oratio Iosaphat.

At verò quadragesimo à paterni obitus die memoriam ipsius celebrans, magistratus omnes ac militaris classis & plebeij ordinis haud paucos conuocat: atque in regio throno sedens, cunctis audientibus hanc orationem habuit: En, vt ipsi cernitis, Abenner rex ac pater meus, haud secùs ac pauperum quiuis mortem obiit. At nec diuitiæ, nec opes, nec regia gloria, nec rursum ego patris amantissimus filius, nec reliquorum ipsius amicorum ac cognatorum quisquam opem ipsi & auxilium adferre, atque ab ineuitabili sententiâ ipsum eximere potuit: verùm ad illud tribunal, vt præsentis vitæ rationē reddat, proficiscitur, neminem omnino, qui ipsi opituletur, secum ducens, iis dumtaxat exceptis (quæcumque tandem illa fuerint) quæ ab eo gesta sunt. Hoc autē ipsum quoque omnibus qui mortalem naturam nacti sunt, contingere naturâ comparatum est: neque aliter fieri potest. Nunc igitur audite me, ô filij ac fratres, plebs Domini, & sancta hereditas, quos Christus Deus noster pretioso sanguine suo redemit, atque à veteri errore, & aduersarij seruitute in libertatem vindicauit. Vos meam inter vos vitæ rationem nostis: nempe quòd, ex quo tempore Christi cognitionem consecutus, diuinóque beneficio ipsius seruus effectus sum, omnibus aliis rebus cōtemptis atque odio habitis, ipsius dumtaxat cupiditate flagraui, idq; vnū mihi in votis fuit, vt ex huius vitæ tempestate, atque inani perturbatione ac tumultu egressus, solus cum ipso solo consuetudinem haberē, atque in summâ animi tranquillitate Deo meo ac Domino seruirem. Verùm me patris mei in diuersum nitentis voluntas retinuit, præceptúmq; illud, quod patribus honorē haberi iubet. Vnde Dei gratiâ & adiumento incassum minimè laboraui, nec huiusmodi dies frustrà consumpsi: verùm & illum, & vos omnes, Deo conciliaui, eúmque solum Deum verum, ac rerum omnium Dominum cognoscere docui, non quidem ego istud faciens, sed gratia Dei mecum, qui me etiā è superstitioso errore atque idolorum cultu eripuit, ac vos, ô plebs mea, graui & acerbâ captiuitate liberauit. Iam igitur tempus est, vt ea quæ Deo pollicitus sum, expleam. Tempus inquā est, vt quò ipse me ducet, proficiscar, eáq; vota, quibus me ipse obstrinxi, persoluā. Nunc itaque vobiscum ipsi considerate, quem vobis præesse, ac regnum obtinere velitis. Iam enim in Domini voluntate perfecti estis, nec quidquam ex ipsius præceptis vobis occultum est. In his ambulate, nec vel ad dexteram vel ad sinistram declinate. Ac Deus pacis velim sit cum omnibus vobis.

Deut. 5. *Vota persoluere gestit.*

Hæc vt plebs audiuit, tumultus statim ac strepitus, ingensque clamor & confusio exorta est, plorantibus omnibus, atque orbitatem suam deplorantibus

plorantibus. Quio etiam præter luctus & eiulatus illud etiam iureiurando affirmabant, sese illū minimè dimissuros, sed retenturos, nec secedendi potestatem vllo modo ipsi facturos. Sic clamante populo, atque omnibus magistratibus, excipiés rex populares compescit, silentiúmque ipsis imperat, séque illorum contentioni cedere atque obtemperare asserens, eos, quamuis alioqui mœrentes atque eiulatus signa ingenis ferentes, domum remittit. Ipse autem vnum ex principibus, quem ipse tum pietatis tum vitæ sanctitatis nomine pluris omnibus faciebat, admirationéque prosequebatur, hoc est Barachiam, cuius etiam superiùs, cùm Nachor Barlaamum se esse simulans cum philosophis disputauit, verba fecimus, quémque solum zelo diuino penitus flagrantem ab ipsius partibus stetisse, atque ad disputationem aduersus illos ineundam paratum fuisse diximus) hunc inquam remotis arbitris assumptum, blandè ac leniter allocutus est, obnixísque precibus, vt regnum acciperet, atque in timore Dei plebem suam regeret, obsecrabat, quò ipse ad expetitum iter se acciogeret.

Iosaphat Barachiæ regnū offert.

Vt autem eum renuentem, atque istud omnino repudiantem vidit, hisque verbis vtentem: O rex, quàm istud tuum iudicium iniquum est, quàm tuus sermo diuino mandato parùm consentaneus. Nam cùm proximum non secùs ac teipsum amare docearis, quâ tandem ratione sarcinam eam, quam tu abiicere studes, mihi imponere festinas? Nam si regio munere fungi bonum est, ipse quod bonum est retine: Sin autem offendiculum istud ac scandalum animi est, quid mihi illud obiicis, ac me in fraudem inducere cupis? Vt inquam cum his verbis vtentem & asseuerantem vidit, cum eo quidem colloqui destitit: ipse autem intempestâ nocte epistolam ingenti sapientiâ plenam, atq; ad omne pietatis genus impellentem, ad populares suos exarat, nempe quam de Deo sententiam tenere, quam ipsi vitam, quas laudes, quas denique gratiarum actiones offerre deberent, præscribens. Ac postea, ne quemquam alium præter Barachiam ad regiam dignitatem admitterent, prohibebat. Hac epistolâ in cubiculo suo relictâ, inscientibus omnibus egreditur. Nec tamen efficere potuit, vt ipsius discessus ad extremum vsque incognitus esset. Nam simul atque illuxit, ea res audita perturbationem ac luctum plebi attulit, omnésque summâ celeritate ad eum inuestigandum perrexerunt, ipsius fugam omni ratione occupare cogitantes. Quo etiam factum est, vt studium ipsius frustra minimè cesserit. Nam cùm itinera omnia occupassent, ac montes omnes obsedissent, inuiásque valles peragrassent, in torrente quodam ipsum manus in cælum tendentem, ac sextæ horæ precationem persoluentem inuenerunt.

Relinquit epistolam.

Clam fugit.

Iosaphat ex templo manibus orationē sexta hora persoluens inuenitur.

Conspecto autem eo, circumfusi statim, cum lacrymis eum obsecrabát, ac discessum ipsi obiectabant. At ille, Quid, inquit, inanem laborem suscipitis? Nec enim est, quòd vos me regem vltrà habituros esse speretis. Nihilo seciùs tamen eorum ingenti contentioni cedens, ad palatium reuertitur, coactísque in vnum omnibus, quid in animo haberet, declarauit, ac postea interposito etiam iureiurando sermonem confirmauit, nempe se posthac ne vnum quidem diem cum ipsis fore: Ego enim, inquit, meo erga vos ministerio persunctus sum, nec quidquam prætermisi, nec subterfugi, quominùs annuntiarem vobis, ac docerem testificans omnibus in Dominum nostrum Iesum Christum fidem, ac pœnitentiæ viam ostendens. Ac nunc ego viam hanc ineo, quam iam pridem expetebam, nec vltra faciem meam quisquam vestrûm videbit. Quapropter, vt diuini Apostoli verbis vtar, contestor vos hodierno die, quòd mundus ego sum à sanguine omnium vestrûm. Non enim subterfugi, quominùs annuntiarem vobis consilium Dei.

Reuertitur.

Actor. 20.

Hæc illi audientes, ac sententiæ ipsius firmitatem exploratam habentes, nempe quòd eum à suscepto consilio reuocare minimè possent, orbitatem quidem suam deplorabant, nec tamē vllo modo eum de sententiâ deducebant. Tum autem rex Barachiam illum, de quo suprà locuti sumus, manu tenens, Hunc, inquit, ó fratres, hunc vobis regem creo. Cúmque ille eiusmodi rei vehementer obluctaretur, inuitum eum ac repugnantem in regio throno collocat, ipsiúsque capiti diadema imponit, atque annulum regium ipsi in manum præbet. Atque ad Orientem stans, pro rege preces fudit, hoc videlicet à Deo postulans, vt Dei fidem constanter teneret, ac Christi mandatorum iter ab omni flexu alienum inueniret. Adhæc pro clero etiam atque vniuerso grege precatus est, opem videlicet & auxilium ac salutem ipsis à Deo petens, atque vt quidquid ipsi postularent, ad vtilitatem moderaretur.

Barachiam regem constituit.

Hac oratione habitâ, conuersus ad Barachiā, ait: En tibi frater, hoc præcipiam quod Apostolus testatus est: Attende tibiipsi, & vniuerso gregi, in quo te Spiritus sanctus regem posuit, vt Christi populum, quem proprio sanguine acquisiuit, regas. Et quemadmodum Deum ante me cognouisti, eúmque puro animo & conscientiâ coluisti, ita nunc quoque maiori studio in hoc incumbe, vt ipsi vitæ tuæ rationes probes. Quò enim maius à Deo imperium consecutus es, eò quoque maiora ipsi rependas oportet. Ac proinde gratitudinis debitum ei, cuius beneficiis auctus es, persolue, sancta ipsius præcepta custodiens, atque ab omni viâ in exitium ducente deflectens. Vt enim in iis qui nauigant, cùm nauta quispiam peccat, exiguum iis qui simul nauigant detrimentum affert; cùm autem gubernator, vniuersæ naui exitium accersit: ita etiam in regno vsu venit, vt cùm quispiam eorum, qui subsunt peccat, non tam alium, quàm seipsum lædat; sine autem rex ipse peccet, totum regnum labefactat ac detrimento afficit. Quapropter, vt ingentes rationes redditurus, si quid eorum quæ opus sint, prætermiseris, magno studio, magnáque curâ teipsum in bono custodi: voluptatem omnem ad peccatum te pertrahentem odio insectare. Ait enim Apostolus: Pacem sectamini cum omnibus, & sanctificationem, sine quâ nemo videbit Deum. Rerū humanarū circulum animaduertere, quo pacto videlicet in orbē voluatur, alias atque alias alio atq; alio modo eas ferens ac torquens: illúdque stude, vt in variâ earum mutatione pium animum constanter retineas. Siquidem vnâ cum rebus commutari, dubiæ atque instabilis mentis argumentum est. Tu verò fac in virtute firmus sis, ac prorsus stabilitus. Ob temporariam & caducam gloriam inani tumore minimè insolesce: verùm repurgato animo naturæ tuæ vilitatem cogita, vitæque huius breuitatem atque adiunctam carni mortem cogita. Hæc enim

Oratio Iosaphat ad Barachiam.

Actor. 20.

Simile à naucleris.

Hebr. 12.

enim si consideres, in superbiam haudquaquam incides, sed Deum verum ac cælestem Regem metues, sicque præclarè ac feliciter tecum agetur.
Psal. 127. Beati enim, inquit ille, omnes qui timēt Dominum, qui ambulant in viis eius. Ac rursum:
Psal. 111. Beatus vir qui timet Dominum: in mādatis eius volet nimis. Quænam autem præ ceteris præcepta tibi seruanda sint, audi: Beati misericordes,
Luc. 6. quoniam ipsi misericordiam consequentur. Ac rursum: Estote misericordes, sicut & Pater vester cælestis misericors est. Hoc enim præceptum ab iis potissimum exposcitur, qui in summo imperio constituti sunt.

Ac sanè qui magnam potentiam nactus est, eum, à quo huiusmodi potentiam accepit, pro viribus imitari debet. Hac porrò in re Deum maximè imitabitur, si misericordiā nihil potius antiquiusque habeat. (*Deum maximè imitatur misericors.*) Huc accedit, quòd subditos nihil æquè ad beneuolentiam allicit, vt beneficij gratia egentibus concessa. Nam obsequium illud quod ex metu oritur, adumbrata est adulatio, per fictum honoris vocabulum eos qui animum ipsi adiiciunt, ludificans ac circūscribens. Atque is qui inuito animo paret, oblatā occasione seditionem excitat: qui autem beneuolentiæ vinculis constrictus tenetur, firmam ei qui rerum potitur obedientiam præstat. Quæ cùm ita sint da operam, vt egentibus facilis ad te accessus sit, iisque qui inopiā conflictantur, aures tuæ pateant, vt tu quoque apertas Dei aures inuenias. Nam quales nos ipsos conseruis præbuerimus, talem etiam erga nos Dominum nanciscemur; & quemadmodum audierimus, audiemur; & quēadmodum viderimus, à diuino & omnium rerum conspectore oculo videbimur. (*Quales erga alios, tales erga nos Deus.*) Quamobrem ante misericordiam, misericordiam conferamus, vt simile per simile recipiamus.

(*Remittenda iniuria.*) Quin etiam aliud quoque præceptum cum superiore isto coniunctum, ipsique cognatum audi: Dimittite, & dimittetur vobis. Quòd si non remiseritis hominibus delicta ipsorum, nec Pater vester cælestis peccata vestra vobis remittet. Ob idque, ne iis à quibus offensus fueris, iniuriæ memorem te præbeas: verùm cùm ipse peccatorum tuorum veniam postules, iis etiam qui in te peccant, ignosce. Remissioni enim remissio rependitur: & si cum nostris conseruis in gratiam redeamus, Dominus quoque suam in nos iracundiam comprimet. At contrà nostra aduersus eos, qui aliqoid in nos admiserūt, sæuitia hoc efficit,
Matth. 18. vt peccatis nostris nulla venia tribuatur. Quemadmodum audis, quidnam illi qui decem talentorum millia debebat acciderit, nempe quòd ob suam in conseruum crudelitatem, tanti debiti exactionem sibiipsi renouarit. Quare magnopere nobis prouidēdum est, ne hoc quoque nobis vsu veniat. Quin potiùs debitum omne remittamos, atque omnem iram è pectore eiiciamus: vt nobis quoque multa nostra debita remittantur. Præter hæc omnia, ac præ omnibus rebus bonū depositum custodi, hoc est piam fidei doctrinā, in quà
1. Tim. 1. institutus & eruditus es. Illúdque caue, ne vllum hæresis zizanium in vobis enascatur: verùm purum ac doli expers diuinum semen conserua, vt (*Ab hæresi cauendum.*) vberem atque amplam segetem Domino exhibeas, cùm ad exposcēdam rerum ab vnoqooque in vitā gestarum rationem, consentaneámque actionibus nostris mercedem referendam veniet.
Matth. 13. Quo quidem tempore iusti fulgebunt sicut sol, sceleratos autem caligo ac sempiterna ignominia obruet. Ac nunc, ô fratres, Deo vos commendo, & verbo gratiæ ipsius, qui potens est superædificare, & dare vobis hereditatem in sanctificatis omnibus. Act. 10.

Hæc cùm dixisset, positis genibus suis, quemadmodum scriptum est, cum lacrymis rursum orauit, atque conuersus Barachiam, quē regem designarat, omnésque eos qui magistrato fungebantur, exosculatus est. (*Rursus orat.*) Tum verò res lacrymis sanè digna contigit. Omnes enim ipsum circumstantes (non secus ac si hoc duntaxat viuerent, quod cum eo essent, ac simulatque ab eo disiungerentur, vitam amissuri essent) quid non dicebant quod ad ciendam misericordiam pertineret? aut quid relinquebant, quo eorū luctus augeri posset? Ipsum exosculabantur & complectebantur, mentisqoe impotes præ dolore erant. Væ nobis, clamabant, quàm graui calamitate opprimimur! Dominū eum appellabant, patrem salutis auctorem, bene de se meritum. Per te, inquiebant, Dei cognitionem accepimus, errore liberati sumus. ab omnibus malis conquieuimus. Quid iam nobis post discessum tuū futurum est? Quænam mala nos arripient? Hæc cùm dicerēt, pectora feriebant, eámque quæ eos inuaserat, calamitatem deplorabant. At ille consolatoriā oratione ingētem eorum eiulatum comprimens, illud pollicebatur, se (quoniam corpore iam non poterat) spiritu cum illis fore. Hoc sermone habito, spectantibus omnibus è palatio excedit: ac statim omnes desperato reditu eum sequebantur, atque ex vrbe, vt quam iam conspicere minimè possent, profugiebant. Posteaquam autem è ciuitate egressi sunt, vix tandem atque ægre acriùs eos ipso admonente, atq; etiam asperiorem interdum obiurgationem adiungente, ab eo distracti sunt, atque inuiti reuertebantur, identidem oculos reflectentes, ac pedibus inter ambulandū offendentes. Nonnulli autem ex iis qui feruentiori animo præditi erant, lugētes eminus ipsum sequebantur, quoadúsque nox oborta eos inter se disiunxit.

Generosus igitur ille vir ex aulā egressus est, Cap. 37.
perinde lætus atque alacris, vt cùm quispiam è longinqno ac diuturno exilio in patriam se refert. Atque externè quidem eas, quibus vti solebat, vestes gerebat; internè autem cilicium illud, quod Barlaam ipsi dono dederat. Porrò nocte illā in pauperis cuiusdam viri domunculam se cōferens, vestes eas quibus indutus erat abiicit, postremúmque illud beneficium egenti tribuit. (*Pauperibus dat vestes.*) Cúmque ad hunc modum tum illius tum multorum aliorum pauperū precibus Dei opem atq; auxilium sibi acciuisset, eiúsque gratiā & præsidio tamquam salutis vestimento ac lętitiæ pallio sese induisset, ad solitariam vitam excessit, nō panem, non aquam, non quidquam aliud ex iis, quæ ad victum necessaria sunt, secum ferens, nullúmque aliud indumentum gerens, præter asperum illud cilicium, de quo paulo antè mentionem feci. (*Solū cilicium portat.*) Etenim singulari quodam desiderio, ac diuino immortalis regis Christi amore saucius, toto animo in id quod amabat incūbebat, totus extra se raptus, ac diuinitus immutatus, Deíque charitate omni ex parte correptus. Fortis enim, inquit Cant. 8.
ille, sicut mors dilectio. Tantam videlicet ipse ex diuino amore tumulentiam contraxerat, tantáque siti æstuabat, instar scilicet illius, qui dicebat: Quemadmodum desiderat ceruus ad fontes Psal. 41.
aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus.

Sitiuit

Sitiuit anima mea ad Deum fontem viuum. Et
quemadmodum anima illa, quæ huiuſcemodi
Cant. 2. charitate vulnerata erat, in Cantico canticorum
ait: Vulnerata charitate ego ſum. Ac rurſum:
Oſtende mihi faciem tuam, & fac me audi-
re vocem tuam; vox enim tua dulcis, & facies
tua decora.

Huiuſce omni ſermone præſtantioris pulchri-
Christi amor difficultates omnes ſuperat. tudinis Chriſti deſiderio, tamquam igne quodam
in pectore accepto, apoſtolorum chorus, ac mar-
tyrum agmina, omnia ea quæ oculis cernuntur
contempſerunt, atque omni huic fluxæ & cadu-
cæ vitæ ionumera tormentorum & mortis gene-
ra prætulerunt, diuinæ pulchritudinis amore fla-
grantes, atque ingentem Dei Verbi erga nos
amorem eum animis ſuis reputantes. Hunc ignem
cùm præclarus etiam, ac corpore quidem nobilis,
ceterùm longè nobiliore ac magis regio animo
præditus vir in ſeipſo accepiſſet, terrena omnia
prorſus aſpernatur, omnes corporis voluptates
proculcat, opes & gloriam, atque humanos hono-
res pro nihilo ducit, diadema & purpuram abii-
cit, aranearum telis viliora ea exiſtimans, atque ad
omnia dura & acerba monaſticæ vitæ ſtudia
prompto animo ſeſe tradit, illud Pſalmiſtæ cla-
Pſal. 62. mans: Adhæſit anima mea poſt te, ô Chriſte, ſu-
ſcipiat me dextera tua.

Cúmque ad hunc modum, oculis à tergo mi-
nimè contortis, in intimam ſolitudinem ſe con-
tuliſſet, atque caducarum rerum confuſionem, tã-
quam moleſtiſſimam quamdam ſarcinam & ca-
tenam excuſſiſſet, ſpiritu lætabatur, coniectíſque
in Chriſtum, cuius deſiderio ardebat, oculis; ad
eum, tamquam ad præſentem, atq; ipſius vocem
audientem clamabat, eúmq; alloquebatur, his vi-
delicet verbis vtens: Ne iam, quæſo ô Domine,
oculus meus huiuſce vitæ booa videat; nec præ-
ſens vanitas mentem meam à ſuſcepto itinere ab-
ſtrahat: verùm, Domine mi, oculos meos ſpiritua-
libus lacrymis imple, greſſúſque meos dirige, fa-
mulúmque tuum Barlaam mihi commonſtra. Mi-
hi inquam eum, per quem mihi ſalus parta eſt,
oſtende; vt ſolitariæ ac monaſticæ vitæ ſincerita-
tem per ipſum addiſcam, ac noo ob hoſtilis belli
imperitiam in fraudem inducar. Da mihi, Domi-
ne, viam meam nanciſci, per quam te adipiſcar:
quoniam anima mea tui deſiderio ſaucia eſt: téq;
ſaluris fontem ardenter ſitit.

Hæc ſecum perpetuò voluebat, atque ad Deum
loquebatur, per orationem ac ſublimiſſimam
contemplationem ipſi ſeſe coniungens. Atque ita
contento greſſu, cœptum iter exequebatur, ad
locum eum, in quo Barlaam degebat, peruenire
Herbis tantum veſcitur. contendens. Herbis porrò iis, quæ in deſerto exi-
ſtebant, alebatur. Neque enim, vt iam à me com-
memoratum eſt, præter corpus ac pannos illos
quibus indutus erat, quidquam aliud ſecum
ferebat.

Siti laborat. Ceterùm cùm exiguum ac nullius omnino
momenti victum ex herbis ſibi pararet, aquæ pe-
nuriâ prorſus laborabat, quòd videlicet ſolitudo
illa aquæ expers eſſet. Cùm igitur ſole iam ſub
meridiem vehementer ardente iter faceret, vehe-
mentiùs ob æſtum in aridâ regione ſiti flagrabat,
atque extremâ & grauiſſimâ ærumnâ vexabatur.
Verùm cupiditas naturam vincebat, ac ſitis ea
diuina, quâ afficiebatur, ſitis aquæ flammam
minuebat.

Diabolo ten- At verò ille boni inimicus & inuidus diabo-
lus, huiuſmodi animi inſtitutum, atque vſque *tationibus impetitur*
adeò ardentem ipſius erga Deum charitatem in-
digniſſimo animo perſpiciens, multas ipſi in ſoli-
tudine tentationes excitabat; regiæ nimirum ip-
ſius gloriæ, ſplendidiſſimæque ſatellitum manus,
quâ ipſius latus cingi ſolebat, atque amicorum
item & æqualium memoriam ipſi refricans: illúd-
que item ipſi ob animum proponens, omnium
animas ex ipſius arbitrio pendere: ac reliquas deni-
que alias huiuſce vitæ oblectationes ipſi obiiciẽs.
Ac deinde virtutis aſperitatem, atque ingentes
eius ſudores ipſi proponebat: corporis item im-
becillitatem & inexpertas atque inſuetas ærum-
nas, & temporis longinquitatem, ac præſentem
ſitis oppreſſionem, quódque nullâ ex parte conſo-
latio vlla ipſi exſpectanda eſſet, aut tanti laboris
tantæque fatigationis finis. Ac denique ingentem
in ipſius animo, quemadmodum quodam loco
de magno Antonio proditum eſt, cogitationum
puluerem commouebat.

Vt autem ad labefactandum ipſius animi inſti-
tutum imbecillem hoſtis ille ſe vidit (Chriſtum
enim ipſe ſibi ob animum proponens, atque ip-
ſius deſiderio inflammatus, ſpéque egregiè con-
firmatus, ac fide ſubnixus, illius inſtinctus & con-
ſilia pro nihilo ducebat) pudore ſuffuſus eſt, vt
pote ad primum, vt dici ſolet, impetum proſtra-
tus. Quapropter alteram viam inire cœpit (mul- *Vexatur ſpectris.*
tas quippe ipſe viri ſemitas habet) ac variis
ſpectris eum euertere atque in metum coniicere
nitebatur. Nonnumquam enim ater ipſi, vt eſt,
apparebat: nonnumquam rurſus diſtrictum gla-
dium tenens, in eum impetum faciebat, ſéque
eum, niſi quamprimùm ab inſtituto reſiliret,
percuſſurum minabatur. Quandóque rurſus va-
riarum beſtiarum formam ſubibat, aduerſus ip-
ſum rugiens ac perquam horrendum mugitum
& ſtrepitum edens: atque etiam in draconis &
aſpidis & reguli formam ſeſe ſubinde immutabat.
At præclarus ille ac ſtrenuiſſimus pugil tranquil-
lo animo conſiſtebat, vt qui Altiſſimum perfu- *Pſal. 90.*
gium ſuum poſuiſſet. Ac mente excubans, peſti-
ferúmque ſpiritum irridens, dicebat: Non me
fugit, ô impoſtor, quinam ſis, qui hæc in me exci-
tes: nimirum qui iam inde ab initio mortalium
generi perniciem moliaris, nec vmquam impro-
bitati ſtudere, ac nocumentum inferre deſinas.
Ac ſanè quàm pulchrè tibi hic habitus quadrat!
Nam hoc ipſo quòd beſtias & reptilia imitaris,
mentis tuæ feritatem & peruerſitatem, volunta-
tíſque ad noxam ac peſtem inferendam prompti-
tudinem demonſtras. Quid igitur, ô miſer, ea
aggrederis, quæ conficere non potes? Ex quo
enim has artes atque hæc ſpectra à tuâ improbi-
tate proficiſci comperi, nullâ iam hinc ſollicitu-
dine afficior. Dominus mihi adiutor & ego deſpi- *Pſal. 117.*
ciam inimicos meos. Et ſuper aſpidem & baſiliſ- *Pſal. 90.*
cum, quorum tu ſimilitudinem expreſſiſti, ambu-
labo: atque Chriſti potentiâ corroboratus, leo-
nem & draconem conculcabo. Confundantur & *Pſal. 6.*
& erubeſcant omnes inimici mei, confundantur
& erubeſcant valdè velociter.

Hac oratione vtens, crucíſque ſigno, hoc eſt *Vincit crucis ſigno.*
inuictis armis ſeipſum cingens, omnia diaboli
ſpectra irrita reddidit. Confeſtim enim beſtiæ ac
reptilia inſtar fumi euanuerunt, & ſicut fluit ce- *Pſal. 67.*
ra à facie ignis. Ipſe autem Chriſti potentiâ con-
firmatus, læto animo proficiſcebatur, Deóq; gra- *Variæ beſtiæ*
tias agebat. At etiam complures ac variæ beſtiæ, *occurrunt.*

variisque generis serpentes & dracones, quos solitudo illa nutriebat, ipsi occurrentes, non iam per inane spectrum, sed re verâ ab ipso cernebantur. Ex quo efficiebatur, vt metus quidem ac laboris via plena esset, ipse autem vtrumque animo & cogitatione superaret. Nam & metum charitas, vt Scripturæ verbis vtar, foràs mittebat: & laborem cupiditas leuabat. Ad hunc itaque modum cum multis & variis calamitatibus & ærumnis per dies haud paucos colluctatus, ad Sennaaritidem illam solitudinem, in quâ Barlaam habitabat, peruenit. Vbi etiam aquam nactus, sitis flammam restinxit.

1. Ioan. 4.

Cap. 38. Biennio Barlaamum quærit.

Iosaphat autem biennium integrum in hac vastissimâ solitudine mansit, hoc atque illuc oberrans, nec Barlaamum inueniens: Deo nimirum hîc quoque animi ipsius firmitatem ac strenuitatem explorante. Ac sic, sub dio degens, tum æstu conflagrabat, tum frigore obrigebat, præstantissimum illum senem velut quemdam ingentis pretij thesaurum quærere numquam intermittens. Multas porrò pestiferorum spirituum tentationes, ac multa prælia sustinebat, multosque item labores, ob herbarum, quibus de more victitabat, penuriam perferebat: quoniam scilicet has quoque solitudo ea, vt quæ siccitate laboraret, parce admodum produceret. Verùm adamantinus atque inuictus ipsius spiritus, amore ac desiderio ardens, huiusmodi molestias faciliùs ferebat, quàm alij voluptates ferre soleant. Quocircà diuinâ ope minimè caruit: verùm secundùm dolorum ipsius ac laborum multitudinem allatæ à Christo, cuius cupiditate flagrabat, cõsolationes, tam noctu quàm diu animum ipsius exhilarabãt. Confecto autem biennij curriculo, Iosaphat quidem perpetuò circumibat, eum quem expetebat, quærens, atque ad Deum lacrymas fluminis instar profundens, meditabatur clamans, Ostende mihi, Domine, mihi inquam eum ostende, qui mihi tui nominis cognitionem, ac tãta bona conciliauit, nec propter peccatorum meorum multitudinem tanto bono me priua: verùm hoc concede, vt & ipsius conspectu fruar, & idem cum eo religiosæ exercitationis certamen subeam.

Psal. 39.

Dei autem fauore speluncam quamdam inuenit, peruestigatâ videlicet eorum, qui eò se conferebant, semitâ: atque monachum quemdam solitarium vitæ genus colentem nãciscitur, eùmque maximo cum animi feruore complexus & osculatus, vbinam Barlaam habitaret, sciscitabatur, simúlque ipsi rerum suarum statum exposuit. Cùm igitur ex ipso, vbi viri illius quem quærebat domus esset, intellexisset, eò quàm celerrimè, non secùs ac peritissimus quispiam venator feram nactus, se contulit, peragratisque alterius cuiusdã senis admonitu aliquot passuum millibus, lætus ac spei robore septus incedebat, æque nimirum ac puer, qui patrem, quem iampridem non vidit, breui se cõspecturum sperat. Nam cùm diuinus amor animum semel obsederit, multò acrior ac feruentior eo esse solet, qui à naturâ manat.

Diuini amoris vis ac potentia.

Inuenit Barlaamum.

Astat itaque speluncæ foribus, iísque pulsatis, Benedic, inquiebat, ô pater, benedic inquam. Vt autem Barlaam hac voce auditâ ex antro egressus est, cum per spiritum agnouit, qui ob admirandam illam mutationem, quâ à priore illo vultu ac florente iuuenilis ætatis pulchritudine demigrarat, ab externo aspectu vix agnosci poterat, vt qui tum ex solis æstu atrurem contraxisset, & pilis abundaret, ac genas macie confectas, oculosque alte depressos, & palpebras lacrymarum fluentis vndique attritas, atque ingenti famis afflictione perustas haberet. At verò Iosaphat spiritualem patrem statim agnouit, vtpote iisdem oris lineamentis præditum. Confestim itaque senex versus Ortum stans, Deo precem cum gratiarum actione coniunctam adhibuit. Dictoque Amen, in mutuos amplexus statim ruerunt, diuturnam cupiditatem sine vllâ satietate explentes.

Cùm autem abundè sese complexi fuissent, atque consalutassent, sedentes inter se colloquebantur. Ac sermonem exorsus Barlaam, his verbis vsus est: Præclarè fecisti, qui huc veneris, dilecte fili, fili inquam Dei, ac cælestis regni heres per Dominum nostrum Iesum Christum, quem dilexisti, atque caducis & fragilibus bonis non abs re chariorem habuisti: ac prudentis & sapientis mercatoris instar omnibus facultatibus venditis, margaritam pretium omne superantem emisti, ac thesaurum qui surripi non possit, in agro mandatorũ Domini absconditum nactus, omnia dedisti, nec rei vlli ex iis, quæ iam iámque effluxuræ sunt, pepercisti, quò agrum illum tibi comparares. Det tibi Dominus pro fluxis & caducis æterna, pro iis quæ interitui obnoxia sunt, ea in quæ nec interitus nec vetustas cadit.

Barlaam illi benè precatur.

Math.

Velim autem mihi dicas, charissime, quonam pacto huc accesseris, quiq; post discessum meum rerum tuarum status fuerit, atque tuúsne pater Deum norit, an verò nunc quoque eâdem, quâ priùs, dementiâ abreptus, à dæmonum fraude atque imposturâ captiuus abducatur. Hæc percontante Barlaamo, Iosaphat altiùs repetito sermone, quænam sibi post ipsius digressum contigissent, quámque prosperum rebus cursum Dominus ad id vsque tempus, quo rursum inter se conuenissent, tribuisset, sigillatim exposuit.

Narrat patri omnia sua.

Senex itaque hæc audiens, voluptate simul atque admiratione affectus est, calentésque lacrymas mittens, dicebat: Gloria tibi sit Deus noster, qui tui amore præditis semper præstò es, atque ipsis opitularis. Gloria tibi Christe, rex omnium ac Deus optime, quoniam benigna tua voluntas ita tulit, vt semen illud, quod in serui tui Iosaphat animum iecisti, centuplicatum fructum afferret, te videlicet, animarum nostrarum agricolà & Domino dignum. Gloria tibi Paraclete bone ac sanctissime Spiritus: quoniam quam tu sanctis tuis apostolis gratiam tribuisti, hanc etiam huic impertiendam duxisti: atque ingentem hominum multitudinem ipsius operâ superstitioso errore liberasti, ac verâ Dei cognitione illustrasti.

Ad hunc modum Deo ab vtroque gratiæ agebantur: ipsisque ita inter se colloquentibus, ac Dei gratiâ exultantibus, affuit vespera. Proinde ad orationem consurgentes, consuetum precationum pensum persoluerunt. Ac posteà, cùm cibo recreandum corpus esset, Barlaam magnificam mensam apposuit, spiritualibus videlicet epulis confertam, eius autem consolationis, quæ sensibus percipitur, quàm minimum sanè participem. Cruda enim duntaxat olera erant, ipsiusmet manibus consita & exculta, palmæq; perpaucæ, quæ in eâ solitudine inueniebantur, ac deniq; siluestres herbæ. Cùm igitur gratias Deo egissent, appositisque epulis corpus refecissent, atque aquam è propinquo fonte bibissent,

Barlaam abstinentia & ciborum delectus.

ei

Psal. 144. ci tu[illegible] manum aperit, & implet omne animal benedictione, gratias egerũt. Ac deinde consurgentes, posteaquam nocturnas preces absoluerunt, spirituale colloquium inierunt, salutares ac cælesti sapientiâ plenos sermones per totam noctem contexentes, quoadusque auroræ exortus ad consuetarum rursus orationum memoriam ipsos reuocaret.

Studium ... Mansit autem ad hunc modum diuturno tempore cum Barlaamo Iosaphat, admirabilem hanc atque humanâ conditione præstantiorem vitam colens, ac tamquam patrem & præceptorem cum omni obedientiâ & humilitate ipsum sequens: sic nimirum, vt ad omne virtutis studium exerceretur, atque quonam pacto cum spiritualibus & inuisibilibus spiritibus luctandum esset, edoceretur. Ex quo illud consecutus est, vt vitiosas omnes affectiones extingueret, carnisque affectum spiritui, non secùs ac seruum domino, subiiceret, deliciarum omnium animíque remissionum obliuione caperetur, somno tamquam improbo mancipio imperaret. Atque, vt breui perstringam, tanto studio in solitariæ vitæ certamen incumbebat, vt ipse quoque Barlaam, qui permultum temporis in eâ contriuerat, miraretur, ipsiúsque acrimoniæ concederet. Tantulum enim duri illius atque consulatione carentis cibi admittebat, vt vitam dumtaxat toleraret, nec committeret, vt per vltrò accersitam mortem præmiis iis sese orbaret, quæ virtutum cultui ac studio tribuuntur. Sic autem naturam nocturnis excubiis subiiciebat, ac si nullâ omnino carnis & corporis parte constaret. Oratio porrò perpetuum ipsius studium erat: vniuersúmq; vitæ tempus in spiritualibus ac cælestibus contemplationibus insumebatur; adeò vt nec horam vnam, imò nec vllum omnino temporis punctum, ex quo in eâ solitudine habitauit, deperderet. Ac sanè hoc demum verè monastici ordinis munus est; numquam à spirituali opere vacuum inueniri. Quod quidem generosus ille & expeditus cælesti itineris cursor egregiè præstitit, atque animi sui ardoré ab initio ad extremum vsq; perpetuò 5. conseruauit, ascensiones in corde semper disponens, ac de virtute ad sublimiorem virtutem trãsiliens, desideriúmq; desiderio, ac studium studio indesinenter adiungens: quoad tandem ad speratam & expetitam beatitudinem peruenit.

35. Cùm itaque hoc pacto Barlaam & Iosaphat vnà versarentur, ac pulchro inter se certamine contenderent, ab omni curâ & huiusce vitæ perturbatione immunes, mentémque ab omni confusione puram ac seiunctam habentes, post multos ab ipsis pietatis caussa susceptos labores, quodam die senex accersito spirituali filio, quem per Euangelium genuerat, huiusmodi spiritualem sermonem aggressus est:

Iam pridem, ô amice Iosaphat, te in hac solitudine habitare oportebat, atque hoc mihi oranti Christus de te pollicitus fuerat, fore, vt te ante extremum vitę diem viderem. Vidi itaque quemadmodum cupiebam: vidi inquam te à mundo & mundi rebus auulsum, ac Christo minimè dubio ac vacillanti animo coniunctum, atque ad perfectam plenitudinis ipsius mensuram progressum. Nunc igitur, quandoquidem mortis meæ tempus instat, atque co[illegible] & mihi æqualis ea cupiditas, quæ vt cum [illegible]sto essem, semper me tenuit, iam expletur, tu quidem corpus meum terrâ conde, puluerique puluerem redde. Pòst autem ipse in hoc loco hære, susceptum spiritualis vitæ genus persequens, meæque tenuitatis memoriam retinens. Vereor enim ne tenebrosum dæmonum agmen animo meo propter ignorantiarum mearum multitudinem impedimentum afferat. *Timet pro ignorantiis, ideò petit preces.*

Tu verò, fili, ne religiosæ exercitationis laborem metuas, neque ad temporis longitudinem ac dæmonum insidias elanguescas: quin potiùs ipsorum imbecillitatem, Christi virtute communitus, audax irride: ad laborum autem duritiam, ac temporis diuturnitatem animo ita comparato esto, tamquam quotidie discessum è vitâ exspectans, atque eumdem diem tibi vitæ monasticæ, tum initium tùm finem esse existimans. *Mortis memoriam illi inculcat.* Sic semper ea quæ à tergo sunt, obliuiscens, atque ad ea quæ à fronte sunt, Philip. 3. teipsum extendens, ad destinatum persequere, ad brauium supernæ vocationis Dei in Christo Iesu, quemadmodum sanctus Apostolus his verbis hortatur: Non deficiamus: sed licet is qui 2. Cor. 4. foris est homo noster, corrumpatur, tamen is qui intus est, renouatur de die in diem. Nam quod momentaneum est & leue tribulationis nostræ, supra modum in sublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis, non contemplantibus nobis quæ videntur, sed quæ non videntur. Quæ enim videntur, temporalia sunt, quæ autem non videntur, æterna.

Hæc cum animo tuo reputans, vir charissime, Psal. 26. viriliter age & confortare, atque vt egregius miles, id da operam, vt ei qui te militem scripsit, placeas; nec quamuis imbecillitatis ac languoris co- 2. Tim. 2. gitationes improbos ille spiritus tibi immittat, institutique tui neruos frangere ac debilitare studeat, ipsius insidias pertimescas, illud Domini præceptum cogitans, in mundo pressuram habebitis: sed confidite, ego vici mundum. Ioan. 16. Quocircà gaude in Domino semper, quoniam ipse te elegit, atque à mundo seiunctum ante faciem suam posuit. Ipse autem, qui te vocatione suâ sanctâ vocauit, propè est semper. Philipp. 4. Nihil itaque sollicitus sis, sed in omni oratione atque obsecratione cum gratiarum actione petitiones tuæ innotescant apud Deum. Ipse enim dixit: Non te deseram, nec derelinquam. Hæc itaque in vitæ duritiâ ac religiosæ exercitationis vilitate tecum ipse reputans, in animi voluptate versare, Domini Dei nostri memoriam retinens. Memor enim, inquit, Psal. 76. fui Dei, & delectatus sum.

Remedium aduersus inanem gloriã. Cùm autem rursum aduersarius aliud in te belli genus excogitauerit, sublimes nempe atque arrogantes cogitationes proponens, regniq; terreni gloriam quam reliquisti, ceteráque quæ in mundo sunt, tibi in oculis collocans, salutiferam doctrinam clypei instar obtende, dicentem: Cùm Luc. 17. feceritis omnia, quæ præcepta sunt vobis, dicite: Serui inutiles sumus: quoniam id quod facere debuimus, fecimus. Et quidem quis nostrum debitum illud, quo eam ob caussam Domino ob- 2. Cor. 8. stricti sumus, quòd cùm diues esset, propter nos egenus factus est, vt nos eius paupertate diuites essemus, & qui à perpessione immunis erat, vt vitiosis affectionibus nos liberaret, cruciatus subiit, persoluere potest? Quod enim beneficium est, seruum eadem perpeti, quæ Dominus perpessus sit? Atqui nos permultùm ab ipsius cruciatibus remoti sumus. Hæc tecum reputa, cogita- 2. Cor. 10. tiones destruens, & omnem altitudinem extollentem se aduersus scientiam Dei, & in captiuitatem

redigens omnem sensum in obedientiam Christi. Et pax Dei, quæ exuperat omnem sensum, custodiat cor tuum, & cogitationes tuas in Christo Iesu. *Philipp. 4.*

Hac oratione à Barlaamo habitâ, Iosaphat infinitam vim lacrymarum profudit, sic nempe, vt tamquam ex vberrimo fonte scaturientes, ipsum prorsus, ac terram in quâ sedebat, proluerent. Atque ipse, huiusmodi dissidium deplorans, perquam ardenter ab eo contendebat, vt postremi illius itineris comitem se adhiberet, nec post ipsius discessum in mundo iam remaneret, his verbis vtens: Ecquid, ô pater, tui dumtaxat, ac non proximi rationem habes? Quonam autem modo hac in re perfectæ charitatis officio fungeris (pro eo atque à Christo dictum est, Diliges proximum tuum sicut te ipsum) cùm tu quidem ad requiem pergas, me autem in oppressione atque ærumnâ relinquas, ac priusquam in religiosæ vitæ certaminibus, vt par est, exercitatus sim, variasque hostium insidias cōpertas habeam, ad singularē pugnam cum ipsis ineundam me obiicias? Ex quo quidnam aliud cōtingere potest, nisi vt veteratoriis ipsorum artibus prosternar, atque vt imperitis ac timidis gladiatoribus vsu venire solet, sempiternam animæ mortem oppetam? At Dominum, quæso, roga atque obsecra, vt me quoque tui è vitâ discessus socium adsciscas, id vt facias, per eam ipsam spem quam habes, fore vt laboris mercedem percipias, te obtestor. Hoc, inquam, à Deo precibus contende, vt ne vnicum quidem diem post tuum discessum in hac vitâ peregriner, atque in densissimâ hac solitudine oberrem. *Cum illo mori desiderat.* *Matth. 19. & 22.*

Hæc cùm Iosaphat plorans diceret, senex placide ac leniter ipsum reprimens, Dei iudiciis, inquit, quæ mentis humanæ captum excedunt, obluctari minimè debemus. Nam ego, cùm de hac re multas ad Deum preces fudissem, cúmque cui nulla vis afferri potest, velut per vim adigere tentassem, vt ne inter nos desiungeremur, ab ipsius bonitate hoc didici, minimè tibi nunc conducibile esse carnis onus abiicere, verùm in religiosâ exercitatione tamdiu permanere, quoad splendidiorem coronam tibi texueris. Nondum enim pro eâ, quæ tibi parata est, mercede satis decertasti: verùm paulum adhuc labores oportet, vt lætus in Domini tui gaudium intres. Nam ego quidem iam penè centenarius, annos quinque & septuaginta in hac solitudine confeci. Tibi verò, etiamsi non tanta temporis mora futura est, at certè ad id spatium, vt iubet Dominus, propiùs accedas necesse est: quò iis nullâ ex parte inferior sis, qui diei & æstus pondus pertulerunt. Quapropter, ô amice, quæ à Deo decreta sunt, prompto ac lubēti animo accipe. Nam quæ ipse decreuit, quis tandem mortalium dissipare queat? Atque ipsius gratiâ conseruatus, tolerantiam præsta. *Consolatur Iosaphat.* *Matth. 20.*

Illud etiam cura, vt aduersus inimicas cogitationes animo excubes, ac mentis puritatem, non secùs ad quemdam ingētis pretij thesaurum, saluum & incolumem serues, ad sublimiorem actionem & contemplationem in dies teipsum prouehens: vt illud in te impleatur, quod Dominus amicis suis promisit, his verbis vtens: Si quis diligit me sermonem meum seruabit, & Pater meus, diliget eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus. Hæc, ac multò his plura sanctissima illa anima, ac theologicâ linguâ digna locutus senex, mœrentem ipsius animum leniuit. Deinde ad quosdam fratres, longo interuallo ab ipso dissitos, eum amandat, vt ea, quæ ad sacrosanctum sacrificium conficiendum accommodata erant, afferret. Et quidem Iosaphat præcinctis vestibus quàm celerrimè hoc ministerium exequitur: verebatur enim ne absente Barlaam debitum naturæ munus persolueret, ac Domino spiritum reddens, graue sibi detrimentum inferret, siquidem & verborum, & extremarum allocutionum & orationum ipsius expers fuisset. *Mentis puritati studendum.* *Ioan. 14.* *Ad fratres amandatur ad sacrificium.*

Cùm igitur longinquum illud iter fortissimo animo confecisset, atque ea quæ ad sacrosanctum sacrificium opus erant, attulisset, diuinissimus Barlaam incruentum sacrificium Deo obtulit: perceptísque Christi ab omni labe puris mysteriis, ac Iosaphato item impertitis, spiritu exultauit, sumptóque de more cibo, salutaribus rursum sermonibus ipsius animum alere cœpit, his verbis vtens: Non iam, charissime fili, nos in hac vitâ eadem domus ac mensa coniunget: iam enim vltimam patrum meorum viam ingredior. Quocircà tibi faciendum est, vt per mandatorum diuinorum obseruationem, atque in hoc loco ad extremum vsque vitæ diem commorationem, tui erga me amoris specimen exhibeas; sic nimirum vitæ tuæ rationes instituens, quemadmodum didicisti, nec vnquam abiectæ atque ignauæ animæ meæ memoriam intermittens. Multum itaque vale, atque in Christo delectare, atque exulta, quoniam terrena & interitui obnoxia cum sempiternis & ab interitu alienis bonis commutasti; ac propinqua est operum tuorum merces, ac iam iámque adest, qui mercedem refert. Qui quidem ad inspiciendam eam vineam, quam excoluisti, veniet, tibíque pro eâ excultâ mercedem amplissimam præbebit. Fidelis enim sermo, vt clamat diuinus Paulus apostolus, atque omni acceptione dignus: Si commorimur, & conuiuemus. si sustinemus, & conregnabimus, In sempiterno illo ac finis experte regno incomparabili luce collustrati, atque vere beatæ ac principis Trinitatis illuminatione donati. Hæc Barlaam ad vesperam vsque ac per totam etiam noctem, Iosaphato loquebatur effusissimè lacrymanti, atque huiusmodi disiunctionem ægerrimo animo ferenti. Iam autem lucente die manus atque oculos in cælum sustulit, Deóque gratias reddens, hoc sermone vsus est: *Barlaam Missam celebrat.* *Commendat iterum suum animum.* *1 T[im.]* *Meri[t]... ...*

Domine Deus meus, qui vbique præsens es, atque omnia imples, gratias tibi ago, quoniam humilitatem meam respexisti, atque hoc mihi concessisti, vt in orthodoxâ tuâ fide, & mandatorum tuorum viâ, huiusce peregrinationis cursum absoluerim. Ac nunc, optime Domine, atque ad misericordiam propensissime, In æterna tabernacula tua me recipe: nec ea memoria retine, quæ vel sciens vel insciens in te peccaui. Conserua autem etiam fidelem hunc seruum tuum, cui me inutilem famulum tuum præesse voluisti. Ab omni vanitate atque aduersarij vexatione ipsum exime: illúdque effice, vt nodosissimis iis laqueis, quos diabolus ad eorum omnium quibus salus cordi est, offensionem expandit, sublimior existat. Omnem impostoris potentiam, omnipotens Deus, à serui tui facie dele, atque eas ipsi vires affer, vt pedi serum hosti animarum nostrarum caput proculcet. Spiritus tui sancti gratiam, ex alto in eum demitte atque ad inuisibiles conflictus robur ipsi adde, vt victoriæ *Oratio Barlaam... Psal. 50.*

coro

coronam à te consequatur, ac nomen tuum, ô Pater, ac Filij tui, & Spiritus sancti, in ipso celebretur: quoniam te decet laus & gloria in sæcula, Amen.

moriens se cruce munitur. Hac precatione habitâ, cùm paterno affectu Iosaphatum complexus, atque osculo sancto exosculatus fuisset, ac sese crucis signo muniisset, pedésque extulisset, ingenti lætitiâ perfusus, non secùs ac si amici quidam accessissent, ad beatum iter, atque ad recipienda beatæ illius vitæ præmia profectus est, senex planè, ac spiritualium dierum plenus.

Cap. 40. *Iosaphat super corpus psalmos recitabat.* Psal. 26. Iosaphat autem summâ cum veneratione atque eiulatu patrem complexus, lacrymísque abluto ipsius corpore, atque aspero illo cilicio, quod ab eo in aulâ acceperat, inuoluto, consuetos psalmos recitat, per totum diem ac totam noctem simul & canens, & pretiosum beati viri corpus lacrymis rigans. Postridie autem effosso iuxta speluncam sepulcro, ac sacro corpore reuerenter admodum gestato, spiritualem patrem egregius & charissimus filius inhumauit, ardentiúsque animo inflammatus, atque ad orationem seipsum quàm maximè contendens, bis verbis vsus est.

Oratio Iosaphat ad Deum. Psal. 26. Domine Deus meus exaudi orationem meam quâ clamaui ad te, miserere mei, & exaudi me, quoniam te ex animo quæro: exquisiuit te anima mea, ne auertas faciem tuam à me, & ne declines in irâ à seruo tuo. Adiutor meus esto, ne derelinquas me, neque despicias me Deus salutaris meus. Quoniam pater meus & mater mea dereliquerũt me: tu autem Domine assumpsisti me. Legem pone mihi Domine in viâ tuâ, & dirige me in semitam rectam propter inimicos meos. Ne tradideris me in animas tribulantium me, quoniam in
Psal. 23. te proiectus sum ex vtero. De ventre matris meæ
Psal. 73. Deus meus es: ne discesseris à me. Quoniam præ-
Deum orat, ut per famuli sui Barlaam preces se servet. ter te non est mihi adiutor. En in miserationum tuarum abysso spem animæ meæ defixi. Vitam meam guberna, qui res omnes conditas sapientiæ prouidentiâ, omni sermone præstantiori, moderaris. Et notam fac mihi viam, in quâ ambulem: atque vt bonus ac benignus Deus, per famuli tui Barlaam preces ac supplicationes me serua, quoniam tu Deus meus es, ac te glorifico Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum in sæcula, Amen. Hac oratione perfunctus, iuxta sepulcrum flens consedit, ac sedens obdormiuit. Atque
Visio Iosaphat. formidandos illos viros, quos priùs conspexerat, ad se venientes, séque ad maximum illum & admirandum campum ducentes, atque in illustrissimam illam ac splendidissimam ciuitatem introducentes, intueri sibi visus est. Cùm autem ipse portam ingrederetur, alij ipsi obuiàm fuerunt, in-
Videt coronas duas. genti lumine perfusi, coronásque eiusmodi pulchritudine collucentes, quę nullâ oratione exprimi possit, & quales nunquam mortales oculi cõspexerunt, manibus tenentes. Percontante autem Iosaphat, Cuiusnam essent splendidissimæ illæ coronæ quas perspiceret: Tua quidem vna est (responderunt illi) tibi ob multas eas animas, quibus salutem attulisti, confecta: nunc verò ob religiosæ vitæ exercitationem, cui das operam, studiosiùs & accuratiùs adornata: si quidem strenuo animo eam ad extremum vsque peragraris. Altera autem tua quoque ipsa est: verùm patri tuo, qui ab improbâ viuendi ratione operâ tuâ deflexit, sinceróque animo resipuit, ac sese ad Dominum conuertit, eam præbeas oportet: Iosaphat autem

eam rem molestè ferre videbatur. Et qui fieri po- *De coronâ patris miratur.* test (inquiebat) vt pater meus vnius duntaxat pœnitentiæ gratiâ, paria mihi, qui tot ac tantos labores exantlaui, beneficia consequatur? Hæc vt dixit, Barlaamum confestim sibi videre visus est, *Illum obiurgat Barlaã.* velut probris se insectantem, ac dicentem: Hi sunt, ô Iosaphat, sermones mei, quos quondam ad te habui: nimirum fore, vt cùm ad ingentes opes peruenisses, non iam liberalis ac profusus esses. ac tu ob id verbum ancipiti animo eras. Nunc autem quonam pacto parem tibi honore patrem esse molestè tulisti, ac non potiùs hoc nomine lætitiam animo concepisti, quoniam multæ tuæ pro eo fusæ preces exauditæ sunt? Iosaphat autem pro eo ac solebat, ad eum dixit: Ignosce pater, ignosce. Vbinam autem habites, fac intelligam. Tum Barlaam: In hac pulcherrimâ atque ingenti ciuitate domicilium nactus sum, in medio vrbis vico, immenso lumine coruscanti. Rursum autem Iosaphat sibi cum eo agere videbatur, vt ab eo in ipsius tabernaculum abduceretur, comitérque hospitio exciperetur. Ille autem nondum tempus adesse respondit, vt ad illa tabernacula veniret, quippe qui corporis sarcinâ adhuc premeretur. Quòd si forti animo, inquit, in sancto vitæ genere, velut tibi mandaui, perstiteris, aliquanto pòst venies, atque eadem tabernacula & eandem lætitiam ac gloriam consequêris, mecúmque in sempiternum eris. Experrectus autem Iosaphat, animum illâ luce atq; omni sermonis facultate sublimiori gloriâ perfusum adhuc habebat: ac multâ cum admiratione, ad grati animi significationem Deum laudibus efferebat.

Mansit autem ad extremum vsque verè angelicam in terrâ vitam ducens, ac duriori religiosæ exercitationis genere post senis discessum vtens. Nam cùm anno ætatis vigesimo quinto regnum terrenum reliquisset, monasticæque vitæ certamen subiisset, quinque & triginta annos *35. annos egit in solitudine Iosaphat.* in vastissimâ eâ solitudine, perinde ac si nullâ carnis parte constaret, humanâ conditione sublimiorem vitam egit: sic nempe, vt multas quidem hominum animas à pestifero serpente priùs abstraxerit, Deóque integras & incolumes seruauerit, eáque in te apostolicam gratiam consecutus sit, animíque etiam inductione martyr extiterit, ac Christum in regum ac tyrannorum oculis & aspectu fidenti animo cõfessus sit, vocalissimúmque ipsius maiestatis præconem sese præbuerit: multósque rursum prauos spiritus in solitudine profligarit, omnésque Christi vi ac potentiâ superarit, cælestísque beneficij atque gratiæ vberrimè particeps factus sit. Vnde etiam animi oculum ab omni terrenâ caligine purum habebat, ac futura tanquam præsentia prospiciebat, Christúsque ipsi rerum omnium instar erat, Christum expetebat, Christum non secùs ac præsentem cernebat, Christi pulchritudinem nunquam non intuebatur: iuxta illud Prophetæ: Prouide- Psal. 15. bam Dominum in conspectu meo semper, quoniam à dextris est mihi, ne commouear. Ac rursum: Adhæsit anima mea post te, me suscepit dex- Psal. 62. tera tua. Etenim re verâ ipsius anima post Christum adhæsit, firmissimo nexu ipsi copulata. Neque enim ab admirandâ illâ operatione defecit, nec religiosæ suæ exercitationis regulam immutauit. Quin potiùs ab initio ad finem vsque, atque ab ineunte ætate vsque ad tam prouectam ætatem eandem animi alacritatem retinuit:

imò, vt rectiùs loquar, ad sublimiorem quotidie virtutem processit, ac puriorem diuino beneficio contemplationem secutus est.

Mors Iosaphat. Denique cùm ad hunc modum vixisset, & vsque adeò dignam vocatione suâ operam ei a quo vocatus fuerat, reddidisset, mundumque sibi ipsi, ac seipsum mundo crucifixisset, ad Deum pacis in pace migrat, atque ad Dominum, cuius perpetua cupiditas eum tenuerat, proficiscitur, vultuique Domini purè ac sine vllius rei interpositu apparet, eáque iam ipsi præparatâ gloriæ coronâ exornatur, idque diuinitus consequitur, vt Christum cernat, cum Christo sit, Christi pulchritudine perpetuò exultet, in cuius manus commendata anima, ad viuorum regionem transiit, vbi epulantium sonus, vbi lætantium habitatio est. *Psal. 41.*

Præclarum autem ipsius corpus vir quidam sanctus, qui non longe ab eo habitabat, quíque iter ipsi ad Barlaamum priùs commonstrarat, diuino quodam admonitu, eâ ipsâ horâ, qua morte functus est, affuit, eo sacrosanctis cantibus ornato, profusísque lacrymis, quæ ipsius erga Iosaphat amoris indices essent, aliísque omnibus rebus, quæ apud Christianos in more atque instituto posita sunt, confectis atque absolutis, in patris Barlaami monumento eum condidit. *Cum Barlaã sepelitur.* Par siquidem erat, vt quorum animæ in perpetuum simul futuræ erant, eorum etiam corpora coniungerentur.

Per visionem hæc in Indiã iubentur nunciari. Cuiusdam autem formidandi viri, qui id in somnis seriò imperabat, monachus ille qui ipsum funere extulerat, obtemperans, in Indiæ regnum se confert, regémque Barachiam conueniens, de omnibus Iosaphat rebus certiorem ipsum facit. Ille autem nullâ interpositâ morâ cum ingenti populi multitudine iter init, atque ad speluncam tandem peruenit, ac sepulcrum intuetur, illícque calentissimis lacrymis fusis integumentum tollit, cernítque Barlaamum & Iosaphat membra composito habitu sita habentes, corporáque nihil à pristino colore immutata, verùm integra & prorsus incolumia, vnà cum indumentis. Hæc igitur sacrosanctarum animarum tabernacula, suauissimum odorem emittentia, nec fœdi quidquam exhibentia, præclaris loculis imposita, rex in patriam suam transfert. *Corpora integra rex Barachias in patriam transfert.*

Vt autem ea res ad plebis aures peruenit, innumerabilis multitudo ex omnibus vrbibus ac finitimis locis ad beatorum illorum corporum conspectum & adorationem confluxit. Vbi etiam sacrosanctis hymnis eorū caussâ decantatis, copiosísque lampadibus accensis, aptè illic quispiam ac perquàm accommodatè dixisset, Lumina circa luminis filios & heredes. Loculenter autem simul ac magnificè in eâ ecclesiâ, quæ ab ipsis fundamentis à Iosaphat extructa fuerat, eorum corpora condita sunt. *Cum honore sepeliuntur.* Multa porrò miracula, morborumq; depulsiones, tum in corporum transuectione, tum in eorum inhumatione, tum etiam posteris temporibus, Dominus per pios famulos suos effecit. *Multa miracula in translatione & depositione Sanctorum.* Viditque rex ac vulgus omne virtutes eas quæ per ipsos edebantur. Ac plerique è finitimis nationibus infidelitatis ac ignorationis Dei morbo laborantes, per ea signa, quæ in monumento fiebant, ad fidem accesserunt. Atque omnes qui ipsius Iosaphat vitam ad Angelorum imitationem expressam, atque à teneris vnguibus ardentem ipsius erga Deum amorem cernentes atque audientes, admiratione corripiebantur, Deum in omnibus celebrantes, qui se amantibus opem & auxilium nunquam ferre desinit, eósque amplissimis beneficiis remuneratur.

Hic præsentis libri finis est, quem pro meâ virili conscripsi, quemadmodum à præclaris viris, qui mihi hæc haud falsò tradiderunt, accepi. Vtinam autem vos, qui hâc animis vtilem historiam legitis atq; auditis, ad eorum partem adsciscamini, qui Deo vitæ suæ rationes probauerunt, per orationes & intercessiones beatorum virorum Barlaam & Iosaphat, de quibus hæc historia contexta est in Christo Iesu Domino nostro, quem decet honor, imperium, maiestas & magnificentia, cum Patre & Spiritu sancto, nunc & semper in sæcula sæculorum, Amen. *Intercessio Sanctorum.*

NOTATIO.

1 Ita]. *De historia hac placet Illustrissimi Cardinalis Bellarmini iudicium: qui libro de Script. Eccles. in Ioanne Damasceno ita disquirit: Dubitatio exstitit, an hæc narratio sit vera historia, an potiùs conficta ad erudiendos nobiles adolescentes, qualis est Vita Cyri apud Xenophontem. Ceterùm veram historiam esse constat ex eo, quòd S. Ioannes Damascenus in fine historiæ inuocat sanctos Barlaam & Iosaphat, quorum res gestas scripserat, & Ecclesia Catholica in Martyrologio descriptos veneratur die 27. Nouembris eosdem sanctos Barlaam & Iosaphat.*

Billius interpres ita ratiocinatur: Quod ad ipsam historiæ veritatem attinet, ob quasdam caussas, quas nihil hoc loco commemorare attinet, videri fortasse nonnullis potuisset, hoc opus non tam veram historiam esse, quàm sub historiæ specie tacitam vitæ monasticæ atque ad Christianam perfectionem exactæ collaudationem: nisi auctor sub finem eam se ab hominibus à mendacij crimine alienis accepisse testaretur. Ei ergo, præsertim asseueranti, diffidere, hominis esse mihi videretur, plus suis suspicionibus, quam Christiana charitas, quæ omnia credit, tribuentis.

Ego vix dubito, quin totum historiæ fundamentum verum sit. Foriè disputationes quædam de quibusdam fidei mysteriis ab auctore vel additæ, vel dilatatæ. Nam qui potuit Iosaphat, recèns ad fidem conuersus, tot Scripturæ locis se communire, qui nunquam ea legerat?

Habes etiam hanc Vitam & historiam apud Vincentium in Spec. histor. lib. 15. per capita 64 distinctam, qui antiquam versionem paululùm contraxit.

Magis contraxit Petrus in Catalogo Sanctorum libr. 10. cap. 114. Habes integram ex antiquâ versione in Vitis Patrum ex Coloniensi editione, & apud Lipomanum tom. 5.

2. Barlaam, &c.]: *Martyrologium Romanum 27. Nouembris*: Apud Indos Persis finitimos, sanctorum Barlaam & Iosaphat, quorum actus mirandos S. Ioannes Damascenus conscripsit. *Florarium SS. manuscript. 29. Septembris*: Iosaphat regis & confessoris, & 27. *Decembr.* Iosaphat regis & eremitæ anno salutis 383. *Quam etatem vnde Florarium hauserit, nescio. Menæa quoque solius Iosaphat meminêre 26. Augusti:* [illegible]

3. Ioanne Damasceno] *Ioannem Damascenum*

num Vita huius seu historia auctorem esse, his rationibus tuetur Billius.

Primò, Quia Trapezuntius vir natione Græcus, & magni non inter suos tantùm, sed etiam inter nostros nominis, non alium quàm Damascenum eius auctorem protulit.

Secundò, Ipsa phrasis, reliquis ipsius operibus quàm simillima, Damascenum auctorem testatur.

Tertiò, Ad eam opinionem confirmandam illud mihi magni momenti est, quòd vt in libris De orthodoxâ fide, ac reliquis penè omnibus Damascenus multa è Basilio, Gregorio Nazianzeno, aliisque eiusdem notæ Patribus, libenter corrogat, atque integros sæpè versus, imò etiam totas periodos ab ipsis mutuatur; eodem modo in hac quoque historiâ, multa ex iisdem auctoribus suppresso interim nomine, produci animaduerti, ac præsertim ex Nazianzeno, vt c.7.8.10.11.15.17.20.24. ac plerisque aliis locis.

Quartò, Nō solùm ab illis libenter mutuò sumit, sed etiam multa quoque adfert ex libris De orthodoxâ fide ad verbū transcripta, vt ea omnia, quæ cap. 15. de arbitrij libertate disputat. Quod quidem, vt opinor, non tam apertè faceret, nisi tanquam suo iure iis, vt suis, vteretur.

Quintò, Cap. 19. disputatio ea de imaginibus, quæ Damasceni ætate feruebat, in eâdem sententiâ non parùm me confirmat.

Vt autem hæc omnia pro Damasceno faciunt, ita hāc historiam Ioannis Sinaitæ minimè esse, apertissimè conuincunt.

Primò, Nam cùm ille Theodosij senioris tempore fuerit, vt patet ex lib. 13. hist. Miscell. Pauli Diaconi, quonam pacto in hac historiâ, quam auctor ex Indiâ transuectam testatur, Nazianzenum, cuius scripta vix dum in hominum manibus versabantur, citare potuisset, atque etiam eo antiquiorem Episcopum, ac Valentis tempore vitâ functum Basiliū, suppresso licet nomine, cap. 19. vbi de imaginibus tractat, & cap 34. vbi Iosaphat eam ad Deum orationem habet, quam ex Constitutionibus Basilij capite 1. perspicuè hausit?

Secundò, Quonam modo Barlaamum de imaginibus ad regis filium disserentem induceret, cùm ea quæstio nondum eo tempore excitata fuisset? Hactenus Billius.

Bellarminus libro de Script. Eccles. in Ioāne Damasceno, argumentum obiicit & soluit de auctore Damasceno: Historia, inquit, Barlaam & Iosaphat insignis & vtilis est. Sed quia Barlaam, dum instruit discipulum suum Iosaphat, iubet eum credere in Spiritum sanctum ex Patre & Filio procedentem: dubitatio exorta est, an hoc opus esse potuerit Ioannis Damasceni: qui libro 1. De fide orthodoxâ cap. 11. docet Spiritum sanctum nō procedere ex Filio, *sed*, per Filium. *Sed respondere potest, in historiâ Barlaam particulam illam,* ex Filio, *videri additam ab aliquo. Nam in nouâ editione per Billium castigatâ, non habetur,* ex Filio. *Hactenus Bellarminus.*

Inuenitur tamen hæc historia in variis Bibliothecis MSS Græcorum inscripta Ioanni Sinaitæ. Ita Bibliotheca Sfortiana num. 63. vt notat Baronius ad diem 27. Nouembris: & ipse Billius eidem inscriptam inuenit in codice Græco Cl. V. Fumei.

4. Iacobo Billio] *Notus hic vir, variis ex Græcâ in Latinam linguam interpretationibus, vir verè Catholicus, nobilis Gallus, & abbas S. Michaëlis in Eremo, in Britanniâ minore.*

Exstat & alia antiqua versio, quam volunt esse procuratam à Georgio Trapezuntio. Eius nomine editur in editione Damasceni, anno 1548. Basileæ ex officinâ Henrici Petri.

Mihi videtur vetus translatio multo antiquior Trapezuntio. Nam inuenitur ea in manuscriptis membranaceis; & iam ante annos 300. eâ translatione vsus est Vincentius in Speculo historiali suprà citato. Trapezuntius verò Patrum memoriâ vixit, nondum 150. annis elapsis.

Quisquis vetus interpres sit, de eius versione ita Billius: De Trapezuntij versione nihil aliud dicam, nisi eam mihi quidem antea semper valdè rudem & impolitam visam fuisse. Post autem (vbi per Ioannem à S. Andreâ, virum vt optimum & doctissimum, ita etiam optimorum ac doctissimorum librorū copiâ instructissimum, exemplaris Græci copia facta est) innumeris etiam locis vitiosam. Quod quidem lubentiùs certè nimiæ festinationi, quàm Græci sermonis ignorationi tribuendum putarem, nisi nimis multa loca essent, in quibus vix festinationis excusatione inscitiæ notā interpres deprecari queat. Quæ res suspicionem mihi nonnullam iniiceret, Trapezuntium fortasse versionis huiusce parentem non esse, nisi in quibusdam etiam aliis eum Græca persæpè non satis assecutum esse comperissem. Vtcumque se res habeat, nouā traductionem habes, si nihil aliud, præcedenti profectò, nisi fallor, paullò clariorem ac fideliorem.

5. Thomas] *Thomam Indiæ finem annuntiasse testatur Dorotheus in Synopsi, qui corpus eius requiescere scribit in* Calamine ciuitate Indiæ. Cap. 1.

6. Atque aureis pennis] *Prouerbium hoc rarius, nec facilè obuium.*

7. Abenner] *Mentio huius in Menaïs Græcis 26. Augusti ratione Iosaphat filij, vbi scribitur Ἀβεννήρ.*

8. Nullum non lapidem mouisset] *Prouerbium hoc occurrit rursus infra c.26. Habes apud varios auctores. Euripides in Heraclidis dixit* Πάντα κινῆσαι πέτρον. Cap. 2.

9. Theologus meus] *Ita Ioannes Euangelista κατ᾽ ἐξοχὴν dictus. Vide Suidam.*

10. Ignemque, vt dici solet, Spirans] *Et hoc prouerbij speciem habet.* Cap. 4.

11. In cælum sagittas mittere] *Reperire est apud Suidam & Zenodotum:* Εἰς τὸν οὐρανὸν τοξεύεις: In cælum iacularis. Cap. 5.

12. In aquam seminare] *Theognis:* Cap. 21.

Ἶσον καὶ σπείρειν πόντον ἁλὸς πολιῆς:

Par vt qui æquoreis semina mandat aquis.

13. Sacrosancti monachi] *De his, opinor, Martyrologium Romanum 3. Augusti:* Apud Indos Persis finitimos passio sanctorum monachorū, & aliorum fidelium, quos Abenner rex persequens Ecclesiam Dei, diuersis affectos suppliciis cædi iussit. *Nisi in Martyrologio intelligantur ij, de quibus suprà in hac Vitâ, cap. 1.* Cap. 21.

14. Caprea cum leone pugnam iniit] *Apud Suidam senarius:* Μὴ πρὸς λέοντα δορκὰς ἅψωμαι μάχης. Necum leone caprea pugnam sumpsero. Cap. 26.

15. Asinus es lyram audiens] *Notissimum vulgò:* Ὄνος λύρας, *videlicet* ἀκροατής: Asinus lyræ auscultator. *Vide Parœmiographos.* Cap. 32.

16. Seruch] *An* Sarug *intelligit filium Reu, Genesis 11? Certè Epiphanius in Panarij principio originem idololatriæ deducit, à Thare & Seruch, Thare autem Sarugaunm habuit in Latino Bibliorum textu. Et qui in Latino textu est* Sarug, *in Græco est* Σερούχ. *vt nullum dubium sit, quin Damascenus ad locum illum Bibliorum & Epiphanij respiciat.*

VITA SANCTÆ EVGENIÆ VIRGINIS AC MARTYRIS, AVCTORE[2] INCERTO.

25. Dec.

Cap. 1.

IN[1] septimo Consulatu suo Commodus Imperator direxit illustrissimum virū[4] Philippum ad Ægyptum, vt præfecturam ageret Alexandriæ: & omnes potestates, quæ per totam Ægyptū administrabantur, eius arbitrio deseruirent. Hic itaq; cum vxore Claudiâ cum duobus filiis, Auito & Sergio, & cùm filiâ Eugeniâ, ab vrbe Romanâ ad vrbem Alexandriā dum venissent, & Romanâ grauitate ageret præfecturam, atque omnem prouinciam Ægypti Romanis legibus adornaret, cunctis quidem magicam curiositatem sectantibus finem imposuit, Iudæos verò nec nuncupationem nominis habere permisit, Christianos autem procul ab Alexandriâ tantum debere esse cōstituit. Ipse verò plus licet philosophorū amicus quàm fautor idolorum, Romanis tamen superstitionibus, ac si religiosus cultor, instabat, non rationi sed traditioni concordans.

Eugeniæ parentes.

Philippus magos Ægypto pellit.

Cap. 2.

Eugeniam igitur filiam suam dum litteris liberalibus perfectissimè docuisset, & tam Latino eam quàm Græco eloquio instruxisset, etiā philosophiam doceri permisit. Erat enim acris ingenij, & tam memoriæ capax, vt quidquid audiendo semel vel legendo potuisset arripere, perpetuò retineret. Erat autē Eugenia pulchra facie & eleganti corpore, sed pulchrior mente, & formosior castitate. Igitur cùm quintodecimo ætatis suæ anno ab[5] Aquilio, Aquilij consulis filio peteretur sponsa, interrogatur à patre, Vtrùm petenti iuueni illustrissimis orto natalibus consentiret? Illa respondit: Maritus moribus, non natalibus eligendus est: ipso enim, non parentibus eius vtendum est. Igitur cùm aliis atque alijs poscentibus animo castitatis obsisteret, peruenit ad manus eius beatissimi Pauli apostoli doctrina: & licet sub paganissimis parentibus ageret, esse tamen cœpit animo Christiana.

Docetur Eugenia philosophiam.

Respuit Aquilij cōsulis F. coniugium.

Maritus moribus non maioribus eligendus.

Cap. 3.

Et quoniam iussi fuerant Christiani ab Alexandriâ vrbe discedere, rogat parentes, vt spectādi gratiâ permitteretur prædia sua in suburbano Alexandriæ posita circuire. Cùmque statim, vt poposcerat, impetrasset, & ab vrbe properaret ad villam, audit Christianos psallentes atque dicentes: Omnes dij gentium dæmonia: Deus autem noster cælos fecit. Hæc ita audiens suspirauit & fleuit, & dicit ad eunuchos pueros nomine Protum & Hyacinthum: Scio vos mecum litteris eruditos, & digna simul & indigna hominum legimus gesta, philosophorum quoque syllogismos vano labore constructos studio scrupulosissimo transegimus: Aristotelica argumenta & Platonis ideas, & Epicuri sectas, & Socratis monita & Stoicorum: & vt breuiter cuncta complectar, quidquid cantat poëta, quidquid orator inuenit, quidquid philosophus cogitat, vnâ hac sententiâ excluduntur, quâ tripudiantes Christianos audimus psallere: Omnes dij gentium dæmonia: Deus autem noster cælos fecit. Confessio & pulchritudo in cōspectu eius, sanctitas & magnificentia in maiestate eius. Igitur iubet conferre sermonem: & Apostolus legitur, & Propheta laudatur: fit concordia fidei, & quâ arte ad penetralia sapientiæ diuinæ absque sui separatione perueniant, consilio ardenti definitur. Dominam me, inquit, vobis vsurpata potestas attribuit, sed sororem sapientia fecit. Simus ergo fratres, sicut diuina sapientia ordinauit, non sicut se iactat humana temeritas. Pergamus pariter ad Christianos, & sicut ordinauero, properemus. Helenum audio dici episcopum, cuius est habitatio illa, in quâ die noctúque audiuntur Deo suo cantare, quos etiam nos, quoties transimus, psallentes audiuimus. Sed hic episcopus variis dicitur ecclesiæ suæ occupationibus detineri. His autē qui in diuinis laudibus vacant, Theodorum quemdam presbyterum constituit, cuius tanta miracula narrantur, vt etiam cæcos suis orationibus illuminet, & dæmones effugiet, & infirmantibus afferat sanitatem: sane ad diuersorium huius cōgregationis, in quo Deo canitur, nullam patitur venire feminarum. Hoc ergo considerans, tondere me arbitror, vt crastina nocturna profectio ordinata, per ipsos nobis transitum præbeat. Vobis itaque duobus iuxta[6] basternam ambulantibus, & ceteris præcedentibus ad locum deponar à vobis: & vacuâ pertranseunte[7] basternâ, nos tres virili habitu simul ad Dei homines properemus. Placuit vtrisque consilium: & sequenti nocte, sicut ordinauerat, adimpletur.

Christiani Alexādriâ iussi discedere.

Psal. 95.

Philosophorū sectas auersatur.

Psal. 95.

Monasteriū sancti Heleni

Theodorus præfectus monasterij sancti Heleni.

Curat se in virili habitum attondere Eugenia.

Cap. 4.

Tantam autem credentibus sibi Christus gratiam exhibere dignatus est, vt eadem horâ, quâ ad monasterium peruenerunt, sanctus Helenus superueniret episcopus. Et quia mos est apud Ægyptum, quando circumeunt monasteria episcopi, psallentium eos sequatur exercitus, superuenit idem Helenus Heliopolis episcopus, & cum eo ampliùs quàm decem millia virorum, psallentium ac dicentium: Via iustorum recta facta est, & iter sanctorum præparatum. Audiens hæc Eugenia, dixit ad socios: Considerate vim carminum, & videtis ad nos respicere, quidquid modulatis vocibus psallunt. Denique cùm de Deo vero noster tractatus in dispositione

Sanctus Helenus Heliopolis episcopus.

mutui

...ermonis haberetur, audiuimus hoc can-... ...ni m omnes dij gentium dæmonia? Deus autem noster cælos fecit. Et ecce nunc arripientibus nobis iter, quo recedere cupimus à culturis idolorum, & vt ad Christianam culturam perueniamus, gratiam promereri: ecce millia hominum nobis occurrũt, vnà voce clamantium & dicentium: Via iustorum recta facta est, & iter sanctorum præparatum. Intelligamus ergo quo pergat hic populus: & si ad hoc habitaculum vadunt, quò nos ire disposuimus, iungamur canentibus turbis, & aduenientibus computati, ingrediamur vt socij, quousque notitias colligamus.

Cap. 5.

Igitur cùm se iunxissent psallentibus, inquirunt quis esset senior, qui solus vehiculo aselli veeretur in medio populi sequentis & præcedentis; audiunt quòd hic esset Helenus episcopus, ab infantiâ Christianus: qui dum infantulus in monasterio cresceret, tantæ sanctitatis virtutibus augebatur, vt si quãdo missus fuisset [a] ignem è vicino petere, ardentes prunas vestimento deferret illæso. Denique ante, inquit, paucos dies, venit quidam magus, qui verborum argumentis populum Dei conabatur euertere, dicens falsum istum esse episcopum, se missum esse à Christo ad docendum. Hic autem erat versutissimus, & de Scripturis diuinis populum seducebat. Denique omnis turba Christianorum accessit ad hunc, quem videtis, patrem nostrum, & dicit ei: Audiuimus Zaream, quòd ipse sit missus à Christo: constitue diem, in quo eum aut recipias tibi socium, aut si potes, conuincas falsa dicentem. Igitur constituitur dies & locus in medio Heliopolis ciuitate: venit Zareas magus cum artibus suis, venit & Helenus episcopus cum orationibus suis. Cúmque populum salutasset, ait: Nũc probabitis spiritus qui sunt à Deo. Et conuersus ad Zaream, cœpit verborum ingens habere luctamen. sed quia versutus erat nimis, & concludere eum sermonum ratione non potuit, respiciens populum fortiter lædi, quòd Zareas superior abscederet in verbis, modicum silentium postulauit, & ait ad populum: Pauli apostoli in hac parte monita omnino tenenda sunt: dicit enim Timotheo discipulo suo: Noli verbis contendere: ad nihil enim vtile est, nisi ad subuersionem audientium. Sed ne hoc testimoniũ non quasi cauti, sed quasi timidi proferamus: accendatur ignis in mediâ ciuitate, & ingrediamur pariter flammas: & qui vstus non fuerit, credamus quòd hunc miserit Christus. Tunc omnibus sententia placuit. Statim denique ignis copiosus accensus est. Tunc beatus Helenus iubet Zaream introire flammas. Cui Zareas inquit: Ingredere tu primus, qui hoc proposuisti. Consignans se igitur beatissimus pater Helenus, expansis manibus ingentes [b] flammas intrat: & stans illic dimidiâ ferè horâ, neque capillis, neque vestimentis ex aliquâ parte violatis, vt Zareas quoque intraret, similiter imperabat. Sed Zareas reluctare cœpit & fugere. At vbi inuitum illum populus in ignibus tradidit, statim eum circumdans flamma cœpit exurere. Et immittens se sanctus Helenus, licet semiustum, viuum tamen eripuit: quem cum dedecore eliminauit populus de finibus regionis huius. Hunc sicut videtis, quotidie quocumque pergit, in Dei laudibus populus comitatur.

Sanctus Helenus ardentes prunas illæsâ veste defert.

Sancti Heleni cum Zareâ mago congressus.

Tim. 2.

... crucis ... sanctus Helenus, in igne illæsus versatur.

Audiens hæc beata Eugenia, ingemuit, & procidit ad pedes eius, qui sibi retulerat istâ, & ait: Obsecro te, vt me illi vnâ cum istis duobus fratribus meis insinues: ex idolis enim conuerti volumus ad Christum. Et quia simul hoc definiuimus, & fratres sumus, etiam hoc ab eodem impetrare volumus, vt numquam nos patiatur ab inuicem separari. Et ille: Nunc, inquit, silete, quousque ingressus monasterium, ad quod pergit, paululùm requiescat, & cum opportunum fuerit, intimabo ei omnia secundùm verbum tuum. Intereà dum appropinquasset monasterio, ad quod pergebat, ecce & illi egrediuntur obuiam patri, hymnum Deo dicentes: Suscepimus Deus misericordiam tuam in medio templi tui. Ingredientibus episcopo & populo, etiàm ingreditur Eugenia, cum Hyacintho & Proto comitibus suis, tantùm ei nota, cum quo sermonem habuerat.

Cap. 6.

Eugeniæ postulatio.

Psal. 47.

Perfectis igitur matutinis laudibus, paululùm requieuit episcopus, & iussit sibi ad sextam præparari, vt diuina mysteria celebraret, vt dum sextam cœpisset, nonâ ad refectionem ieiunantium opportunè perueniret. Requiescens autem episcopus, somnium vidit, in quo ad simulacrum feminæ ducebatur, vt illi sacrificaret. Tunc dixi, inquit, in somnio his qui me tenebant: Permittite me vt loquar cum deâ vestrâ. Et cùm me permisissent loqui, dixi ei: Cognosce te creaturam Dei esse, & descende, & noli te permittere adorari. At illa his auditis descendit, & secuta est me, dicens: Non te deseram, quousque me creatori meo restituas & conditori. Igitur cùm ista in animo episcopi voluerentur, accessit ad eum Eutropius, cum quo locuta fuerat Eugenia, & dixit ei: Tres pueri fratres vnanimiter culturam simulacrorum relinquentes, Christo seruientium numero in isto monasterio se sociari desiderantes, & hodie vestigia tua prosequentes, huc ingressi sunt: poscentésque me, cum lacrymis postulauerunt, vt mereantur notitiæ tuæ beatissimæ reuelari. Tunc beatus Helenus dixit: Gratias tibi, Iesu bone, refero, qui me præuenire fecisti huius rei notitiam. Tunc conuocati ad se præcepit pueros: & apprehendens manum Eugeniæ, fudit orationem. Quam cùm complesset, tulit sequestratim eos, & grauissimo vultu, quidnam dicerentur, interrogat? vel cuius nationis essent, credidit inquirendum. Ad hæc Eugenia respondit: Ciues, inquit, Romani sumus: vnus ex his duobus fratribus meis Protus dicitur, alius Hyacinthus, ego verò Eugenius nuncupor. Cui beatus Helenus dixit: Rectè te Eugenium vocas: viriliter enim agis, & confortetur cor tuum pro fide Christi. Ergo rectè vocaris Eugenius. Nam & hoc scias, quia Spiritu sancto nos & te Eugeniam corpore antè præuidimus, & qualiter huc veneris: & quòd isti tui sint, non me passus est præterire. Sed hoc mihi Dominus reuelare dignatus est, quòd gratissimum ei habitaculum in corpore tuo præparasti, custodiendo virginitatis præmium, & præsentis temporis blandimenta fallacia respuendo. Scito autem, te pro castitate multa passuram: sed non te deseret ille, cui te ex integro tradidisti. Ad Protum autem & Hyacinthum conuersus, ait: In corpore seruitutis positi, ingenuam dignitatem animi tenuistis fortiter & tenetis. Vnde vobis, me tacente, Christus Dominus loquitur, dicens: Amen dico

Cap. 7.

Matutinæ laudes.

Sextâ mysteria celebrantur:

Nonâ refectio.

Visio S. Heleni.

Eugenia, etiam mutato habitu, diuinitus à sancto Heleno agnoscitur.

Ioan. 15. dico vobis, iam non dicam vos seruos, sed amicos. Vnde & vos beatos annuntio, quia concordastis Spiritui sancto, quia vnanimiter consensistis monitis Saluatori, simul ad gloriam peruenientis illam percepturi. Hæc beatus Helenus, nullo alio teste præter Deum, locutus est in medio, & iussit eam sic in virili habitu permanere: & non eum deseruerunt, quousque Baptismatis sanctificatione instructi, monasterio, ad quod festinauerant, sociarentur.

Cap. 8. Redeamus autem ad illud tempus, quo Protus & Hyacinthus auferentes Eugeniam, abierunt. Basterna igitur, iumentis ambulantibus & pueris qui præibant, vacua peruenit ad matrem. Videntes autem eminus properantes pueros, & basternam venientem, occurrerunt cum gaudio vniuersi: & inuenientes vectorium vacuum, omnes simul mugitum reddiderunt, fit quoque repentè totius ciuitatis strepitus. Quis enim audire poterat, præfectum filiam charissimam perdidisse? Erat itaque planctus inæstimabilis, fletus immensus: lugebant vniuersi confusi: parentes filiam, sororem fratres, serui dominam: & teoebat vniuersos mœror, & infinita animi tribulatio. Fitque per totam prouinciam inquisitio, interrogantur aruspices, inquiruntur pithones: sacrificijs quoque & sceleratis superstitionibus dæmonia interrogantur, vt quo venisset Eugenia indicarent. Hoc solùm omnes dicebant, quòd eam dij de cælo rapuissent. Credidit factum pater: & fletum ad consolationem reuocans, dat festa responsis, & deorum illam numero consecrans, ex auro puro eius fecit fieri simulacrum: quod ita cœpit excoli, vt non minorem honorem quàm dijs suis exhiberent. Mater tamen eius Claudia, & fratres Auitus & Sergius, nullâ poterant ratione consolationem accipere, sed erant intolerabiliter lugentes eam.

Plangunt Alexandrini Eugeniam quasi perditam.

Fit Eugeniæ simulacrum tanquã deæ.

Cap. 9. Beata autem Eugenia virili habitu & animo, in prædicto virorum monasterio permanebat: atque ita in diuinis eruditionibus profecit, vt intra secundum annum omnes scripturas Dominicas memoriâ retineret. Tantâ in ea erat animi tranquillitas, vt vnam illam omnes dicerent ex numero esse Angelorum. Quis enim deprehenderet quòd esset femina, quam virtus Christi & virginitas immaculata protegebat, vt mirabilis esset & viris? Sermo enim eius erat humilis in charitate, clarus in mediocritate, vitiis carens, & facundiam fugiens, omnes in humilitate superabat. Nullus illâ ad orationem inueniebatur anterior, efficiebatur autem omnibus omnia: tristem consolabatur, læto congaudebat, irascentem vno sermone suo mitigabat: superbientem ita suo ædificabat exemplo, vt ouem subitò è lupo factam se credere delectaretur: Tantam à Deo est gratiam consecuta, vt quemcumque in dolore positum vitasset, omnis statim dolor recederet, & omnis salubritas adueniret. Comites autem eius Hyacinthus & Protus comitabantur eam, & erant in omnibus obtemperantes ei.

Catalogus virtutum sanctæ Eugeniæ.

Cap. 10. Tertio igitur anno conuersionis eius, abbas qui præerat fratribus in monasterio, migrauit ad Dominum. Post cuius abscessum omnibus visum est vt sibi beatam Eugeniam eligerent abbatem. Tunc beata Eugenia metuens se feminam contra regulam viris præponi; item timens, ne omnes vnanimiter deprecãtes sperneret, ait ad eos: Obsecro vos, vt Euangeli[illegible] in præsenti a[illegible] beatis. Quod cùm fuisset allatum, dixit: Q[illegible]tiescumque Christianis aliquid eligendum est, Christus est ante omnia auscultandus. Videamus ergo in hac electione vestrâ, quid ipse præcipiat, vt & vestris iussis, & ipsius monitis intendamus. Et reuoluens codicem, venit ad locũ, & cœpit legere, dicens: Dixit Iesus discipulis suis: Scitis quia principes gentium maiores sunt his quibus dominantur, & principatum eorum gerunt. Apud vos autem non est sit: sed si quis in vobis vult primus esse, sit vester vltimus: & si quis inter vos voluerit esse dominus, sit vester seruus. Et his dictis, adiecit: Ecce, inquit, & vestris iussis obtemperans, decreui primatum suscipere, & Domini iussionibus obedire. vltimum me vestræ charitati constituo. Exhilaratur omnium caussa in consensu eius: ipsa tamen ante omnes opus monasterij, quod infima solebat exercere persona, suscepit: in omnibus aquam portare, ligna concidere, munditias adhibere. In eo denique loco habitaculum sibi elegit, vbi ostiarius monasterij manebat, ne vel ipso se superiorem ostenderet. Sanè refectionem fratrum sollicitè curabat, & psallendo Deo ordinem sortiret custodiebat: tertiæ, sextæ, nonæ, vespertinis vel nocturnis atque matutinis horis tam cautissimè insistebat, vt videretur iam perisse Deo, si horarum vel quidpiam spatij absque diuinis laudibus aliqua præterisset. Ita denique in hoc opere esse Deo charior cœpit, vt dæmones ex obsessis corporibus pelleret, & cæcorum oculos aperiret. Sed quia molta singulatim narrare intendo per ordinem, quantum permittit breuitas, accedamus.

Cogitur præesse monasterio.

Matth. 10.

Luc. 13.

Vilissima quæque ministrat.

Precum laboratorii studiosissima.

Cap. 11. Matrona quædam Alexandrina, ceteris matronis præstantior, nomine Melanthia, audiens opinionem eius, venit ad eam, quia quartana grauissimè, & iam per annum & eo ampliùs vexabatur. Quam cùm beata Eugenia oleo perunxisset, omnem continuò violentiam fellis [illegible] uomuit. Et sanissima reddita, pedibus ad suum diuersorium properauit, quod in vicino monasterij possidebat. Ordinat intereà munera, scyphos argenteos tres implet solidis, & hos sanationis suæ gratiâ mittit ad beatam Eugeniam. Cui grataner remittens quæ miserat, ait: Abundamus, & superabundamus omnibus bonis. Vnde te parens charissima Melanthia, vt ista egentibus magis ac necessitatem patientibus diuidas, hortor & moneo.

Melanthiam a quartana oleo sacro curat.

Cap. 12. Audiens Melanthia contristata est: & veniens, cœpit rogare & ampliora promittere. Fit assidua circa beatam Eugeniam, & in nullo deprehendens quòd esset femina, elegantiâ decipitur iuuentutis. Videns eam, iuuenem per veritatem putabat esse terrenum: se autem non sanctitate eius, sed aliquâ arte existimans fuisse saluatam, in concupiscentiâ eius el[a]bitur, & putans amplioris pecuniæ cupidiorem, cœpit infinita offerre, & ampliora promittere. Cumque sæpiùs eadem precaretur, & grato animo oblata sibi ab Eugeniâ cerneret reddi, declinat ad maiorem interitum, ægritudinem simulans. Quam cùm beata Eugenia rogata visitaret, sedenti ante lectum suum sanctæ Eugeniæ talia cœpit producere: intolerabilis circa te amor pectus meum exagi[tat], nec vllum remedium fatiga[illegible] inem reperire potui, nisi vt te omnium rerum mearum dominum

Melanthia concepto Eugeniæ adit amore.

ntuu

num instituam. Quid teipsum vanis & inanibus abstinentiis crucias? Ecce possessionum locupletatio infinita, & ecce auri pondus immensum, & argenti ministerium copiosum, & familiæ infinitus est numerus: dignitas generositatis est mihi, hoe anno absque filus viduata sum, succede pro eis in facultatibus meis, & non solùm rerum mearum, sed meus esto iam dominus. Cúmque hæc & his similia loqueretur, dixit ad eam Eugenia: Rectè nomen tuum nigredinis testatur perfidiam: magnum enim te diabolo habitaculum præparasti: discede à seruis Dei deceptrix & illecebrosa Melanthia: nos enim aliter militamus. Habeant opes tuæ tui similes dominos, nos delectat mendicare cum Christo. Affatim diues est, qui cum Christo pauper est. Fugiant à te imagines concupiscentiæ, non est enim fabricis tuæ ista quæ te inuasit insania. Draconis habitaculum facta, venenum effundis: sed nos Christi inuocato nomine, venenorum tuorum virus euadimus, & misericordiam Domini inuenimus.

Eugenia responsio.

Cap. 13. *Fallit Eugeniam ... stupri.*

Tunc illa deceptionis suæ pudorē non ferens, sperans se detegi, nisi prior ipsa detegeret, reuersa Alexandriam, adire præfectum statuit, hoc ordine dicens: Scelestum iuuenem, simulantem Christianam religionem incurri: & dum medendi gratiâ, quâ dicitur posse infirmitatibus prodesse, ad me venire permitterem, vnam me ex illis existimans, de quarum pudore bacchatur, ausus est impudenter alloqui, & verbis procacibus ad crimen hortari: & nisi dedissem vocē in præsenti, & ancillæ meæ fuissem liberata solatio, more barbarico suæ me libidini captiuasset. Audiens hæc præfectus, nimio furore inflammatur, & iubet ad loca monasterij destinari, qui eum vinctum ferro cum omnibus commorantibus deponerent. Deponuntur itaque omnes in vinculis: & quia vnius carceris eos non ferebat locus, per diuersas custodias diuiduntur. Post hæc statuitur dies funeris: in quo alij ad bestias, alij vero ad ignes, alij ad diuersa supplicia damnarentur. Fit rumor immensus, impudens quoque fama cunctam Ægypti peragrat prouinciam. Omnes credunt, omnes condemnant, & omnibus verisimile videtur, Melanthiam illustrem feminam mentiri non posse. Quid multa? Venit dies funerum constitutus: & in quâ vniuersæ ciuitates in vicino positæ conueniunt, vt viderent feratum tradi morsibus corruptores; introducuntur in catenis, & à collaribus ferreis cum beatâ Eugeniâ: & nullo agnoscente quòd esset femina, clamor populi diuersis sententiis ingruebat. Tunc iubetur adduci propinquiùs, vt non per internuntios eam præfectus audiret, sed ex ore eius addisceret veritatem. Aptantur equulei & verbera, flammæ, tortores, & cetera quæ solent abscondita cordis exsculpere, præparantur.

Præses iam Accusationis Eugeniam comprehendi iubet.

Catenis vinctos ... producit.

Cap. 14. *Præfectus Eugeniam pastorem agere in filium mulierem ...*

Tunc præfectus Philippus dixit: Dic sceleratissime Christianorum, hoc vobis Christus vester tradidit in mandatis, vt operam corruptionibus detis, & pudorem atque verecundiam matronalem fraudulentâ astutiâ capiatis? Dic nunc furcifer, quæ te temeritas coëgit, vt illustrem feminam Melanthiam appeteres, & ingressus sub specie medici, castitatem generosissimam ad lupanariam ignominiam prouocares? Audiens hæc beata Eugenia, capite demisso, ne possit agnosci, taliter dedit præfecto responsum: Dominus meus Iesus Christus, cui ego seruio, castitatem docuit: & integritatem corporis custodientibus vitam promittit æternam. Istā autem Melanthiam, falsam testem nunc possumus declarare: sed melius est, vt nos patiamur mala, quàm illa; dum conuicta fuerit, aliquid patiatur, ne & fructus patientiæ nostræ deperent: sed tamen, si per victoriam principum testetur vestra sublimitas, quòd non in eam ipsam retorqueatis sententiam, & hæc fallax testis nihil patiatur mali, nunc probabimus crimen, quod nobis obiicit, redundare in eam.

Eugenia prudentissima responsio.

Cap. 15. At vbi testatus est per principum salutem præfectus, promittens ad omnia quæ postulabat effectum, dixit Eugenia: O Melanthia nigredinis nomen, & tenebrosa Melanthia: applicari fecisti aculeos, suspendi præcipis Christianos. Damna, percute, incende: benè nos accipis: non tamen tales habet famulos Christus, quales tu testaris. Tamen adduci præcipe ancillam, quam testem nostri criminis esse dixisti, vt ex ore eius possit denudari mendacium. Cúmque applicata fuisset in conspectu iudicis, cœpit dicere: Istum iuuenem impudicissimum, frequenter quidem circa viles personas deiectum in adulteriis, ipsa impunitas ad hoc eum perduxit, vt etiam dominæ meæ circa primam horam diei cubiculum impudenter ingressus, primò quidem sermone quasi pro salute eius veniret, indicaret; secundò pro suâ concupiscentiâ: & tertiò etiam ad violentiam, si cursim ego ingressa familiam non vocassem, quæ hodie huius criminis testis est. Tunc præfectus ex familia adesse iubet aliquos, qui ita gestum esse suo testimonio confirmarent. Cumque applicarentur singuli, ita esse, vt illa dixerat, testabantur. Tunc iudex vehementer commotus, ait: Quid ad hæc infauste dicturus es, quem tot reum tunc testes, tantaque indicia manifestant?

Ancillæ falsum testimonium contra Eugeniam.

Cap. 16. Ad hæc beata Eugenia ait: Tempus loquendi est, quia tempus tacendi transiit. Optaueram quidem crimen obiectum in futuro iudicio denudari, & castitatem meam illi soli ostendere, cuius amore seruanda est. Tamen ne glorietur in seruos Christi fallax audacia, & paucis pandam verbis veritatem, non ad iactantiam humanæ declamationis, sed ad gloriam nominis Christi. Tanta enim est virtus nominis eius, vt etiam feminæ in timore eius positæ, virilem obtineant dignitatem: & neque ei sexus diuersitas fide potest inueniri superior, cùm beatus Paulus Apostolus magister omnium Christianorum dicat, quòd apud Dominum non sit discretio masculi & feminæ: omnes enim in Christo vnum sumus. Huius ergo normam animo feruente suscepi, & ex confidentiâ quam in Christo habui, nolui esse femina, sed virginitatem immaculatam totâ animi intentione conseruans, virum gessi constanter in Christo. Non enim infrunitam honestatis simulationem assumpsi, vt vir feminam simularem: sed femina viriliter agendo, virum gessi, virginitatem quæ in Christo est, fortiter amplectendo. Et hæc dicens, scidit à capite tunicam, quâ erat induta, & apparuit femina. Et statim ad præfectum ait: Tu mihi quidem secundùm carnem pater, Claudia mater est: & fratres hi duo qui tecum sedent, Auitus & Sergius. Ego autem Eugenia filia tua, quæ pro amore Christi mundum omnem cum delitiis suis respui tamquam stercus. Ecce Protus & Hyacinthus

Eccl. 3.

Egregiè se purgat Eugenia.

Galat. 3.

Sexu suo omnes criminatores confundit.

thus eunuchi mei, cum quibus ſcholam Chriſti ingreſſa ſum: Chriſtus autem tam idoneus ibi extitit, vt victricem libidinum omnis pollutionis me faceret per miſericordiam ſuam, cui credo vſque in finem me iugiter permanſuram.

Cap. 16. *Agnoſcitur à parentibus.*

Agnoſcentes itaque pater filiam, & ſororem fratres, ſerui dominam, cucurrerunt ſtatim ad eam: & effundentes lacrymas in conſpectu populi, amplexibus eius incumbunt. Nuntiatur factum Claudiæ matri, & ſtatim curſu cōcito ad ſpectaculum venit. Deferuntur veſtimenta auro texta, & licet inuita, induitur, atque in excelſo tribunali poſita, in ſublime attollitur, & ab omni populo clamatur: Vnus Chriſtus, vnus & verus Deus Chriſtianorum. Sanè ſacerdotes & epiſcopi, qui cum multo populo Chriſtiano ante amphitheatrum erant, & dum fuiſſent interfecti hi qui accuſabantur, ab eiſdē ſepelirentur, ingrediuntur, Deo hymnum dicentes, atque omnes vnà voce

Pſal. 117.

clamantes: Dextera Domini glorificata eſt in virtute, dextera manus tua Domine cōfregit inimicos. Tollitur ergo in triumpho Eugenia: & ne tanto gaudio populi, eius defuiſſet probatio caſtitatis, viſus eſt ignis de cælo deſcendens: qui ita circumdedit domum Melanthiæ, vt nec veſtigium alicuius rei, quæ ad eam pertinebat, remanſerit. Fit gaudium populi cum timore Dei: eccleſia quæ iā quaſi viduata, octauo anno clauſa fuerat, reſeratur. Reuocatur Chriſtianorū populus, baptizatur præfectus in faſcibus conſtitutus, baptizantur filij eius, baptizatur mater eius Claudia. Reſtituit priuilegia Chriſtianis, & mittit relationem ad Seuerum imperatorē de Chriſtianis, & memorat ſatis reipublicæ Chriſtianos prodeſſe, ideò debere eos abſque perſecutione aliquā in vrbibus habitare. Conſentit relationibus Imperator: & fit tota Alexādrina ciuitas quaſi vna eccleſia. Eratq; omnibus ciuitatibus gaudiū, & dignitas Chriſtiani nominis floreſcebat.

Baptizatur tota familia.

Pax datur Chriſtianis.

Cap. 17. *Excitatur perſecutio.*

Sed quia ſemper ſanctitatem æmulatio ſequitur inimici, & contra bonitatem pugnat malitia: conſilio diaboli aliqui ex honoratis Alexandriæ, cultores idolorum, accipientes ægrè, quòd Chriſtianis priuilegia tribuiſſet: venientes ad regem, dixerunt ſtatum reipublicæ conturbatum à Philippo, qui cùm nono anno in faſcibus irreprehēſibiliter adminiſtrauerit, [10] nunc decimo anno perdidit omnia. Denique deorum immortalium deſeruit cærimonias, & omnem ciuitatem ad culturam cuiuſdam hominis, quem Iudæi occiderunt, conuertit. Non eſt legibus veſtris vlla reuerentia. Paſſim quiſque vt voluerit templa reuerenda ingreditur, vt non colendi beneuolentiam prætendat, & non vt deos eſſe quos colimus, credat: ſed vt dicat infinitas blaſphemias, ſaxa aut metalla potiùs quàm diuini nominis ſigna. Hæc & ſimilia multa dicta ſunt Seuero & Antonino Auguſtis. [11] Qui commoti, dixerunt ad eum huiuſcemodi decreta: Diuus parens noſter, Commodus quondā Auguſtus, non vt præfectum, ſed [12] vt regem te Alexandriæ ordinauit

Imperatorū littera ad Philippum.

» atque conſtituit, vt dum in vitā maneres, ſucceſ-
» ſorem nullū ſuſciperes. Vnde his beneficiis eius
» ſuperaddere cupiētes, ſtatuimus, vt diis omnipo-
» tentibus ſolitam culturam exhibeas: vel depoſitā
» dignitate, etiam propriis facultatibus cedas.

Cap. 18. *Philippus bona ſua eccleſiis & pauperibus erogat.*

Acceptā igitur hac Auguſti auctoritate, ſimolat ægritudinem, quouſque vniuerſa diſtraheret, & donaret per omnem prouinciam eccleſiis & pauperibus. Ipſe autem præfectus in timore Dei & in cultura Chriſti etiam alios confortabat in Chriſto. Intereà omnis Alexandria cōſpirat [13] in epiſcopatum eius, & cœpit eum reſpublica habere præfectum, quia ſucceſſor ei nondum venerat, & eccleſia habere epiſcopum, quia merito fidei ſibi eum elegerat ſacerdotē. Durauit autem in epiſcopatu vnum annum & menſes tres.

Dignus habetur epiſcopatus honore.

Cap. 19. *Perennius Præfectus Alexandriæ. Philippus gladio percutitur.*

Poſt hæc autem ſpatia temporum, veniens [14] Perennius præfectus, dum Alexandriæ quæreret percutere eum, & non poſſet, quia omnis ciuitas in amore eius durabat: immiſit ei qui ſe fingerent Chriſtianos, & ingredientes, [15] percuſſerunt eum in oratione Dominicâ conſtitutum. Pòſt traduntur percuſſores præfecto Perennio. Ille autem conſcius iuſſionis ſuæ, & quaſi audiēdos, cuſtodiæ mancipauit: poſt paucos autē dies principum indulgentiâ relaxatos, dimiſit. Beatiſſimus autem Philippus, poſt percuſſuram tribus diebus in corpore eſſe permiſſus eſt, nō ad aliud, niſi ad corda dubia confirmanda: nam vt migraret ad Dominum, martyrij ſe noluit coronâ fraudari: & ipſe hanc vt reciperet, orauit. Nam qui in corpore poſitus dæmonia fugabat; & illuminabat oratione cæcos, quāto magis ſe noluiſſet palmâ priuari? Poterat vtique quod volebat, impetrare ſine dubio: & ita recepit, vt particeps nominis Philippi, eſſet particeps & coronæ: & ſuſciperent martyres collegam, quem meritò Eccleſia ſuſceperat ſacerdotem. Iuxta atria itaque ibi ſancta Eugenia filia eius monaſterium Chriſti virginibus collocauerat, illic ſuum iuſſit collocari corpuſculum, in quo loco beatiſſima Claudia xenodochium fabricabat, & conſtituit prædia, quæ ſuſceptionibus peregrinantium deſeruirent: ipſa autem cum Auito & Sergio filiis, & cum beatā Eugeniā regreſſa eſt Romam.

Eugenia monaſterium virginum ſtruxit. Claudia xenodochium erigit ſuper ſepulcro Philippi.

Cap. 20.

Igitur filios Philippi cum omni gaudio ſenatus recepit Romanorum: & vnum proconſulem Carthaginem alium vicarium Africæ dirigunt. Ad beatam autem Eugeniam cùm multæ matronæ conuenirent, & pænè omnes virgines, quaſcumque potuiſſet, notas aut amicas, faceret etiā Chriſto credere, & in virginitate Dominica permanere, quædam ex regio genere virgo, Baſilla nomine, cupiebat eam attingere. Sed quia cauſsā nominis Chriſtiani ad eam ire non poterat, rogabat per internuntium fidelem, vt eam de religione Chriſtianā inſtrueret. Tunc beata Eugenia conuocat ad ſe beatiſſimos comites ſuos Protum & Hyacinthum, & dicit eis: Accingimini militiā ad quam vos conuocat Chriſtus; quò vos Baſillæ offeram ſub ſpecie muneris, vt vos eam in Chriſto faciatis ancillam. Fit itaque huius muneris gratiā: & ſuſcipit Baſilla quaſi famulos, ſed eos quaſi apoſtolos honorabat. Vacabat autem cum eis omni horā: & quaſi eunuchos ſeruitio habēs, non diebus, non noctibus à colloquiis Dei & orationibus ceſſabat. Igitur Cornelius cùm eſſet in vrbe Romā, ſacræ legis antiſtes, peruenit ad eam latenter, & baptizauit eam. Confirmatā autem beatā Baſillā in timore Dei, procurāte miſericordiā Chriſti, pænè omnibus noctibus mutuis ſe fruebantur adſpectibus ipſa & beata Eugenia.

Baſilla Eugeniæ ſocietati expetit.

Cornelius papa baptizat Baſillam.

Cap. 21. *Claudia viduas, Eugenia virgines congregat.*

Omnibus itaque viduis Chriſtianis conuentus erat ad beatam Claudiam, & omnibus virginibus conuentus erat ad beatam Eugeniam. Sanctus autem Cornelius papa vrbis Romæ, omni veſpere ſabbati, quæ luceſcit in Dominico die, dabat

bat [illegible] cem, & pullorum [illegible] bat eius sacrosan[illegible] [illegible] cas sabbato. Eu[illegible] memor sui, omnibus [illegible] ntur in Christo, & al[illegible] bam. O quantas per Eu[illegible] quantas etiam per [illegible] sponsa obtinuit quan[illegible] veritatem pro [illegible] volunta[illegible] quanti iuuenes per Protum & Hyacinthum Christo Domino crediderunt!

Martyrium Cornelij [illegible] itaque & Gallieno imperanti [illegible] de Christianis est, eò quòd [illegible] Carthaginem euerteret, & Corne[illegible]. Data est ergo auctoritas ad Pa[illegible] proconsulem, vt Cyprianum occideret. C[illegible] autem quia à multis Romanis etiam [illegible] fouebatur, erat in abditis. Tunc bea[illegible] Eugenia videns Basillam, ait: Reuelatum est *Reuelat Dominus Eugeniæ & Basillæ coronas proximas.* [illegible] a Domino, quòd pro virginitate passura [illegible] Basilla [illegible] Eugeniam respondit: Et mihi, [illegible] dignatus est Dominus demonstrare, quòd [illegible] coronam duplicem capias: vnam, quam [illegible] Alexandriam pro iustis laboribus acquisi[illegible] & [illegible] quam in effusione tui sanguinis *Oratio Eugeniæ ad Christum.* [illegible] cura es. Tunc beata Eugenia expandens [illegible] manus suas, dixit: Domine Iesu Altissimi filius, [illegible] tem nostram vetusti per virginita[illegible] tu per virginitatis præmium, om[illegible] mihi credidisti, perduc ad regnum glo[illegible] tuæ.

Cap. 23. Eugeniæ hortatus ad virgines ad martyrium. Residentibus autem sanctis virginibus Christi, quæ [illegible] cum Eugenia & Basilla, dixit omnibus beata Eugenia: Ecce vindemiæ tempus est, in quo succiduntur botri, & pedibus conculcantur; sed post hæc regalibus conuiuiis apponuntur. Absque eorum sanguine nulla potestas imperij, nulla illustris dignitas decoratur: & vos præmites mei, & meorũ viscerum botri, estote parati in Domino. Virginitas enim est primæ virtutis indicium Deo proximum, similis Angelis, parens vitæ, amica sanctitatis, via securitatis, domina gaudij, dux virtutis, fomentum & corona fidei, adminiculum & subsidium charitatis. Nihil ita nobis laborandum, nihil ita est enitendum, nisi cum virginitate viuamus: aut quod est *Mundi blandimenta fallacia.* gloriosius, pro virginitate etiam moriamur. Quæ sunt huius mundi blandimenta fallacissima: & cum gaudio temporali veniunt, & cum perpetuo dolore cedunt: faciunt momentaneum risum, vt æternum fletum infligant: tribuunt fugitiuos flores, vt marcidiores perseuerantes addant: mentiuntur se vtilitatem transeuntis temporis, vt perpetui sæculi cruciatibus tradant. Ideóque charissimæ virgines, quæ mecum in agone virginitatis [illegible] que accurristis, permanete in amore Domini, quem cœpistis. Tempus flendi tempo[illegible] studio & horrore sufferte, vt tem[illegible] æterni cum omni possitis dilectione [illegible] enim commendaui vos Spiritui [illegible] & credo quòd vos mihi integras omnes [illegible] constituat. Nolite itaque faciem [illegible] hoc temporaliter quærere, sed gesta & [illegible] contemplamini. Et his dictis, [illegible] & flentes fortissime [illegible] labatur. Dicentibus autem [illegible] Basilla & [illegible] ratione facta [illegible]

Cap. 24. [illegible] vna ex ancillis ad [illegible] quæ & dixit: Quia [illegible] nominus ab[illegible]

peratore [illegible] sexus [illegible] annus, quia [illegible] æratis a[illegible] dista [illegible] patrem [illegible] esse C[illegible] ita f[illegible], vt ibi omnino non [illegible] Nam [illegible] *Helenus patruelis Basillæ.* chos Protum & Hyacinthum [illegible] donuos oster[illegible] entia: quos illa [illegible] dominos excolit, & q[illegible] pedes [illegible] ac si [illegible] *Basilla pedes Proti & Hyacinthi osculatur* mortalium [illegible] tui, [illegible] ipsi au[illegible] magicæ, quam [illegible] commi[illegible] His [illegible] tis, Pompeius statim cucurrit [illegible] patruelem eius, qui & nutritor eius [illegible] & tutor, & dixit ei: Intra hoc triduum nuptias [illegible] celeb[illegible] posui, pro qua re [illegible] pon[illegible] quam mihi domini rerum inui[illegible] principes fieri coniugẽ præceperunt. Ille his aud[illegible] uit proditum negotium, ait ad eum: Quo[illegible] anni transirent infantiæ eius, meam circa eam tutelam pro germanitate patris eius, & pro ipso nutrimẽto exercui: nunc verò quia cœpit sui esse arbitrij, in sua vult esse potestate. Vnde si illã videre desideras, eius erit arbitrij, non mei imperij.

Cap. 25. Basilla aversatur colloquium sponsi Pompeij. Audiens hæc Pompeius, vehementer cœpit ardere; & pergens ad Basillæ domum [illegible] nuntiaretur, ianitoribus imperabat. Cui ita sunt à Basillã mandata: Cassam te videndi penitus nullam me habere cognoscas, neque audiendi, neque salutandi. His auditis turbatus est vehementius: & omni pene senatorum fauore vsus, prostrauit se coram Imperatore, di[illegible] Sub[illegible] Romanis vestris [illegible] pri[illegible] & deos nouos quos Eugenia secum adduxit ab Ægypto veniens, ab hac vrbe separate. Dij est enim, q[illegible] *Calumnia Pompeij ad Christianos.* hi qui Christiani dicuntur, rempublicæ nocent. qui irrident legum nostrarum sacrosancta æremonia, & omnipotentes deos nostros ac si vana simulacra despiciunt. Iura quoque [illegible] naturæ peruertunt, separant coniu[illegible] im sponsatum sibi associant, & dicũt mqn[illegible] esse si sponsum suum sponsa accipiat. Quid facimus piissimi Imperatores? Inuenes sint [illegible] qui homines prohibeant & quibus ista videbuntur nati non fuerint quibus valeat imperari? Vbi reparatio Romanarum virium? vbi Romani exercitus rediuiua certamina? Pro quibus victrices dextræ vestræ hostium ceruices inclinabunt, si iam vxores habendæ non erunt, si sponsas amittimus & tacemus?

Cap. 26. Sententia Gallieni Imp. contra Basillam. Hæc & his similia dum prosequeretur, & omnis senatus ea flebili querela depromeret, decreuit Gallienus Augustus, vt aut sponsum suum Basilla acciperet, aut gladio interiret: Eugenia verò aut sacrificare dijs, aut crudeliter interire & dedit licentiã, vt quicumq; Christianum penes se absconderet, puniretur. Cõuenitur Basilla, vt sponsum reciperet. Dicit se illa Regem regum habere *Basilla ob amorem castitatis gladio trãsfoditur.* sponsum, qui est Christus filius Dei. Et cum hæc dixisset, gladio transfossa est. Tenti statim Protus & Hyacinthus, trahuntur ad tẽplum, & oratione illis facientibus, simulacrum Iouis ad quod ducebantur sacrificare, cecidit ad pedes eorum & ita cõminutum est, vt vbi fuerit, nõ pareret. Non *Protus & Hyacinthus decollantur.* virtuti diuinæ, sed magicæ arti hoc imputantes, iubet eos decollari Nicetius vrbis præfectus.

Cap. 27. Qui etiam accersitam ad [illegible] eam, cœpit de magicis artibus [illegible] sermonem. At illa constanter os suum aperiens, dixit: [illegible] tibi, quòd ars nostra vehementi[illegible] *Praeclarum Eugeniæ de castitate Ecclesiæ testimonium.* nam magister noster habet Patrem sine [illegible] & matrem absque patre. Denique sic eum

genuit Pater, vt omnino feminam numquam sciret: sic eum genuit mater, vt masculum omnino non nosset: hic ipse habet vxorem virginem, quæ illi quotidie filios creat, etiam innumerabiles eti[illegible] parit, quotidie suam carnem eius carnibus coniungit. Oscula eius circa eam sine intermissione sociantur, in amore suo inuicem omnino perdurant, & tanta integritate subsistũt, vt omnis virginitas, & omnis charitas, & omnis integritas ex eorum coniugio dirimatur.

Cap. 28. Ducitur ad templum Dianæ Eugenia.

Audiens hæc Nicetius, obstupuit: & ne ad Imperatorem perueniret, quòd eam libenter audiret, iussit eam ad templum duci Dianæ: & ita spiculator imminens, dixit ei: Redime vitam tuam, patrimonium tuum Eugenia, & sacrifica deæ Dianæ. Tunc beata Eugenia expandens manus suas, cœpit orare ac dicere: Deus qui cordis mei arcana cognoscis, qui virginitatem meam sinceram in tuo amore seruasti, qui me filio tuo Domino meo Iesu Christo sociare dignatus es, qui Spiritum sanctum tuum in me regnare fecisti, adesto mihi nunc in confessione nominis tui, vt confundantur omnes qui adorant hoc idolum, & qui gloriantur in simulacris suis. Et dum oraret, fit terræmotus in eodem loco: & ita templi ipsius fundamenta mersa sunt cum ipso idolo, vt nihil aliud remanserit, nisi sola ara, quæ fuit ante ianuam templi, ad quam stabat beata Eugenia. Hæc in insula Lycaonia gesta sunt coram omnibus qui sequebantur agonem Eugeniæ. Fit concursus populi Romani, & varia acclamatio. Alij dicunt innocentem, alij magam. Nuntiantur ista præfecto, præfectus Imperatori manifestat. Imperator eam iubet ligari saxo, & præcipitari in Tiberim: sed statim saxum disruptum est. Beata verò Eugenia ita sedens, super fluuiali aquâ efferebatur, vt omnibus Christianis appareret illum fuisse cum Eugeniâ in flumine, ne absorberetur, qui fuerat cum Petro in Mari, ne mergeretur.

Eugenia oratio.

Ad preces Eugeniæ templum Dianæ corruit.

Sententia Imp. contra Eugeniam. Eugenia in Tiberim missa non mergitur.

Item inde sublata, in thermarum Seuerianarum fornacibus mittitur: quæ hic statim extinctæ sunt, vt thermarum calor refrigesceret & omnia incendia lignorum ad nihilum deuenirent. Sic denique chaos fecerunt, vt vires exhiberi non possent. Mittitur post hæc in custodiam tenebrarum, & per decẽ dies iubetur nullum cibum accipere, & lumen penitus non videre. Ibi autem tantus quotidie abũdauit splendor, vt dum egrederetur beata Eugenia, quasi lumen aliquod radiaret. Apparuit autem illi Saluator, ferens in manu panem niuei candoris & immensæ suauitatis & gratiæ, & dixit ei: Eugenia, accipe cibũ de manu meâ. ego sum Saluator tuus, quem totâ mentis animique intentione dilexisti, & diligis. Eodem die te in cælis recipiam, quo ego descendi ad terram. Et hæc dicens, abscessit. Ipso autem die natalis Domini missus est gladiator, qui eam in custodiâ positam percussit. & sublatum est corpus ab affinibus Christianis, & positum est non longè ab vrbe viâ Latinâ in prædio eius proprio, vbi multorum sanctorum ipsa sepelierat membra.

Cap. 29. Balnea manu ab igne illæsa.

A Christo in carcere pascitur.

Gladio caesa.

Claudiâ autem mater eius, cùm ad eius sepulcrum fleret, apparuit ei vigilanti in medio noctis silentio, auro texta cyclade induta, cum multo populo virginum: & dixit ei: Gaude & lætare, quia & me introduxit Christus in exultationem sanctorum, & patrem meum in patriarcharum numerum. Ecce, die Dominico & te suscipiet in gaudium sempiternum. Commenda filiis tuis fratribus meis custodire signaculum crucis, & efficiantur nostri participes. Ecce, loquente eâ, facta est claritas, quam oculus ferre non poterat: & Angeli transeuntes, hymnum dicebant Deo inenarrabilibus vocibus. Hoc solùm intelligebatur, quòd nomen Iesu Christi & Spiritus sancti in ipsis laudibus resonabant. Gloria & honor Patri, & Filio, & Spiritui sancto, & nunc & semper, & in sæcula sæculorum, Amen.

Claudia Matri apparet.

NOTATIO.

EVGENIÆ] *Martyrologium Romanum 25. Decẽbris:* Romæ in cœmiterio Aproniani S. Eugeniæ virginis, quæ tẽpore Gallieni imperatoris post plurima virtutum insignia, post sacros virginum choros Christo aggregatos sub Nicetio vrbis præfecto diu agonizans, nouissimè gladio iugulata est. *Menolog. Græcorum 24. Decemb. Acta eius compendiosè retexens:* Certamen S. Eugeniæ martyris & sociorum. Hæc fuit sub Commodo imp. filia Tribuni in vrbe Româ. Missus autem pater ab Imperatore in ciuitatem Alexandriæ, vt tribunatus magistratum gereret, secũ vexit vxorem & filios, quorum vna fuit B. Eugenia: quæ cùm literas edisceret, & in multorum librorum lectione versaretur, incidit in epistolas sancti Apostoli Pauli, ex quibus Christi fidem didicit. Itaque patrios tumultus & mundi fallaciam derelinquens, cum duobus eunuchis ad monasterium quod est ante ciuitatem Alexandriæ se contulit, virili habitu induta. Accepta igitur hospitio ab Eleno episcopo, caussam addens quare illuc venisset, diuino Baptismate cum iis quos secum duxerat digna est, & in ordinem monachorum aggregata, & post aliquod tẽpus, monasterij curam sibi creditam suscepit. Vbi propter miracula quæ per illam Deus efficiebat, facta est familiaris mulieri cuidam ordinis senatorij, quæ Melanthia vocabatur: accusata postea est ab illa, quasi ad multũ illam prouocasset sermonem obiiciens, quod [illegible] naturæ repugnabat: existimans enim marem esse propter speciem habitus, eius pulchritudine vulnerata eàm sæpè periculum faciens ab [illegible] repulsa esset, detulit illã ad Philippũ tribunũ. Cùm verò pater illã accersiri iussisset, veritas detecta est, nõ solùm quòd in habitu viri esset mulier, sed etiam quòd tribuni esset filia: quare patrem, matrem, & multos ex familiâ, ad Christianorũ fidẽ attraxit; & pater quidẽ tribunti dignitate depositâ baptizatus est, postea & martyrij perfectionem assecutus, irruentibus in eum in templo idolorũ infidelibus, qui & illũ gladio interfecerunt: sancta verò Eugenia Romã adducta est cum matre & fratribus, Proto & Hyacintho eunuchis, qui obtruncati sunt; ipsa vero saxo graui alligata in Tiberim flumẽ proiecta est atq; illinc seruata, gladio consummationem accepit. *Menæa quoque 24. Decemb. aliquot iambis Vitam eius perstringunt.*

Acta eius descripta a Metaphraste exstant apud Lipomanum tomo 5. & Surium tomo 6. interprete Gentiano Harueto. Hæc vero planè cum Actis a Metaphraste allatis consentiunt, eodem ordine digesta, vt vel hæc antiqua translatio sit è Metaphraste pressè expressa,

pressa, vel certè hic Translator & Metaphrastes ex eodem fonte hauserit. quod posterius fortè verius; cum & noua Metaphrastæ translatio quædam habeat fusius dicta, quædam antiqua hac translatio, quæ in nouâ desunt.

Nisi quis malit, Metaphrastem Latinum hunc textum in Græcum vertisse, cum eodem procedat ordine, & subinde videatur Latinum textum non benè percepisse. Sanè quod hic dicitur cap. 1. de 7. consulatu Commodi, ipse de 7. imperij Commodi anno intellexit. planè erroneè, vt mox dicam. Auctores quoque sequentes, qui Metaphraste antiquiores fuêre, meminerunt Eugeniæ, quæ verisimile est eos ex hoc Latino fonte deduxisse.

Meminit Eugeniæ, vt celeberrimæ martyris, Alcimus Auitus episcopus Viennensis in carmine ad Fuscinam sororem de laude castitatis lib. 6. c. 20. Fortunatus lib. 8. carm. 4. de virginitate, Aldelmus quoque de laude virginitatis.

2. Incerto] Ita inscripsi, quia nullius auctoris nomen nec in manuscripto, nec in editis inueni. Video tamen à Goldasto Acta Eugeniæ citari interprete Ruffino. Quod si ex MS S. ipse hausit, facilè consentio. Certè stylus non abludit à stylo Ruffini.

Cap. 1. 3. In septimo consulatu Commodi] Annus is est secundum Baronium tomo 11. Christi 194. qui erat 13. imperij Commodi. Sed idem Baronius anno Christi 188. imperij Commodi 7. præfecturam Augustalem Ægypti Philippo decretam ponit. Nam licet, inquit post exactum annum septimum Commodi, illa potius dicatur, id accidit, quòd non simulac ab imperatore electus esset, nomen consequebatur & munus, sed cùm Alexandriam ingrederetur: idque lege Augusti factum Vlpianus affirmat.

L. vnic. ff. De offic. præf. Aug. Sequitur hic Baronius Acta Eugeniæ per Metaphrastem Græcè tradita, quæ loco septimi consulatus, septimum imperij annum exprimunt.

Sed ea Metaphrastæ Baroniique positio cum Actis ipsis seu Latinis, seu Græcis nullo modo conuenit. Siquidem hic cap. 17. dicitur à Gentilibus Philippus, cùm persecutio à Seuero excitata est, nouem annis Ægypto irreprehensibiliter præfuisse, & decimo perdidisse omnia, quòd videlicet tunc Catholicis faueret. Eadem habes apud Metaphrastem. Iam verò plures annis quàm decem intercedunt inter septimum annum imperij Commodi (quo volunt Philippo Ægypti præfecturam delatam) & decimum annum imperij Seueri (quo volunt eamdem eidem præfecturam abrogatam.) Nam cùm 7. annus imperij Commodi respondeat apud Baronium anno Christi 188. & decimus annus Seueri anno Christi 204. clarum est, inter vtrumque Christi annum, etiam exclusiuè sumptum, intercedere annos 15. vel exurgere annos 17. si vterque extremus annus connumeretur. Atqui decimo præfecturæ suæ anno dicitur Philippus ab administratione suâ submotus.

Quare rectissimè Latinus textus præfecturam Ægypti delatam Philippo statuit 7. consulatu Commodi, id est, anno 13. imperij Commodi, cui respondet annus Christi 194. atque ita rectissimè quoque decimo anno præfecturæ suæ eâ priuatus dicitur Philippus, id est, anno decimo imperij Seueri, Christi 204. Nam ab anno Christi 194. ad annum Christi 204 iustos decem annos habes.

Atque ex his apparet sinceritas Actorum Latinorum præ Græcis. Quibus optassem magnum Baronium, vt ferè aliis solet, relictis deprauatis Græcis institisse.

4. Philippum] Baronius tomo 2. anno Christi 204. Zephyrini Papæ 2. Seueri imp. 10. ait hallucinatos esse, qui putarunt hunc eumdem fuisse cum Philippo imperatore: inter quos Cedrenus est in Maximino. quos Zonaras non redarguit in Philippo imp. vt idem Baronius notat ad diem 13. Sept. Eugenia.

5. Aquilio, Aquilis] Vetus editio Aquilio Aquilini. Baronius tomo 2. anno Christi 188. legit Acilio, qui hoc anno consulatum gessit vnà cum Commodo: nisi dixerimus, inquit, hunc esse aliquem ex suffectis consulibus. testatur enim Dio, Commodum (quod nunquam antè factum fuerat) in annum vnum vigintiquinque consules designasse. sed cùm nomen conueniat consulis ordinarij, haud alius consul quærendus suffectus. Cap. 2.

Quòd Baronius ibidem existimat Eugeniam desponsam Aquilio Consuli, existimo eum sumpsisse ex Metaphraste, vbi dicitur Aquilius Eugeniam despondisse, sed intelligi, non sibi, sed filio, vt Latinus hic textus habet. Nam parentes filiis sponsas spondebant, despondebant.

7. Basternam] Paulò pòst vocat vectorium. Ammianus lib. 14. Quo comitatu matronæ complurimæ, opertis capitibus, & basternis, per latera ciuitatis cuncta discurrunt, vide Onomasticon. Cap. 3.

6. Basterna nos tres] Ista rectè MS. Malè in editis, basternos tres. Cap. 111.

8. Ignem] Similis narratio de Heleno abbate habetur lib. 2. de Vitis Patrum cap. 9. vbi iisdem, vti hic, verbis ardentes prunas vestimento ferebat illæso. vter ex altero sumpserit, non facilè dixero. Potiùs vel hinc colligas, Ruffinum etiam huius Vitæ auctorem esse, vt libro 2. de Vitis PP. Eandem historiolam de Hellene habet Palladius c. 59. Cap. 5.

9. Flammas intrat] Frequens ea ad ignem prouocatio, cùm argumenta alia ad fidem probandam & propagandam desunt, in sacris historiis. Exempla varia congessi in Dissertatione meâ De fide hæreticis seruandâ, cap. 12.

10. Nunc decimo anno] Baronius tomo 2. anno Christi 204. Zephyrini Papæ 1. Seueri imperatoris 10. Haud adeò mirum, inquit, videri debet, tam diu Philippum in eius muneris functione perseuerasse. Cùm enim ea maximi omnium momenti esset Augustalis dicta præfectura (Ægypti) quam velut Romani imperij obsidem sibi Augustus seruauerat, nec quempiam Senatorum ad eam mitti debere sanciuerat, sed ex equestri ordine aliquem virum optimum, qui nullas vnquam principatus amore turbas ciere posset: nactus semel quempiam fidelissimum virum, eâ præfecturâ dignum, Imperator haud facilè dimouebat; quòd paci & securitati Romani imperij id expedire potissimum sciret, cùm Ægyptij essent omnium studiosissimi nouarum rerum, atque leuissimi animi ad concitandas turbas & rebellandum. Sed hæc Dio pluribus. Cap. 17. Dio hist. Rom. l. 15.

11. Qui commoti] Baronius tomo 2. anno Christi 204. Zephyrini Papæ 2. Seueri imper. 10. persecutionem à Seuero excitatam ponit. Motiuo quoque, ait, videtur stomachum Seuero ad persecutionem fidelium excitandam, quòd intelligeret, nobilissimam omnium Ægypti præfecturam Augustalem administrantem Philippum iam Christianum redditum esse. Hactenus Baronius. Cùm dicatur hoc capite vita decimum annum esse, quo Philippus præfecturam susceperit, non quadrat hic computus cum anno septimo Commodi, quo dicitur præfecturam suscepisse. Cap. 17.

12. Vt regem] Baronius suprà anno Christi 204. Quòd autem in eâ epistolâ Seuerus dicat, (apud Metaphrastem ex versione Herueti:) Te tamquam regem potiùs, quàm præfectum elegit Ægyptij

regem potiùs, quàm præfectum elegit Ægypti præsidem; *illud planè comprobat, quod in hac verba scribit Tacitus:* Ægyptum iam inde à diuo Augusto equites Romani obtinent loco regum. Ita visum expedire prouinciam aditu difficilem, annonâ fœcundam, superstitione ac lasciuiâ discordem, & nobilem, & insciam legum, ignaram magistratuum domi retinere.

Tacit. lib. 17.

Cap. 18.

13. In Episcopatum eius] *Baronius tomo 2. anno Christi 204. Zephyrini Papa 2. Seueri imp. 10. ait corrigendum in Actis Philippi, quòd dicitur factum fuisse episcopum Alexandrinum. Nam (inquit Notat. ad diem 13. Septemb.) eius præfectura sæcularis, & non sacerdotalis fuit. Eusebius etenim cùm tam in Chronico, quàm in historiâ texit seriem episcoporum Alexandrinorum, Nicephorus Episcopus, & Nicephorus Callistus, & alij, qui id ipsum præstiterunt, nullus ipsorum inter Alexandrinos Episcopos adnumerat Philippum.*

Cap. 19.

14. Perennius præfectus] *Ita MS. In editis,* Herennius. *Apud Metaphrastem,* Terentius. *Baronius anno proximè notato: Quòd* Lætum, *inquit, Eusebius nominat, idem fortassè* Terentius Lætus *dictus est.* Perennium *habent Menæa, manuscripti, Ado, & Vsuardus in Martyrologio. Occurrit etiam his temporibus* Herennius Celsus, *apud Trebellium Pollionem in 30. tyrannis in Aemiliano. Vnde videtur colligi posse, Herennium tunc Augustalem Aegypti præfectum fuisse.*

Euseb. lib. 6. c. 2.

15. Percusserunt eum] *Baronius tomo 2. anno proximè citato: Quòd verò, ait, Eusebius, de martyribus in Aegypto passis agens, nullam de Philippi huius martyrio mentionem habuerit; inde fortasse accidit, quod etiam necis ipsius caussa præterit. Quod enim à sicariis clam occisus esset, nec publica aliqua, quæ ferretur, Christiani nominis confessio præcessisset; ab eo prætermissus esse videri potest: cùm alioqui permulta maioris quoque momenti ab eo (vt in singulis ferè annis videre est) esse silentio prætermissa nullum sit dubium.*

Memoria huius extat in Martyrologio Romano, 13. Septembris: Alexandriæ natalis B. Philippi, patris S. Eugeniæ virginis. Hic dignitatem præfecturæ Ægypti deserens, Baptismi gratiam assecutus est: quem in oratione constitutum iussit Terentius præfectus eius successor gladio iugulari. *Vide Menologium Græcorum suprà in Eugeniâ. & Menæa 24. Decembris post Acta Eugeniæ duos iambos de Philippo habent.*

16. Decreuit Gallienus Augustus] *Baronius tomo 2. anno Christi 262. Dionysij Papa 2. Valeriani & Gallieni impp. 8. Quod aut, spectat ad martyres Romæ passos, quòd nonnulli sub Gallieno imperatore martyrium subiisse dicantur; non id accidit, vt, cessante Valeriano, in martyrio fuerint coronati: quandoquidem (vt diximus) Gallienus, capto ab hostibus Valeriano parente, mox persecutionem cessare iussit, datis pro Christianis edictis: sed quòd solus Gallienus Romæ imperaret, Valeriano agente cum exercitu in Oriente, ideircò plerique martyres siue Romæ, siue alibi, sub Gallieno passi dicuntur, & inter alios clarissima fœmina Eugenia virgo.* Cap. 16.

VITA SANCTÆ EVPRHASIÆ VIRGINIS,

13. Mart.

AVCTORE INCERTO.

Cap. 1.

Antigonus Lyciæ præses, & Theodosij imp. consanguineus.

IN diebus Theodosij, imperatoris piissimi, fuit vir quidam in regiâ ciuitate senator, nomine Antigonus, erátque Imperatori genere & societate coniunctus, sermone sapiens simul & opere: & bona semper præcipuè suadens, & pie Romanis legibus Lyciæ negotia gubernans. Erat autem & compassibilis homo, cunctis necessaria præbens. Diligebátque eum princeps nõ solùm tamquam parentem ac senatorem, sed etiam táquam Christianum & pium, & semper consilia vtilia proferentem. Erat autem hic locuples vehementer, ita vt ciuitas regia alium diuitiis, sermone & opere similem non haberet. Hic accepit vxorem ex genere proprio, ex eodem Imperiali sanguine descendentem, cui nomen Euphraxia, mulier religiosa, & timens Dominum nimis, & ecclesiæ vacans, & offerẽs Deo preces cum lacrymis. Hæc multos in opere Dei fecit idoneos, multásque oblationes in ecclesiis & sanctuariis offerebat. Vehementer eam diligebat Imperator & Augusta, præcipuè quòd ex eorum genere erat, necnon & moribus composita, & honesta, & valdè religiosa. Nata est autem eis filia, & vocauerunt eam nomine matris suæ Euphraxiam.

Euphraxia nubit Antigono.

Generant Euphraxiā seu Euphrasiam.

Cap. 2.

Antigoni ad Euphraxiā coniugem de vanitate sæculi sermo.

Cúmque habuissent hanc filiam, vnâ dierum dixit Antigonus Euphraxiæ: Nosti soror mea Euphraxia, quia nihil est ista vita, nihil diuitiæ, nihil vanitas huius sæculi temporalis. In octoginta namq; annis hominis tempus impletur cum ruinâ: diuitiæ autem in cælo repositæ, in infinita sæculorum sæcula timentibus Deum manent: & priuamus nos illis diuitiis, mundanis cogitationibus obligati; & in fallaciâ positi temporalium diuitiarum, dies nostros frustrà consumimus, nihil animabus nostris vtiliter acquirentes. Audiens autem hæc Euphraxia, dixit Antigono viro suo: Et quid iubes, domine mi, vt faciamus? Cui dixit Antigonus: Vnam filiam per Deum acquisiuimus, quæ sufficit nobis, & nequaquã vltrà conueniamus infelicitati ac miseriæ sæculi. Audiens hæc Euphraxia, consurgens extẽdit manus ad cœlũ, & ingemiscẽs dixit viro suo Antigono: Benedictus Deus, qui dignum te fecit timore suo, & ad cognitionem veritatis adduxit. Verè, domine, sæpius supplicaui Deo, vt cor tuum illuminaret, & mentem tuam pro hac caussa faceret elucescere: sed hoc tibi pandere non præsumpsi; quia verò ipse fecisti principium, iube me vt loquar. Cui dixit Antigonus: Dic soror mea quod vis. Respondit: Nosti, domine meus, quia ante multas generationes Apostolus testatur, & dixit: Tempus breue est: reliquum est, vt qui habẽt vxores, tamquam non habentes sint. Deficit enim huius sæculi cupiditas. Ad quam enim vtilitatem erũt ista pecunia & tanta abundantia possessionum? Nihil eorum est, quod nobiscum poterit descendere in infernum. Cum bono ergo consilio tuo festina multa dare pauperibus, vt non illud consilium quod tractasti, inueniatur infructuosum. Audiens autem Antigonus, glorificauit Deum.

Continentiā post iter in matrimonio promittunt.

1. Cor. 7.

Cap. 3.

Moritur Antigonus multis anteà eleemosynis expensis.

Euphraxia filiam Euphraxiam commendat Imperatori.

Cùm igitur adeptus esset optimam conuersationem, & multa pauperibus erogasset Antigonus, vnum solummodò annum viuens, postquam suæ renuntiauit vxori, vitam suam piè disponens completo anno defunctus est, & sepultus in pace. Tunc imperator pariter & Augusta fleuerunt eum: tamquam ex eorum genere descendentem, virum iustum & religiosum. Compatiebantur enim & Euphraxiæ, nõ solùm tamquam propriæ consanguineæ, sed etiam quia erat iuuencula. Duobus namque annis & tribus mensibus vixit cum viro suo: nam vno anno ex constituto ab alterutro abstinentes, sicut fratres vixerunt. Igitur sepulto Antigono, ab Imperatore & Augustâ multùm consolabatur Euphraxia. Illa verò sumens propriam suam filiam, dedit eam in manus Imperatoris & Augustæ: & prostrata ad pedes eorum, cum clamore & magno gemitu dixit: In manus Dei & vestras hanc orphanam nũc commendo. Memoriam ergo habentes Antigoni, qui fuit vester, suscipite eam atque tuemini: & estote ei in loco patris & matris. Multi autem flumina lacrymarum & voces emiserunt audientium, ita vt etiam principes lugerent.

Cap 4.

Euphraxia infantula per arrhas sponso despondetur.

Post paucũ verò tempus à luctu aliquãto quiescentem Antigoni, suasit Imperator ei, vt filiam suam Euphraxiam cuidam senatori ditissimo daret vxorem. Et factũ est, vt arrhas Euphraxia acciperet. Susceptis arrhis, puellæ ætas exspectabatur. Erat enim nimis infantula, quãdo suscepit arrhas, quasi annorum quinque. Post aliquantulum verò tẽpus cogitauit ipse senator, vt vxorem Antigoni sibi crederet copulari: & per preces aut per mulieres matronas persuasit Augustę, vt sine notitiâ principis mitteret, & Euphraxiæ coniugij verba nuntiaret. Quæ cùm audisset, amarè fleuit, & dixit mulieribus quæ fuerãt destinatæ: Væ vobis in futuro sæculo, quæ mihi talia persuadetis: & ad talia concurritis cõtra mulierẽ, quæ secundùm Deũ viuere festinat. Recedite à me, quoniam extraneã congregationem vestram nunc egistis. Illæ verò deformatæ discedentes, nuntiauerunt Augustæ quæ gesta sunt. Cognoscens autẽ Imperator quod factũ fuerat, grauiter inuectus est in Augustam: & indignatus aduersus Augustam, dixit: Verè Augusta, extraneam rem ab hac conuersatione fecisti. Hæc sunt opera Christianæ Augustæ? Sic promisisti Deo piè regnare? Sic recordaris Antigoni, qui nobis semper vtilis permansit? Alienam rem nostro imperio egisti, quòd mulierem in puellari ætate constitutam, quæ pænè solummodò vno anno cum viro vixit, & mox ex constituto propter cæleste regnum se ab vtrisque separauerunt, tu rursum ad mundum redire compellis? & neq: timuisti Deum, hanc iniquitatem volens facere? Quis satisfaciet hominibus, quia

Euphraxia vidua secūdas nuptias respuit.

non per me factum est hoc? Indecentem & incongruã fecisti rem, quod nec oportuit vt meum audiret imperium, propter sincerissimum meum amicum maximè Antigonum.

Audiens hæc Augusta, & vultum nimiæ confusionis mutás, sicut lapis ferè per duas horas sine voce permansit. Et facta est magna tristitia inter Imperatoré & Augustã, propter Euphraxiam Antigoni coniugem. Tunc Euphraxia agnoscens, quia magna tristitia propter eam inter Imperatorem & Augustã fuisset effecta, vultu omnino demisso, tristis facta est vsq; ad morté, & de ciuitate volebat discedere.

Euphraxia cum filiâ clam Ægyptum petit.

Tũc flens acriter, dixit Euphraxiæ filiæ suæ: Filia mea, habemus in Ægypto copiosam magnámque substantiã: veni, eamus illuc, & visitemus patris tui possessiones: & mea omnia, tua sunt, filia mea. Tunc ergo cum filiâ suâ Euphraxiâ de regiâ ciuitate discessit, principe nesciente, & venit in Ægyptũ: illic quoq; morabatur, & sua prædia crebrò visitabat.

Interiorem Thebaidem penetrat.

Et profecta est in interioré Thebaidem cum procuratoribus suis atq; ministris, habentibus curã suarum rerũ. Quæ etiam illic vacans in sanctuariis, & multas oblationes illic offerens per monasteria virorum ac mulierum, multas pecunias erogabat.

Monasteriis oblationes offert.

Cap. 6.

Erat autem monasterium mulierum in vnâ ciuitate, habens [s] architria centum triginta, de quibus magnas & mirabiles virtutes homines prædicabant.

Monasteriũ mulierũ centum trigĩta cellarum.

In illo námque monasterio nemo gustabat vinum, nulla illarum pomum edere, aut vuas, aut ficus, aut aliquid huiusmodi bonorum, quæ terrenâ nascuntur vbertate, gustabat.

Varia monialium pietatis studia.

Quædam autem earum abrenuntians sæculo, neque oleum edere volebat; quædam earum à vesperâ vsque ad aliam vesperam ieiunium protrahebat: aliæ verò post biduum edebant, aliæ verò post triduum. Nulla earum pedes suos abluebat: aliquantæ verò audientes de balneo loqui, irridentes, confusionem & magnã abominationem se audire iudicabant, quæ neque auditum suum hoc audire patiebantur. Vnaquæque verò earum stratum in terrâ habebat, cilicium paruulum vnius cubiti latitudinis, & longitudinis trium, & paululùm in ipsis requiescebat. Erant autem & vestes earum de cilicio vsque deorsum, obstringentes pedum extremitates. Quantumcumq; poterat, vnaquæque laborabat. Et cùm aliquam earum aliquando contigerat infirmari, non ei fomentum aut adiutorium aliquod medicinæ conferebatur: sed si quam contigisset ægrotari, tamquam maximam benedictionem à Deo accipiebat, & tolerabat languorem, donec eam medicina Dominica præueniret.

Matura ianitrix.

Nulla earum ianuas exibat. Erat autem ianitrix, per quam responsa omnia fiebant, matura: multæque sanitates ibi fiebant.

Cap. 7.

Harum quidem Euphraxia diligens consilium sanctarum mulierum, propter mirabilem conuersationem earum, sæpiùs ad ipsum monasterium pergebat, thymiamáque illic offerebat & cereos.

Euphraxia thymiama & cereos offert.

Vnâ quidem dierum rogabat abbatissam & priores monasterij, dicens eis: Paruam benedictionem volo absque terrore vestro præbere, redditũum auri viginti aut triginta librarum, vt oretis pro istâ famulâ vestrâ, & pro Antigono patre eius.

Abbatissa maiora munera respuit.

Cui abbatissa respondit: Domina mea matrona, ancillæ tuæ non egent redditibus, neque pecuniam concupiscunt. Propterea namq; omnia reliquerunt, & cuncta despiciunt in hoc sæculo, vt æternis bonis frui mereantur, & nihil possidere volunt, ne cælesti regno priuentur. Sed ne contristem, aut sine fructu dimittam, paucum oleum ad candelas & thymiama in oratorium confer, & hoc erit nobis pro mercede iustitiæ.

Preces pro Euphraxia pro animâ Antigoni & filiâ.

Et his oblatis, rogabat Euphraxia abbatissam, vt omnes sorores orarent pro Antigono & filiâ eius Euphraxiâ.

Cap. 8.

Vnâ verò dierum Euphraxiæ infanti abbatissa dixit, tentando: Domina mea Euphraxia, diligis monasterium nostrum & omnes sorores? Illa respondit: Etiam domina, diligo vos. Dixit ei abbatissa rursum cum ioco: Si nos diligis, esto nobiscum in nostro schemate. Cui infantula dixit: Verè si non contristaretur mater mea, vlteriùs non egrediar de loco isto.

Euphraxia infantula prima desiderium.

Cui abbatissa dixit: Inter nos & sponsum tuum quem plus amas? Puella dixit: Neque illum noui, neque ille me: vos autem noui, & vos amo. Dicite mihi: vos autem quem diligitis, me an illum? Illæ verò dixerunt: Nos te diligimus, & Christum nostrum. Puella verò respondit: Ego verò & vos diligo, & Christum vestrum. Sedebat verò Euphraxia mater eius, & fluminum lacrymarum eius non erat modus. Libenter enim audiebat verba puellæ abbatissa, quia cùm esset ætate infantula, talia loquebatur. Nondum enim septem annos impleuerat, dum cum abbatissâ loqueretur huiuscemodi verba. Tunc ingemiscens mater, & amarè deflens, ad filiam suam dixit: Filia mea, veni, pergamus ad domum, quia iam vespera est. Cui puella dixit: Ego hic maneo cum dominâ abbatissâ. Dixit abbatissa puellæ: Vade, domina, in domum tuam, nõ potes hîc manere. Non enim quisquam manere potest hîc, nisi se deuouerit Christo.

Septennis Euphraxia Dominicam imaginem osculatur, & Christo se donaret.

Cui puella respondit: Vbi est Christus? Illa gratáter ei Dominicam imaginem demonstrauit. Pergens autem Euphraxia, osculata est Dominicam figuram: & conuersa, dixit abbatissæ: Verè & ego me voueo Christo meo, & vlteriùs cum dominâ meâ matre non vado. Dixit ei abbatissa: Filia, non habes vbi hic maneas, & non potes hîc manere. Puella dixit: Vbi vos manetis, & ego maneo. Et cùm iam vespera esset, & multùm mater eius coëgisset atque abbatissa vt ambularet, nequaquam potuerunt eam tollere de monasterio. Multùm ergo crebris diebus mater eius atque abbatissa ei blandiebantur, & persuadere nequierunt, vt de monasterio potuissent eam expellere. Nouissimè verò dixit abbatissa puellæ: Filia, si vis hîc permanere, litteras habes discere & Psalterium, & vsque ad vesperam habes ieiunium ducere, sicut vniuersæ sorores. Puella dixit ei: Ego & ieiunium, & omnia disco: solummodò dimitte me hîc esse. Dixit ergo abbatissa matri eius: Domina mea matrona, dimitte hanc puellam hîc: video enim, quia gratia Dei illuxit in eâ, & iustitia patris, & honestas tua, & orationes vtrorumque vestrûm, æternam vitam prouidere ei noscuntur.

Cap. 9.

Surgens igitur Euphraxia, & assumens filiam suã, ad Dominicam eam imaginem adduxit: & extendens manus ad cœlũ, cum magno clamore & fletu clamauit, dicens: Domine Iesu Christe, habe curam istius infantulæ, qui te concupiuit, & tibi se commendauit.

Mater coram Dominica imagine filiam abbatissæ tradit.

Et cõuersa, dixit ad filiam suam: Euphraxia, filia mea; Deus qui fundauit immobiles montes, & te quoq; in suo timore confirmet. Et cùm hæc dixisset, in manibus eam tradidit abbatissæ: & deflens, pectúsque suum tundens, ita recessit à monasterio, vt omnis congregatio cum eâ ploraret.

Cap. 10.

Induitur Euphraxia filia veste monachali.

Aliâ verò die abbatissa sumens Euphraxiam, introduxit eam in secretarium, & factâ oratione super eam, induit eam indumento monachali: & extendens manus ad cœlum, pro eâ supplicauit, dicens: Rex sæculorum, qui in ea cœpisti opus bonum, tu perfice hoc in pace: da vt ambulet secundùm nomen tuum, & fiduciam inueniat in conspectu tuo semper ista infantula. Tunc & Euphraxia mater eius orans, dixit: Filia mea, amas hoc schemate vestiri: Cui Euphraxia dixit: Vtique mater mea, quia sicut agnoui ab abbatissâ, & dominæ sorores dixerunt, hoc schema pro arrhis præbet diligentibus se Dominus Iesus Christus. Cui mater sua dixit: Cui desponsata es, ipse faciat te thalamo suo dignam. Et hoc dicens, & orans pro filiâ suâ, valedixit abbatissæ & sororibus, & osculata est filiam suam. Et egressa, iuxta morem circuibat, præbens pauperibus id, quo indigebant.

Vestis monachalis arrha est sponsi cælestis.

Cap. 11.

Vbique autem diuulgabatur Euphraxiæ optima conuersatio, quantum conferret monasteriis & venerabilibus locis, ita vt imperator audiret, & omnis Senatus eam nimis amarent, atque glorificarent Deum. Audiebãt enim, quòd nec piscem gustaret, nec vinum biberet: sed post tanta dona quæ vniuersis conferebat & gloriam, à vesperâ vsque ad vesperam ieiunium faciebat, aliquando sumens legumen, aliquando olera.

Euphraxia sobrietas & virtus.

Cap. 12.

Post paucos autem dies euocans abbatissa matrem puellæ, dixit ei secretè: Domina, aliquam rem volo tibi dicere: non te conturbet. Cui respondit: Domina mea, quod iubes, dic. Dixit abbatissa: Vidi enim in somnis Antigonum virum tuum in magnâ gloriâ constitutum, & rogauit Dominum Iesum Christum, vt egrediaris de corpore tuo, & de cetero sis cum illo: & fruaris illâ gloriâ, quam Antigonus meruit vir tuus. Audiens autem hæc, reuersa est in domum suâ matrona, vt religiosa femina: & non solùm non est turbata, sed lætitiâ magnâ gauisa est. Orabat enim, vt ab humanâ vitâ discederet, & de cetero esset cum Christo, & mox vocans filiam suam, dixit ad eam: Filia mea, sicut mihi dictum est a dominâ meâ abbatissa, vocauit me Christus, & appropinquauerunt dies obitus mei. Ecce omnẽ substantiam meam & patris tui dedi in manus tuas: dispensa eam piè, vt cælestem possis habere hereditatem. Audiens hæc Euphraxia à matre sua, cœpit ingemiscere & flere, dicens: Væ mihi, quia peregrina sum & orphana. Dicit ei mater sua: Filia, habes Christum pro patre & sponso, ideò nec peregrina es nec orphana: habes & dominam abbatissam pro matris officio. Vide filia, festina quod promisisti adimplere. Deum time, & omnes sorores honora, seruiens eis cum omni humilitate. Numquam in corde tuo cogites, De sanguine regio sum: nec dicas, Debent mihi seruire. Pauper esto in terrâ, vt in cœlo diteris. Ecce omnia sub manibus tuis habes. Possessiones & pecunias in monasterium confer, pro patre tuo & pro me, vt inueniamus misericordiam apud Deum, & liberemur ab æterno supplicio. Hæc præcipiens filiæ suæ, tertiâ die defuncta est & sepelierunt eam in monasterio in monumento.

Abbatissa visio de Antigono.

Euphraxia matri mortem prædicit.

Maritum Euphraxia filia amo vi- [illegible]

Multa monasterio conferre pro requie animæ suæ & mariti.

Cap. 13.

Audiens Imperator, quia mortua fuisset Euphraxia vxor Antigoni, reuocans senatorem cui desponsata fuerat filia eius, indicauit ei, dicens: Quia puella conuersa est in monasterio. Ille verò rogauit Imperatorem, vt per veredarios scriberet puellæ, eique præciperet, vt ad ciuitatem veniret, & nuptias celebraret. Suscipiens autem Euphraxia Imperatoris epistolam, manu propria epistolam aliam rescripsit, sic habentem: Domine Imperator, suades-ne ancillæ tuæ, vt respuam Christum, & homini corruptibili & vermibus consumendo coniungar, qui hodie est, & cras non est? Absit ab ancilla tuâ, vt hanc iniquitatem faciam. Quapropter, Imperator domine, non vlteriùs vos vir ille fatiget: ego enim Christo consensi, & impossibile est eum me negare sed supplico potestati vestræ, vt memoriam parentum meorum habeatis. Idcircò tolle omnem substantiam, & dispensa pauperibus simul & orphanis, & vniuersis ecclesiis. Noui enim quia recordaberis parentum meorum, maximè patris mei. Audiui enim quia in palatio numquam à te diuidebatur. Horum ergo recordationem habens, substantiam hanc bene dispone. Omnes constitutos sub iugo seruitutis manumitte, & eis legitima concede. Manda actoribus patris mei, vt omne debitum dimittant agricolis, quod à die patris mei vsque ad hanc diem reddebant: vt sine sollicitudine mearum terrenarum rerum consistens, Christo sine quolibet seruire valeam impedimento, cui animam meam commendasse cognoscar. Orate pro ancillâ vestrâ, tu & Augusta, vt mereatur Christo seruire, prout dignatur ancillam suam. Deinde signans epistolam, veredario dedit. Qui reuertens, obtulit Imperatori relegendam epistolam. Quam soluens & relegens in secreto cum Augustâ, multas lacrymas ambo effuderunt, nimis orantes pro Euphraxiâ. Manè autem facto, conuocans Imperator omnem senatum & patrem pariter Euphraxiæ sponsi, iussit coràm epistolam legere. Illi verò audientes epistolam, omnes sunt lacrymis repleti, & velut ex vno ore dixerunt: Verè, domine Imperator, filia est Antigoni & Euphraxiæ genus tuum, & ex sanguine eius est hæc puella. Verè religiosorum parentum religiosa est filia, sanctæ radicis sanctus est ramus: & omnes quidem ex quadam concordiâ glorificauerunt Deum, & pro puellâ pariter orauerunt, & nequaquam vlteriùs senator ille visus est importunus.

Euphraxia ieiunior à sponso repetitur.

Eiusdem ad Imperatorẽ epistola.

Bona sua in pauperes distribui petit.

Imperator epistolam Euphraxia senatui legit.

Cap. 14.

Imperator ergo cuncta disponens piè, & res puellæ benè distribuens, & ipse defunctus est, & cum suis patribus sepultus est in pace. Euphraxia verò magnificabatur, & secundùm Deum conuersabatur, abstinens vltra mẽsuram suam. Erat enim annórum duodecim, & ad certamina se fortiter exercebat. Et primùm quidem à vesperà vsque ad vesperam comedebat, deinde post biduum, posteà post triduum. Nulla alia præter illam, triclinia mundabat, & cubicula sororum sternebat: aquam ad coquinam ipsa portabat. Hæc autem consuetudo erat in monasterio: Si quando contigerat aliquam sororem tentari à diabolo per somnum, mox abbatissæ pandebat. Illa verò cum lacrymis Deum postulabat, vt diabolus ab eâ recederet, iubebàtque vt lapides portaret, & substractum sub sago cinerem super cilicium spargeret: & ita dormiret vsque ad decimum diem. Vnâ verò dierum ipsa à diabolo tentata est, & superposuit stratui suo cinerem. Videns autem abbatissa cinerem sub stratu Euphraxiæ, risit & ait ad vnam sororem seniorem: Verè hæc puella tentari cœpit, & orans abbatissa, dixit: Deus qui creasti eam secundùm tuam voluntatem, tu eam in tuo timore conforta.

Euphraxia duodennis pia in monasterio exercitia.

Tentationẽ suam moniales abbatissæ detegũt.

Euphraxiã tentatam abbatissa corroborat.

Et vocans eam abbatiſſa, dixit ad eam: Quare non indicaſti mihi tentationem diabolicam? Illa verò cadens ad pedes abbatiſſæ, dixit: Ignoſce mihi, domina mea, quia confuſa ſum indicare tibi hanc cauſſam. Dixit ad eam abbatiſſa: Filia mea, ecce pugnare cœpiſti: viriliter age, vt vincas & coroneris.

Cap. 15.

Poſt paucos verò dies denuò tẽtata eſt, & narrauit alicui ſorori, nomine Iulię, quæ multùm diligebat Euphraxiam: quæ etiam in certaminibus eam exercebat. Dixítque ei Iulia: Domina mea Euphraxia, nun abſcondas hoc abbatiſſæ: ſed refer hoc, vt oret pro te. Omnes enim tentamur à diabolo: ſed ſperemus in Chriſti nomine, quia vincimus eum. Ergo ſoror mea non morèris, ſed indica abbatiſſæ cauſſam, & noli confundi. Audiens autem hæc Euphraxia, gratias egit Iuliæ: & dixit ad eam: Adiuuet te Deus, ſoror, quia ædificaſti me, & meam animam conſortaſti. Verè ingredior, & cauſſam dominæ abbatiſſæ pronuntio, dixítque Iulia: Etiam ſic fac, vt oret pro te, & adiiciat tibi abſtinentiam. Illa verò ingrediens, indicauit abbatiſſæ cauſſam. Dixitque ei abbatiſſa: Non pertimeſcas, filia, omne bellum diaboli, quo contra nos nititur. Certa igitur fortiter immobili animo, & præualebit aduerſum te. Multùm enim ab eo tentanda es: ſed certa, vt vincas, vt victorias & triumphum accipias à ſponſo tuo Chriſto, & quantum potes adiice abſtinentiæ tuæ. Qui enim præcipuè decertat præcipua dona percipiet. Poſt aliquantulum verò temporis ſpatium interrogauit eam abbatiſſa, dicens: Poſt quot dies comediſti filia? Puella dixit: Poſt tres dies, domina mea. Dixit ei abbatiſſa: Adiice adhuc vnum diem. Illa verò iuſſionem eius cum lætitiâ magnâ ſuſcipiens, diſceſſit.

Rurſum tentata, abbatiſſæ tentationem patefacit.

Abſtinentiã eam abbatiſſa auget.

Quatriduo ieiunat.

Cap. 16.

Cúmque facta eſſet annorum viginti, ætate confortabatur & præualebat. Erat enim nimis ſpecioſa, tamquam vera matrona, & ſanguine regio procreata. Denuò autem tentata, indicauit abbatiſſæ cauſſam. Dixítque ei abbatiſſa. Noli timere, filia, Deus tecum eſt. Erat autem in aulâ monaſterij aceruus lapidum. Volens autem abbatiſſa tentare Euphraxiam, & ad matris prouocare obedientiam: dixit ei: Veni, filia mea, iſtus lapides tranſporta hinc, & pone eos iuxta clibanum. Euphraxia verò mox acceſſit lapides tranſportare: erant autem & grãdes lapides inter eos, quos duæ ſorores vix poterant agitare. Illa verò ſuper humeros ſuos arripiebat eos, nullo adiutorio opus habens, erat autem iuuenis & valdè fortis, nec dixit abbatiſſæ: Adiuuet me alia ſoror, nec dixit: Grandes ſunt lapides, non præualeo. nec dixit: Ieiuna ſum & deficio, & opus hoc grande eſt: ſed cum fiducia iuſſionem per obedientiam adimpleuit.

Iam vicennis rurſus tentatur.

Simpliciter in arduis abbatiſſæ obedit.

Cap. 17.

Aliâ verò die dixit abatiſſa ad eam: Non eſt iuſtum, vt lapides iſti iuxta furnum ſint poſiti, ſed reporta eos in locum ſuum. Illa verò denuò confidenter iuſſionem abbatiſſæ ſuæ compleuit. hoc ergo opus viginti dies iuſſit eam facere, vt patientiam eius comprobaret. Omnes itaque ſorores videbant quod fiebat, & puellæ obedientiam demirabantur. Aliæ quoque ſorores deridebant, aliæ acclamabant, Viriliter age Euphraxia. Triginta verò dies impleti ſunt. Denuò diuini operis celebratione factâ, die quadam pergente Euphraxiâ vt lapides portaret, dixit ei abbatiſſa: Dimitte, filia, hoc miniſterium, & tolle farinam & conſperge, & coque panes in furno, vt inueniaris ad veſperum in miniſterio ſororum. Illa verò cum magnâ lætitia & gaudio iuſſa compleuit.

Fert refértque cæcâ obedientiâ lapides.

Piſtrini opere exercetur.

Cap. 18.

Rurſus diabolus inueniens eam vacantem, huiuſmodi tentationem ei immiſit, quòd quaſi ille ſenator cui fuerat deſponſata, ſuperueniens cum auxilio multo, abſtraheret eam de monaſterio, & eã ſublatâ abiret. Quæ cùm iaceret in cubili ſuo, violenter proclamat. Abbatiſſa verò & aliæ ſorores expergefactæ, audierunt eius violentiæ vocem, & excitantes eam, dixerunt: Vnde eſt tibi hæc anxietas, filia? Illa verò repentè ſomnium recitauit. Abbatiſſa verò excitans ſorores, ſtetit in oratione. Poſt completum verò miniſterium vſque ad horam tertiam, tenens codicem Euphraxia, ſtabat legens ſedentibus, & poſteà ſtans ad horam tertiam in miniſterio. Poſt completionem verò tertiæ, mox Euphraxia ſororibus neceſſaria parabat, munditiam in triclinio faciens, & lectos ſternens, aquam implens, & ad coquinam portans: ligna frangens, & legumina coquens: farinam conſermentans, & coquens panem in clibano. Et dum hæc omnia faceret, nec in nocturnâ pſalmodiâ deerat, nec in tertiâ, nec in ſextâ, nec in nonâ, nec in veſperâ. Nam poſtquam compleuit veſpertinas orationes, per ſe miniſterium faciebat inferendo. Cum quâ etiam & laborabat Iulia: ſatis enim diligebat Euphraxiam.

Vacans & otioſa rurſus tentatur.

Euphraxia etiam acceptiſſima multis deinde domini officiis.

Cap. 19.

Denuò ſiquidem diabolus per ſomnum vehementer eam tentans, ei certamen immiſit maximum. Quæ mox anxietatis ſuæ certamen abbatiſſæ confeſſa eſt. Pro quâ dum oraret abbatiſſa, dixit ei: Filia mea Euphraxia, tempus certaminis eſt. vide ne molliat diabolus mentem tuam, & perdas laborem tuum. Adhuc enim paruo tempore dimicans tecum, dum fuerit ſuperatus a te, rurſum effugiet. Dicebátque ei ſimul Iulia: Domina & ſoror mea, ſi modò ei non repugnamus & vincimus, in ſenectute quale bellum cum eo faciemus? Cui reſpondit Euphraxia: Viuit Dominus, ſoror Iulia, quia ſi mihi præceperit abbatiſſa, non guſtabo in totá ſeptimaná panes, donec cum Domino adiotante vincam. Cui Iulia dixit: Si tu hoc potes implere in terrâ, beata eris in cœlo. In iſto namque monaſterio nulla potuit ſine cibo totá ſeptimanam permanere, niſi domina noſtra abbatiſſa. Tunc ingreſſa Euphraxia, nuntiauit tentationem diaboli per ſomnum abbatiſſæ: eámque rogauit, vt ei præciperet quatenus totam hebdomadam ſine cibo perſiſteret. Cui abbatiſſa dixit: Fac quidquid tibi videtis facilè eſſe filia mea. Deus qui creauit te, confirmet te, & contra diabolum donet tibi victoriam. Cœpit igitur Euphraxia totam ſeptimanam ieiunare, & neq; pſallendi officium dereliquit, nec ſororum miniſterium, ita vt omnes tolerantiam ipſius mirarentur, & pulchritudinem ſimul & iuuẽtutem ætatis. Dicebant autem quædam de collegio earum: Habemus hodie annum, cuſtodientes Euphraxiam, & ſedentem eam non vidimus neque per diem neque per noctem, niſi ſolùm quando requieſcebat in loco ſuo nocte. Numquam enim ſedit, vel quando etiam panẽ comedit. Omnes ergo ſorores diligebant Euphraxiam, quia ſe ita humiliter exercebat, & cũ ſtudio famulatũ ſororibus exhibebat, dum præcipuè vtiq; de ſanguine imperiali deſcenderet. Pro quâ te intentè nimis pro ea orãtes, rogabant, Dominum vt ſaluaretur.

Denuò tentatur, & ab abbatiſſâ confirmatur.

Totâ ſeptimanâ ieiunat.

Toto anno numquam ſedere viſa.

Fuit

Cap. 20. *Æmula ei insurgit.*

Fuit autem inter eas quædam, nomine Germana, quam dicebant ex ancilla ortam. Hæc inuidiam habens aduersus Euphraxiam, insurrexit aduersus eam in coquinâ secrete, & dixit ei: Dic Euphraxia, ecce tu semel in septimanâ coquedis secundum regulam abbatissæ, & uos hoc nô possumus adimplere. Si coactæ fuerimus ab abatissâ, quid facimus? Cui Euphraxia respondit: Domina mea, domina nostra abbatissa dixit, vt vnaquæque sicut poterit decertet. Non enim sine necessitate mihi hoc iugum imposuit. Dixit ei Germana: Impostrix & omni calliditate plena, quis nesciat, quia sub ingenio hoc agis, vt post pausationem abbatissæ tu ei succedas? Credo in Christu, quia te nunquam dignabitur ad abbatissæ venire locum. Audiens hæc Euphraxia, prostrauit se ad pedes eius, & dixit ad eam: Ignosce mihi domina mea, & ora pro me. Cognoscês autem abbatissa quod fuerat factum, Germanâ coram omnibus vocauit, dixitque ei. Ancilla nequâ, & a Deo extranea, quid tibi nocuit Euphraxia, quia festinasti studium eius obrumpere? Aliena es à sororum cõcilio, indigna es à ministerio, & collegio sororum extranea. Cui multùm supplicabat Euphraxia, quatenus illi veniam largiretur: & non eam flexit, donec impleretur dies triginta. Trigesimo verò die videns Euphraxia quia nil rogando proficeret, assumens secû Iuliam, & seniores feminas monasterij deposcebat, vt rogarent abbatissam, quatenus ei reconciliaretur. Quo facto euocauit eam abbatissa coram omnibus, dixitque ei: Nonne diiudicasti in corde tuo, vt filiâ puellæ huius abscindetes, nec cogitasti, quia dum esset matrona, & ex imperiali genere constituta, humiliauit semetipsam, & propter Deum seruiuit tibi? Omnibus ergo rogantibus pro Germanâ, placata est.

Humilitas sororum conciliatrix.

Pro eadem abbatissam deprecatur.

Cap. 21. *A diabolo præcipitatur in puteum.*

Tunc diabolus contra Euphraxiam certamina non cessauit cõmittere. Nimis enim furebat contra eam, & citò perduci volebat ad finê. Vnâ quidem dierum cùm ad hauriendam aquam descendisset ad puteū, arripiebat eam diabolus eum lagenâ, & deiecit eam deorsum in puteū, ita vt nauscaret Euphraxia, & perueniret caput eius ad fundum. Eleuata verò de aqua, & tenens funem situlæ, ita clamauit de puteo; Christe adiuua me. Quâ voce factâ, cognitū est, quia Euphraxia corruisset in puteum, & concurrentes sorores cum abbatissâ, abstraxerut eam de puteo. Quę surgens exinde, & semetipsam consignans, subrisit & ait: Viuit Christus meus, quia nô me vincis diabole, neque cedo tibi. Vsque nunc quidem vnam lagenam portabam cum aquâ in coquinam: ab hodie verò duabus lagenis aquam portabo. Et ita fecit.

Christi adiutorio euadit.

Laborem contra diabolum duplicat.

Cap. 22. *Agente diabolo seipsam inuita grauiter lædit.*

Videns itaque diabolus, qui eam in puteo necare non valuit, rursum aliâ vice eùm descendisset ligna incidere, cumque iam pauca incidisset, astitit diabolus obseruans eam. Et dum leuasset securim vt lignum incideret, colligauit diabolus manus eius, & vsque ad eius calcaneum traxit, & peruenit vsque ad tibiam. Quæ eùm vidisset crudelissimû vulnus valde, & sanguinem vehementer effusum, proiiciens securim, angustiata ec in terram prostrata est. Iulia verò cucurrit, & clamans, sororibus nuntiauit, quia Euphraxia accipiens securim, de securi mortua est. Cumq; concursu clamor factus fuisset vniuersatum, circumstabant eam paucæ simul & flebant. Tunc accedens abbatissa, [4] aquam in faciem eius misit: & consignans eam atque complectens, ait ei: Filia mea Euphraxia, cur angustiata es? Recrea te, & loquere sororibus. Illa verò respiciens abbatissâ dixit: Domine Iesu Christe, sana ancillâ tuam, quoniam propter te multa patitur. Et eùm ligasset pedem eius de panno cilicino, leuauit eam: & dans ei manum, ducebat eam ad monasterium. Illa verò respiciens ligna proiecta, dixit sororibus: Viuit Dominus meus, nisi collegero lignæ, & [5] septimanam meam compleuero, non ascendam. Cui Iulia dixit: Noli domina soror, non vales: dimitte, ego colligam ea, tu ascêde, requiesce propter dolorem. Illa verò non acquieuit, sed complens manus suas lignis, sic ascendit. Cui tamen diabolus non pepercit. Nam cùm ascendisset superiores gradus scalæ, calcans summitatem tunicæ suæ, super ipsum lignum ruit quod portabat: & fixum est lignum in adspectu eius, ita vt sorores crederent, quia lignum eius oculum penetrasset. Tunc exclamâs Iulia, ait ad eam: Domina mea, tibi dixi quia non potes requiescere, & non me audisti. Cui dixit Euphraxia: Caute subtrahe à me lignum, oculus meus sanus est. Traxit ergo ab eâ lignum, & sanguinis facta est effusio vehemens. Abbatissa verò deferens oleum, & facta oratione, supposuit ei manum: rursúmque dixit ad eam: Vade ad stratum tuum, requiesce: & ego dominabus sororibus ministerium tuum iniūgo. Euphraxia verò dixit: Viuit Dominus meus, quia non requiesco, dunec officium meum eõpleuero. Multum enim rogabatur à sororibus, vt requiesceret propter plagas quas habebat, & passa non est: sed sic vlcerata, ex vtraque plagâ sanguine procurrente, stabat ministerium faciens sororibus, & neque in opere Dei deerat, nec in alio ministerio.

Ab abbatissâ consignatur.

Etiam læsa opus explet.

Rursus læditur instigante diabolo

Nec tamen ab opere cessat.

Cap. 23. *Præcipitatur è solario à dæmone, sed illæsa*

Rursus itaq; alia vice, cùm ascenderet cum Iuliâ in [6] solariû tertium, arripiens eam diabolus, præcipitauit eam deorsum. Et cùm exclamasset Iulia, concurrentes sorores, credidêrût se Euphraxiam mortuâ inuenire. Quæ surgês, occurrit eis. Quam suscipientes, introduxerût eam ad abbatissam: interrogauitq; eam, si in aliquo fuisset læsa. Cui Euphraxia respondit: Viuit Dominus, domina mea, quia nec quomodo cecidi noui, nec quomodo surrexi. Audiens abbatissa, quia de tâta altitudine corruens nihil esset læsa, glorificauit Deû, dicens: Vade filia ad opus tuum, & erit Dominus tecum.

Cap. 24. *Deus diaboli molimina contra Euphraxiam eludit*

Rursus ergo inimicus volens eam occidere, sic adoriebatur. Cùm Euphraxia ollam feruêtem teneret, in quâ olus coquebat, vt effunderet coctionem oleru in vasculo: ablatis pedibus à diabolo, retrorsum cadês, ollæ illius coctionem in faciem suam fudit. Et dum omnes sorores in hoc facto expauescerent, exiliens Euphraxia, subrisit, & ait ad eas: Vt quid turbatæ estis? Abbatissa verò vidês quia non fuisset læsa, respexit in ollam: & vidit quia quod remanserat, esset feruens. Et conuersa dixit Euphraxia: Verè domina mea, quia velut aqua frigida venit in faciem meam. Admirata est verò abbatissa, & intuens in eam dixit: Filia, Deus te custodiat, & tibi sine intermissione tolerare in suo timore concedat. Et ingressa abbatissa oratorium, conuocauit [7] priores seniores, dixitque eis: Nostis quia Euphraxia promeruit gratiam Dei? Cognouistis enim quia nec præcipitata contristata est, neq; nimietate feruoris exusta est. At illæ dixerunt: Verè ancilla Dei est Euphraxia, & curam eius habet Dominus: eam in huiusmodi tentationibus liberata est à Domino.

Omnis

Cap. 25. *Infirmi infantes ad hoc monasterium delati curantur.*

Omnis itaque ciuitas atque prouincia consuetudinem habebāt, vt infantes malè habentes, in illud deducerent monasterium, ad ancillas Dei miracula facientes, & suscipiebat eos abbatissa, & ingrediebantur in oratorium, & supplicabant pro eis Dominum, & mox ab omni languore sanabantur infantes, & recipiebant eos matres propriè sanos, proficiscentes, atque glorificantes Deum. Erat autem quædam in monasterio mulier energumena, ab infantiâ obligata in monasterio, quatenus saluaretur, quæ habebat spiritum immundum dæmonem, ligatis manibus, & spumam faciens, & dentibus suis stridens, multumque clamans, ita vt omnes audientes eam, timore concidetent. Et cùm frequenter abbatissa cum senioribus sororibus pro salute eius orasset, nihil promeruit; quapropter nec valebant se ad eam iungere, vt ei vel cibum offerrent. Erat autem ligatum quoddam vasculum in fune, & ipso vasculo legumina vel panes mittebant, & appendebatur ipsum vasculum, & sic ei de longè porrigebatur, & ita vescebatur. Frequenter autem abiiciens ipsum vasculum, cùm virgam iaculabatur in faciem offerentis sibi cibum.

Energumena in eodem curanda monast.

Cap. 26. Vnâ verò dierum factum est, vt intraret ostiaria, & diceret abbatissæ: Domina mea, mulier quædam infantulum adduxit, & stans foris ad ianuam, deflet. Est autem infantulus quasi annorum circiter octo, paralyticus, surdus, & mutus. Videns autem abbatissa, spiritu sibi reuelante, quia gratiam promeruisset a Domino contra Dæmones Euphraxia, dixit ostiariæ: Voca mihi Euphraxiam. Quæ cùm venisset ante abbatissam, dixit ei: Vade, suscipe infantem à matre sua, & defer huc. Illa verò egressa, & videns infantulum paralyticum & trementem, miserata est super eum: & ingemiscens dolenter, signauit infantem, & dixit ei: Qui te creauit, ipse te sanet, fili. Et sumens eum, pergebat ad abbatissam. Infans verò dum portaretur ab Euphraxiâ, sanatus est, & clamauit matri suæ. Videns autem Euphraxia quia infantulus cœpisset loqui, perterrita proiecit eum in terram. Infantulus autem mox exurgens, cucurrit ad ianuam, quærens matrem suam. Currens autem ostiaria, nuntiauit abbatissæ quod factum est. Quæ cùm vocasset matrem infantis, dicit ei: Dic mihi, inquit, soror, tentare nos venisti? Respondit autem mater infantis: dicens: Per Dominum nostrum Iesum Christum, domina mea, quia neque ambulauit, neque locutus est hic infans vsque in præsentem horam. Sed cùm suscepisset eum hæc domina soror, mox locutus est. Illa verò proiiciens eum in terram, stetit obstupefacta: infantulus verò surgens, venit ad me ancillam tuam. Dicit ei abbatissa: Ecce ergo habes eum sanum: tolle eum, & vade in pace. Quæ assumens filium suum, pergebat glorificans Deum.

Euphraxia puerum paralyticum, mutum & surdum signo crucis curat.

Cap. 27. Rursum ergo abbatissa dixit ad seniores sorores: Quid vobis de Euphraxiâ videtur? Cui respondentes, dixerunt: Verè ancilla Dei est. Vocauitque eam, & dixit ei: Filia mea Euphraxia, volo vt huic patienti, quæ in monasterio est, per manus tuas cibum offeras, si non times eam. Cui Euphraxia respondit: Non timeo, domina mea, quidquid mihi præcipis. Sumēs ergo Euphraxia quoddam vasculum, misit in illud legumen & fragmē panis, & obtulit ei. Illa verò repentè dentibus stridens, & valdè fremēs, fecit impetum super eam: & apprehendens illud vasculū, volebat cōfringere. Euphraxia verò apprehendēs manum eius, dixit: Viuit Dominus Deus, si te posuero in terram, tollo virgam dominæ abbatissæ, & sic te flagellabo, vt numquā præsumas hoc agere. Videns autē quia præualuisset patiēti, quieuit. Postquam autem cessauit, cœpit Euphraxia blandiri, & dicere: Sede soror, comede & bibe, & noli turbari. Illáque sedit, comedit, & bibit, & requieuit. Ab illâ horâ iam illi cibus cū virgâ dabatur. Omnes autem sorores vidētes quod fecerat Euphraxia, orabant pro eâ ad Dominum. Cum verò cœpisset moueri & indignari, dicebant ad eam sorores: Quiesce soror, & noli malignari: nam si venerit domina Euphraxia, flagellabit te; & repentè quiescebat.

Euphraxia energumenæ ministrat.

Eidem pænalem, & abbatissæ virgâ minatur.

Cap. 28. Rursum autē Germana inuidiâ mordebatur, & cor eius vrebatur, dicebátque sororibus: Nisi fuisset Euphraxia, non inueniebatur alia quæ cibum ei offerret? tollam cibos, & ego ministro. Sumens ergo cibos eius, accessit ad patientem, & dicit ei: Accipe cibos, soror, & comede. Illa verò cōtinuò exiliens in eam, vestes eius conscidit: & conterēs eam, proiecit in terram & irruēs super illā, cœpit manducare carnes eius. Clamore autem facto, & nullâ præsumente ei appropinquare, currēs Iulia ad cuquinam, dixit Euphraxiæ: Festiua domina, quia Germana à patiente dilacerata est. Currens autem Euphraxia, tenens manus patientis & guttur, eripuit ab eâ Germanam cruentatā & dilaceratam. Cui dixit Euphraxia, Benè fecisti, quia sic cōtriuisti sororem? Illa verò stabat spumā faciens, & dentibus stridens. Dixit ei Euphraxia: Ab hac horâ si maligna fueris erga sorores, non tibi cedo, neque misereor, sed virgam dominæ meæ abbatissæ tollam, & cùm eâ te sine misericordiâ flagellabo. Illa verò sedens, repentè cessauit.

Rursum Germana pie aemulam mordet eam [illegible] la, sed ea [illegible] ponit.

Succurrit ei Euphraxia.

Cap. 29. Manè autem facto, completo sacro officio, & egredientibus eis ab oratorio, visitans, Euphraxia patientem, inuenit eam disruptam vestē suam in terram proiecisse, & sedentem super eam, & colligentē stercus, & comedentem. At Euphraxia vt vidit, fleuit: & quæ facta fuerant, abbatissæ nuntiauit. Conuenientes verò sorores, inuenerunt eam nudam, & colligentem phlegma, & comedentem. Dixit autem abbatissa, vt daretur ei alia tunica, vt vestiretur. Sumens itaque Euphraxia tunicam, & parapsidē cum legumine, & fragmen panis, obtulit ei, & dixit: Accipe soror, & vesti te, & gusta, quare sic te deturpas? Quæ sumens, comedit & bibit. Et induens eam, ministrauit ei. Euphraxia verò à lacrymis non cessauit, vsque ad vesperam pro eâ gemens. Quò cùm peruenisset, mox supplicabat Domino cū lacrymis, vt illa patiens sanaretur. Diluculò verò abbatissa vocans Euphraxiam, dixit ei: Cur me celasti, preces offerens Deo pro hac patiente? Si manifestasses mihi, & ego sine dubio venirem. Cui Euphraxia dixit: Ignosce mihi domina, vidi eā turpiter positā & infirmam, & dolui super eam. Abbatissa verò dixit: Habeo tibi aliquid cōfiteri, & vide ne satanas tentet te, & elatio tibi generetur. Ecce tibi Christus potestatē circa eos dedit, vt eiicias eos. Audiēs hęc Euphraxia, misit cinerē super caput suū: & prosternēs semetipsam in terrā, clamauit dicēs: Quæ sum ego infœlix & immūda, vt dæmonē tantū expellā, quē orātes per tātum tēpus nō potuistis expellere? Dicit ei abbatissa: Filia mea

Energumena rursus monstrat.

Potestatem accepit a Christo dæmones expellendi.

[illegible] ho[illegible]pus [illegible] co[illegible]in[illegible] est tua m[illegible]ur [illegible] E[illegible]p[illegible]rax a mona[illegible] [illegible]ip[illegible]in[illegible] altare, [illegible]appli[illegible] [illegible] [illegible]anaretur, & d[illegible] cel[illegible] [illegible]tetur [illegible] [illegible]urgens à pauimento orans, [illegible]m bat [illegible] patientem, iussione abbatissæ & o[illegible] sequebantur eam [illegible] [illegible] [illegible]arentur [illegible] fac[illegible]enda erant. A[illegible] quam accedens, ait: Sa[illegible] Dominus meus Ie[illegible] Christus, qui te creauit [illegible] mox signum crucis fecit in fronte e[illegible]. Mox autem clamauit coram omnibus: O, quomodo ab ista impostrice & fallace exeo, habens in ea plurimos annos, & nullus me expellere potuit, [illegible] hæc immunda atque luxuriosa co[illegible]uat [illegible]et[illegible] qui me C[illegible] Euphraxia dixit: Non ego [illegible]pe[illegible]equitur, s[illegible] Christus omnium Deus. Dixit [illegible] dæmon: Non exeo, immunda: non e[illegible]im accé[illegible]isti [illegible]testat[illegible]m eiiciendi me. Euphraxia dixit: [illegible] immunda sum, & omni malignitate plena, vt t[illegible] quoque testaris: verumtamen iubente Domino, egredere ab ea. Nam si [illegible]mo baculum abbat[illegible], flagellabo te. [illegible]eterùm re[illegible]nte dæ[illegible] [illegible]olentiumens Euphra[illegible] [illegible]bba[illegible] [illegible] Exi, aut certè torque[illegible]. Respondit [illegible]omodo ab eâ egredi poter[illegible], cum ab eâ recedere non possim? Mox ig[illegible] Euphraxia cœpit cædere. Et cum terti[illegible] percussisset, dixit: Egredere à fa[illegible]mena Dei, [illegible]tus immunde. Increpet te D[illegible]u[illegible] Iesus Christus. Dæ[illegible] [illegible]xit: N[illegible]n [illegible] exi[illegible] ab eâ, qu[illegible]d [illegible] p[illegible]uen[illegible] p[illegible] E[illegible] di[illegible] [illegible]n[illegible] [illegible]as e[illegible]t[illegible]ores, in ign[illegible] æt[illegible]num, [illegible] in[illegible]ta tormenta, parata tibi & patri tuo [illegible], & facientibus voluntatem eius. Omnes [illegible]æ sorores stab[illegible] resp[illegible]entes in eam, & n[illegible] præsumebant propiùs appropinquare [illegible] p[illegible] ia verò dure certabat cum dæm[illegible]ne re[illegible] si[illegible]nte. Et respiciens in cælum, dixit [illegible] Domine Iesu Christe, noli me in hac horâ conf[illegible], vt non [illegible]neat me hic dæmon immund[illegible]. Et continuò dæmon spumans, & stridore f[illegible]o, clamans vo[illegible]e magna egressus est a mul[illegible]e[illegible] & ab eâ horâ sancta est. Cucurrerunt au[illegible] [illegible]es, glorificantes in hoc Deum [illegible] mago[illegible] [illegible]n t[illegible]or ob[illegible]rat omnes. Euphraxia verò t[illegible] [illegible]lierem, & a[illegible]uit eam aquâ, & induit eam [illegible]sti[illegible]nento & duxit ad abbatissam: quæ vnà [illegible]n s[illegible]ror[illegible]bus introduxerunt eam in monaste[illegible]r[illegible]m, & gloriam dederunt Deo pro facto mirá[illegible]o.

Ab [illegible] verò hor[illegible] humiliauit se ampliùs Eu[illegible]p[illegible]xia, & [illegible] tota nocte p[illegible]sistebat [illegible] [illegible]v[illegible] hebdo[illegible]adam ieiunab[illegible]t, vt consueuera[illegible] [illegible] defectu fac[illegible] cum [illegible] s[illegible]ibu[illegible] minist[illegible]um, & cum omni studio atque lætitiâ in [illegible] atque hum[illegible]ate degebat. Vnâ [illegible] abb[illegible] vi[illegible]it visionem, & contur[illegible] [illegible]a est vehement[illegible]er. Rogare autem cœperunt e[illegible] omnes sorores [illegible] supplicantes & dicentes: C[illegible] [illegible] nobis domina abbatiss[illegible], cur sic inge[illegible] [illegible] nostras [illegible]nimas simul affligis. Et dixit: [illegible] [illegible]sque [illegible] crastinum. Dix[illegible]unt ei [illegible] [illegible]omina, quòd si non an[illegible] [illegible]aueris nobis [illegible]tribulationem [illegible] ani[illegible] [illegible] inge[illegible] Abbatissa dixit: E[illegible] qui[illegible] [illegible] cit[illegible] [illegible]que in diem crastinum, d[illegible] [illegible] a cogu[illegible]e, nunc au[illegible]phi[illegible] [illegible]erit, c[illegible]s cuim h[illegible]c v[illegible]a [illegible] [illegible]indicet ei, ne con[illegible]etur. [illegible] que [illegible] gnus eiul[illegible] p[illegible] mul[illegible] ho[illegible]est. Vi[illegible] aut[illegible] [illegible]um co[illegible]gno[illegible] [illegible] en[illegible] ad [illegible] Euphra[illegible] [illegible] p[illegible] coquentem: [illegible] [illegible]eras s[illegible]cundum on[illegible] [illegible] meum Di[illegible] [illegible] pt quæ [illegible] d[illegible] Euphraxi[illegible], quæ intus m[illegible] apud abbatissam propter te, & q[illegible] Au[illegible]ntes autem hæc Iuli[illegible] & E[illegible], [illegible] sunt & diutiu[illegible] fle[illegible]ru[illegible]. P[illegible] ia dixit: Putasne auditu audi[illegible]uit [illegible] ex m[illegible]ssione illius, qui aliquando s[illegible] tuus, misit Imperator te adduci [illegible], & proptereà lamentantur? Cui Euphraxia respondit: V[illegible] Dominu[illegible] meus Iesus Christus, quia si om[illegible]ia fundamenta terræ moueantur, non m[illegible] per[illegible]uadere præual[illegible]bunt, vt C[illegible]stum Dominum meum derelinquam. Veruntamen domina me[illegible] I[illegible]a, dum coquuntur panes, vade, vide fl[illegible]us [illegible]stos, vide quid contige[illegible]it, ne a[illegible] mea pe[illegible]turbetur. Illa verò pergens, & [illegible] fori[illegible] ante ianu[illegible], audiuit somnium abb[illegible] hoc modo [illegible]teu[illegible]: Vidi [illegible], quasi duos cuiusdam schematis viros huc a[illegible]ntes, qui quæ[illegible]bant Euphra[illegible]i[illegible]m io[illegible] d[illegible]tuntque [illegible]: Diri[illegible] eam, vpus habet. Rursum ergo & ali[illegible] v[illegible]tes, dixerunt mihi: Assum[illegible]ns tecum [illegible] n, deduc eam ante Dominum. Quam [illegible] assumen[illegible], properau[illegible] cum eis. Et cùm venissemus ad quan[illegible]n po[illegible]m, cu[illegible] gloriam ena[illegible]on v[illegible]le[illegible] spon[illegible]tè nobis ape[illegible]a est. Et in[illegible]ssæ sumus, & [illegible] mus ibi inenarrabile palatium cæl[illegible]ste, in qu[illegible] & so[illegible]um [illegible]ptiale non manu [illegible]tum. Ego qu[illegible]m interius appropinquare non potui. Euphraxiam verò assumentes, obtulerunt Domi[illegible]o: & proci[illegible]dens, [illegible]culata est [illegible] eius immacu[illegible]tos. Vi[illegible]i ibi d[illegible]a millia Ang[illegible]orum, ac [illegible]lt[illegible]nem Sa[illegible]orum i[illegible]merab[illegible]; & omnes stabant re[illegible]spicientes & [illegible]idi, & ecce mater Don[illegible] a[illegible]u[illegible]mens Euphraxiam, adduxit [illegible]am ad thalamum nupti[illegible]len[illegible], in quo decoris coronam parabat [illegible] & audiui vocem ad Euphraxiam dicent[illegible]m: Ecce m[illegible]ces tua. N[illegible]n[illegible] [illegible]que perge [illegible]l decem [illegible]es [illegible], fruere hi[illegible]n [illegible] in[illegible]itis. E[illegible] ideò q[illegible]a hodie nona [illegible] est, ex quo visionem vidi, cras morietur Euphraxia.

Audiens hæc Iu[illegible]ia [illegible]ec[illegible] autem secretè abbatissam, tundens pec[illegible]uum & f[illegible]ciem, amarè deflens venit ad cl[illegible]anum & c[illegible] vidisset e[illegible]m fl[illegible]ntem Euphraxia, di[illegible]t ad illam. Comu[illegible] te [illegible] Filium Dei, soror Iulia [illegible] indica mihi quid audi[illegible]sti, & qu[illegible]e plangis. D[illegible]xit [illegible] Iulia: Plango, d[illegible]mina mea, quia hodie separabim[illegible]r à te: sicut enim audiui a dominâ meâ ab[illegible], cr[illegible] ex hoc corpore [illegible]la[illegible]is. Quod dum Euphraxia au[illegible]sset, [illegible]ngusti[illegible]ta est [illegible] p[illegible] [illegible] facta, cec[illegible] Sedebat autē [illegible]a c[illegible] Iulia flens. Cui Eup[illegible]xia dixit: Soror [illegible] da [illegible] manum tuam, & leua me, & duc [illegible] b[illegible] [illegible]sunt posita, & ibi m[illegible] pone; & tolle pan[illegible] de clibano, & porta in mon[illegible]sterium. Fecit Iuli[illegible] hæc, & abbat[illegible]ssæ non indicauit. Cùm erg[illegible] [illegible] Euphra[illegible] in pauimento, cl[illegible]mauit, C[illegible]r D[illegible] [illegible]ne abomin[illegible] [illegible]e peregrinam & [illegible] Cur del[illegible] [illegible] tem[illegible]pus q[illegible]an[illegible] d[illegible]am [illegible] & anima me[illegible] à m[illegible] [illegible] M[illegible] [illegible] ancilla tua, [illegible] C[illegible] annum, qu[illegible]nus des[illegible]m pec[illegible] a[illegible] [illegible] pœni[illegible]tia sum [illegible]b [illegible] N[illegible] e[illegible] i[illegible] [illegible]em in inferno co[illegible] [illegible]. Non [illegible] pœnitentia in sepulcro

Visio abbatissæ de [illegible] Euphraxiæ parato.

Cap. 51.

Profunda Euphraxiæ humilitas.

sepulcro, non p[illegible] post mortem lacrymis [illegible] infirmo sunt [illegible] dabunt nomen sanctum [illegible] num [illegible] quia d[illegible] sicut ficus [illegible] oratorio. Cum ergo d[illegible] audiens quadam sororum [illegible] canit abbatissæ atque sororibus, quia [illegible] oratorio [illegible] norum, in [illegible]. Dixitque Iulia: Vere domina, [illegible] moritur, propterea lamentat. Dixit ergo [illegible] sororibus. Quis annun[illegible] & an[illegible] afflixit? Qui indicant [illegible] ne[illegible] veniret. Cur hoc fecisti & afflixisti animam [illegible] & adducite eam mihi. Illa vero pergens, dixit ei: Veni domina [illegible] abbatissæ. Illa vero egressa est [illegible] & ingressa, adhæsit ab[illegible] rens, & gemitibus numerosis [illegible] respiciens eam, dixit: [illegible] hic ingemiscis Euph[illegible] Plango [illegible] mea, quia fecisti [illegible] moritur [illegible] & non [illegible] vt plangerem peccata mea, [illegible] ab omnibus peccatis [illegible] in patimentum [illegible] quam omn[illegible] ductum. Clamauit [illegible] & dixit: M[illegible] domina, & dep[illegible] con[illegible] sum an[illegible] tentia sum & nescio quæ me [illegible] Dixit abbatissa [illegible] Dominus [illegible] natu dignatus [illegible] cœpit omnibus recitare, quibus bonis [illegible] Euphraxia. Et rogabat eam, vt pro ipsa Domino [illegible] quatenus eius particeps [illegible] tur. Orabat enim, vt cum ea consortium [illegible] Christi, & ipsis [illegible] quibus ipsa [illegible] & ipsa frueretur.

Euphraxia vero [illegible] ad p[illegible] cœpit tenere frigus [illegible] vehemens eam [illegible] A[illegible] toribus ait: Sumite eam, & in [illegible] ora torium, quia iam appropinquat hora [illegible] Tulerunt ergo eam in oratorium, & orabant eam vsque ad vesperam. [illegible] hora [illegible] abbatissa, vt [illegible] tantummodo Iuliam secum retinens, ne aliqua hora relinquerent Euphraxiam [illegible] vsque mane fuerunt cum eâ. Iulia vero rogabat Euphraxiam, dicens: Domina [illegible], non obliuiscaris mei: memento quia [illegible] inseparabiliter tibi coniuncta [illegible] per [illegible] supplica Deo pro me, vt me non separet [illegible] Memento quia ego tibi promi[illegible] bona [illegible] Deprecare Dominum, [illegible] absoluat ab hac sarcina carnis [illegible] vt merear [illegible] fiducia. Mane vero facto [illegible] deo [illegible] quia in nouissima respiratione esset Euphraxia vt moreretur, mandauit [illegible] Iulium dicens: V[illegible] salutæ meæ, valedicere [illegible] quia [illegible] temporibus venientes, valedixit [illegible] dicens [illegible] nomen bene[illegible] D[illegible]. Post omnia autem [illegible] quæ [illegible] fuerat & [illegible] manibus [illegible] sicut & [illegible] bitur [illegible] per [illegible] mea est à me.

Et cum E[illegible] tribulat[illegible] h[illegible] Quare mo[illegible] quiescere, quia de[illegible] dic Deum & ipse te [illegible] pro me, qui in [illegible] mea in h[illegible] omnes respond[illegible] Erat autem annorum [illegible] nta, [illegible] eam in annulo [illegible] Euphraxia re quiescebat & [illegible] meruissent habere coron[illegible] Deum.

Iulia vero magistra [illegible] flens, ab eius [illegible] eam li[illegible] & [illegible] gebat cum [illegible] atque [illegible] Impe[illegible] ori. [illegible] & di[illegible] pro me, qua [illegible] me [illegible] pro me beata Euphraxia. [illegible] die [illegible] est [illegible] sorores. Quinta autem die post [illegible] Euphraxia defuncta est, magistra [illegible] in [illegible] sepulcro, vbi posita est b[illegible] a.

[illegible] dies e [illegible] abbatissa [illegible] Filiæ meæ [illegible] bis [illegible] in [illegible] loco [illegible] Illæ vero responderunt: Domina [illegible] hoc dicet, denuntia nobis [illegible] famulabus tuis, ho[illegible] dixisti. [illegible] vocauit me Dominus. Supplex fuit [illegible] domina Euphraxia, & multum [illegible] pro [illegible] bus, [illegible] ego [illegible] & [illegible] per sanct[illegible] & [illegible] & [illegible] El[illegible] rum [illegible] Quam [illegible] ge[illegible] quo[illegible] d[illegible] qui [illegible] ipsi [illegible] T[illegible] & [illegible] di[illegible] pes sorores ad [illegible] ntem [illegible] modo [illegible] Eu[illegible] eum [illegible] dixissent [illegible] Abbatissæ valed[illegible] intrauit oratorium, & clausit ianuas, præcepit [illegible] vsque ad [illegible] culum [illegible] latum [illegible] autem [illegible] nerunt ea [illegible] domino [illegible] dormiuit in Domino [illegible] p[illegible] vbi beata Euphraxia [illegible] A[illegible] illa autem die nequaquam in [illegible] alia sepeliretur corpus.

Multa vero signa & sanitates fiebant in memoria [illegible] sepulcro, & expulsi dæmones clamabant. Quia post mortem præualet contra nos Euphraxia, [illegible] sequitur nos. Hæc est teucera Vita Euphraxiæ matronæ, quæ celesti senatui [illegible] promeruit

Abbatissa pedes amplectitur.

Cap. 32. Infirmatur Euphraxia, defertur in oratorium.

Magistra eius [illegible] cum eam mori expetit.

[illegible] Iulia [illegible] mam [illegible]

Cap. [illegible]

[illegible] sepulta.

Abbatissa [illegible] tur ad Dominum.

Abbatissa moritur [illegible]

Cap. [illegible]

promeruit. Festinemus igitur & nos, tam fratres quàm sorores, huiusmodi conuersationem habere, & sectari humilitatem, obedientiam, laborem, mansuetudinem, longanimitatem, vt & nos ita Angelorum conuersationem mereamur, & cum gaudio magno fruamur Saluatore Domino nostro Iesu Christo. Cui est honor & gloria in sæcula sæculorum, Amen.

NOTATIO.

EVphrasiæ] *Martyrologium Romanum* 13. *Martij*: In Thebaide depositio S. Euphrasiæ virginis. *Vsuardus de eadem hac die. Menologium Græcorum* 25. *Iulij*: Eodē die S. Euptaxiæ, filiæ Antigoni cuiusdam senatorij ordinis & Eupraxiæ, sub Theodosio Imp. cuius erat consanguinea: mortuo autem Antigono, mater Eupraxia Theodosio illam commendauit qui senatorio cuidam viro despondit. Illa verò discedens cum matre in Thebaidem Ægypti profecta, ad monasterium ingressa in quo erant virgines centum & quatuor, parem Angelis vitam ducentes, æmulata earum virtutem, à monasterio ipso discedere passa non est: erat autem tunc virgo sexdecim annos nata. Mater verò illinc discedens, Orientis monasteria obeundo, possessiones multas & beneficia indigentibus contulit. Post hæc cùm in morbum incidisset, reuersa est ad mansionem in quâ filiam reliquerat: cúmque omnes facultates suas filiæ commisisset, requieuit in Domino. Euptaxia verò cùm bona omnia pauperibus & ecclesiis Dei distribuisset, monasticæ vitæ exercitationem egregiè amplexa, tantum in virtute profecit, & necessitates corporis subiugauit, vt per quadraginta quinque dies immobilis steterit, intentis ad cælum manibus. Itaque propter excellentem virtutem beata Euptaxia miraculorum gratiam accepit, quà multos à variis languoribus liberauit, & ipsa beatum finem assecuta, ad Dominum translata est.

Euphrasiæ res gestas habent omnes editiones, exceptâ primâ Vitarum Patrum, ex quibus & manuscrip. codice Surius mutato stylo descripsit tom. 2. Ego veterem stylum retinui, ex voto multorum virorum doctorum. Ioannes Damascenus ex eius Actis vt legitimè scriptis, petit auctoritatum Orat. 3. de imaginibus, vbi hæc Græcè citat: Λέγει ἡ διάκονος τῷ κορασίῳ, ὕπαγε κυρία μου εἰς τὸν οἶκόν σου, ὅτι οὐ δύνασαι ὧδε παραμεῖναι. οὐδὲ γὰρ δύναταί τις ὧδε παραμεῖναι, ἐὰν μὴ συνταχθῇ τῷ Χριστῷ. λέγει αὐτῇ τὸ κοράσιον, ποῦ ἐστιν ὁ Χριστός; ἡ διάκονος ὑπέδειξεν αὐτῇ τὸν δεσποτικὸν χαρακτῆρα. καὶ στραφεῖσα, λέγει τῇ διακόνῳ, ἀληθῶς κἀγὼ τῷ Χριστῷ συντάσσομαι, καὶ οὐκέτι ἀπέρχομαι μετὰ τῆς κυρίας μου. καὶ πάλιν ἀναστᾶσα ἡ Εὐπραξία, καὶ λαβοῦσα τὴν θυγατέρα ἑαυτῆς, παρέστησεν εἰς τὸν δεσποτικὸν χαρακτῆρα. καὶ ἐκτείνασα τὰς χεῖρας αὐτῆς εἰς τὸν οὐρανὸν ἐβόησε μετὰ κλαυθμοῦ, Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, σὺ μελήσει περὶ τοῦ παιδίου, ὅτι σὲ ἐπόθησεν, καὶ σοὶ παρέθετο ἑαυτήν. Diaconissa verò ad puellam, Abi, inquit, domum tuam, quia non potes hic permanere. neque enim in hoc cuiquam licet commorari, nisi cum Christo coniungatur. Puella autem, Vbi est, inquit, Christus? At illa ostendit ei Domini imaginem. Cui puella conuersa, Verè, inquit, ego cum Christo coniungor, neque ampliùs cum hera mea discedam. Et rursum consurgens Euphraxia, filiámque suam apprehendens, Dominicæ imagini ipsam admouit, manibúsque sublatis in cælum magnâ voce clamauit: Domine Iesu Christe; puella tibi erit curæ, quando te concupiuit, séque ipsā dicauit tibi. *quæ Damascenus compendio excerpsit ex Actis Græcis Eupraxiæ. quæ in hac Vitâ Latina fusiùs habes narrata cap. 8. & 9.*

Clarùit temporibus Theodosij Imp. vt patet ex ipsa Vitâ, & Menologio.

Alia ab ista est Euphrasia Nicomediensis, quæ mira arte elusit procaciam lasciuientis iuuenis. de qua Nicephorus lib. 7. cap. 13. Menæa Euphrasiam Nicomediensem martyrem tempore Maximiani Imp. habent 19. Ianuarij.

2. Sanctuariis] *Ita, opinor, vocat* σηκεῖα monasteria. *Sic cap. 5.* Quæ etiam illic vacans in sanctuariis. Cap. 1.

3. Architria] *An intelligit cellulas? In Vitâ S. Antonij cap. 53. habes* archisterium, *de interiore & primariâ Antonij cellâ.* Cap. 6.

4. Aquam in faciem eius misit] *Affusa aqua frigida exanimati ad se redibant. vnde prouerbium.* Aquā aspergere, *id est, animos addere. Mox in vita Euphrosynæ cap. 15.* iactauit in faciem eius aquam. Cap. 12.

5. Et septimanam meam compleuero] *Inde occurrunt apud varios scriptores* hebdomadarij *seu* septimanarij. *Vide Onomasticon.*

6. Solarium tertium] *Ergo plura erant in vnâ domo solaria, id est tabulata. Aliàs* solarium, *id est suprema contignatio soli exposita, vnum tantùm erat.* Cap. 23.

7. Priores seniores] *Mox cap. 27. & 30.* seniores sorores. *Sæpè occurrunt* seniores *tam inter viros quàm inter mulieres, in his Vitis.* Cap. 24.

8. Patienti] *Id est* energumenæ. *Clarum ex cap. 25.* Cap. 27.

1. IAN.

VITA
SANCTÆ EVPHROSYNÆ
VIRGINIS, AVCTORE INCERTO.

Cap. 1.

FVit vir in Alexandriâ nomine [a] Paphnutius, honorabilis omnibus, & custodiens mandata Dei. Hic accepit coniugem dignam generis sui, & ipsam honestis moribus plenam, sed sterilis non pariebat. Vir autem eius nimis fluctuans, eò quòd non haberet cui omnes facultates dimitteret, vt post obitum suum benè & congruè suam substantiam gubernaret, indigentibus non cessabat ministrare nocte & die, ecclesiísque adhærens, ieiuniis & orationibus orans & petens à Deo dari sibi filium. Similiter & vxor eius doloribus afficiebatur maximè, videns virum suum fluctuantem nimiùm, multam & ipsa etiam pecuniam erogans pauperibus & in oratoriis poscens adimplere desiderium suum. Similiter autem & vir eius circuiens quærebat inuenire aliquem hominem dignum Deo, qui posset precibus suis effectum desiderij eius perficere. Et ita perambulauit in monasterio, in quo eiusdem monasterij patrem magnum dicebant apud Deum. Illícque ingressus, & multam pecuniam offerens, multam etiam fiduciam ab abbate & vniuersis fratribus consecutus est.

Parentes solliciti pro prole suscipiendâ.

Cap. 2. Post multum verò temporis indicauit abbati caussam desiderij sui: qui compatiens illi, postulauit à Domino dari illi fructum ventris: & amborum orationes exaudiens Deus, largitur vnicã filiam. Videns autem Paphnutius Abbatis conuersationem, numquam à monasterio recedebat. Vnde & coniugem suam introduxit, vt benediceretur ab abbate & à fratribus. Tollens autem infantulam à lacte, & facta annorum septem baptizata est, imposuerúntque illi nomen Euphrosynam. Gaudebant autem super illam parentes eius, quia erat accepta Deo, & pulchra facie.

Abbatis orationibus filiam impetrant.

Euphrosyna septennis baptizatur.

Cap. 3. Facta autem annorum duodecim, mater eius migrauit de hoc sæculo. Remansit autem pater eius, erudiens eam litteris & lectionibus, ceteráque huius mundi sapientiâ. Puella verò tantam excipiens disciplinam, ita vt miraretur pater illius prudentiam. Opinio autem eius peragrauit totam ciuitatem, & de sapientiâ eius & de doctrinâ, & quia erat pulchra nimis, & composita vultu & animo. Multos autem excitauit ad accipiendum eam filiis suis, & multis decertantibus cum patre eius, peruenire ad finem non poterant, sed tamen ipse dicebat: Domini voluntas fiat. Vnus autem exuperans omnes in honore & diuitiis, accersiuit patrem illius, & postulabat ab eo, vt daret filiam eius filio suo in matrimonio, & concessit.

A multis in vxorem expetitur.

Despondetur.

Cap. 4. Post multum verò temporis accipiens eam Paphnutius, cùm esset annorum octodecim, abiit in monasterium cum eâ, in quo consueuerat, multúmque iterum pecuniam largitus est ad necessitia fratrum. Dixitque abbati: Fructum orationum tuarum adduxi tibi, vt ores pro eâ; quia iam ad nuptias eam tradere volo. Iussit autem abbas eam introduci in xenodochia monasterij, locutúsque est cum eâ, & benedicens exhortatus est eam de castitate, & humilitate, & patientia timoris Domini: faciens ibi tres dies, aurem ponebat quotidie ad psalmos, & videns singulorum conuersationem & spirituale propositum, mirabatur eorũ vitam, dicens: Beati sunt viri isti, qui & in hoc sæculo similes Angelis, & post hæc vitam æternam consequuntur. Et cœpit cor eius esse sollicitum in zelo timoris Dei.

Pater illam orationibus abbatis commendat.

Post tres autem dies dixit Paphnutius ad abbatem: Veni pater, vt salutet te ancilla tua, & ora pro eâ, quia ambulare volumus in ciuitatem. Cùm autem venisset abbas, proiecit se puella ad pedes eius, dicens. Obsecro te pater, ora pro me, vt lucretur Deus animam meam. Extendénsque manum suam benedixit eam, dicens: Deus, qui cognoscis hominem antequam nascatur, tu huius ancillæ tuæ curam habere digneris, vt mereatur portionem & consortium habere in regno cælorum. Et commendantes seni, abierunt in ciuitatẽ: pater verò illius si aliquando inueniebat monachum, hunc adducebat ad domum suam, rogans vt oraret pro eâ. Vnâ autem die anniuersaria, quãdo ordinatus est abbas monasterij, de quo suprà diximus, misit abbas vnum e fratribus ad Paphnutium, vt inuitaret eum ad solemnitatem abbatis: qui abiens in domum eius, requisiuit eum. Pueri autem dixerunt ei: Processit. Cap. 5.

Abbas ei benedicit.

Anniuersarius ordinationis abbatis dies celebris.

Audiens verò Euphrosyna, & aduocans illum fratrem, cœpit eum interrogare: Dic mihi pro charitate, domine mi frater, quanti fratres estis in monasterio? At ille dixit: Trecenti quinquaginta duo. Dixit ei puella: Qui voluerit venire illic ad conuersionem, suscipit illum abbas vester? Respondit ei: Etiam cum multo gaudio suscipit illum, maximè propter vocem Domini, qui dixit: Qui venit ad me, non eiiciam foras. Dicit ei Euphrosyna: Omnes in Ecclesiâ vestrâ psallitis, & æqualiter ieiunatis? Dicit ei monachus ille: Communiter quidem psallimus, ieiunia verò vnusquisque quomodo vult, aut quantum valet, vt nõ fiat contumax voluntatis conuersatio, sed proprij arbitrij & spontaneâ voluntate. Omnem ergo perscrutans monachorum conuersationem, dixit ad monachum: Volebam abire, & peruenire ad huiusmodi inenarrabilem vitam; sed timeo inobediens esse patri meo, quia pro vanâ & caducâ huius sæculi substantiâ cupit me tradere viro. Dicit ei monachus: Soror, non permittas vt polluat homo corpus tuum, & tradas talem pulchritudinem pati opprobrium, sed desponsa te Christo, qui tibi potest pro ipsis omnibus transeuntibus dare regnum cœlorum, & consortium Angelorum. Occultè autem exiens, vade ad monasterium, mutato habitu sæculari indue vestem monachilẽ, vt possis euadere: Quæ cùm hæc audisset, placuit illi, & dixit ad eum: Et quis me habet tondere? Nolebat à laico tonderi, qui non seruat fidem. Dicit ei monachus ille: Ecce pater tuus veniet mecum ad monasterium, & faciet ibi tres dies vel quatuor. Tu autem adduc vnum de monachis, & quomodo voles, occurret tibi cum magno gaudio. Cap. 6.

Trecenti quinquaginta duo monachi in vno monasterio.

Ioan. 6.

Inuestigat Euphrosyna monasterij mores.

Monachus ei virginitati suadet ex sexus dissimulationem.

Hæc & his similia illo dicente ad Euphrosynam Cap. 7.

nam, venit Paphnutius, & videns monachum, interrogauit eum, dicens: Quid ad nos fastidium sumpsisti, domine? Et dixit ad eum: Anniuersaria dies est monasterij, misit me Abbas, vt venias & accipias benedictionem. Gauisus est autē Paphnutius, ingressúsque cum eo in nauiculam, abierunt in monasterium. Cùm autem esset ibi, mittens Euphrosyna vnum famulum fidelissimum, dixit: Vade in monasterium Theodosij, ingressúsque ecclesiam, monachum quem ibi inueneris, adduc tecum. Misericordiâ autem Dei ecce quidam monachus veniebat de monasterio, vendens quæ secum habebat. Et videns eum puer, rogauit eum vt veniret ad Euphrosynam. Qui cùm venisset, videns eum puella, surgens salutauit eum, dicens: Ora pro me pater; & orans benedixit eam, & sedit. Dixit autem Euphrosyna: Domine mi, ego habeo patrem Christianum & seruum Dei, possessorem substantiæ nimis: habuítque vxorem quę me genuit, quæ iam transiuit de hac vitâ. Vult autem pater meus pro omnibus rebus suis tradere me sæculo huic iniquo, & ego nolo inquinari in eo, sed timeo inobediens esse patri meo, & quid faciam nescio. Totam enim noctem absque somno transiui, postulans Deum vt ostenderet animæ meæ misericordiam suam: & mane facto, placuit mihi mittere in ecclesiam, & adducere vnum fratrem, vt audirem ab ipso verbum salutis, & quid facere debeam. Postulo autem te pater, pro mercede animę tuę, scio quia à Deo missus es, doce me quæ Dei sunt. Dicit ei senior: Dominus dicit, Si quis non abrenuntiauerit patrem, & matrem, & fratrem, & filios, insuper & propriam animam, non potest meus esse discipulus. Ego tibi plus dicere nescio. Tamen si potest ferre tentamenta carnis, relinque omnia, & fuge facultates patris tui, quæ multos inuenirunt heredes. Ecce [3] ptochia, [4] hierocomia, xenodochia, monasteria, viduæ, pupilli, peregrini, infirmi, captiui, vbi voluerit & placuerit patri tuo, relinquet; tu sola ne perdas animam tuam. Dicit ei puella: Confido in Deum & orationibus tuis, quia laborare habeo pro animâ meâ, Deo auxiliante. Dixit ei senex: Talia desideria à firmitate non decidantur: modò enim est tempus pœnitentiæ. Dicit ei Euphrosyna: Et ideò te fatigaui, vt impleas desiderium meum: & factâ oratione benedicas me, & abscidas comam capitis mei. Et exurgens senior, factâ oratione abscidit comam capitis eius, induítque eam [5] tunicam schematis, & orans pro eâ dixit: Deus qui liberauit omnes sanctos suos, ipse custodiat te ab omni malo. Et hæc dicens senex, discessit ab eâ, & ambulabat in viâ suâ gaudens.

Accersi curat Euphrosyna monachum ex monasterio Theodosij abbatis.

Lucæ 14.

Instruitur à sene monacho.

Tondetur, & schemate monachico induitur.

Euphrosyna verò cogitans in semetipsâ dixit: Si ambulauero in monasterio puellarum, pater meus requirens inueniet me, & violenter trahet me inde propter sponsum meū. proinde pergā ad monasterium virorum, vbi nullus suspiciet me esse. Et hæc dicens proiecit vestem muliebrem, induítque se virilem, & sero facto exiuit de domo suâ, accipiens secum quingentos solidos, & abscōdit se in aliquo loco per totam noctem. Manè autem facto, venit pater eius in ciuitatem, volente autem Deo, statim in ecclesiâ ambulauit. Euphrosyna igitur peruenit ad monasterium illud, vbi & pater eius erat notissimus, & nūtiauit per ostiariū abbati, dicens: Eunuchus quidam de palatio veniens, ante ostium stat, cupiens loqui tecum. Egresso autem abbate, proiecit se Euphrosyna in terrâ, & factâ oratione sederunt. Dicit ei senex. Quid est quòd huc venisti, fili? Dicit ei Euphrosyna: Ego quidem de palatio fui eunuchus, & desiderium habui semper conuersationem monachorum, & ciuitas nostra nunc valdè habet hoc studium conuersationis. Notum autem factum est mihi de bonâ vestrâ conuersatione, & cupio habitare vobiscum. Habeo enim & possessiones multas, & si dominus dederit requiem, adduco eas huc. Dicit ei senex: Benè venisti fili: ecce monasteriū, si placet, habita nobiscum. Et dicit ei senex ille: Quod est nomen tuum? Dicit ei: Smaragdus. Dicit ei abbas: Iuuenis es, non potes solus sedere, opus est tibi habere magistrum, vt discas regulam & conuersationem monachorum. Qui dixit abbati: Sicut iubes, domine mi, sic facio. Et protulit quingentos solidos in manu abbatis, dicens: Accipe interim istos, & si videro quia possim sufferre hîc, venient & illa reliqua. Vocauit abbas vnū fratrem, nomine Agapitum, virum sanctum, & impassibilem, tradidit in manu eius Smaragdum, dicens: A modò hic erit filius tuus & discipulus: talem eum consigna, vt exsuperet magistrum. Et flexis genibus, factâ oratione, consignauit eum. Et respondentibus omnibus, Amen, suscepit eum Agapitus in cellam suam. Et quia habebat vultum decorum Smaragdus, dum veniebat in ecclesiám ad deprecandum Deum, multis diabolus incitabat aduersùs decorem vultus illius per malas cogitationes, ita vt omnes molesti essent abbati, qui talem pulchritudinem introduxisset in monasterium: Abbas autem hæc audiens, vocauit Smaragdum, & dixit ei: Pulchra est facies, fili, infirmis fratribus; volo autem vt sedeas solus in cellâ tuâ, & ibi psallas, & ibi manduces, non tamen egressurum te inde alicubi. Et præcepit Agapito, vt præpararet cellam solitariam, & in ea degeret Smaragdus. Fecit autem Agapitus omnia quæ sibi à patre monasterij fuerant imperata, & introduxit Smaragdum in cellam solitariam, & erat ibi orationibus vacans, ieiuniísque & vigiliis nocte ac die operam dabat, seruiens Domino in simplicitate cordis, ita vt miraretur prædictus frater, qui eum susceperat, & omnibus fratribus retulit eius constantiam, & omnes collaudabant Deū, qui in infirmitate talia operatur.

Simulat se eunuchum, & ad monasterium festinat.

Admittitur à patre monasterij.

Smaragdum se nominat.

Agapito erudiendus traditur.

Consignatur in monachū.

Decoro vultus eius diabolus abutitur.

Solitudo ei præcipitur, ne aliis scandalo sit.

Cap 9.

Paphnutius autem pater illius, cùm reuersus esset domi, festinus ingressus est cubiculum, in quo filia eius manere solita erat: & non inueniâ, tristis mœrénsque effectus cœpit perquirere anxios seruos & ancillas, quid de Euphrosyna actū esset. Pueris autem dicentibus, Quia nocte vidimus eam, manè autē non comparuit. & putauimus, quòd pater illius infantuli, qui eam desponsauerat, venerit & tulerit eam. Et misit seruos suos ad domum illius, & non inuenerunt eam. Audiēs sponsus illius & pater eius, contristati sunt valdè, & venientes ad Paphnutium, inuenerunt eum vehementer afflictum, iacentem in terrâ, & dixerunt ei: Forsitan aliquis seduxit eam, & fugit cum illâ. Statímque serui illius cum equis per totam Alexandriam missi sunt. Erant autem ibi & naues, intrantésque in eas requirebant per viam. Et scrutantes monasteria puellarum, eremos, & speluncas, per domos amicorum & vicinorum; & non repertâ, tamquam mortuam lugebant eam, socer nurum, sponsus sponsam flebat: pater filiam lugēs, dicebat: Heu, heu filia dulcissima! heu me, oculorum meorum consolatio mea! Quis meam inuasit facultatem? quis meam possessionem sparsit? quis vineam meam siccauit? quis meam lucernam extinxit?

Pater anxius Euphrosynā curat inquiri.

Patris lamentatio.

tinxit? quis spem meam fraudauit? quis pulchritudinem filiæ meæ violauit? quis putas lupus agnam meam dissipauit? qualis luctus talem vultum tetigit? qualis pelagus captiuam ducit illam imperialem faciem? Illa generositatis constitutio, illa malorum consolatrix, illa laborantium requies, gementium portus erat. Terra, terra ne celes sanguinem meum, donec videam quid Euphrosynæ filiæ meæ contigerit. Hæc & similia Paphnutio prosequente, eleuauerunt omnes qui aderant voces, & flebant, ita vt omnis ciuitas lamentaretur eam.

Cap. 10.

Non sufferens autem Paphnutius, nec inueniés consolationem, perrexit ad memoratum senem, de quo suprà diximus, ac procidens ad pedes eius, dixit: Peto ne cesses orare, vt inueniatur labor orationum tuarum: nescio enim quid acciderit filiæ meæ. Audiens autem venerabilis senex, contristatus est valdè, & iussit ad se omnes fratres venire, & dixit eis: Ostédite charitatem, fratres; postulemus à Domino, vt dignetur nobis ostendere, quid factum sit de filiâ amici nostri Paphnutij. Et ieiunantes omnes, & orantes, & totâ hebdomadâ nihil eis reuelatum est de Euphrosynâ, sicut solebat, quando aliunde rogabant Deum. Oratio enim Euphrosynæ erat ad Deum die noctúque, ne manifestam eam faceret in vitâ suâ Deus. Cùm autem nec seni neque alicui fratri reuelatum esset, cœpit consolari eum abbas: Noli deficere, fili, à disciplina Domini, quia quem diligit Dominus corripit. Et hoc scias, quia sine volútate Dei vnus passer non cadet in terrâ, quanto magis filia tua. Absque nutu illius nihil prouenit. Scio enim, quia bonam partem sibi elegit, propterea de eâ nihil nobis reuelatum est. Scio enim, quod absit, si in malis operibus incidisset, numquam Deus despexerat tantum laborem fratrum. Habeo fiduciam in Domino, quia in hac vitâ ostendat eam tibi Deus. Audiens hæc Paphnutius, recepit consolationem, gratias agens Deo, & orans quotidie, bonis operibus, & eleemosynis intentus erat.

Orant omnes monachi, vt reueletur Euphrosyna. Contrà orat Euphrosyna, ne manifestetur.

Prou. 3.

Luc. 12.

Abbas Paphnutium solatur.

Cap. 11.

Post aliquantos verò dies visitabat monasterium, commendás se in orationibus fratrum. Vnâ autem die veniens ad abbatem, proiecit se ad pedes eius, dicens: Ora pro me pater, quia non possum sufferre dolorem de filiâ meâ, sed magis ac magis de die in diem renouatur & crescit vulnus meum, & tribulatur anima mea. Videns autem eum senex nimis afflictum, dicit ei: Vis colloquiũ habere cum vno fratre spirituali, qui venit de palatio Theodosij? ignorás quòd ipsa esset filia eius. Dixit ei Paphnutius: Volo. Et vocauit abbas Agapitum, dixitque ei: Tolle Paphnutium & introduc eum in cellam Smaragdi. Et introduxit eum in cellam Smaragdi, nihil ei antea innotescens. Cùm autem vidisset subitò patrem suum, cognoscens eum, tota lacrymis repleta est. Paphnutius autem sperabat esse compunctionem: non enim cognouit eam quia species vultus emarcuit præ nimiâ abstinentiâ, vigiliis, & lacrymis. De cucullâ autem operuit faciem suam, ne aliquo modo agnosceret eam. Factâ autem oratione sederunt. Cœpit autẽ ei loqui de futuri regni beatitudine & gloriâ sempiternâ, quomodo per humilitatem & castitatem, atque sanctam conuersationem, per eleemosynã & charitatem, ad eam quis possit pertingere. Et de contemptu sæculi, nec diligendos esse filios plus quàm Deum, qui omnium extitit factor. Apostolicam quoque scripturam interpretans, quo modo tribulatio patientiam operatur, patientia probationem. Videns verò patrem suum in graui mœrore, compatiebatur illi.

Pater ad filiã nescius admittitur.

Patrem filia religiosis sermonibus instruit.

Rom. 5.

Cap. 11.

Sed timens ne agnosceretur, & impedimentũ ei faceret: volens autem eum consolari, dixit ei: Crede mihi quòd non despiciet te Deus. Et si in perditionem anima esset filiæ tuæ, manifestaret eam tibi Deus, vt nec illa à diabolo retenta inferret tibi & sibi luctum perpetuum. Sed credo in Deum, quia bonum consilium elegit sibi, sicut iam dixi, secundùm vocem Euangelij quâ dicitur: Qui diligit patrem aut matrem super me, non est me dignus. Et si quis non abrenuntiauerit omnibus, quæ possidet, non potest meus esse discipulus. Potens est autem Deus, & in hoc sæculo manifestare eam tibi. Sine iam, sine: quid temetipsum interficis contristando? Sed age gratias Deo, nihil desperans. Nam Agapitus magister meus, multoties nimis tristis dicebat mihi: Quia venit quidã nomine Paphnutius operibus bonis intentus, qui filiam suam tanquam mortuam luget, nesciens quid ei acciderit, & nimiâ lamentatione affligitur: maximè quia vnica erat illi, & cum lacrymis proiecit se ad pedes abbatis, vt per eius orationes & omnium fratrum Deus patefaceret. Ita & tu roga Deum propter eam, & ego, quamuis indignus & malorum meorum conscius, sæpius deprecatus Dominum, vt dignetur dare tibi sufferentiam & longanimitatem, & quod expedit adimpleat tam de te quàm de filiâ tuâ. Propter hoc & frequenter te videre volui, & colloqui tecum, vt aliquam consolationem per me humilem forsitan inuenires. Vt autem non agnosceretur per multa colloquia, dixit ad Paphnutium: Vale domine mi. Et dum recedere vellet Paphnutius, anima illius cõpatiebatur illi, facies eius pallebat, & replebatur lacrymis. Præ nimio autem ieiunio & diuturnâ inediâ sanguinem vomebat: Multùm igitur confortatus Paphnutius in admonitione eius, discessit ab eâ. Et veniens ad abbatẽ, dixit: Ædificata est anima mea de illo fratre, & ita sum lætus effectus in gratiâ Dei ea consolatione eius, tamquam inuenissem filiam meam. Commendans se in orationibus abbatis & omnium fratrum, reuersus est in domum suam, magnificans Deum.

Math. 10.

Luc. 14.

Mœrentem patrem filia solatur.

Paphnutius tam lætus domum reuertitur.

Cap 14.

Complens autem Smaragdus in cellâ solitaria triginta & octo annos, incidit in infirmitate, quâ & mortuus est. Quadam verò die secundùm consuetudinem venit Paphnutius inuisere monasterium, & post orationem & salutationem fratrum dixit seni: Si iubes pater, mitte me Smaragdum videre, quia valde desiderat eum anima mea. Vocatóque Agapito præcepit ei ducere Paphnutium ad visitandum Smaragdum. Introiens Paphnutius in cellam, vbi æger iacebat, cœpit eum osculari lacrymans, & dicens: Heu me, vbi sunt promissiones tuæ, vbi verba dulcia, quòd mihi futuram videndam oculis meis promittebas filiam meam? Ecce non solùm illam non videbo, sed tu, in quo consolationem modicam habebam, derelinques nos. heu me! quis iam consolabitur senectutem meam? ad quem ibo? quis mei adiutor erit? Duplex malum quod lugeo: triginta & octo anni sũt quòd perdidi filiam meam, nihil mihi de eâ reuelatum est, quod die noctéque orabam, nec similẽ illius inueni, detinet me incomparabilis dolor. Quid sperem amodò? vbi consolationem inueniam? iam descendam lugens in infernum. Videns autem eum Smaragdus vehementer plorantem, & nullam consolationem accipientem, ait ad eum: Quid turbaris & temetipsum interficis? Nũquid inualida est manus Domini, aut quidquam

Triginta octo annis in cellâ solitaria vixit Euphrosyna.

Paphnutius ægrotantem inuisit Euphrosynam.

est Deo

Genes. 46. est Deo difficile? Iam pone finem tristitiæ. Recordare quomodo patriarchæ Iacob manifestauerit Deus Ioseph, quem quasi mortuum lugebat. Sed obsecro te, vt per tres dies me non deseras neque derelinquas. Hæsitans autem Paphnutius intra semetipsum per triduum, dicens: Forsitan ei Deus reuelauerit de me. Tertio autem die dixit ad Smaragdum: Exspectaui sicut rogasti, domine mi frater, & non discessi alicubi per tres cōtinuos dies.

Cap. 14. Cognoscens autem Smaragdus, qui & Euphrosyna, quia instabat dies dormitionis eius, vocauit Paphnutium, & dixit ad eum: Quia omnipotens Deus bene disposuit meam miseriam, & adimpleuit desiderium meum, quòd ad finem vsque viriliter certando perduxi, non meâ virtute, sed eius adiutorio, qui me custodiuit ab insidiis inimici.

Reuelat se patri Euphrosyna. Peractu cursu superest mihi corona iustitiæ. Nolo autem te iam esse sollicitum pro filiâ tuâ Euphrosynâ, ego enim sum illa misera, & tu es pater meus. Ecce iam vidisti, & satisfactum est tibi, sed nemo hoc sciat, & non permittas ab alio corpus meum nudari & lauari, sed à temetipso hoc facias. Et quia promisi abbati habere multas possessiones, & si potuissem sustinere & perdurare in loco isto, adducerem eas hîc. Imple ergo quod promisi,

Tradit spiritum. quia venerabilis est locus iste, & ora pro me. Hæc dicens tradidit spiritum Kalendis Ianuarij.

Cap. 15. *Patris consternatio in agnitione filiæ.* Dum audisset talia verba Paphnutius, & vidisset quia obdormiuit, commota sunt viscera eius, ceciditque in terram, & factus est velut mortuus. Accurrens autem Agapitus, videns quoque quia defunctus esset Smaragdus, & Paphnutium iacentem in terrâ semiuiuum,[6] iactauit in faciem eius aquam, & eleuauit eum dicens: Quid habes, domine mi Paphnuti? Ait autem Paphnutius. Dimitte me vt hîc moriar, vidi enim mirabilia hodie. Surgens autem irruit in faciem eius, multitudinem lacrymarum infundens, clamabat dicens: Heu me, filia mea dulcissima, quare ante non manifestasti mihi, vt ego quoque tecum morerer spontaneâ voluntate? Væ mihi, quomodo latuisti, quomodo pertransisti insidias aduersariorum, & nequitias spirituales tenebrarum vitæ huius, & introisti in vitam æternam?

Cap. 16. Hæc Agapitus audiens, & cognoscens tam mirabilem caussam, stupefactus est, & currens nuntiauit omnia abbati. Veniens autem abbas cecidit super eam, & eiulans dicebat: Euphrosyna sponsa Christi, & filia sanctorum, ne obliuiscaris conseruorum tuorum & huius monasterij, sed ora pro nobis ad Dominum Iesum Christum, vt faciat nos viriliter certando peruenire ad portum salutis, & portionem habere secum & cum sanctis suis. Et

Abbas Euphrosynæ se suis gaudet commendat orationibus. iussit vt congregarentur omnes fratres, vt cum honore debito sanctum corpus illius sepulturæ traderetur. Dum autem congregati adessent, & vidissent tam stupendum miraculum, glorificabant Deum, qui etiam in femineo sexu fragili tanta miracula operatur. Quidam autem frater vnum

Euphrosyna mortua oculum restituit. habens oculum, osculatus est vultum eius cum lacrymis, statimque vt eam tetigit, oculus ei restitutus est. Et videntes omnes fratres qui aderant hoc quod factum est, benedixerunt Deum, gratias agentes ei cuius sunt omnia quæ bona sunt. Multúmque confortati & ædificati, sepelierunt eam

Paphnutius bona sua monasterio offert. in monumento patrum. Pater verò eius omnia quæ habuit, in ecclesiâ & xenodochio & monasterio offerēs, cōuersus est in eodem monasterio, & plurimam partem substantiæ suæ ibidem offerens in eadem cellâ ibidem demoratus est,[7] in eodem psiathio dormiens in quo Euphrosyna.

Moritur post decem annos in sancto proposito. Vixit autem Paphnutius in sancto proposito annos decem & emigrauit ad Dominum: iuxta filiam suam sepelierunt eum glorificans Deum abbas cum omni congregatione. Dies autem migrationis eorum ad Dominum celebratur in eodem monasterio vsque in præsentem diem, glorificantes Deum Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum, cui est honor & gloria in sæcula sæculorum, Amen.

NOTATIO.

EVphrosynæ] *Martyrologium Romanum 1. Ianuarij*: Alexandriæ depositio sanctæ Euphrosynæ virginis, quæ in monasterio virtute abstinentiæ & miraculis claruit. *Menologium Græcorum 25. Septembris*: Natalis sanctæ matris nostræ Euphrosynæ, beati Paphnutij Ægyptij filiæ. *Menæa 25. Septembris versibus iambis, Vitam breuiter exprimunt.*

Galesinius Notation. ad Martyrol. ait hanc etiam ab aliis dictam Euphrasiam, *eiusque mentionem esse apud Damascenum in extremo tertio libro De imaginibus. Rectè quidem* Euphrasiæ *seu* Euphraxiæ *apud Damascenum mentio, sed non* Euphrosynæ, *quæ ab illâ diuersa est: dies autem natalis* Euphrasiæ *occurrit 13. Martij. Vide hîc paulò antè in* Euphrasiâ.

Euphrosynæ Vitam habes per Metaphrastem apud Lipomanum tomo 6. & Surium tom. 1. Hæc, quam damus, hactenus inter Vitas Fratrum fuit circumlata. Comparauimus eam cum veteribus editionibus & MS.

Cap. 1. 2. Paphnutius] *Menologium Græcorum 25. Septemb.* Eodem die commemoratio beati Paphnutij, patris Euphrosynæ. *In Menæis eodem die de eodem.*

Cap. 7. 3. Prochia] *Mira hîc variorum librorum lectio. Pleræque editiones habent* tapetia, *ineptissimè. In manuscripto Audomarensi erat* topchia. *Indubiè per transpositionem, legendúmque* prochia πτωχεῖα, *id est* pauperum domus. *Solent subinde Latini auctores Græcis vocabulis vti, cùm Latina versio commoda non occurrit.*

4. Hierocomia] *Ita MS. Bertinianus. Prima editio,* Ierocomia. *quod ortum ex scriptione,* Ierocomia. *Intellige* Hierocomia, *vbi curantur, qui* sacromorbo ἱερῷ νόσῳ, *laborant.*

5. Tunicam schematis] Σχῆμα *Græcis monachi habitus. Vide Onomasticon.*

Cap. 15. 6. Iactauit in faciem eius aquam] *Ita vel in exanimatis frigida affunde solita. Supra Vita Euphrasiæ cap. 22.* aquam in faciem eius misit.

Cap. 16. 7. In eodem psiathio] *MS. Bertinianus:* in eadem phisiatâ. *editio:* in eodem stratu. *Recta lectio* psiathiū, *id est* mattula, *vt iam sæpè dictum. Vide Onomasticon.*

VITA

VITA
29 Oct. S. MARIÆ MERETRICIS
NEPTIS ABRAHÆ EREMITÆ.

AVCTORE
S. EPHRÆM ARCHIDIACONO,
INTERPRETE ANONYMO.

Hæc est pars Vitæ sancti Abrahæ, quæ habetur suprà pag. 115

Cap. 1.

Olo autem, dilectissimi, vnanimitati vestræ etiam aliud admirandum negotium, quod in senectute suâ vir beatus gessit, enarrare. Est enim sapientibus ac spiritalibus viris plenum ædificationis, nec nô humilitatis atque compunctionis exemplum. Res verò gesta huiusce modi est:

Cap. 2. Habuit vir beatus Abraham carnis propinquitate germanum: quo defuncto, vnica filia eius annorum septem relinquitur. quam cùm parentibus orbatam noti amicique patris eius vidissent, patruo eius sine morâ producunt. Cumque eam senior cerneret, in cellâ suâ exteriori iubet includi. Erat autem in medio vtriusque cellulę fenestra permodica, per quam docebat eam psalterium aliásque scripturas, & cum eo in laudibus Domini vigilabat, & psalmos nihilominùs concinebat, atque in omni abstinentiâ æmulari suum patruû nitebatur. Alacriter quoque in arrepto instituto proficiens, vniuersas virtutes animi festinabat implere. Vir namque sanctissimus incessanter pro eâ cum lacrymis Dominum deprecabatur, ne mens eius curâ terrenorum actuum implicaretur, eò quòd eius pater moriens infinitas pecunias ei reliquisset: quas mortuo germano, & filia eius ad se confugiente, confestim famulus Christi distribui iussit egenis atque orphanis. Hæc quoque patruû suum precabatur quotidie, vt pro se Dominum oraret, quatenus à cogitationibus pessimis & diuersorum laqueorum diaboli eriperetur insidiis. Constanter igitur instituti sui regulam obtinebat. Exultabat autem patruus eius, quòd sic eam propriam sine vlla hæsitatione in cunctis virtutibus cerneret promoueri, in lacrymis scilicet, in humilitate, in modestia, in quiete: & quod his sublimius est, erga Deum eximiâ charitate. Viginti siquidem annis cum eo in abstinentiâ degens, velut agna pudicissima atque incontaminata columba conuixit. Quo tempore annorum expleto, sæuiebat aduersus eam diabolus, & insidias solitas prætendebat, quomodo eam posset suis cassibus irretire, vt saltem sic mœstitiam sollicitudinémque beato viro posset incutere, & quantulumcumque mentem ipsius à Domino separare.

Abraham Mariam neptem docet psalterium & scripturas.

Facultates eius pauperibus iubet distribui.

Viginti annis patruo conuixit neptis Maria.

Armatur in Mariam dæmon.

Cap. 3. Erat autem quidam professione tantummodò monachus, qui sub obtentu ædificationis ad eum sæpiùs pergere solebat. Sed & illam beatam per fenestram nihilominùs contemplando, luxuriæ stimulis agitatus, cum eâ colloqui cupiebat, amor namque libidinis cor eius quasi ignis succenderat. Insidiabatur ei quoque multo temporis spatio ita vt vnius anni circulus volueretur, donec cogitationem eius verborum suorum mollitie eneruaret. Denique aperiens cellæ suæ fenestram, egreditur ad eum: qui eam protinus scelere iniquitatis atque libidinis contaminauit ac polluit. Postquâ verò tanti peccati facinus perpetrauit, expauit cor eius: conscindénsque cilicium quo erat induta, faciem suam manibus verberabat, cupiens nimio mœrore se morti tradere. Atque anxietatis oppressa pondere, dum liberationis portum non cerneret, diuersis cogitationum æstibus fluctuabat: plangebátque se non esse quod fuerat, & cum eiulatu sæpiùs proferens, Ego, inquit, iam me ex hoc mortuam sentio: perdidi dies meos & laborem abstinentiæ meæ, orationum lacrymæ, vigiliarúmque opera ad nihilum sunt deducta: Deum meum exacerbaui, & meipsam interemi. Heu me miseram, omni lacrymarum fonte plangendam? Sanctum patruum meum amarissimo mœrore depressi, opprobrium animæ meæ operuit me, illusio diaboli facta sum. Quid mihi infelici iam vltrà viuere? Heu me, quid egi? Heu me quid factum est mihi? Heu me, quid mali perpessa sum? Heu me, vnde & qualiter corrui? Quomodo obscurata est mens mea? Non intellexi quomodo lapsa sum, non cognoui quomodo contaminata sum, nescio quomodo cor meum nubes tenebrosa contexit, quomodo potui ignorare quid gererem? Vbi abscondar? vel quò pergam? aut in quam foueam memetipsam præcipitem? Vbi est magisterium sanctissimi patrui mei? Vbi monita collegæ eius Ephræm? qui me docebant in mea virginitate perdurare, exhortantes, vt impollutam animam immortali sponso seruarem. Sponsus etenim tuus, dicebant, sanctus & zelans est. Heu me, quid agam? Non audeo iam cælum adspicere, cùm apud Deum & homines me mortuam esse cognoscam. Iam enim ad fenestram illam propinquare non audebo. Quomodo ego peccatrix & plena immunditiæ sordibus, rursum cum sancto patruo meo loqui tentabo? Quod & si ausa fuero, nónne ignis ex fenestra exiliet, qui me confestim exuret? Meliùs est ergo mihi, abire in aliam patriam, vbi nullus est qui me possit agnoscere, eò quòd semel iam mortua sim, nec vltrà mihi spes salutis relicta sit. Consurgens autem, protinus

Constupratur à monacho.

Plangit sortem peccati sui.

Ephræm collega Abrahæ.

Deseris patruum, atque stabulario locat. protinus perrexit in aliam ciuitatem, atque in [a] stabulo se quodam, mutato pristino habitu collocauit.

Cap. 4. Verùm cùm hæc ruina præfatæ feminæ contigisset, huiusmodi visio beato viro ostenditur per soporem: Vidit namque draconem terribilem atque immanem, aspectúque ipso fœtidissimum, & in fortitudine sibilantem, quasi exeuntem de quodam loco, & vsque ad cellulam suam venientem, & repetisse ibi columbam, atque glutisse eam, & rursus in suam foueam remeasse. *Visio Abrahæ de lapsu Mariæ neptis.* Expergefactus autem, contristatúsque vehementer, fleuit amarè; existimans satanæ persecutionem aduersus Dei Ecclesiam concitari, & plerosque à fide veritatis auerti, vel ne schisma aliquod in sanctâ Ecclesiâ gigneretur. Prouolutus itaque genibus, precatus est Dominum, dicens: Tu qui es præscius vniuersorum Deus, amator hominum, tu nosti quid sibi velit hæc visio. Rursum post duos dies, vidit eumdem draconem simili modo ad cellam suam venisse, & posuisse caput sub pedibus eius, fuisséque diruptum: columbam verò illam quam deuorauerat, viuam in ventre eius repertam: & extendisse manum suam, viuámque eam recepisse.[b] Expergefactus autem, vocabat beatam illam semel atque iterùm, putans eam in cellulâ esse, & dicebat: Cur te piguit fili.. Maria, sic etenim fuit vocitata, iam duobus diebus os tuum in die laudibus aperire? *Frustrà ab Abrahamo vocatur.* Sed cùm responsum ei nullum daretur, & quòd eam per biduum psallentem solito more non audiret, animaduertit visionem suam ad illam certissimè pertinere. Tunc ingemuit ac fleuit amarè: & profundens lacrymas ait. Heu me, quia agnam meam lupus crudelissimus rapuit: & filia mea captiua effecta est. Exaltans quoque vocem suam, cum lacrymis dixit: Saluator mundi Christe conuerte ad me agnam meam Mariam, atque in ouile vitæ eam restitue, vt non senectus mea cum mœrore de hoc mundo recedat. *Biennio luxuriatur.* Ne despicias deprecationem meam Domine, sed mitte velociùs gratiam tuam, vt eiicias eam de ore draconis incolumem. Itaque duo dies qui ei per visionem reuelati sunt, duorum annorum curriculo finiuntur: quibus lubricam vitam neptis eius, quasi in ventre atrocissimi draconis exegit: sed sanctus homo per omne tempus die noctúque numquam pro eâ Dominum deprecando animum relaxauit.

Cap. 5. Post duos verò annos, cùm vbi esset & quemadmodum se gereret, comperisset, rogabat quemdam sibi notissimum, vt vsque ad eam pergeret, & cuncta cognosceret diligenter. Pergens itaque ille quem miserat, & omnia sub veritate, & quia ipsam quoque vidisset, renuntians: rogatus à sancto viro, habitum ei detulit militarem, & equum ad sedendum. *Militis schemate ad neptem suam perquirendam pergit Abraham.* Ostio itaque patefacto egreditur, statímque habitu militari induitur, [3] camelauchium quoque longum capiti suo, vt facies eius velaretur, imposuit: sed & solidum denariorum vnum secum portans, ascendénsque equum, concitus properabat. Tamquam quispiam patriam cuiuslibet vel ciuitatem cupiens explorare, habitum incolarum loci illius, ne facilè agnoscatur, assumit: sic beatus iste Abraham inimici habitu, vt cum in fugam verteret, vtebatur. *Collatio Abrahami eremitæ cum Abrahamo patriarchâ.* Venite igitur, admiramini dilectissimi fratres hunc secundum Abraham. Primus quidem Abraham egressus ad prælium regum, percutiénsque eos, Loth nepotem suum reduxit: hic verò secundus Abraham contra diabolum profectus est ad bellum, vt eo deuicto, neptem suam cum maiori triumpho reuocaret.

Cap. 6. Itaque cùm peruenisset ad locum, diuertit in stabulum: ac sollicitis oculis huc atque illuc circumspiciens, vt eam videret, perquirebat. Deinde cùm multa hora præteriisset, & videndi eam minimè tribueretur occasio, subridens ait ad stabularium: *Abraham Mariam prandium à stabulario petit.* Audiui, inquit, ô amice, quòd habes puellam optimam: quam si iuberes, libentissimè pervidérem. Qui cùm ætatis eius intueretur canitiem, & senectutem annorum numerositate iam fessam, quòd ob luxuriam eam videre cuperet non sperans, sic responsum dedit: Est, inquit, vt tibi compertum est, etiam supra modum speciosa. Erat siquidem Maria hæc penè supra quam natura exegit, formæ pulchritudine decora. Cumque senior nomen eius requireret, Mariam vocari ille respondit. Tunc hilari vultu: Quæso, inquit, vt mihi præsentiam eius exhibeas, vt possim cum eâ hodie epulari, multùm namque ex auditu comperi ipsam laudari puellam. *Adest habitu meretricio Maria.* Quę cùm vocata adesset, atque in habitu meretricum sanctus eam patruus eius vidisset, penè totum corpus eius præ dolore solutum est, amaritudinémque animi læto vultu celauit: & lacrymas erumpentes virili sexu retinuit, ne fortè si eum femina cognouisset, fugæ præsidium flagitaret.

Cap. 7. Residentibus itaque eis atque bibentibus, cœpit cum eâ vir mirabilis ludere. Quæ consurgens, complexa ceruicem eius, osculis demulcebat. Cúmque oscularetur eum, odorata eius corpusculum suauissimo odore abstinentiæ fragrare, recordata est dierum, quibus cum summâ abstinentiâ vixerat: *Odor abstinentiæ suauissimus.* & quasi quodam telo percussa in animo vehementer ingemuit, lacrymásque profudit: & tamquam vim cordis non sufferens, in hæc verba prorupit: Væ væ mihi miseræ soli. Tunc stabularius stupefactus, ait: Quid est, domina Maria, quòd subitò in tam grauissima suspiria prorupisti? Hodie duobus annis hîc permanes, & numquam ex te gemitus vel tristior sermo auditus est: *Compungitur Maria.* nunc verò quid tibi contigerit, nescio. Quæ respondit ad eum. Beata essem, si ante triennium fuissem defuncta. Ad hæc beatus senior, ne agnosceretur, veluti cum quadam serenitate ait ad eam: Modò cùm lætitiæ nos intersumus, tu peccata tua commemorare venisti? O admiranda clementiæ tuæ dispensatio, Deus altissime! Putas ne puella non dixit in corde suo, Quomodo adspectus viri huius, patrui mei adspectum similat? Sed solus tu amator hominum, Deus, à quo est omnis bona sapientia, ita dispensasti, ne eum posset agnoscere, & fortasse confusione turbata, effugeret. Hoc autem non ob aliud est credendum, nisi quia lacrymæ famuli tui, patrui eius, huiuscemodi apud te obtinuere locum, vt ex impossibilibus possibilia facere dignareris. *Iubet Abraham cœnam apparari.* Proferens itaque sanctus vir solidum quem attulerat, stabulario dedit, dixitque ei: Fac nobis, quæso amice, optimam cœnam, vt cum puellâ epulari possim: longi namque itineris interuallo, amore eius adueni. O vera sapientia secundùm Deum! ô verè intellectus spiritalis! ô verè prædicanda salutis discretio! quinquaginta annis abstinentiæ suæ nequaquam panem gustauerat: nunc carnes sine hæsitatione, *Abrahã 50 annis nõ gustauit panẽ*

vt saluaret animam perditam, manducauit. Sanctorum Angelorum chorus, super hac discretione beati huius ouans, vehementer stupuit, quæ alacriter sine vllâ dubitatione manducauit ac bibit, vt animam in limo defixam abstraheret. O Sapientia sapientium, & intellectus intelligentium! O discretio discernentium! Venite, admiramini super hac imperitiâ, venite, expauescite super hac differentiâ, quomodo perfectus hic & sapiens ac discretor & prudens, idiota & indiscretor effectus est, vt ex ore leonis animam absorptam erueret, & ex vinculis & carcere tenebroso animam abstrusam ac vinctam absolueret.

Cap. 8.

Abraham cum nepte in cubiculum concedit.

Igitur postquam epulati sunt, prouocabat eum puella ad cubandum, vt in cubiculum introirent. At ille: Eamus, inquit. Cúmque introisset, cernit lectum in sublime stratum, in quo statim resedit alacriter. Quomodo te appellem, vel quomodo te nominem perfectissime athleta Christi, vehementer ignoro. Continentem te asseram, an incontinentem? sapientem, an insipientem? discretorem, an indiscretorem? Quinquaginta annos conuersationis tuæ, + super psiathium cubitaueras: & quomodo nunc super huiuscemodi lectum constanter ascendis? Sed hæc vniuersa fecisti ad laudem & gloriam Christi: & mansionum iter longissimum arripiendo, & carnes comedendo, & vinum bibendo, & in stabulum diuertendo, vt saluares animam perditam. Nos autem si saltem verbum vtilitatis loqui cum proximo volumus, cuncta importunè discernimus.

Cap. 9.

Sedente eo itaque super lectum, ait ad eum puella; Veni, domine, vt calceamenta de pedibus tuis auferam. At ille ait ad eam: Obsera, inquit, ostium diligenter, & abstrahes ea. Volebat verò puella primò discalceare eum: sed cùm ille non pateretur, obseratis ostiis venit ad eum. cui senior: Domina, inquit, Maria, appropinqua mihi. cúmq; appropinquasset, tenuit firmiter manum eius, quasi qui putaretur osculari eam. Auferens quoque camelauchium à capite suo, & erumpens vocem in fletum, ait ad eam: Filia mea Maria, non me agnoscis? viscera mea, nónne ego sum qui te nutriui? quid tibi factum est, ô filia mea? quis te interfecit? vbi est ille habitus angelicus, quē habebas, filia mea? vbi est continentia? vbi fletus? vbi vigiliæ? vbi [1] chameuniæ? A celsitudine cæli in hanc foueam quomodo deuoluta es, filia mea? cur, quando peccasti, non mihi indicasti? non mihi illicò retulisti? & ego certè pro te pœnitentiam agerem cum dilectissimo meo Ephræm, quare sic fecisti? aut quare me ita deseruisti, & in hanc me mœstitiam intolerabilem deduxisti? Quis autem sine peccato est, nisi solus Deus? Cúmque hæc aliáque multa dixisset, tamquam lapis immobilis in manibus eius remansit, timore pariter & confusione suppleta. Rursus autem beatissimus vir cum lacrymis adiecit, dicens: Non loqueris mihi, ô filia mea Maria? non loqueris mihi, pars viscerum meorum? nónne propter te, filia mea, huc adueni? Super me sit hoc peccatum, ô filia mea; ego in die iudicij pro te reddam rationem Domino, ego pro peccato hoc satisfaciam Deo. Vsque ad medium itaque noctis huiuscemodi verbis consolabatur eam, & cum lacrymis vbertimis admonebat. Cúmque parumper fiduciam percepisset, taliter flens ad eum locuta est: Non valeo te, inquiens, propter confusionem vultus mei attendere. Et quomodo possum orationem Deo fundere, quando sic immunditia cœni huius polluta sum? Et sanctus vir

Aperit se ei cum lacrymis, hortatúrque vt ad pristinam vitam redeat.

Neptem suam solatur.

ad eam: Super me, inquit, sit iniquitas tua, ô filia mea; ex manibus meis peccatum hoc Deus requirat: solummodò audi me, & veni, eamus in locum nostrum. Ecce enim & charissimus Ephræm pro te nimiùm dolet, tuique caussa sedule Dominum deprecatur. noli diffidere, filia, de clementiâ Domini: licet tua sint peccata velut montes, sed illius misericordia omnem supereminet creaturam. Sicut legimus, accessit mulier immunda ad mundum, & non eum inquinauit, sed ab eo potiùs ipsa mundata est: lacrymis pedes Domini lauit, capillisque suis extersit. Si potest scintilla pelagus inflammare, possunt & peccata tua eius munditiam inquinare: non est nouum cadere in luctamine; sed malum est, iacere deiectum. Reuoca vnde extuleras pedem fortiter: te cadente risit inimicus, sed fortiorem te sentiat resurgentem. Miserere quæso senectutis meæ: doleas pro canitiei ei meæ labore, obsecro, & exurgens, veni ad cellulam mecum. Noli timere; lubricum enim est genus mortalium: sed sicut citiùs cadit, sic iterum velociùs per Dei adiutorium surgit, qui peccantes non vult mori, sed sanari & viuere. Illa verò ait ad eum: Si scis quia pœnitentiam agere possum, & satisfactionem meam suscipiat Deus, ecce vt iubes, veniam: præcede, & ego sequar sanctitatem tuam: & exosculor vestigia tua, quia sic super me doluisti, vt ex voragine immunditiæ eius educeres me. Et ponens caput suum ad pedes eius, totâ nocte flebat, dicens: Quid tibi Domine Deus meus pro omnibus his retribuam?

Luc. 7.

Ezech. 18.

Cap. 10.

Diluculo autem facto, ait ad eam beatus Abraham: Surge filia, & eamus hinc ad cellulam nostram. Quæ respondens, dixit ad eum: Habeo hîc modicum auri & aliquid vestimentorum, quid de his iubes fieri? Respondens autem beatus Abrahā, dixit. Relinque hîc omnia hæc, quæ ex parte maligni quæsita sunt. Et surgentes exierunt. Statímque imponens eam super equum, trahebat præcedens quemadmodum pastor cùm inuenit ouem perditam, cum gaudio super humeros suos tollit, ita beatus Abraham gaudens in corde suo iter cū nepte faciebat. Cúmque venisset ad proprium locum, illam quidem vbi ipse fuerat, interiori cellulâ reclusit, ipse verò in cellâ exteriori permansit: Hæc itaque induta cilicio, in humilitate animi & cordis atque oculorum fletibus perdurabat, vigiliis quoque atque arctissimis abstinentiæ laboribus semetipsam conficiens, & cum modestiâ & quiete ad Dominum indesinenter proclamans, facinus proprium spe firmissimâ veniæ plangebat, tam sapienter iugiter obsecrationibus vacans, vt nullus, quamuis sine visceribus, non compungeretur, cùm voces fletus eius audiret. Quis enim sic immisericors est inuentus, qui lamentantem eam agnoscens, ipse quoque non fleret? Aut quis de eius verâ cordis cōpūctione non egit gratias Deo nostro? Pœnitentia siquidē eius, si nostris supplicationibus comparetur, omnem mensuram doloris excedit. Sic enim impensiùs Dominum precabatur, vt sibi ignosceretur quod gesserat, vt etiam signum, si suscepta fuisset eius pœnitentia, diuinitus postularet. Clementissimus itaque Deus, qui neminem vult perire, sed omnes ad pœnitentiam reuerti, ita condignam satisfactionem eius recepit, vt orationibus eius post triennij plenitudinem sanitas plurimis redderetur. Impensiùs namque ad eam turba populi confluebat, quæ pro illorum salute Dominum efficaciter precabatur.

Redit cum Abrahamo ad cellam suam Maria.

Luc. 15.

Reclusa in cellâ pœnitentia se adsiduo conficit.

1. Tim. 2.

Pœnitentiâ Maria sibi accepta à Deo dono et sanitatum collato ostendit.

Beatus

Cap. 11. *Moritur beatus Abrahã anno ætatis 70. conuersionis 50.*

Beatus autem Abraham alios decem annos in hac vitâ perdurans, & cernens optimam pœnitentiam eius, glorificánsque Deum, septuagesimo vitæ suæ anno quieuit in pace. Quinquaginta siquidem annos magna cum deuotione atque humilitate cordis & charitate non ficta, institutum suum impleuit.

Cap. 12. *Eandem ab sinentia regulam totâ vitâ Abraham tenuit.*

Personam hominis nunquam accepit, sicut apud plurimos fieri consueuit, vt vnum quidem amore præferant, alium verò despiciant, neque regulam abstinentiæ suæ mutauit, non pigritiâ obtorpuit, non segniter egit, sed ita semper extitit quasi quotidie moriturus. Hic fuit modus beatissimi Abraham, & hæc conuersatio & certamina tolerantiæ eius. Ita enim in certaminis acie contra aduersarium stetit, vt nequaquam se post tergum conuerteret: sed neque in tribulationibus quas in vico perpessus est, neque in prælio cum phantasiis dæmonum dimicans, relaxauit animũ suum, vel in aliquo trepidauit. Maximum autem atque admirabile certamen hoc fuit, quod erga beatissimam Mariam gessit, quomodo per sapiẽtiam spiritualem, prudentiam inquam & imperitiam, per indifferentiam & incontinentiam de voragine iniquitatis eam abstraxit. O miraculum! In ipsum cubile draconis ingressus est, ibique eũ pedibus conculcauit, & ex medio dentium eius escam eripuit. Hi agones & sudores beati viri extiterunt.

Cap. 13.

Et hoc quidem ita conscribimos ad cõsolationem & deuotionem omnium qui volunt piè & alacriter vitam suam instituere: & ad laudem & gloriam Dei, cuius gratiâ affluenter nobis cuncta quæ opportuna sunt conceduntur: in alio verò volumine reliquias eius virtutes descripsimus. Horâ autem illâ quando quieuit migraturus ad Dominum, penè vniuersa ciuitas congregata est:

Reliquiæ Abrahami sanitatem conferunt.

Et vnusquisque eorum cum omni deuotione castissimo eius corpori appropinquans: benedictionem sibi ex vestimentis eius diripuit. Et si in quocumque languore id quod direptum est contigit, sine aliquâ morâ sanitas subsecuta est.

Cap. 14. *Quinque annis pœnitentia exclatis, sanctissimè moritur Maria.*

Vixit etiam Maria alios quinque annos, sicque supra modum vitam suam instituens, & diebus ac noctibus in lamentatione magnâ lacrymísque perseuerans, Dominum precabatur, vt plerique prætereuntes locum illum per noctem, & audientes vocem fletuum eius, nihilominùs verterentur in planctum, & fletum suum eius fletu copularẽt. Horâ autem dormitionis eius, quâ ex hâc vitâ assumpta est, omnes qui viderunt eam, propter splendorem vultus eius, gloriam Domino retulerunt.

Cap. 15 *Ephræm suã deplorat miseriam*

Heu mihi dilectissimi, quoniam hi quidem dormierunt, & ad Dominum cum omni fiduciâ perrexerunt: quorum mens in nullo prorsus mũdanis negotiis colligata est, sed in solâ Domini charitate Ego verò imprumptus atque imparatus meâ voluntate permansi, & ecce comprehendit me hiems, & infinita tempestas nudum me atque spoliatum absque perfectione bonorum operum inueniet.

Cap. 16. *Omnium actionum suarum rationẽ à se exigit.*

Admiror in memetipso, charissimi, quomodo quotidie delinquo, & quotidie pœnitentiam ago: per horas ædifico, & per horas constructa subuerto. Ad vesperam dico, Sequenti die pœnitebo: manè autem facto, elatus diem prætereo. Rursus ad vesperam dico, Noctu vigilabo, & cum lacrymis obsecrabo Dominum, vt peccatis meis propitius sit: cùm autem nox aduenerit, somno potiùs occupor. Ecce qui mecum acceperunt pecuniam, die ac nocte negotiari contendunt, vt & laudem præconij consequantur; & decem ciuitatibus præsint: ego ob pigritiam meam occultaui eam in terrâ, & Dominus meus propinquauit venire; & ecce contremiscit cor meum, & defleo dies negligentiæ meæ, non habens qualem excusationem obtendam.

Cap. 17. *Eiusdem ad Deũ oratio.*

Miserere mei, qui solus sine peccato es Deus, & saluum me fac, qui solus benignus es & clemẽs, quia præter te benedictũ Patrem, & vnigenitum Filium tuum qui incarnatus est propter nos, & Spiritum sanctum qui viuificat omnia, alium nescio, neque in alium credo. Et nunc memento mei, amator hominum, & educ me de carcere iniquitatum mearum: quia vtrumque tuum est, Domine, & quando voluisti me in hunc mundum intrare, & quando ex eo migrare præceperis. Memorare mei indefensi, & salua me peccatorem: & gratia tua, quæ mihi in hoc sæculo opitulatio, refugium, & gloriatio facta est, ipsa me sub alas in illâ die horrendâ atque terribili protegat. Tu enim agnoscis qui es scrutator cordis & renum, quòd multas prauitates & scandalorum tramites, imprudentium vanitatem, & hæreticorum defẽsionem contempsi. Et hoc non ex me, sed ex gratiâ tuâ, per quam illuminata est mens mea. Vnde obsecro, sancte Domine, salua me in regno tuo, & dignare me benedicere cum omnibus qui placuerunt ante te: quoniam decet te gloria, adoratio & magnificentia, Patrem & Filium & Spiritum sanctum, Amen.

NOTATIO.

MAriæ Meretricis] *Festum huius in nullis tabulis ecclesiasticis inuenio certo die assignatũ: nisi quòd in Menæis 29. Octobris Maria Abrahæ iungitur. Et simul hactenus vita Abrahæ & Mariæ, neptis eius impressa fuit auctore Ephræm. Distinxi, vt viros asceras à feminis ascetriis separatos haberes.*

2. Stabulo] *Id est diuersorio vel meritorio. Vnde infrà cap.* 6. stabularius.

3. Camelauchium] *Ita legendum Edidi*, calamanchum, id est pileum. *Occurrit & infrà capite* 9. *vbi Coloniensis editio*, calamaneo *habet. Vide Onomasticõ.*

4. Super psiathium] *Vetus editio*, super humi spatium. *Sed iam antè sæpiùs in aliis Vitis* psiathium *occurrit, vt de lectionis veritate nullum sit dubium.*

5. Chameuniæ] *Vetus editio*, continentiæ. *Coloniensis*, caumeniæ. *Vera lectio, quam dedi. Sunt* χαμευνίαι, humicubationes. *Suprà in Vitâ Abrahæ cap.* 18. chameuniis quoque & contritione corporis nũquam omnino lassatus est. *Vide Onomasticon.*

6. Heu mihi] *Tria sequentia capita desunt tam apud Ephræm. tom. 3. in Vita Abrahæ, nec se ea in Græcis exẽplaribus reperisse testatur Ephræmi interpres Vossius, quàm apud Metaphrastem tomo 6. Lipomani, & tomo 2. Surij. Deerant etiam in manuscriptis nostris. Sed quia Coloniensis editio hæc habet, etiam expressi. Vossius existimat clausulas has, ex aliis Ephræmi locis, quibus similia quædam habet, concinnatas esse-*

8. Oct.

VITA SANCTÆ THAISIS MERETRICIS,

AVCTORE INCERTO.

Cap. 1. Thaisis multos iuuenes peruertit.

Vir quædam meretrix, Thaisis nomine, tantæ pulcbritudinis, vt multi propter eam vendentes substantiam suam ad vltimã peruenirent paupertatem: sed & lites inter se conferentibus amatoribus suis, frequenter sanguine iuuenum puellæ limen replebatur. Quæ cùm abbas Paphnutius audisset, sumpto habitu sæculari & vno solido, profectus est ad eam in quadam Ægypti ciuitate: deditque ei solidum pro mercede peccati. At illa accepto pretio, ait: Ingrediamur domum, tunc ille ingressus, vt lectum pretiosis vestibus stratum conscenderet, inuitabat eam, & dixit: Si est interius cubiculum, in ipso eamus. illa dixit: Est quidem, sed si homines vereris, nec in isto exteriori cubiculo vllus ingreditur: si verò Deum, nullus est locus, qui Diuinitatis eius oculis abscondatur. Quod cùm audisset senex, dicit ei: Et scis esse Deũ? Cui illa respondit: Et Deum scio & regnum futuri sæculi, necnon & tormenta futura peccatorum. Dicit ei: Si ergo hæc nosti, cur tantas animas perdidisti, vt non solùm pro tuis, sed & pro illorum criminibus redditâ ratione damneris? Quod cùm Thaisis audisset, prouoluta ad pedes Paphnutij monachi cum lacrymis exorabat, dicens: Pœnitentiam iniunge, pater: confido enim remissionẽ te orante sortiri; horarum tantùm trium inducias peto, & post hoc quocumque iusseris, veniam; & quodcumque præceperis, faciam. Cúmque locum illi abbas Paphnutius constituisset, quò venire deberet, illa discedens collectis omnibus quæcumque ex peccato susceperat, prolatísque in mediâ ciuitate populo spectante igni supposuit, clamans: Venite omnes qui peccastis mecum, & videte, quomodo ea quæ mihi contulistis exuram. erat autem pretium librarum quadraginta.

Paphnutius conuersioni eius intendit.

Conuersionis occasionem ex verbis eius capeat.

Peccati pretiũ in mediâ ciuitate exurit.

Cap. 2. Cellula parua includitur.

Quæ cùm omnia consumpsisset, in locum quẽ abbas constituit ei, perrexit: quam ille, reperto virginali monasterio, in cellulâ paruâ ducens, ostium cellulæ plumbo signauit, paruámque reliquit fenestellam, per quam ei victus modicus inferretur, iussitque ei omnibus diebus parum panis & paululum aquæ à sororibus monasterij ministrati. Cùm autem discederet ostio plumbato, ait ad illum Thaisis: Quò iubes, pater, vt aquam meã effundam? at ille respondit: In cellâ, vt digna es. Cúmque iterùm quemadmodum Deum oraret requireret, dicit ei: Non es digna nominare Deũ, nec in labiis tuis nomen diuinitatis eius adducere, sed nec ad cælum manus expandere: quoniam labia tua iniquitate sunt plena, & manus tuæ sordibus inquinatæ; sed tantummodò sedens contra Orientem respice, hunc sermonem solum frequenter iterans: [a] Qui plasmasti me miserere mei.

Oratio Thaisis.

Cùm ergo tribus annis ita fuisset inclusa, condoluit abbas Paphnutius, & mox profectus est ad abbatem Antonium, vt ab eo requireret si peccata eius remisisset ei Dominus, an non. Cùm ergo peruenisset, & tantam illi caussam subtiliter narrasset, conuocatis discipulis suis abbas Antonius, præcepit vt illâ nocte omnes vigilarent, & in oratione singillatim persisterent, quatenus alicui ex eis declararet Deus caussam, pro qua Abbas Paphnutius venerat. Itaque cùm singuli secessissent, & incessanter orarent, abbas Paulus, maior discipulus sancti Antonij, vidit subitò in cælo lectum pretiosis vestibus ad ornatum, quem tres virgines clarâ facie fulgentes custodiebant. Cùm ergo ipse Paulus diceret: Non est largitio hæc alterius nisi patris mei Antonij; vox ad eum facta est: Non est patris tui Antonij, sed Thaisis meretricis est. Quod cùm manifestè abbas Paulus retulisset, cognita Dei voluntate abbas Paphnutius discessit, & reuersus ad monasterium in quo fuerat inclusa, ostium quod obstruxerat, dissipauit; illa verò, vt adhuc ita permaneret inclusa, postulabat: cùm verò aperuisset ostium, dixit ei: Egredere, quoniam remisit tibi Deus peccata tua. illa respondit: Testor Deum, quia ex quo hic ingressa sum, omnia peccata mea velut sarcinam statui ante oculos meos, & non discesserunt peccata mea ob oculis meis, sed flebam semper illa conspiciens. Cui abbas Paphnutius ait: Non propter pœnitentiã tuã remisit tibi Deus, sed quia horũ cogitationẽ sẽper habuisti in animo. Et cùm eã inde eduxisset quindecim tãtùm diebus Thaisis vixit, & sic pausauit in pace.

Cap. 3. Paphnutius de Thaisi consulit abbatẽ Antonium.

Visio Pauli de Thaisi loco praeparato.

Memoria peccatorum ex animo contrito, magis delet peccata, quàm temporalis afflictio.

Moritur Thaisis.

NOTA

NOTATIO.

THaisis] *Huius commemoratio est in Menologio Græcorum 8. Octobris* : Natalis sanctæ Thaisiæ, quæ fuerat meretrix. Hæc ab adolescentiâ fuit à propria matre deprauata; itáque officinam diaboli se constituit. Sed à viro sancto Paphnutio capta est. Conuersa igitur, & pœnitentiâ scelerum compuncta, & omnia sua quadringentarum pretio æstimata, pauperibus distribuit, & seipsam in cellâ quadam inclusit; vbi lacrymis & gemitibus ex profundo cordis emissis clamabat: Qui plasmasti me, miserere mei. In hac exercitatione annos tres transegit; vnde egressa iussu abbatis, post quindecim dies excessit. *Quæ ad verbum desumpta sunt ex Menæis. in quibus tamen Paphnutio patria assignatur, quæ hîc deest, Dicitur enim ibi* Σιδώνιος, Sidonius. *Florarium Sanctorum manuscr.* 28. *Augusti*: Thaisis peccatricis conuersio *&* 8. *Octobris*: S. Thaisis peccatricis depositio per sanctū Paphnutium conuersa à studio meretricio. Quam ille reperto virginum monasterio, in cellulam paruam recludens, ostium plumbo sigillauit, & paruam ei fenestram dimisit per quam ei cibus modicus deferretur. Post trium verò annorum pœnitentiam abbas Paphnutius rediens, post reuelationem sibi à Deo de illâ factam, ostium quod plumbo signauerát, dissipauit. dixítque ei: Egredere, quia dimisit tibi Deus peccata tua. At illa, Testor, inquit, Deū, quia ex quo huc ingressa sum, ex omnibus meis peccatis quasi sarcinam feci mihi, & ante oculos meos statui. & sicut non recessit anhelitus de naribus meis, ita nec quidem vno momento vsque ad hanc horam peccata mea recesserunt à me. Claruit anno salutis 344.

Vita hæc in quibusdam manuscriptis separatim ponitur, in aliis interseritur aliis libris, vt libro 2. cap. 16. ratione Paphnutij, qui eam conuertit. Dedi separatim, vt fœmina fœminis iungeretur.

2. Qui me plasmasti, miserere mei] *Eamdem Thaisiæ orationem habes in Menæis & Menologio.*

VITA 8. Oct.

SANCTÆ [1] PELAGIÆ

MERETRICIS, AVCTORE [2] IACOBO DIACONO, INTERPRETE [3] EVTOCHIO.

PROLOGVS INTERPRETIS.

Verba sacerdotis tanti, & celata Latinis,
Eutochius Christi transtuli subsidio.
Sed vos, Lectores, mecum pensate laborem,
Et memores nostri fundite verba Deo.

PRÆFATIO AVCTORIS.

1. Tim. 2. MAgnas semper Domino nostro gratias referre debemus, qui nō vult perire peccatores in mortem, sed omnes per pœnitētiam conuerti cupit ad vitam. Audite ergo miraculum quod gestum est in diebus nostris. Visum est mihi peccatori Iacobo, scribere vobis fratribus sanctis, vt audiendo vel legendo sciatis, & animabus vestris maximum consolationis auxilium acquiratis. Misericors enim Deus, qui nullum hóminem vult perire, statuit in hoc sæculo, vt per satisfactionem delicta doneutur: quia in futuro iustum iudicium erit, in quo recipiet vnusquisque secundùm opera sua. Nunc ergo silentium mihi præbete, & intuemini mecum omnia diligentiâ cordis, quia relatio nostra compunctione satis vberrimâ plena est.

VITA.

Cap. 1. *Nonnus episcopus antè monachus Tabennensis, venit ad Synodum Antiochenam.* SAcratissimus Episcopus Antiochiæ ciuitatis conuocauit ad se omnes prope se existentes episcopos, pro certâ quadam caussâ: vnde conuenerunt episcopi numero octo, inter quos fuit & sanctissimus Dei vir [4] Nonnus, episcopus meus, vir mirificus & efficacissimus monachus, de monasterio quod dicitur Tabeuensiotarum. Propter incomparabilem enim eius vitam & decoratissimam conuersationem raptus est de monasterio, & episcopus ordinatus. Congregatos ergo in prędictâ ciuitate, iussit nos episcopus ipsius ciuitatis manere in basilicâ beatissimi martyris [5] Iuliani. Ingressique successimus, vbi & ceteri qui conuenerant episcopi ante ianuam ipsius basilicæ resederunt. *Synodus habetur in téplo Iuliani martyris.*

Cap. 2. Quibus sedentibus, aliqui episcopi Dominum meum Nonnum rogabant vt aliquid ab ipso docerentur: statímque ex ore suo sanctus episcopus cœpit loqui ad ædificationem & salutem omnium qui audiebant. Cunctis verò nobis admirantibus sanctam doctrinam eius, ecce subitò transiit per nos prima mimarum Antiochiæ: ipsáque est [6] prima choreutriarum pantomimarum, sedens super asellum: & processit cum summâ phantasiâ, adornata ita, vt nihil videretur super eâ nisi aurum & margaritæ & lapides pretiosi; nuditas verò pedum eius ex auro & margaritis *Pelagia Antiochena prima pantomimarum.*

titis erat cooperta: cum quâ maxima erat pompa puerorum & puellarum in vestibus pretiosis amicta: & torques aurea super collum eius. Quidam præcedebant, alij verò sequebantur eam: pulchritudinis autem decoris eius non erat satietas omnibus sæcularibus hominibus. Quæ tamen transiens per nos, totum impleuit aërem ex odore [7] musci, vel cæterorum suauissimorum odoramentorum fragrantiâ. Quam vt viderunt Episcopi ita nudo capite & omni membrorum compage sic inuerecundè transire cum tantis obsequiis, vt nec velamen super caput positum, nec super scapulas: tacentes ingemuerunt, & quasi à peccato grauissimo auerterunt facies suas.

Seminuda incedens, episcopis dolorê ingerit.

Cap. 3. Beatissimus autem Nonnus intentissimè eam & diu respiciebat, ita vt postea quam transisset, intueretur & respiceret eam. Et postea auertit faciem suam, dicens ad circumsedentes episcopos: Vos non delectati estis tantâ pulchritudine eius? Illis verò nihil respondentibus, posuit faciem super genua sua, & manuale sanctum quod tenebat sanctis manibus suis: & sic omnem sinum suum repleuit lacrymis, & suspirans grauiter, dixit iterùm ad episcopos: Non delectati estis tantâ pulchritudine eius? Illis verò nihil respondentibus, Verè, ait, ego valde delectatus sum, & placuit mihi pulchritudo eius: quoniam istam habet Deus præponere & statuere in conspectu tremendæ & admirabilis sedis suæ, iudicaturus tam nos quàm episcopatum nostrum: Et iterùm dixit ad episcopos: Quid putatis, dilectissimi: quantas horas fecit in cubiculo suo hæc mulier, lauans & componẽs se, cum omni sollicitudine animi & intentione ad spectaculum ornans se, vt corporali pulchritudini & ornatui nihil deesset, quatenus omnibus placeret, ne turpis videretur esse suis amatoribus, qui hodie sunt, & crastino non sunt? Ergo & nos habentes patrem in cælis omnipotentem, sponsam immortalem, donantem benè custodientibus promissiones, quæ habent diuitias cælestes & æterna præmia, quæ æstimari non possunt, quę oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascenderunt, quæ præparauit Deus diligentibus se. Quid enim plura loquor? habentes repromissionem, faciem illam magnam & splendidam, & inæstimabilem sponsi vultum videre, cui Cherubim respicere non audent, non ornamus neque detergimus sordes de miseris animabus nostris, sed dimittimus eas negligenter iacere.

Vt apes, ex vitio etiam virtutis calcar desumit Nonnus.

Cap. 4. His omnibus dictis, apprehendit me peccatorem diaconum, peruenimúsque in hospitium, vbi nobis fuerat cellula data. Et ingressus cubiculum suum, iactauit se in pauimentũ, & faciem suam ad terram: percutiénsque pectus suum, lacrymabatur, dicens: Domine Iesu Christe, ignosce mihi peccatori & indigno, quia vnius diei ornatus meretricis superuenit ornatum animæ meæ. Quali vultu respiciam ad te? aut quibus sermonibus iustificer in conspectu tuo? Non enim occultabo cor meum ante te, quoniam prospicis secreta mea. Et vę mihi peccatori & indigno, quoniam ante altare tuum adsisto, & non offero pulchram animam qualem expetis à me. Illa enim promisit placere hominibus, & fecit: & ego promisi tibi placere, & mentitus sum propter pigritiam meam. Nudus sum tam in cælo quàm in terrâ, non adimplens præcepta mandatorum tuorum. Ergo non est mihi spes ex operibus bonis, sed spes mea in misericordiâ tuâ, quâ confido saluari. Hæc verò illo dicente, & horum caussâ plurimùm vlulante, eodem die vehementer festa eelcbraulmus.

Ad animæ pulchritudinẽ seipsum ex corporali Pelagiæ decore extimulat.

Cap. 5. Superueniente autem die, quæ est Dominica, postquam compleuimus nocturnas orationes, dicit ad me sanctus Nonnus episcopus: Tibi dico frater diacone, vidi somnium & fortiter conturbor, eò quòd non possum discernere illud. Qui mox dicit ad me, vidisse se in somnis, quomodo ad cornu altaris staret nigra columba, multis sordibus inuoluta: quæ circumuolabat me, & fœtorem ac squalorem sordium eius ferre non valebã. Illa vero circumstetit me, donec [5] dimissa est oratio catechumenorum. Postquam verò proclamauit diaconus catechumenis, Procedite, statim nusquam comparuit. Et post Missam fidelem & completionem oblationis, cùm dimissa esset ecclesia, egrediente me limitem domus Dei, venit denuò ipsa columba multis sordibus inuoluta, & iterùm circumuolabat me. Ego verò extendens manum, apprehendi eam, & iactaui in concham, quæ erat in atrio sanctæ ecclesiæ: & dimisit in aquâ omnes sordes suas quibus obuoluta erat, & ascendit de aquâ candida sicut nix: quę & volans, in excelsum ferebatur, & omnino ab oculis meis sublata est. Cùm ergo narrasset somnium sanctus Dei Nonnus episcopus, apprehendit me: & peruecoimus ad maiorem ecclesiam cum ceteris episcopis, & salutauimus episcopum ciuitatis.

Præuidet meretricis conuersionem.

Columbæ specie adumbratur Pelagia.

Cap. 6. Et ingrediens, omnem populum ecclesiæ hortatus est, qui ingressi sederunt super thronos suos: & post omnem canonicam celebrationem vel lectionem sancti Euangelij, idem episcopus ciuitatis porrigens sanctum Euangelium beatissimo Nonno, hortabatur eum vt verba faceret ad populum. Qui aperiens os suum loquebatur sapientiam Dei, quæ habitabat in eo: quoniam nihil compositionis, aut philosophiæ, aut indiscretum alloquebatur, nihil in se habens humanæ naturæ superfluum: sed repletus Spiritu sancto, arguebat & commonebat plebem, sincerissimè loquens de futuro iudicio, & perpetuis bonis quæ reposita sunt. Cuncta ergo plebs compuncta est ex verbis, quibus locutus est per eum Spiritus sanctus, ita vt pauimentum sanctæ ecclesiæ inundaret populi lacrymis.

Nonnus ad populum verba facit.

Populus compungitur.

Cap. 7. Gubernatione verò misericordiæ diuinæ contigit, vt conueniret ad eamdem ecclesiam & meretrix hæc, de quâ factus est nobis sermo: & quod mirum est, catechumena, cui numquam accessit sollicitudo peccatorum, nec aliquando ad Dei conuenisset ecclesiam, subitò compuncta est timore Domini, cùm argueret sanctus Nonnus populum, ita vt desperaret de se, ipsa mulier plangẽs flumina lacrymarum fundebat, nec vllo modo à fletu continere se poterat. Et statim pręcepit duobus pueris suis, dicens: Sustinete in hoc loco: & dum egressus fuerit sanctus Nonnus episcopus, sequimini eum, & inquirite vbi maneat, & venite & renuntiate mihi. Pueri verò fecerunt sicut pręcepit eis domina sua: & sequentes nos, venerunt in basilicam beatissimi martyris Iuliani, vbi nobis hospitium seu cellula erat. Et regressi, venerunt, dominæ suæ dicentes: Quoniam in basilicâ beatissimi martyris Iuliani manet. Quo illa audito, statim transmisit [9] diptychum tabularum per eosdem pueros, ita continentem: Sancto discipulo Christi, peccatrix & discipula diaboli. Audiui de Deo tuo, quòd cælos inclinauit, & descendit super terram, non propter iustos, sed vt peccatores saluaret: intantum humiliatus, vt publicanis appropinquauerit, & in quem Cherubim respicere non audent,

Pelagia catechumena conuertitur.

Epistola Pelagiæ ad Nonnum.

Matth. 9.

audent, cum peccatoribus conuersatus sit. Et tu domine meus, qui multam sanctitatem habes, etsi carnalibus oculis ipsum Dominũ Iesum Christum, qui se illi mulieri meretrici Samaritanæ manifestauit ad puteum, non adspexisti, tamen verus cultor illius es, sicut à Christianis audiui referentibus. Si verò illius Christi verus es discipulus, non me respuas, per te desiderantem videre Saluatorem, vt per te merear videre vultum sanctum suum. Tunc rescripsit ei sanctus Nõnus episcopus: Quæcumque es, manifesta es Deo, & tu, & tractatus tuus, & voluntas tua. Attamen dico tibi, ne velis tentare humilitatem meam: ego enim sum homo peccator seruus Dei. Si pro certo habes desiderium diuinitatis, virtutem adipiscẽdi & fidẽ, & me vis videre, sunt mecum episcopi alij, veni, & ante eos me videbis: nam sola me videre non poteris. Cùm hæc relegisset meretrix, gaudio repleta, cursu venit ad basilicam beati martyris Iuliani, & nuntiauit nobis de præsentiâ suâ. Quo audito sanctus Nonnos episcopus, vocauit ad se omnes qui illic aderant episcopos, & iussit eã venire ad se. Quæ accedens vbi congregati erant episcopi, iactauit se in pauimentum, & apprehendit pedes beati Nonni episcopi; dicens: Rogo te, domine meus, imitare magistrum tuum Dominum Iesum Christum, & effunde super me tuam bonitatem, & fac me Christianam. Ego enim sum, domine meus, pelagus peccatorum & abyssus iniquitatis. Peto me baptizari.

Ioan. 4.

Nonni ad Pelagia epistolam responsum.

Solus mulierem videre renuit.

Pelagia Nõni pedes amplectitur.

Baptismum expetit.

Cap. 8.

Canones vetant meretricem baptizari nisi dato fideiussore.

Cùm vix eam persuasisset sanctus Nonnus Episcopus surgere à pedibus suis, cùm surrexisset, dicit ad eam:[10] Canones sacerdotales continent non baptizari meretricem, nisi fideiussores præstiterit, vt non se iterùm in ipsis malis reuoluat. Quæ audiens talem episcopi sententiam, iactauit se iterùm in pauimentum, & apprehendit pedes sancti Nonni, & ipsos lacrymis suis lauit, & capillis suis extergebat, dicens: Rationem reddas Deo pro animâ meâ, & tibi adscribam iniquitates factorum meorum, si distuleris me iniquam & turpissimam baptizare. Non inuenias portionem apud Deum cum sanctis, nisi me nunc feceris alienam malorum operum meorum. Neges Deum, & idola adores, nisi me hodie in sponsam Christi renasci feceris, & obtuleris Deo. Tunc omnes Episcopi & clerici qui conuenerunt, videntes talem peccatricem pro Deitatis desiderio talia loquentem admirantes dicebant, numquam se talem vidisse fidem & desiderium salutis, sicut huius meretricis. Et statim transmiserunt me peccatorem diaconum ad episcopum ciuitatis, vt hæc omnia insinuarem, & vnam de[11] diaconissis iuberet eius beatitudo transmittere mecum. Qui audiens lætatus est gaudio magno, dicens: Benè, pater honorabilis, te exspectabant opera ista: scio quòd os meum eris. Et statim transmisit mecum dominam Romanam primam diaconissarum. Quæ veniens, inuenit eam adhuc ad pedes sancti Nõni episcopi, cui vix persuasit surgere à pedibus suis, dicens: Surge filia, vt exorcizeris. Dixitq; ei: Confitere omnia peccata tua. Quæ respondit: Si perscrutata fuero scientiam cordis mei, non inuenio in me aliqua opera bonorũ actuum. Peccata enim mea scio, quod arenâ maris grauiora sint: aqua enim perpetua est præ mole peccatorum meorum. Confido verò de Deo tuo, quod dimittat pondus iniquitatum mearum, & respiciat super me. Tunc dixit ad eam sanctus Nonnus episcopus: Dic quod sit nomen tuum?

Omni obtestatione Baptismum flagitat.

Exorcismus ante Baptismum.

Quæ respondit: Naturali nomine Pelagia vocata sum à parentibus meis: ciues verò Antiochiæ Margaritam me vocant, propter pondus ornamentorum, quibus me adornauerunt peccata mea. Ego enim eram ornamentum & comptum ergasterium diaboli. Iterùm dicit ad eam sanctus Nonnus episcopus: Naturali nomine Pelagia vocaris? Quæ respõdit: ita Domine. Quo audito Nonnus episcopus exorcizauit eam, & baptizauit: & imposuit ei signum Domini, tradiditque illi corpus Christi. Fuitque illi mater spiritalis sancta domina Romana, prima diaconissarum: quæ accipiens eam ascendit in[12] catechumenum, eò quòd & nos ibi maneremus. Tunc dicit ad me sanctus Nonnus episcopus: Tibi dico, frater diacone, lætemur hodie cum Angelis Dei, & oleum extra consuetudinem sumamus in cibo, & vinum cum lætitiâ spiritali accipiamus, propter salutem huius puellæ.

Pelagia ob ornatum ab Antiochenis Margarita dicta.

Baptizatur, consumatur, & Eucharistia reficitur.

Cap. 9.

Sumentibus verò nobis cibum, audiuntur voces subitò, velut hominis qui viulentiam patitur: diabolus enim clamauit, dicens: Væ væ, quid patior à decrepito sene isto? Non tibi sufficiunt triginta millia Sarracenorum, quos mihi abripuisti & baptizasti, & obtulisti Deo tuo? Non tibi sufficiebat Heliopolis, quoniam cùm & ipsa mea esset, & omnes qui in eâ habitabant, me adorarent: tu mihi abripuisti & obtulisti Deo tuo? Sed & nunc maximam spem meam abstulisti à me: iam nunc non fero machinationes tuas. O iam quid patior à damnabili isto! Maledicta dies illa, in quâ natus es tu: flumina lacrymarum infirmo hospitio inundant: iam spes mea abstracta est. Ista omnia clamabat diabolus, & lamentabatur ante ianuas, & audiebatur ipse ab omnibus hominibus. Et iterùm repetens, ad neophytam puellam dixit: Hæc mihi facis, domina mea Pelagia, & tu meum Iudam imitaris? Ille enim gloria & honore coronatus, & apostolus constitutus, tradidit Dominum suum: ita & tu mihi fecisti. Tunc dicit ad eam sanctus Nonnus episcopus: Signa te cruce Christi, & abrenuntia ei. Quæ signauit se in nomine Christi, & insufflauit in dæmonem: & statim nusquam comparuit.

Nonnus 30000 Sarracenorum conuertit.

Diaboli planctus contra Nonnum & Pelagiam.

Signat se Pelagia, & insufflat in diabolum.

Cap. 10.

Post biduum ergo dormiente eâ cum sancta Romanâ commatre suâ in cubiculo suo apparuit diabolus nocte, & suscitauit ancillam Dei Pelagiam, & dicebat: Rogo te Domina mea Margarita, numquid non ex auro & argento ditata es? numquid non ex auro & gemmis pretiosis adornaui te? Rogo te, quid te contristaui? Responde mihi, vt satisfaciam tibi: tantùm ne me facias opprobriũ Christianorũ. Tunc ancilla Dei Pelagia signauit se, & exsufflauit in dæmonẽ, dicẽs: Deus meus, qui eripuit me de medio dentiũ tuorũ, & induxit in cælestẽ thalamũ suũ ipse tibi resistet pro me. Et statim nusquã cõparuit diabol⁹.

Rursus Pelagia exprobrat diabolus.

Fugatur signo crucis & insufflatione.

Cap. 11.

Tertiâ verò die, posteaquam baptizata est sancta Pelagia, rogauit puerum suum, qui præerat rebus eius omnibus, & dicit ad eum: Vade in vestiarium meum, & scribe omnia quæ sunt tam in auro quàm in argento, vel in ornamẽtis aut vestibus pretiosis, & affer mihi. Puer fecit sicut præcepit ei domina sua, & omnẽ substãtiam suã detulit. Quæ statim vocauit sanctum Nonnum episcopũ per sanctã Romanam commatrẽ suam, & omnem substantiam suam posuit in manibus eius, dicens: Hæ sunt, Domine, diuitiæ, quibus ditauit me satanas: has trado in arbitrio sanctitatis tuæ, & quod nosti expedire facias ex eis: mihi enim optandæ sunt diuitiæ Do-

Bona sua dat pauperibus.

Cap. 7. 9. Diptychum tabulatum] *Erant Diptycha bifores tabellæ ad varium vsum. Vide Onomast.*

10. Canones.] *Vetitum olim canonibus, ne quis ad Baptismum admitteretur sine patrino seu fideiussore,* Cap. 8. *quod multo accuratius obseruatum in meretricibus & histrionibus, quorum conuersio magis erat dubia.*

11. Diaconissis] *Diaconissæ antiquitus baptizandas mulieres velabant.*

12. Catechumenum] *Intelligit locum catechumenorum in ecclesia, qui distinctus erat a loco fidelium.*

13. Tortos] *Ita vetus editio. Colon.* torques

14. Tricinam] *Addunt editi,* id est, cilicinam.

15. Birram] Birra *nunc vestem pretiosam, nunc vilem significat. Vide Onomasticon.* Cap. 12. Cap. 12.

VITA SANCTÆ MARIÆ 2. April.

ÆGYPTIACÆ MERETRICIS, AVCTORE

[1] SOPHRONIO IEROSOL. EPIS. INTERPRETE

[2] PAVLO DIACONO SANCTÆ NEAPOLEOS ECCLESIÆ.

PRAEFATIO INTERPRETIS.

Domino gloriosissimo ac præstantissimo regi Carolo.

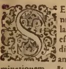

SCIENS *gloriosissimam maiestatem vestram tam diuinis eloquiis, quamque Sanctorum præcedentium exemplis valdè delectari, cùm iamdudum libellum conuersionis Mariæ Ægyptiacæ, cum tumulo de cuiusdam* [4] *vicedomini pœnitentiâ, domino meo obtulerim: quia illeipse casu quodam deperijt, nunc interim iussui vestro in eodem restaurando deuotius obediui. Obsequij quoque & deuotionis meæ fuit, vt non simplicem tantùm memoratæ rei textum exhiberem, sed & alia quæsitu digna superadijcerem, de venerandis scilicet* [5] *constitutis & gestis Præsulum Romanæ Ecclesiæ: quorum sanctionibus quàm reuerenter Ecclesia vtatur, maiestas vestra optimè nouit. Hoc autem breuitatis compendium seruus vester ideò sumpsit, vt serenitas vestra, quam Reipub. fascibus valdè oneratam attendo, cui sparsim diuersa non vacat percurrere scriptorum volumina, quasdam consuetudines Ecclesiasticas in breui, quasi in quodam Enchiridio inclusas, tenere possit: & quia secundum regalem industriam, studium domini mei in hoc feruere didici, vt facta dictáve vestra iuxta auctoritatem irrefragabilem dirigere, & quid erga cultum diuinum tenendum, quidve reiiciendum sit, sollicitè disquirere & perscrutari, elucubrationis sit assiduæ, qualiter eius diuinitatis ope muniti, prosperis successibus ad omnia currere mereamini.*

Paulus diaconus Theophili pœnitentiã Latinitati donauit.

Item constituta & gesta Pontificum.

PROLOGVS AVCTORIS.

Tob. 12. SECRETVM regis celare, bonum est; opera autem Dei reuelare & confiteri, honorificum est. Ita enim legitur, Angelum dixisse Tobiæ post oculorum amissionem, gloriosamque illuminationem, & post illa transacta pericula, è quibus liberatus, consecutus est Dei pietatem. Etenim regis secretum manifestare, nociuum & valdè periculosum est: & Dei gloriosa silere opera, magnum est animæ detrimentum. Propter quod ego diuina tegere silentio dubitans, & pigri serui metuens condem- Matth. 25. nationis imminens iudicium, qui à domino talentum accipiens, fodiens in terram abscondit, & datum ad operationem celauit extra negotiationem, sacram ad me prolatam narrationem nequaquam silebo. Sed nullus mihi sit incredulus scribenti de eis, quæ audiui, nec quisquam me mentiri æstimet, de rei magnitudine dubitans. Mihi enim absit sacris mentiri rebus, & adulterari verbum, vbi Deus memoratur. Eius autem, qui minima intelligit, & indigniùs de Dei magnitudine, qui carnem assumpsit, & incredulus est ista dicenti, non mihi pertinebit periculum. Si qui autem illi sunt, qui huius Scripturæ legerint textum, gloriosamque rei admirationem sanè credere tenuerint, & illis Dominus misereatur, fa-

ciárque capaces sancti verbi, ne rei existant Dei miraculorum, quæ plura in suis fieri prædestinauit electis: quoniam & ipsi humanæ naturæ infirma considerantes, impossibilia decernunt ea, quæ de hominibus sanctis gloriosa dieuntur. Assumam de cetero narrationem, ipsam rem referens, quæ in hac nostrâ generatione facta dinoscitur, quam sacer vir, diuina & agere & docere educatus, narrauit. Sed vt suprà dictum est, nullus hæc ad incredulitatem trahat, considerans impossibile fieri in hac nostrâ generatione tam grande miraculum; quia gratia Dei per omnes generationes in sanctas pertransiens animas, amicos Dei facit & prophetas: quemadmodum

Sap. 7.

Salomon secundùm Deum edocuit. Tempus namque est sacræ prodere narrationis initium, magnum viriléque certamen venerabilis Mariæ Ægyptiacæ, videlicet qualiter expleuerit tempora vitæ suæ.

VITA.

Cap. 1.

IN monasterio Palæstinorum fuit vir vitæ moribus & verbo ornatus, qui ab ipsis cunabulis, monachicis est actibus diligenter instructus, & conuersationibus veraciter educatus, nomine [6] Zosimas. Et nullus nos æstimet dicere Zosimam illum, in prædicationis erroneæ dogmatibus accusatum sectæ alterius: alius enim hic, & alius ille, & multa inter vtrósque distantia, licèt vnum vterque sortiri sint vocabuli nomen. Hic

Zosima monachi perfectio.

itaque Zosimas ab initio in vno Palæstinorum conuersatus est monasterio, & omnem pertransiens monachicam disciplinam, in abstinentiæ opere omnium factus est probatissimus. Omne enim præceptū sibi traditum canonis ab his, qui ab infantiâ educati sunt, luctâ perfectæ disciplinæ monachicæ irreprehensibiliter conseruabat. Multa etiam & ipse sibi adiiciens superaddidit, cupiens carnem spiritui subiugare. Nec enim in aliquo offendisse comprobatur. ita enim fuit in cunctis perfectus monachicis actibus, vt multoties multi monachi de prædicti loci monasteriis & de longinquis partibus ad eum confluentes, eius exemplis atque doctrinis se constringerent, & ad illius imitationem abstinentiæ se multo magis subiugarent.

Cap. 2.

Hæc itaque omnia in se habens, à meditatione sacri eloquij numquam discessit, sed in stratu suo quiescens, siue surgens, aut operam tenens mani-

Frequenter psallit & meditatur.

bus, vel cibum, si cōueniebat vt sumeret bonum, quo ille vti consueuerat, spiritualiter vtebatur, vnum opus habebat intacitum & numquam deficiens, psallere frequenter & meditationem facere sacri eloquij. Multoties enim asserunt, quia & diuinę illustrationis dignus effectus, à Deo sibi visiones ostensę sunt: & mirum non est nec

Matth. 5.

incredibile. Si enim, vt ait Dominus, beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt: quanto magis qui suam purificauerint carnem, sobrij semper, animorúmque peruigiles, oculos diuinæ prospiciunt illustrationis; visionis iudicium hinc præparatę futurę bonitatis accipientes. Dicebat

E sinu matris religiosus.

Tentatur superbia perfectionis suæ.

autem ipse Zosimas, ab ipsis, vt ita dicam, maternis vlnis in hoc se esse monasterio traditum, & vsque ad quinquagesimumtertium annum in eo cursum monachicum peregisse. Post hæc autem pulsatus est à quibusdam cogitationibus, quasi iam in omnibus esset perfectus, alterius non indigens in vllo doctrinâ. Hæc autem, vt dicebat, in se cogitabat: Numquid est in terris monachus qui nouum aliquid possit tradere mihi, iuuare me valens in aliquo quod ignorem aut quod ego in monachico non expleuerim opere? Numquid inuenitur eorum qui solitudinem duxerūt, vir, qui prior me in actibus sit? Hęc & his similia

Diuinitus monetur.

eo cogitante, adstitit quidam & dixit ei: O Zosima, benè quidem & sicut possibile fuit hominis, decertasti: benè cursum monachicum consummasti. Tamen nullus est in hominibus, qui se per-

Gen. 9.

fectum esse demonstret. Maior enim lucta præsens, quàm illa quę præteriit, licet tu nescias. Vt autem cognoscas, quantæ sint & alię viæ salutis, egredere de terrâ & de cognatione tuâ, & de domo patris tui, vt Abraham ille, patriarcharum eximius; & veni ad monasterium quod iuxta Iordanem adiacet flumen.

Cap. 3.

Mox igitur secutus dicentem, egressus de monasterio, in quo ab infantiâ conuersatus est, & perueniens ad Iordanem, fluuium omnium sanctiorem, dirigitur ab eo qui vocauit eum, in monasterium, in quod illum Deus venire præcepit.

Monasteriū ad Iordanem situm ex diuina monitione petit.

Pulsans igitur monasterij ianuam, loquitur priùs monacho qui ianuam obseruabat, & ille nuntiauit eum abbati. Qui suscipiens eum, habitúque & specie religiosum conspiciēs, postquam flexit genu, vt mos est monachis, acceptâ oratione, hoc eum interrogauit: Vnde, frater, aduenisti, & quam ob rem apud humiles te coniunxisti monachos? Zosimas autem respondit: Vnde quidem veni, non puto necessarium dicere; ædificationis autem gratiâ, pater, adueni. Audiui de vobis magnalia & laude digna, & posse Deo animam sociare. Dixit autem ei abbas: Deus, frater, qui so-

Ab abbate admittitur.

lus sanat animæ infirmitatem, ipse te & nos doceat diuina mandata, & dirigat omnes ad ea facienda quæ opportuna sunt. Homo enim hominem ædificare non valet, nisi vnusquisque attendat semetipsum frequenter, & sobrio intellectu, quod expedibile est, operetur, Deum habēs cooperatorem. Tamen quoniam, vt dixisti, charitas

Matth. 20. Ioan. 10.

Christi te videre nos humiles monachos perduxit, mane nobiscum, si ob hoc venisti, & omnes nos nutriet pastor bonus sancti Spiritus sui grâtia, qui animam suam dedit liberationem pro nobis, & proprias oues vocat ex nomine. Hæc dicente abbate, flectens iterùm Zosimas genua, acceptâ oratione, respondit, Amen, & mansit in eodem monasterio.

Cap. 4.

Vidit autem ibi seniores actibus & visione splendentes, spiritu feruentes, & Domino ser-

Statio incessabilis.

uientes. [7] Psallentia ibi erat, incessabiles totius noctis habens stabilitates, & in manibus semper operatio, & in ore psalmi diuini absque diminutione. Sermo ibi otiosus non proficiebat; cogitatio auri argentíque, aut rei alicuius apud illos nō erat; expensa anni totius, aut mensura vel tēporalis vitæ meditationes, doloribus congruæ, nec nomen apud illos cognoscebatur: sed vnum erat primum solummodò, quod festinabatur ab omnibus, vt vnusquisque mortuus esset corpore,

Cibus, panis & aqua.

sicut semel sæculo, & eis quæ in sæculo sunt mortificatus, & iam non viuens. Cibum autem habebant indeficientem, diuinitatis eloquia: nutriebant verò corpus pane & aquâ, vt multò magis apud diuinam clementiam apparent efficaces.

Cap. 5.

Hæc Zosimas, vt dicebat, perspiciens, ædificabatur valdè, prætendens se ad perfectionem, & crescere faciens proprium cursum, cooperatores inueniens, optimè diuinum innouantes paradi-

Quadragesimam vt obseruarint.

sum. Transactis autem aliquot diebus, appropinquauit tempus, quando sacra ieiunia Christianis

traditum est celebrare, & purificare seipsos ob diuinæ passionis diem resurrectionisque salutationem [8]. Regia autem monasterij numquam aperiebatur, sed semper erat clausa, & absque vllâ perturbatione monachi cursum suum explebant nec enim erat licitum aperire aliquando, nisi fortassis monachus propter aliquod opus necessariũ adueniebat. Solitarius enim erat locus ille, & plurimis vicinorum non solùm inusitatus, sed & incognitus. Canon autem talis à priscis seruabatur temporibus: propter quod, vt considero, Deus Zosimam perduxit in idem monasterium.

Cap. 6.

Dominicâ primâ Quadragesimæ omnes communicant.

Dehinc ergo referam, qualiter ipsius monasterij seruabatur traditio. Dominicâ, quâ primam ieiuniorum hebdomadam numinari mos est, agebantur diuina Sacramenta consuetè, & vnusquisque particeps efficiebatur viuifici ac intemerati corporis & sanguinis Domini nostri Iesu Christi. Et solitò modicum cibum sumentes, congregabantur omnes in oratorium, & curuatis genibus factâque suppliciter oratione, salutabant se inuicem monachi, & vnusquisque genuflexo publicè amplectebatur abbatem, postulantes orationem, vt haberent ad inchoatum certamen eum cooperatorem & comitatorem. His ita se habentibus fores monasterij patefiebant, & psallentes consonâ voce; Dominus illuminatio mea & salus mea,

Psal. 26.

quem timebo? Dominus defensor vitæ meæ, à

In Quadragesimâ solitudinem petunt.

quo trepidabo, &c. exibant, vnum multoties aut duos monasterij custodes relinquentes, non vt custodirent ea quæ intus erant reposita, (non enim erant apud illos aliqua furibus congrua) sed ne oratorium absque diuinis relinquerent solemniis. Vnusquisque autẽ se [9] annonabat, prout poterat aut volebat. Nam vnus portabat [10] corpori ad mensuram sufficiens, alius caryeas, alius palmarum fructus dactylos, alius verò legumina aquis infusa, alius nihil præter corpus proprium & vestimentum quo vtebatur. Nutriebantur au-

Annona eorum.

tem, quando necessitas exigebat naturæ, herbis quæ nascebantur per solitudinem. Canon autem erat vnusquisque sibiipsi & lex absque præuaricatione, vt non cognosceret aliquis consocium, qualiter abstinebat, aut quomodo agebat. Iordanem enim mox transmeantes, longè abinuicem se sequestrabant, & nullus se iungebat ad socium, ciuitatem æstimantes solitudinem. Sed & si vnus ex ipsis à longè venientem ad se aliquem videbat, mox declinabat de itinere, & ad aliam partem pergebat. Viuebat autem sibi & Deo, psallens frequenter, & constituto gustans tempore cibum. Ita omnia ieiunia celebrantes, reuertebantur ad monasterium ante viuificum diem resurrectionis Domini & Salua-

Reuertuntur Dominicâ palmarum.

toris nostri Iesu Christi, quam festam Dominicam cum ramis palmarum celebrare sancta accepit Ecclesia. Reuertebantur autem, vnusquisque habens proprij laboris testem propriam conscientiam, cognoscentem qualiter operatus est, & qualia laborum semina seminauit. Et nullus vllo modo interrogabat alium, quomodo aut qualiter laboris certamina consummasset.

Cap. 7.

Hic est itaq; huius monasterij canõ, & ita perfectè & optimè custodiabatur. Vnusquisq; enim vt dictum est, per solitudinem Deo iungebatur, & in semetipso decertabat, ne hominibus place-

Vana gloria pernicies.

ret, sed soli Deo. Illa enim quæ propter homines fiunt, & quæ vt hominibus placeant aguntur, non solùm non prodeerunt facientibus, sed & per multa damna efficiuntur agentibus obnoxia. Tunc itaque Zosimas consuetâ monasterij lege transmeauit Iordanem, modicum quid pro

Zosimas per desertum vagatur.

corporis necessitate deportans congruâ, & vestem quâ vtebatur: & canonem quidem celebrabat solitudinem pertransiens, & tempore escæ necessitatem faciebat naturæ. Sedebat autem nocte in terrâ, modicum quiescens, & somnum ad modicum gustans, quocumque eum vespertinum reperiebat tempus. Diluculò autem properare incipiebat, semper incessabile idem habens propositum: in desiderium habens, vt dicebat, introire in solitudinẽ, sperans inuenire aliquem patrem in eâ habitantem, qui eum posset aliquid ædificare, sicut desiderabat, & sine cessatione iter agebat, ac si apud aliquem manifestum festinans. Viginti autem dierum exigens iter, cùm sextæ horæ tempus aduenisset, stetit modicum

Orat certis horis quiescens ab itinere.

ab itinere: & conuersus ad Orientem, agebat solitam orationem. Consueuerat enim constituto diei tempore figere itineris cursum, & stans psallere, & genuflexo orare. Dum autem psalleret, & in cælum inspiceret intentis obtutibus, vidit à parte dextrâ, vbi orabat, vmbram quasi humani

Signat se ad spectri, vt putabat, occursum.

corporis apparentem: & primò quidem conturbatus est, ac contremuit, phantasiam alicuius spiritus existimans se vidisse, signo autem crucis se muniens, & à se timorem proiiciens, (iam enim & orationis eius finis instabat) conuertens oculos, vidit aliquem in veritate properantem ad partem Occidentis. Mulier autem erat, quod videbatur, corpore nigerrimo, præ solis ardore denigrata, & capillos capitis habens vt lana albos, modicos & ipsos, non ampliùs quàm vsque ad ceruicem descendentes.

Cap. 8.

Hoc itaque Zosimas videns, & desideratæ dulcedinis gauisus effectus, cœpit festinanter currere in eam partem, vbi & illud quod apparuit, festinabat. Gaudebat enim gaudio magno. Non enim viderat in spatio dierum illorum speciem hominis, aut animalium, vel volucrũ, bestiarúmque formam. Desiderabat enim cognoscere, quæ vel qualis bestia esset quæ videbatur, sperans quoniã maiorum alicuius efficeretur profectus.

Mariam fugientem Zosima sequitur.

Illa autem vt vidit econtrà Zosimam venientem cœpit fugiens currere apud inferiorem solitudinem. Zosimas autem ætatis senectam obliuiscens, & laborem non reputans itineris, tetendit rapidissimo cursu, desiderans conspicere fugientem. Hic enim persequebatur, illa autem progrediebatur. Erat autem cursus Zosimæ velocior, & paulò efficiebatur propinquior. Vbi autem appropiauit, vt iam etiam posset vox audiri, cœpit, has voces emittens, clamare Zosimas cum lacrymis: Cur me fugis decrepitum ac peccatorem, serue Dei? Verè sustine me per Deum, quicumque es, pro cuius nomine hanc inhabitas solitudinem. Sustine me infirmum & indignum. Sustine me pro spe, quam habes pro tanti laboris remuneratione. Sta, & tribue orationem & benedictionem seni per Deum, qui neminem aliquando proiecit. Hæc cum lacrymis Zosimâ postulante, venerunt currentes in quemdam locum in quo quasi aridus torrens designabatur, in quo fuisse torrentem considerauit: sed locus ille talem conuenit, vt haberet similitudinem, quomodo in terrâ illâ apparebat. Vt venerunt itaque in prædictum locum, illud quod fugiebat, descendit, & iterùm ascendit in partem aliam. Zosimas autem clamans & nusquam progredi va-

Maria Ægypt.

lens, sterit in aliam partem torrentis, qui speciem videbatur habere torrentis, & addit lacrymas lacrymis, & suspiria suspiriis ampliauit, vt multò magis ex propinquo stridore luctus audiret.

Cap. IX. *Suo nomine appellat Maria Zosimã, hactenus inuisum.*

Tunc illud corpus, quod fugiebat, vocem talem emisit: Abba Zosima, ignosce mihi propter Deum, quoniam manifestare me tibi conuersa non possum. Mulier enim sum, & omni corporeo tegmine nuda, vt ipse vides, & corporis sui pitudinem habens intectam. Sed si vis peccatrici mulieri orationem verè tribuere, proiice mihi indumentum quo circumdatus es, vt possim muliebrem infirmitatem operire ad te conuertens, & tuas accipiam orationes. Tunc tremor nimiúsq; metus & mentis excessus accepit Zosimam. Strenuus enim erat vir ille valdè, & diuinitatis dono prudentissimus, & cognouit quia ex nomine non vocasset eum quem numquam viderat, de quo nec vmquam audierat, nisi manifestissimè prouidentiæ gratiâ fuisset illustrata. Fecit autem cum festinatione quod iussum est, & exuens se pallio quo erat indutus, terga versus proiecit ei. Illa accipiens, in quantum potuit regens partem corporis, quam oportet plus tegi ceteris, præcinxit se, & conuersa ad Zosimam, ait ei: Quid tibi visum est, abba, peccatricem videre mulierẽ? Quid quæris à me videre aut discere, quia tantum non pigritasti tolerare laborem? Ille autem in terrâ prostratus, poscebat benedictionem secundùm morem accipere. Prostrauit autem se & ipsa, & vtrique iacebant in terrâ, vnus ex alio benedictionem poscens.

Mutuò benedictionem petunt.

Cap. X. *Diuinitus docta nouit Maria Zosimam esse presbyterum.*

Post multarum autem horarum spatia dixit mulier ad Zosimam: Abba Zosima, tibi competit benedicere & orare: tu enim presbyterij honore fultus es, & plurimis iam annis sancto assistis altari, & donis diuinitatis Christi secreta rimaris. Hæc verba Zosimam in magnum timorem & certamen magis inducebant, & tremens senex sudoris guttis infundebatur. Dicit autem ei defessus viribus, & quasi halitu iam conclusus: Manifesta iam quidem es ex ipsâ visione, ô spiritualis mater, quoniam tu ad Dominum profecta es, & fortiori parte mortua es. Manifesta autem plus omnium tributa est tibi gratia, vt me vocares ex nomine, quem numquam vidisti. Sed quia gratia nõ ex dignitate cognoscitur, sed ex animarũ actibus significari cõsueta est, benedic propter Deũ, & orationẽ tribue indulgentiæ tuæ perfectionis. Stabilitati autẽ senis sancti cõpassa, dixit: Benedictus Dominus, qui salutem procurat animarum: & Zosimâ respondente, Amen, surrexerunt vtrique de terrâ: & ait mulier seni: Homo, quam ob rem ad me peccatricem venisti? Tamen quoniam quidem te gratia Spiritus sancti direxit, vt aliquod ministerium exhibeas meæ exiguitatis corpori congruum, dic mihi, quomodo hodie Christianissima regitur tribus, quomodo Imperatores, quomodo sanctæ Ecclesiæ pascitur grex? Zosimas autem respondit hoc verbũ: Mater, tuis orationibus sanctis pacem stabilem Deus largitus est: sed suscipe indigni monachi consolationem, & per Dominum ora pro omni mundo, & pro me peccatore, vt non huius cursus & itineris labor sine fructu mihi efficiatur tantæ solitudinis viâ. Et illa respondit ad eum: Te quidem oportet, abba Zosima, sacerdotij, vt dixi habentem honorem, pro omnibus & pro me orare, in hoc enim & vocatus es: sed quia obedientiæ præceptum habemus, quod mihi à te iussum est, bonâ faciam voluntate. Et hæc dicens, ad Orientem conuersa, & eleuatis in excelsum oculis, manibúsque extensis, cœpit orare motu tantùm labiorum in silentio, vóxque penitùs non audiebatur vt posset intelligi. Vnde & Zosimas nulla potuit verba ex ipsâ oratione agnoscere. Stabat autem, vt dicebat, tremens, terram conspiciens, & nihil vllo modo loquens. Iurabat autem, Deum testem verbi proponens, quoniam vt vidit eam perseuerantem in orationis constantiâ; paululùm eleuatis ab aspectu terræ oculis, vidit eam eleuatam quasi cubitum vnum à terrâ, & in aëre pendentem orare. Hoc autem vt vidit, nimio pauore correptus, prostrauit se in terram, sudore suffusus & nimiùm perterritus, nihil dicere præsumebat, in seipso autem dicebat: Domine, miserere mei.

Adiurata prior benedicit Maria.

Mutuas orationes postulant.

Suspensa in aere orat Maria.

Cap. XI. *Corrigit Zosimæ dubitationem.*

In terrâ autem prostratus iacens, scandalizabatur in mente, putans ne spiritus esset, qui se fingeret orare. Conuersa autem mulier, erexit monachum, dicẽs: Quid te, abba, cogitationes tuæ perturbant scandalizari in me, quia spiritus sum, & fictam orationem facio? Satisfactus esto, homo, peccatricem me esse mulierculã, tamen sacro sum circundata Baptismate: & non sum spiritus, sed fauilla & cinis & totum caro, & nihil spiritualis phantasiæ aliquando vel ad mentem reducens. Hæc dicẽs, signo crucis signat frontẽ suam, oculósque & labia: simúlq; & pectori vexillum crucis infigens, ita dixit: Deus, abba Zosima, de aduersario & immissionibus eius liberet nos, quoniam multa super nos est inuidia eius. Hæc audiens senex, prosternit se, & apprehendit pedes eius, dicens cum lacrymis; Obsecro te per Dominum Iesum Christum, verum Dominum nostrum, qui de virgine nasci dignatus est, pro quo hanc induta es nuditatem, pro quo has carnes expendisti vt nihil abscondas à seruo tuo, quæ es, & vnde, & quando, vel ob quã caussam solitudinem hanc inhabitasti; sed & omnia, quæ circa te sunt, edicito mihi, vt Dei magnalia facias manifesta. Sapientia enim abscondita & thesaurus occultus, quæ vtilitas in vtrisque? sicut scriptum est. Dic mihi omnia propter Deũ: nec enim pro gloriatione aut ostentatione aliquid dicis, sed vt mihi satisfacias peccatori & indigno. Credo enim Deo, cui viuis, cum quo & conuersatis, quoniam ob huiuscemodi rem directus sum in hanc solitudinẽ, vt ea quæ circa te sũt, Deus faciat manifesta. Non enim nostræ virtutis est, iudicis resistere Dei. Nisi fuisset acceptabile Christo Domino manifestare te & qualiter decertasti, nec teipsam permiserat videri ab aliquo, nec me confortaret tantam properare viam, nusquam valentem progredi, aut potentem de cellâ meâ procedere.

Signat se signo crucis.

Multa inuidia diaboli aduersum homines.

Eccli. 20.

Cap. XII. *Narranda peccata vt aliorum orationibus iuuetur.*

Hæc eo dicente, sed & alia plura, eleuans eum mulier, dixit: Verè erubesco, ignosce abba meus, dicere tibi turpitudinem meorum actuum: tamen quia vidisti nudum corpus meum, denudabo tibi & opera meorum actuum, vt cognoscas quàm turpis luxuriæ & opprobrio confusionis repleta est anima mea. Non enim, vt tuipse considerasti, propter aliquam gloriam, quæ circa me sunt, volo narrare. Quid enim potero gloriari, quæ diabolo vas tui electionis effecta? Scio autẽ, quia si cœpero narrare ea quæ sunt de me, fugies à me, quasi quis fugiat à facie serpentis, auribus non valens audire, ob inexpidibilia quæ sum operata. Dicam autem, nihil negans, sed veriùs referam,

suppli

ſupplicans te priùs, vt non deficias orare pro me, vt miſericordiam merear & inueniam in die iudicij. Et ſenex ſuffuſus lacrymis, flebat. Tunc cœpit mulier narrare ea quæ de ſe erant, ita dicens:

Cap. XIII. *Exponit Maria Zoſimæ anteactam vitã ſuam.*

Ego, pater, patriam quidem Ægyptum habui: parentibus autem meis viuentibus, duodecimum agens ætatis annum, affectum illorum ſperneus Alexandriam veni: & quomodo quidem virginitatem meam in primis violauerim, & qualiter indeſinenter & inſatiabiliter vitio libinis ſubiugata iacuerim, erubeſco conſiderare. Huc enim non breue eſt dicere: illud autem citiùs dicam, vt poſſis cognoſcere inſatiabilem vitij mei ardorem, quem habui in amorem ſtupri. Decem & ſeptem & eo ampliùs annos tranſegi publicè in incendio iacens luxuriæ. Non propter alicuius donum virginitatem meam perdidi: neque enim ab aliquibus dare volentibus aliquid accipiebam: hoc enim libidinis furore ſucceuſa conſiderabam, vt ampliùs ad me facerem currere, gratis implens ſtupri mei & ſceleris deſiderium. Neque verò conſideres, quia pro diuitiis nihil accipiebam; mendicans enim viuebã, aut multoties ſtuppam filando. Deſiderium enim, vt dixi, habebam inſatiabile, ita vt indeſinenter me ſterquilinio luxuriæ volutarem. Et hoc mihi erat placabile, & hoc vitam exiſtimabam, ſi indeſinenter naturæ iniuriam peregiſſem. Hoc modo me vitam ducente, vidi in quodam æſtus tempore multitudinem Libyorum & Ægyptiorum quaſi ad mare concurrentem. Reperi itaque aliquem, & interrogaui: Vbi feſtinant viri iſti, qui currunt? Dixit autem mihi: In Ieroſolymam omnes aſcendunt ob ſanctæ crucis exaltationem, quæ poſt aliquot dies ſolitò celebratur. Dixi autem ei & ego: Putas ſuſcipient me, ſi voluero ire cum ipſis? Et ille dixit: Si habes naulum, nullus te prohibebit. Dixi ei: Verè, frater, naulum vel ſumptum non habeo. Vadam autem & aſcẽdam in vnam nauim quam conduxerunt, & licet tenuant, memetipſam tradam. Corpus enim meum in poteſtate habentes, pro naulo accipient. Propterea autem cum eis volui ambulare, (abba meus ignoſce) vt multos haberem cuoperatores in meæ libidinis paſſiune.

Exaltatio ſanctæ crucis Ieroſolymis celebris.

Ieroſolymam nauigat libidini dedita.

Cap. XIV.

Dixi tibi, mi domine ſenex, ignoſce mihi: ne compellas me meam dicere confuſionem. Contremiſco enim, nouit Dominus: maculant enim & ipſum aërem iſti ſermones mei. Zoſimas autem terram lacrymis infundens, reſpondit ad eam Dic propter Deum, ô mater mea, dic, & ne prætermittas ſequentia tam ſalutiferæ narrationis. Illa autem adiungẽs priori narrationi, addidit hæc: Ille autem adoleſcens audiens ſermonum meorum " obſcuritatem, ridens diſceſſit. Ego autem fuſum, quem manu tenebam, proiiciens, (hunc enim poſt tempus conueniebat me tenere) cucurri ad mare, vbi illos perſpexi currentes, & vidi iuuenes aliquot in littore ſtantes, numero quaſi decem, ſatis corpore vultúque acerrimos, & ad id quod mihi erat placabile, optimos. Erant autem & alij, qui iam naues aſcenderant. Impudenter autem, vt mihi conſuetudo erat, in medio eorum me irreuenter dedi, dicens: Accipite & me vobiſcum, quo pergitis: non enim ero vobis implacabilis. Sed & alios ſordidiores proferens ſermones, omnes ad ridendum commoui. Illi autem inerubeſcentem motum meum videntes, accipientes me, in nauiculam

Aſſa ſua in naui perra ta recenſet.

portauerunt. Exinde autem nauigationem cœpimus. Quæ autem poſt hæc acta ſunt, quomodo tibi enarrare potero, ô homo Dei? Quæ lingua dicere poteſt, vel auris valet audire ea quæ in nauiculâ vel itinere facta ſunt? quomodo ad peccandum & volens miſeros ego compellebam nolentes. Non eſt narrabilis, ſed inenarrabilis nequiſſima ſpecies, cuius tunc ſum infelicibus magiſtra ſceleribus effecta. Ergo nunc ſatiſfactus eſto, quia ſtupeſco, quomodo meas mare illud ſuſtinuit iniquitatum luxurias, quomodo terra non aperuit os ſuum, & in infernum viuentem me demerſit, quæ tantas in laqueum mortis induxi animas. Sed, vt arbitror, meam Deus, qui neminem vult perire, ſed omnes fieri ſaluos, requirebat pœnitentiam. Non enim vult mortem peccatoris, ſed longanimiter exſpectat, ſuſtinens conuerſionem. Sic itaque cum magnâ feſtinatione aſcendimus Ieroſolymam: & quantos quidem dies ante feſtiuitatem in ciuitate commorata ſum, ſimilibus nequiſſimis vacaui operibus, magíſque peioribus. Non enim ſufficiens fui iuuẽibus mecũ in mari luxuriantibus & in itinere, ſed & alios multos peregrinos & ciues in mei ſcelere actus congregans, coinquinani ſeducens. 1. Tim. 2. Ezech. 18.

Etiam Ieroſolymæ libidinibus inceſta ait.

Cap. XV.

Quando autem venit ſanctæ exaltationis feſtiuitas pretioſæ crucis, ego quidem, & priùs, præibam, iuuenum illaqueans & capiens animas. Vidi autem primo diluculo omnes ad eccleſiam vnanimiter concurrentes. Abij & ego, currens cum currentibus, & veni cum illis in atrium templi: & cùm veniſſet hora exaltationis diuinæ crucis, impingebam & impingebar, repellebarque quodammodò, feſtinans ingredi cum populo, coarctor vſque ad ianuam templi cum his qui ingrediebantur, cum magnâ laboris tribulatione appropinquans & ego infelix: quando autem ingredi volebam, illi quidem omnes ſine impedimento ingrediebantur: me autem diuina aliqua virtus prohibebat, non indulgens introitum. Mox igitur repulſa, eiiciebar foras: & eiecta, inueniebar ſola in atrio ſtans. Conſiderans autem per muliebrem infirmitatem hoc mihi accidere, iterùm aliis me immiſcendo, vim mihi quodammodò faciebam introëundi, ſed enim laborabam in vacuum.

Non admittitur intra templum diuinitus repulſa.

Cap. XVI.

Vt enim limina veſtigio contingebam, omnes interiùs recipiebantu:, nullum habentes impedimentum, me autem ſolam non recipiebat: ſed quaſi militaris multitudo eſſet taxata vt mihi ingredienti aditum clauderet, ita me repentina aliqua prohibebat virtus, & iterum inueniabar in atrio. Hoc ter & quater paſſa & facere conans, nihílque proficiens, deſperans de cetero, & ampliùs nuſquam progredi valens, (factum quippe fuerat corpus meum à vi comprimentium valdè confractum) recedens diſceſſi, & ſteti in quodam angulo atrij templi, & vix aliquando, ob quam cauſſam prohibebat videre viuificum lignum, in cogitationem reduxi. Tetigit enim mentem & cordis mei oculos intellectus ſalutis, recogitans quia ſqualida actuum meorum ſcelera mihi introëundi aditum obſtabant. Cœpi itaque flens nimium conturbari & pectus tundere, atque ſuſpiria de profundo cordis proferens, & gemens eiulánſque proſpexi in loco in quo ſtabam, ſurſum imaginem ſanctæ Dei genitricis ſtantem, & aio, ad eam intendens & indeclinanter attendens: Domina virgo, quæ Deum genuiſti ſecundùm carnem, ſcio quia nec condecens

Intelligens ſe ob ſcelera ab aſpectu ſanctæ crucis arceri compungitur.

Implorat ſuffragia beatiſſimæ virginis Mariæ.

decens nec oportunum sit, me sic horridam adorare imaginem tuam vel contemplari oculis, tantis sordibus pollutis, quæ esse virgo dignosceris & casta, quæ corpus & animam habes immaculatam: iustum est, me luxuriosam a tuâ purissimâ castitatis mundiriâ abominari & proiici. Tameo quoniam, vt audiui, ob hoc effectus est Deus homo, quem ipsa digna genuisti, vt peccatores vocaret ad pœnitentiam; adiuua me solitariam & nullum habentem adiutorium, percipe confessionem meam, & mihi licentiam tribue ecclesiæ patefactum ingredi aditum, & non efficiar aliena à visione pretiosissimi ligni, in quo adfians Deus homo, quem concipiens ipsa virgo peperisti, & proprium sanguinem dedit pro meâ liberatione. Iube, ô Domina, & mihi iodignæ ob diuinæ crucis salutationem ianuam pateferi, & te ea te genito Christo dignissimam do fideiussorem, quia nunquam vltrà meam carnem coinquinabo per horrida immixtionum ludibria: sed moa vt filij tui, Virgo sancta, videro lignum, sæculo & actibus eius, & omnibus quæ in eo sunt renuntio, & continuò egredior vbicumque ipsa vt fideiussor me duaeris

Proponit corrigere vitã.

Cap 17.

B. Maria suffragio liberè templum ingreditur.

Hæc dicens, & quasi aliquam satisfactionem recipiens fidei succeosa calore, & de pietatis visceribus Dei genitricis præsumens, moui me de eodem loco, in quo stans feci orationem: & veniens, iterùm ingredientibus me miscui, & vltrà non erat qui me repelleret, neque qui me prohiberet appropinquare ianuis, quibus in templum introibant. Accepit ergo me tremor validus & exstasis, & tota ea omnibus tremebunda turbabar. Itaque coniungens me ad ianuam, cuius mibi aditus primò claudebatur (quasi omnis virtus, quæ priùs ingredi me probibebat, pòst autem viam ingrediendi pararet) ita absque impedimenti labore introiui, & sic intra sancta sanctorum reperta sum, & pretiosi ac viuifici crucis ligni adorare mysteriũ digna habita sum: & tunc vidi Dei sacramẽta, & qualiter est paratus suscipere pœnitentes. Tunc proiiciens me coràm in terram, & sanctum illud exosculans pauimentum, exibam. Correns autem ad illam, quæ me fidedixit, veni restans. Coniunxi igitur me in illum locum, vbi fide dictionis conscriptum erat chirographum, & geno curuans coram vultu sanctæ Virginis Dei genitricis his imprecata sum verbis: Tu quidem semper, ô benignissima Domina, tuam ostendisti pietatis misericordiam: tu non iodignam supplicationem proiecisti: vidi gloriam, quam peccatores meritò non videmus: gloriam omnipotentis Dei, qui per te suscipit peccatorum pœnitentiam. Quid ampliùs peccatria & misera valeo recordari aut enarrare? Tempus est iam implere quæ fide dixi, fide dilectionis tuæ placitâ. Nunc vbi tibi complacet, dirige me. Esto mihi salutis ducatrix, & veritatis magistra, præcedens me in viam quę ducit ad pœnitentiam. Et hæc dicens, audiui vocem alicuius à longè clamantis: Iordanem si transieris, bonam inuenies requiem. Ego autem hanc vocem audiens, & pro me factam credens, lacrymans exclamaui, & ad Dei genitricis imaginẽ prospiciẽs vociferaui: Domina, Domina, Regina totius orbis per quam humano generi salus aduenit, noli me derelinquere. Et hæc dicens, de atrio templi sum egressa, & festinanter ambulabam. Exeuntem autem me, vidit me quis, & dedit mihi tres nummos, dicens: Accipe hæc, [12] nonna: ego autem

Pauimẽtum templi osculatur.

Gratias agit Dei matri.

Voce missâ cælitus docetur quid facere debeat.

Tres nummos ad annonam comparandam diuinitus accipit.

accipiens, tres ex eis panes comparaui, & hos accepi benedictioni mei itineris congruos. Interrugaui eum qui panes vendebat, Vnde & qualis via esse noscitur, homo, quæ ducit ad Iordanem? Et cognoscens portam ciuitatis, quæ in illa latera pergit, currens iter agebam plorans.

Cap. 18.

Interrogationi autem interrogationem annectens, reliquum diei consumpsi iter properans: erat autem hora diei tertia, quando pretiosam & sanctam crucem videre merui. Et sole iam ad occasum declinante, ecclesiam beati Ioannis Baptistæ positam iuxta Iordanem conspexi, & in eodem templo ingressa adorans continuò in Iordanem descendi, & ex illâ sanctâ aquâ manus & faciem laui. Communicaui autem viuifica & intemerata Christi Domini Sacramenta, in eadem sanctâ præcursoris & Baptistæ Ioannis basilicâ, & tunc vnius panis medietatem comedi, & ea aquâ Iordanis bibi, in terrâ nocte quiescens. Lucescente in crastino in partem aliam transiui; & iterùm petij ductricem meam vt me dirigeret, vbi ei placitum esset Deueni autem in hanc solitudinem, & ex tunc vsque hodie elongaui fugiens, exspectans Deum meum, qui saluos facit pusillos & magnos, qui conuertuntur ad eum. Zosimas dixit ad eam: Quot anni sunt, ô domina, ex quo hanc inhabitas solitudinem? Respondit mulier: Quadraginta septem anni sunt, vt considero, ex quo de sanctâ ciuitate egressa sum. Dixit autem Zosimas: Et quid inuenire ad esum potuisti, ô mi, aut inuenis, Domina. Respondit mulier: Duos semis quidem panes Iordanem transmeaui deportans; & qui post modicum arefacti quasi lapides obdurruerunt, & modicum quid vsque ad aliquos annos comedens transegi. Dixit autem Zosimas: Et sic absque dolore transisti tanti temporis longitudinem? nihil repentinæ immutationis & conturbationis sensisti calorem? Illa dixit: Rem nunc me interrogas, quam dicens valdè contremisco; si ad commemorationem venero tantorum quæ sustinui periculorum, & cogitationum quæ iniquè perturbauerunt me, timeo enim ne ab eisdem aliquã patiar tribulationem. Dixit Zosimas: Nihil relinquas, ô domina, quæ non indices. Semel enim in hoc te manifestam cognouimus ordine, omnia te indiminutè oporret nos edocere.

Ecclesiam sancti Ioannis Baptistæ iuxta Iordanem ingreditur.

Psal. 54.

Annis 47 in solitudine agit.

Annis 17. tribus panibus victitat.

Cap. 19.

Illa autem dixit ei: Crede, abba, decem & septem annis feris immansuetis & irrationalibus eluctans desiderijs, dum cibum initiabam, desiderio mihi erant carnes; concupiebam pisces quos Ægyptus habebat; desiderabam etiam vinum delectabile mihi; multùm enim delectabar in vino, & superabundantiùs vsque ad ebrietatem bibebam, & nunc mihi erat valdè in desiderio, eò quòd multùm vterer, dum essem in sæculo. Hic autem aquam omnino non habens, vehementissimè vrebar, & sustinebam necessitatis periculum. Fiebat mihi & de luxuriosis canticis nimium desiderium, perturbans & reducens ad memoriam dæmoniorum cantica decantare, quæ in sæculo didiceram. Mox autem lacrymans, & pectus meum percutiens, meipsam ad memoriam reducebam de conuenienti fidedictionis quam feceram, egrediens contra hanc solitudinem. Veniebam autem per cognitionem ante imaginem sanctæ Dei genitricis, quæ me & in fide suâ suscepit, & ante illam plorabam, vt effugaret à me cogitationes, quæ miserrimam meam animam affligebãt. Quando autem superfluè dolentèrque

Conflictatur memoriâ præteriti luxus.

Resistit memoriâ ergo nis sui conuersione.

lacryma

lacrymabar, & viriliter pectus meum tundebam, tunc videbam lumen vndique circumfulgens me, & serenitas mihi quædam stabilis mox fiebat. Cogitationes autem quæ ad fornicationem iterùm compellebant me, quomodo tibi enarrare possum? Abba ignosce. Ignis intus infelix corpusculum meum nimis succendebat, & totá me per omnia exurebat, & ad desiderium commixtionis pertrahebat. Dum ergo mihi talis ascenderet cogitatio, prosternebam meipsam in terram, & lacrymis terram infundens, ipsam mihi veraciter astare sperans, quæ me fide-dixerat, minanti me compellatione exaggerare furentem, quasi præuaricanti, & pœnas præuaricationis mihi imminentes irâ mucronis contra me agentem. Non enim antè surgebam de terrâ, nisi priùs illa dulcissima lux illuminaret me solitù, & cogitationes me perturbantes effugaret. Semper itaque cordis mei oculos ad illam fideiussorem meam sine cessatione erigebam, deprecans eam auxiliari mihi in hac solitudine & pœnitentiâ. Habui ergo adiutricem & coadiutricem ipsam, quæ genuit castitatis auctorem, & sic decem & septem annorum curriculis cum multis, vt dixi, vsque hodie periculis eluctata sum. A tunc ergo adiutorium meũ Dei genitrix astitit mihi, per omnia in omnibus me dirigens. Dixit autem Zosimas: Non habuisti cibum aut vestimentorum? Et illa dixit: Panes quidem illos, sicut iam dixi, decem & septem expendens annis, deinde nutriebar herbis quæ inueniebantur per solitudinem. Indumentum autem quod habui, transmeato Iordane nimiâ vetustate scissum & consumptum est. Multam ergo glaciali frigore & æstus ardore necessitatem sustinui, concremata æstus incendio, & nimio frigoris tempore gelu rigescens & tremens, multoties in terram cadens absque spiritu iacebam immobilis, multis & diuersis necessitatibus & tentationibus immensis eluctans, per omnia vsque in hanc diem virtus Dei multis modis miseram animam meam & corpus meum custodiuit. Recordans enim de qualibus malis liberauit me Dominus, esca nutrior incósummabili, & satietatis possideo epulas spem salutis meæ. Nutrior autem & cooperior tegmine verbi Dei, qui continet omnia. Non enim in solo pane viuit homo, & non habentes operimentum petræ circumdati sunt tegmine hi, qui se peccati expoliauerunt tunicâ.

Promptum beata Maria subsidium.

Herbis nutritur.

Æstu algoré. que cruciata

Deut. 8. Matth. 4. Iob 24. iuxta 70.

Cap. 20. Audiens autem Zosimas, quoniam Scripturarum testimonia proferebat ex libris Moysi videlicet & beati Iob siue Psalmorum, dixit ad eam: Psalmos, ô mater, didicisti, vel alios libros sacræ Scripturæ legisti? Illa autem hoc audiens, subridens dixit ad eum: Crede mihi, non vidi hominem ex quo Iordanem transiui, nisi te hodie: sed neque feram aut aliud animal qualecumque, ex quo in hanc deueni solitudinem. Litteras autem numquam alicubi didici, sed neque psallentem aut legentem aliquem auscultaui. Sermo autem Dei viuus & efficax intellectum intrinsecus docet humanum. Huc vsque finis eorum quæ mea sunt. Nunc autem obsecrans quæso te per incarnationem Verbi Dei vt ores pro me luxuriosâ. Et cùm hæc dixisset, cucurrit senex & genu flexo se in terram prosternere, vociferans & dicens: Benedictus Dominus Deus qui facit mirabilia magna solus, gloriosa ac vehementer stupenda quibus non est numerus. Benedictus es Domine Deus qui ostendisti mihi quanta largiris timentibus te. Verè enim non derelinquis quærẽtes te, Domine.

Nec hominẽ nec animal vidit annis 47.

Hebr. 4.

Iob 9.

Illam autem apprehendens senem, non permisit in terram perfectè prosterni, sed dixit ei: Hæc quę audisti, homo, obtestor te per Dominum Saluatorem nostrum Iesum Christum, nemini dixeris, quoadusque Deus de vinculo carnis absoluat me. His omnibus acceptis in pace, & iterùm hoc eodem tempore adueniente anno apparebo tibi, & videbis me, Dei nos gubernante gratiâ. Fac autem propter Dominum, quod nunc tibi iniungo, vt sacris ieiuniis recurrentibus anni venturi non transeas Iordanem, vt consuetudinem habetis in monasterio. Stupebat autem Zosimas, audiens quoniam & canonem monasterij inscia quasi quæ nosset dicebat; nihilque aliud clamabat nisi gloriam Dei, qui maiora quàm petitur diligentibus se largitur. Illa autem dixit: Sustine vt dixi, abba, in monasterio: neque etsi exire volueris quóquam, valebis. Vespere autem sacratissimo Dominicæ cœnæ, diuini corporis & viuifici sanguinis portionem in vase sacro dignóque tanti mysterij affer, & sustine me in parte Iordanis, quæ coniungitur sæculo, & veniens viuifica accipiam dona. Ex quo enim in ecclesiâ beatissimi Præcursoris, priusquam transirem Iordanem communicaui, deinceps vsque nunc numquam communicaui, numquam vsque nunc sanctificationis huius vsa sum portione; & ideò deprecor, meam ne spernas petitionem, sed per omnia ipsa viuifica atque diuina mysteria affer in eâ horâ, quâ Dominus discipulos diuinæ cœnæ participes fecit. Ioanni autem abbati monasterij, in quo habitas, edicito: Attende tibi ipsi & gregi tuo: aliqua enim fiunt ibi emendatione indigentia. Sed nolo te hæc nunc ei dicere, sed quando tibi præceperit Deus. Hæc dicens orationem à sene postulando, in interiorem solitudinem velociùs festinauit.

Viua & superstes vult cenari.

Petit sibi viuifica Sacramenta honorifice adferri.

Nouit monasterij secreta.

Zosimas autem prosternens se, osculabatur terræ locum, in quo eius vestigia steterant, dans gloriam Deo; immensásque gratias agens, reuersus est, laudans & benedicens Dominum Deum nostrum Iesum Christum. Iterùm autem remeans eiusdem solitudinis iter, quo venerat, coniunxit in monasterio eo tempore, quo consueuerant ij qui in eodem morabantur. Et totum quidem annum illum tacuit, minimè audens quidpiam dicere ex his quæ viderat: in seipso autem deprecabatur Deum, vt iterùm ei ostenderet desiderabilem vultum. Suspirabat autem, annui cursus considerans tarditatem. Quando autem aduenit sacra ieiuniorum initiata prima Dominica, mox post solitam orationem alij quidem psallentes exierunt: ipse autem modicâ febris infirmitate detentus mansit intus in monasterio. Recordatus est autem Zosimas, sibi prædictum sanctæ illius, Quia neque volens exire valebis. Aliquantis autem elapsis diebus, ab infirmitate subleuatus, in monasterio conuersabatur. Quando reuersi sunt monachi sacratæ cœnæ vespere, fecit quod ei iussum est: & mittens in modico calice intemerati corporis portionem & pretiosi sanguinis Domini nostri Iesu Christi, posuit in canistro caryeas paucas & palmarum fructus, id est dactylos, & parum lenticulæ infusæ in aquis: & venit tardè & ad ripam Iordanis sedebat, aduentum sanctæ præstolans. Beatissimâ autem illâ tardante muliere, Zosimas non dormitauit, sed sollicitè attendebat solitudinem, sustinens quod videre desiderabat. Dicebat autem in semetipso: Numquid veniens, dũ me non inuenit, reuersa est? Hæc dicens, flebat:

Cap xxi.

Zosimas redit ad monasterium.

Ægrotus remanet in monasterio.

Assumptâ Eucharistiâ ad Mariam properat.

flebat: & eleuans in cælum oculos, supplíciter Deum deprecabatur, dicens: Nun me alienes, Domine, iterum videre, quam me videre tribuisti. Nó vadam vacuus, peccata mea portans in increpatione.

Cap. 22. Hæc orans cum lacrymis, alia in eum cogitatio incidit. Quid itaque si venerit, faciet? quomodo transiet Iordanem, quia nauicula non est? qualiter ad me indignum perueniet? Heu me infelicem! heu quis me tam iustæ speciei alienauit?

Iterùm videt Mariam ad Iordané venientem. Hæc sene cogitante, ecce sancta illa aduenit, & in parte aliâ fluminis stetit, vnde venerat. Zosimas autem videns eam, surrexit gaudens, & exultans nimis glorificabat Deum. Lucta autem certaminis in eius fluctuabat cogitationis intentione, quia non potest Iordanis transire fluenta. Et respiciens senex, vidit eam vexillo crucis aquas Iordanis signantem. Totius enim tunc noctis tenebras splendor illuminabat lunæ, quia tempus

Edito signo sanctæ crucis ambulat Maria super aquas. recursus illius erat. Statim autem vt signum crucis impressit, ascendit super aquas: & ambulans super liquidum æquoris fluctum, veniebat quasi per solidum iter. Zosimas autem stupens, genua flectere nitens, clamans de super aquas prohibuit, dicens: Quid facis abba, quia & sacerdos Dei es, & diuina portas mysteria? Qui statim obedíuit dicenti. Illa autem descendens de aquis, dixit seni: Benedic pater, benedic. Ille autem cum magnâ festinatione respondit, (stupor enim nimius inuaserat eum in tam glorioso miraculo) & dixit: Verè non mentitur Deus, qui pollicitus est sibi similes esse eos qui semetipsos purificát. Gloria tibi Christe Deus noster, qui ostendisti mihi per ancillam tuam hanc, quantum meâ consideratione inferior sum mensurâ veræ perfectionis. Hæc eo dicente, postulauit mulier vt sanctum diceret Symbolum, & sic Dominicam inchoaret

Sub obitum sumit sacro sanctam Eucharistiam. orationem. Et expleto Pater noster, sancta, sicut mos est, pacis osculum obtulit seniori: & sic viuifica mysteriorum suscipiens dona, in cælum extensis manibus ingemiscés cum lacrymis, ita clamabat: Nunc dimittis, Domine, ancillá tuam secundùm verbum tuum in pace: quia viderunt oculi mei salutare tuû. Et seni dixit: Ignosce, abba, & aliud meæ petitionis imple mandatum. Vade nunc ad monasterium, Dei pace gubernatus: recursu autem anni aduenientis iterùm veni in illo torrente, in quo tecum sum priùs locuta. Per omnia non omittas, sed propter Deum veni: & videbis me iterùm, qualiter Deus voluerit. Ille autem respondit ad eam: Vtinam esset possibile nunc tua sequi vestigia, & tui pretiosissimi vultus visione frui. Oro mater, vt vnam senis petitiunculam facias, & modicum cibi ex eo quod huc attuli, digneris accipere. Et hæc dicens, ostendit ei quod secum detulerat canistrum. Illa autem extremis digitis lenticulam contigit, & tria tollens grana proprio intulit ori, sufficere dicés gratiam Spiritus, vt custodiret animæ substantiá immaculatam. Tunc dicit seni: Ora pro me propter Deum, & meæ memor esto semper infelicitatis. Ille pedes eius sanctos contingens, cum lacrymis deprecabatur, vt oraret pro Ecclesiâ, & pro Imperio, & pro se, & sic dimisit eam abire flens & eiulans. Nun enim audebat eam multùm detinere, quæ nec, si vellet, poterat detineri.

Cap. 23. *Crucis edito signo, ambulat super aquas.* Illa autem crucis iterùm impressione Iordanem signans, ascendit ambulans super liquidum elementum, & transiuit sicut antè veniés fecerat. Senex autem reuersus est, gaudio & tremore repletus. Et semetipsum reprehendebat, pœnitens quia nomen sanctæ vt cognosceret, non inquisiuit: sperabat tamen aduenienti hoc consequi anno.

Cap. 24. *Tertio pergit ad Mariam Zosimas.* Transacto autem eodem anni cursu, venit iterùm in vastam deserti solitudinem, expletis omnibus secundùm consuetudinem, festinabat ad gloriosam illam visionem intuendam. Perambulans autem solitudinem, & non inueniens aliqua cupiti loci indicantia signa, dextra læuáque adspiciens, intuitum oculorum deducens, & lustrans vbique sicut certissimus venator, sicubi suauissimam comprehenderet feram. Vt autem nihil vllo modo vidit quóquam mouentem, cœpit seipsum lugens infundere lacrymis. Tunc eleuans oculos, orabat dicens: Obsecro mihi ostende, Domine, in corpore Angelum, cui totus comparari indignus est mundus.

Cap. 25. *Zosimas inuenit eam corpus exanime.* Hæc orando, peruenit ad locum, qui in similitudine fuerat designatus torrentis, & in extremâ eius parte superiore vidit splendentem solem: & adspiciens, vidit sanctæ mortuum iacens corpus, & manus, vt oportet, sic compositas, & ad Orientem iacens corpus aspiciens. Currens autem, lacrymis lauit beatissimæ pedes; nó enim aliud corporis membrum audebat contingere. Lacrymans autem aliquandiu, & psalmos dicens tempori & rei congruentes, fecit sepulturæ orationem, & dicebat sibiipsi: Forsitan non complacet sanctæ hęc fieri. Hæc eo cogitante, designata scriptura erat in terra, vbi hoc legebatur: Sepeli, abba Zosima, miseræ Mariæ corpusculum. [13] Redde terræ, quod suum est, & pulueri adiice puluerem. Ora tamùm pro me propter Dominum transeunte mense [14] Parmothi secundùm Ægyptios; qui est secundùm Romanos Aprilis die nonâ, id est, v. Idus Aprilis salutiferæ passionis, post diuinæ & sacræ cœnæ communionem.

Cap. 26. Has senex cùm legisset litteras, cogitabat quidem priùs, quisnam esset qui scripsit: illa enim, vt dixerat, litteras ignorabat. In hoc tamen valdè exultans gaudebat, quia eius sanctum didicit nomen. Cogitauit verò, quia mox vt diuina in Iordane mysteria participauit, in eadem horâ in locum illum venit, vbi mox de hoc mundo transiuit, & idem iter, quod Zosimas per dies viginti ambulans vix consummauit laborans, vnius horç cursu Maria consumpsit, & statim migrauit ad Dominum. Glorificans autem Zosimas Dominum, & lacrymis corpus eius infundens, Tempus est, inquit, miser Zosima: quod tuum est, perfice. Sed quid faciam infelix, quia vnde fodere valeam non habeo? Deest sarculum, non est rastrum, nihilque ex omnibus habeo præ manibus. Hæc illo in corde suo dicente, vidit paruum lignum & modicum iacere: quod assumens, cœpit fodere. Valdè autem durior erat terra, & multum fortissima, & ne quaquam valebat fodere: quia & ieiunio confectus, & longi itineris fatigatione nimis erat defectus. Laborabat enim, & suspiriis nimiis vrgebatur, & sudoribus madefactus, ingemuit grauiter ex ipso cordis sui profundo. Et respiciés vidit ingentis formæ leonem iuxta corpus sanctę stantem, & eius plantas lambentem. Videns autem, contremuit præ pauore grandissimæ feræ illius, præcipuè quia audierat sanctam feminam illam dicentem, quia numquam aliquam feram viderat. Signo autem se crucis confirmauit vndi-

Signo crucis vndique se munit Zosimas. que, credens quia illæsum custodire valet eum virtus iacentis. Leo autem cœpit innuere seni, blandis

blandis eum nutibos salutaos. Zosimas autem dixit leoni: Quoniam à Deo missus venisti, ma ximè ferarum, vt huius Dei famulæ corpus terræ commendetur, exple opus officij, vt possit sepeliri eius corpusculum. Ego enim senectute confectus non valeo fodere, sed nec congruum quid habeo ad hoc opus exercendum: & iterùm tanti itineris longitudine properare non valeo vt adferam. Tu diuino iussu hoc opus cum vngulis facito, vt commẽdemus terræ hoc sanctum corpusculum.

Continuò autem, iuxta senis sermonem, leo cum brachijs fecit ipse foueam, quanta ad sepeliendum sanctæ corpusculum sufficere posset. Senex verò lacrymis pedes sanctæ abluens, & multipliciter effusâ prece exorans pro omnibus eam tunc & ampliùs pro se exorare, operuit terrâ corpusculum nudum, astante leone, sicut eam priùs repererat, & nihil aliud habens, nisi illud scissum vestimentum, quod ei iam antè proiecerat Zosimas, ex quo Maria quædam sui corporis texit mẽbra. Deinde recedunt pariter: & leo quidem in interiora solitudinis quasi ouis mansueta abscessit, Zosimas autem reuersus est, benedicẽs & laudans Deum, & hymnum laudis decantans Christo Domino nostro. Veniens autem in cœnobio, omnia eis ab initio retulit, & nihil abscondit ex omnibus quæ vidit & audiuit, vt omnes audientes magnalia Dei, nimio stupore admirarentur, & cum timore & amore magnâ fide celebrarent beatissimæ sanctæ transitus diem. Ioannes autem abbas inuenit quosdam indigentes emendari, iuxta sanctæ illius sermonem, & hos misertante Domino Deo conuertit. Zosimas autem in eodem degens monasterio, impleuit annos centum, & tunc migrauit ad Dominum in pace, gratia Domini nostri Iesu Christi, cui cum Patre gloria & honor & imperium vnà cum sancto viuificatore & adorando Spiritu, nunc & semper & in sæcula sæculorum, Amen.

N O T A T I O.

MARIÆ] *Martyrologium Romanum 11. Aprilis:* In Palæstinâ depositio S. Mariæ Ægyptiacæ, quæ Peccatrix appellatur. *Menologium Græcorum 1. Aprilis:* Sanctæ matris nostræ Mariæ Ægyptiacæ, quæ cùm decem & septem annos lasciuam & turpem vitam duxisset, conuersa in meliorem statum, talis euasit, vt miraculis etiam multis virtutem suam comprobauerit, siquidem quadraginta septem annis ita vixit, vt neminem nisi ipsum Deum spectatorem habuerit.

Claruit Maria Ægyptiaca temporibus Iustini senioris imperatoris, circa annum Domini 520. vixit ijsdem ferè tẽporibus alia item ex meretrice pœnitens Maria dicta, Tarsẽsis patriâ, quæ in monasterio apud Aegas posito exercuit vitam monasticam. De quâ mentio habetur in Prato spirituali cap. 21.

2. Sophronio] *Sophronium huius Vitæ auctorem esse testatur Nicephorus libro 7. cap. 5. Citatur eadem Sophronio auctore in Nicenâ Synodo 2. Act. 4. & à S. Ioanne Damasceno in Oratione 3. de imaginibus. Meminit eiusdem Triodium, vbi agit in quintâ feriâ quintæ hebdomadis Quadragesimalis de Andreâ Cretensi Archiepiscopo, auctore magni Canonis:* Ἐποίησε δὲ τοῦτον, ὅτε καὶ ὁ πατριάρχης Ἱεροσολύμων ὁ μέγας Σωφρόνιος τὸν τῆς Αἰγυπτίας Μαρίας βίον συνεγράψατο. κατάνυξιν γὰρ καὶ οὗτος ὁ βίος συνέβαλε τὰ ἄπειρον, καὶ πολλὴν τοῖς ἐπταικόσι καὶ ἁμαρτάνουσι παραμυθίαν δίδωσιν, εἰ μόνον τῶν φαύλων ἀποστῆναι βούλοιντο: Fecit autem hunc canonem eo tempore, quo magnus Sophronius patriarcha Ierosolymitanus Vitam Mariæ Ægyptiacæ litteris mandauit. quæ & ipsa compunctionis plenissima est, lapsisque & peccatoribus multum consolationis offert, si modò à prauis operibus desistere velint.

Huius Sophronij anniuersaria memoria agitur à Latinis 11. Martij Martyrologium Romanum: Ierosolymis S. Sophronij episcopi. *Menologium Græcorum eadem die:* Sancti patris nostri Sophronij patriarchæ Ierosolymitani, ex ciuitate Damasco, multiplici eruditione, diuinarum litterarum sententiâ & pietate insignis. *De cuius episcopatus initio vide Baronium anno 1533. déque eiusdem obitu anno 1536. De Sophronio quoque ait Histor. Miscell. lib. 18. an 20. Heraclij imp. & libr. 19. anno 26. eiusdem. Cedrenus anno 20. eiusdem Imp. & Zonar. 3 3. parte Annal. in Heraclio.*

3. Paulo] *Sigebertus Catalogo illustr. Ecclesiæ Scriptorum cap. 69.* Paulus diaconus Neapolitanæ ecclesiæ transtulit de Græco in Latinum Vitam S. Mariæ Ægyptiacæ.

Eadem carmine expressit Hildebertus episcopus Cenomanensis, vt refert Henricus à Gandauo Catalogo illust. Scriptorum cap. 8. Hildebertus ex Cenomanensi episcopo Archiepiscopus Turonensis, qui claruit tam prosâ quàm metro, scripsit eleganti metro Vitam Mariæ Ægyptiacæ. *cuius exemplar manuscr. penes me est.*

4. Vicedomini] *Intelligit Theophilum, cuius festum occurrit die 4. Februarij. Cuius Historiam habes apud Surium tom. 1. sed alio interprete.* Præfat. interpr.

5. Constitutis] *Quæ hæc constituta sint, mihi non liquet.*

6. Zosimas] *Alij* Sosimus *Martyrologium Rom. 4 Apr.* In Palæstinâ S. Zosimi anachoretæ, qui funus S. Mariæ Ægyptiacæ curauit. Cap. 1.

7. Psallentia] *Ita tunc loquebantur. Sæpè occurrit* psallentium *apud Gregorium Turonensem.* Cap. 4.

8. Regia] *Ita manuscr. Aliæ editiones:* ianua. *Intelligit primam monasterij ianuam, quæ* Regia *dicebatur.* Cap. 5.

9. Annonabat] *Ita manuscr. Surius:* annonam ferebat. *Alia versio:* vitæ necessaria ferebat. Cap. 6.

10. Corpori ad mensuram sufficiens] *Surius:* Aquam corpori ad mensuram sufficiens. *Alia versio:* Paruum panem ad fragilitatem corporis sustentandam. *vt suspicer in textu nostro omissum* paximatium, *quod alia versio interpretatur* paruum panem.

11. Obscuritatem] *Ita tres manusc. Surius & aliæ editiones,* scurrilitatem. *Sed Paulus* obscuritatem *seu* obscurritatem *à scurrâ formauerit.* Cap. 16.

12. Nonna] *Ita MSS. Vetus editio,* numos. *Surius,* mater. *Vide Onomasticon.* Cap. 17.

13. Redde terræ] *Similis sententia in Vitâ S. Pauli primi eremitæ.* Cap. 18.

14. Parmothi] *Ita manusc. In Surio est* Parmathi *& in margine* Parmenuthi. *Vetus editio:* Parmenothi. Cap. 25.

VITA

VITA
SANCTÆ MARINÆ VIRGINIS, AVCTORE INCERTO.

12. Feb.

Cap. 1. Pater sollicitus de salute filiæ Marinæ.

ERAT quidam sæcularis habens vnicam filiam paruulam. Ipse conuerti cupiens, commendauit eam cuidam parenti suo, & abiit ad monasterium, quod longè erat de ciuitate miliaria triginta duo. Et ingressus perficiebat omne opus quod erat monasterij, ita vt abbas eius amplius eum quàm ceteros qui in monasterio erant, diligeret, eò quòd fidelis esset & obediens. Contigit autem post aliquod tempus, vt recordaretur charitatis filiæ suæ, & cœpit constritari atque affligi intra se. Et cùm per multos dies hoc faceceret, vidit eum abbas eius tribulantem, & dixit ei: Quid habes frater, quòd sic tristis ambulas? dic mihi, & Deus qui consolatur omnes, dabit tibi auxilium. Tunc ille procidens, cum lacrymis ad pedes eius dixit: Habeo vnum filium in ciuitate quem reliqui paruulum, & recordatus, affligor propter eum. Et noluit indicare ei quòd puella esset. Abbas verò eius ignorans quòd esset, & nolens eum amittere, quia necessarius erat monasterio, dicit ei: Si diligis eum, vade, & adduc eum huc, & sit tecum. Et abiens adduxit eam, dicebatúrque Marina. Et mutauit ei nomen & vocauit eam Marinum. Et dedit eam ad discendas litteras intra monasterium, & erat cum eâ: nullúsque agnouit de fratribus quòd puella esset, sed vocabant eam omnes Marinum. Et dum esset annorum quatuordecim, cœpit eam docere pater suus viam Domini, & dicebat ei: Vide filia vt nullus cognoscat mysterium tuum vsque in finem tuum, & sollicita sis ab insidiis diaboli, ne seducaris ab eo, & istud sanctum monasterium videatur per nos solui, vt in conspectu Christi cum sanctis Angelis eius coronam, & non cum impiis æternam damnationem accipiamus. Et alia multa docebat eam per singulos dies de regno Dei.

Vt in monasterii virorū recipiatur, habitū eius mutat, & Marinum vocat.

Pater filiam instruit.

Cap. 2. Pater Marinæ moritur.

Dum autem facta esset annorum decem & septem, defunctus est pater eius. Remansit verò hæc sola in cellâ patris sui & ipsa obseruauit se in omnibus doctrinis patris sui & erat obediens omnibus in monasterio: ita vt ab abbate suo, & ab omnibus diligeretur. Habebat autem monasterium par boum & carrum, quia vicinum habebat mare, vbi erat emporium ad millia tria; & ibant monachi, & afferebant quæ necessaria erant monasterio. Vnâ verò die dicit abbas eius: Frater Marine, quare & tu nón vadis cum fratribus & adiuuas eos? Quæ respondit: Iussisti pater? Erat autem in ipsu emporio [2] pandochium. Cœpit ergo frater Marinus frequenter pergere cum carro, si faciebat tardè ad reuertendum, manebat in ipso pandochio cum ceteris monachis.

Cap. 3. Marinus fornicationis accusatur.

Contigit autem per insidias inimici, vt pandox ille haberet filiam virginem. Ad quam ingressus miles aliquis, concubuit cum ea, & concepit puella de illo milite. Et dum cognitum fuisset a parentibus eius, cœperunt affligere puellam: dicentes: Dic nobis de quo concepisti? Respondit eis: De illo monacho, qui dicitur frater Marinus, qui hîc frequenter cum carro mansit, ipse me oppressit & concepi. Statim autem perrexerunt parentes eius ad monasterium, & dicũt abbati: Ecce domine abba, quid fecit monachus tuus Marinus quo modo decepit filiam nostrã: Dicit eis abbas: Sinite, videamus si manifesta sunt quæ dicitis. Et veniente eo, dicit ei abbas eius: Frater Marine, tu hoc scelus operatus es in filiá eorum? Stãs diutiùs cogitauit, intra se ingemiscẽs dixit: Peccaui pater, pœnitentiam ago huic pecato, ora pro me. Ad iracundiam autem commotus abbas, iussit eam contundi & affligi. Et ait: In veritate dico, quia tu qui hoc malum operatus es, non manebis in hoc monasterio. Et iactauit eam forãs. Ipsa verò nũquam vlli confessa est mysterium suum, sed abiens iactauit se ante fores monasterij, & iacebat super terrã in pœnitentiã, affligẽs se tamquam ipsa peccasset & ab ingredientibus fratribus postulabat, vt vel vna buccella panis ei daretur. Hoc faciẽs per tres annos, non recessit de monasterio. Pandochis verò filia peperit filium masculum, & ablactauit, & adduxit eum mater puellæ secum, & iactauit eum ibi ante monasterium, & dicit ei: Ecce frater Marine, quomodo nosti nutrica filium tuum. Et reliquit eum ibi, & abiit. Sancta virgo suscipiens, tamquã proprium filium, de ipsã bucellã panis, quam accipiebat ab introëuntibus in monasterium, nutricabat filium alienum. Factum est hoc per alios duos annos.

Peccatū quod non admisit, agnoscit quasi à se admissum.

Eiicitur ex monasterio, & ad portã pœnitet.

Cap. 4.

Postmodum autem videntes fratres, misericordiã compuncti, ingressi ad abbatem rogare cœperunt vt eum reciperet in monasterium, dicentes: Abba, indulge & suscipe fratrũ Marinum. Ecce quinque anni sunt, quòd in pœnitentiã ante ianuam monasterij iacet, & non recessit vmquam hinc. Suscipe eum in pœnitentiam, sicut Dominus noster Iesus Christus præcepit. Vix autem coëgerunt eum, & iussit eum ingredi, & vocauit eum ad se, & ait: Pater tuus fuit vir sanctus, quod tu nosti & paruulum introduxit te in hoc sanctum monasterium, & non est operatus quidquã mali, quod tu cogitasti, & fecisti: nec aliquis in hoc sancto monasterio. Nunc autem ingressus es cum filio tuo, quem de adulterio habes, vnde oportet te pœnitere. Graue enim peccatum fecisti. Et hoc tibi iubeo, vt omnes munditias monasterij tu solus quotidie facias, & aquam ad necessaria purganda portes, [3] calcearium omnibus per singulos dies tu perficias, omnibúsque seruias: in hoc enim habebis meam gratiam. Sancta verò libenti animo suscipiens, omne opus quod ei iussum fuerat perficiebat.

Admittitur rursus in monasterio.

Vilissima dat munia.

Cap. 5.

Contigit autem eam intra paucos dies dormire in Domino. Euntes verò fratres, nuntiauerunt abbati

abbati dicentes: Frater Marinus defunctus est. Dicit ei abbas: Videte fratres, quale peccatum fuit, vt nec meruerit pœnitentiam. Sed tamen ite, lauate eum, & sepelite longè à monasterio. Et euntes dum lauant eum, cognouerunt eum quia femina esset. Et cœperunt omnes emittere voces, & tundentes se, clamabant, Quia talis conuersatio & patiētia sancta inuenta est in ea, cuius mysterium nullus agnouit, & sic ab eis afflicta fuisset. Et venientes cum lacrymis, dicunt abbati: Abba veni & vide fratrem Marinum. Dicit eis: Quid est hoc? Fratres dicunt iterum: Veni & vide mirabilia Dei, & vide quid de te agas. Ille territus perrexit, & venit ad corpus. Et leuans pallium, vnde coopertum erat, vidit quia mulier esset: & mox cecidit, & caput suum percutiebat in terram, & vociferabatur dicens: Coniuro te per Iesum Christum Dominum, ne me condemnes ante conspectum Dei eò quod afflixerim te, quia ignorans feci. Tu, Domina, non dixisti mysterium tuum, & ego non cognoui in veritate sanctam conuersationem tuam. Et iussit sanctum corpus eius intra monasterium in oratorio reponi.

Moritur Marina & sexus cognoscitur.

Affligit se abbas quod Marinam afflixisset.

Cap 4. Eadem verò die puella illa arrepta à dæmonio venit ad monasterium, & confitebatur crimen quod admiserat, & de quo conceperat. Et in septimâ die repausationis eius in Domino, ibi intra oratorium liberata est à dæmonio. Audientes autem qui erant in ipso emporio, & vicina monasteria, mirabilia quæ facta fuerant, accipientes cruces & cereos, cum hymnis & canticis & psalmis, benedicentes Deum, venerunt in eodē monasterio, & oratorium ingressi vbi corpus eius requiescebat, benedixerunt Deū. Vbi vsque modò Christus orationibus sanctæ virginis multa facit mirabilia, ad laudem nominis sui. Qui cum Patre & Spiritu sancto viuit & regnat Deus, per omnia sæcula sæculorum, Amen.

Fornicaria à dæmone arrepta apud corpus Marinæ liberatur.

Miraculis sanctitas eius comprobatur.

NOTATIO.

MARINÆ] *Tres Marinas in tabulis ecclesiasticis inuenio,* Alexandrinā, Antiochenam, Hispanam, *sed valdè inter se confusas, vt difficile statuere sit, an dua tantum, an tres fuerint. videamus de singulis, & eas inter se comparemus, collatis auctoribus.*

Marinæ *nostræ, qua Alexandrina est, memoria certo die consecrata inuenitur in Menæis* 12. *Februarij, vbi* Maria *primò, deinde mutato habitu* Marinus *dicitur. Nulla eius in Menologio mentio, sed alterius* Marinæ *virg. & mart.* 17. *Iulij, qua Latinis* Margareta *dicitur.*

Apud Latinos vereor vt certi quid statui possit. Nam valdè variant tam vetusta quàm recentiora Martyrologia quoad diem, quoad locum, quoad martyrij lauream. vt hac nostra Marina, qua virgo tantum fuit, videatur cum aliâ aliquâ, qua & virgo & martyr fuit, ex nominis affinitate confusa.

Cuius varietatis & confusionis occasionem inde ortam existimo, quod S. Margareta *virg. & mart.* Antiochena, *à Gracis* Marina *dicta sit. Inde Beda, Rabanus, & Notkerus, qui Marinam martyrem habent* 18. *Iunij, apud Antiochiam sub Olybrio præfecto, eamdem eodem loco,* Margaretæ *nomine habent* 13. *Iulij. Et quidem Rabanus & Notkerus ibi eumdē quoque præfectum Olybrium exprimunt, Romanum autem Martyrologium* Margaretam *habet* 20. *Iulij.*

Vsuardus vero ex primâ recensione Molani habet 18. *Iunij*: Alexandriæ passio S. Marinæ virg. *quod vt Vsuardo ex secundâ Molani recensione omittitur, nec vlla fit in eâ editione mentio* Marinæ, *qua Alexandria sit passa.*

Sed Molanus tam in primâ quàm secunda Vsuardi recensione, 20. *Iulij, non in textu Vsuardi, sed in additionibus,* Margaretæ *diem festum ponit, de quâ in annotatione ex secundâ recensione dicit Vsuardum nomine* Marinæ *habere* 18. *Iunij, quod intellige de Vsuardo ex primâ eius recensione: nam in secundâ, vt dixi, omittitur.*

Quis porrò in annotationibus secunda recensionis ad 20. *Iulij addit, fortassis incuriâ scriptoris* 18. *Iunij vitiosè irrepsisse* Alexandriæ. *Nam Beda inquit, eo die secundum historiam habet*, in Antiochiâ. *Vnde apparet Molanum vtrobique Marinam & Margaretam pro eadem accepisse.*

Qui rursus in additionibus ad Vsuardum tam primâ quàm secunda sua recensionis 13. *Iulij Margaretam eo die apud multos coli. Et eo die manuscriptus meus Vsuardus diserté* Margaretam *habet, atque ita cum Beda, Rabano, Notkero de* Margaretæ *die consentit.*

Nondum igitur Marinæ *nostra festum diem, exenssis quatuor vetustis Martyrologij scriptoribus, certum apud Latinos habemus; imo ne quidem eius memoriam.*

Habetur quidem in Adone vulgato 18. *Iunij*: In Alexandriâ S. Marinæ virginis & mart. & Balbinæ. *sed prafixa hic est stellula à Mosandro, Adonis editore, quod id in aliis tribus manuscriptis, quibus ipse vsus est, non esset, prater quàm in vno à Benedictino quodam aucto. Et certè in meis duobus vetustissimis manuscriptis nulla hic* Marinæ *nostra apud Adonem mentio; quare nec quod* martyr *dicatur, Adoni est imputandum, vt hic putauit Baronius. Imò verò quia* martyr *dicitur, capiendum erit de* Marinâ *seu* Margaretâ, *vt Molanus ad Vsuardum cepit: & pro* in Alexandriâ, *ponendum erit* in Antiochiâ, *loco cuius non ritè apud Galesinium est,* in Achaiâ.

Ita in manuscripto Adone nulla Marinæ, *nulla quoque* Margaretæ *memoria. Nam quod in editione Mosandri* Margarita *habetur* 13. *Iulij, ibi quoque stellula prafixa est, quod id in aliis MSS. deesset.*

Quis igitur dies Marinæ *nostra apud Latinos assignabitur? Habetur quidem in Martyrologio Romano Baronij* 18. *Iunij*: Alexandriæ passio Sanctæ Marinæ virginis. *quam Baronius ibi putat Marinam nostram esse. sed quomodo illi passio conuenit? cur non potius de Marinâ seu Margaretâ virgine & martyre accipiatur, vti putarunt Beda, Rabanus, Notkerus.*

Nisi velimus tres hos Martyrologos Marinam seu Margaretam virg. & Mart. cum Marinâ nostrâ tantum virg. confudisse, quandoquidem iidem rursus de Margareta agant 13. *Iulij.*

Atque ita 18. *Iunij in Martyrologio Romano legendum erit*, Alexandriæ S. Marinæ virg. *omissâ passionis voce, vti iam olim Bellinus in Martyrologio Rom. expressit. Ita quoque habet Vsuardus meus manuscriptus. Nisi quis* passionē *& quod* martyr *dicitur interpretari malit, quod multa à fratrib. suis religiosis passa sit: vti* 9. *Ian.* Basilissa *dicitur* martyr, *quia multa passa fuit, etsi non affecta martyrio.*

Certè Florarium manuscriptum SS. 18. Iunij nostram Marinam *etiam cum* passionis *voce agnoscit. Ait enim*: Alexandriæ passio S. Martinæ virginis, cuius gesta habentur circa finem quinti libri de Vitis SS. Patrum. *Intelligit editionem primam Vitarum SS. Patrum; nam ibi in fine quinti libri habetur.*

De Marinæ *nostra virginis translatione Venetias Martyrolog. Rom. 17. Iulij*: Venetiis translatio sanctæ Marinæ virg. *quod à Baronio additum existimo Martyrologio Romano, ex Petri Aquilini Catalogo Sanctorum lib. 6. cap. 108. nam in Martyrologio Romano Bellini non habetur.*

Aliam Marinam *virg. & mart. exhibet Martyrolog. Romanum Baronij* 18. *Iulij* Galleciæ in Hispaniâ S. Marinæ virg. & mart. *quod in nullo antiquo Martyrologio reperio, nec quidem Romano Bellini; vt à Baronio ex Hispanicis scriptoribus insertum existimem Martyrologio Romano. Vnde fortassis non frustrà dubitant quidam, num hæc Hispanica* Marina *eadem sit cum alterutrâ Marinarum iam assignatarum, id est vel Alexandrinâ vel Antiochenâ. Refert enim Villegas in Flore SS. Hispaniæ parte* 1. 18. *Iulij, quosdam esse qui hanc censeant eamdem esse cum* Marinâ *virgine, quæ hic in Patrum Vitis occurrit. Sed cùm ea virgo tantùm fuerit, non etiam martyr, qualis Hispana Marina existimatur, minùs videtur eorum sententia probabilis.*

Alios esse refert, qui hanc eadem faciant cum Marinâ *seu* Margaretâ *virgine & martyre quæ passa est Antiochiæ. Et quidem Molanus in annotationibus ad Vsuardum* 20. *Iulij ex secundâ recensione asserit, Hispanos in lectionibus* 18. *Iunij (puto* Iulij*) habere, Marinam fuisse ex Antiochiâ Galleciæ, & cum nulla Antiochia sit in Galleciâ, non videtur improbabile* Margaretam *ab Hispanis coli, sed* Marinæ *nomine. Fauet huic sententiæ, quòd in eundem penè diem vtriusque festum incurrat. Nam Marina seu Margareta Antiochena in Menologio ponitur* 17. *Iulij, in Martyrologio Romano* 20. *Iulij: Hispana autem in Martyrologio Romano* 18. *Iulij: in Thesauro concionat.* 19. *Iulij.*

Villegas tamen suprà, & Thesaurus concionatorum Thomæ de Trugillo tomo 3. 19. *Iulij quædam Marinæ Hispanæ propria assignant, vt clibanum, in quem coniecta dicitur, & fontem, in quo quædam eius interuentu miracula feruntur perpetrata; quæ eruditi viri, qui vicini sunt, viderint, quò referri debeant.*

Cap. 2. 2. Pandochium] *Ita manuscripti Coloniensis editio*, pandoeium, id est taberna. *Vetus*, homo manēs nomine pandox. *Rectum est* pandochium, *πανδοχεῖον taberna, sic* pandox *tabernarius.*

Cap. 4. 3. Calcearium] *Ita Coloniensis editio. Vetus* calcarium. *Intelligit, opinor ministerium aliorum calceos purgandi. In MS. est* caldarium *vel* calidarium. *An igitur intelligitur ministerium caldam præparandi vel fratrum caliculos eluendi?*

VITA

BEATÆ FABIOLÆ,

AVCTORE DIVO

HIERONYMO

PRESBYTERO.

Est epistola 30. ad Oceanum.

Cap. 1.

Lures anni sunt, quòd super dormitione Blesillæ, Paulam venerabilem feminam recenti adhuc vulnere cōsolatus sum. Quartæ æstatis circulus voluitur, ex quo ad Heliodorum episcopum Nepotiani scribēs epitahium, quidquid habere potui virium in illo tunc dolore consumpsi. Ante hoc fermè biennium, Pammachio meo pro subitâ peregrinatione Paulinæ breuem epistolam dedi erubescens ad disertissimum virum plura loqui, & ei sua ingerere, ne non tam consolari amicum viderer, quàm stultâ iactantiâ docere perfectum. Nunc mihi, fili Oceane, volenti & vltrò appetenti debitum munus imponis, quo pro nouitate virtutum, veterem materiam nouam faciam. In illis enim vel parentis affectus, vel mœror auunculi, vel desiderium mariti temperandum fuit: & pro diuersitate personarum, diuersa de scripturis adhibenda medicamina. Inpræsentiarum tradis mihi Fabiolam, laudem Christianorum, miraculum gentilium, luctum pauperum, solatium monachorum. Quidquid primùm arripuero, sequentium comparatione vilescit. Ieiunium prædicem? sed præualescunt eleēmosynæ. Humilitatē laudē? sed maior est fidei ardor. Dicam appetitas sordes, & in cōdemnationem vestium sericarum plebeium cultum & seruilia indumenta quæsita? plus est animum deposuisse quàm cultum. Difficiliùs arrogantia quàm auro caremus & gemmis. His enim abiectis, interdum gloriosis tumemus sordibus, & vendibilem paupertatem, populari auræ offerimus. Celata virtus, & conscientiæ fota secreto, Deum solum iudicem respicit. Vnde nouis mihi est efferenda præconiis, & ordine rethorum prætermisso, tota de confessionis ac pœnitentiæ incunabulis assumenda oratio. Alius forsitan scholæ memor, Q. Maximum,

Fabiola laus Christianorū, miraculum gentiliū.

Celata virtus Deo iudice gaudet.

Vnus qui nobis cunctando restituit rem, Virgil. 6. Æneidos.

& totam Fabiorum gētem proferret in medium, diceret pugnas, describeret prælia, & per tantæ nobilitatis gradus Fabiolam venisse iactaret, vt quod in virgâ non poterat, in radicibus demonstraret. Ego diuersorij Bethlehemitici, & præsepis Domini amator, in quo virgo puerpera Deum fudit infantē, ancillā Christi, nō de nobilitate veteris historiæ, sed de ecclesię humilitate producā.

Cap. 2. Et quia statim in principio, quasi scopulus quidam & procella mihi obtrectatorum eius opponitur, quòd secundum sortita matrimonium, priùs reliquerit, nō laudabo cōuersam, nisi

priùs

Mariti vitiosi fastidia non sustinuit Fabiola.

priùs ream absoluero. Tanta prior maritus vitia habuisse narratur, vt ne scortum quidem & vile mancipium ea sustinere posset. Quæ si voluero dicere, perdam virtutem feminæ, quæ maluit culpam subire dissidij, quàm corporis sui infamare partem, & maculas eius detegere. Hoc solùm proferam, quod verecundæ matronæ & Christianæ satis est. Præcepit Dominus vxorem non debere dimitti, excepta caussâ fornicationis; & si dimissa fuerit, manere innuptam. Quidquid viris iubetur, hoc consequenter redundat in feminas. Neque enim adultera vxor dimittenda est, & vir mœchus tenendus. Si qui meretrici iungitur, vnum corpus facit: ergo & quæ scortatori impuróque sociatur, vnum cum eo corpus efficitur. Aliæ sunt leges Cæsarum, aliæ Christi, aliud Papinianus, aliud Paulus noster præcipit. Apud illos viris impudicitiæ fræna laxantur, & solo stupro atque adulterio condemnato, passim per lupanaria & ancillulas libido permittitur, quasi culpam dignitas faciat, non voluntas.[2] Apud nos, quod non licet feminis, æquè non licet viris, & eadem seruitus pari conditione censetur. Dimisit ergo, vt aiunt, vitiosum: dimisit illius & illius criminis noxium: dimisit, pæne dixi, quod clamante vicinia vxor sola non prodidit. Sin autem arguitur, quare repudiato marito non innupta permanserit: facilè culpam fatebor, dum tamen referam necessitatem. Melius est, inquit Apostolus, nubere quàm vri. Adolescentula erat, viduitatem suam seruare non poterat. Videbat aliam legem in membris suis repugnantem legi mentis suæ, & se vinctam & captiuam ad coitum trahi. Melius arbitrata est apertè confiteri imbecillitatem suam, & vmbram quamdam miserabilis subire coniugij, quàm sub gloria vniuiræ opera exercere meretricum. Idem Apostolus vult viduas adolescentulas nubere, filios procreare, nullam dare occasionem aduersario maledicti gratiâ. Et protinus cur hoc velit, exponit: Iam enim quædam abierunt retrò post satanam. Igitur & Fabiola, quia persuaserat sibi, & putabat à se virum iure dimissum; nec Euangelij vigorem nouerat, in quo nubendi vniuersa caussatio viuentibus viris feminis amputatur; dum multa diaboli vitat vulnera, vnum incauta volnus accepit.

Matth. 5. 1.Cor.7. 1.Cor.6. — Publicè adulterum tandem repudiauit. — 1.Cor.7. — Rom.7. — 1. Tim. 5.

Cap. 3.

Quòd secundo altero viuente marito nupserit, emendat Fabiola.

Sed quid ego in abolitis & antiquis moror, quærens excusare culpam, cuius pœnitentiam ipsa confessa est? Quis hoc crederet, vt post mortem secundi viri in semet reuersa, quo tempore solent viduæ negligentes, iugo seruitutis excusso, agere se liberiùs, adire balneas, volitare per plateas, vultus circumferre meretricis, saccum indueret, vt errorem publicè fateretur: & totâ vrbe spectante Romanâ, ante diẽ Paschæ in Basilicâ quondam[3] Laterani, qui Cæsariano truncatus est gladio,[4] staret in ordine pœnitentiũ, episcopo, presbyteris, & omni populo collacrymantibus: sparsum crinem, ora lurida, & squalidas manus, sordida colla submitteret? Quæ peccata fletus iste non purget? Quas inueteratas maculas hæc lamenta non abluant? Petrus trinam negationem trinâ confessione deleuit. Aaron sacrilegium, & conflatum ex auro vituli caput, fraternæ correxêre preces. Dauid sancti & mansuetissimi viri homicidium pariter & adulterium septem dierũ emendabat fames. Iacebat in terrâ, volutabatur in cinere, & oblitus regiæ potestatis, lumen quærebat in tenebris. Illúmque tantùm respiciens quẽ offenderat, lacrymabili voce dicebat: Tibi soli peccaui, & malum coram te feci. Et: Redde mihi lætitiam salutaris tui, & spiritu principali confirma me. Atque ita factum est, vt qui me priùs docuerat virtutibus suis, quomodo stans nõ caderem, doceret per pœnitentiam, quomodo cadens resurgerem. Quid iam impium legimus inter reges quàm Achab, de quo Scriptura dicit: Non fuit alius talis vt Achab, qui venundatus est, vt faceret malum in conspectu Domini? Hic cùm propter sanguinem Nabuthæ correptus fuisset ab Eliâ, & audisset iram Domini per Prophetam: Occidisti, & insuper possedisti, & ecce ego inducam super te malum, & demetam posteriora tua, & reliqua: scidit vestimenta sua, & operuit cilicio carnem suam, ieiunabátque in sacco, & ambulabat demisso capite. Tunc factus est sermo Dei ad Eliam Thesbiten, dicens: Nonne vidisti Achab humiliatum coram me? Quia ergo humiliatus est meâ caussâ, non inducam malum in diebus eius.

Ioan. 21. Exo. 32. 2.Reg. 12. Psal. 50. — 3.Reg. 21.

Cap. 4. 2.Par. 33. Ionæ 3.4 Lucæ 18.

O felix pœnitentia, quæ ad se Dei trahit oculos, quæ furentem sententiam Dei, confessio errore mutauit! Hoc idem & Manassen in Paralipomenon, & Niniuæ regem fecisse legimus in Prophetâ, publicanum quoque in Euangelio. E quibus primus non solùm indulgentiam, sed & regnum recipere meruit. Alter impendentem Dei fregit irã. Tertius pectus verberans pugnis, oculos non leuabat ad cælum. Et multò iustificatior recessit publicanus humili confessione vitiorum, quàm pharisæus superba iactatione virtutum. Nõ est loci huius vt pœnitentiam prædicem, & quasi contra Montanum Nouatúmque scribens, dicam illam hostiam Domino esse placabilem: Sacrificium Deo spiritum contribulatum: &, Malo pœnitentiam peccatoris, quàm mortem: &, Exurge, exurge Ierusalem: & multa alia, quæ prophetarum tangunt tubæ. Hoc vnum loquar, quod & legentibus vtile sit, & præsenti caussæ conueniat. Non est confusa Dominum in terris, & ille eam non confundetur in cælo. Aperuit cunctis vulnus suum, & decolorem in corpore cicatricem flens Roma conspexit. Dissuta habuit latera, nudum caput, clausum os. Non est ingressa ecclesiam Domini, sed extra castra cum Mariâ sorore Moysi separata consedit: vt quam sacerdos eiecerat, ipse reuocaret. Descendit de solio deliciarum suarum, accepit molam, fecit farinam, & discalceatis pedibus transiuit flumina lacrymarum. Sedit super carbones ignis. Hi ei fuêre in adiutorium. Faciem, per quam secundo viro placuerat, verberabat, oderat gemmas, linteamina videre non poterat, ornamenta fugiebat. Sic dolebat quasi adulterium commisisset, & multis impendiis medicaminum vnum vulnus sanare cupiebat.

Psal. 50. Ezech. 18. Isaiæ 60. Marc. 8. Leuit. 13. Num. 12. Isaiæ 47.

Cap. 5.

Diu morati sumus in pœnitentiâ, in quâ velut in vadosis locis resedimus, vt maior nobis & absque vllo impedimento se laudum eius campus aperiret. Receptâ sub oculis omnis ecclesiæ communione, quid fecit? Scilicet in die bonâ, malorum non oblita est: & post naufragium, rursum tentare noluit pericula nauigandi. Quin potiùs omnem censum quem habere poterat (erat autem amplissimus, & respondens generi eius) dilapidauit, ac vendidit: & inde pecuniam congregatam vsibus pauperum præparauit, & prima omnium *νοσοκομεῖον* instituit, in quo ægrotantes colligeret de plateis, & consumpta languoribus

Eccli. 11.

Prima Nosocomium instituit.

atque inediá miserorum membra sonetet. Describam ego nunc diuersas hominum calamitates, truncas nares, effossos oculos, semiustos pedes, luridas manus, tumentes aluos, exile femur, crura turgentia, & de exesis ac putridis carnibus vermiculos bullientes? Quoties morbo regio & pu-
Ægris ministrat. dore confectos humeris suis ipsa portauit? Quoties lauit purulentam vulnerum saniem, quam alius aspicere non valebat? Præbebat cibos propriá manu, & spirans cadauer sorbitiunculis irrigabat. Scio multos diuites & religiosos ob stomachi angustiam exercere huiusmodi misericordiam per aliena ministeria, & clementes esse pecuniá, non manu. Quos equidem non reprobo, & teneritudinem animi nequaquam interpretor infidelitatem: sed sicut imbecillitati stomachi veniam tribuo, sic perfectæ mentis ardorem in cælum laudibus fero. Magna fides ista contem-
Luc. 16. nit. Scio quid in Lazaro diues purpuratus aliquando non fecerit, quali superba mens retributione damnata sit. Ille quem despicimus, quem videre non possumus, ad cuius intuitum nobis vomitus erumpit, nostri similis est, de eodem nobiscum formatus est luto, iisdem compactus elementis. Quidquid patitur, & nos pati possumus. Vulnera eius existimemus propria; & omnis animi in alterum duritia, clementi in nosmetipsos cogitatione frangetur.

Virgil. 6. Aeneidos.
Non mihi si linguæ centum sint, oráque centum,
Ferrea vox,
Omnia morborum percurrere nomina possim,

quæ Fabiola in tanta miserorum refrigeria commutauit, vt multi pauperum sani languentibus
Monasteria sustentat. inuiderent. Quamquam illa simili liberalitate erga clericos & monachos ac virgines fuerit. Quod monasterium non illius opibus sustentatum est? Quem nudum & [5] clinicum non Fabiolæ vestimenta texerunt? In quorum se indigentiam non effudit præceps & festina largitio? Augusta misericordiæ eius Roma fuit.

Cap. 6. 6. Peragrabat ergo insulas & totum Etruscum
Monachorũ choros visitat. mare, Volscorúmque prouinciam, & reconditos curuorum litorum sinus, in quibus monachorũ consistunt chori, vel proprio corpore, vel transmissâ per viros sanctos ac fideles munificentiâ
Ierosolymam vadit circumibat. Vnde repentè & contra opinionem omnium Ierosolymam nauigauit, vbi multorum excepta concursu nostro parumper vsa est hospitio: cuius societatis recordans, videor mihi ad-
Studio lectionisque incita. huc videre quam vidi. Iesu bone, quo illa feruore, quo studio intenta erat diuinis voluminibus: & veluti quamdam famam satiare desiderans, per Prophetas, Euangelia, Psalmósque currebat: quæstiones & proponens, & solutas recondens in
Eccl. 1. scriniulo pectoris sui. Nec verò satiabatur audiẽdi cupidine, sed addens scientiam, addebat dolorem: & quasi oleum flammæ adieceris, maioris ardoris fomenta capiebat. Quodam die cum in manibus Moysi Numeros teneremus, & me verecundè rogaret, quid sibi vellet nominum tanta congeries: cur singulæ tribus in aliis atq; aliis
Num. 22. locis variè iungerentur: quomodo Balaam ariolus sic futura Christi mysteria prophetarit, vt nullus propemodum prophetarum tam apertè de eo vaticinatus sit: respondi vt potui, & visus sum interrogationi eius satisfacere. Reuoluens ergo librum, peruenit ad eum locum, vbi catalogus
Num. 33. describitur omnium mansionum per quas de Ægypto egrediẽs populus, peruenit vsque ad fluenta Iordanis. Cúmque caussas quæreret & rationes singularum, in quibusdam hæsitaui, in aliis inoffenso cucurri pede, in plerisque simpliciter ignorantiam confessus sum. Tunc verò magis cœpit vrgere, & quasi non mihi liceret nescire quod nescio expostulare, ac se indignam tantis mysteriis dicere. Quid plura? Extorsit mihi negandi verecundiam, vt proprium ei opus huiuscemodi disputatiunculæ pollicerer, quod vsque in præsens tempus, vt nunc intelligo, Domini voluntate dilatum, reddetur memoriæ illius: vt sacerdotalibus prioris ad se voluminis induta vestibus, per mundi huius solitudinem gaudeat se ad terram repromissionis aliquando venisse.

Verùm quod cœpimus prosequamur. Quæré- Cap. 7.
tibus nobis dignum tantæ feminæ habitaculum, cùm illa ita solitudinem cuperet, vt diuersorio Mariæ carere nollet: ecce subitò discurrentibus nuntiis, Oriens totus intremuit: ab vltima Mæotide inter glacialem Tanain, & Massagetarum immanes populos, vbi Caucasi rupibus feras gentes Alexandri claustra cohibent, [7] erupisse Hun- *Hunnorum in Romanũ orbem irruptio.*
norum examina, quæ pernicibus equis huc illúcque volitantia, cædis pariter ac terroris cuncta complerent. [8] Aberat tunc Romanus exercitus, & bellis ciuilibus in Italiâ tenebatur. Hanc gentem [9] Herodotus refert sub Dario rege Medorũ viginti annis Orientem tenuisse captiuum, & ab Ægyptiis atque Æthiopibus annuum exegisse vectigal. Abigat Iesus ab orbe Romano tales vltrà bestias. Insperati vbique aderant, & famam celeritate vincentes, non religioni, non dignitatibus, non ætati parcebant, non vagientis miserabantur infantiæ. Cogebantur mori, qui nondum viuere cœperant: & nescientes malum suum, inter hostium manus ac tela ridebant. Consonus inter omnes rumor, petere eos Ierosolymam, & [10] ob nimiam auri cupiditatem ad hanc vrbem percurrere. Muri neglecti pacis incuriâ sarciebántur: Antiochia obsidebatur: Tyrus se volens à terrâ abrumpere, insulam quærebat antiquam. Tunc & nos compulsi sumus parare naues, esse in littore, aduentum hostium præcauere, & sæuientibus vẽtis magis barbaros metuere quàm naufragium; non tam propriæ saluti, quàm virginum castimoniæ prouidentes. [11] Erat in illo tempore quædã apud nos dissensio, & barbarorum pugnã domestica bella superabant. Nos in Oriente tenuerunt *Fabiola Romam reuertitur.*
iam fixæ sedes, & inueteratum locorum sanctorum desiderium. Illa quæ tota in sarcinis erat, & in omni vrbe peregrina, reuersa est ad patriam, vt ibi pauper viueret, vbi diues fuerat: manens in alieno, quæ multos prius hospites habuit: & (ne sermonem longiùs protraham) in conspectu Romanæ vrbis pauperibus erogaret, quod illâ teste vendiderat. Nos hoc tantùm dolemus, quòd pretiosissimum de sanctis locis monile perdidimus. Recepit Roma quod amiserat, & procax ac maledica lingua gentilium, oculorum testimonio confutata est. Laudent ceteri misericordiam eius, humilitatem, fidem; ego ardorem animi plus laudabo.

Librum quo Heliodorum quondam iuuenis Cap. 8.
ad eremum cohortatus sum, tenebat memoriter: & Romana cernens mœnia, inclusam se esse *Solitudinis amans.*
plangebat. Oblita sexus, fragilitatis immemor, ac solitudinis tantùm cupida, ibi erat, vbi animo morabatur. Non poterat teneri consiliis amicorum ita ex vrbe quasi de vinculis gestiebat erumpere. Dispẽsationem pecuniæ & cautam

distri-

distributionem, genus infidelitatis vocabat. Non aliis distributionem eleemosynarum tribuere, sed suis pariter effusis, ipsa pro Christo stipes optabat accipere. Sic festinabat, sic impatiens erat morarum, vt illam crederes profecturam. Cap. 9.

Iraque dum semper paratur, mors eam inuenire non potuit imparatam. Inter laudes feminæ (*Mortis fem... per memor.*) subitò mihi Pammachius meus exoritur. Paulina dormit, vt iste vigilet. Præcedit maritum, vt Christo famulum derelinquat. Hic heres vxoris & hereditatis alij possessores. (Gen. 18.) Certabant vir & femina, quis in portu Abrahæ tabernaculum figeret: & erat hæc inter vtrumque contentio, quis humanitate superaret. Vicit vterque, & vterque superatus est. Ambo se victos & victores fatentur, dum quod alter cupiebat, vterque perfecit. Iungunt opes, sociant voluntates, vt quod æmulatio dissipatura erat, concordiâ cresceret. Necdum dictum, iam factum. Emitur hospitium, & ad hospitium turba concurrit. Non est enim labor in Iacob, néc dolor in Israël. (Num. 23.) Adducunt Maria, quos in gremio suo terra suscipiat. Mittit Roma properãtes, quos nauigaturos littus mollecõfoueat. (Act. 27. 28.) Quod Publius semel fecit in insula Mytilene erga vnum apostolum, & (ne contradictioni locum tribuam) in vnam nauim: hoc isti & frequenter faciunt, & in plures: nec solùm inopum necessitas sustentatur, sed prona in omnes munificentia aliquid & habentibus prouidet. Xenodochium in portu Romano situm, totus pariter mundus audiuit. Sub vnâ æstate didicit Britannia, quod Ægyptus & Parthus nouerant verè. (Rom. 8.) Quod scriptum est, Timentibus Dominum omnia cooperantur in bonum, in obitu tantæ feminæ vidimus comprobatum. Quodam præsagio futurorum ad multos scripserat monachos, vt venirent, & se grauì onere laborantem absoluerent, facerétque sibi de iniquo mammonâ amicos, qui eam reciperent in æterna tabernacula. (Luc. 16.)

Venerunt, amici facti sunt: [31] dormiuit illa quomodo voluit, & depositâ tandem sarcinâ, leuior volauit ad cælum. (*Moritur Fabiola.*) Cap. 10.

Quantum haberet viuentis Fabiolæ Roma miraculum, in mortua demonstrauit. Necdum spiritum exhalauerat, necdum debitam Christo reddiderat animam,

Et iam fama volans tanti prænuntia luctus, (Æneid 11.)

totius vrbis populum ad exequias congregabat. (*Magnifica Fabiolæ exequiæ.*) Sonabant psalmi, & aurata tecta templorum, reboans in sublime quatiebat Alleluia.

Hic iuuenum chorus, ille senum, qui carmine laudes Feminæas & facta ferant. (Æneid 8.)

Non sic [33] Furius de Gallis, Non [34] Papirius de Samnitibus, non [35] Scipio de Numantiâ, non [36] Pompeius de Ponti gentibus triumphauit. Illi corpora vicerant, hæc spirituales nequitias subiugauit. Audio præcedentium turmas, & catervatim in exequiis eius multitudinem confluentem. Non plateæ, non porticus, non imminentia desuper tecta capere poterant prospectantes. Tunc suos in vnum populos Roma conspexit: fauebant sibi omnes in gloriâ pœnitentis. Nec mirum si de eius salute homines exultarent, de cuius conuersione Angeli lætabantur in cælo. (Lucæ 15.) Hoc tibi Fabiola ingenij mei senile munus, has officiorum inferias dedi. Laudauimus sæpè virgines, viduas ac maritatas, quarum semper fuêre candida vestimenta, quæ sequuntur Agnum quocumque vadit. (Matt 20.) Felix præconium, quòd nullâ totius vitæ sorde maculatur. (Luc. 10. 15.) Procul liuor facessat, absit inuidia. Si pater familias bonus est, quare oculus noster malus est? (Ioan. 14.) Quæ inciderat in latrones, Christi humeris reportata est. (Rom. 5.) Multæ mansiones sunt apud Patrem. (Lucæ 7.) Vbi abundauit peccatum, superabundauit gratia. Cui plus dimittitur, plus amat.

NOTATIO.

1 FABIOLÆ] *Dies obitus eius ignoratur, nec eius in tabulis ecclesiasticis extat memoria.*

Cap. 2. 2. Apud nos] *Cato oratione de dote apud Gellium lib. 10. capite 23.* In adulterio vxorem tuam si deprehendisses, sine iudicio impunè necares: illa te, si adulterares, digito non auderet contingere, neque ius est. *Vide Cod. lib. 9 ad L. Iuliam de adulterio & stupro. Alia lex apud Christianos.*

Cap. 3 3. Laterani] *Iulius Capitolinus in M. Antonino Philosopho meminit adium Lateranæ:* Educatus est in eo loco, in quo natus est, & in domo aui sui Veri iuxta ædes Laterani. *Idem in vero Imper. meminit Sextilij Laterani Consulis.*

4. Staret in ordine pœnitentium] *Baronius tomo 4. anno Christi 390. Siricij Papa 6. Valentiniani 15. Theodosij 12. Impp. post narratam Theodosij Imp. pœnitentiam, subdit: Quoniam vigeret hoc tempore in ecclesiâ seueritas publicæ pœnitentiæ, à quâ non liberaret excusaréue nobilitas, dignitas, neque sexus, planè declaratur alio exemplo clarissimæ feminæ Romanæ, Fabiola nomine, quæ adhuc supererat Fabiorum antiquæ familiæ nobile germen. Hanc contigit ob secundas nuptias post diuortium factum cum priore viro illicitè contractas, hisce fermè diebus, publicam Romæ agere pœnitentiam.*

5. Clinicum] *Infrà in vitâ Paulæ capite 4.* Quis clinicorum non eius facultatibus sustentatus est? (Cap. 5.) *Clinicus est, quem æterno lectus detinet, nec inde se præ ægritudine mouere potest. Vide Onomast.*

6. Peragrabat ergo insulas, & totum etruscum mare] *Baronius tomo 5. anno Christi 398. Anastasij Papa 1. Arcadij & Honorij Impp. 4. Ex quibus, inquit, planè intelligis, quàm breui tempore ex Ægypti vinea plantata in Romano solo propagines extenderint vsque ad mare, & intra mare insulis palmites suos. Propagatos autem ad posteros etiam, qui erant in Tyrrheni maris oris & insulis, monachos; & ipsam Gorgoniam insulam, vbi vnum tantum fuisse Rutilius tradit, pluribus esse monachorum gem... ibus auctam, ex litteris S. Gregorij Papæ possumus perspicuè intelligere, dum de Palmaria & aliarum insularum monachis meminit, necnon de pluribus monasteriis in insulâ Gorgoniâ congregatis, & postea ad meliorem formam per ipsum Gregorium restitutis.* (Rutil. l. 1. Itiner.) (Greg lib 12 epist. 48.)

7. Erupisse Hunnorum examina] *Hieronymus in Chronico anno 18. Valentis:* Gens Hunnorum Gothos vastat: qui à Romanis sine armorum depositione suscepti, per Auaritiam Maximi ducis, fame ad rebellandum coacti sunt. *Vide Orosium lib. 7. cap. 33.* (Cap. 7.)

Baronius tomo 5. anno Christi 395. Siricij Papa 11. Arcadij & Honorij Impp. 1. Hoc anno Fabiola, inquit, clarissima femina, quæ concesserat Ierosoly-

rosolymam, vt ibi reliquum vitæ ageret, horum grassati ne perterrita, vnà cum aliis nauim conscendere, & in Italiam remeare compulsa est. Vide ibi plura de Hunnorum eruptione & grassatione.

8. Aberat tunc Romanus exercitus, & bellis ciuilibus in Italia tenebatur] *Baronius loco proximè citato: Quem enim secum Theodosius in Occidentem aduersus Eugenium tyrannum Orientis exercitum duxerat, Stilico Theodosij defuncti voluntate in Italia detinebat. De Romano illo exercitu & bello contra Eugenium, vide eundem Baronium tomo 4. anno Christi 394. & seq.*

9. Herodotus] *Lib. 1. & initio 4. qui eos Scythas vocat, & 28. annis Asiam tenuisse narrat.*

Ammian. lib. 31. 10. Ob nimiam auri cupiditatem] *Baronius tomo 5. antè citato: Cupidissimum sanè omnium mortalium hoc genus hominum esse Ammianus, cum eorundem mores pluribus scribit, affirmat.*

Baron tomo 4 anno Christi 392. 393. 394. 11. Erat in illo tempore quædam apud nos dissentio] *Baronius tomo 5. anno Christi 395. Siricij Papa 11. Arcadij & Honorij Impp. 1. Quænam, inquit essent dissensiones illæ, quibus in Palæstinâ inter se inuicem fideles altercabantur studio indefesso, superiori dicta sunt tomo, fuisse nimirum Origenistarum improbitate conflatas, quibus Ioannes Episcopus Ierosolymorum, Euagrius Ponticus, Palladius Galata, Isidorus Alexandrinus, & Ruffinus Aquileiensis in primis studebant.*

Cap. 9. 12. Dormiuit illa] *Baronius tomo 5. anno Christi 400. Anastasij Papa 3. Arcadij & Honor. Impp. 6. obitum Fabiolæ ponit, atque ita colligit: Hoc anno, inquit, defuncta S. Fabiola spectatæ egregiæque sanctitudinis, & generis claritudine celebris vidua S. Hieronymus rogatus ab Oceano epitaphium scripsit; cuius exordio, cùm ita diuersa tempora numeret, quo potissimùm* Hieron. epist. 30. *anno id acciderit, circumscribit, dum ait:* Plures anni sunt, quòd super dormitione Blesillæ Paulam venerabilem feminam recenti adhuc vulnere consolatus sum quartæ æstatis circulus voluitur, ex quo ad Heliodorum episcopum Nepotiani scribens epitaphium quidquid habere potui virium, in illo tunc dolore consumpsi: & antè fermè biennium Pammachio meo pro subitâ peregrinatione Paulinæ breuem epistolam dedi, erubescens ad disertissimum virum plura loqui, *&c. paulò verò pòst.* Inpræsentiarum tradis mihi Fabiolam, laudem Christianorum, miraculum gentilium, luctum pauperum, solatium monachorum, *&c. Cùm igitur ipse sanctus Hieronymus quatuor annos numeret ab obitu Nepotiani, duos verò à dormitione Paulinæ præsentem annum Fabiolæ funeri ipsum adscribere, ex iis quæ superiùs dicta sunt, satis manifestum apparet, vt de his nec leuis quidem dubitandi relinqui possit occasio.*

Nisi quòd cùm reperias in literis S. Hieronymi post decem annos, nempe post vrbis excidium, scriptis ad Marcellinum & Anapsychiam, de Fabiolâ tanquam viuente mentionem haberi (*ad quam idem S. Hieronymus duos in Ezechielem libros à se conscriptos misisse testatur, quos non nisi post excidium Vrbis ipsum elucubrasse liquet*) *affirmare necesse est, aliam illam ab hac fuisse Fabiolam, minorémque dicendam: nec quidem mirum, cùm & duas Paulas, totidémque Melanias, seniores ac iuniores, eodem tempore liceat numerare.* Fabiolæ duæ. Hieron. epist. 8. Hieron. præfat. in lib. 1. in Ezech.

13. Furius] *Vide Liuium lib. 5. cap. 49. Florum libro 1 cap. 13.* Cap. 10.

14. Papirius] *Liuius lib. 10. cap. 39. Florus lib. 1. cap. 16.*

15. Scipio] *Florus lib. 2. cap. 18. Orosius lib. 6. cap. 5.*

16. Pompeius] *Florus lib. 3. c. 5. Appianus in Mithridatico, & Plutarchus in vitâ Syllæ.*

VITA S. PAVLÆ ROMANÆ VIDVÆ,

26. Ian.

Est epistola 27. ad Eustochium virginem.

AVCTORE DIVO HIERONYMO PRESBYTERO.

Cap. 1.

SI cuncta corporis mei membra verterentur in linguas, & omnes artus humana voce resonarent, nihil dignum sanctæ ac venerabilis Paulæ virtutibus dicerem. Nobilis genere, sed multò nobilior sanctitate: potens quondam diuitiis, sed nunc Christi paupertate insignior. Gracchorum stirps soboles Scipionũ, Pauli heres, cuius vocabulũ trahit, Marciæ Papiriæ matris Africani vera & germana progenies: Romæ prætulit Bethlehem, & auro tecta fulgentia, informis luti vilitate mutauit. Non mœremus, quòd talem amisimus; sed gratias agimus, quòd habuimus, imò habemus. Deo enim viuunt omnia: & quidquid reuertitur ad Dominum, in familiæ numero computatur, Quãquam amissio illius, cœlestis domus habitatio sit: quæ quandiu in corpore fuit, peregrinata est à Domino, & voce semper flebili querebatur, dicens: Heu mihi, quia peregrinatio mea prolongata est, habitaui cum habitantibus Cedar multùm peregrinata est anima mea. Nec mirũ, si planxerit se versari in tenebris, (hoc enim Cedar interpretatur) cũ mundus in maligno positus sit: & sicut tenebræ illius, ita & lumẽ eius, lúxque in tenebris luceat, & tenebræ eam nõ cõprehenderunt. Vnde & illud crebriùs inferebat: Aduena sum & peregrina sicut omnes patres mei. Et iterũ: Cupio dissolui, & esse cũ Christo. Quoties autem infirmitate corpusculi (quã incredibili abstinentiâ & duplicatis contraxerat ieiuniis) vexabatur, hoc in ore voluebat: Subijcio corpus meum, & in seruitutem redigo: ne aliis prædicans, ipsa reproba inueniar. Et Bonum est vinum

Genus sanctæ Paula. 2. Cor. 5. Psal. 119. 1. Ioan. 5. Psal. 138. Ioan. 1. Psal. 38. Philip. 1. 1. Cor. 9. Rom. 14.

Psal. 54. num non bibere, & carnem non manducare. Et:
Psal. 30. 31. Humiliaui in ieiunio animam meam, & totum
lectum versasti in infirmitate meâ, & versata sum
in miseriâ, dum mihi configitur spina. Atque in-
ter doloris aculeos, quos mirâ patientiâ sustine-
Psal. 54. bat, quasi apertos sibi cælos adspiceret, loqueba-
Angelus cu- tur: Quis dabit mihi pennas sicut columbæ, &
stos Paulæ. volabo, & requiescam? Testor Iesum & San-
ctos eius, ipsúmque proprium Angelum, qui
custos fuit & comes admirabilis feminæ, me ni-
hil in gratiam, nihil more blandientium loqui
sed quidquid dicturus sum, pro testimonio dice-
re, & minus eius esse meritis quam totus orbis ca-
nit, sacerdotes mirantur, virginum chori deside-
rant, monachorum & pauperum turbæ deplan-
Paupertas gunt. Vis, lector, eius breuiter scire virtutes?
eius. Omnes suos pauperes pauperior ipsa dimisit. Nec
mirum, de proximis & familiola, quam in vtro-
que sexu de seruis & ancillis in fratres sororésque
que mutauerat, ista proferre: cùm Eustochium
virginem, & deuotam Christo filiam, in cuius
consolationem libellus hic cuditur, procul à no-
Cap. 2. bili genere, solâ fide & gratiâ diuitem reliquerit.

Carpamus igitur narrandi ordinem. Alij altiùs
Paulæ proge- repetant, & à cunabulis eius, ipsísque (vt ita di-
nies. cam) crepundiis matrem Blesillam, & Rogatum
proferant patrem: quorum altera Scipionû Grac-
chorúmque progenies est, alter per omnes fere
Græcias vsque hodie stemmatibus & diuitiis, ac
nobilitate Agamemnonis fertur sanguinem tra-
here, qui decennali Troiam obsidione deleuit.
Nos nihil laudabimus, nisi quod proprium est,
Marc. 10. & de purissimo sanctæ mentis fonte profertur.
Quamquam Dominus atque Saluator in Euan-
gelio doceat apostolos sciscitantes quid sibi red-
diturus sit, qui omnia sua pro nomine eius dimi-
Matth. 19. serunt, centuplum inpræsentiarum recepturos, &
in futuro vitam æternam. Ex quo intelligimus,
non laudis esse possidere diuitias, sed pro Chri-
sto eas contemnere: non tumere ad honores, sed
pro Dei fide eos parui pendere. Verè quod polli-
Celebritas citus est seruis suis & ancillis Saluator, reddidit
nominis in præsenti. Nam quæ vnius vrbis contempsit
Paulæ. gloriam, totius orbis opinione celebratur: quam
Romæ habitantem nullus extra Romam noue-
rat, latentem in Bethlehem & barbara & Roma-
na terra miratur. Cuius enim gentis homines ad
sancta loca non veniunt? Quis autem in sanctis
locis, præter Paulam, quod plus inter homines
miraretur, inuenit? Hæc sicut inter multas gem-
mas pretiosissima gêma micat, & iubar solis par-
Insignis hu- uos igniculos stellarum obruit & obscurat: ita
militas eius. cunctorum virtutes & potentias suâ humilitate
superauit, minimáque fuit inter omnes, vt om-
Luc. 22. nium maior esset: & quanto se plùs deiiciebat,
tanto magis à Christo subleuabatur. Latebat, &
non latebat. [1] Fugiendo gloriam, gloriam mere-
batur, quæ virtutem quasi vmbra sequitur, & ap-
petitores sui deserens, appetit contemptores. Sed
quid ago, narrandi ordinem prætermittens? Dum
in singulis renor, non seruo præcepta dicendi.

Cap. 3. Tali igitur stirpe generata, iuncta est viro To-
Iungitur To- xotio, qui Æneæ & Iuliorum altissimum sangui-
xotio. nem trahit. Vnde etiam filia eius Christi virgo
Eustochium Iulia nûcupatur, & ipse Iulius à ma-
gno demissum nomen Iulo. Et hæc dicimus non
quòd habentibus grandia sint, sed quòd contem-
nentibus mirabilia. Sæculi homines suspiciunt
eos, qui his pollent priuilegiis, nos laudamus
qui pro Saluatore ista despexerint: & mirum in
modum, quos habentes paruipendimus, si ha-
bere noluerint, prædicamus. His inquam orta
maioribus fecunditate ac pudicitia probata, pri-
mùm viro, deinde propinquis, & totius vrbis
testimonio, cum quinque liberos edidisset, *Eius liberi quinque.*
[3] Blesillam, super cuius morte eam Romæ con-
solatus sum: [4] Paulinam, quæ sanctum & admi-
rabilem virum, & propositi & rerum suarum
Pammachium reliquit heredem, ad quem super
obitu eius paruulum libellum edidimus: [5] Eusto-
chium, quæ nunc in sanctis locis virginitatis &
Ecclesiæ monile pretiosum est: [6] Rufinam, quæ
immaturo funere pium matris animum conster-
nauit: & [7] Toxotium, post quem parere desiit,
vt intelligeres, eam non diu seruire voluisse offi-
cio coniugali, sed mariti desiderio, qui marem op-
tabat, liberos edidisse. Cap. 4.

Postquam vir mortuus est, ita eum planxit, vt
propè ipsa moreretur, ita se conuertit ad Domini
seruitutem, vt eius mortem videretur optasse. *Summa be-*
Quid ego referam, amplæ & nobilis domus, & *nignitas in*
quondam opulentissimæ, omnes pæne diuitias in *pauperes.*
pauperes erogatas? Quid in cunctos clementissi-
mum animum & bonitatem etiam in eos quos
numquam viderat euagantem? Quis inopum
moriens, non illius vestimentis obuolutus est?
Quis [8] clinicorum non eius facultatibus susten-
tatus est? quos curiosissimè totâ vrbe perquirens,
damnum putabat, si quisquam debilis & esuriens
cibo sustentaretur alterius. Spoliabat filios, & in-
ter obiurgantes propinquos, maiorem se eis he-
reditatem Christi misericordiam dimittere lo-
quebatur. Nec diu potuit excelsi apud sæculum
generis, & nobilissimæ familiç visitationes & fre-
quentiam sustinere. Mœrebat honore suo, & ora
laudantium declinare ac fugere festinabat. [9] Cúm-
que Orientis & Occidentis episcopos ob quas-
dam ecclesiarum dissensiones Romam Imperia-
les litteræ contraxissent, vidit admirabiles viros,
Christíque pontifices, Paulinum Antiochenæ vr- *Epiphanius*
bis episcopum, & Epiphanium Salaminæ Cypri, *hospes sancta*
quæ nunc Constantia dicitur: quorum Epipha- *Paula.*
nium etiam hospitem habuit: Paulinum in alienâ
manentem domo, quasi proprium, humanitate
possedit. Quorum accensa virtutibus, per mo-
menta patriâ deserere cogitabat: non domus, non
liberorum, non familiæ, non possessionum, non
alicuius rei quæ ad sæculum pertinet, memor:
sola, si dici potest, & incomitata, ad eremum
Antoniorum atque Paulorum pergere gestiebat.
Tandémque [10] exactâ hieme, aperto mari, re- *Magnâ ani-*
deuntibus ad ecclesias suas episcopis, & ipsa vo- *mi constantiâ*
to cum eis ac desiderio nauigauit. Quid vltrà *inter affectus*
differo? [11] Descendit ad portum, fratre, cogna- *Roma soluit.*
tis, affinibus, & quod his maius est, liberis pro-
sequentibus, & clementissimam matrem pieta-
tate vincere cupientibus. Iam carbasa tendeban-
tur, remorum ductu nauis in altum protrahebatur.
tur. Paruus Toxotius supplices manus tende-
bat in litore: Rufina iam nubilis, vt suas exspe-
ctaret nuptias, tacens fletibus obsecrabat: & ta-
men illa siccos tendebat ad cælum oculos, pieta-
tem in filios pietate in Deum superans. Nescie-
bat se matrem, vt Christi probaret ancillam. Tor-
quebantur viscera, & quasi à suis membris distra-
heretur, cum dolore pugnabat: in eo cunctis ad-
mirabilior, quòd magnam vinceret charitatem.
Inter hostium manus & captiuitatis duram ne-
cessitatem nihil crudelius est, quàm parentes à
liberis separari. Hoc contra iura naturæ plena fi-

des patiebatur, imò gaudens animus appetebat, & amorem filiorum maiore in Deum amore contemnens, in solâ Eustochio, quæ & propositi & nauigationis eius comes erat, acquiescebat. Sulcabat interim nauis mare, & cunctis, qui cum ea vehebantur, littora respicientibus, ipsa [illegible] tenebat oculos, ne videret, quos sine [illegible] videre non poterat. Fateor, nulla sic am[illegible] filios, quibus antequam proficisceretur, cunct[a] largita est, exheredans se in terrâ, vt hæreditatem inueniret in cælo.

Eustochium propositi & nauigationis Paulæ comes

Cap 5. Flauia Domitillæ exilium.

Delata[12] ad insulam Pontiam, quam clarissimæ quondam feminarum sub Domitiano principe pro confessione nominis Christiani[13] Flauiæ Domitillæ nobilitauit exilium: vidénsque cellulas, in quibus illa longum martyrium duxerat, sumptis fidei alis Ierosolymam & sancta loca videre cupiebat. Tardi erant venti, & omnis pigra velocitas. Inter Scyllam & Charybdim Adriatico se credens pelago, quasi per stagnum venit Methonem: ibique refocillato corpusculo, & sale labentes artus in littore ponens, per Maleam & Cytheram, sparsásque per æquor Cycladas, & crebris freta concita terris: post Rhodum & Lyciam, tandem vidit Cyprum: vbi sancti & venerabilis Epiphanij pedibus prouoluta, decem ab eo diebus retenta est: non in refectionem, vt ille arbitrabatur, sed in opus Dei, vt re comprobatum est. Nam omnia illius regionis lustrans monasteria, prout potuit, refrigeria sumptuum fratribus dereliquit, quos amor sancti viri de toto illuc orbe conduxerat. Inde breui cursu transfretauit Seleuciam, de quâ ascendens Antiochiam, sancti confessoris Paulini modicùm charitate detenta, mediâ hieme, calente ardore fidei, femina nobilis, quæ priùs eunuchorum manibus portabatur, asello sedens, profecta est. Omitto Cœles Syriæ & Phœnices iter, (neque enim hodœporicon eius disposui scribere) ea tantùm loca nominabo, quæ sacris voluminibus continentur.

Iter Paulæ.

Epiphanij hospes Paula

Multa largitur monachis Cypri.

Cap. 6.

Beryto Romanâ coloniâ, & antiquâ vrbe Sidone derelictâ, in Sarepthæ littore Eliæ est ingressa turriculam: in quâ adorato Domino Saluatore, per arenas Tyri, in quibus genua Paulus fixit, peruenit ad Coth, quæ nunc Ptolemais dicitur: & per Campos Mageddo, Iosiæ necis conscios, intrauit terram Philisthiim. Miratur ruinas Dor, vrbis quondam potentissimæ, & versâ vice Stratonis turrim, ab Herode rege Iudææ in honorem Cæsaris Augusti Cæsaream nuncupatam, in quâ Cornelij domum, Christi vidit ecclesiam, & Philippi ædiculas, & cubicula quatuor virginum prophetarum. Deinde Antipatrida semirutum oppidulum, quod de patris nomine Herodes vocauerat: & Lyddam versam in Diospolin, Dorcadis atque Æneæ resurrectione ac sanitate inclytam. Haud procul ab ea Arimathiam, viculum Ioseph qui Dominum sepeliuit: & Nobe vrbem quondam sacerdotum, nunc tumulum occisorum. Ioppen quoque fugientis portum Ionæ: & (vt aliquid perstringam de fabulis poëtarum) religatæ ad saxum Andromedes spectatricem. Repetitóque itinere Nicopolim, quæ priùs Emaus vocabatur, apud quam in fractione panis cognitus Dominus, Cleophæ domum in ecclesiam dedicauit. Atque inde proficiscens, ascendens Bethoron inferiorem & superiorem, vrbes à Salomone conditas, sed variâ posteà bellorum tempestate deletas: ad dexteram aspiciens Haialon & Gabaon, vbi Iesus filius Naue contra quinque reges dimicans, soli imperauit & lunæ, & Gabaonitas ob dolos & insidias fœderis impetrati, in aquarios lignariósque damnauit. In Gabaon, vrbe vsque ad solum dirutâ, paululùm substitit, recordata peccati eius, & concubinæ in frusta diuisæ, & tribus Beniamin trecentos viros propter Paulum apostolum reseruatos.

Actor. 21. — 2. Par. 35. — 4. Reg. 23. — Act. 10. 21. — Actor. 9. — Math. 27. — 1. Reg. 21. 22. — Ion. 1. — Lucæ 24. — 2. Par. 8. — Iosu. 9. 10. — Iud. 19. 20.

Quid diu moror? Ad læuam mausoleo Helenæ derelicto, quæ Adiobenorum regina in fame populum frumento iuuerat, ingressa est Ierosolymam vrbem trinominem, Iebus, Salem, Ierusalem, quæ ab Ælio posteà Hadriano de ruinis & cineribus ciuitatis in Æliam suscitata est. Cúmque proconsul Palæstinæ, qui familiam eius optimè nouerat, præmissis apparitoribus iussisset parari prætorium, elegit humilem cellulam: & cuncta loca tanto ardore ac studio circumiuit, vt nisi ad reliqua festinaret, à primis non posset abduci. Prostratáque ante crucem, quasi pendentem Dominum cerneret, adorabat. Ingressa sepulchrum, resurrectionis osculabatur lapidem, quem ab ostio monumenti amouerat Angelus. Et ipsum corporis locum, in quo Dominus iacuerat, quasi sitiens desideratas aquas, fideli ore lambebat. Quid ibi lacrymarum, quantum gemituum, quid doloris effuderit, testis est cuncta Ierosolyma, testis est ipse Dominus quem rogabat. Inde egrediens ascendit Sion, quæ in arcem vel speculam vertitur. Hanc vrbem quondam expugnauit & reædificauit Dauid. De expugnatâ scribitur: Væ tibi ciuitas Ariel, id est, leo Dei: & quondam fortissima, quam expugnauit Dauid. Et de eâ, quæ ædificata est dictum est: Fundamenta eius in montibus sanctis: diligit Dominus portas Sion, super omnia tabernacula Iacob. Non eas portas, quas hodie cernimus in fauillam & cinerem dissolutas: sed portas, quibus non præualet infernus, & per quas credentium ad Christum ingreditur multitudo. Ostendebatur illi columna ecclesiæ porticum sustinens, infecta cruore Domini, ad quam vinctus dicitur & flagellatus. Monstrabatur locus, vbi super centum viginti credentium animas Spiritus Sanctus descendisset, vt Ioëlis vaticinium compleretur. Deinde pro facultatulâ suâ pauperibus atque cõseruis pecuniâ distributâ, perrexit Bethlehem, & in dexterâ parte itineris stetit ad sepulchrum Rachel, in quo mater Beniamin, non vt vocauerat moriens, Benoni, hoc est filius doloris mei: sed vt pater prophetizauit in spiritu, filium dexteræ procreauit. Atque inde Bethlehem ingressa, & in specum Saluatoris introiens, postquam vidit sacrum Virginis diuersorium, & stabulum, in quo agnoscit bos possessorẽ suum, & asinus præsepe Domini sui, vt illud impleretur, quod in eodem Prophetâ scriptum est: Beatus qui seminat super aquas, vbi bos & asinus calcant: me audiente iurabat, cernere se oculis fidei infantem pannis inuolutum, vagientem in præsepi Dominum, Magos adorantes, stellam fulgentem desuper, matrem virginem, nutricium sedulum, pastores nocte venientes vt viderẽt verbũ quod factum erat, & iam tunc euangelistæ Ioannis principium dedicarent: In principio erat Verbum, & Verbum caro factum est: paruulos interfectos, Herodem sæuientem, Ioseph & Mariam fugientes in Ægyptum: mixtísque gaudio lacrymis, loquebatur:

Cap. 7. — Loca sacra Ierosolymis religiosè visitat. — Math. 28. — 2. Reg. 5. — Isaiæ 29. — Psal. 86. — Math. 16. — Actor. 2. — Ioel. 2. — Pecunias distribuit. — Genes. 35. — Isaiæ 1. — Isaiæ 32. — Lucæ 2. — Matth. 2. — Ioan. 1. — Matth. 2.

Salue Bethlehem, domus panis, in quâ natus est ille panis, qui de cęlo descendit. Salue Ephrata

Cap. 8. — Ioan. 6.

cegio vberrima atque καρποφόρε, cuius fertilitas
Mich.5. Deus est.De te quondam Michæas vaticinatus est:
Et tu Bethlehem domus Ephrata,non minima es
in millibus Iuda. Ex te mihi egredietur, qui sit
princeps in Israël:& egressus eius ab initio, à die-
bus æternitatis. Propterea dabis eos vsq; ad tem-
Rom.9. pus parientis.Pariet,& reliquiæ fratrum eius con
Psal.109. uertentur ad filios Israël.In te enim natus est prin-
ceps,qui ante luciferum genitus est: cuius de Pa-
tre natiuitas omnem excedit ætatem. Et tam diu
in te Dauidici generis origo permăsit,donec vir-
go pareret,& reliquiæ populi credentis in Chri-
stum conuerterentur ad filios Israël,& liberè præ-
Actor.13. dicarent: Vobis oportebat primùm loqui verbum
Dei:sed quoniam repulistis illud, & indignos vos
iudicastis æternæ vitæ,ecce conuertimur ad gen-
Matth.15. tes. Dixerat enim Deus: Non veni nisi ad oues
perditas domus Israël.Et eo tempore Iacob super
Genes.49. eo verba completa sunt:Non deficiet princeps ex
Iudâ,& dux de femoribus eius, donec veniat, cui
repositum est,& ipse erit expectatio gentium.Be-
Psal.131. nè Dauid iurabat,benè vota faciebat,dicens:Si in-
troiero in tabernaculum domus meæ, si ascende-
ro in lectũ strati mei,si dedero somnũ oculis meis
& palpebris meis dormitationẽ,& requiem tẽpo-
ribus meis,donec inueniam locũ Domino,taber-
naculũ Deo Iacob:& statim, quid desideraret,ex-
posuit,atq; oculis propheticalibus, quẽ nos venisse
iam credimus,ille venturũ esse cernebat.Ecce au-
diuimus eum in Ephratâ,inuenimus eum in cãpis
siluæ.Vau quippe sermo Hebraicus,vt te docente
didici,non Mariam matrẽ Domini,hoc est αὐτὴν,
sed ipsum, id est αὐτὸν, significat. Vnde loquitur
confidenter: Introibimus in tabernaculum eius,
adorabimus in loco, vbi steterunt pedes eius. Et
ego misera atque peccatrix, digna sum iudicata
deosculari præsepe,in quo Dominus paruulus va-
giit?Orare in speluncâ,in quâ virgo puerpera Do-
Psal.131. minum fudit infantẽ?Hæc requies mea, quia Do-
mini patria est: hîc habitabo, quoniam Saluator
Psal.21. elegerit eam. Paraui lucernam Christo meo.Ani-
ma mea illi viuet,& semen meum seruiet ipsi.

Cap.9. Haud procul inde descendit ad turrim Ader,id
Gen.35. est,gregis:iuxta quam Iacob pauit greges suos,&
pastores nocte vigilantes audire meruerunt,Glo-
Luc.2. ria in excelsis Deo, & super terram pax ominibus
bonæ voluntatis. Dúmque seruant oues, inueni-
Iudic.6. unt Agnũ Dei puro & mundissimo vellere,quod
in ariditate totius terræ, cælesti rore complutum
est:& cuius sanguis tulit peccata mundi,& exter-
minatorem Ægypti litus postibus fugauit. Sta-
Exod.12. tímque concito gradu, cœpit per viam veterem
pergere,quæ ducit Gazam, ad potentiã vel ad di-
uitias Dei,& tacita secum voluere quomodo eu-
Actor.8. nuchus Æthiops, gentium populos præfigurans,
mutauerit pellem suam: & dum vetus relegit In-
strumentum,fontem reperit Euangelij. Atque in-
de ad dexteram,transitâ Bethsur,venit Escol,quæ
in botrum vertitur. Vnde in testimonium terræ
Isa.63. fertilissimæ, & in typum eius, qui dicit: Torcu-
Iosu.2. lar calcaui solus, & de gentibus non est vir me-
cum: exploratores botrum miræ magnitudinis
Num.13. portauerunt. Nec post longum spatium intrauit
Saræ cellulas,videns incunabula Isaac,& vestigia
Gen.18. quercus Abraham, sub quâ vidit diem Christi, &
Ioan.8. lætatus est.Atque inde consurgens,ascendit Che-
bron: hæc est Cariatarbe,id est, oppidum viro-
Iosu.14.15. rum quatuor, Abraham, Isaac, Iacob, & Adam
Iudic.1. magni, quem ibi conditum, iuxta librum Iesu
Naue, Hebræi autumant: licet plerique Caleb

quartum putent, cuius ex latere memoria mon-
stratur. His inspectis, noluit pergere ad Caria-
thsephor, id est, viculum litterarum: quia con-
temnens occidentem litteram, repererat spiri-
tum viuificantem. Magísque mirabatur superio- Iosu.15.
res & inferiores aquas, quas Othoniel fi- Iudic.1.
lius Iephonæ Kenaz pro australi terrâ & aridâ
possessione susceperat: & quarum ductu siccos
prioris Instrumenti agros faciebat irriguos, vt
redemptionem veterum peccatorum in aquis Ba
ptismi reperiret. Alterâ die, orto iam sole, stetit
in supercilio Caphar Barucha, id est, villæ bene-
dictionis: quem ad locum Abraham Dominum Gen.18.
prosecutus est. Vnde latam despiciens solitudi-
nem, ac terram quondam Sodomæ & Gomor-
rhæ, Adamæ & Seboim, contemplata est Balsa- Isaiæ.15.
mi vineas in Engaddi, & [14] Segor vitulam con-
ternantem, quæ priùs Bala vocabitur: & in Zo-
ram, id est paruulam, Syro sermone translata
est.Recordabatur speluncæ Lot,& versa in lacry- Gen.19.
mas, virgines socias admonebat, cauendum esse
vinum, in quo est luxuria, cuius opus Moabitæ
sunt & Ammonitæ.

Diu hæreo in meridie, vbi sponsa cubantem Cap.10.
reperit sponsum, & Ioseph inebriatus est cum Cant.1.
fratribus suis. Reuertar Ierosolymam, & per Gen.43.
Thecuam atque Amos rutilantem montis Oli-
ueti lucem adspiciam, de quo Saluator ascendit Actor.1.
ad Patrem. In quo per annos singulos vacca ruf- Num.19.
fa in holocaustum Domino cremabatur, & cu-
ius cinis expiabat populum Israël: in quo, iuxta
Ezechiëlem, Cherubim de templo transmigran- Ezech.10.
tes, Ecclesiam Domini fundauerunt. Pòst in- Matth.21.
gressa sepulchrum Lazari, Mariæ & Marthæ vi-
dit hospitium, & Bethphage, villam sacerdota-
lium maxillarum: & locum, in quo pullus lasci- Luc.18.
uiens gentium,Dei fræna suscepit: apostolorúm-
que stratus vestibus, mollia terga præbuit ad se-
dendum. Rectóque itinere descendebat Ieri- Luc.10.
cho, recogitans illum de Euangelio vulneratum,
ac sacerdotibus & Leuitis, mentis feritate præ-
tereuntibus, clementiam Samaritæ, id est,custo-
dis, qui seminecem suo iumento impositum, ad
stabulum Ecclesiæ deportauit. Et locum Ado-
mim, quod interpretatur, sanguinum,quia mul-
tus in eo sanguis crebris latronum fundebatur
incursibus. Et arborem sycomorum Zacchæi, Luc.19.
id est, bona pœnitentiæ opera, quibus cruenta
dudum & noxia rapinis peccata calcabat, excel-
súmque Domino de excelso virtutum intueba-
batur. Et iuxta viam cæcorum loca,qui receptis
luminibus vtriusque populi credentis in Domi-
num sacramenta præmiserant. Ingressa Iericho, 3.Reg.16.
vidit vrbem, quam fundauit Hiel in Abiram Iosu.6.4.
primogenito suo, & cuius portas posuit in Se-
gub nouissimo filiorum Intra est castra Galga-
galæ, & aceruum præputiorum, & secundæ cir-
cumcisionis mysterium, & duodecim lapides,
qui de Iordanis illuc translati alueo, duodecim
apostolorum fundamenta firmauerant: & fon-
tem quondam legis amarissimum & sterilem,
quem verus Elisæus suâ condiuit sapientiâ, & 4.Reg.2.
in dulcorem vbertatémque conuertit. Via nox
transierat, feruentissimo æstu venit ad Iorda-
nem. Stetit in ripâ fluminis, & orto sole, Solis
iustitiæ recordata est, quomodo in medio am-
nis alueo sicca sacerdotes posuerint vestigia: &
ad Eliæ & Elisæi imperium, stantibus ex vtris- Iosu.3.
que parte aquis, iter vnda præbuerit: pollutás- 4.Reg.2.
que diluuio aquas & totius humani generis in-
terfe

terfectione maculatas, suo Dominus mundauerit Baptismate.

Cap. 11. Ios. 7. Longum est, si velim de valle Achor dicere, id est, tumultus atque turbarum, in quâ furtum & auaritia condemnata est: & de Bethel domo Gen. 28. Dei, in quâ super nudam humum, nudus & pauper dormiuit Iacob: & posito subter caput lapide, Zach. 3. Isaiæ 28. qui in Zachariâ septem oculos habere describitur, & in Isaiâ lapis dicitur angularis: vidit scalam vsque ad cælum tendentem, in quâ Dominus desuper innitebatur, ascendentibus porrigens manum, & negligentes de sublimi præcipitans. Sepulchra quoque in monte E- Ios. 24. phraim Iesu filij Naue, & Eleazari filij Aaron sacerdotis, è regione venerata est: quorum alter conditus est in Tamnathsare à Septemtrionali parte montis Gaias: alter in Gabaâ filij sui Phineës: satísque mirata est, quòd distributor possessionum sibi montana & aspera delegisset. Quid narrem Silo, in quâ altare dirutum hodiéque Iud. 21. monstratur, & raptum Sabinarum à Romulo, tribus Beniamitica præcucurrit? Transiuit Sichem, non vt plerique errantes legunt, Sichar, quæ nunc Neapolis appellatur, & ex latere mon- Ioan. 4. tis Garizim extructam circa puteum Iacob intrauit ecclesiam: super quo residens Dominus, sitiénsque & esuriens, Samaritanæ fide satiatus est: quæ quinque Mosaicorum voluminum viris, sextóque, quem se habere iactabat, [15] errore Dosithei derelicto, verum Messiam & verum repetit Saluatorem. Atque inde diuertens, vidit duodecim patriarcharum sepulchra, & Sebasten, id est, Samariam, quæ in honorem Augusti ab Herode Græco sermone Augusta est nominata. *Sepulcrum Elisæi, Abdiæ & Ioannis Baptistæ in Samariâ.* Ibi siti sunt Elisæus & Abdias prophetæ, & (quo maior inter natos mulierum non fuit) Ioannes Baptista. Vbi multis intremuit consternata mirabilibus: [16] namque cernebat variis dæmones rugire cruciatibus, & ante sepulchra Sanctorum vlulare homines more luporum, vocibus latrare canum, fremere leonum, sibilare serpentum, mugire taurorum. Alios rotare caput, & post tergum terram vertice tangere: suspensísque pede feminis, vestes defluere in faciem. Miserebatur omnium, per singulos effusis lacrymis, Christi clementiam deprecabatur. Et sicut erat inualida, ascendit pedibus montem: in cuius duabus speluncis, perse- 3. Reg. 18. cutionis & famis tempore Abdias propheta centum prophetas aluit pane & aquâ. Inde cito itinere percucurrit Nazareth, nutricam Domini, Canan & Capharnaum, signorum eius familiares. Lacum Tiberiadis, nauigante Do- Matth. 2. Lucæ 4. mino sanctificatum: & solitudinem, in quâ multa populorum millia paucis saturata sunt panibus, & de reliquiis vescentium repleti sunt cophini duodecim tribuum Israël. Scandebat Ioan. 6. Matth. 17. montem Thabor, in quo transfiguratus est Dominus. Adspiciebat procul montes Hermon & Iudic. 4. Hermoniim, & campos latissimos Galilææ, in quibus Sisara & omnis exercitus eius, Barach vincente, prostratus est. Torrens Cison, qui mediam planitiem diuidebat, & oppidum iuxtà Lucæ 7. Naim, in quo viduæ suscitatus est filius, monstrabatur. Dies me priùs quàm sermo deficiet, si voluero cuncta percurrere, quæ Paula venerabilis fide incredibili peruagata est.

Cap. 12. Iudic. 15. Transibo ad Ægyptum, inter Socchoth atque fontem Samson, quem de molari maxillæ dente produxit, subsistam parumper, & arentia ora colluam, vt refocillatus videam Morasthim, sepulcrum quondã Michææ prophetæ, nunc ecclesiã; & ex latere derelinquã Choræos, & Gethæos Maresa, Idumæam, Lachis: & per arenas mollissimas, pergentium vestigia subtrahentes, latámque eremi vastitatem, veniam ad Ægypti fluuium Sior, qui interpretatur turbidus: & quinque Ægypti transeam ciuitates, quæ loquuntur linguâ Chananitide, & terram Gessen, & [17] campos Taphneos, in quibus fecit Deus mirabilia: & vrbem No, quæ posteà versa est in Alexandriam: & oppidum Domini Nitriam, in quo purissimo virtutum nitro sordes lauantur quotidie plurimorum. Quod cùm vidisset, occurrente sibi sancto venerabili [18] episcopo Isidoro confessore, & turbis innumerabilibus monachorum, ex quibus multos sacerdotalis & leuiticus sublimabat gradus: lætabatur quidém ad gloriam Domini, sed se indignam tanto honore fatebatur. Quid ego narrem Macarios, [19] Arsatas, Serapionas, & reliqua columnarum Christi nomina? cuius non intrauit cellulam? quorum pedibus non aduoluta est? *Inuisit sancta Paula cellulas sanctorum monachorum.* Per singulos sanctos Christum se videre credebat: & quidquid in illos contulerat, in Dominum se contulisse lætabatur. Mirus ardor, & vix in feminâ credibilis fortitudo. Oblita sexus & fragilitatis corporeæ, inter tot millia monachorum cum puellis suis habitare cupiebat: & forsitan, cunctis eam suscipientibus, impetrasset, nî maius sanctorum locorum retraxisset desiderium. Atque propter feruentissimos æstus de Pelusio Maiomam nauigatione perueniens, tantâ velocitate reuersa est, vt auem putares. Nec multò pòst in sanctâ Bethlehem mansura perpetuò, angusto per triennium mansit hospitiolo, donec extrueret cellulas ac monasteria, & diuersorum peregrinorum iuxta viam conderet mansiones, in qua Maria & Ioseph hospitium non inuenerant. *Condit monasteria in Bethlehem.*

Cap. 13. Hucusque iter eius descriptum sit, quod cum multis virginibus & filiâ comite peragrauit. Nũc virtus latiùs describatur, quæ ipsius propria est, & in quâ exponendâ, Deo iudice ac teste, profiteor me nihil addere, nihil in maius attolllere more laudantium; sed, ne rerum excedam fidem multa detrahere, & ne apud detractores & genuino me semper dente rodentes fingere puter, & cornicem Æsopi alienis coloribus adornare. Quæ prima Christianorum virtus est, tantâ se humilitate deiecit, vt qui eam non vidisset, & pro celebritate nominis videre gestisset, ipsam esse non crederet, sed ancillularum vltimam: *Eius humilitas.* & cùm frequentibus choris virginum cingeretur, & veste, & voce, & habitu, & incessu minima omnium erat: numquam post viri mortem vsque ad diem dormitionis suæ cum vllo comedit viro, quamuis eum sanctum, & in pontificali sciret culmine constitutum. *Vidua numquã cum viro comedit.* Balneas, nisi periclitans, non adiit. Mollia, etiam in grauissimâ febre, lectuli strata non habuit: sed super durissimam humum stratis ciliciolis quiescebat: *Stratum eius cilicium in humo.* si tamen illa quies dicenda est, quæ iugibus pænè orationibus dies noctésque iungebat, illud implens de psalterio: Psal. 6. Lauabo per singulas noctes lectum meum, lacrymis meis stratum meum rigabo. In quâ fontes crederes lacrymarum: ita leuia peccata plangebat, vt illã grauissimorum criminum crederes ream. *Copia lacrymarum.* Cúmque à nobis crebriùs moneretur, vt parceret oculis, & eos seruaret

euange

euangelicæ lectioni, aiebat: Turpanda est facies, quam contra Dei præceptum purpurisso & cerussa & stibio sæpè depinxi. [*Aflige corpus quod sæculo formaui.*] Affligendum corpus, quod multis vacauit deliciis. Longus risus, perpeti compensandus est fletu. Mollia linteamina & serica pretiosissima, asperitate cilicij commutanda. Quæ viro & sæculo placui, nunc Christo placere desidero.

[Cap. 14. *Castitas insignis.*] Si inter tales tantásque virtutes castitatem in illâ voluero prædicare, superfluus videar: in quâ etiam cum sæcularis esset, omnium Romæ matronarum exemplum fuit: quæ ita se gessit, vt numquam de illâ etiam maledicorum quidquam auderet fama confingere. Nihil animo eius clementius, nihil erga humiles blandius fuit. Non appetebat potentes: nec tamen superbos & gloriolam quærentes, fastidio despiciebat. Si pauperem videbat, sustentabat: si diuitem, ad benefaciendum hortabatur. [*Liberalitas.*] Liberalitas sola excedebat modum. Et vsuras tribuens, versuram quoque sæpiùs faciebat, vt nulli stipem rogantium denegaret. Fateor errorem meum: cùm in largiendo esset profusior, arguebam, illud proferens de Apostolo: [2. Cor. 8.] Non vt aliis sit refrigerium, vobis autem tribulatio: sed ex æqualitate in hoc tempore, vt vestra abundantia sit ad illorum inopiam, & illorum abundantia sit ad vestram inopiam. Et hoc de Euangelio Saluatoris: [Lucæ 3.] Qui habet duas tunicas, det alteram non habenti. Et prouidendum esse, ne quod libenter facere non posset: multáque huiuscemodi, quæ illa mirâ verecundiâ & sermone parcissimo dissoluebat, testem inuocans Deum, se pro illius nomine cuncta facere: & hoc habere voti, vt mendicans ipsa moreretur: vt vnum nummum filiæ non dimitteret, & in funere suo alienâ sindone [*Studium paupertatis.*] inuolueretur: Ad extremum sic inferebat: Ego si petiero, multos inueniam qui mihi tribuant: iste mendicans si à me non acceperit, quæ ei possum etiam de alieno tribuere, & mortuus fuerit, à quo eius anima requiretur? Ego cautiorem in re familiari esse cupiebam: sed illa ardentior fide, toto Saluatori animo iungebatur, & pauperem Dominum, pauper spiritu sequebatur, reddens ei quod acceperat, pauper pro ipso effecta. Denique consecuta est quod optabat, & in grandi ære alieno filiam dereliquit, quod hucusque debens, non suis viribus, sed Christi se confidit misericordiâ reddituram.

[Cap. 15.] Solent pleræque matronarum buccinatoribus suis dona conferre, & in paucos largitate profusâ, manum à ceteris retrahere: quo illa omnino carebat vitio. [*Nullum pauperum vacuum remisit.*] Ita enim singulis suam pecuniam diuidebat, vt singulis necessarium erat, non ad luxuriam, sed ad necessitatem. Nemo ab eâ pauperum vacuus reuersus est. Quod obtinebat, non diuitiarum magnitudine, sed prudentiâ dispensandi; [Matth. 5.] illud semper replicans: Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur. [Eccli. 3.] Et: Sicut aqua exstinguit ignem, ita [Luc. 16.] eleëmosyna extinguit peccatum. Et: Facite vobis amicos de iniquo mammonâ, qui vos recipiant in æterna tabernacula. [Lucæ 11.] Et: Date eleëmosynam, & ecce omnia munda sunt vobis. [Dan. 4.] Et verba Danielis, regem Nachobudonosor monentis, vt eleëmosynis redimeret peccata sua. Nolebat in his lapidibus pecuniam effundere, qui cum terrâ & sæculo transituri sunt: sed in viuis lapidibus, qui voluuntur super terram, de quibus [Apoc. 21.] in Apocalypsi Ioannis, ciuitas magni regis extruitur: quos in sapphirum, & smaragdum, & iaspidem, & ceteras gemmas esse vertendos, Scriptura commemorat. [Isaiæ 54.] Verùm hæc possunt esse communia cum multis, & scit diabolus, non in summo virtutum culmine posita. Vnde loquitur ad Dominum, post amissam Iob substantiam, post euersam domum, post liberos interfectos: Corium pro corio, & omnia quæ habuerit homo, dabit pro animâ sua. [Iob. 2.] Sed extende manum tuam, & tange ossa eius & carnes, nisi in faciem benedixerit tibi. Scimus plerosque dedisse eleëmosynam, sed de proprio corpore nihil dedisse: porrexisse egentibus manum, sed carnis voluptate superatos: [Matth. 23.] dealbasse ea quæ foris erant, & intus plenos fuisse ossibus mortuorum. At non Paula talis: quæ tantæ continentiæ fuit, vt propè mensuram excederet, & debilitatem corporis nimiis ieiuniis ac labore contraheret. Quæ, exceptis diebus festis, oleum [*Ieiunia & abstinentia.*] in cibo caperet: vt ex hoc vno æstimetur, quid de vino & liquamine, piscibus & lacte, & melle, & ouis, & reliquis, quæ gustui suauia sunt, iudicarit. In quibus sumendis quidam se abstinentissimos putant: & si his ventrem ingurgitauerint, tutam pudicitiam suspicantur.

Semper quidem virtutes sequitur inuidia, feriúntque summos fulgura montes. [Cap. 16.] Nec mirum, si hoc de hominibus loquar, cùm etiam Dominus noster pharisæorum zelo sit crucifixus, & [Gen. 3.] omnes sancti æmulos habuerint: [Sap. 2.] in Paradiso quoque serpens fuerit, cuius inuidiâ mors introiuit orbem terrarum. [1. Reg. 11.] Suscitauerat ei Dominus Adad Idumæum, qui eam colaphizaret, ne se extolleret: [2. Cor. 12.] & quasi quodam stimulo carnis sæpiùs admonebat, ne magnitudo virtutum altiùs raperet, & aliarum vitiis feminarum se in excelso crederet constitutam. Ego aiebam, liuori esse cedendum, & dandum insaniæ locum: [Genes. 27.] quod fecisset Iacob in fratre suo Esau, & Dauid [1. Reg. 17.] in pertinacissimo inimicorum Saul: quorum alter in Mesopotamiam fugerit, alter se Allophylis tradiderit, mallens hostibus, quàm inuidiæ subiacere. At illa respondebat: Iuste hæc diceres, si diabolus contra seruos Dei & ancillas non vbique pugnaret, & ad omnia loca fugientes non præcederet: si non sanctorum locorum amore retineret, & Bethlehem meam in aliâ re- [*Patientiâ liuore superat.*] perire possem parte terrarum. Cur enim non [Matth. 5.] patientiâ liuorem superem? [Rom. 12.] Cur non humilitate frangam superbiam, percutienti maxillam [Actor. 5.] offeram alteram? dicente apostolo Paulo: Vincite in bono malum. Nónne apostoli gloriabantur, quando pro Domino passi sunt contumeliam? [Philip. 2.] Nónne ipse Saluator humiliauit se, formam serui accipiens, & factus est obediens Patri vsque ad mortem crucis, vt nos suâ passione saluaret. Iob nisi certasset, & vicisset in prælio, non accepisset coronam iustitiæ, nec audisset à [Iob 42.] Domino: Putas me aliter locutum tibi, quàm [Matth. 5.] vt appareres iustus? Beati dicuntur in Euangelio, qui persecutionem patiuntur propter iustitiam. Secura sit conscientia, quòd non propter peccata patiamur: & afflictio in sæculo, materia præmiorum est.

[Cap. 17. *Sacra Scriptura testimoniis tentationibus resistit.*] Si quando procacior fuisset inimicus, & vsque ad verborum iurgia prosiliisset, illud Psalterij decantabat: Cùm consisteret aduersum me peccator, obmutui & silui à bonis. Et rursus: Ego autem quasi surdus non audiebam, & quasi mutus [Psal. 38.] non aperiens os suum. Et factus sum sicut homo [Psal. 37.]

non

non audiēs, & nō habēs in ore suo increpationes.
In tentationibus, Deuteronomij verba voluebat,
Deut. 13. Tentat vos Dominus Deus vester, vt sciat si dili-
gatis Dominū Deū vestrum de toto corde vestro,
& de totâ animâ vestrâ. in tribulationibus & an-
Isaiæ 28. gustiis, Isaiæ replicabat eloquia: Qui ablactati
estis à lacte, qui abstracti ab vbere, tribulatio-
nem super tribulationem exspectate, spem super
spem; adhuc pusillum propter malitiam labio-
rum, propter linguam malignam. Et Scripturæ
testimonium in consolationem suam edisserebat,
ablactatorum esse, eorum scilicet qui ad virilem
ætatem peruenissent, tribulationem super tribu-
lationē sustinere, vt spem super spē mereātur ac-
Rom. 5. cipere scientes quoniā tribulatio patientiam ope-
2. Cor. 4. ratur, patientia autem probationem, probatio ve-
rò spem, spes autem non confundit. Et: Quòd
is is qui foris est, homo noster corrumpatur: il-
le qui intus est, innouetur: & inpræsentiarum
leue & momentaneum tribulationis vestræ, æ-
ternæ gloriæ pondus operatur in vobis non ad-
spicientibus quæ videntur, sed quæ non viden-
tur. Quæ enim videntur, temporalia sunt: quæ
autem non videntur, æterna. Nec longum fo-
re tempus, etiam si humanæ impatientiæ tar-
dum videatur, quin Dei statim videatur auxi-
lium, dicentis: Tempore opportuno exaudiui
Isaiæ. 49. te, & in die salutis auxiliatus sum tibi. Nec do-
losa labia & linguas iniquorum esse metuendas,
cùm Domino adiutore lætemur, & ipsum de-
beamus audire per Prophetam monentem: No-
Isa. 51. lite timere opprobria hominum, & blasphemias
eorum ne metueritis. Sicut enim vestimentum,
sic comedit eos vermis: & sicut lanam, sic deuo-
rauit eos tinea. Et: Per patientiam vestram pos-
Lucæ 21. sidebitis animas vestras. Et: non sunt condi-
Rom. 8. gnæ passiones huius temporis ad futuram glo-
riam, quæ reuelabitur in nobis. Et alibi: Tri-
Prou. 14. bulationem super tribulationem sustinere, vt
patienter agamus in omnibus, quæ accidunt
nobis. Patiens enim vir, multùm prudens: qui
autem pusillanimis est, vehementer insipiens.
In languoribus & crebrâ infirmitate dicebat:
2. Cor. 12. Quando infirma sum, tunc fortis sum. Et: Ha-
bemus thesaurum istum in vasis fictilibus, do-
2. Cor 4. nec mortale hoc induat immortalitatem, & cor-
ruptiuum hoc vestiatur incorruptione. Et ite-
1. Cor. 15. rùm: Sicut superabundant passiones Christi in
nobis, ita & per Christum abundat & consola-
tio. Ac deinde: Vt socij passionum estis, sic eri-
2. Cor. 1. ris & consolationis. In mœrore cantabat: Qua-
Psal 41. re tristis es anima mea, & quare conturbas me?
Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi,
salutare vultus mei & Deus meus. In periculis
loquebatur: Qui vult venire post me, abneget
Luc. 9. semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur
me. Et iterùm: Qui vult animam suam saluam fa-
cere, perdet eam. Et: Qui perdiderit animam suam
propter me, saluam eam faciet. Quando dispendia
rei familiaris & euersio totius patrimonij nuntia-
batur, aiebat: Quid enim prodest homini, si totum
Matt. 16. mundum lucrifecerit, & animæ suæ damnum ha-
buerit? aut quam dabit homo commutationem
pro animâ suâ? Et: Nudus exiui de vtero matris
Iob. 1. meæ, nudus & redeam. Sicut Domino placuit
ita factum est, sit nomen Domini benedi-
ctum. Et illud: Nolite diligere mundum, neque
1. Ioan. 2. ea quæ sunt in mundo. Quoniam omne quod in
mundo est, desiderium carnis est, & concupi-
scentia oculorum, & superbia vitæ huius, quæ
non est ex Patre, sed ex mundo. Et mundus
transit, & concupiscentia eius. Scio ei scriptas in-
firmitates grauissimas liberorum, & maximè To-
xotij sui, quem diligebat plurimùm. Cúmque il-
lud virtute complesset, Turbata sum, & non sum Psal. 76.
locuta; in hæc verba prorupit: Qui amat filium
aut filiam plus quàm me, non est me dignus. Et Matth. 10.
orans ad Dominum, loquebatur: Posside Domine
filios mortificatorum, qui pro te quotidie morti- Psal. 78
ficant corpora sua.

Noui susurronem quemdam (quod genus ho-
minum perniciosissimum est) quasi beneuolum Cap. 18.
nuntiasse, quòd pro nimio feruore virtutum qui-
busdam videretur insana, & cerebrum illius di-
cerent confouendum. Cui illa respondit: Thea-
trum facti sumus mundo, & Angelis, & homini- 1. Cor. 4.
bus. Et: Nos stulti propter Christum, sed stultum
Dei sapientius est hominibus. Vnde & Saluator 1. Cor.
loquitur ad Patrem: Tu scis insipientiam meam.
Et iterùm: Tanquam prodigium factus sum mul- Psal. 68.
tis, & tu adiutor fortis. Vt iumentum factus sum Psal. 70.
apud te, & ego semper tecum. Quem in Euange- Psal. 72.
lio & propinqui quasi mentis impotem ligare cu- Marc. 3.
piebant, & aduersarij suggillabant, dicentes: Dæ-
monium habet, & Samaritanus est. Et: In Beel-
zebub principe dæmoniorum eiicit dæmonia. Ioan. 8.
Sed nos audiamus Apostolum cohortantem Hæc Matth. 12.
est gloria nostra, testimonium conscientiæ nostræ
quoniam in sanctitate & sinceritate, & in gratiâ 2. Cor. 1.
Dei conuersati sumus in mundo. Et Dominum
dicentem ad apostolos: Ideò mundus odit vos,
quoniam non estis de mundo. Si enim essetis de Ioan. 15.
mundo, amaret vtique mundus quod suum erat.
Et ad ipsum Dominum verba vertebat: Tu nosti
cordis abscondita, & hæc omnia venerunt super Psal. 43.
nos, nec sumus obliti tui, neque iniquè egimus
in testamento tuo, nec auersum est retrorsum
cor nostrum. Et: Propter te mortificati sumus
totâ die: reputati sumus vt oues occisionis. Sed
Dominus auxiliator meus, non timebo quid fa- Psal. 117.
ciat mihi homo. Legi enim: Fili, honora Domi-
num, & confortaberis, & extra Dominum nullum Prou. 7.
timueris. His & talibus testimoniis, quasi arma-
turâ Dei, & aduersus omnia quidem vitia, sed præ- Ephes. 16.
cipuè instruebat se contra inuidiam sæuientem: *Armatura Christi aduersus inuidiam.*
& patiendo iniurias, furorem tabidi pectoris mi-
tigabat. Denique vsque ad diem mortis, & huius
patientia, & aliorum zelus omnibus patuit: qui
suum rodit auctorem, & dum æmulum lædere
nititur, in semetipsum proprio furore bacchatur.

Dicam & de ordine monasterij, quomodo san-
ctorum continentiam in suum verterit lucrum. Cap. 19.
Seminabat carnalia, vt meteret spiritualia: dabat
terrena, vt cælestia tolleret: breuia concedebat,
vt pro his æterna mutaret. Post virorum mona- 1. Cor 9.
sterium, quod viris tradiderat gubernandum,
plures virgines, quas è diuersis prouinciis con-
gregarat, tam nobiles, quàm medij & infimi ge-
neris, in tres turmas monasteriáque diuisit: ita
duntaxat, vt in opere & in cibo separatæ, psal-
modiis & orationibus iungerentur. Post Alleluia *Monasteria*
cantatum (quo signo vocabantur ad collectam) *virorum & mulierum condit.*
nulli residere licitum erat: sed prima, seu inter pri
mas veniens, ceterarum opperiebatur aduentum,
pudore & exemplo ad laborē eas prouocans, non
terrore. Manè, horâ tertiâ, sextâ, nonâ, vespere, no-
ctis medio, per ordinem psalterium cantabant:
nec licebat cuiquam sororum ignorare psalmos,
& non de Scripturis sanctis quotidie aliquid di- *Canon monasterij virginum.*
scere. Die tantùm Dominico ad ecclesiam pro-

cedebant

cedebant ex cuius habitabant latere: & vnumquodque agmē matrem propriam sequebatur: atque inde pariter reuertentes instabant operi distributo, & vel sibi vel ceteris indumenta faciebāt. Si qua erat nobilis, non permittebatur de domo suâ habere comitem, ne veterum actuum memor, & lasciuientia infantiæ errorem refricaret antiquum, & crebrâ confabulatione renouaret. Vnus omnium habitus. Linteamine ad tergendas solùm manus vtebantur. A viris tanta separatio, vt à spadonibus quoque eas seiúngeret, ne vllam daret occasionem linguæ maledicæ, quæ sanctos carpere solita est in solatium delinquendi. Si qua vel tardior veniebat ad psalmos, vel erat in opere pigrior, variis eam modis aggrediebatur. Si erat iracunda, blandiriis; si patiens, correptione, illud Apostoli imitans: Quid vultis? in virgâ veniam ad vos, an in spiritu lenitatis & mansuetudinis? (1 Cor 4.) Excepto victu & vestitu, nullam habere quidquam patiebatur, dicente Paulo: Habentes victum & vestitum, his contenti sumus: (1.Tim.6.) ne consuetudine plus habendi præberet locum auaritiæ, quæ nullis expletur opibus: & quanto ampliùs habuerit, plus requirit: & neque copiâ neque inopiâ minuitur. (Eccles.) Iurgantes inter se, sermone lenissimo fœderabat. Lasciuientem adolescentularum carnem crebris & duplicatis frangebat ieiuniis, malens ei stomachum dolere, quàm mentem. (*Lasciuientis carnē maceratam cum dolore stomachi.*) Si vidisset aliquam comptiorem, contractione frontis & vultus tristitiâ arguebat errantem, dicens munditiam corporis atque vestitus, animæ esse immunditiam: & turpe verbum atque lasciuum numquam de ore virgineo proferendum: quibus signis libidinosus animus ostenditur, & per exteriorem hominem interioris hominis vitia demonstrantur. Quam linguosam, garrulam ac procacem, rixísque perspexerat delectari, & sæpiùs commonitam nolle conuerti, inter vltimas & extra conuentum sororum ad fores triclinij orare faciebat, & separatim cibum capere: vt quam obiurgatio nō correxerat, emendaret pudor. (*Rixis deditas vt castigaret.*) Furtum quasi sacrilegium detestabatur: & quod inter sęculi homines vel leue putatur vel nihili, hoc in monasteriis grauissimum dicebat esse delictum. Quid memorem clementiam & sedulitatem in ægrotantes, quas miris obsequiis & ministeriis confouebat? (*Humanitas in ægrotas.*) Cúmque aliis languentibus largè præberet omnia, & esum quoque exhiberet carnium; si quando ipsa ægrotasset, sibi non indulgebat, & in eo inæqualis videbatur, quòd in aliis clementiam, in se duritiam commutabat. (*Erga se seueritas.*) Nulla iuuenum puellarum sano & vegeto corpore tantæ se dederat continentiæ, quantæ ipsa fracto & senili debilitatóque corpusculo. Fateor, in hac re pertinacior fuit, vt sibi non parceret, & nulli cederet admonenti. Referam, quod expertus sum. Mense Iulio feruentissimis æstibus incidit in ardorem febris, & post desperationem cùm Dei misericordiâ respirasset, & medici persuaderent, ob refectionem corporis vino opus esse tenui & parco, ne aquam bibens, in hydropem verteretur, & ego clàm beatum papam Epiphanium rogarem, vt eam moneret, imò compelleret vinum bibere: illa, vt erat prudens & solertis ingenij, statim sensit insidias: & subridēs, meum esse quòd ille diceret, intimauit. Quid plura? Cùm beatus pontifex post multa hortamenta exisset foràs, quærenti mihi quid egisset, respondit: Tantum profeci, vt sem homini persuaserit, ne vinum bibam. Hæc referò, non quòd inconsideranter & vltra vires sumpta onera probem, monente Scripturâ, Super te onus ne leuaueris; (Prou 13) sed quòd mentis eius ardorem, & desiderium fidelis animæ, ex hac quoque probare velim perseuerantiâ, decantantis: Sitiuit anima mea in te, quàm multipliciter tibi caro mea! (Psal. 62.)

Difficile est modum tenere in omnibus: & verè iuxta philosophorum sententiam, μεσότης ἡ ἀρετὴ, κακία ἡ ὑπερβολὴ φίλεται, id est, modus virtus est, vitium nimietas reputatur. (Cap. 20.) Quod nos vnâ & breui sententiolâ exprimere possumus, Ne quid nimis. Quæ in contemptu ciborum tantam habebat pertinaciam, in luctu mitis erat, & suorum mortibus frangebatur, maximè liberorum. Nam & in viri & filiarum dormitione semper periclitata est: & cùm os stomachúmque signaret, & matris dolorem crucis niteretur impressione lenire, superabatur affectu, & credulam mentem, parentis viscera consternabant: animóque vincens, fragilitatis corpore vincebatur. (*Signaculo crucis dolorē lenit. ictas.*) Quam semel languor arripiens, longo tempore possidebat, vt & nobis inquietudinem, & sibi discrimina offerret: in quo illa lætabatur, per momenta commemorans: Miser ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? (Rom. 7.) Dicat prudens lector, pro laudibus me vituperationem scribere. Testor Iesum, cui illa seruiuit, & ego seruire cupio, me vtramque in partem nihil fingere, sed quasi Christianum de Christianâ, quæ sunt vera, proferre, id est historiā scribere, non panegyricum; & illius vitia, aliorum esse virtutes. Vitia loquor, secundùm animum meum, & omnium sororum ac fratrum desiderium, qui illam diligimus, & absentem quærimus.

Ceterùm illa impleuit cursum suum, fidémque seruauit, & nunc fruitur coronâ iustitiæ, (Cap. 21. 2. Tim. 4.) sequitúrque Agnum quocumque vadit. Saturatur, quia esuriuit, & lęta decantat: Sicut audiuimus, ita & vidimus in ciuitate Domini virtutum, in ciuitate Dei nostri. (Apoc. 14. Psal. 47.) O beata rerum commutatio! fleuit vt semper rideret. Despexit lacus contritos, vt fōtem Dominum reperiret. (Ierem. 2.) Vestita cilicio est, vt nunc albis vestimentis vteretur, & diceret: Scidisti saccum meum, & induisti me lætitiâ. (Psal. 29.) Cinerem sicut panem manducabat, & potionem suam cum fletu miscebat, dicens: Fuerunt mihi lacrymæ meę panes die ac nocte, (Psal. 101. Psal. 41.) vt in æternum pane Angelorum vesceretur, & caneret: Gustate & videte, quoniam suauis est Dominus. (Psal 33.) Et: Eructauit cor meum verbum bonum, dico ego opera mea regi. (Psal. 44.) Et Isaię, imò Domini per Isaiam, in se cerneret verba compleri: Ecce qui seruiunt mihi, manducabunt, vos autem esurietis: ecce qui seruiunt mihi, bibēt, vos autem sitietis: (Isaiæ 65.) ecce qui seruiunt mihi, lætabuntur, vos autem confundemini: ecce qui seruiunt mihi, exultabunt, vos autem clamabitis ob dolorem cordis, & propter contritionem spiritus vlulabitis.

Dixeram, lacus eam semper fugisse contritos, (Cap. 22) vt fontem Dominum reperiret, vt posset læta cantare: Sicut ceruus desiderat ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus. (Psal. 41.) Quando veniam & apparebo ante faciem Dei? Tangam ergo breuiter, quomodo hæreticorum cœnosos deuitauerit lacus, & eos, instar habuerit ethnicorum. 10 (*Odium eius in hæreticos.*) Quidam veterator callidus, atque vt sibi videbatur, doctus & sciolus, me nesciente cœpit ei proponere quæstiones, & dicere: Quid peccauit infans, vt à dæmone corripiatur? In quâ ætate resurrecturi sumus? Si in ipsâ quâ morimur, ergo nutricibus post resurrectionem opus erit: sin in alterâ, nequaquam erit resurrectio mortuorum, sed

tranſformatio in alios. Diuerſitas quoque ſexus
maris ac feminæ erit, aut non erit? Si erit, ſequen-
tur & nuptiæ, & concubitus, ſed & generatio: ſi
non erit, ſublatâ diuerſitate ſexus, eadem corpora
Sap. 9. non reſurgent: aggrauat enim terrena inhabitatio
ſenſum multa cogitantem: ſed tenuia erunt &
1. Cor. 15. ſpiritualia, dicente Apoſtolo: Seminatur corpus
animale, reſurget corpus ſpirituale. Ex quibus om-
nibus probare cupiebat, rationales creaturas ob
quædam vitia & antiqua peccata, in corpora eſſe
delapſas: & pro diuerſitate & meritis peccatorum,
tali vel tali conditione generari, vt vel corporum
ſanitate gauderent, & parentum diuitiis ac nobi-
litate, vel in morbidas carnes & domus inopum
venientes, pœnas priſtinorum luerent delictorum,
& præſenti ſæculo atque corporibus quaſi carce-
re clauderentur. Quod cùm audiſſet, & ad me re-
tuliſſet, indicans hominem, mihique incubuiſſet
neceſſitas nequiſſimæ viperæ ac mortiferæ beſtiæ
reſiſtendi, de quibus Pſalmiſta commemorat, di-
Pſal. 63. & 67. cens: Ne tradas beſtiis animas confitentium tibi.
Et: Increpa Domine beſtias calami, qui ſcribentes
iniquitatem, loquuntur contra Dominum men-
dacium, & eleuant in excelſum os ſuum: conueni
hominem, & orationibus eius, quam decipere ni-
tebatur, breui interrogatione concluſi, dicens: V-
trum crederet futuram reſurrectionem mortuo-
Verſutum hæreticum confutat ſolertius Hieronymus. rum, an non? Qui cùm ſe credere reſpondiſſet, in-
tuli: Eadem reſurgent corpora, an altera? Cùm di-
xiſſet, Eadem; ſciſcitatus ſum: In eodem ſexu, an in
altero? Ad interrogata reticenti, & inſtar colubri
huc atque illuc transferenti caput, ne feriretur:
Quia, inquam, taces, ego mihi pro te reſpondebo,
& conſequentia inferam: Si non reſurget mulier
vt mulier, neque maſculus vt maſculus; non erit
reſurrectio mortuorum, quia ſexus membra ha-
bet, membra autem totum corpus efficiunt. Si au-
tem ſexus & membra non fuerint, vbi erit reſur-
rectio corporum, quæ ſine ſexu non conſtant &
membris? Porrò ſi corporum non fuerit reſurre-
ctio, nequaquam erit reſurrectio mortuorum. Sed
Matth. 22. & illud, quod de nuptiis obiicis: Si eadem mem-
bra fuerint, ſequi nuptias, à Saluatore diſſoluitur,
Luc. 20. dicente: Erratis, neſcientes Scripturas, neque vir-
tutem Dei. In reſurrectione enim mortuorum
non nubent, neque nubentur, ſed erunt ſimiles
Angelorum. Vbi dicitur, Non nubent, neque nu-
bentur, ſexuum diuerſitas demonſtratur. Nemo
enim de lapide & ligno dicit, Non nubent, ne-
que nubentur, quæ naturam nubendi non
habent: ſed de iis, qui poſſint nubere, & gra-
Lucæ 7. tiâ Chriſti ac virtute non nubant. Quòd ſi oppo-
ſueris: Quomodo ergo erimus ſimiles Angelorũ,
cùm inter Angelos non ſit maſculus & femina?
breuiter auſculta: Non ſubſtantiam nobis Ange-
lorum, ſed conuerſationem & beatitudinem Do-
minus repromittit. Quomodo & Ioannes Bapti-
ſta, antequam decollaretur, Angelus appellatus
eſt; & omnes ſancti ac virgines Dei etiam in iſto
ſæculo vitam in ſe exprimunt Angelorum. Quan-
do enim dicitur, Eritis ſimiles Angelorum; ſimili-
tudo promittitur, non natura mutatur. Simúlque
Ioan. 20. 21. reſponde, quomodo illud interpreteris, quod
Thomas Domini reſurgentis tetigerit manus, &
viderit lanceâ latus eius perforatum? Et Petrus in
Lucæ 24. litore ſtantem viderit Dominum, & partem aſſi
piſcis, ac fauum mellis comedentem? Qui ſtabat,
profectò habebat pedes. Qui monſtrauit latus
vulneratum, vtique & ventrem & pectus habuit,
ſine quibus non ſunt latera ventri & pectori co-
hærentia. Qui locutus eſt, linguâ & palato ac den-
tibus loquebatur. Sicut enim plectrũ chordis, ita
lingua illiditur dentibus, & vocalem reddit ſonũ.
Cuius palpatæ ſunt manus, conſequenter & bra-
chia habuit. Cùm igitur omnia membra habuiſſe
dicatur, neceſſe eſt, vt totum corpus habuerit,
quod conficitur ex membris: non vtique femi-
neum, ſed virile, id eſt, eiuſdem ſexus, in quo mor-
tuus eſt. Quòd ſi obtenderis, Ergo & nos poſt re-
ſurrectionem comedemus? Et quomodo clauſis
ingreſſus eſt ianuis, contra naturam pinguium & Ioan. 20.
ſolidorum corporum? Audies: Noli propter cibũ,
reſurrectionis fidem in calumniam trahere. Nam
& archiſynagogi filiæ reſuſcitatæ iuſſit cibum da- Marc. 5.
ri, & Lazarus quatriduanus mortuus cum ipſo
ſcribitur iniſſe conuiuium, ne reſurrectio eorum Ioan. 12.
phãtaſma putaretur. Sin autẽ clauſis ingreſſus eſt
ianuis, & idcirco ſpirituale & aëreum corpus ni-
teris approbare: ergo & antequam pateretur, quia
contra naturam grauiorem corporum ſuper mare
ambulauit, ſpirituale corpus habuit: & apoſtolus
Petrus, qui & ipſe ſuper aquas pendulo inceſſit Matth. 14.
gradu, ſpirituale corpus habuiſſe credendus eſt,
cum potentia magis & virtus oſtendatur Dei,
quando fit aliquid contra naturam. Et vt ſcias, in
ſignorum magnitudine non naturæ mutationem,
ſed Dei omnipotentiam demonſtrari: qui ambu-
labat fide, cœpit infidelitate mergi, niſi eum ma-
nus Domini ſubleuaſſet, dicentis: Modicæ fidei,
quare dubitaſti? Miror autem te obdurare frontẽ, Ioan. 20
loquente Domino: Infer digitum tuum huc, & tã-
ge manus meas: & porrige manum tuam, & mitte Luc. 24.
in latus meum, & noli eſſe incredulus, ſed fidelis.
Et alibi: Videte manus meas, & pedes meos, quia
ipſe ego ſum. Palpate & videte, quia ſpiritus car-
nem & oſſa non habet, ſicut me videtis habere. Et
cùm hoc dixiſſet, oſtendit eis manus & pedes. Oſ-
ſa audis, & carnem, & pedes, & manus: & [a] glo-
bos mihi Stoicorum, atque aërea quædam delira-
menta confingis. Porrò ſi quæris, cur infans à dæ-
mone corripiatur, qui peccata non habuit: aut in
quâ ætate reſurrecturi ſimus, cùm diuerſa ætate
moriamur: ingratis ſuſcipies, Iudicia Dei abyſſus Pſal. 35.
multa. Et: O altitudo diuitiarum ſapientiæ &
ſcientiæ Dei, quàm inſcrutabilia ſunt iudicia eius, Rom. 11.
& inueſtigabiles viæ eius! Quis enim cognouit
ſenſum Domini? aut quis conſiliarius eius fuit? Æ-
tatum autem diuerſitas non mutat corporum ve-
ritatem. Cùm enim quotidie corpora noſtra fluãt,
& aut creſcant aut decreſcant, ergo tot erimus ho-
mines, quot quotidie commutamur? aut alius fui
cùm decem annorum eſſem, alius cum triginta,
alius cùm quinquaginta, alius iam toto cano ca-
pite ſum? Igitur, iuxta eccleſiarum traditiones & *Eccleſiarum traditiones.*
apoſtolum Paulum, illud eſt reſpondendum, quod
in virum perfectum, & in menſuram ætatis pleni-
tudinis Chriſti reſurrecturi ſumus, in quâ & Adã Ephes. 4.
Iudæi conditum autumant, Dominum Saluato-
rem legimus ſurrexiſſe: & multa alia, quæ de vtro-
que Teſtamento in ſuffocationem hæretici pro-
tuli. Ex quo die ita cœpit hominem deteſtari, &
omnes qui eiuſdem dogmatis erant, vt eos voce
publicâ hoſtes Domini proclamaret. Et hæc dixi,
non vt breuiter hæreſim confutarem, cui multis
voluminibus reſpondendum eſſet: ſed vt fi-
dem tantæ feminæ oſtenderem, quæ ma-
luit inimicitias hominum ſubire perpetuas,
quàm Dei offenſam amicitiis nouis prouo-
care.

Cap. 22. *Ingenij eius praestantia.* Iacob. 1. Eccli. 31.

Dicam ergo, vt cœperam. Nihil ingenio eius docilius fuit. Tarda erat ad loquendum, velox ad audiendum, memor illius præcepti: Audi Israel, & tace. Scripturas sanctas tenebat memoriter. Et cùm amaret historiam, & hoc veritatis diceret fundamentum, magis tamen sequebatur intelligentiam spiritualem, & hoc culmine ædificationem animæ protegebat. Denique compulit me, vt vetus, & nouum Instrumentum cum filiâ, me disserente, perlegeret. Quod propter verecundiâ negans, propter assiduitatem tamen & crebras postulationes eius præstiti, vt docerem qood didiceram, non à meipso, id est, à præsumptione pessimo præceptore, sed ab illustribus Ecclesiæ viris. Sicubi hæsitabam, & nescire me ingenuè confitebar, nequaquam mihi voluit acquiescere: sed iugi interrogatione cogebat, è multis variisque sententiis quæ mihi videretur probabilior, indicaré. Loquar & illud, quod forsitan æmulis videatur incredibile: Hebræam linguam, quam ego ab adolescentiâ multo labore ac sudore ex parte didici, & infatigabili meditatione non desero, ne ipse ab eâ deserar, discere voluit, & consecuta est: ita vt psalmos Hebraicè caneret, & sermonem absque vllâ Latinæ linguæ proprietate personaret. Quod quidem vsque hodie in sanctâ filiâ eius Eustochio cernimus: quæ ita semper adhæsit matri, & eius obediuit imperiis, vt numquam absque eâ cubaret, numquam procederet, numquam cibum caperet, ne vnum quidem nummum haberet potestatis suæ, sed & paternam & maternam substantiolam à matre distribui pauperibus lætaretur, & pietatem in parentem, hæreditatem maximam, & diuitias crederet. Nam debeo silentio præterire, quanto exultauerit gaudio, quòd Paulam neptem suam, ex Læta & Toxotio genitam, imò voto & futuræ virginitatis repromissione conceptam, audierat in cunis & crepitaculis balbutiente linguâ Alleluia cantare, auiæque & amitæ nomina dimidiatis verbis frangere. In hoc solo patriæ desiderium habuit, vt filium, nurum, neptem renuntiasse seculo, & Christo seruire cognosceret. Quod & impetrauit ex parte. Nam neptis Christi flammeo reseruatur, nurus æternæ se tradens pudicitiæ, socrus operâ, fide & eleëmosynis sequitur, & Romæ conatur exprimere, quod Ierosolymis illa compleuit.

Posterioris præceptor præsumptio. *Hebraicam discit linguam.* *Flammeum Christi, virginitatis insigne.*

Cap. 24. Quid agimus anima? cur ad mortem eius venire formidas? Iamdudum prolixior liber cuditur, dum timemus ad vltima peruenire, quasi tacentibus nobis, & in laudibus illius occupatis, differri possit occubitus. Hucusque prosperis nauigauimus ventis, & crispantia maris æquota labens carina sulcauit: nunc in scopulos incurrit oratio, & tumentibus fluctuum motibus præsens vtrique nostrum intentatur naufragium, ita vt cogamur dicere: Præceptor, saluos nos fac, perimus. Et illud: Exurge, vt quid obdormis Domine? Quis enim possit siccis oculis Paulam narrare morientem? In cidit in grauissimam valetudinem, imò quod optabat inuenit, vt nos desereret, & pleniùs Domino iungeretur. In quo languore Eustochij filiæ probata semper in matre pietas, magis ab omnibus comprobata est. Ipsa assidere lectulo, flabellum tenere, sustentare caput, puluillum supponere, fricare pedes, manu stomachum confouere, mollia strata componere, aquam calidam temperare, mappulam apponere, omnium ancillarum præuenire officia, & quidquid alia fecisset, de suâ mercede putare subtractum. Quibus illa precibus, quibus lamentis & gemitu inter iacentem matrem & specum Domini discurrit, ne priuaretur tanto contubernio, ne illâ absente viueret, & eodem feretro portaretur? Sed ô mortalium fragilis & caduca natura! & nisi Christi fides nos extollat ad cælum, & æternitas animæ promittatur, eum bestiis ac iumentis corporum vna conditio est. Idem occubitus iusto & impio, bono & malo, mundo ac immundo, sacrificanti & non sacrificanti. Sicut bonus, ita & qui peccat: sicut qui iurat, ita & is qui iuramentum metuit. Similiter & homines & iumenta in fauillam & cinerem dissoluuntur.

Paula ægrotat. Lucæ. 8. Psal. 43. *Eustochij in matrem pietas.* Eccle. 1 & 9.

Cap. 25. Quid diu immoror, & dolorem meum differendo facio longiorem? Sentiebat prudentissima feminarum adesse mortem, & frigente alia parte corporis atque membrorum, solùm animæ teporem in sacro pectore palpitare: & nihilo minùs quasi ad suos pergeret, alienósque desereret, illos versiculos susurrabat: Domine, dilexi decorem domus tuæ, & locum habitationis gloriæ tuæ. Et: Quàm dilecta tabernacula tua Domine virtutum, concupiscit & deficit anima mea in atria Domini. Et: Elegi abiecta esse in domo Dei mei, magis quàm habitare in tabernacula peccatorum. Cum que a me interrogaretur, cur taceret, cur nollet respondere, an doleret aliquid: Græco sermone respondit, nihil se habere molestiæ, sed omnia quieta & tranquilla perspicere. Post hæc obmutuit, & clausis oculis, quasi iam mortalia despiceret, vsque ad expirationem animæ eosdem repetebat versiculos, vt quod dicebat, vix audire possemus: digitúmque ad os tenens: crucis signum pingebat in labiis. Defecerat spiritus, & anhelabat in mortem: animáque erumpere gestiens, ipsum stridorem, quo mortali vita finitur, in laudes Domini conuertebat. Aderât Ierosolymarũ & aliarũ vrbiũ episcopi, & sacerdotum inferioris gradus, ac Leuitarũ innumerabilis multitudo; omne monasteriũ, virginũ & monachorũ chori repleuerant. Statimq; vt audiuit spõsũ vocãtẽ: Surge, veni proxima mea, speciosa mea, colũba mea; quoniam ecce hiems transiit & recessit, pluuia abiit: sibi læta respondit: Flores visi sunt in terrâ, tempus sectionis aduenit. Et: Credo videre bona Domini in terrâ viuentium.

Psal. 25. Psal. 83. *In supremo spiritu crucis signum sibi imprimit.* Cant. 2. Psal. 26. *Abit è vitâ.*

Cap. 26. Ex hinc non vlulatus, non planctus, vt inter seculi homines fieri solet, sed psalmorum linguis diuersis examina concrepabant: translaqne episcoporum manibus, & ceruicem feretro subiicientibus, cùm alij pontifices lampades cereósque præferrent, alij choros psallentium ducerent, in mediâ ecclesiâ speluncæ Saluatoris est posita. Tota ad funus eius Palestinarum vrbium turba conuenit. Quem monachorum latentium in eremo cellula sua tenuit? Quam virginum cubiculorum secreta texerunt? Sacrilegium putabant, qui non tali feminæ vltimum reddidisset officium. Viduæ & pauperes, in exemplum Dorcadis, vestes ab eâ præbitas ostendebant. Omnis inopum multitudo matrẽ & nutritiam se perdidisse clamabat. Quódque mirum sit, nihil pallor mutauerat faciem: sed ita dignitas quædam & grauitas ora compleuerat, vt eam putares non mortuam, sed dormientem. Hebræo, Græco, Latino, Syróque sermone psalmi in ordine personabant: non solùm triduo, donec & subter Ecclesiam, & iuxta specum Domini conderetur, sed per omnem hebdomadam, cunctis qui venerant, suum funus & proprias credentibus lacrymas. Venerabilis virgo filia eius Eustochium,

Honorificè pontificum manibus cum lampadibus & cereis effertur. Actor. 9.

Psal.103. quasi ablactata super matrem suam, abstrahi à pa-
rente non poterat: deosculari oculos, hærere vul-
tui, totum corpus amplexari, & se cum matre vel-
le sepeliri.

Cap.27. Testis est Iesus, ne vnum quidem nummum ab
eâ filiæ derelictum, sed vt antè iam dixi, derelictũ
Magnum æs alienum reliquit. magnum æs alienum: &, quod is difficilius est, fra-
trum & sororum immensam multitudinem, quos
& sustentare arduum, & abiicere impium est.
Quid hac virtute mirabilius, feminam nobilissi-
mæ familiæ, magnis quondam opibus, tantâ fide
omnia delargitam, vt ad egestatem pænè vltimam
perueniret: Iactent alij pecunias, & in corbonam
Dei æra congesta, funalibúsque aureis duna peo-
dentia. Nemo plus dedit pauperibus, quàm quæ
1. Cor.2. sibi nihil reseruauit. Nunc illa diuitiis fruitur, &
his bonis, quæ nec oculus vidit, nec auris audiuit,
Isaiæ 64. nec in cor hominis ascenderunt. Nostram vicem
dolemus, & inuidere potiùs gloriæ eius videbi-
mur, si voluerimus diutiùs flere regnantem. Secu-
ra esto Eustochium, magnâ hæreditate ditata es.
Thren.3. Pars tua Dominus, & quo magis gaudeas, mater
Deuota seruitus quotidianũ martyrium. tua longo martyrio coronata est. Non solùm enim
effusio sanguinis in confusione reputatur, sed de-
uotæ quoque mentis seruitus immaculata, quoti-
dianum martyrium est. Illa corona de rosis & vio-
Cant.5. lis plectitur, ista de liliis. Vnde & in Cantico scri-
bitur canticorum: Fratruelis meus candidus & ru-
bicundus: & in pace, & in bello eadem præmia
vincentibus tribuens. Mater inquam tua audiuit
Gen.12. cum Abraham: Exi de terrâ tuâ, & de cognatione
Ierem. 50. tuâ, & veni in terram, quam ostendam tibi. Et per
Ieremiam Dominum præcipientem: Fugite de
medio Babylonis, & saluate animas vestras. Hæc
Exod.16. autem exiit de terrâ suâ, & vsque ad diem mortis
Num.11. suæ non est reuersa in Chaldæam: nec ollas Ægy-
pti & [21] iurulentias carnium desiderauit, sed cho-
ris comitata virgineis, ciuis est Saluatoris effecta:
de paruulâ Bethlehẽ, cœlestia regna conscendẽs,
Ruth.1. dicit ad veram Noëmi: Populus tuus, populus
meus: & Deus tuus, Deus meus.

Hunc tibi librum ad duas lucubratiunculas, Cap.28.
eodem quem tu sustines dolore, dictaui. Nam
quotiescumque stylum figere volui, & opus exa-
rare promissum, toties obriguerunt digiti, cecidit
manus, sensus elanguit. Vnde & inculta oratio vo-
tum scribentis absque vllâ elegantiâ & verborum
lepôre testatur.

Vale ô Paula, & cultoris tui vltimam senectu- Cap.29.
tem orationibus iuua. Fides & opera tua Christo *Inuocat sanctam Paulã Hieronymus.*
te sociant: præsens faciliùs, quod postulas, impe-
trabis. Exegi monumentum tuum ære perennius,
quod nulla destruere possit vetustas. Incidi elo-
gium sepulcro tuo, quod huic volumini subdidi,
vt quocumque noster sermo peruenerit, te lau-
datam, te in Bethlehem conditam lector agno-
scat.

Titulus sepulcri:

Scipio quam genuit, Pauli fudêre parentes,
Gracchorum soboles, Agamemnonis inclyta proles,
Hoc iacet in tumulo: Paulam dixêre priores:
Eustochij genitrix, Romani prima senatus,
Pauperiem Christi & Bethlemitica rura secu-
ta est.

In fronte speluncæ:

Aspicis angustum præcisâ rupe sepulcrum?
Hospitium Paulæ est, cælestia regna tenentis.
Fratrem, cognatos, Romam, patriámque relin-
quens,
Diuitias, sobolem, Bethlemitico conditur antro.
Hic præsepe tuum, Christe, atque hic mystica Ma-
gi
Munera portantes, hominique Deóque dedêre.

[24] Dormiuit sancta & beata Paula, septimo Ka- Cap.30.
lendarum Februariarum, tertiâ sabbati post solis
occubitum. Sepulta est quinto Kalend. earumdẽ,
Honorio Augusto sexies & Aristeneto consuli-
bus. Vixit in sancto proposito Romæ annos quin-
que, Bethlehem annos viginti. Omne vitę tempus
impleuit annis quinquaginta sex, mensibus octo,
diebus viginti & vno.

NOTATIO.

Aulæ] *Martyrologium Romanum 26. Ian-
uarij*: Apud Bethlehem Iudæ dormitio S.
Paulæ viduæ matris Eustochij virginis
Christi. Quæ cùm esset è nobilissimo se-
natorum genere, renuntians sæculo, & facultates
suas pauperibus distribuens, ad præsepe Domini
se recepit: vbi multis virtutibus prædita, & longo
coronata martyrio, ad cælestia regna transiuit: eu-
ius vitam virtutibus admirandam S.Hieronymus
scripsit. *Nata est Paula Romæ patre Rogato, matre Ble-
sillâ, vt hic habes c.2. cuius natalem anno 12. Constantij,
Christi 351. ponunt.*

*Alia est Paula iunior, huius neptis, ex Toxotio filio
& Lætâ genita, vti hic habes cap.23.*

Cap.2. 2. Fugiendo gloriam] *Sallustius in Catilinario*: Ita-
que quò minùs gloriam petebat, eò magis illam
assequebatur. *Nazarius in Panegyrico Constantini*:
Nusquam gradum extulisti, quin vbique te gloria
quasi vmbra comitata sit.

Cap.3. 3 Blesillam] *Baronius tomo 4. anno Christi 382. Da-
masi Papæ 16. Gratiani 16. Valentiniani 7. Theodosij 4.
Impp. Quod, att. pertinet ad Blesillam, tanta hæc virtutis
fuit, vt viginti annorum vidua à viro relictà quæ tantùm
mensibus tantùm septem vixerat, magis (inquit Hierony-
mus) ipsam deplorauerit amissam virginitatem, quàm* Hieron. epist. 25
mariti obitu doluerit.

*At quonam modo ad mundi contemptum hanc idem
S.Hieronymus instituerit, ipse ad Eustochium sororem
scribens docet his verbis*: Memini me ante hoc fermè Idem ep. 116.
quinquennium, cùm adhuc Romæ essem & Ec-
clesiasten sanctæ Blesillæ legerem, vt eam ad con-
temptum mundi huius prouocarem, & omne,
quod in mundo cerneret, putaret esse pro nihilo,
rogatum ab eâ, vt in morem commentarioli ob-
scura quæque dissererẽ, vt absque me posset intel-
ligere quę legebat. Itaque quoniam in procinctu
nostri operis subitâ morte subtracta est, &c.

*Porro quanta huius adolescentula vidua virtutes
exstiterint, idem S.Hieronymus in consolatione de obi-* Idem epist. 25.
tu eius ad Paulam matrem conscriptâ pluribus docet.

*Fuisse autem excultam Græcis ac Latinis litteris, idem
affirmat, cùm ait*: Si Græcè loquentem audisses, La-
tinè eam nescire putares. Si in Romanum sonum
lingua se verterat, nihil omnino peregrini sermo
redolebat. *Sed & de eadem subdit*: In paucis non di-
cam mensibus, sed diebus ita Hebrææ linguæ vi-
cerat difficultates, vt in discendis canendísque
Psalmis cum matre contenderet.

Inter

Inter quatuor Paulæ filias, nempe Paulinam, Eustochium, Blesillam, atque Ruffinam, primam omnium Blesillam contigit ex hac vitâ migrasse, vt idem sanctus Hieronymus ad Pammachium scribens affirmat. De eius ad Christum conuersione exstat eiusdem ad sanctam Marcellam epistola, vbi agit de ægrotatione Blesillæ. Hactenus Baronius.

Idem epistolâ 26.

Idem epistolâ 23.

De eius obitu idem Hieronymus ep.10 ad Furiam: Blesillamque prætereo, quæ maritum suum, tuum secuta germanum, in breui vitæ spatio tempora virtutum multa compleuit.

Idē ep.56. Idē ep.25. Idē ep.30.

4. Paulinam] *Baronius ibidem. De Paulinâ eiusdem S. Paulæ filiâ, sorore Blesillæ, exstat in eius dormitione S. Hieronymi epistola ad Pammachium consobrinum S. Marcellæ, vt idem S. Hieronymus tradit, qui fuit eius Romæ condiscipulus.*

5. Eustochium] *Baronius ibidem: De Eustochio minores sunt omnes laudes sancto proposito quod suscepit, & vita instituto quod arripuit, quas maioribus in dies virtutum incrementis adauxit, ac tandem feliciter consummauit. De quâ ad Pammachium hæc Hieronym⁹:* Quid

Idē ep.26. Eustochio fortius, quæ nobilitatis portas & arrogantiam generis consularis virginali proposito fregerit, & in vrbe primâ primum genus subiugauerit pudicitiæ? *Hanc altiorem gradum cæteris conscendentem idem S. Hieronymus scripto ad ipsam de custodiâ virginitatis libello admonuit.*

Idē ep.22. *Quidnam autem terribile acciderit Prætextatæ amitæ, virginem à suscepto proposito abripere conanti, narrat S. Hieronymus epistolâ ad*

Idē ep 7. *Lætam hæc probè scientem, quæ Paulam filiam natam ex promissione martyris virginem permansuram Deo dicauerat adhuc tenellam.*

6. Ruffinam] *Baronius ibidem: Quarto loco nata Ruffina, nupta est viro clarissimo Aletio: quæ immaturo*

Idē ep.27. *funere (inquit Hieronymus) pium matris animum consternauit. Huius præclaras virtutes sanctus Paulinus*

Paulin. epist. 31. *Nolanus episcopus scripsit in consolatione obitus eius ad Aletium virum ipsius. Porrò hæc minor natu, nendum nupserat, quando ab Vrbe recessit Paula mater Ierosolymam profectura; sed iam nubilis facta (vt testatur S. Hie-*

Hieron. ep. 27. *ronymus) fœmina matris educatione sanctæ æquè viro sancto commendata; de quâ idem Paulinus:* Est enim

Paulin. ep. 31. coniux fidei, soror virginitatis, filia perfectionis; cui Paula mater, soror Eustochium, tu maritus.

7. Toxotium] *Baronius ibidem: Toxotius duxit vxorem Lætam, Albini filiam, Ethnici hominis, & gentilitiæ superstitionis pontificis, ex quibus genita est Paula iunior. Mirandum planè accidit, vt piâ conuersatione Toxotij atque Lætæ, Albinus pontifex, Christianæ religionis hostis immanis, admirante præ miraculo vrbe, iam euaserit Christianus, vt idem S. Hieronymus narrat his verbis, scribens ad eius filiam Lætam de Paulâ*

Hieron. ep. 7. *filiâ:* Quis, inquit, hoc crederet, vt Albini pôtificis neptis de promissione martyris nasceretur? vt præsente & gaudente auo, paruula adhuc linguâ balbutiens, Christi Alleluia resonaret? vt virginem Christi in suo gremio nutriret senex? Et benè feliciterque exspectauimus. Sancta & fidelis domus virum sanctificat infidelem. Iam candidatus est fidei, quem filiorum & nepotum credens turba circumdat. Ego puto etiam ipsum Iouem, si habuisset talem cognationem, potuisse in Christum credere. *Hæc ipse. Grande sanè miraculum, potuisse senem renasci denuò, atque idolorum Pontificem in extremâ fidelium classe profiteri, & incipere discere religionis elementa, qui apud suos sacrorum agebat antistitem, & decrepitum senem à nepte infantulâ balbutiente depromptum reddere Alleluia, quam ipsam mater Læta sanctissima fœmina cupida despondere virginem Christo, ab*

eadem S. Hieronymo petiit & accepit de institutione eiusdem filiæ epistolam paræneticam; quâ ipsa quantum profecerit, illud modò satis sit indicasse, eandem ætate auctam ad auiam Paulam Ierosolymam nauigasse, ibique cum S. Eustochio in sanctâ Deo dicatâ virginitate consenuisse. Idem ep.7.

8. Clinicorum] *Malè in quibusdam codicibus,* clericorum. *Suprà in Vitâ Fabiolæ c.5.* Quem nudum & clinicum non Fabiolæ vestimenta texêre? *Vide Onomasticon.* Cap.4.

9. Cúmque Orientis, &c.] *Baronius tomo 4. anno Christi 382. Damasi Papæ 16. Gratiani 16. Valentiniani 7. Theodosij 4. Imperatorum. Orientis & Occidentis episcopos ad Romanum Concilium conuenisse asserit.*

10. Exactâ hieme] *Baronius ibidem: Non tantùm episcoporum aduentus Romam ad Concilium significatur, sed tempus quo Romæ manserunt, pariter innotescit, nempe commoratos esse Romæ vsque ad sequentis anni Veris tempus.*

11. Descendit ad Portum] *Baronius tomo 4 anno Christi 385. Siricij Papæ 1. Valentiniani 10. Theodosij 7. Impp. Hoc anno Paulæ profectionem, quâ Ierosolymam petiit, ponit. Vt autem, inquit, hæc certò cognoscas, quod ad tempus pertinet, illud in primis accipe. Cùm idem S. Hieronymus affirmet defunctam esse Paulam Coss. Honorio 6. & Aristeneto; rursúmque dicat, eamdem Ierosolymis commoratam esse annos viginti: vtique affirmare necesse est, hoc anno eam Ierosolymam profectam esse, &c.*

Quod autem ad Paulæ ex vrbe profectionem spectat, dignum planè Christianâ spectaculum. Roma tunc vidit, fœminam consularem, patriæ parentúmque splendorem, diuitias, charáque pignora amplius non reuersuram relinquere atque vnà cũ filiâ Christo dicatâ ad Christi cunabula per tot maris spatia & vitæ discrimina nauigare, &c.

Quænam, rogo, vnquam gentilium Romanarum nobilium fœminarum tale pro religione specimen edidit? cùm alioqui in Ecclesiâ Dei, non vnius solùm Paulæ, sed innumerabilium propemodum dixerim mulierum fortissimarum exempla legantur.

12. Ad insulam Pontiam] *De insulis Pontiis Plinius lib.3. cap.6. Mela lib.2. c.7. Suetonius in Caligulâ c.15.* Cap.5.

13. Flauiæ Domitillæ] *Eusebius in Chronico anno Domitiani 16.* Scribit Brutius, plurimos Christianorum sub Domitiano subiisse martyrium. Inter quos & Flauiam Domitillam, Flauij Clementis consulis ex sorore neptem, in insulam Pontiam relegatam, quando se Christianam esse testata est. *Idem de eâ histor. Eccl lib.3. cap.19. Vide de eâ Martyrol. Rom. & Annales Baronij.*

14. Segor vitulam conternantem] *Hoc loco* conternantem *intelligit* τριετῆ, trium annorum. *Vide D. Hieronymum in locis Hebraicis in Zoara & Bala. Dum apud Isaiam cap. 15. lectum est* consternantem, *malè* Cap.9.

15. Errore Dosithei] *Ex primis hæreticis fuit Dositheus, à quo hæresis Dositheorum. Vide Hieronymum contra Luciferianos.* Cap. 11.

16. Namque cernebat] *Baronius tomo 4 anno Christi 385. Siricij Papæ 1. Valentiniani 10. Theodosij 7. Impp. His similia narrat S. Hilarius libro de Synodis, necnon S. Paulinus in Natali S. Felicis 7. atque Seuerus Dial. lib.3. qui de fœminis arrepticiis illud addunt, quòd licet pedibus suspensæ essent, deorsum capite, nihilominus vestes inhærerent diuino miraculo pedibus, quò fœmineo esset pudori consultum. De his fortasse Hieronymus Apolog. aduersus Ruffin.* Vidi multa miracula, & quæ priùs ad

me fama pertulerat, oculorum iudicio comprobaui.

Cap. 13. 17. Campos Taphneos] *Ita Surius & Reatinus. Vetus editio:* Thaneos *siue campos, surgendo cum terram* Gessen.

18. Episcopo Isidoro confessore] *Huius memoria occurrit in Romano Martyrologio 2. Ianuarij:* Nitriæ in Ægypto B. Isidori, episcopi & confessoris. *Non rectè hic Reatinus intelligit Isidorum Pelusiotam.*

19. Arsaias] *Vetus editio & Reatinus*, Arsenios. *Existimo intelligi* Arsacium, *de quo Palladius Lausiac. hist. cap. 7. vbi Serapionem ei iungit, vti hic Hieronymus. Nisi intelligatur* Aristius, *de quo etiam Palladius cap. 7. & 117. Sozomenus lib. 3. cap. 13 & lib. 6. cap. 30. vbi etiam Serapionis iunctim meminêre.*

Henricus Grauius diuinabat Arsenitas. *an intelligit* Arseniotas? *Sed illa gens est integra a loco sic dicta. Non dubito quin particulare alicuius hic nomen Hieronymus posuerit, quod adiuncta suadent.*

Cap. 21. 20. Quidam veterator callidus] *Baronius tomo 4. anno Christi 388. Siricij Papæ 4. Valentiniani 13. Theodosij 10. Impp. Sed & Palladius ei (Euagrio) inhærens, eiusdem quoque morbi (Origenistarum) contagione contabuit; de quo Hieronymus aduersus Pelagianos agens hæc habet:* Palladius seruilis nequitiæ eamdem hæresim instaurare conatus est, & nouam translationis Hebraicæ mihi calumniam struere: num & illius ingenio nobilitatíque inuidimus? nunc quoque mysterium iniquitatis operatur, *&c. Ob quam etiam caussam S. Epiphanius eumdem in Palæstinâ ista docentem deplorans, ait:* Palladium verò Galatam, qui quondam nobis charus fuit, & nunc misericordiâ Dei indiget, caue; quia Origenis hæresim prædicat & docet: ne fortè aliquos de populo tibi credito ad peruersitatem sui inducat erroris. *Hæc ipse scribens ad Ioannem Ierosolymitanum episcopum, cum idem Palladius iam deseruisset eremum Nitriæ, & morbi caussâ (vt ipse testatur) abiisset in Palæstinam; vbi aliquamdiu moratus, hæreses docebat Origenis: quem cauendum Epiphanius Ioannem eius loci episcopum quoniam primùm admonuit. Cùm verò Origenistas non multum alium nominet, nisi Palladium: certè & si alij essent eâdem labe conspersi, tamen non alium quàm ipsum id muneris subiisse, vt Origenis deliramenta doceret, satis apparet. Quamobrem Origenistam illum, quem S. Paulam tentasse Hieronymus scribit, neminem certè præter Palladium tunc in Palæstinâ morantem fuisse conspicio.*

Hieron. prooem. adu. Pelag.

Apud Hier. ep. 60.

Pallad. in Lausiac. cap. 21.

21. Globos mihi Stoicorum] *Censebant Stoici, bonorum animas post hanc vitam in cælestibus globis habitare. Vide Iustum Lipsium Physiologiæ lib. 3. Dissert. 14.*

22. Græco sermone respondit] *Græcè apud Ælianũ lib. 2. variæ Historiæ de Gorgiâ* Οὐδὲν ἐμοὶ γέγονε χεῖρον. *Vide simile Diogenis responsum apud Plutarchum in Consolatione ad Apollonium & Gorgiæ moribundi dictum apud Ælianum lib. 2. cap. 35.* Cap. 13.

23 Iurulentias carnium] *Editi omnes*, virulentias. *Vide Reatinum, qui hoc conatur interpretari. Sed* iurulentia *sæpè Hieronymo vsurpata. Sic lib. 2. in Iouinianũ:* iurulentias carnis ingestas. *& in cap. 40. Ezech.* holocaustorum cineres, & carnium iurulentias. *Item in cap. 4. Zachariæ:* Et pro iurulentiâ carnium varios cœperunt flores gestare virtutum. *Celsus lib. 2. cap. 27.* Caro omnis iurulenta. *Vt omninò vix dubitãdũ sit, quin* virulentia *ex affinitate* iurulentiæ *sit nata.* Cap. 17.

24. Dormiuit] *Baronius tomo 5. anno Christi 404. Innocentij Papæ 3. Arcadij & Honorij Impp. 10. Paulæ obitum ponit, ex assignatis hic consulibus annum eum Christi colligens.* Cap. 30.

---

31. Ian.

VITA SANCTÆ MARCELLÆ VIDVÆ, AVCTORE DIVO HIERONYMO PRESBYTERO.

Est epistola 16 ad Principiam virginem.

Cap. 1.

Æpè & multùm flagitas, virgo Christi Principia, vt memoriam sanctæ feminæ Marcellæ litteris recolam, & bonum quo diu frui ti sumus, etiam ceteris noscendum imitandúmque describam. Satis doleo, quòd hortaris spontè currentem, & me arbitraris indigere precibus, qui ne tibi quidẽ in eius dilectione concedam: multóque plus accipiam quàm tribuam beneficij, tantarum recordatione virtutum. Nam vt hucusque reticerem, & biennium præterirem silentio, non fuit dissimulationis, vt male existimas, sed tristitiæ incredibilis quæ ita meum oppressit animum, vt melius iudicarem tacere inpræsentiarum, quàm nihil dignum illius laudibus dicere. Neque verò Marcellam tuam, imò meam, & vt veriùs loquar, nostram omniúmque sanctorum, & propriè Romanæ vrbis inclytum decus, institutis rhetorum prædicabo, vt exponam illustrem familiam, alti sanguinis decus, & stemmata per proconsules & præfectos prætorio decurrentia. Nihil in illâ laudabo, nisi quod proprium est; & eo nobilius, quod opibus & nobilitate contemptâ, facta est paupertate & humilitate nobilior.

S. Marcella recordatio, Hieronymo profuturo.

Orba patris morte, viro quoque post nuptias [2] septimo mẽse priuata est.[3] Cúmque eam Cerealis,[4] cuius clarum inter consules nomen est, propter

Cap. 2. Marito septimo à nuptiis mense amisso

pter ætatem & antiquitatem familiæ, & insignem,
quod maximè viris placere consueuit, decorem
corporis, ac morum temperantiam ambitiosiùs
peteret, suásque longæuus polliceretur diuitias: &
non quasi in vxorem, sed quasi in filiam vellet
Non vult denuò nubere. donationem transfundere: Albináque mater tam
clarum præsidium viduatæ domus vltrò appete-
ret; illa respondit: Si vellem nubere, & non æter-
næ me cuperem pudicitiæ dedicare, vtique mari-
tum quærerem, non hereditatem. Illóque mandá-
te, posse & senes diu viuere, & iuuenes citò mori,
elegan ter lusit: Iuuenis quidem potest citò mori,
Egregia eius sententia. sed senex diu viuere non potest. Quâ sententiâ re-
pudiatus, exemplo ceteris fuit, vt eius nuptias des-
perarent. Legimus in Euangelio secundum Lu-
Luc. 2. cam: Et erat Anna prophetissa filia Phanuelis de
tribu Aser: & hæc prouectæ ætatis in diebus plu-
rimis. Vixerátque cum viro suo annis septem à
virginitate suâ. & erat vidua annis octoginta qua-
tuor, nec recedebat de têplo, ieiuniis & obsecra-
tionibus Domino seruiens die ac nocte. Nec mi-
rum, si videre meruit Saluatorem, quem tanto la-
Anna prophetissa & Marcella comparatae. bore quærebat. Conferamus septem annos, septê
mensibus; sperare Christum, & tenere natum cô-
fiteri, & in crucifixum credere; paruulum non ne-
gare, & virum gaudere regnantem. Non facio vl-
lam inter sanctas feminas differentiam, quod nô-
nulli inter sanctos viros & ecclesiarum principes
stultè facere consueuerunt: sed illò tendit assertio,
vt quarum vnus est labor, vnum & præmium
sit.

Cap. 3. Difficile est in maledicâ ciuitate, & in vrbe, in
quâ orbis quondam populus fuit, palmaque vitio-
rum, si honestis detraherent, & pura ac munda
macularent, non aliquam sinistri rumoris fabulâ
contrahere. Vnde quasi rem difficillimam, & pæ-
nè impossibilem optat Propheta potiùs, quàm
Psal. 118. præsumit, dicens: Beati immaculati in via, qui am-
bulant in lege Domini. Immaculatos in via, hu-
ius sæculi appellat, quos nulla obscœni rumoris
aura macularit, qui opprobrium non acceperint
aduersus proximos suos. De quibus & Saluator
Psal. 14. in Euangelio: Esto, inquit, beneuolus, siue benè
sentiens de aduersario tuo, dum es in viâ cum il-
Matt. 5. lo. Quis vnquam de hac muliere, quod displice-
ret, audiuit vt crederet? Quis credidit, vt non ma-
Differentia inter viduitatem Christianam & gentilem. gis seipsum malignitatis & infamiæ condemna-
ret? Ab hac primùm confusa gentilitas est, dum
omnibus patuit, quæ esset viduitas Christiana,
quam & conscientiâ & habito promittebat. Illæ
enim solent purpurisso & cerussâ ora depingere,
sericis nitere vestibus, splendere gemmis, aurum
portare ceruicibus, & auribus perforatis rubri ma-
ris pretiosissima grana suspendere,[5] fragrare mus-
co mure, maritos ita plangere, vt tandem domi-
natu eorum se caruisse lætentur, quærántque alios,
1. Pet. 3. non quibus iuxta Dei sententiam seruiant, sed
Gen. 4. quibus imperent. Vnde & pauperes eligunt, vt
nomen tantùm virorum habere videantur, qui
patienter riuales sustineant; si mussitauerint, il-
licò proiiciendi. Nostra vidua talibus vsa
est vestibus, quibus arceret frigus, non mem-
bra nudaret: aurum vsque ad annuli signa-
culum repudians, & magis in ventribus ege-
norum quàm in marsupiis recondens. Nus-
Sine arbitris, ne clericis quidem & monachis loquitur. quam sine matre. Nullum clericorum aut mona-
chorum (quod amplæ domus interdum exigebat
necessitas) vidit absque arbitris. Semper in
comitatu suo virgines ac viduas, & ipsas gra-
ues feminas habuit: sciens ex lasciuia puel-
larum sæpe de dominarum moribus iudica-
ri, & qualis quæque sit, talium consortio dele-
ctari.

Diuinarum Scripturarum ardor erat incredibi- *Cap. 4.*
lis, semperque cantabat: In corde meo abscondi
eloquia tua, vt non peccem tibi. Et illud de perfe- *Psal. 118.*
cto viro: Et in lege Domini voluntas eius, & in le-
ge eius meditabitur die ac nocte. Meditationem *Psal. 1.*
legis non in replicando quæ scripta sunt, vt Iu-
dæorũ existimât Pharisæi, sed in opere intelligês, *Ardor diuinarum Scripturarum.*
iuxta illud apostolicũ: Siue comeditis, siue bibitis,
siue quid agitis: omnia in gloriá Domini facientes. *1. Cor. 10.*
Et Prophetæ verba, dicentis: A mandatis tuis in-
tellexi: vt postquam mandata compleuet, tunc le *Psal. 118.*
sciret mereri intelligentiam Scripturarum. Quod
& alibi legimus: Quia cœpit Iesus facere & *Actor. 1.*
docere. Erubescit enim quamuis præclara doctri-
na, quam propria reprehendit conscientia. Fru-
stráque eius lingua prædicat paupertatem, & do-
cet eleëmosynas, qui Crœsi diuitiis tumet, vilique
opertus pallio, pugnat contra tineas vestium seri-
carum. Illi erant moderata ieiunia, carnium absti-
nentia, vini odor magis quàm gustus, propter sto-
machum & frequentes infirmitates. Rarò proce-
debat ad publicum, & maximè nobilium matro- *Rarò in publico.*
narum vitabat domos, ne cogeretur videre quod
contempserat: apostolorum & martyrum basili- *Frequens in martyrũ basilicis.*
cas secretis celebrans orationibus, & quę populo-
rum frequentiam declinarent: matri intantum
obediens, vt interdum faceret, quod nolebat. Nam
cùm illa suum diligeret sanguinem, & absque filiis
& nepotibus vellet in fratris liberos vniuersa cô-
ferre: ista pauperes eligebat, & tamen matri con-
traire non poterat: monilia, & quidquid supelle-
ctilis fuit, diuitibus peritura concedens, magisque
volens pecuniam perdere, quàm parentis animum
contristare. Nulla eo tempore nobilium femina-
rum nouerat Romæ propositum monachorum,
nec audebat propter rei nouitatem, ignominio-
sum, vt tunc putabatur, & vile in populis nomen
assumere. Hæc ab Alexandrinis prius sacerdoti-
bus,[6] papáque Athanasio, & postcà Petro, qui per-
secutionem Arrianæ hæreseos declinantes,[7] qua- *Roma tutissimum Christiana communionis portus.*
si ad tutissimum communionis suæ portum Ro-
mam confugerant, vitam beati Antonij, adhuc
tum viuentis, monasteriorúmque in Thebaide Pa-
chumij, & virginum ac viduarum didicit di-
sciplinam. Nec erubuit profiteri, quod Chri-
sto placere cognouerat. Hanc multos post an-
nos imitata est Sophronia & aliæ, quibus re-
ctissimè illud Ennianum aptari potest: Vtinam ne
in nemore Pelio. Huius amicitiis finita est Pau- *Ennius Medeâ.*
la venerabilis, in huius cubiculo nutrita Eu-
stochium, virginitatis decus; vt facilis æsti-
matio sit, qualis magistra vbi tales disci-
pulæ.

Rideat forsan infidelis lector, me in mu- *Cap. 5.*
lierucularum laudibus immorari: qui si re-
corderur sanctas feminas, comites Domi- *Matth. 27.*
ni Saluatoris, quæ ministrabant ei de sua
substantiâ, & tres Marias stantes ante cru- *Ioan. 19. & 20. Mar. 16*
cem, Mariámque propriè Magdalenam, quæ
ob sedulitatem & ardorem fidei,[8] Turri-
tæ nomen accepit, & prima ante apostolos,
Christum videre meruit resurgentem: se potiùs
superbiæ, quàm nos condemnabit ineptia-
rum: qui virtutes non sexu, sed animo iudi-
camus, contemptæque nobilitatis ac diuitiarum

maiorem gloriam ducimus. Vnde & Iesus Ioannē
Ioan. 18. euangelistam amabat plurimùm: qui propter generis nobilitatem erat notus pontifici, & Iudæorum insidias non timebat, in tantum, vt Petrum introduceret in atrium, & staret solus apostolorū ante crucem, matrémque Saluatoris in sua reciperet, vt hereditatem virginis Domini, virginem matrem filius virgo susciperet.

Cap. 6. Annis igitur plurimis sic suam transegit ætatem, vt antè se vetulam cerneret, quàm adolescentulam fuisse meminisset, laudans illud Platonicū, qui philosophiam meditationem mortis esse dixit. vnde & noster Apostolus: Quotidie, inquit,
1. Cor. 15. morior propter vestram salutem. Et Dominus
Lucæ 9. iuxta antiqua exemplaria: Nisi quis tulerit crucem suam quotidie, & secutus fuerit me, non potest meus esse discipulus. Multóque antè per Prophe-
Psal. 43. tam Spiritus sanctus: Propter te mortificamur totâ die, æstimati sumus vt oues occisionis. Et post multas ætates illa sententia: Memento semper diē
Eccli. 7. mortis, & numquam peccabis. Disertissimique præceptum Satyrici:

Persius Sat. 5. *Viue memor leti: fugit hora: hoc, quod loquor, inde est.*

Sic ergo, vt dicere cœperamus, ætatem duxit, & vixit, vt semper se crederet esse morituram. Sic
Rom. 12. induta est vestibus, vt meminisset sepulchri, offerens se hostiam rationabilem, viuam, placentem Deo.

Cap. 7. [9] Denique cùm & me Romam cum sanctis pōtificibus Paulino & Epiphanio, Ecclesiastica traxisset necessitas: quorum alter Antiochenam Syriæ, alter Salaminiam Cypri texit ecclesiam, & verecundè nobilium feminarum oculos declina-
2. Tim. 4. rem, ita egit, secundùm Apostolum, importunè, opportunè, vt pudorem meum sua superaret industriâ. Et quia alicuius tunc nominis esse existimabar super studio Scripturarum, numquam [10] conuenit, quin de Scripturis aliquid interrogaret: nec vt statim acquiesceret, sed moueret è contrario quæstiones, non vt contenderet, sed vt quærendo disceret earum solutiones, quas opponi posse intelligebat. Quid in illâ virtutum, quid ingenij, quid sāctitatis, quid puritatis inuenerim, vereor dicere, ne fidem credulitatis excedam, &
Sacrarum litterarum maximè studiosa. tibi maiorem dolorem incutiam recordanti quāto bono carueris. Hoc solùm dicam, quòd quidquid in nobis longo fuit studio congregatum, & meditatione diuturna quasi in naturam versum, hoc illa libauit, didicit, atque possedit: ita vt post profectionem nostram, si de aliquo testimonio Scripturarum esset oborta contentio, ad illam iudicem pergeretur. Et quia valdè prudens erat, & nouerat illud, quod appellant Philosophi τὸ πρέπον, id est, decere quod facias, sic ad interrogata respondebat, vt etiam sua non sua diceret, sed vel
1. Tim. 2. mea vel cuiuslibet alterius: vt in eo ipso quod docebat, se discipulam fateretur. Sciebat enim dictū ab Apostolo: Docere autem mulieri non permitto: ne virili sexui, & interdum sacerdotibus, de obscuris & ambiguis sciscitantibus, facere videretur iniuriam. In nostrum locum statim audiuimus te illius adhæsisse consortio, & numquam ab illâ ne transuersum quidem vnguem, vt dicitur, recessisse. Eadem domo, eodem cubiculo vsam, vt omnibus in vrbe clarissimâ notum fieret, & te matrem,
Rus marcellæ fuit solitudo. & illam filiam reperisse. Suburbanus ager vobis pro monasterio fuit, & rus electum pro solitudine: multóque ita vixistis tempore, vt ex imitatione vestri & conuersione multarum, gauderemus Romam factam Ierosolymam. Crebra virginum
Monachorū Romæ frequentia. monasteria, monachorum innumerabilis multitudo, vt pro frequentiâ seruientium Deo, quod priùs ignominiæ fuerat, esset posteà gloriæ. Interim absentiam nostri mutuis solabamur alloquiis, & quod carne non poteramus, spiritu reddebamus. Semper obuiare epistolis, superare officiis, salutationibus præuenire. Non multùm perdebat absentia, quæ iugibus sibi litteris iungebatur.

Cap. 8. In hac tranquillitate & Domini seruitute, hæretica in his prouinciis exorta tempestas, cuncta turbauit, & in tantam rabiem concitata est, vt nec sibi, nec vlli bonorum parceret. Et quasi parum esset, hic vniuersa mouisse, [11] nauem plenam blasphemiarum Romano intulit portui. Inuenítque protinus patella operculum, & Romanæ fidei purissimum fontem, cœno lutosa permiscuère vestigia. Nec mirum, si in plateis & in foro rerum venalium, [12] fictus ariolus stultorum verberet nates, & obtorto fuste dentes mordentium quatiat: cùm venenata spurcáque doctrina Romæ inuenerit, quos induceret. Tunc librorum περὶ ἀρχῶν infamis interpretatio, [13] tunc discipulus ὄλβιος & verè nominis sui, si in talem magistrū non impegisset. Tunc nostrorum διαλεκτικῶν contradictio, & pharisæorum turbata est schola. [14] Tunc sancta Marcella, quæ diu se cohibuerat, ne per æmulationem quippiam facere videretur, postquam sensit
Rom. 1. fidem Apostolico ore laudatam in plerisque violari, ita vt sacerdotes quoque & nonnullos monachorum, maximéque sæculi homines in assensum sui traheret, [15] ac simplicitati illuderet episcopi, qui de suo ingenio cæteros æstimabat, pu-
Luc. 16. blicè restitit, malens Deo placere quàm hominibus. Laudat Saluator in Euangelio villicum iniquitatis, quòd contra Dominum quidem fraudulenter, attamen pro se prudenter fecerit. [16] Cernentes hæretici de paruâ scintillâ maxima incendia concitari, & suppositam dudum flammam iam ad culmina peruenisse, nec posse latêre quod multos deceperat: petunt & [17] impetrant ecclesiasticas epistolas, vt communicantes Ecclesiæ, discessisse viderentur. Non multum tempus in medio, [18] succedit in pontificatum vir insignis
Anastasius Rom. Pontifex. Anastasius, quem diu Roma habere non meruit, ne orbis caput sub tali episcopo truncaretur: imò idcircò raptus atque translatus est, ne semel latam sententiam precibus suis flectere conaretur, dicēte Domino ad Ieremiam: Ne oraueris pro populo isto, neque depreceris in bonum: quia si ieiunaue-
Ierem. 14. rint, non exaudiam preces eorum. Et si holocausta & victimas obtulerint, non suscipiam eas. In gladio enim & fame & pestilentiâ ego consumam eos. Dicas, Quid hæc ad laudem Marcellæ? [19] Dānationis hæreticorum hæc fuit principium, dum adducit testes, qui priùs ab eis eruditi, & posteà ab hæretico fuerant errore correpti: dum ostendit multitudinem deceptorum, dum impia περὶ ἀρχῶν ingerit volumina, quæ emendata manu scorpij monstrabantur: dum acciti frequentibus litteris hæretici vt se defenderent, venire non sūt ausi: tantáque vis conscientiæ fuit, [20] vt absentes damnari, quàm præsentes coargui maluerint. [21] Huius tam gloriosæ victoriæ origo, Marcella est: túque caput horum & caussa bonorum, scis me vera narrare, quem nosti vix de multis pauca dicere, ne legenti fastidiū faciat odiosa replicatio,

& videar

& videat apud maleuolos sub occasione laudis alterius, stomachum meum digerere. Pergam ad reliqua.

Cap. 9. Luc. 18. Galat. 2. Psal. 103. Psal. 145. Luc. 12.

De Occidentis partibus ad Orientem turbo transgressus, minitabatur plurimis magna naufragia. Tunc impletum est: Putas veniens Filius hominis fidem inueniet super terram? Refrigeratâ charitate multorum, pauci, qui amabant fidei veritatem, nostro lateri iungebantur, quorum publicè petebatur caput, contra quos opes omnes parabantur, ita vt Barnabas quoque duceretur in illam simulationem, imò apertum parricidium, quod non viribus, sed voluntate commisit. Et ecce vniuersa tempestas, Domino flante, deleta est, expletúmque vaticinium prophetale: Auferes spiritum eorum, & deficient, & in puluerem suum reuertentur: In illâ die peribunt omnes cogitationes eorum. Et illud euangelicum: Stulte, hac nocte auferetur anima tua à te: quæ autem præparasti, cuius erunt?

Cap. 10. *Roma capta à Gothis.* Esaiæ 15. Psal. 78.

Dum hæc aguntur in Iebus, terribilis de Occidente rumor affertur,[22] obsideri Romam, & auro salutem ciuium redimi, spoliatósque rursum circumdari; vt post substantiam, vitam quoque perderent. Hæret vox, & singultus intercipiunt verba dictantis. Capitur vrbs, quæ totum cepit orbem: imò fame perit antequam gladio, & via pauci qui caperentur, inuenti sunt. Ad nefandos cibos erupit esurientium rabies, & sua inuicem membra laniarunt, dum mater non parcit lactenti infantiæ, & suo recipit vtero, quem paulò antè effuderat. Nocte Moab capta est, nocte cecidit murus eius. Deus, venerunt gentes in hereditatem tuam, polluerunt templum sanctum tuum, posuerunt Ierusalem in pomorum custodiam. Posuerũt cadauera sanctorum tuorum escas volatilibus cęli, carnes sanctorum tuorum bestiis terræ. Effuderunt sanguinem eorum sicut aquam in circuitu Ierusalem, & non erat qui sepeliret.

Quis cladem illius noctis, quis funera fando
Explicet, aut possit lacrymis æquare dolorem? Æneid. 2.
Vrbs antiqua ruit, multos dominata per annos:
Plurima pérque vias sparguntur inertia passim
Corpora, pérque domos, & plurima mortis imago.

Cùm interim, vt in tantâ confusione rerum, [23] Marcellæ quoque domum cruentus victor ingreditur.

Cap. 11. *Marcella cæditur fustibus & flagellis.* Iob. 1. *Reddit animam.*

Sit mihi fas audita loqui, imò à sanctis viris visa narrare, qui interfuère præsentes, qui te dicunt in periculo quoq; ei fuisse sociatã. Intrepido vultu excepisse dicitur ingressos: cúmque posceretur aurum, & defossas opes vili excusaret tunicâ, non tamen fecit fidem voluntariæ paupertatis. Cæsam fustibus flagellísque aiunt non sensisse tormenta, sed hoc lacrymis, hoc pedibus eorum prostratam egisse, ne te à suo consortio separent, ne sustineret adolescentia, quod senilis ætas timere non poterat. Christus dura corda molliuit, & inter cruentos gladios inuenit locum pietas.[24] cúmque & illam & te ad Apostoli Pauli basilicam barbari deduxissent, vt vel salutem vobis ostenderent, vel sepulcrum, in tantam lætitiam dicitur erupisse, vt gratias ageret Deo, quòd te integram sibi reseruasset, quòd pauperem illam non fecisset captiuitas, sed inuenisset: quòd egeret quotidiano cibo, quòd saturata Christo, non sentiret esuriem, quod & voce & opere loqueretur: Nuda exiui de vtero matris meæ, nuda & redeam. Sicut Domino visum est ita & factum est. Sit nomen Domini benedictum.[25] Post aliquot dies sano, integro, vegetóque corpusculo obdormiuit in Domino, & te paupertatulæ suæ, imò per te pauperes reliquit heredes, claudens oculos in manibus tuis, reddens spiritum in tuis osculis, dum inter lacrymas tuas illa rideret, conscientiâ vitæ bonæ, & præmiis futurorum.

Hæc tibi, Marcella venerabilis, & tibi Principia filia, vnâ & breui lucubratione dictaui, non eloquij venustate, sed voluntate in vos animi gratissimi, & Deo & legentibus placere desiderans.

NOTATIO.

1 Marcellæ] *Martyrologium Romanum 31. Ianuarij*: Romæ S. Marcellæ viduæ, cuius præclaras laudes B. Hieronymus scripsit. *Celebris eius memoria in variis D. Hieronymi scriptis.*

Cap. 2. Lucæ 2. Psal. 48. Psal. 86.

2. Septimo mense] *Hieronymus epist. 10. ad Furiã, hanc etiam comparationem (vti & hoc ipso capite mox) inter Marcellam & Annam euangelicam instituit*: Sufficit tibi sancta Marcella, quæ respondens generi suo, aliquid nobis de Euangelio retulit. Anna septem annis à virginitate vixerat cum marito: ista septem mensibus. Illa Christi exspectabat aduentum: ista tenet, quem illa susceperat. Illa vagientẽ canebat: ista prædicat triumphantem. Illa loquebatur de eo omnibus qui exspectabant redemptionem Israël: hæc cum redemptis gentibus clamitat: Frater non redimit, redimet homo. Et de alio psalmo: Homo natus est in eâ, & ipse fundauit eam Altissimus.

3. Cúmque eam Cerealis] *Baronius tomo 4. anno Christi 368. Damasi Papæ 9. Valentiniani & Valentis Impp. 12. Sexto (ait) die post parentis* (Valentiniani senioris) *obitum, operâ Cerealis auunculi, Valentinianus* (iunior) *tum quadrimus, Iustinæ filius, Augustus solemni more nuncupatus est.* Socrat. lib. 4. c. 26.

Quod autem ad Cerealem auunculum spectat, penes quem tanta inesse videbatur creandi noui Imperatoris auctoritas, non alius hic putandus est ab illo, qui sub Constantio præfecturam vrbanam gessit, & sub eodem postea consulatum: alius enim ab isto nullus reperitur clarus memoriâ hoc tempore Cerealis. Hunc igitur ipsum esse iure diximus, quem nuptias quæsisse sanctæ Marcellæ, sanctus Hieronymus meminit. Hieron. epist. 16. Est hęc Vita.

4. Cuius clarum inter consules nomen est] *Baronius ibidem: Quòd autem consulatum hunc gessisse dicas, contigit illo anno Domini 358. vnà cum Datiano collegâ. cuius & eiusmodi reperitur inscriptio in basi statua ipsi dicata:* Romæ in ædibus Ceuolis viâ Iuliâ.

NERATIVS CEREALIS V. C.
CONS. ORD. THERMARVM
RESTITVTOR CENSVIT.

Exstat

Extat & alia in viâ Latâ eiusdem sententia inscriptio de restitutione thermarum facta per Cerealem Consulem, atque alia rursum, quâ de eiusdem praefectura urbanâ mentio habetur, superius 3. tomo secundâ editione suo loco restituta, quæ errore posita erat tempore Constantini.

Baron. anno 355.

Porrò ex amplissimo Cerealis nomine & auctoritate meruit sancta Marcella, clarissima femina, excellentem inter omnes Romanas mulieres amplitudinem, quæ eò maioribus creuit accessionibus, quò propter Christum ab ipsâ magis despecta est: ut verò non in urbe tantùm, sed toto Romano orbe effulserit egregium Christianæ pietatis exemplum.

Cap. 3. 5. Fragrare musco mure] *Vita Pelagiæ suprà capite 2.* Totum impleuit aerem ex odore musci.

6. Papáque Athanasio] *Baronius tom. 3. anno Christi 340. Iulij Papa 4. Constantini, Constantij, Constantis Impp. 4. Quàm, inquit, proficuus fuerit Athanasij Romam accessus, vel ex eo potest intelligi, quòd in urbem inuexerit ipse primus Ægyptiorum monachorum institutionem, Vitámque admirandum Antonij Magni, licet adhuc viuentis, a se conscriptam detulerit: quod vitæ genus ad omnes euangelicæ perfectionis numeros attemperatum, etiam nobilissimæ Romanæ feminæ consectari cœperunt. Hactenus Baronius.*

Non dubium, quin Marcella de Vitâ Antonij multa ex Athanasij, aliorúmque sacerdotum Alexandrinorum relatione didicerit: nondum tamen tunc Athanasius Vitam S. Antonij conscripserat. Vide dicta suprà ad Vitam S. Antonij in Præludiis n. 3.

7. Quasi ad tutissimum religionis portum Romam confugerant] *Ita semper olim factum, ut Romam tamquam ad aliarum ecclesiarum metropolim in fidei rebus concursum sit. Vide Athanasij epistolas ad Iulium & Marcum Pontifices, & passim Baronius in Annalibus.*

8. Turritę] *Vnde S. Magdalena Turrita dicta sit, vide Barradium nostrum tomo 3.*

9. Denique cum & me Romam] *Baronius tomo 4. anno Christi 382. Damasi Papa 16. Gratiani 16. Valentiniani 7. Theodosij 4. Impp. Hoc anno Romæ Concilium celebratum est ex episcopis diuersarum prouinciarum, nempe Orientis, aliarúmque Catholici orbis regionum. &c. Indicat his sanè verbis Hieronymus, se vocatum à Damaso.*

De hoc toto Hieronymi itinere, & Romam appulsu, vide dicta suprà ex Baronio in Præludiis ad librum 1. ubi de Hieronymi variis peregrinationibus actum.

10. Conuenit] *Quàm Marcella discendi cupidissima fuerit, testatur idem Hieronymus præfat. in epist. Pauli ad Galatas:* Scio equidem ardorem eius, scio fidem (quam flammam semper habeat in pectore) superare sexum, obliuisci hominis, & diuinorum voluminum tympano concrepante, rubrum huius sæculi Pelagus transfretare. Certè cùm Romæ essem, numquam tam festina me vidit, ut non de Scripturis aliquid interrogaret: neque verò more Pythagorico, quidquid responderem, rectum putabat: nec sine ratione præiudicata apud eam valebat auctoritas: sed examinabat omnia, & sagaci mente vniuersa pensabat, ut me sentirem non tam discipulam habere, quàm iudicem. *Quæ facilè vel memoriæ lapsu vel calami exerratione Baronius, loco mox citando, existimauit de Albinâ Marcellæ matre ab Hieronymo dicta. Sed clarum de Marcellâ ibi eum agere, cùm Albina iam esset mortua, ut ibidem habetur.*

Baronius tomo 4. anno Christi 382. Damasi Papa 16. Gratiani 16. Valentiniani 7. Theodosij 4. Impp. Sancta Marcella, aut, non semper cum quid addiscere vellet, eum (Hieronymum) *præsens adibat, sed per epistolam id etiam facere consueuit, ut idem S. Hieronymus tradit.* [1] *Docuit* [2] *eam inter alia plurima decem voces, quibus apud Hebræos Dei nomen appellatur. Explicauit* [3] *eidē dictiones Hebraicas, Alleluia, Maranatha, necnon Diapsalma* [4] *Græcam vocem; ac tractatum* [5] *de blasphemiâ in Spiritum sanctum disseruit* [6] *& de aliis variis quæstionibus.*

1 Hieron. epist. 147. 2 ep. 136. 3 ep. 137. 4 ep. 138. 5 ep. 147. 6 ep. 148.

11. Nauem plenam blasphemiarum] *Intelligit Ruffini Romam appulsum. Hieronymus Apolog. lib. 2.* O trieremem locupletissimam, quæ Orientalibus & Ægyptiis mercibus Romanæ urbis ditare venerat paupertatem: Cap. 8.

——Tu maximus ille es,
Vnus qui nobis scribendo restituis rem.

Ergo nisi de Oriente venisses, eruditissimus vir hæreret adhuc inter Mathematicos. *Insinuat opinor Macarium Romanum, quem Gennadius Catalogo illustrium Ecclesiæ Scriptorum cap. 28. ait librum composuisse contra Mathematicos: quique Ruffino perfamiliaris fuit. & paulò post:* Te multo tempore Pharus docuit, quod Roma nesciuit: instruxit Ægyptus, quod Italia hucusque non habuit. *Vide hic infrà in Præludiis ad librum 2. Ruffini Peregrinationem.*

12. Fictus ariolus stultorum verberet nates] *Ita legendum, non* nares, *ut habet Erasmus & Reatinus, & reliquæ editiones. Ipse Hieronymus lib. 2. in Iouinianum:* In circulis platearum quotidie fictus ariolus nates verberat. *De verbere natium habes apud Lucianum in Vitâ Peregrini.*

13. Tunc discipulus ΟΛΒΙΟΣ, & verè nominis sui, &c.] *Baronius tomo 5. anno Christi 397. Siricij Papa 13. Arcadij & Honorij Impp. 3. Quænam, ait, hæc S. Hieronymi velut ænigmatibus obumbrata locutio? Quid per discipulum* ὄλβιος, & verò nominis sui, *si in talem magistrum non impegisset? Alludit planè auctor ad scriptionem illam Ruffini ad Macarium scriptā de adulteratione librorum Origenis, Romæ editam, ad sternendam viam eiusdem Origenis erroribus: ad quem etiam præfationem* περὶ ἀρχῶν *inscripsit: qui cùm Macarius diceretur, verè (inquit Hieronymus)* ὄλβιος *iste dicendus, hoc est beatus, nempe Macarius ex nomine, nisi in talem incidisset doctorem. At quisnam iste Macarius fuerit, consule à nobis notata ad Romanum Martyrologium, ut ab aliis eiusdem nominis sanctis viris ipsum scias discriminare.* die 2 Ian.

14. Tunc sancta Marcella] *Baronius ibidem: Immenso tunc quidem periculo Romana fluctuauit Ecclesia, cùm hæresium ille thesaurus (libri Origenis* περὶ ἀρχῶν*) manibus clericorum circumferretur, ab imprudentibusq; laudaretur, exscriberetur, vberióque fœtu multiplicaretur vbique: adeò ut, nisi Christi promissionibus firmissimo fundamento super firmam petram Ecclesia Romana in Petro consolidata fuisset, eius casus iure timeri potuisset: ipsáque tunc naufragium expauisset nauicula Petri, nisi Christus nauigaret in eâ. Planè accidit, ut sicut cùm Christus Pharisæorum exagitaretur opprobriis, extollens vocem quædam mulier magnificare eum intrepidè cœpit;* Luc. 11. *ita Romana femina confessione fides Catholica ab Origenistarum blasphemiis vindicaretur illæsa: dum confundens sapientiam sapientum, silentibus iis quorum muneris erat exurgere, & stare pro muro domus Israel, excitauit Dominus spiritum feminæ. Etenim exurgens tunc mulier, noua Debora, phalanges euertit Chananæorum.*

15. Ac simplicitati illuderet episcopi] *Baronius ibidem: Suggillat S. Hieronymus Siricij Papæ simplicitatem,*

plicitatem, non dolum. Dum enim non adduci posset, vt crederet, in Christianis adeò firmà conspicuis hæresis occultari vehementem, ex probitate animi sui nesciens (vt ait) mala existimare de aliis, haud cõfestim spiritualis gladio potestatis (vt par erat) deforme monstrum extinxit, neque ocyssimè damnauit igni versionem illam veneno refertam περὶ ἀρχῶν Origenis. Licet & aliquâ saltem ex parte excusationem illam prætexere iure potuisset, quòd exemplo euangelici patrisfamilias vsque ad messem sineret zizania crescere, ne cum eis euelleret triticum; exspectans nimirum, vt qui verè essent hæretici, perspicuè maturâ segete, certioribus signis fierent manifesti. Etenim cum eiusmodi hominum genere negotium erat, qui venerant in vestimentis ouium, cùm intrinsecus essent lupi rapaces; affectatáque sanctitate, nec eâ quidem vulgari, sed quæ esset toto orbe spectata, aspidum oua fouerent.

Cæterùm quòd haud velociter Siricius periclitanti occasione Origenis errorum occurrit Ecclesiæ: quàm citiùs, nempe anni sequentis exordio, ex hac vitâ sublatus est: erectusque super cathedram Petri acerrimus oppugnator Origenistarum hæreticorum, Anastasius Papa. Sæpè quidem ansò pauendis est demonstratum exemplis, vt Pontifices illi, qui caussam fidei paulò segniùs tractauerunt, ac remissiùs curauerunt, à Christo primario omnium pastore fuerint, quàm celeriter ex hac vitâ subducti: adeò vt manifestò fuerit declaratum, summo ingique studio, specialique diligentiâ semper inuigilasse super Romanam Ecclesiam diuinam prouidentiam, ne quâ vel leui saltem suspicione hæreticæ contagionis aspergeretur.

16. Cernentes hæretici] Baronius suprà: Ex paucis his possumus intelligere, Marcellam validè egisse atque restituisse certamen; insuper & hostes in fugam conuertisse. Etenim ipsi ab eâ palàm detecti, negauerunt Periarchum hæresum promptuarium suâ ipsorum operâ in Latinum esse conuersum, & inficiati sunt pariter se ea cum Origene sentire; atque præseferentes Catholicam disciplinam, vt Catholicæ Ecclesiæ communicantes, quæsierunt à Romano Pontifice litteras communicatorias, quò earum testificatione se probarent vbique esse Catholicos, ac ita his muniti litteris, ab vrbe probati Catholici discessisse viderentur.

17. Impetrant ecclesiasticas epistolas] Baronius ibidem: Quod ad Ruffinum spectat, etsi profecturus Aquileiam, solum patrium petierit, & acceperit ab ipso Siricio Romano Pontifice communicatorias litteras, Catholicis tantùm (vt sæpiùs diximus) impertiri solitas; minimè cessit culpa Siricio. Nam cùm ipsa hæretica interpretatio Periarchon Origenis, nomine careret auctoris, nec à quo præfatio illa esset scripta, liqueret: nihil est, quòd Ruffinum nondum detectum, imò Catholicum se clamantem, & ab omni hæresi se alienum extrinsecus profitentem, à Catholica communione exterrem facere deberet. Nec Romanæ sedis moris est, non conuictum quempiam condemnare.

Cæterùm ostentare solitum fuisse Ruffinum acceptam Siricij epistolam, quò se Catholicum esse omnibus demonstraret, testatur S. Hieronymus in Apologiâ aduersus eum conscriptâ, cùm ait: Siricij iam in domino dormientis profers epistolam, & viuentis Anastasij dicta contemnis? Hæc ipse. Re enim posteà ab Anastasio benè compertâ, accepit quam meruit Ruffinus ipse sententiam. Hier. Apolog. adu. Ruff.

18. Succedit in Pontificatum pius vir insignis Anastasius] Baronius tomo 5. anno Christi 398. Anastasij Papæ 1. Arcadij & Honorij Impp. 4. Inuenit hic, ait, Apostolicam sedem, ipsam Petri nauiculam: cuius sumpsit regendum clauum, turbinibus agitatam hæreticorum: cùm (vt dictum est pluribus anno superiori) Ruffinus cum Melaniâ inferens se in vrbem, in eam inuexit hæreses Origenis, edito à se Latinè reddito eiusdem auctoris Periarchon, nouo equo Troiano, hostibus intus referto, sed religione velato, hæresumque dicendo thecâ, ex quâ exposita sunt in Romanâ Ecclesiâ dolosæ merces: quarum mercatores etiam eò dementiæ prolapsi sunt, vt vsque Apostolicum vsque thronum eas inferre tentauerint, vnà reclamante Marcellâ, extollentéq; vocem cum muliere euangelicâ. Luc. 11.

Tali quidem statu fluctuantem Romanam Ecclesiam Anastasium reperisse, S. Hieronymus in epistolâ ad Principiam (quæ est hęc ipsa Marcellæ Vita) indicat. Huius autem (Anastasij) quæ partes fuerint, idem S. Hieronymus ad Demetriadem ita scribit: Dum esses paruula, & sanctæ ac beatæ memoriæ Anastasius episcopus Romanam regeret Ecclesiam, de Orientis partibus hæreticorum sæua tempestas, simplicitatem fidei, quæ Apostoli voce laudata est, polluere & labefactare conata est. Sed vir ditissimæ paupertatis, & Apostolicæ sollicitudinis, statim noxium percutit caput, & sibilantia hydræ ora compescuit. Hieron. epist. 16. Idem ep. 8. Rom. 12.

19. Damnationis hæreticorum hæc fuit principium] Subdit Baronius: Quid autem actum sit cùm Anastasius Papa sedere cœpit, rem breui summâ ita ad Principiam scribens S. Hieronymus amplexus est, cùm ostendit S. Marcellam in caussâ fuisse, vt Origenis hæresis Romæ damnaretur.

20. Vt absentes damnari] Baronius tomo 5. anno Christi 397. Siricij Papæ 13. Arcadij & Honorij Impp. 3. ait: Addit (Hieronymus) eò à sanctâ Marcellâ promotum esse negotium, quòd cùm intellexissent hæretici, se se iam manifestè Romæ detectos esse, vocati licet ab Anastasio successore Siricij, cùm venire penitùs recusassent absentes damnari meruerint; vt planè cunctis perspicuè apparuerit, nõ dormire, neque dormitare, qui custodit Israel; licet interdum illi dormirent, quibus vigilandi munus incumbit.

21. Huius tam gloriosæ victoriæ origo Marcella est] Baronius ibidem: Quàm egregiè diuini iudicij pondere certamen fuit æquâ lance pensatum, dum per feminam dissipari delegit, quod duce feminâ per suos diabolus fuerat machinatus! Melania (quod & superius est demonstratum) vexillum impietatis, pietatis tamen charactere notatum, erexit, prægrandi dispendio Catholicæ veritatis. Nam sub eo etiam paulo pòst Pelagius hæresiarcha ordines duxit. Hinc illa iusta querela S. Hieronymi, dum totius huius militiæ recenset antesignanos: Quid, inquit, volunt miseræ mulierculæ, oneratæ peccatis, quæ circumferuntur omni vento doctrinæ, semper discentes, & numquam ad scientiam peruenientes: & ceteri muliercularum socij prurientes auribus, & ignorantes quid audiant, quid loquantur, &c. Subdit enim pereruditè catalogum præcipuarum hæresum, quæ prauiâ semper aliquâ cum hæresiarcâ muliere, infeliciter prodierunt. Sed feminam femina, & Melaniæ Christus Marcellam opposuit, quæ & victricia erexit de damnatâ impietate trophæa. Hieron. epist. ad Ctesiph. adu. Pelag. 2. Tim. 3.

22. Obsideri Romam] De tempore hoc vrbi funestissimo vide Baronium tom. 5. anno Christi 410. Innocentij Papæ 9. Honorij 16. Theodosij 3. Impp. cùm ab Alarico Gothorum Rege vrbs capta. Cap. 10.

23. Marcellæ quoque domum] Erat hæc in Auentino. Hieronymus epist. 154. Quòd si exemplaria libuerit mutuari, vel à sanctâ Marcellâ, quæ manet in Auentino, vel à Lot temporis nostri Domnione viro sanctissimo accipere poteris.

24. Cúmque & illam & te ad B. Apostoli Pauli Basilicam] Baronius tomo & anno proximè citato. Cap. 11.

citato: Qui ergo inuenta vasa sacra barbari, vt illæsa seruarent, attulerunt ea in basilicam S. Petri: iidem Gothi inuentas sanctissimas fœminas atque cognitas, vna pretiosiora Christi vasa, ab apostoli Pauli basilicam viâ Ostiensi positam perduxerunt: quò (vt euentus docuit) custodirentur intacta.

25. Post aliquos dies] *Baronius ibidem: Ceterùm paucos post dies eamdem S. Marcellam ex hac vitâ migrasse, idem S. Hieronymus docet. Qui hoc tempore cùm elucubraret commentarios super Ezechielem, vno eodémque nuntio obsidionem vrbis, eamdémque captam audiuit, similque S. Marcella atque chari Pammachij ad Deum transitū: nam ibi ista ipse præfatur:* Transire, *inquit,* cupiebam (*post interpretationem scilicet elaboratam in Isaiam*) & extremam (vt dicitur) manum operi imponere prophetali. Et ecce subitò mors mihi Pammachij atque Marcellæ, Romanæ vrbis obsidio, multorúmque fratrum & sororum dormitio nuntiata est. Atque ita consternatus obstupui, vt nihil aliud diebus ac noctibus, nisi de salute omnium cogitarem, méque in captiuitate sanctorum putarem esse captiuum; nec possem priùs ora reserare, nisi aliquid certius discerem, dum inter spem & desperationem sollicitus pendeo, aliorúmque malis me crucio. Postquā verò clarissimum terrarum omnium lumen extinctum est, imò Romani Imperij truncatum caput, & (vt verius dicam) in vna vrbe totus orbis interiit, obmutui, & humiliatus Psal. 38 sum, & silui de bonis, *&c. Hæc Hieronymus: quibus significat, paulò post expugnatam vrbem: sanctam Marcellam diem clausisse extremum, cuius memoriam reddunt ecclesiasticæ tabulæ anniuersariâ die, sed non quâ ipsa obiit, verùm quâ decentiori sepulturâ donata, translata est, pridie Kal. Febuarij, cum Pammachij, qui eodem tempore obiit, dies natalis agatur tertio Kalend. Septemb. Qui igitur sanguine coniuncti erant, & vita sancta instituto collegæ (ambo enim monasticam excoluerant disciplinam) iidem obierunt hoc eodem anno.*

De his post tot tantáque superiùs dicta, illud satis ad vtriusque laudem, quòd S. Hieronymus in præfatione ad eosdem in Danielem: Obsecro (*inquit*) vos Pammachi φιλομαθέστατοι, & Marcella vnicum Romanæ sanctitatis exemplar, iunctos fide & sanguine, vt conatus meos vestris orationibus adiuuetis.

DE VITIS

Hieron. præfat. in lib. 1. comment. in Ezech.

DE VITIS PATRVM LIBER SECVNDVS.

AVCTORE RVFFINO AQVILEIENSI PRESBYTERO.

PRÆLVDIA IN LIBRVM SECVNDVM.

LECTORI.

QVia hic duo se quuntur libri, Ruffino vel auctore vel interprete (de quâ re disseruimus Prolegomeno 4 §. 10.) placuit hic, quod & primo libro in Hieronymo præstitimus, ex magni historici annalibus Ruffini peregrinationem seligere eamque verbis Baronianis repræstare. Sicubi quid obscurum, vel si quâ in re non omnino inter nos conuenit, Notatio & lucem obscuritati, & diuersæ opinationis rationem dabit.

Quia verò Baronius existimauit, Ruffinum Melaniæ hæsisse lateri, eiúsque peregrinationis fuisse comitem, vtriusque peregrinationes velut rotam rotæ intexuit, nec eas nunc mihi disparare placuit. sed vt Baronio visum, connexas exhibeo: etsi nulla Melaniæ hoc libro fiat mentio, sed de eâ octauo demum libro in Palladij historiâ Lausiacâ disertim agatur.

Toto quidem hoc libro Ruffinus (si tamen auctor eius & non potiùs interpres est) suam per Ægyptum peregrinationem describit: quam Baronius ex hoc libro non attingit; quia existimauit, libri huius auctorem fuisse Euagrium, de quo aliter sentiendum docuimus Prolegom. 4. §. 5. Si tamen Ruffinus libri huius auctor, peregrinationem eius per Æ[g]yptum toto hoc libro leges: si interpres, Ruffini variam peregrinationem ex varijs collectam, his Præludiis habes expositam.

[1]RVFFINI ET MELANIÆ PEREGRINATIO.

PROFECTIO ÆGYPTIACA.

HOc anno [Christi 372. Damasi Papæ 5. Valentis Imper. 9.] quo (vt dicemus) defuncto Magno Athanasio, dira persecutio exagitauit Ecclesiam Alexandrinam, totámque Ægyptum, ipsum Hieronymum ex Syriæ solitudine ad Ruffinum Ægyptum petentem, & monachos illic confessores inuisentem, scripsisse, [2] litteræ tunc ab eo datæ significant, &c.

Instituisse verò eiusmodi peregrinationem Ruffinum vnà cum Melaniâ Romanâ cla[ri]ssimâ femina Ierosolymam, sed in Ægyptum primò ad inuisendos illic agentes sanctos monachos nauigasse, eundem S. [3] Hieronymus ad Florentium, necnon ad [4] Ruffinum scrib[en]s, duabus epistolis declarauit, quas ex Syriæ solitudine dedit. accedunt his alij te[stes. Co]nfirmat enim hoc ipsum de peregrinatione Ruffini cum Melaniâ S. [5] Paulinus in epistolâ ad Seuerum, necnon [6] Palladius de eadem Melaniâ agens.

Hier. ep. 5. & 41.

Paulin. ep. 9.

Quonam verò potissimùm tempore eiusmodi Ruffini cum Melania peregrinatio acciderit diuersæ eâ de re repetiuntur sententiæ: nam Palladius ipso [illegible] exordio Valentis Imperij id factum esse, affirmare videtur: sed apud S. Hieronymi Chronicon anno decimo eiusdem Imperatoris hæc leguntur: *Melania nobilissima mulierum Romanarum, [illegible] Marcellini quondam consulis [8] filia, vnico [9] pratore tunc vrbano filio derelicto, Ierosolymam [illegible] ubi tanto virtutum praecipuéque humilitatis fuit miraculo, vt Theclæ nomen acceperit.* Hæc [illegible] quæ intelligenda putamus, non cum primum Româ profecta est, sed [illegible] ex Ægypto [illegible] lymam peruenit. Nam quod spectat ad profectionem in Ægyptum: cùm ipsius [illegible] Ruffini, necnon Palladij assertione constet Melaniam ac eius comites, viuente adhuc Athanasio, fuisse Alexandriæ, quem liquet hoc ipso anno ex hac vitâ migrasse, vtique ante decimum Valentis annum eam cum suis in Ægyptum profectam esse, affirmare nec[illegible].

Palladius in Lausiac. cap. 33.

Quòd enim contigerit, ipso viuente adhuc S. Athanasio, Melaniam Alexandriam peruenisse, Palladius ex eo perspicuè demonstrare videtur, cùm ait Melaniam ab ipso Athanasio donatam esse ouina pelle, quam dono acceperat a Macario abbate, oblata ipsi munere à leone pro gratiarum actione de catulis cæcis ab ipso luci redditis; cuius rei adeò admirandæ Ruffinus historiam narrat: qui & ait, se præsentem fuisse, cùm persecutio est illata monachis post Athanasij obitum ab Arianis: *Ea enim*, inquit, *quæ præsens vidi, loquor, & eorum gesta refero, quorum in passionibus socius esse promerui.* Hæc ipse. De eadem Melaniæ peregrinatione dum Palladius agit, ait eam duce Isidoro eremum Ægypti lustrasse, & inter alios magni nominis monachos inuisisse Pambonem, eidémque pro monachorum vsu donasse trecentas libras argenti.

Melania ab Athanasio donata pelle ouinâ.

Ruffin. l. 2. cap. 4. Pallad. in Lausiac. c. 2 Lipom. tom. 3.

Cùm autem (quod diximus) tunc contigerit Hieronymum eam epistolam scribere ad Ruffinum, cùm ille inuiseret monachos persecutione vexatos (quod hoc ipso anno factum est post obitum Athanasij, de quo paulò pòst dicturi sumus) affirmandum esse videtur, hoc eodem quoque anno à S. Hieronymo ad Ruffinum eas litteras datas esse; vbi inter alia: *Audio te*, inquit, *Ægypti secreta penetrare, monachorum inuisere choros, & cælestem in terris circumire familiam.* Et inferius: *Rursum suspensam voto nutante mentem, [1] quidam Alexandrinus monachus, qui ad Ægyptios confessores, & voluntate iam martyres, pro plebis tamdudum fuerat transmissus obsequio, manifestius ad credulitatem nuntij auctor impulerat.* Et paulò pòst: *Ruffinum Nitriæ esse, & ad beatum perrexisse Macarium, crebra commeantium multitudo referebat.* Hæc ipse.

Hier. ep. 41.

Quibus omnibus redditur manifestum, Melaniam cum Ruffino hoc anno, superstite adhuc Athanasio, Alexandriam peruenisse, & S. Hieronymum (vt dictum est) post Athanasij obitum, excitatâ hoc anno ab Arianis persecutione in ecclesiam Alexandrinam & incolas eremi, illam ad Ruffinum epistolam conscripsisse ex Syriæ eremo, vbi agebat subægrotans, &c.

Hieronymus ex Syria eremo scribit ad Ruffinum.

Quam autem diximus Melaniam cum Ruffino atque sociis ante obitum Athanasij certum esse Alexandriam ex vrbe venisse: quonam potissimùm tempore id accidisse putandum? Si Palladio a[illegible] affirmanti id factum circa exordia Valentis imperij, ipsum Ruffinum adiungere possemus adstipulatorem, vbi ait [12] annis sex se Alexandriæ commoratum esse, & postea iterùm ad aliquot dierum spatium illuc reuersum cômoratum contigisse. Sed hoc rursum dissuadet vt credamus, quòd ex nuper citatâ Hieronymi epistolâ ad Ruffinum inauditus antea & inopinatus aduentus eius in Ægyptum & quam recentissimus fuisse videtur, vt superiùs dictum est, &c.

Ruffin in Hieron. inuect. 2.

Quod autem ad Ægypti monachos spectat dirissimè à Lucio exagitatos; Ruffinus, qui cum Melania in Ægypto agebat, hæc de illis scriptorum monumentis posteris legenda tradidit: *Post fugas clericorum & exilia, post cædes & tormenta flammásque quibus innumeros confecerat, [1] ad monasteria furoris sui arma conuertit, vastat eremum, & bella quiescentibus indicit. Tria millia simul, aut eo amplius viros per totam eremum secretâ & solitaria habitatione dispersos oppugnare pariter aggreditur. mittit armatam equitum & peditum manum: Tribunos, præpositos, & bellorum duces, tamquam aduersus barbaros pugnaturus, eligit. Qui cùm venissent, nouam belli speciem vident, hostes suos gladio obiectare ceruices, & nihil aliud dicere, nisi: Amice ad quid venisti? Per id tempus [14] patres monachorum, vitæ & antiquitatis merito, Macarius, Isidorus, aliúsque Macarius, atque Heraclides & Pambus Antonij discipuli per Aegyptum, & maximè in Nitriæ desertis partibus habebantur viri, qui consortium vitæ & actuum non cum ceteris mortalibus, sed cum supernis Angelis habere credebantur. Quæ præsens vidi, loquor, & eorum gesta refero, quorum in passionibus socius esse promerui.* Et in epistola ad Anastasium Romanum Pontificê hæc item se passum esse gloriatur, cum ait: *Quàmuis igitur fides nostra persecutionis bar[illegible]*

Baronius post multa, anno eodê. *Persecutio Arianorum aduersus Ægypti monachos* Ruffin l. 2. c. 3. & 4.

hæreticorum tempore, cùm in sanctâ Alexandrinâ ecclesiâ degeremus, in carceribus & in exiliis, quæ pro fide inferebantur, probata sit: tamen & nunc si quis est qui vel tentare fidem nostram cupiat, sciat, &c.

At hæc de sesummâ iactantiâ ab ipso Ruffino esse commenta, exclamat sanctus Hieronymus, cùm his recitatis ipsius verbis, sic subdit: *Miror quòd non adieceris, Vinctus Iesu Christi. & Liberatus sum de ore leonis. &: Alexandriæ ad bestias pugnaui: &: Cursum consummaui, fidem seruans; superest mihi corona iustitiæ. Quæ malum, exilia, quos iste carceres nominat? Pudet me apertissimi mendacij: quasi carceres & exilia absque iudicum sententiis irrogentur. Volo tamen ipsos scire carceres, & quarum prouinciarum se dicat exilia sustinuisse. Et vtique habet copiam de multis carceribus & infinitis exiliis vnum aliquod nominandi. Prodat nobis confessionis suæ Acta, quæ hucusque nesciuimus; vt inter alios Alexandriæ martyres huius quoque gesta recitemus; & contra latratores suos possit dicere: De cætero nemo mihi molestus sit: ego enim stigmata Domini nostri Iesu Christi in corpore meo porto* Hæc Hieronymus.

Ruffinus iactanter confessionem ostentat. Hier. Apolog. libr. 2. 2. Tim. 4. Gal. 6.

Certè quidem Melania clarissima femina,[15] consulis Marcellini neptis, antiquâ nobilitate &[16] filij præfecturæ vrbanæ magistratu toto Romano orbi notissima, apud quam primum locum Ruffinus obtinebat, omnium præfectorum, quocumque pergeret, frequentabatur obsequiis; tantúmque absuit, vt vel ipsi vel alicui ex eius familiâ irrogata exilia fuerint, quod Ruffinus iactat, vt etiam qui persecutionem fidei caussâ paterentur, ad ipsam tamquam ad asylum confugerent, ab eadémque pariter in tuto collocarentur, atque etiam alerentur; vt quæ de eâ proximè dicturi sumus, cùm ipsa processit ad iudicem, fidem certam faciunt. At cur Ruffinus, sicut aliorum, non etiam suam recêsuit confessionem exemplo Pauli apostoli? quòd præsertim sciret, rem tantam haud ab aduersa[illegible]s facilè ratam fore habendam absque aliquâ certiori probationis fide, cùm alioqui aliorum confessiones[17] adeò exactè describat?

Si qua tamen tunc Alexandriæ contigit Ruffini confessio,[18] ea tantùm fuisse existimatur, cum prouocatâ Melaniâ ad iudicium, quòd faueret Orthodoxis, ipse putetur eam comitatus esse: sed dimissâ illâ quantocyùs, vtique & qui cùm eâ erant, rediêre domum. Sed de his satis.

Sed quod silentio Ruffinus præteriit, dignum memoriâ tunc officium exhibitum à Melaniâ nobilissimâ Romanâ feminâ, his ex Paulino iungamus: scribens enim ad Seuerum, inter alia digna præconia Christianæ feminæ consularis hæc habet:

Baronius paulò pòst, anno eodē. Paulin. ep. 10.

Tempore illo Valentis, quando Ecclesiam Dei viuus furor Arianorum, rege ipso impietatis satellite, persequebatur: hæc erat princeps & particeps cunctis pro fide instantibus: hæc fugatos recipiebat, aut apprehensos comitabatur. Sed cùm eos recepisset in latebram, qui propter insignem fidem & maiori hæreticorum odio infestabantur, & occultantium tangebantur inuidiâ: graui tunc seditione diabolicis facibus inflammatâ, quasi contra legem publicam contumax, protrahi ac pati iussa est quæ illos manebant, nisi prodere maluisset. Processit impauidè, cupida passionis, & iniuriâ publicationis exultans, quamuis non exspectasset trahi, tracturos anteuolans ad iudicem: qui confusus veneratione præsentis, non executus est infidelitatis iram, dum fidei miratur audaciam.

Melania occultat & pascit monachos.

Eadem tempestate per triduum quinque millia monachorum latentium panibus suis pauit: vt per eius manum iterùm Dominus Iesus pristinum numerum in deserto pasceret, tanto quidem nunc impensiori clementiâ, quanto minori licentiâ fouebantur occulti, quàm illi quondam, qui ad Dominum voluntariè in libertate & pace conuenerant. Sed hæc nec timidè deprehendi, interdictum secura præbebat officium: nec volens gloriâ operationis agnosci, tamen operis magnitudine prodebatur, totidem apud homines testimoniis gloriosa, quot pastis, Deo confessa. Hæc Paulinus, mirificâ prædicatione tam egregia facta celebrans: quæ sane[19] gesta esse in Ægypto, non autem in Palæstina, illud persuadet, quòd nullibi tam ingens numerus monachorum simul collectorum nisi in Ægypto fuerit, reperiri. Mansisse quidem ipsam Melaniâ in Ægypto[20] mensibus octo, Palladius docet. Porrò ab his diuersa esse noscuntur, quæ de eiusdem Melaniæ officiis, quibus prosecuta est in Palæstina relegatos confessores, idem Palladius tradit, quæ paulò pòst narraturi sumus. Vt autem tam ingenti opere, in occultandis atque pascendis monachis quinque millibus in deserto veluti contumeliis prouocatus præfectus, libens eius responsionibus cesserit, summa feminæ claritudo, quæ apud hostes quoque reuerentiam sibi conciliabat, in caussâ fuit. Erat quidem Melaniæ nomen (vt dictum est) non Romæ tantùm, sed vbique locorum Romani Imperij cognitum, atque in honore habitum, tum nobilitate generis, tum egregiæ pietatis præstantiâ: de quâ hæc idem qui suprà Paulinus: *Mulier celsiore gradu ad humilitatis cultum ob amorem Christi deiecta sublimiter, vt viros desides in infirmo sexu fortis argueret, arrogantes in sexu vtroque personas, paupertata diues, & nobilis humiliata confunderet.*[21] *Igitur Marcello consule auo, de ambitu generis*

Matth. 14. Marc. 6. Lucæ 9. Melaniæ constantia. Palladius in Lausiac. cap. 33. Paulin. ep. 10.

& opum luxu in teneris adhuc annis nuptias passu, & breui mater, sed infelicitate mortaliũ non longùm potita est, ne diu terrena diligeret. Nam præter alias orbitates, quas irrita in fœtibus abortiuis labore, adhuc marito porticipe desolatura creuit ærumnis, vt duos filios & maritum intra anni tempus amitteret, vnico tantum sibi paruulo ad memoriam potiùs, quàm ad compensationem affectuum derelicto. Hæc & alia de ipsâ Paulinus: *&c.*

Porrò Melaniæ filio hoc tempore [22] præturam vrbanam fungenti iunctam fuisse constat in matrimonium Albinam, Melania verò iunior eius neptis Piniano in matrimonium tradita fuit: sed de his inferiùs.

Pallad. cap. 91.

Hier. ep. 25.

Laudat sanctus Hieronymus feminæ [21] summam constantiam, quòd simul siccis oculis sepelisset virum suum ac duos filios; vno verò superstite derelicto, peregrinata fuerit in Ægyptum primò, inde Ierosolymam: ibíque ad quinque lustra esse commoratã, Paulinus tradit: ampliùs verò annos duos, nempe [24] viginti septem, Palladius affirmat.

Paulin. ad Seuer. epistolâ 10. Palladius in Lausiac. cap. 33.

Porrò Melaniæ in Ægypto commoratio magnum planè cùm ipsi tum Ruffino attulit detrimentum: siquidem cum Didymo Alexandrino magni nominis viro, & ob eximiam coniunctam cum oculorum cæcitate peritiam planè cunctis admirabili, intimam consuetudinem habentes, propinante illo ipsis sitientibus, quem mirificè prædicabat, Origenem suum, hauserunt isti vnà cum dulci potu venenum, *&c.* Qui sic eorum animis Periarchon Origenis infudit, vt eo tamquam magno thesauro ditati, cuperent totum Catholicum orbem locupletari: sed planè aspidis oua fouerunt; quibus ruptis, prodi[...]e serpentes, quorum letali veneno quam plurimi miserè periêre. At de his inferius [...]lo cis pluribus agendum erit: hæc modò satis in his quæ spectant ad Melaniæ & Ruffini cõsuetudinem cum Didymo in Ægypto hoc tempore, quo illuc sunt peregrinati.

PROFECTIO IN PALÆSTINAM.

Anno Christi 372.

MElania hoc eodem anno, quo ex Petri Alexandrini litteris vidimus Ægypti episcopos & monachos relegatos esse Diocæsaream oppidum in Palæstinâ situm, illis ministratura, magno fidei ardore succensa, Ierosolymam profecta est. Quid verò ipsa ibi egerit, Palladius docet his verbis: *Post hæc autem, cùm Alexandriæ præfectus Augustalis Isidorum,* [25] *Pithymum* *, *Adelphium, Paphnutium, Pambonem, inter quos etiam senem Ammonium vnam habentem auriculam, & duodecim episcopos, presbyterósque, & alios quosdam vsque ad centum duodecim numero circa Palæstinæ Diocæsaream damnasset exilio: istos hæc beatissima omnes secuta est, & propriis facultatibus eis ministerium suum præbuit. Cúmque ab illis qui in memoratorũ custodiâ erant, prohiberetur hæc facere (sicut mihi & ipsi sæpè referebant, nam & ego sanctum Pithymum & Isidorum & Paphnutium vidi) benedicta tunc illa, sumptâ veste seruili circa vespertinas horas, omnia eis vitæ necessaria afferebat.*

Pallad. Lausiac. c. 13. * Euthymium. Melaniæ profectio in Palæstinam.

Quo cognito, Palæstinæ prouinciæ consularis, credens quòd sinus suos posset fumo quodam atque terrore ex pecuniâ eius implere, iussit eam (ignota enim ipsi erat) corripi, & in carcerem trudi. Ex quo loco tunc ei per internuntios quosdam sancta illa mandauit: Ego, inquit, illius filia, & illius coniux fui, ancilla verò nunc Christi sum: ne ergo me ob vilitatem præsentis habitus contemnendam putaueris; quia facilè extollere, si velim, me possum: nec terrere igitur me in aliquo vales, neque quidquam mihi de meis rebus auferre. Atque ideo ne fortassis ignorans periculum aliquod aut crimen incurras, idcirco isto tibi mandaui: quasi quæ diceret, Interdum enim necesse est aduersus imprudentes hæc agi, & veluti accipitre vel cane contra eos arrogantiâ vti, quæ congruo tempore superbos comprehensura imitatur. Talibus ergo verbis mox ipse territus iudex, excusauit eidem factum suum; & ita eam, vt meruerat, honorauit; & iussit, vt ad illos viros, quoties vel[...]t, accederet. Hactenus de [...]s ministerio exhibito confessoribus.

Præfecti Palæstinæ quid in Melaniam.

PROFECTIO IERosolymitana ET IBIDEM COMMORATIO.

Anno Christi 372. Quæ egerit Melania Ierosolymis.

DE commoratione verò eius Ierosolymis sic mox subdit: *Hæc autem, reuocat[...] ab exilio memoratis viris, monasterium apud Ierosolymam sibi fecit, in quo viginti & septem annorum tempus impleuit, quinquaginta secum sorores virgines habens. Erat etiam cum eâ Ruffinus [...] nomine, Italus ciuis ex Aquileiensi oppido, vir nobiliũ & in proposito singulari satis fortiũ, morũ qui ad presbyteratum posteà meruit peruenire: quo nullus mansuetior, fortior, & placidior, tamquam o[...]nia sciens, in sexu virili potuit inueniri.* Hæc quidem de Ruffino Palladius, de Origenis [...]ctatore Origenista, Hieronymo eam ob caussam perinfensus: vt nõ mireris, si qui Ru[...]num immensis laudibus ornat, Hieronymum [...]dem in commentario contumel[...]ceret. Sed de Palladio suo loco plura inferiùs: qui de instituto Melaniæ atque Ruf[...]o illo temporis spatio, quo vixerunt Ierosolymis, ista subdit.

Isti

Isti igitur in viginti & septem annis omnes apud Ierosolymam sanctos, atque peregrinos episcopos & monachos, virginesque (hoc enim vouerant Deo) suscipere propriis sumptibus ac fouere consueuerunt, omnésque ad se venientes meliores tantarum ac talium rerum contemplatione fecerunt. Opera Melaniæ atque Ruffini. *Illos enim quadringentos numero monachos, qui propter Paulinum,* Antiochenum episcopum scilicet, *se ab Ecclesiâ separabant, sanctæ rursus Ecclesiæ reddiderunt. Omnes etiam præter hos peruersæ sectæ homines & contra Spiritum sanctum sacrilego ore certantes, ad Ecclesiam nostram, vera suadendo, ac iugiter cunctos docendo, reuocauerunt, honorantes quidem ac sæpè pascentes eiusdem loci clericos: & hæc pariter facientes, vitam suam pio studio finierunt, nulli quidem ex se vel leuem dantes scandali suspicionem, totum verò orbem terrarum spirituali ædificatione plenissimum relinquentes.* Hactenus Palladius.

Ceterùm ratione Melaniæ, quam Paula Ierosolymam secuta est, calumniam passus est Hieronymus, quam inter ea, quæ in ipsum post Damasi obitum à calumniantibus fuêre obiecta, ac stimulante odio atque inuidiâ perpetrata, idem ipse eâ epistolâ, quam, nauim in Portu Romano conscensurus, conscripsit ad Asellam, exactum recenset; vbi inter alia: *Nihil mihi aliud obiicitur, nisi sexus meus: & hoc numquam obiicitur, nisi cùm Ierosolymam Paula & Melania proficiscuntur.* Et pòst: *Nullæ aliæ Romanæ vrbi fabulā præbuerunt, nisi Paula & Melania: quæ contemptis facultatibus, pignoribúsque desertis, crucem Domini, quasi quoddam pietatis leuauêre vexillum. Si balneas peterent, vnguenta eligerent, diuitias & viduitatem haberent materiem luxuriæ & libertatis; dominæ vocarentur & sanctæ: nunc in sacco & cinere formosæ volunt videri, & in gehennam ignis cum ieiuniis & pædore descendere: videlicet non licet eis applaudente populo, perire cum turbis.* Quod ad Melaniam spectat, cùm eam viduam nominet, haud dubium, ipsum intelligere de Melaniâ seniori; iunioris enim viuebat adhuc vir Pinianus. Nec sic quidem eius hic meminit, quasi tunc Romæ esset, quam iam plures ante annos vidimus in Ægyptum primò, inde verò Ierosolymā esse profectam, ibique in præsenti vitam agere: sed idcircò eius meminit sanctus Hieronymus, quòd tum eius migrationis Ierosolymam occasione, tum Paulæ idem iter capessentis, quò & tendebat ipse Hieronymus, detractores eam calumniandi ansam arripuissent. At subdit. Baron. ad ann. Christi 385. Hieron. ep. 99.

Si gentiles hanc vitam carperent, si Iudæi, haberent solatium non placendi eis quibus displicet Christus. Nunc verò, prô nefas, homines Christiani, prætermissa domorum suarum curâ, & proprij oculi trabe neglectâ, in alieno oculo festucam quærunt: lacerant sanctum propositum, & remedium pœnæ suæ arbitrantur, si nemo sit sanctus, si omnibus detrahatur, si turba sit pereuntium, si multitudo peccantium. Tibi placet lauare quotidie, alius has munditias sordes putat: tu attagenem ructas, & de comeso acipensere gloriaris; ego fabâ ventrem impleo: te delectant cachinnātium greges, me Paula Melaniáque plangentes: tu aliena desideras, illæ contemnunt sua: te delibuta melle vina delectant, illæ potant aquam frigidam suauiorem: tu te perdere existimas, quidquid in præsenti non habueris, comederis, deuoraueris; illæ futura desiderant, & credunt vera esse quæ scripta sunt. Esto ineptè & inaniter, quibus resurrectio corporum persuasit, quid ad te? nobis è contrario tua vita displicet. Bono tuo crassus sis: me macies delectat & pallor. Tu tales miseros arbitraris, nos te miserabiliorem putamus. Par pari refertur, & inuicem nobis videmur insanire. Lucæ 6.

Hæc, mi domina Asella, cùm iam nauim conscenderem, raptim flens doléńsque conscripsi: & gratias ago Deo meo, quòd dignus sim quem mundus oderit. Ora autem, vt de Babylone Ierosolymam regrediar; ne mihi dominetur Nabuchodonosor, sed Iesus filius Iosedech: veniat Esdras, qui interpretatur adiutor, & reducat me in patriam meam. Stultus ego, qui volebam cantare canticum Domini in terrâ alienâ, & deserto monte Sinâ, Ægypti auxilium flagitabam: non recordabar Euangelij; quia qui de Ierusalem egreditur, statim incidit in latrones, spoliatur, vulneratur, occiditur. Sed licet sacerdos despiciat atque leuites, Samaritanus ille misericors est: cui cùm diceretur, Samaritanus es, & dæmonium habes: dæmonium renuens, Samaritem se non negauit: quia quem nos custodem, Hebræi Samaritem vocant. Maleficum quidam me garriunt: titulum fidei seruus agnosco. Magum vocant & Iudæi Dominum meum. Seductor & Apostolus dictus est. Tentatio me non apprehendat nisi humana. Quotam partem angustiarum perpessus sum, qui Cruci milito? Infamiam falsi criminis imputarunt: sed scio, per bonam & malam famam perueniri ad regna cælorum. Saluta Paulam & Eustochium, velit nolit mundus, in Christo meas. Saluta matrem Albinam sororémque Marcellam, Marcellinam quoque & sanctam Felicitatem; & dic eis: Ante tribunal Christi simul stabimus: ibi apparebit, quâ mente qua vixerit. Memento mei, exemplum pudicitiæ & virginitatis insigne, fluctúsque maris tuis precibus mitiga. Hactenus Hieronymus ad Asellam. Aggæi 1.2. Ierem. 42. Lucæ 10. Ioan. 8. Marc. 3. 2. Cor. 6. 1. Cor. 10.

Quòd verò vides, nullam ab eo salutationem impertiri Melaniæ; satis indicatur quod dictum est, ipsum intelligere eâ epistolâ de Melaniâ seniore iam diu antè Ierosolymam profectâ, ibique commorante.

RVFFINI ET MELANIÆ MISERABILIS LAPSVS.

Baron. ad annum Christi 393. Hieron. epist. 101. *Lamentabilis Ruffini casus.*

POrro quomodo posteà præcipui Hieronymi aduersarij, & Origenistarum patroni fuerint ipse Ruffinus atque Melania, habet ipse epistolâ ad Pammachium de optimo genere interpretandi, vbi pseudomonachi fraudes detegit: *Hac non est illius culpa, cuius sub personâ alius agit tragœdiam, sed Ruffini & Melaniæ magistrorum eius, qui illum magnâ mercede nihil scire docuerunt.* Prô dolor! tanto totius Catholicæ Ecclesiæ scandalo, ita mutatus est in inimicum Hieronymo amicus charissimus ille Ruffinus, cui quàm arctis amicitiæ vinculis & insolubilibus necessitudinis nexibus ipse Hieronymus astrictus esset, vel vno saltem illo declarat elogio, cùm eumdem vnà cum Melaniâ visitantem Ægypti monasteria è solitudine Syriæ litteris inuisens, atque salutans, inter alia plurima amoris signa sic ait: *Credas mihi, frater, non sic tempestate iactatus portum nauta prospectat; non sic sitientia imbres arua desiderant; non sic curuo assidens litteri anxia filium mater exspectat, postquam me à tuo latere subitus turbo conuulsit, postquam glutino charitatis hærentem impia distraxit auulsio,* &c.

Hier. epist. 41.

Quantâ enim animi sollicitudine saluum sibi cuperet quod haberet, néve propter absentiam aliquod vel leue saltem pateretur dispendium amicitia, pertimesceret, ad finem illud, quod memoriâ tenaciùs retineret, apposuit: *Obsecro te, ne amicum qui diu quæritur, vix inuenitur, difficilè seruatur, pariter cum oculis mens amittat. Fulgeat, cui libet, aurum, & pompaticis ferculis corusca ex sarcinis metalla radient: charitas non potest comparari, dilectio pretium non habet: amicitia quæ desinere potest, vera numquam fuit.* En quibus ipse circumdat vallis amicum, ne eos, volens licet, transilire absque ignominiæ notâ valeret. Sed secutus alienos Ruffinus infelix, terga vertit amico; merénsque transfuga in castris hostium, inde in amicũ ac fratrem furẽs, prodit dux impiorum armatus, nullâ prorsus aliâ causâ compulsus, quàm vt aduersantes Catholicæ veritati Origenis errores saluos seruet atque propugnet: ipsum quidem haud segniter, vel loco nouissimo, sed inter primos militasse, Epiphanius dictâ epistolâ ad Ioannem indicare videtur, dum inter tot defensores Origenis ipsum tantùm nominat, ac benè precatur his verbis: *Te autem, frater, liberet Deus, & sanctum populum Christi qui tibi creditus est, & omnes fratres qui tecum sunt, & maximè Ruffinum presbyterum, ab hæresi Origenis, & ab aliis hæresibus & perditione earum.* Hæc Epiphanius.

Ruffini acerbissimus casus.

Hieron. epist. 60.

Lugubris Melaniæ status.

Sed maiori me dolore sauciat, angore cruciat, atque mœrore consternit Melaniæ acerbissimus casus. Hæccine vidua illa clarissima, ornamentum Romanarum feminarum, decus summum Christianorum, viuúmque exemplar Christianæ philosophiæ, quæ insigne illud Romæ specimen edidit, cùm eodem tempore maritum ac duos charissimos liberos siccis penitùs oculis sepeliuit? cuius incredibilem sanctitatem admiratus prædicans quondam ipse Hieronymus, aliísque imitandam proponens, illa tantæ fiduciæ effatus est verba: *Sancta Melania nostri temporis inter Christianos vera nobilitas, cum quâ tibi Dominus* (Paulam alloquitur) *mihíque concedat in die suâ habere partem, calente adhuc mariti corpusculo, & necdum humato, duos simul perdidit filios,* &c. Sed planè quod subditur in feminâ gloriosius, cùm de victâ victrice omnium vrbe triumphans, superatóque insito à naturâ vnicæ prolis amore, Româ spretâ, vnico ibi relicto filio, exul mundi, cæli ciuis, victrix etiam ventorum & fluctuum, ingruente iam hieme (vt ait) Ierosolymam nauigauit.

Hieron. epist. 25.

Quam ob caussam iure meritóque idem S. Hieronymus tantarum rerum admiratione stupens, eam dignam existimauit, vt Theclæ nomine nuncuparet: nobiliorum titulum non inueniens, quo Melaniam decoraret, quàm nomen sanctissimæ virginis, primogenitæ Pauli, & primæ martyris inter feminas; vtpote quæ Romæ prima omnium clarissimarum mulierum Romanarum, spernendæ pro Christo vrbis, contemnendi diuitias, deserendi filios, petendíque Ierosolymam exemplum dedit, ceterísque ad ipsum præstãdum, forte aggressa facinus, viam apetuit, cùm ipsa prima reliquas Romanas nobiles feminas antegressa, relictâ Ægypto, transmissóque mari, in littore Palæstino, terrâ promissionis, possessione sanctorum, felicior quàm Maria in terrâ desertâ, tympanum pulsans pœnitentiæ, præcinuerit Domino canticũ nouum, quam aliæ illustres Romanæ feminæ, veræ redditæ Israëlitæ, virgines atque viduæ secutæ, choros ducentes, easdem cum eâ concinuêre Christo vincenti laudes. Sed probata ad aquas contradictionis (ô fallaciam incredibilem hostis humani generis!) decepta, superata defecit: tantáque onusta adeò pretiosis mercibus nauis (ita namque naui institoris comparatur diuino eloquio mulier fortis) in ipso tranquillitatis portu (quis credat?) est passa naufragium, cùm incauta in syrtes Origenis impegit: Origenísque sic conspersa fuligine, conuersa est ex Noëmi in Mara, & ex Theclâ rediit in Melaniam; à fuscedine ductum

Hieron. in Chronic.

Lugetur Melania.

ductum nomen infaustum. Ista patitur humana conditio, vt nihil quilibet, dum viuit, vendicet sibi tutum.

REDITVS ROMAM.

QVi sequitur Christi annus 397. consulatu Cæsarij & Attici, Fastis adscribitur: quo hæreses Origenis sub pietatis inuolucro per Ruffinum presbyterum Aquileiensem è Palæstinâ cum Melaniâ Romam redeuntem inferuntur in vrbem; propinatæque aureo calice Babylonis, antequam inebriarentur illis fideles, detectæ atque explosæ fuerunt. Hæc autem quo modo se habuerint, dicendum per singula: sed ante omnia, quæ sunt temporis, elucidanda.

Anno Christi 397. *Origenis errores inferuntur in vrbem.*

Ruffinum quidem indiuiduum Melaniæ comitem [26] cum eâ in Ægyptum profectũ & in Palæstinam, ibique apud eam, vsque dum illic mansit, Ierosolymis vitam transegisse, quæ dicta sunt superiùs ex Hieronymo satis significant: at eâ demum remeante Romam, eiusdem assectatum esse vestigia, [27] Palladij atque Paulini testificatione exploratum habetur: ait enim Palladius: *Erat etiam cum ea Ruffinus quidam nomine, ciuis Italus ex Aquileiensi oppido, vir nobilium & in proposito singulari satis fortium morum; qui & ad presbyteratum postea meruit peruenire: quo nullus mansuetior, fortior, & placidior tamquam omnia sciens, in sexu virili potuit inueniri. Isti igitur in viginti & septem annis, omnes apud Ierosolymam sanctos atque peregrinos episcopos, monachos, virginésque (hoc enim vouerant Deo) suscepère suis propriis sumptibus*, &c. agitque paulò post de eorumdem reditu Romam, de quo & nos itidem. Hæc Palladius de Ruffino, eidem in Origenis erroribus concors, vt superiùs pluribus demonstratum est. Sed & Paulinus comitem Melaniæ Ruffinum appellat, quem & haud hactenus satis sibi compertum laudat Sanctus Hieronymus etiam post hæc ad eumdem Ruffinum Romæ agentem litteras dedit: [28] vt planè nullum sit dubium, contigisse aduentum Ruffini Romam, quando illuc etiam ipsa Melania remeauit. Sed quoto potissimùm anno Domini Melaniam in vrbem redire contigit, id quidem est accuratiùs exquirendum.

Pallad. in Lausiac. c. 11. apud Lipom. t. 3.

Paulin. ad Seuer. epistolâ 9. Hieron. epist. 66.

Iam suo loco satis liquidò superiùs demonstratum est, ipsam vnà cum Ruffino in Ægyptum primò, indéque Ierosolymam migrasse anno Domini trecentesimo septuagesimo secundo, Impp. Valentiniani atque Valentis nono. Sed quot annos in hac peregrinatione & commoratione insumpserint, diuersæ sententiæ sunt eiusdem Palladij atque Paulini: siquidem ille (vt nuper vidimus) vigintiseptem numerat annos, Paulinus verò vigintiquinque. Sed huius explorator atque solidior fides est: nam accepit hæc ipse ab eadem Melaniâ, quam redeuntem Romam, vt proximè dicturi sumus) Nolam diuertentem excepit hospitem. Verùm ex eo quoque certior Paulini testificatio redditur, & Palladij assertio de annis viginti septem exploditur: quòd cùm constet hos adhuc in vitâ agente Siricio Papâ repetiisse Romam, si dixerimus ad numerum annorũ à Palladio præscriptum, ipsorum esse prorogatum aduentum; vtique affirmandum esset, non sub Siricio, sed sub eius successore Anastasio eorumdem reditum contigisse. Ex Paulini ergo sententiâ, qui numerat Melaniæ ab vrbis absentiâ quinque lustra, dicendum est, eandem hoc ipso anno Romam quasi postliminiò rediisse.

Melania & Ruffini reditus Romam tempus.

Recessisse autem Ruffinum è Palæstinâ cum pace S. Hieronymi, vtriusque testificatione asseritur: recitat enim ipse S. Hieronymus eiusdem Ruffini verba in posteriori Apologiâ, quæ sunt huiusmodi: *Vos nobis pacem proficiscentibus dedistis.* Respondit ipse: *Pacem dedimus, non hæresim suscepimus; iunximus dextras, abeuntes prosecuti sumus, vt vos essetis Catholici*, &c. Melaniæ autem ad vrbem reditus Palladius eiusmodi foris prætensam affert caussam: *Post multum verò temporis* (inquit) *cùm audisset, cuidam nupsisse neptem suam Melaniam* (iuniorem dictam) *viro: renuntiare autem post nuptias sæculo hũc velle, cognouisset: metuens ne qui mala vita homines ac mala secta peruersaque doctrina eidem ingererentur: ob hoc ipsum cùm iam admodum senex, hoc est, sexaginta esset annorum, de Cæsariensium ciuitate ad vrbem Romam intra dierum viginti spatium nauigauit.* Hæc Palladius de assertâ & vulgatâ forinsecus reditus caussâ. Ceterùm eiusdem cum Ruffino in Origenis erroribus (vt pluribus dictum est superiùs) conniuentiam caussam extitisse eisdem ad vrbem veniendi, oratio præmissa declarat. Erat his quidem in optatis, vt quibus fauerant & quas fouerant toto illo tempore, Origenis sententiæ (quarum complures essent defensores in Ægypto consistẽtes monachi, & inter eos celebriores Euagrius & Isidorus, atque inter episcopos nobilis sedis Ioannes Ierosolymorum antistes) eędem Romanæ sedis Episcopi, vt sic ab vniuersâ reciperentur Ecclesiâ, probarentur assensu. Sed quantâ id sit elaboratum industriâ, & quibus velamẽtis vnà cum his palliata decore hæresis se in vrbem intulerit, videamus.

Ruffinus pacifice recedit Ierosolymis.

Pallad vbi suprà, c. 33. *Caussa reditus Melaniæ in vrbem.*

Paulin. ad Seuerum epist. 10.

Atque primùm, quæ S. Paulinus de Melaniæ reditu, qui eã súscepit Nolæ, describat in epistolá ad Seuerum, hîc reddamus: *Addit* (inquit) *Dominus hanc gratiam de muneribus & litteris tuis: vt ad eos potissimùm dies nobis frater Victor accurreret, quibus sanctã ipsã* (Melaniam scilicet) *ex Ierusalem post quinque lustra remeantem excepimus. At quam tandem feminam?* (*si feminam dici licet tam viriliter Christianam*) *Quid hoc loco faciam? vetat fastidij intolerabilis metus voluminibus adhuc addere; sed personæ dignitas, imò Dei gratia, postulare videtur, vt commemorationem tantæ animæ pregressus non raptim omittam, paulisper ad eam tibi narrandam*, &c. Prosequitur nobile genus referre, vtpote quæ habuerat Marcellinum consulem ordinarium auum qui vnà cum Probino consulatum gesserat anno Domini trecentesimo quadragesimoprimo, & eius in vitâ Christianâ sectandâ ardens studium, & alia plura de ipsâ, quæ nos suo loco superiùs ordine temporis collocauimus: ac demum de eiusdem, cùm rediit, appulsu Neapolim, ista subdit: *Neapolim vrbem breui spatio à Nolanâ, quâ degimus, ciuitate distinctam aduecta est. Vbi filiorum nepotúmque occursu excepta, mox Nolam ad humilitatis nostræ hospitium festinauit: quò nobis aduenis ambitioso ditissimorum pignorum vallata comitatu.*

Melanio peruenit Neapolim atque Nolam.

Occursus Romanorum comiũ Melaniæ.

Vidimus gloriam Domini in illo matris & filiorum itinere. In eo quidem, sed longè dispari cultu, macro illo & viliore asellis burrico sedentem, totâ huius sæculi pompâ, quâ honorari & opulenti poterant, circumfluis senatores prosequebantur carrucis nutantibus, phaleratis equis, auratis pilentis, & carpentis pluribus, gemente Appiâ atque fulgente: sed splendoribus vanitatis prælucebat Christianæ humilitatis gratia. Admirabantur diuites pauperem, profani sanctam, & illos nostra pauperies ridebat. Vidimus dignam Deo huiusmodi confusionem, purpuream, sericam, auratámque supellectilem pannis veteribus & nigris seruientem. Benediximus Dominum, qui humiles & excelsos facit sapientes, esurientes implet bonis, & diuites dimittit inanes. In istis tamen diuitibus eadem die de maternis bonis pauperem spiritum stupebamus, qui magis sanctâ matris inopiâ, quàm suâ visibili abundantiâ gloriabantur. Id ipsum autem gloria Domini videbatur operari, quod egenulæ nostræ diuitias in eius filiis intuebantur, vt iam hinc fructum fidei suæ coperet, cùm victoriam suam de huius sæculi vanitate ipsa despectaret, cominus videns omnia quæ propter Christum reliquerat & contemnere perseuerarat. Illi sericati & pro suo quoque sexu togâ aut stolâ soliti splendere filij, crassam illam veluti spartei staminis tunicam & vile palliolum gaudebant manu tangere, & vestimenta sua velleribus auro & arte pretiosa pedibus eius substernere, pannisque contegere gestiebant; expiare se à diuitiarum suarum contagio indicantes, si quam de vilissimo eius habitu aut vestigio sordem colligere mererentur.

Luc. 1.

Tugurium verò nostrum, quod à terrâ suspensum cænaculo vnâ porticu cellulis hospitalibus interpositâ longiùs tenditur, quasi dilatatum gratiâ Domini, non solùm sanctis qui illam plurimi comitabantur, sed etiam diuitum illorum cateruis non capaces angustias præbuit: in quo personis puerorum ac virginum choris vicina Domini ædi nostri Felicis culmina refulgebant; neque è diuerso habitationis eiusdem, dissoni licet proposito, hospites obstrepebant, sed & in illis religiosa modestia imitabatur nostræ silentium disciplinæ, vt si dissimularent concinere vigilantibus pigro ventre sopiti, tamen non auderent piis vocibus dissonare, fideli timore compositi, quo placitis psallentium vocibus compresso sæcularium turbarum tumultu etiam taciti concinebant. Verùm vt ad perfectam Domini columbam recurram; scito nunc istam tantam in sexu infirmitatis virtutem Dei, cui refectio in ieiunio, requies in oratione, panis in verbo, habitus in panno, lectus in sagulo & centone durus in terrâ fit mollis in litterâ, quâ rigidi cubilis iniuriam mitigat lectionis voluptas; & sanctæ animæ in Domino vigilare, requiescere est.

Hospitium sanctum reddit hospites modestos.

Virtutes Melaniæ describuntur.

Hanc ergo filia Sion hactenus habuit & desiderat, nunc filia Babylonis habet & admiratur: quia iam & ipsa vrbs in pluribus filia Sion est quàm filia Babylonis: & ideò miratur in humilitatis obscuro & veritatis luce viuentem, & fidei incitamenta diuitibus, angustiarum solatia pauperibus ministrantem: quamquam illa quietis & latebræ suæ apud Ierusalem in Romanis modò turbis æstuans clamat: Heu me, quia incolatus meus prolongatus est: ideò ne dilata sum, vt nunc habitẽ cũ habitantibus Cedar? Hoc enim nomine apud Hebræos (vt cõperi) significatur obscuritas. Quare ita illi gratulandum de memoratis virtutibus puto, vt de præsenti sede timeatur, vt tam insignis anima plus Romæ conferat, quàm de Româ trahat, & sic sedeat supra flumina Babylonis, vt recordetur Sion, & organo corporis sui suspenso ab inimicæ omnibus Babilonis insidiis & illecebris, in sui propositi tenore, velut in salicibus gemino semper humore viuentibus, constituta viuere non desinat, & permanente fidei constantiâ, virtutísque gratiâ, folium eius non defluat: vt sicut vita eius in itinere adspectatur, ita & laus in exitu canatur. Hucusque Paulinus de aduentu Melaniæ Romam: quam quidem vrbem cùm sic nominet filiam Babylonis, vt tamen in pluribus dicat eam præseferre filiam Sion: facilè puto intelligis, ea nominis vnius vrbis varietate discriminatos esse gentiles à Christianis; nimirum vt eâ ex parte Roma Babylon dicatur, vbi adhuc in eâ gentilitia vigeret impietas: Sion

Psal. 119.

Psal. 136.

Roma quâ ex parte dicta Babylon.

Sion autem in pluribus, vtpote quæ Christianis abundaret, in quibus cultus religionis verè micaret: vt planè ex tanti viri sententiâ valeas intelligere, quo sensu à Ioanne in Apocalypsi Roma sit Babylon nominata. At de his satis tomo primo Annalium actum est.

Sed ad Melaniam redeamus: quam cùm sic à Paulino laudatam vides, ne mireris: his quidem ipsa atque maioribus digna præconiis videbatur nescientibus quæ paucis arbitris in Palæstinâ non eâ ab ipsa, quàm per ipsam à suis consociis de inducendis erroribus Origenis, refragante S. Hieronymo, ac penitùs obnitente S. Epiphanio, gesta essent. Quomodo nã, quæso, Paulinus sciret, quæ nec qui Ierosolymis essent, nosse potuerint? vt superius est demonstratum in controuersiâ illâ habitâ inter S. Epiphanium & Ioannẽ Ierosolymitanum episcopum, Origenistarum patronum, negãtem tamen se Origenis errores defendere: quę litteris S. Hieronymi vni innotuêre Pammachio. Vides igitur, Paulinum horum omnium penitùs ignarum adeò mirificè Melaniam iure laudasse; sed & eius in viâ comitem immensis præconiis, aliis ad eumdem Seuerum datis litteris, celebrasse Ruffinum: in quorum celebrationem omnium conuersa fuisse studia Christianorum, quis poterit dubitare? En vides, quibus, qualibúsve anteambulonibus inferatur in vrbem hæresis Origeni: vt planè pro miraculo dicendum fuerit, si audito sonitu tubæ, fistulæ, & citharæ, sambucæ, & psalterij, symphoniæ, & omnis generis musicorum, non adorauerint omnes statuam auream: si, inquam, quos sanctissimorum virorum etiam audirent encomiis penè diuinis efferri, æquè plausibus non exceperint, & obuiis quoque manibus, quod ab illis sanctitatis titulo foris inscriptum offerretur, omnes non acceptarint, *&c.*

Res Melaniæ atque Ruffini incomperta Paulino.

Paulin. epist. 9. *Origenis hæresis quâ pompâ inferatur in vrbem.* Dan. 3.

Accepit tunc idem Paulinus à Melaniâ perbreue segmentum ligni sanctissimæ crucis, missum sibi à Ioanne Ierosolymorum episcopo. Testatur id quidem ipse Paulinus, cùm ex eo quid modicum sumptum, nomine Therasię suę, mittit ad socrum ipsius Seueri Bassulam, dum hæc ait: *Partem particulæ de ligno diuinæ crucis, quod nobis donum benedicta Melania ad Ierusalem munere sancti inde episcopi Ioannis attulit: hoc specialiter sorori nostræ venerabili Bassulæ misit cõserua communis. Sed quod alteri vestrûm datur, vtriusque vestrûm est: quia in vtroque vestrûm vna ratia manet, & sexum euacuat fides quâ in virũ perfectum ambo concurritis. Accipite ergo ab vnanimis fratribus, in omni bono vestrũ sibi consortium cupientibus. Accipite magnũ in modico munus; & in segmenta penè atamo hastula breuis, sumite monimentum præsentis & pignus æternæ salutis. Non angustetur fides vestra carnalibus oculis parua cernentibus: sed intentâ acie totam in hoc minimo vim crucis videat. Dum videre vos cogitatis lignum illud, quo salus nostra, quo Dominus maiestatis affixus, tremente mundo, pependerit, exultetis cum tremore: recordemur & petras fissas ad huius affectum crucis, & saltem saxorum æmulatione præcordia nostra findamus timore diuino*, &c.

Paulin. ad Seuer. epistolâ 11. *Segmentum ligni sanctæ crucis à Ioanne episcopo Ierosolymitano ad Paulinum missum*

Quod rursum ad idem lignum sanctissimæ crucis à Melaniâ Paulino datum spectat, ingens planè ex ipso contigit edi miraculum, cum incendio flagrante fœno referta casa, in Paulini ipsius hospitium conuersa flamma cunctà impetu violento depascente, oblato ab ipso globis igneis eodem ligno crucis, incendium protinus resilierit, atque penitùs extinctum fuerit. Quod ipsum perpetuâ memoriâ consecrandum miraculum, ipse Paulinus versibus cecinit.

Crucis ligno extinctus ignis.

Paulin in Natali 10. S. Felicis.

Donatus est præterea idem Paulinus ab eadem Melaniâ tunicâ, innocuorum agnorum contextâ vellere: quam idem ipse, cùm accepisset à Seuero pallium ex pilis camelorum hirsutum, eidem dono misit: de qua post alia sic ad ipsum scripsit: *Nos*, inquit, *neque verbis, neque rebus digna pensantes, vnica tamen facultate nobis charitatis, quâ vobis soli pares sumus, misimus tunicam, quam ab vsu meo, vt de stercoris vilitate collectum pãnum dignare suscipere. Nam vel hoc innocentiæ tuæ congruit, quod de tenero agnorum vellere contexta blanditur attactibus. Addo autem à libis pretio eius & gratiæ, quòd quo dignior probetur vsu tuo, de sancta & illustris in sanctis Dei feminæ Melaniæ benedictione mihi pignus est. Vnde te dignior visa est, cuius fides illi magis quam noster sanguis propinquat.* Hæc Paulinus. quibus quidem postremis verbis se Melaniæ sanguine fuisse coniunctum significat.

Paulin. ad Seuer. epistolâ 10. *Indumentum à Melaniâ acceptum Paulinus ad Seuerum mittit*

Contigerat autem haud pridem ante aduentum Melaniæ, Nolam mitti ab eodem Seuero ad ipsum Paulinum libellum scriptum de rebus gestis S. Martini: quem Melaniæ illum auide cupienti se legisse testatur, necnon ostendisse S. Nicetæ Dacorum episcopo, qui hoc eodem tempore pietatis ergô in Italiam peregrinatus fuit: ait enim eâ epistolâ ad Seuerum reddita: *Martinum enim nostrum ill.* nempe Melaniæ *studiosissimæ talium historiarum ipse recitaui suo genere te & venerabili episcopo atque doctissimo Nicetæ, qui ex Dacia Romanis meritò admirandus aduenerat, & plurimis Deo sanctis, in veritate non magis tui prædicator, quàm mei tacitus, reuelaui*, &c.

Paulin. epist. 10.

Hoc ipso quidem anno contigisse magni illius Nicetæ aduentũ, ex numero Natalium S. Felicis à Paulino editorum rectam exploratamque possumus deducere rationẽ. Nam

Paulin. epist. 9.

Sancti Nicetæ prior aduentus in Italiam.

cùm ipse, scribens ad seuerum, testetur, quolibet anno se statuisse conscribere versibus eiusdem Felicis Natalitium: planè ex numero eorumdem annos quoque licebit suo ordine adnumerare. Sed cùm in nono à Paulino edito Natalitio mentio habeatur de posteriori eiusdem Nicetæ aduentu Nolam, cúmque contigisse dicat anno quarto à priori ipsius aduentu: affirmare opus est, ipsum eius priorem aduentum, tempore quo Natalitium quintum elaborauit, accidisse. De eius enim posteriori aduentu, quo meminit de priore, isti sunt versus:

Paulin. in Natal. 9.

Venisti tandem quarto mihi redditus anno;
Sed grates Christo, quia te vel serò reuexit.

Cùm igitur hac ratione priorem eius aduentum contigisse oportuerit tempore quinti editi Natalitij; in quem Domini annum illud potissimùm inciderit, hoc exquirendum est. Numeranda quidem esse Natalitia illa Paulini ab vltimo anno, quo adhuc detentus in Hispaniâ Romam parabat aduentum, ex ipso satis intelligi potest. fuit ille annus Domini (vt vidimus) trecentesimus nonagesimustertius. Sequenti autem, cùm iam ad Natalem diem S. Felicis Nolam se contulisset, secundum ordine edidit Natalitium. Cùm verò (vt eius testificatione liquet) iam annum apud eumdem S. Felicem egisset in ipso agro Nolano, quando & legationem ab episcopis Africanis suscepit, qui fuit annus Domini trecentesimus nonagesimusquintus, tertium ab eo scriptum est Natalitium: sequenti verò anno, nempe superiori, quartum, vnde hoc ipso anno Domini trecentesimo nonagesimoseptimo, ipsum quintum elucubratum fuisse Natalitium, necessariò dicẽdum est: quo tempore & Nicetæ aduentum contigisse, æquè opus est affirmare, cùm a quinto Natalitio vsque ad nonum numerus ille perficiatur annorum quatuor, quo Nicetas reditum in Italiam prorogauit, *&c.*

Tempora Natalitiorum sancti Felicis à sãcto Paulino editorũ.

Iam verò, vbi satis apud Paulinum Nolæ consedimus, Melaniam cum Ruffino redeũtem in vrbem prosequamur. Qui enim diu ab vrbe absentes, Ierosolymis tamquam in spiritali quadam academiá, vt veram excolerent sapientiam, quinque (vt vidimus) lustris consederant, cùm primùm Romam venerunt, omnium planè oculos præ admiratione in se conuerterunt. Lætitiam illi videre præsentes, quæ de iisdem absentibus summo sæpè præconio fama detulerat: sed non videre tantùm, verùm & audire solliciti; sicque ab ore ipsorum tamquam à cælesti quodam illato Romam oraculo pepẽderunt. Cum ipsi, quam ex Origenis libris didicerant, Stoica indolentiæ perfectissimę & ad omnes numeros absolutæ vitæ Christianæ specimen edentes, maximá apud Christianos omnes qui Romæ erant, perpaucis eruditis exceptis, quos anteà S. Hieronymus litteris monuisset, existimatione fuerunt. Cùm sic igitur animos ciuium erga se suósque esse propensiores & optimè affectos Ruffinus intellexisset: euestigiò impietate referta allata secum ex Ægypto primùm, inde Ierosolymis, scrinia reserat, indéque depromit pestiferas merces, sed ita fallaciis obuolutas & auro cælatas, vt benè prudentes & sapientes quoque eædem decipere potuissent.

Quid Romæ Melania atque Ruffinus.

De appulsu autem horum in Romanum portum agens sanctus Hieronymus, hæc per antiphrasim: *O triremem locupletissimam, quæ Orientalibus & Ægyptiis mercibus Romanæ vrbis ditare veneras paupertatem:*

De Origenis hæresibus Romam illatis. Hieron Apol. lib 2.

—— Tu Maximus ille es,
Vnus qui nobis scribendo restituis rem.

Ergo nisi de oriente venisses, eruditissimus vir hæreret adhuc inter Mathematicos. & paulo pòst: *Te multo tempore Pharus docuit, quod Roma nesciuit: instruxit Ægyptus, quod Italia hucusque non habuit,* &c.

MELANIA RECEDIT AB VRBE IN SICILIAM ET REVERTITVR IEROSOLYMAM.

Anno Christi cccc VIII. Melania recedit ab vrbe.

HOc item anno (Christi cccc VIII. Innocentij Papæ VII Honorij XIV. Theodosij I. Impp.) qui vrbis obsidionem præcessit, Melania Romana vidua, de quâ sæpè superiùs mentio facta est, antiqui vaticinij ante annos quadringentos (vt ait Palladius) editi memor, distractis prædiis, vnà cum Melaniâ nepte, Pinianóque eiusdem Melaniæ viro, & Albinâ nuru, euasura cum illis imminentem vrbis cladem, Româ recedens, Ierosolymam se iterùm cõtulit, vbi post dies quadraginta ex hac vitâ migrauit. Hæc ex Palladio, qui & tradit, eiusmodi prophetico oraculo ab eâ Romæ euulgato, atque sæpiùs inculcato, complures Romanorum ciuium Christianorum ad rerum temporaliũ contemptum inductos esse: consultius existimãtes, amore Christi, spe supernæ retributionis prodigere in pauperes suas diuitias, quàm eas ad barbarorum prædam relinquere: quo nomine, cùm rei cũctus verum

Pallad. in Lausiac. cap 33.

tus verum probasset oraculum, immensas Deo gratias egêre. Maior quoque vis inerat ad hæc suadenda Melaniæ orationi, quò dictitaret (vt existimabat) vnà cum vrbe orbem pariter ruiturum.

Quod autem idem Palladius ait, vnà cum Melaniâ recessisse Româ Melaniam iuniorem ipsius neptem, & virum eius Pinianum, necnon nurum Melaniæ Albinam: cognationem Melaniæ sic accipias. Filius eius vnicus illi relictus duxit vxorem Albinam, ex qua Palladius ait genitam esse Melaniam iuniorem, senioris Melaniæ neptem, quæ in matrimonium collocata est Piniano, cuius socrus Albina fuit: quòd verò ei inhæreret loco matris, S. Augustinus ad ipsam scribens, Pinianum eius filium nominat, & frequenter his vti nominibus consueuit. Hic rursum attende, diuersam prorsus hanc Albinam nurum Melaniæ ab illa fuisse Albinâ matre S. Marcellæ, de quâ sæpe S. Hieronymus; quam ante plures annos ex hac vitâ migrasse, eiusdem S. Hieronymi testificatione didicimus. Quæ autem acciderint, cùm hi, quos hoc anno ab vrbe diximus recessisse, in Africam traiecerunt, sequenti anno pro ratione temporis dicturi sumus. Sed hic Palladium corrige, dum ait Melaniæ filium valde iuuenem comitatum esse proficiscentem Melaniam in Siciliã vsque: nam quomodo valde iuuenis, cùm constet ante annos circiter quadraginta Melaniam seniorem viduam esse relictam? vel quomodo in Siciliam vsque eam tantùm comitatus, qui cum illis nauigauit in Africam, vbi & defunctus est? id constat ex litteris Augustini atque Paulini, de quibus anno sequenti dicturi sumus: ex quibus longe verior de rebus gestis Melaniæ ac Piniani & sociorum historia accipitur, quàm ex Palladio, qui nullam penitus de Africâ habuit mentionem, quò hos omnes anno sequenti esse profectos liquet, atque ibi diutius commoratos.

Melania progenies. — Pallad. in Lausiac. cap. 11. — Aug. epistola 227.

Hoc ipso anno (Christi 409. Innocentij Papæ 8. Honorij 15. Theodosij 2. Impp.) Pinianus V.C. vnà cum Melania seniore, & Melania iuniore coniuge, atque socru Albinâ iunioris matre Melaniæ, cum anno superiori distractis bonis quæ Romæ & in Italia habebat, adnauigasset Carthaginem, ibi ex congestis pecuniis locupletans eius ecclesiæ pauperes, inde ad S. Alypiũ Tagastani profectus est. Ad quos omnes S. Augustinus, cum primùm eorum aduentum audisset, litteras dedit, quibus se excusat, quòd propter ingruentem duram hiemem, & statum Hipponensis ecclesiæ titubantem, ad eos inuisendos minime accurrere valuisset. extat ipsa epistola, cuius est titulus ad Albinum, Pinianum, & Melaniam: sed pro Albino, Albinam, restituendum puto; quòd eius nominis femina eiusdem Piniani socrus vnà cum ipsis profecta est in Africam, vt tum ex Pallado, tum ex eiusdem Augustini testificatione satis apparet, &c.

Hieron. in Isa. lib. 10. præf. — Palladius in Lausiac. cap. 9. — *Pinianus cum suis venit in Africam.* — Aug. epistola 227.

Accidit autem, dum iidem in Africa morarentur, filium senioris Melaniæ vita fungi: quod vnicum amissum pignus ita mater modeste fleuit, vt magno exemplo fuerit Christianæ constantiæ. De quâ summa cum laude rei spectator S. Augustinus ad Paulinum Nolanum Episcopum scripsit. Non extat quidem epistola ipsa; sed ex redditis ad eum eiusdem Paulini litteris, hæc omnia, ab alijs silentio obruta perspicua satis fiunt. Ait enim Paulinus. *Quia docuisti me in spiritu veritatis * saluare moderandi in occiduis mortalibus animi temperamentum; quo & illam beatam matrem & auiam Melaniam fleuisse carnalem obitum vnici filij, taciturno quidem luctu, non tamen sicco à maternis lacrymis dolore vidisti.* Appellat Melaniã matrem & auiam, matrem quidem respectu defuncti filij, auiam respectu Melaniæ neptis. sed pergit Paulinus: *Cuius quidem modestas & graues lacrymas sicut propior & æqualior animæ eius spiritus altiùs intellexisti, & perfectæ in Christo feminæ, saluâ virilis animæ fortitudine, cor maternum de cordis tui similitudine melius ex æquo statu contemplatus es, vt eam primum pro naturali affectione permotam, deinde caussâ potiore compunctam fleuisse perspiceres, non tam illud humanum, quod vnicum filium conditione mortali defunctum in præsenti sæculo amisisset, quàm quod prius modum in sæculari vanitate præuentum, quia necdum illum deseruerat senatoriæ dignitatis ambitio, non iuxta sanctam votorum suorum auaritiam cogitaret assumptum, vt de conuersionis gloriâ transisset ad gloriam resurrectionis, communem cum matre retributionem coronam que capturus, si in huius sæculi vitâ matris exemplo saccum togæ, & monasterium senatui prætulisset. Veruntamen idem vir (vt & anteà retuli) ex voto sanctitatis tuæ his operibus locupletatus abscessit, vt maternæ humilitatis nobilitatem si veste non gesserit, tamen mente prætulerit.*

Melaniæ senioris filij obitus in Africa. — Apud Aug. epist. 249. * *al. cur.*

Ita enim, secundùm verbum Domini mitis moribus fuit & humilis corde, vt non immeritò credatur introisse in requiem Domini: quoniam sunt reliquiæ hominis pacifico, & mansueti possidebunt terram, placentes Deo in regione viuorum. Nam certè & illud Apostoli non solum tacito mentis affectu, sed & conspicuis religiosis impleuit officiis: & cùm esset altorum huius sæculi in ordine & honore collega, non tamen vt gloriosus terræ alta saperet; sed & Christi perfectus imitator, humilibus consentiret, & totâ etiam die misereri & commodare persisteret. Vnde & semen eius potens in terrâ factum

Matth. 11. — *Melaniæ senioris filij laudes.* — Rom. 12. — Psal. 36.

Psal. 46. Psal. 111.

factum est inter eos qui terræ fortes nimium eleuati sunt: vt etiam de beatissima familia ac domus eius visitatione sanctum hominis meritum reuelet ir. Generatio (inquit) rectorum benedicetur: gloria non caduca, & diuitiæ non labentes in domo eius: domus quæ ædificatur in cælis non labore manuum, sed operum sanctitate. Sed cesso plura de memoria tam dilectæ mihi, quam deuotæ Christo hominis enarrare; cùm & præstitis litteris non pauca super eo narr[...] me repetam; & nihil possim de [...] huius filij matre & sanctorum patre radice ramorum Melanio melius aut sanctius prædicare quam sanctitas tua in eum profari & disputare dignata est: [...] quis ego peccator immunda labia [...], nihil dignum loqui potueram, vt longinquus à meritis [...] eius, animæq́; virtutibus; tu illi vir Christi doctor in Ecclesia veritatis, procurante in melius Dei gratia, parareris dignior iam viro [...] sto anima prædicator, qui & mentem eius diuinâ virtute firmatam (vt dixi) spiritu propiore conspiceres, & mixtam cum virtute pietatem eloquio digniore laudares. Hactenus Paulinus de Melania orbatâ filio.

Melanius pater Melaniæ senioris.

De filiis senioris Melaniæ eiúsque optimo fine. Hier. epistolâ 25. Paulin. ad Seuer. epistolâ 10. Pallad. in Lausiac.

Quod vero ad senioris Melaniæ filios reliquos spectat: iam diximus, duos ex eis vno fermè tempore cum patre esse sepultos, vnicum autem masculum tantum ei relictum fuisse, quem Ierosolymam petituram Romæ reliquisse, S. Hieronymus auctor est, huncque ipsum esse quem in Africâ vitâ functum diximus. Ceterùm & filias illi fuisse superstites cùm Ierosolymis Romam rediit, S. Paulinus testatur dum de iisdem magnâ pompa matri occurrentibus sermonem habet. Porrò Melaniæ huic filio, de quo agimus, vxorem fuisse Albinam nomine Palladius tradit: quod & nos superiùs diximus. Sed in eo omnino Palladium iure correximus ex Paulino & Augustino, dum ait filium hunc senioris Melaniæ valdè iuuenem secutum matrem fuisse in Siciliam vsque, cum regressa illa est Ierosolymam: nam ex his quæ dicta sunt, satis liquet, ipsum matrem secutum in Africam, ibique diem clausisse extremum. Sed & illud (quod maioris momenti est, cuius caussa hæc notissima ex Paulino de obitu filij Melaniæ recensuisse voluimus; quod cum ipsa hoc tempore S. Augustini atque Paulini præconio extollatur, argumento esse, ipsam maculas illas, quæ ei ex patrocinio Origenis errorum inhæserant, penitus diluisse, postquam iam illos Romæ ab Anastasio Papâ & Italiæ episcoporum Concilio damnari comperit. Ceterùm cùm (vt dictum est) ipsa Melania senior quam citiùs orbata filio nauigauerit Ierosolymam; qui remanserunt Pinianus & socij, esse morati in Africâ, in Actis Melaniæ iunioris traduntur. Inde verò eosdem profectos esse Alexandriam, ac postea Ierosolymam concessisse liquet, Melania autem senior (inquit Palladius) cùm Ierosolymam peruenisset, intra quadraginta dies ex hac vitâ migrauit, & (vt par est credere) iam antè reconciliata S. Hieronymo, qui ibi & peregrinationis eius sociis & consanguineis familiarissimè vti esse videtur, vt ex eius ad Augustinum epistolâ intelligi potest.

Melania senior Catholicæ reddita.

Hieron. epist. 79.

NOTATIO.

MEMINERIS, *Lector, Baronium, cùm hîc passim Palladij Lausiacam citat, versam esse editione Aloysij Lipomani, quæ exstat tomo eius 3. de vitis Sanctorum, Venetijs anno 1554. in 4. impresso. qui textus perparum dissidet ab Heraclidis Paradiso, impresso in folio Parisiis anno 15[...]4. Vtroque multo integrior est editio Palladij per Gentianum Heruetem Parisiis anno 1555. in 4. accurata. Vide Prolegomenum generale [...] 4. ante primum librum.*

1 RVFFINI ET MELANIÆ) *Baronius passim Ruffini & Melaniæ peregrinationem eandem facit. Quod equidem nescio, an omnino probari possit. Cum enim triplex eorum coniunctim statuatur peregrinatio, primo Româ in Ægyptum, inde ex Ægypto Ierosolymam, tertio Ierosolymis Romam, quam postea sequitur solius Melaniæ regressus Ierosolymam. certè prima peregrinatio coniuncta, vt eam Baronius statuit, stare non potest. Nam cum ipse anno Christi 372 Damasi Papæ 6. Valentis Imp. 9. ex Palladio colligat, Melaniam non nisi 8. mensibus in Ægypto versatam, relictâq; inde cum Ruffino Ierosolymam commigrasse; Ruffinus autem Inuectiuâ 2. (vt hîc n. 12. exhibemus) se scribat 6. annis Alexandriæ versatum; sequitur Ruffinum vel ante in Ægyptum venisse, si post Melaniæ octimestrem Ægypti lustrationem cum eadem Ierosolymam concessit; vel certe annis aliquot, videlicet 5. cum 4. mensibus Melaniam ad Ierosolymitanam peregrinationem secutum.*

Nunc vero certo constat ex Hieronymo, quod Ruffinus & Melania simul ex Ægypto Ierosolymam commigrarunt. Quare si Melania 8. tantum mensibus ex Baronij sententiâ in Ægypto hæsit, Ruffinus vero 6. annis Alexandriæ versatus est; sequitur eos non simul peregrinationem Ægyptiacam instituisse. Quod [...] 8. tantum mensibus Ruffinum quoque in Ægypto [...] fuisse credidit, sine teste id credidit, vt infra [...] in hisce Notationibus n. 12. declarabitur.

Quòd [...] plures annos Melaniam [...] in Ægypto versatum (quod an statuendam sit videbimus [...] 20 [...]) fortè existimari possit, Ruffinum [...] Melaniam [...] Româ in Aegyptum [...]. Quod tamen [...] existimari possit, nondum video.

Nec tertia Ruffini & Melaniæ [...] peregrinatio [...], qua simul dicuntur [...] Romam [...] omnino certa, vt [...] videbimus [...] 27

Quæ de [...] quâ ex Ægypto Ierosolymam ad [...] rût, certè D. Hieron. ep. 5 ad Flore[...] haberi [...].

2. Literæ

2. Litteræ] *Hieron. epist. 41. ad Ruffinum:* Audio te Ægypti secreta penetrare, monachorum inuisere choros, & cælestem in terris circumire familiam. Prima inopinati gaudij ab Heliodoro fratre mihi est nuntiata felicitas. Non credebam certum, quod certum esse cupiebam; præsertim cùm & ille ab alio se audisse diceret, & rei nouitas fidem sermonis auferret. Rursum suspensam voto nutante mentem, Alexandrinus monachus qui ad Ægyptios confessores, & voluntate iam martyres, pio plebis iamdudum fuerat transmissus obsequio manifestus ad credulitatem nuntij auctor impulerat. Fateor & in hoc meam labasse sententiam: nam cùm & patriam tuam ignoraret & nomen; in eo tamen plus videbatur adferre, quòd eadem asserebat, quæ iam alius indicauerat. Tandem plenum veritatis pondus erupit. Ruffinum enim Nitriæ esse, & ad beatum perrexisse Macarium, crebra commeantium multitudo referebat. Hic verò tota credulitatis fræna laxaui. *Quod autem hic habet Hieronymus de Nitriâ & Macario à Ruffino visitatis, testatur ipse tum Inuectiuâ 2. tum lib. 2. histor. Eccl. cap. 3. & 4.*

3 Hieronymus] *Epist. 5. ad Florentium Ierosolymis agentem:* Et quia frater Ruffinus, qui cum sancta Melania ab Ægypto Ierosolymam venisse narratur, indiuidua mihi germanitatis charitate connexus est; quæso vt epistolam meam huic epistolæ tuæ copulatam, ei reddere non graueris.

4 Ruffinum] *Iam ante num. 2. locum hunc Hieronymi habes.*

5. Paulinus] *Ep. 9. ad Seuerum:* Adnotationem direxi ad Ruffinum presbyterum S. Melaniæ spiritali via comitem.

6. Palladius] *Ipse histor. Lausiaca cap. 33. ex editione Lipomani, quâ Baronius vsus est.*

7. Exordio Valentis imperij] *Ita de tempore hoc Palladius Lipomani, quem citat Baronius, seu Heraclide:* Quæ (*Melania*) vigesimo ac secundo ætatis suæ anno ad viduitatem redacta, diuinitatis amore, æterno sponso meruit copulari, vsque in finem vitæ suæ diligens eum. Quæ nulli secreta animi sui prodens (prohibebatur enim inter principia Valentis imperij) procuratore ante filio suo constituto, ea quæ habere in mobilibus videbatur, cum certis pueris ac puellis in nauim misit. *Palladius Heruetij tempus ita exprimit:* Prohibebatur enim in temporibus, Valente tenente imperium, *nullam temporis determinationem indicans. Græcè est:* Ἐκωλύετο γὰρ ἐν τοῖς καιροῖς Οὐάλεντος ἀρχὴν ἔχοντος τῆς βασιλείας. *quod duplici modo verti potest: vel,* Prohibebatur enim Valentis temporibus, initium tenentis imperij: *vel,* principatum tenentis imperij. *Quare cum Græcus textus ambiguus sit, & diuersus interpres diuersimodè eum ceperit, difficile est ex eo statuere de tempore profectionis Melaniæ, quâ Româ Ierosolymam soluit.*

Si initio Valentis imperij, 4. videlicet Valentis anno, vel proximo aliquo eam profectionem Melaniæ statuas, iuxta eum tota Melaniæ ætas, id est natiuitas, annus viduitatis & profectionis digerenda erunt. Si verò 10. Valentis anno ea profectio collocetur, aliter omnia digerentur.

8. Filia] *Alij neptem vocant. vide post ad numerum 21.*

9. Prætore tunc vrbano] *Hæc quomodo legenda & intelligenda sint, vide ad numerum 22.*

10. Ruffini, necnon Palladij] *In Ruffino libr. 2. capit. 4. histor. Eccles. (qui hic locus mox in margine citatur) nulla Athanasij & Melaniæ mentio; vt inde colligi non possit, Melaniam viuo Athanasio Alexandriam peruenisse. In Palladio quoque (quia locum non assignabat Baronius) diu hanc historiam quæsiui, nec aliam in vulgato editionis Heruetianæ codice reperi, quàm Melaniam accepisse pellem illam ab ipso Macario, nullâ Athanasij factâ mentione. Palladius quidem editionis Lipomanicæ capit. 6. (quem habes apud eum tom. 3. de Vitis Sanctorum, quóque vsum video Baronium) narrat Melaniam ab Athanasio pellem ouinam accepisse, quam ille non à Macario, sed à Marco acceperat: non tamen dicit, quod eam acceperit in hac peregrinatione. Quamquam si reuera ab ipso Athanasio accepit pellem illam, vix potuit aliter fieri, quin hac peregrinatione acceperit. Nam etsi Athanasius aliquando Romæ fuerit, tunc Melania vel non nata, vel planè puella fuerat. Nam vltimus Athanasij Româ discessus contigit anno Christi 349. Iulij Papæ 13. Constantij Imper. 12. Melania verò vel nata circa annum Christi 347. si initio Valentis imperij, 4. videlicet anno eius Ierosolymitana profectio statuatur; vel etiam posterius, si 10. Valentis anno eam ponas.*

Diuersam hanc Palladianæ editionis narrationem de pelle ouinâ, quarum vna dicit datam Melaniæ à Macario, altera ab Athanasio, visum indicare; ne si quis fortè Hieronymi Chronicon tueri velit, quod decimo anno Valentis ponit Melaniæ profectionem in Ægyptum, quo iam Athanasium obiisse ponit Baronius, tueatur eâ Palladij editione, quæ narrat Melaniam pellem eam accepisse ab ipso Athanasio.

11. Quidam Alexandrinus monachus] *An Piammon, vel aliquis ex eius sociis? Equidem Piammon apud Cassianum, Collat. 8. capit. 7. vbi de sanctis monachis tum sub Lucio in Pontum & in Armeniam relegatis, interloquens ait:* Temporibus siquidem Lucij, qui Arianæ perfidiæ episcopus fuit sub Valentis imperio, dum diaconiam nostris fratribus deferremus, his videlicet qui de Ægypto & Thebaide fuerant ob Catholicæ fidei perseuerantiam metallis Ponti atque Armeniæ relegati, licet cœnobiorum disciplinam in quibusdam ciuitatibus rarissimam viderimus, anachoretarum tamen apud illos ne ipsum quidem nomen auditum fuisse comperimus. *Certè de iisdem confessoribus Hieronymus intelligendus. Nam vt iis qui in Ponto & Armeniâ versabantur, deferretur diaconia, necesse fuit transire Syriam, & eremum Chalcidis, in quâ Hieronymus versabatur.*

12. Annis sex] *Ruffinus Inuectiuâ secundâ suam Alexandriæ & in Ægypto commorationem ita describit:* Ceterùm iste (*Hieronymus*) qui in totâ vitâ suâ non totos triginta dies Alexandriæ, vbi erat Didymus, commoratus est, per totos penè libellos suos longè latéque se iactat Didymi Videntis esse discipulum, & καθηγητὴν, id est, præceptorem in Scripturis sanctis habuisse Didymum. Et omnis ista iactantia vno mense quæsita est. Ego qui sex annis Dei causâ commoratus sum & iterùm post interuallum aliquot aliis diebus, vbi Didymus, de quo tu solo te iactas, & vbi alij nihilominùs illo non inferiores,

curato: Quæ ergo inuenta vasa sacra barbari, vt illæsa seruarent, attulerunt ea in basilicam S. Petri: eadem Gothi inuentas sanctissimas feminas atque cognitas, viua pretiosiora Christi vasa, ab apostoli Pauli basilicam viâ Ostiensi positam perduxerunt: quò (vt euentus docuit) custodirentur intacta.

Hieron. præfat. in lib. 1. comment. in Ezech.

25. Post aliquos dies] *Baronius ibidem: Ceterùm paucos post dies eamdem S. Marcellam ex hac vitâ migrasse, idem S. Hieronymus docet. Qui hoc tempore cùm elucubraret commentarios super Ezechielem, vno eodémque nuntio obsidionem vrbis, eamdémque captam audiuit, simúlque S. Marcellæ atque chari Pammachij ad Deũ transitũ. nam ibi ista ipse præfatur:* Tradiíte, *inquit,* cupiebam *(post interpretationem scilicet elaboratam in Isaiam)* & extremam (vt dicitur) manum operi imponere prophetali. Et ecce subitò mors mihi Pãmachij atque Marcellæ, Romanæ vrbis obsidio, multorúmque fratrum & sororum dormitio nuntiata est. Atque ita consternatus obstupui, vt nihil aliud diebus ac noctibus, nisi de salute omnium cogitarem, méque in captiuitate sanctorum putarem esse captiuum; nec possem priùs ora reserare, nisi aliquid certius discerem, dum inter spem & desperationem sollicitus pendeo, aliorúmque malis me crucio. Postquã verò clarissimum terrarum omnium lumen extinctum est, imò Romani Imperij truncatum caput, & (vt verius dicam) in vnâ vrbe totus orbis interiit, obmutui, & humiliatus sum, & silui de bonis, *&c. Hæc Hieronymus: quibus significat, paulò post expugnatam vrbem sanctam Marcellam diem clausisse extremum, cuius memoriam reddunt ecclesiasticæ tabulæ anniuersariâ die, sed non quâ ipsa obiit, verum quâ decentiori sepulturâ donata, translata est, pridie Kal. Februarij, cum Pammachij, qui eodem tempore obiit, dies natalis agatur tertio Kalend. Septemb. Qui igitur sanguine coniuncti erant, & vita sancta instituto collegæ (ambo enim monasticam excoluerant disciplinam) iidem obierunt hoc eodem anno.* Psal. 38.

De his post tot tantáque superiùs dicta, illud satis ad vtriusque laudem, quòd S. Hieronymus in præfatione ad eosdem in Danielem: Obsecro *(inquit)* vos Pammachi φιλομαθέστατε, & Marcella vnicum Romanæ sanctitatis exemplar, iunctos fide & sanguine, vt conatus meos vestris orationibus adiuuetis.

DE VITIS

DE VITIS PATRVM
LIBER SECVNDVS,
AVCTORE
RVFFINO AQVILEIENSI
PRESBYTERO.

PRÆLVDIA IN LIBRVM SECVNDVM.
LECTORI.

Vtia hic duo sequuntur libri, Ruffino vel auctore vel interprete (de quâ re disseruimus Prolegomeno 4. §. 10.) placuit hic, quod & primo libro in Hieronymo præstitimus, ex magni historici annalibus Ruffini peregrinationem seligere eámque verbis Baronianis repræstare. Sicubi quid obscurum, vel si quâ in re non omnino inter nos conuenit, Notatio & lucem obscuritati, & diuersæ opinationis rationem dabit.

Quia verò Baronius existimauit, Ruffinum Melaniæ hæsisse lateri, eiusque peregrinationis fuisse comitem, vtriusque peregrinationes velut rotam rotæ intexuit, nec eas nunc mihi disparare placuit, sed vt Baronio visum, connexas exhibeo: etsi nulla Melaniæ hoc libro fiat mentio, sed de eâ octauo demum libro in Palladij historiâ Lausiacâ disertim agatur.

Toto quidem hoc libro Ruffinus (si tamen auctor eius & non potiùs interpres est) suam per Ægyptum peregrinationem describit: quam Baronius ex hoc libro non attingit; quia existimauit, libri huius auctorem fuisse Euagrium, de quo aliter sentiendum docuimus Prolegom. 4. §. 5. Si tamen Ruffinus libri huius auctor, peregrinationem eius per Ægyptum toto hoc libro leges: si interpres, Ruffini variam peregrinationem ex variis collectam, his Præludiis habes expositam.

RVFFINI ET MELANIÆ PEREGRINATIO.
PROFECTIO ÆGYPTIACA.

Oc anno [Christi 372. Damasi Papæ 5. Valentis Imper. 9.] quo (vt dicemus) defuncto Magno Athanasio, dira persecutio exagitauit Ecclesiam Alexandrinam, totámque Ægyptum, ipsum Hieronymum ex Syriæ solitudine ad Ruffinum Ægyptum petentem, & monachos illic confessores inuisentem, scripsisse, [a] litteræ tunc ab eo datæ significant, &c.

Instituisse verò eiusmodi peregrinationem Ruffinum vnà cum Melaniâ Romanâ clarissimâ femina Ierosolymam, sed in Ægyptum primò ad inuisendos illic agentes sanctos monachos nauigasse, idem S. [b] Hieronymus ad Florentium, necnon ad [c] Ruffinum scribens, duabus epistolis declarauit, quas ex Syriæ solitudine dedit. accedunt his alij testes: confirmat enim hoc ipsum de peregrinatione Ruffini cum Melaniâ S. [d] Paulinus in epistolâ ad Seuerum, necnon [e] Palladius de eadem Melaniâ agens. Hier. ep. 5. & 41. Paulin. ep. 9.

Palladius in Lausiac. cap 35.

Quonam verò potissimum tempore eiusmodi Ruffini cum Melaniâ peregrinatio acciderit diuersæ eâ de re reperiuntur sententiæ: quam Palladius ipso exordio Valentis Imperij id factum esse, affirmare videtur: sed apud S. Hieronymi Chronicon anno decimo eiusdem Imperatoris hæc leguntur: *Melania nobilissima mulierum Romanarum, Marcellini quondam consulis filia, vnico prætore tunc vrbano filio derelicto, Ierosolymam nauigauit, vbi tanto virtutum præcipueque humilitatis fuit miraculo, vt Theclæ nomen acceperit.* Hæc ibi, quæ intelligenda putamus, non cum primum Roma profecta est, sed cum ex Ægypto Ierosolymam peruenit. Nam quod spectat ad profectionem in Ægyptum: cùm ipsius Ruffini, necnon Palladij assertione constet Melaniam ac eius comites, viuente adhuc Athanasio, fuisse Alexandriæ, quem liquet hoc ipso anno ex hac vita migrasse vsque ante decimum Valentis annum eam cum suis in Ægyptum profectam esse, affirmare necesse est.

Melania ab Athanasio donata pelle ouinâ.

Quòd enim contigerit, ipso viuente adhuc S. Athanasio, Melaniam Alexandriam peruenisse, Palladius ex eo perspicue demonstrare videtur, cùm ait Melaniam ab ipso Athanasio donatam esse ouina pelle, quam dono acceperat à Macario abbate, oblatâ ipsi munere à leone pro gratiarum actione de catulis cæcis ab ipso luci redditis; cuius rei adeò admirandæ Ruffinus historiam narrat: qui & ait, se præsentem fuisse, cùm persecutio est illata monachis post Athanasij obitum ab Arianis: *Ea enim*, inquit, *quæ præsens vidi, loquor, & eorum gesta refero, quorum in passionibus socius esse promerui.* Hæc ipse. De eadem Melaniæ

Ruffin. l. 2. cap. 4. Pallad. in Lausiac. c. 2. Lipom. tom. 1.

peregrinatione dum Palladius agit, ait eam duce Isidoro eremum Ægypti lustrasse, & inter alios magni nominis monachos inuisisse Pambonem, eidémque pro monachorum vsu donasse trecentas libras argenti.

Cùm autem (quod diximus) tunc contigerit Hieronymum eam epistolam scribere ad Ruffinum, cùm ille inuiseret monachos persecutione vexatos (quod hoc ipso anno factum est post obitum Athanasij, de quo paulò pòst dicturi sumus) affirmandum esse videtur, hoc eodem quoque anno à S. Hieronymo ad Ruffinum eas litteras datas esse; vbi

Hier. ep 41.

inter alia: *Audio te*, inquit, *Ægypti secreta penetrare, monachorum inuisere choros, & cælestem in terris circumire familiam* Et inferius: *Rursum suspensam voto nutante mentem, quidam Alexandrinus monachus, qui ad Ægyptios confessores, & voluntate iam martyres, pro plebis iamdudum fuerat transmissus obsequio, manifestus ad credulitatem nuntij auctor impulerat.* Et paulò pòst: *Ruffinum Nitriæ esse, & ad beatum perrexisse Macarium, crebra commeantium multitudo referebat.* Hæc ipse.

Hieronymus ex Syria eremo scribit ad Ruffinum.

Quibus omnibus redditur manifestum, Melaniam cum Ruffino hoc anno, superstite adhuc Athanasio, Alexandriam peruenisse, & S. Hieronymum (vt dictum est) post Athanasij obitum, excitatâ hoc anno ab Arianis persecutione in ecclesiam Alexandrinam & incolas eremi, illam ad Ruffinum epistolam conscripsisse ex Syriæ eremo, vbi agebat subægrotans, *&c.*

Quam autem diximus Melaniam cum Ruffino atque sociis ante obitum Athanasij certum esse Alexandriam ex vrbe venisse: quonam potissimùm tempore id accidisse putandum? Si Palladio asserenti crimus affirmanti id factum circa exordia Valentis imperij,

Ruffin in Hieron. inuect. 2.

ipsum Ruffinum adiungere possemus adstipulatorem, vbi ait [12] annis sex se Alexandriæ commoratum esse, & postea iterùm ad aliquot dierum spatium illuc reuersum cômorari contigisse. Sed hoc rursum dissuadet vt credamus, quòd ex nuper citatâ Hieronymi epistolâ ad Ruffinum inauditus antea & inopinatus aduentus eius in Ægyptum & quàm recentissimus fuisse videtur, vt superius dictum est, *&c.*

Baronius post multa, anno eodē. Persecutio Arianorum aduersus Ægypti monachos Ruffin l. 2. c. 3. & 4.

Quod autem ad Ægypti monachos spectat dirissimè à Lucio exagitatos; Ruffinus, qui cum Melania in Ægypto agebat, hæc de illis scriptorum monumentis posteris legenda tradidit. *Inde post fugationem & exilia, post cædes & tormenta flammisque quibus innumeros confecerat, [13] ad monasteria furoris sui arma conuertit, vastat eremum, & bella quiescentibus indicit. Tria millia simul, aut eo amplius viros per totam eremum secretâ & solitaria habitatione dispersos oppugnare pariter aggreditur. mittit armatam equitum & peditum manum: Tribunos, præpositos, & bellorum duces, tamquam aduersus barbaros pugnaturus, eligit. Qui cùm venissent, nouam belli speciem vident, hostes suos gladio obiectare ceruices, & nihil aliud dicere, nisi: Amice ad quid venisti? Per id tempus [14] patres monachorum, vitæ & antiquitatis merito, Macarius, Isidorus, aliusque Macarius, atque Heraclides & Pambus Antonij discipuli per Aegyptum, & maximè in Nitria deserti partibus habebantur viri, qui consortium vitæ & actuum non cum ceteris mortalibus, sed cum supernis Angelis habere credebantur. Quæ præsens vidi, loquor, & eorum gesta refero, quorum in passionibus socius esse promerui.* Et in epistolâ ad Anastasium Romanum Pontificē hæc iterum se passum esse gloriatur, cùm ait: *Quamuis igitur fides nostra persecutionis*

hac ...

hæreticorum tempore, cùm in sanctâ Alexandrinâ ecclesiâ degeremus, in carceribus & in exiliis, quæ pro fide inferebantur, probata sit: tamen & nunc si quis est qui vel tentare fidem nostram cupiat, sciat, &c.

At hæc de se summâ iactantiâ ab ipso Ruffino esse commenta, exclamat sanctus Hieronymus, cùm his recitatis ipsius verbis, sic subdit: *Miror quod non adieceris, Vinctus Iesu Christi. & : Liberatus sum de ore leonis. & : Alexandriæ ad bestias pugnauis & : Cursum consummaui, fidem seruaui; superest mihi corona iustitiæ. Quæ malum, exilia, quos iste carceres nominat? Pudet me apertissimi mendacij: quasi carceres & exilia absque iudicum sententiis irrogentur. Volo tamen ipsos scire carceres, & quarum prouinciarum se dicat exilia sustinuisse. Et vtique habet copiam de multis carceribus & infinitis exiliis vnum aliquod nominandi. Prodat nobis confessionis sua Acta, quæ hucusque nesciuimus; vt inter alios Alexandriæ martyres huius quoque gesta recitemus; & contra latratores suos possit dicere: De cetero nemo mihi molestus sit: ego enim stigmata Domini nostri Iesu Christi in corpore meo porto* Hæc Hieronymus.

Ruffinus iactantes confessionem ostentat. Hier. Apolog. libr. 2. 2. Tim. 4. Gal. 6.

Certè quidem Melania clarissima femina, [1] consulis Marcellini neptis, antiquâ nobilitate & [16] filij præfecturæ vrbanæ magistratu toto Romano orbi notissima, apud quam primum locum Ruffinus obtinebat, omnium præfectorum, quocumque pergeret, frequentabatur obsequiis; tantúmque abfuit, vt vel ipsi vel alicui ex eius familiâ irrogata exilia fuerint, quod Ruffinus iactat, vt etiam qui persecutionem fidei caussâ paterentur, ad ipsam tamquam ad asylum confugerent, ab eadémque pariter in tuto collocarentur, atque etiam alerentur; vt quæ de eâ proximè dicturi sumus, cùm ipsa processit ad iudicem, fidem certam faciunt. At cur Ruffinus, sicut aliorum, non etiam suam recẽsuit confessionem exemplo Pauli apostoli? quòd præsertim sciret, rem tantam haud ab aduersariis facilè ratam fore habendam absque aliquâ certiori probationis fide, cùm alioqui aliorum confessiones [17] adeò exactè describat?.

Si qua tamen tunc Alexandriæ contigit Ruffini confessio, [18] ea tantùm fuisse existimatur, cum prouocatâ Melaniâ ad iudicium, quòd faueret Orthodoxis, ipse putetur eam comitatus esse: sed dimissâ illâ quantocyùs, vtique & qui cùm eâ erant, rediêre domum. Sed de his satis.

Sed quod silentio Ruffinus præterijt, dignum memoriâ tunc officium exhibitum à Melaniâ nobilissimâ Romanâ feminâ, his ex Paulino iungamus: scribens enim ad Seuerum, inter alia digna præconia Christianæ feminæ consularis hæc habet:

Baronius paulò pòst, anno eodẽ. Paulin. ep. 10.

Tempore illo Valentis, quando Ecclesiam Dei vis et furor Arianorum, rege ipso impietatis satellite, persequebatur: hæc erat princeps & particeps cunctis pro fide instantibus: hæc fugatos recipiebat, aut apprehensos comitabatur. Sed cùm eos recepisset in latebram, qui propter insignem fidem & maiori hæreticorum odio infestabantur, & occultantium tangebantur inuidiâ: graui tunc seditione diabolicis facibus inflammatâ, quasi contra legem publicam contumax, protrahi ac pati iussa est quæ illos manebant, nisi prodere maluisset. Processit impauidè, cupida passionis, & iniuriâ publicationis exultans, quamuis non exspectasset trahi, tracturos anteuolans ad iudicem: qui confusus veneratione præsentis, non executus est infidelitatis iram, dum fidei miratur audaciam.

Melania occultat & pascit monachos.

Eadem tempestate per triduum quinque millia monachorum latentium panibus suis pauit: vt per eius manum iterùm Dominus Iesus pristinum numerum in deserto pasceret, tanto quidem nunc impensiore clementiâ, quanto minori licentiâ fouebantur occulti, quàm illi quondam, qui ad Dominum voluntarie in libertate & pace conuenerant. Sed hæc nec timidi deprehendi, interdictum secura præbebat officium: nec volens gloriâ operationis agnosci, tamen operis magnitudine prodebatur, totidem apud homines testimoniis gloriosa, quot pastis, Deo conscio. Hæc Paulinus, mirificâ prædicatione tam egregia facta celebrans: quæ sane [19] gesta esse in Ægypto, non autem in Palæstina, illud persuadet, quòd nullibi tam ingens numerus monachorum simul collectorum n...in Ægypto fuerit, reperiri. Mansisse quidem ipsam Melaniâ in Ægypto [20] mensibus octo, Palladius docet. Porrò ab his diuersa esse noscuntur, quæ de eiusdem Melaniæ officiis, quibus prosecuta est in Palæstinâ relegatos confessores, idem Palladius tradit, quæ paulò pòst narraturi sumus. Vt autem tam ingenti opere, in occultandis atque pascendis monachis quinque millibus in deserto veluti contumeliis prouocatus præfectus, libens eius responsionibus cesserit; summa feminæ claritudo, quæ apud hostes quoque reuerentiam sibi conciliabat, in caussâ fuit. Erat quidem Melaniæ nomen (vt dictum est) non Romæ tantùm, sed vbique locorum Romani Imperij cognitum, atque in honore habitum, tum nobilitate generis, tum egregiæ pietatis præstantiâ: de quâ hæc idem qui suprà Paulinus: *Mulier celsiore gradu ad humilitatis cultum ob amorem Christi desecta sublimiter, vt viros desides in infirmo sexu fortis argueret, arrogantes in sexu vtroque personas, paupertata diues, & nobilis humiliata confunderet.* [21] *Igitur Marcellino consule auo, de ambita generis*

Matth. 14. Marc. 6. Lucæ 9. *Melaniæ constantia.* Palladius in Lausiac. cap. 33. Paulin. ep. 10.

& opum luxu in teneris adhuc annis nuptias passa, & breui mater, sed infelicitate mortalium non longùm potita est, ne diu terrena diligeret. Nam præter alias orbitates, quas irrito in fœtibus abortiuis labore, adhuc marito participe defleuit, ita creuit ærumnis, vt duos filios & maritum intra anni tempus amitteret, vnico tantùm sibi paruulo ad memoriam potius, quàm ad compensationem affectuum derelicto. Hæc & alia de ipsâ Paulinus: *&c.*

Pallad. cap. 33. — Porrò Melaniæ filio hoc tempore [22] præturam vrbanam fungenti iunctam fuisse constat in matrimonium Albinam, Melania verò iunior eius neptis Piniano in matrimonium tradita fuit: sed de his inferiùs.

Hier. ep. 25. — Laudat sanctus Hieronymus feminæ [23] summam constantiam, quòd simul siccis oculis sepelisset virum suum ac duos filios; vno verò superstite derelicto, peregrinata fuerit in Ægyptum primò, inde Ierosolymam: ibíque ad quinque lustra esse commoratā Paulinus tradit; amplius verò annos duos, nempe [24] viginti septem, Palladius affirmat.

Paulin. ad Seuer. epistolâ 10. Palladius in Lausiac. cap. 33. — Porrò Melaniæ in Ægypto commoratio magnum planè cùm ipsi tum Ruffino attulit detrimentum: siquidem cum Didymo Alexandrino magni nominis viro, & ob eximiam coniunctam cum oculorum cæcitate peritiam planè cunctis admirabili, intimam consuetudinem habentes, propinante illo ipsis sitientibus, quem mirificè prædicabat, Origenem suum, hauserunt isti vnà cum dulci potu venenum, *&c.* Qui sic eorum animis Periarchon Origenis infudit, vt eo tamquam magno thesauro ditati, cuperent totum Catholicum orbem locupletari: sed planè aspidis oua fouerunt; quibus ruptis, prodiere serpentes, quorum letali veneno quàm plurimi miserè periere. Ac de his inferius suis locis pluribus agendum erit: hæc modò satis in his quæ spectant ad Melaniæ & Ruffini cōsuetudinem cum Didymo in Ægypto hoc tempore, quo illuc sunt peregrinati.

PROFECTIO IN PALÆSTINAM.

Anno Christi 372. — Melania hoc eodem anno, quo ex Petri Alexandrini litteris vidimus Ægypti episcopos & monachos relegatos esse Diocæsaream oppidum in Palæstinâ situm, illis ministratura, magno fidei ardore succensa, Ierosolymam profecta est. Quid verò ipsa ibi egerit, Palladius docet his verbis: *Post hæc autem, cùm Alexandriæ præfectus Augustalis Isidorum,* [25] *Pithymum* *, *Adelphium, Paphnutium, Pambonem, inter quos etiam senem Ammonium vnam habentem auriculam, & duodecim episcopos, presbyterósque, & alios quosdam vsque ad centum duodecim numero circa Palæstinæ Diocæsaream damnasset exilio: istos hæc beatissima omnes secuta est, & propriis facultatibus eis ministerium suum præbuit. Cúmque ab illis qui in memoratorū custodiâ erant, prohiberetur hæc facere (sicut mihi & ipsi sæpè referebant, nam & ego sanctum Pithymum & Isidorum & Paphnutium vidi) benedicta tunc illa, sumptâ veste seruili circa vespertinas horas, omnia eis vitæ necessaria afferebat.*

Pallad. Lausiac. c. 33. * Euthymium. Melania profectio in Palæstinam.

Præfectus Palæstinæ quid in Melaniam. — *Quo cognito, Palæstinæ prouinciæ consularis, credens quòd sinus suos posset fumo quodam atque terrore ex pecuniâ eius implere, iussit eam (ignota enim ipsi erat) corripi, & in carcerem trudi. Ex quo loco tunc ei per internuntios quosdam sancta illa mandauit: Ego, inquit, illius filia, & illius coniux fui, ancilla verò nunc Christi sum: ne ergo me ob vilitatem præsentis habitus contemnendam putaueris; quia facilè extollere, si velim, me possum: neque terrere igitur me in aliquo vales, neque quidquam mihi de meis rebus auferre. Atque ideo ne fortassis ignorans periculum aliquod aut crimen incurras, idcirco ista tibi mandaui: quasi quæ diceret, Interdum enim necesse est aduersus imprudentes hac agi, & veluti accipitre vel cane contra eos arrogantiâ vti, quæ congruo tempore superbos comprehensura imitatur. Talibus ergo verbis mox ipse territus iudex, excusauit eidem factum suum; & ita eam, vt meruerat, honorauit; & iussit, vt ad illos viros, quoties vellet, accederet.* Hactenus de eius ministerio exhibito confessoribus.

PROFECTIO IEROSOLYMITANA ET IBIDEM COMMORATIO.

Anno Christi 372. Quæ egerit Melania Ierosolymis. — De commoratione verò eius Ierosolymis sic mox subdit: *Hæc autem, reuocatis ab exilio memoratis viris, monasterium apud Ierosolymam sibi fecit, in quo viginti & septem annorum tempus impleuit, quinquaginta secum sorores virgines habens. Erat etiam cum eâ Ruffinus vir nomine, Italus ciuis ex Aquileiensi oppido, vir nobilium & in proposito singulari satis fortiū, morū qui ad presbyteratum posteà meruit peruenire: quo nullus mansuetior, fortior, & placidior, tamquam omnia sciens, in sexu virili potuit inueniri.* Hæc quidem de Ruffino Palladius, de Origenis sectatore Origenista, Hieronymo eam ob caussam perinfensus: vt nō mireris, si quem Ruffinum immensis laudibus ornat, Hieronymum eodem in commentario contumeliis afficeret. Sed de Palladio suo loco plura inferiùs; qui de instituto Melaniæ atque Ruffini eo illo temporis spatio, quo vixerunt Ierosolymis, ista subdit.

Isti

Isti igitur in viginti & septem annis omnes apud Ierosolymam sanctas, atque peregrinos episcopos & monachos, virginésque (hoc enim vouerant Deo) suscipere propriis sumptibus ac fouere consueuerunt, omnésque ad se venientes meliores tantarum ac talium rerum contemplatione fecerunt. Illos enim quadringentos numero monachos, qui propter Paulinum, Antiochenum episcopum scilicet, *se ab Ecclesiâ separabant, sanctæ rursus Ecclesiæ reddiderunt. Omnes etiam præter hos peruersæ sectæ homines & contra Spiritum sanctum sacrilego ore certantes, ad Ecclesiam nostram, vera suadendo, ac iugiter cunctos docendo, reuocauerunt, honorantes quidem ac sæpè pascentes eiusdem loci clericos: & hæc pariter facientes, vitam suam pio studio finierunt, nulli quidem ex se vel leuem dantes scandali suspicionem, totum verò orbem terrarum spirituali ædificatione plenissimum relinquentes.* Hactenus Palladius.

Opera Melaniæ atque Ruffini.

Ceterùm ratione Melaniæ, quam Paula Ierosolymam secuta est, calumniam passus est Hieronymus, quam inter ea, quæ in ipsum post Damasi obitum à calumniantibus fuêre obiecta, ac stimulante odio atque inuidiâ perpetrata, idem ipse eâ epistolâ, quam, nauim in Portu Romano conscensurus, conscripsit ad Asellam, exactum recenset; vbi inter alia: *Nihil mihi aliud obiicitur, nisi sexus meus: & hoc numquam obiicitur, nisi cùm Ierasolymam Paula & Melania proficiscuntur.* Et pòst: *Nullæ aliæ Romanæ vrbi fabulã præbuerunt, nisi Paula & Melania: quæ contemptis facultatibus, pignoribúsque desertis, crucem Domini, quasi quoddam pietatis leuauêre vexillum. Si balneas peterent, vnguenta eligerent, diuitias & viduitatem haberent materiem luxuriæ & libertatis; dominæ vocarentur & sanctæ: nunc in sacco & cinere formosæ volunt videri, & in gehennam ignis cum ieiuniis & pædore descendere: videlicet non licet eis applaudente populo, perire cum turbis.* Quod ad Melaniam spectat, cùm eam viduam nominet, haud dubium, ipsum intelligere de Melaniâ seniori; iunioris enim viuebat adhuc vir Pinianus. Nec sic quidem eius hic meminit, quasi tunc Romæ esset, quam iam plures ante annos vidimus in Ægyptum primò, inde verò Ierosolymã esse profectam, ibique in præsenti vitam agere: sed idcircò eius meminit sanctus Hieronymus, quòd tum eius migrationis Ierosolymam occasione, tum Paulæ idem iter capessentis, quò & tendebat ipse Hieronymus, detractores eam calumniandi ansam arripuissent. At subdit.

Baron. ad ann. Christi 385.

Hieron. ep. 99.

Si gentiles hanc vitam carperent, si Iudæi, haberent solatium non placendi eis quibus displicet Christus. Nunc verò, prô nefas, homines Christiani, prætermissa domorum suarum curâ, & proprij oculi trabe neglectâ, in alieno oculo festucam quærunt: lacerant sanctum propositum, & remedium pœnæ suæ arbitrantur, si nemo sit sanctus, si omnibus detrahatur, si turba sit pereuntium, si multitudo peccantium. Tibi placet lauare quotidie, alius has munditias sordes putat: tu attagenem ructas, & de comeso acipensere gloriaris; ego fabâ ventrem impleo: te delectant cachinnãtium greges, me Paula Melaniáque plangentes: tu aliena desideras, illæ contemnunt sua: te delibuta melle vina delectant, illæ potant aquam frigidam suauiorem: tu te perdere existimas, quidquid in præsenti non habueris, comederis, deuoraueris; illæ futura desiderant, & credunt vera esse quæ scripta sunt. Esto ineptè & inaniter, quibus resurrectio corporum persuasit, quid ad te? nobis è contrario tua vita displicet. Bono tuo crassus sis: me macies delectat & pallor. Tu tales miseros arbitraris, nos te miserabiliorem putamus. Par pari refertur, & inuicem nobis videmur insanire.

Lucæ 6.

Hæc, mi domina Asella, cùm iam nauim conscenderem, raptim flens dolénsque conscripsi: & gratias ago Deo meo, quòd dignus sim quem mundus oderit. Ora autem, vt de Babylone Ierosolymam regrediar; ne mihi dominetur Nabuchodonosor, sed Iesus filius Iosedech: veniat Esdras, qui interpretatur adiutor, & reducat me in patriam meam. Stultus ego, qui volebam cantare canticum Domini in terrâ alienâ, & deserto monte Sinâ, Ægypti auxilium flagitabam: non recordabar Euangelij; quia qui de Ierusalem egreditur, statim incidit in latrones, spoliatur, vulneratur, occiditur. Sed licet sacerdos despiciat atque leuites, Samaritanus ille misericors est: cui cùm diceretur, Samaritanus es, & dæmonium habes: dæmonium renuens, Samaritem se non negauit: quia quem nos custodem, Hebræi Samaritem vocant. Maleficum quidam me garriunt: titulum fidei seruus agnosco. Magum vocant & Iudæi Dominum meum. Seductor & Apostolus dictus est. Tentatio me non apprehendat nisi humana. Quotam partem angustiarum perpessus sum, qui Cruci milito? Infamiam falsi criminis imputarunt: sed scio, per bonam & malam famam perueniri ad regna cælorum. Saluta Paulam & Eustochium, velit nolit mundus, in Christo meas. Saluta matrem Albinam sororémque Marcellam, Marcellinam quoque & sanctam Felicitatem; & dic eis: Ante tribunal Christi simul stabimus: ibi apparebit, quâ mente quæ vixerit. Memento mei, exemplum pudicitiæ & virginitatis insigne, fluctúsque maris tuis precibus mitiga. Hactenus Hieronymus ad Asellam.

Aggæi 1. 2.

Ierem. 42.

Lucæ 10.

Ioan. 8.

Marc. 3.

2. Cor. 6.

1. Cor. 10.

Quòd verò vides, nullam ab eo salutationem impertiri Melaniæ; satis indicatur quod dictum est, ipsum intelligere eâ epistolâ de Melaniâ seniore iam diu antè Ierosolymam profectâ, ibique commorante.

ductum nomen infaustum. Ista patitur humana conditio; vt nihil quilibet, dum viuit, vendicet sibi tutum.

REDITVS ROMAM.

QVi sequitur Christi annus 397. consulatu Cæsarij & Attici, Fastis adscribitur: quo hæreses Origenis sub pietatis inuolucro per Ruffinum presbyterum Aquileiensem è Palæstinâ cum Melaniâ Romam redeuntem inferuntur in vrbem; propinatæque aureo calice Babylonis, antequam inebriarentur illis fideles, detectæ atque explosæ fuerunt. Hæc autem quo modo se habuerint, dicendum per singula: sed ante omnia, quæ sunt temporis, elucidanda.

Anno Christi 397. *Origenis errores inferuntur in vrbē.*

Ruffinum quidem indiuiduum Melaniæ comitem [26] cum eâ in Ægyptum profectū & in Palæstinam, ibique apud eam, vsque dum illic mansit, Ierosolymis vitam transegisse, quæ dicta sunt superiùs ex Hieronymo satis significant: at eâ demum remeante Romam, eiusdem affectatum esse vestigia, [27] Palladij atque Paulini testificatione exploratum habetur: ait enim Palladius: *Erat etiam cum ea Ruffinus quidam nomine, ciuis Italus ex Aquileiensi oppido, vir nobilium & in proposito singulari satis fortium morum; qui & ad presbyteratum postea meruit peruenire: quo nullus mansuetior, fortior, & placidior tamquam omnia sciens, in sexu virili potuit inueniri. Isti igitur in viginti & septem annis, omnes apud Ierosolymam sanctos atque peregrinos episcopos, monachos, virginésque (hoc enim vouerant Deo) suscepêre suis propriis sumptibus,* &c. agítque paulò post de eorumdem reditu Romam, de quo & nos itidem. Hæc Palladius de Ruffino, eidem in Origenis erroribus concors, vt superiùs pluribus demonstratum est. Sed & Paulinus comitem Melaniæ Ruffinum appellat, quem & haud hactenus satis sibi compertum laudat Sanctus Hieronymus etiam post hæc ad eumdem Ruffinum Romæ agentem litteras dedit: [28] vt planè nullum sit dubium, contigisse aduentum Ruffini Romam, quando illuc etiam ipsa Melania remeauit. Sed quoto potissimùm anno Domini Melaniam in vrbem redire contigit, id quidem est accuratiùs exquirendum.

Pallad. in Lausiac. c. 13. apud Lipom. t. 3.

Paulin. ad Seuer. epistolâ 9. Hieron. epist. 66.

Iam suo loco satis liquidò superiùs demonstratum est, ipsam vnè cum Ruffino in Ægyptum primò, indéque Ierosolymam migrasse anno Domini trecentesimo septuagesimo secundo, Impp. Valentiniani atque Valentis nono. Sed quot annos in hac peregrinatione & commoratione insumpserint, diuersæ sententiæ sunt eiusdem Palladij atque Paulini: siquidem ille (vt nuper vidimus) vigintiseptem numerat annos, Paulinus verò vigintiquinque. Sed huius explorator atque solidior fides est: nam accepit hæc ipse ab eadem Melaniâ, quam redeuntem Romam, vt proximè dicturi sumus) Nolam diuertentem excepit hospitem. Verùm ex eo quoque certior Paulini testificatio redditur, & Palladij assertio de annis viginti septem exploditur: quòd cùm constet hos adhuc in vitâ agente Siricio Papâ repetiisse Romam, si dixerimus ad numerum annorū à Palladio præscriptum, ipsorum esse prorogatum aduentum; vtique affirmandum esset, non sub Siricio, sed sub eius successore Anastasio eorumdem reditum contigisse. Ex Paulini ergo sententiâ, qui numerat Melaniæ ab vrbis absentiâ quinque lustra, dicendum est, eamdem hoc ipso anno Romam quasi postliminiò rediisse.

Melania & Ruffini reditus Romam tempus.

Recessisse autem Ruffinum è Palæstinâ cum pace S. Hieronymi, vtriusque testificatione asseritur: recitat enim ipse S. Hieronymus eiusdem Ruffini verba in posteriori Apologiâ, quæ sunt huiusmodi: *Vos nobis pacem proficiscentibus dedistis.* Respondit ipse: *Pacem dedimus, non heresim suscepimus; iunximus dextras, abeuntes prosecuti sumus, vt vos essetis Catholici,* &c. Melaniæ autem ad vrbem reditus Palladius eiusmodi foris prætensam affert caussam: *Post multum verò temporis* (inquit) *cùm audisset, cuidam nupsisse neptem suam Melaniam* (iuniorem dictam) *viro: renuntiare autem post nuptias sæculo hūc velle, cognouisset: metuens ne qui mala vita homines ac malæ secta peruersaque doctrina eidem iungerentur: ob hoc ipsum cùm iam admodum senex, hoc est, sexaginta esset annorum, de Cæsariensium ciuitate ad vrbem Romam intra dierum viginti spatium nauigauit.* Hæc Palladius de assertâ & vulgatâ forinsecus reditus caussâ. Ceterùm eiusdem cum Ruffino in Origenis erroribus (vt pluribus dictum est superiùs) conniuentiam caussam extitisse eisdem ad vrbem veniendi, oratio præmissa declarat. Erat bis quidem in optatis, vt quibus fauerant & quas fouerant toto illo tempore, Origenis sententiæ (quarum complures essent defensores in Ægypto consistētes monachi, & inter eos celebriores Euagrius & Isidorus, atque inter episcopos nobilis sedis Ioannes Ierosolymorum antistes) eędem Romanæ sedis Episcopi, vt sic ab vniuersâ reciperentur Ecclesiâ, probarentur assensu. Sed quantâ id sit elaboratum industriâ, & quibus velamētis vnà cum his palliata decore hæresis se in vrbem intulerit, videamus.

Ruffinus pacificè recedit Ierosolymis.

Pallad. vbi suprà. c. 11. *Caussa reditus Melaniæ in vrbem.*

Paulin. ad Seuerum epist. 10.

Atque primùm, quæ S. Paulinus de Melaniæ reditu, qui eâ susceepit Nolæ, describat in epistolâ ad Seuerum, hîc teddamus: *Addit* (inquit) *Dominus hanc gratiam de muneribus & litteris tuis: vt ad eos potissimùm dies nobis frater Victor accurreret, quibus sanctâ ipsâ* (Melaniam scilicet) *ex Ierusalem post quinque lustra remeantem excepimus. At quam tandem feminam? (si feminam dici licet tam viriliter Christianam) Quid hoc loco faciam? vetat fastidij intolerabilis metus voluminibus adhuc addere; sed personæ dignitas, imò Dei gratia, postulare videtur, vt commemorationem tantæ animæ prægressus non raptim omittam, paulisper ad eam tibi narrandam*, &c. Prosequitur nobile genus teferte, vtpote quæ habuerat Marcellinum consulem ordinarium auum qui vnà cum Probino consulatum gesserat anno Domini trecentesimo quadragesimoprimo, & eius in vitâ Christianâ sectandâ ardens studium, & alia plura de ipsâ, quæ nos suo loco superiùs ordine temporis collocauimus: ac demum de eiusdem, cùm rediit, appulsu Neapolim, ista subdit: *Neapolim vrbem breui spatio à Nolanâ, quâ degimus, ciuitate distinctam aducta est. Vbi filiorum nepotúmque occursu excepta, mox Nolam ad humilitatis nostræ hospitium festinauit: quò nobis aduenit ambitioso ditissimorum pignorum vallata comitatu.*

Melania peruenit Neapolim atque Nolam.

Occursus Romanorum ciuiũ Melaniæ.

Vidimus gloriam Domini in illo matris & filiorum itinere. In eo quidem, sed longè dispari cultu, macro illo & viliore asellis burrico sedentem, totâ huius sæculi pompâ, quâ honorari & opulenti poterant, circumflui senatores prosequebantur carrucis nutantibus, phaleratis equis, auratis pilentis, & carpentis pluribus, gemente Appiâ atque fulgente: sed spendoribus vanitatis prælucebat Christianæ humilitatis gratia. Admirabantur diuites pauperem, profani sanctam, & illos nostra pauperies ridebat. Vidimus dignam Deo huiusmodi confusionem, purpeream, sericam, auratámque supellectilem pannis veteribus & nigris seruientem. Benediximus Dominum, qui humiles & excelsos facit sapientes, esurientes implet bonis, & diuites dimittit inanes. In istis tamen diuitibus

Luc. 1.

eadem die de maternis bonis pauperem spiritum stupebamus, qui magis sanctâ matris inopiâ, quàm suâ visibili abundantiâ gloriabantur. Id ipsum autem gloria Domini videbatur operari, quod egenulæ nostræ diuitias in eius filiis intuebantur, vt iam hinc fructum fidei suæ caperet, cùm victoriam suam de huius sæculi vanitate ipsa despectaret, cominus videns omnia quæ propter Christum reliquerat & contemnere perseuerarat. Illi sericati & pro suo quoque sexu togâ aut stolâ soliti splendere filij, crassam illam veluti spartei staminis tunicam & vile palliolum gaudebant manu tangere, & vestimenta sua velleribus auro & arte pretiosa pedibus eius substernere, pannisque contegere gestiebant; expiare se à diuitiarum suarum contagio iudicantes, si quam de vilissimo eius habitu aut vestigio sordem colligere mererentur.

Tugurium verò nostrum, quod à terrâ suspensum cænaculo vnâ porticu cellulis hospitalibus interpositâ longiùs tenditur, quasi dilatatum gratiâ Domini, non solùm sanctis qui illam plurimi comitabantur, sed etiam diuitum illorum cateruis non capaces angustias præbuit: in quo personis puerorum ac virginum choris vicina Dominædij nostri Felicis culmina refulgebant; neque è diuersa habitationis eiusdem, dissoni licet proposito, hospites obstrepebant, sed & in illis religiosa modestia imitabatur nostræ silentium disciplinæ, vt si dissimularent concinere vigilantibus pigro ventre sopitis, tamen non auderent piis vocibus dissonare, fideli timore compositi, quo placitis psallentium vocibus compresso sæcularium turbarum tumultu etiam taciti concinebant. Verùm vt ad perfectam Domini columbam recurram; scito nunc istam tantam in sexu infirmitatis virtutem Dei, cui refectio in ieiunio, requies in oratione, panis in verbo, habitus in panno, lectus in sagulo & centone durus in terrâ fit mollis in litterâ, quâ rigidi cubilis iniuriam mitigat lectionis voluptas; & sanctæ anima in Domino vigilare, requiescere est.

Hospitium sanctum redd. dit hospites modestos.

Virtutes Melaniæ describuntur.

Hanc ergo filia Sion hactenus habuit & desiderat, nunc filia Babylonis habet & admiratur: quia iam & ipsa vrbs in pluribus filia Sion est quam filia Babylonis: & ideò miratur in humilitatis obscuro & veritatis luce viuentem, & fidei incitamenta diuitibus, angustiarum solatia pauperibus ministrantem: quamquam illa quietis & latebræ suæ apud Ierusalem in Romanis modò turbis æstuans clamat: Heu me, quia incolatus meus prolongatus est: idcò ne dilata sum, vt nunc habitẽ cũ habitantibus Cedar? Hoc enim nomine apud Hebræos (vt cõperi) significatur obscuritas. Quare ita illi gratulandum de memoratis virtutibus puto, vt de præsentis sede timeatur, vt tam insignis anima plus Romæ conferat, quàm de Româ trahat, & sic sedeat supra flumina Babylonis, vt recordetur Sion, & organo corporis sui suspenso ab inimicæ omnibus Babilonis insidiis & illecebris, in sui propositi tenore, velut in salicibus gemino semper humore viuentibus, constituta viuere non desinat, & permanente fidei constantiâ, virtutisque gratiâ, folium eius non defluat: vt sicut vita eius in itinere adspectatur, ita & laus in exitu canatur. Hucusque Paulinus de aduentu Melaniæ Romam: quam quidem vrbem cùm sic nominet filiam Babylonis, vt tamen in pluribus dicat eam præseferre filiam Sion: facilè puto intelligis, ea nominis vnius vrbis varietate discriminatos esse gentiles à Christianis; nimirum vt eâ ex parte Roma Babylon dicatur, vbi adhuc in eâ gentilitia vigeret impietas:

Psal. 119.

Psal. 136.

Roma quâ ex parte dicta Babylon.

Sion

Sion autem in pluribus, vtpote quæ Christianis abundaret, in quibus cultus religionis verè micaret: vt planè ex tanti viri sententiâ valeas intelligere, quo sensu à Ioanne in Apocalypsi Roma sit Babylon nominata. At de his satis tomo primo Annalium actum est.

Sed ad Melaniam redeamus: quam cùm sicà Paulino laudatam vides, ne mireris: his quidem ipsa atque maioribus digna præconiis videbatur nescientibus quæ paucis arbitris in Palæstinâ nuncâ ab ipsa, quàm per ipsam à suis consociis de inducendis erroribus Origenis, restagante S. Hieronymo, ac penitùs obnitente S. Epiphanio, gesta essent. Quomodo nã, quæso, Paulinus sciret, quæ nec qui Ierosolymis essent, nosse potuerint? vt superius est demonstratum in controuersiâ illâ habitâ inter S. Epiphanium & Ioannẽ Ierosolymitanum episcopum, Origenistarum patronum, negãtem tamen se Origenis errores defendere, quę litteris S. Hieronymi vni innotuêre Pammachio. Vides igitur, Paulinum horum omnium penitùs ignarum adeò mirificè Melaniam iure laudasse; sed & eius in via comitem immensis præconiis, aliis ad eumdem Seuerum datis litteris, celebrasse Ruffinum: in quorum celebrationem omnium conuersa fuisse studia Christianorum, quis poterit dubitare? En vides, quibus, qualibúsve anteambulonibus inferatur in vrbem hæresis Origenis: vt planè pro miraculo dicendum fuerit, si audito sonitu tubæ, fistulæ, & citharæ, sambucæ, & psalterij, symphoniæ, & omnis generis musicorum, non adorauerint omnes statuam auream: si, inquam, quos sanctissimorum virorum etiam audirent encomiis pænè diuinis efferri, æquè plausibus non exceperint, & obuiis quoque manibus, quod ab illis sanctitatis titulo foris inscriptum offerretur, omnes non acceptarint, *&c.*

Res Melaniæ atque Ruffini incomperta Paulino.

Paulin. epist. 9. Origenis hæresis quâ pompa inferatur in vrbem. Dan. 3.

Accepit tunc idem Paulinus à Melaniâ perbreue segmentum ligni sanctissimæ crucis, missum sibi à Ioanne Ierosolymorum episcopo. Testatur id quidem ipse Paulinus, cùm ex eo quid modicum sumptum, nomine Therasię suę, mittit ad socrum ipsius Seueri Bassulam, dum hæc ait: *Partem particulæ de ligno diuinæ crucis, quod nobis donum benedicta Melania ad Ierusalem munere sancti inde episcopi Ioannis attulit: hoc specialiter sorori nostræ venerabili Bassulæ misit cõserua communis. Sed quod alteri vestrûm datur, vtriusque vestrûm est: quia in vtroque vestrûm vna ratio manet, & sexum euacuat fides quâ in virũ perfectum ambo concurritis. Accipite ergo ab vnanimis fratribus, in omni bono vestrũ sibi consortium cupientibus. Accipite magnũ in modico munus; & in segmento penè atomo hastulæ breuis, sumite monimentum præsentis & pignus æternæ salutis. Non angustetur fides vestra carnalibus oculis parua cernentibus: sed interiâ acie totam in hoc minimo vim crucis videat. Dum videre vos cogitatis lignum illud, quo salus nostra, quo Dominus maiestatis affixus, tremente mundo, pependerit; exultetis cum tremore: recordemur & petras fissas ad huius affectum crucis, & saltem saxorum æmulatione præcordia nostra findamus timore diuino*, &c.

Paulin. ad Seuer. epistolâ 11. Segmentum ligni sanctæ crucis à Ioanne episcopo Ierosolymitano ad Paulinum missũ.

Quod rursum ad idem lignum sanctissimæ crucis a Melaniâ Paulino datum spectat, ingens planè ex ipso contigit edi miraculum, cum incendio flagrante fœno referta casa, in Paulini ipsius hospitium conuersa flamma cuncta impetu violento depascente, oblato ab ipso globis igneis eodem ligno crucis, incendium protinus resilierit, atque penitùs extinctum fuerit. Quod ipsum perpetuâ memoriâ consecrandum miraculum, ipse Paulinus versibus cecinit.

Crucis ligno extinctus ignis.

Paulin in Natali 10. S. Felicis.

Donatus est præterea idem Paulinus ab eadem Melania tunicâ, innocuorum agnorum contextâ vellere: quam idem ipse, cùm accepisset à Seuero pallium ex pilis camelorum hispidum, eidem dono misit: de qua post alia sic ad ipsum scripsit: *Nos*, inquit, *neque verbis, neque rebus digna pensantes, vnica tamen facultate nobis charitatis, quâ vobis soli pares sumus, misimus tunicam, quam ab vsu meo, vt de stercoris vilitate collectum pãnum dignare suscipere. Nam vel hoc innocentiæ tuæ congruit, quod de tenero agnorum vellere contexta blanditur attactibus. Addo autem adhuc pretio eius & gratiæ, quòd quo dignior probetur vsu tuo, de sanctæ & illustris in sanctis Dei feminæ Melaniæ benedictione mihi pignus est. Vnde se dignior visa est, cuius fides illi magis quàm noster sanguis propinquat.* Hæc Paulinus. quibus quidem postremis verbis se Melaniæ sanguine fuisse coniunctum significat.

Paulin. ad Seuer. epistolâ 10. *Indumentum a Melaniâ acceptum Paulinus ad Seuerum mittit.*

Contigerat autem haud pridem ante aduentum Melaniæ, Nolam mitti ab eodem Seuero ad ipsum Paulinum libellum scriptum de rebus gestis S. Martini: quem Melaniæ illum auidè cupienti se legisse testatur, necnon ostendisse S. Nicetæ Dacorum episcopo, qui huc eodem tempore pietatis ergô in Italiam peregrinatus fuit: ait enim eâ epistolâ ad Seuerum reddita: *Martinum enim nostrum illi* nempe Melaniæ, *studiosissimæ talium historiarum ipse recitaui: quo genere te & venerabili episcopo atque doctissimo Nicetæ, qui ex Dacia Romanis meritò admirandus aduenerat, & plurimis Deo sanctis, in veritate non magis tui prædicator, quàm mei tacitus, reuelaui*, &c.

Paulin. epist. 10.

Hoc ipso quidem anno contigisse magni illius Nicetæ aduentũ, ex numero Natalium S. Felicis à Paulino editorum certâ exploratàque possumus deducere rationẽ. Nam

Paulin. epist. 9.

Sancti Niceta prior adventus in Italiam. cùm ipse, scribens ad seuerum, testetur, quolibet anno se statuisse conscribere versibus eiusdem Felicis Natalitium: planè ex numero eorumdem annos quoque licebit suo ordine adnumerare. Sed cùm in nono à Paulino edito Natalitio mentio habeatur de posteriori eiusdem Nicetæ aduentu Nolam, cùmque contigisse dicat anno quarto à priori ipsius aduentu: affirmare opus est, ipsum eius priorem aduentum, tempore quo Natali-*Paulin. in Natal. 9.* tium quintum elaborauit, accidisse. De eius enim posteriori aduentu, quo meminit de priore, isti sunt versus:

Venisti tandem quarto mihi redditus anno,
Sed grates Christo, quia te vel serò reuexit.

Cùm igitur hac ratione priorem eius aduentum contigisse oportuerit tempore quinti editi Natalitij; in quem Domini annum illud potissimùm inciderit, hoc exquirendum *Tépora Natalitiorum sancti Felicis à sácto Paulino editorũ.* est. Numeranda quidem esse Natalitia illa Paulini ab vltimo anno, quo adhuc detentus in Hispaniâ Romam parabat aduentum, ex ipso satis intelligi potest. fuit ille annus Domini (vt vidimus) trecentesimus nonagesimustertius. Sequenti autem, cùm iam ad Natalem diem S. Felicis Nolam se contulisset, secundum ordine edidit Natalitium. Cùm verò (vt eius testificatione liquet) iam annum apud eumdem S. Felicem egisset in ipso agro Nolano, quando & legationem ab episcopis Africanis suscepit, qui fuit annus Domini trecentesimus nonagesimusquintus, tertium ab eo scriptum est Natalitium: sequenti verò anno, nempe superiori, quartum. vnde hoc ipso anno Domini trecentesimo nonagesimoseptimo, ipsum quintum elucubratum fuisse Natalitium, necessariò dicẽdum est: quo tempore & Nicetam aduentum contigisse, æquè opus est affirmare, cùm a quinto Natalitio vsque ad nonum numerus ille perficiatur annorum quatuor, quo Nicetas reditum in Italiam protogauit, &c.

Quid Romæ Melania atque Ruffinus. Iam verò, vbi satis apud Paulinum Nolæ consedimus, Melaniam cum Ruffino redeũtem in vrbem prosequamur. Qui enim diu ab vrbe absentes, Ierosolymis tamquam in spiritali quadam academiâ, vt veram excolerent sapientiam, quinque (vt vidimus) lustris consederant, cùm primùm Romam venerunt, omnium planè oculos præ admiratione in se conuerterunt. Lætitiam illi videre præsentes, quæ de iisdem absentibus summo sæpè præconio fama detulerat: sed non videre tantùm, verùm & audire solliciti sicque ab ore ipsorum tamquam à cælesti quodam illato Romam oraculo pepẽdetunt. Cum ipsi, quam ex Origenis libris didicerant, Stoica indolentia perfectissimę & ad omnes numeros absolutæ vitæ Christianæ specimen edentes, maximè apud Christianos omnes qui Romæ erant, perpaucis eruditis exceptis, quos anteà S. Hieronymus litteris monuisset, existimatione fuerunt. Cùm sic igitur animos ciuium erga se suósque esse propensiores & optimè affectos Ruffinus intellexisset: e vestigiò impietate referta allata secum ex Ægypto primùm, inde Ierosolymis, scrinia reserat, indéque depromit pestiferas merces, sed ita fallacijs obuolutas & auro cælatas, vt benè prudentes & sapientes quoque eædem decipere potuissent.

De Origenis hæresibus Romam illatis. Hieron. Apol. lib. 2. De appulsu autem horum in Romanum portum agens sanctus Hieronymus, hæc per antiphrasim: *O triremem locupletissimam, quæ Orientalibus & Ægyptiis mercibus Romanæ vrbis ditare venerat paupertatem:*

——Tu Maximus ille es,
Vnus qui nobis scribendo restituis rem.

Ergo nisi de oriente venisses, eruditissimus vir hæreret adhuc inter Mathematicos. & paulo pòst: *Te multo tempore Pharus docuit, quod Roma nesciuit: instruxit Ægyptus, quod Italia hucusque non habuit,* &c.

MELANIA RECEDIT AB VRBE IN SICILIAM ET REVERTITVR IEROSOLYMAM.

Anno Christi ccccviii. Melania recedit ab vrbe. HOc item anno (Christi ccccviii. Innocentij Papæ vii Honorij xiv. Theodosij iv. Impp.) qui vrbis obsidionem præcessit, Melania Romana vidua, de quâ sæpè superiùs mentio facta est, antiqui vaticinij ante annos quadringentos (vt ait Palladius) editi memor, distractis prædiis, vnà cum Melaniâ nepte, Pinianóque eiusdem Melaniæ viro, & Albinâ nurũ, euasura cum illis imminentem vrbis cladem, Romã recedens, Ierosolymam *Pallad. in Lausiac. cap. 33.* se iterum cõtulit, vbi post dies quadraginta ex hac vitâ migrauit. Hæc ex Palladio, qui & tradit, eiusmodi prophetico oraculo ab eâ Romæ euulgato, atque sæpiùs inculcato, complures Romanorum ciuium Christianorum ad rerum temporaliũ contemptum inductos esse: consultius existimãtes, amore Christi, spe supernæ retributionis prodigere in pauperes suas diuitias, quàm eas ad barbarorum prædam relinquere: quo nomine, cùm rei euẽ-

tus verum probasset oraculum, immensas Deo gratias egêre. Maior quoque vis inerat ad hæc suadenda Melaniæ orationi, quò dictitaret (vt existimabat) vna cum vrbe orbem pariter ruiturum.

Melania pro ienies.

Quod autem idem Palladius ait, vnà cum Melaniá recessisse Romá Melaniam iuniorem ipsius neptem, & virum eius Pinianum, necnon nurum Melaniæ Albinam: cognationem Melaniæ sic accipias. Filius eius vnicus illi relictus duxit vxorem Albinam, ex quâ Palladius ait genitam esse Melaniam iuniorem, senioris Melaniæ neptem, quæ in matrimonium collocata est Piniano, cuius socrus Albina fuit: quòd verò ei inhæreret loco matris, S. Augustinus ad ipsam scribens, Pinianum eius filium nominat, & frequenter his vti nominibus consueuit. Hic rursum attende, diuersam prorsus hanc Albinam nurum Melaniæ ab illa fuisse Albinâ matre S. Marcellæ, de quâ sæpe S. Hieronymus; quam ante plures annos ex hac vitâ migrasse, eiusdem S. Hieronymi testificatione didicimus: Quæ autem acciderint, cùm hi, quos hoc anno ab vrbe diximus recessisse, in Africam traiecerunt, sequenti anno pro ratione temporis dicturi sumus. Sed hîc Palladium corrige, dum ait Melaniæ filium valdè iuuenem comitatum esse proficiscentem Melaniam in Siciliã vsque: nam quomodo valdè iuuenis, cum constet ante annos circiter quadraginta Melaniam seniorem viduam esse relictam? vel quomodo in Siciliam vsque eam tantùm comitatus, qui cum illis nauigauit in Africam, vbi & defunctus est? id constat ex litteris Augustini atque Paulini, de quibus anno sequenti dicturi sumus: ex quibus longe verior de rebus gestis Melaniæ ac Piniani & sociorum historia accipitur, quàm ex Palladio, qui nullam penitùs de Africâ habuit mentionem, quù hos omnes anno sequenti esse profectos liquet, atque ibi diutius commoratos.

Pallad. in Lausiac. cap. 13.

Aug. epistolá 227.

Hoc ipso anno (Christi 409. Innocentij Papæ 8. Honorij 15. Theodosij 2. Impp.) Pinianus V.C. vna cum Melania seniore, & Melania iuniore coniuge, atque socru Albinâ iunioris matre Melaniæ, cùm anno superiori distractis bonis quæ Romæ & in Italia habebat, adnauigasset Carthaginem, ibi ex congestis pecuniis locupletans eius ecclesiæ pauperes, inde ad S. Alypiũ Tagastam profectus est. Ad quos omnes S. Augustinus, cùm primum eorum aduentum audisset, litteras dedit, quibus se excusat, quòd propter ingruentem duram hiemem, & statum Hipponensis ecclesiæ titubantem ad eos inuisendos minimè accurrere valuisset: extat ipsa epistola, cuius est titulus ad Albinum, Pinianum, & Melaniam: sed pro Albino, Albinam, restituendum puto; quòd eius nominis femina eiusdem Piniani socrus vnà cum ipsis profecta est in Africam, vt tum ex Pallado, tum ex eiusdem Augustini testificatione satis apparet, &c.

Hieron. in Isa. lib. 10. præf.

Palladius in Lausiac. cap. 9.

It ianni cum suis venit in Africam.

Aug. epistolá 227.

Accidit autem, dum iidem in Africa morarentur, filium senioris Melaniæ vita fungi: quod vnicum amissum pignus ita mater modestè fleuit, vt magno exemplo fuerit Christianæ constantiæ. De quâ summa cum laude rei spectator S. Augustinus ad Paulinum Nolanum Episcopum scripsit. Non extat quidem epistola ipsa; sed ex redditis ad eum eiusdem Paulini litteris, hæc omnia, ab aliis silentio obruta perspicua satis fiunt. Ait enim Paulinus: *Quia docuisti me in spiritu veritatis * saluare moderandi in occiduis mortalitatis animi temperamentum, nouo & illam beatam matrem & auiam Melaniam fleuisse carnalem obitum vnici filij, taciturno quidem luctu, non tamen sicco à maternis lacrymis dolore vidisti.* Appellat Melaniã matrem & auiam, matrem quidem respectu defuncti filij, auiam respectu Melaniæ neptis. sed pergit Paulinus: *Cuius quidam modestas & graues lacrymas sicut propior & æqualior animæ eius spiritus altius intel exisli, & perfecta in Christo femina, saluâ virilis animæ fortitudine, cor maternum de cordis tui similitudine melius ex æquo statu contemplatus es, vt eam primum pro naturali affectione permotam, deinde caussâ potiore compunctam fleuisse perspiceres, non tam illud humanum, quòd vnicum filium conditione mortali defunctum in præsenti sæculo amisisset, quàm quod propemodum in sæculari vanitate præuentum, quia necdum illum deseruerat senatoriæ dignitatis ambitio, non iuxta sanctam votorum suorum auaritiam cogitaret assumptum, vt de conuersione gloria transisset ad gloriam resurrectionis, communem cum matre requiem coronamque capturus, si in huius sæculi vitâ matris exemplo saccum togæ, & monasterium senatui prætulisset. Verum tamen idem vir (vt & anteà retuli) ex voto sanctitatis tuæ bis operibus locupletatus abscessit, vt maternæ humilitatis nobilitatem si veste non gesserit, tamen mente prætulerit.*

Melania senioris filij obitus in Africá.

Apud Aug. epist. 24. * seruare.

Ita enim, secundum verbum Domini mitis moribus fuit & humilis corde, vt non immerito credatur introisse in requiem Domini: quoniam sunt reliquiæ homini pacifico, & mansueti possidebunt terram, placentes Deo in regione viuorum. Nam certè & illud Apostoli non solum tacito mentis affectu, sed & conspicuis religiosis impleuit officiis: & cùm esset aliorum huius sæculi in ordine & honore collega, non tamen vt gloriosus terræ alta saperet; sed & Christi perfectus imitator, humilibus consentiret, & totá etiam die misereri & commodare persisteret. Vnde & semen eius potens in terrâ factum

Matth. 11.

Melaniæ senioris filij laudes.

Rom. 12.

Psal. 36.

Psal. 46. Psal. 111.

factum est inter eos qui terræ fortes nimiùm eleuati sunt: vt etiam de beatissimâ familiæ ac domus eius visitatione sanctum hominis meritum reueletur. Generatio [illegible] qui rectorum benedicetur: gloria non caduca, & diuitiæ non labentes in domo eius: domus quæ ædificatur in cælis non labore manuum, sed operum sanctitate. Sed cesso plura de memoria tam [illegible] mihi, [illegible] deuoti Christi hominis enarrare; cùm & præstitis litteris non pauca super eo narr[illegible] me repetam, [illegible] nihil possim de beatâ huius filij matre & sanctorum patre radice ramorum Melanio melius aut sanctius prædicare quam sanctitas tua in eam profari & disputare dignata est [illegible] quia ego peccator immunda labia habens, nihil dignum loqui potueram, vt [illegible] a meritis [illegible] eius, animæq; virtutibus; tu illi [illegible] Christi doctor in Ecclesiâ veritatis, procurante in melius Dei gratia, parareris dignior tam virilis in Christo animæ prædicator, qui & mentem eius diuinâ virtute firmatam (vt dixi spiritu propiore conspiceres, & mixtam cum virtute pietatem eloquio digniore laudares. Hactenus Paulinus de Meloniâ orbatâ filio.

Melanius pater Melaniæ senioris.

De filiis senioris Melaniæ eiúsque optimo fine.

Quod verò ad senioris Melaniæ filios reliquos spectat, iam diximus, duos ex eis vno fermè tempore cum patre esse sepultos, vnicum autem masculum tantùm ei relictum fuisse, quem Ierosolymam petitura Romæ reliquisse, S. Hieronymus auctor est, huncque ipsum esse quem in Africâ vitâ functum diximus. Ceterùm & filias illi fuisse superstites cùm Ierosolymis Romam rediit, S. Paulinus testatur dum de iisdem magnâ pompa matri occurrentibus sermonem habet. Porrò Melaniæ huic filio, de quo agimus, vxorem fuisse Albinam nomine Palladius tradit: quod & nos superius diximus. Sed in eo omnino Palladium iure correximus ex Paulino & Augustino, dum ait filium hunc senioris Melaniæ valdè iuuenem secutum matrem fuisse in Siciliam vsque, cum regressa illa est Ierosolymam: nam ex his quæ dicta sunt, satis liquet, ipsum matrem secutum in Africam, ibique diem clausisse extremum. Sed & illud (quod maioris momenti est) cuius caussa hæc notissima ex Paulino de obitu filij Melaniæ recensuisse voluimus; quod cùm ipsa hoc tempore S. Augustini atque Paulini præconio extollatur, argumento esse, ipsam maculas illas, quæ ei ex patrocinio Origenis errorum inhæserant, penitus diluisse, postquam iam illos Romæ ab Anastasio Papâ & Italiæ episcoporum Concilio damnari comperit. Ceterùm cùm (vt dictum est) ipsa Melania senior quam citius orbata filio nauigauerit Ierosolymam; qui remanserunt Pinianus & socij, esse morati in Africâ, in Actis Melaniæ iunioris traduntur. Inde verò eosdem profectos esse Alexandriam, ac postea Ierosolymam concessisse, liquet. Melania autem senior (inquit Palladius) cùm Ierosolymam peruenisset, intra quadraginta dies ex hac vitâ migrauit, & (vt par est credere) iam antè reconciliata [illegible] Hieronymo, qui ibi & peregrinationis eius socius & consanguineis familiarissimè vsus esse videtur, vt ex eius ad Augustinum epistolâ intelligi potest.

Hier. epistolâ 25. Paulin. ad Seuer. epistolâ 10. Pallad. in Lausiac.

Melania senior Catholica reddita.

Hieron. epist. 79.

NOTATIO.

EMINERIS, Lector, Baronium, cùm hic passim Palladij Lausiacam citat vsum esse editione Aloysij Lipomani, quæ exstat tomo eius 3 de vitis Sanctorum, Venetijs anno 1554. in 4. impresso. qui textus perparum dissidet ab Heraclidis Paradiso, impresso in folio Parisiis anno 15[illegible]4. Vtroque multo integrior est editio Palladij per Gentianum Heruetum Parisiis anno 1555. in 4. accurata. Vide Prolegomenum generale 14. ante primum librum.

1 RVFFINI ET MELANIÆ) *Baronius passim Ruffini & Melaniæ peregrinationem tamdem facit. Quod equidem nescio, an omnino probari possit. Cum enim triplex eorum coniunctia statuatur peregrinatio, prima Româ in Ægyptum, inde ex Ægypto Ierosolymam, tertia Ierosolymis Romam, quam postea sequatur solius Melaniæ regressus Ierosolymam. certè prima peregrinatio coniuncta, vt eam Baronius statuit, stare non potest. Nam cum ipse anno Christi 372 Damasi Papæ 6. Valentis Imp. 9. ex Palladio colligat, Melaniam non nisi 8. mensibus in Ægypto versatam, vtiq; inde cum Ruffino Ierosolymam commigrasse; Ruffinus autem Inuectiuâ 2. (vt hic n. 12. exhibemus) se scribat 6. annis Alexandriæ versatum, sequitur Ruffinum vel ante in Ægyptum venisse, si post Melaniæ octimestrem Ægypti lustrationem cum eadem Ierosolymam concessit; vel certè annis aliquot, videlicet 5. cum 4. mensibus Melaniam ad Ierosolymitanam peregrinationem secutum.*

Nunc vero certo constat ex Hieronymo, quod Ruffinus & Melania simul ex Ægypto Ierosolymam commigrarunt. Quare si Melania 8. tantum mensibus ex Baronij sententiâ in Ægypto hæsit, Ruffinus vero 6. annis Alexandriæ versatus est; sequitur eos non simul peregrinationem Ægyptiacam instituisse. Quod si Baronius 8. tantum mensibus Ruffinum quoque in Ægypto [illegible] fuisse credidit, sine teste id credidit, vt [illegible] in hisce Notationibus n. 12. declarabitur.

Quod si plures annos Melaniam statu[illegible] Ægypto versatam (quod an statuendam sit [illegible]) [illegible] forte existimari possit, Ruffinum [illegible] Melaniam [illegible] Româ in Ægyptum [illegible]. Quod tamen [illegible] existimari possit, nondum video.

Nec tertia Ruffini & Melaniæ [illegible] peregrinatio, quâ simul dicuntur Ierosolymis Romam [illegible] omnino certa, vt [illegible] videbimus [illegible].

Quæ de [illegible] quæ ex Ægypto [illegible] ad [illegible] runt, certè D. Hieron. ep. 5. ad Flore[illegible] [illegible]

1. Litteræ] *Hieron. epist. 41. ad Ruffinum:* Audio te Ægypti secreta penetrare, monachorum inuisere choros, & cælestem in terris circumire familiam. Prima inopinati gaudij ab Heliodoro fratre mihi est nuntiata felicitas. Non credebam certum, quod certum esse cupiebam; præsertim cùm & ille ab alio se audisse diceret, & rei nouitas fidem sermonis auferret. Rursum suspensam voto nutante mentem, Alexandrinus monachus qui ad Ægyptios confessores, & voluntate iam martyres, pio plebis iamdudum fuerat transmissus obsequio manifestus ad credulitatem nuntij auctor impulerat. Fateor & in hoc meam labasse sententiam: nam cum & patriam tuam ignoraret & nomen; in eo tamen plus videbatur adferre, quod eadem asserebat, quæ iam a lijs indicauerat. Tandem plenum veritatis pondus erupit. Ruffinum enim Nitriæ esse, & ad beatum perrexisse Macarium, crebra commeantium multitudo referebat. Hic verò tota credulitatis fræna laxani. *Quod autem hic habet Hieronymus de Nitria & Macario à Ruffino visitatis, testatur ipse tum Inuectiuâ 2. tum lib. 2. hist. Eccl. cap. 3. & 4.*

3 Hieronymus] *Epist. 5. ad Florentium Ierosolymis agentem:* Et quia frater Ruffinus, qui cum sancta Melania ab Ægypto Ierosolymam venisse narratur, indiuidua mihi germanitatis charitate connexus est, quæso vt epistolam meam huic epistolæ tuæ copulatam ei reddere non graueris.

4 Ruffinum] *Iam ante num. 2. locum hunc Hieronymi habes.*

5. Paulinos] *Ep. 9. ad Seuerum:* Adnotationem dixeri ad Ruffinum presbyterum S. Melaniæ spiritali via comitem.

6. Palladius] *Ipse histor. Lausiaca cap. 33. ex editione Lipomani, qua Baronius usus est.*

7. Exordio Valentis imperij] *Ita de tempore hoc Palladius Lipomani, quem citat Baronius, seu Heraclides:* Quæ (*Melania*) vigesimo ac secundo ætatis suæ anno ad viduitatem redacta, diuinitatis amore, æterno sponso meruit copulari, vsque in finem vitæ suæ diligens eum. Quæ nulli secreta animi sui prodens (prohibebatur enim inter principia Valentis imperij) procuratore ante filio suo constituto, ea quæ habere in mobilibus videbatur, cum certis pueris ac puellis in nauim misit. *Palladius Heruet. tempus ita exprimit:* Prohibebatur enim temporibus, Valente tenente imperium, *nullam temporis determinationem indicans. Græcè est:* Ἐκωλύετο γὰρ ἐν τοῖς καιροῖς Οὐάλεντος ἀρχὴν ἔχοντος τῆς βασιλείας. *quod duplici modo verti potest: vel,* Prohibebatur enim Valentis temporibus, initium tenentis imperij: *vel,* principatum tenentis imperij. *Quare cùm Græcus textus ambiguus sit, & diuersus interpres diuersimodè eum ceperit, difficile est ex eo statuere de tempore profectionis Melaniæ, quâ Româ Ierosolymam soluit.*

Si initio Valentis imperij, 4. videlicet Valentis anno, vel proximo aliquo eam profectionem Melaniæ statuas, eruta cum tota Melaniæ ætas, id est natiuitas, annus viduitatis & profectionis digerenda erunt. Si verò 10. Valentis anno ea profectio collocetur, aliter omnia digerenda.

8. Filia] *Alij neptem vocant. vide post ad numerum 21.*

9. Prætore tunc vrbano] *Hæc quomodo legenda & intelligenda sint, vide ad numerum 22.*

10. Ruffini, necnon Palladij] *In Ruffino libr. 2. capit. 4. histor. Eccles. quo hic locus mox in margine citatur, nulla Athanasij & Melaniæ mentio; vt inde colligi non possit, Melaniam viuo Athanasio Alexandriam peruenisse. In Palladio quoque, quia locum non assignabat Baronius diu hanc historiam quæsiui, nec aliam in vulgato editionis Heruetianæ codice reperi, quàm Melaniam accepisse pellem illam ab ipso Macario, nulla Athanasij facta mentione. Palladius quidem editionis Lipomanica capit. 6. (quem habes apud eum tom. 3. de Vitis Sanctorum, quòque vsum videa Baronium) narrat Melaniam ab Athanasio pellem ouinam accepisse, quam ille non à Macario, sed a Marco acceperat: non tamen dicit, quòd eam acceperit in hac peregrinatione. Quanquam si reuera ab ipso Athanasio accepit pellem illam, vix potuit aliter fieri, quin hac peregrinatione acceperit. Nam etsi Athanasius aliquando Romæ fuerit, tunc Melania vel non nata, vel planè puella fuerat. Nam vltimus Athanasij Româ discessus contigit anno Christi 349. Iulij Papa 13. Constantij Imper. 13. Melania verò vel nata circa annum Christi 347. si initio Valentis imperij, 4. videlicet anno eius Ierosolymitana profectio statuatur; vel etiam posterius, si 10. Valentis anno eam ponas.*

Diuersam hanc Palladianæ editionis narrationem de pelle ouina, qua in vna dicit datam Melaniæ à Macario, altera ab Athanasio, visam iudicate; ne quis forte Hieronymi Chronicon tueri velit, quod decimo anno Valentis ponit Melaniæ profectionem in Ægyptum, quo iam Athanasium obiisse ponit Baronius, nitatur eâ Palladij editione, quæ narrat Melaniam pellem eam accepisse ab ipso Athanasio.

11. Quidam Alexandrinus monachus] *An Piammon, vel aliquis ex eius sociis? Equidem Piammon apud Cassianum, Collat. 8. capit. 7. vbi de sanctis monachis tum sub Lucio in Pontum & in Armeniam relegatis, interloquens ait:* Temporibus siquidem Lucij, qui Arianæ perfidiæ episcopus fuit sub Valentis imperio, dum diaconiam nostris fratribus deferremus, his videlicet qui de Ægypto & Thebaide fuerant ob Catholicæ fidei perseuerantiam metallis Ponti atque Armeniæ relegati, licet cœnobiorum disciplinam in quibusdam ciuitatibus rarissimam viderimus, anachoretarum tamen apud illos ne ipsum quidem nomen auditum fuisse comperimus. *Certe de iisdem confessoribus Hieronymus intelligendus. Nam vt iis qui in Ponto & Armeniâ versabantur, deferretur diaconia, necesse fuit transire Syriam, & eremum Chalcidis, in quâ Hieronymus versabatur.*

12. Annis sex] *Ruffinus Inuectiuâ secundâ suam Alexandriæ & in Ægypto commorationem ita describit.* Ceterùm iste (*Hieronymus*) qui in totâ vitâ suâ non totos triginta dies Alexandriæ, vbi erat Didymus, commoratus est, per totos penè libellos suos longè latéque se iactat Didymi Videntis esse discipulum, & καθηγητὴν, id est, præceptorem in Scripturis sanctis habuisse Didymum. Et omnis ista iactantia vno mense quæsita est. Ego qui sex annis Dei caussâ commoratus sum & iterùm post interuallum aliquot aliis diebus, vbi Didymus, de quo tu solo te iactas, & vbi alij nihilominùs illo non inferiores,

quos tu ne facie tenus quidem nosti, Serapion & Menites, viri naturâ & moribus & eruditione germani, vbi Paulus senex Petri martyris discipulus, & vt ad eremi magistros veniam, quibus & attentius & frequentius vacabamus, vbi Macarius Antonij discipulus, & alter Macarius, & Isidorus, & Pambus, omnes amici Dei: qui nos hæc docebant, quæ ipsi à Deo discebant: quantam ego, si hoc ita deceret aut expediret, de his omnibus habere iactantiæ materiam possem. Sed erubesco hic etiam retexens, dum volo tibi ostendere, non vt tu dicis, nostro ingenio magistros, sed quod plus doleo, magistris defuisse magis ingenium nostrum. *Cur hæc Ruffino de se asserenti non credamus? Accedit vel ipsius Hieronymi antagonistæ testimonium, qui Apol. lib. 2 in Ruffinum ita habet:* Te multo tempore Pharus docuit, quod Roma nesciuit: instruxit Ægyptus, quod Italia hucusque non habuit. *Quibus verbis insinuat Hieronymus, Ruffinum & Alexandriæ (quam per Pharum designat) & apud Ægypti monachos operam dedisse studiis. Et cum dicit multo tempore apud Pharum fuisse, indicat sex illos annos, quibus se Alexandriæ fuisse scribit Ruffinus.*

De his & alijs Ruffin. l. 2. c. 4. & 8. hist.

Nec huic rei refragatur epistola Hieronymi 41. Nam etsi concedamus, ex Palladij sententia Melaniam in Ægyptum profectam circa exordia Valentis imperij (id est, anno tertio vel quarto imperij, cum persecutionem suam instituere cœpit, quod Palladius insinuare videtur suprà numer. 7.) nihil exinde sequitur contra epistolam illam D. Hieronymi. Nec enim constat, quòd Ruffinus simul cum Melaniâ in Ægyptum sit profectus. Et demus id constare, nihil tamen incommodi inde orietur; cum potuerit annis aliquot in Ægypto esse Ruffinus, antequam ad Hieronymum certa fama perueniret, quod ipse Hieronymus eadem epistolâ, cùm diuersis id nuntius diuerso tempore nit se accepisse, satis insinuat.

13. Ad monasteria] *Huc fortè referendum, quod Hieronymus habet in Chronico anno 12. Valentis:* Multi monachorum Nitriæ per tribunos & milites cæsi. *Ibidem:* Valens lege datâ vt monachi militarent, nolentes fustibus iussit interfici.

14. Patres monachorum] *Ita vocabantur vita & antiquitatis merito commendabiles. Longiorem horum catalogum habet Ruffinus lib. 2. histor. Eccl. cap. 8. quos dicit a se visos.* Florebat Ægyptus eâ tempestate non solùm eruditis in Christianâ philosophiâ viris, verùm etiam his qui per vastam eremum commanentes, signa & prodigia apostolica, simplicitate vitæ, & cordis sinceritate faciebant. Ex quibus interim, quos ipsi vidimus, & quorum benedici manibus meruimus, hi sunt: Macarius de superiori eremo, aliúsque Macarius de inferiori, Isidorus in Scithis, Pambus in Cellulis, Moyses & Beniamin in Nitriâ, * Sybrion & Elias & Paulus in Apeliore, alius Paulus in Focis, Pœmen & Ioseph in Pispiri, qui appellabatur mons Antonij. Sed & alios quamplures huiusmodi viros in Ægypti partibus habitare, fideli comperimus auditu. Vt vere compleretur Apostoli dictum, quia vbi abundauit peccatum, superabundauit & gratia. *Etiam Inuectiua 2. meminit Macariorum, Isidori, & Pambi; quibus in eremo magistris dicit se attentius & frequentius vacasse. Ibidem dicit se Alexandriæ operam dedisse Didymo, Serapioni, Menitæ, & Paulo Petri martyris discipulo. Meminit & Didymi magistri sui libro 2. histor. cap. 7* Nec enim qui

* al. Scy-non.

Rom. 5.

viuæ vocis eius (*Didymi*) ex parte aliquâ fuimus auditores, & ea quæ a nonnullis, dicentes eo describta legimus longe maiorem gratiam, & diuinum nescio quid ac supra humanam vocem sonans, in illis magis sermonibus, qui ab ore ipsius proferebantur, agnouimus. *Sub [illegible] Ruffinus vnde colligimus, eum etiam in Mesopotamiam peregrinatum:* Habuit autem per idem tempus etiam Mesopotamia viros nobiles, eisdem studiis pollentes: quorum aliquantos ipsi per nos apud Edessam & in Carrarum partibus vidimus, plures autem auditione didicimus.

15. Consulis Marcellini nepos] *Vide [illegible] ad numerum 21.*

16. Filij præfecturæ vrbanæ] *Vide infrà ad numerum 22.*

17. Adeo exactè] *Imò verò non valdè exactè describit Ruffinus Arianorum persecutionem, iussu Valentis in Orthodoxos institutam, vt patet ex Socrate, lib. 4. cap. 16. 17. 19. Sozomeno, lib. 6. cap. 19. 20. Theodoreto, lib. 4. cap. 18. 19. 20. Gregorio Nazianzeno, oratione in laudem Athanasij, qui multò plura enormiter ab Arianis acta enumerant. Quin ipse Ruffinus nec constantiæ quidem & munificentiæ meminit, quam Melania (cui tamen lateri sæpè inhærebat) in Aegypto & Palestina monachis exhibuit, quam referunt Paulinus epist. 10. & Palladius cap. 125. Petrus quoque Alexandrinus episcopus epistolâ suâ apud Theodoretum lib. 4. capit. 20. narrat horrenda Arianorum facinora in Catholicos [illegible] acta,* presbyteros & diaconos 19. ad incolendam Heliopolim vrbem Phœniciæ transportatos, inde ad metalla in Pheno & Proconneso, inter quos monachi 23. &c. vndecim Ægypti episcopos missi Diocæsaream, &c. clericos Antiochenos Neocæsaream vrbem Ponti relegant. *Epiphan. hær. 68 præter alia tradit,* nonnullos damnatos ad bestias. *Cassian Collat. 8. cap. 7. meminit quorundam* ad metalla Ponti & Armeniæ relegatorum.

18. Ea tantum fuisse existimatur] *Si vbique Melaniæ fuit in peregrinatione socius, vt a plerisque creditur, omnino eadem vel etiam maiore (quod facilius in viros quam fœminas, maximè illustres, sæuitur) persecutionis procellâ iactatum fuisse existimari potest. Quamquam cùm ipse asserat libr. 2. capit. 4. se in passionibus socium fuisse patribus, cur discredamus? certò Socrates libr. 4. cap. 19. Ruffino ea de se narranti non discredit.*

19. Gesta esse in Ægypto] *Assentior Baronio hæc gesta esse in Aegypto, non ob eam tamen rationem, quasi in totâ Palæstina non fuerit tantus monachorum numerus, qui ad millia quinque excresceret: sed quod verisimile sit, hæc gesta esse in Nitriâ, Aegypti loco, quam constat lustratam esse à Melaniâ, teste Palladio Lipomani capit. 33. Heruetii 117. & in quâ Hieronymo teste epist. 22. ad Eustochium de custodiâ virginitatis, constat* eodem in loco circiter quinque millia diuisis cellulis habitasse. *quod etiam hîc habes apud Ruffinum libr. 3. numer. 219. ex eodem Hieronymo depromptum.*

20. Mensibus octo] *Nihil tale apud Palladium. Tantùm ait sex mensibus in monte Nitria hæsisse. Omnino, si rectè colligo, pluribus mensibus Melania in Aegypto degit: imò verò annis aliquot ibi de[illegible], ita licet colligere.*

1. *Quia Ruffinus dicitur Baronio eius fuisse comes: at ille sex annis se vel in solâ Alexandriâ ait mansisse.*

2. *Hieron.*

2. *Hieron. ep. 41. ad Ruffinum ait se tribus diuersis nuntius accepisse, eum in Ægypto versari, 1. ab Heliodoro. 2. à monacho Alexandrino, qui ad Ægyptios confessores, & voluntate iam martyres pro plebis iamdudum fuerat transmissus obsequio. 3. ex relatione* crebræ commeantium multitudinis, *atque inter Alexandriam, vnde monachus ille veniebat, & per Syriam & eremum Chalcidis properabat in Armeniam & Pontum, vbi confessores erant, & inter eremum Chalcidis vbi Hieronymus versabatur, maxima distantia est, vt menses insumendi sint, antequam Alexandriâ perueniatur Chalcidem. Quòd si* iamdudum *monachus ille transmissus fuerat, nec tamen tunc certior erat Hieronymus de Ruffini in Ægypto inolatu, nisi accederet* crebra commeantium multitudo, *qua id confirmabat; certum est, multò plus temporis hæsisse Ruffinum & Melaniam in Ægypto.*

Hier. in Chron. Ruffin. 1. Inuect. in Hier. Pallad. in Lausiac. c. 33.

21. Marcellino consule auo] *Baronius anno Christi 372. Damasi Papa 6. Valentiniani & Valentis 9. Quòd eam dicat habuisse Marcellinum auum consulem, Hieronymus* filiam *eius appellat: at Ruffinus Paulino consentit, qui etiam eam* neptem *Marcellini consulis nominat. Palladius verò res ab eâ gestas describens, cum Hieronymo Marcellini* filiam *vocat. Gessisse reperitur consulatum ordinarium Marcellinus cum collegâ Probino anno Domini 341. vt legitimi Fasti consulares indicant.*

Arnoldus Pontacus notis suis in Hieronymi Chronicon ait, Fastos consulares vtrumque ferre posse, vt Melania & Marcellini quondam consulis filia fuerit & neptis. Duo enim, ait, huius nominis reperiuntur consules ordinarij, quorum vnus fuit ante centum annos (ita transponenda verba in Pentaco) collega Aureliani, circa annum 278. Christi, alter Probini circa annum 343.

Addit idem Pontacus: Forsan vocabulum filiæ *sumitur pro* nepte; *eadem ratione quâ Galli vocant nepotes* petits fils, *& neptes* petites filles.

12. Præturam vrbanam fungenti] *Hic Rhodus, hic saltus. Vult Baronius Melaniam, vel Româ in Ægyptum sabiisse, vel potius, vt ipse Hieronymum interpretatur, ex Ægypto Ierosolymam profectam, cum filius eius præturâ vrbanâ fungeretur. Et sanè Hieronymus in Chronico id videtur asserere, Valentis Imper. anno* 10. Melania nobilissima mulierum Romanorum, & Marcellini quondam consulis filia, vnico prætore tunc vrbano filio derelicto, Ierosolymam nauigauit: vbi tanto virtutum, præcipuéque humilitatis fuit miraculo, vt Theclæ nomen acceperit. *Sed immanis hic error in vnicâ literulâ mutatâ latet, qui viros quosque doctissimos immaniter errare fecit. Legendum indubiè, etiam contra omnium manuscriptorum fidem,* prætori. *Certum enim est, cùm Melania discessit Româ Ierosolymam, filium eius paucorum annorum fuisse, puerum potius quàm virum, vt præturâ vrbanâ tunc fungi non potuerit. Ruffinus Inuectiuarum libr.* 2. Etiam nec illud eius admirabile factum silendum est, ne pudorem incutiamus audientibus, quòd Marcellini consulis neptem, quam Romanæ nobilitatis primam, paruulo filio Romæ derelicto, Ierosolymam petiisse, & ibi ob insigne meritum virtutis Theclam nominatam, in ipsis Chronicis suis scripserat, pòst id de exemplaribus suis erasit, cùm actus suos vidisset districtioris disciplinæ feminæ displicere. *Paulinus epist. 10. ad Seuerum:* Ita creuit ærumnis, vt duos filios & maritum intra anni tempus amitteret, vnico tantùm sibi paruulo ad memoriam sibi potiùs, quàm ad compensationem affectuum derelicto. *Et infrà:* Itaque luctuosa ambitu trium funerum comes, vidua pariter & orbata, Romam venit, cum vnico suo, incentore potiùs quam solatore lacrymarum; siue infans ante sui sensum mala sentiens, iam saperet alienam lugere mortem, qui adhuc vitam suam nosse nesciret: siue ignara male securus infantiâ miserabili ludo, inter matris lamenta rideret. His edocta documentis non finiri sæculo fragili, & spem tantùm in Deo ponere, quem solum amittere inuiti non possumus, salutarem sibi filióque scientiam induit, vt paruulum suum negligendo diligeret, & dimittendo retineret; firmiùs habitura absentem, quem Domino commendasset, quàm complexura præsentem, si sibi credidisset.

Et quia filius Melaniæ adhuc paruulus erat, necesse fuit ei procuratorem & tutorem constitui. Heraclides seu Palladius Lipomani & Baronij, cap. 33. agens de profectione eius cùm Roma soluit: Procuratore antè filio suo constituto. *Et capit. 42. cum iam Ierosolymis versaretur, & largas eleemosynas distribueret:* Cui parentes quoque eius, ac filij procuratores ipsius, ex facultatibus propriis multa præbebant. *Palladius Herueti capit.* 117. Cùm curasset, vt filij sui nominaretur tutor. *Græcè:* Ποιήσασα ἐπίτροπον τ̃ ὑῦ αὐτῆς ἐγκαταστῆναι. *Item cap.* 118. Suppeditantibus ei consanguineis, & ipso filio, & curatoribus quotannis pecunias. *Græcè:* χορηγούντων αὐτῇ καὶ τῶν συγγενῶν, καὶ αὐτοῦ τοῦ ὑιοῦ, καὶ τ̃ ἰδίων ἐπιτρόπων τὰ χρήματα. *Atque hæc de procuratore, quem filio adhuc paruulo curauit constitui.*

Ne mirére prætori vrbano *filium Melaniæ derelictum. Sollemne id Romanis, vt prætor curam pupillorum susciperet, & tutelaris curator esset. Notum hoc ex Iurisconsultorum libris. De quo ita Barnabas Brissonius in Iuris Lexico.* Prætor tutelaris, *de cuius officio librum singularem scripserat Vlpianus, qui laudatur à Modestino in L. 6. §. Vlpianus D. De excusationibus. Hunc à Marco Antonino philosopho primùm institutum Capitolinus in eius Vitâ scribit:* Prætore clarissimo viro, qui tutelaribus cognitionibus præsidet. *L. 1. C. De tutor. vel curat. illustr. & L. 3. De tutoribus & curatoribus Cod. Theodos.* Prætor qui impertiendis tutoribus præsidet. *L. vlt. de tutor. & curat. creand. Cod. Theodos. & de hoc* tutelari prætore. *Atque ad huiusmodi* prætorem tutelarem *pertinent verba Legis 9. C. de arbit. tut.*

Erant & procuratores hereditatium, *L. 32. D. De iure fisc. & in inscriptionibus* procuratores vicesimæ hereditatium. *Vnde Palladius ait filio Melaniæ constitutum* ἐπίτροπον, procuratorem.

Lapsus est quoque ex eodem Hieronymi loco in Chronico Gregorius Turonensis lib. 1. hist. Franc. cap. 40. qui existimauit Melaniæ filio nomen fuisse Vrbanum; *cùm Hieronymus de* prætore vrbano *intelligendus sit. Locum Hieronymi ex Chronico ita ille expressit & circumscripsit:* Melania verò matrona nobilis & incola vrbis Romanæ, Ierosolyma ob deuotionem abiit, Vrbano filio Romæ relicto. Quæ ita se in cunctâ bonitate ac sanctitate omnibus præbuit, vt Thecla vocaretur ab incolis. *Omisit, vt vides,* prætori.

Atque hactenus de loco illo Hieronymi in Chronico, vbi leuis vnius literulæ mutatio non leuem erro-

rem viris doctis creauit. Quem vt exstirparem, paulò fusior fui, ne viderer quid innouare, etiam contra MSS. codicum, & quidem antiquissimorum fidem, quorum apud me summa alias auctoritas.

23. Summam constantiam] *Hieron. ep.* 25. Sancta Melania nostri temporis inter Christianos vera nobilitas, cum quâ tibi Dominus mihíque concedat in die suâ habere partem, calente adhuc mariti corpusculo, & necdum humato, duos simul perdidit filios. Rem sum dicturus incredibilem, sed teste Christo, nó falsam. Quis illam tunc non putaret, more lymphatico, sparsis crinibus, veste conscissâ, lacerum pectus inuadere? lacrymæ gutta non fluxit: stetit immobilis, & ad pedes aduoluta Christi, quasi ipsum teneret, arripit. Expeditiùs, inquit, tibi seruitura sum Domine, quia tanto me onere liberasti. Sed forsitan superatur in ceteris. Quin imò, quâ illos mente contempserit, in vnico posteà filio probat: cui omni quam habebat possessione concessâ, ingruente iam hieme Ierosolymam nauigauit.

24. Viginti septem] *Ita quidem Palladius. Sed Paulinus ep. 9. ad Seuerum dicit per quinque lustra hæsisse Ierosolymis, id est annis 25.*

25. Pithymum] *Baronius in margine posuit* Euthymium. *sed rectum* Pithymus, *seu* Pissimus. *vt patet ex textu Græco Palladij.*

26. Cum eâ in Ægyptum profectum] *Incertum hoc, an Ruffinus Româ in Ægyptum profectus sit vnà cum Melaniâ. Nec Hieronymus hoc insinuat. Vide dicta num. 1.*

27. Palladij atque Paulini] *Neuter habet, quod Ruffinus vna cum Melaniâ Ierosolymis Romam sit profectus. Solius meminêre Melaniæ in hac profectione. Narrat quidem Palladius cum Melaniâ fuisse Ruffinum, sed tunc erant Ierosolymis. Nec aliter capiendus Paulinus, cum ait* Ruffinum Melaniæ spiritali via comitem. *qui sanè non tacuisset Ruffini aduentum ep. 10. quâ Melaniæ aduentum Neapolim prosequitur, si vna cum Melaniâ aduenisset. Nisi quis dicat, Melaniam cum Ruffino primò Romam appulisse: inde Melaniam concessisse Neapolim; Ruffinum Romæ mansisse, vel Aquileiam profectum. Sed Paulinus qui Melaniam excepit, ait eam Neapolim appulisse, etsi Palladius & Heraclides simpliciter dicant Cæsareâ Romam appulisse. sed interpretandi sunt per Neapolim, ex Paulino qui præsens fuit.* Paulin. ep. 9.

28. Vt planè nullum sit dubium] *Imò verò maximum dubium hæret. Nec enim negamus Ruffinum tunc Romæ fuisse, cùm ad eum scripsit Hieronymus eam epistolam: sed quod non simul cum Melaniâ Romam iuerit. Ruffinum enim iam anteà videtur Romam euocasse domestica necessitas, cùm Aquileiam ipsi proficiscendum fuit. Melania Romam profecta occasione neptis suæ, vt patet suprà ex Palladio.*

ILLVSTRIVM VIRORVM
DE RVFFINO PRESBYTERO
ELOGIA.

Hieronymus *epist. 5. ad Florentium.*

ET quia frater [1] Ruffinus, qui cum sanctâ Melaniâ ab Ægypto Ierosolymam venisse narratur, indiuiduâ mihi germanitatis charitate connexus est; quæso vt epistolam meam huic epistolæ tuæ copulatam ei reddere ne graueris. Noli nos eius æstimare virtutibus. In illo conspicies expressa sanctitatis vestigia: & ego cinis & vilissima pars luti, & iam fauilla, dum vertor, satis habeo si splendorem morum illius imbecillitas oculorum meorum ferre sustineat. Ille modò se lauit, & mundus est, & tamquam nix dealbatus. Ego cunctis peccatorum sordibus inquinatus, diebus ac noctibus opperior cum tremore reddere nouissimum quadrantem.

Idem Appendice ad Chronicon Eusebij, anno 14. *Valentiniani.*

Florentinus Bonosus & Ruffinus insignes monachi habentur. E quibus Florentius tam misericors in egentes fuit, vt vulgò patet pauperum nominatus sit.

Paulinus *epist. 9. ad Seuerum.*

Ipsam annotationem, quam commonitorij vice miseras, litteris meis inditam direxi ad Ruffinum presbyterū, S. Melaniæ spiritali viâ comitem, verè sanctum, & piè doctum, & ob hoc intimâ mihi affectione coniunctum. Si ille has, quæ meritò te permouent de annorum siue regnorum non congruente calculo, hiantis historiæ caussas non ediderit, qui & scholasticis & sæcularibus litteris Græcè iuxtà ac Latinè diues est, vereor ne apud alium in his regionibus frustrà requiramus.

Cassianus *lib. 7. de Incarnat. cap. 27.*

Ruffinus quoque Christianæ philosophiæ vir, haud contemnenda Ecclesiasticorum doctorum portio.

Gelasius *Pont. in Concilio Romano 70. Epp.*

Item Ruffinus vir religiosus plurimos Ecclesiastici operis edidit libros, nōnullas etiam Scripturas interpretatus est. Sed quoniam B. Hieronymus in aliquibus eum de arbitrij libertate notauit, illa sentimus, quæ B. Hieronymum sentire cognoscimus.

Gennadius

Gennadius *de illustribus Ecclesiæ Scriptoribus cap.* 17.

Ruffinus Aquileiensis ecclesiæ presbyter, non minima pars fuit doctorum Ecclesiæ, & in transferendo de Græco in Latinum elegans ingenium habuit. Denique maximã parte Græcorum bibliothecam Latinis exhibuit:

Basilij scilicet Cæsariensis Cappadociæ episcopi.
Gregorij Nazanzeni eloquentissimi hominis.
Clementis Romani Recognitionum libros.
Eusebij Cæsariensis Palæstinæ Ecclesiasticam historiam.
Xysti sententias.
Euagrij sententias.

Interpretatus est etiam *Sententias Pamphili martyris aduersus Mathematicos.*

Horum omnium quæcumque præmissis prologis à Latinis leguntur, à Ruffino interpretata sunt; quæ sunt sine prologo, ab alio translata sunt qui prologum facere noluit. *Origenis* autem non omnia, quia & Hieronymus aliquanta transtulit, quæ suo prologo discernuntur.

Proprio autem labore, imò gratiã Dei & dono exposuit idem Ruffinus *Symbolum*, vt in eius comparatione alij nec exposuisse credantur.

Disseruit & *Benedictionem Iacob super Patriarchas triplici, id est, historico, morali, & mystico sensu.*

Scripsit & *Epistolas ad timorem Dei hortatorias multas*: inter quas præeminent illæ, quas ad Probam dedit.

Historia etiam *Ecclesiastica*, quam ab Eusebio scriptam & ab ipso interpretatam diximus, addidit *decimum & vndecimum librum.*

Sed & *obtrectatori opusculorum suorum respondit duobus voluminibus*, arguens & conuincens, se Dei intuitu & Ecclesiæ vtilitate auxiliante Domino ingenium agitasse, illum verò æmulationis stimulo incitatum ad obloquium stilum vertisse.

Honorius *de illustribus Ecclesiæ Scriptoribus cap* 17.

Ruffinus Aquileiensis ecclesiæ presbyter, non minima pars doctorum Ecclesiæ, in transferendo de Græco in Latinum elegans habens ingenium, maximam partem Græcorum bibliothecæ Latinis exhibuit:

Basilij videlicet *Cæsariensis episcopi.*
Gregorij Nazianzeni eloquentissimi hominis.
Clementis Romani Recognitionum libros.
Eusebij Cæsariensis Palæstinæ historiæ nouem libros, quibus duos addidit.
[2] *Sixti Philosophi sententias aduersus Mathematicos.*

Origenis autem non omnia, quia & Hieronymus aliquanta transtulit.

Symbolum sic exposuit, vt in eius expositione alij nec exposuisse credantur.

Disseruit & *Benedictionem Iacob super Patriarchas triplici modo, id est historico, morali, & mystico sensu.*

Scripsit & *Epistolas ad timorem Dei hortatorias multas.*

Suo obtrectatori duobus voluminibus respondit.

DE HOC IPSO LIBRO TESTIMONIA.

Ruffinus *libr. 2. hist. Eccle. cap.* 4.

POstquam *mentionem fecit duorum Macariorum, Heraclidis & Pambo, & quædam Macarij miracula narrauit, subdit*: Verùm si singulorum mirabilium gesta prosequi velimus, excludemur à propositã breuitate, maximè cùm hæc narrationem [1] proprij operis mereantur.

Hieronymus *epist. ad Ctesiphontem aduersus Pelagianos cap.* 2.

Qui(*Ruffinus*) librum quoque scripsit quasi de monachis, multósque in eo enumerat [4] qui numquã fuerunt; & quos fuisse scribit, [5] Origenistas ab episcopis damnatos esse nõ dubiũ est; [6] Ammoniũ videlicet, & Eusebium, & Euthymium, & ipsum [7] Euagrium, [8] Or quoque & [9] Isidorũ, & multos alios quos enumerare tædium est. Et iuxta illud Lucretij

Ac veluti pueris absinthia tetra medentes
Cum dare conantur, prius oras pocula circum
Contingunt dulci mellis flauóque liquore.

Ita ille vnum [10] Ioannem in ipsius libri posuit principio, quem & Catholicum & sanctum fuisse non dubium est, vt per illius occasionem, ceteros, quos posuerat, hæreticos Ecclesiæ introduceret.

Decreti 3 parte, cap. 3. de Consecr. cap. 16. ex dictis S. Apollon [11].

Ieiunia sanè legitima, id est, quartâ & sextâ feriâ non sunt soluenda, nisi grandis aliqua necessitas fuerit: quia quartâ feriâ Iudas de traditione Domini cogitauit; & sextâ crucifixus est Saluator. Videbitur ergo, qui in his diebus sine aliquâ necessitate soluerit statuta ieiunia, vel cum tradente tradere Saluatorem, vel cum crucifigentibus crucifigere.

NOTATIO.

1 RVffinus] *Vides, Lector, quæ de Ruffino scribat Hieronymus, an tequam arctissima illa dulcissimæque necessitudo, versa fuit in odiosum calumniam. Quis non cum Augustino exclamet?* O misera & miseranda condi-
Aug. ep. 15. ad Hierom. & apud Hier. ep 93. tio ô infida! in voluntatibus amicorum scientia præsentium, vbi nulla est præscientia futurorum! *&c.* Quis denique amicus non formidetur, quasi futurus inimicus, si potuit inter Ruffinum & Hieronymum hoc, quod plangimus, exoriri? *&c.* Quando non, cui non, vbi non homini formidanda pernicies, cùm eo tempore, quo abiectis iam sarcinis sæcularibus, iam expediti Dominum sequebamini, & in eâ terrâ viuebatis simul, in quâ Dominus
Ioan. 14. humanis pedibus ambulans, Pacem meam, inquit, do vobis, pacem relinquo vobis, viris ætate
Iob. 7. maturis & in eloquio Domini abundantibus, vobis accidere potuerit? Verè tentatio est vita hominis super terram. Heu mihi, qui vos simul alicubi inuenire non possum; fortè, vt moueor, vt doleo, vt timeo, prociderem ad pedes vestros, flerem quantum valerem, rogarem quantum amarem: nunc vnumquemque vestrûm pro seipso, nunc vtrumque pro alterutro, & pro aliis, ac maximè infirmis pro quibus Christus mortuus est; qui vos tamquam in theatro vitæ huius cum magno sui periculo spectant, ne de vobis ea conscribendo spargatis, quæ quandoque concordes delere non poteritis.

2. Sixti Philosophi] *Clare apparet, qui Honorius Gennadium solitus sit sublegere. Sed quod suprà Prolegomeno 4. §. 5. monui, vel Honorium corruptum esse, vel Gennadium ab eo perfunctoriè lectum, idem hic vsu venit. Nam Sixti & Pamphili martyris sententias in vnum conflat. Nec enim Sixtus aduersus Mathematicos scripsit, sed Pamphilus martyr, vt distinctè habet Gennadius.*

3. Proprij operis] *Videtur hic insinuare Ruffinus, se, etiam historiam Ecclesiasticam scribentes (in quâ obiter sanctorum patrum, qui in eremo floruerunt, fecit mentionem) in animo habuisse, proprio opere fusius eorum gesta perscribere: quod eum præstitisse, discimus sequenti D. Hieronymi testificatione: quamquam librum hunc non tam à Ruffino compositum, quàm ex Græco Palladij, vel Heraclidis, vel anonymi texta ab eodem expressum, mihi fit verisimile. Vide dicta Prolegomeno 4.*

4. Qui numquam fuerunt] *Tales hoc libro, qui numquam fuerint, deprehendere non possum: cùm [illegible] nullus occurrat, cui non & alij auctores testimonium dicant. Vnam Oxyrynchum excipio ciuitatem, cuius nomen & episcopatus etsi apud historicos & patres inueniuntur, nihil tamen de historiâ, quæ hic narratur, memini legere. Neminem tamen scio de eâ vnquam dubitasse. Quin & Baronius eam [illegible] alibus suis intexuit, tom. 3. anno Christi 316. Silvestri Papæ 3. Constantini Imper. 11.*

5. Origenistas] *Consule, quæ diximus Prolegomeno generali 16.*

6. Ammonium videlicet, & Eusebium, & Euthymium] *De his habes hic cap. 23.*

7. Euagrium] *De hoc cap. 27.*

8. Or] *De hoc cap. 2.*

9. Isidorum] *De hoc eiusque monasterio agitur c. 17.*

10. Ioannem] *Hic cap. 1. occurrit, & D. Hieronymus hunc in libri principio positum asserit.*

11. Ex dictis] *Notatum in Decreto ad hoc caput:* Caput hoc habetur apud Palladium in vitâ Apollo Abbatis. *Ita notatum tempore Gregorij XIII. postquam Palladius ex versione Herueti prodiit, apud quem cap. 52. eadem res habetur, etsi aliis verbis. Apud Palladium ex veteri versione nulla huius rei mentio. Sed narratio hæc tum re tum verbis iisdem desumpta est ex hoc libro cap. 7. quem Ruffinus ex libro Græco, vt existimo, anonymo vertit. Nam quod nunc Palladio auctore cap. 52. habetur ex versione Herueti, etiam habes Heraclide auctore, incerto interprete cap. 2. Vide Prolegomena de Ruffino, Palladio, & Heraclide.*

RVFFINI AQVILEIENSIS PRESBYTERI

IN LIBRVM SECVNDVM DE VITIS PATRVM

PROLOGVS.

1. Tim. 2. *BEnedictus Deus, qui vult omnes saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire, qui etiam nostrum iter direxit ad Ægyptum, & ostendit nobis mirabilia magna ad posteritatis memoriam profutura,[2] ex quibus non solùm nobis caussa salutis orietur, verùm ex historiâ exemplum salutis, atque doctrina pietatis aptissima conderetur, quæ virtutis iter agere volentibus, gestorum præcedentium fide amplissimum tramitem pandat.*

Quamuis

Quamuis ad tantarum rerum narrationem minùs idonei simus, nec dignum videatur, ingentium rerum exiguos ac paruos fieri auctores, praecelsasque virtutes humili narrare sermone: tamen quoniam fratrum charitas eorum qui in monte sancto Oliueti commanent, hoc à nobis frequenter exposcit, vt Aegyptiorum monachorum vitam, virtutésque animi, & cultum pietatis, atque abstinentiae robur, quod in eis coràm vidimus, explicemus; precibus ipsorum qui hoc imperant, iuuandum me credens, aggrediar, non tam ex stilo laudem requirens, quàm ex narratione rerum aedificationem futuram legentibus sperans, dum gestorum vnusquisque inflammatus exemplis, horrescere quidem saeculi illecebras, sectari verò quietem, & ad pietatis exercitia inuitatur.

Caussa mouens scriptioni

Caussa finalis.

Vidi ergo, & verè vidi thesaurum Christi in humanis absconditum vasculis, quémque thesaurum repertum nolui tamquam inuidus occultare, sed quasi pro multis inuentum proferre in medium, & facere communem: certus quòd quanto plures ex eo fuerint ditati, tantò mihi amplius acquiretur. Ego enim locupletior fiam, cùm aliorum salus ministerij mei fuerit quaesita mercimonio.

In principio ergo narrationis nostrae adesse nobis precamur gratiam Domini nostri Iesu Christi; cuius virtute omnia haec pietatis exercitia apud Aegypti monachos habentur. Vidimus enim apud eos multos patres caelestem vitam in terris positos agentes, & nouos quosdam prophetas tam virtutibus animi quàm vaticinandi officio suscitatos, quibus ad testimonium meritorum, nec signorum quidem ac prodigiorum deerat efficacia: & meritò. Cur enim hi, qui nihil terrenum, nihil carnale cupiunt, non accipiant caelestium potestatem? Nonnullos namque eorum ita ab omni malitiae cogitatione ac suspicione vidimus defaecatos, vt nec si aliquid mali adhuc gereretur in saeculo, meminissent. Tanta in eis inerat tranquillitas animi, tantúsque inoleuerat eis bonitatis affectus, vt meritò de eis dictum sit: Pax multa diligentibus nomen tuum Domine.

Gratia Dei innocens.

Inter eremitas multi noui prophetae.

[4] Commanent autem per eremum dispersi & separatis cellulis, sed charitate connexi. Ob hoc autem dirimuntur habitaculis, vt silentij quiete & intentione mentis diuina sectantes, nec vox aliqua, nec occursus vllus, aut sermo aliquis otiosus obturbet. Intentis ergo suo quisque loco animis, velut boni patris Christi exspectant aduentum, aut tamquam miles paratus in castris imperatoris praesentiam, vel vt fideles serui aduentantem dominum sustinent, libertatem sibi pariter & munera largiturum. Omnes ergo hi nullam cibi aut indumenti, aut vllius horum sollicitudinem gerunt. Sciunt enim, quia, sicut scriptum est, haec omnia gentes cogitant. *Ipsi vero iustitiam & regnum Dei requirunt, & haec omnia secundùm promissionem Saluatoris apponuntur eis.*

Psal. 118.

Commodum solitudinis.

Matth. 6.

Denique plurimi eorum, si in aliquo fortè necessarijs ad vsus corporis eguerint, non ad humana perfugia, sed ad Deū versi, & ab ipso tamquam à patre poscentes, quae poposcerint illicò consequuntur. Tanta namque in eis fides est, quae etiam montibus vt transferantur valeat imperare. Vnde & nonnulli eorum, irruptiones fluuij in perniciem vicinarum regionum concitatas, orationibus represserunt. Et pede incedentes alueí eius profunda digressi sunt, immanésque eius bestias peremerunt, & plurima atque innumera signa, quae ab Apostolis & Prophetis antiquitus gesta fuerant, cōsummauerunt, vt dubitari non debeat, [1] ipsorum meritis adhuc stare mundum.

Fiducia monachorum.

Infra cap. 9. de Patermutio.

Infrà cap. 2. de Ammone, cap. 12. de Heleno.

Monachorū meritis stat mundus.

Sed illud valdè mirum est, cùm si semper [a] optima quaeque rara sint & difficilia, in illis tamen vtrunque pariter contendisse, vt & numero immensi sint, & virtutibus incomparabiles. Sunt enim alij in suburbanis locis, alij per rura, plures autem & egregij per eremum dispersi, & velut quidam caelestis exercitus in procinctu positus, atque in tabernaculis degens, ad obedientiam praeceptorum regi semper intentus, armis orationum pugnans, & scuto fidei ab inimico insidiante protectus, regnum sibi caelestè conquirit. Sunt ergo ornati moribus, quieti, lenes, tranquilli, & charitatis vinculo velut quadam germanitate constricti. Ad aemulationem verò virtutum certamen ingens exercent & agones. Studet enim vnusquisque clementior altero, benignior, humilior ac patientior inueniri. Si quis autem sapientior ceteris fuerit, hic ita communis erga omnes & mediocris exsistit, vt secundùm mandatum Domini omnium minimus, & omnium seruus esse videatur.

Innumerus monachorū numerus.

Monachorū aemulatio.

Quia ergo Dei munere donatum mihi est, vt viderem eos, & interessem conuersationi eorum, de singulis iam nunc, quae ad memoriam Dominus reduxerit, enarrare tentabo; vt hi, qui non viderunt eos in corpore, opera eorum discentes, vitámque perfectam lectionis indicio colligentes, ad imitationem sancti operis inuitentur, & perfectae sapientiae palmam vel patientiae requirant.

DE S. [7] IOANNE.

Cap. 1.

PRIMVM igitur tamquam verè fundamentum nostri operis ad exemplum bonorum omnium sumamus Ioannem, qui verè etiam solus satis supérque sufficiat religiosas & Deo deuotas mentes ad virtutum culmen erigere, & ad perfectionis fastigia concitare.

Pallad. cap. 43.

Hunc enim vidimus in Thebaidis partibus in eremo, quae adiacet ciuitati Lyco, in rupe quadam montis ardui commanentem. Ascensus ad eum difficilis, aditus monasterij eius obstructus & clausus, ita vt à quadragesimo aetatis suae anno vsque ad nonagesimum, quem tunc gerebat, cùm eum vidimus, monasterium eius nullus introierit. Aduenientibus verò per fenestram se videndum praebebat, & inde eis, vel verbum Dei ad aedificationem, vel, si qua fuisset consolatio, responsa reddebat. Mulierum tamen illuc nulla,

Ioannis habitatio apud Lycum ciuitatem.

Ab aetatis anno 40. ad 90. nullus ad eum ingressus.

Nullam videt feminam.

nulla, nec ad conspectum quidem eius accessit, sed & viri raro, & certis quibusque temporibus. Cellam sane hospitalem extrinsecus fieri permisit, in qua aduentantes e longinquis regionibus paululum requiescerent, ipse vero intrinsecus solus, soli Deo vocans, non diebus non noctibus a colloquijs Dei & oratione cessabat: diuinum illud, & quod super omnem mentem est, tota mentis puritate consectans. Quanto enim se ab humanis curis & colloquijs sequestrabat, tanto illi vicinior & propinquior Deus erat. In tanta denique mentis sinceritate profecerat, vt non solum eorum quę præsentia erant, scientiam consequeretur à Domino, verum & eorum quæ futura erant præscientiam mereretur. Euidenter namque ei Dominus prophetiæ gratiam contulit; ita vt non tantum ciuibus & prouincialibus suis, si forte percontarentur, futura prædiceret, sed & Imperatori Theodosio, vel quos belli exitus habiturus esset, vel quibus modis victoriam caperet de tyrannis, sed & quot irruptiones passurus esset gentium barbararum, sæpe prædixit.

Cella hospitalis.

Prophetiæ spiritu donatus.

Theodosio belli euentum prædixit.

Pallad. cap. 43.
* Syenem Pall.

Quodam etiam tempore, cùm gens Æthiopum Romanum militem circa * Cyrenem, (quæ prima est ex Æthiopiæ partibus Thebaidis ciuitas) incursaret, & strages plurimas nostrorum dedisset, prædamque duxisset, venienti ad se Romano duci, & metuenti confligere cum eis, quòd exiguus ei erat militum numerus, & hostis contra se innumera multitudo, Ioannes statutum designans diem: Perge, inquit, securus, die enim quā dixi, & hostem prostrabis, & spolia capies, prædamque reuocabis. Quòd cùm fuisset impletum, etiam apud Augustum, quia charus ei acceptusque futurus esset, prædixit. Sed hæc apud illum prophetiæ gratia ita habebatur, vt magis hoc illorum qui percontabantur, quam suis meritis adscriberet. Dicebat enim non pro se hæc, sed pro illis qui audiunt, à Domino prænuntiari.

Romano duci victoriam pronunciat.

Humilitas eius.

Pallad. cap. 43.

Aliud quoque valdè mirum per eum Dominus ostendit. Tribunus quidam ad agendum militem pergens, venit ad eum, & obsecrare eum cœpit, vt permitteret coniugem suam venire ad se, multa namque eam dicebat pertulisse pericula ob hoc tantum, vt faciem eius videret. Tunc ille negat sibi vnquam moris fuisse videndi mulieres, & præcipuè, ex quo in illius rupis se monasterio conclusisset. Tribunus persistit obsecrando, & confirmare cœpit, quòd nisi videret eum, esset sine dubio ex multā tristitiā peritura. Cumque iterùm ac sæpiùs eadem precaretur, & caussam mortis eum suæ coniugis confirmaret futurum, atque inde interitum, vnde salutem sperauerat, accepturam: iam fidem quàm importunitatem eius aspiciens senior: Vade, inquit, videbit me coniux tua hac nocte; non tamen veniet huc, sed in domo suā, atque in lecto suo manebit. Post hæc verba ascendit vir, ambiguitatem responsi in pectore suo versans. Cumque hæc etiam coniugi nuntiasset, simili nihilominùs etiam mulier sermonis incerto fatigabatur. Sed vbi somni tempus aduenit, adest homo Dei per visum, & assistens mulieri: Fides, inquit, tua magna est, ô mulier, & ideò veni desiderio tuo satisfacere: te tamen moneo, non vt faciem corporalem seruorum Dei desideres, sed vt gesta & actus per spiritum contempleris. Spiritus enim est qui viuificat, nam caro non prodest quidquam. Ego autem non quasi iustus, aut propheta, vt putas; sed pro fide vestrā intercessi

Fugit aspectus mulierum.

Videtur in somnis ab vxore tribuni.

Ioan. 6.

pro vobis apud Dominum, & concessit tibi omnium morborum (quos in corpore tuo pateris) sanitatem. Eris ergo ex hoc sana & tu, & vir tuus, & benedicetur omnis domus vestra. Sed & vos memores estote beneficij à Deo vobis collati, & timete Dominum semper, nec amplius quàm stipendiis vestris debetur, aliquid requiratis. Sufficiat ergò tibi hoc, quòd vidisti me in somnis, & ampliùs non requiras. Euigilans autem mulier, indicauit viro suo quæ vidit, quæque audierit, sed & habitum viri & vultum, atque omnia signa eius exposuit. Super quo miratus vir eius, regressus ad hominem Dei gratias refert Deo; & acceptā ab eo benedictione, perrexit in pace.

Alio quoque tempore præpositus quidam militum venit ad eum, cuius vxor grauida, ab eo relicta est in domo suā. At illa ipsa die qua ille ad beatum Ioannem venerat, partum edens, periclitabatur. Tunc sanctus homo Dei: Si scires, inquit, donum Dei, quia tibi hodie natus est filius, ageres Domino gratias. Sed scito matrem pueri periclitatam; aderit tamen Dominus, & inuenies eam sanam: festina ergo, & redi, & inuenies puerum septem dierum, & vocabis nomen eius Ioannem: hic nutriatur in domo tuā absque vlla contaminatione gentili septem annis; quibus peractis, trade eum monachis erudiendum sanctis & cælestibus disciplinis.

Pallad. cap. 41

Longè posita intuetur.

Multis prætereà ad se venientibus, siue prouincialibus, siue peregrinis, cùm res poposcisset, occulta cordis eorum indicabat, & si quid forte peccati ab eis in occulto fuisset admissum, secretiùs corripiens arguebat, & ad emendationem ac pœnitentiam prouocabat. Nili quoque fluminis siue abundantiam aquarum, siue penuriam futuram esse prædicabat. Sed & si forte ex offensā hominum plaga aliqua & correptio à Deo immineret, similiter præmonebat, & si quid caussæ esset, pro quā introduceretur castigatio, designabat. Sanitates quoque & curas corporum, ita deposcentibus conferebat, vt omnem ex hoc iactantiam fugeret. Non enim permittebat ad se incommodantes deferri, sed benedicens oleum dabat, ex quo peruncti, sani fierent à quacumque infirmitate tenerentur.

Pallad. cap. 4

Occulta cordis cognoscit.

Flagellorum Dei causas propalat.

Ægros oleo benedicto sanat.

Senatoris cuiusdam aliquando vxor excæcata est: hæc deprecabatur virum suum, vt eam perduceret ad hominem Dei. Cui cùm responderet vir suus, non ei esse moris videndi mulieres, rogat vt indicaret ei tantummodò imbecillitatis suę caussam, & deprecaretur vt orationem faceret pro se. Cúmque legationem pertulisset ad eum vir eius, orans, & benedicens oleum, mittit ad eam. Ex quo per triduum contingens oculos suos, visum recepit, & Deo gratias egit. Sed multa sunt eius gesta quæ enarrare longum est. Vnde omissis his interim quæ auditu comperimus, ad ea quæ oculis nostris inspeximus veniamus.

Pallad. cap. 43.

Oleo benedicto mulieri visum restituit.

* Septem fratres simul comitantes, qui ad eum venimus: cúmq; salutassemus eum, omnisque nos lætitiā suscepisset, vnumquemque nostrûm gratificè alloquitur, & rogatus est à nobis, vt orationem simul & benedictionem daret (hic enim mos est apud Ægyptum, vt vbi aduenerint fratres, statim per orationem sibi inuicem confœderentur.) Interrogabat ergo si quis in nobis esset clericus? Et vt omnes negauimus, respiciens ad singulos, intellexit esse inter nos quemdam,

Pallad. cap. 43.
* Hic quædam de ipso rerum Palladius historia Lausiaca, quæ hic desunt

Per orationem fratres sibi inuicem confœderantur.

qui

qui huius erat ordinis, ſed latère cupiebat; erat enim diaconus: & hoc præter vnum ſolum qui ei fidus erat, etiam ipſi itineris comites ignorabant. Viſurus enim tales ac tantos viros humilitatis gratia celare voluit gradus ſui honorem, vt inferior inueniretur in ordine his, quibus ſe inferiorem eſſe meritis iudicabat. Sanctus ergo Ioannes vt eum vidit, & quidem cùm eſſet adoleſcentior ceteris, digito oſtendens eum; Hic, inquit, diaconus eſt. Et cùm adhuc negare tentaret, apprehendens eum manu ſuâ oſculatur, & dixit: Noli, fili, negare gratiam Dei, ne incurras pro bono malum, pro humilitate mendacium. Cauendum namque eſt omnimodis mendacium, ſiue pro malo, ſiue etiam pro bono proferri videatur; quia omne mendacium non eſt à Deo, ſed ſicut Saluator dicit, à malo eſt. At ille his auditis acquieuit, blandamque eius correptionem æquanimiter tulit: & cùm orationẽ Domino obtuliſſemus, poſt finem vnus ex fratribus noſtris * tertiano typo grauiſſimè vexabatur, & rogabat hominem Dei, vt ab eo curaretur; qui ait ad eum: Rem tibi neceſſariam cupis abiicere. vt enim corpora nitro vel aliis huiuſmodi lenimentis abluuntur à ſordibus; ita animæ languoribus, aliiſque huiuſmodi caſtigationibus purificantur. Et poſtcaquam de his nobis multa per doctrinam myſticam diſſeruit benedicens tamen oleum dedit ei, quo perunctus æger omnem continuò abundantiam fellis euomuit, & ſaniſſimus redditus, pedibus ſuis ad diuerſoriũ rediit. Poſt hæc iubet officia erga nos humanitatis atque hoſpitalitatis expleri, & corporis curam geri, & ipſe verò ſui negligẽs, noſtri ſollicitus erat. Iam enim continuo vſu & iugi cõſuetudine recipere cibum niſi in veſperâ poterat, & hunc exiguum: erat enim attenuatus, & aridi corporis, præ abſtinẽtiâ: capilli eius & barba quaſi ex languore nimio rara & tenuis, vtpote quam nullus ſufficiẽs cibus enutriret, nec lætior aliquis humor infunderet. Obſeruabat enim etiam tunc, cùm iam nonagenariam, vt ſuprà diximus, ageret ætatem, vt nullum per ignem paratum ſumeret cibum. Igitur poſt hoſpitalitatis officia, regreſſus adſedere nos iubet, & tunc demum vnde vel cur aduenerimus inquirit, cùm iam nos lætos, & omni cum gaudio tamquam natos proprios ſuſcepiſſet: cumq; reſpõdiſſemus quòd de Ieroſolimis ad eum vtilitatis & profectus animę noſtræ cauſsâ venerimus, vt ea quæ olim ad auditũ noſtrum fama pertulerat, ipſi nunc oculis cerneremus; quoniam quidem tenaciùs ſolent inhærere memoriæ ea quę oculus viderit, quàm quæ auris audierit. Tunc beatus Ioannes vultu placidiſſimo, & quaſi ſubridens, ex abundãtiâ lætitiæ hoc modo reſpondit ad nos: Miror, inquit, admodum, dulciſſimi filij, laborem vos tanti itineris ſuſcepiſſe, cùm nihil ad hæc dignum in nobis videre poſſitis: homines enim ſumus humiles & exigui, nihil habentes in nobis quod vel experi debeat vel mirari: & tamen etiam ſi eſſet aliquid in nobis ſecundùm opinionem veſtram, numquid tale, quale legitis in prophetis Dei & apoſtolis? Qui vtique ob hoc in omnibus Dei eccleſiis recitantur, vt exempla vitæ hominibus, nõn de longinquis & peregrinis locis quærantur, ſed domi vnuſquiſque & apud ſe habeat quod debeat imitari. Vnde pluri mùm miror intentionem veſtri laboris ac ſtudij, quòd profectus animæ veſtræ cauſſâ tantas ſuperare regiones, tantóſq; labores adire voluiſtis, cùm nos euſque pigritia deſidiâque conſtringat, vt nec cellulas noſtras progredi audeamus. Verumtamen quoniam putatis eſſe in nobis aliquid, ex quo proficere debeatis, hoc primum vobis indicandum eſt, vt hoc ipſum quòd veniſtis ad nos, & tantum laborem videndi nos ſuſcepiſtis, ne iactantiæ alicuius habeat proſpectum, vt non tam proficere ad animi virtutem, quàm præferre ſe & iactare vnuſquiſque veſtrûm velit, pro eò quòd viderit eos, qui apud alios ex auditu ſolo cogniti videantur.

Mendacium etiam in humilitate fugiendum.

Matth. 5.
Ioan. 8.

Morbus corporis, animæ purgatio.

Oleo benedicto tertianã febrem pellit.

Hoſpitalitas eius.

Sobrietas eius.

Cur ad Ioannem auctor huius itineris ſuſceperit.

Iactantia fugienda.

Graue eſt iactantiæ vitium, & periculoſum nimis, & quod de ipſo etiam perfectionis faſtigio deiiciat animas; & ideò hoc vos primò omnium cauere volo. Eſt autem ſpecies mali huius duplex quædam. Nonnullis enim accidit in ipſis ſtatim initiis conuerſionis ſuæ, cùm parum aliquid vel abſtinentiæ impenderint, vel pecuniæ in pauperes piè erogauerint, & cùm de eâ ita ſentire debeant, quaſi quod impediret abiecerint, ita agunt & ita ſentiunt quaſi eminentiores ſint illis, quibus aliquid largiti ſunt. Alia verò eſt iactantiæ ſpecies, cùm quis ad ſummam virtutem perueniens, non totum Deo, ſed ſuis laboribus ac ſtudiis deputat, & dum ab hominibus gloriam quærit, perdit eam quæ à Deo eſt. Propter quod, filioli, omni genere fugiamus iactantiæ vitiũ, ne fortè incurramus lapſum, quẽ diabolus incurrit.

Hinc vſque ad locum proximè ſequentem è Palladio notatũ, deſiderantur ferè in Palladio.

Duplex iactantia ſpecies.

Tunc prætereà cordi noſtro & cogitationibus præcipua adhibenda eſt diligentia. Obſeruandum namque eſt, ne qua cupiditas, ne qua voluntas praua, ne quod deſiderium vanum, & quod non eſt ſecundùm Deum, radices in corde noſtro defigat. Ex huiuſmodi enim radicibus continuò pullulant vanæ & inutiles cogitationes, & intantum moleſtę ſunt, vt nec orantibus nobis ceſſent, nec in conſpectu Dei conſiſtentibus nobis, & preces pro ſalute noſtrâ offerentibus erubeſcant; ſed rapiant à nobis captiuam mentem, & cùm corpore ſtare videamur in oratione, ſenſu & cogitatione euagamur & abducimur per diuerſa. Si quis ergo eſt, qui ſe putat renuntiaſſe mundo & operibus diaboli, non ſufficit in ore renuntiaſſe, vt poſſeſſiones & prædia, ceteráque ſæculi negotia dereliquerit, niſi etiam propriis vitiis renuntiauerit & inutiles ac vanas abiecerit voluptates. Hæc enim ſunt de quibus Apoſtolus dicit: Deſideria vana & nociua, quæ mergunt hominem in interitum. Hoc eſt ergo renuntiaſſe diabolo & operibus eius. Diabolus enim per alicuius vitij occaſionem, & prauæ voluntatis aditum irrepit in cor noſtrum, ** quia vitia ex parte ipſius ſunt, ſicut virtutes ex Deo ſunt. Si ergo ſunt vitia in corde noſtro, cùm venerit princeps eorum diabolus, quaſi proprio auctori dant locum, & introducunt eum velut ad poſſeſſionem ſuam. Et inde eſt quòd numquam huiuſmodi corda pacem habere poſſunt, numquam quietem; ſed ſemper conturbantur, ſemper tenentur, & nunc vanâ lætitiâ, nunc inutili triſtitiâ deprimuntur: habent enim intra ſe habitatorem peſſimum, cui introëundi ad ſe locum per paſſiones ſuas, & vitia fecerunt. E contrà verò mens, quæ verè renuntiauit mundo, hoc eſt quæ abſcidit & amputauit à ſe omne vitium, & nullum introëundi ad ſe diabolo aditum dereliquit, quæ iracundiam cohibet, furorem reprimit, mendacium fugat, execratur inuidiam, & nõ ſolùm nõ detrahere, ſed nec malè quidẽ ſentire aut ſuſpicari ſe de proximo ſuo patitur, quę fratris gaudia ſua ducit, & triſtitiã eius, ſuam triſtitiã deputat. Quæ ergo hæc &

Contra cogitationes prauas, earumq; origines.

Renuntiaſſe diabolo, quid?

2. Tim. 6.

Quæ corda pace non fruuntur.

Mens serena Spiritus sancti habitaculum. Gal. 5. *Matth. 7. & 12.*

hæc & horũ similia obseruat mẽs, Spiritui sãcto aperit in se locũ, qui cùm ingressus fuerit, & illuminauerit eã, sẽper ibi iã gaudia, sẽper lætitia, sẽper charitas, patiẽtia, lõganimitas, bonitas, & omnes qui sunt fructus Spiritus, oriũtur. Et hoc erat qood dicebat Dominus in Euãgelio. Non potest arbor bona malos fructus facere, neq; arbur mala fructus bonos facere: ex fructibus enim arbor cognoscitur.

Sũt autẽ nõnulli qui vidẽtur sæculo renũtiasse, & curã nõ habẽt ad mũditiã cordis, neq; vt vitia & passionea resecẽt ex animâ suâ, moresq; componãt; sed hoc tãtùm studẽt, vt vidẽat aliquẽ sãctorũ patrũ, & audiãt ab eis aliqua verba, quę narrãtes aliis gloriẽtur se ab illo vel illo didicisse, & sicubi forte vel audiẽdo vel discẽdo parũ aliquid sciẽtię cõquisierint, cõtinuò doctores fieri volũt, & docere nõ ea quæ egerint, sed ea quę audierint & viderit, & despiciũt ceteros. Affectãt ipsi ad sacerdotiũ, atq; immergere se conãtur ad clerũ, nesciẽtes quia minoris cõdẽnationis est, si quis ipse virtutibus polleat, alios tamẽ docere nõ audeat, quàm si quis ipse passionibus & vitiis prematur, & alios de virtutibus doceat.

Ad sacerdotium non temerè aspirandum.

Sic ergo, filioli mei, neq; fugiendũ omnimodis dicimus clericatũ vel sacerdotiũ, neq; rursus omnimodis expetẽdũ, sed dãda opera est, vt vitia quidẽ à nobis depellantur, & virtutes animæ cõquirãtur. Dei autem iudicio relinquẽdũ est, quẽ velit, & si velit assumere sibi ad ministerium vel sacerdotium. Nõn enim qui seipsum ingesserit, sed quem Dominus assumpserit, ille probatus est.

2. Cor. 10.

Monachi opus præcipuum, orare. Matth. 6. Marc. 11.

Monachi autẽ illud opus est præcipuũ, vt orationẽ purã offerat Deo, nihil habẽs in cõscientiã reprehẽsibile, sicut & Dominus dicit in Euãgelio: Cùm steteris ad orationẽ, remittite fratribus vestris, si quid habetis cõtra eos, ex cordibus vestris: nisi enim remiseritis fratribus vestris, nec vobis remittet Pater vester, qui in cælis est. Si ergo mũdo (vt supra diximus) corde astiterimus ante Deũ, & liberi ab omnibus his vitiis & passionibus quę suprà memorauimus, poterimus, inquãtũ possibile est, etiã Deũ videre, & orãtes oculũ cordis nostri in ipsũ dirigere, & videre inuisibilẽ mẽte, nõ corpore; intellectu sciẽtiæ, nõ carnis aspectu.

Mundi corde quomodo Deum videant.

Nemo enim se putet posse ipsã (sicut est) diuinã substãtiã cõtueri, ita vt speciẽ sibi aliquã aut imaginẽ fingat in corde corporeæ alicuius imaginis similẽ. Nulla forma in Deo cogitetur, nulla circũscriptio, sed sẽsus, & mẽs quæ sẽtiri quidẽ possit, & perstringere mẽtis affectũ, nõ tamẽ cõprehẽdi, aut describi, aut enarrari valet. Et ideò oportet cũ omni reuerẽtiã & metu accedere ad Dominũ, & ita in eũ librare mẽtis intuitũ, vt omne quidquid potest splendoris, claritatis, fulgoris, maiestatis mẽs humana cõcipere, super hæc omnia esse eum sẽtiat sẽper: & hoc diximus, si pura mens fuerit, nec vllis prauæ voluntatis sordibus occupata.

Pallad. cap. 43.

In quo maximè laborare debeant monachi. Psal. 45.

Et ideò in hoc maximè oportet operã dare eos qui renũtiare sæculo, & Deũ sequi vidẽtur, sicut scriptũ est: Vacate & cognoscite, quoniã ego sũ Dominus. Si ergo cognouerit Deũ, inquãtũ homini possibile est, tũc demũ etiã reliquorũ quę sũt, sciẽtiã capiet, & mysteria Dei agnoscet, & quãto purior in eo fuerit mẽs, tanto plura ei reuelat Deus, & ostẽdit ei secreta sua. Amicus enim iam efficitur Dei, sicut illi, de quibus dicebat Saluator: Iam nõ dico vos seruos, sed amicos: & omne quidquid petierit ab eo, tãquã amico charo, pręstat ei Deus. Ipse quoque virtutes Angelicæ, & cũcta mysteria diuina, tãquã amicũ Dei diligũt eũ, & obsequũtur eius petitionibus. Et hic est, quẽ a charitate Dei (quæ est in Christo Iesu) neq; mors separat, neq; vita, neq; Angeli, neq; principatus, neq; potestates, neq; alia creatura. Et ideò, charissimi, quãdoquidẽ hoc elegistis, vt Deo placeatis, & ad charitatẽ eius perueniatis, date operã alieni effici ab omni iactãtiã, ab omni vitio animi, ab omnibus deliciis corporalibus.

Ioan 15. Rom. 8.

Deliciæ etiam in vilibus consistunt.

Delicias autẽ corporales nõ solùm illas putetis, quibus homines sæculi fruũtur; sed abstinẽti deliciæ credẽdæ sunt, õne quidquid eũ cupiditate sũpserit, etiãsi vile illud sit, & quod in vsu esse abstinẽtibus solet. Aqua deniq; ipsa vel panis si cũ cupiditate sumatur, id est, nõ vt necessitati corporis, sed vt animi desiderio satisfaciat, hoc etiã abstinẽti deliciarũ vitio ducitur. Oportet enim in omnibus cõsuescere, animã vitio carere. Ideò deniq; Dominus docere volẽs animam desideriis & voluptatibus suis resistere, dicebat: Intrate per angustã portã, quia lata est & spatiosa via, quæ ducit ad mortẽ; angusta autẽ & arcta via est, quę ducit ad vitã.

Matth. 7

Angusta & lata via.

Lata est ergo via animę, cùm qualicũq; desiderio suo satisfecerit; angusta verò est, cùm voluptatibus suis repugnat. Multùm tamẽ prodest ad hęc obtinẽda secretior habitatio, & cõuersatio solitaria, quia interdũ per occasionẽ aduẽtantiũ fratrũ, & eũtiũ ac redeũtiũ frequẽtiam, abstinẽtię & parsimonię fręna laxãtur, & per huiusmodi occasiones venitur paulatim in cõsuetudinẽ & vsũ deliciarũ, & sic interdũ etiã perfecti iã viri capiũtur. Ideò deniq; & Dauid dicebat. Ecce elõgaui fugiẽs, & mãsi in solitudine. Expectabam eum qui saluum me faceret è pusillo animo & tempestate.

Psal. 54.

Pallad. cap. 44.

Postquã autẽ multa nobis sãctus Ioãnes de iactãtiæ vitio, aliisq; quãplurimis vtiliter disseruit, ad vltimũ intulit dicẽs: Retexã autem vobis, quid etiã nuper cuidã ex fratribus nostris acciderit, vt cautiores vos præcedentia exẽpla constituant.

Exemplum lapsus ex vana gloria.

Erat quidã apud nos monachus in hac vicinã eremo cõmanẽs, cui habitaculũ spelunca erat: vir summę abstinẽtiæ, quotidianũ victũ labore manuũ quærẽs, in orationibus die noctúq; persistẽs, cunctisq; animi virtutibus florens. Sed hic lætis successibus elatus, cõfidere quasi in profectibus suis cœpit, & nõ Deo totũ, sed sibimetipsi quòd profecerat deputare. Hãc autẽ intuẽs animi præsumptionẽ tẽtator, cõtinuò accedit, & laqueos parat.

Diabolus se in mulierem transformat.

Quadã nãq; die ad vesperã, fingit speciẽ decoræ mulieris oberrãtis per eremũ, quę velut fessa post nimiũ laborẽ, accedẽs ad ostiũ spelũcæ monachi lassabũdã simulãs ac fatigatã, intrinsecus semetipsã projecit, atq; aduoluta genibus viri, vt sui misereatur exorat: Nox enim me infelicẽ, inquit, in eremo latitãtẽ cõprehendit, iube me requiescere in angulo cellulæ tuæ, ne fortè efficiar nocturnis bestiis præda. At ille primò miserationis obtẽtu, recepit eã intra spelũcã, requirẽs quæ ei caussa errãdi per eremũ fuerit. Illa caussã fingit satis accuratè, & interim venena blãdimẽtorũ, atq; illecebræ virus, per omnẽ textũ narrationis interserit, nũc se miserãdã, nũc etiã defensione dignã ostẽdẽs, elegãtiã & suauitate sermonis inclinat animũ hominis, & in affectũ sui illecebroso amore deflectit. Hinc iã inter blãdiora colloquia, ioc' risusq; miscẽtur, manus etiã procax ad mẽtũ barbamq;, quasi venerãdi specie protẽdit, tum verò palpare ceruicem mollius, collũq; leuigare. Quid multa? Ad vltimũ captiuũ ducit militẽ Christi. Cõtinuò enim perturbari intra semetipsũ, & libidinis fluctibus

Monachus forma & blanditiis deceptus.

ctibus æstuare cœpit, nequaquã laborũ præteritorum, nequaquã professionis ac propositi sui memor. Paeniteri cu cor... cupiscentiã, & intra arcana cogitationũ ... atu fœdus cũ falsa voluptate coponit. Inclinat ... ltus lat ... a sua, & efficitur sicut equus & mulus, quibu ... nõ est intellectus. Atq; vbi obscœ... conabatur inire complexus, ... vlulatũ teterrimũ diræ vocis emittẽs, vmbra vt erat tenuis, per manus amplex... its elabitur, ipsũ quoq; dedecorosis motibus, ... aras ... tate, fœdissima cũ irrisione de... Tunc præterea mul... itudo dæmonum in aere ad hoc ipsũ spe... aculũ cõgregata, clamore ingẽti, cũm cachinno exprobratrioris elato: O, inquiũt, qui te vsq; ad cœlum extollebas, quomodo deme... es ... ad inferni ... ... ergo, quia qui te extoll... abere. ... iller velut amẽs effectus, & deceptionis suæ pudorẽ nõ ferẽs, grauius a semetipso decipitur, quam fuerat a dæmonibus deceptus. Cùm enim deberet reparare semetipsũ, & renouare certamẽ, ac satisfactiuæ sui, lacrymis & humilitatis fr... bus, prioris elationis culpã delere, hoc non fecit, sed desperãs semetipsũ (sicut Apostolus dixit) tradidit se omni impudicitiæ & iniquitati. Regressus est enim ad vitã sęcularẽ, præda dæmonũ factus. Refugit nãq; cõspectus omniũ sãctorũ; ne quis posset eũ salutaribus monitis de præcipitio reuocare. Si enim reddere semetipsum priori vitæ abstinentiæ voluisset, recuperasset sine dubio & locum & gratiam suam.

Deniq; audite quid & de alio viro gestũ sit, similiter quidẽ ... to ... d nõ simili exitu tentationis effuso. Fuit quida vir ... ac proxima ciuitate, vitã turpissimã per ... ducẽs, ita vt opinatissimus in flagitiis haberetur. Hic aliquãdo Dei mi ... eratione cõpunctus ad pœnitẽtiã cõuertitur, & intra ... lacru se quodã cõcludẽs, priorũ scelerũ pollutiones, lacrymarũ fõtibus diluebat, diebus ac noctibus in faciẽ prostratus, & ne alleuare quidẽ ausus oculos ad cœlũ, neq; vocẽ emittere, & nomẽ Dei nominare, sed in solis gemitibus & fletibus perdurabat, & tãquã viuens sepultus, de inferno iã quodãmodò mugitũ cordis gemitũq; reddebat. Cuq; in his posito eo septimana vna transisset, noctu veniũt ad eũ dæmones in sepulcro clamãtes & dicẽtes: Quid est quod agis, ô impurissime & flagitiosissime: Posteaquã omni spurci... a, omniq; impuritate satiatus es, nunc vis castus & religiosus procedere? Et posteaquã cõsenuisti in sceleribus, nec iã sufficiunt vires ad facinora del... da, nũc Chri... ianus videri vis, & pudicus, & pœnitẽs: quasi ... ò alius tibi iã vllus possit dari locus satiato in malis, nisi ille qui tibi nobiscũ debetur. Vnus ex nobis es, alius iã esse non poteri... Redi ergo magis, redi ad nos, & quod superest ... bi tẽpus, in perfruẽda voluptate non perdas; præparamus affluentes delicias, præparamus scorta nobilissima, & cucta talia quæ florem tibi possint repara... gratissimę iuuẽtutis. Quid temet ipsũ vanis & inanibus conficis cruciatibus? Quid temetipsũ ãte tẽpus suppliciis tradis? Quid enim aliud es passurus in inferno, nisi hoc quod nũc tibi ipsi cõquiris? Si te pœna delectat, expecta paululum, & inuenies paratã: nũc interim fruere muneribus nostris, quæ dulcia sẽper & grata duxisti, He... & huiusmodi plura eo perstrẽtibus eis, ille iacebat immob... is, nec auditũ quidẽ suũ cõuertens ad ... lo penitùs sermone respõdẽs. Cumque ... s sæpiùs eadẽ repeterẽt, & alia duriora, nec ille õnino moueretur, in furorẽ prolapsi dæmones, vbi viderũt verba cõtẽni, verberibus eũ ... cere aggressi sunt, ... iusq; ... ... fere dimissum ... reliquerunt. Nec tam... in tot iatisq; ... ciatibus à moueri tale potuit loco, in quo oratiu ... abiscauissa iacuerat. Postera die quida suorũ requi rẽtes eum, humanitatis dũtaxat gratia, inueniunt pœnis incredibilibus affectũ, & causa perc... antes, cũm didicissẽt, rogabat vt curæ gratia reportari se ad domu propria pateretur. Abnegat, & in eodẽ permanet loco. Tunc verò & sequẽti nocte, repetẽtes dæmones, grauioribus eum verberibus cruciabat. Sed nec sic quidẽ moueri voluit loco; meli⁹ esse dicẽs, mori ẽ ... ibi, quàm vltrà dæmonibus obedire. Nihilo minus tertiã nocte multitudo cõuenit dæmonũ, & absq; vlla miseratione irruẽtes in eũ, omnibus pœnis cruciatibusq; cõficiũt. Cumque iã corpus defecisset in suppliciis, extrem⁹ tamẽ spiritus obsistebat imperio dæmonũ. Quòd vbi impij perviderũt, exclamãtes voce magnã: Vicisti, inquiunt, vicisti; & mox velut virtute quadã cælitus fugati præcipites abscedũt, nec vltrà quidquã ei suæ artis aut fr... ris intẽdũt. Ipse verò in tãtum virtutibus animi profecit, & ita ornatus moribus effectus est, ac toti⁹ diuinæ gratiæ repletus virtute, vt omnis hæc regio quasi ẽ cælo eũ lapsu videret, & vnu esse ex numero crederet Angelorũ, omnes pænè simul atq; vno ore dicẽtes: Hæc est mutatio dexteræ Excelsi. Quanta exemplo eius qui iã semetipsos desperauerãt, rursus ad spẽ salutis regressi sunt, & emẽdationẽ sui, quã priùs desperauerãt præsũpserũt? Quãti admiratione eius, de ipso iã inferno peccatorũ retracti sũt, & ad virtutis indolẽ reparati? Illo nãque tãtã imitatione cõuerso, omnibus omnia visa sunt possibilia. Nõ solùm enim emẽdatio morũ florebat in eo & assũptio virtutũ, verũm & gratia Dei plurima ei collata est. Signa enim & prodigia, quę ab eo facta sunt, quantum apud Dominũ haberet meritum testabantur. Sic humilitas & conuersio bonorum omnium materiam præbet: elatio & desperatio, interitus & mortis est caussa.

Ad effugienda verò pericula lapsuum, & conquirendam Dei gratiam, atque ipsius diuinitatis euidentiorem notitiam capiendam, plurimùm prodest secretior conuersatiõ, & eterni interioris habitatio. Quod vos non tam verbis quàm rebus ipsis & exemplis melius docere puto.

Fuit quida monachus, qui in eremo hac, quæ præ ceteris interior est, habitabat. Hic dũ plures annos in abstinẽtia perdurasse... & prouectus tẽpore, prope iã ad senilẽ venisset ætatẽ, omni virtutũ flore adornatus, ac totius cõtinẽtiæ magnitudine sublimatus: cùm orationib⁹ & hymnis sedulè Deo feruiret, tãquã emerito milici suo Domin⁹ remunerationes parat, vtpote qui in corpore adhuc positus, adinstar Angelorũ incorporeæ vitæ fungeretur officiis, & dignum iudicãs annonam celestem præbere in deserto ei, qui cælestem Regem peruigilibus præstolabatur excubiis.

Volens ergo Deus etiã in hoc sæculo remunerare eius fidele propositũ, ad prouidẽtiæ suæ sollicitudinẽ quotidianẽ vict⁹ eius reuocat curã. Vt enim ei cibi vsum proposcisset naturę necessitas, ingrediẽs spelũcã sua inueniebat mensæ ... anẽ superpositũ, miræ suaui... is, miriq; cãdoris: ex quo refectus, & gratias diuinæ præstãtiæ referẽs, rursus ad hymnos & orationes conuertebatur. Ad quẽ diuinæ etiã reuelationes, multæq; de futuris rebus a Deo præmonitiones fiebãt. In his ergo talibus ac tantis profectibus positus, quia gloriari quasi

Ps. ...

Irridetur à dæmonibus dæmones.

Lucæ 18. & 14.

Ephes. 4.

Desperans sæculum repetit.

Pallad. cap. 45. Exemplum peruitentis vere & constanter.

Sepulcro conclusus peccata deplorat.

Dæmones ei impedire tentant.

Verberibus conficiunt.

Mira constantia pœnitenti, victi dæmones discedunt.

Psal 76. Prælatus est mutatio virtutum, & omnibus spem salutis præbet.

Signa facit.

Pallad. cap. 46. Exemplum vanæ gloriæ lapsi & fratrum conturbernio relevati.

Monachus quidam consummatissimus.

Pallad. cap. 46. Diuinitus nutritur.

Timor vanæ gloriæ sensim mentibus corrumpitur.

quasi de meritis suis cœpit, & cælestis beneficij munus, vitę suę debitũ dixit: cõtinuò subintrat eũ parua quędã desidia animi, ita parua, quã nec posset aduertere. Post hæc creuit maior negligẽtia, ita vt tardior iã fieret ad hymnos, sed & ad orationẽ pigriùs surgeret; psalmi quoque ipsi nõ ea quã priùs vigilãtia ab ipso cauerẽtur, sed vbi parũ quid exhibitu fuisset soliti ministerij, anima eius quasi nimio labore fatigata, requiescere festinabat: quia sẽsus eius reptubus effectus, de sublimioribus ad inferiora ceciderat, & cogitationes suę per diuersa eũ præcipitia rapiebãt. Erat enĩ iã in corde eius clãdestina quędã turpis ac nefãda cogitatio, consuetudo tamẽ prior; velut si decursus aquæ, etiam cessãte remigio, adhuc priore impetu nauigiũ ferat, ita & vetus institutũ ad cõsueta hominẽ officia trahebat. Ob quã caussã & stare adhuc in suo statu videbatur. Hic ergo cùm post orationes cibũ solitò requisisset ad vesperã, ingressus locũ eũ, in quo refici cõsueuerat, inuenit solitò panẽ mẽsæ superpositũ, ex quo refectus, nihil de eorũ quæ in corde suo versabatur, emẽdatione curauit, neque immutationis suæ dãna persẽsit, sed spernẽtẽ se minima, paulatim casurũ nõ intellexit. Intereà cùm

Spernens minima paulatim cadit.

Libidine stimulatur

grauis iã libidinis incẽdio stimularetur, & inflãmatus turpi cõcupiscẽtia raperetur rursus ad sæculũ, illa interim die cohibuit se, & solita hymnorũ & orationũ ministeria ex more persoluit. atq; ingressus vt cibũ sumeret, panẽ quidẽ inuenit mẽsæ superpositũ, sed aliquantulò sordidiorẽ, admiratus est, & tristis effectus: intellexit enim quòd ipsũ respiceret hoc genus mõstri, tamẽ cibo sũpto refectus est. Post diẽ tertiũ triplicatis vrgeri stimulis cœpit: occupauerat enim cogitationes eius quasi iã præsentis & secũ positæ, secũq; accũbẽtis imago mulieris, quã & cõplecti sibi videbatur, & ad turpes vsus habere substratã. Processit tamẽ & sequẽti die ad solita psallẽdi & orãdi officia, sed stabat vagus oculis, & mẽte captiuus. Cũq; solitò ingressus ad vesperã requireret cibũ, panẽ quidẽ inuenit

Pane sordidiore diuinitus apposito, sordidioris conscientiæ monetur.

super mẽsã, sed sordidissimũ ac aridissimũ, & quasi à muribus vel canibus vndiq; corrosũ. Tũc ille vt hoc vidit: ingemuit, & lacrymas fudit, sed nõ ita ex corde, nec ita vberes, quæ possẽt flãmã tanti ignis extinguere. Verũtamen sumit cibũ, sed neq; quãtũ volebat, neq; qualẽ solebat. cùm interea cogitationes eũ tãquã cohors barbarica vndiq; circũuallãt, & omni ex parte in eũ tela iaculãtur, ac vinctũ captiuũq; cũ ad sæculũ retrahũt. Exurgẽs

Ad sæculum redire parat.

ergo, cœpit iter agere noctu per eremũ, & tẽdere ad ciuitatẽ: sed vbi dies facta est, ciuitas quidẽ lõgẽ adhuc aberat. Ipse verò cùm rapidissimo æstu coqueretur, & fatigaretur in eremo, vndiq; versus considerare oculis cœpit & requirere, sicubi esset

Ad fratres obiter diuertit.

Mos anachoretarum erga hospites.

in vicino monasteriũ: & cùm cõspexisset fratrum quorũdã cellulã, tẽdebat illuc, vt apud eos requiesceret: quẽ vbi adesse senserũt serui Dei, cõtinuò procurrũt in obuiam, & velut ãgelũ Dei excipiẽtes adorãt, pedes lauãt, ad orationẽ inuitãt, mẽsã ponũt, atq; õnia secũdùm diuinũ mãdatũ cõplẽt charitatis officia. Verùm vbi refẽctus est, & paululùm requieuit, ex more quasi ab eruditissimo & opinatissimo patre cœperũt verbũ ędificationis expetere, ac monita salutis inquirere. Interrogauerunt quoq; eũ, quomodo quis diaboli laqueos posset effugere, aut si quãdo turpes iniecerit animo cogitationes, quomodo depelli possint & abijci. Tũ ille, vt cõpulsus est monita fratribus dare, & salutis eos viam docere, ac de insidiis dæmonũ quas seruis Dei intẽdũt, facere sermonẽ, illos quidẽ plenè & sufficiẽter edocuit, sibi verò ipsi stimulos cõpunctionis incẽdit, & in semetipsũ regressus ait: Quomodo ego alios moneo, & ipse decipio[illegible] modo alios corrigo, qui meipsum [illegible] ergo, miser, facito ipse prior, quæ facere [illegible] ces [illegible]; huiusmodi increpatione [illegible] versus semetipsum, & intellexisset [illegible] miserab[illegible] supplãtatum, valedicẽs fratribus, cõtinuò [illegible] simo cursu in eremũ dedit, & ad speluncã de qua discesserat rediit: prosternẽs [illegible] in oratiõ[illegible] cẽs: Nisi Dñs adiuuisset me, paulominus habuisset in infernũ anima mea. Et iterum: [illegible] fui in õni malo: & paulominùs cõsumauerũt me in terra. In hoc verò cõpletũ est, quod ait Scriptura: Frater fratrẽ adiuuãs exaltabitur vt ciuitas in[illegible]ta & fortis. Frater qui adiuuat fratrem, quasi ciuitas firma, & iudicia quasi vestes vrbium. Post hęc ergo permansit õni vitã suã in luctu & lacrymis, vidẽs diuinitus sibi cõcessũ cælestis mẽsę beneficiũ perdidisse: cœpit enĩ in labore rursus & sudore vultus sui mãducare panẽ suũ. Cõclusit autẽ se intra spelũcã, atq; in cilicio & cinere iacẽs, diu lugẽs flẽsq; permãsit in orationibus, donec assistẽs ei ãgelus Dñi, diceret ei: Suscepit Dñs pœnitẽtiã tuã, & repropitiatus est tibi: sed caue ne vltrà elatus decipiaris. Venient autẽ ad te fratres, quos tu ipse docuisti, deferentes tibi benedictiones, quas suscipere ne recuses, & sumens cum eis cibum, age gratias Deo tuo.

Instruens alios, meipsum emendauit.

[illegible] pro aerumnis, & amore peccati.

Psal.

Prou.

Ab Angelo consolatur.

Hęc autẽ locutus sũ vobis, filioli mei, vt sciretis, & quanta sit in humilitate firmitas, & in elatione ruina quàm maxima. Ideò denique & Saluator noster primã beatitudinẽ de humilitate nos docuit, dicẽs: Beati pauperes spiritu, quoniã ipsorũ est regnũ cælorũ. Simul & huiusmodi exẽpla dicẽs, vt cautiores sitis, ne à dæmonibus in cogitationũ subtilitate seducamini. Propterea enĩ & forma huiusmodi inter monachos obseruatur, vt si qs ad eos veniat, siue vir ille seu mulier sit, siue senex siue iuuenis, siue ignotus siue notus; ante õnia vt oratio fiat, vt nomẽ Dñi inuocetur: quia si fuerit aliqua trãsformatio dęmonis, cõtinuò oratione facta diffugiet. Si verò in cogitatione vestra suggesserit ipsi dæmones aliquid, vnde laudari debeatis & extolli, nõ acquiescatis eis, sed tũc magis vosmetipsos humiliate in cõspectu Dñi, & pro nihilo ducite, cùm vobis illi aliquid de sectãdã laude suggesserit. Deniq; etiã me frequẽter dæmones noctibus seduxerũt, & neq; orare neq; requiescere permiserũt, phãtasias quasdã per noctẽ totã sẽsibus meis & cogitationes suggerentes. Mane verò velut cũ quadã illusione, prosternebãt se ãte me dicẽtes. Indulge nobis, abba, quia laborẽ tibi incussimus totã noctẽ. Ego verò respõdi ad eos: Discedite a me õnes qui operamini iniquitatẽ, & nõ tẽtetis seruũ Dñi. Et vos ergo, filioli, quietẽ silẽtiũq; diligite, & scientiæ operã date, atq; exercete vosmetipsos, vt frequẽti collatione mentẽ vestrã purã exhibeatis Deo ne orationes vestræ impediantur apud Deũ. Quãuis enim & illi bonũ opus agat, & sit in illis probabilis cõsciẽtia, qui inter sęculares positi exercẽtur in operibus bonis, & occupat semetipsos actibus religiosis & sãctis, vel hospitalitatẽ sectãtes, vel charitatis ministerijs obsequẽdo, vel misericordias ac visitationes, aliaq; huiusmodi opera exp[illegible]o, in quibus aliis quidẽ boni sẽper aliquid cõfe[illegible]atq; semetipsos tamẽ castos seruãt. Sunt ergo [illegible] isti probabiles, & valde probabiles, qui in bonis actibus placẽt Deo, & sũt operarij incõfusibiles mandatorũ Dei. Sed tamẽ hęc õnia terrenos habẽt act[illegible] erga materias corruptibiles arguũtur. Qui verò in exercitio mẽtis desudat, & spirituales intra semetipsũ excolit sẽsus, lõge illis superior iudicãdus est. Loco n[illegible]

Postremus Ioannis sermo.

Mat.

Cur hospites suscipiantur, oratione.

Mos hic durat à Carthusianos.

Simulatio dæmonum.

Psal. 6.

2. Tim. 2.

Vita contemplatiua ... præfertur.

inti

intra semetipsum præparat, vbi Spiritus sanctus habitet, & obliuionem quodammodo capiés terrenorum, solicitudinem gerit de cælestibus & æternis. Constituit enim semetipsum semper ante conspectum Dei, & omnes præsentium rerum sollicitudines post tergum iaciens, solo diuini desiderij calore constringitur, & in laudibus Dei positus, & hymnis & psalmis die ac nocte nó potest satiari.

Pallad. cap. 46. Auctor huius libri cum sociis per triduum Ioanne colloquitur.

Hæc & multa alia his similia beatus Ioannes per triduum continuum loquens ad nos, animas nostras refecit & innouauit. Vt autem cœpimus velle ab eo proficisci, datis nobis benedictionibus, Pergite, inquit, in pace, ô filioli: hoc tamen scire vos volo, quòd hodierna die [11] victoriæ religiosi principis Theodosij Alexandriæ nuntiatæ sunt de Eugenio Tyranno. Necesse est ergo, & ipsum Theodosium non multò pòst propria morte vitam finire. Cúmq; profecti ab eo fuissemus, hæc ita gesta esse ad fidem comperimus, vt ipse prædixerat. Post dies autem paucos insecuti sunt nos quidam fratres, annuntiantes nobis, quod ipse sanctus Ioannes in pace requieuerit. Obitus autem illius talis quidem fuerat. Per triduum, inquiunt, nullum ad se introire permisit, & positis genibus in oratione reddidit spiritum, atque ita perrexit ad Dominum, cui est gloria in sæcula sæculorum, Amen.

Ioannes victoriã Theodosij obseruat. Mortem eius prædicit.

Obitus S. Ioannis Ægypty.

DE [12] HOR.

Cap. 2. P[illegible] 10 c. 9. Or[illegible] ru. [illegible] Origenista, teste Hieronymo.

Hor ex anachoretá monasterij institutor.

VIdimus & alium apud Thebaidem venerabilem virum, Hor nomine: hic multorum erat monasteriorum pater, qui [13] habitu ipso, honoris videbatur angelici, nonaginta iam agens ætatis annos, barbâ prolixâ, & claritatis canitię splendidâ, vultu & aspectu ita lætus, vt plus aliquid habere quàm in hominis natura est, visio ipsa videretur. Hic priùs in vltimâ eremo plurimis abstinentiæ laboribus exercitatus, postremò in vicino vrbis monasterium instituit.

In adiacentibus autem habitationis suæ locis diuersi generis arborum siluas ipse per se plantaria ponendo conseruit. In quibus, vt nobis à plurimis sanctis patribus affirmatum est, ante illius aduentum nullum omnino virgultum fuit. Ob hoc autem plantauit hanc siluam, vt ibi fratres, quos inibi congregare cupiebat, non haberent necessitatem, ligni gratiâ longiùs euagandi. Habens curam & in his quæ ministerio corporis necessaria sunt, sed præcipuè salutis eorum ac fidei. Ipse tamé cùm esset in eremo, herbis pascebatur, & radicibus quibusdam, & hæc ei dulcia videbantur. Aquam verò si quando inuenisset, bibebat, orationibus & hymnis occupans omne diei tempus ac noctis. Vt autem ad maturam peruenerat ætatem, apparuit ei angelus Domini in eremo per visum, dicens: Eris in gentem magnam, & multus tibi populus credetur, & erunt per te quæ saluanda sunt multa millia hominum. Quantoscunque autem in hac vitâ positus conuerteris ad salutem, super tantos principatum accipies in futuro: & nihil verearis: nunquam enim aliquid tibi deerit eorum stipédiis, quæ ad vsum corporis requiruntur, quoties hæc poposceris à Deo. Hæc cum audisset, ad viciniora loca accedit, & primò solus sub paruo tugurio, quod sibi ipse construxerat, habitare cœpit, oleribus cópositis vescens, solis interdum etiá post continuata ieiunia. litteras primò ignorauit. Cum auté de eremo ad hæc quæ suprà diximus, viciniora habitaculis loca accessisset, data est ei diuinitus gratia. Et cùm à fratribus oblatus ei fuisset codex, quasi olim iam sciés litteras, legere cœpit. Collata est ei aduersus dæmones etiam virtus, ita vt multi ex his, quos vrgebant dæmones, etiá inuiti ad eum raperentur, protestátes summo eum clamore de meritis eius. Sed & alias quamplurimas sanitates operabatur.

Abstinentia eius.

Diuinitus literas nouit.

Dæmones pellit.

Ægros sanat.

Congregabátur interim ad eum plurimæ multitudines monachorú, inter quos cùm etiam nos aduenissemus, visis nobis lætissimus redditur. Cúmq; salutás nos, orasset more sibi solito, pedes hospitum propriis manibus lauat, & docere nos ex Scripturis, quæ ad ædificationé vitæ ac fidei pertinét, cœpit. Erat enim ei docédi gratia à Deo collata. Cùm itaque plurima nobis Scripturarú capitula sapiéter disseruisset, rursus ad orationem conuertebatur. Consuetudo auté erat ei nó prius corporalé cibum sumere, quàm spiritalé Christi Cómunionem acciperet. Quo accepto, post gratiarum actioné adhortari nos etiam ad reficiendùm cœpit. Ipse tamen sedens nobiscú, nunquam cessabat aliquid de studiis spiritalibus cómouere. Narrabat ergo nobis tale aliquid: Scio hominem, inquit, quendá in eremo, per tres cótinuos annos nullum sumpsisse terrenum cibum: angelus enim Dei tertiâ quaque die escam deferebat ei cælesté; & hæc ei cibus erat & potus. Et iterùm scio huiusmodi hominem, quia venerunt ad eum dæmones in specie cœlestis militiæ, & habitu Angelorú, currus igneos agentes, plurimo apparatu, tanquam magnum aliquem regem deducentes, ísque qui ceteris vt rex haberi videbatur, dicebat ad eú: Implesti omnia, ó homo, superest vt adores me, & transferá te sicut Eliam. Sed monachus audiés dicebat in corde suo? Quid est hoc? Quotidie ego Saluatorem, qui est Rex meus, adoro, hic si esset ille, quomodo à me hoc exposceret, quod indesinenter me facere sciret? Et post hæc respondit ad ipsum: Ego habeo meum Regem, quem quotidie sine intermissione adoro, tu auté non es rex meus. Et continuò inimicus ad hęc verba nusquá cóparuit. Verùm hæc ille quasi de alio nobis narrans sua gesta, sub alterius personâ memorabat. Patres tamen qui aderant, ipsi nobis affirmabant, quòd ipse esset, qui hæc vidisset & audiuisset.

Lauat hospitum pedes.

Per tres annos nullum cibum terrenũ sumpsit.

Cælesti escâ post triduum pascitur.

Diaboli phãtasiá egregia responso depellit.

Erat ergo hic magnificus pater, qui inter cetera bona etiá hoc præstabat aduenientibus fratribus, & cú ipso habitare volentibus. Faciebat conuocari fratres qui secum erant, & in vnâ die aduenienti fratri cellulá ædificabat. Erat in hoc opere magna alacritas fratrú, vnoquoque eorum festinante lateres cóuehere, aut lutum porrigere, aut aquam infundere, aut ligna deferre. Vbi verò perfecta fuisset, ipse eam omnibus vtensilibus vel necessariis instructam tradebat fratri.

Vno die cellulam aduenienti fratri extruxit.

Hic aliquando cùm falsus quidam frater ad se venisset, & vt videretur nudus, vestimenta sua occultasset, arguit eum coram omnibus, & in mediú quæ occultauerat protulit, & ita pertimuere omnes, vt de reliquo nemo auderet coram ipso fallere. Tanta erat in eo virtus animi, & tanta diuinæ gratiæ magnitudo, quam abstinentiæ labore & fidei puritate quæsierat. Multitudines autem fratrum cum ipso positæ, tantâ gratiâ erant repletæ, vt cùm ad ecclesiam conuenirent, chori Angelorum vestibus ac mentibus resplendentes, ad imitationem virtutum cælestium, in hymnis & laudibus Dei peruigiles viderentur.

Fratris cuiusdam fraude diuinitus noscit.

Cap. 3.

DE [14] AMMONE.

Palladius cap. 48.

VIdimus autem in Thebaide etiam alium virum, nomine Ammonem, patrem trium millium circiter monachorum, qui Tabennénſij appellantur, ingentis abſtinentiæ viros, quibus vſus eſt indui [15] colubiis quaſi laceis lineis, & pelle confectâ à collo poſt tergum & latus deſcendente contegi; cucullis etiam caput operiri, maximè cùm ad cibum ventum fuerit, eiſque etiam faciem velant, ne alius alium parciùs cibum ſumentem deprehendat. Eſt autem eis & in capiendo cibo ſummum ſilentium, ita vt nec putetur in eo loco eſſe aliquis hominum, vbi ſedetur ad menſas, & omnis eorum conuerſatio ita eſt in multitudine poſita, quaſi eſſet in ſolitudine, dum ita latet vniuſcuiuſque abſtinentia, vt ab alio deprehendi non poſſit. Sedent ergo ad menſam contingentes magis quam ſumentes cibos, vt nec defuiſſe menſis, nec tamen vorari ſatisfeciſſe videantur. Maior quippe eſt continentiæ virtus, his abſtinere quæ in oculis habentur & in manib.

Ammon pater 3000. monachorũ. Tabennenſiũ monachorũ veſtitus.

Silentium tempore refectionis.

Continentia ſobrietatis.

Cap. 4.

DE [16] BENO.

Pallad. cap. 49.

VIdimus & alium ſenem manſuetudine omnes homines præcellentem, Benum nomine, de quo aſſerebant fratres qui cum ipſo erant, quod neque iuramentum vnquam neque mendacium de ore eius proceſſerit, neque vllus hominum iratum viderit eum aliquando, aut ſermonem ſuperfluum otioſúmque proferentem, ſed erat vita eius in ſummo ſilentio, moréſque tranquilli, & per omnia quaſi angelici ordinis vir: humilitas quoque immenſa, & in omnibus pro nihilo ſemetipſum ducens. Denique nobis multùm rogantibus vt aliquem ſermonem ab eo ædificationis audiremus, vix impetrare potuimus, vt pauca nobis de manſuetudine loqueretur.

Hic aliquando, cùm beſtia quædam, quæ hippopotamus appellatur, regionem illi proximam vicinámque vaſtaret, rogatus ab agricolis venit ad locum: & cũ immanem belluam peruidiſſet, ait ad eam: Præcipio tibi in nomine Ieſu Chriſti, ne vltra vaſtes hanc terram. Tum illa quaſi Angelo perſequente effugata, nuſquam omnino cõparuit. Simili modo etiam crocodylum ab eo alio tempore fugatum perhibebant.

Cap. 5.

DE [17] OXYRYNCHO CIVITATE.

Deeſt hoc Palladio.

VEnimus autem & ad ciuitatem quamdam Thebaidis, nomine Oxyrynchũ, in quá tanta religionis deprehendimus bona, vt ea nemo dignè valeat enarrare. Repletã namque eam monachis intrinſecus vidimus, & extrinſecus omni ex parte circumdatam. Ædes publicæ (ſi quæ in eâ fuerant) & templa ſuperſtitionis antiquæ, habitationes nunc erant monachorũ. & per totam ciuitatẽ multo plura monaſteria quàm domus videbantur. Sunt autem in ipſa vrbe, quia eſt ampla valdè & populoſa, duodecim eccleſiæ, in quibus publicus agitur populi cõuentus, exceptis monaſterijs, in quibus per ſingula orationũ domus ſunt. Sed nec portæ ipſæ, nec turres ciuitatis, aut vllus omnino angulus eius monachorum habitationibus vacat, qui per omnẽ partem ciuitatis, die ac nocte hymnos ac laudes Deo referentes vrbem totam, quaſi vnam Dei eccleſiam faciunt. Nullus enim ibi inuenitur aut hæreticus, aut paganus, ſed omnes ciues Chriſtiani, omnes Catholici, vt nihil omnino differat, ſi epiſcopus in plateâ orationem, aut in eccleſia faciat. Ipſi quoque magiſtratus & principales ciuitatis, & reliqui ciues ſtudioſe per ſingulas portas ſtatuunt, qui obſeruent, vt ſicubi apparuerit peregrinus aut pauper certatim ad eum qui præoccupauerit adductus, quæ ſunt neceſſaria conſequatur.

Oxyrynchus plena monaſterijs.

Viuens in fide integritas.

Hoſpitalitas.

De his autem qui erga nos, ab ipſis populis geſta ſunt, videntibus tranſire nos per ciuitatem ſuam, & velut Angelis occurrentibus, atque honorem deferentibus, quomodo enarrem? Aut de ipſis monachis & virginibus, quorum innumeræ multitudines (vt ſupra diximus) in illâ vrbe habẽtur? Requirentes enim à ſancto epiſcopo loci illius, viginti millia virginum, & decem millia monachorum inibi haberi comperimus. Quorum omnium affectum erga nos & honorem, quẽ exhibebant, vobis exponere, nec ſermo ſufficit, nec verecundia permittit, quomodo palliola noſtra ſcinderentur, vnoquoque nos ſibi rapiente, & ad ſe adducere cupiente.

In ea viginti millia virginum, & decem millia monachorũ.

Vidimus quoque ibi plurimos ſanctorum patrum diuerſas Dei gratias habentes, alios in verbo Dei, alios in abſtinentiá, alios in ſignis & virtutibus miniſtrantes.

DE [18] THEONE.

Cap. 6.

Pallad. cap. 50.

VIdimus & alium non longè ab vrbe ad eam partem, quæ mittit ad eremũ, nomine Theonem virum ſanctum, intra cellulã ſuam clauſum ſolitarium, qui perhibebatur triginta annis ſilentij habuiſſe continentiá: quíque tam multas virtutes faciebat, vt propheta apud illos haberetur. Conueniebat namque ad eum per dies ſingulos infirmorum plurima multitudo, ad quos ille per feneſtram manũ proferens, & vniuſcuiuſque capiti ſuperponens, ac benedicens eos ſanos ab omni ægritudine remittebat. Hic etiá ipſo viſu tam honorabilis erat, tantúmque reuerentiæ gerebat in vultu, vt inter homines Angelus videretur, ita lætus oculis, & plenus totius gratiæ apparebat.

Theonas triginta annis ſilet.

Benedictione & manu impoſitione morbos curat.

Huic cum paruum ante tempus, vt comperimus, noctu latrones superueniſſent, aurũ ſe apud eum inuenturos credentes, oratione ſolà ita eos vinxit, vt foribus eius affixi, mouere ſe omnino non poſſent. Manè verò cùm ad eũ turbæ more ſolito conueniſſent, & viderent ad ianuas eius latrones, volebant eos igni tradere. At ille rerũ neceſſitate cõpulſus, vnũ eis ſolùm locutus eſt verbum: Sinite, inquit, eos illæſos abire, alioquin gratia à me fugiet ſanitatũ. Populi verò vt audierunt hæc, contradicere non audentes dimiſerunt eos. Latrones verò videntes quod ſecũ eſt geſtum, abiectá ſcelerũ voluntate, & præteritorũ multorum pœnitudinẽ gerentes, ad monaſteria vicina cõfugiunt, atque ibi emendatioris vitæ formam modumque ſuſcipiunt.

Oratione latrones ligat.

Latrones conuertuntur.

Erat autem ſupradictus vir eruditus non ſolùm Ægyptiorum & Græcorum linguâ, ſed etiam Latinorum, vt & ab eo ipſo, & ab his qui ei aderant didicimus. Sed & ipſe releuare copiẽs, & cõſolari peregrinationis noſtræ laborẽ, in tabella ſcribẽs ad nos gratiã doctrinámque ſui ſermonis oſtẽdit. Erat autem eius cibus abſque ignis opere. Dicebant autem quòd & noctibus ad eremum progrediens, comitatu vteretur plurimo eremi beſtiarum. Ipſe verò hauriens aquam de puteo

Cibus eius & comitatus ferarum.

ſuo

suo, & præbens eis pocula, obsequij earum remunerabat laborem. Huius autem rei manifestum dabant indicium, quòd vestigia bubalorum, caprarúmque & onagrorum, circa eius cellulã plurima deprehendebantur.

DE [19] APOLLONIO.

Cap. 7. Palladio c. 52. dicitur Apollo.

VIdimus & alium sanctum virum, nomine Apollonium, apud Thebaidam, in finibus Hermopolis ad quam ciuitatem Saluatorem cum Mariâ & Ioseph de Iudeæ finibus venisse tradũt, secundum Prophetiam Isaiæ, dicentis: Ecce Dominus sedet super nubem leuem, & veniet in Ægyptum, & commouebuntur manufacta Ægyptiorum à facie eius, & cadent in terram. Vidimus ergo ibi etiam & templum ipsum, in quod ingresso Saluatore corruisse omnia idola in terram, & comminuta esse memorabant.

Isaiæ 19.

Vidimos ergo supradictum virum, & in vicinâ eremo sub monte quodam habentem monasteria: erat enim pater monachorum circiter quingentorum, & famosissimus in omnibus Thebaidæ finibus habebatur. Opera enim magna erant ei, & virtutes multas, signáque plurima & prodigia faciebat per eum Deus. A pueritiâ námque in abstinentiâ nutritus, vbi ad maturam peruenit ætatem, gratia Dei semper cum ipso creuit. Erat enim annorum ferè octoginta, cùm eum vidissemus in monasteriorum congregatione florentem: sed & ipsi qui videbantur eius esse discipuli, ita perfecti erant & magnifici, vt omnes pænè possent signa facere. Quindecim ergo annorum secessisse eum ad eremum ferebant, atque ibi cùm quadraginta annis fuisset in exercitiis spiritualibus conuersatus, aiebant vocem Dei ad eum delatam dixisse: Apolloni, per te perdam sapientiam sapientium in Ægypto, & intellectum prudentium reprobabo. Perdes autem mihi & eos qui inter ipsos sunt sapientes Babylonis, & omnem culturam dæmonum subrues. Perges ergo nunc ad loca habitabilia; generabis enim mihi populum substantialem, & perfectum æmulatorem operum bonorum. At ille respondens ait: Aufer à me, Domine iactantiam, ne fortè elatus super fratres meos, cadã ab omnibus bonis tuis. Respondit ad eum rursus diuina vox: Mitte manum tuam ad ceruices tuas, & quod comprehẽderis constringe, & sub arenâ obrue. At ille sine morâ iniectâ manu ad ceruices suas apprehendit quasi paruulum quemdam Æthiopem, & continuò submersit eum sub arenâ clamantem & dicentem: Ego sum superbiæ dæmon. Post hæc vox ad eum facta est à Deo dicens: Perge nunc: omnia enim quæcunque à Deo popósceris, consequêris. Ille ergo post hæc perrexit ad ea loca, in quibus homines habitabant. Temporibus autem Iuliani tyranni hæc fiebant.

Apollonius pater quingentorum monachorũ.

Quindecim annos natus eremum petit.

Orans exauditur pro iactantia spiritu à se auferendo.

Fuit autem in locis illis spelunca quædam eremo vicina, in quâ habitare cœpit, indesinẽter die ac nocte orationibus vacans, cásque centum (vt aiebant) per diem, totidémque noctis tempore curuans genua cõsignabat Deo. Cibo autem magis cælesti quàm humano vtebatur. Indumentum eius stuppeum collobium erat, quod apud illos lebetes appellatur, & linteum quod collum & caput obuolueret. Quæ tamen indumenta ferebant permansisse ei in deserto numquam veterata. Erat ergo in vicino eremi loco, in virtute Spiritus degens, signa & sanitates miras efficiens, quas enarrare pro sui immensitate (sicut ab his qui cum ipso erant, senioribus comperimus) vox nulla sufficiet. Famâ autem magnifica de eo peruulgata, cùm in admiratione omnium quasi propheta aliquis aut apostolus haberi cœpisset, vicinis è regionibus monachis diuersis ex locis conueniebant ad eum, & tamquam pio patri magna munera, suas singuli quique animas offerebant. At ille vnumquemque eorum tota religione suscipiens, alios ad benè operandum, alios ad benè intelligendum prouocabat: sed & ipse priùs ea ostẽdebat exemplis, quæ verbis docere cupiebat. Aliis quidem diebus vnumquemque apud semetipsum exercere abstinẽtiam quam posset sinebat; die verò Dominicâ, gratia charitatis, secũ omnes cibum sumere hortabatur, cùm tamen ipse solitis abstinentiæ obseruationibus deseruiret, herbis solummodò aut oleribus vtens, nec vsum aut ministerium ignis admittens.

Centies die, & nocte orans erat.

Vestitus eius non veterascens.

Die Dominico, charitatis gratia, suos ad cibum conuocat.

Hic cùm audisset, Iuliani (vt suprà diximus) temporibus fratrem quemdam militia comprehensum detineri in carcere, venit ad eum cum fratribus, consolandi gratiâ, & vt moneret eum in necessitate tenere constantiam, atque imminẽtia contemnere ac deridere pericula: Tempus enim ait, certandi adest, in quo fidelium mentes tentationibus probandæ sunt & noscendæ. Cùmque his & aliis verbis roboraret animos adulescentis, superuenit centurio, & indignatus est, cur introire ausus sit: claues extrinsecus carceris imposuit, ipsúmque & omnes quicunque venerant pariter conclusit, quo scilicet etiam ipsi similiter ad militiæ detinerentur officium: constituénsque custodes quamplurimos, abscessit. Medio autem noctis astare visus est Angelus ingenti luce resplendens, & obstupefactis perterritisque custodibus, carceris claustra patefecit. Tunc verò ipsi custodes aduoluti pedibus sanctorum, rogabant eos decedere, dicentes, melius sibi esse mori pro eis, quàm diuinæ virtuti obsistere, quæ eorum curam gerebat. Manè verò etiam ipse centurio cum principalibus viris festinus ad carcerem venit, rogans vt discederent omnes qui teneri videbantur. Dicebat enim, domum suam terræmotu magno concidisse, & electós quósque famulorum suorum peremisse. Sancti verò his auditis, hymnum Deo laudésque cecinerunt, & regressi ad eremum, erant in vnum positi, secundum apostolorum exemplum, habentes animam vnam & cor vnum.

Incarceratur cum aliis, vt miles fiat.

Diuinitus carceris foribus apertis liberatur.

Act. 4.

Pater autem senior docebat eos vt quotidie proficerent in virtutibus, & insidias diaboli, quas per cogitationes inferret hominibus, in initiis statim retunderent. Sic enim aiebat, cũfringatur caput serpentis, & omne eius corpus emortuũ redditur. Ob id enim mãdat nobis Deus obseruare caput serpẽtis, vt omnino statim ab initio nec recipiamus malas & sordidas cogitationes in corde nostro. Quanto ergo magis diffundi non conuenit in sensibus nostris cogitationũ phantasiás, quas etiã initiò recipi vetat? Sed & illud monebat, vt in virtutibus alter alterũ vincat, nec patiatur se vnusquisq; inferiorẽ proximo suo fieri. Hinc autem, dicebat, scietis vos proficere in virtutibus, si nulla vobis passio fuerit erga mundana desideria. Hoc enim est initium donorum Dei. Quòd si etiam ad hoc venerit quis vestrũm, vt & signa & mirabilia faciat, non extollatur pro hoc, neque in cogitatione sua erigatur tamquam cæteris prælatus, sed nec hoc ipsum hominibus debet ostendere, quod donum gratiæ huius acceperit, alioquin sedu-

Initiis tentationum obsistendum.

Signum profectus spiritualis non affici mundanis desideriis.

agens ad monasteria, docebat eum mutare debere ordinem vitæ, & patienter à Deo quærere misericordiam, promissionem ex fide exspectare, omnia enim possibilia dicebat esse credenti. *Matt. 9.* Cúmque noctis tẽpore simul in monasterio requieuissent, per visum ambo vident se esse in cælis, & assistere ante tribunal Christi: vident etiam Angelos Dei, & Sanctos quosque adorantes Dominum: & cùm hæc videntes, etiam ipsi adorassent Deum, vox Dei defertur ad eos, dicẽs: Licet nulla sit cõmunio luci & tenebris, nec sit aliqua portio fideli cum infideli; tamen donatur tibi salus istius, pro quo supplicasti, Apolloni. *Apollonij & latronis visio.* *2. Cor. 6.* Sed & alia multa cùm audissent in cælesti visione positi, quæ neque sermo enarrare sufficit, neque auris audire, surrexerunt à somno, & quæ viderant fratribus indicarunt. Admiratio autem ingens esse cœpit, cùm vnum atque idem somnium vterque narraret. Permansit autem cum fratribus latro ille iam sanctus, vitam suam morésque ad omnem innocẽtiam pietatémque commutans, tamquam in agnum conuersus ex lupo, vt in eo plenissimè compleri videretur prophetia Isaiæ dicentis: Lupi cum agnis pascentur, & leo & bos simul paleis pascentur. *Isaiæ 11.* Vidimus ibi quosdam etiam gentis Æthiopum viros cum monachis viuentes, & multos ex ceteris monachis in obseruantiâ religionis & virtute animi præcellentes, vt & in ipsis compleri videatur Scriptura, quæ dicit: Æthiopia præueniet manus eius Deo. *Psal. 67.*

Adhuc autem in gestis sancti Apollonij ferebatur hoc. Lis quodam tempore dicebatur exorta inter duos vicos, quorum vnus Christianorum, alter gentilium fuit. Procedunt ex vtraque parte armatorum turbæ plurimæ. Accidit autem vt sanctus Apollonius superueniret. Cúmque eos hortaretur ad pacem, quidam eorum qui inter gentiles quasi caput erat & caussa belli illius, homo truculentus & ferus, obsistebat ei vehementer, dicens, non se permittere fieri pacem, vsque ad mortem suam. *Apollonij prædictio.* Tunc ille: Fiat (inquit) vt optas. nullus enim alius præter te perimetur, sed & congruum honori tuo tibi sepulchrum fiet, non terra, sed bestiarum ac vulturum ventres. Et continuò sermo eius efficitur verus. nullus enim alius ex vtraque parte nisi solus ipse cecidit. Quem cum sub arena obruissent, mane regressi inuenerunt, à bestiis effossum laniatúmque, atque à vulturibus deuoratum. Cúmque omnes admirationem habuissent, quòd sermo hominis Dei ita fuisset impletus, conuersi sunt omnes ad fidẽ Saluatoris Domini, & Apollonium prophetam Dei prædicabant. *Vicani ad fidem conuertuntur.*

Sed & hoc nos non effugiat, quod ab eo primis adhuc diebus (quibus in speluncâ habitare cum paucis fratribus cœperat) factum didicimus. Dies sanctus aderat Paschæ, & cùm sollemnitas vigiliarum Sacramentorúmque intra speluncam fuisset expleta, atque ex his quæ fuerant apud eos refectio pararetur: erant autem eis pauci tantúmmodò & sicci panes, atque olera ex his quæ sale aspersa reponi apud eos solent. Tum Apollonius fratres qui secum erant alloqui ita cœpit: Si est in nobis fides, & verè fideles sumus famuli Christi, petat vnusquisque nostrûm à Deo, si quid quasi in die festo sumere libenter habet. *In die Paschæ fratribus ciborum varietatem Apollonius impetrat.* At illi ipsi potiùs (qui eos ætate & meritis præcelleret) hæc à Deo poscenda permittunt, semetipsos inferiores huius gratiæ indicantes. Tum ille cum omni alacritate orationem fudit ad Deum: quâ expletâ, cùm omnes respondissent, Amen, ecce repentè ante fores speluncæ astare vident homines quosdam sibi penitùs ignotos, quíque tam multas copias rerum omnium, quæ ad vsus duntaxat ciborum pertinent, detulerunt, vt neque tam multa, neque tam diuersa, tam facilè quisquam viderit, in quibus erant quædam quæ omnino in Ægypti regionibus nũquam visa sunt pomorum genera, & magnitudo incredibilis vuæ, nuces, ficus, mala quoque punica, & ante tempus omnia, saui, atque mellis, & lactis copia. [21] Nicolai etiam ingentes, & panes calidi & mundissimi, qui tamen peregrinæ esse viderentur prouinciæ. Viri verò qui hæc detulerant, statim vt tradiderunt, quasi festinantes ad eum, à quo missi fuerant, redire cupientes, mox discedũt. Tum ipsi monachi gratiâs Domino referentes, ex his quæ sibi fuerant delata, vesci cœperunt. Quorum copia tanta fuit, vt vsque ad diem Pentecostem quotidie ministrata sufficerent; certi quòd hæc sibi à Deo sollemnitatis gratiâ missa sint.

Comperimus etiam hoc, quòd quidam ex fratribus, cui deerat humilitatis & mansuetudinis gratia, poposcit ab eo vt peteret à Domino, vt & sibi donaretur hoc munus orante illo: *Gratiam humilitatis & mansuetudinis cuidam impetrat.* tanta in eum gratia mansuetudinis & humilitatis aduenit, vt omnes fratres stuperent de trãquillitate animi eius & modestiâ, in quo priùs nihil horum viderant.

Orta est aliquando fames apud Thebaidam. Scientes autem habitatores terræ illius, quòd monachi, qui cum Apollonio Domino seruiebant, frequenter etiam sine cibo per gratiam Domini pascebantur, omnes simul cum vxoribus & filiis pergunt ad eum, cibum simul benedictionémque poscentes. At ille nihil dubitans, proferre cœpit ex his, quæ ad vsum fratrum reposita erant, & dare singulis copiosè. Cùm verò tres solæ panum sportæ remansissent, fames autem populos vehementer vrgeret, iubet proferri in medium sportas, quæ solæ superfuerant, vnius diei victũ monachis præbituræ, & in auditu totius populi, qui famis necessitate confluxerat, eleuatis ad Deum manibus ait: Numquid non valet manus Domini multiplicare hęc? Sic dicit Spiritus sanctus: Non deficiet panis in sportis his, donec satiemur omnes de frugibus nouis: & vt plurimi ex his, qui tunc in præsenti fuerant, confirmabãt, *Oratione panes in dies plurimos multiplicat.* quatuor continuis mẽsibus nec cessatum est vmquam erogari panis ex sportis, neque deesse potuit aliquando. Similiter autem & alio tempore fecisse eum de frumenti & olei specie perhibebant. Quibus virtutibus motus diabolus dixisse ad eum fertur: Numquid Helias es tu, aut alius aliquis prophetarũ vel Apostolorum, quòd hæc facere ausus es? At ille respondens ei, dixit: Quid enim? Nónne & prophetæ & Apostoli homines erant, qui nobis & fidem suam & gratiam tradiderunt? Aut tunc Deus præsens erat, nunc verò absens est? Absit: Deus omnipotens est, & quæ potest semper potest. Si ergo Deus bonus est, tu diabole, quare tam malus es? Hæc, vt suprà iam diximus, à senioribus, viris religiosis & sanctis per eum gesta esse, fidâ narratione comperimus. *Visa narrat auctor.* Et quamuis eorum fidelis sit habenda relatio, maiorum tamen fidem rerum per eum præstitit Dominus etiam hoc quod nos ipsi oculis nostris inspeximus. Plenas enim sportas panibus deferri vidimus ad vacuas mensas: & cùm re-

teplerentur panibus mensæ, atque ad omnem satietatem consumerentur, plenæ nihilominus recolligebantur.

Aliud quoque quod apud eum mirū vidimus, non silebo. Tres eramus nos fratres, cùm venimus ad eum, & ecce longè adhuc nobis positis ab eius monasterio, occurrerunt nobis fratres, qui ab ipso ante triduum audierant de aduentu nostro; occurrerunt autem nobis cum psalmis. Hoc enim est eis moris facere in aduentu omniū monachorum. Et adorantes in facies suas vsque ad terram, osculabantur nos, atque ostendentes nos sibi inuicem dicebant: Isti sunt fratres, de quorum aduētu ante triduum nobis pater Apollonius prædixerat, dicens, post triduum affuturos tres fratres de Ierosolymis venientes. Alij ergo ex fratribus præcedebant nos, alij sequebantur, vtraque tamen turma psallebat. Vbi autem appropinquare iam cœpimus, auditā voce psalmi, etiam ipse sanctus Apollonius procedit in occursum. Et vt vidit nos, statim prior adorauit vsque ad terrā, & surgens osculo nos suscepit. Vbi autem ingressi sumus monasterium, oratione priùs (vt moris est) datā, pedes nostros propriis manibus lauat, & cetera quæ ad requiem corporis pertinēt adimpleuit. Hæc autem facere ei moris erat omnibus aduenientibus. Consuetudo autem erat apud eum, vt fratres qui cum ipso erant, non priùs cibum sumerent, quàm Communionem Dominicam perciperent circa horam diei nonam, & post hoc interdum sic vsque ad vesperam permanebant, & verbum Dei audientes, de mandatis Domini adimplendis sine intermissione docebantur. Post hæc iam cibo sumpto, alij ipsorum ad eremum secedebant, per totam noctem Scripturas diuinas memoriter recolentes, alij in eodem loco ad quē conuenerant permanebant, & vsque ad lucem in hymnis & laudibus Dei peruigiles perdurabant, sicut & ego ipse præsens vidi. Aliquanti verò ex ipsis circa horam nonam, cum descendissent de monte, perceptā gratiā Domini statim discedebant, solo hoc spiritali cibo contenti: & hoc faciebant per plurimos dies. Supra modum autem lætitia & gaudium inerat eis, & tanta exultatio, quanta haberi ab vllo hominum non possit in terris. Nullus in eis tristis omnino inueniebatur, sed & si aliquis visus fuisset aliquantulū mœstior, statim pater Apollonius caussam mœstitiæ perquirebat. Frequenter autem etiam, si aliquis occultare voluisset, ipse enuntiabat quid lateret in corde, ita vt is qui patiebatur agnosceret. Monebat ergo eos dicens, non oportere prorsus inesse tristitiam his quibus salus in Deo est, & spes in regno cælorum. Tristentur, aiebat, gentiles, & lugeant Iudæi, plangant sine cessatione peccatores, iusti verò lætentur. Nam si hi qui terrena diligunt, super fragilibus & caducis rebus lætantur; nos qui tantæ gloriæ spem, & æternitatis habemus exspectationem, cur non omni exultatione lætemur? Aut non & Apostolus nos ita monet dicens: Semper gaudete, sine intermissione orate, in omnibus gratias agite. Sed quis possit doctrinam eius, & verborum gratiam sufficienter exponere? Vnde silere de his melius censeo, quàm parum dignè proloqui.

Futura prænunciat Apollonius.

Hospites adorat, osculo excipit, eorū pedes lauat.

Communionem Dominicam ante cibum sumunt.

Gaudium spirituale anachoretarum.

Quare tristitia à iustis facessere debeat.

1. Thes. 5.

Multa enim nobis beatus Apollonius etiam secretiùs de ratione abstinentiæ, & conuersationis integritate, multa etiam de hospitalitatis studio disserebat, & præcipiebat attentiùs, vt aduentantes fratres quasi Domini susciperemus aduentum. Nam & adorari fratres aduentantes propterea (inquit) traditio habetur, vt certum sit in aduentu eorum aduentum Domini Iesu haberi, qui dicit: Hospes fui, & suscepistis me. Sic enim & Abraham suscepit eos qui homines quidem videbantur, Dominus autem in eis intelligebatur. Interdum autem etiam contra voluntatem cogere fratres ad corporalem requiem sancti Lot exemplum proponebat, qui Angelos vi compulsos ad hospitium domus suæ perduxit. Sed & hoc monebat, (vt si fieri posset) quotidie monachi communicarēt mysteriis Christi, ne fortè qui se longè facit ab his longè fiat à Deo: qui autem frequentiùs hæc suscepit, frequentiùs ipsum videatur suscipere Saluatorem, quia & ipse Saluator ita dicit: Qui manducat carnem meam, & bibit sanguinem meum, in me manet, & ego in eo. Sed & ipsa commemoratio Dominicæ passionis, cùm assiduè fit à monachis, plurimùm vtilitatis eis confert ad exemplum patientiæ. Sed & cōmonitio datur per hæc, vt studeat vnusquisque ita semper paratus inueniri, ne iudignus Dominicis mysteriis habeatur. Addebat autem his, quòd etiam remissio peccatorum per hæc credentibus detur.

[Ieiunia sanè legitima, id est, quartā & sextā feria, monebat non esse soluenda, nisi grandis aliqua necessitas fieret, quia quartā feriā Iudas de traditione Domini cogitauerat, & sextā feriā crucifixus sit Saluator. Videbitur ergo qui his diebus sine aliqua necessitate soluit statuta ieiunia, vel cum tradente tradere Saluatorem, vel cum crucifigentibus crucifigere.] Dicebat ergo, vt si fortè in diebus supradictis superuenerit aliquis fratrum, si quidem ante horam nonam itineris caussa velit reficere, ponendam ei esse mensam soli: quod si nolit, non eum esse cogendum: communis námque huius obseruantiæ traditio est. Culpabat sanè valdè eos, qui vel comam capitis nutriunt, vel ferrum in collo circumferunt, vel aliquid tale, quod ad sustentationem hominum fieri videatur, gerunt: Certum est enim, inquit, quòd isti ab hominibus laudem quærunt, & ostentationis caussa hæc faciant, cùm mandatum sit, etiam ieiunia ipsa in occulto esse celebranda, vt Deo soli sint cognita, qui videt quod in occulto fit, & reddit in palàm. Sed vt videtur, isti non sunt contenti eius testimonio & remuneratione, qui videt in occulto, sed manifestari isti apud homines volunt. Omnis enim abstinentiæ ratio in occulto habenda est, & vt corpus ieiuniis fatigetur, & tamen non apud homines iactantia, sed Domini retributio quæratur.

Hæc & multa alia nobis de conuersatione monachorum per totam differens dierum septimanam, & fidem doctrinæ gestorum suorum auctoritate confirmans, vbi proficisci cœpimus ab eo, producens nos aliquantulum monebat, dicens: Ante omnia, dilectissimi, pacem habetote inter vos, nolite ab inuicem separari. Tunc conuersus ad fratres, qui simul cum eo producentes nos aderāt, dixit: Quis vestrûm, fratres promptus est deducere eos vsque ad vicina patrum monasteria? Et cùm penè omnes promptissimè semetipsos obtulissent, & progredi nobiscum vellent, ipse sanctus pater Apollonius elegit ex omnibus tres, qui & Græcam linguam, * & Ægyptiam benè nossent, vt sicubi necessarium fuisset, interpretarentur nobis quique & in collocutio-

Ecce traditio, fratres aduentantes adorandi. Matth. 25.

Gen. 18.

Ibid. 19.

Hospites quandoque cogendi.

Quotidianè Communionem sumdat.

Ioan. 6.

Remissio peccatorum per Communionem.

Vt gelius in cluta habetur Decret. 3. part. dist. 3. de Consecr. c. 16. Cur quartā & sextā feriā ieiunandum. Hospiti etiam ieiunij indulgentia permittitur.

Vana gloria fugienda, nec nimis artibus venanda.

Matth. 6.

Pacem digressuris fratribus commendat.

* Palladius interserit & Romanam.

tionibus suis ædificare nos possent. Mittens ergo eos nobiscum præcepit, ut priùs à nobis discederent, quàm omnes patrea, atque omnia quæ vellemus monasteria videremus; quamuis omnes circuire nemo sufficiat. Benedicens ergo nos dimisit; atque in hæc verba benedictionem dedit: Benedicat vos Dominus ex Sion, & videatis quæ bona sunt Ierusalem, omnibus diebus vitæ vestræ. Psal. 127.

DE [23] AMMONE.

Cap. 8. Pallad. cap. 52. circa finem.

QVæ audiuimus de Ammone quodam sancto viro, cuius etiam locum in quo habitauerat, vidimus in deserto, omittenda non credidi. Igitur digressi a beato Apollonio, cum progrederemur ad partem deserti contra Meridianum, vidimus per arenam vestigia tractus draconis ingentis, cuius tanta magnitudo apparebat, quasi trabes aliqua per arenam ducta videretur. Quod vt vidimus, vt ingenti terrore perculsi sumus. Fratres autem qui nos deducebant, hortabantur nos nihil omnino formidare, sed magis fiduciam capere, & per vestigium sequi draconem: Videbitis enim, inquiunt, quantum valeat fides cùm à nobis eum videritis extingui. Multos enim & dracones, & angues, & cornutas manibus nostris peremimus; sic enim scriptum legimus: Quia credentibus in se concedit Saluator calcare super serpentes & scorpiones, & super omnem virtutem inimici. Sed illis hæc dicentibus, nos præ infidelitatis fragilitate magis magisque metuebamus, & rogabamus eos ne vellet sequi draconis vestigia, sed potiùs vt recto itinere pergeremus. Vnus tamen ex ipsis alacritate impatiens insecutus est draconem. Et cùm non longè inuenisset eius speluncam, clamabat nos vt iremus ad eum, & videremus exitum rei. Quidam tamen ex fratribus occurrit nobis, qui in viciná eremo habitabat, & prohibuit nos sequi draconem, dicens, non posse nos nec aspectum eius tolerare, præcipuè quia tale aliquid in vsu non habuimus videndi: se verò dicebat frequenter vidisse ipsam bestiam vastitatis incredibilis, & habere in longitudine quindecim cubitos. Cùmque nos ad locum dehortatus esset accedere, ipse properans, fratrem qui illic nos opperiebatur paratus ad perimendam bestiam, abstraxit, secúmque reuocauit, & nolentem discedere nisi extingueret eam, multâ prece deflexit. Qui cum venisset ad nos, ignauiam nostram infidelitatémque redarguit.

Fides monachorum ad extinguendi ingentē draconem. Luce 10.

Peruenientes autem ad cellulam illius, cum multâ dilectione suscepti ab eo requieuimus. Ille verò narrabat nobis, quòd in illo loco vbi ipse commanebat, quidam fuit vir sanctus, cuius ipse esset discipulus, Ammon nomine, per quem plurimas virtutes fecisset Dominus. Inter cetera igitur etiam hoc de eo narrabat:

Pallad. cap. 51. dicitur *Amon.*

Frequenter, inquit, veniebant ad eum latrones panem, quo solo vescebatur, auferentes ei, & si quid erat quod ad victum suum continentissimum repositum videbatur. Cúmque frequenter ab his molestiam pateretur, quadam die processit ad eremum, & inde rediens duos dracones ingentes secum comitari iussit, atque ad ostium monasterij sui manere eis præcepit, ingressúmque seruare. Veniunt ex more latrones, videntes qui essent custodes in limine, & vt viderunt dracones, exanimes & amentes effecti, obmutuerunt, & statim conciderunt. Quod vbi senior sensit, egressus inuenit eos semineces, & accedens atque erigens, increpabat eos, dicens: Cernitis quantum vos duriores bestiis estis: illæ enim nobis propter Deum obediût, vos autem nec Deum timetis, nec vitam seruorum Dei inquietare erubescitis. Verumtamen introducens eos in cellam, posuit eis mensam, & iubet vt perciperent cibum. Illi verò corde compuncti, & ab omni mentis suæ immanitate conuersi, multos qui priùs Domino seruire cœperant, in breui meliores fiunt. In tantum enim per pœnitentiam profecerunt, vt post non multum temporis, etiam ipsi eadem facerent signa, easdémque virtutes.

Latrones Ammonem annonâ suâ spoliant. *Defenditur Ammon à draconibus.* *Latrones cōuertuntur.*

Alio præterea tempore immanissimo quodam dracone vicinas vastante regiones, & plurimos perimente, venerunt habitatores loci illius ad suprà dictum patrem, orantes eum, vt de regionibus suis perimeret bestiam: simul etiam, vt ad misericordiam flecterent senem, puerum quemdam pastoris filium secum deferunt, qui solo visu draconis exterritus mente exciderat, & ab solo halitu bestiæ exanimis portabatur ac turgens. Tunc ille puerum quidem perungens oleo, restituit sanum. Semetipsum verò ad necem draconis instigans, illis interim, quasi qui nihil eos posset iuuare, promittere nihil voluit. Matorè autem surgens abiit ad digressus bestiæ, & fixit genua sua in terram deprecans Dominum. Tunc bestia cum ingenti impetu venire super eum cœpit, teterrimis flatibus, ac sibilis stridoribúsque præmissis. At ille nihil horum metuens, conuersus ad draconem dixit: Perimat te Christus Filius Dei, qui perempturus est cetum magnum. Et vbi hæc senior dixit, statim dirissimus draco omne simul cum spiritu euomens venenum, disruptus crepuit medius. Cùm autem conuenissent finitimi habitatores, & cum facto miraculo obstupescerent, & fœtoris vehementiam non ferentes, congregauerunt super eum arenæ moles immensas, astante tamen ibidem patre Ammone, quia nec sic quidem, cùm mortua fuisset bestia, sine ipso appropinquare ei audebant.

Puerum exanimem oleo sanat. *Draconem immanem prece peremit.* Isaiæ 26.

DE [24] COPRETE PRESB. ET PATERMVTIO.

Cap. 9. Pallad. cap. 54.

ERat quidam presbyter, Copres nomine, in ipsâ eremo habens monasterium, vir sanctus annorum circiter octoginta, & ipse multas virtutes faciens, languores curans, & efficiens sanitates, sed & dæmones fugans, & multa mirabilia faciens. Ex quibus nonnulla etiam in nostri præsentiâ effecit. Is ergo cùm vidisset nos, & osculo salutasset, atque ex more post orationem etiam pedes lauisset, requirebat à nobis, quæ gererentur in sæculo. Nos autem rogabamus eum, vt ipse magis nobis de suis gestis aliqua narraret, & ex quibus actibus, quibúsue meritis Dominus ei tantam gratiam contulisset, exponeret. At ille nihil dedignatus est, & suæ vitæ, & priorũ suorum narrare nobis ordinem cœpit, quos tamen longè illustriores fuisse perhibebat, séque ipsorum exempla vix parua sectari. Dicebat ergo, Nihil magni est, ô filioli, quod in nobis videtis: ad compationem sanctorum patrum.

Copres hospitalitatis cultor.

Erat enim quidam ante nos vir nobilissimus, Pater nomine Mutius. Hic fuit primus in hoc loco monachus, & in omni hac eremo viam salutis omnibus nobis primus ostendit. Hic autem primò gentilis

Hæc de Patermutio desunt Palladio Latino.

Sunt in excerptis Græcis Biblioth. Augustanæ. *Paternutij monachi acta.* *Latro fuit.*

gentilis fuit, latronum maximus, & sepulcrorum violator, atque in omnibus flagitiis opinatissimus; ad quem tali ex modo occasio salutis aduenit: Nocte quadam ad domum cuiusdam virginis Deo sacratæ exspoliandi causâ perrexit, cùmque machinis quibusdam, quæ huiusmodi artificibus satis notæ sunt, domus eius tecta conscendisset, quærens quali arte vel quo aditu ad penetralia eius irreperet, difficultate perpetrandi operis inuexus, plurimum noctis tempus in tectis positus, sine vllo transegit effectu. Post multos verò animi conatus frustrà adhibitos, veluti fessus, somno opprimitur, & per visum assistere sibi videt quemdam regio habitu, dicentem: Desine iam ab his flagitiis, & ab effusione humani sanguinis cessa, atque ab execrabilibus furtis ad laborem religiosum conuerte vigilias, & suscipe

Diuinitus in actu latrocinandi positus conuertitur.

cælestem angelicámque militiam, atque ex hoc iam animi virtutibus viue & ego te huius militiæ ducem atque principem faciam. At ille cùm gratulanter, quæ sibi offerabantur, audisset, ostenditur ei exercitus monachorum, & principatum super eos iubetur tenere. In his euigilans, astantem videt sibi virginem, & requirentem, quis, aut vnde, vel cur illuc aduenisset. At ille quasi amens effectus, nihil ei respondit, sed tantùm vt

Ad ecclesiã deduci postulat.

ecclesiam sibi ostenderet rogat. Illa verò cùm intellexisset, esse in se aliquid operis diuini, hominem perducit ad ecclesiam, ac presbyteris offert. Ad quorum ille vestigia prouoluens, rogabat Christianum se fieri, & illicò sibi pœnitentiam dari. Presbyteri verò: qui cognoscebant virum hunc esse omnium flagitiorum principem, mirabantur si hæc vera loqueretur. Et cùm perseuerantiâ sui fidem rei fecisset, monent eum, vt si hæc vellet,

Baptizatur.

illa penitus omitteret. De hinc cum religionis initia suscepisset, orat sibi præcepta dari, quibus

Tribus primi psalmi versiculis instructus ad eremum abit.

viam salutis deberet incedere. At illi tres ei primi psalmi versiculos tradunt. Quibus ille diligenter consideratis, sufficere sibi ait eos ad viam salutis, & scientiam pietatis. Tribúsque diebus permanens apud eos, ad eremum proficiscitur, vbi plurimo tempore demoratus, & die ac nocte

Radicibus herbarum victitat.

in oratione cum lacrymis perdurans, cibum ex radicibus accipiebat herbarum.

Regressus autem ad ecclesiam, tres versiculos psalmi quos à presbyteris perceperat, non solùm verbis, sed & rebus atque operibus reddidit. Presbyteri verò mirabantur, quòd subitò conuersus, acerrimam statim ingerit sibi abstinentiam: & instruentes eum plenius diuinis Scripturis, hortabantur secum demorari. At ille ne videretur esse inobediens, vnam apud eos exigens hebdo-

Post septem annoris abstinentiam Scripturas diuinitus discit.

madam, rursus pergit ad eremum, atque ibi per septem continuos annos in omni abstinentiâ degens, plenitudinem gratiæ consequitur à Domino, ita vt pænè omnes Scripturas memoriter teneret. Panem verò Dominicâ tantùm die sume-

Dominico die pane cælitus allato pascitur.

bat: & hunc diuinitus delatum. Nam cùm oraret, surgens ab oratione inueniebat panem positum, quem nemo hominum detulerat. Hunc vbi cum gratiarum actione sumpsisset, sufficiebat vsque ad alteram Dominicam diem.

Post multum verò temporis iterùm regressus à deserto, exemplo abstinentiæ suæ quamplurimos ad imitationem sui incitauit: inter quos accessit ad eum adolescens quidam, cupiens eius esse discipulus. Cui ille cùm habitum monachorum, hoc est, [25] lebetam, & cucullam, ac melotem, quæ est caprina pellis, imposuisset, docere eum de ceteris monachorum institutionibus

Studium eius mortuos sepeliendi.

cœpit. Multâ tamen cum sollicitudine curabat, sicubi Christianorum quis fuisset defunctus, vt sepeliret eum. Quem cùm vidisset adolescens ille discipulus suus summâ cum diligẽtiâ mortuis indumenta aptantem, dicit ad eum: Vellem vt & me mortuum ita indueres ac sepelires, magister. At ille ait; Ita faciam, fili mi, & tam copiosè te induam, donec dicas: Sufficit. Post non multum verò temporis defunctus est adolescens, & prædictus sermo completur. Cùm enim plurima ei circumdedisset indumenta, ait ad eum corã omnibus: Sufficiunt tibi hæc ad sepulturam, filiole, an adhuc vis vt aliquid addamus? Tunc

A mortuo discipulo responsum audit.

defunctus vocem cunctis audientibus emisit, obuelatâ iam facie, vltúque constricto, & dixit: Sufficit, pater; implesti quod promiseras. Obstupuerunt autem qui præsentes aderant, & admirati sunt valdè super tam mirabili facto eius. At ille sepulto adolescente, continuò ad eremum redijt, summo studio iactantiam declinans.

Quodam autem tempore iterùm de eremo venit ad visitandos fratres quos ipse instituerat. Et cùm quidam ex eis in extremis ageret, reuelatum est ei à Domino, quòd esset moriturus. Hora autem iam erat ad vesperam declinans: festinabat ergo, vt eum videre posset. Vicus autem vbi decumbat æger, longo adhuc aberat spatio, & nolens noctu introire vicum, simul & Saluatoris sermonem intra semetipsum meditans, quo dixit: Ambulate dum adhuc lucet, ne vos tene- Ioan. 12.
bræ comprehendant. Et qui ambulat in luce, Ioan. 11.
non offendit. Et cùm videret iam solem demergi ait ad eum: In nomine Domini nostri Iesu Christi sta paulisper in itinere tuo, & expecta me donec ad vicum perueniam. At ille cùm aliquâ iam mergi cœpisset ex parte, restitit, nec priùs occubuit, quàm homo Dei perueniret ad vicum. Hoc autem manifestum factum est omnibus illis qui ibidem consistebant. Stantes enim & intuentes motus solis in occasum, mirabantur omnes quid sibi vellet hoc, quòd tot horis in occasum suum non descenderet sol. Videntes autem Patrem-Murium de eremo venientem, quærebant ab eo, quid hoc esset signi quod ostenderat sol. At ille respondit eis: Non meministis vocem Domini & Saluatoris nostri dicentem: Si Matth. 17.
habueritis fidem sicut granum sinapis, maiora horum signa facietis? At illi cùm intellexissent, ad eius fidem solem stetisse, timore magno exterriti sunt, plurimúque eorum iunxerunt se ei discipulos, & sequi eum cœperunt. Cùm ergo ingressus fuisset domum illius fratris, pro quo festinauerat, & inuenisset eum iam defunctum, oratione factâ, accedens ad lectulum osculatus est eum, & ait: Quid magis desiderij habes, frater; abire, & esse cum Christo, an permanere in carne? Tunc ille recuperato spiritu paululùm re-

Osculatus mortuum, ab eo de vita desiderio responsum exposcit.

sedit, & ait ad eum: Quid me reuocas, pater? melius enim est mihi redire, & esse cum Christo: permanere autem in carne, mihi necessarium non est. Cui dixit: Dormi ergo in pace, fili, & ora pro me. At ille continuò reclinans se in lec-

Eius orationibus se commendat.

tulo, dormiuit. Hi autem qui aderant, obstupuerunt, dicentes: Verè Dei homo est hic. Tunc ille induit adolescentem, vt sibi moris erat, satis

Decenter mortuum sepeliendum vestit.

decorè, & totam noctem psalmis hymnísque peruigilem ducens, honestè iuuenem tradidit sepulturæ.

Alium

Alium autem fratrem cùm visitasset decumbentem, vbi vidit eum quietem mortis difficulter accipere, & grauiter conscientiæ suæ metu redargui, ait ad eum: Cur imparatus es, fili, ad profectionem? accusatrix, vt video, ignauiæ tuæ tecum pergit conscientia. Tunc ille exorabat eum, dicens: Obsecro te, pater, intercede pro me apud Deum, vt mihi parui temporis spatium largiatur, quo possim emendare vitam meam. At ille dixit ad eum: Nunc spatium pœnitentiæ requiris vbi vitæ tempus implesti? Quid faciebas in omni hoc vitæ tuæ tempore? Non potuisti vulnera tua curare? Quinimò & recentiora semper addebas. At ille cùm permaneret exorans, ait ad eum senex: Si vltrà non addas malis tuis mala, orabimus pro te Deum. Bonus est enim & patiens, & indulget tibi parum aliquid temporis vitæ, vt omnia debita tua persoluas. Et cùm post hæc orasset Deum, surgens de oratione, ait ad eum: Ecce tres annos Dominus tibi concessit in hac vitâ; tantùm, vt ex animo ad pœnitentiam conuertaris. Et apprehensâ manu eius, eleuauit eum de lecto. At ille surgens, sine aliquâ dilatione secutus est eum in desertum. Et vbi completi sunt tres anni, postea reuocabat eum ad locum vnde eum assumpserat, iam non quasi hominem, sed quasi Angelum ex homine Deo consignans, ita vt omnes mirarentur de conuersatione eius. Cúmque conuenissent ad eum fratres plurimi, statuit eum in medio, atque ex ipso materiam sumens, per totam noctem doctrinam de fructibus pœnitentiæ & conuersionis eius produxit ad fratres. Ipso verò sermonem faciente, quasi dormitare frater ille cœpit paululùm, & continuò in perpetuum quieuit. Tunc factâ oratione super eum, & omnibus quæ ad sepulturam pertinent, ex more completis, ad eremum properanter abscedit.

Inducias morituro imparato impetrat.

Pedes Nilum transit. Frequenter autem & Nilum fluuium hunc immanem pedibus transiuit, aquam vsque ad genua habens.

Ianuis clausis ad fratres ingreditur. Alio tempore clausis ostiis, fratribúsque in superioribus solariis sedentibus, ipse ingressus est ad eos, & frequenter ad quemcumque locum voluit quamuis longè positum, intra momentum temporis euectus est.

*Nam primo adhuc tempore conuersionis suæ cùm esset in eremo, & hebdomadam ieiunasset, aiunt occurrisse ei hominem in deserto, habentem panes & aquam, qui exhortatus est eum accipere cibum, qui de cælo ei fuerat destinatus.

* *Hic in Græco textu apud Palladiũ quædam interseruntur. Post hebdomada ieiunium panis ei ab ignoto offertur.*

In alio quoque tempore dæmon assistens, thesauros auri plurimos, quos Pharaonis fuisse perhibebat, ostendit ei sub terram demersos. Cui respondisse fertur Patermurius: Pecunia tua tecum sit in interitum & perditionem. Hæc ergo, & his similia plurima effecit per eum Dominus.

Act. 8.

Sed & alij nihilominùs fuerunt ante nos multi patres, quorum præsentiâ dignus non fuit mundus, signa cælestia & prodigia facientes. Quid ergo miramini, si nos parui homines parua faciamus, claudos & cæcos curantes, quod & medici ex arte facere possunt?

Pallad. cap. 54. Et cùm hæc nobis senex Copres enarraret, vnus ex fratribus nostris, quasi incredulitate eorum quæ dicebantur, tædiare cœpit, & præ tædio dormitare. Cúmque somno fuisset oppressus, vidit per visum librum aureis litteris scriptum in manibus senis Copretis, ex quo narratio eius deduci videbatur, & assistentem quemdam clarissimi aspectus virum, canitie venerandum, comminatione sibi magnâ dicentem: Cur non audis intentè quæ recitantur, sed incredulus dormitas? At ille conturbatus euigilat, & statim nobis secretiùs Latino sermone quæ viderat, enarrabat.

Dictorum auctoritas.

Inter hæc autem vidimus rusticanum quemdam accessisse ad ostium senis, habentem vas arenâ plenum, & expectantem donec senex sermonem suæ narrationis expleret. Nos ergo videntes eum, interrogauimus presbyterum, quid sibi vellet rusticanus ille stans, & arenam tenens in vase. Respondit ad nos senior, dicens: Non quidem oportebat me, ô filioli, hoc vobis prodere, ne videamur in Dei opere gloriari, & merces laboris nostri pereat; tamen pro ædificatione vestrâ & vtilitate, qui tam longo itinere venistis ad nos, non patiar etiam hoc abscondi à vobis, sed enarrabo opera Domini, quæ dignatus est implere per nos.

Copres sua facta ad ædificationem narrat.

Terra regionis huius, quæ in vicino nobis posita colitur, sterilis valde & infructuosa fuit ita, vt si quando à colentibus semina ex necessitate suscepit, duplicata via redderet. Vermes enim quidam nascebantur in ipsis germinum culmis, & ascendentem segetem succidebant. Erant enim agricolæ loci ipsius gentiles. Hos cùm docuissemus Deum credere, & fidem Christi recipere, Christiani iam facti veniunt ad nos, rogantes vt oraremus Dominum pro segetibus ipsorum. Et cùm diceremus eis, nos quidem oraturos, sed fidem ipsorum requiri apud Deum, quæ hoc percipere mereatur; illi ea arenâ hac, quæ calcatur à nobis, sinus suos replentes obtulerunt nobis rogantes, vt in nomine Domini benediceremus. Et ego aio ad eos: Secundum fidem vestram fiat vobis. Tunc illi auferentes arenam secum, miscuerunt seminibus quæ seminaturi erant, & sparserunt per agros suos, & tantum fructum collegerunt, quantum nulla vsquam potuit Ægypti terra colligere. Ex eo ergo consuetudo est eis, bis per annos singulos venire ad nos, & eadem expectare à nobis.

Benedictiona à se calcata arena, fertilitatem terra sterilis confert.

Sed & illud non celabo à vobis, quod mihi Dominus ad gloriam nominis sui præstitit. Descenderam aliquando ad ciuitatem, & inueni ibi virum quemdam doctorem Manichæorum seducentem populos, cum hoc habui conflictum sermonis. Sed quia erat versutus nimis, & concludere eum verbis non poteram, veritus ne auditorum turbæ læderentur, si ille quasi superior abscessisset in verbis, audientibus turbis dixi: Accendite ignem plurimum in medio plateæ, & ambo intremus in flammam: si quis nostrûm ex eâ non fuerit adustus, huius vera fides esse credatur. Quod cùm dixissem, valdè placuit populo, & continuò ignis accenditur plurimus. Tunc ego apprehendens eum, cœpi mecum pertrahere ad ignem. Et ille, Non, inquit, ita; sed vnusquisque nostrûm singulariter ingrediatur: primus tamen tu debes intrare, qui hoc proposuisti. Et ego in nomine Christi consignans memetipsum, medias flammas ingressus sum; flamma verò huc illúcque dispergi ac fugere penitus à me cœpit. Steti in medio ignis dimidiâ ferè horâ, & in nomine Domini in nullo penitus læsus sum. Videntes autem populi cum ingenti admiratione acclamauerunt, & benedixerunt Deum, dicentes: Mirabilis

Illæsus in igne perstat ob fidei integritatem.

Psal. 67

Manichæus hæreticus ab igne adustus è ciuitate eiicitur.

Mirabilis Deus in sanctis suis. Cœperunt etiam perurgere Manichæum vt introiret in ignem: at ille reluctari cœpit, & subtrahere se. Tunc comprehendentes eum turbæ iniecerunt in medium ignis, & statim circumdans eum flamma, atque adurens semiustum reddidit. Et illum quidem cum dedecore ex vrbe populus eiecit, clamans & dicens: Viuus ardeat seductor. Me verò assumentes secum, & benedicentes Dominum, ad ecclesiam perducunt.

Conuertit ad fidem idololatras gentiles.

Alio quoque tempore dum transirem iuxta templum quoddam, vidi ibi sacrificare gentiles, & aio ad eos: Cur vos cùm sitis homines rationabiles, immolatis mutis & insensibilibus simulacris? Nónne enim vos multò magis sine sensu estis, quàm illi quibus immolatis? Ad hunc sermonem Dominus aperuit eis intellectum, & relinquentes errorem suum quem agebant, secuti sunt me, & crediderunt Saluatori nostrô Deo.

Furem gentilem miraculo ad fidem adducit.

Fuit mihi aliquando hortulus monasterio vicinus, in quo propter aduenrantes fratres olera colere videbamur. Quidam autem gentilis ingressus est nocte, & furatus est olera. Quæ cùm pertulisset ad domum suam, igni apposuit vt coqueret. Cúmque tribus horis continuis ingenti igne suggesto, neque feruere, neque molliri, aut calefieri aliquatenus potuissent, sed permansissent eadem viriditate quâ missa sunt, & neque aqua quidem ipsa vel leuiter calefieri potuisset, in semetipsum regressus ille qui furatus est, erepta rursus de foco olera reportabat ad nos, & prosternens se ante pedes nostros rogare cœpit, vt peccati sui veniam mereretur, & fieret Christianus; quod & impetrauit.

Accidit autem eadem die hospites venire ad nos plurimos fratrum, quibus opportunè olera ipsa parata sunt: gratias ergo referentes Domino pro mirabilibus suis, duplicem lætitiam gessimus, & pro salute hominis, & pro beneficiis diuinis.

DE SYRO [26] ABBATE, ISAIA, PAVLO ET ANVPH.

Pallad. cap. 55. 56. 57. 58.

ADdebat & adhuc etiam hæc: Abbas, inquit, Syrus, aliquando, & Isaias, & Paulus occurrerunt sibi inuicem ad ripam fluminis. Erant autem viri isti iusti, summæ abstinentiæ & totius religionis. Hi pergebant visitare quemdam nomine Anuph. Aberat autem monasterium ad quod ibant mansionibus tribus. Cùm ergo vellent transire fluuium, nec esset copia transmeandi, aiunt inter semetipsos: Petamus à Domino gratiam, vt ne impediatur nobis boni operis iter. Et conuersi ad abbatem Syrum, Tu, aiunt, præcipue pete à Domino: scimus enim audiri te, quia præstabit tibi quæ petes. At ille cohortatus etiam ipsos secum genua figere, in oratione prostrauit se in faciem coram Domino. Et cùm completâ oratione surrexissent, ecce vident appelli nauigium ad ripam fluminis paratum, ad iter quod acturi erant expeditum. Hoc ascendentes aduersus fluminis cursum ita velociter ferri ceperunt, vt inter horam vnam, totius itineris (quod acturi per triduum erant) conficerent spatium. Cúmque applicuissent ad terram, Isaias ait: Dominus mihi ostendit virum ad quem properamus, occurrentem nobis, & vniuscuiusque nostrûm secreta cordis aperientem. Sed & Paulus ait: Et mihi ostendit Dominus, quòd post triduum educat eum de hoc mundo.

Syrus, Isaias, & Paulus oratione nauigij ad iter impetrant suffragium.

Cùm ergo iter, quod ducit ad monasterium, de flumine incedere cœpissent, progressique essent paululum, occurrit eis supradictus vir, ad quem visitandum pergebant, & salutans eos ait: Benedictus Dominus, qui vos mihi & nunc in corpore, & antè iam ostendit in spiritu. Et tunc cœpit de vniuscuiusque eorum meritis, quæ habebant apud Deum, atque actibus memorare. Tunc Paulus ait, Quoniam & nobis Dominus ostendit, quòd post triduum te de hoc mundo assumat, petimus à te, vt etiam de tuis nobis virtutibus & actibus quibus Domino placuisti, enarres, nec verearis iactantiæ notam. Abscessurus enim de hoc mundo, ad imitationem posteris gestorum tuorum memoriam derelinque. Tunc ille, Nihil, inquit, magnum fecisse memini, hoc tamen custodiui, ex quo nomen Saluatoris nostri in persecutione confessus sum, ne post confessionem veritatis mendacium de ore meo procederet, neque post amorem cælestium terrenum aliquid amarem, sed nec gratia Domini in his defuit mihi. Numquam enim me fecit egere aliquo, terreno omnem quem desideraui cibum, Angelorum mihi deferens ministerio. Nihil à me occultauit Dominus eorum quæ geruntur in terris, numquam defuit cordi meo lux eius, per quam suscitatus somnum corporis non requirebam, desiderium habens semper videndi eum. Sed & Angelum suum assistere mihi semper fecit, educentem me de singulis quibusque virtutibus mundi. Lux mentis meæ numquam extincta est. Omne quod petij à Domino, sine morâ consecutus sum. Ostendit mihi frequenter multitudines Angelorum assistentium sibi; vidi & cœtus iustorum, congregationésque martyrum, monachorum conuentus, omniúmque Sanctorum, eorum dumtaxat, quorum opus non est aliud, nisi laudare semper & benedicere Dominum in simplicitate cordis & fidei. Vidi econtrariò satan, & Angelos eius æternis ignibus tradi, & rursus iustos æterna lætitiâ perfrui. Cúmque hæc & multa alia his similia per totum triduum enarrasset eis, tradidit spiritum. Et continuò vident ipsi ab Angelis suscipi eius animam, atque ad cælos ferri, ita vt vocem hymnorum audirent etiam ipsi, quibus vnà cum Angelis anima eius abscedens Dominum collaudabat.

Anuph numquam mentitur.

Ministerio Angelorum pascitur.

Ab Angelis custoditur.

Petita à Domino semper impetrat.

Sanctorum gloriam, dæmonum cruciatum videt.

Anima eius hymnis concentu ab Angelis in cælum defertur.

DE [27] HELENO.

Cap. 11. Palladio cap. 59. Helias dicitur.

FVit & alius vir sanctus, Helenus nomine: hic à pueritiâ in seruitio Domini, cum omni continentiâ & castissimis institutionibus enutritus, ad summa merita peruenerat. Denique cùm adhuc puer esset in monasterio, si necessarius fuisset ignis, vt è vicino peteretur, ardentes prunas vestimento ferebat illæso. Quod admirantes omnes qui aderant fratres, studium animi vitæque eius ac meriti imitari cupiebant. Huic quodam tempore cùm solus esset in eremo, desiderium vescendi mellis exortum est: & conuersus vidit in saxo fauum mellis inhærentem. & intelligens inimici hanc esse fallaciam, continuò semetipsum increpans, ait: Discede à me deceptrix & illecebrosa concupiscentia. Scriptum est enim Spiritu ambulate, & concupiscentias carnis ne perfeceritis. Et statim derelinquens etiam locum ipsum,

Helenus nouennis prunas ardentes illæsâ veste defert.

Gal. 5.

ipsum, discessit, & abiit in desertum, atque ibi tamquam pro concupiscentiâ carnis puniendâ, ieiuniis semetipsum cœpit affligere. Tertiâ autem septimanâ ieiunij sui videt in deserto iacere diuersa poma sparsa: & intelligens dolos inimici, ait: Non manducabo, neque contingam, ne fratrem meum, hoc est animam meam scandalizem. Scriptum est enim, quia non in cibo solo viuit homo, sed in omni verbo Dei. Cúmque & sequenti septimanâ ieiunaret, paululùm in somno deductus est, & ecce angelus Domini astitit ei per visum, dicens: Surge iam, & quæ tibi apposita inueneris, nihil dubitans vescere. Surgens autem, vidit aquæ fontem lenibus repletum fluentis, eiúsque ripas in circuitu herbis quibusdam teneris odoratisque prætextas. Et accedens decerpere cœpit & edere, similiter & ex fonte poculum sumere. Confirmabat autem, se numquam in omni vitâ suâ tantæ dulcedinis aliquid & tantæ suauitatis hausisse. Inuenit autem in ipso loco etiam speluncam quamdam, intra quam aliquamdiu requieuit. Et cùm reficiendi corpusculi tempus & necessitas adfuisset, per Dei nihilominùs gratiam nihil deerat eorum quæ poscebat à Domino.

Diabolo ad gulam explendam incentiuo fomento resistit.

Deut. Matth. 4.

Diuinitus oblatâ ciborū suauitate recreatur.

Quodam verò tempore pergebat ad visitandos fratres incommodos, quibus etiam quæ necessaria erant ad refectionem corporis deferebat. Et cùm in itinere eorum quæ portabat onere grauaretur, vidit eminus onagros transire per desertum, & exclamauit, dicens: In nomine Domini nostri Iesu Christi, veniat huc vnus ex vobis, & suscipiat sarcinam meam. Et ecce vnus ex omni grege, totâ cùm mansuetudine pergit ad eum. Tunc ille præbenti se spontè, & onus imponit, & ipsi insedit, & cum omni velocitate ab eo ad cellulas fratrum, quò pergebat, euectus est.

Onager ei sarcinam deferēdo obedit.

Alio rursus tempore Dominicâ die venit ad quoddam monasterium fratrum, & cùm vidisset eos non agentes sollemnitatem diei, caussam requirit. Cùm autem dixissent, pro eo quòd presbyter non adesset qui trans flumen maneret: propter metum enim crocodili transire nullus audebat. Tunc ille dixit: Si vultis, ego vadam, & adducam eum ad vos. Et continuò ad ripam fluminis pergit: vbi cùm nomen Domini inuocasset, præstò fuit bellua; & quæ solebat adesse ad perniciem hominum, adfuit tunc ad vehiculum iusti, tergo quoque suo suscipiens eum, cum omni metu subiecta, vsque ad partem ripæ vlterioris euexit. Adit continuò Helenus presbyterum, & exorare eum cœpit, vt veniret ad fratres: erat enim indultus vilissimo & abiectissimo indumento. Super quo miratus presbyter, quis aut vnde esset, vel quid sibi vellet inquirit. Vbi verò cognouit esse hominem Dei, sequi eum cœpit ad flumen. Et cùm caussaretur non inueniri nauigium, quo transiri posset, tunc abbas Helenus dixit ad eum: Nihil verearis, pater; ego iam nunc parabo vehiculum. Et exclamans voce magnâ, adesse bestiam iubet. Quæ statim voce eius auditâ affuit, ac dorsum suum ad vehendum placidè præparauit: prior ipse conscendens, inuitat & presbyterum, dicens: Ascende nihil formidans. At ille visâ belluâ exterritus, retrocedere ac refugere cœpit. Omnes autem qui aderant, stupor ingens & metus apprehendit, videntes hominem Dei crocodilo euectum fluminis alueum transmeare. Qui vbi descendit, secum pariter in sicuum edocit etiam belluam, dicens ad eam: Melior est tibi mora, quam tot scelerum & tot homicidiorum inuolui reatu. At ille statim corruens exspirauit.

Crocodilo vectore flumen transmeavit.

Solo verbo nomium crocodilum perimit.

Intereà per triduum in monasterio sanctus Helenus permanens, docebat fratres spiritalem doctrinam, ita vt etiam nonnullorum cogitationes cordis, & secreta consilia proferret in medium, & alium quidem proderet spiritu fornicationis vrgeri, alium spiritu iracondiæ, alium verò cupiditate pecuniæ, nullos autem iactantiæ ac spiritu superbiæ illudi. Alterius verò mansuetudinis, alterius iustitiæ, alterius patientiæ testimonium dabat, & sic vtraque parte ex aliorum vitia, aliorū virtutes animi exaggerans, ad omnes eos profectus mirabiliter excolebat. Agnoscentes verò singuli quique, ita agi inter semetipsos, vt ille anuntiauerat, corde compuncti emendabantur. Profecturus autem ait ad eos: Præparate olera ad aduentum fratrum. Et illis præparantibus, continuò superuenerunt fratres, quibus honorificè susceptis, ipse contendit ad eremum.

Cogitationes fratrum & tentationes occultas diuinitus nouit & detegit.

Futura prævidet.

Rogabat autem eum quidam de fratribus, vt permitteret eum secum degere in eremo. Cumque respondisset ei, graue esse negotium & plurimum laboris, obsistere tentationibus dæmonum; eò contentiosiùs iuuenis persistebat, promittens se cuncta tolerabiliter perlaturum, tantùm vt præberet ei copiam consortij sui. Et cùm permisisset, secutus est eum ad eremum, quem ille in vicinâ sibi speluncâ habitare iubet. Tunc dæmones aduolant per noctem, primùm fœdis & turpibus eum cogitationibus exagitant; post hæc verò etiam violenter irruere & necare eum aggrediuntur. Effugiens autem iuuenis, & peruolans ad cellulam sancti Heleni, quibus malis vrgeretur, exponit. Tunc senior consolatus est eum paucis verbis, & de virtute fidei ac patiētiæ cōmonens, statim reuocat ad speluncam de quâ effugerat, & tamquam sulcum quemdam per arenam, extra cellulam iuuenis, digito suo ducens, præcepit in nomine Domini, ne audeant dæmones statutum transgredi limitem: & ita verbi eius virtute adolescens permansit de reliquo securus.

Dæmonibus, ne iuniorem fratrem tentent, limites figit.

Ferebatur de eo, quòd & ipse adolescens in eremo positus, cælestes sæpè percepisset cibos, & fratribus ad se venientibus, cùm nihil habuisset quod apponeret, affuisse quemdam adolescentem panes ei & quæ erant necessaria deferentem, eáque cùm ante speluncam eius deposuisset, vltrà nusquam comparuisse; dixisse verò eum ad fratres: Benedicamus Dominum, qui præparauit nobis mensam in deserto.

Iunior frater sæpe cælestes percepit cibos.

Hæc, & alia plurima de sanctorum patrum vitâ & conuersationibus enarrans nobis pater Copres, & cum omni affectu instruens; post ædificationem verò sermonum, introducit nos in hortulum suum, ostendit nobis arbores palmarum, aliorúmque pomorum, quas ipse plantauerat, & dicebat: Hæc me in eremo plantare rusticanorum fides admonuit. Vt enim vidi eos tantam fidem habere, vt arenam sub nostris vestigiis colligentes, per agros suos spargerent, & terram sterilem ad totius fecunditatis verterent vbertatem; pudor inquam est, si nos inferiores his inueniamur in fide, quorum fides per nos consignata est Deo.

Finis relationis Copretis.

DE

Cap. 12.

DE [18] ELIA.

Pallad. cap. 51. & de alio Elia c. 3. Elias 110. annorum.

VIdimus & alium senem venerabilem, Eliam nomine, in finibus ciuitatis Antinoo, quæ est metropolis Thebaidis, centum ferè iam & decem (vt dicebatur) annorum, super quem dicebant, quòd verè spiritus Eliæ in eo requieuisset. Multa enim de eo & magnifica referebantur. Septuaginta namque annos in solitudine vastissimâ eum transegisse perhibebant; cuius deserti horrorem terroremque nullus sermo dignè poterit exponere. Illic ergo sedebat senior totâ hac ætate, humanæ habitationis nesciens loca. Semita autem erat angusta & scrupea, quæ ad eum ducebat, quæ vix inueniri à commeantibus posset. Locus verò ipse in quo sedebat, spelunca erat terribilis quædam, & intuentibus plurimum horroris incutiens. Ipse autem trementibus iam membris præ maturâ quatiebatur ætate. Incessabiliter tamen per singulos dies signa faciebat, & *Infirmos sanat.* aduenientes ad se quacumque incommoditate constrictos, omnimodis resoluebat. Cuncti verò patres confirmabant, quòd nullus omnino meminisset quando hic secessisset ad eremum. *Integrâ hebdomade ieiunat.* Cibus ei erat panis exiguus, & paucissimæ oliuæ, vsque ad vltimam senectutem. Nam in iuuentute septimanas frequenter ieiunasse perhibebatur.

Cap. 13.

DE [19] PITHYRIONE.

Pallad. cap. 74.

INterea redeuntes ex Thebaide, vidimus montem quemdam præruptum fluuio imminentem, elatione minacis saxi, aspectu etiam ipso terribilem, in quo erant per ipsa præcipitia speluncæ difficilis ascensus. In his monachorum plurimi commanebant, quorum pater erat nomi- *Pityrion sancti Antonij discipulus.* ne Pithytion. Hic & ex discipulis beati Antonij fuit, & post illius obitum cum sancto habitauerat Ammone. Post huius quoque abscessum in hoc se constituerat monte: sed & tanta in eo erat virtutum copia, tantáque gratia sanitatum, & potestas aduersus dæmones, vt duorum merito summorũ virorum solus hereditatem consecutus duplicẽ videretur. Hic ergo multos monitis ædificans, multáque doctrinâ instruens, præcipuè *Clarus discretione spirituum.* tamen de discretione spirituum nos docebat dicens, esse quosdam dæmones, qui certis quibusque vitiis obsequantur, quique cùm affectus animæ passibiliter & vitiosè viderint moueri, conuertunt eos ad omne facinus malum. Si quis ergo est, qui vult dæmonibus dominari, priùs vi- *Qui dæmones expellendi, docet.* tiis suis & passionibus dominetur. Quodcumque enim vitium propriæ passionis abieceris, huius vitij dæmonem poteris etiam de obsessis corporibus effugare. Et ideò conandum est paulatim propria vitia superare possimus etiam dæmo- *Cibus eius pulticula ex farinâ.* nes superare, qui huiusmodi vitiis obsequuntur. Hic secundò reficiebatur in septimanâ, pulticulas accipiens ex farinâ, nec poterat iam accipere aliã escã, neque ætate, neque cõsuetudine permittẽte.

Cap. 14.

DE PATRE [20] EVLOGIO.

Pallad. c. 75 & de alio Eulogio c. 26. Accedentium ad altare Dei merita

VIdimus & alium sanctum patrem, Eulogium nomine, qui in offerendis Sacramentis tantum gratiæ acceperat à Domino, vt vniuscuiusque accedentium ad altare Dei merita culpasque cognosceret. Denique ex monachis quosdam volentes accedere ad Communionem, retinebat dicens: Quomodo ausi estis accedere ad Sacramenta diuina, cùm mens vestra & propositum sit in malo? Denique aiebat: Tu hac nocte habuisti cogitationes fornicandi. Tu verò dixisti in corde tuo: Nihil interest siue iustus ad Sacramenta, siue peccator accedat. Et alius dubitationem habuit in corde suo, dicens: Quid enim me sanctificare Communio potest? Hos ergo singulos remouebat a communione Sacramenti, & dicebat eis: Secedite paululùm & agite pœnitentiam, vt purificati per satisfactionem & lacrymas, digni habeamini communione Christi.

[illegible] cognoscit Eulogius. Simile est in Pelag. libell. 18. vsq. 20 de Paulo Simplice. Peccatorum cogitationes dignoscit [illegible].

DE [21] APELLEN PRESBYT. ET IOANNE.

Cap. 15.

Pallad. cap. 60. & 61.

VIdimus & alium presbyterum in vicinâ regione nomine Appelien, virum iustum. Hic faber erat ferri, & quæ necessaria erant fratribus operabatur. Quodam autem tempore, *Apellen faber ferrarius.* cùm ad fabrilia opera vigilaret in silentio noctis, conuersus diabolus in formam mulieris speciosæ, venit ad eum tamquam aliquid operis ei deferens. Tum ille arreptum manu nudâ de fornace ferrum candens, in faciem eius iniecit. At illa clamans & vlulans aufugit, ita vt omnes fratres, qui in circuitu commanebant, vlulatum eius fugientis audirent; & ex eo iam vir ille in vsu habuit, ferrum candens manu nũda tenere, nec lædi. Ad hunc ergo cùm venissemus, & humanissimè nos suscepisset, poscebamus ab eo, vt nobis vel de suis gestis, vel de eorum quos præcipuos in conuersatione sanctâ sciret, virtutibus loqueretur. Tunc ille:

Ferro candente [illegible] [illegible] fugat. Inde semper nuda manu ferrum candens tractat.

Est, inquit, in hac eremo vicinâ frater quidam nomine Ioannes, ætate prouectus, vitâ & moribus, atque abstinentiâ cunctos præcellens. Hic *Ioannes assiduo stans.* primùm cùm accessisset ad eremum, tribus continuis annis, sub cuiusdam saxi rupe stans, semper orauit, ita vt numquam omnino resederit, neque iacuerit. Somni autem tantum caperet, quantum stans capere potuit. Cibum verè numquam sumpserat nisi die Dominicâ. Presbyter *Solâ Eucharistiâ, semel in hebdomada sumptâ, viuit.* enim tunc veniebat ad eum, & offerebat pro eo sacrificium, idque ei solum Sacramentum erat & victus.

Huic quodam die satanas subripere volens, transfigurauit se in presbyterum, qui venire ad eum solebat, & præueniens horam solitam, simulabat se Sacramentorum gratiâ venisse. At *Satanas presbyterum simulans reiectus.* ille vigilanter intelligens diaboli fraudem, cum indignatione quadã ita ait ad eum: O omnis doli omnisque fraudis pater, inimice omnis iustitiæ, non desinis seducendo animas Christianas, sed & ausus es etiam ad ipsa te immergere terrifica & sacrosancta mysteria. At ille respõdit ei: Putaui, inquit, quòd possim te lucrifacere: sic enim & aliũ quemdam ex vestris decepi, ita vt mente excederet, & perderet sensum. Quem cùm credentem mihi insanum reddidissem, tot iusti orantes pro eo, vix eum & in loco & sanitati restituere potuerunt. Et hæc cùm dixisset dæmon, aufugit ab eo.

Erat autem supradictus vir persistens in opere *Pedes longâ statione disrupti.* cœpto, atque in oratione perdurans. Pedes verò eius, ex eo quòd multo tempore immobiles fuerant, disrumpebantur, ita vt sanies ex eis profflueret. Tres autem cùm complerentur anni, *Sanatur ab Angelo, & scientiâ diuinâ repletur.* affuit angelus Domini, & ait ad eum: Dominus Iesus Christus, & Spiritus sanctus suscepit orationes

tiones tuas, & corporis tui cicatrices sanat, & cælestis panis, id est, verbi & scientiæ suæ tibi abundantiam donat. Et contingens os eius ac pedes, & ab vlceribus eum sanum reddidit, & repletum scientiæ & doctrinæ gratia, cibi famem sentire non fecit. Iubet autem transire eum ad alia loca, & eremum circumeuntem visitare etiam alios fratres, & ædificare eos in verbo & doctrina Domini. Dominica autem die ad eundem semper reuertebatur locum, simili modo Sacramentorum gratia, reliquis verò diebus etiam opus manuum faciebat & operabatur, iumentorum cingula ex palmarum foliis texens, vt in illis locis haberi moris est.

Iumentorum cingula texens.

Claudus cingulo sanatur.

Quodam verò tempore claudus aliquis ire ad ipsum voluit, vt ab eo curaretur. Contigit autem vt animal, quod ascensurus erat, cingulum manibus hominis Dei factum haberet. Cùm ergo imponeretur supra iumentum, statim vt contigerunt pedes eius illud cingulum, sanus effectus est. Sed & quibuscunque ægris benedictum panem misit, statim vt ex eo perceperunt sanati sunt. Et alias multas virtutes & sanitates per eum Dominus impleuit.

Sanantur ægri pane eius benedicto.

Habuit autem & hanc gratiam super omnes fratres & ceteros homines, vt vniuscuiusque fratrum de vicinis monasteriis conuersatio ei reuelaretur, ita vt scriberet ad patres ipsorum, & commoneret quòd illi & illi segniter agerent, nec rectum in timore Dei propositum gerunt: illi verò & illi in fide & animi virtute proficiunt. Sed & ad ipsos fratres scribebat, aliis quidem quod multum tædiosi essent erga fratres, & pusillo animo erga patientiam; aliis verò quod benè, constanter & sollicitè agerent, & sufficienter consolarentur fratres. Et quid huic meriti pro virtutibus, quid verò illi correptionis immineret à Domino pro ignauia prædicabat, & ita eorum qui absentes erant, actus & caussas, ac merita, vel negligentiam describebat, vt audientes hi de quibus dicebatur, conscientia conuicti negare non possent.

Fratrum conuersationes ab eo cognoscit.

Docebat autem omnes, vt à visibilibus & corporeis rebus animos ad inuisibilia & incorporea transferrent. Tempus enim, inquit, est, vt ad huiusmodi studia transeamus: neque enim semper pueri, & semper infantes esse debemus, sed aliquando iam ad spiritalia & altiora conscendere, & virorum sensus capere, atque ad perfectiorem subire intelligentiam, vt possimus virtutibus animi enitescere. Sed & multa alia de hoc viro sanctus homo Dei Apelles narratione nobis fidelissima commendauit, quæ cuncta conscribere & longum videtur, & pro magnitudine sui, nonnullis audientium vix credibile.

Cap. 16.

DE PAPHNVTIO.

Palla. c. 62.

Vidimus & monasterium sancti Paphnutij hominis Dei, qui nominatissimus in illis locis anachoretes, & vltimus habitator fuerat deserti in regionibus Heracleos, splendidæ apud Thebaidam vrbis.

Palla. c. 63. Paphnutius orat vt reueletur ei, cui sit similis.

De hoc ergo fidelissima patrum narratione comperimus, quod cùm fuisset vitæ angelicæ, quodam tempore orauerit Deum vt sibi ostenderet, cui sanctorum similis haberetur. Assistens verò Angelus respondit ei, quòd similis esset symphoniaco cuidam, qui in vico illo cantandi arte victum quæreret. Tunc ille obstupefactus nouitate responsi, cum omni properatione perges ad vicum, perquirit hominem. Et cùm inuenisset, studiosissimè percontatur ab eo, quidnam sancti & religiosi operis gestum sit ei, omnésque actus eius curiosiùs discutit. At ille respondit quòd reus erat, se esse indignissimæ vitæ hominem peccatorem, atque ante non multum temporis, ex latrone ad istud quod nunc exercere videretur, fœdum artificium deuolutum. Paphnutius eo magis instabat, requirens si quid ei fortè vel inter latrocinia pij operis fuisset admissum. Nihil, inquit, mihi conscius sum boni: hoc tamen scio, quòd cùm inter latrones essem, capta est aliquando à nobis virgo Deo consecrata: cuius cùm ceteri collegæ mei latrones cuperent eripere pudorem, obieci me in medium, & eripui de contaminatione latronum, & nocte deducens eam vsque ad vicum, domui suæ restitui intactam.

Symphoniacus Paphnutio æquatur.

Symphoniacus, ante latro, virginis Deo consecratæ pudorem tuetur.

Palla. c. 63.

Alio quoque tempore inueni mulierem honestæ formæ in eremo oberrantem. Hæc cùm interrogaretur à me, cur aut quomodo in hæc loca aduenisset? respondit: Nihil me interroges infelicissimam mulierem, nec caussas requiras, sed si ancillam placet habere, abducito quo vis. Mihi enim infelici est maritus, qui debiti fiscalis gratia sæpè suspensus & flagellatus, ac pœnis omnibus cruciatus seruatur in carcere, nec aliam ob caussam producitur, nisi vt tormenta patiatur. Tres autem nobis filij fuerunt, qui iam pro eiusdem debiti necessitate distracti sunt. Ego quoque miserrima, quia ad similes pœnas inquirer, de loco ad locum fugitans, inedia miseriaque confecta, per hæc nunc latitans oberro loca, triduum hoc iam sine cibo ducens. Ego vbi hæc audiui, misertatus adduxi eam ad speluncam, & reficiens animam eius fame collapsam, dedi etiam trecentos ei solidos, pro quibus se ac maritum, & filios non solùm seruituti, sed & supplicijs adserebat obnoxios: & reuocata ea ad ciuitatem, omnes eos data pecunia liberauit. Tunc pater Paphnutius, Ego, inquit, nihil tale feci, tamen credo etiam ad te peruenisse, quod celebre Paphnutij nomen inter monachos habeatur. Fuit enim mihi non mediocris studij, vt vitam meam in huiusmodi excolerem disciplinis. Deus igitur de te mihi reuelauit, quia nihilo minus apud ipsum meriti habeas quam ego. Quia ergo, frater, vides te non minimo loco haberi apud Deum, non negligas animam tuam. At ille statim fistulas quas manu gerebat abiiciens, secutus est eum ad eremum, & artem musicam in spiritualem commotans vitæ mentisque harmoniam, per integrum triennium artissimæ se tradidit abstinentiæ, in psalmis & orationibus semetipsum die noctúque exercens, atque iter cœleste animi virtutibus agens, inter sanctorum angelicos choros reddidit spiritum.

Afflictam feminam eleemosyna iuuat.

Triennalis vita pœnitentia.

Pœnitens moritur.

Palla. c. 64.

Postea quàm Paphnutius prædictum symphoniacum omni exercitiu virtutum cōsummatum præmisit ad Dominum, ipse acrioribus semetipsum studiis quàm priùs exercuerat agens, iterum Domino supplicabat, vt sibi ostenderet, quis sibi similis esset super terram. Fit ergo iterum vox Domini ad eum dicens: Similem te esse noscè primatio vici illius, qui est in proximo,

Pro... da primarius Paphnutio aequiparatur.

Quibus auditis Paphnutius, sine mora ad eũ properans, pulsat ad ostium domus eius. Ille verò, cui moris erat suscipere hospites, occurrit ei, atque introduxit in domum suam, lauans quoque pedes eius apposuit mensam, agitque conuiuium. Inter epulas verò percontari Paphnutius cœpit ab hospite, qui actus ei, quod studium, cuiúsque operis haberet exercitia? Ille verò cùm de se humilia responderet, & latère in bonis quã publicari mallet, perurgebat Paphnutius dicens, reuelatum sibi esse à Domino, quòd dignus esset consortiis monachorum. At ille eò magis humiliora de seipso sentiens, aiebat: Ego quidem in nullo mihi sum boni alicuius conscius, verùm quia verbum Dei factum est ad te, eum quem nihil latet, celare non possum. Hæc ergo quæ mihi in medio multorum posito in vsu sunt, loquar. Triginta iam completi sunt anni, quòd cõtinentiæ consensum habere me cum coniuge meâ nullus agnouit.

30 annis in matrimonio continentiã seruat.

Suscepi autem ex eâ tres filios, horum eum caussâ solummodo cognita est mihi vxor, nec præter eam alia, nec ipsa vltra iam cognita. Suscipere hospites numquam cessaui, sed ita, vt neminem ante me pateter aduenienti occurrere peregrino.

Eiusdem hospitalitas.

Non dimisi vnquam de domo mea hospitem sine viatico, pauperem nullum despexi, sed quæ necessaria fuerant præbui. Si in iudicio sedi, nec filij mei personam contra iustitiam accepi.

Iustitia.

Alieni laboris fructus nunquam introierunt in domum meam. Litem si vidi, numquam præterij, donec reconciliarem diffidentes ad pacem. Nemo vmquam deprehendit in culpâ famulos meos: numquam greges mei læserunt fruges alienas: volentem seminare in rure meo numquam prohibui, nec vberiora mihi noualia elegi, steriliora illis dereliqui. Quantum in me fuit, numquam permisi vt potentior infirmum premeret. Semper studui in vita meâ, vt neminem contristarer. In iudicio si fui caput, neminem condemnaui, sed diffidentes reuocare in concordiam studui. Hæc interim mihi vitæ institutio Deo donante hactenus fuit.

Audiens autem hæc beatus Paphnutius, caput eius exosculans, benedixit eum dicens: Benedicat te Dominus ex Sion, & videas quæ bona sunt in Ierusalem. Quia ergo benè hæc & conuenienter implesti, illud tibi deest, quod bonorũ omniũ summũ est, vt omittens cuncta, ipsam verá iam sequaris Dei sapientiam, & secretioris inquiras thesauros, ad quos non aliter poteris peruenire, nisi abneges teipsum, & tollas crucem tuam, & sequaris Christum.

Psal. 127.

Bonorum omnium summum ... sæculi contemptus.

At ille cùm audisset hæc, nihil moratus, nec omnino aliquid in domo suâ ordinans, secutus est virum Dei, pergens cum ipso ad desertum.

Matth. 16.

Cúmque venisset ad flumen, nusquam ad transmeandum reperto nauigio, Paphnutius præcepit ire secum pedibus fluuium, cùm in illis locis profunda habebant altitudo.

Vir primarius cum Paphnutio ad eremum se confert.

Transierunt ergo pariter fluuium, ita vt aqua eis vix ad latera perueniret. Vbi verò venerunt ad desertum, collocat hominem Paphnutius in cellulâ quadam, haud procul à suo monasterio positâ, & conuersationis spiritualis ordinem tradidit, perfectorúmque studiorum exercitia docuit, scientiæ quoque secretiora concredit. Cúmque eum in omnibus instruxisset, semetipsum denuò maioribus exercitiis dedit, exiguos priores deputans labores, quibus conferri poterat is qui sæculi videbatur actibus occupatus. Hoc enim sibi dicebat: Si isti, qui sunt in sæculo, tantum boni operis faciunt, quantum nos studere debemus, plus vel ampliùs in abstinentiæ laboré eos antecedere? Tempore autem aliquanto in his transacto, & ad scientiæ perfectionem eo perducto, quem perfectum iam in operibus assumpserat, quadam die Paphnutius sedens in cellulâ suâ, videt animam eius inter Angelorũ choros assumptam dicentium: Beatus quem elegisti, & assumpsisti, habitabit in tabernaculis tuis. Et cùm hæc audisset, agnouit assumptum esse ex hoc mundo virum. Tunc verò Paphnutius persistebat in ieiuniis & orationibus, semetipsum ad maiora & perfectiora extendens.

Pa... ab ... in cælum ... ferri.

Et rursus orabat Dominum, vt sibi ostenderet cui similis haberetur inter homines. Rursus ei diuina vox respondit, dicens: Similis es negotianti ei, quem videris ad te venientem: sed & exurge velociter, & occurre ei. Adest enim vir cui te similem indicaui. Et Paphnutius sine morâ descendens, occurrit cuidam negotiatori Alexandrino viginti millibus solidorum mercimonia tribus nauibus deferẽti ex Thebaide.

Palla.

Negotiator Alexandrinus P... assimilatur.

Et quoniam erat religiosus, & bonorum operum studium gerens, decem leguminum saccos pueris suis impositos, ad monasterium Dei hominis deferebat: & hæc ei caussa adeundi Paphnutium fuit.

Mon... pa...

At ille continuò vt eum vidit: Quid agis, inquit, o pretiosissima & Deo digna anima: Quid tibi cum terrenis est labor, cui sors & societas cum cælestibus data est? Relinque hæc illis, qui de terrâ sunt, & de terra cogitant, tu autem regni Dei, ad quod vocatus es, negotiator efficere, & sequere Saluatorem, à quo paulò post assumendus es. At ille nihil omnino differens, præcepit pueris suis vt omnia quæ superessent (multa enim iã ipse per se distribuerat) pauperibus erogarent.

Eremum petit.

Ipse verò sequens sanctum Paphnutium ad desertum, in eodem ab eo constitutus est loco, ex quo & priores ad Dominum fuerunt assumpti. Qui similiter ab eo de omnibus instructus, in exercitiis spiritualibus & diuinæ sapientiæ studiis permanebat. Breui autem tempore consummato, etiam hic translatus est ad cõgregationem iustorum.

Sancte moritur.

Et non multò post cum etiá ipse Paphnutius in ipsis summæ abstinentiæ exercitiis & laboribus vitam poneret, astitit ei angelus Domini, dicens ad eum: Veni iam benedicte, & ingredere ea quæ tibi debentur æterna tabernacula. Ecce enim adsunt prophetæ, qui te in suum suscipiant chorum. Hoc autem tibi priùs idcircò nõ reuelaui, ne forte elatus, damnum aliquod tui laboris incurreres.

Pal... c. 6...

Ab Angelo vocatur Paphnutius.

Et vnam post hæc in corpore adhuc positus diem ducens, cùm quidam presbyteri ad eum visitandum venissent, omnia eis quæ sibi Dominus reuelauerat, nota fecit, dicens ad eos, nullum in hoc sæculo debere despici, etiam si latro sit aliquis, aut in scenâ positus etiam si cultum ruris exerceat, & coniugio videatur adstrictus, etiam si negotiator dicatur, & mercimonijs seruiat, tamen in omni ordine humanæ vitæ sunt animæ Deo placentes, & habentes actus aliquos occultos, quibus delectatur Deus: vnde constat, non tantùm professionem vitæ, aut habitus speciem Deo esse placitam, quantùm sinceritatem atque affectionem mentis, operúmque pro-

Nemo in hoc sæculo despiciendus.

Paphnutij anima ab Angelis in cœlum defertur.

probitatem. Et cum ſimilia de ſingulis quibuſque diſſeruiſſet, tradidit ſpiritum. Euidenterq́ autem presbyteri qui aderant, omnes fratres viderunt eum ab Angelis ſuſcipi, hymnum canentibus & collaudantibus Deum.

Cap. 17.

DE MONASTERIO ABBATIS [31] ISIDORI.

Pallad. c. 71 Origeniſta hic fuit, teſte Hieron.

VIdimus & apud Thebaidam etiam Iſidori nominatiſſimum monaſterium, ampliſſimis ſpatijs circumſeptum, muróque circumdatum, in quo habitantibus viris, larga præbebantur habitacula. Intrinſecus putei plures, horti irrigui, omniũ quoq; pomorũ arborúmque paradiſi, & quæcunque neceſſaria vſibus erant ſufficienter, imò & abundanter prouiſa; ob hoc vt nulli monachorum habitantium intrinſecus, neceſſitas vlla fieret exeundi foras ad aliquid requirendum. Senior quidam vir grauis, & de primis electus ad ianuam ſedens, hoc habebat officij, vt aduentantes eã lege ſuſcipiat, qua ingreſſi vltrà non exeãt. Si ergo ſemel ingredi placuerit, ſtat immobilis lex: ſed quod eſt admirabiliùs, ingreſſos nõ iam legis neceſſitas, ſed vitæ beatitudo retinet, ac perfectio. Hic ergo ſenior in ianuã; vbi ipſe cõmanet, adhærentem ſibi habebat hoſpitalẽ cellulam, in quã aduenientes hoſpitio recipiat, & omni humanitate refoueat. Vt ergo & nos ab eo ſuſcepti ſumus, introëundi nobis quidem copia nulla fuit, ab ipſo autem didicimus, quæ inſtitutionum beatitudo gereretur intrinſecus. Duos aiebat eſſe ſolos ſeniores viros, quibus permiſſa eſt egrediendi ingrediendíque libertas, qui opera fratrum diſpenſare, & quæ neceſſaria ſunt inferre curarent; ceteros verò ita eſſe in ſilentio & quiete, orationibus & religioſis ſtudiis operam dantes, atque animi virtutibus pollentes, vt omnes ſigna faciant: & quod verè omnium mirificum ſignum ſit, nullus eorum ægritudinem cuiuſquam infirmitatis incurrit, ſed cùm vnicuique vitæ finis affuerit, omnimodis prænoſcens, & indicans ceteris fratribus ſuis de ſuo exitu, atque omnibus vale dicens, ad hoc ipſum recubãs, ſpiritum lætus emittit.

Iſidori monaſterium omnibus abundat.

Qui ſemel ingreſſus, nũquam egreditur.

Nullus ibi infirmus, ante quam moriatur.

Ca. 18.

DE [16] SERAPIONE PRESBYTERO.

Deeſt hic Palladio.

SEd & in regione Arſenoite Serapionẽ quemdam presbyterum vidimus multorum monaſteriorum patrem, ſub cuius curá plura & diuerſa monaſteria, quaſi decem millium habebantur monachorum, qui omnes ex laboribus propriis, quos præcipuè meſſis tempore, mercede manuum conquirebant, partem plurimam ad ſupradictum patrem conferentes, in vſus pauperum deſtinabant. Hoc autem moris erat non ſolùm ipſis, ſed & omnibus pænè Ægyptiis monachis, vt meſſis tempore elocent ad metendum operam ſuam, atque ex eã mercede octogenos vnuſquiſque modios frumenti plus minùs conquireret, & horum partem plurimam pauperum vſibus offerant; vnde non ſolùm regionis ipſius indigentes alantur, ſed & Alexãdriam naues frumento onuſtæ dirigantur, vel in carcerẽ concluſis, vel reliquis peregrinis atque egẽtibus prorogandæ. Neque enim intra Ægyptum ſufficiunt pauperes, qui poſſint miſericordiæ eorum fructus & largitates abſumere.

Serapion decem millium monachorũ pater.

Vt pauperib[us] ſubueniant, operas ad meſſis tẽpore locant.

Vidimus autem & in regionibus Mempheos & Babylonis innumeras multitudines monachorum, apud quos & diuerſas virtutum gratias ac morum ornamenta perſpeximus. Ibi autem tradunt eſſe loca in quibus Ioſeph fertur recondidiſſe frumenta, quos & theſauros Ioſeph vocant; alij verò Pyramidas, quas dicunt ipſas eſſe, in quibus vt putant, frumenta tunc congregata ſunt.

Pyramides Memphitis theſauri Ioſephi.

Cap 19.

DE [15] APOLLONIO MONACHO ET MARTYRE.

Palla. c. 66.

TRadebant ergo ſeniores horum fuiſſe, quendam perſecutionis tempore monachum, nomine Apollonium, qui cùm vitam magnificam egiſſet inter fratres, etiam diaconus ordinatus eſt. Tempore ergo perſecutionis erat ei ſtudium ſingulos quoſque circuire fratres, & cohortari eos ad martyrium. Cúmque fuiſſet etiam ipſe comprehenſus, & in carcerẽ truſus, gentiliũ plurimi tamquam inſultantes veniebant ad eum, & verbis blaſphemis & impiis confutabant.

Apollonius diaconus.

Inter quos fuit quidam Philemon nomine, choraula famoſiſſimus, & omni populo amabilis. Qui cùm multis eum fatigaret iniuriis, impium, & ſceleſtum, & ſeductorem eum vocans, multorúmque mortalium deceptorem, dignúmque eſſe ab omnibus odio haberi. Cúmque hæc & multa alia aduerſus eum grauiora loqueretur, reſpõdit ei Apollonius, dicens: Miſereatur tibi Dominus, fili mi, & nihil tibi horum quæ locutus es, reputet ad peccatum. Hæc cùm audiſſet Philemon corde compunctus eſt, vímque verborum eius ſupra humanum morem in ſuâ mente perſenſit in tantũ vt Chriſtianum ſe repentè fateretur. Et inde ſtatim peruolat ad tribunal iudicis, atque in conſpectu totius populi proclamans, Iniuſtè, inquit, agis, ô iudex iniquitatis, viros religioſos & Deo amabiles puniens, nihil enim mali Chriſtiani vel faciunt vel docent. At ille hæc audiens, primò quidem putabat, vtpote loci illius hominem, ioci aliquid proponere. Sed tùm vidiſſet hæc eum ſedulè proſequẽtem, & cum omni conſtantiá aſſerentem: Inſanis, inquit, Philemon, & mente captus es ſubitò. At ille, Ego, inquit, non inſanio, ſed tu iniuſtiſſimus atque inſaniſſimus iudex es, qui tot iuſtos iniuſtè perimis viros. Ego enim Chriſtianus ſum, quod eſt hominum genus optimum. Tunc ille coram populo cœpit eum primò plurimis blandimentis reuocare velle in id quod eum nouerat: ſed vt immobilem vidit, omnia intendit in eum genera tormentorum. Cognito verò quod ex verbis Apollonij hæc facta ei fuerit permutatio, correptum etiam Apollonium grauioribus ſubdidit tormentis, & deceptoris in eum crimen exaggerat. Appollonius verò dixit ad eum: Vtinam & tu iudex, & omnes qui aſſiſtunt, & audiunt me, hunc meum, quem dicis errorem deceptionẽmque, ſequeremini. At ille vbi hæc audiuit, & ipſum, & Philemonem ignibus tradi in conſpectu populi iuſſit. Illi verò poſtquam ingreſſi ſunt flammas, beatus Apollonius cunctis audientibus clamabat ad Dominum, dicens: Non tradas, Domine beſtiis animas confitentium tibi: ſed oſtende nobis euidenter ſalutare tuum. Igitur, vbi hæc in auditu populi & iudicis ad Dominum locutus eſt Apollonius, repentè nubes repleta rore circumdedit viros, & flãmas accenſi ignis extinxit: ſuper quo ſtupefacti & iudex & populus, vnà omnes voce clamare cœperunt: Magnus, &

A Philemone maledicitur.

Manſuetudine Apollonij Philemon conuertitur.

Zelus Philemonis.

Ignibus traditur Apollonius & Philemon.

Pſalm. 71.
Pſalm 84.

Incolumes perſtant.

Inde iudicis & populi cõuerſio.

vnus eſt Deus Chriſtianorum, ſolus immortalis eſt. Sed hæc cùm fuiſſent præfecto Alexandriæ nuntiata, ſemetipſo truculentior redditur, & electis quibuſdam de officio ſuo crudeliſſimis, & ſæuiſſimis, non tam hominibus quàm beſtiis, mittit, qui & ipſum iudicem, qui mirabilibus diuinis crediderat, & eos per quos virtus Dei apparuerat, vinctos Alexandriam adducerent. Igitur cùm adducerentur omnes pariter vincti, aſtuit gratia Dei in verbo, & cœpit Apollonius eos, qui ſe vinctos ducebant, fidem Dei docere. Quique cùm Dei miſericordiam credidiſſent, & fidem Dei totà cordis firmitate recepiſſent, ſemetipſos cũ his, quos exhibere venerant, vinctos offerunt iudici; & Chriſtianos ſe eſſe pariter profitentur. Quos cum præfectus in fide Domini pertinaces & immobiles peruidiſſet, vniuerſos pariter iubet in profundum maris demergi, ignorans impius quid ageret. Hoc enim ſanctis nõ mors, ſed Baptiſmus fuit. Sed & horum corpora, Dei ſine dubio prouidentià integra, illibatáque maris vnda reportauit ad littus, quæque ab his, qui obſequij cauſſà ſimul venerant ſuſcepta, ac reuocata ſub vno ſepulcri domicilio collocata ſunt: à quibus vſque ad præſens tempus, virtutes multæ, & ſigna miranda omnibus conſummantur, ſed & vota omnium atque orationes ſuſcipiuntur ab eis, & cum fructu petitionis implentur, quò etiam & nos dignatus eſt Dominus adducere, & vota noſtra orationéſque complere.

Apollonius præfecti Alexandriæ officiales & ſatellites conuertit.

Omnes in mare demerguntur. Corpora illibata littori redduntur, & vno condiuntur ſepulcro.

Auctor hic cum ſuis vota expleta.

Cap. 30.

DE 36 DIOSCORO PRESB.

Pallad. c. 68

VIdimus & alium venerabilem patrem apud Thebaidam, Dioſcorum nomine, presbyterum, habentem in monaſterio ſuo centum ferè monachos, quem tempore eo quo acceditur ad Sacramenta, ſummam curam ſummámque perſpeximus adhibere diligentiam, ne quis eorum qui accedunt, in aliquo deferrent conſcientiæ maculam, in tantum vt etiam de his eos commoneret, quæ accidere per ſomnia hominibus ſolent, vel per phantaſias mulierum apparentium, vel etiam per naturalis humoris abundantiam. Dicebat ergo: Siquidem abſque mulierum phantaſiis tale aliquid eueniat, non eſſe peccatũ, congenitus enim humor in corpore vbi propria repleuerit cóceptacula, ſois neceſſe eſt vt meatibus egeratur, & ideò non trahitur ad peccatum. Vbi verò viſus mulierum, & blandimenta carnis occurrunt, in hoc iam deſideriis animæ & erga huiuſmodi cogitationes atque illecebras occupatæ dari cóſirmabat indicia. Debere ergo monachos, aiebat, omni genere à cogitationibus ſuis repellere huiuſmodi ſimulacra, nec indulgere omnino in hæc diaboli blandimenta ſenſus ſuos, alioquin nihil videbitur intereſſe inter eos & illos qui in ſeculo viuunt. Sed laborandũ eſt monachis, vt etiam naturalem humorem per multam ieiuniorum abſtinentiam & frequentes orationes domẽt ac ſuperent: fluxúmque eius labem, orationis & ieiunij continuatione reſtringant. Denique aiebat, & hi, qui in deliciis viuunt, ſi fortè corporis ſui ægritudo depoſcat, ab omnibus quæ noxia eſſe iudicauerit medicus, abſtinebunt; cur nõ hoc multò magis monachus faciat, cui animæ & ſpiritus ſanitas expetenda eſt?

Dioſcorus presbyter.

Quid de pollutione nocturnã ſentiendum, ſitus docet.

Remedia contra nocturnã pollutionem.

37 DE MONACHIS IN NITRIA COMMORANTIBVS.

Cap. 21. Pallad. c. 69

VEniemus autem & ad Nitriæ famoſiſſimũ in omnibus Ægypti monaſteriis locum, qui quadraginta ferè millibus abeſt ab Alexandrià, ex nomine vici adiacentis in quo nitrum colligitur, Nitriæ vocabulum trahens, proſpiciẽte hoc, credo, tunc iam diuinâ prouidentia, quòd in illis locis peccata hominum, tamquam ſordes abluenda eſſent & abolenda. In hoc igitur loco quinquaginta ferè, aut non multò minus cernuntur vicina ſibi, & ſub vno poſita patre tabernacula, in quibus aliqui plures ſimul, aliqui pauci, nonnulli etiam ſingulares habitant, & manſione quidem aliqui diuiſi, animo autẽ & fide & charitate coniuncti & inſeparabiles manent.

Nitria monaſterium vnde dictũ.

Huic ergo cum appropinquaremus loco, vbi peregrinos fratres aduenire ſenſerunt, continuò velut examen apum, ſinguli quique ex ſuis cellulis prorumpunt, atque in obuiam nobis læto curſu & feſtinâ alacritate contendunt, portantes ſecum quamplurimi ipſorum vrceos aquæ & panes, ſecundum quod Propheta corripiens quoſdam dicit: Quia non exiſtis filiis Iſrael in obuiam cum pane & aquâ. Tunc deinde ſuſceptos nós adducunt primò, cum pſalmis ad eccleſiam, lauant pedes, ac ſinguli quique linteis quibus vtebantur abſtergunt, quaſi viæ laborẽ leuantes, re autẽ verà vitæ humanæ ærũnas myſticis traditionibus abluẽtes.

Ingens hoſpitalitatis ſtudium.

Quid ergo nunc de humanitate eorum, quid de officiis, quid de charitate loquar, cùm omnes geſtirẽt nos ad ſuam quiſque introducere cellulam, & non ea ſolùm quæ hoſpitalitati debentur explere, ſed inſuper aut de humilitate, qua ipſi pollebant, docere, aut de manſuetudine atque aliis huiuſmodi bonis, quæ apud illos, velut ad hoc ipſum de ſæculo ſequeſtratos, diuerſâ quidem gratiâ, vna tamẽ eadémque doctrinâ diſcuntur. Nuſquam ſic vidimus florere charitatem, nuſquam ſic vidimus opus feruere miſericordiæ, & ſtudiũ hoſpitalitatis impleri. Scripturarum verò diuinarum meditationes & intellectus, atque ſciẽtiæ diuinæ nuſquam tanta vidimus exercitia, vt ſingulos pænè eorum oratores credas in diuinâ eſſe ſapiẽtia.

Omnes ſunt Nitriæ monachi ſapientes.

DE LOCO QVI DICITVR CELLIA.

Cap. 22. cap. 69.

POſt hunc verò alius eſt locus in deſerto interiori, decẽ ferè ab hoc millibus diſtans, quem locum pro multitudine diſperſarũ in eremo cellularum, Cellia nominauerunt. Ad hunc locũ hi, qui ibi priùs fuerunt imbuti, & ſecretiorẽ iam depoſitis indumentis ducere volunt vitam, ſecedũt: eremus enim eſt vaſta, & cellulæ tanto inter ſe ſpatio diremptæ, vt neque in conſpectu ſibi inuicem, neque in vocis auditu ſint poſitæ.

Cellia vnde dictum.

Cellularum conſtitutio.

Singuli per cellulas cõmanent, ſilentium ingẽs & quies magna inter eos eſt: die tantum Sabbati & Dominica in vnum ad eccleſiam coëunt, & ibi ſemetipſos inuicem tamquam cælo redditos vident. Si quis fortè in conuentu illo defuerit, intelligunt ſtatim eum corporis aliqua inæqualitate detentum, & ad viſitandum eum non omnes quidem ſimul, diuerſis tamen temporibus omnes abeunt, portantes vnuſquiſque ſecum, ſi quid apud ſe eſt, quod ægro poſſit gratum videri. Aliam verò ob cauſſam nullus audet proximi ſui obturbare ſilentium, niſi fortè quis poſſit in verbo inſtruere, & velut athletas in agone poſi-

Die ſabbati & Dominicã ad eccleſiam conueniunt.

Infirmorum viſitatio.

po... consolatione perungere. Multi ip... bus & quatuor millibus ad ecclesiã co... longo à semetipsis spatio habitationis eorum cellulæ dirimuntur: sed charitas in eis tãta est, & tãto inter semetipsos & erga omnes fratres constringuntur affectu, vt in admiratione & ex... plo sint omnibus. Vnde & si quis fortè voluerit habitare cum eis, vbi intellexerint, vnusquisque cellulam offert suam.

DE [39] AMMONIO.

Vidimus quemdam apud eos venerabilẽ patrem, Ammonium nomine virum in quem Deus omnem plenitudinem spiritualium contulerat gratiarum. Charitatis in... o gratiam cùm videres, nihil tale vsquam vidisse te diceres. Sed & si humilitatem considerares, longe eum in hoc dono potentiorem ceteris æstimares. Et rursus si patientiam, si mansuetudinem, si benignitatem, in singulis eum virtutibus ita præcellere iudicares, vt quid cui præferre debeas ignorares. Donum verò sapientiæ & scientiæ tantum ei contulerat Dominus, vt nullum fere ex omnibus patribus ita penetrasse aulas totius scientiæ crederes, sed nec ita aliquem receptum esse intra cubiculum sapientiæ Dei, omnes qui eum videbant fatebantur. [40] Huic erant duo fratres, Eusebius & Euthymius: nam Dioscorus, qui maior natu in eis fuerat, [41] ad episcopatus officium raptus est. Hi ergo fratres erant ei non solùm carne, sed etiam vitâ atque institutione & tota animi virtute germani: qui omnes simul eos, qui in illis locis habitabant fratres, tamquam si nutrix fouerat filios suos, ita vnumquemque instruentes consolabantur, & docentes, ad summam perfectionem nitebantur edocere.

Fratres eius Eu... & thymius. Dio... erant.

Vidimus ergo supradictum hominem Dei Ammonium habentem monasterium inter eos muro circumdatum, quod in illis locis ex lateribus crudis fieri facilè solet amplum, & omnibus necessariis instructum, in quo etiam puteum ipse foderat. Venit autem quidam frater, saluari apud eum volens, adiitque eundem Ammonium rogans, si cubi esset cellula vacans, in quâ habitare posset. Tunc ille, Ego, inquit, inquiram, sed donec inueniam, hic esto in hoc monasterio: ego enim iam nunc egrediar vt requiram. Et relinquens ei omnia pariter cum monasterio, ipse procul ab eo loco paruissimam cellulam reperit, atque in eâ se constituit, fratrique qui nuper aduenerat, nec intelligenti, ex integro cum omnibus quæ in eo fuerant cessit monasterio. Sed & si plures fuissent, qui forte venientes saluari cuperent, supradictus vir fratribus congregatis omnibus, cum alacritate iuuantibus sub die vi a monasterium cõstruebat. Et cùm singulis quibusque expleuisset numerum monasterii cum, inuitabantur hi qui mansuri erant ad ecclesiam, quasi refectionis gratiã, quibus in ibi occupatis, vnusquisque fratrum de cellulis suis proferentes quæ necessaria erant, singulis in nouâs cellulas instruebant, ita vt in collatione ... haritatis, nihil omnino vel vtensilium, vel quæ ad ... ctum requiruntur deesset, nec tamen ... ita fieret vniuscuiusque oblatio. Regressi ergo ad vesperam, in quibus fuerant cellulæ præparatæ sunt ... aut posita omnia quæ ad vsus erant necessaria, & ita instructa habitacula, vt nihil prorsus deesse perspicerent.

Ammonius hospiti cellulam suam cedit.

DE [42] DIDYMO.

Cap. 24. Deest in Palladio de Didymo cæco. Pal. lad c. 4.

Vidimus quemdam inter eos ex senioribus virum bonum, nomine Didymum, in quo multa erat Domini gratia, quam in eo etiam vultus ipse indicabat. Hic scorpiones & cerastas, id est, bestias quas cornutas vocant, & angues, qui in illis locis præ feruore solis acerrimi habentur, tamquam terræ quosdam vermiculos pedibus conculcabat, & ita extinguebat, vt nihil ab eis omnino pateretur.

Didymus in noxiis scorpio nes calcat.

DE [43] CRONIO.

Cap. 25. Pallad. cap. 25 & 59 de Cronio, qui non fuere. Antonio Cronius sco. anacoretam.

Vidimus apud eos & alium summæ antiquitatis patrem, Cronium nomine in senectute bonâ, & perfecta ætate durantem: centum namque & decem ætatis agebat annos. Hic ex discipulis adhuc beati Antonij supererat: cuius inter ceteras animi virtutes humilitatis gratiam vidimus immensam.

DE [44] ORIGENE.

Cap. 26.

Erat autem & alius adhuc ex discipulis Antonij, Origenes nomine, vir per omnia magnificus, & summæ prudentiæ, cuius sermo & narratio de virtutibus optimi magistri, bonitatis Dei, ædificabat omnes audientes, & inflãmabat vehementer, ita vt oculis cerni, quæ ab eo narrabantur putares.

DE [45] EVAGRIO.

Cap. 27. Pallad. cap. 86. Origenista hic fuit, teste Hieron.

Vidimus ibi & sapientissimum virum, ac per omnia mirabilem, Euagrium nomine: cui inter ceteras animi virtutes tanta cõcessa est gratia discernendorum spirituum, & purgandarum (sicut Apostolus dicit) cogitationum, vt nullus alius putaretur ex fratribus ad tantam subtilitatem & spiritualium rerum scientiam peruenisse. Cui quamuis rebus ipsis, & experimentis, & quod est super omnia, per gratiam Dei magna collata fuerit intelligentia, accessit tamen & hoc, vt multo tempore instructus fuerit à beato Macario, quem famosissimum in Dei gratia, signisque & virtutibus insignem fuisse, omnibus notum est.

Euagrius Macarij discipulus.

Hic ergo Euagrius incredibilis erat abstinentiæ, super omnia tamen monebat fratres, si qui forte studium gererent, vel humiliandi corporis, vel phantasias ab eo dæmonum propellendi, ne in bibendâ aqua largiore vterentur, dicebat enim: Quia si aqua multa corpus infunda tur, maiores phantasias generat & largiora receptacula dæmonibus præbet. Sed & multa alia de abstinentia, summa cum deliberatione edocebat. Ipse autem non solùm aqua parcissimâ vtebatur, sed & pane penitùs abstinebat. Alij verò qui in illis locis morabantur fratres, pane solo & sale contenti erant, ita vt in illa omni multitudine, vix inuenires aliquem, qui oleo saltem vteretur. Plures autem in eis nec iacentes somnum, sed sedentes, & (vt ita dicam) in meditatione diuinorum verborum positi capiebant.

Aqua largior non bibenda, ne phantasias varias generet.

DE [46] DVOBVS MACARIIS, ET PRIMO, DE [47] MACARIO ÆGYPTIO, SEV SENIORE.

Cap. 28. Palladius c. 19 & 20.

Narrabant autem nobis quidam ex patribus qui ibi erant, quòd in locis illis duo Macarij, quasi duo cæli luminaria refulsissent, ex quibus vnus Ægyptius genere, & discipulus beati Antonij fuit, alius Alexandrinus. Quibus vt vocabula nominis, ita virtutes animi & cælestiũ

gratiarum magnificentiâ concordabat. Vterque enim Macarius, vterque abstinentiæ exercitiis & virtutibus animi æqualiter pollens, hoc solo alius præcellens, quòd quasi hereditatem gratiarum & virtutum B. Antonij possidebat.

Vterque Macarius virtutibus clarus.

Hinc denique ferunt, aliquando cùm homicidium in locis vicinis fuisset admissum, & innocenti cuidam impingeretur crimen admissi, confugisse ad eius cellulam eum qui calumniam patiebatur; affuisse etiam eos, qui perurgebant, allegátes & dicentes periclitari seipsos, nisi comprehésum legibus traderent homicidam. Is verò cui crimen impingebatur, cum sacramentis affirmabat, conscium se non esse sanguinis illius. Et cùm diu ab vtráque parte certamé haberetur, interrogabat sanctus Macarius vbi sepultus esset qui dicebatur occisus. Cúmque designassent locum, cum omnibus qui ad perurgendum hominem venerant, pergit ad sepulcrum, atque ibi fixis genibus inuocato Christi nomine, ait ad eos qui astabant: Nunc Dominus ostendet si verè reus est hic qui perurgetur à vobis. Et eleuatâ voce, ex nomine clamat defunctum Cúmque ei de sepulchro vocatus respondisset, ait ad eum: Per fidem Christi te obtestor, vt dicas si ab hoc homine, qui calumniam patitur, occisus es. Tunc ille de sepulcro clara voce respondit, dicens non se esse ab eo interfectum. Et cùm stupefacti omnes decidissent ad terram, ac pedibus eius aduoluerentur, rogare cœperunt, vt interrogaret eum à quo esset occisus. Tunc ille: Hoc, inquit, non interrogabo: sufficit enim mihi vt innocens liberetur, non est autem meum, vt reus prodatur.

Deest hoc Palladio.

Idem infrà lib. 3. n. 41.

Ægyptius Macarius innocentem à pœnâ homicidij liberat.

A mortuo & sepulto teste innocentem expiscat.

Aliud quoque eius genus miraculi ferebatur. Cuiusdam in vicino oppido patrisfamilias virgo filia per phantasias magicas videbatur hominibus in equinum animal versa, vt putaretur equa esse, & non puella. Hanc adduxerunt ad eum. Tunc ille percontatus quid vellent? aiunt parentes eius: Equa hæc, quam vident oculi tui, puella virgo & filia nostra fuit, sed homines pessimi, magicis artibus in animal hoc quod vides mutauerût eam. Rogamus ergo vt ores Dominum, vt commutet eam in hoc quod fuit. At ille ait: Ego hâc quam ostenditis mihi puellam video, nihil in se pecudis habentem: hoc autem quod dicitis, nô est in eius corpore, sed in oculis intuentium. Phâtasiæ enim dæmonum sunt istæ, non veritas rerum. Et cùm introduxisset eam cum parentibus suis intra cellulam, fixis genibus orare Dominû cœpit, simúlque & parentes rogat secum Domino supplicare, & post hoc perungens eam oleo in nomine Domini, omni fallaciâ visus expulsâ, virginem videri omnibus vt etiam sibi videbatur effecit.

Pallad. c. 19.

Virgo magicis artibus in equam visa versa.

Oleo benedicto & oratione à fascinatione eam liberat.

Alia quoque minor puella ad eum deducta est, cuius obscœna corporis ita omni ex parte computruerant, vt côsumptis carnibus, interiora quoque & secreta naturæ nudarentur, ac vermium ebulliret inde innumera multitudo, ita vt nec accedere quidem quisquam ad eam posset præ fœtoris horrore. Hæc cùm allata à parêtibus, & proiecta fuisset ante fores eius, miserâs virginis cruciatus: Æquo animo, inquit, esto, filia, hæc tibi ad salutem Dominus, non ad interitum dedit: vnde prouidendum est magis, vt sanitas tua nullum tibi periculum conferat. Et cùm institisset orationibus per septem continuos dies, & oleum benedicens in nomine Domini perungeret membra eius, ita eam sanam reddidit vt muliebris in eâ naturæ nulla forma, nulla species appareret, sed esset ei inter viros conuersatio, absque femineæ suspicionis obstaculo.

Deest hoc Palladio.

Oleo benedicto aliam puellam sanat, & in virum vertit.

Aiebant præterea aliquando venisse ad eum hæreticum quemdam hieracitam, quod genus hæreseos inuenitur apud Ægyptum. Hic cum per multam loquêdi artem plurimos fratrum qui habitabât in eremo, conturbaret, ausus est etiam coram ipso fidei suæ asserere prauitatem. Cui cùm resisteret senior & contradiceret ille verba simplicia argumentis callidis eludebat. Sed cum videret sanctus, fidem fratrum periclitari, Quid opus est, inquit, nos verbis contendere ad subuersionem audientium. Exeamus ad sepulchra fratrum, qui nos præcesserunt in Domino: & cui nostrûm concesserit Dominus suscitare mortuû de sepulcro, sciant omnes quia illius fides probatur à Deo. Sermo hic omnibus qui aderant fratribus placuit. Processerunt ad sepulcra, & hortatur Macarius hieracitam, vt euocaret mortuum in nomine Domini. At ille, Tu, inquit, domine, qui proposuisti, prior euoca. Et Macarius prosternens se in orationem ante Dominum, vbi sufficienter orauit, eleuatis sursum oculis suis, ait ad Dominum: Tu, inquit, Domine, quis ex duobus nobis rectam fidem teneat, ostende, eleuato mortuo hoc. Et cùm hæc dixisset, fratris cuiusdam nomen qui nuper fuerat sepultus, euocauit. Cui ille cùm de tumulo respondisset, accedentes fratres continuò, quæ superposita fuerant, auferunt, & eductum eum de sepulcro, [48] resolutis fasciolis quibus constrictus erat, exhibuerunt viuêtem. Hieracita verò, vbi hæc vidit, obstupefactus in fugam vertitur. Quem fratres quoque omnes insequentes, extra terminos terræ illius exturbauerunt.

Deest hoc Palladio.

Hieracitam hæreticum ad mortui [illegible] fidei testimonium prouocat.

Mortuû [illegible]

Multa etiam & alia ferebantur de eo quæ nimis prolixa sunt ad scribendum: sed ex his paucis, etiam cetera eius opera noscuntur.

DE [49] MACARIO ALEXANDRINO SEV IVNIORE.

ALius verò sanctus Macarius magnificas etiam virtutes consummauit, de quibus & nonnulla scripserunt, quæ sufficere possint ad virtutum eius magnitudinem contoendam, & ideo nos ea compendio præterimus.

Ferebât tamen eum amatorem fuisse eremi super omnes ceteros, ita vt etiam vltima & inaccessibilia deserti perscrutatus sit loca, vsquequò inueniret locum quemdam in vltimis eremi constitutum, diuersis pomiferis arboribus consitum, & omnibus bonis repletum: vbi etiam duos fratres inuenisse ferebatur, quos cùm rogaret vt paterêtur ad se deduci illuc monachos vt ibi habitarét, quoniam quidem locus ille & amœnus esset, & & abondans in omnibus necessariis; responderunt, non posse adduci illuc plures, ne forte venientes per eremum à dæmonibus deciperentur. Multos enim aiebant esse dæmones in deserto, ac monstra, quorum molestias & calliditates ferre multitudo insueta non posset. Regressus tamen ad fratres, cùm indicasset de opportunitate loci, multorum inflammati sunt animi, vt pergerent illuc cum eo. Sed vbi patres reliqui senserunt animos iuuenum concitatos repressêrunt eos salubriore consilio, dicentes: Locus iste si verè, vt iactatur, à Iamne & Mambre consitus est, non aliud de eo credendum est, nisi quod diaboli opere ad deceptionem nostram præpa-

Macar. Alexandr. vltima [illegible] ferti perscrutatur.

Locus [illegible] ne [illegible] bre [illegible] Pi [illegible] consitus.

præparatus sit. Si enim verè, vt perhibent, deliciosus est & abundans; quid sperabimus in futuro sæculo, si hîc deliciis fruimur? Et hæc atque alia huiusmodi dicentes, iuuenum ferventes animos represserunt.

Ioan. libell. 3. n. 5. Scetiotum locus Macar.

Locus autem in quo habitabat ipse sanctus Macarius, Scithium appellatur. Est autem in eremo vastissimâ positus, diei & noctis iter habens de Nitriæ monasteriis; & hoc nullâ semitâ, neque terrenis aliquibus colligitur vel monstratur indiciis, sed stellarum signis & cursibus peragitur. Aqua tarò inuenitur, & sicubi inuenta fuerit, odoris quidem dirissimi est, & quasi bituminea, sed saporis innoxij. Sunt ergo ibi viri valdè perfecti, nec enim patitur tam terribilis locus, nisi perfecti propositi habitatores summæque constantiæ) charitatis tamen inter se & erga omnes, si qui fortè ad eos accesserunt, summum studium gerunt.

Pa... ad.c.20 Ru... sofiâ ... 24 1.Cor. ... 5

Fertur denique cùm sancto Macario vuam quis aliquando detulisset, ille qui secundùm charitatem, non quæ sua sunt, sed quæ alterius cogitaret, ad alium fratrem detulit eam; qui quasi infirmior videbatur. Tunc ille gratias egit Deo pro fratris officio, sed & ipse nihilominùs plus de proximo quàm de semetipso cogitans, ad alium pertulit, & ille item ad alium, & sic per omnes cellulas quæ longè à semetipsis per eremum dispersæ erant, vua circumlata est, ignorantibus eis, quis eam primò misisset; ad vltimum ipsi defertur qui eam miserat. Gratulatus est autem sanctus Macarius, quòd tantam videat in fratribus continentiam, tantámque charitatem, ad artiora semetipsum spiritalis vitæ extendit exercitia.

Vua per charitatis munus ..., mon. ... cellulas obambulat.

Ruff.l.3.n. 43. Macarius à dæmone ad collectam vocatur.

Ad fidem namque confirmatum nobis de eo est ab his, qui ex ore eius audierant, quòd quodam tempore noctis dæmon ad ostium cellulæ eius pulsauerit, dicens: Surge, abba Macari, & eamus ad collectam, vbi fratres ad vigilias congregantur. Sed ille, qui gratiâ Dei repletus falli non poterat, intellexit diaboli esse fallaciam, & ait. O mendax & veritatis inimice! quid enim tibi consortij, quid societatis est cum collectâ & congregatione sanctorum? At ille: Latet ergo te, inquit, ô Macari, quòd sine nobis nulla collecta agitur, nulláque congregatio monachorum? Veni denique, & videbis opera nostra.

Iudæ ep.

Tunc ille, Imperet, inquit, tibi Dominus, dæmon immunde. Et conuersus ad orationem, petiit a Domino vt sibi ostenderet, si hoc verum esset, quod gloriatus est dæmon. Abiit ergo ad collectam, vbi à fratribus vigiliæ celebrantur, & iterùm in oratione Dominum deprecatur, vt vt sibi veritatem verbi huius ostendat. Et ecce vidit per totam ecclesiam quasi paruulos quosdam puerulos Æthiopes tetros discurrere huc, atque illuc, & velut volitando deferri. Moris est autem inibi sedentibus cunctis, ab vno dici psalmum ceteris vel audientibus vel respondentibus. Discurrentes ergo illi Æthiopes pueruli, singulis quibusque sedentibus alludebant, & si cui duobus digitulis oculos compressissent, statim dormitabat: si cui verò in os immersissent digitum, oscitare eum faciebant. Vbi verò post psalmum ad orandum se proiecissent fratres, percurrebant nihilominùs singulos, & ante alium iacentem in oratione, quasi mulierum specie ferebantur, ante alium quasi ædificantes atque portantes aliquid, ac diuersa quæque agentes apparebant. Et quæcumque dæmones quasi ludendo formassent, hæc orantes illi in cordis sui cogitatione versabant: à nonnullis tamen, vbi aliquid horum agere cœpissent, quasi vi quadam repulsi, præcipites deiiciebantur, ita vt nec stare quidem prorsus, aut transire iuxta eos auderent: aliis verò etiam infirmis fratribus supra ceruices & dorsa ludebant, quia non erant in oratione suâ intenti. Hæc cùm vidisset sanctus Macarius, ingemuit grauiter, & lacrymas profundens ad Dominum, Respice, ait, Domine, & ne sileas, neque mitigeris Deus. Exurge vt dispergantur inimici tui, & vt fugiant à facie tuâ, quoniam anima nostra repletur illusionibus. Post orationem tamen examinandæ veritatis gratiâ seorsum euocatis singulis quibusque fratribus, ante quorum faciem viderat dæmones diuerso habitu & variis imaginibus ludentes, requirit ab eis, si in oratione vel ædificandi cogitationes habuerint, vel iter agendi, vel alia diuersa, quæ vnicuique imaginata per dæmones viderat: & singuli eorũ ita cõfitebãtur in corde suo fuisse, vt ille arguebat: & tũc intellectũ est, quòd omnes vanæ & superfluæ cogitationes, quas vel psalmorum vel orationum tempore vnusquisque conceperit, ex illusione dæmonum fiant: ab his autem qui omni custodiâ cor suum seruant, tetri repelluntur Æthiopes. Deo enim coniuncta mens, & in ipso tempore præcipuè orationis intenta, nihil alienum, nihil superfluum recipit.

Varie dæmonum ... tempore orationis

Psal. 82. Psal 67.

Superflua cogitationes tempore orationis opus dæmonis.

Aliud quoque multò terribilius addebat, quòd vidisset eo tempore, quo fratres accedebant ad Sacramenta. Vbi porrexissent ad suscipiendum palmas, in nonnullorum manibus præuenientes Æthiopes, carbones deponere, Corpus autem, quod tradi sacerdotis manibus videbatur, redire ad altare; aliis verò quos meliorum merita iuuabant, extendentibus manus ad altare, longè recedere dæmones, & cum ingenti metu refugere: angelum enim Domini assistere cernebat altari, qui cum sacerdotis manu suam quoque manum in Sacramentorum distributione superponeret. Ex hoc iam permansit ei à Deo gratia ista, vt in vigiliis fratrum, psalmorum & orationis tempore si quis aliud aliquid secundùm illusionem dæmonum in corde cogitasset, agnosceret, & accedentium ad altare vel indignitates eum vel merita non laterent.

Merita & demerita communicantium, & illusiones dæmonum videt.

Quodam autem tempore ambo Macarij homines Dei cùm fratris cuiusdam videndi gratiâ iter agerent, ascenderunt nauigium, quo flumius transiri solet, in quo nauigio erant simul quidam tribuni, diuites homines & præpotentes, equos plurimos ac pueros, & multa secum ministeria habentes. Horum vnus cùm videret in vltimâ nauigij parte vilibus indumentis, atque ad omnia expeditos iacere monachos, ait ad eos: Beati estis vos, qui huic sæculo illuditis, & nequaquam ex eo requiritis, nisi indumentum vilissimum & parcissimum victum. Tunc vnus de Macariis respondit ad eum: Verè quidem, vt dicis, qui Deum sequuntur, illudunt mundo, sed miseremur vestri, quòd vobis econtrariò mundus illudit. Tunc ille cõpunctus super hũc sermonẽ, statim vt peruenit ad domũ suã, derelictis omnibus vel distractis quę habebat, & pauperib⁹ datis, ipse Deũ sequi cœpit, & ad monachorum exercitia properauit.

Palladius c.19. & 20. Ioan. libello 3. n. 15.

Sæculo pauperes spernens, diuitibus sæculum illudit

Sed & multa, vt diximus, alia de operibus sancti Macarij Alexandrini mirabilia feruntur, ex quibus non nulla in 11. libro Ecclesiasticæ histo-

tiæ inſerta qui requiſierit inueniet.

Cap. 19.

DE S. AMMONE PRIMO NITRIÆ MONACHO.

Pallad. c. 8 Vide Antonini Ammonis animam ad ea à ferri. Suprà in Vita ſancti Antonij c. 31.

Ammon cum ſponſa continentiam ſeruat.

NItriam ſanè habitationis monaſteriorum quæ in Nitriâ ſunt, ſumptum tradebat ab Ammune quodam, cuius animam (cùm exiſſet de corpore) vidit ferri ad cælum ſanctus Antonius, ſicut refert ſcriptura illa, quæ Vitam deſcribit beati Antonij. Hic igitur Ammon locupletibus & generoſis parentibus natus eſt, à quibus inuitus ad nuptias cogebatur. Et cùm vim parentum non poſſet effugere, accepta virgine, cùm intra nuptiales thalamos conueniſſent, & data eis eſſent cubiculi ſecreta ſilentia, alloquitur puellam de pudicitiâ,& de conſeruandâ virginitate cœpit cohortari,dicés:Quia corruptio ſine dubio inueniet corruptionē,in corruptio verò incorruptionē ſperat.Multò ergo melius eſt,ſi vterq;noſtrum in virginitate perduret, quàm vt alter corrumpatur ex altero. Acquieſcit et virgo, ſilentio tegitur incorruptionis theſaurus. Cúmque plurimo tempore ſolius Dei contenti teſtimoniu, ſpiritu magis eſſent quàm carne ſanguinéque coniuncti,poſt obitum amborum parentum,ille quidem,ad vicinum deſertum ſeceſſit locum, virgo verò intra domum reſidens, in breui & ipſa multitudines virginum,& ille multitudines congregat monachorum.

Fit ille pater monachorū, illa mater virginum.

Cumque iam ſecretus ſederet in eremo, adoleſcens quidam,qui morſu canis rabidi in rabiem verſus eſt, multis vinctus catenis ad eum deducitur, proſequentibus eum parentibus ſuis,& rogantibus pro eo. At ille dixit eis: Quid mihi moleſti eſtis, ô homines? ſupra merita mea eſt quod petitis; ſed tamen hoc vobis indicare poſſum, quòd in manibus veſtris eſt eius ſanitas. Reddite viduæ bouem ſuum, quem furati eſtis, & ſanus reddetur vobis filius veſter. At illi extimuerunt quidem valdè, quòd ea quæ ſecretè geſta ſunt, non latuerunt hominem Dei. Gauiſi ſunt tamen, quòd hanc eis viam ſalutis oſtendit, & ſine morâ, vt reddiderunt direpta, orante homine Dei, etiam iuueni ſanitas redditur.

Ammon furtum ſecretum cognoſcit. Reddendi reſtitutione fieri ſanatur.

Alio quoque tempore, cùm veniſſent ad eum quidam, probare volens animos ipſorum, dicit dolium ſibi eſſe neceſſarium, vbi aquam pro aduenientibus congregaret. Et cùm polliciti fuiſſent perlaturos ſe, vnus ex ipſis graue ſibi duxit dicens periclitari poſſe camelum ſuum, ſi ei tam graue onus imponeret. Et ait ad alterum: Tu ſi vis aut potes, defer; ego camelo meo parco ne moriatur. Tunc alter, Mihi, inquit, vt ipſe noſti camelus non eſt, ſed aſinus. Numquid poteſt quod camelus portare non valet, aſinus portare? At ille, Facito, inquit, vt voles, tu videris, ego enim non interimam camelum meum. Tunc ille, Ego, inquit, imponam aſino meo pondus, quod tu camelo tuo oneroſum iudicas,& meritis hominis Dei faciet quod impoſſibile eſt eſſe poſſibile. Et ita impoſitū dolium aſino ſuo, peruexit vſque ad monaſterium hominis Dei, ita vt nec ſentiret aſinus ſe aliquid oneris portare. Quem vt vidit Ammō, Benè feciſti, inquit, in aſino deferens doliū; collegæ enim tui camelus mortuus eſt. Et regreſſus inuenit ita geſtum, vt prædixerat famulus Dei.

Ammoni camelo vſum neganti camelo priuatur.

Abſens id monet Ammon.

Sed & multa alia per eum ſigna Dominus oſtendit. Nam & fluuium Nilum cùm tranſire vellet, & exuere ſe erubeſceret, virtute Dei ſubitò in alteram ripam tranſlatus dicitur. Beatus autem Antonius, in ſumma admiratione vitæ eius iuſtitiam atque animi virtutes habuiſſe memoratur.

Ammon exuere ſe verecundans, diuinitus vltra flumen tranſfertur.

DE S. PAVLO SIMPLICE.

Cap. 20.

Palladius cap. 28. Occaſio conuerſionis Pauli Simplicis.

FVit quidam inter diſcipulos ſancti Antonij, Paulus nomine,cognominatus Simplex. Hic initium conuerſionis ſuæ huiuſmodi habuit. Cùm vxorem ſuam oculis ſuis cum adultero cubantem vidiſſet, nulli quidquam dicens, egreſſus eſt domum, & mœſtiſſimi animi tactus, in eremum ſemetipſum dedit, vbi cum anxius oberraret, ad monaſterium peruenit Antonij, ibique ex loci admonitione & opportunitate conſilium capit. Cúmque adiiſſet Antonium, vt iter ab eo ſalutis inquireret; ille intuens hominem ſimplicis naturæ eſſe, reſpondit ei, ita demum eum poſſe ſaluari, ſi his quæ a ſe dicerentur, obediret. Tunc ille omnia quæcumque ſibi præciperet facturum ſe eſſe reſpōdit. Vt ergo promiſſionem eius probaret Antonius, ante fores cellulæ ſtanti, Hic, inquit, exſpecta me orans donec egrediar. Et egrediens Antonius, manſit intrinſecus per totam diem & per totam noctem, per feneſtram tamen ex occulto frequentius reſpiciens videbat eum indeſinenter orantem, & nuſquam prorſus moueri,ſed ſtare in æſtu diei & rore noctis, & ita eſſe mandati memorem, vt ne paruum quidem loco moueretur.

B. Antonium adit.

Simplicem obedit.

Egreſſus autem die poſtero Antonius, inſtituere eum & docere cœpit de ſingulis quomodo [illegible] ope manuum ſolitudinem ſolaretur & d[illegible] quidem corporis opus carnale, cog[illegible] mentis & animi intentione operaretur q[illegible] ſunt. Cibum quoque in veſperam [illegible] ſumere præcepit; ſed obſeruare, ne vmquam ad [illegible] tatem vſque perueniret, & præcipu[illegible] confirmans, non minùs per aquæ abundantiam phantaſias fieri animi, quàm per [illegible] tem corporis creſcere. Et vbi plenè [illegible] ſe in ſingulis agere deberet, inſtruxit, [illegible], hoc eſt, tribus à ſe millibus cellulam [illegible], ibique eum exercere quæ didicerat iubet: ipſe tamen frequentius viſitans gratulabatur deprehendens eum in his quæ ſibi tradita fuerant, totâ intentione & ſollicitudine permanentem.

Operi manuum [illegible] do[illegible]

Nimiam [illegible] generat.

Quadam autem die cùm veniſſent ad ſanctum Antonium fratres magni quidem & perfecti viri, accidit etiam Paulum adeſſe pariter cum eis. Et cum ſermo de rebus profundis & myſticis haberetur, cumque de Prophetis & Saluatore plurima tractarentur, Paulus ex ſimplicitate animi interrogat ſi Chriſtus prius fuerit an Prophetæ? Beatus verò Antonius cùm pro eo quod tam abſurdè interrogauerat, quaſi erubuiſſet, blando nutu vt erga ſimpliciores ſolebat,ſilere atque abire eum iubet. Et ille, quia omne quodcumque ab eo dictum fuiſſet tamquam præceptum Dei ſeruare inſtituerat, abſcedens ad cellulam ſuam, tamquam mandato accepto ſilentium gerere inſtituit; nec omnino aliquid loqui. Quod cum comperiſſet Antonius, oſtari cœpit, vnde hæc illi obſeruantia placuiſſet, quam ſe ſciebat non eſſe mandaſſe. Cúmque iuſſiſſet eum loqui & [illegible] leret [illegible], dixit ei Paulus. Tu pater, dixiſti, vt irem & ſilerem. Et obſtupefactus Antonius

Silentij [illegible] diuturnitatem.

Antonius, ita ab eo sermonem, quem ille negligenter postulerat, obseruatum: Omnes, inquit, nos iste condemnat: cùm enim nos de cælo nobis non audiamus loquentem, ab isto qualiscumque sermo, qui ex ore nostro ciciderit, obseruatur.

[...] obe- [...] spe- [...] à san- cto Antonio exercitam. Multa tamen & sanctus Antonius eum docere volens de obedientiâ, præcipere ei solitus erat etiam, quæ ratio & caussa non posceret, in quibus eius animus erga obedientiam probaretur. Haurire namque aliquando eum aquam iussit ex puteo, & in terram totâ die effundere; & contextas sportellas resoluere, ac denuò contexere; & vestimentum dissuere atque iterum resuere, & rursus resoluere; & in pluribus huiusmodi exercitiis ab eo memoratur imbutus, vt in nullo prorsus etiam eorum, quæ contra rationem imperari iubebantur, disceret contradicere; & ita per hæc omnia informatus, breui ad perfectionem venit.

Perueniendi ad perfectionem modus compendiarius. Ex cuius exemplo docebat beatus Antonius, quòd si quis velit ad perfectionem velociter peruenire, non sibi ipse fieret magister, nec propriis voluntatibus obediret, etiam si rectum videatur esse quod vellet; sed secundùm mandatum Saluatoris obseruandum esse, vt ante omnia vnusquisque abneget semetipsum sibi, & renuntiet propriis voluntatibus, quia & Saluator ipse dicit: Ego veni non vt faciam voluntatem meam, sed eius qui misit me. *Matth 16.* Et vtique voluntas Christi non erat contraria voluntati Patris; sed qui venerat obedientiam docere, non inueniretur obediens, si propriam faceret voluntatem. *Ioan.* Quanto ergo magis nos non iudicabimur inobedientes, si faciamus proprias voluntates? Denique supradictus Paulus exemplo nobis est, qui obedientiæ & simplicitatis merito in tantum spiritualium gratiarum culmen ascendit, vt multò plures & potentiores virtutes per ipsum Dominus, quàm per secundum Antonium faceret. *Paulus Antonio virtute præstat.*

Et quoniam pro affluentiâ gratiarum multi ad eum ex omnibus terræ partibus confluebant vt curarentur ab eo; verens beatus Antonius ne molestiâ multitudinis fugaretur, in interiori eremo, quò accedi facile ab aliquo non posset, commanere eum fecit, vt venientes magis ipse susciperet Antonius. Si quos verò ipse non potuisset curare, hos ad Paulum tamquam prolixiorem sanitatum gratiam habentem mittebat, & ab illo curabantur. Tantam autem eius simplicitatis apud Domini fiduciam fuisse tradunt, vt quodam tempore cùm quidam rabiem patiens in modum canis laniaret omnem qui ad se ausus fuisset accedere, & perductus ad eum fuisset, insistebat orationi vt dæmonem qui eum vrgebat, fugaret. *Dæmonem oratione expellit.* Et cùm mora fieret, nec celer sequeretur effectus, quasi infantum more indignatus ad Dominum dixisse fertur: Verè non manducabo hodie, si eum non curaueris, & continuò quasi delicioso domino satisfactum est à Deo; & statim curatus est rabidus. *Paulus Dei deliciæ.*

DE S. PIAMMONE PRESBYTERO.

Cap 32.

P[...] cap. 7[...] Ammona [...] Piammon.

NOn autem mihi videtur dignum, etiam eremi habitatores, quæ Porthenio mari adiacet, & vicina est oppido quod dicitur Diolco, silentio præterire. In quo vidimus quemdam presbyterum admirabilem, nomine Piammonem, totius humilitatis & benignitatis virum, habentem etiam reuelationum gratiam. *Piammō vidit angelum* Denique quodam tempore cùm Domino sacrificium offerret, vidit angelum Domini stantem iuxta altare, & vniuscuiusque monachorum accedentium ad altare scribentem nomina in libro quem tenebat in manibus, quorumdam tamē nomina nō scribentem. *Dei iuxta altare. Angelus digne communicantium nomina scribit.* Cúmque diligenter obseruaret senior, qui essent quorum nomina non scripsisset, posteaquam sunt completa mysteria, vnumquemque eorum seorsum vocans, percontatur, quid eis in occulto peccati fuisset admissum: & inuenit ex confessione vnumquemque eorum mortalis peccati obnoxium. Tunc hortatur eos agere pœnitentiam, & semetipsum cum eis ante Dominum prosternens, die ac nocte tamquam ipse in eorum peccatis esset obnoxius, flebat, & tam diu permansit cum eis in pœnitentiâ & lacrymis, donec iterùm videret eumdem Angelum stantem, & scribentem nomina accedentium. *Cum peccatoribus, quorum nomina non scribebantur, pœnitet.* Et posteaquam omnium scripsit, tunc etiam illos ex nominibus euocantem, atque ad reconciliationem altaris inuitantem. Vbi hoc verò senior vidit, intellexit eorum susceptam esse pœnitentiam: & sic eos altari totâ cum gratulatione restituit.

Hunc etiam quodam tempore ferunt à dæmonibus ita verberatum, vt stare aut moueri omnino loco non posset. *Verberatus à dæmonibus sanatur ab Angelo.* Et cùm dies adesset Dominica, & res posceret offerri sacrificium, iussit se fratrum manibus ad altare portari. Vbi cùm in oratione iacuisset, astantem continuò vidit angelum Domini, qui astare solebat altari, & porrigentem sibi manum, atque eleuantem se de terrâ, statim dolor omnis ita ab eo discessit, vt subito sanior redderetur.

DE S. IOANNE.

Cap 33. *Pallad. c. 73*

ERat in ipsis locis vir sanctus, ac totius gratiæ dono repletus, Ioannes nomine, in quo tanta erat consolationis gratia, vt quacumque mœstitiâ, quocumque tædio oppressa fuisset anima, paucis eius sermonibus, alacritate & lætitia repleretur. Sed & sanitatum gratia plurima ei à Domino donata est.

EPILOGVS.

De periculis itineris ad eremos.

IN aliis quoque quàm plurimis locis Ægypti, spatium vidimus sanctos Dei virtutes multas & mirabilia facientes & totius gratiæ Dei plenos, sed & paucos ex multis memorauimus. De omnibus verò explicare, supra vires nostras est. *Pallad cap. 150.*

Nam de his qui in superiore Thebaidâ, id est circa ipsam Sienem habitare dicuntur, auditu solo comperimus; quòd his pænè omnibus, quos vidimus, celsiores illi & magnificentiores habebantur. Accedere verò ad ipsos pro itineris periculo nequiuimus: quia quamuis omnia illarum partiū loca latronibus incursentur, illa tamen quæ vltra ciuitatem Lyco sunt, etiam barbaros patiuntur. Et ideò nullus nobis ad eos accessus fuit, quia ne à nec eos quos superiùs memorauimus, absque periculo vidimus.

Septies namque in hoc itinere periclitati sumus; in octauo autē, sicut scriptum est, non obtimuit nos malum, Deo nos in omnibus protegēte. *Iob. 5.*

Denique semel per quinque dies ac noctes incedentes per eremum, siti ac lassitudine periclitati sumus.

Alio

2. Alio quoque tempore incurrimus locum, in quo est connallis quædam, humorem ex semetipso gignens salsum, quem continuò calor solis velut hiemalis pruina in glaciem, ita in salē stringit, & tanquā sudes acutas, ex ipso sale efficit: atque ita omnia illa exasperātur loca, vt non solùm nudos pedes, vt habebamus nos, sed & calceamentis munitos terebret ac secet. In his ergo iuuenti, magno cum periculo vix euasimus.

3. Tertio cùm nihilominùs per eremū pergeremus, incurrimus vallem quādam, humorem ex semetipsâ similiter quidem gignentem, sed intra semetipsam eum seruantem, cuius solum faxis & fœtido cœno repletum transire cupientes, vsque ad latera descendimus. Cúmque pænè ibidem in eâdem mergeremur, exclamantes ad Dominum, vocem psalmi protulimus, dicentes: Saluum me fac Deus, quoniam intrauerunt aquæ vsque ad animam meam. Infixus sum in limo profundi, & non est substantia.

4. Quartum periculū periculimus in aquis quibusdam quæ ex inundatione Nili remanserant, in quibus triduo continuo afflicti, vix euadere potuimus.

5. Quintum periculum fuit nobis à latronibus, cùm secus mare iter ageremus, qui per decē millia passuum insequentes nos, quos perimere ferro nō poterant, pæne exanimes reddiderunt per fugam.

6. Sextum discrimē nobis in ipso flumine Nilo fuit, in quo nauigantes, pænè submersi sumus.

7. Septimum in stagno quod Mariæ vocabulo appellatur, vento sæuiente in insulam quamdam electi sumus, hieme grauissimā super nos & tempestate feruente. Erat enim tempus, quo Epiphaniorum dies celebrantur.

8. Octauum autem fuit, quòd cùm ad Nitriæ monasteria veniremus, locum quemdam incidimus, in quo refluentis Nili aqua residens, velut stagnum quoddam effecerat, in quo multæ bestiæ præcipuè crocodili plurimi erant. Qui cùm tempore solis exissent, resoluti circa oram stagni iacebant, ita vt ignorantibus nobis mortui viderentur. Et cum accederemus ad videndam mirandamque magnitudinem bestiarum, quas exanimes putabamus, continuò vt sonitum pedum senserunt, excitati, irruere & insectari nos vehementer cœperunt. Nos autem cum magno clamore & gemitu nomen Christi Domini inuocauimus, cuius misericordia affuit, & bestiæ quæ contra nos insurrexerant, quasi ab Angelo repellente, in stagnum protinus proiectæ sunt, nos autem cursu intento ad monasteria festinauimus, gratias agentes Deo nostro, qui nos de tantis periculis liberauit, & tanta nobis ostendit mirabilia. Ipsi gloria & honor in sæcula sæculorum, Amen.

IN LIBRVM SECVNDVM DE VITIS PATRVM
NOTATIO.

Prolog. 1 ENEDICTVS Deus] *Elegans omnino Prologus, qui Ruffinum non dedecet: etsi stilus in toto libri decursu non ita respondeat. Sed narrationes ea sunt ex Græco, vt opinor, translatæ: quas vt apud Græcos humili & familiari stilo scriptas inuenit, eodem quoque Latinis dedit. Ruffinus præfatione in libros Recognitionum Clementis, (quos ab eo Latinitati donatos testatur Gennadius in Catalogo Script. Eccles. cap. 17.) de ratione translationis suæ ad Gaudentium episcopum, cur minùs ornata ea sit, ita refert:* In ceteris autem, quantum potuimus, operam dedimus, non solùm non à sententiis, sed nec à sermonibus quidem satis elocutionibúsque discedere. Quæ res quamuis minùs ornatum, magis tamen fidele narrationis reddit eloquium. *Vt igitur Recognitionum Clementis translatio minus ornata est, quia angusto sermonis calle coarctatur quàm historiarum Eusebij, vbi liberis passibus interpres ambulat & spatiatur, mirum videri non debet, si & hic minus florida sit Ruffini dictio, cùm & eamdem hic translationis rationem iniisse videatur, quam initit in Recognitionum libris. Sanè vel ex Palladij translatione licet colligere, quā parum Ruffinus à Græco textu discedat, cùm qua ibi habentur ab Herueto è Græcis expressa, eadem penè tenore hic à Ruffino exhibeantur.*

2. Ex quibus non solum nobis causa salutis, *&c.*] *Periodus hæc ex Palladio adumbrata, vbi ita in Proœmio*: Vt eos æmulentur ac imitentur, qui cælestem volunt vitam agere, & quæ ad regnum cælorum ducit, vitam ingredi, *&c.* vt exemplar proponatur, & amor excitetur iis. *Etiam sequentis periodi, quæ incipit*, Quamuis, *sensus est apud Palladium.*

3. Qui in monte S. Oliueti] *Hic aliquantulùm variat Ruffini Prologus à Palladij proœmio. Ruffinus ait se Vitas Patrum scribere in gratiam fratrum in monte Oliueti commanentium, Palladius verò rogatu Lausi præpositi. Alia quoque diuersa quadam habet Palladius à Ruffino, vt quod Palladius in Proœmio dicit, ea quæ refert, se partim vidisse, partim audisse; Ruffinus solum refert se vidisse. Palladius addit se & de mulieribus dicturum, Ruffinus nihil de eâ re.*

In monte Oliueti cellulam suam & monasterium habuit Ruffinus. Testis ipse Inuectiuâ 2. Alioquin si inficias eat, etiam testes quamplurimos fratrum habere possum, qui in meis cellulis manentes, in monte Oliueti quamplurimos ei Ciceronis Dialogos descripserunt: quorum & ego quaterniones, cùm scriberent, frequenter in manibus tenui & relegi: & quòd mercedes illis multo largiores quàm pro aliis scripturis solent, ab isto eis darentur, agnoui. Mihi quoque ipsi aliquando cùm de Bethlehem Ierosolymam venisset, & codicem secum detulisset, in quo erat Dialogus Ciceronis, & idem ipse Græcus Platonis, quòd dederit ipsum codicem, & aliquamdiu fuerit apud me, nullo genere negare potest.

4 Comma

4. Commanent autem per eremum dispersi & separati cellulis] *significanter dixit*, dispersi & separati, *vt non cœnobium, sed Cellas seu Lauram insinuaret. Ita hic libro 3. (cuius etiam auctor, vel interpres, vel præfator certè existimatur Ruffinus) num.* 219. Nam in eodem loco circiter quinque millia diuisis cellulis habitabant. *quod desumptum ex D. Hieronymo epist. 22. ad Eustochium de custod. virginit. Vide in Onomastico* Cellia, & Laura.

5. Ipsorum meritis adhuc stare mundum] *Ad hoc respiciens Ruffinus hic lib. 3. inde Prologum suum auspicatur.*

6. Optima quæque rata sint & difficilia] *Vetus verbum*: Χαλεπὰ τὰ καλά

Cap. 7. Ioannes] *Martyrologium Romanum 27. Martij.* In Ægypto S. Ioannis eremitæ, magnæ sanctitatis viri, qui inter cetera virtutum insignia, etiam prophetico spiritu plenus, Theodosio Imp. victorias de tyrannis Maximo & Eugenio prædixit. *De hoc, vt existimo, Menæa 20. Septembr.* Μνήμη τοῦ ἐν ὁμολογηταῖς μεγάλου Ἰωάννου τοῦ Αἰγυπτίου: Commemoratio Ioannis Ægyptij, maximi inter confessores. *Notissimus hic apud Scriptores Ecclesiasticos. de eo Augustinus de Ciuit. Dei libro 5. capite 26. Cassianus libr. 4. cap. 23. Instit. & Collat. 12. cap. 9. & Collat. 24. cap. 26. Eucherius de laude eremi, Sidonius Carmine 16. & alij varij.*

Frater Theodoricus Loher Carthusianus in sua editione Coloniensi Vitarum Patrum adscribit hunc Ioannem ex Martyrolog. vt existimo, 28. Aprilis, sed ibi de alio Ioanne abbate agitur, qui sub Leone Isaurico pro cultu Imaginum decertauit, hic vero tempore Theodosij fuit, vt patet hic initio & fine huius capitis.

8. Tribunus quidam] *D. Augustinus libro De cura pro mortuis agendâ, cap. 16. disputat de modo, quo sancti seu viui, seu postquam è vita excesserunt, quandoque viuis appareant. Et post multa ambiguè dicta, hanc de Ioanne hoc historiolam infert*: Talem fuisse credendum est illum Ioannem monachum, quem de belli ciuilis euentu maior Theodosius consuluit Imperator: habebat quippe etiam prophetiam. Neque enim singulos singula numerum istorum, sed etiam plura vnum habere posse non ambigo. Ioannes ergo iste cuidam mulieri religiosissimæ, impatienter eum videre cupienti, atque vt hoc impetraret, per maritum suum vehementer instanti, cum ille nollet, quoniam id numquam permiserat feminis; Vade, inquit, dic vxori tuæ, videbit me nocte proximâ, sed in somnis. Et factum est. Monuitque illam, quidquid fidelem coniugatam moneri oportebat. Quæ cum euigilasset, talem se vidisse hominem Dei viro suo, qualem ille eum nouerat, & quid ab illo audierit, indicauit. Qui hoc ab eis comperit, retulit mihi vir grauis & nobilis, & dignissimus credi. *Vide Thyræum nostrum de varijs Apparitionum modis.*

9. Tertiano typo grauissimè vexabatur] *Inepte Goldastus hereticus*, tertiano pyrepo *diuinari legendum. Rarior quidem vox & significatio typi, nota tamen Galeno, qui librum περὶ τύπων scripsit, & esse dicit τάξιν ἐπιτάσεως καὶ ἀνέσεως, id est*, ordinem extensionis & remissionis in febribus. *Oratio est in Sacramentario S. Gregorij contra* typum *tertianum vel quotidianum. Isidorus lib. 4. cap. 7. Orig.* Typhi sunt frigidæ febres, quæ abusiue typhi appellantur ab herbâ quæ nascitur in aquâ. *Sed in re medicâ Galeno potior fides.*

10. Quia vitia ex parte ipsius sunt] *Exhortatio hæc Ioannis deest Palladio. Melchior Goldastus Collectan. ad sermonem Valeriani de bono disciplinæ, legendum censet*, quia vitia ex patre eo sunt: *nec quemquam de hac lectione dubitaturum putat, quia sequitur hic de diabolo* principe & auctore. *Sed firmius habuisset Sapientiæ capitis 4. ex quo ipse citat*: Imitantur diabolum, qui sunt ex parte illius. *Quare vulgata lectio tenenda, consentientibus manuscriptis omnibus.*

11. Victoriæ religiosi principis Theodosij] *De hoc Ioanne eiusque prophetia Prosper in Chronico anno Christi 395. Theodosij 16. Arcadio 3. & Honorio 2. Coss.* Ioannes Monachus anachoreta clarus habetur, qui ornatus prophetiæ gratiâ, Theodosium consulentem de euentu belli quod aduersus Eugenium mouebat, victorem futurum prædixit.

12. Hor] *Nulla huius memoria in tabulis Ecclesiasticis, preterquam in Menæis 7. Augusti*: Ὁ ὅσιος Ὢρ ἐν εἰρήνῃ τελειοῦται, Sanctus Or in pace quiescit. *Occurrit & in Palladij Lausiaca historiâ cap. 9. Sed Origenistam fuisse monet D. Hieronymus epist. ad Ctesiphontem. Obijsse tamen in ea heresi non constat, maximè eius commemoratio fiat in Menæis. Vide respons. 2. ad argumentum Prolegom. 15. vbi agitur de auctoritate horum librorum. Meminit eius etiam Sozomenus l. 6. cap. 28. Niceph. libr. 9. cap. 34. & recentiores quidam suis inseruère Martyrologijs 12. Nouembris vt Carthusia Coloniens. in additionibus ad Vsuardum, Maurolycus. Vide Molanum capit. 13. de Martyrolog.* Cap. 2.

13. Habitu ipso honoris videbatur angelici] *Hoc non facile quis intelliget, nisi quis Græcorum monachorum habitum pre oculis habeat. Duplex Græcis habitus erat monasterij, qui dicebatur μικροῦ σχήματος: alter probatissimorum virorum, qui dicebatur μεγάλου & ἀγγελικοῦ σχήματος. Vide Euchologium Græcorum cap. 29.*

14. Ammonio] Ammona *hic dicitur Palladio cap. 48. de hoc, vt existimo, Menæa Græcorum 26. Ian.* Ὁ ὅσιος Ἀμμωνᾶς ἐν εἰρήνῃ τελειοῦται S. Amonas in pace consummat. *de eo etiam Sozom. libr. 6. cap. 28. Niceph. lib. 9. cap. 34.* Cap. 3.

15. Colobiis] *Græca vox κολόβιον, sed Latinis vsurpata, vti Cassiano libr. 1. Instit. cap. 5. Seruius Æn. 9. ad illud*: Et tunicæ manicas, &c. Tunicæ, *inquit*, vestræ habent manicas, quod etiam Varro vituperat, dicens: Manicatis & talaribus tunicis. Nam colobiis vtebantur antiqui. *quæ eisdem ferè verbis refert D. Hieronymus in Hebr. quæst. Cod. Theod. L. 14. Tit. 10.* Nullus senatorum habitum sibi vendicet militarem, sed chlamydis terrore deposito, quieta colobiorum & penularum induat vestimenta. *Vide apud Cassianum significationem mysticam.*

16. Beno] *Palladio capit. 44 dicitur* Be. *Nullam huius memoriam inuenio in Ecclesiasticis tabulis. De eo Sozomenus libr. 6. capit. 28. Hic paucula superioribus affinia*: Βῆνον δὲ φασὶ ... μηδέποτε ὀμόσαντα, ἢ ψευσάμενον, ἢ ὀργισθέντα, ἢ ἀργὸν καὶ ἀπερισκέπτως λόγον: Benum autem ei minimè vmquam visum vel ira arsisse, vel iurasse, vel mentitum esse, vel temerarium, leue, aut abiectum verbum dixisse. *premittit de eodem & Theona*: Βῆνος δὲ καὶ Θεωνᾶς, μοναχικῶν ἡγούμενοι ταγμάτων, καὶ θείας προγνώσεως καὶ προφητείας ἐμπλεῳ, Beous & Theonas conuentus rexère monachorum, viri diuina præscientia & prophetica repleti. *De eo etiam Niceph. l. 11. c. 34.* Cap. 4.

de

Cap. 5. 17. Oxyryncho ciuitate] *De Oxyrynchis Stephanus de vrbibus, originem appellationis, & etymon vocis simul insinuans:* Ὀξύρυγχος, πόλις Αἰγύπτου, τιμῶσα τὸν ὁμώνυμον ἰχθύν. Oxyrynchus, Ægypti ciuitas, quæ colit piscem sibi cognominem. *Ita pleræque Ægypti vrbes à superstitioso animalium cultu nomen sortitæ.*

Cap. 6. 18. Theone] *De hoc Sozomenus l.6.c.28. Cassiodor. lib.8.c.1. Niceph.lib.11.c.34.*

Cap. 7. 19. Apollonii] *Huius Vitam accuratè scripsit Timotheus Alexandrinus episcopus, vt testatur Sozomenus libr. 6. cap. 29. Nicephorus libr. 6. capit. 34. Fors eadem cum hac. Vide Prolegomenon 4. §. 1. In Sozomeno Græcè est* Ἀπολλὼς*, quod alij Latinè verterent,* Apollos. *Non de alio, qui* Appollonius *dictus fuit, ibidem sequitur.*

20. Lebetes] *Ipse explicat hic auctor, atque colobium esse, de quo cap. 3. diximus. Hieronymus Præfat. in Regulam S. Pachomij:* Nihil habent in cellulis, præter psiathium & duo lebitonaria (quod Ægyptiis monachis vestimenti genus est sine manicis, & vnum iam attritum ad dormiendum vel operandum. *Isidorus lib. 19. Orig. capit. 22.* Lebitonarium est colobium sine manicis, quali monachi Ægyptij vtuntur. *Dicitur Græcè &* κολόβιον *vel* λεβιτών. *ita Palladio in Vitâ abbatis Pachomij:* λεβιτωνάριον. *ita quidem Sozomenus lib. 3. cap. 13. explicat* χιτῶνας ἀχειριδώτους, tunicas sine manicis. *infrà cap. 9.* Lebeta.

21. Nicolai ingentes] *Deest hoc editis libris. Cur omissum sit, non inquiro. Scio rarum & non vbique obuium esse. Athenæus lib. 14. & Plutarch. Conuiual. lib 8. cap. 4. scribunt Nicolaum quemdam Damascenum Augusto misisse* palmulas, *quas ille ab eo* Nicolaos *vocabat. Sic & Isidorus libro 17. capit. 7. Orig.* palmulæ sunt Thebaicæ, qui & Nicolai. *Photius in Bibliothecâ Cod. 189. pro* palmulis *habet* placentas. *Ita & Suidas in* Nicolao; *& Hesychius Illustrius. Palladij interpres coniungit cum* panibus. *Vereor enim vitioso vsum codice. Nam hic omnia verbo tenus ex Palladio Græco expressa habes. quod noster habet*, Nicolai ingentes, & panes calidi & mundissimi, *Heruetus Palladij interpres habet*, & Nicolaos panes maximos & puros lupinos: *quia* θερμὸς calidum, *&* θερμὸς lupinum *significat. Inde Heruetus deceptus est.*

Cap. 8. 22. Ammone] *Distinctus hic ab Ammone Ægyptio seu Nitriote, de quo hic post c. 30. & Tabennensiote, qui in Tabennâ tribus circiter millibus monachorum præfuit de quo hic suprà cap. 3.*

23. Dracone] *Fors eiusdem Ammonis est quod habetur libro 3. Ruffini, numer. 214. de basilico dissipato.*

Cap. 9. 24. Coprete] *Huius nullibi mentionem inuenio præterquam apud Sozomenum libr. 6. capit. 28. Nicephorum libr. 11. capit. 34.* Copres, *inquit Nicephorus*, dæmonum expellendorum & variorum morborum sanandorum gratiam acceperat. *Caue Copretem hunc & Patermutium confundas cum duobus alijs eiusdem nominis, qui fuêre martyres tempore Iuliani apostatæ, de quibus in Menæis & Menologio 9. Iulij. Alius etiam Coprius tempore Theodosij Cœnobiarcha, de quo Græci 24. Septembr. nam hic iunior.*

25. Lebeta] *Id est, colobium. vide sup. capit. 7.*

Cap. 10. 26. Syro, &c.]. *De his præter notatum in margine Palladium nihil inueni.*

Cap. 11. 27. Heleno] *Sozomenus libro 6. capit. 28. Nicephorus libro 11. cap. 34. Cassiodorus libro 8. Tripart. hist. capit. 1. quibus* Helles *dicitur, Palladio* Hellen.

28. Helia] *De hoc Sozomenus libro 6. capite 28. Nicephorus libro 11. cap. 34. Cassiodorus hist. Trip. lib. 8. cap. 1.* Cap. 12.

29. Pithyrione] *De hoc Nicephorus libr. 9. cap. 14.* Cap. 13.
Præterea Pithyrion ille, qui tamen alibi, apud Athenas videlicet, ascetetium seu exercendæ pietatis domicilium habuit.

30. Eulogio] *De hoc Sozomenus libr. 6. capit. 28.* Cap. 14.
Niceph. libr. 11. cap. 34. Cassiodorus libr. 8. Trip. hist. cap. 1.

31. Apellen] *De hoc Sozomenus lib. 6. cap. 28. Ni-* Cap. 15.
ceph. lib. 11. cap. 35.

32. Paphnutio] *De hoc Maurolycus in Martyro-* Cap. 16.
logio suo, Pannucij *nomine*, 20. *Nouembris*: S. Pannucij abbatis, qui eremum Heracliæ regionis incoluit, & cuius opera Thaidem insignis formæ meretricem, ornamentis in ignem proiectis, veniam pœnitentiâ meruisse perhibent *Horarium Sanctorum manuscriptum* 8. *Martij*: Paphnutij confessoris, qui conuertit Thaisim meretricem, & tres viros ereptos sæculo lucratus est Deo. Claruit anno salutis 321. *Habes hæc posteriora de tribus viris in hoc Ruffini capite expressa.*

Cùm varij fuerint Paphnutij, non existimo quemquam cum hoc eumdem esse. Nam qui 28. Apr. habetur apud Metaphrastem, & ex eo apud Surium, martyr fuit tempore Diocletiani: quem Martyrologium Romanum habet 24. Septembr. nec vlla eius mentio in Menologio, etsi id asserat Baronius. qui, quòd Galesinius dicit se accepisse ex tabulis Græcis, existimauit ex Menologio esse. Sed existimo Galesinium de metaphraste intelligere. In Menæis 25. Septembr. de eo solo tantum duo versus.

Menolog. Græcum 19. Apr. habet Paphnutium Ierosolymitam, *eúmque* martyrem *de quo Menæa 20. Apr. duos tantùm habent versus, nec martyrij meminêre.*

Menologium Græcum 25. Septembr. habet Paphnutium Ægyptium, *sanctæ Euphrosynæ patrem, de quo Menæa eodem die duos quoque tantum versus habent.*

Martyrologium Romanum 11. *Septembris. habet Paphnutium* Thebæum *seu* superiorum Thebarum episcopum & confessorem, *vt vocat Niceph. l. 8. cap. 19. qui celeberrimus est, & omnium historicorum præconio notus. De quo vide ad Vitam sancti Antonij cap. 30.*

Alius etiam Pafnutius Meletianus, *de quo Epiphanius in Panar. hæres. 68.*

Alius etiam Paphnutius Cephala, *de quo Palladius cap. 91.*

Alius Paphnutius presbyter Scetiotes, *cognomento* Bubalus *apud Cassianum Collat. 3. cap. 1. & Collat. 18. cap. 15.* Cap. 17.

33. Isidoro] *De eo Sozomenus l. 6. cap 28. & libr. 8. capit. 12. & 13. Socrat. libr. 6. capit. 9. Nicephorus libr. 8. capit. 34. Cassiodorus libr. 8. Trip. hist. capit. 1. Hic inter Origenistas numeratur à D. Hieronymo epist. ad Ctesiphontem. Videndum an hic etiam fuerit inter monachos resipiscentes, de quibus ego Prolegomeno 15. responsione ad argumentum secundum, quod obiiciebatur contra horum librorum auctoritatem.*

34. Serapione] *De hoc* Serapione *apud Palla-* Cap. 18.
dium, cap. 76. & de alio quodam, cui cognomen Sindonites, *quòd sola sindon ei vestis esset: qui fuit imperitus litterarum. Vide Palladium capit. 83. Hic à Baronio Notation. ad Martyrolog. Roman. 21. Martij non rite dicitur* Syndonius. Serapionis *abbatis dicta habes apud Pelagium libello 6. numero 12. libell. 8. numer. 9. libro 11. numero 13. libro 15. num.*

16. de quo Sozom. l. 6. cap. 28. ex quo Niceph. l. 11. cap. 34. sua desumpsit, & Cassiodorus Tripart. libr. 8. cap. 1.

Cap. 19. 35. Apollonio] *Baronius Notation. ad Martyrolog. Roman. 8. Martij existimat hunc Apollonium & Philemonem eos esse, de quibus ibi in Martyrologio. Sed si Acta à Metaphraste scripta cum his conferantur, non quadrant. In Menæis bis inuenio memoriam Apollonij & Philemonis martyrum cum diuersis socijs. Primò 14. Nouembris, qui sunt ij, de quibus Martyrolog. Romanũ 8. Martij agit: secundò 6. Iulij. sed neutrubi Acta exprimuntur, vt inde aliquod indicium fieri possit. Vide Nicephorum lib. 9. cap. 14.*

Cap. 10. 36. Dioscoro] *Sozomenus lib. 6. cap. 28. Nicephorus lib. 11. cap. 34. Cassiodorus lib. 8. Tripart. hist. cap. 1.*

Cap. 51. 37. De monachis in Nitriâ] *Sozomenus libr. 6. cap. 31.* Καλοῦσι δὲ τὴν χώραν τοῦτον Νιτρίαν· καθότι κώμη τίς ἐστιν ἔρημος ἐν ᾗ τὸ νίτρον συλλέγουσιν. οὐ τὸ τυχὸν δὲ πλῆθος ἐνταῦθα ἐφιλοσόφει· ἀλλὰ μοναστήρια ἦν ἀμφὶ τὰ πεντήκοντα, ἀλλήλοις ἐχόμενα, τὰ μὲν συνοικούντων, τὰ δὲ καθ' ἑαυτοὺς ἐκκαιούντων. Istum locum (*vbi Scete*) appellant Nitriam; propterea quòd est pagus finitimus, in quo nitrum colligunt. Non exigua quidem hominum multitudo ibi monasticam disciplinam exercebat. Erant namque monasteria circiter quinquaginta contigua, quorum pars conuentus, pars homines separatim ab aliis vitam degentes habuêre.

Cap. 62. 38. Cellia] *Eadem habes apud Palladium cap. 69. Ex quo sua desumpsit, vt credo, Sozomenus libr. 6. capit. 31. qui penè verbo tenus eadem refert cum Palladio & Ruffino. ecce Græca, quæ iam Latina hîc legisti:* Ἐνταῦθα δὲ ὡς ἐπὶ τὴν ἔνδον ἔρημον ἀνιόντων, ἕτερός ἐστι τόπος χαλῶν ἑβδομήκοντα σταδίους διεστώς, ὄνομα Κελλία· ἐν τούτῳ δὲ σποράδην ἐστὶ μοναχικὰ οἰκήματα πολλά, καθὸ καὶ τοιαύτης ἔλαχε προσηγορίας. κεχώρισται δὲ τοσοῦτον ἀλλήλων, ὡς τοὺς αὐτόθι κατοικοῦντας σφᾶς αὐτοὺς μὴ καθορᾶν, ἢ ἐπακούειν· συνιᾶσι δὲ πάντες εἰς ταυτὸν ἅμα καὶ ἐκκλησιάζουσι τῇ πρώτῃ καὶ τελευταίᾳ ἡμέρᾳ τῆς ἑβδομάδος. ἢν δέ τις μὴ παραγένηται, δῆλός ἐστιν ἄκων ἀπολειφθείς, ἢ πάθει τινὶ ἢ νόσῳ κατειλημμένος, καὶ ἐπὶ θέαν αὐτοῦ καὶ θεραπείαν ἐκ διαδοχῆς πάντες ἀπίασιν, ἀλλ' ἐν διαφόροις καιροῖς ἕκαστος ἀποφερόμενος ὃ ἔχει πρὸς νόσον ἁρμόδιον· ἐκτὸς δὲ τοιαύτης αἰτίας οὐ συμμιγνύουσιν ἀλλήλοις, εἰ μὴ λόγου ἕνεκεν εἰς γνῶσιν Θεοῦ τείνοντος ἢ ὠφέλειαν ψυχῆς, ἔλθοι τις μαθησόμενος παρὰ τοῦ φράσαι δυναμένου· οἰκοῦσι δὲ ἐν τοῖς Κελλίοις, ὅσοι τῆς φιλοσοφίας εἰς ἄκρον ἐληλύθασι, καὶ σφᾶς ἄγειν δύνανται, καὶ μόνοι διατρίβειν, δι' ἡσυχίαν χωρισθέντες τῶν ἄλλων. *Eleganter B. Bernardus epist. ad fratres Carthusianos de monte Dei, de cellâ & cælo:* Secundùm formam propositi vestri habitantes in cælis potiùs quàm in cellis, excluso à vobis toto sæculo totos vos inclusistis cum Deo. Cellæ siquidem & cæli habitatio cognatæ sunt. quia sicut cælum & cella ad inuicem videntur aliquam habere cognationem nominis, sic & pietatis. A cælando enim cælum & cella nomen habere videntur, & quod cælatur in cælis, hoc & in cellis. Quod geritur in cælis, hoc & in cellis. Quidnam est hoc? vacare Deo, frui Deo. Quod cùm secundùm ordinem piè & fideliter celebratur in cellis, audeo dicere: Sancti angeli Dei cellas habent pro cælis, & æquè delectantur in cellis, ac in cælis. Nam cùm in cella iugiter cælestia actitantur, cælum cellæ & sacramenti similitudine, & pietatis affectu, & similis operis effectu proximum efficitur: nec iam spiritui oranti vel etiam à corpore exeunti, à cellâ in cælum longa vel difficilis via inuenitur. A cellâ enim in cælum sæpè ascenditur: vix autem vnquam à cellâ in infernum descenditur.

39. Ammonio] *Sozomenus libro 6. cap. 30. Nicephorus lib. 11. cap. 37. Cassiodorus lib. 10. histor. Tripart. capit. 7. Hos Origenis fulmine infectos fuisse notat D. Hieronymus epistol. ad Ctesiphontem. Fuêre tamen hi coniunctissimi Chrysostomo; & quidam eorum honorificè sepulti, quos etiam miraculis claruisse docentur. Nam de Ammonio & Dioscoro hæc habet Georgius Alexandrinus in Vitâ sancti Chrysostomi, de iis monachis agens, quos Theophilus Alexand. episc. eremo expulit:* Cap. 13. Ἀμμώνιος, σὺν δυσὶν ἑτέροις ἀδελφοῖς καὶ ἑνὶ ἐπισκόπῳ, οἳ καὶ κλοιοφορήσαντες ἐπὶ Οὐάλεντος ἐξωρίσθησαν, ὡς πᾶσα ἐπιγινώσκει ἡ Ἀλεξάνδρεια, τοιοῦτοι ὄντες ἐν γνώσει, ὡς μηδὲν αὐτοὺς διαφυγεῖν τῶν ἐν ταῖς θείαις γραφαῖς πολλοῖς ἀπορουμένων· ὧν δὲ μετὰ δύο ἐκοιμήθησαν ἐν Κωνσταντινουπόλει τελευτήσαντες, Ἀμμώνιος δὲ καὶ πρὸ τῆς ἐξόδου τοῦ βίου προφητεύσας· λέγεται δὲ τὸ μνῆμα αὐτοῦ νοσοῦντας ῥίγει θεραπεύειν· τέθαπται δὲ ἐν τῷ μαρτυρίῳ τῶν ἀποστόλων πέραν θαλάσσης· ὁ δὲ ἐπίσκοπος Διόσκορος τελευτήσας αὐτὸς ἐτάφη ἐν τῷ μαρτυρίῳ τῷ ἐν τῇ Δρυῒ τῷ πρὸ τῆς πύλης, ὡς προείρηται, ὡς τὰς πλείστας τῶν γυναικῶν ἔχειν πίστιν εἰς αὐτὸν μεγάλην, καταλιποῦσας τοὺς τῶν μαρτύρων ὅρκους, κατὰ τῶν Διοσκόρου εὐχῶν: Ammonius cum duobus etiamnum religiosis fratribus, atque vno episcopo, qui cùm vincula pertulissent, & immanes torturas sub Valente, finibus illis eliminati sũt. quod vniuersa agnoscit Alexandria. Et is sexagenarius erat: & hi scientiâ sic præditi erant, vt eos nihil lateret in diuinis Scripturis, in quibus alioqui permulti hærent & addubitant. Horum quidem duo obdormiuerunt Constantinopoli in fatum concedentes; Ammonius autem priusquam è vitâ migraret, oracula reddidit de futuris. Monumentum autem eius dicitur mederi rigore febrili laborantibus. Sepultus est trans mare, in æde apostolis dicatâ. Porrò Dioscorus episcopus cùm diem suum obiisset, sepultus est in martyrio, quod situm est in Quercu ante portam siue columnam, de quâ superiùs dictum est. Et quidem permultæ mulieres constanti in ipsum fide nitebantur, adeò vt si qua testis per orationes Dioscori se obstrinxisset iureiurando, nullâ ratione passa fuisset se iuramenti esse perfidam desertricem. *Vide quæ Lon de his & pro his dicta suprà Prolegomeno 15. vbi de auctoritate horum librorum, responsione ad argumentum secundum. Saltem duas Hieronymi monitione tuti esse possimus.*

40. Huic erant duo fratres, &c.] *Dicti hi quatuor fuêre* Longi *à corporis habitu. Georgius Alexandrinus Vita Chrysostomi:* Viri enim, qui in Ægypto præsidebant monasteriis, pius ille Dioscorus, Ammonius item, Eusebius, & Euthymius, qui quidem fratres erant, à corporis proceritate sortiti nomenclaturam Longi. Sed enim istorum fama mirè increbuerat Alexandriæ, quòd & sermone & vitæ ornamentis inclaruissent. *Qui plura de iis prosequitur. De eadem* Longorum *appellatione iidem historici quos antè citaui.*

41. Ad episcopatus officium] *Hermopoleos episcopus fuit Dioscorus; ita Georgius Alexandrinus Vitâ Chrysostomi, vbi de morte eius addit:* Paulò pôst à fugâ Theophili suum obiit diem, dignúsque est habitus, qui in splendido admodum sepulchro funeraretur in æde sacrâ martyri, quæ est in Quercu, quo loci habita est Synodus calumniæ aduersus Ioannem adornatæ. *Locus autem hic erat trans mare, Ruffini suburbium, vt habet Pal-*

ladius Dialog. de rebus S. Chrysostomi, qui omnium inspector fuit. Nicephoro lib. 13. cap. 15. dicitur suburbanum nauale Chalcedonis, *vbi erat* Ἀποστολεῖον, *id est, ecclesia in honorem Petri & Pauli apostolorum constructa à Ruffino, variáque monachorum domicilia. qui à Georgio de sepulturâ Dioscori variat, ait enim:* Dioscorus namque Constantinopoli priùs mortuus, in templo Mocij martyris sepultus est. Ammonius autem breui pòst cùm Synodus adornaretur, valetudine affectâ in Quercum quidem venit, sed illic morbo propter traiectionem inualescente, paulò pòst & ipse diem suum obiit, atque ibi à monachis suis honorificè est tumulatus. *Templum autem Mocij martyris collocant Menaa 11. Maij, in ipsâ vrbe Constantinopolitanâ. Non rectè in Menologio 10. & 11. Maij dies coluère. De hoc templo vide Baron. Notat. ad Martyrolog. Romanum 13. Maij.*

Cap. 24. 42. Didymo] *De hoc Didymo nihil apud Palladium, sed de alio caco Alexandrino, de cuius caecitate libr. 3. Ruffini num. 218. Huius memoriam in Fastis sacris non inueni, praeterquàm in Florario Sanctorum manuscripto 11. Aprilis,* S. Didymi eremitæ. *De hoc eodem Socrates lib 4. cap. 18.* Δίδυμος ἄλλος, ὃς καὶ μοναχὸς ἐνενήκοντα ἔτη βιοὺς, ὅλον ἀνθρώπῳ συνήμενος ἄγει τῆς τελευτῆς: Didymus alius, qui etiam monachus fuit, nonagintáque confecit annos, per totum vitæ spatium nullius vnquam hominis societate & consuetudine vsus est. *quæ ad verbum exscripsit Suidas in* Ἀμμῶς. *hunc in Scete floruisse tradit Sozomenus lib. 4. cap 30.*

Cap. 25. 43. Cronio] *Sozomenus lib. 6. cap. 30.* Κρόνιον τοὺς ἑκατὸν καὶ δέκα ἐνιαυτοὺς γεγονώς: Cronion annos iam circiter decem & centum natus. *Palladius cap. 25. habet* Chronium *presbyterum Nitria & cap. 89.* Chronium *quoque presbyterum, abbatem trecentorum patrum in deserto apud vicum Phœnica, vnde ortus erat. Vtrumque antonio notum ait Palladius. An alter eorum idem cum hoc sit, dubito. Noster hic in* Scete, *teste Sozomeno, floruit.*

Cap. 26. 44. Origene] *Sozomenus lib. 6. cap. 30.* Γηραλέος μὲν Ὠριγένης, ἐκ τῶν μαθητῶν Ἀντωνίου τοῦ μεγάλου ὑπολειμμένος: Origenes senex vnus ex discipulis Antonij Magni, qui adhuc supererat. *Addit in* Scete *vixisse.*

Cap. 27. 45. Euagrio] *Qui res Euagrij parum perspectas habuère, ipsum quandoque laudant, vt Socrates Nouatianus lib. 4. Histor. Ecclesf. cap. 18. & Sozomenus aquè Nouatianus lib. 6. cap. 30. Idem facit Gennadius in Catalogo, qui etiam Euagrio miracula tribuit; sed Gennadius nimirum Pelagianis fauens, nihil mirum, si Pelagianorum parentem Euagrium laudibus tollat, & falsa adscribat miracula. De Palladio Galatâ, qui eumdem Euagrium mirificè celebrauit, silemus modò, quòd eidem in impietate & hæresi par, eiusdémque discipulus existens, mulus mulum mutuò scabit. Dicemus de illo suo loco (libro 8.)*

Ac æstimemus Euagrium è propriis pretiis, fuisse hæreticum Origenistam, Pelagianisque errandi amplissimam exhibuisse materiam, mirum si iam non omnibus sit exploratissimum. Audiamus quid de eo Patres S. Hieronymus epist. ad Ctesiphontem hæc de Euagrio habet: Euagrius Ponticus Hyperborita, qui scribit ad virgines, scribit ad monachos, scribit ad eam cuius nomen nigredinis testatur perfidiæ tenebras, (*Melaniam intelligit*) edidit librum & sententias περὶ ἀπαθείας, quam nos impassibilitatem vel imperturbationem possumus dicere, quando numquam animus vllo perturbationis vitio commouetur, & vt simpliciter dicam, vel saxum vel Deus est. Huius libros per Orientem Græcos, & interprete discipulo eius Ruffino Latinos plerique in Occidente lectitant, *&c. Hæc S. Hieron. Qui etiam præfat. in lib. 4. super Ieremiam ista scribit:* Commentarios in Ieremiam per interualla dictabam, vt quod deerat otio, superesset industriæ; cùm subitò hæresis Pythagoræ & Zenonis ἀπαθείας καὶ ἀναμαρτησίας, id est, impassibilitatis & impeccantiæ, quæ olim in Origene & dudum in discipulis eius Grunnio, Euagrióque Pontico, & Iouiniano iugulata est, cœpit reuiuiscere, & non solùm in Occidentis, sed & in Orientis partibus sibilare, & in quibusdam insulis, præcipuéque Siciliæ & Rhodi maculare plerosque, & crescere per dies singulos, dum secretò docent, & publicè negant. *& alia subiicit in eamdem sententiam.*

At quanti semper fecerit Ecclesia Romana iudicium S. Hieronymi in his, quæ ipse de Ruffino, Euagrio, Palladio, alijsque plurimis (quos ipse probè intus & in cute nouerat) eorúmque scriptis censuerit, audi S. Gelasium primum in Concilio Romano septuaginta episcoporum, memorandam istam sententiam proferentem: Item Ruffinus vir religiosus plurimos ecclesiastici operis edidit libros, nonnullas etiam Scripturas interpretatus est: sed quoniam B. Hieronymus eum in aliquibus de arbitrij libertate notauit; illa sentimus, quæ prædictum beatum Hieronymum sentire cognoscimus. Et non solùm de Ruffino, sed etiã de diuersis, quos vir sæpiùs memoratus zelo Dei & fidei religione reprehendit. *Hæc S. Gelasius, cuius documentum eo tenaciùs mente suscipiendum ac retinendum videtur, quòd diuinâ prouidentiâ factum fuerit, vt S. Hieronymus multorum, qui suo tempore sub religionis & pietatis habitu hæresium venena fundebant, ipse fraudes, technas, dolos, errores deprehensos in publicum prodiderit, eiúsque eâ in re iudicium Romana Ecclesia probauerit, ne deinceps tam multi lupi in vestimentis ouium gregi Dominico imponerent, eumdémque mactarent, cùm aliòquin ouium cautissimis & sagacissimos decipere potuerunt: eiusmodi fuère Ruffinus, Euagrius, Palladius, & alij monachi Origenistæ, quos S. Hieronymus, vt nuper vidimus, indicauit.*

Sed ad Euagrium redeamus, de quo hæc quoque S. Ioannes Climax: Putauit Euagrius sapientissimum se omnium alacritate sensus fieri: sed fraudem passus sibi mentitus est miser; insipientium insipientissimus ex hoc ipso ostensus est. *Hæc idcircò Climax, quòd Euagrius apathiam introduceret. Porrò Euagrium vnà cum Origene & Didymo Alexandrino tamquam hæreticum condemnatum, eiúsque errores proscriptos in quintâ generali Synodo, auctores sunt S. Tharasius episcopus Constantinopolitanus, Confessione fidei, quæ habetur in secundo Nicæno Concilio, actione 3. Niceph. l. 17. Histor. cap. 27. Cedrenus in Annal. in Iustiniano. Eumdem etiam Euagrium cum eisdem Didymo & Origene damnauit S. Martinus Papa & martyr in Concilio Lateranensi, Secretario 5. Canone 18. sed & Antiochus monachus, qui sub Heraclio vixit, homiliâ de regno, quæ est 130. enumeratis multis hæresiarchis hæc subdit:* Post hæc hæreseon portenta fuerunt hi, Euagrius & Didymus, qui secundùm dogma Origenis putà præexistentiam rerum atque earum restitutionem senserunt. *Hæc ille. Ex quibus omnibus, & alijs quæ omittimus, facilè quisque dispiciet, quo loco & pretio Euagrius Ponticus Hyperborita sit habendus. Hactenus fr. Io. Maria, magister sacri palatij.*

46. Duo

Cap. 28. 46. Duobus Macariis] *Duo sunt Macarij celebres in Romano Martyrologio, vterque Ægyptius. Sed de quo hic agitur, & simpliciter & significatè* Ægyptius *dictus est, alter verò* Alexandrinus, *quòd in Ecclesiâ Alexandrinâ functus esset presbyterio, vt est apud Palladium cap. 20. Sozomenus lib. 3. cap. 13. ita hos distinguit:* Ὁ μὲν Αἰγύπτιος, ὁ δὲ πολιτικὸς ὡς ἀστεῖος ἐπωνομάζετο, ἦν γὰρ τῷ γένει Ἀλεξανδρεύς: Quorum alter in agris Ægypti, alter in vrbe natus (erat enim Alexandrinus genere) & ita institutis ciuilibus educatus, vt ἀστεῖος, id est, vrbanus diceretur. *Signantius etiam Socrates lib. 4. cap. 18.* ὧν ὁ μὲν ἐκ τῆς ἄνω Αἰγύπτου ἦν, ὁ δὲ ἐκ τῆς Ἀλεξανδρέων πόλεως: Quorum alter ex superiore Ægypto, alter ex vrbe Alexandriâ oriundus.

Cap. 29. 47. Macario Ægyptio] *Ægyptius hic occurrit apud Martyrologium Romanum 15. Ianuarij:* In Ægypto S. Macarij abbatis, discipuli B. Antonij, vitâ & miraculis celeberrimi. *De hoc in Menologio 19. Ian. Vide infrà in Macario Alexandrino. Fuit hic magister Euagrij, vt scribit Socrates l. 4. cap. 18. & Gennadius de viris Illustr. cap. 11.*

48. Resolutus fasciolis quibus constrictus erat] *Sic Ioann. 11. v. 44.* Ligatus pedes & manus. *cuius ritus pauca alia exempla memini legere.*

Cap. 29. 49. Macario Alexandrino seu iuniore] *Martyrologium Romanum 2. Ianuarij:* In Thebaide S. Macarij Alexandrini abbatis. *Menologium de vtroque Macario 19. Ianuarij:* Memoria SS. patrum Macarij Ægyptij & Macarij Alexandrini, qui exercitatione monasticâ, vitâ, moribus, admirabili abstinentiâ & miraculis illustres fuère. *Palladius cap. 19. dicit hunc aliquanto iuniorem Ægyptio. De vtroque Socrates libro 4. cap. 18. Sozom. lib. 6. cap. 29. Ruffin. lib. 2. histor. cap. 4. Hieronymus epist. 27. Cassian. Collat. 5. cap. 12. & Collat. 24. cap. 13. Palladius cap. 19. & 20. Nicephorus lib. 9. cap. 14. Suidas, alij.*

Intricata planè res de duobus Macariis, vt dignoscatur vter fuerit S. Antonij discipulus, & ita certi aliquid de natali eorum statui possit. Martyrologia vetera duos Macarios agnoscunt, nec vnum ab alio aliter distinguunt, quàm quod eorum alterum vocent Antonij discipulum. *Martyrologium Romanum vetus, 2. Ianuarij:* B. Macarij. 15. *Ianuarij:* Macarij abbatis, Antonij discipuli. *Martyrologium Romanum Bellini, 2. Ianuarij:* In Thebaida S. Macarij abbatis. 15. *Ianuarij:* Apud Ægyptum B. Macarij abbatis, discipuli B. Antonij, vita & miraculis celeberrimi. *Martyrologium Romanum Galesinij, 2. Ianuarij:* In Thebaide S. Macarij Alexandrini abbatis. 15. *Ianuarij* In Thebaide S. Macarij abbatis, hic B. Antonij discipulos. *Martyrologium Romanum Baronij 2. Ianuarij:* In Thebaide S. Macarij Alexandrini abbatis. 15. *Ianuarij:* In Ægypto S. Macarij abbatis, discipuli B. Antonij, vita & miraculis celeberrimi. *In Bedâ, Vsuardo, Adone, Notkero nulla est loci distinctio. Distinctionem* Alexandrini & Ægyptij *statuère Galesinius & Baronius.*

Quòd si Ruffino hic fides, qui initio praecedentis capitis, Ægyptium Macarium asserit Antonij discipulum, & virtutis eius heredem, *rectè per Macarium Antonij discipulum 15. Ian. in Martyrologio Ægyptius designatur. Sic Petrus Equilinus in Catalogo Sanctorum lib. 2. cap. 35. & 81. Macarium Ægyptium facit Antonij discipulum.*

Sed videndum num Ruffinus Palladium vel alium quem Latinè expressit, malè ceperit. Certè & Heraclidi & Palladio veteri & nouo deest in Macario Ægyptio, quòd fuerit discipulus Antonij, *& virtutum eius* heres. *Imò Palladius nouus Heracl. cap. 20. vtrumque hoc Macario Alexandrino tribuit.*

50. Ammone] *De hoc Menologium Graecorum 4. Octobris:* Commemoratio S. Patris Ammonis Ægyptij. Hic cùm esset Ægyptius genere parentibus orbatus, à patruo coactus vxorem duxit sub Maximiano Imp. Vixit autem cum illa annos decem & octo, quam non vt vxorem, sed vt sororem habebat: quin etiam illi persuasit vt virginitatem seruaret. Itaque & ipsa & omnibus rebus derelictis in monte Nitriæ prope Ægypti desertum secessit, vna tantùm veste nocte & die corpus tegens. Produxit autem vitam vsque ad Magni Antonij tempora sub Magno Constantino, celebri & primo Christianorum Imperatore. Huius viri sanctitatem admiratus est Antonius, præsertim propter miracula, quę per ipsum plurima Dei benignitas effecit. *quorum magnam partem eodem die in Menæis Graecis habes. quæ addunt:* αὐτὸς γὰρ σχολάζων ἐν τῷ βαλσαμῶνι, πολὺν αὐτῷ πόνον καὶ κόπον παρέχοντι. *quod in Palladio Latinè est,* quod operabatur balsamum, in quâ colenda & putanda multum laboris ponitur. *Suidas dicitur* Ἀμοῦν Αἰγύπτιος, *qui breue Vitæ eius compendium habet.*

51. Paulo Simplice] *Huius memoria 7. Martij in Martyrolog. Romano:* In Thebaide S. Pauli cognomento Simplicis. *Menologium Graecum:* Sancti patris Pauli cognomento Simplicis, propter rectam & simplicem; multisque modis à beato illo magno Antonio probatam eius integritatem, quam & Deus ipse miraculis comprobauit, vt litterarum monumenta testantur. *Menæa eodem die fusè satis eius Vitam referunt. In Triodio pag. 32. 2. vocatur* Παῦλος ὁ Ἁπλούστατος, Paulus Simplicissimus. *cuius singulare priuilegium cogitationes singulorum peruidendi habes hic apud Ruffinum lib. 3. n. 167. & apud Pelagium lib 18. num. 20. & apud Paschasium cap. 23. n. 2. qui posterior iisdem penè verbis habet, vti hic Ruffinus.*

Quidam libri Paulum hunc hoc libro & loco non habent, sed vel primo libro post Vitam Malchi, vel tertio libro inter Verba Seniorum.

52. Piammone] *Sozomenus lib. 6. cap. 28.* Καὶ Πιαμμὼν δὲ καὶ Ἰωάννης τηνικαῦτα περὶ Διόλκον τῆς Αἰγύπτου ἐπισημοτάτων ἦρχον μοναστηρίων. ἐπισημότατα δὲ καὶ μάλα σεμνῶς πρεσβύτεροι ὄντες τὴν ἱερατείαν μετῄεσαν. λέγεται δὲ ποτὲ τὸν Πιαμμῶνα ἱερωμένον θεάσασθαι παρὰ τῇ ἱερᾷ τραπέζῃ θεῖον ἄγγελον ἑστῶτα, καὶ τῶν μοναχῶν τοὺς παρόντας ἐγγράφειν βίβλῳ τινί, τοὺς δὲ ἀπόντας ἐπαλείφειν: Præterea Piammon & Ioannes, id temporis quoque circiter Diolcon Ægypti celeberrimis præfuère monasteriis. Exquisitissimè autem sacerdotio (presbyteri enim erant) & summâ cum reuerentiâ perfungebantur. Traditum verò est Piammonem quodam tempore, cùm Sacrum faciebat, vidisse circa sacram mensam stantem angelum Dei, & monachos præsentes in libro scripsisse, absentes verò inde deleuisse. *De eo etiam Nicephorus lib. 11. cap. 35.* Cap. 32.

53. Ioanne] *De hoc ex Sozomeno praecedenti capite item quædam dedimus: qui præterea addit:* Ἰωάννῃ δὲ τοσαύτην ἐδωρήσατο δύναμιν ὁ Θεὸς κατὰ παθῶν καὶ νοσημάτων, ὡς πολλοὺς ἰάσασθαι ποδαλγοῦντας, καὶ τὰ ἄρθρα διαλελυμένους: Ioanni autem tantam vim contra ægrotationes & morbos Deus donauerat, vt multos podagra laborantes, & articulos membrorum habentes resolutos, sanaret. Cap. 33.

DE VITIS PATRVM LIBER TERTIVS,

AVCTORE 'RVFFINO AQVILEIENSI PRESBYTERO.

PROLOGVS.

VErè mundum quis dubitet meritis stare Sanctorum: horum scilicet, quorum in hoc volumine vita præfulget, qui omnem luxuriæ notam totâ mente fugerunt, mundoque relicto, eremi vasta secreta rimantur, ibique per terribiles rupes, formidolosis antris excubantes, non esuriunt neque sitiunt, quia dextera Dei sustentat & pascit eos. Horum meritis subleueris: horum supplicationibus peccatorum veniam merearis,[3] mi domine Fidose. Non ergo spernas simplicitatem, & impolitos sermones: nec enim mei operis est, diuinæ doctrinæ scripturæq́; sophisticè & eloquenter signare sermones; sed suadere mentes hominum, & in fide & operibus veritatis. Patrum denique, sanctarum patriarcharum, & prophetarum, id est Abraham, Isaac, & Iacob, Moysi, & Eliæ, & Ioannis ideò descripta est fides & conuersatio, non tantùm vt illos glorificaremus quos certè Deus glorificauerat, & in regno suo gloriosos habebat; sed vt legentibus posteris conferrent veritatis doctrinam & exempla salutis.

1\. Quiusdam senioris. QVidam sanctorum seniorum patrum, interrogãtibus se monachis de caussâ abstinentiæ, dixit: Oportet, filioli, vt odio habeamus omnem requiem præsentis vitæ: siue delectationes *Abstinentia.* corporeas ac ventris suauitatem, & honorem ab hominibus non requiramus, & dabit nobis Dominus Iesus cælestes honores, & requiem in vitâ æternâ, gloriosámque lætitiam cum Angelis suis.

Eiusdem. 2. Idem autem senior dixit: Quia naturaliter inest homini esurire, oportet autem sumere cibum ad necessitates corporis sustentandas, non tamen in passione, seu saturitate ventris. Nam & somnus naturaliter inest homini, sed non in satietate siue resolutione corporis, quò possimus *Abstinentia, vigiliarum, & iræ modus.* humiliare passiones ac vitia carnis. Satietas enim somni mentem sensumque hominis stupidum pigrúmque reddit, vigiliæ autem tam censum quam etiam mentem subtiliorem ac puriorem efficiunt. Ita enim & sancti patres dixerunt, quia vigiliæ sanctæ purificant & illuminant mentem. Sed etiam irasci naturaliter inest homini, non in commotione passionis, sed vt irascatur contra semetipsum ac vitia sua, vt facilè emendare & à se abscindere possit. Nec non etiam si quid prauum & contra præcepta Dei videamus agere alios, oportet nos contra vitia eorum vehementer quidem irasci, ipsos verò diligenter corripere, & increpare, ac monere, vt emendati saluentur, & ad vitam æternam perueniant.

Incerti. Pelag. libel. 7. n. 25. 3. Erat quidam senior in eremo interiori, per multos annos in abstinentiâ & in omni studio spiritali nimis laborans. Aduenientésque ad eum quidam fratres, admirati sunt eius perseuerantiam, dicentes: Quomodo toleras istum tam aridum & squalidum locum, pater? Quibus ille re-*Vita huius labor æternitatis tormentis fit leuis.* spondens, ait: Omnis labor totius temporis quo hîc dego, nondum vnius horæ tormentorũ æternorum gehennæ spatium habet. Oportet, inquit, nos in paruo tempore vitæ illius sustinere laborem, & maccrare passiones corporis nostri, vt inueniamus in illo futuro ac æterno sæculo quod numquam deficit, perpetuam repausationem.

4\. Referebant nobis sancti seniores de quodam fratre, dicentes, quomodo quodam tempore ita impugnabatur à dæmonibus, vt statim horâ diei prima tantam famem & defectionem corpori eius facerent, vt penitùs sustinere non posset. Verumtamen ille dicebat in corde suo: Quia qualitercumque esurio, oportet me vel vsque ad horam tertiam exspectare, & tunc cibum sumere. Cúmque facta fuisset hora tertia, iterùm dicebat cogitationibus suis: Etiam & nunc violenter oportet me sustinere vsque ad horam sextam. Cúmque aduenisset hora sexta, infundebat panem in aquam, dicens: Dum hic panis infunditur, oportet me etiam horam nonam exspectare. Cúmque hora nona aduenisset, secundùm consuetudinem complebat omnes orationes suas & psalmodiam secundùm regulam, & ponebat panem vt comederet. Hoc ergo per plurimos dies sustinuit. Quadam ergo die similiter ab horâ primâ vsque ad nonam fecit: cúmque horâ nonâ sedisset vt cibum caperet, vidit de sportellâ (vbi panis, id est,[4] paximatia reposita erant) surrexisse fumum magnum, & egressum esse per fenestram cellulæ eius. Itaque ex illo die, nec esuries nec defectio corpori facta est, sed magis ita corroboratum est in fide & abstinentiâ cor eius, vt etiam nec post biduum delectaret eum cibum accipere. Ita gratiâ Dei auxiliante certamini eius, per patientiam suam frater extinxit gastrimargiæ, id est gulæ & concupiscentiæ passionem. Incerti. Pelag. libell. 4. num. 58. *Paulatim virtus breuitatis comparatur.*

5\. Egressi sunt aliquando de monasterio fratres, ad visitandum eos qui in eremo commorabantur patres. Cùm autem venissent ad quemdã eremitam seniorem, suscepit eos cum grãdi gaudio, & sicut consuetudo est, apposuit eis mensulã. Incerti. Pelag. libel. 10. n. 94.

Videns

Hospitalitas.

Videns enim eos fatigatos de itinere, ideò ante horam nonam fecit eos reficere, & quidquid habebat in cellà suà, apposuit vt ederent, & repausauit eos. Facto autem vespere, orationes & psalmos secundùm consuetudinem compleuerunt, similiter etiam & nocte fecerunt. Supradictus autem senior separatè in alio loco quiescebat sibi, & audiebat loquentes inter se, & dicentes: Quoniam isti eremitæ magis & meliùs ad refectionem cibantur, quàm qui in monasteriis conuersantur. Hæc autem senior audiens tacuit. Et cùm illuxisset dies, arripuerunt iter vt ad alium eremitam pergerent, qui in vicino eiusdem senis habitabat. cùm autem egrederentur, dixit eis senior: Salutate eum ex me, & dicite ei: Obserua, & noli irrigare olera. Cùm autem peruenissent ad illum seniorem alium, dixerunt ei mandatum. Ipse verò intellexit caussam, & tenuit eosdem fratres, deditque eis vt operarentur texentes sportas, sedénsque cum eis ipse, non cessauit de opere manuum. Vespere autem ad luminaria addidit super cõsuetudinem alios psalmos, & post completas orationes dixit eis: Nus quidem consuetudinem non habemus cibari quotidie, sed propter vestrum aduentum oportet nos hodie cœnare, & apposuit eis panes siccos, & sal, dicens: Quia propter vos debemus ampliùs aliquid cœnare; misit autem modicum acetum, & sal, & modicum olei; & cùm surrexissent de mensula, cœpit iterùm psallere vsque ad prope lucem; & dixit eis: Non possumus propter vos omnem canonem psallere, ideóque repausate modicùm, quia de itinere fatigati estis. Cùm autem factum fuisset mane hora prima, voluerunt recedere ab eo, sed non permisit eos senior, dicens: Magis iubete facere nobiscum aliquantos dies: non enim dimitto vos hodie, sed propter charitatem teneo vos vel alios tres dies. Illi autem hæc audientes, surrexerunt nocte, & antequam illucesceret, latenter fugerunt ex eodem loco.

Ingrati hospites insigni fraus industriam docentur.

Incerti.

6. Quidam de sanctis senioribus salutandi caussà profectus est ad alium seniorem eremitam, qui cum omni gaudio suscepit eum, pro cuius aduentu parauit ad refectionem lenticulæ cibum coctum, dixerúntque inter se, vt priùs ex more complerent orationes & psalmodiam, & posteà cibum caperent. Cùm autem ingressi fuissent, psallebant, totúmque psalterium compleuerunt. Nam & de Scripturis sanctis, tamquam legentes, duos prophetas absentes habentes, recitauerunt. Iámque dies abierat, nox similiter recedebat. Dum ergo orarent, & intentè psallerent, illuxit alia dies, & tunc intellexerunt, quòd iam nox transisset. Iterùm autem inter se de verbo Dei loquentes, & spiritales sibi census exponentes, factum est, vt circa horam nonam salutantes se inuicem, ita reuersus est qui venerat senex ad cellulam suam. Nam refectionem cibi qui paratus fuerat, obliti sunt accipere, dum cibum spiritualem perceperunt: vespere autem facto, inuenit senior ollam plenam sicut parata fuerat: & contristatus, dixit: Heu! quomodo obliti sumus pulmentum istud.

Obliuio corporalis refectionis ex spiritali collatione.

Zenonis. Pelag. libel. 4. n. 17.

7. Referebat nobis abbas *Zenon*, quia aliquando dum proficisceretur ad Palæstinam, fatigatus de labore itineris, resedit sub arbore. Erat autẽ in proximo ager plenos cucumeribus. Cogitauit autem in corde suo, vt surgeret, & tolleret sibi ad refectionẽ de ipsis cucumeribus: Nihil enim, inquit, grande est quod habeo tollere. Respondénsq; ipse sibi in cogitationibus suis, ait: Quia fures præcipiẽtibus iudicibus in tormẽta mittuntur, oportet & ego meipsum probare, si possim sustinere tormenta, quæ latrones patiuntur. Surgens autem eadem hora, stetit in æstu quinque dies, frixitque corpus suum, & dixit cogitationibus suis: Quia non possum sustinere tormenta, ideò oportet me furtum non facere, sed magis exercere secundùm consuetudinem opera manuum, & de laboribus meis reficere, sicut sancta Scriptura dicit in psalmis: Labores manuum tuarum quia manducabis, beatus es & benè tibi erit. quod certè quotidie in conspectu Domini psallimus.

Zenon gulosam furti cogitationem, tormentorũ experientiâ superat.

Psal. 127.

Incerti.

8. Discipulus cuiusdam sancti senioris impugnabatur à spiritu fornicationis, sed auxiliante gratiâ Domini, resistebat viriliter pessimis & immundis cogitationibus cordis sui, ieiuniis & orationibus, & in opere manuum affligebat se vehementer. Beatus autem senior videns eum ita laborantem, dixit ei: Si vis, ô fili, deprecor Dominum, vt auferat à te istam impugnationem. Ille verò respondens, dixit: Video, pater, quia etsi laborem sustineo, sentio tamen fructum in me perficere bonum, quia per occasionem impugnationis huius, & ampliùs ieiuno, & ampliùs in vigiliis & orationibus insisto. Verùtamen deprecor te, vt exores pro me misericordiâ Domini, vt det mihi virtutẽ, quatenus possim sustinere & certare legitimè. Tunc senior sanctus dixit ei: Ecce nunc cognoui, fili, quia fideliter intelligis, quòd hoc spiritale certamen per patientiam ad salutem æternam animæ tuæ proficiat. Ita enim sanctus Apostolus dixit: Bonum certamen certaui, cursum consummaui, fidem seruaui: de cetero reposita est mihi corona iustitiæ; non solùm autem mihi, sed & omnibus qui diligunt aduentum eius.

Impugnatio fornicationis maioris exercitij & profectus sæpè occasio.

1 Tim. 4.

Incerti.

9. Et alius etiam frater vehementer impugnabatur ab immundo spiritu fornicationis. Exurgens autem noctu abiit ad quemdam sanctum, & probatum in virtutibus seniorem, & confessus est ei, quia patiebatur impugnationem à spiritu fornicationis. Hæc cùm audisset senior, consolabatur eum, docens spiritualibus verbis de virtute patientiæ, dicens, sicut scriptum est, Viriliter agite, & confortetur cor vestrum, omnes qui speratis in Domino. Reuersus est frater ad cellulã suam, & ecce iterùm impugnatio insistebat ei. Ipse autem festinauit denuò pergere ad supradictum seniorem. Videns autem eum senior, iterum docebat eum vt patienter & indefessè sustineret, dicebatq; ei: Crede, fili, quoniam mittet tibi Dominus Iesus Christus auxiliũ de cælo sancto suo, vt possis superare passionem hanc. Confortatus autem frater, monente sancto seniore, remeauit ad cellulam suam, & iterùm impugnatio valdè conturbabat cor eius. Et statim eadem horâ noctis reuersus est ad seniorem, & deprecabatur eum vt intentiùs pro eo Dominum exoraret. Dixit ei senior: Ne pertimescas, fili, neque resoluaris, neque abscondas cogitationes tuas; ita enim confusus spiritus immundus discedit à te. Nihil enim ita allidit virtutem dæmonum, quomodo si quis secreta immundarum cogitationum reuelauerit sanctis ac beatissimis patribus. Viriliter age, fili, & confortetur cor tuum, & sustine Dominum. Vbi enim durior est pugna, ibi gloriosior erit & corona. Denique sanctus propheta Isaias dicit: Numquid inualida est manus Domini ad saluandum, aut aggrauata est auris eius, vt non exaudiat? Considera ergo, filiole, quia cer-

Psal. 26.

Reuelatio cogitationũ immundarum, dæmone eneruat.

Psal. 26.

Isaiæ 59.

tamen tuum exspectat Dominus, tibique contra diabolum dimicanti parat æternitatis coronam. Ideò monet nos sancta Scriptura, dicens: Quia per multas tribulationes oportet nos introire in regnum cælorum. Hæc autem audiens frater, confirmatum est cor eius in Domino, & permansit apud seniorem, noluitque vltra reuerti ad cellulam suam.

Actor. 14.

10. Beato abbati Moysi, qui habitabat in loco, qui appellabatur Petra, quodam tempore intantum imposuit durissimam impugnationem dæmon fornicationis, vt non præualeret sedere in cellulâ suâ, sed abiit ad sanctum abbatem Isidorum, & retulit ei violentiam impugnationis suæ. Cùmq; de Scripturis sanctis abbas Isidorus proferens testimonia, consolaretur eum, & vt ad cellulam suam reuerteretur rogaret eum, noluit abbas Moyses pergere ad cellulam suam. Tunc abbas Isidorus pariter cum abbate Moyse ascenderunt in superiora cellulæ suæ. Et dixit ei Isidorus: Respice ad Occidentem, & vide. Cùmque respiceret, vidit multitudinem dæmonum vehementer eum furere perturbari, & quasi ad prælium præparatos, festinantésque pugnare. Dixit autem ei abbas Isidorus: Respice iterùm ad Orientem, & vide. Cùmque respiceret, vidit innumerabilem multitudinem sanctorum Angelorum, gloriosum & splendentem super lumen solis cælestium virtutum exercitum. Ait autem ei abbas Isidorus: Ecce quos in Occidéte vidisti, ipsi sunt qui etiam impugnant sanctos Dei. Nam quos ad Orientem conspexisti, ipsi sunt quos ad adiutorium sanctis suis mittit Deus. Cognosce ergo quia plures sunt nobiscum, sicut dicit Elisæus propheta. Verùm etiam sanctus Ioannes dicit: Quia maior est qui in nobis est, quàm qui in hoc mundo. Et his auditis confortatus in Domino sanctus abbas Moyses, reuersus est in cellulam suam, gratias agens, & glorificans Domini nostri Iesu Christi bonitatis patientiam.

Isidori. Pelag. libel. 18. nu. 12.

Moyses videt dæmones ad tentandum, & Angelos ad succurrendum præparatos.

4 Reg 6.

1. Ioan 5.

11. Erat quidam frater in eremo Scithiæ promptus & alacer in opus Dei, & spiritali conuersatione. Huic autem inimicus generis humani diabolus immisit cogitationes, vt recordaretur cuiusdam notæ sibi mulieris pulchritudinem, & conturbaretur in cogitationibus suis vehementer. Contigit autem ex dispensatione Domini Iesu, vt alius quidam frater de Ægypto veniret ad visitandum eum in charitate Christi. Et dum inter se loquebantur, euenit sermo vt diceret ille frater de Ægypto, Quia mortua est illa mulier. Ipsa autem erat, in cuius amore impugnabatur supradictus frater. Hæc cùm audisset ille, post paucos dies abiit ad locum illum, vbi positum erat corpus illius defunctæ mulieris, & aperuit noctu sepulcrum eius, & cum pallio suo tersit saniem putredinis eius, & reuersus est ad cellulam suam, ponebatque fœtorem in conspectu suo, & dicebat cogitationibus suis: Ecce habeto desiderium quod quærebatis, satiate vos ex eo, & ita in illo fœtore cruciabat semetipsum, vsquequò cessaret ab eâ sordissima impugnatio.

Incerti. Pelag. libell. 5. n. 22.

Cogitationē de muliere, fœtore cadaueris eius quidā pellit.

12. Duo fratres monachi abierunt in proximam ciuitatem, vt distraherent quæ manibus suis per totum annum operati essent. Vnus autem ex eis egressus est vt quædam sibi necessaria emeret, alius autem solus in hospitio remansit, & instigante diabolo cecidit in fornicationem. Cùm autem reuersus venisset frater, dixit ei: Ecce distraximus quæ necessaria erant, reuertamur nunc ad cellulam nostram. Respondens autem frater dixit ei: Non possum reuerti. Cùmque deprecaretur eum frater suus dicens: Quapropter non reuerteris ad cellulam? Ille confessus est ei, dicens: Quia ego cùm discessisti à me, cecidi in fornicationem, ideò nolo reuerti. Volens autem lucrari & saluare animam eius frater suus, cum sacramento dixit ei: Quia & ego cùm separatus fuissem à te, lapsus sum similiter in fornicationem: verumtamen reuertamur ad cellulam, & ponamus nos in pœnitentiam. Omnia enim possibilia sunt Deo; vt pœnitentibus nobis indulgentiam donare dignetur, vt in æterno igne tormentis & pœnis inferni in tartaro non cruciemur; vbi pœnitentia non est, sed ignis semper sine cessatione, & dira tormenta. Ita ergo reuersi sunt ad cellulam suam. Abierunt autem ad sanctos patres, & prostrauerunt se ad vestigia eorum; cum multo vlulatu & lacrymis gementes, & confessi sunt illis quæ euenisset eis ruinæ tentatio. Quidquid autem præceperunt sancti seniores, & docuerunt eos in caussâ pœnitentiæ, ita omnia fecerunt. Ille ergo alius frater, qui non peccauerat pro fratre qui peccauerat, pœnitentiam agebat, quasi & ipse peccasset, eò quòd multam charitatem circa eum haberet. Videns autem Dominus laborem charitatis eius, infra pauca tempora reuelauit sanctis patribus qualis esset caussa, & quia propter charitatem illius, qui nō peccauerat, & se afflixerat pro salute fratris, idcircò indulgétiam donauit ei Dominus, qui peccasset. Ecce hoc ita sicut scriptum est: Quia posuit animam suam pro salute fratris sui.

Duorum fratrum. Pelag. libell. 5. n. 27.

Nota, non licitum esse mendacii officiosum fore spiritualiter si fornicari intelligit.

Luc. 1.

Cum fornicasset charitatem fraternā pœnitentiam agit.

1. Ioan. 3

13. Alius etiam frater molestiam sustinebat à spiritu fornicationis. Abiit autem ad quemdam probatissimum seniorem, & precabatur eum dicens: Pone tibi sollicitudinem, beatissime pater, & ora pro me, quia grauiter me impugnat passio fornicationis. Hæc cùm audisset senior, orabat intentè, diebus ac noctibus pro eo deprecans Domini misericordiam. Iterum autē veniebat idem frater, & rogabat seniorem, vt magis intentiùs pro eo oraret. Similiter autem cum omni sollicitudine beatus senior orabat intentiùs pro eo: frequenter autem venientem ad se monachum videns senior & deprecantem se vt oraret, valdè contristatus mirabatur, quia non exaudiret Dominus orationem eius. Eadem autem nocte reuelauit ei Dominus, quæ circa illum monachum erat negligentiæ & ignauiæ resolutio, & delectationes corporeæ cordis eius. Ita autem ostensum est sancto seniori: Vidit sedentem illum monachum, & spiritum fornicationis in diuersis mulierum formis ante illum ludentem, & ipsum cum eis delectari. Videbat autem & angelum Dominē astantem, & indignantē grauiter contra eumdem fratrem, quia non surgebat neque prosternebat se in orationibus ad Deum: sed magis delectabatur in cogitationibus suis. Hæc autem ostensa sunt per reuelationem sancto seniori. Cognouit autem quia culpa & negligentia illius monachi erat, vt non exaudirentur orationes eius; & tunc dixit ei senior: Quia tua culpa est, frater, qui condelectaris cogitationibus malis, impossibile est enim discedere à te spiritum fornicationis immundum, aliis orantibus & Deum pro te deprecantibus, nisi & tuipse laborem assumas, in ieiuniis, & orationibus, & vigiliis multis, cum gemitu deprecans vt misericordiam suam, & adiutorium suæ gratiæ

Incerti. Pelag. libell. 5. n. 19.

Negligenti in prauis cogitationibus repellendis non prosunt aliorum orationes.

gratiæ præbeat tibi Dominus Iesus Christus, vt possis resistere cogitationibus malis. Nam & medici, qui corporibus hominum medicamenta conficiunt & adhibent, quamuis omnia cū summa diligentia faciant, verumtamen si ille qui infirmatur, a noxiis cibis, vel de aliis quæ solent lædere infirmitates, abstinere noluerit, nihil ei proficit cura, & diligentia, & sollicitudo medicorum. Similiter etiam & in animæ languoribus euenit. Licet enim omni intentione, & ex toto corde sancti patres, qui sunt medici spirituales, exorent misericordiam Domini Saluatoris nostri pro eis qui orationibus eorum se postulant adiuuari, nisi & ipsi cum omni intentione mentis, tam in orationibus quàm in omni opere spirituali quæ Deo placita sunt fecerint, non eis proficient negligentibus & resolutis, & de salute animæ minimè cogitātibus, orationes sanctorum. Et hæc audiens frater compunctus est corde, & cum omni sollicitudine, secundùm doctrinam senioris, tam in ieiuniis quàm in orationibus & vigiliis semetipsum afflixit, & meruit misericordiam Domini. Et recessit ab eo spiritus immundæ passionis.

Similitudo a medico sumptā declaratur.

Incerti. Pelag. libel. 5. n. 24.

14. Erat quidam monachus, & habitabat in eremo. Quædam autem puella ex genere & cognatione eius, post plurimos annos comperit in quo loco supradictus monachus habitaret, & instigante diabolo abiit in desertum requirens eū. Quo inuento ingressa est cellulam eius, asserens ei, quia ex genere & parentelā eius fuisset, mansitque ibi apud eum, & cecidit in ruinam peccati cum eâ. Erat autem alius monachus, & ipse in eremo degens, qui cùm ad refectionis horam venisset, gello cum aquā, quem ad potum sibi præparauerat, vertebat se, & tota illa aqua fundebatur in terram. Hoc autem per aliquot dies, cùm ad refectionem venisset, ita fiebat, & effundebatur aqua in terram, vt non posset bibere. Cogitauit autem apud semetipsum, vt abiret ad illum alium monachum, & diceret ei de gellone qui vertebat se, & tota aqua effundebatur. Igitur cùm in itinere, vespere facto, in quodam antiquo & diruto templo idolorū dormiret, audiuit dæmones inter se loquentes, Quia in istā nocte præcipitauimus illum monachum in fornicationem. Et hæc audiens admirabatur. Cùm autem illuxisset dies, peruenit ad monachum, & inuenit eum grauissimā tristitiā oppressum, & dixit ei: Quid faciam, frater, quia quā horā reficere voluero, statim gello, quem ad vsum aquæ habeo, vertit se, & effunditur aqua, & non habeo quid bibere? Tunc respondit ei supradictus monachus, dicens: Tu quidem venisti ad me interrogare, quia gellunculus vertit se, & effunditur aqua? Ego autem quid habeo facere, quia hac nocte cecidi in fornicationem? Respondénsque frater, dicit ei: Ego & hoc iam cognoui. Dixit autem ei ille: Et vnde hoc potuisti cognoscere? Et ille ait: Dum in itinere nocte quiescerem, audiui dæmones inter se loquentes, & gloriantes de lapsu tuo, & nimis contristatus sum. Tunc respondit ei ille monachus, dicens: Ecce ego egredior, & vado in sæculum. Hæc ille audiens, deprecabatur eum, dicens: Noli hoc agere, frater, sed magis patienter sustinens permane in hoc loco. Nam mulierem expellamus, & reuertatur ad locum suum. Manifestè enim ista exquisitio ars maligni diaboli est. Magis autem oportet vt maneas in loco in afflictione cordis & corporis, & cum intimo cordis gemitu ac lacrymis vsque ad exitum vitæ deprecare Domini ac Saluatoris nostri pietatem, vt possis inuenire misericordiam in die illo terribili magni iudicij Dei.

Periculosa mulierum conuersatio, etiam sanguine iunctarum.

Dæmones de lapsu monachi exultāt.

Incerti.

15. Erat quidam frater in eremo, habitabat autem in loco, qui dicebatur Cellia, & impugnabant eum dæmones in passione fornicationis. Cogitauit autē apud semetipsum, dicens: Quia fortiter oportet me magis in opere manuum laborare, vt exstinguatur carnalis sensus meus. Erat autem idem frater arte figulus. Exurgens autem fecit in luto, & plasmauit quasi figuram mulieris, & dixit cogitationibus suis: Ecce vxor tua, necessarium est ergo vt super consuetudinem addas in opere manuum tuarum: & post aliquantos dies iterùm similiter fecit ex luto, & plasmauit quasi filiam sibi, & dixit cogitationibus suis: Ecce generauit vxor tua filiam, necessarium est ergo, vt magis magisque amplius exerceas opera manuum, vt possis pascere & vestire, & te, & vxorem, & filiam tuam; & ita præ nimio labore macerauit corpus suum, vt non præualeret iam supportare tantum laborem. Tunc dixit cogitationibus suis: Quia si non præuales nimium istum sustinere laborem, neque mulierem requiras. Videns autem Deus feruens propositum mentis eius pro certamine castitatis, abstulit ab eo molestiam impugnationis dæmonum. Et glorificauit Deum super magnitudine gratiæ eius.

Pœmenis.

16. Quidam frater interrogabat beatum abbatem Pœmenem, dicens: Quid faciam, pater, quia impugnat me passio fornicationis, & rapior in passionem furoris? Et respondens dixit ei sanctus senior: Ideò vtrique Dauid propheta dicebat: Quia leonem quidem percutiebam, nam & vrsum frequens suffocabam. Hoc autem ita intelligitur, quia furorem ab animo meo abscindebam, fornicationem autem in laboribus affligebam.

1. Reg. 17. *Libido labore superanda.*

Incerti. Pelag. libell. 15. num. 31.

17. Dicebāt sancti seniores patres de quodam monacho iam seniore in Scithi eremo commanente, quomodo seruus quorumdam erat, & per singulos annos descendebat de eremo in Alexādriam, vbi commanebant domini eius, deferens eis pensionem, sicut solent serui dare dominis suis. Sed domini eius magis reuerentiam pro timore Dei habentes circa eum, honorabāt occurrentes & salutantes eum, petentésque vt pro eis Dominum exoraret. Ille autem mittebat aquam in peluim, & festinabat lauare pedes dominorum suorum, cum omni humilitate obsequium eis exhibere cupiens. Ipsi verò nolebant acquiescere vt pedes eorum ablueret, sed dicebant ei: Noli, beatissime pater, grauare animas nostras. At ille respondens dicebat: Ego seruus vester sum, nam vos esse dominos meos omnipotens Deus constituit: & gratias ago domino vestro, quia dignati estis me permittere, vt seruiam Deo viuo & vero, creatori ac dominatori cæli & terræ, & imò detuli vobis pensionem seruitutis meæ. Domini autem eius contendebant, nolentes accipere quam detulerat pensionem. Respondens autem monachus dixit eis: Si nolueritis accipere pensionem meam, ita decreui vt non reuertar in eremum, sed hîc in præsenti permaneo, & seruio vobis. Hæc autem audientes domini eius, acquieuerunt suscipere pensionem, ne contristaretur, sed magis

Eremita olim seruus singulis annis pensionē defert dominis etiā reluctantibus.

vt reuerteretur ad loca eremi ad cellulam suam. Illud autem quod in pensionem suam etiam nolentibus dabat dominis suis, statim vt accipiebant, pauperibus erogabant. Interrogantes autem eumdem seniorem fratres, dixerunt ei: Obsecramus te, pater, vt dicas nobis, cur cum tanta intentione pro seruitio tuo pensionẽ etiã nolẽtibus & nimis resistẽtibus tibi dominis ingessisti? Ad hæc respõdens senior dixit: Ego, fratres, ideo festino pro seruitio, quod tamquã dominis meis debeo pensionem per singulos annos adimplere eis, vt quidquid ism cum adiutorio Domini in ieioniis & orationibus, seu io sanctis vigiliis, vel in omni opere spirituali, Christo Domino adiuuante, laborauero, hoc mihi in æternã vitã, & ad salutem animæ meæ proficiat; ne fortè si pensiònem pro seruitio meo minimè intulero, iam totus spiritalis labor meus ad illorum mercedem proficiat, qui me permiserũt Christo Domino deseruire, & spiritaliter conuersari.

Manuale rependere corporale seruitiũ, ne spirituali mercede priuetur.

Duorũ Fratrum. Pelag. libell. 15. num. 89.

18. Erant duo fratres, secundùm carnem quidem germani, veruntamen vterque in spiritali proposito monachi existentes, insidiebatúrque eis malignus diabolus, vt quomodocumque eos separaret ab inuicem. Quadam igitur die ad vesperam, secundùm consuetudinem ille iunior frater accendens lucernam posuit super candelabrum. Faciente autem malitia dæmonum, ruit candelabrum, & extincta est lucerna. Per hanc occasionem insidiabatur eis malignus diabolus, vt in litem eos incenderet: surgénsque senior cœpit percutere cum furore fratrem suum. Ille verò prostratus in terram, deprecabatur germanum suum, dicens Magnanimus esto, dòmine, & ego rursus accendo lucernam. Ergo quis non respondit ei turbulentum sermonem, statim malignus spiritus confusus recessit ab eis. Et pergens eadem nocte nuntiauit principi dæmonum, dicens: Quoniam propter hamilitatem illius mooachi, qui prostratus in terrã veniam postulabat à frstre suo, non præualui in eis. Vidénsque Deus bumilitatem eius, effudit super eum gratiam suam: & ego sentio me valdè torqueri atque cruciari, quoniam non præualui eos separare ab inuicem. Hæc autem omnia verba audiens sacerdos idolorum qui ibi commanebat, compunctus est in timore Domini & amore Iesu Christi: considerans enim quoniam magis seductio & perditio animarum est cultus idolorum, relinquens omnia, festinaoter perrexit ad sanctos patres ad monasterium, & retulit eis omnia quæ per malitiam dæmones inter se loquebantur. Cúmqoe monitis salutaribus instruxissent eum sancti patres de doctrinã Domini Saluatoris, baptizatus est, & sancti propositi monachorum vitam arripuit, & adiuuante & coperante gratiã Dei, factus est probatissimus monachus, tantúmque veneratus est & tenuit virtutem bumilitatis, vt omnes nimiam humilitatem eius admirarentur. Dicebat enim, quoniam omnem virtutem aduersariorum nostrorum dæmonum soluit bumilitatis intentio. Demque & Dominus noster Iesus Christus per humilitatem triumphauit diabolum, & omnem eius virtutem contriuit. Addebat etiam dicens, quoniam frequenter audisset dæmones inter se loquentes, quia quando ad iracundiam succendimus corda bominum, si quis sustinuerit patienter conuitia iniuriarum, & conuersus magis rogauerit ea quæ ad psoem sunt, dicens, Quia ego peccaui, statim sentimus omnem nostram virtutem marcescere, quia approximat eis gratia diuinæ potentiæ.

Humilitate dæmon vincitur.

Sacerdos idolorũ, ex colloquio dæmonum de humilitate, cõuertitur.

Incerti. Pelag. libell. 15. num. 46.

19. Referebat autem beatus senior Pœmen fratribus, dicens: Quoniam fuit qoidam nuper monachus in Constantinopoli temporibus Theodosij Imperatoris. Habitabat autẽ in psruã cellã foris ciuitatem prope [6] proastium, qui vocatur in [7] Septimo, vbi solent Imperatores egressi de ciuitate libenter degere. Audiens autem Imperator, quòd ibi esset quidsm monacbus solitarius, qui numquam egrediebatur de cellã, cœpit desmbulando pergere ad eum locum, vbi erat supradictus monachus, præcepitque sequentibus se eunochis, vt nullus approximaret ad cellulam monachi illius. Ipse autem solus perrexit, pulsauítqoe ostium. Surrexit autem monachus, & aperuit ei, & non cognouit eum quòd esset Imperator. Tulerat eoim sibi coronam de capite suo, vt non cognosceretur. Post orationem autem sederunt pariter, & interrogauit eum Imparator dicens: Quomodo sancti patres degunt in Ægypto? Respondénsque monachus, ait: Omoes exorant Deum pro salute vestrã. Aspiciebat autem Imperator intentè cellulam ipsam, & nihil in eã vidit, nisi paucos panes siccos in sporta pendentes, & dixit ei: Da mihi benedictionem, abba, vt reficismus. Statimque festinsuit monachos, & misit aquam, & sal, & misit buccellas, & comederunt pariter, porréxitqne ei calicem aquæ, & bibit. Tunc Theodosius Imperator dixit: Scis quis ego sum? Respondens monachus dixit: Nescio quis sis, domine. Dixit ei: Ego sum Theodosios Imperator, & ob deuotionem veni huc. Hoc cùm audisset monachus, prostrsuit se ante illum. At ille dixit ei: Beati estis vos monachi, qui securi ac liberi de negotiis sæculi, tranquillã & quietã perfruimini vitã, & solummodò de salute animarum vestrarum habetis sollicitudinem, quomodo ad vitam æternam & ad cælestia præmia peruenire possitis. In veritate enim dico tibi, quia certè in regno natus sum, & nunc in regno dego, & numquam sine sollicitudine cibum capio. Post hæc autem valdè honorificè sslutauit eum Imperator, & ita egressus est sb eo. Eadem autẽ nocte cœpit intra se cogitare famulus Dei, dicens: Quoniam non oportet iã me in boc loco esse: multi enim non solùm de populo, sed etiam de palatio & de senatoribus quamplurimi exemplum Imperatoris secuti, ad videndum me venturi sunt, & bonorem mihi tamquam seruo Dei deferendo non cessabunt. Et illi quidem hæc propter nomen Domini facturi sunt, ego autem timeo ne fortè diabolus malignus mihi [8] subripiat, & libenter incipiam eos suscipere, & condelectetur cor meum laude & honore eorum, & per bæc iam incipiam virtutem bumilitatis perdere, & laudibus atque honoribus hominum delectari. Hæc igitur omnia bomo Dei secum cogitans, eadem nocte fugit inde, & perrexit in Ægyptum ad sanctos patres in eremo. Itaque consideremus, dilectissimi fratres, quantã sollicitudine virtutem humilitatis custodire famulus Dei studuit, vt in cælesti regno æternam gloriam pro labore sanctæ vitæ suæ, quam propter nomen Domini exercuerat, percipere à Christo Domino mereretur.

Theodosius Imperator monachum inuisit.

Cum eo manducat.

Felicem eum prædicat.

Fugit honorẽ monachus, ne humilitatis iacturam faciat.

Pœmenis.

20. De hoc autem ipso sancto Pœmene referebant alij sancti seniores dicentes: Quia quodam

Pelag. li bell. 8. num. 13.

Pœmen magorum vanorum conversationem refugit, ne per vanã gloriã humilitate careat.

dam tempore, cùm aduenisset iudex prouinciæ, audissétque sanctam opinionem beati Pœmenis, desiderabat videre eum, misitque nuntium ad deprecandum vt susciperet eum. Beatus autem Pœmen contristatus est valdè, cogitans apud semetipsum, Quia si cœperint personæ nobiles venire ad salutandum & honorandum me, manifestum est, quia & alij multi etiam populares homines frequentabunt me; & necesse est vt per hoc perturbetur secreta vitæ meæ conuersatio, & humilitatis gratiam, quam cum labore tanto, auxiliante Domino, à iuuentute meâ studui custodire, forsitan surripiente maligno diabolo perdam, & vanæ gloriæ incurrã laqueos: hæc ergo apud semetipsum pertractans, definiuit quatenus excusaret magis, & non susciperet iudicem. Contristatus autem iudex, quia non eum suscepisset, ait ad Officium suum: Quoniam non merui videre hominem Dei peccatis meis imputo. Verumtamen nimis desiderauit per quamcumque occasionem videre sanctum virum. Exeogitauit ergo huiuscemodi cautelam, quæ occasionem ei præberet videndi eum. Comprehendens enim filium sororis beati Pœmenis, misit in carcerem, vt per istam occasionem aut susciperet iudicem, aut certe ipse veniret ad rogandum iudicem. Dixítque ad officium suum: Vt non contristetur sanctus senior, mandate ei si voluerit venire ad me, necesse est vt statim educamus eum de carcere. Talis enim est caussa eius, quæ non possit impune transire. Audiens autem hæc mater iuuenis, id est, soror sancti Pœmenis, abiit in eremum vbi erat frater suus, stabátque ad ostium cellulæ eius cum multo fletu & vlulatu, rogans eum vt descenderet ad iudicem, & rogaret pro filio suo. Beatus autem Pœmen non solum ad eã nihil dixit, sed nec ostium ei aperuit vt egrederetur ad eam. Tunc cœpit illa maledicere ei, ac dicere: Durissime & impiissime, & ferrea viscera gerens, quomodo te tantus dolor fletus mei non flectit ad misericordiam, quoniam vnicum ipsum filium habeo, quem in periculo mortis video constitutum. Tunc senior mandaui ei per fratrem qui ei ministrabat, dicens: Vade, dic ei: Pœmen filios non genuit, & ideò non dolet. Hæc audiens iudex, dixit amicis suis: Scribite ad eum, vt vel epistolam precatoriam faciat ad me, quatenus possim eum dimittere. Tunc iam quamplurimis suadentibus, sanctus senior scripsit ad iudicem, dicens: Iubeat nobilitas tua diligenter requirere caussam illius, & si quid dignum morte admisit, moriatur, quatenus in hoc præsenti sæculo exoluat crimen peccati sui, vt euadat æternas ac perpetuæ gehennæ pœnas: sin autem nihil dignum morte commisit, quod iustum videtur legibus, ita de eo iube discernere.

Pro sororis filio non nisi æqua à iudice postulat.

Agathonis. Pelag. libell. 10. num. 10.

Tentatur à fratribus Agathonis humilitas.

21. Fuit etiam de magnis patribus quidam senior, nomine Agathon, nominatissimus in virtute humilitatis & patientiæ. Quodam autem tempore perrexerunt ad visitandum eum fratres. Audientes enim de eo quòd magnam humilitatem habuerit, volentésque probare, si verè humilitatis patientiam possideret, dixerunt ei: Multi scandalizantur in te, pater, quia nimis vitio superbiæ tenearis, & ideò alios despicias, & pro nihilo eos habeas, sed & detractiones aduersus fratres nõ cesses loqui: affirmant etiam quãplurimi, quòd hæc ideò agas, quia fornicationis vitio tenearis, & ne solus videaris errare, idcircò aliis nõ cesses detrahere. Ad hæc respõdẽs senior, ait: Hæc omnia quæ dixistis vitia in me esse recognosco, nec possum negare tantas iniquitates meas: procidénsque pronus in terram, adorabat eosdem fratres, dicens: Deprecor vos, fratres, vt intentiùs pro me misero & multis peccatis obnoxio Christum Dominum exorare non cessetis, vt indulgentiam tribuat iniquitatibus meis multis ac malis. Ad hæc supradicti fratres addentes, dixerunt ei: Non te lateat etiam hoc, quia hæreticũ te esse quamplurimi affirmare volunt. Hoc autẽ cùm audisset senior, dixit eis: Licet in aliis multis peccatis obnoxius sim, tamen hæreticus penitus non sum: absit hoc ab animâ mea. Tunc omnes fratres qui ad eum venerant, prostrauerunt se in terram ad pedes eius, obsecrantes eum, ac dicentes: Precamur te, abba, vt dicas nobis, cur tanta vitia & peccata dicentibus nobis de te, in nullo commotus es; de verbo autem hæretici valdè te commouisti, & abominatus es, nec sufferre potuisti auditum? Dixit eis senior: Illas priores culpas & peccata propter humilitatem sustinui, vt peccatorem me esse crederetis. Nouimus enim, quòd si custodiatur humilitatis virtus, magna salus est animæ. Nam Dominus & Saluator noster Iesus Christus, cùm ei Iudæi multas contumelias & conuitia irrogassent, patienter cũcta tolerauit, vt nobis humilitatis præberet exempla. Immissi enim falsi testes, multa aduersus eum falsa dixerunt, & vsque ad mortem crucis patienter cuncta sustinuit. Ita enim & apostolus Petrus prædicabat, dicens: Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, vt sequamini vestigia eius. Oportet igitur vt patienter cum humilitate cuncta aduersa sustineamus. Sermonem autem, quem obiecistis de hæresi, nõ potui sustinere, & valdè abominatus sum, quia hæresis separatio est à Deo. Hæreticus enim separatur à Deo viuo & vero, & coniungitur diabolo & angelis eius. Alienatus enim à Christo, iam non habet Deum quem exoret pro peccatis suis, quia ex omni parte periit. Si autem conuersus fuerit ad veram & Catholicam sanctæ Ecclesiæ fidem, suscipitur à bono & pio Saluatore nostro Christo, & re coniungitur Deo vero creatori & Saluatori nostro Christo, qui est in Patre Filius semper cum sancto Spiritu. Ipsi gloria in sæcula sæculorum, Amen.

Humiliat se vir Dei accusantibus, quasi multorum peccatorũ esset reus.

Solius hæresis crimen à se amolitur.

Humilitas salus animæ.

1. Pet. 2.

Hæresis malum.

Isaac. Pasch. c. 33. num. 2.

22. Consilium inter se habuerunt seniores patres, & omnes monachi habitantes in eremo Scithi, & consenserunt vt pater Isaac presbyter eis ordinaretur in ecclesiâ quæ in ipsâ eremo sita est, vbi conuenit die & horâ statutâ multitudo monachorum, qui in illâ eremo conuersantur. Audiens autem supradictus abbas Isaac huiuscemodi consilium, fugit in Ægyptum, & abscondit se in quodam agro inter fructeta, arbitrans indignum se esse honore presbyterij: quamplurimi autem fratres monachi sequebantur vt cõprehenderent eum. Cùm autem applicuissent ad vesperam in eodem agro prolongiùs, vt reficerentur fatigati de itinere (erat enim nox) dimiserunt asellum qui eis sumptus portabat in itinere vt pasceret. Cùm autem pasceretur asellus, peruenit in locum vbi supradictus abbas Isaac habitabat. Cúmque illuxisset dies, requirentes monachi asellum, peruenerunt ad eumdem locum vbi se senior occultauerat, & admirantes valdè dispensationem diuinam, comprehendentes ligare & constringere eum voluerunt, & ita perducere.

Fugit Isaac ex humilitate, ne fiat presbyter.

Occultatus mirè proditur.

Ex Dei voluntate presbyterii suscepit.

cere. Venerabilis autem senior non permisit, dicens: Iam non possum contradicere vobis, quia forsitan voluntas Dei est, vt licet indignus suscipiam ordinem presbyterij.

Duorum Fratrum.

23. Erant autem duo fratres monachi pariter in cellâ commorantes, quorum humilitatem & patientiam multi etiam de sanctis patribus collaudabant. Audiens verò quidam sanctus vir, voluit probare si veram perfectámque humilitatem haberent: venit ergo ad visitandum eos. Cúmque cum gaudio suscepissent eum, & ex more complessent orationes & psalmodiá, egressus foris cellulam vidit paruum hortum vbi sibi olera faciebant. Apprehensóque baculo, cum toto impetu cœpit omnia olera cædendo confringere, ita vt nihil omnino remaneret. Videntes autem supradicti fratres, nihil penitùs dixerunt, sed nec vultum tristem aut turbatum habentes. Et rursus ingressi cellulam, vespertinas orationes complentes, adorantes eum dixerunt: Si præcipis, domine, ibimus, vt eum qui remansit caulem coquentes gustemus, quia iam hora est vt cibum sumamus. Tunc senior adorauit eos, dicens: Gratias ago Deo meo, quia video Spiritum sanctum requiescere in vobis; & ideò hortor vos ac moneo, fratres charissimi, vt vsque in finem custodiatis sanctæ humilitatis & patientiæ virtutem, vt ipsa in regno cælesti vos magnos & sublimes in cóspectu Domini faciat apparere.

Insigne humilitatis & patiétia exéplum.

Senis.

24. Erat quidá in cœnobio iam senex & probatissimus monachus, & incurrit grauissimam ægritudinem: confectúsque nimiâ & intolerabili infirmitate, per longum tempus laborabat in doloribus multis, nec inuenire poterant fratres, qualiter succurrerent ægritudini eius, quoniam ea quæ necessitas infirmitatis eius expetebat, nó habebant in monasterio. Audiens autem quædá famula Dei de afflictione infirmitatis eius, deprecabatur patrem monasterij, vt eum ad cellulam suam tolleret, vt ministraret ei, maximè autem, quia faciliùs inuenire posset in ciuitate quæ necessaria ægritudini eius videbantur. Præcepit ergo pater monasterij, vt portarent eum fratres ad cellulam famulæ Dei. Ipsa verò cum omni veneratione suscipiens senem, propter nomen Domini ministrabat ei pro retributione mercedis æternæ, quam credebat à Christo Saluatore nostro recipere. Cúmque per tres & amplius annos sedulè obsequeretur famulo Dei, cœperunt homines mente corrupti, secundum scabiem mentis suæ suspicati, quòd non sinceram haberet senior consciétiam de virgine, quæ ministrabat ei. Audiens autem hæc senior, exorabat diuinitaté Christi, dicens: Tu, Domine Deus noster, qui solus nosti omnia, & vides quia multi sunt dolores ægritudinis & miseriæ meæ, & afflictionem consideras tantæ infirmitatis, quæ me ita per tantum consumpsit tempus, vt necessarium habeam obsequium huius famulæ tuæ, quæ mihi propter nomen tuum ministrat, tribue ei, Domine Deus meus, condignam mercedem in vitá æterná, sicut dignatus es promittere propter bonitatem tuam his qui propter nomen tuum exhibent egenis & infirmis suum ministeriú. Cùm auté approximasset dies transitus eius, conuenerunt ad eum quamplurimi sancti seniores fratres de monasterio, & dixit eis senior: Obsecro vos, domini, & patres, & fratres, vt cùm defunctus fuero, tollatis baculum meum, & planteris eum super sepulchrum meum, & si radices fecerit, miseritque fructum, tunc scietis quia munda est conscientia mea à famulá Dei, quæ mihi ministrabat. Si autem non fronduerit, scitote quia non sum mundus ab eá. Cùm ergo vir Dei exiisset de corpore, secundùm præceptum eius sancti patres plantauerunt baculum eius super sepulchrum ipsius, & fronduit, accedentéque tempore protulit fructum: & admirati sunt omnes, glorificantes Deum. Ad tale enim miraculum, etiam de vicinis regionibus multi cóuenientes magnificabant gratiam Saluatoris, nam & nos ipsam arbusculá vidimus: & benediximus Dominum, qui protegit in omnibus in sinceritate & veritate sibi seruientes.

Seni incurabili morbo laboráti famula Dei própeè seruit.

Baculus senis in probationé castitatis super sepulchrum eius frondescit.

Apollon. Pelag. libell. 15. num. 65.

25. Quodam tempore ad beatum abbatem Apollonium duxerunt quemdam vaxatum, qui fortiter à dæmonio torquebatur. Cúmque per triduum obseruarent, qui cum eo venerant, obsecrantes senem vt eum in nomine Christi suis ad Deum precibus curaret: respondens senior, dixit eis, non esse se huius meriti, vt dæmonibus imperaret. Cùm autem persisterent qui venerant, rogantes eum, & flentes nimis deprecantes, tandem acquieuit. Cùm autem in nomine Domini Saluatoris nostri imperaret dæmoni, dicens: Exi, immunde spiritus, de plasmate Dei. Tunc respondens dæmon dixit ei: Ego quidem imperante virtute Christi egredior, tamen interrogabo te sermoné vt dicas mihi. Quid est quod scriptum est in Euangelio: Qui sunt hœdi, & quæ sunt oues? Respondens autem senior dixit ei: Hœdi quidem iniusti sunt, inter quos & ego sum peccator, qui multis peccatis obnoxius sum: oues autem Deus nouit quæ sunt. Tunc exclamauit dæmon voce magná, dicens: Propter humilitatem tuam stare omnino non possum, & statim egressus est de homine quem obsederat. Videntes autem omnes qui astabant, dederunt gloriam Deo.

Apollonius dæmonem humilitate sua ab energumeno expulit.

Matth. 25

Incerti.

26. Referebant sancti seniores nobis dicentes: Quia fuit quidam monachus in eremo Scythi; venit autem ad visitandos sanctos patres in loco qui dicitur Cellia, vbi multitudo monachorum diuisis habitabat cellulis. Cúmque non inueniret ad præsens cellulam vbi posset manere, quidá de senioribus habens aliam vacantem cellulam, dedit ei, dicens: Interim repausa in hac cellulá, donec inuenias vbi possis manere. Cúmque ad visitandum eum conuenirent quamplurimi fratres, desiderantes ab eo audire verbum salutis æternæ: habebat enim spiritualem gratiam docendi verbum Dei. Videns ille senior, qui ei ad habitádum præstiterat cellam, inuidiæ liuore cor eius vulneratú est, & indignari cœpit ac dicere: Quoniam ego tantis temporibus in hoc loco habito, & ad me non veniunt fratres nisi rarissimè, & hoc in diebus festis, & ecce ad istum impostoré pænè quotidie fratres quamplurimi vadunt; dixitque discipulo suo: Vade, & dic ei, vt egrediatur de cellulá illá, quoniam necessaria mihi est. Cùm autem perrexisset discipulus eius ad illum fratrem, dixit ei: Mandauit abbas meus sanctitati tuæ, iube ei per me mandare qualiter habeas; audiuit enim te infirmari. Ipse verò remandauit ei dicens: Ora pro me, domine pater, quia valdè stomachum doleo. Reuersus autem discipulus dixit abbati suo: Nimis rogat sanctitatem tuá, vt vel duos dies iubeas ei inducias dare vt possit sibi aliam cellam prouidere. Transactis autem tribus diebus iterùm, misit discipulú suum

dicens:

dicens: Vade, dic ei vt egrediatur de cellulâ meâ: nam si rursus distulerit, dices ad eum, quia continuò venio, & cum baculo cædendo expello eum de cellâ meâ. Pergens autem discipulus ad supradictum fratrem dixit ei: Quoniam valde sollicitus est abbas meus de infirmitate tuâ, ideo misit me requirens, si meliùs habeas. At ille respondēs dixit: Gratias ago, dominæ sanctæ, charitati tuæ, quia sollicitus es de me, veruntamen precibus tuis meliùs habeo. Reuersus autem discipulus, dixit abbati suo: Etiam & nunc deprecatur sanctitatem tuam dicens, vt vsque ad diem Dominicam exspectes, & statim egredietur. Cùm autem aduenisset Dominicus dies, & non egrederetur; accipiens vectem senior, inflammatus inuidiæ & iracundiæ spiritu, pergebat, vt cædendo expelleret eum de cellâ suâ. Accedens autem discipulus eius dixit ei: Si iubes, pater, præcedo te, & video, ne forsitan aliqui fratres ad salutandum eum venerint, & si viderint te, scandalizentur. Præcessit ergo discipulus, & ingressus ad eum dixit: Ecce abbas meus venit ad salutandum te, egredere ergo celeriùs, & cum gratiarum actione occurre ei, quia pro nimiâ charitate & dilectione venit ad te. Qui statim surgens cum nimiâ alacritate occurrit ei. Cùmque vidisset eum antequam approximaret ad eum, prostrauit se pronus in terram, adorabâtque senem cum gratiarum actione, dicens: Retribuat tibi Dominus, charissime pater, bona æterna pro cellulâ tuâ, quam mihi propter nomen eius præstitisti, & in cælesti Ierusalē inter sanctos suos Christus Dominus tibi gloriosam & splendidam præparet mansionem. Hæc autem audiens senior, compunctus est corde, & proiiciens baculum recurrit in amplexus eius, & osculatus est eum, & inuitauit illum ad cellulam suam, vt pariter cū gratiarum actione sumerent cibum. Vocauit autem seniot suprà memoratū discipulum suum, & interrogauit eum, dicens: Dic mihi, fili, si dixisti verba isti fratri, quæ propter cellulam mandaui vt diceres ei. Tunc discipulus eius confessus est ei, dicens: Verè domine dico, quia propter humilitatem, quam tibi exhibere debeo tamquam patri & domino, ideo non audebam respondere tibi aliquid quando me mittebas ad eum: verumtamen nihil eorū dixi ei, quæ mandabas ad eum. Hæc audiens senior, statim prostrauit se ad pedes eius dicens: Ex hodiernâ die tu meus pater esto, & ego discipulus tuus: quoniam te festinante & & moderante, ac cum timore & charitate Dei agente, & meam & illius fratris animam de peccati laqueo Christus Dominus liberauit. Pro fide enim & sanctâ sollicitudine & intentione discipuli, qui perfectè in charitate Christi diligebat abbatem suum, & anxiè timebat, ne per inuidiæ & iracundiæ vitiū, aliquid tale ageret pater suus spiritualis, vt perderet omnes labores sanctos, quos ab ineunte ætate in Christi seruitio, pro vitæ æternæ præmiis laborauerat. Ideóq; Dominus donauit gratiam suam, vt in pace Christi pariter lætarentur.

Humilitate innocens fratris placatur senex.

Comperiamo discipuli discretione laudat magister.

Ioannis. Pelag. libell. 14. num. 4.

27. Dicebant sancti seniores de discipulo abbatis Pauli, nomine Ioannes, quoniam magnam habebat humilitatem, & virtutem obedientiæ, vt etiam difficiles caussas imperante ei abbate, in nullo penitùs cōtradiceret, sed nec leuiter in aliquo murmuraret. Cùm autem necessarius esset in monasterij vtensilibus fimus boum, misit eū abbas in proximum vicum, vt requireret ibi fimum boum, & cum celeritate afferret ad monasteriū. Erat autem in loco illo mala bestia leæna. Statim ergo egressus discipulus eius Ioannes, ibat secundùm præceptum abbatis; cùmque pergeret, dixit abbati suo: Domine pater, audiui quamplurimos dicentes, quia in illo loco mala bestia leæna sit. Tunc senior quasi ilocaliter dixit ei: Si venerit super te, tene, & alliga eam, & adduces eam tecum. Cùm autem venisset ad locum iam vespere, statim egressa leæna irruit super eum, & ille comprehendens tenere eam voluit, illa verò excutiens se, de manibus eius aufugit. Sequebatur autem ille dicens: Quia abbas meus præcepit, vt alligatam te perducam ad eum. Continuo autem stetit bestia, & tenens eam, reuertebatur ad monasterium. Dum autem retardaret in itinere, abbas nimis sollicitus pro eo, tristabatur grauiter: & ecce subitò superuenit discipulus eius tenens ligatam leænam. quod cùm vidisset senior, admiratus valdè, gratias agebat Saluatori nostro Domino. Dicit autem discipulus eius: Ecce, domine, sicut præcepisti, adduxi leænam ligatam. Volens autem humiliare sensum eius senior, ne extolleret se in cogitationibus suis discipulus suus, ait ei: Sicut tu insensibilis es, ita etiam & istam insensibilem bestiam adduxisti: solue ergo, & dimitte eam, vt pergat ad locum suum.

Ioannes ex obedientiâ leænam adducit.

Magister discipulum humilitate seruat.

Incerti. Ioannes, libell. 2. n. 17.

28. Quidam de sanctis senioribus misit discipulum suum ad hauriendam aquam, Prolongiùs autem erat puteus à cellâ senioris. Oblitus est autem secum tollere funem discipulus eius, de quo hauriret aquam. Cumque peruenisset ad puteū, contristatus est valde, quia longè erat cellula eorum; quid ageret, quò se verteret, nesciebat: dubitabat enim ad cellulam sine aquâ reuerti. Tunc anxius nimis, prostrauit se in orationem cū lacrymis, dicens: Domine, miserere mei secundùm magnam misericordiam tuam: quia fecisti cælum & terram, mare, & omnia quæ in eis sunt, qui fecisti mirabilia magna solus, miserere mei propter seruum tuum qui misit me. & cùm exurrexisset ab oratione, exclamauit dicens: O putee, putee, seruus Christi abbas meus misit me, vt hauriam aquam. Statim autem ascendit aqua sursum vsque ad os putei, & cùm implesset lagenam suam frater, abscessit glorificans potentiam Domini Saluatoris: aqua autem putei reuersa est in locum suum.

Psal 50.

Ad orationem serui Dei, aqua ex puteo sursum adscendit.

Eulalij. Pelag. libell. 15. num. 16. titulo Incerti.

29. Fuit quædam frater in monasterio, nomine Eulalius, nimis gratiâ humilitatis ornatus. Si quid igitur, vt solet, culpabile admisissent fratres negligentiores, excusantes culpas suas, supradictum fratrem asserebant esse culpabilem. Cùmque argueretur à senioribus fratribus, non negabat, sed prosternebat se in terram, & adorans eos, se dicebat peccasse, & negligenter fecisse. Cùm autē iterùm ac frequenter accusarent eum, & secundùm regulam monasticam biduana ac triduana ieiunia ei indicerentur, ille omnia patienter tolerabat. Ignorantes autem fratres, quia hæc omnia pro humilitatis virtute patienter sustineret, conuenientes pariter, & maximè seniores fratres ad patrem monasterij, dixerunt: Considera, pater, quid faciendum sit, quamdiu enim possumus sustinere negligentias & damna, quæ frater ille Eulalius facit in monasterio? Iam pæne omnia vasa & vtensilia monasterij confracta sunt, & exterminata per negligentiā eius. Quomodo ergo iste talis tolerandus est? Respondens pater monasterij ait: Interim paucos dies sustineamus fratrē, & posteà

Eulalij humilitas qui aliorum errata in se recipit.

posteà ordinabimus de eo, quod competit fieri. hæc dicés dimisit fratres. Ingressus verò cellulam prostrauit se in orationibus, obsecrans misericordiam Domini, vt ei manifestare dignaretur, quid ordinare aut definire posset de sæpè dicto fratre: tunc reuelatum est ei quid ageret. Conuocauit ergo omnes fratres abbas, dixitq; eis: Credite mihi, fratres, quia magis opto mattulam fratris Elulalij cùm humilitate & patientiâ eius, quàm omnia opera eorũ dumtaxat, qui murmurantes in cordibus suis operantur io monasterio. Vt autem ostendat vobis Dominus, qualem eritũ habet ipse idem frater apud Deum, præcipio vobis vt deferantur mihi mattulæ omnium fratrũ: quas cum detulissent, iussit vt accenderent ignem, & misit in eum omnium fratrum mattulas, quæ statim combustæ sunt, præter mattulam fratris Eulalij, quæ iotegra reperta est, & non est combusta. Cúmque hoc vidissent fratres omnes, timuerunt valde, & prostrauerunt se in terram, veniam & indulgentiam à Christo Domino postulantes, & collaudantes admirabantur nimis patientiam & humilitatem fratris Eulalij. Denique ex eo honorabant & magnificabant eum, tamquam vnum de magnis patribus; istos autem honores & laodes non poterant sustinere frater Eulalius, dicens: Væ mihi infelici, quia perdidi humilitatem meam, quam tantis temporibus acquirere, auxiliante & adiuuante me Christo Domino, festinaui. Coosurgens itaque nocte, egressus de monasterio fugit in eremum, vbi nullus eum agnosceret, & ibi in speluncâ habitauit. Noluit enim temporales hominum laudes, sed cælestem æternámque gloriam à Saluatore nostro Christo in futuro sæculo percipere.

Mattula Eulalij in igne perstat illæsa.

Vt gloriam æternã consequatur, temporalẽ fugit.

Anastasij. Pelag. libell. 16. n. 2. nomine Gelasij.

30. Beati abbatis Anastasij laudabilem humilitatem & patientiæ virtutem oportet vt cognoscamus, quatenus admirabilem magnanimitatem & tranquillitatem animæ eios consideràtes, imitemur exemplum. Hic itaque Anastasius habebat codicẽ in pergamenis valdè optimis scriptũ, qui decem & octo valebat solidis. totum enim vetus & nouum Testamentum scriptum habebat. Cúm autem quidam frater venisset ad eum visitandi gratiâ, vidit in cellulâ eius codicem ipsum, & cõcupiuit, furatúsque est eum, & abiit. Supramemoratus autem abbas Anastasius, cùm requisisset eadem die ad legendum codicem suum, & non inuenisset, intellexit quia frater ille furatus esset eum, & noluit mittere post ipsum, nec requirere eum: ne post furtum, etiam & periuria adderentur. Descendens autem frater ille in eam quæ in proximo erat ciuitatem, voluit distrahere codicem illum, petebat autem in pretio eius solidos sedecim. Dicit ei ille qui eum emere volebat: Da mihi codicem, vt possim probare, si tanti pretij valet: dedit ergo ei codicem vt probaret eũ. Statim autem frater ille cum ipso codice perrexit ad sanctum Anastasium, & rogabat eum dicens: Iube considerare, pater, codicem istum, & æstimare eum si valeat solidos sedecim, quoniam tantum pretij petit qui distrahit illum. Dixit autẽ abbas Anastasius, Quia bonus est codex, & valet tanti. Reuersus autem qui eum emere volebat, dixit distrahenti: Ecce accipe pretium, quia ostendi codicẽ abbati Anastasio, & dixit mihi: Quia bonus est codex, & valet tanti: Interrogauit autem frater ille, si nihil beatus Anastasius dixit aliud. Cui respõdens ille ait: Crede mihi quia nihil penitùs mihi aliud dixit. Hæc cùm audisset frater ille, dixit ei: Quia iam recogitaui, frater, & nolo distrahere codicem meũ: compunctus enim corde, festinàter perrexit ad abbatem Anastasium, & prostrauit se in terrâ ad pedes eius, & precabatur cũ fletu & lacrymis pœnitendo, vt resusciperet codicẽ suũ, sed non acquiescebat ei abbas, dicens: Vade cũ pace, frater: ecce iam cũ voluntate meâ habeto ipsum codicem. Ille autem persistebat cũ lacrymis petendo eum dicens: Quia si nõ susceperis codicẽ, domine pater, nullo modo requiescet anima mea. Post hoc ille recepit codicẽ suum; nam frater ille permansit apud beatum Anastasium in cellulâ eius, vsque in exitum vitæ suæ.

Abbas Anastasius fratris furtum dissimulat.

Humilitate & patientiâ Anastasij cõmotus frater oblatum codicem recipienit.

31. Fuit quidam eremita, Pior nomine, de antiquis patribus, quẽ beatus Antonius adolescentẽ in sancto proposito monachorum instruxit: demoratus est autem apud beatum Antonium annos paucos. Cúmq; viginti & quinque esset annorum, abijt ad alium secretum eremi locum, vt solitariùs habitaret, hoc etiam volente & cõsentiente beato Antonio. Dixítque ei sanctus Antonius: Vade, Pior, & habita vbi volueris: & cùm tibi per aliquam rationabilem occasionem reuelauerit Dominus, venies ad me. Cùm autem peruenisset hic ipse Pior ad locum qui situs est inter Nitriam & eremum Scithi, effodit puteum, cogitans apud semetipsum, Quoniã qualemcumque aquam inuenero, oportet me ipsâ contentũ esse; quod & factum est, ad augmentum meritorum eius talis occasio: tantùm enim salsa & amara inuenta est aqua, vt si quis ad eum visitandi gratiâ veniret, in proprio vasculo sibi aquam deportaret. Remoratus est in eodem loco annis triginta. Dicebant ergo ei fratres, vt recederet de loco ipso propter amaritudinem aquæ: ipse autẽ dixit eis: Si amaritudinem & laborem fugimus abstinentiæ, & volumus in hoc mundo requiem habere, post exitum vitæ huius non percipiemus illa æterna & vere dulcia bona, nec fruemur illis perpetuis beati paradisi deliciis.

Pior. Sancti Antonij discipulus Pior.

Aquam salsam & amaram bibit.

Dicebant ego fratres, quia tantùm vnum paximatium & quinque oliuas in cibo accipiebat, & hoc deambulando foris.

Vno paximatio & quinque oliuis vescitur.

Pelag. libel. 4. n. 34.

Etiam & hoc affirmabant de eo multi sanctorum patrũ, quia triginta & ampliùs annis, ex quo egressus est de domo parentum suorum, nomquã ei suasum fuisse, etiam cùm defunctos audisset parentes suos, vt pergeret ad requirendum seu visitandum propinquos. Verumtamen soror eius cùm esset vidua, habens duos filios iam adolescentulos, misit eos in eremum ad requirendum fratrem suum Pior. Qui cùm diuersa monasteria circuissent, requirentes eum, vix tandem inuenientes illum dixerunt ei: Nos filij sororis tuæ sumus, quæ nimio desiderio optat te videre ante exitum suum. Ipse verò non acquieuit petitioni eorum. Perrexerunt autem adolescentes ad hominem Dei beatum Antonium, indicantes ei pro quâ caussâ venerant. Misit autem beatus Antonius, & vocauit eũ ad se, dixítque ei: Quare, frater, tanto tempore non venisti ad me? Qui respõdens, dixit ei: Præcepisti mihi, beatissime pater, vt cùm per aliquam occasionem reuelasset mihi Dominus, venirem ad te, & ecce vsque hactenus non mihi reuelatum est: Dixit ei beatus Antonius: Vade vt videat te soror tua. Tunc assumplit secum alium monachum, & perrexit ad locum & domum sororis suæ: & stans foris prope ianuam atrij, clausis oculis, vt non videret sororem suam stetit. Illa autem veniens proiecit

A parentum visitatione abhorret.

Ex obedientiâ vadit, sed clausis oculis sorori se exhibet.

Verba Seniorum.

proiecit se ad pedes eius, de nimio enim gaudio angustiata est. Dicit ei Pior: Ecce ego sum Pior frater tuus, vide ergo me quantum volueris: & post hoc statim reuersus est ad eremum in cellulam. Hoc autem fecit ad erudiendum monachos, vt non detetur eis licentia, cùm libitum eis fuerit, visitare parentes vel propinquos suos.

Ioannis.

32. Etiam abbas Ioannes, qui commanebat in monte qui vocatur Calamus, habebat sororem, quæ ex infantiâ in sancto proposito conuersabatur, ipsa enim erudiuit & docuit fratrem suum eumdem abbatem Ioannem vt relinqueret vanitates sæculi huius, & ingrederetur monasterium. Cùm autem ingressus fuisset monasterium, per viginti & quatuor annos non est egressus de monasterio, nec visitauit sororem suam: illa verò nimis desiderabat videre eum; nam frequenter scribebat, & mittebat ad eum epistolas, petebátque vt ante exitum eius de hoc corpore veniret ad eam, vt in charitate Christi de præsentiâ suâ lætaretur. Ille autem excusabat, nolebátque de monasterio egredi. Venerabilis autem famula Dei & soror eius iterùm scripsit ad eum dicens: Quia si nolueris venire ad me, necesse habeo vt ego veniam ad te, vt post tantum temporis adorare merear sanctam charitatem tuam. Hæc cùm audisset supradictus Ioannes, contristatus est nimis, & cogitabat apud semetipsum, dicens: Quoniam si permisero vt ad me veniat soror mea, de cetero licentia datur, vt & alij parentes & propinqui nostri veniant ad visitandum me: ideóque tractauit apud se, vt magis ipse pergeret, & visitaret sororem suam; accepit etiam alios duos secum fratres de monasterio. Et cùm venisset ad ianuam monasterij sororis suæ clamauit, dicens: Benedicite, & audite peregrinos. Egressa est autem soror eius cum alia famulâ Dei, & aperuit ianuam, & penitus non cognouit fratrem suum: ipse autem cognouit sororem suam; sed non est locutus verbum, ne fortè cognosceret in voce eum. Monachi verò qui cum ipso erant, dixerunt ad eam: Rogamus te, domina mater, vt iubeas nobis aquam dare ad bibendum, quia de itinere fatigati sumus. Cùm autem accepissent, & bibissent, facientes orationem, & gratias agentes Deo, discesserunt, & reuersi sunt ad monasterium suum. Post aliquantos autem dies iterùm scripsit ad eum soror sua vt veniret, & videret eum ante exitum suum, & orationem faceret in monasterio eius. Tunc ille rescripsit ad eam, & direxit epistolam per monachum de monasterio suo, dicens: Quia præstante gratiâ Christi ego veni ad te, & nullus me cognouit; ipsa verò egressa es ad nos, & dedisti nobis aquam, & accepi de manibus tuis, & bibi, & gratias agens Domino reuersus sum in monasterium: sufficiat ergo tibi quia vidisti me, & non sis vlteriùs mihi molesta, sed ora pro me incessanter ad Dominum nostrum Iesum Christum.

Ioannes 24. annis non egressus è monasterio.

Diu rogatus sorori se, sed incognitus exhibet.

Cuiusdam. Pelag. libell. 4. n. 61.

33. Sed & alius quidam monachus abiit ad sororem suam, vt visitaret eam, audierat enim eam ægrotantem in monasterio. Erat autem ipsa famula Dei nominata in sanctâ conuersatione; itaque non acquieuit illa suscipere & videre fratrem suũ, vt non per occasionem eius ingrederetur monasterium feminarum, sed mandauit ei, dicens: Vade, domine frater, & ora pro me; præstante enim gratiâ Dei & Saluatoris nostri, videbo te in futuro sæculo in regno Domini nostri Iesu Christi.

Famula Dei fratrẽ suum videre detrectat.

Theodori.

34. Etiam de abbate Theodoro oportet nos exempla virtutum proferre. Hic itaque beatus Theodorus discipulus fuit sancti Pachomij viri de sanctis patribus, qui fuit pater infinitæ multitudinis monachorum, multorúmque monasteriorum pater in partibus Thebaidæ. Cùm enim in omnibus sanctitatis fulgeret virtutibus, etiam prophetiæ gratiam à Domino promeruit: multa enim futura reuelabat ei Dominus. Quodam autem tempore supradicti Theodori soror germana venit ad monasterium, in quo idem beatus Theodorus conuersabatur, vt post multa tempora videret germanum suum. Cúmque nuntiassent ei de aduentu sororis eius, misit continuò duos monachos, qui obseruabant ad ianuam monasterij, mandauítque per eos sorori suæ, dicens: Ecce soror audisti & cognouisti quia viuo, ne contristeris, quia minime me vidisti, sed magis considera vanitatem & instabilitatem præsentis mundi, & cõuerte cor tuum, & apprehende sanctæ vitæ conuersationem, vt possis peruenire ad æternam vitã, & ad cælestia bona, quæ præparauit diligentibus se Dominus, & facientibus mandata eius. Tracta ergo apud te, quia hæc est sola vera & firma spes, vt faciat homo præcepta Dei, vt mereatur homo peruenire ad gloriosa & æterna promissa Domini Saluatoris nostri Christi. Hæc autem cùm audisset illa, statim compuncta est corde, lacrymásque fundebat in conspectu Domini, & post paululum ingressa est in monasterium virginum famularum Dei, quod in eodem vico constructum erat, & procedẽti tempore multiplicabatur in sancto proposito famula Christi.

Suprà l. 1. in Vitâ sancti Pachomij c. 28. dicitur de sorore Pachomij.

Theodorus sororem videre renuit, & ad futuram vitam inquirendam exhortari curat.

Theodori sororem in monasterio se dedicat.

Hæc itaque gesta cùm audisset mater eorum deprecata est episcopos, & dederunt ei epistolas ad supradictum sanctum Pachomium patrem monasteriorum pro filio eius. Cùmque venisset, applicuit in monasterio famularum Dei, & direxit epistolam ad patrem monasterij, obsecrans vt videret filium suum. Beatus autem Pachomius vocauit eius filium Theodorum, & dixit ei: Audiui, fili, quia mater tua aduenit propter te. Itaque propter epistolas episcoporum qui scripserunt ad me, vade, & videat te mater tua. Dixit ei Theodorus: Præcepisti mihi, domine, vt videam matrem meã: si ergo abiero videre eam post tantam scientiam spiritualem, vereor ne culpabilis inueniar apud Deum: etenim oportebat me fortitudinem animi mei ad exemplum aliorum fratrum demonstrare. Audiens autem mater, quia non acquieuit videre eam, nimio affectu feruens in filium, noluit remeare ad domum suam, sed permansit in monasterio virginum, dicens: Quoniam si permansero hic, sæpè etiam videbo filium meum, cùm inter alios fratres egredietur ad necessarias monasterij caussas, & monitis & exhortatione eius proficere possum in sanctâ conuersatione, doctrináque eius spiritualis confirmabit cor meum, vt merear peruenire ad æternam requiem quam promisit Dominus noster Iesus Christus diligentibus se.

Suprà lib. 1 in Vitâ sancti Pachomij cap. 31

Theodorus vt exemplo sit fratribus etiam matrem suam videre detrectat.

Multa autem & magnifica per sanctum Pachomium fecit Dominus mirabilia. Nam & à dæmonibus obsessos frequenter inuocato Christi Domini nomine curauit. Multis etiam diuersas ægritudines sustinentibus, & paralyticis, orationibus eius misertus est Dominus.

Pachomius [illegible] mirabilium patrator.

Pachomij.

35. Multo tempore beatus abbas Pachomius contra immundissimas dæmonum impugnationes certamen bonum certauit, sicut athleta

Suprà lib. 1 in Vitâ sancti Pachomij cap. 20.

veritatis, tamquam & beatus Antonius. Denique intentissimis precibus exorauit Dominum, vt somnum non caperet per aliquod tempus, quatenus diebus ac noctibus peruigil permaneret contra aduersarios dæmones dimicando, donec prosterneret & superaret eos, sicut dicitur in psalmo: Et non conuertar, donec deficiant. Præstitit ergo, & concessit ei Dominus petitionem eius. Impossibiles enim & imbecilles sunt dæmones, cùm quis nostrûm ex totâ fide & ex totâ intentione cordis feruente sancto desiderio, & adiuuante nos virtute Saluatoris nostri Iesu Christi, contendimus cōtra eos.

Peruigil Pachomius dæmones superat.

Psal. 17.

Referebant autem nobis fratres de eodem beatissimo patre Pachomio, qui fuit, vt diximus, monasteriorum multorum in regione Tebennensiorum præpositus. Referebant ergo de eo, quoniam frequenter dicebat fratribus: Quia (sicut mihi testis est Dominus Deus) sæpè audiui immundos spiritus dæmonum loquentes inter se diuersas ac varias artes suas, quas contra seruientes Deo, maximéque contra monachos habent. quidam enim dicebant: Quia ego certamen contra durissimum hominem habeo, & quoties ei immitto peruersas cogitationes, ille statim surgit, & prosternit se in oratione, cum gemitu orans adesse sibi diuinū auxilium: ego autem minimè illo exurgente cum grādi confusione egredior. Item alius dæmon dicebat: Ego ad illum quem obseruo, cùm ei cogitationes immisero in corde, consentit, & suscipit & facit eas. Sæpè enim exardescere eum in iracūdiâ facio, & in contentiones rixæ, & pigritiam orationis, & dormitionem in psalmodiâ, & non contradicit mihi. Ideóque, fratres mei dilectissimi semper oportet vt custodiatis sensum & animum vestrum, inuocantes nomen Domini nostri Iesu Christi, & secundùm præcepta Dei conuersamini tam in oratoriobus quàm psalmodiâ, sicut dicit Apostolus: Instantes orationi, & vigilantes in eâ. Ideóque cum compunctione & timore cordis vigilantibus non præualebunt nocere nobis aduersarij & immundissimi dæmones. Ipse autem beatus pater Pachomius docebat fratres, vt semper memores essent verbi Dei, in salutem animarum suarum. Postmodum verò discedebat vnusquisque fratrum in cellulas suas, operantes manibus suis, & meditantes quæ de sacris Scripturis didicerant. Impossibile est enim, aliquem apud eos verbum otiosum loqui, sed ea tantùm quæ de sanctis Scripturis didicerant, erant inter se conferentes, & exponentes de capitulis Scripturarum, quæ ad timorem Domini confirmarent & illuminarent animas eorum.

In Vitâ Pachomij per Metaphr. c. 55. apud Suriū tom. 3. Maij 14.

Visio Pachomij de diabolis tentationibus.

Coloss. 4.

Verbū otiosū exulat à congregatione Pachomij.

36. Fuit quidam vir magnus de sanctis senioribus, cui talem gratiam donauerat Christus, renelante ei Spiritu sancto, vt videret quod alij non videbant. Referebant ergo sancti seniores, quia aliquando quamplurimi sedebant fratres, & simul loquebantur inter se, & conferebant de sanctis Scripturis, quæ ad salutem pertinent animarum. Stabant autem circa eos sancti Angeli lætantes in hilari vultu, considerantes; delectabantur enim de eloquiis Domini. Cùm autem aliud quodcumque inter se loquerentur, statim sancti Angeli recedebant longiùs, indignantes contra eos; veniebant autem porci fœdissimi & morbo pleni, & voluntabant se inter eos; dæmones enim in specie porcorum delectabantur per superflua & vaniloquia eorum. Beatus autem senior hæc videns,

Incerti. Ioannes. libell. 1. n. 3

Spiritalibus colloquiis Angeli, sæcularibus dæmones intersunt.

abiit in cellulam suam, & per totam noctem cum grandi fletu & v ulatu gemendo deflebat miserias nostras. Exhortabatur ergo sanctos patres per monasteria, & commonebat fratres, dicens: Cauete, fratres, à multiloquio, & ab otiosis sermonibus linguam prohibete, per quam malus interitus animæ generatur, & non intelligimus, quoniam per hæc & Deo & sanctis Angelis odibiles sumus. Dicit enim Scriptura: Per multiloquium non effugies peccatum. Hæc enim infirmant & vacuam efficiunt mentem atque animam nostram.

Prou. 10.

37. Fuit quidam vir in palatio sublimis, sub Theodosio Imperatore, nomine Arsenius, cuius filios, id est Arcadium & Honorium Augustos de Baptismo suscepit. Hic itaque Arsenius desiderio diuini amoris accensus, relinquens omnem sæculi gloriam temporalem, perrexit ad eremum Scithi, vt inter sanctos patres secretam, & quietam ab omni strepitu huius mundi ageret vitam, vt separatus ab illecebris & delectationibus corporalibus, cum totâ mentis intentione adhæreret Domino Saluatori, sicut scriptum est: Adhæsit anima mea post te, me suscepit dextera tua. Dicebant ergo de eo sancti seniores, quia sicut cùm in sæculi conuersatione esset, nimis pretiosis vestimentis præ omnibus vtebatur; ita postmodum in eremo Scithiæ degens, studebat vt ab omnibus monachis viliora & despectiora vestimenta haberet.

Arsenij. Pelag. li. 10. n. 5. & 6.

Arsenius Arcadium & Honorium de Baptismo suscepit.

Psal. 62.

Vt in palatio pretiosis, sic in eremo vilibus indutus vestibus.

38. Dicebat etiam abbas Daniel, quoniam sanctus Arsenius referebat fratribus dicens; quasi de alio audisset; sed quantum datur intelligi, ipse talem vidit visionem: Sedebat, inquit, quidam de senioribus monachis in cellulâ suâ, & subitò venit ad eum vox dicens: Egredere foras, & ostendam tibi opera hominum. & surrexit, inquit, & egressus est foras. Duxit autem eum, & ostendit ei Æthiopem nigrum eum secuti cædentem ligna, & facientem grandem sarcinam, & tentabat subleuare sarcinam illam, & præ magnitudine non poterat portare eam; sed redibat, & cædebat iterùm alia ligna, & addebat super sarcinam illam. Iterùm autem ostēdit ei alium hominem stantem super lacum, & haurientē aquā de lacu, & mittentem eam in collectaculum, & de aliâ parte per foramina defluebat aqua desubter in eodem loco. Iterùm dixit ei: Veni, sequere me, & ostendam tibi aliud. Et vidit quasi quoddam ædificium templi, & duos sedentes in equis, portantes super scapulas suas vterque lignum vnum, id est, perticam longam, volentes pariter ingredi portam templi illius, & non permittebat eos lignum quod ex aduerso portabant, ingredi per portam illam; non enim humiliabat se alter alteri, sed contendebant vtrique, pariter ingredi volentes; & non præualebant, nec enim humiliabat se vnus eorum, vt alteri locum daret. Exponit ergo ei has visiones, dicens: Hi qui lignum portant, hi sunt qui habent iugum sanctum monachorum; sed iustificantes seipsos in cordibus suis cum exaltatione superbiæ, non humiliantur inuicem, noluerunt enim ambulare in humilitate viam Saluatoris Domini nostri Iesu Christi, qui dixit: Discite à me quia mitis sum & humilis corde, & inuenietis requiem animabus vestris. Ideóque propter superbiam cordis sui remanserunt foris, de regno Regis cælorum Christi exclusi. Qui autem cædebat ligna, & super sarcinam adhuc addebat, homo est qui oneratus est multis pecca

Eiusdem. Pelag. li. 18. n. 1.

Arsenij visio de trabeis onerū operibus. & generibus.

Visionis expositio.

Matth. 11

peccatis, & ſuper ſarcinam peccatorum ſuorum addit ſemper alia peccata: quem oportebat magis vt pœnitentiam ageret de prioribus peccatis; ſed negligens vitia emendare peccatorum priorum, magis & alia addit ſupra priora peccata. Ille autem qui aquam de lacu hauriebat, homo eſt qui aliqua bona operatur; ſed quia mala, etiam amplius per peccata operatur, & ideò pereunt & delentur etiam bona opera quæ facit. Oportet ergo hominem, ſicut ait Apoſtolus, cum timore & tremore ſalutem ſuam operari.

Philip. 2.

39. Dicebat autem abbas Daniel de abbate Arſenio, quia cùm operaretur ſportas ex palmarum foliis, mittebat aquam in peluim, vt infunderentur palmæ: & cùm fœteret [9] bruinoſa aqua odore, nō permittebat vt aliam aquam mutarent, ſed ſuper illam fœtidam, aliam addebat aquam, vt ſemper fœteret. Interrogabant autem fratres eum, dicentes: Cur non permittis, pater, vt aqua mutetur, ſed peſſimo fœtore, tota cellula tua repletur? Reſpondens autem beatus ſenior ait: Quoniam propter thymiamata, & [10] muſcata, & alia diuerſa quibus in ſæculari conuerſatione ſine intermiſſione fruebar, oportet nunc me, dum in hoc corpore ſum, ſuſtinere iſtiuſmodi fœtorem, pro ſuauiſſimo illo odore, vt in die iudicij de illo gehennæ inenarrabili fœtore liberet me Dominus, & non cum illo diuite, qui epulabatur in iſto mundo delicioſè & ſplendidè, condemnetur anima mea.

Eiuſdem. Pelag. libel. 4. n. 5.

Arſenius ſæculi odoramenta fœtore caſtigat.

Luc. 16.

40. Quidam de fratribus dixit beato Arſenio: Ecce, beatiſſime pater, meditari feſtino de Scripturis ſanctis quæ didici, & non ſentio compunctionem in corde meo, quoniam non intelligo virtutem diuinæ Scripturæ, vnde & valdè contriſtatur anima mea. Reſpondens autem beatus Arſenius ait: Oportet te, fili, inceſſanter meditari eloquia Domini: audiui enim quia dixit beatus abbas Pœmen & alij multi ſanctorum patrum, quoniam incantatores illi qui ſerpentes ſolent incantare, non intelligunt ipſi verba illa quæ loquuntur, ſed ſerpētes audientes intelligunt virtutem verborum illorum, & conquieſcunt, & ſubduntur eis. Sic etiam & nos faciamus: quamuis enim non valeamus intelligere diuinarum Scripturarum virtutem, tamen dæmones audientes, diuini verbi virtute terrentur, & effugati diſcedunt à nobis non ſuſtinentes eloquia Spiritus ſancti, quæ per ſeruos ſuos prophetas & apoſtolos locutus eſt.

Pœmenis. Pelag. libel. 5. n. 32.

Scriptura ſacra piè recitata, etſi non intellecta dæmones fugat.

41. Quodam tempore cùm in vicinio beati Macarij homicidium fuiſſet perpetratum, & cuidam innocenti homini impingeretur crimen admiſſum, ſurgens ille qui calumniam patiebatur, fugit ad cellulam beati Macarij: adfuerunt etiam & illi qui eum perurgebant, & alligabant eum, dicentes, periclitari ſeipſos, niſi comprehenderent & legibus traderent homicidam: ille verò cui crimen impingebatur, cum ſacramentis affirmabat, conſcium ſe non eſſe ſanguinis illius. Et cùm diu ab vtraque parte certamē haberetur, interrogauit ſanctus Macarius, vbi ſepultus eſſet, qui dicebatur occiſus: cúmque deſignaſſent ei locum, cum ipſis pergit ad ſepulcrum, atque ibi fixis genibus inuocato Chriſti nomine, ait ad eos qui aſſiſtebant: Nunc Dominus oſtendet, ſi verè reus eſt hic qui à vobis perurgetur: & eleuatâ voce ex nomine clamabat defunctum. Cúmque ei de ſepulcro vocatus reſpondiſſet, ait ad eum ſanctus Macarius: Per fidem Chriſti te obteſtor, vt dicas nunc, ſi ab iſto homine, qui in te inſimulatur, occiſus es. Tunc ille clarâ voce de ſepulcro reſpondit, dicens, non ſe eſſe ab eo interfectum. Et cùm obſtupefacti omnes decidiſſent ad terram, ac pedibus eius voluerentur, rogare eum cœperunt, vt interrogaret illum à quo eſſet occiſus: tunc ſāctus vir ait: Hoc ego non interrogabo: ſufficit enim mihi vt liberetur innocens; non eſt autem meum vt reus prodatur: forſitan enim compungetur adhuc pro ſcelere quod commiſit, & aget pœnitentiam, vt ſaluetur anima eius.

Macarij. Ruffin l. 2. cap. 28. in Macario Ægyptio penè ad verbum.

Macarius mortuum excitat vt accuſato teſtimonium dicat.

42. Alio itidem tempore, cùm ſancto Macario quidam frater vuam detuliſſet, ipſe qui ſecundum charitatem non quæ ſua ſunt ſed quæ alterius cogitaret, ad alium fratrem eam detulit, qui infirmior præ ægritudine videbatur. Tunc infirmus gratias egit Deo pro fratris officio, & ſuſcepit eam, & ipſe nihilominus plus de proximo quàm de ſemetipſo cogitans, ad alium detulit eam infirmum fratrem, & iterùm ille ad alium, & ſic cùm per omnes cellulas, quæ longè à ſemetipſis erant per eremum diſperſæ, vua illa circumlata eſſet, ignorantibus eis, qui eam primus miſiſſet, ad vltimum defertur ipſi qui eam miſerat. Gratulatus autem ſanctus Macarius, quòd tantam videret in fratribus abſtinentiam, tantámque charitatem, ad acriora ſemetipſum ſpiritualis vitæ exercitia extendit.

Macarij. Philip. 2. Ruffin l. 2. cap. 29. in Macario Alexandrino penè verbo tenus.

Vua [illegible] miſſa, primus [illegible] officia [illegible] cellas fratrū peramb[illegible].

43. Illud etiam ad fidem confirmatum nobis de eo eſt ab his, qui ex ore eius audierunt, quoniam quodam tempore nocte in ſpecie monachi dæmō ad oſtium cellulæ eius pulſauerit, dicens: Surge, abba Macari, & eamus ad collectam, vbi fratres ad vigilias congregantur. Sed ille gratiâ Dei repletus falli non potuit: intellexit enim diaboli eſſe fallaciam, & ait: O mendax, & veritatis inimice: quid enim tibi conſortij, quid ſocietatis eſt cum collectâ & congregatione ſanctorum? At ille ait: Latet ergo te, ô Macari, quòd ſine nobis nulla collecta agitur, nulláve congregatio monachorum? veni denique, & videbis ibi operam noſtram. Dixit autem ſanctus Macarius: Imperet tibi Dominus, dæmon immunde. Et conuerſus ad orationē, petiit à Domino, vt ſibi oſtenderet ſi hoc verùm eſſet, quod gloriatus eſt dęmon. Abiit ergo ad collectam, vbi iam vigiliæ à fratribus celebrabantur, & iterùm in oratione Dominum deprecabatur, vt ei veritatem verbi huius oſtenderet: & ecce videt quaſi paruulos quoſdam pueros Æthiopes nigros per totam eccleſiam diſcurrere huc atque illuc, & velut volitando deferri. Diſcurrentes autem illi Æthiopes pueri, ſingulis quibuſque fratribus in oratione poſitis atque pſallentibus alludebant, & ſi cui de eis oculos duobus digitulis compreſſiſſent, ſtatim dormiebat: ſi cui verò in os immerſiſſent digitum, oſcitare eum faciebant. Item poſt pſalmum, cùm ad orandum ſe proieciſſent fratres, percurrebant iterùm ſingulos, & ante alium quidem iacentem in oratione, quaſi in mulieris ſpeciem vertebantur, ante alium quaſi ædificantes, & portantes aliquid, aut diuerſa quæque agentes apparebant: & quæcumque dæmones quaſi ludentes formaſſent, hæc orantes illi in cordis ſui cogitatione verſabant. Ab aliquantis tamen fratribus, vbi aliquid horum agere cœpiſſent, quaſi violenter repulſi, præcipitati deiiciebantur, ita vt nec ante eos ſtare aut tranſire auderent, aliis verò etiam ſupra ceruices & dorſa ludebant. Hæc cùm vidiſſet ſanctus

Eiuſdem Ruffin. l. 2. cap. 29. ad verbum

Macarius à dæmone ad collectam vocatur.

Iudæ ep.

Macarius vidit dæmones Æthiopum ſpecie collectis intereſſe.

Varia dæmonum ſuggeſtiones tempore orationis.

Macarius, ingemuit grauiter, & lacrymas profundens ad Deum, dixit: Respice Domine, & ne
Psal. 12. Psal. 67. sileas, neque mitigeris Deus: sed exurge, & dispergantur inimici tui, & fugiant à facie tuâ, quoniam anima nostra repleta est illusionibus. Post orationem autem examinandæ veritatis gratia, seorsum vocatis singulis quibusque fratribus, ante quorum faciem viderat dæmones diuerso habitu & variis imaginibus ludentes, requirit ab eis si in oratione vel ædificandi cogitationes habuerint, vel iter agendi, vel alia diuersa, quæ vnicuique per dæmones imaginata viderat: & singuli eorum ita confitebantur in corde suo fuisse cogitationes, sicut ille arguebat. Et tunc verè intellectum est, quòd omnes malæ, & superfluæ, &
Superflua cogitationes tempore orationis opus dæmonis. vanæ cogitationes, quæ vel psallentes, vel somniorum aut orationum tempore vnusquisque in corde suo conceperit, illusione & instinctu dæmonum fiant. Nam ab his qui omni custodiâ seruant in timore & amore Domini cor suum, illi tenebrosi Æthiopes, & hæ quas emittunt cogitationes repelluntur. Christo enim mens coniuncta, & præcipuè in tempore orationis inuenta, nihil malum nihilque superfluum recipit.

SISOIS. Pasch. c. 1. n. 1. 44. Quidam frater requisiuit abbatem Sisoium quemadmodum in cellâ propriâ degere deberet.
Victus monachi panis cum sale & aquâ. Cui ille respondens dixit: Comede panem tuum cum sale & aquâ, & non erit tibi necessitas aliquid coquendi, aut longiùs euagandi.

POEMENIS Pelag. libel. 10. n. 44. 45. Requisitus abbas Pœmen quemadmodum oporteat ieiunare, respondit: Ego volo mona-
Quomodo monacho ieiunandum. chum ita esse quotidie parum comedentem, vt non satietur; nam biduana & triduana ieiunia vanæ gloriæ vocant. Hæc enim omnia examinauerunt sancti patres, & inuenerunt, quia bonum est quotidie ieiunare & parum comedere, vt possit & quotidie esurire. Hanc enim viam regiam leuem nobis esse demonstrauerunt.

Siluani. Pelag. libel. 4. n. 40. 46. Abbas Siluanus dum cum discipulo suo Zachariâ ad quoddam monasterium peruenisset, antequam egrederentur, fecerunt eos monachi parum comedere. Postquam ergo egressi sunt, inuenit discipulus eius aquam, & volebat bibere. Cui abbas Siluanus: Zacharia, hodie ieiunium
Esca charitatis ieiunium non frangit. est. At ille dixit Numquid hodie non comedimus pater? Et dixit ei senex: Illa esca charitatis erat, fili, nos autem nostrum ieiunium teneamus.

Ioseph. Pelag. libell. 13. n. 1. 47. Quidam de fratribus in Panepho ad abbatem Ioseph perrexerunt, vt eum requirerent de susceptione fratrum, si liceret cum his illo tempore vel fiduciam habere, vel lætitiam. At ille antequam requirerent, dicit discipulo suo: Quod facturus sum hodie, fili, ne mireris. & posuit duo sedilia illis qui venerant, & dicit eis: Sedete. Et posuit vnum à dextris suis, & alterum à sinistris: & ingressus cellulam suam misit sibi vestimenta corrupta, & egressus transiit in medio eorum, & iterum ingressus misit alia melio-
Ioseph apologo docet, quomodo suscipiendi sunt hospites. ra, quibus solebat die festo vti, & egressus est postea ad eos, iterum autem ingressus quotidiano vestimento suo vestitus venit, & sedit inter eos. Illi autem mirati sunt, & obstupuerunt propter hoc factum. Dicit eis senex: Vidistis quid feci? Cùm autem illi annuissent, dicit eis: Et quid feci? Et dicunt ei: Primùm vestimento corrupto vsus es, & posteà alio meliori: Et dicit eis: Numquid mutatus sum ex illo inhonesto, aut ex illo meliore? Dicunt ei: Non. Quibus senex ait: Si ergo idem ego sum in vtrisque, & non sum mutatus, & sicut illud primum non me nocuit, ita nec secundum mutauit: sic ergo debemus facere in occursione fratrum, vt quando eorum præsentia est, cum fiduciâ & lætitia suscipiamus eos, quando autem soli sumus, opus est vt luctus & abstinentia permaneant in nobis. Illi verò audientes quæ in cordibus suis habebant, antequam requirerent eum, glorificauerunt Deum, & læti discesserunt.

48. Dicebat vnus ex patribus. Quia inuenitur homo multum comedens, & adhuc esuriens se continet ne satietur: alter autem parum comedit, & satiatur. Qui ergo multum comedit, & adhuc esuriens se continet, maiorem mercedem habet quàm ille qui parum comedit & satiatur. Incerti. Pelag. libel. 10. n. 99. Pasch. c. 1. n. 3. *Sobrietatis commendatio.*

49. Dixit quidam senex: Ne quod desideraueris aliquando manduces. Comedens autem quod tibi à Domino transmissum fuerit, gratias age si ne intermissione. Incerti. Pasch. c. 1. n. 4.

50. De quodam sene referebant fratres, quia desiderasset cucumerem: quem cùm attulisset, suspendit ante oculos suos; & ne vinceretur à cupiditate, non tetigit eum, sed magis agebat pœnitentiam, puniens semetipsum ob hoc, quia ipsum desiderasset. Incerti. Pelag. libell. 4. n. 60. *Modus castigandi appetitum.*

51. Quidam ex senioribus factus est infirmus, & per multos dies non poterat escam vllam percipere. Compulit autem eum discipulus suus, dicens: Si iubes, pater, facio tibi parum placentæ & vt annuit ei, fecit. Erat autem ei vasculum paruum habens mel, & aliud vas simile habens oleum de lini semine expressum, & erat fœtidum, & in te nullâ aliâ proficiebat, nisi fortè in lucernâ & deceptus frater misit in escam senis de illo, sperans quia mel misisset, cùm autem gustasset senex, nihil locutus est, sed tacens comedit, tertiâ verò vice cùm ei daret, dixit ei, Non possum comedere, fili. Ille verò tamquam volens adhortari eum, dixit, Ecce, abba, bona sunt, & ego comedo ex ipsis, & postquam gustauit, & sensit rem quam fecerat, cecidit in faciem, dicens, Væ mihi, abbas, quoniam occidi te! istud peccatum posuisti super me, quia locutus non es. Dicit ei senex, Non contristeris, fili, propter hoc; si enim voluisset Deus vt bonum comederem, tu mel misisses, & non hoc quod misisti. Senis. Pelag. libell. 4. n. 59. *Senex rancido oleo pro melle per errorem cibatus tacet.*

52. Dixit abbas Pœmen: Nisi Nabuzardan princeps cocorum venisset in Ierusalem, templum Domini non arsisset igne. Hoc autem est, quia nisi desiderium gastrimargiæ in animam veniret, sensus hominis non succenderetur impugnatione diaboli. POEMENIS Pelag. libell. 4. n. 19. 4. Reg. 25. *Gastrimargia origo impugnationum diaboli.*

53. Abbas Macarius quotiescumque cum fratribus factâ charitate reficiebat, hoc in proprio corde statuerat, vt quantos vini calices oblatos hausisset, tantis diebus nec & ipsam aquam gustaret omnino. Cùm ergo ei fratres vinum porrigerent, cum gaudio sumebat, vt posteà se siti maceraret. Quod cum discipulus eius didicisset, patefacto senis consilio, ne ei vinum porrigerent, cõiurabat, tormenta illi potiùs esse quàm pocula manifestans. MACARII Pelag. libel. 4. n. 26. *Macarius vini pocula etiam aquæ abstinentiâ castigat.*

54. Factâ congregatione in ecclesiâ cùm esset festiuitas, & ceteri monachi comederent, vnus ministrantibus dicit: Quia nihil coctum comedo, sal mihi deferri præcipio. Quo verbo minister audito, cum clamore audientibus ceteris ali impetrauit, dicens: Quoniam coctum ille frater non comedit, parũ illi salis afferto. Tũc beatus Theodorus Theodori. Pelag. libell. 8. n. 21 titulo Incerti.

Ubi singularitas in communitate fugienda.

dorus dixit: Oportuit te magis, frater, carnes in cellula comedere, quàm hunc præsentibus fratribus audire sermonem.

Siluani. Pelag. libel. 10 n. 69. Ioan. 6. Lucæ 10.

55. Quidam peregrinus frater venit ad abbatẽ Siluanum in monte Sinà, & vidit quòd fratres operarentur, & dicit: Quare operamini escam, quę perit? Maria enim bonam partem elegit. Tunc senex dicit discipulo suo Zachariæ: Da illi codicem vt legat, & mitte illum in cellulam, quæ nihil habet. Horâ autem nonâ circumspiciebat frater ille viam, si fortè vocaret eum senex ad comedendũ. Postquam verò transiit hora nona, venit ad senẽ, dicens ei: Numquid hodie non comederunt fratres, abba? Cumque senex taceretur, ait ille: Quare me non vocasti? Tunc dixit ei abbas Siluanus: Tu homo spiritualis es, & non habes necesse hanc escam: nos autem tamquam carnales opus habemus comedere, ideò operamur, tu autem bonam partem elegisti. Legis enim omni die, & non vis carnalem escam accipere. Quod cùm audisset, cœpit pœnitere, ac dicere: Indulge mihi, abba. Tunc respondit illi Siluanus: Ergo necessaria est Martha Mariæ, propter Martham enim & Maria laudatur.

Martha Mariæ iungenda, cibus corporis et spiritualis.

Ioannis. Pelag. libel. 10. n. 27. In [illegible] est hic textus Pelag. [illegible] sui vt in MSS. *Dum in hac vita sumus, operandum nobis et pascendum.*

56.[11] Abbas Ioannes dicebat fratri suo maiori: Vellem enim securus esse, sicut & Angeli securi sunt, nihil operantes, sed Deum semper tantummodò collaudantes. Et proiecto pallio suo, egressus est in eremum: factâque illic septimanâ, regressus est ad fratrem suum. Cùm autem pulsaret ostium, & non illi aperiret frater, dicens: Tu qui es? At ille dixit: Ego sum Ioannes. Illo autem non aperiente, rogabat, dicens: Ego sum. & noluit illi ostium aperire, vsquequò illucesceret. Manè autem facto dixit ad eum: Homo es, & necesse habes operari, vt pascaris. Tunc ille proiecit se ad pedes eius, & dixit: Indulge mihi, abba.

Pœmenis.

57. Quidam frater impugnabatur à spiritu blasphemiæ, & erubescebat dicere, & quoscumque audisset magnos senes, pergebat ad eos vt illis declararet, sed mox cùm peruenisset, iterùm verecundabatur illis dicere. Cùm ergo frequenter ad abbatem Pœmenem veniret, vidit eum senex habentem cogitationes, & dicit ei: Ecce, frequenter venis ad me habens cogitationes, & sic iterùm remeas tristis tecum illas reportans: dic ergo mihi, fili, quid habes. At ille dixit: In blasphemiâ impugnat me diabolus, & erubescebâ dicere: & mox vt aperuit caussam, leuior impugnatio eius apparuit. Et dicit ei senex: Non contristeris, fili. Quando hæc cogitatio ad te venit, dic: Ego caussam non habeo, blasphemia tua super te sit satanas, hanc enim caussam anima mea non vult. Quamcumque autem caussam anima non vult, non diu permanebit: & ita sanus factus frater ille discessit.

Pasch. c. 1. n. 1.

Remedium contra cogitationẽ blasphemiæ.

Moysis. Pasch. ca. 1. num. 6. *Passionum origo.*

58. Dixit abbas Moyses: Per has quatuor res passio gignitur: per abundantiam escę & potus, & per satietatem somni, & per otium & iocum, & ornatis vestibus incedendo.

Pœmenis. Pelag. libel. 5. num. 8.

59. Dixit abbas Pœmen: Quemadmodum Imperatoris spatharius semper illi assistit armatus: ita & animam aduersus dæmonem huiusmodi oportet esse semper paratam.

Senis.

60 Dixit quidam senex: Sicut venenata animalia fortiores herbæ vel pigmenta expellunt, ita cogitationes sordidas oratio cum ieiunio repellit.

Macarij. Pelag. libel. 18. num. 9.

61. Abbas Macarius dũ illâ in solitudine (in quâ solus erat) maneret, inferior autem plena esset multis fratribus, serò per viam circumspiciebat, & & vidit dæmonem venientem in figura hominis, vestitum tunica lineâ perforatá, & per singula foramina, vascula parua dependebant, & dixit illi senex: Quò vadis, maligne? Et respondit ei: Vado commouere fratres hos, qui sunt inferius. Cui senex dixit: Et propter quid tot vascula fers tecũ? At ille dixit: Gustum fero fratribus, & ideò tanta fero, vt si vnum displicuerit, ostendam aliud, & si illud non placet, porrigam aliud; & fieri non potest, nisi vnum ex ipsis aliquod placeat eis. Et hæc dicens discessit. Permansit autem senex iterum viâ circumspiciens, vsquequò rediret, & cùm rediret, dicit ei: Salueris. Dicit & ille: Quomodo istud mihi verbum dicis, quia omnes mihi contrarij facti sunt, & nullus meis consiliis acquiescit. Et dicit ei senex: Ergo nullum habes amicũ? At ille respondit: Vnum habeo amicum, vel ipse consentit mihi, & quoties me viderit, hoc atque dixit citò conuertitur. Cúmque nomen eius ab eo requisisset, ait: Quia[12] Theopemptus dicitur. Discedente illo mox surrexit abbas Macarius, & descendit ad inferiorem eremum. Quod cum audissent fratres, egressi sunt illi obuiam, & vnusquisque sperans, quòd apud se maneret, præparauit se. At ille requirens cellam Theopempti, ad eum profectus est. Cúmque cum gaudio illũ suscepisset, & essent vtrique simul soli, dixit ei senex: Quemadmodum est tecum, fili? At ille respondit: Orationibus tuis benè sum, & ait senex: Non te impugnãt cogitationes? At ille respondit: Interea benè sum. Erubescebat enim dicere, & dixit ei senex. Ecce quot annos sum in solitudine, & ab omnibus honoror, & in hac ætate cum sim senex, molestant me cogitationes meæ. Respondit Theopemptus: Crede mihi, abba, quia similiter & mihi faciunt. Tunc senex singulas cogitationes quasi se impugnantes fingebat, vsquequò totum illi Theopemptus confiteretur. Post hæc dixit ei: Quemadmodum ieiunas? At ille dicit ei: Vsque ad nonam. Cui senex ait: vsque ad vesperam ieiuna, & de Euangelio vel de aliis Scripturis sine cessatione semper aliquid meditare; & quoties tibi aliqua immunda cogitatio superuenerit, numquam deorsum aspicias, sed sursum, & mox Dominus tibi adiutor est. Et mox ita discessit abbas Macarius in propriam solitudinem. Iterúmque viam circumspiciens, vidit dæmonem redeuntem, & requirit eum: Quò vadis? At ille respondit: Simili modo commouere fratres. Cùm autem reuerteretur, requisiuit eum, quemadmodum agerẽt fratres. At ille dixit: Malè, quoniam omnes agrestes effecti sunt, & quod de omnibus peius est, eum quem habui amicum & obedientem mihi, ipse nescio quomodo conuersus est, & omnibus amplius asperior mihi visus est. Et iurauit non ibi accedere, nisi post multum tempus: & hæc dicens, discessit.

Pasch. c. 1. n. 5.

Visio Macarij de dæmone, gustum fratribus portante.

Prudentiâ suâ fratrem curat.

Sursum aspiciendum cum immunda cogitationes molestæ sunt.

62. Quidam frater requisiuit quemdam senem, dicens: Quid faciã, pater, quia non possum sufferre cogitationes? Cui senex dixit: Ego in hac caussâ numquam impugnatus sum. Scandalizatus autem frater, ipse venit ad alterũ senem, & dixit ei: Ecce quid dixit mihi senex ille? Scãdalizatus sũ in ipso, quoniam super naturam humanam locutus est. Dixit ei ille senex secundus: Non simpliciter tibi dixit ille homo Dei hunc sermonem. Vade ergo, & age pœnitentiam apud ipsum, vt dicat tibi virtutem verbi illius. Reuersus ergo frater, venit ad senem, & cœpit ei dicere: Indulge mihi, abba,

Senis. Pelag. libel. 5. num. 31.

Abstinentia & vigiliis mala cogitationes pellenda.

quoniam insipienter egi, vt tibi vale non dicerem, & sic egrederer. Sed rogo te, explana mihi quomodo non es impugnatus? Dixit ei senex: Ex quo factus sum monachus, non sum satiatus neque pane, neque aquâ, neque somno, & horum omnium cogitatio non me permisit habere pugnam, quam tu dixisti, & egressus est ab eo frater ille iuuatus ab eo.

POEMENIS. Pasch c. 1. num. 9. *Venter & lingua continenda.*

63. Interroganti iterùm quidam semper cogitationes, dixit abbas Pœmen: Monachus si ventrem suum & linguam tenuerit, & vagationem non fuerit sectatus, confidat quia non morietur, sed viuet in perpetuum.

ELIÆ. Pasch c. 1. num. 10. *Pallor, monachi, decus.*

64. Duo fratres ad abbatem Eliam venerunt impugnati à cogitationibus suis: & videns eos senex quòd essent corpulenti, tanquam ad discipulum suum subridens, ait: Verè, frater, ego erubesco pro te, quia sic enutristi corpus tuum, cùm certè profitearis te monachum: pallor enim & macies cum humilitate, decus est monachi.

Parum edendum.

Item dixit: Quia monachus edens multum, & operans multum, non confidat; qui autem parum edit, etiam si parum operetur, confidat, & viriliter agat.

ARSENII. Pelag libell. 2. n. 7. * Pall. Canopo. *Arsenius mulierũ aspectũ refugit.*

65. Abbas Arsenius dum sederet in campo, quædam mulier virgo, diues, timénsque Deum, ac propterea abbatis Arsenij famâ comperiâ, de Romanâ ciuitate, vt eum videre mereretur, aduenit in Alexandriam. Quæ cùm honorificè à Theophilo fuisset suscepta, ipsius ciuitatis Archiepiscopo, rogauit eum, quatenus persuaderet beatum Arsenium, vt eam suscipere dignaretur. Ipse igitur ad eum profectus est, dicens: Quædam mulier Romana, & dignitate, & opibus, & opinione ceteras antecellens, videre te ac benedici desiderans, de tam longinquâ regione peruenit, cui occurras exposco. Sed cùm non acquieuisset occurrere ei Arsenius, illa agnoscens hoc, animalia sua sternere præcepit, dicens: Confido in Deo meo, quia videbo illum, nec ab hac intentione fraudabor. Non enim homines veni conspicere, quia & in nostrâ supersunt ciuitate, sed prophetam videre desideraui. Cùm ergo venisset ad cellam beati Arsenij, contigit vt foris illum deambulantem conspiceret. Ac mox ante pedes eius in faciem prona prosternitur. Quam ille cum festinatione suscitans, ita compellebat, dicens: Si faciem meam tantùm videre desideras, ecce, intuere. Illa verò præ verecundiâ oculos non audebat attollere. Dicit ei senex: Si quid de meis actibus comperisti, hoc debueras intueri. Quomodo ergo & tantum pelagus nauigare præsumpsisti? An ignoras te mulierem esse, quibus quocumque non licet exire? An ideò huc venisti, vt Romam rediens, aliis te feminis glorieris vidisse Arsenium, vt fiat peruium mare ad me venientium feminarum? At illa respondẽs, ait: Si vult Deus, nullam huc venire permittat. Sed vt pro me ores, & in memoriâ me habere digneris, exoro. Cui Arsenius dixit: Oro Deum meum, vt deleat tuam ex corde meo memoriam. Quo illa verbo percepto, in ciuitatem regrediens, ægritudine præ tribulatione correpta est. Ad quam cùm visitationis causâ venisset episcopus, & quid rei esset inquireret, illa sermonem senis, quem vltimum de memoriâ sui dixerat, enarrauit, ac proptereà se velle mori præ tristitiâ confitetur: sed episcopus tali eam consolatur alloquio: Numquid nescis te esse mulierem? Et quia per feminam solet inimicus homines impugnare, ideò vultum tuum de corde suo delere dixit: nam pro animâ tuâ Dominum deprecatur. Quibus verbis mulier recreata est.

MOYSIS. Pelag. libell. 4. a. 19. *Ieiunio passiones superanda.*

66. Dicebat abbas Moyses: Si voluerit Imperator inimicorum ciuitatem aliquam expugnare, priùs escam eorum & aquam interdicit, & ita inimici eius fame ac penuriâ compulsi subiiciunt se regno eius. Et ita passiones carnales, si in ieiunio & fame velis viuere, deficiunt, & non sunt fortes aduersus animam. Quis enim tam fortis vt leo? Et tamen propter ventrem suum intrat in caueam, & omnis virtus eius humiliatur.

INCERTI. Pelag libell 14. n. 4. Pasch. c. 2. num. 1. *Insignis iuuenis conuersio renunciatio.*

67. Quidam iuuenis volebat renuntiare mundo, & frequenter egressum reuocabant eum cogitationes, inuoluentes eum variis negotiis: erat enim diues. Vnâ ergo die egressum eum dæmones circumdederunt, & multum puluerem ante eum excitauerunt. Ille verò confestim exspolians se, & iactans vestimenta sua currebat nudus ad monasterium. Declarauit autem Deus vni seni, dicens: Surge & accipe athletam meum. Exurgens ergo senex, obuiauit illi nudo, & cognoscens caussam admiratus est, & dedit illi habitum monachilem. Quando autem veniebant aliqui fratres ad ipsum senem, perquirere eum de conditionibus variis, respondebat eis; de renuntiatione autem sciscitantibus dicebat: Hunc requirite fratrem, quia ego ad renuntiationem ipsius nondum perueni.

ANTONII. Pelag libell. 6. n. 1. *Perfectè seculo renuntiandum.*

68. Quidam frater renuntiauit sæculo: & cùm dispersisset res suas pauperibus, quædam sibi retinuit in propriâ ratione, & venit ad Abbatem Antonium. Quod cùm senex comperisset, dixit ei: Si vis, vade in vico, & eme tibi carnes, & impone tibi corpori tuo nudo, & veni ad me. Cùm ergo hoc fecisset frater, tam canes quàm aues omne corpus suum propter carnem rapiendam, tam dentibus quàm vnguibus dirumperunt. Cùm ergo venisset ad Antonium, requisitus est si fecisset quod ei præceperat. Illo autem demonstrante corpus suum laceratum, dicit ei sanctus Antonius: Quicumque renuntiant sæculo, & volunt adhuc habere pecunias, sic à dæmonibus lacerantur.

INCERTI. Pelag libel. 6. n. 18. *Nihil pecuniæ reseruare debet monachus.*

69. Quidam frater requisiuit senem, dicens: Vis vt retineam mihi duos solidos propter infirmitatem corporis? Et videns senex cogitationes eius, quòd vellet retinere eos, dixit: Retine. Reuersus ergo in cellam frater, cœpit cum cogitationibus propriis colluctari, dicens: Putas benedixit mihi senex an non? Exurgens ergo iterùm venit ad senem, rogans, & dicens: Propter Deum dic mihi veritatem, quia conturbor à cogitationibus meis, propter illos duos solidos. Dicit illi senex: Quia vidi cogitationem tuam volentem retinere eos, dixi tibi vt retineres: nam non est bonum tenere plus quàm necesse est corpori. Duo ergo solidi sunt spes tua; & si contigerit vt pereant, numquid Deus non cogitat de nobis? Iacta ergo cogitationem tuam super Deum, quoniam ipsi cura est de nobis.

SERAPIONIS. Pelag libell 6 n. 5. titulo Incerti.

70. Quidam monachorum Serapion tantùm Euangelium possidens, vendidit illud, & esurientibus dedit, dignum memoriæ sermonem imitans: Ipsum, inquit, verbum venumdaui, quod mihi semper dicebat: Vende quæ possides, & da pauperibus.

AGATHONIS. Pelag. libell. 6 n. 17 tit. Incerti.

71. Cùm quidam vir rogaret abbatem Agathonem, vt pecuniam illius susciperet in propriâ ratione, nolebat ille, dicens: Non est necesse mihi, quia

Agatho om- nem peramiã vanicit.

quia opera manuum mearum me pascunt. Cùm autem ille persistens diceret: Vel propter indigentes dignare suscipere, respondit: Duplex verecundia est, quia non indigens suscipio, & aliena præstans, vanæ gloriæ subiacebo.

PAVLI. Pasch. c. 2. n. 2. *Monacho cella custodienda.*

72. Dicebat abbas Paulus: Si aliquas res voluerit monachus in cellâ suâ habere, præter eas sine quibus non potest viuere, frequenter cogitur de cellâ suâ egredi, & ita à dæmone decipitur. Hæc autem ipse Paulus obseruans in vnâ quadragesimâ, cum sextario lenticulæ & paruo aquæ vasculo perdurauit, & vnam mattam faciens, eamdem texebat & retexebat, ne tantummodò foris exiret.

MACARII Pelag. libell. 16 n. 6 Pasch. c. 3. n. 1. *Macarius furi ablatam ècellâ suâ iuuat.* Pasch. c. 3. n. 1. Iob. 1. 1 Tim 6.

73. Abbas Macarius cùm esset in Ægypto, & egressus fuisset de cellâ suâ, reuersus inuenit quemdem furantem id quod in cella suâ habebat. Stetit ergo & ipse tamquam peregrinus, & carricauit animal cum illo cum multa requie & perduxit eum, dicens: Nihil in hunc mundum intulimus. Dominus dedit, Dominus abstulit: sicut & ipse voluit, ita factum est. Benedictus Dominus in omnibus.

INCERTI. Pelag. libell. 16. n. 19. Pasch c. 3. n. 8. *Senis in fure tolerando patientia.*

74. Quidam frater veniens ad cellam cuiusdam magni senis, ingrediebatur, & furabatur ei victũ. Cum autem videret senex, non arguebat illum, sed amplius operabatur, dicens: Puto, frater ille necessarius est. Habebat autem grandem tribulationem senex ex penuriâ panis. Cùm autem idem senior moreretur, & circumdassent eum fratres, ille videns eum fratrem qui solebat furari ei panem suum, dicit ei: Accede huc ad me, frater: & apprehendit manum eius, & osculatus est, dicens: Gratias ago manib⁹ istis, fratres, quia per eas arbitror me intrare in regnum cœlorum. Ille autem compunctus de hoc verbo, & agens pœnitentiam, factus est ipse strenuus monachus ex actibus, senis, quos vidit.

AGATHONIS. *Agathonis discretio.*

75. Abbas Agathon dispensabat semetipsum, & in omnibus cum discretione pollebat, tã in opere manuum suarum, quam in vestimento. Talibus enim vestibus vtebatur, vt nec satis bonæ, nec satis malæ cuiquam apparerent.

INCERTI. Pasch. c. 6. n. 1. *Ira quatuor rad. ales causa.*

76. Dixit quidam senex: Ira per has quatuor res exurgit: per cupiditatem auaritiæ, dando & accipiendo, & si quis propriam sententiam amans, vt nec satis bona nec satis mala cuiquam appareat, defendat; & si quis vult se honoribus sublimari, & si quis se doctorem esse velit, & plus omnibus sapientem sperat. Ita etiam per hæc quatuor humanos sensus obscurat: Si odio habuerit homo proximum suum, aut si illi inuiderit, aut si pro nihilo duxerit, aut si detraxerit ei. Ideò autem passionis huius retributio quatuor modos habet: Primũ ex corde, secundum ex facie, tertium ex linguâ, quartum ex facto. Si ergo potuerit quis ita portare malum, vt ne ingrediatur in cor, non peruenit vsque ad faciem: si autem venerit in faciem, custodiat linguam ne loquatur illud. Quòd si locutus fuerit, vel hoc custodiat ne reddat in facto, sed mox dimittat. Tres enim gradus hominum sunt in passione iræ. Nam cui voluntariè nocetur & iniuriatur, & parcit proximo suo, hic secundùm naturam Christi est. Qui autem non lædit, nec lædi vult, hic secundùm naturam Adam est. Qui verò nocet aut iniuriatur, aut calumniam ingerit, aut vsuras exigit, hic secundùm diabolum est.

Quatuor iræ modi. *Diuersitas irascentium.*

SISOIS. Pelag. libel. 16. n. 10.

77. Quidam ex fratribus passus ab alio iniuriam, venit ad abbatem Sisoium, & contumeliæ genus exponens, addebat: Cupio me vindicare pater. Senex autem rogare eum cœpit, vt relinqueret Deo vindictam. At ille, inquit. Non desistã, nisi fortiter vindicauero. Cui senex ait: Quatenus semel hoc in animo statuisti, vel nunc oremus. Exurgẽs autem senex, his verbis cœpit orare: Deus, iam non es nobis necessarius, vt pro nobis sis sollicitus: quia nosipsi, sicut frater iste dicit, & volumus & possumus nos vindicare. Quod cùm ille frater audisset, ante pedes senis effusus veniam postulabat, promittens se cum illo qui irascebatur, numquam certaturum.

Pasch. c. 7. n. 1. *Sisoius prudenter fratrem à vindictâ reuocat.*

INCERTI. Pasch. c. 7. n. 2. *Omnis iniuria peccatis suis imputanda.*

78. Quidam frater, dum ab altero iniuriaretur, venit & nuntiauit seni. Cui ille respondit: Satisfac cogitationi tuæ, quoniam non vult te frater iniuriari, sed peccata tua. Nam in omni tentatione quę tibi contingit per hominem, non arguas eum, sed tantummodò dic: Quia propter peccata mea contingunt mihi hæc.

POEMENIS. Pelag. libel. 10. n. 55. Pasch. c. 7. n. 3.

79. Dicebat frequenter abbas Pœmen: Malitia numquam te exuperet. Si quis tibi malum fecerit, tu illi bonum redde, vt per bonum vincas malum.

INCERTI. Pelag. libel. 16 n. 12. Pasch. c. 7. n. 4. *Iniuria profectus occasio.* Isaiæ 3.

80. Quidam frater, quantò plus cum aliquis iniuriabatur aut deridebat, tantò plus ille gaudebat, dicens: Isti sunt qui nobis occasionem præbent ad profectum nostrum; qui autem beatificant nos, conturbant animas nostras. Scriptum est enim: Quoniam hi qui beatificant vos, decipiunt vos.

INCERTI. Pasc 7. n. 5. *Iniuria beneficiis remuneranda.*

81. Alter senex, si quis detraxisset ei, ille festinabat (si vicinus ei erat) per seipsum benè illum remunerari: quòd si longiùs manebat, transmittebat ei munera.

SISOIS. Pasch. c. 8. n. 1. *Boni monachi est, etiam vim vi non repellere.*

82. Quidam frater rogabat abbatem Sisoium, dicens: Si latrones aut barbari super me irruerint, occidere me volentes, & ego si præualere potuero, iubes occidam eos? Cui ille respondit: Ne facias omnino, sed totum Deo te committe. Quidquid enim tibi aduersi contigerit, profitere hoc tibi propter peccata tua venire: diuinæ enim dispẽsationi debes totum adscribere.

POEMENIS Pasch. c. 8. n. 2. *Suadet Pœmen monacho non prodendos latrones.*

83. Erat quidam eremita magnus, in monte qui dicitur Athlibeus, & venerunt super eum latrones. Cùm autem ille vocem fecisset, de vicinis locis fratres alij confluentes comprehenderunt eos. Quos transmissos in ciuitatem iudex misit in carcerem. Fratres ergo illi mœsti facti sunt, quia propter ipsos latrones traditi essent iudici. & venientes ad abbatem Pœmenem, renuntiauerunt ei factum. qui scripsit ad eremitam, dicens: Reminiscere, prima proditio vnde facta est: & tunc videbis secundam. Nisi enim proditus fuisses ab interioribus tuis, secundam proditionem numquam perpetrasses. Quo ille sermone cum compunctus esset, in omni illa regione nominatus, & per multũ tempus non exiens, surrexit statim & venit in ciuitatem, & excutiens latrones publicè de carcere, liberauit eos à tormentis.

IOANNIS. Ioannes libell. 4. n. 13 *Quidam iniuriantibus merced. dat.*

84. Cuiusdam philosophi discipulus peccauit: & cùm sibi indulgeri vellet, dicit ei philosophus: Nõ tibi indulgeo, nisi in his tribus annis portaueris onera aliorum. Cui reuerso post tres annus, cùm iam peccato satisfecisset, dicit ei philosophus: Nec nunc tibi adhuc indulgeo, nisi alijs tribus annis dederis his mercedem, qui te iniurijs & conuitiis affligunt. Quod etiam cùm ille complesset, remisso peccato eius, dicit ei magister suus: Veni modò & ingredere Atheniensium ciuitatem, vt illic sapientiam possis discere. Erat autem ibi quidam senex sapientiâ studiosus, & sedebat ad portam, omnésque ingredientes experiendi causâ

* conuitiis affligebat: qui cùm idem iuueni illic ingredienti faceret, ille exorto cachinno risit. Cui senex ait: Quid est hoc quod agis? ego te iniurior, & tu rides? cui iuuenis ait: Et non vis vt rideã, cùm tribus annis mercedem dederim, vt hoc paterer quod hodie à te gratis patior? Tunc senex dixit ei: Ingredere ergo ciuitatem, quia dignus es. Hoc autem solebat abbas Ioannes referre, & his ipse addebat, dicens: Hæc est porta Dei, per quam patres nostri per multas tribulationes & iniurias gaudentes ingressi sunt ciuitatem Dei.

Porta cæli, iniuriarum perpessio.

Incerti. Pelag. libel. 15 n. 83. *Salutis via, iniuriarum tolerantia.*

85. Quidam frater requisiuit senem, dicens: Da mihi, pater, vnam rem, quam custodiam & saluer per eam. Respondit ei senex: Si potueris iniuriari & affici conuitiis, & portare ac tacere: magna est hæc res, & super alia mandata.

Zachariæ. Pelag. libel. 11. n. 17. *Quis verus monachus.*

86. Interrogantibus quibusdam fratribus abbatem Moysen sermonem; ille hortatus est discipulum suum Zachariam, vt eis aliquid diceret: Tunc ille pallium suum deposuit subtus pedes suos, & conculcauit illud, & dixit: Nisi quis sic fuerit conculcatus, monachus esse non potest.

Macarii. *Sui ipsius victoria monacho necessaria.*

87. Dicebat abbas Macarius: Ille verè est monachus, qui se in omnibus vincit. Nam si quis alium arguens ad iracundiam mouetur, propriam passionem implet. Nec enim vt alterum saluet, seipsũ debet perdere.

Antonij. Pelag. libel. 8 n. 2. *Iniuria impatientia, animæ latrocinium.*

88. Quemdam fratrem sub præsentiâ abbatis Antonij alij fratres collaudabant, sed cùm tentasset eum senex, reperit quòd non sufferret iniuriam. Et dixit ei senex: Tu quidem frater similis es ædificio, quod quamuis habeat ingressum ornatum, per postica tamen à latronibus expugnatur.

Isaac. Pelag. libel. 4. n. 22. nomine Isidori. *Dæmones mansuetũ timent.*

89. Quidam frater requisiuit abbatem Isaac, dicens: Abba, quarè te ita dæmones timent? Respondit senex: Ex quo factus sum monachus, statui apud me, vt iracundia mea foris guttur meum non procederet; & ideò timent me dæmones.

Achillæ. Pelag. libel. 4 n. 9. *Insignis vindicta re frenatio in Achilla.*

90. Cùm venisset quidam de patribus ad abbatem Achillam, vidit eum sanguinem exspuentem, & requisiuit quid hoc esset. At ille respondit. Sermo erat fratris qui me contristauerat, & repugnaui vt non illum dicerem, sed petiui Dominum, vt tolleret à me, & factus est ille sermo sanguis in ore meo, & postquam exspui, requieui; sed & ipsam tristitiam & sermonem istum oblitus sum.

Incerti. Pelag. libel. 16. n. 14.

91. Quidam fratres venerunt ad quemdam sanctum senem, sedentem in solitudine; & inuenerunt infantes pecora pascentes, & aliquoties inter se loquentes verba turpia. Postquam autem de singulis cogitationibus requirentes, à sene acceperunt responsum, dicunt ei: Quemadmodum potes sustinere, abba, voces infantium istorum, & nec præcipis eis vt non ita vociferentur? Et dicit eis senex: In veritate, fratres, plurimos dies habuit cogitatio mea volens illis aliquid dicere, sed redargui memetipsum, reputans mihi: Si parum hoc non porto, quomodo si maior mihi tentatio aduenerit, portabo? Et ideò illis nihil dico, vt fiat mihi consuetudo portandi.

A minoribus assue-faciendus animus patientiæ.

Item dixit: Si quis linguam suam non tenuerit in tempore iræ, nec passionem carnis suæ aliquando poterit continere.

Ioannis. Pelag. libel. 16. n. 3.

92. Abbas Ioannes dum sederet inter fratres, & singuli eum de propriis cogitationibus inquirerent, atque ille responsum omnibus daret, quidam senex ex inuidia dicit ei: Sic est hic Ioannes quomodo mulier meretrix ornans semetipsam, vt congreget sibi amatores. Cui abbas Ioannes ait: Verum dicis, abba, & non est aliter; nam & hoc ipsum Deus tibi reuelauit. Respondit illi iterùm ille senex, dicens: Nam & vas tuum, Ioannes, veneno plenum est. At Ioannes ait illi: Sic est, abba, vt dixisti, & hoc dicis, quia illa tantùmmodò quæ deforis sunt vides: nam si ea quæ intrinsecus sunt videres, quanto plus haberes quod diceres? Et post hoc quidam ex discipulis eius dixit ei: Non es conturbatus interiùs, abba, in verbis senis huius? Cui ille respondit: Non; sed sicut sum deforis, ita sum deintus.

Ioannes pessimè patiens & interius, & exterius.

Pœmenis. Pelag. libel. 17. n. 8.

93. Erat quidam senex in Ægypto, & antequam veniret illuc abbas Pœmen, grandi veneratione habebatur ab omnibus. Cùm autem abbas Pœmen de Scithi illuc subiisset, multi relicto illo sene, veniebant ad hunc, & propterea cœpit illi inuidere & detrahere. Quod audiens abbas Pœmen, contristatus est, & dixit fratribus suis: Quid facimus? quia in tribulationem miserunt nos homines, vt illum senem tam sanctum relinquerent, & nos qui nihil sumus respicerẽt? Quomodo sanabimus hunc virum magnum? Venite ergo, faciamus paruas escas, & portantes pergamus ad eum, & parum vini, ac pariter cum eo gustemus: forsitan in hoc possumus animũ eius placare. Profecti ergo pulsauerunt ostium eius. Audiens verò discipulus illius senis, dixit: Qui estis? At illi dixerunt: Dic abbati tuo quoniam Pœmen venit, vt benedicatur ab eo. Quod cùm ille per discipulum suum audisset, respondit ad eum: Vade, dic eis: Ite hinc, non enim mihi vacat. Illi tamen restiterunt * mœsti, dicentes: Quia non hinc discedimus, nisi digni fuerimus adorare eum. Quorum cùm ille humilitatem & patientiam peruidisset, compunctus aperuit ostium, & osculantes se inuicem, gustauerunt pariter. Dixit ergo eis ipse senex: In veritate non sunt ea sola quæ audiui de vobis, sed & centuplum opera vidi in vobis. Et ab illo die amicus charissimus factus est ei.

Pœmen humilitate suâ senis inuidi animum placat.

* al. in æstu.

Muthues. Pasch. c. 10. n. 1.

94. Abbas Muthues aliquando ædificauit sibi cellulam in loco qui dicitur Heracleona. Et dum ibi à multis molestaretur, alterum locum introgressus est, & similiter etiam ibi construxit habitaculum. Sed per insidias diaboli, quidam frater inuentus est ibi, qui per inuidiam semper iram cum eo habuit: propter quod surrexit inde, & ad proprium reuersus est vicum, & fecit sibi illic quoque cellulam, & reclusit se in eam. Post tempus autem aliquantulum congregati sunt senes de illo loco vnde egressus est, deducentes secum etiã illum fratrem cum quo habuit litem, quatenus rogarent eum vt rediret ad cellulam suam. Postquam autem in vicinum locum venerunt, tam melotes suas quàm illum fratrem ibidem dereliquerunt: ipsi verò profecti sunt ad senem, & pulsantibus illis, apertâ fenestrâ respexit eus, & cognouit, & dixit eis: Vbi sunt melotes vestræ? At illi responderunt: Ecce hic in vicino sunt vnà cum fratre illo, qui tecum iram habebat. Hoc postquã senex audiuit, & illos cognouit, præ gaudio ostiũ, per quod ingressus fuerat, cum securi confregit, & egressus cucurrit vsque ad locum, vbi erat ille frater, & cœpit ipse prior pœnitentiam apud eum agere, & amplexatus est eum, & introduxit illos in cellam suam, & per tres dies conuiuatus est cum eis, qui nunquam habebat consuetudinem, vt ieiunium solueret. Et postea surrexit, & profectus

Muthues humilitate & charitate ad aduersarium properat.

fectus est cum illis.

Agathonis. Pelag. libell. 17. n. 6. Agathon semper pacificus.

95. Abbas Agathon solebat dicere: Numquam litem habens cum aliquo dormiui, sed nec permisi aliquem mecum litem habentem dormire, quarum ad virtutem meam pertinuit, nisi priùs cum illo in pace reuerteretur.

Incerti. Pelag. libell. 17. n. 22. Duo senes minimè litigiosi.

96. Erant duo senes in vnâ cellâ pariter sedentes, & numquam inter se vel qualemcumque paruam contentionem habuerant. Dixit ergo vnus ad alterum: Faciamus & nos vel vnam litem, sicut & alij homines. At ille alter dixit ei: Nescio quemadmodum fit lis. Dixit ei ille: Ecce ego pono laterem in medio, & dico, Quia meus est. & tu dic, Quia non est tuus, sed meus. & ex hoc fit contentio & rixa. Et cùm posuissent laterem in medio, dicente vno, Quia meus est; ille alter primò respondebat: Ego meum esse spero. Cùm ille alter iterùm diceret: Non est tuus, sed meus; tunc ille respondit: Et si tuus est, tolle illum. Quo dicto, non inuenerunt quemadmodum litigarent.

Macarij. Ioannes libell. 3. n. 17. Concordia & pietas duarũ coniugum Macarij virtutibus prælata.

97. Quodam tempore orante beato Macario abbate, vox ad eum personuit, dicens: Macari, necdum ad mensuram duarum mulierum peruenisti, quæ in proximâ pariter habitant ciuitate. Quo audito, senex exurgens arrepto baculo in designatam peruenit ciuitatem. Cúmque ostium quæsitæ domus atque inuentæ pulsaret, egressa vna ea illis, cum magnâ exultatione eum suscepit. Quas vtrasque senex conuocatas, ita est allocutus: Propter vos tantum laborem veniens ex solitudine longinquâ sustineo, vt opera vestra cognoscerem, quæ mihi vos condicite ac narrate. Cui illæ sic dixerunt: Crede nobis sanctissime pater, quia nec præsenti nocte à maritorum lectulis fuimus separatæ. Qualia ergo opera à nobis exquiris? Sed senex in precibus persistebat vt ei vitæ suæ ordinẽ declararent. Cui tunc illæ compulsę dixerunt: Nos nulla inter nos sumus parentelitatis affinitate cõiunctæ: contigit autem vt duobus fratribus iungeremur, & cum his quindecim annis in domo vnâ pariter permanentes, neque turpe verbum altera dixit ad alteram, neque litem aliquando cõmisimus, sed in pace hactenus viximus, & pari cõsensu tractauimus, quatenus pariter relictis maritis, in congregatione religiosarum virginum proficisceremur, & multis precibus hoc à coniugibus non valuimus obtinere. Quo non adepto, inter nos & Deum posuimus testamentum, vt vsque ad mortem nostram sæculare verbum non loquemur omnino. Quæ cùm audisset beatus Macarius, dixit: In veritate non est virgo, neque maritata, neque monachus, neque sæcularis; sed Deus tantùm propositum quęrit, & spiritum vitę omnibus ministrat.

Incerti. Pelag. libell. 7. n. 33. In editis est hic textus Pelagij positus vt in MSS. Ira non in solitudine, sed in conflictu superanda.

98. Quidam frater dum esset in cœnobio, & frequenter ad iram moueretur, dixit ad semetipsum: Vadam in solitudinem: & cum non habeam, cum quo litigem, forsitan requiescet à me hæc passio. Cùm autem egressus esset, & mansisset solus in spelæo, quadam die cùm vas aquâ replesset, & posuisset in terram, subitò versatum est. Cúmque tertiâ vice replesset, ac similiter contigisset, arrepto ipso vase, fregit illud iratus. Cùm autem ad se reuersus fuisset, cogitabat, quia ab spiritu iracundiæ esset deceptus, & dixit: Ecce & solus sum, & tamen ab iracũdiâ victus sum. Reuertar in cœnobium, quia vbique pugnâ opus est & patientiâ, & maximè Dei auxilium. Et ita exurgens, reuersus est ad locum suum.

Macarij. Pelag. libel. 15. n. 25.

99. Beatus Macarius de semetipso referebat, dicens: Dum essem iuuenis, & tamen in cella residerem, inuitum me tenentes clericum ordinauerunt in vico. Cùm autem nolens illic esse, in vicũ alterum effugissem, & quidam mihi sæcularis religiosus opere meo vendito ministraret, contigit quamdam virginem per stuprum ventris onus accipere. Quæ dum à parentibus, à quo fuisset compressa requiritur, dixit illa: Anachoreta ille vester hoc in me facinus perpetrauit. Egressi verò parentes puellæ comprehendentes me, suspenderunt meo collo vasa fictila, & per singulas semitas circumducebant me cæde mactantes, atque insuper his vocibus insultantes. Hic monachus filiæ nostræ vim intulit. Cúmque me vsque ad necem fustibus pænè mulctassent, quidam ex senioribus dixit ad eos: Vsquequò hunc peregrinum monachum cæde mactatis? Sed & ministrante mihi sequente & rubore perfuso, iniurias irrogabant, dicentes: Ecce quid fecit hic pro quo tu testimoniũ perhibebas. parentes autem puellæ dixerunt: Nullâ hunc ratione dimittimus, nisi pro alimentis puellæ præstandis aliquis pro ipso satisdator accesserit. Quod dum ministranti mihi vt faceret innuissem, interpositâ me suâ fide suscepit. Itaque regressus ad cellulam, quantascumque inueni sportellas ei contribuebam, quibus venditis, victum mihi coniugíque meæ ministraret. Dicebam autẽ: Ecce, Macari, inuenisti tibi vxorem: necesse est ergo amplius operari, vt eam valeas enutrire. Et tam diebus quã noctibus operabar, vt ei quotidie victum ministrarem. Sed quando miseræ tempus pariendi aduenit, diebus plurimis parere cruciata non potuit. Quę, quid fecisset requisita respondit? Quia anachoretæ illi caussam non habenti crimẽ imposui: Nam me iuuenis vicinus noster ille compressit. Quod cum ille qui mihi ministrabat, audisset, gaudio repletus aduenit, infelicem illam puellam, priusquam fateretur, quòd tibi calumniam frustrà contexuit, parere nullatenus potuisse vociferans, sed & omnes vicinos venire, & te commissi veniam postulare. Quę ego cognoscens, ne me & ipsi homines molestarent, festinus abscedens in hunc locum perueni; & hęc est caussa mei in istis locis aduentus.

Macarius calumniã patienter fert.

Puella calũnia structrix dire torquetur

Poimenis. Pasch. c. 39. n. 2. Pelag. libel. 9. n. 2. Contra tristitiã remedia.

100. Quidam frater requisiuit abbatem Pœmenem, dicens: Quid faciam, pater quoniam conturbor à tristitiâ? Dixit ei senex: Neminem pro nihilo aspicias, nullum condemnes, nulli detrahas, & dabit tibi Dominus requiem.

Isidori. Pasch. c. 11. num. 3. Isidori cõtra superbiam & desperationẽ responsum.

101. Dicebat abbas Pœmen de abbate Isidoro, quia solus ipse se cognouisset. Nam quoties illi cogitatio sua dicebat, Quia magnus es: tunc & ipse respondebat ad se: Numquid talis sum qualis Antonius, aut certè abbas Pambo, vel reliqui patres, qui Deo placuerunt? Quoties ergo hæc cogitabat, requiescebat. Quando verò dæmon conturbans eum suggerebat ei desperationem & pœnas, dicens: Quoniam post hęc omnia iturus es in tormenta. dicebat iterùm ipse: Quia quamuis ego in tormenta mittar, tamen vos subtus me inuenio.

Moysis. Pasch. c. 11. num. 4. Diabolus humilitate vincendus.

102. Abbati quoque Moysi frequenter apparuerunt dæmones maledicentes ei, ac dicentes: Præualuisti nobis, Moyses, & nihil tibi possumus facere: quoniam quoties te in desperationem humiliare volumus, exaltaris: quoties autem exaltaris, ita te humilias, vt nullus de nobis accedat ad te.

103. Cùm quidam frater abbatem Sisolum frequen

Verba Seniorum. à Pois. Pasch c. 11. n. 5.

Semper à lapsu resurgendum.

quenter talem sermone requireret, dicēs: Quid faciam, pater, quoniam cecidi? Respondit, Surge. At ille respondit, Exurrexi; & iterùm se cecidisse cōfessus est. Ait senex: Et iterùm surge. Cùm autem frater frequenter se surrexisse & frequenter se cecidisse narraret; eodem sermone senex vtebatur exclamans: Non cesses exurgere fili. Cui frater ait: Vsquequò possum surgere, pater, explana. Tunc senex ait: Quousque aut in bono opere, aut in malo deprehensus occumbas. In quo enim opere homo deprehensus fuerit, in eo iudicabitur.

Incerti. Pelag. libel. 7. n. 42.

Malæ cogitationes, dum innitis contingunt corona seruiūt.

114. Quidam senex tentabatur à cogitationibus grauiter per annos decem, ita vt iam desperaret, dicens: Perdidi iam animam meam: sed quia semel perij, reuertar ad sęculum. Cùm autem proficisceretur, venit ad eum vox, dicens: Decem anni in quibus [15] certatus es, coronæ tuæ erunt. Reuertere ergo in locum tuum, & ab omni malâ cogitatione libero te. Et statim regressus, permansit in incœpto opere. Non est ergo bonum, desperare se quemquam propter cogitationes. Illæ enim magis nobis coronas prouident, si vtiliter eas pertractantes transierimus.

Antonij. Pelag libel. 7. num. 1.

Variæ cogitationes operatione fugādæ.

105. Quodam tempore Abbas Antonius, dum resideret in eremo, spiritu tentatus acediæ, cogitationibúsque diuersis implicatus, dicebat ad Deum: Domine, saluari desidero, sed cogitationes variæ non me permittunt. Quid faciam in tribulatione meà, vel quomodo saluari valeam, dignāter ostende. Et post paululùm surgens, quemdam sibi similem conspicatur sedentem, torquentem funiculum, & surgentem ex opere, & orantem. Erat autem Angelus ad emendationem Antonij destinatus, à quo etiam hunc sermonem audiuit: Et tu ita faciens, Antoni, saluaberis. At ille summo gaudio cumulatus, acceptà confidentià saluatus est.

Incerti. Pelag libel. 7. n. 34.

Propter Deū cella custodita valet contra acediam.

106. Quidam frater requisiuit senem, dicens: Quid faciam, pater, quoniam nulla opera facio monachi, sed in negligentià constitutus comedo, & bibo, & dormio, & de horâ in horam transgrediur de cogitatione in cogitationem; & propterà contristor & deficio. Cui senex ait: Tu sede in cellà tuà, & fac quod potes sine perturbatione animi, & confide in Deum: quia qui sedet in cellà suà propter Deum, inuenietur in loco illo, vbi est abbas Antonius.

Achillæ. Pelag. libel. 7. n. 28. titulo *Incerti.*

Futurorum cogitatio acediā fugat.

107. Alter frater requisiuit abbatem Achillam, dicens: Cur sedens in cellâ meâ patior acediam? Cui senex ait: Quia necdum vidisti requiem, fili, quam speramus, neque tormenta quæ timemus. Si enim ea diligenter inspiceres, etiam si vermibus plena esset cella tua vsque ad collum, tu tamen in ipsis iaceres permanens sine acediâ.

Antonij. Pelag. libel. 1. n. 1.

Dei præsētia, Scripturarū exempla, loci stabilitas Deo nos gratos faciunt.

108. Quidam frater Abbatem Antonium requisiuit, dicens: Quid obseruando, Deo placebo? Respondit senex: Quod dico tibi custodi. Quocumque vadis, Deum semper habeto præ oculis tuis. & quodcumque opus exerces, sume ex diuinis Scripturis exempla, & in quocumque loco resederis, ne inde citiùs mouearis, sed patienter in eodem loco consiste. Hæc enim tria custodiens, saluus efficieris.

Moysis. Pelag. libel. 2. n. 1 nomine Antonij. Vitâ Antonij c. 52.

Monachus

109. Quidam frater cum expetisset sermonem ab abbate Moyse, dicit ei senex: Vade, & sede in cellâ tuâ. Cella autem tua omnia te potest instruere, si ibi permanseris. Sicut enim piscis ex aquâ eductus statim moritur; ita & monachus perit, si foris cellam suam voluerit tardare.

extra cellā, piscis extra aquam.

Pœmenis. Pasch. c. 12. n. 1.

110. Quidam frater requisiuit abbatem Pœmenem: Si melius est remotiùs, an cum aliis manere? Respondit senex: Homo si seipsum reprehendit, vbique potest persistere: si autem se magnificat, numquam stat. Quidquid enim boni fecerit homo, ne exultet in eo, quia mox perdet illud.

Zenonis. Pasch. c. 1. num. 4.

Virtus celanda, vitia manifestanda.

111. Aliquando venit ad abbatem Zenonem in Syriam aliquis frater Ægyptius, & cœpit cogitationes proprias accusare præsente sene. Ille autem admirans dixit: Ægyptij virtutes quas habent, celant; & vitia quæ non habent, manifestant: Syri autem & Græci virtutes quas nōn habent, prædicant; & vitia quæ habent, abscondunt.

Incerti. Pelag libel. 15. n. 56. Pasch. c. 13. n. 1.

112. Quidam senex dixit: Qui ab hominibus amplius honoratur aut laudatur; non paruum animæ damnum patitur; qui autem penitus ab hominibus non honoratur, desuper gloriam à Deo accipiet.

Eiusdem. Pelag. libel. 8 num. 20. titulo Syncletica. Pasch. c. 13 n. 2.

113. Idem dixit: Fieri non potest; vt simul & herba nascatur & semen; ita impossibile est, vt laudem & gloriam sæcularium habentes, simul etiam & fructum faciamus cælestem.

Eiusdem. Pelag libel. 8. n. 19. titulo Syncletica.

Ex laude dispendium.

114. Idem dixit: Sicut thesaurus manifestus minuitur, ita & virtus deperit publicata. Nam sicut cera à facie ignis soluitur, ita & anima per laudem resoluta, perit ab intentione suà.

Eiusdem. Pelag. libel. 15 num. 54 Pasch. c. 13. n. 3.

Vana gloria bonorū præda.

115. Idem dixit: Quando cogitatio vanæ glorię vel superbiæ te impugnat, perscrutare teipsum, si omnia Dei mandata seruasti, si inimicos tuos diligis, si gaudes in gloria inimici tui, & contristatis in deiectione eius: si apud te habes, Quoniam seruus inutilis sum, & plus omnibus hominibus peccans; & neque tunc tamen aliquid grande sapias, tamquam aliquid boni feceris; sciens quod elata cogitatio omnia illa bona dissoluit.

Senis. Pelag. libel. 11. n. 38. Pasch. c. 12. n. 3.

Etiam mortuo sæculo dæmon insidiatur.

116. Quidam senex cùm venisset ad alium senem, dicit ei: Ego iam mortuus sum sæculo huic. At ille alter respondit: Ne confidas in teipsum, donec egrediaris de corpore hoc. Nam etsi tu dicas: Quoniam mortuus sum; diabolus tamen necdum est mortuus, cuius innumerabilia sunt artis mala.

Abraham. Pelag libel. 10. n. 15 In editis est hic stilus Pelag. posui vt in MSS.

Passiones nō moriuntur sed ligantur in sanctis.

117. Quidam senex cùm quinquaginta annis esset in deserto, neque panem gustans, neque aquam ad satietatem accipiens, dicebat ipse: Quia occidi vanam gloriam & auaritiam. Quod cùm audisset abbas Abraham, venit ad eum, & requisiuit illum sermonem si ipse dixisset. At illo confitente, dixit ei Abraham: Ecce dum per viam ambulas, vides lapides & fragmenta laterculorum, & inter hæc massam auri, nec potest cogitatio tua illud simile illis aliis iudicare? Dixit ei senex: Non: sed iterùm pugno cum cogitationibus meis. Ecce enim viuit auaritia, sed ligata est.

Item dixit abbas Abraham: Hic diligit te & laudat, alter verò te horret & detrahit, si vtrique veniunt ad te, non vtrosque æqualiter aspicis? Dixit ei senex: Non: sed iterùm pugno cum cogitatione meâ, vt & illum diligam quem horreo. Cui abbas Abraham ait: Ecce ergo viuunt in te passiones adhuc, sed ligatæ sunt à sanctis, quæ tibi fortè propter vitam tuam permanent.

Incerti. Ioan libell. 4. n. 35. Pasch. c. 12 n. 7.

118. Quidam senex habitabat in inferioribus partibus eremi, & sedebat quiescens in speluncà, vnus autem sæcularis religiosus ministrabat ei. Contigit autem vt filius sæcularis istius infirmaretur. Multis ergo precibus postulabat senem, vt

veni

veniret in domum suam, & faceret orationem pro infante. Exurgens autem senex ambulabat cū eo: Ille autem præcessit, & ingressus in domum suam dixit: Venite in occursum anachoretę. Quos cùm vidisset de longe egressos cū lāpadibus, sēsit quòd ad se venirent. Despolians itaque se vestimenta sua misit in flumen, & cœpit ea lauare stans nudus. Ille autem qui ministrabat ei, videns hæc erubuit, & rogauit homines, dicens: Reuertimini, senex enim noster sensum perdidit. Et veniens ad eum; ait illi: Abba, ad quid hoc fecisti? Omnes enim qui te viderunt, dixerunt, Quia dæmonium habet senex. Cui ille: Et ego hæc volebam audire.

Stultum se simulat senex ut honores declinet.

Moysis. Pelag. libell. 8. n. 13.

119. Cùm quidam iudex prouinciæ Abbatem Moysen vellet adorare, audiens ille fugiebat de loco suo. Et cùm obuiàm forte illi fuisset, requisiuit iudex ab eo, dicens: Dic nobis, vbi est cella abbatis Moysis? At ille respondit: Quid illum vultis videre hominem stultum & hæreticum? Quod cùm audisset iudex, veniens ad ecclesiam, retulit clericis, dicens: Ego quidem diuersa audiens de abbate Moyse, volui ab eo benedici: sed quidam veniens mihi obuiàm monachus, retulit de eo quòd esset hæreticus. Quod cum audissent clerici, contristati sunt: & cœperunt interrogare eum qualis esset monachus ille qui hoc dixisset. Ille autem respondit: Senex erat, & veterrimis indutus vestimentis, longus, & niger. Et tunc cognoscens ex relatione eorum, quia ipse erat Moyses, satis miratus discessit.

Moyses per humilitatem sibi detrahit.

Sisois. Ioan. libell. 2. n. 13.

120. Abbas Sisoius cùm habitaret in monte, in quo erat beatus Antonius reclusus, quidam sæcularis ad eum cum paruo filio percipiendæ benedictionis gratiâ properabat. Contigit autem vt infans moreretur in viâ. Quem pater sine vllâ perturbatione mentis sublatum, cum fide portauit ad senem: ingressúsque cellulam, tam se quàm infantem proiecit in terram, vt est moris postulantium benedictionem. Oratione autem expletâ, exurgens pater egressus est foras, filij corpusculo derelicto ante pedes abbatis; quem cùm adhuc senex orandi caussâ iacere speraret, Surge, inquit, fili, & egredere; defunctum enim esse nesciebat. Confestímque puer exurgens, egressus est. Cùmque vidisset pater eius, obstupuit, regressúsque in cellulam, adorato sene, tam caussam filij quàm luctum cum fide narrauit. Sed senex valdè mœstus effectus est: non enim à se quidquam tale volebat audiri factum. Sed per discipulum suum homini illi, ne cuiquam vsque ad transitum suum hæc diceret, imperauit.

Sisoius mortuum verbo resuscitat.

Occultari miraculum iubet.

Besarionis. Ioannes libell. 2. n. 4. Pasch. c. 14. n. 2.

121. Cùm quidam sæcularis in ecclesiam veniens, ab immundo spiritu teneretur, & omnes orationem fecissent, & nullatenus spiritus immūdus ab eo egrederetur; dicunt ergo inter se fratres: Quid possumus huic spiritui facere? nemo potest illum excutere, nisi abbas Besarion. Sed si dixerimus hoc illi, nec ad ecclesiam acquiescet venire: sed faciamus taliter, quoniam ante omnes solet ad ecclesiam venire: hunc qui patitur faciamus sedere, & posteà dicamus abbati: Abba, suscita hunc dormientem. Fecerunt ita. Et veniente abbate Besarione, steterunt omnes in oratione, & dicunt ei: Abba, suscita etiam istum dormientem. Ille autem excitauit eum, dicens: Surge, & egredere foras. & mox ab eo egressus est spiritus immundus, & sanus effectus est ex illâ horâ.

Besarion dæmonem etiā nesciens expellit.

Eiusdem.

122. Erat quidem habens filium paralyticum in Ægypto, & attulit eum in cellam beati Besarionis abbatis, & reliquit eum super ostium plorantem, & discessit longè. Cœpit ergo infans flere. Cùm autē senex per fenestram vidisset eum, dixit: Quis te huc detulit, fili? Cui infans respondit: Pater meus detulit me, & ipse discessit. Cui senex dixit: Surge & adiungere illi, & mox sanus effectus surrexit, & peruenit ad patrem suum.

Ioan. libell. 2. n. 7. nomine. Macarij.

Besarion verbo sanat paralyticum curat.

Muthuis. Pelag. libel. 15. n. 28.

123. Dixit abbas Muthues: Quantum homo Deo appropinquauerit, tantum se peccatorem videbit. Isaias enim propheta videns Dominum, miserum se & immundum vocauit. Nos ergo non simus hîc sine sollicitudine. Dicit enim Scriptura: Qui stat, videat ne cadat. Incerti ergo nauigamus in hoc mundo. Sed nos quidem quasi in tranquillo mari nauigare videmur, sæculares verò quasi in periculosis locis. Nos quasi in die, sole iustitiæ illustrati: illi verò in ignorantiâ, quasi per noctem. Sed frequenter contingit, vt sæcularis in tenebrosâ nocte nauigans, vigilans autem & clamans, propriam nauim saluet; nos autem dum in tranquillo nauigamus, sæpiùs ex ipsa securitate negligimus, & perimus, humilitatis gubernaculum relinquentes: sicut enim impossibile est nauim firmā fieri sine clauis, ita impossibile est hominem sine humilitate saluari.

1. Cor. 10. Pelag. libel. 11. n. 34. titulo Syncletica.

Humilitas nauigij spiritalis gubernaculum.

Macarij. Pelag. libel. 15. n. 26. Pasch. c. 13. n. 6.

124. Abbas Macarius dum diluculo palmarum folia portans, ad cellam suam reuerteretur, occurrit ei diabolus cum falce præacutâ, volénsque eum percutere, non valebat. qui exclamans dixit: Magnam à te vim patior, ô Macari, qui cùm te cupio nocere, non valeo, dum quęcumque tu facias ego magis ex opere facio. Tu ergo ieiunas interdum, ego nullo vmquam cibo reficior. Tu sæpè vigilas, me verò sopor numquam oppressit. Sed in vna te me vincis ipse profiteor. Cùm ab eo eam ipsam beatus Macarius requisisset, Humilitas tuâ, dixit, sola me vincit. Hæc dicente inimico, & extendente beato Macario manus suas ad orationem, spiritus immundus inter auras euanuit.

Macarius humilitate diabolū vincit.

Incerti. Pelag. libel. 15. n. 55.

125. Quidam ex senibus monachorum eremita fuit, quem quidam à spiritu malo correptus, & spumans, fortiter eum in maxillam percussit: senex autem præbuit illi alteram maxillam vt feriret: diabolus autem non sufferens incendium humilitatis eius statim discessit.

Humilitas diabolum incendit.

Incerti. Pasch. c. 13. n. 7.

126. Quidam ex patribus dicebat: Omnis labor monachi sine humilitate vanus est. Humilitas enim præcursor est charitatis, sicut Ioannes erat præcursor Iesu, omnes trahens ad eum ita & humilitas attrahit ad charitatem, id est, ad ipsum Deum; quia Deus charitas est.

Humilitas præcursor charitatis.

Macarij.

127 Quodam tempore abbas Macarius dum ad montem Nitriæ ascenderet, discipulo suo vt parum præcederet imperauit. Qui cùm ante illum pergeret, obuium habuit quemdam sacerdotem idolorum, cursu concito venientem, & lignum grande portantem. Cui exclamans ait: Quo curris dæmon? At ille iratus, tantis eum plagis affecit, vt exanimem pænè relinqueret: & relicto eo sacerdos iterùm currebat, progressúsque parum, obuiauit beato Macario, qui ait ad eum: Salueris laborator, salueris. At ille admiratus respondit: Quid in me boni conspexisti, vt me salutares? Cui senex ait: Quia vidi te laborantem, & curris ignoranter. Cui sacerdos dixit: Et ego salutatione tuâ compunctus magnum seruum Dei te cognoui: nam alter nescio quis miserabilis monachus occurrens mihi iniurias fecit, sed & ego plagas illi pro ver-

Discipulus Macarij plagis afficitur.

Sacerdos idolorum fit monachus.

bis

bis imposui. Tunc apprehendens pedes beati Macarij clamabat, dicens: Nisi me munachum feceris, non desistam. Pergentésque pariter venerunt ad locum, vbi cæsus frater iacebat: quem vtrique tollentes, quoniam gradi non poterat, manibus in ecclesiam pertulerunt. Cùm autem fratres vidissent sacerdotem illum beatum Macarium comitantem, stupefacti, cum admiratione monachum illum perficiunt, & multi propter illum ex paganis facti sunt Christiani. Dicebat ergo abbas Macarius: Quia sermo superbus & malus etiam bonos viros conuertit ad malum; sermo verò humilis & bonus, etiam malos mutat in melius.

Sermo humilis malos in melius mutat.

Antonij. Pelag. libel. 15. n. 80. titulo *Incerti.* Pasch. c. 15 n. 1.

Humilitas custos bonorū operum.

128. Sæpè dicebat beatus Antonius: Nisi [17] pistor molæ oculos operiret, mercedem suam recipiens ipse consumeret. Ita & nos per Dei dispensationem tegumen accipimus, vt ea quæ operamur bona non valeamus attendere, ne nosipsos beatificantes possimus extolli, & mercedem propriam amittamus. Nam & ob hoc quando relinquimur in sordidis cogitationibus, necesse est vt hoc tantummodò prouideamus, vt nosipsos & nostram sententiam condemnemus, ne ea quæ sunt in nobis sordida, illud paruum bonum opus nostrum in nobis obscurent. Numquam enim homo bonus est, etiamsi bonus esse desideret, nisi Deus habitauerit in ipso: quia nemo bonus nisi solus Deus. Oportet ergo vt nosipsos veraciter semper incusemus. Quando enim se quisque reprehendit, mercedem propriam non amittit.

Sui reprehensor mercedis est cōseruator.

Eiusdem.

Laqueos dæmonis effugit humilitas.

129. Item beatus Antonius retulit vidisse omnes laqueos inimici super vniuersam terram extentos. & cùm suspirans dixisset: Quis hos poterit transire? vocem ad se dicentem audiuit: Humilitas sola pertransit, Antoni; quam nullo modo valent superbi contingere.

Eiusdem. Pasch. c. 15. num. 2.

Coriarius Antonio præfertur.

130. Item beatus Antonius dum in cellâ propriâ oraret, venit ad eum vox dicens: Antoni, nondum peruenisti ad mensuram coriarij, qui est in Alexandriâ. Quo audito senex surgens manè, arrepto baculo in ciuitatem Alexandriam festinus venit. Cúmque ad designatum hominem fuisset ingressus, ille viso tanto viro obstupuit. Cui senex dixit: Refer mihi opera tua: quia propter te relicto deserto huc veni. Qui respondens ait: Nescio me aliquandu aliquid boni perpetrasse: vnde & ex cubili proprio manè consurgens, antequam in opere meo residcam, dico quòd omnis hæc ciuitas à minore vsque ad maiorem ingrediuntur regnum Dei propter iustitias suas: ego autem solus propter peccata mea pœnam ingrediar sempiternam. Quod verbum antequam quiescam serò, ex cordis mei recenseo veritate. Quod audiens beatus Antonius, respondit: In veritate, fili, sicut bonus aurifex sedens in domo tuâ cum requie regnum Dei adeptus es: ego autem veluti sine discretione omne tempus meum in solitudine conuersatus, necdum verbi tui assumpsi mensuram.

Humilitas coriarij.

Pœmenis. Pasch. ca. 15 num. 3. Tit. 1.

131. Quidam frater requisiuit abbatem Pœmenem dicens: Quid est, pater, quod ait Apostolus: Omnia munda mundis? At ille dixit ei: Si quis ad hunc s[illegible]monem potuerit peruenire vt eum intelligat, vid[illegible]bit s[illegible] minorem esse totius creaturæ. Cui frater: Et quomodo possum me minorem videre ab eo qui homicida est? Respondit senex: Si potuerit homo ad hunc sermonem Apostoli peruenire, & viderit hominem qui fortè occidit alium, dicit in semetipso: iste quidem hoc solum peccatum fecit, ego autem omni hora homicidium committo, meipsum peccando interficiens. Et cùm frater requireret, quomodo hoc possit fieri, respondit. Hæc sola iustitia est hominis vt semetipsum reprehendat. Tunc enim iustus est, cùm sua peccata condemnat.

Sui reprehensio sola iustitia.

Eiusdem.

131. Cum sederent quidam fratres prope abbatem Pœmenem, vnus alium quemdam fratrem laudauit, dicens: Bonus est ille frater, quoniam mala horret. Cui senex ait: Et quid est mala horrere? At ille nesciens quid ei responderet, petebat dicens: Dic mihi, abba, quid est malum horrere? Cui senex ait: Ille horret mala, qui sua peccata propria horret, & omnem fratrem suum beatificat & diligit.

Mala horret, qui peccata sua horret.

Eiusdem. Pasch. c. 16. n. 1.

133. Quidam frater, requisiuit abbatem Pœmenem, dicens: Quomodo potest homo vitare ne loquatur malum de proximo suo? Respondit senex: Ego & proximus meus duæ imagines sumus, cùm ergo meam prospexero, & reprehendero me, inuenitur imago fratris mei apud me venerabilis. Quando autem meam laudauero, tunc fratris mei imaginem prauam respicio. Tunc ergo de alio non detracto, si semper meipsum reprehendo.

Sui inspector, proximi est laudator.

Hyperichij. Pelag. libell. 4. n. 51 & 52.

Detractio fugienda.

134. Dixit abbas Hyperichius: Melius est comedere carnes & vinum bibere, quàm comedere in vituperatione carnes fratrum. Sicut enim susurrans serpens Euam de paradiso excussit: ita qui de fratre suo detrahit, non suam solùm, sed & audientis animam perdit.

Ioannis.

Alterum condemnatio grauis est sarcina.

135. Solebat dicere abbas Ioannes: Paruam sarcinam dimisimus, id est nosipsos reprehendere: & grauem portare elegimus, id est vt nos iustificemus, & alios condemnemus.

Pelag. libel. 9. n. 9. In editis erat hic titulus Pel[illegible], posui vt in MSS.

136. Peractâ congregatione semel in Scithi, dum patres de multorum vitâ & de rebus plurimis loquerentur, abbas Pior tacebat. Posteà verò egressus tollens saccum impleuit eum arenâ, & portabat in dorso suo, & iterùm in alio paruo panno misit alteram arenam, & portabat ante se. Videntes autem cæteri fratres, requisierunt ab eo, quod esset hoc exemplum: & respondit, dicens: Iste saccus, qui habet multam arenam, mea peccata sunt, quoniam plurimæ sunt iniquitates meæ, & ecce dimisi ea post dorsum meum, nolens illa videre, vt pro illis doleam vel plangam. Et ecce pauca hæc delicta fratris mei ante oculos meos posui, & crucior in ipsis condemnans fratrem. Sed non oportet sic iudicare, sed magis ante me adducere, & de ipsis cogitare, & rogare Deum, vt indulgeat mihi. Quod audientes patres, dixerunt: in veritate hæc est via salutis.

Magis nostra, quàm aliena plāda peccata.

Isaac. Pelag. libel. 9. num. 3. In editis est hic titulus Pelag. posui vt in MSS.

137. Venit aliquando abbas Isaac in cœnobiū, & vidit illic fratrem negligentem, & iratus iussit eum expelli de cœnobio. Cùm ergo egrederetur ad habitaculum suum, venit Angelus Domini, & stetit ante ostium cellulæ eius, dicens: Non te permittam ingredi. At ille rogabat, vt eius culpa manifestaretur. Et respondit Angelus, & dixit: Deus transmisit me, dicens: Vade, & dic Isaac: Vbi iubes vt mittamus illum fratrem, qui peccauit? At ille mox egit pœnitentiam, dicens: Peccaui, Domine, indulge mihi. Et dixit illi Angelus: Exurge, indulget tibi Deus. Sed ne iterùm hoc facias, vt quemcumque condemnes, antequam Deus illum iudicet. Tulerunt homines iudicium, & non

Nemo temerè iudicādus.

mihi

mi[…] lud permittunt, dicit Dominus: hoc autem dictum est, quia si contigerit de illis perfectis aliquem vel in paruo peccare, mox prodatur.

Paphnutij. 138. Contigit fratri cuidam culpa in cœnobio & dum à cæteris increparetur, ab abbatem profectus est Antonium. Et assecuti sunt eum fratres volentes eum reducere, cœperúntque ei culpas exprobrare. Ille verò fecisse culpam denegabat. Inuentus est ibi abbas Paphnutius, cui cognomen erat Cephalas, qui talem retulit in congregatione fratrum inauditam parabolam: Vidi, inquit, in ripâ fluminis hominem vsque ad genua in limo demersum: venientes autem quidam vt eum porrectâ manu extraherent, vsque ad collum demerserunt. Tunc beatus Antonius de beato Paphnutio ait: Ecce homo, qui ex veritate potestanimas saluare. Quo fratres illius sermone compuncti agentes pœnitentiam, cum qui discesserat, ad cœnobium reuocauerunt.

Nimia increpatio quandoque nocet.

Incerti. 139. Dixit quidam de senioribus: Si videris aliquem peccantem, ne mittas culpam in eum, sed in eum qui impugnat eum, dicens: Væ mihi, quia iste nolens victus est, sicut & ego, plange, & inquire Dei solatium, quia omnes decipimur.

Non tam peccator, quàm impellens ad peccatum culpandus.

Timothei. 140. Quidam Timotheus anachoreta, negligentem fratrem aliquem audiens, interrogante ipsius abbate, quid illi fratri faceret, dedit consiliũ vt eum expelleret de cœnobio. Cùm ergo ille fuisset expulsus, tentatio venit ad Timotheum: & cùm ploraret in conspectu Dei, & diceret: Miserere mei, venit ad eum vox dicens: Timothee, ideò tibi hæc caussa venit, quia fratrem tuum in tempore tentationis suæ despexisti.

Timotheus contra tentatum aspernationem tentatur.

Incerti. Pelag. libel. 14 nu. 19. In editis est hic stilo Pelagij. Posui vt in MSS. 141. Quidam ex patribus in extasi positus vidit quatuor ordines ante Deum: Et primus quidẽ erat hominum infirmantium & gratias agentium Deo: secundus verò erat eorum, qui hospitalitatem sectantur, & in hoc stant & ministrant, tertius verò illorum, qui solitudinem sectantur, & non vident homines, quartus verò illorum qui propter Deum & obedientiam solliciti, & subiecti sunt patribus. Erat ergo illis tribus ordinibus hic ordo superior, qui obedientiam exhibebat, & vtebatur torque aureâ, & maiorem gloriam præ ceteris possidebat. Dixit autem senex ei qui sibi hoc in extasi demonstrabat: Quare hic ordo quartus maiorem ceteris gloriam habet? Ille autem respondit ei, dicens: Quia isti alij omnes habent aliquam requiem adimplendo, quamuis in bonis operibus, voluntates suas; obediens autem, propriam voluntatem relinquens, pendet in patris voluntate iubentis, & ideò maiorem præ ceteris gloriam est sortitus.

Ordines mererentur quatuor. Ordo obedientium ceteris præcellens.

Senis. Pelag. libel. 13 n. 73. 142. Quidã senex dixit: Quia si quis fratri suo iniunxerit caussam cum timore Dei, & cũ humilitate, sermo ille qui propter Deũ egreditur, compellit fratrem obedire, & facere quod iniunctum est ei. Si autem iubere quis cupiens, non secundùm timorem Dei, sed ex auctoritate & propriâ voluntate fratri voluerit imperare, qui videt absconsa cordis, non illum permittit vt audiat, ne faciat quod illi præceptum est, quia manifestum est opus Dei, quod fit propter Deum, & manifesta est hominis auctoritas quæ per iactantiam ordinatur. Quæcumque enim ex Deo sunt, à principio humilitatem habent; quæ autem ex auctoritate & iracundiâ, vel conturbatione, ex inimico sunt.

Humili obedit[…] qui[…] per[…] facilè imperat.

Marci. Pelag. libel. 14 nu. 5. 143. Abbas Syluanus habebat discipulum, nomine Marcum, cuius obedientia erat magna; & proptereà senior diligebat eum. Habebat autem & alios vndecim discipulos, qui contristabantur eò quòd illum plus diligeret. Quod postquam alij senes audierunt, mœsti venerunt ad eum, vt ei renuntiarent quia fratres illi qui cum eo erant contristabantur. Sed antequam illi aliquid faterentur, ipse cum illis ad singulorum cellas profectus est, & vnumquemque nomine proprio vocauit, dicens: Egredere foràs, frater, quia opus te habeo: & nullus ex illis voluit egredi. Venerunt autem post omnes ad cellam Marci, & cùm pulsassent ostium, vocauit abbas Siluanus nomen eius: ille autem mox vt audiuit vocem senis, foràs egressus est. Et ingressus abbas in cellam Marci, quoniam scriptor erat, reperit quaternionem quem scribebat, & inuenit quòd in quâ horâ vocatus est, litteram quam faciebat, mediam dereliquit, tantummodò vt obedientiam adimpleret. Noluit autem post auditam vocem senis, litteram * quam cœperat percomplere. Vnde illi alij senes dixerunt ei: In veritate, quem tu diligis, & nos iam diligimus: quia & Deus eum propter suam obedientiam diligit.

Obedientia promptissima etiam litterâ imperfectâ relictâ.

* O interponunt e-dit. & ita in Pelag.

Incerti. Pelag. libel. 14. nu. 16. * 144. Quidam senex solitarius habebat quemdam ministrantem sibi manentem in vico. Cùm autem ille tardasset per dies aliquot, & seni necessaria defecissent, & neque quod operaretur haberet, & quo reficeretur, & propter hoc tristaretur, dixit discipulo suo: Vade in vicum. At ille respondit: Quod vis, pater, faciam. Timebat autem frater accedere ad vicum propter scandalum, & tamen vt obediret patri, promisit se iturum. Dixit ei senex: Quia confido in Deo patrum nostrorum, quòd protegat te ab omni tentatione. Et factâ oratione transmisit eum. Cùm autem venisset frater in vicum, & requisisset quò maneret ille qui seni ministrabat, inuentâ domo eùm pulsasset ostium, contigit vt nemo ex illis inueniretur in domo, præter vnam filiam illius ministrantis. Quæ cum aperuisset ostium, & frater eamdem pro patre eius requireret, cur tot diebus tardasset, illa hortabatur eum ingredi domum simul, & trahebat eum. Cùm autem ille non acquiesceret; illa inualuit, & traxit eum ad se. Cùm autem vidisset ille, quia ad peccatum trahebatur, & vrgebant eum cogitationes, ingemuit, & clamauit, dicens ad Dñum: Domine, propter orationem eius qui me misit, salua me in hac horâ. Et cùm hoc dixisset, subitò inuentus est ad flumen iuxta monasterium suum, & reuersus est ad patrem suum sine maculâ.

In editis ad verbum ex Pelagio: posui vt in MSS.

Ex obedientiâ proficiscêti periculo eripitur.

Duorum fratrum. Pelag. libel. 14 n. 17. In editis ad verbum ex Pelag. dedi ex MSS. 145. Duo fratres carnales venerunt in quoddam monasterium habitare, & vnus ex ipsis erat religiosus valdè, alter habens obedientiam grandem. Cùm ergo abbas præciperet illi: Fac hoc, & faceret. Et iterum? Fac illud, & faceret. Et in hoc glorificabatur in monasterio, quòd talem obedientiam haberet. Inuidens verò frater eius ille * religiosus dixit intra semetipsum: Tentabo hunc fratrem meum si habet certam obedientiam & veniens ad abbatem dixit ei: Trãsmitte fratrem meũ mecum, quoniã necessarius sum in quodã loco. Et dimisit eũ abbas. Cùm autem pariter proficiscerentur, volẽs tentare eum, cùm peruenissent ad flumen, in quo erat multitudo crocodilorum, dixit ei: Descende in fluuium, & transi: & descendit ille, & venerunt crocodili, & ceperunt lingere corpus eius, & non ei nocuerunt. Quod cùm vidisset ille, dixit ei: Ascende de fluuio, & eamus, & dum

* abstinẽs. apud Pelag.

Obedientia ausfluuemtiâ potior.

& dum

& dum irent, inuenerunt corpus mortuum iacēs in viâ. Et dixit ille religiosus: Si haberemus aliquid ex veteramentis, mitteremus super illud. Cui frater dixit: Oremus, si fortè suscitet eum Deus. Et stantibus illis in oratione, suscitatus est mortuus, & laudauit se ille religiosus, dicens: Propter religionem meam surrexit hic mortuus. Manifestauit autem Deus patri in monasterio eorum omnia, & quemadmodum tentauit fratrem de crocodilis, & quomodo mortuus surrexisset. Et postquam venerunt in monasterium, dixit abbas ad istum religiosum: Quare hæc fecisti fratri tuo? Cognosce, quia propter obedientiam eius surrexit mortuus ille.

Obedientia fert comes hominitas, abstinentia fasâ superbia

Pammos vel Pambo.

146. Quidam ex senibus de Scithi discipulum suum transmisit in Ægyptum, vt ei camelum deduceret, qui sportellas quas fecerat, portaret in Ægyptum. Cùm autem deduceret camelum, alter senex obuians eum dicit ei: Si scissem, frater, quando ibas in Ægyptum, dixissem tibi vt & mihi alterum camelum adduceres. Quod cùm ille frater proprio abbati dixisset, præ multâ charitate dicit ei: Vade fili, & duc camelum ad illū, dicens ei: Quia needum parati sumus, comple necessitatem tuam, & vade tu cum ipso camelo vsque in Ægyptum, & iterum reduc nobis camelum, vt & nostra vasa portemus. Cùm ergo fecisset frater sic, & iuisset ad illum senem, dicens: Abbas Pambos dicit, Quia nos needum parati sumus, tolle & comple necessitatem tuam. Catricauit autē senex camelum, & iuit in Ægyptum. Cùm autē discatricasset iterùm ille frater reducebat camelū, & dixit: Ora pro me, pater. Cúmque senex requisisset, quò pergeret, respondit: In Scithim vado, vt etiam nostras sportellas huc afferam. Quod cùm audisset senex, compunctus cœpit pœnitere, dicens lacrymando: Indulgere mihi, dulcissimi, quia charitas vestra fructum meum abstulit.

Pambo ouit charitas camelum suū alteri concedendo.

Incerti. Pelag. libel. 17. n. 16.

147. Alter senex cùm perfecisset sportellas suas, & iam retinacula misisset earum, audiuit vicinū suum dicentem: Quid faciam, quoniam nundinæ propè sunt, & non habeo vnde mittam retinacula in sportellas meas. & mox ingressus dissipauit propria retinacula, & attulit ad fratrem, dicens: Ecce ista superflua habeo, tolle & mitte in sportellas tuas, & ita præ nimia charitate fecit vt fratris opera complerentur, sua autem imperfecta reliquit.

Senis charitas sportella sua vel macula alteri dantis.

Ioannis.

148 Abbas Ioannes gratiâ charitatis omnem malitiam est oblitus. Hic cùm à fratre quodam mutuasset solidum vnum, & comparasset linum vnde operaretur, venit vnus frater petens eum paruum lini, vt faceret sibi saccum: at ille dedit ei cum gaudio. Item alter venit petens eum linum, & dedit ei. Necnon & aliis plurimis venientibus & petentibus, dedit omnibus cum gaudio. Post hoc ille qui mutuauerat solidum, venit repetens eum. At ille dixit: Ego vado, & afferam tibi. Et non habens vnde redderet, surrexit, & profectus est ad abbatem Iacobum, vt peteret eum quatenus redderet illi à quo mutuauerat. Et dum iret per viam inuenit solidum iacentem, & non eum tetigit, sed factâ oratione reuersus est in cellulam. Et cum iterum frater ille repeteret rationem suam, dicit ei: Vndecunque modò defero illum. Et iterùm profectus inuenit solidum, vbi antea positus erat: & factâ oratione reuersus est, & ecce iterùm venit frater ille molestans eum pro solido. Tunc senex dixit modis omnibus: Modò vado, & affero illum: & dum proficisceretur uenit eodem loco solidum iacentem: & factâ oratione tulit eum, & venit ad abbatem Iacobum, & dicit ei: Abba, veniens ad te, inueni hunc solidum in viâ. Fac ergo charitatem, & prædica hic in ciuitate, ne fortè aliquis perdiderit illum, & si inuentus fuerit Dominus eius, redde illum. Profectus est ergo senex, & per tres dies prædicauit, & nemo inuētus est qui perdidisset solidū illum. Tunc ergo Ioannes dicit ad abbatem Iacobum: Si nemo illum perdidit, reddo illum fratri illi, quoniam debeo illi, & veniens ad te mutuare, aut certè tollere in charitate, & reddere illi debitum meum, inueni illum. Et miratus est senex, quemadmodum & debens & inueniens, non statim tulit eum, & reddiderit, nisi bis reuersus esset, & tertiò prædicasset. Hoc autem erat eius mirabile, quia si quis volebat ab illo aliquid mutuari, non dabat per manus suas, sed dicebat fratri: Vade, & tolle tibi quod opus habes. Et cùm reportaret iterùm, dicebat: Vade, & reporta in loco vnde tuleras. Si autem nihil detulisset, nihil ille penitùs dicebat.

Ioannes abbas charitatem praestans solidū reperit.

Inuentum retinet.

149. Abbas Pœmen dicebat: Voluntatē tuam nunquā adimpleas, sed magis humilia teipsum, vt facias voluntatem proximi tui.

Pœmenis. Pelag. libel. 4. n. 30. In editis hic stilo Pelag. libel. ex MSS.

Item abbas Pœmen quando vocabatur vt extra voluntatem suam comederet: ibat plorans, ne inobediens fratri suo contristaret eum.

Idem mactans propriam voluntatem humiliatus voluntatem sequebatur alterius.

Pœmen obedientiā iudet.

150. Quidam anachoreta sedebat in spelæo iuxta cænobium multas virtutes faciens: & cùm aliqui monachi venissent de cœnobio, compulerunt eum horâ non consuetâ comedere. Et post hoc dicunt ei fratres: Contristatus es aliquid, abba, quia hodie extra consuetudinem fecisti? Quibus ille respondit: Tūc mihi est tribulatio, quando propriam fecero voluntatem.

Incerti. Pelag. libel. 13. n. 8. Pasch. cap. 15. n. 1.

Cuidam tribulatio est propriam voluntatem facere.

151. Abbas Paphnutius non gustabat vinum aliquando. Semel autem ambulans deuenit super latrones: & cùm in viâ eos inuenisset bibentes, cognitus est à principe latronū, qui sciebat eum, quòd vinum non biberet: sed videns quia ex labore itineris fatigatus esset, impleuit calicē grandem vino, & gladium tenens in manu suâ, dixit seni: Nisi biberis hunc calicem, occidam te. Cognoscens senex, quia ex mandato Dei vult facere, volens eum lucrari, tulit, & bibit. Princeps autē latronum cœpit ei dicere: Indulge mihi, abba, quoniam tribulaui te. Cui senex ait: Confido in Deum meum, quia propter vnum calicem vini faciat tecum misericordiam, & in præsenti sæculo & in futuro. Dicit ei princeps latronum: Et ego confido in Deo, quia ab hodie nemini malefacio. Et sic lucratus est senex omne collegium latronum.

Paphnutij. Pelag. libel. 17. n. 16.

Paphnutius obediens latrones lucratur.

153. Erant duo fratres: vnus ex ipsis senex erat, qui rogabat iuniorem, dicens: Rogo vt pariter habitemus, frater. Ille autem respondit: Ego peccator sum, & non potes mecum habitare. Ille verò rogabat eum, dicens: Possumus. Erat autem ille senior mundus, & nolebat audire quia monachus habebat aliquando cogitationē prauam. Et dicit ei ille iunior: Permitte quiescere hac vnâ septimanâ, & iterum loquemur. Cum ergo post septimanam senex venisset ad eum, ille volens experiri eum, dixit ei: In grandem tentationem incidi in septimanâ hac abba. Profectus enim in vicū propter necessitatē, peccaui.

Duorum fratrum. Pelag. libel. 17. n. 14.

Et

[illegible] n. 2. Et vis pœnitere? Cùm autem [illegible] r, ait senex: Ego tecum porto me-[illegible] nus. Tunc i[illegible] frater dixit. Modò [illegible] ambo pat[illegible] er manere. Et manserunt [illegible] ue ad tempus transitionis suæ.

153. [illegible] idam senum dicebat: Quidquid horret homo, a[illegible] omnino ne faciat. Horres enim, si quis detrahit tibi? tu ne detrahas alteri. Horres, si quis tibi calumniam fecerit, vel si quis tibi aliquid abstulerit? & tu siue hoc, siue alia his similia ne facias alteri. Qui enim hoc verbum seruauerit, potest illi [illegible] e ad salutem.

Pœmenis. Pelag. libel. 4. n. [illegible]

154. Abbas Pœmen & abbas Nupb postquam in de[illegible] venerunt, desiderabat mater eorum videre eos, & sæpe veniebat ad eorum cellam, nec tamen potuit illic contemplari eos. Captato itaque tempore, occurrit eis cùm ad ecclesiam [illegible] nt: quâ visâ reuersi velociter ostium cellæ [illegible] erunt, illa autem stans foris cum lacrymis q[illegible] ebat eos. Tunc abbas Nu[illegible] h egressus ad bea[illegible] enientem, ait. Quid facimus de hac ma[illegible], quæ plangit ad ostium? Tunc exurgens [illegible] n vadit ad ostium; quo non aperto dic[illegible] eam iugiter lamentari, dixit ei: Cur tan[illegible] clamores, cum iam ætate defessa sis, & planctus effundis? Illa autem voce filij cognita, amplius exclamauit, dicens: Quoniam vos videre desidero, filij. Quid est enim si vos videro? nónne sum vestra genitrix? nonne vos his meis lactaui vberibus? Iam omni moratum contractione repleta sum, & auditâ voce tuâ omnia viscera mea præ desiderio conturbata sunt. Cui Pœmen ait: Hic nos magis, an in futuro sæculo videre d[illegible] eras. At illa dixit: Quid ergo si vos hic non vid[illegible], quasi illic pro certo visura sim? Sene autem respondente: Quòd si te hic cohibere potueris, ne no[illegible] videas, illic eos procul dubio semper videbis. [illegible] unc illa discessit cum gaudio, dicens: Si pro certo illîc vos visura sum, hîc vos videre iam nolo.

155. Ioannes minor Thebæus, discipulus abbatis Ammonis, per duodecim annos cuidam seni infirmanti fecit obsequium. Senex tamen cùm vidisset eum laborantem, numquam illi sermonem blandum aut placidum locutus est. Cùm aut[illegible] transiret de corpore, sedentibus aliis senibus [illegible] nuit manum eius, & dixit ei tertiò: Salueris, Salueris, Salueris. & tradidit illum senibus, dicens: Iste non homo, sed Angelus est, qui tot annis mihi infirmanti, neque tamen bonum sermonem à me audiens fecit obsequium.

Ioannis obsequium & patientia erga infirmum.

156. Abbas Agathon veniens in ciuitatem, vt opera sua venderet, inuenit quemdam peregrinum iacentem in angiportu infirmum, nullum habentem qui ei curam adhiberet: & permansit ibi senex, & conduxit sibi cellam, & ex opere manuum suarum præstabat infirmo illi obsequium. Permansit autem ibi mensibus quatuor, donec sanaret infirmum: & sic ad cellam suam regressus est.

Agathon infirmo peregrino ministrat.

157 Quidam magnus senex infirmanti discipulo suo dixit: Non contristeris, fili, ex infirmitate vel plagâ corporis tui; summa enim religio est, vt in infirmitate quis agat Deo gratias. Si ferrum es, per ignem æruginem amittis: si verò aurum es, per ignem probatus à magnis ad maiora procedis. Ne anxieris ergo, frater: si enim Deus te vult in corpore torqueri, tu qui sis, qui molestè feras? Sustine ergo, & roga Deum, vt quæ ipse vult, illa concedat.

[illegible] libel. 7 [illegible] Pasch. c. 20. n. 1.

158. Senex quidam cum frequenter infirmaretur corpore & langueret, contigit v[illegible] no anno nulla eum valetudo contingeret. Et propterea flebat, & grauiter ferebat, dicens: Reliquisti me, Domine, & noluisti me præs[illegible] nti hoc anno visitare.

S[illegible]. Pelag. libel. 7 [illegible] 41. Pasch. c. 20. num. 2. *Flet senex, quia non ægrotat.*

159. Quidam senex cùm moreretur in Scithi, & circumdassent lectulum eius fratres, & composuissent eum atque plangerent, aperuit ille oculos suos & risit; & iterum aperuit & risit, & tertiò similiter fecit. Cùm autem rogarent eum fratres, dicentes: Dic nobis, abba, cur nobis flentibus ipse rides? Respondit & dicit eis: Primò risi, quia omnes timetis mortem, & secundò risi, quia non estis parati; tertio verò risi, quia de labore vado ad requiem.

Incerti. Pelag. libel. 11. n. 32. *Cur senex moribundus tertiò riserit.*

160. Abbas Pamnon in ipsâ horâ quando transibat iam de corpore, dixit aliis viris sanctis astantibus sibi: Ex quo veni, fratres, in hunc locum eremi, & ædificaui mihi hanc cellulam, extra opera manuum mearum nescio me panem gustasse, nec pœnituit super sermonem quem locutus sum, vsque in hanc horam: & tamen sic vado ad Deum, tamquam si nec inciperem colere eum.

Pamnon. Pelag. libel. 1. n. 6. *Religiosè vsque ad mortem semper incipiendum.*

161. Abbas Agathon dum moreretur, per tres dies oculos apertos tenuit non eos mouens. Fratres autem tangentes eum dixerunt: Vbi nunc es, abba? At ille dixit: In conspectu iudicij Dei sto. Et dicunt ei fratres: Numquid & tu times? Quibus ille respondit: Interea quantum fui ad virtutem meam semper considerani, vt mand[illegible] ita Dei mei facerem: sed homo sum, & vnde scio, si opera mea placent Deo. Cui fratres dixerunt: Non confidis quòd opera tua secundum Deum sunt? At ille respondit: Non confido in conspectu Dei; quia aliud est iudicium Dei, & aliud hominum.

Agathonis. Pelag. libel. 11. n. 2. *Aliud Dei, aliud hominum iudicium.*

162. Abbati Sisoio cùm tempus dormitionis eius aduenisset, & multi illic alij senes conuenissent, viderunt faciem eius fulgore quodam radiantem; & dicit eis ipse: Ecce abbas Antonius venit ad nos. Et post parum ait: Ecce & chorus prophetarum. Et iterùm facies eius clariore luce aspersa est, & dicit eis: Beati quoque apostoli adsunt: visúsque est cum quibusdam loqui. Cùm ergo postularent ab eo patres, vt cum quibus loqueretur ediceret, ait ille: Angeli, inquit, venerunt auferre animam meam, & supplico illis, vt paululùm me pro pœnitentiâ agendâ sustineant. Dicunt autem ei patres: Tu iam non indiges pœnitentiam agere, abba. At ille respondit: In veritate dico vobis, quia nec initium pœnitentiæ me reminiscor arripuisse. Ex quo dicto senserunt, quòd in timore Domini esset perfectus. Tunc in splendore solis eius effigie relucente, dicit ad eos ipse: Videte, videte quia Dominus venit. In hoc sermone reddito spiritu, omnis locus ille grato odore repletus est.

Sisoij. Ioan. libell. 3. n. 5. *Sisoio in hora mortis varij sancti apparent.* *Humilitas Sisoij.* *Christus ei apparet.*

163. Beatus Arsenius, dum tempus eius vt migraret de hoc sæculo approximaret, dicebat ad discipulos suos: Nemo super me faciat charitatem, nisi in solâ oblatione: ego si feci charitatem, inueniio illam.

Arsenij. Pelag. libel. 10 n. 7. *Oblatio pro defunctis.*

Turbatis autem discipulis eius, quasi iam tempore propinquante dicit eis: Necdum hora mea venit, cùm autem venerit, non tacebo. Sed tamen stabitis mecum in diuino iudicio ante tribunal Christi, si alicui de meo corpusculo aliquid velut reliquias dederitis. Illis autem respondentibus:

Pelag. libel. 15. n. 9.

Et quid faciemus, pater, quia nescimus hominem sepelire? Respondit ille: Numquid nescitis funem in pedibus meis mittere, & ita me ad montem trahere?

Pelag. libel. 3. nu. 1. Lacryma continua Arsenii.

Pili autem oculorum eius ex iugi fletu ceciderunt. Nam per omne tempus vitæ suæ sedens & operans, pannum in sinu suo habebat propter lacrymas defluentes ex oculis eius.

Pelag. libel. 3. nu. 9. Timuit semper mortem.

Dum ergo moreretur, cœpit flere, & cùm fratres illius requirerent dicentes: Quid fles, pater? numquid & tu times? Ille respondit: In veritate timeo; & iste timor qui nunc mecum est, semper in me fuit ex quo factus sum monachus.

Qui hic plangit, perpetuò gaudebit.

Cùm autem vidisset abbas Pœmen, quia transijt, dixit: Beatus es abba Arseni, quia te tantum in hoc sæculo planxisti. Qui enim hic se non planxerit, illic in perpetuum lugebit. Aut ergo hic ex voluntate, aut illic pro tormentis impossibile est hominem non plangere.

Pammonis. Pelag. libel. 17. n. 11. Salutaris monachorum benedictio. Pelag. libel. 3. nu. 14. Simile in vita Pelagiæ c. 3. Pammonis lacryma ob duas causas.

164. Beatus Athanasius episcopus rogauit aliquando abbatem Pammon vt iret in Alexandriá. Qui descendens cú fratribus, cùm vidisset quosdam sæculares, dicit eis: Surgite, & salutate monachus, vt benedicamini ab eis. Frequenter enim illi loquuntur cum Deo: & os eorum sanctú est. Et cùm vidisset ibi mulierem theatricam, lacrymatus est. Et requisierunt astantes cur plangeret. At senex respondens, dixit: Duæ me res ad has lacrymas compulerunt; vna quidem perditio illius mulieris, secunda verò, quia ego tantam curam non habeo placendi Deo, quantam habet hæc mulier, vt hominibus turpibus placeat.

Incerti. Pelag. libel. 11. nu. 44. Hodie pœnitendum.

165. De quodam sene dicebatur, quia, quoties illi sua cogitatio dicebat: Dimitte hodie, & cras pœnitebis: ipse iterùm respondebat: Non ita; sed hodie debemus pœnitere, & cras voluntas Dei fiat in nobis.

Incerti. Ioan. libel. 1. n. 16. Pasch. c. 23. nu. 1. Diuersa hominum diuersorum merita vel demerita per Communione declarata.

166. Quidam ex patribus de aliquo referebat episcopo, eò quòd audisset duos de plebe suá viros nimiæ impuritatis adulteros. Rogauit ergo Deum, vt si ita esset agnosceret. Cùm ergo post oblationem consecratam vnusquisque ad Communionem accederet, per singulorum facies intelligebat & animas. Peccatorum enim facies nigras inspiciebat vt carbonem, & oculos eorum sanguine repletos, alios verò vidit clará facie, & vestibus albis indutos. Cùm autē corpus Domini suscepissent, in quorundam vultibus lumen, in quorumdam flammâ videbatur. Vt autem agnosceret de illis, quorum crimina audierat, Communionem illis porrexit: & vidit vnum ex eis clará facie & honorabili, albísque vestibus circumdatum, alterùm verò nigrum, & horribili vultu. Et postquam diuini gratiam mysterij perceperunt, illú vis quædam luminis illustrabat, istú verò alium quasi flāma succendebat. Orauit autē episcopus de singulis quæ ei ostensa fuerant se doceri. Astitit autem angelus Domini, dicens ei: Omnia quæ de ipsis audisti, vera sunt; sed ille vnus in suis sordibus permanet, & in voluntate peccandi, ideò illum nigrá facie, & flammâ succendi vidisti. Ille verò alter similis ei quidē erat, sicut audieras, sed ideò eum clará facie illustrari vidisti, quia recordatus de his, quæ primùm fecit, abrenuntians illis malis operibus, cum lacrymis & gemitibus Dei misericordiam postulabat, promittēs vt si præterita ei fuissent remissa peccata, vlteriùs ad eadem non rediret. Et ideò prioribus deletis criminibus, ad hanc gratiam quam vidisti, peruenit. Cum autem episcopus de gratiá Dei miraretur, eò quòd non solùm de tormentis tam turpis vitæ hominem eruerit, sed etiā tanto honore decorauerit. Respondens Angelus, dixit: Benè miraris; homo enim es, nam Dominus noster ac vester naturaliter bonus & humanus est cessantibus à peccatis, petentibus enim se per confessionem non solùm peccata dimittit, sed etiam honore efficit dignos. Sic enim dilexit Deus hominem, vt vnigenitum suum Filium pro peccatoribus destinaret, & pro ipsis daret ad mortem. Qui ergo dum inimici eius essent, mori pro ipsis elegit, quanto magis quando illi proprij fiât. Hoc ergo scias quia nullum peccatum humanum bonitatem Dei vincit, si tantummodò per pœnitentiam vnusquisque ea quæ priùs fecerat, aboleuerit mala: misericors enim Deus, & infirmitatem humani generis scit, & passionum fortitudinem, & diaboli virtutem vel malitiam. Et cadentibus quidem hominibus in peccatum, tamquam filius indulgens sustinet emendationem: pœnitentibus verò tamquam lāguidis compatitur, & mox soluens peccata eorum, iustorum etiam illis præmia tribuit. Audiens verò hæc episcopus, miratus est nimis, & glorificabat Deum.

Dei bonitas erga pœnitentes. *Ioan. 3* *Rom. 5.*

Pauli [illegible] Paulus Simplex [illegible]. Gaudium Angeli de Communione amarus tristatur.

167. Abbas Paulus Simplex habebat hanc gratiam, vt ingredientes in ecclesiam aspiceret, & ex ipsâ facie eorum vniuscuiusque cogitationes, seu malæ essent seu bonæ sentiret. Cú ergo venissent ad ecclesiá, & ingrederentur, senex vidit eos clarâ facie & læto animo ingredi, & Angelos eorum pariter cum gaudio cum ipsis. Vnum autem nigrum vidit, & nebulosum habentem corpus, & dæmones hinc atque inde trahentes eum ad se misso fræno in naribus, & Angelum sanctú eius à longè sequentem tristem. Beatus ergo Paulus cœpit flere amarissimè, & pectus suum tundere, sedens ante ecclesiam, propter eum quem talem viderat. Omnes autem alij senes videntes eum sic flentem, cœperont rogare vt si quid in ipsis vidisset manifestaret, aut cum eis ingrederetur in congregationem: ille autem nolebat ingredi, sed semper flebat propter eum quem sic viderat. Post paululum autem cùm absolutâ congregatione discederent, iterùm omnium vultus circumspiciebat, si tales egrederentur, quales ingressi sunt, & vidit illum quem antè viderat nigrum & nebulosum, egressum de ecclesiâ clara facie, & cādido corpore, & dæmones a longè sequentes cú, sanctum autem Angelum eius propè eum, hilarem & gaudentem super eum nimis. Tunc Paulus exurgens cum gaudio vociferabatur, benedicens Deum, ac dicens: Quanta misericordia & benignitas Dei est: quāta miseratio eius est. Et ascendens in altiorē locú, magnâ voce dicebat: Venite, & videte opera Dei; venite & videte quēadmodú vult omnes homines saluos fieri, & ad agnitionē veritatis venire. Venite adoremus eú, dicentes: Quia tu solus potes peccata tollere. Cùm autē omnes cōuenissent, exposuit eis Paulus, quē vidisset antequā ingrederentur in ecclesiá, & quē posteá: & petebat illú fratrem quē sic viderat: vt ei manifestaret cogitationes suas & actus, vel quēadmodum tantá commutationē illi Deus donasset. Ille autē ante omnes cœpit referre, dicens: Ego sú homo peccator, & in multis tēporib. istis semper fornicationē gessi. Ingressus autē nunc in ecclesiá Dei, audiui verba Isaiæ prophetæ, magis autē Dei per ipsú loquētis: Lauamini, mūdi estote, & tollite malitias de animabus vestris ante conspectum oculorum meorum. Discite benefa

Peccator pœnitens post Communionem clarâ facie apparet. *Psal. 45* *1. Tim. 2* *Isaiæ*

cere

cere: quærite iudicium. Et si fuerint peccata vestra tanquam coccinum, velut nix dealbabuntur: & si volueritis & audieritis me, bona terræ comedetis. Ego autem miser & fornicator, compunctus in hoc sermone Prophetæ, & ingressus intra pectus meum, dixi ad Deum: Domine, tu es, qui venisti saluare peccatores. Hæc ergo quæ nunc per Prophetam promisisti, opere comple in me indigno peccatore. Ecce enim amodò profiteor tibi, & ex toto corde confiteor, quia hoc vlterius non faciam malum, sed renuntio omni iniustitiæ, & amodò seruio tibi in cõscientiâ mundâ. Ab hodie ergo, Domine, & ab hac horâ suscipe me pœnitentem, & adorantem te, & renuntiantem omnibus peccatis. Iuraui & statui apud me, seruare omnes tuas iustificationes. Sub hac ergo sponsione egressus sum de ecclesiâ, statuens apud me, nihil de prioribus peccatis vlteriùs facere. Tunc omnes senes exclamauerunt dicẽtes ad Dominum voce magna. Quàm magnificata sunt opera tua, Domine! omnia in sapientia fecisti.

Psal. 118.

Psal. 103.

168. Abbas [19] Ioseph dum cum aliis senibus ad abbatem Pœmenem venisset, quidam ex parentibus prædicti senis attulit infantem, cuius facies per corruptionem fuerat deprauata, & sedens pater eius cum eo foris ad monasteriũ, plorabat. Cùm autem vnus senex ad vocem flentis egressus esset, & interrogaret eum cur ploraret, ille respondit: Parens sum istius abbatis Pœmenis, & ob hoc veni vt hunc infantem, quem tentatio contertit, vidisset, & timuimus illum vsque nunc huc afferre, quia non vult videre nos, & nunc si cognouerit quia hîc sum, adhuc expellet me hinc. Ego autem videns vos patres, qui modò ad eum venistis, præsumpsi venire huc. Quomodo vis ergo, abba, miserere mei, & tolle infantem hunc, & defer intus tecum, vt oret pro eo. Quem cùm senex attulisset in cellam, sapienti vsus est consilio: non illum primò obtulit abbati Pœmeni, sed à minoribus fratribus incipiẽs, dicebat: Signate hunc infantem, fratres, facientes orationem, similiter rogãs per singulos senes. Post omnes detulit illum ad abbatem Pœmenẽ: at ille nolebat eum contingere. Cùm autem rogaret eum, vt sicut omnes, ita & ille oraret. Exurgens senex ingemuit, & orauit, dicens: Deus, sana facturam tuam, ne dominetur illi inimicus. Et signauit infantem, móxque patri sanus est redditus.

Pœmenis.
Ioan. libel. 2. n. 10.
Pœmen oratione & signo crucis infantem sanat.

169. Requisitus quidam ex patribus, si perfectum bonum esset egestas, respondit, Magna res est penuria: nam qui eam voluntarie sustinet, tribulationem quidem carnis habet, animæ verò suæ inuenit requiem.

Incerti.
Egestas voluntaria, animæ requies.

170. Quidã frater requisiuit senem, dicens: Si paucos nummos mihi debet frater, iubes vt repetam eos? Cui senex ait: Semel tantummodò dic illi cum humilitate. At ille dixit: Quòd si semel dixero, & nihil mihi dederit, quid faciam? Túc senex ait: Vlteriùs nihil ei dicas. At ille dixit: Et quid faciam, quia non possum vincere cogitationem meã, nisi fuero illi importunus. Dixit ei senex: Dimitte cogitationem tuã crepare, tãtummodò ne contristes fratrẽ tuũ, quia monachus es.

Incerti.
Pasch c. 5. num. 2.
Monachus debitum non debet ... exigere.

171. Quidam frater requisiuit senem, dicens: Quomodo potest anima humilitatem adipisci? Ille respondit: Si sua tantummodò, & non alterius mala consideret.

Incerti.
Pasch c. 13. num. ...
Perfecta humilitas ... modo acquiratur.

Dicebat autem: Quia perfectio hominis humilitas est. Quantumcunque enim deposuerit se homo in humilitatem, tantũ prouehitur in honorem. Sicut enim superbia si ascenderit in cælum, vsque ad inferos deducitur, ita humilitas, si descenderit vsque ad infernum, tunc exaltatur vsque ad cælos.

Pelag libel. 15 n. 77.
Pasch. c. 13. n. 5.
Hominis perfectio, humilitas.

172. Abbas [20] Macarius dum ambularet in deserto, caput cuiusdam hominis aridum inuenit in terrâ. Quod postquam baculo suo converit, vocem visum est emittere. Quod senex quisnam esset interrogat: at ille respondit: Ego quidẽ eram sacerdotum idolorum, qui in hoc loco habitabãt. Tu autẽ es abbas Macarius spiritu diuino repletus. Quacunque enim horâ misertus eorum fueris qui in pœnâ sunt, & pro eis oraueris. consolationem aliquam sentiunt. Cui senex: Et quæ est cõsolatio vestra, vel pœna? respõde. At ille altius ingemiscens: Quantum, inquit, cælum distat a terrâ, tantum ignis est altus, in quo medio sumus à pedibus vsque ad caput vndique perfusi, nec cuiquam licet faciem alterius intueri, sed facies nostro dorsu coniunctæ sunt. Cùm ergo oras pro nobis, ex parte videmus alterutrum, & hoc nobis pro consolatione constat. His auditis, lacrymas fudit; dicens: Væ diei illi in quo homo mandata Dei transgressus est! Et iterùm ab eo, si esset altera pœna maior, inquirit. Cui ille respondit: Sunt nobis alij multò inferiùs. Cúmque qui essẽt ille interrogaret, dixit: Nos quidem, qui Deũ non cognouimus, misericordiam quantulamcunque patimur: illi verò qui cognitum negauerunt grauioribus & ineffabilibus pœnis subtus nos cruciantur. Quibus auditis, beatus Macarius capite altiùs terræ deffusso discessit.

Macarij.
Ioannes libel. 3 n. 16. paulo aliter narrat.
Macarius à cranio idololatra re... infernis de pœnis inferni.
Sane hæc intelligenda. Vide Notat.
Grauior Christianorũ quam paganorũ pœna.

173. Quidam frater requisiuit à sene, dicens: Abba, cur à dæmonibus tam grauiter impugnamur? Respondens senex, dixit: Quia arma nostra proiicimus à nobis, id est, patientiam, humilitatem, mansuetudinem, atque obedientiam.

Incerti.
Pelag libel. 15 nu. 58.
Pasch c. 25 num. 1.

174. Quidam frater requisiuit abbatem Sisoium, dicens: Putas, abba, sic modò persequitur nos diabolus, sicut antiquos patres? Respondit: Magis nunc persequitur nos: quia appropinquante pœnarum tẽpore magis angustiatur, nec tamen infirmos quosque dignatur appetere, quos vbi voluerit citò subuertit, sed fortes viros ac magnos aggreditur.

Sisois.
Pelag. libel. 15. n. 41.
Pasch c. 25. n. 2.
Dæmon ... nunc persequitur.

175. Quidam fratres requisierunt abbatem Siluanum, per quam viam adeptus esset tantam prudentiam. Respondit eis ille, dicens: Nunquã dimisi morari cogitationes malas in corde meo, quæ Deum prouocarent ad iram.

Siluani.
Pelag. libel. 11. n. 29.
Prudentia acquiritur malas cogitationes repellendo.

176. Beatus Antonius dicebat: Si potest fieri, quantos passus ambulet monachus, vel quot calices aquæ bibit in cellâ suâ, debet senioribus declarare, vt non deuiet in ipsis.

Antonij.
Omnia senioribus detegenda.

177. Abbas Pœmen dixit: In nullo sic gaudet inimicus, quomodo in illo qui nõ vult cogitationes suas manifestare.

Pœmenis.
Cogitationes manifestandæ.

178. Quidam frater dixit ad senem: Ecce, abba, frequẽter interrogo seniores patres vt dicant mihi cõmonitionem pro salute animæ meæ, & quidquid dixerũt mihi, nihil retineo. Erant autẽ seni duo vasa vacua, & dixit ei senex: Vade & affer vnum ex illis vasis, & mitte aquã, & laua illud, & effunde, & pone nitidum in locum suum. Fecit ergo ita frater semel & bis, & dixit ei senex: Vtraque vasa simul affer. Et cum attulisset, dicit ei: Quale est ex vtrisque mundius? Respondit frater: Vbi aquam misi, & laui. Tunc senex dixit ei:

Incerti.
Pelag libel. 10. n. 92.
Fructus verbi Dei sæpius auditi.

Sic est & anima fili, quæ frequenter audit verba Dei, quamuis nihil retineat, ex his quæ interrogat, tamen plus mundatur quàm illa quæ non requirit.

Incerti. Pasch. c. 26. nu 3. *Bona opera fugant diabolum.*

179. Quidam senex dixit: Quando opera bona exercet monachus, veniens diabolus locum non inuenit in eo, & statim discedit: si autem malum opus exercet, veniens frequenter Spiritus Dei, & videns malum opus, non ad eum accedit, sed recedit. Si autem ex toto corde iterùm requisitus fuerit, citò reuertetur.

Senis. Pasch. c. 58. n. 1. *Etiam electis laborãdum.*

180. Quidam senex dixit: Vsque tunc debet laborare monachus, vsquequò possideat Christum. qui autem semel illum adeptus fuerit, iam non laborat. Permittit tamen Dominus laborare electos suos, vt rememorentur tribulationum labores, vnde semetipsos custodiant, timentes ne tantos labores amittant. Nam & filios Israël ideò Deus per desertum quadraginta annos circunduxit: vt rememoratis tribulationibus, non redirent retrorsum.

Incerti. Pelag. libel. 17. nu. 19. Pasch. c. 28. num. 4. *Vbi maior charitas, maior gratia.*

181. Quidam frater interrogauit senem, dicens: Dic mihi, pater, quare nunc laborantes in conuersationibus monachi non accipiunt gratiam, sicut antiqui patres? Cui senex dixit: Tunc tanta charitas erat, vt vnusquique proximũ suum sursum traheret: nunc verò postquam charitas refrixit, & totus mundus in maligno positus est, singuli proximos suos ad inferiora deducunt, & ideò sic gratiam non sortimur.

Incerti. *Gratia in sanctis quandoque occulta.* *Ad verbum senis moritur discipulus & resurgit.*

182. Quidam frater requisiuit senem, dicens: putas, abba, cognoscunt sancti viri quando venit in eos gratia? Respondit senex, dicens: Non semper cognoscunt. Nam cuiusdam magni senis discipulus cùm peccasset in aliqua re, iratus senex dixit ei cum clamore: Vade, & morere. & statim ille cecidit & defunctus est. Cùmque senex vidisset eum mortuum, timor ingens irruit super eum, & cum magnâ humilitate orauit rogans Deum, & dicens: Domine Iesu Christe, resuscita illum, & iam vlteriùs sine consideratione talem non loquar sermonem: & cùm hæc dixisset, statim surrexit discipulus eius.

Pœmenis. Pelag. libel. 10. nu. 50. *Facta verbis respondere debent.*

183. Abbas Pœmen dixit: Homo qui alios docet, & non facit ea quæ docet, similis est fonti alto, qui omnium res lauat, & omnes satiat potu, seipsum autem lauare non potest, sed habet & immunditias & sordes limorum.

Idem dixit: Doce animam tuam seruare, quæ lingua tua alios docet.

Eiusdem. Pelag. libel. 10. nu. 39. *Infirmior altiora ne scrutetur.*

184. Quidam anachoreta cùm venisset ad abbatem Pœmenem, suscepit eum senex cum lætitiâ. Et cùm se alterutrum amplexi fuissent, cœpit anachoreta de Scripturis sanctis, & de rebus cœlestibus cõferre. Tunc senex vertit faciẽ suam ad aliũ fratrem & nullum dedit anachoretæ responsum. Ille verò videns quòd non loqueretur cũ eo, egressus est tristis, & dicit discipulo illius: Sine causâ tãtum itineris & laboris assumpsi, vt venirẽ ad eum qui mihi loqui dedignatur. Ingressus autẽ discipulus ad abbatem Pœmenem dixit: Propter te huc venit abbas iste, homo tam magnus, tantã gloriam in locis suis habens, & tu nõ vis loqui cum ipso? Respondens senex dixit: Iste homo de superiorib. est, & cœlestia loquitur, ego autẽ de inferioribus sũ, & terrena vix loqui possum: si mihi locutus fuisset aliquid de passionibus monachi, forsitã & ego respondissẽ illi: si autẽ de cælestib9 loquitur, ego me nescire cõfiteor. Egressus ergo discipulus, dicit ad anachoretã: Senex iste noster non vult de altioribus quæstionibus loqui: sed si quis ei de passionibus locutus fuerit, respondet illi. At ille compunctus in hoc sermone, ingressus ad senem dixit: Quid faciam, abba, quia dominantur mihi passiones cordis mei? Tunc senex respexit eum gaudens, & dixit ei: Modò benè, pater, venisti. Aperio ergo os meum, & imple illud bonis tuis. Et hoc sermone adiutus est anachoreta, & dixit: In veritate, bona est hæc via quam tenes, & vera & agens seni gratias, reuersus est in propriam regionem.

Senis. Pasch. c. 51. n. 1. *Contentiones vitandæ, monita Apostol. 2. Tim. 2.*

185. Quidam senex dixit: Si quis aut de Scripturis aut de quacunque causâ locutus fuerit, ne contendas cum eo: sed siquidem benè dicit, consenti ei; si verò malè; dic ei: Tu scias quomodo loquaris. Hoc obseruans, & humilitatem possidebis, & odium euitabis: nam si per istas contendens, & vis defendere sermonem tuum, nascetur scandalum. De quacunque ergo causâ si non obseruaueris contentiones, nullo modo requiem possidebis.

Incerti. Pasch. c. 32. num. 5. *In silentio requies.*

186. Quidam frater rogauit senem, dicens: Vsquequo est obseruandum silentium, pater? Respondit senex: Vsquequò interrogeris. In omni enim loco si taciturnus fueris, requiem possidebis.

Incerti. Pasch. c. 32. n. 7. *Similis Apibus Monachus apis.*

187. Quidam senex dicebat: Sicut apis quocunque vadit, mel operatur, ita & monachus quocunque pergit, si propter opus Dei perrexit, dulcedinem bonorum actuũ semper potest perficere.

Muthuis. Pelag. libel. 15. nu 27. Pasch. c. 33. num. 5. *Muthuis humilitas ofterre detrectantis.* *Insltorũ tantum est oblatio.*

188. Abbas Muthues venit aliquando de loco qui vocatur Ragitham, in partibus Gebalonis: erat autem cum eo etiam discipulus eius. Videns autem eum episcopus loci illius, tenens eum, inuitum presbyterum fecit. Et dum pariter commorarentur, dicit ei episcopus: Indulge mihi, abba: scio enim quia hanc caussam nolebas, sed ego à te benedici desiderans hoc præsumpsi. Cui senex pro humilitate ait: Et mea cogitatio parum volebat: sed in hoc laboro, quia diuidi habeo à fratre qui mecum est, & solus non sufficio orationes meas implere. Dicit ei episcopus: Si scis eum esse dignum, ordino ego & illum. Respondit abbas Muthues: Si quidem dignus sit, nescio: vnum autem scio, quia melior me est. Ordinauit autem & illum: vtrique tamen ipsi ita permanserunt vsque ad finem suum, vt ad altare, quantum ad oblationem sacrandam, numquam accederẽt. Vnde dicebat senex: Confido in Deum meum, quia non habeo grande iudicium propter hanc ordinationem: quia oblationem non mihi præsumpsi offerre. Nam ordinatio hæc illorum est, qui sine culpâ sunt iusti & immaculati: ego autem benè me cognosco.

Macarij. *Quæ salutis via.*

189. Quidam frater beatum Macarium postulabat, vt ei sermonem diceret, per quem posset saluari. Cui senex ait: Oportet fugere homines, & sedere in cellâ, & pro peccatis iugiter lamentari: & quod super omnes virtutes est, tam linguam coërcere quàm ventrem.

Arsenij. Pelag. libel. 2. n. 3. *Fuge, tace, quiesce salutis principia.*

190. Abbas Arsenius dum adhuc sæcularis in palatio moraretur, orauit Dominũ, dicẽs: Domine, ostende mihi viã per quam possim saluari. Et audiuit vocem dicẽtem sibi: Arseni, fuge homines, & saluaberis. Cùm ergo recessisset in solitudinem, & eumdem sermonem oraret, rursus audiuit sibi vocem dicentem: Arseni, fuge, tace, & quiesce. Hæc sunt principia salutis.

Eiusdem.

191. Cùm ad eumdem Arsenium Theophilus Ar-

Pelag. libell. 2. n. 4.

A consortio hominum abhorret Arsenius.

Archiepiscopus venisset aliquem ab eo audire sermonem ædificationis; tunc sanctus Arsenius ait cunctis qui aderant: Si dixero vobis aliquid, custodietis? Quod cùm illi gratanter promisissent, addidit ille: Quocunque loco audieritis Arsenium, illuc vlteriùs ne accedatis.

Item cùm eum vellet Archiepiscopus videre, misit primò videre si aperiret ei. At ille remádauit ei, dicens: Si solus veneris, aperio tibi: si auté cùm pluribus, vltra hîc non sedebit Arsenius. Quod cùm audisset Archiepiscopus, cœptú distulit iter, ne propter se loco illo eremita discederet.

* Hîc in editis intercedit alius de Arsenio numerus, videlicet de arundineto Eiusdé Diuersus stilus in editis. Posterex MSS. Pasch. c. 34 n. 2.

Fugit fratrū conspectū, vt continuò cælum aspiceat Eiusdé Diuersus stilus in editis. Posterex MSS.

Pronus in terrā cadit, ne homines videat.

* 191. Quidam fratres dum ex Thebaidâ linū pergerent comparare, dixerunt ad inuicem: Per hanc occasionem beatum videbimus Arsenium. Cúmque ad speluncam eius peruenissent, nunciauit ei discipulus suus Daniel. Cui ille ait: Vade, fili, & susceptis eis obsequium præbe: me autem permitte cælum aspicere, & dimitte eos redire: nam faciem meam non videbunt.

193. Cùm quidam ad eundem beatum Arsenium ex fratribus aduenisset volens videre eum pulsauit ostium. Abbas autem Arsenius sperans suum esse discipulum, aperuit ei. Sed postquam alterum esse conspexerat, mox se in terram proiecit in faciem. Illo autem vt surgeret postulaore, respondit Arsenius, dicens: Non hinc exurgam, nisi discesseris. Per multas autem horas rogatus a fratre, non acquieuit surgere, quousq; discederet ille.

Quotiescunque autem idem beatus Arsenius in ecclesiam cum aliis patribus conuenisset, post columnam sedebat, ne aut ipse alterius, aut alter illius faciem inspicere posset.

Pelag. libel. 15. nu. 10.
* Hic in editis additur numerus alius De Arsenio.
Besarionis.
Ioan. libel. 3. num. 1.
Pasch. c. 34. num. 3.
Monachus silentiy obseruans.

Mortuus fœmina deprehenditur.

* 194. Abbas Besarion dum ambularet cum discipulo suo per eremum, venerunt ad quamdam speluncam: & ingressi, ibi inuenerunt fratrem sedentem & funiculum operantem, qui neque respexit ad eos, neque salutauit, neque aliquid locutus est eis. Dixit ergo abbas Besarion ad discipulum suum: Eamus hinc, quia hic senex non vult loqui nobiscum. Et profecti sunt ad abbatem Ioannem. Cùm autem reuerterentur, venerunt ad eamdem speluncam; & ait Besarion ad discipulum suum: Ingrediamur iterùm ad hunc fratrem, si fortè vel modò persuadeat illi Deus, vt loquatur nobiscum. Et cùm ingressi fuissent, inuenerunt corpus tantummodò mortuum, & ingemiscens dixit discipulo suo: Veni, frater, componamus illud, quia propter eum huc nos Dominus transmisit. Cùm autem sepelirent, inuenerunt quòd mulier esset, & admirati sunt, & dixerunt: Quemadmodum & mulieres colluctantur, & vincunt dæmonia. Et collaudantes atque glorificantes Deum qui est omnium protector, recesserunt de loco illo.

Macarii. Io. libell. 3. n. 2. Diuersus hic in editis stilus.

Macarius duos iuuenes delicatos probat.

195. Venerunt aliquando duo quidam iuuenes ad beatum Macarium; vnus quidem ad plenum doctus, alter verò adhuc incipiens. Et prouoluti pedibus eius, postulabant vt secú eos habitare permitteret. Quos cùm vidisset quasi corpore deliciosos, existimauit eos eremum ferre non posse. Dixitque ad eos: Hic, fratres mei, non potestis manere. Et illi dixerunt: Si tecum non possumus habitare, pater, quid ergo faciemus? Quo illo audito, cœpit intra se ita reputare: Si illos hinc eiecero, scandalum patientur. nunc dicam illis: Venite, construite vobis cellulā, si potestis. Cúmque illi locum sibi tantummodò demonstrari rogarent, duxit eos & ostédit eis petram, qua incisâ sibi habitaculum præpararent, & lignis allatis de palude contexerunt. Arbitrabatur autem Macarius, confestim illos pro iniuncto labore discedere. Illi verò interrogauerunt eum, dicentes: Quid operis exercere iubes nos, pater? Tunc ille sublatis foliis, funiculum illis intexere ostendit, quem pro victu eos distrahere commonuit, & ita ab eis discessit. At illi cum summâ patientiâ, quæcumque eis fuerant imperata, perfecerunt. Videns ergo eos senex in operibus bonis quotidie succrescere, & frequenter in ecclesiam cum silentio in orationibus persistere, desiderabat scire vera opera eorum. Septimanâ ergo integra ieiunauit, & rogauit Dominum, vt sibi opera eorum dignaretur ostendere. Et post hæc profectus est ad eos, pulsauitque ostium speluncæ eorum. Quo aperto, & viso homine Dei, adorauerunt vtrique in terra. Et postquam facta ex more oratione consederunt, ille maior innuit minori, & egressus est forás. Ipse autem sedebat torquens funiculum, nihil loquens omnino. Hora verò nonâ pulsauit ostium frater senior, & ingressus est cum cibo, quo reficerentur. Eodem nutu iussus, mensulam paruulam cum tribus paximatiis apposuit, tacéusque stetit. Cúmque comedissent, dixerunt ad beatum Macarium, Discedis, pater, an non? Et ille illic se quiescere velle respondit. Tunc illi mattulam in vno angulo ad opus ipsius collocarunt, ipsi verò in altero angulo quieuerunt, quasi ad dormiendum se proiecissent. Iterùm ergo Macarius rogauit Dominum, vt ei opera ipsorum declararet. Et ecce velut dissipato tecto, lux clara cellulam illam quasi media dies impleuit, quam tamen illi non senserunt: sed postquam arbitrati sunt senem dormire, surgentes in orationem sese dederunt, extendentes manus ad cælum; quos quidem ille, quid facerent, intuebatur; illi autem illum videre non poterant. Intentiùs autem senex respiciens, vidit tanquam muscas dæmones venientes in illius minoris ore atque oculis residere volentes, sed angelus Domini rhomphæâ igneâ armatus, tam illos circumdabat & defendebat, quàm dæmones repellebat & eiiciebat; ad maiorem verò accedere nullo modo præualebant. Propè verò iam luce, proiecerunt se in eodem strato suo. Tunc Macarius velut euigilans surrexit, similiter surrexerunt & ipsi, quasi de longo somno excitati. Et accedens senior frater ad senem dixit: Vis, pater, vel duodecim psalmos canamos. Cúmque psallerent, de ore iunioris fratris per singulos versus fax ignis egressa ascendebat ad cælum. Item & maior cùm decantaret, quoties ad psallendum labia deducebat, velut funiculus ignis de ore eius similiter tendebatur ad cælum. Postquam verò expleuerunt matutinos, egressos Macarius obsecrabat eos, vt pro se orare dignarentur: Illi verò tacentes, ad eius pedes sunt prouoluti, seipsos orationibus illius commendantes. Et cognouit senex, quoniam maior quidem esset in timore Dei perfectus, minorem verò adhuc dæmones impugnarent. Post paucos verò dies maior frater receptus est in pace, tertio die etiam minor est eum adsecutus.

Proficiunt.

Surgunt ad orationem.

Proteguntur ab Angelo.

Psalmos duodecim cât. Ignis ex ore eorum egreditur.

196. Abbas Moyses commonebat fratres, dicens: Quatuor sunt Monacho principalia obseruanda; id est, tacendi, seruandi mandata Dei, humiliandi semetipsum, & angustia paupertatis. Oportet ergo monachum vt semper lugeat, semper suorum sit memor peccatorum, & omni horâ

Moysis. Pasch. c. 35. num. 1.
Quæ quatuor monacho obseruanda.

ponat sibi mortem ante oculos suos.

Incerti.

197. Sancti patres congregati prophetauerunt de vltimâ generatione, ex quibus vnus præcipuus, nomine * Squirion, dixit: Nos quidem adhue mandata Dei implemus. Interrogauerunt eum alij patres, dicentes: Qui hi, qui post nos futuri sunt? At ille respondens dixit: Media fortè complebunt mandata Dei, & æternum requirent Deum. Dixerúntque sancti patres: Post hos autem qui veniunt, quid facturi sunt? Respondens dixit: Homines generationis illius mandatorum Dei opera non habebunt, & præcepta Dei obliuiscentur. Superabundabit autem tunc iniquitas, refrigescet charitas multorum. Veniet verò super eos tentatio, & qui inuenti fuerint in illâ tentatione probati, & nobis & patribus nostris meliores existent, & feliciores, & probabiliores.

* vulgati. Isquirio. Ioan libell. 1. num. 14. *Squirionis de vltimâ generatione prophetia.* Matth. 24.

198. Quidam frater abbatem requisiuit Agathonem, dicens: Volo, pater, manere in congregatione cum fratribus: dic mihi quomodo habitem cum eis? Respondit ei senex: Obserua hoc præ omnibus, vt qualis primo die ingrediens apud ipsos, talis etiam reliquos peragas dies cum humilitate.

Agathonis. Pelag libel 10 num 1. Pasch cap. 42. num. 1. *Vt primo die conuersionis semper conuersandum.*

199. Quodam tempore [21] Mazices cùm superuenissent in Scithi, & multos ex patribus interfecissent, abbas Pœmen cum alio abbate seniore se, nomine Nub, & cum aliis quinque patribus fugiens inde, venit in locum [22] Therenuthi: & inuenerunt ibi templum quoddam desertum, manserunt in eo septem diebus pariter, donec cognoscerent vbi mansurus esset vnusquisque in Ægypto. Dicit ergo eis abbas Nub: Septimanâ hac vnusquisque requiescat apud se, & cum altero non loquatur. Cum autem sic facerent, erat in templo illo statua cuiusdam idoli. Abbas ergo Nub exurgens mane lapidabat eam, & vespere veniens dicebat ad eam: Peccaui, indulge mihi & per totam septimanam similiter fecit. Die autem Sabbati cùm pariter conuenissent, dicit ei abbas Pœmen: Quid voluisti hac totâ facere septimanâ, vt homo fidelis idolo diceres, Indulge mihi. Dicit ei senex: Hæc ego propter vos feci: dicite mihi, Numquid hoc idolum quando lapidabam, locutum est, aut iratum? Et iterùm quando indulgentiam petebam, numquid exaltauit se, aut gloriatum est? Cui abbas Pœmen respondit: Non vtique. Tunc senex dixit: Fratres, ecce, sumus septem; si vultis ergo vt pariter maneamus, sit idolum istud nobis exemplum, nequando iniuriatus aliquis irascatur; nec quando ab eo venia petitur, glorietur vel extollatur. Sin autem ita non vultis, vnusquisque vbi vult pergat. At illi proiicientes se in terram, responderunt se ita facturos, & sic permanserunt per multos annos cum multâ humilitate & patientiâ. Quatuor horis dormiebant in nocte, & quatuor psallebant, & quatuor operabantur; in die verò vsque ad horam sextam operabantur: deinde vsque ad nonam legebant; & post hoc victum sibi præparabant, colligentes quasdam herbas terræ.

Nub. Pelag. libel. 15. n. 11. Pasch. cap. 42. n. 4. *Vtrus monachus instar statuæ, nec laude nec iniuriâ mutatur.* *Canon vitæ septem fratrum.*

200. Fuerunt & alij septem similiter probatissimi viri, qui in eâ eremo, quæ Sarracenis contigua est, habitabant; cellulis quidem haud longè à se diuisis, sed ipsi vinculo charitatis connexi: quorum vnus vocabatur Petrus, alius Stephanus, tertius Ioannes, quartus Georgius, quintus Theodorus, sextus [illegible]lix, septimus Laurus. Hi ergo in sterili ac vastissimâ solitudine, & pæne inhabitabili commorantes, semel sibi in septimanâ videndos se præbebant. Sabbatorum namque die, horâ diei nonâ conueniebant singuli de locis suis ad locum sibi condictum, deferentes vnusquisque, si quid inuenire poterat. Et vnus quidem deferebat nuces, alius [23] lactorones, alius dactylos, alius ficus, alius herbas visibiles, id est, lapsanum, pastinacas, caricas, & petroselinum. Iste quippe erat præcipuus eorum victus: panem namque & oleum vel potum extra vsum habebant. Tantummodò enim supradictis herbis & pomis sustentabantur. Vestimentum eis palma solummodò præbebat: aqua in illis locis minimè inueniebatur. Neque enim aliter potabantur, quàm exeuntes manè, ac discurrentes per diuersas herbas colligentes rorem, qui affluentissimè ibi cadit, & inde tantummodò bibebant. Cúmque (vt diximus) in vnum conuenirent locum, agentes Deo gratias sumebant cibum: post refectionem verò vsque ad vesperam sedentes meditabantur de Scripturis sanctis. Non enim discurrebat inter eos sæcularis fabula, non cura sæculi, non actio terrenarum rerum, sed solummodò collatio spiritalis, regni cælestis desiderabilis commemoratio, futura beatitudo, gloria iustorum, pœna peccatorum, sanctorúmque quies. Hæc commemorantes suspirabát ex imo pectore, & flebant vbertimè. Cúmque per totam noctem peruigiles manerent celebrantes Domino laudes: die Dominico horâ nonâ, loquendi secum & videndi se terminum capiebant. Redibat enim vnusquisque ad cellam suam, in quâ solus soli Deo diebus ac noctibus vacabat. his igitur studiis eos positos Sarraceni latè per eremum discurrentes repererunt, & irruentes supra eos de eremo eiecerunt, atque ligantes eos pedibus suspenderunt, multísque iniuriis afflictos ad extremum focum subtus eos de herbis amarissimis congesserunt, vbi incredibiliter cruciati, lumen oculorum ex amaritudine fumi amiserunt. Et postquam multis tormentis eos afflixerunt, semiuiuos eos dimiserunt: ex quibus vnum nouimus in quodam loco plurimo postea superuixisse tempore, ceteri verò vbinam fuerint deuoluti penitus ignoramus.

7. Monachorum. *Septem eremitæ die Sabbati tantum conueniunt.* *Herbis soli victitant.* *Rore potantur.* *Spiritaliter colloquuntur.* *A Sarracenis cruciantur.*

201. Interrogauit quidam frater abbatem Pœmenem, dicens: Quid est quod Dominus in Euangelio dicit: Maiorem hac charitatem nemo habet, quàm vt quis animam suam pro amico suo ponat: quomodo hoc fiet? Respondit senex: Si quis audit verbum malum à proximo suo, & cùm possit ipse similia illi respondere, tulerat tamen in corde suo, & vim laborémque sibi facit, ne fortè respondeat illi malum & contristet illum, iste animam suam ponit pro amico suo.

Pœmenis. Pelag libel. 17 n 1 Pasch. cap. 17 [illegible]. 3. Ioan. 1[illegible] *Quomodo quis animam spiritualiter pro amico ponat.*

202. Dixit quidam senex: Si non recordatur homo suos actus in oratione, in vanum laborat cùm orat. Quando enim voluntatem peccandi quis dimiserit, & ambulat permanens in timore Dei, illum mox cum gaudio suscipit Deus.

Incerti. Ioan. libell. 4 n. 4. *Incal. Moysis* In aliis alio stilo.

203. Sanctum senem requisiuit frater, dicens: Quid faciet homo in omni tentatione veniente super se & in omni cogitatione immissâ ab inimico: Respondit: Plangere debet in conspectu bonitatis Dei, vt succurrens auxilietur ei. Scriptum est enim: Dominus mihi adiutor est, & ego despiciam inimicos meos.

Incerti. *Orandum in tentatione.* [illegible] 1. 7

204. Quidam senex dixit: Sicut ad succensam ollam muscæ non appropinquant; si verò tepida fuerit, insident in eâ, & faciunt vermes: ita & mona

Inc[illegible] Pasch. [illegible] n 3. titulo

Ferrens. Spiritu feruentes fugiunt diabolis.

monachum succensum igne diuini amoris fugiunt dæmones; tepidum verò illudunt & insequuntur.

Siluani. Pelag. libel. 3 n. 15. atque eius stylo hic in editis. Posui ex MSS. Siluanus vidit multos monachos damnari, & laicos saluari.

205. Abbas Siluanus dum sederet in spelæo, factus in extasi pendebat in faciem suam. Et post aliquot horas surgens plangebat vehementer. Astans autem discipulus eius, dixit ei: Quid habes, pater? At ille tacens plangebat. Cum autem compelleret eum discipulus, vt diceret ei quid plangeret, dixit: Ego ad iudicium raptus fui, fili, & vidi multos de habitu nostro monachili euntes ad supplicium, & multos laicorum euntes in regnum Dei. & hæc dicens senex, lugebat grauiter.

Incerti. Pelag. libel. 10. n. 63. Pasch. c. 43. n. 2. titulo Siluani. Documenta salubria.

206. Quidam senex dixit fratri: Omni die vicinam tibi mortem esse cogita; quasi iam clausus sis in monumento, nihil de hoc sæculo cures. Timor Dei iugiter permaneat in te, in omni horâ. Crede te hominibus omnibus inferiorem esse. Non detrahas alicui, quia Deus cognoscit omnia; sed esto pacificus cum omnibus, & dabit tibi Dominus requiem semper.

Macarij. Pelag. libel. 12. n. 10. Quomodo sit orandum.

207. Cùm quidam fratres quemadmodum orarent, beatum Macarium requisissent, respondit illis, dicens: Non sunt necessaria nobis superflua verba, sed extendere tantùm manus ac dicere debemus: Deus quomodo vis, & sicut tibi placet, ita fiat. Si autem tentatio irruerit, aut impugnatio, dicendum est: Deus auxiliare nobis. ipse enim scit quæ nobis expediant.

Ioannis. Oratione cogitationes superandæ.

208. Abbas Ioannes dicebat: Similis debet esse monachus homini sedenti sub arbore, qui respiciens feras diuersas & serpentes venientes ad se, cùm non potuerit eis resistere, ascendit in arborem vt euadat. Ita & monachus sedens in cellâ suâ, & respiciens prauas cogitationes venientes super se, & cùm non potuerit eis resistere, confugiat per orationem ad Dominum, & saluabitur.

Eiusdem. Turpis cogitatio orationis aquâ extinguenda.

209. Idem dixit: Similis debet esse monachus homini habenti à sinistrâ ignem, & à dextra aquam, quoties enim succensus fuerit ignis, tollit de aquâ & extinguit illum. Sic oportet & monachum facere omni horâ, vt quandocumque cogitatio turpis succensa fuerit ab inimico, tunc aquam orationis effundat, & extinguat illam.

Zenonis. Pelag. libel. 18. n. 7. Contra phantasmata oratio adhibenda. Diuinitus reductus in cellam.

210. Abbas Zenon dum esset in Scithi, egressus est nocte de cellâ suâ ambulare per eremum: & factum est, dum longiùs processisset, errauit tres dies & noctes ambulans, & cecidit fatigatus vsque ad mortem. Et ecce stetit ante eum infans, habens in manu suâ panem, & dixit ei: Exurge, & comede. At ille exurgens orauit; sperabat enim phantasiam esse. Cui infans dixit: Benè fecisti quòd orasti, modò ergo surge & comede. cui abbas Zenon non acquieuit, nisi secundò ac tertiò orasset. Et cùm ille laudaret quia orabat, iam tunc surrexit & comedit. Post hæc dixit ei infans: Quantum plus ambulasti, tantum longiùs es à cella tuâ, sed surge, sequere me: & mox inuentus est ante cellam suam. Dixit ergo ei senex: Ingredere in cellam meam, & fac orationem. Et ingresso sene in cellam suam, ille non apparuit.

A[illegible] Pe[illegible] 1. 12 Sar[illegible] Ar[illegible] [illegible] vsque ad ortum [illegible] 1. 4 [illegible]

211. Abbas Daniel referebat de beato Arsenio, eò quod sabbatorum die vespere solem relucentem post dorsum suum dimittebat in oratione persistens, extendénsque ad cælum manus non desinebat orare, nisi iterùm sequenti die sol surgens oculos eius impleuisset.

Ceteras autem noctes peruigiles ducebat, & propè diluculo, cùm vellet parum pro naturæ fragilitate quiescere, dicebat somno: Veni male serue; & mox claudens oculos, quiescens subripiebat parum somni sedendò, & statim exurgebat.

Somnus modicus sumptus.

Hic ipse Arsenius totum tempus vitæ suæ sedens ad opus manuum, pannum habebat in sinu propter lacrymas, quæ ob desiderium æternæ vitæ crebrò currebant ex oculis eius.

Pelag. libel. 3. num. 1. Ruffin. supra n. 165.

Lucij. Pelag. libel. 12. n. 9. atque eius stylo hic in editis. 1. Thess. 5.

212. Quidam fratres cùm ad abbatem Lucium aduenissent, requisiuit eos senex, dicens: Quid soletis manibus vestris operari? At illi dixerunt: Nos nihil manibus nostris operamur, sed secundum quod dicit Apostolus, sine cessatione oramus. Quibus senex dixit: Non manducatis? At illi professi sunt: Etiam. Dixitque eis: Quando ergo comeditis, quis pro vobis orat? At illi conticuerunt. Et iterùm requisiuit eos, dicens: Numquid dormitis? Cúmque illi se dormire dixissent, dixit eis: Quando ergo dormitis, quis orat pro vobis? Et non inuenerunt quid responderent ei. Tunc dixit eis: Indulgete ergo mihi, quoniam non facitis sicut dicitis. Ego autem dicam vobis quemadmodum manibus meis operans sine cessatione oro. Sedeo enim de manè vsque ad horam constitutam, & pauca palmarum folia infundo, & facio exinde funiculos, & interim oro, dicens: Miserere mei Deus secundùm magnã misericordiam tuam, & secundùm multitudinem miserationum tuarum, dele iniquitatem meam. Cúmque percompleuero opera manuum mearum, & fecero aliqua vasa aut paucos funiculos & emero ex eis nummos decem, ex ipsis nummis duos do pauperibus, & reliquos comedo. Quando ergo comedo aut dormio, tunc illi pro peccatis meis sine cessatione implent orationem meam.

Quomodo quis semper orare possit. Psalm. 50.

Macarij. Ioan. libell. 2. num 6. Macarius lassus diuinitus liberatur.

213. Abbas Macarius, dum semel de Scithi portaret sportellas quas texerat, grandem habens viæ laborem, resedit, & dixit: Deus, tu scis, quia ampliùs non valeo ambulare. & mox inuentus est ad fluuium, vnde adhuc multis aberat interuallis.

Ammonis. Ammon à basilisco diuinitus liberatur.

214. Abbas Ammon veniens in deserto ad quemdam locum haurire aquam, vidit basiliscum: & iactans se in faciem suam, dixit: Domine, aut ego moriturus sum, aut illa bestia. Mox basiliscus per virtutem Dei dissipatus est.

Besationis. Ioan. lib. 1. num. 1. Aqua maris orationе Besarionis dulcescit. Deo fidendũ.

215. Abbatis Besationis discipulus nomine Dulas, cùm quadam die cum ipso pariter iuxta littus maris ambularet, contigit eum multùm sitire, & dixit seni: Sitis me macerat, pater. At beatus Besarion facta oratione iussit eum aquã de mari tollere & bibere. Quod cùm fecisset, & dulcissimam aquam reperisset, vasculum quod secum portauit, impleuit. Quod cùm vidisset abbas Besarion, dixit ad eum: Quare implesti vas aquâ, fili? At ille dixit: Indulge mihi, pater, timui enim ne fortè in anteà sitiam. Cui senex dixit: Indulgeat tibi Dominus, fili; quia & vbique Deus est, & potest tibi dulcem aquam præstare.

Incerti. Pelag. libel. 3. n. 8. atque eius stylo hic in editis. Posui ex MSS.

216. Quidam frater volens discedere in solitudinem, à matre propriâ prohibebatur. Ille verò dicebat matri suæ: Permitte me, mater; saluare enim volo animam meam. Cùm autem non posset retinere eum mater, dimisit eum. Ille verò veniens in solitudinem, per negligentiam omnem vitam suam consumebat. Contigit autem vt moreretur mater eius. Et post tempus aliquod factus est & ipse ægrotus, & raptus in extasi ad iudicium, inuenit matrem cum his qui iudicabantur. Illa autem cùm vidisset eum, obstupuit, dicens:

Verba Seniorum.

Vel gi sui negligentia sione monstratur.

dicens: Quid est hoc, fili? & tu in hoc loco deductus es condemnandus? Et vbi sunt illa verba, quæ solebas dicere, Quoniam saluare volo animam meam? Erubescens ergo ille in verbis quæ audiebat, stabat nihil habens quod responderet. Et ecce voce facta, vt hic reuocaretur, tanquam altero iusso ex cœnobio fratrum transire, reuersus ad se, omnia quæ cognouerat quæque audierat adstantibus referebat. Ad confirmationem sanè verborum suorum rogauit, vt aliquis ex adstantibus iret ad monasterium, vt videret si transisset frater eiusdem nominis, de quo audierat: qui profectus, inuenit ita. Ipse verò postquam sanus effectus est, reclusit se, & sedit cogitans de salute suâ, pœnitens & lacrymans super his quæ fecerat prius in negligentiâ. Tanta autem erat ei compunctio, vt cum multi eum rogarent paululùm requiescere, ne forsitan noxium aliquid pateretur per incessantem fletum, ille nollet, dicens: Si matris meæ improperium non portam, quemadmodum præsente Christo & angelis eius in die iudicii aut improperia aut tormenta portabo?

Ex infirmitate & visione profecit.

Incerti. Pasch. c. 24. n. 2.

217. Quidam frater sedebat in Ægypto in magnâ humilitate præcipuus, & habebat sororem in ciuitate meretricem, quæ multis animabus perditio fuerat. Frequenter ergo monebant senes fratrem illum, & vix potuerunt ei persuadere, vt veniret ad eam, quatenus per admonitionem eius posset peccatum, quod per eam fiebat, euincere. Cùm autem veniret ad locum, quidam ex notis eum videns, præcessit, & nuntiauit illi, dicens: Ecce frater tuus venit ad te de eremo. Illa autem hæc audiens, præ gaudio relictis amatoribus suis quibus ministrabat, capite discooperto ad occurrendum fratri egressa est. Et dum vidisset eum, tentarétque eum complecti, dixit ei ille: Soror mea charissima, parce animæ tuæ, quoniam multi propter te pereunt. Considera quanta habeas tormenta præparata, nisi citò pœnitere festinaueris. Illa autem contremiscens dixit ad eum: Et scis, frater, quia est mihi salus vel modò? Cui ille dixit: Si volueris, est tibi adhuc salus. Illa autem iactans se ad pedes fratris sui, petebat vt eam secum duceret in desertum. Cui frater dixit: Vade, cooperi caput tuum, & sequere me. Cui illa, Eamus, ait, velociter: oportet enim me deformare, & inter homines nudo capite ambulare, quàm in officinam peccati mei iterùm ingredi. Dum autem pariter ambularent, monebat eam frater ad pœnitentiam. Videns autem ille quia quidam fratres obuiarent sibi, dixit ad eam: Quoniam necdum omnes sciunt quòd soror mea es, secede paruum de viâ, donec transeant. Quod cùm fecisset, postquam trãsierunt illi, vocauit eam frater suus, dicens: Veni soror, eamus viam nostram. Illa autem non respondit ei. Perquirens ergo ille diligenter sororem suam, inuenit eam mortuam, & vestigia pedum eius plena sanguine; erat enim discalceata. Tunc ille flens & eiulans nuntiauit senioribus omnia quæ facta fuerant: at illi contendebant inter se de saluatione eius. Manifestauit autem Deus vni seni de ipsâ, quòd nulla illi cura fuit de rebus corporalibus, sed vt vulnus proprium sanaret, neglexit omnia sua, & ingemiscens suspirauit grauiter, & fleuit propter peccata sua: propterea suscepisset Deus pœnitentiam eius.

Monachus sororem à meretricio reuocat.

218. [24] Quodam tempore cùm beatus Antonius a sancto Athanasio Alexandriæ episcopo propter confutationem hæreticorum in vrbem esset adductus, pertexit ad eum Didymus vir eruditissimus, captus oculis. Cumque multa de Scripturis sanctis loquerentur, inter ceteras sermocinationes quas de sanctis Voluminibus habebant, cùm Antonius miraretur ingenium eius, & acumen animi collaudaret, sciscitãs, ait ad eum: Non tristis es quòd oculis carneis carcas? Et cùm ille præ pudore reticeret; secundò tertióque eum interrogans Antonius tandem elicuit vt mœrorem animi simpliciter fateretur. Cui Antonius ait: Miror prudentem virum eius rei dolere damnum, [25] quam formicæ, & muscæ, & culices habent; & non potiùs lætari illius possessione, quam sancti & apostoli meruerunt. Melius enim multò est spiritu videre, quàm carne; & illos oculos possidere, in quos peccati festuca non possit incidere, quàm illos qui solo visu per concupiscentiam possunt hominem in interitum gehennæ mittere.

An... Ca...

Antonius Dydimum super cæcitate solatur.

219. [26] Quidam frater ex Nitriâ parcior, magis quàm auarior, & nesciens triginta argenteis Dominum Iesum venditum, centum solidos, quos lina texendo collegerat, moriens dereliquit. Initum est autem consilium inter monachos ([27] nam eodem in loco circiter quinque millia diuisis cellulis habitabant) quid facto opus esset. Alij pauperibus distribuendos esse censebant, alij dandos ecclesiæ, nonnulli parentibus eius remittendos. Macarius verò, & Pambo, & Isidorus, & ceteri seniores patres, sancto in eis loquente Spiritu, decreuerunt infodiendos esse cum domino suo, dicentes: Pecunia tua tecum sit in perditionem. Sed ne hoc crudeliter quisquam putet factum, tantus terror & pauor per totam Ægyptum cunctos monachos inuasit, vt vnum solidum dimisisse, grandis apud eos sit criminis.

Seniorum. Ex Hieron. ep. 22. ad Eustoch. de custod. virgin.

Solidi cum mortuo monacho infodiuntur.

Actor. 8.

Grande crimen monachis vel solido vnius proprietas.

220. Erat quidam adolescens Græcus in Ægypto constitutus in cœnobio, qui nullâ continentiâ, nullâ operis magnitudine flammas poterat carnis extinguere. Cúmque ad patrem monasterij hæc eius tentatio fuisset perlata, hac ille eum arte saluauit: Imperauit cuidam viro graui & aspero, vt iurgiis atque conuitiis insectaretur adolescentem, & post irrogatam iniuriam primus veniret ad querimoniam. Cúmque imperata sibi perficeret, insuper vocati testes pro eo loquebantur, qui contumeliam adolescenti fecerat. At ille cœpit flere contra mendacium: quotidie gemitus, quotidie lacrimæ fluebant: sedebat solus, quia amaritudine repletus erat, omnique auxilio destitutus ad Iesu pedes iacebat. Quid multa? ita totus annus deductus est: quo expleto, interrogatus adolescens super cogitationibus pristinis, an si adhuc molestiæ aliquid sustineret, respóndens dixit: Pater, viuere mihi non licet, quemadmodum fornicari libet? Ita ergo spiritali patre procurante adolescens superatâ libidine saluatus est.

Incerti. ad verbum penès D. Hieron. ep. 4. ad Rusticum.

Libido molestiis superanda.

IN LIBRVM TERTIVM DE VITIS PATRVM NOTATIO.

Prolog. 1 VFFINO] *Vide Prolegomenon 5. generale initio horum librorum.*

2. Verè mundum quis dubitet meritis stare sanctorum] *Vel hinc aliquo modo colligi potest, libri huius auctorem esse Ruffinum, vt Prolegomeno 5. tetigi. Repetit enim hic Ruffinus quæ dixerat Prologo libri prioris: vel potiùs eiusdem libri Prologo epiphonematicè respondet. Cùm enim illic dixisset:* vt dubitari non debeat eorum meritis adhuc stare mundum: *nunc infert epiphonematicè, ad priùs dicta alludens:* Verè mundum quis dubitet meritis stare Sanctorum?

Vt porrò prioris libri Prologus in quibusdam ad Palladij Proœmium in Lausiacam historiam alludit, ita hic apertiùs communia quædam habet cum epistolâ Palladij ad Lausum, quæ post Proœmium ibidem ponitur, quæ singulatim iam subiungo.

Non ergo spernas simplicitatem & impolitos sermones. *Palladius initio Lausiaca Hist. epistolâ ad Lausum.* neque respuas rudem & inornatam dictionem.

Nec enim mei operis est diuinæ doctrinæ scripturæque sophisticè & eloquenter signare sermones. *Palladius ibidem:* Non est enim diuinæ doctrinæ, ornatâ & ad ostendendam sapientiam compositâ vti oratione.

Sed suadere mentes hominum in fide & operibus veritatis. *Palladius ibidem:* Sed verbis persuadere veritatis.

Patrum denique sanctorum patriarcharum & prophetarum Abraham, Isaac, & Iacob, Moysis, & Eliæ, & Ioannis ideò descripta est fides, *&c. Palladius ibidem:* Nam ij quoque, qui patrum Vitas conscripserunt: Abrahæ, & Isaac, & Iacob, & Moysis, & Eliæ, & Ioannis, & eorum qui deinceps consequuntur, non narrarunt vt eorum illustretur gloria, sed vt prodessent iis qui eas legerent.

3. Mi domine Fidose] *Putabam primò,* Phidose *legendū Græco vocabulo quòd scirem simile nomen alibi esse, vt Phidus episcopus Ioppæ in Concilio Ephesino, & Phidus diaconus in vita sancti Euthymij 20. Ianuarij & Athanasius epistola de Synod. Arim. & Seleuc. habet quemdam φιδέλιον,* Phidelium *episcopum pro quo apud Socratem libro 2. cap. 32. est φιλάδιος,* Philedius. *Sed variis excussis, nihil inueni quod huc faceret. Tandem cùm attentè Palladium legerem ex quo videbam Prologum hunc adumbratum, & in eo tam in Proœmio, quàm epistolâ ad Lausum aliquoties occurreret* fidelissimus. *In Proœmio:* Fidelissimique & religiosi imperij splēdor Lause. *In epistolâ:* Hæc ergo cùm scias fidelissime Lause. *& cap. 19. & 20.* hominum fidelissime Lause. *Ruffinus videatur* Fidosum *posuisse pro* fidelissimo. *& ita Lausum occultè insinuare. Nec enim puto Ruffinum nomen suum libro huic præfixisse, cùm ex alio vel verterit, vel alterius librum cum præfatione ediderit.*

Atque vt Prologum hunc in manuscriptis & editionibus omnibus, exceptâ primâ, inueni, ita eum hîc dedi. Prima tamen editio sequentia post Fidose *ita concipit, & auctiora exhibet; quæ hîc subiungo, ne quid desiderares omissum.*

Beatifico siquidem & admiror laudabile propositum tuū, vt dignum est: quoniam cùm plurimi religiosam vitam professi circa vana & inania præsentis sęculi studium suum impendant, & iuxta Prophetæ oraculum, lapides sanctuarij dispersi sunt in capite omnium platearum; ex hoc valdè gaudeo, quòd tu verbo ædificationis, & sanctæ Scripturæ doctrinâ informari desideras, sanctorúmque patrum considerationes & instituta perquiris.

Igitur vigesimum in episcopatu agens annum, desideranti tibi spiritualium virorum, quos in Dei rebus spectatos vidi & audiui, vitā moralémque doctrinam præsentis libelli compendio declarare tentabo, quatenus in proposito pietatis dux tibimetipsi bonorum operum, & eorum qui tecum sunt, & qui post te erunt, doctor efficiaris imperitorum.

Sed oro te, ne spernas simplicitatem eloquij, Prou 11.
nec politi à me exigas stili venustatem. Nec enim Eccl. 8.
operis est diuinæ Scripturæ, sophisticè & eloquēter signare semones, sed suadere mentes hominum in fide & operibus veritatis, secundùm quod scriptum est: Aperi os tuum verbo Dei. & iterùm: Non aspernas verba seniorum, & ipsi enim didicerunt à patribus suis.

Denique sanctorum patriarcharum & prophetarum, Abraham scilicet, Isaac, Iacob, Moysi, Elię, & Ioannis ideò a præcedentibus descripta est fides & conuersatio, non tantùm vt illos glorificarent, quos certè Dominus glorificauerat, & in regno suo gloriosos habebat; sed vt legentibus posteris conferrent veritatis doctrinam, & exempla salutis.

Accipiens ergo à nobis non diserta, sed fortia; vera, non fucata; sanctos imitare quos legis, prædica quos diligis. Ex hoc enim auditores tui, facti amatores Christi, proficient ad æternam salutem.

Atque ex his manifestius quoque euadit, quomodo Ruffinus Prologum hunc ex Palladij Proœmialibus expresserit. Conferantur inter se, & non vanam coniecturam meam esse, iure deprehendes.

4. Paximatia] *Panes sunt Ægyptiis monachis in* Num. 4.
vsu. Vide Onomasticon.

5. Gello] *Post* gelluneulus. *In Pelagio libello 5. n.* Num. 14.
24. *est* suriscula. *Intelligitur vas aquarium.* Num. 19.

6. Proastium] *Mira hic MSS. librorum lectio. Audom. treu.* prastro, qui vocatur insentimo. *Aquic.* proastion, qui vocatur setimo. *Edit.* prope praseium *vel* prastium *Credrenus anno 20. Imperij Theodosij iunioris eamdem historiolam narrat. vbi Græcè est* προάστειον. *& infrà apud Pelagium libello 15. n. 66. In hac eadem re,* suburbanum *Supra in Vitâ S. Basilij c. 2. etiam habes* proastium.

7. Septimo] *Intelligitur septimum clima seu regio Constantinopoleos, quod in proastio seu suburbio erat. Aliquando Græcum vocabulum Latini seruant, & vocant*

hebdo

hebdomon. *Vide Onomasticon.*

8. Subripiat] *id est*, subrepat. *Editi addunt*, meritum. *Sic supra apud Ruffinum libr. 2. cap. 15.* Huic quodam die satanas subripere volens.

Num 39. 9 Brumosa] *Ita MS. Editi ferè*, bramosa & bromosa. *Intelligitur autem aqua crassa & fœtida. Glossæ Isidori. Bromosa*, immunda. *Brumosus*, annosus, tesinosus. *Brumalia*, tesinosa pluuia.

10. Muscata] *Varia hîc lectio in MSS.* musica *in Aquicinct.* musaco *in Audomaren. Suprà in Vitâ Pelagiæ ca.2.* Quæ tamen transiens per nos, totum impleuit aërem ex odore musci. *In Vitâ Marcellæ cap.3.* fragrare musco mure.

Num. 36. 11. Abbas Ioannes] *Fulbertus Carnotensis episcopus in fine epistolarum suarum, post hymnum de Natiuitate Christi & Epiphaniâ, ex hoc loco, vel ex Pelagio infrà libell. 10. numer. 27. hanc de Ioanne Paruo narrationem ita versibus & rhythmis seculi sui reddidit.*

In Vitis patrum veterum quiddã legi iucundũ,
Exemplo tamen habile, quod vobis dico rhythmicè.
Ioannes abba paruulus staturâ, non virtutibus,
Ita maiori socio, qui cum erat in eremo,
Volo, dicebat, viuere securè, sicut Angelus,
Nec veste nec cibo frui, qui laboretur manibus.
Respõdit frater: Moneo, ne sis incœpti properus,
Quod tibi postmodum sit non cœpisse satius.
At ille: Qui non dimicat, non cadit neq; superat.
Et nudus eremum interiorem penetrat,
Septem dies gramineo vix ibi durãt pabulo:
Octauâ fames imperat, vt ad sodalem redeat:
Qui serò clausâ ianuâ, tutus sedet in cellulâ.
Cùm minor voce debili appellat: Frater, aperi;
Ioannes opis indigus notis assistit foribus:
Ne spernat tua pietas, quem redigit necessitas.
Respõdet ille deintus: Ioannes factus est Angelus,
Miratur cæli cardines, vltrà non curat homines.
Foris Ioannes excubat, malámq; noctẽ tolerat,
Et præter voluntariam hanc agit pœnitentiam.
Facto manè recipitur, satísque verbis vritur,
Sic intentus ad crustula, fert patienter omnia.
Refocillatos Domino grates agit ac socio:
De hinc rastellũ brachiis tentat mouere lãguidis.
Castigatus angustiâ de leuitate nimiâ,
Cùm Angelus non potuit, vir bonus esse didicit.

Num. 61. 12. Theopemptus] *Ita* Θεόπεμπτος *vocatur in Menæis Græcis 19. Ianuarij in Vitâ Macarij Ægyptij. In MSS. & editis variè hoc nomen deprauatur*, Theopentus, Theopentius.

Num. 71. 13. Carricanit] *Gloss. vete.* Carrico, onero.

Num. 84. 14. Conuitiis affligebat] *De hoc Atheniensium more habes apud Gregorium Nazianzen. Oratione in laudem D. Basilij.*

Num. 104. 15. Certatus es, *Aliàs*, certasti. *Sed sæpiùs hæc forma loquendi eo seculo vsitata in his libris occurrit.*

Num. 118. 16. Cùm lampadibus] *Viris in dignitate constitutis, vel sanctitate eminentibus occurrebant cum igne, cereis, lampadibus, thymiamate. Vide dictâ ad vitam S. Basilij cap. 19. n. 44.*

Num. 128. 17. Pistor molæ oculos operiret] *Deest prior pars huius numeri in manuscriptis vsque ad* Numquam. *Editi tata habent: quare reliqui, Sed qui* oculi molæ? *Legendum existimo*, pistor molæ, oculos animalis operiret. *Ita Pelagius libello 15. n. 80.*

18. Hyperichius] *Hoc numero in editis varia* Num. 134. *comprehendebantur apophthegmata breuia, quæ iisdem verbis habentur in Pelagio libello 4. à numero 45. vsque ad num. 54. inclusiuè nomine Hyperichij, exceptis duobus vltimis, qui sub* Incerti *titulo habentur. Substitui hîc quod erat in MSS.*

19. Ioseph] *MS. Aquic.* Iusefel *MS. Audomar.* Tusefel. *alij* Iosephel. Num. 163.

20. Macarius] *Numerus hic & historiola Macarij hoc modo in MS. Aquicinct. erat concepta:* Abbas Macarius dum ambularet per desertum, hominem quemdam mortuum pronum in terrâ inuenit iacentem. & posito baculo suo super eum, ait: In nomine Iesu Christi surge. Et statim, qui iacebat mortuus, surrexit, & iactauit se ad pedes S. Macarij. Et cœpit proclamare, quemadmodum ducebatur ab angelis satanæ ad locum tormentorum, & propter petitionem eius fuisset ab Æthiopis dimissus. Cui, cùm interrogaret Macarius in quo loco fuisset destinatus; ille altè ingemiscens, ait: Quantum cælum distat à terrâ, tantum ignis est altus: in quo medio eram missus. His autem auditis senex lacrymas effudit, dicens: Væ homini illi, qui mandata Dei transgressus fuerit. *Quæ in textu edito sunt de refrigerio damnatorum, non valdè quadrant cum placitis Theologorum Scholasticorum. Eadem historiola paulò aliter narrata, habetur etiã inf. apud Ioannem libello 3. n. 16. vbi Notationem vide.* Num. 172.

21. Mazices.] *Impressi* Mazines. *MS. Acquic.* Amazones. *sed legendum* Mazices. *apud Pelagium est*, gens Mazicarum. Num. 199.

22. Therenuthi] *Ita legendum, ex Pelagio libell. 15. n. 2. constat. MS. & impressi, vel* teneritudinis, *vel* terenitudinis, *vel simile quid deprauatum.*

23. Lactorones] *Ita impressi. MS. Aquicin.* lactopones, *qui totum locum ita legit:* Alius lactopones, alius dactylos, alius ficus, alius herbas visibiles, id est, lapsanium, pastenacas, scaruitas, & petrosilinum. *MS. Audomar. priora detrans, reliqua ita legit:* lapsanium, pastanacas, carricas ex petris. *Colon. editio:* lapsanium & pastenatas, cucurbitas & petroselinum. *Aliquæ editiones* caricas *omittunt. Omnino difficile hîc diuinare. An* lactterones *sunt lactuca à lacte? an decurtatum ex Græco* γαλακτοφόρους *quod tamen non memini legisse. Fortè etiam* scarnitæ *proba vox, vnde Gallis* cheruy, *inter herbas visibiles.* Num. 200.

24 Quodam tempore] *Desumptum hoc ex D. Hieronymo. epist. 33. ad Castrutium. quæ hîc tamen in fine, desunt Hieronymo.* quàm illos qui solo visu per concupiscentiam possunt hominem in interitum gehennæ mittere. *Ruffin. libr. 2. Eccl. hist. cap. 7. Socrat. lib. 4. cap. 20. Hieron. in præfat. Didymi de Spiritu sanct*: Didymus verò meus oculum habens sponsæ in Cantico canticorum, & illa lumina, quæ in cadentes segetes sublimati Iesus præcepit, procul altiùs intuetur. *& ep. 32. ad Abigaum*: Sed illum te oculum habere lætare, de quo in Cantico dicitur canticorum: Vulnerasti me soror mea sponsa vno de oculis tuis. Num. 218. Cant. 4.

25. Quam formicæ & muscæ & culices habent] *Hieron. epist. 32. ad Abigaum, quæ est consolatoria super cæcitate*: Nec doleas si hoc non habeas quod formiculæ, & muscæ & serpentes habent. *Vbi etiam refert, quosdam mundi philosophos*, vt totam cogitationem ad mentis cogerent puritatem, sibi oculos eruisse. *Et lib. 2. in Iouinianum*: quosdã legimus sibi effodisse oculos. *Cicero lib. 4. de fin.* Democritus qui verè falsóne dicitur oculis se priuauisse. *De eo idem 5. Tuscul. Gellius libr. 10. cap. 7. Tertullianus Apolog. cap. 46.*

26. Quidam frater] *Huc fortasse facit quod habet D. Hieronymus epist. 4. ad Rusticum*: vidimus nupèr & planximus Crœsi opes vnius morte deprehensas, Num. 219.

hensas, vrbisque stipes quasi in vsus pauperum congregatas stirpi & posteris derelictas. Tunc ferrum quod latebat in profūdo, supernatauit aquæ: & ioter palmarum arbores myrrhæ amaritudo monstrata est. Nec mirum; talem & socium & magistrum habuit, qui egētium fames suas fecit esse diuitias; & miseris derelicta in suam reseruauit miseriam. Quorum clamor tandem peruenit ad cælum, & patientissimas Dei vicit aures, vt missus angelus pessimus Nabal Carmelo diceret; Stulte hac nocte auferent animam tuam à te: quæ autem præparasti cuius erunt? *vbi translatiuè* ferrum *pro latenti grauique monachi iniquitate accipe; &* amaritudinem aquæ à *Moyse propè septuagima palmas inuentam pro crumine, quod palmis velut sanctitatis vmbrâ obiegitur.*

4. Reg. 6. — Exod. — 1. Reg. 25. — Luc 12.

Nescio an per socium & magistrum *suggilles Ruffinum, quem Grunnij nomine designat, de quo in eadem epistolâ*: Hic bene numatus plus placebat in prandiis. Nec mirum, si qui multos inescare solitus erat, facto cuneo circumstrepentium garrulorum procedebat in publicum, intus Nero, foris Cato.

27. Nam eodem loco circiter quinque millia diuisis cellulis habitabant] *Supra lib. 11. qui primus Ruffini est, in Prologo.* Commanent autem per eremum dispersi & separati in cellulis. *Non frustra dixit*, diuisis cellulis. *vt Cellas seu Lauram insinuaret.*

DE VITIS PATRVM LIBER QVARTVS

AVCTORIBVS SEVERO SVLPITIO ET IOANNE CASSIANO.

Excerpta hæc sunt ex Seueri Sulpitij *Dialogo* 1. *&* Ioannis Cassiani *Institutis & Collationibus.*

PROLOGVS.

Seuer. Sulp. Dial. 1. c. 1. quædam huius Prologi verba habet. Intelligenda omnia nomine Posthumiani, qui inter loquitur.

Requenter ac sapiùs a me, fratres, flagitatis, vt vobis gratiâ ædificationis, regressus de partibus transmarinis, edisseram meæ peregrinationis historiam, vel qualiter in Oriente fides Christi floreat, quæ sit principum pax, quæ sanctorum quies, quæ instituta monachorum: quæ eremitarum vita vel conuersatio. Si vel in eremo viuere Christianis licet, quantisque signis ac virtutibus in seruis suis Christus operetur, quemadmodum etiam mihi prospera nauigatio fuerit, quò vel quò me iter terrenum perduxerit. Vestris ergo adiutus orationibus faciam, vt desiderare vos video: & quæso vt libentissimè ad ea quæ narro aurem accommodetis.

Cap. 1.

De monacho solitario, qui in finibus Cyrenorum in paruo tugurio commanebat.

Seuer. Sulpit. Dial. 1. c. 2.

NTE hoc triennium, quo tempore hinc abij, vbi a Narbonâ nauim soluimus, quinto die portum Africæ intrauimus: adeò prospera Dei nutu nauigatio fuit. Libuit animo adire Carthaginem, loca visitare sanctorum, & præcipuè ad sepulcrū Cypriani martyris adorare. Quintodecimo igitur die ad portum regressi, profectique in altum Alexandriam petentes, reluctante Austro, pænè in Syrtim illati sumus: quod prouidi nautæ cauentes, iactis anchoris nauim sistunt. Sub oculis autem terra continés erat, in quam scaphis egressi, cùm vacua omnia ab humano cultu cerneremus, ego studiosiùs explorandorum locorum gratiâ, longiùs processi. tribus ferè à littore millibus paruum tugurium inter arenas conspicio, cuius tectum, quasi carina nauis, erat contiguum terræ, satis firmis tabulis constructum. Non quòd ibi imbrium vllas vis timeatur; fuisse autem illic pluuiam nec aliquando quidem auditum est: sed quòd ventorum tanta vis est, vt si quando vel clementiore cælo aliquantùm spirare flatus cœperit, maius in illis terris, quàm in vllo mari naufragiū sit. Nulla ibi germina, sata nulla proueniūt: quippe in instabili loco arentibus arenis, ad omnem motū ventorum cedentibus. Verùm vbi aduersa quædam à mari promontoria ventis resistunt, terra aliquantulùm solidior herbam raram atque hispidam gignit: ea ouibus est pabulum satis vtile. Incolæ loci illius lacte viuunt. Qui solertiores sunt, vel (vt ita dixerim) ditiores, hordeaceo pane vtuntur. Et ibi sola messis est, quæ celeritate prouentus, per naturam solis siue aëris, ventorum casus euadere solet. Quippe fertur à die iacti seminis, trigesimo die maturescere. Consistere autem ibi homines non alia ratio facit, quàm quòd omnes tributo liberi sunt. Extrema siquidem Cyrenorum ora est deserto illi contigua, quod inter Ægyptum & Africam interiacet; per quod olim Cato Cæsarem fugiens duxit exercitum.

Posthumianus adorat ad sepulcrū sancti Cypriani. — *Insula incognita.* — *Hordeum trigesimo die maturescens.*

Ergo vt ad tugurium illud, quod eminus conspexeram, pertendi, inuenio ibi senem in veste pelliceâ, molâ manuvertentem. Consulutatus, accepit nos benignissime. Eiectos nos in illud littus exponimus, & ne statim repetere cursum possemus, maris mollitie detineri. Egressos in terram, vt est mos humani ingenij, naturam locorum, cultúmque habitantium voluisse cognoscere: Christianos nos esse, id præcipue quærere, an essent aliqui inter illas solitudines Christiani.

Senis Cyrenensis prandium hospitale.

Tunc verò ille flens præ gaudio, ad genua nostra prouoluitur, iterúmque ac sæpiùs nos deosculans, inuitat ad orationem. Deinde expositis in terram ferinis pellibus, facit nos discumbere; apponit prandium sanè locupletissimum, dimidium panem hordeaceum. Eramus autem nos quatuor, ipse erat quintus. Fasciculum herbæ etiam iotulit, cuius nomen mihi excidit, quæ menthæ similis est, exuberánsque foliis saporem mellis præstabat. Huius prædulci admodum suauitate & delectati sumus, & satiati.

Posthumianus septem diebus apud senem mansit.

Septem enim diebus apud illum fuimus. Posterâ igitur die, cùm aliqui ex incolis ad nos confluere cœpissent, cognoscimus illum hospitem nostrum esse presbyterum, quod summâ nos dissimulatione ille celauerat. Deinde cum ipso ad ecclesiam processimus, quæ ferè duobus millibus à conspectu nostro, interiectu montis, exclusa aberat. Erat autem vilibus texta virgultis, non multò ambitiosior, quàm nostri hospitis tabernaculum: in quo vix quis, nisi curuus, poterat consistere. Cum hominum mores quæreremus, illud præclarum animaduertimus, nihil eos neque vendere, neque emere.

Gentis innocentia.

Quid sit fraus atque furtum, nesciunt: aurum atque argentum neque habent, neque habere cupiunt. Nam cùm ego presbytero illi decem aureos obtulissem, refutauit. Et cùm nollet eos accipere, aliquantulum vestimentorum ei indulsimus. Quod cùm ille benignè accepisset, reuocantibus nos ad mare nautis, discessimus ab eo.

Cap. 2.

De dictis Origenis, quòd hæretica sint.

Seu. Sulp. Dial. 1. cap 3.

Contentio episcoporum & monachorum ob Origenem.

PRospero igitur cursu, septimo die Alexandriam peruenimus, vbi fœda inter episcopos atque monachos certamina gerebantur, ex eâ occasione vel causâ, quòd congregati in vnū sæpiùs sacerdotes, frequentibus decreuisse Synodis videbantur, ne quis Origenis libros legeret aut haberet, qui tractator sanctarum Scripturarum peritissimus habebatur: sed episcopi quædam in libris illius insaniùs scripta memorabant.

Origenis scripta ab hæreticis adulterata.

Quæ assertores Origenis non ausi defendere, ab hæreticis potius fraudulenter inserta dicebant: & ideò nō propter illa, quæ in reprehensionem meritò vocarentur, etiam reliqua esse damnanda; cùm legentium fides facilè posset habere discrimē, ne falsa sequeretur, & tamen Catholicè disputata retineret. Non esse autem mirū, si in libris neotericis & recenter scriptis fraus hæretica fuisset operata, quæ in quibusdam locis non timuisset impetere Euangelicam veritatem. Aduersum hoc episcopi obstinatiùs renitentes, pro potestate cogebant recta etiā vniuersa cum prauis, & cum ipso auctore damnare, quia satis super his sufficerent libri, quos ad se iā recepisset Ecclesia; respuendámq; esse penitùs lectionem, quæ plus esset nocitura insipientibus, quàm profutura sapientibus. Mihi autem ex illis libris quædam curiosiùs indaganti, admodū multa placuerunt: sed aliqua reprehendi, in quibus illum praua sensisse non dubium est, quæ defensores eius falsata contendunt.

Præclarum de Origene testimonium.

Ego miror, vnum eundémque hominem tam diuersum à se esse potuisse: vt in eâ parte, quâ probatur, neminem post apostolos habeat æqualem; in ea verò, quâ iure reprehenditur, nemo deformiùs doceatur errasse. Nam cùm ab episcopis excerpta ex libris illius multa legerentur, quæ contra Catholicam fidem scripta constarent: locus ille vel maximam parabat inuidiam, in quo editum legebatur: Quia Dominus noster Iesus Christus pro redemptione hominis in carnem venisset, crucem pro hominis salute perpessus, mortem pro hominis æternitate gustasset; ita esset eodem ordine passionis etiam diabolum redempturus: quia hoc bonitati illius pietatíque congrueret, vt qui perditum hominem reformasset, prolapsum quoque angelum liberaret.

Error Origenis de diabolo quandoque redimendo.

Cùm hæc atque alia huiusmodi ab episcopis proderentur, ex studiis partium orta est magna seditio. Quæ cùm reprimi sacerdotum auctoritate non posset, sæuo exēplo ad regendam ecclesiæ disciplinam præfectus assumitur: cuius terrore dispersi fratres, ac per diuersas oras monachi sunt fugati, ita vt propositis edictis, in nulla constare sede sinerentur. Illud autem me admodum permouebat, quòd Hieronimus vir maximè Catholicus, & sacræ legis peritissimus, Origenem secutus primo tēpore putabatur: quem nunc idem ipse Hieronymus præcipuè, & omnia illius scripta damnaret.

Hieronymus sacræ legis peritissimus.

Nec verò ausus sum de quoquam temerè iudicare; præstantissimi tamen viri doctissimíque ferebantur in hoc certamine dissidere. Sed tamē siue illud error est, vt ego sentio; siue hæresis, vt putatur; non solùm reprimi nō potuit multis animaduersionibus sacerdotum, sed nequaquam tam late se potuisset effundere, nisi contentione creuisset. Istiusmodi ergo turbatione cùm veni, Alexandria fluctuabat.

Hæreses contentionibus crescunt.

Me quidem episcopus illius ciuitatis benignè admodum, & meliùs quàm opinabar excepit, secúmq; tenere tentabat. Sed non fuit animus ibi consistere, vbi recens fraternæ cladis feruebat inuidia.

De conuersatione Hieronymi Ierosolimitani. Cap. 3.

Seu. Sulp. Dial. 1. cap. 4

Beatus Hieronymus Bethleem rexit ecclesiam.

IGitur inde egressus, Bethleem oppidum perij, quod ab Ierosolymis sex millibus separabatur: ab Alexandriâ autem sedecim mansionibus abest ecclesia loci illius, quam Hieronymus presbyter regebat. Nam parochia est episcopi, qui Ierosolymam tenet. Mihi iampridem Hieronymus superiore illa meâ peregrinatione compertus, facilè obtinuerat, vt nullum præter illum mihi expetendum rectiùs arbitrarer.

Eiusdem encomium.

Vir enim præter fidei meritum, dotémque virtutum, non solùm Latinis atque Græcis, sed & Hebraicis etiam litteris eruditus est, vt se illi in omni scientiâ nemo audeat comparare.

Posthumianus sex mensibus mansit apud Hieronymum Hier. ep. 22. ad Eustochium de custod. virgin.

Nam sex menses apud ipsum fui conuersatus. Cuiiugis aduersum malos, pugna, perpetuumque certamen conciuit odia perditorum. Verè fateor, pinxisse mihi videtur in aliquibus opusculis vitia multorum; imò quòd nihil penitùs omisit, quod non carperet, laceraret, exponeret; præcipuè auaritiam, nec minùs vanitatem insectatus est. multa de soperbiâ, non pauca de superstitione disseruit. Ceterùm de familiaritatibus virginum, monachorum, atque etiam clericorum, quàm vera, quàm fortia disputauit? Vnde à quibusdam dicitur non amari. Oderunt eum hæretici, quia eos impugnare non desinit.

Oderunt

A quibus [illegible] habetur Hieronymus, à quibus amatur.

Od[illegible] clerici, quia vitia eorum insectatur & [illegible] Sed planè eum boni homines admirantur & diligunt. Nam qui eum hæreticum esse arbitrantur, insaniunt. Verè dixerim, Catholica hominis scientia, sana doctrina est: totus semper in lectione, totus in libris est. Non die, non nocte quiescit: aut legit aliquid sẽper, aut scribit. Quod nisi mihi fuisset fixum animo, & promissum, Deo teste, antè propositum, eremum adire, vel exiguũ temporis punctum à tanto viro discedere noluissem. Huic ergo traditis atque commissis omnibus meis, omniq; familiâ, quæ me contra voluntatem animi mei secuta, tenebat implicitum, exoneratus quodammodò graui fasce penitùs ac liber, egressus sum ad Alexandriam. Visitatis ibi fratribus, ad superiorem inde Thebaidam, id est ad Ægypti extrema contendi. Ibi enim vastæ patentis eremi solitudinis plurimum ferebantur habere monachorum. Longum est, si omnia cupiam referre quæ vidi: pauca namque perstringam.

Posthumianus post Alexandriam lustrat Thebaidam.

Cap. 4. *Quòd abbates fratribus suis eorum licentiâ in eremo constitutis victum administrant.*

Seuer. Sulpit. Dialog. 1. c. 5.

Varia monasteria in Ægypto.

HAud longè ab eremo contiguâ Nilo, multa sunt monasteria: habitant in vno loco plerumque centeni, quibus summum ius est, sub abbatis imperio viuere, nihil arbitrio suo agere, per omnia ad nutum illius potestatémque pendere. Ex his ergo si qui maiorem virtutem mente conceperint, vt acturi solitariam vitam se ad eremum conferant, non nisi permittente abbate discedũt. Hæc illorum prima virtus est, parére alieno imperio. Transgressis ergo ad eremum abbatis illius ordinatione, panis & quilibet alius cibus ministratur.

Prima monachorum virtus obedientia.

Cap. 5. *Quòd frater in eremo pascitur pane calido.*

Seuer. Sulp. Dial. 1. c. 5.

CAsu per illos dies, quibus illuc adueneram, cuidam solitario, qui nuper ad eremum secesserat, neque ampliùs ab hoc monasteriô, quàm sex millibus, tabernaculum sibi construxerat, panem abbas per duos pueros miserat. Quorum maior habebat ætatis annos quindecim minor duodecennis erat. His ergo inde redeuntibus, aspis miræ magnitudinis venit obuiàm: cuius occursu nihil perterritis, vbi ante pedes eorum venit, quasi incantata carminibus, cærulea colla deposuit; minor ex pueris manu eam apprehensam ac pallio inuolutam, ferre cœpit: deinde monasteriũ quasi victor ingressus, in occursũ fratrũ captiuã, bestiã resoluto pallio, non sine iactantiæ tumore deposuit. Sed cùm infantium fidem atque virtutem ceteri prædicarent, abbas ille altiori consilio, ne infirmior ætas insolesceret, vtrumque virgis compescuit, multùm obiurgatos, cur ipsi, quod per eos operatus fuerat Dominus, prodidissent: opus illud non suæ fidei, sed diuinæ fuisse virtutis: discerent potiùs Deo in humilitate seruire, non in signis & virtutibus gloriari, quia melior esset infirmitatis conscientia, virtutum vanitate. Hoc vbi ille frater audiuit solitarius, & periclitatos infantulos serpentis occursu, & ipsos insuper multa verbera victo serpente meruisse, abbatem obsecrat, ne sibi post hæc vllus panis aut cibus aliquis mitteretur. Iamque octauus dies fuerat emensus, quo se homo Christi iusta periculum famis ipse concluserat. Arebant membra ieiunio, sed deficere mens cælo intenta non poterat. Corpus inediâ fatiscebat, fides firma durabat: cùm interim admonitus abbas ille per Spiritum, vt discipulum visitaret, pia sollicitudine cognoscere cupiẽs, quâ vitæ substantiâ vir fidelis aleretur, qui ministrari sibi panem ab homine noluisset, ad requirendum eum ipse abbas proficiscitur. At ille, vbi eminùs senem venire conspexit, occurrit ei obuiam: agit gratias, ducit ad cellulam. Cùm ingressi pariter ambo, conspiciunt palmiciam sportam, calido pane congestam, foribus affixam de poste pendere: ac primùm panis calidus sentitur odore, tactu verò ac si ante paulusum foco esset ereptus, ostenditur: Ægyptij tamen panis forma non cernitur. Obstupefacti ambo, munus cæleste cognoscunt: cùm ille hoc abbatis aduentu præstitum fateretur, abbas verò illius fidei ac virtuti adscriberet: ita ambo cælestem panem cum magnâ exultatione fregerunt. Quod cùm abbas ad monasterium pòst regressus fratribus retulisset, tantus omnes incenderat ardor animarum, vt certatim ad eremum & sacras solitudines ire properarent.

Pueri innoxii aspidem tractant.

Vapulant pueri quòd non fugerint vanam gloriam.

Panis calidus subministratus.

Contentio humilitatis.

Ibid. c. 6.

In hoc monasterio[5] duos ego iam senes vidi, qui per quadraginta annos ibi degere, ita vt numquam inde discesserint, ferebantur. Siquidem id de eorum virtutibus, & abbatis ipsius testimonio, & omnium fratrum audieram sermone consono celebrari, quòd vnum eorum sol numquam vidisset epulantem, alterum numquam vidisset iratum. Sed quia vnius eremitæ cognouistis virtutem, referam vobis adhuc pauca de pluribus.

Sol monachũ nõ vidit epulantem, nec alterum iratum.

Cap. 6. *Quòd leana tamquam animal mansuetum à sene escam cepit.*

Seuer. Sulp. Dial. 1. c. 7.

EGo vbi primam partem eremi ingressus sum, duodecim ferè à Nilo millibus (habebam autem vnum ex fratribus ducem locorum peritum) peruenimus ad quemdam senem monachum, sub radice montis habitantem: ibi, quod in illis locis rarissimum est, puteus erat. Bouem vnum habebat, cuius hic erat totus labor, impulsâ rotali machinâ aquam producere, nam mille aut ampliùs pedum profundum putei ferebatur. Hortus & illic erat multis oleribus copiosus. Id quidem contra naturam eremi, vbi omnia arentia, exusta solis ardoribus, nullius vmquam seminis vel exiguam radicem ferunt. Verùm hoc sancto illi labor cum pecude communis, & propria præstabat industria: frequens enim irrigatio aquæ tantam pinguedinem arenis dabat, vt mirum in modum virere atque fructificare horruli illius olera videremus. Ex his ergo vnà cum domino suo bos ille viuebat: nobis quoq; ex eâ copiâ cœnam sanctus ille dedit. Post cœnam autem iam inclinante vesperâ, inuitat nos ad arborem palmæ, cuius interdum pomis vti solebat: quæ ferè duobus millibus aberat. Nam hæ tantùm in eremo arbores, licet raræ, habentur tamen: quod verùm solers antiquitas procurauerit, an solis natura gignat, ignoro; nisi Deus præscius futurorum, habitandam quandoque sanctis eremũ, hæc seruis suis præparauerit. Ex maiore enim parte, quæ inter illa consistunt secreta, cùm alia germina nulla succedant, istarum arborum pomis ibi aluntur. Ergo vbi ad illam, ad quam nos hospes noster ducebat, arborem peruenimus, leonem ibi offendimus. Quo viso, ego & ille dux meus intremuimus: sanctus ille inconstanter accessit, nos licet trepidi, secuti sumus. Fera ab eo imperata, modesta discessit & constitit, dum ille atri-

Hortulus fertilis in loco sterilissimo.

Leo anachoretæ obuius, eiq; obediens.

gua ramis humilioribus poma decerperet. Cúmque palmis plenam manum obtulisset, occurrit bestia: accepitque tam liberè, quam nullum animal domesticum. Et cùm comedisset, abscessit: nos hæc intuentes, & adhuc trementes, facilè potuimus agnoscere, quanta in illo virtus fidei, & quanta in nobis esset infirmitas.

Cap. 7. *Quòd lupa à sene pascitur, furti rea veniam precatur.*

Seuer. Sulpit. Dial. 1. c. 8

ALium æquè singularem virum vidimus, in paruo tugurio, in quo non nisi vnus recipi posset, habitantem. Huic lupa solita erat astare cœnanti, nec facilè vnquam bestia fallebatur, quin illi ad legitimam horam refectionis occurreret: & tamdiu pro foribus exspectaret, donec ille panem, qui in cœnâ superat, offerret; illa manum eius lambere solita, atque ita quasi impleto officio & præstitâ consolatione discedebat. Sed fortè accidit, vt sanctus ille dum fratrem, qui ad eum venerat, deducit abeuntem, diutiùs abesset, & non nisi sub nocte remearet, interim bestia ad consuetum illud tempus cœnæ occurreret: vacuam cellam, cùm familiarem patronum abesse sentiret, ingressa est, curiosiùs explorans, vbinam esset habitator. Casu contigua cum panibus quinque palmicia fiscella pendebat: ex his vnum sumit & deuorat, deinde perpetrato scelere discessit. Regressus eremita, vidit sportulâ dissolutâ, non constante panum numero. Damnū rei familiaris intelligit, ac prope limen panis assumpti fragmenta cognoscit. Sed non erat incerta suspicio, quæ furtum persona fecisset. Ergo cùm sequentibus diebus secundùm consuetudinē bestia non veniret, nimirum audacis facti conscia ad eum venire dissimulans, cui fecisset iniuriam, ægrè patiebatur eremita se alumnæ solatio destitutum: postremò illius oratione reuocata, septimum post diem affuit, vt solebat, ante fores cœnanti. Sed vt facilè cerneres verecundiam pœnitentis, non ausa propiùs accedere, deiectis profundo pudore in terrā luminibus, quod palàm licebat intelligi, quamdam veniam precabatur. Quam illius confusionē miseratus eremita, iubet eam propiùs accedere, ac manu blandâ caput triste permulcet: deinde pane duplicato ream suam refecit: ita indulgentiâ consecuta, officij consuetudinem deposito mœrore reparauit. Intuemini quæso, Christi etiam in hac parte virtutem, cui sapit omne quod brutum est, cui mite est omne quod sæuit: lupa officium præstat, bestia furti crimen agnoscit, lupa conscio pudore confunditur: vocata adest, caput præbet: & habet sensum indultæ sibi veniæ, sicut pudorem gessit erroris. Tua hæc virtus, Christe, tua hæc sūt, Christe, miracula. Etenim quæ in tuo nomine operantur serui tui, tua sunt mirabilia: & in hoc ingemiscimus, quòd maiestatem tuam feræ sentiunt, homines non verentur. Ne cui autem hoc incredibile videatur, maiora adhuc memorabo. Fides Christi adest, me nihil fingere, sed quæ mihi bene comperta sunt, explicabo.

Lupa eremitæ alumna.

Furti veniā petit.

Cap. 8. *Quod quinque catuli leonum cæci per anachoretam illuminati sunt.*

Seu. Sulp. Dial. 1. cap 9.

Anachoretarum domicilia & victûs ratio.

HAbitabant plerique in eremo sine vllis tabernaculis, quos anachoretas vocant. Viuūt herbarum radicibus, nullo vnquam certo loco consistunt, ne ab hominibus visitentur. Ad quemdam igitur hoc ritu atque hac lege viuentem, duo ex Nitriâ monachi, licet longè diuersâ regione, tamen quia olim ipsis in monasterio conuersatione charus & familiaris fuisset, auditis eius virtutibus tetenderunt. Quem diu multúmque quæsitum, tandem mense septimo repererunt in extremo illo deserto, quod est Memphis contiguum, demorantem; quas ille solitudines iam per annos duodecim dicebatur habitare. Qui licet omnium vitaret occursum, tamen agnitis fratribus non se fugit, séque charissimis per triduum non negauit. Quarto die aliquantulùm progressus, cùm prosequerentur abeuntes, leænam miræ magnitudinis ad se venire conspiciunt. Bestia, licet tribus repertis, non incerta quem peteret, anachoretæ pedibus aduoluitur: ac deinde præcedentem sequuntur. Nam illa præiens & subinde restans, in eos intendebat, vt facilè posset intelligi, id eam velle, vt quò illa ducebat, anachoreta sequeretur. Quid multis? ad speluncam bestiæ peruenitur, vbi illa adultos iam quinque catulos malefœta nutriebat. Qui vt clausis luminibus ex aluo matris exierant, cæcitate perpetuâ tenebantur. Quos singulos de rupe prolatos, ante anachoretæ pedes mater exposuit. Tunc demum sanctus aduertit, quid bestia postularet: inuocatóque Christi nomine, contrectauit manu clausâ lumina catulorum; ac statim cæcitate depulsâ, apertis oculis bestiarum diu negata lux patuit. Ita fratres illo anachoretâ, quem desiderauerant, visitato, fructuosâ laboris sui mercede ad monasterium redierunt: & fidem sancti, glóriámque Christi quam ipsi viderant, enarrauerunt.

Leæna anachoretæ pedibus supplex aduoluitur.

Anachoreta cæcis leonis catulis visū donat.

Frater quidam ibicis exemplo didicit, quid de herbis edere, quidve respuere deberet. Cap. 9.

Seu. Sulp. Dial. 1. cap. 10.

FVit & alius in illis regionibus anachoreta, qui in eâ parte, quæ est Syenes, habitabat. Hic cùm primùm se ad eremum contulisset, herbis herbarúmque radicibus, quas prædulcis interdum & saporis eximij fert arena, victurus, ignarus germinis eligendi, nociua plerumque carpebat: nec erat facile vim radicum sapore discernere; quia omnia æquè dulcia, sed pleraque occultiore naturâ virus letale cohibebant. Cùm ergo edentem vis interna torqueret, & immensis dolotibus vitalia vniuersa quaterentur, ac frequens vomitus cruciatibus non ferendis ipsam animæ sedem, stomacho iam fatiscente, dissolueret, eremita omnia penitùs quæ essent edenda formidans, nihil iam attrectare aut gustare audebat. Septimum quoque ieiunus diem, spiritu iam deficiente, ducebat: cùm ad eum fera, cui ibicis est nomen, accessit: huic propiùs adstāti, fasciculum herbarum, quem collectum pridie attingere eremita non audebat, obiecit. Sed fera, quæ virulenta erant, ore discutiens, quæ innoxia nouerat, eligebat. Ita vir sanctus eius exemplo, quid edere, quid respuere deberet, edoctus, & periculum famis euasit, & herbarum venena vitauit.

Læditur vi herbarum ignotarum monachus.

Famis labores.

Ibex nosse herbas docet.

Frater quidam quinquaginta annis in monte Sinâ constitutus, non patitur aliorum fratrum accessus. Cap.

Dial. 1. 11

SEd longum est de omnibus qui eremum incolunt, comperta nobis memorare. A[illegible]m integrum & septem fere mens[illegible]s intra sol[illegible] nem constitutus exegi. sæpiu tamen cum [illegible]o sene, qui puteum & bouem habuit, habitaui.

[illegible] annos [illegible] cum [illegible] monachis.

Duo

Duo b[illegible] Antonij monasteria adij, quæ hódieq; ab eius di[illegible]ipulis incoluntur. Ad eum etiam locú, in quo be[illegible]imu[illegible] [illegible]nus eremita est diuer[illegible]us ac[illegible] [illegible] im Sina montis vidi, cuius ca[illegible] contig[illegible]um, nequaquam adi[illegible]. Inter h[illegible]us montis secessus anachoreta [illegible] ferebatur, quem diu multumque quæsitum videre non potui. Qui fere iam ante quinquaginta annos à conuersatione humana remotus nullum vestis vsum habebat, sed setis corporis [illegible] tectus erat. Hic itaque quoties eum religiosi viri adire voluerunt, cursu rapido auia petens, occursum fugiebat humanum. Vni tantummodò ferebatur se ante quinquennium præbuisse videndum, qui, credo, potenti fide id obtinere promeruit. Cui inter multa colloquia percontanti, cur homines tantopere fugeret, respondisse ille perhibetur: Qui ab hominibus frequentatur, non potest ab Angelis visitari. Vnde non immeritò receptá opinione multorum, fama vulgauerat, sanctum illum ab Angelis visitari.

[illegible] pane [illegible].

Sinâ m[illegible] anachoreta degit [illegible].

Qui ab hominibus frequentatur, non visitatur ab Angelis.

Ego autem à Sinà monte digressus, ad Nilum flumen regressus sum, cuius ripas frequentibus monasterijs consertas, vtraque ex parte lustraui: plerumque vidi, vt dudum dixeram, vno in loco habitare centenos: sed & bina & terna millia in iisdem viculis agere constabat. Nec sane ibi minorem puteris diuersantium in multitudine monachorum esse virtutem, quam eorum esse cognouistis, qui se ab humanis cœtibus remouerút. Præcipua, vt iam dixi, & prima ibi virtus, obedientia. Neque enim ibi aliter quis aduenieus, à monasterij abbate suscipitur, quam qui tentatus fuerit & probatus, nullum vnquam recusaturus, licet arduum & difficile, indignúmque abbatis imperium.

Monachorú Orientalium virtus prima obedientia.

Probatio nouitiorum.

Cap. 11.

Obedientiæ incredibilis magna miracula.

Seuer. Sulp. Dial. 1. c. 12.

REferam vobis duo incredibilis obedientiæ magna miracula. Igitur cùm quidam frater sæculi actibus abdicatis, monasterium magnæ di[illegible]ictionis ingressus, suscipi se rogaret in co[illegible]gregationem, abbas cœpit ei multa proponere, graues esse ill[illegible]us [illegible] laborcs, sua verò dura imperia, quæ nullius facile posset implere patientia: aliud potius monasterium, vbi facilioribus l[illegible]ibus viueretur, expeteret; & non tentaret aggredi, quod non posset adimplere. Ille verò his terroribus nihil permoueri, sed magis omnem obedientiam ita pol[illegible]iceri cœpit, vt si eum abbas in ignem ire præciperet, non recusaret intrare. [illegible] professionem vbi abbas accepit, non cunctatus probare, [illegible] eum in clibanum, qui coquend[illegible] pan[illegible] parabatur, intrare. At ille non distulit parere præcepto: sed statim medias flammas, nihil cunctatus ingressus est. [illegible]æ mox tam audaci fide victæ, [illegible] illi quondam Hebræis pueris cesserunt, & confestim fugit incendium. Et ip[illegible]e qui ingressus est, & putab[illegible] a[illegible] velut frigido rore perfusum se esse m[illegible]. Sed quid mirum, si tuum, Christe, tironem [illegible] non attigit, [illegible] nec a[illegible] plgeret dura mandasse, nec [illegible] obedientiam explesse. H[illegible] cr[illegible]endum est, quantum obedientia obtineat apud Deum me[illegible]atur, dum [illegible] die ten[illegible]tur [illegible] pro[illegible]batus [illegible] [illegible]ficat [illegible].

[illegible] mi[illegible] [illegible]dum [illegible] explo[illegible] ardentem [illegible] obedien[illegible] [illegible] tran[illegible].

Aliud miraculum obedientiæ.

Cap. 12.

Seuer. Sulpit. Dial. 1. c. 13.

QVidam itidem frat[illegible] in eodem monasterio ad eumdem abbatem recipi[illegible] aducnerat. Cum prima ei lex obedientiæ proponeretur, ac perpetem polliceretur ad omnia vel extrema patientiam, casu abbas storacinam virgam aridam manu gerebat: hanc fixit in terram, atque illi aduenæ id operis iniunxit, vt tam diu virgulæ aquá irriguam ministraret, donec quod cótra naturam erat) virga arida in solo arente viresceret. Subiectus ille frater duræ legis imperio, aquam propriis humeris quotidie conuehebat, quæ à Nilo flumine per duo ferè millia petebatur. Iamque emenso anni spatio, labor non cessabat operantis, & fructu operis spes esse non poterat, tamen obedientiæ virtus in labore durabat. Sequens quoque annus, vano labore tantum effectum fratris eludit. Tertio demùm anno, succedentium temporum labente curriculo, cùm neque nocte neque die aquarius ille cessaret, virga floruit. Ego ipse ex illa virgula arbusculam vidi, quæ hodiéque intra atrium monasterij ramis virentibus quasi in testimonium manens, quantum obedientia meruit, & quantum fides posset, ostendit.

Simile apud Pelag. libel. 14. n. 3.

Monachi miranda patientia, aridam rigantis virgam.

Tertio anno virga arida floret.

Dæmonia eiciens etiam à dæmone possidetur: sine tamen salubri restituitur.

Cap. 13.

Seu. Sulp. Dial. 1. cap. 14.

QVidam ex sanctis patribus fugandorum de corporibus obsessis dæmonum incredibili præditus potestate, multa signa faciebat. Non solum enim præsens, neq; verbo tantùm, sed & absens quoque, interdum cilicij sui fimbriis aut epistolis missis obsessa corpora curabat. Hic ergo miris in modum frequentabatur à populis, ex multis locis ad eum venientibus: taceo de minoribus; præfecti, comites, atque diuersarum iudices potestatum præ foribus illius sæpe iacuerunt. Hic enim omni potu in perpetuum penitùs abstinuit, ac pro cibo septem tantum cariceis sustentabatur. Intereà sancto viro, vt ex virtute honor, ita ex honore vanitas cœpit subrepere. Quod malum vbi ille primùm potuit in se sentire grassari, diu multúmque discutere conatus est: sed repellere penitus non potuit. Vbique nomen eius dæmones fatebantur. Excludere à se confluentem populum non valebat: virus interim latens serpebat in pectore, & cuius nutu ex aliorum corporibus dæmones fugabantur, seipsum occultis cogitationibus vanitatis purgare non poterat. Totis igitur precibus conuersus ad Dominum, orauit, vt permissa in se diaboli potestate, similis illi fieret, quos ipse curauerat. Quid multis? ille præpotens, ille signis atque virtutibus toto Oriente vulgatus, ille ad cuius limina populi ante confluxerant, correptus à dæmone est; ac retentus in vinculis, omnia illa quæ energumeno solent fieri, perpessus, quinto demùm mense purgatus e[illegible] nó ta[illegible]ùm dæmone, sed quod illi erat vtilius atq; optatius, etiam vanitate.

Mira dæmonis eiciendi potestas.

Perpetua potus in monacho parentia.

Subrepit ei vana gloria.

Dæmonis celeberrimus fugator à dæmone postulat fieri optat. Possidetur à dæmone.

Liberatur à dæmone & vana gloria.

Eremita ad sæculum rediens quomodo punitus est.

Cap. 14.

Seu. Sulp. Dial. 1. cap. 15.

ADo[illegible] [illegible] qui[illegible] prædiues [illegible]bus, gene[illegible] clarus, habens vxorem & [illegible] paruulum, cùm in Ægypto tribunus esset, & frequentibus adu[illegible] * Blembos expeditionibus quædam eremi cont[illegible], sanctorum etiam tabernacula complura vi[illegible], à b[illegible] Ioan[illegible]e eremitá v[illegible]bum [illegible] accepit. Nec moratus inu-

** forte Blemmyes.*

Tribunus dives eremi petit.
De eo Ruff. lib. 2. c. 2.

tilem militiam cum vano honore illo contemnente, eremum constanter ingressus, breui tempore in omni genere virtutum perfectus enicuit. Potens ieiuniis, humilitate conspicuus, fide firmus, facile se antiquis monachis studio virtutis æquauerat. Cum interim subiit eum cogitatio iniecta per diabolum, quod rectius esset vt rediret ad patriam, filiúmque vnicum ac domum totam cum vxore saluaret: quod vtique & acceptius Deo foret, quam si solum se sæculo eriperet, & salutem suorum negligeret. Istiusmodi ergo falsæ iustitiæ colore superatus, post quadriennium cellam suam atque propositum eremita deseruit. Sed vbi ad proximum monasterium, quod à multis fratribus habitabatur, accessit, caussam discessionis atque consilium quærentibus confitetur. Renitentibus cunctis, & præcipuè loci illius abbate, malè animo fixa sententia non potuit euelli. Igitur infelici se obstinatione proripiens, cum dolore omnium digressus est à fratribus. Et vix à conspectu eorum abscesserat, mox impletur dæmone: cruentásque spumas ore prouoluens, suis dentibus sespsum lacerabat. Deinde ad idem monasterium fratrum humeris reportatus, cùm coërceri in eo immundus spiritus non valeret, necessitate cogente ferreis nexibus alligatus, pedes cum manibus vinciuntur. Non immerito pœna fugitiuo. Post biennium verò oratione sanctorum ab immundo spiritu liberatus, ad eremum, vnde discesserat, mox regressus, & ipse correctus est, & aliis futurus pro exemplo, ne quem aut falsæ iustitiæ vmbra, aut incerta mobilitas inutili leuitate compellat semel cœpta deserere.

Tentatus recedit ab instituto.
Inuaditur à dæmone.
Liberatus corrigitur.
Pœnitentiâ ductus eremum petit.

Cap. 15. *De habitu vel vestimentis Ægyptiorum monachorum.*

Cassian. l. 1. Instit. c. 4
Cucullorum vsus & significatio.

SVnt præterea quædam in ipso Ægyptiorum habitu, non tantum ad curam corporis, quantum ad morum formulam congruentia. Cucullis namque perparuis indesinenter vtuntur diebus ac noctibus, scilicet vt innocentiam & simplicitatem paruulorum iugiter custodire, etiam imitatione ipsius velaminis commoneantur.

Ibid. c. 5. Colobiorum.

Colobiis quoque lineis induuntur, quæ vix ad cubitos vsque pertingunt, nudas de reliquo circumferunt manus, vt amputatos eos habere actus & opera mundi huius, suggerat abscissio manicarum.

Ibid. c. 7. Palliolorum.

Post hæc angusto palliolo tam amictus humilitate quàm vilitate pretij, colla pariter atque humeros tegunt, quod mafortes tam nostro quam ipsorum nuncupatur eloquio.

Ibid. c. 8. Melotarum.

Vltimum est habitus eorum pellis caprina, quæ melotes appellatur. Qui tamen habitus pellis caprinæ, significat mortificata membra omni petulantiâ carnalium passionum, debere eos in summâ virtutum grauitate consistere.

Ibid. c. 10. Matth. & Luc. 10.

Calceamenta quoque, velut interdicta Euangelico præcepto recusantes, cùm infirmitas corporis, vel matutinus rigor hiemis seuit, seu meridiani æstus feruor exegerit, tantummodò muniūt pedes. Quibus tamen caligis quamquam licitò vtantur, vtpote Domini mandato concessis; nequaquam tamen pedibus eas inhærere permittunt, cùm accedunt ad celebranda seu ad percipienda sacrosancta mysteria, illud etiam existimātes secundùm litteram custodiri debere, quod dicitur ad Moysen & ad Iesum filium Naue: Solue corrigiam calceamenti tui; locus enim in quo stas, terra sancta est.

Act. 12. Marc. 6.
Exod. 3. Iosue 5.

De canonico orationum modo, & perfectâ abrenuntiatione [illegible] Cap. 16.

Cassi. l. 2. Instit. c. 3

ITaque per vniuersam Ægyptum & Thebaidem, vbicumque habentur monasteria, legitimum orationum modum in vespertinis conuentibus seu nocturnis vigiliis tenent. Non enim illic quisquam congregationi fratrum interesse permittitur, nisi priùs vniuersis facultatibus suis reddatur extraneus. Et qui ingressus in congregationem fuerit, sic obedire cogitur cunctis, vt redeundum sibi secundùm sententiam Domini ad infantiam pristinam nouerit, nihil sibi consideratione ætatis vel annorum numerositate præsumens, quam in sæculo inaniter consumptum se reputat perdidisse: sed pro rudimentorum merito & tirocinij nouitate, quam se gerere in Christi militiâ recognoscit, subdere se etiam iunioribus compellitur.

Hora canonica in monaster.
Nouitij debēt ad infantiā redire.

Ibid. c. 4.

Igitur per vniuersam (vt diximus) Ægyptum duodenarius psalmorum numerus, tam in vespertinis quàm in nocturnis sollemnitatibus custoditur, ita dumtaxat, vt post ipsos psalmos duæ lectiones, vna veteris, alia noui Testamenti subsequantur. Qui modus antiquitus constitutus, idcircò per tot sæcula intemeratus perdurat, quia non humanâ adinuentione statutus à senioribus affirmatur, sed cælitus angelico ministerio patribus antiquis fuisse delatus.

Mos psallendi ab Angelis.

Cap. *Vbi Angelus in congregatione seniorum XII. psalmos visus fuit cantasse.*

Cassi. l. 2. Instit. c. 5.

NAm cùm in primordiis fidei pauci quidem, sed probatissimi viri, monachorum nomine censerentur, quique iam normam viuendi à successoribus apostolorum susceperant, secedentes in secretiora suburbiorum loca, agebant vitam tanto abstinentiæ rigore districtam, vt omnibus stupori esset tam ardua conuersationis eorū professio. Hi ergo venerabiles patres peruigili curâ posteris consulentes, qui modus quotidiano cultu per vniuersum fraternitatis corpus decerni deberet, tractaturi omnes in vnum locum conueniunt, vt hereditatem pietatis ac pacis successoribus suis absolutam ab omni dispensationis lite transmitterent: verentes, ne qua in quotidianis sollemnitatibus inter viros eiusdem culturæ dissonantia vel varietas exorta, quandoque in posterum erroris noxii germen emitteret. Cumq; pro suo vnusquisque feruore, diuerso modo psalmorū numeros institueret, & alij quinquagenos, alij [illegible]xagenos psalmus; nonnulli verò nec hoc quidem contenti numero, transcendi eum debere censerent, essétque inter eos pro religionis glori[illegible] pia contentio, ita vt tempus vespertinæ sollemnitatis sacratissimæ quæstioni succederet: repentè vnus in medio eorum psalmos Domino cantaturus exurgit. Cúmque admirantibus cunctis, vndecim psalmos orationum interiectione distinctos, contiguis versibus parili pronuntiatione cantasset, duodecimum sub Alleluia responsione consummans, ab vniuersorum oculis repentè subtractus, quæstioni pariter & cæremoniis finem imposuit.

Dissonantia [illegible] *à religione amouenda est patre*
Angelus ps[illegible] *cum orationum interiectione.*

Ibid. [illegible] *4.*

Exhinc sancti qui aderant seniores, intelligentes angelico magisterio cōgregationibus fratrum generalem canonem non sine dispensatione Domini constitutum, decreuerunt hunc numerum tam in vespertinis quàm in nocturnis vigiliis custodire.

Has

Cassian lib. 2. Instit. cap. 7.

Has igitur prædictas orationes hoc modo incipiunt atque consummant, vt finito psalmo, quem oratio subsequitur, non statim ad incuruationem genuum corruant: sed antequam genua flectant, paulisper orant, & stantes in supplicatione, maiorem partem horarum expendunt. Itaque post hæc puncto breuissimo procidentes ad terram, velut orantes tantùm diuinam clementiam, cum summa rursus velocitate consurgunt: ac iterum expansis manibus, eodem modo quo prius stantes orauerunt, suis precibus intentius immorantes. Dicunt enim ipsi, in terrà diutius procumbentem monachum, quasi in oratione enixius laborantem, non solum diuersis cogitationibus, sed etiam somno grauiùs impugnari. Experimento didicimus, quòd plerique non tam orationis gratiâ, quàm refectionis obtentu in terram prostrati, diutiùs videntur orationem protrahere.

Procumbere ... non probant.

Cap. 18.

Quanta discretio & obseruantia in oratione tenenda sit.

Cassian l. 2. Instit. c. 10.

CVm igitur prædictas sollemnitates, quas illi synaxeos vocant, celebraturi conueniunt, tantum præbetur à cunctis silentium, vt cùm in vnum tam numerosa fratrum multitudo conueniat, nullius vox, excepto canentis, personet. In quâ oratione non sputum emittitur, non exscreatio obstrepit, non oscitatio somnolenta trahitur; nullaque vox absque sacerdotis precem concludentis auditur. Cùm autem ille qui orationem collecturus est, è terrà surrexit, ita vt nullus nec antequã inclinetur ille, genu flectere, nec cum ex terrâ surrexit, morari præsumat. Ideò enim orationes illi celeri fine concludunt, ne fortè immorantibus ei diutiùs, redundantia quædam sputi seu phlegmatis interrumpat orationis excessum: & idcircò dum adhuc feruet, velut de faucibus inimici velociter rapienda est. Qui cùm sit nobis semper infestus, tunc maximè adsistit infestior, cùm contra se offerre nos Domino preces videt.

Summam psalmorum ... finiturum.

Ibid. c. 11. Crebræ orationes breues longioribus præferuntur.

Quamobrem vtiliùs censent, breues quidem orationes, sed crebertimas fieri. Meliùsque esse dicunt, decem psalmi versus cum contritione cordis & cum rationabili assignatione cantare, quàm totidem psalmos cum confusione mentis effundere.

Cap. 19.

Quod in responsione Alleluia non dicatur psalmus, nisi qui hoc titulo prænotatur.

Cassian l. 2. Instit. c. 11.

ILlud quoque apud eos omni obseruantiâ custoditur, vt in responsione Alleluia, nullus dicatur psalmus, nisi is qui in titulo suo Alleluia inscriptione prænotatur.

Ibid. c. 12.

Nullum etiam tempus ab operis exercitatione vacuum transire concedunt: quia non solùm ea quæ diei splendor emittit, omni instantiâ manibus exercere contendunt: sed etiam illa operationum genera sollicitâ mente perquirunt, quæ ne ipsius quidem noctis densissimæ tenebræ valeant impedire, credentes se tanto subliniorem spiritalium contemplationum puritatem mentis intuitu quæsituros, quanto diutiùs fuerint erga operis studium ac laboris intenti.

Nullum tempus ... ab oratione vel operatione.

Ibid. c. 18. ... de genuflexione.

Hoc quoque nosse debemus, à vesperâ Sabbati, quæ lucescit in diem Dominicum, ad vesperam sequentem apud eos genua non curuari, sed nec totis quinquagesimæ diebus.

Cap. 20.

De opere manuum, ... cur tertia, sexta, & nona: psallatur.

Cassian. l. 3. Institu. c. 2.

ITa namque ab eis incessanter operatio manuũ priuatim per cellulas exercetur, vt psalmorum quoque vel ... ceterarum Scripturarum studiu per totum diei spatium iugiter meditantes, in his officiis quæ nos statuto tempore celebramus, totum diei tempus absumant.

Ibid. c. 3.

Tertiam verò horam & sextam atque nonam, trinis psalmis quotidie finiunt. His enim tribus temporibus etiam Danielem prophetam quotidie fenestris apertis in cœnaculo preces Domino fudisse cognoscimus. Nec immeritò hæc specialiùs tempora religiosis sunt officiis deputata: in his siquidem promissionum perfectio, & summa nostræ salutis est adimpleta. Horâ namque tertiâ, repromissus olim per prophetas Spiritus sanctus, super apostolos descendit, linguarúmque omniũ eis scientiam dedit. Horâ autem sextâ, immaculata hostia, Dominus noster Iesus Christus oblatus est Patri, crucémque pro totius mundi salute conscendens, humani generis deleuit peccata. Eadẽ quoque horâ Petro in excessu mentis vocatio gentium, per summissionem vasis euangelici cælitus delati, & purificatio omnium generũ animantium in eodem vase consistentium, delatâ ad eum voce diuinitus reuelatur, dicente ei: Surge Petre, occide & manduca. Quod vas quatuor initiis de cælo summissum, non aliud quàm Euangelium designare manifestè cognoscitur. Horâ verò nonâ Christus inferna penetrãs, inextricabiles tartari tenebras coruscatione sui splendoris extinxit: portásque æreas eius effringens, & seras ferreas conterens, captiuitatem sanctorum quæ clausa tenebatur, secum transuexit ad cælos, igneaque romphæâ summotâ, antiquum incolam paradiso restituit. Eadem quoque horâ Cornelius centurio in precibus persistens, commemorationem orationũ & eleemosynarum suarũ ante Deum factam, ab Angelo sibi loquente cognoscit. Quibus testimoniis liquidò comprobatur, non immeritò sanctis & apostolicis viris, has horas religiosis obsequiis consecratas, à nobis quoque obseruari similiter oportere: qui nisi velut lege quadam soluere hæc pietatis officia saltem statutis temporibus adigamur, totu diei spatium obliuione aut desidiâ vel vanis occupationibus inuoluti, absque orationis interpellatione consumimus.

Daniel. 6.

Act. 2. Mysterium horarũ, tertia, sexta, nona.

Coloss. 2.

Actor. 10.

Matth. 27.

Act. 10.

Cap. 21.

Cum quantâ discretione & cautelâ suscipiantur in monasterio abrenuntiantes sæculo.

Cassian. l. 4. Instit. c. 3.

CVm igitur quis renuntiaturus sæculi negotiis, in monasterium se suscipi rogauerit, non antè admittitur, quàm diebus decem vel eò ampliùs pro foribus monasterij excubans, indicium perseuerantiæ suæ, pariter humilitatis ac patientiæ demonstrauerit. Cúmque omnium fratrum prætereuntium genibus prouolutus, & ab vniuersis refutatus atque despectus sit, quasi qui non causâ religionis, sed necessitatis obtentu monasterium optet intrare, iniuriis quoque multis affectus, experimentum dederit constantiæ suæ: & qualis futurus sit in tẽtationibus, opprobrij tolerantiâ declarauerit, atque ita postmodũ susceptus, diligentiâ summâ perquiritur, ne de facultatibus suis inhæserit ei vel vnius nũmi cõtagio. Sciunt enim cum sub monasterij disciplinâ

Nouitiorum probatio ante ingressum & post.

Pecunias abdicant.

diuturnum esse non posse, sed nec humilitatem aut obedientiam o[illegible]tinere, [illegible] in [illegible]nspe[illegible] eius quantuliscumque pe[illegible]uniæ latita[illegible]t.

Ibid. c. 5. Vestem deponunt.

Quamobre[illegible] ita nudatur vnusqu[illegible]sque, cum receptus fuer[illegible], omni pr[illegible]na facultate [illegible]n[illegible] sū quidem vestimentu[illegible] quo [illegible]utus est, habere [illegible] permittatur vlt[illegible]ius [illegible]ed in conuentu fratrum productus in medium, exuitur propriis indumentis, ac per manus abbatis induitur monasterij vestimentis: vt per hoc non solum se v[illegible]teribus rebus suis anti[illegible]uis nouerit spoliatum, sed etiam omni mundiali fastu deposito, ad Christi paupertatem & inopiam se descendisse cognoscat.

Cum saculari veste fastus simul deponendus.

Ibid. c. 6.

Illa vero quæ posuit vestimenta, tamdiu reseruantur in monasterio, donec profectus & conuersationis eius ac tolerantiæ virtutem euidenter agnoscant. Et si posse eum ibi perdurare perspexerint, tunc indigentibus eadem vestimenta largiuntur: sin verò in quadam illum murmuratione vel qualibet inobedientiâ deprehenderint, exuentes eum monasterij, quibus indutus erat, vestimentis, & reuestitum antiquis, quæ seruata fuerant, depellunt de congregatione.

Vestes nouitiorū sequestrantur.

Ibid. c. 7.

Cùm igitur quis susceptus, & hac perseuerantiâ (quâ diximus) fuerit comprobatus, ac depositis propriis indumentis, habitu monasteriali fuerit accinctus, non statim congregationi fratrum commisceri permittitur: sed deputatur alicui seniori, qui seorsum non longè à vestibulo monasterij commanens, habet curam peregrinorum atque aduenientium deputatam, eisque omnem diligentiam susceptionis & humanitatis impendit. Cumque ibidem cum ipso integro anno deseruiens, absque vllâ querela suum circa peregrinos exhibuerit famulatum, doctus per hæc primâ institutione humilitatis, admiscetur post hæc congregationi fratrum.

Hospitibus famulatur.

Ibid. c. 8. Docetur abdicare volūtatem.

Ac demum docetur primitus suas vincere voluntates, & ea illi sæpius imperare student, quæ senserint animo eius esse contraria. Pronuntiāt enim, nullatenus posse monachum præualere velitæ, vel tristitiæ, vel spiritui fornicationis, nisi priùs didicerit mortificare per obedientiam suas volūtates: sed nec humilitatem quidē cordis verā, nec cum fratribus concordiam firmā posse retinere, nec in monasterio diutius permanere eum, qui voluntates suas non didicerit superare.

Cap. 22.

Quod nullus in monasterio sine iussione seniorum agere aliquid præsumat.

Cassian. l. 4. Instit. c. 10. Superiorum præcepta vt Dei accipiunt.

POst hæc tantâ obseruantiâ apud eos obedientiæ regula custoditur, vt iuniores absque præpositi sui scientiâ vel permissu nec ad ipsas quidem naturales necessitates progredi præsumant: & sic vniuersa præcepta, quæ eis ab abbate fuerint imperata, complere festinant, tamquam si ex Deo sint cælitus edita: vt aliquando etiā impossibilia sibimet imperata, eâ fide ac deuotione suscipiant, vt tota virtute perficere ea & consummare nitantur.

Ibid. c. 12.

Itaque considentes intra cubilia sua, & operi ac meditationi studium pariter impendētes, cùm signum aliquod audierint ad orationem eos seu ad opus aliquod inuitans, certatim de cubilibus suis vnusquisque prorumpit, ita vt ille qui scripturas exercet, cùm repertus fuerit inchoasse litterā, finire nō audeat: sed in eodē puncto quo ad aures eius sonitus pulsantis signi aduenerit, summâ velocitate prosiliens, ne tantum quidem mo-

Promptis odo ad opus.

ræ ei interponat, quantum cœpti apicis consummet effigiem.

Cassian. l. 4. Instit. c. 14. Nec verba proprij.

[illegible]am [illegible]anc virtutem inter ceteras instit[illegible] cor[illegible] nam eis a cogi omnimus, qu[illegible]d n[illegible] ce[illegible] n[illegible] pe[illegible] em ip[illegible], nec aliquid a[illegible] quasi proprium possidere [illegible]at [illegible]ed nec [illegible]bo quidem audeat quis dicere, aliquid esse suum.

Cap. 23.

De tribus granis lenticulæ negligenter dimissis.

Cassian. l. 4. Instit. c. Etiam leuis culpa punitur.

IGitur in septimanâ cuiusdam fratris qui officio coquinæ deseruiebat: cùm præteriens præpositus monasterij, tria grana lenticulæ iacere vidisset in terra, quæ fratri festinanti ad coctionem præparandam, inter manus, quando aquâ lauabantur, elapsa fuerant, confestim super hoc abbatem consuluit. Tunc frater ille, velut interuersor & neglector sacri peculij iudicatus, ab oratione suspensus est. cuius negligentiæ reatus non aliter ei remissus est, nisi cum publicâ pœnitentiâ diluisset.

Cap. 24.

De duobus monachis, in quorum septimanâ lignorum defecit.

Cassian. 4. Instit. c. 21

NOui alios fratres, in quorū septimanâ cùm accidisset tanta lignorum penuria, vt non esset penitùs vnde soliti cibi fratribus pararētur: & donec possent coëmpta deferri, vt xerophagia contenti essent, abbatis fuisset auctoritate præceptum: essetque hoc vniuersis placitū, nec quisquam possēt vllum coctionis sperare pulmētum: illos, velut qui fructu ac mercede sui laboris & obsequij fraudarentur, si in ordine vicis suæ cibos fratribus non secundùm consuetudinem parauissent, tantùm sibi spontanei laboris ac solicitudinis indixisse, vt in illis aridis ac sterilibus locis, in quibus ligna nisi de fructiferis arboribus excidantur, omnimodis nequeunt inueniri: neq; enim in illis locis vlla reperiuntur fructeta siluestria. Igitur per extenta auia discurrentes fratres illi, & in eremum, quæ versus mare mortuum tenditur, abeuntes, festucas tenues ac [illegible]ulas, quas ventus hinc illúcque disperserat, colligentes, cunctā solemnitatem ciborum spontaneis obsequiis præparauerūt. Tanta namque fide hæc sua munera fratribus exhibuerunt, vt etiam cum illos honestè posset vel lignorum excusare penuria, vel abbatis imperium, pro suo fructu atque mercede noluerint abuti licentia.

Egregia fratr[illegible] & [illegible]

Cap. 25.

De beato Ioanne, qui habitabat iuxta Lyco oppidum.

Cassian. [illegible] Inst[illegible] Ruff. [illegible] c. 1.

NEcessarium reor huic operi, commemorationem facere beati Ioannis, qui commoratus est iuxta Lyco, quod est oppidum Thebaidæ, quique propter obedientiæ virtutem vsque ad prophetiæ gratiam sublimatur. Sic enim per totum claruit mundum, vt & regibus mundi hu[illegible]s merito suo redderetur illustris. Nam [illegible] tremis [illegible] vt dixi [illegible] Thebaidæ pa[illegible]bus commaneret, non ante præsumebat Theodosius Imperator ad præpotentium tyrannorum bella procedere, quam illius animaretur oracu[illegible] [illegible]e [illegible] sponsis. Quibus confidens, velut cælitus [illegible] latis, trophæa de desperatis bellis atque h[illegible]bus semper reportauit.

Spiritu plenus.

De

Cap. 26. *De obedientiâ eiusdem Ioannis.*

Cassian. l. 4. Instit. c. 24.

Hic itaque beatus Ioannes ab adolescentiâ suâ vsque ad perfectam ac virilem ætatem cùm seniori deseruiens, donec ille in huius vitæ conuersatione durauit, tantâ ei humilitate adhæsit, vt ipsi quoque seni stuporē summū obedientiâ illius incuteret. Cuius hanc virtutem, vtrùm de verâ fide ac profunda cordis simplicitate descenderet, volens senex manifestius explorare, ei plura, etiam superflua & impossibilia, frequentiùs iniungebat, ex quibus pauca narrabo. Sumpsit namque de lignario suo virgultum senex, quod olim excisum, vsibus foci fuerat præparatum: cùm hoc coram ipso infixisset in terram, præcepit ei, vt aduectâ aquâ, quotidie illud bis irrigaret. Quod præceptum veneratione solitâ, sine vllâ impossibilitatis consideratione adolescens suscipiens, ita quotidianis diebus expleuit, vt aquam per duo milliaria indesinenter apportans, nullatenus lignum cessaret rigare: atque per totum anni spatium, non infirmitas corporis, non occupatio necessitatis vllius intercedens, ab obseruantiâ præcepti huius potuit eum impedire. Cúmque hanc sedulitatem tacitus senex latenter diebus singulis explorasset, & videret eū simplici cordis affectu mandatum suum, velut diuinitus impetratū, seruare: miserans tandē tam longi laboris eius perseuerantiâ, accedens ad aridum virgultum, dixit: O fili Ioannes, misitne radices hæc arbor, an non? Cúmque ille nescire se dixisset; senex velut tentans, si iam suis radicibus teneretur, euulsit coram ipso virgultum: & proiiciens longiùs illud, præcepit discipulo, vt deinceps rigare cessaret.

Aridum lignum quotidie bis irrigat Ioannes.

Cap. 27. *De immani saxo, quod idem Ioannes per obedientiam aduexit.*

Cassian. l. 4. Instit. c. 25.

Itaque cùm iam fama obedientiæ eius per monasteria vniuersa fragraret, quidā fratres probationis, imò ædificationis eius causâ venerunt ad senem. Tunc senex vocans discipulum suum, ait ad eum: Curre, Ioannes, & saxum illud huc aduolue quantocius. Qui confestim saxum immane, applicitâ nunc ceruice, nunc toto pectore, tanto nisu atque conatu prouoluere contendebat, vt sudore membrorum suorum, non solùm totum infunderet vestimentum, sed etiā saxum ipsum suis ceruicibus humectaret. In hoc quoq; parum metiens impossibilitatem præcepti vel facti, pro reuerentiâ senis & obsequij simplicitate sincerâ, quâ credebat totâ fide, senem nihil posse incassum ac sine ratione præcipere. Hucusque abbatis Ioannis pauca de multis dixisse sufficiat: nunc abbatis Mutij factum dignum memoria comprehendam.

In re impossibili omnes vires.

Cap. 28. *De mirabili patientiâ abbatis Mutij.*

Cassian. l. 4. Instit. c. 27.

Hic namque abbas Mutius abrenuntiare desiderans huic mundo, monasterium petiit. Qui tam diu pro foribus monasterij cum paruulo filio octo circiter annorum excubauit, donec suscipi mererentur. Cúmque tandem recepti fuissent, confestim ab inuicem separati sunt, ne scilicet iugi visione paruuli, reminisceretur pater quā abiecerat facultatem: & quemadmodum diuitem se iam non esse sciebat, ita & patrem se esse nesciret. Quod vt plenius probaretur, vtrum ipse plus faceret affectione sanguinis an obedientiæ, negligebatur paruulus, pannis potiùs quàm vestimentis indutus. Sed & colaphis atque alapis expositus diuersorū, quos plerumque sub oculis suis pater innocenti paruulo etiam gratis cernebat inferri, ita vt numquam genas eius nisi lacrymarum sordentibus vestigiis videret infectas. Cúmque taliter infans sub oculis eius per singulos dies ageretur, ille pro amore Christi & obedientiæ virtute, rigido semper & immobili viscere perdurauit. Nō enim reputauit iā suum filiū, quē secum pariter obtulerat Christo, nec curabat de præsentibus eius iniuriis. Sed magis exultabat, quòd ille nequaquam districtionem mentis illius atque immobilem rigorem emolliret. Quod videns pater monasterij, ad comprobandam magis eius constantiam, cùm vidisset quadam die infantem plorare, simulans se iratū, præcepit patri eius, vt tollens eum, iactaret in aquā. Tunc ille velut à Domino hoc sibi esset præceptū, confestim celeri cursu rapiens filium, ad ripam fluminis iactaturus aduexit. Quod profectò furore fidei & obedientiæ eius fuisset opere consummatum, nisi procurati fuissent ab abbate fratres, qui sollicitè ripā fluminis possiderēt ad paruulum eruendum: proiectúmque iam quodammodò de fluminis alueo paruulum confestim rapuerunt, & cum summâ deuotione præcepto patris completo, ab effectu operis reuocauerunt.

Musij paternum in filium affectu obedientiæ ...

Pater filium in flumen proiicit.

Cuius fides atque obedientia & deuotio intantum fuit Deo accepta, vt statim diuino testimonio comprobata sit. Reuelatum namque est continuò seniori, hac eum obedientiâ Abrahæ patriarchæ opus implesse. Cúmque breui tempore exacto, idē abbas migraret de sæculo, hunc patrem Mutium pro obedientiâ cunctis fratribus proponens, successorem sui atque abbatem monasterio reliquit.

Ibid. c. 28.

Obedientia Mutij probata & laudata.

De monacho cuiusdem comitis filio, qui sportas per plateas iussus fuerat portare. Cap. 29.

Cassian. l. 4. Instit. c. 29.

Nouimus quemdam fratrem, secundùm sæculi huius ordinem summæ familiæ; nam patre comite & ditissimo oriundus fuit. Qui relictis parentibus cùm ad monasterium peruolasset, ad comprobandum eius humilitatem, statim ei à seniore præceptum est, vt decem sportas grandes, quas necesse non erat tunc vendere, ceruicibus suis impositas, distrahendas per plateas circumferret: adiectâ conditione, quo diutiùs in hoc officio ipse detineretur, vt si fortè vnus eas emere pariter voluisset, non cederet, sed sigillatim eas quærētibus venderet. Quod ille tota deuotione cōpleuit: & omni verecundia pro Christi desiderio calcatâ, sportas humeris suis imponēs, & per plateas, portans statuto precio distraxit, & pecuniam ad monasterium reportauit.

Nobilis monachus verecundiam fortiter calcat.

De abbate Pinuphio, qui pro humilitate fugiens, de monasterio longiùs secessit. Cap. 30.

Cassian. l. 4. Instit. c. 30.

Vidimus & abbatem Pinuphium, qui cùm esset immanis monasterij presbyter, quod est in Ægypto, non longè à Panephysi ciuitate, & pro ipsa reuerentiâ vel vitæ suæ vel ætatis vel sacerdotij, cunctis honorabilis existeret: vidēs se pro hoc ipso humilitatem tenere non posse, occultè fugiens de cœnobio, secessit solus in Thebaidis vltimas partes: ibiq; depositō indumento monachorū, assumptâ sæculari veste, monasterium

Pinuphius presbyter honores fugit.

Taben

Tabennensitarũ expetiuit, quod sciebat cunctis monasterijs esse districtius, & in quo se pro longitudine regionis credidit ignorandum. Vbi dum diutissime pro foribus perseuerans, cunctorum fratrum genubus prouolutus, vt susciperetur summis precibus ambiuit. Cumque multo despectu probatus, & tandem fuisset admissus, continuò vt seni, nullíque operi penitùs apto, horti cura diligentiaque mandatur. Quam ille operam sub alio fratre iuniore, qui eum sibi creditum retinebat, exercens, sic eidẽ subdebatur, vt nõ solùm ea quæ ad horti diligentiã pertinebant, sed etiã vniuersa officia, quæ erant cunctis fratribus aspera vel indigna, tota quotidie sedulitate compleret: complura verò etiam nocte consurgens, ita furtim nullo teste operabatur, vt penitùs auctorem operis nemo deprehẽderet. Cúmque ibidem triennio delitescens, per vniuersam Ægyptũ dispersis vbique fratribus quæreretur, à quodam tandem visus fratre, qui de Ægypti partibus aduenerat, vix potuit pro humilitate habitus sui ac vilitate officij, quod gerebat, agnosci: nam sarculo deorsum incuruus, præparabat oleribus terrã: deinde stercus humeris suis apportans, eorum radicibus ingerebat. Cúmq; hæc intuens frater, super agnitione eius diutissima hæsitatione fuisset detentus, propiùs tandẽ accedens, non solùm vultũ, sed etiam sonum vocis eius diligenter explorans, ad pedes eius cominus se proiecit. Tunc fratres stupere cœperunt, & inquirere cur hoc fecisset ei, qui apud ipsos velut nuper de sæculo egressus, habebatur extremus. Cúmque eis frater ille rei ordinem & nomen ipsius abbatis indicasset, maiori miraculo sunt perculsi, quoniam & apud ipsos magna opinione fuerat compertus. Tunc ignorantiæ suæ veniam ab eo postulabant, quòd eum tanto tempore inter iuniores ac paruulos deputassent. At ille flebat multùm & lugebat, quòd scilicet inuidia diaboli fuisset proditus, nec licuisset ei diutiùs in tali humilitate atque abiectione perdurare. Tunc eum fratres inuitum ac flentẽ ad proprium monasterium reduxerunt, custodientes eum summâ diligentiâ, ne similiter quoque delapsus aufugeret.

Humiliatur.

Furtim nocte operatur.

Agnoscitur & honoratur.

Cassian. l. 4. Instit. c. 31.

Vbi cùm fuisset modico tempore demoratus, eodem rursus humilitatis desiderio accensus, captans nocturna silentia, ita defugit, vt iam non vicinam prouinciam, sed incognitas regiones expeteret. Nam conscendens nauim, in Palæstinæ partes commeare curauit, credens se tutius latiturũ, si ad illa semetipsũ asportasset loca, in quibus nec nomen quidem suum fuisset auditum. Quò cùm aduenisset, nostrum monasterium protinus expetiuit: quod non longe erat ab spelæo in quo Dominus noster ex Virgine nasci dignatus est. In quo monasterio modico tẽpore supradictus abbas Pinuphius delitescens, secundùm sententiã Domini, tamquam ciuitas supra montem posita, diutiùs abscondi non potuit. Nam continuò quidam fratrum, qui ad loca sancta de Ægypti partibus orationis causâ venerant, agnitum eum cum multâ prece & maximè inuitum, ad suum iterùm cœnobium reuocauerunt.

Iterùm fugit.

Matth. 5.

Cap. 31. *Exhortatio optima ad nouitium monachum.*

Cassian. l. 4. Instit. c. 33.

HVnc igitur senem pro illâ, quæ nobis fuerat apud ipsũ in nostro monasterio familiaris amicitia, cum post hæc in Ægypto requisissemus, contigit vt nobis illic commorantibus, fratrem quemdam in monasterio suo reciperet. Cui mirã exhortationẽ sub nostra præsentia indidit, q̃ iam mihi animus fuit huic opusculo intexere. Ait ergo ad eum: Nosti, fili, quot diebus pro foribus excubans, hodie sis receptus. Cuius difficultatis caussam primitus debes agnoscere. Poterit enim tibi in hac vita quam ingredi cõcupiscis multum cõferre si rationẽ eius agnitã, ad seruitium Christi sicut oportet accesseris.

Ratio cur nouitij tardè recipiantur.

Sicut namque immensa gloria fideliter seruiẽtibus Deo, ac secundùm institutiones huius regulæ ei cohærentibus repromittitur in futurum: ita pœnæ grauissimæ præparantur his, qui tepidè eam negligentérque fuerint executi: & secundùm hoc quod professi sunt, vel quod ab hominibus esse creduntur, fructus etiam congruos sanctitatis eidem exhibere neglexerunt. Melius est enim non vouere, quàm vouere & non reddere: & maledictus qui facit opus Domini negligenter. Igitur ob id à nobis diutissimè refutatus es, non quia tuam vel omnium salutem non toto desiderio cupiamus amplecti, sed ne temerè receptus, & nos apud Deum leuitatis, & te reũ grauioris supplicij fecerimus, si ad præsens facilè susceptus, nec pondus professionis huius intelligens, vel destitutor posthæc, vel tepidus extitisses.

Ibid. c. 33

Eccl.

Ierem. 48.

Nouerisergo hodiernâ die, te huic mundo & actibus eius esse defunctũ: téque secundùm Apostolum, mundo huic esse crucifixum, tibíque hunc mundum. Sed fortè dicis: Quomodo quis viuens potest esse crucifixus? Audi breuiter rationem.

Cassian. lib. 4. Instit. c. 34. Gal. 6.

Crux nostra timor Domini est. Sicut enim quis crucifixus, iam nõ pro animi sui motu, mẽbra sua quoquam mouendi vel conuertendi habet potestatem: ita & nos voluntates nostras ac desideria, non secundùm id quod nos delectat ad præsens, sed secundùm præceptum Domini, quo nos constrinxit, applicare debemus. Et sicut ille qui patibulo crucis affigitur, non iam præsentia contemplatur, nec de suis affectionibus cogitat, nullâ iam possidendi cõcupiscentiâ permouetur, séque cùm adhuc spirat in corpore, cunctis elementis credit esse defunctum: ita nos quoque timore Domini oportet esse crucifixos omnibus carnalibus vitiis, & illuc semper habere oculos mentis nostræ defixos, quò nos sperare debemus momentis singulis esse migraturos.

Cassian. lib. 4. Instit. c. 35.

Crux monachi timor Dei.

Cauendum est ergo, ne quid aliquando eorum præsumamus, quæ renuntiantes abiecimus. Non enim qui cœperit hæc, sed qui perseuerauerit in his vsque in finem, hic saluus erit.

Cassian. 4. Inst. 36. Matth. 24.

Versutus enim serpens calcanea nostra semper obseruat, id est, insidiatur exitui nostro, & vsque ad finem vitæ nos semper supplantare conatur: & idcircò benè cœpisse nihil proderit, si benè consummatum non fuerit.

Cassi. 4. Inst. 37. Gen.

Quapropter secundum Scripturæ sententiam, ingressus ad seruiendum Domino, sta in timore Domini, & præpara animam tuam non ad requiẽ, non ad delicias, sed ad tentationes & angustias: per multas enim tribulationes oportet nos introire in regnum Dei. Angusta namque est porta, & arcta via quæ ducit ad vitam, & pauci sunt qui inueniunt eam.

Cassi. 4. Instit. 38. Eccl. 2. Act. 14. Matth.

Principium ergo nostræ salutis timor Domini est. Per hunc enim & initium conuersionis, & virtutis custodia acquiritur. Qui cùm penetrauerit hominis mentem, contemptum omnium rerum parit, & mundi gignit horrorem. Contemptu autem ac priuatione omnium facultatum, humilitas vera

Cassian. 4. Instit. 39.

...quiratur

Signa humilitatis.

vera acquiritur. Humilitas autem his indiciis cõprobatur: primo, si mortificatas in se monachus omnes habeat voluntates: secundo, si actus & cogitationes non celauerit seniorem: tertio, si nihil suæ discretioni, sed iudicio eius vniuersa committat: quarto, si in omnibus præceptis seruet obedientiæ mansuetudinem, & patientiæ constantiam: quinto, vt nulli inferat iniuriam, sed & illatas sibi patienter toleret: sexto, si nihil agat præter regulæ exempla: septimo, si ad omnia quæ sibi imperantur, velut operarium malum se indicauerit & indignum: octauo, si semetipsum cunctis inferiorem pronunciet: nono, si linguam suã cohibeat, & non sit clamosus in voce: decimo, si non sit facilis ac promptus in risu. Talibus namque indiciis humilitas vera dignoscitur.

Cassian. lib. 4. Instit. cap. 41. *Quid obseruandum in congregatione.* Psal. 17.

Sed & hæc quoque tibi in congregatione necessariò custodienda sunt, vt scilicet secundùm psalmistæ sententiam, sis tamquàm surdus non audiens, & sicut mutus non aperiens os suum: nihil discernens nihil diiudicans ex his quæ tibi fuerint imperata.

Ibid. c. 42.

Ergo patientiam tuam non debes sperare de aliorum virtute, id est, vt tunc eam tantummodò possideas, cùm a nemine fueris irritatus.

Ibid. c. 43. *Scala & gradus perfectionis.*

Principium nostræ salutis (sicut iam dictũ est) timor Domini est. De timore Domini nascitur compunctio salutaris: de compunctione cordis procedit cõtemptus omnium facultatum ac nuditas: de nuditate humilitas procedit: de humilitate generatur mortificatio voluntatum: de mortificatione voluntatum extirpantur vniuersa vitia: expulsione vitiorum, virtutes fructificant atque succrescunt: pullulatione virtutum puritas cordis acquiritur: puritate cordis apostolicæ charitatis perfectio possidetur.

De monacho, qui ante constitutam horam peregrinos reficere coëgit. Cap. 32.

Cassian. l. 5 Instit. c. 24.

CVm de Syriæ partibus Ægypti prouinciam petissemus, quidam monachus senex probatissimus gratifice nos suscipiens, refectionem nobis ante constitutam horam ieiunij præparauit. Percontantibus ergo nobis, cur ante canonicam refectionis horam nos prandere cogeret; respondit & ait: Ieiunium, fratres, semper est mecũ; vos autem continuò dimissurus, mecum iugiter tenere non potero. Itaque Christum in vobis suscipiens, reficere cum debeo, & cùm vos deduxero, districtionem ieiunij in memetipso potero compensare. Non enim possunt filij sponsi ieiunare, donec cum illis est sponsus: cùm autem discesserit, tunc licitò ieiunabunt.

Hospitalitatis deuotio. Luc. 5. Matth. 9.

De monacho, qui numquam solus escam sumere solitus erat. Cap. 33.

Cassian. l. 5. Instit. c. 26.

VIdimus & alium in solitudine commorantem, qui numquã solus cibum sumere consueuerat. sed etiam si per totos quinque dies ad eius cellulam nullus ex fratribus aduenisset, refectionem iugiter differebat, ieiunus permanens, donec Sabbatorum vel Dominico die congregationis obtentu procedens ad ecclesiam, peregrinum quempiam reperisset: quem exinde reducens ad cellulam suam, cum ipso pariter sumebat cibum.

De Machete sene monacho. Cap. 34.

Cassian. l. 5. Instit. c. 29.

VIdimus & alium senem, Machetem nomine, solitarium: cui hanc gratiam donauerat Dominus, vt si quando in conuentu fratrum per totam noctem & diem agitaretur collatio spiritalis, numquam ille somno opprimeretur: si quis verò detractionis verbum seu otiosum tentasset inferre, statim ille in somnum concidebat.

Ibid. c. 32.

Huic etiam seni, cùm aliquando epistolæ patris eius ac matris amicorumque multorum de prouincia Ponti transmissæ fuissent, accipiens grandem fasciculum litterarum, diuque apud semetipsum voluens, dixit: Quantarum cogitatio nũ caussa erit mihi istarum lectio: quæ me vel ad inane gaudium, vel ad tristitias infructuosas impellent? Quantis diebus horum recordatione qui scripserunt, intentionem pectoris mei à proposità contemplatione reuocabunt? Et hæc voluens in suo pectore, non solùm nullam resoluere epistolam definiuit, sed ne ipsum quidem fasciculũ resignare: ne scilicet eorum qui scripserunt, vel nomina recensendo, vel vultus recordando, à spiritus sui intentione cessaret. Itaque vt eum constrictum acceperat, igni tradidit cremandum: Ite, inquiens, cogitationes patriæ, pariter concremamini, nec me vlteriùs ad ea quæ fugi, reuocare tentetis.

Machetes parentum & amicorum epistolas non lectas, ne eis distrahatur, exurit.

De Theodoro abbate. Cap. 35.

Cassian. l. 5. Instit. c. 33.

VIdimus & alium abbatẽ Theodorum, summà sanctitate ac scientià præditum non solùm in actuali vità, sed etiam notitià Scripturarum: quã ei non tam studium lectionis contulerat, quàm sola puritas cordis. Hic cùm explanationem cuiusdam obscurissimæ quæstionis inquireret, septem diebus ac noctibus in oratione infatigabilis perstitit, donec solutionem propositæ quæstionis Domino reuelante cognosceret. Hic idem beatus Theodorus, cùm inopinatus ad meam cellulam intempestà nocte venisset, quidnam nouus adhuc eremita solus agerem, paternà curiositate latenter explorans: cumque ego iam finita vespertinà solemnitate, lassum corpus cœpissem reficere, & me incubantem psiathio reperisset: protrahens ex intimo corde suspiria, meoque me vocitans nomine, dixit: Quanti, inquit, ô Ioannes, de Deo loquuntur, eumq; in semetipsis amplectuntur, & tu fraudaris isto lumine, inerti sopore solutos? Itaque excitato me, salubriter deinceps vigilare compulit.

Notitiam Scripturarũ sola cordis puritas confert.

Auctor se Ioannem vocat. Est Ioannes Cassianus

De anachoretis in vastissimà eremo habitantibus. Cap. 36.

Cassian. l. 5. Instit. c. 36.

ITaque cùm de Palæstinæ monasteriis ad oppidum Ægypti, quod Diolcos appellatur, venissemus, ibique plurimã turbam cœnobij disciplinà constrictam vidissemus; alium quoque ordinem, qui excelsior habetur, id est, anachoretarũ, cunctorũ præconiis instigati, sagacissimo corde videre properauimus. Hi namque in monasteriis primùm sub districtione regulæ diligenter edocti, durissimis dæmonũ præliis congressuri, penetrant eremi profunda secreta. Huius ergo propositi viros cõperimus * circa Nili fluminis alueũ commorari, in loco qui vno latere Nilo flumine, alio maris vastitate circumdatus, insulam reddit, nullis aliis hominibus, quàm monachis secretũ expetentibus optabilem. nec enim cuiquam culturæ aptam esse terram illam salsitas soli ac sterilitas

Institutum anachoretarum.

* al. circa.

piâ contentione decertarent, esséque iam noctis maximum tempus consumptum, respondens demum beatus Antonius vniuersis, dixit: Omnia quidem hæc quæ dixistis, necessaria sunt & vtilia sitientibus Deum: sed his principalem tribuere gratiam, nequaquam nos innumerabiles multorum fratrum casus & experimenta permittunt. Nam sæpè vidimus fratres has obseruationes tenentes, repentino casu deceptos, eò quòd iobooo quod cœperant, discretionem minimè renuerunt. Nec enim alia caussa lapsus eorum deprehenditur, nisi quòd minùs à senioribus instituti, nequaquam potuerunt rationem discretionis huius adipisci, quæ viam regiam ducet monachum semper incedere, & nec excessu continentiæ modum transire permittit, nec deflectere ad vitia concedit. In omnibus ergo quæ agimus, discretio anteponenda est. Manifestissimè enim declaratur, nullam sine discretionis gratiâ perfectè posse vel perfici vel stare virtutem. Et hæc dicente Antonio, vniuersorum sententiâ definitum est, discretionem esse quæ fixo gradu intrepidum monachum perducat ad Deum, & prædictas virtutes iugiter conseruet illæsas. Omnium namque virtutum genitrix & custos atque moderatrix, discretio est.

S. Antonij sententia.

Discretio viâ regiam ducet.

Discretio, virtutũ genitrix & custos.

Cap. 43. *De Herone sene.*

ET vt hæc exemplis certioribus approbemus, referam vobis de quodam sene, Herone nomine, qui discretionem minimè retinens, omnes pristinos labores perdidit, & insuper miserabiliter vitam finiuit. Ante paucos etenim dies illusione diaboli, à summis ad ima deiectus est. Hic itaque quinquaginta annis in eremo commoratus, singularem vitæ districtionem tenuit, & solitudinis secreta miro furore vltra omnes sectatus est. Hic igitur post tantos labores ab insidiatore delusus, grauissimo lapsu corruens, cũctos in eremo constitutos luctuoso dolore percussit. Qui minimè cecidisset, si bonum discretionis tenere voluisset. Tãto siquidem rigore animi sui immutabilem iciunij continentiam semper exercuit, & solitudinis ac cellulæ secreta iugiter sectatus est, vt nec die sancti Paschæ rigorem abstinentiæ solueret. Cúmque omnes eremitæ pro tantâ solemnitate ad Ecclesiam pariter conuenissent, solus ille non affuit, ne quantulacumque perceptione leguminis parui, à suo proposito videretur relaxasse: quâ præsumptione deceptus, angelum satanæ velut Angelum lucis suscipiens cum summâ veneratione, eiúsque præceptis obediens, semetipsum in puteum profundissimum præcipitem iactauit, magnum scilicet virtutis suæ meritum probaturus, cùm inde exiisset illæsus, de quo puteo cùm grandi fratrum labore semiuiuus extractus, vitam tertiâ die finiuit; & quod his deterius est, ita in deceptionis suæ obstinatione permansit, vt ei nullatenus potuisset persuaderi, quòd dæmonum calliditate fuisset delusus.

Cassian. Collat. 2. cap. 5.

Defectu discretionis cadit Hero.

Etiam die sancti Paschæ ieiunat.

In puteum se præcipitat.

Cap. 44. *De duobus monachis, qui euntes per desertum, decreuerunt non sumere cibum, nisi Deus illis transmitteret.*

QVID dicam de illis duobus fratribus, qui habitantes vltra illam eremum, vbi quondam fuerat beatus Antonius commoratus, minùs cautâ discretione permoti, euntes per extentam solitudinis vastitatem, nullam escam penitus sumere decreuerunt, nisi quam per semetipsum illis Dominus præstitisset? Cumque errantes eos per deserta, & deficientes iam fame, conspexissent à longè Mazices, quæ gens cunctis nationibus immanior atque crudelior est, non eos ad effusionem sanguinis desiderium prædæ, sed sola ferocitas mentis instigat. Visis ergo eis, contra naturam ferocitatis suæ cum panibus illis occurrerunt: tunc vnus ex illis fratribus subueniente discretione, velut à Deo porrectos sibi panes cum gratiarum actione suscepit, reputans escam sibi diuinitùs ministrari, nec sine Dei iussu factum esse dicens, vt illi qui semper hominum sanguine gauderent, nunc deficientibus eis vitæ substantiam largirentur. Aliùs verò recusans cibum, velut ab homine sibi oblatum, inediæ labore consumptus, mortuus est: quorũ scilicet quamuis initia ex reprehensibili persuasione descenderint, vnus tamen subueniente discretione, id quod incautè conceperat, emendasse cognoscitur: alius autem stulta præsumptione perdurans, mortem quam Dominus ab eo auertere voluit, ipse sibi consciuit.

Cassian. Collat. 2. cap 6.

Frater vnus discretione formatur, altero indiscretè pereunte.

De monacho, qui deceptus à diabolo, voluit filium suum immolare. Cap. 45.

QVID etiam de illo monacho commemorem, cuius nomẽ, quia adhuc superest, sileo. Qui dum longo tempore dæmonem in Angeli suscepit claritate, reuelationib. eius sæpe deceptus, credidit eum internuntium esse iustitiæ. Nam per omnes noctes in cellulâ eius lumen absque vllius lucernæ officio præbebat diabolus: ad extremum verò iussit eum, vt filium suum, qui cum eo pariter in eodem monasterio cõmanebat, deuotus Deo offerret victimam: vt scilicet hoc sacrificio Abrahæ patriarchæ meritis coæquaretur. Cuius verbis ille intantum est sedoctus, vt hoc confestim opere perfecisset, nisi puer de cellâ manibus eius elapsus, concitus aufugisset.

Cassian. Collat. 2. cap 7. Cassian. Collat. 2. cap. 7.

Diaboli prestigia collam illuminãtis.

De monacho, cui ostendebat diabolus exercitum Christianorum & Iudæorum. Cap 46.

FVIT & alius monachus, qui minimam semper tenuit abstinentiam, quique per annos multos singulariter in cellâ reclusus, perpaucis imitabilem exhibuit abstinentiam. Hic ad extremum ita est diabolicis reuelationibus delusus, vt post annuos labores atque virtutes, quibus alios monachos excesserat, ad Iudaismum & circũcisionem carnis miserabiliter sit lapsus. Post multa namque tempora diabolus, velut nuntius veritatis, ostendebat illi per vana somnia, & per quasdam inanes reuelationes, Christianorum atque monachorum exercitum tenebrosum ac tetrum, omnique macie tabidum atque deformem: & econtrà ostendebat illi Iudæorum plebem summâ lætitiâ tripudiantem, ingentique lumine coruscantem. Ac proinde commonebat eum, vt si mallet beatitudinis illorum particeps effici, circumcisionem quoque suscipere festinaret. Ex quibus profectò constat quòd ex memoratis viris tam lugubriter nemo fuisset illusus, si rationẽ discretionis assequi laborassent. Quamobrem in quãtis perniciosum sit discretionis gratiam non habere, multorum casus experimentis declarat.

Cassian. Collat. 2. cap. 8.

Monachus impulsu dæmonis circumcidi se sinit.

Nn De

Cap 47. Caſſian. Collat. 2. cap. 11.

De abbate Serapione.

ABBAS Serapion ſolebat frequenter iunioribus fratribus, inſtructionis gratiâ, de ſeipſo narrare, dicés: Cùm adhuc eſſem pueruulus, & cum abbate Theone commanerem, hæc mihi cóſuetudo erat inimico imminente: vt poſtquam refeciſſem cum ſene horâ nonâ, vnum paximatium quotidie in ſinu meo latenter abſcóderem: quem ſerò, ignorante ſene, occultè comedebam. Quod furtum licet quotidie perficerem, expletâ tamen concupiſcentia fraudulentâ, ad meipſum reuertens, ſuper admiſſo furto acriùs cruciabar, quàm ſuper eſum illius fueram iucũdatus. Cúmque iſtud moleſtiſſimum opus ſingulis diebus explere non ſine cordis mei dolore compellerer, & clandeſtinum furtum patefacere ſeni confunderer: contigit per Dei prouidentiam, quoſdam fratres ædificationis obtentu cellulam ſenis auidiſſimos expetiſſe. Cúmque refectione tranſactâ, cóſabulatio ſpiritalis intereſſe cœpiſſet, reſpondénſque ſenex propoſitis interrogationibus eorum, de gaſtrimargiæ vitio & occultarum cogitationum exponeret, ad vltimum intulit, dicens: Nihil ſic noxium eſt monachis, & lætificat dæmones, quàm ſi celent cogitationes ſuas ſpiritales patres. Tunc ego compunctus corde, exiſtimani ſeni ſecreta pectoris mei patefacta: & in occultos primùm gemitus excitatus, deinde cordis mei compunctione creſcente, in apertos ſingultus lacrymaſque prorumpens, cœpi amariſſimè flere: & continuò eieci de ſinu meo paximatium quod vitioſa conſuetudine clanculò parauera m comedendum. Cúmque in medium proferens, quomodo quotidie inuoluens eum occultè ederem, proſtratus in pauiméto, cum veniæ poſtulatione confeſſus ſum: & vbertim profuſis lacrymis, orationibus eorum veniam apud Deum poſtulabã. Tunc ſenex dixit: Confide, fili, quia liberauit te à captiuitate iſtâ confeſſio tua: victorem namque aduerſarium tuum hodie triumphaſti, validiùs cum tuâ confeſſione elidens, quàm ipſe fuetas ab eo tuâ taciturnitate deiectus. Et idcircò poſt hanc publicationem tuam iſte malignus ſpiritus nõ dominabitur tibi, nec in te latibulum ſibi teterrimus ſerpens hactenus vſurpabit: quia de tenebris cordis tui per hanc confeſſionem proiectus eſt. Necdum ſenex hæc verba compleuerat: & ecce ſtatim velut lampas magis accenſa, de meo ſinu procedens, tanto fœtore cellam repleuit, vt vix in eâ reſidere poſſemus. Reſuménſque ſenex, dixit: Ecce probauit tibi Dominus veritatem ſermonum meorum, vt paſſionis illius incentorem de corde tuo confeſſione ſalubri fugatum, oculorum fide perciperes, patefactúmque hoſtem, nequaquam locum in te vlteriùs habiturum, apertâ eius expulſione cognoſceres. Itaque ſecundùm ſententiam ſenis, ita eſt in me virtute confeſſionis dominatio diabolica extincta, vt nunquam mihi vlteriùs nec memoriam concupiſcentiæ huius tentauerit inimicus ingerere.

Serapion paximatium occultè auferr. & cruciatur.

Maximè noxium, cogitationes patri ſpirituali non detegere.

Confeſſione curatur Serapion.

Confeſſionis quanta vis contra dæmonem.

Cap 48. Caſſian. Collat. 65. cap 1.

De monachis à Sarracenis interfectis.

IN Palæſtinæ partibus iuxta vicum Thecue, qui Amos prophetam meruit procreare, ſolitudo vaſtiſſima eſt, vſque Arabiam ac mare mortuum (quo ingreſſa deficiunt fluenta Iordanis, & cinis Sodomorum) ampliſſimâ extenſione porrecta pertingens. In hac ſolitudine ſummæ ſanctitatis monachi diutiſſimè commorantes, repentè ſunt à diſcurrentibus interempti Sarracenis. Quorum corpora tam à populo regionis illius, quam ab vniuerſa Arabum plebe, tanta veneratione ſunt percepta, vt innumeri populi concurrentes ex vtraque parte, grauiſſimum ſibi certamen pro reliquiis eorum indixerint, piè inter ſe pro ſanctâ rapinæ deuotione decertantes, quinam iuſtiùs mereretur eorum ſepulturam ac reliquias poſſidere: illis ſcilicet de viciná commoratione ipſorum, aliis de originis propinquitate gloriantibus.

Certamen pro reliquiis ſanctorum.

Cap. 49. Caſſian. Collat. 4. cap 1.

De abbate Daniele.

INter ceteros eremitas, abbatem quoque vidimus Danielem, æqualem ceteris in omnibus virtutibus, ſed peculiariùs gratiâ humilitatis præditum. Qui merito puritatis ac manſuetudinis ſuæ, à ſancto Paphnutio eiuſdem ſolitudinis presbytero, ad diaconij officium eſt prælectus: Intantum enim idem beatus Paphnutius virtutibus ipſius aggaudebat, vt quem vitæ meritis & gratiâ parem ſibi nouerat, coæquare ſibi etiam ſacerdotij ordine feſtinaret. Denique optans ſibimet ſucceſſorem digniſſimum prouidere ſuperſtes, presbyterij honore eum prouexit. Qui tamen prioris conſuetudinẽ humilitatis non omittens, nihil vnquam ſibi illo præſente de ſublimioris ordinis adiectione donauit: ſed ſemper abbate Paphnutio offerente ſpiritales hoſtias, ille velut diaconus in prioris miniſterij permanſit officio. In quo tamen beatum Paphnutium, cùm talis vir eſſet ac tantus, vt in multis etiam præſcientiam gratiæ poſſideret, hæc ſpes de ſubſtitutionis electione fuſtrata eſt. Nam non longè pòſt, hunc ipſum quem ſibi parauerat ſucceſſorem, ante ſe ad Deum præmiſit.

Danielis humilitas.

Fit presbyter.

Cap 50. Caſſian. Collat. 7. cap. 1

De abbate Sereno.

SVMMÆ ſanctitatis & continentiæ virum, nominiſque ſui ſpeculum, abbatem vidimus Serenum, quem ſingulari veneratione præ ceteris admirati ſumus. Cui ſupra omnes virtutes, quæ non ſolùm in actu eius vel moribus, ſed etiam ipſo vultu per Dei gratiam refulgebant, ita eſt peculiari beneficio donum caſtitatis infuſum, vt nec ſe ipſis quidem naturalibus incentiuis inquietari vel in ſopore ſentiret. Ad quam tamen carnis puritatẽ quomodo peruenerit, quia ſupra conditionem humanæ naturæ videtur, neceſſarium eſſe reor explicare.

Caſtitas Sereni in vultu refulgens.

Ibid. c.

Hic igitur beatus Serenus pro internâ cordis atque corporis caſtitate, nocturnis diurniſque precibus, ieiuniis quoque ac vigiliis infatigabiliter inſiſtens, cùm ſe vidiſſet orationum ſuarum obtinuiſſe vota, cunctóſque æſtus in corde ſuo concupiſcentiæ extinctos, velut ſuauiſſimo guſtu puritatis accenſus in maiorem ſuam ſitim zelo caſtitatis exarſit, & intenſioribus cœpit ieiuniis atque obſecrationibus incubare, vt mortificatio paſſionis huius, quæ interiori homini ſolo dono Dei fuerat attributa, ad exterioris etiam puritatem eatenus perueniret, vt ne ipſe quidẽ vel vllo ſimplici ac naturali motu, qui etiam in paruulis atque lactentibus excitatur, vlteriùs pulſaretur. Cumq́; petitioni cœptæ ſupplicatione iugi ac lacrymis indefeſſus inſiſteret, adueniens ad eũ Angelus in viſione nocturna, eíque velut aperiens vterum

Quomodo ad eã peruenerit.

uterum, quamdam ignitem carnis strumam de eius visceribus euulsit atque proiecit, suisque locis, vt fuerāt, omnia intestina restitues, dixit ad eum: Ecce, inquit, incentiua carnis tuæ abscissa sunt, & obtinuisse te noueris hodierno die perpetuam corporis puritatem, quam fideliter postulasti. Hæc de gratiâ Dei, quæ memorato viro peculariter attributa est, breuiter dixisse sufficiat.

Ibid. c. 2.
Ibid. c. 22.
Iob. 2.

Ceterùm cùm ad eum die quadragesimâ venissemus, ac de diuersis quæstionibus eum flagitaremus: ad extremum de impugnatione dæmonum eum requirebamus. Tunc ille, vt semper erat, placidissimo vultu respondens, dixit: Non enim dæmones habere potestatem quemquam hominum lædendi exemplum beati Iob manifestâ ratione demonstrat, vbi non ampliùs eum tentare audet inimicus, quàm diuinâ ei dispensatione conceditur.

Cap. 51.

De eo, quòd non eamdem vim habeant nunc dæmones contra monachos, quomodo anteriori tempore.

Cassian. Coll. 7. cap. 53.
Vigiliæ contra dæmonē.

Satis tamen nobis experientiâ nostrâ, & seniorum nostrorum relatione compertum est, non eamdem vim dæmones nunc habere contra monachos, quam anteriori tempore, inter anachoretarum principia, in quibus adhuc raritas monachorum in eremo commanebat. Tanta namque tunc erat dæmonum feritas, vt vix paucissimi tolerare habitationē solitudinis possent. Siquidem in ipsis cœnobiis, in quibus commorabantur decem vel duodecim, ita eorum atrocitas grassabatur, & frequenter visibiles sentiebantur aggressus, vt non auderent omnes pariter noctibus obdormire: sed vicissim aliis degustantibus somnum, alij vigilias celebrantes, psalmis & orationibus seu lectionibus inhærebant. Cùmque illos ad soporem naturæ necessitas inuitasset, expergefactis aliis ad eorum qui dormituri erant custodiam, similiter vigiliæ tradebantur. Vnde dubitari non potest, vnum è duobus nunc esse: aut enim virtute crucis etiam deserta penetrante, & eius gratiâ vbique coruscante, retusa est nequitia dæmonum: aut negligentia nostra illos ab impugnatione pristina reddidit lentiores, dum dedignantur aduersum nos illa intentione confligere, quâ tunc contra illos probatissimos Christi milites sæuiebant.

Cassian. Collat. 7. cap. 23.
Sanctorum purgatio ob leuia peccata.
Eccl. 27.
Hebr. 12.
Prou. 3.

Cæterùm corporaliter traditos satanæ vel infirmitatibus magnis etiam viros sanctos nouimus, pro leuissimis quibusque delictis, cùm in illis nec tenuissimum quidem peccatum aut maculam in illo iudicij die patitur inuenire diuina clementia: vt eos tamquam aurum probatum, ad illam perpetuitatem gloriosam, nullâ indigentes pœnali purgatione, transmittat, iuxta illud: Vir iustus probatur in fornace humiliationis. Et illud: Quem enim diligit Dominus, corripit: flagellat autem omnem filium quem recipit.

Cassian. coll 7 c. 26.

Quod nostris quoque temporibus satis euidēs ostendit & aperta probatio in abbate Paulo vel Moyse, qui habitauerunt locum huius solitudinis, qui Calamus nuncupatur. Nam Paulus commoratus est in eremo, quæ adiacet Panephysi ciuitati, quam solitudinem iam olim factam aquæ salsissimæ inundatione cognouimus: quæ quoties flauerit spiritus Aquilonis, de stagnis impulsæ ac superfusæ adiacentibus terris, ita omnem illius superficiem contegit regionis, vt antiquos ibidem vicos, qui olim hac ipsâ de causâ omni sunt habitatore deserti, faciat velut insulas apparere.

De abbate Paulo. Cap. 52.

Cassian. Collat 7. cap. 26.
A muliere vt à facie leonis fugit Paulus.
Indiscretio eius punitur.
Mulierum monasterium cogitur admittere
Donatur virtute curationum.

Hic igitur abbas Paulus in tantam cordis puritatem quiete solitudinis silentióque profecerat, vt non dicam vultum femineum, sed ne vestimenta quidem sexus illius, conspectui suo pateretur offerri. Nam cùm quadam die pergeret ad cuiusdam senioris cellam, casu mulier ei obuiauit; quam cùm vidisset, tantâ fugâ ad suum rursum monasterium, præter misso quod arripuerat itinere, cucurrit, quantâ nullus a facie leonis vel immanissimi draconis aufugeret. Quod licèt zelo castitatis & puritatis ardore sit factum, tamen, quia non secundum scientiam præsumptum est, sed obseruantiâ disciplinæ excessus est moderatus, ne clario eum inuaderet: talique confestim correptione percussus est, vt totum corpus eius paralyseos valetudine solueretur, nullúmque in eo membrum penitùs suum officium præualeret explere. Siquidem non solùm pedes ac manus, sed etiam linguæ motum, ipsæque aures ita auditus proprij amiserunt sensum, vt in eo nihil ampliùs ex homine, quàm immobilis statuę figura remaneret. Et ad hoc redactus est, vt infirmitati eius nullo modo virorum diligentia deseruire sufficeret, nisi sola ei muliebris sedulitas ministraret. Nam portato eo ad monasterium sacrarum virginum, cibus ac potus femineo ei ingerebatur obsequio: explendisque omnibus naturæ necessitatibus, eadem illi diligentia per annos fermè quatuor, id est, vsque ad vitæ suæ terminum seruiebat. Qui cùm tanta esset membrorum omnium debilitate constrictus, vt nulli in eo artus viuacem motum retentarent, tanta ex eo virtutum gratia procedebat, vt cùm de oleo, quod corpore suo tetigerat, vngerentur infirmi, statim à cunctis valetudinibus curarētur: ita vt super hac eius valetudine euidenter clarescerer, & debilitatem membrorū eius amore Domini contributam, & sanitatum gratiam pro testimonio & manifestatione meritorum eius Spiritus sancti virtute paratam.

De abbate Moyse. Cap 53.

Cassian. Collat. 7. cap. 27.
Moyses ob leue peccatum à dæmone corripitur.
Liberatur continuò.

Secundus verò, quem diximus, Moyses in hac eremo commoratus, cùm & ipse singularis & incomparabilis vir esset, ob reprehensionē vnius sermonis, quem contra abbatem Macarium duriùs protulit, tam dito dæmoni est confestim traditus, vt humanas egestiones ori suo ingereret. Quod flagellum purgationis diuinam ei intulisse dispensationem, ne vel momentanei peccati macula in eo resideret, velocitate curationis eius demonstratum est. Nam continuò abbate Macario in orationem prostrato, dictu citiùs malignus spiritus ab eo fugatus discessit.

Ibid. c. 28.
Non sunt contemnendi, qui à dæmonibus vexantur.

Ex quo manifestè perpenditur, non debere eos abominari vel despici quos videmus diuersis tentationibus vel malignis spiritibus tradi: quia duo hæc credere immobiliter nos oportet: primò, quòd sine Dei permissu nullus omnino tentetur: secundò, quòd omnia quæ à Deo nobis inferuntur, velut à piissimo patre ac elementissimo medico, pro nostris vtilitatibus irrogentur.

Cap 54.

De monacho, qui in solitudine noctu vidit multitudinem dæmonum.

Cassian. Collat. 8. c. 16.

QVidam autem frater, cùm per solitudinem iter ageret, aduesperascente die speluncā quamdam reperiens, ibidē substitit. Vbi dum psalmos ex more cantaret, tempus mediæ noctis excessit. Cúmque finitā vigilia, refectúrus lassum corpus, paululùm resedisset, repentè cœpit innumerabiles cateruas dæmonum vndiq; confluentium intueri. quæ infinita cōstipatione procedentes, aliæ præibant principem suum, aliæ sequebantur: qui princeps eorum, & magnitudine procerior cunctis, & adspectu terribilior videbatur. Cumq, in quodam solio sublimissimo consedisset, vniuscuiusq; actus diligenti examinatione cœpit discutere: illósque qui needum se circumuenire æmulos suos potuisse dicebant, velut inertes, à conspectu suo cum iniuriā iubebat expelli, spatia tanti temporis & opus inaniter expēsum cum fremitu furoris eis exprobrans. Illos verò, qui nuntiabant se consignatos sibi homines decepisse, summus laudibus cum exultatione ac fauore cunctorum, vt fortissimos pugnatores, ad exemplu cunctorum; gloriosissimos coram omnibus emittebat. Inter quos cùm quidam nequissimus spiritus, vtpote magnum triumphū nuntiaturus, lætior aduenisset, nomē monachi optimè cogniti designauit: asserens se post * quinq. annos, quibus eum iugiter obsideret, vix eadem nocte in ruinam fornicationis mersisse. Super cuius relatione cùm immane cunctorū gaudiu fuisset exortū, summis à principe eorū laudibus eleuatus, magnisque præconiis coronatus abscessit. Aurorā itaq; superueniente, cùm omnis multitudo dæmonum ab oculis eius euanuisset, dubitans frater ille de assertione spiritus immundi, memor etiam euāgelicæ sententiæ quòd in veritate nō stetit, & quia non est veritas in eo; & cùm loquitur mendaciū, ex propriis loquitur: Pelusium petiit, vbi illum fratrē nouerat cōmorari, quē malignus spiritus asseruit esse deceptum. Erat etiam ibi & alius frater illi notissimus, quem interrogans de eodem fratre, reperit quòd eadē nocte, quā teterrimus ille dæmon ruinam eius suo principi nuntiaret, monasterio pristino derelicto, vicum petisset, & in fornicationem miserabiliter cecidisset. Hæc autem audiens frater, suspirās & flens, reuersus est in locū suum.

Lapsu hominum diabolus lætatur.

* Cassian. quindecim.

Ioan. 8.

De duobus philosophis, qui ad sanctum Antonium per exerunt. Cap 55.

QVodam autem tempore duo quidā philosophi audientes famā beati Antonij, perrexerunt ad eum. Qui cùm inter se quædam quæstiones habuissent, despicientes philosophi sanctum Antonium, velut imperitu & sine litteris virum, reuersi sunt ab eo. Volentes autē eum, si nihil amplius potuissent lædere, vel de cellulā eius magicis præstigiis & circūuentione dæmonu perturbare, immiserunt ei nequissimos dæmones ad impugnationem, hac inuidiā & liuore perculsi, eo quòd multi hominu ad illu, velut Dei famulum, quotide conuenirent. Cumque illo nunc quidem imprimente pectori suo & fronti signaculu crucis, nunc verò orationi suppliciter incubante, nec appropinquare quidē dirissimi dæmones eidem auderent, reuertebātur ad eos qui illos direxerat, sine effectu. Tunc illi alios rursum, quasi potentiores, miserunt. Cúmque & illi fatigati reuertissent, iterū alios nihilominùs potētiores ac vehementiores aduersus militē Christi destinauerunt, qui nihil penitùs præualuerūt, Antonio viriliter reluctante. Eò itaq; nihil profecerūt tales tātæq; eorū insidiæ, totā magicā arte & necromātiā quæsitæ, vt per hæc euidentissime cōprobarent, magnam virtutē inesse professioni Christianorum, quibus illæ tamen sæuæ vmbræ nihil Antonium, non solùm lædere, sed nec puncto quidem de habitaculo suo valuerunt perturbare.

Cassian. Collat. 8. cap. 18.

Antonius philosophi immisit dæmones ad impugnationem.

Fugantur oratione & signo crucis.

Pro hac ergo admiratione stupefacti philosophi, cōfestim ad sanctum Antoniū venerunt, impugnationū suarum magnitudinē & caussas atq; insidias liuoris sui ei patefecerunt. Christianos se fieri protinus poposcerunt. Cúmq; diem ab illis proditæ impugnationis requireret, indicauerunt, asseruit autem se beatus Antonius amarissimis cogitationum stimulis tunc fuisse pulsatum.

Ibidē 9. *Conuertuntur ad Christum Philosophi.*

Eundem beatum Antonium ita nonnunquam in oratione nouissimus perstitisse, vt eodem in excessu mentis frequenter orante, cùm solis ortus cœpisset infundi, audierimus eum in feruore spiritus sic proclamantem: Quid me impedis, sol, qui ad hoc oriris, vt me ab huius veri luminis abstrahas claritate.

Cassian. Collat. 9. cap. 31. *Tenebris orans delectatur.*

IN LIBRVM QVARTVM DE VITIS PATRVM NOTATIO.

1 AVctoribus] *Inscripsi libri huius quarti auctores Seuerū Sulpitiū & Ioannē Cassianū, quia ex eorū libris hic liber verbis eorū excerptus est. Quis excerpserit, nō planè cōstat. Vide dicta in Prolegomenis generali 6.*

2. Seuero Sulpitio] *Varia eius elogia habes initio operum eius, à variis doctis viris adornatorum. Dabo tantum hic ea, quæ Dialogorum, ex quibus hæc excerpta sunt, mentionem faciunt. Gelasius Decreti parte 1. dist. 15. c. 3.* Opuscula Posthumiani & Galli apocrypha. *Hieronym. libr. 11. in Ezech. c. 36. post enumeratos erroris Millenariorū sectatores, addit:* Et nuper Seuerus noster, in Dialogo, cui Gallo nomen imposuit.

Nemo vere Seueri Dialogos, in quibus Posthumianus & Gallus interloquuntur, numerari à Gelasio Papa inter apocrypha. Continent enim quosdam næuos, quos vide notatos in indice librorum expurgandorum à F. Ioanne Mar. à Brasichellēsi, magistro sacri Palatij, & apud Bellarminum in libro de Scriptoribus Ecclesiasticis, & Baronium variis locis in Annalibus, & Possevinum nostrum in Apparatu sacro. Nulli tamen næui in his excerptis occurrunt.

Porrò de anno, quo Seuerus Sulpitius Dialogos suos conscripsit, ita Baronius tomo 5. anno Christi 402. Innocentij Papæ 1. Arcadij & Honorij Impp. 8. Quoto, inquit, Domini anno Seuerus Dialogum illum scripserit, ex his pariter intelligi potest. Nam cùm idem dicat S. Hieronymus, eos nuper à Seuero conscriptos, constetque Commentarios in Ezechielem, vbi de his agit, anno quo à Gothis capta est vrbs, esse conscriptos (vt ex eius in libris illis affixis præfationibus apparet) nempe post octo ab hoc tempore annos: vtique fatendum est, longè post obitum S. Martini eam à Seuero scriptionem elucubratam; licet profectio illa Posthumiani in Orientem, à quā sumit Dialogorum exordium, contigerit viuente S. Martino, anno videlicet, quo ob Origenistas contigit Alexandrinam ecclesiam turbis exagitari.

Idem

Idem Baronius tomo 5. anno Christi 431. Cælestini Papæ 8. Theodosij 24. Valentiniani 7. Impp. ostendit, Seuerum Sulpitium Dialogorum auctorem, diuersum esse à Seuero Sulpitio episcopo Bituricensi, quâ in re lapsi erant Seueri commentatores, Carolus Sigonius, Petrus Galesinius, & Victor Giselinus. quod etiam notauit Iosephus Scaliger Prolegomenis ad libros de Emendatione temporum, & Nicolaus Faber in Opusculis posthumis, Schediasmate de Dionysio Areopagitâ, qui hunc nostrum Seuerum ait fuisse monachum Primuliacensem.

Posthumiani, qui Seueri Dialogis interloquitur in Ægyptum peregrinatio describitur primo Seueri Dialogo, cuius excerpta hic legis. quæ quo anno Christi existimetur contigisse, vide hic Notationem ad caput 2. nu. 4. Labitur Reatinus Victorius in Vitâ S. Hieronymi, qui existimauit Seuerum in Ægyptum profectum, cùm ipse Posthumiani perfectionem narret.

3. IOANNE CASSIANO] *Et huius elogia varia habes ante eius opera ab Henrico Cuyckio & Petro Ciacconio expolita. qui simul monent, quid in operibus Cassiani cauendum. Nihil in his excerptis censoriâ virgulâ dignum occurrit. Porrò de Cassiani in Ægyptum profectione, ita Baronius anno Christi 404. Innocentij Papæ 3. Arcadij & Honorij Impp. 10. postquam egit de Cassiano ad Innocentium Papam in caussâ Ioannis Chrysostomi legato misso: Ceterùm, inquit, post hæc Cassianus profectus in Ægyptum, ibi monasticam vitam excolere cœpit, indéque scribendi Collationes Patrum hausit argumentum. Exstat Isidori Pelusiotæ ad Cassianum epistola, cùm aggressus esset vitam monasticam profiteri, quâ eum in primis sibi coërcendam esse linguam admonuit. Hactenus Baronius.*

Quæ Baroniana de Cassiani in Ægyptum profectione putatio, non video qui cum Cassiani scriptis cohæreat. Ille enim se à pueritiâ ait inter eremitas versatum. Ita enim scribit præfatione ad Castorem episcopum, quam libris suis de Institutis Cœnobiorum præmisit, cùm caussas adfert, cur minùs idoneus nunc sit ad monastica Ægyptiorum monachorum instituta recolenda & recolligenda: Secundò, quòd ea, quæ à pueritiâ nostrâ inter eosdem constituti, atque ipsorum incitati quotidianis exhortationibus & exemplis, vel agere tentauimus, vel didicimus, vel visu percepimus, minimè iam possumus ad integrum retinere, tot annorum curriculis ab eorum consortio & imitatione conuersationis abstracti. *Vnde quoque colligitur, non esse eumdem cum nostro Cassianum, ad quem scribit Isidorus Pelusiota.*

Cap. 2. 4. ORIGENIS] *Baronius tomo 5. anno Christi 399. Anastasij Papæ 2. Arcadij & Honorij Impp. 5. Accidit autem, cùm librorum Origenis caussâ tot tantæque turbæ concitatæ essent Alexandriæ, atque in vniuersâ Ægypto per Theophilum eius ciuitatis antistitem aliósque episcopos aduersus monachos scriptorũ Origenis fautores, Posthumianum illum, qui apud Seuerum cum Gallo Dialogum agit, Alexandriam appulisse, complurâque eorum quæ inter ambas aduersas partes transacta fuerunt, præsentem conspexisse. Soluens enim Narbonâ in Africam, ad tumulum sancti Cypriani martyris inuisendum perrexit: inde verò Cyrenensium legens ora, in Aegyptum peruenit, Ierosolymam profecturus visendorum caussâ locorum sanctorum, &c. Cuius in Aegyptum Ierosolymámque peregrinatio, etsi non hoc anno, haud tamen multò post contigisse potuit.*

Cap. 5. 5. DVOS EGO IAM SENES] *Quod hîc de duobus senibus narratur sine nomine, hoc de Pæsio & Ioanne ita narrat Cassianus lib. 5. Instit. cap. 27.* Ad senem Pæsium in eremo vastissimâ commorantem cùm senex Ioannes magno cœnobio ac multitudini fratrum præpositus aduenisset, & ab eo velut ab antiquissimo sodale perquireret, quidnam per omnes quadraginta annos, quibus ab eodem separatus in solitudine minimè à fratribus interpellatus egisset; Nunquam me, ait, sol reficientem vidit. Et ille, Nec me, inquit iratum. *Idem habetur apud Pelagium libello 4. num. 24.*

6. Iuxta Thecue vicum] *Martyrologium Romanum 28. Maij:* Thecue in Palæstinâ sanctorum monachorum martyrum, qui tempore Theodosij iunioris à Saracenis occisi sunt; quorum sacras reliquias accolæ colligentes, summâ veneratione illas habuerunt. *Vbi Baronius notat: Hi illi esse videntur, de quibus agit Ioannes Cassianus in Collat. 6. cap. 1. 2. & seq.* Cap. 41.

Baronius tomo 5. anno Christi 410. Innocentij Papæ, 9. Honorij 16. Theodosij 3. Impp. Cassianus, inquit, integrâ Collatione 6. in eo argumento versatur, vt doceat, cur Deus sanctos viros ab impijs necari permittat. Erat planè quæstio ista versata ore omnium his temporibus ob ingruentia vbique mala, & barbaros longè latéque grassantes. De eâ enim non Cassianus tantùm egit, sed eadem occasione etiam Augustinus in epistolâ ad Victorianum, August. epist. 122. *quòd ille inter alia interpellasset,* Quare & serui Dei barbarorum ferro perempti sunt, & ancillæ Dei captiuæ ductæ. *Quæ item pluribus tractat ad Marcellinum in Commentarijs de Ciuitate Dei. Hactenus Baronius.*

Existimat ibidem Baronius, eodem tempore cladem Aegypto illatam à barbaris, probátque ex litteris Augusti ad Victorianum: August. epist. 122. Totus quippe mundus tantis affligitur cladibus, vt pænè pars nulla terrarum sit, vbi non talia, qualia scripsisti, committantur atque plangantur. Nam ante paruum tempus etiã in illis solitudinibus Ægypti, vbi monasteria separata ab omni strepitu quasi secura degebant, à barbaris interfecti sunt fratres.

Cassianus tamen, qui hoc tempore in Aegypto viuebat, nullam mentionem facit deprædationum per barbaros monasterijs Aegyptijs illatarum. Nã postquam narrauit de monachis in Palæstinæ partibus occisis, subdit: Cassian. Collat. 6. cap. 1. Mœsti ad sanctum Theodorum, singularem in conuersatione actuali peruenimus virum. Hic namque morabatur in Cellijs, qui locus intra Nitriam & Scithin situs, & à monasterijs quidem Nitriæ quinque millibus distans, octoginta millium solitudine ab eremo Scithi, in quâ commorabamur, interueniente discernitur. *Atqui præcipua Aegypti monasteria erant in Scithi, Nitria, & Cellijs.*

Quare quæ D. Augustinus habet de Aegypti monasterijs deuastatis, intellige de ijs, quæ erant in extremitate & limite Aegypti. Collige ex D. Hieronymo epist. 82. ad Marcellinum: Hoc autem, *inquit*, anno, cùm tres explicassem libros, (*Ezechielis videlicet*) subitus impetus barbarorum, de quibus tuus dicit Virgilius:

—— latéque vagantes Aen. 4.

Barcæi: ——

& sancta Scriptura de Ismaël: Contra faciem omnium fratrum suorum habitabit: sic Ægypti limitem Palæstinæ, Phœnices, Syriæ percurrit, & instar torrentis cuncta secum trahens, vt vix manus eorum misericordiâ Christi potuerimus euadere. Gen. 16.

DE VITIS PATRVM LIBER QVINTVS,

AVCTORE GRÆCO INCERTO, INTERPRETE PELAGIO S.R.E. DIACONO.

PRÆLVDIA.

De Libri huius apud Græcos inscriptione, materiâ, diuisione, vtilitate.

PHOTIVS Patriarcha Constantinopolitanus Bibliothecæ suæ Cod. CXCVIII.

Qua libri huius apud Græcos inscriptio.

Legimus SANCTORVM VIRORVM LIBRVM, qui ipsorum vitas & recte facta narrabat, ad spiritualem profectum atque vtilitatem.

Qua libri huius materia. Epitoma autem erat, vt apparet, & comprehensio MAGNI quẽ vocant, LIMONARII, (seu PRATI SPIRITVALIS) quo & vitæ opera narrantur, tum Magni Antonij & æqualium, tum eorum qui post eos floruerunt. Quemadmodũ & qui dictus est HORTVLVS NOVVS, his recentioribus ad ætatem vsq; Heraclij, & paulò etiã vicinioruũ Vitas, religiosásque exercitationes describit.

Qua libri huius diuiso. Verùm hic libet in duo & viginti contractus, argumenta eorum cuiusq; vtilitatem & obtinendi rationem, variis narrationibus expositam exhibet.

I. Igitur horum caput admonitio est ad perfectionis profectum, & à variis quidem illa instituta personis.

II. Tranquillæ vitæ ac solitariæ fructum ostendit.

III. De continentiâ agit, quam non in victu dũtaxat, sed & in reliquis animi motibus similiter exercendã docet.

IV. Vt se munire quisque debeat aduersus insurgentes à fornicatione pugnas.

V. De paupertate, vtq; vitare auaritiam oporteat.

VI. De patientiâ & fortitudine.

VII. Nihil esse per ostentationem agendum.

VIII. Nõ oportere quemquã iudicare.

IX. De discretione.

X. Sobrium (siue circumspectum) semper esse oportere.

XI. Assiduè esse & cum attentione precandum.

XII. Hospitalitatem esse ac misericordiam cum hilaritate exercendam.

Ἀνεγνώσθη ΑΝΔΡΩΝ ΑΓΙΩΝ ΒΙΒΛΟΣ, πολιτείας τε αὐτῶν καὶ κατορθώματα πρὸς ψυχικὴν προκοπὴν καὶ ὠφέλειαν ἀπαγγέλλουσα.

Συγκεφαλαίωσις δὲ ἦν, ὡς ἔοικε, καὶ σύνοψις τοῦ ΜΕΓΑΛΟΥ καλουμένου ΛΕΜΩΝΑΡΙΟΥ, ὃ ἀπαγγέλλει τούς τε βίους καὶ τὰ ἔργα τῶν περὶ Ἀντώνιον τὸν Μέγαν, καὶ τῶν ἑξῆς ἀκμασάντων. ὥσπερ γὰρ τὸ καλούμενον ΝΕΟΝ ΠΑΡΑΔΕΙΣΙΟΝ, τὰς τῶν ἔτι νεωτέρων μέχρις Ἡρακλείου τοῦ βασιλέως, καὶ μικρὸν ἔτι προσωτέρω πολιτείας καὶ τοὺς ἀσκητικοὺς ἀγῶνας ἀναγράφει.

Ἀλλ' οὖν τὸ προκείμενον βιβλίον εἰς δύο καὶ εἴκοσι, συγκεφαλαιούμενον ὑποθέσεις, ἑκάστης αὐτῶν καὶ τὸ χρήσιμον καὶ τὴν κτῆσιν διαφόροις διηγήμασιν ἐμφανίζει.

Ὧν τὸ μὲν πρῶτον κεφάλαιον παραίνεσιν εἰς προκοπῆς τελειότητος ἐκ διαφόρων προσώπων περιέχει.

Τὸ δεύτερον δὲ, τὸ ἀπὸ τῆς ἡσυχίας δείκνυσι κέρδος.

Τὸ τρίτον περὶ ἐγκρατείας διαλαμβάνει, καὶ ὡς δεῖ τὴν ἐγκράτειαν μὴ * βρώμασι μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν λοιπῶν τῆς ψυχῆς κινημάτων ὁμοίως παιδεύεσθαι. *al. πομάτων.*

Τὸ δὲ τέταρτον, πῶς δεῖ ἀσφαλίζεσθαι ἡμᾶς πρὸς τοὺς ἀπὸ τῆς πορνείας ἐπανισταμένους ἡμῖν πολέμους.

Τὸ δὲ πέμπτον, περὶ ἀκτημοσύνης, καὶ ὡς δεῖ καὶ τὴν πλεονεξίαν φυλάττεσθαι.

Περὶ ὑπομονῆς δὲ καὶ ἀνδρείας τὸ ἕκτον.

Καὶ τὸ ἕβδομον, ὅτι δεῖ μηδὲν πρὸς ἐπίδειξιν ποιεῖν.

Καὶ τὸ ὄγδοον, ὅτι οὐ δεῖ τινα κρίνειν.

Περὶ διακρίσεως δὲ τὸ θ'.

Τὸ δὲ δέκατον, περὶ τοῦ δεῖν ἀεὶ νήφειν.

Καὶ τὸ ἑνδέκατον, ὅτι δεῖ ἀδιαλείπτως καὶ ἐν νήψει προσεύχεσθαι.

Καὶ τὸ δωδέκατον, ὡς φιλοξενεῖν δεῖ καὶ ἐλεεῖν ἐν ἱλαρότητι.

Περὶ

Περὶ ὑπακοῆς * ἐκδιδάσκει τὸ τρισκαιδέκατον. *ἄλλοι διδασκαλίας.
Τὸ δὲ τεσσαρεσκαιδέκατον, περὶ ταπεινοφροσύνης.
Καὶ τὸ πέντε καὶ δέκατον, περὶ ἀνεξικακίας.
Περὶ ἀγάπης δὲ τὸ ἑξκαιδέκατον.
Τὸ μὲν ἑπτακαιδέκατον, περὶ διορατικῶν.
Καὶ τὸ ὀκτακαιδέκατον, περὶ σημειοφόρων γερόντων.
Τὸ δὲ ιθʹ περὶ πολιτείας θεοφιλοῦς διαφόρων πατέρων.
Καὶ λοιπὸν τὸ εἰκοστὸν, ἀποφθέγματα τῶν ἐν ἀσκήσει γηρασάντων.
Εἶτα τὸ πρῶτον καὶ εἰκοστὸν διαλέξεις εἰσάγει γερόντων περὶ λογισμῶν πρὸς ἀλλήλους.
Καὶ τὸ ἐπὶ πᾶσι δεύτερον καὶ εἰκοστὸν, Ἡσυχίου πρεσβυτέρου Ἱεροσολύμων γνώμας περιέχει.
Ἐν οἷς καὶ ὁ σύμπας τοῦ βιβλίου ἀπαρτίζεται λόγος.
Χρησιμώτατος καθεστὼς, εἴπερ τι ἄλλο, τοῖς ἐπὶ τῷ κλήρῳ τῶν οὐρανῶν τὸν βίον ἀσκουμένοις.
Ἔχει δὲ κατὰ τὴν ἐπαγγελίαν; καὶ τὸ σαφὲς καὶ τἄλλα τοιοῦτος ἂν γίνοιτο ἀνδράσιν ἁρμόζων πρὸς μὲν τὸν κατὰ λόγους ἀγῶνα, μηδ' ἐπεστραμμένοις, πάντα δὲ τὸν πόνον καὶ τὴν σπουδὴν εἰς τὴν ἐπὶ τοῖς ἔργοις ἄσκησιν ἀναδεδεγμένοις.

xiii. Obedientiam docet.
xiv. De humilitate.
xv. De malorum tolerantiâ.
xvi. De dilectione.
xvii. De iis, qui visiones viderunt.
xviii. De senibus qui miracula patrarunt.
xix. De variorum sanctorum patrum vitâ Deo gratâ.
xx. Aliquot eorum qui in monasticâ exercitatione consenuerant, scitè dicta.
xxi. Collationes continet senum inter ipsos de suis considerationibus.
xxii. Ad hæc omnia & vltimum caput sententias continet Hesychij presbyteri Ierusolymitani.
Quibus & liber hic totus absoluitur.

Vtilissimus profectò iis, si quis alius, qui ad cœlestem hæreditatem parandam vitam suam componunt. *Qua libri huius vtilitas.*

Adhibet idem, quam promiserat, perspicuitatem quoque: alioqui cetera talis, qualis iis aptus sit viris, qui non de verbis laborent, sed omnem operam atque conatum in operibus exercendis ponant. *Quis stilus.*

NOTATIO.

GRÆCO INCERTO] *Græcum aliquem huius libri auctorem esse, satis constat ex Photio, qui Græco exemplari vsus, & interprete qui ex Græco vertit: incertum tamen esse, quidquid aliqui divinarint, Photius indicat, qui nullius nomen exprimit. Vide dicta Proleg. gener. VII. & VIII.*

2. PELAGIO] *Consule, quæ de hoc notaui Prolegomeno generali XIV.*

3. PHOTIVS] *Certum est, librum, cuius Photius Græcè suo tempore exstantis meminit, hunc eumdem esse, quem hic Latinè habes, translatum partim à Pelagio S. R. E. Diacono, libro hoc V. partim à Ioanne subdiacono S. R. E. libro VI. quem librum, qui apud Græcos & Latinos vnicus est, in duos distinximus ob diuersos interpretes, ita nobis Sigeberto Gemblacensi præeunte libro De viris illustribus cap. CXVI. & CXVII.*

Citat tamen duo Photius, quæ Latino exemplari videntur deesse. Primò deest hic liber, quem Photius vocat numero XXI. qui Collationes continent senum inter ipsos, de suis considerationibus. *Non enim ille hoc quidem loco comparêre videtur, sed habetur hic in fine libri VII. à Paschasio S. R. E. diacono è Græco translatus, hoc titulo:* De meditationibus XII. anachoretarum. *quod Græcè exstat in Augustanâ Bibliothecâ, Cod. LXVIII. num. 2. diciturque in Catalogo eiusdem Bibliothecæ:* Narratio de XII. patribus, qui conuenerunt de suis ipsorum rectè factis. *Secundò deest hic liber, quem Photius habet numero XXII. Non enim hic habes* gnomas *seu* sententias Hesychij, *sed prodiêre eæ tum Græcè tum Latinè duabus centuriis, ad Theodulum, separatim vulgata à Ioanne Pico Lutetiæ, anno Christi M. D. LXIII. typis Frederici & Guilielmi Morellij, post opuscula Marci anachoretæ: si tamen eadem sententiæ illæ sunt, quas Photius citat cum libro Hesychij edito.*

4. DE IIS QVI VISIONES VIDERVNT] *Ita* διορατικῶν *vertit Schottus noster, & inde librorum editorum corrigendam ἐπιγραφὴν existimauit. Videndum num potius ex editis hæc versio sit interpolanda:* De prouidentiâ *(seu* peruidentiâ) & contemplatione. *Nam* διορᾶν *est* transpicio, *quo Latino verbo vtitur Lucretius & Lactantius, vel* perspicio. *Vnde* διορατικὸς, perspicax ad internoscêdum, *vti vsurpat Chrysostomus, Damascenus, Aphrodisæus. Vide Budæum. Hinc in Athanasio de Vitâ sancti Antonij:* Ἐγὼ γὰρ πεπεῖσμαι, ὅτι καθαρεύουσα ψυχὴ πανταχόθεν, καὶ κατὰ φύσιν ἑστῶσα δυνατὴ διορατικὴ γινομένη, πλεῖονα καὶ μακρότερα βλέπειν τῶν δαιμόνων. *quæ vertit David Hæschelius:* Persuasissimum enim habeo, animum à perturbationum sordibus vacuum, & naturâ constantem, dono perspicacitatis imbutum, longè plura & remotiora quàm dæmones perspicere posse. *Sozomenus lib. 1. cap. XIII. de S. Antonio:* Εἰ δέ τις καὶ τούτου, φησὶ, μέλει τῳ, καθαρεύειν τὴν ψυχήν· τοῦτο γὰρ δυνάμεως διορατικὴν αὐτὴν ποιεῖν, καὶ τῶν ἐσομένων ἐπιστήμονα, τοῦ Θεοῦ τὸ μέλλον προσαναφαίνοντος: Quòd si huius rei (dicere solitus est) cura cuiquam sit, animum omni labe purget: nã illud solum posse eum perspicacem efficere, & rerum futurarum scientem, Deo videlicet quod futurum sit præsignificante.

LIBELLVS PRIMVS.

De profectu patrum.

Antonij Ruff. l. 3. n. 108.

1. INTERROGAVIT quidam abbatem Antonium, dicens: Quid custodiens placebo Deo? Et respondens senex dixit: Quæ mando tibi, custodi. Quocumque vadis, Deum semper habe præ oculis tuis: & in his quæ agis, adhibe testificationem sanctarum Scripturarum: & in quocunque loco sederis, non citò mouearis. Hæc tria custodi, & saluus eris.

Tria media salutis.

Eiusdem. *Continentia linguæ & ventris.*

2. Interrogauit abbas Pambo abbatem Antonium, dicens: Quid faciam? Respondit ei senex: Noli esse in tua iustitia confidens: neq; pœniteaæris de re transacta: & continens esto linguæ tuæ & ventris.

Gregorij. *Tria exiguntur à baptizato.*

3. Dixit sanctus Gregorius: Quia hæc tria exigit Deus ab omni homine, qui est Baptismum consecutus: id est, fidem rectam ex totâ animâ & virtute, linguæ continentiam, & castitatem corporis.

Incerti.

4. Dixit abbas Euagrius: Quia dicebant quidam patruum, quòd siccior & non inæqualis victus charitati coniunctus, citiùs introducat monachum in portum impassibilitatis.

Portus impassibilitatis.

Incerti. *Monacho pater immortalis est.*

5. Iterùm dixit: Nunciata est cuidam monacho mors patris sui. Ille autem ait ad eum qui nunciabat sibi: Desine, inquit, blasphemare; meus enim pater immortalis est.

Zachariæ.

6. Dixit abbas Macarius abbati Zachariæ: Dic mihi, quod est opus monachi? Dicit ei: Me interrogas pater? Et Dixit ei abbas Macarius: Certus sum de te, fili Zacharia: est enim qui me pulsat, vt interrogem te. Dixit ei Zacharias: Quantum ad me, pater, hoc puto, quoniam quicumque semetipsum necessitatibus subiecerit atque coëgerit, ipse est monachus.

Quod opus monachi.

Theodori.

7. Dicebant de abbate Theodoro, cui est prænomen de Pherme, quia hæc tria capitula habuerit supra multos: id est, nihil possidendi, abstinendi, homines fugiendi.

Ioannis.

8. Dixit abbas Ioannes Nanus: Ego volo hominem ex omnibus virtutibus percipere. Itaque per singulos dies surgens manè, de omni virtute sume principium, & mandatum Dei custodi in magna patientiâ, cum timore & longanimitate, in Charitate Dei, cum proposito animæ & corporis, & humilitate multâ: in patientiâ, in tribulatione cordis & obseruationis in oratione multâ & supplicationibus, cum gemitibus: in puritate & munditiâ linguæ, & custodiâ oculorum, iniuriam patiens, & non irascens; pacificus, & non reddens malum pro malo: non attendens ad vitia aliorum, neque teipsum exaltans; sed esto subditus & humilior omni creaturæ: renuntiando omni materiæ corporali, & his quæ secundùm carnem sunt, in cruciatu, in certamine, in humilitate spiritus, in bonâ voluntate & abstinentiâ spirituali: in ieiunio, in patientiâ, in fletu, in certamine pugnæ, in discretione iudicij, in castitate animi, in perceptione boni cum quiete, & opere manuum tuarum: in nocturnis vigiliis, in fame & siti, in frigore & nuditate, in laboribus, includens te sepulcro tamquam iam mortuus, vt videatur tibi esse proxima mors omni die.

Manè de omni virtute cogitandum.

Velut sepulcro inclusus viue.

9. Dixit abbas Ioseph Thebæus, Quia tres ordines sunt honorabiles in conspectu Domini. Primus est, quando homo infirmatur, & adijciuntur ei tentationes, & cum gratiarum actione suscipit eas. Secundus autem est, quando aliquis omnia opera sua facit munda coram Deo, nihil habens humanum. Tertius verò, quando aliquis sedet in subiectione & præceptis patris spiritualis, & omnibus proprijs renuntiat voluntatibus.

Ioseph. *Tres ordines Deo grati.*

10. Narrauit abbas Cassianus de quodam Ioanne abbate, qui erat primus congregationis, quòd magnus quidē fuerit in vitâ suâ. Hic autem cùm moriturus esset & discessurus cum hilaritate & proposito mentis ad Dominum, circumsteterunt eum fratres, rogantes verbum aliquod compendiosum & salutare loco hereditatis sibi ab eodem relinqui, per quod possent ascendere ad perfectionem, quæ est in Christo. Ille autem ingemiscēs, ait: Numquam feci propriam voluntatem, nec aliquem docui quidquam, quod ego prius ipse non fecerim.

Ioannis Cassian. lib. 5. Instit. cap. 28.

Compendium ad salutem.

11. Frater interrogauit senem, dicens: Quæ res sic bona est, quam faciam, & viuam in eâ? Et dixit senex: Deus solus scit, quod bonum est; sed tamen audiui, quia interrogauit vnus patrum abbatem Nisteronem magnum, qui erat amicus abbatis Antonij, & dixit ei: Quod opus est bonum vt faciam? Et ille respondit ei: Non sunt opera omnia æqualia. Scriptura dicit, Quia Abraham hospitalis fuit, & Deus erat cum eo. Et Elias diligebat quietem, & Deus erat cum eo. Et Dauid humilis erat, & Deus erat cum ipso. Quod ergo vides secundùm Deum velle animam tuam, hoc fac, & custodi cor tuum.

Nisteronis.

Secundum Deum operandum.

Genes. 18.

12. Dixit abbas Pastor: Quia custodire, & semetipsum considerare, & discretionem habere, hæc tria operationes sunt animæ.

Pastoris. *Tres animæ operationes.*

13. Frater quidam interrogauit eum, dicens: Quomodo debet homo conuersari? Respondit ei senex: Vidimus Danielem, quia non est inuenta accusatio eius, nisi de seruitio quod exhibebat Deo suo.

Eiusdem. *Deo seruiendum.*

14. Dixit iterùm: Quia paupertas, tribulatio, & discretio, hæ sunt operationes solitariæ vitæ: Scriptum est enim, Quia si fuerint hi tres viri, Noë, & Iob, & Daniel: Noe personam habet nihil possidentium, Iob autem personam tribulantium, Daniel verò discernentium. Si ergo sunt hæ tres actiones in homine, Deus habitat in eo.

Eiusdem. Ezech. 14. *Tres operationes Deo acceptæ.*

15. Dixit abbas Pastor Quia si duas res oderit monachus, potest liber esse ab hoc mundo. Et dixit frater: Quæ sunt istæ? Et dixit senex: Carnalem repausationem, & vanam gloriam.

Eiusdem. *Quis liber à mundo.*

16. Dicebāt de abbate Pambo, quia in ipsa horâ, quâ discedebat ex hac vitâ, dixit adstantibus sibi viris sanctis: Quia ex quo veni in hunc locum solitudinis, & fabricaui mihi cellam, & habitaui; extra laborem manuum mearum non recolo me comedisse panem, neque pœnituisse de sermone, quem loquutus sum vsque in hanc horam. Et sic vado ad Dominum, quomodo qui nec in

Pambo. Ruffin. l. 3. num. 169.

Manuum semper operandum.

nec initium fecerim seruiendi Deo.

Sisois. *Vade requies.*

17. Dixit abbas Sisois: Esto contemptibilis, & voluptates tuas post tergum tuum proiice; & esto liber & securus à sæcularibus curis, & habebis requiem.

Chame. *Fuga hæreticorum.*

18 Abbas Chame cùm esset moriturus, dixit filiis suis: Nolite habitare cum hæreticis: neque habeatis notitiam iudicum: neque sint manus vestræ apertæ ad aliquid congregandum; sed sint magis extensæ ad tribuendum.

Incerti. Pasch. c. 21. n. 2. *Quomodo veniat timor Dei.*

19. Frater interrogauit senem: Quomodo venit timor Dei in hominem? Et dixit senex: Si habet homo humilitatem & paupertatem, & non iudicet alterum, sic venit in eo timor Domini.

Incerti. Pasch. c. 21. no. 3.

20. Dixit senex: Timor, & humilitas, & egestas victualium, & planctus maneant in te.

Incerti. Ruffin. l. 3. n. 53. Pasch. c. 26. n. 2. *Quod tibi non vis fieri, alteri ne facias.*

21. Dicebant ergo quidam senum: Quidquid odio habes, alij ne facias. Si odis qui tibi malè loquitur, neque tu malè loquaris de aliquo: si odio habes qui tibi calumniam facit, neque tu facias alicui calumniam: si odio habes qui te in calumniam ducit, aut iniuriis appetit, aut aufert quod tuum est, aut aliquid tale facit, tu nihil horum facias cuiquam. Qui ergo hoc verbum custodire potest, sufficit ei ad salutem.

Incerti. Psal. 96. *Quæ vera monachi vita.*

22. Dixit senex: Vita monachi hæc est, opera, obedientia, meditatio, & vt non iudicet, aut non obloquatur, aut nũ murmuret. Scriptum est enim: Qui diligitis Dominũ, odite malũ. Monachi vita hæc est, nõ ingredi cu iniusto, neq; videre oculis suis mala, neq; curiosè agere, neq; scrutari, neq; audire aliena: neque manibus rapere, sed magis tribuere, neq; superbire corde, neque cogitatione malignari, neq; ventrem implere, sed cum discretione omnia agere. Ecce in his est monachus.

Incerti. *Quomodo mens sit pacifica.*

23. Dixit senex: Roga Deum, vt det luctum in corde tuo & humilitatem: & respice semper in peccatis tuis, & non iudices alios; sed esto subiectus omnibus, & ne habeas amicitias cum muliere, neque cum puero, neque cum hæreticis. Abscinde à te fiduciam, & retine linguam tuam & ventrem, & abstine à vino. Et si quis loquitur tecum de quacumque caussâ, noli contendere cum eo. Sed si benè dicit, dic: Etiam. Si autem male, dic ei: Tu scis, quod loqueris. Et ne contendas cum eo de his quæ locutus est, & tunc erit mens tua pacifica.

LIBELLVS SECVNDVS.

De Quiete.

Antonij Ruff. l. 3. n. 9. Item [illegible] Antonij [illegible] *[illegible] extra cellam, [illegible] rebus extra cellam.*

1. DIxit abbas Antonius: Sicut pisces, si tardauerint in sicco, moriuntur: ita & monachi tardantes extra cellam, aut cum viris sæcularibus immorantes, à quietis proposito reuoluuntur. Oportet ergo sicut piscem in mari, ita & nos ad cellam recurrere; ne fortè foris tardantes, obliuiscamur interioris custodiæ.

Eiusdem. *Solitudinis commodum.*

2. Dixit iterùm: Qui sedet in solitudine, & quiescit, à tribus bellis eripitur; id est, auditus, locutionis, & visus: & contra vnum tantummodò habebit pugnam, id est cordis.

Arsenij. Ruff. l. 3. n. 190. *Fuge, tace, quiesce, sunt principia.*

3. Abbas Arsenius, cùm adhuc esset in palatio, orauit ad Dominum, dicens: Domine, dirige me ad salutem. Et venit ei vox, dicens: Arseni, fuge homines, & saluaberis. Idem ipse discedens ad monachilem vitam, rursum orauit, eumdem sermonem dicens. Audiuitque vocem dicentem sibi: Arseni, fuge, tace, quiesce: hæc enim sunt radices non peccandi.

Eiusdem. Ruff. l. 3. n. 191.

4. Venit aliquando beatæ memoriæ Theophilus Archiepiscopus ad abbatem Arsenium, cum quodam iudice. Et interrogauit senem Archiepiscopus, volẽs audire ab eo sermonem. Paulisper autem tacens senex, posteà respõdit ad eum, dicens: Et si dixero vobis, custodietis? Illi autem promiserunt se custodire. Et dixit eis senex: Vbicumq; audieritis Arsenium, nolite approximare. Aliâ autem vice volens Archiepiscopus videre eum, misit primùm videre, si aperiret ei. Et mandauit ei, dicens: Si venis, aperiu tibi. Sed si tibi aperuero, omnibus aperio, & tunc iam vltrà hîc non sedebo. Hæc ergo audiens Archiepiscopus, dixit: Si eum persecuturus vado, numquam vadam ad hominem sanctum.

Arsenius homines fugit.

Eiusdem. *Quies extra conuentum frequentem.*

5. Venit aliquando abbas Arsenius in quodam loco, & erat ibi arũdinetum, & motum est à vento. & dixit senex ad fratres: Quid est motus hic? Dicunt ei: Arundines sunt. Dicit eis senex: Verè, quia si quis sedet cum quiete, & audierit vocem auis, non habebit cor eius eãdem quietem, quantu magis habentes sonum arundinum harum.

Eiusdem. *Scithi deuastatio.*

6. Dicebant autem de eo, quia erat cella eius longe in millia triginta duo, & non exibat citò, sed alij ei faciebant ministeria. Quando verò in solitudinem redactus est locus qui vocatur Scithi, exiuit plorans & dicens: Perdidit mundus Romam, & monachi Scithi.

Eiusdem. Ruff l. 3. num. 65. *Arsenius mulierum conspectum auersatur. Mulieri non exeundum.*

7. Sedente eodem abbate Arsenio aliquando in Canopo, venit vna matrona virgo de Romã, diues valdè, & timens Deum, vt videret eum, & suscepit eam Theophilus Archiepiscopus. Illa autem rogauit eum, vt ageret cum sene, vt videret eum: Qui abiens ad eum rogauit, dicens: Aliqua matrona venit de Romà, & vult videre te. Senex verò non acquieuit vt veniret ad eum. Cùm ergo hæc renuntiata fuissent supradictæ matronæ, iussit sterni animalia, dicens: Credo in Deum, quia videbo eum. Sunt enim & in ciuitate nostrâ multi homines, sed ego veni prophetas videre. Et cùm peruenisset ad cellam eiusdem senis, iuxta Dei ordinationem inuentus est opportunè foris cellam senex. Et vt vidit eum supradicta matrona, postrauit se ad pedes. Ille autem leuauit eam cum indignatione, & intuens in eam, dixit. Si faciem meam videre vis, ecce vide. Illa autem præ verecundiâ non considerauit faciem eius. Et dixit ei senex: Non audisti opera mea? hæc enim videre necesse est. Quomodo autem præsumpsisti tantam nauigationem assumere? Nescis quia mulier es, & non debes exire quuquam? An vt vadas Romam, & dicas aliis mulieribus, Quia vidi Arsenium, & facias mare viam mulierum venientium ad me? Illa autem dixit: Si voluerit me Deus reuerti Romam, non permitto aliquam venire huc. Sed ora pro me, & memor esto mei semper. Ille autem respondens dixit ei: Oro Deum, vt deleat memoriam tui de corde meo. Quæ audiens hæc, egressa est turbata, & cùm venisset in ciuitatem præ tristitiâ febrire cœpit. Et nuntiatum est Archiepiscopo, quia infirmaretur: & venit eam consolari, interrogans quid haberet. Illa autem dixit ei: Vtinam non peruenissem huc. dixi enim seni: Memor esto mei. Et dixit mihi: Ora Deũ, vt deleatur memoria tui de corde meo: & ecce ego ipsa præ tristitiâ morior. Et dixit ei Archiepiscopus: Nescis quia mulier es, & inimicus per mulieres sanctos viros impugnat? Propterea hoc dixit senex: nam pro animâ tuâ semper orat. Et ita curata est mens eius.

Arsenius sibi vel à memoria mulieris timet.

Et discessit

Et discessit cum gaudio ad propria.

Euagrij. Affectiones extirpanda.

8. Dixit abbas Euagrius: Abscinde à te affectiones multorum, ne mens tua in perturbatione fiat, & quietis dissipet modum.

Moysis. Cella omnium magistra.

9. Frater quidam applicuit in Scithi ad abbatem Moysen, petens ab eo sermonem. Et dixit ei senex: Vade & sede in cellà tuâ, & cella tua docebit te vniuersa.

Eiusdem. Vua matura homo hominem fugiens.

10. Dixit abbas Moyses: Homo fugiens hominem similis est vuæ maturæ: qui autem cum hominibus conuersatur, sicut vua acerba est.

Nili. Solitudo hominem munit.

11. Dixit abbas Nilus: Imperforabilis manet à sagittis inimici, qui amat quietem: qui autem miscetur multitudini, crebra suscipiet vulnera.

Pastoris. Corporalibus inhærens, est lacus profundo proximus

12. Dixit abbas Pastor: Initium malorum, est distẽdere mentem. Dicebat iterum: Quia bonum est fugere corporalia. Quando enim est homo iuxta corporale bellum, assimilatur viro stanti supra lacum profundissimum, vt quà horâ visum fuerit inimico eius, facilè eum deorsum impingat. Si autem à corporalibus longè fuerit, assimilabitur viro longè posito à puteo, vt vel si trahat eum inimicus proiicere deorsum, dum eum violenter trahit, Deus ei auxilium dirigit.

Sisois. Mulier fugienda.

13. Dicebat aliquando Abraham discipulus abbatis Sisois ad eum: Pater, senuisti, eamus parum iuxta mũdum. Dicit ei abbas Sisois: Vbi non est mulier, ibi eamus. Dicit ei discipulus eius: Et vbi est locus non habens mulierem, nisi fortè in solitudine? Dicit ei senex: Ergo in solitudinem me tolle.

Matronæ. A solitudine cogitatio multitudinis abdicanda.

14. Dixit abbatissa Matrona: Multi in monte positi ea quæ popularia sunt agentes, perierunt. Melius est enim, vt cum multis sis, & solitariam vitam agas voluntate; quàm cùm solus sis, esse cum multitudine proposito mentis.

Senis. Quies sectanda.

15. Dixit senex: Semper debet monachus emere quietem sibi, vt contemnat etiam si corporale contingat euenire dispendium.

Incerti.

16. Narrauit quidam: Quia tres studiosi diligentes se, facti sunt monachi. Et vnus ex eis elegit litigantes in pace reducere, iuxta illud quod scriptum est, Beati pacifici. Secundus verò visitare infirmos. Tertius verò abiit quiescere in solitudine. Primus ergo laborans propter lites hominum, non poterat omnes sanare. Et tædio victus, venit ad eum, qui seruiebat infirmis, & inuenit etiam ipsum animo deficientem, & non præualentem mandatum perficere. Et concordantes hi duo, abierunt videre illũ qui in eremo discesserat, narrauerúntque ei tribulationes suas, & rogauerunt eum, vt diceret eis quid ipse profecerit. Et reticens paululùm, mittit aquã in scyphum, & dicit eis: Attendite in aquam. Et erat turbulenta. Et post modicum rursus dicit: Attendite modò, quomodo limpida facta est aqua. Et cùm intenderent in aquam, vident quasi in speculo vultus suos. Et tunc dixit eis: Sic est qui in medio hominum consistit; à turbulentiâ enim non videt peccata sua: cùm autem quieuerit, & maximè in solitudine, tunc delicta sua conspiciet.

Matt. 5.

Quies & solitudo sui cognitionem generat.

LIBELLVS TERTIVS.

De Compunctione.

Arsenij. Ruff. l. 3. n. 163. & 211. Lacryma Arsenij.

1. Dicebant de abbate Arsenio, quia toto tempore vitæ suæ sedens ad opus manuum suarum, pannum habebat in sinu propter lacrymas, quæ crebrò currebant ex oculis eius.

Ammonis.

2. Frater quidam interrogauit abbatem Ammonem, dicens: Dic mihi aliquod verbum. Dixit ei senex: Vade, & talem fac cogitationem tuam, sicut faciunt iniqui qui sunt in carcere. Illi enim interrogant homines, Vbi est iudex, & quando veniet? & in ipsa expectatione pœnarum suarum plorant. Ita & monachus debet semper suspectus esse, & animam suam obiurgare, dicendo: Væ mihi, quomodo habeo adstare ante tribunal Christi; & quomodo habeo ei actuum meorum reddere rationem? Si igitur semper sic meditatus fueris, poteris saluus esse.

Iudicij extremi memoria salutaris.

Euagrij. Nouissimorum recordatio.

3. Dixit abbas Euagrius: Cùm sedes in cellâ, collige ad te sensum tuum, & memor esto diei mortis. Et tunc videbis corporis tui mortificationem. Cogita cladem, suscipe dolorem: Horreat tibi mundi istius vanitas. Esto modestus & sollicitus, vt possis semper in eodem quietis proposito permanere, & non infirmaberis. Memorare etiam eorum qui in inferno sunt. Cogita apud teipsum quomodo sunt ibi modò animæ, & in quàm amaro silentio, aut in quo pessimo gemitu, vel in quali metu atque certamine, aut in quali exspectatione & dolore, & sine mitigatione infinitas lacrymas habentes animæ. Sed & diei resurrectionis memor esto, & illud diuinũ, horrẽdum, atq; terribile imaginare iudicium. Adduc ad medium repositam peccatoribus confusionẽ, quam passuri sunt in cõspectu Christi & Dei, & coram Angelis & Archangelis, Potestatibus, & vniuersis hominibus: sed & supplicia omnia, ignẽ æternum, vermem immortalem, tartarorum tenebras, & super hæc omnia dentium stridores, & timores, & tormenta. Adduc etiam & bona quæ sunt iustis reposita, fiduciam ante Deum Patrẽ & Christum eius Filium: coram Angelis & Archangelis, & Potestatibus, atque omni plebe; regnum cœlorum, & dona eius, gaudium & requiem. Vtrorumque horum commemorationem habe apud te, & super iudicia quidẽ peccatorum ingemisce, plora, vestire luctuum imaginem, metuens ne & tu ipse in his corruas: super bona verò iustis reposita, gaude, exulta, & lætare. Et his quidem frui festina, ab illis verò effici alienus. Vide ne obliuiscaris aliquando, siue intra cellam tuam sis, siue foris alicubi; & memoriam horum ne abiiciat mens tua, vt per hæc saltem sordidas & noxias cogitationes effugias.

Eliæ. Tria timida.

4. Dixit abbas Elias: Ego tres res timeo. Vnam, quãdo egressura est anima mea de corpore: aliam quando occursurus sum Deo: tertiam, quando aduersum me proferenda est sententia.

Theophili. Hora extrema memoria.

5. Sanctæ memoriæ Theophilus Archiepiscopus cùm moriturus esset, dixit: Beatus es, abba Arseni, quia semper hanc horam ob oculos habuisti.

Ioannis. Risus importunus.

6. Dicebant fratres, quia manducantibus aliquando fratribus in charitate, risit vnus frater ad mensam. Et videns eum abbas Ioannes, fleuit, dicens: Quid putas habet frater iste in corde suo, quia risit, cùm debuisset magis flere, quia charitatem manducat?

Iacobi. Timor Dei lucerna animæ.

7. Dixit abbas Iacobus: Quia sicut lucerna obscurum cubiculum illuminat: ita timor Dei, si venerit in corde hominis, illuminat eum, & docet omnes virtutes & mandata Dei.

Macarij.

8. Interrogauerunt quidam patrum abbatem Macarium Ægyptium, dicentes: Quomodo corpus tuum, & quando manducas, & quando ieiunas, siccum est? Et dixit eis senex: Sicut lignum in manu hominis, cum quo frutices in igne versantur atq; reuersantur semper ab

igne

Timor Dei mentem mundat.

igne consumitur: ita si homo mundauerit mentem suam in timore Dei, ipse timor Dei etiam ossa eius consumit.

Macarij.

9. Miserunt aliquando senes de monte Nitriæ ad abbatem Macarium in Scithi, rogantes, vt veniret ad eos; alioquin sciret, omnem multitudinem, si ipse ad eos non veniret, ad ipsum esse venturam, quoniam desiderabant videre eum antequam migraret ad Dominum. Qui cùm venisset in montem, congregata est omnis multitudo fratrum ad eum. Rogabant autem eum senes, vt faceret verbum ad fratres. Ille autem lacrymans ait: Ploremus, fratres; & producant oculi nostri lacrymas, antequam eamus hinc, vbi lacrymæ nostræ corpora comburant. Et fleuerunt omnes, & ceciderunt proni in faciem, dicentes: Pater, ora pro nobis.

Lacrymæ hic lauant, post mortē vrūt.

Pastoris.

10. Præteriens aliquando abbas Pastor in Ægypto, vidit mulierem in monumento sedentem & flentem amarè, & dixit: Si veniant omnia delectabilia mundi huius, non transferent animam illius à luctu. Ita & monahus debet semper luctum habere in semetipso.

Monacho flendum.

Eiusdem.

11. Aliâ vice transibat cum abbate Anub in partibus Diolci, & venientes circa monumenta, viderunt mulierem nimis cædentem se, & flentem amarè. Qui stantes intendebant in eam. Paulùm autem procedentes, occurrerunt cuidam, & interrogauit eum abbas Pastor, dicens: Quid habet mulier ista, quòd sic plorat amarè? Dixit ei: Mortuus est maritus eius, & filius, & frater. Et respondens abbas Pastor, dixit abbati Anub: Dico tibi, quia nisi homo omnes voluntates carnis suæ mortificauerit, & possederit luctum hunc, non potest monachus fieri. Tota enim vita mulieris istius & mens in luctu est.

Luctus salutaris.

Eiusdem.

12. Dixit iterùm abbas Pastor: Luctus duplex est, qui operatur, & custodit.

Eiusdem. *De sepulcro cogitandum.*

13. Frater interrogauit eum, dicens: Quid faciô? Dicit ei: Quando venit Abraham in terram repromissionis monumentum sibi comparauit, & per sepulcrum terram in hereditatem percepit. Et dixit ei frater: Quid est sepulcrum? Et dixit senex: Locus flendi & lugendi.

Pambo. Ruff l. 3. nu 164. Simile in Vitâ Pelagiæ cap 3.

14. Sanctæ memoriæ Athanasius rogauit abbatem Pambo, vt descenderet de eremo ad Alexandriam: qui cùm descendisset, vidit ibi mulierem theatricam, & lacrymatus est. Interrogatus autem ab iis qui aderant, quare fuerit lacrymatus, ait: Duæ, inquit, res me mouerunt. Vna de illius perditione: alia, quia ego non habeo tale studium placendi Deo, quale habet ista vt hominibus turpibus placeat.

Siluani. Ruff l. 3. n 205.

15. Abbas Syluanus sedens aliquando cum fratribus, factus est in excessu mentis, & cecidit in faciem suam. Et post multùm surgens plorabat. Et rogauerunt eum fratres, dicentes: Quid habes, pater? Ille autem tacebat & flebat. Compellentibus autē eum, dixit illis: Ego ad iudicium raptus sum, & vidi multos de habitu nostro euntes ad tormenta, & multos sæculares euntes ad regnum. Et lugebat senex: & nolebat deinceps exire de cellâ suâ. Sed si exire cogebatur, operiebat capitio faciem suam, dicens: Quid necesse est videre lumen istud temporale, in quo nihil est vtile?

Siluani visio de monachis damnatis, & laicis saluatis.

Syncleticæ.

16. Dixit sanctæ memoriæ Syncletica: Labor est magnus, & certamen impiorum qui conuertūtur ad Deum, & postcà inenarrabile gaudium. Sicut enim qui ignem accendere volunt, priùs fumantur, & ex fumi molestia lacrymantur, sicq; obtinent quod volunt. Etenim scriptum est; Quia Deus noster ignis consumens est: ita oportet & nos diuinum ignem cum lacrymis atque laboribus in nobis ipsis accendere.

Post lacrymas gaudium.

Hyperichij.

17. Dixit abbas Hyperichius. Nocte & die laborat monachus vigilans, in orationibus permanens: pungens autem cor suum producit lacrymas, & celeriùs prouocat Dei misericordiam.

Lacrymæ Dei misericordiam prouocant.

Felicis.

18. Applicuerunt fratres ad abbatem Felicem, habentes secum aliquos sæculares, & rogauerunt eum, vt diceret eis sermonem. Senex autem tacebat. Illis autem diutiùs rogantibus dixit ad eos: Sermonem vultis audire? Qui responderunt: Etiam, pater. Dixit ergo senex: Modò non est sermo. Quando autem interrogabantur seniores, & faciebant fratres quæ dicebant eis, tribuebat Deus quomodo loquerentur. Nunc autem quoniam interrogant quidam, non autem faciunt quæ audiunt, abstulit Deus gratiam à senibus, vt non inueniant quid loquantur: quoniam qui operetur non est. Quæ cùm audissent fratres, ingemuerunt, dicentes: Ora pro nobis, pater.

Verba seniorum opere complenda.

Hor & Theodori.

19. Narrauerunt de abbate ? Hor, & de abbate Theodoro, quia misissent caprinam pellem in cella suâ, & dixerunt sibi adinuicem: Si nos visitauerit Deus modò, quid faciemus? Et flentes reliquerunt locum ex lateribus, & sic recesserunt in cellis suis.

Incerti. Ruff l. 3. n. 216.

20. Narrauit quidam senex, quòd aliquis frater cùm conuerti voluisset, & prohiberet mater sua, ille non quiescebat ab intentione suâ, dicens: Saluare volo animam meam. Illa verò multùm resistens, cùm desiderium eius impedire non posset, posteà permisit. Abiens autem factus monachus sub negligentiâ vitam suam expendit. Contigit autem, vt mater ipsius moreretur; & post tempus aliquantulum etiam ipse infirmatus est infirmitate magnâ. Et cùm factus fuisset in excessu mentis, raptus est ad iudicium, & inuenit matrem suam cum his qui iudicabantur. Illa autem vt vidit eum, obstupuit, & dixit: Quid est hoc, fili? Et tu in locum hunc condemnatus iussus es venire? Vbi sunt sermones tui, quos loquebaris, dicens: Saluare volo animam meam? Confusus autem in his quæ audierat, ipso dolore stupidus factus est, & stabat non habens quid matri suæ respondere posset. Iuxta dispensationem autem misericordiæ Dei, posteaquam hæc vidit, contigit vt repararetur, & euaderet ab instanti infirmitate. Et cogitans apud se, diuinitus factam esse huiusmodi visionem, includens se de cetero sedebat, & cogitabat de salute suâ, pœnitens & plorans de his, quæ egerat sub negligētiâ priùs. Tanta autem erat intētio, vt cùm multi eum rogarent indulgere sibi paululùm, ne fortè læsionem alienam pateretur de fletu, quem supra modum effundebat, consolari noluit, dicens: Si improperiū matris meæ sustinere nō potui, quomodo Christi & sanctorū Angelorū eius aduersum me cōfusionē potero in die iudicij sustinere?

Monachus negligens visione docetur.

Iugiter plorat.

Senis

21. Dixit senex: Si possibile esset in aduentu Dei post resurrectionem præ timore interire animas hominum, omnis mundus moreretur à terrore atq; formidine. Quale est enim videre cælos scissos, & Deum reuelatū cum irâ & indignatione, & militias innumerabiles Angelorum, & totum simul hominum genus intendere? Propter quod sic debemus viuere, vtpote qui de singulis motibus nostris rationem exigendi sumus à Deo.

Viuere debemus tanquam rationem reddituri.

22. Fra

Incerti.

22. Frater interrogauit senem, dicens: Vnde est, abba, cor meum durum, & non timeo Dominum? Dicit ei senex: Puto, quia si homo teneat in corde suo increpationem, possideat timorem. Dicit ei frater: Quid est increpatio? Dixit autem senex: Vt in omni re homo increpet animam suam, dicendo ei: Memor esto, quia te oportet Deo occurrere. Dic autem & hoc: Quid volo ego cum homine? Existimo autem, quia si quis in his permaneat, venit & timor Dei.

Increpatio timorem generat.

Senis.

23. Vidit senex quemdam ridentem, & dicit ei: Coram cæli & terræ Domino rationem totius vitæ nostræ reddituri sumus, & tu rides?

Risus qui cohibendus.

Senis.

24. Dixit senex: Quemadmodum vmbram corporum nostrorum vbique nobiscum circumferimus, sic debemus fletum & compunctionem habere nobiscum vbicumque sumus.

Vt vmbra corpus, sic cõpunctio te comitetur.

Incerti.

25. Frater interrogauit senem, dicens: Abba, dic mihi aliquod verbum. Dicit ei senex: Quando percussit Deus Ægyptum, non erat domus non habens luctum.

Incerti.

26. Frater interrogauit alium senem, dicẽs: Quid facio? Dicit ei senex: Flere debemus semper.

Contigit enim quẽdam senum mori aliquando, & post multam horam iterùm in semetipsum reuerti. Interrogauimus eum, dicentes: Quid vidisti ibi, abba? Et narrauit nobis plorans: Audiui vocem illic lugubrem sine cessatione dicentem: Væ mihi, væ mihi. sic & nos semper dicere debemus.

Væ mihi, semper dicendum.

Fratris.

27. Interrogauit frater quidam senem, dicens: Quomodo desiderat anima mea lacrymas, sicut audio senes lacrymantes, & non veniunt, & tribulant animam meam? Et dixit senex: Filij Israël post quadraginta annos intrauerant in terram repromissionis. Lacrymæ igitur sunt sicut terra repromissionis, ad quas si perueneris, iam non timebis bellum. Ita enim vult Deus affligi animam, vt semper desideret ingredi in terram illam.

Donum lacrymarum non omnibus obuium.

LIBELLVS QVARTVS.

De continentiâ.

Senis.

1 FRATRES aliqui volentes venire ad abbatem Antonium de loco Scithi, ingressi sunt nauem, vt irent ad eum: & inuenerunt in ipsâ naui senem, qui idẽ ad Antonium ire volebat. Ignorabant autem fratres eum. Et sedentes in naui loquebantur sermones patrum, & de Scripturis, & rursus de opere manuum suarum. Ille autem senex per omnia tacebat. Cum autem venissent ad portum, agnouerunt & ipsum senem proficisci ad abbatem Antonium. Cum autem venissent ad eum, dicit eis abbas Antonius: Bonum comitem itineris inuenistis senem hunc. Dixit autem & seni: Bonos fratres inuenisti tecum, abba. Dixit ei senex: Boni sunt quidem, sed habitatio eorum non habet ianuam. Quicumq; vult, intrat in stabulum, & soluit asinum. Hoc autem dicebat, quia quodcumq; eis ascendebat in cor, in ore loquebantur.

Linguam non continens, stabulum sine ianuâ.

Arsenij Ruff. lib. 3. nu. 211.

2. Dicebat abbas Daniel de abbate Arsenio, quia noctem vigilans pertransiret. Totâ enim nocte vigilabat, & quando volebat circa manè propter ipsam naturam dormire, dicebat somno: Veni serue male. & subripiebat parùm somni sedendo, & statim surgebat.

Somnus seruus malus.

Eiusdem.

3. Dicebat abbas Arsenius: Sufficit monacho, si dormierit vnam horam, si tamen pugnator est.

Somnus vnius horæ.

Eiusdem.

4. Dicebat de eo abbas Daniel: Quia tantis annis mansit nubiscum, & mensuram paruam victus dabamus ei in anno: & quoties veniebamus, exinde comedebamus & nos.

Abstinentia.

5. Dixit iterùm, quòd nisi semel in anno non mutabat aquam palmarum, sed tantùm adiiciebat. Faciebat quoque [8] plectam de ipsis palmis, [9] & consuebat vsque ad horam sextam. Interrogauerunt ergo eum seniores, cur non mutaret aquam palmarum, quæ fœtebat. Et dixit eis: Pro thymiamate & odoribus vnguentorũ, quibus in sæculo vsus sum, opus est vti me nũc fœtore isto.

Eiusdem. Ruff. l. 3. num. 39.

Odoramentorum fœtor capessenda.

6. Iterùm dixit: Quia quando audiuit quòd maturasset omne genus pomorum, dixit: Afferte mihi. Et gustauit semel tantùm parum ex omnibus, gratias agens Deo.

Eiusdem. Abstinentia.

7. Dicebant de abbate Agathone: Quia per triennium lapidem in ore suo mittebat, donec taciturnitatem disceret.

Agathonis. Taciturnitas.

8. Aliquando iter agebat abbas Agathon cum discipulis suis. Et inuenit vnus ex eis paruum fasciculum ciceraculæ viridis in viâ, & dixit seni: Pater, si iubes, tollo illud. Intendit verò senex, admirans, & dicit: Tu illud posuisti? Respondit ei ille frater: Non. Et dixit senex: Quomodo vis tollere, quod non posuisti?

Eiusdem.

Quod tuum non est, tollere noli.

9. Venit aliquando quidam senum ad abbatem Achillem, & vidit eum iactantem sanguinem de ore suo. & interrogauit eum, dicens: Quid est hoc, pater? Et dixit senex: Sermo est cuiusdã fratris, qui me contristauit, & omnino conatus sum conseruare illud apud me. Et deprecatus sum Deum, vt auferretur à me, & factus est sermo ille sanguis in ore meo. Ecce expui illum, & requieui, & dolorem illum oblitus sum.

Achillis. Rancor.

Omnis amor... expuendus.

10. Venit aliquando abbas Achilles in cellam abbatis Isaiæ, in loco Scithi, & inuenit eum comedentem. Miserat enim in catinulo sal & aquâ. Videns autem quia abscondit illud post plect. s de palmis, dicit illi: Dic mihi, quid manducabas? Ille respondit: Ignosce mihi, abba, quia palmas incidebam, [10] & ascendi in cauma: & propterea intinxi modò buccellam in sale, & misi in ore meo; quia exaruerunt fauces meæ: & quia non descendebat buccella, quam in ore meo miseram, propterea compulsus sum superfundere modicum aquæ in sale, vt vel sic possem glutire: sed ignosce mihi. Et dicebat abbas Achilles: Venite & videte Isaiam comedentem iuscellum in Scithi. Si ius manducare vis, vade in Ægyptum.

Eiusdem.

Ius solum à Scithi exulat.

11. Dicebant de abbate Ammoy, quia ægrotaret, & in lecto plurimis annis decumbens, numquam relaxauit animum suum, vt intenderet in interiora cellæ suæ, & videret quid haberet. Multa enim deferebantur ei velut infirmo: sed introëunte discipulo suo Ioanne & exeunte, claudebat oculos suos, ne videret quid faciebat. Sciebat enim, quia fidelis monachus esset.

Ammoy.

Ammoy de bonum custodia.

12. Dixit abbas Beniamin, qui erat presbyter in Cellis: quia cùm applicuisset in Scithi ad quemdam senem, & voluisset ei dare modicum olei, ille ei dixerit: Ecce vbi iacet illud paruulũ vasculum, quod attulisti mihi ante tres annos: & quomodo posuisti illud, sic remansit. Audientes autem nos admirati sumus conuersationem senis.

Beniamin. Abstinentia.

13. Narrauerunt de abbate Dioscoro de Namisias, quia panis ei hordeaceus erat, & farina lenticulæ, per singulos annos ponebat sibi legem cuiuscumque vnius obseruantiæ: id est, aut non occurrere vno anno alicui, aut non loqui, aut non gustare

Dioscori.

Singulis annis nouum aliquid asserendum.

gustare aliquid coctú, aut non comedere aliquid pomorum, aut olera & in omni opere suo ita faciebat. Et perficiens vnumquodque sic aliud assumebat, & hoc per annos singulus faciebat.

Incerti.
Ira mentem turbat.

14. Dixit abbas Euagrius, quia dixerit senex, Propterea amputo à me delectationes carnales, vt etiam Iracundiæ occasionem abscindam. Scio enim eam semper aduersum me pugnare pro delectationibus, & conturbare mentem meam, & intellectum meum expellere.

Epiphanij & Hilarionis.
Hilarion nihil edit occisum.

15. Misit aliquando Epiphanius episcopus Cyprius ad abbatem Hilarionem, rogans eum, & dicens: Veni, vt nos videamus, antequam de corpore exeamus. Qui cùm venissent adinuicem, mãducantibus eis allatum est de auibus quiddam; quod tenens episcopus dedit abbati Hilarioni. Et dicit illi senex: Ignosce mihi, pater, quia ex quo accepi habitum istum, non manducaui quidquam occisum. Et dixit ei Epiphanius: Ego autem ex quo accepi habitum istum, non dimisi aliquem dormire, qui habebat aliquid aduersum me, neque ego dormiui aliquid habens aduersum aliquem. Et dicit ei senex: Ignosce mihi, quia tua conuersatio maior est meâ.

Epiphanius non incedit cubitum irreconciliatus
Eladij.
Oculorum custodia.

16. Dicebant de abbate [11] Elladio, quia fecerit viginti annos in cellâ, & non leuauerit oculos suos sursum, vt videret tectum eius.

Zenonis. Ruff. l. 3. n. 7.

17. Abbas Zenon ambulans aliquando in Palæstinâ, cùm laborasset, resedit vt manducaret iuxta cucumerarium. Suadebat autem ei animus suus dicendo: Tolle tibi vnum cucumerem, & mãduca. Quantum autem est. Qui respondens cogitationi suæ dixit: Fures ad tormenta vadunt. Proba ergo teipsum in hoc, si potes ferre tormenta. Qui consurgens stetit in cauma quinque diebus, & desrigens seipsum in sole, dicebat quasi animus eius ad seipsum: Non possum ferre tormenta. Dixit ergo ad animum suum: Si non potes portare tormenta, ergo non rapias vt manduces.

A furto tormentorum memoria abstinendum.

Theodori. * al. Theodorus.

18. Dixit abbas * Theodorus: Inopia panis tabefacit monachi corpus. Alter autem quidam senior dicebat: Quia vigiliis plus tabescit corpus.

Ioannis. Ruff. l. 3. n. 66. titulo Moysis.
Inimicis infirmandus bestiæ domestici.

19. Dixit abbas Ioannes breuis staturæ: Quia si voluerit rex aliquis ciuitatem inimicorum tenere priùs, aquam tenet & escas eorum qui sunt in ciuitate, & fame periclitantes tunc subiiciuntur ei ita est & passio ventris. Si in ieiunio & fame conuersetur homo, inimici eius, qui sollicitant animam ipsius, infirmantur.

Eiusdem.

20. Dixit iterùm: Quia ascendens aliquando per viam, quæ ducit ad Scithi, cum plectis de palmis, vidi camelarium loquentem, & commouentem me ad furorem. Et ego dimisi quod portabam, & fugi.

Fuga contentionis.
Incerti.

21. Dixit abbas Isaac presbyter Cellarum: Scio fratrem metentem in agro, qui voluit manducare spicam tritici. Et dixit domino agri: Vis manduco vnam spicam? Ille audiens miratus est, & dixit ei: Tuus est ager, pater, & me interrogas? In tantum autem scrupulosus erat memoratus frater.

Metens ne quidem spicam sine venia edit.

Isidori. Ruff. lib. 3. nu. 8. & titulo Isaac.

22. Interrogauit quidam fratrum abbatem Isidorum seniorum Scithi, dicens: Quare te sic fortiter dæmones timent? Dixit ei senex: Ex quo factus sum monachus, studeo ne permittam iracundiam vsque ad fauces meas ascendere.

Eiusdem.
Concupiscentia & ira frenanda.

23. Dixit iterùm qui suprà, quadraginta annos esse, ex quo sentiret quidem motum peccati in mente suâ, numquam tamen consentiret neque concupiscentiæ neque iracundiæ.

24. Narrauit abbas Cassianus de quodam abbate Ioanne, quia fuerit apud abbatem [12] Esium in summitate eremi habitantem, per annos quadraginta: & quia habebat circa ipsum multam charitatem, & per hanc charitatis fiduciam interrogauit eum, dicens: Tanto tempore sic remotus, & à nullo hominum molestiam patiens facile, dic mihi, quid profecisti? Et ille dixit: Ex quo cœpi solitarius esse, numquam me vidit sol manducantem. Dixit autem ei abbas Ioannes: Nec me irascentem.

Esij est Ioannis Apud Cassian lib. 5. Instit. c. 27 Simile supra l. 4. c. 4.

Theonæ. Cassian. Collat. 2. cap. 11. Suprà l. 4. cap. 47.

25. Dixit iterum: Quia narrauit nobis abbas Muyses, quòd ei abbas Serapion dixit: Quia dum essem iuuenis, & sederem cum abbate meo Theonâ & manducaremus, surgens à refectione, secundum opera diaboli rapui vnum panem paximatem, & manducaui eum occulté, nesciente abbate meo. Cùm ergo perseuerarem aliquanto tempore hoc faciens, cœpit mihi ipsum vitium dominari, & non præualebam meipsum retundere, sed solummodò adiudicabar à propriâ conscientiâ, & seni dicere confundebar. Contigit autem secundùm dispensationem misericordis Dei, vt quidam venirent ad senem vtilitatis animæ suæ caussâ, & interrogabant eum de propriis cogitationibus. Respondens autem senex, dixit: Quia nihil sic noxium est monachis, & lætificat dæmones, quomodo si celent cogitationes suas spiritualibus patribus. Locutus est autem eis & de continentiâ. Et cùm hæc dicerentur, cogitans ego quia Deus reuelauit seni de me, compunctus cœpi flere, ejeci paximatem de sinu meo, quem malé consueram rapere, & prosternens me in pauimento, postulabam de præteritis veniam & orationem pro cautela futurorum. Tunc dixit senex: O fili, liberauit te de captiuitate istâ, etiam me tacente, confessio tua, & dæmonem tenebrantem cor tuum per taciturnitatem nunc aduersum teipsum confitendo interfecisti, quem hactenus dominari tibi permiseras, neque contradicens, neque aliquo modo increpans eum. Amodò autem nequaquam locum habebit in te quippe qui ex corde tuo excussus est in aperto. Necdum autem finito sermone senis, ecce opere, quod dixit, apparuit: quia velut lampada ignis egressa est de sinu meo, & impleuit totam domum fœtido odore, ita vt putarent qui aderant, quia sulphuris plurimum fuisset incensum. Et dixit senex; O fili, ecce verborum meorum, & liberationis tuæ per signum quod factum est, præstitit Dominus documentum.

Lætatur dæmon, cum monachus celat cogitationes.

Confessio captiuam animam liberat

Macarij. Ruff. l. 3. n. 53.

26. Dicebant de abbate Macario, quia si vacanit inter fratres, ponebat sibi terminum, vt quando inueniebatur vinum, & propter fratres bibebat, & pro vno calice vini, die integrâ aquam non bibebat, & fratres quidem volentes eum recreare, dabant ei vinum. Sed & senex eum gaudio sumebat, vt semetipsum posteà cruciaret. Discipulus autem eius sciens caussam, dicebat fratribus: Propter Deum rogo, ne detis ei, quia in cellâ posteà se cruciatu domat. Quod cognoscentes fratres, vltrà ei vinum non dederunt.

Macarij.

27. Abbas Macarius maior in Scithi dicebat fratribus: Post Missas ecclesiæ, fugite, fratres. Et dicit ei vnus fratrum: Pater, vbi habemus fugere ampliùs à solitudine istâ? Et ponebat digitum suum in ore suo, dicens: Istud est quod fugiendum dico, & sic intrabat in cellam suam, & claudens ostium sedebat solus.

Taciturnitas.

Eiusdem.

28. Dixit item abbas Macarius: Si aliquem incre-

pare volens ad iracundiam commoueris, propriã passionem imples: noo enim vt alium salues, teipsum perdas.

Pastoris Ruff. lib. 3. n. 52. 4 Reg. 25. A gula tentatum.

29. Dixit abbas Pastor: Nisi Nabuzardan archimagirus venisset, non concrematum fuerat templum Domini igne: ita & nisi quies gulæ & ventris venerit in animam, nequaquam mens corruit, pugnans contra inimicum.

Eiusdem. Ruff. lib. 3. n. 149.

30. Dicebant de abbate Pastore, quia dum vocatus fuisset ad manducandum, contra voluntatem suam ibat lacrymando, ne inobediens esset fratribus suis, & contristaret eos.

Eiusdem. Vinum non est monachorum.

31. Narrauerunt quidam abbati Pastori de quodam monacho, qui non bibebat vinum. & dixit eis: Quia vinum monachorũ omnino nõ est.

Eiusdem.

32. Dixit iterùm abbas Pastor: Quia sicut fumo expelluntur apes vt tollamr dulcedo operis earum; ita & corporalis quies timorem Domini expellit ab animâ, & aufert ab eâ omne opus bonum.

Eiusdem. Ruff. lib. 3. n. 154.

33. Narrauit quidam senum de abbate Pastore & fratribus eius, qui habitarent in Ægypto. Et cùm desideraret mater eorum videre eos, & non posset, obseruauit vnâ die: & euntibus illis ad ecclesiam, obtulit se eis. Illi autem videntes eam, conuerterunt se ad cellam, & intrantes clauserunt ostium in faciem eius. Illa autem ad ostium

Pastor & Anub matrem videre renuunt.

stans, clamabat, plorans cum nimiâ miseratione. Audiens autem eam abbas Anub, intrauit ad abbatem Pastorem, dicens: Quid faciemus? vetulæ isti, ita ante ostium flenti? Surgens autem abbas Pastor, venit ad ostium, & intrò stans, audiuit eam plorantem miserabiliter nimis, & dixit: Quid sic clamas, vetula? Illa aotem cùm vocem eius audisset, multo magis clamabat, plorans & dicens: Volo vos videre, filij mei. Quid est enim si videro vos? numquid non sum mater vestra? aot non ego lactaui vos, & tota som iam canis plena? Sed & audiens vocem tuam turbata sum. Dicit ei senex: Hic nos vis videre, an in illo sæculo? Dixit ei: Et si non videro vos hîc, videbo vos illic, filij? Dicit ei: Si potes æquanimiter ferre, vt hîc nos non videas videbis nos illic. Et ita discessit mulier, gaudens, & dicens: Si omoino visura vos ero illic, nolo vos videre hîc.

Pior. Ruff. lib. 3. n. 31. Edere pergens Pior.

34. Dicebant de abbate Pior, quia ambulando comederet. Et interrogante eum quodã, quare sic manducaret, respondit, se non hoc velut opus aliquod agere, sed velut quiddam superfluum vti. Alij autem de hoc interroganti, respondit, Vt non vel in comedendo corporalem delectationem habeat anima.

Petri. Petrus vinũ respuit.

35. Dicebant de abbate Petro, cognomento Pyonio, qui erat in Cellis, quia vinum non bibebat. Quando autem senuit, rogabant eum, vt sumeret modicum vini. Qui cùm non acquiesceret, tepefaciebant aquam, & ita ei offerebant, & dicebat: Credite mihi, filij, quia velut pro condito illud accipio. Et adiudicauit se tepidâ aqua esse contentum.

Sisoi.

36. Facta est aliquando celebratio Missarum in monte abbatis Antonij, & inuentum est ibi modicum vini. Et tollens vnus de senioribus paruum calicem, portauit ad abbatem Sisoi, & dedit ei; & bibit semel: secundò accepit, & bibit: attulit etiam ei tertiò, sed non accepit, dicens: Quiesce, frater, an nescis, quia satanas est.

In vino satanas.

Eiusdem.

37. Frater quidam interrogauit abbatem Sisoi, dicens: Quid facio, quia cùm occurro ad Ecclesiam, frequenter fratres pro charitate ad cibum retinent me. Dixit ei senex, Ootiosa res est. Dicit ergo Abraham discipulus eius: St occurritur in Sabbatho & Dominicâ ad ecclesiam, & bibent frater tres calices, ne multum est? Et dixit senex: Si non esset satanas, non esset multum.

Satanas in calice nocivus.

Eiusdem. Sisoi cibi parcus.

38. Frequenter dicebat abbati Sisoi discipulus: Surge, abba, manducemus. Ille autẽ dicebat: Quia adhuc non manducauimus, fili? Et illi respondebat: Noo, pater. Dicebat autem senex: Si necdum manducauimus, affer, manducemus.

Eiusdem.

39. Dixit aliquando cum fiduciâ abbas Sisoi, Crede, quia ecce triginta annos habeo quòd non deprecor Deum propter peccatum, sed orans hoc dico: Domine Iesu Christe, protege me à linguâ meâ. Et vsque nunc per singulos dies [14] corruo per ipsam & delinquo.

A linguâ ruina.

Siluani. Ruff. lib. 3. n. 46.

40. Venerunt aliquando abbas Silnanus & discipulus eius Zacharias ad quoddam monasterium, & fecerunt eos gustare modicũ antequam ambularent. Et exeuntibus eis, inuenit discipulus eius aquam in viâ, & volebat bibere. Dixit abbas Syluanus: Zacharia, ieiunium est hodie. Cui ille dixit: Non manducauimus hodie, pater? Dixit ei senex: Illod manducare, charitas fuit, nos autem teneamus ieiunium nostrum, fili.

Ieiunij seruatio.

Syncleticæ. Summa castitas colenda.

41. Dixit sancta Syncletica, Quia oportet nos qui huiusmodi propositum sumpsimus, castitatem, quæ summa est, retinere. Etenim apud sæculares videtur castitas obseruari, sed adest ei & stultitia, propter quam aliis omnibus sensibus peccant: nam & aspiciunt iodecenter, & rident inordinatè.

Eiusdem. Mala cogitata pellit ieiunium & oratione.

42. Dixit iterùm quæ suprà, Qoia sicot venenosa animalia acriora medicamenta à se expellunt ita cogitationem sordidam ieiuniom cum oratione depellit ab animâ.

Eiusdem.

43. Dixit iterum, Non te seducant diuitum huius sæculi deliciæ, tamquam vtile aliquid habentes in se. Etenim illi delectationis causâ artem diuerso modo condiendi cibos honoraot, tu autem ieiunio & abiectione ciborum abundantiam deliciarum illorum supergredere, sed nec satietis pane, nec desideres vinum.

Ieiunium monachi & dimensum.

Sisoi.

44. Dixit abbas Sisoi, Quia peregrinatio nostra est, vt teneat homo os suum.

Hyperichij.

45. Dixit abbas Hyperichius, Quia sicut leo terribilis est onagris, sic monachus probatus cogitationibus concupiscentiæ.

Eiusdem. Ieiunium frænum peccati.

46. Dixit iterùm: Ieiunium frænum est monacho aduersus peccatum. Qui autem abiicit ieiuniũ, velut equus ferués desiderio fœminæ rapitur.

47. Dixit iterùm: Siccatum ieiunio corpus monachi, animam de profundo eleuat, & siccat fistulas delectationum ieiunium monachi.

Eiusdem. Ieiunium siccat fistulas delectationum.

48. Dixit iterùm: Castus monachus in terrâ honorabitur, & in cælis coronâ ab Excelso coronabitur.

Eiusdem. Lingua retentio passionum retentor.

49. Idem ipse dixit: Monachus, qui non retinet [15] linguam in tempore furoris, neque passionum corporalium retentor erit aliquando.

50. Dixit iterùm: Verbum malum non proferat os tuum, quoniam viris noo adfert spinas.

Eiusdem.

51. Dixit iterùm: Bonum est manducare carnem & bibere vinum, quàm manducare in obtrectatione carnes fratrum.

Ruff. lib. 3. n. 134. Eiusdem. Ruff. ibid. Obloquens pessime perit.

52. Dixit iterum: Susurrans serpens ad Euam, de paradiso eiecit eam. Huic ergo similis est, qui proximo suo obloquitur, quoniam & audientis se animam perdit, & suam noo saluat.

53. Facta

Incerti. In vino mors.

53. Facta est aliquando festiuitas in Scithi, & dederunt seni in calice vinum; quod abijciens, dixit: Tolle à me mortem istam. Quod videntes alij qui cum ipso edebant, nec ipsi biberunt.

Incerti. A vino periculum.

54. Alia vice allatum est ibi vasculum vini de primitiis; vt daretur fratribus ad singulos calices. Et introeunte quodam fratre, & vidente quia vinum acciperent, fugit in cryptam, quæ crypta cecidit. Et cùm audissent sonum, currentes inuenerunt fratrem semianimem iacentem, & cœperunt eum obiurgare, dicentes: Benè tibi contigit quia vanam gloriam habuisti. Abbas autem refouens eum, dixit: Dimittite filium meum, bonum opus fecit. Et viuit Dominus, quia non reædificabitur crypta hæc temporibus meis, vt cognoscat mundus, quia propter calicem vini cecidit crypta in Scithi.

Presbyteri. Oculorum Custodia.

55. Ascendit aliquando presbyter de Scithi ad episcopum Alexandrinum. Et quando reuersus est in Scithi, interrogauerunt eum fratres: Quomodo est ciuitas? Ille autem dixit eis: Credite mihi, fratres, ego ibi faciē hominis nullius vidi, nisi tantùm episcopi. Illi autem audientes, mirati sunt, & dixerunt: Quid putas facta est omnis illa multitudo? Presbyter verò refouit illos hæsitantes dicens: Extorsi animum meum, ne intuerer faciem hominis. Ex quâ relatione profecerunt fratres, & custodierunt se ab extollentiâ oculorum suorum.

Incerti. Cibi oblivio ex colloquio spirituali.

56. Venit aliquando quidam senex ad alium senem. Ille autem dixit discipulo suo: Fac nobis modicum lenticulæ, Et fecit. Et infunde nobis panes. Et infudit. Et manserunt sic vsque ad aliā diem horâ sextâ, loquentes de spiritualibus rebus. Iterùm dixit senex discipulo suo: Fac nobis modicum lenticulæ, fili. Ille respondit: Ab hesterno die feci. Et ita surgentes sumpserunt cibum.

Obliuio famis ex spirituali lectione.

57. Alter quidam senex venit ad quemdam patrum. Ille autem coxit modicum lenticulæ, & dixit: Faciamus opus Dei, & gustemus. Et vnus quidem eorum compleuit totum psalterium, alter verò [16] ex corde duos prophetas maiores lectoris ordine recitauit. Et facto manè discessit senex ille qui venerat, & obliti sunt sumere cibum.

Incerti. Ruff. l. 3. num. 4. Cibi dilatio.

58. Esuriit quidam frater à manè, & pugnauit cum animo suo, ne manducaret, donec fieret hora tertia. Et facta est hora tertia, exegit à se vt fieret sexta. Infudit panem & sedit, vt manducaret. Posteà verò surrexit, dicens: Manebo sic vsque ad horam nonam. Horâ autem nonâ fecit orationem & vidit opus diaboli sicut fumum exeuntem à se, & ita cessauit esuries eius.

Senis. Ruff. l. 3. n. 51. Senis patientia in cibo rancido.

59. Infirmatus est quidam senum: & cùm non posset sumere cibum multis diebus, rogabatur à discipulo suo, vt fieret ei aliquid, & reficeretur. Abiit autem & fecit de farinulâ lenticulam, & [17] zippulas. Erat autem ibi vasculum pendens, in quo erat modicum mellis: & aliud in quo erat [18] raphanelæum, & fœtebat, quod tantùm ad lucernam proficeret. Errauit autem frater, & pro melle de raphanelæo misit in pulmentum. Senex verò cùm gustasset, nihil locutus est, sed tacitus manducauit. Compellebat autem eum adhuc manducare. Et extorquens sibi manducauit: & dabat ei tertiò. Ille autem nolebat manducare, dicens: Verè non possum, fili. Discipulus autem hortabatur eum, & dicebat: Bonum est, abba; ecce ego manduco tecum. Qui cùm gustasset, & cognouisset quid fecerat, cecidit pronus in faciem, dicens: Væ mihi pater, quia occidi te, & tu peccatum hoc posuisti super me, quia non es locutus, Et dixit ei senex: Non contristeris, fili, si voluisset Deus vt mel manducarem, mel habuisti mittere in zippulas istas.

Incerti. Ruff. l. 3. n. 50. Gula etiam cibo propos. to vincenda.

60. Narrauerunt de sene quodā, quia desiderauit aliquādo manducare cucumerem. Quē cùm accepisset, appendit eum priùs ante oculos suos. Et cum non esset victus desiderio, domans seipsum pœnitentiam agebat, vel quia omnino desiderasset.

Incerti. Ruff. lib. 2. nu. 33. Soror fratrē videre renuit.

61. Frater aliquando abiit visitare sororem suam in monasterio ægrotantem. Erat autem fidelissima. Et non acquiescens aliquando videre virum, neque occasionem dare fratri suo, vt propter illam veniret in medio feminarum, & mandauit fratri suo: Vade, frater, ora pro me; quia cum gratiâ Christi videbo te in regno cælorum.

Abbatissæ. Perfectum monachum non respicere fœminas.

62 Monachus occurrit ancillis Dei in itinere quodam. Quibus visis diuertit extra viam. Cui dixit abbatissa: Tu si perfectus monachus esses non respiceres nos sic, vt agnosceres quia fœminæ eramus.

Quorumdā. Abstinentia à carnibus.

63. Intrauerunt aliquando fratres in Alexandriam, inuitati à Theophilo Archiepiscopo, vt præsentibus his factâ oratione templa destrueret paganorum. Et manducantibus eis cum Archiepiscopo ministratæ sunt carnes vitulinæ, & manducabant nihil discernentes. Et accipiens Archiepiscopus vnum [19] copadiom, dedit iuxta se recumbenti seni, dicens: Ecce istud bonum copadium est, manduca, abba. Illi autem respondentes dixerunt: Nos vsque modò credebamus, quia olera manducaremus. Nam si carnes sunt, non manducamus. Et vltrà nemo ea eis acquieuit gustare.

Incerti. Propter Deū vltra consuetum māducant quidam

64. Frater quidam attulit panes recentes in cellam, & inuitauit ad mensam seniores. Et cùm manducassent singulos paximates, pausauerunt. Frater verò sciens laborem abstinentiæ eorum, cœpit cum humilitate supplicare, dicens: Propter Deū māducate hodie donec satiemini. Et māducauerūt alios duos paximates. Ecce igitur quantū suprà quàm opus erat, manducauerunt propter Deum veri monachi & simpliciter abstinentes.

Senis. Senex etiam in morbo cibum recusat.

65. Ægrotauit quidam senum aliquando in magnâ infirmitate, ita vt de visceribus multum sanguinis egereret. Et attulit quidam frater [20] nixas siccas, & fecit pultes, & misit eas ibi, & obtulit seni, & rogabat eum, dicens: Comede, quia forte expedit tibi. Intuens autem in eum senex diutiùs, dixit: Verè dico, quia volebam, vt me dimitteret Deus in hac infirmitate esse alios triginta annos. Et nullo modo acquieuit senex in tali ægritudine vel modicū sumere cibū, ita vt tolleret frater quod apportauerat, & rediret ad cellā suam.

Incerti. Senex omnis cibi oblitus.

66. Alter senex sedebat longè in eremo, & cōtigit fratrem venire ad eum, & inuenire eum infirmantem. Qui lauans eius faciem, fecit ei refectionē ex his quæ attulerat. Quòd cùm vidisset senex, dixit: Verè, frater, oblitus fuerā, quia haberēt homines de cibo solatiū. Obtulit etiam ei calicem vini. Quod cùm vidisset, plorauit, dicens: Non sperabam me vsque ad mortem bibiturum vinum.

Senis. 40. diebus senex contra sitim militat.

67. Statuit quidam senex, vt quadraginta diebus non biberet. Et si quando fiebat cauma, lauabat [21] surisculam, & implebat eam aquâ, & appendebat eam ante oculos suos. Qui cùm interrogaretur à fratribus quare hoc faceret respō-

dit, dicens: Vt cùm videns quod desiderabam non gustauero, maiorem ardorem sustineam, & propter hoc maiórem mercedem a Domino consequi merear.

Fratris cuiusdam.

68. Frater quidam iter agens habebat secum matrem suam, iam senem. Qui cùm venissent ad quemdam fluuium, non poterat vetula illa transire. Et tulit filius eius pallium suum: & inuoluit exinde manus suas, ne aliquo modo contingeret corpus matris suæ, & ita portans eam transposuit fluuium. Dixit autem ei mater sua: Vt quid sic operuisti manus tuas, fili? Ille autem dixit: Quia corpus mulieris ignis est. Et ex eo ipso quo te contingebam, veniebat mihi commemoratio aliarum fœminarum in animo. *Ignis corpus mulieris.*

Incerti.

69. Dicebat quidam patrum: Quia sciret fratrem in cellâ ieiunantem totâ hebdomadâ Paschæ. Et cùm Sabbato serò venisset ad Missas, communicans mox fugiebat, ne cogeretur à fratribus in Ecclesiâ manducare. Apud se autem tantùm modicas betas elixas cum sale manducabat sine pane. *Ieiunium totâ Pascha hebdomadâ.*

Incerti.

70. Fratres conuocati in Scithi, vt manducarent palmas, & erat aliquis infirmus de nimia abstinentiâ, qui tussiens excreabat phlegma, quod nolente eo venit super alium fratrem. Qui cùm à cogitatione suâ compelleretur dicere ei: Quiesce iam, & non excrees super me, vt superaret cogitationes suas, tulit quod excreauerat, & mittẽs in ore suo, statim comedit illud. Et tunc cœpit ad ad seipsum dicere: Aut non dicas fratri tuo, quod eum contristet; aut manduca, quod horres. *Insignis sui victoria.*

LIBELLVS QVINTVS.

De fornicatione.

Antonij.

1. DIxit abbas Antonius: Æstimo quòd habeat corpus motum naturalem conspersum in se, qui nolente animo non operatur, sed tantummodò significatur in corpore, quasi impassibilis motus. Est autem & alius motus ex eo, quòd nutritur & fouetur corpus cibis & potibus, & ex quibus calor sanguinis excitat corpus ad operandum. Propter quod dicit Apostolus: Nolite inebriari vino, in quo est luxuria. Et rursùm Dominus in Euangelio discipulis mandans, dixit: Videte, nequando grauentur corda vestra in crapulâ & ebrietate. Est autem & alius quidam motus certantibus in conuersatione ex insidiis & inuidiâ dæmonum veniens. Itaque scire conuenit, quia tres sunt corporales motus. Vnus quidem naturalis: alius autem ex plenitudine ciborum: tertius verò ex dæmonibus. (Ephes. 5. Lucæ 21. *Trium corporalium motuum origo.*)

Gerontij.

2. Dixit abbas Gerontius Petrensis: Quia multi tentati à corporalibus delectationibus cùm non approximarent corporibus, mente fornicati sunt & corporalem virginitatem seruantes, secundùm animum fornicantur. Bonum est ergo, dilectissimi, facere quod scriptum est: Omni custodiâ vnumquemque cor suum seruare. (*Mentis fornicatio.* Prou. 4.)

Moysis. Cassian. Collat. 2. cap. 10.

3. Dixit abbas Cassianus, quia dixerit nobis abbas Moyses: Bonum est non abscondere cogitationes, sed senibus spiritualibus & discretionem habentibus manifestare eas: non his qui tantùm tempore senes sunt quoniam multi ad ætatem respicientes, & cogitationes suas dicentes eis qui experimentum non habebant, pro consolatione ad desperationem vltimam peruenerunt. *Cogitationes senibus spiritualibus detegenda.*

Apollinis.

4. Erat quidem frater omnino in conuersatione sollicitus. Et cùm malè à fornicationis dæmone turbaretur, venit ad quemdam senem, & retulit ei cogitationes suas. Ille autem audiens, quia expers erat, indignatus est, & miserabilem dicebat esse fratrem illum, & indignum monachi habitu; quippe qui eiusmodi cogitationes reciperet. Hæc audiens frater, desperans seipsum, reliquit propriam cellam, & ad sæculum redibat. Secundùm verò Dei dispensationem occurrit ei abbas Apollo: & videns eum perturbatum, & nimiùm tristem, interrogauit eum, dicens: Fili, quæ est caussa tantæ tristitiæ tuæ? Ille autem priùs ex multâ cõfusione animi sui non respondit ei quidquam: postcà autem cùm multùm rogaretur à sene, quæ circa se agerentur, confessus est, dicens: Quia cogitationes fornicationum inquietant me: quod confessus sum illi seni, & secundùm verba eius, iam non est mihi spes salutis: desperans ergo meipsum, ad sæculum redeo. Hæc autem pater Apollo audiens, velut sapiens medicus multùm rogabat, & monebat eum, dicẽs: Noli mirari, fili, neque desperes de teipso. Ego enim in hac ætate atque conuersatione valdè ab huiusmodi cogitationibus inquietor. Ne ergo deficias in huiusmodi occasione, quæ non tantum humanâ sollicitudine, quantum Dei miseratione curatur. Tantùm hodie dona mihi quod peto, & reuertere ad cellam tuam. Fecit autem frater sic. Abbas autem Apollo discedens ab eo perrexit ad cellam illius senis, qui ei desperationem fecerat: & stans foras deprecatus est Dominum cum lacrymis, dicens: Domine, qui tentationes vtiliter infers, conuerte bellum quod patitur frater ille in hoc sene, vt per experimentum in senectute suâ discat, quòd tempore longo non didicit; quatenus compatiatur his, qui huiusmodi tentationibus perturbantur. Qui cùm orationem complesset, vidit Æthiopem stantem iuxta cellam, & sagittas mittentem contra illum senem: quibus quasi perforatus, statim tanquam ebrius à vino, huc atque illuc ferebatur. Et cùm non posset tolerare, egressus est de cellâ, & eadem viâ, quâ & ille iuuenis ad sæculum redibat. Abbas autem Apollo intelligens quod factum erat, occurrit ei, & accedens ad eum, dixit: Quo vadis? & quæ est caussa turbationis, quæ obtinuit te? Ille autem sentiens, quia intellexit sanctus vir quæ ei euenerant, præ verecundiâ nihil dicebat. Dixit autem ei abbas Apollo: Reuertere in cellá tuam, & de cetero agnosce infirmitatẽ tuam, & habe apud temetipsum, quia aut ignoratus sis à diabolo vsque modò, aut contemptus. propter quòd nec meruisti secundùm viros virtutum habere contra diabolum luctamenta. Quid autem dico luctamenta, qui nec vno die aggressionem ipsius portare potuisti? Hoc autem tibi contigit, quia iuuenem illum à communi aduersario impugnatum suscipiens, cùm debuisses eum contra diabolicum certamen consolatoriis verbis vngere, etiá in desperationem misisti: non cogitans illud sapientissimum præceptum, quo iubemur eripere eos qui ducuntur ad mortem, & non negligas redimere occidendos: sed neque parabolam Saluatoris nostri, dicentis: Arundinem quassatam non debere confringi, & linum fumigans non extingui. Nemo enim ferre posset insidias aduersarij, neque bullientis naturæ ignem extinguere vel retinere, nisi gratia Dei conseruaret infirmitatem humanam, quem in nobis salutari dispensatione omnibus orationibus Dominum deprecemur, vt & aduersum

(Cassian. Collat. 2. cap. 13. *Apollo sapiens medicus monacum ob prauas cogitationes desperantem à ruinâ reuocat.* *Tentati benignè consolandi.* Prou. 24. Matth. 12. *Sine gratia Dei nihil valet humana infirmitas.*)

uerſum te dimiſſum flagellum auertat, quoniam ipſe & dolere facit, & iterum ſaluti reſtituit, percutit, & manus ipſius ſanat; humiliat & exaltat, mortificat & viuificat, deducit ad inferos & reducit. Hæc dicens, orationem impleuit, & ſtatim ab illato ſibi bello ſenex ille liberatus eſt. Quem commonuit abbas Apollo, vt peteret ſibi à Deo dari linguam eruditam, vt ſciret tempus quo oporteat loqui ſermonem.

1. Reg. 2.

Syri. * al. Cyrus. *Cogitationes carnis non nutiles reſiſtentibus.*

5. De cogitatione fornicationis interrogatus abbas * Syrus Alexandrinus, ita reſpondit: Si cogitationes non habes, ſpem non habes: quoniam ſi cogitationes non habes, opera habes. Hoc autem eſt, quia qui cogitatione aduerſus peccatum non pugnat neque contradicit, corporaliter peccat. Qui autem corporaliter peccat, cogitationum moleſtias nullas habet.

Incerti. *Pictores cogitationes.*

6. Interrogauit autem quidam ſenex fratrem, dicens: Ne conſuetudinem habeas colloqui mulieri? Et dixit frater: Non. Et ille dixit: Veteres & noui pictores ſunt cogitationes meæ, & commemorationes quædam, inquietantes me ex ſimilitudine mulierum. Senex autẽ dixit ad eum: Mortuos non timeas, ſed viuentes fuge, hoc eſt, conſenſum & opera peccati, & extende magis orationem tuam.

Mathois. *Fornicatio mors.*

7. Dicebat abbas Mathois, quòd quidam frater veniens dixerit, deteriorem eſſe qui obloquitur, quàm qui fornicatur. Et reſpondit: Durus eſt hic ſermo. Dixit ergo ei frater: Et quomodo vis eſſe hanc rem? Dixit ſenex: Oblocutio quidem mala eſt, celerem tamen inuenit curam, & plerumque pœnitentiam agit, qui oblocutus eſt, dicens: Malè locutus ſum, & tranſit. Fornicatio autem naturaliter mors eſt.

Paſtoris 3. Ruff. lib. 3. n 59.

8. Dixit abbas Paſtor; Sicut ſpatharius principis aſſiſtit ei ſemper paratus, ita oportet & animam ſemper eſſe paratam aduerſus dæmonem fornicationis.

Eiuſdem. *Cogitationi prana ſtatim reſiſtendum.* *Continentia ventris & lingua.*

9. Venit aliquando frater ad abbatem Paſtorem, & dixit ei: Quid facio, pater? quia affligor à fornicatione. Et perrexi ad abbatem Hybiſtionem & dixit mihi: Non debes eam longo tempore permittere habitare in te. Dixit ei abbas Paſtor: Abbatis Hybiſtionis actus ſurſum in cœlo ſunt cum Angelis, & latet eum: ego autem & tu in fornicatione ſumus. Si ergo teneat monachus ventrem & linguam, & maneat in ſolitudine, confidat quia non moritur.

Saræ. *Vtilis tentatio.*

10. Narrauerunt de abbatiſſâ Sarâ, quia manſerit tredecem annis fortiter à fornicationibus dæmonum impugnata. Et numquam orauit, vt recederet ab eâ huiuſmodi pugna; ſed ſolùm hoc dicebat: Domine, da mihi fortitudinem.

Eiuſdem. *Sara dæmonis fornicationis victrix.*

11. Dixerunt iterùm de eâ, quia infeſtior ei fuerat aliquando imminens fortius idem fornicationis dæmon, mittens in cogitationem eius ſæculi vanitates. Illa autem non relaxans animum à timore Dei, & à propoſito abſtinentiæ ſuæ, aſcendit ſemel ſuper lectum ſuum orare, & apparuit ei corporaliter ſpiritus fornicationis, & dixit ei: Tu me viciſti, Sara. Illa autem reſpondit: Ego non te vici, ſed Dominus meus Chriſtus.

Incerti. *Fortiter reſiſtens à ſtimulo carnis liberatur.*

12. Frater quidam ſtimulabatur à fornicatione, & erat ſtimulus velut ignis ardens in corde eius die ac nocte. Frater autem decertabat non condeſcendẽs vel cõſentiens cogitationi ſuæ. Poſt multum autem tempus diſceſſit ab eo ſtimulus, nihil præualens propter perſeuerantiã fratris. Et ſtatim lux apparuit in corde eius.

Incerti. *Principium victoriæ, reuelatio tentationis.*

13. Alius frater ſtimulatus eſt à fornicatione. Et ſurgens nocte perrexit ad ſenem, & dixit ei cogitationem ſuam, & conſolatus eſt eum ſenex. Ex quâ conſolatione proficiens, reuerſus eſt in cellam ſuam. Et ecce iterùm ſpiritus fornicationis tentauit eum. Ille autem iterum abiit ad ſenem. Factum eſt autem hoc frequenter. Senex verò non contriſtauit eum, ſed loquebatur ei quæ ad vtilitatem ipſius pertinerent, dicens: Non concedas diabolo, nec relaxes animum tuum, ſed magis, quoties moleſtus eſt dæmon, veni ad me, & increpatus abſcedet. Nihil enim ſic extædiat dæmonem fornicationis, quomodo ſi reuelentur ſtimulationes eius. Et nihil enim ſic lætificat quomodo ſi abſcondantur cogitationes. Venit ergo frater ad ſenem vndecies, accuſans cogitationes ſuas. Poſteà autem dixit frater ſeni: Oſtende charitatem, abba, & dic mihi verbum. Dicit ei ſenex: Crede, fili, quia ſi permitteret Deus cogitationes meas, quibus animus ſtimulatur, in te transferri, non eas portares, ſed omnino corrueres deorſum. Hæc autem dicente ſene, propter nimiam humilitatem eius quieuit ſtimulus fornicationis à fratre.

Incerti. *Publicè cogitationes reuelans liberatur.*

14. Item alius ſtimulatus à fornicatione, cœpit decertare & extendere abſtinentiam ſuam, per quatuordecim annos cogitationem ſuam cuſtodiens, ne conſentiret concupiſcentiæ ſuæ. Poſteà autem veniens ad eccleſiam, manifeſtauit vniuerſæ multitudini quod patiebatur. Et datum eſt mandatum, & omnes afflixerunt ſe pro eo hebdomadâ, iugiter orantes Dominum, & quieuit ſtimulus eius.

Incerti. *Pancratiaſtes contra carnem coronatur.*

15. De cogitatione fornicationis dixit quidam ſenex: Eremita dormiens, vis ſaluari? Vade, labora, vade affligere, vade, quære & inuenies; vigila, pulſa, & aperietur tibi. Sunt enim in ſæculo pancratiatij, qui cùm nimis cæſi ſteterint, & fortes apparuerint, coronas accipiunt. Aliquoties autem & vnus à duobus cæditur, & confortatus plagis cædentes ſe vincit. Vidiſti quantam virtutem per carnis exercitium acquiſiuit? Et tu ſta, & conforcare; & Dominus expugnat pro te inimicum.

Senis. *Per cogitationes veluti per odorem taberna tranſeundum.*

16. De eâdem ipsâ cogitatione fornicationis, dixit alter ſenex: Eſto velut qui tranſit in plateâ aut per tabernam, & capit cuiuſcumque cocturæ odorem, aut alicuius aſſaturæ. Et qui vult, ingreditur & manducat; qui autem non vult, odoratus eſt tantùm, atque præterit. Ita & tu excute à te fœtorem, ſurge & ora, dicens: Domine Fili Dei, adiuua me. Hoc autem fac etiam aduerſus alias cogitationes. Neque enim eradicatores ſumus cogitationum, ſed luctatores aduerſus eaſdem cogitationes.

Incerti. *Qui Deum cohabitatorem conſiderat facile reſiſtit tentationi.*

17. Alter ſenex dixit: Hæc de negligentiâ patimur. nam ſi conſideremus, quia Deus habitat in nobis, non alienum vas inferemus intra nos. Dominus enim Chriſtus habitans in nobis atque cohabitans nobis, reſpicit vitam noſtram. Vnde & nos portantes eum & contemplantes, negligere non debemus, ſed ſanctificare noſmetipſos, ſicut & ille ſanctus eſt. Stemus ſuper petram, & rumpetur malignus. Non formides, & non committet aduerſum te. Pſalle cum virtute, dicens: Qui cõfidunt in Domino, ſicut mons Sion; nõ cõmouebitur in æternum, qui habitat in Ieruſalem. Pſal. 124.

Incerti.

18. Frater interrogauit ſenem, dicens: Si incurrerit monachus in peccatum, affligitur velut qui de profectu in deteriorem ſtatũ peruenerit, &

laborat donec resurgat: qui autem à sæculo venit velut qui initium fecerit, proficit. Et respondens senex dixit: Monachus in tentationem incurrens, sic est tamquam dumus quæ cadit. Et si sobrius fuerit in cogitatione suá, reædificat eam quæ corruerat domum; inueniens materias ad ædificium profututas, habens posita fundamenta, & lapides, & arenam, & cetera quæ sunt ædificio necessaria, atque ita velociter fabrica proficit. Ille autem qui nec effodit, nec fundamentum misit, nec habet aliquid eorum quæ sunt necessaria: sed in spe dimittens, si quomodo aliquando perficiatur. Ita est & monachus, si in tentationem ceciderit, & conuersus fuerit ad Dominum, habet plurimum apparatum, meditationem diuinæ legis, psalmodiam, opus manuum, orationem, & cetera, quæ sunt fundamenta. Qui autem recens est in conuersione, donec ista discit, ille inprimum ordinem veniet.

Monachus lapsus qui restauretur.

Incerti. Ruff. l. 3. nu. 13.

19. Frater quidam, cum in fornicationis spiritu teneretur, perrexit ad quemdam senem magnum, & rogabat eum dicens: Ostende charitatem & ora pro me, quia à fornicatione sollicitor. Senex autem deprecatus est Dominum. Et iterùm secundò veniens ad senem, eumdem sermonem dixit. Similiter & senex non neglexit pro eo rogare Dominum, dicens: Domine, reuela mihi vnde in hoc fratre operatio est ista diaboli? quoniam deprecatus sum te, & requiem necdum inuenit. Et reuelauit Dominus quæ agebantur circa fratrem illum. Et vidit eum senex sedentem, & spiritum fornicationis iuxta illum, & quasi ludentem cum eo, & Angelus stabat missus ad adiutorium eius, & indignabatur aduersus fratrem illum, quia non se prosternebat Deo: sed quasi delectabatur cogitationibus suis, totam mentem suam ad hoc inclinans. Et agnouit senex, quia caussa magis ab eodem fratre esset, & annuntiauit ei, dicens: Tu consentis cogitationi tuæ. Et docuit eum quomodo talibus cogitationibus deberet obsistere. Et respirans frater per doctrinam senis illius & orationem, inuenit requiem à tentatione suá.

Tentatis adest Angelus.

Incerti.

20. Tentatus est aliquando discipulus senis magni à fornicatione. Senex verò cùm videret eum laborantem, dixit ei: Vis rogo Dominum, vt subleuet à te molestiam istam? Ille autem dixit: Video, abba, quia si laboro, tamen ex pondere laboris huius considero fructificare me. Sed hoc roga Deum in orationibus tuis, vt det mihi tolerantiam, per quam sustineam. Dicit ei abbas suus: Nunc agnoui, quia in magno profectu es, fili, & supergrederis me.

Ex labore resistendi fructus.

Incerti.

21. Dicebant de quodam sene, quia descendit in Scithi, & habebat filium adhuc sugentem lac: qui quoniam in monasterio nutritus est, quæ essent mulieres nesciebat. Qui cùm factus esset vir, ostendebant ei nocte dæmones habitus mulierum, & nuntiauit patri suo, & mirabatur. Aliquãdo ergo ascendit cũ patre suo in Ægyptum, & videns mulieres, dixit patri suo: Abba, ecce istæ sunt quæ veniebant ad me nocte in Scithi. Et dixit ei: Isti sunt monachi de sæculo, fili. Alio autem habitu vtuntur isti, & eremitæ alio. Et miratus est senex, quomodo in Scithi ostenderent ei dæmones imagines mulierum, & statim reuersi sunt in cellam suam.

Dæmones mulierum specie insidiantur.

Incerti. Ruff. l. 3. n. 11.

22. Frater quidam erat probatus tentationibus in Scithi, & immittebat ei aduersarius memoriam mulieris cuiuidam pulchræ in animo, & affligebat eum valdè. Et contigit secundùm Dei dispositionem, vt alter frater descendens de Ægypto, applicaret in Scithi. Et cùm loquerentur, nuntiauit ei, dicens: Vxor illius mortua est. Erat autem ipsa mulier, de quâ inquietabatur ille frater. Quod cùm audisset tulit vestimentum suum nocte, & ascendit vbi eam sepultam audierat. Et fodit locum, & extersit cruorem putr[illegible]inis eius in vestimento suo, & reuersus habebat illud in cellâ suâ. Et cùm nimis fœteret, ponebat illos fœtores ante se, & improperans cogitationi suæ, dicebat: Ecce desiderium quod quærebas, habes illud, satiare ex eo. Et ita ex eiusmodi fœtore castigabat semetipsum donec emorerentur concupiscentiæ eius.

Quidam fœtore cadaueris concupiscentiam vincit.

Incerti.

23. Venit quidam in Scithi aliquando, vt fieret monachus. Qui etiam attulit filium suum nuper ablactatum. Qui cùm factus esset iuuenis, cœperunt impugnare dæmones & sollicitare eũ, & dixit patri suo: Vado ad sæculum, quia non possum carnales concupiscentias sustinere. Pater autem eius consolabatur eum. Dixit ergo ille iuuenis: Iam sustinere non valeo, pater, dimitte me redire ad sæculum. Dixit ei pater suus: Audi me, fili, adhuc semel, & tolle tibi quadraginta panes, & folia palmarum dierum quadraginta, & vade in eremo interiore, & esto ibi quadraginta diebus, & voluntas Dei fiet. Qui obediens patri suo, surrexit & abiit in eremo, & mansit ibi, laborans & faciens plectas de palmis siccis, & panem siccum comedens. Et cùm ibi diebus viginti quiesceret, ecce vidit opus quoddam diabolicum venire super se, & stetit coram ipso velut mulier Æthiopissa, fœtida & turpis aspectu, ita vt fœtorem eius sufferre non posset: & abiiciebat eam à se. Et illa dicebat ei: Ego sum, quæ in cordibus hominum dulcis appareo, sed propter obedientiam tuam, & laborem quem sustines, non me permisit Deus seducere te, sed innotui tibi fœtorem meum. Ille autem surrexit, & gratias agens Deo, venit ad patrem suum, & dixit ei: Iam nolo ire ad sæculum, pater. Vidi enim operationem diaboli, & fœtorem eius. Cognouerat autem & pater eius de hoc ipso, & dixit ei: Si mansisses quadraginta dies, & custodisses vsque in finem mandatum meum, maiora habuisti videre.

Carnalis concupiscentia sub specie Æthiopissæ.

Incerti. Ruff. lib. 3. num. 14.

24. Senex quidam sedebat in longinquâ eremo, qui habebat vnam parentem, quæ desiderabat eum videre post multos annos, & quæsiuit in quo loco habitaret, & surrexit & venit in viam eremi illius. Et inueniens camelarios, adiunxit se cum illis, & ingressa est in eremo cum eis. Hæc enim trahebatur à diabolo. Quæ cùm venisset ad ianuam senis, cœpit signis indicare seipsam, dicens: Ego illa parens tua: & mansit apud eum. Erat autem alius monachus sedens in inferiori parte, qui implebat sibi surisculam aquæ, horâ quâ manducare voluisset, & subitò versabatur surisculа, & reuersabatur aqua, qui inspirante Deo dixit in semetipsum: Ingredior in eremum, & dico hoc quod mihi euenit de aquâ senioribus. Et surgens abiit, & cùm serò factum esset, dormiuit in templo quodam idolorum iuxta viã, & audiuit nocte dæmones, dicẽtes: Istâ nocte præcipitauimus illum monachum in fornicationem. Quod cùm audisset, contristatus est, & perueniens ad senem, inuenit eum tristem, & dicit ei: Quid facio, abba? quia impleo mihi vasculum aquæ, & horâ manducandi effunditur.

Dæmones de lapsu monachi exultant.

Et

Et dicit ei ſenex: Tu veniſti interrogare me, quare ſuticula tua verſatur; & ego quid facio, quia hac nocte cecidi in fornicationem? Cui reſpondit: Et ego cognoui. Et dicit ei: Tu vnde ſcis? Qui dixit: Dormiebam in templo, & audiui dæmones loquentes de te. Et dixit ſenex: Ecce ego vado ad ſæculum. Ille autem rogabat eum, dicens: Noli, pater, ſed permane in loco tuo; mulierẽ verò dimitte hinc. hoc enim ex occurſu inimici contigit. Quo audito ſenex ſuſtinuit, extendens & aggrauans conuerſationem ſuam cum lacrymis, donec rediret in priori ordine ſuo.

Monachus compugitur.

Senis. 25. Dixit ſenex: Quia ſecuritas, & taciturnitas, & occulta meditatio pariunt caſtitatem.

Incerti. 26. Frater quidam interrogauit ſenem, dicens: Si contingat hominem in tentationem cadere, quid fit propter eos qui ſcandalizantur in eo? Et narrauit ſenex, dicens: Diaconus quidam erat nominatus in monaſterio Ægypti. Dum autem quidam [21] curialis inſecutionem iudicis pateretur, venit cum omni domo ſuâ ad monaſterium: Et operante iniquo incurrit diaconus ille in mulierem eius, & facta eſt omnibus fratribus confuſio. ille autem abiit ad quemdam ſenem, & indicauit ei rem. Senex verò habebat occultam cellam interiorem, quam cùm vidiſſet diaconus ille, dixit: Sepeli me hîc ſic viuum, & non indices cuiquam. Et intrauit in obſcuritatem cellæ illius, & egit illic pœnitentiam ex veritate. Contigit autem, vt poſt multum tempus non aſcenderet aqua in flumine Nilo. Et cùm omnes Litanias facerent, reuelatum eſt cuidam ſanctorum, quia niſi venerit diaconus, qui abſconſus eſt apud illum talem monachum, non aſcendent fluminis aquæ. Quod cùm audiſſent, admirati ſunt, & venientes eiecerunt eum de loco in quo erat: & orauit; & aſcendit aqua. Et qui aliquando ſcandalizati in eo fuerant, ædificati ſunt poſteà in pœnitentiâ eius, & glorificauerunt Deum.

Diaconi pœnitentia.

Duorũ Fratrum Ruffi. l. 3. n. 12. 27. Duo fratres perrexerunt ad ciuitatem, vt venderent quod fuerant operati; cùm à ſe inuicem in ciuitatem fuiſſent diuiſi, incurrit vnus in fornicationem. Veniens autem poſteà frater eius, dixit ei: Reuertamur ad cellam noſtram, frater. Ille autem reſpondit, dicens: Non venio. Et interrogabat eum ille, dicens: Quare, frater? Et ille reſpondit: Quia cùm diſceſſiſſes à me, incurri in tentationem, & fornicatus ſum. Ille autẽ volens eum lucrari, cœpit dicere, Quia & mihi ſic contigit: quando ſeparatus ſum à te, incurri & ego in fornicationem. Sed eamus, & ſimul pœnitentiam agamus cum omni labore; & Deus ignoſcet nobis peccatoribus. Qui cùm veniſſent ad cellam, retulerunt ſenibus quod eis contigerat, & dederunt eis illi mandata, qualiter pœnitentiam agerent. Ille tamen vnus non pro ſe, ſed pro illo alio fratre pœnitentiam agebat, tamquam ſi & ipſe peccaſſet. Videns autem Deus laborem & charitatem eius, intra paucos dies manifeſtauit vni de ſenibus, quòd pro multâ charitate illius fratris, qui non peccauerat, indulſerat illi qui fornicatus eſt. Verè hoc eſt ponere animam ſuam pro fratre ſuo.

Frater ex charitate cũ fratre lapſo pœnitentiam implet.

Quid animã pro fratre ponere.

Incerti. 28. Venit aliquando frater ad quemdam ſenem, dicens ei: Frater meus ſoluit me egrediens huc atque illuc; & pro hoc ego affligor. Et rogabat eum ſenex, dicens: Æquanimiter porta, frater, & Deus videns laborem ſuſtentationis tuæ reuocabit eum ad te neque enim poſſibile eſt, vt cum duritiâ & auſteritate facilè ab intentione ſuâ aliquis reuocetur; quia nec dæmon expellit dæmonem: ſed magis benignitate reuocabis eum ad te. Quoniam & Deus noſter conſulendo, ad ſe homines trahit. Et narrauit ei, dicens ei: Quia fuerunt in Thebaidâ duo fratres, & cùm vnus incurriſſet ex his in fornicationem, dicebat ad alium: Reuertor ad ſæculum. Alter verò plorabat, dicens. Non te dimitto, frater, diſcedere, & perdere laborem tuum, & virginitatem tuam. Ille verò non acquieſcebat, dicens: Non hîc ſedeo, ſed vado. Aut veni mecum, & iterùm redeo tecum, aut certè dimitte me, & permaneam in ſæculo. Vadens autem frater, nuntiauit hoc cuidam ſeni magno. Dixit autem ei ſenx: Vade cum ipſo, & Deus illum per laborem tuum non dimittet corruere. Qui conſurgens abiit cum eo ad ſæculum. Et cùm perueniſſet ad quemdam vicum, videns Deus laborem illius, qui ex charitate & neceſſitate fratrem ſuum ſequebatur, abſtulit concupiſcentiam à fratre eius. Et dicit fratri ſuo. Eamus iterùm ad eremum, frater. Ecce puto, quia iam peccaui cum muliere: quid lucratus ſum ex hoc? Et reuerſi ſunt illæſi in cellam ſuam.

Magis benignitate quã auſteritate homines ducuntur.

Fratris charitas fratrẽ à lapſu ſeruat.

29. Frater tentatus à dæmone profectus eſt ad quemdam ſenem, dicens: Quia duo illi fratres ſimul ſunt, & malè viuunt. Cognouit autem ſenex, quia à dæmone illuderetur, & mittens vocauit eos ad ſe. Et cùm factum eſſet veſpere, poſuit mattam duobus illis fratribus, & cooperuit eos in vno ſtratu, dicens: Filij Dei magni & ſancti ſunt. Dixit autem diſcipulo ſuo: Hunc fratrem claude in cellâ ſeorſum: ipſe enim paſſionem, quam illis obiecit, in ſe habet. Incerti.

Temerè de aliis ſuſpicans ipſe impugnatur.

30. Frater quidam dixit ſeni: Quid facio, quia occidit me ſordida cogitatio? Dicit ei ſenex: Mulier quando vult ablactare filium ſuum, amarum aliquid ſuperungit vberibus ſuis; & cùm venerit infans ex conſuetudine ſugere lac, ſentiens amaritudinem, refugit. Mitte ergo & tu in cogitatione tuâ amaritudinem. Dicit ei frater: Quæ eſt amaritudo, quam debeam mittere? Dixit ei ſenex: Cogitationem mortis & tormentorum, quæ in ſæculo futuro peccatoribus præparantur.

A cogitatione prauâ amaritudine tormentorum ablactandi ſumus.

31. Frater quidam interrogauit ſenem de huiuſmodi cogitatione. Et dicit ei ſenex: Ego nũquam ſtimulatus ſum de hac re. Et ſcandalizatus eſt in eo ille frater, & abiit ad alium ſenem, dicens: Ecce hoc dixit mihi ille ſenex, & ſcandalizatus ſum in eo quia ſuper naturam eſt quod dixit. Dicit ei ſenex: Non ſimpliciter tibi dixit hoc ille homo Dei; ſed ſurge, vade, & pœnitentiam age apud eum, vt aperiat tibi virtutem ſermonum ſuorum. Surrexit ergo ille frater, & venit ad ſenem, agens in conſpectu eius pœnitentiam. Et dixit: Ignoſce mihi, pater, quia ſtultè feci, non dicto tibi vale diſcedens: ſed obſecro te, vt interpreteris mihi, quomodo numquam ſollicitatus ſis à fornicatione. Dicit ei ſenex: Quia ex quo factus ſum monachus, non ſum ſatiatus pane, neque aquâ, neque ſomno, & appetitu horum quibus paſcimur, crucians me, non permittebat ſentire fornicationis ſtimulos. Et exiit frater ille proficiens ex relatione ſenis. Senis. Ruff lib. 3. num. 62.

Eſuries ſtimulos carnis pellit.

32. Frater quidam interrogauit quemdam ſenem, dicens: Quid facio? quia cogitatio mea ſemper in fornicatione eſt intenta, & nõ dimittit me quieſcere vnâ horâ, & affligitur ex hoc anima mea. Ille autem dixit ei: Quando dæmones cogitationes in corde tuo ſeminant, & ſentis hoc, non colloquaris cum animo tuo: quoniam dæmo- Paſtoris. Ruff l. 3. n. 40.

num est suggerere. Et licet non negligant hęc immittere; tamen non extorquent dæmones. In te est ergo suscipere, & non suscipere. Respondens autem frater, dixit seni: Et quid faciam, quia fragilis sum, & superat me passio hæc? Ille autem dixit ei: Intentus esto ad huiusmodi. Scis autem quid fecerint Madianitæ? Ornauerunt filias suas, & statuerūt eas in conspectu Israelitarum: non tamen extorserunt aliquibus, vt miscerentur cum eis; sed qui voluerunt, incurrerunt in eis. Alij autem indignantes comminati sunt, & cum interitu eorum qui præsumpserant, vlti sunt fornicationem: ita agendum est & de fornicatione. Et quando initium faciunt loqui in corde tuo, non respondeas eis: sed surgens, ora, & age pœnitentiam: dicens; Fili Dei, miserere mei. Dixit autem ei frater: Ecce meditor, abba, & non est compunctio in corde meo, quia nescio virtutem verbi. Et ille dixit: Et tu tamen meditare. Audiui enim, quia dixerit abbas Pastor, sed & alij patres hoc verbum: Quoniam incantator virtutem verborum quæ dicit, nescit; sed serpens audit, & scit virtutem eorum quæ incantantur, & subiicitur incantatori, & humiliatur. Sic & nos, quamuis ignoremus virtutem eorum quæ loquimur, dæmones tamen audientes terrentur atque discedunt.

Malarũ cogitationum fomenta suffocanda. Num. 25.

Verbo Dei etiam non intellecto vtendum.

Incerti.

33. Dicebat senex: Quia cogitatio fornicationis fragilis est, velut papyrus. Si ergo iactetur in nobis, & non acquiescentes proiiciamus illam à nobis, facilè rumpitur. Necessarium igitur est, vt sit discretio in cogitatione nostrâ, quâ agnoscamus, quia his qui consentiunt ei, non sit spes salutis: illis autem qui non consentiunt, reposita sit corona.

Corona certantium cōtra cogitationes.

Duorum Fratrum.

34. Duo fratres impugnati à fornicatione, abierunt, & acceperunt vxores. Posteà autem dixerunt adinuicem: Quid lucrati sumus, quia deseruimus angelicum ordinem, & venimus in immunditiam hanc, & post hæc in ignem, & in tormentum venturi sumus? Redeamus ergo ad eremum, & agamus de his quæ præsumpsimos, pœnitentiam. Et venientes ad eremum, rogauerunt patres vt susciperent eos pœnitentes & confitentes ea quæ gesserant. Et clauserunt eos anno integro senes, & ambobus æqualiter ad pensum dabatur panis, & ad mensuram aqua. Erant autem visione consimiles. Et dum completum fuisset tempus pœnitentiæ; exierunt. Et viderunt patres vnum pallidum & tristem nimis; alium verò robustum & clarum: & mirati sunt, quoniam cibum & potum æqualiter acceperant. Et interrogauerunt eum qui tristis & afflictus erat, dicentes: Quid exercitabas cum cogitationibus tuis in cellà tuâ? Et ille dixit: Pro malis quæ feci, pœnas in quibus venturus eram in animo reuoluebam, & à timore adhæserunt ossa mea carni meæ. Interrogauerunt autem & alium, dicentes: Tu quid cogitabas in cellà tuâ? Et ille dicebat: Deo gratias referebam, quia eruit me de inquinamento mundi huius, & de futuri sæculi pœnis, & reuocauit me ad hanc conuersationem angelicã: & reminiscens assiduè Dei mei, lætabar. Et dixerūt senes: Æqualis est amborũ pœnitentia apud Deũ.

Æqualis duorum fratrum pœnitentia.

Diuersitas corporũ in duobus pœnitentibus ex diuersâ meditatione habitus.

Moyses.

35. Senex quidam erat in Scithi: qui cùm incurrisset in ægritudine magnâ, seruiebant ei fratres. Et videns senex quia laborarent, dixit: Vado in Ægyptum, & non soluam fratres istos. Et dicit ei abbas Moyses; Non vadas, quoniam in fornicationem incursurus es. Ille autem contristatus dicebat: Mortuum est corpus meum, & tu mihi ista dicis? Surgens ergo abiit in Ægyptum. Quod cùm audissent homines circumquaque habitantes, offerebant ei multa. Venit etiam ad eum quædam virgo fidelis, volens obsequium suũ seni infirmanti deferre. Et post aliquantum temporis cùm paululùm de ægritudine, quâ tenebatur, meliùs habuisset, incurrit in eam, & illa concepit. Interrogata autem à vicinis loci vnde conceperit; illa respondit: De sene hoc. Illi autem non credebant ei. Senex verò dicebat: Ego hoc feci, sed custodite mihi infantem quem pepererit. Quæ cùm genuisset puerum, & ablactatus fuisset, tulit senex infantem in humeris suis & die quâ erat festiuitas in Scithi, occurrit ibi, & intrauit in ecclesiam coram multitudine fratrum. Illi autem videntes eum, fleuerunt: Qui dixit fratribus: Videtis infantem hunc? filius est inobedientiæ meæ. Cauete ergo vos, fratres, quia in senectute hoc feci, & orate pro me. Et pergens ad cellam suam, ad initium primæ conuersationis reuersus est.

Viuit etiam in præmortuis senibus libido.

36. Frater quidam tentatus est pessimè à dæmonibus. In specie enim pulchrarum mulierum transformati, iugiter quadraginta diebus perseuerauerunt pugnantes aduersus eum, vt traherent eum ad turpem commixtionem. Isto autem viriliter reluctante, & minimè superato; Deus aspiciens bonum eius certamen, donauit ei, vt vllà nullum calorem carnalis concupiscentiæ pateretur.

Incerti.

Virili cura... dà victoria.

37. Solitarius quidam erat in inferioribus Ægypti, & hic erat nominatissimus, quia solus in ecclesia sedebat in deserto loco. Et ecce, iuxta operationem satanæ mulier quædam inhonesta audiens de eo, dicebat iuuenibus: Quid mihi vultis dare? & depono istum solitarium vestrum? Illi autem constituerunt ei certum quid quod darent ei. Quæ egressa vesperè, venit velut errans ad cellam eius: & cùm pulsaret ad cellam, egressus est ille; & videns eam turbatus est, dicens: Quomodo huc aduenisti? Illa autem velut plorans, dicebat: Errando huc veni. Qui cùm miseratione viscerum pulsaretur, introduxit eam in atriolum cellulæ suæ, & ipse intrauit interiùs in cellam suã, & clausit. Et ecce infelix illa clamauit, dicens: Abba, feræ me comedent hîc. Ille autem iterùm turbatus est, timens etiam iudicium Dei, dicebat: Vnde mihi venit ira hæc? Et aperiens ostium, introduxit eam intrò. Cœpit autem diabolus velut sagittis stimulare cor eius in eam. Qui cùm intellexisset diaboli esse stimulos, dicebat in semetipso: Viæ inimici tenebræ sunt: Filius autem Dei lux est. Surgens ergo accendit lucernam. Et cùm inflammaretur desiderio, dicebat: Quoniam qui talia agunt, in tormentis vadunt. Proba ergo teipsum ex hoc, si potes sustinere ignem æternum. Et mittebat digitum suum in lucernam, quem cùm incendisset, & arderet, non sentiebat propter nimiam flammam concupiscentiæ carnalis: Et ita vsque manè faciens, incendit omnes digitos. Illa autem infelix videns quod faciebat, à timore velut lapis facta est. Et venientes iuuenes manè ad monachum illum, dicebant: Venit hîc mulier serò? Ille autem dixit: Etiam; ecce vbi dormit. Et intrantes inuenerunt eam mortuam. Et dicunt: Abba, mortua est. Tunc ille recutiens palliolum suum, quo vtebatur, ostendit eis manus suas, dicens: Ecce quod mihi fecit filia ista diaboli, perdidit omnes digitos meos. Et narrans eis quod factum fuerat, dicebat:

Incerti. Psal. 34. Gal. 5.

Igne corporali ignis est extinguendus libidinis.

Scriptum

Prou. 17. 1. Thess. 5. 1. Petr. 3. Scriptum est, Ne reddas malum pro malo. Et faciens orationem, suscitauit eam. Quæ conuersa, caste egit residuum tempus vitæ suæ.

Fratris. 38. Frater quidam impugnabatur à fornicatione. Contigit autem, eum venire in vicum quemdam Ægypti, & videns filiam sacerdotis paganorum, adamauit eam, dixitque patri eius: Da mihi eam vxorem. Ille autem respondens dixit ei: Non possum eam tibi dare, nisi rogauero deum meum. Et abiens ad dæmonem, quem colebat, dixit ei: Ecce quidam monachus venit ad me, volens accipere filiam meam; do ei eam? Respondens dæmon, dixit: Si negat Deum suum, & Baptismum, & propositum monachi, interroga eum. Et veniens sacerdos dixit ei: Nega Deum tuum, & Baptismum, & propositum monachi, & dabo tibi filiam meam. Ille verò consensit. Et statim vidit velut columbam exire de ore suo, & volare in cælum. Pergens autem sacerdos ad dæmonem, dixit: Ecce promisit se tria illa facturum. Tunc respondens diabolus dixit ei: Non des ei filiam tuam in vxorem, quia Deus eius non recessit ab eo: sed adhuc adiuuabit eum. Et veniens sacerdos dixit illi fratri: Non tibi possum eam dare; quia Deus tuus adhuc adiuuat te, & non recessit à te. Hæc audiens frater, dixit in semetipsum: Si tantam bonitatem ostendit in me Deus, cùm ego infelix negauerim & ipsum, & Baptismum, & propositum monachi: bonus autem Deus etiam sic malum nunc vsque adiuuat me, cur ego recedam ab eo? Et in semetipsum reuersus, recepit sobrietatem mentis, & venit in eremum ad magnum quemdam senem, & narrauit ei quæ fuerant acta. Et respondens senex, dixit ei: Sede mecum in spelunca, & ieiuna tres hebdomadas continuas, & ego deprecabor Deum pro te. Et laborauit senex pro fratre, & deprecatus est Deū, dicens: Obsecro, Dñe, dona mihi animā hanc, & suscipe pœnitētiā eius. Et exaudiuit orationē Deus. Et cùm cōpleta fuisset prima hebdomada, venit senex ad illū fratrem, & interrogauit illum, dicens: Aliquid vidisti? Et respondens frater, dixit: Etiam; vidi columbam sursum in altitudine cæli contra caput meum stantem. Et respondens senex, dixit ei: Attende tibimetipsi, & deprecare Deum intentè. Secūdā verò hebdomadā venit senex iterùm ad fratrem, & interrogauit eum, dicens: Vidisti aliquid? Et respondit: Vidi columbam venientem iuxta caput meum. Et præcepit ei senex, dicens: Sobrius esto mente, & ora. Et completā tertiā hebdomadā, venit iterùm senex, & interrogauit eum, dicens: Ne aliquid plus vidisti? Et ille respondit, dicens: Vidi columbam, quia venit & stetit supra caput meum, tenendi manum meam tenere eam: illa autem surgens intrauit in os meum. Et gratias agens Deo senex, dixit fratri: Ecce suscepit Deus pœnitentiam tuam: de cetero attende semetipsum, & esto sollicitus. Et respondens frater dixit: Ecce amodò tecum ero donec moriar.

Qui Deum abnegat, deseritur à columbâ sancti Spiritus.

Ad pœnitentem redit columba.

Senis. 39. Dicebat quidam de Thebæis senibus, quòd filius esset sacerdotis idolorum: & cùm paruulus sederet in templo, vidisset patrem suum frequenter ingredi, & sacrificia offerre idolo; & quia semel post ipsum occultè intrauerit, & viderit satanam sedentem, & omnem militiam eius astantem ei: & ecce vnus de principibus eius veniens adorauit eum. Cui diabolus dixit: Vnde venis tu? Et ille respondit: In illā prouinciā eram, & suscitaui illic bella & perturbationes plurimas, effusiones sanguinis faciens, & veni nuntiare tibi. Et diabolus interrogauit eum: In quanto tempore hoc fecisti? Et ille respondit: In triginta diebus. Et diabolus iussit eum flagellari, dicendo: Tanto tempore hoc fecisti? Et ecce alius veniens adorauit eum. Et ipsi dixit: Vnde venis tu? Et respondit dæmon: In mari eram, & suscitaui commotiones, & demersi naues, & multos homines occidens, veni nuntiare tibi. Et dixit diabolus: Quanto tempore hoc fecisti? Et ille respondit: Sunt dies viginti. Et hunc similiter iussit flagellari, dicens: Quare in tantis diebus hoc solum fecisti? Et tertius veniens adorabat eum. Dixit autem & huic: Et tu vnde venis? Et respondit: In illâ ciuitate fui: & dum ibi fierent nuptiæ, excitaui lites, & multas effusiones sanguinis feci: insuper & ipsum sponsum occidi, & veni nuntiare tibi. Et dixit ei: In quantis diebus hoc fecisti? Et respondit: Decem. Iussit autem, tamquam moras fecerit, & hunc flagellari. Venit autem alius adorare eum, & dixit ei: Vnde venis? Et respondit ei: In eremo eram; ecce quadraginta anni sunt, quòd impugno monachum quemdam; & vix nocte istâ præualui, vt facerem eum fornicari. Quod diabolus audiens surrexit, & osculatus est eum: & tollens coronam quam ipse habebat, posuit in capite illius, & fecit eum sibi in vnâ sede considere, dicens: Magnam rem fortiter gessisti. Hoc ego cùm audissem, & vidissem, dixi intra meipsum: Valdè magnus est ordo monachorum.

Consistorium dæmonum.

Lætitia dæmonum de monachi lapsu.

Incerti. 40. Dicebant de quodam patre, quia sæcularis fuisset, & pòst conuersus est, & de concupiscentiā vxoris suæ frequenter stimulabatur & narrabat hoc patribus. Qui cùm vidissent quia operarius esset, & maiora faciebat quàm illi dicebant, imponebant ei quædam, vt debilitaretur corpus eius, ita vt nec surgere posset. Deo autem dispensante, venit quidam pater vt applicaret in Scithi: & cùm venisset ad cellam eius, vidit eam apertam, & pertransiuit admirans quomodo nemo egressus esset in occursum eius. Et reuersus pulsabat, dicens: Ne fortè frater qui in eā habitat, infirmetur. Et cùm pulsasset, intrauit, & inuenit eum nimium infirmum. Et dicit ei: Quid habes, pater? Et narrauit ei, dicens: Ego de sæculari virā sum, & sollicitat me modò inimicus in vxore meā: & narraui patribus, & imposuerunt mihi conuersationis onera diuersa, & cùm obedienter implere vellem, ecce defeci, & tamen stimulus crescit. Audiens hæc senex, contristatus est, & dixit ei: Equidem patres, vt potentes viri benè tibi imposuerunt onera, quibus grauaris: sed si me paruulum audis, iacta à te hæc, & sume parum cibi in tempore suo & tecolligens vires tuas, fac aliquantum opus Dei, & iacta in Domino cogitatum tuum: quoniam tuo labore hanc rem non poteris superare Corpus enim nostrum velut vestimentum est. si illud diligenter tractaueris, stabit: si autem neglexeris illud, putrescet. Qui cùm audisset eum, fecit ita, & intra paucos dies recessit ab eo stimulus ille.

Concupiscentia non tam labore quam oratione superanda. Psalm. 54.

Corpus instar vestimenti.

Monachi. 41. Monachus quidam solitarius antiquus, & conuersatione proficiens, sedebat in monte in partibus Antinoo, sicut audiuimus à notis monachis, cuius verbis & actu multi proficiebant. Et cùm talis esset, excitatus est diabolus ad inuidiam contra eum, sicut & contra omnes virtutum viros, & immittit animo eius cogitationē talem; vt ei qui in tali conuersatione esset, non deberet

Specie humilitatis educta monachum à diabolus decepit. serviri ab alio, aut ministerium exhiberi; sed magis ipsum debere aliis ministrare. Quòd si aliis nō exhiberet ministerium, saltem sibi ipsi seruiret, dicens: Vende ergo in ciuitate sportellas, quas facis, & eme tibi quæ opus sunt, & reuertere ad locum tuum, & nulli sis onerosus. Hoc autem suggerebat diabolus, inuidens quieti eius & opportunæ vacationi ad Dominum, & vtilitati multorum: vndique enim inimicus venari eum & capere festinabat. Ille verò tamquam bonæ cogitationi acquiescens, descendit de monasterio suo. Et qui erat omnibus admirandus, ignotus tamen habere huiusmodi insidias astutiæ, notus autem & famosus omnibus, à quibus videbatur, existens. Et cùm post longum tempus mulierem vidisset, pro incautelâ suâ supplantatus est, & incurrit in eam. Et veniens in desertum locum sequente diabolo vestigia eius, cecidit iuxta flumen. Et cogitans quia gauisus est inimicus de ruinâ eius, voluit semetipsum desperare, quia Spiritum Dei maximè contristauerit, & sanctos Angelos, & venerabiles patres, quorum multi etiam in ciuitatibus habitantes superauerunt diabolum. Et cùm nulli horum se facere similem posset, contristabatur valdè, & non recordabatur, quia Deus est qui virtutem tribuit his qui ad eum deuotissimè conuertuntur. Cæcatus ergo, & non videns peccati sui curam, voluit se in flumen illud iactare, vt perfectū gaudium faceret inimico. Ex multo itaque animi dolore infirmatus est corpore, & nisi postea misericors Deus auxilium præstitisset ei, ad perfectum gaudium inimici sine pœnitentiâ moreretur. Nouissimè autem in se reuersus, cogitauit maiorem laborem in afflictione pœnitentiæ demonstrare, & supplicare Deo in fletu & luctu, & ita rediit iterum ad monasterium suum. Et damnans ostium cellæ suæ, sicut solet super mortuum, ita flebat supplicans Deo. Ieiunans autem & vigilans eum omni anxietate attenuauit corpus suum: & nec sic satisfactum putabat animo suo, quia congruè pœnituisset. Fratribus autem sæpè ad eum venientibus suæ vtilitatis causâ, & pulsantibus ostium, ipse dicebat, non se posse aperire, dicendo: Sacramento me constrinxi vnum annum deuotè me pœnitentiam agere; sed orate pro me. Nec enim inueniebat quomodo eis excusaret, quoniam illi scandalizabantur, hæc audientes de eo, quia erat apud eos honorabilis, & valdè magnus monachus. Et fecit totum annum intentè ieiunans, & deuotè pœnitentiam agens. Die autem Paschæ nocte ipsâ resurrectionis Dominicæ, tollens lucernam nouā posuit in cacabo nouo. Et cooperiens de cooperculo, à sero surrexit ad orationem, dicens: Misericors & miserator Dominus; qui & barbaros saluare vis, & ad veritatis agnitionem venire, ad te confugi fidelium Saluatorem, miserere mihi qui te plurimùm exacerbaui, inimicum gaudere feci, & ecce mortuus sum obediens ei. Tu Domine, qui & impiis & his qui sūt sine misericordiâ misereris, sed & proximis misericordiam impendere præcipis, miserere humilitati meæ. Apud te enim impossibile nihil est, quoniam secus infernum dissipata est sicut puluis anima mea. Fac misericordiam, quia benignus es & misericors, figmento tuo; qui & corpora quæ non sunt, in die resurrectionis resuscitaturus es. Exaudi me Domine, quia defecit spiritus meus, & infelix anima mea. Tabefactum est etiam corpus meum, quod coinquinaui. Et iam viuere non valeo, pro eo quòd non credidi. Ignosce peccatum per pœnitentiam, duplex habenti peccatum ex desperatione. Viuifica me contritum & igne tuo præcipe hanc lucernam accendi. Vt & ego accipiens fiduciam misericordiæ & indulgentiæ tuæ, per residuum tempus vitæ meæ, quod mihi donaueris, mandata tua custodiam, & à timore tuo non recedam, sed deuotè seruiam tibi amplius quàm primò. Et hæc in nocte ipsâ resurrectionis cum multis lacrymis dicens, surrexit vt videret si accensa esset lucerna. Et detecto cacabo, vidit quia non esset accensa. Et cecidit iterùm in faciem suam, rogans Dominum, & dicens: Scio Domine, quia certamen factum est, vt coronarer, non steti in pedibus, eligens magis propter carnis delectationem tormentis impiorum addici. Parce ergo mihi, Domine. Ecce enim iterùm confiteor tuę bonitati turpitudinem meam coram Angelis tuis, & coram iustis omnibus, & nisi quia scandalizati possent, etiam hominibus omnibus confiterer. Deus miserere mei, vt & alios erudiā; Domine, viuifica me. Et ita tribus vicibus orans, exauditus est. Et exurgens inuenit lucernam ardentem clarè. Et exultans spe, confortatus gaudio cordis est, admirās de gratiâ Dei, qui ita & peccatis eius indulsit, & satisfecit iuxta petitionem eius, & animum ipsius, & dicebat: Gratias ago tibi, Domine, quia etiam vitæ sæculi huius indigno misertus es, magno & nouo hoc signo fiduciam tribuens: parcis enim misericors animabus, quas tu creas. Ita autem perseuerante eo in confessione illuxit dies. Et lætabatur in Domino, oblitus cibi corporalis. Ignem autem lucernæ illius toto tempore vitæ suæ seruauit, oleum subinde superinfundens, & faciens desuper quo minùs extingueretur. Et ita rursus diuinus Spiritus habitauit in eo, & factus est apud omnes insignis, humilitatem exhibens in confessione & actione gratiarum Domino cum lætitiâ. Cui etiam ante aliquot dies mortis suæ relatum est de transitu suo. *Lucernā divinitus accēsa pœnitentiam suam Deo acceptā discit.* *Monachi pœnitentis oratio.*

LIBELLVS SEXTVS.

De eo, quòd monachus nihil debeat possidere.

Frater quidam renuncians sæculo, & dans quæ habebat pauperibus, retinens autem pauca in suâ ratione, venit ad abbatem Antonium. Quod cùm agnouisset senex, dixit ei; Si vis monachus fieri, vade in illum vicum, & eme carnes & impone corpori tuo nudo, & sic veni huc. Et cùm sic fecisset frater ille, canes & aues corpus eius lacerabant. Cùm peruenisset autem ad senem, interrogauit, si fecisset quod ei dixerat. Illo autem ostendente corpus suum laceratum, dixit sanctus Antonius: Qui renuntiant sæculo, & volunt habere pecunias; ecce ita impugnati à dæmonibus discerpuntur. *Antonij Ruff lib. 3. num. 68.* *Monachus pecunias possidens lacerandus à dæmonibus.*

2. Narrauit abbas Daniel de abbate Arsenio, quia venit aliquando [14] Magistrianus, deferens ei testamentum cuiusdam senatoris parentis eius, qui reliquerat ei hereditatem magnam valdè. Et accipiens testamentum, voluit illud scindere: Magistrianus autem cecidit ad pedes eius, dicens: Deprecor te, ne scindas illud, quia incidetur mihi caput. Et dicit ei abbas Arsenius: Ego priùs mortuus sum quàm ille. Ipse autem modò mortuus est, quomodo me fecit heredem? Et remisit testamentum, nihil accipiens. *Arsenij.* *Mortuus facinus non expectat testamenta.*

3. Ægrotauit aliquando memoratus abbas Arsenius in Scithi, & opus habuit in necessitate suâ vsque *Eiusdem. Arsenij paupertas.*

vsque ad vnam siliquam nummi. Et cùm non inueniret, accepit à quodam velut eleëmosynam, & dixit: Gratias tibi ago, Domine, quia me dignum fecisti pro nomine tuo ad hoc peruenire, vt egens eleëmosynam postularem.

Agathonis. 4. Narrauerunt de abbate Agathone, quia longo tempore cellam sibi cum suis discipulis fabricaret. Quam cùm perfecissent, & cœpisset illic habitare, vidit in ipsâ hebdomadâ quædam non vtilia sibi: & dixit discipulis suis illud quod Dominus apostolis dixerat: Surgite, eamus hinc. (*Mutandus locus si fuerit obsit.* Ioan. 14.) Discipuli autem contristati sunt valdè, dicentes: Si omnino voluntatem habebas migrandi hinc, vt quid tantum laborem sustinuimus, ædificantes longo tempore cellam: Incipient autem homines scandalizari in nobis, & dicere: Ecce iterùm migrant, nusquam sedentes. Ille autem cùm eos vidisset pusillanimes effectos, dicit eis: Etsi scandalizantur aliqui; sed iterùm sunt alij quæ ædificentur & dicunt: Beati sunt isti, quia propter Deum migrauerunt, & sua omnia contempserunt. Verumtamen dico vobis, qui vult venire, veniat; quia ego interim vado. Illi verò prostrauerunt se in terram, rogantes vt concederet se cum abire.

Incerti. Ruff. l. 3. n. [illegible] *Scriptorum.* 5. Dixit abbas [25] Euagrius, fuisse quemdam fratrem, qui nihil habuit in substantiâ suâ, nisi tantùm Euangelium, & ipsum vendidit in pauperum nutrimento. Dicens quodam verbu, quod memoriæ dignum est commendari: Ipsum etiam (Math. 19.) inquit, verbum vendidi, quod iubet, Vende omnia & da pauperibus.

Theodori. 6. Abbas Theodorus, cognomento de Pherme, habebat tres codices bonos. Et cùm venisset ad abbatem Macarium, dixit ei: Habeo tres codices, & proficio ex lectione eorum. Sed & fratres petunt eos ad legendum, & ipsi proficiunt. Dic ergo mihi quid debeo facere? Et respondens senex, dixit: Boni sunt quidem actus: sed melius omnibus est, nihil possidere. (*[illegible] nihil possidere.*) Quod cùm audisset, abiit, & vendidit memoratos codices, & dedit indigentibus pretium ipsorum.

Ioannis. Ruffin. l. 3. n. 148. 7. Narrauit quidam patrum de abbate Ioanne Persâ, quia ex multis virtutibus suis ad profundam simplicitatem atque innocentiam peruenenetit. Hic autem manebat in Arabiâ vicinâ Ægypti. Et mutuauit aliquando à fratre suo solidum vnum, & emit linum vt operaretur. Et venit frater rogans eum, & dicens: Dona mihi, abba, aliquantum lini, & faciam mihi vestimentum, quo vtar. Et dedit ei cum gaudio. Similiter & alius veniens rogauit eum, vt daret ei aliquantum lini, vt faceret sibi tegumentum. Et dedit ei. Et multis aliis petentibus dabat simpliciter cum gaudio. Postea veniens dominus solidi quem acceperat, volens recipere quod mutuauerat. Et dixit ei senex: Ego affero tibi eum. Et cùm non haberet, vnde redderet, abiit ad abbatem Iacob dispensatorem, vt rogaret eum, & daret ei solidum. (*Libenter mutuum præstas in viâ solidum inuenit.*) Et cùm iret, inuenit in terrâ iacentem solidum, & non tetigit eum, sed fecit orationem, & reuersus est in cellam suâ. Et venit iterùm frater ille, & cœpit ei molestus esse pro solido. Et dicit ei: Ego reddam tibi. Et abiit iterùm senex, & inuenit solidum in terrâ vbi erat priùs, & rursus facta oratione reuersus est. Et ecce iterùm cœpit frater ille molestus esse, & dicit senex: Adhuc semel me exspecta, & (*Tertiò orat antequam tollat.*) affero tibi solidum tuum. Et surgens venit ad illum locum, & inuenit ipsum solidum ibi; & factâ oratione tulit eum, & venit ad abbatem Iacobû, & dicit: Abba, cùm venirem ad te, inueni hunc solidum in viâ. ostende ergo charitatem; & prædica ieiunium ne quis perdiderit eum. Et prædicauit abbas, & nemo est inuentus qui perdidisset eû. Tunc verò dicit abbati Iacubo: Si ergo nemo eû perdidit, du eum illi fratri, quia ipsi debeo solidum. & cùm venirem ad te, vt tu mihi solidum præstares, & redderem debitum, inueni eum in viâ. Et miratus est abbas Iacobus, quomodo compulsus pro debito inuenisset, & non statim tulisset eum: & reddidit solidum fratri illi. Et hoc erat mirabile de ipso: quia si veniebat quis mutuum aliquid petere ab eo, non per seipsum dabat, sed dicebat fratri mutuum postulanti: Vade, tolle tibi tu ipse quod opus habes. (*Promptitudo mutui præstandi.*) Et quando referebat quod mutuum acceperat, dicebat ei: Repone illud iterùm vnde tulisti. Si autem nihil referebat ille qui mutuum acceperat, senex nihil dicebat ei.

8. Narrauerunt quidam patrum, quia venit aliquando frater aliquis in conuentum Cellarum coram abbate Isaac, vestitus modicum cucullum; & spectabat eum senex, dicens: Hic monachorum est habitatio; tu sæcularis es, & non poteris hic esse. Isaac.

9. Dicebat autem fratribus abbas Isaac: Patres nostri & abbas Pambo, vetustis & de multis partibus resarcitis vestibus vtebantur: nunc autem pretiosis vestibus vtimini. discedite hinc, desertastis locum hunc. Quando autem profecturi erant ad messem, dicebat eis: Iam vobis nulla mandata dabo, quia non obseruatis. Eiusdem. (*Monachorum vetusta & resarcita vestimenta.*)

10. Dixit abbas Cassianus: Quia Syncleticus aliquis nomine renuntiasset sæculo, & facultates suas pauperibus diuidens, aliqua sibi retinuisset ad proprium vsum, nolens perfectè ex omnibus renuntiantium humilitatem & communis monasteriorum vitæ suscipere regulam. Ad quem sanctæ memoriæ Basilius dixit hoc: Et senator esse desiisti, & monachum non fecisti. Basilij. Cassian. lib. 7. Inst. c. 19. (*Perfectè renuntiãdum.*)

11. Dixit quidam frater abbati Pisteramoni: Quid faciam, quoniam durum est mihi vendere quod manibus meis laboro? Et respondens dixit: Quia abbas Sisois & cæteri vendebant opus manuum suarum. hoc enim non lædet. Sed quando vendis, semel dic pretium speciei quam distrahis. Et si vis relaxare modicum pretij, in te est, sic enim & quietem inuenies. Iterùm dixit ei frater: Si habeo quod sufficiat necessitatibus meis aliunde, videtur tibi vt non cogitem de labore manuum? Respondens senex, dixit: Quantumuis habeas, non negligas operari, & quantum potes, fac, tantùm non cum turbatione animi. Pisteramonis. (*Monacho manibus operandum.*)

12. Frater interrogauit abbatem Serapionem, dicens: Dic mihi vnum verbum. Dicit senex: Quid tibi habeo dicere, quia tulisti ea quæ erant viduarum & orphanorum, & posuisti in fenestra? Viderat enim eam codicibus plenam. Serapionis.

13. Interrogata est beatæ memoriæ Syncletica: Si perfectum bonum est nihil habere? Et illa dixit: Valdè bonum est his qui possunt. Etenim hi qui tolerare possunt, tribulationem quidem carnis habent, sed animæ requiem possident. Quoniam sicut fortia vestimenta dum calcantur & pedibus sæpiùs reuersantur, lauantur atque incandidantur; ita fortis anima per voluntariam paupertatem ampliùs confirmatur. Syncleticæ. (*Paupertas incandidat animas.*)

12. Dixit abbas Hyperichius: Thesaurus monachi est voluntaria paupertas. Thesauriza ergo tibi frater, in cælo; quia ibi ad requiescendum Hyperichij (*Thesaurus monachi, paupertas.*)

sine

sine fine sunt sæcula.

Philagrij. 15. Erat quidam sanctorum, Philagrius nomine. hic habitabat in Ierusolymis, & laborabat operando, vt potuisset sibi ad panem sufficere. *Philagrij fidelitas & continentia.* Et dum staret in plateâ, volens vendere quod manibus suis fuerat operatus, contigit vt caderet cuidam sacellus cum solidis mille, & inueniens eum senex, stetit in eodem loco, dicens: Necesse est modò eum, qui perdidit, huc venire. Et ecce veniebat, qui perdiderat, plorans. Tulit ergo eum seorsum, & reddidit sacellum suum. Quem ille rogabat, vt acciperet aliquam partem ex eo, sed senex nullatenus acquieuit. Tunc ille cœpit clamare & dicere: Venite, & videte hominem Dei, quid fecit. *Honorem fugit.* Senex autem occultè fugiens exiuit de ciuitate, ne agnosceretur de eo quid fecerat, & honorarent eum.

Senis. 16. Interrogatus est senex quidam à fratre, quid faceret vt saluus esset. *Nudus sit monachus a materiâ sæculari.* Ille autem expolians se vestimento suo, & cingens lumbos suos, atque extendens manus, dixit: Sic debet nudus esse monachus ab omni materiâ sæculari, & crucifigere se aduersus tentationem atque certamina mundi.

Incerti. Ruff. l. 3. n. 71. titulo Agathonis. 17. Quidam rogauit senem quemdam, vt acciperet pecunias in suis necessitatibus profuturas. Ille autem nolebat, vtpote qui operi manuum suarum esset sibi sufficiens. Sed dum ille persisteret obsecrando, vt saltem pro indigentium necessitate susciperet, respondit senex, & dixit: Duplex mihi opprobrium esset: quia & cùm non indigeam, accipio; & aliena tribuens, vanam gloriam colligo. *Qui non indiget, nihil accipiat.*

Incerti. 18. Venerunt aliquando quidam Græcorum, vt darent eleëmosynam in ciuitate [26] Ostracines, & assumpserunt sibi œconomos ecclesiæ, vt ostenderent eis, qui necessitatem maiorem haberent. Illi autem duxerunt eos ad quemdam leprosum, & dederunt ei. Ille autem nolebat accipere, dicens: Ecce modicas palmas habeo, quas operor & facio plectas, & ex eis manduco panem. Iterùm duxerunt eos ad cellam vnius viduæ, quæ erat cum filiabus suis. Et cùm pulsarent ostium, cucurrit filia eius ad ostium nuda. mater autem eius abierat ad quoddam opus; erat enim candidatrix: & dabant filiæ eius vestimentum & nummos. Illa autem nolebat accipere, dicens venisse matrem suam, & dixisse sibi confide, quia voluit Deus, & inueni opus quod faciam hodie, vnde habeamus victum nostrum. Et cùm venisset mater eius, rogabant eam, vt acciperet; & noluit, dicens: Ego habeo curatorem meum Deum, & eum tollere vos vultis à me hodie? *Deus fidelis curator.* Illi autem agnoscentes fidem eius, glorificauerunt Deum.

Incerti. 19. Venit quidam vir magnus ignotus, portans secum aurum in Scithi, & rogabat presbyterum eremi, vt erogaretur ad fratres. Dixit autem ei presbyter: Non opus habent fratres. Et cùm nimis esset vehemens, & non acquiesceret, posuit sportã cũ solidis in ingressu ecclesiæ, & dicit presbyter: Qui opus habet, tollat. *Auri contemptus.* Et nemo tetigit; quidam autem nec aspexerunt. Et dicit ei senex: Suscepit Deus oblationem tuam; vade, & da illud pauperibus. Et valdè ædificatus discessit.

Senis. 20. Attulit quidam seni pecuniam, dicens: Habe ad expensas tuas, quia senuisti & infirmus es. erat enim leprosus. Hic autem respondens dixit: Tu post sexaginta annos venis auferre nutritorẽ meum? *Bonus nutritor Deus.* Ecce tantum temporis habens in infirmitate meâ, nihil indigui, Deo tribuente & pascente me. Et non acquieuit accipere.

21. Narrauerunt senes de quodam hortulano, quia laboraret, & omnem laborem suum expenderet in eleëmosynam. *Casus hortulani.* Et tantum sibi retinebat, quantum ad victum ipsius sufficeret. Posteà verò satanas immisit in corde eius, dicens: Collige tibi aliquantam pecuniam; ne cùm senueris aut ægrotaueris, opus habeas ad expensas. Et collegit & impleuit lagenam de nummis. Contigit autem eum infirmari, & putrefieri pedem eius; & expendit, quod collegerat, in medicos, & nihil ei prodesse potuit. Posteà verò venit quidam de expertis medicis, & dicit ei: Nisi incideris pedem tuum, putrefiet. Et constituerunt diem, vt inciderent eius pedem. Illa autem nocte rediens in semetipsum, & pœnitentiam agens de his quæ gessit, ingemuit & fleuit, dicens: Memor esto, Domine, operum meorum priorum quæ faciebam, cùm laborarem in horto meo, ex quo pauperibus ministrabam. Et cùm hoc dixisset, stetit angelus Domini, & dixit ei: Vbi sunt nummi quos collegisti? & vbi est spes de quâ tractasti? *Non in nummis, sed in Deo spes ponenda.* Tunc intelligens, dixit: Peccaui, Domine; ignosce mihi: & amodò vlteriùs hoc non faciam. Tunc Angelus tetigit pedem eius, & sanatus est statim. Et exurgens manè, abiit in agrum operari. Venit ergo medicus secundùm constitutum cum ferramentis, vt secaret pedem eius; & dicunt ei: Exiit à manè operari in agro. Tunc admiratus medicus perrexit in agrum, vbi operabatur ille. & videns eum fodientem terram, glorificauit Deum, qui reddiderat ei sanitatem.

22. Frater interrogauit senem quemdam, dicens: Vis teneo mihi duos solidos propter infirmitatem corporis? *Incerti. Ruff. l. 3. n. 69.* Videns autem senex cogitationem eius, quia vellet tenere, dixit ei: Etiam. Et vadens frater in cellam suam, conterebatur cogitationibus suis, dicens: Putas verum dixit mihi senex, an non? Et surgens iterùm venit ad senem, agens pœnitentiam & rogans, ac dicens: Propter Dominum dic mihi veritatem, quia affligor à cogitationibus meis propter duos solidos. Dicit ei senex: Quia vidi te voluntatem habere retinendi eos, dixi tibi, vt retineres; verumtamen non est bonum, tenere plus quàm opus est corpori. *Deo fidendũ, non pecuniæ.* Si ergo duos solidos retinueris, in ipsis inuenietur spes tua. Etsi contigerit vt pereant, Deus iam non cogitat de nobis. Cogitationem ergo nostram iactemus in Domino, quoniam ipsi cura est de nobis.

LIBELLVS SEPTIMVS.

De Patientiâ seu Fortitudine.

Sanctus Antonius abbas cùm sederet aliquando in eremo, animus eius tædium & confusionem cogitationum incurrit, & dicebat ad Deum: *Antonij. Ruff. lib. 3. n. 105.* Domine, volo saluus fieri, & non me permittunt cogitationes meæ, quid faciam in hac tribulatione, quomodo saluus ero? Et modicè assurgens, cœpit foràs exire. & vidit quemdam, tamquam seipsum, sedentem atque operantem; *Operatio & oratio alternanda.* deinde surgentem ab operibus & orantem; & iterùm sedentem, & plectam de palmis facientem, & inde rursus ad orationem surgentem. Erat autem angelus Domini missus ad correptionem & cautelam dandam Antonio. Et audiuit vocem Angeli, dicentis: Sic fac, & saluus

tus eris. Ille autem hoc audito, magnum gaudium sumpsit atque fiduciam. Et ita faciens, salutem, quam quærebat, inuenit.

Agathonis.

2. Frater quidam interrogauit abbatem Agathonem, dicens: Mandatum mihi venit, & est mihi pugna grauis in loco, quo est ipsum mandatum. Volo ergo propter mandatum pergere illuc, & pauesco bellum. Dicit ei senex: Sic erat Agatho; implebat mandatum, & vincebat bellum.

Obedientia in bello victrix.

Ammonæ.

3. Dixit abbas Ammonas, quia quatuordecim annos fecerit in Scithi, deprecans Deum die ac nocte, vt daret ei virtutem superandi iram.

Besarionis.

4. Dixit abbas Besarion, quia quadraginta noctes manserit inter spinas stans, & non dormierit.

Theodori.

5. Frater quidam sedens singularis turbabatur, & pergens ad abbatem Theodorum de Pherme, dixit ei, quia conturbaretur. Senex autem dixit ei: Vade, humilia mentem tuam, & subde te, & habita cum aliis. Abiit autem in montem, & mansit cum aliis. Et reuersus est posteà ad senem, & dixit ei: Nec cum aliis hominibus habitans, quietem inuenio. Et dixit ei senex: Si solitarius non quiescis, neque cum aliis, cur voluisti monachum facere? nónne vt sustineas tribulationes? Dic autem mihi, quot annos habes in habitu isto. Et dicit ei: Octo. Et dicit ei senex: Crede mihi, habeo in habitu isto septuaginta annos, & nec vnâ die potui requiem inuenire; & tu in octo annis requiem vis habere?

Non facilè hic requies datur.

Eiusdem.

6. Interrogauit eum iterùm frater quidam, dicens: Si fiat subitò sonus ruinæ alicuius, fit tibi timor, abba? Et dixit ei senex: Si cælum terræ adhæreat, Theodorus non formidat. Poposcerat enim precibus à Deo, vt auferretur ab eo formido, & propterea interrogauit eum frater.

Theodorus viuit sine formidine.

Theodori & Lucij.

7. Dicebant de abbate Theodoro, & abbate Lucio [17] de Nooo Alexandriæ, quia fecerint quinquaginta annos, seducentes animos suos, & dicentes: Transactâ hyeme istâ, migrabimus hinc. Et iterùm quando fiebat æstas, dicebant: Quia transacto æstiuo, discedemus hinc. Et sic fecerunt toto tempore conuersationis suæ semper reminiscendi patres.

Eludenda desideria.

Ioannis.

8. Dixit abbas Pastor de abbate Ioanne breuis staturæ, quia rogauerit Dominum, & abstulerit ab eo omnes passiones, & effectus est securus, & veniens dixerit cuidam seni: Vide hominem quietum, & nullam habentem pugnam. Et dixit ei senex: Vade, roga Dominum, vt iubeat in te moueri pugnam, quoniam proficit pugnando anima. Et cùm redisset in eo pugna, vlteriùs non orauit, vt auferretur ab eo pugna, sed dicebat: Domine, da mihi tolerantiam sustinendi has pugnas.

Pugna cum tolerantiâ animæ salutaris.

Antonij & Macarij.

9. Venit abbas Macarius maior ad abbatem Antonium in montem; & cùm pulsasset ostium, exiuit ad eum, & dixit ei Tu quis es? Et ille ait: Ego sum Macarius. Et claudens ostium intrauit, & dimisit eum foris. Et cùm vidisset posteà patientiam eius, aperuit ei. Et adgaudens ei, dicebat: Multum tempus est, ex quo te videre desiderabam, audiens de te. Et exhibens ei hospitalitatem, refecit eum; erat enim fessus de multo labore. Vespere autem facto infudit sibi abbas Antonius modicas palmas, & dicit ei abbas Macarius: Da mihi, vt ego infundam quod operer. Ille autem dixit: Non habeo plus. Et faciens fasciculum maiorem, infudit eum. Et sedentes à sero, & colloquentes de vtilitate animarum, faciebant plectam, & ipsa plecta per fenestram descendebat in speluncâ. Et egrediens mane sanctus Antonius, vidit collectionem plectarum abbatis Macarij, & admiratus est, & osculatus manus eius, dicebat: Multa virtus de istis egreditur.

Operosus Macarius.

Macarij.

10. Descendit aliquando ipse Macarius de Scithi ad locum qui dicitur Terenuthin, & intrauit dormire in monumento, vbi erant antiquitus sepulta corpora paganorum. Et traxit vnum corpus sub caput suum tamquam [25] plumarium de scirpo. Dæmones autem videns fiduciam eius, inuidi sunt, & volentes terrere eum, vocabant quasi quamdam mulierem, dicentes: [29] Nonna illa, veni nobiscum ad balneum. Et alter dæmon de sub ipso tamquam ex mortuis illis respondit, dicens: Peregrinum quemdam habeo super me, non possum venire. Senex autem non expauit, sed confidens tundebat corpus illud, dicés: Surge, vade, si potes. Quod cùm audissent dæmones, clamauerunt voce magna, dicentes: Vicisti nos. Et fugerunt confusi.

Macarius dæmonem tundit.

Mathois.

11. Dicebat abbas Mathois: Molo aliquod leue opus & continuum, quàm graue quod citò finitur.

Milidi.

12. Narrauerunt de abbate [30] Milido, quia cùm habitaret aliquando cum duobus discipulis in finibus Persarum, exierunt duo filij Imperatoris secundùm consuetudinem in venationem, & miserunt retia in longum per millia quadragintâ, vt quodcumque intra retia inueniretur, occiderét. Inuentus est autem senex cum duobus discipulis intra retia. Et cùm vidissent eum pilosum & terribilem aspectu, admirati sunt, & dixerunt ei: Homo es, an spiritus aliquis? dic nobis. Et dixit eis: Homo sum peccator, & exiui flere peccata mea, & adoro Filium Dei viui. Illi autem dixerunt ei: Non est alius Deus, [19] nisi Sol, & Ignis, & Aqua; ipsos adora, & sacrifica eis. Et ille respondit: Ista creaturæ sunt, & erratis. Sed obsecro vos, conuertimini, & agnoscite verum Deum, qui & ista creauit, & cetera omnia. Illi autem deridentes, dixerunt: Condemnatum & crucifixum dicis esse verum Deum? Etiam, inquit, ipsum qui crucifixit & occidit mortem, hunc dico esse verum Deum. Illi autem tam ipsi quàm fratribus qui cum eo erant, inferentes tormenta, cogebant eos sacrificare. Et duos quidem fratres post plurima tormenta decapitauerunt, senem autem diebus multis torquebant. Postea verò statuerunt eum in quodam loco, & sagittabant in ipso quasi ad signum: vnus à dorso, & alter à pectore. Dicit eis senex: Quoniam facti estis in consensu in vnum, vt effunderis sanguinem innocentem, crastinâ in momento hac horâ, quæ modò est, sine filiis remanebit mater vestra, & priuabitur affectu vestro, & propriis sagittis inuicem sanguinem vestrum effundetis. Illi autem subsannâtes verba eius, exierunt in crastino, vt venarentur. Et contigit, vt euaderet vnus ceruus de rete eorum, & ascenderunt equos, & currebant vt comprehenderent ceruum: qui cùm iactassent sagittas post ipsum, inuicem sibi in cor dederût, & mortui sunt iuxta verbum quod prædixerat senex.

Dij Persarû, Sol, Ignis, Aqua.

Martyrium Milidi cum duobus discipulis.

Puniuntur martyrum occisores.

Pastoris.

13. Dixit abbas Pastor: Quia virtus monachi in tentationibus apparet.

Isidori.

14. Dixit iterùm qui suprà: Quia Isidorus presbyter de Scithi allocutus sit aliquando plebem fratrum, dicens: Fratres, numquid non ad

laborádum vènimus in hoc loco? Et nunc video, quia nullus hic labor eſt. Ego igitur collectâ pelle meâ vado vbi eſt labor, & ibi inuenio requiem.

In labore requies.

Syncleticæ. 15. Dixit ſancta Syncletica: Si in monaſterio cum aliis verſaris, nó mutes locum: læderis enim, ſi facias hoc. Etenim ſicut gallina ſi dereliquerit oua ſua fota, ſine pullis ea exire facit: ita monachus vel virgo frigeſcit & mortificatur in fide, de loco ad locum tranſeundo.

Loci ſtabilitas fructificat.

Eiuſdem. 16. Dixit iterùm aliud: Diabolus cùm per ſtimulos paupertatis non mouerit, diuitias adhibet ad ſeducendum. Et dum per contumelias & opprobria non præualet, laudes & gloriam adhibet. Sin autem ſatietatem corporis immittit, & cùm delectationibus ſeducere non poteſt, per moleſtias, quæ contra votum eueniunt, animam conatur ſubuertere. Infirmitates autem quaſdam graues expetendo aduerſus eum qui tentandus eſt adhibet, vt per eas puſillanimes faciens monachos, conturbet charitatem eorum, quam habent ad Deum. Sed quamuis concidatur corpus, & febribus validis inflammetur, inſuper etiam intolerabili ſiti affligatur; ſiquidem peccator es qui hæc ſuſtines, recordare futuri ſæculi pœnas, & æternum ignem, & iudicialia tormenta: & ita non deficies ad ea quæ in præſenti contingunt; inſuper & gaude, quia viſitauit te Deus. Et illud famoſiſſimum dictum in linguà habeto, id eſt, Caſtigans caſtigauit me Dominus, & morti non tradidit me. Si ferrum es, per adhibitum tibi ignem amittes æruginem. Quòd ſi iuſtus es & hæc pateris, de magno ad maiora promoueris. Aurum es, ſed per ignem probatior eris. Datus eſt enim tibi angelus ſatanæ, ſtimulus carnis tuæ. Exulta videns, cui ſimilis factus es: Pauli enim ſimile donum metuiſti accipere. Si febribus, ſi rigore frigoris caſtigaris, memor eſto quid Scriptura dicit: Tranſiuimus per ignem & aquam: reſiduum eſt quod ſequitur, vt inducamur in refrigerium. Obtinuiſti primum, exſpecta ſecundum, agens quæ virtutum ſunt. Clama verba Prophetæ, dicentis: Pauper & inops & dolens ego ſum. Perfectus enim eris per huiuſmodi tribulationem. ait enim: In tribulatione dilataſti me. In his ergo maxime exercitiis animas noſtras probemus: ante oculos enim habemus aduerſarium noſtrum.

Ruff. lib. 3. n. 157. Paſch. c. 20. n. 1. — Ambidexter diaboli actus. — Memoriâ inferni roborandi tentati. — Pſal. 117. — 2. Cor. 12. — Pſal. 65. — Pſal. 68. — Pſal. 4.

Eiuſdem. 17. Dixit iterùm: Si infirmitas moleſta nobis fuerit, non contriſtemur, tamquam qui pro infirmitate & vulnere corporis non poſſimus ſtare ad orandum aut pſallendum ad vocem. Hæc autem omnia nobis pro deſtruendo corporis deſiderio neceſſaria ſunt, quoniam ieiunia & labores propter turpes delectationes nobis conſtituta ſunt. Si igitur ægritudo iſta retundit, ſuperflua de his obſeruandis ratio eſt. Sicut enim magno & forti medicamine ægritudo, ita ægritudine corporis vitia reciduntur. Et hæc eſt magna virtus, quando in infirmitatibus tolerantia fuerit, & gratiarum actio mittitur ad Deum. Si amittimus oculos, non feramus grauiter. extollentiæ enim inſtrumentum amiſimus, ſed interioribus oculis gloriam Domini ſpeculemur. Surdi facti ſumus? non contriſtemur, quia auditum vanum amiſimus. Manus veſtræ ex aliquâ paſſione debilitatæ ſunt? ſed interiores paratas habeamus aduerſus inimici tentationes. Infirmitas totum corpus noſtrum tenet? ſed noſtro interiori homini ſanitas creſcit.

Deeſt hoc in editione Pariſienſi. — Aegritudo vitia corporis retundit.

Eiuſdem. 18. Dixit iterùm quæ ſuprà: Qui in ſæculo iſto aliqua crimina commiſerunt, etiam nolentes mittuntur in carcerem; & nos pro peccato noſtro redigamus noſmetipſos in cuſtodiam, vt voluntaria mentis noſtræ vindicta futuras à nobis pœnas amoueat. Si ieiunes, non tibi inuenias occaſionem dicendi, quia exacerbatus in ægritudinem incurriſti, quoniam & qui non ieiunant, ſimiles ægritudines incurrunt. Inchoaſti aliquid boni? non reuoceris per impediméta inimici, quoniam & ipſe inimicus patientiâ tuâ deſtruetur. Etenim qui nauigare cœperint, primò pandentes vela proſperum ventum inueniunt; poſteà autem contrarius ventus eis occurrit. Sed nautæ non mox propter incurſum contrarij venti, aut exonerant aut deſerunt nauim, ſed paululùm ſuſtinentes aut pugnantes aduerſus procellam, iterùm rectum curſum inueniunt. Ita ergo & nos in contrarium ſpiritum incurrentes, crucem pro velo erigamus, & ſine periculo ſæculi iſtius nauigium explicabimus.

Deeſt hoc in edit. Pariſienſ. Voluntaria caſtigatio. — Perſtandum in bono inchoato. — Crux pro velo erigenda hic nauigantibus.

Saræ. 19 Dicebant de abbatiſſâ beatæ memoriæ virgine Sarâ, quòd ſupra alueum fluminis ſexaginta annos habitauerit, & numquam inclinata eſt, vt flumen ipſum aſpiceret.

Oculorum cuſtodia.

Hyperichij. 20. Dixit abbas Hyperichius: Hymni ſpirituales ſint in ore tuo, & meditatio aſſidua ſubleuet pondus tentationum superuenientium tibi. Huius enim rei exemplum manifeſtum eſt viator ſarcinâ alicuius oneris prægrauatus, flando & reſpirando, oneris & viæ paulatim laborem imminuit.

Hymnis tentatio minuitur.

Eiuſdem. 21. Dixit iterùm qui ſuprà: Oportet nos aduerſus tentationes armari, quoniam modis omnibus veniunt: ſic enim ſuperuenientibus eis probati apparebimus.

Tentationibus probamur.

Senis. 22. Dixit quidam ſenex: Si venerit homini tentatio, vndique ei multiplicantur tribulationes, vt puſillanimis fiat & murmuret. Et narrauit ſenex ita. Frater quidam erat in cellâ, & venit ſuper eum tentatio; & ſi quis eum videbat, nec ſalutare eum volebat, neque in cellam recipere; & ſi opus habebat panem, nemo mutuabat ei; & ſi de meſſe veniebat, nemo eum, ſicut erat conſuetudo, vt reficeret, inuitabat. Venit autem ſemel de meſſurâ per cauma, nec panes habuit in cellâ ſuâ; & in his omnibus gratias agebat Deo. Videns autem Deus patientiam eius, abſtulit bellum tentationis ab eo. Et ecce quidam ſtatim oſtium pulſabat, trahens camelum onuſtum pane ab Ægypto; quod cùm vidiſſet frater ille, cœpit flere, dicens: Domine, non ſum dignus vel modicè tribulari. Et cùm tranſiſſet tribulatio eius, tenebant eum fratres in cellis ſuis, & in eccleſiâ, & repauſabant eum.

A patiente bellum tentationis aufertur.

Incerti. 23. Dicebat ſenex: Propterea non promouemur, quia neſcimus menſuras noſtras, neque patientiam habemus in opere quod cœpimus, ſed ſine labore aliquo virtutem volumus poſſidere.

Virtus labore acquirenda.

Incerti. 24. Quidam frater interrogauit ſenem, dicens: Quid facio, quia cogitatio mea non dimittit me horâ vnâ ſedere in cellâ meâ? Et dicit ei ſenex: Fili, reuertere, ſede in cellâ tuâ, & labora manibus tuis, & ora Deum inceſſanter, & iacta cogitatum tuum in Domino, & ne te quis ſeducat exire inde. Et dicebat: Quia erat quidam adoleſcens ſæcularis, habens patrem, & deſiderabat fieri monachus: & dum multùm ſupplicaret patri ſuo, vt dimitteret eum conuerſari, non acquieſcebat; poſtmodum autem rogatus à fidelibus amicis

vix

vix acquieuit. Et egressus frater ille adolescens, introiuit in monasterium; & factus monachus cœpit omne opus monasterij perfectè perficere, & ieiunare quotidie; cœpit etiam & biduanas abstinere, similiter semel in hebdomadâ reficere. Videbat autem eum abbas suus, & mirabatur, & benedicebat Deum in abstinentiâ & labore ipsius. Contigit ergo post aliquod tempus, cœpit frater ille supplicare abbati suo, dicens: Rogo te, abba, vt dimittas me, & vadam in eremo. Dicit ei abbas: Fili, noli hoc cogitare, non potes sufferre talē laborē, & prætereà tentationes diaboli & versutias eius: & cùm cōtigerit tibi tentatio, non inuenies ibi qui te consoletur à perturbationibus inimici, quæ tibi illatæ fuerint. Ille autem cœpit ampliùs rogare eū, vt permitteret abire. Videns autē abbas eius quia tenere eum non poterat, factâ oratione dimisit eum. Postmodum dicit abbati suo: Rogo te, abba, vt concedas qui ostendant mihi iter, quò pergere debeam. Et ordinauit cum eo duos monachos monasterij, & abierunt cum eo. Ambulantibus autem eis per eremum vnâ die & alterâ, defecerunt præ æstu, & proiicientes se in terram iacebant, & soporati modico somno, ecce aquila venit, percutiénsq; eos de alis suis, præcessit procul, & sedit in terrâ. Euigilantes viderunt aquilam, & dixerunt ei: Ecce Angelus tuus, surge & sequere eam. Et surgens, valedicénsq; fratribus, sequebatur eam; & venit vsq; vbi stabat aquila illa: quæ mox surgens, volauit vsque ad vnum stadiū, & iterùm sedit; similiter sequebatur eam frater ille: & iterùm volauit, & sedit non longè: & factum est hoc per horas tres. Postmodum autem dum sequeretur eam, diuertit ipsa aquila in dexteram partem sequentis se, & non comparuit. Frater ergo ille nihilominùs sequebatur: & respiciens vidit tres arbores palmarum, & fontem aquæ, & speluncam modicam, dixitque: Ecce est locus, quem mihi præparauit Dominus. Et ingressus cœpit sedere in eâ, sumens cibum dactylorum, & de fonte aquam bibens, & fecit ibidem annos sex solitarius, neminem videns. Et ecce vnâ die venit ad eum diabolus in similitudinem cuiusdam senioris abbatis, habens vultum terribilem. Videns autem illum frater ille timuit, & procidens in orationem, surrexit. Et dicit ei diabolus: Oremus iterùm, frater. Et surgentes, dixit diabolus: Quantum temporis habes hîc? Et respondit: Habeo annos sex. Dicit ei dæmon: Ecce te vicinum habui, & non potui cognoscere, nisi ante dies quatuor, quia hîc habitares. Et ego non longè à te habeo monasterium: & ecce anni sunt vndecim, quòd de monasterio non exiui nisi hodie, quo cognoui quòd hîc mihi in vicino habitares. Et cogitaui mecum dicens: Vadam ad hominem Dei istum, & cum eo conferam, quod potest esse saluti animæ nostræ. Et hoc dico, frater quia nihil proficimus sedentes in cellis nostris, quia corpus & sanguinem Christi non percipimus, & timeo ne efficiamur exteri ab eo, si nos ab hoc mysterio elongauerimus: sed dico tibi, frater, ecce hinc ad tria millia est monasterium habens presbyterum; eamus cata Dominicum diem, aut post duas hebdomadas, & accipiamus corpus & sanguinem Christi, & reuertamur ad cellas nostras. Placuit autem hæc suasio diabolica fratri illi: Et veniente Dominico die, ecce diabolus venit & dicit ei: Veni, eamus, quia hora est. Et exeuntes perrexerunt ad prædictum monasterium, vbi ille presbyter erat; & ingressi in ecclesiam, miserunt se in orationem. Et exurgens ab oratione frater ille, respiciens non inuenit hunc, qui adduxerat eum illuc, & dixit: Vbi putas perrexit? ne ad commune necessarium ambulauit? Et cùm diu sustineret, non venit. Postmodum autem exiens foràs, requirebat eum. Et cùm non reperisset, dixit ad fratres loci illius interrogans eos: Vbi est abbas ille, qui mecū in ecclesiam ingressus est? Et dicunt ei: Nos neminem vidimus alium nisi te tantùm. Tunc cognouit frater ille quia dæmon fuisset, & dixit: Vide cum quâ argutiâ diabolus me eiecit de cellâ meâ; sed tamen non ad me pertinet, quia ad bonū opus veni: percipio corpus & sanguinem Christi, & sic reuertar ad cellam meam. Et post factas Missas in ecclesiâ, volens reuerti frater ille ad cellam suam, tenuit eum abbas monasterij ipsius, dicens: Nisi refeceris nobiscum, non dimittemus te reuerti. Et cùm percepisset cibum, reuersus est in cellam suā. Et ecce iterùm diabolus venit in similitudinem iuuenis cuiusdam sæcularis, & cœpit eum respicere à summo capite vsque ad pedes, & dicere: Ipse est iste? Non est bic. Et cœpit eum cōsiderare. Et dixit ei frater: Quare me sic respicis? At ille ait: Puto non me cognoscis: tamen post tātum tempus quomodo me habes cognoscere? ego sum vicinus patris tui, filius illius. Quomodo? Non est dictus pater tuus sic, & mater tua tale nomen non habuit, & soror tua sic non est dicta, & tu sic non vocatis? & mancipia illa & illa sic non sunt dicta? Mater verò tua & soror antè tres annos mortuæ sunt; pater verò tuus modò defunctus est, & te fecit heredem, dicens: Cui habeo dimittere substantiam meam, nisi filio meo viro sancto, qui reliquit sæculum, & abiit post Deum? Ipsi dimitto omnia bona mea. Modò autem qui habet Dominum, & scit vbi est, dicat, vt veniens distrahat omnem substantiam, & eroget eam pauperibus pro animâ meâ & suâ. Et perrexerunt multi requirentes te, & minimè inuenerunt; ego autem veniens ex occasione pro quodam opere huc, cognoui te: vnde non facias moras, sed veni & vende omnia, & fac secundùm voluntatem patris tui. Respondens frater ille dixit: Non necesse habeo reuerti ad sæculum. Dicit diabolus: Si non veneris, & deperierit substantia illa, in conspectu Dei tu exinde reddes rationem. Quid enim mali dico tibi, vt venias & eroges ea pauperibus & egenis, quomodo bonus dispensator, vt non à meretricibus & malè viuentibus extricetur, quod pauperibus dimissum est? aut quid onerosum est vt venias & facias eleemosynas secundùm voluntatem patris tui pro animâ tuâ, & reuertaris in cellam tuam? Quid multa? suadens fratrem deposuit in sæculum; & veniens cum eo vsque ad ciuitatem, reliquit eum. Voluit autem frater ille ingredi in domum patris sui, tamquam iam defuncto eo, ecce ipse pater eius viuus egrediebatur; & videns eum non cognouit, & ait ad eum: Tu quis es? Ille verò turbatus nihil poterat respondere. Et cœpit eum iteratò pater eius interrogare vnde esset. Tunc confusus, dixit ei: Ego sum filius tuus. Et ait ei: Vt quid reuersus es? Erubescebat autem ei dicere, quod verum erat, sed dixit: Chatitas tua fecit me reuerti, quia desiderabam te. Et remansit ibi. Et post aliquantum tempus incurrit in fornicationem, & multis suppliciis afflictus à patre suo, infelix ipse non egit pœnitentiam, sed

Seniorum, & perfectorum est viuere solitariè.

Angelus aquila specie monachum ad eremū ducit.

Diabolus etiam bona suadendo monachum è cellâ extrahit.

Cæteris & frequentius Christi perceptio.

Bona prætextu diabolus fallit.

Nullo prætextu cellam re linquendam.

remansit in sæculo: ideóq; dico, fratres, quia monachus numquam debet quouis, suasus ab aliquo, egredi cellam suam.

Incerti. Ruff. lib. 3. n. 3. Tolerabilis hic labor tormentis futuris comparatus.

25. Venerunt quidam in eremo ad sené quemdam magnum, & dixerunt ei: Quomodo contentus es hìc, abba, & sustines laborem hunc? Et dixit eis senex: Totus labor temporis mei, quem hîc sustineo, non est idoneus comparari ad vnam diem tormentorum, quæ peccatoribus in futuro sæculo præparantur.

Loci stabilitas seruanda.

26. Dicebat senex: Quia antiqui non citò migrabant de loco ad locú, nisi fortè pro tribus rebus, id est, si quis erat, qui contristaretur aduersus eú, & satisfaciens ei per omnia non potuisset eú placare: aut iterùm si contigisset, vt à pluribus laudaretur: aut si in tétatione fornicationis incurrisset.

Arsenij.

27. Frater quidam dixit abbati Arsenio: Quid facio, abba, quia affligor à cogitatione meâ, dicés: Quia non potes ieiunare, neque laborare, vel infirmos visitare, quia & hoc merces est. Videns autem senex diabolica semina esse, & dixit ei: Vade, manduca, bibe, & dormi, tantummodò de cellâ non exeas; sciens quia perseuerantia cellæ perducit monachum in ordinem suum. Qui cùm fecisset tres dies, extædiatus est, & inueniens paucas palmulas, scidit eas; & iterùm in crastino cœpit plectam facere ex eis. Qui cùm esuriisset, dixit intra se: Ecce aliæ paucæ sunt palmæ, explico eas, & manduco. Et cùm perexpendisset eas, dixit iterùm: Lego parum, & sic manduco. & cùm legisset, dixit: Dicam aliquantos psalmos, & iam securus manduco. Et ita paulatim proficiebat Deo cooperante, donec veniret ad ordinem suum. Et cùm accepisset fiduciam aduersus cogitationes malas, vincebat eas.

Perseuerãtia in cellâ monachum perficit.

Incerti. Ruff. lib. 3. n. 107 titulo Acedia.

28. Interrogatus est senex, quare sedens frater in cella tædium pateretur. Et dixit ei senex: Quia adhuc non vidisti neque speratam resurrectionem, neque accensa tormenta: nam si hæc vidisses, & ita esset cella tua plena vermibus, vt vsque ad collum tuum mergereris in ipsis, sustineres vtique, & non extædiareris.

Incerti. Assiduè laborandum.

29. Quemdam senem rogabant fratres, vt quiesceret à graui labore. Ille autem respondit eis: Credite mihi, ô filij, quia Abraham pœnitebatur, cùm videret magna & præclata dona Dei, cur non amplius fuerit in laboribus decertatus.

Incerti. Cogitatio pullus vagabundus.

30. Frater interrogauit senem, dicens: Cogitationes meæ nutant, & tribulor. Et ille dixit: Tu sede in cellâ tuâ, & cogitationes iterùm veniunt: sicut enim si asina ligata sit, pullus eius vagatur & & currit huc atque illuc, semper autem ad matré suam reuertitur, vbicumque ierit: ita erunt & cogitationes eius, qui propter Deum tolerabiliter in cellâ suâ resederit; quia etsi ad modicum nutant, sed iterùm reuertuntur ad eum.

Incerti. Angelus laboriosa vestigia numerat.

31. Senex quidam sedebat in eremo, qui longè habebat aquam à cellâ suâ, per duodecim millia; vbi dum semel iret haurire aquam, defecit, & dixit: Quid necesse est vt hunc laborem patiar? Venio & habito circa aquam hanc. Et cùm hoc dixisset, conuersus vidit quemdam sequentem se & numerantem vestigia sua: interrogauit autem eum, dicens: Quis es tu? Et ille dixit: Angelus Domini sum, & missus sum numerare vestigia tua, & dare tibi mercedem. Quod cùm audisset senex, forti animo factus promptior, & adhuc longiùs posuit cellam suam ab aquâ illâ.

Incerti. Ob tentationem non deserendus locus.

32. Dicebant patres: Si tibi contigerit tentatio in loco quo habitas, non deseras locum in tempore tentationis; quia si deserueris, quocumque perrexeris, ante te inuenies quod fugiebas: sed patiens esto donec tentatio transeat; ne discessio tua aliis scandalum faciat, & ne fortè aliis qui circa locum ipsum habitant, tribulationem ingerat discessio tua.

Incerti. Ruff. l. 3. n. 98. Etiam in solitudine opus patientiâ.

33. Frater quidam erat in congregatione inquietus, & frequenter mouebatur ad iram. Dicit ergo in semetipso: Vado, & solus alicubi habitabo: & cùm non habeo cum quo dicam, vel audiã, ero quietus, & quiescit à me passio iræ. Egrediens ergo manebat in spelunca solus. Vnâ autem die implens sibi surisculam aquæ, posuit illam in terra: contigit autem vt subitò versaretur: ille verò impleuit secundò, & iterùm versata est: deinde tertiò implens posuit eam, & rursus versata est. Qui commotus furore, tenuit vasculum illud, & fregit: in se autem conuersus cognouit quia ab eodem dæmone iracundiæ sit illusus, & dixit: Ecce ego & solus sum, & vicit me: reuertar ergo in congregationem, quia vbique labor & patientia opus est, & maximè adiutorium Dei. Et surgens reuersus est in locum suum.

Incerti. Ruff. lib. 3. n. 106. Propter Deũ cella custodienda.

34. Frater interrogauit senem, dicens: Quid facio, pater, quia nihil operor monachile, sed in negligentiâ quadam sum manducans, bibens, & dormiens, & insuper in cogitationibus turpibus & multâ perturbatione sum, transiens ab opere ad opus, & à cogitationibus ad cogitationes? Dixit autem ei senex: Tu sede in cella tua, & fac quod potes sine perturbatione: Ita est enim parũ quod tu modò facis, sicut quando abbas Antonius magna & plurima faciebat in eremo. Credo enim in Deo, quia quicumque sedet in cellâ propter nomen eius, & custodit conscientiam suam, inuenitur & ipse in Antonij loco.

Incerti. Non est retrò respiciendum.

35. Interrogatus est senex, quomodo oporteat vigilantem monachum non scandalizari, quando videt aliquos ad sæculum reuertentes. Et respondit: Intueri debet monachus canes, qui venantur lepores; & sicut vnus ex eis videns leporem insequitur, ceteri autem tantummodò canem videntes currentem, aliquamdiu cum ipso currunt, posteà verò lassantes post se reuertuntur: solus autem ille, qui vidit leporem, sequitur donec comprehendat, nec impeditur ab intentione cursus sui propter illos qui post se reuertuntur, sed neq; præcipitiis, neque de siluis, neque de vepribus cogitans, sed in spinis aliquotiens incurrens raditur & pungitur, & non quiescit donec comprehendat. Ita & monachus, vel qui Dominum Christum quærit, cruci indesinenter intendit, quæ occurrunt scandala omnia præteriens, donec ad Crucifixum perueniat.

Monachus sit instar venaticus canis.

Incerti. Mutatio loci noxia.

36. Dixit senex: Sicut arbor fructificare non potest, si sæpiùs transferatur; sic nec monachus frequenter migrans potest fructificare.

Incerti. Corpus sit cellæ pignus.

37. Frater quidam dum sollicitaretur à cogitationibus propriis, vt exiret à monasterio, indicauit hoc ipsum abbati. Ille autem dixit: Vade, & sede, & da parieti cellæ tuæ corpus tuum in pignore, & non exeas inde: cogitationem autem tuam dimitte; cogitet quantum vult, tantùm ne eiicias de cellâ tua corpus tuum.

Senis. In cellâ loquitur Deus.

38. Dixit senex: Cella monachi est caminus ille Babylonius, vbi tres pueri Filium Dei inuenerunt; sed & columna nubis est, ex quâ Deus locutus est Moysi.

Incerti.

39. Frater quidam nouem annis mansit impugnatus à cogitationibus suis, vt exiret de congregatione

gatione

gatione fratrum, & quotidie tollebat pelliculam ſuam, in qua iacere ſolitus erat, vt exiret. Et quando fiebat veſperè, dicebat in ſeipſo: Craſtinâ hinc diſcedo. Et manè dicebat in cogitatione: Extorqueamus nobis hîc ſtare & hodie propter Dominum. Qui cùm impleſſet nouem annos, de die in diem ita faciens, abſtulit Dominus ab eo tentationem eius.

Tentatio patientiâ eluditur.

Incerti.

40. Frater quidam incidens in tentationem, tribulãdo perdidit regulam monachilem: & cùm iterùm vellet obſeruantiæ regularis ſibi principia dare, à tribulatione impediebatur; & dicebat in ſeipſo: Quando habeo me ita inuenire, ſicut aliquando eram? Et deficiens animo non præualebat vel inchoare monachi opus. Veniens autem ad quemdam ſenem, narrauit ei quæ agebantur circa ipſum: ſenex autem audiens eà de quibus affligebatur, adhibuit ei tale exemplum, dicens: Homo quidam habuit poſſeſſionem, & de negligentiâ eius in ſentibus redacta eſt, & repleta eſt tribulis & ſpinis. Viſum eſt autem ei poſteà, vt excoleret eam; & dixit filio ſuo: Vade, & purga agrum poſſeſſionis illius. Et venit filius eius vt purgaret. qui cùm reſpexiſſet, vidit multitudinem tribulorum & ſpinarum increuiſſe ei; & deficiens animo, dixit ad ſeipſum: Quando ego habeò hæc omnia eradicare & purgare? Et proiiciens ſe in terram cœpit dormire: hoc autem fecit multis diebus. Poſthæc venit pater eius videre quod fecerat, & inuenit eum nihil operatum. & dixit ei: Quare vſque modò nihil feciſti? Et dixit iuuenis ille patri ſuo: Mox vt veniebam operari, pater, cùm vidiſſem multitudinem hanc tribulorum & ſpinarum, reuocabar ab aſſumptione laboris, & præ tribulatione proiiciebam me in terrâ, & dormiebam. Tunc dixit ei pater ſuus: Fili, ad menſuram latitudinis, quam iacens in terrâ occupas, per ſingulos dies operare, & ita paulatim proficiet opus tuum, & tu puſillanimis non efficieris. Quod cùm audiſſet iuuenis, fecit ſic; & in paruo tempore purgata eſt & exculta poſſeſſio. Et tu ita, frater, paulatim operare & non deficies, & Deus per gratiam ſuam reſtituet te iterùm priori ordini tuo. Hoc audito frater ille abiit, & cum omni patientia ſedens faciebat ſicut edoctus fuerat à ſene: & ſic inueniens requiem, promouebatur per Dominum Chriſtum.

Monachus ſemel excidens, difficulter ad regulam reducitur.

Paulatim exſtirpanda vitia.

Paulatim longius itur.

Senis. Ruff. l. 3. n. 158. Paſch. c. 20. n. 2.

41. Senex quidam erat, qui frequenter ægrotabat. Contigit autem eum vno anno non ægrotare: qui affligebatur grauiter & plorabat, dicens: Dereliquit me Deus & non viſitauit me.

Incerti. Ruff. l. 3. n. 104.

42. Dixit ſenex, quia frater aliquando ſtimulabatur à cogitationibus ſuis per annos nouem, ita vt metu ipſo deſperaret de ſalute ſuâ: & adiudicauit ſemetipſum dicens: Perdidi animam meam; & iam quia perii, vadam ad ſæculum. Qui cùm abiret, venit ei in viâ vox dicens: Tentationes quas in nouem annis ſuſtinuiſti, coronæ tuæ erunt: reuertere ergo in locum tuum, & ſubleuabo te à cogitationibus malis. Vnde agnoſcitur, quia non eſt bonum deſperare de ſe aliquem pro his quæ in cogitationibus veniunt. Hæ enim cogitationes magis coronam nobis prouident, ſi benè eas exegerimus.

E tentatione corona.

Incerti.

43. Senex quidam erat in Thebaidâ ſedens in ſpeluncâ, & habuit quemdam diſcipulum probatum: conſuetudo autem erat, vt ſenex veſperè doceret diſcipulum, & commoneret eum quæ erant animæ profutura; & poſt admonitionem, faciebat orationem, & dimittebat eum dormire. Contigit autem laicos quoſdam religioſos ſcientes multam abſtinentiam ſenis venire ad eum: & cùm conſolatus eos fuiſſet, diſceſſerunt. poſt quorum diſceſſum ſedit iterùm ſenex veſperè poſt Miſſas ſecundùm conſuetudinem, admonens illum fratrem & inſtituens eum. Et cùm loqueretur, grauatus eſt ſomno: frater autem ſuſtinebat, donec excitaretur ſenex, & faceret ei iuxta conſuetudinem orationem. Cùm ergo non euigilante ſene, diu ſederet diſcipulus, compulſus eſt cogitationum ſuarum moleſtiâ recedere & dormire: qui extorquens ſibi, reſtitit cogitationi, & reſedit. Iterùm autem compellebatur ſomno, & non abiit. Similiter factum eſt vſque ſepties, & reſtitit animo ſuo. Poſthæc iam mediâ nocte tranſactâ euigilauit ſenex, & inuenit eum aſſidentem ſibi, & dicit ei: Vſque modò non non diſceſſiſti? Et ille dixit: Non, quia me non dimiſeras, pater. Et ſenex dixit: Quare me non excitaſti? Et ille reſpondit: Non te præſumpſi pulſare, ne te contribularem. Surgentes autem cœperunt facere matutinos, & poſt matutinorum finem, dimiſit ſenex diſcipulum: qui cùm ſederet ſolus, factus eſt in exceſſu mentis: & ecce quidam oſtendebat ei locum glorioſum, & ſedem in eo, & ſuper ſedem ſeptem coronas. Interrogabat autem illum, qui hæc oſtendebat ei, dicens: Cuius ſunt hæc? Et ille dixit: Diſcipuli tui, & locum quidem & ſedem pro conuerſatione ſuâ donauit ei Deus: has verò ſeptem coronas nocte iſtâ promeruit. Hæc audiens ſenex miratus eſt, & tremefactus vocauit diſcipulum, & dicit ei: Dic mihi quid feceris nocte hac. Et ille reſpondebat: Ignoſce mihi, pater, quia nihil feci. Senex autem æſtimans quia humiliando ſe non confiteretur, dixit ei: Crede, nõ quieſco, niſi dixeris mihi quid feciſti, vel quid cogitaſti nocte hac. Frater autem nihil ſibi conſcius quid egiſſet, non inueniebat quid diceret. dicebat autẽ ſeni: Ignoſce mihi, pater, nihil feci, niſi tantùm hoc quòd compulſus ſum motu cogitationum mearum, vt diſcederem & dormirem ſepties, ſed quia à te dimiſſus ſecundùm conſuetudinem non fueram, non receſſi. Audiens autem hoc ſenex, ſtatim intellexit, quia quoties reſtitit cogitationi ſuæ, toties coronabatur à Deo. Et fratri quidem nihil horum dixit, cauſsâ vtilitatis eius, ſed aliis narrauit hæc ſpiritualibus patribus; vt diſcamus quia & pro paruis cogitationibus Deus nobis coronam tribuit. Bonum ergo eſt, vt extorqueat ſibi ipſe homo in omni re propter Deum: etenim, ſicut ſcriptum eſt, Regnum cælorum vim patitur, & violenti diripiunt illud.

Quoties tentationi reſiſtitur, toties corona paratur.

Matth. 11.

Incerti.

44. Ægrotauit aliquando ſenex quidã qui ſolitarius habitabat: & quia nõ habebat qui ei ſeruiret, ſurgebat, & quodcũq; inueniſſet in cellâ ſuâ, mãducabat: & cùm aliquot diebus ita fieret, nemo veniebat ad viſitationẽ eius. Tranſactis autẽ triginta diebus, & nullo veniente ad eũ, miſit Dominus Angelũ ſuum, qui miniſtraret ei: & cùm ſic fieret per ſeptẽ dies, recordati ſunt patres & dixerũt ad inuicẽ: Eamus & videamus ne fortè infirmetur ille ſenex. Cùm ergo veniſſent, & pulſaſſẽt, diſceſſit Angelus ab eo. Senex autem de intrò clamauit: Diſcedite hinc, fratres. Illi autẽ leuantes à cardine oſtium intrauerunt, & interrogauerunt eum, quare clamauerit. Et ille dixit: Quia triginta dies habui laborans infirmitate, & nemò me viſitauit; & ecce iam dies ſeptẽ ſunt, ex quo Dominus Angelum miſit vt miniſtraret mihi, qui cùm veniſſetis, receſſit à me. Et hæc dicens dormiuit in pace.

Angelus ægro ſeni miniſtrat.

Fratres autem mirati sunt, & glorificauerunt Deum, dicentes, Quia non dereliquit Dominus sperantes in se.

Iudith 6.

Incerti.

45. Dixit quidam senex: Si te occupauerit infirmitas corporis, noli pusillanimis fieri: quia si te Dominus Deus vult corpore debilem fieri, quis es qui molestè suscipias? Nunne ipse pro te cogitat de omnibus? numquid sine ipso viuis? Patienter ergo fer, & roga eum vt donet tibi quæ expediunt, hoc est; vt quod voluntas ipsius est facias, & sede cum patientiâ manducans quod habes in charitate.

Ægritudo patienter ferenda.

Incerti.

46. Narrauit quidam patrum, dicens: Quia cùm essem in Oxyrynchο, venerunt ibi pauperes in vespere Sabbati vt acciperent agapem: & dormientibus eis erat ibi quidam habens tantummodò mattam, cuius medietatē sibi subtermittebat, & medietate cooperiebatur: erat enim ibi validū frigus. Et cum exisset ad vrinam, audiui eum murmurantem & gementem de frigore, & consolabatur semetipsum, dicens: Gratias ago tibi, Domine; quanti sunt modò diuites in custodiâ, qui etiam in ferro sedent, aut pedes habent in ligno constrictos, qui neque vrinam suam liberè faciūt: ego autem velut imperator sum, extendens pedes meos, & vbi volo ambulo. Hæc illo dicente, ego stabam audiens verba eius: ingrediens autem narraui ea fratribus, & audientes ea multùm ædificati sunt.

Pauper in tantis aliena miseria sua solatur.

Incerti.

47. Frater interrogauit senem quemdam dicens: Si fuero in aliquo loco, & nata fuerit mihi tribulatio, & non habuero cui me committam, & indicem passionem animi mei; quid facio? Dixit ei senex: Crede in Deo, quia ipse mittet Angelum & gratiam suam, & ipse tibi est consolatio, si in charitate rogaueris eum. Et addidit dicens: Audiui enim, quia in Scithi aliquid tale factum est. Erat enim ibi quidam qui sustinebat tentationes, & non habens fiduciam in aliquo cui confiteretur, parabat à sero melotem suam vt discederet: & ecce nocte apparuit ei gratia Dei in specie virginis, & rogabat eum, dicens: Nusquam vadas, sed sede hic mecum: nihil enim malè fiet ex his quæ audisti. Qui credens verbis eius sedit, & statim sanatum est cor eius.

Præsto Dei auxilium, vbi humanū deest.

Gratia Dei specie virginis cuidam apparet.

LIBELLVS OCTAVVS.

De eo, quòd nihil per ostensionem fieri debeat.

Antonij.

1. AVdiuit aliquādo abbas Antonius de quodam iuuene monacho, quia signum quoddam huiusmodi fecerit in viâ, id est, cùm vidisset quosdam senes iter agentes & laborantes in ambulando, onagris iussit, vt venirent & portarent eos, donec peruenirent ad se: illi autē senes indicantes hoc abbati Antonio, dixit abbas Antonius: Videtur mihi monachus iste similis esse naui oneratæ omnibus bonis, de quâ incertum est vtrùm peruenire possit in portum. Et post aliquantum temporis, subitò cœpit abbas Antonius flere, & trahere sibi capillos, & lugere. Quod cùm vidissent discipulis eius, dicunt ei: Quid ploras, abba? Et respondit senex: Magna columna ecclesiæ cecidit modò. Dicebat autem hoc de monacho illo iuuene, & adiecit: Ambulate ad eum, & videte quod factum est. Perrexerūt igitur discipuli eius, & inuenerunt monachum illum super mattam sedentem, & flentem peccatum quod fecerat. Videns autem discipulos senis, ait eis: Dicite seni, vt obsecret Deum decem tantùm dierum dari mihi inducias, & spero me satisfacturum ei. Qui intra quinque dies mortuus est.

Nauis bonis onusta alliditur sæpè ad scopulum vana gloria.

2. Laudatus est quidam frater a monachis apud abbatem Antonium: ille autem cum venisset ad eum, tentauit si portaret iniuriam: & cùm cognouisset, quia non posset ferre, dixit ei: Similis es domui, quæ à facie quidem ornata est, de retrò verò à latronibus despoliata.

Eiusdem. Ruff. lib. 3. n. 85

Iniuriā perferre monachi probatur.

3. Dicebant de abbate Arsenio & abbate Theodoro de Pherme, quia super omnia humanā gloriam odio haberent; abbas enim Arsenius non citò occurrebat alicui: abbas verò Theodorus occurrebat quidem, sed vt gladius erat ei.

Arsenij & Theodori.

Homo humani gladius.

4. Eulogius quidam nomine, discipulus fuit Ioannis Archiepiscopi: qui Eulogius presbyter erat, & abstinens atque ieiunans [12] biduanas leuando, aliquando etiam & vsque hebdomadam trahebat ieiunium, panem tantùm & salem comedens; & per hoc laudabatur ab hominibus. Qui venit ad abbatem Ioseph in loco, qui dicitur Panepho, credens se aliquam duriorem continentiam inuenire apud eum. Et suscipiens eum senex cum gaudio, quod habebat fecit ei pro charitate parari. Dixerunt autem discipuli Eulogij: Non comedit presbyter nisi panem & salem: abbas autem Ioseph tacitus manducabat. Qui cùm fecissent tres dies, non audierunt eos aut psallentes aut orantes: occultum enim erat opus illorum; & exierunt nihil ædificati. Deo autem dispensante facta est caligo, & errantes de viâ reuersi sunt ad senem: & priusquam pulsarent ostium, audierunt psallentes: & cùm exspectassent diu vt audirent, posteà pulsauerunt, & suscepit eos iterùm senex gaudens. Hi autem qui cum Eulogio erant, propter æstum tulerunt siticulam, & dederunt ei vt biberet: erat autem aqua permixta de mari & flumine, & non potuit bibere. Qui cùm hæc in animo suo cogitaret, cœpit rogare senem, vt diceret ei eius institutum, dicens: Quid est hoc, abba, quia primò non psallebatis, sed nunc cœpisti posteaquam nos fuimus egressi, & quia cùm aquam bibere volui, inueni eam salsam? Dicit ei senex: Frater aliquis motus est, & per errorem miscuit aquam marinam. Eulogius verò rogabat senem, volens agnoscere veritatem. Et dixit ei senex: Paruus ille calix ad vinum est, quod charitas prouidet: hic autem ad aquam, quam assiduè fratres bibunt. Et his verbis docuit eum habere discretionem cogitationum, & abscidit ab eo omnia humanitus mouentia mentem eius: & factus est communis, manducans de cetero omnia, quæ apposita sunt ei. Et dixit etiam ipse in secreto operari; & dixit seni: Pro certo in charitate est, opus vestrum.

Eulogij.

Bona opera in occulto facienda.

Singularitas in cibo fugienda.

5. Dixit abbas Zenon discipulus abbatis Siluani: Numquam maneas in loco nominato, neque sedeas cum homine habente magnum nomen, neque mittas fundamentum, vt ædifices tibi cellam aliquando.

Zenonis. Humilitas seruanda.

6. Venit aliquando frater quidam ad abbatem Theodorum de Pherme, & fecit tres dies rogans eum vt audiret ab eo sermonem. Ille autem non respondit ei, & egressus est tristis. Dicit ergo ei discipulus suus: Abba, quare ei non es locutus, & ecce egressus est tristis? Et dixit senex: Crede mihi, quia non dicebam ei sermonem, quoniam negotiator est, alienis verbis vult gloriari.

Theodori.

Negotiator verborum.

7. Alter frater interrogauit ipsum abbatem Theodorum, dicens: Vis aliquantis diebus non man

Eiusdem.

manduco panem? Et dixit senex: Benè facis: nam & ego feci sic. Et dixit ei frater: Volo portare modicum cicer ad pistrinum, & facere inde farinam; Et dixit ei abbas Theodorus. Iâ si ad pistrinu vadis, fac tibi panem: & quid opus est ista adiectio?

Sine ambiguitate loquendum.

Eiusdem.

8. Alius frater interrogauit eumdem senem abbatem Theodorum, & cœpit loqui & exquirere de rebus quas necdum fuerat operatus. Et dixit ei senex: Adhuc nec tibi nauem inuenisti, nec vasa tua in eam posuisti, nec nauigare cœpisti, & iam in illâ ciuitate, vbi disponebas, peruenisti? Cùm ergo priùs operatus fueris rem de quâ loqueris, tunc ex ipsâ re loquere.

Serapionis.

9. Tunc dixit abbas Cassianus, quia venit fraquidam ad abbatem Serapionem, & hortabatur eum senex, vt secundùm morem faceret orationem: ille autem dicens se esse peccatorē, & ipsius monachi habitu indignum, non acquiescebat. Voluit etiam eius pedes lauare, & eisdem iterùm verbis vsus, nullatenus acquieuit. Fecit autem illum gustare, & cœpit senex in charitate monere eum, dicens: Fili, si vis proficere, permane in cellâ tuâ, & attēde tibi ipsi & operibus manuum tuarum: non enim tibi tantum procedere expedit, quantum sedere. Ille autem hæc audiens, ita exacerbatus est, & vultum mutauit, vt nec latere posset senem. Dixit ergo ei abbas Serapion: Vsque modò dicebas, Peccator sum, & accusabas teipsum tanquam indignum iam viuere: & quia te cum charitate monui, ita exacerbari debuisti? Si enim re verâ humilis vis esse, quæ tibi ab alio imponuntur, disce portare viriliter, & non odiosa verba effundere tibi ipsi. Hoc autem audiens frater, pœnitentiam gessit coram sene, & multùm proficiens discessit.

Verè humilis libenter monetur.

Moysis. Ruff. lib. 3. n. 119.

10. Audiuit aliquando iudex prouinciæ de abbate Moyse; & perrexit in Scithi vt videret eum; & nuntiauerunt quidam seni de aduentu eius, & surrexit vt fugeret in paludem: & occurrit ei ille iudex cum suis, & interrogauit eum, dicens: Dic nobis, senex, vbi est cella abbatis Moysi? Et dicit eis: Quid vultis eum inquirere? homo fatuus est & hæreticus. Et veniens iudex ad ecclesiam, dixit clericis: Ego audiens de abbate Moyse, veni vt viderem eum; & ecce occurrit nobis senex pergens in Ægyptum, & interrogauimus eum vbi esset cella abbatis Moysi, & dixit nobis: Quid eū quæritis? fatuus est, & hæreticus. Audientes autē clerici, contristati sunt, dicentes: Qualis est senex ille, qui hæc de sancto homine locutus est ad vos? Et illi dixerunt: Senex vetustissimo vestimento vtens, lōgus & niger. Et illi dixerunt: Ipse est abbas Moyses: & quia noluit videri à vobis, ideò hæc vobis ipse de se dixit. Et multùm ædificatus iudex discessit.

Moyses homines fugit.

Mathois.

11. Frater interrogauit abbatem Mathoën dicens: Si abiero manere in loco aliquo, quomodo vis vt agam ibi? Dicit ei senex: Si habitaueris in loco, ne velis tibi illic nomen facere de aliquâ re, dicendo, Aut non venio in conuentu fratrum, aut non manduco hoc vel illud: hæc enim vanum nomen tibi faciunt, sed posteà importunitatem patieris; quoniam homines vbi hoc audierint, ibi current.

Incōstātia fugienda.

Nisteronis.

12. Abbas Nisteron maior ambulabat in eremo cum aliquo fratre, & videntes draconem, fugerunt. Dicit ei frater: Et tu times, pater? Respondit senex: Non timeo, fili; sed expedit quia draconem videns fugi, quoniam non habui effugere spiritum vanæ gloriæ.

Fuga vanæ gloriæ.

Pastoris. Ruff. l. 3. num. 20.

13. Voluit aliquando iudex prouinciæ videre abbatem Pastorem, & non acquiescebat senex. Iudex autem tenuit filium sororis eius velut malefactorem, & redegit eum in carcerem, dicens: Si venerit senex & rogauerit pro eo, dimittam eum. Et venit mater pueri ad fratrem suum abbatem Pastorem, & cœpit flere ad ostium eius; ille autem omnino non dedit ei responsum: illa verò compulsa dolore, increpabat eum, dicens: Et si viscera ferrea habes, & nulla re compassio mouet, flectat te saltem miseratio sanguinis tui. Ille autem mandauit ei; Pastor filios non generauit. Et ita discessit. Audiens autem iudex misit, dicens: Vel verbo iubeat, & ego eum dimittam. Senex autem remandauit ei, dicens: Examina caussam secundùm legem: & si dignus est morte, moriatur: si autem non est, fac quomodo vis.

Pastor iudicem videre renuit.

Nihil carni tribuit, sed omnia legi relinquit.

Eiusdem.

14. Dixit iterùm abbas Pastor: Doce cor tuum seruare quæ docet alios lingua tua. Dixit iterùm: Quia homines ad loquendum perfecti videri volunt, & in operando id quod loquuntur minores sunt.

Cor seruet, quod lingua docet.

Sisoi.

15. Venit aliquando abbas Adelphius, qui fuit episcopus Nilopoleos, ad abbatem Sisoi in montem: & quia discessurus erat, fecit eos gustare à manè, erat verò ieiunium: & cùm ponerent mensam, ecce fratres pulsauerunt. Dixit autem senex discipulo suo: Da eis modicas zippulas, quia de labore sunt. Et dicit ei abbas Adelphius: Dimitte interim, ne dicant, Quia abbas Sisois à manè comedit. Et intendit eum senex, & dixit fratri: Vade tu, da eis. Cùm ergo vidissent pultes, dixerunt: Ne peregrinos aliquos habetis? Putas & senex vobiscum comedit? Et frater: Etiam. Cœperunt ergo contristari & dicere: Ignoscat vobis Deus, quia senem permisistis istâ horâ manducare: an nescitis quia plurimos dies laboraturus est? Audiens hæc episcopus, cœpit coram sene pœnitentiam agere, dicens: Ignosce mihi, abba, quia ego quidem humanum aliquid cogitaui, tu autem quod Dei est fecisti. Et dicit ei abbas Sisois: Nisi Deus glorificauerit hominem, gloria hominum numquam stat.

Instabilis hominum gloria.

Eiusdem.

16. Interrogauit abbas Ammonas de loco, qui dicitur Raythum, abbatem Sisoi dicens: Quando lego Scripturas, vult cogitatio mea ornare sermonem, vt paratus sim ad interrogata respondere. Et dicit ei senex: Non est opus, sed magis de puritate mentis prouide tibi securitatem edicendi sermonem.

Puritas mentis ornatui sermonis præferenda.

Simonis.

17. Venit aliquando iudex prouinciæ videre abbatem Simonem, & ille tulit lorum quo cingebatur, & ascendit in arborem palmæ, vt purgaret eam. Illi autem venientes dixerunt ei: Vbi est senex, qui hac in solitudine habitat? Et ille respondit: Non est hîc solitarius aliquis. Et cum hoc dixisset, discessit iudex.

Simon primariorū virorum visitationem auersatur.

Eiusdem.

18. Aliâ iterùm vice alter iudex venit videre eum, & præcedentes clerici dixerunt ei: Abba, paratus esto, quia iudex audiens de te venit, vt benedicatur à te. Et ille dixit: Etiam ego præparabo me. & cooperiens se sacco suo, & tollens in manu suâ panem & caseum, sedit in ingressu cellulæ suæ, & cœpit manducare. Venit ergo iudex cum officio suo, & videntes eum spreuerunt, dicentes: Hic est monachus solitarius, de quo talia audiebamus? Et statim discesserunt, & reuersi sunt ad se.

Idem rursus gloriā hominum fugit.

Syncleticæ. Ruff. lib. 3. n. 114.

19. Dixit sancta Syncletica: Sicut thesaurus manifestus citò expenditur, ita & virtus quæli-

Virtus publicata periclitatur.

bet, cùm innotuerit vel publica fuerit, exterminabitur. Sicut enim cera soluitur à facie ignis, ita & anima laudibus inanitur, & amittit virtutum rigorem.

Eiusdem. Ruff. lib 3. num. 113. Pasch. c. 13. num. 2.

20. Dixit iterũ: Sicut impossibile est, vno eodémque tempore & herbam esse & semen; ita impossibile est, vt sæcularem gloriam habentes, cælestem faciant fructum.

Incerti. Ruffin. l. 3. n. 54 titulo Theodori.

21. Aliquando in Cellis festiuitate celebratâ, edebant fratres in ecclesiâ. Erat autem ibi frater quidam, qui dixit ministranti: Ego non manduco coctum aliquid, sed sal. Et vocauit minister aliũ fratrem coram multitudine, dicens: Ille frater non comedit coctum, affer ei sal. Surrexit autem quidam senum, & dixit ei: Expedierat tibi hodie in cellâ tuâ comedere carnes, quàm audiri hanc vocem coram tantis fratribus.

Singularitas sibi in societate fugiẽda.

Incerti.

22. Erat quidam abstinens à cibis, & non mãducans panem; venit ad quemdam senem. Opportunè autem illic etiam alij superuenerant peregrini, & fecit senex modicum pulmentum propter eos. Et cùm sedissent manducare, frater ille abstinens posuit sibi soli cicer infusum, & manducabat. Et cùm surrexissent à mẽsá, tulit eum senex secretò, & dicit ei: Frater, si venis ad aliquẽ, non ostendas illi conuersationem tuam: si autem conuersationem tuã tenere vis, sede in cella tuâ, & nusquam exeas. Ille autem acquiescens verbis senis, factus est communis vitæ in id quod cum fratribus inuenisset.

Vel nõ excedẽdũ, vel more aliorum viuendum.

Incerti.

23. Dixit senex: Humana prouidentia omnem pinguedinem hominis amputat, & relinquit eum siccum.

Incerti.

24. Dixit senex: Aut fugiẽs fuge homines, aut irridens mundũ & homines qui in mundo sunt, stultum temetipsum in pluribus facito.

Aut fugiendus mũdus aut irridendus.

LIBELLVS NONVS.

De eo, quòd non oportæt iudicare quemquam.

Antonij.

1 Contigit aliquando fratri in congregatione abbatis Eliæ tẽtatio, & expulsus inde, abijt in montem ad abbatem Antonium. Et cùm mãsisset aliquanto tempore apud eum, remisit eum ad congregationem vnde exierat. Illi autem videntes eum, iterùm expulerunt, qui similiter perrexit ad abbatem Antonium, dicens: Noluerunt me suscipere, pater. Misit ergo senex ad eos, dicens: Nauis naufragium tulit in pelago, & perdidit onus quod portabat, & cum labore vacua nauis perducta est ad terram. Vos ergo liberatam nauim in terram vultis submergere? Illi autem cognoscentes, quia eum abbas Antonius remisisset, statim susceperunt eum.

Apologus insignis de pœnitente recipiendo.

Besarionis.

2. Quidam frater peccauerat, & iussit eum presbyter exire de ecclesiâ. Surrexit autem Besarion, & exiuit cũ eo, dicens: Et ego peccator sum.

Isaac. Ruff. lib. 3. n. 137.

3. Venit abbas Isaac de Thebaidâ in congregatione fratrum, & vidit quemdam de fratribus culpabilem, & adiudicauit eum. Cùm autem exisset ad eremum, venit angelus Domini, & stetit ante ostium cellæ eius, dicens: Non te dimitto intrare. Ille autem rogabat, dicens: Quæ est caussa? Et respondens angelus Domini, ei dixit: Deus me misit vt dicerem tibi: Vbi iubes vt mittam illum fratrem culpabilem, quẽ addixisti? Et statim abbas Isaac pœnitentiam egit, dicens: Peccaui, ignosce mihi. Et dixit Angelus: Surge, ignoscit tibi Deus, sed custodi de cetero ne adiudices quemquam, priusquam Deus adiudicet eum.

Deo iudicii proximi rel[i]nquendum.

Moysis.

4. Frater aliquando in Scithi inuentus est culpabilis, & fecerunt seniores conuentum, & miserunt ad abbatem Moysem, dicentes, vt veniret: ille autem venire noluit. Misit autem ad eũ presbyter, dicens: Veni, quia plebs fratrum te exspectat. Et ille surgens venit. Tollens autem secum sportam vetustissimam, impleuit eam arenâ, & post se portauit. Illi verò exierunt ei obuiam, dicentes: Quid hoc est, pater? Dixit autem eis senex: Peccata mea sunt post me currentia, & non video ea, & veni ego hodie iudicare aliena peccata? Illi autem audientes, nihil locuti sunt fratri, sed ignouerunt ei.

Moysis aliena peccata non iudicanda docet.

Pastoris.

5. Interrogauit abbas Ioseph abbatem Pastorem, dicens: Dic quomodo monachus fiam. Et dixit ei senex: Si vis requiem inuenire & in hoc & in futuro sæculo, in omni caussâ dic: Quis sum ego? & ne iudices quemquam.

Eiusdem.

6. Frater quidam interrogauit eum iterùm, dicens: Si videro culpam fratris mei, bonum est celare eam? Dicit ei senex: Quacumque horâ tegimus peccatum fratris nostri, teget etiam Deus nostrum: & quacumque horâ prodiderimus culpas fratrum, & Deus nostras similiter prodet.

Tegẽda aliorum peccata.

Eiusdem.

7. Offendit aliquando frater in congregatione. Erat autem in ipsius locis quidam solitarius, qui iam longo tempore foris non exibat. Veniẽs autem abbas de congregatione illâ ad eum, indicauit de fratre illo qui offenderat. Et ille dixit: Expellite eum. Expulsus autem frater de cõgregatione, misit se in [11] fossatum, & flebat ibi: contigit autem vt alij fratres euntes ad abbatem Pastorem audirent eum in fossatu plorantem: qui descendentes ad eum inuenerunt eum in magno dolore constitutum, & rogauerunt eum vt iret ad senem illum solitarium; & non acquieuit, dicens: In hoc loco moriar ego. Venientes autem fratres ad abbatem Pastorem, narrauerunt ei de eo. Et rogauit eos, vt irent ad eum, dicentes: Abbas Pastor vocat te ad se. Quod cùm ei dixissent, perrexit ad eum. Et videns eum senex afflictum, surrexit & osculatus est eum, & adgaudens ei rogabat vt sumeret cibum. Misit autem abbas Pastor vnum de fratribus suis ad illum solitarium, dicens: Audiens de te, multi anni sunt, quòd te videre volui, & pro pigritiâ nostrâ amborum non potuimus nos inuicem videre: modò autem Deo volente & occasione facta fatiga te vsque huc, vt nos videre possimus: erat enim non egrediens de cellâ suâ. Quod cùm audisset, dicebat: Nisi Deus inspirasset seni illi de me, non misisset ad me. Et surgens venit ad eum. Et salutantes se inuicem cum gaudio sederunt. Dixit autẽ ei abbas Pastor: Duo homines erant in loco vno, & ambo habebant mortuos suos. Reliquit autem vnus mortuum suum, & abiit plorare illius alterius. Audiens autem hæc senex, compunctus est in sermone eius, & recordatus est quod fecerat, & dixit: Pastor sursum in cælo, ego autem deorsum in terrâ.

A sene expulsum fratrem offendens.

Pastor abiectus expurgat.

Paradigmate senem corripit.

Eiusdem. Ruff. lib. 3 num. 10 Pasch. c. 19. num 12.

8. Frater quidam interrogauit abbatem Pastorem, dicẽs: Quid facio, quia pusillanimis fio dum sedeo? Dicit ei senex: Nullum spernas neq; condẽnes, & nulli obloquaris, & Deus præstabit tibi requiem, & erit sessio tua sine perturbatione.

Vnde requies.

Pior. Ruff. lib 3. num. 136.

9. Factus est aliquando conuentus in Scithi, & loquebantur patres de quodã fratre culpabili. Abbas autem Pior tacebat: posteà autem surgens egressus est, & tollens saccum, impleuit eum arenâ,

arenâ, & portabat eum in humeris suis; & mittens in sportellâ modicâ de eadem arenâ, portabat etiam ipsam in antè. Interrogatus autem à patribus quid hoc esset? Ille respondit: Saccus iste qui multum habet arenæ, mea peccata sunt; & quoniam multa sunt, posui ea supra dorsum, ne doleam pro ipsis & plorem: ista autem arena modica peccata sunt istius fratris, & sunt ante faciem meam, & in ipsis exerceor iudicans fratrẽ, quod non oportet ita fieri, sed mea magis peccata ante me esse, & de ipsis cogitare, & rogare Deum vt ignoscat mihi. Audientes autem patres, dixerunt: Verè hæc est via salutis.

Nostra magis quàm aliorum ponderanda peccata.

Incerti. *Neminem iudices.*

10. Dixit senex: Non iudices fornicatorem, si castus es; quoniã similiter legẽ præuaricaris. Etenim qui dixit: Non forniceris; dixit: Ne iudices.

Incerti.

11. Ad quemdam solitarium venit presbyter cuiusdam basilicæ; vt consecraret ei oblationem ad communicandum. Veniens autem quidam ad illum solitarium, accusauit apud ipsum eumdem presbyterum. Qui cùm ex consuetudine iterùm venisset ad eum, vt consecraret oblationẽ, scandalizatus ille solitarius non aperuit ei. Presbyter autem hoc viso discessit. Et ecce vox facta est ad solitarium, dicens: Tulerunt sibi homines iudicium meum. Et factus est velut in excessu mẽtis, & videbat quasi puteum aureum, & situlam auream, & funem aureum, & aquam bonam valde. Videbat autem & quemdã leprosum haurientem & refundentem in vase, & cupiebat bibere, & non poterat propter quòd leprosus esset ille qui hauriebat. Et ecce iterùm vox ad eum, dicens: Cur non bibis ex aquâ hac? quam caussam habet qui implet? implet enim solumodò & effundit in vase. In se autẽ reuersus solitarius, & considerans virtutem visionis, vocauit presbyterum, & fecit eum sicut & priùs sanctificare sibi oblationem.

Malum presbyterum sacramenta nõ contaminare docetur parabolâ.

Incerti.

12. Fuerunt duo fratres magnæ vitæ in congregatione, & meruerunt videre singuli gratiam Dei in alterutrum. Factum est autem aliquando, vt vnus ex eis egrederetur in sextâ feriâ extra cõgregationem, & videret quemdam manè comedentem. Dixit autem ei: Hac horâ manducas in sextâ feriâ? Die autem sequenti facta est celebratio Missarum secundùm consuetudinem. Intuens verò frater eius, vidit gratiam, quæ ei data fuerat discessisse ab eo, & contristatus est. Qui cùm venisset in cellam, dicit ei: Quid fecisti, frater; quia non vidi, sicut pridem, gratiam Dei in te? Ille autem respondens dixit: Ego neque in actu, neq; in cogitationibus conscius mihi sum alicuius mali. Dicit ei frater eius: Nec sermonem odiosum aliquem locutus es? Et recordatus, dixit: Etiam hesternâ die vidi quemdam comedentem manè, & dixi ei: Hac horâ manducas in sextâ feriâ. Hoc est peccatum meum: Sed labora mecũ duas hebdomadas, & rogemus Deum vt mihi indulgeat. Fecerunt ita: & post duas hebdomadas vidit frater gratiam Dei iterùm venientem super fratrem suum, & consolati sunt; Deo qui solus bonus est, gratias referentes.

Sexta feria ieiunium.

Solita Missarum celebratio die Sabbati.

Recessit gratia ob verbũ odiosum.

Vidit fratres in alterutro Dei gratiã.

LIBELLVS DECIMVS.

De discretione.

Antonij. *Opera bona indiscretione vitiantur.*

1. Dixit abbas Antonius: Quia sunt quidam conterentes corpora sua in abstinentiâ, sed quia non habuerunt discretionem, longe facti sunt à Deo.

Eiusdem.

2. Fratres quidam venerunt ad abbatem Antonium, vt nuntiarent ei phantasias quas videbant, & cognoscerent ab eo vtrùm veræ essent, an à dæmonibus illuderentur. Habebant autem asinum secum, & mortuus est eis in viâ: Cùm ergo venissent ad senem, præuenit eos, dicẽs: Quomodo mortuus est ille asinus in via? Dicunt ei: Vnde scis, pater? Et ille dixit: Dæmones mihi ostenderunt. Dicunt ei: Et nos proptereà venimus interrogare te, quia vidimus phantasias, & plerumque fiunt in veritate, ne forte erremus. Et satisfecit eis senex, sumpto exemplo de asino, ostendens quia à dæmonibus fiunt ista. Superuenit autem quidam venationem faciens in siluam agrestiũ animalium, & viderat abbatem Antonium gaudentẽ cum fratribus, & displicuerat ei. Volens autem senex ei ostendere, quia oportet aliquando condescendere fratribus, dicit ei: pone sagittam in arcu tuo, & trahe: & fecit sic. Et dixit ei: Iterùm trahe; & traxit. Et rursus dixit ei: Trahe adhuc; & traxit. Dixit ei venator: Si supra mẽsuram traxero, frangetur arcus. Dicit ei abbas Antonius: Ita est in opere Dei: si plus à mensurâ tendimus, fratres citò deficiunt; expedit ergo vnà & vnà relaxare rigorem eorum. Hæc audiens venator cõpunctus est, & multùm proficiens in sermone senis, discessit; & fratres confirmati, reuersi sunt in locum suum.

Grauitas vicissitudine lætorũ moderanda.

Eiusdem.

3. Frater dixit abbati Antonio: Ora pro me. Et respondit ei senex: Nec ego tui misereor, nec Deus, nisi pro teipso sollicitus fueris & poposceris à Deo.

Eiusdem. *Ab infirmis Deus auertit bella.*

4. Dixit iterùm abbas Antonius: Quia nõ permittit Deus bella excitari in generatione hac, quoniam scit quia infirmi sunt, & portare non possunt.

Arsenij.

5. Dixit aliquando abbas Euagrius abbati Arsenio: Quomodo nos ex istâ eruditione & sciẽtiâ nullas virtutes habemus, hi autem rustici in Ægypto habitantes tantas virtutes possidẽt? Respondit abbas Arsenius: Nos quia mundanæ eruditionis disciplinis intenti sumus, nihil habemus: hi autem rustici Ægyptij ex propriis laboribus acquisierunt virtutes.

Mundana eruditio virtutum detardatio.

Eiusdem.

6. Dicebat beatæ memoriæ abbas Arsenius: Peregrinus monachus in aliâ prouinciâ habitãs, nullis rebus se medium faciat, & quietus erit.

Vnde quies peregrina.

Eiusdem.

7. Interrogauit abbas Marcus abbatem Arsenium, dicens: Bonum est non habere aliquam in cella consolationem. Vidi enim quemdam fratrẽ habentem paruulum olus in cellâ, & eradicabat ea. Et dixit abbas Arsenius: Bonum quidem est, sed secundùm exercitationem hominis vniuscuiusque agendum est: etenim si non habuerit virtutem huiusmodi tolerare, iterùm plantaturus est ea.

Omnimoda abdicatio.

Agathonis. Ruff. lib. 3. num. 198. Pasch. c. 42. num. 1.

8 Narrauit abbas Petrus, qui fuit discipulus abbatis Lot, dicens: Eram aliquando in cellâ abbatis Agathonis, & venit frater quidam ad eum, dicens: Volo habitare cum fratribus, sed dic mihi quomodo habitem cum eis. Dicit ei senex: Sicut in primâ die quando ingrederis ad eos, ita custodi peregrinationem tuam omnibus diebus vitæ tuæ, nec assumas fiduciã. Dicit ei abbas Macarius: Quid enim facit fiducia? Dicit ei senex: Sic est sicut æstus grandis: qui quando exarserit, omnes fugiunt à facie eius, quia æstus etiam arborum fructus corrumpit. Dixit abbas Macarius: Sic mala fiducia est? Respondit abbas Agathon: Non est peior altera passio quàm fiducia; genitrix

Perpes nouitiatus toto tempore religionis seruãdus.

Cauendum à fiduciâ seu præsidentiâ.

trix est enim omnium passionum. Conuenit ergo operatio monacho, non sumere fiduciam, vel si solus sit in cellà.

Arsenij. Ruff. lib. 3. n. 163.

9. Dicebat abbas Daniel: Quia cùm moriturus esset abbas Arsenius, delegauit nobis, dicens: Videte ne vetitis pro me agapem facere, quoniam si feci ego pro meipso, id inuenio.

Agathonis. Ruff. lib. 3. num. 21. Agatho non passus opprobrij.

10. Dicebaut de abbate Agathone, quia abierunt quidam ad eum, audientes quia magnæ discretionis vir esset: & volêtes eum probare si irasceretur, dicunt ei: Tu es Agatho? Audiuimus de te, quia fornicator es, & superbus. Et ille respondit: Etiam sic est. Et dixerunt ei: Tu es Agatho verbosus & detractor? Et respondit. Ego sum. Dicunt ei iterùm: Tu es Agatho hæreticus? Et respondit: Non sum hæreticus. Et rogauerunt eum, dicentes: Dic nobis cur tanta dicentibus nobis in iniuriâ tuâ patienter tuleris; hunc autem sermonem, quia diximus, Hæreticus es, non sustinuisti? Et ille respondit, & dixit ei: Illa prima mihi ascribo, vtilitas enim animæ meæ est: quòd autem dixistis hæreticum me esse, ideò non acquieui, quia separatio est à Deo, & non opto separari à Deo. Illi audientes admirati sunt discretionem eius, & ædificati discesserunt.

Hæresis à Deo separatio.

Eiusdem. Quid labor corporis, quid custodia interioris hominis.

11. Interrogatus est idem abbas Agatho: Quid est maius, labor corporis, aut custodia interioris hominis? Dicit abbas: Homo similis est arbori; corporalis igitur labor velut folia arboris, custodia autem interioris hominis fructus est. Quoniam ergo, secundùm quod scriptum est, Omnis arbor non faciens fructum bonum excidetur, & in ignem mittetur; oportet propter fructum nostrum omnem in nobis sollicitudinem esse, hoc est mentis custodiam. Opus tamen habemus etiâ tegumento & ornatu foliorum, quæ sunt labor corporis. Erat autem abbas Agatho sapiens ad intelligendum, & impiger ad laborandum, & sufficiens in omnibus, intentus etiam assiduè ad laborem manuum, parcus in cibo atque vestimento.

Matth. 3.

Eiusdem.

12. Idem abbas Agatho cùm fuisset conuentus pro quadam caussâ in Scithi, & fuisset caussa ipsa ordinata, posteà venit, & dicit eis: Non benè ordinastis caussam. Illi autê dixerût ei: Tu quis es, qui vel loqueris? Et ille respôdit: Filius hominis; scriptum est enim: Si verè vtique iustitiam loquimini, iusta iudicate filij hominum.

Psal. 57.

Eiusdem.

13. Dixit abbas Agatho: Iracundus si mortuos suscitet, non placet Deo propter iracundiâ suam.

Achillis.

14. Venerunt aliquando tres senes ad abbatê Achillem, & vnus ex eis habebat opinionem malam. Dicit autem ei vnus de senibus: Abba, fac mihi vnam sagenam ad piscandum. Et ille dixit: Non facio. Et alius dixit ei: Fac nobis, vt habeamus memorium tui in monasterio nostro. Et ille respondit: Non mihi vacat. Dixit ei tertius ille, qui habebat malam opinionem: Mihi fac sagenam, vt habeam de manibus tuis benedictionê, abba. Et ille statim respondit ei: Ego tibi faciam. Dixerunt autem ei secretò duo priores, quibus non acquieuerat: Quomodo sic, quia nobis rogâtibus noluisti facere, & huic dixisti: Ego tibi faciam? Respondit eis senex: Vobis ideò dixi, Non facio; quia non mihi vacat, & non contristabimini; huic autem si non fecero, dicturus est, quia de opinione meâ, quæ mala est, audiuit senex, & ideò noluit facere sagenam; & statim Incidemus funem ad sedandum animum eius, ne tristiriâ absorberetur huiusmodi.

Cur indigenis potissimùm præstat Achilles.

Abraham. Ruff. lib. 3. num. 163.

15. Dicebant de quodâ sene, quia fecerit quinquaginta annos neque panem comedens, neque facile aquam bibens; & dicebat: Quia extinxi fornicationem, & auaritiam, & vanam gloriam. Et quia abbas Abraham audierat quòd hæc dixisset, venit ad eum, & dixit ei: Tu dixisti hunc sermonem: Et ille respôdit: Etiam. Et dixit ei abbas Abraham: Ecce intra in cellam tuam, & inuenis supra mattam tuâ mulierem, potes non cogitare quia mulier est? Et dixit: Nô; sed impugno cogitationem meam, vt non tangam mulierem illam. Dixit abbas Abraham: Ecce igitur nô fornicationem interfecisti, quia viuit passio ipsa, sed alligata est. Iterùm si ambulas in viâ, & vides, lapides & testas vasorum, & in ipsis iacens aurum, quod videris, potes velut lapides reputare? Et respondit: Non; sed resisto cogitationi meæ ne colligam illa. Et dicit ei abbas Abraham: Ecce ergo viuit passio, sed alligata est. Et dixit iterùm abbas Abraham: Si audieris de duobus fratribus, quia vnus diligit te & bona de te loquitur, alius autem odit & detrahit tibi, & venerint ad te, vtrosque æqualiter suscipis? Et dixit: Non, sed extorqueo animo, vt similiter benefaciam ei qui me odit, sicut illi qui diligit me. Et dixit ei abbas Abrahâ; Viuunt ergo passiones, sed tantùm à sanctis viris quodammodò religantur.

Passio in viris sanctis alligatur, non extinguitur.

Ammonas.

16. Narrauit quidam patrum, quia senex aliquis erat in cellâ studiosè laborans, & vestiebatur mattâ: qui cum perrexisset ad abbatê Ammonam, vidit eum abbas Ammonas vtentê mattâ, & dixit ei: Hoc tibi nihil prodest. Et dixit ei ille senex: Tres cogitationes mihi molestæ sunt; Vna, quæ me compellit vt alicubi in eremo recedâ; alia, vt peregrina petam, vbi me nemo cognoscat; tertia, vt includam me in cellâ, vt nullû videam, & post biduum comedam. Dicit ei abbas Ammonas: Nihil tibi ex his tribus expedit facere, sed magis sede in cellâ tuâ, & comede parum quotidie, habens semper in corde tuo publicani illius, qui in Euangelio legitur, sermonem, & ita poteris saluus esse.

Cella cû humilitate custodienda.

Lucæ 18.

Daniel. Vt ter corporis sicca animam.

17. Dicebat abbas Daniel: Quia quantû corpus viruerit, tantum anima exsiccatur; & quantum siccatû fuerit corpus, anima tantum virescit. Dixit iterùm abbas Daniel: Quia quantum corpus fouetur, tantum anima subtiliatur; & quantum fuerit corpus subtiliatum, tantum anima fouetur.

Arsenij.

18. Narrauit iterùm abbas Daniel, quia quando erat in Scithi abbas Arsenius, erat ibi monachus quidam rapiens ea quæ habebant senes: abbas autem Arsenius volens eum lucrari, & senibus quietem præstare, tulit eum in cellâm suam, & dicit ei: Quidquid vis ego tibi dabo, tantùm non rapias: & dedit ei aurum, & nûmos, & [14] rescellas, & omne quod in [15] responso suo habebat, dedit ei. Ille autem iterùm rapiebat. Senes verò videntes, quia non quieuit, expulerunt eum, dicentes: Quia si inuenitur frater habens de infirmitate corporis aliquid, oportet sustinere eum; si autem furatus & admonitus non quiescit, expellite eû: quoniâ animæ suæ detrimentum facit, & omnes in eo loco habitantes conturbat.

Infirmus tolerandus, non fur.

Incerti.

19. Venit in initio conuersationis suæ abbas Euagrius ad quemdam senem, & dixit: Dic mihi, abba, sermonem quo saluus fiam. Ille autê dixit ei: Si vis saluari, quando ad aliquem vadis, nô priùs loquaris antequâ te ille inquirat. Euagrius autem compunctus in hoc sermone, pœnitentiam

Non loquendum nisi rogatus.

tiam egit in conſpectu ſenis, & ſatisfecit ei, dicens: Crede mihi, multos codices legi, & talem eruditionem numquam inueni. Et multùm proficiens exiit.

Euagrij.

Vitioſarum paſſionum medela.

20. Dixit abbas Euagrius: Mentem nutantem vel errantem ſolidat lectio, & vigiliæ, & oratio: concupiſcentiam verò feruentem madefacit eſuries & labor & ſollicitudo: iracundiam autẽ perturbatam reprimit pſalmodia, & longanimitas, & miſericordia, ſed hæc opportunis temporibus, & menſurâ adhibitâ: ſi autem inopportune vel ſine menſurâ fiunt, ad paruum tempus proficiũt, quæ autem parui temporis ſunt, noxia magis quàm vtilia erunt.

Ephræm.

Idem l. 1. in Vitâ Ephræm, cap 7.

Ephram prudenter impudicā corrigit.

21. Tranſeunte aliquando abbate Ephrẽ, vna proſtituta ex immiſſione cuiuſdam cœpit ei blãdiri, cupiens eum, ſi poſſet, ad turpem commixtionem illicere, vel ſi hoc non poſſet, ſaltem ad iracundiam prouocaret, quoniam numquã eum vidit quiſquam iraſcentem vel litigantem. Ipſe autem dixit ad eam: Sequere me. Cùm veniſſent autem in loco populoſo, dicit ei: Veni huc, & ſicut voluiſti, commiſceor tecum. Illa autem videns multitudinem, dicit ei: Quomodo poſſumus hîc hóc facere, tãtâ multitudine hîc aſtante? cõfundemur enim. Ipſe autẽ ait: Si homines erubeſcis, quanto magis erubeſcere debemus Deum, qui reuelat occulta tenebrarũ: Illa autem confuſa & cõfutata receſſit abſque opere voluptatis ſuæ.

1. Cor. 4.

Zenonis.

Iob. 15.

Deus ſolus mundus.

22. Venerunt aliquãdo ad abbatem Zenonem quidam fratres, & interrogauerunt eum, dicentes: Quid eſt quod ſcriptum eſt in libro Iob: Nec cælum mundum eſſe in conſpectu Dei? Reſpondit autem ſenex dicens: Reliquerunt homines peccata ſua, & cæleſtia ſcrutantur. Hæc autẽ eſt interpretatio ſermonis, quem requiſiſtis, vt quoniam Deus ſolus eſt mundus, dictum ſit, nec cælum mundum eſſe in conſpectu eius.

Theodori.

Hæreticus fugiendus.

23. Dixit abbas Theodorus de Pherme: Si habes amicitias cum aliquo, & contigerit eum in tentationem fornicationis incurrere, ſi potes, da ei manuum, & retrahe illum ſurſum: ſi autem in errore aliquo fidei incurrerit, nec tibi acquieſcit, reuertere citò, incide amicitias eius abs te, ne fortè remorans traharis cum eo in profundum.

Eiuſdem.

Opus manuũ parergon ſit operi animæ.

24. Venit aliquando memoratus abbas Theodorus ad abbatem Ioannem, qui erat eunuchus ex natiuitate. Et cùm loquerentur, dixit abbas Theodorus: Quando eram in Scithi, opus animæ erat opus noſtrum, opus autem manuum tamquam in tranſitu habebamus: nũc autem factum eſt opus animæ, velut cùm in tranſitu factum eſt opus.

Eiuſdem.

Conuerſio miranda, non lapſus.

25. Venit aliquando quidam patrum ad eumdem abbatem Theodorum, & dixit ei: Ecce quidam frater reuerſus eſt ad ſæculum. Et dixit ei abbas Theodorus: In hoc non admireris: ſi quando audieris, quia præualuit quis effugere de ore inimici, hoc admirare.

Eiuſdem.

26. Dixit memoratus abbas Theodorus: Multi eligũt in hoc ſæculo temporalem quietem, antequam præſtet eis Dominus requiem.

Ioannes Nani. Ruff. l. 3. n. 56.

27. Dicebant de abbate Ioanne ſtaturâ breui, quia dixerit aliquando fratri ſuo maiori: Volebã eſſe ſecurus ſicut Angeli ſunt ſecuri, nihil operantes, ſed ſine intermiſſione ſeruientes Deo; & ſpolians ſe quo veſtitus erat, abiit in eremo. Et factâ ibi hebdomadâ vnâ, reuerſus eſt ad fratrem ſuum; & dum pulſaret oſtium, reſpondit ei antequam aperiret, dicens: Quis es tu? Et ille dixit: Ego ſum Ioannes. Et reſpondit frater eius, & dixit ei: Ioannes Angelus factus eſt, & vltrà inter homines non eſt. Ille autem pulſabat dicẽs: Ego ſum: non aperuit ei, ſed dimiſit eũ affligi. Poſteà verò aperiens dixit ei: Si homo es, opus habẽs iterùm operari, vt viuas: ſi autem Angelus es, quid quæris intrare in cellam? Et ille pœnitentiam agens, dixit: Ignoſce mihi, Frater, quia peccaui.

Non quæ ſupra nos ſunt ſequenda.

Eiuſdem.

28. Venerunt aliquando ſenes in Scithi, & erat cum eis abbas Ioannes Nanus: & dum comederent, ſurrexit quidam presbyter vir magnus, vt daret per ſingulos vaſculum aquę paruum ad bibendum: & nemo acquieuit accipere ab eo, niſi ſolus Ioannes Breuis. Admirati ſunt autem ceteri, & dixerunt ei: Quomodo tu cum ſis omnium minor, præſumpſiſti miniſterio vti viri ſenis & magni? Et dicit eis: Ego quãdo ſurgo dare aquã, gaudeo ſi omnes biberint, vt mercedem acquiram: nunc igitur propterea ego ſuſcepi, vt faciam ei qui ſurrexit inuenire mercedem, ne fortè etiam cõtriſtetur nullo ſumente ab eo. Hæc cùm dixiſſet, admirati ſunt omnes de diſcretione eius.

Ioannis diſcretio.

Ioſeph.

29. Interrogauit aliquando abbas Paſtor abbatem Ioſeph, dicens: Quid faciam, quando appropinquãt mihi aliquæ tentationes, reſiſto illis, an permitto intrare? Dicit ei ſenex: Dimitte intrare & pugna cũ eis. Reuertens ergo in Scithi ſedebat & cõtigit vt veniens quidã à Thebaidâ in Scithi narraret fratribus, ſe interrogaſſe abbatem Ioſeph, Quando appropinquat mihi tentatio, reſiſto ei, an dimitto intrare? Et dixerit ei: Omnino non dimittas tentationem in te, ſed citò abſcinde eam. Audiens autem abbas Paſtor, quia ſic dixerit huic, qui venerat à Thebaidâ, abbas Ioſeph, ſurgens iterùm abiit in Panepho ad Abbatem Ioſeph, & dicit ei: Abba, ego tibi commiſi cogitationes meas, & tu aliter dixiſti mihi, aliter autem fratri de Thebaidâ. Et dicit ei ſenex: Scis quia diligo te? Et reſpondit: Etiam. Nónne tu mihi dixiſti, vt ſicut mihi ipſi, ita tibi dicerem quod ſentirem? Etenim ſi intrauerint tentationes, & dederis atque acceperis cum eis, probatiorem te faciunt, ego autem velut mihi ipſi ſic tibi locutus ſum: ſunt autem aliqui quibus nec approximare expedit paſſiones, ſed ſtatim debent abſcindere eas.

Quibuſdam prodeſt tentare, quibuſdam non.

Eiuſdem.

Ieiunium ſexta feria.

30. Item dixit abbas Paſtor: Veni aliquando in Heracleo inferiore ad abbatem Ioſeph, & habebat in monaſterio ſuo arborem ſycomorum pulchram nimis; & dicebat mihi à manè: Vade, & collige tibi, & manduca. Erat autem ſexta feria. Ego autem non comedi propter ieiunium: & rogaui eum dicens: Dic mihi propter Dominum rationẽ huius rei, quia dicebas mihi: Vade, manduca. Ego quidem propter ieiunium nõ abij, ſed erubeſcebam, quia mandatum tuum non feceram, cogitans quia ſine ratione mihi hæc non præceperas. Ille autem reſpondit: Patres ſeniores non loquuntur ab initio fratribus recta, ſed magis diſtorta; & ſi viderint, quia ea quæ torta ſunt faciunt, iam eis non loquuntur niſi quæ expediunt, agnoſcentes quoniam in omnibus obedientes ſunt.

Aliquando diſtorta ſeniores fratribus præcipiebant, & quare.

Eiuſdem.

31. Frater interrogauit abbatem Ioſeph, dicens: Quid faciam, quia nec moleſtias ferre poſſum, nec laborare, & dare eleemoſynam? Et dicit ei ſe

ei ſenex: SI non potes horum nihil facere, vel ſerua conſcientiam tuam ab omni malo proximi tui, & ita ſaluus eris: Deus autem animam ſine peccato quærit.

Proximus non inducendus.

Iſaac. Pueri ab eremo ablegandi.

32. Dixit abbas Iſaac Thobæus fratribus ſuis: 36 Pueros hîc non adducatis, quia propter pueros in Scithi quatuor eccleſiæ eremus factæ ſút.

Lucij.

33. Interrogauit abbas Lóginus abbatem Lucium, dicens: Habeo tres cogitationes: vnam vt ad peregrinationem vadam. Et reſpódit ei ſenex: Si non tenueris linguam tuam vbicumque perrexeris, non eris peregrinus. ſed refræna hîc linguam tuam, & eris etiam hîc peregrinus. Et dixit ei abbas Longius: Alia cogitatio mea eſt, vt ieiunem biduanas leuando. Et reſpondit ei abbas Lucius: Iſaias propheta dixit: Si curuaueris velut circulum ceruicem tuam, nec ſic erit acceptum ieiunium tuum: ſed magis contine mentem tuam à cogitationibus malis. Et dixit abbas Longinus: Tertium eſt diſpoſitum meum, vt declinem hominum aſpectus. Et reſpondit eis abbas Lucius: Niſi priùs correxeris vitam tuam inter alios conuerſando, neque ſolus habitans corrigere te præualebis.

Qui linguā refrænat, vbique peregrinus eſt.

Iſaiæ 58.

Macarij. Qualiū malorum illorū debemus eſſe memores

34. Dixit abbas Macarius: Si recordamur mala quæ inferuntur nobis ab hominibus, amputamus menti noſtræ virturem recordandi Deum: ſi autem recordamur malorum, quæ dæmones excitant, erimus imperſorabiles.

Mathois.

35. Dixit abbas Mathois: Neſcit ſatanas quâ paſſione ſeducatur anima, & ideò ſeminat quidé in eâ zizaniam ſuam, ſed metere neſcit: ſpargit aliquando ſemina fornicationum, aliquando detractionum, & ceterarum ſimiliter paſſionum; & in quâ paſſione viderit animam declinantem, hanc ei miniſtrat: nam ſi ſciret ad quid procliuis eſt anima, non ei diuerſa vel varia ſeminaret.

Varia diaboli ſemina tentationum.

Nathyræ.

36. Narrauerunt de abbate Nathyrâ, qui fuit diſcipulus abbatis Siluani, quia cùm ſederet in cellâ ſua in monte Sinâ, mediocriter gubernauit vitam ſuam de his quæ erant neceſſaria corpori. Quando autem factus eſt epiſcopus in Pharan, multùm cóſtabat animam ſuam in duritiâ continentiæ. Et dicit ei diſcipulus ſuus: Abba, quando eramus in eremo non te ita cruciabas. Et dicit ei ſenex: Fili, illic ſolitudo erat, & quies, & paupertas, propterea volebam gubernare corpus meum, ne infirmarer, & quærerem quod non habebam: nunc autem hîc ſæculum eſt, & occaſiones ſunt excedendi plurimæ: & ſi in infirmitatem incurrero, ſunt hîc qui ſuccurrant, ne propoſitum monachi perdam.

Quare Nathyra ſeuerior in epiſcopatu quàm monachatu.

Paſtoris.

37. Frater interrogauit abbatem Paſtorem, dicens: Perturbatio mihi fit, & volo derelinquere locum iſtum. Et dicit ei ſenex: Pro quâ cauſâ? Et ille dixit: Quia audio verba de quodam fratre, quæ me non ædificant. Et dicit ei ſenex: Non ſunt vera quæ audiſti? Et dixit ei: Etiam, pater, vera ſunt: nam frater qui dixit mihi, fidelis eſt. Et reſpondens dixit: non eſt fidelis, qui tibi dixit; nam ſi eſſet fidelis, nequaquam diceret tibi talia: Deus autem audiens vocem Sodomorum, non credidit, niſi deſcenderet & videret oculis ſuis. Et ille dixit: Et ego vidi oculis meis. Hæc audiens ſenex, reſpexit in terram, & tenuit paruam feſtucam, & dicit ei: Quid eſt hoc? Et ille reſpondit: Feſtuca eſt. Iterùm intendit ſenex ad tectum cellæ, & dicit ei. Quid eſt hoc? Et ille reſpondit: Trabes eſt, quæ portat tectum. Et dixit ei ſenex: Pone in corde tuo, quia peccata tua ſic ſunt ſicut trabes hæc; illius autem fratris de quo loqueris, velut hæc parua feſtuca. Audiens autem abbas Siſois hunc ſermonem, admiratus eſt, & dixit: In quo te beatum faciam, abbas Paſtor? Verumtamen velut pretioſus lapis, ita verba tua gratiâ & gloriâ plena ſunt.

Gen. 18.

Aliena minuenda peccata, propria aggrauanda.

Eiuſdem.

38. Venerunt aliquando presbyteri regionis illius ad monaſteria vicina, in quibus etiam erat & abbas Paſtor: & intrauit abbas Anub, & dixit ei: Rogemus presbyteros iſtos hodie accipere hic in charitate dona Dei. Ille autem ſtans diu non dedit ei reſponſum; abbas verò Anub contriſtatus exiit. Dixerunt autem abbati Paſtori, qui iuxta eum ſedebant: Quare non dediſti ei reſponſum? Et dicit ei abbas Paſtor: Ego cauſſam non habeo; iam enim mortuus ſum. mortuus enim non loquitur; non igitur reputetis me, quia hîc vobiſcum ſum.

Paſtor ut mortuus conuerſatur.

Eiuſdem. Ruff. lib. 3. num. 184.

39. Abiit quidam frater aliquando de monaſterio abbatis Paſtoris in peregrè, & applicuit ad quemdam ſolitarium: erat enim ille habens cum omnibus charitatem, & multi veniebant ad eum. Nuntiauit autem ei frater ille quædam de abbate Paſtore: qui audiens virtutem animi eius, deſiderauit eum videre. Cùm reuerſus autem fuiſſet frater ille in Ægypto, poſt aliquantum tempus ſurgens ſupradictus ſolitarius, venit vt peregrinus in Ægyptum ad eumdem fratrem, qui priùs applicuerat apud ipſum: dixerat enim ei, vbi maneret. Videns autem ille, miratus eſt & valde gauiſus. Dixit autem ei ille ſolitarius: Oſtende charitatē quam habes in me, & duc me ad abbatem Paſtorem. Et tollens eū, duxit ad ſenem, & nuntiauit ei de eo, dicens: Quidam magnus homo, & multā charitatem habēs, & honorem plurimum in prouinciâ ſuâ, venit deſiderans videre te. Suſcepit ergo eū cum gratulatione ſenex, & ſalutantes ſe inuicem reſederunt. Cœpit autem loqui peregrinus ille frater de Scripturis ſanctis, & de rebus ſpiritualibus atque cœleſtibus: abbas autem Paſtor auertit faciem ſuam, & non dedit ei reſponſum. Videns autem ille quia non loqueretur ei, contriſtatus exiit, & dicit fratri illi qui eum adduxerat: In vanum iter iſtud aſſumpſi; veni ad ſenem, & ecce nec loqui mecum dignatur. Intrauit autem frater ad abbatē Paſtorē, & dicit ei: Abba, propter te venit magnus hic vir, habens tantam gloriam in loco ſuo, quare nó locutus es cum eo? Reſpondit ei ſenex: Iſte de ſurſum eſt, & de cæleſtibus loquitur; ego autem de deorſum ſum, & de terrenis loquor: ſi ergo mihi locutus fuiſſet de paſſionibus animæ, ego vtique reſponderem ei; ſi autem de ſpiritualibus, ego hæc ignoro. Exiens ergo frater dixit illi: Quia ſenex non citò de Scripturis loquitur, ſed ſi quis ei loquitur de paſſionibus animæ, reſpondit ei. Ille autem compunctus intrauit ad ſenem, & dixit ei: Quid faciam, abba, quia paſſiones animæ dominantur mei? Et intuens eum ſenex gaudens, dixit ei: Modò benè veniſti; nunc aperiam os meum de his, & implebo illud bonis. Ille autem valdè ædificatus dicebat: Verè hæc eſt via charitatis. Et gratias agens Deo, quia tam ſanctum virum videre meruit, reuerſus eſt in regionem ſuam.

Paſtor humilia & terrena ſectatur, non ſcrutatur cæleſtia.

Eiuſdem. Paſtor mansuetus in pœnitentia præſcriptione.

40. Frater interrogauit abbatem Paſtorem, dicens: Feci peccatum grande, & volo triennio pœnitere. Dixit autem ei abbas Paſtor: Multum eſt. Et dixit ei frater: Iubes annum vnum? Et dixit iterùm ſenex: Multum eſt. Qui autem præſentes erant,

erant, dicebant: Usque ad quadraginta dies? Senex iterùm dixit: Multum est. & adiecit dicens: Ego puto, quia si ex toto corde homo pœnituerit, & non apposuerit facere iterùm unde pœnitentiam agat, etiam triduanam pœnitentiam suscipiat Deus.

Eiusdem. 41. Interrogauit eum abbas Ammon de immundis cogitationibus, quas cor hominis generat, & de vanis desideriis. Et dixit ei abbas Pastor: Numquid gloriabitur securis sine eo, qui incidit eum ipsâ? Et tu ergo non eis porrigas manus, & otiosæ erunt. *Isaiæ 10.*

Eiusdem. 42. Interrogauit eumdem sermonem abbas Isaias. Dicit abbas Pastor: Sicut capsa pleno vestibus, si dimissa fuerit tempore longo, putrefiunt vestes in ea: ita sunt & cogitationes in corde nostro; si non fecerimus ea corporaliter, tempore longo exterminabuntur & putrefient. *Cogitationes tempore evanescunt.*

Eiusdem. 43. Interrogauit abbas Ioseph de eadem re; & dixit abbas Pastor: Sicut quis claudens serpentem vel scorpionem in vase, & obturat eum, procedente tempore omnino moritur: ita malignæ cogitationes, quæ studio dæmonum pullulant, patientiâ eius cui immittuntur paulatim deficiunt. *Cogitationes cordis evanescunt.*

Eiusdem. Ruff. lib. 3. n. 45. 44. Interrogauit abbas Ioseph abbatem Pastorem, dicens: Quomodo opus est ieiunare? Et dixit abbas Pastor: Ego volo ut quotidie manducans subinde paululum subtrahat sibi, ne satietur. Dicit ei abbas Ioseph: Ergo quando eras iuuenis, non ieiunabas biduanas leuando? Et dixit ei senex: Crede mihi, quia & triduanas, & hebdomadam; sed & hæc omnia probauerunt senes magni: & inuenerunt, quia bonum est quotidie manducare, per singulos dies parum minus: & ostenderunt nobis viam hanc regalem, quia leuior est & facilis. *Quomodo ieiunandum.* *Regalis via ieiunij.*

Eiusdem. 45. Dixit abbas Pastor: Non habites in loco, ubi vides aliquos habentes aduersum te zelum; quia ibi non proficies.

Eiusdem. 46. Frater venit ad abbatem Pastorem, & dicit ei: Semino agrum meum, & facio ex ipso agapem. Dicit ei senex: Bonum opus facis. & discessit cum proposito animi: & adiiciebat ad agapem, quam faciebat. Hoc autem audiens abbas Anub, dixit abbati Pastori: Non times Deum, quia sic locutus es fratri illi? Et tacuit senex. Post duos autem dies misit abbas Pastor ad fratrem illum, & vocauit eum ad se, & dixit ei, audiente abbate Anub: Quid me interrogasti illâ die? quia mens mea alibi erat. Et dixit ei frater: Hoc dixi, quia semino agrum meum, & de hoc quod colligo, ex ipso facio agapem. Et dixit ei abbas Pastor: Putaui quia de fratre tuo illo, qui laicus est, diceres; si autem tu facis hæc, non est opus monachi. Ille autem contristatus est audiens, & dixit: Aliud opus non facio nec scio, nisi hoc; & non possum seminare agrum meum? Cùm autem discessisset, cœpit abbas Anub pœnitentiam agere apud abbatem Pastorem, dicens: Ignosce mihi. Dixit ei abbas Pastor: Ecce ab initio sciebam, quia non est opus monachi, sed secundùm animum eius locutus sum ei, & excitaui animum eius ad profectum charitatis nunc autem abiit tristis, & tamen istud opus facit. *Quid non sit opus monachi.*

Eiusdem. Matth. 5. in Græco. 47. Frater quidam interrogauit abbatem Pastorem, dicens: Quid est illud quod scriptum est, Qui irascitur fratri suo sine caussa? Et ille respondit: Ex omni re, quâ te grauare voluerit frater tuus, si irasceris aduersus eum, donec oculum tuum dexterum eiicias, & à te proiicias, sine caussâ irasceris ei: si autem aliquis voluerit te separare à Deo, pro hoc irascere. *Quâ caussâ irascendum.*

48. Dixit abbas Pastor: Si peccauerit homo & non negauerit, dicens, Peccaui, non increpes eum, quia frangis propositum animi eius. Si autem dixeris: Non contristeris, frater, sed obserua de cetero; excitas animum eius ad pœnitentiam. Eiusdem. *Ad pœnitentias non cogendi sed excitandi delinquentes.*

49. Dixit iterùm qui suprà: Bonum est experimentum. Experimento enim homines probatiores sunt. Eiusdem.

50. Item dixit qui suprà: Si quis docet aliquid & non facit quod docet, similis est puteo qui omnes ad se venientes satiat & delet sordes, seipsum autem purgare non potest, sed omnis spurcitia & immunditia in eo est. Eiusdem. Ruff. lib. 3. n. 183. *Docens, & non faciens, cui similis.*

51. Dixit iterùm ipse: Est homo, qui seipsum agnoscit. Dixit iterùm: Quia est homo, qui videtur ore tacere, cor autem eius condemnat alios: hic ergo sine cessatione loquitur. Est & alius à mane usque ad vesperam loquens, & taciturnitatem tenet; hoc autem ideò dixit, quia numquam sine audientium utilitate locutus est. Eiusdem. *Quomodo quis loquens taciturnitatem teneat.*

52. Iterùm dixit: Quia si sunt tres in unum, ex quibus unus benè quiescat, alius infirmetur & gratias agat, tertius verò ministret ei ex sincera voluntate, hi tres similes sunt, velut etiam si unius sint operis. Eiusdem. *Diversorum similia merita.*

53. Iterùm dixit: Malitia nequaquam expellit malitiam: sed si quis tibi malè facit, tu benè fac ei, ut per bonum opus tuum destruas malitiam ipsius. Eiusdem. Ruff. lib. 3. n. 79. Pasch. c. 7. n. 3.

54. Dixit iterùm: Qui querulosus est, monachus non est: qui malum pro malo reddit, monachus non est: qui iracundus est, monachus non est. Eiusdem. *Quis monachus nō sit.*

55. Frater venit ad abbatem Pastorem, & dicit ei: Multæ cogitationes veniunt in animâ meâ, & periclitor in eis. Et eiecit eum senex sub aëre nudo, & dicit ei: Expande sinum tuum & apprehende ventum. Et ille respondit: Non possum hoc facere. Et dicit ei senex: Si hoc non potes facere, nec cogitationes prohibere potes ne introëant, sed tuum est eis resistere. Eiusdem. *Cogitationes non possunt excludi, sed eludi.*

56. Frater quidam interrogauit eum, dicens: Dimissa est mihi omnis hereditas, quid facio ex eâ? Et dicit ei abbas Pastor: Vade, & post tres dies veni, & dico tibi. Venit autem sicut præfinitum, & dicit ei senex: Quid tibi habeo dicere, frater? Si dixero, Da eam in ecclesiam, clerici sibi facient conuiuia ex eâ: si autem dixero, Da eam parentibus tuis; non est tibi merces: si verò dicam, Da pauperibus, securus eris. Quidquid ergo vis, vade, fac: ego caussas non habeo. Eiusdem. *Hereditas cum mercede pauperibus erogatur.*

57. Dixit iterùm abbas Pastor: Si venerit tibi cogitatio de rebus corpori necessariis, & delegaueris semel; & iterùm venerit, & delegaueris, quid fiat? iam tertiò si venerit, non intendas ei, otiosa est enim. Eiusdem. *Quæ otiosa cogitatio.*

58. Frater quidam dixit abbati Pastori: Si video rem aliquam, vis ut dicam illam? Dicit ei senex: Scriptum est. Qui responderit verbum antequam audiat, stultitia ei & opprobrium est. Si ergo interrogatus fueris, dic: sin aliàs, tace. Eiusdem. Eccli. 11.

59. Dixit iterùm abbas Pastor, quia dixerat abbas Ammon: Est homo qui portat toto tempore vitæ suæ securim, & non potest deiicere arborem: est autem alter habens usum incidendi, & in paucis plagis deiicit arborem. Dicebat autem securim discretionem esse. Ammonis. *Discretio securis.*

60. Iterùm dixit: Voluntas hominis murus est Pastoris.

ærens,& lapis percutiens inter ipsum & Deum. Si ergo reliquerit hæc,dic ei & ipse, quod in psalmo scriptum est : In Deo meo transgrediar murum. Et Deus meus impollluta via eius.Si enim iustitia subuenerit voluntari,laborat homo.

Psal 17.

Eiusdem. 61.Frater interrogauit abbatem Pastorem , dicens:Damnum animæ meæ patior,quòd sum cum abbate meo.Quid ergo iubes?Maneo adhuc apud ipsum:Et sciebat abbas Pastor,quia læderetur anima eius per abbatem suum , & admirabatur quare vel interrogabat eum,si manere deberet cum illo. Et dixit ei:Si vis,esto. Et discedens , mansit apud eum. Venit autem iterùm dicens abbati Pastori: Grauo animam meam. Et non dixit ei abbas Pastor:Discede ab eo.Venit tertiò,&dixit:Crede mihi,iam non ero cum eo.Et dicit ei senex:Ecce modò saluatus es,vade,& non sis vltrà cum eo. Dixit enim abbas Pastor eidem:Homo qui vidit damnũ pati animam suam , non opus habet interrogare. Etenim de occultis cogitationibus interrogat quis vt seniores probare possint:de manifestis autem peccatis non est opus interrogare , sed statim abscindere.

Fugienda societas,quâ quis læditur.

Eiusdem. 62 Interrogauit abbas Abraham,qui erat abbatis Agathonis discipulus,abbatem Pastorem , dicens:Quare mẽ sic dæmones impugnant? Et dicit ei abbas Pastor:Te impugnant dæmones?Non pugnant nobiscum dæmones,quando voluntates nostras facimus:quia voluntates nostræ dæmones factæ sunt,& hæ sunt quæ tribulant nos vt faciamus eas. Si autem vis scire,quales sunt,cum quibus dæmones pugnant, cum Muyse & similibus eius.

Dæmones cũ quibus pugnent.

Moysis. 63.Dixit abbas Pastor, quia frater quidam interrogauerit abbatem Moysem,dicens:Qualis homo mortificat se?homo à proximo suo?Et respondit ei:Nisi posuerit homo in corde suo,quia triẽnium habet in sepulturâ,non attingit ad hoc verbum.

Ruff.l.3. n.206. titulo Incerti. Pelagius? Psch. c. 43. n. 2. titulo Siluani.

Pastoris. 64.Frater interrogauit abbatem Pastorem , dicens : Quomodo oportet monachum sedere in cellâ?Et dixit ei senex : Sedere in cellâ , quantum ad id quod in manifesto est,hoc est,vt faciat opus manuum,& semel comedat,& taceat , & meditetur:occultè enim proficere in cellâ,hoc est,vt portet vnusquisque opprobrium suum in omni loco quocumque pertexerit,& vt ministerij horas custodiat,& de occultis non negligat.Si autem contigerit tempus vt vacet ab opere manuum , intret ad ministerium operis Dei,&id sine aliquâ perturbatione consummet.Finis autem horum est,vt comitatum simul conuersantium bonorum teneas, & reuoceris à malorum comitatu.

Societas bona sectanda.

Pambo. 65.Venerunt aliquando duo fratres ad abbatem Pambo,& interrogauit vnus ex eis,dicens : Abba, ego biduo ieiuno,& duos paximates manduco, putas saluo animam meam , an seducor ? Et alter dixit : Ego colligo de opere manuum mearum duas siliquas diurnas,& parum ex eis retineo ad victum,aliod autem expendo in eleëmosynam putas saluus ero,an seducor ? Et cum plurimùm rogarent eum,ille non respondebat, eis. Post quatuor autem dies cùm discessuri essent , rogabant eus clerici, dicentes:Nolite tristari,fratres, Deus vobis præstabit mercedem: sic & enim consuetudo huius seni,non cito loquitur,nisi Deus ei dederit quod dicat.Intrauerunt ergo ad senem,& dixerunt ei:Abba,ora pro nobis.Et ille dixit eis:Ambulare vultis:Et dixerunt · Etiam. Et intuens eos in semetipso accipiens opera eorum , scribebat in terram,& dicebat:Pambo biduo ieiunat , & duos paximates manducat,putas in hoc est monachus? Non iterùm dicebat:Et Pambo laborat in die duas siliquas,& dat eas in eleëmosynam , putas in hoc est monachus:Necdum.Et paululum reticens , dixit ad eos:Bonum quidem operaris , sed si custodias conscientiam tuam cum proximo tuo,ita saluaberis.In his ergo sic ædificati fratres , cum gaudio discesserunt.

Pax cum proximo, via salutis.

Eiusdem. 66. Frater quidam interrogauit abbatem Pambo,dicens : Quare me prohibent spiritus quidam facere bona proximis ? Dixit ei senex:Non sic loquaris,alioquin Deum mendacem facies ; sed dic magis:Omnino misericordiam facere nolo. Præueniens enim Deus dixit : Dedi vobis potestatem calcandi super scorpiones & serpentes , & super omnem virtutem inimici; cur ergo tu immundus spiritus non conculcas?

Lucæ 10.

Palladij. 67. Dixit abbas Palladius:Oportet animam secundùm Christi voluntatem conuersantem , aut discere fideliter,quæ nescit; aut docere manifestè, quæ nouit ; si autem vtrumque , cùm possit , non vult , insaniæ morbo laborat. Initium enim recedendi à Deo, fastidium doctrinæ est , & cùm non appetit illud quod semper anima esurit quæ diligit Deum.

Quomodo discendum & docendum.

Sisoi. 68 Frater dixit abbati Sisoi : Quare non recedun à me passiones ? Et dicit ei senex : Quia vasa earumdem passionum intra te sunt, sed da eis pignus suum,& discedent.

Siluani. 69. Venit quidam frater ad abbatem Siluanum in monte Sinâ, & vidit fratres laborantes, & dixit seni:Nolite operari cibum qui perit; Maria autem optimam partem elegit. Et dicit senex discipulo suo : Voca Zachariam , & mitte fratrem istum in cellam,vbi nihil est. Et cùm facta fuisset hora nona,intendebat ad ostium,si mitterent & vocarent eum ad manducandum ; & cùm nemo loqueretur ei , surgens venit ad senem , & dicit ei : Abba, hodie fratres non comederunt ? Et dixit ei senex: Etiam iam comederunt.Et dicit ei frater : Et quare me non vocasti ? Et respondit senex : Tu homo spiritalis es, & non indiges hoc cibo ; nos autem carnales sumus & volentes manducare,propterea operamur manibus nostris , tu verò bonam partem elegisti, legens totà die , & nolens sumere cibum carnalem. Qui cùm hæc audisset , prostrauit se ad pœnitentiam,dicens:Ignosce mihi abba. Et dixit senex : Puto opus habet omnino Maria Martham : per Martham enim Maria laudatur.

Ioan 6. Lucæ 10. Ruff.lib. 3. n. 33.

Martha Mariæ necessaria.

Syncleticæ. 70.Dixit sancta Syncletica : Qui sensibiles diuitias de labore & periculis maris colligunt, quãdo multa lucrantur,tunc plura desiderant , & quæ habent , velut nihilum reputant ; ad ea verò , quæ necdum habent , omnem intentionem animi tendunt. Nos autem & eorum quæ quærenda sunt, nihil habemus , & nolumus possidere quæ necessaria sunt propter timorem Dei.

Spiritales sint negociatores.

Eiusdem. 71.Dixit iterùm:Est tristitia vtilis,& est tristitia quæ corrumpit.Tristitia ergo vtilis est,vt pro peccatis ingemiscamus , & pro ignorantia proximorum,& vt non cadamus à proposito, vt perfectionem bonitatis attingamus : hæ sunt species veræ tristitiæ.Est enim & aduersarij nostri ad hæc quædam coniunctio.Immittit enim tristitiam sine aliquà ratione,quam tædium appellauerunt. Oportet ergo

Duplex tristitia.

tet ergo talem spiritum sæpiùs orando & psallendo magis depellere.

Eiusdem. 72. Dixit iterùm: Est enim ex immissione diaboli extensa dura abstinentia, nam & sequaces eius faciunt hoc: quando ergo discernimus diuinam & regalem abstinentiam a tyrannicâ atque diabolicâ? Manifestum est, quia mediocri tempore conuersationis tuæ vna regula ieiunij sit tibi. Non subitò quatuor aut quinque dies continuos ieiunas, & iterùm multitudine ciborum soluis virtutem? *Ieiunium immoderatum lætificat dæmonem.* hoc enim lætificat diabolum. Semper enim quod sine mensurâ est, corruptibile est. Noli ergo subitò arma tua expendere, ne nudus inuentus in bello facile capiaris: arma verò nostra corpus nostrum est, anima verò nostra miles est. Vtrisque ergo diligentiam præsta, vt paratus sis ad id quod necesse est.

Saræ. 73. Venerunt aliquando duo senes de partibus Pelusij ad abbatissam Saram. Et cùm ambularent, dicebant ad inuicem: Humiliemus vetulam istam. Et dicunt ei: Vide ne extollatur animus tuus, & di- *Sara sexu mulier, animo vir.* cas: Quia ecce solitarij viri veniunt ad me, quæ mulier sum. Et dixit eis abbatissa Sara: Sexu quidẽ mulier sum, sed non animo.

Eiusdem. 74. Iterùm dixit abbatissa Sara: Si poposcero à Deo, vt omnes homines ædificentur in me, inuenior ante ianuas singulorum pœnitentiam agens, sed magis oro, vt cor meum cum omnibus purum sit.

Hyperichij. 75. Dixit abbas Hyperichius: Ille est verè sapiens, qui facto suo docet alios, non qui verbis.

Monachi Romani. 76. Venit aliquando monachus quidam ab vrbe Româ, qui in palatio magnum locum habuit, & habitabat in Scithi in vicinitate ecclesiæ, habebat autem secum vnum seruum qui ministrabat ei. Videns autem presbyter ecclesiæ infirmitatem eius, & cognoscens quia de delicijs esset vir ille, id quod ei Dominus donabat, vel quod in ecclesiam intrabat, transmittebat ei. Qui cùm fecisset viginti quinque annis in Scithi, factus est vir contemplator, præuidens & nominatus. Audiens autem quidam de magnis monachis Ægyptijs opi- *Nõ omnibus æqualis corporis maceratio cõuenit.* nionem eius, venit videre eum, sperans corporalem conuersationem plus apud eum arduam inuenire. Qui cum intrasset, salutauit eum, & facientes orationem sederunt. Videns autem Ægyptius vestitum mollibus rebus, & [16] budam de papyro, & pellem stratam sub ipso, & modicum capitale de carticâ sub caput eius, sed & pedes mundos habentem cum caligulis, scandalizatus est intra se de eo, quia in loco illo non erat consuetudo taliter conuersandi, sed magis duram abstinentiam habere consueuerant. Senex autem ille Romanus habens contemplationem siue præuidentiæ gratiam, intellexit quia scandalizatus est intra se de eo Ægyptius monachus, & dicit ministro suo: Fac nobis hodie propter abbatem qui venit, bonam diem. Et coxit parua olera quæ habebat, & surgentes horâ competenti comederunt: habuit etiã & modicum vini propter infirmitatem suam, & illud biberunt. Et cùm factum esset vesperè, dixerunt duodecim psalmos, & dormierunt: similiter autem & nocte. Surgens autem manè Ægyptius *Ægyptius in Romani commodis & hospitalitate scãdalizatur.* dixit ei: Ora pro me. Et egressus est, non ædificatus in eo. Et cùm paululum discessisset, volens eum ille senex Romanus sanare, misit post ipsum & reuocauit eum. Qui cùm venisset, cum gaudio iterùm suscepit eum, & interrogauit eum, dicens: Ex quâ prouinciâ es? Et ille dixit: Ægyptius sum. Et dixit ei: Cuius ciuitatis? Et respondit: Ego omnino non fui de ciuitate, nec habitaui aliquando in ciuitate. Et dixit ei: Antequam monachus esses, quid operabaris in possessione, quâ manebas? Et ille respondit: Custos eram agrorum. Et dicit ei: Vbi dormiebas? Respondit: In agro. Et dixit: Habebas aliquid stratus? Et respondit: Ego in agro habui habere stramenta in quibus dormirem? Et dixit: Et quomodo dormiebas? Respondit: In terrâ nudâ. Et dixit: Quid manducabas in agro, aut quale vinum bibebas? Iterùm respondit: Quæ sunt escæ aut qualis potus in agro? Et dixit: Quomodo ergo viuebas? Respondit: Manducabam panem siccum, & si inueniebam quodcumque de salsamentis, & bibebam aquam. Et dixit senex: Grandis labor. Et dixit: Erat ibi vel balneum in possessione, vbi lauareris? Et ille dixit: Non, sed in flumine lauabar, quando volebam. Cùm ergo hæc omnia ab eo senex responsione eius exegisset, & cognouisset modum prioris vitæ eius atque laboris, volens eum proficere, narrauit ei suam vitam præteritam, quam habebat cùm esset sæcularis, dicens: Me miserum quem vides, de magnâ illâ ciuitate Româ sum, habens in palatio maximum locum apud Imperatorem. Et cùm audisset Ægyptius initia verborum eius, compunctus est, & sollicitè quæ dicebantur audiebat. Et ille adiecit: Reliqui ergo Romam & veni in solitudinem istam. Et iterùm dixit: Me quem vides, habui domos magnas & pecunias multas, & contemnens eas, veni in istam paruam cellam. Iterùm dixit: Me quem vides, lectos vestitos ex auro habui, habentes pretiosissima stramenta; & pro his dedit mihi Deus stramentum hoc de papyro & hanc pellem. Sed & vestes meæ inæstimabili pretio dignæ erant; & pro his vtor has viles rescellas. Iterùm dixit: In prandio meo multum auri expendebatur; & pro illo mihi dedit modica olera hæc & paruulum calicem vini. Erant autem & qui seruiebant mihi plurimi serui, & ecce pro illis vni isti Dominus compunxit, vt seruiret mihi. Pro balneo autem perfundo modico aquæ pedes meos, & caligulis vtor propter infirmitatem meã. Et rursus pro calamis & citharã vel alio musico opere, quo delectabar in conuiuijs meis, dico mihi duodecim psalmos in die, & duodecim in nocte. Sed & pro peccatis meis, quæ antè faciebam, modò cum requie exhibeo paruum & inutile ministerium Deo. Vide ergo te, abba, vt non scandalizeris propter infirmitatem meam. Et hęc audiens *Tollit Romanus Ægyptij scandalum.* Ægyptius atque in semetipsum reuersus, dixit: Væ mihi, quia ego de multa tribulatione & plurimo labore sæculi magis ad repausandum in conuersationem monachi veni, & quod non habebam tũc, modò habeo: tu autem multâ ex delectatione sæculi, voluntate propriâ in tribulationem venisti, & ex multâ gloriâ atque diuitijs venisti in humilitatem & paupertatem. Ex quo multùm proficiens discessit & factus est ei amicus, & sæpe veniebat ad eum suæ vtilitatis caussâ: erat enim vir discernens, & repletus bono odore Spiritus sancti.

77. Dicebat senex: Non necesse est verborum *Incerti.* tantum: sunt enim plurima verba in hominibus *Opera necessaria, non verba.* tempore hoc, sed opera necessaria sunt: hoc enim Deus quærit, non verba, quæ non habent fructum.

78. Frater aliquis interrogauit quosdam patrũ: *Incerti.*

Audită etiă nō retentum verbum Dei prodest.

retineat eorum quæ audit, tamen plus ipsa mundabitur, quam illa quæ omnino nec interrogat quidquam.

Incerti.

Frater sedebat in cellâ suâ quiescens, & volebant dæmones seducere eum sub specie Angelorum, & excitabant eum, vt iret ad collectam, & lumen ostendebant ei: ille autem venit ad quemdam senem, & dixit ei: Abba, veniunt Angeli cum lumine, & excitant me ad collectam. Et dicit ei senex: Non audias eos, fili, quoniam dæmones sunt, & quando veniunt excitare te, dic: Ego quando volo surgo, vos autem non audio. Accipiens autem præceptum senis, reuersus est ad cellam suam. Et sequenti iterùm nocte dæmones secundùm consuetudinem venientes excitauerunt eum. Ille verò, sicut præceptum sibi fuerat, respondebat eis, dicens: Ego quando volo surgo, vos autem non audio. Et illi dicunt ei: Malus senex ille fallator seduxit te; ad quem venit frater volens mutuare pecuniam: & cùm haberet, mentitus est ei, dicens se non habere, & non dedit ei, ex hoc ergo cognosce quia fallator est. Surgens ergo frater diluculo venit ad senem, & nuntiauit ei hæc ipsa. Senex verò dixit ei: Verum est quia habebam, & quia venit frater volens mutuare, & non dedi ei, sed sciebam, quia si darem ei, damnum animæ ipsius faciebam. Cogitaui ergo vnum mandatum præterire, quàm prævaricari decem ex quibus ad tribulationem potuissemus venire pro illo, si à me pecuniam accepisset. Tu autem dæmones qui te seducere volunt, ne audias. Et multùm confortatus de verbis senis, abiit ad cellam suam.

Dæmonibus etiam ad collectam excitantibus non obediendum.

Incerti.

94. Venerunt aliquando tres fratres ad quemdam senem in Scithi, & vnus ex his interrogauit eum, dicens: Abba, commendaui vetus & nouum Testamentum memoriæ. Et respondit senex, & dixit: Replesti verbis aërem. Et secundus interrogauit eum, dicẽs: Vetus & nouum Testamentum ego scripsi per me ipsum. Dixit autem & huic: Et tu replesti fenestras de chartis. Et tertius dixit: Mihi in focularem herbæ ascenderunt. Et respondit senex, & dixit: Et tu expulisti à te hospitalitatem.

In opere virtus, non in memoriâ vel libris.

Incerti.
Senex quasi personâ Dei functum decet.

95. Narrauerunt quidam patrum de quodam sene magno, quia si veniebat aliquis interrogare eum sermonem, ille cum magnâ fiduciâ dicebat: Ecce ego suscipio personam Dei, & sedeo in sede iudicij, quid ergo vis vt faciam tibi? Si ergo dixeris mihi, miserere mei; dicit tibi Deus: Si vis vt miserear tui, miserere & tu fratribus tuis & ego misereor tui. Si autem vis vt ignoscam tibi, ignosce & tu proximo tuo. Numquid à Deo est caussa? Absit! sed in nobis est, si volumus saluari.

Incerti.

96. Dicebant de quodam sene in Cellis, qui erat magnus laborator, cùm faceret opus suum, contigit alium quemdam sanctum virum venire ad cellam eius, & audiuit eum de foris litigantem cum cogitationibus, & dicentem: Vsquequò propter vnum verbum omnia illa amitto? Ille autem foris stans, putabat quia cùm aliquo alio litigaret, & pulsauit vt intraret & pacificaret eos: & ingrediens & videns quia nemo alius erat intrò, habens etiam fiduciam apud senem, dixit ei: Cum quo litigabas, abba? Ille respondit: Cum cogitationibus meis, quia quatuordecim libros memoriæ commendaui, & vnum verbum modicum audiui foris, & cùm venissem facere opus Dei, omnia illa perdidi, & hoc solum, quod foris audieram, venit in memoriâ meâ in horâ ministerij mei, & propterea litigabam cum cogitatione meâ.

Vel leue verbũ foris auditum distrahit.

97. Fratres de congregatione venerunt in eremo, & applicuerunt ad quemdam eremitam, & suscepit eos cum gaudio. Et sicut est consuetudo eremitis, videns eos de labore fatigatos, posuit mensam extra horam; & quod habuit in cellâ apposuit eis, & repausauit eos. Et quando factum est serò, dixerunt duodecim psalmos, similiter & nocte: cùm autem senex vigilaret, audiuit eos inter se dicentes: Quia solitarij viri plus repausant in eremo, quàm nos in congregatione. Mane autem cum ambulaturi essent ad alium vicinum eius, dixit eis: Salutate eum pro me, & dicit ei: Nòn adaques olera. Ille autem cùm hoc audisset, intellexit verbum, & tenuit eos vsque serò laborantes ieiunos. Cum autem serò factum esset, fecit prolixum opus Dei, & posuit ea quæ habebat, & dixit: Ceslemus modicè propter vos, quia de labore estis fatigati. Et dixit iterùm: Quotidie manducare non solemus, sed propter vos gustemus modicum. Et apposuit eis panem siccum & sal, & dixit Ecce propter vos festiuitatem habemus hodie; & misit parum aceti in salibus illis. Et surgentes cœperunt psallere vsque manè. Et dixit: Propter vos non possumus adimplere regulam nostram, vt modicè pausetis, quia peregrini estis. Manè autem facto volebant fugere: ille autem rogabat eos, dicens: Manete aliquantum temporis nobiscum, sin aliàs, vel propter mandatum, dies tres secundùm consuetudinem eremi facite nobiscum. Illi autem videntes, quia non relaxaret eos, fugerunt occultè.

Incerti.

Charitatis officium benignè interpretandum.

Nulli scandalo sit hospitalitas.

Triduum hospitalitatis ex more eremi.

98. Frater interrogauit quemdam patrem, dicens: Si contigerit grauari me somno, & transierit hora ministerij mei, anima mea præ verecundiâ non vult implere opus suum. Et dixit senex: Si te contigerit vsque manè dormire, quando euigilas, surge, claude ostium & fenestras tuas, & fac opus tuum, scriptum est enim: Tuus est dies, & tua est nox; In omni enim tempore glorificatur Deus.

Incerti.

In omni tempore glorificatur Deus. Psal. 73.

99. Dicebat aliquis senex: Quia est homo comedens multa & adhuc esuriens, est etiam alter homo qui pauca comedit, & satiatur. Maiorem autem habet mercedem ille qui plus comedit, & esuriens manet, ab illo qui parum comedit, & satiatur.

Senis. Ruff. lib. 3. n. 48. Pasch. c. 8. n. 3.
Comedens sobriè quãdo præfertur.

100. Dixit quidam senex: Si contigerit inter te & alium sermo aliquis tristis, & negauerit ille, dicens: Non dixi sermonem hunc, ne certes cum eo, & dicas: Dixisti; quia exacerbatur, & dicet tibi: Etiam dixi.

Incerti.
Contentio vitanda.

101. Frater aliquis interrogauit senem, dicens: Soror mea pauper est, si do ei eleemosynam, non est sicut vnus de pauperibus? Et dixit senex: Non. Dixit autem frater: Quare, abba? Et respondit senex: Quia sanguis ipse trahit te modicum.

Incerti.
Eleemosyna danda potius non consanguineis.

102. Dixit senex: Quia oportet monachum neque auditorem esse obtrectantium, neque obtrectari, neque scandalizari.

Incerti.
Obtrectatio fugienda.

103. Dixit quidam senex: Non omnia quæ dicuntur placeant tibi, neque omni sermoni consentias. Tardiùs crede, & quod verum est, cito dic.

Senis.
Tardè credendum.

104. Dixit quidam senex: Si ascenderit in corde fratris sedentis in cellâ verbum, & reuoluens fra-

Incerti.

iet verbum ioannin, non potuerit ad menſuram verbi pertingere, neque tractus fuerit à Deo, aſſiſtunt ei dæmones, & oſtendunt ei de verbo illo, quod ipſi volunt.

Incerti. *Colloquia ſint ædificatoria, non obtrectatoria.*

105. Dicebant quidam ſenum: Quando congregabamur initio ad inuicem, & loquebamur aliquid quod vtile eſſet animabus noſtris, efficiebamur ſeorſum & ſeorſum, & aſcendebamus in cælum: nunc autem congregamur, & in obtrectationibus occupamur, & vnus alterum trahimus in profundum.

Incerti. *Ab interiori homine vis ad exteriorē manat.*

106. Dixit alter quidam patrum: Si quidem interior homo noſter ſobriè agit, poteſt etiam exteriorem cuſtodire: ſi verò non eſt ita, quà poſſumus virtute cuſtodiamus linguam.

Incerti. *Quod ore dicitur, opere complendum.*

107. Item qui ſuprà dixit: Opus ſpirituale neceſſarium eſt, quia in hoc venimus. Magnus enim labor eſt ore dicere, quod non fit opere corporali.

Incerti. *Fuga otij.*

108. Alter quidam patrum dixit: Quia omnino oportet hominem habere intra cellam opus, quod laboret: ſi autem in opere Dei occupatur, venit ad eum diabolus die inter diem, ſed non inuenit locum in quo maneat. Si autem rurſus dominando ei inimicus in captiuitatem redegerit eum, venit iterùm ſpiritus Dei frequenter: ſed ſi nos ei non faciamus locum propter malitiam noſtram, diſcedit.

Incerti. *Senes Scithi integrâ hebdomadâ ieiunant.*

109. Deſcenderunt aliquando monachi de Ægypto in Scithi, vt viderent ſeniores loci illius. Et cùm vidiſſent eos extenuatos fame, de nimiâ abſtinentiâ impatienter comedere, ſcandalizati ſunt in eis. Hoc autem presbyter agnoſcens, voluit ſanare eos, & ita dimittere, & prædicauit in eccleſiâ plebi, dicens: Ieiunate & extendite abſtinentiam veſtram, fratres. Volebant autem Ægyptij, qui illic venerant, diſcedere, & retinuit eos. Cùm autem ieiunaſſent primò aporiati ſunt; fecerat enim eos biduo ieiunare continuato. In Scithi autem habitantes ieiunauerunt hebdomadam: & facto Sabbato ſederunt manducare Ægyptij cum ſenibus. Turbantibus autem ſe ad manducandum Ægyptiis, vnus de ſenibus tenuit manus eorum, dicens: Cùm diſciplinâ manducate, quomodo monachi. Vnus autem ex Ægyptiis repulit manus eius, dicens: Dimitte me quia morior, totâ hebdomadâ nihil coctum comedi. Et dixit ei ſenex: Si vos biduo interuallo manducantes ita defeciſtis, quare in fratribus ſcandalizati eſtis, qui ſemper hebdomadas eo ordine leuando abſtinentiam ſeruant. Illi autem pœnitentiam coram eis egerunt, & ædificati in abſtinentiâ eorum abierunt cum gaudio.

Incerti. *Recèns cōuerſus non debet fieri ſolitarius.*

110. Frater quidam renuntians ſæculo, & accipiens habitum monachi, ſtatim reclusit ſe, dicens: Solitarius volo eſſe. Audientes autem vicini ſeniores, venerunt & eiecerunt eum, & fecerunt circuire cellas fratrum, & pœnitentiam coram ſingulis agere, & dicere: Ignoſcite mihi, quia non ſum ſolitarius, ſed adhuc initium monachi nuper aſſumpſi.

Incerti. *Voluntas abdicanda.*

111. Dixerunt quidam ſenes: Si videtis iuuenem voluntate ſuâ aſcendentem in cælum, tene pedem eius, & proiice eum in terram, quia non ita expedit ei.

Incerti.

112. Frater dixit cuidam ſeni magno: Abba, volebam inuenire ſenem aliquem iuxta voluntatem meam, & morari cum ipſo. Et dixit ei ſenex: Benè quæris, domine meus. Ille autem affirmabat huiuſmodi eſſe deſiderium ſuum, non intelligens quod locutus eſt ſenex ille. Sed cùm videret eum ſenex æſtimantem quod bene ſentiret, dixit ei: Ergo ſi inuenis ſenem ſecundùm voluntatem tuam, vis manere cum eo? Et ille dixit: Etiam omnino hoc volo, ſi inuenero ſecundum voluntatem tuam. Dixit ergo ei ſenex: Non vt tu ſequaris voluntatem ſenis illius, ſed vt ille tuam voluntatem ſequatur, & ita in eo repauſes. Sentit autem frater ille quod dicebat, & ſurgens proſtrauit ſe ad pœnitentiam, dicens: Ignoſce mihi, quia valde gloriabar, æſtimans me benè dicere, cùm nihil tenerem boni.

Iuniores ſeniori e voluntatis accommodet.

Incerti. *Senex aetati non profeſſioni deferi.*

113. Duo fratres carnales renuntiauerunt ſæculo, quorum vnus, qui ætate minor erat, primus cœperat conuerſari: & cùm veniſſet apud eos quidam patrum, & applicuiſſet apud eos, poſuerunt peluim. Et venit qui minor erat ætate vt lauaret pedes ſeni: ſenex autem tenens manum eius remouit eum, & eum qui maior ætate fuerat, fecit implere opus, quod primi in monaſterio facere conſueuerant. Dixerant autem ei aſtantes fratres: Abba, ille minor in conuerſatione primus eſt. Reſpondit eis ſenex: Extollo primatum minoris, & trado ei qui ætate præcedit.

Sen. *Scriptura opere expleda.*

114. Dixit quidam ſenex: Prophetæ conſcripſerunt libros; patres autem noſtri venerunt poſt eos, & operati ſunt in eis plurima: & iterùm ſucceſſores illorum commendauerunt eos memoriæ. Venit autem generatio hæc quæ nunc eſt, & ſcripſit ea in chartis atque membranis, & repoſuit in feneſtris otioſa.

Incerti. *Myſterium veſtis monachorum.*

115. Dicebat ſenex: Quia cucullum, quo vtimur ſignum eſt innocentiæ: ſuperhumerale, quo humeros & ceruicem alligamus, & ſignum eſt crucis: zona verò quà cingimur, ſignum eſt fortitudinis. Conuerſemur ergo iuxta id quod habitus noſter ſignificat, quia omnia cum deſiderio facientes, numquam deficiemus.

LIBELLVS VNDECIMVS.

De eo, quòd oporteat ſobriè viuere.

Arſen.

1 FRater interrogauit abbatem Arſenium, vt audiret ab eo ſermonem. Dixit autem ei ſenex: Quantacumque tibi virtus eſt, conare vt interiùs opus tuum ſecundum Deum ſit, & vincat exterioris hominis paſſiones. Dixit iterùm: Si quærimus Deum, apparebit nobis, & ſi tenemus eum, manebit apud nos.

Agathonis. Ruff l. 3. n. 161.

2 Dixit abbas Agathon: Non debet monachus permittere conſcientiæ ſuæ vt accuſet eum in quacumque re. Quando autem moriturus erat memoratus abbas Agathō, tres dies manſit immobilis, apertos oculos tenens. Pulſauerunt autem eum fratres, dicentes: Abba, vbi es? Et ille reſpondit: In conſpectu diuini iudicij aſſiſto. Dicunt ei: Et tu times? Et ille dixit: Interim laboraui virtute quâ poruſ, io cuſtodiendis mandatis Dei; ſed homo ſum, & neſcio vtrùm placuerint opera mea coram Deo. Dicunt ei fratres: Et non confidis de operibus tuis, quia ſecundùm Deum ſint? Et dixit

ſenex:

Non ſidendũ proprijs operibus.

nex: Non præſumo, niſi venero ante Deum; aliter enim ſunt iudicia Dei, aliter hominum. Cùm autem vellent eum adhuc interrogare alium ſermonem, dicit eis: Oſtendite charitatem, & nolite mecum loqui, quia occupatus ſum. Quo dicto, ſtatim emiſit ſpiritum cum gaudio. Videbant enim eum colligentem ſpiritum, quemadmodum ſi quis ſalutat amicos ſuos dilectos. Habuit autem cuſtodiam magnam in omnibus, & dicebat: Quia ſine cuſtodiâ ad nullam virtutem aſcendit homo.

Ammoys. *Ne peccet loquẽdo, etiã ſodalẽ ſuum amouet Ammoys.*

3. Dicebant de abbate Ammoys, quia quando ibat ad eccleſiam, non permittebat diſcipulum ſuum iuxta ſe ambulare, ſed de longè ſequi; ſed & ſi approximaſſet ſe ad eum, vt interrogaret eum de quacumque re, mox dicebat ei, & ſtatim repellebat eum retrò, dicens: Ne fortè cùm loquimur aliquid de vtilitate animæ, incurrat etiam ſermo qui non pertinet ad rem, proptereà non te permitto morari iuxta me.

Arſenij. *Omnis ſermo Arſenio gladius.*

4. Dicebat abbas Ammoys abbati Arſenio in initio: Quomodo me vides modò? Et ille dixit: Sicut Angelum, pater. Et iterùm dixit ei poſtea. Nũc quomodo me vides? Et ille dixit: Quomodo ſatanam, etenim vel ſi bonum ſermonem loquaris, velut gladius mihi eſt.

Allois. *Vnde requies*

5. Dixit abbas Allois: Niſi dixerit homo in corde ſuo: Ego ſolus & Deus ſumus in hoc mundo, requiem non habebit.

Eiuſdem.

6. Dixit iterùm: Quia ſi vult homo, in vnâ die vſque ad veſperam peruenit ad menſuram diuinitatis.

Beſarionis.

7. Abbas Beſarion moriens dicebat: Debet monachus totus oculus eſſe, ſicut Cherubim & Seraphim.

Danielis. *Dei præſentia vbique.*

8. Iter agebãt aliquando ſimul abbas Daniel & abbas Ammoys: dixit autem abbas Ammoys: Putas aliquando & non ſedebimus in cellâ, pater? Dixit ei abbas Daniel: Quis enim auferet à nobis Deũ? nam & foris Deus eſt modò, & iterùm in cellâ Deus eſt.

Euagrij.

9. Dixit abbas Euagrius: Magnum eſt quidem, ſine impedimento orare; maius eſt, pſallere ſine impedimento.

Eiuſdem. *Nouiſſimorũ memoria.*

10. Idem dixit: Memor eſto ſemper exitus tui, & non obliuiſcaris æterni iudicij, & non erit delictũ in animâ tuâ.

Theodori.

11. Dixit abbas [17] Theodorus de Ennato: Quia ſi nobis imputat Deus negligentias temporis quo oramus, & captiuitates quas patimur dum pſallimus, non poſſumus ſalui fieri.

Theonæ.

12 Dixit abbas Theonas: Quia impeditur mens noſtra & reuocatur à contemplatione Dei, proptereà captiui ducimur in carnalibus paſſionibus.

Ioannis. *Ioannes ſecularia ad ſpiritalia trahit.*

13. Venerunt aliquando quidam fratrum tentare Ioannem Breuem, quia non dimittebat mentem ſuam diffundi in cogitationibus ſæculi, neque loquebatur cauſſam huius mundi, & dicunt ei: Gratias agimus Deo, quia multum pluit iſto anno, & rigatæ competenter arbores palmarum bene incipiunt producere ramos; & inueniunt vnde laborent fratres, qui ſolent in manuum ſuarum operibus occupari. Dicit ergo eis abbas Ioãnes: Sic eſt quando Spiritus ſanctus deſcendit in corda ſanctorum, vireſcunt quodammodò & innouantur, & proferunt folia in timore Dei.

Eiuſdem. *Senex operis Deo intentus.*

14. Dicebant iterùm de abbate Ioanne, quia fecerit aliquando plectas ad duas ſportas, & expenderit eas in vnâ ſportâ, & non intellexit donec iungeret parieti. Erat enim mens eius occupata in contemplatione Dei.

Verba Seniorum.

Eiuſdem. *Monachi Scithi alios animant.*

15. Senex quidam erat in Scithi, habens quidem tolerantiam corporalem, ſed non valdè ſcrupuloſus erat in retinendis quæ audierat. Abiit ergo iſte ad abbatem Ioannem Breuem, vt interrogaret eum de obliuione: & audiens ab eo ſermonem, rediit in cellam ſuam, & oblitus eſt quod dixit abbas Ioãnes. Iterùm abiit & interrogauit eum; audiens autem ab eo, ſimiliter reuerſus eſt; mox autem vt peruenit ad cellã ſuã, oblitus eſt quod audiuit; atque ita multoties vadens atque reuertens, dominabitur ei obliuio. Poſt hæc verò rurſus occurrens ſeni, dixit: Noſti, abba, quia oblitus ſum rurſus quod dixiſti mihi: ſed ne tibi moleſtus eſſem, ideò non veni. Dixit ei abbas Ioannes: Vade, incende lucernam. Et incendit. & dixit ei: Affer alias lucernas, & incende ex eâ. Et fecit ſic. Et dixit abbas Ioannes ſeni: Ne aliquid læſa eſt lucerna, quia ex eâ alias incendiſti? Et dixit: Non. Ita nec Ioannes læditur ſi tota Scithia veniat ad me, nec impedit me à charitate Dei; quando igitur vis, veni nihil hæſitans. Et ita per patientiam virorumque, abſtulit Deus obliuionem à ſene: hoc enim erat opus habitantium in Scithi, vt animarent eos qui impugnabantur à quacumque paſſione, & extorquebant ſibi laborem, vnde inuicem lucrarentur bono.

Eiuſdem. *Ioſue 14.* *Non omnia poſſumus omnes.*

16. Interrogauit frater abbatem Ioannem, dicens: Quid facio, quia frequenter venit quidam frater, vt tollat me ſecum ad opus quod laborat, & ego miſer ſum infirmus, & deficio in tali re: quid ergo de mandato Dei faciam? Reſpondens ſenex dixit ei: Caleph filius Iephone, dixit Ieſu filio Naue: Quadraginta annorum eram quando miſit me Moyſes ſeruus Domini tecum ad terram iſtam; & nunc octoginta annorum ſum: & quemadmodum tunc eram fortis, ita & nunc valeo intrare & exire ad bellum. Itaque & tu, ſi putes, vt ſicut ingrederis, ita egrediaris, vade; ſi autem non potes id facere, ſede in cellâ tuâ plorans peccata tua. Et ſi inuenerint te lugentem, non te compellent exire.

Iſidori. *Nox & dies expenſi in Pſalmis.*

17. Dixit abbas Iſidorus, qui erat presbyter in Scithi: Ego quando eram iuuenis & ſedebam in cellâ meâ, non habebam numerum pſalmorum, quos dicebam in miniſterio Dei: nox enim mihi & dies in hoc expendebatur.

Senis. *Senex dormit ſecularibus, vigilat ſpiritalibus ſermonibus.*

18. Narrauit abbas Caſſianus de quodam ſene in eremo ſedente; quia rogauerit Deum, vt donaret ei, ne dormitaret aliquando, cùm ſpirituales res faceret: ſi autem detractionis aut odij verba eſſent, ſtatim in ſomno corrueret, vt non huiuſmodi venenum aures eius exciperet. Hic dicebat, diabolum ſtudioſum eſſe vt moueret homines in verba otioſa; impugnatorem etiam totius doctrinæ ſpiritualis. Ad quam rem hoc vtebatur exẽplo: Loquente me aliquando de vtilitate animarum ad quoſdam fratres, in tantum ſomno profundo occupati ſunt, vt nec palpebras oculorum mouere poſſent: ego autem volens oſtendere opus dæmoniacum eſſe, otioſarum rerum verba introduxi. ad quod illi gaudentes, ſtatim ſomno reluctati ſunt. Ego autem ingemiſcens dixi: Vſque nunc de cæleſtibus rebus loquebamur, & omnium veſtrũm oculi ſomno grauiſſimo tenebantur: quando autẽ ſermo otioſus inuentus eſt, omnes prompti audire cœpiſtis. Propter quod rogo, chariſſimi fratres,

cognoscentes maligni dæmonis opus esse, attendite vobismetipsis, custodientes vos a somno, quando aliquid spirituale vel facitis, vel auditis.

Pastoris.

19 Abiit aliquando abbas Pastor cùm esset iuuenis ad quemdam senem, vt interrogaret eum tres sermones: Cùm autem peruenisset ad senem, oblitus est vnum ex tribus sermonibus, & reuersus est ad cellam suam. Et cùm tetendisset manum, vt teneret clauem, recordatus est sermonis illius, quem ante fuerat oblitus; & sustulit manum à claui, & reuersus est ad senem: senex autem dixit ei: Accelerasti venire, frater. Et ille narrauit ei, quia cùm tetendissem manum tenere clauem, recordatus sum sermonis, quem quærebam, & non aperui cellam, sed mox ad te sum reuersus. Erat autem longitudo viæ multa nimis. Dicebat autem ei senex: Verè gregum Pastor: nominabitur enim nomen tuum in totâ terrâ Ægypti.

Ardor discendi.

Eiusdem.

20. Venit abbas Ammon ad abbatem Pastorem, & dicit ei: Si vado ad cellam vicini, aut si ille ad me venerit pro aliquâ re, veremur inuicem, ne incurrat aliqua incompetens fabula, & aliena à proposito monachi. Et dicit ei senex: Benè facis; necessariam enim habet iuuentus custodiam. Dicit ei abbas Ammon: Senes ergo quid faciebant? Et dixit ei: Iam senes proficientes, atque firmati, non habebant in se aliud quid aut peregrinum in ore suo, vt id loquerentur. Et ille dixit: Si ergo fit necessitas cum vicino loquendi, videtur tibi vt de Scripturis cum eo loquar, aut de verbis & sententiis seniorum? Et dicit ei senex: Si non potes tacere, bonum est magis vt de verbis seniorum loquaris, quam de Scripturis. Periculum est enim non paruum.

Securius de verbis Seniorum loqui, quàm Scripturis.

Eiusdem.

21. Interrogatus est abbas Pastor de inquinamentis, & respondit: Quia si stabilimus actiuam vitam nostram timore Dei, & sobrietate, non inuenimus in nobis inquinamenta.

Timore Dei & sobrietate stabiliendum est.

Eiusdem.

22. Dicebant de abbate Pastore, quia cùm exiturus erat ad opus Dei faciendum, sedebat primus eorum discernens cogitationes suas iugiter vnâ horâ, & sic egrediebatur.

Ante egressum cogitationes discerne.

Paysionis.

23. Dixit abbas Pastor, quia interrogauit quidā abbatem Paysionem, dicens: Quid facio animæ meæ, quia insensibilis facta est, & non timet Deū? & dixit ei: Vade, & iungere homini timenti Deum: & cùm illi inhæseris, doceberis & tu timere Deum.

Bona societas.

Pastoris.

24. Dixit iterùm: Quia principium & finis timor Domini: sic enim scriptum est: Initium sapientiæ timor Domini. Et iterùm, quando Abraham perfecit altare, dixit ei Dominus: Nunc scio quoniam timeas Deum.

Psal. 110.

Gen. 2.

Eiusdem.

25. Dicit iterùm: Discede ab omni homine qui in collocutione incessanter contentiosus est.

Petri.

26. Dixit iterùm: Interrogauit aliquando abbatem Petrum, discipulum abbatis Lot, dicens: Quando sum in cellâ, in pace est anima mea; cùm autem venerit frater aliquis ad me, & retulerit mihi verba eorum quæ foris sunt, turbatur anima mea. Et dixit mihi abbas Petrus, quia dicebat abbas Lot: Clauis tua aperuit ostium meum. Et ego dixi ei: Quod est verbum hoc? Et dixit: Si quis venit ad te, & interrogas eum: Quomodo habes, vnde venis, qualiter agitur circa illos vel illos fratres, susceperunt te an non? tunc aperis ianuam oris fratri tuo, & audis quæ non vis. Et ego dixi ei: Ita est. Sed quid faciat homo, cum venerit frater ad eum? Et dixit ei senex: In luctu omnino doctrina est: vbi autem luctus non est, impossibile est custodire mentem. Et dixit ei: Quando in cellâ sum, mecum est luctus: cum autem aliquis ad me venerit, aut cùm egredior de cellâ, non inuenio luctum. Et dixit ei senex: Necdum tibi subiectus est, sed velut ad vsum pro tempore adhibetur. Et dixit ei: Quis est hic sermo? Et dixit mihi: Si laborat homo pro re aliquâ secundùm virtutem, quacumque horâ quæsierit eam ad vtilitatem suam, inuenit eam.

Clauis silentij.

Luctus in cellâ quærendus.

Sisoi.

27. Frater interrogauit abbatem Sisoi, dicens: Desidero custodire cor meum. Dicit ei senex: Et quomodo possumus custodire cor nostrum, si lingua nostra ianuam apertam habuerit?

Os custodiendum.

Siluani.

28. Sedente aliquando abbate Siluano in monte Sinâ, discipulus eius volens abire ad quoddam ministerium suum, dixit seni: Dimitte aquam, & riga hortum. Ille autem exiens ad dimittendam aquam tegebat faciem suam de cucullo suo, tantùm ad pedes suos intendens. Contigit autem vt ipsâ horâ quidam superuenirет ad eum, & videns eum à longe, considerauit quid fecisset. Et cùm peruenisset ad eum, dixit ei: Dic mihi abba, vt quid tegebas de cucullo faciem tuam, & sic adaquabas hortum? Et dixit ei senex: Ne viderent oculi mei arbores, & occuparetur mens mea ab opere suo in consideratione earum.

Oculorum custodia.

29. Interrogauit abbas Moyses abbatem Siluanum, dicens: Potest homo per omnem diem initiū facere conuersationis? Respondit ei abbas Siluanus: Si est homo operarius, potest per diem & per horam inchoare initium conuersationis suæ.

Semper inueniendum.

Eiusdem.

30. Interrogauerunt quidam aliquando abbatem Siluanum, dicentes: In quali conuersatione operatus es, vt acciperes prudentiam istam? Et ille respondens, dixit: Numquam permisi in corde meo cogitationem morari, quæ exacerbabat.

Qui acquiratur prudentia.

Serapionis.

31. Dixit abbas Serapion: Quia sicut milites Imperatoris cùm ante ipsum stant, non debent dexterâ aut sinistrâ respicere; ita & monachus cùm stat in conspectu Dei, & intentus est omni horâ in timore eius, nihil est quod eum de aduersarij malis terrere possit.

Intentio in opere Dei.

Syncleticæ.

32. Dixit sancta Syncletica: Sobriè viuamus, quia per sensus corporis nostri, vel si nō velimus, fures ingrediuntur: quomodo enim potest non fuscari domus, si fumus exterius ascendens fenestras apertas inuenerit?

Fures per sensus ingrediuntur.

Eiusdem.

33. Dixit iterùm quæ suprà: Oportet nos aduersum dæmones vndique armatos existere, quoniam & exteriùs ingrediuntur, & de intrò mouentur: siquidem & anima nostra id patitur. Sicut enim nauis quæ aliquando exteriùs fluctuum mole opprimitur, aliquando verò interiùs crescente sentinâ demergitur: sic & nos aliquando operum exteriùs commissorum iniquitate damnamur, aliquando verò interiùs nequitiâ cogitationum addicimur: & ideò oportet non solùm exteriùs spirituum immundorum impetus obseruare, verùm etiam interiorum cogitationum immunditionem exhaurire.

Duplices nobis infestant dæmones.

Eiusdem.

34. Dixit iterùm: Non habemus in hoc sæculo securitatem, etenim Apostolo dicente: Qui stat, videat ne cadat: in incertò siquidem nauigamus: quia sicut Psalmista dicit: Velut mare est vita nostra. Sed tamen sunt loca in mari, quædam verò periculis plena, quædam autem & tranquilla:

1. Cor. 10.

Psal. 103.

Ruff. lib. 3. n. 133.

nos

os enim in tranquillâ parte maris nauigare videmur sæculares verò homines in locis periculosis. Et iterùm nos in die nauigamus, sole iustitiæ nobis præbente ducatum. illi autem in nocte ignorantiæ deportâtur. Sed tamen plerumque contingit, vt sæculares illi in tempestate & in obscuro nauigantes, pro metu periculi ad Deum clamando & vigilando saluent nauim suam; nos autem in tranquillitate neglectu ipso demergimur, dum gubernacula iustitiæ derelinquimus.

Vita spiritualium & sæcularium diuersitas.

Hyperichij. 35. Dixit abbas Hyperichius: Cogitatio tua semper sit in regno cælorum, & citò in hereditatem accipies illud.

Eiusdem. 36. Dixit iterùm: Vita monachi iuxta imitationem Angelorum fiat, comburens atque consumens peccata.

Vita monachi, Angelorum imitatio.

Orsisij. 37. Dixit abbas Orsisius: Puto, quia nisi homo custodierit cor suum, omnia quæ audit & videt, obliuiscetur & negliget. Denique sic inimicus inueniens in eo locum, supplantat eum: sicut enim lucerna oleo & [18] lychino præparata lucet, si autem per negligentiam non acceperit oleum, paulatim extinguitur, atque ita inualescunt tenebræ aduersus eam: sed & mus veniens ad eam, volensq́; [19] myxum eius comedere priusquam perfectè extinguatur, non potest propter calorem ignis; si autem viderit quòd nec lumen habet, nec calorem iam retinet ignis, tunc volens trahere myxum eius, deijcit etiam ipsam lucernam in terram: quæ si testea fuerit, minuitur, si ærea, à Domino suo reparatur. Ita etiam si neglexerit anima, paulatim recedit ab eâ Spiritus sanctus, donec perfectè extinguatur calor eius; atque ita inimicus consumit & deuorat propositum animæ illius, sed & corpus nequitiæ exterminat. Si autem quis per affectum quem habet in Deo, bonus fuerit, simpliciter autem ad negligentiam raptus fuerit, Deus, qui misericors est, excitat in eo mentem suam, & memoriam pœnarum, quæ in futuro sæculo peccatoribus præparantur, & curat vt sobrius sit, & custodiat se de cetero cum magnâ cautela, vsque ad tempus visitationis suæ.

Qui torpescit, paulatim cadit.

Senis. Ruff. l. 3. n. 16. Pasch. c. 12. n. 1. 38. Venit quidam senex ad alium senem; & cùm loquerentur, vnus ex eis dixit: Ego mortuus sum huic sæculo. Alter verò dixit ei: Ne confidas in temetipso, donec exeas de corpore isto: nam si dicis de te quia mortuus es, satanas autem mortuus non est.

Etiam sæculo mortuus ne confidat.

Arsenii. 39. Dixit quidam senex: Debet monachus quotidie manè & serò cogitare in semetipso, quid fecit eorum quæ vult Deus, & quæ non fecit. Et ita tractantem omnem vitam suam pœnitentiam agendo monachum esse oportet: sic enim abbas Arsenius vixit.

Conscientiæ examen bis in die.

Incerti. 40. Dixit senex: Quia si quis aurum vel argentum perdidit, potest reinuenire pro eo quod perdidit.

Incerti. 41. Dixit senex: Sicut miles & venator proficiscentes ad propositum sibi laborem, non cogitant vtrùm vulneretur aliquis, an illæsus maneat alter; sed vnusquisque pro se solo certat: ita oportet & monachum esse.

Monachus sibi certet.

Incerti. 42. Dixit senex: Sicut nemo potest lædere eum qui ad latus Imperatoris est, ita neque satanas potest aliquid nos nocere, si anima nostra inhæserit Deo: scriptum est enim: Appropinquate mihi & appropinquabo vobis: sed quia frequenter extollimur, facilè rapit inimicus miseram animam nostram in ignominiâ passionis.

Deo proximus non læditur.

Zach. 1.

Incerti. 43. Frater dixit cuidam seni: Nihil pugnæ video in corde meo. Et dixit ei senex: Tu sic es velut quadrigemina porta; vt quicumque voluerit intret vnde voluerit in te, & vnde voluerit exeat, & tu non intelligis quæ aguntur. Nam si haberes ianuam & clauderes eam, nec permitteres intrare per eam cogitationes malas, tunc videres stantes foris, & pugnantes aduersum te.

Instar portæ quadrigeminæ est, qui existimat se non impugnari.

Incerti. Ruff. l. 3. n. 165. 44. Dicebant de quodam sene, quia quando ei cogitationes suę dicebant: Dimitte hodie, iam crastino pœnitebis, contradicebat eis ille dicens: Nó, sed hodie pœnitentiam ago; crastino autem fiat voluntas Domini.

Hodie pœnitendum.

Incerti. 45. Dixit senex: Nisi exterior noster homo se sobriè gesserit, impossibile est custodire interiorem.

Incerti. 46. Dicebat senex: quia tres virtutes satanæ, quæ præcedunt vniuersa peccata: prima obliuionis, secunda negligentiæ, tertia concupiscentiæ. Etenim si obliuio venerit, generat negligentiam: de negligentiâ verò concupiscentia nascitur: de concupiscentiâ verò corruit homo. Si enim ita est sobria mens, vt obliuionem respuat, ad negligentiam non venit: & si non neglexerit, concupiscentiam non recipit: si verò concupiscentiam non recipit, numquam cadet opitulante Christi gratiâ.

Tres antecessores satanæ, obliuio, negligentia, concupiscentia.

Incerti. 47. Dixit quidam senex: Taciturnitati operam da, & nihil vanum cogites, & intende meditationi tuæ siue quiescens vel surgens cum timore Dei. & hæc faciens, malignorum impetus non timebis.

Quis non timeat malegni impetus.

Incerti. 48. Dixit senex cuidam fratri: Diabolus est inimicus, & tu domus. Inimicus ergo non cessat iactare super te quidquid sordidum inuenerit, effundens in te vniuersas immunditias. Tuum est autẽ, non negligere vt proiicias foris, quæ ille iactauerit: nam si neglexeris, replebitur tibi domus sordibus, & nequaquam valebis intrare in eam; sed ab initio, quæ ille iactauerit, tu eiice paulatim, & manebit domus tua mũda per gratiam Christi.

Domus conscientiæ sæpe purganda.

Incerti. 49. Dixit quidam senum: Quando cooperiuntur oculi animalis, tunc circuit ad molendinum; sin autem discoopertos habuerit oculos, non ambulat in circuitu molæ: sic enim & diabolus, si occurrerit cooperire oculos hominis, in omne peccatũ humiliat eum; quòd si non fuerint clausi oculi eius, faciliùs potest effugere ab eo.

Cæcitas peccantium.

Incerti. 50. Dicebãt senes: Quia in monte abbatis Antonij sedebant septem monachi tempore dactylorũ, & vnus ex eis abigebat ab eis volucres: erat autem ibi senex qui in die quâ eum dactylos custodire contingebat, clamabat, dicens: Discedite ab intrò malæ cogitationes, & de foris aues.

Cogitationes vt aues abigenda.

Incerti. 51. Frater quidam in Cellis infundebat palmulas suas; & cùm sedisset facere plectas, dicit ei cogitatio sua, vt iret ad quemdam senem visitare eum. Et iterùm cogitãs in semetipsu, dicebat: Post paucos dies vadam. Et rursum dicebat ei cogitatus suus: Si inter hæc moriatur, quid facies? Sed vadã modò vt loquar ei, propter æstiuum tempus. Et iterùm dixit intra se: Sed non est modò tempus. Iterùm autem cogitauit, dicens: Sed cum inciderís scirpum ad mattas fit tempus. Et rursum dixit: Extendo palmulas istas & tunc vado. Rursus dixit in semetipso: Sed hodie bonum aërem facit. Et surgens reliquit palmas infusas, & tollens melotem suam, ibat. Erat autem senex quidam vicinus ei vir prouidens: qui cùm vidisset cum

Frater discessum à cellâ semper procrastinans saluatur.

cum impetu ambulantem clamauit, dicens: Captiue, captiue vbi curris? veni huc ad me. Qui cùm venisset, dixit ei senex: Reuertere in cellam tuam. Ille autem frater narrauit ei fluctus, quos pertulerat in cogitationibus suis, & ita reuersus est ad cellam suam. Et cùm ingressus fuisset in eam, prostrauit se, & pœnitentiam egit. Hoc autem facto, voce magnâ subitò dæmones clamauerunt, dicentes: Vicisti nos, monache, vicisti nos. Et facta est matta eius supra quam iacebat, velut ab igne vstulata: dæmones autem velut fumus exterminati sunt: sicque frater ille didicit versutias eorum.

Incerti. Ruff. lib. 3. n. 159. *Senex lætus & ridens moritur.*

52. Dicebant de quodam sene, quia moriebatur in Scithi, & circumdederunt fratres lectum eius, & vestierunt eum, & cœperunt flere: ille autem aperuit oculos suos & risit, & adiecit iterùm ridere. hoc autem factum est tertiò. Quod cùm viderent fratres, rogauerunt eum, dicentes: Dic nobis, abba, quare nobis flentibus tu rides? Et dixit eis: Primò risi, quia vos timetis mortem: secundò risi, quia non estis parati: tertiò autem risi, quia ex labore ad requiem vado, & vos ploratis. Hoc cùm dixisset, statim vtpote moriens clausit oculos.

Incerti. *Timor Dei velut ignis comburit arundineum cogitationũ.*

53. Venit aliquando frater manens in cellâ ad vnum de patribus, & dixit ei, quia à cogitatione suâ affligeretur. Et dixit ei senex: Tu proiecisti in terrâ ferramentum magnum, quod est timor Dei, & accepisti in manu tenere arundineam virgam, hoc est cogitationes malas. Accipe ergo magis tibi ignem, qui est timor Dei. Et quando approximabit tibi cogitatio mala, velut calamus igne timoris Dei comburetur: neque enim præualet malitia aduersus eos qui habent timorem Dei.

Incerti. *Psal. 36.*

54. Dixit quidam patrum: Nisi priùs odio habueris, non potes diligere. Nisi ergo oderis peccatum, non facies iustitiam, sicut scriptum est: Declina à malo, & fac bonum. Verumtamen in omnibus his propositum animi vbique requiritur. Adam enim in paradiso consistens, præuaricatus est mandatum Dei: Iob autem in stercore sedens, custodiuit. Vnde constat quia propositum bonum quærit Deus ab homine, vt semper teneat eum.

LIBELLVS DVODECIMVS.

De eo, quòd sine intermissione & sobriè debet orari.

Arsenij. Ruff. lib. 3. n. 211. *Perseuerantia in oratione.*

1. Dicebant de abbate Arsenio, quia vesperè Sabbati lucescente Dominicâ, relinquebat post se solem, & extendebat manus suas ad cælum orans, donec manè die Dominico illustraret ascendens sol faciem eius, & sic residebat.

Agathonis. *Maximus labor, orare.* *Semper orandum.*

2. Interrogauerunt fratres abbatem Agathonem, dicentes: Pater, quæ virtus in conuersatione plus habet laboris? Et dixit eis: Ignoscite mihi, quia puto non esse alium laborem talem, qualem orare Deum: dum enim voluerit homo orare Deum suum, semper inimici dæmones festinant interrumpere orationem eius, scientes quia ex nullâ re impediuntur, nisi per orationem fusam ad Deum. Si quidem omnem alium laborem, quem homo in religiosâ conuersatione positus assumpserit, quamuis instanter & toleranter agat, habet tamen & possidet aliquam requiem: oratio autem vsque ad vltimam exhalationem opus est, vt habeat laborem magni certaminis.

Besarionis. *Besarion per 14. dies iugiter orat.*

3. Narrauit abbas Dulas, qui fuit discipulus abbatis Besarionis, dicens: Veni aliquando in cellam abbatis mei, & inueni eum stantem ad orationem: & manus eius erant extensæ in cælum. Permansit autem hoc faciens iugiter per quatuordecim dies. Et post hæc vocauit me, & dixit: Sequere me. Et exeuntes perreximus in eremo; cùm sitirem dixi ei: Abba, sitio. Ille autem melotem tollens discessit à me, quantum iactus est lapidis: & factâ oratione attulit eam plenam aquâ. Et abiuimus in ciuitatem Lyco, & venimus ad abbatem Ioannem; & salutantes eum, fecimus orationem. Deinde sedentes cœperunt loqui de visione quam viderant. Dixit abbas Besarion: Quia exiuit præceptum à Domino, vt destruantur templa. Et factum est sic; & destructa sunt.

Euagrij. *Diabolus orationem impedire nititur.*

4. Dixit abbas Euagrius: Si deficis animo, ora. Ora autem cum timore, & tremore, & labore, sobriè & vigilanter. Ita oportet orare, maximè propter malignos & ad nequitias vacantes inuisibiles inimicos nostros, qui nos in hoc præcipuè impedire nituntur.

Eiusdem. *Contra cogitationem gladius lacrymarum exerendus.*

5. Dixit iterùm: Quando cogitatio contraria in corde venerit, noli alia pro aliis per orationẽ quærere, sed aduersus eum qui te impugnat, gladium lacrymarum exacue.

Epiphanij. *Semper orandum vel psallendum.*

6. Mandatum est sanctæ memoriæ Epiphanio episcopo Cyprio, ab abbate monasterij sui, quod habuit in Palæstinâ: Quia orationibus tuis non neglexímus regulam, sed cum sollicitudine tertiã, sextam, nonam atque vesperam celebramus. Ille autem reprehendens eum, mandauit ei: Constat vos vacare ab oratione ceteris horis, eum autem qui verus est monachus, oportet sine intermissione orare, aut certe psallere in corde suo.

Isaiæ. *Quidã manducãs orat.*

7. Dixit abbas Isaias: Quia presbyter Pelusij cùm faceret agapem, & fratres in ecclesiâ comederent & loquerentur sibi ad inuicem, increpans eos dixit: Tacete, fratres; ego enim scio vnum fratrem manducantem vobiscum, & oratio eius ascendit in conspectu Dei velut ignis.

Ioseph. *Feruor orationis.*

8. Venit abbas Lot ad abbatem Ioseph, & dixit ei: Abba, secundùm virtutem meam facio modicam regulam, & paruum ieiunium, & orationem, & meditationem, & quietem, & secundùm virtutem meam studeo purgare cogitationes meas: quid ergo debeo de cetero facere? Surgens ergo senex, expandit manus suas in cælum, & facti sunt digiti eius velut decem lampades ignis, & dixit ei: Si vis, efficiêre totus sicut ignis.

Lucij. Ruff. lib. 3. n. 212. *1. Thess. 5.* *Quomodo sine intermissione orandũ.*

9. Venerunt aliquando ad abbatem Lucium in Ennato monachi quidam, qui dicebantur * Euchitæ, hoc est orantes: & interrogauit eos senex, dicens: Quod est opus manuum vestrarum? Et illi dixerunt: Nos non contingimus aliquod opus manuum, sed sicut dicit Apostolus, sine intermissione oramus. Dicit ei senex: Et non manducatis? Illi autem dixerunt: Etiam manducamus. Et dicit eis senex: Quando ergo comeditis, quis pro vobis orat? Et iterùm interrogauit eos, dicens: Non dormitis? Et illi dixerunt: Dormimus. Et dixit senex: Et cùm dormitis, quis pro vobis orat? Et non inuenerunt quid ad hæc responderent ei. Et dixit eis: Ignoscite mihi, fratres, quia ecce non facitis sicut dixistis: ego autem ostendam vobis, quia operans manibus meis, sine intermissione oro. Sedeo enim iuuante Deo, infundens mihi

paucas

paucas palmulas, & facio ex eis plectam, & dico: Misere mei Deus secundum magnam misericordiam tuam: & secundùm multitudinem miserationum tuarum dele iniquitatem meam. Et dixit eis: Oratio est, an non? Et dixerunt ei: Etiam. Et ille dixit: Quando permanseto totâ die laborans & orans corde vel ore, facio plus minus sedecim nummos, & pono ex eis ad ostium duos, & residuos mâduco. Qui acceperit illos duos denarios, orat pro me tempore quo ego manduco vel dormio: atque ita per gratiam Dei impletur à me quod scriptum est: Sine intermissione orate.

Psal. 50. — 1. Thess. 5.

10. Interrogauerunt quidam abbatem Macariũ, dicentes: Quomodo debemus orare? Et dixit eis senex: Non opus est multum loqui in oratione, sed extendere manus frequenter, & dicere: Domine sicut vis & scis, miserere mei. Si autem instat bellum in animo, dicere: Adiuua me. Et quia ipse scit quæ expediant, facit misericordiam nobiscum.

Macarij. Ruff. lib. 3. n. 207. — *Modus orandi Macarij.*

11. Dicebant de abbate Sisoi, quia nisi citò deponeret manus suas quando stabat ad orationem, rapiebatur mens eius in superioribus. Si ergo cõtingebat cum eo aliquem fratrem orare, festinabat citò deponere, ne raperetur mens eius & moraretur.

Sisoi. — *Sisoi sæpè rapiebatur in exstasim.*

12. Dicebat aliquis senex: Quia assidua oratio citò corrigit mentem.

Incerti.

13. Dicebat quidam patrum: Quia sicut impossibile est vt videat quis in aquâ turbida faciem suam; sic & anima, nisi purgata fuerit à cogitationibus alienis, contemplatiuè non potest orare Deum.

Incerti. — *Animâ purgatâ orãdũ.*

14. Venit quidam senex aliquando in monte Sina: & cùm exiret inde, occurrit ei frater in viâ, & ingemiscens dicebat seni illi: Affligimur, abba, propter siccitatem, quia nobis non pluit. Et dixit ei senex: Quare non oratis & rogatis Deum? Et ille dixit: Et orationem facimus, & deprecamur assidue Deum, & non pluit. Et dixit senex: Credo quia non oratis attentiùs. Vis autem scire, quia ita est? Veni, stemus pariter ad orationem. & extendens in cælum manus orauit, & statim pluuia descendit. Quod cùm vidisset frater ille timuit, & procidens adorauit eum: senex autem statim fugit illinc.

Incerti. — *Oratione senex pluuiam impetrat.*

15. Narrauerunt fratres, dicentes: Quia venimus aliquando ad quosdam senes, & cùm ex more facta fuisset oratio, salutantes inuicem sedimus. Et postquam locuti sumus, cùm discederemus, poposcimus vt fieret rursus oratio. Dixit autem vnus illorum seniorum ad nos: Quid enim, non orastis? Et nos diximus: Etiam. Sed quando intrauimus, pater, tunc est facta oratio, & ex illâ horâ vsque modò locuti sumus. Et ille dixit: Ignoscite mihi, fratres, quia vobiscum sedens quidam frater, & loquens, centum & tres orationes fecit. Hoc cùm dixisset, factâ oratione dimiserunt nos.

Incerti. — *Colloquens quidam frater orat.*

LIBELLVS DECIMVSTERTIVS.

De eo, quòd oporteat hospitalem esse, & misericordem in hilaritate.

Ioseph. Ruff. lib. 3. n. 47.

1 PErrexerunt aliquando quidam patrum ad abbatem Ioseph in Panepho, vt interrogarent eum de susceptione fratrum, qui superueniunt ad eos, si deberent sibi relaxare abstinentiam suam cum ipsis, & congaudere eis. Et priusquam interrogarent eum, dixit senex discipulo suo: Considera quod facio hodie, & exspecta: & posuit duo sedilia de scirpo in fasciculis ligata, vnum à dextrâ & vnum à sinistrâ, & dixit: Sedete. & intrauit in cellam suam, & vestiuit se res vetustas. Et exiens transiuit in medio eorum: & iterùm intrauit & vestiuit se rescellas suas, quas prius habuerat. Et egressus iterùm sedit in medio eorum. Illi autem stupentes in id quod fecerat senex, interrogauerunt eum quid hoc esset & dixit eis: Vidistis quid feci? Dixerunt: Etiam. Et ille dixit: Ne mutatus sum ego pro contumeliosâ veste? Et dixerunt: Non. Et ipse dixit iterùm: Ne læsus sum de meliori veste? Et dixerunt: Non. Et ille dixit: Sic ego ipse sum in vtrisque; & sicut priori veste mutatus non sum, nec sequenti læsus sum; ita debemus in susceptione fratrum facere, sicut in sancto Euangelio legitur: Date quæ sunt Cæsaris, Cæsari, & & quæ sunt Dei, Deo. Quando ergo est præsentia fratrum, cum gaudio debemus suscipere eos, quando verò soli sumus, opus habemus lugere. Illi autem audientes, admirati sunt: quia quæ in corde eorum erant vt interrogarent eum, prius agnouit, & glorificauerunt Deum.

Ioseph eum gaudio suscipiendos fratres hospites parabolâ demonstrat. — Matth. 22. Marc. 12. Luc 20.

2. Dixit abbas Cassianus: Quia venimus à Palæstinâ in Ægypto ad quemdam patrum. Et cùm hospitalitatem nobis impêdisset, interrogauimus eum: Quare tempore susceptionis fratrum regulam ieiunij non custodiris, sicut & in palæstinâ? Et respondens dixit: Ieiunium semper mecum est, vos hic semper tenere non possum: & ieiunium quidem quamuis vtilis & necessaria res sit, in nostrâ voluntate est; charitatis autem plenitudinem lex Dei exigit à nobis. Vnde suscipiens in vobis Christum, debeo exhibere quæ charitatis sunt cum omni sollicitudine: cùm autem dimisero vos, regulam ieiunij possum recuperare: quoniam non possunt filij sponsi ieiunare quamdiu cum illis est sponsus, cùm autem ablatus fuerit ab eis, tunc ex suâ potestate ieiunant.

Cassiani. lib. 5. Instit. c. 24. — *Senex ob hospites ieiunium soluit.* — Matth. 9.

3. Dixit iterùm qui suprà: Quia venimus ad alium senem, & fecit nos gustare, & hortabatur nos satiatos adhuc sumere cibum: & cùm dixissem, quia iam non possum, ille respondit: Ego iam sic peruenientibus diuersis fratribus sexies mensam posui, & dum singulos hortor, etiam ego ipse mâducaui, & adhuc esurio: tu verò hic semel manducans ita satiatus es, vt iam manducare non possis?

Eiusdem. — *Sexies senex caussâ hospitum comedit.*

4. Factum est aliquando in Scithi mandatum, vt ieiunarent illâ hebdomadâ, & facerent Pascha, contigit autem vt in ipsa hebdomadâ venirent ad abbatem Moysem fratres quidam ab Ægypto, & fecit eis modicum pulmentum: & cùm vidissent vicini fumum, dixerunt clericis ecclesiæ quæ illic est: Ecce Moyses soluit mandatum, & coxit apud se pulmentum. Illi autem dixerunt: Quando venerit, loquemur ei nos. Facto autem Sabbato, videntes clerici magnam conuersationem abbatis Moysis, dicunt ei coram omni plebe: O abbas Moyses, mandatum quidem hominum soluisti, sed Dei mandata fortiter alligasti.

Moysis. — *Moyses ieiunium ex hospitalitate iterũ relaxat.*

5. Frater quidam venit ad abbatem Pastorem in secundâ hebdomadâ quadragesimæ, & dicens ei cogitationes suas, atque responsione eius inueniens requiem, dicit ei frater ille: In modico impediri habui, ne venirem ad te hodie. Et dixit ei senex: Quare? Et ille dixit: Metuebam ne propter quadragesimam mihi non aperiretur. Et respôdit ei abbas

Pastoris.

Lingua iugiter claudenda.

ei abbas Pastor: Nos nō didicimus ianuam ligneā claudere, sed magis linguæ ianuam cupimus clausam habere.

Eiusdem.

6. Frater quidam dixit abbati Pastori: Si dedero fratri meo modicum panis aut aliquid aliud, dæmones polluunt illud, vt videatur ad placendum hominibus fieri. Et dixit ei senex: Et si ad placendum fiat tale opus, nos tamen fratribus debemus præbere quæ egent. Dixit autem ei parabolam talem, Duo homines erant agricolæ, habitantes in vnâ ciuitate: & vnus ex eis seminans, collegit pauca & sordida, alius autem negligens seminare, nihil omnino collegit. Si ergo fiat fames, quis duorum potest euadere? Et respondit frater ille: Qui fecit, quamuis parum atque immundum. Et dixit ei senex: Ita & nos seminemus pauca, etsi immunda, ne famis tempore moriamur.

Præbere vanam gloriam opus bonum non relinquendum.

Incerti. *Regula charitatis.*

7. Frater quidam venit ad quemdam solitarium: & cùm egrederetur ab eo, dixit: Ignosce mihi, abba, quia impediui regulam tuam. Ille respondit, & dixit ei: Mea regula est, vt recipiam te in hospitalitate, & cum pace dimittam.

Incerti. Ruff. lib. 3. n. 150. Pasch. c. 18. n. 1.

8. Solitarius quidam habitabat non longè à congregatione fratrum, operationes faciēs plurimas: contigit autem quosdam venire in monasterio illo, vbi congregatio erat, & diuertentes ad solitarium illum, fecerunt eum extra horam manducare. Posteà verò dixerunt ei fratres illi: Nun contristaris, abba? Et ille respondit eis: Mea tristitia est, si propriam fecero voluntatem.

Non tristetur, qui propriam non facit voluntatem.

Incerti.

9. Dicebant de quodam sene in Syriâ, qui iuxta viam eremi habitabat, & hoc erat opus eius, vt quacumque horâ veniret monachus de eremo, cum fiduciâ faciebat eum reficere. Venit ergo aliquando vnus solitarius, & ille petebat ab eo vt gustaret. Qui cùm nollet gustare, dicens: Ego ieiuno. Contristatus senex, dixit ei: Ne prætermittas puerum tuum, obsecro te, ne despicias me, sed veni, oremus, ecce enim arbor hic est, cum quo curuante genu & orante inclinata fuerit, ipsum sequamur. Curuauit ergo ille solitarius genu in oratione, & nihil factum est. Flexit etiam senex ille, qui eum susceperat, genu, & statim curuata est etiam arbor illa cum ipso: quod cùm vidissent, gauisi sunt, & gratias egerunt Deo semper mirabilia facienti.

Arbor diuinitus inclinata, hospitalis senis charitatem prodit & probat.

Incerti.

10. Venerunt aliquando duo fratres ad quemdam senem: consuetudo autem erat seni, non mādùcare quotidie. Qui cùm vidisset fratres, gaudens suscepit eos, & dixit: Ieiunium suam mercedem habet. Et iterùm: Qui manducat propter charitatem, duo mandata implet, quoniam voluntatem propriam dereliquit, & mandatum impleuit reficiens fratres.

Manducare charitatis quid sit.

Incerti.

11. Erat quidam senum in Ægypto, habitans in deserto loco: erat etiam alter longè ab eo Manichæus, & hic erat presbyter ex his, quos ipsi vocabant presbyteros. Qui cùm vellet pergere ad quemdam eiusdem erroris hominem, comprehēdit eum nox in illo loco, quo erat vir ille sanctus & orthodoxus, & anxiabatur volens pulsare, vt maneret apud eum, sciebat enim quia cognosceret quòd esset Manichæus: & reuocabatur à cogitatione suâ, ne fortè non acquiesceret suscipere eum: compulsus autem necessitate pulsauit. Et aperiens senex, & cognoscens eum, suscepit cum hilaritate, & coëgit eum orare, & reficiens eum collocauit vbi dormiret: Manichæus autem cogitans in se nocte, mirabatur, dicens: Quomodo nullam suspicionem habuit in me? verè iste seruus Dei est. Et surgens manè cecidit ad pedes eius, dicens: Ab hodie orthodoxus sum, & non recedam à te, & deinceps permansit cum eo.

Senex charitate Manichæum lucratur.

Incerti.

12. Monachus quidam Thebæus accepit gratiā ministerij a Deo, vt singolis indigentibus ministraret quod necessarium esset. Contigit autem aliquando in quodam vico, vt faceret agapem, & ecce mulier quædam venit ad eum, vt acciperet, & hæc erat vestita vetustissimas res: quam cùm vidisset ita vetustis rebus indutam, impleuit manum vt daret ei multum, clausa est manus eius, & leuauit parum. Alia verò venit ad eum, vestita benè: & videns eius vestes, misit manum vt daret ei parū, & aperta est manus eius, & leuauit multum. Et requisiuit de vtrisque mulieribus illis, & cognouit quia illa quæ bonis vestibus vtebatur, de honestis mulieribus ad paupertatem peruenerit, & quia pro opinione natalium suorum bonis fuerit rebus induta: illa verò alia accipiendi causâ vestierit se res vetustas.

Eleemosyna in vtre mendicus mouente forma.

Incerti.

13. Monachus quidam erat habens fratrem sæcularem pauperculum, & quidquid laborabat præbebat ei: sed quantum ille præbebat, tantum ille pauperior fiebat. Pergens autem monachus ille indicauit hæc seni cuidam. Senex autem dixit ei: Si me vis audire, vltrà nihil præbeas ei, sed dic ei: Frater quando habui præbui tibi: tu ergo modò labora, & ex eo quod laboraueris, præbe mihi, & quidquid tibi attulerit, accipe ab eo: & vbi scis peregrinum aut senem pauperem, da illud, & roga eos vt orent pro eo. Ille autem frater hæc audiens, fecit ita: & veniente ad se illo sæculari fratre, locutus est ei quemadmodum dixerat senex, & discessit tristis. Et ecce quadam die tollens de horto minuta oleta attulit ei: accipiens autem frater ille, dedit senibus, & rogauit eos vt orarent pro eo. Qui cùm accepissent benedictionem, reuersus est in domum suam. Posteà verò iterum attulit oleta & tres panes: & accipiens frater eius fecit sicut priùs. Et consecuta benedictione iterùm discessit. Tertio veniens attulit multas expensas, & vinum, & pisces. quod cùm vidisset frater eius, miratus est, & vocauit pauperes, & refecit eos: Dixit autem illi sæculari fratri suo: Ne opus habes aliquantos panes? Et ille dixit: Non, domine: quoniam quando aliquid accipiebam à te, velut ignis intrabat in domum meam, & consumebat illud; nunc autem quando à te nihil accipio, superabundo, & Deus benedicit mihi. Pergens autem frater, indicauit omnia quæ facta fuerant seni. Et dicit ei senex: Nescis quia opus monachorum ignis est, & vbicumque ingreditur, consumit? Hoc autem vtile est fratri tuo, vt de labore suo misereatur, & orationem à sanctis viris accipiat: & ita benedictionem consequens, multiplicabitur labor eius.

Monachi minus consanguineis profint.

Eleemosynā dans monachis dicatur.

Res monachi data sæcularibus sunt ignis consumens.

Incerti.

14. Dicebat quidam senum: Quia est quidam faciens multa bona frequenter, & diabolus mittit ei scrupulositatem in animo pro paruis rebus, vt aliorum omnium, quæ facit, mercedem amittat. Sedente enim me aliquando in Oxyryncho cum quodam presbytero qui faciebat multas eleëmosynas, venit quædam mulier vidua postulans ab eo modicum tritici. Et dixit ei: Vade, affer modiū, & mensuro tibi. Et attulit ei. Ille autem mensurans modium ad manum, dixit ei: Maior est; & fecit verecundiam viduæ illi. Cùm vero discessisset vidua illa, dixi ego: Abba, mutuasti viduæ illi triticum, aut quid? Et ille dixit: Non sed donaui illi. Ego autem

Eleemosyna sine mensura danda.

tem dixit: Ergo si totum gratis dedisti, quomodo in modico sic scrupulosus esse voluisti, & fecisti verecundiam mulieri?

Incerti.

15. Senex quidam cum alio vno fratre habebat communem vitam: erat enim senex ille misericors. Contigit autem vt fieret fames, & cœperunt quidam venire ad hospitium eius, vt acciperent agapem: senex verò omnibus venientibus ministrabat panem. Videns autem frater quod fiebat, dicit seni: Da mihi partem meam de panibus, & quod vis fac de parte tuâ. Senex verò diuisit panes, & faciebat more solito eleemosynam de parte suâ. Multi autem concurrebant ad senem, audientes quia omnibus daret. Videns autem Deus propositum voluntatis eius, benedixit panes. Frater autem ille, qui acceperat partem suam, & nulli dabat, consumpsit panes suos, & dixit seni: Quoniam modicum est, quod adhuc habeo de panibus meis, abba, suscipe me ad communem vitam. Et dixit ei senex: Quomodo vis, facio. Et cœperunt iterùm simul esse & communiter viuere. Factâ autem iterùm egestate victualium, veniebant iterùm indigentes, vt acciperent agapem. Contigit autem vnâ die, vt intraret frater ille, & videret quia defecerunt panes. Venit autem & pauper postulans agapem. Senex ergo dixit fratri illi: Da ei panem. Et dixit: Iam non habeo, pater. Et dixit senex: Intra, & quære. Ingressus autem frater, attendit & vidit repositionem, in quâ panes haberi solebant, repletam panibus. Quod cùm vidisset, timuit, & tollens dedit pauperi: atque ita cognoscens fidem & virtutem senis glorificauit Deum.

Danti datur & abundat.

LIBELLVS DECIMVSQVARTVS.

De Obedientiâ.

Arsenij.

1. BEatæ memoriæ abbas Arsenius dixit aliquando abbati Alexandro: Quando perexpenderis palmulas tuas, tunc veni & gustemus, si autem aliqui peregrini superuenerint, comede cum eis. Abbas autem Alexander lenius & modestè operabatur. Et cùm facta fuisset hora manducandi, supererat adhuc de palmulis suis: volens autem custodire mandatum senis, sustinuit donec explicaret palmas; abbas autem Arsenius cum videret quia tardaret, gustauit existimans quia fortè ei peregrini superuenerint, & cum ipsis gustauerit. Abbas autem Alexander postea quam explicauit vesperè, perrexit ad abbatem Arsenium, & dixit ei abbas Arsenius: Peregrinos aliquos habuisti? Et dixit: Non. Et ille dixit: Quare ergo non venisti? Et respondit: Quia dixisti mihi: Quando defecerint palmæ, tunc veni. Ego autem habens sermonem tuum in animo, non veni, quia modò compleui opus. Et admiratus est senex scrupulositatem obedientiæ eius, & dixit ei: Citiùs disiungere ab opere tuo, vt & ministerium psallendi facias, & aquam tibi implere occurras, alioquin citiùs debilitabitur corpus tuum.

Scrupulositas obedientia.

Arem.

2. Venit abbas Abraham ad abbatem Arem; & cùm sederent simul, superuenit quidam frater, & dixit abbati Arem: Dic mihi, quid faciam vt saluari possim. Et dicit ei senex: Vade, toto anno istu vesperè manduca panem & sal, & veni iterùm, & loquor tibi. Qui pergens fecit ita. Completo autem anno, venit iterùm frater ad abbatem Arem. Contigit autem vt rursus inueniretur apud eum abbas Abraham. Et iterùm senex fratri illi: Vade, ieiuna anno isto, & post biduum manduca. Qui cum discessisset, dixit abbas Abraham abbati Arem: Quare omnibus fratribus leue iugũ imponis, istum verò fratrem graui sarcinâ onerasti? Et dixit ei senex: Alij fratres quomodo veniunt quærere ita & discedunt, hic verò quia propter Deum venit audire verbum, operarius autem est magnus, & quidquid ei dixero, cum omni sollicitudine facit, proptereà & ego loquor ei verbum Dei.

Vnius anni silentium.

Cur fratrem grauiter onerat Arem.

Ioannis. Simile hîc lib. 4. c. 12. ex Sulpitio.

3. Narrauerunt de abbate Ioanne breuis staturæ, quia perrexit ad quemdam senem Thebæũ genere, commorantem in Scithi, qui sedebat in eremo. Tollens autem aliquando abbas eius lignum siccum, plantauit, & dixit ei: Per dies singulos mitte ei ad pedem eius lagenam aquæ, donec fructum faciat. Erat verò longè ab eis aqua, vt à serò pergeret, & manè rediret: post tres autem annos viruit lignum illud, & fructum fecit. Sumens autem ex fructu eius senex, attulit ad ecclesiam, & dixit fratribus: Accipite & manducate fructum obedientiæ.

Lignum aridum ex obedientiâ viret.

Ioannis. Rufin. l. 3. num. 67. Pasch. c. 2. n. 1.

4. Dicebant de Ioanne qui fuit discipulus abbatis Pauli, quia magnæ obedientiæ fuerit. Erat autem in quodam loco memoria, & habitabat in eâ leæna pessima. Videns autem senex circa ipsũ locum stercora leænæ ipsius, dixit Ioanni: Vade & affer stercora illa. Et ille dixit ei: Et quid facio, abba, propter leænam illam? Senex autem subridens dixit ei: Si venerit contra te, liga illam, & affer huc. Perrexit ergo frater illic vesperè, & ecce venit leæna super ipsum: ille autem secundùm verbum senis impetum fecit super eam, vt teneret illam. Fugit autem leæna, & sequebatur eam ille, dicens: Exspecta, quia abbas meus dixit, vt ligem te, & tenens eam alligauit. Senex autem exspectando eum diutiùs sedebat, & tribulatione affligebatur: & ecce tardè venit, & habebat leænam illam ligatam. Quod cùm vidisset, senex, admiratus est: volens autem humiliare illum, cecidit eum, & dixit: ^[a] Bauose, canem fatuum adduxisti mihi? Soluit autem eam statim senex, & dimisit redire ad locum suum.

Obediens leænam secum adducit.

Marci. Rufi. l. 3. num. 143.

5. Dicebant de abbate Syluano: quòd habuerit in Scithi discipulum, nomine Marcum, & hic fuerit magnæ obedientiæ, quique etiam scriptor antiquarius erat: diligebat autem eum senex propter obedientiam suam. Habebat etiam alios vndecim discipulus, qui contristabantur quòd diligebat eum plus eis. Quod cùm audissent vicini senes, quia senex plus eum ceteris diligebat, molestè tulerunt. Vnâ autem die venerunt ad eum: quos assumens secum abbas Siluanus, egressus est de cellâ suâ, & cœpit singulorum discipulorum suorum cellas pulsare, dicens: Frater ille, veni, quia opus te habeo. Et vnus ex his non est mox secutus eum. Venit autem ad cellam Marci, & pulsauit, dicens: Marce. Ille autem cum audisset vocem senis, statim exiuit foris, & misit eum ad quoddam ministerium. Abbas ergo Siluanus dixit senibus: Vbi sunt cæteri fratres? Et ingressus est in cellam Marci, & inuenit quaternionem, quem eadem horâ inchoauerat, in quo litteram O faciebat. Et auditâ voce senis, non fixit, nec girauit calamum vltrà, vt impleret & clauderet litteram quam in manus habebat. Et dixerunt senes: Verè, abba quem tu diligis, & nos diligimus, quoniam & Deus diligit eum.

Marcus antiquarius valdè obediens.

Promptissima obedientia.

Eiusdem.

6. Venit aliquando mater supradicti Marci, vt videret eum, & habebat secum plurimum

obsequium: ad quam cùm exisset senex, dicit ei illa: Abba, dic filio meo, vt exeat ad me, vt videam eum. Ingrediens autem senex, dixit ei: Egredere, vt videat te mater tua. Ille autem vestitus erat saccum scissum & recusutum pannis, & caput atque facies eius tincta fumo & fuligine coquinæ: qui propter obedientiam abbatis egressus est quidem sed clausit oculos suos, & ita salutauit matrem suam, vel eos qui venerant cum ipsâ, dicens: Sani estote. Et nemo ex eis, nec mater sua cognouit quia ipse esset: quæ iterùm misit ad senem, dicens: Abba, mitte filium meum, vt videam eum. Et dixit Marco: Non dixi tibi: Egredere, vt videat te mater tua? Et dixit ei Marcus: Egressus sum iuxta verbum tuum, pater; verumtamen rogo te, ne mihi illud dicas, vt exeam, ne inobediens tibi videar esse. Egressus senex, dixit matri eius: Ipse est qui exiuit ad vos, & salutauit vos, dicens: Salui estote. Et consolatus est eam, & ita discedere fecit.

Marcus clausis oculis matrem salutat.

Pambo.

7. Venerunt aliquando quatuor fratres de de Scithi ad abbatem Pambo vestiti pelliceas tunicas, & indicauit vnusquisque virtutem alterius, non præsente eo de quo loquebatur. Vnus namque ex eis ieiunabat multùm, alter verò nihil possidebat, tertius autem habebat charitatem plurimam, de quarto verò dixerunt, quia viginti duos annos haberet in obedientiâ permanens seniorum. Respondit autem ei abbas Pambo: Dico vobis, quia istius virtus maior est quàm cæterorum: quoniam vnusquisque vestrûm virtutem quam possidet, voluntate propriâ eam tenuit; hic autem suam voluntatem abscindens, alienæ voluntatis se seruum fecit. Tales enim viri confessores sunt, si vsque ad finem ita permanserint.

Obedientia præcellentia.

Obedientes veri confessores ob mortificationem propriæ voluntatis.

Sisoi.

8. Venit quidam ad abbatem Sisoi Thebæum, volens fieri monachus. Et interrogauit eum senex, si quid haberet in sæculo. Et ille dixit: Habeo vnum filium. Et dicit ei senex: Vade, iacta eum in flumine, & tunc fies monachus. Qui cùm abisset proiicere eum, misit senex vnum de fratribus, qui prohiberet eum. Qui cùm tenuisset iactare puerum, dicit ei frater: Quiesce, quid facis? Et ille respondit: Abbas mihi dixit, vt proiiciam eum. Et dixit ei frater: Sed iterùm abbas dicit: Ne proiicias eum. Ille autem relinquens filium suum venit ad senem, & factus est probatissimus monachus per obedientiam.

Verè obediens nec proprio filio parcit.

Syncleticę.

9. Dixit sancta Syncletica: Quia in congregatione manentes cuilibet continentiæ obedientiam magis præponimus: quoniam continentia arrogantiam habet, obedientia autem humilitatem congruam pollicetur.

Obedientia continentiæ præfertur.

Eiusdem.

10. Dixit iterùm quæ suprà: Oportet nos cum discretione animam gubernare, & in congregatione manentes, non quæ nostra sunt quærere, neque seruire propriæ voluntati, quoniam velut exilio relegatos nos tradidimus vni secundùm fidem patri à rebus sæcularibus alienati. Vnde ergo egressi sumus, nihil vlteriùs requiramus: illic enim gloriam habuimus, illic abundantiam ciborum, hic autem etiam panis ipsius inopiam.

Monacho velut in exilio viuendum.

Hyperichij

11. Dixit abbas Hyperichius: Quia ministerium monachi est obedientia, quam qui possidet, quod poscit, exaudietur, & cum fiducia à Crucifixo astabit: etiam Dominus sic venit ad crucem, factus scilicet obediens vsque ad mortem.

Obedientia ministerium monachi.

Incerti.

12. Dicebant senes: Quia si habet quis in aliquo fidem, & tradit se ei ad subiectionem, non debet attendere in mandatis Dei, sed patri suo spirituali omnem voluntatem suam committere: quia illi per omnia obediens, non incurret peccatum apud Deum.

Perfectè obediens non attendit mandata Dei, sed superioris.

13. Dicebat senex: Quia ista quærit Deus à Christianis, vt obediat quis Scripturis diuinis, quoniam inde accipiet loquendorum & agendorum formam, & vt consentiat præpositis & patribus orthodoxis.

Incerti. *Scriptura loquendorum & agendorum forma.*

14. Frater quidam de Scithi vadens ad messem, applicuit ad quemdam senem magnum, & dicit ei: Dic mihi, abba, quid faciam pergens ad metendum? Dicit ei senex: Et si tibi dixero, acquiesces mihi? Respondit ei frater: Etiam, obedio tibi. Dixit ei senex: Si mihi acquiescis surgens vade, & renuntia messioni huic; & veni, & dico tibi quid facias. Ille autem frater renuntiauit messuræ, & venit ad senem. Dixit autem ei senex: Intra in cellam tuam, & fac quadraginta dies continuos, semel comedens in die panem cum sale: & iterum indicabo tibi aliam rem. Et fecit sic, & iterum venit ad senem. Senex autem sciens, quia vir operarius esset, dixit ei quomodo oporteret esse in cellâ suâ. Et descendens frater in cellâ suâ, prostrauit se pronus in terram tres dies & tres noctes, plorans in conspectu Dei. Posthæc verò cùm dicerent ei cogitationes suæ: Exaltatus es, magnus factus es: ipse temperans vitia cogitationum suarum, humiliter reuocabat culpas suas in conspectu suo, dicens: Et vbi sunt omnia illa peccata mea quæ feci? Si autem in cogitatione eius ascendebat, quia multum neglexerit de mandatu Dei, dicebat & ipse intra se: Sed exhibebo paruum seruitium Deo meo, & credo quia faciet mecum misericordiam. Hoc igitur modo euincens spiritus malarum cogitationum, postea apparuerunt ei visibiliter, dicentes: Turbati sumus a te. Et dicit eis: Quare? Et dixerunt; Quia si te exaltamus, recurris ad humilitatem; si verò nos te humiliamus, tu te erigis in altum.

Incerti.

Confectura vana gloria cum humilitate.

15. Dicebant senes: Quia nihil sic quærit Deus ab his qui primitias habent conuersationis, quomodo obedientiæ laborem.

Incerti. *In monasterio præcipue quæritur obedientia.*

16. Senex quidam solitarius habuit quemdam ministrum manentem in possessione. Contigit autem semel, vt tardante ministro, deficerent necessaria seni. Et cùm tempus intercessisset, & non veniret minister ille, defecerunt quæ necessaria habebat senex ad victum, & quod operaretur manibus suis. Qui cùm affligeretur non habendo quod laboraret, neque vnde viueret, dixit discipulo suo: Vis vt vadas ad possessionem illam, & voces nobis ministrum, qui solet afferre quæ opus sunt nobis? Et ille respondit: Quomodo iubes facio. Differebat adhuc senex, non præsumens mittere fratrem. Et cùm diu sustinerent & tribularentur non veniente ministro, dixit iterùm senex ad discipulum suum: Vis ire vsque ad possessionem, & adducere eum? Et ille respondit: Quid vis facio. Timebat etiam & discipulus ille descendere ad possessionem, ne scandalizaretur aliunde: sed ne inobediens esset patri suo, acquieuit abire. Dixit ei senex: Vade & crede in Deum patrum tuorum, quia proteget te ab omni tentatione, & factâ oratione direxit eum. Veniens autem frater in possessionem, requisiuit vbi maneret minister ille: & inuenit hospitium eius. Contigerat autem eum cum suis omnibus extra possessionem inueniri, exceptâ vnâ filiâ eius. Quæ pulsantem fratrem vt audiuit, venit ad ostium & aperuit

Ruff. l. 3. n. 144.

Sæculi periculum vitandum.

aperuit ei. Et cùm interrogaret eam de patre suo, illa hortata est eum vt intraret hospitium, simul etiam & trahebat eum. Ille verò non acquiescebat intrare. Sed cùm diu enim cogeret, præualuit introducere eum ad se. Et complexa eum cœpit eum illicere ad commixtionem corporis sui: ille autem videns trahi se ad luxuriam & cogitationibus confundi, ingemiscens clamabat ad Deum, dicens: Domine, propter orationes patris mei libera me in horâ istâ. Et cùm hoc dixisset, subitò inuentus est ad flumen pergens ad monasterium: & restitutus illæsus ad abbatem suum.

Obedientis oratione superioris euadit periculum.

Duorum fratrum. Ruff. lib. 3. num. 143.

17. Duo fratres carnales venerunt habitare in monasterio quodam: ex quibus vnus erat præclaræ continentiæ, alter obedientiæ magnæ. Cui dicebat pater: Fac hoc, & faciebat: Et fac illud, & faciebat: Manduca manè, & manducabat. De quâ re magnam opinionem in monasterio habebat, quia ita obediens existebat. Punctus autem inuidiæ mucrone frater eius ille continens aduersus eum, dixit in semetipso: Ego probo istum si habet obedientiam. Et accedens ad patrem monasterij dixit ei: Mitte mecum fratrem meum, vt eamus alicubi. Et dimisit eos abbas abire. Et assumens eum ille frater abstinens, voluit eum tentare. Et cùm venissent ad flumen, vbi erat multitudo crocodilorum, dicit ei: Descende in flumen & transi. Et ille mox descendit: venerunt autem crocodili, & lingebant corpus eius, in nullo lædentes eum. Quod cùm vidisset frater eius, dixit ei: Ascende de flumine. Et cùm iter agerent, inuenerunt corpus humanum iacens in viâ. Et dixit abstinens ille ad fratrem suum: Si habuissemus aliquid vetustum, iactaremus super corpus illud. Et respondens ille obediens frater: dixit; Magis oremus, & forsitan resurget. Et stantes ad orationem, atque orantes intentè, surrexit mortuus ille. Quo facto gloriabatur ille abstinens frater, & dixit: Pro continentiâ meâ suscitatus est mortuus hic. Omnia autem hæc reuelauit Deus abbati monasterij eorum, & qualiter tentauerit fratrem suum, de crocodilis, & quomodo suscitatus est mortuus. Et cùm venissent in monasterium, dixit abbas abstinenti illi: Quare ita fecisti fratri tuo? Et ecce tamen pro obedientiâ eius mortuus ille surrexit.

Frater fratri in ardens obediens.

Obediens mortuum suscitat.

Incerti.

18. Alter quidam sæcularis vitæ, habens tres filios, renuntiauit sæculo, & venit ad monasterium, relinquens filios suos in ciuitate. Et cùm fecisset tres annos in monasterio, cœperunt ei cogitationes suæ filios ad memoriam frequenter adducere, & contristabatur pro eis valde: neque enim dixerat abbati filios se habere. Videns autem eum abbas tristem, dicit ei: Quid habes quòd tristis es? Et narrauit ei, quia tres filios haberet in ciuitate, & quia vellet eos ad monasterium eius adducere: præcepit autem abbas, vt adduceret eos. Qui cum pertexisset ad ciuitatem, inuenit duos ex eis iam esse defunctos, vnum verò solummodò remansisse. Quem assumens venit ad monasterium: & requirens abbatem, non eum inuenit illic. Interrogauit autem fratres, vbi esset abbas. Et illi dixerunt: Vsque ad pistrinum pertexit. Ille verò tollens filium suum quem adduxerat, abiit in pistrinum. Et videns eum abbas venientem, salutauit. Et tenens infantem quem adduxerat, amplexatus est eum. Et dicit patri eius: Amas eum? Et ille dixit, Etiam. Rursum dixit ei: Omninò diligis eum? Et respondit: Etiam. Hæc audiens abbas, posteà dixit ei: Tolle ergo, si amas eum, & mitte in furnum, sic modò, cùm ardet furnus. Et tenens pater filium suum, iactauit eum in furnum ardentem. Statim autem factus est furnus velut ros: ex quâ re acquisiuit gloriam in tempore illo, quemadmodum Abraham patriarcha.

Pater filium ex obedientiâ in furnū iactat.

Rorescit furnus ex obedientiâ.

Incerti. Ruff. l. 3. n. 141.

19. Dixit quidam senex: Quia frater, qui ad obedientiam patris spiritalis animum dederit, maiorem mercedem habet, quàm ille qui solus in eremo recesserit. Dicebat autem: Quia narrauit aliquis patrum vidisse se quatuor ordines in cælo, quorum primus ordo erat hominum infirmorum & gratias agentium Deo, secundus ordo hospitalitatem sectantium, & instanter ministrantium eis, tertius ordo in solitudine conuersantium & & non videntium homines, quartus ordo eorum qui ad obediendum spiritualibus patribus se subiiciunt propter Deum. Vtebatur autem ordo obedientium torque aureâ & coronâ, & maiorem quàm alij gloriam habebat. Et ego dixi ei, qui mihi ostendebat omnia hæc: Quomodo iste ordo, qui paruus est, maiorem quàm alij gloriam habet? Et ille respondens dixit mihi: Quia qui hospitalitatem sectantur, secundùm propriam voluntatem idipsum faciunt. Similiter & qui in eremo se relegant, arbitrio suo de sæculo recesserunt. Hic autem ordo, qui se ad obediendum dedit, omnes voluntates suas abiiciens, pendet ad Deum & ad iussionem patris spiritualis, propterea & maiorem gloriam aliis habet. Quapropter, ô fili, bona est obedientia, quæ propter Deum fit. Intendite ergo filij, virtutis huius aliquod ex parte vestigium. Obedientia salus est omnium fidelium. Obedientia genitrix est omnium virtutum. Obedientia regni cælorum inuentrix est. Obedientia cælos aperiens, & homines de terrâ eleuans est. Obedientia cohabitatrix Angelorum est. Obedientia Sanctorum omnium cibus est. Ex hac enim ablactati sunt, & per hanc ad perfectionem venerunt.

Obedienti prefertur solitario.

Aureola obedientia.

Obedientia elogia.

LIBELLVS DECIMVSQVINTVS.

De Humilitate.

Antonij.

1. Abbas Antonius deficiens in consideratione profunditatis iudiciorum Dei, postulauit, dicens, Domine, quomodo aliqui in paruo tempore vitæ suæ moriuntur, & aliqui vltra decrepitam veniunt senectutem, & quare quidam egestuosi sunt, alij autem facultatibus ditantur, & quomodo iniusti opulenti sunt, iusti verò paupertate premuntur. Et venit ei vox, dicens, Antoni, ad teipsum intende, hæc enim iudicia Dei sunt, & te scire ea non conuenit.

Sibi intendendum.

Eiusdem. Semper tentatio tenenda.

2. Dixit abbas Antonius abbati Pastori: Hoc est magnum opus hominis, vt culpam suam super seipsum vnusquisque ponat coram Domino, & exspectet tentationem vsque ad vltimum vitæ suæ tempus.

Eiusdem. Humilitas euadit diaboli laqueos.

3. Dixit iterùm abbas Antonius: Vidi omnes laqueos inimici tensos in terrâ, & ingemiscens dixi: Quis putas transiet istos? Et audiui vocem dicentem; Humilitas.

Eiusdem.

4. Venerunt aliquando senes ad abbatem Antonium, & erat cum eis etiam abbas Ioseph; volens autem abbas Antonius probare eos, mouit sermonem de Scripturis sanctis. Et cœpit interrogare à iunioribus, quid esset hoc vel illud verbum. Et singuli dicebant prout poterant. Ille autem dicebat eis, Nec dum inuenistis. Post eos

Nesciens rectum sapientior.

verò dixit abbati Ioseph: Tu quomodo dicis esse verbum hoc? Ille respondit: Nescio. Et dixit abbas Antonius: Verè abbas Ioseph solus inuenit viam, qui se nescire respondit.

Arsenij.

Auxilium Dei contra dæmones inuocandum.

5. Astiterunt aliquando abbati Arsenio dæmones in cellâ sedenti, & tribulabant eum: superuenerunt autem fratres, qui ministrare solebant ei; & stantes extra cellam audiebant eum clamantem ad Dominum, & dicentem: Domine, non me derelinquas, quia nihil boni feci coram te. Sed præsta mihi, Domine, secundùm benignitatem tuam saltem modò habere benè viuendi principia.

Eiusdem. Ruff. l. 3. n. 37.

6. Dicebant autem de eo qui suprà, quia sicut dum in palatio esset, nemo melioribus vestibus eo vtebatur: ita & dum in conuersatione moraretur, nemo eo viliùs tegebatur.

Eiusdem.

Alphabetum rustica ignorat doctus Arsenius.

7. Cùm interrogaret aliquando abbas Arsenius quemdam senem Ægyptium de cogitationibus suis, alius videns eum dixit: Abba Arseni quomodo tu, qui tantæ eruditionis in Latinâ & Græcâ linguâ edoctus es, rusticum istum de cogitationibus tuis interrogas? Et ille respondit: Latinam quidem & Græcam eruditionem, quantum ad sæculum, apprehendi, sed alphabetum rustici istius necdum discere potui.

Eiusdem.

Eulogiam etiam paruã expetis Arsenius.

8. Dicebant senes, quia dederint quidam aliquando in Scithi fratribus paucas caricas, & pro hoc quòd paucæ erant, non transmiserunt ex eis abbati Arsenio, ne velut iniuriam pateretur. Ille autem cum hoc audisset, non est egressus iuxta morem ad opus Dei cum fratribus celebrandum dicens; Excommunicastis me, vt non mihi daretis eulogiam, quàm transmisit Dominus fratribus, ex quâ ego non fui dignus accipere. Quod cùm audissent omnes, ædificati sunt in humilitate senis; & vadens presbyter portauit ei de caricis illis, & adduxit eum in congregatione gaudentem.

Eiusdem.

Alexander & Zoilus Arsenij discipuli.

9. Dicebant autem de eo, quia nemo potuerit comprehendere modum conuersationis eius. Sedente eodem abbate Arsenio aliquando in inferioribus partibus Ægypti, cùm illic importunitates pateretur, visum est ei derelinquere cellam suam, & nihil ex eâ tollens secum, dixit discipulis suis Alexandro & Zoilo: Tu Alexander ascende nauium, & tu Zoile veni mecum vsque ad flumen, & quære mihi nauiculam in Alexandriam nauigantem, & ita nauigabis etiam tu ad fratrem tuum. Turbatus autem Zoilus in verbo isto, tacuit, atque ita diuisi sunt ab inuicem. Descendit autem senex circa partes Alexandriæ, & ægrotauit ægritudine magnâ. Discipuli autem eius dicebant ad inuicem: Putásne aliquis nostrum contristauit eum, & proptereà diuisus est à nobis? Et non inueniebant in se ingratitudinis caussam, neque quia inobedientes ei aliquando fuissent. Cùm verò sanus factus fuisset senex, dixit ad seipsum: Vadam ad patres meos. Et ita venit in locum qui dicitur Petra, vbi erant supradicti ministri eius. Cùm verò iuxta flumen esset puella quædam Æthiopissa, veniens tetigit melotem eius: senex autem increpauit eam. Illa verò dixit: Si monachus es vade in montem. Compunctus autem in hoc verbo senex, dicebat ad seipsum: Arseni, si monachus es, vade in montem. Et inter hæc occurrerunt ei Alexander & Zoilus discipuli sui. & cùm cecidissent ad pedes eius, proiecit se senex in terrâ, & flebant simul. Dixit autem senex: Non audistis quia ægrotaui?

Monachi est in montem.

Et dixerunt ei: Etiam, audiuimus. Et ille dixit: Quare non venistis videre me? Et dixit Alexander: Quia diuisio tua à nobis non fuit nobis tolerabilis, quoniam & multi ex eâ contristati sunt, dicentes: Nisi inobedientes fuissent seni, numquam se separasset ab eis. Et dixit eis senex: Et ego cognoui, quia hoc diceretur: sed tamen iterùm dicturi sunt homines, Quia non inueniens columba requiem pedibus suis, reuersa est ad Noë in arcam. In hoc igitur verbo curati sunt animi discipulorum eius, & permanserunt cum eo vsque ad vltimum vitæ ipsius tempus.

Gen. 8.

Qui cùm moreretur, turbati sunt valdè. Et dixit eis: Nondum venit hora, cùm autem venerit, dicam vobis. Iudicari autem habeo vobiscum ante tribunal Christi, si permiseritis cuiquam de corpore meo aliquid facere. Et illi dixerunt: Quid ergo faciemus, quia nescimus mortuum vestire vel sepelire? Et dixit senex: Nescitis mittere funem in pede meo, & trahere me in montem. Cùm autem traditurus esset spiritum, viderunt eum flentem, & dicunt ei: In veritate & tu times mortem, pater. Et dixit eis: In veritate, timor enim, qui in hac horâ est mihi, semper fuit in me, ex quo factus sum monachus, & timeo valdè, atque ita in pace dormiuit. Ille autem sermo semper erat in ore Arsenij: Propter quid existi? loqui me semper pœnituit, tacere numquam. Audiens autem abbas Pastor, quia ex hac vitâ discesserit Arsenius, lacrymatus est, & dixit: Beatus es, abba Arseni, quia fleuisti temetipsum in sæculo isto: qui enim se in hoc sæculo non fleuerit, sempiternè plorabit illic, siue igitur hîc voluntariè, siue illic tormentis cogentibus, impossibile est non flere.

Ruff. l. 3. n. 163

Semper in ore Arsenij: Propter quid existi.

10. Narrauit abbas Daniel de abbate Arsenio, quia numquam voluerit loqui de quæstione aliquâ Scripturarum, cùm posset magnificè si vellet, sed neque epistolam citò scripsit ad aliquem. Quando autem ad conuentum post aliquantùm temporis veniebat, post columnam sedebat, ne quis videret faciem eius, & ne ipse attenderet alium. Erat enim visio eius Angelica, sicut Iacob, canis ornatus, elegans corpore, siccus tamen. Habebat autem barbam prolixam, omnino attingentem vsque ad ventrem eius, pili autem oculorum eius nimio fletu ceciderant: longus autem erat, sed senio longæuo curuatus; moritur autem annorum nonaginta quinque. Hic fecit in palatio diuæ memoriæ Theodosij Imperatoris maioris, qui fuit pater Arcadij & Honorij, annos quadraginta, & in Scithi fecit annos quadraginta, & decem annos in loco qui dicitur Trohen, suprà Babyloniam, contra ciuitatem Memphis, & tres annos in Canopo Alexandriæ; alios duos annos reuertens iterùm in Trohen fecit, consummans in pace & timore Dei cursum suum, quia erat vir bonus & plenus Spiritu sancto & fide.

Eiusdem. *Arsenius non vult loqui de quæstionibus Scripturæ.* Ruff. lib. 3. num. 192

Iconismus Arsenij.

Breuis vitæ summa Arsenij.

Actor. 11.

11. Narrauit abbas Ioannes: Quia abbas Anub & abbas Pastor & residui fratres eorum ex vno vtero nati, monachi fuerunt in Scithi: & quando illic venit gens Mazicarum, & desolauerunt locum ipsum, primò discesserunt illinc, & venerunt in locum qui vocatur Therenuthi, donec deliberarent vbi habitare deberent: & manserunt illic in templo quodam antiquo paucis diebus. Dixit autem abbas Anub abbati Pastori: Ostende charitatem & tu & fratres tui, non necessarium est vt singuli seorsim habitemus

Anub. Ruffin. l. 3. num. 199. Pasch. c. 42. num. 4.

temus, & non veniamus ad nos inuicem hebdomada hac. Et respondit abbas Pastor: Faciamus qualiter vis, & fecerunt sic. Erat autem ibi in téplo statua lapidea. Et surgebat quotidie manè abbas Anub, & faciem statuæ illius lapidabat, vespere autem dicebat: Ignosce mihi. Et totâ hebdomadâ ita fecit, die autem Sabbathi occurrerunt sibi inuicem. Et dixit abbas Pastor abbati Anub: Vidi te, abba, hebdomada istâ lapidantem faciem statuæ huius, & iterùm pœnitentiam agentem apud eam, fidelis autem homo hæc non facit. Et respondit senex: Hanc rem ego propter vos feci. Quando me vidisti lapidantem faciem statuæ ipsius, num locuta est, num furuit? Et dixit abbas Pastor: Non. Iterùm quando apud eam pœnitentiam egi, num turbata est? num dixit, Non ignosco? Et respondit abbas Pastor: Non. Et ille dixit: Ergo & nos qui sumus septem fratres, si vultis vt maneamus simul, efficiamur sicut statua hæc, quæ contumeliis affecta non turbatur: si autem non vultis ista fieri, ecce quatuor ingressus sunt ad aditum templi huius, vnusquisque quò vult exeat, & quò vult vadat. Illi autem hæc audientes, prostrauerunt se in terram abbati Anub, & dixerunt ei: Quomodo iubes, pater, ita fiat; faciemus quod dixeris nobis. Posteà autem retulit abbas Pastor, dicens: Quia mansimus simul per omne tempus vitæ nostræ operantes & facientes omnia secundùm verbum senis quod dixit nobis. Constituit autem vnum ex nobis dispensatorem, qui quodcumque nobis apposuisset, comedebamus, & impossibile erat, vt diceret aliquis ex nobis: Affer aliud aliquid, aut diceret: Nolo istud manducare. Et sic transiuimus omne tempus vitæ nostræ cum quiete & pace.

Vnanimis concordiæ inter fratres modus.

Verus monachus instar statuæ esse debet.

Ammonis. 12. Dicebant de abbate Ammone, quia venerunt ad eum quidam petentes, vt iudicaret inter eos, senex autem dissimulabat. Et ecce quædam mulier ad aliam mulierem iuxta se stantem dicebat: Senex iste fatuus est. Audiuit autem eam senex, & vocans illam ad se dixit ei: Quantus labores puras sustinui in solitudinibus diuersis, vt acquirerem fatuitatem istam, & propter te hodie eam perditurus sum?

Sapiens Ammonis fatuitas.

Affy. 13. Narrauerunt de episcopo ciuitatis, quæ vocatur Oxyryncbus, nomine Affy, quia cùm esset monachus, nimis durè tractauerit vitam suam, & cùm factus fuisset episcopus, voluit ipsâ duritiâ vti in ciuitate quam in eremo habuerat, & non præualuit. Idcircò prostrauit se in conspectu Domini, dicens: Putásne, Domine, propter episcopatum discessit à me gratia tua? Et reuelatum est ei: Quia non; sed quia tunc solitudo erat, & cùm non esset homo, Deus tunc susceptor erat tuus: nunc autem hîc in sæculo es, vbi homines auxiliantur tibi.

Deus solitariorum susceptor.

Danielis. 14. Dixit abbas Daniel, quia erat in Babyloniâ filia cuiusdam primarij, dæmonium habens; pater autem eius diligebat monachum quemdam. Dixit autem monachus ipse ei: Nemo potest curare filiam tuam, nisi quos scio solitarios: & si perrexeris ad eos, non acquiescent hoc facere propter humilitatem. Sed hoc faciamus: & quando veniunt afferentes venalia quæ operantur, dicite vos emere velle quod vendunt. Et dum venerint in domo pretium accepturi, dicemus eis vt faciant in orationem, & credo quia saluabitur filia tua. Exeuntes ergo in plateâ, inuenerunt vnum discipulum senum sedentem vt venderet sportellas suas; & tulerunt eum secum in domo vt quasi pretium sportarum acciperet. Et cùm intrasset monachus ille in domo, venit puella illa quæ à dæmonio vexabatur, & dedit alapam monacho illi. Ille autem conuertit ei & aliam maxillam, secundùm diuinum præceptum. Dæmon autem coactus clamare cœpit: O violentia: mandata Iesu Christi expellunt me hinc: & statim mundata est puella illa. Cùm autem venissent ad senes, indicauerunt eis quod fuerat factum, & glorificauerunt Deum, & dixerunt: Consuetudo est superbiæ diabolicæ, humilitate mandatorum Christi Iesu corruere.

Monachus à dæmoniaca colaphizatus, alteram maxillam præbet.

Superbia diaboli humilitate hominum corruit.

15. Dixit abbas Euagrius: Principium salutis est, si teipsum redarguas. Euagrij.

16. Dixit abbas Serapion: Quia multos labores corporales plus quàm filius meus Zacharias feci, & non perueni ad mensuram humilitatis & taciturnitatis eius. Serapionis.

17. Abbas Moyses dixit fratri Zachariæ: Dic mihi quid faciam? Ille autem hæc audiens, iactauit se pronus in terram ad pedes eius, dicens: Tu me interrogas, pater? Dixit autem ei senex: Crede mihi, fili Zacharia, quia vidi Spiritum sanctum descendentem in te, & propterea compellor interrogare te. Tunc tollens Zacharias cucullum suum de capite suo, misit illud sub pedibus suis, & conculcans eum, dixit: Nisi ita conculcatus fuerit homo, non potest monachus esse.

Zachariæ. Ruff. l. 3. n. 56.

Conculcans cucullum docet humilitatem.

18. Dixit abbas Pastor: Quia interrogauit abbas Moyses fratrem Zachariam, tempore quo moriebatur, dicens: Quid vides? Et ille dixit ei: Nihil meliùs quàm tacere, pater. Et dixit ei: Verum est, fili, tace. Horâ autem mortis eius sedens abbas Isidorus, respexit in cælum, & dixit, Lætare, fili mi Zacharia, quoniam apertæ sunt tibi ianuæ regni cælorum. Eiusdem.

Nihil melius taciturnitate.

19. Sanctæ memoriæ Theophilus episcopus Alexandrinus venit aliquando ad montem Nitriæ, & venit ad eum abbas montis illius, & dixit ad eum episcopus: Quid ampliùs inuenisti in viâ istâ, pater? Et respondit ei senex, Culpare & reprehendere meipsum sine cessatione. Et dixit ei episcopus: Non est alia via sequenda nisi hæc. Theophili.

Quid amplius inueniatur in eremo quàm in sæculo.

20. Quando abbas Theodorus cum fratribus manducabat, accipiebant calices cum reuerentiâ & taciturnitate, nec dicebant, sicut mos est, Ignosce. Theodori.

Auletismus, Ignosce.

21. Dicebant de eo ipso abbate Theodoto, quia cùm factus esset Diaconus in Scithi, non acquiescebat ministrare, & huc atque illuc fugiebat. Et iterùm senes adducebant eum, dicentes: Non derelinquas ministerium tuum. Dixit autem eis abbas Theodorus, Dimittite me, & deprecor Deum. Et si ostenderit mihi; quia debeo stare in locum ministerij huius, facio. Et cùm deprecaretur Deum, dicebat: Si voluntas tua est, Domine, vt stem in hoc ministeriu, demonstra mihi. Et ostensa est columna ignis de terrâ vsque ad cælum, & vox sonuit, dicens, Si potes sicut columna hæc, vade, ministra. Ille autem hæc audiens, statuit apud se nullatenus ministrare. Qui cùm venisset ad ecclesiam, pœnitentiam egerunt apud eum, dicentes. Si non vis ministrare, vel calicé tene. Et non acquieuit, dicens: Si me nó dimittitis, discedo de loco isto. Et ita discesserunt ab eo. Eiusdem.

Quàm magna diaconi dignitas.

24. Dixit abbas Ioannes Breuis: Quia ianua Dei est humilitas; & patres nostri per multas con- Ioannis.

Ianua Dei humilitas.

contumelias acti gaudentes intrauerunt in ciuitatem Dei. Dixit iterùm ipse idem: Quia humilitas & timor Dei superant vniuersas virtutes.

Ioannis. Prima monachi virtus humilitas. *Matth. 5.*

23. Dixit abbas Ioannes Thebæus: Quia debet monachus ante omnia humilitatem habere: hoc enim est primum Saluatoris mandatum, dicentis: Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœlorum.

Copris. *Curiosæ quæstiones non scrutandæ.*

24. Collecti sunt aliquando fratres qui habitabant in Scithi, & cœperunt intra se quærere de Melchisedech sacerdote: obliti sunt autem vocare abbatem Coprem. Posteà autem vocantes eum, interrogabant eum de eadem quæstione. Ille autem tundens tertiò os suum, dixit: Væ tibi Copres, quia quæ mandauit tibi Deus vt faceres, dereliquisti, & quæ à te non requirit, illa scrutari præsumis. Hæc autem audientes fratres, fugerunt singuli in cellis suis.

Macarij. Ruff. lib. 3. num. 99.

25. Narrauit aliquando de seipso abbas Macarius, dicens: Quando eram iuuenis, & sedebam in cellâ meâ in Ægypto, tenuerunt & fecerunt me clericum in vico. Et cùm nollem acquiescere ad ministrandum, fugi ad alium locum. Et venit ad me quidam sæcularis homo, sed vitâ religiosus, & tollebat à me opus quod faciebam manibus meis & ministrabat mihi quæ necessaria erant. Contigit autem tentante diabolo, vt quædam virgo in vico illo vitiata lapsum faceret. Et cùm in vtero habere cœpisset interrogatur quis esset de quo in vtero haberet: illa autem dixit, Quia hic solitarius est, qui mecum dormiuit. Exeuntes autem de vico illo, comprehenderunt me, & adduxerunt ad vicum, & appenderunt in collum meum cacabatas ollas & ansas vasorum, & miserunt me circituram in vico illo, per viam cædentes atque dicentes: Hic monachus corrupit filiam nostram: tollite, tollite eum. Et ceciderunt me pœnè vsque ad mortem. Superueniens autem quidam senum dixit: Quamdiu cæditis monachum istum peregrinum? Ille autem, qui mihi solebat ministrare necessaria, sequebatur retrò cum verecundiâ: etenim etiam ipsum contumeliis multis affecerant, dicentes: Ecce solitarius monachus, cui tu testificabaris, quid fecit? Et dixerunt parentes puellæ illius: Quia non dimittimus eum, donec fideiussorem præbeat, quia pascet eã. Et dixi illi qui mihi solebat ministrare, vt fideiussor mihi fieret, & fidedixit mihi. Et reuersus sum ad cellam meam, & dedi ei quantas habui sportellas, dicens: Vende eas, & da illi meæ mulieri manducare. Dicebam autem in animo meo: Macari, ecce inuenisti tibi mulierem, opus habes modò ampliùs laborare, vt pascas eam. Et operabar non solùm in die, sed etiam in nocte, & transmittebam ei. Cùm autem venisset tempus infelici illi, vt pareret, traxit plurimis diebus in dolore, & non pariebat. Dicunt ergo ei: Quid est hoc? Et illa dixit: Ego scio, quare torqueor diu. Et interrogata à parentibus suis, Quare? Respondit: Quia illi monacho crimen imposui, & fallens implicaui eum, cùm iste non habeat caussam, sed iuuenis ille talis hoc fecit. Audiens autem verba hæc ille minister meus, gaudens venit ad me, & dixit: Quia non potuit parere illa puella, donec confiteretur, quia tu nullam caussam in conspectu eius habuisses, sed quia mentita sit aduersum te. Et ecce omnes habitatores vici illius volunt venire hîc ad cellam tuam glorificaturi Deum, & pœnitentiam apud te acturi. Ego autem audiens ista à ministro meo, ne affligerent me homines, surrexi, & fugi hic in Scithi: & hoc principium caussæ, propter quam hîc habitare cœpi.

Macario innoxio illuditur. *Macarius pro fornicatore haberi se patitur.* *Falsaria cruciatur.* *Quomodo Macarius venerit in Scithi.*

Eiusdem. Ruff. l. 3. n. 134. Pasch. c. 13. n. 6.

26. Præteriens aliquando abbas Macarius, à palude ad cellam suam reuertens, portabat palmulas: & ecce occurrit ei diabolus in viâ cum falce messoriâ. Voluit autem eum percutere de falce illâ, & non potuit, & dixit ei: Multam violentiam patior à te, ô Macari, quia non præualere aduersus te possum. Ecce enim quidquid tu facis, & ego facio; ieiunas tu, & ego penitus non comedo; vigilas tu, & ego omnino non dormio. Vnum est autem solum in quo me superas. Et dicit ei abbas Macarius, Quod est illud? Respondit diabolus, Humilitas tua, per quam non præualeo aduersum te.

Humilitate diabolus vincitur.

Mathois. Ruff. l. 3. n. 138. Pasch. c. 32. n. 3.

27. Perrexit aliquando abbas Mathois de Raythu in partibus Gebalon, erat autem cum eo frater eius, & venit episcopus loci illius ad memoratum senem, & fecit eum presbyterum. Et dum gustarent simul, dixit episcopus: Ignosce mihi, abba, quia scio quòd nolueris rem hanc, sed vt benedictionem tuam acciperem, præsumpsi hoc facere. Dixit autem ei senex cum humilitate, Et animus meus modicum volebat, hoc, verumtamen in hoc grauiter fero, quia compellor separari à fratre meo, qui mecum est: neque enim sufficio omnes orationes quas simul faciebamus, implere. Et dixit Episcopus: Si scis quia dignus est, ego & ipsum ordino. Et dixit ei abbas Mathois: Equidem si dignus est nescio, vnum autem scio, quia melior me est. Ordinauit autem & ipsum episcopus, & ita vterque recesserunt de hac vitâ, vt numquam se ad sacrificandam oblationem altari approximarent. Dicebat autem senex, Credo in Deum, quia forsitan non sustineam graue iudicium propter ordinationem, quam suscepi, dum oblationem non audeo consecrare, hoc enim officium illorum est, qui sine querelâ viuunt.

Humilitas Mathois. *Quare non se oblationem consecrare.*

Eiusdem. Ruff. lib. 3. num. 123. Isaiæ 6.

28. Dixit autem abbas Mathois, Quantum se approximat homo Deo, tantum se peccatorem videt, Isaias enim propheta videns Dominum, miserum se & immundum dicebat.

Moyses.

29. Dicebant de abbate Moyse, quia factus esset clericus, & posuerunt ei superhumerale. Et dixit ei Archiepiscopus: Ecce factus es candidatus, abba Moyses. Et ille respondit: Putas à foris, domine Papa, aut deintus, Volens autem episcopus probare eum, dixit clericis, Quando intrat abbas Moyses ad altare, expellite eum, & sequimini, vt audiatis quid dicat. Dum autem cœpissent eum mittere foras, dicebant ei, Exi foras Æthiops. Ille verò egrediens, dicebat, Benè tibi fecerunt[43] cinerente & caccabate. Qui cùm homo non sis, quare te in medio hominum dare præsumpsisti?

Profunda Moysis humilitas.

Nesteronis

30. Dum abbas Pastor in congregatione esset, audiens de abbate Nesterone, desiderauit eum videre, & mandauit abbati eius, vt mitteret eum ad ipsum. Qui cùm nollet eum solum dimittere, non direxit eum. Post paucos autem dies dispensator monasterij rogauit abbatem, vt permitteret eum ire ad abbatem Pastorem, vt diceret ei cogitationes suas. Abbas autem eius, cùm eum dimitteret, dixit ei: Tolle tecum & fratrem istum, quia mandauit mihi de ipso senex; & non præsumens eum solum dimittere, distuli vsque modò.

Cùm

Cùm ergo venisset dispensator ad senem, locutus est ei de cogitationibus suis, & ille sanauit eum responsione suâ. Posthæc autem interrogabat senex fratrem illum, dicens. Abba Nestero, quomodo acquisisti virtutem hanc, vt quandu emerserit tribulatio aliqua in monasterio, non loquaris, neque tædium facias? Et cùm multùm cogeretur frater à sene, dicit ei: Ignosce mihi, abba, quando intraui in initio in congregatione, dixi animo meo: Tu & asinus vnum estote. Sicut enim asinus vapulat & non loquitur, iniuriam patitur & non respondet, sic & tu; quemadmodum & in Psalmo legitur: Vt iumentum factus sum apud te, & ego semper tecum.

Quomodo Nestero tribulatus diù. certis silentio & patientia.

Psal. 72.

Olympij. Ruff. l. 3. n. 17.

31. Dicebant de abbate Olympio in Scithi, quia seruus esset, & descendebat per singulos annos in Alexandriam portans mercedes suas dominis suis. Et occurrebant ei, & salutabant eum: senex autem mittebat aquam in peluim, & afferebat, vt lauaret pedes dominis suis. Illi autem ad eum dicebant: Noli, pater, nou graues nos. Ille verò respondebat eis: Ego confiteor, quia seruus sum vester; & gratias ago, quia dimisistis me liberum seruire Deo. sed tamen lauo vobis pedes, ecce & suscipite mercedes meas. Illi verò contemnebant. Et non acquiescentibus dicebat: Credite mihi, quia si non vultis suscipere mercedes meas, remaneo hîc & seruio vobis. Illi autem reuerentiam ei habentes, dabant in potestate eius, vt faceret quod vellet. Et reuertentem deducebant eum cum honore, præbentes ei quæ necessaria erant, vt faceret pro eis agapem: & ex hoc factus est nominatus in Scithi.

Agape pro proximo.

Pastoris. Velut anhelitus sit humilitas.

32. Dixit abbas Pastor: Quia semper homo humilitatem & timorem Dei ita incessabiliter respirare debet, sicut flatum quem naribus attrahit vel emittit.

Eiusdem. Non fiducialiter, vel sententia nostra praualeat.

33. Interrogatus est abbas Pastor à quodam fratre: Quomodo debeo esse in loco, in quo habito? Et respondit ei senex: Habeto prudentiam velut aduena: & vbicumque fueris, ne quæras verbum tuum coram te habere potentiam, & requiesces.

Eiusdem.

34. Dixit iterùm: Quia proiicere se in conspectu Dei, & non seipsum extollere, mittere post tergum suum propriam voluntatem, ferramenta sunt, quibus anima operatur.

Eiusdem.

35. Item dixit: Non metiaris temeipsum, sed adhære ei qui benè conuersatur.

Alonij.

36. Dixit iterùm: Quia interrogauit frater abbatem Alonium, Quid est contemptus? Et dixit senex: Vt sis infra animalia irrationabilia, & scies quia illa non condemnantur.

Pastoris. In humilitate sacrificiù sit Deo.

37. Dixit iterùm qui suprà: Quia humilitas terra est, in quâ Dominus sacrificium fieri demandauit.

Eiusdem.

38. Rursus dixit: Quia si homo ordinem suum custodiat, non turbabitur.

Alonij.

39. Iterùm dixit: Quia sedentibus aliquando senibus ad manducandum, stabat Alonius abbas & ministrabat eis, & videntes laudauerunt. Ille autem nihil omnino respondit. Dixit ergo ei quidam secretò, Quare non respondisti senibus laudantibus te? Et dixit abbas Alonius: Quia si respondetem eis, inuenirebar delectatus laudibus meis.

Laudatus tacet.

Pastoris. Iuuenis os frenans, abbas vocari potest.

40. Narrauit abbas Ioseph: Quia sedentibus nobis aliquando cum abbate Pastore, nominauerit abbatem Agathonem, & diximus ei: Iuuenis est, quare eum appellas abbatem? Et dixit abbas Pastor: Quia os suum fecit eum appellari abbatem.

Eiusdem. Laudanda aliena.

41. Dicebant de abbate Pastore, quia numquam voluisset sermonem dimittere supra alterius senis verbum, sed magis laudauerit semper quæ ille dixisset.

Pambo.

42. Venit aliquando sanctæ memoriæ Theophilus episcopus Alexandrinus in Scithi: congregati autem fratres dixerunt ad abbatem Pambo: Dic vnum sermonem Papæ, vt ædificetur animus eius in hoc loco. Et respondit senex: Si in taciturnitate meâ non ædificatur, neque in sermone meo ædificabitur.

Taciturnitas ædificans.

Sisoi, Hor & Athre.

43. Narrauit frater Pystus, dicens: Quia ibamus septem fratres solitarij ad abbatem Sisoi habitantem in insulâ Clysmatus: & cùm rogaremus eum, vt diceret nobis aliquid, ille respondit: Ignoscite mihi, quia idiota sum homo; sed veni aliquando ad abbatem Hor & abbatem Athre; & erat in infirmitate abbas Hor decem & octo annis, & cœpi supplicare eis, vt dicerent mihi aliquod verbum; & dixit abbas Hor: Quid tibi habeo dicere? Quidquid vides, fac; Deus enim illius est, qui sibi vltrà quàm potest extorquet, & violentiam facit ad omnia: hi autem ambo non erant de vnâ prouinciâ, hoc est abbas Hor & abbas Athre. Fuit autem inter eos magna gratia, donec exirent ambo de corpore. Abbas autem Athre summæ obedientiæ erat, abbas verò Hor multæ humilitatis. Feci ergo paucos dies apud eos, inuestigans virtutes eorum, & vidi mirabile quid quod fecit abbas Athre. Attulerat enim eis quidam vnum piscem modicum, & voluit illum facere abbas Athre seniori abbati Hor: posuerat ergo abbas Athre cultellum, & incidebat piscem illum, & vocauit eum abbas Hor, dicens: Athre, Athre. Ille verò statim dimisit cultellum in medio pisce inciso, & non perincidit eum: & cucurrit ad eum, miratus sum tantam obedientiam eius, quia non dixit: Exspecta donec incidam piscem. Dixi ergo abbati Athre: Vbi inuenisti obedientiam hanc? Et ille mihi respondit: Non est mea, sed istius senis est. Et tulit me, dicens: Veni, vide obedientiam eius. Coxit ergo modicum piscem malè, ita vt perderet eum voluntariè, & apposuit seni; & ille manducauit, nihil loquens. Et dixit ei: Bonum est, senex? Et ille respondit: Bonum valdè. Posthæc attulit ei illud modicum, nimis bene coctum; & dixit: Ecce istud perdidi, senex, malè illud coxi. Et ille respondit: Etiam modicè tibi malè exiuit. Et conuersus ad me abbas Athre dixit: Vides quia hæc obedientia istius senis est? Et exij ab eis: & quidquid vidi, hoc feci secundùm virtutem meam. Hæc dixit fratribus abbas Sisoi: vnus autem ex nobis rogauit eum dicens: Ostende nobis charitatem, & dic nobis tu vnum sermonem. Et dixit: Qui habet quod innumerabile est in scientiâ, perficit omnem Scripturam. Iterùm alter ex nobis dixit ei: Quid est peregrinatio, pater? Et ille respondit: Tace, & in omni loco quocumque veneris, dic: Non habeo caussam, & hæc est peregrinatio.

Athre summæ obedien. Hor multæ humilit.

Peregrinatio spiritualis.

Sisoi.

44. Venit quidam frater ad abbatem Sisoi in montem abbatis Antonij: & loquentibus eis, dicebat abbati Sisoi: modò adhuc non peruenisti ad mensuras abbatis Antonij, pater? Et respondit ei senex: Ego si haberem vnam cogitationem abbatis Antonij, efficerer totus velut ignis: verumtamen scio hominem, qui cum labore potest

Sancti Antonij perfectio.

teit ferre cogitationes suas.

Eiusdem. Ruffin. lib. 3 n. 174. Pasch. cap. 25. num. 2.

45. Iterùm autem interrogauit eum frater ille, dicens: Putas sic persequebatur satanas antiquos? Et dicit ei abbas Sisoi: Modò plus, quia tempus eius appropinquauit, & turbatur.

Eiusdem.

46. Venerunt alij quidam ad eum, vt audirent ab eo sermonem; & nihil eis loquebatur sed semper dicebat: Ignoscite mihi. Videntes autem sportellas eius, dixerunt discipulo eius Abraham: Quid facitis de sportellis istis? Et respondit eis: Huc & illuc expendimus eas. Hoc autem audiens senex, dixit: Et Sisois hinc & inde manducat. Illi verò audientes ædificati sunt valdè in humilitate eius, atque cum gaudio recesserunt.

Sisois humilitas.

Eiusdem.

47. Frater interrogauit abbatem Sisoi, dicens: Video meipsum, quia memoria mea ad Deum intenta sit. Et dicit ei senex: Non est magnum hoc vt mens tua cum Deo sit; magnum est autem, si teipsum infra omnes videas creaturam: hoc autem & labor corporalis corrigit, & ducit ad humilitatis viam.

Magnum, infra omnem creaturam se humiliare.

Syncleticæ.

48. Dixit beatæ memoriæ Syncletica: Sicut impossibile est nauium fabricari sine acutis; ita impossibile est hominem sine humilitate saluari.

Humilitatis necessitas.

Hyperichij.

49. Dixit abbas Hyperichius: Arbor vitæ est in excelsum, & ascendit ad eam humilitas monachi.

Eiusdem.

50. Dixit iterùm qui suprà: Imitare Publicanum illum, ne cum Pharisæo damneris: & sequere mansuetudinem Moysis, vt summitates cordis tui resecans, conuertas in fontes aquarum.

Orsisij.

51. Dixit abbas Orsisius: Si fragmen crudæ tegulæ in fundamento mittatur, vbi iuxtà sit fluuius, non sustinet vnum diem; coctæ autem permanet velut lapis: ita est homo qui carnalem sapientiam habet, & non est tentationum igne decoctus, sicut & Ioseph: huiusmodi enim verbo Dei resoluitur: qui cùm initium fecerit, multis tentationibus in medio hominum agitatur. Bonum est enim, vt quis nouerit mensuras suas, & declinet in initio pondus; fortes autem in fide immobiles sunt: nam de ipso sancto Ioseph si velit aliquis loqui, dicet quia nec terrenus erat; quantum tentatus est, & in quali prouinciâ, vbi nec vestigium erat diuini cultus? Sed Deus patrum eius erat cum eo, qui eripuit eum ex omni tribulatione, & nunc est cum patribus suis in regno cælorum. Et nos ergo agnoscentes mensuras nostras certemus; vix enim nos possumus effugere iudicium Dei.

Igne tentationis percoctus durat.

Iosephi tentatio & victoria.

Incerti.

52. Senex quidam erat solitarius vacans in eremo, & dicebat in semetipso, quia perfectus esset in virtutibus. Hic orauit Deum, dicens: Ostende mihi, quid est perfectio animæ, & facio. Volens autem Deus humiliare cogitationes eius, dixit ei: Vade ad illum archimandritam, & quidquid tibi dixerit, facito. Reuelauit autem Deus archimandritæ illi, antequam ille ad ipsum veniret, dicens: Ecce ille solitarius venit ad te: dic ergo ei vt tollat flagellum, & vadat vt pascat porcos tibi. Veniens ergo senex pulsauit ostium, & ingressus est ad archimandritam illum: & cùm se salutassent, sederunt. Et dixit ei solitarius ille qui venerat: Dic mihi quid faciam, vt sim saluus. Et ille dixit: Facies quodcumque dixero tibi? Et respondit ei: Etiam. Et dixit ei: Ecce tolle flagellum, & vade, pasce porcos. Hi autem, qui eum nouerant & audierant de eo, cùm vidissent quia porcos pasceret, dicebant: Vidistis illum solitarium magnum, de quo audiebamus? Ecce stupuit cor eius, & dæmonio vexatur, & pascit porcos. Videns autem Deus humilitatem eius, quia ita patienter sustinebat opprobria hominum, præcepit eum iterùm redire ad locum suum.

Qui perfectũ se putat, humiliandus.

53. Quemdam senem monachum solitarium homo, qui à dæmonio vexabatur & fortiter spumabat, percussit in maxillam: senex verò conuertit ei aliam maxillam statim. Dæmon autem, non ferens incendium humilitatis eius, mox exiuit ab eo.

Incerti. Ruffin. lib. 3. n. 185.

Humilitas incendit dæmonem.

54. Dixit senex cuidam: Quando cogitatio superbiæ aut elationis intrauerit in te, scrutare conscientiam tuam, si diuina mandata omnia custodis, si inimicos tuos diligis, si gaudes in aduersarij tui glorificatione, & si contristaris in minoratione eius, & si agnoscis teipsum esse inutilem seruum, & si omnium peccatorum esse deteriorem: sed nunc si ita de te sentias, quasi omnia correxeris, sciens quia huiusmodi cogitatio tua vniuersa resoluet.

Incerti. Ruffin. lib. 3. n. 115. Pasch. cap. 13. n. 3.

55. Dixit senex cuidam: Non apponas cor tuum aduersus fratrem dicens, quia tu magis illo sobrius & continentior, & intelligentior sis; sed subditus esto gratiæ Dei in spiritu paupertatis, & per charitatem non fictam: ne spiritu exaltationis elatus perdas laborem tuum; sed esto spirituali sale conditus in Christo.

Incerti.

Nemini te præferas.

56. Dixit senex: Quia qui plus quàm dignus est honoratur aut laudatur, amplius patitur detrimentum: qui autem non fuerit omnino ab hominibus honoratus, hic desuper glorificabitur.

Incerti. Ruffin. lib. 3. n. 112. Pasch. cap. 15. n. 1.

57. Frater aliquis interrogauit senem, dicens: Bonum est assiduè pœnitere? Et respondit ei senex: Vidimus Iesum filium Naue, quia cùm pronus iaceret in facie, apparuit illi Deus.

Incerti.

Humili Deus apparet.

58. Interrogatus senex, quare ita inquietaremur à dæmonibus, respondit: Quia arma nostra abiicimus, quod est contumeliam, & humilitatem, & paupertatem, & patientiam.

Incerti. Ruffin. lib. 3. n. 173. Pasch. cap. 25. n. 11.

59. Frater quidam interrogauit senem dicens, Si quis fratrum attulerit ad me deforis cogitationes; vis, abba, dicam ei vt non eas afferat ad me? Et respondit ei senex, Noli. Et dixit frater, Quare? Respondit ei senex: Quia nec nos hoc possumus custodire, & ne fortè cùm dicimus proximo: Ne facias illud, inueniamus nos posteà idipsum facientes. Et dixit frater, Quid ergo debet fieri? Et respondit ei senex: Si voluerimus taciturnitatem seruare, sufficit proximo modus ipse.

Incerti.

Loquacitas fratris taciturnitate reprimenda.

60. Interrogatus est senex, quid esset humilitas? Et ille respondit: Si peccanti fratri te ignoueris, antequam apud te pœnitentiam agat.

Incerti.

61. Dixit senex: In omni tentatione non culpes hominem, sed teipsum tantùm, dicens: Quia pro peccatis meis hæc mihi euenerunt.

Incerti.

62. Dixit senex: Numquam præterii ordinem meum, vt altiùs ambularem: neque turbatus sum aliquando in humilitate positus: Omnis enim cogitatio mea in hoc erat, vt deprecarer Dominum, quò spoliaret me veterem hominem.

Incerti.

Humilitas imperturbabilis.

63. Frater quidam interrogauit senem, Quid est humilitas? Et respondit ei senex, Vt benefacias his qui tibi malefaciũt. Et dixit frater: Si non perueniat homo in eadem mensurâ, quid faciet? Respondit senex: Fugiat eligens taciturnitatem.

Incerti.

Humilis malum bono pensat.

64. Frater aliquis interrogauit senem, dicens,

Incerti.

Quod

Quod est opus perigrinationis? Et ille dixit ei: Scio fratrem perigrinantem, qui cùm tentus esset in ecclesiâ, & contigisset ibi fieri agapem, sedit ad mensam vt manducaret cum fratribus. Dixerunt autem quidam: Istum hîc quis tenuit? Et dixerunt ei: Surge & vade hinc foras: qui surrexit & abiit. Alij verò contristati de expulsione eius, egressi sunt, & reuocauerunt eum. Post hæc interrogauit eum quidam, dicens: Quid, putas, est in corde tuo, quia expulsus es, & iterum reuocatus? Et ille dixit ei: Quoniam posui in corde meo, quia æqualis essem cani, qui quando insectatur, foràs egreditur; quando verò vocatur, ingreditur.

Promptè obediens se cani comparat.

Incerti. Ruff. lib. 3. n. 15.

65. Venerunt quidam aliquando in Thebaidam ad quemdam senem, habentes secum vnum qui à dæmonio vexabatur, vt curraretur ab illo sene. Senex ergo cùm diu rogaretur, dixit dæmoni: Exi de factura Dei Et respondit dæmon: Exeo, sed interrogo te vnum verbum, vt dicas mihi, qui sunt hœdi, & qui sunt agni. Et dixit senex: Hœdi quidem tales, qualis ego; agni verò qui sint, Deus scit. Et audiens dæmon, clamauit voce magnâ, dicens: Ecce propter istam humilitatem tuam exeo. Et exiit eadem horâ.

Humilitas expellit dæmonem.

Incerti. Ruff. l. 3. n. 19. narrante Pœmene.

66. Manebat quidam monachus Ægyptius in suburbano Constantinopolitanæ ciuitatis: & dum transiret Theodosius iunior Imperator per viam illam, reliquit omnes qui in obsequio eius erant, & venit solus ad cellam eius. Et pulsans ad ostium monachi, aperuit ei monachus. Videns autem eum, agnouit quidem quia Imperator esset; sic tamen suscepit eum, tamquam vnum ex officio militantium. Cùm ergo introisset, fecerunt orationem, & sederunt. Cœpit autem interrogare Imperator, dicens: Quomodo sunt patres in Ægypto? Et ille respondit: Orant omnes pro salute vestrâ. Imperator autem circumspiciebat in cellâ eius, si quid haberet, & nihil illic vidit nisi paruam spottellam, habentem modicum panis, & lagenam aquæ. Et dixit ei monachus: Gusta modicè. Et infudit ei panes, & misit ei oleum & sal, & manducauit, & dedit ei aquam vt biberet. Dixit autem ei Imperator: Scis quis sum ego? Et ille dixit ei: Deus te scit quis sis. Tunc dixit ei: Ego sum Theodosius Imperator. Ille autem statim adorauit salutans eum humiliter. Et dicit Imperator: Beati estis vos, quia securam vitam habetis, & non cogitatis de hoc sæculo. Veritatem autem dicam, quia in imperio natus sum, & numquam ita delectatus sum pane & aquâ sicut hodie; satis enim libenter comedi. Et cœpit ex tunc honorare eum Imperator: senex verò egrediens fugit, & iterum venit in Ægyptum.

Tenue sed securum eremita cibarium.

Incerti.

67. Dicebant senes: Quoniam quando tentamur, tunc magis humiliamur; quoniam Deus sciens infirmitatem nostram, protegit nos: si autem gloriamur, aufert à nobis protectionem suam & perimus.

Qui gloriatur non protegitur.

Incerti. Humilitas præseruat à fraude diaboli.

68. Cuidam fratri apparuit diabolus transformatus in Angelum lucis, & dixit ad eum: Ego sum Gabriel angelus, & missus sum ad te. Ille verò dixit ei: Vide ne ad alium missus sis; ego autem non sum dignus vt Angelus mittatur ad me. Diabolus autem statim non comparuit.

Incerti.

69. Dicebant senes: Quia vel si pro veritate Angelus tibi appareat, non suscipias facilè, sed humilia temetipsum, dicens: Non sum dignus Angelum videre viuens in peccatis.

Etiam Angeli sint suspecti.

Incerti.

70. Narrauerunt de alio sene, quia sedens in cellâ suâ, & sustinens tentationes, videbat dæmones manifestè, & contemnebat eos. Cùm autem diabolus videret se vinci à sene, venit & ostendit se ei, dicens: Ego sum Christus. Videns autem eum senex, clausit oculos suos. Et dixit ei diabolus: Ego sum Christus, & quare clausisti oculos tuos? Et respondit senex: Ego hîc Christum nolo videre, sed in illâ vitâ. Audiens autem diabolus hæc, non comparuit.

Christi gloria in cælo quærenda.

Incerti.

71. Alterum senem volentes seducere dæmones, dicebant ei: Vis videre Christum? Et ille dixit: Anathema vobis & de quo dicitis. Ego autem meo Christo credo dicenti: Si quis vobis dixerit, Ecce hîc Christus, aut ecce illic, nolite credere. Quo dicto statim non comparuerunt.

Matth. 24.

Incerti.

72. Narrauerunt de alio sene, quia perseuerauit ieiunans septuaginta hebdomadas, semel in hedomadâ reficiens. Hic postulauit à Deo de quodam sermone Scripturarum sanctarum, & non reuelabat ei Deus. Dixit ergo in semetipso: Ecce tantum laborem sumpsi, & nihil profeci vadam ergo ad fratrem meum, & requiro ab eo. Qui cùm egressus clausisset ostium suum vt abiret, missus est ad eum angelus Domini, dicens: Septuaginta hebdomadæ quas ieiunasti, non te fecerunt proximum Deo: nunc verò quando humilitatus es, vt ad fratrem tuum pergeres, missus sum indicare tibi sermonem: aperiénsque ei de re quam quærebat, discessit ab eo.

Humilitas Deo proximat.

Senis. Ruff. l. 3. n. 73.

73. Dicebat quidam senex: Quia si quis cum humilitate & timore Dei iniungat fratri aliquid facere, sermo ipse qui propter Deum egreditur, facit fratrem illum suum subiectum existere, & implere quod fuerit imperatum: si autem quis volens iubere fratri, & non hoc secundùm timorem Dei fecerit, sed quasi per auctoritatem, volens sibi in eo potestatem defendere; Deus qui videt occulta cordis, non permittit eum audire vel facere quod iubetur. Manifestum enim est opus, quod secundùm Deum fit: & iterùm manifestum est, quod pro voluntate aut in potestate iniungitur: quoniam quod à Deo est, cum humilitate & obsecratione imperatur; quod autem ex potestate, cum furore & perturbatione, vt pote quod à maligno est.

Cum humilitate imperandum non cum auctoritate.

Incerti.

74. Dixit senex: Volo magis vinci cum humilitate, quàm vincere cum superbiâ.

Incerti.

75. Dixit senex: Non condemnes astantem tibi, quoniam nescis vtrùm in te sit Spiritus Dei, an in illo. Astantem autem tibi dico eum, qui minister est tuus.

Incerti.

76. Frater aliquis interrogauit senem, dicens: Si habito cum aliis fratribus, & video aliquam rem inconuenientem, vis vt loquar? Et dixit ei senex: Si sunt aliqui maiores tibi aut coætanei, tacens magis requiem habebis: in hoc enim, quo te minorem facies, etiam securum te reddes. Dicit ei frater: Quid ergo facio, pater? perturbat enim me spiritus. Dicit ei senex: Si laboras, commonefacito semel humiliter; si autem non obediunt tibi, relinque laborem tuum in conspectu Dei, & ipse te consolabitur: hoc enim est vt projiciat se Dei cultor coram Deo, & relinquat ipse voluntates suas. Attende autem tibi vt secundùm Deum sit sollicitudo tua: & tamen quomodo video, bonum est tacere; humilitas enim tibi est taciturnitas.

Maioribus & coætaneis cedendum.

Taciturnitas humilitati deputatur.

Incerti.

77. Frater quidam interrogauit senem, dicens: Quid est profectus hominis? Et respondit ei senex,

Ruff. lib. 3. n. 171. Pasca c. 13. n. 3.

nea: Profectus hominis est humilitas. Quantum enim quis ad humilitatem inclinatus fuerit, tantum eleuabitur ad profectum.

Incerti.

78. Dixit quidam senex: Quia si quis dixerit, Ignosce mihi, humilians se comburit dæmones tentatores.

Incerti.

79. Dixit senex: Si acquisieris taciturnitatem, non habeas apud temetipsum quasi aliquam virtutem, etiamsi obtinueris, sed dic: Quia indignus sum loqui.

Incerti. Ruffin. lib. 3. n. 125. Pasch. cap. 15. n. 1. *Velanda bona opera.*

80. Dicebat quidam senex: Nisi velaret pistor oculos animalis ad molam circumeuntis, conuerteret se animal & comederet labores suos: ita & nos velamen accipimus secundùm dispensationem Dei, ne videamus quæ operamur bona, & beatificantes forsitan nosmetipsos, perdamus mercedem nostram. Propterea ergo relinquimur per interualla temporum semel hic sordidas cogitationes assumere, vt cùm easdem cogitationes aspicimus, nosmetipsos iudicio proprio condemnemus. Eæ enim cogitationes ipsæ, velamen sunt ipsius modici boni operis. Quando autem homo seipsum accusat, non perdit mercedem suam.

Incerti. *Doceri melius quàm docere.*

81. Dixit quidam senex: Quia volo magis doceri quàm docere. Item dixit: Non doceas ante tempus, alioquin omni tempore vitæ tuæ minorabceris intellectu.

Incerti. *Quæ sit via humilitatis.* *Quid subiici omnibus.*

82. Interrogatus est quidam senex: Quid est humilitas? Et respondens dixit: Humilitas magnum opus est & diuinum: via autem humilitatis hæc est, vt labores corporales assumi debeant, & adscribat seipsum homo peccatorem, & ponat se subiectum omnibus. Et dixit frater: Quid est esse subiectum omnibus? respondit senex: Hoc est esse subiectum omnibus, vt non attendat quis aliena peccata, sed sua semper aspiciat & deprecetur sine intermissione Deum.

Incerti. Ruffin. lib. 3. n. 85. *Magnum contumeliam pati.*

83. Interrogauit quidam frater senem, dicens: Dic mihi vnam rem, quam custodiam, & viuam per eam. Et dixit ei senex: Si potueris contumeliam pati & sustinere, magnum est hoc, & super omnes virtutes.

Incerti. *Salus ex contemptu.*

84. Dixit senex: Qui contemptum & iniuriam & damnum patienter fert, potest saluus esse.

Incerti. *Ex abbatis familiaritate non assumenda fiducia.*

85. Dixit senex cuidam: Non habeas notitiam cum abbate, neq; frequenter adiungas te ei; quoniam ex hoc fiduciam sumes, & desiderare incipies vt teneas etiam ipse primatum.

Incerti. Ruffin. lib. 3. n. 29. titulo Eulalij. *Vna humilitatis matta multis superba mattis potior.* *Matta humilitatis integra perstat illæsa.*

86. Frater quidam erat in congregatione, & omne pondus quod fratribus imminebat, ipse suscipiebat, ita vt se etiam in fornicatione accusaret. Quidam autem fratrum ignorantes actus eius, cœperunt murmurare aduersus eum, dicentes: Quanta mala facit hic & nec operatur? Abbas sciens quæ agebat, dicebat fratribus: Volo vnam mattulam illius cum humilitate, quam omnes vestras cum superbia. Et vt demonstraret ex Dei iudicio, qualis esset frater ille, attulit omnia quæ operati fuerant illi fratres, & mattam eius de quo querebantur, & accendit ignem, & iactauit in medio. Consumpta sunt ergo omnia illorum opera, matta autem fratris illius illæsa permansit. Hoc autem videntes illi fratres timuerunt, & pœnitentiam coram illo egerunt, habentes eum deinceps velut patrem.

Incerti. *Beatus est peccatum suum videre, quàm Angelos.*

87. Interrogatus est senex, quomodo quidam dicerent videre se aspectum Angelorum; & respondit dicens: Beatus est qui peccatum suum semper videt.

Incerti. *Nemo seipsum iustificet.* *Excommunicantur qui se etiam propter regna cælorum castrant.*

88. Frater aliquis contristabatur aduersus alium fratrem; quòd audiens ille venit satisfacere ei. Ille autem non aperuit ei ostium cellæ suæ. Perrexit ergo ille ad quemdam senem, & dixit ei caussam: Vide ne quasi iustam habeas caussam apud temetipsum in corde tuo, tamquam culpaturus fratrem tuum, vt quasi illum reprehendas, & teipsum iustifices, & propterea non tetigerit Deus cor eius, vt aperiret tibi. Verumtamen hoc est quod dico tibi, vt vel si ille peccauit in te, pone in corde tuo, quia tu in illo peccaueris, & fratrem tuum iustifica, & tunc Deus dat in corde illius concordare tecum: & narrauit illi exemplum tale, dicens: Duo quidam erant sæculares religiosi, & colloquentes secum egressi sunt, & facti sunt monachi: æmulationem autem habentes vocis euangelicæ, sed non secundùm scientiam, castrauerunt se quasi propter regna cælorum. Audiens autem Archiepiscopus, excommunicauit eos: illi autem putantes, quia benè fecissent, indignati sunt contra eum, dicentes: Nos propter regna cælorum castrauimus nos, & hic excommunicauit nos? Eamus & interpellemus aduersus eum Ierosolymitanorum Archiepiscopum. Abeuntes ergo indicauerunt ei omnia. Et dixit eis Archiepiscopus Ierosolymitanus: Et ego vos excommunico. Ex quo iterùm contristati abierunt in Antiochiam ad Archiepiscopum, & dixerunt ei omnia quæ facta fuerant circa se. Et ille similiter excommunicauit eos. Et dixerunt ad seipsos: Eamus Romam ad Patriarcham, & ipse nos vindicabit de omnibus istis. Abierunt ergo ad summum Archiepiscopum Romanæ ciuitatis, & suggesserunt ei quæ fecerant eis memorati Archiepiscopi, dicentes: Venimus ad te, quia tu es caput omnium.

Romanus Pontifex caput omnium.

Dicit autem eis & ipse: Ego vos excommunico, & segregati estis. Tunc defecerunt excommunicati totius rationis, & dixerunt ad semetipsos: Isti episcopi sibi inuicem deferunt & consentiunt, propter quod in Synodis congregantur: sed eamus ad illum virum Dei sanctum Epiphanium episcopum de Cypro, quia propheta est, & personam hominis non accipit. Cùm autem appropinquarent ciuitati eius, reuelatum est ei de ipsis; & mittens in occursum eorum dixit: Ne intretis ciuitatem istam. Tunc illi in se reuersi, dixerunt: Pro veritate nos culpabiles sumus: vt quid ergo nosipsos iustificamus? Fac etiam quia illi iniustè nos excommunicauerunt, numquid & iste propheta? ecce enim Deus reuelauit ei de nobis: Et reprehenderunt semetipsos valdè de culpâ quam fecerunt. Tunc videns qui corda nouit quia pro veritate se culpabiles fecerant, reuelauit episcopo Epiphanio. Et vltrò misit & adduxit eos, & consolatus eos, suscepit in communionem. Scripsit itaque de his Archiepiscopo Alexandriæ, dicens: Suscipe filios tuos, quoniam in veritate pœnitentiam egerunt. Et addidit senex qui hoc exemplum narrauerat, dicens: Hæc est sanitas hominis, & hoc est quod vult Deus, vt homo culpam suam proiiciat ante Deum. Hæc cùm audisset frater, fecit secundùm verbum senis, & pergens pulsauit ostium fratris; ille autem mox vt sensit eum, priùs apud illum deintus pœnitentiam gessit, aperuitque statim ostium, & osculati sunt se inuicem ex animo, & facta est inter vtrosque pax maxima.

Inimicus humilitate placandus.

Incerti. Ruffin lib. 3. n. 18.

89. Duo monachi, qui erant etiam carnales fratres, habitabant simul, & volebat diabolus separare eos ab inuicem. Semel ergo vnus, qui erat minor

ætate, incendit lucernam, & posuit eam super candelabrum. Fecit autem opera sua dæmon, & euertit candelabrum: quapropter cecidit eum maior frater eum ità. Ille verò pœnitentiam egit, dicens ei: Habe patientiam in me, frater, & iterùm accendo eam. Et ecce virtus Domini venit, & torquebat illum dæmonem vsque manè. Dæmon autem nuntiauit suo principi quod factum fuerat. Et audiuit sacerdos Paganorum id quod retulerat dæmon, & egressus factus est monachus, & ab initio conuersionis suæ tenuit humilitatem, dicens: Humilitas soluit omnem virtutem inimici, sicut ego audiui eos loquentes, dicendo: Quia quando perturbamus monachos, conuertitur vnus ex eis, & agit pœnitentiam, & destruit omnem virtutem nostram.

Humilitas soluit omnem virtutem inimici.

LIBELLVS DECIMVSSEXTVS.

De Patientiâ.

Gelasij. Ruff. lib. 3. n. 30 nomi ne Anasta, y

DIcebant fratres de abbate Gelasio, quia habuerit codicem in membranis valentem solidos decem & octo. Continebat vetus & nouum Testamentum totum: & positus erat codex ipse in ecclesiâ, vt qui vellet de fratribus legeret. Superueniens autem quidam frater peregrinus applicuit ad senem, & videns codicem illum concupiuit eum, & furatus eum exiuit atque discessit. Senex verò non est secutus post eum vt eum comprehenderet eum, vtpote qui intellexerat quod fecerat. Ille autem pergens in ciuitatem, quærebat cui venderet eum. Et cùm inuenisset qui volebat emere, cœpit solidos sedecim pretium eius postulare. Ille verò volens comparare eum, dixit: Da mihi primùm vt ostendam eum, & sic tibi pretium dabo. Dedit ergo ille codicem ad ostendendum. Quem accipiens ille qui emere cupiebat, attulit eum ad abbatem Gelasium, vt probaret si bonus codex esset, aut si tantum valeret. Dixerat enim ei & quantitatem, quam venditor postulabat. Et dixit senex: Eme illum, quia bonus codex est, & valet pretium quod dixit tibi. Ille autem veniens dixit venditori aliter, & non sicut audierat à sene, dicens: Ecce ostendi illum abbati Gelasio, & dixit mihi quia carus est, & non valet quantum dixisti. Ille hoc audiens dixit ei: Nihil aliud tibi dixit senex? Et respondit: Nihil. Tunc dicit ei: Iam nolo vendere codicem istum. Compunctus autem venit ad senem pœnitentiam agens, & rogans eum vt reciperet codicem: senex autem nolebat accipere eum. Tunc dixit ei frater: Quia si non recipis eum, non possum securus esse. Et dixit ei senex: Si non potes esse securus nisi recipiam, ecce recipio eum. Et remansit frater ille apud eum vsque ad exitum suum, proficiens de patientiâ senis.

Gelasij patientia & prudens dissimulatio.

Non datur securitas nisi restituto ablato.

Euagrij.

2. Factus est aliquando conuentus in Cellis pro caussâ quadam, & locutus est quidam abbas Euagrius; & dixit ei presbyter monasteriorum: Scimus, abba Euagri, quia si esses in patriâ tuâ, forte aut episcopus fueras, aut multorum caput; nunc autem hîc velut peregrinus es. Ille verò compunctus, non quidem turbulenter aliquid respondit, sed mouens caput, respiciénsque in terram, digito scribebat, & dixit eis: Reuerà ita est, patres: verumtamen semel locutus sum, in scripturis verò secundò nihil adiiciam.

Ioannis. Ruff. l. 3. n. 91.

3. Sedente aliquando abbate Ioanne Breui ante ecclesiam, circumdederunt eum fratres, exquirentes ab eo singuli de cogitationibus suis. Quidam autem senex hoc videns, accensus inuidiâ dixit ei: Suriscula tua, abba Ioannes, veneno est plena. Et respondit ei abbas Ioannes: Ita est, abba. Hoc autem dixisti, quia ea quæ sunt foris, tantummodò vides; si autem videres quæ intrò sunt, quid esses dicturus.

Ioannis humilitas.

Ioannis. Ruff. l. 3. n. 151 Pasch. c. 19. num. 2.

4. Dicebant de Ioanne Minore de Thebaidâ, qui fuit discipulus abbatis Ammonij, quia duodecim annos fecerit in ministerio, seruiens seni in infirmitate eius, & posthæc sedebat super mattam: senex verò contristabatur pro eo. Et dum multùm laborasset cum eo, numquam dixit ei: Saluus esto. Quando autem iam moriturus erat, residentibus senibus loci, tenuit manum eius, & dixit: Sanus sis, sanus sis, sanus sis. Et tradidit eum senibus, dicens: Hic angelus est, non homo.

Isidori.

5. Dicebant de abbate Isidoro, qui erat presbyter in Scithi, quia si quis habuisset fratrem infirmum, aut pusillanimem, aut iniuriosum, & volebat eum expellere foris, ille dicebat: Adducite eum ad me. Et apprehendens eum, patientiâ suâ curabat animum fratris illius.

Patientiâ frater curandus.

Macarij. Ruff. lib. 3. num. 73 Pasch. c. 3. n. 1.

6. Abbas Macarius in Ægypto positus, inuenit hominem qui adduxerat animal, & rapiebat quæ habebat: ipse verò vt peregrinus astitit furi, & adiuuabat eum ad animal carricandum, & eum omni quiete deduxit eum, dicens in semetipsu: Nihil intulimus in hunc mundum, sed Dominus dedit; sicut voluit ipse, ita factum est: benedictus in omnibus Dominus.

Furantem sibi adiuuat Macarius. 1. Tim. 6.

Moysis.

7. Factâ aliquando congregatione fratrum in Scithi, cùm voluissent senes probare abbatem Moysen, contempserunt eum, dicentes: Vt quid iste Æthiops venit in medio nostrûm? Ille autem audiens, tacuit. Cùm verò dimissus fuisset conuentus, dixerunt ei hi, qui eum iniuriosè tractauerant: Nec modò non es turbatus? Et ille respondit: Turbatus sum, & non sum locutus.

Moyses opprobria patienter fert. Psal. 67.

Ammonæ.

8. Paysius frater abbatis Pastoris habuit affectum cum quodam monacho ex cellâ suâ; abbas autem Pastor nolebat hoc: qui consurgens fugit ad abbatem Ammonam, & dicit ei: Frater meus Paysius habet cum quibusdam affectum, quod ego non libenter fero. Dixit autem ei abbas Ammonas: Abba Pastor, adhuc viuis? Vade in cellam tuam, & pone in corde tuo, quia annum iam habes in sepulchro.

Sepulchri memoria contra inuidiã.

Pastoris.

9. Dixit abbas Pastor: Omnis labor quicumque euenerit tibi, ex taciturnitate superabitur.

Taciturnitate omnia superantur.

Sisoi. Ruff. l. 3. n. 77. Pasch. c. 7. n. 1.

10. Quidam frater læsus ab alio fratre, venit ad abbatem Sisoi Thebæum, & dicit ei: Læsus sum à quodam fratre, & volo me vindicare. Senex autem rogabat eum, dicens: Noli, fili, sed dimitte magis Deo vindictam. Ille autem dicebat: Non quiesco donec meipsum vindicauero. Dixit autem senex: Oremus frater. Et surgens dixit senex: Deus, iam te opus non habemus cogitare de nobis, quoniam nos ipsi vindictam nostram facimus. Hoc autem audiens frater, cecidit ad pedes illius senis, dicens: Iam non contendo cum fratre illo, sed rogo ignosce mihi.

Qui se vindicat, de eo Deus non cogitat.

Incerti.

11. Quidam videns quemdam religiosum portantem mortuum in lecto, dicit ei: Mortuos portas? Vade, viuentes porta.

Magis viuentes quã mortuos porta.

Incerti. Ruff. lib. 3. n. 80. Pasch. c. 7. n. 4.

12. Dicebant de quodam monacho, quia quantum eum iniuriis quis appetisset aut exacerbasset tanto magis ille ad eum cõcurrebat, dicens: Quia huiusmodi homines caussâ corrigendi fiunt his, qui in conuersatione studiosi sunt. Nam qui eos beatificãt, magis confundunt animas eorum. Scri-

ptum eſt enim: Quia qui beatificant vos, ſeducunt vos.

Incerti. Pat. ſpirit. cap. 212.

13. Venerunt aliquando latrones in monaſterium ſenis, & dixerunt ad eum: Omnia quæ in cellâ tuâ ſunt, tollere venimus. Et dixit: Quantum vobis videtur, filij, tollite. Tulerũt ergo quodcũq; inuenerunt in cellâ, & abierunt. Obliti ſunt autẽ ibi ſaccellum, quod erat abſconditum in cellâ. Senex verò tollens eum, ſecutus eſt poſt eos, clamãs & dicens: Filij, tollite quod obliti eſtis in cellâ. Illi verò admirantes patientiam ſenis, retulerunt omnia in cellâ eius, & pœnitentiam egerunt omnes, ad inuicem dicentes: Hic verè homo Dei eſt.

Egregia ſenis patientia fures ſuſtinentis & adiuuantis.

Incerti. Ruff. l. 3. n. 92.

14. Fratres quidam venerunt ad ſenem quemdam ſanctum in deſerto loco ſedentem, & inuenerunt foris extra monaſterium puerum paſcentem pecora, & loquentem verba quæ nõ decebat. Poſtquam autem viderunt ſenem, & indicauerunt ei cogitationes ſuas, & de reſponſione eius ſe profeciſſe ſenſerunt, dicunt ei: Abba, quomodo acquieſcis habere tecum pueros iſtos, & non præcipis eis[44] ne ſtrinientur? Et dixit ſenex: Credite mihi, fratres, dies habeo, ex quo volo eis præcipere, & redarguo meipſum, dicens: Si hoc parum non portauero, quomodo maiorem tentationem, ſi permiſerit mihi Deus inferri, portare poſſum? Et propterea nihil eis dico, vt fiat conſuetudo portandi quæ superueniunt.

A minoribus tolerandis ad maiora aſſueſcimus.

Incerti.

15. Narrauerunt de ſene quodam, quia habuerit puerulum cohabitãtem ſecum: & videns eum, quia fecerit opus quod non expediebat ei, dixit ei ſemel: Non facias hanc rem. & ille non obediuit ei. Hoc autem ſenex videns, abiecit de cogitatione ſuâ curam illius, iactans proprium iudicium ſuper ipſum; puer verò clauſit oſtium cellę, in quâ erant panes, per tres dies, & dimiſit ſenem ieiunum, & non dixit ei ſenex: Vbi es, aut quid facis foris? Habebat autem vicinum ſenex: qui cùm agnouiſſet, quia tardaret puerulus ille, fecit modicum pulmentum, & dabat ei per parietem, & rogabat vt guſtaret, & dicebat ſeni: Quid tardat frater ille foris? Senex verò dicebat: Quando ei vacauerit, reuertetur.

Admiranda ſenis patientia.

Incerti. Ruff. l. 3. n. 74. Paſch. c. 3. n. 2.

16. Narrauerunt aliqui: quia philoſophi quidam aliquando voluerunt probare monachos, & venit vnus tranſiens ſtolâ indutus & benè veſtitus. Et dixerunt ei philoſophi: Tu veni huc. Ille verò indignatus, iniuriis aggreſſus eſt eos. Tranſiit & alter vnus monachus magnus, ruſticus genere; & ipſi dixerunt ei: Tu monache male ſenex veni huc. Ille verò curſim venit. Et cœperunt ei alapas dare: ille autem conuertit eis aliam maxillam. Statim verò illi ſurrexerunt philoſophi, & adorauerunt eum, dicentes: verè ecce monachus. Et fecerunt eum ſedere in medio ſui, & interrogauerunt eum, dicentes: Quid eſt quod plus facitis de nobis in ſolitudine iſtâ? Ieiunatis, & nos ieiunamus; & caſtigatis corpora veſtra, & nos caſtigamus; ſed & quidquid facitis, etiam & nos facimus. Quid ergo plus facitis à nobis ſedentes in eremo? Reſpondit eis ſenex: In gratiâ Dei ſperamus nos, & mentem noſtram cuſtodimus. Et illi dixerunt ei: Nos hoc cuſtodire non poſſumus. Et ædificati dimiſerunt eum.

Verus monachus, qui iniuriarum patiens.

Incerti.

17 Senex quidam erat habens probatum diſcipulum, quem aliquando contriſtatus expulit foràs. Ille verò diſcipulus exſpectabat ſedens foris; & aperiens ſenex inuenit eum, & pœnitentiã egit apud eum ſenex, dicẽs: Tu pater meus es, quia humilitas & patientia tua vicit puſillanimitatem animi mei. Veni intus, amodò enim tu ſenex & pater, ego autem iuuenis & diſcipulus, quoniam opere tuo ſuperaſti meam ſenectutem.

Diſcipulus patientia magiſter euadit.

Incerti.

18. Dicebat quidam ſenum, quod audierit aliquos viros ſanctorum dicere, eſſe iuuenes qui ducatum præbeant ſenibus in vita hac, & narrauerunt, dicentes: Quia erat quidam ebrioſus ſenex, & operabatur vnam mattam in die, & vendebat eam in vicino vico, & bibebat quod accipiebat de pretio eius. Poſteà verò venit ad eum quidam frater, & manebat cum ipſo, qui ſimiliter operabatur & ipſe mattam vnam: tollebat autem eam ſenex & vendebat, & ambarum mattarum pretium expendebat in vino, illi autem fratri afferebat tantummodò modicum panem ad ſeram. Et cùm hoc triennio iugiter faceret, nihil locutus eſt frater ille. Poſthæc verò dixit frater ille in ſemetipſo: Ecce nudus ſum, & panem cum egeſtate comedo, ſurgam ergo & diſcedam hinc. Iterùm autem cogitauit in ſemetipſo, dicens: Vbi habeo ire? Sedeo hìc; ego enim propter Deum ſedeo in hac vitâ communi. Et ſtatim apparuit ei angelus Domini, dicens: Nuſquã diſcedas, veniemus enim eras ad te. Et rogauit frater ille ſenem illum ipsâ die, dicens: Non diſcedas hinc alicubi, quia veniẽt hodie mei tollere me. Cùm ergo facta fuiſſet hora, quâ ſolebat ſenex deſcendere ad vicum, dixit fratri: Non venient hodie, fili; iam enim tardè eſt. Et ille dixit ei modis omnibus, quia venient: & dum cum eo loqueretur, dormiuit in pace; ſenex autem flebat, dicens: Heu me, fili, quia multis annis ſub negligentiâ viuo, tu autem in paruo tempore ſaluaſti animam tuam per patientiam. Et ex illo die factus eſt ſenex ſobrius & probatus.

Nonnunquam quidam ſenum iuuenibus ducat.

Nuntium patientiæ Angelus ſ... latur.

Incerti. Ruff. lib. 3. n. 74. Paſch. c. 3. n. 2.

19. Dicebant de quodam fratre, qui ſeni cuidam magno vicinus erat, quia ingrederetur, & raperet quidquid haberet ſenex in cellâ ſuâ. Videbat autem eum ſenex, & non obiurgabat eum, ſed extorquebat ſibi plus ſolito manibus operari, dicens: Credo, opus habet frater iſte. Et exigebat à ſe maiorem ſolito laborem, & aſtringebat ventrem ſuum, vt cum indigentiâ comederet panem. Cùm autem mori cœpiſſet ſenex ille, circumſteterunt eum fratres. Et reſpiciens in eum, qui furabatur, dixit ei: Iunge te huc ad me. Et tenuit & oſculatus eſt manus eius, dicens: Gratias ago iſtis manibus, frater, quia propter iſtas vado in regno cælorum. Ille autem compunctus & pœnitentiam agens, factus eſt etiam ipſe probatus monachus, exemplum ſumens de actibus magni illius ſenis.

Manibus furis iter ſuum ad cælum ſenex aſcribit.

Hic in editis ſequebatur n. 20. de Thaiſi meretrice: ſed eam habes lib. 1. inter Vitas.

LIBELLVS DECIMVSSEPTIMVS.

De Charitate.

Antonij. 1. Ioan. 4.

1 DIxit abbas Antonius: Ego iã nõ timeo Deũ, ſed amo, quia amor foras miſit timorem.

Eiuſdem. Lucrum fratris, lucrum Dei.

2. Dixit iterùm: Quia de proximo eſt vita & mors: ſi enim lucremur fratrẽ, lucrabimur Deum: ſi autem ſcandalizamus fratrem, in Chriſto peccamus.

Eiuſdem.

3. Abbas Ammon de loco Nitrionis venit ad abbatem Antonium, & dixit ei: Video quia maiorem laborem quàm tu ſuſtineo, & quomodo nomen tuum magnificum eſt in hominibus ſuper me? Et dixit ei abbas Antonius: Quoniam & ego diligo Deum plus quàm tu.

Hilarionis & Antonij. Lucifer Hi-

4. Venit aliquando abbas Hilarion de Palæſtinâ ad abbatem Antonium in montem, & dicit ei abbas Antonius: Benè veniſti, Lucifer, qui manè

Lucis columna lucis Antonius.

manè oritis. Et dixit abbas Hilarion: Pax tibi, columna lucis, quæ sustines orbem terrarum.

Arsenij. Qui cū Deo esse vult, homines fugiat.

5. Dixit abbas Marcus abbati Arsenio: Quare nos fugis? Et dicit ei senex: Scit Deus, quia diligo vos, sed non possum esse cum Deo & cum hominibus: superiorum enim virtutum millia & millium millia vnam voluntatem habent, homines autem multas voluntates. Non possum ergo dimittere Deum, & venire, & esse cum hominibus.

Agathonis. Ruff. lib. 3. n. 95.

6. Dixit abbas Agathon: Quia secundùm voluntatem meam numquam dormiui, retinens in corde aduersus quemquam dolorem, neque dimisi dormire alium habentem aduersum me aliquid.

Ioannis.

Charitas fratrum errores tegit.

7. Ascendente aliquando de Scithi abbate Ioanne cum aliis fratribus, errauit, qui eis ducatum præbebat, in viâ; erat enim nox. Et dixerũt fratres abbati Ioanni: Quid facimus, abba, quia errauit frater iste de viâ, ne fortè moriamur errantes? Et dixit ei senex: Si dixerimus ei aliquid, contristabitur: Sed ecce facio meipsum quasi defectum, & dico me non posse ambulare, sed iaceo hîc vsque manè. Et fecerunt sic, sed & residui dixerunt: Nec nos ibimus, sed sedebimus tecum: & sederunt vsque manè, ne obiurgarent fratrem illum.

Pastoris. Ruff. lib. 3. n. 93.

Pastor humilitate æmuli animum ægrum sanat.

8. Senex quidam erat in Ægypto, antequam veniret illic abbas Pastor: ille autem senex habebat notitiam hominum & multum honorem. Cùm ergo ascendisset abbas Pastor de Scithi cum suis, dimiserunt illum senem, & venerunt ad abbatem Pastorem: inuidiatus autem senex malè loquebatur de eis. Hoc audiens Pastor, contristabatur, & dicit fratribus suis: Quid faciemus de sene isto magno, quia nos in tribulatione miserunt homines derelinquentes senem, & ad nos qui nihil sumus, attendentes? Quomodo ergo possumus sanare eum? Et dixit eis: Facite aliquid ad gustandum, & tollite vasculum vini, & eamus ad eum, & gustemus simul, forsitan per hæc possumus sanare animum eius. Tulerunt ergo quos parauerant cibos, & pertexerunt ad eum: & dum pulsarent ostium respondit discipulus eius, dicens: Qui estis? Et illi dixerunt: Dic abbati, quia Pastor est, & desiderat benedici per vos. Hoc autem nuntiat ei discipulus eius. Ille mandauit, dicens: Vade, quia non mihi vacat. Illi autem perseuerantes in caumate dixerunt: Non discedimus, nisi meruerimus benedictionem senis. Senex autem videns perseuerantiam & humilitatem eorum, compunctus aperuit eis, & intrantes gustauerunt cum eo: cum ergo manducarent, dixit senex: In veritate dico, minus quàm quod est audiui de vobis: centuplum enim est quod video in opere vestro. Factus est ergo amicus eis ex illo die.

Eiusdem.

9. Dixit abbas Pastor: Conare secundùm virtutem tuam nulli omnino facere malum, & castum serua cor tuum omni homini.

Eiusdem. Ruff. lib. 3. n. 201. Pasch. c. 37. n. 3

Quomodo quis animā ponat pro proximo.

10. Iterùm dixit: Non est aliquid maius dilectione, etiam vt animã suam ponat quis pro proximo suo. Etenim si quis audiens sermonem tristem, cùm possit ipse id facere, certet atque sustineat, & non recontristet; vel etiam si læsus in re aliquâ patienter tulerit, non retribuens contristanti atque lædenti se; eo modo huiusmodi homo animam suam ponit pro proximo suo.

Pambo. Ruff. lib. 3. n. 164.

11. Contigit aliquando abbatem Pampo iter cum fratribus in partibus Ægypti facere: & videns quosdam sæculares sedentes dixit eis: Surgite, & salutate, & osculamini monachos vt benedicamini, frequenter enim cum Deo loquuntur, & sancta sunt ora eorum.

Ora monachorum sancta.

Paphnutij. Ruff. lib. 3. n. 151.

12. Dicebant de abbate Paphnutio, quia non citò bibebat vinum. Ambulans autem aliquando iter, superuenit in conuentu latronum, & inuenit eos bibentes: cognouit autem eum qui primus erat latronum, & sciebat quia non biberet vinum. Videns ergo eum de multo labore fatigatum, impleuit calicem vini, & in alia manu tenuit gladium euaginatum, & dicit seni: Si non bibis, occidam te. Sciens autem senex, quia mandatum Dei vult facere, & volens eum lucrari, accepit & bibit. Ille verò princeps latronum pœnitentiam apud eum egit, dicens: Ignosce mihi, abba, quia cõtristaui te. Et dicit ei senex: Credo in Deo meo, quia per hunc calicem faciet misericordiam tecum & in hoc sæculo, & in futuro. Et respondit primus latronum: Et ego credo in Deo, quia amodò non faciam alicui quidquam mali. Et lucratus est senex omne collegium illorum latronum, per id quòd se propter Deum dimisit voluntati eorum.

Paphnutius latronibus obediens, omnes lucratur.

Hyperichij.

Proximi salus procuranda.

13. Dixit abbas Hyperichius: Eripe proximum à peccatis, quanta tibi est virtus, sine improperio, quoniam Deus conuertentes non repellit à se. Verbum autem malitiæ & nequitiæ non habitet in corde tuo aduersus fratrem tuum, vt possis dicere: Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris.

Matth. 6.

Duorum fratrum. Ruff. lib. 3. n. 152.

14. Duo fratres erant in Cellis: vnus autem ex eis senex erat, & rogabat illum, qui erat iuuenis, dicens: Maneamus simul, frater. Et ille dixit ei: Peccator sum, & non possum manere tecum, abba. Ille autem rogabat eum, dicens: Etiam possumus. Erat autem senex ille mundus, & nolebat audire, quia monachus haberet in cogitatu fornicationem. Et dicit ei frater: Dimitte mihi vnam hebdomadam, & iterùm loquemur. Venit ergò senex, & volens eum iuuenis ille probare, dicebat: In magnâ tentatione incurri hebdomadâ istâ, abba: pergens enim pro ministerio quodam in vicum, incidi in mulierem. Et dixit ei senex: Estne pœnitentia? Et dixit frater: Etiam. Senex autem dixit: Ego tecum porto medietatem peccati huius. Tunc dixit frater ille: Modò scio quia possumus simul manere. & manserunt simul vsque ad exitum suum.

Alter alterius onera portate.

Incerti.

15. Dixit quidam patrũ: Si quis te petierit rem aliquam, & violenter præstiteris ei, sit voluntas animi in id quod datur, sicut scriptum est: Quia si quis te angariauerit milliario, vade cum ipso duo: hoc autem est, vt si quis te petierit rem aliquam, des ei ex animo & spiritu.

Matth. 5.

Incerti. Ruff. lib. 3. n. 147.

16. Dicebant de quodam fratre, quia cùm fecisset sportas & posuisset eis ansas, audiuit etiam vicinum suum alium monachum dicentem: Quid facio, quia proximum est mercatũ, & non habeo ansas, quas imponam sportellis meis? Ille verò resoluit ansas quas imposuerat sportellis, & fratri illi vicino attulit, dicẽs: Ecce istas superfluas habeo tolle, impone in sportas tuas. Et fecit opus fratris sui perficere ad quod opus erat, proprium autem opus reliquit imperfectum.

Charitas proximum sibi prafert.

Incerti.

17. Dicebant de quodam sene in Scithi, quia ægrotauit, & voluit manducare modicum panem recentem: hoc autem audiens quidam exercitatorum fratrum, tulit melotem suam, & misit in

eam panem ſiccum,& vadens in Ægyptum, mutauit illum ad panem recentem,& attulit ſeni. Et cùm vidiſſent fratres panes illos recentes, mirati ſunt; ſenex autem noluit guſtare, dicens: Quia ſanguis fratris eſt. Et rogauerunt ſenes, dicentes: Propter Deum comede, ne vacuum ſit ſacrificium fratris iſtius. Atque ita rogatus comedit.

Charitas in ægrotum.

Incerti.

18. Frater interrogauit quemdam ſenem, dicens. Duo ſunt fratres, ex quibus vnus quieſcit in cellâ ſuâ, protrahens ieiunium ſex dierũ, & multum ſibi laborem imponens: alter verò ægrotantibus deſeruit. Cuius opus magis acceptum eſt Deo? Reſpondit ei ſenex. Si frater ille, qui ſex diebus ieiunium leuat, appendat ſe per nares, non poteſt eſſe æqualis illi, qui infirmantibus deſeruit.

Seruiens infirmis ieiunatori præfertur.

Incerti. Ruff. lib. 3. n. 151. Paſch. c. 28. n. 4.

19. Interrogauit quidam ſenem quemdam, dicens: Quomodo ſunt modò quidam laborantes in conuerſatione, & non accipiunt gratiam ſicut antiqui? Dicit ei ſenex: Quia tunc charitas erat, & vnuſquiſq; proximum ſuum trahebat ſurſum: nunc autem refrigeſcente charitate, vnuſquiſque proximum ſuum deorſum trahit, & propterea gratiam non meremur accipere.

Incerti.

20. Perrexerunt aliquando tres fratres ad meſſem, & ſuſceperunt certum ſpatium ſexaginta modiorum quod meterent. Vnus autem ex eis ipſâ primâ die infirmari cœpit, & reuerſus eſt ad cellam ſuam. Duo autem qui remanſerant, vnus alteri dixit: Ecce frater vides, quia incurrit in ęgritudinẽ frater noſter: extorque ergo tu animo tuo, & ego ſimiliter meo paululùm, & credamus in Deo, quia per orationem eius implebimus nos duo opera, & metemus partem ipſius. Cùm ergo explicaſſent meſſem totius loci illius quem ſuſceperant, venerunt accipere mercedes ſuas: & vocauerunt fratrem illum, dicentes: Veni frater, accipe laborem tuum. Et ille dixit eis: Qualem laborem accipiam, qui non meſſui? Et illi dixerunt ei: Orationibus conſummata eſt meſſis: veni ergo, accipe mercedes tuas. Factâ ergo plurimâ contentione inter eos de hac re; illo ſcilicet dicente, Non accipiam, quia non laboraui; illis verò non acquieſcentibus, niſi & ipſe perciperet partem ſuam, abierunt ad iudicium cuiuſdam magni ſenis. Et dixit ei ille frater: Perreximus tres, vt meteremus in agro cuiuſdam ad mercedes. Cùm autem veniſſemus ad locum quem meſſuri eramus, ipſâ primâ die in ægritudine cecidi, & reuerſus ſum in cellam meam, nec vnâ die metere præualens cum eis. & nunc cogunt me iſti, dicentes: Frater, veni, accipe mercedes, vbi non laboraſti. Dixerunt autem & illi fratres: Reuerà perreximus metere, & ſuſcepimus ſpatium ſexaginta modiorum quod meteremus: & ſi fuiſſemus toti tres, cum grandi labore vix potuiſſemus explicare illud; orationibus autem fratris huius nos duo velociùs quàm tres potuimos & demeſſuimus agrum, & dicimus ei: Veni accipe mercedes tuas, & non vult. Hoc autem audiens ſenex, miratus eſt, & dixit vni de monachis ſuis: [45] Percute ſignum in cellâ fratrum, vt congregent ſe hîc omnes. Qui cùm veniſſent, dixit eis: Venite fratres, & audite hodie iuſtum iudicium. Et indicauit eis omnia ſenex, & adiudicauit fratrem illum, vt acciperet mercedes ſuas, & faceret ex his mercedibus quod ipſe vellet. Et diſceſſit frater ille contriſtatus & plorans, quaſi præiudicium paſſus.

Incerti.

21. Dicebat quidam ſenex: Quia patres noſtri conſuetudinem habuerunt venire ad cellas nouorum fratrum, qui ſolitarij conuerſari volebãt, & viſitabant eos, ne quis eorum tentatus à dæmonibus læderetur à cogitatione ſuâ. Et ſi quando aliquis eorum inueniebatur læſus, adducebant eum ad eccleſiam, & ponebatur peluis cum aquâ, & fiebat pro eo oratio qui tentationibus laborabat, & lauabant omnes fratres manus ſuas in pelui, & perfundebatur aqua illa fratri qui tentabatur, atque ita ſtatim purgabatur frater ille.

Nouitij viſitandi.

Mira vis aquâ à manibus virorũ ſanctorum.

Incerti. Ruff. l. 3. n. 96.

22. Duo ſenes multis annis ſimul conuerſati ſunt, & numquam inter ſe litem habuerunt. Dixit autem vnus alteri: Faciamus & nos vnam litem, ſicut homines faciunt. Et ille reſpondit fratri, dicens: Neſcio qualiter fiat lis. Et ille dixit: Ecce pono in medio laterculum, & ego dico: Meum eſt hoc: tu autem dic: Non; ſed meum eſt; inde ſit litis initium. Poſuerunt ergo teſtam in medio ſui, & dicit vnus eorum: Meum eſt hoc. Et alter dixit; Non, ſed meum eſt. Et ille reſpondit ei, Etiam tuum eſt: tolle ergo & vade. Et diſceſſerunt, nec contendere inter ſe potuerunt.

Senes duo multis annis ſine iurgio viuentes.

Incerti.

23. Frater aliquis interrogauit ſenem quemdam, dicens: Si videro fratrem, de quo audiui aliquam culpam, non poſſum ſuadere animo meo, vt introducam eum in cellam meam: ſi autem videro bonum fratrem, ipſum libenter ſuſcipio. Et dixit ei ſenex: Si facis bonum fratri bono, illi parum, alteri duplum impende: ipſe eſt enim qui infirmatur.

Infirmo fratri duplum obſequium impendendũ.

Incerti.

24. Dicit quidam ſenex: Numquam deſideraui opus quod mihi vtile eſſet, & fratri meo diſpendium faceret, huiuſmodi habens ſpem, quia lucrum fratris mei, opus fructificationis eſt mihi.

Lucrum fratris fructus tuus.

Incerti.

25. Quidam frater erat miniſter cuiuſdam patris. Contigit autẽ vt vulnus fieret in corpore ſenis, & ſanies multa ex eo cum fœtore proflueret. Dicebat autẽ cogitatio ſua fratri illi qui ei deſeruiebat: Diſcede hinc, quia non potes ſuſtinere fœtorem putredinis iſtius. Ille verò frater, vt reprimeret huiuſmodi cogitationem, tulit vas & lauit vulnus ſenis illius, & recolligit ipſam aquã in vaſe; & quoties ſitiebat, ex eâ bibebat: Cœpit autem iterùm cogitatio ſua ſollicitare eũ, dicens: Si non vis fugere, vel non bibas fœtorem hunc. Frater autem ille laborabat, & toleranter ferebat, bibens lauaturam vulneris illius. Et cùm ita miniſtraret ſeni, vidit Deus charitatem laboris eius, & illam lauaturam vulneris in aquam mundiſſimam vertit, & ſenem inuiſibili medicamento ſanauit.

Inſignis ſui victoria lauaturã vulneris bibẽdo.

Lauaturam aquam mũdã vertit.

LIBELLVS DECIMVSOCTAVVS.

De Prævidentiâ ſiue Contemplatione.

Arſenij.

1. FRater abiit ad cellam abbatis Arſenij in Scithi, & attendit per feneſtram, & vidit ſenem totum quaſi igneum: erat autem frater ille dignus, qui talia intueretur. Et cùm pulſaſſet, egreſſus eſt ſenex, & vidit fratrem illum ſtupentem, & dicit ei: Diu eſt quòd hic pulſas? ne aliquid vidiſti? Et ille reſpondit ei: Non. Et colloquens cum eo, dimiſit eum.

Arſenius totus igneus apparet.

Eiuſdem Ruff. l. 3. n. 35

2. Dixit abbas Daniel, qui erat diſcipulus abbatis Arſenij: Quia narrauit ei abbas Arſenius, tamquã de alio aliquo dicens: (puto tamen quòd de eo dicebatur) Quia cùm ſederet in cella ſuâ quidã

ſenum,

senum, venit vox dicens ei: Veni, ostendam tibi opera hominum. Et surgens exiit: & duxit eum in quemdam locum, & ostendit ei Æthiopem incidentem ligna & facientem sarcinam grandem, & tentabat portare eam, & non poterat, & pro eo vt auferret ex sarcinâ illâ, ibat item, & incidebat ligna, & addebat ad sarcinam: hoc autem faciebat diutiùs. Et procedens paululùm, ostendit ei hominem rursus stantem super lacum, & implebat vas aquâ, & ex eo infundentem in cisternam pertusam, quæ cisterna iterum aquam ipsam refundebat in lacum. Et dicit ei iterum: Veni, ostendam tibi aliud: & ecce vidi templum & duos viros sedentes in equis, & portantes lignum transuersum vnum contra vnum: volebant autem per ianuam intrare in templum, & non poterant propter lignum illud, quod in transuerso portabant, & non inclinantes se vnus post alium, vt fieret lignum illud directum, remansetunt foris extra ianuam templi. Et cùm interrogasset quid hoc esset, ille respondit ei: Hi sunt qui portant velut iustitiæ cum superbiâ iugum, & humiliati sunt vt corrigant se & ambulent humiliter in viâ Christi, propter quod & remanent foris à regno Dei. Ille autem qui ligna incidit, homo est in peccatis multis, & pro illis non agit pœnitentiam, nec subtrahit de peccatis suis, sed & iniquitates adhibet supra iniquitates suas. Qui autem aquâ implet cisternam, homo est qui opera quidem facit bona, sed quia habet etiam in eis permixta & mala, pro hoc perdit etiam & bona opera sua. Quapropter conuenit omnem hominem sobrium esse in considerandis operibus suis, ne in vanum videatur sustinere labores.

Abb. visio de tribus hominum generibus & operibus.

Visionis expositio.

Senis.

3 Narrauit iterùm abbas Daniel, dicens: Dixit pater noster abbas Arsenius de quodam sene, qui erat magnus in hac vitâ, simplex autem in fide, & errabat pro eo quòd erat idiota, & dicebat, non esse naturaliter corpus Christi panem quem sumimus, sed figuram eius esse. Hoc autem audientes duos senes quòd diceret hunc sermonem, & scientes quia magna esset vita & conuersatio eius, cogitauerunt quia innocenter & simpliciter diceret hoc, & venerunt ad eum & dicunt ei: Abba, audiuimus sermonem cuiusdam infidelis, qui dicit: Quia panis quem sumimus, non naturâ Corpus Christi, sed figura est eius. Senex autem ait eis: Ego sum qui hoc dixi. Illi autem rogabant eum, dicentes: Non sic teneas, abba; sed sicut Ecclesia Catholica tradidit: nos autem credimus quia panis ipse corpus Christi est, & calix ipse est sanguis Christi secundùm veritatem, & non secundùm figuram: sed sicut in principio puluerem de terrâ accipiens plasmauit hominem ad imaginem suam, & nemo potest dicere quia non erat imago Dei, quamuis incomprehensibilis: ita & panis, quem dixit, Quia corpus meum est, credimus quia secundùm veritatem corpus Christi est. Senex autem ait eis: Nisi reipsa cognouero, non mihi satisfacit responsio vestra. Illi autem dixerunt ad eum: Deprecemur Deum hebdomadâ hac de mysterio hoc, & credimus, quia Deus reuelabit nobis. Senex verò cum gaudio suscepit sermonem istum, & deprecabatur Deum, dicens: Domine, si tu cognoscis, quoniam non per malitiam incredulus sum rei huius, sed per ignorantiam errem, reuela ergo mihi, Domine Iesu Christe, quod verum est. Sed & illi senes abeuntes in cellâ suâ, rogabant & ipsi, dicentes: Domine Iesu Christe, reuela seni mysterium hoc, vt credat & non perdat laborem suum. Exaudiuit autem Deus vtrosque: & hebdomadâ completâ venerunt Dominico die in ecclesiâ, & sederunt ipsi tres soli super sedile de scirpo, quod in modum fascis erat ligatum, medius autem sedebat senex ille. Aperti sunt autem oculi eorum intellectuales: & quando positi sunt panes in altari, videbatur illis tantummodò tribus tamquam puerulus iacens super altare. Et cùm extendisset presbyter manus, vt frangeret panem, descendit angelus Domini de cælo habens cultrum in manu, & secauit puerulum illum, sanguinem verò excipiebat in calice. cùm autem presbyter frangeret in partibus paruis panem, etiam & Angelus incidebat pueri membra in modicis partibus. Cùm autem accessisset senex, vt acciperet sanctam Communionem, data est ipsi soli caro sanguine cruentata. Quod cùm vidisset, pertimuit, & clamauit, dicens: Credo, Domine, quia panis qui in altari ponitur, corpus tuum est, & calix tuus est sanguis. Et statim facta est pars illa in manu eius panis, secundùm mysterium, & sumpsit illud in ore, gratias agens Deo. Dixerunt autem ei senes: Deus scit humanam naturam, quia non potest vesci carnibus crudis, & proptereà transformat corpus suum in pánem, & sanguinem suum in vinum, his qui illud cum fide suscipiunt. Et egerunt gratias Deo de sene illo; quia non permisit Deus perire labores eius, & reuersi sunt cum gaudio ad cellas suas.

Eucharistia naturâ est corpus Christi non figurâ.

Reuelationē petit senex ad de re dubitans.

Christus in Eucharistiâ instar pueruli apparet.

Christus sub pane latens naturæ se humanæ accommodat.

4 Iterùm ipse abbas Daniel narrauit de alio sene magno, qui habitabat in inferiores partes Ægypti, quia diceret per simplicitatem, quòd Melchisedech ipse esset filius Dei. Hoc autem indicatum est sanctæ memoriæ Cyrillo Archiepiscopò Alexandrino, & misit ad eum. Sciens autem, quia signifer esset ille senex, & quidquid peteret à Deo, reuelabatur ei, & quia simpliciter diceret hoc verbum, vsus est huiusmodi ratione, dicēs: Abba, rogo te quia in cogitatione meâ est, quòd Melchisedech ipse sit filius Dei: & rursus alia cogitatio mea dicit, quia non sit, sed homo sit, & sacerdos summus fuerit Dei. Quoniā ergo hæsito de hoc, idcircò misit ad te vt depreceris Deum, quatenus reuelare tibi dignetur de hoc, quid veritas habeat. Senex autem de conuersatione suâ præsumens, cum fiduciâ dixit: Da mihi per tres dies inducias, & ego deprecor Deum de hac re, & renuntio tibi, quod mihi fuerit reuelatum de hoc. Intrās ergo in cellam suam, deprecabatur Deum de verbo hoc: & veniens post tres dies dixit sanctæ memoriæ Cyrillo: Homo est Melchisedech. Archiepiscopus autem respondit ei: Quomodo constat apud te, abba? Et ille dixit ei: Deus ostendit mihi omnes patriarchas, ita vt singuli eorum coram me transirent ab Adam vsque ad Melchisedech, & Angelus assistens mihi dixit: Ecce iste est Melchisedech; & ideò, Archiepiscope, certus esto, quia sic est. Abiens autem senex, per semetipsum prædicabat, quia homo esset Melchisedech. Et gauisus est magnificè sanctæ memoriæ Cyrillus.

Cyrill.

Cyrilli prudentia, vt senē ab errore de Melchisedech reuocet.

Instruitur senex ab Angelo de Melchisedech.

5 Puer erat adhuc sanctæ memoriæ Ephræm, & vidit somnium siue reuelationem, quia nata sit vitis in linguâ eius, & creuerit, & impleuerit totam terram fructifera nimis: & quia venirent omnia volatilia cæli, & comedebant de fructu vitis illius; quantum autem manducabant, eo ampliùs implebatur fructu.

Ephræm. Suprà in Vitâ Ephræm, cap. 1. Visio Ephræm.

Eiusdem. Suprà in Vitâ Ephræm. c. 3.

Visio de sancto Ephræm.

5. Iterùm vidit quidam sanctorum in somnis ordinem angelicum descendentem de cælo, secundùm præceptum Dei, habentem in manu librum, hoc est, tomum scriptum intus & foris: dicebant autem ad inuicem: Cui debet committi hoc? Quidam autem dicebant de illo, alij de alio: responderunt autem & dixerunt: Verè quidem vtrique sancti sunt & iusti, quos dicitis; veruntamen hoc eis committi non potest. Multa etiam alia nomina sanctorum dicentes, posteà dixerunt: Quia nemini potest alteri hoc committi nisi Ephræm: & vidit senex ille, cui hoc in somnis apparuit, quia Ephræm dederunt tomum illum. Manè autem surgens audiuit Ephræm docentem & velut fontem ebullientem de ore ipsius: & cognouit senex, qui somnium viderat, quia Spiritus sancti operatio est, quod egrediebatur de labiis Ephræm.

Zenonis. Ruff. l. 3. n. 210.

Phantasma oratione explorandum.

7. Dicebant de abbate Zenone, quia cùm moraretur in Scithi, exiit nocte de cellâ suâ velut ad paludem: & cùm errasset, fecit tres dies & tres noctes ambulans & laborans; & cùm defecisset, cecidit semianimis: & ecce puerulus stetit ante eum habens panem & surisculam aquæ, & dicebat ei: Surge, manduca. Ille autem surgens orauit, existimans quia phantasma esset; puer autem respondens, dixit ei: Benè fecisti. Et iterùm orauit secundò, & terriò. Et dixit ei: Benè fecisti. Surgens ergo accepit & manducauit. & posthæc dixit ei: Quantum ambulasti, tantum longè es à cellâ tua, sed surgens sequere me. Et statim inuentus est in cellâ suâ. Dixit ergo ei senex: Veni intrà, & da nobis orationem. Et cùm intrasset senex, ille subitò non comparuit.

Ioannis.

Diuersitas generationis antiquæ & nouæ.

8. Dixit abbas Ioannes: Quia vidit quidam senum in excessu mentis, tres monachos stantes trans mare: & facta est vox ad eos ex aliâ parte littoris, dicens: Accipite alas igneas & venite ad me. Et duo quidem ex eis acceperunt alas, & volauerunt ad aliud littus, vnde facta est vox. Tertius verò remansit & flebat & clamabat fortiter. Posteà verò datæ sunt sibi alæ, sed non igneæ, sed infirmæ & debiles, ita vt cum omni labore mergendo & resurgendo nimis afflictus veniret illuc. Sic est & generatio hæc, quæ si accipit pennas, non tamen igneas, sed vix infirmas & debiles potest accipere.

Macarij. Ruff. l. 3. n. 61. Pasch. c. 1. n. 8.

Visio Macarij de dæmone fratribus gustum portante.

9. Abbas Macarius habitabat in loco nimis deserto: erat autem solus in eo solitarius. In inferiore verò parte erat alia solitudo, in quâ habitabant plurimi fratres. Obseruabat autem senex ad iter, & vidit satanam venientem in habitu hominis, vt transiret per cellam eius. Videbatur autem tunicâ vti lineâ omnino vetustâ & totâ cribratâ, & per omnia foramina eius pendebant ampullæ. Et dixit ei senex: Ohe, maior: vbi vadis? Et ille respondit: Vado commemorare fratres. Senex autem dixit illi: Vt quid tibi ampullæ istæ? & dixit illi: Gustum fratribus porto. Et dixit ei senex: Et totas cum gustu portas? Et respondit: Etiam, si vnum alicui non placet, offeram aliud, si autem nec illud, dabo tertium, & ita per ordinem, vt modis omnibus vel vnum ex eis placeat ei. Et cùm hoc dixisset, transiit; & obseruabat senex custodiens vias, donec ille iterùm remearet: & cùm vidisset eum senex, dicit ei: Sanus sis. Et respondit ei: Vbi est mihi salus? Et dicit ei senex: Quare? Et respondit: Quia modò omnes sanctificati sunt, & nemo mihi acquiescit. Et dixit ei senex: Neminem ergo amicum habes illic? Et respondit: Vnum tantummodò habeo fratrem illic, vel ipse solus mihi acquiescit; & quando videt me, conuertitur velut ventus. Senex verò dixit ei: Et quid vocatur frater ille? Respondit: * Theoctistus. Et cum hoc dixisset, transiit. Surgens autem abbas Macarius, perrexit ad inferiorem eremum: quod cùm vidissent fratres, acceperunt ramos palmarum, & occurrerunt obuiàm ei, & singuli eorum parabant cellas suas, incerti apud quem declinaret. Senex autem requirebat, quis inter eos Theoctistus vocaretur in loco illo: & inueniens eum, intrauit in cellam eius. Theoctistus autem suscepit eum gaudens. Cùm ergo cœpissent loqui secretè, dicit ei senex: Quomodo circa te est frater? Et ille dixit: Orationibus tuis benè. Et dixit senex: Ne impugnant te cogitationes? Et ille dixit: Interim bene sum. Erubescebat enim dicere ei. Et dixit ei senex: Ecce quot annos habeo in conuersatione loci istius, & omnes honorant me, & tamen in hac senectute meâ infestus mihi est spiritus fornicationis. Et respondit Theoctistus, dicens: Crede, abba, quia & mihi. Senex autem simulabat alias cogitationes sibi esse molestas; donec faceret eum confiteri. Deinde dicit ei: Quomodo ieiunas? Et ille dixit: Ad nonam. Dicit ei senex: Ieiuna vsque ad seram, & abstine te, & commenda Euangelia, vt memoriter retineas, sed & alias residuas ex animo meditare Scripturas: & si tibi ascenderit cogitatio mala, nunquam deorsum aspicias, sed semper de sursum; & statim te Dominus adiuuabit. Et corrigens senex fratrem illum, reuersus est in solitudinem suam. Et cùm obseruaret, vidit iterum dæmonem illum, & dicit ei: Vbi vadis iterùm? Et ille respondit: Commemorare fratres. Et abiit. Cùm autem reuerteretur, dicit ei senex: Quomodo sunt ibi fratres? Et ille respondit: Male. Senex autem dixit: Quare? Et ille respondit: Quia toti sancti sunt; & maius malum, quia & vnus, quem habui amicum & obedientem mihi, etiam ipse nescio vnde subuersus est, & nec ipse mihi acquiescit, sed omnibus sanctior est factus. Et propterea iuraui iam non calcari ad illum nisi post longum tempus. Hæc dicens transiuit relinquens senem; senex verò sanctus intrauit in cellam suam, adorans & gratias agens Deo Saluatori.

** Rufin. Theopemptus.*

Prudentia sua Macarius fratrem tentatum curat.

Cogitatione si molestum ...

Eiusdem.

Dæmonis astutia.

10. Abbas Macarius volens consolari fratres, dicebat: Venit huc aliquãdo cum matre suâ puer, qui à dæmonio vexabatur, & dicebat matri suæ: Surge, eamus hinc. Illa autem dicebat: Non possum pedibus ambulare. Et dicebat ei filius suus: Ego te porto. Et admiratus sum astutiam dæmonum, quomodo eos exinde fugare volebat.

Eiusdem.

Pueri ablegandi.

11. Dicebat iterùm de desolatione Scithi ad fratres: Quando videritis cellam ædificatam iuxta paludem, scitote quia propè est desolatio Scithi: quando autem arbores videritis, iam ante ianuam est: quando àutem videritis pueros, tollite melotes vestras, & discedite.

Isidori Ruff. l. 3. 10

Angeli homines contra dæmones tuentur.

12. Abbas Moyses, qui habitabat in Petrâ, impugnatus est aliquando nimis à fornicatione: & cùm non præualeret se tenere in cellâ, perrexit & indicauit hoc abbati Isidoro, & rogauit eum senex vt reuerteretur in cellam suam. Ille autem nõ acquieuit, dicens: Non possum, abba. Et assumpsit eum, & leuauit secum in domo. Et dicit ei: Attende ad Occasum. Et attendens vidit multitudinem dæmonum; & hi erant confosi, & turbantes se ad oppugnandum. Dicit ei iterùm abbas Isidorus:

Respice

Respice ad Orientem. Et attendit, & vidit innumerabilem multitudinem Angelorum in gloriâ. Dixit ergo abbas Isidorus: Ecce isti sunt qui missi sunt ad auxiliandum; qui verò ad Occasum ascendunt, hi sunt qui impugnant nos: plures ergo qui nobiscum sunt, quàm qui aduersum nos sunt. Et ita agens gratias Deo abbas Moyses sumpsit fiduciam, & reuersus est in cellam suam.

4 Reg. 6.

Moyse. A mandatorum Dei praevaricatione [illegible].

13. Dicebat abbas Moyses in Scithi: Si custodimus mandata patrum nostrorum, ego praesumens de Deo spondeo vobis, quia huc barbari non venient: si autem non custodierimus, desolandus est locus iste.

Eiusdem.

14. Sedentibus aliquando fratribus apud eumdem abbatem Moysem, dicit eis: Ecce barbari hodie in Scithi venient, sed surgite & fugite. Dicunt ei illi: Et tu non fugies, abba? Ille autem dicit eis: Ego per tot annos exspecto diem istum, vt impleatur sermo Domini mei Iesu Christi dicentis: Omnes qui accipiunt gladium, gladio peribunt. At illi dixerunt ei: Neque nos fugiemus, sed tecum moriemur. Et ille dixit eis: Ego caussam non habeo: vnusquisque vestrûm videat quomodo sedeat. Erant autem septem fratres cum eo, & dicunt ei: Ecce barbari appropinquarunt ianuae, & statim intrantes barbari occiderunt eos. Vnus autem ex eis timore carnali perterritus fugit, & abscondit se post plectas de palmis; & vidit septem coronas descendentes, & coronantes abbatem Moysen & sex fratres qui cum eo fuerant interfecti.

Matth. 26.

Visio septem coronarum pro septem martyribus.

Marci.

15. Dicebant de abbate Siluano, quia voluit aliquando pergere in Syriam, & dicit ei discipulus suus Marcus: Pater, uolo exire hinc, sed neque te dimitto abire, abba. Exspecta ergo hîc alios tres dies. Et cùm exspectaret abbas, tertiâ die dormiuit in pace Marcus discipulus eius.

Marcus mortuum [illegible] praedixit.

Pastoris.

16. Dicebat abbas Ioannes, qui exiliatus est à Marciano: Quia venimus aliquando de Syriâ ad abbatem Pastorem, & volebamus interrogare eum de duritiâ cordis. Senex autẽ Graecè nesciebat, neque interpres inueniebatur. Videns ergo nos senex tribulantes, coepit Graecâ linguâ loqui, dicens: Natura aquae mollis est, lapidis autem dura est: & si vas aquae plenum pendeat supra lapidem, ex quo assiduè stillans gutta cadat in lapidem, perforat eum; ita & sermo diuinus lenis est, cor autem nostrum durum: audiens ergo homo frequenter diuinum sermonem, aperitur cor eius ad timendum Deum.

Sermone diuino frequenter [illegible] cor durum [illegible].

Eiusdem. Psal. 40.

17. Dixit abbas Pastor: Scriptum est, Quemadmodum desiderat ceruus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus. Quoniam igitur cerui in solitudine serpentes plurimos glutiunt, & cum accensi eorum veneno fuerint, ad aquas peruenire desiderant: bibentes autem tentantur à feruore serpentini virus: ita & monachi in solitudinibus habitantes, accenduntur daemonum malignorum veneno, & propterea desiderant Sabbato Dominico venire ad fontes aquarum, hoc est ad Corpus & Sanguinem Domini nostri Iesu Christi, vt purgentur ab omni amaritudine daemonum malignorum.

[illegible] Christi [illegible] frequenti.

Eiusdem. 1 Thess. 5. 1 Petr. 3.

18. Interrogauit aliquis abbatem Pastorem, dicens: Quid est quod scriptum est, Non reddas malum pro malo? Dicit ei abbas Pastor: Haec passio quatuor modos habet: primum de corde, secundum de aspectu, tertium de linguâ, quartus est facere malum pro malo. Si enim potueris purgare cor, non venit ad aspectum: custodi etiam ne loquaris, si autem locutus fueris, citò te corripe, ne facias malum pro malo.

In quatuor modis.

Pyoterij. Pallad. cap. 41. & 42.

19. Narrauit sanctus Basilius episcopus, dicens: Fuit in quodam monasterio feminarum virgo quaedam, quae stultam esse ac daemonem se habere simulabat: quae vsque adeò ab omnibus aliis pro errore habebatur, ita vt nec cibum quidem cum eâ caperent. Talem si quidem elegerat vitam, vt à coquinâ numquam recedens, totius illic ministerij impleret officium: & erat secundùm vulgare prouerbium, vniuersae domus spongia, impletum à se rebus probans, quod sanctis libris scriptum legimus: Si quis, inquit, ex vobis putat se esse sapientem in hoc mundo, sit stultus, vt sapiens fiat. Haec igitur inuolutum pannis habens caput, ita quoque in omnibus seruiebat; ceterae autem virgines tonsae cucullis cooperiuntur. Nulla aliquando potuit hanc de quadringentis virginibus videre manducantem, numquam per omne aeuũ suum sedit ad mensam. A nullâ vel modicam partem panis accepit, sed micas tantùm detergens ipsarum mensarum, & abluens ollas, his solis alimoniis contenta viuebat. Nulli vmquam fecit iniuriam: nulla ipsius murmur audiuit: nulli aut parum aut satis locuta est vmquam. Et certè cùm ab omnibus caederetur, cùm omnium odio viueret, maledicta omnium sustineret sancto Pyoterio, cui hoc vocabulum erat, probatissimo viro, sempérque in deserto viuenti astitit angelus Domini quadam die sedenti in loco Porphyrite, affatúsque est his verbis: Cur, inquit, grande aliquid esse te credis, vt sanctus, & in huiusmodi degens loco? Vis videre mulierem te sanctiorem? Vade ad Tabennesiotarum monasterium feminarum, & vnam ex ipsis illic inuenies habentem in capite coronam, ipsámque cognosce te esse meliorem. Quae dum contra tantum populum sola diebus ac noctibus pugnat, cor ipsius à Deo numquam recessit, tu autem vno in loco residens, neq; quóquam aliquando progrediens, per omnes vrbes animo & cogitatione vagaris. Statímque ad supradictum monasterium venit, & magistros fratrum rogauit, vt introducerent eum ad habitaculum feminarum. Quem mox illi, vt virum non solùm vitâ gloriosum, verumetiam & prouectioris aetatis, cum fiduciâ grandi introduci fecerunt. Ingressus autem, omnes sorores desiderauit inspicere: inter quas solam illam, propter quam venerat, non videbat. Ait autem ad postremum: Omnes, inquit, mihi adducite, deesse mihi videtur aliqua. Dicunt ei: Vnam, inquiunt, * stultam habemus intrinsecus in coquinâ. Sic enim eas, quae à daemone vexantur, appellant. At ille; Exhibete, inquit, ad me ipsam quoque, vt eam videam. Quo audito, suprà memoratam vocare coeperũt. Quae cùm nollet audire, sentiẽs, vt credo, aliquid, aut fortassis hoc ipsum diuinâ reuelatione cognoscens, dicunt ei: Sanctus Pyoterius te videre desiderat. erat enim vir famae ac nominis grandis. Cúmque ad eum fuisset exhibita, vidissetq; panno frontem ipsius inuolutam, proiecit se ad pedes ipsius, dicens: Benedic me, inquit. Quod rursus ad illius pedes tunc & ipsa fecit, ac dixit: Tu me benedic, domine. Omnes sorores obstupuerunt simul, dicentes: Noli, abba, talem iniuriam sustinere; fatua est enim ista, quam cernis. Et sanctus Poyterius hoc ipsis omnibus ait: Vos, inquit, estis fatuae; nam haec & vestra & mea est ** Amma. Hoc enim in eâ vocãt illi feminas spirituales. Et deprecor Deum, ait, vt dignum ipsâ in die iudicij merear inueniri. Quo audito, omnes simul

Humilitas cuiusdam ancilla Dei.

1. Cor. 3.

Praefertur sancto Pyoterio.

* Pallad. salem.

Amma honoris causa vocatur.

ad pedes ipsius prociderunt, singulæ varia peccata ei propria confitentes. Alia enim abluens sordes carni supra eam se fudisse dicebat: alia verò colaphis eam à se verberatam sæpe memorabat: alia nares ipsius sinapi impletas a se esse deflebat: ceteræ quoque diuersas referebant se ei iniurias irrogasse. Pro quibus omnibus sanctus ille fusis Deo precibus egressus est. Post paucos autem dies non ferens illa tantam sui gloriam, tantóque se nolens sororum honore cumulari, grauarique se credens excusationibus singulorum, egressa est de de monasterio illo occulte, & quò ierit, in quem se miserit locum, vel quo fine defecerit, ad nullius potuit notitiam peruenire.

Fuga gloriæ & honorum.

Pauli Simplicis. Ruff. l. 3. n. 167. Pasch. c. 23. n. 1. Simile in Ruff. lib. 2. cap. 14. de Esaïa.

20. Beatæ memoriæ Paulus Simplex, discipulus abbatis Antonij, narrauit patribus talem rem: Quia aliquando veniens in monasterio visitandi gratiâ, & pro fratrum instructione, post consuetam ad inuicem consolationem, intrauerunt in ecclesiam Dei, Missas more solito celebrare. Beatus ergo Paulus intuens ad vnumquemque introëuntium in ecclesiam, intendebat quali animo intus intraret: habebat enim hanc gratiam sibi datam à Deo, vt sic videret vnumquemque cuius animi esset, sicut nos facies nostras videmus ad inuicem; sed & cuiusque Angelum gaudentem in eis. Ingredientibus ergo omnibus clarâ facie & splendido vultu, vnum vidit nigrum & obscurum corpore toto, & dæmones ex vtraque parte eius tenentes & trahentes eum ad semetipsos, & capistrum in naribus eius mittentes: sanctum verò Angelum eius de longè lugubrem tristémque sequentem. Paulus verò lacrymans & manu frequenter pectus tundens sedebat ante ecclesiam, plorans valdè eum, qui ei talis apparuerat. Qui autem videbant quod faciebat, & tam celerem eius mutationem, & lacrymas & luctum, interrogabant rogantes eum vt diceret quid esset quod videret, timentes ne quid in reprehésione omnium vidisset, pro quo hæc faceret. Postulabant etiam, vt ad Missas intraret cum eis. Paulus autem eos repellens, & negans se ingressurum, sedebat foras iacens & plorans nimis illum qui ei taliter apparuerat. Post paululum autem dimisso ecclesiæ cōuentu, iterùm Paulus attendebat singulos exeuntes, vt quorum introitum agnouerat, sciret quales exirent, & vidit illum virum nigrum & obscurum toto corpore priùs, exeuntem ab ecclesiâ claro quidem vultu candidóque corpore, dæmones autem, qui antè tenebant eum, posteà de longè sequentes; sanctum verò Angelum iuxta ipsum ambulantem lætum & promptum & gaudentem supra eum valde. Paulus verò exiliens cum gaudio clamabat, benedicens Deum, & dicens: O ineffabilis misericordia Dei & bonitas! ô diuinæ miserationes eius & innumerabilis bonitas! Currens autem & adscendens super altum gradum magnâ voce dicebat: Venite, videte opera Domini quàm terribilia sunt, & omni stupore digna. Venite, videte eum qui vult omnes homines saluare, & ad agnitionem veritatis venire. Venite, adoremus & procidamus ante eum, & dicamus: Quia tu solus potens es peccata dimittere. Ad hanc vocem eius omnes cucurrerunt, cupientes audire quæ dicebat. Et conuenientibus omnibus referebat Paulus quæ vidisset antequam in ecclesiam intrarent, quæ postea iterùm. Et interrogauit illum virum, vt diceret ei caussam, pro quâ ei subitò tantam mutationem Deus donauerit. Homo ergo ille conuictus a Paulo, coram omnibus qui circa ipsum erant, apertè narrauit, dicens: Ego peccator homo sum, & multo tempore in fornicatione vixi vsque nunc: ingrediens autem modò in sanctam ecclesiam Dei, audiui vocem Isaiæ prophetæ cùm legeretur, magis autem Dei vocem loquentis in eo, vbi dicit: Lauamini, mundi estote, auferte malum cogitationum vestrarum ab oculis meis, discite benefacere, & si fuerint peccata vestra tamquam phœnicium, velut nix dealbabuntur. Et si volueritis & audieritis me, bona terræ comedetis. Ego, inquit, fornicator in hoc sermone compunctus sum nimis, & ingemiscens intra conscientiam meam, dixi ad Deum: Tu Deus, qui venisti in mundum peccatores saluos facere, & qui hæc quæ modò lecta sunt promisisti per Prophetam, comple effectu & opere etiam in me indigno & peccatore. Ecce enim amodò promitto tibi & spondeo sermone, & corde confiteor, quia iam non agam vltrà illud malum, sed abrenuntio omni iniquitati, & seruio tibi amodò in conscientia mundâ. Hodie ergo, Domine, & in hac horâ suscipe me pœnitentem & interpellantem te, & renuntiantem omne peccatum. In his igitur promissionibus, ait, egressus sum de ecclesia, statuens in animâ meâ, nihil vltrà agere mali coram oculis Domini. Quod cùm audissent, omnes clamauerunt ad Dominum voce magnâ, dicentes: Quàm magnificata sunt opera tua, Domine! omnia in sapientiâ fecisti. Quapropter agnoscentes hoc Christiani de sanctis Scripturis ac diuinis reuelationibus, quantam Deus habeat bonitatem circa eos qui ad eum deuotè confugiunt, & per pœnitentiam emundant priora delicta, non solùm non coguntur pœnas soluere pro peccatis antè commissis, verumetiam consequuntur promissa bona. Non ergo desperemus de nostrâ salute: quia sicut per Isaiam Prophetam promisit eos, qui in peccatis sunt inuoluti, denuò lauare, & sicut lanam & niuem dealbare, & bonorum cælestium, quæ in cælestis Ierusalem ciuitate sunt, replere; Ita & iterùm nunc per Ezechielem prophetam cum iureiurando promisit: Viuo, inquit, ego, dicit Dominus: quia nolo mortem peccatoris, sed vt magis conuertatur, & viuat.

Paulus Simplex merita & demerita communicantium diuinitus nouit.

Lætatur Angelus de digno communicante.

1. Tim. 2.

Isaiæ 1.

Fornicator templum ingressus, audita sacrâ lectione compungitur.

Psal. 103.

Isaiæ 1.

Ezech. 18.

IN LIBRVM QVINTVM DE VITIS PATRVM NOTATIO.

Libell. 1. Num. 4. 1 EVagrius] *Fuit hic Euagrius Ponticus, Origenista, de quo vide dicta ad lib. 11. Ruffini cap. 27. Notat hic Fr. Ioannes Maria Brasichellensis, Magister sacri Palatij, in Indice librorum expurgandorum: Hic Euagrius Ponticus Origenista Stoicam suam impassibilitatem, toties tamquam manifestum errorem à S. Hieronymo explosam, inculcat.*

2. Non inæqualis] *Ita legendum; editi emittunt,* non. *Apophthegma hoc Græcè ex Euagrij Practico seu Monacho ita cœpitur apud Socratē lib. 4. c. 23. in Græco textu, 18. in Latino.* Ὅτι τὴν ξηροτέραν, καὶ μὴ ἀνώμαλον δίαιταν, ἀγάπῃ συζευχθεῖσαν θᾶττον ἄγειν τὸν μοναχὸν εἰς τὸν τῆς ἀπαθείας λιμένα. *Ita etiā legit Nicephorus lib. 11. c. 43. in Suidâ, vbi de Macario agit, & Euagrij quædam opuscula recenset, perperàm legitur* ἀνώμαλον, *pro* μὴ ἀνώμαλον, *quæ negatio omissa interpretibus crucem fixit. Hieronymus VVolfius loco* ἀνώμαλον *diuinabat* ἀναίμακτον, *quasi incruenta diæta intelligatur, si piscibus & carnibus abstineatur, more Pythagorico. Zacharias Palthenius, qui S. Macarij homilias è Græco vertit, & Suidæ verba præfixit,* ἀνώμαλον δίαιταν, asperam viuendi rationem *exculit. Ego verò per* nō inæqualem victum, *intelligo æquabilem viuendi rationem, ne quis nunc præparcè, alias prælautè, nunc his, aliàs illis cibis vtatur.*

3. In Portum impassibilitatis] *Insinuat hic Euagrius Stoicam suam impassibilitatem, contra quam agit D. Hieronymus epist. ad Ctesiphontem contra errores Pelagianorū. Græcè apud Euagrium est,* εἰς τὸν τῆς ἀπαθείας λιμένα. *apud Suidam tantùm,* εἰς ἀπάθειαν.

Num. 5. 4. Nuntiata] *Hoc dictum apud Socratem lib. 4. cap. 23. Græcè, 18. Latinè, ex Euagrij Practico seu Monacho ita exprimitur:* Ἐμηνύθη τινὶ τῶν μοναχῶν θάνατος τοῦ πατρός. ὁ δὲ, πρὸς τὸν ἀπαγγείλαντα, παῦσαι, φησί, βλασφημῶν. ὁ γὰρ ἐμὸς πατὴρ ἀθάνατός ἐστιν. *Idem dictum ex eodem Euagrio citat Nicephorus libro 11. cap. 43.*

Num. 7. 5. De Pherme] *Et editi & M S S. hîc variant. aliis* Ferine, *aliis* Firme *legentibus. Non dubito, quin vera lectio sit,* de Pherme *qui Palladio agenti de Paulo abbate cap. 23. mons est in Ægypto, abducens in vastam Scetes solitudinem, vbi quingenti monachi exercebantur. De eo & Sozomenus libro 6. cap. 29. & Nicephorus lib. 11. cap. 36. Abrahamus Ortelius in Thesauro Geographico existimat hunc tractum describi à Philone, libro de Vitâ contemplatiuâ, etsi non nominet. Theodorus igitur hic dictus est* de Pherme, *ad distinctionem alterius Theodori, qui dicitur* de Nono Alexādriæ, *libello 7. Pelagij, n. 7. siue de* Ennato, *libello 11, num. 10. Alibi aliquoties absolutè ponitur Theodorus. quod de viro intelligendum sit, an de tertio aliquo, quis dicet?*

Num. 9. 6. Ioseph] *Ad hoc dictum notat idem Fr. Ioannes Maria, Magister sacri Palatij. Cautè lege: nam Euagrij impassibilitatem innuere videtur. Et cuius hominis opera in hac vitâ ita munda extitêre, vt nihil humani admixtum habuerint, nisi Christi, & eius Genitricis?*

Libell. 3. Num. 19 7. Hor] *Notat hoc Fr. Ioannes Maria, Magister sacri Palatij, qui suprà: Hic est ille Hor hæreticus Origenista, cuius S. Hieronymus meminit ad Ctesiphontem, quem pro sancto obtrudere conatus est miserabilis Euagrius* (imò Ruffinus, vt docui Prolegomeno generali 4.) *Quocircà vmbra virtutum eius in ventum abierunt.*

8. Plectam de Palmis] *Crebrò occurrit* plecta *in his libris, quæ nunc* plecta *à Græco* πλεκτὸν, *vt videtur, nunc* flecta *dicitur. Habenæ sunt è palmâ, iunco, sparto, aut simili re contextæ, ex quibus sportæ, canistra, aliáque eiusmodi conficiuntur. Has Aegyptij σείρας vocant. Vide Cassianum Collat. 18. cap. 15.* Libell 4. Num. 5.

9. Et cusabat] *Manusc. quidam,* cusibat. *Deest hoc editioni Parisiensi. Postquam plectam è palmis torsissent & confecissent, ex plectis illis sportas texebant & consuebant. Hoc interpres hic* cusare *seu* cusire, *Gallis* coudre. *Et alibi in his libris vox hæc occurret.*

10. Ascendi in cauma] *Id est,* incalui. *Vsurpat Latinè Græcum* καῦμα, *quod & alibi hîc reperies. Sic mox n.* 17. Stetit in cauma, & defrigens seipsum in Sole. Num. 10.

11. Elladio] *Veteres editiones,* Palladio. Num. 16.

12. Esij] *Apud Cassianum lib. 5. Instit. cap. 27. est* Pæsius *vel* Phesius. Num. 24.

13. Panem paximatem] *Aliàs,* paxamatem. *Panis erat certo pondere in refectionem monachorum in Ægypto. Vide Onomasticon.* Num. 25.

14. Corruo per ipsam] *Parisiensis editio:* curo opera ipsa. *Non rectè.* Num. 39.

15. Linguam tempore furoris] *Parisiensis editio:* intemperiem roris. *nullo sensu.* Num. 49.

16. Ex corde] *Gallismus,* par cœur, *id est, memoriter. Sic libello 10. num. 91. apud eumdem Pelagiū,* ex corde Dauid consummauimus. *Hildegardus in Explicatione Regulæ S. Benedicti:* Prædictas lectiones ex corde & memoriter, id est, sine libro, quoniam breues sunt, recitabant. *Sic Græcis* ἀπὸ στήθους λέγειν, & ἀποστηθίζειν. Num. 57.

17. Zippulas] *Ita plerique manuscripti & editi. In Vedastino M S. est* pulmentum. *Suprà apud Ruffinū lib. 3. num. 51. in hac eadem re,* placentas. *An* zippulæ, *vel* sippulæ, *vel* sipulæ, *à veteri verbo* sipando? *Vide Onomasticon.* Num 59.

18. Raphanelæum] *Parisiensis editio:* oleum de semine lini expressum. *Vetus editio:* rafenealion, id est, lini oleum. *Quid ni è* raphano *cum Plinio lib. 19. cap. 5. Vide Onomasticon.*

19. Copadium] *Parisiensis editio,* compadium. *Veteres editiones Germanicæ in proximo sequenti verbo:* capadium, id est, *stuchlein. Rem exprimit Germanica interpretatio. Scribendum tamen existimo* copadium, κοπάδιον, *à* κόπτω *vnde Gallis* couper. *Iam olim tamen videtur etiam* compadium *lectum. Glossarium Camberonense M S.* Compadium pulmentum dictum quasi companiū, eò quòd cum pane edatur, n conuersâ in d. *Ita quisque sibi etyma fingebat.* Num. 63.

20. Nixas siccas] *Glossarium Camberonense:* Nixa, est genus arboris, à similitudine enixi dicta fructus. *Adumbratum hoc ex Isidori Originibus lib. 17. cap. 7. Vide Onomasticon.* Num. 65.

Num. 67. 21. Surisculam] *Ita constanter omnes libri. Glossarium Camberonense M S.* Surifcula, vas aquarium. *Non rectè in Glossis Isidori apud Bon. Vulcanium*, Sirafcula, vas aquarium. *Lege*, surifcula.

Libell. 5. Num. 15. 22. Pancratiarij] *Ita dicti à pācratio, certaminis gymnici specie, quod ἀπὸ τ̃ πάντων κρατεῖν, quòd omnibus viribus certarent, volunt dictum: Gellius lib. 3. c. 15.* pacratiastem *vocat* : Diagoras filios tres habuit, vnum pugilem, alterum pancratiasten, tertium luctatorem. *Glossa Benedicti* : Pancratiarij, παγκρατιασαι

Num. 26. 23. Curialis] *Erant* curiales, *qui curiis adscripti erant. Cassiodorus lib. 6. Var. ep. 3.* Curiales etiā verberat, qui appellati sunt legibus, Minor Senatus. *Sed & aliter hæc vox vsurpata.*

Libell. 6. Num. 2. 24. Magistrianus] *Ado Viennensis in Martyrologio 2. Iulij in libello De festiuitatibus Apostolorū* : Natalis SS. Processi & Martiniani, qui cùm essent Magistriani melloprincipes. *Ita locum eum legendū docui ibi in Notationibus, & quid officij gesserint in malitiâ Palatinâ ibidem expressi.*

Num. 5. 25. Euagrius] *Habes hoc Græcè apud Socratem lib. 4. cap. 18. ex Euagrij Practico* : Ἐκέκτητό τις τῶν ἀδελφῶν Εὐαγγέλιον μόνον, καὶ τοῦτο πωλήσας, ἔδωκεν εἰς τροφὴν τοῖς πεινῶσιν, ἄξιον μνήμης ἐπιφθεγξάμενος ῥῆμα, αὐτὸν γάρ, φησι, τὸν λόγον πεπώληκα τὸν λέγοντα. πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα, καὶ δὸς πτωχοῖς: Frater quidam librum Euangelij, quem solum habebat, vendidit pecuniamque ad pauperes sustentandos contulit, dictum memoriâ dignissimum simul Matth. 19. elocutus: Eum ipsum librum vendidi, qui dicit: Vende quæ habes, & da pauperibus.

Num. 18. 26. Ostracines] *Parisiensis editio*, ostiatim. *Aliæ editiones*, ostracē. *Nota* Ostracine *ciuitas in Aegypto.*

Libell. 7. Num. 7. 27. De Nono Alexandriæ] *Parisiensis editio*, de Nono. *alia*, de Nonno. *alia*, de loco *Sic infrà libello 11. num. 2.* Theodorus de Ennato, *quod Latinè est*, de Nono. *Intelligitur nonum clima seu regio Alexandria. Sic alibi* in Septimo *seu* Hebdomo.

Num. 10. 28. Plumatium de Scirpo] *Ita rectè manuscripti & veteres editiones. Malè in editione Parisiensi*, plumarum de stirpe.

29. Nonna] *Ita manuscripti & veteres editi. Non rectè Parisienses*, Nónne. *Fingunt dæmones se alloqui quandam mulierem, quam* nōnam *seu* dominam *vocāt. Quasi Gallicè dicant*. Ceste dame là, venez icy,

Num. 12. 30 Milido] *Dicitur* Milus *in Menologio 10. Nouembris*: Cōmemoratio sancti Martyris Mili episcopi, duorum discipulorum, qui ex Persarum regione ad Christi fidem conuersus ac baptizatus, diuinas litteras edoctus, vnà cum duobus discipulis pro mortali ac terrenâ vitâ immortalem ac cælestem assecutus est.

31. Nisi sol, & ignis, & aqua] *Hæc tria pro diis culta à Persis, vt notum ex Persarum historiis.*

Libell. 8. Num. 4. 32. Biduanas leuando] *Sic antè libello 7. num. 24.* biduanas abstinere. *Infrà libello 10. num. 44.* biduanas leuando. *Nempe abstinebant aliquando biduo, aliquando triduo, aliquando diutiùs, & cùm ieiunium soluerent, dicebantur* leuare biduanas *vel* triduanas, *videlicet abstinentias.*

Libel. 9. Num. 7. 33. Fossatum] fossatum *vel* fossatus *hîc videtur capi pro fossâ. fortè pro palude, ex quâ materiam pro cellis suis & sportis conficiendis deferebant. Aliud est* fossatum *in re castrensi.*

Libel. 10. Num. 18. 34. Resceellas] *Etiam hoc eodem libello num. 76. occurrunt* resceellæ. *Diminutiuum est à* res. *Inde formabant*, reculas, resceellas.

35. Responso] *Ita manuscriptus Audomarens. & editio Parisiensis. Alij editores reposuêre*, expensu, *quod ab iis factum puto, vt quàm minimum à vestigiis M S. in quo* responsum *inuenerunt, recederent. Diuinabam primò*, in reposito, *quòd infrà libello 13. n. 15. vsurpetur* repositio *in simili re:* & vidit repositionem, in quâ panes haberi solebbāt. *Sed vix dubito, interpretem inuenisse in Græco* προσφωνάριον, *quod* responsum *quidem significat eâ ratione, quâ vulgò capitur, pro responsione. sed hîc videtur capi pro fiscellâ seu sportâ. Sanè ita Græcum hoc vocabulum vsurpat Edessenus monachus in Elencho Agarenis* : Καὶ μετ̓ μικρὸν ἀπέστειλεν αὐτὴν βόσκειν τοὺς καμήλους κατὰ τὴν τῶν Ἀράβων συνήθειαν ἐπιφερομένην τὸ ὀψώνιον αὐτοῖς ἐν προσφωναρίῳ ἐπὶ τοῦ ὤμου αὐτῆς : Et paulò pòst misit ipsam pascere camelos iuxta consuetudinem Arabum adferentem ipsis obsonium in prosphonario in humero suo. *Iterùm posteà* : Καὶ λαβοῦσα ἐν τῷ προσφωναρίῳ κατὰ τὸ σύνηθες ἑσπέρας τὴν τῶν καμήλων κόπρον, καὶ ἄνωθεν τὸν μουχαμέτ, ἦλθεν ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ κυρίου αὐτῆς : Et accipiens in prosphonario iuxta mot ēcōsuetum vesperi camelorū fimum, & desuper muchamet, venit in domum heri sui.

36. Budam de papyro, *&c.* capitale de cartica] Num. 76.
Ita constanter manuscripti. Quædam editiones loco budam *habent* mattam, *& mutant* de carticâ. *Difficile de vtroque dicere, cùm vix alibi reperiantur. Certum est, per* budam *intelligi stratum seu* stramentum, *vt hoc ipso numero mox vocatur. Glossarium Camberonense M S.* Buda, stramentum lecti de biblo, id est, papyro. *Glossa Isidori*: Buda, historia. *Lego*, storea. *Nā* historia *pro* storea *ad eum modum dictum, quo* Hispania *pro* Spania.

Quid propriè cartica *sit, non habeo dicere. Ioannes Meursius in Glossario Græcobarbaro in* Καρτζὰ *citat* Cartica *ex Glossarum Arabicolatinarū Excerptis sine interpretatione. & in Excerptis ex veteri Lexico Græcolatino*, Carticula, βιβλίον; *quæ significatio hîc non facit. Apud Cassianum Collatione 1. cap. 23. habes* embrimium *seu* embrymium, *pro ceruicali monachorum in Ægypto. atque ita describit* : Psiathiis admonens incubare, embrimiis pariter capiti nostro ceruicalium vice suppositis, quæ crassioribus papyris in longis gracilésque fasciculos coaptatis, sesquipedali interuallo molliter nexa, nunc quidē humillimū sedile ad scabelli vicem fratribus in synaxi considentibus præstant, nunc verò subiecta ceruicibus dormientiū præbent capiti non nimiè durū, sed tractabile aptúmq; fulmentū. Ad quos monachorum vsus hæc idcircò vel maximè opportuna habētur & congrua, quòd nō solùm sint aliquatenus mollia, paruóque & opere præparētur & pretio, vt pote passim papyro per ripas Nili fluminis emergēte, quā cuique volenti in vsum assumere, nemo prohibeat desecare; sed & quòd ad remouendum, seu cùm necesse fuerit, admouendum, habilis materiæ, leuisque naturæ sint.

37. Theodorus de Ennato] *Sic suprà libello 7.* Libel. 11.
num. 7. de Nono Alexandriæ. *Per* Ennatū *seu* No- Num. 2.
num *Alexandriæ, intelligitur nonum clima seu regio Alexandria.*

38. Lychino] *Ita manuscripti. Editi* lychno. *Puto intelligi* ellychnium. *Nisi quis legat* licinio. *Nam Isidoro* licinium *quasi* lucinium : *quod idem est cum ellychnio.* Num. 36.

39. Myxum] *Ita reposui. In manuscriptis tamen &* Libel. 12.
editis omnibus nixum. *Existimo intelligi ellychnium,* Num. 9.
quod Græcis etiam μύξα *dicitur.*

40. Euchitæ] *Quædam editiones* euschiti, *quædam suprà apud Ruffinum lib. 3. num. 212.* Cochiti. *Noti* Euchitæ *heretici ab* εὔχομαι, oro.

41. Bauose] *Ita manuscripti & Parisiensis editio,* Libel. 14. Num. 4.
Alia

Alia editiones, stulte. *Ruffinus lib. 3. num. 27. in hac eadem narratione habet*, insensibilis.

Libel. 15. Num. 1. 42. Laqueos] *Sic Ecclesiastici 9. versu 20. monemur;* Ἐπίγνωθι ὅτι ἐν μέσῳ παγίδων διαβαίνεις, Scito quòd in medio laqueorum pertransis. *D. Augustinus in Psalmū 141.* Quid est, *In medio laqueorum?* In via Christi, & hinc laquei, & hinc laquei. Laquei à dextris, laquei à sinistris, Laquei à dextris, prosperitas sæculi: laquei à sinistris, aduersitas sæculi. Laquei à dextris, promissiones: laquei à sinistris, terrores. Tu in medio laqueorum ingredere, à viâ noli discedere: nec promissio te capiat, nec terror elidat.

Num. 19. 43. Cinerente & caccabate] *Ita manuscripti Vedastinus & Audomarensis. Variant editi. quidam*, cinerose & caccabate; *quidam* cinerate & caccabate. *Existimo* cinerentum *dictum eâ formâ, quâ* puluerulentus *& similia.*

Num. 14. 44. Ne strinientur] *Ita manusc. Audomarensis. Prima editio*, ne hystrientur. *Coloniensis*, ne histriētur. *Parisiensis*, ne struentur. *Quædam editiones*, vt constringantur. *Apud Ruffinum lib. 3. n. 91. vbi idem refertur, est* vociferentur. *Flandris strijen est contendere, vt Gallis* estriuer. *Ligare nescio an illusione ad hoc Latinum verbum.*

Libel. 17. Num. 20. 45. Percute signum] *Sic apud Ioannem infrà libello 3. n. 2.* percutiens. *Pulsabant olim ligna ad sonitum edendum, & excitationem fratrum. Vide Onomast.*

Libel. 18. Num. 19. 46. Amma] *Mira hic varietas quà ab editis libris, quà à MSS. Parisiensis editio, &* Palladius *c. 42.* anima. *alia*, nonna. *alia* domna. *Manusc. Audomarensis*, Amma. *Atq; hæc verissima lectio est. Firmāt Græca Palladii MSS.* Αὕτη γὰρ καὶ ὑμῶν, καὶ ἐστιν Ἀμμᾶς, ἤτοι κάλλιον τὰς πνευματικὰς μητέρας: Hæc enim & me & vobis est melior. est Amma. sic enim vocant matres spiritales. *Ex hac Herueti versione aliquid in Græco requiras. Sic apud eundem Palladium cap. 37.* Amma Piamun. *c. 138.* Amma Taor. *cap. 157.* Amma Talida.

Aduerte, *Lector, in editione primâ & tertiâ huius libri num. 13. interseri sequentem historiam.*

Quidā presbyter fuit religiosus valdè, Plegus nomine, frequenter Missarum sollemnia celebrās ad corpus sancti * Nyni episcopi & confessoris. Qui cùm digno moderamine sanctam Christo propitio duceret vitā, cœpit omnipotentē Deum pulsare precibus, vt sibi monstraret naturam corporis Christi & sanguinis. Itaque nō ex infidelitate, vt assolet, sed ex pietate mentis ista petiuit. Fuerat enim à pueritia diuinis legibus imbutus, & propter amorem superni Regis, olim patriæ fines & dulcia liquerat arua, vt Christi mysteria exul sedulè disceret. Idcircò eius amore magis succensus, quotidie pretiosa munera offerebat, poscebātque sibi præmonstrari quæ foret species latitans sub formâ panis & vini, non quia de Christi corpore dubius esset, sed quia sic Christum cernere vellet, quem nemo mortalium iam super astra leuatum, in terris passim conspicere potest. Venerat ergo dies, & idem celebrans piè Missarum sollemnia more solito, procubuit genibus: Te deprecor, inquit, omnipotens, pande mihi exiguo in hoc ministerio naturam corporis Christi, vt mihi liceat eum cōspicere præsentem corporeo visu, & formam pueri quē olim sinus matris tulit vagientem, nunc manibus contractare. Quem dū talia precaretur, Angelus de cęlo veniens sic affatur: Surge, inquit, properè, si Christum videre placet. Adest pręsens corporeo vestitus amictu, quem sacra puerpera gessit. Tunc venerabilis presbyter pauidus, ab humo vultū erigens, vidit super arā Patris Filium puerum, quem Simeon infantem portare suis vlnis meruit. Cui Angelus inquit: Quia Christum videre placuit, quem priùs sub specie panis verbis sacrare solebas mysticis, nunc oculis inspice, attrecta manibus. Tunc sacerdos cælesti munere fretus, quod mirum dictu est, vlnis trementibus puerum accepit, & pectus proprium Christi pectori iunxit. Deinde profusus in amplexum dat oscula Deo, & suis labiis pressit pia labia Christi. Quibus itaque exactis, præclara Dei Filij mēbra restituit in vertice altaris, & repleuit cælesti pabulo Christi mensam. Tunc rursus humo prostratus, deprecatus est Deum vt dignaretur ipse iterùm verti in pristinam formam. Quâ explerâ oratione, surgēs è terrâ, inuenit corpus Christi in formam remeasse priorem, vt deprecatus fuerat. *Sed deest hæc historia reliquis editionibus & MSS. Certum est, insertam esse ex historiis vel Anglicanis, vel aliis. Certè in Anglia vixit S. Ninianus. Habetur in Paschasio de corpore & sanguine Domini cap. 14. & citat D. Thomas Opusculo 58. cap. 12. Similis visio in Vitâ S. Basilij suprà cap. 7. Vide ibi dicta ad num. 36.*

* al. Ninianus

DE

Incerti. *Quomodo anima sanatur.*

7. Dixit aliquando alter senex: Sunamitis Elisæum suscepit, eò quòd non haberet affectum cum aliquo homine. Dicitur Sunamites personam habere animæ, Elisæus verò personam Spiritus sancti. Quacumque ergo horâ recedit anima à sæculari confusione & perturbatione, adueniet ei Spiritus Dei, & tunc poterit parere cùm sit sterilis.

Incerti. *Voluptatibus deditus raro cælum respicit.*

8. Alius quidam patrum dixit: Quia oculi porci naturale habent ligmentum, ita vt necessitate semper intendant in terrâ, nec aliquando possint respicere ad cælum. Sic ergo & anima eius, qui in dulcedine delectatur voluptatum, semel delapsa in luxuriæ cœnum, difficilè potest respicere ad Deum, aut sapere aliquid dignum Deo.

Incerti. *Aequalis gratia in Baptismo.*

9. Fuit quidam magnus inter præuidentes; hic affirmabat dicens: [3] Quia virtutem, quam vidi stare super Baptisma, vidi etiâ super vestimentû monachi, quando accipit habitum spiritualem.

Incerti. *Meditantibus non præualet dæmon.*

10. Cuidam seni data est gratia videndi quæ fiebant, & dicebat: Quia vidi in cœnobio aliquâdo meditantem in cellâ fratrem: & ecce dæmon veniens stabat foris cellam. Et dû frater ille meditaretur, nô præualebat ingredi: cùm autê cessasset meditando, tunc ingrediebatur ille dæmon.

Incerti. *Daemones apum more circumdant.*

11. Dicebant de quodam sene, quia deprecatus est Deum, vt videret dæmones. Et reuelatum est ei: Non opus habes videre eos. Senex autem rogabat dicês: Quia, Domine, potes me protegere gratiâ tuâ. At verò Deus reuelauit oculos eius, & vidit eos, quia tamquam apes sic circumdant hominem, stridentes dentibus suis super eum: Angeli verò Dei increpabant eos.

Senis. *Angeli animam peregrini cum laude deducunt.*

12. Dixit quidam senex: Quia duo fratres erant ei vicini, [3] vnus peregrinus, & vnus inchoris: erat autem peregrinus ille modicùm negligentior, ille verò inchoris studiosus valdè. Contigit autem vt dormiret ille peregrinus in pace. At ille senex vicinus eorùm cùm esset præuidens, vidit multitudinem Angelorum deducentem animam eius: & cum perueniret ad cælum vt intraret, facta est quæstio de illo. Et venit vox desuper dicês: Manifestum est, quia modicùm negligentior fuit, sed propter peregrinationem eius aperite ei. Et post hæc dormiuit & ille inchoris, & venit omnis cognatio eius ad eum. Cernens verò ille senex non venire Angelos ad deducendam animam eius, miratus est; & cadens in faciem suam in côspectu Dei, dixit: Quomodo peregrinus ille cùm negligentior fuerit talem gloriam habuit, & hic cùm studiosus esset nihil huiusmodi meruit? Et venit ei vox dicens: Hic studiosus cum venit vt dormiret, aperuit oculos suos, & vidit parentes suos flentes, & consolata est anima eius. Peregrinus verò ille, licet negligentior fuerit, nullû suorum vidit: & fleuit, & Deus consolatus est eum.

Incerti.

13. Narrauit alter quidam patrû, quia erat aliquis solitarius in eremo Nilopoleos, & ministrabat ei quidam sæcularis, sed fidelis. Erat autem & in eadê ciuitate homo, qui erat diues, & impius. Contigit autem vt moreretur ille diues, & ducebat eû tota ciuitas simul & episcopus cum lampadibus. Egressus est autem & ille, qui ministrabat illi solitario, secundùm consuetudinem portans illi panes: & inuenit, quia comederat eû bellua, & cecidit in faciem suâ in conspectu Domini, dicens: Non surgam hinc, donec demôstretur mihi à Deo, quæ sunt hæc: quia ille quidem impius talem apparatum habuit in deducendo; hic verò, qui seruiuit tibi die noctúque, ista pertulit. Et ecce angelus Domini veniens dixit ei: [4] Ille impius habuit paruum opus bonum in hoc sæculo, & recepit illud hìc, vt illic nullam requiem inueniat: iste autem solitarius, quia homo erat ornatus ad omnê virtutem, habebat verò & ipse, vt homo, modicû aliquid culpæ, & recepit illud hic, vt ibi inueniatur purus coram Deo. Et ita consolatus in his verbis, abiit glorificans Deum super iudicia eius, quia vera sunt.

Honor & opprobrium sepulturæ in præmium & pœnam cedunt.

Cyrionis. Ruff. lib. 3. num. 197.

14. Sancti patres de Scithi prophetauerunt de vltimâ generatione, dicentes; Quid operati sumus nos? Et respondens vnus ex illis vir magnæ vitæ, nomine * Cyrion dixit: Nos mandata Dei custodimus. At illi respondentes dixerunt: Hi verò qui fuerint post nos, quid erunt facturi? Qui dixit eis: Dimidium operis nostri operaturi sunt. Et dixerunt ei: Hi autem, qui post ipsos fuerint, quid facient? Qui respondit: Omnino non habebit operationem generatio illa ventura. Esse autem illis video tentationes, & qui reperti fuerint probati in tempore illo, meliores super nos & patres nostros erunt.

* al. Squirion, vel Isquirion, vel Histirion.

Incerti. *Diuersa parentum in eisdem in sæculo conditio.*

15. Narrauit quidam senex, dicens: Quia erat quædam virgo prouectâ ætate valdè, quæ profecerat in timore Dei. Et interrogata à me, quæ res eam ad hanc adduxerit conuersationem, illa ingemiscens cæpit dicere: Mihi quidem, ò mirabilis vir, cûadhuc essem paruula, erat pater modestus ac mansuetus moribus, debilis verò & infirmus corpore: qui ita vixit curam sui agens, vt vix aliquando videretur ab his, qui in eodem habitabant vico: terram autem suam assiduè operabatur, & ibidem semper occupabat vitam suam. Si quando fortasse sanus fuisset, fructus culturæ suæ domi portabat: plurimum autem temporis in lecto & languoribus detinebatur, tantáque ei erat taciturnitas, vt ignorantibus eum sine voce crederetur esse. Mater verò mihi erat è côtrario curiosa absque modo, & quæ vltra omnes quæ erant in regione hac, turpior esset: sermones verò eius ita ad vniuersos mouebantur, vt putaretur omne corpus ipsius lingua esse: lites frequentiùs commouebantur ad omnes ab ipsâ: in ebrietate autem vini, cum viris luxuriosis demorabatur: dispensabat autem & ea, quæ intus domi erant, tamquam meretrix pessima, vt etiam substantia multa valdè non potuerit nobis sufficere; nam huic à patre meo delegata erat dispensatio domus: corpore autê suo ita in turpitudine abutebatur, vt pauci de vico ipso potuerint effugere libidinem eius. Numquam corpori eius morbus occurrit, nec dolorem aliquem sensit vel aliquantulum, sed à natiuitate suâ vsque ad vltimû diem integrum sanúmque corpus suum possedit. Inter hæc contigit, vt pater meus longâ ægritudine fatigatus moreretur, & côtinuò aër commotus est, & pluuia & coruscationes atq; tonitrua aërê côturbabant, & neque nocte neque die imber cessando triduo super lectû sine sepulturâ fecit eum manere, ita vt homines vici illius mouentes capita admirarentur, quod tam malum vniuersos lateret, dicentes: Sic enim Dei erat inimicus, vt nec terra eum recipiat ad sepulturam. Sed tamen ne intra domû dissoluta membra eius ingressum prohiberent habitantibus, imminête adhuc aëre turbido & pluuiâ descendente, vix aliquo modo eum sepulturæ tradidimus. At verò mater mea posthæc, licentiâ plurimâ acceptâ, cum improbitate maximâ corporis sui libidine abutebatur, & prostibulum deinceps faciens domû nostram in multâ

Pater semper miser, etiam sepulturâ caret.

Mater omnibus vitiis & deliciis dedita bono vfficio tumulatur.

Ambigit de vita statu eligendo filia.

multâ luxuriâ vixit atq; deliciis. Et dum adhuc paruula essem, & deficere nobis substātia nostra, vix aliquando cum timore, sicut mihi videtur, morte illius adueniente tantam meruit funeris prosperitatē, vt etiam putaretur aër simul in exequiis deducere funus eius. Ego verò post obitum eius puellarem egressa ætatem, & desideria titillationésque iam corporis cùm me permouerent, in quadam die ad vesperam, vt fieri solet, cogitare cœpi atque considerare, cuius vitam eligerem imitandā, vtrùm patris, qui modeste, & mansuetè, & sobriè vixit: sed rursum recogitabam illud, quia nihil in vitā suâ consecutus est boni, sed per omne tempus in infirmitate & tribulatione consumptus esset, ita finem vitæ accipiens, vt nec sepulturam eius terra reciperet. Si igitur bona esser huiusmodi conuersatio apud Deum, quare ergo tantum malorum consecutus est pater meus, qui sic viuere elegit? Sed sicut mater, inquit cogitatus meus, bonum est viuere, tradere voluptati, luxuriæ ac libidini corpus: etenim illa nullum opus turpe prætermisit: in ebrietate autem omne tempus incolumis atq; prosperè degens, ita vitā suam expleuit. Quid ergo? Sic oportet me viuere, sicut mater vixit: melius est enim propriis oculis credere his, quæ manifestè cognita sunt, & nihil prætermittere. Et cùm placuisset mihi miseræ eidē me constituere vitæ, superuenit nox, & sopor continuò mihi accessit. Post hos sermones astitit mihi quidam grandi quidem corpore, aspectu autē horribilis: deinde intuendo me perterrens, iracunda visione & aspera voce interrogabat me: Dic mihi, inquit ille, quæ sunt cogitationes cordis tui? Ego autem ab aspectu eius & habitu tremefacta, neque aspicere in eum audebam. Maiore verò voce vsus, iterùm iussit vt ea quæ mihi placuerant, pronuntiarem. Ego autem præ timore dissoluta, & omnes oblita cogitatus, nihil esse dicebam. Ille verò negante me reuocabat vniuersa ad memoriā, quæ in corde meo meditata eram. Ego autem conuicta & ad precē cōuersa, supplicabam veniā consequi, & caussam ei narrabā huiusmodi cogitatus. Qui ait mihi. Veni & vide vtrosque, patrem & matrem, & quam volueris vitam deinde elige tibi: & apprehendens mihi manum trahebat. Ducens autem me in quēdam campum magnum, habentē paradisos multos & diuersos fructus, & varias arbores, & pulchritudinem inenarrabilem, introduxit me intus illic. Occurrens autē mihi pater meus, amplexatus est me, & osculabatur, filiam me vocans. Ego verò circumplexa eum, rogabam vt manerem cū ipso. At ille, Nunc, inquit, nō potes hic esse; si verò mea sequi vestigia volueris, venies huc non post multum tempus. Cùm autem adhuc ego deprecarer manere cū ipso, trahens me rursum manu, qui me ibi duxerat, Veni, ait, ostendam tibi & matrem tuam, quæ igne exuritur, vt scias ad quē horum debeas declinare vitam tuam. Statuens autem me in domo tenebrosâ atque obscurâ, omni stridore perturbationéque repletâ, ostendit mihi fornacem ignis ardentem & picem feruentem, & quosdam illic terribiles aspectu stantes super fornacem. Ego autem inspiciens deorsum video matrem meā in fornace vsque ad collum demersam, stridentem dentibus & igne ardentē, & vermium multū fœtorem fieri. Videns autem me illa, cum vlulatu clamabat, filiam me vocans: Heu me, filia, de propriis operibus hæc patior, quia quasi deliramenta mihi videbantur vniuersa, quæ de sobrietate erant: opera autē fornicationis & adulterij non mihi credebam esse tormenta; ebrietatem verò & luxuriam non arbitrabar esse pœnas: & ecce propter paruam libidinem, quantā recipio gehennam & sustineo pœnas: ecce propter exiguas delicias quanta exoluo tormenta: ecce pro contemptu Dei, quales recipio mercedes: apprehenderunt enim me vniuersa immobilia mala. Nunc est tempus auxilij, ô filia; nunc recordare nutrimentorum quæ à me consecuta es; nunc retribue beneficiū si quid boni aliquando accepisti. Miserere, inquit, mei quæ ardeo igni & ab ipso consumor: miserere mei quę in huiusmodi cruciatibus exanimor: miserere mei, filia, & porrigens manum tuam educ me de hoc loco. Me autē recusante hoc facere hoc propter eos qui ibi astabāt, rursus cum lacrymis clamabat: Filia mea, adiuua me, & noli despicere fletum propriæ matris tuæ: memento doloris mei in die parturientis te, & ne me despicias, quæ gehennæ igne depereo. Ego autem à voce eius lacrymis cōmota, humanū aliquid patiebar, & cœpi cum clamore condolens ei ingemiscere. Exurgentes verò hi, qui erant in domo meâ, & accendentes ignem, caussam mugitus mei interrogabant me: ego autem narraui eis quæ videram. Et sic etiam vnum hoc deliberaui, vt patris mei sequerer vitam, certa facta per ineffabilem misericordiam Dei, quæ pœnæ repositæ sunt his qui malignè viuere volunt. Siquidē illa beata virgo ex ipsa visione cognoscens, multam esse & bonorum retributionem operum, & malorum actuum turpis vitæ maximas esse pœnas renuntiabat: ideóque efficiamur melioris consilij nobismetipsis, vt possimus beati fieri.

Filia visio horribilis.

Pater in sæculo afflictus, post hanc vitam paradiso fruitur.

Mater in sæculo deliciosa, post tormentis cruciatur.

Filia patris vestigia sequi eligit.

16. Narrauit iterùm senex & de quodam episcopo, vt maximè ex eo fiduciam accipientes diligentiam nostram in Deo habeamus ad salutem. Nuntiabatur à quibusdā episcopo, qui apud nos consistebat, sicut hæc ipse episcopus referebat, quasdam sæcularium matronarum duas esse mulieres fideles, quæ quasi impudicè viuerent. Episcopus autem ex his qui ei hæc nuntiauerant cōmotus est, & suspicatus ne fortè & aliæ huiusmodi essent, ad deprecandum Deum se conuertit, inde certus effici rogans, quod & meruit. Post diuinam enim illam atque terribilem consecrationem, dum accederent singuli ad participanda sancta mysteria, per vultus eorum cernebat animas, quibus vnaquæque subiaceret peccatis. Et peccatorum quidem hominum videbat facies nigras, quosdam verò ipsorum tamquam ab æstu exustas facies habentes, oculos autem rubeos ac sanguineos; alios autem eorum claros quidē facie, candidos verò amictu. Et alij quidem, dū acciperent corpus Domini, exurebat eos & incendebat: aliis autem sicut lumē efficiebatur in se, & per os ingressum, omne corpus eorum illuminabat. Erant autem inter ipsos etiam qui solitariam vitam elegerant, & hi qui in coniugiis erant, qui & ipsi ita esse videbantur. Deinde conuertit se, & cœpit etiam ipse mulieribus distribuere, vt cognosceret quales & ipsarum essent animæ; & vidit simili modo fieri nigras atq; rubeas facies earum, sanguineas quoque & albas. Inter ipsas autem aduenerunt & illæ duæ mulieres, quæ accusatæ erant illi episcopo, propter quas maximè ad hanc precem & prouidentiā venerat: cernit etiā ipsas, dum accedunt ad sanctum mysterium, clarum habentes vultum & honorificum, candidā verò

Incerti. Ruff. lib. 3. n. 166. Pasch. c. 23. num. 1.

Diuersus cōmunicantiū vultus.

Corpus Domini dignè sumentibus lux, indignè ignis exurēs.

verò stolâ circumamictas. Deinde cùm & ipsæ participatæ fuissent mysterio Christi factæ sunt sicut a lumine illustratæ. Rursum episcopus ad solitam precem conuertebatur, supplicans Deo, & discere cupiens modũ reuelationum, quæ ei demonstratæ fuerant. Astitit autẽ angelus Domini, & de singulis interrogare præcipiebat. Sanctus verò episcopus continuò de illis duabus sciscitabatur mulieribus, si vera esset illa prima accusatio, an falsâ: at verò Angelus affirmabat vera esse omnia, quæ dicta de eis fuerant. Episcopus quoq; ait ad Angelũ: Et quomodo in perceptione corporis Christi splẽdidæ erãt facies earũ, albam autẽ stolã habebant, lumine quoq; fulgebãt non paruo? Ait autẽ Angelus: Eò quòd resipuerunt de actibus suis, & discedentes ab his lacrymis & gemitibus atq; eleëmosynis pauperũ, per confessionem diuinũ meruerunt numerũ: de cetero in his malis numquã ambulare promittentes se, si quidem de prioribus delictis veniam merẽãtur. Propter hoc ergo meruerunt diuinã immutationem, & à criminibus absolutæ sunt, & viuent deinceps sobriè, ac piè, & iustè. Episcopus autem mirari se dicebat, non tãtùm de immutatione illarũ mulierum (hoc enim contigit multis fieri) sed Dei donum, qui nõ solùm eas tormentis minimè subiecit, sed etiã tantã eis dignatus est donare gratiam. Ait autem Angelus ad eum: Admitaris hoc iustè, quasi homo; Dominus autẽ ac Deus noster & vester cùm naturaliter sit bonus ac misericors his qui discedunt à propriis delictis, & per cõfessionem accedunt ad eum, non tantùm in tormenta eos ire non sinit, sed etiã furorẽ suum mitigat ab eis, & honore dignos facit: etenim sic dilexit Deus mundũ, vt Filiũ suum vnigenitũ daret pro eo. Qui igitur cùm inimici essent homines, mori pro ipsis elegit; nõ multo magis domesticos effectos eos, & pœnitentiam super his quæ gesserant agentes, absoluit à pœnis? His verò, quæ ab ipso præparata sunt, bona præstabit fruenda; hoc ergo scito, quia nulla delicta hominũ vincunt clementiam Dei: tantùm per pœnitentiã ea, quæ pridem quis mala gesserat, abluat actibus bonis. Cũ enim sit misericors Deus, scit infirmitatem generis vestri, & passionũ fortitudinẽ, & diaboli potentiam atq; astutiã, & incidentibus quidẽ hominibus in peccatis, quasi filiis ignoscit, & exspectat correctionem eorũ, patientiam habens in eis. Conuertentibus verò atq; eius exorãtibus bonitatẽ, tanquã infirmis cõpatitur, & absoluit confestim tormẽta eorũ, & donat eis bona, quæ præparata sunt iustis. Ait autẽ episcopus ad Angelũ: Obsecro te, dic mihi etiam vultuũ differẽtias, in quibus peccatis vnusquisq; eorũ subiaceat; vt etiã & de his agnoscẽs, ab omni liberer ignorãtiã. Angelus autem dixit ad eũ: Hi quidem, qui splendido atque hilari vultu sunt, in sobrietate, & castitate, & iustitiã viuunt, modesti quoque & condolentes ac misericordes sunt. Hi verò qui nigras habent facies, fornicationis & libidinis operarij sunt, cetetisq; sceleribus & delictis dediti. Hi verò qui apparuerunt sanguinei ac rubei, in malignitate & iniustitiã viuẽtes sunt, amãtes detractiones, blasphemi, dolosi, & homicidæ sunt. Rursum dicit ei Angelus: Adiuua eos, si quidẽ salutem ipsorũ desideras: propterea etiam meruisti orationum tuarum effectum, vt videndo discas discipulorum tuorũ peccata, & per admonitiones atq; obsecrationes, meliores per pœnitentiã eos facias ei qui pro ipsis mortuus est, & resurrexit à mortuis Iesu

Pœnitentia & confessio in diuinum numerum pœnitentes referunt.

Ioan. 3.

Rom 5.

Clementia Dei exsuperat omnia delicta.

Explicatio vultuum diuersorum tempore Communionis.

Christo Domino nostro. Quantacumque igitur tibi virtus est & studium ac dilectio circa Dominum tuum Christum omnem eorum gere prouidentiam, vt conuertantur à propriis peccatis ad Deum, suadens eis manifeste, quibus peccatis subiaceant, ne propriam desperent salutem ex hoc. Pœnitentibus quidem illis & conuertentibus ad Deum animabus eorum salus erit & epulatio futurorum bonorum: tibi verò erit plurima merces, imitando Dominum tuum, qui cælos quidem reliquit, in terris autem demoratus propter salutem hominum est.

17. Referebat quidã patrum: Quia tres res sunt honorabiles apud monachos, quibus oportet nos cum timore, & tremore, & gaudio spirituali accedere: cõmmunicatio sanctorũ Sacramentorum, & mensa fratrum, & peluis in quã fratrum pedes lauantur. Proferebãtq; exemplum tale, dicẽs: Erat quidam magnus senex præuidens, & contigit ei vt gustaret cum pluribus fratribus. Et comedentibus illis videbat in spiritu idem senex sedens ad mensam quosdam edentes mel, alios autẽ panem, alios verò stercus. Et admirabatur intra semetipsum, & deprecabatur Deũ, dicens: Domine, reuela mihi mysteriũ hoc, quia idem cibus omnibus appositus est super mensam; in manducando autẽ ita immutatus videtur, & quidam edunt mel, quidam verò panem, alij autẽ stercus. Et venit ei vox desuper, dicens: Quia illi qui manducant mel, hi sunt qui cum timore, & tremore, & gratiarum actione edunt ad mensam, & incessanter orãt; & oratio eorum sicut incensum ascendit ante Deũ, ideóque & mel comedunt. Qui autem panẽ manducant, hi sunt qui gratias agentes percipiunt ea quæ à Deo donata sunt. Illi verò qui stercus manducant, hi sunt qui murmurãt & dicunt: Hoc bonum est, illud malum est. Hæc autem talia non oportet cogitare, sed magis glorificare Deũ, atque laudes ei offerre, vt & in nobis impleatur illud quod dictũ est: Siue manducatis, siue bibitis, siue quid aliud facitis, omnia in gloriã Dei facite.

Incerti.

Tria honorabilia apud monachos.

Triplex diuersus manducantium status.

1. Cor. 10.

1. Cor. 10.

LIBELLVS SECVNDVS.

De sanctis senioribus qui signa faciebant.

Dixit abbas Dulas discipulus abbatis Besarionis: Quia ambulantibus nobis secus littus maris, sitiui; & dixi abbati Besarioni: Abba, sitio valdè. Et cùm fecisset senex orationem, dixit mihi: Bibe de mari. Et dulcis facta est aqua, & bibi: ego autem hausi modicam in vase, ne fortè iterùm sitirem. Quod cùm vidisset senex, dixit mihi: Vt quid vas implesti aquâ? Dixi ei: Ignosce mihi, ne fortè iterùm sitiam. Et ait senex: Deus qui hîc est, & vbique est.

Besarionis. Ruff. lib. 5. n. 215.

Deo fidendũ.

2. Alio quoque tempore, cùm necessarium ei esset, fecit orationem, & transiuit Chrysoroã fluuium pedibus; ego autem admiratus satisfeci ei, dicens: Quomodo sentiebas pedes tuos, dum ambulares in aquâ? Et ait senex: Vsque ad talum sentiebam aquam, reliqua autem erat solida sub pedibus meis.

Eiusdem. *Sub pedibus Besarionis aqua solidatur.*

3. Rursus euntibus nobis ad alium senem, venit sol ad occasum Et orauit senex, dicens: Obsecro, Domine, stet sol, donec perueniam ad seruum tuum. Et factum est sic.

Eiusdem. *Stat sol ad preces Besarionis.*

4. Venit aliquando quidam dæmonium habẽs in Scithi, & facta est pro eo oratio in ecclesiã, & non egrediebatur dæmon ab eo, quia durus

Eiusdem. Ruff. lib. 3. n. 121. Pasch. c. 14. num. 2.

erat. Dicont autem ad inuicem clerici loci illius, Quid faciemus huic dæmoni? Nemo potest eum eiicere, nisi abbas Besarion; & si rogauerimus eum pro ipso, neq; in ecclesiam veniet. Hoc ergo faciamus: ecce venturus est manè ante omnes in ecclesiam, faciamus eum qui vexatur, sedere in loco ipsius, & cùm ingredietur, stemus ad orationem, & dicamus ei: Excita fratrem istum, abba. Fecerunt autem sic. Veniente autem manè sene illo, steterunt ad orationem, & dicunt ei: Excita fratrem istum, abba. Et dixit senex illi patienti: Surge, egredere foràs. Et confestim exiuit ab eo dæmon, & sanus factus est ex illà horà.

Besarion verbo dæmonem pellit.

Eliæ.

5. Dicebant seniores aliquando abbati Eliæ in Ægypto de Abbate Agathone, Quia bonus frater est. Et dicit eis senex: Secundum generationem suam bonus est. Qui dixerunt ei: Secundùm autem antiquos quid? At ille respondens ait: Iam dixi vobis, quia bonus est secundùm generationem suam; secundùm antiquos verò, vidi hominem in Scithi, qui poterat facere, vt sol staret in cælo, sicut fecit Iesus filius Naue. Et hæc audientes obstupuerunt, & glorificauerũt Deum.

Senex Scithensis solem sistit

Macarij. Ruff. lib. 3. n. 213.

6. Dicebant de abbate Macario illo maiore, quia ascendens de Scithi, portabat sportas, & fatigatus resedit & orauit, dicens: Deus, tu scis, quia iam non præualeo. Et mox eleuatus, inuentus est super flumen.

Macarij. Ruff. l. 3. n. 182.

7. Habebat quidam filium paralyticum in Ægypto, & adduxit eum ad cellam beati Macarij, & relicto eo ad ostium flente, recessit longè. Respiciens ergo senex, vidit puerum plorantem, & dixit ei: Quis te adduxit huc? Qui dixit: Pater meus proiecit me hic, & abiit. Et dicit ei senex: Surge, & apprehende eum. Qui statim sanus factus est, & surgens apprehendit patrem suum, & sic abierunt in domum suam.

Macarius paralyticum sanat

Eiusdem.

8. Dicebat abbas Sisois: Quando eram in Scithi cum abbate Macario, ascendimus [6] metere cum eo septem nomina. Et ecce vna vidua colligebat spicas de post nos, & non cessabat plorans. Vocauit ergo senex dominum agri illius, & dixit ei: Quid est aniculæ huic, quòd semper plorat? Qui dixit ei: Quia vir eius habuit depositum cuiusdam, & mortuus est non loquens, & non dixit vbi posuit illud, & vult dominus depositi accipere eam & filios eius in seruitutem. Et ait senex: Dic illi, vt veniat ad nos vbi requiescimus in caumate. Et cùm venisset, dicit ei senex: Vt quid semper ploras? Quæ ait: Vir meus defunctus est, accipiens commendatum alicuius, & non dixit moriens vbi posuit illud. Et dixit ei senex: Veni, & ostende nobis sepulcrum viri tui. Et assumptis secum fratribus abiit cum ea. Et cùm venissent ad locum, vbi positus erat, dixit ad illam senex: Recede hinc in domum tuam. Et orantibus illis vocauit senex illum qui mortuus fuerat, dicens illi: Vbi posuisti alienum depositum? Qui respondens dixit ei: In domo meà absconditum est sub pede lectuli. Et ait illi senex: Dormi iterum vsque in diem resurrectionis. Videntes autem fratres ceciderunt ad pedes eius; quibus dixit senex: Non propter me factum est hoc, nihil enim sum, sed propter illam viduam & orphanos ipsius fecit Deus hanc rem: hoc enim est magnum, quia sine peccato vult Deus esse animam, & si quid petierit, accipit. Veniens autem nuntiauit viduæ illi, vbi erat illud cõmendatum. At illa sumens illud, reddidit domino suo, & liberauit filios suos. Et qui audierunt hoc, glorificauerunt Deum.

Macarius à mortuo responsum eli est, vt viduæ succurrat.

Emilis.

9. Transiens aliquando abbas Emilis per quẽdam locum, vidit quemdam monachum detentum à quibusdam tamquam homicidam. Accedens autem senex, atque interrogans fratrem illum, & comperto quia calumniabantur ei, dixit ad eos qui eum tenebant: Vbi est ille qui occisus est? & ostenderunt ei. Tunc approximans ipsi defuncto, dicit omnibus: Orate. Ipso verò expandente manus ad Deum, surrexit is qui defunctus erat. Et dixit ei coram omnibus: Dic nobis, quis est qui te interfecit? At ille dixit: Ingressus in ecclesiam commendaui pecunias presbytero, ipse surgens interfecit me, & portans proiecit me in monasterium abbatis huius: sed rogo vos, vt tollantur ipsæ pecuniæ ab eo, & dentur filiis meis. Tunc ait ad eum senex: Vade, dormi, donec veniat Dominus & resuscitet te. Et confestim obdormiuit.

Emilis ab occiso responsum elicit, vt innocentem seruet.

Pastoris. Ruff. lib. 3. n. 168.

10. Venerunt aliquandò plures fratres ad abbatem Pastorem: & ecce quidam de cognatis ipsius habebat filium, & erat facies eius per operationẽ diaboli conuersa retrorsum. Videns autem pater eius multitudinem patrum, accipiens puerum sedebat foris plorans. Contigit autem, vt vnus seniorum egrederetur foràs. quem cùm vidisset, ait: Quid ploras, homo? Qui dixit ei: Cognatus sum abbatis Pastoris, & ecce cõtigit puero huic tentatio ista: & volens eum huic seni offerre, vt eum curaret, timui; non enim vult nos videre: & nunc si cognouerit quia hîc sum, mittit persequens, [7] & minat me hinc. Ego verò videns præsentiam vestram præsumpsi venire hîc. Ergo quomodo vis, abba, miserere mei, & introduc intus puerum hunc, & ora pro ipso. Et accipiens eum senex, intrauit, & vsus est prudenter, & non eum statim obtulit abbati Pastori, sed incipiens à minoribus fratribus dicebat: Consignate puerum istum. Cùm autem fecisset omnes per ordinem consignare eum, ad vltimum obtulit eum abbati Pastori, qui nolebat tangere eum. At illi rogabant eum, dicentes: Vt omnes, ita & tu, pater, fac. Et ingemiscens surrexit & orauit, dicens: Deus, salua plasma tuum, vt non dominetur illi inimicus. & consignans curauit eum, & reddidit patri sanum.

Pastor signo crucis puerũ deformatũ sanat.

Pauli.

11. Narrauit quidam patrum de aliquo abbate Paulo, qui erat in inferiores partes Ægypti, habitans iuxta Thebaïdam. Hic ergo Paulus tenebat manibus eos, qui dicuntur cornutæ, aspides, & serpentes atque scorpiones, & scindebat eos per medium. Videntes autem hæc fratres, satisfacientes ei, interrogabant eum, dicentes: Dic nobis quid operatus es, vt acciperes gratiam istam? Qui ait eis: Ignoscite mihi, fratres, si quis possederit puritatem, omnia subiiciuntur ei, sicut Adæ quando erat in paradiso ante præuaricationem diuini mandati.

Puritati etiam noxij serpentes subiecti.

Publij.

12. [8] Temporibus Iuliani apostatæ, cùm descenderet in Perside, missus est dæmon ab eodem Iuliano, vt velociùs vadens in Occidentem, afferret ei responsum aliquod inde. Cùm antè peruenisset ille dæmon in quemdã locum, vbi quidã monachus habitabat, stetit ibidẽ per dies decem immobilis, eò quòd non poterat vltrà progredi, quia monachus ille non cessabat orando, neque nocte neq; die. Et regressus est sine effectu ad eũ qui miserat illum. Dixit autem ei Iulianus: Quare tardasti? Respondit ei dæmon & dixit: Et moram feci, & sine actione reuersus sum: sustinui enim decem dies Publium monachũ, si fortè cessasset

Publius monachus dæmonis Iuliani cursum orationе sistit.

ab

ab oratione vt transirem, & non cessauit, & prohibitus sum transire, & redij nihil agens. Tunc impiissimus Iulianus indignatus dixit: Cùm regressus fuero, faciam in eum vindictam. Et intra paucos dies interemptus est à prouidentiâ Dei. Et continuò vnus ex præfectis qui cum eo erant, vadens vendidit omnia quæ habebat, & dedit pauperibus, & veniens ad senem illum, factus est monachus magnus, & sic quieuit in Domino.

Præfecti cuiusdam conuersio.

Sisoi. Ruff. lib. 3. nu. 120.

13. Venit aliquando quidam sæcularis ad abbatem Sisoi in montem abbatis Antonij, habens filium suum secum: & in itinere mortuus est filius eius, & non est conturbatus, sed cum fide tulit eum ad illum senem, & procidit cum filio suo tamquam pœnitentiam faciens, vt benediceretur ab eodem sene. Et surgens pater pueri reliquit filium suum ante pedes ipsius senis, & egressus est foràs cellam. Portò senex putans, quia pœnitentiam ageret ante pedes ipsius puer ille, dixit ei: Surge, vade foràs. Non enim sciebat quia mortuus erat. Et statim surgens egressus est. Et videns eum pater eius, expauit, & intrás, adorauit senem: & dixit ei caussam. Audiens autem hoc senex, contristatus est: non enim volebat hoc fieri. Præcipit itaque ei discipulus ipsius senis, vt nemini nuntiaret hæc vsque ad obitum ipsius senis.

Sisoi verbo puer alius qui mortuus erat.

Eiusdem.

14. Tentatus est aliquando Abraham discipulus eiusdem abbatis Sisoi a dæmonio: & videns eum idem senex, quia cecidit, surrexit & expandit manus suas ad Deum, dicens: Deus, vis non vis, non dimitto tibi nisi curaueris eum. Et curatus est frater ille.

Sisoi discipulum à dæmonio curat.

Incerti.

Mira senis confidentia.

15. Senex quidam erat solitarius iuxta Iordanem fluuium, & ingressus propter cauma in speluncam, inuenit ibi leonem, & cœpit leo fremere dentibus suis ac rugire. Dixit autem ei senex: Quid angustiaris: est locus qui capiat & me & te. si verò non vis, surgens egredere hinc. Leo autem non ferens, egressus est inde foràs.

Leo seni cubile cedit.

Incerti.

16. Ascendit quidam senex aliquando in Terenuthim de Scithi, & ibi diuertit, videntes laborem abstinentiæ eius, obtulerunt ei modicum vini: alij autem audientes de ipso adduxerunt ad eum hominem quemdam, dæmonium habẽtem. Cœpit autem dæmon ille maledicere senem illum, dicens: Ad istum potatorem vini me adduxistis? Et senex quidem propter humilitatem, nolebat eum eiicere: propter verò improperium eius dixit: Credo in Christo, quia priùs quàm finem faciam, bibens calicem istum, egrediens ab eo. Et cùm cœpisset senex bibere, clamauit dæmon, dicens: Incendis me. Et antequam consummaret bibens, exiuit ab eo dæmon per gratiam Christi.

Homo dæmoniacus senis vinum bibentis ... expellitur.

Incerti. Ruff. lib. 3. nu. 28.

17. Misit quidam patrum discipulum suum haurire aquam: erat autem puteus procul valdè à cellâ ipsorum, & oblitus est portare funem secum. Dum verò venisset frater ille ad puteum, & cognouisset quia non portauerat funem, fecit orationem & clamás, dixit: O putee, putee, abbas meus dixit, vt implerem lagenam istam aquâ. Et continuò ascendit aqua vsque ad summum putei, & impleuit frater ille lagenam suam, & restituta est iterùm in locum suum.

Ad orationem serui Dei aqua ex puteo sursum ascendit.

LIBELVS TERTIVS.

De conuersatione optimâ diuersorum sanctorum.

Besarionis Ruff. l. 3. nu. 194.

1 RETulit abbas Dulas, dicens: Ambulantes aliquando in eremo ego & abbas meus Besarion, venimus secus quamdam speluncam: in quam ingressi inuenimus ibi quemdam fratrem sedentem & operantem plectam de palmis: qui noluit respicere ad nos, neque salutare, nec omnino loqui voluit nobiscum. Dixit autem mihi senex: Eamus hinc, forsitan non est animus fratris istius loqui nobiscum. Egressi quoque inde, illicò ambulauimus videre abbatem Iuánem. Redeuntes verò venimus iterùm per speluncam illam, vbi fratrem illum videramus. Et dixit mihi senex: Ingrediamur ad fratrem istum, si fortè reuelauerit ei Deus loqui nobiscum. Intrantes autem inuenimus eum, quia dormierat in pace. At verò senex ait mihi: Veni, frater, colligamus corpus eius; in hoc ipsum enim misit nos Deus ad recondendum eum. Cùm autem colligeremus eum, inuenimus quia naturâ mulier erat. Et admiratus est senex, dicens: Ecce quomodo & mulieres colluctantur aduersus diabolum in eremo, & nos in ciuitatibus dehonestamur. Glorificantes ergo Deum qui protegit diligentes se, recessimus inde.

Pasch. c. 34.

Monachus silentij obseruans.

Mortuus femina deprehenditur.

Macarij. Ruff. l. 3. nu. 195.

2. Dicebat abbas Vindemius, quia narrauit abbas Macarius, dicens: Sedente me aliquando in Scithi, descenderunt duo adolescentes peregrini. Vnus quidem ipsorum incipiebat mittere barbam, alius verò non adhuc. Venerunt autem ad me, dicentes: Vbi est cella abbatis Macarij? Ego autem dixi eis: Quid eum vultis? Responderunt: Audientes de eo, in Scithi venimus videre eum. Dico eis: Ego sum. Qui pœnitentiam agentes, dixerunt: Hic volumus manere. Ego autem cùm vidissem eos delicatos, & quasi à diuitiis, dixi eis: Non potestis hîc sedere. Dixit ille maior: Et si non possumus hîc sedere, pergemus alibi. Dixi ergo apud animum meum: Vt quid eos persequor, & scandalizantur? Labor ipse faciet eos vt à semet fugiant. Tunc dixi eis: Venite, facite vobis cellulam, si potestis. Dicunt & illi: Ostende nobis tantummodò, & faciemus. Dedi autem eis securim & sportam plenam panibus, & salem; ostendi etiam illis duram petram, dicens: Excidite hîc, & adducite vobis ligna de palude: & cùm imposueritis tectum, sedete in eodẽ loco. ego autem putabam, quòd fugerẽt propter laborem. At illi interrogauerunt me: Quid operabimur hîc? Dico eis: Plectam de palmis: & sumens folia palmarum de palude, ostendi eis initium plectæ, & quomodo consuere deberent. Quibus etiam dixi: Facite sportas, & date custodibus ecclesiæ, & ipsi afferent vobis panes. Post hæc ergo recessi ab eis: ipsi autem patienter omnia quæcumque dixi eis, fecerunt, & non venerunt ad me per tres annos. Sustinui autem & ego luctádo cum animo meo, dicens: Putas, quæ est horum operatio, quia non venerunt interrogare me de cogitationibus suis? Qui enim de longinquo sunt, veniunt ad me; isti autem de proximo mihi nõ venerunt ad me: nam nec ad aliũ abierunt, nisi solùm ad ecclesiam cum silentio accipere oblationem. Igitur oraui ego Deum ieiunans vnâ septimanâ, vt demonstraret mihi operationem istorum. Surgens autem post illam septimanam abij ad eos, videre quomodo sederent. Et cùm pulsassem, aperuerunt mihi, & salutauerunt me tacentes: faciénsq; orationẽ sedi. Innuens autẽ ille maior minori, vt egrederetur, ipse sedit facere plectam, nihil loquens. Et circa horá nonam significauit percutiens, & venit ille minor, & fecit modicam cocturam pulmẽti. Apposuit verò & mẽsam, innuente ei illo maiore, &

Macarius duos iuuenes delicios probat.

Proficiunt.

Visitantur à Macario.

posuit super eam tres paximates, & stetit tacens. Ego autem dixi: Surgite, manducemus. Et exurgentes manducauimus: attulit verò lagunculam, & bibimus. Cùm autem factum esset vespere, dicunt mihi: Vadis hinc? Respondi ego: Non, sed hic dormiam. Posuerunt autem mihi mattam in parte, & sibi in alium angulum a parte; tulerunt etiam cingulos suos, & semicinctia sua, & posuerunt se dormire simul super mattam ante me. Cùmq; se reclinassent, oraui ad Deum, vt mihi reuelaret operationem ipsorum. Et apertum est tectũ cellæ, & facta est lux magna sicut per diem, ipsi verò non conspiciebant lumen illud. Cùm verò putarẽt, quia ego dormirem, tetigit ille maior minorem in latus. Et surrexerunt atque cinxerunt se, expandentes quoque manus in cœlum steterunt cum silentio. Et ego quidem videbam eos, ipsi verò me nõ videbant. Videbam ergo dæmones sicut muscas venientes super illum minorem fratrem, & alij quidem veniebãt vt sederent super os eius, alij verò super oculos. Et vidi angelum Dei habentem gladium ignis circumuallantem eum, atq; insectantem ab eo dæmones. Illi autẽ maiori non poterant appropinquare. Circa mane vero reclinauerunt se. Et ego feci meipsum quasi euigilantem, & ipsi fecerunt similiter. Dixit autem ille maior hunc sermonem tantùm: Vis dicimus duodecim psalmos? Dixi: Etiam. Et psallebat ille minor quinq; psalmos, senus versus, & vnũ alleluia: & per vnumquodq; verbum exibat lampas ignis de ore ipsius, & ascendebat in cælum. Similiter autem & ille maior cum aperiebat os suum psallens, tamquam funis ignis egrediebatur de ore eius, & pertingebat in cælum. Et ego dixi modicum ex animo, sicut & illi, opus Dei. Exiens autem dixi: Orate pro me. Ipsi autem satisfecerunt mihi tacentes. Et cognoui, quia ille maior perfectus est, illum autem minorẽ impugnabat adhuc inimicus. Post paucos autem dies dormiuit ille maior frater, & tertio die ille minor. Et cùm aliqui patrum aduenirent abbati Macario, ducebat eos in cellam ipsorum, dicens: Venite videte martyrium horum minorum peregrinorum.

Surgunt ad orationem.

Proteguntur ab Angelo.

Cantant 12. Psalmos.

Ignis ex ore eorum egreditur.

Eucharistij & Mariæ.

3. Duo quidam patrum rogabant Deum, vt ostenderet eis, in quam peruenerint mensuram. Et venit eis vox, dicens: Quia in villà illà quæ est in Ægypto, est sæcularis quidam, Eucharistius nomine, & vxor eius vocatur Maria; nondum adhuc peruenistis ad mensuram ipsorum. Exurgentes autem illi duo senes, venerunt in vicum illum, Qui percontantes inuenerunt cellulam ipsius, & vxorem eius, Et dicunt ad illam: Vbi est vir tuus? At illa dicit eis: Pastor est ouium, & illas pascit. Et introduxit eos in domu suam. Cùm autem serò factu esset, venit ipse Eucharistius cum ouibus & videns illos senes, parauit illis mẽsam, misitque aquam in peluim, vt lauaret pedes eorum. Qui dixerunt ei: Non gustabimus quidquam, nisi indicaueris nobis operationem tuam. Tunc ille Eucharistius cum humilitate dixit eis: Ego pastor sum ouium, & hæc vxor mea est. Cùm verò perseuctassent illi duo senes, rogantes eum vt omnia denuntiaret eis, ipse nolebat dicere. Tunc dixerunt ei; Dominus nos misit ad te. Audiens autem hoc verbum, timuit, dixitque eis: Ecce istas oues habemus a parentibus nostris, & quidquid ex eis donauerit mihi Deus, facimus illud tres partes: partem vnam pauperibus, & vnam partem in susceptione peregrinorum, & tertiam partem ad vsum nostrum. Ex quo autem accepi vxorem, neque ego pollutus sum, neque illa, sed virgo est, singuli autem remoti à nobis dormimus: & noctu quidem induimus saccos, in die verò vestimenta nostra. Et vsque nunc nemo hominum hæc cognouit. Cumque hæc audissent illi patres admirati sunt, & recesserunt glorificantes Deum.

Continentes in matrimonio senibus duobus præferuntur.

Pia opera duorum coniugatorum.

Macarij.

4. Venit aliquando abbas Macarius ille Ægyptius de Scithi in montem Nitriæ in die oblationis, ad monasterium abbatis Pambo, & dixerunt ei seniores loci illius: Dic fratribus verbum ædificationis, pater. Qui dixit eis: Ego nondum factus sum monachus, sed vidi monachos. & dixit: Sedente enim me aliquando in cellà in Scithi; perurgebant me cogitationes meæ, dicentes: Surgens, vade vsque in desertum, & considera quod illic vides. Et permansit reluctando huiusmodi animus meus per quinque annos, dicens: Ne fortè a dæmonibus sit hæc suggestio. Cùm ergo perseuerasset cogitatio ista in me, abij in eremo, & reperi ibidem stagnum aquarum, & insulam in medio eius. Veniebant quoque diuersa animalia eremi, & bibebant ex eo: inter quæ vidi duos homines nudos, & contremuit corpus meum; putabam enim quia spiritus sunt. Cumque vidissent illi me trepidantem, locuti sunt ad me, dicentes: Noli timere, & nos enim homines sumus. Dixit itaque illis: Vnde estis, & quomodo in hanc eremum venistis? Qui dixerũt: De cœnobio sumus, & factus est nobis cõsensus, & egressi sumus huc; ecce quadraginta anni sunt. Erat autem vnus ex ipsis Ægyptius, alius verò Libycus. Interrogauerunt autem me & ipsi dicentes: Quomodo est mundus, & si ascendit aqua secundùm tempus suum, si etiam habet mundus abundantiam suã? Respondi eis: Etiam. Quos & ego interrogaui: Quomodo possum fieri monachus? Dicunt mihi: Nisi quis renuntiauerit omnibus, quæ in mundo sunt, nõ potest fieri monachus. Quibus dixi: Ego infirmus sum, & non possum sicut vos. Respõderunt mihi: Si nõ potes sicut nos, sede in cellà tuà, & plãge peccata tua. Interrogaui ergo eos, dicẽs: In hieme non sentitis frigus, aut in æstate nõ incenditur corpus vestrum in caumate? At illi dixerunt: Deus fecit nobis hanc dispensationem, vt neque in hieme frigus, neque æstate ardorẽ sentiamus. Ideóque dixi vobis quia ego nondum factus sum monachus, ignoscite mihi, fratres.

Quinquennio Macarius suggestionem explorat.

Duo eremitæ nudi in eremo occulti.

Qui omnibus renuntiat potest fieri monachus.

5. Sedebat aliquãdo abbas Sisois solus in monte abbatis Antonij moram autem faciente ministru eius venire ad eum, per menses decem non vidit hominem. Ambulans autem per montem, inuenit quemdam Pharanitem capientem animalia agrestia. Cui senex dixit: Vnde venis, aut quantum tempus habes hîc? At ille dixit: Vere, abba, habeo vndecim menses in monte isto, & nun vidi hominem nisi te. Audiens autem hæc intrauit in cellam suam, & percutiebat seipsum, dicens: Ecce, Sisoi, existimabas te aliquid fecisse, & neque, vt sæcularis hic, ita fecisti.

Sisois.

Pharanita vndecim mensibus hominem non vidit.

6 Item ipse abbas Sisois sedens in cellà, semper claudebat ostium suum. Dicebatur autem de ipso, quoniam in die dormitionis suæ, cùm sederẽt circa eum patres, resplenduit tamquam sol facies eius, & dixit ad eos: Ecce abbas Antonius venit. Et post pusillum rursum dicit eis; Ecce chorus prophetarum venit. Et iterùm ampliùs facies eius resplenduit, & dixit: Ecce chorus Apostolorum venit. Et dupliciter refulsit adhuc facies eius: &

Eiusdem. Ruff. lib. 3. n. 162.

Sisoi in hora mortis varij Sancti apparent.

ecce

ecce ipse quasi cum aliquibus loquebatur. Deprecati sunt autem senes illum, dicentes; Cum quo loqueris, pater? Qui dixit eis: Ecce Angeli venerunt accipere me; & rogo vt dimittar pœnitere modicum. Dicunt ei seniores: Non indiges pœnitentiâ, pater. Dixit autem illis: Verè nescio meipsum vel initium pœnitentiæ arripuisse. Et cognouerunt omnes, quia perfectus esset. Et rursum subitò facta est facies eius sicut sol, & timuerunt omnes. Dixit autem eis: Videte, ecce Dominus venit, dicens: Afferte mihi vas electionis eremi. Et continuò reddidit spiritum. & factus est sicut fulgur, & repletus est totus locus ille odore suauitatis.

[illegible] Sysoi. — Christus ei apparet. — Sysois vas electionis eremi.

Hor. 7. Dicebant de abbate ⁹ Hor: Quia neq; mentitus est vmquam, neque iurauit, neque maledixit hominem, neque si necesse non fuit, locutus est alicui.

Eiusdem. 8. Idem abbas Hor dicebat discipulo suo: Vide ne aliquando alienum verbum adducas in cellam istam.

Incerti. 9. Duo quidam magni senes ambulabant in eremo quæ est iuxta Scithim: & audientes murmur cuiusdam vocis de terrâ, quæsierunt introitum speluncæ; in quam ingressi repererunt ibidem quamquam aniculam, virginem sanctam, iacentem infirmam, & dicunt ei: Quando huc aduenisti, anus; aut quis est qui tibi ministrat? Nihil enim inuenerunt in ipsâ speluncâ, nisi solâ ipsam iacentem infirmam. At illa dixit: Trigesimum octauum annum habeo in speluncâ hac eremi, cum tanta sufficientiâ seruiens Christo, & non vidi hominem nisi hodie: misit enim vos Deus, vt sepeliatis corpus meum. Cúmq; hoc dixisset, quieuit in pace. Patres verò illi glorificauerunt Deum, & recondito corpusculo eius, recesserunt in locum suum.

38. annis anicula reclusa, hominem non videras.

Incerti. 10. Narrauerunt de quodam solitario, quia exit in eremum vestitus lineo sacco tãtùm. Cúmque perambulasset tres dies, ascendit supra petram, & vidit sub ipsâ viridem herbam, & hominem pascentem tamquam bestiam. Descendens autem occultè, tenuit eum: senex vero ille cum esset nudus, nec ferre posset odorem hominum, angustiatus vix potuit euadere de manibus eius, & fugiebat. Ille quoque frater exiit, post ipsum currens & clamans: Exspecta me, quia propter Deum te sequor. At ille conuersus, dixit ei: Et ego propter Deum fugio abs te. Frater autem ille posthæc proiecit ¹⁰ leuitonem, quâ erat indutus, & sequebatur eum. Quem cùm vidisset senex, quia iactauerat indumentũ suum, sustinuit eum. Et cùm appropinquasset ei, dixit ad illum senex: Quando proiecisti materiam mundi abs te, & ego te exspectaui. Rogabat autem frater ille, dicens: Pater, dic mihi verbum quo saluus efficiar. Qui dixit ei: Fuge homines, & tace, & saluus eris.

[illegible], tace, via salutis.

Incerti. 11. Narrabat quidam solitarius fratribus, qui erant ¹¹ in Raythum vbi sunt septuaginta arbores palmarum, in locum, vbi applicuit Moyses cum populo, quãdo egressus est de terrâ Ægypti, sic dicens: Cogitaui aliquando, debere me ingredi in interiorem eremum, si fortè inuenirem aliquem interiùs me habitantem in eremo, & seruientem Domino nostro Iesu Christo. Ambulans autem quatuor dies ac noctes inueni speluncam: & cùm appropinquassem, respexi intus, & vidi sedentem hominem, & pulsaui secundùm consuetudinem monachorum, vt egredientem salutarem eum. At ille non mouebatur; requieuerat enim in pace. Ego autem nihil dubitans introiui: & cùm tenuissem scapulam ipsius, confestim dissolutus est, & factus est puluis. Deinde aspiciens, vidi colobium pendens: cùm verò & hoc tenuissem, dissolutu est, & in nihilum redactũ est.

Exod. 15. — *Simile. quid vel idem in vitâ Sancti Onuphrij cap. 2. per Metaphrasten apud Surium tom. 3. de* — *se narrat Paphnutius.*

Cùm autem de hoc hæsitarem, egressus sum inde, & perambulabam in desertum, in quo rursus aliam reperi speluncam, & vestigia hominis ibidem. Factus sum autem alacrior. Appropinquans autem ad ipsam speluncam, vt iterùm pulsaui, & nemo mihi obaudiuit, ingressus nullum inueni: stans autem foràs speluncam, dicebam intra meipsum: Quia hîc oportet venire hunc seruum Dei, vbicumque fuerit. Cùm verò iam præterisset dies, vbi bubalos venientes, & illum seruum Dei venientem cum eis nudum, de capillis cooperientem quæ inhonesta erant corporis sui. Qui appropinquans mihi, existimabat me spiritum esse, & stetit ad orationem. Nam multùm tentatus fuerat à spiritibus, sicut ipse postcà dicebat. Ego autem hæc intelligens, dicebam ei: Serue Dei, & ego homo sum, vide vestigia mea & contrecta me, quia caro & sanguis sum. Cùm verò post orationem dicto Amen, respexisset me & consolatus fuisset, introduxit me in speluncam, & interrogabat me, dicens: Quomodo huc aduenisti? Cui ego dixi: Requirendi gratiâ seruos Dei veni in hanc solitudinem, & non me fraudauit Deus à desiderio meo.

In Vitâ sancti Onuphrij iam citatâ c.

Ego autem interrogaui eum rursus, dicens: Quomodo & tu huc venisti, & quãtum tempus habes, aut quod est alimentum tuum, vel quomodo cùm sis nudus, non indiges vestimento? Qui dixit mihi: Ego in cœnobio eram * Thebeæ, & opus meum erat lini textura: subintrauit autem in animum meum cogitatus, vt inde exiens singulariter sederem: & poteris, inquit, quietus esse, & suscipere peregrinos, & pluriorem mercedem habere ex eo, quod acquisieris de opere tuo. Vt autem consensi cogitationi huic, & opere perfeci eam, exiens ædificaui mihi monasterium, ibiq; veniebant, qui mihi iniungebant opus. Cúmque iam multum esset quod congregaueram, festinabam pauperibus ac peregrinis illud distribuere. Sed aduersarius noster diabolus inuidens mihi, sicut & semper & tunc, futuram in me fieri retributionem machinabatur auferre, eò quòd festinabam labores meos Deo offerre. Videns enim vnam virginem sacram iniungentem mihi species, & eas me perficientem atque reddentem; immisit ei vt rursus mihi alias demandaret species. At verò vbi iam consuetudo facta est ac fiducia maior, postremò etiam tactus manuum & risus, ac simul conuescere, ad vltimum concepimus dolorem, & peperimus iniquitatem. Cùm autem mansissem in eadem ruinâ sex mensibus, posteà cogitaui, dicens: Quia aut hodie, aut crastino, aut post multos annos morti addictos, æternum habebo supplicium. Si enim quis vxorem hominis violauerit, pœnis æternis legitimè subiacebit; quantis tormentis dignus est, qui Christi stuprauerit sponsam? Et sic occultè in hanc eremum cucurri, omnia relinquens illi mulieri, veniénsque huc inueni hãc speluncam, atq; fontem hunc & istã palmam afferentem mihi botryones duodecim dactylorũ: per singulos menses affert mihi vnũ botryonẽ, qui mihi sufficit triginta diebus, & post hũc maturatur alter. Post tempus autem multum creuerunt capilli mei, & cùm iam disrumperentur vestimenta mea, de ipsis, quam

** al. Thebaidæ.* — *In Vitâ Onuphrij iam citatâ c. 5. vocatur hic eremita Timotheus.* — *Periculosa cum virgine etiam sacrâ consuetudo.* — *Monachus memoriâ æterni supplicij se reuocat à lapsu.*

decet, partem operüi corporis mei.

Dum autem rursum eum interrogarem, si in primordiis difficultatem habuisset ibidem, ait mihi: In initiis afflictus sum valdè dolore iecoris, ita vt humi iacens non possem stans psalmum dicere, sed prostratus in terrâ, clamabam ad Altissimum. Cùm autem in speluncâ essem in dolore valido atque defectione, vt etiã nec egredi iam possem, vidi virum intrantem & iuxta stantem ac dicentem mihi: Quid pateris? Ego autem confortatus ab eo modicum, dixi ei: Hepar doleo. Qui dixit mihi? Vbi doles? Cùm verò ostendissem ei, digitos manus suæ in directum coniungens, diuisit locum illum tamquam per gladiũ, & auellens iecur, ostendit mihi vulnera, & raso iecore manu suâ in pannum ipsas scabies misit, atque rursum ipsum iecur imponens manibus suis, locum ipsum reclusit. Et ait mihi: Ecce sanus factus es, serui Domino nostro Iesu Christo sicut oportet. Et ex tunc factus sum sanus, & sine labore iam sum hîc. Ego autem multùm illum rogaui, vt manerem in interiorem eremum. & ait mihi: Non potes sufferre dæmonum impetus. Et ego hoc ipsum considerans, rogabam vt orans pro me dimitteret me. Qui cùm orasset, dimisit me. Hæc vobis narraui ædificationis gratiâ.

Iecur eius Angelus curat.

Incerti. Vide & supra l. 1. in Vitâ sancti Onuphrij cap. 1, 8.

12. Dicebat rursus alius senex: Qui etiam dignus effectus est episcopus ciuitatis Oxyryuchi, tamquam ab alio hæc audisset, sed ipse erat qui hoc fecerat. Visum est, inquit, mihi aliquando intrare in interioré eremum, quæ est circa Oasa, vbi genus est Mazicorum, vt viderem, si fortè inuenirem aliquem Christo seruientem. Sumens itaque paucos paximates, & quasi dierum quatuor aquam in vase, iter meum faciebam. Transactis verò quatuor diebus, consumptisque cibis exspectabam quid agerem. Et confidens dedi meipsum ad pergendum. Ambulaui quoq; alios quatuor dies sine cibo perdurans. Cùmque ieiunium & laborem itineris ferre non posset corpus meum, in pusillanimitatem veni, ac si iacebam in terrâ. Veniens autem quidam digito suo tetigit labia mea, tamquam si medicus de sputo oculum percurrat; statim verò confortatus sum, ita vt putarem me neque ambulasse, neque famem pertulisse. Cùm ergo vidissem venientem in me virtutem hanc, surgens perambulabam desertum. Præteritis itaque aliis quatuor diebus, rursum fatigatus defeci. Cùmque extendissem manus meas in cœlum, ecce vir ille, qui pridem me confortauerat, iterùm digito suo quasi liniens labia mea, confortauit me. Peracti sunt autem dies decem & septem, & posthæc inuenio tugurium, & arborem palmæ, & virum stantem, cuius capilli capitis erant pro indumento ipsius; qui capilli canitie eius erant candidi per totum. Erat autem & terribilis aspectu. Cùmque vidisset me, stetit ad orationem. Et expleto Amen, cognouit me esse hominem, tenénsque mihi manum interrogabat me, dicens: Quomodo huc aduenisti, & si adhuc constant omnia quæ sunt in mundo, si adhuc etiam sunt persecutiones? Ego autem dixi ei: Vestri gratiâ, qui in veritate Domino Iesu Christo seruitis, hanc perambulo eremum; persecutio verò cessauit per potentiam Christi. Edissere mihi nunc, obsecro te, & tu quomodo huc aduenisti? At ille cum lamentatione plorãs, cœpit dicere mihi: Ego episcopus eram: & persecutione factâ, multis mihi illatis suppliciis, cùm iam ferre non possem tormenta, posteà sacrificaui. In meipsum autem deinde reuersus, agnoui iniquitatem meam, & dedi meipsum ad moriẽdum in hanc eremum; & sum degens hîc annis quadraginta nouem in confessione & obsecratione ad Deum, si fortè dimitteretur mihi peccatum meum. Et victum quidem præstitit mihi Dominus ex hac palmâ, consolationis verò indulgentiam non accepi, vsq; ad quadraginta octo annos: in hoc autem anno consolatus sum. Hoc autem dicens, repente surrexit; & currens exiit foras, & stetit in oratione diu. Cùm autem complesset orans, venit ad me. Intuẽs autem ego faciem eius, exterritus trepidaui, factus enim erat ipse tamquam ignis. Dixit ergo mihi: Noli timere. Deus enim te misit, vt funeri tradas corpus meum, atq; sepulturæ. Dum autẽ consummasset hæc dicens, statim extendens manus pedésque finem vitæ fecit. Dissutâ ergo tunicâ meâ, ego dimidiam mihi tenui, & dimidiâ inuolutum sanctum corpusculum abscondi in terrâ. Recondito ergo illo, continuò palma illa aruit, & tugurium illud cecidit. Ego autem multùm fleui, obsecrans Deum, si quomodo mihi præstaret palmã illam, vt perseuerarem in loco illo residuum tempus meum. Vt autem non est hoc factum, dixi apud me: Non est voluntas Dei. Orans ergo tendebam iterùm ad sæculum, & ecce homo, qui liniuit labia mea, veniens apparuit mihi, atque cõfortauit me, & ita conualui peruenire ad fratres, & narraui eis hæc, rogans eos ne desperarent semetipsos, sed per pœnitentiam inuenirent Deum.

Episcopus lapsum suũ 49 annorũ pœnitẽtiã eluit.

13. Frater quidam interrogauit senem, dicens: Nomen est quod saluat, aut opus? Respondit ei senex: Opus. Et ait senex: Scio enim fratrem orantem aliquando, & statim audiebatur oratio eius. Subintrauit autem in animo eius cogitatus, velle videre animam peccatoris & iusti, quomodo abstrahitur à corpore. Et nolens Deus contristare eum in desideriis eius, dum sederet in cella suâ, ingressus est lupus ad eum, & tenens ore suo vestimenta ipsius fratris, trahebat eum foràs. Surgens autem frater sequebatur eum: lupus autem duxit eum vsque ad aliquam ciuitatem, & dimittens fratrem illum, recessit. Cùm verò sederet foràs ciuitatem in monasterio, in quo erat quidam habitans, qui habebat nomen quasi magni solitarij, ipse verò solitarius infirmus erat, exspectans horam mortis suæ. Frater ille qui ibidem venerat, videbat multam præparationem fieri cereorum & lampadarum propter solitarium illum, tamquam per ipsum Deus panem & aquam inhabitantibus ciuitatem illam præstaret atque saluaret eos, & dicebant: Si hic finierit, simul omnes moriemur. Factâ autem exitus eius horâ vidit frater ille tartaricum inferni descendentem super solitarium illum, habentẽ tridentem igneum, & audiuit vocem, dicentem: Sicut anima ista non me fecit quiescere, neque vnâ horâ in se, sic neque tu miserearis eius euellens eam. Deponens igitur tartaricus ille quem tenebat tridentem igneum in cor solitarij illius, per multas horas torquens eum, abstraxit animam eius. Posthæc autem ingressus frater ille in ciuitatem, inuenit hominem peregrinum iacentem in plateâ ægrotum, non habentem qui ei curam adhiberet; & mansit cum eo die vnâ. Et cùm venisset hora dormitionis eius, conspicit frater ille Michaëlem & Gabrielem descendentes propter animam eius. Et sedens vnus à dextris & alius à sinistris eius, rogabant animam eius, vt egrederetur foràs: &

Incerti.

Visio de diuerso duorũ morientium statu.

Michaël & Gabriel animam peregrini cuiusdam deducunt.

non

non exibat, quia nolens relinquere corpus suum. Dixit autem Gabriel ad Michaëlem: Assume iam animam istam vt eamus. Cui Michaël respondit: Iussi sumus à Domino, vt sine dolore eiiciatur, ideóque non possumus cum vi euellere eam. Exclamauit ergo Michaël voce magnâ, dicens: Domine, quid vis de animâ hac, quia non acquiescit nobis, vt egrediatur? Venit autem ei vox: Ecce mitto Dauid cum citharâ, & omnes Deo psallentes in Ierusalem, vt audiens psalmum ad vocem ipsorum egrediatur. Cúmque descendissent omnes in circuitu animæ illius cantantes hymnos, sic exiens anima illa sedit in manibus Michaël, & assumpta est cum gaudio.

Eiusdem.

14. Dixit iterùm qui suprà, de quodam sene, quia venit aliquando in ciuitatem, vt venum daret vasa quæ operatus fuerat. Et cùm explicuisset ea, contigit eum sedere ante ianuam cuiusdam diuitis, qui iam moriebatur. Sedens ergo senex ille, vidit equos nigros, & ascensores eorum nigros & terribiles, habentes singulos baculum igneum in manu suâ. Cùm ergo iam peruenissent ad ianuam illam, statuerunt equos suos foràs, & intrauit vnusquisque cum festinatione. Infirmus autem ille videns eos, clamauit voce magnâ, dicens: Domine adiuua me. At illi dixerunt ei: Nunc memor factus es Dei, quādo tibi sol obscuratus est? quare vsque in hodiernum diem non exquisisti eum, dum adhuc tibi splendor erat diei? Nunc autem in hac horâ non est tibi portio spei neque consolationis.

Dæmones nigri. fœda mors.

Macarij Ruff. l. 1. Cap. 29.

15. Dixerunt patres, fuisse quemdam Macarium, qui Scirbi primus monasterium fecit. Est enim locus ipse eremi longè à Nitriâ, habens interuallum itineris die noctúque. Est autem & grande periculum euntibus ibidem: si enim modicum quis errauerit, vagatur periclitans per eremum. Sunt autem illic omnes perfecti viri, nec aliquis imperfectus potest in eodem loco tam feroci perdurare, quia omnino aridus est, absq; vllâ consolatione eorum quæ necessaria sunt. Hic igitur prædictus vir Macarius, cùm esset homo de ciuitate, coniunctus est aliquando illi Macario maiori. Et cùm venissent ad transfretandum Nilum fluuium, contigit eos ingredi in naui maiore, in quâ tribuni duo quidam cum multâ intrauerant excellentiâ, habentes intus rhedam totam æream, & equos quibus fræni aurei erant, & obsecundantes quosdam milites: & pueros torques vtentes, atque aliquos aureos habentes cingulos. Videntes ergo tribuni illi hos duos monachos veteres pannos indutos, & in angulo sedentes, beatificabant exiguitatem ipsorum. Vnus verò ex tribunis illis ait ad eos: Beati estis vos, qui mundo huic illusistis. Respōdens autem ille vrbanus Macarius, dixit ad eos: Nos quidem mundo isti illusimus, vobis autem mundus hic illusit. Scito tamen, quia non volens hoc dixisti; vtrique enim beati dicimur, id est Macarij. At ille tribunus compunctus in verbo eius, regressus domum, exspoliauit se vestimentā sua, & cœpit esse monachus, faciens eleemosynas multas.

Monachi mundo illusorum, sæcularibus mundus.

Macarij. Ruff. lib. 3. n. 172. paulò aliter narrat.

16. Dicebant de eodem abbate [13] Macario maiore; quia dum ambularet aliquando in eremum, inuenit caput hominis mortui in terrâ iacens; quod cùm moueret de virgâ palmæ, quam in manu habebat, locutū est caput illud ad eum. Cui dixit senex: Quis es tu? Respōdit caput illud ad senem. Ego eram sacerdos gētilium qui commanebāt in loco hoc, tu verò es abbas Macarius, qui habes Spiritū sanctumDei. Quacumque ergo horâ misertus fueris eorum qui sunt in tormentis, & oraueris pro eis, tunc consolantur pusillū. Dicit ei senex: Et quæ est ipsa consolatio? Respondit illud caput: Quantum distat cælum à terra, tantū est ignis sub pedibus nostris, & super caput nostrum. Stantibus ergo nobis in medio ignis, non est vt quis facie ad faciem videat proximū suum. Ait ergo senex cum fletu: Væ illi diei, in quâ natus est homo, si hæc est consolatio supplicij. Rursum dixit senex: Et peius tormentum ab his? Respondit caput illud: Maior pœna subtus nos est. Dicit ei senex: Et qui sunt in ipsâ? Dicit ei caput illud: Nos qui ignorauimus Deum, vel ad modicum habemus aliquid misericordiæ: hi verò qui cognouerunt Deum, & negauerunt eum, nec fecerunt voluntatem eius, hi sunt subtus nos. Et post hæc sumens senex caput illud sepeliuit.

Christiani in inferno grauius quā ethnici cruciantur.

Eiusdem. Ruff. lib. 3. n. 97.

17. Orante aliquando eodem abbate Macario in cellâ suâ, venit ei vox, dicens: Macari, nondum peruenisti ad mensuram illarum duarum mulierum illius ciuitatis. Surgens ergo manè senex, accepit virgam suam palmeam, & cœpit pergere in ciuitatem. Cùm ergo peruenisset, reperto loco pulsauit ad ianuam. Egressa autem vna, suscepit eum in domū suam. & cùm sedisset, vocauit eas: quæ cùm venissent, sederunt cum eo. Ait autem ad eas senex: Propter vos laborem tantum pertuli: dicite mihi nūc operationem vestram, quæ vel quomodo est. At illæ dixerunt: Crede nobis, quia hac nocte non fuimus sine viris nostris. Quam ergo operationem possumus habere? At verò senex cū satisfactione rogabat eas, vt manifestarēt ei actum suum. Tunc dixerunt ei: Nos quidem secundùm sæculum extraneæ nobis sumus; placuit autem nobis nubere duobus fratribus secundùm carnē. Quindecim annis nos hodie duæ habitamus in vnâ domo, & nescimus si aliquādo litigauimus ad inuicē, aut vel sermonem turpem dixit vna ex nobis ad alterā: sed in pace & concordiâ peregimus totū tempus hoc. Subintrauit autem nobis in animū ingredi in monasteriū virginum, & rogaui viri nostri, nō nobis consenserūt in hoc. Cùm verò minimè valuissemus obtinere huiusmodi consiliū, disposuimus testamentū inter nos & Deū, vt vsque ad mortem per os nostrum non egrediatur sermo sæcularis. Audiēs autē hoc abbas Macarius, dixit: In veritate dico, quia neque virgo, neque sub marito agens, neque monachus, neque sæcularis, sed secundū vniuscuiusque propositum, Deū omnibus præstat Spiritū sanctum.

Macario duæ coniugatæ sine querelâ viuentes præferuntur.

In omni statu Deus suos sanctos habet.

Incerti.

18. Dicebant patres de aliquo sene magno, quia cùm ambularet in eremo, vidit duos Angelos comitantes secum, vnum à dextris, & alium à sinistris suis. Dum verò ambularent, inuenerunt cadauer in viâ iacens. Et cooperuit ille senex nares suas propter fœtorem; fecerunt autem & Angeli similiter. Et profecti pusillum, dixit senex: Et vos hoc odorastis? Qui dixerunt ei: Nequaquam, sed propter te cooperuimus & nos: nam immunditiam mundi huius non odoramus nos, neque appropiat nobis; sed animas, quæ fœtorem peccatorum habent, ipsarum odorem nos odoramus.

Angeli duo senes comites.

Fœtor peccati Angelis abominandus.

LIBELLUS QUARTUS.

Septem Capitula verborum, quæ misit abbas Moyses abbati Pœmeno.

Et qui custodierit ea, liberabitur à pœnâ.

Moyses. *Neminem iudices.*

1. Dixit senex Moyses: Quia debet homo quasi mortuus esse, socio suo, hoc est moti

mori amico ſuo, vt non diiudicet eum in aliquâ cauſſâ.

Eiuſdem. *Neminem lædas.*

2. Dixir iterùm: Quia debet homo mortificare ſeipſum ab omni re malâ, priuſquam egrediatur de corpore, vt non lædar vllum hominem.

Eiuſdem. *Te peccatorem cogita.*

3. Diait iterùm: Niſi habuerit homo in corde ſuo, quia peccator eſt, Deus non exaudit eum. Dixit ei frater: Quid eſt in corde habere, quia peccator eſt? Er diait ſenex: Si quis portar peccata ſua, non videt peccata proximi ſui.

Eiuſdem. Ruff. l. 3. n. 202. *Actus orationis cum conſentiat.*

4. Dixit iterùm ſenex: Niſi conuenerit actus orationi, in vanum laborat homo. Et dixit frater: Quid eſt conſenſus actus cum oratione: Reſpondit ſenea: Vt pro quibus oramus, iam non illa faciamus. Quando enim homo dimiſerit voluntatem ſuam, tunc ei reconciliatur Deus, & ſuſcipit orationes eius. Interrogauit frater: In omni labore bominis quid eſt quod eum iuuat? Dicit ei ſenea: Deus eſt qui adiuuar. Scriptum eſt enim: Deus noſter refugium & virtus, adiutor in tribulationibus quæ inuenerunt nos nimis.

Pſal. 45.

Eiuſdem. *Ieiunia & vigiliæ animam humiliant.* Pſal. 24.

5. Dixit frarer: Ieiunia & vigiliæ, qoas facit homo, quid efficiunt? Dixit ei ſenex: Quoniam ipſa ſunt, quæ faciunr humiliari animam. Scriptum eſt enim: Vide humilitatem meam, & laborem meum, & dimitte omnia peccata mea. Si ergo feeerit anima labores iſtos, miſerebitur ſuper eam Deus propter eos.

Eiuſdem. *In omni tentatione Deus inuocandus.*

6. Interrogauit frater ſenem, dicens: Quid faciet homo in omni tentarione veniente ſuper ſe, aut in omni cogitatione inimici? Ait illi ſeuex: Flere debet in conſpectu bonitatis Dei, vt adiunet eum; & requieſcet velociter, ſi rogat in ſcientiâ. Scriptum eſt enim: Domious mihi adiutor, & non timebo quid faciat mihi homo.

Eiuſdem.

7. Interrogauit eum iterùm frater, dicens: Ecce homo cædit ſeruum ſuum propter peccatum quod egit, quid dicet ſeruus ille? Dicit ei ſeuex. Si bonus ſeruus eſt, dicer: Peccaui, miſerere mei. Dicit ei frater: Nihil aliud? Dicit ei ſenex: Non. ex quo enim culpam ſuper ſe poſuerit, & dixerit: Peccaui, ſtatim miſeretur ei dominus ſuus: finis autem horum eſt, non iudicare proximum ſuum. Quando enim manus Domini occidit primogenita in terrâ Ægypti, non erat domus, in quâ non eſſet mortuus. Dicit ei frater: Quid eſt hoc verbum? Reſpondit ei ſenex: Quia ſi conſpexerimus peccara noſtra, non videbimus peccata proximi. Stultitia eſt enim homini habenti mortuum ſuum, relicto eo ire & flere mortuum proximi ſui. mori autem proximo tuo, hoc eſt portare peccare tua, & ſine cogitatu eſſe ab omni homine, quia iſte bonus eſt, & ille malus eſt, & ne facias malum vlli homini, neq; cogites malum in aliquem, neque ſpreueris aliquem facientem malum, neque acquieſcas facienri malum proximo tuo. Et noli obloqui de aliquo, ſed dicito: Quia Deus cognoſcit vnumquemque. Noli ergo obedire detrahenri, neq; cõgaudeas ei in detractione ipſius. Noli obedire obloquẽri proximum ſuum, & hoc eſt, nolite iudicare, & non iudicabimini. Non habeas inimicitias cum quocumque homine; neque rerineas inimicitias in corde tuo, neque odio habeas eum qui inimicatur proximo ſuo, & non conſentias inimicitijs ipſius. Noli deſpicere eum qui inimicitias habet cum proximo ſuo, & hæc eſt pax. In his temeripſum conſolare: modicum tempus eſt labor, & ſempiterna requies, gratiâ Dei Verbi, Amen.

Exod. 12.

Mortuum tuum domi tua plora.

Quid ſit mori proximo.

Matth. 7.

Incerti.

8. Dixit alius ſenex: Propter te homo Saluator eſt natus; propter hoc venit Filius Dei, vt tu ſaluareris. Factus eſt homo, manens Deus; factus eſt puer; factus eſt lector, accipiens librum legit in ſynagogâ, dicens: Spiritus Domini ſuper me, propter quod vnxit me, euangelizare pauperibus miſit me. Factus eſt ſubdiaconus: faciens namque de fune flagellum omnes eiecit de templo oues & boues, & cetera. Factus eſt diaconus: præcingens namque ſe linteo lauit pedes diſcipulorum ſuurum, præcipiens eis fratrum pedes lauare. Factus eſt preſbyter, & reſedit in medio magiſtrorum docens. Factus eſt epiſcopus, & accipiens panem benedixit ac fregit, & dedit diſcipulis ſuis, & cetera. Flagellatus eſt propter te, crucifixus & mortuus eſt; & tertiâ die reſurrexit, & aſſumptus eſt. Omnia propter te ſuſcepit in ſe, omnia iuxta diſpenſationem, omnia ordine, omnia conſequẽret eſt operatus, vt nos ſaluaret; & tu propter eum non toleras? Simus ſobrij, vigilemus, vacemus orationibus, vt quæ placita ſunt ei facientes, ſaluari poſſimus. Ioſeph nónne in Ægypto eſt vẽditus, in terrâ alienâ? Tres pueri in Babylone captiui numquid cuiuſquã habuerũt notitiam? Tamen Deus patrocinatus eſt eis, ſuſcepit & glorificauit eos, quiâ timebant eum. Qui dat animam ſuam Deo, non habet propriam voluntatem, ſed exſpectans Dei arbitrium non laborat. Nam ſi tuam vis facere volunratem, non cooperante Deo, nimiùm fatigaris.

Chriſtus lector. Lucæ 4. *Subdiaconus.* Ioan. 2. *Diaconus.* Ioan. 13. *Presbyter.* Lucæ 13. & 21. *Epiſcopus.* Matth. 26.

Paſtoris. Matth.

9. Interrogauit frater abbatem Paſtorem: Quid eſt quod ſcriptum eſt: Nolite cogitare de craſtino? Dicit ei ſenex: Ad hominem reſpicit hoc, qui in tentatione eſt conſtitutus, & deficit, vt non cogitet quantum temporis in eâ facturus ſit, ſed potiùs quod hodiernum eſt & quotidianum, futurum libenter ſuſcipiat.

Ne cogites de craſtino.

Ioannis.

10. Interrogauit frater abbatem Ioannem, dicens: Quomodo anima habens propria vulnera, non erubeſcit detrahere proximo ſuo? Cui reſpondit ſenex per parabolam: Erat quidam homo pauper habens vxorem: qui cùm vidiſſet aliam mulierem pulchriorem, & ipſam quoque ſortitus eſt in coniugium. Erant autem vtræque nudæ. Sed cùm eſſent in quodam loco nundinæ, rogauerunt eum ambæ, dicentes: Tecum venire deſideramus. Quas mittens nudas in dolium, eum nauiculâ tranſfretauit, venitque ad locum. Factâ autem meridie, cùm vna earum populo recedente vidiſſet ſilentium, exiliuit in quemdam locum doliu vicinum velociter, & veteres atque conſciſſos pannos reperiens ſe præcinxit, & dehinc fiducialiter viſa eſt ambulare. Altera verò nuda ſedens intrinſecus, dicebat marito: Ecce meretrix iſta nuda eſt, nec cõfunditur. Cui maritus cum dolore ait: O miraculum; hæc vtcumque confuſionem ſuam cooperuit, tu verò vndique nuda non erubeſcis culpare vel ex parte veſtitam? Ita eſt omnis detractor, qui propria mala nnn videns, aliena ſemper accuſat.

Inſignis parabola contra detractionem aperit.

Detractorum ſimilis.

Antonij.

11. Diaerunt quidam fratres abbati Antonio: Vulumus à te audire verbum, quo ſaluari poſſimus. Tunc ſenea ait: Ecce Scripturas audiſtis, ſufficiat vobis. Qui dixerunt: Et à te volumus audire, pater. Reſpondit eis ſenex: Audiſtis Dominum dicentem: Si quis te percuſſerit in maxillâ ſiniſtrâ, præbe ei & alteram. Dicunt ei: Hoc implerẽ non poſſumus. Dicit eis: Si ergo præbere ei & alteram non poteſtis, ſaltem de vnâ ferre

Matth. 5.

Patientia gradus.

patientet

patienter. Responderunt ei: nec hoc possumus. Dicit eis: Si neque hoc potestis, ne velitis percotere magis quam percuti. Dicút ei: Nec hoc possumus. Tunc senior ait discipulo suo: Succos præpara fratribus istis, quia nimis infirmati sunt. Deinde dixit eis: Si nec hoc nec illud potestis, quid faciam vobis? ergo sola oratio necessaria est pro vobis.

Infirmo in via Dei oratio necessaria.

Ioannis. Ruff. lib. 3. n. 4.

12. Dicebat abbas Ioannes quibusdam fratribus: Quia fuerunt tres philosophi amici, quorum vnus moriens alteri reliquit filium suum commendatum; qui in ætate iuuenili prouectus, nutritoris sui adulterauit vxorem. Quo scelere cognito missus est foras. Deinde cùm plurimùm pœniteret, non ei concessit regressum, sed ait illi: Vade, & esto tribus annis inter damnatos qui metalla in flumine deponunt, & sic indulgeo tibi culpam tuam. Quo post triennium redeunte, rursus ait: Vade alios tres annos da mercedes, vt iniurias patiaris. Ille verò fecit sic alios tres annos. Qui dixit ei: Veni ergo nunc [13] ad ciuitatem Athenienſium, vt philosophiam discas. Erat autem ad portam ciuitatis quidam senex philosophus sedens, atque intrantes contumeliis afficiebat, iniuriauit ergo & iuuenem illum. At ille iniuriatus risit. Cui senior ait: Quid est hoc, quòd tibi ego iniurias facio, & tu rides? Dicit ei iuuenis: Non vis vt rideam, qui tribus annis, vt iniurias paterer, dedi mercedes, & hodie gratis eas patior? Prorsus ob hoc ego risi. Dixitque ei senex: Ascende & ingredere ciuitatem. Cúmque hoc retulisset abbas Ioannes, dixit: Hæc porta Domini, & patres nostri per multas iniurias in eâ gratulantes ingressi sunt.

Quidam iniuriantibus mercedem dat.

Porta cæli

Eiusdem.

13. Dicebat abbas Ioannes de animâ, quæ desiderat pœnitere: Quædam pulcherrima meretrix fuit in quadam ciuitate, quæ habuit plurimos amatores. Quidam autem vir de ducibus veniens ad eam dixit: Promitte mihi castitatem tuam, & ego te accipiam in vxorem. Illâ igitur promittente, accipiens eam introduxit in domum suam. Cúmque à suis amatoribus quæreretur, agnito quòd ille tam magnus vir sortitus eam fuisset vxorem, dixerunt: Si accesserimus ad ianuam hominis tam potentis, cognoueritque desideria requirentium, procul dubiò puniemur: sed venite post dorsum domus, vtamur solito sibilo: cúmque illa sibilantium sonum audierit, descendet ad nos, & inueniemur innoxij. Quæ cùm audisset, signauit aures suas, & exiliens in interiora domus ingressa est, atque clausit. Hæc ita locutus senior, dicebat meretricem esse animam, amatores ei esse vitia, ducem verò vel principem dicebat esse Christum, domúmq; eius cælorum perpetuam mansionem, sibilatores autem dæmones sunt maligni. Hæc ergo si casta fuerit & fidelis, semper currit ad Deum.

Apologus de meretrice & animâ.

Pastoris. Luc. 22. *Pugna necessaria.*

14. Dixit abbas Pastor: Scriptum est in Euangelio, Qui habet tunicam, vendat eam, & emat sibi gladium. Hoc intelligitur: Qui habet requiem, dimittat eam, & teneat pugnam; pugnam verò dicebat aduersus diabolum.

Senis.

15. Dicebat qui suprà: Quia senior quidam in partes Ægypti sedebat in cellâ, cui frater aliquid & virgo quædam ministrabant. Accidit autem vnâ die, vt vterque sibi ad senem venientes occurrerent. Cùm ergo facto iam sero ad sua remeare non possent, posuit mattam senior inter vtrosque vt dormirent. Frater verò ille carnis suæ pugnam non sufferens, miserandam virginem stuprauit & perdidit, consummatóq; peccato manè discessit. Senex autem cùm cognouisset, futura prospiciens, tacuit in præsenti. Redeuntes itaq; prosequente eos sene, neq; aliquam tribulationem demonstrante, vbi recessit ab eis, ita ad inuicem loquebantur: Putásne intellexit hic senex facinus nostrum, an non? Reuersique ad eum pœnitentiâ ducti dixerunt: Sancte pater, intellexisti quemadmodum nos seduxit inimicus atq; prostrauit, an non? Qui respondit: Intellexi, fili. Dicunt ei: Et vbi fuit in illa hora mortis nostræ cogitatio tua? Dixítque eis: Mea cógitatio illic erat illâ hora, vbi crucifixus est Christus; stabam & flebam tam pro me, quam pro vobis. Sed quia pœnitentiâ vestram Dominus repromisit, admoneo, vt curãdo vulneri, quod per superbia pertulistis, diligentiùs insistatis. Accepta igitur regulâ pœnitẽtiæ ab eo, recesserunt iã fortiter vnusquisque certantes, donec vasa electa fieri potuissent.

Ne peccer, Christum crucifixum cogita.

Antonij.

16. Philosophus quidam interrogauit sanctum Antonium: Quomodo, inquit, contentus es, pater, qui codicum consolatione fraudaris? Ille respondit: [14] Meus codex, philosophe, natura rerum est creatarum, quæ mihi, quoties verba Dei legere cupio, adesse consueuit.

Codex Antonij natura rerum.

Macarij.

17. Cùm quidam venisset ad abbatem Macariũ, meridiano æstu nimiâ siti accensus, & aquam quæreret ad bibendum, Sufficit, inquit, tibi hæc vmbra, qua multi viatores aut nauigantes nunc indigent, nec fruuntur.

Macarius infesti vmbrâ sociam solatur.

Eiusdem.

18. Apud eumdem senem cùm verba de continentiæ exercitio haberem, Age, inquit, fiducialiter, ô fili: nam & ego per viginti annos cõtinuos non pane, non aqua, non somno satiatus sum. Panem quidem pensatum accipiens, aquam verò ad mensuram, somnum autem parietibus me dumtaxat inclinans subripere paululùm festinabam.

Macarius non pane, non aquâ, non somno satiatus.

Incerti.

19. Quidam frater interrogauit senem, vtrùm cum fratribus ad eos proficiscens manducare deberet. Cui senex respondit: Cum muliere, inquit, non manducabis.

Cum muliere ne manduca.

Isidoo.

20. Interrogauit quidam frater abbatem Isidorum Scithinsem de cogitatu fornicationis. Respondit ei senex: Quòd quidem veniat cogitatio fornicationis, animum conturbans & occupans, sed actum implere non præualens, neque proficiens, sed tantùm impedit ad virtutem: sobrius autem vir à se eam discutiens, ad orationem statim conuertitur.

Cogitatio praua oratione pellẽda.

Eiusdem.

21. Idem de eodem cogitatu respondit senex: Si cogitationes non habemus, feris similes sumus. Sed sicut inimicus, quod suum est, exigit; nos quoque, quod nostrum est, implere debemus. Insistamus orationi, & inimicus fugatur. Vaca meditationi Dei, & vinces. Perseuerantia boni victoria est. Certa, & coronaberis.

Perseuerantia & victoria corona.

Incerti.

22. Dixit senex: Homo habens mortem præ oculis, omni horâ vincit pusillanimitatem.

Syncleticæ. *Nihil possidẽs faciliùs diabolũ superat.*

23. Dixit abbatissa Syncletica: Aduersarius noster faciliùs à nihil possidentibus superatur. non enim habet quo lædat eos, quia plerique memores angustiæ atque tentationum à Deo separantium, in ablatis pecuniis ceterísque facultatibus feriri consueuerunt.

Incerti. *Spiritualis sit negotiator, numquã satur.*

24. Rursus quæ suprà, Qui visibiles, inquit, diuitias ex multis laboribus atque marinis periculis colligunt, dum plura lucrantur, plurima concupiscunt, & præsentia quidem tamquam nihil existimant. Nos verò necessaria pro timore Dei renuimus possidere.

Incerti. *Memoria mali, ignis ſub paleá.*

25. Dixit ſenex: Qui in animá ſuá memoriá maliriæ ligat, ſimilis eſt igné inter paleas occultāti.

Incerti.

26. Dixit quidā ſenex: Si de vitá æternà ſermonem cuiquā facis, dic verbū audienti cum cōpunctione & lacrymis; alioquin non dicas, ne inueniaris inutilis, alienis verbis alios ſaluare feſtinans. Peccatori namq; dixit Deus: Quare tu enarras iuſtitias meas, & aſſumis teſtamentum meum per os tuum? Dic ergo: Canis ſum, imò canis melior eſt me, propter quod & amat dominum ſuum, & ad iudicium non eſt venturus.

Pſal. 49. *Cane inferiorem te æſtima.*

Incerti. *Anima à corporalibus paſſionibus auocanda.*

27. Interrogauit quidam frater ſeniorē, dicens: Quomodo anima diligit immunditiá? Dicit ei ſenior: Anima quidē corporales plerumq; deſiderat paſſiones: ſed ſpiritus Dei eſt, qui eam retinet. Flere ergo debemus, & immunditias noſtras attendere diligenter. Vidiſti Mariam, quemadmodum, cùm ſe ad ſepulcrum Domini inclinaſſet, & fleret, vocauit eam Dominus: ſic erit & animæ.

Incerti. *Tua peccata conſidera.*

28. Interrogauit frater ſeniorē: Quid ſunt peccata? Dicit ei ſenex: Peccata ſunt cùm homo ſua delicta velut nihil deſpiciens, alios docere conatur. Proptereà dicit Dominus: Hypocrita, eiice primùm trabem de oculo tuo, & tunc videbis eiicere feſtucam de oculo fratris tui.

Matth. 7.

Incerti. *Tentationibus viriliter reſiſtendum.*

29. Interrogauit frater ſeniorē. Quid agā, quòd animus meus in paruo labore me vuluctat? Dicit ei ſenex: Non miramur Ioſeph, cùm eſſet puer in Ægypto, in terrà colentium idola: quemadmodum tentationes viriliter pertulit, & Deus glorificauit eū vſq; in finem. Videamus & Iob quòd ſe vſq; in finem non relaxauerit timens Deum, vnde eum nullus à ſpe Dei mouere præualuit.

Incerti. *Deus pœnitentes recipit.*

30. Interrogatus eſt ſenior à quodam militante: Si Deus recipit pœnitentiam. Qui cùm eum pluribus ædificaſſet ſermonibus, poſtremò ait ad eum: Dic mihi, dilectiſſime, ſi chlamys tua conſciſſa ſit, proiicis eam? Qui reſpondens ait: Non, ſed reſarciens vtor eà. Dicit ad eum ſenior: Si ergo tu parcis proprio veſtimento, Deus ſui imagini non indulget?

Incerti.

31. Erat quidā frater in cellà, qui poſt expletás ſacras miſſas, cùm presbyter dimitteret eccleſiam, exſpectabat donec omnes egrederentur, vt aliquis eum teneret ad manducandum. Vnà ergo dierū expleto conuentu, ante omnes egreſſus eſt, & currebat ad cellá ſuam: quem intuens presbyter currētem miratus eſt. Cúmq; tranſactá ſeptimanà veniſſet frater ille in collectá eccleſiæ, dicit ei presbyter: Dic mihi, frater, quod verum eſt, quæ cauſſa fuit circa te, qui per omnes quidem conuētus eccleſiæ remanebas vltimus omnium, in collectione autē præteritá ante omnes egreſſus es? Cui frater ille reſpōdit: Quia abſtinebam ne mihi coquerē; & ideò exſpectabam vt aliquis me teneret ad manducandum. Illá verò collectá, priuſquam venirē in eccleſiam, coxi mihi puſillum lenticulæ, ideoq; conſummato ſacro myſterio ante omnes exiui. Audiens autē hæc presbyter, dedit mandatum in eccleſia, dicens: Fratres, antequam veniatis ad eccleſiæ collectam, coquite vobis puſillum cocturæ, vt propter illud cum alacritate feſtinetis recurrere in cellis veſtris.

Ad cellam poſt collectā ſtatim recurrendum.

Paſtoris.

32. Venit aliquando iudex regionis alicuius in prouinciá abbatis Paſtoris. Venientes autē habitatores loci illius rogauerunt abbatem, vt veniēs rogaret eum. Qui dixit eis Sinite me tres dies, & tunc venio. Orauit ergo ſenex ad Dominum, dicens: Domine, noli mihi dare hanc gratiam; alioquin non me permittent homines ſedere in loco iſto. Veniens ergo ſenex rogabat iudicem. At ille dixit: Pro latrone rogas, abba: Gauiſus eſt autem ſenex, quia non obtinuit apud iudicem gratiam, quam poſtulauit, & ſic rediit in cellam ſuam.

Paſtor conuerſum hominū auerſatur.

Incerti. *Qui in cellá eſt, cum Deo loquitur.*

33. Dicebant ſeniores: Quia quando intrabat Moyſes in nube, cum Deo loquebatur; quando autem exibat de nube, cum populo: ſic & monachus, quando in cellà ſuá eſt, cum Deo loquitur; egrediens autem de cellà, cum dæmonibus eſt.

Macarij.

34. Venit quidē adoleſcens ad abbatem Macarium, vt ſanaretur a dæmonio. Et dum eſſet foris ſtans, ecce aduenit quidam frater de alio monaſterio, & concubuit in peccatum cum adoleſcente illo. Egreſſus autem ſenex cernit fratrem illum peccantē cum paruulo illo, & non eum increpauit, dicens: Si Deus, qui plaſmauit eos, vidēs patientiam in illis habuit, qui ſi vellet, incenderet eos, ego quis ſum, qui arguam eos?

Incerti. Ruff. lib. nu. 118. Paſc. c. 12. nu. 7.

35. Dicebant de aliquo ſene, quia in inferiores partes Ægypti ſedebat quietus, & vnus ſæcularis fidelis miniſtrabat ei. Contigit autem, vt filius illius ſæcularis infirmaretur: qui multùm rogabat ſenem, vt veniens oraret pro puero. Surgens quoq; ſenex abiit cum ipſo. Præcurrens autem ille, ſecurus introiuit in domum ſuam, dicens: Venite in obuiam ſolitario illi. Videns autem eos ſenex à longè exeuntes cum lampadibus, cognouit quia ſibi venirent in occurſum: & exuens veſtimenta ſua, miſit illa in flumine, & cœpit lauare ea, ſtans nudus. Miniſter autem eius ille laicus erubuit, videns eum nudū: & rogauit homines illos, dicens: Reuertimini; quia ſenex iſte mēte exceſſit; veniénſq; ad ſenē, dixit ei: Quid hoc feciſti? Omnes enim dicebāt: Quia dæmonium habet ſenex iſte. Qui dixit: Et ego volebam hoc audire.

Senex ſui contemptum amat.

Paſtoris.

36. Interrogauerunt quidam ſeniores abbatem Paſtorē, dicentes: Si viderimus aliquem fratrem peccantē, arguemus eum? Reſpōdit eis abbas Paſtor: Ego interim ſi neceſſe eſt tranſire per inde, & videro eum peccantem, prætereo, & non arguo eum: ſed quia ſcriptū eſt, Quæ viderunt oculi tui, his teſtimoniū perhibe; ideò ego dico vobis, quia ſi non palpaueritis manibus veſtris, nolite teſtificari. Aliquando enim quidam frater ſeductus eſt huiuſcemodi re, & apparuit ei quaſi quòd frater quidam cum muliere peccaret. Qui cùm multùm impugnaretur à cogitationibus, exiſtimans ſimul eos coire, abiit & pulſauit eos pede ſuo, dicens: Ceſſate iam. Et ecce erant manipuli meſſis tritici. Ideóque dixi vobis, niſi & manibus veſtris palpaueritis, nolite teſtificari.

Prou. 25.

Non facilè ferendum teſtimonium.

Incerti.

37. Dicebant de quodam fratre, quia ſedebat in eremo, & seducebatur à dæmonibus per annos plurimos: ipſe verò exiſtimabat, quia Angeli eſſent. Egrediebatur autem pater eius ſecundùm carnem per tempus, & viſitabat eum. vnà autem dierum tulit bipennem ſecum, dicens: Quia reuertens afferam mihi pauca ligna. Et præueniens vnus dæmonum, dixit ad filium eius: Ecce diabolus venit ad te in ſimilitudinem patris tui, habens bipennem in ſportá ſuá, vt impugnet te: tu ergo præueniens, tolle bipennem ab eo, & repugna illum. Igitur pater eius venit ſecundùm conſuetudinem, & accipiens filius ipſius bipennem ab ipſo, percuſſit eum, & occidit. Et continuò adhæſit ei ſpiritus malignus, & offucauit eum.

Miſeranda fratris à dæmone illuſio.

IN LIBRVM SEXTVM DE VITIS PATRVM NOTATIO.

1 Libell. 1. Num. 6. INCARDVVM]. *Ita Parisien. editio & manusc. Aquinctin. sed. Colon. editio* incardium. *Lugdunen.*incordium. *An non idem quod Græcis ἐγκάρδιον? quod medium cuiusque rei, seu interna pars & medulla cuiusque ligni, quod alio nomine dicitur ἐντεριώνη. sic hîc ἐγκάρδιον in palmâ.*

Num. 9. 2. Quia virtutem] *vide dicta suprà lib 1. ad vitam S. Antonij cap. 37. nu. 78. quomodo quædam inter Baptismum & ingressum religionis sit similitudo.*

Num. 12. 3. Vnus Peregrinus, & vnus inchoris] *Ita MSS. & veteres editiones pro* inchoris, *Parisiensis editio,* incola. *Bona quidem ea est interpretatio, sed auctor vsus est voce Græcanicâ, ἐγχώριος. Sic in Sacris litteris Ecclesiastici* 20. Homo acharis, quasi fabula vana. *malè in edit. Colonien. & Speculo Exemplorum postremò recognito,* in choris.

13. 4. Ille impius] *Vide dicta ad Vitam S. Pachomij cap. 39. num. 39. quomodo sepultura ad præmium vel pœnam conferat.*

14. 5. Cytion] *Varia hic lectio erat, vt difficile sit verum nomen eruere. Parisien.* Histition. *Manusc. Audomaren.* Cytion, *quam retinui. Id nomen multis occurrit in Martyrologio Rom. Bedæ, Vsuardi, Adonis 9. Martij, qui Sebastæ Licinio Imp. affectus est martyrio. item alius 14. Febr. officio presbyter, laureâ martyr, idque Alexandriæ. Fortè hic ipse noster, qui in Scithi apud Alexandriam vixit. Ruffin. lib. 11. hist. cap. 8 Scyrionem monachum habes in Apeliote suo tempore monachum.*

Ad hanc senum prædictionem respicit, vt opinor, Theodorus Alexandrinus abbas apud Sophronium in Prato Spirit. cap. 54. Venimus, *inquit Sophronius;* posteà Teremithem ad abbatem Theodorum Alexandrinum. Aitque nobis senex: Filioli, multam reuerà perdiderunt Scithiotæ monachi iuxta senum prædictionem. Credite enim mihi, filij, quia magna erat charitas apud Scithiotas, magna abstinentia, magna discretio.

Libell. 11. Num. 8. 6. Metere cum eo septem nomina] *Quæ hæc* nomina, *non satis capio. Si Græcus adesset textus, fortè lucem aliquam adferret. Apud Pelagium libello 17. nu. 20.* Susceperunt certum spatium sexaginta modiorum, quod meterent. *Apud Ruffinum suprà lib. 2. cap. 18. in Serapione :* Atque ex eâ mercede octogenos vnusquisque modios frumenti plus minùs conquireret. *Nondum tamen ex his liquet, quid sint* nomina.

Num. 10. 7. Et minat me hinc] *Verbum* minare *vsurpatum non Ecclesiasticis tantùm scriptoribus, sed etiam profanis. Vide Onomast.*

Num. 12. 8. Temporibus Iuliani] *De auctore necis Iuliani varia auctorum relatio. Vide Baronium tomo. 4. Annal. copiosè hac de re agentem.*

9. Hot.] *Frater Ioannes Maria, Magister sacri Palatij, in Indice librorum expurgandorum hîc notat. Hic est ille Or hæreticus Originista, cuius Hieronymus meminit ad Ctesiphontem, quem pro sancto obtrudere conatus est miserabilis Euagrius: quocircà vmbra virtutum eius in ventum abierunt. Hactenus ille. At non Euagrium, sed Ruffinum auctorem esse libri 2. de Vitis Patrum, in cuius capite 2. mentio fit* Hot *vel* Or, *docui fusè Prolegomeno generali. 4.* Libell. 5. Num. 7.

10. Leuitionem] *Ita MSS. & Parisiensis editio. Editi quidam* lebetonem, *alij* lebitonem. *Vario modo nomen hoc Græcis scriptum & elatum, vnde & in Latino diuersitas. Vide Onomast.* Num. 10.

11. In Raythum, vbi sunt 70. arbores Palmarum] *Menologium 14. Ianuarij, de Martyribus 43. in Raytho?* Vbi sunt 12 fontes & 70 arbores palmarum. *quæ in Menæis ita Græcè habentur. In Sacris litteris palmarum harum mentio est Exodi 15. quò alludit D. Hieronymus epist. 4. ad Rusticum.* Et inter palmarum arbores myrrhæ amaritudo monstrata est. Num. 11.

12. Macario] *Frater Ioannes Maria Brasichellensis, qui suprà hîc notat: Circumspectè lege hanc de cranio à Macario reperto narrationem; nam quòd cum placitis Theologiæ haud rectè cohæreat, vt apocrypha à multis reijcitur. Vide Bellarminum lib. 2. de Purgatorio cap. 18. sed eamdem explicat S. Thomas in 4. Sent. Distinct. 45. q. 2. art. 2. ad 4. consule Sixtum Senen. annot. 45. lib. 5. Biblioth. Hactenus ille.* Num. 16.

Historiam hanc de cranio citat ex l. 4. Vitarum Patrum Dionysius Carthusianus libello de quatuor nouissimis, art. 52. Breuiatè tamen, omittens ea quæ hîc dicuntur de relaxatione pœnarum damnatorum. credo, quòd rem eam inter Scholasticos videret maximè controuersam, dum quisque rem hanc interpretari conatur.

Belarminus tomo 2. Controu. 3. l. 2. de Purgatorio cap. 18. existimauit eam rem reperiri apud solum Damascenum oratione de Defunctis: & quia ille ex Palladij historiâ Lausiacâ citat, in quâ nunc non extat, existimauit rem falsam & apocripham.

Sed mentio eius rei in Menæis Græcorum 19. Ianuarij, & hoc loco apud Pelagium, & suprâ apud Ruffinum libro 3. num. 172. & apud Ioannem Damascenum libro de iis qui in fide dormierunt, vbi ita hanc Macarij historiam Græcè narrat : Πρὸς τὸ ξηρὸν γὰρ κρανίον πυθόμενος περὶ τῶν κεκοιμημένων, μεμάθηκεν ἅπαντα. εἶτα πρὸς τοῦτο; οὐδέποτε τοίνυν τινὰ παραμυθίαν εὑρίσκετε; ἰδοὺ γὰρ ὁ ἅγιος σαφῶς τοῖς ὑπὸ τῶν κεκοιμημένων ψυχὰς, καὶ γνῶναι ἱέμενος ὁ ἄρα πρὸς ὄνησιν γίνεται. τοῦτο δὲ βεβαιῶσαι ὁ φιλόψυχος ἐπιδείξασθαι Κύριος, καὶ τὴν ἑαυτοῦ πληροφορῆσαι θεράποντα, τῷ ξηρανθέντι κρανίῳ λόγον ἀληθείας ἐνέπνευσεν. ὅτε, φησὶν, ὑπὲρ τῶν νεκρῶν τὰς δεήσεις προσφέρεις, τότε παραμυθίας μικρᾶς αἰσθανόμεθα: Macarius ex cranio arido sciscitando de defunctis pleraque edidicit.

Et quia

Et quia faciebat pro cõsuetudine suâ pro defunctis preces, scireque desiderabat, numquid illis prodessent, & an consolatio eis inde proueniret: Deus animarum amator, volens hoc seruo suo pluribus & certis argumentis patefacere, cranio, quod exaruerat, verbum veritatis inspirauit. Prorupit enim cranium in hæc verba: Quando pro mortuis offers preces, consolatiunculã sentimus.

Quare interpretatio aliqua quærenda. quam vide apud D.Thom.in 4.d.45.art.2.quæst. 2.qui ait, damnatos recipere non veram aliquam pœnarum mitigationem, sed solùm inane & fallax aliquod gaudium; quòd nimirum videat, se habere socios in pœnis, quale est gaudium dæmonum, cùm aliquem decipiunt. Ibidem D.Th. refutat variorum Scholasticorũ interpretationes huiusce loci. Certè cùm veteres Scholastici in rei huius explicatione laborauerint, non habuêre eam pro apocryphâ.

Lib. 4. Num. 12. 13. Ad ciuitatem. Atheniensium.] *Idem occurrit suprà ad librum 3. num. 84. Gregorius Nazianzenus oratione in laudem Basilij ritum describit, quo tirones accedentes Athenas excipiebantur:* Ἐπειδὰν οὖν τις ἐπιστῇ τῶν νέων, καὶ ἐν χερσὶ γένηται τῶν ἐχόντων, γίνεται δὲ ἢ βιασθεὶς ἢ ἑκών, νόμος οὗτός ἐστιν αὐτοῖς Ἀττικὸς, καὶ παιδιὰ σπουδῇ σύμμικτος. πρῶτον μὲν ξεναγεῖται παρά τινι τῶν προειληφότων, ἢ φίλων, ἢ συγγενῶν, ἢ τῶν ἐκ τῆς αὐτῆς πατρίδος, ἢ τῶν ὅσοι προὔχουσι τὰ σοφιστικὰ, καὶ προσαγωγοὶ τῶν λημμάτων, κἀντεῦθεν μάλιστα διὰ τιμῆς ἐκείνοις· ἐπεὶ καὶ τοῦτο μισθός ἐστιν αὐτοῖς τῶν σπουδαστῶν τυγχάνειν, ἔπειτα ἐρεσχελεῖται παρὰ τοῦ βουλομένου παντός. βούλεται δὲ αὐτοῖς οἶμαι τοῦτο, τὸ τῶν νεηλύδων συστέλλειν τὸ φρόνημα, καὶ ὑπὸ χεῖρας εὐθὺς ἀπ' ἀρχῆς ἄγειν. ἐρεσχελεῖται δὲ παρὰ μὲν τῶν θρασύτερον, παρὰ δὲ τῶν λογικώτερον, ὅπως ἂν ἀγροικίας ἢ ἀστειότητος ἔχῃ. καὶ τὸ πρᾶγμα τοῖς μὲν ἀγνοοῦσι, λίαν φοβερὸν καὶ ἀνήμερον, τοῖς δὲ προειδόσι, καὶ μάλα ἡδὺ καὶ φιλάνθρωπον. πλείων γάρ ἐστιν ἡ ἔνδειξις, ἢ τὸ ἔργον τῶν ἀπειλουμένων. ἔπειτα πομπεύει διὰ τῆς ἀγορᾶς ἐπὶ τὸ λουτρὸν προαγόμενος. ἡ πομπὴ δὲ, διαστοιχίσαντες ἑαυτοὺς στοιχηδὸν κατὰ συζυγίας ἐκ διαστήματος, οἱ τελοῦντες τῷ νέῳ τὴν πρόοδον, ἐπὶ τὸ λουτρὸν προπέμπουσιν. ἐπειδὰν δὲ πλησιάζωσι βοῇ τε πολλῇ, καὶ ἐξάλμασι χρώμενοι, καθάπερ ἐνθουσιῶντες. κελεύει δὲ ἡ βοὴ μὴ προβαίνειν ἀλλ' ἵστασθαι, ὡς τοῦ λουτροῦ σφᾶς οὐ παραδεχομένου, καὶ ἅμα τῶν θυρῶν ἀρασσομένων, πατάγῳ τὸν νέον φοβήσαντες, εἶτα τὴν εἴσοδον συγχωρήσαντες, οὕτως ἤδη τὴν ἐλευθερίαν διδόασιν, ὁμότιμον ἐκ τοῦ λουτροῦ καὶ ὡς αὐτῶν ἕνα δεχόμενοι, καὶ τοῦτό ἐστιν αὐτοῖς τῆς τελετῆς τὸ τερπνότατον, ἡ ταχίστη τῶν λυπούντων ἀπαλλαγὴ καὶ κατάλυσις: Cùm autem iuuenis quispiam accesserit, atque in eorum, à qoibus captus est, manus & potestatem venerit (venit autem vel sponte, vel coactus) tum verò Attica hæc illis consuetudo est, ludúsque rei seriæ admixtus. Primùm apud eorum aliquem, qui priores ipsum arripuerint, hospitio accipitur, vel amicorum, vel propinquorum, vel qui eiusdem sunt patriæ, vel qui Sophistices artem apprimè callent, ac lucra magistris conciliant, eóq; nomine apud eos in summo honore ac pretio sunt: quandoquidem illis mercedis loco est, habere qui ipsorum commodis studeant. Deinde à quolibet cauillis lacessitur: quod quidem, ni fallor, eò faciunt, vt nouitiorum animos contrahant, atque a principio ipsos in potestatem redigant. Lacessitur autem ab aliis audaciùs, ab aliis eruditiùs, prout ille vel rusticis & ineptis est moribus, vel vrbanitate præditus. Atque id ignaris quidem horrendum valdè & inhumanum videtur, iis autem perquam iucundum & suaue, qui hoc priùs norunt. Amplior enim est hæc minarum ostentatio, qoàm res ipsa. Tum per forum ad balneum cum pompâ deducitur. Pompa autem hoc modo se habet. Qui deducendi iuuenis munere funguntur, ordine collocati, atque æquis spatiis distincti, bini eum ad balneum antecedunt. Cùm autém propiùs accesserint, quasi fanatico furore correpti, clamorem ingentẽ cum saltitatione tollentes (hic autem clamor, ne vlteriùs progrediantur, vetat; sed vt insistant, tanquam eos balneum minime admittat) simulque pulsatis ianuis, cùm per strepitum iuueni metum incusserint, posteà concesso ingressu, ita demum eum in libertatem asserunt, atque à balneo redeuntem deinceps vt æqualem ac sodalem accipiunt. Atque hoc ipsis est totius huiusce cerimoniæ iucundissimum, nimirum ab his qui molestiam exhibent, quamprimùm liberari. *Atque hinc fluxisse videtur mos quarumdam Academiarum, quo tirones è triuialibus scholis ad publica Academiarum gymnasia accedentes probantur, exercentur, & dedolantur, vti fit Coloniæ, Basileæ, & in aliis aliquot Germaniæ Academiis; quam* Beanorum depositionem *vocant. Alibi dicuntur* pupillatu exui. *Vide Antonium Possenium nostrum libro 1. Bibliotheca selecta cap. 19. Iacobum Pontanum nostrum volumine 1. Dialogorum Latinitatis, progymnasm. 84. Iacobum Middendorpium libro 1. de Academiis cap. 16.*

14. Meus codex] *Socrates libro 4. cap. 18. iuxta Latinum textum hoc Antonij apopthegma ita ex Euagrij Practico seu Monacho citat:* Τῷ δικαίῳ Ἀντωνίῳ προσῆλθέ τις τῶν τότε σοφῶν, καὶ πῶς διακαρτερεῖς, εἶπεν, ὦ πάτερ, τῆς ἐκ τῶν βιβλίων παραμυθίας ἐστερημένος. τὸ ἐμὸν βιβλίον, ἔφη ὁ Ἀντώνιος, ὦ φιλόσοφε, ἡ φύσις τῶν γεγονότων ἐστί, καὶ πάρεστιν ὅτε βούλομαι τοὺς λόγους ἀναγινώσκειν τοὺς τοῦ Θεοῦ: Cuidam ex eorum numero qui id temporis sapientes sunt habiti, ad Antonium illum iustum accedenti, qoærentiq; quo pacto vitam posset sustentare, solatio illo, quod ex libris capi solet, orbatus: respondit, Meus liber, ô philosophe, est natura rerum à Deo conditarum; quæ, quotiescumque aoimo lubitum sit meo, libros ipsius Dei ad legendum suppeditat. *Ita sollemne sanctis viris in creaturis Deum legere.* Num. 16.

DE
VITIS PATRVM
LIBER SEPTIMVS,
AVCTORE GRÆCO INCERTO,
INTERPRETE PASCHASIO S. R. E. DIACONO.

PRÆLVDIVM.

Nihil habeo quod huic libro præmittam, præter iam dicta in Prolegomeno generali 9. vbi diximus auctorem esse Græcum incertum, quem nondum vidi à quoquam proditum; & Prologomeno 14. vbi de Paschasio interprete inquisiuimus.

PROLOGVS.

DOMINO VENERABILI
PATRI MARTINO PRESBYTERO ET ABBATI PASCHASIVS.

Vitas Patrum, Græcorum (vt cætera) facundiâ studiosè conscriptas, iussus à te, sanctissime pater, in Latinum transferre sermonem, in insolito, si licuisset opere renuissem. Neque enim vmquam quid scribi, vel legi, vel excudi potest, ingenio aut conscientiâ cordis prohibente. Scire enim me quòd nihil, sciam, non audeo dicere: ne verbum hoc sapientissimo Socrati surripiam. Sed quia tuâ pariter necesse est iussione vtar, non gloriabor ingenio: sed fidem, quam tibi debeo, etiam in opere iniuncto præstabo. Verùm quia eloquētium virorum libri sunt plurimi sermone Latino conscripti, quorum lectionis expertum esse te etiam astruente testificor, si quid de illis aut hic insertum fortè repereris, vt minùs eleganter expressum, ne meæ culpæ deputetur, exoro: quia sicut in dato mihi codice reperi ea scripta, sic transtuli, licet nec ea studiosè posse me proferre profiteor. Vnde restat, vt quod te iubente cœpi, te orante perficiam: quæ tamen si scribenda decreueris, vt tuo polire sermone digneris, exposco. Neque enim mihi liquebit quædam placuisse tibi, si non & aliqua displicuisse cognouerim.

Cap. 1. *Contra gastrimargiam deuincendam & desideria gulæ.*

Sisois. Ruff. l. 3. n. 44. QVIDAM frater, quemadmodum in cellâ propriâ degere deberet, abbatem Sisoium requisiuit. Cui respondit abbas *Victus monachi, panis & sal.* Sisoi: Comede, inquit, panem tuum, & salem, & non sit tibi necessitas aliquid excoquēdi, aut lōgiùs euagādi.

Dan. 10. Alteri quoque idem requirēti, respōdit Daniel propheta, cùm dixit: Panē desideriorū nō comedi.

Incerti. 2. Dixit vnus senex ad alterum senem habentem charitatem, & suscipientem tam monachos multos quàm sæculares: Lucerna quidem multis lucet, rostrum tamen proprium incendit.

3. Dixit vnus ex patribus: Quia inuenitur homo multum comedens, & adhuc esuriens, continens se, alter autem comedit parū, & satiatur. Qui autem multum comedit, & adhuc esuriens continet se, maiorem mercedem habet, quam ille qui parum comedit, & satiatur. Incerti. Ruff. lib. 3. numer. 48. Pelag. libel. 10. n. 99. *Sobriorum diuersitas.*

4. Dixit quidam senex: Ne quod desideraueris, aliquando manduces: comede autem quod transmissum tibi fuèrit à Domino, & gratias age. Incerti. Ruff. lib. 3. num. 49.

5. Quidam frater impugnabatur à spiritu blasphemiæ, & erubescebat dicere; & quoscumque audisset magnos senes, pergebat ad eos vt illis declararet: & mox vt peruenit, erubescebat dicere. Cùm tamen frequenter ad abbatem Pimenium veniret, vidit eum senex habentem cogitationes, & dixit ei: Ecce frequenter venis ad me ha- Pimenij. Ruff. lib. 3. n. 57.

 bens

bens, cogitationes, & sic iterùm temeas tristis, tecum illas portans: dic ergo, fili mi, quid est quod habes? At ille dixit: In blasphemiâ impugnat me diabolus, & erubesco dicere & mox vt aperuit caussam, leuior eius impugnatio apparuit. Et dixit ei senex: Ne contristeris, fili; quando enim hæc cogitatio aduenit, dic: Ego hac caussâ opus non habeo: blasphemia tua super te sit, satanas. Hanc enim caussam anima nô vult: quamcumque enim caussam anima noluerit, non diu permanebit. Et ita frater ille discessit.

Reuelata impugnatio minuitur.

Moysis. Ruffin. l. 3. num. 58. *Origo pollutionis.*

6. Dixit abbas Moyses: Per has quatuor res pollutionis passio gignitur: per abundantiam escę & potus, & satietatem somni, per otium & iocum & ornatis vestibus incedendo.

Eiusdem. Ephes. 5.

7. Idem dixit: Corporeæ multæ sunt passiones. Et dicit ei frater: Et quæ sunt, abba? At ille respondit: Quia Paulus apostolus dicit: Fornicatio & immunditia, vel omnis cupiditas nec nominetur in vobis, sicut decet sanctos: visus quoque & fiducia frequenter ad prælium veniunt.

Macarij. Ruff. lib. 3. num 61. Pelag libel. 18. num. 9.

8. Abbas Macarius referebat, quod cùm maneret in illâ solitudine, vbi solus residebat: inferiùs autem fuit altera solitudo, quæ plena erat multis fratribus, setò per viam circumspiciens, vidit dæmonem venientem in figurâ hominis, vestitum lineâ tunicâ perforatâ: & per singula foramina vascula pendebant, & dixit ei senex: Quo vadis, maligne? Et respondit ei: Vado commonere fratres, qui sunt inferiùs. Ait senex: Et propter quid tot vascula tecum fers? At ille dixit: Gustum fero fratribus: & ideò tanta fero, vt si vnum non placuerit, porrigam aliud; quod si & illud displicuerit ostendam aliud: & sic fieri non potest, nisi vnum aliquid ex illis placeat eis. Et hæc dicens, discessit. Permansit autem senex in eodem loco, iterùm per viam circumspiciens, vsquequò dæmon rediret, & cognosceret quæ indicaret, & eùm rediret, dixit ei: Saluus sis. At ille respôdit: Quid mihi istud verbum, quia omnes mihi contrarij facti sunt, & nullus consiliis meis acquiescit? Dixit ei senex: Ergo neminem ibi habes amicum? At ille respondit: Vnum habeo amicum, ipse mihi consentit: & quoties viderit me huc atque illuc, citò conuertitur ad me velut ventus. Cúmque nomen eius ab eo requisiuit, dixit: Quia * Theopistus dicitur. Et mox euanuit. Exurgens itaque cófestim abbas Macarius, descendit ad inferiorem eremum. Quem eum cùm vidissent fratres à longè, egressi sunt obuiam ei: & vnusquisque sperans quòd apud se maneret, præparabat se. At ille requirens cellam Theopisti, ad eum profectus est. Cúmque eum gaudio illum suscepisset, & essent vterque soli, dicit ei abbas Macarius: Quemadmodum tecum est, frater? At ille respondit: Interim orationibus tuis benè est. Et senex ait: Non te impugnant cogitationes? At ille ait: Intereà benè sum. Erubescebat enim dicere. Et dicit ei senex: Ecce quot annis sum in solitudine, & ab omnibus honoror: & in hac ætate, cùm sim senex, molestæ sunt mihi cogitationes. Respondit Theopistus, & ait: Crede, abba, quoniam & mihi. Tunc senex singulas cogitationes quasi se impugnantes fingebat, vsquequò confiteretur illi totum Theopistus. Posthæc dixit senex: Quemadmodum ieiunas? At ille dixit: Vsque ad nonam. Dicit ei senex, Ieiuna vsque ad vesperam, & de Euangelio vel de aliis Scripturis, sine cessatione semper aliquid meditare: & quoties tibi aliqua cogitatio superuenerit, numquam deorsum aspicias, sed sursum oculos cordis intende, & mox Dominus adiutor tibi erit. Et ita discessit ad propriam solitudinem. Et dum insisteret orationi, circumspiciens viam, iterùm vidit dæmonem eumdem, & requisiit eum: Quò vadis? At illi simili modo, fratres commonere, respondit. Cùm autem reuerteretur, interrogauit eum senex: Quemadmodum nunc se habent fratres? At ille dixit: Malè, quoniam omnes agrestos effecti sunt, & quod de omnibus peius est, vnum quem habui amicum obedientem mihi, & ipse nescio vnde conuersus, omnibus asperior est & iuraui me non calcaturum illum locum, nisi post multum tempus. Et hæc dicens, discessit.

Macarij viso de dæmone gustum fratribus portante.

Ruffin. Theopemptus. Pelag. Theoctistus.

Prudentiâ suâ Macarius tentatum sanat.

In tentatione sursum aspiciendum.

Pimenij. Ruff. lib. 3. n. 63.

9. Interrogauit quidam frater super cogitationes suas abbatem Pimenium. Et respondit senex, Monachus si ventrem, & luxuriam, & linguam renuerit, & vagationem non fuerit sectatus, confido quia non morietur, sed viuet in perpetuum.

Æliæ Ruff. li. 3. n. 64.

10. Duo fratres ad abbatem Eliam venerunt, impugnati à cogitationibus. Et videns eos senex, quod corpulenti essent, tamquam ad discipulum suum subridens, dixit: Verè, frater, ego erubesco pro te, quia sic in saginâ nutristi corpus tuum: quia esca vermium sumus, cùm profitearis te esse monachum: pallor enim cum humilitate & macies, decus est monachi. Item dixit: Quia monachus edens multum, & operans multum, non confidat, qui autem parum edit, etiam si parum operetur, confidat, & agat viriliter.

Pallor & macies, decus monachi.

Contra philargyriam, & de perfectâ abrenuntiatione. Cap. 11.

Incerti. Ruff. li. 3. n. 67. Pelag. libel. 14. nu. 4.

1. QVidam iuuenis volebat abrenuntiare mûdo, & frequenter eum egressum de domo suâ, reuocabant cogitationes inuoluentes plurimis negotiis, erat enim diues valdè. Vno die egresso eo, hostes immundi circumdederunt eum, & multum puluerem excitauerunt ante illum. Ille verò confestim expolians se, & iactans vestimenta sua, currebat nudus ad monasterium. Declarauit autem Deus vni seni, dicens, Surge, & suscipe athletam meum. Surgens ergo senex, obuiauit illi nudo, & cognoscens caussam, admiratus est, & dedit illi habitum monachalem. Quando autem aliqui veniebant ad senem requirere de cogitationibus variis, instruebat eos de abrenuntiatione mundanâ, & dicebat, Illum fratrem requirite, qui nec indumenta sui corporis seruauit, quia ego ad mensuram renuntiationis istius necdum perueni.

Diues perfectè abrenuntians etiam vestibus relictis.

Pauli. Ruffin. li. 3. n. 72.

2. Dicebat autem Paulus abbas Galata, Si aliquas res voluerit monachus in cellâ suâ habere, præter eas sine quibus non potest viuere frequenter cogitur è cellâ egredi, & ita à dæmonibus præuaricatur ac decipitur. Hic autem ipse Paulus in vnâ quadragesimâ cum sextario lentis & paruo vasculo aquæ perdurauit, & vnam mattulam faciens, eamdem texebat & retexebat, ne tantummodò foràs exiret.

Monacho cella custodienda.

Incerti.

3. Quidam frater requisiuit senem, dicens, Fac, abba, charitatem, & dic mihi sermonem, quid debeam in iuuentute congregare, vt habeam illud in senectute. Respondit senex, Aut Christum adipiscere, & cogita de te, aut certè pecuniam, ne mendices, ergo tuum est, eligere aut Dominum Deum, aut mammonam.

Christus pro mammonâ eligendus.

4. Fre

Agathonis. Parcè viuendum. Lucæ 6.

4. Frequenter abbas Agathon suum discipulum commonebat, dicens: Ne aliquando tale aliquid tibi acquiras, quod fratri te petenti dare pigeat, & per hoc inueniaris mandata Dei transgrediens. Qui petit, da ei: & volenti à te mutuari, ne auertaris.

Cap. 3.

Nihil dolendum monacho, si quid perdiderit aut amiserit.

Macarij. Ruff. l. 3. n. 71. Pelag. libel. 16. n. 6. 1. Tim. 6. *Macarius furantem sibi adiuuat.*

1. Abbas Macarius dum esset in Ægypto, & egressus fuisset de cellâ suâ, regressus inuenit quemdam latronem furantem id quod in cellâ suâ haberet. Stetit ergo & ipse tamquam peregrinus, & carricauit animal cum illo: & cum magnâ patientiâ deduxit eum, dicens: Nil intulimus in hunc mundum: Dominus dedit, Dominus abstulit, sicut illi placuit, ita factum est: benedictus Dominus in omnibus.

Incerti. Ruff. l. 3. n. 74. Pelag. libel. 16. n. 19.

2. Quidam frater vicinus cuiusdam magni senis, occultè ingrediebatur cellam eius, & quidquid habebat senex, furabatur. Cùm autem videret senex, non illum arguebat, sed ampliùs operabatur, dicens: Puto, frater ille necessarius est. Habebat ergo senex grandem tribulationem ex penuriâ panis. Cùm autem moriturus esset, & circumdedissent eum alij fratres, ille cùm vidisset illum fratrem qui solebat illi furari, dicit ei: Accede huc ad me, frater. Et apprehendens manus eius osculatus est eas, dicens: Gratias ago manibus istius fratris, quia propter eum arbitror me iturum in regnum cælorum. Ille autem compunctus & agens pœnitentiam, factus est & ipse strenuus monachus, ex actibus suis quos vidit.

Furis manibus senex cælum acceptum refert.

Cap. 4.

Quòd tolerantia paupertatis in requiem ducit.

Incerti.

1. Dicebat vnus ex senibus: Nihil inuenimus scriptum de Lazaro illo paupere, quòd aliquam virtutem fecisset; nisi hoc tantùm, quia numquam aduersus diuitem murmurauit, quamuis illi nullam misericordiam faceret: sed cum gratiarum actione portauit laborem paupertatis suæ, ideóque in sinum Abrahæ susceptus est.

Lazarus ex tolerantiâ cælum promeruit.

Eiusdem. *Sufficit diei malitia sua.*

2. Item dixit: Quia non oportet quemquam cogitare, nisi de timore Dei. Nam etsi coactus fuerit de corporali necessitate esse sollicitus, numquam cogitet de eâ ante tempus.

Cap. 5.

De reprimendâ auaritiâ.

Siluani.

1. Abbas Siluanus dum modicum discessit à cellâ, discipulus suus Zacharias cum aliis fratribus septem horti amouit, & fecit hortum maiorem. Quod postquàm regressus senex agnouit, tulit melotem suam vt discederet. At illi proiicientes se ad pedes eius, propter quid hoc faceret, vt indicaret, postulabant. Tunc senex ait: Non ingredior, inquit, in cellam hanc, nisi sepes fuerit in locum suum reuocata. Quo mox facto, ita regressus est.

Siluanus amans paupertatis.

Incerti. Ruff. lib. 3. num. 170.

2. Quidam frater requisiuit senem, dicens: Si mihi debet paucos nummos frater, iubes vt repetam eos? Cui senex: Semel tantummodò illi dic cum humilitate. At ille dixit: Quòd si semel dixero, & nihil mihi dederit quid faciam? Tunc senex ait: Vlteriùs ei nihil dicas. At ille iterùm ait: Et quid faciam, quia non possum vincere cogitationem meam, nisi fuero illi importunus? Dicit ei senex: Dimitte cogitationes tuas, tantummodò fratrem tuum ne contristetis, quia monachus es.

Debitum nō rigidè exigendum.

Agathonis

3. Abbas Agathon volentibus emere opera manuum suarum, cum requie vendebat: pretium autem erat, cribri quidem nummi centum; sportellæ verò, ducenti quinquaginta: & volentibus comparare dicebat pretium, & quidquid illi dedissent, suscipiebat tacens, nec aliquando dinumerans. Dicebat enim: Quid mihi prodest concertare cum illis, vt illi peccent forsitan iurantes, & quando super fuerint nummi, erogem illos fratribus? Sed quia Deus non vult huiuscemodi eleemosynam à me, neque illi placet, vt aliquem permittam in sacrificando peccare. Et dum illi frater diceret: Et panis in cellam vnde venturus est? dixit ei: Quid enim panis hominum in cellâ?

Contra iram, & de origine iræ. Cap. 6.

Incerti. Ruff. l. 3. n. 76. *Ira quatuor caussæ.*

1. Dixit quidam ex sanctis patribus: Ira per hos quatuor actus exurgit propter cupiditatem auaritiæ dandi & accipiendi, reliqua alienas rapiendi, & si quis propriam sententiam amans defendit, & si quis se vult honoribus esse dignum; & si quis doctorem se esse vult, plus omnibus sapientem se esse sperans. Ita etiam per hæc quatuor humanos sensus occurrat, si odio habuerit homo proximum suum, aut si pro nihilo habuerit aut si inuiderit illi, aut si detractauerit de eo. Ad hoc sanctum Ioannem euangelistam ostendam auctorem: Qui odit inquit, fratrem suum, in tenebris est, & nescit quò eat, & manet in morte. Passionis autem huius retributio quatuor modos habet: primum ex corde, secundum ex facie, tertium ex linguâ, quartum ex facto. Si quis ergo potuerit ita portare malum, vt non ingrediatur in corde, non perueniet vsque ad faciem. Si autem venerit in faciem, custodiat linguam suam, ne loquatur illud. Quòd si locutus fuerit, vel hoc custodiat, ne reddat in facto, sed mox abscidat à corde. Tres enim gradus sunt hominum in passione iræ. Nam qui nulli voluntariè nocet, & resistentibus non iniuriatur, & parcit proximo suo, hic secundùm Christi naturam est. Qui autem nec aliū lædit neque se lædi vult, hic secundùm Adam est. Qui verò aliis nocet, aut iniuriatur, aut calumnias ingerit, aut vsuras exigit, hic secundùm diabolum est.

1. Ioan. 2. *Ira quatuor modis.* *Diuersitas irascentium.*

Antonij. Ioan. libel. 4. num. 11. Matth. 5.

2. Quidam fratres venientes ad abbatem Antonium, postulabant ab eo audire sermonem per quem saluarentur. Quibus ille ait: Scripturas audiuistis, & scitis quæ vobis à Christo sufficiant. At illi, vt ipse quoque aliquid eis dicere dignaretur, instabant. Tunc dicit eis: Euangelium dicit: Si quis te percusserit in maxillam dexteram, præbe illi & alteram. At illi se facere hoc non posse dixerunt. Respondit senex: Præbere alteram non potestis? vel in illam iterum, si voluerit, ferire sustinete. Sed cùm neque hoc se posse facere testarentur, dicit ei senex: Ergo si hoc non potestis, ne reddatis malum pro eo quod accepistis. Et cùm idem verbum, quod superiùs dixerant, repeterent, dixit abbas Antonius discipulo suo: Vade, fac illis escas, vt comedant: vides enim quòd valdè infirmi sunt. Et ait ad illos: Si enim hoc non potestis & alterum non vultis, quid à me requiritis? Vt video, necessaria est vobis oratio, per quam infirmitas vestra sanetur.

Patientiæ gradus.

Cap. 7. *De retribuendo bonum pro malo.*

Sisois. Ruffin l. 3. num. 77. Pelag. libel. 16. nu. 10.

1. QVidam ex fratribus ab alio passus iniuriam venit ad abbatem Sisoim, & contumeliæ genus exponens, addebat: Cupio me vindicare. Senex autem rogabat eum, vt relinqueret Deo vindictam. At ille iterùm, Non desistam, inquit, nisi fortiter me vindicauero. Cui abbas Sisois ait: Quia semel hoc in animo posuisti, saltem oremus: Et exurgens senex his verbis cœpit orare. Deus, iam non es nobis necessarius, vt pro nobis sollicitus sis, quia nosipsi, sicut iste frater dicit, & volumus & possumus vindicare. Quod cùm ille frater audisset, ante pedes senis prostratus, veniam precabatur, promittens se cum illo, cui irascebatur, numquam deinceps esse certaturum.

Deo vindicta relinquenda.

Incerti. Ruff. l. 3. num. 78.

2. Quidam frater cùm ab altero iniuriaretur, venit & annuntiauit seni. Cui senex respondit: Satisfac cogitationi tuæ, quoniam frater non vult te iniuriari, sed peccata tua submittunt illū. Nam in omni tentatione quæ tibi contigerit, per omnia ne arguas eum: nisi tantummodò dic, Quia propter peccata mea contingunt mihi hæc.

Peccata caussa iniuriarum.

Pimenij. Ruff. lib. 3. Pelag. libel. 10. n. 33.

3. Dicebat frequenter abbas Pimenius; Malitia numquam exuperat malitiam: sed si quis malefecerit tibi, tu illi bonum redde, vt per bonitatem vincas malitiam.

Incerti. Ruff. lib. 3. num. 80. Pelag. libel. 16. n. 12. Matth. 5.

4. Quidam frater erat, qui quanto plus eum aliquis iniuriabatur aut incitabat, tanto magis ad eum recurrebat, dicens: Isti sunt qui nobis occasionem præbent ad perfectionem nostram: qui autem beatificant nos, & semitam pedum nostrorum subuertunt.

Incerti. Ruff. lib. 3. num. 81.

5. Alius erat senex, si quis detraxisset ei, ille festinabat, si vicinus ei erat, per seipsum benè remunerare illum: quòd si longiùs manebat, transmittebat ei munera.

Cap. 8. *De non retribuendo inimicis.*

Sisois. Ruff. lib. 3. numer. 82.

1. QVidam frater interrogauit abbatem Sisoi dicens: Si latrones aut barbari super me irruerint, occidere me volentes, & ego si præualuero, iubes vt occidam? Cui ille respondit: Ne facias istud, ne nomineris homicida, sed totum Deo contrade: & quidquid tibi contigerit aduersi, profitere hoc tibi propter peccata tua venire; si quid verò boni fueris consecutus, diuinæ dispensationi totum debes adscribere.

Mala nobis, bona Deo attribuenda.

Pimenionis. Ruff. l. 3. n. 83. * Ruffin. Athubeus.

2. Erat eremita quidam magnus in monte qui dicitur * Athabeos, & venerunt super eum latrones. Cùm autem ille vocem dedisset, de vicinis locis fratres alij confluentes comprehenderunt eos. Quos transmissos in ciuitatem, iudex misit in carcerem. Fratres verò illi contristati sunt nimis, quia propter eos latrones traditi essent ad pœnam & venientes ad abbatem Pimenionem, narrauerunt ei factum. Qui scripsit ad eremitam, dicens: Reminiscere primam proditionem, vnde facta est & tunc videbis secundam proditionem. Nisi enim proditus fuisses ab interioribus tuis, secundam publicationem numquam perpetrasses. Cùmque ille talem audisset sermonem, compunctus est: & cùm esset in illâ regione nominatus, & per multum tempus de cellâ suâ non exiens, exurgens tamen in ciuitatem, & expellens latrones de carcere, liberauit eos publicè.

Comprehensos occasione sui latrones eremita liberat.

De perfectâ Patientiâ.

Cap. 9. Incerti. Pelag. libel. 16. nu. 11. Matthæi 5.

1. QVidam videns laboriosè portantem in lecto mortuum, dicit ei: Mortuos portas? si vis melius facere, viuos porta: quia pacifici filij Dei vocabuntur.

Zachariæ. Ruff. lib. 3. numero 86. Pelag. libel. 13. n. 17.

2. Interrogantibus quibusdam fratribus abbatem Moysen sermonem, ille hortatus est discipulum suum Zachariam, vt eis aliquid diceret. Tunc ille pallium suum deposuit pedibus, & conculcauit illud, & dixit: Nisi quis sic fuerit conculcatus, monachus esse non potest.

Antonij.

3. Abbati Ammoni prophetauit beatus Antonius, dicens: Multum habes in timore Dei proficere. Et educens eum de cellâ, ostendit ei lapidem & dicit ei: Vade, & iniuriare lapidem hunc, & indesinenter cæde illum. Quod cùm fecisset, interrogauit eum sanctus Antonius, si ei aliquid lapis respondisset. At ille dixit: Non. Cui abbas Antonius ait: Ita & tu ad hanc mensuram peruenturus es, vt nullam tibi fieri a ceteris iniuriam.

Ad iniuriam vt lapis fit insensibilis.

Quòd oportet pro pace, quamuis bona sint opera, dimittere. Cap. 10.

Motois. Ruff. lib. 3. numer. 94.

1. ABbas Motois ædificauit sibi monasterium in loco qui dicitur Heracleona. Et dum ibi à multis molestaretur, in alterum locum transgressus est, & similiter ibi construxit monasterium. Sed per inuidiam diaboli quidam frater ibi inuentus est, qui semper iram cum eo habebat: propter hæc surrexit inde, & ad proprium locum reuersus est vicum; & fecit illic monasterium, & teclusit semetipsum. Post tempus autem aliquantum congregati sunt senes de illo loco vnde regressus est, deducentes secum illum fratrem, cum quo habuerat litem, quærentes rogarent eum, vt reducerent in monasterium suum. Postquam autem in vicina loca venerunt, tam meliotes suas quàm illum fratrem ibidem dereliquerunt, ipsique profecti sunt ad senem. Et pulsantibus illis, apertâ fenestrâ respexit, & cognouit eos. Post orationem factam dicit eis abbas Motois: Vbi sunt meliotes vestræ? At illi responderunt: Ecce in vicino sunt vnâ cum fratre, qui tecum iram habebat. Postquam hoc senex audiuit, & nomen illius & aduentum cognouit, præ gaudio ostium per quod ingressus fuerat, cum securi confregit: & egressus, eucurrit ad locum vbi erat ille frater, & prior ipse cœpit agere pœnitentiam apud eum: & amplectens eum, introduxit in cellam suam, & per tres dies conuiuatus est cum eis, qui numquam habebat consuetudinem, vt ieiunium solueret: & surrexit, profectúsque est cum illis.

Inimicum beneficiis a ? persequendum.

Eliæ.

2. Quidam frater requisiuit abbatem Eliam, dicens: Si contristauero aliquem, quemadmodum rogem? Respondit senex: Ex profundo cordis tui, cum dolore age pœnitentiam apud eum: & videns Deus propositum tuum, satisfaciet ei.

Contristato à te pœnitentiâ satisfac.

Contra spiritum tristitiæ, quæ desperationem facit. Cap. 11.

Arsenij. Pelag. libel. 15. n. 51. titulo Orsisij.

1. ABbas Arsenius dixit: Non coctus latercu-lus, si missus in fundamentum fuerit propè fluuium, neque vno die sufferre poterit: si autem benè fuerit coctus, permanet tamquam lapis: Sic & homo non coctus neque inflammatus, secundùm quod de Ioseph dictum est, eloquium Domini inflammauit eum, mox in principio carnalis cogitationis dissoluitur.

Psal. 104.

2. Idem

Eiusdem.

2. Idem requisitus ab altero fratre, dicente: Si peccauero, etiam in quocumque minimo peccato, & contundit me cogitatio mea, & arguit me dicens: Quare peccasti? quid faciam? Respondit senex: Quacumque horâ ceciderit homo in culpam, & dixerit ex corde, Domine Deus peccaui, indulge mihi; mox cessabit cogitationis vel tristitiæ illa consumptio.

Statim à culpâ ad Deû recurrendum.

Isidori. Ruff. lib. 3. n. 102.

3. Dicebat autem abbas Pimenius de abbate Isidoro, quia solus ille se cognouisset. Nã quoties illi dicebat cogitatio sua, Quia magnus es: tunc & ipse respondebat sibi: Numquid talis qualis Antonius, aut certè abbas Piamon, vel reliqui patres qui Deo placuerunt? Quoties ergo hæc cogitabat, requiescebat. Quando verò inimicus conturbans eum, suggerebat ei desperationem & pœnam, dicens: Quoniam post hæc omnia iturus es ad tormenta, dixit ipse: Quia quamuis ego in tormenta mittar, tamen vos subtus me inuenio.

Moysis. Ruffin. l. 3. num. 102. *Qui se humiliat exaltatur.*

4. Abbati Moysi frequenter apparuerunt spiritus maligni, dicentes: Vicisti nos, & nihil tibi possumus facere: quoniam quoties per desperationem humiliare te volumus, exaltaris; quoties te exaltare, ita te humilias, vt nullus de nobis accedat ad te.

Sisois. Ruffin li. 3. n. 13.

5. Cùm quidam ad abbatem Sisoium frequenter talem sermonem requireret, Quid faciam pater, quoniam cecidi? Ille respondit: Surge. Et surrexit. Et iterùm se cecidisse professus est. Ait senex: Et iterùm surge. Cum autem frater frequenter se cecidisse narraret, eodem senex vtebatur sermone, exclamans: Non cesses surgendo, fili. Cui frater: Vsquequò possum surgere pater, explana. Ait senex: Quousque aut in bono opere, aut in malo deprehensus, occumbas. In quo enim opere deprehensus fuerit homo, iudicabitur.

A lapsu semper resurgendum.

Eiusdem.

6. Item dixit: Qui laborat, & arbitratus se fuerit aliquid facere, recipit hîc mercedem suam.

Cap. 12.

Contra spiritum vanæ gloriæ.

Pimenij. Ruff. li. 3. n. 110. *Sui reprehẽsor vbique viuere; contrà* Galat. 6.

1. QVidam frater requisiuit abbatem Pimeniũ si melius esset, remotius, an cum aliis manere? Respondit senex: Homo si semetipsum reprehenderit, vbique potest persistere; si autem se magnificat, nusquã stat, sicut scriptum est: Qui se existimat aliquid esse, cùm nihil sit, ipse se seducit. Quidquid enim homini fecerit homo, ne exultet in eo, quia mox perdet illud.

Macarij.

2. Abbatem Macarium si quis cum timore velut sanctum virũ voluisset audire, suspectus nullũ penitùs à sene excipiebat responsum. Si quis verò velut contemnens eum, talibus verbis cõpellaret: Abba Macari, quando eras camelarius & nitrum furabaris, numquid non vapulabas à magistris, deprehensus in furto? libenter ei, quidquid requisisset, cum gaudio respondebat.

Macarius laudatus tacet, contemptus verò a adulationis loquitur.

Nesteron's Pelag libel. 8. num. 12.

3. Abbas Nesteron dum cum aliis ambularet fratribus in deserto, viderunt draconem, & fugerunt. Dicit ei vnus ex eis: Et tu times, abba? Cui senex: Non timeo, fili, sed oportuit me fugere: quia nisi fugissem, cogitationem vanæ gloriæ non vitassem.

Zenonis. Ruff. li. 3. n. 111. *Virtus celãda, vitia manifestanda.*

4. Venit aliquando ad abbatem Zenonem in Syriâ aliquis frater Ægyptius, & cœpit cogitationes proprias accusare, præsente sene. Ille autem audiens hoc, admiratus dixit: Ægyptij quas habẽt virtutes, celant, & vitia, quæ non habent, manifestant: Syri autem & Græci virtutes quas non habent, prædicant, & vitia, quæ habẽt, abscondunt.

Senis. Ruff. lib 2. num. 116. Pelag libel. 11. nu. 38.

5. Quidam senex, cùm venisset ad alium senem dixit: Ego mortuus sum huic sæculo. Cui ille alter: Ne confidas in te, donec egrediaris de corpore hoc. Nam etsi dicis tu, Quia mortuus sum; diabolus tamen necdum mortuus est, cuius innumerabiles sunt malæ artes.

Sisois.

6. Abbas Sisois cùm sedens, præsente fratre altero, factus esset in extasi, & altero audiente nesciens suspirasset, cœpit pœnitere, ac dicere: Indulge mihi, frater, exposco; necdum enim me cognosco esse monachum, quia audiente altero suspiraui. Quoties autem in oratione senex idem stãs manus suas erexit ad cælũ, citò deponebat manus, propterea, si alter præsens esset, ne hoc ipsum illi pro laude constaret.

Occulta sint suspiria.

Incerti. Ruff. lib. 3. num. 118. Ioan libell. 4. num. 55.

7. Quidam senex habitabat in inferioribus partibus Ægypti, & sedebat quiescens. Vnus autem sæcularis religiosus ministrabat ei. Contigit autem, vt filius sæcularis infirmaretur. Multis ergo precibus postulabat senem, vt veniret ad domum suam, & faceret orationem pro infante. Exurgens verò senex, ambulabat cum eo. Ille autem præcessit, & ingressus in domum suam, dixit: Venite in occursum anachoretæ. Quos cùm senex vidisset à longè egressos cùm lampadibus, sensit quòd ad se venirent: & statim despolians se vestimenta sua misit in fluuium, & cœpit lauare stans nudus. Ille autem qui ministrabat ei, videns hæc erubuit. Et rogabat homines, dicens: Reuertimini, senex enim noster sensum perdidit. Et veniens ad eum, ait illi: Abba, quid est hoc quod fecisti? Omnes enim, qui te viderunt, dixerunt: Quia dæmonium habet senex. Cui ille: Ego verò volebam hoc audire.

Senex stultitiam simulat ut gloriam fugiat.

Eiusdem. Pelag libel. 8. num. 18. titulo Simonis.

8. Item aliâ vice volebat eum aliquis videre ex iudicibus, & præcesserunt clerici, dicentes ei: Abba, præpara te, quoniam iudex audiens opera tua veniet ad te, benedici cupiens à te. Ille autem dixit: Ita faciam, ego præparabo me. Vestitus ergo lebetone suo & tollens panem & caseum in manibus ascendit in portam, & diuaricatis pedibus sedens, cœpit manducare. Veniens autem cum officio suo iudex, & videns eum, dixit: Ille est anachoreta, de quo talia audiebamus? Et contemnens eum, ita discessit.

Senex gloriã & honorem auersatur.

Contra spiritum superbiæ.

Cap. 13.

Senis. Ruff lib. 3. num. 112. Pelag. libel. 15. nu 36.

1. QVidam senex dixit: Qui ab hominibus amplius honoratur aut laudatur, non paruum damnum patitur: qui autem ab hominibus non honoratur, desuper gloriam accipit.

Eiusdem. Ruff lib. 2. num 113. Pelag lib. 8. num 20. titulo Syncleticæ.

2. Item dixit: Fieri non potest, vt simul herba nascatur & semen: ita impossibile est, vt laudem & gloriam habentes sæcularium, simul & fructum faciamus cælestem.

Eiusdem. Ruff lib 3. num. 115. Pela libell. 15. nu. 34.

3. Item dixit: Quando cogitatio superbiæ, vel certè vanæ gloriæ te impugnat perscrutare teipsum, si omnia mandata Dei seruasti, si inimicos diligis, si gaudes de gloriâ inimici tui, & contristaris in deiectione eius: si apud te habes, quoniã seruus vtilis es, & quòd plus omnibus hominibus sis peccator: & neque tunc tam grande aliquid sapias, tamquam aliquid boni feceris, sciens quòd elata cogitatio illa omnia bona dissoluit.

Incerti. Pela libell. 15. nu. 35.

4. Dixit senex cuidam: Non appones cor tuum aduersus fratrem tuum, dicens: Quomodo tu ampliùs sobrius es, quàm ille, & continentior? sed subditus esto gratiæ Dei in spiritu paupertatis, & per charitatem non fictam, ne spi-

tuu exaltationis perdis laborem tuum.

Incerti Ruff. lib. 3. num. 171. Pelag libel. 15 nu. 77.

5. Item dixit senex: Quantumcumque enim se deposuerit homo in humilitate, tantum quoque proficit in altum. Sicut enim superbia, si ascenderit in cælum, vsque ad infernum deducitur: ita & humilitas, si descenderit ad infernum, tunc exaltabitur vsque ad cælum.

Macarij. Ruff lib. 2. num. 124. Pelag libel. 15. n. 26.

6. Abbas Macarius dum diluculò palmarum folia portans, ad cellam suam reuerteretur, occurrit ei diabolus cum falce præacutâ, volens eum percutere, & non valebat. Qui exclamans, ait: Magnam vim à te patior, Macari, qui cùm te cupio nocere, non valeo: dum quæcumque tu facis, ego magis exuperem. Tu ergo interdum ieiunas, ego numquam vllo cibo reficior. Tu sæpè vigilas, me verò numquam sopor oppressit: sed vnâ re me vincis, ipse, fateor. Cúmque abeo rem ipsam Macarius requisisset, ait: Humilitas tua sola me vincit. Hæc dicente inimico, & extendente beato Macario manus suas ad orationem; spiritus immundus inter auras euanuit.

Sola humilitas diabolum vincit.

Incerti. Ruff. l 3. n. 126.

7. Quidam ex patribus dicebat: Omnis labor sine humilitate vanus est. Humilitas enim præcursor est charitatis. Sicut Ioannes præcursor erat Iesu, omnes trahens ad eum; ita & humilitas attrahit ad charitatem, id est, ad ipsum Deum, quia Deus charitas est.

Senis. Pela. libeli. 15. n. 49. tit. *Hyperechy.*

8. Quidam frater requisiuit à sene: Quid est humilitas? Cui senex: Arbor est vitæ, in altum excrescens.

Incerti.

9. Item dixit, Terra, in quâ Deus dixit sibi sacrificium offerre, humilitas est.

Eiusdem. Pelag. libel. 15. nu. 57. tit. *Pastoris.* Ruff lib. 3. num. 171.

10. Iterùm qui requisitus senex quidam: Quomodo potest anima humilitatem adipisci? Respondit: Si sua tantummodò mala homo consideret. Dicebant autem: Quia perfectio hominis est humilitas.

Motois.

11. Dixit abbas Motois: Humilitas nec ipsa irascitur, nec alios irasci permittit.

Eiusdem. Pela. libel. 15. nu. 60. titulo *Incerti.*

12. Item dixit: Humilitas est, si quando peccauerit in te frater tuus, antequam pœniteat, indulseris ei.

Cap. 15.

Quòd perfecti viri, quamuis possint, nolunt miracula facere, ne extollantur.

Pimenij. Ioan. libell. 2 num. 10.

1. Abbas Ioseph dum cum aliis fratribus ad abbatem Pimenium veniret, quidam ex parentibus prædicti senis Pimenij attulit infantem, cuius facies per arreptionem diaboli fuerat deprauata: & sedens pater eius cum eo foris monasterium, plorabat. Cùm autem vnus senex ad vocem flentis egressus esset, & interrogaret eum, cur ploraret, ille respondit: Parens sum istius Pimenij, & ob hoc veni, vt videret infantem hunc. Vides, domine, quę huic infanti per satanam contigerit tentatio. Timuimus enim vsque nunc illum huc offerre, quia non vult nos videre. Et nunc si cognouerit, quòd hic ego sum, confusione eiiciet me. Ego autem vos videns, patres, qui modò ad eum venistis, præsumpsi venire huc. Quomodo ergo vis, vadè & miserere mei, abba: & tolle infantem istum, & defer intus tecum, vt oret pro me. Quem cùm senex tulisset, & ingressus fuisset in cellam, sapienti consilio vsus, non illum obtulit primò abbati Pimenio, sed minoribus patribus, & dicebat: Signate infantem, fratres, facientes orationem, rogans per singulos senes. Et post omnes, detulit illum Pimenio. At ille nolebat eum nec aspicere. Cùm autem rogarent eum, vt sicut omnes, sic & ipse oraret, ingemuit, & surgens orauit, dicens: Deus sana facturam tuam, ne dominetur ei inimicus. Et signauit infantem, & mox sanus est patri redditus.

Pueri vultus per satanam distortus.

Signo crucis per Pimenium restituitur.

Besarionis. Ruff. lib. 2. n. 121. Ioan libel. 2 num. 4.

2. Cùm quidam sæcularis in ecclesiam veniens ab immundo spiritu teneretur, & omnes orationem fecissent, nullatenus spiritus immundus egrediebatur ab eo. Dicunt ergo inter se fratres: Quid possumus huic spiritui facere? nemo illum potest excutere, nisi abbas Besarion: sed si hoc dixerimus, ille nec ad ecclesiam acquiescit venire. Sed faciamus taliter: quando ad ecclesiam ante omnes solet venire, hunc qui patitur faciamus sedere, & posteà dicamus: Abba, abba, suscita hunc dormientem. Fecerunt ergo ita. Et veniente abbate Besarione, steterunt omnes in oratione, & dicunt ei: Abba, suscita istum qui dormit. Ille autem dixit: Surge, & egredere foras. Et mox egressus est ab eo spiritus immundus, & sanus factus est ex illâ horâ.

Besarionis verbo dæmonem pellit.

Cap. 15.

Quòd vtiliter aliquoties in sordidis cogitationibus relinquimur, ne extollamur.

Antonij. Ruff. l. 3. n. 128. Pelag. libel. 15 nu 80. titulo *Incerti.*

1. Sæpe dicebat beatus Antonius: Nisi pistor velaret oculos animalis, mercedem suam recipiens, ipse consumeret. Ita & nos per Dei dispensationem tegimen accipimus, vt ea quæ operamur bona, non valeamus intendere, ne nos ipsi beatificantes, possimus extollere, & mercedem propriam amittamus. Nam & ob hoc quando relinquimur in sordidis cogitationibus, necesse est, vt hoc tantummodò prouideamus, vt nosipsos & nostram sententiam condemnemus: & ea quæ sunt in nobis sordida, illud patrum bonum opus nostrum in nobis obscurent. Numquam enim homo bonus est, etiam si bonus esse desideret, nisi Deus habitauerit in ipso: quia nemo bonus nisi solus Deus. Oportet autem vt nosipsos semper veraciter incusemus. Quando enim se quisque non reprehendit, mercedem propriam amittit.

Humilitas custos bonorum operum.

Luc. 18.

Sui reprehensor mercedis est conseruator.

Eiusdem. Ruff. l. 3. n. 130.

2. Idem beatus Antonius dum in cellâ propriâ oraret, venit ad eum vox, dicens: Antoni, necdum peruenisti ad mensuram coriarij, qui est in Alexandriâ. Quo audito, senex consurgens manè, arrepto baculo in ciuitatē festinus peruenit. Cúmque ad designatum hominem peruenisset, & ingressus fuisset, ille viso tanto viro obstupuit. Cui dixit senex: Refer mihi opera tua, quia propter te, relicto deserto, huc veni. Qui respondens, ait: Nescio me aliquando aliquid boni perpetrasse. vnde ex cubili proprio manè consurgens, antequam in opere meo resideam, dico, quòd omnis hæc ciuitas, à minore vsque ad maiorem, ingreditur in regnum Dei propter iustitias suas, ego autem solus propter peccata mea pœnam sempiternam ingrediar. Quod verbum manè, & antequam quiescam serò, ex cordis mei sentio veritate. Quod audiens beatus Antonius, respondit: In veritate, fili, sicut bonus artifex sedens in domo tuâ, cum requie regnum Dei adeptus es: ego autem velut sine discretione omne tempus meum in solitudine conuersatus, necdum verbi tui assumpsi mensuram.

Coriarius Antonio præfertur.

Humilitas coriarij.

Pimenij. Ruff. lib. 3. nu. 191. Titul. 1.

3. Quidam frater requisiuit abbatem Pimenium, dicens: quid est, pater, quod Apostolus dicit: Omnia munda mundis. At ille dixit: Si quis ad hunc sermonem peruenire potuerit, vt eum intelligat, videbit se minorem esse totius creaturæ. Cui frater: Et quomodo me possum videre

minorem

minorem ab eo qui homicida est? Respondit senex: Si potuerit homo ad sermonem hunc Apostoli peruenire, & viderit hominem qui fortè alium occiderit, dicit in semetipso: Ille quidem hoc solum peccatum fecit, ego autem omni horâ homicidium committo, meipsum interficiens. Et cùm frater requireret, quomodo hoc posset fieri; respondit senex: Hæc sola hominis iustitia est, vt semper semetipsum reprehendat: & tunc iustificabitur, cùm sua peccata condemnat.

Sui reprehensio sola hominis iustitia.

Incerti.

4. Quidam frater dixit ad senem: Cogitatio mea dicit mihi: Bonus sum. Respondit ei senex: Qui non videt peccata sua semper ille in bonis esse se credit: qui autem videt illa, cogitationes ei suadere non possunt quòd in bonis sit: scit enim quod videt. Opus ergo est laborare multùm, vt se quisque consideret: nam negligentia, ignauiáque, & relaxatio excæcant oculos cordis nostri.

Sui cognitio necessaria.

Isidori.

5. Quidam frater dixit abbati Pimenio: Cogitationes meæ non permittunt me peccata mea respicere, sed patres mei cogunt me cogitare peccata. Respondit abbas Pimenion, de abbate Isidoro referens, & dicens: Dum plangeret abbas Isidorus in cellâ suâ, & discipulus eius in aliâ cellâ sederet, contigit vt illâ horâ idem discipulus ad illû veniret, quâ ille plangebat, & requisiuit eum, dicens: Quid plangis, pater? At ille respondit: Peccata mea plango, fili. Iterùm dicit ei: Non habes peccata, abba. Dicit ei senex: O fili, si peccata mea Deus manifestaret hominibus, nec tres nec quatuor sufficerent, sed nec plures.

Peccata plangenda.

Quomodo vitetur detractio.

Cap. 16.

Pimenii. Ruff lib. 3. n. 133.

1 QVidam frater requisiuit abbatẽ Pimenium dicens: Quomodo potest homo vitare, ne loquatur malè proximo suo? Respondit senex: Ego & proximus meus duæ imagines sumus. Cùm ergo meam imaginem reprehendero, inuenitur imago fratris mei apud me venerabilis: quando autem meam laudauero, tunc fratris mei imaginem prauam respicio. Tunc ergo alij non detraho, si semper meipsum reprehendo: quia magnum vitium despicit, qui seipsum non considerat.

Sui inspector proximi est laudator.

Incerti. Ruff l. 3. n. 153. Pelag libel. 3. n. 21.

2. Dicebat quidam patrum: Quidquid habes odio, alij ne facias. Si odis qui tibi malè loquitur, neque tu malè loquaris de alio. Si odio habes qui tibi facit calumniam, neque calumniam tu alicui facias. Si odio habes qui te in contemptu ducit, aut iniuriis appetit, aut aufert quod tuum est, aut aliquid tale facit; nihil horum facias alicui. Qui autem hoc verbum custodire potest, sufficit ei ad salutem.

Quod tibi nõ vis fieri, alteri ne facias.

Incerti.

3. Vnus ex sanctis patribus videns alium negligentem, fleuit amarè, dicens: Væ mihi, quia quomodo hodie iste peccat, sic & ego crastino. Et monebat discipulum suum, dicens: Quamuis aliquis grauiter præsente te peccauerit, ne condemnes eum: sed sic apud te sit, tamquam tu plus eo pecces, quamuis ille sæcularis sit nisi fortè Deum blasphemauerit, quod est hæreticorum.

Nemo facilè condemnandus.

Timothei. Ruff. lib. 3. n. 140.

4. Quidam nomine Timotheus anachoreta, negligentem quemdam fratrem audiens, interroganti abbati quid illi fratri faceret, dedit consiliũ vt eum expelleret. Cùm ergo ille expulsus esset, tentatio venit super Timotheum. Et cùm imploraret in conspectu Dei, & diceret: Peccaui, miserere mei; venit ad eum vox, dicens: Timothee, ideò tibi hoc euenit, quia fratrem tuum in tempore tentationis suæ despexisti.

Nemo tentatus despiciendus.

De voluntate proximi faciendâ.

Cap. 17.

Pimenij.

1 FRater quidam requisiuit abbatem Pimenion dicens: Quid est fides? Cui senex: In charitate & humilitate semper viuere, & facere bonum proximo suo.

Theodori.

2. Abbas Theodorus cùm de opere manuum animæque loqueretur, dicit ad eum frater: Explana nobis opus animę, abba, & opera manuum. Cui senex: Omnia quæcumque pro mandato Dei facimus, in operibus animæ reputanda sunt: quæ verò pro nostrâ agimus vtilitate vel commodo, hæc omnia opera manuum esse noscuntur.

Quod opus animæ, quod manuum.

Apollonis.

3. Abbas Appollo, si quis de fratribus eum in suo requisisset opere & labore, mox pergebat cũ omni lætitiâ, dicens: Ego cum rege meo Christo vado hodie operari pro animâ mâ. Hæc est enim merces, quæ animæ reputatur.

In proximo Christum cogita.

De refutatione propriæ voluntatis.

Cap 18.

Incerti. Ruff lib. 3. n. 150. Pelag lib. 3. num. 8.

1 QVidam anachoreta sedebat iuxta cœnobium, multas virtutes faciens. Et cùm venissent ad illum aliqui monachi de cœnobio, compulerunt eum non consuetâ horâ manducare. Et post hoc dixerunt ei fratres: Contristatus es, abba, aliquid, quia hodie contra consuetudinẽ fecisti? Quibus ille respondit: Tunc est mihi tribulatio, quando propriam fecero voluntatem.

Tribulatio omnis à propriâ voluntate.

Arsenij & Moysis.

2. Quidam frater veniens in Scithi, vt videret abbatem Arsenium postulabat. Cùmque alij fratres ei, vt paululùm requiesceret, suaderent, respõdit: Non manduco panem, nisi illum videre meruero. Tunc vnus ex fratribus ipsum duxit ad abbatem Arsenium. pulsatóque ostio cellulæ, introduxit eum. Deinde suscepti, & oratione factâ, consederunt. Cùm autem beatus taceret Arsenius, ille, qui fratrem adduxerat, ait: Ego discedo. Sed & is qui ex magno desiderio venerat, videns quia nihil ei locutus fuisset abbas Arsenius, præ verecundiâ tacitus sedens, dixit: Et ego quoque tecum, frater, abscedo. Ac sic vterque discesserunt. Postulabat autem, vt etiam ad abbatem Moysen, qui ex latronibus conuersus fuerat, deduceretur. A quo susceptus, factâ charitate dimissus est. Frater autem qui ad vtrosque ipsum duxerat, dixit illi: Ecce, vtrosque quos postulabas, vidisti: quis tibi plus ex ambobus placet? At ille ait: Mihi interea hic melior videtur, qui nos vtrosq; & benè suscepit & bene pauit. Quo sermone cõperto, vnus ex patribus ad Dominũ orauit, dicens: Domine hanc mihi rẽ precor ostende, quia vnus propter nomen tuum omnes homines videre aut appellare refugit, alter verò omnibus propter nomen tuum cõmunis est. Et ecce, in extasi duæ illi naues per fluuium ostensæ sunt: & in vnâ quidem vidit Spiritum sanctum cum silentio & requie, vnâ cum abbate Arsenio nauigantem: in alterâ verò naui vidit abbatem Moysen & angelos Dei, mel & fauum in os & in dentes eius inferentes.

Arsenius fugiens & tacens.

Moyses omnibus communis.

Vtriusque perfectio visione ostensa.

De obsequiis infirmantium, vel infirmitate ipsâ.

Cap 19.

Incerti. Pelag libel. 17. n. 16.

1 QVidam frater requisiuit senem, dicens: Si duo fratres in vnâ sunt cellâ, & ille quidem vnus sex diebus integris ieiunat, ille autem alter infirmitati facit obsequium; cuius ergo opus maius est apud Deum? Respondit senex: Si ille qui ieiunat sex dies, per nares se suspenderit,

Obsequium infirmis præstitum ieiunio potius.

non erit similis illi alteri in conspectu Dei.

Ammonis. Ruff. lib. 3. n. 143. Pelag. libel. 16. n. 4.

2. Ioannes minor Thebæus discipulus abbatis Ammonis, duodecim annis ipsi seni infirmanti fecit obsequium: senex tamen cùm vidisset eum laborantem, numquam illi sermonem blandum aut placitum locutus est. Cùm autem de hoc mundo transiret, sedentibus aliis senibus, tenuit manus eius, & dixit ei tertiò, Salueris, salueris, salueris. & tradidit illum senibus, dicens: Ille non homo, sed Angelus est, qui tot annis mihi infirmanti seruiens, nec bonum sermonem audiens, fecit tamen obsequium cum magnâ patientiâ.

Infirmo patienter seruiens instar Angeli est.

Eulogij. Pallad. c. 26

3. Plures igitur diuersis laborantes necessitatibus conuenerunt fratres ad sanctum Antonium, inter quos & [2] Eulogius quidam monachus Alexandrinus, cùm alioqui elephantiaco morbo cruciabatur: quos illuc propter huiuscemodi caussam venisse memorabant. Hic Eulogius [3] scholasticus erat, sæcularibus literis eruditus. Qui immortalitatis desiderio captus, huic mundo renuntiauerat: diuisisque rebus suis omnibus atque dispersis, parum aliquid pecuniarum reliquerat sibi: quibus quia per se operari non poterat, vteretur. Cùm igitur eum quædam animi defectio fatigaret, & neque cum multis in monasterio degere, neque solitariam vitam posset ferre patienter, reperit quemdam publicè in plateâ iacentem, ita inualitudine illa, quam superiùs dixi, impletum, vt sine pedibus & manibus videretur: cui lingua tantummodò immunis à tantis cruciatibus erat, quâ magis posset ab intuentibus malorum suorum remedium promereri. Cúmque eum assistens vidisset Eulogius, oratione factâ ad Deum, & factâ quadam cum Domino pactione, his allocutus est verbis: Domine, inquit, Deus, in tuo nomine suscipio istum tam immani valetudine præpeditum, vt propter istum possim & ipse saluari. Adsis ergo mihi, Iesu Christe, atque patientiam in tali ministerio largiaris. Móxque ad iacentem illum ait: Vis frater, suscipio te in domo meâ, & quacumque potero ratione, sustento? Cúmque hæc ille libenter amplecti, si dignaretur, se diceret: Vadam ergo, inquit, & asinum quo veharis adducam. Cui vehementer exultans consensit ægrotus. Idque mox fecit Eulogius, & memoratum ad hospitium suum sine dilatione transuexit.

Eulogius elephantiacum per 15. annos curat.

Per quindecim igitur annos iugi curatione & perpetuâ ei sollicitudine seruiebat: per quod omne tempus & ille, cui tantum deferebatur obsequium, cum gratiarum actione cuncta tolerabat, & Eulogij manibus & medicamentis, cibísque & balneis, prout competebat valetudini, curabatur. Post quindecim verò annos instinctu dæmonis, supradictus ægrotus immemor tot laborum Eulogij, tantorúmque meritorum cœpit ab eo velle discedere, multísque iniuriis atque opprobriis increpare eum, dicens: [4] Fugitiue, qui propriam domum deuorasti, furatúsque es alienam substantiã, in me occasionem salutis tuæ reperisse te credis? Eulogius autem rogabat eum, & satisfaciens animo eius, dicebat: Noli, mi domine, talia loqui, sed dic potiùs quid te contristauerim, & emendo. Elephantiosus autem cum furore dicebat: Vade, nolo istas adulationes tuas; proiice me in publicum, refrigeratione tuâ non egeo. Eulogius autem, Obsecro te, inquit, placare: aut quid te, inquit, cõtristauerim, venerande senex, edicito. Elephantiosus autem asperior in furore, dicebat ad eum: Iam fraudulentas irrisiones tuas non fero, adulationes & subsannationes tuas non tolero. Nec mihi hæc

Eulogius elephantiaci opprobria patienter fert.

arida parcáque vita iucunda est: volo carnibus saturari. Cúmque ei exhibitæ a viro patientissimo Eulogio carnes fuissent, cœpit iterùm proclamare: Non potes, inquit, meæ satisfacere voluntati, neque tecum solitarius habitare præualeo: populum videre, ad publicum ire desidero. Dicit ei Eulogius: Ego adduco tibi multitudinem fratrum. Rursus ferocior ac pæne blasphemus ægrotus, Nec, inquit, faciem tuam videre volo, & adducis mihi similes tuos, solius panis deuoratores: concutiénsque semetipsum, inquietâ voce clamat, dicẽs: Hic esse nolo, ad publicum ire desidero. O violentia! In eum locum me proiice, vnde me sustulisti. Tanta ergo erat eius insania, adeóque sensus eius infirmi, quodammodò & * mores peruerterat dæmon, vt & laqueo se fortè suspendisset, si manus, per quas hoc facere posset, habuisset. Ad monachos itaque vicinos pergit Eulogius, ita dicens eis: Quid faciam, quia elephantiosus iste penitùs desperare me fecit? Dicunt ei: Quam ob caussam? Respondit eis: Quia dura sunt quæ mihi conatur imponere, & quid agam ignoro: proiiciam ne eum? Sed aliter Deo dexteras dedi: de hoc satis vereor. Non proiiciam eum. sed tot ac tanta iterùm dierum ac noctium mala ferre non possum, quid de ipso igitur à me fiat, ignoro. Ad quem illi his verbis loquuntur: Dum adhuc viuit & superest Magnus ille, sic enim vocabatur, Antonius, ascende ad eum, ægrúmque naui impositum, in monasterium eius defer, exspectans ibi donec speluncam suam egressus adueniat. Quem cùm videris, referes ista quæ pateris, atque ab eo consilium postulabis: quidquid tibi super hoc dixerit, facies, & eius monitionibus acquiesces, sciens à Deo iuberi tibi, quod ille præceperit. Mox igitur sermonibus fratrum libenter instructus, supradictum ægrum blandis precibus superans, littorali nauiculæ imposuit: sustulítque de ciuitate per noctem & ad discipulorum sancti Antonij habitaculum duxit. Euenit autem, vt alio die vespertinis horis superueniret illuc beatus Antonius, referente mihi Cronio, quòd chlamyde ex pellibus factâ indutus aduenerit. Solebat autem veniens ad monasterium fratrum, vocare ex ipsis Macarium, eúmque his verbis interrogare: Venerunt adhuc aliqui fratres? Et ille venisse dicebat. De Ægypto, inquit, sunt, an de Ierosolymâ? Hoc autem signum ab his iusserat dari, vt quoties aliqui non satis digni colloquio ipsius venirent, aduenisse Ægyptij dicerentur: quoties autem sancti quidam & spirituales viderentur viri, venisse de Ierosolymâ nuntiarentur. Tunc ergo veniens iuxta consuetudinẽ suam, cùm interrogaret vtrùm Ierosolymitæ illic fratres essent, an Ægyptij? Respondit Macarius, dicens: Ex vtroque illic quosdam genere vidisse se. Cùm autem dixisset illi sanctus Antonius: Fac illis lætitiam, & sumant cibum, & vnà cum eis, oratione completâ, iubebantur discedere: ac verò cùm Ierosolymitas venisse didicisset, per totam noctem cum eis sedens, ea illis quæ saluti eorum proficerent loquebatur. Memoratâ igitur nocte eum consedisse referebant, & vnumquemque ad se de his qui conuenerant, euocasse. Cúmque à nullo quis illic Eulogius vocaretur, audisset ipse in tenebris propriâ voce suâ illum ter nomine vocauit. Qui cùm supradictus scholasticus nõ responderet, putans quòd alter aliquis Eulogius vocaretur, dicit ei rursus: Te voco Eulogi, qui ab Alexandriâ ciuitate venisti. Dicit ei Eulogius: Quid quæso iubes? Et Antonius, Quid, inquit, huc

** fortè humores.*

Beatus Antonius dictus Magnus.

Qui Ægyptij, qui Ierosolymitani monachi dicebantur Antonio.

Antonius Eulogij præsentiam diuinitus nouit.

hoc venisti? Respoodit Eulogius, dicens: Qui tibi nomen meum reuelare dignatus est, ipse etiam & aduentus mei caussam procul dubio reuelauit. Tunc ille, Quare, inquit, veneris scio, sed ante omnes hos fratres, vt omnes audiant, refer. Iussus igitur à magno Antoniu seruus Christi Eulogius, retulit ante omnes: Istum elephantiosum in plateâ publicâ repperi proiectum, cuius curam nullus hominum gerebat: & promisi Deo, vt deseruirē ęgritudini eius quomodo possē, & ego per illum, & ille per me saluaretur. Ex quo autē pariter sumus quintus decim[us] annus est, sicut & vestræ sanctitati credo omnia reuelata. Quia igitur post plurimos annos cùm à me nihil mali pertulerit, variis me procellis ac tēpestatibus vexat: ub quod & ego ipsum à me proiicere cogitaui: propterea ad sanctitatem tuam veni, vt quid ex hoc faciam, digneris me tuis edocere consiliis, & orationibus adiuuare. Pessimis enim motibus totus fatigor & crucior. Cui hæc tunc Antonius seuerâ atque iracūdâ voce respondit: Tu illum à te proiicis, Eulogi? sed ille eum non proiicit, qui eum à se factum esse cognoscit. Proiicis eum? meliorem te inueniet: & eliget Deus, qui colligat destitutum. Cúmque perterritus ad hæc Eulogius verba tacuisset, relicto rursus sanctus Antonius Eulogio, cœpit ægrotum propriis sermonibus verberare, & hæc ad eum cū clamore maximo loqui: Elephantiose, cœno & luto horride, nec terrâ digne nec cęlo, non desinis iniuriam Dei vociferari? Nescis quod qui ministrat tibi Christus est? Quēadmodum ausus ea contra Christum talia loqui? Nam propter Christum se iste seruitio tali & obsequiis subiugauit, quem & ipsum mordaci sermone laceratum reliquit. Conuersísque verbis ad alios fratres, ad vnumquemque ita, vt ratio singulorum exigebat, locutus, rursus ad Eulogium & ad ægrotum redit, dicitque eis: Ne quis vestrûm, ô filij, quóquam se vertat, neuter ab altero separetur, sed ad cellam vestram, io quâ per tantum tempus vixistis, redite io pace, omnem tristitiam deponentes. Iam nunc enim ad vos Dominus Deus mittet: nam tentatio ista idcircò accidit vobis, quia ad finem vitæ ambo venistis, etiam vterque vestrûm merebitur coronari. Nihil ergo aliter feceritis, ne si fortè Angelus veniens, vos in eo, quem dixi, loco inuenire non possit, vtrique coronis fraudemini. Qui cum ad cellam suam velociter redeūdo redintegratâ pace venissent, intra quadraginta dies Eulogius prior obiit, & post aliquot dies supradictus defecit ægrotus, animo vehementer incolumis. Cronius autem cùm plurimum temporis in Thebaidis fuisset locis, ad monasteria Alexandrina descendit: euenítque, vt ad illum occurreret diem, qui vnius quidem quadragesimus, alterius autem tertius celebratus tunc à fratribus dicebatur. Cùm igitur Cronius hoc audisset, obstupuit: sumptóque Euangelio sancto, atque in medio fratrom posito, cum sacramento ipsis per ordinem cuncta exposoit, dicens: Horum omoium quæ commemoraui, interpres ipse fui sermonum, eò quòd Græcè loqui sanctus Antonius nesciebat. ego autem vtramqoe linguam noueram, atque inter ipsos loquebar: illis quidem Græco, isti aotem Ægyptio ore respondens.

Eulogius ab Antonio consilium poscit. — *Antonius vtrumque inter se conciliat.* — *Commemoratio defunctorum.* — *Cronius interpres Antonij.*

4. Hoc quoque Cronius ipse nobis referebat, quòd ei sanctus Aotonius in illâ ipsâ nocte, quâ beatum Eulogium dimisit, dixisset, quia per totum annum deprecatus fuisset, vt ostenderentur ei per reuelationem loca peccatorum atque iustorum. Et se vidisse dicebat procerum quemdam vsque ad nubes gigantem, terri coloris, extensas habentem ad cælum manus, atque infra pedes ipsius lacum ad speciem maris fusum, vbi tamquam aues inquietas animas volantes vidit Antonius: & illæ quidem quæcumque supra ipsios manus capútque volabant, conseruabantur: quæcumque autem sub manibus ipsius repertæ fuissent, mergebantur in lacum. Vocem autem tunc talem sibi venisse referebat: Has omnes animas, quas volantes vides, scias animas esse iustorum, quæ in paradisi habitatione requiescunt: illæ autem animæ aliæ ad inferna mittuntur, quod patiuntur quicumque carnali obedierint voluntati, & quicumque iracundiam retinentes, reddere malis paria tentauerint.

Antonij Idem in Vita Antonij c.38. — *Antonij visio de animabus iustorum & damnatorū.*

5. Referebant autem nobis tam Crooius, quàm sanctus Hieraa, atque alij plures vicini fratrum, ista quæ dicam. Quidam senex dixit: Quia si scit monachus esse aliquē apud quē proficere possit, sed necessaria corporis cum labore habet, & propterea non vadit ad eum, huiusmodi monachus non credit esse Deum. *Incerti.* *Profectus etiam apud egenos quærendus.*

6. Dixit quidam senex: Qui vult eremum habitare, debet esse doctor, non qui doctrinā egeat, ne detrimentum sustinere videatur. *Incerti. Pelag. libel. 10.n.90.*

Quòd infirmitas corporis prosit animæ. Cap. 20.

1 MAgnus quidam senex infirmanti discipulo suo dixit: Ne contristeris, fili, ex infirmitate vel plagâ corporis tui. Summa enim religio est, vt in infirmitate quis gratias agat Deo. Si ferrum es, per ignem amittis æruginem: si verò aurum es, per igoem probatus, à magnis ad maiora procedis. Ne anxieris ergo, frater: si enim te Deus vult in corpore torqueri, tu quis es qui eius voluntati resistas aut molestè feras? Sustine ergo, & roga Deum, vt quæ ipse vult, illa concedat. *Incerti. Ruff. l.3. n.157. Pelag. libel. 7.n.16. titulo Syncletica* *Virtus in infirmitate perficitur.*

2. Quidam senex cùm frequenter infirmaretur corpore & langueret, contigit vt vno anno nulla eum ægritudo contingeret: & propterea flebat & grauiter ferebat, dicens: Reliquisti me, Domine, & noluisti me præsenti hoc anno visitare. *Senis. Ruff. l.3. n.158. Pelag. libel. 7.n.41.*

De timore Dei. Cap. 21.

1 ABbas Piemon requisitus à fratre, quemadmodum anima resisteret, & timere Deum non vult. Et respondit senex: Anima quidem vult timere Deum, sed necdum tempus est. Timor enim Domini, magna perfectio est. *Piemonis.*

2. Quidam frater à sene requisiuit, dicens: Quomodo timor Dei venit in animam? Et ait senex: Si quis priùs humilitatem possederit, vt neminem iudicet vel condemnet, vel largitor sit eleemosynarum, & vt nihil habeat, tunc venit timor Dei in animam. *Incerti. Pelag. libel. 3 n.19.* *Timor Dei ex humilitate.*

3. Dixit senex: Timor, & humilitas, & egestas victualium maneant in te. *Incerti. Pelag. libel. 3.n.20.*

4. Frater quidam interrogauit senem, dicens: Vnde est, abba, cor meum durum, & non timet Deum? Dixit ei senex: Puto, quòd si homo teneat increpationem in corde suo, possideat timorem Domini. Dixit ei frater: Quid est increpatio? Ait senex: Vt in omni re increpet homo animam suā, dicendo ei: Memor esto, quoniam oportet te Deo occurrere. Dicit autem & hic: Quid ego volui cum homine? Existimo autem, quia si quis in his permanet, veniet ei timor Dei. *Incerti. Pelag. libel. 3.n.22.* *Memor sis Deo aliquādo occurrendū.*

De

De Pœnitentiâ.

Pimenij. *Hodie pœniteas dum.*

1 REquisiuit quidam frater abbatem Pimenium, dicens: Quid est pœnitentia? Cui senex respondit: Pœnitentia peccatorum est vlterius non peccare. Hæc enim vox ad hominem semper clamat vsque ad vltimam respirationem: Hodie conuertimini, ne vobis repentina mors tamquam fur superueniat.

Eiusdem. *Magna virtus sui reprehensio.*

2. Abbas Pimenius dixit cum gemitu: Omnes virtutes ingressæ sunt in cellam meam, præter vnã virtutem, & ex eius labore stat homo. Interrogauerunt eum fratres: Quæ est ista virtus, abba? Respondit senex: Vt semper seipsum reprehendat homo.

Cap. 23.

Quòd per Pœnitentiam vno die potest homo reconciliari Deo.

Incerti. Ruff. lib. 3. n. 166. Ioan. libel. 1. n. 16. *Merita & demerita communicantiũ episcopus quidam ex vultu post Communionem agnoscit.*

1 QVidam ex patribus de aliquo referebat episcopo, eò quòd audisset duos ex plebe suâ viros esse nimiæ impudicitatis, & adulteros. Rogauit ergo Deum, vt si ita esset, agnosceret. Cùm ergo post oblationem consecratam vnusquisque ad communionem accederet, per singulorum facies intelligebat & animos. Peccatorum enim facies, nigras inspiciebat vt carbones, & oculos sanguine repletos: alios verò vidit clarâ facie, & vestibus albis indutos. Cùm autem corpus Domini suscepissent, in quorumdam vultibus lumen, in quorumdam verò flamma videbatur. Vt autem agnosceret de illis, quorum crimen audierat, Communionem illis porrexit: & vidit vnum ex illis clarâ facie & honorabili, albisque vestibus circumdatum; alterum verò nigrum, & horribili vultu. Et postquam diuini mysterij gratiam susceperunt, vnum lux quædam illuminauit, alterum autem quasi flamma succendit. Orauit ergo episcopus Deum de singulis, quæ ostensa fuerant, se edoceri. Adstans autem angelus Domini, dixit ad eum: Omnia quæ de istis audisti, vera sunt. Sed ille vnus in sordibus suis adhuc permanet, & in voluntate peccandi: ideò illum nigrâ facie, & flammâ succendi vidisti. Ille autem alter similis illi quidem erat: sicut audieras: sed ideò illum clarâ facie illustrari vidisti, quia recordatus eorum quæ priùs fecerat, & abrenuntians illis malis operibus, cum lacrymis & gemitibus Dei misericordiam postulabat: promittens, vt si præterita illi fuissent dimissa peccata, vlterius ad eadẽ non rediret: & ideo prioribus criminib⁹ deletis, ad hãc gratiam, quam vidisti, peruenit. Cùm autem episcopus de gratiâ Dei miraretur, eò quòd non solùm de tormentis tam turpis vitæ hominem liberum statuerit, sed & tanto honore decorauerit, respondit Angelus: Bene miraris, homo enim es. Nam Dominus noster ac vester, naturaliter bonus & humanus est cessantibus à peccatis, & pœnitentibus in confessione: quia non solùm tormenta dimittit, sed & honore efficit dignos. Sic enim Deus dilexit homines, vt Vnigenitum suum daret pro peccatoribus, & pro ipsis ad mortem destinaret. Qui ergo, cùm inimici eius essent, mori pro ipsis elegit: quanto magis miseretur eorum, cùm illius proprij sint? Hoc ergo scias, quòd nulla peccata hominum Dei bonitatem vincunt, si tantummodò per pœnitentiam vnusquisque, quæ prius fecerat, aboleuerit mala. Misericors enim est Deus, & infirmitatem generis humani scit, & passionum fortitudinẽ, & diaboli virtutem vel malitiam: & cadentibus quidem hominibus in peccatum, tamquam filijs indulgens, exspectat emendationem: pœnitentibus verò, tamquam languidis compatitur & miseretur: & mox soluens peccata eorum, iustorum illis etiam præmia tribuit. Audiens autem episcopus, miratus est nimis, & glorificauit Deum, manifestans omnibus quæ facta sunt.

In vultu communicanti clarâ facie apparet, nigrâ peccator. *Ioan. 3.* *Dei bonitas superat omnia peccata.*

Pauli simplicis. Ruff. lib. 3. n. 167. Pelag. libel. 18. n. 20.

2. Abbas Paulus Simplex habebat hanc gratiã, vt ingredientes in ecclesiam sedens adspiciens, ex ipsâ facie eorum, vniuscuiusque cogitationes, siue malæ siue bonæ essent, sentiret. Cùm ergo aliquando venissent ad ecclesiam, vidit eos clarâ facie & læto animo ingredi, & Angelos eorum cum gaudio pariter cum ipsis. Vnum autem vidit nigrum & nebulosum habentem corpus, & dæmones hinc atque inde trahentes eum ad se, misso fræno in naribus eius, & Angelum sanctum eius de longè sequentem, tristem. Beatus ergo Paulus cœpit flere amarissimè & pectus suum tũdere, sedens ante ecclesiam, propter eum quem talem aspexerat. Omnes autem alij senes videntes eum sic flentem, cœperunt rogare, vt si quid in illis vidisset, manifestaret, aut cum illis ingrederetur in congregationem. Ille autem noluit ingredi, sed semper flebat propter eum quem sic viderat. Post paululum autem, cùm absolutâ congregatione discederent, iterùm omnium vultum circumspiciebat, si tales egrederentur, quales ingressi sunt. Et vidit illum, quem antè viderat nigrum & nebulosum, egressum clarâ facie & candido corpore, dæmones de longè sequentes eum; sanctum autem Angelum eius prope eum, hilarem & gaudentẽ super eum nimis. Tunc sanctus Paulus exurgens, cum gaudio vociferabatur, benedicens Dominum, ac dicens: O quanta misericordia & benignitas Dei est, quanta eius miseratio est! Et ascendens in altiorem locum, voce magnâ dicebat: Venite, & videte opera Dei: venite, & videte quemadmodum omnes homines saluos vult fieri, & ad agnitionem veritatis venire. Venite, adoremus eum, dicentes: Quia tu solus potes peccata dimittere. Cùm autem omnes conuenissent, exposuit eis Paulus quæ vidisset antequam ingrederetur in ecclesiam, & quæ postcà: & petebat illum fratrem quem sic viderat, vt ei manifestaret cogitationes & actus suos, vel quemadmodum tantam commutationem illi Deus donasset. Ille verò ante omnes cœpit referre, dicens: Ego homo sum peccator, & multis temporibus semper fornicationi fui deditus: ingressus autem nunc in ecclesiam Dei, audiui verba quæ locutus est Dominus per prophetam Isaiam, dicens: Mundi estote, & tollite malitias de animabus vestris ante cõspectum oculorum meorum. Discite benefacere, quærite iudicium. Et si fuerint peccata vestra vt coccinum, vt nix dealbabuntur. Si volueritis & audieritis me, bona terræ comedetis. Ego verò fornicator compunctus in hoc sermone Prophetæ, & ingemiscens intra pectus meum, dixi ad Dominum: Domine, tu es qui venisti saluare peccatores: hæc ergo quæ nunc per prophetam promisisti, opere comple in me indigno & peccatore. Ecce enim amodò profiteor tibi, & promitto ex toto corde, quia vlteriùs hoc malum non faciam, sed renuntio omni iniustitiæ, & amodò tibi seruio in conscientiâ mundâ. Ab hodie ergo, Domine, & ab hac horâ suscipe me pœnitentem, & adorantem te, & abrenuntiantem omnibus peccatis. Iuraui & statui apud me, seruare omnes

Lætatur Angelus de digna Communione sui clientis. *1 Tim. 2.* *Isai. 1.* *Ex lectione sacra Scripturæ peccator compungitur* *Psal. 118.*

iustifica

iustificationes tuas. Sub hac sponsione egressus sum de ecclesiâ, statuens apud me nihil de prioribus peccatis vlteriùs facere. Quod cùm audissent omnes, clamauerunt vnà voce ad Dominum, dicentes: Quàm magnifica sunt opera tua Domine! omnia in sapientiâ fecisti. *Psal. 103.*

Cap. 24.

Quod & in proposito pœnitentiæ si transeat homo, tamen suscipiatur.

Pimenij. *Bonum pœnitentia propositâ perfectiū.*

1 VEnit quidam frater ad abbatem Pimenium dicens, quod grandem tribulationem passus esset. Dicit ei senex: Fuge de loco illo, quantū tribus diebus & tribus noctibus ambulare potes: & fac annū, integrā ieiunans vsque ad noctē. Cui ille: Si mortuus fuero antequā vnus annus trāseat, quid de me fiet? Dixit abbas Pimenius: Confido in Deum, quia si tu cum tali proposito à me fueris egressus, vt hoc facias, etiam si mox mortuus fueris, cum desiderio bono suscipietur pœnitentia tua apud Deum.

Incerti. Ruff. l. 3. n. 117.

2. Quidam frater sedebat in cellâ suâ in Ægypto, in magnâ humilitate præcipuus, & habebat sororem in ciuitate meretricem, quæ multis animabus perditio fuerat. Frequenter autem insultabant senes fratri illi, & vix potuerunt persuadere illi, vt veniret ad illam: quatenus per admonitionem eius posset peccatum, quod per eam fiebat, euincere. Cùm ergo venisset ad locum, quidam ex notis eius videns eum, præcessit & nuntiauit illi, dicens: Ecce frater tuus venit ad te. Illa autem præ gaudio relictis amatoribus suis, quibus ministrabat, capite discooperto ad occurrendum fratri egressa est. Dum ergo tentaret eum amplecti, dixit ei: Soror mea charissima parce animæ tuæ, quoniam propter te multi pereunt, & quemadmodum poteris sufferre amara illa & æterna tormenta? Illa autem contremiscens, dixit ad eum: Scis, frater, quia est mihi salus vel amodò? Cui ille: Si volueris, est salus. Illa autem iactans se ad pedes fratris, petebat vt eam secum duceret in desertum. Cui frater: Vade, cooperi caput tuum, & sequere me. Cui illa: Eamus. oportet me enim deformari inter homines nudo capite deambulantem, quàm in officinam peccati mei iterùm ingredi. Dum verò pariter ambularent, monebat eam ad pœnitentiam. Videns autem quia quidam obuiarent sibi, dixit ei: Quoniam non omnes sciunt, quòd soror mea es, parum de viâ secede, donec transeant. Et pòst, transgressis illis, vocauit eam, & dixit: Eamus, soror, viam nostram. Illâ autem non respondente, perquirens inuenit eam mortuam, & vestigia pedum eius sanguine plena, erat enim discalceata. Cùm autem senibus renuntiasset factum, contendebant inter se de salute eius. Manifestauit autem Deus vni seni de ipsâ, eò quòd nulla cura fuit illi in itinere de corporali vsu, sed vulnus proprium neglexit, & suspirauit in tam grandi perditione, ideò pro deuotione cordis eius suscepit Deus pœnitentiam eius.

Frater sororē meretricē ad animarū frugem reducit memoriâ æternorum tormēti.

Cap. 25.

De impugnatione dæmonum.

Incerti. Ruff. l. 3. n. 173. Pelag. libel. 15. n. 58.

1 QVidam frater requisiuit à sene, dicens: Cur abba, à dæmonibus impugnamur? Respondit senex: Quoniam arma nostra abiecimus, id est pœnitentiam, humilitatem, obedientiam, & penuriam.

Sisois.

2. Frater quidam abbatem Sisoium requisiuit, dicens: Putas, abba, sic modò persequitur nos diabolus, sicut antiquos? Respondit: Magis modò homines nostræ ætatis persequitur, quia appropinquant genera pœnarum, vbi ille cum legionibus suis angustatur, dum scit stagnum, vbi in igne & sulfure arsurus erit: ideò hominibus infestatur. Nec tamen infirmos quosque dignatur appetere, quos vbi voluerit, citò subuertit: sed fortes magis ac magnos supplantare per diuersa præcipitia aggreditur. *Ruff. l. 3. n. 174. Pelag. libel. 15. n. 45.* *Dæmon viris magnis insidiatur.*

3. Abba Pimenius requisiuit abbatem Abraham: Quemadmodum nos dæmones impugnant? Ait senex: Dæmones nobiscum non pugnant, quia voluntates eorum facimus: sed nostræ nobis voluntates, dæmones facti sunt, & tribulant nos. Vnde Apostolus: Caro concupiscit aduersus spiritum, spiritus autem aduersus carnem, vt non quæcumque vultis, illa faciatis. Nam vis scire cum quibus dæmones pugnauerunt? cum abbate Moyse, & similibus eius: nos autem voluntates cordis nostri impugnant. *Abraham. Pelag. lib. 10. nu. 62.* *Galat. 5.* *Quosdā dæmo, quosdā sua volūtas impugnat.*

4. Quidam frater requisiuit abbatem* Achillem: Quemadmodum aduersum nos possunt dæmones? Respondit senex: per voluntates nostras. Et adiecit, dicens: Ligna Libani dixerunt: Quam grandia sumus & alta, & paruissimo ferramento incidimur. nihil ergo ei demus ex nobis, & nos non poterit incidere. Venerunt ergo homines, & fecerunt in securi manubrium ex ipsis lignis, & ita inciderunt. Ligna ergo sunt animæ; securis, diabolus: manubrium, voluntas nostra est. Per malas ergo voluntates nostras incidimur. *Achillis * al. Achilleum.* *Mala voluntas, diaboli manubrium.*

Qualiter homo in se mortificare vitia potest. Cap. 26.

1 QVidam frater requisiuit abbatem Moysen, dicens: Quomodo potest se homo mortificare? Dixit ei senex: Nisi quis arbitratus fuerit, se habere iam triennium in sepulchro, ad hunc sermonem peruenire non potest. *Moysis. Pelag. libel. 10. n. 63.* *Iam triennio te sepultum cogita.*

2. Abbas Pimenius dixit: Ille monachus potest tamquam mortuus huic sæculo esse, qui duas res horruerit, id est, carnis suæ requiem, & vanam gloriam. *Pimenij.* *Quis sæculo mortuus.*

3 Senex quidam dixit: Tunc erit monachus liber ab omnibus, cùm in opere tantùm intentus est bono. quando enim bona opera exercet, veniens diabulus locum non inuenit, & discedit: si autem malum opus exercet, veniens frequenter, & impugnat eum, & in deteriora subuertit. *Incerti. Ruff. lib. 3. num. 179.* *Monachus bono operi sit semper intentus.*

4. Beatus Antonius monebat discipulum suum, dicens: Horte ventrem tuum, & necessitates huius sæculi, & concupiscentiam malam, & honorem tamquam absens de hoc sæculo; & requiem possidebis. *Antonij.* *Quomodo requies possideatur.*

De perseuerantiâ. Cap. 27.

1 ABbas Antonius dixit: Monachus si paucis diebus laborat, & iterùm relaxatur; & rursus laborat, & inde negligit: hic nihil agit, nec patientiæ perseuerantiam possidebit. *Antonij.* *Perseueranter laborandū.*

2. Dixit senex: Quid est opus, incipere artificium, si non discat perficere illud? Nihil est ergo quod incipitur, & non perficitur. *Incerti.* *Operis perfectio.*

De labore sanctorum. Cap. 28.

1 QVidam senex dixit: Vsque tunc laboret homo, vsquequò possideat Christum. Qui *Senis.*

autem

Ruff. lib. 3. num. 160. *Etiam vilia sunt conseruanda.*

autem semel illum adeptus fuerit, iam non periclitatur. Permittitur tamen laborare, vt rememorans tribulationem laboris, vndique semetipsum custodiat, timens ne tantos labores amittat. Nam & filios Israël ideò Deus per desertum quadraginta annis circumduxit, vt rememorantes viæ tribulationem, nollent redire retrorsum.

Incerti.

2. Quidam frater requisiuit senem: Quemadmodum laborant postulantes de remissione peccatorum? Respondit senex: Antequam perueniat in eos gratia quæ operetur pro labore ipsorum, ipsi pallidi & in labore sunt: super quos verò ex priori patientiâ iam gratia Christi peruenit, isti florent, & exultant animæ eorum, & facies eorum clara est sicut sol, cùm nubes non habet, & lucet: quando verò sol nube cooperitur, pallescit: sic & anima, quando passiones eam & tentationes obscurant. Quæ autem per gratiam Dei mundata est, ita fulget sicut scriptum est: Magna est gloria eius in salutari tuo. (Psal. 20.)

Incerti.

3. Item dixit: Quamuis laborent hîc sancti viri, tamen & aliquam requiem possident, quoniam liberi sunt à cogitationibus huius mundi.

Incerti. Ruff. lib. 3. n. 181. Pelag. libel. 17. n. 19.

4. Quidam frater requisiuit à sene, dicens: Quemadmodum nunc laborantes in conuersationibus viri, non accipiunt gratiam sicut antiqui. Ait enim senex: Tunc erat charitas, & vnusquisque proximum suum sursum trahebat: nunc verò postquam charitas refriguit, singuli proximos suos ad inferiora deducunt; & ideò gratiam Dei non merentur.

Cap. 29.

De exhortatione doctrinæ.

Pimenionis. *Frequenter auditũ verbum emollit durũ cor.*

1 INterroganti cuidam abbatem Pimenionem de duritiâ cordis, respondit senex, dicens: Natura aquæ mollis est, & lapidis dura: si autem frequenter aqua stillat super lapidem, stillando perforat illum. Sic & verbum Dei dulce & molle est; nostrum autem cor, durum. Homo ergo audiens frequenter aut meditans verbum Dei, dat locum timori Dei ingredi in eum.

Cap. 30.

De curiositate vitandâ.

Incerti. *Non inquirẽdũ de aliis.*

1 SEnex quidam dixit: Non oportet monachum requirere qualiter sit ille, aut quemadmodum ille: quia per interrogationem huiusmodi abstrahitur ab oratione, & defluit in detractiones & verbositates. vnde nihil est melius, quam tacere.

Incerti. *Taciturnitate quandoq; proximus docetur.*

2. Frater quidam requisiuit à sene, dicens: Si venerit frater aliquis, sermones mihi deforis inferens alienos: iubes vt dicam illi, quatenus mihi illos non afferat? Ait senex: Nihil dicas, quia nec nos potuimus obseruare. Cauendum est ergo, ne fortè dicentes proximo, Hoc ne facias; nos idem vel peiora posteà facimus. Cui frater: Quid ergo oportet facere? Et senex: Si voluerimus, inquit, tacere, exemplum solum sufficit proximo.

Cap. 31.

De contentione vitandâ.

Senis. Ruff. lib. 3. n. 185.

1 QVidam senex dixit: Si quis tecum aut de Scripturis, aut de quacumque causâ locutus fuerit, ne contendas cum eo: sed si quidem benè dicit, consenti ei; si verò malè, dic illi: Tu scis quomodo loquaris. Ait Apostolus: Noli contendere verbis. (2. Tim. 2.) Hæc obseruans, & humilitatem possidebis, & odium vitabis. Nam si persistas contendens, & vis defendere sermonem tuum, nascitur inde scandalum. Frequenter ergo dum laudas alterum, fit etiam ex iustificatione contentio. De quacumque autem re, si grauiter contenderis, non paruam noxietatem senties, & nullo modo requiem possidebis. Magis stude custodire silentium, & de nullo esse sollicitus. Attende meditationi tuæ, cum timore Dei exurgens tam manè quàm vesperè, & impetum inimicorum non timebis.

Contentio vitanda.

Cap. 32.

De silentio.

Antonij.

1 BEatus Antonius discipulo suo solebat dicere: Si affectaueris silentium, ne arbitreris te exercere virtutem, sed indignum te proloqui confitere.

Sisois. Pelag. libel. 11. n. 27. *Os animæ ostium claudendum.*

2. Cùm quidam frater abbati Sisoi dixisset: Volo animam meam saluare; respondit: Quâ ratione possumus animam nostram saluare, cùm lingua nostra aperto ostio sæpè prosiliat?

Incerti. Ruff. lib. 3. n. 18. *Ex taciturnitate requies.*

3. Quidam frater interrogauit senem, dicens: Vsquequò seruandum est silentium, pater? Respondit senex. Vsquequò interrogeris. In omni enim loco si taciturnus fueris, requiem possidebis.

4. Dixit senex: Peregrinatio est tacere.

Incerti. Pelag. libel. 4. nu. 44. titulo Sisois.

5. Dixit quidam senex: Peregrinatio quæ propter Deum fit, bona est, si habuerit & silentium: nam fiducia non est peregrinatio.

Incerti. Arsenij. *Vnde quies.*

6. Abbas Arsenius solebat dicere: Peregrinus monachus in alienâ terrâ nullius caussæ mediator accedat: & quietem poterit adipisci.

Ampo. Ruffin. l. 3. num. 189. titulo Incerti.

7. Abbas Ampo dicebat: Sicut apis quocumq; vadit, mel operatur: ita & monachus quocumque pergit, si propter opus Dei perrexit, dulcedinem bonorum actuum potest afferre.

Cap. 33.

De fugiendo clericatus honorem.

Theodori. *Theodorus ex humilitate diac. non officium exercere renuit.*

1 ABbas Theodorus cùm esset in Scithi diaconus ordinatus, nullatenus permanere acquiescebat, sed multis locis fugiebat. Et iterùm senes reducebant eum, dicentes: Ne derelinquas locum tuum. Quibus ille ait: Permittite me deprecari Deum, si me iubet ministrare loco meo. Et orauit sic: Domine, si voluntas tua est, vt in ordinatione meâ persistã, ostende mihi. Et ostensa est illi columna ignea, à terrâ vsque ad cælum pertingens, & vox ad eum: Theodote, si potes fieri sicut columna ista, vade & ministra. Sufficit quòd Leuitis & sacerdotibus per Moysen dictum est, vt mundo corde & corpore, innoxiis manibus & vestimento mundissimo, pro filiis Israël offerrent sacrificia. Quod ille audiens, vltrà nullatenus acquieuit. Sed cùm venisset in ecclesiam, deprecabantur eum, vt si non ministraret, vel calicem teneret. Qui non acquieuit, dicens: Si mihi de hac re ampliùs verbum feceritis, discedo hinc: & sic eum dimiserunt.

Theodori humilitas detrectantis ad ministrare Sacramenta.

Isaac. Ruff. l. 3. n. 22. *Isaac honorẽ presbyterij fugiens, mirabiliter proditur.*

2. Abbas Isaac audiens, quia presbyterum eum patres volebant facere in Scithi, fugit in Ægyptũ & ingressus in agrum, latuit inter herbas. Contigit autem vt patres, qui sequebantur eum, in eodem agro requiescerent, quia iam nox erat, & dimiserunt asinum, vt pasceretur. Ille autem peruenit pascendo ad locum, vbi latebat abbas Isaac. Et manè facto, quærentes asinum, inuenerunt & senem: & mirati sunt. Cùm autem vellent eum ligare: dicit eis: Iam non fugio, quia scio ex iussione Dei esse; & quocumque fugero, ad hoc peruenturus sum.

Motois.

3. Abbas Motois venit aliquando de loco qui

Ruff. lib. 3. n. 138. Pelag. libel. 15. nu. 27.

vocatur Ragita, in partibus Gebilonis. erat autem cum eo etiam discipulus eius. Videns autem illum episcopus loci illius, tenens eum, inuitum presbyterum fecit. Et dum pariter comederent, dicit ei episcopus: Indulge mihi, abba: scio enim quia hunc honorem nolebas, sed ego à te benedici desiderans, hoc facere præsumpsi. Cui senex pro humilitate ait: Et mea cogitatio parum volebat, sed in hoc laboro, quia diuidi habeo à fratre qui mecum est, & solus non sufficio orationes meas implere. Dixitque ei episcopus: Si scis eum dignum, ordinabo & ego illum. Respondit abbas Motois: Si quidem dignus sit, nescio; vnum tamen scio, quia melior est me. Ordinauit autem & illum. Vterque tamen ita permanserunt vsque ad finem suum, vt ad altare, quantum ad oblationem sacrandam, numquam accederent. Vnde dicebat senex: Confido in Deum meum, quia non habeo grande iudicium propter ordinationem hanc, quia oblationem offerre non præsumpsi: nam ordinatio illorum est, qui sine culpâ sunt, iusti & immaculati; ego autem me benè cognosco.

Ordinatio & oblatio est immaculatorum.

Caput 34.

De tremo, & quare fugerunt in solitudinem.

Arsenij. Pelag. libel. 17. n. 5. *Cur quis fugiat à Deo & hominibus esse non posse.*

1. Abbas Arsenius ab abbate Marco requisitus est aliquando, cur fugeret homines. At ille respondit: Scit Deus quia diligo homines, sed cum Deo pariter & hominibus esse non possum. Supernæ enim multitudines ac virtutes, vnius sunt voluntatis; homines verò & multas habent voluntates, & varias: & ob hoc Deum relinquere, & cum hominibus esse non possum.

Eiusdem. Ruff. lib. 3. n. 192.

2. Quidam fratres dum linum ex Thebaidâ pergerent comparare dixerunt: Per occasionem beatum Arsenium videamus. Quod cùm Daniel discipulus eius ei nuntiasset, præcepit vt pro quâ causâ illic aduenissent de Alexandriâ, ab eis inquireret. Cùm ergo nuntiasset, quòd propter linum pergerent comparandum, respondit Arsenius: Ergo faciem meam non videbunt, quia non propter me, sed propter suum opus aduenerunt. Vade itaque, & susceptis eis fac obsequium, ac dimitte eos, dicens: Quia senex non potest vobis occurrere.

Besarionis. Ruff. lib. 3. n. 164. Ioan. lib. 3. nu. 1.

3. Abbas Besarion dum deambularet cum discipulo suo per eremum, venerunt ad quamdam speluncam. Et ingressi ibi, inuenerunt fratrem sedentem, & funiculum operantem, qui neque respexit in eos, neque salutauit eos, neque aliud locutus est eis. Dixit ergo abbas Besarion ad discipulum suum: Eamus hinc, quia non vult hic senex loqui nobiscum. Et profecti sunt ad Ioannem abbatem. Cùm autem reuerterentur, venerunt ad eamdem speluncam, & dixit abbas Besarion: Ingrediamur iterùm ad hunc fratrem, si forte vel modò persuadeat illi Deus, vt loquatur nobiscum. Et cùm ingressi fuissent, inuenerunt eum mortuum. Et dixit discipulo suo: Veni, frater, componamus illum, quia propter eum Deus huc transmisit nos. Cùm autem sepelirent eum, inuenerunt quia mulier esset: & admirati sunt, & dixerunt: Quia magna misericordia Domini est, quia & mulieres colluctantur, & vincunt dæmonia. Et glorificantes Deum qui est protector omnium, ad propria redierunt, narrantes quæ viderant.

Mortuus fœmina apparet.

Cap. 35. Moysis. Ruff. lib. 3. n. 196.

Quæ sit obseruantia eremitæ.

Quæ quatuor monacho obseruanda.

1. Abbas Moyses ad solitarios solebat proferre sermonem, dicens: Quatuor sunt principalia obseruantiæ regularis, id est, tacendi, seruandi mandata Dei, humiliandi semetipsum, & angustia paupertatis. Tres autem has virtutes homo difficile possidet, vt semper lugeat, & semper suorum memor sit peccatorum, & omni hora ponat sibi præ oculis mortem.

Antonij.

2. Beatus Antonius solebat dicere: Patres antiqui egressi sunt in desertum, & ipsi sani effecti, facti sunt medici: & reuersi, alios sanauerunt: ex nobis autem si quem egredi contigerit in desertum, antequam ipsi sanemur, curam aliis adhibemus: & reuertitur ad nos infirmitas nostra, & fiūt vltima nostra peiora prioribus, propter quod dicitur nobis: O medice, prius tibi curam impende. Lucæ 4.

Cap. 36. Pimenionis. Pelag. libel. 10. n. 52.

Qui sint similes vnius meriti fratres.

Qui tres vnius meriti fratres.

1. Quidam frater interrogauit Pimenionem abbatē, dicens: Qui sunt vnius meriti fratres: Respondit senex: Si fuerint tres simul, vnus quidem in omni verbo vel opere quiescens, alter autem infirmans & gratias agens, tertius verò cum mundâ conscientia illis obsequium faciens: hi tres vnius meriti sunt.

Incerti.

2. Dixit senex: Iniuriari, aut mentiri, aut periurare, alienum à Christo est. Per has quatuor res anima maculatur, id est, si amicitiam quis cum potentibus habuerit, concupiscentiis carnalibus studens, vel si de proximo suo detractauerit, aut si per ciuitatem ambulans, oculos suos non custodierit: & si quamcumque notitiam cum muliere habuerit.

Quibus anima maculatur.

Arsenij. Ruff. lib. 2. nu. 18. Pelag. libel. 18. nu. 2.

3. Beatus Arsenius referebat, quòd cùm in propriâ cellâ resideret, vocem sibi audiret dicentem, vt egrederetur foràs propter opera manuum contemplanda. Et egressus, vidit hominem quemdam aquam de puteo haurientem, atque in vas perforatum mittentem, & aqua egrediens, refundebatur in puteum. Et iterùm parum progressus, vidit Æthiopem ex lignis à se concisis sarcinam facientem. quàm cùm tentasset, & importabilem sensisset, alia iterùm ligna super ea congessit. Similiterq; tentans, cum nec mouere potuisset, tamen alia addere ligna non destitit. Et iterùm progressus Arsenius, vidit ante portam ciuitatis duos iuuenes sedentes in equis: qui lignum transuersum portantes, ingredi non poterant ciuitatem. Lignum enim, quod ab eis portabatur, non eos permittebat intrare, & sequi vel humiliare alteri alter non volebat, & ita foris ciuitatem vterque remanserunt. Ille verò, qui hoc sancto Arsenio in spiritu ostendebat, dixit ei: Hic, quem priùs vidisti aquam de puteo haurire, & de vase perforato rursum in puteū fundere, similitudo est hominis facientis eleēmosynā, qui bonum opus imitatur efficere: sed quia in aliis operibus sæpè committit iniquitatē, propter hęc mala illud patrimboni se coinquinás, perdit. Ille autem, quem vidisti ligna concidere, & grauem sarcinam addidisse, faceréq; grauiorem, homo est in peccatis plurimis cōstitutus, qui post pœnitentiam aliud super peccatis suis onus augmētat. Hi vero, quos trāsuerso ligno renitente, ciuitatē non posse ingredi cōspexisti, sunt qui iugum miserabile videntur ferre superbiā, & alteri se humiliare noluerunt, vt per hoc emendati, viam Christi humilem sequerentur: atque ideò extra regnum Dei tam hi quàm illi remanserunt.

Arsenij visio de tribus hominum generibus.

Visionis explicatio.

Sisoit. Pelag libel. 10. n. 56 titulo Paßo. nis. Hereditas pauperibus tribuenda. 4. Interrogauit frater abbatem Sisoium, dicēs: Dimissa est mihi hereditas à parentibus meis: quid faciam de illâ? Respondit senex: Si dixero, Da illam in ecclesiam clericis, illi epulantur ex ipsâ. Si dixero, Da illam consanguineis tuis, nullam habebis mercedem. Si ergo vis implere mandatum diuinum, da hanc pauperibus & egenis, & perfectus eris.

Cap. 37. *Temporalis profectus derelinquendus est propter amorem charitatis.*

Sisois. Ira fugâ quandoque reprimenda. 1. Abbas Sisoins dixit: Cùm fuissem aliquando in mercato, & sportellas meas fratri venderem, videns quia iracundia approximabat mihi, dimisi vascula mea fugiens.

Ioannis. Ira occasio vitanda. 2. Dixit abbas Ioannes: Ascenderam aliquando per viam eremi in Scithi, texens plectam: & audiui camelarium loquentem sermones varios, & ne forte irascerer, dimisi plectam meam, & fugi.

Pimenij Ruff. lib. 3. n. 101. Pelag libel. 17. n. 10. Ioan. 15. Quid animam pro amico ponere. 3. Interrogauit frater abbatem Pimenium, dicens: Quid est quod Dominus dixit: Maiorem charitatem nemo habet, quàm vt animam suam ponat quis pro amicis suis? quomodo hoc facit? Respondit senex: Si quis audit verbum malum à proximo suo, & dum possit similia respondere, pugnat tamen in corde suo portare laborem, & vim sibi facit, ne respondeat malum, vt contristet illum: iste talis animam suam ponit pro amico suo.

Macarij. Dæmon malorum super seminator. 4. Abbas Macarius dixit: Si reminiscimur malorum quæ ab hominibus patimur, perdimus memoriæ virtutem. Item dixit: Si autem recolimus malorum, quæ nobis à dæmonibus mittuntur, sine perturbatione erimus, scientes quòd ab initio bona Deus creauit, diabolus verò mala superseminauit. En sunt petitiones innumeræ. Et addidit, dicens: Culpa est monachi, si læsus à fratribus, primus in charitate purgato corde non occurrit. Nam Sunamitis non metuisset recipere

Ioan. libel. 1. n. 7. titul. Incerti. Elisæum prophetam in domum suam, nisi quia cum nullo alio habuit caussam. Sunamitis enim in personâ est animæ, Elisæus verò in personâ Spiritus sancti figuratus: quia nisi pura fit anima, non meretur suscipere Spiritum Dei. Ita ira inueterata excæcat oculos cordis, & animam excludit ab oratione.

Cap. 38. *Quid lamentatio vel paupertas, quæ fit propter Deum, operetur.*

Antonij. 1. Sanctum Antonium requisiuit frater, dicēs: Quid faciam pro peccatis meis: Respondit: Qui vult liberari à peccatis, fletu & planctu liberabitur ab eis: & qui vult ædificari in virtuti-

Lacrymarū virtus. bus, per fletum lacrymarum ædificatur. Ipsa laudatio psalmorum, planctus est. Memento exemplum Ezechiæ regis Iudæ, sicut scriptum est per

Isaiæ 38. Isaiam prophetam: qui flendo non solum sanitatem recepit, sed etiam per quindecim annos augmentum vitæ promeruit, & superuenientem hostis exercitum, videlicet centum & octoginta-quinque millium, per lacrymarum eius rigationem, virtus Domini in mortem prostrauit. Sanctus Petrus apostolus flendo recepit, quod in Christum negando commiserat. Maria, quia cum lacrymis rigauit pedes Domini, meruit audire, se optimam partem elegisse. Ipse timor Domini sanctus permanens in sæculum sæculi.

Macarij. Quis monachi non moritur. 2. Beatus Macarius dixit: In veritate, si facta est monacho despectio quasi laus, paupertas sicut diuitiæ, inopia sicut epulæ, numquam moritur. Impossibile est, benè credentem, & piè colentem Deum, cadere in passionem immundam & in errorem dæmonum.

Cap. 39. *In hac vitâ homo requiem inuenire non potest.*

Sisois. Ioan. 9. Semper armanda anima. 1. Abbatem Sisoium requisiuit frater: Post quātum tempus debet homo a se abscindere passiones? Respondit: Scriptum est in Euangelio, Quia peccatores Deus non audit; sed qui cultor Dei est, & voluntatem eius facit. Ideò cùm venerit impugnatio, abscinde illā, quia fragilis est anima: ante armetur quàm à peccatis inquinetur.

Pimenij. Ruff. lib. 3. n. 100. Pelag. 9 n. 1. Vnde ... 2. Abbatem Pimenū interrogauit frater: Quid faciam, quia conturbant me cogitationes sedentem in cella: Respondit: Neminem despicias, nullum diiudices, de nullo malè loquaris: & Deus dabit tibi requiem, & statuet sessionem tuam sine conturbatione. Custodiam enim seniorum, & quietem ipsorum considera. Meditare in diuinis officiis, & scias horas canonicas die ac nocte. Timor Domini non discedat à corde tuo: & non glorieris, neque te æstimes cum iustis: & ex omni virtute tuā custodi, vt non facias propriam voluntatem.

Eiusdem. Ruff. ... 3. Idem dixit: Sicut ad succensam ollam muscæ non appropinquant; si verò tepida fuerit, incidūt in eam, & faciunt vermes: ita & monachum succensum igne diuini Spiritus, dæmones fugiunt; tepidum verò illudunt & insequuntur.

Cap. 40. *Vnde vitia oriuntur.*

Antonij. 1. Sanctum Antonium requisiuit frater: Quomodo Deus repromittit bona animæ per assiduitatem Scripturarum, & non vult anima in bonis permanere, sed declinat ad transitoria, caduca, & immunda? Respondit: Ad hoc iungitur

Psal. 6... quod Psalmista ait: Iniquitatem si conspexi in corde meo, non exaudiet Deus. Ignoras quòd cùm venter plenus fuerit escâ, statim ebulliunt magna vitia, quæ Saluator noster per Euāgelium

Matth. 15. prædixit: Non coinquinat, quod in os intrat, animam hominis: sed de corde exeunt, quæ in interitum demergunt hominem. Vide quid dixerit primùm: Cogitationes malæ, homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falsa testimonia, & blasphemiæ. Quia qui necdum gustauit dulcedinem cælestium, vt ex toto corde exquirat Deum, ideò ad immunda reuertitur. Quis poterit rectè dicere, Vt iumentum factus sum apud te, & ego sem-

Psal. 72. per tecum?

Cap. 41. *Qualiter virtutes obtinere oporteat.*

Incerti. 1. Quemdam senem requisiuit frater, dicens: Doce me, pater. Et dixit ei: Vade, ama tibi ipse vim facere. Euagina gladium tuum, & exi in bellum. Dixit ei frater: Non me permittunt cogitationes. Respondit senex: Scriptum

Psal. 50. est: Inuoca me in die tribulationis tuæ: eripiam te, & glorificabis me. Inuoca ergo Deum, & eripiet te.

Incerti. Pelag li... 10. n. 94. 2. Perrexerunt duo fratres ad vnum senem sanctum in Scithi sedentē singularem; dixitque vnus ex illis: Abba, omne vetus & nouum Testamentū memoriter didici. Dicit ei senex: Impleſti aërem verbis.

verbis. Et alter dixit: Ego & vetus & nouum Teſtamentum totum ſcripſi, & penes me habeo. Et huic reſpondit: Et tu impleſti feneſtras tuas chartis. An ignoratis qui dixit: Regnum Dei non eſt in ſermone, ſed in virtute. Et iterùm: Non auditores legis iuſti ſunt apud Deum, ſed factores legis iuſtificabuntur. Inquirebant ergo ab eo viam ſalutis. Ille autem dixit eis: Initium ſapientiæ timor Domini, & humilitas cum patientiâ. Omnibus his inſertis vtentibus, pauca ſufficiunt.

Non in ſermone ſed in virtute regnum Dei. 1 Cor. 4. Rom. 2. Psal. 110.

Cap. 42

Quomodo in cœnobus viuendum ſit.

Agathonis. Ruff. l. 3. n. 198. Pelag. lib. 10. n. 5.

1. CVm quidam adoleſcens frater abbatem Agathonem requireret, dicens: Volo permanere cum fratribus; dic mihi quomodo habitem cum ipſis? Reſpondit ei ſenex: Obſerua præ omnibus hoc, vt qualis primo die ingredetis apud ipſos, talis reliquum peragas tẽpus, & cum quiete adimplebis peregrinationem tuam. cuſtodi enim, ne quando fiduciam loquendi aſſumas, dicente Apoſtolo: Nemo militans Chriſto, implicat ſe negotiis ſæcularibus.

2. Tim. 2.

2. Item dixit Agathon: Si habitas cum proximo, eſto ſicut columna lapidea: quæ ſi iniuriatur, non iraſcitur: ſi glorificatur, non extollitur.

Eiuſdem.

3. Abbas Pimenius abbatem Neſteronem ſedentem in cœnobio requiſiuit, dicẽs: Vnde adeptus es hanc virtutem, frater, vt quotieſcumque tribulatio contigit in cœnobio, neque loquaris, neque mediator accedas? Et cùm nollet dicere, poſteà compulſus à ſene, dixit: Indulge mihi, abba, quia in principio quando ingreſſus ſum, dixi cogitationi meæ: Ecce tu & hic aſinus eſtis pares. Sicut enim hic aſinus vapulat, & non loquitur; iniuriatur, & nihil reſpondet: ita ergo eſto & tu, nam ſic dicit & pſalmus: Vt iumentum factus ſum apud te, & ego ſemper tecum.

Neſteronis. Pelag. libel. 15 n. 30. Psal. 72.

4. Cùm aliquando gens Mazicorum in Scithi ſuperueniens, multos ex patribus occidiſſet, abbas Pimenius vnà cum alio patre ſeniore, nomine Anub, & cum aliis quinque patribus fugiens inde, venit ad locum qui dicitur Terenuthi: & inueneiunt ibi templum antiquum deſertum, & manſerunt in eo hi ſeptem pariter, donec cognoſcerent vbi vnuſquiſque in Ægypto manſurus eſſet. Decreuerunt autem inter ſe, dicentes: Septimanâ hac vnuſquiſque tequieſcat apud ſe, & alter ad alterum non loquatur. Cùm autem id facerent, erat in templo illo ſtatua cuiuſdam idoli. abbas ergo Anub exurgens, manè lapidabat eam in facie: & veſperè veniens, dicebat ad eam: Peccaui, indulge mihi. & ſic fecit per totam hebdomadam. Die autem Sabbati cùm veniſſent patres, dixit ei abbas Pimenius: Quid voluiſti hac totâ hebdomadâ facere, vt homo fidelis diceres idolo, Indulge mihi? Dixit ei ſenex Anub: Hoc ego propter vos feci. dicite mihi, numquid quando hoc idolum lapidabam, locutum eſt aut iratum? aut quando indulgentiam petebam, numquid exaltauit ſe aut gloriatum eſt? Cui abbas Pimenius reſpondit: Non vtique. Tunc dixit ſenex: Fratres ecce ſeptem ſumus, ſi vultis ergo pariter manere, vt lucrum animæ faciamus, ſit idolum nobis iſtud in exemplum, ne quando iniuriatur aliquis, iraſcatur; ne quando ab eo venia petitur, glorietur, aut extollatur: ſi autem ita non vultis, vnuſquiſque vadat, quò vult. At illi proiicientes ſe in terram, ſpoponderunt ſe ita facturos: & ſic permanſerunt per multos annos, cum

Anub. Ruff. lib. 3. n. 199. Pelag. libel. 15. n. 11.

magnâ humilitate & abſtinẽtiâ, vnum ex ipſis facientes diſpenſatorem. Et erat eis perfectio, & vnum deſiderium: & quidquid poſitum eſſet in menſâ, reficiebantur, nullo dicente: Adfer nobis illud: aut, Iſtud nolo comedere. Quatuor ſiquidem horas dormiebant in nocte, & quatuor pſallebant, & quatuor operabantur. In die verò per interualla horarum officiis diuinis inſiſtebant, operantes & legentes, & fundentes folia palmarum, vſque ad horam nonam. Poſt hoc verò victum ſibi præparabant, colligentes quaſdam herbas terræ.

Ratio viuendi Anub cũ ſociis.

Quæ ſit obſeruant a ſpiritualis diſciplina.

Cap. 43.

1. QVidam frater requiſiuit ſanctum Serapionem abbatem, habentem ſub regimine ſuo decem millia monachorum, dicens: Alij fratres de cœnobio elegerũt me, vt ego illis præcipiam, oſtende mihi, quomodo iubes? Reſpondit Serapion: Durum eſt meum fortaſſe imperium. Nam Dominus noſter Ieſus Chriſtus per Euangelium ſuum inſtruit, dicens: Si diligitis me, mãdata mea ſeruate. Et cùm diſcipuli de primatu inter ſe diſceptarent, quis eorum eſſet ſenior, ait ad eos: Si quis voluerit inter vos maior fieri, erit veſter miniſter, & quicumque voluerit in vobis prior eſſe, erit omnium ſeruus, Petrus apoſtolus in epiſtola ſuâ monet paſtores: Paſcite qui in vobis eſt gregem Dei, prouidentes, nõn coactè, ſed voluntariè ſecundùm Deum: nec turpis lucri gratiâ, ſed forma eſtote gregis, & cùm apparuerit princeps paſtorum, percipietis immarceſcibilem gloriæ coronam. Ita facito priùs quod præcipis, vt non tantùm illis præcepta, ſed formulam præbeas, vt tua imitentur exempla. Ne ſis mercenarius, ſed paſtor ouium: quia Saluator noſter beatum dixit, quem conſtituit ſuper familiam ſuam, vt det illis cibum in tempore.

Serapionis. Qualis eſſe debeat prælatus. Ioan. 14. Marc. 10. 1. Pet. 5. Qui præcipit, exẽplo præire debet. Mat. 24.

2. Interrogauit abbas Moyſes abbatem Siluanum, dicens: Poteſt homo per ſingulos dies apprehendere conuerſationis initium? Reſpondit: Oportet enim apprehendere vnumquemque aliquid ex omnibus. Surgens manè, ſumat initium ſapientiæ: in omni virtute, & in omni mandato Dei, in magnâ patientiâ, & longanimitate, & charitate Dei, cum humilitate animæ & corporis, in multâ ſuſtentatione & commoratione cellæ, in oratione & deprecatione, cum gemitu, cum puritate cordis & oculorum, & cuſtodiâ linguæ ac ſermonum, in abrenunciatione rerum materialium, deſideriorum carnis, cruciationem habentes in certamine, in continentiâ ſpiritali & agone pugnæ, in pœnitẽtiâ & luctu, in ſimplicitate animæ & taciturnitate, in ieiuniis & vigiliis nocturnis, in operatione manuũ, ſecundùm quod dicit apoſtolus Paulus, operãtes manibus veſtris, in fame & ſiti, in frigore & nuditate, in laboribus & anguſtiis & perſecutionibus, in foueis & ſpeluncis & cauernis. Eſto factor verbi, & non auditor tantùm, operans talentum in duplum, habens veſtem nuptialem, firmatus ſupra firmam petram. Eleemoſyna & fides non te derelinquant. Cogitans eſto, omni die mortem vicinam eſſe: & quaſi iam clauſus in monumento, nihil de hoc ſæculo cures, quia ſollicitudo ſæculi & cupiditas diuitiarum, hæ ſunt ſpinæ, quas Dominus cauere dixit in Euangelio, quæ bonum ſemen ſuffocant. Inedia eſcarum, humilitas & luctus non recedant à te: quia Dominus diſſipat oſſa hominum ſibi

Syluani. Manè bona propoſita ſtatuenda. 1. Cor. 11. Iacob. 1. Ruff. lib. 5. n. 206 itẽ. lo Incerti. Pelag. libel. 10 n. 63. titulo Moyſis. Luc. 8.

placentium. Timor omni horâ permaneat in te,
Isaiæ 26. sicut scriptum est: Propter timorem tuum, Domine, in vtero concepimus, & doluimus, & peperimus spiritum salutis. Hæc ergo, & si qua alia virtus est, in his prospice; & ne te mensures cum magnis, aut iustum te æstimes: sed te crede inferiorem esse totius creaturæ, id est, viliorẽ quouis
Galath. 6. homine peccatore. Qui se existimat aliquid esse, cùm nihil sit, ipse se seducit. Non diiudices proximum, neque despicias aliena delinquentium, sed tua plange peccata, & de nullius hominis actu sollicitus sis. Esto mansuetus spiritu, & non iracundus. Nihil in corde tuo, neque odium, neque contra inimicũ aliquid sine caussâ habeas: neque despicias eum in tribulatione eius, neque reddas malũ pro malo, sed esto pacificus cum omnibus: hoc est vinculũ perfectionis. Non te credas malum facienti, neque congaudeas ei qui fecit proximo suo malum. Non detrahas alij, quia Deus iudex & testis est in omnibus. Ne oderis aliquem
Matth. 7. propter peccatum eius, quia scriptum est: Nolite iudicare, vt non iudicemini. Dum alium arguis, vide ne peiora committas. Non despicias peccãtẽ, sed ora pro illo, vt Deus illi det conuersionem ad pœnitentiam: & si audieris de aliquo, quòd agat iniqua, responde dicens: Numquid ego horum sum iudex? homo sum peccator, mortuus sub peccatis meis. Mortuus enim caussam non habet curare pro aliquo. Qui hæc omnia procurat & cogitat, operarius est omnis iustitiæ, de Christo redemptore nostro Propheta denuntiet, di-
Psal. 21. cens: Ego autem sum vermis, & non homo. Et
Abac. 2. alius propheta Abacuc dicit: Lapis de pariete clamauit, & scarabeus de ligno loquitur: nos verò dum in multis extollimur, in multis supplantamur. Qui verò hæc custodit, viuit sub gratiâ & virtute Domini nostri Iesu Christi.

Cap. 44. ¶ *De meditationibus duodecim anachoretarum.*

ANachoretæ aliquando sapientes, sancti & spiritales, duodecim numero, congregati in idipsum, expetierunt à semetipsis, dicere vnumquemque quæ emendauerit in cellâ suâ, & quam meditationem meditatus sit spiritaliter.

1. Et dixit primus, qui & senior eorum: Ego, fratres, ex quo cœpi quiescere, totũ crucifixi meipsum his quæ extrinsecus sunt actionibus, remi-
Psal. 2. niscens quod scriptum est: Dirumpamus vincula eorũ, & proiiciamus à nobis iugum ipsorum. Et velut murum faciẽs inter animum & corporales
Ab exterioribus animus sequestrandus. actus, dixi in mente meâ: Quemadmodum is qui intra murum est, stantem foris non videt: sic nec tu velis exteriores actus adspicere, sed teipsum intuere, sustinens quotidie spem Dei. Sic autem habeo malignas cogitationes aut malas concupiscentias, sicut serpentis & scorpionum prolem. Si quando autem eas in corde meo nasci sensero, attendens illas cum comminatione & irâ arefacio eas: nec vmquam cesso, irascens corpori & menti meæ, nequid prauum faciat.

2. Secundus ait, ego dixi: Ex quo renuntiaui
Semper te incipere cogita. terræ: Hodie renatus es, hodie cœpisti seruire Deo, hodie hîc inhabitare cœpisti: sic esto quotidie peregrinus, & crastino liberandus. hoc mihi quotidie consulebam.

3. Tertius dixit: Ego diluculò adscendo ad Deũ
Diluculò ad Deũ adscendendum. meum: & adorans illum, iacto me in faciẽ meam, confitendo culpas meas: & sic descendens, adoro angelos Dei, rogans illos supplicare Deo pro me, & omnem creaturam. Et cùm ista adimpleuero, vado ad abyssum: & quid Iudæi faciunt, Ierosolymis euntes, concidentes se, & lacrymantes ac lugentes casum patrum suorum. Hoc ego circuiens & exspectans, propria membra tormentis subdo, & cum plorantibus ploro.

4. Quartus ait: Ego sic sum, ac si in monte oliuarum sedens cum Domino & discipulis eius. Et dixit mihi: Nullum agnoscas secundum carnem, *Cælestium cogitatio.*
sed cum his esto semper cælestis conuersationis imitator, sicut bona Maria Magdalena ad pedes Iesu sedens, & verba eius audiens. Efficiamini *Matth. 5.*
sancti & perfecti sicut & Pater vester qui in cœlis est. &, Discite à me, quia mitis sum, & humilis *Matth. 11.*
corde.

5. Quintus ait: Ego Angelos adspicio, adscen- *Memoria finis.*
dentes & descendentes ad vocationem animarũ, & semper finem meum opperior, dicens: Paratum *Psal. 107.*
cor meum Deus, paratum cor meum.

6. Dixit sextus: Ego per dies singulos statui verba mea audiri à Domino, putans mihi dici: *Consideratio præsentiæ Dei nobiscum.*
Laborate propter me, & ego quiescere faciam vos. Adhuc modicùm decertate, & videbitis salutare meum, & gloriam meam. Si diligitis me, si filij mei estis, ad patrem rogantes reuertimini. Si fratres mei estis, erubescite pro me, quemadmodum propter vos multa perpessus sum. Si oues meæ estis, Dominicam passionem sequimini.

7. Septimus ait: Ego ista assiduè meditor, & *Fides, spes, charitas, semper sint in mente, &c.*
sine intermissione colloquor mihi fidem, spem, & charitatem: vt spe quidem gaudeam, dilectione verò neminem aliquando contristem, & fide corroborem.

8. Octauus ait: Ego volentem diabolum ex- *Vigilantia contra diabolum.*
specto, quærentem quem deuoret. Et vbicumque ierit, exspecto illum interioribus oculis meis, & & Dominum Deum aduersus illum interpello, vt sine effectu maneat, & in nullo præualeat, maximè in timentibus Deum.

9. Nonus ait: Ego quotidie ecclesiam intelle- *Cælestis gloria exspectatio.*
ctualium virtutum exspecto, Dominum gloriæ in medio earum video super omnes splendẽtem. Quando autem abscedam ab eo, ascendo in cælum, exspectans admirandas pulchritudines Angelorum, & quos emittunt hymnos incessabiliter Deo, & dulces eorum cantilenas: differóque sonis ac vocibus & suauitate, vt libeat reminisci quod scriptum est: Cæli enarrant gloriam Dei, & *Psal. 18.*
opera manuum eius annuntiat firmamentum. Et omnia quæ super terram sunt, sicut cinerem & stercora opinor.

10. Decimus ait: Ego Angelum meum assisten- *Angelus custos venerandus.*
tem mihi iuxta me exspecto: & custodio memetipsum, quod scriptum est reminiscens: Prouide- *Psal. 15.*
bam Dominum in conspectu meo semper, quoniam à dextris est mihi, ne commouear. Timeo igitur eum, vt custodientem vias meas, & quotidie adscendentem ad Deum, & insinuantem actus meos & verba.

11. Vndecimus ait: Ego personam imponens virtutibus, veluti si abstinentiæ, castitati, benigni- *Virtutũ personatarum circumuallatio.*
tati, dilectioni, in meipsum steti: & circumdans mihi illas, & vbicumque iero, dico mihiipsi: Vbi sunt sequaces tuæ? Ne pusillanimis sis, nẹ deficias, habens iuxta te ea semper. Quæcumque libent, loquere de victore, vt post mortem testificentur de te coram Deo, quia inuenerunt requiem in te.

12. Duodecimus ait: Vos quidem, partes, cælestem habentes conuersationem, cælestem &
sapien

sapientiam possidetis. Nihil mirum. Eleuato vos operibus video, & superiora sectantes. Quid dicam? Virtute enim etiam transpositi estis terram, vosmetipsos ex toto alienantes ab eâ. Quid dicam? Vos terrenos angelos, & cælestes homines dicens, non peccauerim. Ego verò me his indignum iudicans, video quòd peccata mea, vbicumque iero, præcedunt me semper ad dexteram & ad sinistram: in infernum verò adiudicaui meipsum, dicens: Esto cum his quibus dignus es, istis post modicum annumeraberis. Video igitur ibi pares gemitus & incessabiles lacrymas, quæ à nullo referri queunt. Aspicio quosdam stridentes dentibus, & salientes toto corpore, & trementes à capite vsque ad pedes. Et iactans me super terram, & amplectens cinerem, deprecor Deum, numquam casum me illorum experimento accipere. Video & mare ignis bullientis immensibile, & circumflentes & mugientes, vt putent aliqui vsque ad cœlos attingere fluctus ignis, & in tremendo illo mari innumerabiles homines deiectos ab agrestibus: & vnâ voce omnes illos clamantes & vlulantes simul, quales nemo super terram vlulatus & voces vmquam audierat, & sicut arentia omnis virgulti cremare: misericordiâ autem Dei auertente se ab illis propter iustitias eorum. Et tunc lamento genus hominum, quòd audeat loqui vel cuilibet attendere, tantis mundo repositis malis. Et in his teneo mentem meam, luctum meditans, quod ait Dominus, indignum me cælo & terra iudicans, reputánsque quod scriptum est: Factæ sunt mihi lacrymæ meæ panes die ac nocte. Psal. 41.

Hæc sapientium & spiritualium responsa patrum. Et veniat & in nos digna memoria, vt narrationem conuersationis opere ostendere possimus, vt facti inuituperabiles, & perfecti, & irreprehensibiles, placeamus Saluatori nostro. Cui est honor & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

IN LIBRVM SEPTIMVM
DE VITIS PATRVM
NOTATIO.

Pauca hoc libro notanda sunt, cum vel ex margine, vel ex antedictis lux affulgeat.

Cap. 12. Num. 8. 1. Leberone] *Pelagius libello 8. num. 18. habet sacco. Vide dicta suprà.*

Cap 19. Num. 3. 2. Eulogius] *Eadem historia sensu eodem apud Pallad. cap. 26. quam Heruetus Latinam reddidit. Dissentit ab eo Paschasius in quorumdam vocabulorum translatione, vti & vetus Palladij interpres. Ecce locum vnum, sed insignem, num. 4.*

3. Scholasticus] *Varia huius vocis significatio. Ferè pro aduocato vel declamatore accipitur. Vide Onomast.*

4. Fugitiue, qui propriam domum deuorasti, furatusque es alienam substantiam] *Vetus Palladij interpres.* Multa mala commisisti, fugitiue forsitan domini tui, alienas pecunias furatus es. *Heruetus, recentior Palladij interpres:* Abi hinc scelerate fugitiue, suffuratus es alienas pecunias, & dominum spoliasti. *Quæ Meursius in Glossario suo ex Græco MS. sic repræsentat:* Σχάτα, γλάτλον, φαγοκύρι, ἀλλότρια χρήματα ἔκλεψας. *Quæ tamen vnicâ dictione & per κ legit σκατογλάττον: vtilique Palladio σκατογλάτλον idem esse quod σκατοφάγος Aristophanis, id est,* stercorimanducus. *Eidem Meursio φαγοκύριε est* dominus helluo. *Non potius,* domini helluo, *si is sensus placet; quod Herueto* dominum spoliasti? *Paschasius etiam videtur legisse φαγοκύριε, sed alio sensu, nam vertit.* propriam domũ deuorasti. *quare illi φαγοκύριε est, quasi κυρίων φάγος* propriarum rerũ deuorator. *& faciles à suarum rerum dilapidatione ad furtum gradus est, quare & hic hæc coniunguntur,* sua deuorasse, *&* aliena furatum esse. *Vetus Palladij interpres legisse videtur φυγοκύριε: vertit enim,* fugitiue domini tui. *Quod idem Meursius ex χάτα, γλάτλον, facit σκατογλάτλον, nondum probare possum. potius dixerim esse ea duo verba probrosa, etsi nunc non ita cognita.*

5. De meditationibus] *Quia in tempore ex Augustanâ Bibliothecâ, promptissime submittente Dauide Hæschelio, hoc ipsum capu. Græcè expressum accepi, iuuat hic subnectere.*

Διήγησις ιβʹ πατέρων, ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνελθόντων περὶ τῶν οἰκείων κατορθωμάτων.

ΑΝΑΧΩΡΗΤΑΙ ποτὲ σοφοὶ καὶ πνευματικοὶ δώδεκα τὸν ἀριθμὸν, συναχθέντες ἐπὶ τὸ αὐτὸ, ἠρώτησαν ἑαυτοὺς, εἰπεῖν ἕκαστον ὃ κατώρθωσεν ἐν τῷ κελλίῳ αὐτοῦ, καὶ ποίαν ἄσκησιν ἤσκησε καὶ πνευματικὴν ἀρετήν.

αʹ. Καὶ εἶπεν ὁ πρῶτος, ὁ καὶ πρεσβύτερος ἐξ αὐτῶν. Ἐγὼ, ἀδελφοὶ, ἀφ' οὗ ἠρξάμην ἡσυχάζειν, ὅλον ἐσταύρωσα ἐμαυτὸν τοῖς πράγμασιν, ἐννοῶν τὸ γεγραμμένον· Διαῤῥήξωμεν τοὺς δεσμοὺς αὐτῶν, καὶ ἀποῤῥίψωμεν ἀφ' ἡμῶν τὸν ζυγὸν αὐτῶν. (Psal. 2. v. 3.) καὶ τεῖχος ὥσπερ ποιήσας ἀνὰ μέσον τῆς ψυχῆς μου καὶ τῶν σωματικῶν πραγμάτων, εἶπον ἐν τῇ διανοίᾳ μου· Ὅτι ὥσπερ ὁ ἔσω τοῦ τείχους οὐχ ὁρᾷ τὰ ἔξω, οὕτω γίνου μηδὲ σὺ θελήσῃς ὁρᾷν τὰ τῶν ἐκτὸς πράγματα, ἀλλὰ * σεαυτῷ πρόσεχε, ἐκδεχόμενος τὴν ἐλπίδα τοῦ Θεοῦ σου. οὕτω δὲ ἔχω τὰς πονηρὰς ἐπιθυμίας, ὡς ὄφεις καὶ γεννήματα ἐχιδνῶν, ὅταν αἴσθωμαι ἐν τῇ καρδίᾳ μου φυομένας ταύτας, προσέχων αὐταῖς μετ' ἀπειλῆς καὶ ὀργῆς καὶ ξηραίνω αὐτὰς, καὶ οὐκ ἐπαυσάμην ποτὲ ὀργιζόμενος τῷ σώματί μου καὶ τῇ ψυχῇ μου ἵνα μηδὲν φαῦλον ποιήσωσιν.

* Deut. 15. ver. 9. in quã Moysis præceptionem extat homilia Basil. M.

βʹ. Ὁ δεύτερος λέγει· Ἐγὼ εἶπον ἐμαυτῷ, ἀφ' οὗ ἀπεταξάμην τῇ γῇ, ὅτι σήμερον ἀνεγεννήθης, σήμερον ἐνδουλεῦσαι παροικῶν ἤρξω. οὕτως ἔσο καθ' ἑκάστην, ὡς ξένος, καὶ αὔριον ἀπαλλασσόμενος. καὶ τοῦτο ἐμαυτῷ καθ' ἑκάστην συμβουλεύω.

γʹ. Ὁ τρίτος. Ἐγὼ ἀπὸ πρωΐας ἀνέρχομαι πρὸς τὸν Κύριόν μου, καὶ προσκυνήσας αὐτῷ, ῥίπτω ἐμαυτὸν ἐπὶ πρόσωπόν μου, ἐξομολογούμενος τὰ παραπτώματά μου. καὶ οὕτω καταβαίνω προσκυνῶν τοὺς ἀγγέλους τοῦ Θεοῦ δεηθῆναι ὑπὲρ ἐμοῦ καὶ πάσης τῆς κτίσεως. καὶ ὅτ' ἂν τοῦτο ἐπιτελέσω, κατέρχομαι ἐν τῇ ἀβύσσῳ. καὶ ὥσπερ οἱ Γεδαῖοι ποιοῦσι, ἐπὶ Σοδόμοις καὶ Γομόῤῥοις ἀπιόντες, καὶ θρηνίζομενοι, καὶ δακρύοντες ἐπὶ τῇ συμφορᾷ τῶν πατέρων αὐτῶν οὕτω κἀγὼ περιέρχομαι τὰς κολάσεις, καὶ θεωρῶ τὰ ἴδια μέλη βασανιζόμενα, καὶ κλαίω μετὰ κλαιόντων.

δʹ. Ὁ δὲ τέταρτος ἔφη· Ἐγὼ οὕτως εἰμὶ ὡς ἐν τῷ ὄρει τῶν

ἐλαιῶν καθήμενος μετὰ τοῦ Κυρίου σὺν τῶν ἀποστόλων αὐ-
τοῦ, καὶ οὕτω ἐμαυτῷ, Ἀπὸ τοῦ νῦν μηδένα γίνωσκε
κατὰ σάρκα· ἀλλὰ μετ' αὐτῶν ἔσο διὰ παντὸς τὸν ζῆλον
1.Pet.1.16. αὐτῶν καὶ τὴν πολιτείαν μιμούμενος ὡς ἡ καλὴ Μαρία
Luce 6.36. παρὰ τοὺς πόδας τοῦ Κυρίου καθημένη, καὶ τὸν λόγον
Mat. 5.48. αὐτοῦ ἀκούουσα. Γίνεσθε ἅγιοι, ὅτι ἐγὼ ἅγιός εἰμι· γίνεσθε
Ibid.11.29. οἰκτίρμονες, ὡς ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς· γίνεσθε τέ-
λειοι, ὡς ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς· καὶ, Μάθετε ἀπ'
ἐμοῦ, ὅτι πρᾶός εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ.

ε'. Ὁ δὲ πέμπτος εἶπεν· Ἐγὼ τοὺς Ἀγγέλους θεωρῶ
πάσαις ὥραις ἀνερχομένους καὶ κατερχομένους εἰς τὴν
κλῆσιν τῶν ψυχῶν· καὶ διὰ παντὸς τὸ τέλος προσδοκῶν,
λέγω· Ἑτοίμη ἡ καρδία μου ὁ Θεός.

ϛ'. Ὁ ἕκτος λέγει· Ἐγὼ καθημέραν νομίζω τούτους τοὺς
Mat.11. λόγους ἀκούειν παρὰ τοῦ Κυρίου· Κάμετε δι' ἐμὲ, κἀγὼ ἀνα-
29. παύσω ὑμᾶς. ἔτι μικρὸν ἀγωνίσασθε, καὶ ὄψεσθε τὸ σωτή-
Ioan. 14. ριόν μου καὶ τὴν δόξαν μου. εἰ ἀγαπᾶτέ με, τὰς ἐντολάς μου
15. τηρήσατε. εἰ τέκνα μου ἐστὲ, ὡς πατέρα καλοῦντα αἰσχύν-
θητέ με, ὡς πολλὰ ὑπομείναντα δι' ὑμᾶς· εἰ πρόβατά
Ioan. 10, μου ἐστὲ, τῆς φωνῆς τοῦ ποιμένος ἀκούσατε· εἰ δοῦλοί μου ἐστὲ,
27. τοῖς δεσποτικοῖς ἀκολουθήσατε παθήμασιν.

ζ'. Ὁ ἕβδομος εἶπεν· Ἐγὼ τὰ τρία ταῦτα συνεχῶς μελε-
τῶ, καὶ ἀδιαλείπτως ἐπιλέγω ἐμαυτῷ, ἐλπὶς, πίστις, ἀ-
γάπη, ἵνα τῇ μὲν ἐλπίδι χαίρω, τῇ δὲ πίστει στηρίζωμαι,
τῇ δὲ ἀγάπῃ μηδένα λυπήσω ποτέ.

η'. Ὁ ὄγδοος εἶπεν, Ἐγὼ * [illegible] μὲν τὸν διάβολον θεωρῶ, καὶ
* ἴσ. πε- ὅπου δ' ἂν ἀπέλθω, θεωρῶ αὐτὸν τοῖς ἔσωθεν ὀφθαλ-
ριόντα. μοῖς, καὶ τῷ δεσπότῃ Θεῷ ἐντυγχάνω κατ' αὐτοῦ, ἵνα
ἄπρακτος μένῃ, καὶ ἐν μηδενὶ ἰσχύσῃ, καὶ μάλιστα κατὰ τῶν
φοβουμένων τὸν Κύριον.

θ'. Ὁ ἔνατος ἔφη, Ἐγὼ καθ' ἡμέραν τὴν ἐκκλησίαν τῶν
ἁγίων θεωρῶ, καὶ τὸν Κύριον τῆς δόξης ἐν μέσῳ αὐτῶν
ὑπὲρ πάντας λάμποντα· ὅταν δὲ ἀκηδιάσω ἀνέρχομαι εἰς
τοὺς οὐρανοὺς, καὶ θεωρῶ τὰ κάλλιστα τάγματα τῶν Ἀγγέ-
λων, καὶ τοὺς ὕμνους, οὓς ἀναπέμπουσιν ἀπαύστως τῷ
Θεῷ, καὶ τὰς μελῳδίας· καὶ μετεωρίζομαι ὑπὸ τοῦ φθόγ-
Psal. 18.2. γου καὶ τῆς φωνῆς, ὡς ἐννοῆσαι τὸ γεγραμμένον· Οἱ οὐρανοὶ
διηγοῦνται δόξαν Θεοῦ, καὶ πάντα τὰ ἐπὶ τῆς γῆς σπο-
δὸν καὶ σκύβαλα ἡγοῦμαι.

ι'. Ὁ δέκατος εἶπε, Δοκῶ ἐγὼ τὸν Ἄγγελον τὸν παρακο-
λουθοῦντά μοι θεωρῶ πλήσιον, καὶ τηρῶ ἐμαυτὸν, ἐννοῶν τὸ
Psal. 15.8. γεγραμμένον· Προωρώμην τὸν Κύριον ἐνώπιόν μου διὰ παν-
τὸς· ὅτι ἐκ δεξιῶν μού ἐστιν, ἵνα μὴ σαλευθῶ· φοβοῦμαι οὖν
αὐτὸν, ὡς τηροῦντά μου τὰς ὁδοὺς, καὶ καθ' ἑκάστην ἀνερ-
χόμενον πρὸς τὸν Θεὸν, καὶ ἐμφανίζοντά μου τὰ ἔργα καὶ τοὺς
λόγους.

ια'. Ὁ ἑνδέκατος ἔφη, Ἐγὼ προσποιοῦμαι ἐπιθεὶς τὰς ἀρετὰς,
οἷον τὴν ἐγκράτειαν, τὴν σωφροσύνην, τὴν μακροθυμίαν,
τὴν ἀγάπην, ὡς ἐμαυτὸν ἔχουσα, κυκλούσας με αὐτάς·
ὅπου δ' ἂν ἀπέλθω, λέγω· Ποῦ εἰσὶν οἱ παιδαγωγοί σου,
μὴ ὀλιγωρήσῃς, μὴ ἀκηδιάσῃς, ἔχων αὐτὰς ἐγγύς μου διὰ
παντός· οἷα φίλους ὁμίλει περὶ ἀρετῆς, ἵνα μετὰ θάνατόν σου
μαρτυρήσωσιν ὑπὲρ σοῦ τῷ Θεῷ, ὡς εὗρες ἀνάπαυσιν
ἐν σοί.

ιβ'. Ὁ δωδέκατος ἔφη, Ὑμεῖς μὲν, πατέρες, οὐράνιον ἔχον-
τες πολιτείαν, οὐράνια καὶ τὰ φρονήματα κέκτησθε. καὶ
οὐδὲν θαυμαστὸν ἀπεστραμμένους γὰρ ὑμᾶς ὁρῶ τοῖς ἔργοις,
καὶ τὰ ἄνω διώκοντας· καὶ, τί εἴπω; καὶ τῆς διανοίας
ἐπαίρεσθε· τῇ γὰρ δυνάμει μετατίθεσθε ἀπὸ τῆς γῆς, ὡς ἑαυ-
τοὺς παντελῶς ἀπαλλοτριώσαντες ἐξ αὐτῆς. τί ὅσον
ὑμᾶς ἐποπτεύουσιν Ἄγγελοι, καὶ ἐπουράνιοι ἄνθρωποι· καὶ ὅτε
ἂν ἁμάρτωμεν· ἐγὼ δὲ ὅτι ἐμαυτὸν τοῦ τοιούτου κρίνω
ἀνάξιον. ὅπου δ' ἂν ἀπέλθω ἢ ἐπιστραφῶ, ἔμπροσθέν μου
καθορῶ προλαμβανούσας τὰς ἁμαρτίας μου· καὶ * ὁρῶ * ἴσ. ἐρῶ.
ἐν τε δεξιᾷ καὶ ἀριστερᾷ, ἐν τοῖς καταχθονίοις, ἑαυτὸν
καταδικάσας λέγω· Ἔσῃ μετὰ τούτων, ὧν εἶ ἄξιος, ἐν τού-
τοις γὰρ μικρὸν ὕστερον καταλογισθήσῃ. θεωρῶ οὖν ἐκεῖ, πα-
τέρες, οἰμωγὰς καὶ δάκρυα ἄπαυστα, ἃ οὐδεὶς δύναται διη-
γήσασθαι· θεωρῶ τινας βρύχοντας τοὺς ὀδόντας, καὶ παλ-
λομένους ὅλῳ τῷ σώματι, καὶ τρέμοντας ἀπὸ κεφαλῆς ἕως
ποδῶν. καὶ ῥίψας ἐμαυτὸν ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ σποδὸν κατα-
πασάμενος, ἱκετεύω τὸν Θεὸν, τῶν συμφορῶν ἐκείνων πεῖ-
ραν μὴ λαβεῖν. βλέπω δὲ καὶ θάλασσαν πυρὸς, παφλάζου-
σαν ἀμετρήτως, καὶ φυσῶσαν, καὶ μυκωμένην· ὡς νομί-
σαι τινὰ ἕως τοῦ οὐρανοῦ φθάνειν τὰ μυκήματα τοῦ πυρός·
καὶ ἐν τῷ φοβερῷ ἐκείνῃ θαλάσσῃ ἀνασειομένους ἀνθρώ-
πους, ἐρριμμένους ὑπὸ φοβερῶν καὶ ἀγρίων ἀγγέλων. καὶ
μιᾷ φωνῇ πάντας βοῶντας, καὶ ὀλολύζοντας ὁμοῦ, οἵας
οὐδεὶς ἤκουσεν ἐπὶ γῆς ὀλολυγὰς καὶ φωνάς· καὶ ὥσπερ
φρύγανα πάντας καιομένους· καὶ τοὺς οἰκτιρμοὺς τοῦ Θεοῦ
ἀποστρεφομένους ἀπ' αὐτῶν, διὰ τὰς ἀνομίας αὐτῶν. καὶ
τότε θρηνῶ τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων, πῶς τολμᾷ καὶ
λαλοῦσι λόγον, ὃ προσέχειν τινί· τοσούτων κακῶν ἀποκει-
μένων τῷ κόσμῳ. καὶ ἐν τούτοις μου κρατῶν τὴν διάνοιαν, τὸ
πένθος ἀσκῶ, ὅπερ ὁ Κύριος, ἀνάξιον καὶ τοῦ οὐρανοῦ καὶ Mat.5.5.
τῆς γῆς ἐμαυτὸν κρίνας· λογιζόμενος τὸ γεγραμμένον,
ἐγενήθη μοι τὰ δάκρυά μου ἄρτος ἡμέρας καὶ νυκτός. Psal. 41. 4.

Ταῦτα τῶν ὁσίων καὶ πνευματικῶν πατέρων, καὶ τῶν ὄν-
τως ζητούντων τὸν Κύριον, τὰ ἀποφθέγματα· γένοιτο δὲ καὶ
ἡμᾶς ἀξίους μονίμου καὶ θεαρέστου πολιτείας δέξασθαι.
ἵνα γενόμενοι ἄμεμπτοι, καὶ τέλειοι, καὶ ἀνεπίληπτοι, εὐα-
ρεστήσωμεν τῷ Θεῷ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν. *Quæ
Latinè non exhibeo, quia a Paschasio hîc Latinè expres-
sa habes, & promptum cuique ea cum Latino conferre
textu. Vtinam plures viri docti, si qua ad ad Vitas Pa-
trum eremitarum facientia Græcè habeant, vel publico
donent, vel suppeditent, vt interpretum fides appareat, &
sua historiæ constet auctoritas.*

Aduerte, *me huius libri non nisi duo MSS. nactum
exemplaria, quæ tamen non omnino conueniebant in ca-
pitibus & numeris, nec inter se, nec cum editis. In altero
eorum vetustissimo, hoc præterea caput ante caput 5. in-
terserebatur* : De vilitate vestium. Abbas
Agathon dispensabat semetipsum, & in omnibus
cum discretione pollebat, tam in opere manuum
suarum, quàm vestimento. Talibus enim vestibus
vtebatur, vt nec satis bonæ, nec satis malæ cui-
quam apparerent. Dicebat autem discipulis suis:
Vestis quoque sit monachi, quæ nuditatem & fri-
gorem repellat, non inditi coloris, quâ in iactan-
tiâ elationis, aut in vanitate anima fluctuetur. (*cor-
rexerat hîc sciolus quidam* Indici *pro* inditi. *Sed re-
ctum*, inditi, *id est ascititij*.)

Aduerte *etiam pleraque, quæ cum Ruffino Pascha-
sius habet communia, iisdem ferè verbis apud Ruffinum
& Paschasium haberi.*

DE VITIS PATRVM LIBER OCTAVVS,

AVCTORE PALLADIO HELENOPOLEOS EPISCOP.

INTERPRETE GENTIANO HERVETO.

PRÆLVDIA IN LIBRVM OCTAVVM.

LECTORI.

QVod libro primo & secundo præstitimus, vt auctorum, quorum potiores in iis libris partes erant, peregrinationes sub vnum aspectum ex Annalibus Illustrissimi Cardinalis Baronij exhiberemus, idem hîc præstare conabimur. Accipe igitur Palladij peregrinationem, per annos & loca aliquo modo generatim digestam. Nam reliqua minuta & particulares conuentus in ipsius textu leges. Subiunxi & Melaniæ iunioris varias profectiones, ad lucem Palladij, qui obiter tantùm quædam de eius itinere insinuat. De Melaniâ seniore, cuius etiam Palladius meminit, habes fusè suprà in Præludiis ad librum secundùm, cùm de Ruffini, qui eius libri auctor est peregrinatione egimus, quem Melania lateri comitem hæsisse, & peregrinationis eius fuisse socium, statuit Baronius.

PALLADII HELENOPOLEOS EP. PEREGRINATIO.

Profectio Ægyptiaca.

HOc eodem anno (Christi 388. Siricij Papæ 4. Valentiniani 13. Theodosij 10. Impp.) sub consulatu videlicet Theodosij secundo, Palladius Galata (vt ipse testatur) Alexandriam petiit: qui cum ex iis, quæ ibi eremum Ægypti peragratus vidit, tum ab aliis audiuit, scripsit posteà commentarium ad Lausum Præfectum; quam ob caussam eumdem librum interdum [1] Lausiaca appellarunt, cui & titulus ille præfixus alicubi reperitur, vt [2] Paradisus Heraclidis nominetur. Mansit hic in eremo cum Euagrio Pontico aliquot annis (de triennio ibi confecto ipse meminit.) Porrò Euagrij Pontici consuetudine, Origenis erroribus imbutus est.

Anno Christi 388. Baron t. 4. ad eum an. Pallad. in Lausiac. c. 1. Pallad cap. 12.

[3] Mirati sumus aliquem dubitare, num hic Palladius idem sit cum illo, quem fuisse natione Galatam & professione Origenistam, S. Hieronymus tradit: cùm idem ipse Palladius eo commentario id profiteatur his verbis: *Respondi me esse peregrinum, & de Galatiæ partibus venire, & vnum ex Euagrij fratribus esse confessus sum.* Hæc ipse. Porrò ambos, Palladium scilicet & Euagrium, Origenis erroribus fuisse corruptos, non obscurè tum Hieronymus tum etiam Epiphanius Affirmarunt.

Pallad. cap. 22.

Hieron. procem. aduerſ. Pelag.

Palladius igitur Euagrio inhærens, eiuſdem quoque morbi contagione contabuit: de quo Hieronymus aduerſus Pelagianos agens, hæc habet: *Palladius, ſeruilis nequitia, eamdem hæreſim inſtaurare conatus eſt, & nouam tranſlationis Hebraicæ mihi calumniam ſtruere: num & illius ingenio nobilitatiq́; inuidimus? nunc quoque myſterium iniquitatis operatur,* &c. Ob quam etiam cauſſam S. Epiphanius eumdem in Palæſtinâ iſta docentem deplorans, ait: *Palladium verò Galatam, qui quondam nobis charus fuit, & nunc miſericordiâ Dei indiget, caue: quia Origenis hæreſim prædicat & docet: ne fortè aliquos de populo tibi credito ad peruerſitatem ſui inducat erroris.* Hæc ipſe ſcribens ad Ioannem Ieroſolymitanum epiſcopum, cùm idem Palladius iam deſeruiſſet eremum Nitriæ, & morbi cauſſâ (vt ipſe teſtatur) abiiſſet in Palæſtinam; vbi aliquamdiu moratus, hæreſes docebat Origenis: quem cauendum, Epiphanius Ioannem eius loci epiſcopum quàm primùm admonuit. Cùm verò Origeniſtarum nullum alium nominet, niſi Palladium: certè, & ſi alij eſſent eadem labe conſperſi, tamen non alium quàm ipſum id muneris ſubiiſſe, vt Origenis deliramenta doceret, ſatis apparet. Quamobrem Origeniſtam illum, quem S. Paulam tentaſſe Hieronymus ſcribit, neminem certè præter Palladium tunc in Palæſtinâ morantem fuiſſe conſpicio, de quo iſta in eiuſdem Paulæ epitaphio habet: *Tangam ergo breuiter, quo modo hæreticorum cœnoſos deuitauerit lacus, & eos inſtar habuerit Ethnicorum. Quidam veterator callidus, atque, vt ſibi videbatur, doctus & ſciolus, me neſciente cœpit ei proponere quæſtiones, & dicere; Quid peccauit infans, vt à dæmone corripiatur? In quâ ætate reſurrecturi ſumus? ſi in ipſâ quâ morimur, ergo nutricibus poſt reſurrectionem opus erit: ſi in altera, nequaquam erit reſurrectio mortuorum, ſed transformatio in alios. Diuerſitas quoque ſexus maris & fœminæ erit? Si erit ſequentur & nuptiæ, & concubitus, ſed & generatio; ſi non erit, ſublata diuerſitate ſexus, eadem corpora non reſurgent: aggrauat enim terrena inhabitatio ſenſum multa cogitantem: ſed tenuia erunt, & ſpiritualia, dicente Apoſtolo: Seminatur corpus animale, ſurget corpus ſpirituale. Ex quibus omnibus probare cupiebat, rationales creaturas ob quædam vitia & antiqua peccata in corpora eſſe delapſas, & pro diuerſitate & meritis peccatorum, tali vel tali conditione generari, vt vel corporum ſanitate gauderent, & parentum diuitiis ac nobilitate, vel in morbidas carnes & domos inopum venientes, pœnas priſtinorum luerent delictorum, & præſenti ſæculo atque corporibus quaſi carcere clauderentur.*

Hier. epiſtolâ 27.

Quæ Palladius cum Paulâ.

Sap. 9.

1. Cor. 15.

Quod cùm audiſſet, & ad me retuliſſet, indicans hominem; mihiq́; incubuiſſet neceſſitas nequiſſimæ viperæ ac mortiferæ beſtiæ reſiſtendi, de quibus Pſalmiſta commemorat, dicens: Ne tradas beſtiis animas confitentium tibi: &; Increpa, Domine, beſtias calami, quæ ſcribentes iniquitatem, loquuntur contra Dominum mendacium, & eleuant in exceſſum os ſuum: conueni hominem, & orationibus eius, quam decipere nitebatur, breui interrogatione concluſi, dicens, &c: refert diſputationem tunc cum eo habitam, atque ad poſtremum addit: *Ex quo die ita cœpit Paula hominem deteſtari, & omnes qui eiuſdem dogmatis erant, vt eos voce publicâ hoſtes Domini proclamaret.* Hæc Hieronymus. Sic igitur à S. Hieronymo confutatus Palladius, in ipſum ſtilum conuertit, atque primùm hæc de Paulâ aduerſus eumdem S. Hieronymum in ſuo commentario ad Lauſum effutiit: *Multas feminas vidi, plurimáſque tam viduas quàm virgines noui, inter quas Paulam Romanam, matrem Toxotij, feminam ad genus vitæ, quod eſt ſecundùm ſpiritum, dexterrimo ingenio: cui quidem, quò minùs ei ſe daret, impedimento fuit Hieronymus quidam genere Dalmata, qui mulierem optimâ indole ad genus vitæ perfectum, cùm in eo multos, ne dicam omnes, longiſſimo poſt ſe interuallo videretur poſſe relinquere, ipſe inuidiâ motus ad ſuum peculiare viuendi inſtitutum pertraxit. Eius filia nomine Euſtochium in Bethleem vitam adhuc monachalem exercet: quam quidem ego numquam allocutus ſum: ceterùm fertur inſigni eſſe pudicitia, & regere ſocietatem virginum quinquaginta.* Hæc Palladius: manſiſſe autem ipſum in Palæſtinâ ſaltem vſque ad annum trecenteſimum nonageſimum ſecundùm, inferiùs dicemus ex epiſtolâ Epiphanij ad Ioannem.

Pſal. 73.

Pſal. 67.

Pallad. in Lauſiac. cap 29.

Quæ Palladius in ſanctum Hieronymum.

PROFECTIO IN BITHYNIAM.

A C. 392.

Baron. t. 4. ad annum Chriſti. 388.

Palladius militat inter Catholicos.

Pallad in Lauſiac. c. 22.

AT quid poſteà de Palladio? Accidit quidem, vt recedens è Palæſtinâ in Bythyniam, Catholici hominis perſonam induerit, & inter Catholicos conſueſcens, poſteà in Ioannis Chryſoſtomi epiſcopi Conſtantinopolitani ſe amicitiam inſinuarit. Et vnde hoc, inquies, de conſuetudine cum Ioanne accepiſti? Ex eo potiſſimùm, quòd fauit eidem Ioanni Chryſoſtomo; cui quidem non communione Catholicâ tantummodo coniunctus, ſed & eidem fuit tolerantiâ malorum propinquus: nam quæ ob eiuſdem Ioannis defenſionem paſſus eſt, his verbis ipſe declarat: *De Palæſtinâ autem ad prouinciam Bithyniam veni, in quâ neſcio quo modo, vtrùm ſtudio hominum, an voluntate diuinâ (hoc Deus nouit) epiſcopus vltra meritum meum factus ſum. In qua tempeſtatis illius, quæ ſub S. Ioanne commota eſt, interfui malis, & per decem menſes in obſcuriſſimâ cellulâ occultatus, cœpi illius ſancti dicta reminiſci,* &c.

PROFECTIO IN ASIAM.

ANno Christi 400. Anastasij Papæ 3. Arcadij & Honorij Impp. 6. Synodus est habita Constantinopoli 22. episcoporum in caussa Asianorum episcoporum, cùm Antonini episcopi Ephesini caussa examinata est, & Palladius cum duobus aliis in Asiam destinatus. De qua re ita Palladius, vel quisquis auctor, in dialogo de rebus Ioannis Chrysostomi: *Consilióque Synodi præsenti habito, quosdam ex præsentibus episcopis in Asiam mittit ad testes interrogandos. Tres enim ex omnibus electi sunt, Syncletius Metropolitanus, Hesychius Opariensis, & Palladius Helenopolitanus. His dederat Synodus in mandatis, vt qui intra duos menses non occurrisset Hypapis Asiæ ciuitati ad sua tuenda iura, quòd vicini essent & qui arguebantur, & episcopi reliqui à Syncletio sociísque iudicandi, excommunicatus esset. Descenderunt igitur Smyrnam prænominati episcopi Syncletius & Palladius: Hesychius enim, quòd faueret Antonino, finxit se valetudinarium. Significarúntque continuò per litteras vtrisque partibus aduentum suum, vt concurrentes in memoratam ciuitatem, implerent quæ polliciti fuerant.*

A. C. 400. Baron. t. 5. ad eum annũ. Pallad. in Dial.

Illi ante iudicum aduentum amicitias inierant, partim persuasi auro, partim iureiurando constricti. Congregati igitur in ipsâ ciuitate, iudices ludere se posse putabant dilatione testium, quasi peregrè profecti essent ob varias caussas. Ad hæc iudices accusatorem rogant, intra quos dies adducturus esset testes; se expectaturos pollicentes. Ratus ille eos aeris inclementiam ferre grauiter, ac per id velle discedere (erat enim feruor æstiui Solis) intra quadraginta dies producturum promittit testes; aliàs pœnæ canonum suâ se sponte subiicit. Exspectauère iudices quadraginta dies: cùm ille ad inquirendam dimissus testes, omisit hoc interim, & Constantinopolim venit, illicque delituit. Vbi verò nusquam comparuit, scripsère iudices omnibus Asiæ episcopis, denuntiantes excommunicatum, siue vt desertorem, siue vt detractorem. Post hæc alios quadraginta dies persistentes, cùm ille minimè appareret, Constantinopolim rediêre. Illic inuento Eusebio, ei quæ gesserat exprobrant. Rursus ille infirmitatem corporis allegans, pollicetur testes exhibiturum.

PROFECTIO ROMANA.

QVo etiam tempore, cùm vigeret vehementior in eumdem Chrysostomum persecutio, ex Oriente recedens, Romam se contulit ad Innocentium, à quo vnà cum aliis exceptus est. Et vnde hæc? dices. Testatur id ipse, cùm de Piniano atque eius coniuge Melania iuniore, à quibus exceptus in vrbe fuit, sermonem habens, hæc ait: *Ne nobis quidem certè, cùm plurimi simul essemus, qui Romam propter beatum episcopum Ioannem perrexeramus, exigua præstiterunt: sed dum in illis partibus degeremus, officiosissimo nos susceperunt hospitio, largissimisque sumptibus, cùm inde proficisceremur, honorauerunt.* Hæc ipse.

A.C. 404. Baron. t. 4. ad annum 398. & t. 5. ad annum 404. Pallad. in Lausiac. c. 49.

Quando autem id acciderit, expressum habes in dialogo de rebus eiusdem S. Ioannis his verbis: *Vix mensis effluxerat, cùm Palladius quoque episcopus Helenopoleos* (est enim Helenopolis ciuitas in Bithyniâ, de quâ superiùs) *absque litteris venit, qui & ipse fugisse dicebat vesaniam principum: expressiùs autem atque signantiùs enarrauit omnia, ipsúmque exemplar edicti protulit*, &c Licet hunc, de quo agimus, Palladium diuersum ab illo esse oporteat, qui in eo dialogo interloquitur: etenim tunc primùm Romam se venisse dicit, cùm sub Zosimo Papâ pro pace ecclesiarum eâ functus est legatione. Sed quid tandem? ipsum foris pro tempore mutasse personam potiùs, quàm animum impietate refertum, non leue argumentum est, quòd eo libro, quem post eas turbas conscriptum ab eo constat (nam in eo meminit de Melaniæ obitu, qui contigit post vrbis Romæ excidium) Origenistas complures laudauit, ipsúmque Euagrium Origenis erroribus infamatum ad cælum euexit

Extat t. 1. Io. Chrys. edit. Paris. col. 10. Palladij Romam aduentus.

PALLADII SECVNDVS ROMAM CVM CÆLESTIO in caussâ Pelagij Hæresiarchæ aduentus.

QVadringentesimus decimus septimus Christi annus (Innocentij Papæ 16. Honorij 23. Theodosij 10. Impp.) Honorio Augusto vndecimum & Constantio secundùm consulibus aperitur: quo Pelagius hæresiarcha, cùm accepisset non esse receptam ab Innocentio Romano Pontifice purgationem suam habitam in Concilio Palæstino, sed priori apud eum astrictum teneri damnatione; vt eum falleret, omnem adhibuit fallendi artem: etenim ipse ad Innocentium Papam litteras dedit, quibus profiteretur, se verè esse Catholicum. Dedit & alias de hoc ipso Praylius Ierosolymitanus, quibus legitimè factam Pelagij purgationem significaret. Adiectum, vt vnà cum his mitteretur Romam, qui æquè esset hæresis infamatus Cælestius eius discipulus suam caussam facturus, suósque accusatores ad Sedis Apostolicæ iudicium, quasi calumniis exagitatus,

Anno Christi 417. Baron. to. 5. ad eum annum.

non erit similis illi alteri in conspectu Dei.

Ammon. s. Ruff. l. 3. n. 113. Pelag. libel. 16. n. 4.

2. Ioannes minor Thebæus discipulus abbatis Ammonis, duodecim annis ipsi seni infirmanti fecit obsequium: senex tamen eum vidisset cum laborantem, numquam illi sermonem blandum aut placitum locutus est. Cùm autem de hoc mundo transiret, sedentibus aliis senibus, tenuit manus eius, & dixit ei tertiò, Salueris, salueris, salueris. & tradidit illum senibus, dicens: Ille non homo, sed Angelus est, qui tot annis mihi infirmanti seruiens, nec bonum sermonem audiens, fecit tamen obsequium cum magnâ patientiâ.

Infirmo patienter seruiens instar Angeli est.

Eulogij. Pallad. c. 26

3. Plures igitur diuersis laborantes necessitatibus conueniebant fratres ad sanctum Antonium, inter quos & [2] Eulogius quidam monachus Alexandrinus, cùm alioqui elephantiaco morbo cruciabatur: quos illuc propter huiuscemodi caussam venisse memorabant. Hic Eulogius [3] scholasticus erat, sæcularibus litteris eruditus. Qui immortalitatis desiderio captus, huic mundo renuntiauerat: diuisisque rebus suis omnibus atque dispersis, parum aliquid pecuniarum reliquerat sibi: quibus quia per se operari non poterat, vteretur. Cùm igitur eum quædam animi defectio fatigaret, & neque cum multis in monasterio degere, neque solitariam vitam posset ferre patienter, reperit quemdam publicè in plateâ iacentem, ita inualitudine illâ, quam superiùs dixi, impletum, vt sine pedibus & manibus videretur: cui lingua tantummodò immunis à tantis cruciatibus erat, quâ magis posset ab intuentibus malorum suorum remedium promereri. Cúmque eum assistens vidisset Eulogius, oratione factâ ad Deum, & factâ quadam cum Domino pactione, his alloeutus est verbis: Domine, inquit, Deus, in tuo nomine suscipio istum iam immani valetudine præpeditum, vt propter istum possim & ipse saluari. Adsis ergo mihi, Iesu Christe, atque patientiam in tali ministerio largiaris. Móxque ad iacentem illum ait: Vis frater, suscipio te in domum meâ, & quacumque potero ratione, sostento? Cúmque hæc ille libenter amplecti, si dignaretur, se diceret: Vadam ergo, inquit, & asinum quo veharis adducam. Cui vehementer exultans consensit ægrotus. Idque mox fecit Eulogius, & memoratum ad hospitium suum sine dilatione transuexit. Per quindecim igitur annos iugi curatione & perpetuâ ei sollicitudine seruiebat: per quod omne tempus & ille, cui tantum deferebatur obsequium, cum gratiarum actione cuncta tolerabat, & Eulogij manibus & medicamentis, cibísque & balneis, prout competebat valetudini, curabatur.

Eulogius elephantiacum per 15. annos curat.

Post quindecim verò annos instinctu dæmonis, supradictus ægrotus immemor tot laborum Eulogij, tantorúmque meritorum cœpit ab eo velle discedere, multísque iniuriis atque opprobriis increpare eum, dicens: [4] Fugitiue, qui propriam domum deuorasti, furatúsque es alienam substantiã, in me occasionem salutis tuæ repperisse te credis? Eulogius autem rogabat eum, & satisfaciens animo eius, dicebat: Noli, mi domine, talia loqui, sed dic potiùs quid te contristauerim, & emendo. Elephantiosus autem cum furore dicebat: Vade, nolo istas adulationes tuas; proiice me in publicum, refrigeratione tuâ non egeo. Eulogius autem, Obsecro te, inquit, placare: aut quid te, inquit, cõtristauerim, venerande senex, edicito. Elephantiosus autem asperior in furore, dicebat ad eum: Iam fraudulentas irrisiones tuas non fero, adulationes & subsannationes tuas non tolero. Nec mihi hæc

Eulogius elephantiaci opprobria patienter fert.

arida parcáque vita iucunda est: volo carnibus saturari. Cúmque ei exhibitæ a viro patientissimo Eulogio carnes fuissent, cœpit iterùm proclamare: Non potes, inquit, meæ satisfacere voluntati, neque tecum solitarius habitare præualeo: populum videre, ad publicum ire desidero. Dicit ei Eulogius: Ego adduco tibi multitudinem fratrum. Rursus ferocior ac pæne blasphemus ægrotus, Nec, inquit, faciem tuam videre volo. & adducis mihi similes tuos, solius panis deuoratores: cõcutiénsque semetipsum, inquietâ voce clamat, dicẽs: Hic esse nolo, ad publicum ire desidero. O violentia! In eum locum me proiice, vnde me sustulisti. Tanta ergo erat eius insania, adeóque sensus eius infirmi, quodammodò & * mores peruerterat dæmon, vt & laqueo se forte suspendisset, si manus, per quas hoc facere posset, habuisset.

* *fortè* humores.

Ad monachos itaque vicinos pergit Eulogius, ita dicens eis: Quid faciam, quia elephantiosus iste penitùs desperare me fecit? Dicunt ei: Quam ob caussam? Respondit eis: Quia dura sunt quæ mihi conatur imponere, & quid agam ignoro: proiiciam ne eum? Sed aliter Deo dexteras dedi: de hoc satis vereor. Non proiiciam eum, sed tot ac tanta iterùm dierum ac noctium mala ferre non possum. quid de ipso igitur à me fiat, ignoro. Ad quem illi his verbis loquuntur: Dum adhuc viuit & superest Magnus ille, sic enim vocabatur, Antonius, ascende ad eum, ægrúmque naui impositum, in monasterium eius defer, exspectans ibi donec speluncam suam egressus adueniat. Quem cùm videris, referes ista quæ pateris, atque ab eo consilium postulabis: quidquid tibi super hoc dixerit, facies, & eius monitionibus acquiesces, sciens à Deo iuberi tibi, quod ille præceperit.

Beatus Antonius dictus Magnus.

Mox igitur sermonibus fratrum libenter instructus, supradictum ægrum blandis precibus superans, littorali nauiculæ imposuit: sustulítque de ciuitate per noctem & ad discipulorum sancti Antonij habitaculum duxit. Euenit autem, vt alio die vespertinis horis superueniret illuc beatus Antonius, referente mihi Cronio, quòd chlamyde ex pellibus factâ indutus aduenerit. Solebat autem veniens ad monasterium fratrum, vocare ex ipsis Macarium, eúmque his verbis interrogare: Venerunt adhuc aliqui fratres? Et ille venisse dicebat. De Ægypto, inquit, sunt, an de Ierosolymâ? Hoc autem signum ab his iusserat dari, vt quoties aliqui non satis digni colloquio ipsius venirent, aduenisse Ægyptij dicerentur: quoties autem sancti quidam & spirituales viderentur viri, venisse de Ierosolymâ nuntiarentur.

Qui Ægyptij, qui Ierosolymitani monachi dicebantur Antonio.

Tunc ergo veniens iuxta consuetudinẽ suam, cùm interrogaret vtrùm Ierosolymitæ illic fratres essent, an Ægyptij? Respondit Macarius, dicens: Ex vtroque illic quosdam genere vidisse se. Cùm autem dixisset illi sanctus Antonius: Fac illis lætitiam, & sumant cibum, & vnà cum eis, oratione completâ, iubebantur discedere: ne verò eùm Ierosolymitas venisse didicisset, per totam noctem cum eis sedens, ea illis quæ saluti eorum proficerent loquebatur. Memoratâ igitur nocte eum consedisse referebant, & vnumquemque ad se de his qui conuenerant, euocasse. Cúmque à nullo quis illic Eulogius vocaretur, audisset ipse in tenebris propriâ voce suâ illum ter nomine vocauit. Cui cùm supradictus scholasticus nõ responderet, putans quòd alter aliquis Eulogius vocaretur, dicit ei rursus: Te voco Eulogi, qui ab Alexandriâ ciuitate venisti. Dicit ei Eulogius: Quid quæso iubes? Et Antonius, Quid, inquit,

Antonius Eulogij præsentiam diuinitus nouit.

huc

hnc venisti? Respondit Eulogius, dicens: Qui tibi nomen meum reuelare dignatus est, ipse etiam & aduentus mei caussam procul dubio reuelauit. Tunc ille, Quare, inquit, veneris scio, sed ante omnes hos fratres, vt omnes audiant, refer. Iussus igitur à magno Antonio seruus Christi Eulogius, retulit ante omnes: Istum elephantiosum in plateâ publicâ repperi proiectum, cuius curam nullus hominum gerebat: & promisi Deo, vt deseruirē ęgritudini eius quomodo possē, & ego per illum, & ille per me saluaretur. Ex quo autē pariter sumus quintus decim' annus est, sicut & vestræ sanctitati credo omnia reuelata. Quia igitur post plurimos annos cùm à me nihil mali pertulerit, variis me procellis ac tēpestatibus vexat: ob quod & ego ipsum à me proiicere cogitaui: propterea ad sanctitatem tuam veni, vt quid ex hoc faciam, digneris me tuis edocere consiliis, & orationibus adiuuare. Pessimis enim motibus totus fatigor & crucior. Cui hæc tunc Antonius seuerâ atque iracundâ voce respondit: Tu illum à te proiicis, Eulogi? sed ille eum non proiicit, qui eum à se factum esse cognoscit. Proiicis eum? meliorem te inueniet: & eliget Deus, qui colligat destitutum. Cúmque perterritus ad hæc Eulogius verba tacuisset, relicto rursus sanctus Antonius Eulogio, cœpit ægrotum propriis sermonibus verberare, & hæc ad eum cū clamore maximo loqui: Elephantiose, cœno & luto horride, nec terrâ digne nec cęlo, non desinis iniuriam Dei vociferari? Nescis quod qui ministrat tibi Christus est? Quēadmodum ausus ès contra Christum talia loqui? Nam propter Christum se iste seruitio tali & obsequiis subiugauit, quem & ipsum mordaci sermone laceratum reliquit. Conuersísque verbis ad alios fratres, ad vnumquemque ita, vt ratio singulorum exigebat, locutus, rursus ad Eulogium & ad ægrotum redit, dicitque eis: Ne quis vestrûm, ô filij, quóquam se vertat, neuter ab altero separetur, sed ad cellam vestram, in quâ per tantum tempus vixistis, redite in pace, omnem tristitiam deponentes. Iam nunc enim ad vos Dominus Deus mittet: nam tentatio ista ideircò accidit vobis, quia ad finem vitæ ambo venistis, etiam vterque vestrûm merebitur coronari. Nihil ergo aliter feceritis, ne si fortè Angelus veniens, vos in eo, quem dixi, loco inuenire non possit, vtrique coronis fraudemini. Qui cum ad cellam suam velociter redeūdo redintegratâ pace venissent, intra quadraginta dies Eulogius prior obiit, & post aliquot dies supradictus defecit ægrotus, animo vehementer incolumis. Cronius autem cùm plurimum temporis in Thebaidis fuisset locis, ad monasteria Alexandrina descendit: euenítque, vt ad illum occurreret diem, qui vnius quidem quadragesimus, alterius autem tertius celebratus tunc à fratribus dicebatur. Cùm igitur Cronius hoc audisset, obstupuit: sumptóque Euangelio sancto, atque in medio fratrum posito, eum sacramento ipsis per ordinem cuncta exposuit, dicens: Horum omnium quæ commemoraui, interpres ipse fui sermonum, eò quòd Græcè loqui sanctus Antonius nesciebat. ego autem vtramque linguam noueram, atque inter ipsos loquebar: Illis quidem Græco, isti autem Ægyptio ore respondens.

Eulogius ab Antonio consilium poscit.

Antonius vtrumque inter se cōciliat

Commemoratio defunctorum.

Cronius interpres Antonij.

4. Hoc quoque Cronius ipse nobis referebat, quòd ei sanctus Antonius in illâ ipsâ nocte, quâ beatum Eulogium dimisit, dixisset, quia per totum annum deprecatus fuisset, vt ostenderentur ei pèr reuelationem loca peccatorum atque iustorum. Et se vidisse dicebat procerum quemdam vsque ad nubes gigantem, tetri coloris, extensas habentem ad cælum manus, atque infra pedes ipsius lacum ad speciem maris fusum, vbi tamquam aues inquietas animas volantes vidit Antonius: & illæ quidem quæcumque supra ipsius manus capútque volabant, conseruabantur: quæcumque autem sub manibus ipsius repertæ fuissent, mergebantur in lacum. Vocem autem tunc talem sibi venisse referebat: Has omnes animas, quas volantes vides, scias animas esse iustorum, quæ in paradisi habitatione requiescunt: illæ autem animæ aliæ ad inferna mittuntur, quod patiuntur quicumque carnali obedierint voluntati, & quicumque iracundiam retinentes, reddere malis paria tentauerint.

Antonij Idem in Vitâ Antonij c.38.

Antonij visio de animabus iustorum & damnatorũ

5. Referebant autem nobis tam Cronius, quàm sanctus Hieraa, atque alij plures vicini fratrum, ista quæ dicam. Quidam senex dixit: Quia si sciat monachus esse aliquē apud quē proficere possit, sed necessaria corporis cum labore habet, & proptereà non vadit ad eum, huiusmodi monachus non credit esse Deum.

Incerti.

Profectus etiam apud egenos quærendus.

6. Dixit quidam senex: Qui vult eremum habitare, debet esse doctor, non qui doctrinâ egeat, ne detrimentum sustinere videatur.

Incerti. Pelag. libel. 10.n.50.

Quòd infirmitas corporis prosit animæ. Cap. 20.

1 MAgnus quidam senex infirmanti discipulo suo dixit: Ne contristeris, fili, ex infirmitate vel plagâ corporis tui. Summa enim religio est, vt in infirmitate quis gratias agat Deo. Si ferrum es, per ignem amittis æruginem: si verò aurum es, per ignem probatus, a magnis ad maiora procedis. Ne anxieris ergo, frater: si enim te Deus vult in corpore torqueri, tu quis es qui eius voluntati resistas aut molestè feras? Sustine ergo, & roga Deum, vt quæ ipse vult, illa concedat.

Incerti. Ruff. l. 3. n.157. Pelag. libel. 7 n.16. titulo Syncletiæ

Virtus in infirmitate perficitur.

2. Quidam senex cùm frequenter infirmaretur corpore & langueret, contigit vt vno anno nulla cum ægritudo contingeret: & proptereà flebat & grauiter ferebat, dicens: Reliquisti me, Domine, & noluisti me præsenti hoc anno visitare.

Senis. Ruff. l. 3. n.158. Pelag. libel. 7.n.41.

De timore Dei. Cap. 21.

1 ABbas Piemon requisitus à fratre, quemadmodum anima resisteret, & timere Deum non vult. Et respondit senex: Anima quidem vult timere Deum, sed necdum tempus est. Timor enim Domini, magna perfectio est.

Piemonis.

2. Quidam frater à sene requisiuit, dicens: Quomodo timor Dei venit in animam? Et ait senex: Si quis priùs humilitatem possederit, vt neminem iudicet vel condemnet, vel largitor sit eleemosynarum, & vt nihil habeat, tunc venit timor Dei in animam.

Incerti. Pelag. libel. 1.n.19.

Timor Dei ex humilitate.

3. Dixit senex: Timor, & humilitas, & egestas victualium maneant in te.

Incerti. Pelag. libel. 1.n.13.

4. Frater quidam interrogauit senem, dicens: Vnde est, abba, cor meum durum, & non timet Deum? Dixit ei senex: Puto, quòd si homo teneat increpationem in corde suo, possideat timorem Domini. Dixit ei frater: Quid est increpatio? Ait senex: Vt in omni re increpet homo animam suā, dicendo ei: Memor esto, quoniam oportet te Deo occurrere. Dicit autem & hic: Quid ego volui cum homine? Existimo autem, quia si quis in his permanet, veniet ei timor Dei.

Incerti. Pelag. libel. 3.n.22.

Memorem sit Deo aliquādo occurrēdũ.

Cap. 22. *De Pœnitentiâ.*

Pimenij. 1 REquisiuit quidam frater abbatem Pimenium, dicens: Quid est pœnitentia? Cui senex respondit: Pœnitentia peccatorum est vlterius non peccare. *Hodie reuertendum.* Hæc enim vox ad hominem semper clamat vsque ad vltimam respirationem: Hodie conuertimini, ne vobis repentina mors tamquam fur superueniat.

Eiusdem. 2. Abbas Pimenius dixit cum gemitu: Omnes virtutes ingressæ sunt in cellam meam, præter vnã virtutem, & ex eius labore stat homo. Interrogauerunt eum fratres: *Magna virtus sui reprehensio.* Quæ est ista virtus, abba? Respondit senex: Vt semper seipsum reprehendat homo.

Cap. 23. *Quòd per Pœnitentiam vno die potest homo reconciliari Deo.*

Incerti. Ruff. lib. 3. n. 166. Ioan. libel. 1. n. 16. 1 QVidam ex patribus de aliquo referebat episcopo, eò quòd audisset duos ex plebe suâ viros esse nimiæ impuritatis, & adulteros. Rogauit ergo Deum, vt si ita esset, agnosceret. Cùm ergo post oblationem consecratam vnusquisque ad communionem accederet, *Merita & demerita communicantiũ episcopus quidam ex vultu post Communionem agnoscit.* per singulorum facies intelligebat & animos. Peccatorum enim facies, nigras inspiciebat vt carbones, & oculos sanguine repletos: alios verò vidit clarâ facie, & vestibus albis indutos. Cùm autem corpus Domini suscepissent, in quorumdam vultibus lumen, in quorumdam verò flamma videbatur. Vt autem agnosceret de illis, quorum crimen audierat, Communionem illis porrexit: & vidit vnum ex illis clarâ facie & honorabili, albisque vestibus circumdatum; alterum verò nigrum, & horribili vultu. Et postquam diuini mysterij gratiam susceperunt, vnum lux quædam illuminauit, alterum autem quasi flamma succendit. Orauit ergo episcopus Deum de singulis, quæ ostensa fuerant, se edoceri. *Iustus communicans clarâ facie apparet, nigrâ peccator.* Adstans autem angelus Domini, dixit ad eum: Omnia quæ de istis audisti, vera sunt. Sed ille vnus in sordibus suis adhuc permanet, & in voluntate peccandi: ideò illum nigrâ facie, & flammâ succendi vidisti. Ille autem alter similis illi quidem erat: sicut audieras: sed ideò illum clarâ facie illustrari vidisti, quia recordatus eorum quæ priùs fecerat, & abrenuntians illis malis operibus, cum lacrymis & gemitibus Dei misericordiam postulabat: promittens, vt si præterita illi fuissent dimissa peccata, vlterius ad eadẽ non rediret: & ideo prioribus criminib⁹ deletis, ad hãc gratiam, quam vidisti, peruenit. Cùm autem episcopus de gratiâ Dei miraretur, eò quòd non solùm de tormentis tam turpis vitæ hominem liberum statuerit, sed & tanto honore decorauerit, respondit Angelus: Bene miraris, homo enim es. Nam Dominus noster ac vester, naturaliter bonus & humanus est cessantibus à peccatis, & pœnitentibus in confessione: quia non solùm tormenta dimittit, sed & honore efficit dignos. Ioan. 3. Sic enim Deus dilexit homines, vt Vnigenitum suum daret pro peccatoribus, & pro ipsis ad mortem destinaret. Qui ergo, cùm inimici eius essent, mori pro ipsis elegit: *Dei bonitas superat omnia peccata.* quanto magis miseretur eorum, cùm illius proprij sint? Hinc ergo scias, quòd nulla peccata hominum Dei bonitatem vincunt, si tantummodò per pœnitentiam vnusquisque, quæ prius fecerat, aboleuerit mala. Misericors enim est Deus, & infirmitatem generis humani scit, & passionum fortitudinẽ, & diaboli virtutem vel malitiam: & cadentibus quidem hominibus in peccatum, tamquam filiis indulgens, exspectat emendationem: pœnitentibus verò, tamquam languidis compatitur & miseretur: & mox soluens peccata eorum, iustorum illis etiam præmia tribuit. Audiens autem episcopus, miratus est nimis, & glorificauit Deum, manifestans omnibus quæ facta sunt.

2. Abbas Paulus Simplex habebat hanc gratiã, vt ingredientes in ecclesiam sedens adspiciens, ex ipsâ facie eorum, vniuscuiusque cogitationes, siue malæ siue bonæ essent, sentiret. Pauli simplicis. Ruff. lib. 3. n. 167. Pelag. libel. 18. n. 20. Cùm ergo aliquando venissent ad ecclesiam, vidit eos clarâ facie & læto animo ingredi, & Angelos eorum cum gaudio pariter cum ipsis. Vnum autem vidit nigrum & nebulosum habentem corpus, & dæmones hinc atque inde trahentes eum ad se, misso fræno in naribus eius, & Angelum sanctum eius de longè sequentem, tristem. Beatus ergo Paulus cœpit flere amarissimè & pectus suum tũdere, sedens ante ecclesiam, propter eum quem talem aspexerat. Omnes autem alij senes videntes eum sic flentem, cœperunt rogare, vt si quid in illis vidisset, manifestaret, aut cum illis ingrederetur in congregationem. Ille autem noluit ingredi, sed semper flebat propter eum quem sic viderat. Post paululum autem, cùm absolutâ congregatione discederent, iterùm omnium vultum circumspiciebat, si tales egrederentur, quales ingressi sunt. Et vidit illum, quem antè viderat nigrum & nebulosum, egressum clarâ facie & candido corpore, dæmones de longè sequentes eum; sanctum autem Angelum eius prope eum, hilarem & gaudentẽ super eum nimis. *Lætatur Angelus de digna Communione sui clientis.* Tunc sanctus Paulus exurgens, cum gaudio vociferabatur, benedicens Dominum, ac dicens: O quanta misericordia & benignitas Dei est, quanta eius miseratio est! Et ascendens in altiorem locum, voce magnâ dicebat: Venite, & videte opera Dei: venite, & videte quemadmodum omnes homines saluos vult fieri, & ad agnitionem veritatis venire. 1 Tim. 2. Venite, adoremus eum, dicentes: Quia tu solus potes peccata dimittere. Cùm autem omnes conuenissent, exposuit eis Paulus quæ vidisset antequam ingrederetur in ecclesiam, & quæ posteà: & petebat illum fratrem quem sic viderat, vt ei manifestaret cogitationes & actus suos, vel quemadmodum tantam commutationem illi Deus donasset. Ille verò ante omnes cœpit referre, dicens: Ego homo sum peccator, & multis temporibus semper fornicationi fui deditus: ingressus autem nunc in ecclesiam Dei, audiui verba quæ locutus est Dominus per prophetam Isaiam, dicens: Mundi estote, & tollite malitias de animabus vestris ante cõspectum oculorum meorum. Isai. 1. Discite benefacere, quærite iudicium. *Ex lectione sacræ Scripturæ peccator compungitur* Et si fuerint peccata vestra vt coccinum, vt nix dealbabuntur. Si volueritis & audieritis me, bona terræ comedetis. Ego verò fornicator compunctus in hoc sermone Prophetæ, & ingemiscens intra pectus meum, dixi ad Dominum: Domine, tu es qui venisti saluare peccatores: hæc ergo quæ nunc per prophetam promisisti, opere comple in me indigno & peccatore. Ecce enim amodò profiteor tibi, & promitto ex toto corde, quia vlteriùs hoc malum non faciam, sed renuntio omni iniustitiæ, & amodò tibi seruio in conscientiâ mundâ. Ab hodie ergo, Domine, & ab hac horâ suscipe me pœnitentem, & adorantem te, & abrenuntiantem omnibus peccatis. Iuraui & statui apud me, seruare omnes Psal. 118.

iustifica

iustificationes tuas. Sub hac sponsione egressus sum de ecclesiâ, statuens apud me nihil de prioribus peccatis vlterius facere. Quod cùm audissent omnes, clamauerunt vnâ voce ad Dominum, dicentes: Quàm magnifica sunt opera tua Domine! omnia in sapientiâ fecisti. Psal. 103.

Cap. 24.

Quod & in proposito pœnitentiæ si transeat homo, tamen suscipiatur.

Pimenij. *Etiam pœnitentia proposita sua profecit.*

1 VEnit quidam frater ad abbatem Pimenium dicens, quod grandem tribulationem passus esset. Dicit ei senex: Fuge de loco illo, quantũ tribus diebus & tribus noctibus ambulare potes: & fac annũ, integrâ ieiunans vsque ad noctẽ. Cui ille: Si mortuus fuero antequã vnus annus trãseat, quid de me fiet? Dixit abbas Pimenius: Confido in Deum, quia si tu cum tali proposito à me fueris egressus, vt hoc facias, etiam si mox mortuus fueris, cum desiderio bono suscipietur pœnitentia tua apud Deum.

Incerti. Ruff. l. 3. n. 517.

2. Quidam frater sedebat in cellâ suâ in Ægypto, in magnâ humilitate præcipuus, & habebat sororem in ciuitate meretricem, quæ multis animabus perditio fuerat. Frequenter autem insultabant senes fratri illi, & vix potuerunt persuadere illi, vt veniret ad illam: quatenus per admonitionem eius posset peccatum, quod per eam fiebat, euincere. Cùm ergo venisset ad locum, quidam ex notis eius videns eum, præcessit & nuntiauit illi, dicens: Ecce frater tuus venit ad te. Illa autem præ gaudio relictis amatoribus suis, quibus ministrabat, capite discooperto ad occurrendum fratri egressa est. Dum ergo tentaret eum amplecti, dixit ei: Soror mea charissima parce animæ tuæ, quoniam propter te multi pereunt, & quemadmodum poteris sufferre amara illa & æterna tormenta? Illa autem contremiscens, dixit ad eum: Scis, frater, quia est mihi salus vel amodò? Cui ille: Si volueris, est salus. Illa autem iactans se ad pedes fratris, petebat vt eam secum duceret in desertum. Cui frater: Vade, cooperi caput tuum, & sequere me. Cui illa: Eamus, oportet me enim deformari inter homines nudo capite deambulantem, quàm in officinam peccati mei iterùm ingredi. Dum verò pariter ambularent, monebat eam ad pœnitentiam. Videns autem quia quidam obuiarent sibi, dixit ei: Quoniam non omnes sciunt, quòd soror mea es, paꝛum de viâ secede, donec transeant. Et pòst, transgressis illis, vocauit eam, & dixit: Eamus, soror, viam nostram. Illâ autem non respondente, perquirens inuenit eam mortuam, & vestigia pedum eius sanguine plena, erat enim discalceata. Cùm autem senibus renuntiasset factum, contendebant inter se de salute eius. Manifestauit autem Deus vni seni de ipsâ, eò quòd nulla cura fuit illi in itinere de corporali vsu, sed vulnus proprium neglexit, & suspirauit in tam grandi perditione, ideò pro deuotione cordis eius suscepit Deus pœnitentiam eius.

Frater sororẽ meretricẽ ad melior ẽ frugem reducit memoriâ æternorum tormẽtorum.

Cap. 25.

De impugnatione dæmonum.

Incerti. Ruff. l. 3. n. 173. Pelag libel. 15. n. 58.

1 QVidam frater requisiuit à sene, dicens: Cur abba, à dæmonibus impugnamur? Respondit senex: Quoniam arma nostra abiecimus, id est pœnitentiam, humilitatem, obedientiam, & penuriam.

Sisois.

2. Frater quidam abbatem Sisoium requisiuit, dicens: Putas, abba, sic modò persequitur nos diabolus, sicut antiquos? Respondit: Magis modò homines nostræ ætatis persequitur, quia appropinquant genera pœnarum, vbi ille cum legionibus suis angustatur, dum scit stagnum, vbi in igne & sulfure arsurus erit: ideò hominibus infestatur. Nec tamen infirmos quosque dignatur appetere, quos vbi voluerit, citò subuertit: sed fortes magis ac magnos supplantare per diuersa præcipitia aggreditur. Ruff. l. 3. n. 174. Pelag libel. 15. n. 45. *Dæmon viris magnis insidiatur.*

3. Abba Pimenius requisiuit abbatem Abraham: Quemadmodum nos dæmones impugnant? Ait senex: Dæmones nobiscum non pugnant, quia voluntates eorum facimus: sed nostræ nobis voluntates, dæmones facti sunt, & tribulant nos. Vnde Apostolus: Caro concupiscit aduersus spiritum, spiritus autem aduersus carnem, vt non quæcumque vultis, illa faciatis. Nam vis scire cum quibus dæmones pugnauerunt? cum abbate Moyse, & similibus eius: nos autem voluntates cordis nostri impugnant. Abraham. Pelag lib. 10. nu. 62. Galat. 5. *Quosdã dæmones, quosdã sua voluntas impugnat.*

4. Quidam frater requisiuit abbatem * Achillem: Quemadmodum aduersum nos possunt dæmones? Respondit senex: per voluntates nostras. Et adiecit, dicens: Ligna Libani dixerunt: Quam grandia sumus & alta, & paruissimo ferramento incidimur. nihil ergo ei demus ex nobis, & nos non poterit incidere. Venerunt ergo homines, & fecerunt in securi manubrium ex ipsis lignis, & ita inciderunt. Ligna ergo sunt animæ; securis, diabolus: manubrium, voluntas nostra est. Per malas ergo voluntates nostras incidimur. Achillis * al. Achilleum. *Mala voluntas, diaboli manubrium.*

Qualiter homo in se mortificare vitia potest. Cap. 26.

1 QVidam frater requisiuit abbatem Moysen, dicens: Quomodo potest se homo mortificare? Dixit ei senex: Nisi quis arbitratus fuerit, se habere iam triennium in sepulchro, ad hunc sermonem peruenire non potest. Moysis. Pelag libel. 10 n. 63. *Iam triennio te sepultum cogita.*

2. Abbas Pimenius dixit: Ille monachus potest tamquam mortuus huic sæculo esse, qui duas res horruerit, id est, carnis suæ requiem, & vanam gloriam. Pimenij. *Quis sæculo mortuus.*

3 Senex quidam dixit: Tunc erit monachus liber ab omnibus, cùm in opere tantùm intentus est bono. quando enim bona opera exercet, veniens diabolus locum non inuenit, & discedit: si autem malum opus exercet, veniens frequenter, & impugnat eum, & in deteriora subuertit. Incerti. Ruff. lib. 3. num. 179. *Monachus bono operi sit semper intentus.*

4. Beatus Antonius monebat discipulum suum, dicens: Horre ventrem tuum, & necessitates huius sæculi, & concupiscentiam malam, & honorem tamquam absens de hoc sæculo; & requiem possidebis. Antonij. *Quomodo requies possideatur.*

De perseuerantiâ. Cap. 27.

1 ABbas Antonius dixit: Monachus si paucis diebus laborat, & iterùm relaxatur; & rursus laborat, & inde negligit: hic nihil agit, nec patientiæ perseuerantiam possidebit. Antonij. *Perseuerãter laborandum.*

2. Dixit senex: Quid est opus, incipere artificium, si non discat perficere illud? Nihil est ergo quod incipitur, & non perficitur. Incerti. *Operis perfectio.*

De labore sanctorum. Cap. 28.

1 QVidam senex dixit: Vsque tunc laboret homo, vsquequò possideat Christum. Qui Senis.

autem

Ruff. lib. 5. num. 160. *Etiam sollicitis laborandum.* autem semel illum adeptus fuerit, iam non periclitatur. Permittitur tamen laborare, vt rememorans tribulationem laboris, vndique semetipsum custodiat, timens ne tantos labores amittat. Nam & filios Israël ideò Deus per desertum quadraginta annis circumduxit, vt rememorantes viæ tribulationem, nollent redire retrorsum.

Incerti. 2. Quidam frater requisiuit senem: Quemadmodum laborant postulantes de remissione peccatorum? Respondit senex: Antequam perueniat in eos gratia quæ operetur pro labore ipsorum, ipsi pallidi & in labore sunt: super quos verò ex priori patientiâ iam gratia Christi peruenit, isti florent, & exultant animæ eorum, & facies eorum clara est sicut sol, cùm nubes non habet, & lucet: quando verò sol nube cooperitur, pallescit: sic & anima, quando passiones eam & tentationes obscurant. Quæ autem per gratiam Dei

Psal. 20. mundata est, ita fulget sicut scriptum est: Magna est gloria eius in salutari tuo.

Incerti. 3. Item dixit: Quamuis laborent hìc sancti viri, tamen & aliquam requiem possident, quoniam liberi sunt à cogitationibus huius mundi.

Incerti. Ruff. lib. 5. n. 181. Pelag. libel. 17. n. 19. 4. Quidam frater requisiuit à sene, dicens: Quemadmodum nunc laborantes in cõuersationibus viri, non accipiunt gratiam sicut antiqui. Ait enim senex: Tunc erat charitas, & vnusquisque proximum suum sursum trahebat: nunc verò postquam charitas refrigiuit, singuli proximos suos ad inferiora deducunt; & ideò gratiam Dei non merentur.

Cap. 29. *De exhortatione doctrinæ.*

Pimenionis. 1 INterroganti cuidam abbatem Pimenionem de duritiâ cordis, respondit senex, dicens: Natura aquæ mollis est, & lapidis dura: si autem frequenter aqua stillat super lapidem, stillando perforat illum. Sic & verbum Dei dulce & molle est; nostrum autem cor, durum. Homo ergo audiens frequenter aut meditans verbum Dei, dat locum timori Dei ingredi in eum.

Frequenter auditũ verbum emollit durũ cor.

Cap. 30. *De curiositate vitandâ.*

Incerti. 1 SEnex quidam dixit: Non oportet monachum requirere qualiter sit ille, aut quemadmodum ille: quia per interrogationem huiusmodi abstrahitur ab oratione, & defluit in detractiones & verbositates. vnde nihil est melius, quam tacere.

Non inquirẽdũ de aliis.

Incerti. 2. Frater quidam requisiuit à sene, dicens: Si venerit frater aliquis, sermones mihi deforis inferens alienos: iubes vt dicam illi, quatenus mihi illos non afferat? Ait senex: Nihil dicas, quia nec nos potuimus obseruare. Cauendum est ergo, ne fortè dicentes proximo, Hoc ne facias; nos idem vel peiora posteà facimus. Cui frater: Quid ergo oportet facere? Et senex: Si voluerimus, inquit, tacere, exemplum solum sufficit proximo.

Taciturnitate quandoq; proximus docetur.

Cap. 31. *De contentione vitandâ.*

Senis. Ruff. lib. 5. n. 185. 1 QVidam senex dixit: Si quis tecum aut de Scripturis, aut de quacumque causâ locutus fuerit, ne contendas cum eo: sed si quidem benè dicit, consenti ei; si verò malè, dic illi: Tu scis quomodo loquaris. Ait Apostolus: Noli con-

2. Tim. 2. tendere verbis. Hæc obseruans, & humilitatem possidebis, & odium vitabis. Nam si persistas contendens, & vis defendere sermonem tuum, nascitur inde scandalum. Frequenter ergo dum laudas alterum, fit etiam ex subtilificatione contentio. De quacumque autem re, si grauiter contenderis, non paruam noxietatem senties, & nullo modo requiem possidebis. Magis stude custodire silẽtium, & de nullo esse sollicitus. Attende meditationi tuæ, cum timore Dei exurgens tam manè quàm vesperè, & impetum inimicorum non timebis.

Contentio vitanda.

De silentio. Cap. 32.

1 BEatus Antonius discipulo suo solebat dicere: Si affectaueris silentium, ne arbitreris te exercere virtutem, sed indignum te proloqui confitere. Antonij.

2. Cùm quidam frater abbati Sisoi dixisset: Volo animam meam saluare; respondit: Quâ ratione possumus animam nostram saluare, cùm lingua nostra aperto ostio sæpè prosiliat? Sisois. Pelag. libel. 11. n. 27. *Os animæ ostium claudendum.*

3. Quidam frater interrogauit senem, dicens: Vsquequò seruandum est silentium, pater? Respondit senex. Vsquequò interrogeris. In omni enim loco si taciturnus fueris, requiem possidebis. Incerti. Ruff. lib. 5. nu. 186. *Ex taciturnitate requies.*

4. Dixit senex: Peregrinatio est tacere.

5. Dixit quidam senex: Peregrinatio quæ propter Deum fit, bona est, si habuerit & silentium: nam fiducia non est peregrinatio. Incerti. Pelag. libel. 4. nu. 144. titulo Sisois.

6. Abbas Arsenius solebat dicere: Peregrinus monachus in alienâ terrâ nullius caussæ mediator accedat: & quietem poterit adipisci. Incerti. Arsenij. *Vnde quies.*

7. Abbas Ampo dicebat: Sicut apis quocumq; vadit, mel operatur: ita & monachus quocumque pergit, si propter opus Dei perrexit, dulcedinem bonorum actuum potest afferre. Ampo. Ruffin. l. 5. num. 189. titulo Incertis.

De fugiendo clericatus honorem. Cap. 33.

1 ABbas Theodorus cùm esset in Scithi diaconus ordinatus, nullatenus permanere acquiescebat, sed multis locis fugiebat. Et iterùm senes reducebant eum, dicentes: Ne derelinquas locum tuum. Quibus ille ait: Permittite me deprecari Deum, si me iubet ministrare loco meo. Et orauit sic: Domine, si voluntas tua est, vt in ordinatione meâ persistã, ostende mihi. Et ostensa est illi columna ignea, à terrâ vsque ad cælum pertingens, & vox ad eum: Theodore, si potes fieri sicut columna ista, vade & ministra. Sufficit quòd Leuitis & sacerdotibus per Moysen dictum est, vt mundo corde & corpore, innoxiis manibus & vestimento mundissimo, pro filiis Israël offerrent sacrificia. Quod ille audiens, vltrà nullatenus acquieuit. Sed cùm venisset in ecclesiam, deprecabantur eum, vt si non ministraret, vel calicem teneret. Qui non acquieuit, dicens: Si mihi de hac re ampliùs verbum feceritis, discedo hinc: & sic eum dimiserunt. Theodori. *Theodorus ex humilitate diaconi officium exercere renuit.* *Theodori humilitas detrectantis ad ministrare Sacramenta.*

2. Abbas Isaac audiens, quia presbyterum eum patres volebant facere in Scithi, fugit in Ægyptũ & ingressus in agrum, latuit inter herbas. Contigit autem vt patres, qui sequebantur eum, in eodem agro requiescerent, quia iam nox erat, & dimiserunt asinum, vt pasceretur. Ille autem peruenit pascendo ad locum, vbi latebat abbas Isaac. Et manè facto, quærentes asinum, inuenerunt & senem: & mirati sunt. Cùm autem vellent eum ligare: dicit eis: Iam non fugio, quia scio ex iussione Dei esse; & quocumque fugero, ad hoc peruenturus sum. Isaac. Ruff. l. 5. n. 22. *Isaac honoris presbyterij fugiens, mirabiliter proditur.*

3. Abbas Motois venit aliquando de loco qui Motois.

vocatur

Ruff. lib. 3. n. 188. Pelag. libel. 15. nu. 17.

vocatur Ragita, in partibus Gebilonis. erat autem cum eo etiam discipulus eius. Videns autem illum episcopus loci illius, tenens eum, inuitum presbyterum fecit. Et dum pariter comederent, dicit ei episcopus: Indulge mihi, abba: scio enim quia hunc honorem nolebas, sed ego a te benedici desiderans, hoc facere præsumpsi. Cui senex pro humilitate ait: Et mea cogitatio parum volebat, sed in hoc laboro, quia diuidi habeo à fratre qui mecum est, & solus non sufficio orationes meas implere. Dixitque ei episcopus: Si scis eum dignum, ordinabo & ego illum. Respondit abbas Motois: Si quidem dignus sit, nescio; vnum tamen scio, quia melior est me. Ordinauit autem & illum. Vterque tamen ita permanserunt vsque ad finem suum, vt ad altare, quantum ad oblationem sacrandam, numquam accederent. Vnde dicebat senex: Confido in Deum meum, quia non habeo grande iudicium propter ordinationem hanc, quia oblationem offerre non præsumpsi: nam ordinatio illorum est, qui sine culpà sunt, iusti & immaculati; ego autem me benè cognosco.

Motois ab presbyterum à fratre diuisi manet.

Ordinatio & altare est immaculatorum.

Caput 34.

De eremo; & quare fugerunt in solitudinem.

Arsenij. Pelag. libel. 17. n. 5. *Cur quis simul cũ Deo & hominibus esse non possit.*

1. ABbas Arsenius ab abbate Marco requisitus est aliquando, cur fugeret homines. At ille respondit: Scit Deus quia diligo homines, sed cum Deo pariter & hominibus esse non possum. Supernæ enim multitudines ac virtutes, vnius sunt voluntatis; homines verò & multas habent voluntates, & varias: & ob hoc Deum relinquere, & cum hominibus esse non possum.

Eiusdem. Ruff. lib. 3. n. 192. *Arsenius occasionem conuersationis capiat, ne videatur ab hominibus.*

2. Quidam fratres dum linum ex Thebaidà pergerent comparare dixerunt: Per occasionem beatum Arsenium videamus. Quod cùm Daniel discipulus eius ei nuntiasset, præcepit vt pro quâ causâ illic aduenissent de Alexandriâ, ab eis inquireret. Cùm ergo nuntiasset, quòd propter linum pergerent comparandum, respondit Arsenius: Ergo faciem meam non videbunt, quia non propter me, sed propter suum opus aduenerunt. Vade itaque, & susceptis eis fac obsequium, ac dimitte eos, dicens: Quia senex non potest vobis occurrere.

Besarionis Ruff. lib. 3. n. 194. Ioan. lib. 3. nu. 1. *Frater silentij amans.* *Mortuus fœmina apparet.*

3. Abbas Besarion dum deambularet cum discipulo suo per eremum, venerunt ad quamdam speluncam. Et ingressi ibi, inuenerunt fratrem sedentem, & funiculum operantem, qui neque respexit in eos, neque salutauit eos, neque aliud locutus est eis. Dixit ergo abbas Besarion ad discipulum suum: Eamus hinc, quia non vult hic senex loqui nobiscum. Et profecti sunt ad Ioannem abbatem. Cùm autem reuerterentur, venerunt ad eamdem speluncam, & dixit abbas Besarion: Ingrediamur iterùm ad hunc fratrem, si forte vel modò persuadeat illi Deus, vt loquatur nobiscum. Et cùm ingressi fuissent, inuenerunt eum mortuum. Et dixit discipulo suo: Veni, frater, componamus illum, quia propter eum Deus huc transmisit nos. Cùm autem sepelirent eum, inuenerunt quia mulier esset: & admirati sunt, & dixerunt: Quia magna misericordia Domini est, quia & mulieres colluctantur, & vincunt dæmonia. Et glorificantes Deum qui est protector omnium, ad propria redierunt, narrantes quæ viderant.

Quæ sit obseruantia eremitæ.

Cap. 35. Moysis. Ruff. lib. 3. n. 196. *Quæ quatuor monacho obseruanda.*

1. ABbas Moyses ad solitarios solebat proferre sermonem, dicens: Quatuor sunt principalia obseruantiæ regularis, id est, tacendi, seruandi mandata Dei, humiliandi semetipsum, & angustia paupertatis. Tres autem has virtutes homo difficilè possidet, vt semper lugeat, & semper suorum memor sit peccatorum, & omni horà ponat sibi præ oculis mortem.

Antonij.

2. Beatus Antonius solebat dicere: Patres antiqui egressi sunt in desertum, & ipsi sani effecti, facti sunt medici: & reuersi, alios sanauerunt: ex nobis autem si quem egredi contigerit in desertum, antequam ipsi sanemur, curam aliis adhibemus: & reuertitur ad nos infirmitas nostra, & fiũt vltima nostra peiora prioribus, propter quod dicitur nobis: O medice, prius tibi curam impende. Lucæ 4.

Qui sint similes vnius meriti fratres.

Cap. 36. Pimenionis. Pelag. libel. 10. n. 52. *Qui tres vnius meriti fratres.*

1. QVidam frater interrogauit Pimenionem abbatẽ, dicens: Qui sunt vnius meriti fratres? Respondit senex: Si fuerint tres simul, vnus quidem in omni verbo vel opere quiescens, alter autem infirmans & gratias agens, tertius verò cum mundà conscientià illis obsequium faciens: hi tres vnius meriti sunt.

Incerti.

2. Dixit senex: Iniuriari, aut mentiri, aut periurare, alienum à Christo est. Per has quatuor res anima maculatur, id est, si amicitiam quis cum potentibus habuerit, concupiscentiis carnalibus studens, vel si de proximo suo detractauerit, aut si per ciuitatem ambulans, oculos suos non custodierit: & si quamcumque notitiam cum muliere habuerit.

Quibus anima maculetur.

Arsenij. Ruff. lib. 2. nu. 38. Pelag. libel. 18. nu. 2.

3. Beatus Arsenius referebat, quòd cùm in propriâ cellâ resideret, vocem sibi audiret dicentem, vt egrederetur foràs propter opera manuum cõtemplanda. Et egressus, vidit hominem quemdam aquam de puteo haurientem, atque in vas perforatum mittentem, & aqua egrediens, refundebatur in puteum. Et iterùm parum progressus, vidit Æthiopem ex lignis à se concisis sarcinam facientem. quàm cùm tentasset, & importabilem sensisset, alia iterùm ligna super ea congessit. Similiterq; tentans, cum nec mouere potuisset, tamen alia addere ligna non destitit. Et iterùm progressus Arsenius, vidit ante portam ciuitatis duos iuuenes sedentes in equis: qui lignum transuersum portantes, ingredi non poterant ciuitatem. Lignum enim, quod ab eis portabatur, non eos permittebat intrare, & sequi vel humiliare alteri alter non volebat, & ita foris ciuitatem vterque remanserunt. Ille verò, qui hoc sancto Arsenio in spiritu ostendebat, dixit ei. Hic, quem priùs vidisti aquam de puteo haurire, & de vase perforato rursum in puteũ fundere, similitudo est hominis facientis eleëmosynã, qui bonum opus imitatur efficere: sed quia in aliis operibus sæpè committit iniquitatẽ, propter hęc mala illud parum boni se coinquinãs, perdit. Ille autem, quem vidisti ligna concidere, & grauem sarcinam addidisse, faceréq; grauiorem, homo est in peccatis plurimis cõstitutus, qui post pœnitentiam aliud super peccatis suis onus augmẽtat. Hi vero, quos trãsuerso ligno renitente, ciuitatẽ non posse ingredi cõspexisti, sunt qui iugum miserabile videntur ferre superbiã, & alteri se humiliare noluerunt, vt per hoc emendati, viam Christi humilem sequerentur: atque ideò extra regnum Dei tam hi quàm illi remanserunt.

Arsenij visio de tribus hominum generibus. *Visionis explicatio.*

Sisois. Pelag libel. 10 n 56 titulo *Pastoris.* *Hereditas pauperibus vtiliter datur.*

4. Interrogauit frater abbatem Sisoium, dicēs: Dimissa est mihi hereditas à parentibus meis: quid faciam de illâ? Respondit senex: Si dixero, Da illam in ecclesiam clericis, illi epulantur ex ipsâ. Si dixero, Da illam consanguineis tuis, nullam habebis mercedem. Si ergo vis implere mandatum diuinum, da hanc pauperibus & egenis, & perfectus eris.

Cap. 37.

Temporalis profectus derelinquendus est propter amorem charitatis.

Sisois. *Ira fugâ quandoque reprimenda.*

1. ABbas Sisoius dixit: Cùm fuissem aliquando in mercatu, & sportellas meas fratri venderem, videns quia iracundia approximabat mihi, dimisi vascula mea fugiens.

Ioannis. *Iræ occasio vitanda.*

2. Dixit abbas Ioannes: Ascenderam aliquando per viam eremi in Scithi, texens plectam: & audiui camelarium loquentem sermones varios, & ne fortè irascerer, dimisi plectam meam, & fugi.

Pimenij. Ruff. lib. 3. n. 201. Pelag libel. 17 n. 10. Ioan. 15. *Quid animā pro amico ponere.*

3. Interrogauit frater abbatem Pimenium, dicens: Quid est quod Dominus dixit: Maiorem charitatem nemo habet, quàm vt animam suam ponat quis pro amicis suis? quomodo hoc facit? Respondit senex: Si quis audit verbum malum à proximo suo, & dum possit similia respondere, pugnat tamen in corde suo portare laborem, & vim sibi facit, ne respondeat malum, vt contristet illum: iste talis animam suam ponit pro amico suo.

Macarij. *Dæmon malorum superseminator.*

4. Abbas Macarius dixit: Si reminiscimur malorum quæ ab hominibus patimur, perdimus memoriæ virtutem. Item dixit: Si autem recolimus malorum, quæ nobis à dæmonibus mittuntur, sine perturbatione erimus, scientes quòd ab initio bona Deus creauit, diabolus verò mala superseminauit. En sunt perditiones innumeræ. Et addidit, dicens: Culpa est monachi, si læsus a fratribus, primus in charitate purgato corde non occurrit. Nam Sunamitis non meruisset recipere Elisæum prophetam in domum suam, nisi quia cum nullo alio habuit caussam. Sunamitis enim in personâ est animæ, Elisæus verò in personâ Spiritus sancti figuratus: quia nisi pura sit anima, non meretur suscipere Spiritum Dei. Ita ira inueterata excæcat oculos cordis, & animam excludit ab oratione.

Ioan. libel. 1. n. 7. titul. *Incerti.*

Cap. 38.

Quid lamentatio vel paupertas, quæ fit propter Deum, operetur.

Antonij. *Lacrymarū virtus.* Isaiæ 38.

1. SAnctum Antonium requisiuit frater, dicēs: Quid faciam pro peccatis meis? Respondit: Qui vult liberari à peccatis, fletu & planctu liberabitur ab eis: & qui vult ædificari in virtutibus, per fletum lacrymarum ædificatur. Ipsa laudatio psalmorum, planctus est. Memento exemplum Ezechiæ regis Iudæ, sicut scriptum est per Isaiam prophetam: qui flendo non solum sanitatem recepit, sed etiam per quindecim annos augmentum vitæ promeruit, & superuenientem hostis exercitum, videlicet centum & octogintaquinque millium, per lacrymarum eius rigationem, virtus Domini in mortem prostrauit. Sanctus Petrus apostolus flendo recepit, quod in Christum negando commiserat. Maria, quia cum lacrymis rigauit pedes Domini, meruit audire, se optimam partem elegisse. Ipse timor Domini sanctus permanens in sæculum sæculi.

Macarij. *Quis monachus non moritur.*

2. Beatus Macarius dixit: In veritate, si facta est monacho despectio quasi laus, paupertas sicut diuitiæ, inopia sicut epulæ, numquam moritur. Impossibile est, benè credentem, & piè colentem Deum, cadere in passionem immundam & in errorem dæmonum.

Cap. 39.

In hac vitâ homo requiem inuenire non potest.

Sisois. Ioan. 9. *Semper armanda anima.*

1. ABbatem Sisoium requisiuit frater: Post quātum tempus debet homo à se abscindere passiones? Respondit: Scriptum est in Euangelio, Quia peccatores Deus non audit; sed qui cultor Dei est, & voluntatem eius facit. Ideò cùm venerit impugnatio, abscinde illā, quia fragilis est anima: antè armetur quàm à peccatis inquinetur.

Pimenij. Ruff lib. 3. n. 100. Pelag. lib. 9 n. 5. *Vnde quies.*

2. Abbatem Pimenū interrogauit frater: Quid faciam, quia conturbant me cogitationes sedentem in cella? Respondit: Neminem despicias, nullum diiudices, de nullo malè loquaris: & Deus dabit tibi requiem, & statuet sessionem tuam sine conturbatione. Custodiam enim seniorum, & quietem ipsorum considera. Meditare in diuinis officiis, & scias horas canonicas die ac nocte. Timor Domini non discedat à corde tuo: & non glorieris, neque te æstimes cum iustis: & ex omni virtute tuâ custodi, vt non facias propriam voluntatem.

Eiusdem. Ruff lib. 3. n. 64. titulo *Incerti.* *Feruor spiritus.*

3. Idem dixit: Sicut ad succensam ollam muscæ non appropinquant, si verò tepida fuerit, incidūt in eam, & faciunt vermes: ita & monachum succensum igne diuini Spiritus, dæmones fugiunt; tepidum verò illudunt & insequuntur.

Cap. 40.

Vnde vitia oriuntur.

Antonij. Psal. 65. *E ventre pleno vitia exeunt.* Matth. 15. Psal. 72.

1. SAnctum Antonium requisiuit frater: Quomodo Deus repromittit bona animæ per assiduitatem Scripturarum, & non vult anima in bonis permanere, sed declinat ad transitoria, caduca, & immunda? Respondit: Ad hoc iungitur quod Psalmista ait: Iniquitatem si conspexi in corde meo, non exaudiet Deus. Ignoras quòd cùm venter plenus fuerit escâ, statim ebulliunt magna vitia, quæ Saluator noster per Euāgelium prædixit: Non coinquinat, quod in os intrat, animam hominis: sed de corde exeunt, quæ in interitum demergunt hominem. Vide quid dixerit primùm: Cogitationes malæ, homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falsa testimonia, & blasphemiæ. Quia qui necdum gustauit dulcedinem cælestium, vt ex toto corde exquirat Deum, ideò ad immunda reuertitur. Quis poterit rectè dicere, Vt iumentum factus sum apud te, & ego semper tecum?

Cap. 41.

Qualiter virtutes obtinere oportet.

Incerti. Psal. 80.

1. QVemdam senem requisiuit frater, dicens: Doce me, pater. Et dixit ei: Vade, ama tibi ipse vim facere. Euagina gladium tuum, & exi in bellum. Dixit ei frater: Non me permittunt cogitationes. Respondit senex: Scriptum est: Inuoca me in die tribulationis tuæ: eripiam te, & glorificabis me. Inuoca ergo Deum, & eripiet te.

Incerti. Pelag libel. 10. n. 94.

2. Perrexerunt duo fratres ad vnum senem sanctum in Scithi sedentē singularem; dixitque vnus ex illis: Abba, omne vetus & nouum Testamentū memoriter didici. Dicit ei senex: Implesti aërem verbis.

Non ex sermone sed ex virtute regnum Dei. 1. Cor. 4. Rom. 2.

verbis. Et alter dixit:Ego & vetus & nouum Testamentum totum scripsi,& penes me habeo. Et huic respondit:Et tu impleſti feneſtras tuas chartis. An ignoratis qui dixit: Regnum Dei non eſt in ſermone,ſed in virtute. Et iterùm: Non auditores legis iuſti ſunt apud Deum, ſed factores legis iuſtificabuntur. Inquirebant ergo ab eo viam ſalutis. Ille autem dixit eis: Initium ſapientiæ timor Domini,& humilitas cum patientiâ. Omnibus his inſertis vtentibus,pauca ſufficiunt.

Psal. 110.

Cap. 42

Quomodo in cœnobiis viuendum sit.

Agathonis. Ruff. l. 3. n. 191. Pelag. lib. 10. n. 8.

1. CVm quidam adoleſcens frater abbatem Agathonem requireret, dicens: Volo permanere cum fratribus;dic mihi quomodo habitem cum ipſis? Reſpondit ei ſenex: Obſerua præ omnibus hoc, vt qualis primo die ingrederis apud ipſos, talis reliquum peragas tẽpus,& cum quiete adimplebis peregrinationem tuam.cuſtodi enim, ne quando fiduciam loquendi aſſumas, dicente Apoſtolo: Nemo militans Chriſto, implicat ſe negotiis ſæcularibus.

Primus nouitium feruor semper retinendus. 2. Tim. 2.

Eiusdem. *Instar columnæ immobilis esse.*

2. Item dixit Agathon: Si habitas cum proximo,eſto ſicut columna lapidea:quæ ſi iniuriatur, non iraſcitur:ſi glorificatur,non extollitur.

Nesteronis. Pelag. libel. 15 n. 30.

3. Abbas Pimenius abbatem Neſteronem ſedentem in cœnobio requiſiuit,dicẽs:Vnde adeptus es hanc virtutem, frater, vt quotieſcumque tribulatio contigit in cœnobio, neque loquaris, neque mediator accedas? Et cùm nollet dicere, poſteà compulſus à ſene, dixit: Indulge mihi, abba, quia in principio quando ingreſſus ſum, dixi cogitationi meæ: Ecce tu & hic aſinus eſtis pares. Sicut enim hic aſinus vapulat, & non loquitur;iniuriatur,& nihil reſpondet:ita ergo eſto & tu, nam ſic dicit & pſalmus:Vt iumentum factus ſum apud te,& ego ſemper tecum.

Contra tribulationes cogita. Ego & asinus vnà sumus. Psal. 72.

Anub. Ruff. lib. 3. n. 199 penè ad verbum. Pelag. libel. 15. n. 11.

4. Cùm aliquando gens Mazicorum in Scithi ſuperueniens, multos ex patribus occidiſſet, abbas Pimenius vnà cum alio patre ſeniore, nomine Anub, & cum aliis quinque patribus fugiens inde,venit ad locum qui dicitur Terenuthi:& inuenerunt ibi templum antiquum deſertum, & manſerunt in eo hi ſeptem pariter,donec cognoſcerent vbi vnuſquiſque in Ægypto manſurus eſſet.Decreuerunt autem inter ſe,dicentes:Septimanâ hac vnuſquiſque requieſcat apud ſe, & alter ad alterum non loquatur. Cùm autem id facerent, erat in templo illo ſtatua cuiuſdam idoli. abbas ergo Anub exurgens, manè lapidabat eam in facie:& veſperè veniens,dicebat ad eam: Peccaui, indulge mihi. & ſic fecit per totam hebdomadam. Die autem Sabbati cùm veniſſent pariter, dixit ei abbas Pimenius: Quid voluiſti hac totâ hebdomadâ facere, vt homo fidelis diceres idolo, Indulge mihi? Dixit ei ſenex Anub: Hoc ego propter vos feci. dicite mihi, numquid quando hoc idolum lapidabam, locutum eſt aut iratum? aut quando indulgentiam petebam, numquid exaltauit ſe aut gloriatum eſt? Cui abbas Pimenius reſpondit:Non vtique. Tunc dixit ſenex: Fratres ecce ſeptem ſumus, ſi vultis ergo pariter manere, vt lucrum animæ faciamus, ſit idolum nobis iſtud in exemplum, ne quando iniuriatur aliquis,iraſcatur; ne quando ab eo venia petitur,glorietur,aut extollatur:ſi autem ita non vultis,vnuſquiſque vadat, quò vult. At illi prouicientes ſe in terram, ſpoponderunt ſe ita facturos: & ſic permanſerunt per multos annos, cum magnâ humilitate & abſtinẽtiâ,vnum ex ipſis facientes diſpenſatorem. Et erat eis perfectio vna, & vnum deſiderium: & quidquid poſitum eſſet in menſâ, reficiebantur,nullo dicente: Adfer nobis illud: aut, Iſtud nolo comedere. Quatuor ſiquidem horas dormiebant in nocte,& quatuor pſallebant, & quatuor operabantur. In die verò per interualla horarum officiis diuinis inſiſtebant, operantes & legentes, & fundentes folia palmarum, vſque ad horam nonam. Poſt hoc verò victum ſibi præparabant,colligentes quaſdam herbas terræ.

Anub, more lapidis nec iratus nec motus, fratres suo exemplo statuæ docet.

Ratio viuendi Anub cũ sociis.

Quæ sit obseruantia spiritualis disciplinæ.

Cap. 43.

Serapionis.

1. QVidam frater requiſiuit ſanctum Serapionem abbatem, habentem ſub regimine ſuo decem millia monachorum, dicens: Alij fratres de cœnobio elegerũt me,vt ego illis præcipiam;oſtende mihi,quomodo iubes:Reſpondit Serapion: Durum eſt meum fortaſſe imperium. Nam Dominus noſter Ieſus Chriſtus per Euangelium ſuum inſtruit,dicens:Si diligitis me, mãdata mea ſeruate.Et cùm diſcipuli de primatu inter ſe diſceptarent,quis eorum eſſet ſenior,ait ad eos:Si quis voluerit inter vos maior fieri,erit veſter miniſter, & quicumque voluerit in vobis prior eſſe,erit omnium ſeruus, Petrus apoſtolus in epiſtolâ ſuâ monet paſtores:Paſcite qui in vobis eſt gregem Dei,prouidentes,nõn coactè, ſed voluntariè ſecundùm Deum:nec turpis lucri gratiâ, ſed forma eſtote gregis, & cùm apparuerit princeps paſtorum, percipietis immarceſcibilem gloriæ coronam. Ita facito priùs quod præcipis, vt non tantùm illis præcepta,ſed formulam præbeas, vt tua imitentur exempla. Ne ſis mercenarius,ſed paſtor ouium: quia Saluator noſter beatum dixit,quem conſtituit ſuper familiam ſuam, vt det illis cibum in tempore.

Qualis esse debeat prælatus. Ioan. 14. Marc. 10. 1. Pet. 5. *Qui præcipit, exẽpla præire debet.* Mat. 24.

Syluani.

2. Interrogauit abbas Moyſes abbatem Syluanum, dicens: Poteſt homo per ſingulos dies apprehendere conuerſationis initium? Reſpondit: Oportet enim apprehendere vnumquemque aliquid ex omnibus. Surgens manè, ſumat initium ſapientiæ: in omni virtute, & in omni mandato Dei,in magnâ patientiâ,& longanimitate,& charitate Dei,cum humilitate animæ & corporis, in multâ ſuſtentatione & commoratione cellæ, in oratione & deprecatione,cum gemitu,cum puritate cordis & oculorum, & cuſtodiâ linguæ ac ſermonum, in abrenuntiatione rerum materialium, deſideriorum carnis, cruciationem habentes in certamine,in continentiâ ſpiritali & agone pugnæ,in pœnitẽtiâ & luctu, in ſimplicitate animæ & taciturnitate,in ieiuniis & vigiliis nocturnis,in operatione manuũ, ſecundùm quod dicit apoſtolus Paulus,operãtes manibus veſtris,in fame & ſiti, in frigore & nuditate, in laboribus & anguſtiis & perſecutionibus, in foueis & ſpeluncis & cauernis.Eſto factor verbi, & non auditor tantùm,operans talentum in duplum,habens veſtem nuptialem, firmatus ſupra firmam petram. Eleemoſyna & fides non te derelinquant. Cogitans eſto,omni die mortem vicinam eſſe:& quaſi iam clauſus in monumento, nihil de hoc ſæculo cures, quia ſollicitudo ſæculi & cupiditas diuitiarum, hæ ſunt ſpinæ,quas Dominus cauere dixit in Euangelio, quæ bonum ſemen ſuffocant. Inedia eſcarum,humilitas & luctus non recedant à te: quia Dominus diſſipat oſſa hominum ſibi

Manè bona proposita statuenda. 2. Cor. 11. Iacob. 1. Ruff. lib. 5. n. 206 titulo *Incerti.* Pelag. libel. 10. n. 63. titulo *Moysis.* Luc. 8.

placentium. Timor omni horâ permaneat in te, (Isaiæ 36.) sicut scriptum est: Propter timorem tuum, Domine, in vtero concepimus, & doluimus, & peperimus spiritum salutis. Hæc ergo, & si qua alia virtus est, in his prospice; & ne te mensures cum magnis, aut iustum te æstimes: sed te crede inferiorem esse totius creaturæ, id est, viliorē quouis (Galath. 6.) homine peccatore. Qui se existimat aliquid esse, cùm nihil sit, ipse se seducit. Non diiudices proximum, neque despicias aliena delinquentium, sed tua plange peccata, & de nullius hominis actu sollicitus sis. Esto mansuetus spiritu, & non iracundus. Nihil in corde tuo, neque odium, neque contra inimicū aliquid sine caussâ habeas: neque despicias eum in tribulatione eius, neque reddas malū pro malo, sed esto pacificus cum omnibus: hoc est vinculū perfectionis. Non te credas malum facienti, neque congaudeas ei qui fecit proximo suo malum. Non detrahas alij. quia Deus iudex & testis est in omnibus. Ne oderis aliquem (Matth. 7.) propter peccatum eius, quia scriptum est: Nolite iudicare, vt non iudicemini. Dum alium arguis, vide ne peiora committas. Non despicias peccātē, sed ora pro illo, vt Deus illi det conuersionem ad pœnitentiam: & si audieris de aliquo, quòd agat iniqua, responde dicens: Numquid ego horum sum iudex? homo sum peccator, mortuus sub peccatis meis. Mortuus enim caussam non habet curare pro aliquo. Qui hæc omnia procurat & cogitat, operarius est omnis iustitiæ, du de Christo redemptore nostro Propheta denuntiet, di- (Psal. 21.) cens: Ego autem sum vermis, & non homo. Et (Abac. 2.) alius propheta Abacuc dicit: Lapis de pariete clamauit, & scarabeus de ligno loquitur: nos verò dum in multis extollimur, in multis supplantamur. Qui verò hæc custodit, viuit sub gratiâ & virtute Domini nostri Iesu Christi.

Cap. 44. *De meditationibus duodecim anachoretarum.*

ANachoretæ aliquando sapientes, sancti & spiritales, duodecim numero, congregati in idipsum, expetierunt a semetipsis, dicere vnumquemque quæ emendauerit in cellâ suâ, & quam meditationem meditatus sit spiritaliter.

1. Et dixit primus, qui & senior eorum: Ego, fratres, ex quo cœpi quiescere, totū crucifixi meipsum his quæ extrinsecus sunt actionibus, remi- (Psal. 2.) niscens quod scriptum est: Dirumpamus vincula eorū, & proiiciamus à nobis iugum ipsorum. Et velut murum faciēs inter animum & corporales (*Ab exterioribus animus sequestrandus.*) actus, dixi in mente meâ: Quemadmodum is qui intra murum est, stantem foris non videt: sic nec tu velis exteriores actus adspicere, sed teipsum intuere, sustinens quotidie spem Dei. Sic autem habebo malignas cogitationes aut malas concupiscentias, sicut serpentis & scorpionum prolem. Si quando autem eas in corde meo nasci sensero, attendens illas cum comminatione & irâ arefacio eas: nec vmquam cesso, irascens corpori & menti meæ, nequid prauum faciat.

2. Secundus ait, ego dixi: Ex quo renuntiaui (*Semper te incipere cogita.*) terræ: Hodie renatus es, hodie cœpisti seruire Deo, hodie hîc inhabitare cœpisti: sic esto quotidie peregrinus, & crastino liberandus. hoc mihi quotidie consulebam.

3. Tertius dixit: Ego diluculò adscendo ad Deū (*Diluculò ad Deū ascendendum.*) meum: & adorans illum, iacto me in faciē meam, confitendo culpas meas: & sic descendens, adoro angelos Dei, rogans illos supplicare Deo pro me, & omnem creaturam. Et cùm ista adimpleuero, vado ad abyssum: & quid Iudæi faciunt, Ierosolymis euntes, concidentes se, & lacrymantes ac lugentes casum patrum suorum. Hoc ego circuiens & exspectans, propria membra tormentis subdo, & cum plorantibus ploro.

4. Quartus ait: Ego sic sum, ac si in monte oliuarum sedens cum Domino & discipulis eius. Et dixit mihi: Nullum agnoscas secundum carnem, (*Cælestium cogitatio.*) sed cum his esto semper cælestis conuersationis imitator, sicut bona Maria Magdalena ad pedes Iesu sedens, & verba eius audiens. Efficiamini (Matth. 5.) sancti & perfecti sicut & Pater vester qui in cœlis est. &, Discite à me, quia mitis sum, & humilis (Matth. 11.) corde.

5. Quintus ait: Ego Angelos adspicio, adscendentes & descendentes ad vocationem animarū, (*Memoria finis.*) & semper finem meum opperior, dicens: Paratum (Psal. 10.) cor meum Deus, paratum cor meum.

6. Dixit sextus: Ego per dies singulos statui verba mea audiri à Domino, putans mihi dici: (*Consideratio præsentia Dei nobiscum.*) Laborate propter me, & ego quiescere faciam vos. Adhuc modicùm decertare, & videbitis salutare meum, & gloriam meam. Si diligitis me, si filij mei estis, ad patrem rogantes reuertimini. Si fratres mei estis, erubescite pro me, quemadmodum propter vos multa perpessus sum. Si oues meæ estis, Dominicam passionem sequimini.

7. Septimus ait: Ego ista assiduè meditor, & (*Fides, spes, charitas, semper sint in mente, &c.*) sine intermissione colloquor mihi fidem, spem, & charitatem: vt spe quidem gaudeam, dilectione verò neminem aliquando contristem, & fide corroborem.

8. Octauus ait: Ego volentem diabolum ex- (*Vigilantia contra diabolum.*) specto, quærentem quem deuoret. Et vbicumque ierit, exspecto illum interioribus oculis meis, & & Dominum Deum aduersus illum interpello, vt sine effectu maneat, & in nullo præualeat, maximè in timentibus Deum.

9. Nonus ait: Ego quotidie ecclesiam intelle- (*Cælestis gloria exspectatio.*) ctualium virtutum exspecto, Dominum gloriæ in medio earum video super omnes splendētem. Quando autem abscedam ab eo, ascendo in cælum, exspectans admirandas pulchritudines Angelorum, & quos emittunt hymnos incessabiliter Deo, & dulces eorum cantilenas: differórque sonis ac vocibus & suauitate, vt libeat reminisci quod scriptum est: Cæli enarrant gloriam Dei, & (Psal. 18.) opera manuum eius annuntiat firmamentum. Et omnia quæ super terram sunt, sicut cinerem & stercora opinor.

10. Decimus ait: Ego Angelum meum assisten- (*Angelus custos verendus.*) tem mihi iuxta me exspecto: & custodio memetipsum, quod scriptum est reminiscens: Prouide- (Psal. 15.) bam Dominum in conspectu meo semper, quoniam à dextris est mihi, ne commouear. Timeo igitur eum, vt custodientem vias meas, & quotidie adscendentem ad Deum, & insinuantem actus meos & verba.

11. Vndecimus ait: Ego personam imponens (*Virtutū personas animo circumuolutare.*) virtutibus, veluti si abstinentiæ, castitati, benignitati, dilectioni, in meipsum feci: & circumdans mihi illas, & vbicumque iero, dico mihiipsi: Vbi sunt sequaces tuæ? Ne pusillanimis sis, ne deficias, habens iuxta te ea semper. Quæcumque libent, loquere de virtute, vt post mortem testificentur de te coram Deo, quia inuenerunt requiem in te.

12. Duodecimus ait: Vos quidem, partes, cælestem habentes conuersationem, cælestem & sapien

sapientiam possideris. Nihil mirum. Eleuato vos operibus video, & superiora sectantes. Quid dicam? Virtute enim etiam transpositi estis terram, vosmetipsos ex toto alienantes ab eâ. Quid dicam? Vos terrenos angelos, & cælestes homines dicens, non peccauerim. Ego verò me his indignum iudicans, video quòd peccata mea, vbicumque iero, præcedunt me semper ad dexteram & ad sinistram: in infernum verò adiudicaui meipsum, dicens: Esto cum his quibus dignus es, istis post modicum annumeraberis. Video igitur ibi pares gemitus & incessabiles lacrymas, quæ à nullo referri queunt. Aspicio quosdam stridentes dentibus, & salientes toto corpore, & trementes à capite vsque ad pedes. Et iactās me super terram, & amplectens cinerem, deprecor Deum, numquam casuum me illorum experimenta accipere. Video & mare ignis bullientis immensibile, & circumstentes & mugientes, vt putent aliqui vsque ad cælos attingere fluctus ignis, & in tremendo illo mari innumerabiles homines deiectos ab agrestibus: & vnâ voce omnes illos clamantes & vlulantes simul, quales nemo super terram vlulatus & voces vmquam audierat, & sicut arentia omnis virgulti cremare: misericordiâ autem Dei auerti eure se ab illis propter iniustitias eorum. Et tunc lamento genus hominum, quòd audeat loqui vel cuilibet attendere, tantis mundo repositis malis. Et in his teneo mentem meam, luctum meditans, quod ait Dominus, indignum me cælo & terrâ iudicans, reputánsque quod scriptum est: Factæ sunt mihi lacrymæ meæ panes die ac nocte. Psal. 41.

Profunda humilitas, excrementorum in carpare meo. [margin note, partly illegible]

Hæc sapientium & spiritualium responsa patrum. Et veniat & in nos digna memoria, vt narrationem conuersationis opere ostendere possimus, vt facti inuituperabiles, & perfecti, & irreprehensibiles, placeamus Saluatori nostro. Cui est honor & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

IN LIBRVM SEPTIMVM
DE VITIS PATRVM
NOTATIO.

Pauca hoc libro notanda sunt, cùm vel ex margine, vel ex antedictis lux affulgeat.

Cap. 12. Num. 8. 1. Lebetone] *Pelagius libello 8. num. 18. habet sacco. Vide dicta supra.*

Cap. 19. Num. 3. 2. Eulogius] *Eadem historia sensu eodem apud Pallad. cap. 26. quam Heruetus Latinam reddidit. Dissentit ab eo Paschasius in quorumdam vocabulorum translatione, vti & vetus Palladij interpres. Ecce locum vnum, sed insignem, num. 4.*

3. Scholasticus] *Varia huius vocis significatio. Ferè pro aduocato vel declamatore accipitur. Vide Onomast.*

4. Fugitiue, qui propriam domum deuorasti, furatusque es alienam substantiam] *Vetus Palladij interpres.* Multa mala commisisti, fugitiue forsitan domini tui, alienas pecunias furatus es. *Heruetus, recentior Palladij interpres:* Abi hinc scelerate fugitiue, suffuratus es alienas pecunias, & dominum spoliasti. *Quæ Meursius in Glossario suo. ex Græco MS. sic repræsentat:* Σχάτα, γλάτ'ον φαγοκύρε, ἀλλότρια χρήματα κλέψας. *Qui tamen vnicâ dictione & per κ legit σκατογλάττον: vtique Palladio σκατογλάττον idem esse quod σκατοφάγος Aristophani, id est,* stercorimanducus. *Eidem Meursio* φαγοκύρις *est* dominus helluo. *Non possis,* domini helluo, *si is sensus placet, quod Herueto* dominum spoliasti? *Paschasius etiam videtur legisse* φαγοκύρις, *sed alio sensu. nam vertit.* propriam domū deuorasti. *quare illi* φαγοκύρις *est, quasi* κυρίων φάγος propriatum rerū deuorator. *& facilis à suarum rerum dilapidatione ad furtum gradus est, quare & rectè hæc coniunguntur,* sua deuorasse, & aliena furatum esse. *Vetus Palladij interpres legisse videtur* φυγοκύρις: *vertit enim,* fugitiue domini tui. *Quòd idem Meursius ex* χάτα, γλάτ'ον, *facit* σκατογλάτ'ον, *nondum probare possum. potius dixerim esse ea duo verba probrosa, etsi nunc non ita cognita.*

5. De meditationibus] *Quia in tempore ex Augustana Bibliothecâ, promptissimè submittente Dauide Hæschelio, hoc ipsum caput Græcè expressum accepi, statui hic subnectere.*

Διήγησις ιβ' πατέρων, ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνελθόντων περὶ τῶν οἰκείων κατορθωμάτων.

ΑΝΑΧΩΡΗΤΑΙ ποτὲ σοφοὶ καὶ πνευματικοὶ δώδεκα τὸν ἀριθμὸν, συναχθέντες ἐπὶ τὸ αὐτὸ, ἀπῄτησαν ἑαυτοὺς, εἰπεῖν ἕκαστον ὃ κατώρθωσεν ἐν τῷ κελλίῳ αὐτοῦ, καὶ ποίαν ἄσκησιν ἤσκησε καὶ πνευματικὴν ἀρετήν.

α. Καὶ εἶπεν ὁ πρῶτος, ὁ καὶ πρεσβύτερος ἐξ αὐτῶν. Ἐγὼ, ἀδελφοὶ, ἀφ' οὗ ἠρξάμην ἡσυχάζειν, ὅλον ἐσταύρωσα ἐμαυτὸν τοῖς πράγμασι, ἐννοῶν τὸ γεγραμμένον· Διαῤῥήξωμεν τοὺς δεσμοὺς αὐτῶν, καὶ ἀποῤῥίψωμεν ἀφ' ἡμῶν τὸν ζυγὸν αὐτῶν. καὶ τεῖχος ὥσπερ ποιήσας ἀνὰ μέσον τῆς ψυχῆς μου καὶ τῶν σωματικῶν πραγμάτων, εἶπον ἐν τῇ διανοίᾳ μου· Ὅτι ὥσπερ ὁ ἔσω τοῦ τείχους οὐχ ὁρᾷ τὸν ἔξω ἑστῶτα, οὕτω μηδὲ σὺ θελήσῃς ὁρᾷν τὰ τῶν ἐκτὸς πράγματα, ἀλλὰ * σεαυτῷ πρόσεχε, ἐκδεχόμενος τὴν ἐλπίδα τοῦ Θεοῦ σου. οὕτω δὲ ἔχω τὰς πονηρὰς ἐπιθυμίας, ὡς ὄφεις καὶ γεννήματα ἐχιδνῶν, ὅταν αἴσθωμαι ἐν τῇ καρδίᾳ μου φυομένας ταύτας, προσέχων αὐταῖς μετ' ἀπειλῆς καὶ ὀργῆς καὶ ξηραίνω αὐτὰς, καὶ οὐκ ἐπαυσάμην ποτὲ ὀργιζόμενος τῷ σώματί μου καὶ τῇ ψυχῇ μου ἵνα μηδὲν φαῦλον ποιήσωσι. Psal. 2. v. 3.

* Deut. 15. ver. 9. in quâ Moysis præceptionem extat homilia Basil. M.

β. Ὁ δεύτερος λέγει· Ἐγὼ εἶπον ἐμαυτῷ, ἀφ' οὗ ἀπεταξάμην τῇ γῇ, ὅτι σήμερον ἀνεγεννήθης, σήμερον ἤρξω δουλεύειν Θεῷ· παροικεῖν ἤρξω. ἔστω ἐν ἑκάστῃ, ὡς ξένος, καὶ αὔριον ἀπαλλαττόμενος. καὶ τοῦτο ἐμαυτῷ καθ' ἑκάστην συμβουλεύω.

γ. Ὁ τρίτος. Ἐγὼ ἀπὸ πρωΐας ἀνέρχομαι πρὸς τὸν Κύριόν μου, καὶ προσκυνήσας αὐτῷ, ῥίπτω ἐμαυτὸν ἐπὶ πρόσωπόν μου, ἐξομολογούμενος τὰ πλημμελήματά μου. καὶ οὕτω καταβαίνω προσκυνῶν τοὺς ἀγγέλους τοῦ Θεοῦ δεηθῆναι ὑπὲρ ἐμοῦ καὶ πάσης τῆς κτίσεως. καὶ ὅτ' ἂν τοῦτο ἀποτελέσω, κατέρχομαι ἐν τῇ ἀβύσσῳ. καὶ ὥσπερ οἱ Ἰουδαῖοι ποτὲ ἐπὶ Σοδόμοις καὶ Γομόῤῥοις ἀπιόντες, καὶ θρηνοῦντες, καὶ δακρύοντες ἐπὶ τῇ συμφορᾷ τῶν πατέρων αὐτῶν· οὕτω κἀγὼ περιέρχομαι τὰς κολάσεις, καὶ θεωρῶ τὰ ἴδια μέλη βασανιζόμενα, καὶ κλαίω μετὰ κλαιόντων.

δ. Ὁ δὲ τέταρτος ἔφη· Ἐγὼ οὕτως εἰμὶ ὡς ἐν τῷ ὄρει τῶν

 ἐλαιῶν

ἐλαιῶν καθήμενος μετὰ τῶν Κυρίου καὶ τῶν ἀποστόλων αὐ-
τοῦ, καὶ εἶπον ἐμαυτῷ, Ἀπὸ τοῦ νῦν μηδένα γίνωσκε
κατὰ σάρκα· ἀλλὰ μετ' αὐτῶν ἔσο διὰ παντὸς τὸν ζῆλον
1.Pet.1.16. αὐτῶν καὶ τὴν πολιτείαν μιμούμενος· ὡς ἡ καλὴ Μαρία
Lucæ 6.36. παρὰ τοὺς πόδας τοῦ Κυρίου καθημένη, καὶ τῶν λόγων
Mat. 5. 48. αὐτοῦ ἀκούουσα. Γίνεσθε ἅγιοι, ὅτι ἐγὼ ἅγιός εἰμι· γίνεσθε
Ibid.11.29. οἰκτίρμονες, ὡς ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς· γίνεσθε τέ-
λειοι, ὡς ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς· καὶ, Μάθετε ἀπ'
ἐμοῦ, ὅτι πρᾶός εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ.

ε'. Ὁ δὲ πέμπτος εἶπεν· Ἐγὼ τοὺς Ἀγγέλους θεωρῶ
πάσαις ὥραις ἀνερχομένους καὶ κατερχομένους εἰς τὴν
κλῆσιν τῶν ψυχῶν· καὶ διὰ παντὸς τὸ τέλος προσδοκῶν,
λέγω· Ἑτοίμη ἡ καρδία μου ὁ Θεός.

ς'. Ὁ ἕκτος λέγει· Ἐγὼ καθημέραν νομίζω ταύτας τὰς
Mat.11. λέξεις ἀκούειν παρὰ τοῦ Κυρίου· Κάμετε δι' ἐμέ, κἀγὼ ἀνα-
29. παύσω ὑμᾶς. ὅτι μικρὸν ἀγωνίσασθε, καὶ ὄψεσθε τὸ σωτή-
Ioan. 14. ριόν μου καὶ τὴν δόξαν μου. εἰ ἀγαπᾶτέ με, τὰς ἐντολάς μου
15. τηρήσατε. εἰ τέκνα μού ἐστε, ὡς πατέρα καλοῦντα αἰσχύν-
θητέ με, ὡς πολλὰ ὑπομείναντα δι' ὑμᾶς. εἰ πρόβατά
Ioan. 10, μου ἐστέ, τῆς φωνῆς τοῦ ποιμένος ἀκούσατε· εἰ δοῦλοί μου ἐστέ,
27. τοῖς δεσποτικοῖς ἀκολουθήσατε παθήμασιν.

ζ'. Ὁ ἕβδομος εἶπεν· Ἐγὼ τὰ τρία ταῦτα συνεχῶς μελε-
τῶ, καὶ ἀδιαλείπτως ἐπιλέγω ἐμαυτῷ, ἐλπίς, πίστις, ἀ-
γάπη. ἵνα τῇ μὲν ἐλπίδι χαίρω, τῇ δὲ πίστει στηρίζωμαι,
τῇ δὲ ἀγάπῃ μηδένα λυπήσω ποτέ.

η'. Ὁ ὄγδοος ἔφη, Ἐγὼ * πί. μὲν τὸν διάβολον θεωρῶ, καὶ
* ἴσ. πί- ὅπου δ' ἂν ἀπέλθω, θεωρῶ αὐτὸν τοῖς ἔσωθεν ὀφθαλ-
πτοντα. μοῖς, καὶ τῷ δεσπότῃ Θεῷ ἐντυγχάνω κατ' αὐτοῦ, ἵνα
ἄπρακτος μείνῃ, καὶ ἐν μηδενὶ ἰσχύσῃ, καὶ μάλιστα κατὰ τῶν
φοβουμένων τὸν Κύριον.

θ'. Ὁ ἔνατος ἔφη. Ἐγὼ καθ' ἡμέραν τὴν ἐκκλησίαν τῶν
ὁσίων θεωρῶ, καὶ τὸν Κύριον τῆς δόξης ἐν μέσῳ αὐτῶν
ὑπὲρ πάντας λάμποντα· ὅταν δὲ ἀκηδιάσω, ἀνέρχομαι εἰς
τοὺς οὐρανούς, καὶ θεωρῶ τὰ κάλλιστα τάγματα τῶν Ἀγγέ-
λων, καὶ τοὺς ὕμνους, οὓς ἀναπέμπουσιν ἀπαύστως τῷ
Θεῷ, καὶ τὰς μελῳδίας· καὶ μετεωρίζομαι ὑπὸ τῶν φθογ-
Psal. 18.2. γῶν καὶ τῶν φωνῶν, ὡς ἐννοῆσαι τὸ γεγραμμένον· Οἱ οὐρανοὶ
διηγοῦνται δόξαν Θεοῦ, καὶ πάντα τὰ ἐπὶ τῆς γῆς σπο-
δὸν καὶ σκύβαλα ἡγοῦμαι.

ι'. Ὁ δέκατος εἶπε, Δι' ὅλου ἐγὼ τὸν Ἄγγελον τὸν παραμέ-
νοντά μοι θεωρῶ πλησίον, καὶ τηρῶ ἐμαυτόν, ἐννοῶν τὸ
Psal. 15. 8. γεγραμμένον· Προωρώμην τὸν Κύριον ἐνώπιόν μου διὰ παν-
τός· ὅτι ἐκ δεξιῶν μού ἐστιν, ἵνα μὴ σαλευθῶ· φοβοῦμαι οὖν
αὐτόν, ὡς τηροῦντά μου τὰς ὁδούς, καὶ καθ' ἑκάστην ἀνερ-
χόμενον πρὸς τὸν Θεόν, καὶ ἐμφανίζοντά μου τὰ ἔργα καὶ τοὺς
λόγους.

ια'. Ὁ ἑνδέκατος ἔφη. Ἐγὼ πρόσωπον ὑποθεὶς τὰς ἀρετάς,
οἷον τὴν ἐγκράτειαν, τὴν σωφροσύνην, τὴν μακροθυμίαν,
τὴν ἀγάπην, ὡς ἐμαυτὸν ἔστησα, κυκλώσας με αὐτάς·
ὅπου δ' ἂν ἀπέλθω, λέγω· Ποῦ εἰσὶν αἱ παιδαγωγοί σου,
μὴ ὀλιγωρήσῃς, μὴ ἀκηδιάσῃς, ἔχων αὐτὰς ἐγγύς μου διὰ
παντός· οἷα θέλεις ὁμίλει περὶ ἀρετῆς, ἵνα μετὰ θάνατόν σου
μαρτυρήσωσιν ὑπὲρ σοῦ τῷ Θεῷ, ὡς εὑρῆσαι ἀνάπαυσιν
ἐν σοί·

ιβ'. Ὁ δωδέκατος ἔφη, Ὑμεῖς μέν, πατέρες, οὐράνιον ἔχον-
τες πολιτείαν, οὐράνια καὶ τὰ φρονήματα κέκτησθε. καὶ
οὐδὲν θαυμαστόν· ἅπαξ πεπομένους γὰρ ὑμᾶς ὁρῶ τοῖς ἔργοις,
καὶ τὰ ἄνω διώκοντας· καὶ, τί εἴπω; καὶ τῇ διανοίᾳ
ἐπαίρεσθε· τῇ γὰρ δυνάμει μετατίθεσθε ἀπὸ τῆς γῆς, ὡς ἑαυ-
τοὺς παντελῶς ἀπαλλοτριώσαντες ἐξ αὐτῆς. τί ἄρα
ὑμᾶς ἐπιγείους Ἀγγέλους, ἢ οὐρανίους ἀνθρώπους· καὶ ἐκ
ἂν ἁμάρτοιμι· ἐγὼ δὲ ὅτι ἐμαυτὸν τοῦ τοιούτου κρίνω
ἀνάξιον. ὅπου δ' ἂν ἀπέλθω ἢ ἐπιστραφῶ, ἔμπροσθέν μου
καθορῶ προλαμβανούσας τὰς ἁμαρτίας μου· καὶ * ὁρῶ
αἱ ἐκ δεξιῶν καὶ ἀριστερῶν, ἐν τοῖς καταχθονίοις, ἐμαυτὸν *ἴσ. ὁρῶ.
καταδικάσας λέγω· Ἔσῃ μετὰ τούτων, ὧν εἶ ἄξιος, ἐν τού-
τοις γὰρ μικρὸν ὕστερον καταλογισθήσῃ. θεωρῶ οὖν ἐκεῖ, πα-
τέρες, οἰμωγὰς καὶ δάκρυα ἄπαυστα, ἃ οὐδεὶς δύναται διη-
γήσασθαι· θεωρῶ τινας βρύχοντας τοὺς ὀδόντας, καὶ παλ-
λομένους ὅλῳ τῷ σώματι, καὶ τρέμοντας ἀπὸ κεφαλῆς ἕως
ποδῶν. καὶ ῥίψας ἐμαυτὸν ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ σποδὸν κατα-
πασάμενος, ἱκετεύω τὸν Θεόν, τῶν συμφορῶν ἐκείνων πεῖ-
ραν μὴ λαβεῖν. βλέπω δὲ καὶ θάλασσαν πυρός, καχλάζου-
σαν ἀμετρήτως, καὶ διαφυσῶσαν, καὶ μυκωμένην· ὡς νομί-
σαι τινὰ ἕως τοῦ οὐρανοῦ φθάνειν τὰ κυμάματα τοῦ πυρός·
καὶ ἐν τῇ φοβερᾷ ἐκείνῃ θαλάσσῃ ἀναρριπτομένους ἀνθρώ-
πους, ἐρριμμένους ὑπὸ φοβερῶν καὶ ἀγρίων ἀγγέλων, καὶ
μιᾷ φωνῇ πάντας βοῶντας, καὶ ὀλολύζοντας ὁμοῦ, οἵας
οὐδεὶς ἤκουσεν ἐπὶ γῆς ὀλολυγὰς καὶ φωνάς· καὶ ὥσπερ
φρύγανον πάντας καιομένους· καὶ τοὺς οἰκτιρμοὺς τοῦ Θεοῦ
ἀποστρεφομένους ἀπ' αὐτῶν, διὰ τὰς ἀνομίας αὐτῶν. καὶ
τότε θρηνῶ τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων, πῶς τολμᾷ καὶ
λαλῆσαι λόγον, ἢ προσέχειν τινί· τοσούτων κακῶν ἀποκει-
μένων τῷ κόσμῳ. καὶ ἐν τούτοις μου κρατῶν τὴν διάνοιαν, τὸ
πένθος ἀσπῶ, ὃ εἶπεν ὁ Κύριος, ἀνάξιον καὶ τοῦ οὐρανοῦ καὶ Matt. 5. 5.
τῆς γῆς ἐμαυτὸν κρίνας· λογιζόμενος τὸ γεγραμμένον,
ἐγενήθη μοι τὰ δάκρυά μου ἄρτος ἡμέρας καὶ νυκτός. Psal. 41. 4.

Ταῦτα τῶν σοφῶν καὶ πνευματικῶν πατέρων, καὶ τῶν ὄν-
τως ζητούντων τὸν Κύριον, τὰ ἀποφθέγματα· γένοιτο δὲ καὶ
ἡμᾶς ἀξίαν μνήμης καὶ δικαίως πολιτείαν δέξασθαι.
ἵνα γενόμενοι ἄμωμοι, καὶ τέλειοι, καὶ ἀνεπίληπτοι, εὐα-
ρεστήσωμεν τῷ Θεῷ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν. *Quæ Latinè non exhibeo, quia a Paschasio hic Latinè expressa habes, & promptum cuique ea cum Latino conferre textu. Vtinam plures viri docti, si qua ad ad Vitas Patrum eremitarum facientia Græcè habeant, vel publico donent, vel suppeditent, vt interpretum fides appareat, & suæ historiæ constet auctoritas.*

Aduerte, *me huius libri non nisi duo MSS. nactum exemplaria, quæ tamen non omnino conueniebant in capitibus & numeris, nec inter se, nec cum editis. In altero eorum vetustissimo, hoc prætereà caput ante caput 5. interserebatur* : De vilitate vestium. Abbas Agathon dispensabat semetipsum, & in omnibus cum discretione pollebat, tam in opere manuum suarum, quàm vestimento. Talibus enim vestibus vtebatur, vt nec satis bonæ, nec satis malæ cuiquam apparerent. Dicebat autem discipulis suis: Vestis quoque sit monachi, quæ nuditatem & frigorem repellat, non inditi coloris, quà in iactantiâ elationis, aut in vanitate anima fluctuetur. *(correxerat hîc sciolus quidam* Indici *pro* inditi. *Sed rectum,* inditi, *id est ascititij.)*

Aduerte *etiam pleraque, quæ cum Ruffino Paschasius habet communia, iisdem ferè verbis apud Ruffinum & Paschasium haberi.*

DE VITIS PATRVM LIBER OCTAVVS.

AVCTORE PALLADIO HELENOPOLEOS EPISCOP.

INTERPRETE GENTIANO HERVETO.

PRÆLVDIA IN LIBRVM OCTAVVM.

LECTORI.

Vod libro primo & secundo præstitimus, vt auctorum, quorum potiores in iis libris partes erant, peregrinationes sub vnum aspectum ex Annalibus Illustrissimi Cardinalis Baronij exhiberemus, idem hîc præstare conabimur. Accipe igitur Palladij peregrinationem, per annos & loca aliquo modo generatim digestam. Nam reliqua minuta & particulares conuentus in ipsius textu leges. Subiunxi & Melaniæ iunioris varias profectiones, ad lucem Palladij, qui obiter tantùm quædam de eius itinere insinuat. De Melaniâ seniore, cuius etiam Palladius meminit, habes fusè suprà in Præludiis ad librum secundùm, cùm de Ruffini, qui eius libri auctor est peregrinatione egimus, quem Melania lateri comitem hæsisse, & peregrinationis eius fuisse socium, statuit Baronius.

PALLADII HELENOPOLEOS EP. PEREGRINATIO.

Profectio Ægyptiaca.

Oc eodem anno (Christi 388. Siricij Papæ 4. Valentiniani 13. Theodosij 10. Impp.) sub consulatu videlicet Theodosij secundo, Palladius Galata (vt ipse testatur) Alexandriam petiit: qui tum ex iis, quæ ibi eremum Ægypti peragratus vidit, tum ab aliis andiuit, scripsit posteà commentarium ad Lausum Præfectum; quam ob causam eumdem librum interdum [1] Lausiaca appellarunt, cui & titulus ille præfixus alicubi reperitur, vt [2] Paradisus Heraclidis nominetur. Mansit hic in eremo cum Euagrio Pontico aliquot annis (de triennio ibi confecto ipse meminit.) Porrò Euagrij Pontici consuetudine, Origenis erroribus imbutus est.

Anno Christi 388. Baron. t. 4. ad eum an. Pallad. in Lausiac. c. 1. Pallad. cap. 12.

[3] Mirati sumus aliquem dubitare, num hic Palladius idem sit cum illo, quem fuisse natione Galatam & professione Origenistam, S. Hieronymus tradit: cùm idem ipse Palladius eo commentario id profiteatur his verbis: *Respondi me esse peregrinum, & de Galatiæ partibus venire, & vnum ex Euagrij fratribus esse confessus sum.* Hæc ipse. Porrò ambos, Palladium scilicet & Euagrium, Origenis erroribus fuisse corruptos, non obscurè tum Hieronymus tum etiam Epiphanius affirmarunt.

Pallad. cap. 12.

[Hieron. procem. aduerſ. Pelag.]

Palladius igitur Euagrio inhærens, eiuſdem quoque morbi contagione contabuit: de quo Hieronymus aduerſus Pelagianos agens, hæc habet: *Palladius, ſeruilis nequitiæ, eamdem hæreſim inſtaurare conatus eſt, & nouam tranſlationis Hebraicæ mihi calumniam ſtruere: num & illius ingenio nobilitatiq; inuidimus? nunc quoque myſterium iniquitatis operatur,* &c.

[Apud Hieron. ep. 60.]

Ob quam etiam cauſſam S. Epiphanius eumdem in Palæſtinâ iſta docentem deplorans, ait: *Palladium verò Galatam, qui quondam nobis charus fuit, & nunc miſericordiâ Dei indiget, caue; quia Origenis hæreſim prædicat & docet: ne fortè aliquos de populo tibi credito ad peruerſitatem ſui inducat erroris.* Hæc ipſe ſcribens ad Ioannem Ieroſolymitanum epiſcopum,

[Pallad. in Lauſiac. c. 22.]

cùm idem Palladius iam deſeruiſſet eremum Nitriæ, & morbi cauſsâ (vt ipſe teſtatur) abiiſſet in Palæſtinam; vbi aliquamdiu moratus, hæreſes docebat Origenis: quem cauendum, Epiphanius Ioannem eius loci epiſcopum quàm primùm admonuit. Cùm verò Origeniſtarum nullum alium nominet, niſi Palladium: certè, & ſi alij eſſent eadem labe conſperſi, tamen non alium quàm ipſum id muneris ſubiiſſe, vt Origenis deliramenta doceret, ſatis apparet. Quamobrem Origeniſtam illum, quem S. Paulam tentaſſe Hieronymus ſcribit, neminem certè præter Palladium tunc in Palæſtinâ morantem fuiſſe conſpicio, de quo iſta in eiuſdem Paulæ epitaphio habet:

[Hier. epiſtolâ 27.]

Tangam ergo breuiter, quo modo hæreticorum cœnoſos deuitauerit lacus, & eos inſtar habuerit Ethnicorum. Quidam veterator callidus, atque, vt ſibi videbatur, doctus & ſciolus, me neſciente cœpit ei proponere quæſtiones, & dicere: Quid peccauit infans, vt à dæmone corripiatur? In quâ ætate reſurrecturi ſumus?

[Quæ Palladius cum Paulâ.]

ſi in ipſâ quâ morimur, ergo nutricibus poſt reſurrectionem opus erit: ſi in altera, nequaquam erit reſurrectio mortuorum, ſed transformatio in alios. Diuerſitas quoque ſexus maris & fœminæ erit? Si erit ſequentur & nuptiæ, & concubitus, ſed & generatio; ſi non erit, ſublata diuerſitate ſexus, eadem corpora non reſurgent: aggrauat enim terrena inhabitatio ſenſum multa cogitantem: ſed tenuia erunt, & ſpiritualia, dicente Apoſtolo: Seminatur corpus animale, ſurget corpus ſpirituale.

[Sap. 9. 1. Cor. 15.]

Ex quibus omnibus probare cupiebat, rationales creaturas ob quædam vitia & antiqua peccata in corpora eſſe delapſas, & pro diuerſitate & meritis peccatorum, tali vel tali conditione generari, vt vel corporum ſanitate gauderent, & parentum diuitiis ac nobilitate, vel in morbidas carnes & domos inopum venientes, pœnas priſtinorum luerent delictorum, & præſenti ſæculo atque corporibus quaſi carcere clauderentur.

Quod cùm audiſſet, & ad me retuliſſet, indicans hominem; mihiq; incubuiſſet neceſſitas nequiſſimæ viperæ ac mortiferæ beſtiæ reſiſtendi, de quibus Pſalmiſta commemorat, dicens: Ne tradas beſtiis animas confitentium tibi: &, Increpa, Domine, beſtias calami, quæ ſcribentes iniquitatem, loquuntur contra Dominum mendacium, & eleuant in excelſum os ſuum; conueni hominem, & orationibus eius, quam decipere nitebatur, breui interrogatione concluſi, dicens, &c:

[Pſal. 73. Pſal. 67.]

refert diſputationem tunc cum eo habitam, atque ad poſtremum addit: *Ex quo die ita cœpit Paula hominem deteſtari, & omnes qui eiuſdem dogmatis erant, vt eos voce publicâ hoſtes Domini proclamaret.* Hæc Hieronymus. Sic igitur à S. Hieronymo confutatus Palladius, in ipſum ſtilum conuertit, atque primùm hæc de Paulâ aduerſus eumdem S. Hieronymum in ſuo commentario ad Lauſum effutit:

[Pallad. in Lauſiac. cap 29. Quæ Palladius in ſanctum Hieronymum.]

Multas fœminas vidi, plurimáſque tam viduas quàm virgines noui, inter quas Paulam Romanam, matrem Toxotij, fœminam ad genus vitæ, quod eſt ſecundùm ſpiritum, dexterrimo ingenio: cui quidem, quò minùs è ſe daret, impedimento fuit Hieronymus quidam genere Dalmata, qui mulierem optimâ indole ad genus vitæ perfectum, cùm in eo multos, ne dicam omnes, longiſſimo poſt ſe interuallo videretur poſſe relinquere, ipſe inuidiâ motus ad ſuum peculiare viuendi inſtitutum pertraxit. Eius filia nomine Euſtochium in Bethleem vitam adhuc monachalem exercet: quam quidem ego numquam allocutus ſum; ceterùm fertur inſigni eſſe pudicitia, & regere ſocietatem virginum quinquaginta. Hæc Palladius: manſiſſe autem ipſum in Palæſtinâ ſaltem vſque ad annum trecenteſimum nonageſimum ſecundùm, inferiùs dicemus ex epiſtolâ Epiphanij ad Ioannem.

PROFECTIO IN BITHYNIAM.

[A C. 392. Baron. t. 4. ad annum Chriſti. 388. Palladius mutat inter Catholicos. Pallad in Lauſiac. c. 22.]

At quid poſteà de Palladio? Accidit quidem, vt recedens è Palæſtinâ in Bythyniam, Catholici hominis perſonam induerit, & inter Catholicos conſueſcens, poſteà in Ioannis Chryſoſtomi epiſcopi Conſtantinopolitani ſe amicitiam inſinuarit. Et vnde hoc, inquies, de conſuetudine cum Ioanne accepiſti? Ex eo potiſſimùm, quòd fauit eidem Ioanni Chryſoſtomo; cui quidem non communione Catholicâ tantummodo coniunctus, ſed & eidem fuit tolerantiâ malorum propinquus. nam quæ ob eiuſdem Ioannis defenſionem paſſus eſt, his verbis ipſe declarat: *De Palæſtinâ autem ad prouinciam Bithyniam veni, in quâ neſcio quo modo, vtrùm ſtudio hominum, an voluntate diuinâ (hoc Deus nouit) epiſcopus vltra meritum meum factus ſum. In qua tempeſtatis illius, quæ ſub S. Ioanne commota eſt, interfui malis, & per decem menſes in obſcuriſſimâ cellulâ occultatus, cœpi illius ſancti dicta reminiſci,* &c.

PROFECTIO IN ASIAM.

ANno Chriſti 400. Anaſtaſij Papæ 3. Arcadij & Honorij Impp. 6. Synodus eſt habita Conſtantinopoli 22. epiſcoporum in cauſſa Aſianorum epiſcoporum, cùm Antonini epiſcopi Epheſini cauſſa examinata eſt, & Palladius cum duobus aliis in Aſiam deſtinatus. De qua re ita Palladius, vel quiſquis auctor, in dialogo de rebus Ioannis Chryſoſtomi: *Conſilióque Synodi præſenti habito, quoſdam ex præſentibus epiſcopis in Aſiam miſit ad teſtes interrogandos. Tres enim ex omnibus electi ſunt, Syncletius Metropolitanus, Heſychius Opærienſis, & Palladius Helenopolitanus. His dederat Synodus in mandatis, vt qui intra duos menſes non occurriſſet Hypæpis Aſiæ ciuitati ad ſua tuenda iura, quòd vicini eſſent & qui arguebantur, & epiſcopi reliqui à Syncletio ſociíſque iudicandi, excommunicatus eſſet. Deſcenderunt igitur Smyrnam prænominati epiſcopi Syncletius & Palladius: Heſychius enim, quòd faueret Antonino, finxit ſe valetudinarium. Significarúntque continuò per litteras vtriſque partibus aduentum ſuum, vt concurrentes in memoratam ciuitatem, implerent quæ polliciti fuerant.*

A. C. 400. Baron. t. 5. ad eum annũ. Pallad. in Dial.

Illi ante iudicum aduentum amicitias inierant, partim perſuaſi auro, partim iureiurando constricti. Congregati igitur in ipsâ ciuitate, iudices ludere ſe poſſe putabant dilatione teſtium, quaſi peregrè profecti eſſent ob varias cauſſas. Ad hæc iudices accuſatorem rogant, intra quos dies adducturus eſſet teſtes; ſe expectaturos pollicentes. Ratus ille eos aëris inclementiam ferre grauiter, ac per id velle diſcedere (erat enim feruor æſtiui Solis) intra quadraginta dies producturum promittit teſtes; aliàs pœnæ canonum ſuâ ſe ſponte ſubiicit. Exſpectauère iudices quadraginta dies: cùm ille ad inquirendum dimiſſus teſtes, omiſit hoc interim, & Conſtantinopolim venit, illicque delituit. Vbi verò nuſquam comparuit, ſcripsère iudices omnibus Aſiæ epiſcopis, denuntiantes excommunicatum, ſiue vt deſertorem, ſiue vt detractorem. Poſt hæc alios quadraginta dies perſiſtentes, cùm ille minimè appareret, Conſtantinopolim redière. Illic inuento Euſebio, ei quæ geſſerat exprobrant. Rurſus ille infirmitatem corporis allegans, pollicetur teſtes exhibiturum.

PROFECTIO ROMANA.

QVo etiam tempore, cùm vigeret vehementior in eumdem Chryſoſtomum perſecutio, ex Oriente recedens, Romam ſe contulit ad Innocentium, à quo vnà cum aliis exceptus eſt. Et vnde hæc? dices. Teſtatur id ipſe, cùm de Piniano atque eius coniuge Melania iuniore, à quibus exceptus in vrbe fuit, ſermonem habens, hæc ait: *Ne nobis quidem certè, cùm plurimi ſimul eſſemus, qui Romam propter beatum epiſcopum Ioannem perrexeramus, exigua præſtiterunt: ſed dum in illis partibus degeremus, officioſiſſimè nos ſuſceperunt hoſpitio, largiſſimiſque ſumptibus, cùm inde proficiſceremur, honorauerunt.* Hæc ipſe.

A.C. 404. Baron. t. 4. ad annum 308. & t. 5. ad annum 404. Pallad. in Lauſiac. c. 49.

Quando autem id acciderit, expreſſum habes in dialogo de rebus eiuſdem S. Ioannis his verbis: *Vix menſis effluxerat, cùm Palladius quoque epiſcopus Helenopoleos* (eſt enim Helenopolis ciuitas in Bithyniâ, de quâ ſuperiùs) *abſque litteris venit, qui & ipſe fugiſſe dicebat veſaniam principum: expreſſius autem atque ſignantiùs enarrauit omnia, ipſúmque exemplar edicti protulit*, &c. Licet hunc, de quo agimus, Palladium diuerſum ab illo eſſe oporteat, qui in eo dialogo interloquitur: etenim tunc primùm Romam ſe veniſſe dicit, cùm ſub Zoſimo Papâ pro pace eccleſiarum eâ functus eſt legatione. Sed quid tandem? ipſum foris pro tempore mutaſſe perſonam potiùs, quàm animum impietate refertum, non leue argumentum eſt, quòd eo libro, quem poſt eas turbas conſcriptum ab eo conſtat (nam in eo meminit de Melaniæ obitu, qui contigit poſt vrbis Romæ excidium) Origeniſtas complures laudauit, ipſúmque Euagrium Origenis erroribus infamatum ad cælum euexit.

Extat t. 1. Io. Chryſ. edit. Pariſ. col. 10. Palladij Romam aduentus.

PALLADII SECVNDVS ROMAM CVM CÆLESTIO in cauſâ Pelagij Hæreſiarchæ aduentus.

QVadringenteſimus decimus ſeptimus Chriſti annus (Innocentij Papæ 16. Honorij 23. Theodoſij 10. Impp.) Honorio Auguſto vndecimum & Conſtantio ſecundùm conſulibus aperitur: quo Pelagius hæreſiarcha, cùm accepiſſet non eſſe receptam ab Innocentio Romano Pontifice purgationem ſuam habitam in Concilio Palæſtino, ſed priori apud eum aſtrictum teneri damnatione; vt eum falleret, omnem adhibuit fallendi artem: etenim ipſe ad Innocentium Papam litteras dedit, quibus profiteretur, ſe verè eſſe Catholicum. Dedit & alias de hoc ipſo Praylius Ieroſolymitanus, quibus legitimè factam Pelagij purgationem ſignificaret. Adiectum, vt vnà cum his mitteretur Romam, qui æquè eſſet hæreſis infamatos Cæleſtius eius diſcipulus ſuam cauſſam facturus, ſuóſque accuſatores ad Sedis Apoſtolicæ iudicium, quaſi calumniis exagitatus,

Anno Chriſti 417. Baron. to. 5. ad eum annum.

tus, prouocatus; quod declararet se non aliter credere, quàm quod Catholica teneret Ecclesia.

Palladius Galata Romæ legatus. § Quantum autem opinari licet, cum his omnibus & ad hæc omnia videtur etiam legatus fuisse Palladius Galata episcopus Helenopolitanus, quem Pelagio fauisse, testificatione S. Hieronymi superiùs dictum est. Ipse enim Palladius in dialogo quem scripsit de rebus S. Ioannis Chrysostomi, ipso eius exordio de se testatur, venisse Romam sub Zosimo Papâ.

PALLADIVS GALATA AB HIERONYMO IMPVDICITIÆ NOTATVS.

Baron. t. 5. ad annum Christi 415. Hier. cõtra Pelag. l. 2. Zachar. 9. Hiet. in Ieremiâ lib. 4. cap. 23.

POrro quòd in eam dementiam superbus iste (*Pelagius*) elatus fuerit, vt assereret esse hominis, vi liberi arbitrij non tantùm non peccare, sed etiam non tentari: hinc ipse Hieronymus ex personâ Pelagij, eiúsque verbis hæc ait: *Alij clausi cellulis, & feminas non videntes, quia miseri sunt, & verba mea non audiunt, torquentur desideriis: ego etiam, si mulierum vallet agminibus, nullam habeo concupiscentiam. de me enim dictum est: Lapides sancti voluuntur super terram; & ideò non sentio, quia liberi arbitrij potestate Christi trophæum circumfero.* Huiusmodi planè hæreticos visus est idem S. Hieronymus alibi suggillasse, dum ait: *Si nota fecissent verba mea populo meo, non blandientes eis, & adulatione perdentes, vt dicerent, Non habetis peccata, perfectam iustitiam possidetis, sanctitas & pudicitia atque iustitia in vobis tantummodò reperiuntur, &c: ego non tradidissem eos in immunditiam & ignominiam, vt facerent quæ non conueniunt, & sequerentur cogitationes suas pessimas. contemplemur hæreticos, quomodo semel desperantes salutem, gulæ se tradant & deliciis, vescantur carnibus, frequentes adeant balneas, musco fragrent, vnguentis variis delibuti, quærant corporis pulchritudinem*, &c. Perstringens in hunc modum S. Hieronymus Pelagium atque Pelagianos, & haud dubium inter alios suggillat Palladium Galatam episcopum Helenopolis in Bithyniâ, de quo sæpè superiùs, cuius disertis verbis meminit in præfatione in eosdem libros aduersus Pelagium scriptos, quòd cùm versari soleret assiduè cum feminis religiosis, magnâ tamen iactantiâ gloriaretur, quòd omnis esset penitùs concupiscentiæ expers. Ita quidem ipse, cùm præsertim in Ægypto, visitans monachos, iunctus feminis peregrinaretur. Quo nomine redargutus est etiam per epistolam ab Isidoro Pelusiotâ, dignam illam quidem quæ hîc recitetur, vtpote tanti viri profuturum omnibus monumentum. Sic enim se habet:

Hieron. præfat. adúer. Pelag. Palladius Galata frequens cum feminis.

PALLADIO EPISCOPO.

Isidor. ep. 284. lib. 2.

Mulierum congressus, vir optime, quantum fieri potest, fuge. Nam eos qui sacerdotij munere funguntur, sanctiores ac puriores illis esse oportet qui ad montes se contulerunt. Siquidem illi & sui, & plebis; hi autem sui dumtaxat curam gerunt. Atque illi in huiusmodi dignitatis fastigio collocati sunt, omnésque vitam eorum perscrutantur & explorant: hi autem in speluncâ sedent, aut sua vulnera curantes, aut vitia obtegentes, aut etiam coronas sibiipsis texentes. Quòd si etiam, vt cum illis congrediaris, necessitas aliqua te obstringat; oculos humi deiectos habe, atque ipsas quoque, quonam pacto spectandum sit, doce: non enim dumtaxat docendum est, quonam modo cernere oporteat, sed etiam, vt oportet, cernere. Cúmque pauca quæ ipsarum animos astringere atque illustrare queant, locutus fueris, statim euola, ne fortè diuturna consuetudo vires tuas emolliat & infringat, atque velut horrendum quemdam & elatum leonem nacta, comam quidem quæ leonem verè leonem efficit, regiámque dignitatem ipsi conseruat, amputet: dentes autem eripiat, atque vngues (quorum adminiculo robustissimas etiam feras vincit) euellat, ac deinde deformatum ac ridiculum redditum, animal inquam illud horrendum ac intolerandum, ac vel solo rugitu montem percellens, pueris etiam se illudendum præbeat.

Quòd si à mulieribus honore affici cupis (maximè quidem hoc spiritualem virum haudquaquam decet) vt autem res se habeat, nihil tibi cum feminis commercij sit, ac tum ab illis honorem consequêris. Tum enim hoc præsertim nobis aderit, cùm à nobis minimè quæretur. Solet enim quiuis eos quidem à quibus colitur ac delinitur, aspernari; eos autem à quibus assentatione minimè demulcetur, admiratione prosequi. Ac muliebris natura huic potissimum affectui obnoxia est. Intolerandam enim se præbet, cùm quis ipsi blanditur; ac contrà eos omnium maximè suspicit & admiratur, qui maiore libertate præditi sunt, amplioréque auctoritate apud eas vtuntur.

Quòd si te frequenter cum ipsis versari, nec vllo inde detrimento affici dixeris, id quidem fortasse mihi persuaderi sinam. At illud item velim omnibus fidem adhiberi, aquis lapides extenuari, ac rupem aquæ guttis continenter cadentibus excauari dicunt. Quorum verborum huiusmodi sensus

sensu est: Quid rupe durius fingi queat? Quid item aquâ mollius, & quidem aquæ guttulâ? Et tamen assiduitas naturam vincit. Quòd si natura, quæ ægrè dimoueri potest, dimouetur, idq; quod minimè habebat, perpetitur: quâ tandem ratione voluntas, quæ facilè mouetur, à consuetudine non vincatur & euertatur?

Hucusque Isidorus optimâ ratione & exemplo destruens quod asserent illi, voluntatem nostram sui naturâ posse, si velit, euitare peccatum absque gratiæ adminiculo, imò nec etiam posse tentari si nolit: quandoquidem docuit Isidorus, vinci assiduitate naturam.

MELANIÆ IVNIORIS ET PINIANI MARITI CVM ALBINA MATRE PEREGRINATIO.

PROFECTIO IN SICILIAM.

Oc item anno (Christi 408 Innocentij Papæ 7. Honorij 14. Theodosij 1. Impp.) qui vrbis obsidionem præcessit, Melania Romana vidua, de quâ sæpè superiùs mentio facta est, antiqui vaticinij ante annos quadringentos (vt ait Palladius) editi memor, distractis prædiis, vnà cum Melaniâ nepte, Pinianóque eiusdem Melaniæ viro, & Albinâ nuru, euasura cum illis imminentem vrbis cladem, Româ recedens, (per Siciliam) Ierosolymam se iterùm contulit, vbi post dies quadraginta ex hac vitâ migrauit. Hæc ex Palladio.

Anno Christi 408: Baron. t. 5. ad eum annũ.
Melania recedit ab vrbe.
Pallad. in Lausiac. cap. 33.

PROFECTIO IN AFRICAM AC PRIMO CARTHAGINEM ET TAGASTAM.

HOc ipso anno (Christi 409. Innocentij Papæ 8. Honorij 15. Theodosij 2. Impp.) Pinianus V.C. vnà cum Melaniâ seniore, & Melaniâ iuniore coniuge, atque socru Albinâ iunioris matre Melaniæ, cùm anno superioris distractis bonis, quæ Romæ & in Italiâ habebat, adnauigasset Carthaginem, ibi ex congestis pecuniis locupletans eius ecclesiæ pauperes, inde ad S. Alypium Tagastam profectus est. Ad quos omnes S. Augustinus, cùm primùm eorum aduentum audisset, litteras dedit, quibus se excusat, quod propter ingruentem duram hiemem, & statum Hipponensis ecclesiæ titubantem, ad eos inuisendos minimè accurrere valuisset. extat ipsa epistola, cuius est titulus ad Albinum, Pinianum, & Melaniam: * sed pro Albino, Albinam, restituendum puto; quod eius nominis femina eiusdẽ Piniani socrus vnà cum ipsis profecta est in Africam, vt tum ex Palladio, tum ex eiusdem Augustini testificatione satis apparet.

An. Christi 409. Barõ. t. 5 ad eum annũ. Palladius in Lausiac. cap. 9.
Pinianus cũ suis venit in Africam.
* Augustin. [...] 227.

Tagastæ autem cùm esset Pinianus, effusâ munificentiâ adeò ecclesiam illam locupletauit, vt nonnullorum in eius episcopum Alypium inuidiam mouerit, prout S. Augustinus in epistolâ ad eum scriptâ testatur, & ipsa Acta S. Melaniæ his verbis fidem faciunt; *Ciuitas autem, in quâ versabantur, appellabatur Tagasta; in quâ erat sacrum templum & sacerdos dicendi peritus, & qui oratione multos poterat inducere ad salutem, nomine Alypius: cum quo versantes, sacra meditabantur eloquia. Templum verò, in quo agebat Alypius, admodum munificè & aureis ornamentis & lucidis gemmis & plurimis ditarunt agrorum prouentibus. Ab eis quoque sunt ædificata duo monasteria, quibus satis dedit opum atque prouentum; quorum alterum quidem habebat chorum virorum numero octoginta, alterum autem habebat virgines quæ erant numero centum & triginta.* Hæc de collatis ecclesiæ Tagastensi à Piniano muneribus.

Epist. 224. Metaph. die 31. Ianuarij.

PROFECTIO HIPPONENSIS.

PLacuit autem Piniano vnà cum Melaniâ Hipponem proficisci ad inuisendum S. Augustinum ibi agentem episcopum. Comitatus est eos Alypius: qui & timentem Pinianum, ne cogeretur ab Augustino presbyter ordinari, numquam id euenturum fore, securum reddidit: nam de ea re fidem Augustini id promittentis acceperat. Accidere namque consueuit (quod & superiùs, de Paulino cùm egimus, dixisse meminimus) vt cùm aliquis religione insignis ceteris emineret Christianis, is licet coniugatus esset, soleret interdum in ecclesia à fidelibus rapi, & tradi episcopo ordinandus, coniuge quoque pari cum viro voto continentiam profitente: vt inter alia, quod de Paulino atque Tharasiâ præcessit, enarratum exemplum ostendit. Pinianus itaque id fortasse

Baronius tom. 5. ad an. Christi 499.
Pinianus quid passus Hippone.

fortasse subodoratus, retardabat accessum; sed Alypij promissione securus, Hipponem ad eumdem S. Augustinum se contulit. Vbi cùm esset, atque id minùs exspectaretur, factum est, vt dum Synaxis in ecclesiâ haberetur, antequam catechumeni ex more dimitterentur, fidelis populus, facto impetu, Pinianum ne effugeret obsiderent, postulantes eum ordinari debere presbyterum. Quæ res Alypio fideiussori admodum displicuit; ipséque Pinianus & Albina socrus id perindignotulerunt animo, id totum ex sententiâ Augustini factum existimantes: quamobrem nonnihil in eum iidem commoti sunt, atque in primis Alypius. Quomodo autem res se habuerit, S. Augustinus datis ad eos litteris, cùm statim recessissent Hippone, Tagastámque reuersi essent, significauit, cùm se excusauit, atque nihil se conscio factum pluribus declarauit.

Augusti. ep. 225.

Scribens enim ad Albinam Piniani socrum, quam tamen appellare consueuit eius matrem, ad sui defensionem, prolixam satis dedit epistolam, eius querelis & suspicionibus malè conceptis in omnibus satisfaciens, cùm in hæc verba exorditur:

S. Augustinus se purgat apud Albinam.

Dolorem animi tui, quem te scribis explicare non posse, consolari æquum est, non augere, vt si fieri potest, sanemus suspiciones tuas, non vt eis pro nostrâ causâ succensendo venerandum cor tuum & Deo dicatum ampliùs perturbemus. Sancto fratri nostro, filio tuo Piniano nullus ab Hipponensibus mortis metus ingestus est, etiam si fortè ipse tale aliquid timuit. Nam & nos metuebamus, ne ab aliquibus perditis, qui sæpè multitudini occultâ conspiratione miscentur, in violentam prorumperetur audaciam, occasione seditionis inuentâ, quam velut iustâ indignatione concitaret. Sed sicut posteà audire potuimus, nihil tale à quoquam dictum est vel molitum; sed verè in fratrem meum Alypium multa contumeliosa & indigna clamabant: à quo tam ingenti reatu vtinam per illius orationes mereantur absolui. Ego autem post primos eorum clamores, cùm eis dixissem de illo inuito non ordinando, quâ tam promissione detinerer; atque adiecissem, quòd si meâ fide violatâ illum haberent presbyterum, me episcopum non haberent: ad nostra subsellia, relictâ turbâ, redieram. Tum illi aliquantulùm inopinatâ mea responsione cunctati atque turbati, velut flammâ vento paululùm pressa, deinde cœperunt multo ardentiùs excitari, existimantes fieri posse, vt vel mihi extorqueretur illud non seruare promissum, vel me tenente promissi fidem, ab alio episcopo ordinaretur. Dicebam ego quibus poteram, qui ad nos in apsidem honoratiores & grauiores ascenderant, nec à promissi fide me posse dimoueri, nec ab alio episcopo in ecclesiâ mihi traditâ, nisi me interrogato ac permittente, posse ordinari. Quod si permitterem, à fide nihilominùs deuiarem. Addebam etiam, nihil eos velle, si ordinaretur inuitus, nisi vt ordinatus abscederet. Illi hoc posse fieri non credebant.

Pinianus vrgetur vt fiat Presbyter.

Multitudo verò pro gradibus constituta, horrendo & perseuerantissimo clamorum fremitu, in eadem voluntate persistens, incertos animi consilijque faciebat. Tunc illa in fratrem meum (Alypium scilicet *) indigna clamabantur: tunc à nobis grauiora timebantur. Sed quamuis tanto motu populi, & tantâ perturbatione ecclesiæ permouerer nec aliud constipationi illi dixissem, nisi eum me inuitum ordinare non posse: nec sic tamen adductus sum, qui & hoc promiseram non me fuisse facturum, vt aliquid ei de suscipiendo presbyterio suaderem. Quòd si persuadere potuissem, non iam ordinaretur inuitus. Seruaui vtriusque promissionis fidem, non solùm illius quam iam populo patefeceram, verùm etiam illius in quâ vno teste, quantum ad homines attinet, detinebar. Seruaui, inquam, fidem promissionis, non iurationis in tanto periculo: quod licet falsò, sicut posteà comperimus, metuebatur; omnibus tamen, si quid esset, communiter impendebat, & erat metus ipse communis: ac per ecclesiam in qua eramus, maximè metuens abscedere cogitabam. Sed metuendum fuit, ne magis, me absente, tale aliquid facerent & reuerentia minor & dolor ardentior. Deinde si cum fratre Alypio discederem per populum constipatum; cauendum fuit, ne quisquam in eum manum mittere auderet. Si autem sine illo; quæ frons esset existimationis, si quid ei fortassis accideret, & viderer eum propterea deseruisse, vt furenti populo traderetur?*

Inter hos æstus meos, grauémque mœrorem & nullius consilij respirationem, ecce repentè atque inopinatè sanctus filius noster Pinianus mittit ad me seruum Dei, qui mihi diceret, eum se velle populo iurare, quòd si esset ordinatus inuitus, ex Africa discederet: omnino credo existimans eos, quandoquidem peierare non posset, non iam vlteriùs infructuosâ perseuerantiâ clamaturos, ad expellendũ hinc hominem, quem saltem habere deberemus vicinum. Mihi autem, quia videbatur vehementiorem eorum dolorem post hanc orationem fuisse metuendum, apud me tacitus habui: & quia simul petierat vt ad eum venirem, non distuli. Cùm mihi dixisset hoc ipsum, continuò & illud adiunxit eidem iurationi, quod mihi, dum ad eum pergo, per alium Dei seruum mandauerat, de præsentia scilicet sua, si ei clericatus sarcinam nolenti nullus imponeret, nimirum non discessurum Hippone, si sic liber absque nexu clericatus esse sineretur.

S. Augustinus sequester inter Pinianum & populum.

Hîc ego in tantis angustiis, quasi aura respirante, recreatus, nihil ei respondi: sed ad fratrem Alypium gradu concitatiore perrexi: eique quid dixerit, dixi. At ille (vt existimo) deuitans, ne quid

quid se auctore fieret, vnde vos putabat offendi: Hinc me (inquit) nemo consulat. Quo audito, ad populum tumultuantem perrexi. factóque silentio, quid promissum esset, cum promissione etiam iurationis aperui. Illi verò, qui solum eius presbyterium cogitabant atque cupiebant, non ità, vt putabam, quod oblatum fuerat, acceperunt: sed inter se aliquantulùm mussitantes, petiuerunt vt adderetur eidem promissioni atque iurationi, vt si quando illi ad suscipiendum clericatum consentire placuisset, nonnisi in ipsâ Hipponensi ecclesiâ consentiret. Retuli ad eum: sine dubitatione annuit. Renuntiaui illis: lætati sunt, & mox iurationem pollicitam poposcerunt. Reuerti ad filium nostrum Pinianum, *eúmque inueni fluctuantem, quibusnam verbis comprehendi posset illa cum iuratione promissio, propter necessitates irruentes, quæ possent eum vt abscederet cogere. Simul etiam quid timeret, ostendit; ne quis irruisset hostilis incursus, qui esset discessione vitandus. Volebat addi sancta Melania & aëris morbidi caussationem; sed illius responsione reprehensa est: Ego autem dixi, grauem ab illâ & non contemnendam caussam necessitatis ingestam, quæ ciues etiam emigrare compelleret: sed si hæc populo dicerentur, timendum esse, ne malè nos ominari videremur: si autem sub necessitatis nomine fieret excusatio, nonnisi fraudulentam necessitatem putari.*

Placuit tamen, vt de hac re populi animum experiremur: & nihil aliud, quàm quod putaueramus, inuenimus. Nam cùm eius verba à diacono dicta recitarentur, & omnia placuissent: vbi nomen interpositæ necessitatis insonuit, continuò reclamatum est, promissióque displicuit, tumultu recrudescente, & nihil aliud quàm fraude secum agi, populo existimante. Quod cùm sanctus filius noster Pinianus *vidisset, iussit inde auferri nomen necessitatis; rursúmque ad lætitiam populus remeauit. Et cum lassitudinem excusarem: sine me ad plebem accedere noluit: simul accessimus. Dixit ei, quæ à diacono audita erant, se mandasse, se iurasse, eáque se esse facturum; continuóque omnia eo tenore, quo dictauerat, prosecutus est. Responsum est, Deo gratias; & petitum, vt totum scriptum subscriberetur. Dimisimus catechumenos, continuò ille scriptum subscripsit. Deinde peti cœpimus nos episcopi non vocibus populi, sed tamen à populo per honestos fideles, vt nos quoque subscriberemus. At vbi cœpi subscribere, sancta Melania contradixit. Miratus sum quare tam serò; quasi promissionem illam & iurationem nos, non subscribendo, facere possemus infectam. Sed tamen obtemperaui: ac sic remansit mea non plena subscriptio: nec vltrà nobis quisquam, vt subscriberemus, putauit instandum:* Hæc S. Augustinus. *Promissio iurata à Piniano.*

REDITVS TAGASTAM.

Pinianus autem, quòd quæ per vim & metum pollicitus esset, se obligatum minimè teneri probè sciret, sequenti die clàm vnà cum suis Tagastam reuersus est. Quid autem tum populus Hipponensis, cùm rescisset? Augustinus refert in eadem epistolâ ad Albinam alio scripto se significasse: nam ait: *Qui autem alio die, postquam ipsum discessisse dixerunt, fuerint motus, vel linguæ hominum: quantum satis arbitratus sum, sanctitati vestræ per commonitorium intimare curaui. Quisquis itaq; vobis contraria his quæ narraui, fortè narrauit; aut mentitur, aut fallitur.* Hæc ipse. Baron. t. 5. ad anum Christi 409 *Pinianus ab Hippone recedens venit Tagastā.* Aug. ep. stolâ 225.

Quòd autem Albina litteris conquesta esset primùm aduersus Augustinum, quòd ad iurandum Pinianum induxisset; quódque etiam illa suggillaret populum Hipponensem amore illectum pecuniæ virum prædiuitem sibi vendicare satagisse: cùm ex iis ex obliquo Augustini fama impeteretur; idem Augustinus cùm pro se tum pro populo eadem epistolâ excusationem attexuit, & inter alia illud inculcat, se olim ciuem Tagastensem eamdem vim ab Hipponensi populo passum esse, non aliâ quidem ex caussâ illis ad id agendum impulsis, quàm pietatis: vt quem virum frugi putarent, eumdem presbyterum sibi præficerent. Sed iam ipsum audiamus: *Quomodo ergo* (inquit) *dicis hoc eos fecisse turpissimo appetitu pecuniæ? Primò quia ad plebem, quæ clamabat, omnino non pertinet. Sicut enim plebs Tagastensis, de his quæ consuluistis ecclesiæ Tagastensi, non habet nisi gaudium boni operis vestri: sic & Hipponensis, & cuiuslibet alterius loci, vbi de mammonâ iniquitatis Domini præcepta fecistis, vel estis vbicumque facturi. Non ergo populus, vt de tanto viro ecclesiæ consuleret, suæ, ardentissimè flagitans, suum pecuniarium quæsiuit commodum à vobis, sed vestrum pecuniæ contemptum dilexit in vobis. Nam si in me dilexerunt, quòd audierant, paucis agellulis paternis contemptis, ad Dei liberam seruitutem me fuisse conuersum: neque in hoc inuiderunt ecclesiæ Tagastensi, quæ carnalis patria mea est: sed cùm illa clericatum mihi non imposuisset, quando potuerunt, habendum inuaserunt: quantò flagrantiùs in nostro Piniano amare potuerunt tantam mundi huius cupiditatem, tantas opes, tantam spem, tantâ conuersione superatam atque calcatam?* *Sanctus Augustinus suos Hipponenses excusat.*

Ego quippe secundùm multorum sensum comparantium semetipsos sibimetipsis, non diuitias dimisisse, sed ad diuitias videor venisse. Vix enim vigesima particula res mea paterna existimari potest in comparatione prædiorum ecclesiæ, quæ nunc vt dominus existimor possidere. cùm è contrà qui in ecclesiâ Africanâ ad presbyteratum adsciti essent, fuerint prædiuites: vnde subdit: *In qualibet autem maximè Africanarum ecclesiarum hic noster, non dico presbyter, sed episcopus sit, comparatus*

ratus pristinis opibus suis, etiam si animo dominantis egerit, pauperrimus erit. Multo ergo liquidiùs & securiùs in hoc amatur Christiana paupertas, in quo nulla rerum ampliorum potest putari cupiditas. Hoc accendit animos populi, hoc in illam violentiam perseuerantissimi clamoris erexit. Non eos turpis cupiditatis insuper accusemus: sed magis bonum, quod ipsi non habent, saltem in aliis diligere sine crimine permittamus. Hæc & alia plura ad excusationem ingerit Augustinus.

Inter Alypiũ & Augustinum offensio.

Aug. ep. 124

Sed & quòd Alypius, sicut Albina, idem sentiret de Hipponensibus, eosdem nimirum amore pecuniæ vim inferre conatos esse Piniano; quódque ambo eiusdem sententiæ essent, nullius esse vigoris præstitum iuramentum vi atque metu extortum: idem S. Augustinus sicut ad ipsam, ita etiam ad Alypium aduersus ex ipsâ litteras dedit, quibus sanè apparet, hæc inter eos non sine mutuá offensione fuisse transacta: sed citò charitas omnẽ abstersit obductam ex eiusmodi altercatione rubiginem.

PROFECTIO IEROSOLYMITANA.

Baron. t. 5. ad annum Christi 419

Hier. epist. 79.

* Albina.

* Pinianus.

Extát apud Metaphrast die 31 Ian. & Sur. t. 1.

SEd & illud ex eadem S. Hieronymi epistolâ velim obserues, ipsum non Paulæ neptis tantùm nomine eisdem Augustino atque Alypio Episcopis salutem impertire, sed nomine etiam Albinæ, Piniani, atque Melaniæ, quos ante septem annos diximus versatos in Africâ, & posteà vnà simul venisse Ierosolymam ait enim: *Sancti filii communes * Albinus, * Apinianus, & Melania plurimùm vos salutant.* Hæc ibi. Verùm pro Albinus, Albina, & pro Apinianus, Pinianus restituendi sunt; nisi præter Albinam matrem fuerit illic Albinus filius. Sed quando, inquies, hi Ierosolymam peruenerunt? ante triennium. Et ne putes nos agere coniecturâ, vel diuinare; habes id ipsum expressè demonstratum in rebus gestis eiusdem Melaniæ iunioris: vbi cùm dicatur eadem annis septem in Africâ commorata; si repetas tempus eius Româ illuc profectionis, quam accidisse diximus anno qui præcessit vrbis cladem, nempe quadringentesimonono; & ab eo tempore numeres septem illos annos, inuenies vtique ante triennium (vt dictum est) ipsam ac eius socios Ierosolymam peruenisse, & vnà cum eâ Albinam matrem Melaniæ iunioris, vt eius Acta testantur: fuisse namque hanc Albinam nomine coniugem filij Melaniæ senioris, Palladius docet.

Pallad. in Lausiac. cap. 33.

Idem c. 47.

Idem. c. 49.

Ab ipso autem Ierosolymam aduentu post dies quadraginta defunctam esse Melaniã seniorem, Palladius tradit, licet de aliis nullam habeat mentionem: quos dum ait inferiùs vitam duxisse in Campaniâ, & in Siciliâ; planè ignorasse visus est, ex Augustino certum reddi eosdem in Africâ degisse; nesciisse pariter, ex S. Hieronymo palàm fieri eosdem Ierosolymam profectos esse: quæ omnia pluribus testantur Acta S. Melaniæ iunioris. Quin etiam ex eodem Augustino constat, hos cùm Ierosolymam peruenissent, & Pelagium ibi agentem inuenissent: ipsum admonuisse, vt ea omnino damnaret quæ ab Orthodoxis aduersus eum obiicerentur: ipsum autem, velut eis obtemperantem, scripsisse anathematismum aduersus illos errores, qui ab Occidentalibus in eum obiecti essent: sed quàm dolosè, quámque veteratoriè, sanctus Augustinus aperuit. Sed accipe modò quid ipse de his cum Pelagio agentibus scriptis tradat: *Scripsistis mihi, cum Pelagio vos egisse, vt quæcumque aduersus eum dicerentur, scripto damnaret: eúmque dixisse, audientibus vobis: Anathemo*, &c. Miserunt autem dicta à Pelagio iidem * Albinus, Pinianus, atque Melania ad ipsum Augustinum: qui posteà sub Zosimo Papâ contrariis scriptis ostendit impij hæresiarchæ fallacias. Sed de his aliàs.

Albinus & Pinianus admonent Pelagium.

August. de Christi gratiâ l. 1. c. 1.

*Albina.

Melania & Piniani vitæ institutum.

De rebus autem gestis Melaniæ iunioris, ac Piniani viri eius, ac sociorum, eiusdem Melaniæ vitæ Acta declarant: nimirum peregrinatos esse in Ægyptum ad visendos sanctos monachos eremi accolas, relictâ Albinâ matre ob ingrauescentem senectutem Ierosolymis: inde verò redeuntes Ierosolymam, seorsum à coniuge Pinianum vitam excoluisse monasticam, Melaniam verò ad annos quatuordecim apud montem Oliueti clausam in cellâ perseuerasse, duxisséque ibi in angusto loco vitam Angelis similem. Mira quidem hæc videbuntur: sed si quis legat, quæ de eiusdem Melaniæ vitæ instituto, antequam Ierosolymam proficisceretur, cùm adhuc in Italiâ ac Romæ potissimùm versaretur, idem qui suprà Palladius scripsit, atque ea quę de eiusdem viuendi ratione cùm esset in Africâ, eadem Acta habent; summum huiuscemodi monasticæ vitæ genus tum ipsam tum virum eius attigisse, haud valdè mirabitur, cùm se ab initio penitissimè Deo ambo addixissent.

Pallad. in Lausiac. cap. 49.

PROFECTIO CONSTANTINOPOLITANA

HOc eodem anno[Christi 434. Sixti Papæ 3. Theodosij 27. Valentiniani 10. Impp.] quo Proclus sedis Constantinopolitanæ regimen suscepit, sancta Melania iunior, quæ (vt diximus) Ierosolymis monasticam vitam agebat, litteris à suo patruo Volusiano Constantinopolim accersitur: quò cùm venisset, ipsum Volusianum reluctantem hactenus ad Christi fidem conuertit, & vt Christianus moreretur, vitamque consequeretur æternam, tum precibus ad Deum, tum verbis apud ipsum infatigabili studio egit. Sed præclarâ memoriâ dignam historiam recolamus, quam quidem Photius in suâ Bibliothecâ cognouit esse germanam, dum agit de legatione Volusiani, de Melania eius nepte, & Proclo episcopo, qui Volusianum Constantinopoli baptizauit, quorum meminimus superiùs, dum egimus de eiusdem Volusiani edicto aduersus Cælestium Pelagianu. Verum de eo illud breuiter repetendum hunc ipsum esse Volusianum, cuius conuersionis causâ à matre Christianâ per Marcellinum tribunum interpellatum diximus sanctum Augustinum, vt ad Christi fidem eum conuerteret: sed datis eâ de re vltrò citroque litteris, vt id faceret, ab ipso sancto Augustino persuaderi tunc minimè valuit. At præstitit tandem Deus, vt id vel serò tandem perficeret: quâ autem occasione; ipsa sanctæ Melaniæ Acta simplici pedestrique stilo quidem scripta, sed vera his verbis referant:

A C 434. Baron. [illegible] ad eũ anu.

Extãt apud [illegible] lau[illegible] & Sur. tom [illegible] die.

Reddantur Melaniæ litteræ ab eius patruo Volusiano, qui illo quidem tempore creatus erat præfectus Romanæ ciuitatis, missus verò erat legatus Byzantium ad Eudociam Imperatricem hoc autem significabat epistola, quod iam diu illam videre desideraret. Illa verò cupiebat & ipsa propter [illegible] patruum, & ei persuadere vt à Gentilium desisteret opinione. Dubia autem animi, ne quid [illegible] faceret præter id quod Deo videbatur, cùm aliquibus aliis monachis rem communicasset, permittentibus autem illis, vt posset proficisci, egreditur Ierosolymis ipsa beata Melania, Constantinopolim [illegible] arripiens iter. Per quamcumque autem transibat ciuitatem & regionem, eam quo par erat omnes prosequebantur honore & officiis. Ciuitatum enim sacerdotes & pontifices eam non paruo honore afficiebant: & venerandæ virgines, & quotquot erant egregij monachi, eam adorabant & salutabant, & tamquam è cælo venientem accipiebant.

Cùm autem venisset Chalcedonem & ad ipsum sinum maris, verebatur ingredi, & videbatur perturbata. Ventura enim in maximam ciuitatem mulier quæ vixerat in exercitatione, quietisq́; & silentij maximam curam gesserat, & non gustauerat tumultus qui sunt in ciuitate, meritò extimescebat & refugiebat. Atque diuertit quidem vbi erat templum omni ex parte benedictæ martyris Euphemiæ. Circa mediam autem noctem martyr non paruum ex se effudit suauissimi odoris, & voluptate replet ineffabili. Quocircà bonâ acceptâ fiduciâ, diluculò fretum audacter traiecit, & ingressa est Byzantium. Hospitio verò excipitur a quodam viro illustri & alioqui bono, nomine quidem Lauso, qui ad præpositura honorem ascenderat.

Hospitatur Melania apud Lausum præfectum.

Inuenit autem suum quoque patruum Volusianum graui morbo oppressum: qui eius habitum admiratus, formæq́; & vestitus incredibili & inopinatâ stupefactus mutatione (extenuatus enim admodum erat vultus eius exercitatione) magnâ voce exclamauit: O qualem ex quali te video, Melania charissima! Illa verò ex eius sermone sumptâ occasione: A me quoque (inquit) disce, ô beate patrue, & accipe iudicium futurorum bonorum. Nam nec ego tantam despicatui gloriam habuissem, nec pecuniam, nec abiecissem curam ipsius corporis, nisi persuasum haberem me his propediem longè maiora accepturam. Non autem per se solam, sed per multos quoque alios in eius mentem sensim irrepebat beata Melania, & eius falsam religionem studebat labefactare: sicut etiam per sapientissimum Proculum, cuius fidei tunc erat creditus sacer clauus ecclesiæ Constantinopolitanæ. Qui cùm ad eum venisset, & iussu beatæ Melaniæ eum ad pietatem dirigeret, is dicitur illum adeò esse admiratus, vt etiam dixerit post agnitam veritatem, quòd si Roma tres haberet tales, nec illic quidem nomen vmquam audiretur Gentilium. Sed hæc quidem posteà.

Postquam autem Volusianus sensit Melaniam velle Imperatorem quoque ad id incitare, veritus protinus ne violentum & non voluntarium reputaretur esse Baptismum, & quam ex eo esset consecuturus, ipse mercede priuaretur, eam à cœpto prohibuit. Et is quidem (vt dicemus paulò post) rem ipse adimpleuit, & abiuratâ Gentilium opinione, traductus est ad Christum. Illa autem nec aliorum curam abiecit: sed cùm tunc esset exorta Nestorij blasphemia, & malignus multos in errorem abduceret etiam ex iis qui erant in verbo veritatis; ipsa erat quæ magnum aduersus eum inibat certamen, & vanum & inane reddebat eius sophisma, à manè vsque ad vesperam iis respondens qui eam interrogabant, multisque ex iis qui decepti fuerant, persuadens & eos reducens. Quamobrem malignus se ab ea vinci non ferens, in virum eius conuersus, nempe Pinianum, *& ei apparens miserabilis, cum lugubri & nigra veste accedit ad eam, terrens & grauia minitans: & primùm quidem se ipsius Imperatoris & eius famulorum cor mutaturum & in contrarium traducturum, deinde etiam vt mi-*

[illegible] Nestoria-[illegible]

ſerabili exitu finiret vitam procuraturum, grauiſsimis confecta doloribus. Illa autem hanc eſſe artem maligni intelligens, Christi nomen, quod grauiſsimam illi plagam affert, inuocans, effecit vt is ſtatim euaneſceret. Deinde cùm acceſsiſſet eum qui cum ipsâ erat ſacerdotem, & incepiſſet narrare ea quæ viderat & audierat, ſenſit repentè dolorem in coxendice, eúmque adeo acrem, vt vocem amiſerit, & nemo dubitauerit id eſſe manifeſtum inimici inſultum. Cum ſic eſſet productus eſſet dolor ad ſex vſque dies, & illâ horâ maximè malum intenderetur, quâ nigrum aſpexerat, & minas audierat (aderat enim dies ſeptimus) accedit aliquis renuntians patruum Voluſianum veniſſe in periculum ne repentinâ morte vitam mox finiret.

Hoc poſtquam illa audiuit, etſi propter dolorem coxendicis vix ſe poſſet mouere, manibus & lecticâ protinus ad eum vecta proficiſcitur. Valde enim angebatur animo, non quòd ille moreretur, ſed quòd mortem ſubiret anima, vt qui Baptiſmi incorruptionem nondum eſſet aſſecutus. Deinde venit quidam alius, ei ſignificans Voluſianum eſſe baptizatum, & cùm eam ſæpè quæſitam non inueniſſet, ſed eam morbo detineri dedıciſſet, alium ducem rurſus nactus, per illum fit filius lucis, & Baptiſmum conſequitur. Cùm hæc ei dicta eſſent, cum dolore animæ prorſus ceſſauit etiam morbus corporis, & lumbus quidem carebat etiam dolore, & pes mouebatur, & communis inimicus afficiebatur dedecore: adeò vt viæ reliquum per ſe ipſa conficeret; & qui portabant, pro eo quòd priùs portabant, ad Deum laudandum ſtatim manus extendebant. Deinde cùm veniſſet ad patruum, & verbis eum confirmaſſet, & de eâ quæ illic eſt vita, differuiſſet, lætum & bonâ ſpe præditum tranſmiſit ad viam quæ ducit ad Deum, cùm pulcherrimo viatico, nempe pretioſo Christi corpore & ſanguine eum inſtruxiſſet, & ſic vt tutò recederet perfeciſſet. Et hæc quidem hoc modo geſta ſunt.

Voluſianus baptizatus Chriſtianus ex hac vitâ deceſſit.

REDITVS IEROSOLYMAM.

ILla autem cùm multos quidem dies hîc tranſegiſſet, in paucis verò multis plurimum profuiſſet, & ante alios Imperatrici & ipſi Imperatori (is autem erat Theodoſius) nam ij maiori opus habent curatione, vt quorum animi maiori mundi gloriâ eſſent tumidi. Cùm hæc & alia plura feciſſet, egreditur de ciuitate, &c.

Perueniſſe autem ipſam ad diem Paſchatis Ieroſolymam, auctor ſubdit: vt planè appareat, ſequenti ab eius aduentu anno Domini eam Ieroſolymam rediiſſe: cuius monitu Eudociam nonnihil profeciſſe, ex eo poteſt intelligi, quòd & ad peregrinationem Ieroſolymam poſteà ſuſcipiendam etiam inflammaſſet: quando autem id contigerit, ſuo loco dicemus. Porrò non Eudociam Auguſtam tantùm, ſed & Theodoſium congreſſu Melaniæ eſſe redditum meliorem, ex rebus poſteà conſecutis poſſumus opinari. Quòd enim Melania Catholicæ fidei zelo æſtuaret; par eſt credere, eum aduerſus Neſtorianos concitaſſe, permouiſſéque vt Neſtorij libri Imperatorio vetarentur edicto; quod ſequenti anno, quo ipſa receſſit Conſtantinopoli (vt dicemus) eſt promulgatum. Celeberrimi quidem nominis fuiſſe Melaniam tum antiquâ parentum nobilitate, tum etiam admirabili ſanctitate, totique factam orbi Chriſtiano notiſſimam, quæ dicta ſunt tum de ipsâ, tum de eius auiâ Melaniâ ſeniore, demonſtrant.

MELANIA EVDOXIAE IEROSOLYMAM
proficiſcenti occurrit.

Socrat. l. 7. cap 46. Eudocia Auguſta proficiſcitur Ieroſolymam.

HOc & inſuper ipſo anno, qui ſequens eſt ab Eudoxiæ nuptiis, Eudocia mater peregrinata eſt Ieroſolymam voti ſoluendi cauſsâ, vt Socrates tradit his verbis: *Theodoſius Imp. deinceps* (poſt tranſlationem Ioannis Chryſoſtomi corporis ſcilicet) *preces Chriſto offerre, quibus gratias pro acceptis beneficiis agat. Chriſtiq́; nomen hoc munere obeundo eximiis honoribus decorare cœpit. Quinetiam Eudociam coniugem Ieroſolymam miſit. Quippe pollicitus erat, illam hoc votum perſoluturam, ſi filiam in matrimonium collocatam cerneret. Quin illa ipſa & eccleſias Ieroſolymorum, & omnes alias in vrbibus verſus Orientem ſitas, tum eò proficiſcendo, tum domū redeundo, variis ornamentis honorificè illuſtrauit.* Hæc Socrates. Porrò perſuaſione quoq; ſanctæ Melaniæ iunioris, cùm illa (vt vidimus) eſſet Conſtantinopoli, huiuſmodi peregrinationem Ieroſolymam Eudociam ſuſcepiſſe, eius Acta teſtantur, in quibus hæc de Eudociâ: *Interim autem dum hæc fierent, Imperatrix* * *Eudocia iuerat Antiochiam. Paruerat enim Melaniæ monitis, cùm ea veniſſet Byzantium, ſuadentis vt hanc ſuſciperet peregrinationem, & veniret Ieroſolymam, vt videret loca ſancta, & quæ ex eis percipitur fieret particeps ſanctificationis. Cùm Melania itaque ei proceſsiſſet obuiàm, magno honore fuit affecta ab Imperatrice, vt quæ eam matris loco haberet, & duabus de cauſsis prouidentiæ diuinæ ageret gratias, nempe quod vſque adeò celebratam Ieruſalem & ſancta loca quæ videret digna ſit habita, & quod in ea talis matris facta ſit filia ſecundùm ſpiritum. Signum eſt autem magni amoris Imperatricis in Melaniam, quòd non dubitauerit*

Apud Metaphraſt. die 31. Decemb. Sur. die 31. Ian. * Eudoxia.

tantum

tantum iter aggredi, & eò accedere, & quæ illic erant virgines tamquam sorores salutare & amplexari.

Porrò autem cùm celebraretur noui templi dedicatio, illa quoque aderat, & festum celebrabat. Hãc autem rem bonam consecutum est quiddam dignum maligni improbitate, & boni Dei virtute. Pedem Imperatricis, qui incuriâ dæmonis è compage erat luxatus, illa absque dolore apte & rectè in suum locũ restituit. Cùm hæc & nõ pauca alia à magnâ Melaniâ percepisset cõmoda, & se simul etiã ex atiasset spectaculis, decreuit reuerti Constantinopolim: & ei quidem Melania cùm tamquam bonas comites dedisset preces, ipsam dimisit. Hæc ibi sed de Eudociæ reditu Constantinopolim agemus anno sequenti, quo contigit. *Eudocia sanctã ... curata.*

Quod verò ad Melaniam spectat, quantum superuixerit, non constat; sed illud certum est, ipsam monasticâ vitâ magnâ obseruatione perfunctam, & miraculis pluribus illustratam, die, quam prænotine, Decembris vltimâ ad Deum migrasse, & inter Sanctas relatam anniuersariâ memoriâ in ecclesiâ celebratam.

DE PALLADII LIBRO
ELOGIA.

VIde dicta suprà in Prolegom. generali 10. vbi ex Socrate illustre de Palladij libro Elogium attulimus. Cui accedent sequentia.

Cassiodor⁹ lib. 8. hist. Trip. cap. 23. ex Socrate: *Si quis autẽ velis scire ea quæ ipsi egerint & fecerint, & quæ ad eorum qui audierunt locuti sunt vtilitatem, & quemadmodum eis obedirent bestiæ: à Palladio monacho scriptus est liber vnus, qui Euagrij quidem erat discipulus, de iis autem omnia accuratè pertractauit. In quo etiam meminit mulierum, quæ par vitæ institutum cum viris prius dictis susceperunt.*

IOANNES DAMASCENVS, de iis qui in fide dormierunt:

Λέγω δὴ τὴν ΠΑΛΛΑΔΙΟΥ πρὸς Λαῦσον ἱστορικὴν βίβλον, ἐν ᾗ τὰ κατὰ τὸν μέγαν καὶ θαυματουργὸν Μακάριον, παναληθῶς ἀναγέγραπται θαύματα: *Adde & historicum librum* PALLADII *ad Lausum, in quo verissimè conscripta sunt miracula, quæ magnus signisque clarus Macarius operatus est.*

NICEPHORVS lib. 11 cap. 44.

PALLADIVS *Euagrij discipulus Vitas Sanctorum optimè disposuit.*

NOTATIO.

LAusiaca] *Ita hæc historia vocatur in Triodio,* ὑπὸ ἀνάγνωσις εἰς τὸ Λαυσαϊκόν: Inde legitur in Lausiacâ. *quod & pòst ibidem occurrit. Ita autem dicta est à Lauso præposito imperij, de quo vide ad num. 7.*

2. Paradisus Heraclidis. *Habes hîc Paradisum hũc, vt olim prodiit post omnes libros de Vitis Patrum, in Appendice. Vide dicta Prolegomeno generali 14.*

3. Mirati sumus] *Existimo hîc intelligi Aloysium Lipomanum, qui tomo 3. de Vitis Sanctorum Palladium, qui titulo Heraclidis olim Parisijs anno 1504. prodierat, secundò impressit, Venetiis anno 1554. præmissâ præfatione in libri commendationem. Sed si rectè mens Lipomani percipiatur, non tam ille dubitat, an Palladius Galata huius libri auctor sit, quàm ait Hieronymum epistolâ ad Ctesiphontem non agere de hoc libro Palladij, sed de Euagrij* (vel potiùs Ruffini) *quod verum est. Quamquam iidem sex monachi, qui in libro Ruffini habentur, & Origenistas fuisse taxantur à S. Hieronymo, etiam in hoc libro reperiantur. At (ait Lipomanus) his sex dimissis alios legere ne graueris. Vide Prolegomenon generale 15. vbi egimus de auctoritate horum librorum.*

4. Quando autem id acciderit] *Non existimo eum locum ex Palladij dialogo de rebus S. Chrysostomi desumptum, clarè facere ad Palladium nostrum Galatam. Nã etsi ille Palladius dicatur ibi pag. 5* episcopus Helenopoleos, *quomodo tamen pòst in eodem dialogo* episcopus Blemmyorum *siue* Æthiopum *dicitur? Nam pag. 30. editionis Chrysostomi quam citat Baronius, ita interrogat Theodorus:* Quid, quæso, de episcopis illis actum est, qui cum nostris missi sunt, Eulysio scilicet, Palladio, Cyriaco, atque * Democrito? *Respondet Palladius,* Cyriacum Emissenum octoginta millibus passuum Palmyram Persarum oppidum adductum esse: Eulysium verò Bostræ Arabum in castellum, quod Nusphas appellatur, Saracenis adiacens relegatum: Palladium Blemmyorum siue Æthyopum episcopum seruari prope locum qui Syene vocatur: Demetrium intus in Oasim Mazicis proximam; sunt enim & aliæ Oases. *Atqui hi quatuor pag. 5. ibidem memorantur Romam venisse, vbi Eulysius Apameæ Bithyniæ dicitur episcopus, & Demetrius Pisinuntis, dicitúrque tunc secundò Romam venisse. Et pag. 6. habes Cyriacum cum Demetrio, Eulysio & Palladio, & Romanis aliquot sociis missum in Orientem à Romanâ Ecclesiâ, & ibidem habes de Romanis, qui post quatuor mẽses redierãt:* Neq; nobis edicere vltrà potuerunt de beato Ioanne aliquid certius, neque vbi modò sint Demetrius, Cyriacus, Eulysius, & Palladius. *Quare alteruter locus corruptus est. Si rectè priori loco pag. 5 Palladius ille dicitur* episcopus Helenopoleos, *videndum num posteriore loco pag. 30. verba transposita sint, legendúmque:* Palladium episcopũ seruari prope locum Blemmyorum siue Æthyopum, qui Syene vocatur. *Certè Syene circa Blemmyos & Æthiopas. Hæc coniectura mea ita demum locum*

* lege Demetrio.

habeat, si Græce aliquo codice firmetur.

5. Quantum autem] Opinatio hæc non video quo im solido fundamento nitatur, cùm Palladius ille auctor dialogi de rebus S. Chrysostomi omnino distinctus videatur a Palladio Galatâ. Quod & ipse Baronius paulò ante anno Christi 404. vbi de Romanâ profectione Palladij Galatæ agit, agnoscit. Quare legatio hæc Palladij ad Zosimum Papam intelligenda de Palladio auctore dialogi, non de Galatâ Lausiacæ scriptore.

6. Sed pro Albino Albinam] Proba Baronij diuinatio, intelligi hîc Albinam. sed non necesse Albinam pro Albino restituere. Constat enim illo sæculo feminarũ nomina etiam masculinis terminationibus quandoque efferri. Sic de feminâ, nunc Melania, nunc Melanius, nũc Melanium, apud auctores veteres occurrit. Sic apud Hieron. ep. 72. (quæ hîc in Melaniæ Profectione Ierosolymitanâ citatur) Albinus, Pinianus Melania plurimùm vos salutant. nec opus corrigere vel diuinare de Albino filio. Sic in Palladio cap. 117. vbi Latinè est, de sanctâ Melaniâ, Græcè est, Περὶ τῆς μακαρίας Μελανίου. Ita quoque capiendus S. Paulinus epistola 249. ad Augustinum, quæ habetur inter Augustini epistolas: Et nihil possum de beatâ huius filij matre, & sanctorum patre radice ramorum Melanio melius aut sanctius prædicare, quàm sãctitate tua in eam profari & disputare dignata est. Nam per Melanium intelligit ipsam Melaniam, vt constat vel ex eo quod sequitur, in eam si enim ibi ageretur de ipsâ Melaniâ & ipsius patre Melanio, vt existimauit marginalium & indicis concinnator apud Baronium tom. 5. anno Christi 409. non in eam sed in eos dixisset Paulinus. Et vnde quæso, constat, Melaniæ patrem dictum fuisse Melanium? Constat Marcellum vel Marcellinum dictum. Intelligit igitur per Melanium, vt dixi, ipsam Melaniam, quam matrem filij vocat, & patrem radicem sanctorum ramorum, quod plures ex eâ prodierint sanctitate illustres, vt Melania neptis, & aliæ personæ.

An feminæ, hæ Melania, Albina, dictæ Melanius & Albinus à virili fortitudine, quâ affectus omnes mũdúmque superarunt? quâ formâ Phryges ob effeminationem Phrygiæ dictæ.

7. Lausi] Vita Melaniæ iunioris per Metaphrastem 31. Ianuarij, de eius Byzantij hospite: Hospitio verò excipitur à quodam viro illustri, & alioqui bono, nomine quidem Lauso, qui ad præpositur æ honorẽ adscenderat. Baronius tomo 5. anno Christi 434. Sixti Papæ 3. Theodosij 27. Valentiniani 10 Impp. Hic ille quidem videtur esse Lausus, ad quem Palladius Galata sua scripsit Lausiaca. Eodem enim quoque nomine Palladius eum Præpositum vocat, quem & custodem imperij nominat: quænam præpositura hæc esset, idem in fine operis declarat, vbi ait eum sacro præfectum fuisse cubiculo.

8. Palladio] Frater Ioannes Maria Brasichellensis, sacri Palatij Apostolici Magister, in indice librorum expurgandorum hæc de Palladio notat: Vt probè noscas, Lector, quisnam Palladius fuerit, accipe iudicia Patrum de ipso. S. Hieronymus, cuius in hac re iudicium probat S. Gelasius 1, præfatione in libro aduersus Pelagianos ait: Palladius seruilis nequitiæ hæresim Pelagianã instaurare conatus est. S. Epiphanius epist. ad Ioannẽ Ierosolymitan. sic inquit: Palladium verò Galatam, qui quondam nobis charus fuit, & nunc misericordiâ Dei indiget, caue, quia Origenis hæresim prædicat & docet; ne fortè aliquos de popolo tibi credito ad peruersitatem sui inducat erroris. Hæc S. Epiphanius. At res Palladij gestas, vafritiem & odium in S. Hieronymum pluribus exponunt Annal. Ecclesiastic. tomo 5. Ex quibus omnibus disces, quæ fides adhibenda sit heretico homini Origenistæ & Pelagiano, in his præsertim quæ de quibusdam sui similibus monachis eâdem fuligine tinctis in hoc opere prodit: ac maximè verendum, ne aliquos pro sanctis venditet, qui fuerunt Origenistæ, vel Pelagiani. sagaci coniecturâ suis locis in opere quosdam istius furfuris indicabimus. Vt magis autem faciem & interna Palladij introspicias, scito ipsum fuisse discipulum Euagrij Pontici Origenistæ heretici toties ab Ecclesiâ damnati, de quo plura annotauimus tomo 5. (Bibliothecæ Patrum) initio libri Euagrij. Hoc de se testatur Palladius in hac Lausiacâ, cùm ait: Respondi me esse peregrinum, & de Galatię partibus venire, & vnum ex Euagrij fratribus esse confessus sũ. Idem affirmarunt Socrates lib. 4. cap. 18. & Nicephorus lib 11. cap. 44. vt nihil mirum sit, si eodem luto errorum, quo Magister, tinctus Palladius fuerit. Quocircà cùm hoc opus laudant Socrates & Nicephorus, vt non imus infitias multa illi inesse vtilia & recta: ita certum est illos, qualis Palladius fuerit, non penitùs perspectum habuisse. Hactenus ille.

PAL

PALLADII
HELENOPOLEOS EPISCOPI
IN
LIBRVM OCTAVVM
DE VITIS PATRVM
Quæ HISTORIA LAVSIACA dicitur,
PROOEMIVM.

Fuit Palladius Origenista, & Pelagianus: ideò cautè legendus.

IN hoc Libro scripta est, quâ in virtute vtebantur, exercitatio & admirabilis vitæ agenda ratio beatorum & sanctorum Patrum, qui degebant in solitudine; vt eos æmulentur ac imitentur qui cælestem volunt vitam agere, & quæ ad regnum cælorum deducit, vitam ingredi: annúmque mulierum memoria, & inclytarum matrum à Deo inspiratarum, quæ magno & forti animo virtutis exercitationis peregêre certamina; vt exemplar proponatur, & amor excitetur iis quæ continentiæ ac castitatis volunt coronam redimere: & sententiâ & voluntate viri, qui est variâ ac multiplici doctrinâ præditus, moribus pacificus, & corde pius, menteq́ religiosus, & in iis quæ sunt opus egentibus communicandis liberalis, & propter morum bonitatem multis viris eximiis est in summis honoribus præpositus, & omnino custoditur virtute diuini Spiritus. Qui quidem nobis iussit, vel, si verum potiùs dicere oporteat, ad eorum quæ sunt meliora contemplationem hebes nostrum & obtusum excitauit ingenium, vt ad proponendã ad imitandum virtutum exercitationis decertationem sanctorum & immortalium & spiritalium patrum nostrorum, qui vt Deo placerent, in durâ & asperâ tractatione corporis vitam egerant, præclarorum athletarum vitam à nobis descriptam ad eum mitteremus, vniuscuiusque ex magnis euidentes prædicando virtutes. Diuini autem huius & spiritalis desiderij amator est Lausus, cui post diuinum auxilium, mandata est custodia diuinitus afflati & religiosi imperij.

Huius libri argumentũ

Intentio.

Quis Lausus.

Ego igitur, qui & linguâ sum ineruditus, & spiritalem cognitionem summis quodammodò labris attigi, & indignus sum qui recenseam spiritalem vitam sanctorum Patrum, etsi reformidem præcepti magnitudinem quod meas vires superat, & iussum ægrè feram, qui & magnam externam sapientiã, & spiritalem requirit intelligentiam: veritus tamen primùm & eius qui ad hoc exequendum nos excitauit virtutem, & reputans eorum qui hæc legent vtilitatem, & extimescens periculum quod essem aditurus, etsi iure parêre recusarem, cùm egregium primùm iussum diuinæ adscripsissem prouidentiæ, magnáque vsus essem diligentiâ, sanctorum Patrum intercessione erectus, ad ea sum aggressus, veluti quodam compendio præclarorum athletarum & magnorum virorum summa solùm certamina & signa describens.

Humilitas auctoris.

Nec solummodò clarorum virorum qui optimam ac præstantissimam ex virtute vitam egêre; sed etiam beatarum mulierum, quæ in excellentissima vitæ genere se honestè exercuêre. Et aliquorum quidem ex iis sacros vultus vt ipse coràm viderem sum dignatus, qui iam antè sunt consummati in certamine pietatis; aliquorum autem cælestem vitæ institutionem didici à diuinis athletis. Multas autem vrbes, & multos vicos, & omnem speluncam, & omnia tabernacula deserti monachorum pedestri itinere obiens, diligentissimè considerans eorum pietatem ac religionem. Atque cùm quæ partim quidem ipse vidi scripsissem, partim autem quæ à sanctis patribus audiui, magnorum virorum certamina, & mulierum, quæ propter spem in Christum erant fortiores quàm earum ferebat natura, huius libri scriptis mandassem, misi ad tuas aures amicas diuinorum eloquiorum, optimorum virorum & religiosorum decus, fidelissimique & religiosi imperij splendor, germane & Christi amice serue Dei Lause, pro eà quæ mihi inest exiguitate, vniuscuiusque ex Christi athletis tam masculis quàm feminis insigne nomen exprimens, & ex multis & magnis vniuscuiusque certaminibus pauca breuiter exponens. Plurimorum quoque genus etiam adiiciens, & vrbem, & locum mansionis.

Vnde didicerit Palladius quæ scripturus est.

Meminimus autem virorum & mulierum, qui ex virtute quidem vitam perfectè instituerunt, propter arrogantiæ autem matrem inanem quæ vocatur gloriam, in infimum inferorum barathrum, & fundum præcipitati fuerant, & quæ lõgo tempore, & plurimo labore sibi pepererant, amplectẽda, & acerrimo studio comparanda exercitationis benefacta, vno temporis momento arrogantiâ & vana de se persuasione amiserant. gratiâ autem nostri Seruatoris, & sanctorum Patrum prouidentiâ, & viscerum miseratione, erepti sunt à spiritalibus diaboli laqueis, & sanctorum precibus recuperauerunt priorem vitam quam agebant ex virtute.

Exemplar epistolæ scriptæ ad LAVSVM præpositum, ab HERACLIDE episcopo Cappadociæ.

forte dicendum, verbis ædificium, vt sit Græcè λόγῳ οἰκοδομῆ. Angelorum ordines. Quæ vera sit doctrina. Matth. 11.

*BEatum censeo tuum esse institutum. Par est enim vt incipiat epistola à beatitudine, quòd cùm omnes vanis rebus inhient, & lapides ædificent, ex quibus nullam capient vtilitatem, ipse velis doceri * rationes ædifi-cij. Solus enim est vniuersorum Deus qui nequit doceri: quandoquidem & ipse per se est, & ante se non habet alium. Alia autem omnia doceri possunt, quoniam sunt & facta & creata. Atque primi quidem ordines magistram habent summam Trinitatem: secundi autem discunt à primis, tertij autem à secundis: & sic deinceps: & per ordinem, vsque ad extremos. Qui enim sunt præstantiores honore & virtute, docent eos qui sunt inferiores cognitione. Qui ergo existimant se egere magistris, aut non parent iis qui docent in charitate, laborant morbo ignorationis, quæ est mater arrogantiæ. Inter quos primas partes tenent ad interitum, qui eodem vitio exciderunt à cælesti habitatione in aëre volantes dæmones, vt qui aufugerint ab iis qui erant in cælo magistris. Non enim dictiones aut syllabæ sunt doctrina, quas nonnumquam habent etiam qui sunt pessimi: sed mores rectè compositi, & molestiæ, & terroris, & metus, & iræ vacuitas, & in rebus omnibus fiducia ac dicendi libertas, & quæ rationes non secùs gignit quàm ignis flammam, mansuetudo. Nam si ita non esset, non diceret magnus magister suis discipulis: Discite à me, quoniam mitis sum & humilis corde. Non verborum ornatu instituens & dirigens apostolos, sed morum bonitate neminem molestiâ afficiens, præter eos qui verbum habent odio, & oderunt magistros. Oportet enim animam, quæ Deo conuenienter exercetur, vel fideliter discere ea quæ non nouit, vel apertè docere ea quæ scit. Si enim alterutrum horum nolit, laborat insaniâ. Defectionis enim principium est doctrinæ satietas, & verbi fastidium, quod semper esurit anima eius qui Deum diligit. Vale ergo, & sis sanus & fortis, & tibi Deus concedet vt persequaris Christi cognitionem.*

Exemplar epistolæ scriptæ ad LAVSVM præpositum, à PALLADIO episcopo Cappadociæ.

Quanta sit eorum quæ scripta sunt differentia.

CVm multi multa & varia diuersis temporibus scripta vitæ reliquerint, quorum alia quidem, ex Dei supernæ gratiæ inspiratione, sunt ad ædificationem & securitatem eorum qui fideli proposito sequuntur dogmata Seruatoris: alia autem, ex corrupto & quod hominibus placere cupit proposito, luxuriant ad eorum consolationem qui inanis gloriæ morbo laborant: aliâ autem, ex importunâ quadam insaniâ, & dæmonis, qui quæ sunt honesta habet odio, impulsione, ad leuium hominum perniciem, & intemeratæ Catholicæ Ecclesiæ labem, irâ & arrogantiâ irruperunt in mentes stultorum, vt vitam honestam & puram obscurarent: visum & mihi quoque humili propter spem in Christum, magnificentiæ tuæ iussum reuerenti, vir studiosissime, primùm omnium narrare ea quæ ad me pertinent, & ætatem, & mentis meæ ad virtutem in Deum profectum, incipiendo à iuuenili ætate. Cùm tricesimum quidem & tertium annum agerem in conuersatione cum fratribus & vitâ solitariâ, vigesimum autem episcopatus, totius autem vitæ meæ quinquagesimum tertium, necessarium existimaui, spiritalis vtilitatis gratiâ tibi cupienti in scriptis narrare, quæ à sanctis Patribus rectè & ex virtute gesta sunt, tam masculis quàm feminis, quos & ipse vidi, & de quibus audiui ab animis fidelissimis, cum quibus versatus sum in Ægypti solitudine, & in Libyâ, & Thebaide, & Syene, sub quâ sunt etiam qui dicuntur Tabennesiotæ: deinde in Mesopotamiâ, Palæstinâ, & Syriâ, & in partibus Occidentis & Romæ, & in Campaniâ, & in iis quæ sunt circa eas partibus: vt tibi ab initio accuratissimè in hoc libro exponam instar narrationis; vt cùm habeas honestum & animæ vtile monumentum, perpetuum & non intermittendum pietatis & religionis medicamentum, omnem quidem obliuionis dormitionem, quæ ex cupiditate rationis experte in animâ ingeneratur, omnem autem in fide dubitationem, omnésque in rerum vsu sordes & parcitatem, omnémque dubitationem pusillíque & abiecti animi vitium, & nimium ad iram propensionem, perturbationémque, & ægritudinem rationis expertem, & intempestiuum timorem per id expellas: & ne à corrupti mundi vanâ spe pendeas, effugias; perpetuo autem desiderio in spe ad Deum proficias, & in proposito pietatis: sis & in viâ dux tuus, & eorum qui tecum sunt, & eorum qui tibi subiiciuntur, & maximè piorum Imperatorum. Per quæ quidem benè facta omnes qui Christum diligunt, Deo vniri properant, exspectantes scilicet quotidie resolutionem animæ à corpore, prout scriptum est: Coarctor, cupiens dissolui & esse cum Christo: est enim multo melius. Et illud: Para in exitum opera tua, & præpara te in agrum. Qui enim semper mortis meminit, quæ necessariò omnino veniet, & non tardabit, in magnis non offendet, sicut scriptum est; In omnibus operibus tuis memento nouissima, & in æternum non peccabis. Neque verò præter alia omnia hæc te fallat breuis admonitio narrationum: neque respuas rudem & inornatam dictionem. Non est enim diuinæ doctrinæ, ornatâ & ad ostendendam sapientiam

Phil. 1. Prou. 24. Eccle. 7. Non in lepore rhetorico veritas.

com

... ipsa vel oratione, sed verbis persuadere veritatis, ut scriptum est: Aperi os tuum [illegible] Dei, & [illegible] omnia sane. Et rursus: Ne declines a narratione seniorum: ipsi enim didicerunt a patribus eorum.

Eccle. [illegible]

Ego itaque, vir cognitionis Dei studiosissime, aliqua ex parte sequens hoc dictum, multos conveni sanctos. Neque vero eis cogitatio mihi aliud agenti in mentem venit, sed cum triginta atque adeo his totidem dierum viam confecissem, & Dei gratia pedestri itinere, omnem Romanorum regionem pervasissem, viae molestiam nihili feci si convenire possem virum pium ac Dei amicum, ut lucrifacerem quod non habebam. Si enim qui me est longe praestantior, atque adeo forte etiam universo mundo, multosque superavit & vitae agendae ratione, & cognitione, & spiritali intelligentia, & fide in Christum, beatus apostolus Paulus, Tarso in Iudaeam profectus est, ut conveniret Petrum & Ioannem & Iacobum: & ideo veluti glorians id narrat, referens suos labores, ad eos incitandos qui in socordia & otio vitam transigunt, dicendo: Ascendi Ierusalem ut viderem Cepham, non contentus sola fama illius virtutis, sed desiderans eius quoque intueri faciem: quanto magis ego qui sum innumerabilium talentorum debitor, debui hoc facere, non illos sanctos beneficio afficiens, sed mihi peccatori utilitatem afferens. Nam ii quoque qui Patrum Vitas conscripserunt, Abraha, & Isaac, & Iacob, & Moysis, & Eliae, & Ioannis, & eorum qui deinceps consequuntur, non narrarunt ut eorum illustraretur gloria, sed ut prodessent iis qui eas legerent.

[illegible] Palladius.

Galat. 2.

Haec ergo cum [illegible], fidelissime & in primis venerande Christi serve Lause, teipsum saepe admonens, fer iis patienter nostras ineptias, ut piam tuam mentem custodias, cui natura est insitum, ut diversis vitiis, quae sub aspectum cadunt & quae non cadunt, tamquam undis agitetur, potest autem sedari sola perpetua oratione & propria tui ipsius cura. Multi enim etiam ex fratribus paulo religiosioribus, qui & de exercitationis & eleemosinae laboribus sibi placebant, & de caelibatu perfectaque & absolutae virginitate se iactabant, & in divinorum eloquiorum meditatione animum vehementer intendebant, & rerum bonarum disciplina freti erant, aberrarunt ab impatibilitate, temerariae sua sententiae servientes; ut qui alicuius scilicet pietatis praetextu negotii gerendi cupiditate laborarent, ex quo oriuntur & gerendi negotii nimiae solicitudines, & ad mala negotia animi applicationes, quas consequuntur curae alienorum negotiorum, quae honestorum negotiorum curam evellunt radicitus, quae est inater propriae suiipsius curae.

Caelibatus.

Unde conversi sunt ruinae per dissidio, qui se semel statui perfectiori addixerunt, & ab eo deciderunt.

Esto ergo, rogo te, fortis in omni intelligentia, non pingues & nitidas efficiens divitias, quod quidem certe fecisti, eas satis minuens, impertiendo iis qui indigent eaque, ad exercendam virtutem tibi fuere ministerio, cum nec impetu aliquo, nec ulla quae ratione careret anticipatione, neque ullo praetextu quo placeres hominibus, iureiurando obligasses tuam liberam eligendi voluntatem, sicut multis evenit hominibus, qui cum non comedendi vel bibendi contentiosae vanae gloriae servire fecissent liberum arbitrium, necessitati iurisiurandi, ei rursus miserabiliter succubuerunt, vel vitae amore & ignavia, vel imbecillitate corporis, vel cupiditate alicuius voluptatis periurium patientes. Si ergo & ratione particeps, & ratione abstineas, numquam peccabis. Divina est enim in nobis ratio, quae ab iis quae sunt in nobis motionibus exterminat quidem ea quae sunt noxia, assumit autem ea quae sunt utilia. Iusto enim inquit, lex non est posita. Melius est ergo vinum bibere cum ratione, quam aquam cum fastu & superbia. Atque mihi quidem aspice, eos qui cum ratione pietatis ac religionis vinum bibunt, esse viros sanctos; eos autem qui inconsiderate & citra rationem cum arrogantia aquam biberunt, esse homines profanos & corruptos. Et nec amplius vituperes aut laudes materiam cibi aut potus, sed beatam vel miseram iudices mentem eorum qui recte vel male utuntur materia. Bibit aliquando Ioseph vinum apud Aegyptios, sed non fuit mente laesus; erat enim animo munitus. Aquam autem biberunt Pythagoras & Diogenes & Plato, inter quos etiam Manichaei, & reliquus coetus Theologorum & Philosophorum, & eo vanae eos perduxit opinionis intemperantia, ut ipsum Deum universorum effectorem ignorarent, & inanima simulacra adorarent. Usum vini tetigerunt ii quoque, qui cum beato Petro apostolo erant discipuli, adeo ut ipsi Domino & eorum magistro, omnium autem Servatori id probro daretur, ob participationem increpantibus Iudaeis, & dicentibus: Quare discipuli tui non ieiunant sicut Ioannis discipuli? Et rursus insultabant discipulis, & exprobrantes dicebant infideles: Magister vester cum publicanis & peccatoribus comedit & bibit. De pane autem & aqua non reprehendissent, nisi de obsonio & vino scilicet, ii qui vini quidem potionem vituperant; aquae vero laudant & admirantur. Respondet autem Servator pulchre, dicens: Venit Ioannes in via iustitiae, neque comedens nec bibens; carnem scilicet & vinum: nam absque aliis non potuisset vivere; & dicunt: Daemonium habet. Venit Filius hominis comedens & bibens; & dicunt: Ecce homo vorax & vini potor, amicus publicanorum & peccatorum; propterea quod comedat & bibat. Quid nos ergo faciemus? Nec eos qui vituperant sequamur, nec eos qui laudant. Sed vel cum Ioanne ratione ieiunemus, etiamsi nobis dicant Iudaei: Daemonium habetis, vel cum sapientia Iesu vinum bibamus, si corpus indigeat, etiamsi nobis dixerint: Ecce homines voraces & vini potores. Neque enim revera esca est aliquid, nec potus, sed fides quae per charitatem extenditur operibus. Cum enim omnem actionem fides fuerit consecuta,

Votum.

Ratio contra peccatum.

1. Tim. 1.

Nihil fastu in omnibus perniciosius.

Quomodo de cibo & potu aestimandum.

Vinum bene vel bonum.

Aquam bibere vel malum.

Matth. 9.

Marc. 2.

Lucae 5.

Matth. 11.

Ieiunandum cum ratione.

condem

Hieron. procem. aduerſ. Pelag.

Palladius igitur Euagrio inhærens, eiuſdem quoque morbi contagione contabuit: de quo Hieronymus aduerſus Pelagianos agens, hæc habet: *Palladius, ſeruilis nequitiæ, eamdem hæreſim inſtaurare conatus eſt, & nouam tranſlationis Hebraicæ mihi calumniam ſtruere: num & illius ingenio nobilitatiq́; inuidimus? nunc quoque myſterium iniquitatis operatur,* &c. Ob quam etiam cauſſam S. Epiphanius eumdem in Palæſtinâ iſta docentem deplorans, ait: *Palladium verò Galatam, qui quondam nobis charus fuit, & nunc miſericordiâ Dei indiget, caue; quia Origenis hæreſim prædicat & docet: ne fortè aliquos de populo tibi credito ad peruerſitatem ſui inducat erroris.* Hæc ipſe ſcribens ad Ioannem Ieroſolymitanum epiſcopum, cùm idem Palladius iam deſeruiſſet eremum Nitriæ, & morbi cauſsâ (vt ipſe teſtatur) abiiſſet in Palæſtinam; vbi aliquamdiu moratus, hæreſes docebat Origenis: quem cauendum, Epiphanius Ioannem eius loci epiſcopum quàm primùm admonuit. Cùm verò Origeniſtarum nullum alium nominet, niſi Palladium: certè, & ſi alij eſſent eadem labe conſperſi, tamen non alium quàm ipſum id muneris ſubiiſſe, vt Origenis deliramenta doceret, ſatis apparet. Quamobrem Origeniſtam illum, quem S. Paulam tentaſſe Hieronymus ſcribit, neminem certè præter Palladium tunc in Palæſtinâ morantem fuiſſe conſpicio, de quo iſta in eiuſdem Paulæ epitaphio habet: *Tangam ergo breuiter, quo modo hæreticorum cœnoſos deuitauerit lacus, & eos inſtar habuerit Ethnicorum.*

Apud Hieron. ep. 60. — Pallad. in Lauſiac. c. 22. — Hier. epiſtolâ 27. — Quæ Palladius cum Paulâ. — Sap 9. — 1. Cor. 15.

Quidam veterator callidus, atque, vt ſibi videbatur, doctus & ſciolus, me neſciente cœpit ei proponere quæſtiones, & dicere: Quid peccauit infans, vt à dæmone corripiatur? In quâ ætate reſurrecturi ſumus? ſi in ipſâ quâ morimur, ergo nutricibus poſt reſurrectionem opus erit: ſi in altera, nequaquam erit reſurrectio mortuorum, ſed transformatio in alios. Diuerſitas quoque ſexus maris & fœminæ erit? Si erit ſequentur & nuptiæ, & concubitus, ſed & generatio; ſi non erit, ſublata diuerſitate ſexus, eadem corpora non reſurgent: aggrauat enim terrena inhabitatio ſenſum multa cogitantem: ſed tenuia erunt, & ſpiritualia, dicente Apoſtolo: Seminatur corpus animale, ſurget corpus ſpirituale. Ex quibus omnibus probare cupiebat, rationales creaturas ob quædam vitia & antiqua peccata in corpora eſſe delapſas, & pro diuerſitate & meritis peccatorum, tali vel tali conditione generari, vt vel corporum ſanitate gauderent, & parentum diuitiis ac nobilitate, vel in morbidas carnes & domos inopum venientes, pœnas priſtinarum luerent delictorum, & præſenti ſæculo atque corporibus quaſi carcere clauderentur.

Pſal. 73. — Pſal. 67.

Quod cùm audiſſet, & ad me retuliſſet, indicans hominem; mihiq́; incubuiſſet neceſſitas nequiſſimæ viperæ ac mortiferæ beſtiæ reſiſtendi, de quibus Pſalmiſta commemorat, dicens: Ne tradas beſtiis animas confitentium tibi: &, Increpa, Domine, beſtias calami, quæ ſcribentes iniquitatem, loquuntur contra Dominum *mendacium, & eleuant in exceſſum os ſuum: conueni hominem, & orationibus eius, quam decipere nitebatur, breui interrogatione concluſi, dicens,* &c: refert diſputationem tunc cum eo habitam, atque ad poſtremum addit: *Ex quo die ita cœpit Paula hominem deteſtari, & omnes qui eiuſdem dogmatis erant, vt eos voce publicâ hoſtes Domini proclamaret.* Hæc Hieronymus. Sic igitur à S. Hieronymo confutatus Palladius, in ipſum ſtilum conuertit, atque primùm hæc de Paulâ aduerſus eumdem S. Hieronymum in ſuo commentario ad Lauſum effutiit: *Multas feminas vidi, plurimáſque tam viduas quàm virgines noui, inter quas Paulam Romanam, matrem Toxotij, feminam ad genus vitæ, quod eſt ſecundùm ſpiritum, dexterrimo ingenio: cui quidem, quò minùs ei ſe daret, impedimento fuit Hieronymus quidam genere Dalmata, qui mulierem optimâ indole ad genus vitæ perfectum, cùm in eo multos, ne dicam omnes, longiſſimo poſt ſe interuallo videretur poſſe relinquere, ipſe inuidiâ motus ad ſuum peculiare viuendi inſtitutum pertraxit. Eius filia nomine Euſtachium in Bethleem vitam adhuc monachalem exercet: quam quidem ego numquam allocutus ſum: ceterùm fertur inſigni eſſe pudicitia, & regere ſocietatem virginum quinquaginta.* Hæc Palladius: manſiſſe autem ipſum in Palæſtinâ ſaltem vſque ad annum trecenteſimum nonageſimum ſecundùm, inferiùs dicemus ex epiſtolâ Epiphanij ad Ioannem.

Pallad. in Lauſiac. cap 29. — Quæ Palladius in ſanctum Hieronymum.

PROFECTIO IN BITHYNIAM.

A C. 392. — Baron. t. 4. ad annum Chriſti. 388. — Palladius miſcet ſe inter Catholicos. — Pallad in Lauſiac. c. 22.

AT quid poſteà de Palladio? Accidit quidem, vt recedens è Palæſtinâ in Bythyniam, Catholici hominis perſonam induerit, & inter Catholicos conſueſcens, poſteà in Ioannis Chryſoſtomi epiſcopi Conſtantinopolitani ſe amicitiam inſinuarit. Et vnde hoc, in quies, de conſuetudine cum Ioanne accepiſti? Ex eo potiſſimùm, quòd fauit eidem Ioanni Chryſoſtomo; cui quidem non communione Catholicâ tantummodo coniunctus, ſed & eidem fuit tolerantiâ malorum propinquus: nam quæ ob eiuſdem Ioannis defenſionem paſſus eſt, his verbis ipſe declarat: *De Palæſtinâ autem ad prouinciam Bithyniam veni, in quâ neſcio quomodo, vtrùm ſtudio hominum, an voluntate diuinâ (hoc Deus nouit) epiſcopus vltra meritum meum factus ſum. In qua tempeſtatis illius, quæ ſub S. Ioanne commota eſt, interfui malis, & per decem menſes in obſcuriſſimâ cellulâ occultatus, cœpi illius ſancti dicta reminiſci,* &c.

PRO

PROFECTIO IN ASIAM.

ANno Christi 400. Anastasij Papæ 3. Arcadij & Honorij Impp. 6. Synodus est habita Constantinopoli 22. episcoporum in caussa Asianorum episcoporum, cùm Antonini episcopi Ephesini caussa examinata est, & Palladius cum duobus aliis in Asiam destinatus. De qua re ita Palladius, vel quisquis auctor, in dialogo de rebus Ioannis Chrysostomi: *Consilióque Synodi præsenti habito, quosdam ex præsentibus episcopis in Asiam mittit ad testes interrogandos. Tres enim ex omnibus electi sunt, Syncletius Metropolitanus, Hesychius Opariensis, & Palladius Helenopolitanus. His dederat Synodus in mandatis, vt qui intra duos menses non occurrisset Hypæpis Asiæ ciuitati ad sua tuenda iura, quòd vicini essent & qui arguebantur, & episcopi reliqui à Syncletio sociísque iudicandi, excommunicatus esset. Descenderunt igitur Smyrnam prænominati episcopi Syncletius & Palladius: Hesychius enim, quòd faueret Antonino, finxit se valetudinarium. Significarúntque continuò per litteras vtrisque partibus aduentum suum, vt concurrentes in memoratam ciuitatem, implerent quæ polliciti fuerant.* (A. C. 400. Baron. t. 5. ad eum annú. Pallad. in Dial.)

Illi ante iudicum aduentum amicitias inierant, partim persuasi auro, partim iureiurando constricti. Congregati igitur in ipsâ ciuitate, iudices ludere se posse putabant dilatione testium, quasi peregrè profecti essent ob varias caussas. Ad hæc iudices accusatorem rogant, intra quos dies adducturus esset testes; se expectaturos pollicentes. Ratus ille eos aëris inclementiam ferre grauiter, ac per id velle discedere (erat enim feruor æstiui Solis) intra quadraginta dies producturum promittit testes; aliàs pœnæ canonum suâ se sponte subiicit. Exspectauêre iudices quadraginta dies: cùm ille ad inquirendum dimissus testes, amisit hoc interim, & Constantinopolim venit, illicque delituit. Vbi verò nusquam comparuit, scripsêre iudices omnibus Asiæ episcopis, denuntiantes excommunicatum, siue vt desertorem, siue vt detractorem. Post hæc alios quadraginta dies persistentes, cùm ille minimè appareret, Constantinopolim redière. Illic inuento Eusebio, ei quæ gesserat exprobrant. Rursus ille infirmitatem corporis allegans, pollicetur testes exhibiturum.

PROFECTIO ROMANA.

QVo etiam tempore, cùm vigeret vehementior in eumdem Chrysostomum persecutio, ex Oriente recedens, Romam se contulit ad Innocentium, à quo vnà cum aliis exceptus est. Et vnde hæc? dices. Testatur id ipse, cùm de Piniano atque eius coniuge Melania iuniore, à quibus exceptus in vrbe fuit, sermonem habens, hæc ait: *Ne nobis quidem certè, cùm plurimi simul essemus, qui Romam propter beatum episcopum Ioannem perrexeramus, exigua præstiterunt: sed dum in illis partibus degeremus, officiosissimè nos susceperunt hospitio, largissimísque sumptibus, cùm inde proficisceremur, honorauerunt.* Hæc ipse. (A.C. 404. Baron. t. 4. ad annum 308. & t. 5. ad annum 404. Pallad. 10 Lausiac. c. 49.)

Quando autem id acciderit, expressum habes in dialogo de rebus eiusdem S. Ioannis his verbis: *Vix mensis effluxerat, cùm Palladius quoque episcopus Helenopoleos* (est enim Helenepolis ciuitas in Bithyniâ, de quâ superiùs) *absque litteris venit, qui & ipse fugisse dicebat vesaniam principum: expressiùs autem atque signantiùs enarrauit omnia, ipsúmque exemplar edicti protulit,* &c. Licet hunc, de quo agimus, Palladium diuersum ab illo esse oporteat, qui in eo dialogo interloquitur: etenim tunc primùm Romam se venisse dicit, cùm sub Zosimo Papâ pro pace ecclesiarum eâ functus est legatione. Sed quid tandem? ipsum foris pro tempore mutasse personam potiùs, quàm animum impietate refertum, non leue argumentum est, quòd eo libro, quem post eas turbas conscriptum ab eo constat (nam in eo meminit de Melaniæ obitu, qui contigit post vrbis Romæ excidium) Origenistas complures laudauit, ipsúmque Euagrium Origenis erroribus infamatum ad cælum euexit. (Extat t. 1. Io. Chrys. edit. Paris. col. 10. Palladij Romam aduentus.)

PALLADII SECVNDVS ROMAM CVM CÆLESTIO in caussâ Pelagij Hæresiarchæ aduentus.

QVadringentesimus decimus septimus Christi annus (Innocentij Papæ 16. Honorij 23. Theodosij 10. Impp.) Honorio Augusto vndecimum & Constantio secundùm consulibus aperitur: quo Pelagius hæresiarcha, cùm accepisset non esse receptam ab Innocentio Romano Pontifice purgationem suam habitam in Concilio Palæstino, sed priori apud eum astrictum teneri damnatione; vt cum falleret, omnem adhibuit fallendi artem: etenim ipse ad Innocentium Papam litteras dedit, quibus profiteretur, se verè esse Catholicum. Dedit & alias de hoc ipso Praylius Ierosolymitanus, quibus legitimè factam Pelagij purgationem significaret. Adiectum, vt vnà cum his mitteretur Romam, qui æquè esset hæresis infamatus Cælestius eius discipulus suam caussam facturus, suósque accusatores ad Sedis Apostolicæ iudicium, quasi calumniis exagitatus, (Anno Christi 417. Baron. to. 5. ad eum annum.)

tus, prouocatutus; quod declararet se non aliter credere, quàm quod Catholica teneret Ecclesia.

Palladius Galata Romæ legatus. ¶ Quantum autem opinari licet, cum his omnibus & ad hæc omnia videtur etiam legatus fuisse Palladius Galata episcopus Helenopolitanus, quem Pelagio fauisse, testificatione S. Hieronymi superiùs dictum est. Ipse enim Palladius in dialogo quem scripsit de rebus S. Ioannis Chrysostomi, ipso eius exordio de se testatur, venisse Romam sub Zosimo Papâ.

PALLADIVS GALATA AB HIERONYMO IMPVDICITIÆ NOTATVS.

Baron. t. 5. ad anum Christi 415. Hier. cõtra Pelag. l. 2. Zachar. 9. Hier. in Ieremiã lib. 4. cap. 23.

PОrro quòd in eam dementiam superbus iste (*Pelagius*) elatus fuerit, vt assereret esse hominis, vi liberi arbitrij non tantùm non peccare, sed etiam non tentari: hinc ipse Hieronymus ex personâ Pelagij, eiúsque verbis hæc ait: *Alij clausi cellulis, & feminas non videntes, quia miseri sunt, & verba mea non audiunt, torquentur desideriis: ego etiam, si mulierum vallor agminibus, nullam habeo concupiscentiam. de me enim dictum est: Lapides sancti voluuntur super terram; & ideò non sentio, quia liberi arbitrij potestate Christi trophaum circumfero.* Huiusmodi planè hæreticos visus est idem S. Hieronymus alibi suggillasse, dum ait: *Si nota fecissent verba mea populo meo, non blandientes eis, & adulatione perdentes, vt dicerent, Non habetis peccata, perfectam iustitiam possidetis, sanctitas & pudicitia atque iustitia in vobis tantummodò reperiuntur. &c: ego non tradidissem eos in immunditiam & ignominiam, vt facerent quæ non conueniunt, & sequerentur cogitationes suas pessimas. contemplemur hæreticos, quomodo semel desperantes salutem, gulæ se tradant & deliciis, vescantur carnibus, frequentes adeant balneas, musco fragrent, vnguentis variis delibuti, quærant corporis pulchritudinem,* &c. Perstringens in hunc modum S. Hieronymus Pelagium atque Pelagianos, & haud dubium inter alios suggillat Palladium Galatam episcopum Helenopolis in Bithyniâ, de quo sæpè superiùs, cuius disertis verbis meminit in præfatione in eosdem libros aduersus Pelagium scriptos, quòd cùm versari soleret assiduè cum feminis religiosis, magnâ tamen iactantiâ gloriaretur, quòd omnis esset penitùs concupiscentiæ expers. Ita quidem ipse, cùm præsertim in Ægypto, visitans monachos, iunctus feminis peregrinaretur. Quo nomine redargutus est etiam per epistolam ab Isidoro Pelusiotâ, dignam illam quidem quæ hîc recitetur, vtpote tanti viri profuturum omnibus monumentum. Sic enim se habet:

Hieron. præfat. aduer. Pelag. Palladius Galata frequens cum feminis.

PALLADIO EPISCOPO.

Isidor. ep. 284. lib. 1.

Mulierum congressus, vir optime, quantum fieri potest, fuge. Nam eos qui sacerdotij munere funguntur, sanctiores ac puriores illis esse oportet qui ad montes se contulerunt. Siquidem illi & sui, & plebis; hi autem sui dumtaxat curam gerunt. Atque illi in huiusmodi dignitatis fastigio collocati sunt, omnésque vitam eorum perscrutantur & explorant: hi autem in speluncâ sedent, aut sua vulnera curantes, aut vitia obtegentes, aut etiam coronas sibiipsis texentes. Quòd si etiam, vt cum illis congrediaris, necessitas aliqua te obstringat; oculos humi deiectos habe, atque ipsas quoque, quonam pacto spectandum sit, doce: non enim dumtaxat docendum est, quonam modo cernere oporteat, sed etiam, vt oportet, cernere. Cúmque pauca quæ ipsarum animos astringere atque illustrare queant, locutus fueris, statim euola, ne fortè diuturna consuetudo vires tuas emolliat & infringat, atque velut horrendum quemdam & elatum leonem nacta, comam quidem quæ leonem verè leonem efficit, regiámque dignitatem ipsi conseruat, amputet: dentes autem eripiat, atque vngues (quorum adminiculo robustissimas etiam feras vincit) euellat, ac deinde deformatum ac ridiculum redditum, animal tanquam illud horrendum ac intolerandum, ac vel solo rugitu montem percellens, pueris etiam se illudendum prabeat.

Quòd si à mulieribus honore affici cupis (maximè quidem hoc spiritualem virum haudquaquam decet) vt autem res se habeat, nihil tibi cum feminis commercij sit, ac tum ab illis honorem consequêris. Tum enim hoc præsertim nobis aderit, cùm à nobis minimè quæretur. Solet enim quiuis eos quidem à quibus colitur ac delenitur, aspernari; eos autem à quibus assentatione minimè demulcetur, admiratione prosequi. Ac muliebris natura huic potissimùm affectui obnoxia est. Intolerandam enim se præbet, cùm quis ipsi blanditur; ac contrà eos omnium maximè suspicit & admiratur, qui maiore libertate præditi sunt, ampliorëque auctoritate apud eas vtuntur.

Quòd si te frequenter cum ipsis versari, nec vllo inde detrimento affici dixeris, id quidem fortasse mihi persuaderi sinam. At illud item velim omnibus fidem adhiberi, aquis lapides extenuari, ac rupem aqua guttis continenter cadentibus excauari dicunt. Quorum verborum huiusmodi sensus

sensus est? Quid rupe durius fingi queat? Quid item aquâ mollius, & quidem aquæ guttulâ? Et tamen assiduitas naturam vincit. Quòd si natura, quæ ægrè dimoueri potest, dimouetur, idq; quod minimè habebat, perpetitur: quâ tandem ratione voluntas, quæ facilè mouetur, à consuetudine non vincatur & euertatur?

Hucusque Isidorus optimâ ratione & exemplo destruens quod assererent illi, voluntatem nostram sui naturâ posse, si velit, euitare peccatum absque gratiæ adminiculo, imò nec etiam posse tentari si nolit: quandoquidem docuit Isidorus, vinci assiduitate naturam.

MELANIÆ IVNIORIS ET PINIANI MARITI CVM ALBINA MATRE PEREGRINATIO.

PROFECTIO IN SICILIAM.

Oc item anno (Christi 408 Innocentij Papæ 7. Honorij 14. Theodosij 1. Impp.) qui vrbis obsidionem præcessit, Melania Romana vidua, de quâ sæpè superiùs mentio facta est, antiqui vaticinij ante annos quadringentos (vt ait Palladius) editi memor, distractis prædiis, vnà cum Melaniâ nepte, Pinianóque eiusdem Melaniæ viro, & Albinâ nuru, euasura cum illis imminentem vrbis cladem, Româ recedens, (per Siciliam) Ierosolymam se iterùm contulit, vbi post dies quadraginta ex hac vitâ migrauit. Hæc ex Palladio.

Anno Christi 408. Baron. t. 5. ad eum annũ. *Melania recedit ab vrbe.* *Pallad. in Lausiac. cap. 33.*

PROFECTIO IN AFRICAM AC PRIMO CARTHAGINEM ET TAGASTAM.

HOc ipso anno (Christi 409. Innocentij Papæ 8. Honorij 15. Theodosij 2. Impp) Pinianus V.C. vnà cum Melaniâ seniore, & Melaniâ iuniore coniuge, atque socru Albinâ iunioris matre Melaniæ, cùm anno superioris distractis bonis, quæ Romæ & in Italiâ habebat, adnauigasset Carthaginem, ibi ex congestis pecuniis locupletans eius ecclesiæ pauperes, inde ad S. Alypium Tagastam profectus est. Ad quos omnes S. Augustinus, eùm primùm eorum aduentum audisset, litteras dedit, quibus se excusat, quod propter ingruentem duram hiemem, & statum Hipponensis ecclesiæ titubantem, ad eos inuisendos minimè accurrere valuisset. extat ipsa epistola, cuius est titulus ad Albinum, Pinianum, & Melaniam: [6] sed pro Albino, Albinam, restituendum puto; quod eius nominis femina eiusdẽ Piniani socrus vnà cum ipsis profecta est in Africam, vt tum ex Palladio, tum ex eiusdem Augustini testificatione satis apparet.

An. Christi 409. Barõ. t. 5. ad eum annũ. Palladius in Lausiac. cap. 9. *Pinianus cũ suis venit in Africam.* *Augustin. ep. 227.*

Tagastæ autem cùm esset Pinianus, effusâ munificentiâ adeò ecclesiam illam locupletauit, vt nonnullorum in eius episcopum Alypium inuidiam mouerit, prout S. Augustinus in epistolâ ad eum scriptâ testatur, & ipsa Acta S. Melaniæ his verbis fidem faciunt: *Ciuitas autem, in quâ versabantur, appellabatur Tagasta; in quâ erat sacrum templum & sacerdos dicendi peritus, & qui oratione multos poterat inducere ad salutem, nomine Alypius: cum quo versantes, sacra meditabantur eloquia. Templum verò, in quo agebat Alypius, admodum munificè & aureis ornamentis & lucidis gemmis & plurimis ditarunt agrorum prouentibus. Ab eis quoque sunt ædificata duo monasteria, quibus satis dedit opum atque prouentuum; quorum alterum quidem habebat chorum virorum numero octoginta, alterum autem habebat virgines quæ erant numero centum & triginta.* Hæc de collatis ecclesiæ Tagastensi à Piniano muneribus.

Epist. 224. *Metaph. die 31. Ianuarij.*

PROFECTIO HIPPONENSIS.

PLacuit autem Piniano vnà cum Melaniâ Hipponem proficisci ad inuisendum S. Augustinum ibi agentem episcopum. Comitatus est eos Alypius: qui & timentem Pinianum, ne cogeretur ab Augustino presbyter ordinari, numquam id euenturum fore, securum reddidit: nam de ea re fidem Augustini id promittentis acceperat. Accidere namque consueuit (quod & superiùs, de Paulino cùm egimus, dixisse meminimus) vt cùm aliquis religione insignis ceteris emineret Christianis, is licet coniugatus esset, soleret interdum in ecclesia à fidelibus rapi, & tradi episcopo ordinandus, coniuge quoque pari cum viro voto continentiam profitente: vt inter alia, quod de Paulino atque Tharasiâ præcessit, enarratum exemplum ostendit. Pinianus itaque id fortasse

Baronius tom. 5. ad an. Christi 499. *Pinianus quid passus Hippone.*

fortasse subodoratus, retardabat accessum; sed Alypij promissione securus, Hipponem ad eumdem S. Augustinum se contulit. Vbi cùm esset, atque id minùs exspectaretur, factum est, vt dum Synaxis in ecclesiâ haberetur, antequam catechumeni ex more dimitterentur, fidelis populus, facto impetu, Pinianum ne effugeret obsiderent, postulantes eum ordinari debere presbyterum. Quæ res Alypio fideiussori admodum displicuit; ipseque Pinianus & Albina socrus id perindignotulerunt animo, id totum ex sententiâ Augustini factum existimantes: quamobrem nonnihil in eum iidem commoti sunt, atque in primis Alypius. Quomodo autem res se habuerit, S. Augustinus datis ad eos litteris, cùm statim recessissent Hippone, Tagastámque reuersi essent, significauit, cùm se excusauit, atque nihil se conscio factum pluribus declarauit.

Augusti. ep. 225. Scribens enim ad Albinam Piniani socrum, quam tamen appellare consueuit eius matrem, ad sui defensionem, prolixam satis dedit epistolam, eius querelis & suspicionibus malè conceptis in omnibus satisfaciens, cùm in hæc verba exorditur:

S. Augustinus se purgat apud Albinam. *Dolorem animi tui, quem te scribis explicare non posse, consolari æquum est, non augere, vt si fieri potest, sanemus suspiciones tuas, non vt eis pro nostrâ causâ succensendo venerandum cor tuum & Deo dicatum ampliùs perturbemus. Sancto fratri nostro, filio tuo Piniano nullus ab Hipponensibus mortis metus ingestus est, etiam si fortè ipse tale aliquid timuit. Nam & nos metuebamus, ne ab aliquibus perditis, qui sæpè multitudini occultâ conspiratione miscentur, in violentiam prorumperetur audaciam, occasione seditionis inuentâ, quam velut iustâ indignatione concitaret. Sed sicut posteà audire potuimus, nihil tale à quoquam dictum est vel molitum; sed verè in fratrem meum Alypium multa contumeliosa & indigna clamabant: à quo tam ingenti reatu vtinam per illius orationes mereantur absolui. Ego autem post primos eorum clamores, cùm eis dixissem de illo inuito non ordinando, quâ iam promissione detinerer; atque adiecissem, quòd si meâ fide violatâ illum haberent presbyterum, me episcopum non haberent: ad nostra subsellia, relictâ turbâ, redieram. Tum illi aliquantulùm inopinatâ meâ responsione cunctati atque turbati, velut flammâ vento paululùm pressa, deinde cœperunt multo ardentiùs excitari, existimantes fieri posse, vt vel mihi extorqueretur illud non seruare promissum, vel me tenente promissi fidem, ab alio episcopo ordinaretur. Dicebam ego quibus poteram, qui ad nos in apsidem honoratiores & grauiores ascenderant, nec à promissi fide me posse dimoueri, nec ab alio episcopo in ecclesiâ mihi traditâ, nisi me interrogato ac permittente, posse ordinari. Quod si permitterem, à fide nihilominùs deuiarem. Addebam etiam, nihil eos velle, si ordinaretur inuitus, nisi vt ordinatus abscederet. Illi hoc posse fieri non credebant.*

Pinianus vrgetur vt fiat Presbyter. *Multitudo verò pro gradibus constituta, horrendo & perseuerantissimo clamorum fremitu, in eadem voluntate persistens, incertos animi consilijque faciebat. Tunc illa in fratrem meum* (Alypium scilicet) *indigna clamabantur: tunc à nobis grauiora timebantur. Sed quamuis tanto motu populi, & tantâ perturbatione ecclesiæ permoueret nec aliud constipationi illi dixissem, nisi eum me inuitum ordinare non posse: nec sic tamen adductus sum, qui & hoc promiseram non me fuisse facturum, vt aliquid ei de suscipiendo presbyterio suaderem. Quòd si persuadere potuissem, non iam ordinaretur inuitus. Seruaui vtriusque promissionis fidem, non solùm illius quam tam populo patefeceram, verùm etiam illius in quâ vno teste, quantum ad homines attinet, detinebar. Seruaui, inquam, fidem promissionis, non iurationis in tanto periculo: quod licet falsò, sicut posteà comperimus, metuebatur; omnibus tamen, si quid esset, communiter impendebat, & erat metus ipse communis: ac per ecclesiam in qua eramus, maximè metuens abscedere cogitabam. Sed metuendum fuit, ne magis, me absente, tale aliquid facerent & reuerentia minor & dolor ardentior. Deinde si cum fratre Alypio discederem per populum constipatum; cauendum fuit, ne quisquam in eum manum mittere auderet. Si autem sine illo, quæ frons esset existimationis, si quid ei fortassis accideret, & viderer eum propterea deseruisse, vt furenti populo traderetur?*

Inter hos æstus meos, grauémque mœrorem & nullius consilij respirationem, ecce repentè atque inopinatè sanctus filius noster Pinianus mittit ad me seruum Dei, qui mihi diceret, eum se velle populo iurare, quòd si esset ordinatus inuitus, ex Africa discederet: omnino credo existimans eos, quandoquidem peierare non posset, non tam vlteriùs infructuosâ perseuerantiâ clamaturos, ad expellendum hinc hominem, quem saltem habere deberemus vicinum. Mihi autem, quia videbatur vehementiorem eorum dolorem post hanc orationem fuisse metuendum, apud me tacitus habui: & quia simul petierat vt ad eum venirem, non distuli. Cùm mihi dixisset hoc ipsum, continuò & illud adiunxit eidem iurationi, quod mihi, dum ad eum pergo, per alium Dei seruum mandauerat, de præsentia scilicet sua, si ei clericatus sarcinam nolenti nullus imponeret, nimirum non discessurum Hippone, si sic liber absque nexu clericatus esse sineretur.

S. Augustinus sequester inter Pinianum & populum.

Hic ego in tantis angustiis, quasi aura respirante, recreatus, nihil ei respondi: sed ad fratrem Alypium gradu concitatiore perrexi: eique quid dixerit, dixi. At ille (vt existimo) deuitans, ne quid

quid se auctore fieret, vnde vos putabat offendi: Hinc me (inquit) nemo consulat. Quo audito, ad populum tumultuantem perrexi: factóque silentio, quid promissum esset, cum promissione etiam iurationis aperui. Illi verò, qui solum eius presbyterium cogitabant atque cupiebant, non ita, vt putabam, quod oblatum fuerat, acceperunt: sed inter se aliquantulùm mussitantes, petierunt vt adderetur eidem promissioni atque iurationi, vt si quando illi ad suscipiendum clericatum consentire placuisset, nonnisi in ipsâ Hipponensi ecclesiâ consentiret. Retuli ad eum: sine dubitatione annuit. Renuntiaui illis: Lætati sunt, & mox iurationem pollicitam poposcerunt. Reuerti ad filium nostrum Pinianum, *eúmque inueni fluctuantem, quibusnam verbis comprehendi posset illa cum iuratione promissio, propter necessitates irruentes, quæ possent eum vt abscederet cogere. Simul etiam quid timeret, ostendit; ne quis irruisset hostilis incursus, qui esset discessione vitandus. Volebat addi sancta Melania & aëris morbidi caussationem; sed illius responsione reprehensa est. Ego autem dixi, grauem ab illâ & non contemnendam caussam necessitatis ingestam, quæ ciues etiam emigrare compelleret: sed si hæc populo dicerentur, timendum esse, ne malè nos ominari videremur: si autem sub necessitatis nomine fieret excusatio, nonnisi fraudulentam necessitatem putari.*

Placuit tamen, vt de hac re populi animum experiremur: & nihil aliud, quàm quod putaueramus, inuenimus. Nam cùm eius verba à diacono dicta recitarentur, & omnia placuissent: vbi nomen interpositæ necessitatis insonuit, continuò reclamatum est, promissióque displicuit, tumultu recrudescente, & nihil aliud quàm fraude secum agi, populo existimante. Quod cùm sanctus filius noster Pinianus *vidisset, iussit inde auferri nomen necessitatis; rursúmque ad lætitiam populus remeauit. Et cùm lassitudinem excusarem: sine me ad plebem accedere noluit: simul accessimus. Dixit ei, quæ à diacono audita erant, se mandasse, se iurasse, eáque se esse facturum; continuóque omnia eo tenore, quo dictauerat, prosecutus est. Responsum est, Deo gratias; & petitum, vt totum scriptum subscriberetur. Dimisimus catechumenos, continuò iüe scriptum subscripsit. Deinde peti cœpimus nos episcopi non vocibus populi, sed tamen à populo per honestos fideles, vt nos quoque subscriberemus. At vbi cœpi subscribere, sancta Melania contradixit. Miratus sum quare tam serò; quasi promissionem illam & iurationem nos, non subscribendo, facere possemus infectam. Sed tamen obtemperaui: ac sic remansit mea non plena subscriptio: nec vltrà nobis quisquam, vt subscriberemus, putauit instandum:* Hæc S. Augustinus.

Promissio iurata à Piniano.

REDITVS TAGASTAM.

Pinianus autem, quòd quæ per vim & metum pollicitus esset, se obligatum minimè teneri probè sciret, sequenti die clàm vnà cum suis Tagastam reuersus est. Quid autem tum populus Hipponensis, cùm rescisset? Augustinus refert in eadem epistolâ ad Albinam alio scripto se significasse: nam ait: *Qui autem alio die, postquam ipsum discessisse dixerunt, fuerint motus, vel lingua hominum: quantum satis arbitratus sum, sanctitati vestræ per commonitorium intimare curaui. Quisquis itaq; vobis contraria his quæ narraui, fortè narrauit; aut mentitur, aut fallitur.* Hæc ipse.

Baron. t. 5. ad annum Christi 409

Pinianus ab Hippone recedens venit Tagastā.

Aug. ep. stolâ 225.

Quòd autem Albina litteris conquesta esset primùm aduersus Augustinum, quòd ad iurandum Pinianum induxisset; quódque etiam illa suggillaret populum Hipponensem amore illectum pecuniæ virum prædiuitem sibi vendicare satagisse: cùm ex iis ex obliquo Augustini fama impeteretur; idem Augustinus cùm pro se tum pro populo eadem epistolâ excusationem attexuit, & inter alia illud inculcat, se olim ciuem Tagastensem eamdem vim ab Hipponensi populo passum esse, non aliâ quidem ex caussâ illis ad id agendum impulsis, quàm pietatis: vt quem virum frugi putarent, eumdem presbyterum sibi præficerent. Sed iam ipsum audiamus: *Quomodo ergo* (inquit) *dicis hoc eos fecisse turpissimo appetitu pecuniæ? Primò quia ad plebem, quæ clamabat, omnino non pertinet. Sicut enim plebs Tagastensis, de his quæ consuluistis ecclesiæ Tagastensi, non habet nisi gaudium boni operis vestri: sic & Hipponensis, & cuiuslibet alterius loci, vbi de mammonâ iniquitatis Domini præcepta fecistis, vel estis vbicumque facturi. Non ergo populus, vt de tanto viro ecclesiæ consuleret, suæ, ardentissimè flagitans, suum pecuniarium quæsiuit commodum à vobis, sed vestrum pecuniæ contemptum dilexit in vobis. Nam si in me dilexerunt, quòd audierant, paucis agellulis paternis contemptis, ad Dei liberam seruitutem me fuisse conuersum: neque in hoc inuiderunt ecclesiæ Tagastensi, quæ carnalis patria mea est: sed cùm illa clericatum mihi non imposuisset, quando potuerunt, habendum inuaserunt: quantò flagrantiùs in nostro Piniano amare potuerunt tantam mundi huius cupiditatem, tantas opes, tantam spem, tantâ conuersione superatam atque calcatam?*

Sanctus Augustinus et Hipponenses excusat.

Ego quippe secundùm multorum sensum comparantium semetipsos sibimetipsis, non diuitias dimisisse, sed ad diuitias videor venisse. Vix enim vigesima particula res meæ paternæ existimari potest in comparatione prædiorum ecclesiæ, quæ nunc vt dominus existimor possidere. cùm è contrà qui in ecclesiâ Africanâ ad presbyteratum adsciti essent, fuerint prædiuites: vnde subdit: *In qualibet autem maximè Africanarum ecclesiarum hic noster, non dico presbyter, sed episcopus sit, compa-*

ratus priſtinis opibus ſuis,etiam ſi animo dominantis egerit,pauperrimus erit. Multo ergo liquidiùs & ſecuriùs in hoc amatur Chriſtiana paupertas,in quo nulla rerum ampliorum poteſt putari cupiditas.Hoc accendit animos populi,hoc in illam violentiam perſeuerantiſsimi clamoris crexit. Non eos turpis cupiditatis inſuper accuſemus: ſed magis bonum, quod ipſi non habent, ſaltem in aliis diligere ſine crimine permittamus. Hæc & alia plura ad excuſationem ingerit Auguſtinus.

Inter Alypiũ & Auguſtinum diſſidio.

Sed & quòd Alypius,ſicut Albina,idem ſentiret de Hipponenſibus,eoſdem nimirum amore pecuniæ vim inferre conatos eſſe Piniano;quódque ambo eiuſdem ſententiæ eſſent,nullius eſſe vigoris præſtitum iuramentum vi atque metu extortum:idem S. Auguſtinus ſicut ad ipſam,ita etiam ad Alypium aduerſus ex ipſâ litteras dedit, quibus ſanè apparet,hæc inter eos non ſine mutuá offenſione fuiſſe tranſacta:ſed citò charitas omnẽ abſterſit obductam ex eiuſmodi altercatione rubiginem.

Aug.ep.124

PROFECTIO IEROSOLYMITANA.

Baron. t. 5. ad annum Chriſti 419 Hier. epiſt. 79

SEd & illud ex eadem S.Hieronymi epiſtolâ velim obſerues, ipſum non Paulæ neptis tantùm nomine eiſdem Auguſtino atque Alypio Epiſcopis ſalutem impertire, ſed nomine etiam Albinæ,Piniani,atque Melaniæ,quos ante ſeptem annos diximus verſatos in Africâ,& poſteà vnà ſimul veniſſe Ieroſolymam ait enim:*Sancti filii communes* * *Albinus,* * *Apinianus,& Melania plurimùm vos ſalutant.*Hæc ibi. Verùm pro Albinus,Albina, & pro Apinianus,Pinianus reſtituendi ſunt;niſi præter Albinam matrem fuerit illic Albinus filius. Sed quando,inquies,hi Ieroſolymam peruenerunt?ante triennium. Et ne putes nos agere coniecturâ,vel diuinare;habes id ipſum expreſsè demonſtratum in rebus geſtis eiuſdem Melaniæ iunioris:vbi cùm dicatur eadem annis ſeptem in Africâ commorata;ſi repetas tempus eius Româ illuc profectionis, quam accidiſſe diximus anno qui præceſſit vrbis cladem,nempe quadringenteſimonono; & ab eo tempore numeres ſeptem illos annos,inuenies vtique ante triennium(vt dictum eſt)ipſam ac eius ſocios Ieroſolymam perueniſſe, & vnà cum eâ Albinam matrem Melaniæ iunioris, vt eius Acta teſtantur:fuiſſe namque hanc Albinam nomine coniugem filij Melaniæ ſenioris, Palladius docet.

* Albina.
* Pinianus.
Extãt apud Metaphraſt. d. c. 31 Ian. & Sur. t. 1.

Pallad. in Lauſiac. cap. 11. Idem c. 47. Idem. c. 49.

Ab ipſo autem Ieroſolymam aduentu poſt dies quadraginta defunctam eſſe Melaniã ſeniorem,Palladius tradit,licet de aliis nullam habeat mentionem: quos dum ait infelicis vitam duxiſſe in Campania,& in Sicilia;planè ignoraſſe viſus eſt,ex Auguſtino certum reddi eoſdem in Africa degiſſe;neſciſſe pariter,ex S.Hieronymo palàm fieri eoſdem Ieroſolymam profectos eſſe:quæ omnia pluribus teſtantur Acta S. Melaniæ iunioris. Quinetiam ex eodem Auguſtino conſtat,hos cùm Ieroſolymam perueniſſent, & Pelagium ibi agentem inueniſſent:ipſum admonuiſſe, vt ea omnino damnaret quæ ab Orthodoxis aduerſus eum obiicerentur:ipſum autem,velut eis obtemperantem, ſcripſiſſe anathematiſmum aduerſus illos errores,qui ab Occidentalibus in eum obiecti eſſent:ſed quam doloſè,quámque veteratoriè,ſanctus Auguſtinus aperuit.Sed accipe modò quid ipſe de his cum Pelagio agentibus ſcriptis tradat:*Scripſiſtis mihi,cum Pelagio vos egiſſe, vt quæcumque aduerſus eum dicerentur,ſcripta damnaret:eúmque dixiſſe,audientibus vobis: Anathemo,*&c. Miſerunt autem dicta à Pelagio iidem * Albinus, Pinianus,atque Melania ad ipſum Auguſtinum:qui poſteà ſub Zoſimo Papâ contrariis ſcriptis oſtendit impij hæreſiarchæ fallacias. Sed de his aliàs.

Albinus & Pinianus admonent Pelagium.

Auguſt. de Chriſti gratiâ l. 1. c. 1.
*Albina.

De rebus autem geſtis Melaniæ iunioris,ac Piniani viri eius, ac ſociorum, eiuſdem Melaniæ vitæ Acta declarant:nimirum peregrinatos eſſe in Ægyptum ad viſendos ſanctos monachos eremi accolas,relictâ Albinâ matre ob ingraueſcentem ſenectutem Ieroſolymis:inde verò redeuntes Ieroſolymam, ſeorſum à coniuge Pinianum vitam excoluiſſe monaſticam,Melaniam verò ad annos quatuordecim apud montem Oliueti clauſam in cellâ perſeueraſſe,duxiſſéque ibi in anguſto loco vitam Angelis ſimilem. Mira quidem hæc videbuntur:ſed ſi quis legat,quæ de eiuſdem Melaniæ vitæ inſtituto, antequam Ieroſolymam proficiſceretur,cùm adhuc in Italiâ ac Romæ potiſsimùm verſaretur,idem qui ſuprà Palladius ſcripſit,atque ea quæ de eiuſdem viuendi ratione cùm eſſet in Africâ,eadem Acta habent;ſummum huiuſcemodi monaſticæ vitæ genus tum ipſam tum virum eius attigiſſe,haud valdè mirabitur, cùm ſe ab initio penitiſſimè Deo ambo addixiſſent.

Melania & Piniani vitæ inſtitutum.

Pallad. in Lauſiac. cap. 49.

PROFECTIO CONSTANTINOPOLITANA

Hoc eodem anno[Christi 434.Sixti Papæ 3.Theodosii 27.Valentiniani 10. Imp.] quo Proclus sedis Constantinopolitanæ regimen suscepit, sancta Melania iunior, quæ(vt diximus)ierosolymis monasticam vitam agebat, litteris à suo patruo Volusiano Constantinopolim accersitur:quò cùm venisset,ipsum Volusianum reluctantem hactenus ad Christi fidem conuertit, & vt Christianus moreretur, vitámque consequeretur æternam,tum precibus ad Deum,tum verbis apud ipsum infatigabili studio egit. Sed præclara memoriâ dignam historiam recolamus, quam quidem Photius in suâ Bibliothecâ cognouit esse germanam,dum agit de legatione Volusiani, de Melania eius nepte,& Proclo episcopo,qui Volusianum Constantinopoli baptizauit, quorum meminimus superius,dum egimus de eiusdem Volusiani edicto aduersus Cælestium Pelagianu. Verum de eo illud breuiter repetendum hunc ipsum esse Volusianum,cuius conuersionis causâ à matre Christianâ per Marcellinum tribunum interpellatum diximus sanctum Augustinum,vt ad Christi fidem eum conuerteret:sed datis eâ de re vltrò citróque litteris,vt id faceret,ab ipso sancto Augustino persuaderi tunc minimè valuit. At præstitit tandem Deus,vt id vel serò tandem perficeret:quâ autem occasione; ipsa sanctæ Melaniæ Acta simplici pedestrique stilo quidem scripta,sed vera his verbis referant: [illegible]

Reddantur Melaniæ litteræ ab eius patruo Volusiano,qui illo quidem tempore creatus erat præfectus Romanæ ciuitatis,missus verò erat legatus Byzantium ad Eudociam Imperatricem hoc autem significabat epistola,quod iam diu illam videre desideraret. Illa vero cupiebat & ipsa quoque videre patruum,& ei persuadere vt à Gentilium desisteret opinione. Dubia autem animi,ne quid in prusis faceret præter id quod Deo videbatur,cùm aliquibus aliis monachis rem communicasset,permitterent autem illi,vt posset proficiscens egreditur Ierosolymis ipsa beata Melania, Constantinopolim versus arripiens iter. Per quamcumque autem transibat ciuitatem & regionem,eam quo par erat omnes prosequebantur honore & officiis Ciuitatum enim sacerdotes & pontifices eam non paruo honore afficiebant: & venerandæ virgines,& quotquot erant egregij monachi,eam adorabant & salutabant, & tamquam è cælo venientem accipiebant.

Cùm autem venisset Chalcedonem & ad ipsum sinum maris, verebatur ingredi, & videbatur perturbata.Ventura enim in maximam ciuitatem mulier quæ vixerat in exercitatione, quietisque & silentij maximam curam gesserat,& non gustauerat tumultus qui sunt in ciuitate, meritò existimescebat & refugiebat. Atque diuertit quidem vbi erat templum omni ex parte benedictæ martyris Euphemiæ.Circa mediam autem noctem martyr non paruo ex se effudit suauissimi odoris,& voluptate replet ineffabili. Quocircà bonâ acceptâ fiduciâ,diluculo fretum audacter traiecit, & ingressa est Byzantium.Hospitio verò excipitur a quodam viro illustri & alioqui bono,nomine quidem Lauso, qui ad præpositura honorem ascenderat. Hospitatur Melania apud Lausum præfectum.

Inuenit autem suum quoque patruum Volusianum graui morbo oppressum:qui eius habitum admiratus,formæque, & vestitus incredibili & inopinatâ stupefactus mutatione (extenuatus enim admodum erat vultus eius exercitatione)magnâ voce exclamauit:O qualem ex quali te video,Melania charissima! illa verò ex eius sermone sumptâ occasione : A me quoque(inquit)disce,ô beate patrue, & accipe indicium futurorum bonorum. Nam nec ego tantam despicatui gloriam habuissem, nec pecuniam,nec abiecissem curam ipsius corporis,nisi persuasum haberem me his propediem longè maiora accepturam. Non autem per se solam,sed per multos quoque alios in eius mentem sensim irrepebat beata Melania,& eius falsam religionem studebat labefactare : sicut etiam per sapientissimum Proclum,cuius fidei tunc erat creditus sacer clauus ecclesiæ Constantinopolitanæ. Qui cùm ad eum venisset, & suasu beatæ Melaniæ eum ad pietatem dirigeret,is dicitur illum a deâ esse admiratus, vt etiam dixerit post agnitam veritatem,quòd si Roma tres haberet tales,nec illic quidem nomen vmquam audiretur Gentilium Sed hæc quidem posteà.

*Post [illegible] nam autem Volusianus sensit Melaniam velle Imperatorem quoque ad id incitare, veritus protinus ne violentum & non voluntarium reputaretur esse Baptismum,& quam ex eo esset consecuturus,ipse mercede priuaretur,eam à cœpto prohibuit. Et is quidem (vt dicemus paulo post) rem ipse adimpleuit,& abiuratâ Gentilium opinione,traductus est ad Christum. Illa autem nec alterum curam abiecit:sed cùm tunc esset exorta Nestorij blasphemia,& malignus multos in errorem abduceret etiam ex iis qui erant in verbo veritatis;ipsa erat quæ magnum aduersus eum inibat certamen, & vanum & inane reddebat eius sophisma,à manè vsque ad vesperam iis respondens qui eam interrogabant,multisque ex iis qui decepti fuerant,persuadens,& eos reducens. Quamobrem malignus se ab ea vinci non ferens, in virum eius conuersus,*nempe Pinianum, *& ei apparens miserabilis, cum lugubri & nigra veste accedit ad eam,terrens & grauia minitans:& primùm quidem se ipsius Imperatoris & eius famulorum cor mutaturum & in contrarium traducturum,deinde etiam vt mi-* Melania certat contra Nestorianos.

tantum iter aggredi, & eò accedere, & quæ illic erant virgines tamquam sorores salutare & amplexari.

Porrò autem cùm celebraretur noui templi dedicatio, illa quoque aderat, & festum celebrabat. Hãc autem rem bonam consecutum est quiddam dignum maligni improbitate, & boni Dei virtute. Pedem Imperatricis, qui iniuriâ dæmonis è compage erat luxatus, illa absque dolore aptè & rectè in suum locũ restituit. Cùm hæc & nõ pauca alia à magnâ Melaniâ percepisset cõmoda, & se simul etiã exatiasset spectaculis, decreuit reuerti Constantinopolim: & ei quidem Melania cùm tamquam bonas comites dedisset preces, ipsam dimisit. Hæc ibi sed de Eudociæ reditu Constantinopolim agemus anno sequenti, quo contigit. Eudocia à sanctâ Melaniâ curata

Quod verò ad Melaniam spectat, quantum superuixerit, non constat; sed illud certum est, ipsam monasticâ vitâ magnâ obseruatione perfunctam, & miraculis pluribus illustratam, die, quam prænouit, Decembris vltimâ ad Deum migrasse, & inter Sanctas relatam anniuersariâ memoriâ in ecclesiâ celebratam.

DE PALLADII LIBRO

ELOGIA.

Vide dicta suprà in Prolegom. generali 10. vbi ex Socrate illustre de Palladij libro Elogium attulimus. Cui accedent sequentia.

Cassiodor⁹ lib. 8. hist. Trip. cap. 23. ex Socrate: *Si quis autẽ velit scire ea quæ ipsi egerint & fecerint, & quæ ad eorum qui audierunt locuti sunt vtilitatem, & quemadmodum eis obedirent bestiæ: à Palladio monacho scriptus est liber vnus, qui Euagrij quidem erat discipulus, de iis autem omnia accuratè pertractauit. In quo etiam meminit mulierum, quæ par vitæ institutum cum viris prius dictis susceperunt.*

IOANNES DAMASCENVS, de iis qui in fide dormierunt:

Λέγω δὴ τὴν ΠΑΛΛΑΔΙΟΥ *πρὸς Λαῦσον ἱστορικὴν βίβλον, ἐν ᾗ τὰ κατὰ τὸν μέγαν καὶ θαυματουργὸν Μακάριον, πανααληθῶς ἀναγέγραπται θαύματα: Adde & historicum librum* PALLADII *ad Lausum, in quo verissimè conscripta sunt miracula, quæ magnus signisque clarus Macarius operatus est.*

NICEPHORVS lib. 11. cap 44.

PALLADIVS *Euagrij discipulus Vitas Sanctorum optimè disposuit.*

NOTATIO.

Lausiaca] *Ita hæc historia vocatur in Triodio, ἀναγνώσεις εἰς τὸ Λαυσαϊκόν*: Inde legitur in Lausiacâ. *quod & pòst ibidem occurrit. Ita autem dicta est à Lauso præposito imperij, de quo vide ad num. 7.*

2. Paradisus Heraclidis. *Habes hic Paradisum hũc, vt olim prodiit post omnes libros de Vitis Patrum, in Appendice. Vide dicta Prolegomeno generali 14.*

3. Mirati sumus] *Existimo hic intelligi Aloysium Lipomanum, qui tomo 3. de Vitis Sanctorum Palladium, qui titulo Heraclidis olim Parisiis anno 1504. prodierat, secundo impressit, Venetiis anno 1554. præmissâ præfatione in libri commendationem. Sed si rectè mens Lipomani percipiatur, non tam ille dubitat, an Palladius Galata huius libri auctor sit, quàm ait Hieronymum epistolâ ad Ctesiphontem non agere de hoc libro Palladij, sed de Euagrij* (vel potiùs Ruffini) *quod verum est. Quamquam iidem sex monachi, qui in libro Ruffini habentur, & Origenistæ fuisse taxantur à S. Hieronymo, etiam in hoc libro reperiantur. At (ait Lipomanus) his sex dimissis alios legere ne graueris. Vide Prolegomenon generale 15. vbi egimus de auctoritate horum librorum.*

4. Quando autem id acciderit] *Non existimo eum locum ex Palladij dialogo de rebus S. Chrysostomi desũptum, clarè facere ad Palladium nostrum Galatam. Nã etsi ille Palladius dicatur ibi pag. 5* episcopus Helenopoleos, *quomodo tamen pòst in eodem dialogo* episcopus Blemmyorum *siue* Æthiopum *dicitur? Nam pag. 30. editionis Chrysostomi. quam edidit Boiuinus, ita interrogat Theodorus*: Quid, quæso, de episcopis illis actum est, qui cum nostris missi sunt, Eulysio scilicet, Palladio, Cyriaco, atque * Democtrio? *Respondet Palladius*, Cyriacum Emissenum octoginta millibus passuum Palmyram Persarum oppidum adductum esse: Eulysium verò Bostræ Arabum in castellum, quod Nusphas appellatur, Saracenis adiacens relegatum: Palladium Blemmyorum siue Æthyopum episcopum seruari prope locum qui Syene vocatur: Demetrium intus in Oasim Mazicis proximam, sunt enim & aliæ Oases. *Atqui hi quatuor pag. 5. ibidem memorantur Romam venisse, vbi Eulysius Apamea Bithyniæ dicitur episcopus, & Demetrius Pisinuntis, diciturque tunc secundò Romam venisse. Et pag. 6. habes Cyriacum cum Demetrio, Eulysio & Palladio, & Romanis aliquot sociis missum in Orientem à Romanâ Ecclesiâ, & ibidem habes de Romanis, qui post quatuor mẽses redierãt*: Neq; nobis edicere vltrà potuerunt de beato Ioanne aliquid certius, neque vbi modò sint Demetrius, Cyriacus, Eulysius, & Palladius. *Quare alteruter locus corruptus est. Si rectè priori loco pag. 5 Palladius ille dicitur* episcopus Helenopoleos, *videndum num posteriore loco pag. 30. verba transposita sint, legendúmque*: Palladium episcopũ seruari prope locum Blemmyorum siue Æthyopum, qui Syene vocatur. *Certè Syene circa Blemmyos & Æthiopas. Hæc coniectura mea ita demum locum*

* lege Demetrio.

habeat,

habeat, si Græco aliquo codice firmetur.

5. Quantum autem] Opinatio hæc non video qui in solido fundamento nitatur, cùm Palladius ille auctor dialogi de rebus S. Chrysostomi omnino distinctus videatur a Palladio Galatâ. Quod & ipse Baronius paulò ante anno Christi 404. vbi de Romanâ profectione Palladij Galatæ agit, agnoscit. Quare legatio hæc Palladij ad Zosimum Papam intelligenda de Palladio auctore dialogi, non de Galatâ Lausiacæ scriptore.

6. Sed pro Albino Albinam] Proba Baronij diuinatio, intelligo hîc Albinam. sed non necesse Albinam pro Albino restituere. Constat enim illo sæculo feminarũ nomina etiam masculinis terminationibus quandoque e...ata. Sic ac feminâ, nunc Melania, nunc Melanius, nũc Melanium, apud auctores veteres occurrit. Sic apud Hieron. ep. 72. (quæ hîc in Melaniæ Profectione Ierosolymitanâ citatur) Albinus, Pinianus Melania plurimùm vos salutant. nec opus corrigere vel diuinare de Albino filio. Sic in Palladio cap. 117. vbi Latinè est, de sanctâ Melania, Græcè est, Περὶ τῆς μακαρίας Μελανίου. Ita quoque accipiendus S. Paulinus epistola 249. ad Augustinum, quæ habetur inter Augustini epistolas: Et nihil possum de beatâ huius filij matre, & sanctorum patre radice ramorum Melanio melius aut sanctius prædicare, quàm sãctitate tua in eam profari & disputare dignata est. Nam per Melanium intelligit ipsam Melaniam, vt constat vel ex eo quod sequitur, in eam si enim ibi ageretur de ipsâ Melaniâ & ipsius patre Melanio, vt existimauit marginalium & indicis concinnator apud Baronium tom. 5. anno Christi 409. non in eam sed in eos dixisset Paulinus. Et vnde quæso, constat, Melaniæ patrem dictum fuisse Melanium? Constat Marcellum vel Marcellinum dictum. Intelligit igitur per Melanium, vt dixi, ipsam Melaniam, quam matrem filij vocat, & patrem radicem sanctorum ramorum, quòd plures ex eâ prodierint sanctitate illustres, vt Melaniæ neptis, & aliæ personæ.

An feminæ, hæ Melania, Albina, dictæ Melanius & Albinus à virili fortitudine, quâ affectus omnes mundúmque superarunt? quâ formâ Phryges ob effeminationem Phrygiæ dicti.

7. Lausi] Vita Melaniæ iunioris per Metaphrastem 31. Ianuarij, de eius Byzantij hospite: Hospitio verò excipitur à quodam viro illustri, & alioqui bono, nomine quidem Lauso, qui ad præpositurae honorẽ adscenderat. Baronius tomo 5. anno Christi 434. Sixti Papæ 3. Theodosij 27. Valentiniani 10 Impp. Hic ille quidem videtur esse Lausus, ad quem Palladius Galata sua scripsit Lausiaca. Eodem enim quoque nomine Palladius eum Præpositum vocat, quem & custodem imperij nominat: quænam præpositura hæc esset, idem in fine operis declarat, vbi ait eum sacro præfectum fuisse cubiculo.

8. Palladio] Frater Ioannes Maria Brasichellensis, sacri Palatij Apostolici Magister, in indice librorum expurgandorum hæc de Palladio notat: Vt probè noscas, Lector, quisnam Palladius fuerit, accipe indicia Patrum de ipso. S. Hieronymus, cuius in hac re iudicium probat S. Gelasius 1. præfatione in libro aduersus Pelagianos ait: Palladius seruilis nequitiæ hæresim Pelagianã instaurare conatus est. S. Epiphanius epist. ad Ioannẽ Ierosolymitan. sic inquit: Palladium verò Galatam, qui quondam nobis charus fuit, & nunc misericordiâ Dei indiget, caue, quia Origenis hæresim prædicat & docet; ne fortè aliquos de populo tibi credito ad peruersitatem sui inducat erroris. Hæc S. Epiphanius. At res Palladij gestas, vafritiem & odium in S. Hieronymum pluribus exponunt Annal. Ecclesiastic. tomo 5. Ex quibus omnibus disces, quæ fides adhibenda sit heretico homini Origenistæ & Pelagiano, in his præsertim quæ de quibusdam suis similibus monachis eâdem fuligine tinctis in hoc opere prodit: ac maximè verendum, ne aliquos pro sanctis venditet, qui fuerunt Origenistæ, vel Pelagiani. sagaci coniecturâ suis locis in opere quosdam istius furfuris indicabimus. Vt magis autem faciem & intima Palladij introspicias, scito ipsum fuisse discipulum Euagrij Pontici Origenistæ heretici toties ab Ecclesiâ damnati, de quo plura annotauimus tomo 5. (Bibliothecæ Patrum) initio libri Euagrij. Hoc de se testatur Palladius in hac Lausiacâ, cùm ait: Respondi me esse peregrinum, & de Galatię partibus venire, & vnum ex Euagrij fratribus esse confessus sũ. Idem affirmarunt Socrates lib. 4. cap. 18. & Nicephorus lib. 11. cap. 44. vt nihil mirum sit, si eodem luto errorum, quo Magister, tinctus Palladius fuerit. Quocircà cùm hoc opus laudant Socrates & Nicephorus, vt non inficias multa illi inesse vtilia & recta: ita certum est illos, qualis Palladius fuerit, non penitùs perspectum habuisse. Hactenus ille.

PALLADII HELENOPOLEOS EPISCOPI IN LIBRVM OCTAVVM

DE VITIS PATRVM

Quæ HISTORIA LAVSIACA dicitur,

PROOEMIVM.

Fuit Palladius Origenista, & Pelagianus: ideo cautè legendus.

IN hoc Libro scripta est, quâ in virtute vtebantur, exercitatio & admirabilis vitæ agendæ ratio beatorum & sanctorum Patrum, qui degebant in solitudine; vt eos æmulentur ac imitentur qui cælestem volunt vitam agere, & quæ ad regnum cælorum deducit, vitam ingredi: anuúmque mulierum memoria, & inclytarum matrum à Deo inspiratarum, quæ magno & forti animo virtutis exercitationis peregêre certamina; vt exemplar proponatur, & amor excitetur iis quæ continentiæ ac castitatis volunt coronam redimere: & sententiâ & voluntate viri, qui est variâ ac multiplici doctrinâ præditus, moribus pacificus, & corde pius, menteq́ religiosus, & in iis quæ sunt opus egentibus communicandis liberalis, & propter morum bonitatem multis viris eximiis est in summis honoribus præpositus, & omnino custoditur virtute diuini Spiritus. Qui quidem nobis iussit, vel, si verum potiùs dicere oporteat, ad eorum quæ sunt meliora contemplationem hebes nostrum & obtusum excitauit ingenium, vt ad proponendũ ad imitandum virtutum exercitationis decertationem sanctorum & immortalium & spiritalium patrum nostrorum, qui vt Deo placerent, in durâ & asperâ tractatione corporis vitam egerunt, præclarorum athletarum vitam à nobis descriptam ad eum mitteremus, vniuscuiusque ex magnis euidentes prædicando virtutes. Diuini autem huius & spiritalis desiderij amator est Lausus, cui post diuinum auxilium, mandata est custodia diuinitus afflati & religiosi imperij.

Huius libri argumentũ *Intentio.* *Quis Lausus.*

Ego igitur, qui & linguâ sum ineruditus, & spiritalem cognitionem summis quodammodo labris attigi, & indignus sum qui recenseam spiritalem vitam sanctorum Patrum, etsi reformidem præcepti magnitudinem quod meas vires superat, & iussum ægrè feram, qui & magnam externam sapientiã, & spiritalem requirit intelligentiam: reueritus tamen primùm & eius qui ad hoc exequendum nos excitauit virtutem, & reputans eorum qui hæc legent vtilitatem, & extimescens periculum quod essem aditurus, etsi iure parêre recusarem, cùm egregium primùm iussum diuinæ adscripsissem prouidentiæ, magnâque vsus essem diligentiâ, sanctorum Patrum intercessione erectus, ad ea sum aggressus, veluti quodam compendio præclarorum athletarum & magnorum virorum summa solùm certamina & signa describens.

Humilitas auctoris.

Nec solummodo clarorum virorum qui optimam ac præstantissimam ex virtute vitam egêre; sed etiam beatarum mulierum, quæ in excellentissima vitæ genere se honestè exercuêre. Et aliquorum quidem ex iis sacros vultus vt ipse coràm viderem sum dignatus, qui iam antè sunt consummati in certamine pietatis; aliquorum autem cælestem vitæ institutionem didici à diuinis athletis. Multas autem vrbes, & multos vicos, & omnem speluncam, & omnia tabernacula deserti monachorum pedestri itinere obiens, diligentissimè considerꝗui eorum pietatem ac religionem. Atque cùm quæ partim quidem ipse vidi scripsissem, partim autem quæ à sanctis patribus audiui, magnorum virorum certamina, & mulierum, quæ propter spem in Christum erant fortiores quàm earum ferebat natura, huius libri scriptis mandassem, misi ad tuas aures amicas diuinorum eloquiorum, optimorum virorum & religiosorum decus, fidelissimique & religiosi imperij splendor, germane & Christi amice serue Dei Lause, pro eâ quæ mihi inest exiguitate, vniuscuiusque ex Christi athletis tam masculis quàm feminis insigne nomen exprimens, & ex multis & magnis vniuscuiusque certaminibus pauca breuiter exponens. Plurimorum quoque genus etiam adiiciens, & vrbem, & locum mansionis.

Vnde didicerit Palladius quæ scripturus est.

Meminimus autem virorum & mulierum, qui ex virtute quidem vitam perfectè instituerunt, propter arrogantiæ autem matrem inanem quæ vocatur gloriam, in infimum inferorum barathrum, & fundum præcipitati fuerant, & quæ lãgo tempore, & plurimo labore sibi pepererant, amplectẽda, & acerrimo studio comparanda exercitationis benefacta, vno temporis momento arrogantiâ & vanâ de se persuasione amiserant. gratiâ autem nostri Seruatoris, & sanctorum Patrum prouidentiâ, & viscerum miseratione, erepti sunt à spiritalibus diaboli laqueis, & sanctorum precibus recuperauerunt priorem vitam quam agebant ex virtute.

Exemplar epistolæ scriptæ ad LAVSVM præpositum, ab HERACLIDE episcopo Cappadociæ.

*[Marg.: * Forte discendum, veris ædificium, vt sit Græcè λόγοι οἰκοδομῆς. Angelorum ordines. — Quæ vera sit doctrina. — Matth. 11.]*

*BEatum censeo tuum esse institutum. Par est enim vt incipiat epistola à beatitudine, quòd cùm omnes vanis rebus inhient, & lapides ædificent, ex quibus nullam capient vtilitatem, ipse velis doceri * rationes ædificij. Solus enim est vniuersorum Deus qui nequit doceri: quandoquidem & ipse per se est, & ante se non habet alium. Alia autem omnia doceri possunt, quoniam sunt & facta & creata. Atque primi quidem ordines magistram habent summam Trinitatem; secundi autem discunt à primis, tertij autem à secundis; & sic deinceps, & per ordinem, vsque ad extremos. Qui enim sunt præstantiores honore & virtute, docent eos qui sunt inferiores cognitione. Qui ergo existimant se egere magistris, aut non parent iis qui docent in charitate, laborant morbo ignorationis, quæ est mater arrogantiæ. Inter quos primas partes tenent ad interitum, qui eodem vitio exciderunt à cælesti habitatione in aëre volantes dæmones, vt qui aufugerint ab iis qui erant in cælo magistris. Non enim dictiones aut syllabæ sunt doctrina, quas nonnumquam habent etiam qui sunt pessimi: sed mores rectè compositi, & molestia, & terroris, & metus, & iræ vacuitas, & in rebus omnibus fiducia ac dicendi libertas, & quæ rationes non secùs gignit quàm ignis flammam, mansuetudo. Nam si ita non esset, non diceret magnus magister suis discipulis: Discite à me, quoniam mitis sum & humilis corde. Non verborum ornatu instituens & dirigens apostolos, sed morum bonitate neminem molestiâ afficiens, præter eos qui verbum habent odio, & oderunt magistros. Oportet enim animam, quæ Deo conuenientèr exercetur, vel fideliter discere ea quæ non nouit, vel apertè docere ea quæ scit. Si enim alterutrum horum nolit, laborat insaniâ. Defectionis enim principium est doctrinæ satietas, & verbi fastidium, quod semper esurit anima eius qui Deum diligit. Vale ergo, & sis sanus & fortis, & tibi Deus concedet vt persequaris Christi cognitionem.*

Exemplar epistolæ scriptæ ad LAVSVM præpositum, à PALLADIO episcopo Cappadociæ.

[Marg.: Quanta sit eorum quæ scripta sunt differentia.]

CVm multi multa & varia diuersis temporibus scripta vita reliquerint, quorum alia quidem, ex Dei supernæ gratiæ inspiratione, sunt ad ædificationem & securitatem eorum qui fideli proposito sequuntur dogmata Seruatoris: alia autem, ex corrupto & quod hominibus placere cupit proposito, luxuriant ad eorum consolationem qui inanis gloriæ morbo laborant: aliâ autem, ex importunâ quadam insaniâ, & dæmonis, qui quæ sunt honesta habet odio, impulsione, ad leuium hominum perniciem, & intemeratæ Catholicæ Ecclesiæ labem, irâ & arrogantiâ irruperunt in mentes stultorum, vt vitam honestam & puram obscurarent: visum & mihi quoque humili propter spem in Christum, magnificentiâ tuâ iussum reuerenti, vir studiosissime, primùm omnium narrare ea quæ ad me pertinent, & ætatem, & mentis meæ ad virtutem in Deum profectum, incipiendo à iuuenili ætate. Cùm tricesimum quidem & tertium annum agerem in conuersatione cum fratribus & vitâ solitariâ, vigesimum autem episcopatus, totius autem vitæ meæ quinquagesimum tertium, necessarium existimaui, spiritalis vtilitatis gratiâ tibi cupienti in scriptis narrare, quæ à sanctis Patribus rectè & ex virtute gesta sunt, tam masculis quàm feminis, quos & ipse vidi, & de quibus audiui ab animis fidelissimis, cum quibus versatus sum in Ægypti solitudine, & in Libyâ, & Thebaide, & Syene, sub quâ sunt etiam qui dicuntur Tabennesiotæ: deinde in Mesopotamiâ, Palæstinâ, & Syriâ, & in partibus Occidentis & Romæ, & in Campaniâ, & in iis quæ sunt circa eas partibus: vt tibi ab initio accuratissimè in hoc libro exponam instar narrationis; vt cùm habeas honestum & animæ vtile monumentum, perpetuum & non intermittendum pietatis & religionis medicamentum, omnem quidem obliuionis dormitionem, quæ ex cupiditate rationis experte in animâ ingeneratur, omnem autem in fide dubitationem, omnesque in rerum vsu sordes & parcitatem, omnémque dubitationem pusillique & abiecti animi vitium, & nimiam ad iram propensionem, perturbationémque, & ægritudinem rationis expertem, & intempestiuum timorem per id expellas: & ne à corrupti mundi vanâ spe pendeas, effugias; perpetuo autem desiderio in spe ad Deum proficias, & in proposito pietatis: sis & in viâ dux tuus, & eorum qui tecum sunt, & eorum qui tibi subiiciuntur, & maximè piorum Imperatorum. Per quæ quidem benè facta omnes qui Christum diligunt, Deo vniri properant, exspectantes scilicet quotidie resolutionem animæ à corpore, prout scriptum est: Coarctor, cupiens dissolui & esse cum Christo: est enim multo melius. Et illud: Para in exitum opera tua, & præpara te in agrum. Qui enim semper mortis meminit, quæ necessariò omnino veniet, & non tardabit, in magnis non offendet, sicut scriptum est; In omnibus operibus tuis memento nouissima, & in æternum non peccabis. Neque verò præter alia omnia hæc te fallat breuis admonitio narrationum: neque respuas rudem & inornatam dictionem. Non est enim diuinæ doctrinæ, ornatâ & ad ostendendam sapientiam

[Marg.: Phil. 1. — Prou. 24. — Eccle. 7. — Non in sermone rhetorico quærenda.]

compositâ vtitoratione, sed verbis persuadere veritatis, vt scriptum est: Aperi os tuum verbo Dei, & iudica omnia sane. Et rursus: Ne declines à narratione seniorum: ipsi enim didicerunt à patribus eorum. Eccle

Ego itaque, vir cognitionis Dei studiosissime, aliquâ ex parte sequens hoc dictum, multos conueni sanctos. Neque verò ex consulto nihil aliud agenti in mentem venit, sed cùm triginta atque adeo his totidem dierum viam confecissem, & Dei gratiâ pedestri itinere, omnem Romanorum regionem peruasissem, vitæ molestiam nihili feci si conuenire possem virum pium ac Dei amicum, vt lucrifacerē quod non habebam. Si enim qui me est longè præstantior, atque adeo fortè etiam vniuerso mundo, multosque superauit & vitæ agendæ ratione, & cognitione, & spiritali intelligentiâ, & fide in Christum, beatus apostolus Paulus, Tarso in Iudæam profectus est, vt conueniret Petrum & Ioannem & Iacobū: & ideo veluti glorians id narrat, referens suos labores, ad eos incitandos qui in socordiâ & otio vitā transigunt, dicendo: Ascendi Ierusalem vt viderem Cepham, non contentus solâ famâ illius virtutis, sed desiderans eius quoque intueri faciem: quanto magis ego qui sum innumerabilium talentorum debitor, debui hoc facere, non illos sanctos beneficio afficiens, sed mihi peccatori vtilitatem afferens. Nam ij quoque qui Patrum Vitas conscripserunt, Abrahæ, & Isaac, & Iacob, & Moysis, & Eliæ, & Ioannis, & eorum qui deinceps consequuntur, non narrarunt vt eorum illustraretur gloria, sed vt prodessent iis qui eas legerent. Galat. 1.

Hæc ergo cùm scias, fidelissime & in primis venerande Christi serue Lause, teipsum sæpè admonens, feras patienter nostras ineptias, vt piam tuam mentem custodias, cui naturâ est insitum, vt diuersis vitiis, quæ sub aspectum cadunt & quæ non cadunt, tamquam vndis agitetur, potest autem sedari solâ perpetuâ oratione & propriâ tui ipsius curâ. Multi enim etiam ex fratribus paulo religiosioribus, qui & de exercitationis & eleemosinæ laboribus sibi placebant, & de cælibatu perfectáque & absoluta virginitate se iactabant, & in diuinorum eloquiorum meditatione animum vehementer intendebant, & rerum bonarum disciplinis freti erant, aberrarunt ab impatibilitate, temerariæ suæ sententiæ seruientes; vt qui alicuius scilicet pietatis prætextu negotij gerendi cupiditate laborarent, ex qua oriūtur & gerendi negotij nimiæ solicitudines, & ad mala negotia animi applicationes, quas consequuntur cura alienorum negotiorum, quæ honestorum negotiorum curam euellunt radicitus, quæ est mater propriæ sui ipsius curæ.

Esto ergo, rogo te, fortis in omni intelligentiâ, non pingues & nitidas efficiens diuitias, quod quidē certè fecisti, eas satis minuens, impertiendo iis qui indigent ex ijs, ad exercendam virtutem tibi fuere ministerio, cùm nec impetu aliquo, nec vllâ qua ratione careret anticipatione, neque vllo prætextu quo placeres hominibus, iureiurando obligasses tuam liberam eligendi voluntatem, sicut multis euenit hominibus, qui cùm non comedendi vel bibendi contentiosæ vanæ gloriæ seruire fecissent liberum arbitrium, necessitati iurisiurandi, ei rursus miserabiliter succubuerunt, vel vitæ amore & ignauiâ, vel imbecillitate corporis, vel cupiditate alicuius voluptatis periurium patientes. Si ergo & ratione participes, & ratione abstineas, numquam peccabis. Diuina est enim in nobis ratio, quæ ab iis quæ sunt in nobis motionibus exterminat quidem ea quæ sunt noxia, assumit autē ea quæ sunt vtilia. Iusto enim inquit, lex non est posita. Melius est ergo vinum bibere cum ratione, quam aquam cum fastu & superbiâ. Atque mihi quidem aspice, eos qui cum ratione pietatis ac religionis vinum bibunt, esse viros sanctos; eos autem qui inconsideratè & citra rationem cum arrogantiâ aquam biberunt, esse homines profanos & corruptos. Et nec ampliùs vituperes aut laudes materiam cibi aut potus, sed beatam vel miseram iudices mentem eorum qui rectè vel malè vtuntur materiâ. Bibit aliquando Ioseph vinum apud Ægyptios, sed non fuit mente læsus; erat enim animo munitus. Aquam autem biberunt Pythagoras & Diogenes & Plato, inter quos etiam Manichæi, & reliquus cœtus Theologorum & Philosophorum, & eò vanæ eos perduxit opinionis intemperantia, vt ipsum Deum vniuersorum effectorem ignorarent, & inanima simulacra adorarent. Vsum vini tetigerunt ij quoque, qui cum beato Petro apostolo erant discipuli, adeo vt ipsi Domino & eorum magistro, omnium autem Seruatori id probro daretur, ob participationem increpantibus Iudæis, & dicentibus: Quare discipuli tui non ieiunant, sicut Ioannis discipuli? Et rursus insultabant discipulis, & exprobrantes dicebant infideles: Magister vester cum publicanis & peccatoribus comedit & bibit. De pane autem & aquâ non reprehendissent, nisi de obsonio & vino scilicet, ij qui vini quidem potionem vituperant; aquæ vero laudant & admirantur. Respondet autem Seruator pulchrè, dicens: Venit Ioannes in viâ iustitiæ, neque comedens, nec bibens; carnem scilicet & vinum: nam absque aliis non potuisset viuere; & dicunt: Dæmonium habet. Venit Filius hominis comedens & bibens; & dicunt: Ecce homo vorax & vini potor, amicus publicanorum & peccatorum; propterea quòd comedat & bibat. Quid nos ergo faciemus? Nec eos qui vituperant sequamur, nec eos qui laudant. Sed vel cum Ioanne ratione ieiunemus, etiamsi nobis dicāt Iudæi: Dæmonium habetis, vel cum sapientiâ Iesu vinum bibamus, si corpus indigeat, etiam si nobis dixerint: Ecce homines voraces & vini potores. Neque enim reuerà esca est aliquid, nec potus, sed fides quæ per charitatem extenditur operibus. Cùm enim omnem actionem fides fuerit consecuta,

Ratio contra peccatum.
1. Tim. 1.
Nihil fastu & superbiâ perniciosius.
Vinum bibere vt bonum.
Aquam bibere vt malum.
Matth. 11.
Marc. 2.
Lucæ 5.
Matth. 11.
Ieiunandum cum ratione.

[illegible]nte sermonibus, sed laboribus qui carn[illegible]gerent, dura que & asperâ viuendi ratione quæ corpus compesceret: is, inquam, tamquam bonus domitor pullorum, duxit me extra ciuitatem ad eas quę dicuntur Cellæ eremiticæ, circiter quinto ab vrbe lapide.

[illegible] non tam [illegible] quam [illegible] opus est.

Cap. 2.

[1] DOROTHEVS THEBANVS.

Dorotheus [illegible] annos [illegible] versatus in spelunca.

Palladius ei in disciplinā traditur.

ET me tradit cuidam Dorotheo exercitatori Thebano sexagesimum annum agenti in spelunca, & iubet me implere apud ipsum tres annos ad domandas animi perturbationes (sciebat enim senem agere vitam admodum duram & asperam) & postquam annorum numerum implessem, rursus ad eum reuerterer, mandauit ob reliquam doctrinam spiritalem. Cùm autem non potuissem apud eum implere numerum trium annorum, eo quod in morbum incidissem vehementem, ab eo recessi ante tempus præstitutum. Erat enim eius vitæ ratio longè asperrima, squallida, & planè arida. Toto enim die, atque adeò in ipso æstu meridie, in solitudine quæ est propter mare, colligebat lapides, & ex eis semper ædificans, & cellas faciēs, eas cedebat iis qui non poterant ædificare, singulis annis cellam faciens. Cùm autem ego aliquādo huic sancto dixissem: Quid agis, pater, in tantâ senectute corpusculum tuum occidens caloribus intolerabilibus? respondit mihi, dicens: Illud me occidit, ego quoque ipsum occidam. Comedebat autem singulis diebus sex vncias panis, & minutorum olerum decem. Aquæ autem bibebat quantum sufficiebat. Deum autem testur, me numquā eum cognouisse pedes extendisse, non deditâ operâ dormiisse, aut super lectum; sed per totam noctem sedens contexebat catenam ex ramis palmarum, vt ex eo sibi victum pararet. Cùm autem suspicarer, eum, cùm adessem solummodò, tam extremâ vsum esse exercitatione, sciscitatus sum vt scirem à compluribus eius discipulis, an perpetuò viueretur tam accuratâ exactâque exercitatione: qui quidem manebant ipsi quoque deinceps seorsum, se rectè & ex virtute gerentes. Hi mihi dixerunt quòd à iuuentute vitam suam ita instituit, numquam deditâ operâ dormiens nisi quòd inter operandum vel comedendum aliquando conniuebat oculis deiectis; adeò vt sæpe frustum quoque ex eius ore excideret esus tempore propter nimiam dormitationem. Cum autem ego aliquando cogerem hunc sanctum paululùm iacere super stoream, ægrè ferens mihi dixit: Si quando persuaseris Angelis vt dormiant, tum virtutis studioso quoque persuaseris.

Labor corporis.

Affligendum corpus, ne illud nos occidat.

Victū sibi parat manibus Dorotheus.

Ne sopor obruat virtutis studiosum.

Quodam autem die ad puteum suum me misit circa horam nonam, vt implerem cadum, quò eo in refectione vteretur cùm instaret hora cibi capiendi. Accidit autem, vt cùm accessissem, infrà in puteo viderem aspidem, & præ metu aquam minimè haurirem, sed currendo reuersus ei nuntiarem, dicens: Perlimus, abba, vidi enim aspidem inferiùs in puteo. Ille autem honestè subridens, quoniam mihi magnam habebat rationem, & caput quatiens, dixit: Si visum fuerit diabolo in omnem puteum inuicere serpentes, & aspides, vel testudines, aut alia venenata animalia, in omnes fōtes aquarum, in manebis numquam bibens? Ipse autem e cellâ egressus, cum per se hausisset, bibit ieiunus, cùm priùs signaculo muniisset, & dixisset: Quò venit Seruator, illic viribus caret diaboli improbitas.

Crucis signū contra venenum.

Cap. 3.

Actia & temperantia POTAMIOENÆ.

BEatus ergo Isidorus xedonochus, qui beatum Antonium conuenerat, narrauit mihi, se ab eo audiuisse rem dignam quæ mandetur litteris. Potamiœna quædam puella formosissima, tempore Maximini persecutoris fuit ancilla cuiusdam intemperantis & libidinosi. Quam cùm multùm rogasset, & ei varia promisisset eius dominus, eam non potuit decipere. Quo factum est, vt is tandem furore percitus, eam traderet præsidi Alexandrino, qui erat eo tempore, tamquam Christianam, & quæ tempora & Imperatores insectaretur maledictis propter persecutiones; pollicitus se ei magnam pecuniæ vim daturum ob eius calamitatem, dicens: Si ei persuaseris vel meo desiderio assentiatur, eam custodi nullo affectam supplicio. quòd si mansisset in eâ quam ab initio ostenderat austeritate, rogauit vt ea supplicio affecta moreretur: ne, dicens, viua meam irrideat intemperantiam. Producta autem ante tribunal virgo fortis, diuersis ad pœnas sumendas comparatis instrumentis, corpore fuit excruciata, & aduersus multas ac varias rationes mente tamquam turris firma ac stabilis resistebat. Inter instrumenta autem suppliciorum, crudelius quoddam ceteris tormentum ab eo qui tunc erat iudex inuentum est. Iubet enim magnum lebetem pice repletum vehementissimo igne accendi. Cùm bulliret ergo pix & valdè arderet, conuersus ad illam beatam sæuus præses, dixit: Abi, pare voluntati domini tui: alioqui, vt intelligas, iubeo te deuolui in lebetem. Illa verò respondit, dicens: Absit, vt sit iudex adeò iniquus, qui me iubeat parēre libidini & intemperantiæ. Ille itaque furore percitus, iubet eam exui, & in lebetē inilci. Illa verò vocem emittit, dicens: Per caput Imperatoris quem tu times, si statuisti sic me supplicio afficere, ne iusseris me exui; sed iube me paulatim in picem feruentem demitti, vt videas quātam mihi largitus est patientiam Christus quem tu ignoras. Quę sic paulatim demissa spatio trium horarum, emisit spiritum cùm pix peruenisset ad eius collum.

Constantia Potamiœnæ.

In lebetem bullientem pice repletum deiicitur.

Cap. 4.

Vita [2] DYDIMI *orbi.*

PLurimus ergo cœtus sanctorum virorum & mulierum, tunc fuit consummatus in ecclesiā Alexandrinā, qui sunt inuenti digni terrā mitium. Inter quos consummatur etiam beatus scriptor Didymus qui fuit orbus. Cum quo fuit mihi quater congressio, cùm decem annorum interiecto interuallo ad eum proficiscerer. Is autem consummatur natus annos octoginta quinque. Fuit autem is orbus, vt qui cùm esset quatuor annos natus, oculus amiserit, vt ipse mihi narrauit, & neque litteras didicit, neque ventitauit ad præceptores. Habebat enim secundùm naturam magistram firmam ac validam, propriam conscientiam. Tantâ autem spiritalis cognitionis fuit exornatus gratiâ, vt reuerâ impleretur in eo quod scriptum est: Dominus illuminat cæcos. Vetus enim & nouum Testamentum interpretabatur ad verbum: dogmata autem subtiliter & tam strenuè exponebat, vt omnes veteres superâret cognitione. Is cùm aliquando me cogeret in cellâ

Hic Didymus initio sanctitate & doctrinâ clarus, ad extremum Origenista.

Didymus oculis orbatus. annos 85. vixit.

Psal. 145.

Sacras Scripturas nouerat, etsi non didicisset.

cellâ facere orationem, ego autem nollem, mihi dixit narrans: Ter in hanc cellam ingressus est beatus Antonius, vt me viseret; qui à me rogatus vt faceret orationem, statim genu flexit in hac cellâ, neque commisit vt quod dixeram iterùm repeterem, ire ipsâ quidem docens in obedientiâ. Quare si tu quoque eius vitæ vestigia sequeris, vt qui sia monachus & hospes ob virtutem, omnem depone contentionem. Hic ipse hoc quoque mihi narrauit: Cùm quodam die, aiebat, de vitâ miseri Iuliani Imperatoris, vtpote persecutoris, essem sollicitus, & animo angerer: accidit vt propter hanc sollicitudinem ad vesperam vsque seram nihil comederem: & cùm in sedili sederem, me somnus opprimeret, & viderem in extasi equos albos cum insessoribus percurrentes, & annuntiantes: Dicite Didymo, Hodie horâ septimâ mortuus est Iulianus: surge ergo & comede: & quod tu scis, domum mitte ad episcopum Athanasium, vt ille quoque hoc sciat. Notaui autem, inquit, & horam, & diem & hebdomadem, & mensem, & sic inueni.

Ne qua in hospite contentio.

Mors apostatæ Iuliani reuelatur Didymo.

Cap. 5.

ALEXANDRÆ *Vita.*

Alexandra monimento per duodecim annos se inclusit.

NArrauit autem mihi quoque hic beatus de quadam ancillâ, nomine Alexandra, quæ relictâ ciuitate in monimento se inclusit, per foramen accipiens quæ erant necessaria, neque in virorum neque in mulierum conspectum veniens spatio duodecim annorum. Duodecimo autem anno aiunt beatam, cùm dormiisset, seipsam composuisse: adeò vt quæ solita erat ad eam venire, cùm illi non respondisset, nobis renuntiauerit. Cùm nos ergo accessissemus, & munimenti ostiū amouissemus, ingressi sumus & inuenimus eam obdormisse. De eâ autem dicebat etiam beatissima Melania Romana, cuius vitam narrabo tempore & hoc loco conuenienti. Huius, inquit, beatæ faciem non potui intueri: stans autem ego circa foramen, eam rogaui, vt mihi diceret caussam, propter quam secessit quidem à ciuitate, seipsam autē inclusit monimento. Illa autem, inquit, per foramen me est allocuta, dicens: Quidam, inquit, insano mei amore tenebatur, & ne eum viderem, molestiâ afficerem, vel in inuidiam vocarem, malui me viuam in hoc monimentum inferre, quàm offendere animam quæ facta est ad Dei imaginem. Cùm autem ego ei dixissem: Quomodo ferre potes, serua Christi Dei, cum nullo omnino colloqui, sed sola pugnare cum desidiâ & cogitationibus? mihi respondit, dicens: A manè vsque ad horam nonam oro, per horam nens linum: reliquis autem horis mente reuoluo vitam sanctorum patrum, & patriarcharum, & certamina beatorum apostolorum, & prophetarum, & martyrum. Postquam autem aduenerit vespera, cùm Dominum meum glorificauero, cibum capio, plurimas horas noctis perseuerans in oratione, & finē exspectans, quando hinc dissoluar cum spe bonâ, & apparebo ante faciem Christi Dei.

Infrà hîc cap. 117.

Cur se inclusit Alexandra.

Quibus vacaret sic inclusa.

Non prætermittam autem in narratione eos quoque qui ita vixerunt, vt speciem quidem præ se ferrent pietatis ac religionis, sed eam contemnerent, ad laudem quidem eorum qui rectè & ex virtute se gerunt, & vt cauti sint & attenti, qui legunt.

De quadam VIRGINE *quæ laborabat amore diuitiarum.*

Cap. 6.

ERat quædam Alexandriæ virgo solùm nomine, habitu quidem humilis, animi autem instituto parca, gloriosa & insolens, & laborans auaritiâ, auri potiùs quàm Dei amans: ex rebus suis nulli vnquam exhibens, non hospiti, non pauperi aut afflicto, non monacho, non virgini, non ecclesiæ vel obolum vnum. Ea multis sanctorum patrū admonitionibus incitata, non repellebat graue pondus diuitiarum. Erat autem ei quoque genus, ex quo sororis suæ filiam in filiam adoptauerat. Cui noctu & diu sua pollicebatur, cùm ipsa excidisset ab opibus cælestibus. Nam hæc quoque est vna species fraudis diaboli, qui prætextu amoris in cognatos, efficit vt nascatur auaritia. Nam quòd ei nulla sit cura generis, hinc patet. Ipse enim docuit & fratrem, & matrem[5], & patrem occidere. Idque est ex Scripturis extra controuersiam. Sed etsi videatur nonnullis curam cognatorum inserere, non hoc facit quòd illis benè velit, sed vt eorum qui ei parent animam apertè exerceat ad iustitiam, cùm ipse sciat latam sententiam, quæ dicit: Iniusti regnum Dei non possidebunt. Potest autem aliquis, & spiritali mota intelligentiâ, & diuino desiderio, neque suam negligere animam, & cognatis opem ferre, si quid eis defuerit. Quando autem quis ita totam suam instituit animam, vt ea despiciatur[6] & obruatur præ curâ cognatorum, is incidit in legem, vt qui suam pro vano æstimet animam. Canit autem Dauid quoque psalmographus de iis qui animę curam gerūt, dicens in timore Dei: Quis ascendet in montem Domini? pro eo quod est, rarò. Aut quis stabit in loco sancto eius? Innocens manibus, & mundo corde, qui non accepit in vano animam suam. Illi enim animam suam in vano accipiunt, qui existimant eam dissolui vnà cum hac carunculâ, qui virtutes spiritales negligunt. Huic virgini, quæ solo nomine sibi parauerat appellationem, moribus autem erat aliena ab exercitatione, cùm venam, vt dicitur, vellet incidere ad leuandam auaritiam, sanctissimus[7] Macarius presbiter & præfectus Ptochotrophij eorum qui sunt corpore mutilati, talem actum excogitat. Erat enim is à iuuentute[8] lapidarius. Ad eam autem accedens, dicit: In me inciderunt pulchræ gemmæ, smaragdi & hyacinthi; nec scio an sint furtiui, an alicuius mercatoris. Non constituitur enim eis pretium, cùm æstimationem superēt: qui habet autem, vendit eas quingentis nummis. Si ergo tibi visum fuerit eas accipere, da quingentos nummos; potes ex vnâ gemmâ accipere quingentos, reliquis autem vti ad variandum mundum filiæ tuæ sororis. Cùm autem quæ dicebatur virgo, tota penderet à puellâ, inescatur eius ornandæ cupiditate; & procidit ad eius pedes, & dixit: Rogo te ne quis alius eas accipiat. Eam ergo adhortatur sanctus, dicens: Veni vsque ad domum meam, & eas aspice. Illa autem noluit; sed ei præbet quingentos denarios, dicens: Rogo te, ipse eas vt vis cape. nolo enim videre hominem qui eas vendit. Cùm autem quingentos denarios ab eâ accepisset sanctus Macarius, dat eas ad vsum Ptochotrophij. Cùm autem multum tempus præteriisset, quoniam existimabatur Alexandriæ senex vir esse summè pius ac misericors, vixit autem ad centum vsque annos

Virgo habitu humilis, sed animo insolens, & in pauperes dura.

Vt amicos ditet, ipsa opibus cælestibus ...

Deut. 13.

1. Cor. 6.

Quomodo possit quis cognatis succurrere citrà animæ naufragium.

Psal. 23.

Qui in vano suam animā accipiunt.

Domus hospitalis mutilatorum.

Sanctus Macarius quo astu virginem ab auaritiâ reduxerit.

Macarius presbyter ad centum annos vixit.

annos, cuius tempore nos quoque fuimus, verebatur eum admonere. Tandem cùm eum inuenisset in Ecclesiâ, dicit ei: Rogo te, quid iubes de lapidibus, pro quibus dedimus nummos quingentos? Ille ei respondit, dicens: A quo die mihi dedisti aurum, eos impendi in pretium gemmarum, & si velis eas videre, veni in hospitium. Illic enim sitæ sunt gemmæ, & vide: quòd si tibi non placeant, tolle aurum tuum. Venit autem illa lubentissimè. Habebat autem Ptochotrophium in superiori quidem parte mulieres, in inferiori autem viros. Cùm ea autem accessisset, introducit eam in vestibulum, & dicit ei sanctus Macarius: Quid vis primùm videre, hyacinthos, an smaragdos? Ea verò illi dicit: Quod tibi videtur. Ille verò eam ducit in partem superiorem, & ostendit ei mulieres mancas ac mutilatas, & orbatas oculis, & dicit ei: Ecce hyacinthi. Deinde deducit eam in partem inferiorem, & ostendit ei viros, dicens: Ecce smaragdi; & existimo non inueniri his pretiosiores: quòd si tibi non placeant, accipe aurum tuum. His ergo sic gestis, pudore affecta virgo exiit, & domum reuersa magnum accepit dolorem, quòd hanc rem ea Deo non fecisset, sed adducta necessitate. Posteà autem gratias egit presbytero, cùm puella cuius curam gerebat, post nuptias mortua esset sine liberis, ipsáque deinceps vitam suam rectè instituit.

Pauperes & ægroti, gemmæ sunt maximi pretij.

Cap. 7.

Vita Abbatis [9] ARSISII, *& eorum qui cum eo erant.*

CVm ego cum multis sanctis essem congressus, & versatus tres annos in monasteriis quæ sunt Alexandriæ, & mansissem cum magnis studiosissimísque & optimis viris circiter bis mille, omni virtute ornatis, illinc recedens veni in montem Netriæ. Inter hunc montem autem & Alexandriam positus est lacus, qui dicitur Maria: is autem continet ad millia septuaginta. Quem cùm transmisissem, per diem vnum & dimidium veni in montem ad partem meridionalem. In quo monte sita est ingens solitudo, quæ pertinet vsque ad Æthiopiam, & Mazicos, & Mauritaniã. In eo autem habitant ad [10] quinque millia virorum, qui vtuntur vario vitæ genere, vnusquisque vt potest & vult, adeò vt liceat & solum manere, & cum duobus, & tribus, & cum quo velit numero. In hoc monte sunt septem pistrinę, quæ & illis seruiunt, & anachoretis qui sunt in vastâ solitudine, viris perfectis, numero sexcẽtis. Cùm ergo toto anno in monte habitassent apud beatos & sanctos patres, magnum Arsisium, & Putuphastum, & [13] Hagionem, & Cronium, & Serapionem: & multis antiquiorum patrum spiritalibus narrationibus, ab ipsis essem stimulatus veni in intimam solitudinem. In hoc monte Netriæ vna est maxima Ecclesia, & in ipsa Ecclesiâ sunt tres palmæ, ex quibus vnaquæque habet [12] flagellum suspensum. Et est vnum quidem ad castigandos monachos qui delinquunt; alterum verò ad puniendos latrones, si quando inciderint; tertium verò ad corrigendos eos qui fortè veniunt, & in aliqua delicta incidunt: adeò vt quicumque delinquunt, & conuincuntur meruisse vt dent pœnas, palmam amplectantur, & tergo plagas præfinitas accipiant, & sic dimittantur. Prope Ecclesiam autem positum est xenodochiũ, in quo venientem hospitem toto tempore accipiunt, etiam si biennium aut triennium voluerit manere, donec velit suâ sponte recedere: permittentes ei vnâ hebdomadâ manere in otio. Aliis autem diebus ipsum deinceps attrahunt ad opera, aut in horto, aut in pistrino, aut in coquinâ. Quòd si fuerit quispiam, cuius sit habenda ratio, dant ei librum legendum, non permittentes ei, vt cum vllo colloquatur vsque ad horam sextam. In hoc monte degunt etiam medici & placentarij. Vtuntur etiam vino, & vinum illic venditur. Hi autem omnes suis manibus faciunt vestem lineã, adeò vt sint omnes minimè egentes. Circa horam autem nonam licet stare, & audire in vnoquoque monasterio hymnos & psalmos Christo canentes, & preces ad hymnos emittentes, adeò vt existimet quispiam se sublimè elatum transmigrasse in paradisum deliciarum: veniunt autem ad Ecclesiam Sabbato solùm & Dominico. Sunt autem octo presbyteri qui præsunt huic Ecclesiæ, in quâ quamdiu viuit primus presbyter huius Ecclesiæ, nullus alius offert, nec indicat, nec habet sermonem: sed tacitè solùm cum eo sedent. Hic magnus Arsisius, & alij multi cum eo senes, quos nos vidimus, fuerunt æquales tempore magno Antonio. Atque mihi quidem narrauit hic magnus Arsisius, se Amon quoque vidisse Netriotem, cuius animam vidit assumi Antonius, & deduci ab Angelis. Is dicebat se etiam Pachomium vidisse Tabennesiotem, virum prophetam, ter mille virorum archimandritam; cuius narrabo posteà virtutes.

Maria lacus.

Quinque millia virorum in eodem monte.

Ecclesia.

Flagellum.

Xenodochiũ.

Doctiores.

Hymni.

Quando veniunt ad ecclesiam.

Octo presbyteri.

Arsisius.

Vita Antonij. c. 32. Ruff. l. 2. c. 30.

Infrà c. 38.

Cap. 8.

De sancto [11] AMON *& eius coniuge.*

DIcebat autem Amon hoc modo vixisse. Cùm esset, inquit, parentibus orbatus adolescens circiter viginti duos annos natus, vi à suo patruo mulieri iunctus est matrimonio: & cùm non posset resistere necessitati quam ei afferebat patruus, visum est ei, & coronâ redimiri, & sedere in thalamo, & omnia sustinere quæ fiũt in matrimonio. Postquam autem omnes essent egressi, qui in thalamo & lecto dormituros collocauerant, surgit beatus Amon, & claudit fores: & sedens vocat beatam & germanam suam coniugem, & ei dicit: Adesdum, domina soror, deinde rem tibi narrabo. Hoc quo coniuncti sumus, matrimonium, nihil habet eximium: rectè ergo faciemus, si abhinc vnusquisque nostrûm seorsum dormierit, vt Deo placeamus intactam nostram reddentes virginitatem. Et cùm è sinu suo paruum libellum protulisset, tamquam ex personâ Apostoli & Seruatoris, legebat puellæ quæ erat ignara litterarum, plurimam lectionis partem, adiiciens ex suâ diuinitus inspiratâ doctrinâ, & in vitâ, in virginitate & castitate degendâ eam instituens. Quo factum est vt illa Christi gratiâ repleta, diceret: Ego quoque, domine mi, persuasum habeo, fore vt castam vitam libenter agam; & si quid iubes, hoc deinceps faciam. Ille verò: Ego, inquit, iubeo & rogo, vt vnusquisque nostrûm seorsum maneat. Ea verò hoc non tulit, dicens: Maneamus in eadem domo, sed in diuersis lectis. Viuens ergo cum eâ decem & octo annos in iisdem ædibus, toto die vacabat horto & balsameto. Operabatur enim balsamum; quæ balsamus instar vitis plantatur, vt in quâ colendâ & putandâ multum laboris ponatur. Vesperè ergo domum ingrediens, & faciens

Amon vi adigitur ad matrimonij iugum.

Amon cohortatur coniugem ad virginitatem.

Amonis exercitium.

orationes, eum eâ comedebat. Et rursus nocturnas preces fundens, & synaxim peragens, summo manè ibat in hortum. Cùm hæc sic fierent, & peruenisset vterque ad impatibilitatem, vim & efficaciam habuêre preces Amunis. Postremò autem ei dicit illa beata: Est aliquid quod tibi dicam, domine mi; vt si me audieris, mihi planè constabit, quòd verè ex Deo me diligas. Is verò ei dicit: Dic quod velis. Ea verò dicit illi: Æquum est, vt tu qui es vir pius & religiosus, & exerces iustitiam, & similiter ego qui eamdem viam institui sum secuta, seorsum maneamus; & multi ex eo capiant vtilitatem. Non par est enim, vt propter me tanta & talis occulietur tua virtus philosophiæ, qui mecum propter Christum cohabitas in castitate. Is verò cùm ei gratias egisset, & gloriam Deo dedisset, ei dicit: Rectè tibi visum est, domina soror; & si hoc tibi placet, tu habeto hanc domum: Ego verò abibo, & aliam mihi domum faciam. Qui cùm ab eâ esset egressus, ingressus est in interiora montis Netriæ: non dum enim tunc illic erant frequentia monasteria, & sibi fecit duos cellarum tholos. Et cùm vixisset alios viginti duos annos, & rectè summam exercitationis virtutem exercuisset, in vitâ obiit monasticâ, vel potiùs translatus est sanctus Amon, natus sexaginta duos annos, bis in anno videns beatam vitæ suæ consortem. Cùm is ergo solus esset in Netria, ferunt ad eum puerum rabie exagitatum, vinctum catenis: canis enim rabiosus mordendo illi tabiem dederat. Seipsum ergo totum laniabat, vt qui intolerabilem morbum ferre non posset. Postquam ergo vidit eius parentes, ad supplicandum procedentes: Quid mihi, inquit, labores exhibetis, ô homines, ea petentes quæ mea merita superant, cùm in vestris manibus præstò sit auxilium. Reddite enim viduæ bouem quem clanculùm occidistis: & sanus reddetur vobis puer. Illi verò cùm conuicti essent, læti fecerunt quæ iussa fuerant: & eo orante puer sanus euasit. Accesserunt autem alij eius visendi gratiâ. Ad quos dixit vir sanctus, tentandi eorum animi gratiâ: Afferte ad me dolium vnum, vt habeam satis aquæ ad eos qui veniunt excipiendos. Ij autem promiserunt seipsos allaturos. Cùm autem alterum pœnituisset, vbi in vicum venisset, dicit alteri: Nolo occidere camelum, neque ei dolium imponere, ne moriatur. His auditis, alius suis iunctis asinis magno labore dolium sursum portauit. Præueniens autem Amon ei dixit: Quid? quòd socij tui camelus est mortuus interim dum huc venisti? Is autem reuersus inuenit eum à lupis deuoratum. Multa quoque alia hic vir fecit. Hoc autem miraculum narrauit beatus Athanasius Alexandriæ Episcopus, scribens in Vitâ Antonij, quòd cùm aliquando monachi ad ipsum missi essent ab Antonio (erat enim in interiore solitudine Antonius) cùm ad ipsum venissent, surrexit senex, & ambulabat cum eis. Et cùm esset transiturus Lycum fluuium cũ eius discipulo Theodoro, verebatur exui, ne seipsum videret aliquando nudum: & intereà dum de eâ re differeret, inuentus est trans fluuium; vt qui absque cymbâ in extasi traiecisset, translatus ab Angelo: fratres autem natantes transmiserunt. Postquam autem accessit ad Antonium, primus ei dixit Antonius: Cùm Deus mihi multa de te reuelasset, & tuam translationem mihi significasset, ideo ad me accersiui necessariò, vt cùm nobis inuicem frui licuisset, pro nobis inuicem intercederemus. Cùm autem eum collocasset in quodam loco longè separato, hortatus est ne recederet ante translationem. Cùm autem ipse seorsum fuisset consummatus, vidit Antonius eius animam in cælum assumptam ab Angelis. Hic est ergo Amon, qui sic vixit, & sic obiit. Hunc Lycum fluuium ego cum metu pontone aliquando transmisi, est enim fossa magni Nili.

Cautè lege. — *Vis precum.* — *Vxoris consilio seorsum habitant.* — *Amon ad montem Netriæ contendit.* — *Amon natus 62. obiit Amon.* — *Puer à rabiosi canis morsu curatur.* — *Restitutio aliena.* — *Qui parcit bonis, ne opera misericordiæ impleat, bonorum incurrit naufragium.* — *Athanasius scripsit Vitã sancti Antonij.* — *Amon se nudũ videre verebatur.* — *Videt Antonius animam Amonis in cælum vehi.*

Vita Abbatis [14] Or.

IN hoc monte Netriæ fuit vir admirabilis Abbas, Or nomine, habens monasteria mille fratrum, habitu angelico præditus: vt qui cùm esset nonaginta annos natus, nihil amisisset de corpore, erat enim vultu nitido & alacri; adeò vt cùm vel solùm videretur, vir esset reuerendus. Is cùm longè antè se in vlteriore exercuisset solitudine, posteà in propiori solitudine congregauit monasteria, palude propriis plantatâ manibus, cùm ligna non essent in eo loco, adeò vt esset densa silua in solitudine. Dixerunt enim nobis qui cum eo erant patres, quòd ne germen quidem illic erat, quando vir ille venit ex solitudine. Ipsam autem plantauit, ne propter res necessarias, qui ad ipsum conueniebant fratres, cogerentur circuire: sed eorum omnem gerebat curam, Deum orans, & pro eorum salute decertans, vt nihil eis deesset necessarium, nec esset eis vllus socordiæ prætextus. Is primùm quidem degens in solitudine, vescebatur herbis & dulcibus radicibus: aquam quoque bibebat quando inueniebat; in precibus & hymnis toto tempore perseuerans. postquam autem peruenit ad perfectam ætatem senectutis, Angelus ei apparuit in somnis, dicens in solitudine: Eris in gentem magnam, & magnus tuæ fidei credetur populus. Qui per te autem salui fient, erunt decies mille: quos si hîc lucrifeceris, totidem tibi parebunt in futuro sæculo. Neque quidquam dubitaueris, ait ei Angelus: nihil enim tibi deficiet eorum quæ sunt ad vsum necessaria, vsque ad mortem tuam, quoties Deum inuocaueris. Hæc cùm audisset, venit ad propinquam solitudinem, seorsum primùm degens, sibi quodam paruo constructo tuguriolo, solùm compositis contentus oleribus: sæpè etiam semel solùm vescens in hebdomadâ. Atque erat quidem primùm illitteratus: postquam autem venit ex solitudine in terram habitatam, ei gratia fuit data diuinitus, & Scripturas expromebat memoriter. Ei enim libro dato à fratribus, ita deinceps legebat tamquam peritus litterarum. Aliam quoque acceperat gratiam, nempe dæmonum expellendorum, adeò vt multi ex iis qui laborabant, etiam eo nolente, clamantes eius vitam ostenderent. Alias quoque curationes non cessabat peragere. Quo factum est, vt ad eum conuenirent tria millia monachorum. Cùm eos autem vir ille vidisset, lætitiâ affectus eos salutauit, & complexus est. Cùm pedes eorum propriis lauasset manibus, conuersus est ad doctrinam: erat enim valdè peritus litterarum, vt qui hanc gratiam accepisset diuinitus. Cùm autem Scripturarũ multa soluisset capita, & fidem tradidisset orthodoxam, adhortatus est ad preces. Vitis enim magnis mos est, nihil carnis admittere, priusquã spiritale alimentum animæ tradiderint: hæc autem est Christi Communio. Cùm eius ergo fuissent participes, & egissent gratias, hortatus est ad mensam: ipse semper inter sedendum eos admonens, eorum quæ

Cap. ix. Hic Or fuit Origenista, Ruff. l. 2. c. 2. — *Monasteria mille fratrũ.* — *Victus qualis.* — *Angelica apparitio.* — *Or Steelo nutritur.* — *Tria millia monachorũ.* — *Eucharistia omnibus carnalibus cibus præmittenda.*

quæ ſunt bona & honeſta, & dicẽs eis ea quæ pertinent ad ſalutem. Fuit ergo hic vir clarus inter multos patres, adeò vt cùm multi ad eum venirent monachi, omnes præſentes fratres conuocans, in vno die eis cellas faceret: vno quidem ſubminiſtrante lutum, altero verò laterem, aliu autem hauriente aquam. Perfectis autem cellis, ipſe præbebat venientibus quæ erant neceſſaria. Is falſum fratrem, qui ad eum aliquando venerat, & veſtes ſuas occultauerat, cùm coram omnibus arguiſſet, in medium produxit. Quo factum eſt, vt nemo auderet deinceps apud eum mentiri, cùm tantam haberet gratiam, quam per honeſtã ſuam vitam ſibi collegerat. Licebat autem videre multitudinem eorum, qui cum ipſo erant monachorum in Eccleſia, tamquam Angelorum choros Deum laudantium. Magnam huic ſancto, ſuo teſtimonio tribuit virtutem vniuerſa fraternitas: præcipuè autem homo Dei Melania, quæ hunc montem ante me eſt ingreſſa: ego enim eum non offendi viuum. Hæc autem præclara de hoc viro narrabat, quòd nec vmquam ſit mentitus, neque iurauerit, neque vlli malè ſit precatus, neque locutus ſit niſi opus eſſet.

Or ipſe cellas ædificat. — *Furtum fratris deprehendit.* — *Quæ in Or memorantur præclara.*

Vita Abbatis [15] PAMBO.

Cap. 10.

HVIVS montis accola fuit etiam abbas Pambo, qui fuit magiſter Dioſcuri Epiſcopi, Ammonii, & Ioannis filij fratris Dracontij viri admirabilis. Hic Pambo multa quidem habebat & varia priuilegia: inter cetera autem quæ rectè & ex virtute ab eo gerebantur, hoc habebat quo erat reliquis ſuperior, quòd ſcilicet aurum & argentum tantum deſpiciebat, quantum poſtulat ratio Dominica. Vnde mihi narrauit beata Melania, quòd cùm ab initio Romã veniſſet Alexandriam, & de eius virtute audiſſet à beato Iſidoro presbytero & Xenodocho, qui de eo mihi narrauit, & ad ipſum deduxit in ſolitudinem. Ad eum aiebat, attuli vaſa argentea trecentarum librarum argenti, rogans eum vt rerum mearum eſſet particeps. Ille autem, inquit, operans, & ramos texẽs mihi benè dixit, voce magnã dicens: Deus det tibi mercedem. Et dixit ſuo œconomo Theodoro: Accipe, & ea diſpenſa vniuerſæ fraternitati quæ eſt in Libyã, & in inſulis. Hæc enim monaſteria magis indigent: ei præcipiens, vt ex eo nihil daret iis qui erant in Ægypto, proptereà quòd ſit regio ditior & abundantior. Ego autem, inquit, ſtans exſpectabam, vt vel benedictionibus ab eo honorarer, vel verbo ſaltem laudarer ob tantum donum. Cùm verò nihil omnino ab eo audiuiſſem, ei dixi: Domine, vt ſcias quantum ſit, ſunt trecentæ libræ argenti. Is autem rurſus cùm ad hoc ne omnino quidem annuiſſet, & nec ad vaſis quidem thecam attendiſſet, reſpondit: Ea à te attuliſti, ó * fili? non opus eſt, vt à te diſcam quantitatem põderis. Qui enim montes appendit & ſiluas ſtaterã, multo magis ſcit quantitatem tui argenti. Si enim hæc mihi dares, rectè mihi pondus dixiſſes; ſed ſi Deo ea obtuliſti, qui ne duos quidem obolos deſpexit, ſed eos plus quàm omnia æſtimauit, tace. Sic ergo, inquit, diſpenſauit gratia Domini, dum ingreſſa ſum in hunc montem. Breui autem pòſt tempore dormiuit homo Dei, nec ægrotans, nec in vllã parte corporis dolorem ſentiens, ſed ſportam contexens me accerſiuit, & cùm adeſſet iam extremus ſtimulus, dicit mihi: Cape hanc ſportam à meis manibus, vt mei memineris. Nihil enim habeo aliud quod tibi relinquam. Et cùm hoc dixiſſet, excedit ſine febre, cùm eſſet annorum ſeptuaginta, Domino commendans ſpiritum. Quem cùm ego ſepeliſſem, & linteis ſancti corpus inuoluiſſem & depoſuiſſem, receſſi a ſolitudine, vſque ad diem mortis meæ eum habens illam ſportam. Hic Pambo cùm eſſet moriturus, in ipsã horã exceſſus, cum circumſtantibus [16] beato presbytero & Ammonio viris inclytis, & reliquis fratribus, dicitur hoc dixiſſe: Ex quo veni in hunc locum ſolitudinis, & meam ædificaui cellam, & hîc habitaui, nullus fuit dies quo nõ aliquid operis fecerim meis manibus: nec memini me ab aliquo panem gratis datum comediſſe; nec me in hanc horam pœnitet alicuius ſermonis, quem dixerim: & ſic ad Deum recedo, vt qui nec pius quidem ac religioſus eſſe cœperim. Hoc quoque de eo ferebant teſtimonium Chriſti ſerui Origenes & Ammonius, quòd numquam de re aliquã interrogatus, quæ vel ad Scripturam, vel ad actionem negotiúm ve aliquod pertineret, ſtatim reſponderit, ſed dixerit: Nondum inueni quod reſpondeam: ſæpè autem hoc quoque adiecit. Præteribant enim tres menſes, & non dabat reſponſum, dicens: Nondum comprehendi. Tam conſideratè quidem ex Deo dabat reſponſa, vt à Deo eũ omni metu omnes acciperent. Dicebatur enim hanc virtutem etiam ſupra magnum Antonium, & ſuper omnes ſanctos exercuiſſe, nempe vt eſſet in loquendo accuratus & perfectus.

Pambo quos docuerit. — *Aurum deſpicit.* — *Melania ei [...] munera offert.* — *Vaſa argentea dono accepta diſpenſat egenis monachis.* — * *ego* filia. — *Sapiens reſponſum.* — *Ne quis eleemoſyna pretium faciat.* — *Pambo annorum 70. mor. tur.* — *Verba Pambonis morientis.* — *Pambo ne in morte quidẽ ſe incepiſſe religioſe viuere proteſtatur.* — *In loquendo accuratus.*

Vita Abbatis [17] PIOR.

Cap. 11.

FERTVR autem præter alia hæc quoque actio ſancti Pambon, quòd Pior, qui ſe in vitã exercebat monaſticã, ad eius cellam aliquando accedens, proprium panem detulit. Cùm eum autem Pambon reprehendiſſet, dicens: Cur hoc feciſti? reſpondit Pior: Ne te grauarem. Itaque tacitus eum dimiſit. Poſt aliquantum autem temporis accedens magnus Pambon ad cellam Pior, panem ſuum ſecum madefactum attulit. Ab eo autem rogatus, quanam de cauſsã panem attuliſſet madefactum, reſpondit Pambon: Ideò madefeci, ne ego quoque te grauarem.

Mutua hoſpitalitatis contentio.

Vita Abbatis [18] AMMONII, & fratrum ſimul cum ſororibus.

Cap. 12. Hic Ammonius fuit Origeniſta.

AMMONIVS, qui fuit magni Pambo diſcipulus, ſimul cum tribus fratribus & duabus ſororibus, cùm perueniſſent ad ſummum pietatis ac religionis, venerunt in ſolitudinem, & ſeorſum fecerunt vtrumque monaſterium, virorum ſcilicet & mulierum, ita vt ſatis magnum interccederet ſpatium. Quoniam autem inſigniter doctus erat virorum optimus Ammonius, quædam ciuitas deſiderauit eum habere epiſcopum. Qui cùm acceſſiſſent ad beatum Timotheum epiſcopum, rogarũt eum vt eis epiſcopum ordinaret Ammonium. Ille autem dicit: Adducite eum ad me, & ego eum vobis ordinabo. Cùm ergo cum magno auxilio iuiſſent ad eum comprehendendum, is conuerſus eſt in fugam. Cùm vidiſſet autem ſe iam eſſe comprehenſum, ſtans eos rogabat. Cùm ij autem non parérent, iurauit ſenex ſe rem non ſuſcipere, neque poſſe egredi è ſolitudine. Vbi autem non cedebant, ipſis videntibus, arrepto forfice ſiniſtram aurem ſibi abſcidit ad imum

Monaſteriũ aliud virorũ aliud mulierum. — *Renuit epiſcopatum Ammonius.* — *Importunè quæſitus, ſibi aurem amputat.*

tinum vsque, eis dicens: Nunc intelligite; fieri non posse vt ego fiam quod me cogitis, cum lex prohibeat ne ad sacerdotium proueharur is cui sunt aures amputatæ. Cùm sic ergo eum dimisissent, recesserunt, & ad episcopum venientes hæc ei renuntiarunt. Is autem eis dicit: Hæc lex in vsu sit apud Iudæos. Mihi autem si vel truncatum naribus adduxeritis qui sit bonis moribus, ego eum ordinabo. Euntes ergo cum rursus rogabant. Cùm ipse autem non pateretur, aggressi sunt eum vel vi adducere. Is autem eis iurauit, dicens: Si me coëgeritis, etiam linguam meam exscindam. Eo itaque post hæc dimisso, recesserunt. Huius Ammonij fertur hoc miraculum. Numquã, inquiunt, turpis voluptatis catunculæ suæ insurrectio eius corpus inuasit: sed ferrum candens suis membris admouebat, adeò vt esset totus vlceratus: Eius autem mensa talis fuit à iuuentute vsque ad mortem, quòd crudis scilicet vesceretur: nihil enim vmquam comedebat quod igni fuisset admotum, præter panem. Vetus autem & nouum Testamentum dicebat [19] memoriter: & in doctorum virorum Athanasij & Basilij scriptis ita erat versatus, vt decies mille & sexcentos versus proferret; vt de eo ferunt testimonium magni quoque patres in solitudine. Huius autem feruntur etiam prophetiæ. Tantum autem valebat in consolandis fratribus qui erant in solitudine, quantum vllus alius.

Crudis vescitur.

Vtrumque Testamentum memoriter tenet.

Prophetiæ.

Cautè lege.

Hoc ei suo suffragio tribuebat Euagrius, qui erat vir discernendi vi præditus, se nullum hominem vidisse qui esset magis [20] impatibilis, & alienus ab omnibus animi perturbationibus.

Cap. 13.

Vita Abbatis [21] BENIAMIN.

IN hoc monte Netriæ fuit vir admirabilis, qui vocabatur Beniamin, qui rectè & ex virtute vitam egit annis octoginta. Qui cùm summè virtutem exercuisset, dignatus fuit gratiâ curationum, adeò vt cuicumque manus imposuisset, aut qui benedixerat oleum dedisset, quod laborabat liberaretur ab omni ægritudine. Hic qui tantâ gratiâ dignus fuerat habitus, octo mensibus ante obitum fuit hydropicus, & eius corpus vsque adeò intumuit, vt propter dolores inueniretur alius Iob nostris temporibus. Cùm nos autem assumpsisset Dioscorus Episcopus, qui tùc erat presbyter montis Netriæ, me inquam & beatum Euagrium, dicit nobis. Adeste, videte nouum Iob qui in tanto corporis morbo & tanto tumore immensam habet patientiam eum gratiarum actione. Accedentes ergo vidimus tantam molem eius corporis, vt parum eius digitum non possemus complecti digitis duarum manuum. Cùm autem morbi grauitatem non possemus fixis oculis intueri, nostros oculos auertebamus. Tunc dicit nobis beatus ille Beniamin: Orate, filij, ne meus internus homo fit hydropicus: hoc enim corpus neque cùm benè se haberet, mihi quidquã profuit, neque cùm malè, me læsit. Illis ergo octo mensibus factus est illi currus latissimus, in quo sedebat assiduè, vt qui non posset in lecto accumbere, propter ea quæ sunt corpori necessaria. Cum autem laboraret hoc morbo immedicabili, medebatur alijs qui tenebantur quibusuis ægritudinibus. Necessarium itaque duxi, morbum huius sancti exponere, ne nobis alienum videatur, si viris iustis aliquis casus accidat. Egregio ergo illo vi-

Oleo sacro cu rans morbi.

Beniamin hydropisi laborat.

Beniamin alter Iob patientiâ.

Internus homo ne fiat hydropicus, non magnopere laborandum de corpore.

Æger Beniamin alios medetur.

ro mortuo, sublatum est limen ostij & postes, vt posset corpus efferri ex cellâ. Tanta erat moles corporis beati & inclyti patris Beniamin.

Vita [22] APOLLONII qui cognominabatur ἀπὸ πραγματευτῶν, id est, à negotiatoribus.

Cap. 14.

QVIDAM Apollonius nomine ἀπὸ πραγματευτῶν, id est, à negotiatoribus, cùm mundo renuntiasset, & montem Netriæ habitasset, & nec artem discere posset, nec litteras, quòd ætate esset prouectus: viginti annis quibus vixit in monte, hanc habuit exercitationem. Suis pecuniis, & suis laboribus emens Alexandriæ vasa medica omne genus, vniuersæ fraternitati ea suppeditabat ad morbos: & licebat eum videre vsque ad horam nonam discurrentem obeundo monasteria, & ostium ingredientem, & visentem num quis decumberet. Portabat autem vuam passam, mala punica, oua, panem silligineum, & ea quibus opus habent ægroti. Hanc sibi conferentem inuenit vitæ rationem vsque ad senium Christi seruus. Qui cùm esset moriturus, alteri sibi simili sua reliquit friuola, rogans eum, vt idem obiret ministerium. Nam cùm quinque millia monachorum illum montem habitent, tali quoque opus est curatione, quòd sit locus desertus.

Apollonius medicamenta & pharmacopolam præstat fratribus.

Vita [23] PÆSII & ISAIÆ.

Cap. 15. & 16.

ALII Pæsius & Isaias nomine, fuerunt fratres patre [24] mercatore qui quidẽ cùm pater eorum esset mortuus, diuiserunt facultates quas habebant in mobilibus: in nummis quidem quinque millia; in vestibus autem & seruis quæ iuuenta fuerant. Ij inter se deliberarunt, & sibi consulentes, dicebant: Quodnam vitæ iter ingrediemur, ô frater: si exerceamus mercaturam quàm pater noster exercuit, nos relinquemus alijs nostros labores: & forte incidemus in pericula vel latronum vel maris. Age ergo, frater, vitam aggrediamur monasticam, vt & patris nostri lucremur facultates, & nostras animas non perdamus. Placuit ergo vtrisque scopus vitæ solitariæ: sed inuenti sunt alius in alio discrepantes. Cùm itaque pecunias diuisissent, & reliqua omnia, hunc quidem sibi scopum proposuerunt, vt Deo placerent, sed diuerso vitæ instituto. Vnus enim omnia dispergens, dedit monasterijs, & Ecclesijs, & custodijs, & cùm artem didicisset, ex quâ sibi panem pararet, exercitationi operam dabat & orationi. Alter autem eius nihil dispersit, sed facto sibi monasterio, & paucis assumptis fratribus, quemlibet excipiebat hospitem, quemlibet curabat ægrotum, quemuis senem retinebat, cuiuis pauperi dabat: Sabbato & Dominicâ, tres aut quatuor mensas statuens, eos qui erant egeni excipiebat. Hoc modo vitam suam consumpsit. Ambobus autem mortuis, diuersæ beatitudines vtrisque dabantur à fratribus, vtpote quòd essent inuenti ambo virtute perfecti: & alijs quidem placebat vita eius, qui renuntiauerat; alijs vero ea quæ communicabat omnibus egentibus. Cùm ergo inter fratres incidisset contentio, propter horum beatorum diuersum vitæ institutum, & maximè propter laudes diuersas, vadunt ad beatum Pambo, & ad eum referunt, vt de hac re responderet, volentes scire vtrã nam sit melior vitæ ratio.

Pæsius & Isaias fratres ambo solitudini student.

Vita diuersa instituta arripiunt.

Contentio aliis mortuis, de beatitudine, quam à diuersitate instituto esse, cuts sons.

Is autem

Is autem eis dicit: Vtrique sunt perfecti apud Deum. alter quidem functus est munere Abrahæ qui omnes excipiebat; alter verò suscepit firmissimum, & constantissimum zelum Eliæ prophetæ, vt Deo placeret. Et cùm alij quidem ei dicerent: Quomodo fieri potest, vt ex tuis pedibus hi sint æquales? Vt qui exercitatorem præferrent,

Qui melior.

& dicerent: Præceptum impleuit euangelicum, vt qui omnia vendiderit & dederit pauperibus noctu & diu perseuerans in orationibus, crucem ferens, & sequens Seruatorem: contrà autem alij de altero contenderent, dicentes: Hic ex tuis pedibus, tot & talia viscera ostendit in omnes egentes, vt exiret & sederet in viis regiis, & qui erant afflicti colligeret, & opem ferret: neque solùm suam recreauit animam, sed etiam aliorum, ægrotos curans, & eis dans auxilium. Eis dicit beatus Pambo: Rursus vobis dicam: ambo sunt apud Dominum, vnicuique autem vestrum de iis satisfaciam. Hic si non vsque adeò se exercuisset, non fuisset dignus illud bonum consequi. Ille rursus qui recreabat ac reficiebat hospites, & egenis ministrabat, ostensus est Domino pro viribus æqualis. Ipse enim dixit: Ego non veni ministrari, sed ministrare. Hic ergo minister etsi videbatur habere onus ex labore, attamen ex ipso quoque habuit recreationem. Exspectate autem vt à Deo quoque de his habeam reuelationem, & postea scietis cùm veneritis. Intermissis ergo aliquot diebus redierunt, de his magnum illum rogantes. Senex autem respondit illis, dicens: Apud Deum vidi vtrósque simul stâtes in paradiso.

Matth. 20.

Vita [5] MACARII *iunioris.*

Cap. 17. Ex cæde inuoluntariâ occasio Macario adeundi solitudinem.

QVidam ætate iunior, nomine Macarius, decem & octo annos natus, cum luderet cum suis æqualibus ad lacum qui dicitur Mariam, pascens pecora cædem fecit inuoluntariam. Is cùm nemini hoc dixisset venit in solitudinem, & eò processit metu & Dei & hominum, vt non senserit se tribus annis mansisse sine tecto in solitudine. Est autem illa terra arida, idque sciunt omnes, tam qui auditione acceperunt, quàm qui ex ipsa norunt experientiâ. Hic ipse Macarius sibi postea ædificauit cellulam: & cùm in eâ vixisset alios viginti & quinque annos, tantâ gratiâ dignus est habitus, vt despueret dæmones solitudini insultantes. Ego cum eo versatus longo tempore, ab eo didici quomodo affecta esset eius ratio ob peccatum cædis. Dicebat autem, tantum abesse vt doleret, vt etiam gratias ageret de crimine cædis. Fuit enim cædes inuoluntaria mihi caussa salutis. Dicebat autem, ex Scripturis afferens testimonium cædis, quæ à magno Dei seruo Moyse facta fuit in Ægypto, quòd nisi propter cædem, & metum Pharaonis, non dignus habitus fuisset Moyses visione Domini, & tanto dono & conscriptione sanctorum eloquiorum Spiritus. Nam cùm effugisset ex Ægypto, peruenit in montem Sina. Hæc autem dico non muniens viam ad cædem aliquam: sed potiùs ostendens esse etiam virtutes, quæ oriuntur ex casu, quando non vult quis suâ sponte ad bonum accedere. Ex virtutibus enim aliæ quidem sunt, quæ ex voluntate & ex nostro animi instituto proficiscuntur; aliæ verò quæ ex casu nascuntur.

Salutare infortunium.

Virtutes quædam à casu, quædam ab electione.

Vita abbatis NATHANAEL.

Cap. 18.

EX veteribus sanctis fuit quidam alius, optimus Christi athleta, nomine Nathanaël. Eum ego non offendi in carne: dormierat enim quindecim annis ante meum aduentum in montem. Cùm autem in eos incidissem qui cum hoc sancto se exercuerant, & fuerant ei tempore æquales, de viri virtute lubenter sum eos sciscitatus. Mihi autem eius quoque cellam ostenderunt in quâ nullus adhuc habitat, quòd sit terræ habitatæ propinquior. Ille enim beatus tunc eam condidit, quando rari fuerunt anachoretæ. Narrauerunt autem mihi egregiam eius exercitationem: nempe quòd tantam habuerit in cella tolerantiam, vt numquam dimotus sit à proposito. Cum ab initio fuisset illusus à dæmone qui omnes illudit, qui eum labi fecerat in socordiam & animi mœrorem, & eum è cella exegerat. visus est enim esse tristis & animo angi in prima cellâ, illinc itaque recedens, ædificauit aliam propius vicum. Postquam ergo perfecit cellam, & in ea habitauit tres vel quatuor menses, accedit noctu dæmon taurina pelle indutus sicut lictores, præ se ferens speciem militis pannos induentis, taurina pelle edens strepitum. Cui succensus, dixit beatus Nathanaël: Quis tu es qui hæc facis in meo hospitio? Dæmon autem respondit: Ego sum qui te ex tuâ primâ cellâ exegi; & nunc veni vt te ex hac quoque fugem. Cùm ergo cognouisset beatus Nathanaël se fuisse illusum, reuersus est ad primam cellam: & spatio triginta septem annorum non est egressus extra fores, contendens cû dæmone, qui tot & tanta ei fecerat vt eum cogeret è cellâ egredi, vt ne ea narrare quidem liceat. Atque inter cetera quidem hoc machinatus est bonorum inimicus, nempe vt eum probro ac dedecore afficeret, ad eius abrumpendum institutum. Cùm septem sancti episcopi sanctum inuisissent, aut ex Dei prouidentiâ, aut ex suggestione illius tentationis, eum propemodum deturbauit à proposito. Cùm enim episcopi postquâ eum inuisissent, orassent & post orationé exirent, ne gressum quidem vnum pedis eos comitatus est vir egregius, ne daret locum inimico bonorum. Ei ergo dicunt diaconi episcoporum: Superbè te geris, ô abbas, qui non deducis episcopos. Is verò dicit eis: Ego & dominos meos episcopos colo, & omnem clerum honoro, sumque ego peccator omnium hominum peripsema: his autem omnibus & toti vitæ, quod in me est, proposito sum mortuus. Ego enim habeo scopum occultum, quem scit Dominus qui nouit occulta mei cordis, cur eos non sum comitatus. Cùm ergo hic quoque actus nô successisset dæmoni, rursus talem suscipit figuram. Nouem mensibus ante dormitionem athletæ transformatus est in puerum duodecim annos natum, tamquam agentem asinum panem in sportâ ferentem. Qui puer cùm serò vespere esset prope cellam, simulabat cecidisse asinû & se clamare: Abba Nathanaël, miserere mei, & porrige mihi manum. Ille autem audiuit vtiq; vocem pueri: & aperto ostio cellæ, stans intus ei dicebat: Quis es, & quid vis tibi faciam? Respondet dæmô: Ego sum huius monachi minister & fero panes, quoniam est agape tui noti fratris; & cras illucescente Sabbato opus est oblationibus. rogo ergo te ne me despicias, ne deuorer ab hyænis. Sunt enim hyænæ in his locis. Stans ergo mutus beatus Nathanaël, præ ingenti eius misericordiâ caligabat conturbatus visceribus, & reputabat apud se quid faceret, dicens: Aut futurum est vt transgrediar mandatum, aut à meo proposito excidam. Posteâ piâ apud se

Nathanaël perpetuus cellæ custos.

[illegible] dæmon eum [illegible]

Contendit Nathanaël cum dæmone.

Septem episcopos inuisit Nathanael.

Dæmon in pueri figurâ.

Agape.

Oblatio.

Forma Nathanaelis propositi. reputans cogitatione, dixit: Melius est ne lebefactem tot annorum propositum ad ignominiã afficiendum & vincendum diabolum. Cùm itaque Dominum rogasset, dicit puero qui cum eo loquebatur: Audi puer, aut quicumque sis. *Confidentia.* Credo in Deum quem colo, quòd si auxilio tuerã egeas, Deus tibi mittet auxilium, & neque byzanæ, neque aliquid aliud tibi malè faciet: sin autem es tentatio, hoc quoque Deus mihi extinctiam reuelabit, & clauso cellæ ostio est ingressus. Pudore autem affectus dæmon quòd sic quoque esset victus, resolutus est in turbinem, onagrisque exultantibus ac fugientibus & strepitum edentibus assimilatus, sic euanuit. Hoc fuit certamen beati Nathanaël, & hæ sunt virtutes eius exercitationis, & pugna inuicta aduersus aduersarium.

Cap.19 & 20.

Vita abbatis [26] MACARII *Ægyptij & Macarij Alexandrini.*

Ruff l.1. 28.29. Sanctorum & immortalium patrum, Macarij Ægyptij & Macarij Alexandrini, egregiorum & inuictorum athletarum, honestæ vitæ certamina, quæ sunt multa & magna, incredulis prope incredibilia, & narrare vereor & scriptis mandare, ne forte mei tanquam men-*Psal.5.* dacis fiat mentio. Quòd autem Deus perdat omnes qui loquuntur mendacium, licet apertè videre sanctum Spiritum pronuntiantem. Cùm ego ergo per Dei gratiam non mentiar, hominum fidelissimè Lause, ne sis quoque ipse incredulus patrum certaminibus: sed gloriare potiùs in æmulatione exercitationis eorum qui verè sunt Macarij, hoc est beati. Atque primus quidem Christi *Distributio eorum qui Macarij dicti sunt.* athleta, nomine Macarius, erat genere Ægyptius secundus autem ætate, sed in iis quæ sunt monachorum præcipua primas partès obtinens, qui ipse quoque vocabatur Macarius, erat Alexandrinus, qui vendebat bellaria.

Macarius Ægyptius. Et primùm quidem narrabo virtutes Macarij Ægyptij, qui vixit nonaginta annos integros. Ex his in solitudine annos sexaginta. Cùm triginta annos natus ascendisset, essetque ætate iunior, tam tolerantes tulit labores exercitationis totum decennium, vt magnâ quadam & insigni dignus haberetur distinctione, adeò vt vocaretur παιδαριογέρων, id est, in puerili ætate senex. quoniã citiùs quàm pro ætate profecerat virtutibus. Cùm esset quadraginta annos natus, & potestatem accepit contra spiritus, & gratiam curationum, & spiritum *Sacerdotium inter monachos honorandum.* futurorum prædictionis, dignus quoque est habitus honorando sacerdotio. Cum eo habitarunt duo discipuli in intimâ solitudine, quæ vocatur Scete: ex quibus vnus quidem erat ei minister, qui semper prope ipsum inueniebatur, propter eos qui veniebant vt curarentur; alter autem seorsum sedebat in cellâ.

Procedente autem tempore, cùm [illegible]ctus perspicaci oculo præuidisset, dicit suo ministro, Ioanni nomine, qui postcà factus est presbyter in loco sancti Macarij (presbyteratu enim dignus fuerat habitus magnus Macarius:) Audi me, frater Ioannes, & fer æquo animo meam admonitionem, câ-*Spiritus auaritiæ.* que tibi proderit. Tentaris enim, inquit, & te tentat spiritus auaritiæ. Sic enim vidi: & scio quòd si meam æquo animo tuleris adhortationem, in Dei timore consummaberis & in eius opere, & laudaberis, & in tuum tabernaculum non appropinquabit flagellum. Quòd si non audieris, in te veniet finis Giezi, cuius vitio laboras. Contigit *4.R c.5. Sententia.* autem vt sancto quidem non obedierit post eius mortem, sed obedierit ei qui Iudæ alligauit laqueum propter auaritiam, & post alios quindecim aut viginti annos, cùm bona pauperum sibi vsurpasset, ita laborauit elephantia, vt non inueniretur integer locus in eius corpore, in quo quis posset figere digitum. Hæc est prophetia sancti Macarij.

Ac de cibo quidem & potione superuacaneum est dicere, cùm nec apud iis socordiores monachos, qui sunt extrà, inueniri possit ingluuies, aut vlla circa delectum & discrimen viuendi ratio alia ab iis qui sunt in illis locis, cùm propter inopiam rerum necessariarum, tum etiam propter zelum virorum qui est ex Deo, vnoquoque contendente vincere proximum diuersis vitæ institutis.

De aliâ autem exercitatione cœlestis huius viri *Macarius in extasi frequenter.* Macarij inquam, dicebatur hic sanctus esse assiduè in extasi, & maiori tempore, vel cum Deo, vel in rebus versari cœlestibus: cuius etiam ferebantur res diuersæ.

Ægyptius quidam libidinosus, captus amore *Ruff.l.1. cap.18.* cuiusdam mulieris ingenuæ, quæ viro nupserat, cùm non posset eam inescare propter pudicitiam & castitatem erga suum maritum Parthenicum, conuenit improbus præstigiatorem, dicens: Aut eam incita vt me amet, aut arte tuâ effice vt eius *Præstigiator amatorius procedit mulierem equã apparere facit.* maritus eam dimittat. Cùm ergo præstigiator satis ab eo accepisset, vsus est suis præstigiis & incantationibus: & cùm non posset eius animum mouere vt ei assentiretur, efficit vt videretur equa iis qui eam intuebantur. Cùm ergo foris venisset eius maritus, aspexit vxorem suam in forma equæ; cúmque in suo lecto cubuisset, alienum et videbatur quòd in suo cubili equa iaceret. Flet ergo eius maritus, & lamentatur quòd rem non inueniat: & quòd existimans se alloqui bestiam, responsum non assequatur, præterquam quòd solummodò eam videbat irasci. Vnde magis angebatur animo, cùm intelligeret eam esse suam vxorem, curiosis autem hominum artibus esse mutatam in equam. His de caussis accersit vici presbyteros, & domum adducit, & eis eam ostendit: sed nec ij cognouerunt calamitatem quæ eis acciderat. Tribus ergo diebus neque fœnum comedit vt equa, neque panem vt homo, vtroque alimento priuata. Tandem vt Deus glorificaretur, & videretur virtus sancti Macarij, ascendit in cor mariti eius ducere eam in solitudinem ad sanctum virum: & cùm eam capistro ligasset vt equam, duxit in solitudinem. Dum autem appropinquassent steterunt fratres propè cellam sancti Macarij cum eius marito contendentes, & dicentes: Cur huc adduxisti hanc equam? Is autem dicit: Vt misericordiam consequatur sancti oratione. Illi verò dicunt ad eum: Quid mali habet? Ille eis dicit: Quam videtis equam, ea misera est vxor mea, neque scio quemadmodum mutata sit in equam, & iam sunt tres dies ex quo nihil comedit. Ij autem cùm hæc audissent, referunt ad sanctum Dei Ma-*Reuelatur Macario cur ad eum gerere.* carium eo iam intus pro illa orante: ei enim Deus reuelauerat, ipsis ad eum venientibus, & ideò orabat vt sibi declararetur caussa propter quam hoc euenerat. Respondit autem sanctus Macarius fratribus qui ei renuntiauerant: Adduxitne aliquis huc equam? dicunt: Ita. Is verò eis dicit: Equi vos estis, qui habetis equorum oculos, illa enim est fœmina ita vt est creata nõ transformata

Aqua benedicta virtute phantasma Macarius à femina depulit.

mata, sed sic solùm apparens oculis eorum qui sunt decepti. Quæ cùm esset adducta, aquámque benedixisset, & in eius nudum caput infudisset, super eius caput est precatus: statimque effecit vt omnibus videntibus videretur femina. Cùm autem iussisset ei cibum afferri, fecit eam comedere & eam sic curatam dimisit cum suo marito, Deo agentes gratias. Eam autem admonuit vir Dei, sic dicens: Numquam ecclesiam deseras, numquā abstineas à communione Christi Sacramētorum. Hæc enim tibi acciderunt, quòd iam quinq; hebdomadis non accessisti ad intemerata nostri Seruatoris Sacramenta.

Femina fuit præstigiis obnoxia, quia rariùs communicabat.

Vt homines lateat, cuniculum effodit Macarius.

Alia est actio magnæ eius exercitationis. Magno vitæ suæ tempore à cellâ suâ in dimidium vsque stadium fodiens cuniculum, summam effecit speluncam: & si quando complures ei essent molesti, occultè è suâ cella egrediens, ibat in speluncam, neque quisquam eum inueniebat. Narrauit autem nobis quidam ex studiosis eius discipulis, quòd recedens vsque ad speluncam per cuniculum, dicebat viginti quatuor orationes, & rediens totidem.

Ruff. l. 2. c. 28.

Mortuum suscitat in fidei testimonium.

De eo exiit fama, quòd mortuum suscitauit: vt persuaderet hæretico qui non confitebatur esse resurrectionem corporum. & fuit constans hęc fama in solitudine.

Ad hunc sanctum adductus est aliquando à matre propriâ lamentante adolescens qui vexabatur à dæmone, à duobus adolescentibus ea vtraque parte constrictus. Hunc autem ita vexabat dæmon. Trium modiorum panes postquam comedisset, & calicem aquæ bibisset, vitaque eructans, cibos resoluebat in vaporem. Ab eo enim, non secùs ac igne consumebantur quæ comedebat & bibebat. Est enim ordo quoque dæmonum qui dicitur igneus. Sunt enim dæmonum quoque sicut hominum differentiæ, non mutatâ essentiâ, verùm mente diuersâ. Hic ergo adolescens cùm ei mater non suppeditaret, sæpe sua comedebat excrementa, & lotium bibebat. Flente ergo eius matre, & alienam sui filij mœrente calamitatem, & sanctum valdè obtestante & rogante, illum accipiens inuictus Christi athleta Macarius, supplex pro eo Deum orauit. Post vnum autem aut alterum diem, remisit dæmon vexationem. tunc ergo dicit matri adolescentis dominus Macarius: Quantum vis vt filius tuus comedat? Illa autem respondit, dicens: Rogo te, iube eum solùm comedere decem libras. Eam autem increpans, vt quæ nimium dixerat, dixit: O mulier, cur hoc dixisti? Cúmque septem dies orasset cum ieiunio, capulso ab eo pernicioso dæmone ingluuiei, constituit ei viuendi rationem ad tres vsque libras panis, quas deberet ipse comedere si operaretur. Cùm hoc modo Dei gratiâ puerum emundasset, eum matri reddidit.

Dæmon comedentes cibos resoluit, non digerit.

Dæmonū differentia mente diuersa, eadē essentiâ.

Dæmon ingluuiei.

Has res admirabiles & præter opinionem fecit Deus per sanctum Macarium. Eum ego non conueni: dormierat enim anno antequam ego ingrederer in solitudinem. Conueni autem eum qui erat eius socius in fidei operibus, & idem venerabile nomen quod ipse habebat.

A quo ista didicerit Palladius.

Macarius Alexandrinus.

Dico autem sanctum Macarium Alexandrinum, qui erat presbyter earum quæ dicuntur Cellarum. In quibus Cellis ego nouem annos habitans, ex quibus tres annos mecum vixit ille Macarius, in quiete sedens, eius quidem optimę viuendi rationis alia quidem vidi opera & signa, alia verò didici ab iis qui cum eo vixerunt.

Is cum apud magnum virum & patrem Antonium electos palmæ ramos vidisset, quos ipse laborauerat, petiit ab eo vnum manipulum ramorum palmæ. Dixit autem ei Antonius: Scriptum est; Non concupisces res proximi tui. Et cùm id solùm dixisset, rami omnes statim tamquam ab igne torrefacti sunt. Quod quidem cùm vidisset Antonius, dixit Macario: Ecce Spiritus sanctus requiescit super te: eritque mihi deinceps heres mearum virtutum.

Non concupiscendum.

Deut 7.

Hinc rursus eum inuenit diabolus in solitudine, corpore valdè defatigato, & dicit ad eum: Ecce accepisti gratiam Antonij; cur non vteris auctoritate, & à Deo petis cibum, & vires ad iter ingrediendum? Is autem dicit ad eum: Virtus mea & laus mea Dominus, tu autem ne tentaueris seruum Dei. Facit ergo diabolus vt ei phantasma appareat, camelus, onera baiulans & errans per solitudinem, habens omnia ad vsum necessaria. Qui cùm vidisset Macarium, prope eum sedit. Is autem suspicatus esse phantasma, sicut erat, constitit ad orandum: is verò protinus à terrâ fuit absorptus.

Diabolus aggreditur Macarium in solitudine.

Macarius tentationis phantasma pellit.

Aliquando rursus venit hic Macarius Alexandrinus ad magnum Macarium qui erat in Scete. & cùm ambo essent Nilum transmissuri, accidit vt ipsi maximum pontonem ingrederentur. in quem ingressi sunt duo tribuni cum magno fastu & apparatu, vt qui intus haberent rhedam totam æneam, & equos frænis aureis, & quosdam eos stipantes milites, satellites, & pueros torquibus & aureis zonis ornatos. Postquam ergo tribuni viderunt ipsos veteribus pannis indutos, & sedentes in angulo, humilem illam & tenuem viuendi rationem beati iudicabant; vnus autem ex ipsis tribunis dixit ad ipsos: Beati estis vos qui mundum illuditis. Respondens autem Macarius qui erat vrbanus, dixit eis: Nos quidem mundum illusimus, vos autem illusit mundus. Scias autem te nun tuâ sponte hoc dixisse, sed prophetice: ambo enim vocamur Macarij, hoc est, beati. Is autem eius sermone compunctus cùm domum venisset, vestes exuens, delegit vitam agere solitariam, multas faciens eleemosynas.

Beata vita est ratio in vilibus pannis.

Mundus illuditur à monachis, secularibus mundus illudit.

Rursus cùm aliquando cupisset vesci vuis recentibus, pro bellisque ad se missis, ostendens continentiam, eas misit ad alium fratrem laborantem qui ipse quoque vuas desiderabat. Qui cùm eas accepisset, & magnâ affectus esset lætitia, suam celare volens continentiam, eas misit ad alium fratrem laborantem, qui ipse quoque eum cibum appeteret. Cùm ille quoque accepisset, rursus hoc ipsum fecit, etsi ipse valde vesci cuperet. Postquā autem ad multos fratres deinde venerunt vuæ, cùm nullus eis vesci voluisset, postremus qui eas acceperat, eas rursus misit ad Macarium, tamquā magnum ei donum largiens. Qui eum rem curiosè inquisiisset, admiratus, & Deo actis gratiis ob tantam eorum continentiam, ne ipse quidem ex iis tandem comedit.

Domita cibi concupiscentia.

Vua per charitatis officia multorum cellas perambulat.

Atque hæc quidem est magni Macarij exercitatio, quam ego & multi accuratè apud ipsum didicimus. Si quod opus exercitationis aliquem vnquam fecisse audiit, omnino id ardenter effecit.

Cum ab aliquibus audiisset, Tabennesiotas per totam quadragesimam nullâ re vesci quæ igni esset admota, statuit hic sanctus septem annis nihil comedere quod per ignem transiisset: & toto illo septennio nihil gustauit præter cruda olera vel

Quadragesimæ observatio in cibis igne non coctis.

vel legumina humectata. Cùm hoc ergo rectè gessisset, aspernatus est hanc viuendi rationem. Audiuit autem ab aliquo alio hic monachorum optimus, quòd quidam monachus comedat libram panis. Quem æmulatus, fregit quod habebat buccellatum, & immisit in lagenam, statuens solummodò tantum comedere, quantum manus eius sursum ferret. Magna est hæc in tractando corpore asperitas. Festiuè enim nobis narrabat: Plura quidem frusta apprehendebam; sed non sinebar efferre ob angustiam foraminis. Publicanus enim mihi non permittebat omnino vesci. Totos ergo tres annos hanc exercuit continentiam, quatuor vel quinque vncias comedens, & aquam quæ eis responderet: olei autem sextarium toto consumebat in alimentum.

Victus eius ratio.

Alia athletæ exercitatio. Statuit indomitus hic vir somnum superare. etenim vtilitatis gratiâ hoc ipse narrauit: Totis viginti diebus & noctibus non sum tectum ingressus, vt somnum vincerem, cùm interdiu quidem æstu arderem, noctu verò algore rigerem. Quod nisi, inquiebat, tectum citiùs essem ingressus, & somno vsus essem, ita mihi erat arefactum cerebrum, vt deinceps ageret in extasim & quod ad me quidem attinet, vici somnum; quod autem ad naturam opus habentem, ei cessi.

Somnum superare contendit.

Et aliquando molestiam exhibuit spiritus fornicationis: & tunc condemnauit seipsum sedere nudum sex menses in palude Scetes, quæ est in vastâ solitudine, in quâ possūt culices vel sauciare pelles aprorum, vt qui sint æquè magni vt vespæ, adeò vt in toto eius corpore infixerint aculeos: vt nonnulli existimauerint eum esse leprosum. Reuersus ergo in suam cellulam post sex menses, ex voce cognitum est eum esse dominum Macarium.

A spiritu fornicationis tentatus, culicum se morsibus exponit.

Is cupiit aliquando, vt ipse nobis narrauit, quod in hortis erat, ingredi monumentum, quod dicitur κηποτάφιον Iannæ & Mambre, magorum qui erant tempore Pharaonis, vt id videret, vel etiam vt conueniret eos qui illic sunt dæmones. Dicebatur enim plurimos, eósque ferocissimos, in eo loco ab illis collocatos esse dæmones per infamis artis eorum excellentiam. Hoc autem monumentum factum est à Ianne & Mambre fratribus, qui propter magicæ artis excellentiam primas partes habebant illo tempore apud Pharaonem. Vt qui ergo illo vitæ suæ tempore maximam in Ægypto haberent potestatem, construxerunt illud opus ex lapidibus quatuor pedum magnitudine, & suum illic fecerunt monimentum: & cùm multum illic auri deposuissent, & omne genus arbores plantassent, maximum quoque puteum aquæ foderunt: est enim locus qui cedit facilè. Hæc autem omnia fecerunt, sperantes post suum hinc discessum frui delicijs in illo paradiso. Tandem ergo quoniam nesciebat viam quæ ad eum duceret hortum, Dei seruus Macarius, coniecturâ quadam sequebatur astra, & sicut nautæ qui transmittunt maria totam peruasit sanctus solitudinem; & cùm aliquot etiam accepisset arundines, vnam statuit in vnoquoque milliari, vt per eam rediret. Cùm ergo intra nouem dies totam illam peruasisset solitudinem, & esset prope illum hortum, succedente nocte parum dormiuit. Immanis verò dæmon qui semper aduersatur Christi athletis, cùm collegisset omnes illas arundines dormiente Macario, & circiter ad vnum lapidem à monumento ad eius caput posuisset, recessit: postquam ergo surrexit, inuenit colligatas arundines quas ipse fixerat signi causâ. Fortasse autem hoc quoque fuit Dei permissio ad maiorem eius exercitationem, vt non speraret in arundinibus, sed in Dei gratiâ, quæ per columnam nubis deduxit Israel quadraginta annis in terribili illâ solitudine. Dicebat autem Macarius: Cum propiùs accessi ad illud monimentum, ex eo egressi mihi occurrerunt ad septuaginta dæmones varijs formis prædíti; alij quidem clamantes, alij verò cùm magno fremitu in me stridentes dentibus, alij verò tamquam corui volantes, audebant meo vultui insultare, dicentes: Quid vis, Macari, tentatio monachorum? quid ad nos accessisti: an non nos quoque aliquem ex monachis vexauimus? Quæ nostra sunt, tu cum tuis similibus illic habes, nempe solitudinem, & illinc nostros cognatos fugauistis. Nihil est nobis tecum commune. quid loca nostra inuadis? tamquam anachoreta, contentus esto solitudine. Qui hunc locum ædificarunt, eum nobis assignarunt; non potes hîc manere. Quid quæris ingredi in hanc possessionem, in quam nullus ex viuis hominibus est ingressus, ex quo fratribus qui hoc condiderunt sunt à nobis hîc factæ exequiæ? Et cùm multa adhuc facerent & insultarent dæmones, dixit eis sanctus Macarius: Ingrediar tantùm, & videbo, & hinc recedam. Dixerunt autem dæmones: Hoc nobis promitte in tuâ conscientiâ. Dicit autem Christi seruus, Hoc faciam. Dæmones autem euanuerunt. Ingrediente autem eo in paradisum, ei occurrit diabolus cum strictâ rhomphæâ, et minitans. ad quem hanc vocem respondit sanctus Macarius: Tu venis ad me in strictâ rhomphæâ; & ego contra te ingrediar in nomine Domini sabaoth, in acie Dei Israël. Ingressus autem, contemplatus sum omnia, in quibus inueni etiam cadum æneum catenâ ferreâ pendentem ex puteo, iam tempore consumptum, & fructum malorum punicorum quæ nihil intus habebant, fuerant enim arefacta à sole, & plurima aurea donaria. Cùm sanctus ergo illinc recessisset absque tumultu & citra vllam perturbationem, reuersus est per viginti dies in suam cellam.

Varia dæmonum apparitiones.

Iurat Macarius dæmonibus.

Descriptio sepulcri magorum.

Cùm autem defecissent panes & aqua quam portabat, in magnâ erat afflictione. Viginti enim diebus ingrediens per solitudinem, vt existimo, nihil omnino gustauit, vt etiam res ostendit. Fortasse autem tentabatur quoque intolerantia. Et cùm iam parum abesset quin collaberetur, visa est ei quædam puellæ speciem præ se ferens, vt ipse narrabat mundâ lineâ veste induta, & tenens vrnam aquâ stillantem: quam dicebat Macarius abfuisse ab eo circiter vnum stadium. qui tres dies ingressus est eam videns cum vrnâ tamquam stantem, & eum prouocantem, non valentem eam assequi: spe autem bibendi, trium dierum laborem fortiter sustinuit. Postquam apparuit multitudo bufalarum, ex quibus vna stetit ex aduerso eius habens vitulum: sunt enim multæ in illis locis. & vt dicebat nobis Macarius, vber eius lacte fluebat, & desuper sonuit vox ei dicens: Macari, accede ad bufalam, & lactare. Cùm ergo, inquit, ad eam accessissem & lactatus essem, mihi suffecit. Vt autem maiorem gratiam ostenderet Dominus, docens meam paruitatem, iubet bufalam me sequi vsque ad cellam. Illa verò parens

Tentatur esuriens.

Lactatur à bufalâ.

iussui

misfui secuta est, me quidem lactans, suum autem nolens vitulum.

Aliquando rursus cùm puteum foderet hic vir virtute præditus, ad recreandos monachos (is autem erat prope folia & sarmenta illic posita) morsus est ab aspide: est autem venenatum & exitiosum animal. Aspidem apprehendens sanctus ambabus manibus, eam discerpsit, dicens: Cùm te non misisset Deus meus, quomodo ad me ausus es accedere?

Aspidis morsu nihil obfuit Macario.

Cùm ipse rursus magnus audiisset Macarius, quòd haberent præclarum vitæ institutum Tabennesiotæ, veste mutatâ, & assumpto mundano habitu operarij, spatio quindecim dierum peruenit Thebaidem, ingressus per solitudinem. Et cùm venisset in monasterium Tabennesiotarum, quæsiit eorum archimandritam, nomine Pachomium, virum probatissimum, & qui gratiam habebat propheticam. cui quidem sancto tunc secclatus fuerat magnus Macarius. Cùm ergo eum conuenisset, dicit ei Macarius: Oro te, suscipe me quæso in tuum monasterium, vt fiam monachus. Dicit ei magnus Pachomius: Non potes deinceps fieri monachus qui sis tam prouectus ætate: non potes te exercere; sunt fratres qui se exercent à iuuentute, & laborem tolerant. Tu autem in hac ætate non potes ferre tentationes. offenderis, & exibis & nobis maledices. Neque eum accepit, nec primo die, nec secundo vsque ad septem dies. Ille verò fuit constans, manens ieiunus. Posteà autem dicit ei senex Macarius: Suscipe me abba; & nisi ieiunauero, & fecero ea quæ ipsi operantur, iube me eiici ex monasterio. Persuadet fratribus magnus Pachomius vt eum admittant. Est autem vnius monasterij conuentus, mille quadringinti viri vsque in hodiernum diem. Ingressus est ergo. Cùm autem prætermisisset aliquantum temporis, aduenit quadragesima; & vidit senex Macarius vnumquemque suscepisse diuersas viuendi rationes: alium quidem comedere vesperè, alium verò post duos dies, alium post quinque; alium stare per totam noctem, interdiu verò sedere ad opus. Ipse autem cùm aliquot palmæ ramos sibi madefecisset, stetit in vno angulo, & donec quadraginta dies impleti essent, & aduenisset Pascha, non sumpsit panem, non aquam, non genu flexit, non sedit, non accubuit, nihil aliud gustauit præter pauca cruda crambes folia, quæ sumebat die Dominico, vt videretur comedere, & non incideret in arrogantem de se persuasionem: & si quando egrediebatur ad aliquid necessarium, citò rursus ingrediens, stabat ad opus, os non aperiens, sed stans silentio, nihil aliud faciens præterquam silentium in corde exercens, & faciens orationem, & ramos palmæ operans quos habebat in manibus. Cùm autem hæc vidissent omnes exercitatores illius monasterij, seditionem excitarunt aduersus suum præfectum: Vndénam nobis adduxisti hunc hominem sine carne ad nostri condemnationem? Aut eum hinc eiice, aut, vt scias, nos omnes hinc recedimus. Cùm hæc autem à fratribus audisset magnus Pachomius, de eo est sciscitatus. Et cùm didicisset eius vitæ agendæ rationem, Deum rogauit vt ei reuelaretur quisnam sit. Reuelatum est autem ei eum esse Macarium monachum. Tunc ei manum prehendit magnus Pachomius, & eum foràs educit: & eum deduxisset in domum oratorij vbi est ara, & esset amplexus, ei dicit: Adesdum: venerande senex. Tu es Macarius, & me id celasti. multis abhinc annis cupij te videre cùm de te audirem. Ago tibi gratias, quod filios meos subegeris, ne iactent & magnificè circumspiciant propter suam exercitationem. Rogo ergo te, recede in locum tuum: nos enim satis ædificasti, & ora pro nobis. Tunc ab ipso rogatus, & cum omnibus fratribus orantibus, sic recessit.

Macarius ex plurimi amplitudinem monachorũ Tabennesiotarũ. De eo infrà cap 35.

Quadragesima à monachis diuersimodè obseruata.

Ieiunium portentosum Macarij.

Pachomius agnoscit Macarium reuelatione.

Aliquando rursus narrauit nobis hic vir impatibilis: Quando rectè gessissem omnem vitæ monasticæ agendæ rationem, tunc veni ad aliud spiritale desiderium. Statui enim quinque dies solum mentem meam ita componere, vt à Deo auelli non posset, & nihil aliud omninò cogitaret. Et cùm id apud me statuissem, clausi meam cellam & aulam extrinsecus, vt nulli darem responsum. Et steti incipiens à secundâ, & menti præcipiens, & ei dicens: Vide ne descendas de cælis. Habes Angelos, Archangelos, omnes supernas potestates, Cherubim & Seraphim, Deum horum omnium effectorem. Illic versare: ne sub cælos descenderis, ne incideris in mundanas cogitationes. Cùm duos autem, inquit, dies & duas noctes perseuerassem, ita irritaui dæmonem, vt ipse fieret flamma ignis, & combureret omnia quæ habebam in cellâ, adeò vt etiam storea, supra quam stabam, igne arderet, & sic me quoque existimarem totum conflagrare. Tandem timore affectus tertio die destiti ab hoc proposito: cùm non possem ampliùs mentem meam tenere indiuulsam, sed descendi ad huius mundi contemplationem; Deo fortassè permittente, ne hoc mihi reputaretur in superbiam.

Feruens vitæ angelicæ & contemplationis desiderio.

Quibus argumentis mentem in cælestia erigeret.

Ego ad eum accessi aliquando. & inueni extra eius cellam iacentem quemdam vici presbyterum, cuius caput ita erat exesum à morbo qui dicitur cancer, vt etiam ipsum os totũ appareret in vertice. Is accessit ad ipsum vt curaretur: nec eum admittebat ad colloquium. Rogaui autem eum, dicens: Miserere huius miseri, & saltem da ei responsum. Is verò mihi respondit, dicens: Est indignus qui curetur; amandata est enim eius disciplina. Quòd si velis eum curari, persuade ei vt deinceps abstineat à ministerio sanctorum Sacramentorum. Ego autem ei dico: Quam obrem, quæso? Is verò dicit: Fornicans sacrum peregit ministerium, & ideò castigatur. Nunc ergo si metu desistat ab eo quod ausus est facere per contemptum, Deus ipsum curabit. Postquam ergo dixi ei qui affligebatur, iureiurando est pollicitus se non ampliùs sacrificaturum. Tunc eum accepit, & dixit ei: Credis ne esse Deum quem nihil latet? Respondet ille: Maximè. rogo te. Deinde ei dicit Macarius: Num potuisti Deum illudere? Dicit ille: Non potui, domine mi. Dicit ei Macarius: Si agnoscis tuum peccatum, & Dei disciplinam propter quam hæc subiisti, corrigitor in posterum. Qui confessus est peccatum & spopondit se non ampliùs peccaturum, neque altari ministraturum, sed sortem laicam amplexurum. Deinde sic sanctus ei manus imposuit, & paucis diebus fuit curatus, capillique ei creuerunt, & sanus domum rediit Deum glorificans: egit autem magno quoque Macario gratias.

Presbyter cancro laborans Macarium accedit.

Cancro laborat, quia cõfessus fornicationis sacrificauit.

Post confessionem peccati, & emendationis sponsione à Macario curatur.

Hic sanctus habebat diuersas cellas: vnam quidem in Scete, quæ est interior in solitudine, & vnam in Libâ, & vnam in Celliis, & vnam in monte Netriæ. Et aliæ quidem carebant ostio, in quibus dicebatur sedere in quadragesimâ in tenebris;

Diuersæ cellæ Macarij.

Quadragesima.

tenebris; alia autem erat angustior, in quâ non poterat pedem extẽdere; alia autem latior, in quâ conueniebat eos qui ad ipsum veniebant.

Curatio infirmorum.

Hic curauit tantam multitudinem eorum qui vexabantur à dæmonibus, vt ea non cadat in numerum. Cùm nos autem illic essemus, virgo nobilis deducta est ad eum è Thessalonicâ, quæ multis annis laborarat paralysi. Hanc viginti diebus vngens oleo sancto suis manibus, & orans, sanam remisit in suam ciuitatem. Quæ cùm recessisset, ad eum copiosam misit oblationem.

Mulier curatur à paralysi per oleum sanctum.

Me autem præsente adductus est ad eum puer qui vexabatur à spiritu. Ei autem manum imponens in capite, & alteram supra cor, tamdiu orauit donec fecisset ipsum pendere ab aëre. Tanquam vter ergo puer inflatus, adeò intumuit, vt esset maximi ponderis. Et cùm repentè exclamasset, per omnes sensus aquam emisit: & cùm rursus desiisset, rediit ad eam in quâ priùs erat mensuram. Et tradidit eum patri, cùm vnxisset oleo sancto: & cùm aquam infudisset, præcepit ne quadraginta diebus carnes tangeret, nec vinum; & sic eum curauit.

Puer dæmoniacus sanatur per oleũ sanctum & aquam benedictam.

Abstinentia à carnibus & vino.

Eum aliquando subiecerunt cogitationes vanæ gloriæ, quæ eum è cellâ eiiciebant, & suggerebãt vt honesto consilio & iustâ de causa Romam veniret, pro beneficio eorum qui ægrotabant: valdè enim in eum operabatur gratia aduersus spiritus. Postquam autem longo tempore non obediit, valdè agitabatur. Cadens verò in limine cellæ, foràs pedes emisit, & dicit: Trahite & vellite, ô dæmones. Ego enim non abeo meis pedibus, iurans fore vt iaceat vsque ad vesperam, & nisi eum excutiant, non esse auditurum. Cùm autem diu procubuisset, surrexit: cùm nox autem aduenisset, ei rursus exhibuêre negotium. Et cùm duorum modiorum sportam implesset arenâ, & imposuisset humeris, peruadebat totam solitudinem: Huic occurrit Theosebius Cosmetor, genere Antiochenus, & ei dicit: Quid portas, abba? Cede mihi onus, & ne vexeris. Ille autem dixit: Vexo eum qui me vexat: nam cùm sit remissus & ignauus, suggerit mihi peregrinationes. Cùm autem diu permouisset, ingressus est cellam contrito corpore.

Miro onere se affligit Macarius, vexantem se vexans.

[27] Narrauit autem nobis Dei quoque seruus Paphnutius, præclari huius sancti discipulus, quòd cùm quodam die sederet in aulâ sanctus Macarius, & Deum alloqueretur, hyæna acceptũ suum catulum qui erat cæcus, attulit ad sanctum Macarium: & cùm capite pulsasset ostium aulæ, ingressa est eo adhuc sedente, & proiecit catulum ad eius pedes. Cùm autem accepisset catulum sãctus Macarius, & spuisset in eius oculos, orauit, & statim vidit. Et cùm mater eum lactasset & accepisset, ita exiit. Die autem sequenti pellem magnæ ouis attulit ad sanctum Macarium, & cùm sanctus vidisset pellem, hæc dixit hyænæ: Vndenam hanc habuisses, nisi ouem alicuius deuorasses? Quod ergo proficiscitur ab iniuriâ, ego à te non accipio. Hyæna autem humi inclinato capite, genu flectabat ad pedes sancti, & ponebat pellem. Ipse autem ei dicebat: Dixi me non accepturum, nisi iuraueris te non ampliùs offensuram pauperes, comedendo eorum oues. Illa verò ad hoc quoque capite suo annuit, vt quæ sancto assentiretur Macario. Tunc accepit pellem ab hyænâ. Beata autem Christi ancilla Melania dixit mihi, se illam pellem accepisse à Macario illo, quod appellabatur munus hyænæ. Quid verò mirum est apud viros mundi crucifixos, si hyæna beneficio affecta, ad Dei gloriam, & honorem seruorum eius, id sentiens ad eum munera attulerit? nam qui in Daniele prophetâ mansuefecit leones, huic quoque hyænæ largitus est intelligentiam.

Paphnutius Macarij discipulus.

Macarius sputo illuminat cæcũ hyænæ catulum.

Hyæna præmium adfert Macario.

Adiuratur hyæna.

Etiam feræ sanctos agnoscunt.

De eo autem dictum est, quòd ex quo fuit baptizatus, humi non spuerit, cùm essent sexaginta anni ex quo fuerat baptizatus.

Humi non spuit Macarius.

Forma autem eius erat huiusmodi. Oportet enim me quoque tibi hoc significare, Christi serue, vt qui hoc sciam optimè, cùm mea paruitas ei fuerit tempore æqualis. Erat autem eius forma satis minuta & rara, pilos solùm habens in labro. Quinetiam in supremâ parte genæ habebat paucos. Nam propter ingentes labores exercitationis ne pili quidem ei enati sunt in genis.

Qua forma fuerit Macarij.

Ad hunc sanctum Macarium cùm quodam die venissem, & essem animo valdè anxius, dico illi: Abba Macari, quid faciam, quoniam me affligunt cogitationes, mihi dicentes: Nihil facis, recede hinc? Respondet mihi dicens sanctus pater Macarius: Dic tu tuis cogitationibus; Propter Christum custodio parietes.

Palladius consulit Macarium.

Hæc, ô studiose & amantissime Christi serue, ex multis & magnis signis & certaminibus inclyti & virtute præditi Macarij significaui.

Hic Macarius nobis narrauit, (erat enim presbyter) se obseruasse tempore cõmunionis Christi Sacramentorum, se Marco exercitatori nunquam dedisse oblationem, sed ei Angelum dedisse ex arâ: solum autem se vidisse digitum manus eius qui dabat.

Marcus sumpta Eucharistiam ab Angelo accipit.

Vitâ abbatis [28] MARCI. Cap. 21.

CVm esset autem hic Marcus iunior, dicebat memoriter vetus & nouum Testamentum, eratque insigniter mitis, & summè temperans. Quodam ergo die cùm satis otij haberem in cellâ meâ, in extremâ iam eius senectute ad eum venio & ostio eius cellæ assideo. Quem ego, vt pote qui essem adhuc rudis, existimabam esse supra hominem, sicut erat: & auscultabam quidnam diceret vel faceret. Is autem intus solus, cùm iam centum annos transegisset, & dentes amisisset, secum pugnabat & cum diabolo, & dicebat: Quid vis deinceps, κακόγηρε, id est, male senex. Ecce iam & vinum bibisti, & oleum tetigisti. Quid vis deinceps πολιόφαγε, id est, vorax in canicie, & κοιλιόδουλε, id est, ventri seruiens, probro & contumeliâ te ipsum afficiens? Et diabolo dicens: Recede à me, diabole, consenuisti mecum in dissensionibus: iniecisti mihi imbecillitatem corporis, fecisti me bibere vinum, & sumere oleum, me reddens voluptarium. Adhuc ne tibi aliquid debeo? Apud me nihil inuenis quod velis diripere. Recede à me deinceps, inimice hominum. Ac veluti se prouocans & irritans, secum loquebatur, dicendo: Adesdum, ô nugator in canicie vorator, & helluo in senectute. Quamdiu ero tecum?

Quantæ virtutes Marci.

Marcus iam capularis senex & secũ & cum diabolo disputat

Vita abbatis [29] MOYSIS, *qui fuit ex Latronibus.* Cap 22.

FVit quidam Moyses nomine, Æthiops genere, niger, seruus cuiusdam qui gerebat rempublicam; quem propter morum improbitatem & latrocinij crimẽ proiecit eius dominus. Dicebatur enim

Mira homi- nis ad Deum ex summâ miseriâ con- uersio.

enim etiam vsque ad cædes progredi: cogor enim dicere facta eius improbitatis, vt posteà ostendam virtutem eius pœnitentiæ. Narrarunt ergo aliqui eum fuisse præfectum magnæ cateruæ latronum. Cuius inter cetera latrocinandi opera
2 hoc quoque fertur, quòd infesto & vindictæ cupido animo erat in pastorem, qui ne rem aliquam effectam redderet, ei fuerat impedimento, dum cùm canibus gregis noctu abiret. Quem cùm vellet occidere, obibat locum in quo eius oues habebant stationem. ei autem significatum est, ipsum esse trans Nilum. Et cùm fluuius illo tempore inundaret, & plus quàm mille passus pateret latitudine, ensem tenens mordicus, & tunicam quâ erat indutus imponens suo capiti, natando sic transmisit fluuium. Dum autem tranataret, potuit pastor se abscondere alicubi infodiens. Cùm ergo Moysi cœptum non successisset: occisis quatuor egregiis arietibus, & catenâ alligatis, Nilum rursus tranauit: & cùm in paruam quamdam villam venisset, excoriauit arietes:

Quæ fuerit conuersionis occasio.

21 & cùm quæ erant carnis optima comedisset, & pelles pro vino venumdedisset, cùm [30] sextaria octodecim ebibisset, illinc ad quinquaginta lapides est profectus, vbi habebat collegium. Hic princeps latronum serò tandem casu aliquo qui ei acciderat compunctus, tradidit seipsum monasterio: & ad tantam processit pœnitentiam, quantam res ipsæ indicarunt. Inter cetera autem dicitur, quòd cùm quatuor latrones in eum in cellâ sedentem irruissent, ignorantes eum esse Moysem, beatus Moyses eos tamquam saccum paleæ ligatos, & humeris imposuit, & ad fratrum portauit ecclesiam, dicens: Quoniam non licet mihi alicui facere iniuriam, inueni autem eos me aggressos, quid de iis iuberis fieri? Hoc modo autem comprehensi à sancto Moyse, Deo confessi sunt. & cùm cognouissent eum esse Moysem, qui fuit aliquando insignis princeps latronum, Christum eo nomine glorificantes, illi quoque mundo renuntiarunt propter eius pœnitentiam, & euaserunt monachi probatissimi; sic cogitantes: Si hic qui tantum valebat viribus, latrocinia parui faciens, sic Deum timet: quid nos adhuc nostram salutem differimus? Beatum autem Moysem (sic enim oportet eum vocare) deinceps adorti sunt dæmones, ad fornicatoriæ intemperantiæ impellentes eum consuetudinem; qui vsque adeò ab ipsis fuit tentatus, sicut ipse narrauit, vt parum abfuerit quin eum ab instituto dimouerent. Cùm autem accessisset ad magnum Isidorum, qui sedebat in Scete, tertiò ad eum retulit de bello fornicationis. Cui respondit sanctus: Ne conturberis, ô frater sunt principia, & ideò te vehementiùs inuaserunt, priorem requirentes consuetudinem. Sicut enim canis cùm assueuerit in macello ossa rodere, non recedit à consuetudine; sed si fuerit clausum macellum, & nemo ei dederit, fame enectus non ampliùs accedit: sic tu quoque, si permanseris in tuæ continentiæ exercitatione, mortificans membra tua quæ sunt supra terram, & excludens ab ingressu ingluuiem quæ parit intemperantiam, ægrè ferens dæmon, vt qui cibos non habeat qui accendant, à te recedet. Cùm ergo secessisset Christi seruus Moyses, & ab illâ horâ seipsum inclusisset in cellâ, maximâ in omnibus exercebatur tolerantiâ, maximè autem in abstinentiâ à cibis; vt qui nihil aliud sumeret præter panis sicci vncias duodecim, plurimùm operans, & quinquaginta orationes quotidie

In Moysem à latrone inuasum, latrones irruunt quos ille simul alligat.

Tentatur Moyses ad fornicationẽ.

Consulit Isidorum.

Quid faciendum contra fornicationis spiritum.

Gloss. 3.

Moyses abstinentia à cibis.

peragens. Porrò autem quamuis suum liquefecisset corpusculum, permansit tamen inflammatus, & præcipuè in somnis. Cùm autem surrexisset conuenit quemdam alium monachum sanctum probatissimum, & ei dicit: Quid faciam, abba? Rationi meæ tenebras offundunt somnia animi, vt qui eis ex veteri consuetudine delecter. Dicit ei ille sanctus: Non cohibuisti mentem tuam à visis quæ in eis versantur, eâ de causâ hæc sustines. Fac ergo quod dico. dede te paulatim vigiliæ, & ora sobrius; & ab his citò liberaberis. Cùm hoc autem monitum audisset vir præclarus, iamquam ab eo quæreret artifex experientiâ, in cellam reuersus dixit se, quod quidem sua sciat conscientia, totâ nocte non dormiisse: non orationis prætextu genuflexisse, vt somni fugeret tyrannidem. Cùm annis ergo sex mansisset in cella, totas noctes stans in medio cellæ, & Deum orans assiduè, & non claudens oculos, non potuit intemperantem vincere cupiditatẽ. Reuerà enim non potest verè castigari cupiditas. Cùm enim seipsum liquefecisset laboribus, turpem illam affectionem non potuit subigere. Post hæc aliam sibi suggessit rationem asperæ vitæ agendæ. Egrediens hic pugil satanæ (vanè enim cum eo decertauit) noctibus abibat ad cellas monachorum, qui se exercendo consenuerant in laboribus, & per se aquam non poterant ampliùs importare: & accipiens hydrias eis nescientibus, illas aquâ implebat. Habẽt enim in illis locis aquã certâ distantẽ longitudine, alij quidẽ ad duos lapides, alij verò ad quinq; alij verò ad dimidiũ. Vnâ ergo nocte quâ hoc faciebat, dæmon qui eum obseruauerat, nõ ampliùs ferens athletæ fortitudinẽ, cùm ipse se inclinasset in puteum, vt vnius monachi impleret hydriam, clauam quamdam ei impegit in lumbos, & eum in eo loco reliquit iacentem mortuum, nihil omnino sentientem, neque quid, neque à quo id passus sit. Cùm ergo alio die venisset quidam monachus ad aquã hauriendam, eum illic inuenit iacentem linqui animo. Is autem id renuntiauit magno Isidoro presbytero Scetæ. Qui abiens cum aliquot aliis, eum accepit, & tulit in ecclesiam. Ille verò anno toto ægrotauit, vt vix corpus eius & anima conualuerit. Tunc dicit illi magnus Christi sacerdos Isidorus: Cessa deinceps, frater Moyses, contendere cum dæmonibus, & ne sic eis insultaueris: est enim modus quoque fortitudinis in exercitatione. Is autem illi dicit: Non cessabo cum eis pugnare, donec mihi cessauarit phantasia somniorum. Tunc ei dicit sanctus Isidorus presbyter: In nomine Domini nostri Iesu Christi ab hoc temporis articulo cessabunt turpia tua somnia: bono deinceps & fidenti animo [11] communica Sacramentis. Ne enim gloriareris, vt qui tuâ exercitatione vicisses affectionem, ideò vehementer in te suam exercuit potestatem, ad tuam vtilitatem, ne incideres in animi elationem. His auditis reuersus est in cellam, quietè deinceps attendens moderato instituto exercitationis. Post duos autem vel tres menses rogatus à beato Isidoro presbytero exercitator Moyses, numquid ampliùs ei molestiam exhibuisset spiritus; respondit: Ab illâ horâ quâ mihi precatus est Christi seruus, nihil mihi accidit eiusmodi. Dignatus est autem hic sanctus gratiâ aduersus dæmones, adeò vt sicut nos muscas hiẽme contemnimus; ita, atque adeò ampliùs, hic magnus Moyses contemneret dæmones. Hæc est vita quam egit Moyses Æthiops, qui

Quinquaginta orationes quotidie fundit.
Somnis torquetur.

Vitiosa somnia vigiliâ, inediâ, & oratione superanda.

Moyses noctu hydrias monachorũ replet aquâ.

Dæmon in Moyse [illegible]

Moyses ægrotat.

Moyses precibus Isidori somnia turpia non cõmuniscabat.

Mor. se factus presbyter obiit annorum 75.

qui ipse quoque numerabatur* inter magnos. Obiit ante septuaginta quinque annos, natus in Scete, cùm factus esset presbyter, relictis suaptuaginta quinque discipulis.

Cap. 23.

Vita abbatis [13] PAVLI.

Pherme mons in quo 500. monachi.

MOns est in Ægypto, abducens io vastam Scetes solitudinem, qui appellatur Pherme. In hoc monte sedent circiter quingenti homines qui exercentur. Inter quos fuit etiam quidam, nomine Paulus, monachus optimus, qui toto suo tempore hanc egit vitam. Numquam opus attigit, nec vllum suscepit negotium, nil vmquam accepit ab aliquo, prætetquam quod posset in ipso die comedere. Fuit autem eius opus & exercitatio, orare perpetuò. Hic habebat trecentas preces expressas & præstitutas, totidem habens in sinu calculos, & in vnaquaque oratione iaciens vnum [31] calculum. Is cùm accessisset ad sanctum Macarium qui dicitur Politicus, eius conuenicndi gratiâ, & propter spiritalem vtilitatem, ei dicit: Abba Macari, valdè affligor. Coëgit eum Christi seruus dicere caussam propter quam molestiâ afficiebatur. Is verò ei dicit.

300 orationes, & ad vnamquamque calculum.

Cap. 24.

De VIRGINE *quæ faciebat septingentas orationes.*

IN quodam vico habitat quædam virgo, quæ tricesimum annum iam excerct. De quâ multi mihi narrarunt, quòd præter Sabbatum & Dominicam nullo alio die vescitur, sed toto tempore trahens hebdomadas, & post quinque dies comedens, facit septingentas orationes. Hoc cùm didicissem, meipsum reprobaui, quòd vir creatus his viribus corporis, non potuerim facere plus quàm trecentas orationes. Ei respondet sanctus Macarius, dicens: Sexagesimus annus agitur, ex quo centum constitutas facio orationes, & laborans manibus ea quæ sunt ad alimentum necessaria, & fratribus vtilitatem reddens cõgressionis: nec mea me iudicat ratio quòd fuerim negligens. Si tu autem cùm trecentas facias orationes, iudicaris à conscientiâ; apertè ostendis te non purè orare, vel posse plures orationes facere quàm facias.

Virgo præter Sabbatũ & Dominicam non comedit. 700. orationes quotidie fundit.

100. orationes constitutas psolectas rebus implicato, non minoris pretij quàm 300. nihil aliud agentis.

Cap. 25.

De [14] CRONIO *presbytero.*

CRonius quidam mihi narrauit presbyter Netriæ: Cùm essem, inquit, iunior ab initio, & propter animi angorem & tristitiam fugerem ex monasterio mei archimandritæ, errans perueni ad montem sancti Antonij. Sedebat autem beatus Antonius inter Babylonem & Herculeas in vastâ solitudine, quæ fert ad mare rubrum, circiter triginta milliaribus à fluuio. Cùm ergo venissem ad eius monesterium quod est propter fluuium, in quo sedebant eius discipuli Macarius & Amatas, qui eum etiam cùm dormisset sepelierunt, exspectaui quinque dies, vt conuenirem sanctum Antonium. Dicebatur autem accedere ad hoc monasterium, aliquando quidem post decem dies, aliquando verò post viginti, aliquando verò post quinque, prout expediebat pro beneficio eorum qui veniebant ad monasterium. Conueneramus ergo diuersi fratres diuersis de caussis: inter quos fuit etiam Eulogius Alexandrinus monachus, & cum eo alius membris mancus qui quidem propter talem caussam accesserunt.

Ruffin l. 2. cap. 23. de Cronio Antonij discipulo. Cronius fugit à monasterio. Locus solitudinis B. Antonij.

Eulogius Alexandrinus.

Cap. 26

De [15] EVLOGIO *Alexandrino & eo qui erat membris mancus.*

Pasch. c. 19. n. 9.

Eulogius à scholastico monachus.

HIc Eulogius fuit disciplinarum liberalium scholasticus, qui diuino amore sauciatus, propter desiderium immortalitatis renuntiauit tumultibus: & cùm omnes suas dispersisset facultates, sibi reliquit paucos nummos, cùm non posset operari. Cùm ergo per se angeretur animo & esset tristis, & neque vellet cùm aliis congredi, neque vt solus esset satis sibi persuaderet, inuenit quemdam mancum ac mutilatum in foro proiectum, qui nec manus habebat nec pedes: ei solum lingua remanserat integra ad alloquendum eos qui incidebant. Eulogius autem stans, cum fixis intuetur oculis, & Deum rogat: & cum Deo hoc modo paciscitur, dicens: Domine, propter nomen tuum accipio hunc mutilatum, & eum me recreaturum ac refecturum spondeo vsque ad horam mortis eius: vt ego quoque per eum saluus fiam. Largire ergo mihi, Christe, patientiam, vt ei inseruiam. Et ad eum accedens, dicit ei: Vis ego te domo accipiam, & te recreem ac reficiam? Ille ei dicit: Vtinam dignareris, sed ego sum indignus. Vado ergo, inquit, & adducam asinum, & te hinc auferam. Cum magno autem gaudio est assensus is qui erat mutilatus. Eum ergo sustulit & portauit in suum hospitiolum: eiusque curam gessit in omnibus quibus opus habuit. Perpetuis ergo quindecim annis, is qui erat mutilatus, beneuolè ab eo curabatur tamquam pater, vt qui lauaretur, vngeretur, foueretur, & portaretur manibus Eulogij, & supra suam dignitatem quidem custodiretur, morbo autem conuenienter reficeretur. Post quindecim autem annos inuasit dæmon eum qui erat mutilatus, volens priuare Eulogium mandato & proposito, & mutilatum à refectione, & Dei gratiarum actione, seditionémque excitat in Eulogium; multisque eum probris cœpit insequi, adeò vt eum etiam appeteret maledictis, dicens: Abi hinc, scelerate fugitiue: suffuratus es alienas pecunias, & dominum spoliasti: & meo prætextu vis latere, vt qui prætextu benè faciendi me acceperis in tuum hospitiolum, & propter me vis esse saluus. Eulogius autem cor eius leniebat, dicens: ne domine, ne hæc dixeris; sed dicas quánam in re tibi fuerim molestus, & eam corrigam. Mancus autem dicebat arroganter: Non fero has assentationes: aufer me hinc, & proiice in foro. recuso tuam curationem. Dicebat autem Eulogius: Rogo te, patere tui curam geri, & dic si quid sit tibi graue, domine mi. Mutilatus autem magis incensus, ei dicebat: Non possum ampliùs ferre tuam subdolam & ironicam adulationem. Non placet mihi hæc vita parca & sordida: ego volo vesci carnibus. Patiens autem Eulogius carnes ad eum attulit. Cùm eas autem vidisset qui vexabatur, Non satis est mihi, inquit, tecum esse solum; turbas volo. Ei autem dicit Eulogius: Ego ad te iam adducam monachorum multitudinem. Ille autem rursus ægrè ferens, dicit: Væ mihi misero: tuum aspectum ferre non possum; & tu ad me adducis tui similes, qui cùm sint otiosi, comedunt. Et insulenti voce seipsum lanians, vociferabatur, dicens: Nolo, nolo; in forũ deduci volo. O violentia! abiice me vbi inuenisti.

Mutilatum membris recreandum suscipit.

Mira in mutilatum Eulogij humanitas.

Mutilatus agitur spiritu dæmonico & in Eulogium murmurat.

Mutilatus vult vesci carnibus.

Dico

Dico quòd si habuisset manus, in animum induxisset vel se suffocare, vel sibi ense manus afferre. Cùm dæmon sic eum efferasset, posteà se confert Eulogius ad propinquos monachos, & dicit eis: Quid faciam? ad desperationem me deduxit mutilatus. Dicunt ei: Quamobrem? Ille autem: Me, inquit, grauiter afficit; nec scio quid faciam. Abiiciam ipsum? sed Deo dedi dexterã, & timeo. Non abiiciam? me dies noctésque malè habet. Nescio quid faciam. Ei dicunt illi absolutè: Adhuc viuit magnus ille (sic enim vocabant sanctum Antonium) ascende ad ipsum, mutilatũ imponens in nauigium: & defer eum in monasteriũ, & exspecta donec magnus venerit è speluncâ, & ad eum refer iudicium. & quod tibi dixerit, sta illius sententię. Deus enim tibi dicet per ipsum. Verbis eorum morem gessit Eulogius, & mutilato blandiens, cùm eum immisisset in cimbam pastoralem, noctu egressus est ex vrbe, & tulit eum in monasterium discipulorum magni Antonij.

Perplexus quid agat de mutilato Eulogius consulit familiares Antonium.

Accidit autem vt alio die veniret magnus serò vesperè, vt narrauit Cronius, amictus chlamyde pelliceâ. Ingressus est ergo in suum monasterium. erat autem hæc eius consuetudo, vt alloqueretur Macarium, & eum interrogaret: Frater Macari, venerunt ne huc aliqui? Respondebat Macarius: Venerunt. Dicebat autem magnus: Súntne Ægyptij, an Ierosolymitani? Dederat autem magnus ei signum, dicens: Cùm videris venisse aliquos quibus est minus negotij, dic: Adsunt Ægyptij. Quando autem videris venisse aliquos religiosiores & paulò consideratiores, dic: Sunt Ierosolymitani. Rogabat ergo magnus pro more, dicens fratri Macario, Sunt Ægyptij fratres, an Ierosolymitani: Respondet Macarius, dicens: Est mixtura. Quando ergo dicebat Macarius: Sunt Ægyptij; dicebat ei magnus: Para eis lentẽ, & da eis quod comedant, & faciebat eis vnam orationem. & dimittebat eos. Quãdo autẽ dicebat: Sunt Ierosolymitani; sedebat per totam noctem, & eis dicebat ea quæ pertinent ad salutem. Sedés ergo illo vesperè, dicit: Vos omnes accersit magnus. Cumque nullus ei dixisset quod nomen haberet scholasticus, cùm serum esset vesper, vocat eum dicẽs: Eulogi, Eulogi. & cùm ter proclamasset, & scholasticus Eulogius non respondisset, putans aliquem alium vocari hoc nomine, dicit ei magnus: Tibi dico Eulogi, qui venisti ab Alexãdriâ. Tunc ei dicit Eulogius: Quid iubes quæso? Dicit ei magnus: Quid huc venisti? Respondit ei Eulogius, dicens: Qui tibi reuelauit nomẽ meum, rem quoq; propter quam veni reuelauit. Dicit ei sanctus Antonius: Didici quare venisti: sed dic coram fratribus, vt ipsi quoque audiant. Iussus autem à magno Eulogius, dixit coram omnibus: Hunc mutilatum inueni ego in foro proiectum & neglectui habitum, eius autem misertus, Deum sum precatus vt daret mihi gratiam in ipsum tolerantiæ. Dexteram quoque dedi Deo, quòd in morbo eius curam geram, vt & ego per ipsum saluus fiam, & ipse à me tecreetur. Sunt autem quindecim anni ex quo simul versamur, sicut etiam tuæ sanctitati reuelata sunt omnia. Sed nescio quidnam mali à me passus, post tot annos me summè vexat. & in animo habui ipsum eiicere, ipso me ad hoc cogente. Eâ de caussâ veni ad tuam sanctitatem, vt mihi consulas quidnam debeam facere, & ores pro me; me enim vexat grauiter. Dicit ei magnus Antonius graui & austerâ voce, Abiicias tu eum Eulogi? at qui eum creauit, non abiicit. Si tu eum abiicis, Deus ei excitabit te meliorem qui eũ colligat. Conticuit Eulogius, & extimuit cùm hæc audisset. Relicto autem Eulogio magnus Antonius, incipit linguâ flagellare mutilatum, & ad eũ exclamare: [10] Mutilate, maculate, cælo & terrâ indigne, non cessas cum Deo pugnare, & tuum fratrem irritare? Nescis esse Christum qui tibi ministrat? Quomodo audes hæc loqui aduersus Christum? Non propter Christũ se tuo mancipauit seruitio? Cùm ergo eum quoque verbis coërcuisset increpantibus, eos dimittit: & cùm disseruisset cum fratribus de iis quæ erant vnicuiq; necessaria, rursus accedit ad Eulogium & mutilatum, & dicit eis: Ne vsquam immoremini, ô fratres, sed abite in pace, & ne inuicem separemini, depositâ omni molestia quam vobis iniecit dæmon: & cum bonâ dilectione reuertimini in cellam, in qua longo tempore versati estis; iam enim Deus mittet ad vos. Hæc enim tentatio in vos excitata est à satanâ, quoniã scit vos iam ad finem peruenisse, & futurum esse vt coronas à Christo accipiatis, ipsum per te, & te per eum. Nihil ergo aliud cogitaueritis. Quòd si veniens Angelus nõ inuenerit vos in eodem loco, futurum est vt coronis priuemini. Citò ergo festinantes ingressi sunt, & venerũt in suam cellam [17] in fine agapes. & intra viginti quatuor dies, obit beatus Eulogius resolutus ad Dominum, & intra tres alios obit is qui erat corpore mutilatus, sed animâ firmus ac robustus, qui ipse quoque in manus Dei suum commendauit spiritum. Cùm ergo aliquãto tẽpore versatus esset Cronius circa loca Thebaidis, descendit in monasterium Alexandriæ, & accidit vt beati quidem Eulogij obitus à fraternitate celebraretur tricesimus dies, manci autem tertius: Cùm hoc ergo didicisset Cronius, obstupuit: & acceptum Euangelium, vt fidem haberent audientes, posuit in medio fratrum: & eis iurauit, narrans magni Antonij de his præscientiam, & de omnibus quæ acciderunt, & dicens: Horum ergo verborum fui interpres, cùm beatus Antonius Græcè nesciret: ego verò sciebam vtramque linguam, & eis sum interpretatus, iis quidem qui Græcè, quæ à magno dicta sunt, ipsi autem sancto Ægyptiacè, quæ dicta sunt ab Eulogio.

Chlamys pellicea s. Antonij.

Verbum dejectum.

Exhortationes sancti Antonij.

Beato Antonio reuelatur nomen Eulogij.

Non abiiciendi egeni & ægroti.

Obiurgatio mutilati.

In seruiente ægrotis Christus agnoscendus.

Dimittuntur in pace Eulogius & mutilatus.

Obitus Eulogij & mutilati.

Confirmatur superior historia.

De contemplatione quam vidit abbas ANTONIVS. Cap. 27.

HOc quoque narrauit Cronius illâ nocte magnum eis narrasse Antonium: Ego, aiebat, anno integro oraueram vt reuelaretur mihi locus iustorum & peccatorum. Vidi autem gigãtem nigrum altissimum, qui ad nubes vsque pertingebat, habebat autem manus ad cælum vsque extensas; infrà autem erat lacus qui mare æquabat magnitudine; Vidi quoque animas tamquam aues sursum volantes: & quæcumque quidem eius manus & caput superuolabant, seruabantur ab Angelis: quæ autem à manibus eius verberabantur, incidebant in lacum. Ad me itaque vox peruenit, quæ dicebat: Quas vides animas superuolasse caput gigantis & eius manus, eæ sunt animæ iustorum, quæ quidem ab Angelis seruantur in paradiso: quæ autem à manibus eius percotiũtur, eæ in inferno demerguntur. quæ quidem attractæ fuerunt à voluntate carnis, & odium secutæ sunt, & referendæ iniuriæ cupiditatem.

Suprà l. 1. in Vitâ S. Antonij cap. 38. Pasch. c. 19. num. 4.

Visio beati Antonij de animabus iustorum & damnatorũ.

Paradisus & infernus.

Vita abbatis [18] PAVLI SIMPLICIS.

Cap. 28. Ruff. l. 2. cap. 31.

NArrauit autem sanctus Dei Hierax, & Cronius, & plures alij ex fratribus de quibus sum dicturus, quòd quidam Paulus agrestis agricola, insigniter innocens & vitâ simplex, vxorem duxerat mulierem formosissimam, sed moribus improbam, quæ longissimo tépore peccans eum latuit. Aliquando autem de improuiso ingressus domum suam, inuenit eos turpia perpetrantes, deducente Paulum prouidentiâ ad id quod erat sibi conducibile. eamque cùm vidisset, cum eo cum quo habebat stupri cósuetudiné, honestè ac decore risit, & eis exclamauit, dicens: Benè est, bene est: reuerà non est mihi curæ. Per Iesum, ego eam non accipiam ampliùs. abi, eam tibi habe & eius filios: ego enim recedo, & efficior monachus. Cùm nulli autem dixisset aliquid, pertransit octo monasteria, & abit ad sanctum Antonium, & pulsat ostium. Egressus autem sanctus Antonius, eum interrogat: Quid vis? Ei dicit Paulus: Volo fieri monachus. Respondet ei Antonius: Senex sexagenarius non potest hîc fieri monachus; sed potius abi in vicum, & operare, & vitam dege operariam, Deo agens gratias. Non potes enim sustinere afflictiones solitudinis. Respondet senex, & dicit: Si quid me docueris, illud faciam. Dicit ei Antonius: Dixi tibi te esse senem, & non posse esse monachum; abi. Si enim vis esse monachus, ingredere cœnobiũ vbi sunt complures fratres qui possunt tuam ferre imbecillitatem. Ego enim solus hîc sedeo, quinque dierum spatio interiecto comedens, idque esuriens. His ergo verbis Paulum abigit. Postquam autem eum non admisit, clauso ostio Antonius tribus diebus forâs non est egressus, propter se, nec propter ea quæ essent sibi vsui. Senex autem permansit non recedens. Quarto verò die cùm eũ premeret necessitas, aperto ostio egressus est. & cùm rursus vidisset Paulum, ei dicit: Abi hinc, senex. quid mihi es molestus? non potes hîc manere. Dicit ei Paulus: Fieri non potest vt ego alibi quàm hîc moriar. Cùm aspexisset autem Antonius, & vidisset eum non ferre ea quæ sunt ad victum necessaria, non panem, non aquam, non aliquid aliud, & iam quartum diem perseuerasse ieiunum, cogitauit apud se, Ne fortè moriatur, vt qui nó sit assuetus ieiunare, & meam maculet animam; eum ergo admittit. Tunc ei dicit Antonius: Potes esse saluus si habeas obedientiam, & quod à me audieris hoc feceris. Paulus autem respondens, dixit: Faciam quæcunque iusseris. Talémque vitæ asperæ agendæ rationem in illis diebus suscepit Antonius, qualem quando erat in principio iuuentutis. Eius ergo mentem probãs Antonius, ei dixit: Sta, & ora in hoc loco, donec ingrediar, & afferam tibi quod opereris. Ingressus autem speluncam, per fenestrã animaduertit eum in eo loco totam hebdomadam manere immobilem, cùm ab æstu torreretur. Egressus autem post hebdomadã, cùm ex palmis ramos madefecisset, ei dicit: Accipe, & contexe catenam vt me vides. Texit senex ad horam vsque nonam quindecim vlnas magno labore. Cùm autem vidisset Antonius id quod cótexuerat, id minimè ei placuit, & ipsi dicit: Malè contexuisti, retexe, & denuò cõtexe; cùm iam septimo die ieiunus ageret, idque cùm esset grandis ætate. Tantum autem eum hac de causâ afflixit, vt ægrè ferens senex fugeret Antonium, & vitam monachorum.

Paulus Simplex coniugem improbam duxit.

Quæ occasio vt monachus fieret.

Paulus pergit ad beatum Antonium.

Obedientia monacho necessaria.

Mira Pauli in orando perseuerantia.

Eiusdem septem dierum inedia.

Is autem eosdem ramos & retexuit, & iterum contexuit cum magno labore, quòd ex contextura prima fuissent corrugati. Cum ergo vidisset magnus Antonius eum nec murmurasse, neque animum abiecisse, neque vultum suum omnino auertisse, & neque vel tantillum succensuisse, propter eum est compunctus. Et sole occidente ei dicit, Patercule, vis comedamus fragmentum panis? Dicit ei Paulus? Vt tibi videtur, abba. Hoc quoque rursus inflexit Antonium, quòd non ad cibi nuntium protinus accurrerit, sed ei potestatem permiserit. Para ergo, inquit, mẽsam; & obedit. Fert panes Antonius, & imponit mensæ quatuor paxamidia, sex vnciarum: & sibi quidem vnum madefecit, erant enim sicci; illi autem tres. Psalmum psallit Antonius quem nouerat; & cùm eum duodecies cecinisset, duodecies orauit vt in hoc quoque Paulum probaret. Senex autẽ simul precatus est ipso magno promptiùs & alacriùs. Malebat enim, vt arbitror, pascere scorpios, quàm vna viuere cum adulterâ. Post duodecim autem orationes, Paulo dicit magnus Antonius: Sede, inquit, & ne comedas vsque ad vesperam; sed solum attende esculentis. Cùm autem fuisset vespera, & Paulus non comedisset, dixit ei Antonius: Surge, ora, & dormi. Ille autem mensâ relictâ sic fecit. Media autem nocte excitauit eum ad orationem, & vsque ad horam nonam produxit orationes. Mensâ autem rursus appositâ cùm & rursus cecinisset & orasset, serò vesperè sederunt ad comedẽdum. Cùm ergo comedisset magnus Antonius vnum paxamidium, aliud non tetigit. Senex autem comedens tardiùs, adhuc tenebat paxamidium quod ceperat. Exspectabat ergo Antonius donec perfecisset, & dicit ei: Comede, patercule, etiam aliud vnum paxamidium. Dicit ei Paulus: Si tu comedas, ego quoque comedam; te autem non comedente, nec ego comedam. Dicit ei Antonius: Mihi sufficit; sum enim monachus. Et ille: Et mihi sufficit; nam ego quoque volo fieri monachus. Surgit rursus, & facit duodecim orationes, & psallit duodecim psalmos. Et post orationes primi somni parum dormiunt; & rursus expergiscuntur ad psallendum à mediâ nocte ad diem vsque. Deinde misit eum ad obeundã solitudinem, dicẽs ei: Veni huc post tres dies. Cùm hoc antè factum esset, & quidã fratres ad eum venissent, obseruabat Paulus Antonium quidnam vellet eum facere. Is autem dixit ei: Tacens ministra fratribus; neque aliquid gustaueris donec fratres fuerint iter ingressi. Postquam autem tertia iam impleta esset hebdomada ex quo non comederat Paulus: fratres eum rogabant: Qua de causâ taces? Dicit ei Antonius: Quid taces? colloquere cum fratribus. Ille verò est collocutus. Cùm aliquãdo ei fuisset allata vrna mellis, dixit ei Antonius. Frãge vas, & mel effundatur. Sic autem fecit. Et ei rursus dicit: Collige rursus mel cóchã, ne sordes aliquas inferas. Et rursus iussit eum aquam haurire toto die. Et rursus cùm vestem eius dissoluisset, iussit consuere. Tantam denique hic vir possedit obediẽtiam, vt ei etiam data sit gratia diuinitus, nempe vt eiiceret dæmones. Postquã ergo vidit senẽ magnus Antonius, promptè eum esse ad omnia secutum in vitæ exercendæ ratione, ei dicit: Vide, frater, si sic indies potes, mane mecum. Dicit ei Paulus: An quid mihi possis ampliùs ostendere, nescio. nam ea quæ vidi ego quoq; facio facilè & citra laborem, Deo mihi opẽm ferente. Tunc ei dicit

Duodecies cum Antonio psallit orat.

Magna probatio.

Surgunt media nocte ad orandum.

Obedientiæ & simplicitatis Pauli gratiam eiiciendi dæmones promeretur.

An to

Antonius alio die: In nomine Iesu, ecce factus es monachus. Cùm autem satis supérque compertum haberet in omnibus magnus & beatus Antonius, esse admodum perfectam animam Christi seruum, vt qui esset admodum simplex; post certos menses, Dei gratiâ opem ferente beato Antonio, facit ei deinceps cellam ad tres vel quatuor lapides à suâ cellâ. Et dicit ei: Ecce Christi virtute opem ferente tu factus es monachus, mane deinceps seorsum, vt etiam facias periculum dæmonum. Cùm ergo anno vno per se habitasset Paulus Simplicissimus, & gratiâ dignatus est aduersus dęmones & aduersus omne genus morbos, se perfectè gerens in virtute exercitationis.

Adolescens dæmoniacus per Paulum curatur.

Quodam ergo die adolescentulus qui suprà modum grauiter vexabatur à dæmone, allatus est ad beatum Antonium,[39] habens principalem sæuissimum dæmonem, qui etiam ipsum cælum maledictis & probris insequebatur. Cùm igitur adolescentem obseruasset magnus Antonius, dicit iis qui eum ducebāt: Non est hoc meum opus; nam contra hunc ordinem dæmonum, nempe principalem, nondum sum donatus gratia: sed hæc est Pauli gratia Simplicis. Abiens ergo magnus Antonius ad probatissimum Paulum, ipsos quoque deduxit, & dicit ei: Abba Paule, eiice hūc dæmonem ab hoc homine, vt sanus ad sua redeat, & Dominum glorificet. Dicit ei Paulus: Tu verò quid? Dicit ei Antonius: Non est mihi otium, est aliud quod agam. Et relicto illic puero, reuersus est magnus Antonius in suam cellam. Cùm ergo surrexisset innocens senex, & efficacem fudisset orationem, dicit prouocans dæmoniacum: Dixit abbas Antonius, Egredere ab homine. Dæmon autem cum probris ac maledictis exclamabat, dicens: Non egrediar,[40] improbe nugator senex.

Pelle ouillâ indutus Paulus.

Acceptâ itaque pelle suâ ouilla, verberabat eum in tergo, dicens: Egredere, dixit abbas Antonius. Dæmon autem maledictis insequebatur Paulum & Antonium,[41] Hellnones isti in senectute, veternosi, insatiabiles, qui propriis nunquam sunt cōtenti, quid est vobis commune nobiscum? quid in nos exercetis tyrannidem? Tandem dicit ei Paulus: Aut exibis, aut abeo vt id dicam Christo, isque faciet vt sit tibi væ. At Iesum quoq; probris & maledictis insectabatur immitis ille dæmon, clamans, Non exibo. Eâ de caussâ indignatus Paulus aduersus dæmonem, egressus est e suo hospitio in ipso puncto meridiei: æstui autem Ægyptiorum intercedit cognatio cum fornace Babyloniâ. Stans ergo sanctus senex tamquam columna super petram, sic orat Christum, dicens: Tu vides, Iesu Christe, qui fuisti crucifixus sub Pontio Pilato, me non descensurum ex hac petrâ, neque esurū nec bibiturum donec moriar, nisi me nūc audieris, & hunc dæmonem ab homine eieceris, & à spiritu immundo ipsum liberaueris. Adhuc cum Iesu loquēte simplici & humili Paulo, priusquam ipse preces perfecisset, exclamauit dæmon, dicens: Recedo, recedo, vi egredior, & per tyrannidem expellor; discedo ab homine, non ampliùs ad eum accedo.

Humilitas Pauli pellit dæmones.

Pauli simplicitas & humilitas me expellit, neque scio quò abeam. Protinúsq; exiit dæmon, & mutatus est in maximum draconem circiter septuaginta cubitorum, recessitque reptans in mare rubrum, vt impleretur quod dictum est per sanctum Spiritum: Fidē quę demonstratur iustus annuntiabit. Et rursus alibi: Super quem respiciam, *Prou. 12.* inquit Dominus, nisi super mansuetum & humilem & trementem verba mea? *Isaiæ 66.* Solent enim humiliores dæmones eiici ab hominibus fide principalibus, principales rursus dæmones fugari ab humilibus. Hæc sunt miracula sancti Pauli Simplicis & humilis, aliaque plura & his maiora. Hic vocatus est Simplex a tota fraternitate.

Vita abbatis[42] Pachon.

Cap. 29.

QVidam Pachon nomine, cùm peruenisset ad annum septuagesimum, sedebat in Scete. Accidit autem vt ego vexarer ab affectione fœmineæ cupiditatis, cogitationibúsque & visis nocturnis, ferrem difficiliter. Cúmque parum abesset quin propter hanc tentationem exirem è solitudine, quòd me hæc animi perturbatio ageret vehementissime, vicinis quidem meis rem non exposui; sed neque meo magistro Eulogio: sed latenter veniens in solitudinem, quindecim diebus versatus sum cum patribus senescentibus in solitudine, qui erant in Scete. Inter quos incidi etiam in sanctum virum Pachonem.

Palladius tentationes carnis Pachoni aperit.

Cùm ergo inuenissem eum sinceriorem & magis versatum in exercitatione, ausus sum ei meum animum aperire. Dixit autem mihi ille sanctus: Ne tibi videatur res aliena. hoc enim non tibi accidit ob delicias, otiúmque & negligentiam. Nam & mores tibi ferunt testimonium, & penuria eorum quæ sunt necessaria, & quòd nulla sit hîc tibi consuetudo cum feminis; sed potiùs hoc tibi accidit ab aduersario ob studium virtutis.

Tres caussæ libidinosarū cogitationū.

Est enim triplex hostis qui impellit ad fornicationem. Aliquando enim nos caro inuadit luxurians, & quæ nimis lautè & delicatè est curata: aliquando autem in nos insurgūt motus animi propter cogitationes: aliquando autē ipse quoque dæmon in nos exercet tyrannidem propter inuidiam; nam ego quoque multa obseruans, hoc inueni. Ecce me, vt vides, hominem senem; cùm iam quadragesimum annum degam in hac cellâ, curam gerens meæ salutis, & ad hanc ætatē peruenerim, tentor vsque in hodiernum diem.

Pachon aperit miras dæmonis tentationes. Desperat acriter à dæmone tentatus.

Et iurauit dicens: Iam duodecim annis, postquam transegi annum quinquagesimum, nullam diem nec noctem intermisit quâ me non inuaserit. Cùm itaque suspicatus essem Deum à me recessisse, quādoquidem tantâ in me dæmon vteretur potestate, potiùs delegi mori absque ratione, quàm vitio affectionéque corporis me turpiter gerere. Egressúsque à cellâ meâ, & obiens solitudinem, inueni speluncam hyęnæ. In quam speluncam me nudum immisi toto die, vt feræ egressæ me deuorarent. Postquam autem fuit vespera, prout scriptum est, Sol cognouit occasum suum. Posuisti tenebras, & facta est nox. In ipsâ transibunt omnes bestiæ siluæ. *Psal. 103.* Catuli leonum rugientes vt rapiant & quærant à Deo escam sibi.

Pachon ab hyænis illæsus circumlingitur.

Egressæ ergo feræ in illâ horâ, & masculus & femina, me à pedibus ad caput vsque odorati sunt, circumlingentes. Cúmque expectarem fore vt deuorarer, à me recesserunt. Cùm ergo illic totâ nocte iacuissem, non fui deuoratus. Existimans ergo Deum omnino mihi pepercisse, surrexi. Rursus verò in cellam redij. Cùm autem se paucis diebus continuisset dæmon, me est adortus vehementiùs quàm anteà, vt parum abfuerit quin blasphematem.

Dæmon in specie Æthiopissæ Pachonē tentat.

Transformatus enim cùm esset in puellam Æthiopissam, quam in meâ iuuentute vide-

ram æstare spicas legentem, ea mihi visa est meis insidere genibus; méque vsque adeò commouit vt putarem me cum eâ coiuisse. Furore ergo percitus impegi ei colaphum; eaque sic euanuit. Hoc autem mihi crede dicenti. Biennio non poteram ferre manus meæ fœtorem. Cùm ergo hac de caussâ pusilli & abiecti animi euasissem, & de me omnem spem abiecissem, egressus sum pererrans vastam solitudinem, & inueni paruam aspidem. Quam cùm accepissem, eam admoueo meis genitalibus, vt vel sic morsus morerer: & cùm eius caput virilibus applicassem, vt quæ mihi fuissent caussa tentationis; ne sic quidē morsus sum gratiæ prouidentiâ. Post hæc autem audiui vocem dicentem mihi in meâ cogitatione: Abi Pachon, decerta. ideò enim permisi in te tantam exerceri potestatem, ne tibi esset elatior & arrogantior spiritus, perinde ac ipse posses hanc superare affectionem: sed tuam agnosceres imbecillitatem, & in tuæ vitæ instituto numquam haberes fiduciam, sed recurreres ad Dei auxilium. Sic autem admonitus & confirmatus, ad cellam sum reuersus, & deinceps sedens cum fiduciâ, & nullam belli curam gerens, reliquos dies egi in pace. Dæmon autem cùm cognouisset meam eius despicientiam, pudore deinceps affectus, ad me non accessit ampliùs. His verbis cùm ad luctam aduersus satanam me confirmasset, & ad bellum instruxisset, & aduersum dæmonem fornicationis me parasset ac docuisset, dimisit, iubens vt forti animo me gererem in omnibus.

Humilitas in tentatione.

Dæmon despectus tentare cessat.

Dæmon fornicationis.

Cap. 30.

Vita abbatis 43 STEPHANI.

STEPHANVS quidam Libs genere, sedit sexaginta annos ex transuerso Marmaricæ & Mareotæ. Is cùm fuisset summè versatus in exercitatione, & esset discernendi potestate præditus, hanc gratiam est consecutus, vt quicumque eum conueniret, à quacumq; cruciaretur molestiâ, is molestiâ vacuus ab eo recederet. Fuit autē is quoque notus beato Antonio. Peruenit autem etiam ad nostra vsq; tempora; atq; ego quidem cum eo non sum versatus propter viæ lōgitudinem. sanctus autē Ammonius & Euagrius qui eum conuenerunt, narrauerunt se eum inuenisse in talem prolapsum ægritudinem in ipsis locis testiculorum, & penis summum vlcerasse cancrum, qui *φαγέδαινα* dicitur. Eum, aiebant, inuenimus dum à quodam medico curaretur. & manibus quidem operabatur, & palmæ ramos cōtexebat, & nobiscum etiā loquebatur: reliquo autem corpori manum adhibebat chirurgus. Erat autē Dei gratiâ, eâ præditus patientiâ, vt perinde affectus videretur, ac si corpus alterius secaretur; & cùm eius membra rescinderentur, non secùs ac si essent pili insensibiles, ita mansit immutabilis: tā insigniter & admirabiliter erat à Deo instructus. Cùm nos autē, inquit, partim angeremur, partim verò terreremur, quòd tanti viri talis vita in tantum morbum incidisset, & tales medicorum exectiones; nostras autem cogitationes sensisset beatus Stephanus, dicebat nobis: Ne ex hac re offendamini, ô filij: nihil enim quod Deus facit, ad malum vmquam facit, sed ad bonum finem. Fortasse enim membra merentur suppliciū, & melius est ea hîc dare pœnas, quàm post excessum ex hoc stadio. Cùm nos ergo sic est hortatus, & verbis confirmauit ad tolerantiam, ædificauit ad fortiter ferendas afflictiones. Hæc autem narraui, ne videatur nobis alienum, quando viderimus aliquos sanctos incidisse in tales calamitates.

Stephanus curat omnes affectus.

Stephani ægritudo

Patientia.

Melius hîc pati, quàm in alterâ vitâ.

De 44 VALENTE *qui excidit.* Cap. 31.

FVIT quidam Valens, genere quidem Palæstinus, mente autem Corinthius: Corinthiis enim vitium inflationis tribuit sanctus Paulus. Qui cùm venisset in solitudinem, ipse quoq; plures annos habitauit nobiscū. Eò autem processit superbiæ, vt deceptus sit à Dæmonibus. Ex eo enim quòd ipse paulatim deciperetur, fecit vt ipse de se magnificè ac præclarè sentiret, tamquam cum eo versarentur Angeli. Quodam certè die, vt narrabant, cùm operaretur in tenebris, acum dimisit quâ cōsuebat sportam. Quam cùm ipse non inuenisset, dæmon ei fecit lampadem, & inuenit acum. Hoc nomine rursus inflatus, magnificā de se induit opinionem, & vsque adeò elatus est, vt etiam contemneret ipsam Sacramentorum communionem. Cùm autem Christus Dominus eius esset misertus, sic prouidit vt eius detrimentum citò fieret manifestum vniuersæ fraternitati; accidit vt quidam veniētes hospites afferrēt ad fraternitatem bellaria in ecclesiam. Porrò autē cùm eas accepisset sanctus Macarius presbyter noster, misit ad vnumquemque in cellam circa manipulum. inter quos etiam ad Valentem. Cùm autem accepisset Valens, eum qui attulerat contumeliā affecit, & verberauit, & ei dicit: Abi, & dic Macario, Non sum te deterior, vt tu ad me mittas benedictiones. Cùm cognouisset ergo sanctus Macarius eum esse seductum, accessit vno die posteà ad eum exhortandum, & ei dicit: Valens, illusus es, desine. Postquam autem non audiuit eius admonitiones, recessit. Cùm ergo certò sibi persuasisset dæmō, cum eius deceptioni maximè fidem habuisse, abit, & figuram Seruatoris induit; & noctu accedit in phantasmate, mille angelis lampadas tenentibus; & rotam igneam, in quâ visus est figuram exprimere Seruatoris. vnúsque eum præcedit & dicit: Christus dilexit tuum institutum, tuámq; viuendi libertatem & confidentiam, & venit vt te videat; egredere ergo è cellâ, & nihil aliud feceris, nisi cùm procul eū videris, procumbens eum adora, & ingredere in tuam cellam. Egressus ergo cùm vidisset apparatū lampadum, circiter à stadio procul Antichristum adorauit. Alio itaq; die adeò fuit emotæ mentis, vt ingrederetur ecclesiam, & fraternitate congregatâ diceret: Ego non habeo opus communione; Christum enim vidi hodie. Tunc patres eum anno vno vinxerunt, & in ferreos compedes coniecerunt, & curarunt; precibus, eiúsq; contemptione, vitáq; austeriore detrahentes eius persuasionem: nam, vt dicitur, sunt contrariorum contraria medicamenta. Necesse est autem eorum quoque qui sunt tales vitam in hoc libro inserere, ad securitatem eorū qui incidunt: sicut etiam sanctis plantis accessit lignum paradisi, nempe cognitio boni & mali. vt si quando contigerit eos in aliquâ re se rectè gerere, non se efferant & se iactēt de virtute. Nam sæpè quoque virtus efficitur occasio prolapsionis, quando non rectò scopo facta fuerit. Scriptum est enim: Vidi iustum pereuntem in suâ iustificatione. id quoque est vanitas.

1. Cor. 4.

Elationis vitium

Bellaria ecclesiæ donata.

Elatum dæmon fallit Seruatoris specie illudit.

Quotidie communicabant.

Ligatur Valens à patribus.

Gen. 2.

Eccl. 7.

De 45 ERONE. Cap. 32.

FVIT quidam, Ero nomine, mihi vicinus, Alexandrinus genere, vrbanus adolescens, bono ingenio, vitâ mundus. Qui ipse quoque post magnos labores & præclaros sudores, ab arrogantiâ arreptus

Ne monachus seniori alicui commodet.

arreptus & elatione, præcipitauit: & aduersus patres superbus euasit & insolens, & Macariũ quoque presbyterum affecit contumeliâ, dicens: Qui tuæ doctrinæ parent, decipiuntur; non oportet enim alios magistros attẽdere præter Christum.

Per similis vsurum hæreticorum. *Matth. 23.*

Abusus est autem testimonio quoque ad peruersum scopum suæ stultitiæ, dicens: Ne vocaueritis magistrum super terram. Qui ipse quoque mentem adeò habuit obtenebratam vanâ persuasione suæ opinionis, vt fuerit etiam ferro vinctus cùm nollet conuenire ad Sacramenta. Amica autem veritas. Fuit is vitæ instituto admodum subtili & accurato, adeò vt multi dicant, quibus cum eo intercessit consuetudo, quòd sæpe non nisi post tres menses comedebat, contentus communione Sacramentorum, & sicubi ei apparuisset olus agreste. Accepi autem ego quoque eius experientiam cum beato Albino, cùm irem in Scetem: aberat autẽ Scete à nobis quadraginta miliaria. In his quadraginta miliaribus nos bis comedimus, & ter aquam bibimus; ille verò cùm nihil gustasset pedes ingrediens, pronuntiauit memoriter quindecim psalmos, deinde magnum psalmum, deinde epistolam ad Hebræos, deinde Isaiam, & partem Ieremiæ, deinde Lucam Euangelistam, deinde Prouerbia. Eum autem ambulantem non poteramus consequi. Is postremò arreptus à mali dæmonis operatione, vt qui ageretur ab igne vehementissimo, in sua quidem cellâ sedere non poterat: profectus autem Alexandriam diuino quodam consilio clauum clauo extrusit. Suâ sponte enim incidit in promiscuum & indifferentem rerum vsum, inuentâ posteà salute inuoluntariâ. Accessit enim ad theatra & equestria certamina, & versabatur in cauponis: is autem cùm gulæ esset deditus & ebrietati, incidit in cœnum feminæ cupiditatis; & cùm peccare constituisset, cum quadam mimâ congressus, vlcus suum aperuit. Cùm hæc sic fierent, diuino quodam consilio enatus est ei anthrax in glande: & tempore semestri vsque adeò ægrotauit, vt eius virilia membra computruerint, & sua sponte ceciderint. Cùm posteà autem conualuisset, reuersus est ad hoc vt ea sentiret quæ Dei sunt, & venit in solitudinem, hæc omnia confitens patribus: & cùm non peruenisset ad operationem, paucis pòst diebus obdormiit.

Ieiunium portentosum.

Breuis vera memoria.

Nulli peiores quàm qui à monasteriis defecerunt.

Cap. 33.

De PTOLEMÆO *qui excidit.*

ALius quidam rursus, nomine Ptolemæus cùm narratu difficilem, vel potiùs quæ narrari non potest vitam trãsegisset, habitauit enim vltra Scetem in eâ quæ dicitur Κλίμαξ, id est scalæ. Est autem locus, qui sic dicitur, in quo nemo potest habitare, propterea quòd puteus fratrum distet decem & octo milliaribus. Cùm is ergo multa vasa fictilia portasset, & Decembri & Ianuario mẽse rorem collegisset (est enim permultum roris in illis partibus) & spongiâ ex lapidibus expressisset, perstitit illic habitans annos quindecim. Qui abalienatus à doctrinâ & congressione virorum sanctorum, & vtilitate, continuâ Sacramẽtorum communione, à rectâ viâ vsq; adeò recessit, vt quod nonnulli dicunt impij, casu omnia fieri, is quoq; infelix id fateretur, dæmone erroris deinceps in eum obtinente imperium. Hic enim inimicus vano huic homini suggessit, vt diceret res nullam habere essentiam, sed omnino esse omnia ex eo quòd mundus ferretur suâ sponte. In huius ergo animam hæc immisit omnium vitæ hostis, dicendo: Cùm res ita se habeant, quid frustrà teipsum foris domas? Quidnam te iuuabit, Ptolemæe, si non sit remuneratio? Quænam autem tibi sufficeret merces tot & tantorum laborum, etiamsi esset qui redderet? Quodnam autem est iudicium quod minantur Scripturæ, si nulla sit prouidentia? His satanicis circumscriptus cogitationibus miserrimus Ptolemæus, dicitur esse emotæ mentis, & hucusque errare in Ægypto, & seipsum dedidisse gulæ & ebrietati, cum nemine conuersans, sed mutus forum obiens miserabile & lacrymabile spectaculum Christianorum oculis, ludibrium autem iis qui vitam nostram nesciunt. Hæc autem calamitas immedicabilis miserum inuasit Ptolemæum, ex rationis experte sui persuasione, quòd à seductore dæmone illusus, existimaret se habere cognitionem super omnes sanctos patres: per quam inflatus, suipsius hostis, præceps datus est in profundum interitus, cùm nullum vnquam conuenisset ex sanctis patribus qui sapienter gubernauerant, nec eorum fuerit fundatus spiritali doctrinâ; sed inuentus absq; gubernatore, in extremum mortis profundum cecidit, & sicut arbor viridibus foliis comata, & fructibus ornata, quæ vno temporis momento omnibus simul est nudata, reddita est arida. nam vt scriptum est, Quibus non est gubernatio, ij cadunt vt folia.

Haresis quòd casu fiant omnia.

Negatur prouidentia dæmone suggerente.

Qui stat, videat ne cadat.

Prou. 11.

De VIRGINE *lapsâ.* Cap. 34.

NOui rursus quamdam virginẽ Ierosolymis, quę saccum gestauit sexennio, & fuit inclusa: nec aliquid accepit ex iis quæ tendunt ad voluptatem, sed summam continentiam exercuit inter feminas. Posteà autẽ à diuino deserta auxilio propter summam superbiam lapsa est, & apertâ fenestrâ admisit eum qui ei inseruiebat, & cum eo fuit commixta; eo quòd non diuino proposito & ex charitate se exercuerat, sed vt humanæ scenæ seruiret: quod quidem est vanæ gloriæ & praui instituti. Nam cùm eius cogitationes occupatæ essent in damnandis aliis, incitaretur autem furore à dæmone superbiæ eoq; valdè delectaretur: ab eâ recessit sanctus Angelus custos temperantiæ.

Austeritas sine charitate periculosa.

Angelus temperantiæ recedit ab obsessâ dæmone superbia.

Ideò autem scripsimus, ô virorum fidelissime, & vitam eorum qui se rectè & ex virtute gesserunt, & eorum qui post multos labores per otium & socordiam à summo & perfectissimo vitæ instituto exciderunt, capti à diabolo omne genus laqueis: vt vnusquisq; ex suæ vitæ instituto intelligens occulta retia hostis bonorum, fugiat eius laqueos. Cùm sint ergo multi, iique magni viri & mulieres, qui ab initio se rectè gesserunt in honesto instituto exercitationis, tandem autem fuerunt euersi radicitus ab omnium hominum aduersario; ex multis factâ mentione paucorum, plurimos prætereo silentio: vt qui neque ipsos erigam, neq; mihi prosim, dum in iis multùm immoror, & eximios Christi athletas negligo, non narrans virtutes diuinæ eorum exercitationis.

Vita abbatis ELIÆ. Cap. 35.

ELias quidam optimus exercitator, fuit virginum amantissimus, curam gerens partis imbecillioris. Sunt enim tales animæ, quibus fert finis testimonium, quòd id faciant ex virtute. Is cùm misertus esset ordinis feminarum quæ se exercent, haberet autem facultates in Athlebe ciuitate, ædificauit magnum monasterium, & illic congregauit omnes quæ errabant virgines, consequenter eorũ in omnibus curã gerens, suppeditans

Finis actiones cum discernit.

Monasteriũ virginum ædificat Elias.

ditans eis omnia quæ ad vsum pertinent necessarium: hortos, & earũ oracula, & vt semel dicam, omnia quæ postulat vita exercitationis. Eæ autem ex diuersis vitæ institutis & priuata deductæ consuetudine, inter se depugnabant assidue. Cùm ergo oporteret hunc sanctum & eas audire, & efficere vt pacem inter se seruarẽt: collegerat enim ad trecentas: & necesse ei fuerat esse earum intercessor biennio, licet ætate iuueni, erat enim circiter triginta aut quadraginta annos natus: is tentatus fuit à voluptate. A monasterio autem recedens ieiunus, errauerat per solitudinem duos dies, hoc rogans, & dicens: Aut occide me, ne ipsas videam afflictus; aut meam aufer affectionem, vt earum curam geram vt postulat ratio. Cùm fuisset ergo vespera, eum somnus oppressit in solitudine. Venientes autem ad eum tres Angeli, vt ipse mihi narrauit, eum tenuerunt, ei dicunt: Cur exiisti ex monasterio feminarum? Rem itaque eis narrauit, dicens: Timui ne & illas læderem & meipsum. Dicunt ei Angeli: Si te ergo liberauerimus ab hac affectione, redibis, & earum curam geres? His assensus est. Ab eo autem iusiurandum exigunt: narrabat autem iusiurandum. Iura nobis tale iusiurandum: Per eum qui mei curam gerit, earum curã geram. Hoc eis iurauit. Tunc Angeli eum tenuerunt: vnus manus, & alter pedes, tertius autem accepta nouaculà excidit ei testiculos tanquam in extasi, non vere, sed quadam visione. Visus est ergo in illà extasi velut excisus fuisse & curatus. Post hoc interrogant ipsum Angeli, dicentes: Sensisti vtilitatem aliquam? Eis dicit ille: Valde magnam accepi vtilitatem; valdè enim leuatus sum: & persuasum habeo me esse liberatum à labore & affectione. Tunc Angeli ei dicunt: Abi ergo ad tuum monasterium. Reuersus est autem post quinque dies, cum lugente toto monasterio: quandoquidem cùm esset propè, eas corrigebat assiduè, quantum in illo erat. Cùm autem postea vixisset alios quadraginta annos, affirmabat patribus, quòd ab eo tempore non ascenderat in cor eius affectio cupiditatis feminæ. Hæc est gratia sancti viri Eliæ, & hæc exercitatio, & quemadmodum curam gessit monasterij virginum.

Elias rector 300. virginum tentatur voluptate.

Fugit à conspectu virginum metu lapsus.

Ab Angelis curatur à fomite concupiscentiæ.

Cap. 36.

Vita abbatis DOROTHEI.

Dorotheus inclusus, rector tamen virginum.

CVi successit Dorotheus vir probatissimus, qui in bonà vitâ, & quæ in agendo versatur, cõsenuit. Qui cùm nõ posset quidem sic curã gerere monasterij vt hic beatus, neque mansisset in illà cellâ: in ipso monasterio in superiori cœnaculo seipsum inclusit: & fecit fenestrã quę spectabat ad monasteriũ feminarum, quâ claudebat & aperiebat. Perpetuò ergo assidebat fenestræ, procurans, vt inter eas pugnæ cessarent. Sicq; in superiori cœnaculo consenuit, neq; sursum ascendentibus feminis, neque illo potente descendere: non enim stabant scalæ.

Cap. 37.

De Amma PIAMVN.

Piamun virgo donatur gratiâ prophetiæ.

FVit quædam virgo Piamum, quæ annos vitæ suæ vixit cum matre propriâ, sola cum solâ vesperè comedens, & linum nens. hæc digna est gratià prædictionis futurorum inter homines. Accidit aliquando in Ægypto, cùm Nilus ascenderet, vt vicus vicum inuaderet: pugnant enim pro aquarum diuisione, adeò vt sequantur cædes & sauciationes. Potentior ergo vicus eius vicum inuasit, & venit virorum multitudo cum lanceis & clauis, vt eius vicum exscinderet. Adstitit autem ei Angelus reuelans eorum inuasionem; & accersitis vici presbyteris, ei dicit: Exite, & ex hoc vico occurrite eis qui veniunt contra vos, ne vos quoque vnà cum vico pereatis, & rogate eos vt desistant à pugnâ. Territi autem presbyteri ei ad pedes procumbunt, eam rogantes & dicentes: Nos non audemus eis ire obuiam, scimus enim eorum temulentiam & petulantiam; sed si facis misericordiam & in totum vicum, & in domum tuam, ipsa eis egredere obuiam. Illa autem cum non assensa esset, veniens in suam domunculam, stetit tota nocte orans & genu flectens, Deumq; rogans, dicendo: Domine, qui iudicas terram, cui nihil placet quod est iniustum: cum hæc ad te venerit oratio, virtus tua eos sistat immobiles tamquam columnam, vbicumque eos deprehenderit. Ij autem circa horam primam, a tribus milliaribus, in loco fixi tamquam columna, labefactari non poterant. Illis quoque reuelatum est, quod illius intercessionibus factum est eis impedimentum: ijque ad vicum mittentes pacem petierunt, dicentes: Agite Deo gratias, & precibus Piamun quæ nos impediuerunt.

Orationes aduersarios sistit.

Cap. 38.

Vita abbatis [48] PACHOMII, *& eorum qui cum ipso erant.*

Vita eius supra l. 1.

TAbennesis est locus qui sic vocatur in Thebaide, in quo fuit Pachomius monachus, vir ex iis qui vixerunt in summo & perfecto vitæ instituto, adeò vt is fuerit dignatus & futurorum prædictionibus & angelicis visionibus. Is fuit valdè amans pauperum, & magnâ charitate in homines. Eo ergo sedente in hac speluncâ, visus est ei angelus Domini, qui ei dicit: Pachomi, ea quidem quæ ad te pertinent, rectè & ex virtute gessisti, superuacancè ergo sedes in hoc loco: age ergo, egredere, & congrega omnes iuniores monachos, & habita cum eis, & sequens formam quam dabo tibi, eis leges cõstitue. Eiq; dedit tabulam æneam, in quâ hæc scripta fuerant: Concede vnicuiq; vt comedat & bibat pro viribus & pro viribus comedentium, eis quoq; mãda opera quæ proportione conueniant ac respondeant, & neque ieiunare prohibe nec comedere. Sic quidem fortibus fortia manda opera, imbecilla autem & leuia iis qui se magis exercent, & sunt imbecilliores. Fac autem diuersas cellas in eadem aulâ, & tres in cellâ maneant. Ab omnibus autem cibus in vnà domo capiatur. Dormiant autem non recumbentes, sed extructis sibi sedibus paulò supinioribus, & illic suis impositis stragulis dormiant sedentes. Noctu autem gestent lebitones lineos, succincti. Habeat vnusquique ex his pellem ouillam albam laboratam, absque eâ neque comedant, neque dormiant. Ingredientes autem ad Christi communionem Sabbato & Dominicâ, zonas soluant, & pellem ouillam deponant, & cùm solâ cucullâ ingrediantur. Fecit autem eis cucullas [48] mollea tamquam pueris: in quibus etiam iussit imponi figuram crucis purpureæ. Iussit autem esse viginti quatuor ordines fratrum, ex numero viginti quatuor literarum: præcepitque vnicuique ordini imponere nomen elementum Græcum, ab α, β, & quæ deinceps sequuntur, vsque ad ω. vt dum interrogat archimandrita de aliquo in tanta multitudine, sciscitetur eum qui est ab eo secundus, quomodo se

Pachomius vocatur ab Angelo ad monachos regendos.

Regula monastica diuinitus accepta.

Die Dominica & Sabbato communicabant. Cuculla monachorum cruce insignita.

habet

habeat ordo α, aut quomodo se habet ordo β. Rursus saluta ρ, sequendo quoddam proprium numen litteratum: & simplicioribus quidem & sincerioribus impones nomen ι; difficilioribus autem ξ: & sic conuenienter institutis eorum & vitæ & moribus, vnicuique ordini elementum litteræ accommodabis: solis spiritalibus intelligentibus ea quæ significantur. Scriptum autem erat in tabulâ: Si venerit hospes alterius monasterij, quod habet aliam formam, cum eis non comedat nec bibat, & nec ingrediatur in monasterium, nisi fuerit inuentus in viâ. Porrò eum qui semel ingreditur, nec potest cum eis ad triennium sustinere certamen, non admittes: sed cùm opera fecerit difficiliora, sic prodeat in stadium post triennium. Comedentes autem velent capita cucullis, ne frater fratrem videat mandentem. Comedentes non licet loqui, nec extra quadram & mensam vsquam aliò oculos conuertere. Constituit autem vt per totum diem facerent duodecim orationes [49] & in nocturnis vigiliis duodecim, & in matutino duodecim, & horâ nonâ tres. Quando autem videretur comedendum esse multitudini, constituit vt vnusquisque ordo in vnaquaque oratione psalmum prius caneret. Cum autem magnus Pachomius contra Angelum diceret, esse paucas orationes; ei dicit Angelus: Has constitui, vt parui quoque possint procedere ad perficiendam regulam, nec eis sit molestum; qui autem sunt perfecti, non opus habent vt leges eis ferantur: nam cùm per se sunt in cellis, totam suam vitam attribuunt contemplationi. His autem legem tuli, qui mentem minime habent intelligentem, vt sicut serui contumaces, metu domini totum vitæ institutum implentes, securè & liberè degant. Cùm hæc ordinasset Angelus, & impleuisset ministerium, recessit a magno Pachomio. Sunt autem hæc monasteria quæ formam hanc obtinuerunt, habentia virorum circiter septem millia. Est autem primum & magnum monasterium, in quo ipse habitat beatus Pachomius, quod alia peperit monasteria, continens numerum circiter mille quadringentorum virorum.

Quomodo adueniendi reguli. *Qua vident mensæ.* *Orationes nocturnæ matutinæ.* *Regula imbecillioribus quoque debet esse accommodata.* *7000. virorum in monasteriis S. Pachomij.*

Cap. 39.

Vita abbatis [50] APHTHONII.

INTER quos est etiam seruus Dei qui vocatur Aphthonius, qui est mihi germanus ac sincerus amicus, qui nunc obtinet secundum locum in illo monasterio. Quem vt qui sit potens in Christo, firmúsque ac stabilis, nec facile offendi possit, mittunt ad suos vsus Alexandriam, vt vendat quidem eorum opera, emat autem quæ sunt eis necessaria. Sunt autem alia quoque monasteria quæ constant ex ducentis & trecentis animabus. Atque in [51] Spaniam quidem ingressus sum ciuitatem, in quâ monasterium constat ex viris trecentis. Exercent autem omnem artem, & ex iis quæ supersunt, [52] ædificant etiam mulierum monasteria, & custodias. Manè ergo surgentes ij quibus suâ vice hoc munus obtingit, alij quidem sunt occupati in culinâ, alij verò versantur in mensis parandis, mensæ imponentes panes & [53] olera agrestia, oliuas, caseos, & [54] communia [illegible]. Atque ingrediuntur quidem, qui minùs sunt robusti, horâ sextâ, & comedunt, vt qui sint imbecilliores: alij nonâ, alij serò vespere, alij post biduum, alij post triduum, alij post quatriduum, alij post quinque dies: adeò vt vnumquodque elementum horam propriam significet. Sic autem erant eorum quoque opera: alius quidem laborat in agro colendo, alius in horto, alius in pistrino, alius in æris officinâ, alius in fabricando, alius in consuendis calceis, alius in pulchrè scribendo, alius contexebat magnas sportas, alius canistros & sportulas. [55] Memoriter autem omnes expromunt Scripturas.

Aphthonius procurator monasterij S. Pachomij. *Quæ labor... S. Pachomij.*

Hutum est mulierum quoque monasterium circiter quadringentarum, quod habet eamdem viuendi formam & idem institutum, præter pellem ouillam. Et sunt quidem mulieres trans fluuium Nilum; Viri autem ex aduerso earum. Si virgo autem obierit, reliquæ virgines, cùm eam ad sepulturam concinnauerint, efferunt, & eam ponunt ad ripam fluuij. Traijcientes autem fratres cum palmis & ramis oliuæ & psalmodiâ, eam transmittunt, & in suis monimentis sepeliunt. Præter presbyterum autem & diaconum nullus transit ad monasterium feminarum, idque die Dominico.

Monasterium mulierum Tabennesiotarum. *Sepultura virginum cum palmis & ramis oliuæ & psalmodiâ.*

Cap. 40.

De [56] VIRGINE, *de quâ fuerat dictum falsum testimonium.*

IN hoc monasterio feminarum hæc res accidit. Sutor secularis cùm traiecisset per ignorantiam, quærebat opus: egressa autem vna iunior quam eius postularet ratio (est enim locus desertus) in ita cum conuenit, dedítque ei responsum: Nos habemus nostros sutores. Alia autem quæ eius viderat colloquium, cum processu temporis inter eas exorta esset contentio, ex diaboli suggestione, præ summâ malitiâ & animi excandescentia eam calumniata est apud fraternitatem propter id colloquium. Cùm qua concurrerunt paucæ, quæ non adeò magna ferebantur malitiâ. Illa autem dolore confecta, vt quæ talem subiisset calumniam, quæ ne in eius quidem mentem venerat, nec rem potuisset tolerare, se clam iecit in fluuium, & sic obijt. Cùm autem id sensisset ea quæ ipsam fuerat calumniata, & vidisset se malitiosè eam fuisse calumniatam, & fraternitati tantum attulisse dolorem, ipsa quoque se clàm suffocauit, cùm factum ægre ferret. Cum autem venisset presbyter, reliquæ virgines ei rem renuntiauerunt: iussit itaque pro nullâ harum fieri oblationem. Eas autem quæ non pacem agebant, vt quæ consciæ erant illius quæ fuerat calumniata, & quæ dicta sunt crediderant, septennium segregauit, eas excommunicans.

Quæ vis sit murmuris & calumnia claustralis. *Sacrificium non oblatum pro desperatis.* *Excommunicatio calumniantium.*

Cap. 41.

De [57] VIRGINE *quæ simulabat stultitiam.*

IN hoc monasterio fuit alia virgo, quæ propter Christum simulabat stultitiam, & se emotæ esse mentis præ se ferens, per hæc virtutem optimè exercuit, se in eâ præclarè gerens, séque reddens abiectam & humilem. Hanc vsque adeò reliquæ sunt aspernatæ, vt nec cum eâ quidem vescerentur, id illâ excipiente cum lætitiâ. Discurrens itaque in culinam, exhibebat aliis omne genus ministerium, adeò vt nec horam quidem vnam intermitteret, sed tamquam ancilla seruiret: eratque hæc beata, vt dicitur, spongia monasterij, reuerà implens id quod scriptum est in Euangelio: Qui vult inter vos esse magnus, sit omnium seruus, &

Pelag. libel. 18. n. 19. *Virgo ob humilitatem stultitiam simulans.* *Velut spongia monasterij omnia abiecta officia implet.* Matth. 2. Marc. 10. 1. Cor. 1.

Virgines aliæ tonsæ & cucullatæ, ipsa panno caput obuoluta.

omnium minister. Et rursus alibi: Si quis videtur esse inter vos sapiens in hoc sæculo, fit stultus vt fiat sapiens. Atq; aliarum quidem virginum erat eiusmodi habitus, vt essent tonsæ, & haberēt cucullos in capite: ipsa verò panno caput obuoluta obibat earum omnium ministerium. Eam nulla ex trecentis vidit mandentem omnibus annis vitæ suæ. In mensâ numquam sedit, neq; vmquam fragmentum panis comedit, sed micarum mensas ipsōgiâ colligens, & ollas lauans, bis erat contenta. Neque verò ea vmquam induit calceos, neque aliquem affecit contumeliâ, non murmurauit, non paruom vel magnum quid est locuta, etsi contumeliâ afficeretur, & pugnis tunderetur, & maledictis appeteretur, & plurimi eam abominarentur.

Contumeliis affecta tacet.

Cap. 42.

De sancto PITIRVM.

Pelag. libel. 19 n. 8. vbi dicitur Pyoterius.

DE hac sanctâ, sancto Pitirum anachoretæ, qui sedebat in Porphyrite, viro probatissimo in virtute exercitationis, adstitit reuelās Angelus, qui ei dixit: Cur tibi places, & te magnificè circeâspicis ob ea quæ à te rectè & ex virtute gerūtur, vt qui sis pius & religiosus, & sedeas in hoc loco? Vis videre mulierem te magis piam ac religiosam? Abi in monasterium feminarum Tabennesiotarum, & inuenies illic vnam quæ habet diadema in capite; ea est te melior: quæ cum tantâ turbâ decertans, & omnibus indiscriminatim seruiens, cor numquam abduxit a Deo, etsi ab omnibus superbe contemnatur. Tu autem etiamsi hîc sedeas, per vrbes tamen vagaris cogitatione, qui orbem habitabilem numquam calcasti pedibus. Surgens autem magnus Pitirum, venit vsque ad monasterium Tabennesiotarum: & rogat magistros vt liceat ei transire vsque ad monasterium feminarum: vt qui esset ergo inter patres magnæ existimationis, & consenuisset in exercitatione, bono ac fidenti animo transmisso fluuio eum introduxerunt. Cum autem orassent, petiit magnus Pitirum vt virgines omnes coràm ex facie videret. Cùm omnes ergo in medium accessissent, illa non apparuit. Tandem dicit eis sanctus Pitirum: Cunctas ad me adducite. Cùm autem dicerent: Adsumus omnes. dicit eis: Deest vna quam ostendit mihi Angelus. Eæ verò dicunt: Vnam habemus [58] Salem, quæ est in culinâ. Sic enim vocant illic eas quæ non sunt sanæ mentis. Dicit ei magnus: Illam quoque adducite, sinite vt eam videam. Iuerunt itaque ad eam vocandam. Illa verò nequaquam obedit, vt quæ rem sentiret: nam fortè ipsi quoque fuerat reuelatum. Eam ergo vi trahunt, ipsi dicentes: Sanctus Pitirum vult te videre. erat enim is magni nominis. Eâ ergo adductâ, vidit magnus eius faciem, & pannum in capite & fronte eius, & cadens ad pedes eius, dicit ei: Benedic [59] Amma. Cadens autem ad pedes eius ipsa quoque dicebat: Tu mihi benedic, domine mi. Cùm hoc autem cunctæ vidissent, obstupuerunt, & ei dixerunt: Ne tibi fiat probrum ac vituperium; est enim Sale. Eis dicit sanctus Pitirum: Vos estis Sale, hæc enim & me & vobis est melior; est Amma, (sic enim vocant matres spiritales:) & quæso vt eâ dignus inueniar in horâ iudicij. Eæ autem cùm audissent, ceciderunt ad pedes eius flentes, & confitentes omnes, quòd beatam diuersis modis afficerent contumeliâ. Alia quidem dicens: Ego hanc semper subsannabam. alia, Ego eius humilem habitum irridebam. & alia, Ego eam tacentem afficiebam contumeliâ. & rursus alia, Ego quadræ eluuiem sæpè in eam effudi. alia, Ego ei plagas inflixi. alia rursus, Ego ea sum quæ ei pugnos incussi. alia rursus, Ego sinapio eius nares aspersi. Et vt semel dicam, significabant omnes se eam variis affecisse contumeliis. Cum harum ergo confessionem accepisset sanctus Pitirum, & pro eis simul cum ipsâ orasset, & diu esset consolatus venerandam Christi seruam, sic exiit. Paucis autem pòst diebus cùm ab omnibus valdè honoraretur, & ab omnibus obseruaretur, non ferens beata gloriam & honorem quo afficiebatur ab omni fraternitate, & excusationes onus esse arbitrans, clam exiit ex monasterio: & quònam iuerit, aut quem locum subierit, aut vbi obierit, nemo cognouit in hodiernum diem.

Sanctus Pitirū ad virginē se sanctiorem ab Angelo mittitur.

Sanctus Pitirum adit virginū monasterium.

Virgo à sororibus pro insanâ habita, omnibus tamen erat sanctior.

Non ferens gloriam & honorem, fugit.

De abbate [60] IOANNE *vrbis Lyco.* Cap. 43.

Ruff. lib. 2. cap. 1. Ioannes primum faber.

FVit quidam Ioannes in vrbe Lyco, qui à puero quidem didicit artem fabrilem, cuì fuit frater tinctor. Posteà autem cùm esset circiter viginti quinque annos natus; & cùm quinque annos versatus esset in monasterio, secessit solus in montem Lyco, & in cacumine montis factis sibi tribus tholis, ingressus, seipsum inædificauit. Atque erat quidē vnus tholus ad vsus carnis, vnus autem vbi operabatur, alius verò vbi orabat. Is cùm complesset triginta annos, inclusus, & ab eo qui ei ministrabat, per fenestram accipiens quæ erant ad vsum necessaria, dignus est habitus gratiâ futurorum prædictionis, quem donum habere prophetiæ planum factū est ex operibus. Etenim cuncta quæ à Deo in mundum veniebant, in primis pio Imperatori Theodosio priùs significauit, & quæ rursus euentura erant, prius annuntiauit; nempe & [61] tyrannorū in eum insurrectionem, & rursus velocem eorū interitum, & quæ in eum irruebant gentium delectionem: adeò vt cùm quidā dux exercitus ad eum venisset sciscitatum, an Æthiopes qui sunt in Syene esset superaturus, quæ quidem est principium Thebaidis; ij autem tunc irruperant, & eorum finitimam regionem vastauerant; ei autē dixisset Ioannes: Si ascenderis, eos comprehendes, vinces, & subiunges, & clarus eris apud Imperatores. Id etiam factum est, & quæ acciderunt, confirmarunt eius prædictionem. Dicebat autem, Christianissimum Imperatorē esse morte suâ moriturum. Habuit autem hic vir admirabilem quoque, & quæ modū superabat, prophetiam, vt audiuimus ex patribus qui ad eū ventitabant, quorum vita fuit probata apud omnes qui illic erant. Quòd autem de eo nihil narrarint ad gratiam, sed minus quàm mereretur, hinc facilè sciri potest. Nam cùm ad eum venisset quidā tribunus, & supplex peteret, vt permitteret vxorem suam ad eum venire, quæ multa passa fuerat, & volebat eum videre, ventura Syenem vt pro ipsâ priùs oraret, & eam datâ benedictione dimitteret. Is autem qui iam quadraginta annis nō viderat mulierem in speluncâ, cùm esset nonagenarius, & nec ipse vmquam esset egressus, nec sibi permitteret videre mulierē, recusabat videre eius vxorem. Sed nec vir vllos ad eum vmquā est ingressus. Solùm enim benedicebat per fenestrā, & salutabat eos qui accedebant, cū vnoquoque disserens de eo quod volebat. Cùm ergo instaret tribunus, rogans an iuberet suam venire coniugem (degebat enim in solitudine quinis ab vrbe apide) is antē non annuisset, dicēs id non posse fieri,

Ioannes donatur gratiâ prophetiæ.

Imperatori Theodosio euentum bell. is prædocet.

Mulierē per 40. annos videre non passus est.

tristem

tristem dimisit hominem. Vxor autem non cessabat die & nocte marito exhibere molestiam, & iureiurando affirmare, se nusquam abituram nisi videret prophetam. Postquam autem beato Ioanni à marito renuntiatum est iusiurandum vxoris, eius fide intellectà, dicit ad ipsum: Hac nocte ab eà videbor in somnis; nec ampliùs pergat in cateue videre meam faciem. Vxori autẽ renuntiauit maritus ea quæ pater dixerat. Videt autẽ mulier in somnis prophetam ad ipsam venientẽ, cui dicit: Quid tibi mecum rei est mulier? quid meam cupiisti videre faciem? num sum ego propheta, aut iusti locum obtineo? homo sum peccator, & similiter atq; vos patibilis: oraui tamen pro te & domo mariti tui, vt fiat vobis secundùm fidem vestram. Ite ergo in pace. Et cùm hæc dixisset, recessit. Cùm autem excitata fuisset mulier, renuntiauit marito verba prophetæ, & narrauit figuram & habitum, & per maritum ei misit agendas gratias. Cùm eum autem vidisset beatus Ioannes, occupans ei dixit: Ecce impleui quod postulaueras. eam enim videns, monui ne me videret ampliùs, sed, Ite in pace.

Videtur Ioannes in somnis ab vxore tribuni.

Alterius autem præpositi vxor absente marito ferebat vterum. Cùm autem peperisset, eo ipso die quo eius maritus conuenit patrem Ioannem, animi deliquio venit in periculum. Ei autem sanctus annunciauit, dicens: Si vidisses donum Dei, & quòd tibi natus sit hodie filius, Deum glorificasses; sed mater eius propemodum venit in periculum. cùm veneris igitur, inuenies infantem septem dies natum: et impone nomen Ioannes. Cúmq; eum rectè educaueris, & ad annum septimum venerit, mitte eum ad monachos qui sunt in solitudine. Et hæc quidem ostendebat miracula iis qui veniebant ab exteris: suis autem ciuibus propter suum vsum assiduè ad ipsum venientibus & præsciebat & prædicebat futura; & quæ ab vnoquoq; occulte facta fuerant, & de Nilo, & de futurà anni fertilitate eis significabat. similiter autem Dei quoque minas ad eos venientes priùs annuntiabat, & eius auctores arguebat. Atq; ipse quidem beatus Ioannes non peragebat aperte curationes: dans autem oleum, curauit multos ex iis qui laborabant.

Prædicit præpositi absentis vxoris puerperium.

Designatur monachus infans vix dum natus.

Oleo Ioannes curabat.

Senatorij enim cuiusdam viri vxor, quæ oculos amiserat, & habebat pupillas obductas albugine, rogauit maritum suum vt ad ipsum duceretur. Cùm is autem diceret, eum numquam conuenisse mulierem, ea autem rogaret, vt ipsi solùm significaretur, & pro ipsà id efficeret, ille sic fecit, & misit oleum. Cum tres autem dies solùm inunxisset oculos, respexit, & Deo apertè egit gratias.

Oleo albuginem ab oculis senatoriæ mulieris pellit.

Et quid opus est dicere de aliis eius operibus quæ ipsis oculis accepimus? eramus enim septem fratres in solitudine Nitriæ, ego & beatus Euagrius, & Albinius, Ammonius. Quærebamus autem scire accuratè, quænam esset huius viri virtus. Dixit autem magnus Euagrius: Lubenter scirem ab aliquo qui norit examinare & mentem & orationem, cuiusnam modi sit vir: si enim ego eum non potuero videre, eius autem vitæ institutum accuratè audire, potuero alio narrante, discam vt eum conueniam; quòd si non didicero, non ibo vsque ad montem. Cùm hoc autem audiissem, & nemini quidquam dixissem, quieui vnum diem, alio autem occlusi cellam: & cùm me Deo & ipsam commendassem, profectus sum vsque ad Thebaidem. Cùm eò autem decem & octo dierum spatio peruenissem, partim quidem pedibus, partim verò nauigando in flumine: erat autem [62] tempus ascensus, in quo multi ægrotant, quod mihi quoque accidit. Cùm venissem autem, inueni clausum eius vestibulum: fratres enim posteriùs ædificarunt maximum vestibulum, quod capiebat viros circiter centum: quod claue claudentes, aperiebant Sabbato & Dominicà. Cum ergo didicissem caussam, propter quam erat clausum, silentium egi vsque ad Sabbatum. Et cùm venissem horà secundà, in congressione eum inueni assidentem in fenestrà, per quam videbatur consolari eos qui accedebant. Cùm me autem salutasset, dixit per interpretem, Cuiásnam es, & cur venisti? coniicio enim te esse ex conuentu Euagrij. Dixi autem me esse hospitem ex Galatià, & confessus sum me esse ex sodalitate Euagrij. Interim autem dum loqueremur, ingressus est præses regionis, Alypius nomine; ad quem accurrens, desiit mecum colloqui. Cùm ergo parum secessissem, dedi eis locum eminùs. Cùm essent autem collocuti diutiùs, tristitià sum affectus, & murmuraui aduersus [63] venerabilem senem, quòd me quidem contempsisset, illum autem honorasset: & ob id animo conturbatus, in animo habebam eo contempto recedere. Vocato autem interprete, Theodoro nomine, dicit ei: Vade, dic illi fratri, vt æquo animo ferat; iam dimitto præsidem, & eum alloquar. Visum est ergo mihi toleranter ferre, vt qui animaduertissem, eum esse spiritalem. Cùm exiisset autem præses, me accersito dicit mihi: Cur contra me fuisti indignatus? Quid inuenisti quod te iure offenderet, quòd illa animo reputasti quæ neque mihi adsunt, neque te decent? An nescis scriptum esse: Non opus habent sani medico, sed malè habentes? Te, quando volo, inuenio, & tu me: & si te nõ fuero consolatus, alij te consolantur fratres, & alij patres. Hic autem qui per mundana negotia erat deditus diabolo, & cùm breui temporis spatio respirasset, vt seruus qui aufugit à domino, accessit vt aliquam caperet vtilitatem. Absurdum ergo fuisset vt eo relicto tecum versarer, cùm tu assidue vaces saluti. Cùm eum ergo rogassem vt pro me oraret, exploratum habui eum esse virum spiritalem. Tunc vrbanè mecum iocans, cùm sinistram maxillam mihi sensim pulsasset, dicit: Multæ te manent afflictiones, & grauia bella passus es vt exires è solitudine, timoréque affectus es, & distulisti: pios autem prætextus & rationi consentaneos afferens dæmon, te suscitat. Tibi enim suggessit & patris tui desiderium, & fratris tui & sororis tuæ in vità monasticà institutionem. Ecce ergo bonum tibi affero nuntium: ambo salui sunt, mundo enim renuntiarunt, & pater tuus est adhuc victurus septem annos. Esto ergo forti & constanti animo in solitudine, nec eorum caussà velis abire in patriam. scriptum est enim: Nemo qui manum admouit aratrn, & est conuersus, est aptus regno cælorum. Ex his ergo verbis adiutus & satis roboratus, Deo egi gratias, cum intellexi, eos qui me agebant prætextus esse peractos. Deinde rursus mihi dicit, vrbanè mecum iocans: Vis fieri episcopus? Dixi autem: Nequaquam, sum enim. Is autem mihi dicit: Vbi? Dixi ego: In coquinis, in penu, in mensis, in doliis: ea diligenter inspicio, & si vinum acuerit, id segrego; bonum autem

Palladius ad Ioannem contendit.

Ioannes, ex quo conuentus sit, nouit.

Palladius mora impatiens, abitum parat.

Sistit eum Ioannes, eius tentationes diuinitus noscens.

Matth. 9. Mar. 10. Lucæ 5.

Maximè colloquendum cũ iis, quibus prodesse possumus.

Palladio parentum conditionem prædicit.

Lucæ 9.

Culinarius episcopus Palladius.

tem bibo: similiter ollam quoque diligenter inspicio, & si sal defuerit vel condimenti aliquid, eam condio, [illegible] eam comedo. Hic est meus episcopatus, mea vtique inspectio, me enim ad eum delegit gula. Ia verò dixit subridens: Mitte ridicula; futurũ est vt eligaris episcopus, & multum labores, & affligaris: si ergo fugis afflictiones, ne exeas è solitudine; in solitudine enim nemo te potest ordinare episcopum. Ego autẽ eius verborum sum oblitus: tribus enim pòst annis & splene & stomacho laboraui. Illinc autẽ à fratribus mistus sum Alexandriã, timẽs ne fierẽ hydropicus: ab Alexandriâ autem consuluerunt medici, vt aëris gratiâ irem in Palæstinã; habet enim, quod ad meam attinet temperaturam, subtilem aërem. A Palæstinâ autem veni in Bithyniam, & in eâ nescio quomodo, an humano studio, an potentiori voluntate, Deus scit, dignus habitus sum ordinatione, quæ meas vires superat, in eum casum incidens, quem Ioannes prædixerat. Et vndecim mensibus latens in cellâ tenebrosâ, recordatus sum illius beati qui mihi prædixit ea quæ passus sum.

Palladius episcopatum pranuncipatur Ioannes.

Palladius in Bithyniâ creatur episcopus.

Porrò autem hoc quoque mihi narrabat, tamquam profuturus ad hoc, vt per narrationem me deduceret ad patienter ferendam solitudinem: Quadraginta annos versor in hac cellâ; non vidi faciem feminæ, non vllum nummum: non vidi aliquem mandentem, non comedentem nec bibentem me vidit aliquis.

Ioannes 40 annis non feminã, non pecuniam vidit.

Cùm ergo ab eo recessissem, veni in solitudinem in loco consueto, hæc omnia narrans beatis patribus, qui pòst duos menses venerunt, & sunt cum eo collocuti, iiq; hæc nobis narrarunt. Cùm ad eum venissemus, læto vultu nos excepit & salutauit, se hilarem vnicuique ostendens. Rogabamus autem eum, vt statim pro nobis perageret orationem, est enim hic mos patribus qui sunt in Ægypto. Is autem nos interrogauit num inter nos esset clericus aliquis. Postquam autem omnes nõ esse diximus, nos omnes circumspiciens, agnouit eum qui erat occultus: erat autem vnus ex nobis qui dignus fuerat habitus diaconatu, cùm esset vnus frater eius rei conscius, cui etiam præcepit vt nemini diceret. Qui caussâ humilitatis & in talium patrum comparatione, vix se dignum censebat Christiani appellatione, tantùm abest vt alicuius dignitatis. Manu ergo eum ostendens, dicebat omnibus: Hic est diaconus. Cùm is autem assiduè negaret, & latere conaretur, è fenestrâ eius manum apprehensam osculatus est, & admonens eum hortatus est, dicens: Ne irritam facias gratiam Dei, fili; ne mẽtiaris donum Dei inficians. Mendacium enim alienum est à Christianis, & siue sit in re magnâ, siue in paruâ, non est tamen laudabile, cùm dicat Seruator: Mendacium est à malo. Is verò conuictus tacuit, accipiens paternam eius reprehensionem. Cùm preces autem cõpleuissemus, vnus frater ex nobis, quem iam tertiana febris vehemens tenebat, rogabat vt curaretur. Cùm autem dixisset frater, ei conferre afflictionem propter exiguam quæ ei inest fidem, tradẽs tamen oleum iussit eum inungi. Cùm is autẽ se vnxisset, quidquid intus habebat per os emisit, & à febre omnino liberatus, propriis pedibus recessit ad hospitium. Licebat autem videre hominem nonagenarium toto corpore ita afflictum, vt præ exercitatione ne barba quidẽ nata esset in facie. Nihil enim aliud comedebat quàm fructus, idque post

Diaconi manum osculatur Ioannes.

Ioan. 8.

Oleo curat febricitantem.

solis occasum in summâ senectute: cùm se priùs multùm exercuisset, & neque panem sumpsisset, neque aliquid ex iis quæ igni admota veniunt in vsum. Cum ipse autem nos iussisset sedere, Deo agimus gratias quòd eius frueremur congressione. Is autem cùm tamquam germanos suos filios longo tempore accepisset, ridenti vultu hæc nobis est locutus: Vndenam, ò filij, & ex quanam regione ad hominem abiectum & humilem accessistis? Postquam autem diximus patriam, & adiecimus: Pro vtilitate animarum nostrarum ad vos venimus ab Ierusalem, vt quod auditione acceperamus, id cerneremus oculis; sunt enim aures minùs fideles oculis: & auditionem quidem sæpè consequitur oblinio, rei autem visę non deletur memoria, sed menti quodammodò imprimitur historia. Ad nos ergo dixit beatus Ioannes: Et quid mirandum visuri, ò filij, charissimi tantum itineris & laboris tolerantes huc venistis, homines abiectos & humiles videre cupientes, qui nihil habent spectatu dignum nec admiratu? Vbique autem sunt admirandi & laude digni Dei Prophetæ & Apostoli, qui leguntur in ecclesiis, quos oportet imitari Valdè autem miror, inquit, vestrum studium, quemadmodum tot cõtemptis periculis, ad nos venistis propter vtilitatem, cùm nos præ socordiâ ne ex ipsâ quidem speluncâ velimus pregredi. Sed age nunc, inquit, etiamsi tes vestra sit laude digna, ne tamquam re aliquâ præclarè gestâ, vobis sufficere putetis: sed imitemini virtutes quas patres vestri persequuntur, Quod si etiam omnes possederitis, quod quidem est ratum, ne sic quidem vobis ipsis credideritis. Quidam enim qui sic cõfiderunt, & ad ipsum virtutum fastigium peruenerunt, tandem ex alto ceciderunt. Sed videte num preces vestræ se rectè habeant: num conturbata sit cordis vestri puritas: num mens vestra inter orandum sit occupata aliis negotiis: num aliqua alia mentem subiiens cogitatio; auertat ad aliquid aliud: num aliqua cogitatorum memoria animo exhibeat molestiam. Videte num mundo verè renuntiastis: num ingressi estis tamquam nostram speculantes libertatem: num ad vanam gloriam vestras virtutes venamini, vt ad ostentationem videamini hominibus nostra opera imitantes. Videte ne vobis facessat negotium animi perturbatio, ne honor & gloria & laus humana, ne rerum sacrarum curæ simulatio, aut amor proprius: ne putetis vos esse iustos: neque de iustitiâ gloriemini, ne propter virtutes efferamini: ne orantibus cognationis memoria animo insideat: ne memoria commiserationis aut alicuius alterius rei, neque ipsius vniuersi mundi [illegible]obia succurrat. Sin minùs; res efficitur vanitas, quando quis Dominum alloquens, deorsum impellitur ab iis quæ ex aduerso trahunt cogitationibus. Hæc autem mentis prolapsio vnicuique accidit, qui hunc mundum non omnino abnegauit, sed venatur vt ei placeat. Per multa enim quæ aggreditur, eius mentem diuidunt curæ corporeæ & terrestres: & dum deinceps disputat cum animi perturbationibus, non potest Deum videre. Sed nemo ipsam cognitionẽ debet accuratè & exactè contemplari, ne si fortè fuerit indignus tali possessione, & eius aliquàm partem fuerit consecutus, existimet se totum comprehendisse, & omnino labatur in interitum. Sed oportet semper moderatè & piè ad Deum accedere, quantum potest vnusquisq; mente progredi, & quantum possunt homi

Oculi auribus fideliores.

Exhortationes Ioannis.

Deo maximè vacandum.

hominés consequi. Oportet ergo mentem eorum
Psal. 45. qui Deum quærunt, otium agere ab alijs omnibus. Vacate enim & cognoscite, inquit, quòd ego sum Deus. Qui ergo Dei cognitionem ex parte est consecutus, vniuersam enim nemo potest accipere, consequitur quoque aliorum omnium cognitionem, & videt mysteria Dei illa ei ostendentis, & præuidet futura, & contemplatur reuelationes quales sancti, & efficit virtutes, & obtinet à Deo omnem petitionem. Alia quoq; multa dixit de exercitatione: & quòd oportet exspectare mortem tanquam vitam bonæ translationis, & non imbecillitatem intueri corpoream: & nec vel quibuslibet obuiis implere ventrem; Nam qui, inquit, fuerit satiatus, eadem capit consilia quæ ij qui viuunt in delicijs: sed tentare oportet per exercitationem etiam appetitionum parare impatibilitatem. Nec quærat aliquis ea quæ sunt parata, & animi relaxationem: sed nunc sit imbecillus afflictusque & oppressus, vt regni Dei latitudinis
Act. 14. possideat hereditatem. Oportet enim nos
Matth. 7. per multas afflictiones intrare in regnum Dei. Est enim, inquit, angusta porta, & arcta via quæ ducit ad vitam: & pauci sunt qui eam inueniant. &. Lata est via quæ ducit ad perditionẽ; & multi sunt qui ingrediuntur per eam. Et oportet, inquit, nos hîc contemnere, cum paulò post eamus ad vitam æternam. nec oportet aliquem efferri ob ea quæ rectè à se gesta sunt, sed semper esse humilem, & longiores persequi solitudines, quando senserit se efferri. Habitatio enim propinqua vicis, eos etiã qui erant perfecti sæpè offendit. Quod etiam
Psal. 54. psallit Dauid cui tale quid acciderat: Ecce elongaui fugiens, & habitaui in solitudine. Exspectabam eum qui saluum me facit a pusillanimitate & tempestate. Hoc autem accidit multis quoque ex nostris fratribus, & propter arrogantiam exciderunt à scopo.

Cap. 44. *Narratio abbatis* IOANNIS *de eo qui lapsus est.*

Ruff. lib. 2. cap. 1.

ERAT enim, inquit, quidam monachus, qui in propinquâ solitudine degebat in speluncâ, & omnem ostenderât exercitationem, & proprijs manibus panem sibi quærebat. Postquam autem permansit in orationibus, & profecit virtutibus, in seipso deinceps habuit fiduciam, fretus pulchro suæ vitæ instituto. Qui autem tentat, eum quoque, sicut Iob, expetijt ad tentandum: & ei vesperè præbet phantasiam formosæ mulieris errantis per solitudinem. Quæ cùm ostium inuenisset apertum, ingressa est speluncam; & procumbens ad viri genua, petiit vt sibi illic liceret quiescere, vtpote quòd nox eam apprehendisset. Ille autem cùm eius esset misertus, quod quidem non debuit, eam admisit in speluncam: & de errore illam est percontatus. Illa verò & narrauit, & blanda ac fallacia verba inspersit, & sermonem diu cum eo protraxit. Eum autem sensim nescio quomodo pelliciebat ad amorem: pluraque deinceps verba inter se conferunt, ridéntque ac subrident, eúmque ipsa multo sermone seduxit, & deinde contrectatione manus & genæ & ceruicis, & tandem exercitatorem redegit in seruitutem. Cùm autem ille internis versaretur cogitationibus, deinde vt qui iam rem haberet in manibus, reputans opportunitatem & voluptatis explendæ securitatem, cogitationi assensum, & tentat cum ea habere consuetudinem, vt qui iam euasisset insipiens & equus in feminas insaniens. Illa verò cùm repente magnâ voce exclamasset, euasit euanescens ex eius manibus non secùs ac vmbra aliqua. Risus autem in aëre auditur multorum dæmonum qui ipsum increpabant, & in fraudem induxerant, & magnâ voce ad ipsum clamabant:
Lucæ 41. Qui se exaltat, humiliabitur. Tu autem vsque ad cælos quidem es exaltatus, humiliatus verò es vsque ad abyssos. Exinde surgit mane nocturnum luctum attrahens: & cùm totum diem transegisset in lamentatione, suâ desperatâ salute, quod non debuit, in mundum reuersus est: Hoc est enim maligni studium, vt quando quempiam irriserit, eum redigat ad insipientiam, vt non possit deinceps surgere. Vnde ô filij, non est nobis conducibilis propinqua vicis habitatio, neque mulierum collocutio, vt ex quibus oriatur memoria, quæ non potest deleri, quam ex visu attrahimus & collocutione. Sed neque debemus animum despondere, & nos ipsos detrudere ad desperationem. Iam enim ij quoque qui non spem abiecerunt, non fuerunt priuati Dei misericordis clementiâ.

Ne qui sibi ipsi confidat cum proprijs virtutibus glorietur.

Spectrû mulieris admittitur in speluncam.

Blanditijs monachum decipit.

Irrident deceptum dæmones.

Ne quis desperet, sed pœnitentiã agat.

Cauat monachus mulierum collocutiones.

De FRATRE *qui ductus fuit pœnitentiâ eiusdem abbatis* IOANNIS *narratio.* Cap. 45.

Ruff. lib. 2 cap. 1.

ERat enim, inquit, alius adolescens in ciuitate, qui multa mala fecerat, & grauiter peccauerat. Qui Dei nutu, propter multa peccata compunctus, veniens ad sepulcra, priorem suam vitam defleuit, pronus cadens in faciem, & non audens vocem emittere, nec Deum nominare, neque supplicare, ipsâ quoque vitâ seipsum indignũ existimans. Et cùm ante mortem se inclusisset in sepulcris mortuorum, & suam vitam diceret, gemebat ex profundo cordis. Cùm iam autem ab eo tempore præteriisset hebdomada, noctu ei adsistuut dæmones, qui eius vitæ priùs damnum attulerant, clamantes & dicentes: Vbi est ille scelestus & profanus, qui libidinibus & lasciuijs exsatiatus, nunc nobis intempestiuus, temperans & honestus repentè apparuit: & quando non potest ampliùs, tunc vult esse Christianus, & probis cõpositísque moribus? Ecquidnam tibi boni amplius futurum exspectas, cùm sis nostris malis impletus? non hinc citò exurges? Non venies ad ea quæ sunt nobiscum consueta? te manent scorta & caupones. Non venies, & frueris cupidinibus, cùm sit cuncta alia tibi spes extincta? Velox ad te omnino veniet iudicium, qui sic teipsum perimis: Et cur miser festinas ad supplicium? cur autem contendis tibi pœnas citiùs infligere? Multáque alia dicentes: Noster es, in nostrum ordinem es relatus, exercuisti omnem iniquitatem. Tu es nobis omnibus obnoxius, & audes fugere? non assentieris? non respondebis? non simul egredieris? Postquam autem ille constans in fletibus ne aures quidem eis præbebat, & nec verbum respondebat eum diu vrgentibus dæmonibus: postquam, inquam, nihil effecerunt, eadem sæpe illi dicentes, acceperunt eum mali & turpes dæmones, & totum eius corpus malè mulctarunt, eum grauiter flagris cædentes: & cùm eum grauiter torsissent, abierunt eo relicto semimortuo. Ille autem nihilo seciùs immobilis iacebat vbi eum reliquerunt, rursus gemens postquam animum collegerat. Cùm autem eius necessarij eum inuestigassent & inuenissent, & caussam eius quod ipsius corpori acciderat, didicis-

Adolescens pœnitens includit se sepulcro.

Dæmones insultant pœnitenti.

Constans perstat in pœnitentiâ.

A dæmonibus verberatur

didicisset, rogabant eum vt domum rediret: is autem cùm vim ei sæpe attulissent, restitit. Rursus autem sequenti nocte eum iisdem de caussis peius quàm priùs affecerunt dæmones: & ne sic quidem eius consanguinei ei persuadent vt emigret, dicens satius esse mori quàm viuere in talibus vitæ maculis. Tertia nox propemodum fecit vt excederet ab hominibus, cùm crudelibus tormentis in eum inuasissent dæmones, & cùm vexassent vsque ad extremum spiritum. Postquam autem viderunt eum non concessisse, recesserunt homine relicto exanimi. recedentes itaque exclamarunt, dicentes. Vicisti, vicisti, vicisti. Neque ei ampliùs aliquid mali occurrit; sed in purissimo sepulchro purè habitauit dum vixit, puram exercens virtutem. Is Deo quoque fuit pretiosus, & virtutibus, miraculorum effectionibus; adeò vt & multos in admirationem induxerit, & ad zelum adduxerit & æmulationem honestorum institutorum. Hinc factum est vt multi quoque ex iis qui de se valdè desperauerant, bonas actiones aggressi sint, & se rectè gesserint, eisque factum est id quod dicit Scriptura: Omnis qui seipsum humiliat, exaltabitur. Præcipuè ergo, ô filij, exerceamus humilitatem, quæ est fundamentum primum omnium virtutum. Nobis autem multùm quoq; confert solitudo longior & remotior.

Resistite diabolo, & fugiet à vobis.

Lucæ 14. Humilitas omnium virtutum fundamentum.

Cap. 46.

Alia narratio abbatis IOANNIS, *de eo qui lapsus, ductus est pœnitentiâ.*

Ruff lib. 2. cap. 1.

FVit enim alius quoque monachus qui vlteriorem occuparat solitudinem, & multis annis se rectè & ex virtute gesserat. Qui cùm esset deinceps senio affectus, tentabatur à dæmonum insidiis. silentium enim valdè amplectebatur exercitator: & in orationibus & hymnis & multis contemplationibus diem transigebat; & visiones quasdam videbat, partim quidem vigilans, partim verò etiam in somnis: & somni propemodum expers tenebatur à vitâ incorporeâ: non terram plantans, neque victus vllam curam gerens, neque in plantis quærens quod egenti præberet corpori. Sed neque autem aucupium, neque vllum animal persequebatur, sed fiduciâ plenus, ex quo ex regione habitabili illuc migrarat, nullam habebat rationem vt ei permaneret corpus nutritum, sed omnium oblitus, se perfectò sustinebat in Deum desiderio, exspectans vocationem, & ex hoc mundo migrationem: & vt plurimùm quidem alebatur delectatione eorum quæ non cernuntur & sperantur, & neque diuturnitate ei corpus liquebatur, neque mœrebat tristisque erat anima: sed in quodam honesto ac venerando statu bonum habebat habitum. Verùm enimuerò Deus eum honorans, post prolixum temporis interuallum, dabat ei super mensam panem duorum vel trium dierum, vt & videretur, & esset, & eo vteretur. & ingrediens in speluncam, quando sentiebat corpus indigere, inueniebat nutrimentum. Et cùm adorasset & cibum sumpsisset, hymnis rursus fruebatur, perseuerans in precibus & contemplatione, in dies germinans, & se tradens præsenti virtuti & futuræ spei, semper magis magisque progrediens, & ferè iam de meliori suâ sorte confidebat, tamquam iam eam haberet in manibus: quod etiam fuit ei caussa lapsus, cùm propemodum exciderit per eam quæ ipsum posteà inuasit tentationem. Quid enim non dicimus eius eum qui prope fuit casum? Postquam enim ad hanc processit cogitationem, paulatim imprudens euadeuenit, vt existimaret se esse pluris quàm alios, & iam maius quid possidere quàm alij homines: & cùm talis esset, iam deinceps in seipso habuit fiduciam. Ei ergo gignitur haud ita diu pòst primùm parua quædam animi remissio, vt ne videretur quidem esse remissio. Deinde oritur maior negligentia, quæ deinde eousque progressa est vt sentiretur: nam & ex somno tardiùs surgebat ad hymnos, & erant preces paulo otiosiores, nec hymnus adeò prolixus, & dicit ei anima se velle requiescere, & mens ei annuit: & fluctuabant & vagabantur ei cogitationes, & iam occultè aliquid absurdi meditabatur: sed prior assuefactio adhuc exercitatorem quodammodò abducebat, veluti quidam motus ex priori illâ incitatione: & eum interim conseruabat. Et aliquando post solitas preces ingressus vesperè, inuenit panem super mensam, qui ei suppeditabatur diuinitus, & se refecit. Quo tempore nec illas execrabiles abiecit cogitationes, neque reputauit animam lædi à contemptione, neque conuersus est ad quærendam mali curationem; sed parum doxit parum abesse quominùs excideret ab iis quæ decet facere. Amor itaque cupiditatis eum raptum cogitatione in regionem abduxit habitabilem. Cùm se tamen interim cohibuisset in diem sequentem, ad consuetam conuersus exercitationem, cùm orasset & hymnos dixisset, ingressus speluncam, inuenit quidem panem sibi appositum, sed non tam diligenter confectum nec tam purum, sed sordidum & inquinatum. Qui etsi esset id admiratus, & tristitiâ affectus, sumpsit tamen, & se refecit. Successit tertia nox, & triplex malum addidit. Etenim mens eius citò irrupit in cogitationes. Ita autem erat ei affecta memoria, vt videretur vnà cum eo adesse femina & simul accumbere, & eam rem habebat in oculis, & eam veluti facere perseuerabat. Egressus tamen est tertio quoque die ad opus, & preces, & hymnos, sed non habens ampliùs mundas cogitationes, sed frequenter conuersus, in altum tollebat oculos, eos huc & illuc torquens: eius enim pulchrum opus interrumpebant memoriæ cupiditatum. Vesperè ergo reuersus pane indigens, illum quidem inuenit in mensâ, veluti corrosum à muribus aut canibus, & foris siccas quasdam reliquias. Tunc ingemiscit quidem & lacrymatur: sed non quantum satis esset ad coërcendam nequitiam. Nutritúsque non quantum volebat, se parabat ad quietem. Eum autem acerbatim inuaserunt cogitationes, eum vndique circumdantes: & ejus mentem oppugnant, & & captiuum statim in mundum abducunt. Surgens autem iuit versus regionem quæ habitatur, ingrediens noctu per solitudinem. Cùm autem dies eum apprehendisset, & quæ habitatur regio adhuc procul abesset, & eum æstus affligeret, defessus est. Vndiquaque autem in orbem considerans circumspicit, an alicubi appareret monasterium, in quod ingressus requiesceret. quod etiam accidit, eum excipientibus quibusdam piis & fidelibus fratribus, qui cùm eum tamquam patrem germanum aspexissent, vultum eius & pedes lauerunt: & cùm orassent, mensam apposuerunt, & rogarunt vt quæ erant apposita sumeret cum charitate. Postquam autem se refecit, postularunt fratres vt verbum salutis

Senex exercitator omnibus se vitæ commodis priuat.

Donatur quotidiano pane diuinitus.

Quantum homini alioquin sanctissimo adferat elatio detrimentum.

Priuatur pane cælesti, qui desinit Deo famulari.

stem ab eo acciperent, & quanâ ratione possent superare turpes cogitationes. Is autem ipsos tanquam pater filio admonens hortabatur vt essent fortes & constantes in laboribus, vt qui essēt paulo post in summâ quiete collocādi. Multa quoque alia cum eis disserens de exercitatione, eos valde iuuit. Cùm autem cessasset ab admonitione & paucum percollegisset, considerabat quemadmodum alios admonens se non admonebat neque corrigebat & se esse victum intelligens, cursu rursus redijt in solitudinem, seipsum deflens, & dicens: Nisi quia Dominus mihi opem tulit, propemodum in inferno habitauit anima mea, propemodum in omne malum sum redactus, propemodum me in terra consumpserunt. Et in eo factum est quod dictum est, Frater qui à fratre adiuuatur, est tanquam vrbs munita & excelsa, & tanquam murus qui non potest corruere. Quamquam abhinc toto vitæ tempore luxit perpetuo, mulctatus mensâ quæ ei dabatur diuinitus, & panem suum quærens cum labore. Nam cùm se in speluncâ inclusisset, & sibi saccum & cinerē substrauisset, non priùs è terra surrexit, nec cessauit flere, quàm vocem Angeli audiisset ei dicentem in somnis: Accepit Dominus tuam pœnitentiam, & tui est misertus, deinceps autem vide ne decipiaris. Ad te enim venient fratres quos admonuisti, & afferent ad te benedictiones: quas cùm acceperis, vescê is cum ipsis, & perpetuò Deo ages gratias.

Psal. 93.

Prou. 18.

Pœnitentia lapsi Deo accepta ab ... ... mens.

Hæc ergo vobis narraui, ô filij, vt humilitatem exerceatis, seu in paruis, seu in magnis esse videamini. Hoc est enim primum præceptum, Seruatoris, qui dicit: Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cælorum. Et ne decipiamini à dæmonibus, qui vobis visa & phantasias excitant: sed si quis ad vos venerit, aut frater, aut amicus, aut mulier, aut pater, aut magister, aut mater, aut soror, primùm extendite manus ad orationem; & si sit phantasma, fugiet à vobis. Et si vos decipiant dæmones aut homines, vobis assentantes & laudantes, ne eis pareatis: nec mente efferamini: nam me quoque sæpe noctu sic deceperunt dæmones, & neque me sinebant orare, nec quiescere, & quasdam mihi phantasias præbentes totâ nocte, & manè illudentes humi procumbebant, dicētes: Cōdona nobis, abba, quòd tibi labores præbeamus totâ nocte. Ego autem dicebam: Discedite à me omnes qui operamini iniquitatem, ne tentetis seruum Domini. Quare vos quoque, ô filij, quietem persequamini, vos semper exercentes ad contemplationem, vt putam possideatis mentem, Deum rogantes. Nam ille quoque est bonus exercitator, qui assiduè in mundo exercetur, & in honestis occupatur actionibus: qui humanitatem ostendit & clementiam, hospitalitatémque & charitatem, & facit eleemosynas, & benè facit aduenientibus, & opem fert laborantibus, & permanet citra vllam offensionem. Est quidem hic quoque valdè bonus: versatur enim in actione, & præcepta exequitur; sed in rebus terrenis occupatur. His quidem certè præstantior est & maior qui versatur in contemplatione, qui à rebus agendis transfert ad intelligentiam, eas res aliis relinquens prouidendas: ipse autem & seipso abnegato & sui oblitus, scrutatur cælestia, à Deo omnium solutus & expeditus assistens, à nullà autem aliâ curâ retrò auulsus. Qui est enim

Matth. 6.

... phantasias ... ad ... ...

Psal. 6.

Quæ vita melior, actiua an contemplatiua.

huiusmodi, vnà cum Deo degit, vel cum Deo versatur, assiduis hymnis Deum semper celebrās. Noui enim ego hominem in solitudine qui decem annos cibi terreni nihil gustauit, sed ei Angelus tertio quoque die cælestem cibum ad eum afferebat, & ei in os inijciebat, idque erat ei instar cibi & potus. Scio quoque ad hunc hominem in phantasia venisse dæmones ostendentes angelicos exercitus, & currus ignis, & multos satellites, tanquam alicuius regis venientis, & ei dicentes: In omnibus te rectè & ex virtute gessisti, ô homo: de cetero me adora, & tanquam Eliam te assumam. Dicebat autem apud se monachus: Adoro quotidie Regem meum & Seruatorem; & si hic esset ille, non hoc à me peteret. Postquam autem ei dixit quod habebat in animo: Dominum meum & Regem habeo Deum, quem semper adoro, tu autem non es rex meus, ille protinus euanuit.* Hæc autem tanquam de alio disserens, instituta vitæ suæ, & res gestas volebat celare. Qui autem vnà cum eo erant patres, cum dicebant hæc vidisse. Hæc & alia multa nobis narrans beatus Ioannes, & tres dies ad nonam vsque disserens, nostras curauit animas. Cùm autem dedisset nobis benedictiones, iussit ire in pace, nobis quoque dicta quadam prophetiā: Hodie, aiebat, venerunt Alexandriam epinicia maxime pij Theodosij propter de medio sublatum tyrannum Eugenium & oportet Imperatorem mori morte propria quod quidem reuerà ita fieri contigit. Licebat autem cernere multitudinem eorum qui cum ipso erant monachorum in ecclesiâ, velut quosdam iustorum choros, lucidis vestibus indutos, & hymnis assiduis Deum glorificantes. Postquam autem nos quoque alios patres vidimus, venerunt fratres nobis annunciantes, consummatum esse beatum Ioannem modo quodam admirabili: nam cùm iussisset, vt tres dies neminem sinerent ad se venire, genibus flexis ad orationem consummatus est, ad Deum veniens, cui gloria in sæcula.

Cibo cælesti à ... ... Ioannes pastus.

Dæmones in specie sanctorum Angelorum Ioanni se exhibent.

Prædicit Ioannes Theodosij Imperatoris victoriam.

Moritur genibus flexis.

* De Poemanie.

IS quoque ... Christi ... Pœmanie, quæ ad eum ... accesserat, non est ... collocutus, significauit autem ei quædam arcana. ... autem ... dicens ... dens à Thebaide, ne deflecta... Al... quandoquidem futurum erit, vt cadas ... nes. Ea autem magni Ioannis prædictione vel nihili ducens, vel eius ... deflexit ... driam, vt videret ciuitatem ... autem ... per vrbem Niciæ, ad eam accessit ... naues qui ... cendi gratiâ. Egressi autem famuli ex quadam insolentiâ cum illius loci habitat... & profligatis hominibus, manus ... qui quidem vnius quidem ... fecerunt, alium autem occiderunt: ... autem sanctissimum episcopum, ... ignorantes processerunt: & illam ipsam ... & maledictis impetierunt, & reliquos ... seruos sauciarunt.

cap. 47.

Pœmanie læsa non prætermissa.

Vita abbatis ** Ammonæ, & eorum qui cum ipso erant.

VIdimus autem alium quoque virum Thebaide, nomine Ammonam, patrem ter mille monachorum; quos etiam nominabat Tabennesiotas, qui habebant magnum vitæ agendæ

cap. 48.

Ruff. lib. 2. cap. 3.

Ammonas pater 3000 monachorum.

inſtitutum, vt qui & ouillas penes ſe ferrent, & vultu tecto comederent, & ſe deorſum inclinantes, ne quis eos aſpiceret, & tantum exercerent ſilentium, vt viderentur eſſe in ſolitudine, vnoquoque occultè peragente ſuum vitæ inſtitutum; ſolùm autem ſpecie quadam in menſa ſederent, conantes ſe inuicem latere. Aliqui enim his ſemel vel bis manum ori admouebant, tangentes panem vel oleum, vel aliquid ex iis quæ erant appoſita, & cùm de vnoquoque obſonio ſemel guſtaſſent, contenti erant hoc alimento: alij autem panem ſenſim mandentes, alia autem accipientes citra ſimulationem ſic perſeuerabant: alij autem ius tantum ter guſtabant, a reliquis autem abſtinebant. Quæ cùm vt erat conſentaneum, eſſem admiratus, non prætermiſi eam quæ ex eis capitur, vtilitatem.

Apud Tabennitas ſilentium tempore refectionis.

Varia ſobrietas.

Cap. 49.

De abbate [65] Bes.

Ruff. lib. 2. cap. 4.

Bes totus manſuetus.

VIdimus autē aliū quoque ſenē, qui lenitate ſuperabat omnes homines, nomine abbatē Be: de quo aſſirmabant fratres qui apud ipſum verſabantur, eum nunquam iraſſe, numquam de aliquo menitum eſſe, neque aliquo verbo increpaſſe, neque iratum fuiſſe, erat enim eius vita valdè quieta, & mores manſueti, vt qui ſtatum haberet angelicum: erat autem valdè quoque humilis, & ſeipſum vilipendens. Cùm nos autem multum rogaremus, vt adhortatorium nobis ſermonem diceret, vix in animum induxit, vt nobis pauca diſſereret de manſuetudine. Is, cùm hippotamus aliquando vaſtaret vicinam regionem, ſtans propter fluuium rogatus ab agricolis, viſa beluā ingentis magnitudinis, ei præcepit, dicens: Denuntio tibi in nomine Ieſu Chriſti, ne ampliùs vaſtes hanc regionem. Illa autem tamquam ab Angelo loco pulſa, omnino euanuit. Sic etiam aliquando abegit crocodilum.

Belua graſſanti imperat.

Cap. 50. Ruff. l. 2. c. 6.

De abbate [66] Theona.

VIdimus etiam alium non procul à ciuitate in ſolitudine, nomine Theona, virum ſanctum, in domunculâ ſeorſum incluſum, qui tempore triginta annorum ſilentium exercuerat. Is cùm plurimas virtutes perageret, habebatur ab eis pro prophetâ. Exibat enim ad ipſum multitudo ægrotantium, quibus manus imponens per feneſtram, dimittebat eos abire ſaluos. Licebat enim videre ipſum habentem vultum Angeli, lætis oculis, & totum plenum maximâ gratia. Is, cùm non multo antè tempore latrones eum noctu inuaſiſſent, exiſtimantes ſe multum auri apud eum inuenturos, & vellent eum occidere, precatus eſt, & manſerunt immobiles ad portas eius vſque ad matutinum. Cùm turbæ autem manè ad eum acceſſiſſent, & eos igni mandare in animo haberent, vnum ſolùm verbum ad eos eſt locutus: Sinite eos abire ſanos; ſin minùs à me fugiet gratia curationum. Ij verò ipſum audierunt: non audebant enim contra eum dicere, & protinus abiêre latrones ad ea quæ erant circumcircà monaſteria, mutati moribus, & de iis quæ fecerant ducti pœnitentiâ. Erat autem vir eruditus in triplici gratiâ ſermonum, in ſcriptis Romanis, Græcis, & Ægyptiacis, ſicut à multis & ab illo ipſo audiuimus. Cùm enim nos agnouiſſet eſſe hoſpites, ſcribens in tabella, Deo propter nos egit gratias. Comedebat autem ſemina non cocta. Noctu autem, vt aiunt, egrediebatur è cellâ, & con-

Silentium 30. annis à Theona obſeruatum.

Morbidos curat.

Orationibus à latrones redduntur immobiles.

Theon doctus in genere linguarum diuerſo.

Adaquat feras.

gregabatur cum feris; & eas potabat ex eâ quam habebat aqua. Erat enim videre veſtigia bubalorum, & onagrorum, & quarumdam caprearum, circa eius monaſterium, quibus ſemper delectabatur.

Cap. 51.

De abbate [67] Elia.

Ruff. cap. 12.

Elias 70 annis vixit in ſolitudine.

VIdimus autem alium quoque ſenem in ſolitudine Antinoi, quæ eſt metropolis Thebaidis, Eliam nomine, qui natus erat centum & decem annos. Super eum dicebant ſpiritum Eliæ prophetæ requieuiſſe: erat enim valdè celebratus, vt qui in terribili illa ſolitudine egiſſet ſeptuaginta annos. Non poteſt autem oratio pro dignitate narrare aſperam illam ſolitudinem, quæ eſt in monte in quo ille ſedebat, numquam deſcendens in eam quæ habitatur, regionem. Eſt enim quædam ſemita eorum qui ad ipſum accedunt eiuſmodi, vt vix poſſint inſiſtere veſtigiis ij qui accedunt. Erat autem ſedens ſub quadam petrâ in ſpeluncâ, adeò vt ipſum quoque videre eſſet formidabile. Tremebat autem iam totus, vt quem ſenectus opprimeret. Multa autem ſigna quotidie peragebat, nec ceſſabat mederi ægrotantibus. Dicebant autem qui apud ipſum erant patres, neminem meminiſſe eius aſcenſus in montem. Comedebat autem in ſenectute tres vncias panis, & tres oleas veſpere. In iuuentute autem ſemper ſemel comedebat in hebdomadâ.

Elias ſignis & medicinis clarus.

Ieiunium mirabile.

Cap. 52.

Vita abbatis [68] Apollo.

Ruff. l. 2. 7.

Iſaiæ. 19.

VIdimus autem alium quoque virum ſanctum in Thebaide, in finibus Hermupolis: in quam Seruator venit cum ſanctâ Maria & Ioſeph, implens prophetiam Iſaiæ, quæ dicit: Ecce Dominus ſedet ſuper nubem leuem, & veniet in Ægyptum; & quatientur manufacta Ægypti a facie eius, & cadent in terram. Vidimus enim illic quoque templum, in quo, ingreſſo vrbem Seruatore, ceciderunt omnia ſimulacra in faciem ſuper terram. Vidimus autem illic in ſolitudine virum, Apollo nomine, qui monaſteria habebat ſuper montem. Erat enim pater monachorum circiter quingentorum, qui erat valde clarus & celebratus in Thebaide; erántque eius magna opera, & magnas virtutes per eum faciebat Dominus, & plurima ſigna & admirabilia per eum efficiebantur. His enim cùm à pueritiâ multam oſtendiſſet exercitationem, in perfectâ ætate talem eſt conſecutus gratiam. Cùm enim eſſet octogenarius ſibi magnum congregauit monaſterium virorum perfectorum, qui poterant omnes ferè ſigna efficere. Is cùm quindecim annos natus à mundo ſeceſſiſſet, & quadraginta annos in ſolitudine tranſegiſſet, & in eâ omnem virtutem exercuiſſet: viſus eſt poſtea audire Dei vocem, dicentis ei: Apollo, Apollo, per te ſapientiam ſapientum in Ægypto, & prudentiam ſtultarum gentium abolebo. Perdes autem mihi cum eis etiam ſapientes Babylonis: & de medio tolles omnem cultum dæmoniacum; & nunc vade in eam quæ habitatur regionem: generabis enim mihi populum peculiarem, æmulatorem bonorum operum. Is autem reſpondens, dixit; Aufer à me, Domine, arrogantiam: ne fortè elatus ſupra fraternitatem, mulcter omni bono opere. Ei autem rurſus dixit vox diuina, Mitte manum tuam, & deinde pones eam, & inſudies in arenâ. Is autē cùm ſtatim manū miſiſſet

Ægypti ad ingreſſum Seruatoris corruunt.

Apollonius pater 500. monachorū.

Quindecim annos natus eremum petit.

Tit. 2.

Orans exauditur pro vigilantia à ſpiritu ſe auſerendo.

nisset super collum, apprehendit paruũ Æthiopem. & cum infodit in arenâ clamantem & dicentem: Ego sum dæmon superbiæ. Et rursus facta est vox ad eum, dicens: Vade, quoniam quod à Deo petieris, accipies. Is autem cùm primum hoc audisset, profectus est in eam quæ habitatur regionem, tempore Iuliani tyranni: & tunc venit in propinquam solitudinem. Cùm quamdam autem paruam occupasset speluncam, manebat subter montem. Eius autem opus erat, toto diurno spatio preces edere; noctu quidem centies, interdum autem toties, flexis genibus. Eius autem alimentum tunc quoque sicut priùs, admirabili & præter opinionem ratione à Deo suppeditabatur. Ei enim in solitudine per Angelum afferebatur nutrimentum. Eius autem indumentum erat lebiton, & paruum linteum in eius capite. Hæc enim ei manebant in solitudine, nec veterascebant. Erat autem in solitudine propinquâ terræ quæ habitatur, faciens signa & virtutes admirabiles in virtute Spiritus: quas propter miraculi insignem magnitudinẽ nemo potest omnes dicere, sicut audiuimus à senibus qui cum eo versabantur, qui ipsi quoque erant viri perfecti, & præerant multis fratribus. Fuit itaque protinus clarus ac celebratus, tamquam nouus aliquis propheta vel Apostolus, qui venisset nostro sæculo: & cùm magna fama de eo sparsa esset, omnes qui circumcircà habitabant monachi, semper ad eum veniebant, & tamquam patri germano, dona suas offerebant animas. Is autem alios quidem inuitabatur ad contemplationem: alios verò instruebat, vt persequerentur virtutem, quæ versatur in actione; primùm ostendens opere ea, quæ ipsos facere admonebat sermone. Sæpè enim eis ostendens exercitationẽ, Dominica solùm cũ eis versabatur: ipse quidem non ampliùs sumens, quam olera quæ sua sponte nascuntur in terrà; non panem interim vel legumen, non ex fructibus arborum aliquid comedens, nec quæcumque igni admota veniũt in vsus hominum. Cùm autem tempore Iuliani aliquando audisset, fratrem in exercitu captum vinctum teneri in custodiâ, accessit ad eum cum fraternitate, rogans eum & admonens, vt esset fortis & constans in laboribus, & despiceret pericula sibi imminentia. Dicit enim esse sibi tempus certaminum, vt tunc quoque mens eius probetur insultu tentationum. Postquam autem his verbis eius animum confirmauit, adueniens tribunus, qui quodam sceleris ferebatur impetu, cùm quidam ei de ipsis significasset, clausis portis custodiæ, & ipsum & omnes qui cum eo erant, monachos inclusit, tamquam futuros aptos ad militiam, & cùm eis quot satis essent custodes constituisset, domum redit, nec auditione quidem ab eis rogari sustinens. Mediâ autem nocte, lampadem ferens Angelus apparet custodibus, lumine illustrans omnes qui erant in carcere, adeò vt præ stupore hiantes starent custodes. Qui cùm surrexissent, eos rogarunt vt omnes abirent, eis apertis ianuis: fatebantur enim, esse satius pro iis mori, quam quæ ad eos diuinitus venisset libertatem, qui citra rationem detinebantur despicere. Tribunus itaque cum magistratibus manè veniens in custodiam, contendebat vt viri egrederentur è ciuitate: dicebat enim, domum suam cecidisse terræ motu, & è suis seruis optimos oppressisse. Ij autem postquam audierunt, Deo gratias agentes, abierunt in solitudinem: erántque

Dæmon superbiæ. — *Quod opus fuerit Apollonio con...* — *Vestimenta eius non veterascunt.* — *Die Dominica, cibum gra... suos ad ... conuocat.* — *Tribunus monachos ad militiam cogit: carcere includit.* — *Angelus custodibus apparet.* — *Tribuni domus terræ motu concidit.*

omnes simul, vt dicit Apostolus, habentes cor vnum & vnam animam. Docebat autem quomodo ornari virtutibus, & machinas diaboli in cogitationibus in principio prorsus propulsare. Contrito enim capite serpentis, totum corpus est mortuum. Iubet enim Deus, vt obseruemus caput serpentis: id autem est, ne in principio admittamus malas & turpes cogitationes, non solùm vt obscœnas animi nostri phantasias deleamus: conari autem nos inuicem superare virtutibus: & ne quis in his laudibus altero videatur inferior. Hoc autem, inquit, sit vobis argumentum, profectus virtutum, quando fueritis vacui affectionibus & appetitionibus: hæc enim sunt Christi donorum principium. Quando autem à Deo habuerit aliquis ostensionem miraculorum, ne nimiùm intumescat, nec efferatur cogitatione, tamquam sit iam magis honoratus quàm alij, neque vt ostentans quod talem gratiam acceperit, sin minùs, seipsum decipit mẽte captus, & gratiâ mulctabitur. Habuit ergo hanc magnam doctrinam in sermonibus, quam nos quoque sæpè postea ab ipso audiuimus: in operibus autem, efficiebat maiora, omnis enim petitio ei statim dabatur à Deo. Quinetiam videbat quasdam reuelationes: vidit enim suum fratrem natu maximum, qui ipse quoque fuerat consummatus in solitudine, & ipso pulchro vitæ instituto eum superauerat, cum quo ipse quoque longo tempore vixit in solitudine. Videbatur ergo eum videre sedentem in eodem throno cum Apostolis, cùm ei reliquisset suarum virtutum hereditatem: & sic pro ipso intercedebat, Deum rogans, vt esset velox eius translatio. Visus est autem ei dixisse Seruator, oportere eum adhuc paruo tempore esse in terrâ ad multorum perfectionem, donec multi fiant eius virtutis æmulatores. Magnus enim monachorum populus credetur eius fidei, & pius exercitus, vt gloriam dignam laboribus consequatur à potentiore. Hæc vidit, quæ etiam euenerunt: nam cùm multi vndique ex auditione ad eum conuenissent monachi, & per eius doctrinam & conuersationem plurimi omnino mundo renunciassent, facta est fratrum cohabitatio, cùm ad quingenti fratres simul apud ipsum communem vitam haberent, & vnam mensam, tota veste candidati: & in eis impleta est Scriptura, quæ dicit: Lætare desertum sitiens, erumpe & clama quæ non parturis; quoniam multi sunt filij desertæ, magis quàm virum habentis. Nam impletum quidem est hoc eloquium propheticum ex Ecclesiâ quæ congregata est ex gentibus: perfectum est autem in hac etiam Ægyptiaca solitudine, quæ plures filios Deo exhibet, quàm terra quæ est habitata. Vbi enim sunt in vrbibus tot greges eorum qui salui fiunt, quot Deo exhibent quæ sunt in Ægypto solitudines? Quot sunt enim hic populi, tot sunt illic in desertis monachi. Ac mihi videtur dictum Apostoli, etiam in ipsis esse impletum: Vbi enim abundauit peccatum, superabundauit & gratia. Abundauit enim in Ægypto multus & impius idolorũ cultus, adeò vt in nullâ gente magis: canes enim & simias, & quædam colebant alia, & allia, & cœpe; & ex vilibus oleribus multa deos existimabant, vt ipsum sanctum patrẽ hæc narrantem audiuimus, & reddentem caussam prioris ignorationis. Nam bouem quidem, aiebat, in deos referebant gentes quæ priùs apud nos habitabant, quoniam per ipsum exercentes

Act. 4. — *Assiduè malas ... cogitationes contemnendas.* — *Reuelationes factæ sancto Apollonio.* — *Apollo pater quingentorum fratrum.* — *Isaiæ. 54.* — *Cur Deus tot monachos in Ægypto suscitauit.* — *Rom. 5.*

agriculturam, victum sibi parabant: aquam autem Nili, quoniam irrigat omnes agros: terram quoque colebant, vt quæ esset aliis omnibus regionibus fertilior. Reliquas autem abominationes, canes & simias, & reliquam omnem animantium & olerum colebant turpitudinem, quatenus eorum visus fuit eis occasio salutis, qui tempore Pharaonis homines occupatos tenuit, quando ille Israëlem persequens, submersus est. Vnusquisque enim id, in quo fuit occupatus, cùm Pharaonem non esset secutus, hoc in deos retulit, dicens: Hic fuit mihi deus hodie, per quod effectum est, vt non perirem vna cum Pharaone. Hæc quidem sermonibus habuit sanctus Apollo.

Vnde in Ægypto tam multi dy.

Ante sermones autem scribendum est quæ possedit in operibus. Fuerunt enim aliquando gentiles prope accolentes in locis omnibus: & decem pagi, & qui erant ei propinquiores, magis colebant dæmones. Erat autem templum maximum in vno vico, & simulacrum maximè insigne: lignea autem erat hæc statua. Pompam autem ducebant, eam per vicos circumferentes sacerdotes, qui bacchabantur cum multitudine, veluti pro aquâ fluuiatili celebrantes mysteria. Accidit autem vt illo tempore illic adesset Apollo cum paucis quibusdam fratribus: postquam autem vidit multitudinem repente dæmoniacè furentem per regionem, flexis Seruatori genibus, fecit omnes gentiles repente immobiles. Cùm autem nô possent ex illo loco progredi, alius alium trudentes, & æstu toto die torrerentur, ignorantes vnde hoc eis euenisset, sacerdotes eorum dixerunt esse quemdam Christianum habitantem in eorum finibus sub solitudine, qui hæc faceret, dicentes de Apollo; & oportere ei supplicare: sin minus, fore vt veniant in periculum. Postquam autem qui procul habitabant, auditis clamoribus & lamentationibus, accesserunt, & eos rogarunt: Quidnam est, dicentes, quod vobis repente accidit? quo pacto hoc factum est? Illi autem dixerunt se nescire, nisi quòd virum habebant suspectum, dicentes oportere illum placare. Alij verò testabantur se eum vidisse accedentem: & sic rogatunt eos, vt eis citò daretur auxilium: adductis bobus conati sunt mouere simulacrum; id autem manebat tamquam immobile cum ipsis sacerdotibus. Cùm nullam ergo euadendi rationem inuenissent, miserunt per accolas legationem ad Apollo, vt illinc liberati ab errore recederent. His autem Apollo significatis, celerrimè descendit homo Dei: & cùm orasset, omnes soluit à vinculo. Hi autem omnes vno animo ad ipsum processerunt, vniuersorum Seruatori credentes, & Deo qui facit admirabilia, idolo protinus igni mandato. Quos omnes catechesi institutos adiecit Ecclesiis. Multi autem ex his in hodiernum vsque diem degunt in monasteriis. Huius autem rei fama peruasit in omnes partes, & multi crediderunt in Dominum, adeò vt nullus ampliùs gentilis nominetur in eius finibus.

Gentiles Apollo oratione redduntur immobiles.

Imbecillitas idolorum.

Apollo Gentiles ad fidē adducit.

Non multo pòst autem tempore, duo pagi inter se bellum incipiunt committere, pro agris decertantes. Postquam autem est Apollo renuntiatum, statim ad eos descendit, inter eos pacem conciliaturus. Qui erant autem ex parte aduersâ non parebant, sed contrà dicebant, fieti vno latronum principe, vt viro ad bellum præstantissimo. Cùm eum ergo Apollo vidisset contrà dicentem, dixit ei: Si parueris, ô amice, rogabo Dominum meum, vt tua peccata remittantur. Is autem vbi hoc audiuit, non cunctatus, abiectis armis, eius genibus aduolutus supplicauit: & pace facta cius intercessione, suos remisit ad propria. Cùm ij autem pacem egissent, & abiissent, insignis eorum propugnator, Apollo de cetero sequebatur, promissum apertè exigens. Quem cum assumpsisset beatus Apollo in propinquâ solitudine, admonuit & hortatus est, vt patienti & constanti esset animo, posse enim Deû ei condonare. Vbi autem nox aduenit, ambo viderunt in somnis se astare ante tribunal Christi: vtrique autem contemplabantur Angelos Deum vnà cum iustis adorantes. Cùmque ipsi vnà cum eis procubuissent, Patrem adorauerunt: & vox ad eos facta est Dei dicentis: Quæ est societas luci cum tenebris? aut quæ pars est fidelis cum infideli? Quid verò stat eum iusto homicida, cùm sit indignus tali contemplatione? Tu autem abi, ô homo: tibi enim est concessus hic tardè natus persuga. Qui cùm alia multa vidissent & audissent admirabilia, quæ neque audet oratio dicere, neque auris audire, excitati annuntiarunt iis qui cum eis conuersabantur. Omnes autem maxima inuasit admiratio, vtrisque vnam narrantibus visionem. Permansit autem cum exercitatoribus, is qui non erat ampliùs homicida, vsque ad mortem vitam suam corrigens, ex lupo in simplicem, & innocentem agnum mutatus. In eo quoque impleta est Isaiæ prophetia, dicentis: Lupi & agni simul pascentur; & leo & bos simul comedent paleas. Licebat enim illic quoque videre Æthiopes cum monachis se exercentes, & multos virtutibus superātes, & Scripturam in eis impletam, quæ dicit: Æthiopia præueniet manum eius Deo.

Latro conuertitur.

Apollo & latronis visio.

2. Cor. 6.

Isaiæ 65.

Psal. 67

Aliquando autem decertabant gētiles aduersus Christianos rusticos pro suis finibus: erat autem multitudo vtrorumque armatorum, quibus adstitit Apollo pacem inter eos concilians. Et autem restitit gentilium in pugnâ princeps, qui erat vir grauis & sæuus; affirmabat autem & dicebat se non esse daturum pacem vsque ad mortem. Is autem ei dicit: Atque adeò tibi fiat quod elegisti: nullus enim præter te occidetur. Tibi autē mortuo non erit terra sepulchrum, sed ventres ferarum & vulturum te implebuntur. Atque adeò oratio effectum protinus est sortita, cum ex vtraque parte nullus sit interfectus præter principem. Quem etiam cum in arenâ tumulassent, manè inuenerunt membra laniata ab hyænia & vulturibus. Illi autem cùm vidissent miraculum, & euentum eius quod dixerat, omnes Seruatorem deprecantes, eum prædicabant prophetam. Erat autem anteà in montis speluncâ sanctus Apollo, cum quinque aliis fratribus, qui primi fuerant eius discipuli, cùm recenter venisset è solitudine. Cùm autem aduentasset dies festus Paschæ, & Dei cultum implessent, erant esuri ea quæ inueniebantur: erant autem aliquot sicci panes, & quædam olera reposita. Eis autem dixit Apollo: Si sumus fideles, ô filij, & germani Christi filij, petat vnusquisq, vestrûm à Deo id quod eius animo gratum est ad vescendum. Illi verò el vniuersum permiserunt, existimātes se esse indignos tali gratiâ. Cùm læto autem vultu orasset, & omnes dixissent: Amen; protinus noctu venerunt in speluncam quidam viri penitus incogniti, qui dicebant se venire à longinquâ regione; & omnia ferebant, ea etiam de quibus ne auditione quidem acceperant, & quæ non nascuntur in Ægypto

Apollo principi gentilium contentioso mortem prædicit.

Princeps negans se daturum pacem, ipse sol' occiditur.

Cibi diuinitus suppeditati.

pto, horti fructus omnis generis, vuas & mala punica, & ficus intempestiuas: quinetiam quosdam ingentes mellis fauos, & vrnam recentis lactis: & nicolaos panes maximos, & puros lupinos è regione externa. Ij autem qui ea attulerant, cùm sollummodò tradidissent, tamquam missi à viro magno & diuite, protinus properè recesserunt. Cùm quæ erant autem esculenta percepissent, ea illis suffecerunt vsque ad Pentecosten: adeò vt ipsi quoque mirarentur, & dicerent, fuisse ea verè à Deo missa.

Humilitatè & mansuetudinem cuidam impetrat Apollo.

Quidam autem ex monachis rogabat patrem, vt statim Deum pro ipso oraret, vt gratiam aliquam consequeretur. Cùm ipse autem orasset, ei datur gratia humilitatis & mansuetudinis, adeò vt mirarentur omnes eum esse tam mansuetum. Has autem eius virtutes narrarunt nobis qui cum ipso erant fratres, hæc multis quoque attestantibus fratribus.

In tempore famis populum pascit.

Etenim cùm non multò antè tempore fuisset aliquando fames in Thebaide: qui autem ea loca accolebant, populi audiissent; quòd qui erant apud eum monachi, præter spem omnem & opinionem alerentur, vno animo apud ipsum aderant cum vxoribus & liberis, simul benedictionem petentes & alimentum. Is autem nihil veritus, ne cibus ei aliquando deesset, dabat omnibus venientibus, vnicuique quod in diem sufficeret. Relictis autem tribus solis magnis sportis cum panibus, & fame inualescente, iubet sportas afferri in medium, quas ipso die erant esuri monachi: & audientibus omnibus fratribus & populi multitudine, dixit magnâ voce: Non potens est manus Domini hæc implere?

Non defuturum panem sportis praedicat.

Hæc autem dicit Spiritus sanctus: Non deficiet panis ex his sportis, donec nouo frumento fuerimus satiati. Et affirmarunt omnes qui tunc aderant, eis panes suffecisse quatuor menses. Similiter autem & in oleo & frumento: adeò vt veniret satanas, & ei diceret: Num tu es Elias, aut alius ex prophetis & apostolis, quòd hæc facias? Is autem dixit ipsi: Quid enim non homines sancti fuerunt apostoli & prophetæ, qui hæc nobis tradiderunt?

Non est peregre profectus Deus, vt non eadem, nunc quæ olim, miracula faciat.

An tunc quidem aderat Deus, nunc autẽ peregrè est profectus? Potest autem Deus hæc semper facere, & nihil est quod ipse nõ possit. si ergo Deus est bonus, cur tu malus? Quid verò non oportet nos quoque dicere ea quæ vidimus? nempe quòd fratres ingrediebantur cum sportis, ad mensas panes afferentes, & cùm comederent quingenti fratres ad satietatem, eas rursus plenas accipiebant?

Aliud quoque miraculum, quod videntes obstupuimus, par est dicere. Cùm enim ad eos venissemus spatio trium dierum, cogniti sumus, procul visi à fratribus, qui ex eo audierant de nostro ad eos aduentu: qui quidem properè accurrentes nobis venerunt obuiam, psallentes: est enim hic mos apud omnes monachos. & cùm proni in terram adorassent, nos deosculati sunt, nos sibi inuicem ostendentes, & dicentes: Ecce venerunt fratres, de quibus pater noster dixit tribus antè diebus, dicendo: Post tres dies venient ad nos fratres, venientes Ierosolymis. Et alij quidem nos deducebant, alij verò nos retrò sequebantur, psallentes, donec propè ipsum venimus. Cùm

Hospitiũ aduentum prænoscit.

autem audisset pater vocem psallentium, venit nobis obuiam, vt mos ei erat erga omnes fratres: & cùm nos vidisset, adorauit primus se in terrâ extendens; & cùm surrexisset, est osculatus; & postquam introduxisset, orauit, & pedes nostros manibus lauit propriis, & hortatus est ad refectionem. Hoc autem faciebat omnibus fratribus qui ad ipsum veniebant. Qui enim cum ipso erant fratres alimentum non priùs accipiebant, quàm Eucharistiæ Christi communicassent: hoc autem faciebant horâ nonâ diei. Deinde cùm sic comedissent, sedebant audientes eum docẽtem omnia præcepta, vsque ad primum somnum. Illinc alij quidem ex ipsis secedebant in solitudinem, Scripturas totâ nocte memoriter expromentes, alij verò illic perseuerabant, assiduis hymnis Deum laudantes, ad diem vsque: quos ego vidi his oculis, cùm vesperè hymnos cœpissent, vsque ad matutinum non cessasse à cantu. Multi certè ex iis horâ nonâ solùm descendebant de monte, & Eucharistiam sumentes, rursus ascendebant, contenti spiritali nutrimento vsque ad aliam nonam. Hoc autem multi ex iis faciebant multos dies. Licebat autem eos videre exultantes in solitudine, adeò vt nullam eiusmodi aliam exultationem in terrâ videre liceat, nec lætitiam corpoream. Neq; enim erat inter eos aliquis mœstus aut tristis: sed si quis videbatur præ se ferre tristitiam, statim pater Apollo ex eo rogabat caussam, & quæ erant in occulto vniuscuiusque cordis, renuntiabat. Dicebat autem: Non oportet esse tristes propter salutem, cùm futuri simus heredes regni cœlorum. Tristes autem, inquit, erunt gentiles, flebunt Iudæi, lugebunt peccatores; iusti autem lætabuntur: & qui terrena quidem animo agitant, lætantur in rebus terrenis; nos autem qui tantâ spe digni sumus habiti, quemadmodum non lætamur perpetuò? cùm nobis Apostolus suadeat, vt semper lætemur, & oremus sine intermissione. Quis autem dixerit eius in sermone gratiam, & reliquas eius virtutes, quas propter summum miraculum silemus, auditas vtique ex ipso, & ex aliis? Cum autem de exercitatione & vitæ instituto nobiscum sæpe seorsum disseruisset, sæpe etiam dixit de suscipiendis monachis, quòd oporteret adorare fratres aduenientes: Non enim ipsos, aiebat, sed Deũ Adorasti. Vidisti enim, inquit, fratrem tuum? vidisti Dominum Deum tuum; & hoc, inquit, ab Abraham accepimus: & quòd oporteat, inquit, nonnumquam cogere fratres ad refectionem, à Lot accepimus, qui coëgit Angelos: & quòd oportet, si fieri potest, monachos quotidie communicare Sacramentis. Qui enim se ab eis procul amouit, Deus quoque procul ab eo recedit. Qui autem hoc facit assiduè, assiduè suscipit Seruatorem. Est enim, inquit, vox salutaris: Qui comedit carnem meam, & bibit meum sanguinem, manet in me; & ego in eo. Hoc confert monachis salutaris passionis commemorationem continenter facientibus, quotidie etiam se præparare, vt omni ex parte digni sint, qui suscipiant cælestia Sacramenta: quandoquidem sic quoque consequimur remissionem peccatorum. Catholica autem & generalia ieiunia non licet soluere sine vrgenti necessitate: in quartâ enim feriâ traditur Seruator, & in parasceue crucifigitur; qui ea ergò soluit, Seruatorem vnà tradit, & vnà crucifigit. Sed si ad vos veniat frater qui opus habet, vt reficiatur, cùm sit ieiunium, ipsi soli mensam apponite: sin autem nolit, ne cogatis: habemus enim communem traditionem. Multum autem reprehendebat eos qui ferrum gestabant, & comam nutriebant. Hi enim, inquit, se ostentant & quærunt placere hominibus,

Eucharistia communio cibis aliis ab Apolline fratribus semper præmittitur.

Exhortationes aliquot Apollinis.

1. Thess. 5.

Gen. 18.

Cogenas aliquando hospites ad refectionem.

Gen. 19.

Quotidie cõmunicare quam proficuum.

Ioan. 6.

Per Sacramentum altaris consequimur remissionem peccatorum.

Ieiunia catholica quarta & sexta feria.

Austeritatem vitæ occultè assumendã.

cú oporteat ipsos potiùs corpus soluere ieiuniis, & quod bonum est facere in occulto: ij verò non sic, sed se propalant omnibus. Et quid opus pluribus? Omnis enim eius doctrina est eius vitæ instituto similis, quam nec qui scribere potuerit nec dicere. Plurima ergo nobiscum seorsum, totâ sæpè hebdomadâ disserendo, tandem dimittens dixit: Habete pacem inter vos, ne separemini in viâ. Cùm autem dixisset iis qui cum ipso erant fratribus, quisnam ex ipsis vellet nos deducere, sanctus Apollo tribus viris delectis, qui valerent & sermone & vitæ instituto, erántque periti linguæ Græcæ & Romanæ & Ægyptiacæ, cum eis nos dimittens, iussit eis ne nos priùs relinquerét, quàm satisfactum esset nostro videndorum patrum desiderio: quos si quis vellet omnes videre, ad eos aspiciendos totâ vitâ non sufficeret. Cùm nobis ergo benedixisset, amandauit, dicens: Benedicat vos Dominus ex Sion: & videatis bona Ierusalem omnibus diebus vitæ vestræ. Nobis autem ambulantibus meridie per solitudinem, vidimus tractum magni draconis, qui tamquam trabes erat protractus per arenam: quem cùm vidissemus, nos magnus timor inuasit. Qui autem nos ducebant fratres, hortati sunt ne timeremus, sed essemus bono animo, & sequeremur draconis vestigium: Videbitis enim fidem nostram, cùm ipsi sunus eum manu nostrâ superaturi. Multos enim, inquiunt, & dracones & cerastas manus interfecimus, sicut scriptum est. In eis enim implebatur illud: Dedi vobis potestatem ambulandi super serpentes & scorpiones, & super omnem potestatem inimici. Nos autem qui ferebamur incredulitate, & maiori eramus affecti formidine, rogabamus eos ne iremus per vestigia draconis, sed rectâ viâ. Vnus autem frater ex ipsis, magnâ animi alacritate, cùm nos eo in loco dimisisset, profectus est in solitudinem quærens beluam. Quam cùm inuenisset, non procul ab antro magnâ voce exclamat draconem esse in speluncâ; & vocabat ipsos, vt ad se venirent visuri quid esset euenturum: & hortantibus nos aliis fratribus ne timeremus, cum magno metu abiimus visuri beluam. Nobis autem repentè occurrens frater vnus, nos traxit in suum monasterium, dicens nos non posse ferre impetum beluæ, & maximè quòd nondum vidissemus talem beluam, & tam vastâ magnitudine, vt quæ sit plus quàm quindecim cubitorum. Cùm nos ergo iussisset manere in loco, abiit ad fratrem, dicens ei vt recederet à cauernâ; conabatur enim ille à loco non recedere, priusquam interfecisset draconem. Cui cùm persuasisset, eum ducit ad nos increpantem modicam nostram fidem. Quiescentes autem apud illum fratrem, qui circiter vnum milliare remotum habebat monasterium, satis refecti sumus.

Psalm. 127.

Sancti viri nō horrent draconem miræ magnitudinis.

Lucæ 10.

Cap. 53. *Vita Abbatis* AMVN.

Ruff. l. 2. cap. 8. vocat *Ammonem*

Amun contra latrones duos dracones pro sui monasterij portis custodes.

ILLE autem nobis narrabat, in illo loco in quo ipse sedebat, fuisse virum sanctum, cuius ipse fuit discipulus, nomine Amun, qui in illo loco plurimas fecit virtutes; ad quem sæpè latrones venientes, accipiebant eius panem & alimenta. Hęc ergo ægrè ferens, cùm vno die egressus esset in solitudinem, adduxit secum duos magnos dracones, & iussit eis vt in eo loco manerent, & portam custodirent. Homicidæ autem cùm pro more venissent, & vidissent miraculum, præ stupore hiantes ceciderunt in faciem. Egressus autem inuenit eos mutos, & fere semimortuos, & cum eos excitasset, probris eos afficit, dicens: Videte quantum estis bestiis agrestiores; nam istæ quidem propter Deum nostræ parent voluntati, vos autẽ neque Deum timuistis, neq; Christianorum estis reueriti religionem. Introductis autem eis in cellam, mensam apposuit, & monuit vt mores mutaret. Illi autem surgentes, protinus multis visi sunt meliores: nõ multò post autem ipsi quoque visi sunt eadem signa facere.

Latrones humaniter tractat, & ad Deum conuertit.

Aliquando autem, inquit, cùm vnus magnus draco propinquam vastaret regionem, & multa occideret animalia, quicumque habitabant iuxta solitudinem, omnes simul venerunt ad patrem, rogantes vt deleretur belua ex eorum regione. Is autem eos ita dimisit, vt qui eis tristitiâ affectis nihil prodesset. Manè autem surgens, venit in eum locum quo transitura erat belua: postquam autem ter flexit genua ad orationem, in ipsum veniebat belua, magno cum stridore grauem emittens anhelitum, & intumescens ac sibilans, tetrúmque edens spiritum. Is autem nihil territus, ad draconem conuersus, dixit: Vincet te Iesus Christus, filius Dei viui, qui est magnum draconem victurus. Idq; cùm dixisset, protinus disruptus est draco, per os omne virus euomens cum sanguine. Cùm autem venissent rustici postridie, & illud magnum vidissent miraculum, & non ferrent spiritum, in animal multam arenam congesserunt, patre illic eis adstante: ad draconem enim licet mortuum non audebant accedere.

Draco disruptus precibus Abbatis Amun.

Puer autem, inquit, pascens cùm repentè vidisset adhuc viuum draconem, statim emortuâ mente fuit exanimatus: iacuit itaque puer nihil spirans in loco totâ die in solitudine. Cùm eum autem sui vesperè inuenissent parum spirantem, totum inflatum ex extasi, deducunt ad patrem, ignorantes caussam eius quod acciderat. Cùm is autem orasset, & eum vnxisset oleo, surrexit puer narrás id quod fuerat deprehensum. Quare vir maximè motus ad interimendum draconem est cõuersus.

Puerũ emortuâ mẽte oleo sacro sibi restituit.

Vita Abbatis 7° COPRE *Presbyteri.* Cap. 54.

ERAT autem illic quidam presbyter, qui monasterium propè habebat in solitudine, Copres nomine: vir sanctus, propè octogenarius, qui ipse quoque plures faciebat virtutes, morbis medens, & multas faciens curationes, & dæmones expellens, & res multas efficiẽs, atque adeò quasi dam in nostris oculis. Is ergo postquam nos vidit, salutauit, & pro nobis orauit, & postquam pedes nostros lauisset, sciscitatus est à nobis quænam in mundo fierent: nos autem rogauimus, vt ipse nobis potiùs exponeret sui vitæ instituti virtutes, & quo modo ei Deus est dona largitus, & quanam ratione fuisset particeps eius gratiæ. Is autem nullâ eo nomine elatus superbiâ, nobis suam vitam narrauit, & maiorum suorum qui ipsum superarunt, quorum ipse vitæ institutum est imitatus: Non est, inquit, ô filij, quod à me fit admirabile, si conferatur cum iis quæ in vitâ gesta sunt à partibus nostris. Et cùm narraret nobis Copres presbyter, quæ rectè & ex virtute gesta fuerant à patribus, vnus ex fratribus nostris dormitans, vt qui iis quæ dicebantur fidem nequaquam haberet, videt in eius manibus librum admirabilem, scriptum litteris aureis, & canum virum adstantem, & minaciter ei dicentem: Non audia

Ruff. l. 2. cap. 9.

Copres presbyter multorum morborum curator.

Dormitans in spiritali colloquio diuinitus increpatur.

audis attentè lecturam, sed dormitas? Is autem conturbatus, nobis eum audientibus, statim quod viderat Romanè exposuit. Eo autem hæc nobis adhuc dicente, venit quidam rusticus habens cyathum arenæ, qui expectabat donec impleslet narrationem: rogauimus autem nos presbyterum, Quid sibi vult rusticus cum arenâ? nobis respondit pater, dicens: Filioli mei, Non oportebat me gloriari apud vos, neque ea enuntiare quæ gesta sunt à patribus; ne mente elati amittamus mercedem: propter studium autem vestrum & vtilitatem, quòd tam procul ad nos venistis, non fraudabo vos vtilitate; sed quæ per nos Seruator gessit, narrabo præsentibus fratribus. Sterilis erat ager qui est prope nos, & rustici qui ipsum possidebant, seminantes, vix semen duplicatum metebant: vermis enim nascens in spicâ, totam messem corrumpebat. Agricolæ autem cathechismo à nobis instituti, & effecti Christiani, rogarunt nos vt oraremus pro messe. Dixi autem eis: Si habetis fidem in Deum, vel arena deserti fructum vobis afferet. Ij autem nihil cunctati, cùm hac arenâ, quæ à nobis calcatur, sinus impleslent, attulerunt, rogantes vt benediceremus. Postquam autem sum precatus, vt illis fieret secundùm ipsorum fidem, ipsi eam cum frumento seminarunt in aruis suis: & repentè eorum ager ita multiplicauit fructum, vt omnem superaret Ægyptum. Hoc ergo facere soliti, nobis quotannis exhibent molestiam. Vnum autem, inquit, magnum miraculum præbuit mihi Deus multis præsentibus. Cùm enim in ciuitate aliquando descendissem, inueni quemdam virum magum, qui populos seducerat: cùm autem non possem ei publicè persuadere, dixi conuersus ad multitudinem: Magnum rogum in plateâ accendite, & ingrediamur in flammam; & qui ex nobis illæsus à flammâ manserit, is habet bonam fidem. Postquam autem hoc factum est, & turbæ rogum citò accenderunt, ipsum mecum trahebant in ignem. Is autem dicit: Vnusquisque seorsum ingrediatur: debésque primus ingredi qui iussisti. Cùm autem in nomine Christi signatus essem ingressus, flamma in hanc & illam partem diuisa, me nullâ affecit molestiâ, cum semihoram in eâ essem moratus. Turbæ autem viso miraculo exclamarunt, & cogebant illum pyram penetrare: is autem nolebat, timore affectus. Cùm eum autem accepissent populi, in medium protruserunt; & totus flammâ ambustus, eiectus est è ciuitate, clamantibus populis: Planum viuentem exurite. Me autem turbæ accipientes, & laudibus prosequentes, deduxerunt in ecclesiam. Cùm autem ego aliquando per quoddam templum transirem, quidam ex gentibus suis idolis sacrificabant. Dixi autem eis: Cur cùm sitis participes rationis, sacrificatis iis quæ carent ratione: vósque estis de cetero iis magis expertes rationis? Illi autem, vt qui rectè dixissem, me statim sunt secuti, credentes Seruatori. Cùm autem esset mihi aliquando hortus in agro propinquo, propter eam quæ ad nos veniebat fraternitatem, & quidam pauper eum operaretur, ingressus est quidam gentilis, vt furaretur olera: vbi verò ea furatus recessisset, eáque tribus horis non potuisset coquere, sed mansisset in lebete qualia acceperat, vtpote quòd aqua minimè calefieret; vir se colligens, accepta olera ad nos detulit, rogans vt à nobis condonaretur erratum; & vt fieret Christianus; quod etiam factum est. Erant autem hac ipsâ horâ hospites, fratres qui ad nos venerant: propter quos tempestiuè admodum ad nos allata sunt olera. Quæ cùm comedissemus, egimus Domino gratias, duplici acceptâ lætitiâ, & ea salute hominis, & ex refectione fratrum.

Sterilitas fidei fugatur.

Miraculo fidem probat Copres.

Cum signatus Copres sol laditur ab igne.

Idololatras ad fidem conuertit.

Olera furto rapta coqui non possunt.

Vita abbatis SVRI. Cap. 55.

ABbas autem Surus, inquit, & Isaias, & Paolus sibi inuicem repente occurrerunt ad fluuium, viri pij & egregij exercitatores, inuisuri magnum abbatem Anuph. Distabat autem eorum interuallum tribus mansionibus; & dicunt ad se inuicem: Ostendat vnusquisque nostrûm suum vitæ institutum, & quemadmodum fuit in hac vitâ a Deo honoratus. Abbas autem Surus dixit eis: Peto à Deo donum, vt nos virtute spiritus indefessi ad locum perueniamus: & cùm ipse solùm orasset, inuentum est protinus paratum nauigium, & ventus secundus, & momento temporis inuenti sunt in loco, cùm aduerso flumine nauigassent. Ruff. l. 2. c. 10.

Suri oratione via subsidia impetrat.

Vita abbatis ISAIÆ. Cap. 56.

ISaias autem dicit eis: Et quid mirum, ô amici, si vir nobis occurrerit, qui vitam narret vniuscuiusque? Ruff. l. 2. c. 10.

Vita abbatis PAVLI. Cap. 57.

PAulus autem dicit eis: Si Deus nobis reuelauerit, quòd post tres dies assumit hominem: Cum autem paulò vlteriùs processissent, vir eis obuiam factus eos salutat; Paulus autem ei dicit: Dic nobis quæ rectè gessisti; nam post crastinum diem abibis ad Deum. Ruff. l. 2. c. 10.

Vita abbatis ANVPH. Cap. 58.

DIxit autem eis Anuph: Benedictus Deus, qui mihi hæc quoque significauit, & vestrum vitæ institutum & aduentum. Cùm autem dixisset quæ vnusquisque eorum rectè gesserat, exposuit deinceps, quæ ipse fecerat, dicens: Ex quo Seruatoris nomen professus sum in terrâ ex ore meo non est egressum mendacium; humani cibi nihil sumpsi, me cælesti alimento alente quotidie Angelo: nullius alterius rei cupiditas in cor meû ascendit, præterquam Dei: nihil ex rebus terrenis occultauit mihi Deus, quod non significarit & ostenderit meis oculis. Non interdiu somnum cepi, non noctu requieui, Deum quærens: vnà mihi semper adfuit Angelus, mundi ostendens potestates: lumen cogitationis meæ nunquam fuit extinctum: omnem petitionem accepi à Deo protinus. Vidi sæpenumerò Deo assistentes myriades, vidi choros iustorum, vidi martyrum congeriem, vidi monachorum vitæ institutionem: opus autem omnium Deum laudabat. Vidi satanam igni traditû, vidi angelos eius punitos, vidi iustos lætantes in æternum. Hæc & multa alia narrans, tertio die tradit animam: eámque statim suscipientes Angeli & chori martyrum in cælos sustulerût, ipsis videntibus, & hymnos audiêtibus. Ruff. l. 2. c. 10.

Anuph nunquam mentitus.

Anuph assistentem semper habuit Angelum.

Anima eius ab angelis ad cælos desertur.

Vita abbatis HELLENIS. Cap. 59.

QVidam autem alius pater, qui vocabatur abbas Hellen, cùm ab ineunte ætate se fortiter exercuisset, sæpenumerò ignem gestabat in sinu, incitans eos qui propè erant fratres ad ostendenda signa, dicens eis: Si vos verè exercetis, virtutis signa de cetero ostendite. Aliquando autem cùm per se esset in solitudine, incessit Ruff. l. 2. c. 11.

enim mellis desiderium: cùm verò illicò fauos inuenisset sub petrâ, dixit: Recede à me intemperans cupiditas. scriptum est enim: Spiritu ambulate, & desiderium carnis non perficietis. eisque relictis abijt. Cùm autem iam tres hebdomadas ieiunasset in solitudine, inuenit quosdam qui disiecti erant fructibus, dixit: Non comedam, neque attingam aliquid ex iis; ne fratrem meum scandalizem, nempe meam animam. scriptum est enim: Non in alimento solùm viuit homo. Cùm autem adhuc aliam ieiunasset hebdomadam, posteà dormitauit: & veniens Angelus in somnis, dixit: Surge & tolle ea quæ inueniuntur, & comede. Is autem surrexit, & circumquaque aspiciens, videt fontem in orbem herbas delicatas germinasse. Cùm autem & potum sumpsisset, & comedisset olera, affirmabat nihil vmquam sibi fuisse iucundius. Cùm paruam autem speluncam in loco inuenisset, mansit illic paucos dies ieiunos. Vbi autem egebat alimento, orabat flexis genibus: ei autem protinus apponebantur esculenta omnia, & panis calidus, & oliuæ, & varij fructus. Aliquando autem inuisit fratres suos: & cùm eos multùm monuisset, contendebat in desertum, afferens quædam ad vsum necessaria. Cùm autem vidisset quosdam onagros pascentes, ait ipsis: In nomine Iesu Christi, veniat vnus ex vobis, & suscipiat onus meum. Is autem statim ad ipsum accessit. Cùm autem supellectilem ei imposuisset, & ei insedisset, vno die peruenit ad speluncam. In sole verò ab eo positis panibus & fructibus, cùm ad ea venissent feræ, vt solent ad fontem, & panes solùm tetigissent, mortuæ sunt. Accessit enim aliquando ad quosdam monachos, cùm esset dies Dominicus, & dixit eis: Cur hodie non egistis synaxim? Cùm ij autem apertè dicerent: Eò quòd non venerit presbyter. Dixit autem eis: Ego ibo & eum vocabo. Ij autem dixerunt, non posse aliquem transmittere alueum propter altitudinem. Quinetiam dicebant eo in loco esse beluam maximam, nempe crocodilum, qui multos homines consumpserat. Is autem non cunctatus, statim surgens profectus est ad vadum: quem cùm belua statim tergo excepisset, transmisit. Cùm autem in agro inuenisset presbyterum, rogauit ne despiceret fraternitatem. Ille autem eum videns multis consutis pannis obsitum, rogauit vndenam pannum habuisset, dicens: Habes vestem animæ pulcherrimam, ô frater; eiusque humilitatem & frugalitatem admiratus, eum secutus est abeuntem ad fluuium. Cùm autem, quâ transueherentur cymbam non inuenissent, vocem emisit abbas Hellen, aduocans crocodilum. Is autem ei statim obediens aderat, tergum substernens: rogauit autem presbyterum, vt cum eo ascenderet; is verò timore affectus, cùm vidisset beluam, retrocessit. Cùm autem eum teneret admiratio, & eos qui trans fluuium habitabant fratres, videntes eum cum beluâ transmittentem alueum; ille ascendens in terram, vnà secum attraxit beluam, dicens, melius esse ei vt moreretur, quàm interemptarum animarum acquireret supplicium. Ea autem cadens, protinus est mortua. Tres autem dies permanens apud fratres, sedebat, docens eos præcepta, & quæ erant occulta vniuscuiusque cōsilia apertè enuntians: hunc quidem dicens vexari à fornicatione, illum verò à vanâ gloriâ, alium à deliciis, alium ab irâ, & alium quidem pronuntiabat esse mitem, alium verò pacificum: illorum quidem vitia, horum verò virtutes arguens. Hæc autem audientes, mirabantur dicendo reuera ita esse. Eis autem dixit: Parate nobis olera, hodie enim ad nos venient plures fratres. Cùm illi autem adhuc pararent, superuenientes fratres se inuicem salutarunt. Rogauit autem eum quidam ex fratribus, volens vnà cum eo degere in deserto. Eo autem dicente, non posse illum sustinere tentationes dæmonum, is contentiosiùs se omnia toleraturum asseuerauit. Cùm eum autem excepisset, iussit habitare in aliâ speluncâ. Ad eum autem noctu aduentantes dæmones, eum suffocare aggrediebantur, cùm eum primùm turpibus perturbassent cogitationibus. Ille autem excurrens renuntiauit abbati Helleni quæ euenerant. Ipse autem cùm ei figuram impressisset, iussit eum deinde manere securè. Cùm autem aliquando panes ei defecissent in speluncâ, aduentans Angelus in figurâ fratris eius attulit nutrimentum. Rursus autem ipsum aliquando quærentes fratres decem numero, errabant per solitudinem, septimo iam die ieiuni permanentes: cùm verò eos inuenisset, iussit in speluncâ refici; illi verò eum victus admonuerunt. Ille qui nihil habebat quod eis apponeret, dixit eis: Potens est Deus mensam parare in deserto. Statim autem quidam adolescens pontone ipsis orantibus pulsauit fores. Cùm autem aperuisset, vident adolescentem habentem magnam sportam panis & oliuarum. Iis autem susceptis, comederunt, Deo agentes gratias, cùm adolescens statim euanuisset. Hæc & alia multa miracula cùm nobis narrasset pater Copres, nósque benignè & humaniter tractasset, induxit in suum hortum, ostendens nobis palmas, & alias arbores frugiferas quas ipse plantauit in solitudine, admonitus à fide rusticorum, quibus dixit: Potest desertum fructus producere iis qui fidem habent in Deum. Postquam enim vidit, vt aiebat, eos qui arenam seminauerant, & eorum agrum fructum tulisse, ipse quoque idem aggressus, idem est consecutus.

Galat. 5. — *Abstinendum à cibo ne lædatur anima.* — *Matth. 4. Lucæ 4.* — *Helleni onager obedit.* — *Celebranda synaxis & sumenda Eucharistia die Dominico.* — *Crocodilo vectus est Helles.* — *Fratrum occultas cogitationes & tentationes nouit.* — *Angelus panem esurienti ministrat.* — *Parat Deus mensam in deserto.* — *Desertum fidentibus fructus producit.*

Vita abbatis 71 APELLE.

Cap. 60. Ruffin. l. 2. cap. 15.

VIdimus autem alium quoque presbyterum in partibus superioris regionis, Appellem nomine, virum iustum, qui fabricæ ærariæ artem primùm tractauit, & exinde conuersus est ad exercitationem. Is cùm ad eum venisset diabolus in figurâ muliebri, quo tempore ad vsum monachorum quædam tractabat fabrilia: ferreâ laminâ ea igne raptâ, idque manu propter festinationem, totum eius vultum & corpus combussit, eámque audierunt fratres vlulantem in cellâ. Ab eo tempore vir ille semper manu tenebat ferrum ignitū, nec lædebatur. Is cùm nos benignè & humaniter accepisset, narrauit nobis de viris præclaris & Deo dignis qui cum eo fuerant, & erant adhuc superstites.

Apelles faber ferrarius. — *Dæmonem mulieris specie apparentem ferro ignito abegit.*

Vita alterius 72 IOANNIS.

Cap. 61. Ruff. l. 2. c. 15.

EST, inquit, in hac solitudine frater noster, nomine Ioannes, alterius quidem iam ætatis; omnes autem monachos superans virtutibus: quē nemo potest citò inuenire, quòd semper in solitudinibus locum loco commutet. Is primùm stans tres annos sub quadam rupe, orans perpetuò, non sedens omnino, non dormiens, nisi quantum somni stans suffurabatur, & Dominicâ solùm sumens Eucharistiam, afferente ei presbytero, nihil aliud comedebat. Atque adeò cùm quodam die se satanas transfigurasset in presbyterum, ad eum abibat celeriùs, præ se ferens se ei velle

Ioannes assiduè stans. — *Solâ Eucharistiâ die Dominicâ sumptâ viuit.*

velle dare Eucharistiam. Cùm eû antè agnouisset beatus Ioannes, dixit ei: O omnis fraudis & malitiæ pater, inimice omnis iustitiæ, non cessabis decipere animas Christianorum: sed audes sanctis insultare Sacramentis? Is autem ipsi respondit: Parum abfuit quin te deiectum luci fecerim; nam sic quoque seduxi quemdam ex tuis fratribus, & mente motum deduxi ad insaniam. Pro quo cùm oculis iustis multum rogassem, vix potuerunt efficere vt esset sanæ mentis. Hæcque cùm dixisset dæmon, ab eo recessit. Cùm autem essent disrupti eius pedes ex eo quòd tanto tempore stetisset immobilis, & exiret sanies, adueniens Angelus, tetigit eius corpus, dicens: Christus erit tibi verus cibus, & sanctus Spiritus verus potus; interim autem tibi sufficit spiritale nutrimentum, ne repletus euomas. & cùm eum curasset, dimouit a loco. Deinceps autem vitam egit in solitudine, circumiens, & herbis vescens: Dominicâ autem inueniebatur in eodem loco sumens Communionem. Cùm paucos autem palmæ ramos petisset à presbytero, efficiebat cingula animalibus. Cum verò vellet quidam claudus ad eum venire vt curaretur: & asinum solummodò inscendisset, vbi primùm eius pedes tetigere cingulum (fuerat autem à sancto viro factum) fuit illicò curatus. Aliàs autem ægrotis mandabat benedictiones, & à morbis liberabantur protinus. Porrò autem reuelatur de eius monasteriis, quòd quidam ex iis qui sunt in ipsis, vitam non rectè instituunt, & per presbyterum ad cunctos scribit epistolas, quòd illi quidem sunt otio dediti, hi verò contendunt ad virtutem, & inuenta est sic se habere veritas. Scribit autem ad eorum quoq; patres, quòd quidam ex his sunt de fratrum salute minùs solliciti, alij verò eos quantum satis est exhortantur, annuntiauitque vtrorumque honores & supplicia. Et rursus alios quoque prouocans ad statum perfectiorem; admonebat vt à sensilibus se transferrent ad ea quæ percipiuntur intelligentiâ. Tempus est enim, inquit, deinceps tale vitæ ostendere institutum. Nõ debemus enim, inquit, omni tempore permanere pueri & infantes, sed iam nos perfectioribus applicare cogitationibus, & magni & excelsi animi virtutem attingere, & ceteras maximas virtutes aggredi. Hæc & complura alia nobis pater de patre narrabat, quæ quidem, propterea quòd excedant miraculi modum, omnia non scripsimus; non quòd non sint vera, sed propter incredulitatem aliquorum. Nos autem satis de his certiores facti sumus, cùm multis & magni viri ea nobis narrauerint, qui suis viderunt oculis.

Cura præstigiorum dæmonum molestias. (margin)

Angelus pedes eius dissipatos sanat. (margin)

Curatur claudus attactu cinguli à sancto confecti. (margin)

Fratrū varias conuersationes ab eo agnoscit. (margin)

De abbate 71 PAPHNVTIO.

Cap. 62. Ruff. l. 2. c. 16.

VIdimus autem locum quoque Paphnutij anachoretæ, viri magni & virtute præditi: qui haud ita multo ab hinc tempore consummatus est in regione, quæ est circa Heracleotas Thebaidis; de quo multi multa narrarunt.

De TIBICINE.

Cap. 63. Ruff. l. 2. c. 16.

Paphnutius tibicini assimilatur. (margin)

IS enim post multam exercitationem Deum rogauit: vt ei significaretur, cuinam ex iis sanctis, qui se rectè gesserunt, esset similis. Angelus autem visus ei dixit: Es similis tibicini qui degit in hac ciuitate. Is autem studiosè ad eum profectus, eius vitæ institutum ab eo est sciscitatus, & omnia eius vitæ facta est perscrutatus. Is autem ei dixit id quod etiam erat verum, se esse peccatorem, & ebriosum, & scortatorem; haud ita longo autem abhinc tempore, se ex arte latrocinandi eò contulisse. Cùm autem accuratè examinaretur, quidnam vnquam rectè ab eo gestum esset, dixit se nullius rei honestæ sibi esse conscium, nisi quòd cùm aliquando latronis vitam ageret, Christi virginem, cui erat à latronibus vitium afferendum, liberauerit, & noctu ad vicum vsque reduxerit. Rursus autem, inquit, inueni aliquando formosam mulierem errantem in solitudine, fugatam ab apparitoribus & curialibus præsidis, propter publicum mariti debitum, & errorem suũ deflentem. Sciscitatus sum autẽ ex eâ caussam fletus. Illa autem dixit: Ne me roges, domine, nec miseram examines; sed tamquam ancillam tuam abducas quò velis. Nam cùm maritus tempore biennij ob debitum publicum trecentorum aureorum sæpe fuerit flagellatus, & in carcere inclusus, & tres mihi charissimi filij abrepti fuerint: ego recedo fugitiua, locum loco commutans; nunc autem etiam errans per solitudinem, sæpè inuenta, & assiduè flagellata, iam tres dies permansi ieiuna in solitudine. Ego autem eius sum miserta, inquit latro: & cùm eam deduxissem in speluncam, dedi ei trecentos aureos, & deduxi eam vsque ad ciuitatem, & eius maritum liberaui cum liberis, citra vllum probrum & contumeliam. Cui respondit Paphnutius. Ego quidem nullius rei talis mihi sum conscius, in exercitatione autem omnino audisti me esse celebrem; non enim vitam traduxi in otio: mihi ergo Deus de te reuelauit, te rebus gestis nihilo me esse inferiorem: si ergo, ô frater, non parua à diuinitate tui habetur ratio, ne tuam animam temerè neglexeris. Is autem statim proiectis quos habuit in manibus tibiis, & lyræ musicæ harmonia in spiritalem traductâ melodiam, virum secutus est in desertum. Cùm autem tribus annis se pro viribus exercuisset, & hymnis & orationibus vitæ suæ tempus peregisset, in cælum iter direxit, & cum choris Angelorum & iustorum ordinibus connumeratus, requieuit.

Tibicen, antè latro, virginis pudorem tuetur, &c. (margin)

Afflictam feminã eleemosynâ iuuat. (margin)

Monasticæ se addicit. (margin)

Nulli infructuosa est pœnitentia. (margin)

De PROTOCOMITE.

Cap. 64. Ruff. l. 2. c. 16.

Paphnutius protocomiti æquatur. (margin)

VBi ergo illum qui se exercuerat virtutibus, priùs ad Deum misit, maiori & accuratiori vitæ instituto, quàm priùs esset, sibi imposito, rogauit Deum, vt sibi significaretur, cuinam ex sanctis esset similis: & rursus vox diuina ad eum facta est, dicens: Es similis vicini pagi protocomiti. Is autem ad eum abiit celerrime: & cùm ipse pulsasset ostium, processit ille, vt ei mos erat, ad accipiendum hospitem. Et cùm pedes eius lauisset, & mensam apposuisset, hortatus est, vt vesceretur. Cùm autem facta eius sciscitaretur, & ei diceret: Narra mihi, ô homo, institutum vitæ tuæ: multis enim monachis, vt mihi Deus ostendit, euasisti superior: ille dixit se esse peccatorem, & indignum nomine monachorum. Cùm autem instaret percontari, homo respondit, dicens: Non habeo quidem necesse narrare ea quæ à me facta sunt; sed quoniam dicis te à Deo venisse, quæ mihi adsunt, referam. Iam agitur trigesimus annus, ex quo me à meâ vxore separaui, cùm ter cum eâ solùm habuissem consuetudinem, & tres ex ea filios suscepissem, qui etiam mihi ad meos vsus inseruiunt; hospitalitatem autem numquam intermisi vsque in hodiernum diem: non gloriatur aliquis ex comitibus se hospitem ante me excepisse. Non egressus est pauper nec hospes ex meâ aulâ vacuis manibus, qui non priùs rationi conuenienter esset viatico sustentatus. Non vidi pauperem infortunio affectum, cui non suppeditarim quod satis fuit solatij. Non accepi personam filij mei

Protocomitis ad 30 annos in matrimonio continentia. (margin)

Eiusdem hospitalitas & eleemosyna. (margin)

in

in iudicio, non ingressi sunt in domom meam fructus alieni, nôn fuit lis aliqua quam non composuerim & pacificauerim, non increpauit aliquis meos filios quòd se inhonestè gererent, non tetigerunt fructus alienos mei greges, non seminaui primos agros meos; sed cùm eos omnibus proposuissem communes, colligebam ea quæ erant reliqua. Non concessi vt pauper opprimeretur à potentiâ diuitis, non affeci aliquem molestiâ in vitâ meâ, numquam malum iudicium protuli in aliquem. Hæc à me esse facta Deo volente mihi sum conscius. Cùm autem viri virtotes audiisset Paphnutius, eius caput osculatus est dicens: Benedicat te Dominus ex Sion: & videas

Psal. 127.

bona Ierusalem omnibus diebus vitæ tuæ. In iis enim te rectè gessisti: vnum autem tibi restat quod est caput virtutum, nempe Dei omni ex parte sapiens cognitio, quam non poteris sine labore consequi, nisi cùm teipsum à mundo abnegaris, crucem accipias, & sequaris Seruatorem. Is autem vbi hæc audiit, statim nec suis quidem valere iussis, virum secutus est in montem. Et cùm venissent ad fluuium, scaphâ non inuentâ iussit Paphnutius eum flumen traiicere pedibus, quod propter altitudinem nemo illo tempore pedibus traiecerat. Cùm autē transisset & eis peruenisset aqua vsq; ad cingulū, constituit eū in quodā loco. Cùm se autē separasset, Deū rogauit vt eiusmodi hominibus videretur præstantior. Non multo autem interiecto tempore, vidit viri animam assumi ab Angelis, Deum laudantibus & dicentibus: Beatus quem elegisti & assumpsisti: habitabit in atriis tuis. Et rursus iustis respondentibus & dicentibus: Pax multa diligentibus legem tuam, & non est eis scandalum. Et tunc cognouit virum esse consummatum.

Seculo vale dicit.

Eius anima ab Angelis in cælum defertur.

Psal. 64.

Psal. 118.

Cap. 65. Ruff. l. 2 c. 6.

De [76] MERCATORE.

CVm autem perseueraret abbas Paphnutius Deum venerari precibus, & multiplicare ieiunia, rursus orauit vt sibi ostenderetur cuinam esset similis. Dicit ei rursus vox diuina: Similis es mercatori quærenti bonas margaritas: sed surge deinceps, ne cunctare; tibi enim occurret vir cui es assimilatus. Cùm ille autem descendisset, vidit virum quemdam mercatorem Alexandrinum, piū & Christi amantem, vicies mille aureis negotiantem, cum centum nauibus descendentem ex superiore Thebaide, qui omnes suas facultates & merces distribuerat pauperibus. Is cum suis filiis decem saccos leguminum ad eum afferebat. Et quid hæc, ô amice, ei dixit Paphnutius? Is autem dixit ipsi: Sunt fructus meæ mercaturæ, qui Deo offeruntur ad iustam refectionem. Quid autem hæc, inquit ipsi Paphnutius, & tu nostro nomine non frueris? Is autem confessus est se ad id studiosè contendere. Et respondit Paphontius: Quousq; ergo tu terrenam exerces negotiationem, nec cælestia attingis mercimonia? Sed hæc quidem es aliis dimissurus: tu verò iis te adiungens quæ sunt maximè opportuna, sequere Seruatorem, ad eum venturus paulò pòst. Is verò nihil differens, iussit filios suos reliqua diuidere pauperibus; ipse autem cùm in montem ascendisset, & seipsum in eo loco inclusisset, vbi duo priores consummati fuerant, perseuerabat in orationibus. Paruo autem elapso tempore, relicto corpore factus est ciuis cælestis. Postquam autem eum quoque præmisit in cælos, ipse etiam despondit animum, vt qui se non posset ampliùs exercere. Assistens autem Angelus ei dixit: Huc deinceps accede tu quoque, ô beate, in æterna Dei tabernacola: venerūt enim prophetæ te in suos choros accepturi. Hoc autem non tibi priùs declaraui, ne si fuisses elatus, de tuis detraherent meritis. Cùm ergo vno solo die superuixisset, & per reuelationem ad eum venissent quidam presbyteri, omnibus illis narratis, tradidit animam. Apertè autem videntes presbyteri eum assumi in choris iustorum & Angelorum, Deum laudabant.

Mercator Alexandrinus pauperibus maximè deuotus Paphnutio æquatur.

Seculo renūtiat.

Feliciter obit

Felix Paphnutij obitus.

Vita abbatis [77] APOLLONII. Cap. 66.

FVit in Thebaide quidam monachus, nomine Apollonius. Is plurimas ostēdit virtutes & facta egregia. dignus quoque fuit habitus dono doctrinæ supra multos qui tunc fuêre insignes virtutibus. Is in tempore persecutionis addens animum Christi cōfessoribus, multos effecit martyres. Porrò autem ipse quoque comprehēsus custodiebatur in carcere; ad quem veniebant qui ex gentibus erant nequiores, & cum eo disputabant, incessebántque maledictis, & irritabant.

Ruff. l. 2. c. 19.

Apollonius martyrum adhortator.

De [78] PHILEMONE *martyre, & iis qui cum ipso fuêre martyribus.* Cap. 67.

ERat autem quidam ex ipsis choraules, vir nequitiis famosus, qui accedens eum appetebat contumeliis, dicens eum impium & impostorem, & planum, & qui ab omnibus habebatur odio, & qui debebat mori citius. Cui dicit Apollonius: Miserebitur tui Dominus, ô homo: & eorum quę dicta sunt, nihil tibi reputabitur ad peccatum. Hæc autem cùm audiisset ille choraules, Philemō nomine, mordebatur animo, à verbis eius compunctus, coram iudice se sistit, & ei dicit populo præsente: Iniustè facis, ô iudex, qui viros pios & nulli culpæ affines punis. nihil enim mali faciunt nec dicunt Christiani. Ille autem cùm ipse hæc diceret: in principio quidem existimabat eum loqui ironicè & ludificari; postquam autem eum vidit persistere, Insanis, inquit, ô homo; & meos tibi repentè est emota. Ille autem, Non insanio, inquit, ô iudex iniustissime: sum enim Christianus. Is autem multis blanditiis vnà cum turbâ ei conabatur persuadere: postquam autem vidit immobilem, ei omne genus tormenta adhibuit. Cùm autem rapuisset Apollonium, & multis eum affecisset contumeliis, ipsum torquebat tamquam planum. Apollonius autem ei dixit: Optarem, ô iudex, vt tu & omnes præsentes hunc meum errorem sequeremini. Is autem eo hæc dicente, iussit ambos igni tradi toto inspiciente populo. Cùm autem in flammâ essent præsente iudice, vocem ad Deū emittit beatus Apollonius, toto populo audiente & iudice: Ne tradas Domine bestiis animam cōfitentem tibi, sed teipsum nobis apertè ostende. Nubes autem roscida & lucida adueniens, viros texit, igne extincto. Admiratæ autem turbæ & ipse iudex, dicebāt: Vnus est Deus Christianorum; maleficus verò quispiam hæc renuntiat præsidi Alexandriæ. qui cùm crudeles quosdam & immanes elegisset protectores & apparitores, eos misit vt vinctos adducerent iudicem & Philemonem. Ducebatur ergo vnà cum eis Apollonius, & quidam alij confessores. Cum omnes autem iter ingrederentur, eum iuuasit gratia, & & cœpit docere milites. Vbi autem ipsi quoque compuncti crediderunt Seruatori, erant omnes vno animo vincti. Quos omnes cùm vidisset præses

Ruffin. l. 2. cap. 19.

Philemō choraules per Apollonium ad fidem conuertitur.

Vterque igni traditur.

Psal. 73.

Nubes vtrūque texit, & ignem extinguit.

Submerguntur cum multis aliis.

se à fide non posse dimoueri, iussit proiici in profundum maris: hoe autem fuit eis signum Baptismatis. Cùm eos autem sui inuenissent disiectos in littore, fecerunt omnibus ædem vnam, vbi nunc multæ virtutes peraguntur. Tanta autem fuit viri gratia, vt de iis quæ esset precatus, statim exaudiretur, cum sic honorante Seruatore. Quem etiam nos in martyrio precati, vidimus cum iis qui cum ipso fuerunt testificati, & Deum adorantes, eorum tabernacula salutauimus in Thebaide.

Miracula eduntur ad eorum reliquias.

Cap. 68.

Vita abbatis [79] DIOSCVRI *presbyteri.*

VIdimus autem alium quoque presbyterum in Thebaide, nomine Dioscurum, patrem centū monachorū. qui cùm ad Dei gratiam esset accessurus, dicebat eis: Videte ne quis qui noctu phantasiam habuit mulieris, audeat accedere ad sancta Sacramenta. Ne quis ex vobis visis & phantasiis pulsus somniet. nam qui absque phantasiis fiunt fluxus seminis, casu fiunt, nec ex vniuscuiusque libero animi arbitrio insunt, sed absque voluntate: procedunt enim ex naturâ, & ex redundanti materiâ excernuntur, quocircà nec sunt peccato obnoxij: visa autem ac phantasiæ procedunt ex liberâ eligendi voluntate, & sunt argumentum mali animi. Oportet autem, inquit, monachum transilire etiam legem naturæ, corpus autem liquare, nec inueniri in vllo inquinamento carnis, sed carnem liquefacere, & non concedere vt in ipsâ redundet materia, frequentibus & prolixis ieiuniis; sin minùs autem, nos ad appetitiones & desideria incitant. Non oportet autem monachū astringere appetitiones animi. In quo enim differt à mundanis, quos sæpe videmus abstinere à voluptatibus propter sanitatem corporis, aut propter aliquas alias caussas à ratione minimè alienas? quanto autem magis, inquit, curanda est animæ sanitas & spiritus?

Qua pollutio nocturna sacramenti usum impediat.

Corpus prolixis ieiuniis extenuandū.

[80] *Nitrenses* ANACHORETÆ.

Cap. 69. Ruff. lib. 2. cap. 21.

DEuenimus quoque ad Nitrenses, vbi multos & magnos vidimus anachoretas; partim quidem indigenas, partim verò etiam hospites, qui se inuicem superabant virtutibus, & magno studio se exercebant, & in vitâ se inuicem contendebant superare. Et alij quidem ex ipsis versabantur in contemplatione, alij verò in actione. Cùm vidissent autem aliqui quidem nobis cum aquâ occurrerunt; & alij quidem pedes nostros lauabant, alij verò vestes mundabant alij verò ad cibum inuitabant, alij autē ad contemplationem, & Dei cognitionem & quod vnusquisque ex iis poterat, in eo studebat nos iuuare. Et quid dixerit quispiam omnes eorum virtutes, cùm nihil possit dicere pro dignitate? Habitant itaque locum desertum, & habent cellas magno inter se internallo disiunctas, vt nullus possit procul agnosci ab altero, neque citò videri, nec vox audiri: sed degunt in multâ quiete, vnusquisq; per se inclusus. Solum autem Sabbato & Dominico congregantur in ecclesiis, & se inuicem excipiunt. Multi autem ex iis sæpè etiam quatuor dies inueniuntur in cellis, absque eo quòd se videant inuicem, præterquam in synaxi. Et alij quidem ex his veniebāt ad synaxim à tertio & quarto lapide, tam longè sunt remoti à se inuicem. Tantam autem habent inter se charitatem, etiam supra reliquam fraternitatem, vt multis qui cum ipsis salui esse voluerint, vnusquisque studeat suam cellam eis dare ad se reficiendum.

Nitrensiū anachoretarū varia studia.

Eorum hospitalitas.

Quies & silentium.

Cella custodia.

De abbate [81] AMMONIO *& iis qui erant cum ipso.*

Cap. 70.

VIdimus autem patrem quoque eorum qui illic erant, nomine Ammonium, habentem eximias cellas, & atrium, & puteum, & reliqua necessaria. Cùm autem ad eum venisset quidam frater qui volebat saluus fieri, & ei diceret vt sibi inueniret cellam ad habitandum, illicò egressus, præcepit ei ne egrederetur è cellis, donec ipsi inuenisset aptum habitaculum; & cum ipsi reliquisset omnia quæ habebat, cum ipsis cellis, seipsum inclusit in paruam cellam. Quòd si plures erant qui conueniebant volentes salui fieri, congregabat vniuersam fraternitatem, & illo quidem tradente lateres, hoc verò aquam, perficiebantur cellæ in vno die. Eos autem qui erant habitaturi in cellis, in ecclesiam vocabant ad conuiuia: dumque illi se recreant & exhilarant, vnusquisq; eum è suâ cellâ ouillam suam pellem aut sportam pane vel cæteris implesset necessariis, deferebant ad nouas cellas, vt nulli nota esset vniuscuiusque oblatio. Noctu autem venientes habitatum suas cellas, repente inueniebant omnia necessaria. Multi autem ex ipsis neque panem comedebant nec fructus, sed solum intyba agrestia. Quidam autem ex ipsis tota nocte non dormiebant: sed sedentes vel stantes vsque ad manè, perseuerebant in oratione.

Institutum vitæ monasticæ Ammonij.

Egregia hospitalitas.

Mira abstinentia.

Vita abbatis [82] ISIDORI *& eorum qui erant cum ipso.*

Cap. 71. Ruff. l. 2 c. 1

VIdimus autem in Thebaide monasterium cuiusdam magni Isidori, quod intus habebat mille monachos. Habebat autem intus puteos & hortos, & quæcunque sunt ad vsum necessaria, nemine egrediente extra monasterium: sed erat presbyter ianitor, qui nullum permittebat egredi, neque alium ingredi, præterquam si quis vellet vsque ad mortem illic permanere nusquam progrediens. Porrò autem eos qui portam ingrediebantur, in paruo habitaculo excipiebat hospitio: & cùm manè dedisset benedictiones, in pace deducebat. Duo autem ex ipsis presbyteri solùm exibant, opera fratrum administrantes, & referebant ea quæ erant ipsis ad vsum necessaria. Dixit autem mihi is qui portam custodiebat presbyter, eos qui intus sunt sanctos esse tales, vt possint omnes signa efficere: & neminem ante decessum in morbum incidere; sed quando vnicuiusque venisset translatio, id omnibus priùs significantem & se reclinantem, dormire.

Monasteriū mille monachorum.

Presbyter ianitor.

Vita abbatis [83] AMMONA *presbyteri.*

Cap. 72.

ESt autem alia quoque solitudo in Ægypto, iucundissima quidem, sed difficillima inquâ multi & magni habitant anachoretæ, quæ est propè vrbem Diolcon. Vidimus autem illic presbyterum virum sanctum & valdè humilem, & assiduè videntem visiones, nomine Ammonam. Is aliquando offerens Deo cultum, videt Angelum stantem à dextris altaris, & signantem fratres accedentes ad gratiam, & scribentem in libro eorum nomina. Cùm autem non adfuissent aliqui in synaxi, vidit deleri eorum nomina, qui post tres dies sunt mortui. Eum sæpe torquentes dæmones in tantam adduxerunt imbecillitatem, vt non posset ipse stare ad aram, nec offerre. Angelus autem veniens, eius manu apprehensâ, protinus eum confirmauit, & sanum ad aram statuit. Cuius tormenta cum vidissent fratres, obstupuerunt.

Ruff. l. 2. cap. 32. cui vicinus. Pianimon.

Angelus signans fratres accedentes ad Communionem.

Ammō æger curatur per Angelum.

De

Cap. 71. Ruff. l. 2. c. 33.

De abbate[84] IOANNE.

VIdimus autem alium quoque in Diolco, Ioannem nomine, patrem monasteriorum, qui ipse quoque multam habebat gratiam, & Abrahæ habitum, & barbam Aaron. Efficiebat autem virtutes atque curationes, & qui multos curauit paralyticos & podagra laborantes.

Cap. 74.

Vita abbatis[85] PITYRIONIS & eorum qui cum ipso erant.

Ruff. l. 2. c. 14.

Monachi in speluncis.

VIdimus autem in Thebaide altum montem fluuio imminentẽ, valdè terribilem & præcipitem: & monachos illic viuentes in speluncis. Eorum autem pater erat nomine Pityrion, qui fuit vnus ex discipulis Antonij, & tertius qui illum locum excepit; qui quidem multas virtutes efficiebat, & efficaciter spiritus expellebat. Cum enim successisset Antonio & eius discipulo Ammonæ, meritò etiam successit hæreditati donorum: qui multos quidem alios quoque apud nos habuit sermones, quin etiam de discretione spirituum accuratè disseruit, dicẽs esse aliquos dæmones qui sequuntur animi motus, & nostras affectiones ad malum sæpè conuertunt. Quisquis ergo, ô filij, dicebat is nobis, vult exigere dæmones, priùs in seruitutem redigat affectiones animi: qualem enim quis superarit affectionem, eius quoque expellit dæmonem. Oportet autem vos paulatim vincere affectiones, vt earum expellatis dæmones. Si quis ergo gulam superauerit, expellit eius dæmonem. Is autem comedebat bis in hebdomadâ, Dominica & quintâ feriâ, paruum farinę iusculum: nec poterat aliquid aliud sumere, propterea quòd suum habitum ita formasset.

Qui affectionibus dominatur, dæmones fugare potest.

Pityrio bis tantum in hebdomade comedebat.

Cap. 75.

Vita[86] EVLOGII presbyteri.

Ruff. lib. 2. c. 14.

VIdimus autem alium quoque presbyterum, nomine Eulogium, qui in offerendis Deo donis, tantam accepit gratiam cognitionis, vt vniuscuiusque ex iis qui accedebant monachis mentem cognosceret. Is cùm sæpe vidisset aliquos monachos ad aram accessuros, eos retinuit, dicẽs: Quomodo audetis ad sancta accedere Sacramenta, cùm habeatis malas cogitationes? Et tu quidem hac nocte animo versasti turpem fornicationis cogitationem, alius autem in animo suo reputauit, dicens nihil referre an peccator an iustus accedat ad Dei gratiam. alius autem de dono dubitauit, dicens: Numquid me accedentem sanctificabit? Paruum ergo secedite à sanctis Sacramentis, & ex animo agite pœnitentiam, vt sit vobis remissio peccatorum, & sitis digni Christi communione. Nisi enim primum mundaueritis cogitationes, non potestis ad Christi gratiam accedere.

Mentem communicantiũ cognoscebat Eulogius.

Singulis accedentibus ad sacramentum communionis prodidit.

Cap. 76. Ruff. l. 2. c. 18.

Vita[87] SERAPIONIS presbyteri

VIdimus verò etiam in partibus Arsenoitæ presbyterum quemdam, nomine Serapionem, patrem multorum monasteriorum, & qui præest multæ fraternitati, vt qui sint decies mille numero, magnamque per fratres exequitur dispensationem. cuius omnes simul, tempore messis, omnes suos fructus ad ipsum afferant, quos pro messis mercede acceperunt, vnusquisque frumenti artabas duodecim artabas, qui sunt veluti quadraginta, qui a nobis dicuntur modij: & ea ad ministerium pauperum per se dispensat, adeò vt deinceps in ea quæ est circumcirca regione nullus sit pauper, sed etiam mittat ad eos qui sunt Alexandriæ pauperes. Sed neque prædicti [illegible] per totam Ægyptum vmquam neglexerunt [illegible] administrationem; sed ex laboribus fratrum [illegible], naues plena frumento & vestimentis [illegible] miserunt Alexandriam, propterea quod pauci essent apud ipsos qui egerent.

Serapion decem millium monachorum pater.

Quæ ex labore fratres lucrantur, in pauperes distribuit.

Cap. 77.

Vita abbatis POSIDONII.

Posidonius, eius mores.

POsidonij Thebani multa quidem sunt, quæ narratu difficilia, quemadmodum erat mitis, & in se exercendo acerrimus, & quanta fuerit in eo innocentia. nescio an vllum talem conuenerim. Vixi enim cum eo anno vno in Bethleem, quando sedit vltra Pœmænium, & multas vidi eius virtutes; atque inter cetera ipse mihi quodam die narrauit: Cùm habitarem, inquit, in loco Porphyrite anno vno, toto anno nullum hominem conueni, non audiui sermocinationem, non panem tetigi, nisi si quando paucis vterer dactilis, & sicubi herbas inuenirem agrestes. Quo quidem tempore cùm mei panes aliquando defecissent, egressus sum è spelunca, vt venirem in orbem terræ habitabilem, & cùm toto die ambulassem, vix aberam à speluncâ duo millia. Cùm ergo circumspexissem, video equitem militis habitum præ se ferentem, habentem in capite galeam tiariferam & cùm coniectassem eum esse militem, profectus sum vsque ad speluncam, & inueni canistrum vuarum & ficuum nuper decerptarum: quod cùm accepissem, lætus veni ad speluncam, habens duobus mensibus cibos illos ad meam refectionem.

Cùm panes ei defecissent, canistrum plenum vuis & ficubus inuenit.

Hoc autem miraculum fecit beatus Posidonius in Bethleem. Quædam mulier grauida habebat spiritum immundum, & in ipso tempore quo erat paritura, laborabat in partu, ipsam conterente spiritu. Cùm ergo a dæmone vexaretur mulier, aduenit eius maritus, & rogauit sanctum illum vt adesset. nobis ingressis ad orandum, cum stetisset & precatus esset, post secundam genuflexionem, eiecit spiritum. Surgens autem dixit nobis: Orate, modò enim expellitur immundus spiritus. oportet autem esse aliquod signum vt de eo simus certiores. Egrediens autem dæmon, dirupit a fundamento totum aulæ parietem. Mulier autem sexennio non fuerat locuta: postquam autem egressus est dæmon, & peperit, & locuta est.

Curat mulierem eandem a partu immundo.

Dæmon egrediens dat signum.

De[88] HIERONYMO.

Cap. 78.

HVius sancti noui hanc quoque prophetiam: Hieronymus enim quidam presbyter habitabat in illis locis, qui in sermone Romano magnâ erat virtute ornatus, & præclaro ingenio; sed tanta fuit eius inuidia, vt ab eâ obrueretur virtus doctrinæ. Cum ergo multis diebus cum eo versatus esset sanctus Posidonius, dicit mihi in aurẽ:

De[89] PAVLA.

INgenua quidem Paula, quæ eius curam gerit, præmorietur libera ab eius inuidiâ. Cap. 79.

Vt autem arbitror, propter hunc virum non habitabit vir sanctus in his locis, sed eius peruadet inuidia vel vsque ad proprium fratrem. Résq; ita accidit.

Cap. 80.

De OXVPERENTIO.

ETenim beatum Oxyperentium Italum is hinc expulit.

De PETRO.

Cap. 81.

ET Petrum alium quemdam Ægyptium.

Cap. 82. De SIMEONE.

ET Simeonem, viros admirabiles, quos ego adnotaui.

Narrauit mihi hic Posidonius continentissimus & virtutis obseruantissimus, quòd quadraginta abhinc annis panem non gustasset, neque acceptæ iniuriæ sit recordatus vsque ad diei dimidium. *Posidonius à ... pane abstin.*

Hæc sunt certamina & signa præclari Christi athletæ Posidonij, quæ fecit prouidentia eius, quæ est omnium virtutum maxima: & in his est insignis finis vitæ huius beati.

Cap. 83. *Vita* 90 SERAPIONIS *Sindonitæ.*

FVit alius quidam Serapion Sindonites, (nam præter sindonem nihil vnquam induebat) qui exercuit magnam possessionum & facultatum vacuitatem. Cùm esset autem imperitus literarum memoriter dicebat omnes Scripturas. Et neque ob possessionum egestatẽ & Scripturarum meditationem, potuit in cellâ quiescere: non quòd traheretur à terrenâ materiâ, sed orbem terræ obiens se rectè & ex virtute gerebat, natus enim erat hac naturâ: sunt enim naturarum, non substantiarum differentiæ. Narrabant itaque patres, quòd cùm quendam accepisset exercitatorem qui cum eo luderet, se in quadam vrbe gentilibus vendidit histrionibus viginti nummis: & cùm signasset nummos, eos apud se seruabat. Tamdiu autem permansit & seruiit mimis qui eum emerant, donec eos fecit Christianos, & eos auulsit à theatro: præter panem & aquam nihil sumens, neque præ meditatione Scripturarum ore silens: longo autem tempore primus compunctus est mimus, deinde mima, deinde vniuersa eorum familia. Dictum est autem, quòd quo tempore eum ignorabant, lauabat pedes amborum. Ambo ergo baptizati, à theatro recesserunt: & cùm ad vitam honestam & piam processissent, virum valdè reuerebantur. Ei itaque dicunt: Adesdum, frater, nos te liberabimus, quandoquidem ipse nos liberasti à turpi seruitute. Dicit ergo eis: Quandoquidem Deus est operatus, & salua facta est vestra anima, vobis dicam mysterium actus; ego vestræ animæ misertus, cùm essem liber exercitator, genere Ægyptius, eâ de caussâ meipsum vendidi, vt vos seruarem. Quoniam autem hoc fecit Deus, & per meam humilitatem salua euasit anima vestra, accipite aurum vestrum, vt etiam aliis opem feram. Illi autem cùm multum rogassent & affirmassent, dicendo, Te tãquam patrẽ & dominum habebimus, solùm mane nobiscũ; non potuerunt ei persuadere. Tunc dicunt ei: Da aurũ pauperibus; nam id nobis fuit caussa salutis: sed saltem post annum nos inuisas. Et sic ab iis abiit. Is frequentibus peregrinationibus peruenit in Græciam: & cùm tribus diebus moratus esset Athenis, non fuit qui ei panem præberet; nam neque æs ferebat, neque petam, non pellem ouillã, nihil horum. Cùm autem venisset quartus dies, valdè esuriit. Res est enim grauis fames inuoluntaria, quæ adiuncticem habet incredulitatem. Et stans super tumulum ciuitatis, in quo congregabantur qui erant viles & abiecti in ciuitate, cœpit vehementer & cum planctu lamentari, & clamare: Viri Athenienses, ferte opem. Ad quem accurrentes omnes qui pallium gestabant & pileum, dicunt ei: Quid habes, vndénam es, & quid pateris? Is verò dicit ipsis: Genere quidem sum Ægyptius, ex quo autem absum à verâ meâ patriâ, incidi in tres fœneratores: & duo quidem à me recesserunt ex soluto eis debito, cùm non haberent de quo me accerserent; vnus autem à me non discessit. Illi ergo studiose quærentes de fœneratoribus vt eis satisfacerent, ipsum rogabant: Vbi sunt? quis est qui tibi exhibet molestiam? ostende nobis eum, vt tibi feramus auxilium. Tunc eis dicit: Molestiam mihi exhibuit auaritia, & gula, & fornicatio: & à duobus quidem sum liberatus, auaritiâ scilicet & fornicatione, neque enim aurum habeo, neque aliquid aliud possideo; non fruor delictis quæ sunt nutrices huius morbi: quocircà nihil mihi exhibent amplius molestiæ. A gulâ autem non possum te cedere; iam enim quatuor diebus nihil comedi, & mihi pergit venter molestiam exhibere, quærens consuetum debitum, sine quo non possum viuere. Tunc quidam philosophi suspicati eum esse mendicum, dant ei nummum: quem acceptum posuit in officinâ panariâ, & accepto pane recessit, statim profectus à ciuitate, & in eam non reuersus amplius. Tunc cognouerunt philosophi, eum verè fuisse virtute præditum, & cùm pistori dedissent pretium panis, acceperunt nummum.

Se vendidit mimis vt ... lucrifaceret Christo.

Aurum refutat.

Absque aere, absque perâ, absque pelle ouinâ.

Tres fœneratores, auaritia, gula, fornicatio.

Gula importunus fœnerator.

Cùm autem venissent in luca Lacedæmonis, audiuit quendam ex primis ciuitatis esse Manichæum simul cum totâ domo, alioqui virum bonum. Ei rursus seipsum vendidit in primo actu. Et cùm intra duos annos ipsum abduxisset ab hæresi & eius vxorem, adduxit ad Ecclesiam. Tunc eum amantes, non ampliùs habebant tamquam seruum, sed tamquam germanum fratrem & patrem, & Deum laudabant.

Vendidit se viro Manichæo vt ipsû reduceret ab errore.

Post hæc seipsum coniecit in nauem tãquam Romam nauigaturum. Nautæ autem conijcientes eum vel intulisse sumptus, vel in auro habere quod expenderet, nihil aliud percontati eum exceperunt, alius alium existimans accepisse eius vtensilia. Cùm autem ipsi enauigassent, & abessent quingentis stadiis ab Alexandriâ, cœperunt vectores vesci circa occasum solis, cum nautæ priùs comedissent. Viderunt autem eum primo die non comedere; & putauerunt caussam esse nauigationem, similiter & secundo, & tertio, & quarto die: quinto autem die vident ipsum sedentem quietum, dum omnes comederent, & dicunt ei: Homo, cur non comedis? Is verò dicit eis: Quoniã non habeo quod edam. Cùm ergo inter se quæsiissent quis eius accepisset vtensilia vel impensas, vidissent autem neminem accepisse (neque enim habebat aliquid) cœperunt eum eo contẽdere: Quomodo sic ingressus es absque impensis? quomodo dabis nobis naulum? quoniam autem alètis? Is verò eis dicit: Ego nihil habeo auferte me, & abiicite vbi inuenistis. Illi verò, Ne si centum quidem aureos nobis dares, libentes hoc faceremus, cùm sit nobis ventus adeò secundus: scopum ergo vigeamus, peragentes quæ sunt nobis proposita. Sic fuit in naui, & eum aluerunt Romam vsque, cùm autem Romam venisset, curiosè indagauit quis esset in ciuitate magnus exercitator aut exercitatrix.

Romam Serapion nauigat.

Perstat in naue ieiunus ad quinque dies.

Cap. 84. *Vita abbatis* DOMNIONIS.

INcìt quos incidi in quemdam Domnionem, cuius lectus curauit ægrotos post mortem. *Lectus Domnionis curat ægrotos.*

Cap. 85. *De* VIRGINE *silente.*

CVm ergo in eum incidisset, & ex eo vtilitatem accepisset, erat enim vir & moribus ornatus & eruditione, & ab eo didicisset, quisnã esset

illic alius exercitator aut exercitatrix, cognouit esse quamdam virginem silentium agentem & quiescentem, quæ iam vigintiquinque annis in cellâ erat inclusa, & cum nemine vmquam colloquebatur. Cùm autem eius domum didicisset, venit, & dicit vetulæ quæ ei inseruiebat: Dic virgini, me necesse habere eam conuenire, Deus enim me misit. Cùm autem duos vel tres dies intermisisset, eam conuenit posteà, & ei dixit: Quid sedes? Ea verò dicit ipsi: Non sedeo, sed ambulo. Is verò dicit: Quò ambulas? Illa verò dicit: Ad Deum. Is autem dicit: Viuisne, an es mortua? Illa verò ei dicit: Credo in Deum, me esse mortuā. Qui enim carne viuit, non potest non ambulare. Is autem dicit ei: Vt me ergo certiorem reddas te esse mortuam, fac quod facio. Ea illi dicit: Impera mihi quæ possunt fieri, & faciam. Is autem dicit ei: Nihil est quod non possit mortuus, absque eo quòd non potest esse impius. Tunc dicit ei. Descende, & progredere. Ea verò respondit: Iam agitur vigesimus quintus annus ex quo non sum progressa, & cur progrediar? Ei autem dicit: Si mortua es mundo, & tibi mundus, idem est tibi progredi & non progredi, ergo progredere. Illa verò progressa est, & postquam progressa fuit vsque ad quamdam ecclesiam, ei dicit in ecclesiâ: Si vis ergo me certiorem reddere quòd verè sis mortua, & non ampliùs viuis placens hominibus fac quod facio, & sciam te esse mortuam. Et itaque dicit: Exuens sicut ego omnia vestimenta, ea impone humeris, & transi mediam ciuitatem, me in hoc habitu præeunte. Illa verò ei dicit: Hac re minimè honestâ multos offendam, & poterunt dicere me esse emotæ mentis & dæmoniacam. Is autem dicit ei: Et quid tibi est curæ, si dixerint te esse emotæ mentis & dæmoniacam? tu enim es eis mortua. Tunc illa ei dicit: Dic si quid aliud velis, neque enim ad hunc vsque modum me venisse glorior. Tunc ei dicit: Ecce ergo, ne ampliùs te iactes & tibi placeas, tamquam omnibus magis pia & mundo mortua. Ego enim sum te magis mortuus: & re ipsa ostendo me esse mortuum mūdo: nam citra vllā animi perturbationē & pudorem hoc facio. Tunc cùm eā ad humilitatē instituisset, & eius fregisset arrogantiam, recessit.

Mirum virginis silentium annis 25.

Quid sit mundo esse mortuum.

Mirand hoc non imitādum.

Sunt autem multa quoque alia quæ pertinent ad impatibilitatem. Is decedit cùm ageret annum ætatis sexagesimum, in ipsâ Romā sepultus.

Cap. 86. Origenista hic fuit.

De [92] Evagrio *celebri diacono.*

DE Euagrio claro Christi diacono, qui vixit instar apostolorum, non est æquum tacere; sed ea litteris mandare ad ædificationem eorum qui sunt lecturi, & ad bonitatis Seruatoris nostri gloriam æquum arbitratus, ab alto expono, & quemadmodū venerit ad institutum monasticū, & quomodo cùm se dignè exercuisset, moritur quinquaginta quatuor annos natus, in solitudine qui, vt scriptū est, In breui consummatus, impleuit longa tempora. Fuit enim reuerà eius anima grata Domino. Is genere quidem fuit Ponticus, [93] ciuitatis Iberorū, filius presbyteri, lector promotus à sancto Basilio [94] episcopo ecclesiæ Cæsareæ ad Argeum. Post decessum autē sancti Basilij episcopi, attendēs eius aptitudinē, sapientissimus, & à perturbationibus animi alienus, & omni doctrinâ clarus Gregorius episcopus [95] Nyssenus, frater episcopi cui datur honor inter apostolos, eum ordinat diaconum. Illinc cùm venisset sanctus Gregorius episcopus in magnam synodum Constantinopolitanam, relinquit eum

Sap. 4.

Euagrius lector à S. Basilio creatur.

Gregorius Nyssenus ordinat eum diaconum.

beato Nectario episcopo, cùm esset omnium dissserendi artis peritissimus. Floruit ergo in magnā ciuitate, in disputationibus iuueniliter exultans aduersus omnem hæresim. Accidit autem vt is qui propter morum insignem bonitatem honorabatur à totâ ciuitate, configeretur à simulacro muliebris concupiscentiæ, vt ipse nobis narrauit posteà, cùm esset mens eius libera. Eum autem vicissim amauit muliercula, erat autem ea vna ex primis. Euagrius autem & Deum timens, & suam veritus conscientiam, & habens ante oculos dedecus turpitudinis, & quam hæreses de alienis malis concipiunt lætitiam, Deum supplex rogauit vt ab ipso impediretur scopus quem sibi proposuerat mulier, quæ eum vrgebat cupiditate, & eius insano tenebatur desiderio. Cùmque vellet ab eâ recedere, non poterat, vt qui eius obsequij blandis detineretur vinculis. Haud multo pòst autem eam quæ præcessit orationem, antequam rem esset expertus, adsistit ei visio angelica præ se ferens speciem militum præfecti, ac eum rapit, & ducit tamquam in iudicium, & coniicit eum in eam quæ dicitur custodiam, collari ferreo eius collo iniecto, & catenâ ferreâ alligatis manibus, iis videlicet qui ad ipsum veniebant, ei caussam minimè dicentibus. Ipse autem qui pungebatur conscientiâ, existimabat se ea subire eius gratiâ, arbitrans maritum mulieris de hac re iudicem conuenisse. Animi itaque admodum anxius consistit Euagrius, dum de aliâ caussâ ageretur, & de aliis propter tale crimē haberetur quæstio. Post magnum ergo illum metum & summum animi angorem, Angelus qui ab initio præbuerat visionem, ita transformatur, vt videretur adesse germanus & sincerus amicus Euagrij, valde obstupefactus, & tristitiâ affectus ob tantam vinculorum infamiam, & dicens ei vincto inter catenas quadraginta reorum: Cur enim tantâ ignominiâ detineris tum reis, domine diacone? Ille ei dicit: Reuerà quidem nescio: suspicor autem N. qui est ex præfectis, me detulisse, motum zelotypiâ citra vllam rationem; & vereor ne magistratus fuerit ab eo corruptus pecuniâ, & me maximo afficiat supplicio. Dicit ei is qui amici figuram susceperat, Si audias amicum, tibi consulo, non tibi expedit degere in hac ciuitate. Dicit ei Euagrius: Si Deus me liberauerit ab hac calamitate, & me videris Constantinopoli, scias me iure subire hoc supplicium, & esse dignum alio maiore. Dicit ei amicus: Si ita habet, fero ad te sanctum euangelium, iura mihi in eo, quòd recedes ab hac ciuitate, & tuæ animæ curam geres, & te liberabo ab hac necessitate. Euagrius autem, Rogo te, inquit, iurabo vt volueris, ne solummodò libera ab hac nube tenebrosâ. Interim autem ei affert sanctum euangelium, & exigit iusiurandum. Euagrius autem ei iurat per euangelium verbis sic conceptis: Non manebo hic præter vnum diem, idque vt meas vestes in nauem immittam. Cùm autem processisset iusiurandum ad se redijt ab extasi quę ei noctū euenerat. Cumque surrexisset, cogitauit: Etsi mihi fuit datū iusiurandum in extasi, iuraui tamen. Omnibus ergo quæ habebat in nauem coniectis, venit Ierosolymā, & illic excipitur à beatâ Melaniâ Romanâ. Rursus cū diabolus eius cor tāquā Pharaonis indurasset, vtpote adolescentem & ætate luxuriantem, eum rursus incessit dubitatio, & animi fuit anceps, cùm tamen nemini quidquam dixisset. Quo factum est, vt & vestes rursus mutaret, & in

Versatur apud Nectarium CP. ep.

Euagrius ardore amoris percitus à mulierc.

Visione deterretur ab amore libidinoso.

Angelus in amici eius dam assumit speciem Euagrium solatur.

Iurat Euagrius super euangelium se egressurum ab ciuitate ad euitandum periculum.

Venit Ierosolymam, & à Melania excipitur.

Rursus ad seculum redire conatur.

tis differendo ei veternum afferret vana gloria; ... Deus qui impedit omnium nostrum, interitum, ei rursus attulit calamitatem, rursus in febrem coniiciens, & deinde in longum morbum, tempore semestri eius carnem macerans, quæ ei afferebat impedimentum ad virtutem, medicis dubitantibus, & non inuenientibus modum curationis. Dicit ergo ei beata Melanium: Non placet mihi, fili, morbus tuus diuturnus; dic ergo mihi quæ habes in animo: non est enim verus hic tuus morbus. Confessus est ergo ei rem quæ sibi euenerat Constantinopoli. Dicit ei beata: Promitte mihi teste Domino, te vitæ monasticæ scopum esse secuturum, & ego licet peccatrix, orabo Deum, vt detur tibi tempus commeatus, & vitæ terminus. Is autem est assensus. Cùm ea autem orasset, intra paucos dies conualuit, cùmque is surrexisset, ab illa ipsa est amictu monastico indutus, & peregrè proficiscitur in montem Nitriæ qui est in Ægypto: in quo cùm habitasset biennio tertio ingreditur solitudinem. Cum itaque vixisset quatuordecim annis in iis quæ dicuntur Cellis, comedebat quidem panis libram in die; trimestri autem tempore olei sextarium, vir qui in molli delicatâ & lautâ vitâ fuerat educatus. Faciebat autè centū orationes, scribens annuatim pretium solum eorum quæ comedebat: eleganter enim scribebat celerem characterem. Cùm ergo intra quindecim annorum spatium mentem expiasset, dignus est habitus dono cognitionis & sapientiæ, & discretionis spirituum. Is composuit tres sacros libros monachorum, qui dicuntur Ἀντιῤῥητικὰ hoc est Contradictoria, suppeditans artes quibus sit vtendum aduersus dæmones. Ei aliquando grauem exhibuit molestiam dæmon fornicationis, vt ipse nobis narrauit: & totâ nocte stetit in puteo cùm esset hiems, adeò vt eius carnes concrescerent. Aliquando autem rursus ei molestiam exhibuit spiritus blasphemiæ: & quadraginta diebus non est tectum ingressus, vt ipse nobis narrauit, adeò vt corpus eius, non secùs ac corpus ferarum animantium, scateret muscis. Ei tres apparuerunt dæmones in habitu clericorum, de fide cum eo inquirentes: & vnus quidem dicebat eum esse Arrianum, alter verò Eunomianum, tertius autem Apollinaristam: & eos paucis superauit spiritu sapientiæ. Rursus autem quodam die cùm perisset clauis ecclesiæ, serâ etiam signatâ, manu trudens eam aperuit, Christo inuocato. Is à dæmonibus adeò fuit flagellatus & variorum dæmonum tantam fecit experientiam, vt ij non possint facilè enumerari. Vni ex discipulis suis, quæ post decem & octo annos ei sunt euentura ei, dixit, omnia ei prædicens in specie. Dicebat autem hic beatus: Ex quo veni in solitudinem; non tetigi lactucam, non minutum olus, non aliquid viride, non fructum, non vuam, non lauacrum, non carnem, non panem, non vinum, neque omnino aliquid ex iis quæ per ignem transeunt præter quædam olera cruda, & modicum aquæ. Postea autem sextodecimo anno instituti vitæ suæ actæ absque decoctione ignis, cùm caro, propter imbecillitatem corporis & stomachi opus haberet vt aliquid sumeret quod per ignem transiisset panem quidem tetigit, nequaquam autem sumpsit cocta olera; sed vel ptisanam, vel legumina duos annos. In his corpus consumebat hic beatus, viuificans animam sancto Spiritu, in Epiphaniis in ecclesiâ communicans. Nobis autem narrabat hic generosus Christi athleta circa tempus mortis: Iam sunt tres anni ex quo non sum amplius vexatus à cupiditate carnis. Si autem post vitam ita ex virtute actam, & immensos labores exercitationis, cumque vel maxime post ... & sobriam perpetuò orationem, ... in ... talē adeò inuasit bonis infestus & curiosus dæmon, quid ab execrabili dæmone pati putamus nos qui sunt socordiores, propter suam negligentiam? ... sancto significata est aliquando mors patris sui, & dicit ei qui renuntiauit: Desine blasphemare, meus enim pater est immortalis. Deum autem ... dicebat. Hucusque est exactissimum & perfectissimum vitæ institutum insignis Euagrij.

Morbo vritur Euagrius.

Amictu monastico induitur.

Annis ... quo delicatam vitam fuerat ... femus.

Euagrij Ἀντιῤῥητικὰ.

Vt frigoris dæmones superat.

Crucis signo seram aperit.

Prædicit futura.

Crudis oleribus & aqua viuit.

Epiphaniis festo communicabat.

Non afficitur morte patris sui.

Simile sup. in Pelag. lib. 1. n. 5 ... Inuenit.

Vita abbatis 95 PIOR. Cap. 87

QVidam Pior nomine, Ægyptius genere ætate iuuenis, cùm mundo renuntiasset, exiit è domo paternâ: & propter insignem amorem in spiritalem, Deo est professus se nullum ex suis visurum amplius. Quinquaginta ergo pòst annis, soror eius quæ consenuerat, & ab aliquo resciuerat fratrem suum viuere, veniebat in mentis emotæ periculum, nisi ipsum videret. Cum autem non posset venire in vastum desertum, rogauit illius loci episcopum vt scriberet ad sanctos patres qui erant in solitudine, vt ipsum mitterent & eum videret. Cùm ergo ei vis magna afferretur, patribus obediens, statuit vno alio assumpto, abire: & significauit domui sororis fratrem suum Pior aduenire, & foris stare. Cùm autem sensisset strepitum ostij, & quòd eius soror ei ... niret obuiam, Pior clausis oculis, clamauit ipsam: O soror N. ego sum Pior frater tuus, ego sum: ecce, vide, aspice quantum velis. Illa ergo facta certior Deum glorificauit, & cùm multa fecisset, noç potuit ei persuadere vt domum ingrederetur: sed oratione factâ in limine, ... est in solitudinem, propriam patriam illic ... tute comparans. Hoc eius fecit miraculum, quòd cùm fodisset in loco quem ædificauit, inuenit aquam amarissimam, & donec decessit ... permansit, se aquæ concludens amaritudine vt suam ostenderet tolerantiam. Multi autem monachi post eius mortem cum ... contendissent, non potuerunt ... efficere. Est enim locus terribilis, & alienus ab omni consolatione.

Ruff. lib. 3. ...

... amicos non visurus.

Mulieri non licet venire in solitudinem.

Soror fratrem suum Pior videre ... tre illudit ...

Vita abbatis 96 MOYSIS Libyci. Cap. 88.

MOyses Libycus fuit vir mitissimus & maxima charitate præditus, ac diuinitus est ... tus dono curationum. Is hoc narrauit: In monasterio, inquit, eram valde iuuenis, & fodimus ... maximum puteum, latum viginti pedum ... cum tres dies fodissemus viri octoginta, & venam consuetam, & quæ aspiciebatur transiuimus circa cubitum, aquam non inuenimus. Magna ergo affecti molestiâ, deliberabamus de desistendo ab opere, dumque de eo deliberaremus ad nos adueniens Pior ex vastâ solitudine ... sexta horâ æstus, cum esset senea indutus ... le ouillâ, & cùm nos salutasset, dicit nobis post salutationem: Quid animum abiecistis, homines modicæ fidei? vidi enim vos iam ab heri ... abiecisse animum. Quod cum dixisset in ... fossâ statim demisit scalas, & cum eis facta oratione; & accepto ligone, & tertio ictu ... dixit: Deus sanctorum patriarcharum, ne irritum & inutilem feceris laborem seruorum tuorum, sed

P...

Puteus oratione Pioris datur.

mitte ad eos visum aquæ. Et statim aqua exiit, vt nos omnes eâ aspergeremur. Et cum rursus orasset, abiit, dicens: Hac de causâ missus sum, & aperta est. Cùm autem illi vim facerent vt illic comederet, non potuit in animum inducere, dicens Non ideo missus sum. Hæ sunt res admirabiles Pior præclaræ columnæ tolerantiæ; & hic est finis illius virtutis, qui pro amaro fonte fruitur perpetuo dulcedinis fluento cum magno spiritali gaudio.

Cap. 89.

Vita abbatis [97] CHRONII.

QVidam qui dicebatur Chronius, ex vico qui dicitur Phœnix, cum a suo vico qui est prope solitudinem, mensus esset decies mille quingentos passus dextero pede numeratos, illic precatus fodit puteum: & cùm aquam inuenisset pulcherrimam, quæ in profundo aberat quinque vlnis, illic quoque sibi ædificauit paruum hospitiolum, & ex quo die seipsum collocauit in monasterio. Deum rogauit ne reuerteretur in locum qui habitatur. Cùm pauci autem anni præteriissent, dignus fuit habitus presbyteratu, circiter trecentorum virorum circa ipsum congregatâ fraternitate. Hæc ergo fertur eius virtus exercitationis, quòd cùm sexaginta annis aræ assedisset fungens sacerdotio, non egressus est è deserto, non extra laborem manuum comedit panem.

Chronius fugit locū habitatum.

Annis 60. sacerdos aræ assidet.

Cap. 90.

Vita abbatis IACOBI.

CVm eo habitauit quidam Iacob è vicinis, qui cognominatus est Claudus, vir summâ cognitione præditus. Erant autem ambo noti beati Antonij.

Cap. 91.

Vita abbatis [98] PAPHNVTII CEPHALA.

CVm ergo quodam die conuenisset etiā Paphnutius qui dicebatur Cephala, qui quidem habuit donum cognitionis diuinarum Scripturarum veteris & noui Testamenti, omnem eā interpretans, cùm non legisset Scripturas: erat autem adeò modestus, vt celaret virtutem propheticam. De quo dicitur, quod octoginta annis non habuit simul duas tunicas. Cùm vnà hos conuenissemus, ego & beati diaconi Euagrius & Albinus, quærebamus scire caussas fratrum qui decidebant vel labebantur inhonestâ vitâ.

Paphnutius Θεοδίδακτος. Annis 80. vnâ tunicâ vtitur.

Cap. 92.

De CHÆREMONE.

ACcidit enim illis diebus vt Cheremon exercitator sedens decederet, & inueniretur mortuus sedens in cathedra, & tenens opus in manibus.

Cheremon sedens in opere moritur.

Cap. 93.

De ALIO.

ACcidit etiam vt alius frater fodiens puteum obrueretur à puteo.

Fodiens puteum obruitur.

Cap. 94.

De ALIO.

ACcidit etiam vt alius veniens à Scete, siti aquæ moreretur.

Quidam siti moritur.

Cap. 95.

De [96] STEPHANO *lapso.*

INter quos commemorauimus etiam Stephanum, qui in turpem lapsus est intemperantiam, & Eucarpum, & Heronem Alexandrinum, & Valentem Palæstinum, & Ptolomæum Ægyptium qui erat in Scete. Simul ergo rogauimus quænam esset caussa, quòd qui sic viuunt in solitudine, ex iis alij quidem mente decipiuntur, alij verò erumpunt in intemperantiam. Hoc ergo responsum nobis dedit sanctus Paphnutius, vir maximâ cognitione præditus. Quæcumque fiunt, in duo diuiduntur; in Dei placitum, & Dei permissionem. Atque quæcumque quidem fiunt ex virtute ad Dei gloriam, ea fiunt Dei placito: quæ verò dam[nosa], periculosa, & quæ infortunia & casus important, ea fiunt Dei permissione. Permissio autem ex egestate rationis, vel infidelitate eorum qui deseruntur. Fieri enim non potest, vt qui piè viuit & rectè cogitat, incidat in ignominiæ lapsus, vel imposturæ dæmonum. Quicumque ergo prauo scopo ac instituto nempe vt hominibus placeant, & arroganti cogitatione, virtutem videntur aggredi, ij in casus incidunt, Deo eos deserente ad eorum vtilitatem; vt cùm per derelictionem mutationem senserint, aut propositum, aut actionem corrigant. Nam aliquando quidem peccat propositum, quando fit malo scopo; vt sæpè accidit intemperantem prauo scopo facere eleemosynam in adolescentulas propter turpem finem: & actionem esse rationi consentaneam, vt orphanæ, & quæ exercent monachæ, date auxilium. Accidit autem recto quoque scopo facere eleemosynam in ægrotos, vel eos qui euersi sunt bonis, vel eos qui consenuerunt. sed parce & cum murmuratione; & esse scopum quidem rectum, actionem autem scopo indignam. Oportet enim misericordem misereri in hilaritate & largitate. Hoc quoque dicebat: In multis animis sunt dotes quædam præcipuæ, in aliis quidem bonitas ingenij, in aliis verò aptitudo ad exercitationem; sed quando non fit propter ipsum bonum & ex diuino scopo, neque actio, neque ingenij bonitas, neque ij qui dotes habent præcipuas, non bonorum datori Deo ascribentes, sed suo libero arbitrio, ingenio, & sufficientiæ: qui tales sunt, relicti à prouidentiâ, incidunt in facta turpia, turpes perpessiones, probráque & dedecora. Derelicti ergo, per aduenientem humilitatem & pudorem, sensim nescio quomodo expellunt arrogantiam, quam susceperant ex eâ quæ virtus reputabatur. Qui enim est inflatus, qui de bonitate inquam ingenij effertur, & Deo non adscribit bonitatem ingenij, neque eam quæ sibi suppeditatur cognitionem, sed vel suæ exercitationi, vel naturæ, abducit ab eo Deus Angelum prouidentiæ. Quo auerso, superatos a viribus aduersarij is qui effertur ob bonitatem ingenij, incidit in intemperantiam propter insolentiam, vt ablatâ teste temperantiâ, non videantur credibilia quæ dicuntur ab ipsis, fugientibus piis doctrinam quæ ex tali ore procedit, tamquam fontem qui scatet hirundinibus, vt impleatur quod scriptum est; Peccatori autem dixit Deus. Cur tu enarras iustificationes meas, & assumis testamentum meum per os tuum? Eorum enim animæ qui vitiis laborant, sunt tenerâ diuersis fontibus assimiles. Nam qui sunt gulæ & vino dediti, lutulentis fontibus: qui verò tenentur auaritiâ & plura habendi cupiditate, fontibus ranas habentibus: inuidi autem qui habent aptitudinem cognitionis, fontibus serpentes habentibus, in quibus semper fluctuat ratio; propterea quòd nemo haurit ex ipsis, propter morum acerbitatem. Quocirca tria rogat Dauid, bonitatem, & disciplinam, & cognitionem, nam absque bonitate cognitio est inutilis; & si correctus quidem fuerit is qui est huiusmodi, depositâ caussa derelictionis, nempe arrogantia, & assumpserit humilitatem & sui modum cognouerit, neque aduersus aliquem se efferens, & Deo agens gratias, ad eum rursus reuertitur, quæ testimonio fulcitur cognitio. Orationes enim spiritales, quæ non habent vitam honestam & temperantem simul equitátem, sunt spicæ quæ à vento intereūt, quæ habent quidem figuram, sed ab eis ereptum est

Vnde solitarij quidam erumpunt in intemperantiam.

Virtus ex Dei placito.

Vitium ex Dei permissione.

Ne quid malo proposito aggrediamur, etiam si boni habeat.

Eleemosyna danda hilaritate.

Gratia Dei non libero arbitrio [illegible] adscribenda.

Arrogans & sibi placens ab Angelo prouidentiæ derelinquitur.

Ps. 49.

Gul[osi] quibus similes. Auari. Inuidi.

Cur Dauid roget bonitatem, disciplinam, & cognitionem.

Oratio spiritalis sine vitâ honestâ est instar spicæ euanidæ.

De Stephano suprà, c. 30. De Herone sup. c. 32. De Valente sup. ca. 31. De Ptolomæo suprà. cap. 33.

est detrimentum. Omnis ergo lapsus, siue fiat per linguam, siue per sensum, siue per actiones, siue per totum corpus, conuenienter proportioni arrogantiæ, fit per Dei derelictionem, parcentis iis qui derelinquuntur. Si enim cum intemperantiâ, eorum quoque bonitati ingenij Dominus tulerit testimonium, suppeditando eloquentiam, dæmones ipsos facit superbia, se extollentes cum immunditiâ. Hæc autem vobis dico, ô viri, vt cum videritis aliquem vita quidem peruersum, oratione autem aptum ad persuadendum, recordemini dæmonis qui in sacra Scriptura cum Christo loquitur, & testimonij quod dicit. Serpens autem erat prudentissimus omnium bestiarum quæ erant super terram, cui prudentia potius detrimentum attulit, cum alia virtus non concurreret. Oportet enim eum qui est fidelis & bonus, ea quidem animo sentire quæ dat Deus, loqui autem quæ sentit, facere autem quæ loquitur. Si enim cum veritate verborum non concurrat vitæ cognatio, panis est sine sale, vt dicit Iob, qui est autem talis, minimè comedetur: quòd si etiam comedatur, conijcit eum qui comedit in malam habitudinem. Si comedetur enim, inquit, panis sine sale, & si est gustus in verbis inanibus non impletis verborum testimonio. Ex derelictionibus ergo, vita quidem est vt virtus occultata manifestetur, vt virtus Iob, Deo respondente & dicente: Ne tenerias iudicium meum, neque putes me tibi aliter respondisse, sed vt iustus appareas: es enim mihi notus qui noui occulta. Sed quoniam ignorans ab hominibus, suspicantur enim nonnunquam me à te coli propter diuitias, ideo feci vt in casum incideres. Demessui diuitias, vt ostendam ei tuam gratiarum actionem & philosophiam. Alia autem propter auertendam superbiam, vt in Paulo. Relictus est enim Paulus casibus, & colaphorum incussionibus, & diuersis iactatus afflictionibus, & dixit: Datus est mihi stimulus carnis, vt me colaphizet, ne fortè extollar; ne fortè cum miraculis quies & rerum successus & honor ei accedens, eum in arrogantiam inijceret diabolicam. Superbiâ elatus relictus quoque est paralyticus propter peccatum, cui dixit Dominus: Ecce sanus factus es, noli amplius peccare. Derelictus quoque est Iudas, qui pluris fecerat pecuniam; quocircà fuit etiam suffocatus. Derelictus quoque est Esau, & incidit in intemperantiam, vt qui stercus intestinorum præposuerit benedictioni paternæ: adeo vt cum hæc omnia sensisset Paulus, dixerit de aliquibus: Quoniam enim non probauerunt Deum habere in cognitione, tradidit eos in reprobum sensum, vt faciant quæ non conueniunt. De aliis autem qui videbantur habere Dei cognitionem cum mente corrupta & inani tumore, dicit Quoniam enim cum Deum cognouissent, non vt Deum glorificauerunt, aut gratias egerunt, tradidit eos Deus in passiones ignominiæ, adeò vt nos ex eo cognoscamus, fieri non posse vt cadat aliquis in intemperantiam, qui non fuerit derelictus à Dei prouidentia, propter negligentiam & socordiam eorum qui derelinquuntur & deseruntur ad hoc vt hæc eis eueniant.

Ad persuadendum & eloquens est dæmonis imitator.

Gen. 3.

Sermo cuius vita [illegible] sine [illegible]

Iob 6.

Iob 40. *Tribulatio committitur quandoque vt iustus probetur.*

Quandoque vt ab arrogantia præseruetur.

2. Cor. 12.

Ioan. 5.

Actor. 1.

Gen. 27.

Rom. 1.

Propter socordiam à Deo relinquuntur.

Vita abbatis SOLOMONIS.

Cap. 96.

Anachoretæ in speluncis rupium.

IN Antinoi ciuitate regionis Thebaidis quadraginta annos versatus, eo tempore accepi etiam cognitionem eorum quæ sunt illic monasteriorum. Nam circa ciuitatem sedent viri circiter bis mille manibus viuentes, & se summe exercentes. In his sunt etiam anachoretæ qui seipsos incluserunt in speluncis rupium: inter quos est Solomon vir mansuetissimus & temperantissimus, & qui donum habet tolerantiæ. Is quadraginta annos degit in spelunca, sibi victum suppeditans manibus, & didicit totam Scripturam.

Solomon quadraginta annis in spelunca degens.

Vita abbatis DOROTHEI.

Cap. 97.

FVit etiam quidam Dorotheus presbyter in alia spelunca habitans, qui in summa bonitate ipse quoque vitam vixit inculpatam, dignusque est habitus presbyteratu, & ministrat fratribus qui sunt in speluncis. Huic aliquando Melanium iunior, magnæ Melaniæ neptis, de qua dicam postea, misit quingentos nummos, rogans eum vt ministraret fratribus. Is autem cùm tres solos accepisset, misit reliquos ad Dioclem anachoretam, virum summa cognitione præditum, dicens: Est me sapientior frater Diocles, & potest eos integrè & innocenter dispensare, vt qui me melius sciat eos quibus sit meritò ferendum auxilium, nam hi mihi sufficiunt.

Dorotheus pecuniæ contemptor.

Vita abbatis DIOCLIS.

Cap. 98.

HIc Diocles in Grammatica quidem primùm eductus, cùm se postea dedisset philosophiæ, tandem trahente eum gratia, ætatis annum agens vigesimum octauum, renuntiauit quidem disciplinis liberalibus, se Christo verò commisit: & iam trigesimum annum agit in spelunca. Is dicebat nobis, quòd mens quæ cogitatione recessit à Dei contemplatione, fit vel dæmon, vel bestia. Nobis autem rogantibus: Quonam modo sic dixit: Mens quæ recessit a Dei contemplatione, necessariò incidit vel in dæmonem cupiditatis, vel in spiritum iræ. Et cupiditatem quidem dicebat beluinam, iram verò dæmoniacam. Cum ego autem contradicerem: Quomodo fieri potest, vt mens humana sit cum Deo sine intermissione: ipse dicebat: Quòd in quacumque cogitatione vel re pia & diuina fuerit anima, ea est cum Deo.

Diocles à Philosopho monachus.

Quomodo mens humana fiat vel dæmon vel bestia.

Quomodo eadem semper cum Deo esse possit.

Vita abbatis CAPITONIS.

Cap. 99.

PRope eum manebat quidam Capito à latronibus, qui cum quinquaginta annos impleuisset in speluncis, quatuor millibus longe ab vrbe Antinoi, non abiit è spelunca vsque ad fluuium Nilum, dicens, se non posse turbas conuenire, eo quòd aduersarius ei adhuc resistat.

Capito quinquaginta annos in speluncis degens.

Vita ANACHORETÆ *qui illudebatur*

Cap. 100.

CVm his vidimus etiam alterum anachoretam, qui ipse quoque erat [illegible] in spelunca. Is in somnis illusus æstro vanæ gloriæ, vt [illegible] illudebat eos qui decipiebantur [illegible] pascens. Et habebat quidem in corpore temperantiam, & propter senectutem, & propter tempus, & forte etiam propter vanam gloriam. [illegible] autem gloriæ intemperantia corruptus erat eius animus.

Oestro vanæ gloriæ omnia bona opera corrupit.

Vita sancti [illegible] EPHRAEM *diaconi.*

Cap. 101.

AVdisti omnino de Ephræm diacono ecclesiæ Edessenorum. Fuit enim vnus ex iis qui digni sunt, de quibus fiat mentio à sanctis Christi seruis. Is cùm spiritus viam dignè peregisset & à rectâ non declinasset, dignus est habitus gratia naturalis cognitionis, quam consequitur Theologia, & postremò beatitudo. Cum ergo vitam exercuisset quietam, & multis iam annis ædifica-

Vita eius extat supra lib. 1.

dificaret eos qui ventitabant, posteà è cellâ progressus est hac de caussâ. Cùm magna fames inuasisset ciuitatem Edessenorum, misertus omniũ qui peribant agrestium, processit ad eos qui erant diuites in ciuitate, & dicit eis: Cur non miseremini humanæ naturæ quæ interit, sed frumentum vestrum sinitis putrescere ad condemnationem animarum vestrarum? Se autem excusantes, dicunt: Non habemus cui credamus ad hoc vt panem subministret esurientibus: omnes enim res cauponantur. Is verò dicit eis: Quid ego vobis videor? erat autem apud omnes in magnâ existimatione, non falsò, sed reuera. Ei itaque dicũt: Nouimus te hominem Dei. Mihi itaque, inquit, de cetero credite. Ecce, me propter vos eligo hospitum exceptorem. Cumque pecuniam accepisset, & infixis vallis septum construxisset, & lectos ad trecentos statuisset, curabat eos qui famescebant, eos quidem qui deficiebant sepeliens; eorum verò qui spem vitæ habebant curam gerens: & vt semel dicam, hospitium & ministerium propter famem quotidie exhibens ex iis quæ suppeditabantur. Impleto ergo anno cùm successisset fertilitas, & omnia rectè succederent, cùm nihil haberet ampliùs quod ageret, ingressus est in suam cellam. & post mensem est mortuus, cùm Deus ei hanc occasionem præbuisset instar coronæ in extremis diebus. Reliquit autem scripta quoque studio digna, quæ magnam viri virtutem testantur.

Auari frumentum sinunt putrescere.

Ephrem succurrit famescentibus.

Cap. 102. *Vita Abbatis.* IVLIANI.

AVdiui à quodã in illis partibus fuisse Iulianum virũ maximæ exercitationis, qui cùm carnem suam supra modum liquefecisset, ossa solùm & pellem circumferebat. Is in extremis finis sui dignus est habitus gratia curationum.

Cap. 103. *Vita abbatis.* INNOCENTII.

DE beato Innocentio presbytero Oliueti, à multis quidem audisti: nihilo seciùs autem à nobis quoque audies, qui tres annos cum eo viximus. Is fuit longè simplicissimus: cùm autem is fuisset illustris in palatio inter magistratus * Constantini Imperatoris, mundo renuntiauit, profectus à matrimonio: in quo etiã habuit filiũ, Paulum nomine, domesticum qui militabat. Is cùm peccasset in filiam presbyteri, imprecatus est proprio filio Innocentius, Deum rogans, & dicens: Domine, da ei spiritum; ne ampliùs inueniat eius caro tempus peccandi. melius arbitratus eum pugnare cum dæmone quàm cum intemperantiâ. Quod etiam factum est: nam nũc quoque adhuc est in monte Oliuarum, ferrum gestans, & castigatus à spiritu. Hic Innocentius adeò fuit misericors (fortasse autem videbor etiã nugari dum vera narro) vt sæpè suffuraretur à fratribus, & daret egentibus. Fuit autem summè simplex & innocens. Is dignus est habitus dono aduersus dæmones: & ad eum aliquando adductus est nobis videntibus adolescens quem inuaserat spiritus & paralysis, vt ego cùm vidissem, voluerim aperte matrem expellere eius qui fuerat adductus, desperans eum posse curari: Accidit autem vt interim veniens senex hanc videret adstantem, deflentémque & eiulantem propter inenarrabilem calamitatem filij. Lacrymatus ergo præclarus senex & commotus visceribus, accepto adolescẽte ingressus est in suum martyriũ, quod ipse ædificarat, in quo sitæ sunt reliquiæ Ioannis Baptistæ. & cùm pro eo orasset vsque ad horã nonam ab horâ tertiâ, sanum reddidit adolescentem, & eodem die & paralysin expulit & dæmonem. Erat autẽ talis eius paralysis, vt spuẽs puer tergum suum conspueret: ita erat inuersus. Aliud rursum fuit eius signum. Quædam anus quæ ouem amiserat, accessit ad eũ flens, quam secutus dicit ei: Ostende mihi locum vbi amiseris. Ea verò ducit eum ad loca quæ sunt circa Lazarium. Stans ergo orauit. qui suffurati autem erãt adolescentes, ipsam priùs occiderant. Dum ergo ipse oraret, nemine confitente, carne occultata in vineâ, aliunde veniens coruus stetit supra furtum, & rursus euolauit. Cùm beatus autem animaduertisset, vidit mactatam victimam. Et sic iuuenes ad pedes eius accedentes confessi sunt se occidisse, & iustum pretium fuit ab eis exactum.

** al. Constantij*

Innocentius è matrimonio monachus.

Virtus eius contra dæmones.

Martyrium reliquiis sancti Ioannis Baptistæ honoratum.

Paralyticum sanat Innocentius.

Furtum manifestat.

Cap. 104. *Vita abbatis* ADOLII.

RVrsus noui Ierosolymis quemdam, nomine Adolium, genere Tarsensem: qui cùm venisset Ierosolymã, ingressus est viam valde * immutabilem; non quam multi ingressi sunt, sed selecto sibi quodam nouo vitæ instituto. Se enim super hominem exercuit; vt etiam ipsi dæmones horrentes eius austeritatem, ne ad eum quidem auderent accedere. Propter summam autẽ exercitationem & vigiliam, existimatus est esse spectrum. In quadragesima enim comedebat post quinque dies, toto autem alio tempore, vno die interiecto. Hæc autem fuit eius res magna. A vesperâ vsque ad illud tempus quo congregabatur fraternitas in oratoriis, in Oliueto, in colle Assumptionis vnde ascendit Iesus, perpetuò stabat psallens, & orans, & ieiunabat; & siue pluebat, siue grandinabat, manebat immobilis. Impleto autem tẽpore consueto, excitatorio malleo pulsabat cellas omnium, eos congregans ad oratoria, & in vnoquoque oratorio vnà cum eis psallens vnam aut duas antiphonas, & vnà cum eis orans; & sic die appropinquante ibat in cellulam & reuerà fratribus eum exuentibus, & vestes exprimentibus tamquam eas lauaturi, cum aliis induebant. Et cùm quieuisset vsque ad horam tertiam, psalmodiã exercitatus, erat ei intentus vsque ad vesperam. Hæc est ergo virtus Adolij Tarsensis, qui fuit consummatus Ierosolymis, & ibi dormiit.

Græc. ἄτρεπτον, non tritam, Interpres legere ἄτροπον.

Adolius dæmonibus est terrori.

Quo Adolius quadragesimam obseruarit.

Fratres excitat.

Cum iis orat.

Cap. 105. *De* ᵗᵒ ABRAMIO.

FVit quidam Abramius, genere Ægyptius, qui vitam asperrimam & maximè agrestem egit in solitudine. Is animo sauciatus ab intempestiuâ persuasione, veniens in ecclesiam, contendit cum presbyteris, dicens: Noctu à Christo ordinatus sum presbyter, suscipite me vt sacerdotẽ. Patres cùm abduxissent eum à solitudine, & ad vitam deduxissent crassiorem & magis indifferentem, curarunt eum à superbiâ, deducentes eum ad cognitionem suæ imbecillitatis, illusum à dæmonibus.

Abramius ex superbia ab errorem vna illusus.

Reducitur ad communem vitam.

Cap. 106. *Vita abbatis* ELPIDII.

IN Amorrhæorum speluncis quæ sunt in Iericho, quas olim construxerant fugientes Iesum Naue, qui tunc populabatur alienigenas, in monte Lucã fuit quidam Elpidius, Cappadox genere, posteà autem dignatus presbyteratu monasterij, factus à Timotheo chorepiscopo Cappadociæ, viro sufficientissimo. Is habitauit in quadam speluncâ, & tantam in exercitatione ostendit continentiam, vt omnes obscuraret. Viuit enim viginti quinque annos, vescens solùm Sabbatis & Dominicis; stans autem totas noctes cantabat

Elpidius habitat in speluncâ.

Annis 25 tantū commedit Sabbatis & Dominicis.

cantabat. Is tamquam regi apum futuro, in medio fraternitatis cohabitans, illum montem ædificauit. Ilicebátque illic videre apud vnumquemque diuersos modus vitæ exercitationis. Hunc aliquando Elpidium, & vere Elpidium, qui reuerà spe gaudebat, & propter Christum sustinebat afflictiunem, noctu psallentem nobis vnà cum eo psallentibus, ipsum pupugit scurpius: quem cùm calcasset stans, nó mutauit habitum corporis; tantà tolerantiâ nullam duxit rationem doloris qué inussit scurpius. Porrò autem cùm quodá die quidam frater teneret frustum * scalatum, id accepit sanctus dum sederet in margine muntis, & infudit tamquam plantans, etsi non esset tempus vsque adeò autem creuit, & tam ampla vitis euasit, vt tegeret totam ecclesiam.

Illæsus scorpium calcat.

** Græcè κλήματ☉. sarmenti. Sarmentum ab eo plantatum crescit in vitem.*

Cap. 107.

Vita abbatis ÆNESII.

CVm hoc sancto Dei athleta vnà etiám fuit cunsummatus inclytus Dei seruus Ænesius, vir magnæ existimationis, & qui fuit insignis in exercitatione.

Cap. 108.

Vita abbatis EVSTATHII.

ET eius frater Eustathius ei honore æqualis, promptóque & alacri animo exercens vitæ certamina.

Elpidius vix ossibus hæret.

Eò autem processit beatus Elpidius impatibilitate curpus macerans, vt sol eius ossium fabricam perspicué ustenderet. Fertur autem hoc quoque in eius virtutis narrationibus à studiosis eius discipulis, quòd totis viginti quinque annis non fuit conuersus ad Occidentem; etsi speluncę ostiũ esset positum in montis cacumine. Neque post horam sextam solem qui imminebat capiti, vidit vnquam inclinantem ad Occidentem: neque stellas quæ in occasu oriuntur vidit viginti annis. Hic magnus athleta patientiæ, ex quo ingressus est speluncam, non descẽdit de monte donec fuit sepultus. Hæc sunt cælestia facinura coronati & inuicti athletæ Elpidij, qui nũc degit in paradiso.

Semper ad Orientem conuersus.

Cap. 109.

Vita abbatis SISINNII.

Sisinnius Elpidij discipulus.

HVius discipulus Sisinnius nomine, qui prodiit quidem ex seruili fortunâ; fide autem liber, genere Cappadux. Oportet enim genera quoque significare ad gloriam Christi qui nos reddit claros genere, nósque deducit ad beatam & verá nobilitatem, nempe regnum cælorum. Hic cùm fuisset longo tempore apud beatum Elpidium, acris athleta virtutum exercitationis, vt qui sex vel septem annis didicisset viri virtutes, & fortitudinem laburum in exercitatione, is postea seipsum inclusit monimento. In eo autem constitutus tres annos, perseuerauit in orationibus; non noctu, non interdiu sedens, non accumbens, non forâs egrediens. Is assecutus est gratiam aduersus dæmones. Nunc autem reuersus in patriam, dignus est habitus presbyteratu, ab eo collecta fraternitate virorum & mulierum, dato testimunio impatibilitatis per hunestam vitæ institutionem, & masculâ expulsâ suâ cupiditate, & feminarum mullitie constricta continentiâ, adeò vt impleatur quod scriptum est: In Christo Iesu nũ est masculus & femina; non est seruus, nec liber. Est autem etiam insigniter hospitalis, etsi careat possessionibus, in vituperium diuitum qui minimè impertiuntur.

Monimento se includit.

Presbyteratu honoratus.

Galat. 3.

Hospitalitate insignis.

Cap. 110.

Vita abbatis [101] GADDANÆ.

Gaddana absque tecto viuens.

NOui ego senem quemdam Palæstinum genere, Gaddanam nomine, qui toto vitæ suæ suæ tempore vixit absque tecto, vixit autem circa Iordanem. Hunc beatum eremitam, cùm Iudæi mori æmulatione, in locis quæ sunt circa mare mortuum adorti, stricto gladio inuasissent, accidit vt tale fieret miraculum. Dum ensem extulleret, & vellet Gaddanæ afferre interitum, exsiccata est manus eius qui ensem tenebat, isque illi ita cecidit vt non sentiret. Hoc auxilium à Deo latum est beatu Gaddanæ.

Exsiccatur manus Iudæi volentis percutere Gaddanam.

Cap. 111.

Vita abbatis ELIÆ.

RVrsus quidam Elias monachus probatissimus, in iisdem locis habitabat in speluncâ; & cùm esset vitæ honestissimæ & in primis religiosæ, vacabat continentiæ & orationi, omnes aduenientes benignè excipiens. Quodam ergo die cũ complures fratres ad eum accessissent, erat enim illac eis transeundium, ei panes defecerunt; iuránsque itubis affirmabat dicens: Propemodum fuim exanimatus ob cibi penuriam. ingressus ergo cellam mœrore animi confectus, quòd nescirem quemadmodum in eos qui aduenerarant, implerẽ pro viribus mensuram charitatis, inueni tres recentes panes illic positos, quos lætus accepi & apposui. Cùm autem viginti viri comedissent ad satietatem, superfuit vnus panis. Eum autem cùm sustulissem, vsus sum eo viginti quinque diebus. Hæc domini gratia facta est cum hospitali Eliâ, cuius laburum remunerationes paratæ sunt apud benignum Dominum.

Tres panes Eliæ diuinitus suppeditantur ad exercendam Hospitalitatem.

Cap. 112.

De SABBATIO.

QVidam Sabbatius nomine, Ierichontinus genere, cùm haberet vxorem, propter Dei timorem adeò amauit monachos, vt ipse obiret cellas & omnem solitudinem noctibus, & in vnoquoque monasterio foris poneret vnum modium dactylorum, & olerum quod satis esset, propterea quòd pane non vescantur qui in Iordane sunt exercitatores. Huic continentium monachorum dextero mensæ stratori, cùm is quodam die tulisset sanctis quæ exercitationi erant necessaria, maligni æmulatione ei leo occurrit, inimico monachorum excitante immanem feram aduersus ministrum monachorum, studente & illos priuare refectione, & hunc suo proposito. Et cùm fera eũ comprehendisset à lapide vnius ex monachis, suis vnguibus eum protrusit & euertit. Sed qui docuit in Daniele leones ieiunare, prohibuit ne eum qui seruabat præcepta deuoraret leo, etsi valde esuriret. Quo factum est, vt accepto senis asino recederet: qui enim ei vitam donauerat, feræ quoque famem exsatiauit.

Iordanis ascetæ non vescuntur pane.

Leo assilit in Sabbatium.

Cap. 113.

De [104] PHILOROMO *presbytero.*

REligiosissimum presbyterum Deique amantissimum Philoromum in Galatiâ conuenimus, & cum eo longo tempore versati sumus, qui fuit vir exercitatissimus. Is ortus quidem est ex matre seruâ, patre verò libero. Tantam autem virtutum nobilitatem ostendit in vitæ Christianæ institutione, vt etiam ipsi qui sunt in genere insuperabiles, eius vitam Angelis æqualem venerarentur, & efficacem virtutem exercitationis. Is mundo renuntiauit in diebus Iuliani execrandi Imperatoris, & liberè cum hoc impio est locutus generosus Christi athleta Philoromus, quem iussit radi, & à pueris ei stanti alapas impingi. Is verò tem fortiter & toleranter tulit, & ei egit gratias, vt ipse nobis narrauit. Hunc præclarum virũ in principio adortum est bellum fornicationis & gulæ, vt dicebat, quod tyrannidem exercens exagitat multitudinem. At is veluti immensum incendium multà aquâ extinxit, summâ cura conti-

Iulianus apostata illudit Philoromo.

Tentatio fornicationis & gulæ quomodo retundatur.

nentiæ ferrum gestando, & se concludendo, & abstinendo a cibis, & vt semel dicam, ab omnibus coctis, & in his se fortiter gerendo ac tolerando propter ingluuiem. qui cùm id vicerit, potuit hymnum victoriæ canere, sic dicens: Exaltabo te

Psal. 29.

Domine, quoniam suscepisti me, & non lætificasti inimicos meos super me. Hic à spiritu fornicationis variè oppugnatus, perseuerauit quadraginta annus in monasterio. Is autem narrabat, dicés: Triginta & duos annos nullum fructum tetigi. Cùm autem, inquit, timiditas me summè oppugnasset, adeò vt vel interdiu pertimescerem, me inclusi sex annos in monumẽto: & ea ratione euasi superior, ex impatibilitate bellum gerens cum

Sanctus Basilius Philoromo familiaris.

spiritu, qui mihi hanc imponebat seruitutem. Huius viri insignis magnam curam gerebat beatus Basilius episcopus, qui delectabatur eius austeritate, constantia & in opere diligẽtia, qui adhuc in hodiernum diem à calamo & chartâ non recessit, cum sit natus annum octogesimum. Dixit hæc beatus: Ex quo sum initiatus & regeneratus ex Spiritu & aqua vsque in hodiernum diem, alienũ panem gratis non comedi, sed eum qui ex propriis laboribus ad nos venit diuinitus. Ducentos quinquaginta nummos ex opere manuum mearum dedi iis qui erant manci ac mutili, neque vlli vnquam feci iniuriam. Is pedestri itinere venit

Romana peregrinatio. Votiua peregrinationes. Ierosolymitana peregrinatio.

Romam vsque ad orandum in martyrio sanctorum Petri & Pauli: peruenit autem etiam vsque ad Alexandriam, cùm vouisset, in martyrium venerandi athletæ Marci. Dignus autem, inquit, sum habitus, qui voti gratiâ bis propriis pedibus venirem Ierosolyma ad honoranda loca sancta, & ipse mihi suppeditaui impensas. Dicebat autem nobis, vt vtilitatem ex eo caperemus: Non memini me vnquam animo à Deo meo recessisse. Huius beati Philoromi talia sunt certamina, & in his est inuicta victoria, & beatorum laborum ei redditur finis, corona gloriæ immarcescibilis.

Cap. 114.

Vita beati [105] SEVERIANI *& eius vxoris.*

IN Ancyra Galatiæ, in ipso loco contigit mihi alloqui quemdam Seuerianum vnà cum eius coniuge Dosphuriâ, nec eorum magnam habui experientiam. Ij quidem multa spe bonâ repleti sunt, & suos frustrati sunt filios, seuerâ in futura intuentes. Suorum enim prædiorum reditus consumpsit in egenos, habẽtes quatuor filios, & duas filias, quibus ne viris quidem sarmentum dederunt, præterquam iis quæ nupserant. Dicebant autem reliquis suis filiis: Post nostrum decessum

Seuerianus cum coniuge in pauperes liberalis.

omnia sunt vestra; quamdiu autem sumus superstites, nos possessionum nostrarum fructus colligemus, eos distribuentes ecclesiis, & monasteriis, & xenodochiis, & omnibus egentibus. In quibus hoc quoque est eorum virtutis egregiæ: Cùm esset magna fames, & quæ omnium hominum peruadebat viscera, illi tunc eas quæ illic erant hæreses traduxerunt ad sectam opinionem. Nam cum in multis prædiis horrea sua apperuissent, ea præbebant in alimentum pauperum: adeò vt ex hac inexplicabili eorum benignitate in vnam sectæ fidei consonantiam conuenerint qui erant hæreticæ opinionis, Deo gratias agentes ob simplicem eorum fidem, & immensam beneficentiam. Alia autem exercitatio eorum erat admirabilis: Vestis eorum habitus erat maximè venerandus, erátque in eis magna & quæ dici nequit victus tenuitas. erant valde modici sumptus alimentorum frugalitate contenti quantam vita require-

Hæreticos conuertunt sua benignitate.

Vestitus & victus eorũ ratio.

bat, pietatem in Deum mirandum in ... exercentes: in agris degentes plurimo ..., sæpe fugientes ciuitates, & ... quæ ... tur, ne ex iucunda cum turba conuersatione multos ciuiles attraherent, & exciderent a ... proposito. Propter hæc ... hominum ... rectæ vitæ facinora, hinc ... intelligentibus ... culis aspiciunt æterna bona quæ parata sunt ... gloria.

... parum vita ... sapiens

Vita ELEEMONIS *monachi.*

Cap. 115

VIdimus in hac ciuitate monachum patrem monasteriorum, qui non inducebat in animum cum vllo homine vel pauco tempore colloqui. Is vigesimum annum agens in exercitatione, hoc habuit vitæ institutum, vt permaneret apud ciuitatis episcopum virum sanctissimum. Est autem adeo benignus & misericors, vt etiam noctu circumeat, & misereatur eorum qui indigent. Is non negligit custodiam, non nosocomium, non prochium, non diuitem, non pauperem; sed fert opem omnibus: apud diuites quidem, vt immites & immisericordes, verba faciens de misericordiâ, vnicuique autem ex indigentibus prouidens quæ sunt necessaria, eos qui pugnant pacificans, nudis suppeditans indumenta, ægrotis medicamenta afferens ad curationem. Quod autem solet fieri in omnibus magnis ciuitatibus, in eâ quoque fiunt: in porticu enim ecclesiæ iacet multitudo mancorum ac mutilorum, quotidianum victum emendicantium, qui partim quidem vxores non duxerunt, partim verò etiam duxerunt. Quodam ergo die accidit, vt vnius horum vxor pareret in porticu, & in ipsa hieme: ea ergo clamante cùm ab illo intolerabili dolore pungeretur, audiuit hic beatus vlulatum, orans in ecclesiâ; & relictis sibi consuetis precibus, egressus respexit: & cùm neminem inuenisset qui illi adesset in hac necessitate, ipse functus est vice obstetricis, non abhorrens fastidium quod consequitur mulieres parientes, mulierum insensibilitatem ei largiente hac profundissima eleemosyna. Atque vestium quidem quibus est indutus pretium non est vnius oboli; cibus autem cont... ... cum vestibus: libellu autem non sustinet inc...be... a lectionibus eum abducente clementia. Si quis ex fratribus ei librum donauerit, eum statim vendit, & distribuit pauperibus. Iis autem qui sciscitabantur, Cur hæc vendis? dicebat: Qui possum meo persuadere magistro, me eius artem accuratè didicisse, nisi illo ipso vsus fuero ad artem rectè exercendam? Hic immortalis cùm in hac actione hucusque permansisset, perpetuò germinans memoriæ nomen reliquit illi, quæ est circumcirca regioni. Ipse fruens æterno gaudio in regno cælorum, recipiens digna præmia beatis laboribus: & qui esurientes hic nutriit, & nudis dedit vestimenta, nunc apud bonorum operum remuneratorem fruitur omne genus deliciis.

Eleemon in omnes misericors.

In porticu ecclesiæ multitudo mendicantium.

Eleemon parturientis subuenit.

Libros vendit vt pauperibus subueniat.

Simile dictum c. seq. & sup. apud Pelag. libel. 6. n. 5. Ruff. L. 3. n. 70 nomine Serapionis.

Vita abbatis [106] BISARIONIS.

Cap. 116.

FVit quidam senex, possessionibus carens, & misericors, nomine Bisarion. Is cùm venisset in quemdam vicum, vidit mendicum nudum in foro mortuum, vnam quidem ferens tunicam cõuenienter euangelicæ traditioni, & paruum superhumerale: nihil enim possidebat præter hoc necessarium tegumentum. Habebat autem semper quoque paruum euangelium sub axilla, aut ad sui faciendum periculum, num perpetuo voci

Bisarion vnâ tunicâ & superhumerali contentus.

Domini

D... obediret, aut potiùs gestans sermonem q... at opere executus. Tam admirabili enim ... v... us est hic v..., & citra vllum dedecus, vt perinde ... c terrestris angelus cæl... ste ... ter legitimè peregerit. Hic ... go ... vidisset reliquias, se protinu... ... uens super humerali, eo indui mortuum. Et rursu... cùm parum processisset, nudo egenti occurrit, & stetit apud se disceptans, & sic ratiocinans: Quomodo ego quidem, qui mundo renuntiaui, veste induor, frater autem meus algore concrescit ... si ergo ego eum siuero exanimari, ero omnino caussa mortis proximo. Quid ergo, exuci... ne ... cindam, & partem distribuam, an totum ... labo ei qui est factus ad Dei imaginem? Sed quid mihi & illi erit vtilis pars quæ scinditur? Et cù... a... ud ... disceptasset, d... ... Damnúne aliquid patiemur, si plus quàm sit p... æceptum faciamus? Generosus itaque hic athleta prompto & alacri animo vocat pauperem in vestibulum: & cùm eum dimisisset indutum, st... ... it nudus, se operiens manibus, genua flectens & subsidens; solum habens sub axillà verbum quod facit diuites. Eius autem consi... lio & prouidentiâ transiens quidam irenarcha, agnouit senem; & dixit proximo suo socio: Respice illuc, non est hic senex abbas Bisarion? Cùm is autem dixisset: Maximè; de equo descendens rogauit sanctū dicens: Quis te exuit? I... e verò dexterâ protendens euangeliū, Hoc, inquit, me exuit. Statim amé se suâ veste exuens irenarcha, perfectū militē induit, & protinus gestans veluti quamdam partem vestem monachorum, à mundo latés recessit, declinans laudē eius qui suū vidisset vitæ institutum, eum qui est ab occulto honorem celando exspectans. Hic ipse postquam omne præceptum euangelicum rectè esset executus, cùm nihil huius mundi ampliùs haberet in animo, ad diuinorum dictorum perfectiorem executionem, cùm in transitu vidisset pauperem, cursu in forum contendit: vbi cùm paulisper constitisset, vendidit euangelium. Paucis igitur pòst diebus, qui cum eo erat abbatis discipulus, Dulas nomine, rogauit senem, dicens: Quid paruo libello factum est, ô abba? Cui senex placidè verbum pulchrum admodum & valde scitum est locutus, sic dicens: Ne tristitiâ afficiaris, ô frater: nam vt illic habeamus fiduciam, propter obedientiam vendidi ipsum sermonem, qui mihi semper dicebat: Vende quæ habes, & da pauperibus. Sunt autem aliæ quoque res plurimæ ex virtute gestæ huius magni patris, eum quo nos quoque digni habeamur habere partem, gratiâ Christi, Amen.

Superhumerali mortuum induit.

Eadem pauperem ... suo habitu, ipse vero nudus.

Praeceptis euangelii ut pauperi succurrat.

Simile dictum ... cap. ... præce.

Marc. 1... Lucæ 18.

Cap. 117.

Vita beatæ [107] MELANIÆ.

NEcessarium autem existimaui, virilium quoque & honestarum mulierum meminisse in hoc libro, quibus Deus æqualia donauit præmia viris qui ex virtute vitam egère, & ipsis reddidit coronam eorum qui ipsi placuerunt: ne molles teneræque reddantur quæ sunt socordiores, & prætextum quærant & excusationem, tamquam quæ sint imbecilliores ad certamina virtutis, & ad honestam vitam agendam. Atque multas quidem vidi pias ac religiosas, & plurimas virtutis ergô conueni & virgines & viduas; inter quas erat etiam beatissima Melania [108] Romana, quæ fuit quidem filia [109] Marcelli consularis, vxor cuiusdam viri qui erat in magnâ auctoritate, cuius nominis non rectè memini. Hæc cùm esset vidua, agens annum [110] vigesimum, diuino amore digna fuit habita; & nemini quidquam dicens (prohibebatur enim iis temporibus Valente tenente imperium) cùm curasset vt filij sui nominaretur tutor, ip... a acceptis suis mobilibus, & in nauem iniectis cum aliquot famulis & mulieribus, cursu nauigauit Alexandriam: & cum illic res suas vendidisset, & in aurum minutum conuertisset, ingressa est in montem Nitriæ, sanctos patres conueniens, Pambo, & [111] Orsisium, & Serapionem magnum, & Paphnutium Sceriotem, & Isidorum confessorem episcopum Hermipolis, & Dioscurum; & versata est apud eos circiter annum dimidium, obiens solitudinem, & videns omnes sanctos. Post hæc autem cùm Augustalis Alexandriæ relegasset Isidorum, & [112] * Pitimium, & *Adelum, & Paphnutium, & Pambo, & inter eos etiam Ammonium Parotium, & duodecim episcopos, & presbyteros, in Palæstinam circa Diocæsaream ipsa eos est secuta, eis ex suis propriis pecuniis subministrans. Cùm autem prohiberentur ministri, vt narrabant (conuenerunt enim sanctum Pitimium, Isidorum, & Paphnutium, & Ammonium) hæc fortis mulier induta [113] seruili catacalliâ, vesperè eis ferebat quæ erant ad vsum necessaria. Cùm autem id cognouisset consularis Palæstinæ, & vellet sinum suum implere, sperauit fore vt ei fumo oculos præstringeret, & ab ... a aliquid exprimeret, cámque retentam coniecit in carcerem ignorans eius libertatem. Hæc autem significat ei, dicens: Ego illius quidem fui filia, huius verò vxor qui in terrâ fuit genere clarus: nunc autem sum Christi ancilla. Neque meum velim habitum despexeris, possum enim me, si velim extollere, nec potes mihi hac in re fumo oculos præstringere, neque ex rebus meis aliquid accipere: ne ergo fortè ignorans in aliquod crimen incidas, quænam sim tibi declaraui. Oportet enim aduersus stolidos, tamquam cane & accipitre vti animi elatione, & in tempore eorum superbiæ in ipsos immittere. Tunc certè iudex cū hæc accepisset, se excusauit, & eam adorauit: & iussit eam absque vllo impedimento cum sanctis viris versari.

Melania Romana sub Valente.

In monte Nitriæ sanctos patres inuisit.

*al. Pissimium.

*al. Adelphium.

Sub ministrat monachis necessaria.

Vita [114] RVFFINI *presbyteri.*

Cap. 118.

HÆc, postquam hi fuerunt reuocati, monasterio ædificato Ierosolymis, viginti septem annos versata est in Ierusalem, habens cōuentum virginum circiter sexaginta. Cum qua vixit etiam nobilissimus & moribus simillimus & fortissimus Ruffinus ex Aquileâ ciuitate Italiæ, qui posteà dignus est habitus presbyteratu: quo non est inuentus inter homines nec doctior nec mitior. Viginti autem & septem annis excipiebant eos qui veniebant Ierosolyma voti caussâ, & episcopos, & monachos, & virgines, & omnes qui aduentabāt, suis fouebant expensis. Iuuerunt quoque * schisma [115] quod est secundùm Paulinum, circiter quadringentorum virorum vitam monasticam agentium; & omnem hæreticum ex Pneumatomachis, hoc est ex iis qui bellum gerunt aduersus sanctum Spiritum, persuasum introduxerunt in Ecclesiam: & clerum qui erat in eo loco, & donis & alimentis honorantes, sic vitam transegerunt, neminem offendentes, sed omnem propemodum orbem terræ iuuantes.

Melania Ierosolymis monasterio virginū exstruit.

Peregrinos voti caussâ Ierosolyma venientes excipit.

Græc. σχίσμα, Iteruenit verus hab... tum: legerit. σ... ημα.

Hæreticos & schismaticos conuertit.

Atque de admirabili quidem & sanctâ muliere Melaniâ superiùs quidem narraui attingendo leuiter: nihilo seciùs autem reliqua, vel potius ea quæ teneo memoriâ de eius virtutibus, adtexam oratione; nempe inenarrabilem religiosissimæ mulieris beneficientiam, per quam eum beatum

incur

Melania bonorum operibus coronam promeruit.

incorruptionis indumentum suis texuisset laboribus, & quæ non potest marcescere gloriæ coronam, suis pecuniis, proprio suo capiti fabricata esset, & induisset, cum multa fiducia hinc excessit ad Dominum. Me ergo incipientem narrare præclara huius beatæ facinora, si volo dicere quæ scio, tempus deficiet. Quantam quidem opum materiam ea consumpsit in egentes, cælesti correpta desiderio, non arbitror flammam ignis, si in copiosam inciderit materiam, tantam posse exurere. Hoc autem non est meum solum narrare, sed etiam eorum qui Persidem & Britanniam, & omnes habitant insulas. Beneficiorum enim & largitionum huius immortalis feminæ non Occidens, non Oriens, non Septemtrio fuit expers, nec Meridies. Triginta enim & septem annos hospites excipiens, illis ea quæ erant vsui suis præbuit sumptibus, ecclesiisque & monasteriis & hospitiis & carceribus: & vt semel dicam, nullus ex iis qui eã conuenit, non est aliquam partem eius opum cõsecutus, suppeditantibus ei consanguineis, & ipso filio, & curatoribus quotannis pecunias. Ea autem cùm in hospitalitate adeò perseuerauerit, ne palmum quidem terræ possedit, non abstracta est à cupiditate filij, non eam diuisit à charitate in Christum [116] vnigeniti filij desiderium. Sed eius precibus adolescens & ad summam peruenit doctrinam, moribúsque fuit ornatissimus, claróque & illustri fuit matrimonio coniunctus, & mundanus est honores consecutus, qui duos quoque habuit filios, qui testarentur iustum matrimonium.

Beneficentiæ eius totus orbis particeps.

Annis 37. hospites excepit.

Non tenetur affectu unici filij.

Multis itaque pòst annis cùm de neptis statu audisset, eam & nupsisse, & velle sæculo renuntiare; verita ne fortè in aliquam malam abriperentur doctrinam, vel hæresim, vel malam vitam, anus sexaginta annos nata nauem ascendit, Cæsareâ nauigans viginti dierum spatio Romam venit. Atque illic quidem cùm esset, beatissimum virum maximæ existimationis clarissimum [117] Aprianum, qui erat gentilis, catechesi instituit, & Christianum fecit, persuasitque vt contineret etiam cum suâ vxore, eius autem sorore, Auitâ nomine. Cùm autem suam quoque neptem confirmasset Melanium vnà cum eius marito [118] * Piniano, & catechesi instituisset Albinam nurum suam, vxorem autem sui [119] filij, & persuasisset his omnibus vendere quæ habebant, Româ eos eduxit, & ad honestum ac tranquillum vitæ portum deduxit. Et sic depugnauit aduersus omnes bestias, nempe eos qui erant ordinis senatorij, & eorum vxores, prohibentes eam renuntiare reliquis suis ædibus. Christi autem ancilla eis dicebat: Filij, plusquam quadringentis abhinc annis scriptum est, Vltima hora est. Quid ergo lubentes ac volentes immoramini in vanitate vitæ? ne fortè veniant dies Antichristi, & non possitis frui vestris opibus, & rebus maiorum vestrorum? Cúmque omnes his verbis [120] liberasset, duxit in Siciliam, cúmque reliqua omnia sua vendidisset, & pretium accepisset, duxit Ierosolyma: & cùm facultates diuisisset, intra quadraginta dies dormiit in bonâ senectute & summâ mansuetudine, & venerandâ memoria, relicto etiam monasterio Ierosolymis & sumptibus monasterij.

Continentiã coniugibus suadet Melania.

** Mals vel gò Apriano.*

Ad renuntiationem sæculi multos inducit.

1. Ioan. 2.

Ierosolymis moritur, monasterio ibi iam olim extructo.

Postquam autem hi omnes Româ abscessissent qui catechesi instituti fuerant à beatâ Melaniâ, barbarica quædam procella, quæ etiam in prophetiis iam olim posita fuerat, in Romam irruit, & nec æneas quidem statuas reliquit in foro, sed omnia barbaricâ diripiens insolentiâ, corrupit, adeò vt Roma quæ mille & ducentis annis pulcherrima fuerat & frequentissima, dirueretur, fieretque deserta, & vt ait Sibylla, ῥύμη, hoc est vicus, non Roma. Tunc qui catechesi fuerant instituti, & ei minimè aduersati, Deum laudauerunt qui rerum mutatione persuasit incredulis, quòd aliis omnibus redactis in seruitutem, eæ solæ saluæ fuerint familiæ, quæ Domino fuerunt h[...] causa, studio beatæ Melaniæ.

Roma deuasta fit vicus.

Vita [121] Paruæ Melaniæ.

Cap. 9.

NOn est autem iustum, vt iunioris quoque in carne Melaniæ vitam despiciamus, & neptis magnæ Melaniæ tantam virtutem tacitam prætereamus, quæ longè fortè præstat prudentibus & studiosis vetulis. Hanc ergo ætate iuuenem, pietatis autem sententiâ vetulam, parentes inuitam nuptum dedêre, eam iungentes matrimonio viro vrbis Romæ primario. Hæc semper stimulata auiæ suæ narrationibus, tantum fuit sauciata, vt matrimonio non posset inseruire. Cùm autem ei nati essent duo filij masculi, iique decessissent, tãtum eam cœpit odium matrimonij, vt dixerit marito suo [122] Piniano [123] filio Seueri, qui erat ex præfectis: Si volueris quidem mecum cohabitare vt ratio dictat temperantiæ, & te dominum agnosco, & profiteor meam vitam esse in tuâ potestate: sin autem hoc tibi graue videtur vtpote iuueni, res omnes meas tibi habe, & solùm sine me esse liberam, vt satis faciam meo, quod est ex Deo, desiderio, facta heres eius, quæ est ex Deo virtutis meæ auiæ, cuius etiam nomen gero. Si enim vellet nos Deus degere in hoc mũdo, & frui rebus mundanis, non filios mihi natos accepisset immaturos. Cùm autem longo tempore inter se contenderent, Deus posteà misertus adolescentis, ei quoque zelum immisit religionis, vt ipse quoque mundi vniuersæ renuntiaret terrenæ materiæ, adeò vt impletum fuerit quod scriptum est ab Apostolo: Quid enim scis mulier an virum seruabis? Vigesimo ergo suæ ætatis anno mundo renuntiat: & primùm quidem omnia sua serica [124] superhumeralia tegumenta dedit altaribus, reliqua autem serica indumenta cùm conscidisset, res diuersas fecit ecclesiasticas. Argentum autem & aurum cùm credidisset cuidam Paulo [125] presbytero monacho, id per mare misit ad Orientem: atque Ægypto quidem & Thebaidi decies mille nummos, Antiochiæ autem & eius partibus nũmos decies mille, Palæstinæ nummos decies mille distribuit. Ecclesiis autem quæ sunt in Occidente, & monasteriis, & xenodochiis, & omnibus egentibus per seipsam suppeditauit, & suppeditat his quadruplo plura. Liberauit autem seruorum qui voluerunt octo millia; reliqui enim noluerũt sed maluerunt manere cum [126] fratre eius. Omnes autem possessiones quas habuit in Hispaniâ, & in Galliâ, & in aliis ciuitatibus, cùm vendidisset, eas ad tres vsque nummos distribuit: quæ autem habebat in Siciliâ, Campaniâ, & Africâ, sibi reliquit, vt suppeditare posset monasteriis & egenis. Hæc est sapientia in primis religiosæ, & quæ mentem senilem susceperat de pecuniæ materiâ, Melaniæ iunioris.

Narrationibus auiæ ad continentiam stimulatur iunior Melania.

Viro continentiã persuadet.

1. Cor 7.

Ornamenta sua vertit in ornatum ecclesiæ.

Melania quomodo sua distribuit.

Hæc autem erat eius exercitatio: Post diem vnum comedebat; in principio autem post quinque, variè ancillis suis seruiens; quas etiam secum vnà reddidit exercitatrices. Iam verò ipsa quoq; multos ex suis cognatis ducens ad zelum diuinũ fecit vt similiter atque ipsa religiose Deum colerent.

Cognatos ad religiosam vitã allicit.

ren. Hæc est vna iuuenis Melaniæ per Dominum nostrum Iesum Christum.

Cap. 120.

De [127] ALBINA.

Albina opes dispersit.

HAbebat autem secum quoque matrem Albinam, quæ similiter exercetur, & similiter rursus seorsum dispergit suas pecunias. Habitant itaque in agris, aliquando quidem Siciliæ, aliquando verò Campaniæ cum eunuchis quindecim, & virginibus & ancillis.

Cap. 121.

De [128] OPIANO.

Alias Pinianus.

SImiliter autem * Opianus quoque eius quondam maritus, nunc autem in opere virtutis adiutor vnanimis, qui exercetur cum triginta monachis, & legit diuinas Scripturas, hortóque colendo est intentus & congressionibus. Non paruo autem nos honore affecerunt cùm Romam venissemus propter beatum Ioannem episcopum nos reficientes, abundantissimis viaticis excipientes, accersentes æternam vitam Domini nostri Iesu Christi & optimæ vitæ institutionibus.

Pinianus & Melania Palladium Romæ hospitio excipiunt.

Cap. 122.

De [129] PAMMACHIO.

Pammachius omnibus renuntiat.

AD eum accessit vir proconsularis, nomine Pammachius, qui cùm mundo renuntiasset, vitam egit optimam, & suas opes partim quidem viuus dispersit, partim autem moriens reliquit pauperibus.

Cap. 123.

De [130] MACARIO.

SImiliter etiam quidam nomine Macarius ex [131] Vicaria.

Cap. 124.

De [132] CONSTANTIO.

Constantius ex assessore religiosus.

COnstantius quoque assessor præfectorum Italiæ, insignes viri & eruditissimi, qui peruenerunt ad summam pietatis & religionis; quos existimo adhuc nūc quoque esse in carne, optimā instituendæ vitæ rationem exercentes, beatámq; vitam & nulli exitio obnoxiam expectantes.

Cap. 125.

De [133] PAVLA ROMANA.

INter quos fuit etiam Paula Romana mater Toxotij, vxor N. ad spiritalem vitæ institutionem accommodatissima. Cui impedimento fuit Hieronymus quidam Dalmata: cùm posset superare multas, ne dicam cunctas, vt quæ ad vitam ex virtute gerendam esset optimo ingenio prædita, eam suā inuidiā impediit, ipsam trahens ad scopum proprium.

Palladius calūniatur sanctissimū Hieronymum.

Cap. 126.

De EVSTOCHIO.

Eustochium cum 50. virginibus exercetur.

CVius filia nunc quoque exercetur in Bethlehem, nomine Eustochium: quam ego non conueni. Dicitur autem esse temperatissima, habens conuentum quinquaginta virginum.

Cap. 127.

De VENERIA.

Venerea opes elargitur.

INoui autem Veneream Balloneci comitis filiam, quæ onus camelī rectè dispersit, & liberata est à vulneribus quæ oriuntur ex materiā.

Cap. 128.

De [134] THEODORA.

Theodora extremè egens.

ET beatam Theodoram tribuni filiam, quæ ad tantam processit egestatem possessionum, vt ipsa eleēmosynam accipiens sit mortua.

Cap. 129.

De [135] VSIA.

Vsia honestissima.

IN monasterio Hesichā propter mare, noui mulierem nomine Vsiam, longe in omnibus honestissimam.

Cap. 130.

De ADOLIA.

Adolia sibi Deóque vixit.

ET eius sororem Adoliam, quæ ipsa quoque vixit in virtute, & non pro eius quidem dignitate, sed pro suarum virium facultate sibi vixit zelo Dei.

Cap. 131.

De BASIANILLA.

Basianilla ascetria.

NOui autem etiam Basianillam Cadiani ducis exercitus filiam, quæ ipsa pio & alacri animo virtutem exercuit, & in hodiernum vsque diem certamina acriter exequitur.

Cap. 132.

De PHOTINA.

Item Photina.

ET Photinam virginem summè honestam, filiā Theoctisti presbyteri in Laodiceā.

Cap. 133.

De ASELLA.

Asella conuentus virorum & mulierum instituit.

VIdi autem Romæ quoque Asellam honestā Dei virginem, quæ honestè cōsenuit in monasterio, mulier longè mitissima, & quæ retinet conuentus, in quibus vidi & viros & mulieres catechesi recenter institutos.

Cap. 134.

De [136] AVITA.

Auita cum marito & filiā Deo seruit.

VIdi etiam beatam Auitam Deo dignam cum eius marito Primiano, & eorum filiā Eunomiā, in omnibus Deo benè placentes, vt apertè facilè traducti fuerint à dissolutā & voluptariā vitā ad honestam & continentem vitæ institutionem, in his quoque digni habiti vt in Christo dormirent, ab omni quidem peccato liberi, perfectè in honesto certamine decertantes, in bonā memoriā vitam suam relinquentes.

Cap. 135.

De [137] MAGNA.

IN ciuitate Ancyrā sunt multæ quidem aliæ virgines, nempe ad decem millia, duo autem vel plura, quæ exercēīnt, & omni virtutis institutione militant; omnésq; temperantiæ legibus claræ & insignes feminæ, & diuinum certamen studio exequentes. Inter quas principatum obtinet in pietate Magna honestissima femina & probissima: quam nescio quid sim nominaturus, virginémne an viduam. A matre enim vi viro coniuncta, cum tamen variis ineseans dilationibus, & corporis morbos prætexens, à corruptionis vitio integra & intacta permansit, vt dicunt eius necessarij. Cùmque paulò pòst decessisset eius maritus, omnium simul facta est heres vnica: & temporalibus deinceps commutans æterna, totam seipsam Deo obtulit, summè curam gerens vitæ quæ semper manet, suis famulis honestè imperans agens vitam laboriosissimā & plenā répetáriā: in congressu tam seuera, vt ipsum eius aspectum reuererentur etiam excellentissimi episcopi propter insignem pietatem & religionem. Atque ipsa quidem superuacaneam & nimiam opū materiam, possessionum vacuitatis igne consumpsit: quæ autem supererant, ea constituit ad subministrationem monasteriis, ptochotrophiis, xenodochiis, ecclesiis, pauperibus, transeuntibus, episcopis, orphanis, viduis, & omnibus egentibus suppeditans auxilium, non cessabat hilariter operari pietatem latenter, & per se, & per seruos fidelissimos, ab ecclesiā non recedens noctu maximè: in omnibus in virtute se exercens propter spem eius quæ verè est vita.

Magna intemerata in matrimonio.

Vultu seuera & episcopis reueranda.

Munifica in pauperes.

Cap. 136.

De [138] VIRGINE *quæ excepit Athanasium episcopum.*

Formosissima virgo etiam castissima, & maximè taciturna.

NOui ego Alexandriæ virginem, quam offendi natam circiter septuaginta annos. Ei clerus vniuersus dabat testimonium, quòd cùm esset iuuenis, nata annos circiter viginti, & longè formosissima, fugiebatur ab iis qui erant studiosi virtutis propter pulchritudinem, ne inureret eis aliquam labem ex suspicione. Quando ergo accidit vt Arriani struerent insidias beato Athanasio Alexandrino episcopo per Eusebiū, qui erat eo tempore

tempore præpositus sub Constantio Imperatore, nefariorum criminum eum accusantes & calumniantes: vitans iudicari a corrupto iudicio, apud neminem ausus est delitescere, non apud cognatum, non amicum, non clericum non apud aliquẽ alium; sed repente episcopatum ingressis præfecti ministris, & cum quærentibus, accepto suo 319 stichario, & cereo mediâ nocte confugit ad hanc virginem. Illa autem fuit rei nouitate obstupefacta. Dicit ergo ei episcopus: Quandoquidem quæror ab Arrianis, nefariorum criminum ab eis accusatus, ne ergo & ego veniam in malam existimationẽ, & in peccatũ coniiciam eos qui me volunt afficere supplicio, câ de caussâ fugere constitui: mihi ergo Deus reuelauit hac nocte, me apud nullũ alium posse esse saluũ nisi apud te. Illa ergo præ magno gaudio omni eiectâ dubitatione, cùm tota esset Domini, prompto & alacri animo occultauit sanctissimum episcopum sex annos, quamdiu vixit Imperator Constantius: ipsa & eius pedes lauans, & excrementa expurgans, & in aliis quæ erant ei vsui inseruiens, libróśque ei cõmodans & præbens. Neque vllus sex annis nouit Alexandriæ, vbinam ageret beatus Athanasius episcopus. Postquam ergo fuit annunciata mors Imperatoris Constantij, & peruenit ad eius aures, honesto & venerabili habitu indutus, rursus noctu fuit inuentus in ecclesiâ. Quem videntes omnes magnâ sunt affecti admiratione, vt qui ipsũ viuum accepissent ex mortuis, simul etiam postulantes eius amici de latebris quæ ab eorum ignoratione inuenire non potuerant. Respondit itaque beatus Athanasius germanis suis amicis: Eâ de caussâ ad vos non confugi, vt ve[illegible]urare possetis; & alioqui etiam propter inuestigationem, ad illam confugi de quâ nemo suspicari poterat, vtpote formosam & iuniorem: duo bona procurans & illius salutem; illi enim profui, & meæ existimationi & securitati.

Athanasius apud virginem delitescit. [illegible] monetur.

Mirũ huius virginis obsequiũ in Athanasium.

Athanasius redit ad [illegible]

Cap. 137. *Vita Amma* TALIDA.

IN ciuitate Antinoi sunt feminarum monasteria duodecim; in quibus conueni etiam Ammam Talida, quæ octoginta annos fuerat in exercitatione, vt narrabat ipsa & eius vicinæ. Vnà cum eâ habitabant sexaginta adolescentulæ. eam autem adeò diligebant, vt ne esset quidem clatris aulæ monasterij, vt in aliis: sed ipsæ ab eius amore detinerentur. Eò autem impatibilitatis processit anus, vt cùm ego essem ingressus & consedissem, ipsa quoque ingressa sit, & vnà mecum sederit, & magnâ libertate meis humeris manum imposuerit.

Amma Talida 80. annis exercita.

Cap. 138. *Vita Amma* TAOR.

IN hoc monasterio erat virgo huius discipula, nomine Taor, quæ triginta annos versata erat in monasterio. Ea vestem nouam aut μαφόριον aut calceum noluit accipere, dicens: Non est mihi opus, ne etiam cogar progredi. Aliæ enim omnes die Dominico progrediuntur in ecclesiam gratiâ Communionis: illa autem in monasterio manebat pannis obsita, operi assiduè assidens. Ea autem fuit tam eleganti aspectu, vt parum abesset, quin etiam valdè constantes deciperentur eius pulchritudine, nisi insigne præsidium habuisset temperantiam, quæ ad metum & verecundiam deducebat honestate impudicos oculos.

Taor nouas vestes respuit, ne egredi cogatur.

Formam suam temperantiâ coniunxit.

Cap. 139. *De* VIRGINE *qua renuntiauerat.*

Virgo nũquã egrediens.

ERat quædam alia mihi vicina, cuius vultum quidem non vidi: numquam enim, vt aiunt, est progressa ex quo renuntiauit. Cùm autem impleisset sexaginta annos in exercitatione cum matre suâ propriâ, erat postea vita excessura: ad eam autem accedens martyr qui erat in eo locu, nomine Colluthus, ei dicit: Hodie es itura ad Dominũ, & visura Sanctos omnes: veni ergo & prande nobiscum in martyrio. Cum ergo mane surrexisset & se induxisset, & in sportâ panem accepisset & oliuas, & minuta olera, post 101 annos est egressa; & cùm venisset in martyrium, orauit: & cùm toto die obseruasset tempus in quo nullus erat intus, & sedisset, rogauit martyrem, dicens: Benedic cibus meos, Colluthe sancte, & me in viâ comitare tuis precibus. Cùm ergo comedisset & rursus orasset, domum venit circa occasum solis. Et cùm dedisset matri suæ opus Clementis Stromatei in prophetam Amos, dixit ei: Da id episcopo relegatu. Et dixit ei: Ora pro me; vado enim ad Dominum meum. decessit ipsa nocte. Cúmque nec febri laborasset, nec ei caput doluisset, sed seipsam ad sepulturam composuisset, in manus Dei emisit spiritum.

Prima post renuntiationem exitus.

Clementis opus in Amos episcopo legat.

Cap. 140. *De* VIRGINE *qua lapsa est, & egit pœnitentiam.*

QVædam virgo exercitatrix manens cum duabus aliis virginibus, se exercuit nouem vel decem annis. A quodam autem cantore inescata cum eo habuit stupri consuetudinem: & cùm vtero concepisset, peperit. Cùm autem in summum odium venisset apud eum qui ipsam deceperat, in profundo compuncta est animo, & ad eam peruenit mensuram pœnitentiæ, vt in eâ perseuerans se fame vellet occidere, hoc cum lacrymis orans, Deúmque rogans, & dicens: Deus magne, qui omnium nostrûm peccata portas, & immensum totius mundi vitium; qui nõ vis mortem peccatorum, & eorum qui labuntur interitum, sed misereris vniuersæ creaturæ, est enim voluntas tua, vt omnes seruentur. Si ergo me quoque, quæ pereo, vis esse saluam, in hoc mihi tuam ostende bonitatem, & nunc tua ad me perueniant mirabilia: & iube hinc abduci fructum meæ iniquitatis: nam nisi hoc fiat, ego hac de caussâ vel me laqueo suffocabo, vel meipsam disperdam. Cùm sic oraret, fuit exaudita: nam qui natus fuerat infans, non multo pòst decessit. Ab illo ergo die non ampliùs conuenit cum qui ipsã redegerat in seruitutem; sed se totam insigniter dedens continentiæ, ægrotis mancísque ac mutilatis seruiens triginta annos, ita Deum placauit, propitiúmque reddidit, vt cuidam sancto presbytero reuelaretur, illam Deo magis placuisse in pœnitentiâ quàm in virginitate. Hæc autem scribo, ne eos qui multa peccant, & ex animo ac sincerè agunt pœnitentiam, contemnamus: sicut hæc beata, quæ cor suum contriuit, & in humilitate vitam suam liquefecit, non despecta fuit à Domino eorum qui ducuntur pœnitentiâ.

Virgo lapsa desperabunda.

Oratio pœnitentis virginis

Ezech 33.

Fornicationis filium à Deo tolli impetrat.

Pœnitentiã quàm virginitate Deo gratior.

Cap. 141. *De* FILIA *presbyteri &* EVSTATHIO *diacono.*

CViusdam presbyteri filia virgo in Cæsareâ Palæstinæ lapsa, ab eo qui ei vitium attulerat docta fuerat, vt quemdam ciuitatis lectorem calumniaretur, & quòd corrupta esset, in eum culpam conferret. Cúmque ferret ventrem à patre suo examinata, nominauit lectorem.

Lector iniustè accusatus de stupro.

Hoc

Hoc cum audiisset presbyter, conturbatus retulit ad episcopum. Hoc cum audisset episcopus, conuocauit concilium sacerdotum, fecitque vocari lectorem, deque eo habuit quæstionem, rem examinans. Rogatus autem ab episcopo, rem non fatebatur lector: nam quod factum nõ fuerat, quomodo dici poterat? Ægrè ergo ferens episcopus, grauissima voce ei dicebat: Nõ fateberis lapsum tuum, & ages pœnitentiam, o infelix & plene immunditiâ? Respondit lector: Rogo te; dixit id quod res est, hanc vero ad me nihil pertinere. Planè enim culpâ careo, vt qui de eâ ne cogitauerim quidem. Sin autem vultis audire id quod non est, dicam, Feci. Hoc cùm ipse dixisset, deposuit eum episcopus ab officio lectoris. Post hoc accidens ad pedes episcopi, rogauit dicens: Si hoc tibi visum est, domine episcope, vt quoniam dixi, Næ, lapsus sum, sim separatus à Communione, & non sim dignus esse clericus tuæ sanctitatis, iube vt mihi ab hoc tempore ea detur in vxorem: neque enim ego sum deinceps clericus, neque illa virgo. Cum hæc audisset episcopus & presbyter, eam tradidit pater eius lectori, sperans fore, vt iuuenis bene esset in eam affectus, & alioqui credens non posse eum exscindi à consuetudine. Cùm eam autem adolescens accepisset in manus ab episcopo, & eius patre, eámque esset consolatus, abduxit & deposuit in monasterio mulierum, rogans eam quæ illic erat prima ministra fraternitatis, vt eam illic tolerarent vsque ad partum eius. Illa verò relicta in monasterio, lector abiens seipsum inclusit in cella sordidâ, vitæ summam suscipiens asperitatem, ad Christum accedens in corde contrito cum multis lacrymis & gemitibus, dicens: Tu Domine meas actiones nosti, qui scis omnia, quem nihil latet, neque est vllus locus occultus in quo quis se abscondat a tuâ quæ omnia aspicit potestate, qui vides omnia priusquam fiant. Tu solus vides profunda cogitationum, & omnis mentis conceptio à te cernitur, perinde ac si aspicitur oculis. Tu cum cogitatorum sis acer examinator, perfectè iudicas. Tu es qui eos arguis qui appetuntur calumniis, cui nihil placet iniustum. Omne autem momentum stateræ iustitiæ est à te semper, qui es lux ad quam non patet aditus: et omne opus hominis est coram te. Est ergo tui iusti & immutabilis iudicij, ius quoque meum pronuntiare. Efficaciter autem orante adolescente, & in ieiunio diligenter perseuerante, intra breue tempus adfuerunt dolores eius partus. Cúmque aduenisset hora, adfuit etiam iustum Dei iudicium, afferens vehementem & intolerabilem dolorem ei quæ fuerat calumniata: gemituum immensa multitudo, labores partus inenarrabiles, inferni suppliciorum visiones terribiles, hanc miseram fortiter obsidentes, & infans propter magnitudinem non prodibat ex vtero. Præteriit dies primus & secundus, & dolores erant intolerabiliores; aduentauit tertius & quartus, & secutus est dolor multis partibus grauior; quintus & sextus & septimus tenebrosus, & infelix mulier ex multo dolore versabatur in inferis. In omnibus his diebus mansit neque omnino cibum sumens, nec tantillum somnum videns; sed luctibus & grauissimis dolorum tormentis succedentibus, post hæc omnia, vitiatæ & falsæ accusatricis cor inflexibile, victam à Dei potestate, quæ non cadit sub aspectum, intolerabilibus doloribus addidit etiam confessionem, lugubri voce exclamans: Hei mihi miseram, venio in periculum ne peream, vt quæ in duo mala inciderim, nempe in calumniam & fornicationem, & amissa virginitate sum tradita detractioni: & cum mihi sit ab alio allatum vitium, accusaui lectorem. Cùm hæc autem audissent virgines monasterij, patri eius omnia renuntiarunt. Pater autem veritus ne condemnaretur vt calomniator, silet duos dies. rursus autem misera, se inuicem excipientibus acerbis afflictabatur doloribus, cum nun posset deinceps vel viuere vel mori. Cumque id effugit, oritur dies octauus, & tutius nonus, grauissimis perpetuarum vertiginum tenebris eam offuscantes. Cùm ergo eius magnos eiulatus non ferret conuentus, hæc cursim festinantes renuntiant episcopo, iam esse nonum diem ex quo illa confitetur se accusasse lectorem, nec posse parere, quòd ipsum sit calumniata. Episcopus autem cum hæc audisset à virginibus, ad lectorem mittit duos diaconos, ei omnia significans, & vt pro ipsâ oraret, vt misera mulier liberaretur ab iis necessitatibus. Egregius autem adolescens neque eis dedit responsum, nec aperuit ostium; sed à quo die ingressus est in cellam, non exiit implens consuetam regulam ieiunij, & Deo preces fundens. Flexus autem pater, & filiæ suæ misertus, veniens ad episcopum, eum valdè rogauit vt pro eâ orationes fierent in ecclesiâ. Et cùm pro eâ preces fusæ essent ab omnibus ad Dominum, ne sic quidem misera liberata est à necessitate. Eius enim qui per calumniam fuerat accusatus, orationes Dominum mouentes, arcebant, ne eorum preces admitterentur. His sic gestis, surgens episcopus iuit ad cellam in quâ erat lector: & cum pulsasset ostium, nolebat is aperire. Cùm diu autem foris fuisset episcopus, ille autem intus, iubet episcopus tolli ostium. & ingressi inuenerunt adolescentem in oratione perseuerantem, & humi procumbentem. Quem multùm rogans episcopus, ei dicit: Frater Eustathi lector, in apertum prolatâ calumniâ Dei prouidentiâ, & exauditis tuis orationibus, miserere eius quæ in te peccauit, quæ tormentorum flagellis fuit excruciata. Miserere deinceps miseræ, & surgens solue quod ligasti, precibus enim hæc patitur, & dic Domino vt eam liberet à partu ventris. Cùm autem inclytus lector intensè oraret simul cum episcopo, statim misera liberata est à necessitate, enixa infantem; rogans omnes vt ei remitteretur iniquitas ipsius iusti intercessione: & illum egregium virum habuerunt omnes deinceps loco martyris. Nam cùm se deinceps liberasset ab omni sollicitudine, peruenit ad summum vitæ quæ ex virtute agitur; adeò vt is sit dignus habitus spiritali gratiâ. Hæc autem scripsimus, ne quis calumniatus illaqueetur his iniquis retibus, & incidat in dolores carnis intolerabiles, sicut hæc priùs scripta est falsa accusatrix: postquam autem à corpore fuerit liberatus, tradatur æternis intolerabilibus tormentis, & quæ numquam desinent. Deum enim ad iram prouocat is qui calumniatur: qui autem per

Episcopus … deposuit.

Oratio lectoris Eustathij contra calumniam.

Puella …

Innocens Eustathius lector perstat inclusus, instar pœnitentis.

Episcopus pergit ad cellam lectoris Eustathij.

Precibus lectoris eripitur misera à partus doloribus.

Qui calumniam patitur, exspectet Dei iudiciū.

calumniam accusatur, idque fert pio & æquo animo, & eius in apertum prolationem permittit precibus, exspectans iustum Dei iudicium, sicut hic à Christo coronatus; is &, quoad eius fieri potest, laudatur, & in honore habetur, & æternā coronam consequitur. Discamus ergo quam sint insuperabiles vires orationis, quæ & fideles confirmat, & peccatorum miseretur, & flectit ac mouet omnium Creatorem, & eos coronat qui se ex virtute recte gerunt, & eis qui in eā perseuerant, largitur regnum cælorum.

Orationis vis.

Cap. 142.

Vita sancta [141] SILVANIÆ.

ILlo tempore contigit vt nos simul nauigaremus ab Ælia in Ægyptum, deducentes beatam Siluaniam virginem, vxorem autem fratris Ruffini, qui fuit ex præfectis.

Cap. 143.

De [142] IVAINO.

INter quos erat etiam nobiscum Iubinus, tunc quidem diaconus, nunc autem episcopus ecclesiæ Ascalonis, vir pius & eruditus. Cùm autem vehementissimus nos æstus inuasisset, & peruenissemus Pelusium, accidit vt Iubinus acceptā pelui, pedes & manus palmis lauaret aquā frigidissimā, & postquam lauisset, super pelliculam humi stratam requiesceret. Cùm autem illa id aduertisset, vt mater sapiens, germani filij eius increpauit mollitiem, dicens: Quî in animum inducis, illam agens ætatem, viuente adhuc tuo sanguine, vsque adeò tuam souere caruunculam, non sentiens damna quæ ex eā oriuntur? Confide, cōfide: ecce ego annum ætatis sexagesimum, præter extrema manuum mearum, non pes meus aquam tetigit, nō vultus, neque vllum ex membris meis, etiamsi me variæ inuaserint ægritudines: & cùm à medicis cogerer vti balneo, non induxi in animum carni reddere debitum, non in lecto quiescens, non lecticā vsquam gestata ingrediens.

Iubinus episcopus Ascalonis.

Austera vita Siluaniæ.

Hæc cùm esset doctissima, doctrinam amore complexa, noctes mutabat in diem, omnia antiquorum qui commentarios ediderunt scripta percurrens, Gregorij, & Stephani, & [143] Pierij, & Basilij, & quorumdam aliorum præstantis virtutis virorum vigintiquinque myriadum: non leuiter, nec temere hæc percurrens, sed elaboratè septies vel octies vnumquemque librum perlegēs, vt horum verborū gratiā in altum erigeretur, spe bonā seipsam autem efficiens spiritalem, & ad Christum euolans, immortales ab ipso acceptura remunerationes.

Doctorum scripta studiosè legit.

Cap. 144.

De [144] OLYMPIADE.

EIus vestigia est secuta, & omnem virtutem diuinæ vitæ spiritalis, in primis veneranda & honesta Olympias, & quæ vitæ quæ fert in cælum summo zelo tenebatur, diuinarum Scripturarum sententiam secuta in omnibus. Fuit autem secundùm carnem filia [145] Seleuci ex comitibus, vera autem Dei filia secundùm spiritum; neptis autem Ablauij qui erat ex præfectis, aliquot autem dies [146] sponsa Nebridij, qui fuit ex præfectis Constantinopolis; ipsa autem reuerà fuit vxor nullius. Dicitur autem dormiisse virgo incorrupta, effecta diuini verbi coniuctrix, coniux autem totius veræ humilitatis, communicans & ministrans omnibus egentibus. Ipsa cùm omnes illas infinitas & immēsas dispersisset diuitias, absolutè & indiscriminatim opē ferebat omnibus. Non enim vrbs, non rus, non solitudo, mansit expers largitionum huius inclytæ virginis: sed & ecclesijs suppeditauit ad donaria deputata sacrificio, & monasterijs, & cœnobijs, & xenotrophijs, custodijs, & relegatis; & vt semel dicam, in omnem orbē terræ dispertit eleemosynas. Hæc beata processit vsque ad extremum terminum humilitatis, vltra quem nihil possit inueniri amplius. Vita sine vllā inani gloriā, species nequaquam ficta, benigni mores, facies non fucata, corpus florens, mens non gloriosa, animus ab arrogantiā alienus, cor minimè turbulentū, somni expers vigilia, spiritus non curiosus, charitas immēsa, quæ comprehendi non potest communicatio, vilis & contempta vestis, infinita continentia, recta cogitatio, in Deum spes æterna, cum eleēmosynā quæ non potest narrari, ornamentum omnium humilium, cui multæ sunt accēsæ tentationes ex operatione eius qui est suā spōte malus & omnis boni expers, nempe dæmonis: quæ pro veritate non parua adijt certamina, quæ & diu affatim vixit in immensis lacrymis, omni humanæ naturæ subiecta propter Dominum; cum omni pietate sanctis subdita episcopis, venerans presbyteratum, honorans clerum, reuerens exercitationem, suscipiens virginitatem, opem ferens viduitati, curam gerens orbitatis, protegens senectutem, ægrotos inuisens, peccatorum miserens, errantes in viam deducens, in omnes vtens misericordiā, profusè autem in pauperes, multisque infidelium in catechesi institutis vxoribus, etiam ad victum eis ferens auxilium, semper memorabile nomen benignitatis reliquit per totam vitam. A seruitute in libertatem innumerabilium seruorum restituens examina, reddidit eos honore æquales suæ nobilitati, vel potiùs, si vera dicere oporteat, facti sunt hac sanctā habitu nobiliores. Neque enim eius indumentis inueniri potuit quidquam vilius: nam iis etiam qui sunt pannis valde obsiti, indigna erant huius sanctæ tegumenta. Tanta autem erat eius mansuetudo, vt etiam longè superaret simplicitatem ipsorum puerorum. Nullā vituperatione à vicino quidem vmquam inuenta est apud hanc quæ Christum gestabat, sed omnis eius vita non vitalis, erat in compūctione & frequēti profluuio lacrymarum; & potiùs videre licebat fonti æstate sua deficere fluenta, quàm huius non sublimibus & Christum semper videntibus oculis lacrymas deficere. Et quid in his immoror? Quo enim magis meus versabitur animus in duræ instar saxi animæ narrādis certaminibus & virtutibus eo magis inuenientur verba à factis remotiora. Nec me existimet aliquis hęc splendidè & magnificè colligere de hac vel maximè impatibili, & perquirere reliquias totius Olympiadis, quæ fuit pretiosū vas sancti Spiritus; sed qui his oculis viderim huius beatæ vitam & angelicam institutionem, vt qui fuerim spiritalis huius germanus amicus, & eius cognatis familiarissimus, adeò vt multæ eius pecuniæ sint à me ex eius sententiā distributæ. Hæc ergo non ampliùs de cetero quæ sunt carnis sapiens, subiecta principatibus, obediens potestatibus, venerans presbyteratum, honorans vniuersum clerum, confessione quoque digna est habita pro veritate, importunorum maledictorum multis acceptis procellis. Cuius vitam inter cōfessores referunt, quicumque pij habitant Constantinopolim, vt quæ proximè martyrem periclitata sit in iis quæ sunt ex Deo certaminibus: & in his mortua beatam accepit gloriam, & in infinito sæculo coronata pompam agit, nulli interitui obnoxias cum sanctis & sibi similibus in sempiternum mansiones habitans,

Olympias stirpe nobilis

Virgo in matrimonio.

Eleemosynarum larga.

Corpore & mente florens in omni humilitate.

Clerici reuerens

Varia opera misericordiæ exercet.

Vilibus vestimentis induitur.

Lacrymis diffluit.

Vas est pretiosum sancti Spiritus.

Inter confessores relata Olympias.

bitans,& honorum operum à Christo Domino cum fiducià accipiens remunerationes.

Cap. 145.

De CANDIDA.

POst hanc æquali quoque modo in Domino viuens, beata Candida, Traiani vxor ducis exercitus, cùm & ad summam peruenisset honestatem,& rationi conuenienter ornasset ecclesias, & venerata esset episcopos pro dignitate Christi Sacramentorum,& omnem Christi clerum apertè honorasset, & suam filiam instituisset in sorte virginitatis, eam præmisit ad Christum, donum suorum ilium: posteà autem ipsa quoque, temperantià & castitate & pecuniæ dispersionibus filiam suam est consecuta. Hanc ego vidi egregiam mulierem totà nocte laborantem & molentem, & propriis manibus facientem panem oblationis, ad vires corporis deprimédas,& dicentem: Cùm non sufficiat ieiunium, hanc ei do sociam laboriosam vigiliam, vt Esau dissoluam, eneruémque lasciuiam. Ea ab iis quæ sunt sanguine prædita & animata omnino abstinuit; nisi quòd sumebat pisces & oleum & olera, idque solùm in die festo: omni autem alio tempore contenta erat oxycrato & pane arido. In hac vitæ asperitate, cùm beatà requie obdormisset hæc mulier inclyta, nunc fruitur bonis æternis, quæ sunt parata iis qui dilexerunt vitam quæ ex virtute agitur.

Candida filiam virginem Deo dedit.

Corpus ... fa-... panes ...

Abstinet à carnibus.

Cap. 146.

De GELASIA.

COnsequenter zelo huius bonæ feminæ, veritatis viam ingressa est, piè trahens iugum virginitatis, in primis veneranda Gelasia, cuiusdam tribuni filia. Huius optimæ hæc fertur virtus, quòd sol numquam occidit super eius dolorem, non aduersus seruum, nó aduersus ancillam, non aduersus aliquem alium. Hæc beata cùm effugisset viam eorũ qui sunt acceptæ iniuriæ memores, quæ fert ad mortem æternam, euasit hunc malum diaboli stimulum, nempe odij & maleuolentiæ; & cùm desideraret æternam peccatorum remissionem, remisit parua delicta, vt ipsa quoque inueniret maiorum remissionem.

Gelasia mitis, & maiorum condonans.

Cap. 147.

De [147] IVLIANA.

QVædam nomine Iuliana, virgo in Cæsareà Cappadociæ, dicta est esse & doctissima & fidelissima, quæ Origenem scriptorem fugientem gentilium insurrectionem excepit, eum duos annos occultans, suis sumptibus & suo ministerio virum alens. Inueni autem hæc in antiquissimo libro scripto versibus, qui quidem scriptus erat manu Origenis. Hunc librum inueni ego apud Iulianam virginem in Cæsareà, qui apud ipsam erat occultus. Dicebat autem se accepisse à Symmacho interprete Iudæorum. Non fuit autẽ alienum ab instituto opere, posuisse virtutes harum feminarum; sed vt sciamus, quòd ex diuersis occasionibus licet luctari, si velimus.

Iuliana Origenis hospita.

Cap. 148.

De [148] FEMINA *nobilissimâ quæ fuit semper virgo.*

IN alio libro antiquissimo scripto ab Hippolyto, qui fuit familiaris apostolorum, inueni talem narrationem: Fuit quædam nobilissima virgo & formosissima, quæ in vità ex virtute agendà exercebatur Corinthi. Hanc illo tempore detulerunt ad iudicem, qui erat gentilis in tempore persecutorum, vt quæ maledictis incesseret & tempora,& Imperatores, & simulacra. Proponebant autem eius pulchritudinem harum rerum cauponatores impio iudici, feminas insano amore depereunti; is verò, equinis auribus & feminas

Liber Hippolyti tempore apostolorum.

Virgo apud impium iudicem accusatur.

insanè amantibus cogitationibus, accepit calumniam: ea autem producta ad hominem sceleratũ, multo magis insania captus est intẽperantia. Postquam autẽ omnibus aduersus eam adhibitis machinis, hanc Dei hominem persuadere non potuit, variis tormentis subiecit fortem feminam. Postquam autem ne his quidem id quod volebat est assecutus, vt qui nõ posset eam abducere à Christi confessione in eam insaniens crudelis, nõ tradit eam tormentorum cruciatibus, sed castam & temperátem feminam ponens in prostibulo, iussit ei qui eas possidebat, dicens: Hanc mihi cape, & tres númos ex ea ad me defer quotidie. Is autem aurum exigens ex turpi actione, eam tradidit volentibus in officina abominandi flagitij. Cùm hæc ergo nouissent qui tenebantur insano amore mulierum, assidebant sceleratæ exitij officinæ, mercedem dantes inhonestæ operationis. Illa autem virgo honestissima & in primis veneranda, & verba declinans quæ possent ad fraudem pellicere, suppliciter eis dicebat, rogans: Habeo vlcus in loco occulto, quod mirandum in modum malè olet,& timeo ne vos mei odium capiat propter vlcus auersandum; concedite ergo mihi paucos dies, & tunc licebit vobis vel me habere gratis. His verbis persuasos intemperantes amandabat beata assiduis autem precibus Deum placans, & compunctis supplicationibus eum inflexit ad misericordiam. Attendens ergo Deus qui nouit cogitationes, quomodo casta pudicitiæ curam gerebat ex animo, in illis diebus pro salute omnium tale quid struxit.

Ne quidquã blanditiis & minis ab ... ... abducitur.

Prostibulo traditur.

Fornicatores insigni strategemate eludit.

De [149] MAGISTRIANO.

Cap. 149.

QVidam adolescens Magistrianus, specie formosus mente pius, cui Deus zelum immisit spiritalem adeò ardentem, vt etiam mortem contemneret: is cùm prætextu intemperantiæ eò accessisset, profundo vespere ingreditur ad eũ qui illas alebat,& dat ei quinque nummos,& dicit ei: Concede mihi manere hac nocte cum hac puella. In locum ergo occultum cum eà ingressus, dicit ei: Surge, serua te ipsam. & cùm eam suis vestibus induisset, tunicà, camisia, & chlamide, & omnibus virilibus, dicit ei: Egredere, te summà chlamydis parte cótegens. Quæ cùm sic fecisset, & se totam signo crucis muniisset, egressa ex illo loco omnino incorrupta & impolluta, seruata est Christi gratià,& caussa adolescentis qui eam suo sanguine liberauit à turpi vitio. Sequenti autem die res fuit cognita, & productus est Magistrianus ad sæuissimum iudicem. Cùm autem strenuũ Christi athletam examinasset impius, & omnia didicisset, iussit eum obiici bestiis, vt etiam malis infestus dæmó in eo afficeretur ignominià. Nam cùm existimasset virũ fortem in nefarium iniicere supplicium, eum effecit duplicem Christi martyrem, vt qui & pro suà animà præclarè decertauerit,& pro illà beatà in laboribus strenuè perseuerauerit. Quocircà duplici honore & duabus coronis dignus est habitus à Christi benignitate.

Magistrianus adolescens formosus seruat virginem

Cruce se signans egreditur virgo e prostibulo veste virili.

Martyrium Magistriani.

Cap. 150.

De [150] VXORE *viri senatorij.*

MEmini autem alterius quoque historiæ, & bonum est eam non præterire. Dicitur de Magnentino insurrectore, quod habuerat stupri consuetudinem, cum multis gentilibus, & animum adiecerat, vt rem etiam haberet cum Christianis; eæ autem malebant mori, quam prodere pudicitiam. Cùm ergo venisset in

vnam vrbem, amauit quamdam vxorem viri senatorij ex præfectis. Timore autem affectus eius maritus, dixit ei: Mitte, tolle eam. Cùm autem venissent ad eam milites, dixit eis mulier. Exspectate parumper donec mundum meum componam, cui sum assueta. Ingressa autem suum cubile, accepto ense, eum suis infixit visceribus. Audiant virgines & erubescant, quæ profitentur se Christum habere sponsum, & paruâ eum produnt libidine. Nobis autem det vnicuique Deus seruare virginitatem, & exultantibus clamare cum Psalmographo: Confige in timore tuo carnes meas: a iudiciis enim tuis timui. Et, Viuo autem iam non ego: viuit verò in me Christus. Concedatur autem vt vos quoque dicatis sobriæ: Ego patrueli meo, & patruelis meus est mihi, aliquando quidem sponsus, aliquando verò frater; vt nihil cogitetur carnale. Si enim audieris sponsum & sponsam, significat spiritalem vnionem cum patre.

Mulier se ense transfigit ne stuprum patiatur.

Psal. 118.
Galat. 2.

Vidimus autem alios quoque patres & monachos per totam Ægyptum, multas virtutes & signa facientes, quorum non meminimus propter multitudinem, sed pauca pro multis narrauimus. Quid enim dixerit aliquis de superiori Thebaide quæ est per Syenem, in quâ sunt viri valdè admirabiles, & multitudo monachorum infinita, quorum non crediderit aliquis vitæ instituta, vt quæ vitam humanam superant: qui etiam mortuos in hodiernum vsque diem suscitant, & super aquas ambulant, sicut Petrus: & quidquid Seruator per sanctos effecit apostolos, ea nunc quoque efficit? Sed quia magnum imminebat periculum, si vltra Lyco transiremus, propter latronum irruptionē, non ausi sumus videre illos sanctos. Neque enim prædictos patres vidimus sine periculo, neque sine labore aspeximus sacras has feminas: sed multa priùs passi, & propemodum periclitati, vix assecuti sumus vt ea videremus. Septies enim in mortem incidimus; in octauo autem malum nos non attigit, cùm Deus nos omnino seruasset. Semel enim quinque dies & noctes ambulantes per solitudinem, fame & siti propè fuimus exanimati. Aliquando autem in acutas & asperas paludes incidentes, & pedes nostros perforantes, vt dolores essent intolerabiles, propemodum frigore enecti sumus. Tertiò autem cœno ad lumbum vsque inhæsimus, & non erat qui eriperet; & has beati Dauid voces exclamauimus: Saluum me fac Domine Deus, quoniam ingressæ sunt aquæ vsque ad animam meam. Infixus sum in lutum profundi, & non est substantia: &, Serua me à luto, vt ne infigar. Quartum autem fuit aquæ multitudo quæ affluxit ex Nili incremento, cùm quatuor dies per aquas ambularemus: & in ostiis propemodum obrutis. Tunc clamauimus, dicentes: Ne nos demergat tempestas aquæ: nec me deuoret profundum. Quintò autem incidimus in latrones in littore maris, venientes in Dioleon: qui nos etiam eousque sunt persecuti, volentes comprehendere, donec nobis paruus relinqueretur spiritus, vt qui nos decies mille passus essent persecuti. Sextò autem, Nilum nauigantes, propemodū euersi ac submersi sumus. Septimum fuit, quando in palude Mareotide, vbi charta nascitur, abiecti sumus in quamdam paruam insulam desertam: & tres noctes & dies sub dio mãsimus, magno frigore & imbribus nobis imminentibus: erat enim tempus Epiphaniorum. Octauū autem superuacaneum quidem est narrare, sed tamen est velle: nam cùm nos per quemdam locum venissemus Nitreas, erat in eâ regione quoddam magnū concauum, in quo multi remanserant crocodili, cùm aqua recessisset ex agris. Tribus ergo crocodilis in margine fossæ extensis, accessimus visuri beluas, putantes eas esse mortuas: illæ autem statim in nos irruerunt. nobis autem magna voce Dominum nominantibus, Christe adiuua nos, statim beluæ tamquam ab Angelo auersæ, seipsas in aquam sunt iaculatæ. Nos autem Nitreas magno cursu contendimus, illam vocem Iob meditantes, vbi dicit: Septies ex necessitatibus liberabit te; in octauo autem te non attinget malum. Deo ergo agimus gratias qui nos ex tot liberauit periculis, & nobis magna ostendit spectacula.

Ruff. lib. 2. in epilogo.

Thebais superior monachis referta.

Magno periculo peregrinatus est Palladius in eremo.

Sitis.

Paludes & fontes.

Cœnum.

Psal. 68.

Nili incrementum.

Psal. 68.

Latrones.

Naufragiū.

Insula deserta.

Crocodili.

Ad Christi nomen crocodili fugiūt.

Iob. 5.

Vita 151 FRATRIS *qui cum eo versabatur.* — Cap. 151

CVm ergo pauca dixero de fratre qui mecum versatur a iuuentute vsque in hodiernum diem, hic deinceps finem imponam orationi. Eū ego cognoui longo tempore, cùm comederet, omni gulæ affectione caruisse, & itidem cùm ieiunaret, affectu non fuisse, vt qui, vt arbitror, vicisset affectionem, longè remotū ab auaritiâ, contentum præsentibus, non se ornantem vestibus, contemptū gratias agētem, pro germanis amicis pericula adeuntem, dæmones expertū plus quàm millies, adeò vt quodam die cum eo dæmon pactus sit, & dixerit: Paciscere mecum te vel semel peccaturū, & quam mihi in hac vitâ dixeris, eam ad te adducam. Et rursus cùm aliquádo quatuordecim noctes cum eo depugnasset, vt mihi narrauit, & noctu traxisset, ipsum est allocutus, dicens: Noli adorare Christum, & ad te non accedam. Is respondens, dixit: Propterea eum adoro. & innumerabilibus ampliùs partibus glorificabo, & adorabo, quoniam hoc te male habet. In centum & sex venit ciuitates, & in plurimis est etiam aliquo tempore versatus. Mulieris nullam habuit experientiam, ne in somnis quidem, nisi si se somniaret belligerari. Ter eum noui esculenta accepisse ab Angelo. Quodam die cum in extremâ solitudine ne micam quidem haberet, inuenit in pelle ouinâ tres panes calidos paxamidios; aliquando rursus vinum & panem; aliquando rursus venit ad eū vox, dicens: Noui tibi deesse cibos; vade & accipe ab N. frumentū & oleum. Cùm ergo venisset ad illum ad quem missus fuerat, is ipsi dixit: Iussit quidā te accipere triginta modios frumenti, & duodecim sextarios olei. De eo potero gloriari ac prædicare qualis esset, quem noui sæpè esse lacrymatum propter eos qui ex necessitate laborabant inopiâ: præbebat ergo si quid habebat, carne exceptâ. Noui etiam eum esse lacrymatum propter eum qui ceciderat in peccata, & eū qui ceciderat adduxisse lacrymis ad pœnitentiam. Is mihi aliquando hoc narrauit: Deum rogaui, vt neminem compungeret, maximè ex diuitibus & improbis, vt mihi aliquid darent quod esset ad vsum necessarium. Mihi autem hoc sufficit, quòd dignus sim habitus, qui horum omnium meminissem quæ scriptis mãdaui. Non enim sine Dei numine hoc factum est, vt mens tua moueretur vt iuberes me hunc librum scribere, scriptis inquam tradere vitam horum virorum. Tu autem, fidelissime Christi serue ac venerande Lause, & caput mihi amicissimum & maximè germanum, hunc librum libenter legens, magnam tuæ immortali animæ præbebis

Socius Palladij mirè fulget virtutibus.

Depugnat cū dæmone.

Ab Angelo pascitur.

Miseris compatitur

Conclusio libri.

vtilita

vtilitatem, in iustorum resurrectione, inclytorum rectæ vitæ athletarum instituta, labores, & tantam tolerantiam, viræque duriter actæ patientiã assumens. Quamobrem ea prompto & alacri animo sequere, bonã & incorrupta spe nutritus, semper retrò videns dies qui aute sunt breuiores: & ora pro me, teipsum conseruans alienum à reprehensione & custodiens integrum: qualem te noui & habui, à consulatu Tatiani vsque in hodiernum diem: & qualem te noui rursus meliorem moribus, & electum præpositum in conseruando maximè pio cubili. Nam cùm sis in tantâ dignitate, in tot & tantis pecuniis, & tantâ potestate, non fecisti peius quàm Dei postularet metus. Is est Christo dedicatus, qui audiit à diabolo: Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraueris me. sed eum Dominus pudore affecit, dicens: Vade post me. Math. 4.

Quem quidem tu quoque imitans, fluentibus expulsis diuitiis, & adumbratâ gloriâ vitæ præsentis, cælestem desiderasti & incorruptam vitã, regnúmque æternum & manentem gloriam, & bona arcana, quæ neque oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascenderunt; quorum nos Dominus efficiat heredes cum sanctis eius patriarchis & prophetis, & apostolis & martyribus, & iis, quorum mentionem fecimus in hoc libro, gratia ipsius Seruatoris nostri Iesu Christi: cum quo Patri gloria cum sancto Spiritu, in sæcula sæculorum, Amen. Isa. 64. 1. Cor. 2.

IN LIBRVM OCTAVVM
DE VITIS PATRVM
NOTATIO.

D hunc librum recensendum, cùm auctor eius Græcus sit, & interpretatio planè recens, opus fuisset Græco exemplari. Quo pridem promisso, nec adhuc publici iuris facto, carendum fuit. Interea quædam Palladij excerpta partim ex Augustanâ Bibliothecâ promptè submittente Dauide Hœschelio, partim Venetiis à Gabr. de Archiepiscopo Philadelphensi impetrauimus, ex quibus aliquam subinde in tenebris lucem hausimus. Ioannis quoque Meursij Glossarium Græcobarbarum subinde mihi vsui fuit, quo nonnulla Palladij ex Græco textu, qui penes eum est, citat, vbi is prodierit, poterit accuratius Gentiani Herueti interpretatio ad eum exigi. Iuuerit subinde in dubiis recurrere ad veterem Palladij interpretationem, & Heraclidis Paradisum, quæ Palladianæ historiæ magna est pars. vtrumque in Appendice habes.

Cap. 1. 1. Isidorus] *De hoc Socrates libr. 4. capit. 18. Sozomenus libr. 6. capit. 29. Nicephorus libr. 11. cap. 34.*

Baronius tomo 3. anno Christi 340. Iulij. Papa 4. Constantini, Constantij, Constantis Impp. 4. Quod autem, ait, pertinet ad Athanasij Romam aduentum, reperimus duxisse secum inter alios Isidorum illum, de quo plura Palladius, qui eum mirificè commendat. Pallad. in Lausiac. c. 1.

2. Extra vitam] *Ita legendum liquet ex Heraclide, qui de capitis tegumento hic habet. Omnes editiones hactenus* extra vitam. *Græcè est* ἱερὸς φακιόλιον.

Cap. 2. 3. Dorotheus] *De hoc Sozomenus lib. 6. cap. 29. & ex eo Cassiodorus hist. Trip. lib. 8. cap. 1. & Nicephorus lib. 11. cap. 35.*

Cap. 3. 4. Potamiœna] *Baronius tomo 3. anno Christi 310. Eusebij Papæ 2. Constantini Imperat. 5. Hæc, si nomen, sique vltimi supplicij genus spectes, vna eadémque videri posset cum ea, quæ ponitur ab Eusebio libr. 6 capit. 4. Porrò diuersam hanc esse ab illâ. differentiæ plures constituunt, nimirum diuersus personarum status (nam illa ingenua, hæc serua) diuersúmque supplicij tempus planè declarat. Passa hæc sub Maximiano, sed sub Seuero illa. quæ non* Potamenia, *sed* Potamiœna *dicta haberetur: verùm non in lebetem immissa, sed tantùm pice perfusa. Ceterùm & eiusdem quoque nominis fuisse diuersis temporibus plures virgines, iisdémque pœnis affectas, in amplissimâ ciuitate quis neget facilè potuisse contingere? Hactenus Baronius.*

Quod autem ait Baronius hanc Palladio dictam Potameniam, *alteram illam Eusebio dictam* Potamiœnam, *potius tribuendum corrupto textui Palladij, quo Baronius vsus est. Nam ita habet Paradisus Heraclidis, quem Palladij nomine edidit Lipomanus, sed Herueti editio* Potamianam. *In Græco meo textu & Palladij vetere interprete nomen hoc deest.* Potamiœna *facilè in* Potameniam *transire potuit.*

Potamiœnæ *sub Seuero martyrio affectæ celebris memoria agitur in Martyrologio Roman. 28. Iunij. de quâ Eusebius lib. 6. capit. 4. quam Laurentius de la Barre in suâ Palladij editione eandem cum hac nostrâ existimauit.*

Palladij editio omnis ex interpretatione Herueti loco Maximiani *habet* Maximini. *erroneè. nam in Græco est* Μαξιμιανοῦ, *& ita quoque legit vetus Heraclidis & Palladij interpres.*

5. Didymi] De *hoc Hieronymus in Catalogo illustrissim. Ecclesiæ Scriptorum capit. 109. Sozomenus libr. 6. capit. 2. & ex eo Cassiodorus Tripart. hist. libr. 8. cap. 8. Nicephorus lib. 9. cap. 17. & libr. 10. cap. 35.* Cap 4.

Frater Ioannes Maria Brasichellensis, Magister sacri palatij, in Indice librorum expurgandorum, ita loco hoc adscribit: Hic Didymus tametsi & sanctitate & doctrina vir magnus ab initio fuerit, vt plura de eo Patrum elogia testantur, & tandem in Origenis errorem præcipitatus, & præcipuus Origenista habitus, tamquam hæreticus condemnatus est, vna cum Origene, & Euagrio Pontico, in 5. Synodo generali, vt auctores sunt S. Tharasius episcopus Constantinopolitanus in confessione fidei. quæ habetur in 7. Synodo, actione 3. Nicephorus lib. 17. histor. capite 27. Cedrenus in Annalibus Eundem cum iisdem damnauit quoque S. Martinus Papa & martyr, in Concilio Lateranensi, Secretario 5. can. 18.

6. Vt obruatur præ curâ cognatorum] *Vide egregiam Collationem super hac re* Cap 6

S. Antonij apud Cassianum Collat. 24 cap. 11.

7. Macarius] *Heraclides hac tribuit Isidoro. Et ne error sit in ambiguo vocabulo* Μακάριος *, quòd nunc appellat ne* beatus, *nunc propriè* Macarius *vertitur, exprimus nomen Isidori.*

8. Lapidarius] *Meursius in Lexico Graecobarbaro notat hic in Graeco esse* καλιδάριος. *Certe Heruetus recens Palladij, & vetus Heraclidis interpres, vterque vertit* lapidarius: *quare vel in Graeco reperêre* λαϊδάριος *, vel certe* καλιδάριος *ita vertendum censuerunt.*

Cap. 7. 9. Arsisij] *Ita caput hoc inscripsi, quia hic pòst in textu vocatur* Arsilius. *In editionibus Palladij per Heruetum caput hoc hactenus inscriptum fuit* Arsacij.

Fuit quidem Arsacius *aliquis genere Persa, ex milite, & regiorum leonum custode, confessor tempore Licinij, pòst monachus in arce Nicomediae, vbi & obijt. de quo Sozomenus lib. 4. cap. 15. Nicephorus libr. 9. capit. 38.*

Sed alius hic videtur Arsilius, *apud quem Palladius habitasse se dicit. De quo Sozomenus libro 6. cap. 30. & Nicephorus lib. 11. cap. 37.*

10. Quinque millia monachorum] *Sic hodie in Atho monte 22. insignia sunt monasteria Graecorum monachorum ordinis S. Basilij, qui tributi nomine Turcarum tyranno quotannis ex vineis & olivetis suis pendunt 6000. obolorum Turcicorum. Mons is à Christianis* ἅγιον ὄρος *, hoc est,* sanctus mons *dicitur, à Rutenis* Suuata hora. *Ita notauit Io. Langu. ad lib. 11. Niceph. cap. 38.*

11. Hagionem] *Apud Sozomenum libr. 6. capit. 30. & Nicephorum libr. 11. cap. 37. Arsisio seu Arsesio iungitur* Arsion. *Heraclides hic* Agionem *habet. Fors* Arsion *ex* Agione *deprauatum, vel contrà.*

12. Flagellum] *Ecce vetustam disciplinarum, vt vocant, memoriam, de quibus vide Gretzerum nostrum accuratè disserentem, peculiari eâ de re libro.*

Cap. 8. 13. Amon] *De hoc Socrates libr. 4. capit. 18. Sozomenus libr. 1. capit. 14. & ex eo Cassiodorus histor. Tripart. libr. 1. capit. 11. Nicephorus libr. 8. capit. 41. Vide dicta suprà ad librum 2. Ruffini, capite 30.*

Cap. 9. 14. Or] *De eo Nicephorus lib. 11. cap. 34. Vide dicta suprà ad Ruffini lib. 2. cap. 2.*

Hic est ille Or hereticus Origenista, quem Euagrius Ponticus (imò Ruffinus vt Prolegomeno 4. docui) *inter sanctos alios, suo de Vitis Patrum libro* (suprà hîc lib. 2. cap. 2.) *immeritò inserunt, vt auctor est S. Hieronymus epist. ad Ctesiphontem. En quales sanctos nobis obtrudit Palladius. Vide Scholium nostrum Tom. 5.* (Bibliothecae Patrum) *ad initium operis Euagrij, vbi quoque obseruauimus, ex decreto S. Gelasij I. idem esse iudicium Romanae Ecclesiae de eiusmodi hominibus, & S. Hieronymi. Ita Magister sacri palatij suprà citatus.*

Cap. 10. 15. Pambo] *De hoc Socrates lib. 4. cap. 18. Nicephorus lib. 9. cap. 14.*

16. Beato presbytero] *Existimo legendum* Macario presbytero. *Nam Graecè est:* Μακαρίῳ τῷ πρεσβυτέρῳ. *quod hic proprium videtur esse nomen, non appellatiuum, vt cepit Heruetus. Apud Heraclidem cap. 1. est,* Paulo presbytero. *Nisi fortè per* beatum presbyterum *intelligatur Isidorus.*

Cap. 11. 17. Pior] *De hoc infrà hîc cap. 87.*

Cap. 12. 18. Ammonij] *De hoc Sozomenus lib. 6. cap. 30. & ex eo Cassiodor. lib. 10. hist. Trip. capite 7. Nicephorus lib. 11. capit. 37. Vide dicta suprà ad Ruffini librum 2. capit. 23.*

Baronius tomo 3. anno Christi 340. Iulij Papae 4. Constantini, Constantij, & Constantis Imperatorum 4. Quod pertinet, ait, ad Athanasij Romam aduentum, reperimus duxisse secum inter alios Ammonium admirandae sanctitatis virum (aliius hoc ab illo, quem tempore Constantini in Domino quieuisse diximus: nam hic longe post Antonij obitum defunctus est) comitem habuit. De quo sic Socrates libr. 4. cap. 18. Alius quidam monachus erit vir planè admirabilis, qui Ammonius vocabatur. Iste adeò parum curiosus fuit, vt cùm Romae vnà cum Athanasio fortè versaretur, nihil ex magnificis vrbis operibus, praeter templum Petro & Paulo dicatum videre omnino desideraret. *Peruenit ipse vsque ad Theophili Alexandrini episcopi tempora, à quo creandus episcopus cum Euagrio, auriculam sibi praecidit: ne (quod sibi videbatur) eligeretur indignus.*

Magister sacri Palatij suprà citatus, hic notat: Hic Ammonius fratrésque eius fuêre palam haeretici Origenistae, qui ex Aegypto Constantinopolim fugientes, magnarum turbarum in ecclesiâ caussa fuêre. quos maximum execrati sunt Hieronymus epistolâ ad Ctesiphontem, & Theophilus Alexandrinus epistola ad S. Epiphanium, quae 67. apud S. Hieronymum. Horum res nefariè gestas & turbines ab ipsis excitatos, ex certissimis auctoribus & monumentis exactissimè exponit tomus 5. Annalium Ecclesiasticorum.

19. Memoriter] *Graecè,* ἀποστηθίζειν.

20. Impatibilis] *Miser Palladius praeceptoris sui Euagrij dogma de impassibilitate Stoicâ hic obtrudere conatur. Vide D. Hier. ep. ad Ctesiphontem.*

Heraclides hic immediatè ante Beniamin quaedam interserit de Euagrio & Ammonio, & ecclesia Ruffinianâ. Videtur Euagrio tribuere, quod Ruffinum è fonte susceperit, & sic citat & intelligit Baronius tom. 4. anno Christi 394. Fortè honos is Ammonio tribuendus, cuius ibi gesta narrantur. Sed Graecus aliquando textus nebulam dispellet.

21. Beniamin] *De hoc Sozomenus lib. 6. capite 29. & ex eo Cassiodorus hist. Trip. lib. 8. cap. 10. Niceph. lib. 11. cap. 35.* Cap. 13.

22. Apollonij] *Huius etiam meminit Sozomen. lib. 6. cap. 29. & ex eo Cassiodor. lib. 8. cap. 1. Niceph. lib. 9. cap. 14. & lib. 11. cap. 35.* Cap. 14.

Vbi hic tantùm est medica, *Graecè aucthès,* ἰατρικὰ καὶ κελλαρικά. *quae Heraclidis interpres vertit:* omnem remediorum speciem atque cellaria. *Et quae in fine dicuntur* friuola, *Graecè* γρυτεία.

23. Paesij & Isaiae] *De his Nicephorus libr. 9. capit. 14.* Cap. 15. & 16.

24. Mercatore] *Graecè,* ἐμπόρου Σπανοδρόμου, mercatore Hispanico. *Ita citat Meursius in Glossario Graecobarbaro. Sic hic Heraclidis vetus interpres vertit:* vsque ad Hispaniam semper negotiando pergebat. *Vidi Excerpta, in quibus erat* Πανοδρόμου, *an à ciuitate* Panos *in Aegypto? In vitâ S. Ioannis Eleëmosynarij capit. 34. occurrit* Gallodromus.

Quod hic infrà dicitur, ex tuis pedibus, *vereor vt Heruetus inciderit in corruptum exemplar Graecum. In meo est:* πῶς δυνατὸν εἶναι: *lege,* δυνατὸν, quomodo possibile esse. *Vnde apparet Heruetum vel* ποδῶν *, vel* ποσὶ *, pro* πῶς *legisse. Etsi autem ex Herueti interpretatione colligatur* πῶς *etiam in eius exemplari praecessisse, fortè geminatum & repetitum fuit, vnde ei vel coniectandi occasio fuit, vel ita corruptum inuenit.*

25. Macarij iunioris] *Sozomen. lib. 6. cap. 29. & ex eo Cassiodorus hist. Trip. lib. 8. capit. 1. Nicephorus lib. 11. capit. 35.* Cap. 17.

26. Maca

Cap. 19. & 20 26. Macarij Ægyptij & Alexandrini] *De his Sozomenus libro 6. cap. 29. Socrates lib. 4. cap. 18. & ex eo Cassiodorus hist. Tripart. lib 8. cap. 7. Nicephorus lib. 9. cap. 14. & lib. 11. cap. 62. & 63.*

De mortuo à Macario excitato Cassianus Collatione 15. cap. 3.

De pœna culicum à se exactâ Petrus Damianus lib. 5. epist. 8. Numquid & beatus ille Macarius dignè videbitur, qui dum se inimicum quid admisisse pœnituit, acutissimis culicum rostris, quę videlicet apros transfigerent, per sex menses membra sua nudus exposuit.

27. Narrauit autem nobis] *Hoc loco Heraclides interserit narrationem Macarij de Marco, quæ habetur & sequitur hic cap. 21. Inde sequitur hic narratio Paphnutij etiam de Marco. Et dicitur Marcus dedisse Athanasio pellem, & Athanasius Melaniæ. Fortè* Marcus *positus pro* Macarius, *ex compendio litterarum. Tamen quod de ætate narratur, sexaginta videlicet annorum fuisse post Baptismum, & quadraginta ante Baptismum, vt habet Heraclides, conuenit Marco, quem dicit centum annos vixisse. Ruffinus vero libro 2. histor. cap. 4. Macario tribuit historiam de leænâ, vti & Græcus textus hic.*

Similem historiam habes suprà lib. 4. cap. 8. ex Seueri Sulpitij Dialogo 1. cap. 9. de anachoretâ anonymo circa Memphim, & quinque cæcis leænæ catulis ab eo illuminatis.

Cap. 21. 28. Marci] *Sozomenus lib. 6. cap. 29. & ex eo Cassiodorus lib. 8. cap. 1. & Nicephorus lib. 11. cap. 35.*

Cap. 22. 29. Moysis] *Sozomenus lib. 6. cap. 29. & ex eo Cassiodorus histor. Tripart. lib. 8. capite 1. Nicephorus lib. 11. cap. 36. & 66. de eo etiam Theodoretus lib. 4. hist. cap. 21.*

30. Saitia Octodecim] *Σαΐτιον ab Epiphanio vocatur* Saites, *quem dicit continere sextarios vigintiduos.*

31. Communica Sacramentis] *Magna olim sacræ Communionis reuerentia fuit, vt quicumque somniis voluptuosis fuissent inquinati, ij Communione eo die abstinerent.*

Cap. 23. 32. Pauli] *De hoc Sozom. lib. 6. cap. 29. & ex eo Cassiodorus lib. 8. cap. 1. Niceph. lib. 11. cap. 36. Cassian. Collat. 7. cap. 26. de Paulo apud Panephysin.*

33. Calculos] *Vel hinc probatur vetus vsus calculorum Rosarij, vt frustranei sint hæretici, qui vel recentem inuentionem vel superstitiosam calumniantur.*

Cap. 25. 34. Cronio] *Niceph. lib. 11. cap. 37.*

Cap. 26. 35. Eulogio] *Niceph. lib. 11. cap. 23. de alio Eulogio agit.*

36. Mutilate, maculate] *Græca est, λελωβημένε, πεπορωμένε. Apud Paschasium sup. lib. 7. cap. 19. num. 3* Elephantiose, cœno & luto horride. *Vetus Palladij interpres:* Leprose, inueterate dierum malorum. *Quia Paschasius vertit,* cœno & luto horride, *pro πεπορωμένε videtur legisse πεπηλωμένε, à πηλὸς* lutum, *vel simile quid. Certè πηλώματ@ est* lutosus, lutum contrahens.

37. In fine agapes] *Non rectè hæc versa apparet ex Heraclidis interprete, qui habet,* redintegratâ pace: *probo sensu. Consulenda Græca.*

Cap. 28. 38. Pauli Simplicis] *De hoc Sozom. lib. 1. cap. 13. & ex eo Cassiodorus lib. 1. Trip. hist. c. 11. Nicephorus lib. 8. cap. 60.*

39. Habens principalem sæuissimum dæmonem] *Vide Serrarium nostrum in Tobiæ cap. 3. par. 1. q. 5. quomodo aliqui dicantur principales dæmones.*

40. Improbe nugator senex] *In excerptis meis Græcis, κακόγηρε. Sic & suprà cap. 21.*

41. Helluones] *Desunt ista in Græco vsque ad* Tandem.

Cap. 29. 42. Pachon] *De hoc Sozom. lib. 6. cap. 29. & ex eo Cassiodor. lib. 8. Trip. hist. c. 1. Niceph. lib. 11. cap. 36. Vincent. Spec. hist. lib. 17. cap. 79. Antoninus parte 2. tit. 15. cap. 11. Dicitur hic Cassiodoro, Heraclidi, Vincentio, Antonino* Pachomius. *sed legendum* Pachonius *à* Pachon. *quod imposuit P. Matthæo nostro ad Antoninum, vbi Cassiodori locum citat pro Pachomio Tabennensi, de quo hic infrà cap. 38. agit Palladius.*

43. Stephani] *De eo Sozom. lib. 6. cap. 29. & ex eo Cassiodor. lib. 8. Trip. cap. 1. Nicephorus lib. 11. cap. 36.* Cap. 30.

44 Valente] *De hoc nihil nunc occurrit.* Cap. 31.

45. Erone] *Cassianus Collat. 5. cap. 2. meminit Heronis senis, qui se in puteum præcipitauit. diuersus videtur ab hoc Erone* Cap. 32.

46. Pachomij] *Vide de hoc auctores citatos lib. 1. ad eius Vitam.* Cap. 38.

47. Lebitones] *MS. Augustanus Græc. λεβίτωνας. Veneti. λεβητώνας. De* lebete, *seu* lebitone, *siue* lebitonario *quædam diximus supra ad lib. 2. Ruffin. capite 7. num. 20.*

48. Molles] *Græc. August. MS. ἀμαλλά. Venet. ἀμαλλαιὸν. sed lege, ἀμαλλὰ ὡς. Heraclidis interpres,* sine villo. *Fortè legit ἀμαλλα.*

49. Et in nocturnis vigiliis 12. & in matutino 12. & hora 9. tres] *Græcè Aug. καὶ ἐν τῷ λυχνικῷ δώδεκα, καὶ ἐνάτην ὥραν τρεῖς καὶ ἐν τῇ παννυχίῳ δώδεκα:* Et in lucernario 12. & in nonâ tres; & in nocturnis vigiliis 12. *Heraclidis interpres λυχνικῷ vertit,* vespertino lumine. *Cassianus lib. 3. Instit. cap. 3. vocat* horam lucernarem.

50. Aphthonij) *Sic & Græcè Ἀφθόνι@. In Heraclide* Antonius. Cap. 39.

51. Spaniam) *Si hæc proba esset lectio, intelligeretur* Hispania. *In Græco Ven. inuenio: εἰς πανὸ τὴν πόλιν. lege εἰς Πανὸς τὴν πόλιν. Atque ita interpres Heraclidis legit. Quare non hic Hispania, sed Panopolis intelligitur.*

52. Ædificant) *Videtur Heruetus legisse οἰκοδομοῦντες. sed MSS. August. & Ven. habent, οἰκονομοῦντες,* distribuentes. *rectè. Nempe per monasteria & carceres distribuunt ea quæ manibus lucrati sunt.*

53. Olera agrestia) *Græcè: λαψάνας.*

54. Comminuta olera) *Græcè λεπτολάχανα.*

55. Memoriter expromunt) *Græcè: ἀποστηθίζουσι. Eo ferè verbo in hac re vtuntur Græci. quod & suprà in Ammonio cap. 12. & in Marco capite 21. reperire est.*

56. Virgine) *Quod hic habes* oblationem *pro desperatâ non oblatam, vide simile exemplum apud Cassianum Collat. 2. cap. 5.* Cap. 40.

57. Virgine) *Non fuit hæc dicta* Amma *proprio nomine, vt quidam putarunt, sed appellatiuo, ex virtute, quòd ita matres spirituales vocarentur, vt iam sequitur.* Cap. 41.

58. Salem) *Quid* Sale *sit, sequitur:* Sic enim vocant illic eas, quæ non sunt sanæ mentis.

59. Amma) *Quid* Amma *sit, mox exprimitur:* Sic enim vocant matres spirituales.

60. Ioanne) *Vide de eo citatos auctores suprà ad lib. 2. cap. 1.* Cap. 46.

61. Tyrannorum) *Græcus Codex exprimit nomina,* Μαξίμου καὶ Εὐγενίου: Maximi & Eugenij. *Ita & Heraclides.*

62. Tempus ascensus) *Græcè,* καιρὸς ἀναβάσεως. *Puto intelligi ascensum Nili. Sic suprà capite 36. cùm* Nilus ascenderet.

63. Venerabilem senem) *Græcè καλόγηρον.*

64. Ammonæ) *De hoc vide dicta ad Ruffinum lib. 2. cap. 3.* Cap. 50.

65. Be) Benus *hic dicitur Ruffino libro 2. capite. 4. Ibi vide.* Cap. 48.

66. Theona) Theon *hic dicitur Ruff. lib. 2. cap. 6. Ibi consule.* Cap. 42.

67. Elia) *Vide citatos de hoc auctores suprà ad librum 2. Ruffini* Cap. 51.

DE VITIS PATRVM LIBER NONVS.

AVCTORE THEODORETO CYRI EPISC.

INTERPRETE GENTIANO HERVETO.

PRÆLVDIVM.

De hoc libro attulimus quædam testimonia suprà in Prolegomeno generali II. Præter ea & hæc nunc habe.

DE AVCTORE ET HOC IPSO LIBRO TESTIMONIA.

IOANNES DAMASCENVS *Orat. III. de Imaginibus*

Ἐκ τῆς ΦΙΛΟΘΕΟΥ ἱστορίας ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ ἐπισκόπου Κύρου, εἰς τὸν βίον τοῦ ἁγίου Συμεῶνος τοῦ κιονίτου· περὶ γὰρ Ἰταλίας, περιττὸν ἐστι καὶ λέγειν. Φασὶ γὰρ οὕτως ἐν Ῥώμῃ τῇ μεγίστῃ περιβόητον γενέσθαι τὸν ἄνδρα, ὡς ἐν ἅπασι τοῖς τῶν ἐργαστηρίων προπυλαίοις εἰκόνας αὐτῷ βραχείας ἀναστῆσαι, φυλακήν τινα σφίσιν καὶ ἀσφάλειαν ἐντεῦθεν πορίζοντας: EX PHILOTHEO THEODORETI episcopi Cyri, in sancti Simeonis in columnâ degentis Vitam: nam de Italiâ quid attinet loqui? Aiunt enim virum hunc in maximâ vrbe Romanâ vsqueadeò clarum ac celebrem exstitisse, vt etiam in omnibus officinarum v estibulis homines paruas imagines ipsi erigerent, hinc videlicet præsidium sibi ac securitatem quandam comparantes.

VII. SYNODVS GENERALIS, *quæ est II. Nicæna, Act. IV.*

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ ἐπισκόπου Κύρου ἐκ τοῦ βίου Συμεὼν τοῦ Στυλίτου, οὗ ἡ ἀρχή· Συμεώνην τὸν πάνυ τὸ μέγα θαῦμα τῆς οἰκουμένης καὶ μεθ' ἕτερα· φασὶ γὰρ οὕτως ἐν Ῥώμῃ τῇ μεγίστῃ πολυθρύλλητον γενέσθαι τὸν ἄνδρα, ὡς ἐν ἅπασι τοῖς τῶν ἐργαστηρίων προπυλαίοις εἰκόνας αὐτῷ βραχείας ἀναστῆσαι, φυλακήν τινα σφίσιν καὶ ἀσφάλειαν ἐντεῦθεν πορίζοντας: THEODORETI episcopi Cyri de Vitâ Simeonis Stylitæ: cuius initium est: Simeon, qui valdè magnum erat miraculum orbis. Et post alia. Aiunt enim hunc virum in maximâ Româ famosissimum fuisse: & qui in omnibus ergasteriorum foribus iconas ipsi breues erigerent, custodiam quamdam sibi ex hoc & munimen acquirentes.

BEATI THEODORETI IN LIBRVM NONVM DE VITIS PATRVM

Qui dicitur Philotheus siue Theophiles.

PROLOGVS.

Vtilitas libri. OPTIMORVM *virorum, & qui in virtute præclarè se exercuère, & pulchrum quidem est videre certamina, & oculis haurire vtilitatem. Quæ enim laudantur dum cernuntur, & digna videntur quæ possideantur, & amplectenda amoréque prosequenda existunt, & ad ea comparanda spectatores inducunt; afferant autem nihilo seciùs non mediocrem quoque vtilitatem: eiusmodi rerum rectè & ex virtute gestarum narrationes, quæ ab iis qui sciunt, eorum qui nesciunt auribus offe-* Testimonium eorū quæ narrata rus est. *runtur. Visum enim esse fideliorem auditu dicunt aliqui; auditui tamen fit quoque fides, dum ex eo- ru m qui*

rum qui dicunt veritate ea quæ dicuntur indicat. Quomodo enim lingua & palato de dulcedine, & amarore, & aliis huiusmodi qualitatibus creditum est iudicium, deque iis ferunt illam sententiam: ita orationum discernendarum ratio commissa est auditui, qui scit secernere à noxiis eas quæ aliquam afferunt vtilitatem. Atque si vtilium quidem narrationum integra & incorrupta maneret memoria, & non obliuionis veluti caligo quadam aspersa labes efficeret vt ea euanescerent, de iis vtique scribere esset superuacaneum, cùm quæ hinc percipitur vtilitas, ad posteros admodum facilè perueniret. Quoniam autem corporibus quidem tempus affert interitum, inducens senectutem & mortem; rebus [*Vtilitas historiæ.*] *autem rectè & ex virtute gestis obliuionem, vt mihi quidem videtur, inferens, & obscurans memoriam: nemo nos iure reprehenderit, quòd piorum virorum, Dei amantium vitæ instituta aggrediamur scribere. Quemadmodum enim ij quorum fidei est credita corporum curatio, medicamenta comparant, cum morbo bellum gerentes, & iis qui laborant ferentes auxilium: ita quæ in his conscribendis ponitur industria, efficitur veluti quoddam salutare medicamentum, quod obliuioni quidem insidiatur, opem autem fert memoriæ. Quomodo enim non est absurdum, vt poetæ quidem & scriptores ea conscribant quæ in bello fortiter & præclarè gesta sunt: Tragici autem, eas quæ rectè celabantur calamitates, tragœdiis in publicum proferant, & earum scriptis mandatam relinquant memoriam: alii qui autem alij in comœdiis & rebus ridiculis consumant orationes: nos autem sinamus eos viros tradi obliuioni, qui in corpore mortali & patibili ostenderunt impatibilitatem, & incorpoream æmulati sunt naturam? Quásnam autem pœnas non meritò dederimus, si horum quæ admiratione digna sunt certaminum nihili faciamus negligi memoriam? Si enim ipsi earum qui olim fuêre sanctorum summam æmulati philosophiam, non ære & litteris illorum insculpsêre memoriam, sed omnem eorum virtutum exprimentes, quasdam eorum animatas imagines & statuas seipsos effecêre: quænam nobis meritò daretur venia, si nec litteris quidem eorum insignem vitam honoraremus? idque, cùm athletæ & pancratiastæ qui decertant in Olympicis, honorentur statuis, atque etiam in equorum curriculis qui victores esse videntur aurigæ, idem præmium accipiant. Nec hoc solùm, sed etiam muliebres viros & effeminatos, & de quibus dubites sintne viri an mulieres, ij qui horum delectantur spectaculis, inscribunt tabulis, eorum memoriam longissimo tempore conseruare intendentes; licet memoria animis detrimentum afferat, non commodum. Sed tamen hi quidem hos amantes, hi si illi verò illos, illis, idque cùm damnum afferant, picturis honorant. Et quoniam mortalem naturam mors deprædatur, colores temperantes, & illorum effigies tabulis imponentes, excogitant rationem quâ eorum memoria sit vitâ longè diuturnior.*

Nos autem scribimus quidem vitam philosophiæ magistram, & quæ imitata est vita institutio- [*Argumentum libri bellum spirituale.*] *nem quæ agitur in cælis. Describimus autem non figuras characteresve corporum, neque ea expressa iis qui nesciunt ostendemus, sed formas animarum, quæ sub aspectum non cadunt adumbramus, & bella quæ cerni non possunt, conflictúsque qui non apparent ostendimus. Tali enim armaturâ eorum* [*Ephes. 6.*] *phalangis imperator & in pugnâ princeps eos Paulus induit: Accipite enim, inquit, armaturam Dei,* [*Ibid.*] *vt possitis resistere in die malo, & omnibus confectis stare. Et rursus: State ergo succincti lumbos vestros in veritate, & induti loricam iustitiæ, & calceati pedes in præparatione Euangelij pacis, in omnibus assumentes clypeum fidei, in quo poteritis omnia tela maligni ignita extinguere. Et galeam sa-* [*Armatura militum Christi.*] *lutaris accipite, & gladium Spiritus, quod est verbum Dei. Hac cùm hos induisset armaturâ, produxit ad certamina. Talis enim est hostium quoque natura, incorporea, minimè aspectabilis, obscurè inuadens, clanculùm insidians, repentéque & præter exspectationem irruens. Hoc ipsum idem quoque do-* [*Ibid.*] *cens imperator, dicebat: Non est nobis colluctatio aduersus carnem & sanguinem, sed aduersus principes & potestates, aduersus mundi rectores, tenebrarum huius seculi, aduersus spiritalia nequitia in* [*Hostes spirituales.*] *cælestibus. Sed tamen cùm tales hostes haberet horum sanctorum classis, imò verò vnusquisque eorum à tot & tantis circumsideretur hostibus, (neque enim omnes simul inuaserunt, sed modò quidem hos, modò verò illos adoriebantur) tam præclaram retulêre Victoriam, vt fugerint quidem aduersarij, hi verò iis fugatis ac profligatis trophæum erexerint, cùm nihil eis afferret impedimentum.*

[*Per gratiam victoria.*] *Eis autem præbuit victoriam nō natura, ea enim est mortalis, & innumerabilibus plena affectionibus; sed mens quæ diuinam attrahebat gratiam. Nam cùm diuinæ pulchritudinis essent ardentes amatores, & pro eo quem amabant omnia lubenter & agere & pati statuissent, forti quidem & generoso animo tulerunt affectionum perturbationúmque impetus: diaboli autem telo procellas strenuè re-* [*1. Cor. 9.*] *pulerunt: & vt dicam apostolicè, cùm corpus castigassent & in seruitutem redegissent, iræ quidem ar-* [*Inuicti flamus si corpus cum animâ fœdus ineat.*] *dorem sedauerunt, cupiditatum autem rabiem quiescere coëgerunt: ieiunando autem & domi cubando sopitis animi motibus, impressísque eorum exultationibus, coëgerunt corpus fœdus inire cum animâ, & soluerunt bellum quod est eis à naturâ insitum. Pace autem sic inter ea initâ, omnem aduersariorum cateruam expulêre. nam cùm eis deessent cogitationes quæ interna proderent, & membrorum humanorum auxilio priuati essent, bellare non poterant. Telis enim in nos diabolus nostris membris vtitur: nam si neque inescantur oculi, neque aures demulcentur, neque tactus suaui quodam sensu titillatur, neque mens improba admittit consilia, frustrà laborant qui parant insidias. Quomodo* [*Vrbs in alto ædificata vt*] *enim vrbem in alto ædificatam, & validis propugnaculis munitam, & profundis fossis vndique circumdatam,*

cumdatam, nullus hostis ceperit, si ex iis qui sunt intus nemo prodat & portas aliquas aperiat: ita fieri non potest, vt dæmones qui bellum gerunt extrinsecùs, superent animam circumdatam à diuina gratia, nisi cogitationis alicuius socordia, nostrorum sensuum aliquam fenestram aperuerit, & per eam inimicum intrinsecùs admiserit. Hæc cùm à diuinâ Scripturâ apertè didicissent ij quorum laudes à nobis celebrantur, & Deum audissent dicentem per Prophetam: Ascendit mors per fenestras, cùm diuinis legibus tamquam quibusdam repagulis & vectibus sensus clausissent, menti claues eorum tradiderunt, & neque labra linguam aperiebant, nisi mens imperasset; nec pupillæ permittebatur vt se extra cilia porrigeret; auditus autem noxiis sonis aditum obstruens, stultas & inutiles repellebat orationes, illásque solas admittebat quibus mens delectabatur. Sic odoratum docuêre ea non desiderare quæ suauem emittunt odorem, vt quibus naturâ sit insitum vt molliant & relaxent. Sic ventris expulêre satietatem, eúmque ea sumere docuêre, quæ non voluptatem afferrent, sed vsum implerent, nec amplius quàm quod satis esset ad prohibendum ne fame morerentur. Sic somni dulcem dissoluêre tyrannidem: & cùm cilia ab eius seruitute liberassent, ea pro seruitute dominatum docuerunt, vt eius vsum admitterent, non cùm ipse inuaderet, sed cùm ipsi accerserent, ad breue naturæ auxilium. Cùm ergo murorum & portarum custodiæ eam curam gessissent, & interuis cogitationibus concordiam conciliassent, aduersarios extrinsecùs inuadentes irridebant, qui vi quidem intrare, propter diuinæ gratiæ præsidium, non poterant; nullum autem inueniebant proditorem qui vellet inimicos admittere. Et cùm hostes eâ essent naturâ quæ non cadit sub aspectum, corpus quod videtur & subiicitur naturæ necessitatibus, vincere minimè potuêre. Eius enim auriga & musicus & gubernator optimè quidem tenens habenas, equis persuasit vt rectè & ordine procederent: numerosè autem pulsans chordas sensuum, effecit vt sonum omni ex parte concinnum & consonum redderent: scienter autem mouens clauum, fluctuum insultus, & ventorum fregit impetus. Hos ergo qui per innumerabiles quidem labores vitæ iter ingressi sunt, sudoribus autem & afflictionibus corpus edomuerunt, & risus quidem affectionem ignorauerunt, in luctu autem & lacrymis omnem vitam consumpserunt: & delicias quidem Sybariticas ieiunium æstimarunt, somnum autem suauissimum laboriosas vigilias; molle stragulum, durum solum, immensam autem & inexplebilem voluptatem, in orationibus & cantandis psalmis conuersationem. Hos, inquam, qui omne genus virtutis complexi sunt, quis non iure fuerit admiratus, vel potiùs quis pro dignitate eorum laudes celebrauit? Atque ego quidem satis intelligo, nullam posse orationem eorum virtutem assequi: est tamen aggrediendum. Non enim rectè habuerit, si quoniam veram philosophiam perfectè adamarunt, ideò ne minores quidem laudes consequantur. Scribam autem laudem non vnam communiter omnibus; diuersa enim dona eis data sunt diuinitus. Hoc autem docens dicebat beatus Paulus: Alij enim per Spiritum datur sermo sapientiæ, alij autem sermo cognitionis secundùm eumdem Spiritum, alij autem fides in eodem Spiritu, alij autem dona curationum in eodem Spiritu, alij autem operationes virtutum, alij autem prophetia, alij genera linguarum, alij autem interpretatio linguarum. Horum verò omnium ostendens fontem, subiunxit: Omnia autem hæc operatur vnus & idem Spiritus, diuidens separatim vnicuique sicut vult. Quoniam ergo diuersa sunt dona consecuti, meritò vniuscuiusque narrationem faciemus separatam: non quæcumque ab eis gesta sunt persequentes, ad ea enim scribenda ne tota quidem vita suffecerit; sed cùm pauca de vniuscuiusque eorum viuendi ratione, & de iis quæ fecit, narrauerimus, & paucis totius vitæ characterem & formam ostenderimus, ad alium transibimus. Neque verò omnium sanctorum, qui vbique insignes extitêre, vitæ historiam litteris mandare constituimus; neque enim eos qui vbique clari fuêre cognoscimus, neque fieri potest vt vnus conscribat de omnibus. Eorum ergo solùm vitam describam, qui tamquam lumina fulsêre in Oriente, & fines orbis terrarum suis complexi sunt radiis. Narrando autem procedet oratio, non vtens legibus encomiorum, sed pauca quædam verè referens. Rogo autem qui in hanc religiosam inciderint historiam, seu formam monasticæ exercitationis, (vocet enim quis hoc opus vt voluerit) ne iis quæ dicuntur minùs credant, si quid audiant quod eorum vires superet) nec ex se illorum virtutem metiantur, sed apertè sciant, quòd piorum animis Deus desuper metitur dona sanctissimi Spiritus, & maiora largitur perfectionibus. Hæc autem à me dicta sunt ad eos, qui in rerum diuinarum mysteriis non sunt admodum accuratè initiati. Mystæ enim adytorum Spiritus sciunt gloriam Spiritus, & quænam per homines in hominibus faciat miracula, attrahens incredulos ad Dei cognitionem. Qui autem non est crediturus iis quæ à me dicenda sunt, clarum est, eum ne iis quidem credere tamquam veris quæ per Moysem, & Iesum, & Eliam, & Elisæum facta sunt, habere autem etiam pro fabulis miracula quæ facta sunt à sanctis apostolis: sin autem illa esse vera testatur, hæc quoque credat esse à falsô aliena: quæ enim in illis operata est gratia, ea per illos quoque fecit ea quæ fecit. Perennis enim gratia, & eos qui digni sunt eligens, veluti per quosdam salientes per hos effudit fluenta suæ operationis.

Ex iis autem quæ sunt dicenda, ipse quidem vidi nonnulla; quæ autem non vidi, audiui ab illis qui viderunt, viris virtutis amantibus, & qui digni sunt habiti vt & eos viderent, & eorum doctrinâ fruer

trinâ fruerentur. Euangelicæ autem doctrinæ scriptores fide digni non solùm sunt Matthæus & Ioannes, magni & primi in Euangelistis, qui Domini vidêre miracula, sed etiam Lucas & Marcus: quos qui ab initio viderunt, & fuerunt verbi ministri, non solùm quæ passus est & quæ fecit Dominus, sed ea etiam quæ perpetuò docuit, accuratè edocuerunt. Etenim cùm non vidisset ipse beatus Lucas, in principio operis dicit se ea narrare, de quibus certior factus est: Nos autem etsi audiamus eum non vidisse ea quæ narrat, sed hanc doctrinã accepisse ab aliis, non minùs ei & Marco credimus quàm Matthæo & Ioanni: vterque enim est in narrando fide dignus, vt qui didicerit ab eis qui viderunt. Nos itaque alia quidem narrabimus vt quæ à nobis visa sint; alia autem vt qui crediderimus eis qui viderant narrantibus viris, qui illorum vitam sunt æmulati. Prolixiori autem de iis visus sum oratione, dum volo persuadere me vera narraturum. hinc autem deinceps narrare incipiam.

[1] IACOBVS NISIBITA.

Cap. 1. *Moyses scriptor diuinitus edoctus.*

MOYSES ille diuinus legislator, qui imum maris fundum aperuit, & inundatione aquarum aridam obruit solitudinem, & alia omnia fecit miracula, scripsit res gestas eorum sanctorum qui fuêre antiquitus: non ea vsus sapientia quam acceperat ab Ægyptiis, sed splendore gratiæ accepto a superis. Vndénam enim alioqui Abelis didicisset virtutem, & Enoch virtutis studium, & Noë iustitiam, & Melchisedech pium sacerdotium, Abrahæ vocationem, fidem, fortitudinem, & quæ ei magnæ erat curæ hospitalitatem, vulgò iactatum filij sacrificium, & aliorum quæ ab eo præclarè gesta sunt catalogum: & vt in summâ dicam, diuinorum virorum certamina, victorias, præconia, nisi intelligentis diuinique Spiritus radios accepisset? Hoc mihi quoque in præsentiâ opus est auxilio, qui conor eorum vitam scribere sanctorum, qui paulò ante nos & nostris temporibus claruêre, & veluti quasdam leges iis qui imitari volent, velim proponere. Horũ ergo sunt preces inuocandæ, & incipiendum est narrare.

Theodoretus Sanctorum auxilium inuocat.

Nisibis est ciuitas in confinio regni Romanorum & Persarum, quæ olim quidem erat Romanis vectigalis, & eorum parebat imperio. Ex eâ ortus magnus ille Iacobus, solitariam vitam & quietam est amplexus, & altissimorum montium occupatis verticibus, in eis vitam egit. Vere quidem & æstate & autumno vtens siluis, & pro tecto habens cælum: tempore autem hiemis, antrum ipsum excipiebat, quod ei paruum præbebat tegumentum. Habebat autem alimentum, non quod cum labore nascitur & seritur, sed quod sua sponte producitur: nam ex siluestribus colligens arboribus fructus qui sponte nascuntur, & ex herbis eas quæ sunt esculentæ, & habentur instar olerum, ex iis dabat corpori ea quæ satis erant ad viuendum, ignis vsum recusans. Vsus quoque lanæ erat ei superuacaneus; asperrimi enim caprarum villi eius vsum implebant, ex quibus ei fiebat & tunica & simplex amiculum. Ita corpus affligens, spiritale alimentum assiduè exhibebat corpori, & cogitationis facultatem expurgans contemplantem, & diuini Spiritus perspicuum efficiens speculum, reuelatâ facie, ex diuini Apostoli sententiâ, gloriam Domini speculans, in eandem transformabatur imaginem à

Iacobus Nisibi ortus.

Quæ victus, quæ vestitus ratio.

2. Cor. 3. gloriâ in gloriam, tamquam à spiritu Domini. Hinc quæ Dei erat in Deum fiducia augebatur in dies, & à Deo petens quæ oportebat petere, ea statim accipiebat. Porrò autem hinc quoque futura præuidebat prophetice, & virtutem ad facienda miracula à sanctissimi Spiritus accipiebat gratiâ. Ex his pauca narrabo, & apostolici eius splendoris radium iis qui nesciunt, aperiam. Vigebat illo tempore in simulacra hominum insania, & inanimæ quidem statuæ diuinum cultum sibi vendicabant, Dei autem cultus negligebatur à plurimis: contemptui autem habebantur, qui eorum ebrietatis nolebant esse participes, quique perfectâ virtute præditi, ea quæ sunt discernebant, & simulacrorum quidem ridebant imbecillitatem, vniuersorum autem adorabant opificem.

Futura prouidet.

Illo tempore venerat in persidem, visurus plantas veræ religionis, & ei quam par erat curam adhibiturus. Cùm is autem fontem transmitteret, [1] puellæ quædam, quæ pannos lauabant, & vestes pedibus emundabant, ne nouum quidem, & qui dicentem præ sese ferebat grauitatem, sunt reueritæ habitum: sed exuto pudore, & perfrictâ facie, & impudentibus oculis diuinum hominem aspiciebant, neque capita operientes, neque vestes quas succinxerant demittentes. Hoc cùm ægre tulisset homo Dei, & vellet Dei virtutem in tempore ostendere, vt facto miraculo liberaret ab impietate, fontem quidem est execratus, & fluentum confestim euanuit. Puellas quoque est execratus, & impudentem earum iuuentutem castigauit canis ante tempus inductis, & sermonem factum est consecutum, mutatúsque est nigror pilorum, & similes euasuerunt nuper plantatis arboribus, quæ vere circumtectæ sunt foliis autumnalibus. Eæ autem cùm sic sensissent supplicium (nam & fontis fluenta effugerant, & sua inuicem capita intuentes, videbant repentinam illam mutationem) cursu ad vrbem contenderunt, renuntiaturæ illud quod acciderat. Illi autem cùm accurrissent, & magnum Iacobum offendissent, rogauerunt vt iram compesceret, & supplicium remitteret. ille autem non diu cunctatus, Domino quidem preces obtulit, fluenta autem rursus scatere iussit. Illa verò mox rursus è suis emanarunt penetralibus, iusti deriuata nutibus. Illi autem cùm hoc impetrassent, petebant vt filiarum quoque suarum crinibus color suus redderetur. Aiunt autem, eum hoc quoque concessisse, requisiisse autem puellas quæ illam acceperant disciplinam, & quoniam non venerunt,

Ob lasciuientes puellas fontem facit exarescere.

Canescunt puellæ ante tempus inhonorantes fontem.

Iacobus rogatus fonti aquam, & crinibus pristinum puellis reuocat.

venerunt, reliquisse supplicium, documentum tẽperantiæ, & argumentum moderationis, & diuinæ virtutis perpetuum & euidens monimentum. Tale est noui huius Moysis miraculum, quod quidem non factum est virgæ percussione, sed operationem accepit signo crucis. Ego autem præter miraculum valde quoque miror mansuetudinem: neque enim, vt magnus Elisæus, impudentes illas puellas vrsis tradidit immanibus; sed quadam innoxia disciplina, & quę dedecoris parum habebat, vsus, pietatem simul docuit & moderationem. Hæc autem dixi, non vt prophetam sæuitiæ accusem, (absit vt adeò insaniam) sed vt ostendã, quòd cùm eamdem haberet virtutem, ea effecit quæ congruebant Christi magnitudini & nouo Testamento.

Crucis signo miracula facit.

Is cùm aliquando vidisset iudicem Persam iniquam tulisse sententiam, quemdam maximum lapidem, qui prope situs erat execratus,[9] iussit eum conteri & dispergi, & illius iniquam arguere sententiam. Lapide autem statim comminuto in particulas innumerabiles, contetriti fuẽre qui aderant: horrore autem plenus iudex, reuocauit quidem priorem, alteram autem iustam tulit sententiam. Et hic quoque suum Dominum est imitatus, qui cùm vellet ostendere, se suã sponte ac lubentem subire passionem, & facilè si voluisset punisse sceleratus, non eis intulit supplicium, sed ficũ inanimam verbo arefaciens, suam ostendit virtutem. Hanc ipse quoque imitans clementiam, non punit iniustum iudicem, sed ictu lapidis illum docuit iustitiam.

Iniqua iudicium lapide per execrationem contrito castigat.

Matth. 21.

Cùm his rebus esset insignis, & omnibus amabilis, & in ore omnium versaretur, traditur ad munus pontificatus, & suæ patriæ præficitur. Cùm illam autem mõtanam viuendi mutasset rationem, & ciuilem vitæ consuetudinem non ex sui animi cepisset sententiã, neque cibum mutauit, nec vestitum: sed loca quidem erant mutata, vitę autem instituto nullam accipiebat mutationem. Crescebãt verò labores, & erant longè maiores prioribus. Ieiunio enim, & cubili humi strato, & sacco quo induebatur, accesserant etiam omnino curæ eorum qui indigebant; vt de viduis inquam esset sollicitus, & prouideret orphanis, & eos qui iniuriam faciebant argueret, & iis quibus fiebat iniuria iustũ afferret auxilium. Et quid opus est omnia recensere apud eos qui norunt quænam illis competant qui hanc suscepẽre curationem? Insigniter autem ille tales amplectebatur labores, vt qui omnium dominum insigniret & eueperet & timeret.

Eligitur in episcopum Nisibenum.

Pauperum, orphanorum, & viduarũ curam gerit.

Quò autem virtutis opes colligebat maiores, eò maiore sanctissimi Spiritus fruebatur gratia: & cùm aliquando et in vicum quemdam aut oppidum iter esset (neque enim locum satis teneo) ad eum accedunt quidam pauperes, vnum quempiã ex eis qui cum eis versabantur, tamquam mortuũ proponentes, & quæ ad illum sepeliendum erant necessaria supplices ab eo postulantes. Ille autem concessit quidem rogantibus,[4] Deo autem preces obtulit tamquam pro mortuo, rogans vt ei remitteret, quę in vitã peccauerat, & eum in chorum iustorum dignaretur admittere. Hæc autem cùm diceerentur, eius qui tunc mortem simulabat euolauit anima, suppeditata sunt autem corpori tegumenta. Postquam autem parum processisset homo admirabilis, iubebant eum qui iacebat surgere ij qui actum composuerant. Postquam autem viderunt cum non exaudire, & quod simulabatur id verum euasisse, & in veram faciem mutatam esse

Pauper pro mortuo propositus ad eleëmosynam impetrandã, verè moritur.

personam, ad magnum quidem adeunt Iacobum, suppliciter autem obsecrantes, & ad pedes eius prouoluti, & actus quem temerè agendum susceperant, dicentes caussam fuisse paupertatem, rogabant vt eis suum mitteret delictum, & et qui iacebat, ablatam restitueret animam. Domini itaque imitans clementiam, & preces exaudit, & ostendit miraculum, vt qui vitam precibus ablatam, per precẽs iacenti restituerit. Hoc autem mihi quidem videtur esse simile magni Petri miraculo, qui Ananiam & Saphitam susuratos mentitosque morti tradidit. Etenim hic quoque similiter, eius qui veritatem erat furatus, & mendacio erat vsus, abstulit animã. Sed ille quidem cùm furtum cognouisset (reuelauerat enim gratia Spiritus) intulit supplicium: hic autem actus argumentum nesciens, obtulit quidem preces, finit autem vitæ cursum ei qui simulauerat. Et diuinus quidem Apostolus mortuos à calamitate minimè eripuit: salutaris enim prædicationis initia metu opus habebant. Hic autem cum esset refertus gratia apostolicã, & punit ad tẽpus, & pœnam mox remisit. hoc enim opus habebat eo qui esset lucrifacturus eos qui offenderant.

Iacobus mortuum resuscitat.

Actor. 5.

Sed enim & est eundẽ ad alia, & sunt illa breuiter exponenda. Postquã enim Arius, in vnigenitũ & sanctissimum Spiritum maledicti blasphemiæ, quę pater & opifex, in eum qui ipsum fecerat linguam mouens, impleuit Ægyptum tumultu & perturbatione,[5] Constantinus autem Imperator maximus, gregis nostri Zorobabel (illius enim instar vniuersam piorum captiuitatem reduxit ab exilio, & diuina templa humi disiecta in altum erexit & excitauit) postquam ergo is omnes ecclesiarum præsides illo tempore congregauit Nicææ, venit cum aliis magnus quoque Iacobus, pro veris decertaturus decretis, vt vir fortis & princeps totius phalangis. Romanorum enim imperio tunc parebat Nisibis. Postquam autem fuit dimissus facer ille conuentus, & vnusquisque in suam est reuersus, rediit hic quoque tamquam vir fortis victoriã potitus, exultans propter trophæa pietatis.

Cõstantinus pro Ecclesiã Dei alter Zorobabel.

Iacobus interest Concilio Nicæno.

Cùm autem aliquãtũ processisset tẽporis, Imperator quidẽ ille magnus & admirabilis excessit è vitã cũ coronis pietatis, illius autem filij fuẽre heredes imperij orbis terræ. Tũc rex Persarũ, cui nomẽ erat Sapores, cõtẽptis filiis, vt quorũ potentia nõ esset patri æqualis, bellum mouit aduersus Nisibim magnis & equitũ & peditũ copiis. Duxit autem elephãtos quoque quamplurimos, & ad vrbẽ obsidendam diuiso exercitu, eam circumsedit, & machinas extruxit, & turres ædificauit, vallósque figens, & quod inter eos intercedit, ramis tamquã cratibus contextis, obstruens, iussit militibus vt aggerem extruerẽt, & turres cõtra turres excitarent. Deinde illic sagittarios collocans, & in eos qui erant super muros tela iubens mittere, alios iussit inferius fodere mœnia & fubruere. Postquã autẽ omnia illi erãt irrita & inania, vt quæ viri diuini dissoluerẽtur precibus: postremò cùm fluuij præterfluẽtis, multitudine hominũ fretus, fluxum prohibuisset, extructisque muris, & ad retinẽdum cõparatis impedimẽtis, fluuij plurimũ collegisset, id totũ simul immisit in mœnia, eo vsus tãquã aliquã vehementissimã machinã. Ea verò aquę insultum non tulerunt, sed impetu concussa in illã parte funditus corruerunt. Illi verò magnum clamorem sustulerunt, vtpote quod vrbs iam esset captu facilis, habitantium enim ciuium magnum murũ ignorabant; distulẽre tamen irrumpere, cùm

Nisibis à Sapore Persarũ rege obsidetur.

Molitiones hostiles irritæ redduntur Iacobi precibus.

Muro destructo, Iacobus magnus ciuiũ murus.

viderent non poſſe vrbem adiri propter aquas. Cùm ergo procul receſſiſſent, vt pote quòd labor eis eſſet ceſſaturus, quieſcebant ipſi, & equos curabant; qui autem vrbem habitabant, ex animo conuerſi erant ad ſupplicationes, magnum Iacobum habentes interceſſorem. Qui autem ætate adhuc vigebant, omnes quàm maximâ poterant contentione [7] rurſus ædificabant, nec pulchritudinis nec concinnæ compagis vllam curam gerentes, ſed omnia temere componentes, & lapides & lateres, & quidquid portabat quilibet: vnáque nocte opus tantum proceſſit, & in tantam creuit altitudinem, vt & ſatis eſſet ad arcendum curſum equorum, & hominum acceſſum abſque ſcalis. Tunc omnes ab homine Dei petunt ſupplices, vt & in muris ſe oſtendat, & tela execrationum iaculetur in hoſtes. Is verò exoratus aſcendit, & eorum plurima millia contemplatus, à [8] Deo ſupplex petiit, vt in eos immitteret nubem cyniphum & culicum. Et is quidem dixit, Deus verò immiſit, ab eo tamquam à Moyſe exoratus, & viri quidem diuinis telis vulnerabantur, equi autem ac elephāti ruptis vinculis fugiebant, huc & illuc diſperſi, vt qui non poſſent illos ferre aculeos. Cùm itaq; vidiſſet rex impius, & machinas nulli ſibi fuiſſe vſui, & aquæ irruptionem fuiſſe inutilem (murus enim qui corruerat, rurſus fuerat ædificatus) & omnem exercitum & affligi laboribus, & malè ſe habere ſub dio, & vexari à plagâ immiſsâ diuinitus: vidiſſet autem diuinum quoque hominem ſuper muros ambulantem, & coniecilſet ipſum Imperatorem ei præeſſe operi (ſibi enim viſus erat & purpurâ indutus, & redimitus diademate) indignatus quidem eſt in eos qui eum decepiſſent, & vt bellum moueret perſuaſiſſent, & dixiſſent non adeſſe Imperatorem, & cùm eos damnaſſet capitis, demiſit exercitum, & in ſuam regiam rediit quàm citiſſimè. Hęc in hoc quoque Ezechiâ Deus fecit miracula, non illis minora, ſed etiam maiora, vt mihi quidem videtur. Quòd enim cùm corruiſſet murus, vrbs non capta fuerit, quodnam poteſt eſſe eo maius miraculum? Ego autem præter hoc illud quoque valdè admiror, quòd cùm vteretur execrationibus, non petiit vt fulgura & fulmina è cælo mitterentur, vt fecit magnus Elias, quādo ad ipſum vterque quinquagenarius veniſſet cum ſuis quinquaginta. Audiuerat enim Dominū apertè dixiſſe Iacobo & Ioanni qui hoc ipſum conabantur facere: Neſcitis cuius ſpiritus ſitis. & ideò non petiit vt terra eis dehiſceret, nec rogauit vt phalanx igne conſumeretur; ſed vt animalculis illis ſauciaretur: & eùm Dei cognouiſſet virtutem, tandem mutata ediſceret pietatem & verum Dei cultum. Tantam habuit hic homo diuinus apud Deum fiduciam, tantam à ſuperis gratiam eſt conſecutus. Cùm in his perpetuò verſaretur, & in rebus diuinis quotidie creſceret, cum maximâ gloriâ hanc [9] vitam depoſuit, & ex his locis migrauit. Cùm autem præteriiſſet aliquantum temporis, & hoc oppidum, ab eo qui tunc imperabat, regno Perſarum eſſet traditum, exierunt quidem omnes qui in eo habitabant, ſui autem defenſoris ac principis corpus ferebant, ægrè quidem ferentes & dolentes quòd tranſmigrarent, canentes autem celebrantéſque virtutem fortiſſimi victoris. Si ille enim vixiſſet, ij minimè veniſſent in poteſtatem barbarorum. Hæc cùm de viro diuino recenſuerim, ad aliam tranſibo narrationem, rogans vt cōſequar eius benedictionem.

Iacobus interceſſor pro obſeſſis.

Nubes cyniphū in hoſtes mitti à Deo impetrat.

Saper obſidionem ſoluit.

Iacobus pœnam hoſti imprecans, clementia memor.

Lucæ 9.

Corpus ſancti Iacobi è Niſibi à Perſis captâ elatū.

[10] IVLIANVS SABAS. Cap. 2

IVlianus, quem cognomine Sabam honorantes nominabant incolæ, πρεσβύτην autem, id eſt ſenem, Græcâ voce hoc nomen ſignificat, in regione quæ olim quidem Parthorum, nunc autem nominatur Oſrœnorum, fixit ad exercitationem monaſticam tugurium. Ea autem patet ad Occidentem quidem vſque ad ripam fluuij, eſt autem ei nomen Euphrates: ad orientem autem ſolem, habet limitem Romani imperij Aſſyria enim excipit Perſas, cùm Perſici regni ſit finis occidentalis, quam qui poſteà ſunt ſecuti, nominarunt Adiabenem. In hac gente multæ quidem ſunt vrbes magnæ & populoſæ; regionis autem plurimum quidem habitatur, plurimum autem eſt inhabitabile & deſertum. Ad extrema huius ſolitudinis cùm hic vir diuinus perueniſſet, & antrum non manu factum, neque benè ac pulchrè effoſſum, inueniſſet, ſed quod poſſet exiguum aliquod tegumentum præbere iis qui ad ipſum confugiebant, locū lubenter habitauit, auro & argento fulgentibus tectis id exiſtimans eſſe magnificentius. In eo autem degebat, in hebdomadâ ſemel cibum capiens: cibus autem erat panis hordeaceus, iſque fufuraceus; obſonium autem, ſales; potus autem ſuauiſſimus, per ſe natiuum aquæ fluentum, idque non ſatietate dimenſum, ſed vſu demiſſi priùs ſibi definitum. Erant autem ei deliciæ opiparúmque & lautiſſimum epulum, Dauidicorum hymnorum decantatio, & aſſidua cum Deo conuerſatio. & cùm eis frueretur inſatiabiliter, eorum numquam voluit capere ſocietatem; ſed ſemper quidem implebatur, ſemper autem clamabat: Quàm dulcia gutturi meo eloquia tua! ſuper mel & fauum ori meo. Rurſus enim audiuit beatum Dauid dicentem: Iudicia Domini vera, iuſtificata in idipſum; deſiderabilia ſuper aurum & lapidem pretioſum multum, & dulciora ſuper mel & fauum. Rurſus audiuit eum dicentem: Delectare in Domino, & dabit tibi petitiones cordis tui. Et rurſus: Lætetur cor quærentium Dominum. Et: Lætifica cor meū, vt timeat nomē tuum. Et: Guſtate & videte quàm benignus eſt Dominus. Et: Sitiuit anima mea ad Deum fortem viuum. Et: Adhæſit anima mea poſt te. & eius qui hæc dixit, amorem in ſe tranſtulit. Hac enim de cauſsâ magnus quoque Dauid hæc canens docuit, vt multos ſocios & in Deo amando riuales conſtitueret. Neque verò ſpe falſus eſt; ſed & hunc virum diuinum, & alios innumerabiles diuino amore ſauciauit. Hic enim tanto amoris igne fuit incenſus, vt inebriaretur deſiderio, & nihil videret ex terrenis: ſolum autem dilectum & noctu ſomniaret, & interdiu viſione apprehenderet. Hanc ſummam eius philoſophiam cùm multi didiciſſent, alij quidem qui propiùs habitabant, alij verò qui remotiùs. Allata enim fama percurrebat in omnes partes, accurrebant ſupplicantes vt eſſent palęſtræ participes, & ei tamquam exercitationis magiſtro & pedotribæ parentes, viuerent in poſterum. Non ſolùm enim aues venantur canentes, & ad ſe eas euocantes, quæ ſunt eiuſdem generis, & ſubiectis laqueis implicantes; ſed etiam homines venantur eos qui ſunt eiuſdem naturæ, alij quidem ad exitium, alij verò ad ſalutem. Sic congregati quidem primò fuere decem, deinde duplo & triplo plures. Eos autem cùm tot eſſent, accipiebat illud antrum: à ſene enim didicerant negligere curam corporis: veſce

Iulianus honoris cauſâ Sabas, id eſt ſenex, dictus.

Iuliani victus, panis hordeaceus, ſal, & aqua.

Hymnorum Dauidicorū fructus.

Pſal. 118.

Pſal. 18.

Pſal. 36.

Pſal. 104.

Pſal. 33.

Pſal. 41.

Cōgregantur ad Iulianum multi qui eiſdem cum eo ſequantur exercitationib.

vescebantur autem ipsi quoque similiter atque pædotriba, hordeaceo pane sale condito. Aliquo autem pòst tempore, & olera sponte nascentia colligentes, deinde dolia implentes, & muriæ quãtum satis erat miscentes, id habebant obsonium qui opus habebant curatione. His autem oleribus humida habitacula sunt maximè infesta; solent enim suâ naturâ eis ingenerare situm & putrefactionem: cùm huic ergo obsonio id accidisset, (erat enim antrum vndiquaque valdè humidum) supplicarunt seni sodales, vt sibi paruam aliquam domunculam liceret extruere, quæ sufficeret obsonij vasis accipiendis. Ille autem primò quidem postulatum minimè admittebat: tandem autem

1. Cor. 13.

persuasus, (à magno enim Paulo didicerat non quærere quæ sua sunt, sed aliquid concedere & se accommudare humilibus) dedit quidem domunculæ breuem quamdam & exiguam mensuram, abiit autem procul ab antro, solitas oblaturos Deo supplicationes.

Supplicationes fundit longè remotus ab humanâ consuetudine.

Solitus enim erat sæpè quidem quinquaginta stadia, nunnumquam autem etiam bis totidem in desertum proficiscens, & se ab omni humanâ consuetudine separans, & ad seipsum rediens, per se cum Deo congredi ac conuersari, & diuinam illam & ineffabilem speculari pulchritudinem. Hoc otium cùm sumpsissent, qui vt ab illo cura eorum gereretur, digni erant habiti, vsui quidem iustâ symmetriâ respondentem, sed maiorem quàm iussi fuerant, extruxêre domũculam. Decimo autem die, veluti quidam Moyses reuersus à monte, & ab eâ quæ verbis explicari nequit contemplatione, cùm vidisset maius factum quàm volebat ædificium: Vereor, inquit, ô viri, ne dum terrena dilatamus habitacula, minuamus cœlestia: atqui hæc quidem sunt ad tempus, & quæ nobis parumper conuenient, cælestia autem sunt æterna, & quæ nullum possunt finem capere. Et hæc quidem dixit, chorum docens ea quæ sunt perfectiora, tolerauit tamen cùm vocem audisset

1. Cor. 10.

apostolicam: Non quæro quod mihi est vtile, sed quod multis, vt seruentur. Illos quoque docuit,

Quis viuos precationũ.

intus quidem communem Deo offerre hymnodiam, post auroram autem duos simul exire in solitudinem: & vnum quidem flexis genibus offerre eam quæ Domino debetur adorationem, alterum verò stantem Dauidicos psalmos canere quindecim. Deinde operis factâ commutatione, alterum quidem surgentem canere, alterum verò humi procumbentem, adorare, & id à mane vsque ad crepusculum assiduè faciebant. Ante occasum autem solis, in antro paululum quiescentes, hi quidem hinc, illi verò illinc, omnes verò vndiquaque in antrum conueniebant, & hymnos vespertinos simul Domino offerebant. Solebat autem ipse quoque senex vnum aliquem ex insignioribus assumere socium officij.

Iacobus Persa sanctũ monachus.

Sequebatur autem eum frequentius vir quidã genere quidem Persa, formâ autem corporis magnus & admirabilis, formâ verò corporis magis admirabilem possidebat animam. Erat autem ei nomen '' Iacobus, qui etiam post illius mortem in omni quidem virtute resplenduit. Fuit autem insignis & illustris, non iis solis quæ illic erant, sed etiam iis quæ erant in Syriâ philosophiæ gymnasiis seu monasteriis, in quibus etiam vitam finiit, cùm vixisset, vt fertur, centum & quatuor annos. Is cùm esset magno seni ad solitudinem viæ comes, sequebatur eminus. Non sinebat enim magister eum propiùs accedere, ne occasio disserendi ex eo sumeretur, sermo autem abstraheret mẽtem

Iulianus cũ comites sequi iubet.

à Dei contemplatione. Sequens autem, in viâ vidit draconem maximum; deinde eum contemplatus, non est quidem ausus progredi: cùm sæpè autem eum præ metu voluisset declinare, rursus confirmauit animum. Deinde cùm inclinatus accepisset lapidem & eum proiecisset, vidit draconem in eodem statu manentem non posse se omnino mouere. Cùm autem eum intellexisset esse mortuum, existimauit esse opus senis mortem beluæ. Confecto autem itinere, & hymnorum completo officio, postquam venit tempus quietis, & sedens senex, ei quoque iussit vt corpus quieti parumper traderet, primùm quidem sedebat tacitus: cùm autem senex sermonem quemdam leniter subridens aggressus est, rogauit Iacobus vt ei aperiret id quod ignorabat. Cùm is autem permisisset rogare: Vidi, inquit, in viâ maximum draconem iacentem, & primùm quidem timui, illum viuere existimans; postquam autem eum aspexi mortuum, securus iter sum ingressus. dic mihi, inquit, o pater, quis eum interfecit? Tu enim præcedebas: nullus autem alius hac præteriit. Senex autem, Cessa, inquit, de iis curiosè percontari, quæ iis qui sciscitãtur non possunt vllam afferre vtilitatem. Verùm nihilo secius instabat Iacobus admirabilis, verum scire desiderans. Senex autem diu quidem tentans celare, non ferens autem amicum diutiùs angere; Ego, inquit, tibi dicam, si id scire desideras: præcipio autem, vt me viuo nullus alius hoc à te resciscat quod dicendum est, hæc enim sunt celanda, quæ ad arrogantiam & fastum sæpè excitant: sed si ego hinc excessero, & ab eiusmodi animi perturbationibus fuero liberatus, non veto quo minùs dicas & narres vim diuinæ gratiæ.

Miraculũ celare postulat Iulianus.

Scias ergo, inquit magnus Iulianus, quod me iter ingredientem illa inuasit belua, ósque aperuit me cupiens deuorare, ego autem Iesum appellans, & digito trophæum crucis ostendens, omnem quidem excussi timorem: extemplo autem vidi humi cecidisse beluam; & communi laudato seruatore, perrexi vlteriùs. Sic finitâ narratione ad antrum est profectus.

Signo crucis Iesum inuocans draconem interficit.

Aliquando autem adolescens, nobili quidem loco natus, sed molliter educatus, maiorem autem ostendens promptitudinem & animi alacritatem quam vires ferre possent, supplex petiit à sene vt esset illi viæ comes eunti in solitudinem, non eius quidem quam omnes obibant quotidie, sed longissimæ, & quâ sæpè erat octo & decem diebus peregrinandum. Is autem erat celeberrimus ille Asterius.

Asterius adolescens senẽ Iulianũ comitatur pro vita instituto.

Cùm autem diuinus senex prohiberet iuuenem, & aridam aquáque carentem diceret esse solitudinem, instabat adolescens obsecrans vt hoc ei donum concederet. Victus autem precibus cessit senex; ille verò sequebatur, primò quidem alacriter. Cùm autem primus & secundus & tertius dies præteriisset, & à radiis solis exureretur (erat enim æstas, vigente autem æstate est vtique flamma solis ardentior) siti perpetuò laborat.

Probatur Asterius, siti extremè laborans.

Et primum quidem eum morbum aperire pudebat, memoriâ reputans ea quæ sibi prædicta fuerant à magistro. Tandem autem victus & planè omnino deficiens, orauit senem vt sui misereretur. Is autem cùm quæ ei prædixerat reuocasset in memoriam, iussit eum reuerti. Cùm autem diceret adolescens nec se scire viam quæ ducit ad antrũ, nec si sciret, ire posse, cùm sint vires sibi consumptæ: misertus homo diuinus casus adolescentis, & ignoscens imbecillitati corporis, genibus flexis orauit Dominum, & calidis

lacrymis solum irrigauit, & viam salutis petiit adolescenti. Qui autem facit voluntatem eorum qui ipsum timent, & eorum exaudit orationem, stillas lacrymarum quæ puluerem attigerant, effecit fontem aquarum, & sic flumine repletum adolescentem iussit abire protinus. Fons autem manſit vsque in hodiernum diem, Moysaicæ diuini senis orationi ferens testimonium. Quomodo enim ille olim, cùm sterilem illam petram virgâ percussisset effecit vt produceret exundantes aquas fluuiatiles, vt satiaret multa illa hominum millia siti confecta: ita hic cùm arenam illam aridissimam irrigasset lacrymis, fecit vt fontana emanarent fluenta; non vt multarum myriadum, sed vt vnius adolescentis afferret siti remedium. A diuinâ enim gratiâ animâ illuminatus, apertè præuidit futuram adolescentis perfectionem. Is enim multis pòst temporibus à diuinâ prouocatus gratiâ, vt alios quoque multos ad eandem exerceret gratiam, in locis quæ sunt circa * Gendarum (est autem is vicus maximus sub Antiochiâ) palæstram fixit monasticam, & multos quidem etiam alios ad se traxit athletas philosophiæ.

Ex lacrymis salutem cum eis erumpens in solatium Asterij.

Asterius exercet monasticam.

** al. Gidarũ.*

Traxit autem [12] magnum quoque Acacium, insignem inquam illum & famâ clarum, qui fuit quidem egregius in vitâ monasticâ, emisit autem splendidos virtutis radius, vt qui sit dignus habitus qui fieret pontifex, & Berhœam pascendam est sortitus. Cùm quinquaginta autem & octo annis ei fuisset cura gregis credita, non reliquit quidem formam vitæ monasticæ, monasticam autem & ciuilem simul temperauit virtutem: & illius quidem sumens exactam perfectionem, huius autem œconomiam ac dispensationem, in vnum coëgit ea quæ erant inter se disiuncta.

Acaciũ post Berhœæ episcopũ ad asceticam attraxit.

Sed huius virtutis & venator & exercitator fuit ille Asterius, qui magni illius senis tanto semper tenebatur amore, vt sæpè quidem bis in anno, sæpè etiã ter ad eum proficisceretur. Veniens autem solebat caricas afferre sodalibus, onerans tria vel quatuor iumẽta. [13] Duos autẽ medimnos colligens, vt qui seni tanto anno sufficerent, id onus suis imponebat humeris, se magistri iumentum & vocans & præstans. Portabat autem id onus, nõ decem vel viginti stadiis, sed septem dierum iter conficiens. Cùm eo autem aliquando vidisset senex ferentem humeris sarcinam caricarum, ægrè ferens, dixit hæc non sibi esse exhibenda alimenta: non esse enim iustum, vt ille quidem tantum subiret laborem, ipse verò delicatè eius frueretur sudoribus. Cùm is autem iurasset se non esse onus à suis humeris depositurum, nisi assensus esset senex, se allaturum cibi futurum participem. Faciam, inquit senex, quod iubetur, modò tu quamprimùm deponas canistrum. Nam in hoc quoque imitabatur primum apostolorum, qui cùm voluisset Dominus lauare eius pedes, priùs quidem negauit, apertè affirmans id non esse futurum. Postquam autem audiuit fore vt abrumperetur à Domini communione nisi hoc concederet, orauit vt præter pedes, manus quoque & caput lauaret. Ita etiã egregius Ioannes iussus tingere Seruatorem, prius quidem & suam confessus est seruitutem, & ostendit Dominum. Posteà autem iussum est executus, non se asperè gerens, sed parens Domino. Ita etiam hic quoque vir diuinus, grauabatur quidem alio laborante ipse frui alimento; sed postquam vidit ardentissimam clientis animi alacritatem, præposuit suæ voluntati illius ministerium.

Asterius seni Iulianum alimentum misit cum muneribus.

Ioan. 13.

Forte autem aliquis ex iis qui ex aliorum reprehensione magnam capiunt voluptatem, & ea quæ sunt honesta solùm didicerunt irridere, dixerit hanc narrationem non esse dignam quæ commemoraretur. Ego autem aliis huius viri miraculis hoc quoque adieci, non solùm magnorum virorum volens in eum pietatem ostendere, sed etiã morum eius suauitatem, & moderationem declarare, existimans conducibile. Nam cùm tantâ esset & tali virtute, ne leuissimo quidem honore seipsum dignum esse censebat, sed eum repellebat vt qui ad se nequaquam pertineret: rursus autem eũ sustinebat, vt qui eos qui faciebant afficeret beneficio.

Cur ista narret quæ tamẽ videantur leuia.

Aufugiens autem, (nam vt qui omnibus euasisset manifestus, ad se trahebat per famam eorum quæ sunt bona & honesta amatores) venit in montem Sinæum cum paucis ex paulò familiaribus: non oppidum ingrediens, non vicum, sed iter per inuiam iniens solitudinem. Ferebat autem humeris alimentum quoque necessarium, panem inquam & salem, lagenam & cyathum ligneum, & spongiam fune alligatam: vt si quando aquam inuenissent profundiorem, exhaurirent quidem spongiâ, expressam autem in cyathum ebiberent. Cùm itaque iter multorum dierum confecissent, ad montem optatum peruenerũt; & cùm suum Dominum adorassent, illic longum tempus perpetuò transegerunt, loci solitudinem & animæ quietem maximam existimantes voluptatem. Cùm autem in illâ petrâ sub qua latens Moyses prophetarum princeps, dignus est habitus qui Deum videret sicut videri poterat, ecclesiam extruxisset, & diuinam aram consecrasset, quæ etiam mansit vsq; in hodiernum diem, in suam reuersus est palæstram.

Iulianus frequentiam visitantium & honorem fugiens, in montem Sinæum concedit.

In rupe Sinai, Moysis latibulo, ecclesiam extruit, & aram cõsecrat.

Cùm autem eius, cui erat quidem idem quod ipsi nomen, sed impij Imperatoris minas intellexisset, (pios enim se funditus perditurum minatus, profectus erat in Persas, & qui eadem quæ ipse sentiebant, abominandum illum reditum inhiantes exspectabant) tunc Deo orationem magno studio & vehementi desiderio offerens, & eandem ad decimum vsque diem extendens. [14] audiuit vocem dicentem, execrandum illum & fœtidum porcum de medio esse sublatum. sed neque accepto fine orationis, confestim finiit orationem, sed mutauit petitionem in hymni decantationem, gratias agens Seruatori suorum, clementique & potenti hosti alienorum. Longissimo enim tempore fuit clemens & lenis in impium: sed cùm eius lenitas & patientia sceleratum ad maiorem exercuisset rabiem, opportunè intulit supplicium. Cùm autem impleſſet orationem, & ad suos esset conuersus, planum fuit, eum esse læto & tranquillo animo: animi enim alacritas vultum ostendebat hilarem. Cùm autem qui eum eo versabantur nouum admirati essent spectaculum, (nam cùm semper tristi aspectu videretur, tunc visus est subridere) & cùm caussam rogassent lætitiæ: Præsens tempus, inquit, ô fratres, est gaudij; cessauit enim impius, vt est vox Isaiæ, & audacium inceptorum meritas dedit pœnas; & qui tyrannidem exercuit in Deum qui fecit & seruauit, ab eius qui illius parebat imperio dexterâ iure est cæsus. Ideo lætor cùm videam ecclesias quæ ab eo sunt oppugnatæ exultantes, & cernam sceleratum ab iis quos colebat dæmonibus, nihil auxilij consecutum. Huius ergo impij cædis talem habuit præscientiam.

Mortẽ apostatæ Iuliani significatur diuinitus Iuliano ascetæ.

Isa. 14.

Cùm autem [15] Valens, qui post illum accepit habenas Romani imperij, relictâ veritate euãgelicorũ dogmatũ, erroris Arij accepisset impostură

Ecclesiæ persecutio sub Valente.

tunc

tunc exorta est maior procella aduersus Ecclesiã; cùm gubernatores quidem vndiquè expellerentur, prædones autem quidam & hostes in eorum locum sufficerentur. Ne autem totam illam in præsentiâ recenseam tragœdiam, alia nunc prætermittam, vnius autem solummodò faciam mẽtionem, quod apertè ostendit diuini Spiritus gratiam in hoc sene florentem. Ab Antiochenâ quidem ecclesiâ eiectus erat magnus Meletius, quæ à Deo vniuersorum pascenda ei credita fuerat: à diuinis autem templis eiecti fuerant cum populo qui erat eiusdem cum eis sententiæ, quicumque in clerum cooptati, Trinitatis diuinam vnam colebãt essentiã. Et nũc quidem in aliquem specum montis venientes, sacros illic cœtus celebrabant, nunc autem ripam fluminis faciebant oratorium, aliquando autem bellicum gymnasium, quod sitũ est ante portam Septemtrionalem. Non permittebant enim qui bellum gerebant, in vno loco pios consistere. Iactarant autem alumni mendacij, & rumorem in illâ ciuitate sparserãt, quòd magnus, hic inquam senex, eorum quæ ipsi tenebant religionis dogmatum amplecteretur communionem. Hoc pios maximè angebat, ne fama rudiores & simpliciores decipiens, eos hæreticorum implicaret laqueis.

Hæretici Iulianũ de sua hæresis communione infamant.

Sed diuini & beati viri, Flauianus & Diodorus, qui digni erant habiti vt essent sacrifici, & præessent piorum populo, & Aphraates, cuius per se vitam vobis si Deus concesserit, adiiciam, persuadent magno illi Acacio, cuius fecimus mentionẽ, vt vix acciperet comitem suum quidem magistrum, sancti autem senis discipulum, insignem illum Asterium, curreret autem ad communem pietatis splendorem, & euangelicę doctrinę sustentaculum, & persuaderet vt relinqueret quidem illã in solitudine versandi rationem, veniret autem vt ferret auxilium tot millibus quæ fraude interibãt, & tore sui aduentus flammam extingueret Arianam. Cucurrit diuinus Acacius, & sumpto, vt iussus erat magno [16] Asterio, accessit ad maximum lumen ecclesiæ: & cùm eum salutasset, Dic mihi, inquit, ô pater, quanam de caussâ totum hunc laborem tam lubenter toleras? Cùm is autem respondisset: Et corpore, & animâ, vitáque, & omnibus quæ ad vitam pertinent, est mihi Dei cultus pretiosior: conor autem, quoad eius à me fieri potest, illi à sorde nudum offerre ministerium, & ei perpetuò placere. Ostendam tibi, inquit Acacius, rationem, per quam ei plus quàm nunc seruies: idque dicam, non solá vtens ratiocinatione, sed vt qui ab eius doctrinâ didicerim. Cùm enim Petrũ aliquando rogasset, an eum plus quàm alij amaret, & didicisset id quod sciebat vel ante Petri vocem: Tu enim, inquit, nosti Domine quòd amo te; ostẽdit ei quidnam agens eum magis coleret. Si enim, inquit, amas me, pasce oues meas, & pasce agnos meos. Hoc quoque tibi, ô pater, est faciendum: periculum enim est ne oues à lupis intereant; eas autem valdè amat, qui à te valdè amatur. Est autem proprium amantium illa facere, quæ cùm fiunt, eis qui amantur grata sunt. Et alioqui non paruum est periculum, multorúmque & magnorum illorum sudorum detrimentum, si pati potueris negligere, tacitus præterire, veritatem quidem grauiter oppugnari, eos autem qui ei adhærent, captari: ad eos autem venandos esse escam tui nominis appellationem. Te enim habere socium suę impietatis, gloriantur & iactant præsides Arij abominationis.

De Aphraate infrà c. 8.

Acacius Iulianum ad hæreticis resistendum excitat.

Ioan. 21.

Cura animarũ in cõmuni periculo etiã eremitas spectat.

Hoc cùm primùm audiisset senex, quietem quidem iubens valere ad tempus, neque ciuitatis strepitus, quòd eis non esset assuetus refugiens, accurrit Antiochiam. Cùm autem duorum vel trium dierum iter confecisset in solitudine, noctu venit in quoddam prædium: quædam autem diues muliercula, cùm sacrum illum chorum audisset venire, cucurrit vt perciperet eorum benedictionem; & ad eorum pedes prouoluta, rogabat vt sua domus esset eorum diuersorium. Cõcessit senex idque cùm plus quàm quadraginta annis à tali fuisset spectaculo separatus. Cùm autem admirabilis illa mulier esset in sacris illis viris ministrando occupata, puer septem annos natus, cuius solius erat mater, quæ hospitalitatem Saræ est æmulata, esset autem vesperum & tenebræ, cecidit in puteum. Cùm autem ex eo, vt est consentaneum, exortus esset tumultus, mater autem sensisset, iubet quidem omnes quiescere: puteo autem operculo imposito, instabat ministerio. Mensâ autem viris diuinis appositâ, diuinus senex iussit vocari puerum mulieris, & accipere benedictionem. Cùm autem admirabilis mulier diceret eum male habere, perstitit iubere vt is duceretur. Postquam autem ei quod accidisset significauit mulier, mensam quidem relinquit senex, accurrẽs autem ad puteum, cùm aoferri quidem operculum, afferri autem lucem iussisset, videt puerum sedentem super aquæ superficiem, & aquam manu pueriliter pulsantem, & qui reputatus fuerat interitus, eum ludum putantem: & cùm quosdam funes alligassent & eos demisissent, puerum extraxerunt: & statim accurrit puer ad pedes senis, dicens se eum vidisse in aquis ipsum sustinentem, & ne mergeretur prohibentem. Hanc hospitalitatis mercedem recepit mulier à beato sene.

Iulianus Antiochiã proficiscitur ad confutandos hæreticos.

Mater hospitalitati intenta filij in puteũ lapsum patienter fert.

Mos antiquus benedicendi pueros.

Puer Iuliani meritis illæsus seruatur.

Et vt alia prætermittam quæ facta sunt in itinere, venerunt quidem Antiochiam, omnes autem vndique concurrebant, Dei hominem videre cupientes, & morbi sui medicinam vnusquisque accipere desirans, habitabat autem in speluncis quæ erant in latere montis: vbi diuinum quoque apostolum Paulum & habitasse dicunt & latuisse. Sed statim vt scirent omnes eum esse hominem, eum inuadit febris vehementissima. Cùm autem videret magnus Acacius multitudinem eorum qui simul erant congregati, & eam quæ acciderat ægrè ferret ægritudinem (existimabat enim fore, vt ij qui conuenerant perturbarentur, si viri morbum rescisscerent, à cuius manu se inuenturos sperabant medicinam;) Noli angi animo, inquit senex: si est enim necessaria sanitas, eam statim dabit Dominus. Statim ergo post hæc verba ad preces conuersus, & vt solebat, & genua & frontem solo admouens, rogauit vt assequeretur sanitatem, si ex eâ reditura sit aliqua vtilitas ad eos qui conuenerant. Nondum finierat preces, & repentè multus sudor profluens extinxit flammam febris.

Diuertit Iulianus ad beati Pauli latibula apud Antiochiam

Iulianus febri correptus eam prece pellit.

Cùm illic autem liberasset multos à morbis omnis generis, profectus est ad conuentum piorum. Transeunte autem eo per portas regiæ, mendicus quidam qui clunibus vtebatur pro pedibus, & per terram trahebatur, cùm manum extendisset, & eius pallium tetigisset, fide quidem morbum exegit, exiliens autem ostendit se ęquè currere atque ante morbum idem faciens quod claudus quem Petrus & Ioannes suscitarunt. Hoc

Mendicus debilis pedibus restituitur pallij eius tactu.

Actor. 3.

Iuliani professioni conficiuntur aduersarij.

cùm factum esset,confluxit totus populus ciuitatis:eratque bellicum gymnasium plenum iis qui concurrebant. Pudore autem afficiebãtur calumniatores & mendacij artifices,læto autem & tranquillo animo erant alumni veritatis. Ex hinc in domos suas trahebant lumen veritatis, ij qui opus habebant vt curarentur. Vir autem quidam cui fuerat maximus mandatus magistratus, eiúsque fidei commissus erat clauus Orientis, ad eum misit rogans vt ad se veniret, & à morbo vrgente liberaret.ille verò accessit nihil cunctatus, & cõmuni Domino fusis precibus verbo soluit ægritudinem,& iussit vt Deo ageret gratias.

Præfectũ Orientis sanat.

Cùm hæc & talia fecisset, statuit deinceps reuerti ad suæ exercitationis monasticæ tugurium. Cùm per * Cyrum autem iter faceret, (distat autẽ hæc ciuitas duorũ dierum itinere ab Antiochia)diuertit quidem in ædem præclari martyris Dionysij:qui illic autem vero Dei cultui & rectæ religioni præerant,conuenientes supplicarunt vt sibi opem ferret exitium præuisum exspectantibus. Dicebant enim, Asterium qui in sophysticâ & falsâ differendi arte fuerat educatus, & se in hæreticorum ecclesiam iniecerat, & episcopale munus erat assecutus,falsum acriter defendere,& improbo vti artificio aduersus veritatem: & veremur,inquiebant,ne facundiâ veluti quadam escâ falsum contegens, & nexus syllogismorum tamquam quædam retia extendens,capiat multos ex simplicioribus, eâ enim de caussa fuit ab aduersariis exercitus. Senex autem:Estote, inquit, bono animo,& Deo oobseuam supplicare orationẽ & corporis afflictionem precibus adiungentes. His Deum sic rogantibus, vno die ante diem festum ac celebrem, quo verba erat facturus falsi defensor & hostis veritatis,is diuinitus immissam accepit plagam,& cùm vno tantùm die ægrotasset,excessit e viuis,illam vt est probabile, vocem audiẽs: Stulte, hac nocte repetunt à te animam tuam; quæ autem parasti retia & laqueos, iis tu implicaberis,& non alij.Hæc Balaam quoque acciderunt,qui ipse quoque aduersus Dei populum accersitus,cùm impia quædam Balaac aduersus ipsum consuluisset,eius dedit pœnas, vt qui ab Israëliticâ dexterâ fuerit cæsus.Igitur hic quoque cùm in Dei populum quasdam callidas excogitasset sententias,per Deum populi vitâ fuit priuatus. Hanc autem salutem Cyrus est cõsecuta per huius orationem.

**al.Gyrrhũ, vel Cyrrhũ.*

Asterius hæreticorum episcopus diabolicâ & eloquentiâ abutitur ad hæresim.

Asterius diuinâ plagâ moritur.

Luc. 12.

Num. 24.

Hæc autem quæ narraui,mihi diuinum caput, ille magnus tradidit Acacius, qui pulchrè sciebat omnia quæ ab ipso facta fuerant.Cùm ergo illinc esset profectus,& ad suos sodales reuersus,& vna cum eis non paruo tempore esset versatus, ad vitam seuij & molestiæ expertem valdè promptè & alacriter transiit,vt qui in mortali naturâ meditatus esset impatibilitatem, exspectaret autem corporis immortalitatem.Ego autem hîc de eo sistens orationem,transibo ad alium: rogans sanctos qui in hanc ingrediuntur narrationem, per suam intercessionem mihi supernam conciliare beneuolentiam.

Vnde hæc Theodoretus didicerit.

Author sanctorũ intercessionem exposcit.

Cap 3.

[18] MARCIANVS.

Theodor. lib 4.hist. cap. 26.

ILlum autem tempore celebratum Marcianum, quomodo pro rei dignitate admirabimur?Num videlicet eum simul coniungentes cum Eliâ, & & Ioanne,& similibus,qui circumibant in ouinis & caprinis pellibus,egentes,afflicti,vexati,quibus dignus non erat mundus, errantes in solitudinibus,& montibus,& speluncis,& foraminibus terræ.

Hebr 11.

Is enim olim patriam quidem habuit Cyrum, cuius priùs quoque meminimus; post hæc autem solitudinem:hac autem & illâ relictâ nunc habet cælum.Et illa quidem eum genuit,hæc verò aluit & victorem effecit;cęlum autem accepit vt coronatum cõtemptâ claritate generis. Ducebat enim genus à patriciis,& à splẽdore regio.In illis enim florebat,corporis specie & magnitudine acceptâ ab opifice naturæ,& animo ingenij solertiâ ornato.In Deum autem & ea quæ ad eum pertinent, totum amorem transtulit:& omnibus valere iussis,solitudinis occupat vmbilicum,& paruâ extructâ domunculâ,quæ ne eius quidem corpori iustâ respondebat proportione cùm eam quodam alio paruo septo circumdedisset, inclusus erat assiduè,separatus quidem ab omni humanâ consuetudine, differens autem cum Domino vniuersorum,& dulcem illam vocem exaudiens. Diuina enim versans eloquia,se diuinâ voce frui putabat. Orans autem & supplicationes offerens, ipse loquebatur cum Domino: & cùm semper tantis frueretur deliciis eum numquam capiebat satietas. Audiuit enim diuinum Scriptum per magnũ Dauid psallentem:Qui meditatur in lege Domini die ac nocte, erit tamquam lignum quod plantatum est secus decursus aquarum, quod fructum suum dabit in tempore suo: & folium eius non defluet. Hos fructus desiderans,iucundissimum hunc laborem amplectebatur: & orationem quidem psalmodia, psalmodiam autem excipiebat oratio,& vtraque rursus diuinorum eloquiorum lectio.Cibus autem ei erat solus panis, isque certâ præbebatur mensurâ.Ea autem erat mensura,vt nec puero quidem nuper ablactato satis esset. Aiunt enim panis libram in quatuor partes diuisam,quatuor diebus fuisse distributam,& vnicuiq; diei attributã fuisse partem vnam. Statuerat enim vesperè comedere quotidie,numquam autem satiari;sed semper quidem esurire,semper verò sitire:corpori autem ea exhibere quæ ad viuendum sufficiunt. Dicebat enim,quòd qui post multorum dierum inediam capit cibum, in diebus quidem inediæ officia Dominica exequitur imbecilliùs. Quo autem die rursus capit cibum,plura, vt est consentaneum, exhibẽs,ventrem onerat:is autem grauatus tardiorem reddit animam ad vigilandũ. Dicebat igitur esse melius vesci quidem quotidie, numquam autem exspectare satietatem. Verum enim ieiunium est perpetua indigentia. Hanc legẽ perpetuò ferebat vir ille diuinus,& cùm corpus haberet maximum,& omnium sui temporis hominum esset & maximus & pulcherrimus,hoc paruo cibo alebat.Cùm autem pręteriisset aliquãtum temporis,duos admisit contubernales,Eusebium qui sacri illius tugurij fuit heres. & [19] Agapetum,qui has leges angelicas transtulit Apameã. Est enim quidam vicus maximus & populosissimus:est autem ei nomen Nicerte.In eo ergo cõstruit duo maxima philosophiæ gymnasia,quorũ vnum quidem est ab eius nomine denominatum, alterum verò ab admirabili Simeone, qui quinquaginta annorum spatio refulsit in hac philosophiâ.In his in hodiernum vsque diem degunt plus quàm quadringenti viri,virtutis athletæ, & amatores religionis verique Dei cultus, & qui suis cælum coëmunt laboribus. Huius autem reipublicæ legislatores fuère Agapetus & Simeones, qui leges accepère à magno Marciano.Ab his autem

Marcianus Cyro oriũdus

Nobilis prosapiâ.

Solitudinem eligit,& cellã nõ maiorem corpore suo includit.

Psal. 1

Post orationẽ & psalmodiam, lectionem adhibet Scripturarũ.

Victus eius ratio.

Numquam satur, semper esuriens, semper sitiens.

Ieiunia moderata sunt meliora.

De Eusebio infrà cap. 4.

Marcianus duo extruit monasteria.

tem plurima quæ plantata sunt exercitatorum virtutis habitacula, quæ quidem iisdem legibus reguntur & institutis, difficile est numerare. Ceterum horum omnium plantator fuit ille diuinus: qui enim pulcherrimum senem præbuit, is iure vocari possit auctor bonorum quæ nascuntur.

Primùm ergo, vt dixi, solus voluntarium illum tenebat carcerem: deinde cùm hos duos admisisset, non habitabant illi in eadem domo: neque

Cella corpore eius minor.

enim ei soli sufficiebat domuncula, vt quæ esset valdè parua & quæ ipsi & stanti & recumbenti multum afferret laboris. Neque enim stans, rectus stare poterat, cùm rectum caput & collum tangeret: neque recubans poterat pedes extendere, cùm domus non haberet longitudinem æqualem longitudini corporis. Cùm ergo eis permisisset aliam extruere, iussit in eâ degere: per se autem hymnos dicere & orare, diuina & legere eloquia. Cùm autem oporteret esse plures huius vtilitatis participes, alio habitaculo eius iussu procul ex-

Eusebius Marciani successor.

structo, iussit eos qui vellent in illo degere. Eorum autem dux erat Eusebius, qui magni Marciani transmittebat doctrinam. Diuinus autē ille [19] Agapetus, vt oportuit institutus & exercitatus, & in hac arte athletica optimè eruditus, reuersus est, vt dixi, & seminauit semina quæ à diuinâ illâ

Agapetus ad episcopatum vocatus.

animâ acceperat. Euasit autem adeò clarus & illustris, vt pontificali sede dignus sit habitus, & ei mandata sit pastoralis curatio, & eius fidei credita fuerit cura patriæ. Eusebius autem ille admirabilis, congregati gregis præfectus, & curam magistri susceperat, & solus dignus habebatur qui ad eum in tempore ventitaret, & eum rogaret numquid vellet. Cùm autem vellet noctu videre quid ageret, ausus est ad fenestram (erat autem ea breuis admodum) accedere; & cùm se inclinans

Lumine diuinitus adumbratur caput Marciani.

respexisset, videt lumen, non ex lucernâ neque quod esset manu factum, sed à Deo datum, & quod supernâ gratiâ præceptoris sui caput circumfulgebat, & diuinorum eloquiorum Scripturæ ostendebat intelligentiam: tenebat enim librū, & diuinæ voluntatis sacrosanctum inquirebat thesaurum. Hoc cùm esset contemplatus admirabilis Eusebius, ingenti timore horroréque est affectus, & Dei ministri diffusam edoctus est gratiam, & Dei in duos seruos didicit beneuolentiam.

Aliquando autem cùm in vestibulo magnus oraret Marcianus, draco quidam qui reptauerat supra parietem versum ad Orientem, desuper è muro despexit, simul & hians, & horribiliter intuens, & se inuasurum significans. Procul autem stans Eusebius, & illud horrendum spectaculum pertimescens; & id magistrum ignorare suspicans illi ostendit clamans, & vt fugeret rogans. Ille autem cùm eum reprehendisset, & timorem expellere iussisset, (nam eum quoque esse exitiale vitium) digito quidem crucis priùs expressit figurā, ore autem insufflauit, & veteres ostendit inimici-

Marcianus crucis signo & insufflatione draconem necat.

tias. Ille autem spiritu oris, tamquam igne aliquo, exsiccatus, & veluti exsectus, instar exustæ stipulę in multas partes est dissolutus. Vide ergo, num imitatus est Dominum vt seruus beneuolus? Do-

Matth. 8.

minus enim cùm aliquando fureret mare in cimbam discipulorum, eos autem vidisset anxios & perturbatos, non priùs maris sedauit tempestatē, quàm increpando discipulos, compescuit eorum incredulitatem. Hinc doctus hic vir admirabilis, primùm expulit timorem discipuli, deinde sic beluam affecit supplicio. Talis magni Marciani fuit & sapientia, & miraculorum effectio, & in Deum fiducia. Sed tamen cùm tantâ gratiâ dignus esset habitus, & magna posset facere miracula, studebat

Virtus in ostentationem prodeuntē vana gloria celat.

tamen celare virtutem, prædonis virtutis suspectas habens machinas: arrogantiæ enim vitium subiet seminans, labore collectos fructus conatur eripere. Et cùm sibi datam vellet celare gratiam, inuitus ad facienda veniebat miracula, cùm eius rectè factorum iubar resplendesceret, & quæ occultabatur virtutem aperiret.

Quinetiam aliquando contigit vt tale quid fieret: Vir quidam honesto loco natus, & cui militares magistratus sæpè fuerant mandati, ex Berhœâ Syriæ vrbe proficiscens, cùm eius filia diu debaccharetur, & à malo dæmone vexata insaniret, venit in solitudinem, cùm esset quidem magni Marciani familiaris, speraret autem propter priorem consuetudinem eum conuenire & rogare: spe autem falsus, cùm non liceret ei Dei videre seruum, rogat quemdam senem, cui illo tempore diuini illius viri commissum fuerat ministerium, vt paruum lecythum oleò plenum acciperet, & ad ostium domunculæ poneret. Senex

Olei lecythus ad Marciani cellā defertur, vt virtutē concipiat.

autē sæpè quidem se id facturum inficiatus, sæpè autem rursus rogatus, victus est à precibus. Cùm autem strepitum magnus sensisset Marcianus, rogauit quisnam esset, & quonam opus habēs venisset. Is autem veram quidem celabat caussam, simulabat autem se venisse vt sciret nū iuberet aliquid; & hoc dicēs, dimissus est. Cùm autē sub auroram rursus pater puellę rogasset vt sibi redderetur lecythus, ille timens quidem, iuit tamen cum quam maximo potuit silentio, & porrectâ manu, & accepto lecytho cupiebat latere. Is autem rursus rogauit, quidnam volens veniret. Postquam autem eamdem dixit caussam quam etiam vesperè præ se tulerat, ægrè ferens homo Dei, vt pote quòd præter consuetudinem fuisset eius aduentus, iussit vera dicere. Ille autem timens & contremiscens, cùm non posset eum latere qui plenus erat Dei gratiâ, dixit & quis esset qui supplicabat, & eum morbi docuit tragœdiam, & ostendit lecythum. Is autem succensuit quidem vt est consentaneum, quòd nollet virtutem ostendere. Minatus tamen, quòd si hæc rursus auderet, & ab illa priuabitur consuetudine, & ei auferetur ministerium, (erat autem maxima iactura iis, qui quæstum faciebāt) remisit, iubens reddere ei qui dederat. Et Marcianus quidem hæc iubebat: dæmon autem qui aberat iter quatuor dierum, eius qui exigebat vociferabatur virtutem: & Marcia-

Marcianus sanat precibus suis dæmoniacam etiā absens.

nus Berhœæ functus est officio iudicis, quibusdā lictoribus vsus aduersus dæmonem, & illum sceleratum expellens, & puellam mundam reddens ab illâ vexatione. Hoc autem exactè sciuit pater puellæ: ei enim reuertenti cùm pauca stadia abesset ab vrbe, occurrit quidam seruus à domina in agrum missus. Is cùm vidisset dominum, miraculi facti attulit nuntium, quatuor antè diebus dicens factum esse miraculum. Diebus ergo supputatis, & tempore rectè examinato, didicit illud fuisse in quo senex attulit lecythum. Mihi autem venit in mentem cogitare, quid non fecisset ille vir magnus, si voluisset facere miracula. Si enim etiam

Dies festus passionis & Dominicæ resurrectionis.

cùm studeret celare quam acceperat virtutem, tantum ostendit splendorem: quod non miraculum fecisset si voluisset? Sic autem spiritalē quoque suam sapientiam non ostendebat omnibus. Itaque cùm postremò post diem festum salutaris passionis, & Dominicæ resurrectionis, permisis-

set iis qui volebant ad se ingredi, illo certè tempore omnes studebant eum videre. Atque ad eum aliquando congregati primi veniebant pontifices, Flauianus ille magnus, cuius fidei erat credita pascenda Antiochia; & diuinus Acacius, cuius prius quoque meminimus, & Eusebius Chalcidēi episcopus, & Isidorus cui tunc erat commissa Cyrus gubernanda, qui erant virtute insignes. Vnà autem cum illis erat etiam Theodorus, qui tenebat habenas Hierapolitanorum ecclesiæ, clarus monasticā exercitatione & mansuetudine. Erant autem nonnulli quoque ex magistratibus, incensi ardore fidei. Omnibus ergo cum silentio sedentibus, & sacram illam vocem exspectantibus: ipse quoque diu tacens sedebat, linguâ quidem otiosus, auribus autem promptus. Tunc aliquis ex iis qui sedebant, qui erat ei familiaris propter eorum animæ, & alioqui auctoritate & dignitate clarus, Omnes, inquit, ô pater, diuini hi patres, sitientes exspectant suauissima tuæ doctrinæ fluenta: omnes ergo præsentes impertias vtilitate, nec claudas riuos tuæ beneficentiæ. Ille autem cùm valdè ingemuisset, Deus, inquit, vniuersorū quotidie loquitur per creaturas, & per diuinas Scripturas disserit & monet ea quæ oportet, & inducit ea quæ sunt vtilia: terretque minis & adhortatur promissis: & ex his nullam capimus vtilitatem. Quemadmodum ergo loquens profuerit Marcianus, qui tantam vtilitatem amittit cum aliis, & eomodum non vult ex eis capere? Hinc factum est vt multi quidem sermones mouerentur à patrib⁹, quos inserere narrationi duxi superuacaneū. Cùm autem surrexissent & orassent, ad conferendum sacerdotij ordinem vellent ei manus imponere, rursus ei manus admouere sunt veriti; & hic quidem illi, ille verò huic iubebat: cùm omnes autem id simul recusassent, redierunt. Sed enim volo his quoque aliam addere narrationem, quâ cognosci poterit diuina eius prudentia.

Auitus quidam, primus in solitudine, gratiâ monasticæ exercitationis fuerat tugurium. Id autem magis quàm hoc vergit ad Septentrionem, & & aliquantum situm ad Orientem, spectat ventū Aparctiam qui est proximus Subsolano. Is magno Marciano erat & tempore & labore antiquior, vir autem philosophus & in vitâ durâ & asperâ educatus. Is cùm de viri virtute quæ vbique celebrabatur audisset, tatus tale spectaculum esse silentio & quiete vtilius, accurrit studens videre eum quē desiderabat. Cùm autem eius aduentum magnus sciuisset Marcianus, ostio aperto eum ad se admisit. Admirabili autem præcepit Eusebio, vt & legumen coqueret & olus, si haberet. Postquam verò mutuum inter se colloquendi explessent desiderium, & alter alterius virtutem didicissent, nonæ simul peregerunt officium; venit autem Eusebius mensam ferens, & panem afferens. Magnus autem Marcianus diuino dixit Auito: Adesdum omnium mihi amicissime, & huius mensæ simus simul participes. Ille verò: Nescio, inquit, me vnquam cibum sumpsisse ante vesperam: sæpe autem duos & tres dies simul maneo ieiunus. Magnus autem Marcianus, Meâ ergo, inquit, caussa hodie muterur consuetudo: nam cùm sim corpore imbecillo, non possum exspectare vesperam. Postquam autem hæc dicens, non persuasit admirabili Auito, ingemuisse dicitur & dixisse: At ego, inquit, animo angor & valde crucior, quod tantum laborem ceperis vt virum aliquem laboriosum videres & philosophum, spe autem falsus, cauponem videris aliquem profusè & delicatè viuentem. Cùm ea his autem molestiā esset affectus Auitus, & dixisset se malle vesci carnibus quàm hæc audire, dixit magnus Marcianus: Nos quoque, ô amice, eamdem quam tu vitam persequimur, & amplectimur eamdem viuendi rationem, & quieti labores præferimus, ieiunium magis expetimus quàm cibum, eúmque nocte aduentante capimus: sed scimus charitatem esse ieiunio præstantiorem. Charitatis enim opus à lege diuinâ præcipitur: ieiunium autem est potestatis nostræ & arbitrij. Oportet autem existimare, diuinas leges esse nostris longè præstantiores. Hæc eum inter se inuicem disseruissent, & parum cibi sumpsissent, & Deum laudauissent, & tres dies simul versati essent, rursus sunt separati, videntes se inuicem spiritu. Quis ergo non admiretur huius viri sapientiam, à quâ gubernatus, sciebat quidem tempus ieiunij, sciebat autem etiam fraternæ charitatis: sciebat virtutis quoque partium differentiam, & quamnam cuinam cedere oportet, & cuinam in tempore danda sit victoria. Possum autem aliud quoque narrare, quo eius cognoscatur in diuinis perfectio. Ad eum enim ex patriâ venit soror cum filio, qui & vir erat & vrbis Cyri facilè princeps, ea quæ ei vsui erant abundè afferens. Is autem sororem quidem videre non est passus, sororis autem admisit filium: erat enim id tempus definitum quo eum licebat conuenire. Cùm autem eū rogarent acciperet quæ allata fuerant; Per quot, inquit, monasteria transijstis, & quænam ex his, cis ipsis impertijstis? Cùm is autem dixisset, se nulli dedisse: Abite, inquit, cum iis quæ attulistis. nos, inquit, nullo horum egemus: nec si egeremus, acciperemus: naturalis enim cognationis, non autem diuinæ pietatis & seruitij curam gerētes, hanc exercetis in nos beneficentiam. Si enim non honoraretis solam generis necessitudinē, non ea quæ attulistis, nobis solis impertiuissetis. Hæc dicens, filiū sorororia dimisit cum sorore, iubens vt nihil accipere tur ex iis quæ attulerant. Ita erat extra naturam, & in cælestem migrarat viuendi rationem. Quódnam enim aliud afferri potest exemplum apertius, quòd Deo esset dignus, conuenienter ipsius Dei voci? Qui non relinquit enim, inquit, patrem & matrem, fratres & sorores, & vxorem & filios, non est me dignus. Si autem qui non relinquit, est indignus; qui relinquit, & tam accuratā exactáque vitæ perfectione, clarum est, eum fuisse dignissimum. Ego præter hæc admiror quoque eius in diuinis decretis summam perfectionem. Abhorrebat enim [21] Arij insaniam, quæ à potestate Imperatoris accendebatur illo tempore. Abominabitur etiam amentiam Apollinaris. Fortiter autem & strenuè decertabat aduersus eos qui cū Sabellio sentiebant, trésque hypostases seu personas in vnam cogebant. Valdè quoque auersabatur eos qui nominantur Euchitæ, qui in habitu monastico laborant morbo Manichæorum. Erat autē ideò feruens eius zelus pro decretis ecclesiasticis, vt etiam aduersus virum admirandum & diuinū, iustam pugnam susceperit. Erat Abraames quidam senex in illâ solitudine, vir canis quidem pilis, sed magis canâ prudentiâ, omni virtute clarus, & vberes semper profundens lacrymas compunctionis. Is in principio à quadam inductus simplicitate, [22] primum Pascha peragere sustinuerat: ignorās quidem, vt est verisimile, quæ de eo Nicææ à patribus constituta fuerant, antiquæ autem sequi malens consuetudini. Multi autem alij laborabant eo tem

Pontifices ea re an... — Quàm multis modis nobis loquatur Deus. — Auitus monachus Marcianū inuisit. — Officium vna simul celebrant. — Auiti triduanum ieiunium. — Charitas ieiunio præstantior. — Videns se inuicem spiritu etiā absentes corpore. — Sororem ad aspectū non admittit. — Eleēmosyna ex naturali affectu cognatis, sed ex pietate pro misericordia danda pauperibus. — Matth. 10. — Marcianus hæreticorū oppugnator. Arij. — Apollinaris. — Sabellij. — Euchitarū. — Manichæorū. — Zelosus pro decretis ecclesiasticis.

eo tempore eadem quoque ignoratione. Sed magnus Marcianus multis quidem sæpè verbis vsus, conarus est seoem Abraamem (ita enim eum appellabaot qui in ea babitabant regione) vt cùm Ecclesiâ consentiret, traducere. Cùm eum autem vidisset non patere, aperte destitit cum ipso communicare. Sed procedente tempore, ille quoque vir diuinus abiecta maculâ, in festo celebrando amplexus consensum Ecclesiæ; vetè psallens cecinit: Beati immaculati in viâ: qui ambulant in lege Domini. Huc autem effectu est à magni Marciani doctrina.

Abraamem conatum ab errore celebrandi Pascha contra vsũ Ecclesiæ reuocat.

Psal. 118.

Ei multi quidem vbique ædificabant oratoria: in Cyro quidem, eius sororis filius Alypius: Zenobia autem quædam in Chalcide, quæ & genere erat clara, & insignis virtute, & magnas habebat diuitias: Alij quoque non pauci hoc faciebant, victoria partâ illustrem illum athletam rapere contendentes. Hoc cùm nollet homo Dei, rogat admirabilem illum Eusebium, omni terrore plenum illi offerens iusiurandum, vt corpus in illo loco deponeret, & nemo sepulcrum dignosceret præter duos qui simul habitabant familiariores, donec præteriisset magnus annorum numerus. Hoc autem iusiurandum impleuit homo ille admirabilis. Postquam enim insignis illius victoris venit finis, & chorus Angelorum sacram illam & diuinam animam ad celestes transtulit mansiones, nõ priùs eius significauit obitum, donec eum duobus ex familiarioribus factâ fossâ, & corpore deposito, complanauit terræ superficiem: & quinquagintâ annis vel pluribus elapsis, cùm innumerabiles concurrissent & corpus scrutati essent, ignotum mansit sepulchrum. Postquam autem vnumquodque ex prædictis oratoriis, vnum quidem apostolorum, alterum verò martyrum accepit reliquias, secure deinceps illius tabernaculi & doctrinæ heredes, cùm duobus autè annis arcam construxissent lapideam, in eâ posuerunt preciosi corporis reliquias, cùm vnus ostendisset sepulcrum; is enim solus supererat ex illis tribus. Cùm illius autem fuisset virtutis æmulator Eusebius admirabilis, longo tempore corpus perpetuo affligebat. Nam cùm centum & viginti ferri libras corpori haberet impositas, sibi quoque imposuit alias diuini Agapeti quinquaginta; adiecit autem magni quoque Marciani alias octaginta; habebat autem oratorium, lacum quemdam in quo nulla aqua remanserat. Tribus autem annis perpetuis hoc modo vitam transegit.

Oratoria Marciano struct.

Marcianus mauult ignotum habere sepulchrum.

Reliquiæ deinceps asseruata.

Eusebius Marciani æmulator, eiusq. austeritas.

Ad hæc autem dicenda sum digressus, cùm vellem ostendere, quot & quantarum rerum rectè & ex virtute gestarum auctor & procurator fuerit Marcianus. Huius autem philosophiæ fructum quoque percepit admirãdus ille Basilius, qui multis posteà temporibus, apud Seleucobelum, (est autem vrbs Syriæ) monasticum extruxit habitaculum, & clarus quidem fuit in multis generibus virtutum, insigniter autem clarus in eâ quæ Deo longè est gratissima possessione charitatis, & in diuino opere hospitalitatis. Quàm multos autem hic quoque Deo exhibuerit operarios, citra pudorem, vt apostolicè dicam, verbum tractantes veritatis, quis facilè enumerauerit? Nam vt alios in præsentià prætermittam, qui sunt quidem laude digni, nimis autem prolixam redderent narrationem, huius vnius & solius meminero. Fuit quidã qui ad eum ventitabat, eum autem appellabant Sabinum, qui corpus consumpsit laboribus innumerabilibus. Neque enim panis, neque obsonij fuit alicuius particeps: cibus autem erat ei farina aqua madefacta. Consueuerat autem is totum vnius mensis miscere nutrimentum, vt situm contraheret, & tetrum odorem emitteret. Volebat autem hoc genere alimenti hebetare sui corporis appetitiones, & efficere vt fœtore nutrimenti flaccesceret voluptas. Cùm autem per se sic degeret, si quis ex familiaribus ad eum accederet, simpliciter & citra discrimen vescebatur iis quæ apponebantur. Tantam autem diuinitus gratiam acceperat, vt mulier quædam Antiochena, cuique & genus & opes ingentes faciebant spiritus, ad eum accurreret, & ei supplicaret vt opem ferret filiæ quæ vexabatur à dæmone: In somnis enim, inquiebat, vidi quemdam iubentem vt huc accurrerem, & precibus præsidis monasterij salutem filij procurarem. Dicebat ergo is qui responsa dabat, non solere præsidem loqui cum mulieribus. Cum autem instaret mulier, lacrymans & eiulans, & grauiter vociferans, egressus quidem est præfectus monasterij; dicebat autem mulier non esse ipsum; fuisse autem alium sibi ostensum subrubicũdum, qui pustulas quasdam habebat in genis. Vbi autem cognouerunt eum qui quærebatur, erat autem is tertius monasterij, non primus, eum persuasum adduxerunt ad mulierem: protinus autem illa quidem agnouit faciem, malus autem dæmon vociferans reliquit puellam. Hæc præclara fecerunt facinora magni Marciani discipulorum discipuli: tales vbique plantas plantauit plantator optimus. Ego autem huic narrationi rursus finem imponens, rogo & quæso vt per horum omnium intercessionem diuinum consequar auxilium.

Basilius monasterium extruit.

Insigniter hospitalis.

Sabini austeritas.

Somniũ mulieris Antiochenæ de Sabino.

Sabini meritis sanatur dæmoniaca.

Intercessio Sanctorum.

[23] EVSEBIVS.

Qvales quidem Deo obtulerit fruct⁹ desertũ sterile, nempe pulchros & maturos, & ei qui plantauit gratos, & iis qui sapiunt hominibus claros & maximè expetendos, ostendimus in iis quæ iam scriptæ sunt narrationibus. Ne quis autem existimet, virtutem esse loco circumscriptam, & solam solitudinem esse aptam ad tales ferendos redditus, age transeamus deinceps oratione ad terram quæ habitatur: & ostendamus ad parandam philosophiam eam minimè esse impedimento.

Transit Theodoretus ad terram habitabilem, quã asceta incoluerunt.

Est mons altus, qui Antiochiæ quidem situs est ad Orientẽ, Berhϖæ autem ad Occidentem, omnes autem montes propè sitos superat: in summo autem cacumine imitatur figuram conoidem, ab altitudine autem accepit denominationẽ: κορυφὴν enim, id est verticem, eum solent appellare accolę. Olim eius in summo vertice erat templũ dæmonum, quod apud vicinos in magno erat honore: subtus autem ad Meridiem patet campus, sinus præ se ferens figuram, qui vtrimque coërcetur vlnis non admodum altis. Pertinent autem eæ vsque ad viam quâ equitatur, quæ vtrimque à Meridie ad Septemtrionem sectæ sunt, semitas excipientes. In eo autem sunt constructæ villæ & magnæ & paruæ, continentes iis qui sunt vtrimque montibus. Propter ipsas autem excelsi montis oras, est quidam vicus maximus & populo frequẽtissimus; vocabulo autem regionis eum vocant [24] Teledam: in superiori autem parte lateris montis, est quidam saltus non admodum accliuis, sed qui modicè inclinatur, spectans ad illum campum & ventum austerum. In eo philosophiæ gymnasium extruxit quidam Ammianus, vir qui cùm multis quidem aliis virtutibus esset clarus, tum

Templum dæmonum in vertice mõtis

Teleda, vicus populosissimus.

Philosophica monastica gymnasium.

summâ

ſummâ modeſtiâ ſuperabat alios. Hoc autem ſatis eſt argumenti. Etenim cùm ad doctrinam, non ſolùm ſuis ſodalibus, ſed vel bis totidem aliis poſſet ſufficere, ſæpè ad magnum accurrebat Euſebium, rogans & ſupplicans vt is eſſe vellet adiutor, pædotriba & magiſter eius palæſtræ quam fundauerat: aberat autem vigintiquinque ſtadiis, in quodã valdè paruo habitaculo, & quod nec feneſtras quidem habebat, incluſus. Eum autem ad hanc virtutem deduxerat Marcianus, eius quidem patruus, fidelis autem Dei ſeruus. Sufficit enim hoc dicere, cùm etiam magnum Moyſem hoc cognomine honorarit Dominus. Hic Marcianus cùm diuinum guſtaſſet amorem, noluit ſolus frui bonis: ſed multos etiam fecit alios in amore ſocios. Venatus eſt autem & magnum Euſebium, & eius fratrem qui in vitâ verè quoque erat frater. Non exiſtimauit enim rationi eſſe cõſentaneũ, vt eos quidẽ qui ad eũ nihil attinebant, venaretur ad virtutẽ, fratres autem non itidem. Hos ergo ambos cùm in paruâ incluſiſſet domunculâ, eos euangelicam vitæ docebat rationem. Sed fratrem quidem morbus inuadens, illum curſum interrupit; morbum mors autem eſt conſecuta: nam cùm paucis diebus vixiſſet poſtquam illinc eſt egreſſus, vitæ finẽ accepit.

Marcianus Euſebij patruus.

Euſebium eiꝰ fratrẽ ad monaſticam vitam adducit.

Permanſit autem magnus Euſebius toto tempore vitæ patrui, neque cum vllo loquens, neque lucem intuens, ſed perpetuò incluſus: & poſt illius mortem hanc vitam eſt amplexus, donec admirabilis ille Ammianus ei multis delinito precibus perſuaſit. Dic enim mihi, ad illum dicebat, ô optime, cuinam placere exiſtimans, laborioſam hanc ſordidámque & ſquallidam vitam es perſecutus? Cùm autem, vt par eſt, is vtique dixiſſet: Deo qui eſt virtutis legiſlator & magiſter. Quoniam ergo eum amas, inquit Ammianus, ego tibi modum oſtendam, per quem & amorem magis accendes, & ei quem amas ſeruies. nam quòd omnis tua cura & induſtria in teipſum conuertatur, non effugies, vt ſentio, crimen nimij in te ipſum amoris. Lex enim diuina iubet proximum amare vt teipſum. Multos autem opum ſumere participes, hoc eſt proprium veri muneris charitatis. Hanc autem diuinus Paulus appellauit legis plenitudinem. Rurſus quoque clamat: Tota lex & prophetæ in hoc ſermone in ſummam rediguntur, nempe: Diliges proximum tuum ſicut teipſum. Porrò autem Dominus quoque in ſacris Euangeliis Petro, qui confeſſus eſt eum amare plus aliis, præcepit paſcere oues ſuas. Eos autem qui hoc non fecerunt reprehendens, clamat per Prophetam: O paſtores, non ſeipſos paſtores paſcunt, non oues? Et ideò magnum quoque Eliam qui hanc vitam perſequebatur, iuſſit verſari in medio impiorum: & ſecundum Eliam, tantopere celebratum Ioannem, qui amplectebatur ſolitudinem, tranſmiſit ad ripas Iordanis, illic baptizare iubens & prædicare. Quoniam ergo tu quoque es Dei qui te fecit ardens amator, multos quoque tecum alios effice amatores: hoc enim eſt valdè gratum communi Domino. Propterea Ezechielem quoque appellauit ſpeculatorem, & peccatoribus iuſſit teſtificari, & Ionam iuſſit currere Niniuem, & nolẽtem tranſmiſit in vinculis. Cùm hæc diceret & ſimilia, diuinum virum manſuefecit, & voluntario illo effoſſo carcere, eduxit & abduxit, & ſuorum ſodalium ei curam tradidit. Ego autem neſcio vtrum plus admirer, huiúſne moderationem, an illius obedientiam, & quòd ab eo ſit perſuaſus. Is enim fugiebat principatum, & magis volebat eſſe ex iis qui parebant, vt qui præfecturę

Euſebius perpetuò incluſus, nulli loquens.

Ammianus Euſebium ad proximi curam hortatur.

Rom. 13.

Galat. 5.

Ioan. 21.

Ezech. 34.

Elias & Ioannes Baptiſta principes vitæ monaſticæ.

Ezech. 3.

Ionæ. 1.

formidaret periculum: & magnus Euſebius auerſabatur quidem cum pluribus conuerſationem, ceſſit tamen, & captus retibus charitatis, ſuſcepit curam gregis, & duxit chorum, non multis verbis opus habens ad docendum: ſufficiebat enim vel ſolus aſpectus, vt vel longè tardiſſimum celerem efficeret ad curſum virtutis. Dicunt autem qui viderunt, eum ſemper habuiſſe grauem vultum, & qui poterat timorem afferre ſpectantibus.

Euſebius curã gregis monaſtici ſuſcipit.

Solo vultu negligẽtes in fugat.

Cibum autem ipſe quidem capiebat tertio & quarto quoque die, iis autem qui ſecum habitabant, iubebat veſci alternis diebus. Præcipiebat autem eum Deo aſſiduè colloqui, & nullum tempus relinquere vacuum ab hac operatione, ſed communiter quidem pręfinita exequi officia; partes autem diei quæ intercedunt, vnumquemque per ſe, vel ſub aliquâ vmbrâ arboris, vel propter petram aliquam, vel vbicumque quieſceret aliquis, vel ſtantem, vel humi iacentem, rogare Dominum, & petere ſalutem. Ita autem vnamquamque ex partibus corporis edocuit virtutem, vt illa faceret quæ ſola permittit ratio. Vt autem hoc reddam manifeſtum omnibus, mentionem faciam vnius eius narrationis.

Ieiunium triduanum & quatriduanũ celebrat.

Singula corporis membra componere docet.

Sedebat ſuper quamdam petram ipſe & Ammianus ille admirabilis, & diuinorum euangeliorum hiſtoriam alter quidam legebat, alter verò eorum quæ erant obſcuriora explicabat ſententiam. Cùm autem quidam agricolæ in ſubiecto campo terram colerent, ad hanc contemplationem magnus tractus eſt Euſebius. Cùm autem diuinus Ammianus legiſſet locum euangelicum, ſciſcitaretur autem interpretationem, iuſſit magnus Euſebius vt repeteret lectionem. Cùm is autem dixiſſet: Iis qui arant fortè delectatus, minimè exaudiſti, vt eſt veriſimile: ſuis deinceps oculis legem tulit, vt neque campum illum vmquam contemplarentur, neque cæleſti pulchritudine, & chori aſtrorum aſpectu fruerentur: ſed anguſtiſſimâ vtens ſemitâ, cuius menſuram aiunt fuiſſe vnius palmi, ferente ad oratorium, extra eam deinceps egredi non eſt paſſus. Dicet autem eum plus quàm quadraginta annis vixiſſe poſt hanc legem. Vt autem eum animi ſui ſententiâ, ad hæc quoque eum traheret aliqua neceſſitas, cùm lumbos zonâ ferreâ alligaſſet, & grauiſſimum collare collo impoſuiſſet, aliquo alio ferro coniunxit zonam collari qui erat collo impoſitus: vt hoc modo inclinatus, conaretur aſſiduè in terram deſpicere. Has ipſe de ſe exegit pœnas, quòd illos eſſet contemplatus agricolas. Hoc autem & multi quidem alij me docuerunt ex iis qui illum nouerũt, & res eius optimè ſciuerunt: narrauit autem ſenex quoque magnus Acacius, cuius priùs quoque meminimus in aliis narrationibus: dixit autem ſe eũ quoque aliquando interrogaſſe cùm eum ſic vidiſſet incuruatum, quamnam capiens vtilitatem, neque cælum patiatur aſpicere, neque campum illum ſubiectum contemplari, neque ex anguſtâ illâ viâ egredi: eum autem dixiſſe ſe hæc moliri aduerſus maligni dęmonis machinationes: Nam ne, inquit, de magnis bellum gerat, conans auferre temperantiam & iuſtitiam, & iram armans, & cupiditatem accendens, & vt faſtu efferar & ſuperbiâ intumeſcam efficians, & quæcumque aduerſus meam machinatur animam, conor hoſtem ad hęc parua traducere: in quibus etiam ſi vicerit, non magnum affert detrimentum; & ſi victus fuerit, euaſit magis ridiculus, vt qui ne in paruis quidem poſſit euadere ſuperior. Quoniam ergo non hoc bellum

Oculorum cuſtodia.

Ne oculi euagentur zonâ ferreâ & collari caput deprimit Euſebius.

Pugna ſpiritualis Euſebij.

bellum minus periculosum, non valde enim feriturt qui in his damni aliquid accipit. Quod enim damnum est vel videre campum, vel in cælum oculos attollere, ad hoc me genus pugnę transtuli, in hac enim me nec ferire potest nec petimere: non sunt enim hæc iacula læthifera, vt quæ illis ferreis careant aculeis. Hæc se audiuisse dixit magnus Acacius, eiúsque se admiratum esse sapientiam, virtutémque bellicam & experientiam. Quamobrem hoc quoque narrabat eis qui talia discere cupiebant, vt & admirabile dignum quod mãdetur memoriæ.

** Longus addit. Iacobus Persa & Agrippa, successores.*

Hæc eius gloria cùm in partes omnes vndique peruaderet, ad se attraxit omnes virtutis amatores. Venerunt autem diuinissimi quoque * Iuliani senis, cuius priùs persecuti sumus narrationem, qui optimi gregis erant præfecti. Postquam enim vir ille diuinus, fine vitæ accepto migrauit ad vitam supernam, ad magnum accurrerunt Eusebium, meliùs esse rati rectè regi quàm regere & præesse.

Successores Iuliani Eusebio disciplinæ se subdiũt.

Iacobi autem, cuius priùs quoque iam memini, cùm summatim eius ostendi virtutem, nunc quoque euidens argumentum ostendam summæ eius philosophiæ. Postquam ille diuinus hinc excedẽs Eusebius iussit eum præesse gregi, & recusans curationem, non persuasit cupientibus eum hanc curam suscipere, abiit ad alium gregem, malens pasci quàm pascere; & cum plurimo tempore superuixisset, hanc vitam sic finiit.

Iacobus recusat prælaturã.

Suscipit itaque illam præfecturam Agrippa, vir qui & multis aliis ornatus erat bonis, præcipuè autem puritate animæ: per quã & diuinę pulchritudinis visionẽ assiduè apprehendens, & illius amoris igne accensus, irrigabat genas perpetuis lacrymis. Cùm is autem longo tempore electum illum & diuinum gregem rectè pauisset, deinde è vitâ excessisset, Daoides ille diuinus, cuius aspectu mihi quoque frui contigit, suscepit præfecturam: vir qui reuerà, vt diuini Apostoli sententiâ, mortificauerat membra quæ sunt super terram. Tantum enim fructum cœperat ex doctrinâ magni Eusebij, vt quadraginta quinque annos egerit in illo monasterio, absque irâ autem & excandescentiâ toto hoc tempore vixerit. Neque enim post susceptam præfecturam vidit eum aliquis superatum ab hac animi perturbatione, idque cùm, vt est verisimile, essent innumerabilia quæ cogerent. Centum enim & quinquaginta viri pascebantur ab illius dexterâ: aliqui quidem summâ & excellenti virtute, & eam quæ est in cælo viuendi rationem imitãtes; alij verò qui pennas tunc primùm producebant, & terram transilire & superuolare docebantur. Et tamen cùm tot essent qui diuina docebantur, & aliquid, vt est verisimile, delinquerent (neque enim facilè fieri potest, vt qui modò venitat, rectè se gerat in omnibus) mansit immobilis vir ille diuinus tamquam incorporeus, nullâ eum occasione ad iram excitante. Hoe enim non solùm accepi ex auditione, sed etiam ex experientiâ. Nam cùm aliquando desiderassem videre illum gregem, accessi habens etiam alios socios peregrinationis, qui eamdem quam ego vitam amplectebantur. Toto ergo tempore hebdomadæ apud illum virum diuinum degentes, vidim' eius vultum nullam accipere mutationem, neque nũc quidem hilaritate diffundi, nunc verò tristitiâ cõtrahi. Oculos quoque similiter, non aliquando quidem truces ac toruos, nunc verò lætos; sed in eodem semper honesti decorique tenore permanere. Hi autem sufficiunt ad arguendum animi tranquillitatem. Sed verisimile est, existimaturum quempiam eum talem esse visum, quòd nulla eum moueret caussa: quamobrem necesse habeo eiusmodi quid narrare, quod accidit, cùm nos illic essemus.

Agrippa onus suscepit.

Deinde Daoides.

Coloss. 3.

Daoides nunquam excandescens.

Centum & quinquaginta virorum præfectus.

Daoidis vultus vt animus tranquillus.

Sedebat apud nos vir ille diuinus de philosophiâ agitans rationes, & quęrens id quod est summum euangelicæ vitæ institutionis. Cùm autem intercessissent eiusmodi sermones, Publius quidam genere quidem Romanus, moribus autem ipse quoque admirandus, & sacerdotij honore præditus, & illius præfecturæ secundas partes obtinens, ad nos venit aduersus diuinum Daoidem vociferans, & commune damnum illam nominãs lenitatem, & omnibus perniciem afferre dicens eius mansuetudinem, & amentiam, non modestiã, summam illam vocans philosophiam. Ille autem habens animam veluti adamantinam, accipiebat quidem rationes, non pungebatur autem ab iis quæ suâ naturâ solent pungere: vultum itaque nõ mutauit, neque sermonem institutum dimisit, sed cum leni voce & verbis serenitatem animæ significantibus, illum senem dimisit, rogans eum vt eorum quæ vellet curam gereret. Ego autem cum his qui ad nos venerunt loquor, vt vides, existimans necessarium esse hoc officium. Quomodo ostẽderit quis meliùs animi lenitatem? Eum enim cui illa credita erat præfectura, talem accepisse contumeliam ab eo qui tenebat secundas partes, præsentibus maximè hospitibus, & maledictum audientibus, & nullam iræ subiisse tempestatem & perturbationem, quam non magni & excelsi animi virtutem superat & fortitudinem? Ac diuinus quidem Apostolus considerans humanæ naturæ imbecillitatem, eam quam fert legem, naturâ metiens: Irascimini, inquit, & nolite peccare. sol non occidat super iracundiam vestram. Nam cùm iræ quidem motus nosset esse naturæ, non nostri arbitrij, noluit lege ea decernere, quæ essent laboriosa, & fortè etiam eiusmodi vt fieri non possent: sed motui naturæ & iræ tempestati mensuram præfinit diem; iubens rationi vt eam compescat, & tamquam fræno reprimat, & non concedat progredi vltra terminos. Vir autem hic diuinus vltra leges quæ latæ sunt decertauit, & septa transilit: non vsque ad vesperam iræ vt moueretur concedens, sed nec vt moueatur, quidem omnino permittens. Talem fructum accepit is ex magni Eusebij consuetudine. Vidi multos quoque alios in illo tugurio, qui huius philosophiæ amatores fuêre & æmulatores: alios quidem in flore corporis, alios verò etiam in profundâ senectute. Nam cùm plus quàm nonaginta annis vixissent homines, laboriosam vitam noluerunt relinquere, sed insignes fuêre obeuntes labores iuuentutis, noctu quidem & interdiu Deum laudantes, & sacra illa officia peragentes; post duos autem dies vilibus illis cibis vescentes.

Publius Romanus sacerdos.

David ne quidẽ accepta contumelia mutatus.

Psal. 4. Ephes. 4.

Dies iræ præfixa.

Post biduum refectio.

Vt alios autem prætermittam, qui non sunt quidem digni qui sileantur, sed vel maximè laudentur & celebrentur; sed ne sit prolixior quam par sit narratio, in diuino illo loco fuit quidam, eum autem * abbatem nominant, qui ex Ismaëlitide quidem radice germinauit, non fuit autem eiectus à domo Abrahæ, vt is a quo genus ducebat; sed paternæ hæreditatis fuit cum Isaac particeps, vel potiùs ipsum rapuit regnum cælorum. Is monasticæ huius exercitationis protinus attigit institutionem apud quemdam qui tunc habitabat

** Long. legit Abban vel Amman, vt sit proprium nomen.*

solitu

solitudinem, qui eos optimè exercebat: erat autem ei nomen [26] Marolas. Post hæc autem ille quoque alius præesse desistens, ad hunc cum *abbate venit gregem: nec paruo vixit tempore, sed cùm præclare decertasset, & insignis euasisset, excessit ex hac vita. Hic autem illic quidem fuit continuos triginta & octo annos: ita autem desiderabat laborare, vt qui modò laborare cœpisset: nam in hodiernum vsque diem pedes numquam texit calceis. cùm est autem frigus, in vmbra sedens, in æstu solem suscipit, & tamquam auram Zephyri, quæ ex eo procedit flammam excipit. Tuto autem hoc tempore aqua potare non passus est, non illa comedens quę iis exhibeurur, qui ad non bibendum se exercent (solent enim ij vti cibis humidioribus) sed iis vtens cibis quibus alij. Verùm pauca comedens & quæ modicas ei vires afferunt, existimat vsum aquæ superuacaneum. Grauis autem ferro lumbos succinctus, rarò quidem sedet, noctu autem, & maiori parte diei vel stans vel flectens genua, offert Domino officium precationis: vsu autem accubitus se omnino priuauit. nemo enim in hodiernum vsque diem eum vidit cubãtem. Quisetiam cùm est chori renuntiatus coryphæus, & ei contigit vt præsit, totum laborem fert prompto & alacri animo, se iis qui eius parent imperio præbens exemplar philosophiæ. Tales victoria insignes decertatores, diuinus Eusebius, horum certaminum pædotriba & exercitator, exhibuit Domino: & cùm alios quoque plurimos tales fecisset, eos transmisit doctores ad alias palæstras, qui totum illum sacrum montem diuinis his pratis & suauem emittentibus odorem impleuère. Nam cùm ad Orientem ab initio fuisset illius exercitationis monasticæ tugurium, licet videre eius philosophiæ fœtus ad Occidentem & Meridiem, veluti quasdam stellas circa lunam choros ducentes: & alios quidem Græca, alios verò eius in qua habitant regionis voce, laudantes creaturem. Sed enim id aggredior quod fieri non potest, cupiens omnia persequi quæ à diuina illa anima rectè gesta fuère.

Marolas abbas.
**Abbate vel Ammiano.*
Victus ratio Abbati.
Ferrũ circa lumbos eius.
Eusebij discipuli per totum orbem dispersi.

Huic ergo narrationi finis est imponendus, & ad aliam conuertenda est oratio, & rursus est addenda quæ illinc capitur vtilitas, cùm bonorum magnorum virorum benedictionis rogauerimus vt simus participes.

Theodoretus benedictionẽ Sanctorum implorat.

Cap 5.

[27] PVBLIVS.

Eodem tempore fuit quidam Publius, & propter formam spectatu dignus, & anima præditus quæ formæ conueniebat, vel potiùs eam ostẽdens corpore magis admirabilem. Is ex senatorio quidem ordine ducens originem, natus autem ex ciuitate apud quam Xerxes ille, cuius vbique est fama tam celebris, in Græcia bellum gerens, & volens exercitu fluuium Euphratem transmittere, nauium congregatã multitudine, iisdem inter se coniunctis, & hoc modo super fluuium ponte cõstructo, locum Zeugma, id est coniuncturam appellauit, & ciuitatem ex re denominauit. Ex ea ortus, & ex tali genere procreatus, altum locum occupat, qui distabat ab vrbe non plus quàm triginta stadiis. In eo cum quamdam paruam exstruxisset domunculam, omnia quidem vendidit quæ à patre acceperat, domum inquam & possessiones, & greges: & vestes, vasaque argentea & ænea, & si quid erat cum his aliud. Et cùm ex lege diuina ea diuisisset iis quibus oportebat, & se ab omni cura terrena liberasset, illam vnam curam suscepit pro omnibus, nempe vt ei seruiret qui eum vocauerat, eamque animo perpetuò versabat, noctu diùque considerans & perscrutans quemadmodum eam augeret. Eã de caussa ei labor crescebat quotidie amplιórque & intensior euadebat in dies, eratque dulcis & voluptate plenus, & procul expellens satietatem. Nemo enim eum vmquam vidit quiescentem vel minima parte diei, sed psalmodiam quidem oratio, orationem verò psalmodia, vtrũmque autem excipiebat diuinorum eloquiorum lectio. Deinde cura hospitum venientium; deinde fiebat aliquid ex operibus necessariis. In his vitæ iter ingrediens, & iis qui imitari volebant exemplar virtutis propositus, veluti quædam aues canora, multos sui generis in hæc retia coëgit salutaria. Ceterùm ab initio quidem nullum habere passus est qui secum habitaret, sed paruas domunculas foribus vicinas ædificans, vnumquemque ex iis qui conueniebant, iubebat per se degere: domunculas sæpè inuisens & perscrutans, numquid præter vsum habeant repositum. Aiunt autem eũ quoque accedentem ad trutinam, panis mensurã diligenter perpendisse: & si quando inuenisset plus quàm esset definitum, ægrè tulisse, & eos qui hoc faciebant, helluones appellasse. Iubebat enim neque comedentes, neque bibentes exspectare satietatem; sed tantum capere quantum satis esset ad tuendam vitam corporis: si quando autem vidisset etiam farinam opertam furfure, eos qui hoc fecissent imperebat maledictis, vt qui Sybariticis fruerentur deliciis. Porrò autem noctu quoque ex improuiso veniens ad ostium vniuscuiusque, si aliquem quidem inuenisset vigilantem & Deum laudantem, recedebat tacitus: si quem autem sensisset dormientem, manu quidem pulsabat ostium, lingua autem in eum qui iacebat inuehebatur, vt qui corpus plus quàm oporteret curaret.

Publius ex ordine senatorio.
Zeugmate oppido ortus.
Patrimoniũ vendit, & in pauperes distribuit.
Eius oratio.
Psalmodia.
Lectio.
Hospitalitas
Abstinentia panis ad trutinam.
Visitat monachos suos tempore orationis.

Hunc eius laborem cum considerassent aliqui qui erant eiusdem animi & sententiæ, ad eum refugerunt vt omnibus vnum ædificaret habitaculum. Eos enim qui nunc sunt dispersi exactius & accuratiùs dixerunt esse victuros, eúmque fore liberum à magna parte sollicitudinis. Probauit consilium vir sapientissimus, & cùm omnes simul coëgisset, & paruas illas dirrussset domunculas, iis autem qui erant congregati, vnam ædificasset, rogauit vt simul viuerent, & se inuicem incitarent: & hic quidem illius imitaretur mansuetudinem, ille verò mansuetudinem huius zelo temperaret, & alius communicans vigilias, acciperet ieiunij disciplinam. Sic enim, inquit, à nobis inuicem id quod deest sumentes, perfectissimam efficiemus virtutem. Quomodo enim in foris ciuitatum alius quidem vendit panes, alius verò olera; alius habet vestes venales, alius est opifex calceorum: à se autem inuicem id quo opus habent comparantes, vitam agunt iucundiorem. Qui dat enim vestem, pro ea accipit calceos, qui autem emit olus, vendit panem: ita nos oportet inuicem permutare virtutis partes pretiosissimas. Cùm qui erant eiusdem linguæ se exercerentur & decertarent, & Græca voce Deum laudarent: huius vitæ institutι eos quoque cepit amor qui lingua vtebantur illius regionis: & concurrentes aliqui supplicarunt, vt ipsi quoque in eorum gregem admitterentur, & essent eius sacræ doctrinæ participes. Concessit autem quod postulabant, legis memor Dominicæ quam sanctis tulit apostolis, dicens; Euntes docete omnes gentes, & cùm iuxta illud habitaculum

Cœnobium omnibus cõmunibus adificat.
Communicatio bonorum spiritualium.
In monasticã hoc omnes commune.
Aliud coëdi gentis monasterium excitat
Matth. 28.

habitaculum ædificasset alterum, eos iussit illic degere, diuino quodam templo constructo, in quod iussit & hos & illos conuenire, incipiente die & desinente: vt vespertinos & matutinos hymnos Deo simul offerrent, in duas quidem diuisi partes, & singuli suâ voce vtentes, ex successione autem canticum emittentes. Permansit autem in hodiernum vsque diem forma eius instituti, & neq; tempus, quod hæc talia mutare vehementer contendit; nec ij qui illius successêre curationi, vt ex limitibus ab eo positis aliquid euerterêt, in animum induxêre: idq; cùm nô duo vel tres, sed plures hanc suscepetint præfecturam. Cum primum enim ille certamê impleisset, & ex hac vitâ excessisset, & in illam omni molestiâ vacuam commigrasset, Theotecnus quidem Græcæ linguæ, Aphthonius vero Syræ, præfecturam accepêre, qui vtriq; illius virtutis fuerunt quædam animatæ statuæ & imagines. Neque enim iis qui simul conuenciebant, neque iis qui extrinsecùs adueniebant concesserunt mortis illius vllum habere sensum, vt qui illius vitæ instituti seipsus expressa ostenderent simulacra. Sed diuinus quidem Theotecnus cùm non diu vixisset, tradidit Theodoto præfecturam: Aphthonius autem gregis curam gerens, & iam latis legibus regens, permansit diutissimè. Hic autem Theodotus ex Armeniâ oriundus, cùm exercitationis monasticæ illum vidisset ordinem, primum quidem erat in numero eorum qui magno parebant gubernanti Theotecno: postquam autem, vt dixi, ille quidem excessit, ipse verò accepit præfecturam, eam tot bonis exornauit, vt famâ sua priores propemodum obscurarit. Sic enim eum diuinum affecit desiderium, cúmque tot & talibus consauciauit iaculis, vt noctu & interdiu effunderet lacrymas compunctionis. Erat autem spiritali tantâ plenus gratiâ, vt eo quidem precante, silerent quidem omnes qui aderant, solum autem illa sacra verba audirent, illam auditionê planè ducentes bonam precationem. Quis enim fuisset adeò adamantinus, vt illis verbis tam sincerè & germane prolatis, non demulceretur animâ, illiusque duritiem emolliret & inobedientiam, & ad Deo seruiendum traduceret: Cùm sic opes augeret quotidie, & sacros ostenderet thesauros talibus bonis plenos, postquam viginti quinque annis gregem pauisset, adiectus est ad patres suos, vt diuina dicit Scriptura, in bonâ eductus senectute, traditis habenis Theotecno, qui erat quidem genere fratris filius, frater autem moribus.

Iam verò diuinus quoque Aphthonius, cùm plus quàm quadraginta annis choro præfuisset, sedem accepit pontificalem: nec cilicium mutauit monasticum, nec tunicam contextam ex pellibus caprarum; iisdem quoq; cibis vescebatur, quibus antequam fieret antistes. Quinetiam quáuis hanc accepisset curationem, nihilo seciùs curam gerebat illius gregis, illic multos dies versans: & nunc quidem componens eorum lites qui inter se depugnabant, nunc verò eis consulens qui erant aliquâ affecti iniuriâ: aliquando autem sodalibus diuinam porrigens admonitionem. Faciebat autem vnumquodque horum, vel contubernalium interim pannos consuens, vel lentem expurgans, vel frumentum abluens, vel aliquid tractans ex iis quæ sunt eiusmodi. Cùm sic autem & pontificatum ornasset, & virtutem auxisset, ad diuinum portum peruenit cum suis oneribus.

Et quid opus est dicere de Theotecno, & qui illum secutus est Gregorio, quorum ille quidem à iuuentute omne genus virtutis collegit, & cum maiorum suorum excessit gloriâ; hic verò adhuc in hodiernum diem laborat in profunda senectute, perinde ac si esset in florenti ætate. Perstitit enim vitis fructû perpetuò recusans & nec aceto quidem vel vuis passis vescens, non lacte neq; recenti nec concreto. Sic enim viuere magnus constituit Publius: olei autem vsum agnoscentes in tempore Pentecostes, rursus recusant eius esse participes. Hæc didici de magno Publio, quæ partim quidem audita accepi, partim verò ab ipsis eius quos vidi discipulis, in quibus agnoui præceptorem, & per athletas didici pædotribam.

Iniquum igitur esse arbitratus, & hominis mundi, tantam vtilitatem mandare silentio: iis qui ignorabant proposui narrationem, vt & ipsi vtilitatem hinc accipiant procurans, & memoriæ hinc mihi quæstum parans. Audiui enim Dominum dicentem: Quicumque me confitebitur coram hominibus, ego quoque eum confitebor coram Patre meo qui est in cælis: & planè scio, quòd si eorum memoriam fecero in hominibus, futurum sit vt ij quoque mei meminerint apud Deum vniuersorum.

28 SIMEONES PRISCVS.

SImeonem autem senem si quis de industriâ prætermiserit, & illius philosophiæ memoriam mandarit obliuioni, iniuriæ & inuidiæ meritò accusari poterit, vt qui neque velit laudare ea quæ sunt laude digna, nec iis qui volunt imitari ea proponat quæ sunt maximè expetenda. Ego autem nô ne accenser metuens, sed laudibus eum prosequi cupiens, narrabo eius vitæ institutum.

Is enim longissimo tempore perpetuò vitam amplexus est solitariam, & in parua quadam speluncâ vitam agens, nullâ humanâ fruebatur animâ, solus enim viuere statuerat; sed cum Deo vniuersorum loquebatur assiduè, herbas autem esculentas sibi parabat cibum: eâ in re eius labor consumebatur. A superis autem tam copiosâ donatus erat gratiâ, vt vel fortissimis & audacissimis imperaret bestiis. Idq; non solis piis, sed etiam incredulis Iudæis euasit manifestum. nam cùm propter aliquod eorum negotium peregrè proficisceretur ad aliquod castellum quod situm erat extra eam quæ à nostri imperij hominibus habitatur regionem, ortus autem esset imber vehemens & ingruisset tempestas, à viâ quidem aberrarunt, vt qui anteriora videre non possent: errabant autem per solitudinem, ne vicum, nec agrum, nec viatorem aliquem inuenientes. Cùm autem in medio continente non secùs vndis iactarêtur, quàm ij qui nauigant in mediis fluctibus, diuini Simeonis antrum, veluti quemdam portum, animaduertêre, sordidumque & squallidum hominem aspexêre, & quemdam exiguum ex pelle caprinâ contextum pannum habentem super humeros. Ille autem simul ac vidit, eos salutauit (erat enim affabilis) & eos rogauit caussam aduentus. Postquam autem narrarunt quod euenerat, & rogarunt vt eos doceret viam quæ ducit ad castellum, Manete, inquit, statim vobis dabo duces qui ostendent viam quam desideratis. Atque ij quidem tunc parebant & quiescebant. Ipsis autem sedentibus, venêre duos leones, non toruè & ferociter intuentes, sed veluti cuidam domino blandientes, & seruitutem significantes. His annuens, iussit vt hospites ducerêt, & ad viam à quâ

Templum omnibus commune extruit.

Hymnos alternos & responsorios decantant.

Theotecnus & Aphthonius Publij commenta ferunt.

Theodotus Theotecno in præfecturâ succedit.

Moritur post 35 annos. Gen. 15. Theotecnus succedit.

Aphthonius post 40. annorum præfecturam episcopus creatur.

Exercet se in vilibus fratrum ministeriis.

Publij cum discipulis victus ratio.

Matt. 10.

Certus Theodoretus de nostri inter Sanctos memoriâ.

Cap. 6. Theodoret. lib. 4. hist. c. 26.

Spelunca domus Simeonis.

Imperat feris.

Leones viæ duces errantibus assignat.

aberrarant, reducerent. Nemo autē existimet fabulosam esse narrationem, cum cōmunes veritatis hostes habeat ferentes veritati testimonium: ipsi enim consecuti beneficium, hoc perpetuò cecinerunt; hocq; mihi hic magnus narrauit Iacobus, dicēs se affuisse, cùm hoc heam Maroni narrarent miraculum. Qui ergo nō credit Iudæis de Christianorū miraculis ferentibus testimonium, quomodo non meritò vocabitur Iudæis infidelior? siquidem illi, etiamsi in nos sint infesto animo, vincuntur tamen, & cedunt radiis veritatis: hi autem cùm existimentur beneuoli, & fidei socij, ne inimicis quidem credunt virtutem gratiæ testantibus. Cùm autem vir ille diuinus talibus miraculis euasisset insignis, & multos attraxisset ex vicinis barbaris (illam autem habitant solitudinem qui de Ismaële generis auctore gloriātur) quietis amans, necesse habuit speluncam relinquere. Et cùm multum viæ confecisset, peruenit ad montem qui Amanus dicitur; idq; quòd olim erat refertum insaniā multorum deorum cultus, multis iisque omnis generis excoluit miraculis, pietatémque ac veram religionem quæ nunc in eo exercetur, plantauit.

Iudæis ignotus; Simeonis familiæ.

Simeon ne nimium frequentatur, aliò secedit.

Fidem accolis Amani montis infert.

Sed omnia quidem narrare valdè esset laboriosum, & fortasse id à me præstari minimè posset. Cùm itaq; vnius mentionem fecero, & veluti quamdam formam charactéremq; apostolici & & prophetici miraculi adiecero, relinquam deinceps cogitandum Lectoribus, cuiusnam gratiæ virtutem acceperit.

Æstas erat, & messis; & ferebantur manipoli in areas. Vir autem quidam, qui non erat suis iustis contentus laboribus, sed aliena concupiscebat, proximi quidem aliquot sustulerat manipulos, per hæc autē conabatur suum augere cumulum: sed statim in eius furtum diuina lata est sentētia; cecidit fulmen, & exusta est area. Miser autem ille ad Dei hominem accessit, qui non procul à vico fixerat tabernaculum; & quæ sibi quidem acciderat, narrabat calamitatem, furtū autem celare conabatur. Postquam autem vera dicere iussus, est furtum confessus (coëgit enim casus vel seipsum accusare) iussit vir ille diuinus, vt corrigendo iniuriam, faceret vt liberaretur à pœnā. Nam si to, inquit, illos solueris manipulos, extinguetur ille ignis immissus diuinitus; licebat ergo videre illum quidem currentem, & spicas furto surreptas ei cui facta fuerat iniuria offerentem, pyram, autem absque aquā extinctam, diuini senis oratione & intercessione. Hoc nō incolas solùm impleuit terrore, sed etiam totā ciuitatem, Antiochiam inquam (erat enim in eius ditione hoc prædium) coëgit illuc currere, & vnum quidem petere vt liberaretur a rabie dæmoniacā, aliū verò vt quiesceret febris, alium autem vt alicuius ex iis quæ eum cruciabant consequeretur remedium. Ille verò, iis qui inhabitabant, gratiæ fluenta abundè suppeditabat.

Fulmen incidit in eius aream qui alterius manipulos furatus fuerat.

Restituenti mitescit ignis oratione Simeonis.

Varios à variis morbis curat.

Sed rursus amans quietis, ad montem Sinæum voluit peruenire. Cùm autem id sciuissent multi viri optimi, & qui eamdem persequebantur philosophiam, simul accurrerunt cupientes esse socij eius peregrinationis. Cùm autem iter multorum dierum confecissent, postquam in Sodomiticam venerunt solitudinem, vident eminus viri manus quæ ex profundo in altum expādebantur. Et primùm quidem existimabant esse fraudem dæmonis: cùm autem maiore animi studio precati essent, & eadem vidissent, profecti sunt ad illum locum, & vident quidem paruam fossam, qualem solent vulpes facere, cum quæ subeant lustra machinātur; nullum autem illi videbant illic apparere. Nam cùm sensisset pedum strepitus qui manus habebat extensas, se intra cauernam occultauerat. Dio autem moratus senex, valde rogauit vt se illi ostenderet si humanam habeat naturam, & non sit impostor aliquis dæmon, qui se in has formas verteret. Etenim nos quoq; inquit, persequentes vitam monasticæ exercitationis, & quietem amātes, erramus per hanc solitudinem, in monte Sinà cupientes adorare Deum vniuersorum, in quo cùm Moysi seruo suo apparuisset, dedit legis tabulas: non quòd existimemus Deum esse loco circumscriptum; audimus enim eum dicentem: Cælū & terram ego impleo, inquit Dominus; & quòd contineat terræ ambitum, & eos qui in eā habitant tamquā locustas: sed quoniam ij qui ardenter amant, non solùm eos qui amantur desiderant, sed etiam illis loca grata sunt & iucunda, in quibus ij fuēre præsentes: & in quibus versati sunt. Hæc & similia cùm diceret senex, ex cauernā se ostendit homo qui in eā delitescebat. Erat autem aspectu quidem agrestis, comā squalidā, facie corrugatā, exsiccatis & planè exanguibus omnibus membris corporis. Erat autem sordidis quibusdam pannis indutus, ex consutis palmarum germinibus. Cùm autem salutasset, & pacis verbum dedisset, rogauit quinam essent, & vnde venirent, & quò abirent. Ille autem & ad rogatum respondit, & vicissim rogauit vndénam venisset, & cur hanc vitā delegisset. Idem, inquit, me quoque cœperat desiderium eò eundi quò vos nunc itis: huius autem vitæ socium assumpseram quemdam meum familiarem, & qui erat eiusdem animi & sententiæ, & cui erat idem qui mihi scopus & institutum. Adegeramus autem nos inuicem iureiurando, ne morte quidem nostram seiungere consuetudinem. Accidit ergo vt is quidem in peregrinatione vitæ finem hìc acciperet. Ego autem iureiurando astrictus, & fossam feci vt potui, & corpus tradidi sepulturæ: propter hoc verò monimentum effollo mihi altero sepulcro, vitæ finem hìc exspecto, & Domino consuetum offero officium. Vescor autem dactylis, quos ad me afferre ab eo qui curam gerit iussus est quidam frater. Hæc cùm sic diceretur, leo procul apparuit. Cùm autem ij qui erant cum sene, animi angore & metu cecidissent, sentiens is qui iacebat in cauernā, surrexit, & leoni annuit, vt transiret ad aliam partem. Is autem statim paruit, & venit, botrum afferens dactylorum. Deinde rursus abiit cùm sibi fuisset permissum, & procul à viris decumbens obdormiit. Cùm ergo dactylos diuisisset omnibus, & eorum precibus & psalmodiæ communicasset, & post finem matutini officij salutasset, eos dimisit nouitate spectaculi stupefactos.

Ierem. 23.

Senex in cauerna repertus vita sua institutum indicat.

Habitat in sepulcro.

Leoni vt secedat, imperat.

Leo adfert dactylos.

Si quis autem non habet fidem iis quæ dicta sunt, recordetur vitæ insignis Eliæ, & coruorum ministerij, qui manè quidem panem, vesperè autem et carnem perpetuò afferebant: vniuersorum enim effectori est facilè, vt suis prouideant, omnem viam inuenire. Sic Ionam in ventre ceti trium dierum & noctium spatio conseruauit, & effecit vt leones in lacu Danielem obstupuerint, & vt ignis inanimus operaretur tamquam ratione præditus, & eos quidem qui erant intus illuminaret, eos autem qui erant foris vreret. Sed enim rem facio superuacaneam, qui ad proban-

Prompta Dei potentia in iis nutriendis qui esse necessarii.

dam

dam Dei potentiam argumenta affero.

Postquam ergo peruenit in montem quem desiderabat, aiunt senem illum admirabilem, in illo loco in quo Moyses dignus est habitus qui Deum videret, (vidit autem vt videri potuit ab humanâ naturâ,) genua flexisse, & non priùs surrexisse quàm vocem diuinam audiuerit, quæ illi significabat Domini beneuolentiam. Quoniam autem tota vertente hebdomadâ ita perpetuò fuerat inclinatus, & ne minimum quidem cibi sumpserat, iussit vox quæ ad eum facta est, vt ea sumeret quæ erant apposita, & prompto & alacri animo comederet. Cùm autem manum extendisset, & tria mala inuenisset, & ea comedisset, vt iusserat qui dederat: & ei plenæ restitutæ sunt vires, & alacri, vt par erat, animo eos qui cum eo versabantur salutauit. Lætus ergo & hilaris reuersus est, vt qui & vocem diuinam exaudierat, & rursus comederat cibum a Deo datum.

Simeones in monte Sinà ab oratione non surgit, nisi voce cælesti auditâ.

Reuersus autem, duo philosophiæ extruxit gymnasia: vnum quidem in vertice montis, de quo priùs diximus, alterum autem infra, propter ipsius vtas lateris montis. Cum in vtroque autem athletas virtutis congregasset, horum & illorum exercitator fuit & pædotriba. Et aduersarij docens insultus, & agonothetæ promittens beneuolentiam, & bono animo, non autem degeneri & pusillo esse iubens, & in suos quidem moderatione, in hostem autem animi magnitudine vti præcipiens, hæc docens, sic viuens, hæc miracula faciens, & splendorem omnis generis emittens, laboriosæ huius vitæ finem cepit, & migrauit in eam quæ est senij & molestiæ expers, relictâ gloriâ quæ extingui nó potest, & memoriâ quæ manet in perpetuum. Huius benedictionem, cùm is adhuc esset superstes, beata, atque adeò ter beata, mater mea est consecuta, & sæpe mihi multa de eo narrauit.

Duo monasteria ædificat.

Theodoreti mater à Simeone benedicta.

Ego autem nunc oro, vt quam dare potest, eius consequar intercessionem: & scio me consecuturum: omnino enim dabit petitionem, imitans Domini benignitatem.

Eius intercessionem Theodoretus petit.

[29] PALLADIVS.

Cap. 7. Theodor. lib. 4. hist. cap. 26. Palladius Simeoni familiaris.

QVi autem multorum sermone celebratus est Palladius, & tempore ei fuit æqualis, & moribus similis, notúsque & familiaris. Ad se enim, vt aiunt, inuicem ventitâtes, ex se inuicem capiebant vtilitatem, se mutuò prouocâtes, & ad zelum Dei incitantes. Inclusus autem erat in quadam domuncula, quæ erat propinqua vico maximo, & populo longe frequentissimo: est autem ei nomen * Iemme. Ac de maxima quidem viri à cibo abstinentiâ seu ieiunio & inediâ, vigiliâque, & oratione perpetuâ, dicere existimo esse supernacaneum. In his enim idem traxit iugû quòd beatus Simeon. Miraculum autem quod in hodiernum vsque diem decantatur, ab illius autem voce & manu factum est, existimaui si narrarem facturum me operæpretium.

** marg. Imme.*

Eius domuncula, ieiunium, oratio.

In prædicto vico fit celeberrimus conuentus, qui vndiq; attrahit mercatores, & maiorem multitudinem quàm quæ possit numerari. In eo quidam mercator, iis quæ attulerat venditis, & auro coacto, noctu volebat recedere. Quidam autem homicida, qui aurû illic collectû aspexerat, œstro quodam & furore percitus, somnum quidem à ciliis depulit, obseruabat auté quando vir ille esset profecturus. Post galli autem cãtum, ille quidem abibat securus: hic autem præueniens, cum quendam lucû aptum insidiis occupasset, repenté adortus eum, & percussit & cædem fecit. Execrando auté facinori impiû quoq; aliud factum adiicit; nam cùm aurum cepisset, mortuum illud corpus proiecit ad ostiû Palladij. Cùm auté dies venisset, & fama peruasisset, & totus hominum conuentus de eo quod factum erat passim loqueretur, cócurrerunt omnes, & effracto ostio, cædis factæ pœnã exigere volebant à diuino Palladio: vnus autem ex iis qui hoc faciebant, erat is qui sua manu cædem fecerat. Cùm ergo vir diuinus circumsideretur à tanta multitudine, cælum intuens, & mente cælum superans, supplicauit Domino vt calumniæ mendacium refelleret, & veritatem quæ latebat ostenderet. Cùm sic orasset, & iacentis manum prehendisset, Dic, inquit, ô ô adolescens, quis hanc tibi plagã intulerit: ostende quis hoc execrandum facinus admiserit, & libera innocentem ab hac improbâ calumniâ. Sermonem auté sermo quidem est consecutus. Dextera autem homo etiam sedens, circumspiciebat quidé eos qui accedebant, [30] digito autem ostendebat homicidam. Clamor sublatus est ab omnibus, & miraculum stupentibus, & calumniã quæ fuerat intentata deflentibus. Cum autem illû sceleratum exuissent, & gladium inuenerunt adhuc cruentum sanguine, & aurum illud quod cædis caussam dederat. Diuinus autem Palladius cum priùs fuisset admirabilis, hinc merito euasit longe admirabilior. Sufficiebat enim miraculum ad viri ostendendam apud Deum fiduciam.

Homicidij crimen innocenti impingitur.

Excitat occisum, vt homicidam declaret.

Homicida diuinitus ostensus.

Ex eodem autem ordine fuit etiam Abraames admirabilis, qui ædificauit quidem id quod vocatur Paratomon, virtutis autem splendores in omnem partem emisit. Quàm clara auté fuerit eius vita, testantur quæ post eius mortem fiunt miracula. Ex eius sepulchro in hodiernum vsq; diem scaturiunt omnis generis morborum curationes. Huius auté sunt locupletes testes, qui eas abunde illinc per fidem hauriunt. Mihi autem quoque detur consequi auxilium, qui eorum memoriâ linguam sanctificaui.

Abraames sanctitate celebris.

Sepulchrum eius curationibus illustre.

Intercessio Sanctorum.

[31] APHRAATES.

Cap. 8. Theodor. lib. 4. hist. cap. 24.

QVod vna sit omnium hominum natura, & philosophari sit facilè volentibus, siue sint Græci, siue barbari, ex multis quoq; aliis scite est in promptu: ad hoc autem apertè ostendendum sufficit vel solus Aphraates. Is enim in Persis, qui sunt iniustissimi, & natus & educatus, & ortus ex talibus parẽtibus, & in eorum legibus institutus, ad tantam peruenit virtutem, vt eos qui ex piis nati fuerant, & piam doctrinam ab ineunte ætate acceperant, obscurauerit. Primùm enim contempto genere, (erat autem id clarum & illustre) accurrit ad Dominum adorandum, maiores suos imitatus Magos; deinde sui generis hominû impietatem abominatus, suæ prætulit alienã regionem. Et cùm venisset Edessam, (est autem ciuitas maxima & populo frequentissima, & quæ pietate insigniter exornatur) cùm extra eius ambitus inuenisset domũculam, & se in eâ inclusisset, suæ curam gerebat animę, veluti quidã optimus agricola, vitiorum spinas exscindens radicitus, & diuinam expurgans segetem, & maturos Euangelij fructus offerens Domino. Illinc venit Antiochiâ, quæ ab hæretica procellâ grauiter circumsidebatur, vbi cùm ante ciuitatem in quoddam philosophiæ gymnasium diuertisset, & Græcæ linguæ pauca verba didicisset, ad diuinos quidem sermones audiendos traxit plurimos: vtens autem lingua barbarie commixtâ, fœtus profere-

Aphraates ex Persarum Magorum genere.

Primum Edessa, inde Antiochiæ asceticam exercet.

bat ingenij & intelligentiæ, ex gratia diuini Spiritus accipiens hæc fluenta. Quis enim ex iis qui suam iactant eloquentiam, & supercilia contrahentes elate loquuntur & magnifice, & propter syllogismorum laqueos iuueniliter exultant, inerudita illa & barbara voce fuit vnquam superior? Ratiocinationibus enim ratiocinationes, & diuinis eloquiis philosophorum vincebat rationes, cum magno Paulo clamās, etsi imperitus sermone, non tamen scientia. Hoc autem modò perpetuò ex Apostoli sententia deprimebat rationes, & omnem altitudinem quæ extollitur aduersus Dei cognitionem, & captiuabat omnem intelligentiam ad Christi obedientiam. Licebat autem videre conuenientes eos qui gerebant magistratus, & qui erant relati in aliquos militiæ numeros, eósq; qui manu sibi victum comparabant; & vt semel dicam, & priuatos & milites, & doctos, & litterarum rudes, & pauperes, & diuites: & alios quidem silentio accipientes ea quæ offerebantur, alios verò rogantes & sciscitantes, & orationi præbentes occasionem. Cùm autem tātum laborem caperet, non passus est vnquam vllum accipere qui secum habitaret: quinetiam malebat suam ipsius operam, quàm officium & ministerium quod sibi offerebatur ab alijs. Cúmq; eius congressiones & collocutiones fierēt ad portam atrij, ipse ēas aperiebat ingredientibus, & abeuntes deducebat ac dimittebat. Nihil autem vnquam omnino accepit ab aliquo, nō panem, non obsonium, non vestem, sed vnus solus ei notus panem suppeditabat. Cùm autem vsque ad profundum processisset senium, post occasum solis vescebatur oleribus.

Barbaries cum zelo & veritate melior fucata eloquentiâ.

2. Cor. 11.

2. Cor. 10.

Omnis conditionis homines instruit.

Ab vno tātùm panem accepit Aphraates.

Aiunt autem Anthemium, qui posteà fuit & præfectus & consul, cùm electus legatus profectus est ad Persas, ad eum attulisse tunicam apud Persas contextam, & dixisse; Cùm scirem vnicuique suam dulcem esse patriam, & qui illic nascuntur fructus esse iucundissimos, hanc ex patriâ ad te attuli tunicam, rogóque vt tu eam accipias, ego verò sim tuæ benedictionis particeps. Is autem eam quidem primùm iussit poni in subsellio: deinde cùm multi fuissent interiecti sermones, dixit se angi animo, vtpote quòd sit in duas partes diuisa cogitatio. illo autem rogante caussam, Semper, inquit, cóstitui habere vnum solum qui mecum habitaret; mihique ipsi hanc legem imposui, vt mihi omnino denegetur duorum simul habitatio. Cùm ergo vnus mecum iam sedecim annis habitasset, & esset mihi cordi, accessit quidam meus contribulis, volens mecum habitare, & rogans vt hoc sibi liceat. Hoc mihi mentem distrahit. duos enim simul habere nō patiar. Contribulem enim amplector vt contribulem; priorem autem, vt qui mihi cordi fuerit, expellere, & graue & iniquum existimo. Ille verò, Meritò, inquit, ô pater: neque enim fas est, vt eum qui tibi plurimo tempore inseruiit, amandes, tamquam non aptum; eum autem cuius motum nondum fecisti periculum, propter solā admittas patriam. Ad hæc diuinus Aphraates, Non accipiam ergo, inquit, ó vir admirande, hanc tunicam, duas enim habere non patiar. est enim meā quidē sententiā iucundior, tuā verò melior ea quæ mihi tanto tempore inseruiit. Cùm callido ergo commento sic clusisset Anthemium, & ingenij solertiæ exhibuisset miraculū, persuasit vt nemo deinceps eum eo ageret de illa tunicā. Ego autem hæc retuli, volens duo simul ostēdere: & quòd ab vno solū acceperit quod curando corpori satis erat, & quòd tanta eius fuerit sapientia, vt effecerit vt qui rogabat vt acciperet, sententiam tulerit eum non debere accipere. Sed his & quæ sunt huiusmodi relictis, narrabo maiora.

Aphraates ne quidem Persicam tunicam accipit ab Anthemio.

Egregio apologo rem eā declarat.

Cùm Iulianus Deo infestus in barbarorum regione pœnas dedisset impietatis, res quidem fuēre parumper tranquilliores alumnis pietatis, cùm Iouinianus accepisset clauum Romani imperij: postquam autem hic quoque, cùm paruo tempore regnasset, accepit finem vitæ. Valens autem accepit principatum, procellæ & tempestates rursus mare nostrum agitabant, grauisque fluctus excitabantur, & vndæ maximæ scapham vndique impetebant. efficiebat autem grauiorem tempestatem solitudo gubernatorum. Eos enim Imperator, qui in solā veram religionem suam exercebat audaciam, coēgit habitare in exilio. Et cùm tantā esset vsus iniquitate, impietatis eum non capiebat satietas, sed dispergebat ac dissipabat cœtum piorum omnium, instar feræ immanis gregem contendens discerpere. Eā de caussā eos non solùm expulit ab omni ecclesiā, sed etiam ex latere montis, & ex ripā fluuij, & ex bellico gymnasio. Hæc enim loca perpetuò mutabant, vt in quos obiter sæuiret armata manus. Et Scythæ quidem, & alij barbari, totam Thraciam, a Danubio vsque ad Propontidem securè populabantur: ille autem eorum auditionem, ne attectis quidem, vt dicitur, auribus, poterat accipere: sed in eos qui erant eiusdem generis, & eius ditionis, pietatéque ac religione clari, armis vtebatur. Diuinus autem populus illorum malorum deflebat importunitatem, Dauidicum illud canēs canticum: Super flumina Babylonis illic sedimus; & fleuimus, dum nos recordaremur tui Sion. Reliqua autem cantici eis non conueniebant. Aphraates enim, & Flauianus, & Diodorus, non permiserunt vt suspenderentur in salicibus instrumenta doctrinæ; nec passi sunt dicere; Quomodo cantabimus canticum Domini in terrā alienā? Sed & in montibus, & in campis: & in vrbe, & in suburbanis, & in ædibus, & in foris, canticum Domini assiduè canebant. A Dauide enim didicerant, Domini est terra, & plenitudo eius, orbis terræ, & omnes qui habitant in eo. Rursus autem audierant eumdē Prophetam clamantem: Benedicite Domino omnia opera eius, in omni loco dominationis eius. Audiuerunt autem diuinum quoq; Paulum præcipientem orare viros in omni loco, tollentes manus sanctas absque irā & disceptationibus. Porrò autem ipse quoq; Dominus loquens cum Samaritanā, hoc prædixit apertius: Amen enim, inquit, dico tibi mulier, venit hora, & nunc est, quando neque in loco hoc, neque Ierosolymis, sed in omni loco adorabūt Patrem. Hæc cùm didicissent, & in domo, & in foro, &, vt apostolicè dicam, publicè & per domos perpetuo testificabantur. & veluti quidam præstantissimi Imperatores, suos quidem armabant, aduersarios autem confodiebant. Atq; magnum quidem Flauianum, & diuinum Theodorum, qui tunc sub alio pascebant, & secundā cathedrā digni erant habiti, hæc facere quæ dixi, & admirandum quidem est, & laude dignum: sed tamen hæc faciebant, cùm essent electi exercitus Imperatores, & subiecti legibus imperatoriis. Sapientissimus autem Aphraates sua

Valens Imperator auctor afflictionis Ecclesiæ.

Scythæ ad vsque Propontidem grassantur.

Psal. 136.

Non in salicibus instrumenta doctrina pendenda.

Psal. 23.

Psal. 102.

1. Tim. 2.

Ioan. 4.

Act. 20.

Flauianus & Theodorus Ecclesiæ propugnatores.

Aphraates parum phalangis princeps.

suâ sponte ad hæc prosiluit certamina: in quiete enim educatus, & cum eius institutum esset per se viuere, & extra teli iactum sederet, vt dicitur, cùm vidisset belli vehementiam, non illi placuit quòd esset securus, sed quietem iubens valere ad tempus, piorum phalangis fuit in pugnâ princeps, feriens quidem & vita & sermone & miraculis, ipse autem nūquam percussus. Quinetiā cùm Imperator omni ex parte stultus eum aliquando vidisset exeuntem in gymnasium bellicum (contigerat enim vt tunc illic congregarentur qui erāt ritè venerandæ Trinitatis socij) ostendit autem quis eum ad ripam fluuij ambulantem spectanti Imperatori: rogauit eum quonam tenderet. Cum is autem dixisset se ire deprecatum pro terrarum orbe & pro imperio, rursus respondit Imperator. Et quanā de caussa vitam profitens monasticam, sic secuse per forum ingrederis, silentio & quiete relictâ? Ille autem (solebat enim Dominum imitans, parabolicè ratio cinari,) Dic mihi, inquit, Imperator, si essem virgo absc̄ōsa in thalamo, vidissem autem aliquem in domum patris ignem inijcientem, quid mihi consuluisses facere, vidēti flammam ardentem, & domū quæ comburitur, intuēre sedere, & domum quæ crematur despicere? Sed sic ego quoque fuissem consumpta ab incendio. Sin autē dicis oportere properare, aquam ferre, & sursque deq; currere, flammámq; extinguere; ne me reprehēdas, ô Imperator, si id ipsum facio. Quod enim tu consulueris virgini quæ est in thalamo, hoc ego cogor facere qui vitam sum professus monasticam. Quòd si tu me reprehendis qui quietem reliquerim, teipsum reprehende qui hanc flammam in domum diuinā miseris; & non me, qui conor extinguere. Quòd enim oporteat operā ferre domui paternæ quæ vritur, ipse quoq; confiteberis. Quòd autem Deus sit magis verus & germanus pater quam ij qui sunt in terrā, est omnis apertum, etiā qui rebus diuinis non est omnino initiatus. Nihil ergo absurdum facimus, o Imperator, neq; cœpto nostro & instituto contrarium, si veræ religionis alumnos congregamus & pascimus, & eis herbam diuinam exhibemus. His dictis, Imperator quidem tacite assentiebatur, considerans iustam defensionem.

Monachis licet claustro egredi vrgente Ecclesia cōmodo.

Parabolicè Imperatorē docet Aphraates, cur cellā excesserit.

Vnus autem ex iis qui nec viri censentur nec mulieres, sed posse vnquam patres fieri eis est ademptum, & hac de caussâ censentur benè velle Imperatori, & ei loqui confidenter, is ex loco superiore diuinum virum conuitio est insectatus, & mortem minitatus: sed non ita diù pòst pœnas luit suæ audaciæ. Nam cùm vellet Imperator corpus lauare in balneo, accessit quidem miser tanquam solium visurus an benè esset temperatum, mente autem captus, insiluit in solium, quod aquam calidam minimè temperatam continebat: & cùm nullus adesset intus, (solus enim ingressus fuerat, visurus an esset paratum) remansit coctus & resolutus. Cùm autem tempus interim tereretur, mittit Imperator alium qui eum vocaret: cùm is autem neminem in illā domo inuenisset, id renūtiat Imperatori. Cùm deinde autem plures accurrissent, omnia perscrutantes solia, & ad illud tandem venissent, eum iacentem & vitā priuatum aspiciunt. Excitato autem tumultu, & omnibus deflentibus, alij quidem aquam illam calidam exhauserunt, alij verò corpus misertimum extulerunt. Hinc factum est, vt metus inuaderet Imperatorem & omnes qui armabantur aduersus pietatem. Sparsa est autem

Eunuchus Aphraati [illegible] in balneo suffocatur.

fama per totam ciuitatem, quales infelix ille luerit pœnas contumeliæ quā affecit Aphraatem: omnésq; Deum Aphraatis perpetuis celebrabant laudibus. Hoc, etsi instarent aduersarij, obstitit quo minùs homo Dei mitteretur in exilium. Imperator enim perterritus, eos quidem qui hæc suadebant, aduersabatur, virum autem reuerebatur.

Porrò autem aliunde quoque eius virtutem didicit. Equus quidam bono genere natos, & portare apprimè doctus, erat imperatori charissimus: morbus quidam qui ei acciderat, malè habebat Imperatorem, retinebatur autem humidorum excrementorum excretio; ad eum curandum accersebātur, qui in hac arte fuerāt exercitati. Cùm ea autem esset etiam morbo inferior, Imperator quidem molestiā afficiebatur; lamentabatur autem is cui equorum cura fuerat credita. Cùm essetautem pius & fide firmus, in meridie venit vnà cum equo ad magni Aphraatis habitaculum: & cùm morbum dixisset, & fidē suam significasset, orauit vt solueret morbum suis precibus. Ille autem nihil cūctatus, sed statim Deum precatus, iussit aquam hauriri ex puteo: & cùm ei salutaris crucis signum imposuisset, iussit eam ad equum afferre: is autem bibit plus quàm consueuerat. Deinde cùm oleum diuinā inuocatione implesset benedictione, equi vētrem inungit: & manus contrectatione statim morbus est sublatus: Lętus ergo homo equo accepto, cucurrit ad stabulum. Vesperè autem (solebat enim eo tempore venire ad stabulū Imperator) venit & interrogauit quomodo equus se haberet. Is autem cum & sanum esse significasset, & equum valentem, & exultantem, hinnientémque, & collum superbe erigentem eduxisset, rogauit eum caussam sanitatis. Vbi autem diu cunctatus, (verebatur enim ostendere medicum, sciens eum qui rogabat esse ei infensum) tandem verum coactus est dicere, & docuit modum curationis. Obstupuit quidem Imperator, & confessus est eum esse virum admirabilem: nec tamen à priore destitit insaniā, sed pertexit furere aduersus Vnigenitum, donec à barbarico fuit igne consumptus, ne sepulturā quidem, quā famuli vel mendici, dignatus. Diuinus autem Aphrates & in illā tempestate suam ostendit virtutem, & redditā tranquillitate fecit quoq; consimiliter. Porrò autem alia quoque miracula fecit innumerabilia, quorum vnius vel duorum meminero.

Equum Imperatoris ægrum aquâ & oleo signo crucis benedicto curat Aphraates.

Valens Imp. impius, igne crematus, & sepulturâ priuatur.

Mulier quædam genere nobilis, simul cum viro intemperante trahens iugum matrimonij, venit ad beatum illum hominem, deflens propriam calamitatem. Dicebat enim maritum concubinæ captum consuetudine, magicis quibusdam præstigiis fuisse incantatum, & odio habere ipsam legitimo matrimonio coniunctam. Hæc autem dicebat mulier stans pro foribus atrij: sic enim solebat colloqui cum feminā; nullam enim vnquam admisit intra fores. Tunc ergo mulieris misertus eiulantis, oratione incantationis abolet operationem: & cùm olei guttum ab ipsa allatum inuocatione diuinā sanctificasset, iussit vt eo vngeretur. Hæc præcepta cum impleffet mulier, coniugis amorem in se transtulit, & persuasit vt pro illegitimo, legitimum cubile eligeret.

Mulieres intra fores non admittit Aphraates.

Oleo sancto soluit maleficium inter maritum & vxorem.

Iam verò dicunt etiam, quòd cùm locustæ aliquando regionem repentè inuasissent, & instar ignis omnia consumerent, segetes, arbores, prata & nemora, venit ad eum quidam vir pius, rogans

vt opem ferret vnum quidem agrum habenti, ex eo autem & se & vxorem & filios & familiam alenti, & à quo etiam imperatoria exigeretur collatio. Is ergo rursus Dominicam imitans benignitatem, iussit ad se afferri cõgium aquæ. Postquam autem aquæ cõgium attulit is qui orabat, ei quidem manum imposuit; Deum autem est precatus; vt fluentum impleret diuina virtute: deinde finitâ oratione, iussit vt in prædij limitibus aqua aspergeretur. Qui eam attulerat, fecit vt iussus fuerat: idque fuit illis agris pro vallo sacrosancto & inexpugnabili: nam vsque ad illos fines, reptantes & circumuolantes locustæ instar exercitus, rursus retrocesserunt, benedictionem impositam extimescentes, & velutiquodam fræno suffocatæ, & vltrà progredi prohibitæ.

Locustas aquâ benedictâ ab agro arcet.

Et quid opus est dicere omnia quæ facta sunt à beata illâ animâ? hæc enim satis sunt ad ostendendum splendorem gratiæ quæ in eo habitabat.

Theodoreto & matri eius benedictionem impertit.

Eum ego vidi, & sanctæ illius dexteræ percepi benedictionem, cùm essem quidem adhuc adolescens, matri autem me adiunxissem comitē ad illum profectionis. Et cum pro more quidē ianuam aperuisset, illam & suo sermone dignatus est & benedictione: me autem intromissum impertiit opibus deprecationis. Eâ nunc quoque fruar, vt qui credam eum viuere, & vnà cum Angelis choros ducere, & maiori quàm olim apud Deum vti fiduciâ. Eam enim tunc metiebatur corpus mortale, ne occasio arrogātiæ euaderet, si fuisset maior quàm par esset fiducia. Nunc autem deposito onere animi perturbationum, vt athleta victoriâ potius, fiduciâ & liberâ loquēdi facultate vtitur apud agonothetā. Qua de caussâ oro quoque, vt eius consequar intercessionem.

Theodoretus à mortuo opem flagitat.

Cap. 9. Theodor. lib. 4 hist. cap 26.

13 PETRVS.

DE Gallis quidem audimus qui sunt in Europâ ad Occidētem scimus autem eos quoque qui sunt in Asiâ, ab illis oriundi, qui sedes fixerunt propter pōtum Euxinum. Ex iis germinauit beatus Petrus, atque adeò térque quaterq; beatus. Septem autem annis, vt aiunt, postquam natus est, à parentibus educatus, consumpsit totam reliquam vitam in philosophiæ certaminibus. Dicitur autem obiisse, cùm vixisset nonaginta & nouem annos.

S. Petrus eremita Galata.

Annis 92. certauit.

Eum ergo qui nonaginta & duos annos decertauit, & noctu diúque semper victor euasit, quis pro dignitate laudauerit? Quænam autem lingua suffecerit ad eius narrādas res præclarè & ex virtute gestas, in pueritia & adolescentiâ, in virili & in ingrauescente ætate, & in extremâ senectute; Quis illum sudorem mensus fuerit? Quis luctas quæ in tanto tempore factæ sunt enumerauerit? Quænam autem oratio consequi potuerit vel semina ab eo deiecta, vel collectos manipulos? Quis est adeò magnâ & excelsâ mente præditus, vt possit perfectè intueri facultates & copias collectas ex præclatâ mercaturâ? Scio rerum illius gestarum vastum pelagus, & ideò vereor accedere ad narrandam historiam, ne obruatur oratio. Quamobrem ambulabo propter littus, & quæ in continenti gesta sunt, ante mare admirabor & enarrabo, profundum autem relinquam ei qui, vt diuina dicit Scriptura, scrutatur profunda, & occulta cognoscit.

Immensum rerum gestarum eius pelagus.

1. Cor. 2. Dan. 2.

Hic ergo primo tempore certamis in Galatiâ, illinc videndi gratiâ venit in Palæstinam, vt cùm vidisset loca quæ susceperut salutares passiones, in his Deum qui seruauit adoraret; non vt qui loco circumscribatur, (sciebat enim eius naturam non posse circumscribi) sed vt pasceret oculos spectaculo eorum quæ desiderantur: nec sola animæ vis qua contemplatur, absq; visu, spirituali alimento per fidem frueretur. Iis enim qui amore aliquem prosequuntur est à naturâ insitum, vt non ex solo eius aspectu capiant voluptatem, sed & domum & vestes & calceos contemplentur cum magna lætitiâ. Tali in sponsum amore prædita sponsa quæ desiderabat in Cantico canticorum, clamabat, dicens: Sicut malum in lignis siluæ, ita patruelis meus in medio filiorum. In vmbrâ eius desideraui & sedi, & fructus eius dulcis in gutture meo. Nihil ergo absurdum & alienum fecit hic homo diuinus, qui in sponsum quidem eumdem accepit amorem, iisdem autem verbis vsus est quibus sponsa. Vulneratus sum ego, clamabat, ab amore. Cum autem desiderasset contemplari sponsi quamdam veluti vmbram, abiit visurus loca ex quibus scaturierunt fontes omnibus hominibus salutares.

Visit loca sancta Palæstinæ.

Sanctorum reliquiarum aspectus quid valeat.

Cant. 2. d.

Cant. 4.

Cum ergo quæ desiderabat ei frui licuisset, profectus quidem est Antiochiam: cum autē vidisset ciuitatis pietatem ac religionem, externam regionem patriæ suæ prætulit, ciues existimans non cōtribules & cognatos, sed eos qui etiā eiusdem cum ipso sententiæ, & in fide socij, & trahebant idem iugum pietetaris ac religionis. Cum illic autem morari placuisset, non excēdit tabernaculū, non fixit tugurium, nō excitauit domunculam; sed totum tempus transegit in alieno sepulcro. In eo autem erat prōiectum quoddam superius tabulatum, cui coniunctæ scalæ eos excipiebant qui volebant ascendere. In eo permansit inclusus longissimo tempore, aquâ quidem vtens calidâ, solo autem pane vescens, idq; non quotidie, sed vno quidem manens ieiunus, postridie autem ea sumens.

Antiochia [illegible]

Sepulcrum vice domus incolit.

Cùm autem quidam insaniens, & furore percitus, & maligni dæmonis plenus operatione, ad eum venisset, eum quidem mūdauit, deprecatus, & ab illo diabolico furore liberauit. Cum verò nollet abire, sed obsecrasset vt pro illa curatione ei suum impertiret ministeriū, eum admisit vt secum habitaret. Eum ego & noui, & memini miraculi, & vidi mercedē curationis, & audiui sermonem quē de me habuerunt. Dicebat enim Danielus (erat enim hoc illi nomen) me quoq; præclari ministerij huius futurū socium. Vir autem ille diuinus non est assensus vt hoc fieret, parentum meorum in me amorē considerans; sæpè autem me genibus impositū vuâ aluit & pane. Nam cùm mater fecisset periculū spiritalis eius gratiæ, iussit me semel in hebdomadâ decerpere illius benedictionem. Eius autē habuit notitiā hac de caussâ: Morbus qui ei in alterū ex oculis incubuerat, visus est medicinæ superare scientiam: nihil enim erat aut scriptū à veteribus, aut inuentū ab iis qui fuēre posteriùs, quod nō morbo fuerit adhibitū. Postquā autem omnia probauit, & ostendit nullā afferre vtilitatem, venit quædam ei familiaris quæ diuinum virū ostendebat, & ab eo factum docebat miraculum. Dicebat enim, vxorem eius qui eo tempore tenebat clauum Oriētis administrationis (erat autē is Pergamenus) cùm ea in hunc morbū incidisset, eum ipsam curasse cùm deprecatione esset vsus & crucis signaculo. Audiuit mater, & ad diuinum statim accurrit hominem: habebat autē inaures, catenas, & torques, & & alia aurea quæ sibi induerat, & vestem variam ex seri

Dæmoniacū liberat.

Theodoretū benedicit.

Vxorem præfecti Orientis curat ab oculi vitio signo crucis.

ex sericis filis contextam: nondum enim virtutem gustarat perfectiorem; florebat autē * tēpore & mundum muliebrem gestabat vt adolescentula. Cum diuinum ergo caput hæc aspexisset, nimij ornatus amoris primum morbū curauit, vsus verbis talibus: Dic mihi, inquit, filia, (vtar enim eius voce, & non mutabo verbum sanctæ illius linguæ) si quis pictor in arte benè exercitatus, aliquam pinxisset imaginē, vt præcipit lex artis, & eam proposuisset videre volētibus, veniret autem aliquis alius, artē non sciens perfecte & accuratè, temeréq; & incōsultè, vt sibi videtur, vellet contra pingere; deinde illā artificiosam reprehendēs picturam, superciliis quidem & ciliis lineas addedet longiores, faciem autē efficeret albiorem, & genis rubrū adderet colorē: non tibi videtur prior ille pictor iure succensurus, quòd & ars eius probro esset & contumeliā affecta, & eorum quibus opus non erat additamentum à manu indoctā accepisset? Ergo vniuersorum quoque, inquit, opificem, & nostræ naturæ effictorē & pictorem iure irasci credite, quòd illā quæ verbis explicari non potest, naturam & sapientiam accusetis inscitiæ. Non enim rubrum & album & nigrum colorem vobis infunderet is, si non existimaretis esse vobis opus hac additione. His autem corpus egere arbitrātes, imbecillitatis dānatis creatorem. Sciendum est autem eum habere potestatem suæ voluntati iustā symmetriā respondentem. Omnia enim, vt ait Dauid, quæ voluit Dominus fecit. Eius autem quod est omnibus vtile futurum curam gerens, nō dat ea quæ damnum afferunt. Nolite ergo Dei corrumpere imaginem, neq; tentetis ea addere quæ sapienter non dedit, neq; hanc adulterinam excogitare pulchritudinem, quæ vel pudicis affert exitium, videntibus insidians. Hæc audiuit præstantissima & omni ex parte optima femina, & statim Petri reti fuit implicata, (piscabatur enim hic quoque similiter atq; is qui idem quod ipse nomen habebat) pedésque tangens, & vociferans, obsecrauit vt curaret oculum. Is autem dicebat, se quidem esse hominem, & eādem habere quam ipsa naturam: se autem peccatorum magnam gestare sarcinam, & ideò priuatum esse eā quæ ad Deum habetur fiduciā. Cùm autem mater fleret & oraret, & diceret se non esse eum relicturam, nisi sanitatē assequeretur, dixit Deum esse horum curatorem, petitiones autem semper dare iis qui credunt. Dabit ergo, inquit, nūc quoque, non mihi donans gratiam, sed tuam fidem contemplans. Si eam ergo habes sinceram & veram, puramque & ab omni liberam dubitatione, iubens & medicos valere & medicamenta, à Deo datum sume hoc medicamētum. Hæc cùm dixisset, manū imposuit oculo, & salutaris crucis signo facto, morbum expulit. Illinc domum reuersa cùm & medicamentum abluisset, & omnem extrinsecus inductum abiecisset ornatum, ex legibus à medico latis vitā instituebat: neq; variā veste induta, neque aureis monilibus exornata, idque cùm esset ætate adhuc admodum iuuenis; nata enim erat vigesimum tertium annum, necdum mater facta fuerat: cùm enim septem alios annos vixisset, me peperit, qui fui eius primus & solus fœtus. Tantum fructum cepit ex magni Petri doctrinā, & duplicem accepit curationem; & cùm corpori quæreret medicinam, bonam quoque animæ sibi parauit habitudinem. Talia dicendo ille operabatur, & tam potens erat precando.

** lg. annis.*

Arguit Petrus nimium matris Theodoreti ornatum & fuci similitudinem.

Psal. 113. & 134.

Pulchritudo pudicis exitium, videntibus insidians.

Humilitas Petri.

Matrem Theodoreti signo crucis curat ab oculorum dolore.

Cùm ea autem aliquando adduxisset obsonatorem famulum, qui a malo dæmone vexabatur, rogauit vt ei suum non negaret auxilium. Cùm precatus autem esset vir diuinus, iussit dæmoni vt diceret caussam cur haberet potestatem in Dei creaturam. Ille autem, tanquā homicida aliquis vel murorum perfossor ac latro stans ante iudicē, & iussus dicere quæ fecit, sic omnia est persecutus, vt qui præter consuetudinem cogeretur verā dicere: & dixit, Heliopoli ægrotasse quidem serui dominum; dominam autem coniugi, vtpote ægrotanti, assedisse; ancillas autem dominæ domus in quā manebant, narrasse vitam monachorum qui philosophabantur Antiochiæ, & quantas vires habeant aduersus dæmones: & has quidem, vtpote puellas, ludo delectatas, dæmoniacas & insanas egisse; illum ipsum autem famulum monasticā veste ex caprina pelle confectā indutum, illas monastice admirasse. Cùm hæc, inquit, fierent, ego stans pro foribus, superbáque illa & gloriosa quæ de monachis dicebantur nō ferens, volui facere periculum de illā quam illos habere iuueniliter iactabant potestate. Eā de caussā relictis ancillis, in hunc me intrusi, volēs scire quemadmodum expellerer a monachis. Nunc autem, inquit, didici, nec vllā aliā egeo experientiā, mox autem te iubente exeo. hæc dicens, aufugit, fuitque liberatus famulus.

Cur dæmon habeat potestatem in creaturam.

Periculosum monasticam deridere.

Dæmoniacū à dæmonio liberat.

Iam verò alium quoque rusticum cùm matris quidem meæ mater, mea verò * matertera, adduxisset, rogabat aduersarium vitij vt ei opem ferret. Is autem rursus rogauit, & vndénam esset, & à quonam accepisset potestatem in Dei creaturam. Vt autem silens ille non dedit responsum, orauit Petrus flexis genibus, Deúmque est precatus, vt execrando illi dæmoni suorū famulorum ostenderet potentiam. Deinde rursus surrexit; ille autem rursus resistens, tacebat: & hæc facta sunt vsque ad horam nonam. Postquam autem maiore studio & magis vehementem Domino obtulit orationem, surgēs dixit scelerato dæmoni: Non tibi imperat Petrus, sed Petri Deus: responde ergo, vt qui ab illius cogaris potentiā. Reueritus est, etsi sit impudens, perniciosus dæmon, sancti lenitatem ac moderationem; & magnā vsus voce, clamauit, quòd in monte quidem Amano versaretur. Cùm eum autem vidissem, inquit, in viā, ex aliquo fonte aquam haurientem & bibentem, contendi hoc mihi sumere habitaculum. Sed egredere, inquit homo Dei, eo, qui pro orbe terrarum est crucifixus, hoc tibi imperante. Audiuit ille, & fugit: & à furore liber materteræ redditus est agricola. Cùm alia autem huiusmodi innumerabilia possim de beatā illā narrare animā, plurima prætermittam, pertimescens vulgi imbecillitatem: ad seipsos enim respicientes, fidem non habent diuinorum virorum miraculis. Cùm vnum autem vel duo narrauero, transibo ad alium athletam.

** al. amita. existimo in Græco esse [illegible]*

Rursus simile beneficium præstat.

Erat quidam vir libidinosus, qui superioribus temporibus fuerat dux militiæ. Puella autē quædam innupta, sed nubilis, quæ eius suberat dominio, relictā matre & suis fugit in quoddam gynæceum, in quo erat cœtus athletarum. Decertant enim feminæ quoque similiter atque viri, & descendunt in stadium virtutis. Cùm huius fugam didicisset dux militiæ, matrem flagris cecīdit, & vinxit, nec eā priùs emisit è vinculis, quàm religiosarum mulierum ostendit habitaculum. Suā itaque vsus rabie, illinc rapuit puellam, &

Asceteriorum gynæceum.

Raptor virginis Deo sacratæ cæcitate punitur.

domum suam reduxit; & sperauit infelix, se suam impleturum libidinem. Sed qui magnis & malis tentationibus de Sarâ vxore Abrahæ tentauit Pharaonem, & pudicam mulierem conseruauit intactam; & qui Sodomitas percussit cæcitate, qui eos qui erant incorporei, aggressi fuerant, tamquam hospites, insectari contumeliis: is cum huius videndi virtutem percussisset cæcitate, effecit vt præda euaderet è manibus: & ipse quidem ingressus fuerat in thalamum, illa autem quæ intus custodiebatur, mox exiit & euanuit ex oculis, & ad maximè expetendum peruenit habitaculum. Sic cùm didicisset stolidus, se non esse eam superaturum, quæ Deum sponsum elegisset, coactus est quiescere, eam quæ capta fuerat, & diuinâ potestate cuserat, non ampliùs requirés. Hæc tempore procedente in grauem morbum inciderat; morbus autem erat cancer: cum mamillâ autem inflatâ dolor quoque crescebat. Sed magnum vocabat Petrum, cùm dolor esset vehementissimus: & dicebat sacrâ illâ voce in aures suas immissâ, totum illum sopiri dolorem, & nullum exhinc sensum sentire molestiæ. Eâ de caussâ eum accersens, frequentiùs accipiebat consolationem. Dicebat enim toto illo tempore illius præsentiæ, dolores omnino recedere. Sed illam quidam, cum sic decertasset, laudibus victoriam significantibus ex hac vitâ excedentem est prosecutus.

Dolorem à cancero mitigat Petrus suâ præsentiâ.

Rursus autem matrem meam, cùm postquam me peperisset, esset in ipsis mortis foribus, à materterâ rogatus, veniés eripuit à mortis manibus. Iacebat enim, vt aiût, medicis quidem desperantibus, familiaribus autem deploràtibus, & finem expectantibus, clausis oculis, febre vehemẽti laborans, nullum ex notis agnoscens. Postquam autem venit qui apostolico & sermone dignatus fuerat & gratiâ, &c. Pax tibi, dixit, filia, (hæc enim erat eius salutatio) dicitur protinus & cilia erexisse, & eum fixis oculis aspexisse, & benedictionis fructum renuntiasse. Postquam vlulauit autem chorus fœminarum, (animi enim angor & lætitia simul erant commixta, & caussa erant illius vociferationis.) præcipit homo diuinus vt ex omnes sint sociæ eius orationis. Sic enim dicebat etiam Tabitham fuisse salutem consecutam, viduis quidem deflentibus, magno autem Petro offerente Deo illorum lacrymas. Precatæ sunt vt iussit, & acceperunt vt prædixit. nam cùm finem accepisset oratio, morbus quoque finem cepit: & sudor repente fluxit ex toto corpore, & ignis ille est extinctus, & sanitatis signa apparuerunt. Talia nostris quoque temporibus per suos seruos beneuolos Deus fecit miracula.

Excitat moribundam Theodoreti matrem.

Actor. 9.

Huius quoq; vestiũ superficies operata est similiter atq; diuinissimi Pauli. Hoc autẽ posui, non vtés aliquà hyperbole, sed cõscientem habens dicto veritatem. Nam cùm propriam zonam diuisisset in duas partes, (erat autem lata & lõga, ex crasso lino contexta,) huius quidẽ dimidio suos lumbos, altero verò meos cinxit. Hanc cùm sæpe quidẽ mihi ægrotãti mater imposuisset, sæpè autẽ patri quoq; morbũ exegit. Quinetiá ipsa quoque hoc medicamento sæpè vsa est ad sanitatem. Multi autẽ ex notis quoq; cũ hoc didicissent, assiduè ad ferendum ægrotis auxiliũ hãc zonã accipiebant. & vbique illius gratiæ ostendebat operationem. Cùm quidam sic eam accepisset, priuauit eos qui donauerant, in eos qui ipsum beneficio affecerant se ingratum ostendens. Hoc modo fuimus illo dono nudati. Cùm sic resplenduisset,

Zona Petri miraculosa.

& radiis Antiochiam illustrasset, abductus fuit à certaminibus, exspectans coronam quæ est reposita victoribus.

Feliciter moritur.

Ego autem, cuius, dum adhuc esset superstes, percepi benedictionem, eâ vt nunc quoque fruar precatus, finem imponam huic narrationi.

A mortuo benedictionẽ petit Theodoretus.

34 THEODOSIVS.

Cap. 10.

ROsus est oppidum Ciliciæ, à dextrâ ei qui nauigat in pontũ Cilicium. huius ad Orientem & Meridiem est mõs altus, spatiosus, & vmbrosus, alit autem feras in nemoribus. In eo cùm quemdam ad mare vergentem lucum inuenisset magnus & vulgò celebratus Theodosius, quadá modicà extructâ domunculâ, euangelicũ viuendi institutũ solus amplectebatur, vir oriundus quidem Antiochiâ, insignis autẽ claritate generis: sed tamen & domo, & cognatione, & omnibus aliis relictis, pretiosissimam, vt euangelice dicam, emit margaritam. Ac de eius quidem à cibo abstinentiâ, & quomodo humi cubaret, & cilicio indueretur, superuacaneũ est dicere iis qui eius vident discipulos & sodales, & in eis eamdem cernunt viuendi formam. Hæc tamen ille indesinenter persequebatur, vt qui seipsum certantibus exemplar proponeret: His autem adiiciebat ferreum onus collo & lumbis & ambabus manibus. Porrò autẽ gestabat quoque comã sordidam, & quæ ad ipsos vsque pedes pertingebat, & vlteriùs etiam progrediebatur, & ideo erat lumbis eius alligata.

Theodosius magnâ domo relictâ vitam monasticam sectatur.

Matth. 13.

Ferro collum, lumbos, manus stringit.

Deprecatione autem & hymnodia vtens assiduè, cupiditatem, & iram, & arrogantiã, & alias animi beluas sopiebat. Labores autem semper augẽs laboribus, persequebatur eam quoque quæ manibus fit operationem: nũc quidem sportellas quæ vocantur, & vimineas crates contexens, 15
nunc autem parua prædia in saltu efficiens, & semina deiiciens, & illinc quantum victui satis esset colligens. Postquam autem procedente tempore eius fama peruasit in omnem partem, multi multis ex locis concurrebant; eius & habitationis, & laboris, & instituti esse socii cupientes: quos quidem excipiens, ad eamdem vitam deducebat. Et videre licebat alios quidem vela, alios verò sagũ ex pellibus texentes: alios verò crates vimineas vel sportellas cõnectentes, alios verò terram colentes. Et quoniam locus erat maritimus, ad trãsmittendum quoque quadam constructâ naniculâ, quæ ponto appellatur, eâ vtebantur ad ea quæ erant inferenda, & exportans opera eorum qui simul habitabant, & importans ea quæ erant necessaria. Memor enim vocis apostolicæ, quæ dicit: Noctu diuque operãtes, ne essemus oneri alicui vestrûm. Et: Manus hæ mihi & iis qui erant mecum suppeditarunt. & ipse laborabat, & hortabatur suos contubernales, vt cum animæ laboribus, corporis quoque labores coniungerent. Est enim absurdum, vt ii quidem qui aluntur in vitâ sæculari, se affligentes & laborantes alant filios & vxores, & prætereà & tributa conferant & ab eis exigantur vectigalia, & Deo offerant primitias, & mendicorum pro viribus medeantur inopiæ: nos autem non quæramus ex laboribus ea quæ sunt necessaria, idque cùm vili quidẽ & modico cibo, vili autem veste vtamur: sed sedeamus quidem compressis manibus, alienis autem fruamur laboribus. Hæc & talia dicens, hortabatur ad operãdum, in tempore quidem quæ sunt vbique præscripta diuina peragens officia, id autem quod intercedebat temporis, impendens operi.

Multos sibi imitatores excitat.

1. Thess. 3. Act. 20.

Opera manuum suadet.

Pr[illegible] eorum viris mansuetis commendat.

Non leuem autem curam gerebat hospitum, viris lenitate & morum mansuetudine ornatis, & in proximum charitate præditis, vt eis prouiderent commitrés, ipse autem visebat & inspiciebat omnia, perscrutans an ex latis legibus vnusquisque suo fungeretur officio. Hinc factum est, vt iam insignis & celebris esset eius fama, vt qui nauigabant, & plus quàm mille stadiis aberant, Deum Theodosij inuocarent in periculis, & Theodosij appellatione sedarent tempestatem. Eum audaces quoque & immanes hostes sunt reueriti, qui maximam Orientis partem sunt depopulati. Quis enim ex iis qui in nostro habitabili orbe terrarum habitant, non auditione accepit ea quæ illo tempore facta sunt ab iis qui olim quidem Solymi, nunc autem nominantur Isauri? Illi tamen qui nec oppido nec vico pepercerunt, & quæcumque capere potuerunt, diripuerunt & igni mandauerunt, sunt illam reueriti philosophiam: & cum solummodò panem petiissent, & vt pro se orarent significassent, illud illæsum reliquêre monasterium, idq; non semel, sed etiam bis fecêre. Veriti tamen præsides ecclesiarum, ne pecuniæ cupiditate illis barbaris à diabolo immissà, captiuum abducerent magnū illud lumen (erat enim verisimile fore, vt magna vis pecuniæ ad eum redimendum transmitteretur ab omnibus qui habent in honore res diuinas) ei persuadent vt se conferret Antiochiam. Iam enim captiuos ceperant duos præsides ecclesiarum; eos quidē omni officij genere sunt prosecuti: cùm autē quatuordecim millia aureorum pro vtrisq; accepissent, permiserunt vt redirent quò vellent. Postquam autem peruenit Antiochiam, habitauit quidem in habitaculo quod inuenit situm prope fluuium, omnes autem traxit ad seipsum qui sciunt talia colligere.

Theodosij Deum in periculo inuocabant.

Isauri vastate pagis quidem, parcût tamen Theodosij monasterio.

Theodosius Antiochiam remouetur.

Dum autem me trahit impetus orationis, prætermisi narrare miraculum quod à diuino illo viro factum est, quod multis quidem fortasse videbitur esse incredibile, & tamen remanet in hodiernum vsq; diem, oratione testificans & ostendens qualem apud Deum gratiam & fiduciam est consecutus hic vir admirabilis.

Præceps quædam petra imminet monasterio quod ipse ædificauit: erat autem primù sicca, & omni humore vacua. In eà fecit aquæductum, qui à vertice fertur in monasterium, tamquam qui motum aquarum haberet in potestate. Plenus autem fiducia in Deum & firmiter credens, vt est verisimile, se Dominum habere beneuolum, & fidem habens in quam nulla cadebat dubitatio, ascendit in supremam partem eius qui nunc est aquæductus, priusquam surrexissent sodales ad preces consuetas: & Deum precatus, fretus eo qui facit voluntatem timentium eum, virgâ cui innixus erat petram percussit. Eà verò ruptâ, aqua instar fluminis scaturiit: & monasterium ingrediens per aquæductum, & quantum ad omnem vsum sufficit abundè suppeditans, in mare propinquum influit: & in hodiernum vsq; diem ostenditur operans Mosayca magni Theodosij gratia. Sufficit vel hoc solum ad ostendendam viri huius erga Deum fiduciam.

Psal. 144.

Petra à Theodosio percussa aquas copiosas fundit.

Cùm autem Antiochiæ vixisset paruo tempore, migrauit ad choros Angelorum. Per mediam autem vrbem ferebatur sacrum corpus; tanquam aureis quibusdam coronis, feretro illo decoratum, cum omnes duces concurrissent, & qui magnos suæ fidei creditores gerebant magistratus. De cubili autem erat magna lis & decertatio, cùm id omnes auferre contenderent, & ex eo benedictionem & vtilitatem percipere cuperent. Sic elatus, positus in æde sanctorum martyrum, cum Iuliani victoria insignis in pietate athletæ fuisset & contubernalis, & eodem tecto vsus. Idem autem loculus eum excepit, qui illum quoque diuinum & beatum Aphraatem.

Corpus Theodosij religiose elatum, & de cubili eius contentio.

Gregis autem præfecturam accepit Helladius ille admirabilis, qui in illis quidem locis perpetuus fuit sexaginta annis, deinde Cilicum diuinitus electus est antistes, cum neque priorem reliquisset philosophiam, & illis laboribus pontificatus sudores quotidie adderet.

Helladius eius, successor, post episcopus Cilicum.

Huius cùm beatus quoque Romulus fuisset auditor, dux maximi gregis fuit creatus.

Romulus quoque eius auditor dux magni gregis factus.

Permansit autem illius chorus in hodiernum vsque diem, idem seruans vitæ institutum. Est autem prope monasterium vicus, qui Syriacè appellatur Maratus.

Ego autem fine imposito huic narrationi, rogo vt eius quoque consequar benedictionem.

Inuocatio sanctorum.

16 ROMANVS.

Cap. 11.

Magnus ergo Theodosius ab Antiochiâ profectus, cùm in montibus Rosicis decertasset & Antiochiam reuersus esset, sic vitæ finem accepit. Diuinus autem Romanus, Rosi & natus, & primùm educatus, Antiochiæ ostendit prima virtutis certamina, extra ambitum quidem ciuitatis ad latus montis fixo tabernaculo, in alienâ autem domunculâ eàque paruâ viuens toto tempore. Numquam autem vsque ad senectutem neque igne vsus est, neque lumine lucernæ. Cibus autem ei erat panis & sal; potus autem fontanum fluentum. Erat autem coma magno Theodosio similis; vestis autem ferrum quoque similiter.

Theodor. lib 4. hist. cap. 26.

Romanus numquam igne vsus.

Abundauit autem hic & morum simplicitate ac mansuetudine & moderatione, & ideò emisit splendorem diuinæ gratiæ. Super quem, inquit, respiciam; nisi super mitem & quietum, & trementem sermones meos? Iam verò rursus quoq; dixit suis discipulis: Discite à me, quoniam mitis sum & humilis corde, & inuenietis requiem animabus vestris. Et rursus: Beati mites, quoniam ipsi hereditabunt terram. Quinetiam Moysis legislatoris erat hoc vel maxime insigne. Erat enim, inquit, Moyses mitissimus præter omnes homines qui erant super terram. Hoc de propheta Dauide testatus quoque est sanctissimus Spiritus: Memento enim, inquit, Domine Dauid & omnis mansuetudinis eius. Didicimus etiam de patriarchâ Iacob, quòd non fictus erat domum habitans. Has virtutes cùm instar apis collegisset ex diuinis illis pratis, mel confecit veræ philosophiæ. Profundebantur autem eius quoque in externos fluenta iucundissima: & iis qui ad ipsum veniebant, leni ac dulci voce vtens, de amore in fratres, de concordiâ & pace, multas offerebat admonitiones. Multos autem vel solo aspectu effecit rerum diuinarum amatores. Quis enim non esset mirandum in modum admiratus, cùm videret eum corpore afflictum, & qui prolixam gestabat comam, & maximum ferri pondus suâ sponte ferebat, & veste ex pilis contextâ vtebatur, & tantum capiebat alimenti quantum satis erat ad prohibendum ne fame moreretur?

Totus mansuetus.

Isaiæ 66.

Matth. 11.

Matth. 5.

Num. 12.

Psal. 131.

Gen. 25.

Ferro & cilicio vestitur.

Magnitudini autem & multitudini laborum accedebat quæ in eo florebat gratia, quâ quidem omnes persuadebátur, vt eum admirarentur

&

Morbos exegit & sterilitatē amovit. & honore afficerent. Multorum enim sæpè morbos exegit difficiles, multis autem sterilibus mulieribus filios impetrauit. Et cum tantam a diuino Spiritu accepisset potestatem, seipsum appellabat egenum & mendicum. Quotquot itaque ad eum veniebant, eos & aspectu & sermone, toto vitæ suæ tempore impleuit vtilitate.

Porrò autem cùm hinc quoque excessisset, & in angelicum chorū esset translatus, reliquit memoriam quæ non fuit sepulta simul cum corpore: sed quæ viget, floret, & germinat, & quę extingui non potest, sed semper permanet, & quæ sufficit ad eos qui volunt adiuuari. *Auctor benedictionem eius implorat.* Cùm hinc itaque benedictionem mihi conciliauero, aliorum quoque athletarum res gestas narrabo, vt potero.

17 ZENO.

Cap. 12. Theodor. lib. 4. hist. cap. 16. Zeno Basilij discipulus. Zenonem admirabilem non multi quidem cognoscunt; qui cognoscūt autem, non possunt admirari pro dignitate. Is enim cùm maximas opes reliquisset in patriā (ea autem erat Pontus) magni quidē, vt dicebat, Basilij hausit fluenta, qui erat vicinus, & Cappadocum irrigabat regionem: irrigatione autem dignos fructus reddidit. Cùm primùm enim Imperator Valens fuisset de medio sublatus, militare deposuit cingulum: erat autem adscriptus in numerū eorum qui litteras Imperatoris ferebant celeriter. *In sepulchro degit.* Cum autem à regiā venisset in quoddā sepulcrum, (multa autem sunt in monte) quod est situm prope Antiochiam, solus illic degebat expurgans animam, & eius contemplandi facultatem semper emundās, & diuinam cōtemplationem semper visione apprehendens, & Dei ascensus in corde disponens, *Psal. 83. Psal. 54.* & pennas tanquam colūbæ accipere desiderans, & in diuinam requiem euolare cupiens. Eā de caussā non habuit lectum, non lucernam, non focum, non ollam, non guttum, non arculam, non librum, non aliquid aliud; *Vtensilia nulla habet.* sed erat quidem pannis indutus veteribus, erāt quoq; calcei eiusmodi vt indigerent vinculis, erat enim diuulsum ac discerptum solearum corium. Ab vno autem ex familiaribus necessarium accipiebat alimentum. *Pane & aquâ viuit.* Id autem erat vnus panis, qui duobus suppeditabatur diebus; aquam autem procul hauriens, ferebat ipse. Cùm quis autem eum aliquando vidisset onus portantem, rogabat vt cum leuaret labore. *Non bibit aquam nisi suo labore portatam.* Ille autem primùm quidem resistebat, docens se nō posse in animum inducere vt biberet aquam quæ esset portata ab alio. Postquam autem non persuasit, dedit vrnas, ferebat enim duas ambabus manibus: postquam autem fuit intra portam atrij, cùm aquam effudisset & dispersisset, rursus cucurrit ad fontem, reipsâ confirmans quæ dixerat.

Porrò autē ego quoque, quando eum primùm desiderans videre ascendi in montem, aspexi eum ferentem vrnas manibus. Deinde rogaui eum vbinam esset admirabilis Zenonis habitaculum. Is autem dixit se nullum nosse monachum qui sic appellaretur. *Theodoretus ex modestiâ Zenonem noscit.* Ego autem cùm eum ipsum esse, coniecissem, secutus sum, ad coniiciens ex eius sermonis modestiâ. Postquam autem ingressus sum ostium, vidi torum ex fœno constructum, & quamdam aliam stoream ita super lapides stratam, vt qui super illam sedebant, ab eâ minimè læderentur. Postquam autem de philosophiâ multa verba fecimus, ego enim interrogabam, ipse verò probè explicabat eā quæ quærebantur: & oportebat deinceps domum reuerti; *Viaticum benedictionis à Zenone petit Theodoretus.* ego eum precabar vt daret viaticum benedictionis: ille autem repugnabat, dicens æquum esse vt nos preces impleremus, & seipsum quidem priuatum, nos autem milites appellans: tunc enim sacros libros legebam Dei populo. Cum nos autem iuuentutem & ætatis immaturitatem adduceremus, (tunc enim primùm paucam quādam producebamus lanuginem) & iuraremus nos non esse rursus venturos, si cogeremur hoc facere, vix tandem quidem multis flexus precibus, Deo obtulit quidem intercessionem; sed quòd id fecisset, multis verbis se excusauit, dicens se id fecisse & amoris caussâ & obedientiæ: *Modestia Zenonis & obedientia.* appropinquantes enim audiuimus precantē. Quòd autem in profundâ philosophiâ: tanta esset modestiâ ac moderatione vir senex, (quadraginta enim annis perpetuis versatus erat in monasticâ exercitatione) *Zeno 40 annis monasticæ exercitationi vacat.* quis satis pro dignitate potuerit admirari? quasnam autem laudes rei magnitudini pares poterit afferre? Cùm autem virtutis tales possideret opes, tamquam qui esset in extrema inopia, ad Dei ecclesiam die Dominico veniebat cum populo, diuinos audiens sermones; & aures accommodans doctoribus: & postquam mensam participasset mysticam, reuertebatur in nouum illud habitaculum, non habens clauem, non claustrum, non relinquens custodem: *Diligit verbi Dei audire, & mysticam participare.* erat enim maleficis plane inuium & sacrosanctum; vt quod solam illam haberet stoream. Vnum autem librum accipiens a familiaribus, cum totum legebat, & eo prius reddito, alium accipiebat. Sed licet nec claustra haberet, nec vectibus vteretur, custodiebatur à superna gratiâ; idque per ipsam experientiam apertè didicimus. Quando enim Isauri per insidias noctu arcem cepere, deinde mane vsque ad latos montis faciebant incursiones, multos quidem viros, & multas mulieres quæ vitā exercebant monasticam, crudeliter confodere; tunc ergo vir diuinus, aliorum cædem intuens, effecit oratione vt eorum caligarent oculi, & per ostium ingredientes, non viderent aditum: *Isauris sua oratione caligant oculi & ab Angelis pelluntur.* vt autem dicebat, testem appellans veritatem, aperte quoque tres vidit adolescentes, qui totam illam cateruam expellebant, Deo manifeste suam ostendente gratiam.

Qualem ergo vitam egerit hic vir diuinus, & qualem sit diuinitus gratiam assecutus, ad docendum hæc sufficiūt. Sed enim necesse est huc quoque his adiicere. Valdè eum angebat & malè habebat, quòd eius mansissent facultates, & non ex lege euangelicâ & venundatæ essent & distributæ: huius autem caussa fuit fratrum ætas immatura. Quoniam enim erant communes & pecuniæ & possessiones, ipse quidem nolebat diuisionis caussâ redire in patriam: alij autem verebantur vendere partem suarum facultatum, ne emptores moti auaritiâ, fratres circumscribentes, illi inurerent ignominiā. Hæc apud se animo versans, diu distulit venditionem; posteà autem cùm cuidam ex notis suis védidisset omnia, plurima quidem distribuit: interim autem mala quæ accidit valetudo, coëgit eum consultare de reliquis. *Facultates suas per Alexandrum Episcopum curat distribui.* Accersito itaq; antistite ciuitatis, (is autē erat magnus Alexander, splendor veræ religionis, & exemplar virtutis, exactā & accurata imago philosophiæ) Adesdum, inquit, ô diuinum caput, harum tu pecuniarum sis mihi optimus œconomus, eas ex diuino instituto distribuens, tamquam iudici illi rationem redditurus. Alias enim ego manu meā dispensaui, & distribui vt mihi visum sum optime; vellem autem reliqua quoque dispensare

similī

similiter: sed quoniam iubeor migrare ex hac vita, te ego earum constituo dispensatorem, qui es & pontifex, & pontificatum legibus rectè geris. Pecunias itaque tamquam Dei quæstori tradidit. Ipse autem cum non plus quàm annum [10] vixisset postea, tamquam quidam Olympicus victor recessit a septis, non ab hominibus solùm gloriam assecutus, sed etiam ab Angelis.

Feliciter obit.

Ego autem cùm eum vt pro me ad Dominum intercedat, orauero, me ad aliam conuertam narrationem.

Theodoretus m... eos fiunt flagitat. Cap. 13.

[40] MACEDONIUS.

Macedonius, κριθοφάγος, seu hordeo vorans.

MAcedonium autem, cognomine κριθοφάγον, id est vescentem hordeo, (is enim cibus hoc ei cognomen imposuit) sciunt quidem omnes Phœnices & Syri & Cylices: sciunt autem horum quoque vicini & finitimi, qui partim quidem ipsi vidêre miracula, partim auté ea famam celebrantem audiuêre. Neque verò sciunt omnes omnia; sed cùm alij quidem hoc, alij verò illud didicerint, quod sciunt meritò solum admirantur. Ego autem cùm de hoc diuino capite alijs sciam perfectiùs; (multa enim me mouerút vt ad eum irem & frequens apud eum essem) narraho singula vt potuero. Hunc autem ei ordinem seruaui, & post multos, eius posui narrationem, non quòd is aliis fuerit virtute secundus (erat enim vel summis & primis æqualis: (sed quòd cùm vixerit longissimo tempore, post illos quorum memini, vitæ finem accepit.

Hic ergo habebat palæstram & stadium, cacumina montium: nó in vno loco positus, sed nunc quidem in hoc agens, nunc verò in illum transiens. Hoc autem faciebat, non loca ægrè ferens, sed eorum qui ad ipsum conueniebant, & vndiq; concurrebant, effugiens multitudinem. Quadraginta autem & quinque annis perpetuis vixit hoc modo, non vtens tabernaculo, non tugurio, sed stans in fossâ profunda; vnde etiam quidam eum vocabant Gubbam. Id autem nomen, si ex linguâ Syriacâ in Græcam transferatur, significat λάκκον, id est laccum. Post id autem temporis cùm enasisset senex, cessit rogãtibus, & fixit tugurium. Postea autem orantibus familiaribus, domunculis quoque non propriis, sed alienis est vsus. Vigintiquinq; autem annis perpetuò vitam egit in tugurio & domunculis, vt deinde colligatur certaminum tempus septuaginta anni. Cibo autem vsus est non pane, nec leguminibus, sed purgato hordeo, & aquâ solâ madefacto. Hunc autem cibum mater mea, quæ ei fuit familiaris, lógissimo tempore suppeditauit. Cùm aliquando autem ad eam venisset ægrotantem, & didicisset eam nolle persuaderi vt sumeret cibum morbo conuenientem (nam ipsa quoque iam exercitationem amplectebatur monasticam) cósuluit vt cederet medicis, & illud nutrimétum existimaret esse medicamentum: non enim deliciarum, sed necessitatis gratiâ adhibetur. Nam ego quoque, inquit, qui quadraginta annis, vt scis, hordeo solo sum vsus, cùm quædam mihi pridie huius diei venisset infirmitas, iussi eum qui mecum habitabat, parum mihi panis petere & afferre. Venit enim mihi in mentem, quòd si morerer, mortis redderem rationem apud iustú iudicem, vt qui fugissem certamina, & detractassem labores seruitutis. Nam cùm paucu cibo posset mors prohiberi, & in hac vitâ possem sic manere, laborans & me affligens, & opes quæ ex his percipiuntur colligens: mori fame quam viuere in philosophiâ, duxi magis expetendum. Timore ergo hinc repletus, cum vellem cogitationis obtundere aculeos, & panem petere iussi, & allatum comedi: & tibi præcipio ne mihi ampliùs hordeum, sed panem præbeas. Ex illâ ergo lingua ab omni mendacio alienâ audiuimus, quòd quadraginta annis comederit hordeum. Atque hæc quidem sufficiunt ad coniiciendum, quàm esset vir in exercitatione monasticâ strenuus, & quam laboriosus.

Versatur in montium cacuminibus

Annis 45. in fossâ stans sub dio vixit.

Cibus eius hordeum aquâ madefactum.

Mater Theodoreti monastica exercitationis amatrix.

Aegrotis quibusdam non vti cibis, alioquin prohibitis, ad medicamentum potiùs quàm nutrimentum.

Integritatem autem & simplicitatem morum per alia declarabimus. Postquam enim magnus fuit ordinatus Flauianus, vt magnum Dei gregem pasceret, viri autem virtuté didicit (prædicabatur enim & erat in ore omnium) eum quidem abducit à vertice montis, tamquam in eum ad se delata fuisset accusatio. Cùm autem mysticum esset propositum sacrificium, adducit ad altare, & eum cooptat in numerum sacerdotum. Postquã autem fuit sacrum finitum officium, & hoc ei significauit aliquis, (quod enim factum fuerat ignorabat omnino) primùm quidem incessebat omnes maledictis & conuitiis; postea autem accepto baculo, (solebat enim eo innitens ingredi propter seniu) & ipsum persequebatur póntificem, & alios quotquot aderant. Existimabat enim, ordinationem eum esse priuaturam & cacumine montis, & ea quam desiderabat viuendi ratione. Sed tunc quidem vix eum irascentem sedauerunt quidam ex familiaribus. Postquam autem fuit finitus hebdomadæ circulus, & rursus venit dies festi Dominici, rursus eum magnus accersit Flauianus, rogans vt cum eis esset particeps huius celebritatis: ille verò ad eos qui venerant, Non sufficiunt, inquit, vobis ea quæ facta sunt; sed me rursus vultis efficere presbyterum? Cum ij autem dicerét fieri non posse vt bis eadem fieret ordinatio, non cessit, neque venit, donec tempus & eius familiares eum id docuerunt. Scio quidem fore vt hæc narratio videatur multis nó adeò admiranda: eam autem posui, vt qui eam dignam quæ commemoretur existimem, vt ex qua satis possit coniici & eius animi simplicitas & animæ puritas. Iis autem qui sunt huiusmodi, Dominus regnum cælorum est pollicitus: Amen enim inquit, dico vobis, nisi conuersi fueritis vt puelli isti, non intrabitis in regnum cœlorum. Quoniam ergo summarim ostendimus eius animæ formam ac characterem, age eius quoque ostendamus ex virtute fiduciam.

A Flauiano episcopo Antiocheno in sacerdotem cooptatur inuitus Macedonius.

Magna in Macedonio animi simplicitas & animæ puritas.

Matth. 18.

Quidam dux militum qui delectabatur venatione, ascendit in montem venaturus. eum autem sequebantur & canes & milites, & quæcumque sunt apta ad venationem. Postquam autem procul vidit hominem, & ab iis qui cum eo erant audiit quisnam esset, statim ex equo desiliens, accessit, & alloqutus est, & rogauit quid faciens hic degeret, is autem contrà vicissim interrogauit, Tu autem quid hic venisti facturus? Cum dux autem dixisset: Venaturus: Et ego inquit, meum venor Deum, & eum capere cupio, & contemplari desidero, nec ab hac pulchrâ cessabo venatione. Hæc cum dux audisset, & vt par erat miratus esset, recessit.

Venationem Dei spiritualem instituit Macedonius.

Cum autem aliquando ciuitas à malo aliquo dæmone incitata baccharetur, & in Imperatoris fureret statuas, venerant quidam ex ducibus præstãtissimi, qui aduersus ciuitaté internecionis ferebát sententiam. Cum is autem e móte descédisset, ambos accedentes duces in foro retinuit.

Ab Imperatoris ducibus honoratur.

Illi

Illi verò cùm quisnam is esset didicissent, & ex equis desiluerunt, manúsque & genua prehenderunt, & ei salutem significarunt. Ille autem iussit vt dicerent Imperatori, quòd homo esset, & eamdem haberet naturam, quam ij qui eum affecerant cõtumeliâ: & cùm naturâ iram metiri oporteat, irâ ne vsus immoderatâ, & pro suis imaginibus Dei imagines occidat, & pro ære statuarum, corpora morti tradat; ac nobis quidem æneas effingere & rursus formare, est in promptu & facile: tu autem, etsi sis Imperator, non potes occisa corpora ad vitam reducere. Et quid dico corpora? neque enim pilum vnum potes effingere. Hæc dixit voce vsus Syriacâ. Illi autem, interprete in linguam Græcam transferente, audientes, & exhorruerunt, & ad Imperatorem transmissuros significarunt. Ego autem existimo, omnes confessuros hæc verba esse gratiæ diuini Spititus. Quomodo enim aliter hæc esset locutus, vir quidem expers omnis eruditionis, in agris autẽ educatus, vitam autem agens in cacuminibus montium, omnem autem animo circumferens simplicitatem, & qui nec diuinis quidem vacauerat eloquiis? Cùm itaque eius & spititalem declarauerim sapientiam, & quæ iustis conuenit fiduciam (iustus enim confidit vt leo) transibo ad miracula.

Contra homicidia monet vivam imaginem præstare mortua statua.

Prou. 28.

Varia edidit miracula.

Vxor quædam cuiusdam locupletis nobilis, inciderat in morbum ingluuiei: & alij quidem eum morbum appellabant operationem seu vexationem dæmonis, alij autem eum existimabãt imbecillitatem corporis. Siue autem hoc, siue illud esset, erat huiusmodi. Dicebant eam comedentem in die triginta gallinas, non posse appetitionem extinguere satietate, sed adhuc alias appetere. Cùm sic ergo in eâ consumerentur facultates, eius miserti qui ad eam attinebãt, diuinum illum hominem obsecrant. Ille autem venit quidem & precatus est: & cùm aquæ dexteram imposuisset, & salutare efformasset signaculum, & iussisset bibere, curauit morbum, & adeò retudit immoderatam illam appetitionẽ, vt deinceps parua aliqua gallinæ particula quotidie eius alendæ vsum impleret. Hic quidẽ morbus hoc modo est curatus.

Mulierem signo crucis & aquâ benedictâ ab ingluuie dæmoniacâ sanat.

Cùm autem quædam puella thalamo adhuc contineretur, & repentè cœpisset vexari à malo dæmone: accurrit pater ad diuinũ hominẽ, orans, & vociferans, & postulans vt curaretur filia. Is autem precatus, iussit vt dæmon statim abiret à puellâ. Is autem dicebat se eam non suâ sponte esse ingressum, sed magicis coactũ præstigiis. Dicebat autem eius quoq; nomen qui coëgerat, & amorem esse caussam incantationis. Sed cùm hæc audiisset, non tulit pater iræ impetum, nec exspectauit vt curaretur puella; sed omnium magistratuum summum adit, præsidem scilicet qui pluribus præerat gentibus, accusat hominem, & rem narrat. Is autem reus in iudicium adductus, rem negabat, & accusationẽ nominabat, calumniam. Hic autem non alium citabat testem quàm ipsum dæmonem qui minister fuerat incantationis: & orabat iudicem vt curreret ad illum virum diuinum, & acciperet eius testimoniũ. Cum is autem diceret non esse fas nec iustum, vt in loco monasticæ exercitationis haberetur quæstio; dixit pater puellæ se in iudiciũ ducturum Macedonium: & currens persuasit, & duxit. Sedens autem extra iudicium iudex, non fuit iudex, sed spectator. Magnus enim Macedonius fungebatur officio iudicis, vtens eâ quæ intus habitabat potestate. Et cùm iuberet dæmoni vt consuetum mitteret mendacium, cum totã autem veritate rei narraret tragœdiam ille a maximâ adactus necessitate, & virum ostẽdit qui ei magicis carminibus vim attulerat, & ancillam per quam illa potio puellæ data fuerat. Cùm autem alia quoque pararet dicere quæ fecerat coactus ab aliis, vnius quidem ædes exurens, alterius verò iumenta interimens, alium verò aliquo alio damno afficiẽs, iussit homo Dei eum silere, & statim procul recedere à puella & ab vrbe. Ille autem tamquam Domini legi parens, fecit quod iussus erat, & protinus effugit. Sic cùm hanc vir diuinus liberasset à furore, illum quoque miserum eripuit ab accusatione, & obstitit quò minus iudex in eum ferret sentẽtiam capitis: non esse fas dicens, vt propter ea quę per ipsum sunt conuicta, supplicium capitis decerneretur, sed potiùs per pœnitentiam ei daretur salus. Atque hæc quidem satis sunt ad ostendendam diuinæ potentiæ copiam quæ ei data fuerat: ego tamen alia quoque narrabo.

A puellâ dæmonem magicis præstigiis inductum pellit.

Non est habenda quæstio iudiciaria in monasterio.

Dæmon plures accusaturo silentium imperat Macedonius.

Mulier quædam nobili loco nata, & longè ditissima (ea autem vocabatur Assyria) erat quidem emotæ mentis, ex domesticis autem agnoscebat neminem; vt cibũ autem & potum sumeret, ferre non poterat. Plurimo autem tempore assiduè delirabat, & hoc alij quidem dicebant esse vexationem & operationem dæmonis; medici autem dicebant esse morbum cetebri. Cùm omnis ergo ars esset consumpta, & ex eâ nullum daretur auxilium, eius maritus, (erat autem is Abrodianus) vir qui & erat ex magistratibus, & magnâ dignitate præditus, ad diuinum illud caput accurrens, narrauit morbum coniugis, & orauit vt eâ assequeretur curationem. Cessit vir diuinus, & domum quidem venit, & magno ac vehementi studio Deo obtulit orationem. Perfectâ autem oratione cùm iussisset aquam afferri, & fecisset figuram salutaris signaculi, iussit illam bibere. Cùm autem prohiberent medici, vt pote quòd potu aquæ frigidæ morbus cresceret, expulsâ tota illorum cateruâ, obtulit mulieri potionem. Illa autem simulac bibit, ad se rediit, & à morbo omnino liberata, diuinum virum agnouit, & vt dextram acciperet rogauit, oculísque eam imposuit, & ori admouit, & deinceps semper fuit mentis compos.

Aqua crucis dic... insanam mulierem curat.

Cùm autem illud vitæ genus amplecteretur in montibus, pastor quidam quærens oues errantes, venit ad illum locum vbi erat homo Dei (erat autem nox profunda, & multa nix descenderat) & vidit, vt ipse dixit, pyram circa ipsum accensam, & quosdam duos candidâ veste indutos, igni præbentes materiam. Animi enim alacritatem afferens, diuino fruebatur auxilio.

Igne caelitus illustratur.

Quinetiam doni erat prophetici particeps. Et cùm ad eũ aliquando venisset quidam dux, pietate & verâ religione clarus, (quis autem ignotat virtutẽ Lupiciani?) dixit se esse de quibusdã sollicitũ, qui ab vrbe regiâ per mare ad ipsum ferebãt necessaria. Dicebat enim præteriisse quinquaginta dies, ex quo ex portu soluerant, de eis autem nihil audiuerant. Ille autem nihil cunctatus, Vna, inquit, nauis, amice, periit: altera autem postridie portum occupabit Seleuciæ. Et hoc quidem audiuit diuinam illam vocem loquentem: didicit autem experientiâ eorum quæ dixerat veritatem.

Lupiciano quædã dono prophetico prædicit.

Vt autem alia prætermittam, ea narrabo quæ ad nos ipsos pertinent. Cùm mater mea vnà cum patre meo habitasset tredecim annis, ea non fuerat facta mater filiorum: erat enim sterilis, vt quæ

Mater Theodoreti precibus fœcunda.

fructum

fructum ferre à naturâ prohiberetur. Et ipsa quidem id non valdè ægre ferebat: quæ enim erat in rebus diuinis erudita, credebat hoc esse vtile: magnam autem molestiam accipiebat pater quòd careret filiis, & circumquaque cursitans, rogabat Dei seruos vt a Deo ei peterent filios. Alij ergo pollicebantur se & Deum deprecaturos, & iubebant vt esset Dei voluntate contentus. Hic autem homo diuinus est aperte professus se vnum petiturum ab vniuersi opifice, & se petitionem accepturum est pollicitus. Cùm tres itaque anni prætertiissent, & promissio finem non accepisset, rursus accessit pater promissum exigens. Ille autem iussit vt ad se mitteret coniux. Cùm autem venisset mater, dixit ille vir diuinus, se & petiturum, & eam filium accepturam, & quòd oporteret eum ei qui dederat dedicari. Cùm autem mater solùm rogaret vt animæ salutem acciperet, & vt liberaretur gehennâ: Præter hoc, inquit, liberalis & munificus Deus tibi dabit filium. Iis enim qui purè & sincerè petunt, duplices largitur petitiones. Illinc reuersa est mater afferens promissi benedictionem. Et quarto anno à promissione concepit, & gerit vterum: & accedit ad diuinum hominem, benedictionis ostendens manipulos. Quinto autem mense a conceptione, fuit periculum abortionis. Illa autem rursus misit ad nouum suum Elisæum (vetabat enim morbus ne ad ipsum veniret) & ei reuocauit in memoriam quòd nolebat fieri mater filiorum, & eius promissa adduxit in medium. Ille autem cùm procul vidisset venientem, & agnouit, & caussam significauit: noctu enim & morbum & salutem ei ostenderat Dominus. Accepto ergo baculo, venit, ei innitens: & cùm fuisset intra ædes, & pacis salutationem dedisset vt consueuerat, Bono, inquit, sis animo, nec timueris; neque enim donum auferet is qui dedit, nisi tu pacta conuenta transiliens. Pollicita es autem, te ei redditurum eum qui datus fuerit, & ei consecraturum ad diuinum ministerium. Sic autem, inquit mater, ego & opto & volo. Exitiosissimo enim vel impio filio elegantissimum fœtum esse magis expetendum, quam à Deo alienam filij educationem. Cum itaque aquam accepisset & benedixisset, Bibe ergo, inquit vir diuinus, hanc aquam & senties diuinum auxilium. Bibit itaque vt iusserat, & abortionis effugit periculum. Hæc sunt nostri Elisæi miracula.

Mari Theodoreti voluit & in ... voti impetrat.

... bene... periculum abortionis pellit.

Ego eius benedictionem & doctrinam sæpè percepi: Me enim adhortans, sæpè dicebat: Natus es, ô fili, cum multis laboribus, multas noctes Deum hoc solum perpetuò rogaui, vt tui parentes hoc fierent quod te nato sunt nominati. Vide ergo vt vitam agas dignam laboribus, vt qui, antequam nascereris, promissis fueris dedicatus. Quæ sunt autem Deo dedicata, sunt omnibus veneranda, & quæ à vulgo minimè sunt contrectanda. Conuenit ergo vt tu quoque malos animi motus non admittas, illa autem sola & facias & cogites quæ Deum placant virtutis legislatorem. Hæc mihi perpetuò suadebat vir diuinus; ego autem & eorum quæ mihi dixit memini, & donum diuinum sum edoctus. Cùm autem non ostendam factis ea quæ mihi suasit, tamen ego vt per illius preces diuinum consequar auxilium, & quod est vitæ reliquum, agam ex illius præceptis. Qualis ergo ille fuerit, & quibus vsus laboribus diuinam attraxerit gratiam, hæc quoque ad docendum sufficiunt.

Exhortatio Macedonij ad Theodoretum.

... Macedonij auxilium implorat.

Accepit autem etiam in hoc mundo eius obitus dignum honorem laboribus. Omnes enim & ciues & externi, & quibus credita fuerat magistratuum dispensatio, ferentes illum lectum super humeros, deportarunt in ædem martyrum victoriâ insignium: & cum diuinis viris Aphraate & Theodosio, sanctum illud & Deo gratum corpus deposuerunt: mansit autem gloria eiusmodi vt extingui non possit. Nos autem imposito fine narrationi, eum qui percipi potest ex narratione bonum odorem percepimus.

Macedonius cum Aphraate & Theodosio sepelitur.

14 MÆSYMAS. Cap. 14.

Scimus quidem alia quoque plurima in vrbe Antiochenâ resplenduisse pietatis & veræ religionis lumina, magnum Seuerum, & Petrum Ægyptum, Eutychen, & Cyrillum, & Moysem, & 15 Malchum, & alios quoque plurimos eadem viâ esse ingressos. Sed si res ab omnibus in vitâ gestas conatemur scribere, totum tempus nobis non suffecerit: maximè cùm etiam multis permultorum lectio afferat satietatem. Ex iis ergo qui scripti sunt, de eorum quoque qui sunt prætermissi vitâ coniectum facientes, prosequantur laudibus & inuentur, & vtilitatem percipiat. Ego autem transibo ad prata Cyri, & eorum qui in eis fuerunt fragrantium speciosorumque florum, quam maximè potero, ostendam pulchritudinem.

Antiochiæ varij viri sancti claruit. Psal. 136.

Transit Theodoretus ad sanctos Cyri ciuitatis.

Fuit quidam Mæsymas, in iis quæ nos præcesserunt temporibus, voce quidem Syrus, & ruri educatus, & qui virtutis omne genus ostendit. Cùm autem claruisset in eâ quæ est per se vitâ, ei cuiusdam vici cura fuit credita, sacrificans autē, & Dei oues pascens, illa & dicebat & faciebat quæ lex iussit diuina. Aiunt autem eum neque tunicam, neque cilicium sæpè mutasse, sed iis quæ in eis fiebant rupturis aliquot pannos consuendo, senectuti hoc modo remedium attulisse. Hospitium autem & pauperum tam alacri animo curam gerebat, vt patefaceret portas omnibus qui aderant. Dicitur enim haboisse duo dolia; vnum quidem frumenti, alterum verò olei: ex his semper quidem suppeditabat omnibus egentibus, habebat autem ea semper plena benedictione quæ data est viduæ Sarephtanæ, & immissa fuerat in hæc dolia. Ipse enim Dominus omnes opes effundit in omnes eos qui ipsum inuocant, & sicut illius hydriam & guttum iussit scaturire, præbens manipulos seminum hospitalitatis, ita etiam huic viro admirabili exhibuit suppeditationem, quæ ex æquo respondebat eius animi alacritati.

Mæsimas vici cuiusdam sacerdos. *Vnâ tunicâ & cilicio semper contentus.* *Mirè hospitalis*

Hospitalitati mercés, frumentum & oleum indeficiens.

Iam verò ad facienda quoque miracula à Deo vniuersorum magnam accepit gratiam. Faciam autem mentionem vnius aut duorum miraculorum, reliqua autem prætermittam, vt qui properem venire ad alios.

Gratiâ miraculorum claruit.

Mulier quædam & genere & fide ornata, filium qui ceciderat in malam valetudinem (erat autem admodum tenerâ ætate) multis obtulit medicis. Arte autem superata, cùm & medici desperassent, & puerum esse moriturum apertè dixissent, non abiecit mulier spem meliorem, sed illam imitata Sunamitidē, mulis imponit camerā. Cùm in ea autem se & puerum imposuisset, peruenit ad virum illum diuinum: lamētans autem, & naturæ ostendens affectionem, rogauit vt ferret auxilium. Is autem cùm puerum manibus accepisset, & aræ basi admouisset, iacebat pronus, animarum & corporum rogans medicū; & accepta petitione reddidit valētem matri filium. Ego

Puerum à graui morbo basi aræ admotū curat.

autem id audiuit ab eâ quæ hoc vidit miraculum, & pueri accepit salutem.

Aiunt autem illius quoque vici dominum cum venisset (is autem erat Letoius, qui Antiocheni quidem senatus primas partes tenebat, impietatis autem tenebatur caligine) & fructus ac vsquàm oportebat exigeret ab agricolis, diuinum illum hominem clementiam illi consuluisse,&de misericordia apud eum verba fecisse:manisse autem illum inexorabilem,experientia autè cognouisse secutum damnum ex eo quòd non paruerit.

Letoius quia Maesimæ monitis non paret, currus eius perstat immobilis.

Cum enim enim abire oporteret, & currus esset paratus, & sedens aurigæ iussisset vt mulas inciraret,illæ quidem trahebant totis viribus, vrgentes, & temonem asportare molientes: vilæ sunt autem totæ ferro & plumbo alligatæ. Cùm autè agrestium quoque multitudo totas mouens vectibus nihil proficeret,quidam ex amicis qui Letoio assidebat,ei caussam significat, dicens sacerdotem senem eum esse execratum,& quòd oportet eum placare & reddere beneuolum. De curru itaque exiliens,ei fuit supplex quem priùs respuerat,& ad eius pedes prouolutus,& sordidos pannos amplectens,rogabat vt iram compesceret. Is autem cùm preces accepisset,& eas Domino obtulisset, soluit vincula totarum quæ sub visum non cadebant, & effecit vt sicut solebat veheretur vehiculum.

Soluitur Maesimæ precibus.

Potrò autem multa quoque alia huiusmodi narrant de diuino illo capere.Potest autem ex his quoque intelligi, quòd iis qui volunt philosophari,nihil detrimenti afferat mora quæ trahitur in oppidis & vicis. Ostendit enim hic,& qui huic similes Dei culturæ curam gerunt, quòd etiam qui versantur in mediâ hominum multitudine, peruenire possint ad ipsum virtutum fastigium.

Cuius ego vtinam ad aliquam saltem partem exiguam sustullar,eorum adiutus precibus.

Sanctorum preces expetit auctor.

43 ACEPSIMAS.

Cap. 15. Theodor. lib. 4. hist. cap. 26. Acepsimas 60. annis neminem videns, neminì loquitur. Psal. 36.

Acepsimas fuit eodem tempore, cuius fama latè sparsa est per Orientem. Is cùm in domunculâ seipsum inclusisset, sexaginta annos transegit,neque videns,neque loquens:sed in seipsum conuersus,& Deum visione apprehendés, illinc omnem accipiebat consolationem, conuenienter prophetiæ quæ dicit: Delectare in Domino, & ora eum & ipse dabit tibi petitiones cordis tui. Per exiguam autem quamdam fossam manum porrigens,accipiebat id quod afferebatur nutrimentum: fossa autem non ita effossa fuerat vt omnino tenderet in directum, ne esset ex aduersu eorum qui vellent ipsum videre, sed erat obliqua,& ita constructa, vt esset instar incuruæ lineæ.Ei autem afferebatur cibus, lens aquâ madefacta: semel autem in hebdomadâ noctu egrediens, hauriebat ex fonte propinquo quantum satis erat aquæ. Et cùm aliquando quidam pastor procul oues pascens,in tenebris vidisset eum moueri,& eum coniecisset esse lupum, ibat enim incuruus,vt qui multo esset ferro grauatus, mouit fundam tamquam iaculaturus lapidem.Cùm autem eius manus longo tempore maneret immobilis, & lapidem non posset emittere donec vir ille diuinus hausta aquâ recessus est, sentit ignorantiam, & post auroram venit ad virtutis gymnasium,& narrat quod acciderat,& petit veniam, & accipit delicti remissionem: non audita voce loquente, sed per manus motiones intellectâ placatione.

Lente aquâ madefactâ victitat.

Pastor lupũ ratus, dum iaculari eum tentat, manus eius redduntur immobiles.

Quidam autem alius, visus quodam maligno inuestigandi studio,& scire desiderans quid toto tempore ageret perpetuò, ausus est conscendere platanum, quæ sita erat iuxta fossam: sed percepit illico fructus suæ audaciæ. Media enim parte corporis vsque ad pedes exsiccatus, supplex erat, suum peccatum accusans. Ille vero, secta platano prius significauit futuram sanitatem. Ne enim alius quoque cum similia fecisset, pœnas lueret similes, arborem iussit exscindi: arboris autem sectionem secuta est etiam ablatio supplicij. Tanta quidem fortitudine & tolerantiâ vsus est hic diuinus: ab agonothetâ autem tantam accepit gratiam.

Acepsimas actu curiosè inquirens punitur.

Cùm autem se abhinc migrandum putaret, prædixit quòd post quinquaginta dies vitæ finem esset accepturus: excepit autem omnes qui vellent eum videre. Cum autem ecclesiæ quoque venisset antistes, eum quidem vrgebat vt iugum acciperet presbyteri, Noui, dicens, ô pater, & tuæ philosophiæ altitudinem, & quanta sit mea paupertas: sed cùm mihi sit credita pontificatus administratio, ex hac non ex illâ ordino manus imponens. Accipe ergo inquit, donum sacerdotij, meâ quidem dexterâ ministrante, sanctissimi autem Spiritus gratiâ suppeditante. Ad hæc fertur dixisse paucis post diebus hinc migraturus, De his, inquit, minimè decertabo: si enim essem diutiùs victurus, omnino fugissem hoc graue & terribile onus sacerdotij, pertimescens reddendæ depositi rationem. Quoniam autem non ita multo abhinc recedam, iis quæ hic sunt relicti, ... non inuitus parebo. Statim ergo nullo ducente, hic quidem flectens genua, exspectabat gratiam; ille verò manum imponens, erat administer Spiritus. Cum autem accepto sacerdotio vixisset paucos dies, vitâ vitam mutauit, senioque & curæ expertem, pro hac quæ multis curis est obnoxia, accepit.

Prædicit Acepsimas diē mortis suæ.

Omni sacerdotio ... graue onus.

Iam penè moribundus sacerdotio initiatur.

Cùm vellent autem omnes corpus rapere, & in animo haberent vnusquisque in vicum suum transferre, quidam cùm sancti iusiurádum significasset, sustulit contentionem. dixit enim sanctum eum iureiurando adegisse, vt eum in hoc loco traderet sepulturæ. Ita etiam post mortem, frugalitatis & simplicitatis curam gerebant eius cælorum:& neque cùm viuebant,in animum vmquam induxerunt, vt eis res vlla magnos spiritus faceret, & mortui non sunt amplexi honorem hominum; sed totum amorem transtulerunt in sponsum: non secùs ac pudicæ mulieres, quæ à solis coniugibus student & amari & laudari, laudes aliorum cõtemnentes. Eà de caussa sponsus eos etiam si nolint, reddit claros & insignes, & hominum gloriâ ex redundanti quadam copiâ impertit. Cùm enim quis diuina persequens, petit cælestia, vnà cum illis multa quoque alia adiicit, multiplicatas largieus petitiones. Hoc etiam dixit in ferendis legibus: Petite regnum Dei,& iustitiam,& cetera omnia adiicientur vobis. Et rursus. Qui reliquerit patrem & matrem, & fratrem & filios propter meum euangelium, etiam in hoc sæculo centuplum accipiet,&in futuro erit heres vitæ æternæ.Hæc & dixit & fecit.

Corpus suum ... quo sibi ... dicare vetitur.

Sancti ... terrenos ..., quorum tamen Deo donante secuti sunt.

Lucæ 12.

Matth. 19.

Nobis quoque adsit & sermone & opere eruditis, & eorum precibus innixis, tamquam scopum, attingere præmium supernæ vocationis, quæ est in Christo Iesu Domino nostro.

Theodoretus sanctorum precibus nititur.

Cap. 16.

44 MARO.

Maronis post hunc meminero. nam is quoque diuinum sanctorum chorum exor

Maro sub dio viuit.

Ex dæmonum fano oratorium facit.

exornauit. Eam enim quæ sub dio fit vitam amplexus, occupauit quoddam cacumen, quod in honore habebatur ab iis qui erant olim impij: & cùm quod in eo erat templum dæmonum, Deo consecrasset, in eo est versatus paruo quodam in eo fixo tabernaculo, quo tamen rarò est vsus. Non solùm autem consuetis vsus est laboribus, sed etiam alios excogitauit, accumulãs opes philosophiæ: agonotheta autem mensus est gratiam eius laboribus. Liberalis enim & munificus Deus ei tam copiosè dedit donum curationum, vt in omnes quidem partes eius gloria peruaserit, omnes autem vndique attraxerit, & experientia docuerit eam famam esse veram. Videre enim erat & febres extingui rore benedictionis, & horrorẽ cessare, & dæmones fugere, & varios omnisq; generis morbos vno curari medicamento. Medici enim vnicuique morbo exhibent conueniẽs medicamentum, sanctorum autem deprecatio est commune omnium morborum remedium.

Varias morbos curat.

Orationes sanctorum commune morbis omnibus remedium.

Non solùm autem medebatur ægritudinibus corporis, sed etiam animis conuenientem exhibebat curationem; huius quidem auaritiam, illius verò curans iracundiam; & vni quidem exhibens doctrinam moderationis, alteri verò disciplinam iustitiæ: & illius quidem castigans intemperantiam, illius verò excitans hebetudinem. Hac vtẽs agricultura, effecit multas plantas philosophiæ, & hortum qui nunc germinat in regione Cyri, ipse Deo plantauit. Huius plantationis opus est magnus Iacobus, ad quem quispiam vocem illam traxerit propheticam: Tamquam cedrus quæ est in Libano multiplicabitur: & etiam alij omnes, cuius seorsum, si Deus velit, faciam mentionem.

Etiam animi morbis medetur Maro.

Psal. 91.

Feliciter obit.

Sic autem agriculturæ diuinæ curam gerens, & animas simul curans & corpora, paruam passus ægritudinẽ, vt & naturæ imbecillitatem & animi discamus fortitudinẽ, ipse quidem excessit è vita.

Pro defuncti corpore contentitur.

Acre autem bellum inter vicinos exortum est de corpore. 45 Ex finitimis autem quidam vicus populo frequentissimus, cùm toto simul coacto populo aduenisset, alios quidem fudit ac fugauit, maximè autem expetendum illum rapuit thesaurum: & maxima æde exstructa, eã quæ ex eo percipitur vtilitate fruuntur, in hodiernum diem, publico ac celebri festo illum insignem victorem honorantes.

Memoria sanctorum vtilis.

Nos autẽ etiam absentes fruimur benedictione: nobis enim pro monimẽto sufficit memoria.

Cap. 17. Theodor. lib. 4. hist. cap. 26.

46 ABRAAMES.

NEc admirabilis Ahraamis memoriam fas est prætermittere, hoc prætextu, quòd post vitam monasticam pontificiæ sedi fuerit ornamento. Nam hoc quidem certè nomine iure fuerit dignior qui commemoretur, quòd institutum vitæ mutare coactus, vitam non mutauerit; sed cum monasticæ exercitationis transierit afflictione, & simul monasticis laboribus & curis pontificialibus circumsessus, vitæ cursum peregerit. Porrò autem est hic quoque fructus Cyri regionis. Hîc enim & natus & educatus, collegit opes virtutis monasticæ. Qui enim simul cum eo versati sunt, dicunt eum & vigilando & stando & ieiunando ita corpus edomuisse, vt longissimo tempore permanserit immobilis, minime valens ingredi. Diuinã autẽ prouidentiã liberatus ab illa imbecillitate, voluit gratis pati pericula pro diuina gratia.

Abraames simul monachus & pontifex.

Corpus domat vigiliis, statione, ieiunio.

Personam mercatoris induit, vt alios lucrifaciat.

Venit autem in Libanum, cùm didicisset vicum quemdam teneri magnã impietatis caligine: & personã mercatoris vultu celato monastico, cum iis qui simul versabantur ferens canistros tamquam nuces empturus (hunc enim fructum præcipue ferebat vicus) cùm domum conduxisset, & aliquantum pecuniæ prærogasset possessoribus, quieuit quidem tres & quatuor dies. Deinde paulatim diuinum aggressus est officium, vtẽs voce moderatã. Postquam autem senserunt psalmodias, præco quidem clamauit, & omnes conuocauit. Erant autem simul congregati & viri & pueri & mulieres: & confractis extrinsecùs foribus, desuper ex tecto multum puluerem congerentes deiiciebant. Postquam autem eos viderunt suffocari & obrui, & nec aliquid aliud velle facere nec dicere, sed solum Deo preces offerre, seniorum monitu destiterunt ab insania. Deinde apertis foribus cùm eos euulsissent ab aggere, iusserunt eos statim abire. Sed eodem tempore venerũt exactores, qui eos vectigalia cogebãt exoluere: & alios quidem ex iis vinciebant, alios verò per contumeliam afficiebant verberibus: sed vir ille diuinus, nullius ex iis quæ in ipsos facta erant recordatus, Dominum imitans, qui cruci affixus, eorum qui hoc fecerant curam gerebat, orauit illos exactores vt moderatè ac clementer exigerent. Cùm autem fideiussores requisiissent, suã sponte suscepit fideiussionem: & paucis pòst diebus centum aureos se daturum est pollicitus. Qui autem grauia illa eis fecerant, valdè admirati viri benignitatẽ, de iis quidem quæ ausi fuerãt petunt veniam, rogant autem vt ipse fiat eorum præses: neque enim habebat vicus dominũ, erant autem ipsi & agricolæ & domini. Centũ autem aureos, cùm venisset in ciuitatem, (est autẽ ei nomen Emesa) & notos aliquos inuenisset, accepit mutuò. Deinde in vicum reuersus, die præstituto implet quod promiserat. Cùm hoc eius vidissent studiũ, vehementiùs id ab eo contendunt. Cùm is autem se id facturum esse pollicitus, si se pollicerentur ædificaturos ecclesiam, rogarunt vt statim aggrederentur; & deduxerunt beatũ virum, aptiora loca illi indicantes: & vnus quidem hũc, alius verò locũ illum laudabat. Cùm autem meliorem elegisset, & fundamenta iecisset, tectum breui tempore imposuit. Cùmque finem accepisset ædificium, iussit vt admitterent sacerdotem. Cùm autem dicerent se nullum alium electuros, & rogarent vt eum haberent & patrem & pastorem, accipit gratiam sacerdotij. Postquam autem cum eis versatus est tres annos, & eos pulchrè deduxit ad res diuinas, cùm effecisset vt vnus ex eis qui simul erant, vice sui præficeretur, ad monasticum rediit habitaculum.

Variis iniuriis afficitur.

Pro aduersariis orat, & fideiubet.

In præsidem ab aduersariis asciscitur.

Ecclesiam ædificat.

Sacerdos ordinatur.

Et ne, si omnia illius narrem, prolixiori vtar narratione, cùm in his resplenduisset, fit Carrarũ pontifex. erat autem ea quidem ciuitas circũ sessa ab ebrietate impietatis, & seipsam dederat debacchationi dæmonum, sed cùm esset dignata huius agricultura, & accepisset ignem huius doctrinæ, permansit quidẽ libera à prioribus sentibus, nũc autem vberẽ profert segetem Spiritus, maturarũ frugum Deo offerens manipulos. Sed non sine labore vir diuinus hanc exercuit agriculturã, sed laboribus vtẽs innumerabilibus, & eorũ qui corporibus medentur artẽ imitans, partim quidem dulcem adhibens adhortationẽ, partim verò acribus vtens medicamẽtis, nonnumquã verò & vrẽs & secãs, effecit hanc sanitatẽ. Doctrinæ autem & alij eius diligentiæ viræ quoque lumina suffragabantur: illis enim illuminati, & audiebant ea quæ dicebãtur, & ea quæ fiebãt lubenter accipiebant.

Fit Carrarũ episcopus.

Modus eius in exhortando.

Non pane, non aquâ viuit.

40. hymnos noctu decantat.

Deut. 8.

Matth. 4.

Toto enim tempore quo fuit antistes, ei quidem fuit panis superuacaneus, aqua quoque superflua, inutilis autem lectus, & superuacaneus vsus ignis. Noctu enim quadraginta hymnos, quos inter se inuicem loquendo & respondendo dicunt, implebat, earum quæ intercedunt precum duplicans numerum; reliquum autem noctis in sede sedebat, concedens palpebris vt aliquantulùm quiescerent. Atque quòd non in solo quidem pane viuit homo, dixit quidem contemplator Dei Moyses; meminit autem huius quoque vocis Dominus, prouocationem diaboli recusans. Quòd autem etiam sine aquâ viui possit, à nullo loco diuinæ Scripturæ didicimus. etenim tantus ille Elias primùm quidem ex torrente aquam hausit, deinde etiam cùm ad viduam accessisset Sarephtanam, sibi primùm iussit aquam afferri, deinde panem. Sed hic vir admirabilis, toto tempore pontificatus, neque panem, neque legumina, neque olera quæ igni appropinquassent, comedit: neque aquam bibit, quæ ab iis qui in his rebus sibi docti sunt visi, propter vsum existimata est prima ex elementis: sed lactucas, intyba, & apia, & similia, cibum ducebat & potum, pistorum & coquorum artes ostendens superuacaneas: tempore autem autumni, fructus ei illum vsum implebant: Hæc autem sumebat post officium vespertinum. Cum corpus autem talibus consumeret laboribus, in aliorum curâ gerendâ erat insatiabilis: aduenientibus enim hospitibus erat & totus paratus, egregius autem & selectus panis eis offerebatur, & vinum odoriferum, piscésque & olera, & quæcumque sunt eis coniuncta. Quinetiam ipse quoque meridie assidebat conuiuantibus, eorum quæ apponebantur partes vnicuique offerens, & dans vnicuique calices, & iubens bibere, & eum qui erat eiusdem secum nominis imitans, patriarcham inquam qui ministrabat quidem hospitibus, sed non simul conuiuabatur.

Qua victus eius ratio.

Liberalis in hospites.

Interdiu autem versans in iudiciis eorum qui inter se litigabant & decertabant, aliis quidem persuadebat vt inter se inuicem recôciliarentur, alios autem cogebat, qui leni & mansuetæ doctrinæ non parebant. Nullus autem iniustus recessit, suâ audaciâ aduersus iustum victoriâ potitus. Ei enim qui iniuriâ afficiebatur, iusti partem semper addens, reddebat eum inexpugnabilem, & eo qui volebat iniuriam facere superiorem. Similísque erat optimo medico, qui semper prohibet eos humores qui redundant, & procurat vt sit inter materias æqualitas.

Iudicium rectum & iustitia Abraamis.

Ab Imperatore inuisitur.

Hunc quoque desiderauit videre Imperator, (est enim allata fama, quæ facilè omnia quæ bona sunt & quæ mala significat) & ad se accersiuit, & veniens salutauit & excepit: & agreste illud cilicium suâ purpurâ existimauit præstantius. Iam verò reginarum quoque chorus eius & manus prehendit & genua; virúmque rogabant qui nec audire quidem poterat linguam Græcam. Adeò & regibus & omnibus hominibus res honore & reuerentiâ digna videtur philosophia.

Cilicium purpurâ imperiali præstantius.

Quinetiam vbi obierint ij qui eius sunt amatores & sectatores, maiorem assequuntur gloriam. Et potest quidem hoc sciri etiam ex multis aliis, sed vel maximè quidem ex iis quæ diuino huic viro acciderunt. Postquam enim obiit, & hoc resciuit Imperator, voluit quidem eum deponere in aliqua æde sacrâ: cum autem intellexisset pium esse & honestum vt gregibus redderetur corpus pastoris, ipse quidem & id deduxit præcedens, & reginarum chorus consequens, omnésque & magistratus & qui ab iis regebatur, populus, milítesque & priuati. Tanto studio eum accepit & ciuitas Antiochi, & quæ eam sunt consecutæ, donec peruenit ad magnum illum fluuiû. Ad ripam autem Euphratis côcurrebant quidem ciues, & concurrebant etiam hospites, concurrebant etiam rustici: quinetiam finitimi festinabant ad fruendum benedictione. Lectum autem multi sequebantur lictores, eos percutiendo terrentes qui corpus veste nudare conabantur, & cupiebant illinc pannos sumere. Et licebat audire alios quidem psallentes, alios verò lamentantes. Alia enim deflens eum vocabat præsidem, alia verò altorem, alia autem pastorem & magistrum: & alius quidem lacrymans nominabat patrem, alius verò adiutorem & curatorem; & cum tot laudibus & lamentationibus sanctum illud & sacrum corpus sepulcro mandauêre.

Maior laus

& honor sanctorum post mortê.

Imperator & reginæ adsunt exequiis & funeri Abraamii.

Panni Abraamii vitâ functi omnibus pretiosi.

Ego autem admiratus quòd cùm vitæ mutasset institutum, vitam non vnà commutauerit, neque dum esset antistes, remissum ac solutum vitæ genus sit amplexus, sed exercitationis monasticæ labores adauxerit, eum recensui in historia monachorum: nec recessi ab eo qui ei placuit ordine, benedictionem quoque ab eo desiderans.

Sancti benedictionem Theodoretus expostit.

[47] EVSEBIVS.

Cap. 58.

Theodor. lib. 4. hist. cap. 26.

PRius dictis sanctis magnum quoque addam Eusebium, qui non longo quidem abhinc tempore est mortuus. Cùm multis autem annis vixisset, tempori quidem æqualem sustinuit laborem, labori autem æqualem simul delegit virtutem. Multiplex autem lucrum ex eo retulit: magnitudine enim remunerationum agonotheta superat certamina. Hic ergo cùm primò aliorum fidei sui curam credidisset, quò illi ducebant, ducebatur; erant enim ipsi quoque viri diuini virtutísque athletæ & exercitatores: & cùm aliquo tempore cùm eis esset versatus, & bene rectéque philosophiæ accepisset scientiam, vitam monasticam est amplexus: & cùm quoddam dorsum montis occupasset, (imminet autem ei vicus maximus, quem nominât Asichain) fossâ solummodò factâ, & [48] lapidibus ne luto quidem coniunctis, sub dio reliquam transegit vitam seipsum affligens, veste quidem opertus pelliceâ; cicere autem & fabis aquâ madefactis se nutriens. Quinetiam aliquando quoque vescebatur caricis, sic vtcumque conans sustentare imbecillitatem corporis. Cúmque ad summam peruenisset senectutem, vt etiam dentes plurimos amisisset, neque mutauit cibum, neque habitationem. Sed & cùm hieme congelaretur, & æstate vreretur, fortiter ferebat contrarias qualitates aëris, faciem quidem habens corrugatam, arefacta autem omnia membra corporis. Tam multis autem corpus consumpsit laboribus, vt ne zona quidem maneret super lumbos, sed caderet inferiùs: nihil enim erat quod vetaret; nam & clunes & coxendices consumpti erant, & zonæ facilem descensum præbebant ad inferiora. Zonam itaque adsuit tunicæ, hac ratione vt staret excogitans.

Eusebius sub dio degit.

Pelle vestitur.

Cicere & fabis victitat

Mira viri mortificatio

Ægrè

Amor saluæ conuersationum terren.

Ægrè ferebat autem conuersari cum multis. Nam cùm diuinam contemplationem visione assiduè apprehenderet, mentem ab eà nolebat abstrahere: sed tamen etsi esset amore tam vehemẽti præditus, permittebat aliquibus ex notis, vt id quod portam obstruebat auferrent, & intrarent: & cùm eis exhibuisset doctrinam ex diuinis eloquiis, iubebat rursus abeuntes portæ lutum imponere. Verùm cùm omnino satios existimasset, etiam cum paucis vitare congressionem, aditum omnino obstruxit, illi portæ maximo admoto lapide. Per quamdam autem fossam colloquebatur quidem cum paucis ex familiaribus, sed non videbatur. Sic enim prouiderat. illinc autem illud quoque exiguum accipiebat nutrimentum. Rursus autem cùm omnibus colloqui denegasset, me solum dulci illâ & Deo gratâ voce dignabatur, & abire volentem me sæpe detinebat, de rebus disserens cælestibus. Cùm multi autem ad eum venirent, & postularent bonum benedictionis, & eum ægrè ferret tumultum, nec senectutem considerans, nec vrgentem reputans imbecillitatem, transilit fossam quæ nec à robustis quidem & valentibus facilè transiri poterat: & cùm ad quamdam propinquam venisset monachorum classem, paruâ rursus fossâ actâ ad muri angulum, cum consuetis decertabat laboribus.

Cella aditu obstruit.

Theodoretus Eusebio familiaris.

Huius autem gregis præfectus, vir omni virtute plenus, dixit enim cùm comedisset quindecim caricas, transegisse septem hebdomadas sancti ieiunij. Hoc autem subiit certamen, cùm vixisset plus quàm nonaginta annos, imbecillitate autem quæ narrari non potest esset affectus: sed imbecillitatem superabat animi alacritas, & Dei amor omnia facilia reddebat & expedita. Cum hic talibus circumflueret sudoribus, peruenit ad metam cursus, & agonothetam videns, & coronam desiderans.

Caricis 15. transegit quadragesimam.

Feliciter obit.

Ego autem rogo vt illam consequar intercessionem, quam vsque percepi dum esset adhuc superstes. Credo enim eum viuere, & habere puriorem ad Deum fiduciam.

Theodoretus eius implorat auxilium.

49 SALAMANVS.

ME virtuti iniuriam facere arbitratus, si admirabilis Salamani vitam posteris non significauero, sed obliuione obrutam neglexero, summatim afferam narrationem. Est quidam vicus ad Occidentem fluuij Euphratis, ipsi ripæ imminẽs, vocatur autem Capersana. Hic ex eo ortus, cùm vitam amplecteretur quietam, & in vico qui est ex aduerso paruam inuenisset domunculam, seipsum in eà inclusit, nec ostio relicto, nec fenestra. Semel autem in anno terram fodiens, accipiebat totius anni nutrimentum, cum nullo vmquam homine loquens. Idq; facere perseuerauit, non paruo tempore, sed longissimo. Porrò autem pontifex ciuitatis cuius erat is vicus, cum viri didicisset virtutem, accessit, volens ei dare donum sacerdotij: & domũculæ perfossâ aliquâ parte est ingressus: & manum imposuit, & peregit precationem: & sæpè quidem ei dixit, & quæ ad eum aduenerat gratiam significauit. Cùm nullam autem vocem audiisset, abiit iubens vt fossa rursus ædificaretur. Aliquando autem rursus qui erant illius vici ex quo erat profectus, cùm noctu fluuium traiecissent, & domum perfodissent, eum accipientes nec resistentem nec iubentem, in suũ vicum exportarunt: & cùm talem ad Orientem construxissent domunculam, eum protinus incluserunt. Ille autem similiter quietem agebat cum illo loquens. Paucis autem post diebus, qui erãt illius vici qui est ex aduerso, cùm noctu rursus aggressi essent, & domum perfodissent, ad se abduxerunt, neque contradicentem, nec vt maneret vrgentem: neque rursus prompto & alacri animo recedentem. Ita seipsum omnino mundo mortuum constituit, & Apostolicã illam vocem verè loquens, dicebat: Cum Christo sum crucifixus. Viuo autem iam non ego: viuit verò in me Christus. Quòd autem nunc viuo in Christo, in fide viuo filij Dei qui me dilexit, & pro me seipsum dedit. Talis hic quoque fuit. Sufficiunt enim hæc ad ostendendum totum eius vitæ institutũ.

Salamanus fossa se includit.

Nulli loquitur.

Sacerdotio donatur.

Vicini de eius habitatore contendunt, dum vnusque eum ad se trahere vult.

Ipse totus mundo mortuus.

Galat. 2.

Ego autem cùm benedictionem ab eo quoque percepero, ad alium transibo.

Theodoretus benedictionẽ eius implorat.

50 MARIS.

Cap. 20.

EST Homeri quidam vicus qui à nobis vocatur Netis. cùm apud eum paruam quandam domunculam ædificasset diuinus Maris, in ea permãsit inclusus triginta & septem annis. Ex monte autem prope sito ea suscipiebat multum humoris. Tempore autem hiemis quædam quoque guttæ aquæ in eam emanabant. Quantum autem hinc damni oriatur corporibus, sciunt & ciues & rustici: nam iis quoque qui in agris habitant, manifesti sunt morbi qui ex eo nascuntur. Sed tamen ne hæc quidem sacro illi capiti persuaserũt, vt mutaret domunculam; sed fortiter & constanter permansit donec cursum confecerit.

Maris 37 annis in domunculâ inclusus.

Non mutat domunculã etiam malè sanam.

Quinetiam priorem quoque vitam transegit cum virtutis laboribus: vnde & corpori & animæ conseruauit castitatem; idque ipse mihi apertè significauit, docens sibi mansisse corpus integrum & incorruptum, & quale egressum fuerat ex materno vtero, idque cum multos quidem dies festos martyrum celebrasset cùm esset adolescens, vocis autem bonitate demulsisset populum. Nam & plurimo tempore perseuerauit psallere, & fuit insignis pulchritudine corporis. Sed tamen nec species corporis, nec vocis claritas, nec quæ ei enim multis intercedebat congressio, animæ pulchritudini aliquid detrimenti attulit: sed viuens similiter atque ij qui sunt inclusi, suæ curam gerebat animæ. Virtutem autem auxit quoque laboribus quos sustinebat inclusus.

Corporis & animæ castitate nitens.

Festa martyrum celebrat. Cantor erat.

Ego huius sæpè vsus sum consuetudine: iussit enim mihi aperiri ostium; quinetiam complectebatur me venientem, & de philosophiâ, fusâ prolixàque vtebatur oratione.

Theodoreti amicus

Porrò autem hic quoque fuit simplicitate insignis, & varios mores omnino abhorrebat. Inopiam autem magis dilexit quàm summas copias. Nonaginta autem annos natus, vtebatur vestibus contextis ex villis caprinis, Panis autem & parum salis nutrimenti eius vsum implebant. Cùm autem longo tempore desiderasset videre offerri spiritale & mysticum sacrificium, rogauit vt diuini doni illic fieret oblatio. Ego verò lubenter parui: & iussi sacra vasa afferri, (pagus enim haud longè aberat) & pro altari vsus diaconorum manibus, mysticum, diuinum, & salutare obtuli sacrificium. Ille autem omni spiritali implebatur voluptate, & existimabat seipsum cælum videre: dicebatque se numquam tantam cepisse lætitiã.

Vestitus & victus eius vatus.

Eucharistiã Theodoretus conficit in manibus diaconorum loco altaris.

Ego autem cùm ab eo valdè fuerim dilectus, putaui me & ei iniuriam esse facturũ si nõ etiam mortuum laudauerim, & aliis, si non hanc optimam philosophiam eis proposuerim imitãdam.

S. Maris opẽ implorat Theodoretus.

Cùm itaque nunc orauero vt eius consequar auxilium, imponam finem narrationi.

Cap. 21. 21 IACOBVS.

QVoniam eorum qui iam sunt victores declarati, virtutis athletarum, certamina recensuimus, summatim narrantes & quos in meditando suscepêre labores, & quos in certaminibus perpessi sunt sudores, & longè clarissimas & maxime insignes victorias: age eorū quoque qui adhuc sunt superstites, & magnifice decertant, & contendunt priores vincere sudoribus, vitæ instituta conscribamus, & posteris vtilem relinquamus memoriam. Quomodo enim eorū qui olim resplenduêre sanctorum, vitæ institutum posteris maximam attulit vtilitatem; ita iis qui nos consequentur, erunt exemplaria eorum narrationes.

A sanctis viris iam mortuis ad viuentes suo tempore transit Theodoretus.

Initium autem ducam a magno Iacobo: is enim & tẽpore & labore est prior aliis, & qui cum sunt æmulati, faciunt admirabilia & quæ sunt præter opinionem. Vsuenit autem nescio quomodo, vt & eorum qui excesserunt, & eorum qui adhuc sunt superstites, hoc sit primum nomen. Etenim quando narraui eorum vitæ institutum, initium sumpsi à diuino illo Iacobo, qui Persicum illum exercitum fudit suis precibus: & cùm corruissent vrbis murorum ambitus, neque permisit vrbem capi, & coëgit fugere aduersarios, cùm in eos misisset exercitum muscarum & culicum. Qui ergo illi simile nomen est sortitus, & est ei similis moribus, sit primus in ordine athletarum qui adhuc sunt superstites, non quoniam eiusdem est nominis particeps, sed quoniam est illius virtutem æmulatus, & fuit ipse aliis exemplar philosophiæ. Nam cùm simul cum inclyto illo Marone esset versatus, & eius diuinæ fuisset doctrinæ particeps, obscurauit præceptorem maioribus laboribus. Ille enim & murorum tegumentum habuit templum veteris erroris, & ex pellibus contextum fixit tabernaculum, & eo vtens, imbris & niuis effugiebat impetus: hic autem his omnibus valere iussis, & tabernaculo, & tugurio, & murorum tegumento, pro tecto habet cælum, contrarios omnes aëris impetus sustinens: nunc quidem pluuiâ vehementi obrutus, nunc autem glacie & niue congelatus, aliquãdo autem radiis solis tostus & exustus, & aduersus omnia se fortiter & constanter gerens, & tamquam in alieno certans corpore, & contendens vincere naturam corporis alacritate animi. Mortali enim hoc & patibili corpore indutus, vitam agit tamquam impatibilis: & vitam incorpoream in corpore meditans, clamabat cum beato Paulo: In carne ambulantes, non secundum carnem militamus. Arma enim nostra non sunt carnalia, sed potentia Deo ad destructionem munimentorum, destruentes cogitationes & omnem altitudinem quæ se extollit aduersus Dei cognitionem, & captiuantes omnem intellectum ad Dei obedientiam. Sed hæc quidem certamina quæ sunt super naturam, in minoribus se exercendo laboribus est meditatus. Nam cùm in paruâ quadam domuncula se prius inclusisset, & ab externis tumultibus animam liberasset, & recordationi Dei mentem affixisset, sic perfectam & absolutam meditabatur virtutem.

Vt Iacobus inter sanctos mortuos primum locum tenuit, ita nunc inter viuentes alter Iacobus.

Iacobus Maronis discipulus.

Calum habet pro tecto.

Cum variis aëris iniuriis conflictatur.

2. Cor. 10.

Cùm autem se optimè exercuisset, & bonis laboribus animam assuefecisset, maiora ausus est aggredi certamina: & cùm ad hunc montem peruenisset, qui triginta stadiis distat ab hac vrbe, eum reddidit illustrem & venerandum, qui erat olim obscurus & penitùs infertilis: nunc autem creditur tantâ accepisse benedictionem, vt terra quæ est imposita consumatur, omnibus qui vndique adueniunt, ad vtilitatem eam exportantibus. In eo vitam agens cernitur ab omnibus accedentibus, non habens, vt dixi, speluncam, non tabernaculū, non tugurium, non fossam, non sepẽ quæ eum circumdet ac muniat; sed videtur orans & quiescens, & stans & sedens, & sanus & cùm aliquâ tenetur ægritudine: adeò vt assiduè præsentibus decertet spectatoribus, & naturę expellat necessitates. Neque enim aliis hominibus qui sunt ingenuè vtcumq; educati, externis præsentibus est facile excremẽta egerere, nedum viro in summâ philosophiâ exercitato. Et hæc dico, nõ vt qui ab aliis didicerim, sed qui ipse viderim. Nam cùm quatuordecim ab hinc annis in grauem morbum incidisset, affecit quidem, vt par est, eum qui est mortali corpore prædictus. Erat autem æstus vehemens, & flamma radiorum ardebat vehementiùs, cùm sopiti quidem essent venti, aët autẽ maneret immobilis. Erat autem morbus inundatio flauæ bilis quæ deorsum ferebatur, & mordebat ac comprimebat intestinū, & cogebat extrà egredi. Tunc magnam vidi tolerantiam. Nam cùm ex multis vicis congregati essent homines, vt gloriosum hoc corpus salutarent, sedebat in duas partes distractus. Nam natura quidem vim afferebat vt iret ad excernendum; pudor autem eius quæ aderat multitudinis, cogebat eum manere in eodem statu & habitu. Ego autem hoc sciẽs, cum eis qui conuenerant partim multis egi adhortationibus, partim etiam minis, abire iubens: postremò autem eos implicaui vinculis sacerdotij, & non sine maximo labore vesperè tandẽ amandaui. Ille autem vir diuinus, nec cùm ij quidem abscessissent, victus est à naturâ: sed perstitit tolerans, donec accedens nox profunda coëgit omnes domum recedere.

Iacobus morbo afficitur.

Mira hominis constantia & patientia.

Vincula sacerdotij, comminationes excommunicationis.

Rursus autem die sequenti cùm ad eum venissem, vt vidi æstum euasisse vehementiorem, & quâ laborabat, febrem igne extrinsecùs allato nutriri & augeri; prætexens dolorem capitis, dixi me ægrè ferre vim solis radiorum; & rogaui vt mihi aliquam modicam apud se vmbram expanderet: qui postquam iussit, tribus fixis arundinibus, & iis duobus impositis ciliciis, vmbram adinuenimus. Cùm autem iuberet me ingredi, Turpe est, inquam, ô pater, vt ego qui sum & iuuenis & valens viribus, hanc assequar consolationem, tu autem qui & vehementi febre teneris, & opus habes tali consolatione, foris sedeas accipiens impetum radij solaris. si vis ergo, inquã, me vmbrâ frui, sis mihi socius modici huius tabernaculi: nam tecum quidem volo manere, sed prohibet radius. Cessit itaque his verbis auditis, & meū accepit remediū. Et quoniam vmbrâ fruebamur cõmuniter, cœpi rursus alium sermonem afferre, & dixi: Opus est vt accumbam, cùm coxêdix non citra molestiam patiatur sessionem. Sed rursus rogabat quidem vt accumberem: ei autem contrà respondi, non esse tolerandum vt ego decumberem videns eum sedentem. si vis ergo, inquam, me quoque frui hac quiete, communiter accumbamus, ô pater; non erubescam enim solus decumbens. Cùm talibus verbis decepissem eius tolerantiam, ei accubitus exhibuit solatium. In solo autem iacenti suaues adhibui sermones, traducens ad animi iucunditatem.

Theodoretus miscitur opere patri persuadere vt a igna consolationem in vmbra tam expetat.

Mann

Magnum ferri pondus ferebat beatus Iacobus

Manu autem immissâ intra vestem, tentabam eius dursum moderatè abstergere, tunc vidi maguum ferri pondus, quod & lumbos alligabat & collum: iam verò aliæ quoque catenæ à circulo qui erat circa collum, duæ quidem antè, duæ verò ponè, ad inferiorem circulum obliquè pertinentes, & litteræ X figuram efficientes antè & ponè duos circulos colligabant. Iam verò manus quoque interiùs circa cubitos talia quoque alia habebant vincula. Cùm ergo aspexissem onus ponderis multorum talentorum, obsecraui vt opem ferret corpori laboranti, quòd non poterat simul ferre & onera voluntaria, & inuoluntariam ægritudinem. Nunc quidem, inquam, ô pater, febris fungitur officio ferri: cùm ea autem cessauerit, tunc rursus corpori imponemus laborem qui ex ferro capitur. Hoc quoque concessit multus delinitus eiusmodi carminibus. Sed tunc quidem cùm paucis ægrotasset diebus, facilè conualuit.

Catenæ mortificationis causa.

Procurrit ut quisque rapiat corpus sancti Iacobi.

Postea autem cùm in morbum incidisset grauiorem, multi autem vt corpus raperent moltis ex locis conuenissent, audientes id ciues, concurrerunt omnes & milites & priuati: illi quidem sûptis armis militaribus, hi verò armis vtêtes qui builibet. Densâ autem & exstructâ acie pugnare cœperunt, tela emittentes, & fundis lapides torquentes, non vt percuterent, sed solùm vt terrerent: & sic expulsis accolis, victoris insigni athletâ lecto imposito, qui nihil sentiebat eorum quæ fiebant, (nam nec cùm coma eius a rusticis velleretur, senserat) venerunt in vrbem. Cùm in ædem autem venissent propheticam, in monasterio ei propinquo lectum deposuerunt. Venit autem quidam Berhœam (illic enim tunc eram) ea quæ facta fuerant significans, & in nuntium mortis afferens. Cùm itaque statim cucurrissem, & totam noctem in itinere consumpsissem, post auroram offendi hominem, neque loquentem, neque vllum ex iis qui aderant potentem agnoscere. Postquam autem eum sum allocutus, & nomine magni Acacij ei dixi salutem, statim & aperuit oculos, & rogauit quomodo se haberet; & quando venissem est percontatus. Cùm autem ad hæc respondissem, rursus clauit oculos.

Theodoretus ad morbundum Iacobū statim accurrit.

Cùm verò tres dies præteriissent, vesperè rogauit vbi nam esset: cum autem resciuisset, ægrè tulit, & rogauit vt statim rursus referretur in montem. Cum autem vellem eum perpetuò obseruare & ei inseruire, iussi mox ferri lectum, & deferri in locum quem cupiebat. Tunc vidi quantopere ab ambitione & gloriæ cupiditate esset alienum caput mihi venerandum. Postridie enim ei obtuli ius ptisanæ cùm id refrigerassem; nihil enim omnino calidi sumere patiebatur, cùm vsum ignis sibi interdixisset. Cùm autem nollet sumere, Nobis omnibus, inquam, ô pater, hoc côcede; communem enim salutem tuam ducimus sanitatem. Nô solùm enim es vtilitatis exemplar propositum, sed etiam orans fers auxilium, & Dei concilias nobis beneuolentiam. Quòd si te hoc malè habet quòd non sis assuetus, hoc quoque, inquam, ô pater, constanter tolera: est enim hoc quoque genus philosophiæ. Quomodo enim cum esses sanus cibum appetens, tolerantiâ vicisti appetitionem; ita etiam nunc minimè appetens in vescendo ostende tolerantiam. Hæc cum dicerem, aderat homo Dei [11] Polychronius, qui id quod dicebam defendens, dixit se id primum velle sumere, idque cùm esset manè, cùm sæpè post interiectum septem dierum spatium corpus aleret. Victus ergo oratione, vnum iuris poculum clausis demisit oculis, quod quidem solemus facere cum amaras bibimus potiones.

Vsum ignis sibi interdicit Iacobus.

Sanctus Polychronius post septimū diem cibum comedens.

Quoniam autem pedes quoque, qui propter imbecillitatem ingressum amiserant, ei lauare persuasimus; operæ pretium existimo hanc quoque eius animæ aperire philosophiam. Propè enim aderat scyphus: voluit autem quidam ex iis qui ministrabant eum canistro tegere, vt non videretur ab iis qui ad ipsum veniebant: ille autem, Cur, inquit, scyphum tegis? Cum is autem dixisset, Ne videatur ab iis qui veniunt ad contemplandum; Abi sis, inquit, o fili, [14] ne celes homines ea quæ sunt aperta Deo vniuersorum: illi enim soli volens viuere, nullam humanæ gloriæ curam gero. Quid enim me iuuerit, si hi quidem me magis laborasse & maiori exercitatione vsum esse sciuerint, Deus verò minoris? non sunt enim hi datores mercedis pro laboribus, sed Deus est suppeditator. Quis ergo non valde admiretur & sermones, & mentem quæ sermones genuit, quæ omni humanâ gloriâ adeò fuit superior?

Longè ab hypocrisi remotus Iacobus.

Tale quid etiam aliâs memini accidisse. Erat vesper, & aderat vesper & tempus comedendi: acceptâ ergo testâ appositâ, madefactæ lentis cibum sumpsit; id enim erat ei alimentum. Venit autem quidam à ciuitate, cui erat commissa quædam militaris exactio. Is autem cum eum procul vidisset, lentem non deposuit, sed cibum demisit vt consueuerat: & cum visione apprehendisset eum esse dæmonem, eum verbis insectabatur vt hostem; & ostendens se non vereri, interim ori lentem admouit. Obsecrabat autem is qui incessabatur maledictis: dicebat se esse hominem; & quòd prius quodam adactus iureiurando se ante vesperam ab vrbe esse profecturum, venisset hoc tempore. Ille, Bono, inquit, animo esto, & extimescito: sed cum precatus fueris, recedito: si autem mihi conuiua, & mei cibi particeps. Simul autem hæc dicens impleuit dexteram, & lente eum impertiit. Sic vanæ gloriæ morbum cum aliis expulit ex animo.

Cibus eius lens madefacta.

Hominem ferro ad se venientem, dæmonem esse ratus, non exhorret.

De tolerantiâ autem superuacaneum est dicere, cùm visus ipse testetur. Tres enim sæpè dies & totidem noctes niue delapsâ fuit obrutus, pronus iacens, & Deum orans, vt ne parum quidem videretur ex pannis quibus fuerat indutus: sæpè autem matris & ligninibus vicini ei niuem impositam detrahentes, cum iacentem euellunt & excitant. Ex his laboribus collegit dona diuinæ gratiæ, quorum volunt omnes esse participes. Illius enim benedictione multæ quidem extinctę sunt & extinguuntur febres, & multæ ægritudines cessarunt & omnino abierunt, multi autem dæmones coacti sunt fugere: & aqua quæ ab illius dexterâ benedicitur, fit salutare pharmacum.

Glacie & niue opertus Iacobus.

Benedictiones & aqua lustralis efficacia.

Quis nescit puerum mortuum per eius orationem fuisse excitatum? In suburbanis enim ciuitatis erant eius parentes, qui multos quidem filios genuerunt, omnes autem immaturos ad sepulcrum transmiserunt. Quando ergo hic vltimus natus fuit filius, cucurrit pater ad hominem Dei, rogans vt is longam haberet vitam, & pollicens se eum esse Deo dicaturum si viueret. Cùm itaque vixisset quatuor annis, vitæ finem accepit; pater autem aberat: adueniens autem videt eum repentè efferri. Cùm eum itaque è lecto rapuisset, Oportet, inquit, me implere promissum, &

Pollicetur pater se Deo dicaturum filium

Dei homini reddere vel mortuum. Detulitque vt prius dixit, & ante pedes sanctos illum posuit, dicens illa quæ suis quoque dixerat domesticis. Homo autem diuinus cum ante se posuisset puerum, flexis genibus orabat pronus vitæ & mortis rogans Dominum. Vespere autem puer edidit vocem, & patrem vocauit. Cum sic sensisset vir ille diuinus, quòd suas preces suscepisset Dominus, & vitam puero suppeditasset, surrexit, & eo adorato qui facit voluntatem timentium eum, & audit eorum preces, finiit orationem, & filium reddidit patri. Hoc & ego vidi, & patrem audiui narrantem, & multis aliis narrauit miraculum apostolicum, cùm sciret multis auditoris futurum id conducibile.

Puer mortuus resuscitatur à Iacobo.

Psal. 144.

Porrò autem eius quoque sum consecutus auxilium: vnius autem aut duorum faciam mentionem, existimans ingrati esse animi ea silentio præterire, & non docere genera beneficij. Execrandus Marcion multas spinas impietatis seminauit in regione vrbis Cyri; eas cùm conarer euellere radicitus, omnem laborem subibam, & omnibus machinis assidue vtebar. Qui autem meâ fruebantur culturâ, cùm me eo nomine deberent diligere, pro eâ, vt propheticè dicam, detrahebant mihi: ego autem orabam, & reddebant mala pro bonis, & odium pro dilectione meâ: & magicis vtentes præstigiis, & malignorum freti ope dæmonum, conabantur bellum gerere quod sub visum non caderet; & noctu venit quidam dæmon exitialis clamans, & linguâ vtens Syriacâ: Cur tu bellum geris cum Marcioneteis hanc pugnam aduersus eum suscipis? Quanam is te vmquam affecit molestiâ? desine belligerari, desiste à maleuolentiâ, aut disces experientiâ quantum bonum sit quies. Scias quòd te iampridem confodissem, nisi chorum martyrum te custodientem vidissem cum Iacobo. Hæc ego audini, & dixi cuidam ex familiaribus qui prope me dormiebat: Audis, inquam, quæ dicuntur? Ille verò, Omnia, inquit, audiui: & cùm vellem surgere, & respicere, & scire quis loqueretur, tua caussâ quieui, cùm te putarem quiescere. Ambo itaque surgentes respeximus, neque vllum qui moueretur vidimus, nec qui loqueretur audiuimus. Illa verba alij quoque qui nobiscum habitabant, audiuerunt. Intellexit igitur quòd martyrum quidem chorum dicebat Lecythum olei martyrum, qui cùm à multis martyribus collectam haberet benedictionem, pendebat à meo lecto: sub meo autem capite erat magni Iacobi vetus amictus, qui quouis claustro adamantino fuit mihi validior. Quinetiam cùm totum maximum vicum essem ingressurus, deinde multa essent intermedia quæ mihi prohibebant exitum, misi ad meum Isaiam; rogans vt diuinum consequerer auxilium. Ille verò, Esto, inquit, bono animo; soluta sunt omnia illa impedimenta instar telæ aranearum: idque noctu me docuit Dominus, non in somnis adumbrans sed reuetâ ostendens. Vidi enim, aiebat, cùm incepissem hymnodiam, in illâ parte in quâ illa loca sita sunt serpentem quemdam, ignis speciem præ se ferentem, qui ab Occidente reptabat in Orientem, & ferebatur per medium aërem. Cùm orationes autem tres peregissem, rursus vidi inflexum, & orbiculatam ostendentem figuram, & eius caudam capiti coniunctam. Cùm rursus autem octo orationes absoluissem, aspexi eum in duas partes dissectum, & in fumum resolutum. Hęc ipse quidem sic prędixit: nos autem vidimus exitum qui consensit eius prædictioni. Nam enim mali auctoris dæmonis imperio parentes, qui olim quidem erant sectæ Marcionis, nunc autem sunt classis apostolicæ, ab Occidente profecti, nudos nobis enses ostendebant: hora autem diei tertiâ simul coacti, curam gerebant viæ solum custodię sicut serpens qui caudâ caput suum contexit: octauâ autem dispersi, dederunt nobis locum ingrediendi in vicum. Statim autem inuenimus serpentem factum ex æris materiâ, qui ab eis adorabatur. Cùm enim aduersus opificem & vniuersorum creatorem bellum apertè suscepissent, execrandum serpentem, tamquam illius hostem, colere contendebant. Talia ego beneficia à mihi venerando capite sum consecutus.

Cyri regio Marcionis errore imbuta.

Psal. 108.

Psal. 34.

Præstigiæ, & dæmones vociferantes in Theodoretû.

Auxilium martyrum & sancti Iacobi contra dæmones.

Lecythus olei martyrum.

Amictus sancti Iacobi salutaris.

Serpens adorabatur à Marcionitis.

Quoniam autem diuinarum reuelationum narrationem ingressa est oratio, age narrabo quæ audiui ab illâ lingua ab omni mendacio alienâ. Gloriæ inductus cupiditate (fuit enim diuina anima ab eo vitio remotissima) sed cùm illum quidam vsus ea coëgisset dicere quæ volebat celare. Supplex ab eo contendebam vt oraret Deum vniuersorum, vt redderet mihi segetem mundam à zizaniis, & à seminibus hæreticis eam omnino liberaret: me enim valdè angebat abominandi Marcionis error qui plurimùm inualuerat. Dixit itaque à me oratus: Nec me, nec vllo alio tibi opus est ad Deum intercessore; habes enim Ioannem illum insignem, Verbi vocem, Domini præcursorem, has pro te preces assiduè offerentem. Cùm autem ego dicerem, me & eius credere orationibus, & aliorum sanctorum apostolorum & prophetarum, quorum ad nos nuper delatæ sunt reliquiæ; Esto, inquit, bono animo; habes Ioannem Baptistam. Sed nec sic eum passus sum silere, sed multò magis vrgebam interrogans, & scire desiderans cur eius potiùs meminisset. Ille autem, vellem, inquit, amplecti & deosculari eius amabiles reliquias. Cùm autem dixissem: Non afferam eas, nisi pollicitus fueris te ea dicturũ quæ videris. Atq; ipse quidé est pollicitus, ego verò postridie attuli ea quæ desiderabat: & cùm õnes iussisset abscedere, hæc mihi soli narrauit. Quando hos, inquit, ciuitatis patronos, qui à Phœniciâ, venerât & Palæstina, cum Dominicâ excepisti choreâ, venit mihi in mété cogitare, num hæ essent illius insignis Ioannis reliquiæ, & non alterius martyris qui esset eiusdem nominis. Post vnum ergo diem ego stabam ad hymnos decantandos; video autem quemdam candidâ veste indutum, & dicentem: Frater Iacobe, cur nobis aduenientibus non venisti obuiam? Cùm ego autem rogarem quinam essent, respondit, dicens: Qui à Phœnicia & Palæstinâ nuper venimus: & cùm prompto & alacri animo nos omnes excepissent, & pastor & populus, & ciues & rustici, tu solus eorum honoris non fuisti particeps: innuebat autem eam quæ fuerat dubitationem. Ad hæc ergo dicit se dixisse: Absentibus & vobis & aliis & vos honoro, & adoro Deum vniuersorum. Rursus autem die sequenti eodem tempore cùm ille ipse apparuisset, Vides, inquit, frater Iacobe, eum illic stantem, cuius quidem vestis est colore niui similis, est autem prope illum positus ignis clibanus. Cùm autem ego illuc oculos conuertissem, & illum esse Ioannem Baptistam coniecissem, (nam & vestitu erat indutus, & manum habebat vt baptizans,) Is est, inquit, quem tu coniecisti. Quinetiam, inquit, cùm tu

Quæ Theodoretus audiuerit à sancto Iacobo.

Quibus in cultu sint sanctorum reliquiæ, sancti aduocati sint prouidentes.

Reliquias sanctorum osculari desiderat Iacobus.

Visio facta sancto Iacobo pro confirmatione reliquiarum beati Ioannis Baptistæ.

Ioannes Baptista veste candidâ, & manu velut baptizans apparet.

cũ tu aliquãdo noctu ad primum vicũ ad seditiosos eos docturus abires, & vt ego maiori ac vehementiori studio Deo offerrẽ orationẽ, mãdasses, totã nocte vigilaui rogãs Dominu. Deinde audiui vocem dicentem: Ne timeas, ô Iacobe; magnus enim Ioannes Baptista totã nocte orat Deum vniuersorum. Facta enim fuisset magna cædes, nisi illius intercessionibus fuisset extincta diaboli audacia. Hæc cùm mihi narrasset, præcepit vt ego solus scirem, & ne alios assumerem conscius. Ego autem vtilitatis gratia non solùm multis narraui, sed etiam mando scriptis.

S. Ioannes Baptista orat Deum pro reductione errantium.

Iam verò à se quoque dicebat esse visum Ioseph patriarcham, capite & barbã cauum, & in senio formæ emittentem splendorem, & in virtutis fastigio seipsum sanctorum extremum nominantem. Nam cùm ego, inquit, eum primum dicerem ex iis qui sunt eiusdem cum ipso feretri participes, ipse seipsum nominabat vltimum.

Visio Iacobi de Ioseph patriarchã.

Mihi autem narrauit etiam varios & multiplices dæmonum insultus, qui in ipsum facti sunt. Cùm primùm enim, aiebat, hoc vitæ genus sum ingressus, visus est mihi quidam nudus formã Æthiops ignem ex oculis emittens: ego autem cùm eum viderem, & timore sum affectus, & ad preces conuersus, nec in animum inducere potui vt cibum sumerem; illo enim tempore mihi apperebat. Cùm autem septem & octo & decem dies transiissent, & ieiunus permanerem, tandem improbum illum insultum contemnens, sedi & cibum sumpsi. Ille autem cùm hanc meam non tulisset animi magnitudinem, minatus est se virgã percussurum. Ego autem, inquit, dixi: Si tibi quidem est permissum à Deo vniuersorum, percute; & plagam lubenter accipiam, vt qui ab illo feriar: sed si non sit tibi permissum, non percuties licet millies insanias. His auditis tunc effugit.

Dæmon in formã Æthiopis molestus Iacobo.

Sed me rursus clanculùm perpetuã afficiebat molestia. Nam aquam quæ mihi bis in hebdomada inferne afferebatur, ei qui afferebat occurrens, & meam formam imitans accipiebat: & illum iubens recedere, fluentum effundebat. Idque cùm non solùm bis, sed etiam ter fecisset, me sitis perpessione validè oppugnauit. Cum ergo valde angerer, rogaui eum qui solebat ad me afferre, cur iam quindecim diebus ad me aquam non attulisset: is dixit se iam ter & quater attulisse, & me accepisse. Et vbi, inquam ego, à te eam afferente accepi? Ille locum ostendit. Etsi millies, inquam ego, me illuc accedentem videris, ne vas dederis donec ad hunc locum veneris.

Laborat Iacobus siti, quia dæmõ aquam Iacobi specie à discipulo accepit.

Sic cùm hæ quoque eius apertæ & irritæ fuissent insidiæ, alias rursus est aggressus. Dixit enim noctu vociferans; Te iam retro implebo odore, & tibi tantam inuram infamiam, vt nemo te vllã ex parte aspiciat. Ego autem, inquit, ad hæc respondi: Agam tibi gratias, inuitus enim tuum inimicum beneficio afficies, vt qui efficias vt magis verser in Dei recordatione, quò mihi plus est otij, eò magis occupor in perpetuò contemplandã diuinã pulchritudine. Cum itaque pauci dies præteriissent, meridie consuetum peragens officium, video, inquit, duas mulieres de monte descendentes. Ego autem cùm id præter consuetudinem ægrè tulissem, & eas lapidibus petere cœpissem aggressus, memini minarum scelerati dæmonis: & conieci hanc esse eam quam dicebat infamiam. Dixi ergo magnã voce, quòd etiamsi meis insiderent humeris, non eas impetam lapidibus, nec persequar, sed solã vtar deprecatione. Ego quidem hæc dixi, illæ verò euanuerunt: & sermone finem accepit visio spectaculi.

Inimici maleficium æstimat pro beneficio.

Diabolus specie mulierũ Iacobo apparet.

Post hæc rursus, inquit, noctu ego quidem orabam: ferebatur autem vehiculi strepitus, & clamor aurigæ & equorum hinnientium. Me autem conturbauit rei nouitas: cogitabam enim quòd nec princeps tunc esset in ciuitate, nec ea esset via vehiculorum, nec tempus aptum vehiculis. Hæc autem cùm apud me reputarem, audiebatur quidam strepitus appropinquantis multitudinis, & clamabant quidam præcedentes lictores, sibilantes, & de medio turbam exigentes, & ei qui præerat viam parantes. Postquam autem mihi visi sunt valde appropinquare, dixi aiebat, Quisnam es, & vnde venis? & quo opus habens venisti hoc tempore? Quousque ludificaris, ô infelix, & diuinam contemnis patientiam? Hoc ego quidem dicebam, conuersus ad Orientem, & Deo preces offerens. Ille autem irrisit quidem, sed non potuit deiicere; resistebat enim diuina gratia: & extemplò omnia illa euanuerunt.

Iacobus ad Orientem cõuersus orans dæmonis præstigias pellit.

Dicebat autem se etiam tempore perniciosorum illorum latronum, quando ex Isauria profecti, maximam partem Orientis vrentes, prædas egerunt, valdè extimuisse, non ne occideretur, (neque enim tenebatur tanto amore corporis) sed ne raperetur in seruitutem & captiuus fieret, impietatisque & iniquitatis videret spectaculum. Hunc metum cùm sensisset diabolus (sæpe enim audierat, cùm hoc notis suis aperiret) imitatur noctu vlulatum mulierum. Ego autem, inquit, videbar audire quòd venirent hostes, & quòd vicis ignẽ iniicerent. Statim ergo cùm capillos in duas partes discriminassem, & partim quidẽ à dextris, partim verò à sinistris ad pectus trãstulissẽ, parabam collum vt id ensis amputaret faciliùs, & breui plaga accepta, ab illo abominando liberarer spectaculo. Cùm sic totam illam noctem transegissem, & assiduè incursionem illorum exspectarem, cùm fuisset dies, & quidam venissent, rogaui quidnam audiissent de Isauris. Illi autem dixerunt se nihil nosse illis diebus: & sic agnoui, inquit, diabolicam quoque illam fuisse visionem.

Dæmones Isaurorum metu terrent Iacobum.

Aliquando autem assimilatus viuido & vegeto adolescenti, specie decoro, & flauã comã ornato, ad me accedebat subridens simul & ludens. Ego autem, inquit, itã armatus, eiiciebam insectans maledictis. Ille autem permanebat, aspectu meretricio, risúque & sermone ad voluptatem alliciens. Tunc ergo maiore ira percitus, Quomodo, inquam, potes totam terram obire, & omnibus tales parare insidias? Is autem dicebat se non esse solum, sed dæmonum multitudinem per totum terrarum orbem esse dispersam, qui hoc modo simul & ludunt, & seriò agunt: ludo enim, qui videtur, student simul totam perdere humanam naturam. At tu, dicebam ego, abi, Christo tibi id iubente, qui totam legionem per porcos transmisit in profundum. Audiuit simul & fugit: nec Domini appellationis vim ferens, nec eius famuli philosophiæ ferre valens splendorem.

Dæmon lasciuiens illi illudit.

Dæmonem lasciuientem Christi nomine pellit.

Porrò autem cum multa alia sciam quæ possim narrare, ea nolo scribere, ne imbecillioribus eorum multitudo caussa sit incredulitatis. Nam iis quidem qui diuinum cernunt hominem, nihil eiusmodi quod dicitur videtur incredibile, cùm ea quæ videtur virtus confirmet ea quæ dicuntur. Sed quoniam transmittentur ad posteros scripta harum

Aures magis incredulæ quàm oculi.

pta harum narrationum, (sunt autem multis aures magis incredulæ quam oculi) imbecillitate auditorum metiemur narrationem.

Loculum vivus parat Theodoretus in æde apostolorum.

Ei ergo ædificarunt alij quoque maximam ædem in vico propinquo, quæ non distat multis stadiis. Construxi ego quoque loculum in æde victoriâ insignium apostolorum. Sed cùm hoc resciuisset vir diuinus, sæpe me rogauit vt in illo monte corpus mandaretur sepulturæ. Ego autem sæpè dixi, quòd non oportet eum qui vitam præsentem non curarit, sepulcri curam gerere. Vbi autẽ vidi hoc ei esse cordi, annui & sum assensus: & feci vt scinderetur arca & sursù ferretur. Cùm autem viderem lapidem corrumpi à pruinâ, rogaui vt sineret arcæ paruam fieri domunculam: vbi autem iussit, & perfecto ædificio tectum imposuimus, Non patiar, inquit, hoc vocari sepulcrum Iacobi: sed volo hanc fieri ædem martyrum victoriâ insignium: me autem tamquam aliquem inquilinum poni in altero sepulcro, vt qui dignus sim habitus vt apud eos habitarem. Neque verò hoc solùm dixit, sed etiam fecit: & cùm multos quidem prophetas, multos autem apostolos, maximè autem plurimos martyres vndique collegisset, eos posuit in vna arcâ, volens simul habitare cum populo sanctorum, & desiderans cum eis resurgere, & dignari Dei contemplatione. Hoc autem sufficit ad faciendam coniecturam quanta eius esset modestia. Qui enim tantas opes collegerat, perinde ac si esset in extremâ paupertate, desiderauit habitare tamquam peregrinus apud diuites mercatores. Quales ergo venerandi mihi capitis sint labores, & quanta certamina, & quantam gratiam acceperit diuinitus, & quàm multis sit victoriis potitus, & quàm multis coronis ornatus, hæc ad ostendendum sufficiunt.

Iacobi humilitas in sepulcro eligendo.

A vicinitate reliquiarum Sanctorum opem sperat.

Quoniam autem asperos & difficiles eius mores reprehendunt aliqui, & ægre ferunt quòd solitudine tantopere delectetur & quiete, cùm de eo pauca dixero, imponam finem narrationi. Proponitur, vt iam dixi, aspectandus ab omnibus: neque fossâ circumdatus, neque tugurio aliquo aut tabernaculo rectus. Vnusquisque autem ex iis qui veniunt, à nullo claustro prohibitus, statim accedens, ea quæ vult loquitur. Aliis autem amatoribus huius philosophiæ, sunt & fossæ & fores, & eis licet frui quiete; & qui est inclusus, aperit cùm voluerit, & quantum vult, differt; & quantum vult, impletur diuinâ contemplatione. Hic autem horum nihil est. Quocircà eos fert ægerrimè qui in tempore orationis ei exhibent molestiam: & si cùm iussit quidem, statim recesserint, rursus prosequitur orationem. Quòd si perrexerint exhibere molestiam, & cùm semel aut bis iusserit non paruerint, tunc ægrè ferens & increpans amandat. Ego autem de eo quoque aliquádo sum cum illo locutus, & dixi aliquos molestè ferre quòd expulsi fuerint, & non fuerint participes eius benedictionis, & quòd oporteret eos qui hac de caussâ veniunt, & iter multorum dierum conficiunt, recedere non indignantes, sed animi lætitiâ repletos, & qui philosophiæ narrationum conuiuio excipere possint eos qui ignorant. Ille autem, Non alicuius, inquit, alterius, sed meâ caussâ veni in montem, & cùm scateam admodum multis peccatorum vlceribus, plurimâ opus habeo medicinâ: & eâ de caussâ oro clementem Dominum, vt mihi præbeat medicamenta quæ mea curent vitia. Quomodo ergo non fuerit valdè reprehendendum & valde stultum, interrumpere quidem seriem orationis, interim autem loqui cum hominibus? Si enim hominis, qui est eiusdem cuius ego naturæ, essem famulus, eo autem tempore quo est ministrandum domino, dimittens in tempore afferre cibum vel potum, confabularer cum aliquo ex conseruis, quot plagas iure acciperem? Si autem cùm etiam accessissem ad præsidem, & quâ ab aliquo affectus sim narrans iniuriam, sermonem quidem in medio interrumperem, apud aliquem autem ex præsentibus aliqua alia verba facerem; non tibi videtur iudex id ægre esse laturus, & auxilium quidem esse denegaturus, flagris autem prætereà esse cæsurus, & a tribunali eiectutus? Quomodo ergo est honestum, vt seruus quidem in dominum, qui autem supplicat in iudicem, ita vt oportet se gerat: ego autem ad Deũ & æternum Dominum, & Iudicem iustissimum, & omnium Regem accedens, ne similiter quidem atque ij accedam: sed inter orandum, me conuertam ad conseruos, & prolixo cum eis vtar sermone? Hæc & audiui, & ad eos qui ægrè ferunt trãsmisi: & mihi videtur rectè pulchréque dixisse. Nam præter ea quæ dicta sunt, est etiam amantiũ proprium, omnes quidem alios despicere, illi autem soli quem amant & diligunt adhærere, eumque & noctu somniare, & interdiu visione apprehendere. Ideò mihi videtur ægrè ferre, vt qui in eâ quidem quam desiderat versetur contemplatione, prohibeatur autem impleri expetendâ & dignissimâ quæ ametur pulchritudine.

Tempus orationis interrumpi ægerrime fert.

Insigni parabola dictum suum declarat.

Hæc vt narrantes, non vt encomij ritu laudantes conscripsimus: breuitatis magnam curam gerentes, ne prolixitate molestiâ lectores afficeremus. Quòd si etiam fuerit huic superstes narrationi, innumerabilia alia præclara facinora adiiciet prioribus: & illa quoque conscribent alij, nos enim hinc excedere valdè cupimus. Pietatis autem certaminum agonotheta & ei det finem dignum suis certaminibus, præstétque vt reliquus cursus priori consentiat, vt victor perueniat ad metam, & nostram imbecillitatem sustentet ac suffulciat suis orationibus, vt confirmati, multas quas alij in nos consecuti sunt victorias eis eripiamus, & victores è vitâ excedamus.

Theodoretus intercessionẽ eius petit.

[55] THALASSIVS ET LIMNÆVS. Cap. 22.

[56] HELIMNA est apud nos quidam vicus, qui olim quidem excepit semina impietatis Marcionis, nunc autem euangelicâ fruitur agriculturâ. Eius ad Meridiem est quidam collis, neque valdè asper, neque admodum accliuis. In eo monasticum ædificauit habitaculum Thalassius vir admirabilis, qui est multis quidem aliis quoque bonis exornatus, sed morum simplicitate mansuetudinéque & moderatione omnes homines sui temporis superauit. Hoc autem dico, non vt qui soli credam auditui, sed qui eius etiam fecerim periculum. Ad virum enim sæpè accessi, & eius sum sæpè vsus suaui consuetudine.

Thalassius simplicitate morum & mansuetudine elucens.

Ab eo in hoc loco fuit initiatus, qui nunc ab omnibus decantatur Limnæus, & cùm admodum iuuenis ad illam peruenisset palæstram, pulchrè in hac summâ instituebatur philosophiâ. Et primùm quidem cùm linguam sciret esse lubricam, adhuc adolescens hoc sibi constituit [57] silẽtium: mansitque longissimo tempore cum nemine quidquam loquens. Postquam autem diuini illius senis doctrinæ satis fuit particeps, & se ostendit expressam illius virtutis imaginem, accessit ad

Limnæus Thalassij discipulus.

Silentium sibi indicit.

Suprà c. 1 & ... illum Maronem, cuius priùs quoque ... nimus. Accessit autem eodem tempore qui ... quoque Iacobus. Cùm autem ex eo quo ... percepisset ... atem, & quæ sub d... vitam ... æmulatus, occupauit aliud ... cacumen quod imminet cuidam vico, ... nominant ... Targall... In eo degit vsque in ... diem, non habens domunculam, non tabernaculum, non tugurium: sed solo ... pro quod ... ædificatum ex ... lapi... habet autem quoddam paruum ostium luto ... obstructum: quod aduenientibus ... numquam aperit, mihi autem soli ... hoc ... facere. Ea de caussâ vit... plurimi cùm meum ad... sensere, detrectantes esse mei ingressus pa... Cum iis autem qui aliquando ad ipsum ..., loquens per paruam quamdam fe... eos impertit benedictione, per eam plurimis sanitatem largiens. Seruatoris enim nostri vtens nomine, & morbos cessare facit, & dæmones ... & apostolica imitatur miracula.

Non solùm autem iis qui ad ipsum veniunt suppeditat curationem, sed eam quoque sæpenumerò præbuit suo corpori. Eum enim iam pridem inuasit ... morbus ... Quàm sint autem acres ... ex eo oriuntur dolores & cruciatus, optime ... sciunt qui ... sunt experti: sciunt ... quoque qui eius fuere spectatores. Prouoluitur ... atque ... qui rabie agitantur, ... extendens & contrahente : nonnumquam autem ... & surgunt & ambulat, aliquam quietis viam quærentes: & ideo assident balneis, sæpè ex eo aliquam accipientes consolationem. Et quid opus est longiori vti oratione in iis enumerandis quæ sunt aperta & manifesta omnibus? Cum hoc morbo colluctans, & tot tantisque cruciatus doloribus, non medicinæ accepit auxilium, non lectum ingredi sustinuit, non à medicamentis aut cibis ... recreatus, sed in tabula humi iacente sedens, oratione & crucis signaculo est curatus, & carmine diuinæ appellationis sopiit cruciatus.

Porrò autem cùm is quoque noctu aliquando ambularet, calcauit dormientem viperam. Ea vero apprehendens plantam pedis, in eam dentes infixit. Cum autem pedi cogeretur opem ferre, se quidem inclinauit, & ei manum admouit; os autem ... in eam conuertit. Cum autem rursus sinistra esset vsus ... succurreret, in eam quoque tra... iram bestiæ. Postquam autem fuit eius furor exsatiatus (illi enim plus quàm decè morsus intulit) tunc quidem recessit, & suam cauernam repetiit. Ille autem vndique maximis cruciabatur doloribus. Sed neque tunc passus est vti arte medicinæ: sed vulneribus adhibuit sola fidei medicamenta, crucisque signaculum, & orationem, & Dei inuocationem. Ideò autem, vt existimo, Deus vniuersorum permisit illam bestiam in illud sacrum corpus furere, vt diuinæ illius animæ omnibus apertam ostenderet tolerantiam. Nam eius quoque quod generosi & fortis animi Iob idem videmus fuisse consilium. Siuit enim eum maximus ... que omnis generis agitari fluctibus, cum sapientiam gubernatoris vellet omnibus ostendere. Vndenam enim alias cognouissemus vel illius fortitudinem, vel huius tolerantiam, nisi in eos quæuis tela conijciendi datus esset locus ini... pietatis.

Atque ad viri quidem tolerantiam docendam hæc sufficiunt, clementiam autem & benignitatem aliunde ostendemus. Nam cum multos viros priuatos, & qui mendicare cogebantur congregasset, & vtrimque ad Orientem & Occidentem eis habitacula ædificasset, iussit in eis degere & Deum laudare, alimentum eis necessarium præcipiens suppeditari ab illis qui ad ipsum veniebant. Ipse autem medius inter eos inclusus, & hos & illos incitat ad hymnodiam: & licet eos audire Deum assiduè laudantes. ... anta est eius perpetua benignitas in eos qui ... eiusdem generis. Eorum autem quæ sub d... suscipiuntur certaminū, ipsi & magno Iacobo ... tempus. Iam enim compleuerunt trigesimum octauum annum.

Benignitas eius in cæcos & pauperes.

Iam 38. annos sub dio certat.

Cap. 23.

60 IOANNES, MOYSES, ANTIOCHVS, ANTONIVS.

HOc vitæ institutum æmulatus quoque est Ioannes, vir præter cetera clarus lenitate & mansuetudine. Is cùm rupem quamdam valdè asperam, tempestatibusque obnoxiam, & ad Septentrionem vergentem occupasset, in illa iam transegit vigintiquinque annos, aëris contrarios excipiens impetus. Alia autem omnia; ne singula persequar, cibus & vestis & ferri pondera, sunt iis qui priùs dicti sunt similia. Est autem humanis omnibus adeò superior, vt nullo ex eis fruatur solatio. Afferam autem huius rei indicium cuidam ... Nam cùm propter torum eius herbaceum vir quidam bonus plantasset amygdalum, & ea deinde procedente tempore arbor enata esset, adeò vt & ei vmbram præberet, & oculos pasceret, iussit eam excindi, vt ex ea nullam acciperet recreationem.

Ioannes 25. annis in rupe asperam degit.

Omnem recreationem à se abdicat.

Hoc vitæ institutum amplexus quoque est Moyses, in alto quodam monte vertice, qui impendet vico Romæ, decertans.

Moyses.

Et Antiochus vir senex, qui in monte maximè deserto paruum septum exstruxit.

Antiochus.

Et Antonius, qui in corpore senio confecto æquè decertat atque iuuenes.

Antonius.

Est autem eis eadem vestis, & cibus, & status, & oratio, nocturnique & diurni labores: & nec longitudo temporis, nec senectus, nec naturæ imbecillitas eorum superat tolerantiam; sed in eis floret ac viget laborandi studium. Alios quoque plurimos athletas habet in montibus & agris Deus virtutis agonotheta, quos non est enumerare facile, nedum vitam vniuscuiusque scribere.

Eadem ijs vestis, cibus, status, oratio.

Cùm ergo sufficientem ex eis vtilitatem iis, qui lucrari volunt, adiecerim, me conuertam ad aliud genus narrationis, rogans vt sim eorum quoque benedictionis particeps.

Theodoretus benedictionem eorum participationem petit.

61 ZEBINAS ET POLYCHRONIVS.

Cap. 24.

ZEBINAM prædicant vsque in hodiernum diem, qui vt illum viderent, digni sunt habiti. Aiunt autem eum, cùm ad extremam peruenisset senectutem, iisdem esse laboribus vsum vsque ad finem: nec, licet grauissimo premeretur senio, ex certaminibus iuuentutis aliquid immutasse. Superabat autem, vt dixerunt, omnes sui temporis homines assiduitate orationis. In eâ enim diu noctúque versans, non solùm non satiebatur, sed etiam desiderium eff... bat vehementius, quinetiam eum iis, qui ad ipsum veniebant paucis disserens, non poterat in animum inducere vt cogitationem à cælis deduceret: sed statim ab illis liberatus, vt nec tantillum quidem ab iis quæ sunt Dei vniuersorum separatus, offerebat rursus deprecationem. Postquam autem non permittebat senectus,

Zebinas etiā senex instituta tenuit.

Assiduus in orat. ...

senectus, vt citra molestiam stare posset assiduè, sustentaculum ei præbebat baculum: cui innixus, Dominum & laudabat & orabat. Cum autē præter alia bona esset ornatus amore in hospites, iubebat multos ex iis qui ad ipsum veniebant, expectare vesperam. Illi autem tunc iis ne tota nocte illic starent, aliqua sua negotia prætexentes, se ab illis subducebant laboribus.

Zebinas hospitalis.

Hunc ille quoque magnus admiratus est Marum: & omnes ad se venientes ad illum ire iubebat, & accipere eius benedictionem, eum patrem & magistrum nominans, & totius virtutis exemplar vocans. Rogauit autem vt in eodem quoque sepulcro poneretur: sed non fuerunt, * qui corpus illud sacrum diripuerunt, & in illum locum quem diximus detulerunt. diuinus autem Zebinas cum ante eum obijsset, in vico ei propinquo, is autem appellatur Cittica, iusta sibi facta accepit. In eius sepulcro maximam ędem ædificarunt: iis enim qui cum fide accedunt, variam ac multiplicem effundit curationem. Habet autem nunc quoque sub eodem tecto martyres, qui apud Persas quidem decertarunt, annuis autem & celebribus festis à nobis honorantur.

Totius virtutis exemplar.

Varij ad sepulcrum eius curantur.

Huius doctrinam magnus accepit Polychronius: quinetiā diuinissimus Iacobus dicebat cum sibi primùm dedisse tunicam ex pilis contextam. Ego autem qui illum numquam vidi, ante meum enim aduentum vitæ finē acceperat, in hoc egregio Polychronio diuini Zebinæ video philosophiam: non sic enim cera exprimit figuras annulorum, vt hic illius effingit formam & characterem. Hoc autem apertè scio, ea quæ de illo narrantur, cum iis quæ ab hoc fiunt, conferens. Est enim similiter diuino incensus desiderio, & est terrenis omnibus superior, & corpori alligatus mentem habet alatam, & quæ fertur sublime, aërémque traiicit & ętherem, & cælis fit sublimior, & perpetuò diuinam visione apprehendit cōtemplationem, nec potest illinc vmquam mentem detrahere; quinetiam cum iis qui adueniunt colloquens, superna men e peragrat.

Polychronius Zebinæ discipulus.

Eius autem per totam noctem vigiliam & stationem hinc didici. Cùm eum viderem simul & cum senio confligantem & cum imbecillitate, & nullam omnino habentem curam corporis, sæpius precatus ei persuasi, vt duos assumeret, qui simul habitarent, & aliquam consolationem ab eis acciperet. Quoniam autem petiit viros virtute claros, qui per se in alio degebant monasterio, illis quoque viris admirandis persuasi, vt diuini hominis curam omnibus præponerent. Ij cùm paruo tempore cum eo habitassent, conati sunt fugere, per noctem illam non ferentes stationem. Cùm autem virum diuinum obsecrarem, vt imbecillitate corporis metiretur laborem; Non solum, inquit, eos nō cogo stare mecum assiduè, sed etiam sæpè præcipio, vt decumbant: illi autem, Et quomodo possemus, aiebant, eo qui in laboribus consenuit, stante, & imbecillitatem corporis despiciente, decumbere, cùm simus sani & in mediâ ætate? Sed venerandi quidem mihi capitis nocturnos labores sic didici. Hi autem viri procedente tempore sibi tantam parauère virtutem, vt cum hoc magno viro eamdem persequerentur philosophiam.

Nocturnâ statione se exercet.

Et Moyses quidem, (hoc est enim ei nomen) permansit vsque in hodiernum diem, tamquam patri & domino omne ei seruitium exhibens: & quæ ex sacrâ illâ animâ coruscat virtutem accurate perfectéque exprimens.

Moyses Polychronij discipulus.

Damianus autem (hoc enim erat nomen alteri) cùm peruenisset ad quemdam [illegible] procul situm, ei autem est nomen Niara, & præter alias paruam quamdam inuenisset do[illegible]dam [illegible] degit, idem vitæ institutum persequens: adeò vt qui hunc & illum rectè norunt, eum aspicientes, existiment se videre beati Polychronij animam in alio corpore. Eadem enim & simpl[illegible] & mansuetudo & moderatio, eadem len[illegible] sermonis, eadem in congressu suauitas, eadem an[illegible]æ vigilantia, & Dei intelligentia, idem sta[illegible] & labor & vigilia & cibus: & quæ est ex lege diuina, paupertas & nihil possidere. Nam præter vn[illegible]m sportulam quæ lentem habet madefactam, nihil est in habitaculo. Tantam accepit vtilitatem ex consuetudine magni Polychronij.

Item Damianus.

[illegible] lente madefacta [illegible].

Ego autem relicto discipulo redibo ad magistrum: a fonte enim riui fluenta procedunt. Hic ergo cum aliis vitiis eiectâ quoque ex anima gloriæ cupiditate, & inanis gloriæ conculcata [illegible] nide, studebat semper labores occultare. [illegible] ferrum quidem vt gestaret non inducebat in a[illegible] mum, timens ne ex eo aliquid damni [illegible] arrogantiæ infl[illegible]matiunem anima e[illegible] co[illegible] pisset. Cum autem quercu grauissim[illegible] radicem ad se deferri iussisset, vt qui ad aliquid [illegible] vsum ea opus haberet, eam & no[illegible]u impo[illegible]ebat humer[illegible], & ea impositâ orabat & interdiu [illegible] cum esset ei otium. Cum autem veni[illegible] aliqui[illegible] pulsaret ostium, eam in loco aliquo abscondebat. Hanc cum vidisset quidam, mihi indicauit & cum vellem [illegible] quantum esset eius pondu[illegible] vix [illegible] potui tollere ambabus manibus. Is autem cum me aspexisset, iussit eam dimittere ego autē cum rogabam vt mihi eam permitteret accipere, vt ei eriperem occasionem laboris. Postquam autem eum vidi ægre ferre, et cessi desiderio victori[illegible].

Polychronius [illegible] cultus.

Ex his laboribus effluxit ei quoque data gratia diuinitus, & multa fiunt miracula [illegible] orationibus. Etenim cùm grauis illa siccitas quæ homines affligebat, ad preces incitaret venit ad eum multitudo sacerdotum. Erat autem vna cum eis quidam quoque cui Antiochenæ regionis multi vici pascendi erant crediti. Is ex iis qui aderant, rogabat seniores, vt ei persuaderent, vt manum dexteram imponeret lecytho. Cùm ij autem dixissent, eum nō esse id facturum, dum preces post hæc fierent, & venerandum mihi caput oraret, ille pone stans porrexit duabus manibus lecythum. Is autem ita cœpit scatere, vt duo aut tres ex iis qui aderant manus extenderent, & eas plenas oleo acciperent. Sed licet & diuinæ gratiæ fundat radios, & rectis officiis præclarisque & ex virtute rebus gestis sit plenus, & quotidie colligat opes philosophiæ, sit tamen tantâ modestiâ & moderatione præditus, vt vniuscuiusque ex iis qui ad ipsum veniunt ambos pedes amplectatur, & frontem terræ imponat, siue fuerit miles, siue opifex, siue rusticus.

Pe[illegible] more [illegible] caret.

Lecythus scatet [illegible] oleo.

Aduenientes adorat Polychronius.

Narrabo autē aliquid quod possit docere eius simplicitatē & moderationē. Quidā vir bonus, cui huius gentis obtigit præfectura, cùm Cyr[illegible] venisset, cupiebat mecū frui aspectu horū magnorū athletarū. Cùm alios ergo obiissem, ad huc quoq; accessimus eius virtutē nūc narram. Cum ego ita. que dixissē esse præfectū qui mecū accessisset, & æqui iustique amatorem, statim homo diuinus vtrasque manus tendens & ambos pedes prehendēs, Volo, inquit, vt mihi aliquam promittas petitionem.

petitionem. Cùm is autem ægre ferret, & vt surgeret oraret, & se quod iusserit facturum pollicetetur (conijciebat enim eum velle rogare pro aliquo ex iis qui eius parebant ditioni:) Quoniam ergo, inquit homo diuinus, es pollicitus, & iureiurando promissum confirmasti, acri & vehementi studio Deo pro me offer preces. Is autem frontem pulsans obsecrabat, vt eum absolueret à iureiurando, vt qui non esset dignus pro ipso preces offerre Domino. Eius ergo qui in tam altâ philosophiâ tantâ sit modestiâ ac moderatione, quænã oratio possit eius laudes pro dignitate consequi?

Supplex preces aliorum petit.

Huius in laboribus suscipiendis studium ne varij quidem ac multiplices morbi qui in eum incubuere, retardarunt: sed cùm à variis morbis obsideatur eosdem labores sustinet. Cùm multis autem sæpè verbis apud eum egerimus, vix hanc ædificauimus domunculam, corpori planè frigefacto aliquantulum caloris procurantes. Ei multi quidem adhuc superstites aurum sæpe obtulerunt, & qui etiam excessère reliquerunt, sed nihil ab vllo vmquam accepit: sed eorum quæ offerebantur eos iussit esse dispensatores. Porrò autem magnus quoque Iacobus cilicium ab aliquo ad se delatum ad ipsum misit: sed id quoque remisit, cùm id esse videret densius & elegãtius. Perpetuò enim vsus est vilibus & minimi pretij vestibus. Adeò autem existimauit paupertatem esse quouis regno magis expetendam, vt nec necessarium quidem semper haberet nutrimentum. Scio enim me sæpè venisse, & benedictionem petiisse, neque aliquid aliud inuenisse quàm solas duas caricas. Huius mel, & iis qui vident, est valdè expetendum, & iis qui audiunt, suaue & maximè iucundum. Nullum enim vidi hominem, ne ex iis quidem qui sunt faceti & dicaces, qui vllà vmquam reprehensionis labe eum asperserit: sed omnes eum & prædicant & celebrant, & ad ipsum venientes, minimè volunt recedere.

Nullis morbis in studio virtutum retardatur.

Aurum oblatum reiicit.

Cilicium oblatum datori remisit.

Paupertas quouis regno potior.

Cap. 25.

64 ASCLEPIVS, ET IACOBVS EREMITA.

HVius ordinis est admirabilis quoque Asclepius, qui abest quidem decem stadiis, idem autem vitæ institutum est æmulatus. Est enim ei idem & cibus, & vestis, & morum moderatio, in hospitésque & in fratres charitas, lenitásque & cum Deo conuersatio, & summa paupertas, & maximæ virtutis copiæ, & opes philosophiæ, & alia omnia quæ de illo sacro capite recensuimus. Dicunt autem, eum quoque cùm esset in numero fratrum qui in vico habitant, monasticam & temperatã vitam fuisse amplexum, nec ex multorum congressu vllam contraxisse maculam. Cùm ergo in vtraque vitâ, nempe & ciuili & solitariâ, se egregiè gesserit, duplicibus quoque coronis meritò dignabitur.

Asclepius eiusdem cum Polychronio instituti.

In vtraque vitâ ciuili & solitariâ egregius.

Porrò autem multi quoque alij sunt horum æmulati virtutem: & plena est non nostra solùm, sed etiam vicinæ ciuitates & pagi, tali philosophiâ. Est autem vnus ex his diuinus quoque Iacobus, in quadam domunculâ inclusus iuxta vicum qui dicitur Duzan. Qui cùm sit etiam in ipso vitæ termino, (est enim plusquam nonaginta annos natus) inclusus est solus, & per quamdam modicam fossam, instar incuruæ lineæ factam, responsa quidem reddit, sed non videtur: & neque igne vtitur, neque lumine lucernæ. Me quidem bis perfosso ostio iussit admitti, hoc me honore afficiens, & quam mihi benè velit ostendens.

Iacobus in domunculâ inclusus.

Atque ij quidem qui adhuc superstites, scriptis meis non indigent: possunt enim, si velint, ipsi eorum contemplari philosophiam. Posteris autem & qui hoc non videre spectaculum, hoc quoque ad vsum sufficiunt, vt quæ philosophiæ ostendant characterem. Hic ergo, & de his absolutâ oratione, & benedictionis postulatâ remuneratione, ad aliam transibo narrationem.

Theodoretus sanctorum benedictionem postulat.

Cap. 26.

65 SIMEONES.

SImeonem illum insignem, magnum illud orbis terrarum miraculum, sciunt quidem omnes qui parent imperio Romanorum; norunt autem persæ quoque, & Æthiopes: quin etiam ad Scythas vsque Nomadas fama peruadens, eius in laboribus subeundis diligentiam docuit & philosophiam. Ego autem etiam cum omnes, vt semel dicam, homines testes habeam, vereor narrare certamina, quæ omnem superant orationem ne posteris videatur fabula nuda ab omni veritate. Quæ enim fiunt, humana sunt naturâ superiora: solent autem homines naturâ metiri ea quę dicuntur. Si quid autem dicatur quod eius excedat limites, falsa videtur oratio iis qui non sunt diuinis initiati mysteriis. Quoniam autem piis & vera religione præditis terra & mare plena sunt: & qui in rebus diuinis sunt eruditi, & sanctissimi Spiritus grãtiam accepere, tantum abest vt non credant iis quæ dicenda sunt, vt iis etiam magnã fidem sint habituri: prompto & alacri animo accedam ad narrationem, illinc autem incipiam vnde etiam superna dignatus est vocatione.

Simeon orbis miraculum.

Est quidam vicus situs in confinio nostræ regionis & Cilicum, eum autem Sesam nominant, ex hoc ortus, primò à parentibus docebatur oues pascere, vt in hoc conferri possit cum magnis viris, Iacob patriarcha, Ioseph temperante, & Moyse legislatore, & Dauid rege & propheta, & Michæa propheta & viris diuinis qui illis fuère similes. Cùm aliquando autem plurimùm * ninxisset, & coactæ essent oues intus manere, facta ei potestate quiescendi, ad templum diuinum venit cum parentibus. Hæc autem narrantem audiui sanctam linguam. Dicebat ergo se vocem audiuisse euangelicam, quæ eos quidem qui flent & lugent beatos pronuntiat: miseros autem vocat eos qui rident, & eos nominat fœlices qui sũt mundo corde præditi, & alia quæ sunt his connexa. Deinde ex iis qui aderant interrogasse quempiam, quidnam fecerit aliquis vt horum vnumquodque consequatur? cum autem illi vitam retulisse solitariam, & summam illam ostendisse philosophiam.

Ortus est Sesà vico.

Pascit oues.

** malè impressum antè* nauigasset.

In templo sententiam ferrè euangelicam audiens conuertitur.

Matth. 5.

Cùm ergo verbi diuini hæc suscepisset semina, & profundis animæ sulcis ea pulchrè occultuisset, dicebat se iuisse in proximam ædem sanctorum martyrum: in ea autem & genua & frontem in solo defixisse, & eum rogasse qui vult omnes homines saluos facere, vt eum deducat ad viam perfectam pietatis & veræ religionis. Cùm autem hoc modo diu esset moratus, dulcem quidem somnum quemdam sibi obrepsisse, tale autem vidisse somnium: Mihi, inquit, videbat fodere fundamenta; deinde audire aliquem astantem, quòd me oporteat fossam facere profundiorem. Cùm itaque adiecissem vt iussit altitudinẽ, rursus

Confert se ad ecclesiam sanctorum martyrum.

1. Tim. 2.

Visio Simeonis.

tentabam quiescere: sed me quoque rursus iubebat fodere, & non cessare à labore. Cùm autem hoc mihi ter & quater præcepisset facere, tandem dixit eam sufficere altitudinem: & iussit ædificare deinceps nullo labore, vtpote quòd cùm cessasset labor, futura quoque esset ædificatio citra laborem. Huic prædictioni res ferunt testimoniũ Ea enim quæ fiunt, humanam naturã excedunt.

Cùm illinc surrexisset, ad propinquorum quorumdam monachorum venit habitaculum. Duobus autem annis cum illis versatus, & perfectioris virtutis amore captus, venit ad vicum illum Teledam, cuius priùs quoque meminimus, apud quem magni & diuini viri Ammianus & Eusebius palæstram fecêre monasticam. Sed non venit in hanc diuinus Simeones, sed in aliam quæ ex hac germinauit: [66] Eusebonas enim & Abiton cum magni Eusebij doctrinam satis percepissent, hoc philosophiæ ædificauêre gymnasium. Cùm itaque toto vitæ tempore fuissent & animis concordes & moribus, & veluti vnam animam ostendissent in duobus corporibus, multos habuerunt qui eiusdem vitæ tenebantur amore.

Ammianus & Eusebius. Eusebonas & Abiton.

Cùm ij autem ex hac vitâ gloriosè excessissent, [67] Heliodorus admirandus suorum sodalium accepit præfecturam: qui cùm vixisset sexaginta & quinque annos, sexaginta & duos annos intus inclusus transegit. Cùm enim tres annos apud suos parentes fuisset educatus, hunc gregem est ingressus, cùm nihil vmquam aspexisset eorum quæ fiunt in mundo. Dicebat autem, se ne ipsam quidem nosse formam porcorum, vel gallorum, vel aliorum huiusmodi. Eum ego sæpè vidi, & simplicitatem morum sum admiratus, & eius animi puritatem, summitum in modum amplexus.

Heliodorus præfectus monasterij. Ab infantiâ monachus.

Cùm ad hunc venisset hic præstantissimus pietatis athleta, decem quidem annos perpetuos decertauit. Cùm autem haberet octoginta eiusdem certaminis socios, omnes longo interuallo superauit. Et cùm alij post duorum dierum spatium vescerentur, ipse totam hebdomadam permanebat ieiunus, ægrè ferentibus præsidibus, & cum eo contendentibus, & ordinis perturbationem eam rem vocantibus, iis tamen quæ dicebantur non persuadentibus, nec animi alacritatem refrænare valentibus.

Ieiunat integrâ hebdomadâ.

Audiui autem illum ipsum narrantem qui nũc est huius gregis præfectus, quòd cùm aliquando funẽ contextum ex palmis (est autem is asperrimus) sumpsisset, & manibus astrinxisset, eo lumbos succinxit, non apponens extrinsecus, sed ipsi pelli applicans: & tam arctè compressit, vt tota illa pars cui fuerat impositus, circumcircà exulceraretur. Postquam autem plus quàm decem dies hoc modo transegisset, & vlcus quod incrudescebat guttas sanguinis emitteret, rogauit quidam qui hoc viderat quænam esset caussa sanguinis. Cùm is autem diceret nihil esse quod ei afferret molestiã, eius socius per vim & manum immisit, & caussam didicit, & eam præfecto renuntiauit. Mox ergo increpans, & rogans, & rei crudelitatẽ reprehendens, vix illi soluit vinculum: sed nec sic persuasit vt illi vlceri vllam adhiberet medicinã. Porrò autem cùm eum viderent facere alia eiusmodi, iusserunt vt ab illâ palæstrâ recederet, ne iis qui erant corpore imbecilliori, ea quæ essent supra vires æmulari conantibus, dãni caussa fieret.

Fune palmeo lumbos succingit.

Lacũ siccum pro domicilio elegit.

Egressus ergo cùm venisset ad mõtis loca magis solitaria, & quẽdam sine aquâ lacum nõ valdè profundum inuenisset, in eũ seipsum demisit, & in eo Deo offerebat hymnodiam. Pœnitentiâ autem ducti illius palæstræ præfecti, duos quosdam emiserunt, permittentes vt eum quærerent & ducerent. Cùm itaque ij montem circuissent, rogarunt quosdam qui illic pascebant pecora, an vidissent aliquem tali colore præditum, & sic vestitum. Vbi autẽ lacum pastores ostenderunt valdè quidem statim exclamauerunt, fune autem allato, eum cum magno labore extraxerunt: non est enim æquè facilis ascensus atque descensus.

Cùm itaque paruo tempore apud illos esset moratus, venit in vicum Telanessum, subiectum cacumini montis in quo nunc degit. In eo cùm paruam inuenisset domunculam, tres annos trãsegit inclusus.

Tres annos in paruâ domunculâ inclusus degit.

Cùm autem contenderet virtutis augere diuitias, desiderauit similiter ac diuini homines Moyses & Elias, ieiunus permanere quadraginta diebus: & admirabili Basso conatur persuadere, qui tunc multos obiit vicos, vt qui præesset iis qui erant in pagis sacerdotibus, vt nihil quidem intùs relinquat, luto autem ostium obstruat. Cùm is autem rei referret difficultatem, & moneret ne violentam mortem existimaret esse virtutem: est est enim id crimen & maximum & primum. Ac tu, inquit, ô pater, repone mihi decem panes, & hydriam aquæ, & si videro corpus egere alimento, ero eorum particeps. Factum est vt iussit; & illa quidem fuerunt reposita, ostium autem luto est obductum. Finitis autem diebus, venit quidem ille admirandus & homo Dei Bassus: amoto autem luto, ostium ingressus, inuenit quidem panum numerum, inuenit autem vrnam quoque aquâ plenam: ipsum autem iacentem, nec spirantem, & nec loqui nec moueri potentem. Spongiâ ergo petitâ, cùm os eâ humectasset & eluisset, ei obtulit diuinorum Sacramentorũ symbola: & sic per hæc cõfirmatus, surrexit, & modicum cibi sũpsit, lactucas, & intybũ, & his similia paulatim mandens, & ad ventriculũ transmittẽs.

Ieiunat per integrã quadragesimam absque cibo.

Inde Eucharistiâ reficitur.

Obstupefactus itaque magnus ille Bassus, venit ad suum gregem, magnum hoc narrans miraculum. Habebat enim plus quàm ducentos sodales, cùm nec eis iumentum habere nec molã permisisset, neque aurũ ab aliquo oblatum accipere, neque aliquem extra fores egredi, aut aliquid ex necessariis empturũ, aut aliquẽ ex suis notis visurũ, sed intus agere, & quod à diuinâ gratiâ mittebatur alimẽtum accipere. Hanc legẽ in hodiernum vsque diẽ seruant sodales, & quãuis creuerit eorum numerus, mãdata quæ eis data sunt nõ transilierunt. Ego autẽ ad magnũ transibo Simeonẽ.

Leges monasterij cui præerat Bassus.

Ab illo ergo tempore vsque in hodiernum diem, (iam autem præterierunt viginti & octo anni) manet ieiunus quadraginta dies. Tempus autem & assuefactio multum detrahit de labore: solebat enim primis diebus stare & Deum laudare, deinde cùm propter inediam non posset ampliùs corpus pati stationem, deinceps sedere & diuinum peragere officium; postremis autẽ diebus etiam accumbere. Nam cùm paulatim consumerentur & extinguerentur vires, cogebatur iacere semimortuus. Postquam autem stetit in columnâ, non inducebat quidem in animum vt descenderet, sed aliâ ratione excogitauit vt staret. Nam cùm trabem quamdam columnæ alligasset, & seipsum rursus funibus trabi adaptasset, sic quadraginta dies perpetuos transegit.

Annis 28. quadragesimam sine cibo transigit Simeon.

Stans per totam quadragesimam perdurat.

Post

Post hęc autē cū maiorē deinceps à superis gratiā accepisset, ne hoc quidem opus habuit auxilio: sed stetit quadraginta dies, cibū quidē non sumēs, sed alacritate animi & diuinâ gratiâ confirmatus.

[...] à ca[tenâ] se alli[...], septo [...]

Cùm hos ergo tres perpetuos, vt dixi, annos in illâ transegisset domunculâ, ad hoc tantopere sermonibus iactatum & celebratum venit cacumen: & cùm septum circumcirca fieri mandasset, ferream autem catenam viginti cubitorum comparasset, & eius vnum quidem initium cuidam petræ maximæ appendisset, alterum autem dextero pedi adaptasset, vt nec si vellet quidem, abiret extra eos limites, in eo degit, cælum assiduè visione apprehendens, & vt ea quæ sunt supra cælos côtemplaretur sibi vim afferens: mentis enim volatum non impediebat ferri vinculum. Postquam autem [68] Meletius ille admirabilis, cui tūc mandata erat cura episcopatus regionis Antiochenæ ciuitatis, vir cordatus, & prudentiâ clarus, & ingenij solertiâ ornatus, superuacaneum dixit esse ferrum, cùm sufficiat mens ad corpori imponenda rationis vincula, cessit quidem, & eius paruit suasioni. Cùm autem æris fabrum accersiri iussisset, præcepit solui vinculum. Cùm autem tibiæ quoque adaptata esset pellis, ne corpus læderetur à ferro, & oporteret eam, (fuerat enim consuta) disrumpi, dixerunt se vidisse plus quam viginti maximos cimices, in eâ tanquam in cauernâ delitescentes: & hoc se dicebat vidisse admirandus Meletius. Ego autem huius memini, hinc quoque ostendens magnam viri tolerātiam nam cùm posset pellē manu cōprimere, & omnes facilè interimere, molestos morsus tolerāter passus est, in paruis se libenter ad maiora exercens.

Magna viri tolerantia supra Stoicorum ἀπάθειαν.

Cùm ergo peruolaret fama in omnes regiones concurrebant omnes, non solùm vicini, sed qui etiam multorum dierum itinere aberant, alij quidem paralyticos afferentes, alij verò ægris sanitatem petentes, alij autem vt patres fierent rogātes, & quod à naturâ non acceperant, ab illo volebant accipere: cùmque acciperent, & quæ postulabant impetrarent læti quidem redibāt, quæ autem erant consecuti beneficia prædicantes, longè plures eadem petituros emittebant. Sic autem omnibus vndique aduenientibus, & per totam viam instar fluminis affluentibus, videre est pelagus hominum in illo loco constitutum, quod fluuios vndiquaque excipit. Non solùm enim confluunt qui nostram habitant regionem, sed & Ismaëlitæ, & Persæ, & Armenij qui sunt eis subiecti, & Iberes, & Homeritæ, & qui illis sunt interiores. Venerunt autem multi quoque qui habitant extrema Occidentis, Hispani inquam, & Britanni, & Galli, qui quod est intermedium occupant. De Italiâ enim superuacaneum est dicere: aiunt enim Romæ, quæ est longè maxima, eum fuisse adeò omnium sermone celebratum, vt in officinarum omnibus vestibulis & porticibus ei paruas [69] posuerint imagines, hinc sibi præsidium & tutelam parantes.

Affecti à Simeone læti redeunt.

Ex omnibus orbis partibus ad Simeonem concurritur.

Imago eius Romæ in officinarum vestibulis, ad præsidiū.

Cùm ergo venirent innumerabiles, (conabantur autem omnes contrectare, & ex pelliceis illis vestibus aliquam percipere benedictionem) primùm quidem absurdum & alienum existimans tā insignē sibi haberi honorē, deinde etiā rem ægrè ferens, vt nimis laboriosam, machinatus est illam in colūnâ stationē: primùm quidem iubens ædificari sex cubitorum, deinde duodecim, posteà autem viginti duorum, nūc autem sex & triginta. Cupit enim in cælum euolare, & ab hac terrenâ liberari conuersatione.

Ex contactu vestis eius pelliceæ sperarunt subsidium.

Cedrenus hæc habet vero orenus anno 52. Theodosij.

Ego autē nec vsque diuino consilio existimo hanc factam fuisse stationem. Quamobrem eos hortor qui reprehendi studio delectantur, vt linguā suā refrænēt, & non temere eā ferri permittāt, sed potiùs considerent quòd sæpè talia machinatus est Dominus vt eis prodesset qui sūt socordiores. Etenim iussit Isaiā ambulare nudum & nudis pedibus; Ieremiam lumbis cingulum circūponere, & sic incredulis offerre propheticā, & aliquando etiam lignea collaria & ferrum collo imponere; quinetiam Oseę quoque vxorem accipere fornicariam, & rursus amare mulierem fornicariam & adulteram; & Ezechieli super dexterum latus cubare quadraginta dies, & super sinistrum centum & quinquaginta; & rursus murum perfodere, & fugientem exire, & sibi describere captiuitatem; quinetiam ensem aliquando acuere & eo caput radere, & in quatuor partes capillos diuidere, & alios quidem huic, alios verò illi distribuere, ne omnia recenseam. Vnumquodque autem horum iussit fieri rector vniuersorum, eos qui sermoni non parebant, nec vt prophetias audirent in animum inducebant, admirabilitate spectaculi colligens, & vt diuina responsa audirēt efficiens. Quis enim non obstupuit, cùm viderēt diuinum hominem [70] nudum ingredientē? Quis autem non desiderauit scire caussam, cur hoc fieret? Quis autem non est percontatus, cur fornicariam propheta secum habitare pateretur?

Monastica austeritas ex veteri Testamento astruitur

Isai. 20.

Ierem. 13.

Idem 27.

Osee 1.

Ezech. 4.

Ibidem.

Idem 12.

Idem 5.

Quomodo ergo vniuersorum Deus iussit illorum vnumquodque fieri, curam gerens eorū qui ignauè & socorditer viuebant: Ita etiam hoc nouū & admirabile procurauit spectaculum, rei nouitate & admirabilitate omnes trahens ad spectandum, & efficiens vt aduenientibus credibilis exhiberetur admonitio. Nouitas enim spectaculi est pignus sufficiens doctrinæ: & qui venit ad spectaculum, cum res diuinas doctus fuerit recedit. Et quemadmodū ij quibus obtigit vt essent reges hominum, post aliquam temporis conuersionem mutant imagines nummorum; aliquando quidē leonum exprimentes imagines, aliquando autem stellarum, & aliquando Angelorum, nouo charactere tentātes aurum reddere pretiosius: ita etiā summus Rex vniuersorū, veluti quasdam figuras ac characteres, hæc noua & multiplicia viuendi instituta, pietati veræque religioni adijciens, non solum fidei alumnorum, sed eorum qui laborant morbo incredulitatis, ad laudandum linguas excitat. Et quòd ita se habeat, nō solùm verba testātur, sed etiā res ipsæ clamant. Ismaëlitarum enim millia innumerabilia, quę impietatis seruiebāt caligini, illa in colūnâ illuminauit statio. Nā veluti super cādelabrū aliquod posita hæc lucerna lucidissima, solis instar emisit circūquaq; radios: & est vt dixi, videre Iberos veniētes, & Persas, & Armenios, & diuinū Baptismū accipientes. Ismaëlitę autē turmatim venientes, ducēti simul & trecenti & nonnūquā etiā mille, errorem quidē patrium negant cū clamore: quæ autē illi coluerāt simulacra, ante magnū illud lumē contērētes, & Veneris Orgiis renuntiātes (ab alto enim repetitis tēporibus acceperāt cultū huius dæmonis) diuina percipiūt, Sacramenta, leges accipiētes à diuinâ illâ linguâ & patrios ritus valere iubentes, asinorūmq; agrestium & camelorum esum abnegantes, Eòsque ego & vidi & audiui & patriam impietatem abnegantes, & doctrinæ euangelicæ assentientes.

Spectaculi nouitas pignus sufficiens doctrina.

Vt à varia imagine diuersum nūmo pretium, ita religioni à varie vitæ instituto.

Variarum gentium ad Simeonem concursus & conuersio.

Semel autem maximum adij periculum: ipse

Sacerdotali benedictione magnum fructum Simeon censet.

enim eis dixit vt ad me accedarent, & sacerdotalem acciperent benedictionem, dicens fore vt magnum hunc fructum perciperent. Cùm illi autem paulò magis barbaricè concurrissent, alij quidem antè trahebant, alij verò ponè, alij autem ex obliquo: qui autem aliis aberant longiùs, stantes, & manus protendentes, alij quidem barbam vellebant, alij verò vestes apprehendebant, & à vehementiori illorum aditu fuissem suffocatus, nisi ille clamorem edens, omnes dispersisset. Talem, quæ à dicacibus irridetur hominibus, columna effudit vtilitatem, & tantum emisit radium Dei cognitionis in mentes barbarorum.

Scio etiam aliud ab eo fuisse factum eiusmodi: Obsecrabat vna tribus diuinum hominem, vt deprecationem quamdam & benedictionem emitteret suæ tribus præfecto: alia autem quæ aderat tribus contradicebat, dicens non oportere illi emitti benedictionem, sed ei qui præest suæ tribui: illum enim esse iniustissimum, hunc verò alienum ab iniustitiâ. Cùm autem inter eos magna fuisset contentio, & barbarica decertatio, tandem in se inuicem irruerunt. Ego autem prolixâ vsus oratione, suadebam vt quiescerent; vt pote quòd vir diuinus sufficeret ad dandam & huic & illi benedictionem. Sed hi quoque dicebant, non oportere illum hanc assequi, & illi eâ alterum priuare conabantur. Cùm eis autem desuper esset minatus, & eos canes vocasset vix sedauit contentionem. Hæc autem dixi, volens ostendere quanta esset eorum animi fides. Non enim sic inter se insanissent, nisi diuini viri benedictionem credidissent maximam habere virtutem.

Barbari in se mutuò irruunt vt quisque Simeonis benedictionem perciperet.

Vidi autem aliud quoque miraculum quod fuit valdè celebratum. Quidam enim ingressus (erat autem is quoque Saracenorum vnius tribus præfectus) supplex petebat à diuino capite vt cuidam opem ferret, cui in viâ erant paralysi soluta mébra corporis. Dicebat autem eum morbum ei accidisse in Callinico (est autem id castellum maximum.) Cùm is itaque fuisset allatus in medium, effecit vt negaret impietatem maiorum vbi autem lubenter obediit, & quod iussus fuerat impleuit, rogauit an crederet Patri, & vnigenito Filio, & sancto Spiritui. Cùm is autem se confessus esset credere; His, inquit, credens appellationibus surge. Postquam autem surrexit, iussit vt tribus præfectum suis ferret humeris vsque ad ipsum tabernaculum (habuit autem corpus maximum) & ille quidem eo accepto, statim abiit. Qui autem aderant, ad Dei laudes linguas mouerunt. Hoc autem iussit, Dominum imitans, qui iussit paralytico ferre lectum. Dei imitationem nemo vocet tyrannidem. Est enim vox eius: Qui credit in me, opera quæ ego facio ille quoque faciet, & maiora his faciet. Etenim huius promissi euentum vidimus. Nam cùm vmbra Domini numquam fecerit miraculum magni Petri vmbra & mortē fregit, & morbos exegit, & fugauit dæmones. Sed Dominus & hæc per suos seruos fecit miracula: & nunc quoque similiter eius vtens appellatione, diuinus Simeones innumerabilia efficit miracula.

Curat paralyticum post abiurationem impietatis.

Matth. 9.

Ioan. 14.

Accidit enim vt aliud quoque fieret miraculum, priore minimè inferiùs. Ex iis enim qui in nomen salutare Domini Christi crediderant, quidam Ismaelita non obscuro loco natus, Deo votum fecerat, hoc diuino viro teste. Pollicitus autē erat, futurū vt se deinceps perpetuò abstineret ab esu cuiusuis animati. Hoc promissum nescio quomodo quodam tempore transgressus, occisam autem ausus est comedere. Cùm Deus autem per increpationem eum ad conuersionē voluisset deducere, & suum famulum honorare, qui fuerat testis promissi quod is fuerat transgressus, mutata est in lapidis naturam caro auis, adeò vt vt nec si vellet quidem, deinceps eo vesci posset. Quomodo enim potuisset, cùm lapiduisset quod ad cibum sumptum fuerat corpus. Hoc admirando & incredibili spectaculo obstupefactus barbarus, ad sanctum venit quàm celerrimè, quod erat occultum peccatum in lucem proferens, & suam transgressionem omnibus enuntians, & delicti à Deo petens veniam, & sancti auxilium inuocans, vt omnipotentibus suis precibus ipsum peccati vinculum exolueret. Multi autem id videre miraculum, qui auis partem ex osse & lapide constantem viderunt in eius pectore.

Votum abstinendi à carnibus violans carne lapidescit.

Non solùm autem sui spectator miraculorum sed etiam auditor eorum quæ prædicta sunt futura. Etenim eam quæ fuit siccitatem, & magnā illius anni sterilitatem, & eam quæ consecuta est simul famem & pestem, duobus annis antè prædixit, dicens se præuidisse virgam quæ infligitur hominibus, & flagella quæ per eam intentantur. Porrò autem aliàs quoque significauit irruptionem eius qui bruchus seu eruca dicitur, & eam non esse magnum detrimentum allaturam, cùm diuina clementia mox sequatur supplicium. Cum autem triginta dies præteriissent, innumerabilis quidem supra stetit multitudo, vt etiam radium dissecarent, & vmbram offunderent: idque omnes planè & perfectè vidimus: solùm autem dedit damnum bestiarum pascuis, cibum autem hominum nullà ex parte læsit.

Simeon prædicit sterilitatem & pestem.

Item bruchi irruptionem.

Iam verò mihi quoque qui ab aliquo oppugnabar, significauit ante quindecim dies futurum belli finem: & 71 prædictionis veritatem didici experientiâ.

Item bellum.

Quinetiam ei aliquando visæ sunt duæ virgæ quæ ferebantur quidem de cælis, in terram autē Orientalem cadebant & Occidentalem. Hanc autem Persicæ & Scythicæ gentis in imperium Romanorum insurrectionem significauit vir diuinus, & iis qui aderant effatus est visionem; multísque lacrymis & precibus assiduis repressit plagas, quarum intentabantur minæ in orbem terræ. Gens quidem certè Persarum iam armata, & parata ad Romanos inuadendos, eis diuinâ aduersante voluntate, à cœpto est retardata, & intrinsecùs in malis propriis occupata. Cùm autem sciam plurima alia eiusmodi, ea prætermittam, orationis vitans prolixitatem: sufficiunt hæc quidem certè ad ostendendam spiritalem eius mentis contemplationem.

Visio eius de irruptione Persarum & Scytharum.

Eius quoque fuit magna fama apud regem Persarum: vt enim narrarunt legati qui ad ipsum venerunt, diligenter sciscitabatur quænam esset eius vita, & quænam miracula. Dicunt autē eius quoque coniugem, & petiisse oleum dignatum eius benedictione, & tāquam donum maximum accepisse. Quin etiam omnes regis asseclæ & à famâ cōmoti, & multas in eum à magis adornatas accipientes calumnias, diligenter rogabāt, & cū intellexissēt, virum diuinū nominabant. Cetera verò turba, & ad muliones accedentes & ad famulos & milites, & pecuniam offerebant, & rogabant vt essent participes olei benedictionis.

Regina Persarum oleū benedictū Simeonis maximi doni loco habet.

Ismaëlitarum autem regina cùm esset sterilis,

& cū

& eupereet filios, primùm quidem misso aliquo ex iis qui valebant dignitate & auctoritate, obsecrauit vt mater fieret. Postquam autem assecuta est petitionem, & peperit vt cupiit, accepto rege qui natus fuerat, profecta est ad diuinum senem & quoniam non licebat mulieribus ad eum accedere, ... d eum misso infante, rogauit vt consequeretur eius benedictionem: [73] Tuus enim, inquit, est hic actus. Ego enim obtuli cum lacrymis semen orationis; tu autem semen effecisti manipulum, cum diuinæ gratiæ imbrem attraxisses per deprecationem.

Regina ... impetrat.

Sed quousque [74] conor metiri altitudinem maris Atlantici? Nam sicut eam non possunt homines dimetiri, ita narrationem exuperant quæ ab illo fiunt quotidie. Ego autem eius ante hæc omnia admiror tolerantiam: noctu enim & interdiu ita stat, vt videatur ab omnibus. Ablatis enim foribus, & non minimâ parte ambitus dissoluta, proponitur omnibus spectaculum nouum & admirabile: nunc quidem stans longo tempore, nunc autem frequenter se incuruans, & Deo offerens adorationem. Iam verò multi quoque ex adstantibus enumerant has adorationes. Semel autem quidam ex iis qui mecum erant, cùm enumerasset mille & ducentas & quadraginta quatuor, deinde lapsus esset, destitit numerare. Semper autem se inclinans, prope digitos pedũ frontẽ admouet. Nam cùm venter semel in hebdomadâ alimentum accipiat, idque exiguum, quantum est diuinorum Sacramentorum participatio, dorso concedit vt facilè inflectatur. Aiunt autem ei ex statione in altero pede enatum esse vlcus chironium, & illinc assiduè plurimam excerni saniem. Sed nihil quod ei accidit, reprimit philosophiam, sed fert forti & generoso animo voluntaria & inuoluntaria alacritate animi & hæc & illa superans.

Vlcus chironium patitur fert.

Hoc autem vlcus coactus quoque est aliquando [75] alicui ostendere. Dicam autem caussam. Venit ab Arabenâ quidam vir bonus, & honoratus Christi ministerio: is cùm ad illud peruenisset cacumen, Dic mihi, inquit, per ipsam veritatem, quæ hominum genus ad se conuertit, Esne homo an natura incorporea? Cùm autem qui aderant ægre ferrent interrogationem, omnes quidem iussit tacere, ad illum autem dixit: Cur hanc mihi proposuisti interrogationem? Cum autem dixisset: Quoniam omnes vulgò iactare audio, te neque comedere nec dormire, vtrumque autem est hominum proprium: nemo enim qui hac sit naturâ præditus, vixerit absque alimento & somno. Ille autem iussit quidem scalas admoueri columnæ, illum autem ascendere. & primùm manus aspicere, deinde intra pelliceum illum amictum manum mittere; & videre non solum pedes, sed etiam vlcus illud grauissimum. Cùm autẽ homo vidisset & admiratus esset vlceris magnitudinem, & ex eo didicisset quomodo sumat nutrimentum, illinc quidem descendit, ad me autem veniens narrauit omnia.

Incredulum benignè ad vitam suam experientiam admittit.

In festis autem publicis aliam quoque ostendit tolerantiam. Nam post occasum solis, donec is rursus venerit ad horizontem occidentalem, manibus in cælum extensis [76] stat totâ nocte, nec à somno delinitus, nec à labore superatus. In tantis autem laboribus, tantâque rerum gestarum magnitudine, & miraculorum multitudine, est tantâ morum modestiâ ac moderatione præditus, ac si sit dignitate postremus omnium hominum. Præter modestiam autem & facilis ad eum patet aditus, & est affabilis & suauis: & respondet vnicuique eorum qui loquuntur, siue sit opifex, siue mendicus, siue rusticus. A munifico autem & liberali Domino accepit etiam donum doctrinæ: & bis quotidie faciens admonitiones, irrigat aures eorum qui audiunt, pulchrè admodum loquens, & diuini spiritus exhibens disciplinam: & iubens in cælum suspirere & euolare, & à terrâ discedere, & regnum quod exspectatur visione apprehendere, & gehennæ minas timere, & terrena contemnere, & futura exspectare. Licet autem eum quoque videre iudicantem, & rectas & iustas ferentem sententias. Hæc autem & quæ sunt huiusmodi, fiunt post horam nonam. Totam enim noctem & diem vsque ad nonam orat perpetuò. Post nonam autem, primùm quidem diuinam doctrinam exhibet præsentibus, deinde auditâ vniuscuiusque petitione, cùm aliquas fecerit curationes, componit lites eorum inter quos est controuersia. Circa occasum autem solis deinceps incipit conuenire Dominum. Sed quamuis in his versetur, & hæc omnia faciat, nec ... ctarum ecclesiarum curam abiicit & prouidentiam, aliquando quidem pugnans cum impietatem gentium, aliquando autem ... frangens Iudæorum audaciam, aliquando autem fund... ns ac profligans turmas hæreticorum, & aliquando quidem de his scribens ad Imperatorem, aliquando autem præsides ac magistratus ad diuinum zelum excitans, aliquando autem ipsis quoque ecclesiarum pastoribus maiorem gregis curam gerere præcipiens.

In festis publicis totâ nocte decertat.

Varia Simeonis exercitia. Docet.

Exhortatur.

Iudicat agit.

Orat.

Lites cõponit

Gentiles Iudæos, & hæreticos expugnat.

Hæc autem sum persecutus, [77] ex guttâ conatus ostendere pluuiam, & iis qui hæc scripta legerint, tamquam indice gustandam præbere mellis dulcedinem. Quæ autem decantantur ac celebrantur ab omnibus, ea sunt iis longè plura. Sed nõ sum omnia scribere pollicitus, sed paucis ... ius vitæ instituti ostendere formam & characterem. Conscribent autem, vt est consentaneum, alij quoque his longè plura.

[78] Cum post hæc autem diu vixisset, & multis miraculis & laboribus, ardoreq; solis, & hibernâ glacie, & vehementibus ventorum insultibus, & humanæ naturæ imbecillitate, solus ex omnibus qui vmquam fuerunt mansisset inexpugnabilis, postquam eum deinceps oportuit esse cum Christo, & immensorum certaminum coronas accipere, quòd homo quidem esset, morte confirmauit iis qui non credebant. mansit autem etiã post mortem immobilis: & in cælum quidem anima peruenerat, corpus autem ne sic quidem cadere sustinuit: sed rectum stetit in loco certaminum, tanquam inuictus athleta nullâ parte membrorum volens terram tangere. Sic Christi athletis manet etiam post mortem cum eis simul versans victoria.

Stans moritur.

Variorum certè morborum curationes, & miracula, & diuinarum virtus operationum, sicut quandu erat superstes, ita nunc quoque fiunt, non solùm apud loculos sanctarum reliquiarum, sed etiam apud summæ eius virtutis & diuturnæ decertationis monimentum: magnam, inquam, illam & celebratam columnam huius iusti & laudibus celebrandi Simeonis.

Variæ eduntur curationes ad reliquias eius & tumulũ.

Cuius sanctis intercessionibus cupio vt ego adiutus, in his sanctis perseuerẽ laboribus: Deúmque precor qui est cõmunis ornatus, & est splendor pietatis & veræ religionis, vt & mea vita corrigatur, & ad euangelicam vitæ formam dirigatur.

Auctor implorat Simeonis auxiliũ.

Cap. 27.

79 BARADATVS.

Varia monasticam amplectentium studia.

ET communis hominum hostis inuenit multas vias vitij, vniuersam humanam naturam studens penitus perdere: & pietatis veræque religionis alumni multas & diuersas excogitauere scalas quibus in cælum adscenderetur. Alij quidē per classes decertantes (sunt autem hi cœtus innumerabiles) incorruptis fruuntur coronis, & desideratum adscensum consequūtur. Alij autem vitam amplectentes monasticam, & cum Deo solùm loqui meditantes, & nullam consolationem humanam participantes, sic victores publicè renuntiantur. Alij autem in tabernaculis, & alij in tuguriis degentes, Deum laudibus celebrant. Alij verò amplectuntur vitam in antris & speluncis. Multi autem, ex quibus aliquorum meminimus, non antrum, non tabernaculum, non speluncam, non tugurium habere decreuerunt, sed nudo aëri sua corpora mandantes, contrarias qualitates tolerant, aliquando quidem summo gelu concreti, aliquando autem igne radiorum exusti. Iam verò eorum quoque rursus est vita diuersa. Nam alij quidem stant assiduè, alij verò in sessionem & stationem diem diuidūt: & alij quidem septis quibusdam inclusi, fugiunt multorum congressionem; alij verò nullo huiusmodi vtentes tegumento, propositi sunt omnibus qui eos volunt contemplari. Vnumquodque autem horum in præsentiâ necesse habui persequi, cùm admirabilis Baradati vellem vitam cōscribere. Is enim excogitauit nouas rationes exercendę tolerantiæ.

Nouam ab aliis rationem init Baradatus.

Nam cùm primùm quidem longo tempore se inclusisset in domunculâ, sola diuinâ fruebatur contemplatione. Illinc cùm turpem occupasset imminentem, & paruam quamdam arcam, nec iustâ quidem symmetriâ corpori congruentem, ex lignis construxisset in eâ vitam degebat, deorsum assiduè incuruari coactus. Non habebat enim altitudinem eius longitudini iustâ proportione conuenientem. Non erat autem ea compacta asseribus, sed erat aperta similiter atque cancelli; & erat similis fenestris quæ latiores habent ingressus luminis. Quocircà nec à pluuiæ erat impetu libera, nec erat tecta à flammâ solis: sed vtraque non minùs admittebat quàm alia quæ sunt sub diuo: in hoc autem solo ea superabat, quòd accederet labor inclusionis.

Cella statura suâ humiliori se includit.

Cùm autem longum tempus hoc modo transegisset, posteà egressus est, cedens precibus diuini Theodoti, cui obtigerat pontificalis sedes Antiochena. Stat autem assiduè manus in cælum extēdens, & vniuersorum Deū laudans: totum corpus tunicâ pelliceâ contegens: circa nasum autē solū & os reliquit modicū ingressum spiritui, vt respiret, communem aërem excipiens, quoniā humana natura non posset aliter viuere: omnem autem eū laborē sustinet, cùm non sit corpore valdè robusto, sed valetudinario & multis morbis obnoxio. Feruēs autē animi alacritas, & diuino amore incensa cogit vt laboret qui non potest laborare.

Pelle vestitur.

Iam verò sapientiâ quoque & intelligentiâ ornatus, optimè & interrogat & respōdet & ratiocinatur nonnunquam meliùs & potentius iis qui Aristotelicos legêre labyrinthos. Cùm sit autē in ipso summo virtutis fastigio, non sinit vt arrogātiâ simul efferatur spiritus, sed iubet eū deorsum repere circa ipsum latus mōtis. Scit enim quātum sibi damnum mens conciliat quæ tumet & ardet insolentiâ. Hæc est in summâ eius philosophia.

Meliùs Aristotelicis ratiocinatur.

Cui concedatur vt crescendo possit metā cursus attingere. Est enim cōmunis piorum lætitia, horum qui victoria potiti sunt, gloria. Mihi autē detur, vt eorum suffultus precibus, non tam procul ab hoc monte: sed paulatim conscēdam, & ut eorum contemplationis voluptate explear.

Au[illegible] sa[illegible] [illegible] p[illegible]

80 THALELÆVS.

Cap. 28.

NEque Thalelæi silebo narrationem, est enim plenum miraculo spectaculum. Non solùm autem alios audiui narrantes, sed etiam ipse vidi admirabile & præter opinionem spectaculum. Nam cùm viginti stadiis procul a Gabal[illegible] ea est autem vrbs parua & elegans, tumulū q[illegible] [illegible] occupasset, in quo erat templum dedicatum dæmonibus, & quod ab iis qui iā erant antiquitus impij, multis honorabatur sacrificiis, paruū quoddā fixit tuguriū. Sceleratos autem illos & execrandos perpetuò colebant, vt dicebant, magnam eorū crudelitatem cultu placare admitentes. Multis enim perniciem afferebant; & iis qui accedebant & iis qui erant vicini: nec solum hominibus sed & asinis, & mulis, & bobus, & ouibus; non cum bestiis bellum gerentes, sed per eas quoque hominibus tendentes insidias.

[illegible] ta [illegible] tuit.

Tunc ergo cùm eū vidissent aduenisse, perterrere quidē conabantur, sed nō poterant, cùm & eum muniret fides, & pro eo pugnaret gratia. Rabie itaq; & furore repleti in eas quæ tunc illic plātatæ erant arbores fecerunt impetum: in illo autem tumulo multæ erant ficus & oleæ quæ florebant. Ex iis dicunt plus quàm quingētas repente fuisse euulsas: audiuiq; plures vicinos agrestes id narrātes, qui olim quidē detinebātur caligine impietatis, per eius autem doctrinā & miracula acceperunt lucē Dei cognitionis. Quoniam autem cùm hoc fecissent perniciosi & scelerati dæmones nō exterruerūt athletā philosophię, rursus in eū alias parauêre machinas. Noctu enim vlulātes, & lampades ostentantes, conabantur perterrefacere, & eius rationem perturbare. Vbi autem risit omnes eorum insultus, eo posteà relicto effugere.

[illegible] bus [illegible] cantur.

A [illegible] bus [illegible] inquietatur.

Is autem cùm duas rotas construxisset, quæ duorum cubitorum habebant diametrum, asseribus non inter se compactis, sed disiunctis & separatis ambas rotas cōiunxit. Deinde cùm intus [illegible] disset, & cuneis & clauis disiunctas illas confixisset tabulas, sub dio rotā appēdit, tribus aliis altis lignis in terrā defixis & superioribus eorū initiis aliis lignis cōmissis, & in eorum medio duplici [illegible] ā rota alligatā, & sublimè elata. Huius autē spatiū quidem quod est interiùs, habet quidē cubitorū duorū altitudinem: cubiti verò latitudinē. In eo sedēs vel potiùs suspensus, annis iā fuit decē perpetuis. Cùm autem corpus habeat maximum, neque sedens quidem potest collum erigere, sed semper sedet incuruatus, genibus habens affixam faciem.

Annis 1[illegible] rotis inclusus viuit.

Ad eum cùm venissem, inueni quidem eum ex Euangeliis colligentem vtilitatem; cum autem interrogaui, cupiens scire caussam illius noui vitę instituti. Ille autem Græcâ linguâ vsus, erat enim Cilix genere, Ego, inquit, multis peccatis obnoxius, & credens suppliciis quorū minæ sunt intētatæ, hoc vitæ genus excogitaui, hoc agēs vt castigetur corpus pœnis mediocribus, vt eripiar a magnitudine earū quę expectātur. Sūt enim illę grauiores nō solùm quātitate, sed etiā ipsa qualitate: sunt enim inuoluntariæ. Quod autem ab inuito fit, id est valdè molestum: quod autem est voluntarium etiamsi sit laboriosum, minorem affert dolorem, sponte enim suscipitur, sed non labor

Mortif[illegible] carnis fuga est pœnæ infernalis.

violentus

violentus. Si his ergo, inquit, paruis molestiis minuero ea quæ expectantur, hinc magnum lucrum referam. His auditis, eius ingenij solertiam valdè sum admiratus, quòd non solùm iam facta sepra transiliebat, sed etiam ex se alia excogitabat certamina: & quòd non solùm decertabat, sed eorũ etiam caussas sciebat, & alios docebat.

Miraculis & curationibus claret Thalelæus.

Iam verò multa quoque miracula per eius preces fieri dixerunt accolæ, non solùm hominibus, sed etiam camelis, & asinis, & mulis curationem per eum adipiscentibus. Hinc vniuersa illa gens quæ impietate detinebatur, paternum quidem abnegauit errorem, diuinæ autem lucis accepit splẽdorem. His vtens administris, & templum dæmonum diruit, & maximam ædem excitauit victoriâ insignibus martyribus, iis qui dij falsò nominabantur, diuos opponens mortuos.

Theodoretus ...tur ...orum opē.

Horum concedatur intercessionibus vt hic cũ eadem victoriâ certaminum terminum occupet, & nos ab his & illo adiuti simus vehementes amatores certaminum philosophiæ.

Cap. 29.
Ad mulierũ ... de ... transit Theodoretus.

[1] MARANA ET CYRA.

POstquam optimorum & præstantissimorum virorum vitæ conscripsi institutum, operæ pretium existimo mulierum quoque meminisse, quæ non minùs, si non etiam ampliùs, certauerunt. Eæ enim sunt digniores quæ laudentur, vt quibus quidẽ obtigerit natura imbecillior, eamdem autem quam viri ostendant animi alacritatẽ, & à primâ parente accepto dedecore genus liberauère. Maranæ autem & Cyræ meminero in præsentia, quæ tolerantiæ certaminibus omnes alias vicère.

Mara & Cyra Berhœæ oriundæ.

His patria quidem est Berhœa, patriæ autem genus insigne, educatio autem generi conueniẽs. Sed his omnibus contemptis, cum exiguum quẽdam locum ante vrbem comprehendissent, & intra eum fuissent, [12] luto & lapidibus ostium obstruxère. Famulas autem quæ eiusdem vitæ volebant esse participes, exstructo extra ambitum habitaculo, iusserunt in illo habitare. Ipsæ autem per quamdam paruam fenestrã respiciunt ea quæ ab illis fiunt, & eas frequenter excitant ad orationem, & accedunt ad diuinum amorem: ipsæ verò cùm neque domum habeant; nec tugurium, sub dio sua sponte vitam agunt. Pro ianua autem eis quædam parua extructa est fenestra, per quam necessarium alimentum accipiunt: & cum iis quæ ad ipsas veniunt colloquuntur mulieribus. Ad eã autem congressionem definitum est tempus Pentecostes: alio autem tempore vitam amplectuntur quietam: sola autem Marana loquitur cum aduenientibus; alteram autem nemo audiuit vmquam loquentem. Ferrum autem gestant, & tantum onus ferunt, vt Cyra, cui corpus obrigit imbecillius, ad terram vsque incuruetur, & corpus minimè possit erigere. Habent autem vela maxima, vt retrò quidem trahantur, & pedes omnino contegant, anteriùs autem vsque ad ipsam zonam demittantur, vultum simul & collum, & manus occultantia penitùs.

Sub dio vitam agunt.

Velo teguntur.

Eas ego sæpè vidi, intra ianuam intromissus: iusserunt enim mihi aperiri, sacerdotij dignitatem honorantes. Vidi ergo illud ferri pondus quod nec à viro quidem forti & robusto ferri posset: & cùm vehementer rogassem, tunc quidem auferre potui: postquam autem recessimus, id rursus suis membris imposuère, collo quidem collare, lumbis autem zonam, manibus autem & pedibus ea quæ sunt eis attributa. Hoc modo autem viuunt; non quinque solùm vel decem solis transactis annis, sed quadraginta duobus. Et cùm tanto tempore decertauerint, tamquam quæ nuper certamina attigerint, delectantur sudoribus. Visione enim apprehendentes sponsi pulchritudinem, facile ferunt cursus laborem, & properant peruenire ad finem certaminis: videntes in illo stare dilectum, & ostendentem coronam victoriç. Ea de caussa & imbris, & niuis, & solis excipientes impetum, non cruciatum nec dolorem sentiunt; sed ex iis quæ videntur molesta, animi gaudium percipiunt. Et diuini Moysis æmulatæ ieiunium, ter tanto tempore inediam sustinuère: quadraginta enim diebus exigui cibi fuère participes. Ter quoque diuini Danielis à cibo abstinentiam sunt æmulatæ, tres dierum hebdomadas conficientes, & cibum corpori suppeditantes.

Annis 42. collo, lumbis, manibus ferrũ gestarunt.

Aëris iniurias patienter excipiunt.

Moysis & Danielis ieiunia æmulantur.

Cùm autem aliquando desiderassent salutariũ Christi passionum sancta loca contemplari, venerunt Æliam, cùm in viâ nihil cibi sumpsissent. Sed postquam in illam vrbem venerunt, & adorationem impleuerunt, cibum sumpserunt, & reuersæ sunt, rursus à ieiunis confecto itinere: est autem iter non pauciorum quàm viginti dierum.

Proficiscuntur Ierosolymam

Quinetiam cùm victoriâ insignis Theclæ cupiissent videre ædem quæ est in Isauria, vt dilectionis in Deum flammam vndiquaque accenderent, sic profectæ sunt, & reuersæ sunt ieiunæ. Tantum eas diuinum amatorium fecit diuino quodam furore debacchari: tantam diuinus amor earum in sponsum concitauit insaniam.

Peregrinantur ad sanctã Theclam.

Atque eæ quidem quæ tali vitæ instituto femininum genus exornauère, vt quæ aliis fuerint exemplaria, coronabuntur à Domino coronis victricibus. Ego autem propositâ quæ hinc percipitur vtilitate, cum decepsero benedictionem, ad aliam transibo narrationem.

Benedictionẽ earum petit Theodoretus.

Cap. 30.

[31] DOMNINA.

DIuini Maronis, cuius priùs meminimus, vitam æmulata Domnina admirabilis, in horto maternæ domus paruum quoddam fixit tugurium. Ei autem tugurium efficit panici stipula. Continuis autem lacrymis non solùm rigat genas, sed etiam vestimenta ex pilis: talibus enim indumentis tegit corpus. Circa gallorum autẽ cantum ad diuinum templum, quod non est procul, vadens cum aliis & feminis & viris, vniuersorum Domino offert laudes. Hoc autem facit non solùm die incipiente, sed etiam desinente, quouis alio loco locum Deo consecratum magis esse venerandum censens, & docẽs alios. Ea de caussa & eius magnam curam gessit, matri persuadens & fratribus, vt facultates suas in id consumerent.

Domnina continuò lacrymans.

Templi ornatum suadet.

Habet autem nutrimentum lentem aquâ madefactam. Omnem autem hunc laborem sustinet, cùm sit planè exsiccato corpore & semimortuo. Pellis enim subtilissima, & quæ est instar membranæ, est ossibus tenuibus circumiecta, adipe & carne consumptâ a laboribus. Proponitur autem omnibus eam videre volentibus, & viris & mulieribus, neque vultum aspiciens, [34] neque alij vultum spectandum exhibens, sed amictu quidem penitùs contecta, ad genua autem vsque incuruata, valdè gracili autem voce & non satis expressâ loquens, & eam quoque semper cum lacrymis proferens. Sæpè enim cùm meam dexteram sumpsisset, & oculis imposuisset, eam dimisit adeò madefactam, vt ex ipsâ manu distillarent lacrymæ.

Lente madefactâ viuit.

Vultũ velat

Eam ergo, cuius sunt tantæ opes philosophiæ,

fletem, lamentantem, & ingemiſcentem ſimiliter atque eæ quæ ſunt in extremâ paupertate, quænam pro dignitate laudauerit oratio? Vehemens enim amor in Deum illas parit lacrymas, ad diuinam inflammans contemplationem, & pungens aculeis, & vrgens ad eum qui eſt hinc futurus exceſſum.

Athletas animat.

Porrò autem quamuis in his diu noctúque verſetur, ne aliorum quidem generum virtutis curâ abiicit, ſed pro viribus quidem curat optimos athletas, quorum meminimus & quos prætermiſimus. Curat autem eos quoque qui ad ipſam veniunt; iubens quidem habitare apud vici paſtorem, ipſa verò mittens omnia quæ ſunt neceſſaria. Matris enim & fratrū facultates ei ſunt propoſitę ad ſumptum faciendum, quæ per ipſum accipiunt benedictionem. Quinetiam mihi quoque venienti ad illam partem (eſt autem noſtræ regioni ad Auſtrum) miſit & panem, & fructus, & lentem madefactam.

Monachis ſuppeditat neceſſaria.

Sed quouſque prolixâ vtor oratione, ſtudens omnem eius narrare virtutem, cùm oporteat aliorum quoque proferre vitam, quæ imitatæ ſunt & hanc & illas, quarum priùs meminimus. Multæ enim aliæ partim quidem vitā amplexæ ſunt ſolitariam, partim autem viuere amarunt cum pluribus, adeò vt ducentæ & quinquaginta, & plures, & pauciores ſimul viuant, vno cibo veſcentes, ſuper ſolas ſtoreas ex inſtituto dormientes, & manus quidem lanæ attribuentes, hymnis verò linguam conſecrantes. Sunt autem eiuſmodi innumerabilia ſapientiæ gymnaſia non ſolùm in noſtrâ regione, ſed etiam per totum Orientem. Iis autem plena eſt & Palæſtina, & Ægyptus, & Aſia, & Pontus, & tota Europa. Ex quo enim Chriſtus Dominus honorauit virginitatē, vt qui nat⁹ ſit ex virginitate prata virginitatis natura germinauit, & hos ſuauè olentes, & qui nō marceſcunt, flores offert Creatori: non virtutem in maſculo & feminâ diſcernens, nec in duas differentias corporum, ſed non animorum. In Chriſto enim Ieſu, vt ait diuinus Apoſtolus, non eſt maſculus & femina. Vna autem mulieribus & viris eſt fides ſuppeditata. Vnus enim Dominus, vna fides, vnum baptiſma: vnus Deus & pater omnium, qui eſt ſuper omnia, & per omnia, & in omnibus nobis. Quinetiam vnum regnum cælorum agonotheta propoſuit victoribus, hoc commune præmium definiens certaminibus.

Monaſteria 250. feminarum.

Varia per totum orbem ediſ. ſanctitatis gymnaſia.

Galat. 3.

Epheſ. 4.

Sunt ergo, vt dixi, multæ & virorum & mulierum pietatis palæſtræ non apud nos ſolùm, ſed etiā in vniuerſâ Syriâ & Palæſtinâ, & Ciliciâ & in ea quæ eſt media inter duos fluuios. In Ægypto autem dicunt etiam plus quàm quinque millia virorum habere monaſteria, qui operantur & interim Dominum laudant hymniſque celebrant: nec ſolùm ex operibus neceſſarium alimentum comparant, ſed etiam aduenientibus hoſpitibus & egentibus opem ferunt.

Quinque millia monachorum in monaſteriis Ægypti.

Sed omnia narrare non ſolùm ego, ſed nec omnes ſcriptores potuerint: & vt maximè fieri poſſet, ſuperuacaneum id eſſe exiſtimo & honoris cupiditatem quæ nihil habeat commodi. Iis enim qui volunt aliquam percipere vtilitatem, ſufficiunt ea quæ dicta ſunt ad præbendum id quod deſideratur.

Ideò enim & vitæ diuerſorum fecimus mentionem, & mulierum narrationes narrationibus virorum adiecimus, vt ſenes, & iuuenes, & mulieres philoſophiæ habeant exemplaria: & vnuſquiſque eam quæ ſibi cordi eſt vitam exprimens, habeat ſuæ vitæ quamdam regulam & gnomonem, qui eſt ſitus in narratione: & quomodo pictores ad exemplar reſpicientes, & oculos imitantur, & naſum, & os, & genas, & aures, & frontē & ipſos capitis & barbæ pilos & ad hæc & ſeſſionem & ſtationem: quinetiam ipſos oculorum intuitus, ſiue ſint læti & alacres, ſiue ſeueri & truces: ita etiam oportet vnumquemque ex iis qui hæc ſcripta legunt, volentem vitam aliquam imitari, ſuam ad illam quam eligit componere. Et quomodo fabri aſſeres rubricâ dirigentes, eouſque id quod eſt ſuperfluum auferunt, donec appoſitâ regulâ, viderint aſſerem eſſe æqualem: ita etiam eum qui velit vitam aliquam imitari, oportet eum ſeipſum ponere pro regulâ, & vitij reſecare ſuperflua, & virtutis replere ea quæ deſunt. Eâ enim de cauſſâ ſcriptionis laborem ſuſcepimus, vtilitatis occaſionem proponentes volentibus.

Cur Theodoretus virorū & mulierū meminerit.

Rogo autem eos qui ſunt lecturi, vt cùm ex aliorum laboribus abſque labore voluptatem capiunt, labores ſuis compenſent precibus. Eos quoque obſecro quorum vitam conſcripſi, ne me deſpiciant procul degentem ab illorum ſpiritali chorcâ: ſed trahant infrà iacentem, & ad virtutis tollant altitudinem, & ſuo choro coniungant: vt nō ſolùm laudem alienas diuitias, ſed ipſe etiam habeam aliquam laudis occaſionem, & facto, & verbo, & cogitatione glorificans Seruatorem vniuerſorum; cum quo patri gloria, cum ſancto Spiritu, nunc & ſemper & in ſæcula ſæculorum, Amen.

A ſanctis iuuari petit Theodoretus.

IN LIBRVM NONVM DE VITIS PATRVM
NOTATIO.

DVERTE primò, librum hunc duos habuiſſe interpretes, Albericum Longum Salentinum, & Gentianum Heruetum. Vide dicta Prolegomeno generali 14. Dedi hic Theodoreti Philotheum ex Heruetianâ interpretatione, quia ea in vulgus notior, & impreſſa inter opera eius, quam etiam Laurentius de la Barre Hiſtoriæ Chriſtianæ veterum Patrum, *anno 1583. Pariſiis edita inſeruit, notis quibuſdam marginalibus illuſtratam.*

Aduerte ſecundò, librum hunc in tres partes diuidi poſſe. Primò agit de patribus ante ſuam ætatem, à cap. 1. ad 21. Secundò de iis, qui ſuâ ætate vixerunt, à cap. 21. ad 29. Tertiò, de feminis illuſtribus à c. 29. ad finem, id eſt, duobus vltimis capp.

1. Delicias Sybatiticas] *Infrà c. 5.* vt qui Sybatiticis fruerentur deliciis. *De his vide Adagia.*

2, Iacobus

2. Iacobus Nisibita] *De eo Martyrologium Romanum 15. Iulij, & Menologium Graecorum 31. Octobris. de eo quoque in Menaeis tum 13. Ianuarij, tum 31. Octobris, Meminit etiam huius Theodoretus lib. 2. Eccl. hist. cap. 30. qui & eiusdem inventionem facit lib. 1. c. 7. ubi ait Concilio Nicaeno interfuisse, & mortuos excitasse. De quo miraculo & reliquis omittit ad suum hunc Philotheum. De hoc etiam Nicephorus lib. 8. cap. 14. & lib. 9. cap. 28. Interfuit etiam Concilio Antiocheno, ut habetur in Actis S. Alexandri episcopi Constantinopolitani.*

3. Puellae] *Nicephorus lib. 15. c. 22. quod huic Iacobo Nisibeno tribuendum erat, alteri iuniori tribuit: quem etiam Nisibenum vocat, de quo infrà Theodoret. cap. 21. Fors Nicephorus duos Nisibenos posuit, quia in Menaeis bis Iacobus Nisibenus occurrit. sed idem utrobique est, ut clarum fiet Menaea consulenti. Nisi & iste iunior etiam Nisibenus fuerit. Sed ita habetur in Catal. illust. personarum, ad quas Leo Imp. pro Concil. Chalcedonensi scripsit. Vide tomum 2. Concil.*

4. Iussit eum conteri & dispergi] *Quod in Menaeis est, τοῦτον συνέτριψε, Raderus noster vertit,* & iudicē eligit *referens τοῦτον ad δικαστὴν, non ad λίθον. sed cū iudex superius exciderit, & sententiam mutaverit, clarum ex Theodoreto est, vertendum in Menaeis,* cum lapidem contriuit, *scilicet sola execratione, ut praecessit.* Καὶ δικαστὴν Πέρσην ἀδίκως ψῆφον χρηματίζοντα θεασάμενος, *λίθῳ τινὶ μεγίστῳ αὐτῷ που κειμένῳ ἐπαρασάμενος, τοῦτον συνέτριψε:* Iudicem Persam conspicatus iniquas edere sententias, imprecatione lapidem, qui ibi forte iacebat, contriuit.

5. Deo autem preces obtulit, tamquam pro mortuo] *Hanc, opinor, Theodoretus historiam insinuat lib. 1. cap. 7. & Nicephorus lib. 8. cap. 14. de mortuorum excitatione. Simulatum mortuum se simulantis strophiam habet Sozomenus lib. 7. cap. 26. & ex eo Cassiodorus lib. 9. cap. 48. Niceph. lib. 12. cap. 46.*

6. Constantinus autem] *Vide Eusebium libris quatuor de vitâ, & orat. de laudibus Constātini. Niceph. lib. 8. cap. 55. scribit ad monumentum eiusdem varia edita miracula. Eunapius auctor Gentilis queritur ab eodem Constantino deorum delubra versa fuisse in monasteria.*

7. Rursus aedificabant] *Theodoret. l. 2. cap. 30. Niceph. lib. 9. cap. 28. asserunt Iacobi precibus & adortatione moenia reaedificata.*

8. Nubem cyniphum & culicum] *In Menaeis 13. Ianuarij est, κωνώπων καὶ κωνώπων νέφος. Niceph. lib. 9. cap. 18. Theodoret lib. 2. hist. cap. 30. & hic infrà c. 21. in alio Iacobo iuniore, ubi habes* exercitum muscarum & culicum.

9. Vitam deposuit] *Non rectè Laurentius de la Barre hoc loco asserit à Theodoreto huic Iacobo arcam sepulcralem curatam. nam hoc alteri Iacobo anachoretae fecit, ut ipse testatur infrà in Philotheo cap. 21. uti & Nicephorus lib. 15. cap. 22. quod apud eum ex ratione temporum colligitur, (licet & hunc posteriorem Iacobum etiam Nisibenum vocet) nam priorem Iacobum ait vixisse tempore Constantij, posteriorem tempore Leonis.*

10. Iulianus Sabas] *Martyrologium Romanum 14 Ianuarij:* In Syria S. Iuliani Sabae senioris, qui Valentis Imp. tempore, fidem Catholicam Antiochiae penè collapsam virtute miraculorum erexit. *Non inuenio huius memoriam in Graecorum Menologio: at hoc Theodoretus lib. 3. hist. cap. 19. & lib. 4. cap. 25. Niceph. lib. 11. cap. 25. hunc S. Chrysost. encomio celebrat hom. 21. in epist. Pauli ad Ephesios.*

11. Iacobus persa] *Monachus in Syriâ, qui vixit 104. annos, ut hic habetur. distinctus hic à Iacobo Persâ cognomento* Intercisò, *qui martyr fuit, de quo 27. Novemb. in Menologio.*

12. Magnum quoque Acacium] *Beroeae episcopus, ut hic habetur. Theodoretus lib. 4. hist. cap. 25. strenuum virtutis athletam nominat. Sozomenus lib. 7. cap. 25. Niceph. lib. 11. c. 25. & lib. 12. cap. 47.*

13. Duos medimnos colligens] *Medimnus, genus mensurae aridorum. Vide Onomast.*

14. Audiuit vocem dicentem] *Mors Iuliani apostatae significatur diuinitus Didymo, & Iuliano Sabae. Niceph. lib.* 10. *cap. 35.*

15. Valens] *De huius persecutione aduersus Ecclesiam Theodoretus libro 4. histor. capitul. 22. & alij.*

16. Asterio] *In editis erat* Acacio. *malè, Reposui* Asterio, *ex sensu. Ita etiam Langus.*

17. Asterium, qui in sophisticâ] *Niceph. 8. c. 53. meminit Asterij Sophistae.*

18. Marcianus] *Martyroleg. Rom. 2. Non.* Cyri Cap 3.
in Syria S. Marciani confessoris. *Menologium Graecum eodem die:* S. Patris nostri Marciani, ex urbe Cyro, viri pietate insignis, qui egregie monasticam vitam exegit. *Menaea eodem die & 18. Ian. De hoc Theod. lib. 4. hist. cap. 26. Niceph. libr. 11. cap. 41.*

19. Agapetus] *Ob merita, Apamearum Pontifex: Theodoret lib. 5. hist. c. 27.*

20. Mea caussa hodie mutetur consuetudo] *Ieiunia quotidiana ex animi pietate suscepta quandoque hospitum aduentu laudabiliter soluuntur. Cassian. libr. 5. Institut. capit. 24. & Collation. 2. capit. 26.*

21. Alij &c.] *De haeresibus huius temporis Epiphanius in Panario.*

22. Primum Pascha peragere sustinuerat] *De vario olim Pascha & quadragesimam obseruandi genere Nicephorus libro 12. capitul. 33. & 34.*

23. Eusebius] *De eo Theodoret. lib. 4. hist. cap. 26. Sozom. lib. 6. cap. 3. Niceph. lib. 11. cap. 41. De hoc, opinor, Menaea 23. Ianuarij, duobus versibus. Huius mentio in Menaeis 2. Nouembr. in Vita sancti Marciani.* Cap. 4.

24. Teleda] *Vicus hic etiam occurrit infra cap. 26. in Simeone Stylitâ.*

25. Cùm Deo assiduè colloqui] *Id est, orare. Nam dum oramus, Deum alloquimur, cum sacras Scripturas legimus, Deus nobiscum loquitur: Chrysost. lib. De orando Deum.*

26. Marosas] *De hoc Sozom. lib. 6. c. 34. & Nicephor. libr. 11. cap. 41. quem malè Barreus hic ad cap. 16. cum* Marone *confundit.*

27. Publius] *Theodoret. lib. 4. hist. capite 26. Nicephorus libr. 12. capit. 41. & Menolog. Graecorum 4. Aprilis* Commemoratio Publij, & Platonis abbatis monasterij Studitae. *Nescio an hic noster Publius sit.* Cap. 5.

28. Simeones Priscus] *De hoc Menaea 26. Ianuarij, vertit Raderus noster part. 1. Viridarij Sanctorum Theodoretus, libro 4. histor. capite. 26.* Cap. 6.

29 Palladius] *Theodoret. lib. 4. hist. c. 26. Niceph. lib. 11. cap. 41.* Cap. 7.

30. Digito ostendebat homicidam] *Sic fures miraculo comprehensi: Nicephor. libro 8. capit. 42.*

31. Aphraates] *Theodoretus libr. 4. histor. cap. 24. Niceph. lib. 11. cap. 25.* Cap 8.

32. Secu

32. Securè per forum ingrederis) *Licet monachis claustro egredi vrgente ecclesiæ incommodo. Vide Nicephorum, libr. 11. capit. 25. de Iuliano & Aphraate, qui propter gregem Christi monasticam reliquêre.*

Cap. 9. 33. Petrus eremita] *Theodoret. lib. 4. histor. cap. 26. Niceph. l. 11. cap. 41.*

Cap. 10. 34. Theodosius eremita] *Memoria huius est in Menæis 11. Ian. quo & alterius dies natalis occurrit, qui* Cœnobiarcha *dicitur, hic verò* Antiochenus. *Non rectè hic margini ascripserat Laurentius de la Barre Nicephorum: ille enim de altero Theodosio Cœnobiarchâ agit qui iunior est, & obiit tempore Iustiniani Imp.*

Nunc autem parua prædia in saltu efficiens] *Menæa,* εἰργάζετο μικρὰς ἀρούρας ἐν τῇ πέτρᾳ. *Longius*: interdum hortulos in rupe pararet. *Certum terræ spatium est* arura. *Vide dicta ad Vitam S. Antonij c. 11. n. 10.*

Cap. 11. 36. Romanus] *Theodoret. l. 4. cap. 26. & Niceph. l. 11. cap. 41.*

Cap. 12. 37. Zeno] *Hic ipse est, cuius in Menæis memoria 10. Febr. De quo etiam Theodoret. l. 4. hist. c. 26. & Niceph. l. 11. c. 41.*

38. Desiderans videre] *Vidit & Sozom. lib. 7. cap. 27. annotat Barreus. Sed alius ille Zeno Maiumana rector ecclesiæ.*

39. Vixisset] *Zenonem annos centum vixisse, testis oculatus est Sozomenus, ait suprà Barreus, sed labitur. alius iste, vt dixi, Zeno.*

Cap. 13. 40. Macedonius Christophagus) *Celebris huius in Menæis Græcorum memoria 24. Ian. quæ Latinitati donata habes parte 1. Viridarij Sanctorum apud nostrum Raderum. De eo Theodoretus lib. 5. hist. cap. 19. Niceph. libr. 12. cap. 43. Damascenus aduersus vituper. Imag.*

Cap. 14. 41. Mæsimas Syrus) *In solis Menæis huius mentionem inuenio 23. Ian. vbi* Μαισιμᾶς Σύρος, Maisimas Syrus. *quæ è Græco vertit Raderus noster parte 1. Viridarij Sanctorum.*

42. Malchus] *Huius etiam meminit Theod. lib. 4. hist. c. 26. de quo fortè Menæa 23. Nou.*

Cap. 15. 43. Acepsimas) *Menolog. Græcor. 3. Nou.* Natalis S. Acepsimæ, qui sub Theodosio Magno cellâ se inclusit, in qua sexaginta annos transegit, neminem videns aut alloquens, sed sibi ipsi & Deo vacans omnem recreationem sentiebat. multis verò editis miraculis in pace quieuit. *De eo & Menæa eodem die fusius. Theodoret. l. 4. hist. c. 26. Niceph. lib. 11. cap. 41.*

Cap. 16. 44. Maro) *De hoc in Menæis Græcor. 14. Febr. quæ pòst cap. 24. dicitur* Marum. *De eo etiam (ait De la Barre) Sozom. libr. 4. capit. 54. & Nicephorus libro 11. capit. 41. quibus* Marosas *dicitur. Sed diuersus ille à Marone. nam* Marosam *hic habes capite 4. in Eusebio.*

45. Ex finitimis autem Quidam vicus) *Theodoretus hic cap. 24.* Rogauit autem vt in eodem quoque sepulchro poneretur: sed non siuerunt, qui corpus illud sacrum diripuerunt.

Cap. 17. 46 Abraames Cyrensis) *Menæa 14. Febr. gesta eius perstringunt. De eo & Theodoret. lib. 4. hist. cap. 29. Niceph. l. 11. c. 41.*

Cap. 18. 47. Eusebius] *De hoc Menæa 15. Febr. Theodoret. & Nicephor. loco iam citato. De la Barre hic margini ascribit, Sozom. lib. 6. cap. 33. Sed ille de Eusebio agit, qui apud Carras vixit, hic verò de eo agitur apud Asicham.*

48. Lapidibus ne luto quidem coniunctis] *Id est xerolithis. Vide ad Vitam Simeonis Stylitæ, cap. 5. n. 8.*

49. Salamanus) *Huius mentio in Menæis exstat 17. Febr. vbi ortus dicitur ex vico* Persana, *quod hic est* Capersana, *vti & in eisdem Menæis 23. Ian. vbi dicitur cum adducamen...* Pacifici *seu* Quieti. *quæ Latinè versa habes apud Raderum nostrum parte 1. Viridarij Sanctorum. Alium existimo* Salamanem, *qui in Palæstinâ vixit, de quo Sozomen. libr. 6. capit. 32. & Niceph. libr. 11. cap. 39. nec rectè horum testimonium hic margini ascriptum erat a Laurentio de la Barre.* Cap. 19.

50. Maris] *De hoc nihil inuenio. Alius est* Mares *in Menæis 27. Martij cum Barachesio & Ionâ martyribus. Alius etiam episcopus apud Sozomenum & Nicephorum.* Cap. 20.

51. Iacobus] *De hoc Menologium 26. Nou. de hoc quoque Menæa 26. Nou. satis fusè, quæ vertit Raderus noster parte 1. Viridarij Sanctorum. De hoc etiam Niceph. lib. 15. cap. 22 qui hunc etiam Nisibenum vocat. Vereor ne labatur, vti labitur in pœnâ puellarum inuerecundarum, quam ab hoc inflictam narrat, cum ea seniore Nisibeno inflicta sit, vt vidimus sup. cap. 1. Vocari possit* Hypæthrius, *distinguatur a Nisibeno, & ab alio Iacobo eremita, de quo infra cap. 25. nam in textu dicitur* sub dio *vixisse. de hoc quoque Euagrius lib. 2. cap. 9. vbi Iacobum Syrum vocat, & ad eum litteras misisse Leonem Imp. affirmat: quod anno 2. Leonis contigisse, Christi verò 458. habet Baronius in Annal.* Cap. 21.

52. Exercitium muscarum & culicum) *Suprà cap. 1. in Iacobo Nisibeno,* nubem cyniphum & culicum.

53. Polychronius] *De eo inf. c. 24.*

54 Ne celes homines) *Monachi hypocritæ mors horrenda refertur a Niceph. lib. 14. c. 52.*

55. Thalassius & Limnæus] *Horum memoria exstat in Menæis Græcorum 22. Feb. vbi compendio eorum vita percurritur. Totum hoc caput est potissimùm de Limnæo, paucis in initio lineis exceptis, vt discimus ex Menæis. cuius etiam mentio in Menæis 23. Febr. occasione Ioannis, qui eius discipulus fuit.* Cap. 22.

56. Helimna) *Longus habet* Tillina.

57. Silentium) *A silentio religiosè seruato notus Ioannes cognomento* Silentiarius) *13. Maij.*

58. Targallam) *Longus* Targalam. *Menæa* Τάλγαλα. *sed 23. eiusdem mensis* Τάργαλα.

59. Lapidibus) *In Menæis est* ξηρολίθοις. *quod versum in Vitâ Simeonis Stylitæ c. 5. l. 1. de Vitis PP.* sicco lapide. *& hic c. 18.* lapidibus nec luto quidem maceratis. *Vide ad Simeonem Stylitam.*

60. Ioannes, Moyses, Antiochus, Antonius) *De his Menæa Græc. 24. Febr.* Cap. 23.

61. Zebinas & Polychronius, Moyses, Damianus] *Menæa Græc. 23. Febr. de his quatuor.* Cap. 24.

62. Qui corpus illud sacrum diripuerunt] *Supr. cap. 16.* Acre autem bellum inter vicinos ortum est de corpore.

63. Et in eum locum quem diximus, detulerunt] *Suprà cap. 16.* Ex finitimis autem quidam vicus populo frequentissimus cùm toto simul coacto populo aduenisset, alios quidem fudit ac fugauit; maximè autem expetendum illum rapuit thesaurum.

64. Asclepius, & Iacobus eremita] *De his nihil inuenio.* Cap. 25. Cap. 26.

65. Simeones Stylites] *Vide de hoc notata ad librum 1. de Vitis SS. Patrum.*

66. Eusebonas & Abiton] *De his non memini alibi legere.*

67. Heli

67. Heliodorus] *Sozom. lib 6. cap. 33. & 34. meminit Heliodori monachi in Syriâ.*

68. Meletius] *Heruetus vertit, quasi ille tunc episcopus Antiochenus fuerit:* cui tunc mandata erat cura episcopatus regionis Antiochenæ ciuitatis. *Longus vertit:* Cùm verò Meletius, qui tunc Antiochenæ regioni præfectus erat.. *Sanè si hoc intelligatur de famoso illo Meletio episcopo Antiocheno, annosum illum fuisse oportuit, qui hæc cum Simeone tractarit, vt supra lib. 1. in Vitâ Simeonis Stylitæ obiter attigi.*

69. Posuerint imagines] *Hic locus citatur in Septima Synodo Act. 4.*

70. Nudum Ingredientem] *Barrans existimat Theodoretum respicere ad Simeonē Salum, de quo Euagr. lib. 4. cap. 33. qui quòd famelicæ meretrici panem detulisset, fornicationis est calumniatus. Sed Labitur: nam Simeon Salus post Theodoretum vixit. Respicit vero Theodoretus ad Isaiam, de cuius nuditate antè egerat.*

71. Prædictionis] *Sic alter Simeones Stylita prædixit de Mauricio plurima: Euagr. l. 5. c. 21.*

72. Tuus enim est hic actus] *Ita Euthymius steriles fecundauit: Niceph. lib. 14. c. 52.*

73. Conor metiri altitudinem maris Atlantici] *Sic:* Atlanticum mare cotylà exorbere.

74. Alicui ostendere] *Sic promptam Patribus exhibuit obedientiam Niceph. lib. 14. cap. 51.*

75. Stat tota nocte] *Ἀκοιμήτους fuisse monachos &* insomnes, *qui noctem orando & psallendo traducerent, scripsit Nicephorus lib. 15. cap. 23. De horum monasterio in Menais 15. Sept. in Io. Calybitâ, & 29. Dec. in Actis Marcelli Acœmetarum archimandritæ apud Metaph. & in Actis Danielis Stylitæ 11. Decembris.*

76. Frangens Iudæorum audaciam] *Respicit ad id quod habet Epiphan. lib. 1. histor. cap. 13, ex quo Baronius anno 432. Vide etiam Niceph. lib. 14. cap. 51.*

77. Ex guttà pluuiam] *Prouerbium huic simile,* Ex vngue leonem. *Sic,* Ex guttà mare salsum.

78. Cum post hæc autem diu vixisset] *Hæc non esse Theodoreti monet Barraus, sed ab alio aliquo addita post mortem Simeonis, qui, cùm scriberet Theodoretus, adhuc viuebat.*

79. Batadatus] *De hoc Menæa Græcorum 22. Februarij, Euagr. lib. 2. c. 9. Nicephoro lib. 15. ca. 22. dicitur* Varadatus. Cap. 27.

80. Thalelæus] *De hoc Menæa 27. Febr. Moschus cap. 39. meminit Thallelæi Cilicis, de quo dubitari possit, an hic idem cum hoc sit. vterque enim Cilix, & confessor. putat Raderus. assensionem sustineo. Sed qui in Menais est 20. Maij omnino diuersus est, cum ille dicatur vixisse temporibus Numeriani, & martyrio sit affectus. Alius quoque apud Moschum cap. 91. Thallelaus, qui nauta fuit.* Cap. 28.

81. Marana & Cyra] *Martyrolog. Rom. 3. Aug.* BerhϾ in Syriâ sanctarum mulierum Maranæ & Cyræ. *De iisdem in Menais 28. Feb.* Cap. 29.

82. Luto & lapidibus] *Menæa πηλῷ καὶ λίθοις. Vide lib. 1. hîc in Vitâ Simeonis Stylitæ cap. 5. vbi contrario huic est* sicco lapide, *seu ξηρολίθῳ.*

83. Domina] *Menolog. Græcor. 1. Martij. & paulo fusiùs in Menæis eodem die. Vertit ea Raderus noster parte 1. Viridarij Sanctorum.*

84. Neque alij vultum spectandum exhibens] *Vide apud Moschum Eniratum Prati spiritualis cap. 78. de virgine mortuâ grauiter sepulchri violatorem increpante, quòd eam vestibus nudasset, cuius viuentis extra domesticos nullus faciem viderat.*

DE VITIS PATRVM
LIBER DECIMVS,
AVCTORE
IOANNE MOSCHO, INTERPRETE
AMBROSIO CAMALDVLENSI.
ILLVSTRIVM VIRORVM DE
IOANNE MOSCHO, ET
HOC EIVS LIBRO
ELOGIA.

Photius *Biblioth. Cod. 119. postquam de nomine auctoris, inscriptione libri, materiâ, ætate eorum qui describuntur, dixit, quæ Prolegomeno 12. dedimus, hæc de auctoris vitâ addit.*

ς ἀπετάξατο μὲν ἐν τῇ τοῦ ἁγίου Θεοδοσίου μονῇ, εἶτα συνδιέτριψε τοῖς τε κατὰ τὸν Ἰορδάνην ἀνὰ τὴν ἔρημον ἀσκουμένοις, καὶ τοῖς ἐν τῇ νέᾳ Λαύρᾳ τοῦ μεγάλου Σάββα διαθλοῦσιν. ἐντεῦθεν δὲ τά τε τῆς Ἀντιοχείας κλίματα, καὶ τὴν Ἀλεξάνδρου, καὶ τὴν περὶ αὐτὴν ἔρημον, καὶ μέχρις Ὀάσεως ἐπελθών, καὶ πολλῶν καὶ μεγάλων ἀνδρῶν ἀριστείας συναγηοχώς. τοῦτο μὲν ὄψει, τοῦτο δὲ καὶ νεαζούσῃ ἀκοῇ. διὰ τὴν αὐτὴν δ' αἰτίαν καὶ νήσους ἱστορησάμενος, ἐν τῷ πρὸς τὴν Ῥώμην διάπλῳ, ἐκεῖ-

σε

σύ τι τὰ παραπλήσια διηρευνησάμενος, καὶ μαθών. τὸ παρὸν σύνταγμα γράφει, καὶ προσφωνεῖ ΣΩΦΡΟΝΙΩι ἢ ΣΩΦΡΟΝΑι τῷ οἰκείῳ μαθητῇ, καὶ ἐγχειρίζει αὐτῷ τοῦτο, τὴν τοῦ βίου μέλλων ὅσον ἐφίστασθαι πρὸς τὰ ἀμείνονα προσδεχόμενος μεταβολήν.

Qui in Theodosij primùm monasterio sæculum valere iubens, cum iis deinde monachis conuixit, qui in deserto ad Iordanem exercebantur, quíque nouâ in Laurâ magni Sabæ certabant. Vnde rursum ad Anthiochiæ regiones & Alexandri vrbem, proximámque eremum, ad Oasim vsque delatus, multorum magnorúmque virorum res præclarè gestas aggregauit, quas partim oculis ipse spectauit, partim recenti tunc auditione didicit. Eadem porrò de caussâ eùm etiam insulas Romam versus nauigans lustrasset, hisce similibus ibi quoque conquisitis & cognitis, hoc opus conscripsit, quod dedicat Sophronio seu Sophronæ discipulo suo, eidémque hoc ipsum offert, eùm iam animo præciperet instare vitæ huius in meliorem commutationem.

Aloysius Lipomanus *ep. Veronensis in 1. editione huius libri, præfatione ad Lectorem.*

Liber hic, amice Lector, quem tibi legendum exhibemus, Pratum Spirituale nominatur, ex Græco Latinus per doctum virum Ambrosium Camaldulensem monachum redditus, quem adhuc typis excusum, non nisi vernaculâ, atque eâ Italicâ linguâ habuimus.

Tantâ autem spiritualium flosculorum amœnitate refertus est, vt in paradisi deliciis ortus esse videatur. In eo siquidem antiquorum monachorum, & aliorum patrum Deo ex intimis præcordiis seruientium redolet vitæ splēdor, regularis disciplinæ obseruantia, pudicitiæ & continentiæ norma, victus & vestitus parsimonia, contra hæreticos inuicta constantia, in ieiuniis, vigiliis & orationibus assidua perseuerantia, & erga Dominum Iesum Christum eximius & inæstimabilis amor: quin etiam admirabilia quædam, ac Spiritu sancto plena responsa, quæ legentium mentes spirituali quadam dulcedine perfundunt: sanctarum denique mulierum inuicta fides, castitas incomparabilis, & felix earum in Deo consummatio.

O si tales modò inueniremus milites Christo seruientes, quàm illustris, quàm splendida, quàm decora esset Ecclesiæ nostræ facies? quā adeò deiectam & obsoletam, ac supra pelles Salomonis, atque Moysi Aethiopissam (prô dolor!) denigratam conspicimus.

Lege ergo lubenti animo, & fide certâ opus istud, candide Lector, cuius exemplùm ex apostolicâ bibliothecâ accepimus: & ita mores & vitā tuam ad eius lectionem cōpone, vt talium tantorúmque virorum, quos hic descriptos inuenies, dignus æmulator existas, postmodū verò eorum consortio in æternâ beatitudine feliciter adiungare. Quod tibi & mihi Dominus præstare dignetur, & omnibus qui Dominum Iesum diligunt in sinceritate. Vale.

Plura Elogia qui desiderat, consulat Prolegomenon generale 12.

PROLOGVS.

IOANNES MOSCHVS

DILECTO SVO IN CHRISTO

SOPHRONIO SOPHISTÆ.

PRATORVM faciem verno maximè tempore esse iucundissimam, fili charissime, perspicuum omnibus est, quam scilicet omnigenûm florum grata varietas efficit, intuentium in se prouocans aspectum, ac prætereuntes detinens, ipsósque variè pascens: námque arridet oculis, ac mulcet olfactum. Huius verò prati pars rosarum rubore vernat, pars item albescens liliis, ab aspectu roseo intuentes ad se facilè adducat. Aliâ item ex parte viola rutilant, coloréque suo purpuram regis imitantur. Prorsúsque varius ac differens florum innumerabilium aspectus atque fragrantia vndique gratiam pullulat. Huiusmodi præsens quoque opus arbitrare, sancte ac fidelissime fili Sophroni: quippe reperies in eo virtutes sanctorum virorum qui temporibus nostris

nostris claruère, ac iusta Psalmistæ sententiam, secus decursus aquarũ plantati sunt. Qui cùm omnes Deo accepti maximè gratique fuerint, alius tamen alio virtutis genere magis decoratur, atque ex hac suaui varietate virtutum grata venustas amœnáque facies surgit. Ex his ego flores pulcherrimos decerpens, coronam tibi ex immarcescibili ac perenni prato contexui, fidelissime fili, eámque tibi, ac per te omnibus offero. Psal. 1.

Quamobrem præsens quoque opus Pratum appellare placuit, propter oblectationem, suaueolentiam, & vtilitatem, quam ex eo legentes capient. Virtus enim, vitæ morúmque honestas est, ad quam non sola diuinarum rerum meditatio fidésque recta ducit, verùm & aliorum conuersatio, vitáque virtutibus plena in scriptis tradita. Quocircà hoc mihi negotium assumpsi confidens in Domino, fili charissime, idque vestræ charitati persuasum esse cupiens, quia apis in morem, vtilia quæque ac vera prosecutus, sanctorum Patrum rectè facta pro animarum lucro descripsi. Vt pratũ diuersis floribus, sic liber hic virtutum varietate nitet.

Cap. 1.

Vita sancti senis IOANNIS, *& de speluncâ Sapsas.*

Ioannes monastery præfecturam detrectat.

Rat senex quidam habitans in monasterio abbatis Eustorgij, Ioannes nomine, quem sanctus Elias episcopus Ierosolymorum voluit ducem monasterij constituere. Ille verò non acquiescebat, dicens: In montem Sina orationis caussâ pergere volo. Archiepiscopus autem cogebat eum, vt priùs abbas fieret, & posteà pergeret quò vellet. Cùm verò senex non acquiesceret, dimisit eum spondentem, se, postquam reuersus esset, suscepturum regiminis curam. Et ita salutato Archiepiscopo iter arripuit, vt ad Sina montem proficisceretur, assumpto secum & discipulo suo. Transuadatóque Iordane fluuio, cùm vix vno lapide processissent, cœpit senior rigore detineri, ac post paululum inuasit eum febris. Cùm verò in tantùm excresceret ardor febris, vt ambulare non posset, inuenerunt speluncam paruulam, in qoam ingressi sunt vt requiescerent. Cùm verò febris ita inualesceret, vt se vix mouere posset, in ipsâ speluncâ tres dies commorati sunt. Tunc senex in somnis aspexit quemdam astantem sibi, & dicentem: Dic, senex, quò ire vis? Respondit: In montem Sina. Dicit ei: Ne quæso ne recedas hinc. Cùm verò seni id persuadere non posset, abscessit. Febris verò seni acriùs infesta erat. Rursus nocte sequenti idẽ seni astitit eodem habitu, & ait: Quid senior, affligi vis? audi me, & nusquam hinc proficiscaris. Ait illi senex: Tu quisnam es? Respondet is qui apparuerat: Ego sum Ioannes Baptista; & ideò tibi iubeo, vt nusquam recedas; nam spelunca ista breuis maior est monte Sinâ. Quippe in hanc sæpiùs Dominus noster Iesus, cùm me visitaret, ingressus est. Pollicere ergo mihi, quòd hic habitabis, & ego mox tibi sanitatem restituo. Quod senex audiẽs, libenter spopondit, se in eadem speluncâ permansurum. Et continuò sanus effectus, perseuerauit ibidem toto vitæ suæ tempore. Speluncam verò illam fecit ecclesiam, congregauítque fratres. Appellatur autem locus ille Sapsas.

Peregrinationem suscepit ad montem Sina.

Ioannes Baptista ei apparet, & sanitatem spondet.

Sapsas Ioãnis Baptistæ spelunca, vbi sæpiùs à Christo visitatus est.

Cap. 2.

DE SENE, *qui in propriâ speluncâ pascebat leones.*

FVit in eodem loco Sapsâ, commorans in speleo senex alius tantæ virtutis, vt leones secum in eadem speluncâ susciperet, atque cibum eis in suo sinu præberet.

Seni & leoni idem cubile.

Cap. 3.

Vitã CONONIS *presbyteri monasterij Penthucula.*

CVm in monasterium sancti patris nostri Sabæ profecti fuissemus ad abbatem Athanasium, narrauit nobis senex, dicens: Cum essem in monasterio Penthucula, presbyter quidam erat ad Baptismi ministerium, Conon nomine, Alexandrinus genere, quem pro vitæ merito patres iusserant, vt baptizaret accedentes. Ipse igitur sancto Chrismate vngebat, & baptizabat eos qui ad hoc veniebant. Quoties ergo mulierem inúngeret, scandalizabatur, atque ideò ex monasterio abscedere volebat. Cùm eâ cogitatione pulsabatur, assistebat ei sanctus Ioannes Baptista, dicens: Tolera, & perseuera, & ego te ab hoc bello liberabo. Quadam verò die venit puella ex perside, vt baptizaretur, quæ ita speciosa erat ac tantæ pulchritudinis, vt non posset presbyter nudam eam sancto oleo inungere. Cùm sic verò puella illic mãsisset duos dies, audiens hoc archiepiscopus Petrus obstupuit de sene vehementer, voluítque ad hoc opus delegare diaconissam mulierem, sed id non fecit, ne cõtra canones fecisse videretur. Conõ verò presbyter, sumpto melote suo, recessit, dicẽs: Iam non ampliùs in hoc loco manebo. Cùm ergo exiisset ad colles, ecce sanctus Ioannes Baptista obuius illi factus est, & tranquillâ voce affatus est illum, dicens: Reuertere ad monasterium tuum, & hoc te bello leuabo. Abbas verò Conon ait illi cum indignatione: Verè non reuertar. Ecce enim iam toties pollicitus es mihi istud, nec fecisti. Tunc sanctus Ioannes eum sedere fecit, amotísque vestimentis eius, signauit eum ter signo crucis sub vmbilico, dixítque ei: Crede mihi, presbyter Conon, volebam te pro hac pugna mercede donari; sed quia non vis, ecce abstuli à te hoc bellum, mercede autem huius operis carebis. Reuersus presbyter in cœnobium, vbi baptizare consueuerat, in crastinum vnctam puellam baptizauit, neque penitùs animaduertit eam esse mulierem. Impleuit autem & alios annos duodecim in baptizandi ministerio tantâ tranquillitate animi & corporis, vt nullum intrà sentiret carnis motum, cùm inspiceret ac tangeret mulieres. Atque ita in pace consummatus est.

Chrisma in Baptismo.

Conon presbyter mulieres ob periculum baptizare renuit.

Signatur ter signo crucis in vmbilico à sancto Ioãne Baptista, à stimulo carnis liberatur.

Cap. 4.

Visio abbatis LEONTII.

NArrauit nobis abbas Leontius, cœnobij sancti patris nostri Theodosij dux, dicens: Postquam fugati sunt ab infidelibus persecutionem passi monachi propter nouum monasterium, quod dicitur Laura, quodam verò die Dominico descendi in ecclesiam, vt acciperem sacra mysteria. Ingressúsque vidi Angelum stantem ad dextrum altaris cornu, & magno pauore correptus, reuersus sum in cellulam meam. Et venit mihi vox de cęlo, dicens: Ex quo sanctificatum est altare istud, ego iugiter illi astare iussus sum.

Angelus sanctificato altari iugiter astat. Simile infra c. 10.

Cap. 5.

Relatio abbatis POLYCHRONII *de tribus monachis.*

ABbas Polychronius eiusdem nouæ Lauræ presbyter, narrauit mihi, dicens: Cùm sederem aliquando in monasterio Turrium Iordanis, vnum illic ex fratribus animaduerti sui ipsius negligentem, & numquam sanctæ diei Dominicæ canonem implentem; post modicum verò temporis eumdem aspexi cum omni studio & alacritate se exercentem. Tunc ego dixi ei: Nunc optimè facis, curam tui gerens, frater. Qui ait mihi: Domine pater, modò moriturus sum. & post dies tres mortuus est.

Frater quidam ante mortem resipiscit, & feruorem assumit.

Rursus idem abbas Polychronius narrauit mihi, dicens: Cùm in eodem monasterio defunctus esset quispiam fratrum, dixit mihi dispensator: Fac charitatem, & veni, vt fratris vasa in locum dispensationis deferamus. Cùm ergo ferre cœpissemus, aspicio dispensatorem flentem, cui dixi: Quid quæso, ita ploras, abba? Quia, inquit ille, hodie fratris vasa fero, & post duos dies alij portabunt mea. Tertiáque die requieuit frater ille, sicut prædixerat.

Quidam mortem suam prædicit.

Cap. 6.

Eiusdem relatio.

IDem enim abbas hoc narrauit, quòd cùm esset in monasterio abbatis Constantini ducis monasterij sanctæ Mariæ Dei genitricis, quæ Noua dicitur, audiuit quemdam fratrum in xenodochio Ierichūtino requieuisse, quē cùm accepissēt fratres, vt ferrent ad monasterium Turriū, & sepelirent, ex quo iter agere cum corpore cœperunt, stella supra defuncti caput quasi comes itineris apparere non destitit, donec ipsum sepulturæ traderent.

Stella super defuncti caput apparens.

Vita & mors cuiusdam SENIS, *qui recusauit abbas fieri in monasterio Turrium.*

Cap. 7.

ALius quidam senex sedebat in eodem monasterio Turrium: patres igitur eiusdem monasterij ipsum, vt magnum & virtutibus clarum, voluerunt sibi constituere abbatem. Senex verò orabat, dicēs: Ignoscite mihi, patres, & permittite me flere peccata mea: ego enim talis meriti non sum, vt possim animarum curam gerere: negotium istud magnorum & excellentium patrum est, Antonij, Pachomij, sanctíque Theodori. Cùm verò fratres illi non acquiescerent, ipsúmque diebus singulis orarent, videns se ab eis nimiùm vrgeri, dixit eis: Permittite me tribus diebus orare; & quidquid me Deus facere iusserit, faciam. Erat autem Parasceue dies: Dominicâ verò die, manè requieuit.

Quidam ne prælaturā acciperet, mortē præoptat, & impetrat.

Vita abbatis MYROGENIS *hydropici.*

Cap. 8.

SEnex quidam erat in eodem monasterio Turrium, Myrogenes nomine, qui ob nimiam austeritatem vitæ hydropicus effectus fuerat. Dicebat autem iugiter his senibus, qui ad eum conueniebant visitandi gratiâ: Orate pro me, patres, ne interior homo hydropicus fiat. Ego enim, vt in hac infirmitate diutiùs durem, Deum oro.

Animæ hydropisis, non corporis desenda.

De hoc abbate Myrogene cùm audiuisset Ierosolymitanus episcopus Eustochius, voluit ad eum mittere quæcumque erant necessaria, sed ille nūquam ab eo quidquam consensit accipere. Hoc autem solùm illi significabat: Ora pro me, pater, vt liberer ab æterno cruciatu.

Myrogenes omnia munera recusat, preces tantùm petens.

De mirâ cuiusdam sancti PATRIS *charitate.*

Cap. 9.

IN ipso monasterio Turrium, senex quidam erat sanctæ nuditatis & eleëmosynæ valde studiosus amator. Quadam ergo die venit pauper ad eius cellulam eleëmosynam petens: senex verò cùm non nisi vnum panem haberet, proferens ipsum, dedit pauperi. Tunc dicit ei pauper: Nolo panem, sed indumentum. Volens autem senior curare illum, apprehensâ manu eius, introduxit in cellulam suam. Pauper autem cùm illic nihil omnino inuenisset, nisi solum quod ille induebat, tantâ senis virtute compunctus, soluit sacculum suum, & in medio cellulæ quæcumque habebat euacuans, dixit: Sume ista, senior optime, & ego alibi quæram, quæ mihi sunt necessaria.

Senex etiam vnum, quem [illegible] habebat panē, pauperi elargitur.

Vita BARNABÆ *anachoretæ.*

Cap. 10.

ANachoreta quidam erat in speluncis Iordanis, Barnabas nomine. Hic die quadam cum descenderet bibere aquam de Iordane, infixa est pedi eius ex arundine festuca, permansítque stimulum pedi infixum tenens iugiter, neque passus est, vt eum medicus videret: itaque computruit pes eius. Coactus verò est ascendere ad monasterium Turrium, sibíque vnam cellulam accipere. Porrò pes eius in dies putrescebat magis. Dicebat autem his qui ad eum veniebant, quòd quanto magis homo exterior patitur, tantò amplius interior viret.

Senex de arundine pedi infixâ gaudet.

Dum patitur homo exterior, viuit interior.

Postquam

Sanctificati altaris Angelum custos.

Postquam verò ascendit abbas Barnabas ex speluncā suā ad Turres, cùm fuisset ibi aliquantulum temporis, anachoreta quidam alius abiit ad speluncam ipsius, ingressúsque vidit angelum Dei stantē super altare quod fecerat senior atque sacrauerat. Atque ad Angelum anachoreta: Quid hic agis? Cui Angelus ille: Ex quo sanctificata sunt ista, à Deo ipso mihi credita sunt.

Simile supra cap. 4.

Cap. 11.

Vita abbatis AGIODVLI.

*Hagiodulo.

ABbas Petrus presbyter monasterij sancti Patris nostri Sabæ, narrauit nobis de abbate * Agiodulo dicens: Cùm is esset dux monasterij beati Gerasimi, contigit fratrem quemdam de illic residentibus mori. Quod cùm senex ignoraret, pulsaretque præfectus canonis signum, quòd fratres conuenientes mortuum efferrent, vt vidit senex cadauer in ecclesiæ medio iacere, contristatus est valdè, quòd non illum salutasset priusquam migraret è sæculo. Profectúsque secus lectulum vbi iacebat, ait defuncto: Surge, frater, & da mihi osculum qui protinus surgens, osculatus est senē. Tunc dixit senex: Dormi iam, quousque veniat Christus filius Dei, & resuscitet te.

Agiodulus fratrē mortuum, vt ei osculum pacis præbeat, excitat.

Idem abbas Agiodulus cùm transiret iuxta Iordanis ripas, secum animo & cogitatione voluebat, quid actum fuisset de lapidibus iniectis à Iesu Naue pro his, quos inde sustulerat. Cúmque ita cogitaret, confestim hinc & hinc diuisæ sūt aquæ. Tunc vidit illos duodecim lapides, prostratúsque humi Deo gratias egit.

Idē 12 lapides Iesu Naue in Iordane videt.

Cap. 12.

Dictum abbatis OLYMPII.

FRater interrogauit abbatem Olympium, presbyterum monasterij sancti Gerasimi, dicens: Dic mihi verbum. Qui dixit ei: Ne sedeas cum hereticis, & contine linguam & ventrem; ac vbicúque sederis, dic assiduè; Peregrinus sum.

Heretici fuga. Lingua & ventris continentia.

Cap. 13

Vita abbatis MARCI *anachoretæ.*

DIcebant de abbate Marco anachoretā, qui morabatur prope monasterium Penthucula per annos sexaginta tres, quòd hanc habuerit virtutem hebdomadas integras ieiunandi, ita vt putarent quidam, eum sine carne esse. Operabatur autem die ac nocte, & distribuebat pauperibus omnia, neque ab aliquo quidpiam accipiebat. De hoc audientes fideles viri, venerunt, vt darent ei agapem, & ait ad eos: Non accipio, quia manus meę nutriunt me, & eos qui propter Deum ad me veniunt.

Marcus anachoreta integrā hebdomadā ieiunat.

Munera respuit, manibus victum quærens.

Cap. 14.

De FRATRE, *qui à spiritu fornicationis impugnabatur, & leprosus effectus est.*

ABbas Polychronius rursum nobis narrauit, quòd in cœnobio Penthucula frater quidā erat sibi ipsi valdè intentus, & continens. Cùm antem aliquando impugnaretur à spiritu fornicationis, non valens hanc pugnam sustinere, egressus de monasterio, profectus est Iericho, vt concupiscentiæ suæ satisfaceret. Móxque vt meretricis cellam ingressus est, leprosus factus est totus. Videns autem lepram, continuò rediit ad monasterium. Deo gratias referens, & dicens: Idcircò Deus hac me castigatione percussit, vt anima mea salua sit, & magnificè glorificabat Deum.

Frater ad meretricem pergens, leprosus efficitur.

Factum mirabile abbatis CONONIS.

Cap. 15.

DIcebant de abbate Conone duce monasterij Penthucula, quòd die quadam cùm iret Betamarin, obuios habuit Hæbreos. Qui cùm eum occidere vellent, districtis gladiis cucurrerunt contra senem. Cúmque appropinquassent, vibrantésque in eum gladios, manus eorum in sublime suspensæ perstiterunt immobiles. Factā verò oratione, soluit eos senex, & dimisit. Et abierunt gratias agentes Deo.

Hebræis Cononē occidere volētibus manus obrigescunt.

Rigorem oratione soluit Conon.

Relatio abbatis NICOLAI *de seipso, & socus.*

Cap 16

SEnex quidam sedebat in monasterio abbatis Petri iuxta sanctum Iordanem, Nicolaus nomine, qui nobis narrauit, dicens: Cùm essem aliquando in Raythu, missi sumus tres fratres in monasterium in Thebaidem. Cùm ergo per desertum iter faceremus, errauimus de viā, ferebamúrque per eremi latam vastitatem. Deficiente verò nobis aquā per aliquot dies, siti arescere cœpimus. Cúmque iam & siti & æstu deficiētes, progredi vlteriùs non valeremus, inuentis per desertum myricis, iactauimus nos singuli sub vmbrā arborum, exspectantes mori præ siti. Prostratus verò in vmbram ego factus sum in extasi, vidíque piscinam aquā plenam, & circumfluentem, duos autem supra piscinæ labium assistere, vásque vnum ligneum. Tūc cœpi vnum ex illis rogare, dicens: Fac mecum charitatem, domine, & da mihi pusillum aquæ, quoniam deficio. Ille verò nolebat. Tunc dicit ad eum alter: da illi modicum. Qui respondit ei, dicens: Non demus ei, valdè enim desidiosus est, & negligens fuit. At alter: Vtique sanè negligens est ac desidiosus, propter hospitalitatem tamen demus ei. Atque ita præbuerunt mihi, & his qui mecum erant. Mox autem vt bibimus, confortati sumus, & iter agentes tribus diebus aliis sine potu, peruenimus ad loca habitabilia.

Nicolaus in extasim rapitur.

Nicolaus ob hospitalitatē sitiens in eremo diuinitus reficitur.

Vita MACNI *senis.*

Cap. 17.

DIcebant de quodam Macno sene, qui in eodem monasterio abbatis Petri morabatur, quòd quinquaginta annos egisset in speluncā suā, neque vinum bibens, neque panem comedens, nisi tantùm furfureum. Tertiò autem singulis hebdomadibus communicabat.

Macnus vino & pane abstinens.

Vita alterius SANIS *monasterii Lauræ, qui cum leonibus dormiebat.*

Cap. 18.

NArrauit nobis abbas Polychronius presbyter de alio sene, qui sedebat in eadem Laurā abbatis Petri, quòd plerumque abiens, in ripā Iordanis commanebat, & vbi cubile leonis inuenisset illic dormiebat. Die verò quadam tulit duos leonis catulos intra pallium suum in ecclesiam, & dicebat fratribus: Si mandata Domini nostri Iesu Christi custodiremus, ista animalia profectò nos timerent, sed propter peccatum serui effecti, nos illos timere comprobamur. Quā re magnificè ędificati fratres, ad mansiones suas recesserunt.

Senis & leonis idem cubile.

Leonis catulos in ecclesiā defert.

Timorē leonum ex peccato contrahimus.

Relatio abbatis ELIÆ *de seipso.*

Cap. 19.

NArrauit nobis abbas Elias, dicens: Cùm aliquando morarer in patribus sancti Ior-

danis in ſpelęo iuxta eunuchorum monaſterium, ideò quòd non communicarem Macario archiepiſcopo Ieroſolymitano, die quadam circa horam ſextam, æſtu vehementiſſimo coquente deſuper (erat enim Auguſtus mẽſis) pulſauit quidam oſtiũ ſpeluncæ meæ: egreſſus verò vidi mulierem, & dixi ad illam: Quid tu hîc facis? Et reſpondens, dixit mihi: Et ego, mi pater, eiuſdem quo tu inſtituti ſum, & quaſi vno lapide diſtat à te ſpelunca mea. Oſtendebat autem & locum quaſi ad Auſtrum. Et ait: Luſtraui hanc eremum, & præ æſtu nimio ſiti fatigata ſum, fac ergo charitatem, pater, & da mihi puſillum aquæ. Itaque protuli vrceum, & dedi ei. Quæ cùm ſumens bibiſſet, dimiſi illam. Cùm autem abiiſſet, cœpit diabolus impugnare me, immittens cogitationes ſordidas in eam. Superatus igitur, neque ferens libidinis ardorem, ſumptâ virgâ meâ, cellam egreſſus ſum in feruore æſtus, cùm lapides igneſcerent, profectúſque ſum ad illam, vt implerem turpem concupiſcentiam. Cùm verò fermè vno ſtadio ab eius adhuc ſpelæo diſtarem, vrente grauiter æſtu libidinis, repentè factus in extaſi, vidi apertam terram, & me hiatu terræ abſorptum. Aſpicióque illic cadauera putrida iacentia, & reſoluta, & incredibili fœtore plena, quemdámque reuerendi habitus virum ea mihi demonſtrantem, ac dicentem: Ecce iſtud mulieris eſt, iſtud viri, iſtud pueri; fruere iam vt vis, & quantum libet concupiſcentiâ tuâ: huius tamen voluptatis gratiâ vide quot labores amittere voluiſti. Vide propter quod peccatum vos ipſos priuare vultis regno cælorum. Væ humanæ miſeriæ: propter vnius horæ voluptatem tanti laboris mercede fruſtramini. Ego autem præ nimio fœtore in terrá corrui. Tunc accedens vir ille venerabilis, qui mihi apparuerat, erexit me. Et gratias agens Deo, reuerſus ſum in locum meum.

Ex mulieris aſpectu Elias concupiſcẽtiâ fornicationis tentatur.

Mirabili viſione Elias à fornicationis periculo retrahitur.

s

Cap. 20. *Conuerſio cuiuſdam* MILITIS *ad miraculum Dei in ſe factum, cuius etiam vita compendioſè deſcribitur.*

NArrauit nobis quidam patrum, accepiſſe ſe à quodam milite, quòd cùm bellum in Africâ gererent Romani cum Mauritanis, victíque fugarentur à barbaris, ac plurimi illorum paſſim cæderentur, ipſum quoque vnus ex barbaris nactus haſtam, vt illum feriret, vibrare cœpit. Quod ille cùm cerneret, orare Deum cœpit, ac dicere: Domine Deus, qui apparuiſti ancillæ tuæ Theclæ, & eripuiſti eam de iniquorum manibus, libera & me de hac neceſſitate, & ſalua ex hac acerbâ morte, mox ibo in eremum, & agam vitam ſolitariam. Conuerſus autem neminem ex barbaris vidit. Itaque continuò venit ad hanc Lauram Cupatba, manſerátque iam in ſpeluncâ, Dei ſe protegente gratiâ, annos triginta quinque.

Periculo eripitur, monaſtica vita votũ eſt conditione emittẽs

Cap. 21. *Mors* ANACHORETÆ, *& eius interfectoris.*

ABbas Gerontius præpoſitus monaſterij ſancti patris noſtri Euthymij, narrauit mihi & Sophiſtæ Sophronio, dicens: Tres ſimul eramus trans mare mortuum, ambulantibúſque nobis in montem, anachoreta quidam alius circa maris ripam deambulabat. Contigit autem [1] Sarracenos tranſire per loca illa & occurrere ipſi: cùm ergo præteriiſſent illum, reuerſus vnus ex eis anachoretæ caput abſcidit, nobis de longinquo ſpectantibus; iam enim conſcenderamus montem. Cùm verò lacrymaremur triſtes propter anachoretæ caſum, repentè cernimus auem supernè venientẽ, raptum Sarracenum in ſublime tuliſſe, atque inde in terram illum dimiſiſſe, ex eóque lapſu Sarracenum interiiſſe.

Sarracenus anachoretã occidens punitur.

Vita alterius ſenis CONONIS. Cap. 22.

SEnex quidam erat in cœnobio ſancti Patris noſtri Theodoſij, nomine Conon, Cilix genere, hanc vitæ normam per triginta annos cuſtodiens: ſemel comedebat in hebdomadâ panem & aquam, & ſine intermiſſione operans, nuſquam de eccleſiâ egrediebatur.

Conõ 30. annis ſemel in hebdomadâ comedebat panem, & aquam bibit.

Vita THEODVLI *monachi.* Cap. 23.

ALium vidimus ſenem in eodem monaſterio, Theodulum nomine, qui miles anteà fuerat. Is dies omnes ieiunans, numquam in latus dormiebat.

Theodulus ſẽper ieiunans.

Vita SENIS *cuiuſdam habitantis in cellis Cuziba.* Cap. 24.

ERat ſenex quidam habitans in cellis Cuxiba, de quo narabãt nobis loci eius ſeniores, quòd dum in vico ſuo eſſet, hanc habebat conſuetudinem, vt ſi quem vidiſſet in vico præ inopiâ nõ valentem agrum ſuum ſeminare, noctu ibat, ignorãte agri Domino, ſeménque ſecum ferens, pauperis illius ſerebat agrum. Cùm autem veniſſet in eremum, & moraretur in cellis Cuxiba, eadem miſerationis faciebat opera. Ibat enim per viam, quæ ducit à Iordane ad ſanctam ciuitatem, ferens panes & aquam. Et ſi quando videret aliquem laſſeſcentem, portabat onus eius, & aſcendebat vſque ad ſanctum montem Oliueti, rurſúſque per eamdem cum ceteris redibat viam, ferens illorũ onera vſque Iericho. Vidiſſes ſenem aliquando ferẽtem onus ingens, ſudantémque ſub faſce; aliquando portantem in humeris puerulum, ſæpè etiã duos. Nonnumquam ſedebat, viri ſiue mulieris diſrupta calceamẽta reſarciens: ferebat quippe ſecum quæcumque ad hoc erant neceſſaria. Alios potabat eâ quam ferebat aquâ, aliis præbebat panes: ſi quem verò inueniſſet nudum, pallium quod ferebat, dabat ei. Erátque dulce, videre ſenem ſingulis diebus laborantem. Et ſi quando mortuum in viâ reperiſſet, expletis ſuper eum pſalmis conſuetis & orationibus, ſepeliebat eum.

Senex quidã omnibus miſericordiam ſuã exhibet.

Mortuos ſepelit cũ pſalmis & oratione.

De FRATRE *monaſterii Cuziba, & ſancta oblationis verbis, nec non de abbate* IOANNE. Cap. 25.

FRater quidam erat in cœnobio Cuxiba vt, nobis abbas Gregorius Scholaſticus retulit, qui ſanctæ oblationis verba ritúmque didicerat. Die ergo quadam miſſus vt benedictiones ferret, cùm iam rediret ad monaſterium, [2] verba ſanctæ oblationis, quaſi verſus aliquos caneret, dixit. Eaſdem verò benedictiones impoſuerunt diaconi ſãcto altari. Quas cùm abbas Ioannes presbyter inferret, qui poſteà Cæſareæ Palęſtinæ epiſcopus fuit, non vidit, vt ſolitus erat, ſancti Spiritus aduẽtum. Contriſtatúſque valdè & cogitans, ne quid fortè peccaſſet in mente, atque ideò ſe Spiritus ſãctus auertiſſet, ingreſſus eſt ſacrarium plorãs, corruítque in faciem ſuam. Apparuit autẽ ei angelus Domini, dicens: Quoniã frater ille qui oblationes attulit, verba ſãctæ oblationis in viâ dixit, ſanctificatę iã ac perfectę sũt. Ex tũc igitur ſtatuit ſenior, vt null9 deinceps addiſceret ſãctę oblationis verba, niſi

Frater oblationis verba recitãs morè panem ſanctificat.

Tẽpore oblationis Spiritus ſancti aduentus olim viſus

Oblationis verba nõ niſi ordinatus dicere debet.

nisi

Prætum Spirit.

nisi qui ordinatus ad hoc esset, neque passim ea quispiam diceret.

Cap. 26.

Vita fratris THEOPHANIS, *eiúsque mirabilis visio, & de communicatione cum hæreticis.*

SEnex quidam sedebat in Laurâ Calamonis iuxta Iordanem fluuium, Cyriacus nomine, magni apud Deum meriti. Ad hunc profectus est frater peregrinus ex regione Dorâ. Theophanes nomine, vt interrogaret senem de cogitationibus fornicationis. Quem senior hortari cœpit atque vrgere verbis de pudicitiâ & castitate. Frater itaq; magnificè ædificatus, ait seni: Verè, mi pater, ego nisi in regione meâ Nestorianis communicarem, tecum permansissem. Cùm verò audisset senex Nestorij nomen, afflictus de perditione fratris, corripiebat eum, & orabat, vt recederet ab hac pessimâ & perniciosâ hæresi, accederétque ad sanctam Catholicam & apostolicam, dicens non esse aliam salutis spem, nisi rectè sentiamus & credamus (vt reuera est) sanctam Mariam Dei genitricem esse. Dixit autem frater ille seni: Profectò, domine pater, omnes hæreses sic dicunt. Nisi nobiscum communices, saluus esse non poteris. Quid ergo faciam infelix, nescio: deprecare igitur Dominum vt reipsâ me certum faciat, quænam sit vera fides. Senex autem cum gaudio fratris verba suscepit, dixitque illi: Sede in speluncâ mecum, & omnino spem in Deo habeo, quia reuelabit tibi ipsius benignitas, quæ sit vera fides. Dimissóque fratre in speluncâ suâ, egressus est senior prope mare mortuum, orans Deum pro fratre. Circa autem horam nonam diei sequentis aspexit frater quemdam astantem sibi aspectu terribilem, ac dicentem: Veni, & vide veritatem. assuménsque eum, duxit in locum tenebrosum ac fœtidum, ignes euaporantem: atque in ipsis ignibus vidit Nestorium, Eutychen, Apollinarem, Dioscorum, Seuerum, Arium, Origenem, & alios quosdam. Dixitq; illi is qui apparuerat: Locus iste præparatus est hæreticis, & blasphemantibus, & his qui illorum dogmata sequuntur. Si ergo placet tibi locus, persiste in tuo dogmate: si autem supplicium istud experiri non vis, accede ad sanctam Catholicam & apostolicam Ecclesiam, quam te senex docet. Dico enim tibi, quia si omnes virtutes homo operetur, nec rectè credat, in hoc loco cruciabitur. Atque in hoc verbo venit frater in semetipsum, & redeunti seni narrauit omnia quæ viderat, accessitque ad communionem sanctæ Catholicæ Ecclesiæ. Remansit autem cum sene, impletísque quatuor cum illo annis, dormiuit in pace.

Nulla spes salutis extra Catholicã & apostolicam Ecclesiam.

Theophanes Nestorianus, hæreticorum in inferno visione ab hæresi reuocatur.

Absque rectâ fide nulla virtus ci prosunt.

Cap. 27.

Vita PRESBYTERI *villa Mardandos.*

DEcem ferè millibus passuum ab vrbe Ciliciæ Æginâ villa quædam est, nomine Mardandos, in quâ templum est sancti Ioannis Baptistæ. In hac senex quidam presbyter sedebat, summi apud Deum meriti, magnarúmque virtutum. Quadam verò die villæ ipsius habitatores accesserunt ad episcopum accusantes senem, ac dicentes: Tolle à nobis senem hunc, nam molestus nobis est. Dicit eis episcopus: Quid vobis facit? Dicunt ei: Accedit Missá celebrare die Dominico, núc hora tertiâ, núc autẽ horâ nonâ, vt sibi visú fuerit, neq; seruat sollemnê ac legitimû ordinẽ sacræ oblationis. His compertis, episcopus assumens senẽ seorsum, ait illi: Quid ita facis, senior? an ignoras sanctę Ecclesię statuta? Ait senex: Vera profectò prosequeris, & rectè dicis: verùm quid agam, ignoro. Die enim Dominico post nocturnos hymnos, prope sanctum altare sedeo, & quousque videam Spiritum sanctum altare obumbrantem, sancta Missarum sollemnia non incipio: cùm autem aduenisse Spiritum sanctum aspicio, tunc ego sacra officia consummo. His auditis, episcopus admiratus virtutem senis, conuocat habitatores villæ, satisfaciénsque illis, dimisit eos in pace.

Templum S. Ioannis Baptistæ in Mardandos villâ.

Iâ olim certû Missæ faciendæ tempus præscriptum.

Presbyter nõ celebrat Missã, nisi Spiritus sancti ad altare aduentum videat

Huic seni misit abbas Iulianus Stylites salutationẽ, mittens ei etiam pãnum inuolutum, habẽtem intus tres carbones ignis. Senex verò suscipiens salutationem & carbones ardentes, remisit eidem abbati ipsum pannum inuolutum aquâ plenum. Distabant autem ab inuicem ferè viginti millibus passuum.

Meritis sanctorum ignis & aqua pãno deseruiunt.

Factum mirabile abbatis IVLIANI STYLITÆ. Cap. 28.

NArrabat abbas Cyriacus, discipulus prædicti abbatis Iuliani Stylitæ, dicens: Venimus ego & pater meus & frater à regione nostrâ ad abbatem Iulianum, auditâ eius famâ. Ego enim habebam passionem insanabilem, quam nullus hominum curare potuerat. venientem igitur senex protinus me oratione curauit. Mansimus autem omnes apud eum, & abrenuntiauimus sæculo: constituitque senior patrem meum super frumẽtum. Quadam verò die venit pater meus, & ait abbati Iuliano: Frumentum non habemus. Senex autem de columniâ respondens ait: Vade, frater, & ipsum quod inueneris, collige hodie, & mole, & de crastino Deus nostri curam habebit. Ille verò in hoc verbo turbatus (sciebat enim se nihil dimisisse) abiit ad cellam suam. Necessitate autem vrgente misit ad eum senex, dicens: Accede huc. Ille cùm vix venire acquieuisset, dicit ei senior: Frater Conon, vade, & quod inueneris, fac in cibum fratrum. Ille præ iracundiâ sumptis horrei clauibus abiit, volens terræ puluerem ferre. Cùm autem amotis claustris ostia vellet aperire, non poterat. Erat enim totum horreum frumento plenum. Quo ille viso perterritus, à sene veniam prostratus petiit.

Iulianus morbidum oratione sanat

Iuliani meritis horreum frumento repletur.

Miraculum sanctissimæ EVCHARISTIÆ. Cap. 29.

QVasi triginta milliaribus ab Æginâ ciuitate Ciliciæ, Stylitæ duo erant separati ab inuicem sex millibus passuum. Ex his alter sanctæ Catholicæ & apostolicæ Ecclesiæ communicabat; alter autem qui etiam plus temporis in columnâ egerat, Seuerianæ impietatis erat, variisq; modis hæreticus Catholicum criminabatur. Ille verò diuinitus inspiratus, petiit ab eo, vt partem sibi mitteret Communionis suæ. Qui gaudio elatus, quòd quasi illum seduxisset, protinus misit nihil hæsitans. Suscipiens itaque Catholicus missam sibi ab hæretico Seueriani sectatore particulam, in feruentem ollam iniecit, móxque resoluta est: sumptam quoque Catholicæ ecclesiæ sanctam Communionem in eam coniecit. Statímque feruens olla refrigerata est, & sancta Cõmunio permansit integra, neque madefacta est. Quam & diligenter seruauit, & ostendit nobis cùm ad illum venissemus.

Hæretici panis in ollã feruenti resoluitur, Catholici Eucharistia integra manet, & ollam refrigerat

Vita ISIDORI *monachi Melitinensis, alterúmque miraculum circa sanctissimam* Cap. 30.
EVCHARISTIAM.

** an Philoxene?*

Isidorus iugiter flens.

DA de Cypri emporium est: in eo monasteriũ est quod dicitur * Philoxeme: ad id cùm venissemus, inuenimus ibi monachum genere Melitinensem, Isidorum nomine. Hunc vidimus sine vllâ intermissione cum eiulatu flentem. Cùm autem rogaretur ab omnibus, vt aliquantulùm quiesceret, & à fletu temperaret, nulli penitùs acquiescebat, dicens omnibus: Nimiùm peccator sum vltra omnes qui ab initio sæculi fuerunt. Cùm autem illi diceremus: Nullus certe sine peccato est, nisi vnus Deus, respondebat dicens: Veraciter, fratres, nullum inueni inter homines similem mihi peccatorem, nullumque maius delictum quàm meum. Et vt cognoscatis me vera prosequi, audite peccatum meum, vt & vos oretis pro me.

Omniũ maximũ s. peccatorẽ vocat.

Ego cùm essem in sæculo, vxorem habui: eramus autem ambo Seueriani dogmatis. Cùm ergo die quadam venissem domum, non inueni vxorẽ meam: audiui autem quòd abiisset ad vicinam mulierem vt illi communicaret (erat autem illa Catholicę religionis & fidei) cucurrique protinus volens prohibere. Profectus autem domum, inueni illam iam communicasse. Quare indignatione concitatus apprehendi guttur eius, fecíque illam euomere sacram Communionem. Sumptam deinde particulam sanctam huc illúcque iactabam, donec in lutum cecidit. Mox autem vidi coruscationem in eodem loco sanctam assumpsisse Communionem. Post biduum verò aspicio virum quasi Æthiopem semicinctiis vestitum, dicentémque mihi: Ego & tu simul in vnum supplicium condemnati sumus. Et ego ad eum: Tu, inquam, quis es? Respondit: Ego sum qui conditorem omnium Dominum Iesum Christum in maxillâ percussi passionis tempore. Atque hac de caussâ à fletu temperare non possum.

Eucharistia in lutũ proiecta coruscatione fulget.

Pœna eius qui Christum in maxillâ percussit.

Cap. 31.

Conuersio & vita MARIÆ *meretricis.*

DVo senes abierunt ab Ægis in Tharsum, venientésque in stabulum vt requiescerent (erat enim æstus) per dispensationem Dei inuenerunt in stabulo tres adolescentes habentes secum vnam meretricem. Senes ergo seorsum sederunt, vnúsque ex eis accipiens sanctum Euangelium legebat. Meretrix verò quæ erat cum adolescentibus, vt vidit legentem senem, relictis illis accessit ad senem, seditque iuxta illum. Senex autem illam reiiciens, dixit: Multùm, ô infelix, impudens es, quæ verita non fuisti accedere ad nos ac sedere. At illa: Ne, quæso, pater, ne abomineris me, neque abiicias: etsi enim omni peccato plena sum, non tamen repulit venientem ad se meretricem Dominus, & Saluator omnium Christus Deus noster. Respondit ei senex: Sed meretrix illa non permansit meretrix. Tum ipsa: Spero in Filium Dei viui, quia ab hodierno die neque ego permanebo in peccato hoc. Relinquens igitur adolescentes, & sua omnia, secuta est senes illos. Miserunt autem illam in monasterium prope Æga ciuitatem. Hanc & ego iam anum vidi magnæ prudentiæ feminã, & ista ex eius ore didici. Erat autem illi nomen Maria.

Maria meretrix ad senes legẽtes Euãgeliũ accedit.

A turpi vitâ ad meliorem conuertitur.

Cap. 32.

Conuersio, & vita BABYLÆ *mimi, nec non* COMETÆ *&* NICOSÆ *concubinarum eius.*

MImus quidam erat in Tharso Ciliciæ, nomine Babylas: erant autem illi duæ concubinæ, nomen vni Cometa, nomen alteri Nicosa. Viuebat autem luxuriosè agens omnia quæ illi dæmon suggessisset. Die verò quadam ingressus ecclesiam, audiuit per dispensationem Dei sanctũ Euangelium legi. Erat autem ista lectio: Pœnitentiam agite, appropinquauit enim regnum cælorũ. Compunctúsque cœpit cum lacrymis hiurere, ac se miserum dicere pro his quæ peccauerat. Confestim igitur egressus extra ecclesiam, vocauit duas amicas suas, dixitque illis: Scitis quomodo vobiscum luxuriosè vixerim, vtque numquam alteram plus quàm alteram dilexerim; itaque vestra sunt omnia quæcumque ego acquisiui, accipite ea & diuidite inter vos, ego enim ex nunc abrenuntio sæculo, & efficior monachus. Illæ autem ex vno ore responderunt ei cum lacrymis: Ad luxuriam & animarum nostrarum interitum communicauimus tibi, nunc verò quando hoc Deo placitum opus facere vis, dimittis nos, & id solus facis? profectò non ita erit, sed etiam in bono communicabimus tibi. Atque ita mimus quidem inclusit se in vnâ turrium ciuitatis: illæ verò, venditis omnibus suis, erogatísque pauperibus, accipiẽtes & ipsæ religiosum habitum, fecerunt sibi prope turrem cellulam, & seipsas pariter incluserunt. Hunc & ego vidi, & ab eo valde ædificatus sum: est enim vir valde humilis & clemens, atque misericors. Scripsi autem & hoc pro vtilitate legentium.

Matth. 3.

Babylas mimus auditã Euangelij sententiã, ad meliorem vitam conuertitur.

Religiosum habitum et concubinæ suæ assumunt.

Vita sancti episcopi THEODOTI. Cap. 33.

NArrauit nobis quidam patrum, quòd fuerit in sanctâ ciuitate episcopus quidam, nomine Theodorus, tantæ benignitatis, vt cùm in vnâ solemnitate inuitasset quosdam de clericis suis ad conuiuium, vnúsque ex eis venire noluisset, neque inuitationi acquieuisset, tunc quidem patriarcha siluerit, aliàs verò ipse ad eum profectus sit, rogàs vt veniret, mensæque communis particeps fieret. Dicebat autem rursus de ipso episcopo Theodoto, quòd ita fuerit mitis atque humilis, vt cùm semel iter ageret cum vno clerico, & ipse quidem lecticâ veheretur, clericus verò equo insideret, dixerit clerico suo patriarcha: Mutemus vehicula nostra, & tu quidem lecticâ vehere, ego autẽ eques ibo. Cùm verò clericus id facere recusaret omnino, dicẽs id dedecus fore patriarchæ, si quidẽ clericus lecticâ portaretur, & episcopus equo insidẽs ingrederetur: non quieuit sanctus & humilis Theodorus, donec ministro persuasit, non esse rẽ istam iniuriosam, coëgitque illum ita facere.

Theodori patriarchæ Ierosolymitani in hospitem benignitas.

Clerico suo lecticã cedit.

Vita dom. ALEXANDRI *patriarchæ Ierosolymitani.* Cap. 34.

ALium habuit ciuitas ipsa Dei patriarcham Alexandrum nomine, adeò pium & misericordem, vt cùm illi quidam ex notariis suis furatus esset aurum, & metu perterritus fugiens in Thebaidem Ægypti, incidisset vagus & etiam in latrones, ac ductus fuisset ab eis captiuus ad extrema Ægypti partes: hoc comperto, diuus Alexãder redemerit eum vinctum ac captiuum octoginta quinque numismatibus. Quo reuerso ita piè misericorditérque vsus est, vt quidam ex vrbis habitatoribus dixerit aliquando: Nihil esse vtilius, quàm in Alexandrum peccare.

Alexander patriarcha Ierosolymitanus famulũ furem à captiuitate redemit.

Alio quoque tempore vnus ex diaconis eius, coram clericis omnibus iniuriis affecit diuum Alexandrum. Qui mox prostratus homo ueniam

niam petiit, dicens: Ignosce mihi, domine frater.

Cap. 35.

Vita[4] ELIAE *Ierosolymorum archiepiscopi, & de* FLAVIANO *Antiochiae patriarchâ.*

Elias episcopus canonem monachicum seruat.

DIcebat abbas Polychronius de sancto Eliâ Ierosolymorum archiepiscopo, quòd sicut cùm esset monachus, vinum non bibebat, ita nec patriarcha quidem factus bibit, sed eamdem seruauit regulam.

Elias & Flauianus in exilium missi. Anastasij Imp. mortem praenoscunt.

Dicebant de eodem archiepiscopo Eliâ, & de Flauiano Antiochiae archiepiscopo, quòd ab Anastasio Imperatore ambo fuerint exilio relegati propter sanctam Chalcedonensem Synodum; Elias quidem in Hailâ, Flauianus verò apud Petram. Die verò quadam significauerunt sibi ambo patriarchae, mutuò dicentes: Anastasius hodie mortuus est; eamus igitur & nos, vt cum illo iudicemur. Et post duos dies ambo migrauerunt ad Dominum.

Cum eo ad iudicium pergunt.

Cap 36.

Vita EPHRAEM *Antiocheni patriarchae, & quomodo Stylitem monachum à Seuerianae haereseos impietate conuerterit.*

NArrauit nobis quidam patrum de sancto Ephraem Antiocheno patriarchâ, quòd valdè zelans fuerit & feruens circa fidem. Cùm enim audisset de Stylite illo qui erat in partibus Hierapolis, quòd Seuerianae esset haereseos, abiit ad illû, vt impietatem dissuaderet illi. Coepit ergo diuus Ephraem corripere Stylitem, & orare, vt accederet ad sanctum apostolicum thronum, & communicaret sanctae & apostolicae Ecclesiae. Respondés verò Stylites ait: Ego synodo prorsus non communico. Dicit ad eum sanctus Ephraem: Et quomodo vis, vt curem te, & satisfaciam pro gratiâ Domini nostri Iesu Christi? sancta ecclesia libera est ab omni sorde prauitatis haereticae. Dicit ad eû Stylites:[5] Accendamus ignem, domine patriarchâ, & ingrediamur simul, & quem flamma nô laeserit, ille orthodoxus erit, illúmque sequi debemus. Hoc autem dixit, vt terreret patriarcham. Respondit sanctus Ephraem Stylitae: Oportebat quidem te, fili mi, tamquam patri obtemperare, nihílque à nobis amplius quaerere. Quoniam verò rem postulasti excedentem quidem vires infelicitatis meae, confido tamen in miserationibus filij Dei, quia tuae salutis caussâ & hoc faciam. Tunc ait diuus Ephraem astantibus omnibus: Benedictus Dominus, afferte huc ligna. Cùm verò allata essent ligna, succendit illa patriarcha ante columnam, dixitque Stylitae: Descende nunc, vt iuxta decretum tuum ingrediamur ambo. Stupefactus ille ad patriarchae constantiam, descendere noluit. Tunc dixit ad eum patriarcha: Nónne tu hoc fieri petiisti? & quomodo id nunc facere non vis? Tunc exuens se quâ indutus erat stolâ patriarcha, cùm accessisset prope ignem, orauit, dicens: Domine Iesu Christe Deus noster, qui propter nos dignatus es de sanctâ dominâ nostrâ Dei genitrice semperque virgine Mariâ incarnari & nasci, ostende nobis veritatem. Et completâ oratione, iactauit stolam suam in medijs ignibus. Cùm autem ignis quasi per tres horas durasset, lignáque iam igne consumpta essent, tulerunt inde stolam integram, ita vt nulla ignis indicia in eâ deprehendi possent. Tunc Stylites videns quod factum fuerat, certior de veritate factus, anathematizauit Seuerum, & eius haeresim, accedénsque ad sanctam Catholicam Ecclesiam, de manibus sancti Ephraem communicauit, & glorificauit Deum.

Prouocatio ad ignem in caussâ fidei.

Stola Ephraem patriarchae Antiocheni in igne perstat illaesa.

Vita EPISCOPI *qui cathedrâ relictâ venit in sanctam ciuitatem, & mutato habitu ministrabat architectis.* Cap 37

QVidam patrum enarrauit nobis de quodam episcopo, quòd relicto episcopatu suo profectus sit ad sanctam ciuitatem, ibique sumpto operarij habitu, ministrauerit architectis. Eo verò tempore vir clemens & misericordiae operibus deditus Ephremius comes Orientis erat, ac per ipsum aedificia publica reparabantur; ciuitas enim terrae motu ceciderat. Die autem quadam vidit per visum Ephremius dormientem episcopum, columnámque ignis super eum ad caelum vsque pertingentem. Hoc autem cùm non semel, nec bis, sed saepiùs cerneret, obstupuit Ephremius (erat quippe visio ipsa terribilis & plena stuporis) cogitabátque apud semetipsum quidnam hoc esset, neque agnoscebat quis esset ille mercenarius, videns illum comâ neglectâ, veste sordidâ, vili & abiecto habitu, & nimiâ exercitatione & continentiâ, iugísque laboris fatigatione afflictum, & squalidum toto corporis cultu. Accersitum autem operarium eiusmodi Ephremius, percontabatur quisnam esset, coepitque seorsum agere cum illo, quo vocaretur nomine, & cuius ciuitatis esset oriundus. Qui ait ad illum: Ego vnus pauperum istius ciuitatis sum; cúmque non habeam vnde meipsum sustentare valeam, operor vt possum, & Deus de laboribus meis pascit me. Motus ergo diuinitus Ephremius, respondit illi, & ait: Crede mihi, non te dimittam, donec mihi omnia de te veraciter prosecutus fueris. Cùm verò ita constringeretur, neque se vlteriùs posset abscondere, dixit illi: Pollicere mihi, quia quamdiu fuero in vita hac, nemini dices quae circa me sunt, & ego supplessu tantùm nomine, vera tibi de me annunciabo. Iurauit que illi comes, nulli se ea dicturum quamdiu esset in vitâ. Tunc ait illi: Ego episcopus sum, & propter Deum dimisi episcopatum meum, & veni huc quasi ad ignotum locum. Affligens autem carnem meam, & operans, ex labore meo modicum panis mihi acquiro: tu verò quantum potes, adhaere ad eum eleemosinam. His enim diebus Deus promouebit te ad apostolicum thronum huius ciuitatis, vt pascas populum suum, quem acquisiuit per proprium sanguinem Christus verus Deus noster. Vt igitur dixi, eleemosinis insiste, & pro rectâ fide fugitera[?] & decerta. Talibus enim sacrificiis maximè delectatur Deus. Ita vt praedixerat, contigit. Dominúsque Ephremius, his auditis glorificauit Deum, dicens: Quantos habet occultos famulos, & soli tibi cognitos Deus.

Episcopus architectis seruit.

Columna ignis super caput eius apparens.

Ephremio comiti episcopatum praedicit.

Mors[6] ANASTASII *Imperatoris impij.* Cap 38.

NArrauit nobis vir quidam fidelis de Anastasio Imperatore, quòd cùm eiecisset Euphemium & Macedonium patriarchas Constantinopolitanae ecclesiae, ac propter sanctam Chalcedonensem synodum illos Gangram in pontum exilio relegasset, vidit in somnis idem Imperator virum quemdam insignem, vestitum amictu candido, contra se stare, codicem scriptum ferentem,

Anastasij Imp. vita ob perfidiam breuiatur.

ac legentem. Euoluens autem quinque folia codicis, legensque Imperatoris nomen, ait illi: Ecce propter perfidiam tuam deleo quatuordecim: & digno suo illus deleuit. Ac post duos dies facto fulgore magno atque tonitruo, pauore turbatus reddidit spiritum in summâ angustiâ, pro eo quòd impius fuit in sanctam Christi Dei nostri Ecclesiam, eiúsque pastores exilio damnauit.

Cap. 39. *Vita monachi monasterij abbatis* SEVERIANI, *& quomodo a puellâ rusticâ prudenter retractus fuerit, ne cum eâ peccaret.*

CVm venissem Antiochiam, audiui quemdam de presbyteris ecclesiæ ista narrantem: Dicebat, inquit, patriarcha Anastasius, cùm monachus quidam monasterij abbatis Seueriani missus fuisset in ministerium in partes Elutheropoleos, & diuertisset ad rusticum quempiam fidelem, habẽtem filiam vnicam, defunctâ iam matre illius, manerétque in domo eius dies aliquot, is qui semper impugnat homines diabolus immisit fratri sordidas cogitationes, impugnabatúrque de puellâ, & quærebat opportunitatem opprimendi eam. Igitur qui illum oppugnabat dæmon, opportunitatẽ quoque illi procurauit. Patre enim puellæ proficiscente Ascalonem necessariæ vtilitatis gratiâ, frater ille sciens neminem in domo esse, nisi se solum & puellâ, accessit vt illam vi opprimeret. Illa verò vt vidit ipsum totum perturbatum ad nefarium actum properare, dixit ei: Noli turbari, neq; fœdum quid contra me moliaris; pater meus neq; hodie neque cras veniet. Audi primùm, quid dicam. Ego enim (nouit Deus) promptè quidquid volueris faciam. Cœpit autem illum ita alloqui: Quantum temporis habes, frater, in monasterio? Dicit ei frater: Decem & septem annos. Dicit ei iterùm: Habes experimentum mulieris? Ait illi: Non. Ergo tu, inquit puella, vis propter vnam horam amittere tot annorum labores? Quoties fudisti lacrymas, vt carnem tuam Christo Domino puram immaculatámque seruares? & nunc totum laborem illum breuissimæ voluptatis gratiâ tibi perire vis? Verumtamen si vt vis audiero te, peccésque mecum, habésne quò assumas & enutrias me? Dicit ei frater: Non. Tunc illa: In veritate non mentior, si humiliaueris me, multorum malorum caussa eris. Dicit ei monachus: Quomodo? Puella respondens, Primùm quidem, inquit, quia perdis animam tuam; secundò quoniam & anima mea abs te requiretur. hoc enim tibi iuramento protestor per eum qui dixit: Noli me mendacem facere; quia si humiliaueris me, continuò mihi ipsi laqueo vitam extorquebo, inuenierísque homicidij reus, atque in iudicio vt homicida iudicaberis. Igitur antequam tot malorum caussa fias, reuertere in pace ad monasterium tuum, & ora pro me. Rediens igitur in semetipsum frater, ac respiciens, statim reuersus est ad monasterium suum, prostratúsque abbati, & veniam postulans, orauit, vt vltrà iam de monasterio non egrederetur. Et cùm in contritione cordis egisset tres menses, migrauit ad Dominum.

Monachus fornicationis spiritu impugnatur.

Prudens puella monachũ à fornicatione animo reuocat.

Ne propter vnam horã multorum annorum labores amittantur.

1. Ioan. 1.

Monachus in seipsum reuersus pœnitet.

Vita abbatis COSMÆ *eunuchi.*

Cap. 40.

NArrauit nobis abbas Basilius presbyter Bizantiorum, dicens; Cùm essem Theopoli apud patriarcham Gregorium, venit ab Ierosolymis abbas Cosmas eunuchus Lauræ Pharan, vir singularis religionis, & fidei rectorúmque dogmatum valde tenax & zelator, ac diuinarum Scripturarum scientia non mediocriter instruct⁹. Cùm ergo fuisset ibi senex dies paucos, defunctus est: & iussit patriarcha pretiosas illius reliquias in monasterio suo sepeliri, vbi & positus erat quidam episcopus. Die igitur quadam profectus sum, vt salutarem sepulcrum senis. Erat autem supra sepulcrum eius iacens homo quidam pauper, eleëmosynam petens ab ingredientibus in templum. Cùm ergo conspexisset me pauper tertiò prostratum, & sent orationem facientem, dixit mihi: Abba, magnus profectò erat senex ille, quem sepelistis hîc ante hos duos menses. Tunc ego ad illum: Vnde hoc tu nosti? Qui respondit: Verè, domine abba, ego paralyticus fui annis duodecim, & per ipsum curauit me Deus. Et quoties in tribulatione sum, venit ad me consolationem afferens, mihíque refrigerium præstat.

Cosma reliquiæ pretiosæ.

Paralyticum sanat Cosmas.

Sed & aliud audi de illo miraculum. Ea quâ die ipsum sepelistis vsque ad diem hanc, audio illum singulis noctibus clamantem, ac dicentem ad episcopum: Noli me tangere, hæretice; ne appropinques mihi, inimice sanctæ Dei Catholicæ Ecclesiæ. Hæc ego audiens ab eo qui sanatus fuerat, perrexi, & omnia ex ordine patriarchæ retuli, orabámque ipsum sanctissimum patriarcham, vt sumptum ex eo loco senis corpus, in sepulchro alio reconderemus. Tunc ait abbas Gregorius patriarcha: Mihi, filij, credite, nihil ab hæretico læditur abbas Cosmas; sed hoc totum factum est, vt senis virtus, zelusque fidei nobis innotesceret, qualis scilicet fuerit, qualisque sit etiam post carnis occubitum, vt que episcopi nobis proderetur opinio, ne illum arbitraremur orthodoxum fuisse atque Catholicum.

Etiam mortuus ab hæretici communione in sepulcro abhorret.

Dicebat item de eodem sene abbas Basilius, quia cùm perreaxisset ad eum commorantem in Laurâ Pharan, ait illi senex: Venit mihi cogitatio aliquando, quid sit, quod ait Dominus discipulis suis: Qui habet vestimentum, vendat illud, & emat gladium; illísque dicentibus: Ecce gladij duo hîc; responderit: Satis est. hærebámque in verbo isto, neque quid sibi vellet, intelligebam. Itaque sic cogitabundus exiui de cellulâ meâ, in ipso meridiani solis æstu, vt irem ad Lauram Turrium, ad abbatem Theophilum, & interrogarem eum. Cúmque per deserta pergerem, essémque prope Calamonẽ, aspicio draconem miræ magnitudinis de monte descendere in Calamonem. Erat autem adeò ingens, vt cùm se moueret, curuaretur in modum cameræ, vestigiáque terræ altiùs impressa relinqueret. Ego verò per vestigia illius illæsus ingressus sum, agnouíque, quia diabolus studium meum impedire voluerit: orationes autem senis iuuerunt me. Perueniens igitur ad abbatem Theophilum, exposui illi hæsitationem meam. Qui dixit mihi: Duo gladij duas vitas significant, actiuam & contemplatiuam. si quis ergo has duas virtutes habeat, hic perfectus erit.

Lucæ 22.

Draconẽ illæsus transit.

Duo gladij, vita actiua, & contemplatiua.

Ad hunc ipsum abbatem Cosmam perrexi ego, dum esset in Laurâ Pharan; mansi enim in illâ annos decem. Cúmque mihi loqueretur de salute animæ, & quoddam ex dictis sancti Athanasij Alexãdriæ archiepiscopi allegaret, ait ad me senex: Cùm inueneris aliquid ea opusculis sãcti Athanasij, nec habueris chartas ad scribẽdũ, in vestimẽtis tuis scribe illud. Tãto taliq; studio flagrabat erga sãctos patres nostros & doctores sãctus senior,

Laus scriptorũ Athanasij.

Dicebat

Cosmas canō grandi & legendi nocte sancta Dominica. Dicebat autem & hoc abbas Cosmas de seipso quòd nocte sanctę Dominicę à vespere vsque manè staret psallens & legens,& in cellâ suâ, & in ecclesiâ,neque omnino sedens: orto autem sole, cùm impleßet canonem,sedebat legens in sanctis Euangeliis vsque ad collectam.

Cap. 41. *Vita abbatis* PAVLI *Nazarbensis.*

Paulus annis 50. panis eleemosynā vixit, nulli colloquens. Vidimus & alium senem in eadem Laurâ,abbatem scilicet Paulum, virum sanctum ac Deo deditum, mitissimum atque abstinentissimum.Neminem verò memini me vmquam vidisse tantâ consolationis ac lacrymarum gratiâ ornatum:stillabant enim ex oculis eius iugiter lacrymæ.Impleuit ergo sanctus iste senior in vitâ solitariâ annos ferè quinquaginta,contentus solâ panis eleëmosynâ, quam ecclesia dabat, nullique omnino colloquens.Erat autem ex Nazarbo.

Cap. 42. *Vita abbatis* ANAXANONTIS *serui Dei.*

Anaxanōtis abstinentia. Vidimus in eodem loco abbatem Anaxanontem, virum misericordem & continentissimum,vitámque solitariam in cellulâ suâ agentem tantâ districtione,vt per quatuor dies vnam tantùm oblationem manducaret 7 minutorum viginti. Sæpè verò & totâ hebdomadâ eam solam comedebat.Circa extremum verò vitæ suæ, venerándus hic vir dolorem incurrit ventris & viscerum. Tulimus itaque illum in sanctam ciuitatem in domum infirmorum,quæ sub patriarchæ erat cura. Die verò quadam cùm prope illum essemus, misit ad illum abbas Conon dux Lauræ sancti patris nostri Sabæ sudarium, vnam habens benedictionem,& numismata sex,ita illi significans: Ignosce mihi,quia non permittit me ægritudo ascendere, *Nummos domo oblatos remittit.* & te salutare. Senex autem benedictionem quidē retinuit,nummos verò remisit,dicens: Si quidem voluerit Deus vt in hac vitâ durē,pater,habeo nūmos decem.Cùm verò eoa expendero, significabo vobis,& mittetis istos. Vt autem noueris,pa- *Mortē suam prædicit.* ter,post duos dies seculum istud derelinquo,quod & factum est.Detulimus autem eum in eamdem Lauram Pharan,& ibi eum sepeliuimus. Fuit autem beatus iste,& beati Eustochij contubernalis; ambobúsque relictis,in eremo consummatus est. Erat autem ex Ancyrâ Galatiæ ciuitate.

Cap. 43. *Detestabilis mors impij* TITALLELÆI *archiepiscopi Thessalonicensis.*

Fvit quidā Thessalonicæ archiepiscopus Thallelæus nomine.Hic neque Deum timens, neque paratam retributionem expauescens, conculcánsque Christianum dogma,ac sacerdotalem honorem & dignitatem spernens, inuentus est pro pastore lupus.Abnegans quippe sanctam & consubstantialem Trinitatem Patrem,& Filium, & Spiritum sanctum,idola infelix adorabat. Quem ij qui tunc ecclesiis præerant, communi decreto damnarunt,ac de sede suâ deturbarunt.Pauco pòst tempore nequam ille omni scelere & impietate plenus voluit ad sacerdotalem dignitatem remea-
Ecclesi. 10. re.Quia ergo,iuxta sapientissimum Salomonem, omnia obediunt auro,reuocatus est in regionem suam;erat enim Constantinopoli. Sed omnipotens Deus sanctam Ecclesiam suam non despexit. Cùm enim quadam die ille processurus esset cum superbo ornatu,vt ad Imperatores pergeret,sacerdotiúmque decretis illorum iterùm resumeret, pupugit illum venter, vt pergeret ad necessaria naturæ.cùm verò secretum locum ingressus esset exonerandi ventris causâ, mansissétque intus duas iam vel tres horas, neque reuerteretur ad suos,ingressi sunt quidam ex his qui illi assistebāt, vt illum iam debere progredi monerent, inuenerúntque infelicem illum capite deorsum,vbi egerebantur stercora demersum, pedibúsque sursum erectis.Erigentes autem illum,inuenerunt exstinctum horribili & æternâ morte. *Thallelaus ob impietatem in latrinā suffocatus.*

Vita senis MONACHI *prope ciuitatem Antinoum commorantis,& de oratione pro mortuis.* Cap. 44.

Senex quidam enarrauit nobis cùm Thebaidam venissemus,quòd senex vnus morabatur extra ciuitatem Antinoum,magnæ virtutis vir,qui in cella suâ egerat annos septuaginta.Erant autem illi discipuli decem, ex quibus vnus erat valdè negligens sui. Senex ergo sæpiùs illum corripie- *Senex annis 70. in cellâ inclusus.* bat,& hortabatur,dicens : Frater sollicitudinem gere pro animâ tuâ; habes enim mori; & nisi te emendaueris,in supplicium tendes. Frater autem ille semper seni inobediens erat, nec ea quæ ab ipso dicebantur admittebat. Contigit autem post aliquantulum temporis,vt iste moreretur. Contristatus verò senior super illo valde(sciebat enim quòd in magnâ desidiâ & negligentiâ de sæculo exiisset)cœpit orare,ac dicere:Domine Iesu Christe,verax Deus noster,reuela mihi, quid sit circa fratris animam. Aspexit autem in excessu mentis effectus,fluuium ignis,ingentémque in ipso igne multitudinem,ac medium fratrem illum ad collū vsque demersum.Tunc ait illi senior : Nonne te propter hanc pœnam orabam, vt curam animæ tuę ageres,fili:Respondit frater,& ait seni:Gratias ago Deo, pater, quòd vel caput meum requiem habet:per orationes enim tuas supra caput episcopi sto. *Frater in pœnis iuuatur oratione senis.*

Vita MONACHI *inclusi in monte Oliuarum,& de adoratione imaginis sanctissimæ Dei genitricis* MARIÆ. Cap. 45.

Dicebat abbas Theodorus Æliotes,quòd fuerit quidam inclusus in monte Oliuarum certator maximus:impugnabat autem illum fornicationis spiritus.Die verò quadam cùm instaret illi vehementer,cœpit eiulare senex, & dicere dæmoni:Quamdiu non dimittis me? recede iam à me,qui mecum consenuisti. Apparuit autem ei dæmon visibiliter,dicens: Iura mihi,quia nemini dices,quod tibi dicturus sum,& te non ampliùs oppugno.Iurauítque illi senex,dicens: Per inhabitā- tem in altissimis nulli dicam quæ mihi dixeris. Tunc ait illi dæmō:noli adorare hāc imaginem,& vltrà te non impugnabo. Habebat autem hæc imago expressam figuram Dominæ nostræ sanctę Dei genetricis Mariæ, ferentem Dominum nostrum Iesum Christum.Ait inclusus dæmoni: Dimitte me vt deliberem. In crastinum autem hoc significauit ipsi abbati Theodoro Æliotæ tunc habitanti in Laurâ Pharan,narrauítque illi omnia. Senex autem air recluso:Verè,domine abba, illusus es,quia iurasti dæmoni; verumtamen benè fecisti hoc reuelans. Expedit autem tibi nullum in illâ vrbe lupanar omittere,quod non ingrediaris, *Senex vt liberetur à spiritu fornicationis, iurat dæmoni iurat,de non adorandâ beata Maria imagine.*

quàm

Per Theodorum abbatē ad sanā mētē reducitur.

quàm vt neges te adorare Deum, & Dominum nostrum Iesum Christum cum matre suâ. Confirmatum igitur & corroboratum pluribus verbis reliquit illum in loco suo. Apparuit ergo dæmon incluso rursus, dicens: Quid hoc est, pessime senex? Nónne tu iurasti mihi, quia id nemini diceres? Et quare dixisti ei qui venit ad te? Dico tibi, quia vt periurus in die iudicij iudicaberis. Respondit inclusus, dicens: Scio quidem, quia iurai; verumtamen Dominum & Creatorem meum adorabo, tibi autem non obediam.

Cap. 46.

Mirabilis visio abbatis CYRIACI *Lauræ Calamonis, & de duobus impij Nestorij libris.*

ACcessimus ad abbatem Cyriacum presbyterum Lauræ Calamonis iuxta sanctum Iordanem, narrauítque nobis dicens: Die quadam vidi per somnum mulierem honestâ facie, purpurâ indutam & cum eâ viros duos, & ipsos venerando habitu, & aspectu præclaro. Arbitratus autem sum mulierem illam esse Dominam nostram sanctam Dei genetricem, eósque qui cum illâ erant duos viros, sanctum Ioannem Baptistam; & sanctum Ioannem Theologum & Euangelistam. Egressúsque de cellulâ orabam illam, vt ingrederetur; quæ non consensit. permansi ergo diutiùs orans & obsecrans ac dicens: Ne, quæso, auertatur humilis factus confusus: & alia plurima huiusmodi. Illa igitur vt me vidit instare precibus, eamdémque postulationē iterare; seueriùs mihi respondit, dicens: Habes intra cellam tuam inimicum meum, & vis vt ingrediar? Et his dictis abscessit. Euigilans autem ego affligi cœpi, & cogitabam, num aliquid in mente peccatum contra illam admisissem, neque enim erat alius aliquis in cellâ meâ, nisi ego solus. Diutiùs igitur meipsum discutiens, nihil inueni quod in illam peccassem. Cùm verò vidissem me nimio mœrore absorberi, surgens accepi librum vt legerem, quò per huiusmodi lectionem dolorem vna cogitationésque repellerem. Librum autem ipsum acceperam mutuò à beato Isychio presbytero Ierosolymitanæ ecclesiæ. Euoluéosque librum inueni duos impij Nestorij libros in fine voluminis scriptos; móxque agnoui hunc esse sanctæ Dominæ nostræ Dei genitricis sempérque virginis Mariæ inimicum. Tunc surgens abij, librúmque illi qui mihi eum accommodauerat, reddidi, dicens illi: Accipe librum tuum, frater, neque enim ex eo tantum vtilitatis cepi, quantum detrimenti. Cùm verò ille detrimenti ipsius caussam sciscitaretur, omnem illi rei ordinem retuli. Qui zelo Dei succensus protinus duos illos Nestorij libros ex volumine præscidit, eósque igni tradidit, dicens: Non manebit in cellâ meâ Dominæ nostræ sanctæ Dei genitricis sempérque virginis Mariæ inimicus.

Cyriaco beata Maria cū Ioanne Baptistâ & Euāgelistâ apparet.

Psal. 73.

Cellam eius ingredi recusat, quòd Nestorij libros penes se haberet.

Libri hæreticorum comburendi.

Cap. 47.

Miraculum S. DEI GENITRICIS *contra Gaianum mimum qui eam in theatro blasphemabat.*

HEliopolis Phœnicis ciuitas est. In hac mimus quidam erat, Gaianus nomine, qui in theatro sanctam Dei genitricem blasphemans, populo spectaculum blasphemiæ præbebat. Apparuit autem illi sancta Dei genitrix, dicens: Quid tibi mali feci, quia coram tantâ multitudine mihi detrahis, & blasphemas me? Ille verò surgens, non solùm non se correxit, verùm etiam plus blasphemabat. Rursus ergo apparuit illi sancta Dei genitrix, corripiens eum, ac dicens: Noli quæso, noli ita lædere animam tuam. Ille verò rursum deteriùs illam blasphemabat. Vnde ipsa tertiò eidem apparens, eadem repetebat. Cùm autem se ille non corrigeret, sed plus quoque blasphemiis adiiceret, meridie dormienti sibi apparuit, nihílque dicens, digito solo signauit eius manus & pedes. Euigilans autem, inuenit se truncatum manibus & pedibus. Atque ita infelix vt truncus inutilis iacens, confitebatur omnibus cuius rei gratiâ, & quomodo hoc passus esset, vtque propter blasphemias suas clementer cruciatus fuisset.

Gaianus mimus videns beatam virginem punitur.

Miraculum item S. DEI GENITRICIS *quo Cosmiana vxor Germani patricij coacta est ex hæresi Seueriana ad veram Christi fidem redire.* Cap. 48.

NArrauit nobis Athanasius presbyter, & ornamentorum sanctæ resurrectionis Dei & Domini nostri Iesu Christi custos, quia adueniēs illuc Cosmiana, vxor Germani patricij, voluit nocte quadam sanctæ Dominicæ sola adorare sanctum Domini nostri Iesu Christi viuificúmq; monumentum. Et cùm appropinquaret ianuæ, sacrarij, apparuit illi visibiliter Domina nostra sancta Dei genitrix cum aliis quoque mulieribus, dicens: Quomodo cùm nostra non sis, huc audes ingredi? & prohibebat eam. Neque enim (inquiebat) nostra es. Erat enim de hæresi Seueri acephali. Illa verò multùm rogabat, vt mereretur ingredi. Ad quam sancta Dei genitrix respondens ait: Crede mihi, mulier, non ingredieris huc, nisi nobiscum communicaueris. Agnito autem quòd quia esset hæretica, ingredi prohiberetur, quódque nisi accederet ad sanctam Catholicam & apostolicam Ecclesiam Christi Domini & Dei nostri, intrare non permitteretur, continuò accersito diacono orauit sanctum calicem sibi afferri. Quo allato, sumpsit sacrum corpus & pretiosum sanguinem magni Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi. Atque ita absque vllâ prohibitione digna habita est sanctum & venerabile sepulcrum Domini nostri Iesu Christi.

Cosmiana hæretica a sepulcro Domini nostri per beatam Virginem arcetur.

Ecclesiæ Catholicæ reconciliatur.

Mirabilis visio DVCIS *Palæstinæ, quâ & ipse coactus fuit prædictæ hæresi abrenuntiare, & Christi Ecclesiæ communicare.* Cap. 49.

NArrauit autem nobis & hoc idem presbyter Anastasius, dicens, quòd Palæstinæ dux aliquando venerit adorare sanctam Christi Domini nostri resurrectionem. Et cùm cœpisset ingredi in sanctum monumentum, aspexit arietem cum impetu super se venientem, cornibúsque illum impetentem: ille verò pauore correptus, retrò redibat. Custos verò sanctæ crucis Azarias, & ceteri qui assistebant, eius timore permoti dicunt ei: Quid est, quid habes, domine? cur non ingrederis? Dicit eis: Vt quid intulistis arietem istum? Qui stupefacti inspexerunt sanctum monumentum, nihilque videntes, aiunt ad illum: Ingredere, nihil tale intus est. Rursum ille ingredi cœpit, sed iterùm aspexit arietem contra se venien

Ducem Palæstinæ aries à sepulcro Domini arcet.

nicutem, & se introire prohibentem. Istud cùm sæpe factum esset, illéque ceteris nihil videntibus, solus arietem cerneret, ait illi crucis custos: Crede mihi, domine, aliquid habes in animâ tuâ, quod te prohibet adorare sanctum, ac venerabile, & viuificum monumentum Saluatoris nostri: itaque moneo, vt confitearis Domino peccata tua. Clemens enim & misericordissimus cùm sit, & & tui misereri volens, huiusmodi tibi * miraculum ostendit. Ille autem cum lacrymis dixit ei: Verè multis magnisque sceleribus obnoxius sum. Et se ipsum in faciem prosternés, per multas horas permansit flens & confitens Domino. Surrexit deinde, & rursus ingredi voluit, sed iterùm ab ariete permissus non est. Tunc ait illi sanctæ crucis custos: Verè aliud est, quod te ingredi vetat. Dixit autem ille: Num fortasse ideò, quia non sanctæ Catholicæ ecclesiæ, sed Seuero communico, introire prohibeor? Tunc petiit à custode, vt sancta & viuifica Christi Dei nostri mysteria sibi afferentur. Et allato sancto calice, communicauit. Atque ita ingressus est, & adorauit, nil vltrà impedimenti passus, nihilque vlteriùs cernens, quod se deterreret.

Caussa repulsæ peccata, & narratio miraculi.

Dñi respicit. admouetur.

Cap. 50.

Visio & dictum abbatis GEORGII *inclusi.*

SCythopolia secunda est Palæstinæ metropolis. In eâ conuenimus abbatem Anastasium, narrauitque nobis de abbate Georgio incluso, dicens: Cùm quadam nocte surrexissem, vt pulsarẽ signum (ea quippe cura mihi iniuncta fuerat, vt excitarem fratres ad collectam) audiui plorantem senem; profectúsque ad illum, rogare cœpi, dicẽs: Quid habes, pater, quia sic ploras? ille verò nihil mihi respondit. Rursus cùm rogarem illum, vt caussam fletus mihi aperiret, ingemiscens ille, & ex intimo corde suspirans, ait: Quomodo mihi à fletu temperem, cùm Dominus noster Christus reconciliari nobis nolit? Ego enim, fili, videbar mihi assistere cuidam super excelso throno residenti; multa verò millia circa illum erant orantiũ illum, atque deprecantium de quadam re: qui illorum precibus flexus non est. Posthæc accessit ad illum mulier quędam purpurâ induta, procidítque illi, & ait: Vel propter me placare, fili. ille verò nihilominùs inexorabilis mansit. Atque idcircò ploro & eiulo, verens quod futurum est. * Hæc mihi dixit abbas Georgius, quintâ illucescente feriâ cœnæ Domini, sequenti verò, id est parasceue, horâ diei nonâ, repentino magnóque terræ motu corruerunt vrbes maritimæ Phœniciis.

Georgius magni cladẽ futuram præuidet.

Idem abbas Anastasius hoc item nobis de sene eodem enarrauit, quòd post aliquantulum temporis, cùm ad fenestram staret, plorare senex cœperit, & dixerit illi: Væ nobis, frater, quia nullam habemus compunctionem, sed in negligentiâ viuimus, cùm ira Dei cóprehendat nos, & in terminis simus, vt iudicemur. Et sequenti die ignis apparuit in cœlo.

De negligentiâ excutiẽdâ ignis in cœlo apparẽs monet.

Cap. 51.

Vita IVLIANI *senis monasterij Ægyptiorum.*

ANazarbus metropolis est secundæ Cilicum prouinciæ: ab hac ferè duodecim milliaribus distat monasterium, quod dicitur Ægyptiorum. Narrauerũt ergo nobis patres eiusdem loci, quòd illic ante annos quinque mortuus esset senex, Iulianus nomine, qui circiter annos septuaginta in quodam breui spelęo moratus esset, nihil omnino sæculi istius possidens præter cilicium, & sagum, & vasculum ligneum, & librum.

Iulianus 70. annos in spelæo viuit, extremè pauper

Dicebant autem nobis & hoc de ipso, quòd toto vitæ suæ tempore non accendit lucernæ lumẽ, sed per noctes cœlitus illustrabat eum lux, ita vt clarè legerẽ posset.

Nocte cœlitus cella eius illustratur.

Dictum abbatis ELIÆ *solitarij.*

Cap. 52.

VEnit frater quidam ad abbatem Eliam solitarium in cœnobium antiqui patris Sabæ, & dixit ei: Dic mihi verbum, pater. Senex verò dixit fratri: Diebus patrum nostrorum tres istæ virtutes in amore & studio apud monachos erant, nuditas rerum omnium, mansuetudo, & continentia: nunc autem auaritia, gula, & audacia. quod horum tibi placet arripe.

Veterum nuditas, mansuetudo, continentiâ.

Vita senis CYRIACI *ex monasterio sancti Sabæ.*

Cap. 53.

NArrauit nobis abbas Stephanus de quodam sene morante in monasterio sancti patris nostri Sabæ, nomine Cyriaco, quòd die quadam descenderit Tuthelam, parúmque remoratus circa mare mortuum, redierit iterùm ad cellam suã. Cum verò esset æstus vehementissimus, ita vt senex pęnè deficeret, extendens manus suas in cælũ ad Deum, orauit dicens: Domine, tu scis, quia iam præ siti ambulare non possum. Statímque nubes circa illum facta est, neque recessit ab eo, quam diu restitueretur cellæ suæ. distabat autem à cellâ milliaribus ferè duodecim.

Cyriacus lassus in æstu, nube cœlitus obumbratur.

Idem abbas Stephanus & hoc nobis de eodem senè narrabat, quòd venerint sui die quadam vt illum viderent. Cùm ergo venissent ad locum, quęrebant ipsius cellulã; quam dum quibusdam ostẽdentibus didicissent, adeuntes pulsauerunt ianuã. Quibus cognitis, senex Deum orauit, ne ab ipsis videretur. Et aperiens ianuam, exiit de cellula suâ, & ab eis penitùs visus non est; abiéusque in desertum redire tamdiu noluit, donec illos recessisse cognouit.

Amicorum conspectum fugit

Vita monachorum SCITHIOTARVM, *& de sene* AMMONIO.

Cap. 54.

VEnimus posteà * Teremithen ad abbatem Theodorum Alexandrinum; aitque nobis senex: Filioli, multum reuera perdiderunt Scithiotæ monachi iuxta senum prædictionem. Credite enim mihi, filij, quia magna erat charitas apud Scithiotas, magna abstinentia, magna discretio. Vidi ego illic senes, qui nisi quis ad eos venisset, numquam sumebant cibum: inter quos erat senex quidam, Ammonius nomine, iuxta me manens: cuius ego sciens consuetudinem, per omne Sabbatum ad illum veniebam, vt propter aduẽtum meũ sumeret cibum. Habebant hoc omnes generaliter, quòd quacumque horâ accederent ad eos aliqui, permittebant illos orationem facere, illísque orantibus, ipsi mensam apponebant, & continuò cibum sumebant.

*al. Teremuthen.

Veterum Scithiotarũ charitas, abstinẽtia, discretio.

Visio cuiusdam SENIS *commorantis in Scithi, & de abbate* IRENÆO.

Cap. 55.

ABbas Irenæus narrauit nobis de sene quodam commorante in Scithi, quòd diabolum viderit noctu sarculos, rastra, & caphinos præbentem fratribus; dixitque diabolo senex: Quid ista sunt? Respondit diabolus: Distractiones fratribus præparo, vt his occupati fiant negligentiores ad orandum & glorificandum Deum.

Diabolus distractiones tempore orationis ingerit

Idem abbas Irenæus narrauit nobis dicens iterùm: Cùm venissent barbari in Scithim, recessit

inde,

inde,& veni in partes Gazæ,accepique mihi cellulam in monasterio. Abbas verò ipsa die dedit mihi librum ad legendum, in quo [9] senum gesta scripta erant. Móxque vt aperui librum, occurrit oculis capitulum istud,quòd venerit quidam frater ad senem,dixerítque illi:Ora pro me pater. dixerit autem illi senex:Cùm esses nobiscum, orabam pro te;nunc autem ex quo in propria abiisti, non iam oro pro te. Vt ergo legi ego capitulum istud,plicui librū,& dixi in meipso: Væ tibi,Irenæe,quia in propria venisti, nec iam orant pro te patres. Móxque librum abbati restituens recessi,& veni in loca ista. Et hæc mihi caussa fuit,filioli, veniendi in hunc locum.

Fratrum societas vtilis.

Cap. 56.

Vita IOANNIS *discipuli senis magni, qui morabatur in vico Caparasima.*

PTolemais ciuitas est Phœnicis: in hac vicus est qui dicitur Caparasima. In eo vico senex quidam erat magnus,habebátque discipulū, Ioannem nomine,& ipsum magnum, singularisq; obedientię. Quadam ergo die misit senex discipulum suum in ministerium,dans ei & modicos panes pro victu suo. Profectus est autem discipulus, & completo ministerio rediit, retulitque panes. Videns autem senior panes,ait ei:Fili, quare non comedisti panes quos dedi tibi? Prostratus ille coram sene,dixit ei:Ignosce mihi pater,quia nō benedixisti mihi,cùm mitteres me vt cibum sumeré, idcircò non sumpsi. Admiratúsque senex discretionem fratris,benedixit eum.

Ioannes à viatico abstinet, quia ei senex non benedixerat.

Ad hunc fratrem post dormitionem senis,cùm ieiunasset quadraginta diebus,vox facta est diuinitus,dicens: Super quemcumque morbum imposueris manus,curabitur. Manè autem facto,per dispensationem Dei,ecce homo quidam cum vxore veniebat,cuius mamillam cancri morbus consumebat. Rogabat ergo illum vir eius,vt vxorem suam curaret. Qui cùm peccatorem se diceret, & indignum ad tale attentandum opus,vir ille persistebat orans,vt annueret sibi,vxorísque suæ misereretur. Cùm verò imposuisset illi manum,mamillámque signasset,continuò sanata est. Et extūc plurima iam per illum signa Deus operatus est, non tantùm in vitâ suâ, verum etiam post mortem.

Varios morbos curat.

Mulierem à cancro liberat

Cap. 57.

Mors SIMEONIS *Stylitæ,& de* IVLIANO *abbate etiam Stylita.*

QVadraginta ferè milliaribus ab Ægis ciuitate Ciliciæ Stylites erat nomine Simeon: hic fulgure percussus interiit. Abbas ergo Iulianus Stylites presbyter præter consuetudinem suam insolito tempore dixit discipulis suis: [10] Mittite thymiama in turibulum. Qui dixerunt ei: Dic nobis caussam,pater: orabántque vt diceret eis. Senex autem dixit: Quia modò frater meus Simeon à fulgure deiectus interiit, & ecce transit anima eius cum tripudio & exultatione. Distabant autem ab inuicem milliaribus ferè vigintiquatuor.

Iulianus mortem Simeonis Stylitæ absens videt.

Cap. 58.

Item de IVLIANO.

ABbas Stephanus,monasterij sancti patris nostri Sabæ dux, & hoc de memorato abbate Iuliano Stylitâ narrauit,quòd leo iuxta eum locū, in quo morabatur,apparuerit, plurimósque peregrinos & indigenas necare solitus fuerit. Die ergo quadam aduocans discipulum suum senex, Pancratium nomine,dixit ei: Vade fermè duo millia passuum ad Austrum,inueniésque illic leonem iacentem,cui dices: Humilis Iulianus in nomine Iesu Christi filij Dei viuificantis omnia, tibi præcipit,vt recedas ab hac prouinciâ. Profectus verò frater inuenit leonem iacentem. Cumque verba senis illi dixisset,continuò recessit leo.

Idi leoni perdi,insulâ discessu imperat

Vita abbatis [11] THALLELÆI *Cilicis.*

Cap. 59.

ABbas Petrus presbyter eiusdem monasterij, narrauit nobis de abbate Thallelæo Cilice, quòd sexaginta annos trāsegisset in vitâ monasticâ numquam flere desistens, dicénsque iugiter: Tempus hoc nobis ad pœnitentiam indultum est, & valde requiretur à nobis, si illud neglexerimus.

Thallelæus per 60. annos iugiter flens.

Factum egregium SANCTIMONIALIS *feminæ, per quod compunctus adolescens eius amator, monachus effectus est.*

Cap. 60.

QVidam vir fidelis narrauit nobis,cùm in Alexandriâ essemus, tale quiddam: Sanctimonialis,inquit,quædam sedebat in domo suâ vitam solitariam ducens; salutísque suæ valdè sollicita, ieiuniis,ac vigiliis vacabat iugiter, multásque faciebat eleëmosynas. Sed bonorum omnium semper inuidus diabolus, tantas in virgine virtutes non ferens,contra illam puluerem excitauit. Immisit enim adolescenti cuidam turpem de illâ diabolicámque cupidinem. Manebat autem extra limen eius adolescens. Cùm ergo virgo illa domo suâ vellet egredi,atque ad ecclesiam orationis gratiâ occurrere,ingerebat se illius oculis improbus & impurus adolescens, nec illam egredi sinebat, amatoria quædam verba procacibus nutibus illi insusurrans: adeò vt iam præ nimiâ molestiâ adolescentis cogeretur virgo domo suâ nusquam progredi. Die igitur quadam misit ancillam suam virgo ad illum vt ei diceret: Veni,vocat te domina mea. Abiit ergo ad illam gaudens,& stuprum cōmittere gestiens. Sanctimonialis verò sedebat in cubili suo; ingresso igitur adolescenti ait: Sede. cúmque sedisset: Dic oro te,frater,inquit illa, cur ita mihi molestus es,nec permittis me domo meâ egredi? Respondit adolescens. Verè,domina, te multum amo,& quando te inspicio, totus in tui concupiscentiam inflammor. Quæ ait ad illum: Quidnam in me pulchrum vidisti, quia sic amas me? Ait adolescens: Oculos tuos; ipsi enim seduxerūt me. Virgo verò vt audiuit quia oculi ei' illū seduxissent,sumpto gladio mox oculos eruit. Hoc autem cùm vidisset adolescens,eruisse scilicet sibi virginem oculos,compunctus corde abiit in Schithim,ibique sæculo renuntians, effectus est probatissimus monachus.

Adolescens aspectu sanctimonialis libidine incenditur.

Sanctimonialis sibi oculos eruens ne adolescenti scandalo ad libidinem sint.

Cap. 61

Vita abbatis LEONTII *Cilicis.*

DIcebant quidam patrum de abbate Leontio Cilice,quòd in obsequio Dominæ nostræ sancti Dei genitricis fuerit feruentissimus, ac per quadraginta annos numquam de illius templo recessisset. Erat autem semper mitæ grauitatis, & sibi iugiter intendens.

Leontius annis 40. non recedit à templo sanctæ Mariæ.

Dicebant & hoc de illo, quòd si vidisset pauperem venientem ad se,si quidem ille esset cæcus, per manum illi porrigebat eleëmosynam; si autem videns,ponebat ante illum, aut in columnæ basi,aut in scamno,aut in sanctuarij gradibus. Atque inde illam tollebat pauper. Interrogatus

autem

Eleemosynas suas sancta Maria ad pauperes.

autem à sene: Quare, pater, per manus non das eleemosynas? respondit: Ignosce mihi, pater; neque enim ego sum qui illam præbeo, sed domina mea sancta Dei genitrix, quæ & me, & illos nutrit.

Cap. 62. *Vita abbatis* STEPHANI *monasterij Æliotarum presbyteri.*

Stephanus perstat in cella contra dæmonis tentationem.

NArrauit nobis vnus ex senibus de abbate Stephano presbytero monasterij Æliotarum quòd cùm sederet in cellà suâ, immisit illi cogitationes dæmon, dicens: Recedere, nihil enim hîc proficis. Senex autem dicebat dæmoni: Non audio te, scio enim quis es; ferre non potes, vt aliquis saluetur: sed Christus filius Dei viui ipse te conteret.

Cap. 63. *De eodem.*

DIcebant de eodem abbate Stephano, quòd cùm sederet & legeret, venit iterùm diabolus visibiliter, dixitque ei: Recede, nihil enim hic proficis. Tunc ille dæmoni: Si vis vt recedam, fac vt id in quo ego sedeo ambulet. Sedebat autem in sella viminea. Quo audito, dæmon confestim sellam illam per totam cellam ambulare fecit. Senex autem aspiciens versutiam dæmonis, ait illi, Nempe quoniam ita velox & astutus es, non hinc recedo. Factáque ab eo oratione, dæmó euanuit.

Rursus dæmonis astus resistit.

Cap. 64. *De eodem.*

TRes senes venerunt ad abbatem Stephanum presbyterum, & cùm perseuerarent loquentes de vtilitate animæ, tacebat senior. Dicunt ei senes illi: Nihil nobis respondes, pater? vtilitatis gratiá venimus ad te. Tunc ait illis: Ignoscite mihi, vsque modò non animaduerti quid locuti sitis verumtamen quod habeo, hoc dico vobis. Ego die noctúque nihil aliud aspicio, nisi Dominum nostrum Iesum Christũ in ligno pendentẽ. Quod cùm audissent, multùm ædificati recesserunt.

Stephanus semper crucifixo intentus.

Cap. 65. *De eodem.*

ABbas Ioannes, cognomento Molbas, narrauit nobis de venerando sene isto beato Stephano presbytero, quòd cùm aliquando iecur illius grauiter infirmaretur, ex quâ infirmitate sancta illa anima migrauit à corpore, coëgerũt illum medici carnem manducare. Erat autem illi frater sæcularis quidam, sed valdè religiosè & secundùm Deu viuens. Factũ est autẽ cùm carnes comederet presbyter, superuenit frater eius sæcularis, vidénsque illum vescentem carnibus, scãdalizatus est, & valdè contristatus, quòd ex tantâ abstinentiâ atque cõtinentiâ in extremo vitæ suæ tẽpore ad comedendũ carnes deuolutus esset. Mox ergo in extasi factus, vidit quemdam dicentem sibi: Quare sic de presbytero scandalizatus es? quia illum vesci carnibus vidisti? Nescis, quia necessitate compulsus, & propter obedientiam id fecit? Nempe propterea scandalizari non debuisti: nam si merita & gloriam fratris tui videre cupis, retrò conuertere, & vide. Conuersúsque vidit fratrem suum crucifixum cum Domino. Aitque ad eum is, qui illi apparuerat: Ecce in quâ gloriâ frater tuus est.

Scandalizatus quidam in Stephano carnes in morbo comedente diuinitus docetur.

Cap. 66. *Vita abbatis* THEODOSII *solitarij.*

ABbas Antonius dux monasterij Æliotarum, qui etiam illud ædificauit, narrauit nobis de abbate Theodosio, quòd senex ipse hæc de seipso narrabat: Priusquam ad vitam solitariam transissem, factus in extasi aspexi virũ quemdam, cuius species claritatem solis vinceret. Hic tenens manum meam, Veni ait, quia pugnare & luctari te conuenit, & induxit me in theatrum infinitæ magnitudinis. Aspexi autem theatrum plenum viris ex vna parte candido amictu, ex alia verò nigro vestitis. Cùm ergo intromisisset me in theatrum, aspicio virum miræ magnitudinis Æthiopem, cuius caput turpissimum penetrabat nubes. Tunc ait ad me iuuenis ille qui mihi apparuerat: Cum hoc luctari te oportet. Ego, qui aspectu viri illius proceri territus eram, tremereac pauere cœpi, orabámque iuuenem illum splendidum, qui me induxerat in theatrum, dicens: Quis hominum mortali conditione & infirmitate circumdatus, cum hoc luctari posset? Non ipsum vniuersum genus humanum, si in vnum confluat, huic resistere præualet. Ait autem ad me iuuenis ille præclarus: Prorsus cum illo te luctari opus est. Ingredere igitur cum omni alacritate & fiduciâ: mox enim vt tu illum adorsus fueris, ego adiutor adero tibique victoriæ coronam reponam. Vt ergo ingressus ad certamen sum, luctarique inuicem cœpimus continuò præclarus ille iudex nostri certaminis adfuit, mihique coronam dedit. Atque plebs illa obscura, Æthiopúmque multitudo ingens eiulantes euanuerunt: pars verò reliqua candidatorum gratias illi & laudes referebant, qui me iuuerat, ac præclarâ victoriâ donauerat.

Theodosij visio de pugnâ spirituali, & Dei adiutorio.

Cap 67. *De eodem.*

DE hoc abbate Theodosio solitario narrauit nobis abbas Cyriacus eius discipulus, quòd triginta quinque annos egerit in solitudine, semper post biduum comedens, & iugiter silentium seruans, neque ad aliquem loquens: ceterùm si loqui voluisset, signo potiùs quam verbo vtebatur. Hoc & ego vidi. Mansi enim in eodem Æliotarum monasterio annis decem.

Per annos 35 biduanũ seruat ieiunium, semper silens.

Cap. 68. *De eodem.*

DE abbate Theodosio cùm audisset, Abramius dux sanctæ Mariæ nouæ, quòd non haberet pallium, quo hieme vteretur, emit illi. Quod postquam senior accepit, quadam die cùm obdormiret (dormiebat autem in cella senex) ascẽderunt latrones, & exuerunt illum pallio, abeuntésque secum illud tulerunt. Quo facto, nihil omnino locutus est senex.

Furtum patienter fert.

Cap. 69. *Vita abbatis* PALLADII, *& senis Thessalonicensis inclusi nomine* DAVID.

PErreximus vnà ego & dominus Sophronius Sophista, priusquam sæculo renuntiaret, in Alexandriam ad abbatem Palladium, virum sanctũ, & verum seruum Dei, qui monasterium suum habebat in Thelazomeno. Cúmque illum pariter deprecaremur, vt verbum nobis ædificationis impẽderet, cœpit senex ita ad nos loqui: Filioli, tempus iam abbreuiatum est, certemus hic modicum, atque laboremus vt immortalibus bonis in æternum perfruamur. Videte martyres, videte pugiles cælestes, quomodo viriliter & fortiter cuncta superarunt. Quos præteritum quidem tempus agnouit, viuunt autem semper in memoriâ nostrâ, vixque satis illorum tolerantiam admirari possumus. Attestantur audientium singuli, stupentes ad tantam beatorum martyrum patientiam, quæ verè naturam excedit humanam. Quorum aliis quidem effossi sunt oculi, aliis excisa cruta, illis amputatæ manus, istis abscissi pedes. Et illos quidem ignis repentè consumpsit, istos autem lentiùs adurens,

Verbum ædificationis Palladij.

diu cruciauit. Atque alios nimirum profundum maris excepit, alios flumina absorbuerunt: alios item ferarum dentes, velut malefactores quosdā & sceleratos, viuos acceperunt, alios variis exquisitísque suppliciis præmortuos in cibum acceperunt. Ceterorum omnia contra illos bellatores Dei tormentorum genera excogitata dicere non possumus, quæ suggessit humani generis inimicus dæmon, inuidiâ martyrum ipsorum & liuore tabescens. O quàm fortiter sustinuerunt! ô quāto fidei ardore pugnauerunt, imbecillitatem corporis animæ virtute superantes, & quæ sperauerunt præmia, præsentibus laboribus digniora & longe excellentiora capientes! Quæ profectò omnia firmissimam illorum in vtramque partem fidem ostendebant. Hinc quidem, quia laborantes modicùm, eximiis bonis in æternum perfruuntur: inde verò, quia horrenda corporibus illorum inuecta supplicia, quæ inimicus noster diabolus induxit, fortissimè sustinuerunt. Si igitur tribulationes toleremus, & cum Dei gratiâ vincamus, verè Dei amatores inuenimur, Deúsque nobiscum est, pugnans ipse in nobis, & vincens, laborésque nobis ac sudores dignationis suæ gratiâ alleuans. Scientes igitur, filioli, quali operatione & exspectatione tempus indiget, dignoscamus nos ipsos per quietem & silentium. In hoc enim indulto nobis tempore, necesse est nos vti bonâ & præclarâ ope pœnitentiæ, vt Dei templa esse mereamur: neque enim modicus & breuis honor nobis in futuro sæculo recompensabitur.

Per quietem & silentium sui generatur cognitio.

Matth. 8. Dixit iterùm: Memores semper illius simus, qui non habuit, vbi caput reclinaret. Ait rursus ipse
Rom. 5. senior: Quoniam, iuxta Paulum apostolum, tribulatio patientiam operatur, faciamus mentem
1. Ioan. 2. nostram capacem regni cælorum. Ait iterùm: Filioli, non diligamus mundum, neque ea, quæ in mundo sunt.

Cogitationū obseruatio, medicamentum salutis.

Dixit iterùm: Obseruemus cogitationes, quod medicamentum salutis est.

Idem abbas Palladius rogatus à nobis, vt ædificationis nostræ caussâ diceret nobis, quâ ratione quibúsque cogitationibus ad monasticum statum accessisset, narrauit nobis, dicens: In prouinciâ meâ Thessalonicensi senex quidam extra muros ciuitatis, quasi stadiis tribus inclusus erat ex Mesopotamiâ, nomine Dauid, virtutibus valde ornatus, misericors & continens. Transegit autem in cellulâ inclusus ferè annos octoginta. Quoniam verò propter metum barbarorum nocte muri ciuitatis custodiebantur à militibus, hi qui illam muri partem obseruabant, quæ senis cellulam respiciebat, nocte quadam aspexerunt, quia ex fenestris cellulæ ignis egrediebatur. Putauerunt autem, milites barbaros in cellam senis ingessisse ignem. Manè autem facto, ingressi milites inuenerunt & senem illæsum, & cellam omnino incombustam, & obstupuerunt. Rursus igitur sequenti nocte eumdem aspicientes ignem, admirabantur, non solùm autem sequenti nocte ignis in cellâ senis apparuit, verùm & multo tempore, ita vt vniuersæ ciuitati manifestum factum fuerit, plurimíque nocte in muro sæpè vigilarint, inspiciendi ignis gratiâ. Visus autem ignis ille vsque ad obitum senis. Hoc ego miraculo non semel & bis, sed sæpiùs inspecto, dixi in me ipso: Si in hoc sæculo tantam gloriam seruis suis largitur Deus, quantam putas eis reseruauit in futuro, quando & illorum facies fulgebunt vt sol? ista mihi, filioli, caussa extitit arripiendi monasticum habitum, & hanc conuersationem eligendi.

Dauid annis 80. cella inclusus.

Cella eius igne cælesti illustratur.

Visio hæc Palladio fuit occasio conuersionis.

Vita monachi ADDAS *Mesopotameni inclusi.* Cap. 70.

Dicebat & hoc nobis senex, quòd post hunc abbatem Dauid venit & alius monachus, nomine Addas, & ipse de Mesopotamiâ & seipsum inclusit ad aliam partem ciuitatis, in quadam magnâ platano, fecítque sibi fenestram ex quâ etiam cum aduenientibus colloquebatur. Cùm ergo venissent barbari, & omnem prouinciam prædati essent, contigit eos per locum illum trāsire. Cúmque vnus ex eis conspecto sene gladium eduxisset vt illum occideret sublatam in sublime manum vt feriret, demittere nequiuit, sed ea suspensa immobilis perstitit. Quòd cùm cernerent barbari ceteri, admirati rogabant senem, vt socium eorum curaret. Senex igitur factâ oratione, curauit eum, & ita dimisit in pace.

Addas platano inclusus.

Barbari manus eum occidere conātis obrigescit.

Restitutione senis oratione.

Pulchrum dictum HOMICIDÆ *ad monachum qui eum sequebatur dum duceretur ad decollandum.* Cap. 71.

Narrauit nobis iterùm idem abbas Palladius, dicens, quòd in Arsenoite, quæ ciuitas Thebaidis est, tentus fuerit quidam homicidii reus: qui cùm diu cruciatus esset, tandem sententiam decollationis accepit. Cùm ergo duceretur extra ciuitatem sex millibus passuum (illic enim etiam perpetrarat homicidium) monachus quidam retrò sequebatur vt illum decollari conspiceret; qui autem ad decollandum ducebatur, cùm vidisset monachum sequentem, ait illi: Numquid, abba, non habes cellulam, & opus manuum? Respondit monachus: Parce mihi, frater; & cellam enim & opus habeo. Qui respondens ait illi; Quare ergo non resides in cellâ & defles peccata tua? Dicit ei monachus: Verè, frater mi, valde meipsum negligo, compunctionémque anima mea non habet, & idcircò venio vt aspiciam te, dum morieris, vt vel sic in compunctionem veniam. Tunc ait illi reus: Vade, frater, per Dominum, sede in cellâ tuâ, & gratias age Saluatori nostro Iesu Christo. Ex quo enim ille homo factus est, & pro nobis peccatoribus mortuus est, homo iam non moritur.

Homicida supplicio afficiēdus monachum ad cellam ablegat.

Relatio abbatis PALLADII *de sene homicidâ, qui adolescentem falsò de eodem crimine accusabat.* Cap. 72.

Et hoc item narrauit nobis ipse abbas Palladius, dicens: Senex quidam qui homicidium fecerat, detentus est à magistratu in Alexandriâ. Qui cùm cruciaretur, dicebat & alium fuisse secum cædis illius socium. Is autem de quo senex dicebat, adolescens erat viginti fermè annorum. Multis ergo suppliciis ambo affecti sunt. Et senex quidem dicebat: Mecum fuisti, quando perpetraui homicidium. Adolescens verò denegabat, nihil se conscium esse homicidii, neque cum illo se fuisse asserens. Cùm ergo cruciati fuissent, sententiam ambo acceperunt vt furcis suspenderentur. Abierunt ergo quinto extra vrbem milliario, illic enim huiusmodi reos punire consueuerant. Distabat autem ab eo loco ferè vno stadio Saturni templum euersum. Cùm igitur ad locum venissent & populus & milites, adolescentem primò suspendere in ligno voluerunt: adolescens autem prostratus in solo milites

orabat

orabat, dicens: Per Dominum facite charitatem, & ad Orientem me suspendite, vt illum videam quando suspensus ero. Dicunt ei milites: Quam ob caussam? Quibus adolescens: Verè, domini mei, non habeo infelix ego plus quàm septem menses, ex quo sanctum Baptisma suscepi, & Christianus factus sum. Cùm hoc audissent milites lacrymati sunt super adolescente. Senex autem cùm hoc audisset, fremens grauiter dixit militibus: Ad Serapim facite, vt ego aspiciam contra Saturnum. Cùm verò audissent blasphemiam senis, omisso adolescente, senem primò suspenderunt. Cùm verò illum in ligno suspenderent, ecce eques ab Augustali celeriter missus, ait militibus: Adolescentem nolite interficere, sed reducite illum. Factum est autem ingens gaudium militibus & cunctis assistentibus. Et reducentes eum introduxerunt in prætorium, absoluitque illum Augustalis. Adolescens verò præter spem saluus factus, abiens monachus effectus est. Hoc autem ad nostram & legentium vtilitatem scripsimus, vt sciamus quia nouit Dominus pios à tentatione liberare.

Adolescens ad Orientem suspendi desiderat, vt Christum intueatur.

Adolescens à falso crimine liberatur & periculo eripitur.

Cap. 73.

Vita IOANNIS *militis Alexandrini.*

HOc etiam nobis idem abbas Palladius narrauit, dicens: Erat in Alexandria miles quidam, Ioannes nomine, hunc habens ordinem vitæ. Diebus singulis à manè vsque in horam nonam sedebat in monasterio solus iuxta gradus sancti Petri, cilicio indutus, & sportellas texens, tacens omnino, & nulli quidquam loquens, sedebat autem laborans manibus suis, atque hoc solum canebat dulciter: Domine, ab occultis meis munda me, vt non confundar orans. Hùc verſum cùm dixisset vnà fermè horà tacebat, & rursum eumdem resumebat versum, ipsúmque septies per totam diem repetebat, nihil omnino aliud dicens. Horà autem nonà exuebat cilicium, induebàtque militarem habitum, id est, indumenta sua, atque ita ad propria signa properabat. Cum hoc & ego annos octo manſi, multúmque ædificatus sum in silentio & instituto suo.

Ioannis militis oratio eadem sæpius repetita.
Psal. 18.

[illegible] cilicio [illegible]

Cap. 74.

Eiusdem PALLADII *verax dictum de hæresibus.*

COrripiens nos aliquando senex, ipse ita nobis dicebat: Credite mihi, filioli, nihil aliud schismata & hæreses introduxit in sanctam Ecclesiam, nisi quòd non Deum & nos inuicem valdè diligimus.

Hæresis ab amore pro[prio] ortum ha[bet].

Cap. 75.

Miraculum DOMINÆ *erga vxorem & filiam viri fidelis, qui hospitio suscipere monachos consueuerat.*

IDem abbas Palladius cùm alias ad ipsum venissemus, tale quiddam enarrauit nobis: Erat, inquit, in Alexandria vir quidam fidelis, religiosus valdè & misericors, & hospitio suscipiens monachos. Habebat autem vxorem, & ipsam humilem valdè, & ieiunantem quotidie, erat autem illis & filiola quasi annorum sex. Quadam verò die vir ille pius profectus est Constantinopolim; erat enim negotiator. Relictis ergo domi vxore, & puellà, & vno seruo, abiit vt nauigaret. Cùm verò iret ad nauem, ait ad illum vxor: Cui nos commendatos relinquis, domine? Respondit vir eius: Dominæ nostræ sanctæ Dei genitrici. Die verò quadam cùm sederet vxor & operaretur, habens & puellam secum, seruus ille ex suggestione diaboli voluit necare dominam & eius filiam, & diripere quidquid haberent, & fugere. Sumpto igitur ex coquinà cultro, perrexit in triclinium vbi erant ambæ. Cum verò venisset ante ianuam comprehensus est cæcitate, ita vt neque tricliniũ ingredi, neque ad coquinam reuerti posset. Cùm autem vnà fermè horà perstitisset, frustràque conaretur ingredi, cœpit vocare dominam suam, dicens: Veni huc vsque. Illa admirans, quòd in medio ianuæ persistens, ad illam non ingrederetur, sed clamaret, ait illi: Tu magis huc veni; ignorans quia cæcitate teneretur. Puer autem cœpit illam adiurare, vt iret prope illum: illa verò iurauit, non se ituram. Tunc ait illi: Mitte vel puellam. Quæ noluit, sed ait: Si quid vis, ipse potiùs veni. Videns autem seruus, quòd nihil potuisset agere, seipsum gladio percussit, & corruit. Domina verò illius cùm vidisset quid egerat, clamauit, continuóque vicini accurr[eru]nt. Ingr[essi] sunt autem & ex officio prætorij nonnulli, puerúmque repe[r]ientes adhuc viuum, didicerunt ab ipso omnia, & glorificauerunt Dominum qui ostenderat miracul[um] & matrem sal[u]auerat.

Bona Maria commendata à marito abeunte pro se ipsa & familia à morte praeseruatur.

Seruus dominæ suæ exitium parans, ipse se interficit.

Salutis MARIÆ mulieris peccatricis. Cap. 76.

ET hoc item Palladius ipse narrauit nobis: Audiui inquit, nauclero quodam enarrante, tale aliquid, quòd die quadam cùm nauigaret, vectores habens viros & mulieres, veliſque in altum, ceteris omnibus benè nauigantibus; aliis quidem Constantinopolim, aliis verò Alexandriã & aliis aliò, vento illis flante prospero, ipse solus nauigare non poterat. Et mansimus, inquit, quasi dies quindecim, nihil ex eo loco vbi eramus moti. Versabamur igitur in magna mœstitia & desperatione, nescientes quidnam istud sibi vellet. Ego verò, vt nauclerus cui cura nauis incumbebat, & omnium quæ in ipsa erant, cœpi rogare Deum pro hac re. Quadam verò die venit ad me vox, dicens: Mitte foras Mariam, & benè nauigabis. Cœpi ergo cogitare quidnam hoc esset, & quæ esset Maria. Cùm autem hæsitarem de hoc, venit vox de nouo, dicens: Dixi tibi, Mitte foràs Mariam, & salui eritis. Tunc ego cogitans quid istud esset, exclamaui continuò, O Maria, nesciebam enim quæ esset Maria. Illa verò iacens in loco suo, vt audiuit, respondit, dicens: Quid iubes, domine? Tunc aio ad illam: Fac charitatem, veni huc vsque. Exsurgens autem continuò venit. Cùm ergo venisset ad me, accepi eam seorsum, & dixi ei: Vides Maria soror, quot peccata mea sunt, vt propter me vos omnes pereatis? Illa verò altiùs ingemiscens, ait: Vere, domine mi nauclere, ego peccatrix sum. Et dixi illi: Quæ peccata habes, mulier? Et illa, Væ mihi, inquit, quia non est peccatũ quod ego non egerim, & propter peccata mea vos omnes in periculo constituti estis. Tunc enarrauit mihi mulier, quæ circa se erant, dicens: Profectò, domine nauclere, infelix ego virum habui, ex quo duos filios genui; cùmque ad ætatem peruenissent, vnus annorum nouem, alius quinque, mortuus est vir meus, & remansi vidua. Miles autem quidam habitabat iuxta me, quem ego maritum accipere volui mi[ttens]que ad ipsum quosdam. Ille autem non acquieuit, dicens: Non accipio vxorem, quæ habeat ex altero viro filios. Ego autem videns quòd propter filios nollet me accipere vxorem, inducta amore eius, occidi duos filios meos, indicauíque illi dicens: Ecce modò nullum habeo filium. Miles verò cùm audisset, quid egissem de filiis, ait: Viuit Dominus qui in cælis habitat, quia te

Nauis ob infantem occisã in [...] mulierẽ non promouetur.

Cælitùs vox clamat mulierem expellẽdam.

non accipiam. Vnde ego metuens, ne hoc manifestum fieret, & morerer, fugi. Hæc ego audiens ex ore mulieris, ne sic quidem illam in mare proiicere volui, sed differens dixi ad illam rursus: Ecce ego ascendo in [11] carabum, & si ambulauerit nauis, scito quia peccata mea in naui operantur. Vocauique continuò scapharium, & dixi: Produc scapham. Cúmque ascendissem in illam, nihilo magis vel nauis vel scapha mota est. Tunc ascendens nauim, dixi mulieri: Descende & tu in scapham. Quæ mox vt descendit, scapha se continuò quinquies gyrans, in profundum cum muliere submersa est. Nauis autem post hæc tantâ velocitate cucurrit vt tribus diebus ac dimidio nauigationem peregerimus, quam diebus quindecim peracturi eramus.

Expulsâ muliere infanticidâ nauis cursû suû tenet.

cap. 77. *Relatio trium pauperum* CÆCORVM, *quomodo excæcati fuissent.*

EGo & dominus meus Sophronius perreximus ad philosophi Stephani domum, doctrinæ gratiâ erat autem meridianum tempus. Morabatur hic apud sanctam Dei genitricem, quam ædificauit beatus papa Eulogius ad Orientem, iuxta magnum [14] Tetraphylum. Cùm ergo pulsaremus philosophi ostium, puella respiciens ait nobis: Dormit ille, oportet exspectare pusillum. Tunc aio domino meo Sophronio: Eamus ad Tetraphylum, & illic maneamus. Est autem locus ille Alexandrinis venerabilis: dicunt enim Ieremiæ prophetæ ossa ex Ægypto sumpta ab Alexandro conditore vrbis illic fuisse reposita. Cùm ergo illuc venissemus, neminem inuenimus nisi cæcos tres; erat enim meridies. Perreximus ergo iuxta illos cæcos quietè ac silenter, sedimusque habentes libros nostros. Loquebantur autem cæci ad inuicem multa. Dixitque vnus ad alium: Tu quomodo factus es cæcus? Respondit ille: Nauta eram cùm essem adolescens, & cùm ab Africâ nauigaremus, in mari oculis repentè captus sum, nec valens ambulare, albuginem in oculis habui. Dixit autem hic alij cæco: Tu verò quomodo effectus es cæcus? Respondit & ille dicens: Vitri ad vsus varios fundendi artifex fui, & ex igne amisi duos oculos meos, & cæcus effectus sum. Aiunt autem ambo hi, qui interrogati fuerant ad tertium: Dicas & tu quomodo factus es cæcus? Respondit: verè ego vobis dicam: Cùm essem adolescens, laborem valdè oderam, & recusabam, luxuriosúsque factus sum eúmque non haberem necessaria victui, furari iam cœperam. Die verò quadam cùm mala multa perpetrassem, stabam in quodam loco, vidénsque mortuum efferri optimè indutum, secutus sum funus, vt viderem vbi poneretur. Venerunt autem retro sanctum Ioannē, & ibi posuerunt illum in monumento, peractisque officiis recesserunt. Ego mox vt illos recessisse vidi, ingressus monumentum, exui ipsum, nihil ei relinquens præter vnum linteamen. Cùm ergo progredi inciperem de monumento, multis onustus pannis, dicit mihi improba mea cogitatio: Accipe & linteum, quia bonum est. Redij autem infelix ego, vt sumpto etiam linteo, nudum illum relinquerem. Tunc resedit coram me mortuus, extendénsque super me manus suas, digitis suis eruit oculos meos. Ego igitur miserabilis, dimissis omnibus, cum magnâ tribulatione & periculo exiui de monumento. Ecce & ego dixi vobis, quomodo cæcus factus sum. Ista cùm audissemus, innuit mihi dominus meus Sophronius, & recessimus. Et dixit mihi: Verè, abba Ioannes hodie nihil vltrà studeamus; satis enim ædificati sumus. Hæc ergo scripsimus, vt & vos pariter ædificemini: nullus enim malè faciens Deum latere potest.

Ieremiæ ossa in Tetraphylo Alexādriæ requiescunt.

Trium cæcorū colloquiū de causâ cuiusque cæcitatis.

Quidā mortuum spolians à mortuo excæcatur.

Stupendum miraculum PVELLÆ *mortuæ, quæ exspoliatorem detinuit, nec eum relaxare voluit, donec is promitteret se monachum futurum.* cap. 78.

ET istud quidem quod diximus, nos ipsi ab eo qui passus fuerat, audiuimus. Aliud autem huic simile abbas Ioannes, monasterij Gigantum pater, cùm Theopolim venisset, narrauit nobis dicens: Ante modicum temporis venit ad me adolescens quidam, & ait mihi: Amore Dei suscipe me, volo enim pœnitere. Dicebat autem hoc cum multis lacrymis & singultibus. Ego autem cùm illum cernerem valdè contritum, & cùm magnâ mœstitiâ, dixi illi: Dic mihi caussam tantæ compunctionis, neque me celes quidquam, potens est enim Deus adiuuare te. Et ait mihi: Vere, domine abba, magnus peccator sum. Ad quem rursus: Crede mihi, sicut multa & varia sunt vulnera, ita plurima quoque sunt & varia medicamenta. Sed tu si curari vis, dic mihi in veritate opera tua, vt & ego congrua illis adhibeam medicamenta. Aliter enim curatur fornicator, aliter homicida; aliúdque est auari remedium, aliud mendacis medicina; atque alio iracundus, alio fur, alio adulter medicamine sanatur. Et ne tibi plurima vitia enumerem, quemadmodum in corporalibus infirmitatibus variis varia quoque remedia adhiberi conspicimus, ita & animæ vitiis, quæ plurima sunt, medicina quoque variè succurrit. Ille autem altiùs ingemiscens, & pectus suum percutiens, lacrymis ac singultibus confundebatur, & præ nimiâ perturbatione & mœstitiâ animo deficiebat, neque vocem liberam emittere valebat. Ego verò vt illum animaduerti ad desperationem tristitiámque intolerabilem lapsum, & neque quid passus esset, neque quid egisset mali, neque calamitatem suam enuntiare valentem, aio ad illum: Fili, audi me, & aliquantulam vim fac cogitationi tuæ, & enuntia mihi quid à te factum sit; potest enim Dominus noster præbere tibi auxilium suum. Nam qui propter ineffabilem clementiam suam, & immensas miserationes omnia pro salute nostrâ passus est, quique cum publicanis conuersatus est, & meretricem ad se venientem non repulit latronémque suscepit, & amicus peccatorum appellatus est, ipse, fili, te quoque pœnitentem conuersúmque suis manibus suscipiet gaudens. Non enim vult mortem peccatoris, sed vt conuertatur, & viuat.

Varia variorū peccatorum medicamina.

Matth. 9. Lucæ 7. Lucæ 23. Matth. 11. Ezech. 18. & 33.

Tunc ille vim sibi faciens, & à singultibus & lacrymis modicùm temperans, ait mihi: ego, domine mi abba, plenus omni scelere, & nec cælo dignus nec terrâ, cùm ante hoc biduum audissem diuitis cuiusdam ex primariis ciuitatis huius filiam virginem esse defunctam, & cum multis ac pretiosis vestibus sepultam in vno extra ciuitatem monumento, ex consuetudine pessimi istius operis, abij noctu ad tumulum, ingressúsque cœpi exspoliare illam. Et cùm omnibus iā ipsam exuissem, quibus erat induta, nec camisiæ quidem ipsius parcens, sed eā quoque illi auferens, nudamque ipsam, vt nata fuerat, relinquens, è sepulcro egredi volebam. Tunc illa resedit coram me, sinistrámque

Fur virgini mortuam spolians ab ea detinetur.

Brachio virginis ad sepulcrum fracto ultrix, cum oratio & increpatio.

nistrámque manum suam extendens, apprehendit dexteram meam, & ait ad me: Nequissime hominum, itane decuit te nudare me? an tu nó times Deum, neque metuis damnationem vltimæ retributionis? nónne vel saltem mortuæ misereri debuisti? Sed Christianus existens, ita me nudam assistere Christo honestum fore iudicasti? neque sexum muliebrem reueritus es? nónne hic sexus te peperit? nónne matrem quoque tuam hac in me iniuriâ violasti? Quam, infelicissime hominum, rationem redditurus es Christo de scelere in me perpetrato ante ipsius tribunal tremendum, quòd viuête me nullus extraneus vmquam vidit faciem meam, & tu post mortem & sepulturam denudasti me, & nudum aspexisti corpus meum? Væ humanæ miseriæ, ad quam infelicitatem deuoluta est? Quo corde, homo, quibus manibus accedens, sumis sanctum & pretiosum corpus Domini nostri Iesu Christi?

Ego autem, vt ista conspexi & audiui, pauore & formidine totus comprehensus, tremens ac metuens, vix aio ad illam: Dimitte me, & istud vltrà non faciam. Quæ ait: Profectò nun ita erit: tu enim vt voluisti, huc intrasti; sed non ita vt volueris, hinc egredieris. Nam sepulcrû istud commune erit ambobus neque potes te confestim moriturum, sed cum hic plures dies cruciatus fueris, malam malè animam perditus reddes. Ego autem orabam illam cum lacrymis, vt dimitteret me, multùm illam per omnipotentem Dominum adiurans, spondénsque, & iuramento confirmans me iniquam istud ac nefarium opus vltrà non facturum. Tandem post multas preces & lacrymas, crebrósque meos singultus respondens illa dixit mihi: Si vis viuere & ab hac necessitate liberari, promitte mihi, quia si te dimisero, non solùm ab his nefariis & profanis actibus tuis recedes, sed statim perges, & sæculo renuntians efficieris monachus, agésque pœnitentiam pro his quæ malè gessisti, seruiens Christo. Ego autem iuraui ei, dicens: Per Deum, qui suscepturus est animam non solùm quæ dixisti faciam, sed ab hodierna die non ingrediar in domum meã; sed hinc abiês, in monasterium proficiscar. Tunc ait puella ad me: Indue me, sicut inuenisti priùs indutam. Cùm verò illam induissem, rursum se collocans, mortua est. Hæc ego cùm ab adolescente audissem, refouens eum ac erigens verbis, & prouocans ad pœnitentiam & continentiam, totondi illum, indutúmque monastico habitu inclusi in speluncâ in monte, magnificè gratias Deo agentem, certantémque viriliter pro animâ suâ.

Non dimittitur, nisi monachum se futurum iuraueris.

Tondetur & monastico habitu induitur.

Cap. 79. *Maximum & stupendum miraculum sacratissimæ* EVCHARISTIÆ *sub Dionysio Seleuciæ episcopo.*

CVm venissemus Seleuciam, conuenimus abbatem Theodorum episcopum eiusdem ciuitatis. Ille autem narrauit nobis, dicens: Sub sanctæ memoriæ Dionysio huius ciuitatis episcopo, prædécessore meo, tale quiddam contigit. Vir quidam erat in hac ciuitate negotiator valdè religiosus & diues, sed hæreticus: erat enim de Seueri sectatoribus. Habebat autem seruum fidelem quemdam, sanctæ & apostolicæ Ecclesiæ communicantem. Hic secundùm prouinciæ consuetudinem, die sancto Cœnæ Dominicæ sumptam Communionem inuoluit in linteo mundissimo, & in armario reposuit. Contigit autem, vt post sanctum Pascha vir ille fidelis mitteretur Constantinopolim, negotij cuiusdam gratiâ, dimissâ per obliuionem sanctâ Communione in armario; dedit autem eius clauem domino suo. Quadam verò die aperiens armarium dominus, inuenit linteolum, inuolutásque in eo sanctas particulas Communionis. Côtristatus est autem in hoc, & hæsitabat, quidnam de illis faceret: nam ex ipsis communicare nolebat, eò quòd essent sanctæ Catholicæ Ecclesiæ, ipse verò Seuerianæ hæresis. Et tunc quidem dimisit eas in armario, vt erant, cogitans quia rediturus esset seruus, & sumpturus eas. Cùm autem venisset Cœna Domini, neque seruus ille fidelis redisset, voluit eas dominus ipsius comburere, ne rursus & in secûdum annum seruarentur. Apertóque armario, vidit omnes sanctas particulas culmos & spicas germinasse. Vnde ingenti timore ac tremore comprehensus in nouo admirandóque spectaculo, sumens sanctas particulas, & cum omni domo suâ clamans Kyrie eleison, cucurrit ad sanctam ecclesiam, ad sacrosanctum & venerabilem Dionysium episcopum. Hoc autem magnum & terribile, & omnem rationem, omnémque mentem, & omnem cogitationem excedens miraculum, non vnus, aut duo, aut tres, vel pauci aliqui viderunt, sed omnis ecclesia, ciuésque & rustici, indigenæ & hospites, quîque continentem ambulant, & qui mare nauigât, viri & mulieres, senes & impuberes, iuuenes & seniores, domini & serui, diuites & pauperes, principes & subditi, sapientes & simplices, virgines & monachi, viduæ ac nuptæ, qui in potestate sunt constituti, & qui illorum reguntur imperio Et illi quidem clamabant Kyrie eleison, ceteri autem aliter Deum laudabant, omnes verò pariter Deo gratias agebant pro ineffabilibus eius mirabilibus. Plurimi igitur ex hoc miraculo credentes adiecti sunt sanctæ Catholicæ & apostolicæ Ecclesiæ.

Ecclesia Catholica Eucharistia culmos & spicas germinante, hæreticum Seuerianum ad fidem rectam conuertit.

De fonte concesso à Deo fratribus monasterij in Scopulo ad orationes abbatis eorum THEODOSII. Cap 80.

PEruenimus ad monasterium abbatis Theodosij in Scopulo. Est autem mons inter Seleuciâ & Rosum Ciliciæ, patrésque loci illius duxerunt nos supra monasterium, quantum est iactus sagittæ, & ostenderunt nobis fontem magnum valdè ac speciosum, dixerúntque nobis: Fons iste, fratres, naturalis non est, sed nobis diuinitus indultus est: sanctus enim pater noster Theodosius multum ieiunauit, multumque lacrymarum fudit, ac multis orationibus & genuflexionibus obtinuit, vt Deus nobis aquæ istius solatium & vsum præstare dignaretur. Antè enim ex torrente patres nostri aquam hauriebant: sed Deus, qui facit voluntatem timentium se, suâ infinitâ bonitate præstitit nobis aquæ istius refrigerium per orationes sancti patris nostri. Verùm ante hoc biennium quidam ex fratribus petierunt à patre monasterij, vt lauacrum ædificarent in monasteriu. Abbas autem grauiter id quidem ferebat, cessit tamen, fratrum infirmitati condescendens. Ædificatum est igitur lauacrum in monasterio, semélque tantummodò lauatum est in eo cùm statim exsiccatus est talis tantúsque à Deo nobis præstitus fons. Et in veritate vobis dicimus, Christiani, multùm ieiunauimus, multùm orauimus, multas genuflexiones egimus, vt aquam reciperemus, nihilque profecimus,

Fons Theodosij precibus excitatus.

Psal. 144.

Exarescit cùm lauacrum in monasterio construitur.

Annus ergo integer fine aquæ fontis impletus est: Iterum fuit defectio lauacro. eramusque in magnā de tribulatione. Sicut in verò vt pater noster bonus & mitis deſtrueret lauacrū, Deus aquam iterùm reddidit nobis.

De puteo aquā impleto, subm ſſā imagine eiuſdem abbatis THEODOSII.

Cap 81.

NArrauerunt nobis patres ipſi & iſtud, dicentes: Mulier quædam fidelis in partibus Apameæ his diebus puteum fodit: cúmque plura expendiſſet, ingeniéſque labores toleraſſet, & effoſſo puteo in magnam altitudinem, aquam non inueniſſet, in mœrore & afflictione multa erat, & propter laborem & propter impenſas. Apparuit autem ei ſic afflictæ mulier quædam in ſomnis, dicens: Mitte in Scopulum, & adduc tibi facimaginem abbatis Theodoſij, & per ipſum tibi Deus aquam præſtabit. Mulier autem protinus duos homines miſit ex ſuis, accepitque imaginem ſancti. Quam eùm in puteum ſubmiſiſſet, ſtatim aqua manauit, ita vt dimidium putei impleretur. Tulerunt autem nobis ex eadem aquā, & bibimus & glorificauimus Deum. Imago Theodoſij in puteo aquam euocat.

cap. 82. *Vita* IOANNIS *ſenis monaſterij Scopuli.*

IOannem quemdam ſenem in eodem monaſterio vidimus, de quo dicebant nobis eiuſdem loci patres: Verè, Chriſtiani, magnus eſt ſenex, dæmonibúſque terribilis. Quicumque enim huc venerit vexatus ab immundo ſpiritu, curat eum continuò ſenior. Ioannes dæmoniacos curat.

Cap. 83. *De eodem.*

DIcebant nobis & hoc de illo ipſius loci patres, quòd ad vigeſimum quartum milliarium monaſterij emporium eſt, quod Exile promontorium dicitur. In eo emporio nauclerus quidam, conſtructā naui triginta millium modiorum, volens eam in mare deducere, duas hebdomadas cum operariis plurimis egit (habebat autem quotidie trecentos operarios) nec potuit illam de loco ſuo mouere, aut in mare deducere. Fuerat enim à peſſimis hominibus incantata nauis. Erat igitur in magnā tribulatione & anguſtiā dominus nauis, & quid ageret, omnino ignorabat. Per diſpenſationem autem Dei abiit ſenex ad partes illas. Nauclerus autem conſpecto ſene, agnoſcénſque ſanctum virum, ait illi: Ora, domine abba, pro naui iſtā: per artes enim magicas in mare deſcendere non poteſt. Dicit ei ſenior: Vade, fac vt cibum ſumam, & Deus iuuabit te. Hoc autem dixit ſenex, vt nauclerus abiret domum. Cùm verò ille abiiſſet, acceſſit ſenex ſolus ad nauem, & tertiò ſe in terram proſternens, & orans Deum, tertiò ſignauit nauim, ſigno ſanctæ crucis in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti. Veniens deinde ſenex in domum naucleri, dixit illi: Vade ad nauem tuam, & deduc illā in mare. Nauclerus autem credens verbis ſenis, abiit cum paucis, illíſque trahentibus, mox in mare deducta eſt nauis. Ioannes nauem incantatione immobilem redditam, oratione & ſigno crucis ſoluit.

Cap. 84. *Vita & mors* ANACHORETÆ *eiuſdem monaſterij ſerui Dei.*

EIuſdem monaſterij patres narrauerunt nobis, dicentes: Anachoreta quidam in his montibus erat, magnus valdè ſecundùm Deum, plurimos annos vitam ſolitariam ducens. Mortuus eſt autem in paruā quadam ſpeluncā, nobis neſcientibus; arbitrabamur enim omnes, quòd ad aliam eremum migraſſet. Nocte verò quadam venit in ſomnis, & apparuit ei qui nunc eſt, patri noſtro, bono & optimo paſtori, abbati Iuliano, dicens: Sume tecum aliquos, & veni tolle nam me de loco vbi iaceo, in monte, qui vocatur Ceruus. Sumpſit igitur quoſdam ex nobis pater noſter, & aſcendit in montem quem ille dixerat. Cúmque per plures horas quæſiſſemus, non inuenimus anachoretæ reliquias. Erat enim ſpeluncæ ingreſſus pro tempore niuibus & lignis coopertus. Cùm ergo non inueniſſemus, dixit ſenior: Venite deſcendamus, filij. Cúmque deſcendere inciperemus ecce caprea venit, & ſtetit non longè à nobis, cœpítque pedibus ſuis humum fodere. Quod eùm pater noſter aſpiceret, dixit nobis: Credite mihi, filij, illic ſepultus eſt ſeruus Dei. Fodientes igitur inuenimus corpus eius integrum: quod ſublatum in monaſterium, cum honore ſepeliuimus. Anachoretam anachoreta Iuliano abbati apparet. Caprea anachoretæ ſepulcrum monſtrat.

Quomodo triticum eiuſdem monaſterij germinauerit propter ceſſationem conſuetæ eleemoſynæ. Cap 85.

NArrauerunt autem nobis rurſus & hoc, dicentes: Conſuetudo fuit, vt in cœna Domini pauperes omnes & pupilli regionis huius confluerent huc, & acciperent medium tritici ſextarium, benedictiones tredecim, & ſextarium vini mediúmque ſextarium mellis pro quolibet. Ante hoc autem triennium, magna tritici ſterilitas fuit vendebatúrque triticum in regione hac, ſextarij duodecim vno numiſmate. In cœnā Domini pauperibus eleemoſyna erogabatur in monaſterio Scopuli.

Cùm ergo veniſſent ieiunij dies, dicunt abbati noſtro quidam ex patribus: Noli, domine pater, ſecundùm conſuetudinem dare pauperibus triticum ne deſit monaſterio, triticum enim non inuenitur. Abbas autem cœpit dicere fratribus: Non infringamus, filij, benedictionem patris noſtri Theodoſij. Videte, mandatum ſenis eſt, non expedit nobis illud tranſgredi. Verè ipſe eſt qui curam noſtri gerit. Fratres autem in ſuā perſtiterunt ſententiā, dicentes abbati: Non ſuppetit nobis quod dare poſſimus. Tunc abbas contriſtatus ait illis: Ite, & ſecundùm quod vultis facite. Non itaque, vt conſuetum erat, dederunt benedictionem in die ſācto Cœnæ & Paraſceues. Præfectus poſtmodum qui præerat horreis, aperuit oſtia, & reperit triticum totum germinaſſe: quare coacti poſteà ſumus illud in mare proiicere. Tunc cœpit abbas noſter dicere fratribus: Qui patris noſtri monita irrita facit, iſta patitur: labores nunc inobedientiæ metite. Quingentos modios daturi eramus, & patri noſtro Theodoſio per obedientiam placuiſſemus, frætréſque noſtros pauperes conſolati fuiſſemus, nunc verò quinque ferè millia modiorum tritici perdidimus. Quid lucrati ſumus, filij? quantùm nobis ipſis nocuimus? Duo profectò mala egimus. Vnum quia mandatum patris noſtri prætereiuimus, alterum quia ſpem in Deum non habuimus, ſed in horreo noſtro. Vel ex hoc diſcamus, fratres, quia Deus eſt qui diſponit omne humanum genus, quodque ſanctus Theodoſius inuiſibiliter pro nobis filiis ſuis curam ſollicitè gerit. Triticum pauperibus ſubtractum germinat & corrumpitur. Quingentos modios tritici pauperibus ſubtracti perdunt quinque modiorum millia.

De altero eiuſdem monaſterij ANACHORETA *qui ſtatim vt Communionem ſacrā ſumpſit, conſummatus eſt.* Cap. 86.

ABbas Egiatius narrauit nobis, dicens: Cùm exiſſem ex Ægis poſt ſolemnitatem, hiémſque acrior inhorruiſſet, veni in monaſterium Scopuli. Cúmque illic eſſem, tale aliquid contigit: Anachoreta quidam in partibus illis erat ſolitarius: veniebátque ſancto die Dominico & ſumebat veneranda myſteria. Semel autem Anachoretā die Dominicā communicat.

ſcanda

scandalizatus anachoreta, quinque ferè hebdomadas mansit, numquam iuxta consuetudinem in monasterium veniens: quapropter fratres monasterij contristabantur. Cùm ergo in illo monasterio essem, venit Dominico die. Quem cùm vidissent fratres monasterij, gauisi sunt; prostratiq; petebant veniam, & ille similiter prostratus veniam petiit, feceruntque charitatem. Anachoreta verò eùm accepisset corpus & sanguinem Domini nostri Iesu Christi, posuit se ipsum in ecclesiæ medio, statimque consummatus est, cùm prorsus anteà non ægrotasset. Cognouerunt ergo monasterij patres, quia præscisset diem obitus sui anachoreta, & ideireò venisset, vt nihil habens aduersus aliquem migraret ad Dominum.

Anachoreta præsciens obitum suum, vltima Eucharistia se munit.

Cap. 87. *Inuentio corporis* IOANNIS *anachoretæ nuncupati Humilis.*

VEnimus in quemdam vicum sex milliaribus à Roso distantem, & duo senes sæculares hospitio nos susceperunt in ecclesiâ fundi sui. Vicus autem ad radices montis erat. In ecclesiâ igitur ipsâ ostenderunt nobis marmoream tabulam, dicentes: Christiani, magnus in hoc monumento anachoreta iacet. Diximus autem eis: Hoc vnde nostis? Et dixerunt nobis: Ante annos septem aspiciebamus nos vici huius habitatores per noctem in vertice montis lucem quasi ignem; nos ergo putabamus, quòd ignem aliquis illic accendisset. Cúmque per dies plurimos istud aspiceremus, ascendimus die quadam, & nulla ignis indicia vidimus, neque ignem, neque aliquid in siluâ igne adustum. Rursum sequenti nocte vidimus eadem lumina. Tribus igitur continuis mensibus ignem hunc vidimus. Nocte verò quadam assumentes quosdam ex vico cum armis propter feras, ascendimus in montem ad lucem quæ apparuerat, mansimúsque vbi lux erat vsque ad diem sequentem. Manè verò facto, aspicimus modicam speluncam in eo loco vbi lumina videramus. Ingressi autem inuenimus anachoretâ defunctum, Erat autem indutus cilicio & pallio, tenebatque in manibus argenteam crucem. Inuenimus etiam chartam ita scriptam: Defunctus sum ego Ioannes Humilis Indictione quintadecima. Computatis ergo annis, inuenimus eum ante septem annos defunctum esse; ita verò erat integer, ac si die eadem obisset. Sublatum ergo in ecclesiâ eum honore sepeliuimus.

Anachoreta spelunca igne calesti illustratur.

Mortuus crucem manibus tenet.

Cap. 88. *Vita abbatis* THOMÆ *apocrisarij cœnobij Apamensis, & de miraculo corporis eius post mortem.*

CVm venissemus Theopolim, presbyter quidam ipsius ecclesiæ narrauit nobis de abbate Thomâ, quòd apocrisarius fuerit cœnobij quod est in partibus Apameæ. Venit ergo senex Theopolim pro vtilitate monasterij, & cùm hic remoraretur, defunctus est in Daphne in têplo sanctæ Euphemiæ. Clerici autem ipsius loci sepelierunt eum quasi peregrinum inter peregrinorum sepulchra: sequenti verò die humauerunt & mulierem, & imposuerunt illam super eum. Erat autem hora secunda; circa horam verò sextam euomuit illam terra. Loci verò illius accolæ videntes quod factum fuerat, mirati sunt. Deinde rursum vesperè sepelierunt ipsam in eodem tumulo, & sequenti die inuenerunt corpus supra sepulchrum. Accipientes ergo corpus, in alio monumento ipsum posuerunt. Post paucos autem dies, iterùm sepelierunt aliam mulierem supra abbatem Thomam, non cogitantes loci ipsius clerici, quia non permittit quempiam super se sepeliri. Et illam ergo rursus euomuit terra. Tunc agnouerunt, quia non permittit senex mulierem super se humari, abeuntésque nuntiauerunt patriarchæ Domino. Qui omnem simul ciuitatem cum cereis ascendere fecit in Daphnem, & eum psalmodiâ sancti viri reliquias in vrbē ferre. Deposuerunt autem sancti corpus in cœmiterio, vbi multa martyrum corpora condita sunt; fecerúntque supra ipsum breue oratorium.

Thomas mortuus in eodem sepulcro mulierem secum non patitur.

Oratorium super reliquias sancti, rum extructum.

Cap. 89. *Inuentio corporis sancti* ANACHORETÆ *in monte Amano.*

NArrauit nobis quidam patrum, cùm Theopoli essemus, quòd ascenderit quadam die in montem Amanum cuiusdam necessitatis causâ, inueneritque speluncam. Ingressus autem in illam, reperit Anachoretam genibus flexis, manibúsque in cælum extensis, cuius crines capitis vsque in pauimentum extendebantur. Cùm autem putaret eum viuere, prostratus ante illum ait: Ora pro me, pater. Ipso verò nihil respondente, surgens prope illum accessit, vt salutaret eum & amplexaretur; sed tenens ipsum, inuenit mortuum. Itaque illo dimisso, exiuit. Et eùm paululùm processisset, vidit aliam speluncam; ingressúsque inuenit senem. Qui ait ad illum: Benè venisti, frater, ingressus ne es aliam speluncam? Et respondens ait illi: Vtique pater. Rursum dixit ei: Num aliquid inde accepisti? Respondit: Non. Et ille: Verè frater quindecim anni iam elapsi sunt, ex quo consummatus est. Ita verò erat, ac si ante vnam horam obdormisset. Cúmque fecisset senex orationem pro ipso, recessit.

Anachoreta mortuus genibus flexis, manibus in cœlum extensis.

Anachoreta mortuus corpus 15 annis integrum durans.

Oratio pro defunctis.

Cap. 90. *Mors duorum* ANACHORETARVM *montis Phterigij.*

DVo anachoretæ erant supra Rosum in monte, qui dicitur Phterigius prope Papien flumium, & iuxta manasterium abbatis Theodosij in Scopulo. Erat autem ex his alter senex, alter iunior, senisque discipulus. Cùm verò defunctus esset senex, factâ oratione discipulus sepeliuit eum in monte. Post dies verò paucos descendens de monte anachoretæ discipulus, venit iuxta loca habitabilia, inuenitque hominem quemdam exercentem terram, & ait illi: Fac charitatem, frater, accipe fossorium & sarculum, & veni mecum. Rusticus verò continuò secutus est eum. Cúmque venisset in montem, ostendit anachoreta sæculari sepulchrum senis sui, & dixit ei: Fode hic. Cùm autem effodisset sepulcrum, anachoreta stetit ad orationem. Finitâ verò oratione, osculatus est sæcularem dicens: Ora pro me, frater. Descendénsque collocauit semetipsum supra senem, & continuò reddidit spiritum. Sæcularis autem rursus operto sepulchro, Deo gratias egit. Cùm autem descendisset de monte, quantum iactus est lapis, ait intra semetipsum: Verè debui accipere benedictionem sanctorum; reuersúsque, illorum sepulcrum inuenire non potuit.

Anachoreta magistrum sepelit.

Anachoreta viuum se super magistrū suum sepelit.

Cap. 91. *Vita abbatis* GREGORII *anachoretæ, &* TALLELÆI *eius discipuli.*

Gregorius 35 annis nudus incedens.

DIcebant quidam ex patribus de abbate Gregorio anachoretâ, quòd triginta quinque annos egisset nudus de serta circumiens.

Dicebant item de illo, quòd cùm esset in montibus monasterij abbatis Theodosij in Scopulo, habebat discipulum, quo defuncto, cùm non haberet senex instrumenta vt humum foderet & sepeliret corpus fratris, descendit de monte prope mare, inuenitq; se applicantem nauem. Orauit autem nauclerum & nautas, vt ascenderent secum in montem, & sepelirent fratrem. Illi autem prompto animo obedierunt seni, sumentésque instrumenta necessaria, ascenderunt cum eo, & fodientes humauerunt corpus fratris. Vnus autem ex nautis, nomine Thallelæus, compunctus in virtute senis, orabat eum vt cum illo moraretur. Senex autem dixit ei: Non potes ferre pœnitentiæ laborem. Ait ille: Ita sanè tolerare possum. Mansitque cum sene anno vno, nimiùm in sacrâ exercitatione laborans. Post peractum autem annum prostrauit se frater Tallelæus seni, dicens: Ora pro me, pater; nam per orationes tuas Deus abstulit a me laborem: neque enim iam fatigor, neque me aëris inclementia affligit, non æstu vror, nô hyeme rigesco, sed in multâ requie sum.

Thallelæus nauta monachicam vitam amplectitur.

Obitum præscit.

Senex verò benedixit eum, peractísque cum sene duobus aliis annis cum dimidio, frater Thallelæus præsciuit obitum suum, orauitque senem, dicens: Duc me, quæso, Ierosolymam, vt adorem sanctam crucem, & sanctam Christi Domini & Dei mei resurrectionem: his enim diebus Dominus assumet me. Senex autem eo sumpto, profectus est in sanctam ciuitatem. Itaque cùm adorassent sacra & venerabilia loca, descendissentque in sanctum Iordanem, & ibi lauissent, post dies tres obdormiuit in Domino frater Thallelæus, sepeliuitque illum senex in monasterio Coprathâ. Post aliquantulum verò temporis requieuit & abbas Gregorius anachoreta, sepelieruntque illum eiusdem monasterij patres in ecclesiâ.

Ierosolymis loca sancta inuisit.

Cap. 92. *Vita fratris* GREGORII *Cappadocis, & inuentio corporis* PETRI *solitarij sancti Iordanis.*

NArrauit nobis venerabilis pater noster abbas Gregorius archimandrita monasterij sancti patris nostri Theodosij, quod positum est in eremo sanctæ Christi Domini nostri ciuitatis, mihi scilicet & fratri Sophronio sophistæ, dicens: Habui hîc fratrem nomine Gregorium Cappadocem; habebat autem ministerium suum in Phaselide. Die verò quadam cùm fratres facerent panes, succendebat clibanum frater Gregorius. Sed cùm succendisset illum, non inuenit cum quo deberet extergere furnum: fratres enim ipsum pannum absconderant, vt tentarent eum. Ingressus est ergo furnum, vestimentóque suo illum detersit, nihil omnino ab igne læsus. Ego autem, hoc audito, corripui fratres, quòd ita ipsum tentassent.

Gregorius veste furnũ extergens, illæsus exit.

Narrauit nobis & hoc idem abbas Gregorius pater noster, de eodem fratre Gregorio dicens: Die quadam pascebat porcos in Phaselide; veneruntque duo leones, vt porcum raperent. Ac ille sumens virgam suam, persecutus est eos vsque ad sanctum Iordanem.

Leones fugat

Rursus idem pater noster narrauit nobis, dicens: Cùm ædificare inciperem templum sancti Quirici in Phaselide, effodiens templi fundamenta, apparuit mihi in somnis monachus quidam magnæ, vt videbatur, abstinentiæ, indutus palmâ, ferénsque in humeris paruulũ colobium de psiathio, dixitque mihi voce mitissimâ: Dic, abba Gregori, numquid post tantos labores tantámque abstinentiam, debuisti me extra templum, quod ædificas, dimittere? Ego autem senis vocem habitúmque veneritus, aio ad illum: Non, domine; absit a me, vt hoc faciam. Et ille: Verè hoc fecisti. Dixi autem ad illum: Quisnam es tu, domine? Ego, inquit, sum Petrus solitarius sancti Iordanis. Itaque surgens manè, perrexi, & quæsiui fodiens circa templum. Cúmque foderem, inueni corpus eius ita iacens, sicut in somnis illum videram. Constructóque oratorio, feci monumentum præclarum in dexterâ templi parte, & illic eum deposui.

Petri solitarij apparitio.

Corporis eius inuentio.

Cap. 93. *Vita abbatis* SISINII *qui episcopatui renuntiauit, & eius discipuli.*

NArrauit nobis idem pater noster Gregorius, dicens: Quadam die profectus sum ad abbatem Sisinium anachoretam. Erat autem hic senex, qui relicto episcopatu suo propter Christum, venerat prope castellum, quod appellatur Bethabara, & sancto Iordane sex fermè milliaribus distat, ibíque vitam solitariam agebat. Cùm ergo venissem ad senem, & diu pulsarem, post multam horam aperuit discipulus eius, & ait mihi: Verè, domine abba, infirmatus est senex vsque ad mortem, orauitque Deum, ne de hoc sæculo migraret, donec audiret aduenisse te in hanc regionem. Ieram enim Constantinopolim pro necessitate cœnobij ad piissimum Imperatorem Tiberium. Cùm ergo profectus esset ad senem, annuntiasséque illi meum aduentum, post prolixam horam descendit, dicens mihi: Ascende, pater. Ascendentes autem inuenimus senem obdormisse in pace. Cognoui igitur, quia mox vt didicit me esse, qui pulsaueram, migrauit ad Dominum. Et cùm illum amplexarer, ait mihi defunctus leni ac miti voce: Benè venit abbas meus; rursúmque obdormiuit. Nuntiaui igitur in locis illis, vt venirẽt & sepelirent senem. Cùm ergo venissent, & monumentum foderent, ait discipulus senis fodientibus sepulcbrum: Facite charitatem, & aliquantulùm latius fodite, vt duos capiat. Et cùm illi foderent, posuit se ipsum in psiathio, & requieuit in pace. Sepeliuimúsque duos simul, senem scilicet & discipulum eius.

Mortuus Sisinius hospitem leni voce excipit.

Cap. 94. *Vita abbatis* IVLIANI *episcopi Bostrensis.*

IDem pater noster Gregorius archimandrita narrauit nobis de abbate Iuliano episcopo Bostrense, quòd cùm recessisset de cœnobio, & factus esset Bostrensis episcopus, quidam ex habitatoribus ipsius ciuitatis odio nominis Christi voluerunt eum veneno occidere, corrumpentésque pecuniis ministrum eius qui ipsi porrigebat poculum, dederunt illi venenum, vt cùm porrigeret metropolitæ poculum, venenum in calicem mitteret. Puer autem ita vt dictum fuerat, fecit, dedítque calicem veneno infectum sancto Iuliano. Suscepit verò illum sanctus vir, ac diuinitus agnouit insidias. Susceptum ergo calicem ante se posuit, nihil omnino dicens puero; mitténsque

Iuliano venenatus calix propinatus.

teníque acceríiuit omnes primates ciuitatis, inter quos erant & qui illi inſidias parauerant. Vir autem beatiſſimus nolens eos publicare qui hoc fecerant, voce mitiſſimâ omnibus dixit: Si arbitramini humilem Iulianum veneno occidere, ecce coram vobis peſtiferum calicem bibo. Signánſque ter digito ſuo calicem, & dicens: In nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti, bibo hunc calicem: bibit illum coram omnibus totum, atque illæſus perſtitit. Quod illi cùm vidiſſent, proſtrati veniam petierunt.

Iulianus venenatũ calicem ſigno crucis antè obſignatũ, innoxius ebibit.

Cap. 95.

Vita PATRICII *ſenis monaſterij in Scopulo.*

ERat quidam ſenex in eodem cœnobio abbatis Theodoſij ſancti patris noſtri, genere quidem Sebaſtenſis, nomine autem Patricius, ſenex valdè (dicebat enim ſe eſſe annorum centum & tredecim) mitis & quietus. Narrauerunt ergo nobis de illo ipſius loci patres, quòd fuiſſet pater monaſterij abbatis Cam, dimiſiſſétque prioris officium, periculum & iudicium metuens (magnorum enim virorum eſſe dicebat, paſcere rationales oues) ac veniſſet illuc, vt ſub obedientiâ viueret, hoc iudicans animæ vtilius eſſe.

Patricius abdicat ſe prælaturâ, periculum metuens.

Cap. 96.

De eodem, & de IVLIANO *Arabe cæco.*

DIcebant autem nobis & hoc de ipſo: Cùm alius hîc fuiſſet ſenex, genere Arabs, Iulianus nomine, captus oculis, ipſe aliquando ſcandalizatus eſt in Macarium archiepiſcopum Ieroſolymitanum, nolebátque communicare illi. Quadam ergo die abbas Iulianus ſignificauit abbati Simeoni, qui erat in monte mirabili (diſtat autem à Theopoli mons ipſe milliaribus nouem) dicens: Cæcus ſum, & quò abeam neſcio; neq; verò habeo qui poſſit auxiliari mihi, & communicare Macario detrecto. Indica mihi, pater, quid agere debeam de fratre, qui fornicatus eſt, & de illo, qui ſecum eo iuramento conſtrinxit. Reſpondit autem abbas Simeon abbati Iuliano, dicens: Ne recedas, neque te ipſum à ſanctâ Eccleſiâ ſepares: neque enim illa malè habet, gratiâ Domini noſtri Ieſu Chriſti filij Dei. Sed & hoc ſcito, frater, quòd ſi quis in hæreſim inciderit, in cœnobio veſtro, habetis ſenem magnum, nomine Patricium. Hic autem ſenex iuxta ſacrarium infra omnes moratur, prope occidentalem eccleſiæ murum; dicitque & ipſe pro omnibus ſanctam orationem oblationis, & ipſius oblatio ſancta exiſtimatur.

Simeon Iulianum monet, ne ſe ab Eccleſiâ ſeparet.

Cap. 97.

Vita & mors duorum FRATRVM *monachorum, qui numquam ab inuicem ſeparari iurauerunt.*

DIcebat autem abbas Ioannes anachoreta, cognomento Rutilus, audiſſe ſe abbate Stephano Moabitâ referente, quia cùm eſſet in cœnobio ſancti abbatis Theodoſij magni monachorum principis, erant illic duo fratres, qui ſibi inuicem iurauerant, quòd neque in vitâ, neque in morte ab inuicem ſepararentur. Cùm ergo cunctos in cenobio ædificarent, vnus ex eis impugnatus à fornicatione, dixit fratri ſuo: Dimitte me, frater, quia impugnor à fornicatione, & ferre non præualens, volo ad ſæculum reuerti. Frater autem rogare cœpit eum, dicens: Noli, quæſo, frater mi, noli perdere laborem tuum. Tunc is dicit ei: Aut dimitte me abire, aut tu veni mecum, vt voluptati ſatisfaciam. Frater autem ille cùm nollet eum dimittere, abiit cùm illo in ciuitatem. Ingreſſus igitur eſt in meretricis diuerſorium is qui impugnabatur: frater autem ille foris ſtans, puluerem de terrâ ſuper caput ſuum iacèbat, & ſemetipſum affligebat. Poſtquam verò ille completo fœdo opere è lupanari egreſſus eſt, dixit ad eum frater: Quid lucratus es ex peccato, frater mi? quantum inde detrimentum cepiſti? Eamus rurſus in cœnobium. Qui ait: Non iam poſſum in eremum venire. vade a me; ego enim in ſæculo maneo. Cùm igitur multùm rogaret eum nihilque proficeret, neque ſe ille ſequi iam ad eremum vellet, manſit & ipſe cum illo in ſæculo; laborabántque ambo manibus ſuis, vt viuerent. Per idem tempus abbas Abramius, qui poſtmodum factus eſt epiſcopus Epheſi, bonus ac mitis paſtor, ædificabat monaſterium ſuum, quod dicitur Bicantiorum. Abeuntes autem duo fratres laborabant in opere, miniſtrantes cæmentariis. Sumptam verò mercedem operis amborum frater ille qui in fornicationem lapſus fuerat, quotidie pergens in ciuitatem conſumebat in luxuriâ. Alius verò quotidie ieiunans, pſallens cum omni quiete faciebat opus, nemini aliquid loquens. Videntes autem illum artifices diebus ſingulis neque comedentem, neque aliquid loquentem, ſed ſemper cogitanti ſimilem, retulerunt de illo & de conuerſatione eius ſancto abbati Abramio: Tunc magnus ſenex Abramius accerſiuit operarium de cellâ ſuâ, & interrogauit eum, dicens: Vnde es, frater? & quod eſt opus tuum? Ille autem omnia illi per ordinem confeſſus eſt, & quia fratris ſui gratiâ ſuſtineret omnia, vt Deus (inquiens) meam tribulationem videns ſaluet fratrem meum. His auditis, Abramius dixit fratri: Et Dominus donauit tibi animam fratris tui. Cùm ergo dimiſiſſet eum ſanctus Abramius, exiiſſétque de cellulâ, ecce frater ille aduenit clamans: Mi frater, aſſume me in eremum, vt ſaluus fiam. Continuò autem aſſumpſit eum, & abierunt ad Iordanis ſpeluncam, & incluſerunt ſe. Poſt modicum verò temporis, cùm magnificè ſecundùm Deum profeciſſet frater ille, qui in fornicationem inciderat, migrauit ad Dominum. Manſit autem ſuperſtes frater in eadem ſpeluncâ iuxta iuramentum, quouſque & ipſe moreretur.

Frater pro fratre fornicante ſe affligit.

Fornicato fratris aſſiduitate, & precibus ad meliorem redit.

De eodem fratre ſuperſtite. Cap 98.

AD hunc fratrem poſt mortẽ alterius fratris veniens ſenex quidam ex monaſterio Calamonis, ait illi: Dic mihi, frater, in tanto tempore ſolitariæ vitæ, ſpiritualíſque exercitij, quid lucratus es? Dixit ei frater: Vade, & poſt decimum diẽ veni ad me, & dicam tibi. Senex autem abiẽs, poſt decimdiemum rediit, inuenitque fratrem migraſſe ad Chriſtum, & ſchedam in quâ ſic ſcriptum erat: Ignoſce, pater, quia numquam, dum opus Dei agerem, aut horis conſtitutis pſallerem, mentem meam dimiſi in terram.

Frater in opere Dei nũquã diſtractus.

Vita ANTONII *ſenis monaſterij in Scopulo.* Cap 99.

NArrauerunt nobis patres eiuſdem monaſterij ſancti patris noſtri Theodoſij, dicentes: Ante hos annos defunctus eſt hîc ſenex quidam, Antonius nomine. Is in vitâ ſuâ maximè ieiuniis

operam

operam dans, profectus est in locum, qui Cotulas dicitur. Quadam ergo die cùm esset in eremo, ecce Saraceni in partes illas venientes viderũt senem, vnúsque ex eis educto gladio venit contra senem volens necare illum. Senex autem vt vidit Saracenum contra se venientem, intuens in cælum, ait: Domine Iesu Christe, voluntas tua fiat. Statímque aperta est terra, & absorbuit Saracenũ illum, senéxque saluatus est.

Saracenus Antonii necidare tentans à terra absorbetur.

Cap. 100.

Vita PETRI *Pontici monachi.*

Rursus narrauerunt nobis prædicti loci patres, quòd illic fuerit quidam senex, Petrus nomine, genere Ponticus, multis præclarisque virtutibus ornatus. De hoc sene Theodotus, qui fuit episcopus Rosensis, dicebat nobis, quòd die quadam conuenit illum ad Iordanem in monasterio Turrium, illic enim ipse morabatur, eique dixit: Fac charitatem, frater Theodore, veni mecum in montem Sina, quia illuc proficisci votum habeo. Qui cùm nollet non obedire, dixit ad eum Eamus. Cùm verò transisset Iordanem, dixit ad Theodotum senior: Veni, frater Theodore, oremus vt vsq; ad montẽ Sina nullus nostrũ comedat. Ad quem ille: Verè pater, ego hoc facere non possum. Prostrauit autem se senex, & orauit, & vsque ad Sina nihil comedit. Sumptis igitur illic sanctis mysteriis, tunc & cibum sumpsit. Similiter & à Sinà vsque Alexandriam ad sanctum Menam peruenerunt, nihil omnino comedente sene. Ibique denuò communicans, post Communionem cibum sumpsit. Et à sancto Mena vsque in sanctam ciuitatem venerunt, cùm nihil omnino gustasset senior in viâ. Cùm verò in sancta Christi Dei nostri resurrectione percepisset veneranda mysteria, tunc demũ accepit & cibum. In hoc ergo toto tali tamque itinere nisi tertiò non comedit senex, semel in Sinà monte, semel in Alexandriâ, & semel in sanctâ ciuitate.

Petrus ex voto in Sina montem ieiunus proficiscitur.

Item Alexandriam ad S. Menam.

Inde Ierosolyma ad sepulcrum Christi.

Cap. 101.

Vita PARDI *monachi Romani.*

Narrauerunt etiam nobis de alio sene patres eiusdem monasterij, dicentes: Erat hic senex quidam, qui ante modicum tempus defunctus est, Pardus nomine, genere Romanus. Hic dum esset iunior, mulio fuerat. Die igitur quadam abiit Ierichoeum mulis. & cùm esset in xenodochio, inuentus est illic puer paruulus, quem agente diabolo, mulus calce percussit & occidit; ignorante hoc abbate Pardo. Afflictus verò super hoc multùm abbas Pardus, abiit in Arnonem, & effectus est anachoreta, lugens semper, dicens: Ego feci homicidium, & vt homicida in iudicio damnatus sum. Erat autem illic prope torrentem leo. Diebúsque singulis ibat abbas Pardus ad cubile leonis stimulans & prouocans leonem, vt exurgeret & deuoraret eum: leo autem nihil omnino illum lædebat. Videns autem senex, quia nihil proficeret, ait in seipso: Dormiam in viâ, per quam leo pergit ad fluuium: nam cùm transibit vt eat ad bibendum, deuorabit me. Cùm ergo iaceret, ecce leo post paululum venit, & quasi ratione præditus esset, cum omni quiete transiliuit senem, neque omnino illum tetigit. Tunc senior certior factus est quòd Deus remisisset illi peccatum, & veniens rursus in monasterium suum, vixit in magnâ continentiâ ædificans omnes vitæ suæ exemplo vsque ad diem obitus sui.

Pardus mulio, quia mulus puerum occidit, mærens paenitet.

Leoni se deuorandum exponit.

Parcit ei leo.

Relatio SOPHRONII *sophistæ de eo quod sibi in viâ contigerat* Cap. 102.

Cvm interrogatus esset abbas Sophronius sophista frater meus, assistebamus prope illum ego & abbas Ioannes scholasticus, & abbas Quiricus, & alij quidam ex patribus, dixitque nobis: Pergebam modò in viâ, & ante me adolescentulæ choream agebant, tripudiantque dicentes: Benè veniat Sophronius, coronatus est Sophronius.

Sophronij visio.

Vita & virtutes abbatis STRATIGII. Cap. 103.

Dicebant de abbate Stratigio, patre insignis monasterij sancti patris nostri Theodosij, monasterij ipsius patres, quòd tres istas virtutes possederit supra ætatis nostræ monachos, ieiunium, vigilias, & iuge opus.

Stratigij virtutes, ieiunium, vigiliæ, iuge opus.

Vita abbatis NONNI *presbyteri.* Cap. 104.

Narrauit nobis in cœnobio sancti patris nostri Theodosij, abbas Theodosius, qui fuit episcopus Capitoliadis, de abbate Nonno presbytero, quòd nocte quadam, antequam pulsaret nocturnum signum, dum iaceret ipse in lectulo suo, audiuit quemdam leni voce dicentem, kyrie eleison. Cúmque quinquaginta vicibus hoc ille iterasset, voluit ipse scire, quis esset qui hoc dicebat. Et aspiciens, inquit, in ecclesiam per cellulæ meæ fenestram, vidi senem procumbentem genibus suis, & stellam lucidissimã super caput eius ostendentem mihi quis esset senex.

Alius autem quidam de senibus ipsius cœnobij narrauit nobis de eodem abbate Nonno, dicens: Nocte quadam priusquam pulsaret signum, egressus de cellulâ meâ, ibam ad ecclesiam. Et aspicio senem ante ecclesiam stantem, & extensis in cælum manibus orantem: lucebant autem manus eius quasi lampades ignis. Quare metu perterritus recessi.

Stella super Nonni caput apparens.

Nonni manus ad orationem extensæ in instar lampadis fulgent.

Vita sancti senis CHRISTOPHORI, *genere Romani.* Cap. 105.

Cvm in Alexandriâ essemus, accessimus ad abbatem Theodotum, qui erat in sanctâ Sophiâ prope Pharum. Et narrauit nobis senex, dicens: Ego in cœnobio sancti patris nostri Theodosij, quod est in eremo sanctæ Christi Dei nostri ciuitatis, sæculo renuntiaui; inueníque illic senem magnum valdè; nomine Christophorum, Romanum genere. Die igitur quadam prostratus ante illum, dixi: Fac charitatem, pater, & dic mihi quid in iuuentute tuâ operabaris. Cúmque multùm à me rogatus fuisset senex, agnito quòd propter vtilitatem animæ illum rogassem, enarrauit mihi, dicens: Quando sæculo renuntiaui, fili, magnum habui feruorem, summámque desiderij alacritatem ad monasticam vitam: ac diebus quidem exercebar in regulari psalmodiâ, noctibus verò pergebam in speluncam, in quâ & sanctus Theodosius, & sancti patres reliqui orare consueuerant; descendénsque in speluncam, centies flectebam genua, & procidebam Deo per gradus singulos; sunt autem numero decem & octo. Cúmque per omnes gradus descendissem, permanebam illic, donec pulsaret signum. Tunc ibam ad synaxim cum patribus. Cùm autem opus istud vndecim annis absque intermissione fecissem, cum ieiunus multus, & continentia, & nuditate

Theodorus monachus cœnobij S. Theodosij.

Christophorus centies in nocte flectit genua.

ditate rerum omnium,&obedientiâ,& labore corporali,veni nocte quadam secundùm consuetudinem, vt in speluncam descenderem. Cúmque im plessem orationem per singulos gradus, venturúsque essem in speluncæ pauimentum,factus in extasi,video totum speluncæ pauimentum candelis plenum,ex quibus aliæ quidem accensæ erant, aliæ non. Aspicio autem & duos viros eblamyde indutos,candidóque habitu amictos,easdem candelas præparantes. Ego autem dixi illis: Vt quid posuistis hic candelas istas, nec permittitis nos descendere,& orare? Qui respondentes dixerunt mihi Patrum candelæ sunt. Dixi autem ad eos rursum: Cur aliæ ex illis ardent, aliæ non? Responderunt: Qui volunt, candelas suas accenderunt,& qui noluit, non accenderunt. Ait ad illus iterùm: Facite charitatem;candela mea ardet, an non ardet? Illi autem dixerunt: Ora,& accendimus illam. Tunc dico illis: Adhuc oro.Et quid vsque modò faciebam? Atque in hoc verbo ad me ipsum reuersus sum, conuersúsque vltra iam neminem vidi. Tunc dixi in meipsu: Christophore,maiori labore opus est. Et manè facto, recessi de monasterio,& profectus sum ad montem Sina nihil fereos mecum, nisi quo induebar tantùm. Cúmque illic egissem annos quinquaginta, venit mihi vox, dicens: Christophore, Christophore, redi in cœnobium tuum vbi etiam benè certasti, vt ilic consummêris cum patribus tuis. Et modico tempore posteaquam mihi ista dixerat,sancta illius anima in pace requieuit.

Visio eius de accensis candelis vsie cor-...

Rursum enarrauit nobis idem Theodorus de eodem abbate Christophoro. Dicebat,inquit,senex: Die quadam ascendi in sanctam ciuitatem, vt adorarem sanctam crucem. Et cùm adorassem, & iam exirê, aspicio fratrem quemdam in limine atrij pretiosæ crucis, neq; iottanté neq; exeuntê. Aspicio itê & duos coruos impudenter ante illius faciem volantes, & alis suis oculus eius impotunè impetentes,nec illum intrare permittentes.Intellexi verò eos dæmones esse,& dixi illi:Die,frater,cur stas in medio ianuæ, nec intras? Qui ait mihi:Ignosce mihi,pater mi;cogitationes habeo, ex quibus vna mihi dicit:Ingredere,& adora pretiosam crucem, alia dicit: Non, sed vade, & fac 17 resposum,& aliâ vice adorabis. Ego autem vt audiui,tenui manum ipsius, & introduxi in templum:& cuntinoò fugerunt corui.Cúmque fecissem illum adorare sanctam crucem, & sanctam Christi Domini resurrectionem, dimisi eum in pace. Hæc autem,inquit,Theodorus,mihi senex enarrauit,quia vidit me multùm in ministeriis distentum & orationis negligentem.

Ierosolymæ ... ad crucem adorandam.

Dæmones adorationem crucis impediunt.

Cap. 106. *Relatio abbatis* THEODORI *de monacho Syro Seueriano.*

NArrauit iterùm nobis idem abbas Theodorus,dicens: Xenodochium est hîc prope Pharum,inter sanctam Sophiam & sanctum Faustum: qui autem illi præerat, die quadam orauit me,vt irem in xenodochium, & ibi morarer paucis diebus. Abiens igitur inueni illic monachum quemdam hospitio susceptum, Syrum genere,nihil habentem præter cilicinum,& pallium,& panes paucos. Sabbat autem in vno angulo,semper die noctúque psallens, & nemini loquens. Veniente verò die sanctâ Dominicâ, abij ad illum, dicens: Veni, frater, ad sanctam Sophiam, vt commu-niees sanctis venerandisque mysteriis. Qui ait: Non venio. Ad quem ego: Cur, oto te? At mihi: Quia Seuerianus sum, & non communico Ecclesiæ. Audiens ego, quia non communicaret sanctæ & apostolicæ Ecclesiæ, simúlque videns illius optimam conuersationem, vitámque virtutibus plenam, abij lugens in cellulam meam, & clausâ ianuâ, prostraui meipsum in faciem coram Domino per dies tres, & orabam illum cum lacrymis multis, dicens: Dominator Christe Deus noster, qui propter ineffabilem tuam immensámque elementiam inclinasti cælos, & descendisti propter salutem nostram, qui incarnatus es ex sanctâ Dominâ nostrâ Dei genitrice semperq; virgine Mariâ, reuela mihi qui sint qui bene & rectè credunt; nósne qui sanctæ ecclesiæ iungimur, an qui Seuero consentiunt. Die verò tertia venit mihi vox inuisibiliter,dicens: Vade Theodore,inspice fidem ipsius. In crastinum igitur profectus, sedi ante illum, exspectans videre aliquid, iuxta quod mihi vox dixerat: & cùm mansissem sedens quasi vna hora, & intueter in ipsum stantem, & voce Syra psallentem, vidi reste Deo, filij, columbam super caput eius stantem,fuliginosam, veluti ex coquina venientem, squalidam ac fœtidam. Tunc agnoui eam, quæ mihi apparuerat, caliginosam fœtidámque columbam, ipsius esse fidem. Hæc autem nobis narrauit in veritate cum multis lacrymis & singultibus sancta ipsius anima.

Monachus die noctúque semper psallens, nemini loquens.

Praua monachi Seueriani fides fuliginosâ columbâ declaratur.

Vita abbatis GERASIMI. Cap. 107.

VNo ferè milliario distat à Iordane monasterium, quod abbatis Gerasimi dicitur. In hoc monasterium aduenientibus nobis narrauerunt qui illic morabantur senes de abbate Gerasimo, quòd die quadam ambulans super Iordanis ripam, obuium habuit leonem valdè rugientem, suspenso pede, cui infixus erat ex calamo aculeus adeò vt ex hoc pes ipse intumuisset, & sanie plenus effectus esset. Cùm igitur vidisset leo senem, ostêdebat illi vulneratû ex infixo aculeo pedem, flens quodammodò & obsecrans, vt illi curam adhiberet. Cùm ergo vidisset eum senex tali necessitate constrictum, sedens apprehendit eius pedem, aperiénsque vulnus eduxit aculeum infixum, cum magna putredinis copia, diligentérque depurgato vulnere, & panno alligatu, dimisit eum. Leo autem cùm se curatum vidisset, noluit senem deserere,sed vt charus, quocumque pergeret, magistrum sequebatur, ita vt admiraretur senex tantam feræ gratitudinem. Igitur ex tunc senex nutriebat eum,mittens ante illum panem & infulsa legumina.

Gerasimus ex leonis pede aculeum extrahit.

Leo ex gratitudine assiduus Gerasimo comes.

Habebat autem ipsum monasterium asinum vnum, ad ferendam aquam pro necessitate fratrum de Iordane. Consuetudinem autem fecerat senex, vt curam pascendi asini leo haberet. Itaque abiens cum illo iuxta Iordanis ripas, pascentem obseruabat. Quadam autem die, dum pasceretur asinus,leo se ab illo longiusculè auertit, cùm ecce camelarius ex Arabia veniens, inuentum asinum accepit, & secum duxit. Leo verò, amisso asino, rediit in monasterium tristis valdè, & deiecta facie ad cetuiee, ad abbatem suum. Abbas igitur Gerasimos putauit, quòd asinum commedisset leo, & ait illi: Vbi est asinus? Ille verò quasi homo stabat tacens, & deorsum

Asini pascendi cura geris

Camelarius Arabs asinû prædatur.

Leo asini officium ferendo aquam supplet.

deorsum aspiciens. Dicit ei senex: Comedisti eum: benedictus Dominus. Quidquid faciebat asinus, amodò facies tu. Ex tunc igitur leo, iubente sene, portabat [18] cantbelium capientem amphoras quatuor ferebátque aquam in monasterium.

Die verò quadam venit miles quidam ad senem benedictionis gratiâ. Qui cùm videret leonem baiulantem aquam, didicissétque caussam, misertus est eius, proferénsque tria numismata dedit senibus, vt emerent asinum ad ipsius aquæ ministerium, & liberarent eâ necessitate leonem. Breui autem transacto tempore, postquam liberatus à labore fuerat, camelarius ille, qui asinum abstulerat, veniebat ferens triticum, vt venundaret illud in sancta ciuitate, habens & asinum secum. Et cùm transisset Iordanem, accidit vt occurreret leoni: quo viso, dimisit camelos, & fugit. Leo autem, cognito asino, cucurrit ad eum, & ore, vt solebat, eius capistrum mordens, traxit eum cum cum tribus camelis, & gaudens simul & rugiens, quòd perditum asellum reperisset, venit ad senem. Senex autem putabat, quòd asinum leo comedisset: tunc verò didicit, quia insidias passus fuisset leo. Imposuit autem nomen leoni Iordanem. Egit itaque leo in monasterio cum fratribus plus quàm quinque annos, numquam recedens a sene.

Leo asinum reducit.

Cùm autem migrasset ad Dominum abbas Gerasimus, & à patribus sepultus esset, per dispensationem Dei leo tunc in monasterio inuentus non est. Post modicum verò venit leo in monasterium, & quærebat senem suum. Abbas autem Sabbatius Cilix, qui & discipulus fuerat abbatis Gerasimi, viso illo, dixit ei: Iordane, senex noster dimisit nos orphanos, & migrauit ad Dominum; sed accipe, & comede. Leo autem comedere nolebat, sed iugiter huc atque illuc se vertens circumspiciebat, quærens videre senem suum, ac rugitu magno ipsius absentiam se ferre non posse significans. Abbas autem Sabbatius, & senes reliqui fricantes eius ceruicem, dicebant ei: Migrauit senex ad Dominum, & dimisit nos. Sed ista dicentes non poterant tamen illius voces & eiulatus mitigare, sed quanto ampliùs ipsum verbis fouere ac solari se existimabant, tanto ipse magis eiulabat, maiorique rugitu vtebatur, & lamenta adiiciebat, ostendens ex voce, facie, & oculis mœrorem, quem habebat non videns senem. Tunc ait illi abbas Sabbatius: Veni mecum, ex quo non credis nobis, & ostendam tibi, vbi positus est senex noster. Suménsque eum duxit, vbi illum sepelierant. Distabat autem ab ecclesiâ quasi passibus quinque. Et stans abbas Sabbatius supra sepulcrum abbatis Gerasimi, dixit leoni: Ecce hîc senex noster sepultus est. & inclinauit genua sua abbas Sabbatius supra sepulcrum senis. Cùm ergo id leo audisset, & vidisset prostratum super tumulum abbatem Sabbatium, & flentem, & tunc & ipse prostrauit se, percutiens in terram caput suum vehementer, & rugiens; atque ita continuò defunctus est super sepulcrum senis.

Leo obitum Gerasimi abbatis deflet.

Leo non capiens super morte Gerasimi solatiū super sepulcrum eius emoritur.

Hoc autem totum factum est, non quia animam rationalē habuisse leo putādus sit, sed quòd Deus voluerit glorificātes se glorificare, nō solū in vitâ hac, sed etiam post mortē, & monstrare nobis qualem primo homini habuerint subiectionem bestiæ, priusquam inobediens esset mandato, & antequam excideret è paradiso deliciarum.

Bestiæ homini ante peccatum obedientes.

Cap. 108.

Vita PRESBYTERI *virginis, eiúsque* VXORIS *itidem virginis.*

CVm in Samum insulam venissemus, vidimus in cœnobio, quod Charixeni appellatur, abbatem Isidorum ipsius monasterij patrem virum eximiæ virtutis, & magnæ ad omnes charitatis, simplicitatéque & humilitate maximè ornatum: quem etiam post aliquantulum temporis Episcopum in eadem regione constitutum scimus. Hic enarrauit nobis, dicens:

Est in octauo huius ciuitatis milliario vicus habens etiam ecclesiam: in hac presbyter quidam fuit valdè mirabilis, quem parentes inuitum & renitentem vxorem accipere compulerunt. Verùm ille non solùm voluptatis illecebrâ captus non est, quamuis iuuenis existeret, & legitimæ coniunctus vxori, sed & ipsam induxit castè secum ac pudicè viuere. Didicerunt igitur ambo psalterium ambóque simul in ecclesiâ psallebant, seruantes se ipsos virgines vsque in finem. Hic itaque presbyter die quadam falsâ calumniâ apud episcopū accusatus est. Quem episcopus ignorans institutum eius, accersiuit ex vico, & misit in carcerem, in quem solebant peccantes clerici includi & custodiri.

Quidam cū vxore continens in matrimonio.

Presbyter innocens, per calumniā carceri mancipatur.

Cùm igitur esset in carcere, adueniente sancto die Dominico, apparuit ei iuuenis formosus valdè, dixitque ei: Surge, presbyter, vade in ecclesiam tuam, vt sanctam oblationem offeras. Ait illi presbyter: Non possum, quia inclusus sum. Dixit ei is qui apparuit: Ego tibi aperio carcerem; veni, sequere me. aperiénsque ianuam, ante illum exiit. Cùm verò egressi essent, ambulauit ille vsque dū mille passibus distaret à vico presbyteri. Factâ autem die, qui custodiebat carcerem, ingressus est requirens eum, vbi clausus fuerat. Et non inueniens: perrexit ad episcopum dicens: Effugit presbyter, me habente clauem. Putans igitur episcopus, quia effugisset, misit vnum de seruis episcopatus dicens: Vade, & vide, si presbyter in vico suo est, nihilque illi interim dicas. Profectus ergo puer illum inuenit in ecclesiâ sanctam oblationem offerentem. Reuersúsque dixit episcopo illic esse presbyterū, ac eum se reperisse offerentem sacrificium. Episcopus autem magis ac magis contra illū indignatus, iurauit, quòd in crastinum eum cùm summâ ignominiâ reduceret.

Ab Angelo è carcere educitur, vt Missam die Dominico celebret.

Sequenti autem nocte apparuit presbytero is qui primò apparuerat, dicens: Veni, vt eamus, vbi te episcopus incluserat in ciuitate. assuménsque illum adduxit rursum, & reposuit in carcere, ignorante custode carceris. Manè verò diei sequētis didicit è carcerario episcopus, quia in custodiâ presbyter se ignorante inuentus esset. Mittens episcopus sciscitabatur à presbytero quomodo de carcere exisset, & quomodo rursus absq; se carcerarij notitiâ ingressus esset. Qui respondit: Iuuenis quidam speciosus valdè & optimè vestitus, episcopatus vestri, vt dicebat, minister, aperuit mihi ostium, & præcedebat me vsque ad vnum milliare propè vicū nocte Dominicę, idémque rursus sequenti nocte veniens reduxit me. Episcopus igitur accersiuit omnes seruos episcopatus, sed nullū ex ipsis recognouit presbyter. Tunc intellexit episcopus, quòd angelus Dei fuerat qui hoc gisset, ... presbyter prorsus occultaretur, ed vi omnes discerent, & glorificarent Deū, qui glorificantes se glorificat. Et de ipso valde ædificatus, dimisit illū

Ab eodem reducitur in carcerem carcerario ignorante.

Cum gloriâ ab episcopo educitur.

se in pace, multa contra eos clamans qui illum iniuste accusauerant.

Cap. 109. *Vita abbatis* GEORGII, *qui nunquam turbabatur.*

DE abbate Georgio, patre monasterij abbatis Theodosij, narrauit nobis abbas Theodosius eius discipulus bonus ac mitis & humilis, qui fuit episcopus Capitoliadis, quòd duodecim annos obseruauerit eum, si vel semel turbaretur, & nunquam turbatum vidit, idque in hoc tempore, quando omnis desidia, & negligentia, & mollities, & inobedientia regnat. Quis autem, aiebat, ita frænauit oculum, sicut pater noster sanctus Gregorius? Quis ita posuit ianuam auribus, sicut beatus iste? Quis ita contriuit linguam, sicut pater noster? Quisnam solaris radius ita illustrauit terram, sicut pater noster nostrûm omnium corda radiauit?

Georgius semper temperantibus oculis, auribus, linguâ frenans.

Cap. 110. *Dicta egregia sancti cuiusdam* SENIS *Ægyptij.*

ASsumpsi dominum meum Sophronium, & perreximus in monasterium, quod ab Alexandriâ decem & octo passuum millibus distat, ad senem quemdam magnæ virtutis, Ægyptium genere, dixique seni: Dic nobis verbum, pater, quomodo debemus simul habitare, quia dominus Sophista voluntatem sæculo renuntiandi habet. Ait senex: Bene facis, fili, renuntians sæculo, saluánsque animam tuam. Sedere igitur in cella, vbi volueris, sobriè & vigilanter, quietem ac silentium seruantes, & sine intermissione orantes: & spem habeo in Deum, filij, quòd mittet vobis scientiam suam ad illuminandas animas vestras.

Sæculo renuntians cellam cum silentio seruet.

Dixit iterùm: Si saluari, filij, cupitis, fugite homines. Hodie enim nos non desistimus omnium terere limina, omnémque ciuitatem ac regionem circuire, sicubi possimus auaritiæ vel inanis gloriæ nobis ipsis stipendia acquirere, & animas nostras implere vanitate.

Salus ex fugâ hominum.

Dixit iterùm senex: Fugiamus iam, filij, quoniã appropinquat tempus.

Dixit iterùm: Væ, væ, quantum flebimus, quantúmque pœnitebimus pro eo, quòd modò pœnitere nolumus.

Modò pœnitendum.

Dixit iterùm: Neque cùm laudamur, nos ipsos continemus sub humilitate, neque rursus cùm vituperamur, toleramus. Aliud quippe nobis inanem gloriam suggerit, aliud mœstitiam nobis miseris facit: vbi verò tristitia & inanis gloria est, nihil boni reperitur.

In laude & vituperio semper æquabiles simus.

Dixit iterùm: Patres nostri, vt magni atque mirabiles, pascebant multos; ego autem humilis vnã ouem tegere non valeo, sed semper ferarum morsibus pateo.

Ait rursus: Dæmonum opus est, vt cùm animam in peccatum deiecerint, tunc nos in desperationẽ præcipitent, vt perfectè nos perdant. Semper enim dæmones dicunt animæ: Quando morietur, & peribit nomen eius? Si igitur sobria fuerit anima, & ipsa ad eos econtrà clamabit, & dicet: Non moriar, sed viuam, & narrabo opera Domini. Quoniã igitur magnam habent impudentiam dæmones, & ipsi rursus clamant, dicentes: Transmigra in montem, velut passer. idcircò & nos ad illos dicere debemus. Nam & ipse Deus meus, & Saluator meus, adiutor meus, non emigrabo.

Quid dæmoni desperationem suggerenti respondendum. Psal. 117. Psal. 10. Psal. 61.

Dixit iterùm senex: Esto ianitor cordis tui, ne intret peregrinus, dicens: Noster es, an aduersariorum?

Quisque ianitor cordis sui sit.

Factum cuiusdam VIRI CALVI, *& sacco induti.* Cap. 111.

EGo & sodalis meus Sophronius, cùm in Alexandriâ essemus, die quadam perreximus ad Theodosij ecclesiam, obuiámque habuimus in vico virum quendam caluum, indutum sacco vsque ad genua. videbatur autem quasi fatuus & amens. Dixit igitur mihi abbas Sophronius: Da mihi nummos, & videbis virtutem venientis. Dedi ergo illi quinq. nummos: qui acceptos dedit illi, qui videbatur vt amens. Accepit autem eos ille, nihil omnino loquens. non autem clàm illum secuti sumus è vestigio. Ille verò cùm flexisset à viâ, extendit in cælum manum suam dexteram habentem nummos, & post hæc prostrauit se coram Deo, positísque in terra nummis abiit.

Nummos quosdam à se pios reiicit.

Vita & mors LEONIS *monachi, genere Cappadocis.* Cap. 112.

TEmporibus imperij Tiberij fidelissimi Cæsaris, ascendimus in Oasum, vidimúsque illic magnum in diuinis rebus monachum, genere quidem Cappadocem, nomine autem Leonem. De hoc multi multa digna admiratione narrabant nobis. Nos autem ad illius pertingentes familiare colloquium, magnúmque experimentum capientes sancti huius viri, magnifice ædificati sumus, & maximè in humilitate eius, & silentio, & nuditate rerum omnium, & charitate, quam ad omnes habuit. Dicebat ergo semper venerabilis hic senex: Credite mihi, filij, quia regnare habeo. Nos autem dicebamus ei: Crede nobis, abba Leo, quia nullus ex Cappadociâ vmquam regnauit; importunam ergo habes istam cogitationem. Ille verò rursus dicebat: Veraciter, filij, regnare habeo. Nemo autem poterat eum ab hac cogitatione remouere.

Leo humilis, silens, rerum omnium nudus, charitate flagrans.

Cùm igitur venissent Mazices, & vniuersam prouinciam illam deuastassent ac diripuissent, venerunt & in Oasum, & monachos quidem plures occiderunt, plurimósque captiuos duxerunt. Inter quos acceperunt & abbatem Ioannem (erat autem hic lector magnæ Constantinopolitanæ ecclesiæ) & abbatem Eustathium Romanum, & abbatem Theodorum Cilicem. Erant autem tres isti infirmantes. Cùm ergo vincti fuissent, ait abbas Ioannes barbaris: Ducite me in ciuitatem, & faciam, vt episcopus det pro nobis numismata viginti quatuor. Accepit ergo illum vnus ex barbaris, & duxit prope ciuitatem: ingressúsque est abbas Ioannes ad episcopum. Inuentus est autem in vrbe & abbas Leo, & alij quidam patrum, atque ideò tenti non fuerant. Ingressus igitur abbas Ioannes cœpit orare episcopum, vt barbaro numismata daret; episcopus autem non plura quàm octo numismata habere inuentus est. Voluerunt ergo dare barbaro octo numismata, & noluit accipere, dicens: Aut viginti quatuor numismata præbete mihi, aut monachum date. Coacti igitur sunt, qui erant in ciuitate, rursus abbatem Ioannem barbaro dare flentem & eiulantem. Adduxit autem illum in sua tabernacula barbarus. Post tres ergo dies, sumptis octo numismatibus, abbas Leo in eremum exiit, vbi erant barbari, orauitque illos, dicens: Accipite me cum octo numismatibus, & tres istos dimittite, qui infirmi sunt,

Mazices Oasim & loca vicina deuastant.

Barbaris se tradit vt alios liberet.

neque pergere per eremum possunt; nam interficietis eos, & detrimentum patiemini: ego verò sanus sum, & seruiam vobis. Tunc barbari acceperunt abbatem Leonem, & octo numismata, & dimiserunt illos tres. Abiit ergo abbas Leo vsque ad quemdam locum, & cùm præ debilitate pergere vltrà non posset, barbari decollauerunt eum. Impleuitque abbas Leo Scripturam dicentem: Vt ponat quis animam suam pro amicis suis. Tunc nos quoque cognouimus, quidnam esset quod dixerat, Quia regnare habeo. Veraciter enim regnauit, qui posuit animam suam pro amicis suis.

Martyrio afficitur. — *Ioan. 15.*

CAP. 113.

Admonitio abbatis IOANNIS DE PETRA.

AD abbatem Ioannem de Petrâ perrexi, sumpto mecum & sodali Sophronio, rogauimúsque illum dicentes: Dic nobis verbum. Senex autem ait: Amate nuditatem rerum omnium, & continentiam. Credite dicenti mihi, cùm adolescens morarer in Scithi, quidam senum splene indoluit, & modicum aceti quæsitum est in quatuor eius loci monasteriis, & inuentum non est. Tanta erat apud eos paupertas, & nuditas, & continentia. Erant autem ibi patres quasi ter mille & quingenti.

Amor paupertatis & continentia. — *Ter mille & quingenti monachi in Scithi.*

CAP. 114.

Vita abbatis DANIELIS *Ægyptij.*

NArrauit autem nobis sanctus senex de abbate Daniele Ægyptio, dicens: Ascendit senex ipse die quadam in Therenutium, vt opus manuũ suarum venderet. Adolescens autem quidam precabatur senem dicens: Per Deum, senior, veni in domum meam, & fac orationem super vxorem meam, quia sterilis est. Senex autem compulsus à iuuene abiit cum illo in domum suam, fecitque orationem super vxorem eius, & volente Deo mulier in vtero concepit. Viri ergo quidam non timentes Deum cœperunt seni detrahere, & dicere: verè iuuenis iste infecundus est, sed mulier à sene prægnans facta est. Venit igitur hæc fama ad senis aures, & scripsit senex marito mulieris, dicens: Cùm pepererit vxor tua, nuntia mihi. Cùm ergo peperisset vxor illius, seni significauit iuuenis, dicens: Per Deum & orationes tuas, pater genuit vxor mea. Tunc abbas Daniel ingressus ait iuueni: Fac prandium, & voca cognatos & amicos tuos. Cùm igitur pranderent, sumens senex puerulum in manibus coram omnibus dixit infantulo: Quis est pater tuus, infans? Ait autem infans; Hic, ostendens digito manus suæ iuuenem. Erat autem infantulus dierum vigintiquinque.

Daniel de adulterio iniustè infamatur. Infantulus dierum 25. patrem ostendit, & senem ab infamiâ liberat.

Cap. 115.

Admonitiones abbatis IOANNIS *Cilicis.*

DIcebat abbas Ioannes Cilix dux Raythu fratribus: Filij, sicuti fugimus mundum, fugiamus concupiscentias carnis.

Varia Ioanis Cilicis monita. — *1. Ioan. 2.*

Dixit iterum: Imitemur patres nostros, qui cũ tantâ austeritate vitæ & silentio sederunt in loco isto.

Dixit iterùm: Ne sordidemus locum istum, filij, quem patres nostri à dæmonibus emundauerunt.

Ait rursus: Locus iste monachorum, non negotiatorum est.

Dixit iterùm: Inueni hîc senes, qui septuaginta annos hoc eodem in loco egerant, herbis solùm & palmarum fructibus viuentes.

Dixit iterùm senex: Septuaginta & sex annos habeo in hoc loco, multa mala & horrenda perpessus à dæmonibus.

De FRATRE *cui falsò obiiciebatur, subtraxisse numisma.*

Cap. 116.

NArrauit nobis abbas Andreas Messenius, dum essemus in Raythu, dicens: Cùm essem adolescens, recessimus ego & abbas meus de Raythu, & venimus in Palæstinam; mansimus autem apud senem quemdam. Senex ergo qui suscepit nos, habebat vnum numisma, quod vbi posuisset, per errorem oblitus, suspicatus est quòd iunior ego furatus illud essem. Dicebat ergo senex patribus loci ipsius, Quia frater Andreas numisma accepit. Quod cùm audisset abbas meus, vocauit me, & ait mihi: Dic, Andrea, tu numisma senis accepisti? Ad quem ego: Ignosce abba, ego nihil accepi. Habebam autem pallium, quod abiens vendidi numismate, & accipiens numisma profectus sum ad senem, & prostratus illi veniam petij, & dixi: Ignosce mihi, abba, quia satanas decepit me, & accepi numisma tuum. erat autem illic & sæcularis quidam. Ait ad me senex: Vade, fili, nihil perdidi. Iterùm igitur prostratus veniam petebam dicens: Per Dominum, abba, accipe numisma; ecce hoc est: & fac mihi orationem, quoniam satanas immisit mihi, vt furarer illud, & affligerem vos. Dixit iterùm senex: Fili non perdidi quidquam. Cùm verò illi non acquiescerem, tunc ait mihi sæcularis ille: Verè, domine frater, hesterno die cùm huc venissẽ, inueni senẽ plorantem, & prostratum, petentémque veniam in magnâ afflictione animi, dixique illi: Fac charitatem; quid est quod habes? Et dixit mihi senex: Quia fratrem iniustâ calumniâ exagitaui, dicens quòd numisma furatus esset, & ecce inueni illud. Tunc senex ædificatus est in me, quòd cùm non accepissem numisma, detulerim illud ad eum dicens: Ego illud accepi.

Andreas à sene furti falsò accusatur. — *Andreas furti crimen in se ex mansuetudine transfert.* — *Senex de calumniâ Andreæ illatâ pœnitet.*

De fratre dæmoniaco ab abbate ANDREA *sanato.*

Cap. 117.

FRater quidam dæmonium habens accessit ad abbatem Simeonem Stylitem in admirabilem montem, rogans, vt pro se oraret, & effugaret ab eo dæmonem. Dixit ei abbas Simeon: Vbi moraris? Qui ait: In Raythu. Ad quem senex: Miror, inquit, frater, cur tanto te labore fatigaueris, tantúmque itineris peregeris, vt venires ad me peccatorem hominem, cùm tales ac tantos patres habeas in monasterio tuo? Vade igitur ad abbatem Andream, & roga illum vt oret pro te, & statim curabit te. Venit igitur frater in Raythu; & sicut sibi mandauerat beatus Simeon, prostrauit se illi, rogans & dicens: Ora pro me, pater. Dixit ei abbas Andreas: Accepit gratiam huius curationis abbas Simeon. Cúmque fecisset orationem, continuò mundatus est frater, & gratias reddidit Deo.

Andreas dæmoniacum curat.

Vita MENÆ *diaconi monachi in Raythu.*

Cap. 118.

NArrauit nobis abbas Sergius in Raythu de fratre quodam illic diacono, Mena nomine, & ait: Cùm exisset aliquando Menas ad ministerium, reuersus est ad sæculum: quid autem illi contigerit, nescimus, nisi quia reliquit monasticum

Pratum spirit.

sticum habitum, & sæcularis effectus est. Post multum verò temporis profectus est Theopolim, & cùm rediret Seleuciam, vidit monasteriū sancti abbatis Simeonis Stylitæ de longè, & ait intra se: Ascendam, & videbo magnum Simeonem: numquam enim eum viderat. Euntem verò & iam cœnobio appropinquantem vt vidit abbas Simeon, diuinitus agnoscens quòd esset monachus, & quia diaconus ordinatus fuisset, vocauit ministrum suum, dicens: Affer huc forfices. Cúmque attulisset, ait illi: Benedictus Dominus: tonde illum, ostēdens eum digito. erant enim ibi multi circa columnam. Admiratus autem ille in verba senis, simúlque timore magno comprehensus suscepit tonsuram, nihil omnino loquens: intellexit enim, quia Deus reuelasset seni de se. Cùm misisset ergo totondisset illum, ait ei magnus Simeon: Fac orationem diaconi. Et cùm orasset, ait illi iterùm: Perge in Raythu, vnde etiam existi. Dicente autem illo, se verecundari, patrumque aspectus ferre non posse, rursus ait illi abbas Simeon: Crede mihi, fili, quia vereri omnino non debes, hilari enim facie & grato animo te suscipiēt patres, gaudiúmque illis fiet & exultatio in conuersione tuâ. Et hoc autem scito, fili, quia Deus signum in te facturus est, vt agnoscas, quoniam ignouit tibi Illius immensa & ineffabilis bonitas peccatum istud. Venientem igitur in Raythu supinis manibus exceperunt patres, miserúntque ipsum in sanctum sacrarium. Quadam igitur die Dominicâ cùm ferret sanctum & viuificum sanguinem magni Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi, continuò exiit oculus eius viuus: atque ex hoc signo cognouerūt patres, quia ignouisset illi Deus peccatum istud, iuxta verbum magni Simeonis.

Simeon Stylites Menam diaconū profugū è monasterio detonsum nouit, & ad remittit.

Mena diaconi pœnitentia Deo accepta signo ostenditur.

Cap. 119.

De dæmone, qui in habitu monachi profectus est ad cellam cuiusdam senis in Raythu.

DIcebat nobis abbas Eusebius presbyter eiusdem monasterij Raythu, cùm ad illum venissemus, quòd dæmon in habitu monachi profectus fuit ad cellam senis, & cùm pulsasset ianuam, aperuit senex, & dixit illi: Ora. Dæmon autem ait: Et nunc & semper, & in sæcula sęculorum, Amen. Senex autem rursus dixit: Ora. Et dæmon similiter ait: Nunc, & semper, & in sæcula sæculorum, Amen. Tunc senex, Ora, & dic: Gloria Patri, & Filio, & Spiritui sancto, etiam nunc, & semper, & in sæcula sæculorum, Amen. Hoc autem cùm dixisset senex, dæmon quasi vim passus ab igne, euanuit.

Dæmon ad Gloria Patri, euanescit.

Cap. 120. *De tribus* MONACHIS *mortuis inuentis à piscatoribus Pharonitis.*

NArrauerunt nobis Pharonitæ piscatores, dicentes: Die quadam iuimus in Buchrin trans mare rubrum, & cùm plurimos pisces cepissemus, reuersi sumus, & venimus prope Perelcom. Volentésque transfretare in Raythu, prohibiti sumus à ventis contrariis, ac maris tempestate detēti sumus per dies nonaginta. Venientes autem in quoddam maximum desertum, inuenimus subter vnum saxum tres anachoretas defunctos, indutos colobiis de [19] sibino, melotésque illorum iuxta eos erant positæ. Accepimus itaque illos, & duximus ad nauem, continuóque æstuans mare tranquillum factum est, & venti contrarij in opportunos conuersi sunt. Et transfretauimus secundis vētis, & venimus in Raythu: patres autem sepelierūt eos cum antiquis sentibus.

Trāquillatur mare ad aduentū sāctorū corporum.

Cap. 121. *Vita & mors abbatis* GREGORII *Byzantini, & alterius* GREGORII *Pharonitæ eius discipuli.*

NArrauerunt nobis ipsius loci patres de abbate Gregorio Byzantino, & discipulo eius abbate Gregorio Pharonite quòd in insula quadam maris rubri manserint. Illa verò insula aquam non habebat, sed ex continenti afferebant aquam sibi in vsus suos. Habebant enim ratem, cum quā exibant, & afferebant aquam. Quadam autem die dimiserunt ratem in mare, ligantes illam ad saxum quoddam. Nocte verò illa facta est vnda vehemens, ruptóque fune periit ratis. Manserunt autem patres illi non habentes, vnde sibi aquam deferrent. Post octo itaque menses venerunt monachi de Rhaytu, & inuenerunt ambos mortuos. Inuenerunt autem & in dorso testudinis ita scriptum: *Abbas Gregorius Pharonites viginti & octo diebus aquam non bibens, defunctus est. Ego autem dies triginta septem transegi, ex quo non bibi.* Inuenimus verò ambos integros, suménsque illos, sepeliuimus in Raythu.

Integra māsēre duorum corpora ex siti mortuorū.

Cap. 122. *De duobus monachis, qui nudi ingressi sunt ecclesiam vt communicarent, nec visi sunt ab aliquo, nisi ab abbate* STEPHANO.

VEnimus ad abbatem Stephanum Cappadocem in Sinâ monte, narrauitque nobis, dicens: Cùm essem ego in Raythu ante hos annos, quintâ feriâ Cœnæ Domini, eram in ecclesiâ. Cúmque consummaretur sancta oblatio, patrésq; omnes assisterent, ecce video duos quosdam anachoretas ecclesiam ingredi, erant autem nudi, nullúsque patrum alius animaduertit quòd nudi essent, nisi ego solus. Cùm igitur communicassent Dominico corpori & sanguini, exierunt de ecclesiâ, & abibant; ego autem vna cum illis exiui. Cùm ergo egressi essemus, prostraui mei illis, dicens: Facite charitatem, accipite me vobiscum. Cognouerunt autem, quia viderem illos nudos, & dixerunt mihi: Benè sedes, quiesce. Rursus ego rogabam illos, vt acciperent me secum. Tunc dixerunt mihi: Non potes nobiscum esse, sede, bona enim tibi sedes est. Facientes autem mihi orationem, vidente me super aquas rubri maris pedibus ingressi sunt, & trans mare abierunt.

Duo monachi nudi cōmunicant, nemine id præterquam vno aduertente.

Duo monachi pedibus super mare rubrum ambulant.

Cap. 123. *Vita abbatis* ZOSIMI *Cilicis.*

PErreximus ad abbatem Zosimum Ciliceem in monte Sina, vbi morabatur: renuerat enim episcopatum senex, & redierat in cellulam suam. Erat autem vir magnæ abstinentiæ, narrauitque nobis, dicens: Cùm essem iunior, exiui de Sinâ, & abij in Ammoniacem vt illic morarer, inuenique ibi senem vestitum colobio de sibino. Senex autem vt vidit me, priusquam illum salutarem, ait mihi: Quid huc aduenisti, Zosime? vade, non potes hic sedere. Existimans autem, quia cognouisset me, prostraui me ante illum, dicens: Fac charitatem, pater, vnde me nosti?

Zosimus episcopatu renuit.

Zosimo Babylonis episcopatum destinatum diuinitus indicatur.

Senex mortis suæ præscius.

Senex autem dixit mihi: Ante duos dies apparuit mihi quidam, dicens: Ecce veniet ad te monachus quidam, nomine Zosimus; non permittas eum hic manere, volo enim ecclesiam Babylonis, quæ in Ægypto est, illi credere. Tacuitque senex, & dimisso me, abiit à me quantum est iactus lapidis. Et cùm duas horas in oratione complesset, venit ad me, & osculans faciem meam, ait mihi: Fili charissime, bene venisti; Deus enim te huc adduxit, vt commendes terræ corpus meum. Dixi autem ei: Quot annos in hoc loco habes, abba? Dixit ad me: Quadraginta & quinque annos impleo. Et apparuit mihi facies eius tamquam ignis. & ait mihi: Pax tibi, fili, & ora pro me. Et hæc dicens collocauit seipsum, & requieuit. Ego autem, effossâ humo, sepeliui eum, & post duos dies recessi glorificans Deum.

Cap. 124.

Eiusdem relatio.

Ioannes à serpente lethaliter percussus, emoritur.

Ioannes à morte excitatur.

Zosimo episcopatus prædicitur.

NArrauit autem nobis & hoc senex, dicens: Ante annos viginti duos ascendi in Porphyritem, volens illic morari; accepi autem & discipulum meum Ioannem mecum. Cùm ergo illuc venissemus, inuenimus duos anachoretas, mansimúsque prope illos. Erat autem alter quidem ex his Galata, nomine Paulus; alter verò Melitinus, nomine Theodorus, ex monasterio fuerat abbatis Euthymij. Ferebant autem colobia ex pellibus bubalorum. Mansi autem illic fermè duos annos, distabamúsque ab inuicem quasi duobus stadiis. Die autem quadam cùm sederet Ioannes discipulus meus, percussit eum serpens, statímque defunctus est, sanguinem ex omnibus partibus fundens. In multâ igitur angustiâ existens, abij ad anachoretas: qui statim vt viderunt me turbatum & afflictum, antequam aliquid dicerem ad eos, dicunt mihi: Quid est, abba Zosime? mortuus est frater? Dico illis: Ita sanè, mortuus est. Venientes igitur mecum, videntésque ipsum in terrâ iacentem, dicunt mihi: Noli contristari, abba Zosime, adest diuinum adiutorium. Vocantésque fratrem dixerũt: Frater Ioannes, surge, quia senex te opus habet. Continuóque surrexit frater de terrâ. Quærentes autem bestiam, & inuenientes, tenuerunt eam, & in conspectu nostro illam in duas partes disruperũt. Tunc dicunt mihi: Abba Zosime, vade in Sina: Deus enim tibi committere vult ecclesiam Babylonis. Continuò itaque recessimus nos. cúmque venissemus in Sina, post paucos dies abbas misit me & duos alios in ministerium in Alexandriam: tenénsque nos papa Alexandrinus beatissimus Apollinaris omnes tres fecit episcopos; vnum quidem Heliopoleos, alium Leontopoleos, me verò in Babylonem misit.

Cap. 125.

Factum pulchrum abbatis SERGII *anachoretæ*

Sergius leoni imperat.

NArrauerunt nobis quidam patrum in Sinâ de abbate Sergio anachoretâ, quòd cùm moraretur in Sinâ, constituebat illum dispensator super 20 burdones. Cùm ergo die quadam properaret, ecce leo iacebat in viâ porrò burdonatij, burdonésque, viso leone, timore correpti, recesserunt. Tunc abbas Sergius sumens de perâ vnam benedictionem, profectus est ad leonem, dixitque ei: Accipe benedictionem patrum & recede de viâ, vt transeamus. Sumptáque leo benedictione recessit.

Cap. 126.

Egregia responsio abbatis ORENTI *montis Sina.*

Orentius sago inuerso conuersionem Sinaitis docet.

DIcebant nobis eiusdem loci sancti patres de abbate Orento, quòd die quadam Dominica ingressus est senex in ecclesiam verso sago suo, ita vt foris villosus esset. Stante igitur eo in choro, venerunt quidam de dispensatoribus loci, & dixerunt seni: Cur ita, pater, ingressus es conuerso sago tuo in ecclesiam ad derisionem nostram coram peregrinis? Respondit ei senex: Vos euertistis Sina, & nemo vobis dixit aliquid, & ego quia conuerti sagum meum, dicitis mihi: Quare conuertis sagum tuum? Ite, corrigite quę euertistis, & ego corrigam quæ euerti.

Vita abbatis GEORGII *sancti montis Sina, & ANUS cuiusdam ex Galatiâ Phrygiæ.* Cap. 127.

Georgius in cellâ manens, in ecclesiâ inuenitur ut communicat.

Adorat illic Domini nostri sepulcrum.

NArrauit nobis abbatissa Damiana solitaria, mater abbatis Athenogenis episcopi Petrési, dicens: Erat quidam abbas in sancto monte Sinâ, nomine Georgius, magnæ virtutis & abstinentiæ vir. Huic abbati Georgio magni Sabbati die sedenti in cellulâ suâ venit desiderium faciendi sacrum diem Resurrectionis in sanctâ ciuitate, & sumere veneranda mysteria in sanctâ Christi Dei nostri resurrectione. Per totam ergo diem senior eiusmodi cogitatione sollicitabatur & orabat. Cùm itaque serò factum esset, venit discipulus eius dicens ei: Iube pater, vt eamus ad synaxim. Senex autem respondit ei: Vade, & tempore sanctæ Communionis veni ad me, & pergam. Mansit itaque senex in cellulâ. Cùm autem aduenisset tẽpus sanctæ Communionis in sanctâ resurrectione, inuentus est senex prope archiepiscopum beatum Petrum, qui præbuit illi cum presbyteris sanctam Communionem. Videns igitur eum patriarcha, dixit Menæ assessori suo: Quando venit abbas montis Sina? Respondit ille: Per orationes vestras, domine, non vidi illum nisi nunc solummodò. Tunc ait patriarcha: Dic illi, vt non recedat; volo enim, vt mecum sumat cibum. Ille verò profectus id dixit seni. Qui ait: Voluntas Dei fiat. Cùm ergo senex salutasset synaxes, adorato sancto monumento, inuentus est in cellulâ suâ. Et ecce discipulus ipsius pulsauit, & dixit: Pater, veni, vt communices. Senex verò profectus in ecclesiam cum discipulo suo, iterum sumpsit veneranda mysteria. Petrus autem archiepiscopus contristatus, quòd illi inobediens fuisset, post solemnitatem misit ad episcopum Phari abbatem Photinum, & ad patres Sina, vt abbatem ad se mitterent. Cùm ergo venisset qui attulerat litteras, dedisśetque illas, misit & senex tres presbyteros, abbatem scilicet Stephanum Cappadocem, magnum illum virum, cuius & suprà meminimus; & abbatem Zosimum, cuius etiam superiùs mentionem fecimus; & abbatem Dulcitium Romanum ad patriarcham, purgauitque se ipsum senior scribens, ac dicens: Absit à me, mi domine sanctissime, vt sanctum Angelum vestrum contempserim. Scripsit autem & hoc ad eum: Vt sciat beatitudo vestra, post sex menses Christo Domino ac Deo nostro simul occursuri sumus, & illic adorabo vos. Egressi itaque presbyteri dederunt patriarchæ literas: dixerunt autem & hoc ei, quoniam senex multos annos habebat, ex quo non venerat in Palæstinam. Ostendebant item & litteras episcopi Phari simul contestantes, quòd fermè septua

Supr. c. 1.. *Supr. c. 113*

Georgius mortem suam & patriarchæ Ierosolymitani prædicit.

Piatum ipsius.

septuaginta annos haberet senex, ex quo de sancto monte Sinà non exierat. Sanctus verò ac mitissimus Petrus afferebat testes eos qui tunc adfuerant episcopos & clericos, dicentes: Verè nos senem vidimus, & omnes osculo sancto illum salutauimus. Postquam igitur impleti sunt sex menses, requieuerunt in pace senex & patriarcha, iuxta scilicet ipsius senis prophetiam.

Peruigilium in templo SS. Cosma & Damiani.

Narrauit nobis eadem abbatissa Damiana & hoc dicens: Die sancto Parasceue, antequam includerer, abij ad sanctum Cosmam & Damianum, & illic totam noctem peregi. Venit itaque serò anus quædam ex Galatià Phrygiæ, & dabat omnibus, qui in templo erant, duo minuta: die igitur quadam neptis mea, & fidelissimi Imperatoris Mauritij, veniens in sanctam ciuitatem orationis gratiâ, egit ibi annum integrum. Assumpsi ergo eam, & adduxi ad sanctos Cosmam & Damianũ. Cùm igitur in oratorio essem, aio cognatæ meæ: Vide, filiâ, quia venit anus quædam dans duo minuta (ea cum mihi sæpiùs dederat) sume illa, ne superbias. Illa autem indignans dicebat: Mandatum habeo accipere? Tunc dixi ei: Etiam, accipe: mulier enim sancta est & magnæ virtutis: totâ enim hebdomadâ ieiunat, & quidquid in hebdomadâ laborans lucratur, erogat his qui in templo inueniũtur. Est autem vidua quasi annorum octoginta. Sume igitur duo minuta, & da illa tu quoque alteri: tantùm ne respuas anus istius sacrificium. Ista nobis loquentibus, ecce anus veniens duo minuta erogabat, veniénsque dedit mihi eũ omni silentio: dedit autem & nepti meæ, dicens: Accipe ista, & comede. Cùm ergo abiisset, agnouimus quòd Deus illi reuelasset, quòd dixeram ei, vt acciperet & alteri pauperi daret. Misit igitur vnum ex pueris suis, & de duobus minutis emit lupinos, & comedit. Asseuerabat autem coram Deo dicens, eos tamquam mel dulces fuisse, ita vt miraretur, & glorificaret Deum, qui dat gratiam seruis suis.

Anus quidquid manu lucratur, in tẽplo erogat.

Anus sancta eleemosyna lupinos inde emptos dulces fieri facit.

Cap. 128.

Vita ADELPHII *episcopi Arabessi, & de beato* IOANNE CHRYSOSTOMO.

PErreximus ad abbatem Athanasium in monasterium sancti patris nostri Sabæ, narrauitque nobis, dicens: Audiui referente abbate Athenogene episcopo Petræ, filio abbatissæ Damianæ, tale aliquid.

Fratrem habuit auia mea Ioanna, nomine Adelphium, episcopum Arabessi, sororem quoque abbatissam monasterij mulierum. Quadam verò die abiit episcopus ad monasterium visitandæ sororis gratiâ. Et cùm intraret atrium monasterij, vidit vnam de sororibus à dæmone correptam, & in pauimento proiectam. Conuocans igitur episcopus sororem suam, ait illi: Placétne tibi, vt soror ista perturbetur à dæmone, & dehonestetur? An ignoras, quia iudicium portas omnium sororum, vt abbatissa? Quæ dixit ei: Et ego quid possum facere aduersus dæmonem? Episcopus autem rursũ dixit ei: Et quid tot annis facis? Factáque oratione, episcopus mundauit à dæmone sororem illam.

Adelphius dæmoniacã à dæmone liberat.

Rursus idem abbas Athanasius narrauit nobis de eodem episcopo Adelphio, dicens, sese venerabilem Ioannam sororem ipsius ita referentem audisse: Cùm sanctissimus episcopus Constantinopolitanus Ioannes Chrysostomus in Cucusum in exilium missus est, in domo nostrâ mansit. Ex hoc igitur ingentem confidentiam & charitatem habuimus ad Deum. Dicebat ergo frater meus Adelphius: Cùm in exilio mortuus esset beatissimus Ioannes, dolorem pertuli incredibilem, quòd talis ac tantus vir, orbísque magister, lætificans Ecclesiam Dei, à throno suo exul defunctus est. Deprecabar ergo, inquit, Deum cum multis lacrymis, vt ostendere mihi dignaretur, in quo statu esset, & an cum patriarchis adnumeratus esset. Cùm ergo diutiùs orassem, in extasi effectus sum, aspexique virum nimis speciosum, qui tenens manum dexteram meam, adduxit me in locum quemdam illustrem & gloriosissimũ, ostendebátque mihi ecclesiæ doctores. Ego verò circumspiciebam, videre quærens quem cupiebam, magnum Ioannem dilectissimum meum. Cùm ergo ostendisset mihi omnes, & vniuscuiusque proprium nomen expressisset, rursus tenens me per manus, eduxit me foràs. Ego autem sequebar illum tristis, quòd non vidissem cum patribus & Ecclesiæ magistris beatũ Ioannem. Cùm itaque egrederer is qui præerat ianuæ, apprehendens me dixit mihi: Quid habes? cur tristis es? nemo vmquam huc ingressus, tristis exiuit. Tunc dixi illi: Hæc mihi caussa mœroris est, quòd amantissimum mei Ioannem episcopum Constantinopolitanum vnà cum ceteris doctoribus non vidi. Rursum dixit mihi: Ioannem dicis pœnitentiæ ducem? Aio ego: Illum sanè. Respondens autem dixit mihi: Ipsum homo in carne viuens videre non potest, illic enim assistit, vbi thronus est Domini.

A sancto viro hospite domus benedicta.

Visio Adelphij de Ioannis Chrysostomi in cælis gloriâ.

Ioannes Chrysostomus throno Domini assistit.

Vita cuiusdam STYLITÆ.

Cap. 129.

ABbas idem Athanasius narrauit nobis, audisse se narrantem abbatem Athenogenem episcopum Petræ, quòd in prouinciâ suâ fuerit Stylites quidam, ad quem omnes qui veniebant, inferiùs stantes loquebantur, eò quod non haberet scalam. Si quando igitur dixisset illi frater: Volo tibi dicere cogitationem; dicebat & ipse illi leni voce: Veni ad gradus columnæ; ibátque ipse ad aliam columnæ partem: & ita loquebantur mutuò, Stylitâ quidem superiùs stante, fratre autem inferiùs. Ceterorum verò qui assistebant, nullus ea quæ dicebantur audire poterat.

Stylita aduenientibus responsa dans.

Dicebat & hoc abbas Athenogenes de eodem Stylitâ, quòd duo sæculares se mutuò valdè diligentes, pergebant ad eum multis annis ambo simul, & numquam vnus sine altero proficiscentes. Quadam ergo die venit, nesciente socio suo, alter ad illum; cúmque plures horas pulsaret ianuam, noluit illi senex aperire, ita vt ille tædio deuictus reuerteretur. Reuertenti autem occurrit amicus eius, pergens & ipse ad Stylitem, rursúmque reduxit eum secum, vt ambo simul ingrederentur ad senem. Cùm ergo pulsarent ianuam, mandauit senex, vt qui posterior venerat, ingrederetur solus. Ingressúsque posterior cœpit rogare senem, vt & & alius introiret. Senex autem dixit ei, se non posse illum suscipere. Perseueranti verò, & per multam horam deprecanti ait senex: Deus illum auersatur, fili, & ego illum suscipere nõ possum. Cúmque ad propria rediissent, post duos dies ille defunctus est.

Stylita demonstrat cuiusdã dãnationem.

Admonitiones abbatis ATHANASII, *& mirabilis eius visio.*

Cap. 130.

DIcebat idem abbas Athanasius: Patres nostri continentiam, & paupertatem, ac nuditatem

Continentia & paupertas sectanda. ditatem rerum omnium vsque ad mortem seruauerunt, nos autem ventres nostros & crumenas dilatauimus.

Dixit iterùm senex: Sub patribus nostris in studio erat, distractiones animi vitare; nostris verò temporibus olla obtinuit, & opus manuum.

Narrauit nobis & istud abbas Athanasius de se, Venit, inquiens, mihi aliquando cogitatio, dicẽs: Quid putas erit certantibus & non certantibus? Et cùm factus essem in extasi, venit ad me quidam dicens mihi: Sequere me; adduxitque me in quẽdam locum plenum luminis & gloriæ, statuítque me iuxta vnam ianuam, cuius species enarrari nõ potest: audiebamus autem interiùs quasi multitudinem innumerabilem laudantium Deum. Cúmque pulsaremus, audiuit quispiam intus, & dixit: Quid vultis? Ait ductor meus: Ingredi volumus. Responxit ille: Non huc ingredietur quispiam in negligentiâ degens: sed si intrare vultis, abite, certate, nihil æstimantes vanitates sæculi.

Athanasij visio.

Nihili vanitas sæculi æstimanda.

Cap. 131. *Vita abbatis* ZACHÆII *sanctæ Sion.*

NArrauit nobis Procopius scholasticus Porphyreonites de abbate Zachęo, dicens: Duo filij mei in Cæsareâ degebant; facta est autem in Cęsareâ magna mortalitas, egóque affligebar propter filios meos, ne morerentur, & ignorabam quid agerem. Dicebam enim in me ipso: Si mittã & accipiam eos inde, iram Dei fugere possibile non est; sed si dimittam eos illis, morientur, & nõ videbo illos. Nesciens itaque quid agere deberẽ, dixi: Vadam ad abbatem Zachæum, & quod dixerit mihi, hoc faciam. Perrexi igitur in sanctam Sion (illic enim semper morabatur) & non inueni eum. Veni autem in atrium sanctæ Marię Dei genitricis, & inueni illum stantem in angulo atrij, dixíque illi de filiis meis. Cùm ergo me audisset, ad Orientem conuersus est, & intendit in cælum quasi per horas duas, nihil omnino loquens. Tũc verò conuersus ad me, dixit mihi: Confide, ac noli affligi; filij tui non morientur in hac peste, sed & post duos dies cessabit de Cæsareâ mortalitas. Quod & factum est iuxta verbum senis. Et ista quidem Procopius scholasticus, vt dixi, enarrauit nobis.

Magna Cæsarea mortalitas.

Zachæus futura prædicit.

Cap. 132. *De eodem.*

ABbas autem Cyprianus, cognomento Cuculas, cuius monasterium est extra portam Cęsareæ, narrauit nobis, cùm ad illum venissemus, dicens: Cùm vastaret vrbem istam sæua illa & horrenda mortalitas, inclusi meipsum in cellâ meâ, deprecans clementiam Domini, vt nostri misereretur, & auerteret imminentem iram; venítq; mihi vox dicens: Abbas Zachæus accepit hanc gratiam.

Zachæus mortalitatẽ auertit.

Cap. 133. *De sancto* MONACHO, *qui Saracenum venatorem per duos dies immobilem reddidit.*

NArrauit Saracenus gentilis, ex his qui in Clysmo morabantur, hæc nobis dicẽs: Cùm abiissem ad montem abbatis Antonij, vt venarer, pergens aspicio monachum in monte sedentem, tenentémque librum, & legentem. Ascendi igitur ad eum volens illum cædere, fortassis autem etiã necare. Cúmque venissem prope illum, extendit contra me manum suam dexteram, dicens: Sta; egíque illic duos dies, & duas noctes nullo modo moueri præualens ex eo loco, vbi eram. Tunc dixi illi: Per Deum, quem colis, dimitte me. Ille autem dixit mihi: Vade in pace. Et ita recedere potui de loco, in quo eram.

Saracenus monachum volens cædere, immobilis hæret.

Vita THEODORI *anachoretæ.* Cap. 134.

ANachoreta quidam erat in partibus sancti Iordanis, nomine Theodurus. Hic venit ad cellam meam dicens: Fac charitatem, abba Ioannes, & quære mihi librum, qui contineat totum Testamentum nouum. Quærens igitur inueni, quia abbas Petrus, qui postea fuit Chalcedonensis episcopus, talem habebat. Abij itaque, & dixi ei; & ostendit illum mihi in membranis valdè pulchrũ. Et dixi ei: Quantum valet? Qui respondit: Tria numismata. Dixit iterùm mihi: Tu illum emere vis, an alius? Et aio illi: Crede mihi, anachoreta ipsum vult. Tunc ait mihi abbas Petrus: Si anachoreta ipsum vult, gratis illum accipe. Sume autem & tria ista numismata, & si quidem placet illi liber, teneat illum; sin autem illi non placet, ecce habet tria numismata, eme illi iuxta votum suum. Sumens ergo librum, detuli anachoretæ: qui sumpto libro abiit in eremum. Cùm autem duos ferè menses egisset, rediens anachoreta venit in cellã meam, dicens: Scito, abba Ioannes, quia cogitatio me affligit, eò quòd gratis habeo librum. Aio autem ad illum: Noli pro hoc affligi; abbas Petrus diues est & bonus, gaudétque in hoc. Ait mihi rursus anachoreta: Verè non requiesco, nisi pretium do. Dico illi: Et habes pretium, vt des? Dicit mihi: Non, sed da mihi saccum, vt eme induam, erat enim nudus. Dedi ergo illi saccum & palliolum, & abiit, operariúsque factus est in eo lacu, quem fecit patriarcha Ierosolymorum Ioannes in Sigma, accipiebátque quotidianum stipendium nouem minutã. Veniebat ergo prope me in monasterium Heliotarum, comedebátque lupinos, & die totâ laborabat. Cùm itaque fecisset de mercede suâ minuta numismatum trium, ait mihi: Accipe pretium, & librum, & vade ad dominum suum: & si quidem vult minuta, da illi; sin autem non vult, redde illi librum. Ego igitur veniens nuntiaui hęc abbati Petro: qui neque pretium, neque librũ accipere volebat. persuasi tamen ei, vt pecuniam acciperet, neque repudiaret anachoretæ laborem: quam tandem accepit. Et pergens ego dedi librum anachoretæ, qui gaudens remeauit in eremum.

Petrus librũ gratis anachoretæ cedit.

Anachoreta operatur in lacu, vt pretium libri exsoluat.

De quinque VIRGINIBUS, *quæ exire voluerunt è monasterio, & à dæmonio correptæ sunt.* Cap. 135.

ACcessimus ad eunuchorum monasterium iuxta sanctum Iordanem ego & frater meus Sophronius. Narrauítque nobis abbas Nicolaus ipsius monasterij presbyter, dicens: In regione meâ, (erat autem ex Lyciâ) monasterium virginũ est fermè quadraginta. In hoc ergo monasterio quinque virgines sibi inuicem condixerunt, vt noctu de monasterio fugerent, & acciperent viros. Nocte verò quadam cùm dormirent sanctimoniales omnes, illis consultantibus vt vestimenta sua acciperent & fugerent, continuò quinque omnes à dæmonio correptæ sunt. Quo facto, non ampliùs exierunt è monasterio, sed confessæ peccata sua, gratias egerunt Deo, dicentes: Gratias agimus magnorum indultori munerum Deo, qui flagellum hoc nobis induxit, vt animę nostrę non perirent.

Fugitiuæ virgines è monasterio à dæmone correptæ.

De

Cap. 136. *De charitate abbatis* SISINII *erga mulierem Saracenam.*

NArrauit autem nobis abbas Ioannes eiusdē monasterij presbyter, dicens: Audiui ab abbate Sisinio anachoretâ referente, ac dicente: Die quadam eram in speluncâ meâ prope sanctum Iordanem, & cùm psallerem Tertiam, ecce Saracena quædam ingressa in speluncam meam, posuit se coram me nudans semetipsam: ego verò turbatus non sum, sed impletâ psalmodiâ meâ cum omni quiete & timore Dei, dixi ad illam Syriacè: Sede, vt loquar tibi, & tunc faciam, quod vis. Quę vt resedit, dixi illi: Christiana es, an gentilis? Quę ait: Christiana. Dixi ad illam iterùm: Et nescis, quia qui fornicātur, in supplicium eunt? Quæ ait: Scio plane. Tunc dixi illi: Cur ergo fornicari vis? Respondit: Quia esurio. Et aio ad eam: Noli fornicari, sed veni quotidie, & vt Deus disposuerit, dabo tibi cibum tuum. Ex illâ ergo die veniebat ad me diebus singulis, & si quid Deus mittebat mihi, præbebam illi cibum, quousque recessi de illis locis.

Sisinius Saracenā à fornicationis animo ob inediā retrahit, quotidiano illi cibo administrato.

Cap. 137. *Relatio abbatis Ioannis de abbate* CALLINICO.

DIxit iterùm idem abbas Ioannes: Cùm essem iunior, cupiebam pergere ad magnos & nominatissimos patres, vt ab eis benedicerer & ædificarer. Audiens igitur de abbate Callinico magno illo, qui in monasterio abbatis Sabæ inclusus erat, oraui quemdam ex familiaribus illius, vt me ad illum duceret. abij itaque ad illum. Assidens verò is qui me adduxerat frater ad fenestram senis, per multam horam loquebatur cum eo: ego verò in meipso cogitabam, quia nunquam viderat me senior, ne fortè non gratè susciperet me. Cùm verò frater ille recederet, permisit me ingredi & salutare senem, & benedici ab eo, dicens ad eum: Ora & pro isto seruo tuo, pater, quia inter primos huc venit. Senex autem dixit: Agnosco illum, fili. Nam ante viginti dies descendi ad sanctū Iordanem, & occurrit mihi in via dicens: Ora pro me. Et ego interrogaui eum: Quod est nomen tuū? Atque mihi: Ioannes. extunc igitur agnosco eum. Hoc audiens ego cognoui, quia quando cogitaui accedere ad illum, reuelauit illi Deus & nomen meum, & quis essem.

Callinicus Ioannem absens nouit.

Cap. 138. *De abbate* SERGIO *anachoretâ, & de monacho gentili, qui baptizatus est.*

NArrauit autem nobis & hoc idem senex, dicens: Cùm esset abbas Sergius anachoreta in Roban, postquam recesserat de Sinâ, misit huc in monasterium monachum quemdam iuuenem, vt baptizaretur. Interrogātibus autem nobis caussam, cur nunc baptizaretur, ait nobis minister ipsius abbatis Sergij: Abbas Sergius quando ad nos venit, volens in eremo manere nobiscum, hunc mihi instituendum tradidit: ego autem illum plurimùm admonui, ne se huic instituto inconsideratè ac sine probatione addiceret. Cùm autem illum eiúsque constantiam peruidissem, sumens eum abij ad senem. Senex autem mox vt vidit illum, antequam quidquam illi loquerer, ait mihi seorsum; Quid vult frater iste? Dixi autem ei: Orat manere nobiscum. Tunc dixit mihi: Crede, frater, iste baptizatus non est, sed adduc illum in monasterium eunuchorum, & fac illum baptizari in sancto Iordane. Ego autem ad verba senis stupens, interrogaui fratrem, quis esset, & vnde esset. Ille autem ex Occidente se esse ait, parentésque habere gentiles, ac nescire verùm baptisatus esset, an non. Tunc itaque catechizantes eum, fecimus in Iordane baptizari, permansitque in monasterio, Deo gratias agens.

Sergius non baptizatum esse aliquē diuinitus nouit.

Cap. 139. *Prædictio abbatis Sergij de* GREGORIO *duce monasterij Pharan.*

DE hoc abbate Sergio anachoretâ narrauit nobis abbas Sergius Armenius eius discipulus, quòd plurimùm sibi molestus fuerit abbas Gregorius, qui erat dux monasterij Pharan, vt illum duceret ad senem. Die ergo quadam adduxit illum ad ipsum. Erat autem senex tunc circa regionem maris mortui. Cum igitur vidisset eum senex, libentissimè salutauit, allataque aquâ lauit pedes eius, ac per totam diem collocutus cum eo de ædificatione animæ, die alia dimisit eum. Postquam verò abscessit abbas Gregorius, dixi, inquit, ego seni: Scis, pater, quia scandalizatus sum, quòd cùm plurimos episcopos, presbyteros, & alios duxerim ad te, nullius vnquam illorum pedes lauasti nisi tantùm abbatis Gregorij? Tunc ait ad me senex: Fili, ego quis sit abbas Gregorius, nescio, hoc tantùm scio, quia patriarcham excepi in speluncā meam. nam & pallium sanctum illum ferentem vidi, & Euangelium. Quod ita factum est: post sex enim annos ipsum abbatem Gregorium, ita ordinante Deo, patriarcham Theopolitanum factum vidimus, sicut prædixerat senex.

Sergius Gregorium patriarchā futurum prædixit.

Cap. 140. *Vita eiusdem* GREGORII *patriarchæ Theopolitani.*

DIcebant quidam senum de hoc patriarchâ Theopolitano Gregorio, quòd his maximè virtutibus fuisset insignis, eleemosynis scilicet, iniuriarum obliuione, & lacrymis. Habebat autem & compassionem maximam ad eos qui peccabāt. Quarum omnium rerum nos sæpè experimenta cepimus.

Gregorij virtutes.

Cap. 141. *Prudens responsio abbatis* OLYMPII.

FRater quidam venit ad abbatem Olympium in monasterium abbatis Gerasimi prope Iordanem, & dixit ei: Abba, quomodo sedes in speluncâ istâ propter æstus magnitudinem, & cyniphes? Respondit ei senex: Fili, ista idcircò tolero, vt futuris cruciatibus liberer; ideò cyniphes, patior, vt immortalem effugiam vermem; similiter & æstum hunc perfero, sempiterni ignis supplicia metuens: hæc enim sunt temporalia, illa verò finem nullum habent.

Olympius dura temporalia patienter tolerat intuitu æternorū.

Cap. 142. *Alia prudens responsio abbatis* ALEXANDRI.

FRater alius perrexit ad abbatem Alexandrum, ipsius monasterij abbatis Gerasimi ducem, & ait illi: Abba, volo ex eo loco, vbi habito, discedere; valdè enim acediâ & tædio animi laboro. Respondit ei abbas Alexander: Istud, fili, signum est, quia nec regnum cælorum, nec æternum cruciatum in mente habes: nam si ista sollicitâ intentione cogitares, nullam in cellâ tuâ acediam sentires.

Acedia pellēda memoria regni cælestis & æterni cruciatus.

Cap. 143.

Vita David *latronum principis, postea monachi effecti.*

CVm venissemus in Thebaidem, conuenimus sophistam Phibamonem in vrbe Antinoo. Narrauitque nobis vtilitatis nostræ gratiâ de latrone quodam, nomine Dauid, qui apud Hermopolim plurimos exspoliabat, plures etiam interficiebat, & innumera perpetrabat mala, ita vt nullus ei in his crudelitatis operibus conferri posset, eratque famosissimus inter omnes. Die verò quadam cùm exerceret latrocinia cum sociis plus quàm triginta, rediens in semetipsum, compunctúsque in his quæ perpetrauerat sceleribus, relictis sociis abiit ad monasterium. Cúmque pulsaret monasterij ianuã, exiit ostiarius, & dixit ei: Quid vis? Princeps autem latronum ait: Monachus fieri volo. Ingressus verò ostiarius nuntiauit abbati de illo. Egressus ad illum abbas, & videns quia iam senex esset, dixit ei: Non potes hîc manere; multum enim laborem tolerant fratres, abstinentiáque magna est, & tu cùm aliter assuetus sis, districtionem monasterij ferre non præuales. Ille autem orabat, dicens: Vtique faciam omnia, tantummodò suscipe me. Porrò abbas in sententiâ suâ persistebat, dicens: Non potes ferre. Tunc ait illi latronum princeps: Vt scias, ego sum Dauid princeps latronum, & idcircò veni huc, vt defleam peccata mea. Si autem me suscipere nolueris, sub iureiurando tibi protestor per eum qui in cælo habitat, quia rursus ad priorem statum remeabo, & assumptis mecum sociis meis, vt omnes interficiam, totúmque monasterium euertam. His auditis, abbas suscepit eum intra monasterium, tondénsque illum tradidit ei religiosum habitum. Cœpit igitur in spiritali militiâ veteranus tiro pugnare, & abstinentiæ ac obedientiæ, humilitatísque studiis cunctos qui erant in monasterio transcendere (erant autem ferè septuaginta monachi) cunctus ædificans, omnibúsque existens forma virtutis, & sanctitatis exemplum. Die verò quadam sedente illo in suâ cellulâ, missus est ad eum angelus Dei, dicens: Dauid, Dauid remisit tibi Deus peccata tua, & eris ex nunc signa faciens. Qui respondens dixit: Credere non possũ, quòd omnia peccata mea illa plura quàm arena maris atque grauiora, tam breui tempore mihi remiserit Deus. Cui Angelus ait: Si sacerdoti Zachariæ non credenti mihi, cùm illi filium pollicerer, non perpeci, sed eius vinxi linguam, docens illum non debere esse incredulum his quæ à me dicebãtur, nec tibi quidem parciturus sum: idcircò eris amodò non loquens. Dauid autem prostrati humi ait: Cùm essem in sæculo, nefaria scelera faciens, & humanum sanguinem fundens, loquebar: modò quando seruire Deo volo, laudésque illi offerre, túnc linguam meam, ne loquar, ligas? Respondit illi Angelus: Cùm implebis psalmodiæ canonem loquêris, præter canonem verò penitus tacebis. Quod & factum est, plurimáque per illum Deus miracula ostendit. Psallebat igitur psalmos, nullum verò verbum aliud omnino loqui poterat. Qui verò nobis ista narrauit, se illum vidisse asserebat.

David latro ad monasticam aspirat.

Religioso habitu induitur, & omnis virtutis exẽplũ efficitur.

Ab Angelo peccata sibi remissa audit.

Extra psalmorum canonem Dauid mutus.

Cap. 144.

Admonitiones vnius ex Senibus, *qui erant in Cellis.*

DIcebat quidam è senibus fratribus qui erant in cellis: Non appetamus Ægyptiis seruire voluptatibus, quæ Pharaoni pernicioso tyranno obnoxios faciunt.

Qui voluptati seruit, Pharaonis obnoxius est.

Dixit iterùm: Vtinam quantũ studij circa mala habent homines, tantum haberent circa bona; & ingens ad spectacula studium, & ad vanas turpésque solemnitates, nec non auaritiam, & inanem gloriam, atque iniustitiã, transferrent ad affectum pietatis. numquam profectò ignorassemus, quantum à Deo honorati sumus, & contra dæmones possumus.

Vtinã tantũ pietati quãtũ vanitati impenderetur.

Dixit iterùm senex: Deo maius nihil est, sed neque par, neque quod non maximè inferius sit. Quid ergo illis fortius ac beatius, qui Deum habent adiutorem?

Deus fortis adiutor.

Dixit iterùm: Vbique quidem Deus est, piis autem & in spirituali exercitio sudantibus propinquat; non his qui professione solâ honestantur, sed his qui illustrantur operibus. Vbi verò Deus est, quis insidiari valet, aut nocere poterit?

Deus adest operantibus.

Dixit iterùm: Hominum virtus non in naturâ consistit, hæc enim variabilis est, sed in proposito pietatis, & in Dei adiutorio. Curemus itaque animam nostram, filij, quemadmodum & corpus facimus.

Nõ ex naturâ, sed proposito & Dei adiutorio virtus.

Rursus ait senex: Colligamus animæ curationes, hoc est pietatem, iustitiam, humilitatem, subiectionem. Maximus enim animarum medicus Christus Deus noster propè est, vúltque curare nos. Non ergo negligamus, neque aspernemur.

Animæ curatio adhibẽda.

Ait rursum: Docet nos Dominus sobrios ac frugales esse, nos autem miseri per delicias defluimus in voluptates.

Sobrietas sectanda.

Dixit iterùm senex: Commendemus nos ipsos Deo, quemadmodum ait Paulus, quasi ex mortuis viuentes, neque præteritis intendentes obliuiscamur anteriora, sed secundùm destinationem persequamur ad brauium supernæ vocationis.

Rom. 6. Ad vlteriora tendendum. Philip 3.

Interrogatus hic senex à fratre quodam, quid caussæ esset cur assiduè iudicaret fratres, respondit: Quia necdum te ipsum cognouisti. nam qui se ipsum nouit, fratrum vitia non aspicit.

Sui cognitor alios non iudicat.

Cap. 145

Vita beati Gennadii *patriarchæ Constantinopolitani, & de eius lectore Charisio.*

ACcessimus in cœnobium, quod dicitur Salama, nono ab Alexandriâ milliario distans, inuenimúsque illic duos presbyteros senes, qui dixerunt nobis, Constantinopolitanæ ecclesiæ se esse presbyteros, narrabántque nobis de beato Gennadio Constantinopolitano patriarchâ, quòd fuerit mitissimus, & mundus corpore, multúmq; continens.

Gẽnadius mitis, mundus, continens.

Dicebant & hoc nobis de ipso, quòd cùm molestaretur à plurimis de quodam clerico nimis delinquente, Charisio nomine, accersiuit eum patriarcha, ipsúmque emendare conatus est. Cùm verò nihil increpando proficeret, permisit illum paternâ & ecclesiasticâ censurâ flagellari. Postquã verò didicit in nullo meliorem fieri, neque per verba, neq; per flagella (vacabat enim homicidijs & magicis præstigiis) misso quodam apocrisario suo iussit, vt diceret sancto martyri Eleutherio (erat enim lector in ipsius oratorio Charisius) Miles tuus, sancte Dei Eleutheri, multùm peccator est: aut emenda illum, aut excide. Venit igitur apocrisarius in oratorium, stánsque ante altare, ac intendens ad sepulcrum martyris, extendénsque manum

Charisius lector nullis parens monitis, diuinitus punitur.

manum suam ait martyri: Patriarcha Gennadius significat vobis, sancte Christi martyr Eleutheri, per me peccatorem, quia miles tuus multum peccat. Aut emenda illum, aut præcide eum. In crastinum verò mortuus inuentus est scelerum opifex Charisius.

Cap. 146. *Visio* EVLOGII *patriarchæ Alexandrini.*

CVm essemus in eodem cœnobio, narrauit nobis abbas Menas, cœnobij ipsius pater, de sancto papâ Alexandrino Eulogio, dicens: Nocte quadam cùm sibi matutinam laudem celebraret in episcopatus oratorio, vidit prope se assistere Iulianum archidiaconum. Quem vt vidit turbatus est, cur fuisset ausus ingredi, nihil illi nuntians, tacuit tamen. Et cùm impleisset psalmum, prostrauit se humi. Fecit hoc ipsum & is qui in specie Iuliani archidiaconi apparuerat. Deinde cùm oratione facta surrexisset patriarcha, ille nihilominus in pauimento iacebat. Conuersus autem pontifex dicit: Quamdiu non surgis? ait: Nisi mihi ipse manum porrigas, & erigas me, surgere non possum. Tunc extendit manum suam Eulogius, ac tenens erexit illum, cœpitque iterùm psallere. Post paululum autem conuersus, neminem vidit. Cùm igitur impleisset matutinas laudes, vocauit cubicularium suum, dixitque illi: Cur non annuntiasti mihi archidiaconi ingressum, sed ita non nuntiatus intrauit ad me hac nocte? at ille neque vidisse aliquẽ neque ingressum esse asseuerauit. Non credidit patriarcha, sed ait: Voca mihi huc ostiarium. cui venienti ait: Nónne ingressus est huc Iulianus archidiaconus? Ille verò cùm iuramento affirmabat illum neque ingressum neque egressum esse. Tacuit quidem tunc patriarcha: mane autem facto, ascendit archidiaconus Iulianus, vt adoraret, dixitque illi pôtifex: Quare non seruasti ordinem, archidiacone Iuliane, sed absque nuntio ascendisti ad me nocte ista? ait: Per orationes domini mei, neque de domo descendi, nisi horâ istâ tantùm. Intellexit tunc magnus Eulogius, Iulianum se vidisse martyrem, hortantem se ad erectionem templi sui, quod ex tempore fermè resolutum & antiquatum, ruinam sui minabatur: magnáque cum alacritate amantissimus martyris porrexit manus, ciúsque erexit templum, à fundamentis ipsum instaurans & omnigeno ornatu illustrans, vt sacro martyri conueniebat.

Iulianus martyr insigni apologo templi sui erectionem Eulogio commendat.

Eulogius Iuliani templum instaurat.

Cap. 147. *Mirabilis emendatio epistolæ beati* LEONIS *Romani Pontificis ad Flauianum scripta.*

NArrauit nobis & hoc abbas Menas eiusdem cœnobij pater, audisse se eumdem abbatem Eulogium Alexandrinum patriarcham dicentem: Cùm profectus essem Constantinopolim, fruitus sum contubernio domni Gregorij Romani archidiaconi, summi & singularis viri; narrauitque mihi de sanctissimo ac beatissimo [1] Leone Romano Pontifice, dicens haberi scriptum in ecclesiâ Romanâ, quòd cùm scripsisset epistolam ad sanctum Flauianum Constantinopolitanum episcopum contra impios Eutychen ac Nestorium, posuerit eam super tumulum principis apostolorum Petri, & orationibus ac vigiliis & ieiuniis vacans, orauerit ipsum summum apostolum, dicens: Si quid vt homo vel minùs cautè posui, vel etiam omisi, tu, cui à Domino Deo Saluatore nostro Iesu Christo & sedes hæc & ecclesia commissa est, emenda.

Leonis epistola super tumulũ sancti Petri posita, apostolicâ manu emendatur.

Post quadraginta verò dies apparuit ei Apostolus oranti, & dixit ei: Legi, & emendaui. Suméusque epistolam de sepulcro beati Petri, aperuit eam, & inuenit apostolicâ manu emendatam.

Cap. 148. *Visio Theodori episcopi Darnæ de eodem beatissimo* LEONE.

THeodotus sanctissimus episcopus Darnæ ciuitatis, quæ in Lybiâ est, narrauit nobis, dicens: Cùm essem cubicularius sancti papę Eulogij, vidi in somnis virum reuerendi habitus, statutâ procerum, dicentem mihi: Nuntia meum papæ Eulogio aduentum. Ad quem ego: Quis es, domine, qui iubes vt nuntiem? Respondens ille dixit mihi: Ego sum Leo Romanus pontifex. Ingressus igitur ego nuntiaui, dicens: Sanctissimus & beatissimus Papa Leo Romanæ sedis antistes conuenire vos vult. Cùm hoc audisset papa Eulogius, exsurgens concitus cucurrit in occursum eius. Salutantésque se inuicem, oratione factâ, resederunt. Tunc verò diuinus & eximius Leo dixit sancto Eulogio: Scis quare huc venerim ad vos? Respondit ille: Non, ait ipsi: Veni vt vobis gratias agerem, quia ritè & magnificè pro epistolâ meâ respondistis, quam scripseram ad fratrem meum Flauianum Constantinopolitanum patriarcham, sensum quidem & sententiam meam aperientes, hæreticorum autem ora obstruentes. Scito autem, frater, quia non mihi tantùm vestrum diuinum laborem studiúmque contulistis, sed etiam supremo culmini apostolorum Petro, & ipsi præ omnibus quæ à nobis prædicatur veritati, quæ est Christus Deus noster. Ista non semel tantùm, sed bis térque conspiciens, trinâ apparitione firmatus, enarraui sancto papæ Eulogio. Qui cùm audisset, lacrymatus est, extendénsque in cælum manus suas, Deo gratias retulit dicens: Gratias tibi ago, dominator Christe Deus noster, quia cùm indignus sim, veritatis tuæ præconem me facere dignatus es, & per orationes seruorum tuorum Petri ac Leonis, paruam & modicam alacritatem nostram, tanquam duo viduæ minuta, summâ & ineffabili benignitate tua suscipere dignatus es.

Sanctus Leo Eulogio per visum se exhibet, laudatq; eius contra hæreticos

Cap. 149. *Stupenda relatio Amos patriarchæ Ierosolymitani de sanctissimo* LEONE *pontifice Romano.*

CVm descendisset abbas Amos Ierosolymam, & patriarcha ordinatus esset, venerunt omnes monasteriorum eremi abbates, vt adorarent eum, inter quos adfui & ego cum abbate meo. Cœpítque patriarcha dicere patribus: Orate pro me, patres: magnum enim onus & intolerabile mihi iniunctum est, sacerdotijque dignitas me terret immodicè. Petri enim & Pauli & similium est regere rationales animas: ego autem infelix peccator sum. Plus autem quàm cetera timeo ordinationum sarcinam: nam inueni scriptum, quia beatissimus & æqualis Angelis Papa Leo, qui Romanorum Ecclesiæ pręfuit, per quadraginta dies perseuerauerit ad sepulcrum apostoli Petri, vigiliis & orationibus insistens, peténsque ab Apostolo vt pro se apud Deum intercederet, vt dimitterentur sibi peccata sua. Impletísque diebus quadraginta, apparuit ei apostolus Petrus, dicens: Oraui pro te, & dimissa sunt tibi omnia peccata, præterquam impositionis manuum: hoc enim solum abs te requiretur, siue benè, siue fortassis aliter id egeris.

Leo ad sepulcrũ sancti Petri orans audit peccata sibi dimissa præterquam impositionis manuum.

Vita

Cap. 150. *Vita & sanctitas Episcopi ciuitatis Rumelli.*

NArrauit nobis abbas Theodorus Romanus, dicens: Est procul à Romanâ vrbe breue oppidum, quod Rumellum dicitur: in eo oppidulo episcopus erat magnæ virtutis & meriti. Die ergo quadam habitatores oppidi ingressi sunt ad beatissimum Romanum antistitem Agapetum, accusantes episcopum suum, ac dicentes: Quia in sanctificato vase manducat. Pontifex autem solo auditu perculsus, misit duos ex clericis, vt vinctum episcopum, & pedibus iter agentem Romam perducerent: venientem verò continuò misit in carcerem. Cùm ergo tres dies in carcere egisset episcopus, venit Dominicus dies. Et cùm Papa quiesceret, illucescente Dominico die vidit in somnis quemdam astantem sibi, ac dicentem: Hac die Dominicâ neque tu offeras salutarem Hostiam, neque alius quispiam episcoporum qui sunt in vrbe ista, nisi solus episcopus quem habes in carcere inclusum: illum enim hodie offerre volo. Expergefactus autem Papa, & de visione quam viderat hæsitans, dicebat in seipso: Talem contra illum accusationem suscepi, & ipse habet offerre? Venit igitur ei secundò vox in visione, dicens: Dixi tibi, vt episcopus, qui est in carcere, solus offerat. Ambigenti adhuc, tertiò apparuit illi eadem repetens. Expergefactus autem Pontifex, misit ad carcerem, & accersito ad se episcopo, percontabatur eum, dicens: Quod est opus tuum? Episcopus autem illi nihil aliud respondit, nisi, peccator sum. Cùm verò episcopo persuadere non posset vt aliud diceret, tunc ait ad eum Papa: Hodie tu offerre debes. Cùm ergo sancto altari assisteret, & Papa prope illum astaret; diaconis altare circumdantibus, cœpit sancta Missarum sollemnia episcopus. Et cùm complesset orationem oblationis, antequam concluderet ipsam, cœpit secundò, ac deinceps tertiò, & quartò dicere ipsam sanctæ oblationis orationem. Cunctis verò eam moram molestè ferentibus, dicit ei Pontifex: Quid hoc est, quòd iam quartò hanc orationem dixisti, nec eam concludis? Tunc respondit episcopus: Ignosce mihi, pater sancte; quia non vidi iuxta consuetudinem sancti Spiritus descensum, idcircò non terminaui orationem. Sed, sancte mi domine, diaconum illum prope me assistentem, qui flabellum tenet, ab altari remoue; ego enim illi dicere non audeo. Tunc iussu diui Agapeti recessit diaconus, & continuò vidit episcopus & Papa sancti Spiritus aduentum. Sed & velum, quòd altari superimpositum erat, vltrò sublatum est, texitque Papam & episcopum & diaconos omnes qui sancto altari astabant, quasi per tres horas.

Episcopus Rumellensis falsò apud pontificem Agapetum accusatus carceri traditur.

Visione Agapetus de episcopi innocentia docetur.

Spiritus sancti praesentia tempore oblationis in Missa altero signo demonstrata.

Impeditur descensus indigni praesentia.

Tunc venerandus Agapetus, agnitâ sanctitate episcopi ex perspecto miraculo, quámque falsam calumniam perpessus esset cognoscens, quòd illum ita vexauerat tristis effectus, statuit non iam ampliùs per subreptionem quidpiam agere, sed cum maturo consideratóque iudicio, & magnâ longanimitate procedere.

Relatio abbatis Ioannis Persæ de beatissimo Gregorio Romanæ vrbis episcopo. Cap. 151.

PErteximus ad abbatem Ioannem Persam, narrauitque nobis de magno Gregorio beatissimo Romanæ vrbis episcopo, dicens: Cùm iuissem Romam, vt adorarem ad sepulcrum sanctorũ apostolorum Petri & Pauli, starémque die quadã in medio ciuitatis, audio Papam Gregorium per locum illum transiturum, cogitaui itaque adorare illum. Cùm autem prope me esset Papa, viderétque me progredi vt adorarem illum (loquor Deo teste, fratres) primus ipse prostrauit se humi corã me, neque antè surrexit, quàm me primò surrexisse cerneret. Et cùm multâ humilitate salutans me, manu suâ tria numismata tradidit, iubens mihi dare quæcumque erant necessaria. Glorificaui itaque Deum, quòd tantam illi contulerat humilitatem, & misericordiam, & charitatem ad omnes.

Ioannes Persa peregrinatur ad sepulcra Apostolorum.

Gregorij Papæ humilitas.

Vita & dicta Marcelli Scithiotæ, abbatis monasterij Monidion. Cap. 152.

ACcessimus ad abbatem Marcellum Scithiotam in monasterium Monidion, voléns que senior prodesse nobis, narrauit, dicens: Quando eram in prouinciâ meâ (erat autem ex Apamiâ) auriga quidã illic erat, nomine Phileremus. Quadam ergo die cùm superatus fuisset, surrexerunt qui ex parte eius erant, clamantes ei: Philerenius coronam in ciuitate non accipit. Cùm itaque venissem postmodum in Scithim, si quando me pulsaret cogitatio mea, vt recederem in ciuitatem, aut villam, continuò dicebam in meipso: Marcelle, Philerenius coronam in ciuitate non accipit. Et Christi gratiâ ista cogitatio fecit, vt de Scithi non egrederer per annos triginta quinque, donec venientes barbari apprehenderunt me, & vendiderunt Pentapoli, Scithímque desolauerunt.

Marcellus per annos 35. in Scithi manet, ne coronam in ciuitate non petat.

Idem abbas Marcellus quasi de alio sene morante in Scithi (ipse autem erat) narrauit dicens, quòd nocte quadam surrexerit, vt psalmos ex more caneret. Cúmque psallere cœpisset, audiuit vocem buccinæ quasi bellicum clangentis, turbatúsque senex cogitabat, dicens: Vnde hoc in loco vox buccinæ perstrepit, milites hîc non sunt, bellum hinc abest. Et cùm ista secum volueret, dæmon prope illum veniens dixit ei: Vtique bellum est. si ergo oppugnari ac repugnare non vis, vade, dormi, & non oppugnaberis.

Bellum spirituale etiam in eremo.

Dixit iterùm senex: Credite mihi, filioli, nihil ita perturbat, & concitat, & irritat, & vulnerat, & perdit, atque contristat, & contra nos commouet dæmones, ipsúmque perditionis auctorem satanam; sicut perpetua psalmorum meditatio. Nam omnis quidem diuina Scriptura vtilis nobis est, contristátque non mediocriter dæmones, non tamen ita sicut psalterium. Sicut enim in plebe si vna pars laudet Imperatorem, alia pars ob id non contristatur, neque mouetur contra laudantes; cùm verò ad iniurias & contumelias non laudantium conuersi fuerint, tunc aduersus eos excitatur: ita & dæmones non ita commouentur neque contristantur in aliis Scripturis, quemadmodum in psalmis. Nam cùm psalmos meditamur, partim quidem nobis ipsis Deum laudando oramus, partim verò maledictis insequimur dæmones. Vt cùm dicimus: Miserere mei Deus secundùm magnam misericordiam tuam, & secundùm multitudinem Psal. 50. misera

Psalmorum meditationi horret diabolus.

miserationum tuarum dele iniquitatem meam. Et iterum: Ne proiicias me a facie tuâ, & spiritum sanctum tuum ne auferas à me. Et: Ne proiicias me in tempore senectutis, cùm defecerit virtus mea, ne derelinquas me, nobis ipsis oramus. Tunc verò persequimur dæmones, cùm dicimus: Exurgat Deus, & dissipentur inimici eius, & fugiant qui oderunt eum à facie eius. Et rursus: Vidi impium superexaltatum, & eleuatum sicut cedros Libani: & transiui, & ecce non erat; quæsiui eum, & non est inuentus locus eius. Et illud: Gladius eorum intret in corda ipsorum. Et iterùm: Lacum aperuit, & effodit eum, & incidit in foueam quam fecit. Conuertatur dolor eius in caput eius, & in verticem ipsius iniquitas eius descendet.

Ibid. Psal. 70. Psal. 67. Psal. 36. Ibid. Psal. 7.

Dixit iterùm senex: Credite mihi, filij, dicenti. Quemadmodum magna laus & magna gloria & regnum est abrenuntianti sæculo, & monasticum arripienti institutum, quia pretiosiora sunt intellectualia quàm sensibilia; ita magna confusio & ignominia est monacho, qui relinquit monasticũ habitum, etiamsi efficiatur Imperator.

Habitus monachicus imperatorio præstantior.

Dixit iterùm: Homo similitudo Dei fuit ab initio, factus est autem similitudo bestiæ postquam à Deo excidit.

Gen. 1.

Rursus ait: Etiam natura excitat concupiscentias, fratres, sed iugis & intenta abstinentia has etiam extinguit.

Concupiscentia abstinentiâ extinguenda.

Dixit iterùm senex: Agnosce experimento bonam vitam, neque iam vt inualidus timeas.

Ait rursus: Noli mirari, si homo cùm sis, Angelus fieri possis. Proposita enim tibi est par Angelis gloria, eámque agonotheta noster certantibus spondet.

Dixit iterùm senex: Nihil ita Deo monachos familiares efficit, vt pulchra & honesta & Deo gratissima castitas, quæ sicut sanctus & diuinus Spiritus attestatur per beatum Paulum, honestatem & perseuerantiam iugiter vacandi Domino sine distractione præstat..

Castitas Deo nos familiares reddit. 1. Cor. 7.

Dixit iterùm: Filij, dimittamus nuptias procreationémque liberorum his qui terrena respiciunt, & præsentia desiderant; nec futura meditantur, atque ad æternorum bonorum acquisitionem non attendunt, & temporalibus & momentaneis eripi nequeunt.

Dixit iterùm: Festinemus à carnali vita migrare, sicuti carnalis Israël ab Ægyptiâ seruitute.

Exod. 14.

Ait rursus: Præclara & dulcia Dei munera habemus proposita, fratres, pro seculari molestiâ voluptate.

Dixit iterùm senex: Fugiamus matrem omnium malorum auaritiam.

1. Tim. 6.

Cap. 153. *Responsio* MONACHI *monasterij Raythu ad fratrem sæcularem.*

DVo fratres sæculares erant Constantinopoli, multum religiosi, multúmque ieiunantes. Vnus igitur ex his veniens in Raythu, sæculo abrenuntiauit, & factus est monachus. Post aliquantulum verò temporis venit & sæcularis frater eius in Raythu, vt videret fratrem suum monachum. Cùm ergo moraretur apud eum, vidit sæcularis fratrem suum monachum se reficientem nonâ horâ, scandalizatúsque dixit illi: Frater, cùm esses sæcularis, numquam ante solis occasum sumebas cibum. Tunc ait illi monachus: Profectò, frater, quando eram in sæculo, aures meæ nutriebant me; vana enim hominum gloria & laus non mediocriter me reficiebant, ieiuniúque laborem leuiorem reddebant.

Vana gloria sæpè cæmanentibus nutrimentum.

Vita THEODORI *sæcularis, hominis Dei.* Cap. 154.

DIcebat abbas Iordanes solitarius: Tres simul anachoretæ perreximus ad abbatem Nicolaum in torrentem Betasimum (inter sanctũ enim Elpidium & monasterium quod dicitur peregrinorum, in speluncâ morabatur) inuenimúsq; cum illo sæcularem quemdam. Loquentibus autem nobis de animæ salute, dixit abbas Nicolaus sæculari: Dic nobis & tu aliquid. Respondit sæcularis, & ait: Quid vobis prodesse possum? vtinã vel mihi ipsi prodesse valerem. Dixit ei senex: Prorsus aliquid dicturus es. Tunc ait sæcularis: Habeo viginti duos annos, ex quo præterquam Sabbato & Dominico die numquam me sol comedentem vidit. Eram autem mercenarius in villâ diuitis hominis, iniqui & auari, cum quo mansi annis quindecim, die noctúque operans, neque mercedem mihi reddere volebat, sed per annos singulos affligebat non mediocriter. Itaque dixi in meipso: Theodore, si toleraueris hunc virum, pro mercede, quam tibi debet, cælorum regnum tibi præparabit. Seruaui autem & corpus meum mundum à muliere vsque in hodiernum diem. Hæc nos cùm audiuissemus, magnificè ædificati sumus.

Theodorus solùm die Sabbati & Dominico die comedit.

Mercedem cælestem pro terrestri eligit.

Relatio abbatis IORDANIS *de tribus Saracenis qui se inuicem interfecerunt.* Cap. 155.

DIcebat & hoc nobis de abbate Nicolao abbas Iordanes: Narrabat, inquit, senex, quia imperante fidelissimo Imperatore Mauritio, quãdo Namanes Saracenorum nationis dux prædam egit, cùm circuirem ego prope Arnonem & Aidunem, aspicio Saracenos tres habentes secum vnum adolescentem valdè formosum, annorum fermè viginti, vinctum atque captiuum. Vt ergo vidit me adolescens, flere cœpit, & orare, vt ab eis illum acciperem. Ego autem Saracenos rogare cœpi, vt dimitterent eum. Vnus autem illorum Græco sermone respondit, & ait; Non dimittimus eum. Et ego rursum illi dixi: Accipite me, & hunc dimittite, quia fatigationem non sustinet. Ait mihi & ipse rursus: Non dimittimus eum. Dixi eis tertiò: Vel pretium pro illo non accipitis? Date mihi illum, & quidquid petieritis, ego afferam vobis. Respondit. Non possumus tibi dare illum; sacerdoti enim nostro promisimus, quia si quid pulchrum ceperimus, offeremus illud ei, vt ipsum in sacrificium offerat. Sed vade iam: nam si moram feceris, caput tuum in terram proiiciam. Tunc prostratus ego humi dixi: Saluator noster Christe Deus, saluum fac seruum tuum. Et continuò tres Saraceni dæmonio repleti, euaginatis gladiis se inuicem cõciderunt. Assuménsque ego adolescentẽ in speluncam meam, refoui illum, & iam noluit recedere à me; sed renuntians sæculo, cùm septem annos in habitu monastico implesset, requieuit. Erat autem genere Tyrius.

Saracenorũ corruptio & deprædatio.

Nicolao orante, vt adolescentem liberet, Saraceni tres mutuis concidere vulneribus.

Responsio cuiusdam SENIS *ad duos philosophos.* Cap. 156.

DVo philosophi venerunt ad senem, & orabant eum, vt eis verbum ædificationis diceret. Senex verò tacebat. Rursum philosophi dixerunt;

runt: Nihil respondes nobis, pater? Tunc senex dixit eis: Quod studiosi quidem sitis eloquentiæ, scio; quòd autem non veri sitis philosophi, affirmo. Quamdiu enim loqui discetis, quasi loqui nesciatis? Si ergo philosophiæ vestræ opus semper meditari mortem, silentióque & quieti vos assuefacite.

Opus veræ philosophiæ meditatio mortis & silentium.

Cap. 157. *Relatio duorum* MONACHORUM *monasterij Subeuorum Syrorum de cane, qui fratri viam ostendit.*

PErreximus ego & sophista Sophronius in monasterium Calamonis iuxta sanctum Iordanẽ, ad abbatem Alexandium, inuenimusque apud eũ duos monachos monasterij Subeuorum Syrorũ. Narrauerunt autem nobis, dicentes: Ante nos decem dies venit quidam peregrinorum susceptor eleëmosynas erogans, & veniens in Subiba Besurum, dedit benedictionem. Rogauit igitur abbatẽ monasterij, dicens: Fac charitatem, & mitte in proximum monasterium Syrorum, vt accipiant & ipsi venientes benedictionem, & nuntient monasterio Charembe vt veniant & ipsi. Tunc abbas misit fratrem ad abbatem Subeuorum Syrorum. Profectus itaque frater, dixit ei: Veni vsque ad monasterium Besorum, nuntia verò & monasterio Charemoe, vt veniant & ipsi. Respondit senex: Frater, ignosce, quia nullum habeo, quem mittam, sed fac perfectam charitatem, & pergens ipse, nũtia eis. Ait autem frater: Numquam illuc perrexi, nec viam scio. Tunc ait senex catolo suo: Vade cum fratre isto vsque ad monasterium Charembe, vt nuntiet eis quod vult. Abiit ergo canis cum fratre, donec statuit illum iuxta monasterij ianuam. Ostenderunt autem nobis & canem ipsum, qui ista narrauerunt; habebant enim illum secum.

Canis monachis viam monstrat.

Cap. 158. *De asino qui monasterio nuncupato Mardes inseruiebat.*

MOns est circa mare mortuum, qui Mardes vocatur, excelsus valdè. In eo monte anachoretæ commorantur: est autem illis & hortus ad radicem montis, sexto fermè lapide ab eis distans, circa maris labium: proinde habent anachoretæ & illic ministrum. Quacumque ergo horâ volunt ad hortum pro oleribus mittere, sternunt asinum, & dicunt ei: Vade in hortum ad ministrũ, & affer nobis olera. Qui mox ad hortulanum solus vadit, stánsque ante ianuam, capite pulsat. Statim igitur egressus hortulanus ipsum oleribus onerat, onustúmque dimittit. Videréque est asinũ quotidie solum ascendentem & descendentem, & ministrantem senibus tantùm, alij verò nulli obsequentem.

Asinus per se obsonator, & olera defert.

Cap. 159. *Vita abbatis* SOPHRONII *solitarij, & admonitiones* MENÆ *ducis cœnobij Seueriani.*

DIcebat abbas Menas dux cœnobij abbatis Seueriani de abbate Sophronio solitario, quòd circa mare mortuum moratus sit nudus per annos fermè septuaginta, herbas in cibum sumens.

Sophronius ex solis herbis vixit.

Et hoc rursus de illo dicebat, audisse se narrantem senem, & dicentem: Oraui Dominum ne dæmones speluncæ meæ propinquarent. Aspiciebam verò dæmones venientes, stantésque à longè tribus fere stadijs, neque vlterius appropinquare valentes.

Dæmones nõ audēt appropinquare speluncæ eius.

Idem abbas Menas dicebat cœnobij fratribus: Fugiamus, filij, sæcularium colloquia; solent enim nocere iunioribus monachis.

Sæcularia colloquia nouitijs obsunt.

Dicebat iterùm senex: Omnis ætas pœnitentiã agere debet, iuuenes simul ac senes, vt æternã vitã frui cum gloria & laude mereantur. Iuuenes quidem, quia in flore ætatis, cùm feruet concupiscẽtia, ceruicem suam sub iugum pudicitiæ miserunt; senes verò, quia molitiam sibi ex multis temporibus malorum anticipationem transferre ad meliora potuerunt.

Cur iuuenibus, cur senibus pœnitentia necessaria.

Cap. 160. *Quomodo dæmon apparuerit cuidam* SENI *in forma pueri nigerrimi.*

NArrauit nobis abbas Paulus, dux cœnobij abbatis Theognosti, quia dixerit senex quidam: Cùm die quadam sederem in cellula meâ, operaréique manibus meis (texebam autem canistrum, & psalmos repetebam) ecce per fenestram ingressus est quasi puer Æthiops, & stans coram me, saltare cœpit, psallentique mihi dixit: Senex, nónne benè salio? Ego autem nihil respondi. Rursus ait mihi: Non tibi placet hæc saltatio mea? Nihil autem respondenti mihi ait: Ecce putas te, male senex, magnum aliquid agere. Dico tibi, quia & in sexagesimo quinto, & in sexagesimo sexto psalmo errasti. Tunc surgens ego procubui ad orationem, & ille euanuit.

Dæmõ psallētẽ senẽ turbare conatur.

Oratio dæmonem fugat.

Cap. 161. *Vita abbatis* ISAAC *Thebæi, & quomodo etiam ei apparuit dæmon in figurâ adolescentis.*

* LVcos Thebaidis ciuitas est: ab hac mons quidam sex millibus passuum distat, habitántque in eo monachi, alij quidem in speluncis, alij autem in cellis. Profecti ergo nos illuc, conuenimus abbatem Isaac, Thebæum generè; narrauitque nobis senior, dicens: Ante annos quinquaginta duos cùm operarer [14] conopionem, in laborando errarui, affligebárque, quia errorem nec reperire nec emendare valebam. Totum ergo diem consumpsi, me frustrà cõcidens, & quid agerem ignorabam. Et cùm ferè desperarem, ecce per fenestrã ingressus adolescens ait mihi: Errasti, sed da mihi opus vt illud corrigam. Aio autem ad illum: Vade hinc, absit hoc à me. Respondit mihi & ipse: Certè damnum tibi est, si male opus facias. Tunc dixi ei: Noli de hoc ipse curam gerere. Ait ad me denuò: Misereor tui, quia laborem tuum perdis. Et respõdi illi: Malè huc venisti, & tu, & qui te adduxerũt. Dixit autem mihi: Verè tu me huc adduxisti, & meus es. Aio ad illum ego: Cur hoc? Respondit ille mihi: Quia tres dies Dominicos egisti communicans, & inimicus es vicini tui. Dixi autem illi: Mentitis. Tunc ipse mihi: Non mentior; nam propter lenticulam iratus es illi. Et ego sum, qui præsum iræ & memoriæ iniuriarum es amodò meus. His ego auditis, mox egressus cellulam, abij ad fratrem, & prostratus illi veniam petij, reconciliatique sumus. Reuersus autem inueni illum destruxisse & conopionem, & psiathium, vbi orabam.

*al. Lycos.

Ante cõmunionem cum inimico reconciliatione opus.

Dæmon iræ & memoriæ iniuriarum.

Cap. 162. *Responsio abbatis* THEODORI *Pentapolitani super solutione abstinentiæ vini.*

QVintodecimo ab Alexandriâ milliario monasterium est, quod vocatur Calamon, inter

Octauumde

Octanumdecimum & Maphora. In hoc vidimus abbatem Theodorum Pentapolitanum (erat autem nobiscum Sophista Sophronius) & interrogauimus eum: Bonum est, pater, quoties vel ipsi ad aliquem pergimus, vel si quis venit ad nos, vini abstinentiam soluere? Respondit nobis senior, & ait: Non. Aio autem ad eum: Et quomodo antiqui patres soluebant? Respondit senex: Antiqui patres, vt magni & potentes, & soluere poterant, & iterùm ligare; nostra verò generatio, filij, soluere ac ligare non sufficit: nam si soluamus ritum abstinentiæ nostræ, nos ipsos iam continere non possumus.

... ab- ...

Vita abbatis PAVLI * *Helladici.*

...p. 163. *... vel- ... Helladi-*

DIcebat abbas Alexander, monasterij Calamonis, quod est prope Iordanem, pater: Die quadam cùm essem apud abbatem Paulum Helladicum in spelæo ipsius, ecce quidam veniens pulsauit, egressúsque senior aperuit ei, & proferens panem & cicer infusum, posuit ante illum, & manducabat. Ego autem putabam quia peregrinus esset, & aspiciens per fenestram, vidi quia leo erat. Dixi itaque seni: Cur, pater, præbes illi manducare? Qui ait mihi: Quia illum monui, vt neminem læderet, neque hominem, neque iumentum, dicens: Veni quotidie, & dabo tibi cibum tuum. Et ecce iam septimus hic mensis est, ex quo bis quotidie aduenit, & do illi manducare.

... leonē ... gerum ...

Rursum post paucos dies perrexi ad eum, volens ab illo emere vas vinarium, id quippe erat senis opus, & dixi ei: Quid est pater? quomodo se habet leo? Et ait mihi: Male. Et dixi ad eum: Quare? Respondit: Præteritâ die venit huc, vt darem illi manducare videns verò eius mentum sanguine infectum, dixi illi: Quid est? Inobediens fuisti mihi, & carnes manducasti. Benedictus Dominus, non iam tribuo tibi, vt comedas cibum patrum, qui carnes comedisti: recede. Ille verò discedere nolebat. Tunc accepto funiculo, triplicans illum, tres illi plagas cum eo dedi, & recessit.

... morigerū ... astigat.

Responsio abbatis VICTORIS *solitarij ad monachum pusillanimem.*

... ap. 164.

FRater venit ad abbatem Victorem solitarium in monasterium Elusæ, & dixit ei: Quid faciam, pater, quia dominatur mihi passio pusillanimitatis? Respondit senex: Morbus animæ est. Sicut enim * capti oculis quando magis patiuntur, plus sibi videntur lumen intueri, qui verò sanos habet oculos, modicum: ita & pusillanimes ex modica tentatione citò perturbantur, & magnam illam esse existimant: qui verò animâ sani sunt, magis in tentationibus gaudent.

** an non ægri.*

Sani tentationibus gaudent.

Vita Latronis nuncupati CVRIACI.

... p. 165.

NArrauit quidam vir fidelis de latrone quodam, Cyriaco nomine, qui latrocinia exercebat circa Emaus; quæ est Nicopolis, qui adeò truculentus & immanis fuit, vt lupus vocaretur. Hic secum habuit alios latrocinij socios, non solùm Christianos, verùm & Iudæos & Samaritanos. Quadam ergo die profecti sunt quidam ex agro Nicopoleos in sanctam ciuitatem magnâ hebdomadâ, vt per Baptismū illuminarent filios. Quod cùm fecissent, & reuerterentur in agrum suum, vt celebrarent sanctum Resurrectionis diem, occurrerunt illis latrones, principe suo absente: & viri quidem fuga euaserunt: mulieres autem, proiectis nuper baptizatis filiis, tenuerunt Hebræi & Samaritani, & habuerunt eas. Fugientibus igitur viris obuius fuit latronum princeps, & ait illis: Cur fugitis? Illi autem dixerunt, quid sibi contigisset. Sumens ergo illos venit ad socios suos, inueniénsque infantes in humu proiectos, cùm sciscitatus esset quinam hoc fecissent, sceleris decollauit auctores, reddénsque viris filios (nam vxores, quia iam pollutæ fuerant, recipere passi non sunt) saluauit eos latronum princeps, & reduxit vsque ad agrum suum. Post modicum verò temporis tentus est latronum princeps, egitq; in carcere decem annos, nullúsque principum illum occidit, ad postremum verò etiam absolutus est. Dicebat ergo semper: Quia propter infantes illos amaram effugi mortē. Aspiciebam enim illos frequenter in somnis dicentes mihi: Noli timere, nos pro te satisfacimus. Locuti autem postea cum illo sumus ego & abbas Ioannes presbyter monasterij eunuchorum, & hæc eadem nobis ipse narrauit, glorificans Deum.

Magnâ seu sanctâ hebdomadâ Baptismus olim collatus.

Princeps latronum periculo eripitur infantium intercessione quos à morte seruauerat.

Vita LATRONIS *monachi effecti, & postea in sæculari habitu decollati.* Cap. 166.

DIcebat abbas Sabbatius: Cùm sederem in monasterio abbatis Firmini, venit latro quidam ad abbatem Zosimum Cilicem, & rogabat senem, dicens: Fac charitatem per Deum te precor, quia multis homicidijs obnoxius sum. Fac me monachū, vt iam tandem desistam à sceleribus meis. Senex verò exhortans illum, fecit monachum, & sanctum ei habitum dedit. Post modicum verò temporis dixit ad illum senior: Crede mihi, fili, non potes hic habitare: nam si audierit princeps, tenebit te; similiter autem & aduersarij tui necabunt te. Sed audi me, & ducam te in cœnobium abbatis Dorothei prope Gazam & Maiumam. Illuc igitur iuit. Vbi cùm moratus esset annis nouem, didicissétque psalterium, & cunctam monasticam obseruationem, rediit rursus in Firmini monasterium, ad senem, & ait illi: Fac misericordiam mecum, pater, & da mihi vestimenta mea sæcularia, & recipe monastica. Senior autem tristis effectus ait illi, Cur, fili? Qui respondens ait: Ecce nouem (vt nosti, pater,) annos egi in cœnobio, & quantum potui ieiunaui, & continenter vixi, & cum omni quiete, & timore Dei fui in subiectione, & scio quia illius infinita bonitas multa peccata mea remisit mihi: verumtamen aspicio sæpius puerulum astantem, & dicentem mihi: Cur me occidisti? Hunc autem aspicio in somnis, & in ecclesiâ, & cùm ad Communionem pergo, & in refectorio hæc eadem mihi dicentem; & vel vnâ horâ non sinit me quiescere. Ideò itaque, pater, abire volo, vt pro puerulo moriar. frustrà enim, & sine vllâ caussâ occidi puerulum ipsum. Sumptis ergo vestimentis suis, exiit. Et cùm sic indutus pergeret Diospolim, tentus est, & sequenti die decollatus.

Latro sancto monachi habitu consecratur.

Ad sæculum redit, vt crimen infanticidij morte expiet.

Vita & mors abbatis POEMENIS *solitarij.* Cap. 167.

DIcebat abbas Agathonicus, dux cœnobij castelli sancti patris nostri Sabæ: Descendi die quadam in Ruba, vt pergerem ad abbatem Pœmenem solitarium. Cùm ego reperissem

eum, & dixissem illi cogitationes meas, serò dimisit me in vnam speluncam; erat autem hiems: fuitque nocte illa frigus maximum, ac nimià vi algoris obrigui. Veniens ergo ad me manè senior, ait mihi. Quid est, fili? Aio ad illum: Ignosce mihi, pater, duram pertuli noctem ex frigore. Dixit autem mihi: Ego, fili, frigus nullum sensi. Miratus sum valdè hoc audiens, erat quippe nudus. Et dixi ad eum, Fac charitatem, quomodo tantam frigoris asperitatem nõ sensisti? Dixit autem mihi: Venit leo, & obdormiuit iuxta me, & ipse me calefecit. verumtamen dico tibi, frater, quoniam a feris deuorandus sum. Aio ad illum: Cur, quæso? Et dixit mihi. In prouincia nostrà cum essem (erant autem ambo Galatæ) pastor ouium eram, & contempsi transeuntem peregrinum, & à canibus comestus est. cùm enim illum saluare possem, nõ feci, sed dimisi eum, & à canibus discerptus est, scióque quia & ego ita mori debeo. Quod & factum est: post tres enim annos à bestiis, vt dixerat, & ipse discerptus est.

Pæmen nudus leoni accubat.

A bestiis deuoratur, quia peregrinum non liberauerat à canum dilaniatione.

Cap. 168. *Dicta abbatis* ALEXANDRI *senis.*

Amor deserti & tribulationis.

DIcebat abbas Alexander senex fratribus: Patres nostri deserta & tribulationes persequebantur, nos autem ciuitates & requiem sequimur.

Dixit iterùm senex: Sub patribus nostris virtutes istæ vigebant, nuditas & humilitas; in nobis autem auaritia & superbia regnat.

Ait rursus: Patres nostri numquam facies suas lauabant; nos autem lauacra publica balneáque frequentamus.

Dixit iterùm senex: Heu mihi, filij, quia conuersationem verè angelicam destruximus. Ait autem ad illum abbas Vincentius discipulus eius: Infirmi profectò sumus, pater. Dicit ei senex: Quid dicis, Vincenti, quia infirmi sumus? Crede mihi, fili, Olympici corpore & robusti sumus, sed anima nostra imbecilla est.

Dixit iterùm: Multum comedere & bibere, & benè vestiri possumus; abstinere autem & humiliari non valemus.

Alexander væ sibi inclamat.

Rursus dixit: Væ tibi, Alexander, væ tibi; quanta erit confusio tua quando ceteri coronabũtur.

Cap. 169. *Vita* SENIS *cuiusdam capti oculis in monasterio abbatis Sisci.*

ERat senex quidam in Scithi captus oculis in monasterio abbatis Sisci. Distabat autem cella ipsius a puteo ferè mille passibus, & numquam passus est, vt sibi alius afferret aquam, sed facto fune, vnum ipsius caput ad puteum ligauit, & alterum in cellà suà. Iacebat autem funis in terrâ. Quando ergo pergebat haurire sibi aquam, supra funem ambulabat. Hoc autem faciebat senex, vt inueniret puteum. Cùm autem arena propter ventum operuisset funem, tenebat ipsum manu, & excutiebat, & rursus illum in terrà ponebat, & super eum ambulabat. Frater autem quidam rogabat senem, vt se permitteret illi afferre aquam. Cui respondit senex: Fili, viginti iam & duo anni sunt, ex quo mihi semper ita hausi aquam, & laborem meum tu modò auferre vis?

Senis capti oculis patientia & industria.

Cap. 170. *Vita cuiusdam sanctæ* MVLIERIS *in eremo defunctæ.*

DIstabat ab Ierosolymis ferè viginti passuum millibus monasterium quoddam, quod Sampsonis dicitur. Ex hoc monasterio duo patres abierunt ad montem Sina orationis gratià, reuersique in monasterium narrauerunt nobis dicentes: Cum adorauissemus in sancto monte, & iam reuerteremur, contigit nos errore deuia errando sequi: ferebamurque sicut in pelago per mediam solitudinem dies plurimos. Die verò quadam aspicimus de longinquo speluncam breuem, ad quam tendentes, cùm iam speluncæ propinquaremus, cernimus exiguum fontem, & circa fontem herbas modicas, & vestigia hominis; dicebamusque apud nos ipsos: Vere hoc in loco seruus Dei est. Ingressi igitur neminem vidimus; solummodò autem cuiusdam vagientis vocem audiebamus. Cùm ergo diu quæsissemus, inuenimus veluti præsepium, & in eo iacentem quemdam, appropinquantésque seruo Dei, rogabamus vt loqueretur nobis. Cùm nihil responderet nobis, tunc accedentes tenuimus eum, & corpus quidem ipsius adhuc erat calidum, anima autem ad Dominum migrauerat. Tunc verò agnouimus, quia in ingressu nostro intra speluncam requieuerat. Fodimus ergo in ipsà spelunca, vnúsque ex nobis palliũ, quo erat indutus, accepit, vt in ipso senis corpus inuolueret. Sumentes autem illud de loco in quo iacebat, cùm ipsum ex more curaremus, inuenimus esse mulierem, & glorificauimus Deum. Completóque super illud officio, sepeliuimus.

Peregrinatio ad montem Sina.

Officium sepulturæ.

Vita duorum mirabilium virorum, THEODORI *philosophi &* ZOILI *lectoris.* Cap. 171.

ERant in Alexandrià duo viri mirabiles, magnæque virtutis, abbas scilicet Theodorus philosophus & Zoilus lector: Fuit autem nobis cum vtroque summa familiaritas, cum altero quidem disciplinæ & studiorum gratià; cum altero verò, quòd communis nobis esset patria & educatio. Atque abbas quidem Theodorus nihil possidebat, nisi penulam, & paucos libros: dormiebat autem in scabello, ac in quamcumque ecclesiam ingrediebatur. Ad vltimum verò etiam sæculo renuntiauit in cœnobio Salcime, ibique vitam glorioso fine conclusit. Lector autem Zoilus & ipse æqualem præferebat paupertatem. Nihil enim ipse quoque possidebat præter vetustam penulam & paucos libros. Exercebat autem se in scribendo libros. Et ipse autem consummatus in Domino, sepultus est in monasterio abbatis Palladij.

De duobus istis; Theodoro scilicet philosopho & Zoilo lectore, pergentes quidam patrum ad domnum Cosmam scholasticum, interrogauerunt eum, dicentes: Quis eorum magis in spirituali exercitio laborauit? Qui ait ad illos: Similia quidem fuerunt vtriusque & alimenta, & stramenta, & indumenta, rerumque omnium superfluarum abstinentia, & nuditas, & humilitas, & frugalitas sed abbas Theodorus philosophus discalceatus in magnà imbecillitate oculorum vetus omne nouúmque Testamẽtum didicit. Habuit tamen consolationem fratrum, contuberniũ & visitationes amicorum, auocationémque multam, cùm doceret, & cum operaretur. Zoili verò lectoris non solùm hospitalitas laudanda, verùm etiam solitudo eius & immensa fatigatio, orisque custodia digna commendatione est. Hic enim sine amicorum familiariúmque cõtubernio atque

Similia Theodori & Zoili in spiritualibus exercitiis studia.

In quo alter alterum excellebat.

atque commercio, ab omni sæcularium rerum actione feriatus, nulli seipsum refrigerio & oblectationi permisit, ne minimum quidem ab vllo ministerium admittens: ipse enim coquebat, ipse lauabat, nulla lectionum capiens solatia, paratus semper aliis obsequi, nullamque habens curam æstus aut frigoris, aut corporeæ infirmitatis, mundus semper à risu, & tristitiâ, & effusione, & angore existens, qui præter indumenti asperitatem, etiam à multitudine pediculorũ indesinenter cõsumebatur. Habuit tamen & iste plus quàm prior ex processibus non mediocre refrigerium, habens facultatem liberam quocumque vellet, die noctúque procedere, quamuis hanc libertatẽ & laboris magnitudo retundebat, & raro processu sæcularium familiaritatẽ excludebat. Vnusquisque igitur mercedem propriam accipiet, & secundùm labores proprios, & iuxta resurrectionis mensuras, & intellectualis spiritalisque munditiæ & ministrationis, & timoris Dei, ac charitatis, & compunctionis, & iugis psalmodiæ, & orationis, & intentissimæ fidei, & occultæ hominibus latentisque virtutis.

Propria cuiusque secundum labores merces.

Cap. 172.

Vita prædicti COSMÆ *scholastici.*

DE isto domno Cosmâ scholastico, multi quidem multa, & alia alij, & plurimi plurima nobis retulerunt. Quæ verò nos vidimus, & quæ diligenter assecuti sumus, ea tantùm pro legentium vtilitate conscribimus. Erat enim vir iste humilis, misericors, abstinens, virgo, quietus, sine irâ, socialis, peregrinorum susceptor, amator pauperum. Plurimum itaque nobis vtilitatis contulit vir iste mirabilis, nõ solùm ex aspectu, sed etiam ex doctrinâ suâ, & quòd magnam haberet librorum copiam super omnes qui erant in Alexandriâ, eósque promptè ac libenter volentibus accommodaret. Erat autem & nihil possidens: in totâ namque domo eius nihil vidisses aliud quàm libros, & scabella, & lectulum, & mensam. Licebat verò omnibus ingredi, & interrogare quæ ad vtilitatem pertinerent, & legere. Diebus autem singulis intrabam ad eum ipse, &, teste veritate, numquã ad illum ingressus sum, quin ipsum aut legentem, aut scribentem contra Iudæos inuenirem. Magno enim feruebat zelo conuertendi gentem illam ad veritatem. Ideò & sæpè misit me ad Hebræos quosdam, vt per litteras illis colloqueter. Non enim facilè domo egrediebatur ipse.

Cosmas & aspectu & doctrinâ docens.

Ad hunc domnum Cosmam Scholasticum die quadam profectus sum: cùmque mihi magna ad illum esset fiducia, interrogaui eum, dicens: Fac charitatem, dic mihi, quantum temporis habes in hoc instituto. Tacenti verò, & nihil respõdenti, rursum dixi illi: Per Dominum dic mihi. Cùm autem se ille paululùm sub silentio continuisset, ait mihi: Triginta & tres annos habeo. Quod ego audiens, glorificaui Deum.

Annis 33. in omni virtutum genere se exercuit.

Aliàs iterùm accessit ad illum, & interrogaui eum, dicens: Fac perfectam charitatem, sciens quia propter vtilitatem animæ interrogo te. Dic mihi, quæso, in tanto tempore instituti tui, quietis & continentiæ, quid adeptus es? Ille verò ingemiscens, & ex intimo corde suspirans, ait mihi: Quid potest sæcularis homo virtutis adipisci, & maximè residens in domo suâ? Ego autem rursus illum rogabam, dicens: Per Dominum dic mihi, vt ipse quoque proficiam. Tunc verò multùm coactus à me, dixit: Ignosce mihi; tria ista consecutus sum, non iurare, non mentiri, non ridere.

Non iurauit, non mentitus est, non risit.

Factum mirum THEODORI *anachoretæ, qui oratione suâ in mari dulcem aquam effecit.* Cap. 173.

ANachoreta quidam erat in partibus Iordanis, nomine Theodorus, eunuchus. Hic necessitate quadam compulsus est Constantinopolim pergere, ingressúsque est nauem. Cùm verò nauis diutiùs detineretur in pelago, defecit aqua, erántque nautæ & vectores in magnâ anxietate & desperatione. Surgens autem anachoreta, & expandens in cælum manus suas ad Deum, qui saluat de morte animas nostras, factâ oratione, signauit mare signo crucis, & ait nautis: Benedictus Dominus, haurite quantum aquæ opus habetis. Impleuerúntque omnia vasa sua de mari aquâ dulci; & omnes glorificauerunt Deum.

Theodori oratione & signo crucis aqua salsa dulcescit.

Factum aliud NAVCLERI *viri religiosi, qui pluuiam à Domino impetrauit.* Cap. 174.

ABbas Gregorius anachoreta narrauit nobis, dicens: Cùm ex Byzantio descenderem, ingressus sum nauim: intrauit autem & scriba quidam cum vxore suâ, profecturus ad sanctam ciuitatem orationis caussâ. Erat autem nauclerus religiosus valdè, multúmque ieiunans. Cùm ergo nauigaremus, scribæ serui frustrà consumebant aquam. Postquàm verò in medium pelagus venimus, defecit nobis aqua, eramúsque in magnâ tristitiâ. Et erat miserabile spectaculum, videre mulieres, & pueros, & infantes siti arescentes, & veluti mortuos iacentes. Cùm ergo dies tres in hac necessitate fecissemus, scriba ipse tribulationem non sustinens, educto gladio, & nautas & nauclerum volebat occidere. dicebat enim: Hi sunt nostræ perditionis auctores, quia non sumpserunt aquam ad sufficientiam. Ego autem orabam scribam dicens: Noli hoc facere, sed magis deprecemur Dominum nostrum Iesum verum Deum, qui facit magna & mirabilia, quorum non est numerus. Ecce enim & nauclerus, vt vides, tertiũ hunc agit diem, ieiunio & orationi vacans. Cúmque acquieuisset scriba, quartâ die circa sextam horam surgens nauclerus, clamauit voce magnâ, dicẽs: Gloria tibi Christe Deus noster: ita vt omnes miraremur in voce ipsius. Dixitque nautis: Submittite [25] membranas. Et cùm explicuissent eas, ecce nubes supra nauem veniẽs, tantum pluit aquæ, donec impleuerunt vasa ad necessitatem nostram. Erat autem miraculum grande & terribile, quòd velificante naue, nubes illa consequeretur nos, & extra nauem non plueret.

Peregrinatio Ierosolymitana.

Religiosus nauta vectoribus extremâ siti laborantibus pluuiam impetrat.

Relatio de ZENONE *Imperatore viro eleëmosynario.* Cap. 175.

NArrauit nobis quidam patrum de Zenone Imperatore, dicens, quòd mulierem quamdam in filiâ ipsius iniuriosè tractauerit. Hæc autem vacabat in templo Dominæ nostræ sanctæ Dei genitricis, orans & deprecans, & cum lacrymis dicens: Vindica me de Zenone Imperatore. Cùm ergo multis diebus hoc faceret, apparuit ei sancta Dei genitrix, dicens: Crede mihi, mulier, vltionem tuam sæpè facere volui, sed manus eius prohibet me. Erat enim valdè misericors, & eleëmosynas faciens.

Zeno per eleemosynas à punitione tutus.

Cap. 176.

Pulchra relatio abbatis ANDREÆ *de decem viris peregrinantibus, inter quos fuit & adolescens Hebræus.*

ABbas Andreas Octauidecimi, cùm essemus in Alexandriâ, narrauit nobis dicens: Cùm essem iuuenis, indisciplinatus valdè & inquietus fui. Die ergo quadam persecutionem passi pro nostrâ inquietudine, fugimus in Palæstinam ego & nouem alij; inter quos vnus quidam erat, Industrius, alius autem Hebræus. Cùm ergo venissemus in eremum, infirmatus est Hebræus vsque ad mortem, & Deo teste, in magno mœrore constituti eramus, nescientes quid illi faceremus. Verumtamen vt est consuetudo socialis charitatis, non illum deseruimus, sed vnusquisque nostrûm pro viribus tolerabat eum, volentes vel in ciuitatem vel in emporium illum ducere, ne moreretur in eremo. Cum verò adolescens ex mediâ & vehementissimâ febre, immoderatóque labore & siti præ solis æstu totus iam fere resolutus esset atque deficeret, propinquans ad exitum, neque portari posset, decreuimus cum multis lacrymis illum dimittere in eremo, & abscedere, metuentes ne nos ipsi quoque siti deficeremus. Cùm igitur illum in arenâ plorantes posuissemus, videretque nos abire velle, cœpit nos adiurare, dicens: Per Deum qui fecit cælum & terrã, per Deum qui inclinauit cælos, & descendit pro salute humani generis, per Deum qui iudicaturus est viuos & mortuos, nolite pati vt Hebræus moriar, sed tamquam Christiani facite mecum misericordiam, & baptizate me, vt Christianus de hac vitâ exeam, & ad Dominum pergam. Nos verò dicebamus ei: Verè, frater, non licet nobis hoc facere, sæculares enim sumus; hoc autem episcoporum & presbyterorum opus est, sed neque aqua hîc est. Ille verò persistebat similiter adiurãs nos, & plura etiam cum lacrymis adiiciens, ac dicens: Nolite, Christiani, me priuare hoc diuinitus indulto munere. Cùm ergo in magnâ hæsitatione essemus, Industrius ille diuinitus inspiratus ait nobis: Erigite illum, & exuite. Ereximus itaque cum magno labore illum, erectúmq; tenentes exuimus. Industrius autem ille implens ambas manus suas de arenâ, tertiò effudit super caput eius, dicens ita: Baptizatur Theodorus in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Nobis verò per singula respondentibus, Amen (Dominus Deus testis est, fratres) ita continuò sanauit & corroborauit eum Christus Deus noster, vt nullum iam in eo pristinæ infirmitatis remaneret indicium, vel qualiscumque passionis; sed sanus & valẽs cum omni alacritate & florido aspectu, quod reliquum erat itineris, per eremum ambulauit semper nos præcedens, ita vt admirantes talem & tam subitam mutationem, omnes laudauerimus & glorificauerimus ineffabilem maiestatem & benignitatem Christi Dei nostri. Venientes autem Ascalonem, adduximus eum ad beatum ac sanctum Dionysium eius vrbis episcopum, narrantes quæ fratri in viâ contigissent. Quibus auditis, sanctus admirandúsque Dionysius, stupens ad tam nouum inauditúmque miraculum, conuocato clero exposuit ei totum negotium, vt decernerent, vtrùm effusio illa arenæ reputanda esset fratri in Baptismum, an non. Et alij quidem dicebant, debere reputari illi in Baptismum propter inauditã miraculi magnitudinem; alij verò dicebant, Non. Theologus quippe Gregorius omninò Baptismata dinumerat: Baptizabat, inquiens, Moyses, sed in aquâ, & anteà in nube, & in mari. Baptizauit & Ioannes non iam quidem Iudaice, non enim in aquâ solum, sed & in pœnitẽtia. Baptizat autem & Iesus, sed in Spiritu sancto. illud perfectio est. Scio & quartũ Baptismum per martyrium & sanguinem. Scio & quintum, lacrymarum scilicet. Hæc ille. Quo igitur horum, illi inquiebant, iste baptizatus est, vt etiam ipsius Baptisma roboremus, maximè cùm Dominus ad Nicodemum dicat: Nisi quis natus fuerit denuò ex aquâ & Spiritu, non intrabit in regnum Dei? His alij contradicebant sic: Quid ergo? Quia scriptum de apostolis non est, quòd baptizati sint, idcircò non intrant in regnum Dei? Alij rursus econtra inferebant, dicentes: Ita sanè, illi baptizati sunt, sicut & Clemens Stromateus meminit in quinto Hypotyposeon, apostolicum enim illud dictum exponens: quo dicitur: Gratias ago, quia neminem vestrûm baptizaui: Christus, inquit, dicitur Petrum solum baptizasse. Petrus Andream, Iacobum, & Ioannem, illi autem reliquos. Hæc igitur & alia plurima cùm dicta essent, visum est beato Dionysio mittere fratrem illum ad sanctum Iordanem, illicque baptizari. Industrium autem illum ordinauit diaconum.

Hebræus moribundus Baptismum expetit.

Hebræus per Baptismum etiam pristinam sanitatem restituitur.

Disquisitio de Baptismo, quo hic per arenam collatus dicitur.

Gregor. Nazianz. orat. 39. quæ est, in sancta Lumina

Ioan. 3

1. Cor. 1. Clem. Alexã. lib. Hypo... non e... Vide ... ph... ex Euo... do Bar... C...

Mala mors MONACHI *Ægyptij, qui habitare voluit in cellâ Euagrij heretici.* Cap. 177.

DIcebat abbas Ioannes Cilix commorantibus nobis in Nono Alexandriæ: Venit ad nos Ægyptius monachus; narrauitque nobis, dicens: Ad monasterium Cellularum frater ex longinquâ regione peruenit, volens ibi habitare, prostratusque presbytero orabat, vt in Euagrij cellâ moraretur. Presbyter autem dicebat, nõ posse eum illic habitare, recedénsque presbyter, ait fratri: Fili, dæmon acerrimus illic habitat, qui enim seduxit Euagrium, & à verâ fide remouit, immisitque illi scelerata dogmata, ille non permittit aliquem ibi morari. Frater autem persistebat, dicens: Profectò si hîc maneo, in illâ moraturus sum. Tunc presbyter coactus dixit ei: Iudicio tuo vade, & eam accipe. Sedit igitur frater in cellula vnâ hebdomadâ, venientéque Dominico die, perrexit ad sanctam ecclesiam: videns autem illum presbyter consolatus est; sollicitus enim pro illo erat. Veniente autem alio die Dominico, non venit ad ecclesiam. Cúmque illum non videret presbyter, misit duos fratres, vt viderent cur non venisset ad ecclesiam. Qui venientes ad cellulam, inuenerunt fratrem iniecto fune seipsum suffocasse.

Dæmon ... Euagrij heretici inhabitat.

Hæreticorum domicilia fugienda.

Euagrij heretici cellam inhabitans frater se suspendit.

Vita SENIS *cœnobij Scholarium, viri simplicis.* Cap. 178.

NArrauit nobis abbas Gregorius presbyter cœnobij Scholarium, quòd ibi senex magnus, magnæque abstinentiæ moratus sit: erat autem simplex circa fidem, & vbicumque eum esse contigisset, indiscretè communicabat. Quadam igitur die apparuit ei angelus Dei, dicens: Dic senex, si mortuus fueris, quomodo vis sepeliamus te? vt Ægyptij monachi faciunt, an vt Ierosolymitæ? Senex autem respondit ei: Nescio. Tunc ait Angelus: Cogita, & delibera; post tres autem hebdomadas veniam, & dices mihi. Pergens ergo senex ad alium, narrauit ei quæ sibi dixerat Angelus. Quod cùm audisset senex, stupe-

Angelus apparet de sepulturâ rogans

factus ex auditu, diutiúsque intendens in eum, ac diuinitus inspiratus dixit ei: Vbi sumis sancta mysteria? Respondens ille ait: Vbicumque inuenio. Tunc ait illi senex: Non tibi vltra contingat, vt extra sanctam Catholicam & apostolicam Ecclesiam communices; vbi nominantur sanctæ quatuor synodi, Nicæna, trecentorum decem & octo patrum; Constantinopolitana, centum & quinquaginta; Ephesina prima, ducentorū, Chalcedonensis, sexcentorum & triginta. Cùm autem venerit Angelus, dic ei: Sicut Ierosolymitæ sepeliri volo. Post tres igitur hebdomadas venit Angelus, & dixit seni: Quid est senex? cogitasti? Dixit autem illi senex: Sicut Ierosolymitæ volo. Dicit ei Angelus: Benè, bene. Et continuo reddidit spiritum. Hoc autem totum factum est, ne labores suos perderet, & cum hæreticis condemnaretur.

Soli Catholicæ Ecclesiæ communicandum.

Cap. 179.

Vita SANCTIMONIALIS *feminæ, quæ erat ex sanctâ ciuitate.*

PErreximus ad abbatem Ioannem anachoretam, qui appellatus est Rutilus, narrauitque nobis, dicens: Audiui abbatem Ioannem Moabitam narrantem, ac dicentem: Sanctimonialis quædam erat in sancta ciuitate, religiosa valde, & secundùm Deum proficiens. Inuidit ergo diabolus virgini, immisitque iuueni cuidam impurum & diabolicum in eam amorem. Virgo autem illa mirabilis cùm diaboli sensisset insidias, perditionem adolescentis miserata, sumpto cilicio vno, paucisque infusis cibariis, venit ad eremum, adolescenti ex recessu suo quietem à tentatione ac salutem parans, & sibi ipsi ex solitudine securitatem & augmenta meritorum. Post multum verò temporis per dispensationem Dei, ne ipsius excellens conuersatio maneret incognita, vidit eam anachoreta quidam in solitudine Iordanis, & ait illi: Quid, mater, in hac solitudine facis? Illa verò latere anachoretam cupiens, ait illi: Ignosce mihi, quia erraui de viâ, sed per Dominum, pater, fac charitatem, & ostende illam mihi. Ille verò diuinitus de illâ admonitus, ait ei: Crede, mater, non tu errasti de viâ, neque viam requiris. Itaque sciēs quia mendacium de diabolo est, dic mihi veritatem caussæ, propter quam huc venisti. Tunc ait illi virgo: Ignosce mihi, abba: adolescens quidam scandalizatus est in me, & propterea veni in hanc eremum, melius existimans hic mori, quàm offendiculum cuiquam fieri, iuxta Apostoli vocem. Dicit illi iterùm senior: Et quantum temporis hic habes? Quæ ait illi: Habeo gratiâ Christi annos decem & septem. Rursum ait ad illam anachoreta: Et vnde nutriris? Illa verò cilicium & infusa proferens, dixit anachoretæ: Ecce cilicium istud, quod vides, mecum de ciuitate exiit & ista pauca infusa. Talémque dispensationem in me humilem ostendit Deus, vt tanto tempore istis nutriar, neque imminuta sint. Et hoc autem scito, pater, quia sic me ipsius benignitas protexit, vt per istos decem & septem annos nullus humo me viderit, nisi tu solus hodie; ego autem aspiciebam omnes. Et hæc audiens anachoreta, magnificè glorificauit Deum.

Virgo ob se & adolescentem periculo exemit fugiendo ad eremum.

Ioan. 8.

1. Cor. 6.

Annis 17. durat illi cibarii exiguus ex ciuitate assumptus.

... alios ... ipsa inuisibilis.

Cap. 180.

Vita IOANNIS *anachoretæ, qui in speluncâ villæ Sochus morabatur.*

NArrauit nobis sanctissimus Dionysius presbyter sanctæ ecclesiæ Ascalonitarum, & sacrorum vasorum custos, de abbate Ioanne anachoreta, dicens. Quasi verè magnus in generatione ista fuit, atque ad commendationē summorum illius apud Deum meritorum, hoc de ipso miraculum narrabat. In spelunca, inquit, morabatur senex in partibus villæ, quæ dicitur Sochus, viginti ferè milliaribus ab Ierusalem. Habebat autem senex in spelunca imaginem immaculatæ Dominæ nostræ Dei genitricis, semperque virginis Mariæ, in vlnis ferentem Iesum Christū Dominum & Saluatorem nostrum. Quoties igitur abire volebat ad locum aliquem, vel per vastam solitudinem, siue Ierosolymam ad adorandam sanctam crucem & venerabilia loca, vel in Sinai montem orationis gratia, siue ad martyres distantes ab Ierosolymis multis prolixisque interuallis (erat enim senex martyrum reuerentiæ mirabiliter deditus, & nunc quidem pergebat Ephesum ad sanctum Ioannem, nunc autem Euchaitam ad sanctum Theodorum, nunc verò ad sanctam Theclam in Seleuciam Isauriæ, nunc ad sanctum Sergium in Seraphas, & modò ad istum, modò ad illum sanctum) reficiebat candelam, & accendebat, vt sibi consuetudo erat, atque ad orationem stans, & Deo vt suum iter dirigeret supplicans, dicebat ad Dominam, intendens in imaginem ipsius: Sancta Domina nostra Dei genitrix, quia longum iter iturus sum diebus multis perficiendum, candelæ tuæ tu curam habe, eámque ne extinguatur iuxta propositum meum serua; ego enim adiutorio tuo comitante iter arripio. Hisque ad imaginē dictis, egrediebatur, peractóque proposito itinere, reuertebatur, aliquando post mensem, sæpè etiam post duos vel tres menses, nonnumquam post quinque vel sex, & ita reperiebat integram candelam & ardentem, sicut eam, cùm iter arriperet, dimiserat, & numquam hanc à seipsâ extingui vidit neque de somno surgens, neque à peregrinatione rediens, neque ex eremo in speluncam pergens.

Ioannes varias peregrinationes suscipit.

Abiens candelam D. Virginis imagini accendit, & commendat.

Multis mensibus ardens candela, non consumitur.

De eodem.

Cap. 181.

DIcebat nobis & hoc de ipso idem venerabilis Dionysius presbyter, quòd die quadam ambulabat senex in finibus villæ Sochus, vbi erat spelunca ipsius, ambulánsque leonem vidit ingentem è regione venientem. Pergebat autem in viâ valdè angustâ inter duas sepes positâ, quibus agricolæ rura sua munire consueuerunt, spinosas frutices plantantes. Tantam verò semita illa præsentibus angustiam habebat, vt vix vnum aliquem vacuum & expeditum pedibus incedentem susciperet, & ne illum quidem sine impedimento liberè transire permitteret. Cùm ergo sibi inuicem appropinquassent senex & leo, neque senex retrò rediit, vt leoni transitum liberum daret, neque propter nimias semitæ angustias leo reuerti poterat, neque vtrumque simul transire omnino possibile erat. Videns igitur leo Dei seruum procedere volentem, & nequaquam retrò redire sustinentem, erexit se in posteriores pedes, erectúsque stans ad læuam senis, pondere ac viribus corporis repulsâ maceriâ, modicam seni latitudinem præstitit, iter sine impedimento iusto viro præbens; atque ita trāsiuit senior dorsa leonis perfricans. post cuius transitum exurgens de sepi leo, peregit & ipse iter suum.

Ioanni leo iter præbet, & impedimenta aufert.

Ad hunc abbatem Ioannem pergens frater quidam, cùm nihil in speluncâ illius inuenisset,

Spelûca eius spiritalis mercatura, dat & accipit.

ait seni: Quomodo hic moraris, patet, non habens quæ sunt necessaria? respondit senex, & ait: Spelunca ista, fili, spiritualis mercatura est; dat, & accipit.

Cap. 182. *Vita abbatis* ALEXANDRI *Cilicis, qui prope mortem à dæmone arreptus est.*

PRope sanctam Bethleem monasterium est sancti Sergij: in hoc pater fuit abbas Eugenius, qui postmodum episcopus Hermopoli factus est in Ægypto. Hic, cum ad eum venissemus narrauit nobis de abbate Alexandro Cilice, quòd cùm inter speluncas sancti Iordanis senuisset accepit illum in monasterio suo. Qui circa finem vitæ suæ lectulo decubuit quasi menses tres. *Alexander morsbundus à dæmone arreptus.* Ante decem verò dies quàm migraret ad Dominum, à dæmone arreptus est. Et cœpit senex ad dæmonem dicere: Ad vesperam venisti, miser, hoc magnum non est; quoniam in lectulo deuinctus sum, & moueri non possum: ostêdisti, miserrime, *Dæmoni suâ imbecillitatem exprobrat.* imbecillitatem tuam. Nam si potens & valens esses, ante hos quinquaginta vel sexaginta annos debueras appropinquare mihi, ego enim per cõfortantem me Christum ostendissem tibi infirmitatem tuam, ac deiecissem rugitum tuum, atque contriuissem rigidam illam tuam inflexamque ceruicem. Nunc autem non mea est imbecillitas, sed infirmitas est quæ premit me. Gratias tamen ago Deo, ad quem proficiscens, ostendam iniuriam quam abs te passus sum, quia post tot annorum labores & fatigationem, circa exitum sic atrociter in me inualuisti. Ista & alia plurima horis singulis dicens, decimâ die cum omni quiete Domino Christo spiritum in pace reddidit.

Cap. 183. *Mirabile factum senis Ægyptij, nomine* DAVID.

DIcebat abbas Theodorus Cilix: Cùm adhuc morarer in Scithi, erat illic senex Ægyptius, nomine Dauid, qui die quadam ad metendum profectus est. Habent enim consuetudinem Scithiotæ, vt abeant ad villas, & metant. Ascendit ergo senex in villam, & sub mercede operabatur. Conduxit autem illum agricola quidam. Cum itaque meteret senex, die quadam circa horam septimam æstus magnus factus est, & abiit senex in quoddam tugurium, & sedit. Veniens autem agricola, & videns sedentem senem, dicit ei cum iracundia: Cur non metis, senex? nescis quia *Ardet ager agricolæ sibi per iracundiam id optantis.* mercedem tibi reddo. Dixit ei: Ita sanè; sed quia æstus magnus est, & grana tritici de spicis decidût, idcircò paululùm exspecto, donec transeat æstus, neque damnum patiaris. Dicit ad eum agricola: Surge, labora, & ardeant omnia. Cui respondit senex: Et vis, vt ardeant? Dixit ille cum iracundia: Ita planè. Tunc surrexit senior, & ecce continuò ardere cœpit ager. Currens autem agricola venit ad alios senes, qui in aliâ parte agri operabantur, & orabat eos, vt venirent & deprecarentur senem vt oraret & ignem extingueret. Venientes *Extinguitur ignis oratione Dauidis.* autem senes prostrauerunt se humi: ille autem dixit eis: Dixit ipse vt arderet. exoratus tamen ab eis abiit, & stans medius inter ea quæ arserant, & ea quæ non arserant, orauit, & continuò extinctus est ignis, & saluata est pars reliqua ruris.

Vita abbatis IOANNIS EVNVCHI, *nec non cuiusdam* MONACHI *qui numquam bibere consueuerat atque ad eius* SENIS *valde orationibus aedit.* Cap. 184.

ERamus in Nono Alexandriæ, cum accessimus ad monasterium abbatis Ioannis eunuchi visitatis gratia. Inuenimus autem ipsum senem qui egerat in habitu monastico annos octoginta, ita misericordem, vt alium neminem illi similem viderimus; non solùm enim ad homines, verum & ad bruta animalia misericors erat. Quid ergo faciebat senex? Nullum opus aliud habebat, nisi hoc: Surgens de mane ibat ad canes omnes qui erant in monasterio, & cibum præbebat illis. Similiter & paruis formiculis farinam apponebat, triticumque maioribus formicis. Infundebat & paximatia, & ea super tecta proiiciebat, vt volucres comederent. Ita degens iugiter, nihil cum moreretur in suo monasterio dimisit, non portam, non fenestram, non candelam, non tabulam, & ne singulis immorans prolixior sim, non dimisit omnino terrenum aliquid. Numquam vel vnâ horâ tenuit vel librum, vel pecuniam, vel indumentum, sed omnia egenis dabat, omnem curam suam ad futura transferens.

Narrabant autem & hoc de ipso, misericordiam eius & compassionis affectum commendare volentes. Die quadam venit ad eum agricola quidam, petens vt aureum nummum illi mutuò daret. Cùm verò ille non haberet (nec enim vmquam aurum tenebat senex) misit continuò, & mutuauit a monasterio numisma, & dedit homini quid à se petierat, pollicenti post vnum mensem hoc se illi redditurum. Cùm verò præterissent anni duo, & agricola illud non redderet, [illegible] illum abbas Ioannes, & ait [illegible] numisma, frater. Qui dixit, nouit Deus quia non habeo. Tunc ait illi senex: Agnosce, frater, quia inueni tibi modum per quem possis mihi [illegible] reddere. Qui ait seni: Iube quidquid vis, & faciam; putans homo quòd senior tibi aliqu[illegible] iungere vellet. Tunc dixit abbas Ioannes: Cum tibi opportunum est, nec habes quid facias, veni huc, & triginta genuflexiones pro me facito, & dabo tibi vnum argenteum. Cui cùm ille libenter consensisset, quoties illi vacabat ab opere, pergebat ad senem, & completo orationum numero dabat ei senex iuxta constitutû, argenteum nummum, dabatque illi comedere & bibere, tribuens insuper paximatia pro tota domo sua. Cùm igitur implesset viginti quatuor argenteos, id est, aureum nummum, accepit ab eo senex, & dimisit illum, dans ei etiam benedictiones.

Idem abbas Ioannes eunuchus narrauit nobis, dicens: Ascendimus in Thebaidem ad cœnobium abbatis Apollo, vidimúsque ibi iuniorem fratrem habentê etiam carnalem patrem, & ipsum monachû. Statuit ergo iuuenis numquã bibere aquam, neque vinû, neque potionem aliam toto vitæ suæ tempore. Edebat igitur olera quædam [illegible] lia, quæ ipsû ex siti recreare poterant: hab[illegible] tem & ministeriû coquendi panes. Cùm verò tres annos hoc abstinentiæ modo cucurrisset, [illegible] in grauissimam ægritudinê, ex quâ etiam [illegible] ctus est. Cumq; febre vreretur, & ex in mensa [illegible] fatigaretur, hortabatur ab omnibus vt vel [illegible] cam portionê degustaret; neq; prorsus hoc fac[illegible] frater ille passus est. Abbas igitur accersit medico, vt languenti, si quâ ratione posset, subue[illegible] precabatur. Qui cùm venisset & videret [illegible] in tali necessitate, rogare eu[m] cœpit, v[illegible]

[illegible]

aliculus potionis acciperet. sed cùm ille non acquiesceret, dixit abbati, Affer te mihi huc vas magnum. Quo allato, mittens in illud tepentis aquæ amphoras quatuor, fecit illum intus inmitti vsque ad femora per vnam horam. Affirmabat autem nobis abbas Ioannes (illic enim aderat) quòd cùm illum ex aquâ eduxissent, metiens medicus aquam, inuenit eam ex magnâ parte imminutam. Ecce quàm vim sibi intulerunt continentes monachi, seipsos propter Deum his necessitatibus subdentes, vt sempiternis fruerentur bonis.

Idem rursus nobis enarrauit, dicens: Ingressus sum in eodem cœnobio cellulam senis cuiusdam, vndique, quia vbi stare ad orationem solebat, tabula erat supposita. Vbi autem genua figebat & manus, concauum erat plusquam digitorum quatuor: ex frequentia quippe & vsu continuæ orationis cauauerat tabulam.

Cap. 185. *Vita* MVLIERIS *fidelis, quæ mirâ sapientiâ virum suum gentilem ad fidem conuertit.*

CVM in Samo insulâ essemus, narrabat nobis venerabilis pauperum cultrix Maria mater domini Pauli candidati, dicens: Cùm essem in ciuitate Nisibe, erat ibi Christiana mulier, virum habens gentilem. Erant autem pauperes, habebant tamen quinquaginta numismata. Die verò quadam ait vir vxori suæ: Demus hæc numismata fœneratori, vt aliquod solatium ex eis capiamus; ea enim sigillatim consumimus, & deficiút. Respondens autem illa bona vxor, ait viro: Si placet ea fœnerari, veni, demus illa sub fœnore Deo Christianorum. Dicit ei vir eius: Et vbi est Deus Christianorum, vt demus ei? Ait illa: Ego tibi ipsum ostendam: si enim huic dederis ea, non solum non illa perdes, sed & vsuras tibi persoluet, & capitale duplum reddet. Qui ait illi: Eamus, ostende mihi illum, & demus ei. Illa verò assumés virum suum, duxit in sanctam ecclesiam: habet autem ecclesia illa quinque magnas ianuas. Cùm ergo induxisset illum in ecclesiæ porticum, ostédit ei pauperes, dicens: Istis si præbueris, Deus Christianorum ipsa accepit; isti enim omnes sui sunt. Qui mox cum gaudio numismata cœpit erogare pauperibus: reuersique sunt in domum suam.

Cum verò post menses tres necessitate sumptuum angustarentur, ait vir vxori suæ: Soror, nihil vt video, daturus est nobis Deus Christianorum ex debito illo, & nune angustamur inopiâ. Respondit mulier, & ait illi: Profectò dabit; vade vbi illa dedisti, & exhibebit ea tibi cum omni alacritate. Quo audito, ille currens abiit in sanctam ecclesiam; veniénsque in loco, vbi erogauerat numismata pauperibus, & circuiens totam ecclesiã, neminem vidit qui sibi debitum redderet, nisi solos pauperes denuò sedentes. Cùm ergo cogitaret in seipso, cui diceret aliquid, vel à quo exigeret, aspexit ante pedes suos in marmore iacere numisma vnum ex illis, quæ pauperibus ipse erogarat, inclinánsque se, & accipiés illud, abiit in domum suam, & ait coniugi suæ: Ecce profectus sum in ecclesiam, & crede mihi, mulier, quia Deum Christianorum non vidi, vt dixisti, nullusque mihi aliquid dedit, nisi quòd hoc numisma ibi positum vidi, vbi ego priùs erogaueram. Tunc ait ad eum mulier illa mirabilis: Ipse est, qui tibi hoc inuisibiliter præstitit; ille enim inuisibili potestate manus suæ disposuit hunc mundum. Sed vade, domine mi, eme nobis aliquid, vt comedamus hodie, rursusque ipse prouidebit nobis. Abijt ille, & emit sibi panem, & vinum, & piscem, & veniens domum dedit vxori. Quę accipiens piscem, cœpit ipsum purgare, exenteransque illum, inuenit in visceribus eius lapidem valde mirabilem, ita vt miraretur mulier illius pulchritudinem; non tamen sciebat quid esset. Seruatum autem ostendit reuertenti viro, dicens: Ecce hunc lapidem in pisce reperi. Videns autem & ipse, miratus est quidem ipsius pulchritudinem, ignorabat tamen, quid esset.

Cùm autem comedisset, ait vxori: Da mihi lapidem, vt vadam, & vendam illum, si quid fortassis pretij de illo accipere contingat. Neque enim, vt dixi, nouerat & ipse, quid esset, vtpote simplex & rudis. Tulit itaque lapidem, & abiit ad trapezitam, cuius erat proprium talia emere & vendere, inuenitque illum iam clausis omnibus egredientem (ad vesperum enim iam dies erat) & ait illi: Vis emere hunc lapidem? Ille verò considerans lapidem, dixit ei: Quid vis, vt tibi pro eo soluam? Ait autem ille: Da quidquid vis. Ad quem ipse: Accipe, inquit, quinque numismata. Putans autem venditor quia illuderet sibi, dicit ei: Et tantum vis pro illo persoluere? Existimans trapezita, quòd ita ille per ironiam loqueretur, ait ipsi: Accipe decem pro eo numismata. Venditor iterùm se irrideri arbitratus, acuit. Dicit illi trapezita: Viginti numismata accipe. Ille autem tacebat nihil respondens: Cum verò ad triginta, quadraginta, & quinquaginta numismata emptor ascenderet, & se daturum ea iuramento affirmaret, cœpit ille ampliùs lapidem æstimare. Paulatim verò emptor ascendens vsque ad trecenta numismata peruenit, deditque illa vendenti. Ipse igitur, dato lapide, acceptáque pecuniâ, venit ad vxorem suam gaudens. Quæ cùm videret illum exultantem, dixit: Quanto illum vendidisti? Putabat autem, quòd illum quinque vel decem minutis vendidisset. Tunc ille trecenta numismata proferens, dedit illa vxori suæ dicens, tãto se illum vendidisse. Illa verò summam diuinæ bonitatis clementiam admirans, dixit ei: Ecce Deus Christianorum qualis est, quàm bonus, quàm gratus, quàm diues. Vides quia non solum quinquaginta numismata tibi reddidit, quę tu illi mutuasti, sed paucis diebus ipsa tibi sextuplicata restituit? Agnosce igitur, quia non est Deus alius, neque in terra, neque in cælo, nisi ipse solus. Ille verò miraculo admonitus, cum experimento didicisset & ipse veritatem, effectus est repentè Christianus, & glorificauit Deum & Saluatorem nostrum Christum cum Patre & Spiritu sancto, plurimas referens gratias prudentissimæ vxori suæ, per quam vera Dei notitia ipsi in veritate concessa est.

Cap. 186. *Vita* MOSCHI *mercatoris Tyrij.*

PERREXIMVS in cœnobium speluncæ abbatis Sabæ, ad abbatem Eustathium ipsius cœnobij patrem, narrauitque nobis, dicens: Erat Tyri mercator quidam, nomine Moschus; is nobis, cum Tyrum venissemus, hoc retulit, dicens: Cum essem super commercia, profundo vespere abij lauatum, & in viâ reperi mulierem stantem in tenebris. Ad quam ego vbi perrexi, consensit sequi post me. Præ diabolico itaque gaudio non laui, sed ad cœnam properaui, multùmque

Margin notes: Seruoris ... Orationis tabula cauata. — Mulier Christiana maritum suum gentilem ... — Maritus quinquaginta numismata pauperibus Deo erogat. — Pauper quasi vnum ... — Ro piscem ... — In pisce lapis pretiosus inuenitur. — Trecentis numismatibus lapis distrahitur. — Deus quinquaginta numismata pauperibus erogata sextuplicata restituit.

orabam illam, vt comederet; sed illa gustare quidquam passa non est. Tandem surreximus; & cùm ad cubandum venissemus, vellémque illam amplexari, voce magna cum lacrymis clamauit, dicens: Væ mihi miseræ! Tremefactus itaque interrogabam causam fletuum. Illa verò amplius eiulans ait: Vir meus negotiator est, & naufragium fecit, perdiditque & sua & aliena, & propterea in carcere inclusus est, nec habeo quid faciam, vt vel panem illi ministrem, atque ideò præ nimiâ paupertate corpus meum exponere proposui, vt illi panem inueniam, omnia enim deperierunt. Et dixi illi: quantum est debitum? Quæ ait: Quinque auri libræ. Proferens autem aurum dedi illi, dicens: Ecce Dei nutu non tetigi te; da aurum, & redime virum tuum, & orate pro me.

Moschus misera mulieri quinque auri libras dat, vt maritum redimat.

Deinde post aliquantulum temporis calumnia contra me conflata est apud Imperatorem, quòd commercij cuncta dissipassem. Mittens autem Imperator diripuit omnem substantiam meam, nudúmque pertractum Constantinopolim in carcerem misit. Vbi cùm plurimum temporis egissem, solo vno vestimento præter camisiam indutus, die quadam audio, quòd Imperator me vellet occidere: itaque de vitâ desperans plorabam. Flentem autem & eiulantem sopor oppressit, vidique in somnis quasi mulierem illam, quæ aliquando virum habuerat in carcere, dicentem mihi: Quid est quod habes, Domine Mosche? Quare hîc inclusus es? Me autem respondente: Calumniam perpessus sum, & puto quia occidet me Imperator. ait mihi: Vis, vt loquar pro te Imperatori, & dimittet te? Ad quam ego: Numquid ille cognoscit te? Ait: Vtique nouit. Expergefactus autem ambigebam quid hoc esset. Astitit autem mihi secundò & tertiò eadem repetens, & dicens: Noli timere, ego te absoluam cras.

Visio moschi incarcerati.

Diluculò autem, Imperatore iubente, adduxerunt me in palatium. Cúmque ingressus essem, ille vt aspexit me potri & scissa indutum tunicâ, dixit mihi: Ecce nunc tui misertus sum; vade, & emendare de reliquo. Aspiciebam autem mulierem illam ad dexteram Imperatoris astantem, & dicentem mihi: Confide, & noli timere. Iussitque rex mihi vniuersa restitui, addénsque mihi bona plurima, restituit me in priorem statum, faciens me præterea locum tenentem.

Eleemosyna, mulieri præstita Moschũ à carcere liberat.

Ipsâ igitur nocte apparuit mihi rursus eadem mulier, & ait mihi: Scis, quæ sim ego? illa sum, cum qua fecisti misericordiam, & propter Deum non tetigisti corpus meum. Ecce & ego liberaui te à periculo. Vides clementiam Dei, quomodo per me, cui fecisti misericordiam, apparuit tibi misericors, quasi dicens: Hoc propter me fecisti, & ego magnificaui misericordiam meam super te.

Cap. 187.

Doctrina abbatis IOANNIS *Cyzici pro acquirendis virtutibus.*

CVM à sanctâ Gethsemane ascenderemus in sanctum montem Oliueti, monasterium offendimus abbatis Abramij. Huius monasterij pater erat abbas Ioannes ex Cyzo: interrogauimus autem eum die quadam, dicentes: Quomodo virtutem possidet quispiam? Respondit senior, & ait: Qui virtutem possidere voluerit, nisi prius oderit vitium ex diametro contrariam malitiam, eam acquirere ac possidere non potest. Si igitur habere vis luctum, semper odio habeas risum. Si humilitatem habere desideras, superbiam semper execrare. Si continens esse cupis, gastrimargiam odi. Si pudicus, detestare luxuriam. Si nudus, materiam fuge. Qui vult esse misericors, auaritiam caueat. Qui eremum habitare desiderat, ciuitatis frequentiam odio habeat. Qui cupit inuenire quietem, fiduciam oderit. Qui peregrinus esse vult, [29] apparentiam odio habeat. Qui iracundiam continere desiderat, multorum consortia fugiat. Qui iniurias obliuisci vult, maledicta detestetur. Qui sine distractione esse appetit, solitarius maneat. Qui continere vult linguam, obstruat aures ne multa audiat. Qui Dei timorem habere semper cupit, corporalem oderit requiem, diligátque afflictionem & angustiam.

Vitia odio habens virtutes acquirit.

Cap. 188.

Vita duorum FRATRVM *trapezitarum Syrorum.*

ABBAS Theodorus antiqui monasterij pater, narrauit nobis, dicens: Erant Constantinopoli fratres duo trapezitæ Syri; dixitque maior ex illis minori fratri: Veni, descendamus in Syriam, & possideamus paternam domum nostram. Dixit illi iunior: Cur ambo dimittimus hic ministerium nostrum? Descende ipse, & ego hîc manebo; vel ego descendam, & tu hîc remane. Conuenit ergo inter eos, vt descenderet iunior. Cùm itaque descendisset, post breue tempus is qui Constantinopoli remanserat, vidit in somnis senem quemdam speciosum & magnæ reuerentiæ, dicentem sibi: Scis, quia fornicatus est frater tuus in vxorem cauponis? Qui exurgens à somno, contristari cœpit, & intra semetipsum dicere. Ego illi caussa fui istius lapsus, cur enim dimisi illum solum? Aspexit autem eumdem secundò dicentem sibi: Scis, quia frater tuus corruit in vxorem cauponis? Quo viso, rursum contristatus est. Tertiò conspicit eumdem dicentem sibi: Nescis, quia frater tuus perdidit liberam mulierem, & in vxorem cauponis effusus est? Scripsit igitur ad illum ex Constantinopoli, vt statim dimissis omnibus veniret Byzantium. Qui acceptis fratris literis, statim dimisit omnia, venitque ad fratrem suum. Ille verò mox vt vidit eum, duxit in maiorem ecclesiam, & cœpit mœstus culpare illum, ac dicere: Bene fecisti, frater, quia cauponis vxorem adulterasti? quod ille cùm audisset, iurare per Deum omnipotentem cœpit, quòd neque adulterauerat, neque mulierem vllam nouerat præter legitimam vxorem. Cùm hæc maior frater audisset, ait illi: Numquid aliud quippiam peccati grauioris abs te gestũ est? Ille autem asseuerabat, dicens: Verè nihil mihi conscius sum iniquitatis admisisse, nisi quòd monachos in villâ nostrâ reperi Seueriani dogmatis, ignoránsque an malum esset, communicaui eis. Aliud quodlibet ignoro me fecisse. Intellexit tunc maior natu frater, hoc esse quod illi dictum fuerat, fornicatum scilicet eum fuisse, quia sanctâ Catholicâ & apostolicâ Ecclesiâ omissâ, in hæresim Seueri acephali, qui reuerà caupo est, corruens, confusus erat, ac nobilitatem rectæ fidei contaminarat.

Fratris de fratre [...] adulterio.

Vt sup.

Hæresis [...] cauponis vxor.

Hæresis fornicatio [in] Deo.

Cap. 189.

Vita MVLIERIS *quæ fidem seruauit viro suo negotiatori, & ambo à Deo adiuti sunt.*

VENIMVS Ascalunem in xenodochium patrum, narrauitque nobis abbas Eusebius presbyter,

Negotiatoris naufragium.

presbyter, quòd negotiator quidam nauigans perdidisset omnia & sua & aliena, euasissetque ipse naufragium. Qui cùm venisset huc, a creditoribus comprehensus & in carcerem missus est, direptaque sunt omnia quæcumque domi habebat, & coniugis etiam ipsius vestimenta. Illa igitur ex multa anxietate, & tristitia, & inopia non poterat virum vel pane nutrire. Sedente igitur illa die quadam in carcere & gemente, intrauit vir quidam magnus vinctis date eleëmosynam. Videns verò mulierem liberam sedentem cum viro suo, vulneratus est in amore ipsius, erat enim speciosissima, mandauitque illi per carcerarium, vt ad se veniret. Illa videns quòd agapen acceptura esset, libenter accessit. Qui sumens illam seorsum, ait ei: Quid est quod habes, & cuius rei gratiâ hic es? Quæ illi cuncta enarrauit. Ait autem ipse: Si persoluero debitum, dormies mecum nocte istâ? Illa autem verè pulcherrima & pudicissima dixit ei: Audiui, domine, dicentem Apostolum, quia mulier non habet potestatem proprij corporis, sed vir. Permitte ergo, domine, vt interrogem virum meum, & quidquid ille iusserit faciam. veniénsque omnia nuntiauit viro suo. Ille vt prudentissimus, & vxori suæ maximo deuinctus affectu, raptus non est spe & desiderio euadendi carceris iniurias; sed ingemiscens cum lacrymis ait vxori: Perge, perge soror, abrenuntia homini: spero enim in Dominum nostrum Iesum Christum, quia non derelinquet nos vsque in finem. Exsurgens autem illa dimisit à se hominem, dicens: Dixi viro meo, & non vult.

Mulier in extremâ necessitate à diuitiis ad adulterium sollicitata egestatem diuitiis præfert.

1. Cor. 7. Mulier non admittit adulterum vel lo pretio.

Per id autem temporis latro quidam iniectus fuerat in ipsum carcerem priusquam negotiator vinciretur: hic omnia inspiciebat, & audiebat viri ac mulieris verba, ingemuitque apud semetipsum, dicens: Ecce in quo isti casu existunt, neque tamen libertatem suam prodiderunt, vt pecunias acciperent, & dimitterentur, sed pudicitiam pluris quàm pecuniam existimauerunt; vitæque istius commoda, vt illius pulchritudinem non violarent, contempserunt. At ego quid faciam miser, qui numquam cogitaui quòd Deus esset, & idcircò homicidiorum auctor fui? Vocans autem illos ad se per fenestram eius cellulæ, vbi vinctus detinebatur, dixit eis: Ego latro sum & cædium patrator, quamobrem quacumque horâ præfectus venerit, ad mortem vt homicida ducendus sum. Considerans verò pudicum consilium vestrum, compunctus sum: itaque pergite, & in loco illo ciuitatis fodite, & accipite quas inueneritis pecunias: cumque persolueritis debitum, plurima etiam benedictio remanebit vobis, & orate pro me, vt & ego inueniam misericordiam.

Latro mulierum necessitate succurrit.

Post paucos autem dies ingressus ciuitatem præses, latronem educi iussit & decollari. Sequenti autem die dixit mulier viro: Si iubes, mi domine, vadam ad locum quem denotauit latro, si fortè vera sint quæ ille prosecutus est. Qui ait: vt tibi videtur facito. Illa verò sumpto breui sarculo, vesperè ad locum abiit, & fodiens, ollam inuenit diligentissimè opertam, suménsque illam profecta est. Prudenti verò vsa consilio, paulatim creditoribus reddebat debita, vt ex hoc ab aliis pecuniam mutuari putaretur. Impleuit autem omnem debiti solutionem, virúmque de carceris custodiâ eduxit. Dicebat autem qui ista narrauit: Ecce quoniam seruauerunt isti mandatum Domini nostri Iesu Christi, magnificauit & ipse in eis misericordiam suam.

Castis coniugibus Deus opitulatores excitat.

Cap. 190.

Miraculum de ligno donato abbati BROCHÆ *Ægyptio.*

NARRAVIT nobis Athanasius Antiochenus de abbate Brochâ Ægyptio, dicẽs: Cùm venisset vir ille ex Ægypto in Seleuciam, quæ prope Antiochiam est, inuenit extra ciuitatem locum desertum, quærebátque construere sibi in eo breuem cellulam. Quam cùm extruxisset, neque haberet vnde illam operiret, ingressus vrbem die quadam inuenit Anatolium, qui cognominatus est Curuus, Seleuciæ & Antiochiæ vnum ex primariis, sedentem extra domus suæ limen, dixitque ei: Fac domine charitatem, & da mihi ligna modica, vt te[g]am cellulam meam. Ille verò maximè indigna[tus], ait illi: Ecce lignum, tolle & discede; ostendens illi trabem maximam, quam habebat iacentem ante domum suam, de qua facta esset arbor nauis onerariæ quinquaginta millium. Ait illi abb[a]s Brochas. Benedic. & tollam illud. Dicit ei rursus Anatolius stomachans, Benedictus Dominus. Apprehendit ille trabem, solúsque leuauit de terra, & imposuit humeris suis, abiitque cum illa ad cellulam suam. Stupore autem percussus Anatolius in eo quod factum fuerat insigni præcla[ro]que miraculo, largitus est ei lignum illud, ex quo non solùm cellulam suam, vt petierat, operuit, sed & alia plurima ministeria exercuit.

Brochas trabem maximam in eleëmosynam per iocum datã solus tollit.

Cap. 191.

Vita compendiosa sancti IOANNIS *Chrysostomi patriarchæ Constantinopolitani.*

DICEBANT de sancto Ioanne Constantinopolitano archiepiscopo, qui iustè & dignissimè pro puritate doctrinæ, & splendore venustissimi eloquij Chrysostomus cognominatus est; quòd ex quo salutarem Baptismum accepisset numquam omninò iurauerit, neque aliquem iurare compulerit, neque mentitus sit, neque alicui vmquam maledixerit, neque scurrilia locutus sit, neque iocos admiserit.

Laus sancti Chrysostomi.

Cap. 192.

Relatio de quodam MONACHO *monasterij diui Gregorij Papæ, quomodo post mortem ab excommunicatione fuerit absolutus.*

NARRAVIT nobis sanctus quidam presbyter, Petrus nomine, veniens ex Romanâ vrbe, de beatissimo Gregorio eiusdem ciuitatis Antistite, quòd cùm esset summus Pontifex, monasterium virorum maximum ædificauerit, mandatúmque dederit, vt nullus monachorum propriũ aliquid haberet, ne vnum quidem obolum. Frater ergo monasterij habebat sæcularem fratrem, à quo petiit, dicens. Tunicam non habeo, ideò fac in me charitatem, & eme illam mihi. Dixit illi sæcularis frater: Ecce tria hæc numismata, accipe, & eme tibi vt placet. Sumens ergo monachus tria numismata, habuit illa apud se. Quod cùm alius monachus vidisset, abiit & nuntiauit abbati. Quo audito, abbas renuntiauit & ipse sanctissimo Papæ Gregorio. Beatus verò Gregorius hoc audiẽs, iussit eum, vt qui monasterij regulas prætergressus esset, à communione separari. Post modicum verò temporis moritur frater ille ita separatus, nesciente Papâ Gregorio. Post duos autem vel tres dies abiit abbas, & nuntiauit illi dicens: Frater ille defunctus est. Quo ille audito non mediocriter

Ioannes Diaconus vitæ sancti Gregorij l.b. 2. c. 45.

Monachus proprietarius excommunicatur.

diocriter contristatus est, quòd antequam absolueretur excommunicationis vinculo, migrasset à sæculo: scribénsque orationem in formâ epistolę, dedit vni ex archidiaconis, iubens illi vt iret & supra sepulcrum fratris illam legeret. per ipsas verò litteras absoluebat ab excommunicationis nexibus mortuum. Abiens igitur archidiaconus, sicut illi fuerat imperatum, super sepulcrum fratris breuem illam chartulam legit. Eadémque nocte vidit abbas defunctum fratrem, & ait illi: Nónne mortuus es, frater? Qui ait: Ita sanè. Rursus interrogauit eum abbas: Et vbi fuisti vsque hodie? Dixit ei frater: Veraciter, domine, in carcere fui vsque heri: hesterno autem die absolutus sum. Notum verò factum est omnibus, quia quâ horâ archidiaconus absolutionis verba super fratrem legerat, fuerat ab excommunicatione absolutus, liberatáque est de iudicio & damnatione anima ipsius.

Mortuus ab excommunicatione absoluitur.

Per absolutionem eam saluatur.

Cap. 193. *Factum mirabilis charitatis sancti abbatis* APOLLINARIS *patriarchæ Alexandrini erga iuuenem diuitem ad inopiam redactum.*

NARRAVERVNT nobis de sancto abbate Apollinari Alexandrino patriarchâ, quòd valdè fuerit misericors, & compassionis visceribus affluens, cuius rei indicium id afferebant. Erat, aiebant, Alexandriæ iuuenis quidam, qui primarij ciuitatis dignitatéque ac diuitiis clarissimi filius fuerat. Parentibus itaque illius defunctis, qui infinita illi bona tam in auro quam in naualibus commerciis dereliquerant, non satis feliciter & prosperè ea gubernans, perdidit omnia, atque ad extremam inopiam deductus est, cùm neque gulæ neque luxuriæ vacauerit, quę solent diuitum exhaurire patrimonia, sed in casus varios atque naufragia inciderit. Itaque ex opulentissimo pauperrimus effectus est, iuxta illud Psalmistæ, Ascendunt vsque in cælos, & descendunt vsque ad abyssos. Namque adolescens quantò fuerat pecuniis sublimior, tantò per inopiam inferior factus est.

Adolescens diues totus depauperatur.

Psal. 106.

Hoc audiens beatus Apollinaris, vidénsque in quantum miseriæ & paupertatis adolescens delapsus esset, cùm parentes eius fuissent locupletissimi, miseratus illius casum, exiguum ipsi charitatis impendere voluit subministrando alimenta, sed erubescat. Et quoties videbat illum, in secreto conscientiæ suæ angebatur, cernens vestem sordidam, & luridam faciem, quæ sunt extremæ paupertatis indicia. Cùm igitur huiusmodi curis angeretur pontifex, die quadam diuinitus inspiratus, consilium profectò mirabile inuenit, ipsiúsque sanctitati maximè conueniens.

Apollinaris cogitat de modo illi succurrendi.

Accersiuit itaque dispensatorem sanctissimæ ecclesiæ, seorsúmque illum alloquens, dixit ei: Potes mihi seruare secretum, domne dispensator? Qui ait: Spero, domine, in Filium Dei, quia quodcumque mihi iusseris, nemini dicam, neque discet vmquam id aliquis ex me quod mihi seruo tuo aperueris. Tunc ait ad illum episcopus Apollinaris: Vade, conscribe chirographum debiti quinquaginta librarum auri, quæ a sanctissimâ istâ ecclesiâ Macario illius miseri adolescentis patri debebantur, & appone testes & stipulationem & rata, & affer illud mihi. Dispensator continuò, quod sibi fuerat à pontifice iniunctum, cum omni celeritate peregit, attulítque chirographum, & dedit illi. Cùm itaque pater adolescentis ante decem annos defunctus esset, chartaque chirographi noua videretur, ait illi pontifex: Vade domne dispensator, chirographum istud vel in tritico vel in hordeo absconde, & post paucos dies affer illud ad me: quod ille cùm fecisset, præfinito die chirographum retulit quasi subuetustum, deditque pontifici. Tunc ait ille: Perge modò, domne dispensator, & dicito adolescenti: Quid mihi daturus es, si tibi dedero chirographum magnæ pecuniæ quæ debetur tibi? Et caue, ne plus quàm tria numismata ab illo accipias, & præbe illi chirographum. Respondens autem dispensator: Verè, mi domine, si iusseris, nihil accipiam. Dixit ei ille: Volo omnino vt tria numismata accipias. Perrexit autem ille ad iuuenem sicut ipsi iussum fuerat, & dixit ei: Dabis mihi tria numismata, si ostendero tibi aliquid magnæ vtilitatis tuæ? Ille verò pollicitus est illi quidquid vellet se daturum. Fingens autem dispensator, ait illi: Ante quinque vel sex dies euoluens instrumenta ecclesiastica, reperi chirographum istud, & memini, quia Macarius pater tuus mihi multùm confidens, ipsum mihi diebus aliquot permisit. Defunctóque ipso, contigit illud apud me vsque hodie manere: obliuione enim subreptum mihi est, nec vmquam venit in mentem, vt illud redderem tibi. Ait illi adolescens: Nosti an locuples sit persona illa, quæ debet? Dixit ei dispensator: Ita sanè locuples, & grata est, potésque ab illo debitum sine labore recipere. Dixit ei iunior: Nouit Deus, quia modò nihil habeo; sed si recepero, quod meũ est, quidquid petiisti, dabo tibi, vltra tria etiam numismata. Tunc dedit ei dispensator instrumentum quinquaginta librarum.

Dispensator chirographũ adolescenti defert.

Suscepto itaque chirographo, perrexit ad sanctissimum pontificem, prostratúsque ante illum dedit ei chirographum. Cùm ergo accepisset ille instrumentum ipsum, ac legisset, cœpit se ipsum turbatiorem ostendere, dixítque ei: Et vbi fuisti vsque modò? pater tuus ante decem annos defunctus est. perge, nolo tibi nunc respondere. Qui dixit illi: Veraciter, mi Domine, non ego illud habui, sed dispensator illud habebat, & nesciebam. Sed Deus ipsius misereatur, quia modò ipsum mihi reddidit, dicens se illud inter chartas suas dumi inuenisse. Pontifex verò illum interim remisit, dicens: Deliberabo mecum, seruato apud me chirographo. Post vnam igitur hebdomadam rediit ad episcopum iunior, iterúmque deprecabatur eum. ille autem quasi nihil ei dare vellet, dicebat: Quare tantum distulisti proferre chirographum? Dixit illi adolescens: Mi domine, scit Deus quia non habeo vnde familiam meam nutriam; itaque, si Deus inspirat vobis, miseremini mei. Tunc dixit illi sanctus Apollinaris, fingens se illius precibus cedere: Summam quidem integram ego tibi restituam; hoc autem obsecro, mi domine frater, ne à sanctâ hac ecclesiâ vsuras exigas. Tunc procidens illi adulescens ait: Quidquid voluerit & iusserit mihi dominus meus, hoc faciam; & si ex principali summâ placet minuere aliquid, minue. Dixit illi episcopus: Non id quidem; satis est, si nobis vsuras dimittis. Tunc proferens quinquaginta auri libras, dedit ei, & dimisit eum, orans eum pro vsuræ remissione. Hoc opus summi Apollinaris, ista sancta illius ars atque misericordia. Ita verò Deus iuueni cooperatus est per sanctam eius benedictionem, vt ex tantâ inopiâ emergeret, atque in priorem suum statum

Adolescenti egestati quinquaginta auri libris succurrit Apollinaris.

... atum Spirit.

ſtatum ordinémque remearet, pluſque etiam quàm parentes ſui opum ac pecuniarum copiâ excelleret, ac præterea magna lucra animæ conſequeretur.

Cap. 194

Admonitio SENIS *qui morabatur in Scithi, facta cuidam monacho ne ingrederetur tabernas.*

SENEX quidam morabatur in Scithi: hic die quadam venit Alexandriam, vt opus manuum ſuarum venderet, viditque ibi iuniorem monachum ingreſſum eſſe cauponam. Qua ex re ſenex vehementer afflictus, manebat foris expectans, donec egredienti iuueni colloqueretur. Quod & factum eſt. Mox enim vt egreſſus eſt iuuenis, tenuit illum ſenior per manus, & ſeorſum illum ducens, dixit ei: An neſcis, domine frater, quia habitum angelicum fers? ignoras, quia iuuenis es? Non noſti, quia multi ſunt inimici nuſtri laquei? Neſcis, quia & per oculos, & per aures, & per figuras varias & habitus, monachi in ciuitatibus læduntur? Tu autem in cauponas ingrederis, & quæ non vis audis, & quæ ſunt noxia vides, inhoneſtiſque & viris & mulieribus coniungeris. Noli itaque, fili mi, noli obſecro, ſic agere, ſed fuge in eremum, vbi cum Dei adiutorio ſaluari potes. Reſpondit ei iunior: Perge ſenior, Deus non quærit niſi cor mundum. Tunc expandens in cælum ambas manus ſuas ſenex ait: Gloria tibi Deus; Ecce enim ego habeo in Scithi annos quinquaginta quinque, & mundum cor non habeo; hic autem in tabernis conuerſans cordis munditiam poſſidet.

Nihil monacho cum cauponа.

Angelicus monachorum habitus.

... ſſicile in ... & ta... mundum cor ... ge.

Cap. 195

Vita EVAGRII *philoſophi a Syneſio Cyrenes epiſcopo ad Chriſti fidem conuerſi.*

CVM Alexandriæ eſſemus, Leontius Apameenſis, vir religioſus ac fideliſſimus, venit ex Pentapoli; multis enim iam annis Cyrene moratus fuerat. Venit autem diebus Eulogij ſancti Alexandrini patriarchæ, eiuſdem Cyrenenſis vrbis futurus epiſcopus. Cumque in familiari colluquio eſſemus, narrauit nobis, dicens: Fuit temporibus Theophili beatiſſimi patriarchæ Alexandrini Cyrene epiſcopus Syneſius philoſophus. Qui cùm veniſſet Cyrenem, reperit illic philoſophum quemdam, Euagrium nomine, qui ſodalis ſuus in ſtudiis liberalibus fuerat, amicum ſibi chariſſimum, ſed religione gentilem, & cultuiæ idolorum maximè deditum: eum epiſcopus Syneſius ab idolatriâ transferre ad culturam Chriſti ſatagebat, curamque ingentem eius rei ſibi aſſumpſerat pro charitate quam erga ipſum à principio habuerat. Ille verò minimè id patiebatur, neque illius doctrinam admittere volebat: epiſcopus tamen præ nimio ad illum amore ne ſic quidem tædio victus deſiſtebat diebus illum ſingulis hortari, & inſtruere, ac inducere vt Chriſto crederet, ipſiuſque Sacramenta ſuſciperet. Cúmque illi quotidie iſta monita dare perſiſteret, dixit ad eum ſemel philoſophus: Verè, mi domine epiſcope, cum ceteris quæ mihi diſplicent in Chriſtianis, hoc eſt, quòd conſummationem ſæculi iſtius futuram dicunt, & poſt conſummationem omnes qui ab initio ſæculi fuerunt homines, in iſto corpore reſurrecturos, carnémque hanc incorruptibilem recepturos & immortalem, atque ita in perpetuum victuros, ſicque eorum quæ in corpore geſſerunt, præmia percepturos: cum etiam qui miſeretur pauperi, fœnerari Deo, & qui diſpergit in pauperes & inopes in cælo ſibi theſauros reponere, & centuplicata quæ erogauerit in regeneratione cum æterna vita a Chriſto eſſe reddenda. Quæ omnia cum dicantur, deceptio, & ſtrilio, & fabula mihi videntur: epiſcopus autẽ Syneſios aſſeuerabat omnia Chriſtianorum vera eſſe, nihilque omnino habere falſum vel veritati cõtrarium, idque multis documentis aſſerebat, & perſuadere illi nitebatur.

Syneſius Euagrium Philoſophum ad fidem conuertere ...

... uerſa... Euagrius ... reſurrectio...

Poſt multi iii verò temporis, cum illum induxiſſet Chriſtianum fieri, baptizauit ipſum & filios eius, cum omniſque domeſticos illius. Ceterùm non multò poſtea quàm baptizatus fuerat, dedit epiſcopo auri tria centenaria in vſum pauperum, dicens: Accipe aurum iſtud, & diſtribue illud pauperibus, & fac mihi cautionem manu tuâ, quòd Chriſtus mihi ipſum reddet in futuro ſæculo. Qui ſuſcepto auro, promptè illi, vt petebat, cautionem fecit.

Tandem cum familia baptizatur.

Aurum Deo per pauperes fœnerari dat, cautionis chirographo à Syneſio ſuſcepto.

Vixit itaque poſt Baptiſmum annos aliquot philoſophus, ac tãdem infirmatus eſt ad mortem. Cum verò morti proximus eſſet, dixit filiis ſuis: Quando eff abitis funus meum, chartam iſtam in meis manibus ponite, & me cum illâ ſepelite. Mortuo autem illo, fecerunt filij ſicut eis ipſe præceperat, ſepelierúntque eum cum chirographo. Tertiâ verò poſt ſepulturam die apparuit epiſcopo Syneſio nocte quieſcenti, dicens: Veni ad ſepulcrum, vbi iaceo, & accipe chirographum tuum; accepi enim debitum, ſatisfactumque mihi eſt, atque vt certior eius rei fias, propriâ meâ ſubſcripſi manu. Ignorabat autem epiſcopus quòd chirographum illud conſepeliſſent ei.

Curat ſe cũ chirographo ſepeliri.

Mortuus, ſatisfactum ſibi a Chriſto renunciat.

Manè autem facto, accerſitis filiis eius dixit: Num aliquid cum patre veſtro in monumento poſuiſtis? Illi putãtes, quòd eos de pecuniis interrogaret, dixerunt ei: Nihil, domine, præter pannos conſuetos. Quid igitur? Nunquid vel chartam aliquam conſepeliſtis ei? Tunc recordati illi (ignorabant enim quòd de chirographo diceret) dixerũt ei: Ita ſanè, domine; chartam enim quamdam moriens dedit nobis, & ait: Quando ſepelietis me, chartam iſtam mihi in manibus date, nullo penitùs ſciente. Tunc dixit illis epiſcopus ſomnium, quod nocte illâ viderat, ſuméntſque illos cum clericis ac primariis ciuitatis acceſſit ad philoſophi tumulum. Quo aperto, inuenerunt iacentem philoſophum, chirographúmque manu epiſcopi cõſcriptum ſuis manibus tenentem. Accipientes autem chirographum ex illius manibus, aperuerũt, inuenerúntq; in eo nouiter manu philoſophi ſubſcriptum ita: Ego Euagrius philoſophus tibi ſanctiſſimo domino Syneſio epiſcopo ſalutẽ. Accepi debitum in his litteris manu tua conſcriptum, ſatisfactúmque mihi eſt, & nullum contra te habeo ius propter aurum quod dedi tibi, & per te Chriſto Deo & Saluatori noſtro. Qui verò cõuenerãt, hoc videntes obſtupuerunt, & per multas horas clamauerunt, Kyrie eleiſon, glorificantes Deum qui facit mirabilia, talémque ac tantam promiſſionum ſuarum euidentiam dat ſeruis ſuis.

Teſtatur id chirographo in manu eius in ſepulcro inuento

Aſſerebat autem & hoc idem dominus Leontius, cautionẽ illam manu philoſophi ſubſcriptã ſeruari vſque hodie, atque in ſacrario ſanctæ Cyrenenſis eccleſiæ cuſtodiri; & quicumque ſacrarij cuſtos ingrederetur, hãc illi cum ceteris vaſis ſacri aſſignari cuſtodiendam cum omni diligentia, atque cum demum eps ſucceſſori ſuo integram illam

Seruatur miraculoſum chirographũ in ſacrario eccleſiæ Cyrenenſis.

illam inuiolatamque reconsignare.

Cap. 196. *Miraculum, quod* PVERIS *Apameensibus contigit, qui voce verba sancta consecrationis pro ulerunt.*

NARRAVIT nobis Gregorius Africanæ prouinciæ præfectus, fidelis vir, & monachorum ac pauperum amator, bonisque omnibus semper congaudens.

In prouincia, inquit, mea, (erat autē Apameensis secundæ Syrorum prouinciæ, ex oppido quod dicitur Thorax,) ager est ab vrbe quasi quadraginta milliaribus distans, qui Gonagus dicitur; in hoc, siue in eius finibus pueri pascebant pecora, & vt solet pueris contingere, puerili consuetudine voluerunt ludere. Cùmque luderent, dixerunt ad inuicem: Venite celebremus Missam, & offeramus sacrificium, & communicemus, sicuti semper in sanctâ ecclesiâ presbyter facit. Quod cùm placuisset omnibus, constituunt ex eis vnum in ordine presbyteri, duósque alios pueros in ministrorum officio, veniúntque ad saxum quoddam (erant enim in planitie) ac supra saxum in morem altaris apponunt panem, & vas testeum cum vino: assistúntque, vnus quidem eorum altari, qui fungebatur officio presbyteri, medius, duo verò alij hinc atque hinc veluti ministri. Et ille quidem sanctæ oblationis verba dicebat, illi verò faciolis quæ ferebantur, pro flabellis vtentes, auram faciebant. Qui verò presbyteri fungebatur officio, ideò sanctæ oblationis verba sciebat, quia consuetudo fuit in ecclesia, vt pueri in Missis ante sacrarium assisterêt, primique cum clericis communicarent sanctis Christi Dei nostri venerandisque mysteriis. Quoniam verò quibusdam in locis alta voce consueuerunt presbyteri sancti sacrificij orationes pronuntiare, pueri vt propiùs astantes sæpius eas audiendo didicerant.

Pueri Missā celebrant, verba ob attentas super panem proferunt.

Cùm igitur omnia secundum ecclesiasticam consuetudinem fecissent, priusquam panes frangerent ac communicarent, ignis cælitus delapsus, quæ proposita erant consumpsit omnia, saxúmque totum combussit, ita vt nihil omnino neque saxi, neque eorum quæ fuerant superposita, relinqueretur. Hoc repente factum cum pueri vidissent, in terram omnes præ timore corruerunt, ac diutiùs seminiui permanserunt, neque erumpere vocem, neque de terrâ surgere valentes. Cùm verò non redirent domum horâ quâ consueuerant reuerti, sed pauidi in pauimento iacerent, exierunt parentes eorum, vt viderent cuius rei gratiâ consueto legitimo tempore non reuertissent. Egressi autem pueros omnes humi iacentes inuenerunt, neque agnoscentes aliquos, neque loqui se alloquentibus valentes. Parentes itaque semiuiuos eos aspicientes, vnusquisque filium suum assumentes, domum retulerunt, videntésque pueros in huiusmodi excessu diutius durantes, mirabantur nimium, caussam stuporis eorum omnino ignorantes, nec discernere valentes, sæpiúsque illos per totum diem interrogantes, responsum nullum accipere ab eis potuerunt, & quæ illis acciderant, scire omnino nequiuerunt, donec dies illa & nox tota preteriit. Tunc enim & pueri paulatim in se ipsos reuersi, cuncta ipsis retulerunt quæ gesta fuerant, & quæ illis contigerant. Assumentes verò parentes suos & omnes loci ipsius habitatores, egressi sunt, & locum eis ostenderunt, in quo mirabiliter ista contigerant, vestigia quædam elapsi ignis indicantes.

Ab igne cælesti panes & saxum consumuntur.

Audientes verò quæ facta fuerant, & à fis indicijs rerum admoniti, in ciuitatem [illegible] occurrerunt, cunctaque episcopo ciuitatis nuntiauerunt: qui percussus magnitudine & nouit[ate mi]raculi, cum omni clero festinus accurr[it], videnśque pueros, & rursus ab eis quæ euenerant audiens, & cælestis ignis vestigia intuens, pueros quidem omnes continuò in monaster[io] [illegible] fit, locum verò monasterium fecit lat[e] [illegible] supra locum autem ignis ecclesiam constituxit, & sanctum erexit altare.

Pueri monasterio traduntur.

Et in loco illo miraculi [illegible]

Dicebat autem ipse dominus Gregorius fidelissimus vir, vnum se istorum puero[r]um a[s]pe[xis]se, eiusque monasterij vbi miraculum acc[idit], monachum ipsum cognouisse. Et istud quidem magnum reuera ac diuinum stupendúmque miraculum Gregorius venerabilis nobis ætate nostrâ contigisse enarrauit.

Relatio RVFFINI *de sancto Athanasio, & alijs pueris sodalibus.* Cap. 1[97.]

RVFFINVS autem qui ecclesiasticam conscripsit historiam, simile quiddam prioris ætate gestum à pueris ludentibus narrat. Ait enim, cùm puerilia conscriberet Athanasij sanctissimi, magni propugnatoris ac præconis veritatis magnæque Alexandrinæ ciuitatis episcopi, & orbis totius doctoris inclyti, quomodo [illegible] promotio ad episcopatum ex præscien[tia] d[iuina] initium sumpsisset.

Consequens autem mihi videtur esse, pauca de viri antiquitate repetere, & qualis à puero fuerit vitæ, qualisve instituti, meminisse, quemadmodum ab his qui cum illo familiarissimè vixerunt, accepimus. Eo igitur tempore quo Alexander sanctissimus Alexandrinæ ecclesiæ præerat, cùm die quadam ex eminentiore loco mare intueretur, aspexit pueros in littore ludentes, vt consuetudo pueris est, episcopúmque imitantes, ac ecclesiasticos ritus omnes. Cùm ergo pueros illos diutiùs inueretur, maiora quædam & sacratiora illos aggredi videt. Turbatus itaque continuò, clericos aduocans eis ostendit, quæ ipse conspexerat, præcepitque vt irent & pueros omnes apprehenderent, atque ad se adducerent. Venientes igitur pueros interrogat quis eis ludus fuerit, quidve, & quomodo gesserint. Illi verò, vtpote pueri, perterriti, ab initio quidem negare cœperunt, postâ verò totam seriem exposuerunt, confessique sunt se quosdam baptizasse catechumenos per Athanasium, quem sibi pueri episcopum fecerant. Tunc igitur diligenter inquirens ab iis, & quinam baptizati fuissent, & quid, & quomodo interrogati, quidve respondissent; cùm ab eo qui interrogauerat, cuncta didicisset, comperto quòd omnia iuxta ritum religionis nostræ peregissent, rem in commune cum clericis agitans, definiuit vt dicitur, eos qui Baptismo consecrati fuerant, cùm omnia circa se solemniter peracta fuissent per interrogationes & responsiones, secundò quidem non oportere baptizari, sed impleri ea quæ solent à sacerdotibus fieri. Porro Athanasium & ceteros, quos ille vt sacerdotes & diaconos habuerat in ministerio, conuocatis eorum parentibus, sub Deo teste ecclesiæ tradidit, vt illic nutrirentur.

Ruff. [lib. 1] hist.

Pueri episcopatu [illegible] æmulantur.

Puer Athanasius [illegible] [baptizat].

Ratum [illegible] [ha]bitum.

Ecclesiæ Athanasius [& so]cius [sacer]dotibus & diaconis tra[ditur].

Modico

Modico itaque transacto tempore, cùm & à Notario perfectè, & à Grammatico sufficienter Athanasius iam instructus esset, continuò quasi fidele depositum Dei, sacerdoti à parentibus traditur, & veluti Samuel quidem in templo nutritur. Quoties verò Alexander in [illegible] necdum ad episcopos proficisceretur, iste sequebatur eum, ferens sacerdotij amictum, qui Hebraice appellabatur [illegible] phod.

Alexandro episcopo Alexandrino ministrat.

Tanta verò & tam præclara contra hæreticos Athanasij in sanctæ Ecclesiæ fuêre [illegible], vt [illegible] tum [illegible] quod [illegible] est, ego ostendam ei, quam [illegible] oportet pati. Nam [illegible] onem totus conspirauit orbis, commoti sunt [illegible] terræ & gentes, & reges [illegible] illum conuenerunt. Porro ipse diuinum [illegible] eloquium opere implebat, quo dicitur: Si [illegible] castra, non timebit cor meum: si exurgat aduersum me prælium, in hoc ego sperabo. Verum enim tanta illius & talia [illegible] opera, vt [illegible] tudo quidem rerum nihil me præterire pertimescat, multitudo verò gestorum plurima tacere compellat. Fluctuat itaque, ambigua mens, [illegible] plane dinoscere valet, quid conscribere, quid omittere debeat. Atqui de paucorum meminisse [illegible], quæ ad rem pertinent [illegible] quæ verò fama [illegible] quæ profectò minora, quam [illegible] eat [illegible] enuntiabit, vel [illegible] quid penitus addere poterit.

Psal. 26.

Cap. 198. *Responsio sancti* ATHANASII *Episcopi Alexandrini, num quis [illegible] baptizari possit.*

INterrogatus est aliquando prædictus S. Athanasius postquam Alexandriæ episcopus constitutus fuit [illegible] quispiam sine fide baptizari secundum ritum & prædicationem Christianorum [illegible] credens se simulans, aliquibus aliis occasionibus baptizatus fuisset, quid de illo sentiendum, aut quomodo suscipiat illum Deus. Et respondit, dicens: Audiui aliquando à senioribus nostris, quòd beato Petro episcopo & martyri, [illegible] facta esset mortalitas, & plerique ad [illegible] mortis timore confugerent, apparuerit Angelus humanâ specie dicens: Quamdiu hue [illegible] marsupia ista, signata quidem, inania autem [illegible] & vacua, & nihil intus habentia? [illegible] quantum ex Angeli voce conijcere [illegible] habentes Baptismi, quoniam & be[illegible] marunt se consequi, si Baptisma suscipere[illegible], ideirco baptizati sunt.

Cap. 199 *Relatio de* SENE *quodam simplice, qui cum Sacramentum offerret, Angelos videbat.*

NArravit quidam patrum: quòd senex quidam mundus & sanctus existens, cùm offerret Sacramentum, videbat Angelos sibi dextrâ læuaque assistentes. Porrò hic ab hæreticis confessationis ritum perceperat, & veluti simplex [illegible] diuinorum dogmatum, quando offerebat, in simplicitate & innocentia dicebat quæ non decebant secundùm rectam fidem, ignorans quod [illegible].

Senex An[illegible] assistere videt.

Per diuinam igitur dispensationem [illegible] eum diaconus quidam [illegible] dogmatum. Contigit autem [illegible] sacrificium offerre. Dixit autem ei diaconus: Verba, quæ in offerendo dixisti, rectæ fidei non sunt, sed hæreticorum & prauæ opinionis hominum. Senex autem [illegible], quoniam vi[illegible] An[illegible] offerebat, non intendit his quæ [illegible] diacono, [illegible] contempsit. Diaconus [illegible], dicens: Fallis, abba, [illegible] ad [illegible] fides [illegible] casta quæ dicis [illegible] Ecclesiæ. Cum autem [illegible] in oblatione [illegible] An gelos [illegible] & ita dicit: quomodo se [illegible] Angeli: Ausculta ei nam [illegible] quitur. Dixit au[illegible] Quæ [illegible] non dixisti [illegible] Deus ita dispo[illegible], vt [illegible] tur.

Formæ [illegible]

Docetur à diacono, confirmantibus verum fidem Angelis.

Cap. 200. *Quomodo [illegible] sex à viro patricio sit [illegible] adoptatus.*

NArravit nobis quidam sanctorum patrum, quod [illegible] ingenuis fuse [illegible] contulit, quam [illegible] ex patricio [illegible] offerret. E[illegible] adolescen[illegible] Cœpit ergo [illegible], ac dicere: Si [illegible] cur non & ego [illegible] confer[illegible], vt [illegible] vidua, comparet. [illegible] quantum mercedis esset accepturus, [illegible] & in [illegible] Veniens [illegible] ponderis cru[illegible], priusquam in [illegible] includerentur, intuitusque plus habere [illegible] quam constituerat. Cœpit itaque [illegible] adolescentem, quasi fraudem fecisset, & numquid adulterasset. Tunc ait illi [illegible]: Nouit ille qui solus cordium scrutatur arcana, quia nihil tale [illegible] Sed cùm viderem te tantum pecuniarum Christo Domino obtulisse, cogitaui [illegible] mercedem meam, vt & ego partem habeam tecum, vtque me suscipiat Christus, quemadmodum duo minuta viduæ illius accepit. Stupefactus ille dixit iuueni: Itane, fili, cogitasti? At ille: Ita sanè. Patricius verò dixit illi: Quoniam ita cogitasti, totam que voluntatem tuam obtulisti Christo, volens habere partem mecum, ecce ex hodierna die suscipio te in filium, heredémque constituo. Et [illegible] eum secum, atque heredem suum fecit.

Inuenit auri [illegible] aurea ac suo peculio [illegible] quædam addit

Adoptatur ob quas hoc patricio in filium.

Cap. 201. *Vita* V[illegible] *Constantinopolitani nobilis, cui pater moriens Dominum Iesum Christum relinquit curatorem.*

NArravit quidam patrum, dicens: Ascendi aliquando Constantinopolim causa necessitatis gratia. cumque in Ecclesia sederem, ingressus est quidam sæcularis, maximè illustris atque fidelissimus. Is cùm aspexisset me accedens [illegible] eum omni charitatis officio. Et [illegible] iuxta me, & cœpit interrogare de his quæ pertinent ad animæ salutem. [illegible] ego illi dicerem, quòd his qui [illegible] quoque donantur, Bene inquit, pater, dixisti. Nam verè beatus est, qui spem suam in Deum [illegible] & se [illegible]

Terrena desp[illegible] cælestia dona[illegible].

ipsum totum committas Deo. Et dicebat: Ego filius fui cuiusdam ex clarissimi. Erat autem ipse pater meus eleemosynis maxime deditus, & plurima pauperibus distribuebat. Die ergo quadam vocat me & ostendit mihi omnes pecunias, dicens: Fili quid tibi gratius est, vt dimittam tibi pecunias , an Christum curatorem tuum? Ego autem placere tunc mihi quæ faciebat, respondi mi Christum malo nunc omnia prætereunt, & hodie sunt, & cras non erunt; Christus autem manet in æternum. Quod ille cum audisset, omnia iam libere & larga manu pauperibus erogabat, ita vt pauca admodum mihi relinqueret. pauper effectus, humilis procedebam, spem meam habens in Christum, cui me].

Quidam pro paterna hæreditate Christum curatorem eligit.

Erat autem aliis quidam diues valdè, & primarius, habens vxorem fidelem in Christo, & timentem Dominum, habebat autem & filiam vnicam. Dixit ergo suo: Hanc solam habemus filiam, tantaque bona largitus est Deus, cuius ergo rei indiget. Si quæsierimus dare illam alicui primario, & diuiti, qui non sit bonis moribus, affliget eam semper. Quæramus illi virum humilem, & timentem Dominum, qui secundùm Deum illam diligat & foueat. Qui dixit illi: Rectè dixisti. Perge ergo in ecclesiam, & ora intentissime, atque sede, & qui primus ingressus fuerit, hic à Domino est sponsus. Fecit igitur vt iusserat vir eius: cùmque orasset, & sederet, ingressus sum ego primus. Mittens ergo la seruum suum, continuò accersiuit me, cœpitque interrogare dicens: Vnde es? Ego autem dixi : Ex hac ciuitate sum talis filius. Dixit autem mihi: Illius eleemosynarij? Et dixi: Ita, illius sum filius. Tunc ait mihi: Habes vxorem? Et dixi: Non. Narrauitque illi, quæ mihi dixerat pater meus, & quæ ego te ponderam ipsi. Illa verò glorificans Dominum, ait: Ecce bonus curator tuus misit tibi vxorem, & pecunias, vt vtaris vtrisque cum timore Dei. Deditque mihi filiam suam & pecunias. Ego autem oro, vt patris mei viam vsque in finem teneam.

Cùm pauper iam esset, diues illi puella desponsatur, Christo ita curante.

Cap. 102.

Vita ABIBÆ *secularis hominis filij, serui Dei.*

NArrauit aliquis patrum, quòd sæcularis quidam habuerit vnum, religiosum, virginem, & ab ipsis annis puerilibus continentiæ rerum omnium assuetum; adeò vt vinū iam non biberet. Habebat autem in votis sedere in solitudine: pater verò eius volebat illum sæculi obligare negotiis, neque poterat; nam hoc ille minime patiebatur. Erant & illi alij fratres, ipse autem maior natu omnibus. Cùm autem illius institutio a patris voluntate esset remotissima, obiurgabat illum assidue pater, exprobrans illi ipsam continentiam, & dicens: Cur similis non est fratribus tuis, nec te ipsum negotiis exponis? Ille verò sustinebat tacens. Omnes verò diligebant eum pro illius religione & modestia.

Abibas continens & a secularibus rebus abstractus.

Cum verò pater eius moriturus esset, quidam ex genere ipsius, & alibi Abibæ (hoc enim erat filio nomen) amantissimi, putantes quòd illum odisset pater eius propter assiduas illius obiurgationes, conuenerunt, dicentes: Ne fortè priuet hereditate seruū Dei pater, pro illo deprecemur. Erat enim diues valdè. Pergūt itaq; ad eum, & dicunt: Conuenimus aliquid abs te precaturi. Quibus ille ait: Quid vultis à me petere? Pro domno Abibà oramus, ne illum negligas. Tum pater: Pro illo rogatis me? Dicunt ei: Vtique. Qui ait: Vocare illum huc. Puer verò autem, quòd iuxta consuetudinem obiurgare eum vellet. Cùmque ingressus fuisset, ait illi pater: Appropinqua mihi. Et cùm appropinquasset ei, tenuit pedes eius plorans, & dicens: Ignosce mihi, fili mi, & ora Deum, ne mihi imputet quoniam afflixi te. Tu enim quærebas Christum, & ego sæculariter mouebar. Vocat autem & alios filios & ait illis: Hic dominus vester & pater est; quidquid dixerit, facite, & quod vos habere voluerit, in ipsius potestate erit. Admirati sunt omnes. Sat verò vt mortuus est pater ipsorum, distribuit fratribus partes. Ipse verò sumens partem suam, dedit eam pauperibus, nihil sibi omnino reseruans. Fecit autem sibi breuem cellulam, vt solitarius degeret: mòxque cùm consummasset cellam, infirmatus est, atque ad finem peruenit.

A patre reprehensus, patienter sustinet.

Aderat autem illi frater eius, cui dixit: Vade, frater, fac domui tuæ consolationem quippe sanctorum apostolorum. dixit ei frater eius: Quomodo dimittam te, & a Ait illi: Vade, & cùm venerit ora vocabo. Cum ergo venisset hora, fenestram, & pulsauit. Intendit autem cum frater eius. Et ille ipsi annuit, dicens: Veni. tum verò vt venit frater eius, tradidit spiritum Domino. Omnésque mirari sunt, & glorificauerunt Deum, dicentes: Exitiū charitate, quâ dilexit Christum, dignum inuenit finem.

Relatio de quodam LAPIDARIO, *qui prudenti consilio vitam in mari seruauit.*

Cap.

NArrauit quidam patrum, quòd aliquando lapidarius quidam, habens lapides pretiosissimos, & gemmas, & margaritas, conscendit eum filiis suis, peregre negotiari. Contigit autem illum ex Dei puerum quemdam qui erat in naui qui illi quoque in naui ministrabat, & ip ab eo reficiebatur, comedens ex his quæ ille medebat. Die verò quadam audiuit nautas submurmurantes inter se, & statuentes in mare proiicere pretiosorum lapidum Venit autem puer ille mœstus ad virum prædictum, vt ex consuetudine suâ ipsi ministraret. Qui ait illi: Cur hodie ita mœstus es, fili? Ille verò dissimulabat dolorem, & tacebat. Rursum rogauit eum, dicens: Dic mihi veraciter quid habes? Tunc ille erumpens in fletum ait illi: Sic & sic consilium fecerunt nautæ de te. Dixit tem ei: Nosti hoc diligenter? Ait: Vtique, sic de te apud se ipsos statuerunt. Tunc aduocans filios suos dixit eis: Quodcumque dixero vobis, impigre & absq; vllâ disceptatione perficite. Tunc explicans sindonem cœpit eis dicere: Afferte capsulas. Quas cùm tulissent, aperiens eas cœpit educere lapides. & cùm omnia expli & in omnium conspectum posuisset, dicere cœpit. Hæc vita est? propter ista periclitor? & cum mari pugno? & post modicum morior? nihilque mecum ex isto sæculo fero? Dixit autem filiis suis: Proiicite in mare ista omnia. Mox itaque vt locutus est, tulerunt ea, & in mare proiecerunt. Porrò nautæ obstupuerunt, con suum dissipatum esse cognoscentes.

Lapidarius ...

Qu modo

Cap. 104. *Quomodo* MVLIER *religiosa & timens Deum, monachum à turpi desiderio compescuit.*

DIcebat aliquis patrum: Frater quidam à serpente morsus est, ingressusque est ciuitatem vt curaretur. Suscepit autem illum religiosa quædam mulier, & timens Dominum, & curabat eum. Cùm verò modicum cœpisset à doloribus deseri, cœpit illi diabolus immittere turpes cogitationes in eam, volebátq; tangere ipsius manum. Quæ dixit ei: Non ita, pater; Christum time: recole tristitiam & pœnitentiæ dolorem, quem in cellâ tuá passurus es: memento gemituum & lacrymatum, quas effusurus es. Hæc ille & alia similia cùm ab eâ audisset, fugit ab ipso pugna diaboli, iámq; erubescens inde fugere volebat, nô valens præ pudore in ipsius faciē intendere. Illa rursus eū in visceribus Christi miserans, dicebat ipsi: Noli discedere, pater, opus adbuc habes fomentis. Non erat puræ animæ tuæ illa cogitatio, sed perditi corruptorisque diaboli suggestio. Atque ita sine scandalo curatum illum à se eum viatico dimisit.

Casta & religiosa mulier monachū quidem suum à religioso tangi sustinet.

Cap. 105. *De aliâ* MVLIERE *prudente, quæ se impetentem monachum sapientis consilio retecit.*

NARRAVIT nobis quidam, quòd aliquis manens in cœnobio missus est pro responsis cœnobij. Erat autem quidam religiosus sæcularis in vico morans, apud quem ille diuertebat, quoties veniret in vicum. Habebat verò ille filiam nuper viduam relictam, quæ vixerat cum viro suo vnum aut duos annos. Cùm ergo frater ille ingrederetur & egrederetur ad eos, impugnari de illâ cœpit. Quæ, vt erat prudens, id cognouit, & obseruabat se vt non veniret in conspectum eius. Quadam verò die intrauit pater eius proximam ciuitatem cuiusdam necessitatis causâ, dimittens eam in domo solam.

Prudens fœmina ab fratris cuidam scandalo sit, conspectum eius fugit.

Veniens autem frater ille secundùm consuetudinem, solam eam reperit, & dixit ei: Vbi est pater tuus? cui illa: Ingressus est ciuitatem. Cœpit ergo turbari ab impugnatione, volens insurgere in eam. Quæ cum omni prudentiâ dixit ad illum: Noli turbari; pater meus vsque serò non reuertetur: hîc ambo sumus; scio autem, quòd vos monachi sine oratione nihil facitis, surge itaque & ora Deum, & quidquid miserit in cor, faciamus. Ille verò non acquiescebat, sed perturbabatur magis. Quod illa vbi animaduertit, ait illi: Numquid cognouisti vnquam mulierem? Dicit ei: Non, sed scire volo quidnam sit. Quæ ait illi: Idcircò turbaris, quia ignoras fœtorem infelicium mulierum. Et volens illi passionem imminuere, dixit: Nunc ego sum in menstruis, & nemo mihi appropinquare potest, neque odorari præ fœtore. His ille aliisque plurimis ab eâ auditis, compunctus & in seipsum rediens, lacrymatus est.

Mentione fœtitatum muliebrium tentationem à fratre abigit.

Postquam verò vidit illum puella ad seipsum rediisse, dixit ei: Ecce si te audissem, & obtemperassem tibi, iámque peccatum perpetrauissemus, quâ deinceps facie, quibus oculis aspicere potuisses patrem meum, vel reuerti ad monasterium tuum, & audire psallentium sanctorū chorum? Deprecor itaque vt sobrius ac vigilans sis, nec velis iam propter breuem voluptatem perdere tot labores quot pertulisti, æternísque priuari bonis. Audiens autem hæc ipsius verba frater ille qui passus fuerat tentationem, quique ista retulit, gratias agens Deo qui illum per mulieris prudentiam & pudicitiam ne funditus periret, eripuerat, reuersus est ad monasterium, & peccati sui pœnitentiam egit.

Breui voluptate æterna bona præferenda.

Quâ arte ³³ MVLIER *quædam illustris mansuetudinem edocta sit.* Cap. 105.

NARRAVIT quidam ex patribus, quòd mulier illustris & ex senatorio genere, venerit adorare sancta loca. Cùmque descendisset Cæsaream, placuit sibi illic requiescere, rogauitque episcopum, dicens: Da mihi vnam virginem, vt informet me & doceat timorem Dei. Eligens autem episcopus virginem humilem, tradidit ei. Post aliquantulum verò temporis occurrens illi episcopus, ait: Quomodo se gerit virgo quam assignaui tibi? Quæ ait: Bona quidem est, sed non valdè prodest animæ meæ: permittit enim me voluntates meas facere, cùm sit humilis. Sumens autem episcopus vnam duriorem dedit ei, quæ illam obiurgabat, appellans eam fatuam diuitem, & his similia illi exprobrans. Post tempus aliquod rursum illam rogauit episcopus: Quomodo se habet altera virgo? Quæ dixit: Reuerà ipsa prodest animæ meæ. Atque ita magnam acquisiuit mansuetudinem.

Peregrinatio ad loca sancta.

Quomodo mansuetudo acquiratur.

Vita PVELLÆ *Alexandrinæ, quæ à sanctis Angelis de sacro fonte fuit leuata.* Cap. 107.

NARRAVIT nobis abbas Theonas & Theodotus, quòd Alexandriæ sub Paulo patriarchâ puella quædam relicta fuerat pupilla à parentibus magnâ facultate locupleribus: erat adhuc sine Baptismo. Die verò quadam ingressa pomarium quod sibi reliquerant parentes eius (sunt enim in medio ciuitatis pomaria) vidit quemdam parantem sibi laqueum vt se præfocaret. Cucurrit igitur, & dixit ei: Quid facis, homo? Dixit autem ei: Dimitte me mulier, quoniam in multâ tribulatione sum. Quæ ait illi: Dic mihi caussam, & fortassis iuuare te potero. Dixit illi: Graui ære alieno premor, & valdè suffocor à creditoribus, elegique potiùs vitam semel finire, quàm quotidie mori. Quæ dixit illi: Quæso te, accipe omnia quæ habeo, & redde; tantùm ne perdas teipsum. Sumens verò ille reddidit omnia.

Puella Alexandrina omnibus bonis cedens vt desperabundum à laqueo reuocet. Depauperata fornicationi se tradit.

Puella ergo angustari cœpit, non habens qui sibi curam gereret. Itaq; destituta parentum solatio, fornicari instituit, & inde sibi victū quærere.

Dicebāt ergo viri illi sancti: Quis nouit ista, nisi solus Deus? quomodo scilicet permittatur anima propter caussam aliquam ipsi soli cognitam, ad tempus derelinqui.

Post aliquātulum temporis Infirmata est puella, & in se reuersa compuncta est, orauitque pontificem, vt faceret illam Christianam. Omnes autem aspernabantur eam, dicentes: Quis hanc suscipiat, quæ meretrix est? affligebatur autem vehementer. Cùm verò in his esset angustiis, astitit illi Angelus in specie hominis, cum quo misericordiā fecerat. Cui illa dixit: Cupio fieri Christiana, & nemo vult pro me loqui. Qui ait. Numquid reuerà istud cupis? Respondit illa: Vtique domine, & deprecor te vt hoc mihi impetres. Qui ait: Noli tristari; ego adducam aliquos,

Ad se rediens, & Baptismū petens, despicitur, nec susceptorem habere potest.

qui te accipiet. Adduxit ergo alios duos & ipsos sanctos Angelos, duxeruntque illam in ecclesiam, rursumq; seipsos transformantes in personas quasdam illustres, & notas ex ordine Augustalium, vocant clericos, presbyterum scilicet & diaconum, qui in hoc ipsum constituti erant. Dicunt eis clerici: Vestra charitas pro eâ pollicetur? Illi autem responderunt: Etiam nos pro illâ pollicemur. Sumentes ergo illam baptizauerunt, & albis induta rursus ab eis subuecta est. quam cùm deposuissent, euanuerunt.

Angeli fiunt eius susceptores in specie hominum illustrium.

Vicini ergo cùm illam ita albis indutam viderent, postquam recesserunt illi, dicunt eis: Quis te baptizauit? Nuntiauit autem eis rem totam, dicens: Venerunt quidam & tulerũt me in ecclesiam, locutiq; sunt clericis, & baptizauerunt me. Et dixerunt ad eam: Qui sunt illi? Cùm verò non posset dicere qui essent, illi abeuntes nuntiauerunt episcopo. Dixit autem episcopus his qui ad baptizandum constituti erant: Vos illam baptizastis? Et confessi sunt se illam baptizasse exoratos ab illo & illo Augustalibus. Porrò accersitis ex prætorio h[illegible], quos clerici dixerant, dixit episcopus: Num ipsi pro ista fideiussistis? Qui dixerunt: Neq; nouimus, neque conscij sumus nobis hoc fecisse. Tunc verò iam cognouit episcopus, Dei hoc opus esse. Conuocansque illam dixit ei: Dic mihi, filia, quid gessisti boni? Quæ ait: Meretrix existens & paupercula, quid boni operari potui? Dixit illi episcopus: Nihil ne omnino operata es? dixit ei: Non, nisi quòd videns quemdam qui a creditoribus premebatur, se suffocare volentem, datâ illi omni substantiâ mea liberaui eum. Et his dictis continuò obdormiuit in domino. Tunc episcopus glorificans Dominum, dixit: Iustus es Domine, & rectum iudicium tuum.

Beneficium hoc puellæ à Deo opus eius charitati præstitum.

Psal. 118.

Cap. 208.

Pulchra responsio SENIS, *facta fratri qui à tristitiâ impugnabatur.*

FRater, qui à tristitiâ impugnabatur, interrogauit senem, dicens: Quid faciam, quia cogitationes meæ insurgunt aduersum me, dicentes? Inutiliter & importune renuntiasti, saluari non potes. Dixit ad eum senior: Scis, frater, quia etsi non possumus terram repromissionis ingredi, expedit nobis, vt cadamus in deserto: quam vt reuertamur in Ægyptum?

Præstat in deserto cadere, quàm reuerti in Ægyptum.

Cap. 209.

Pulchra admonitio cuiusdam sancti VIRI *super verbis orationis Dominicæ*, Et ne nos inducas in tentationem.

DIxit quidam sanctorum: Cùm oramus ad Dominum, dicentes: Ne nos inducas in tentationem; nõ vt non tentemur oramus, hoc enim possibile non est, sed ne à tentatione absorbeamur, si aliquid agamus quod displiceat Christo; hoc enim est non intrare in tentationem. Sancti enim martyres tentati per supplicia, nec superati, non intrarunt in tentationem, sicuti neque qui pugnat cum bestiâ, quousque non deuoratur ab eâ: cum verò deuoratus fuerit, tunc introiuit in tentationem. Ita & in omni passione fit: neque enim intramus in tentationem, nisi à passione superemur.

Matth. 6.

Intrat in tentationem, qui à passione superatur.

Cap. 210.

Quomodo sanctus EPISCOPVS *altercantem secum alterum humilitate superauit.*

QVidam ex partibus narrauit de duobus vicinis episcopis, quòd aliquando inter eos simultas quædam exorta sit. Erat autem ex his alter quidem diues & astutus, alter verò humilis valde; quærebatque astutus ille alium lædere. Quod cum ipse comperisset, ait clero suo: Christi gratiâ vincere possumus. Dixeruntque illi: Quis, domine, aduersus istum præualere possit? Et ait illis: Exspectate paulisper, & videbitis misericordiam Dei. Obseruauit igitur diem, qua ille martyrum festiuitatem celebraret, assuménsque clerum suum ait illis: Sequimini me, & quicquid me facere videritis, & vos facite, prorsúsque victores erimus. Dicebant ergo: Quid putas facturus est? Venit igitur ad episcopum, & pertranseunte Litaniâ, populóq; totius ciuitatis congregato, procidit ad pedes eius cum toto clero suo, dicens: Ignosce nobis, domine, serui tui sumus. Stupefactus ille, atque compunctus in tantâ episcopi humilitate, Deo cor illius immutante, pedes illius tenuit, dicens: Tu meus & dominus & pater es. Factaque est inter eos ex illa die magna charitas atque concordia. Dicebat autem clero suo humilis ille: Numquid non per Christi gratiam vicimus? & vos ergo cùm habetis inimicum, ita facite, & victores eritis.

Episcopus humilitate aduersarium placat & sibi lucratur.

Dixit iterùm senex: Maiorem habet gloriam humilis quàm rex: ille enim solum in faciem laudatur; hic autem semper & vbique laudatur, & beatus prædicatur.

Maior humilis quàm regis g[illegible]

De SENE *magnæ virtutis, qui fratrem sua illi suffuratum à carcere liberauit.* Cap. 21[illegible]

NArrauit nobis abbas quidam, dicens: Erat prope cœnobium nostrum senex quidam lenissimi animi, maximæque virtutis. Habebat autem in vicino cellæ suæ fratrem, qui per instigationem die quadam dum abesset senex, ingressus est cellam eius, librósque illius & vasa diripuit. Cum ergo rediisset senex, & aperto ostio, vidisset vasa omnémq; supellectilem sublatam esse, perrexit ad fratrem, vt nuntiaret ei quid sibi contigisset, inuenitque vasa adhuc in medio posita; nondum enim frater ea reposuerat. Nolens autem senior confundere vel arguere, simulatâ necessitate, continuò ad necessaria naturæ egressus est, ibíque permansit per multam horam, donec frater ille vasa de medio tolleret, atque reponeret. Veniens autem postmodum senex de aliâ re illum alloqui cœpit, neq; ipsum omnino arguit.

Senex [illegible] tris [illegible]

Post paucos autem dies deprehensum est à quibusdam fratris furtum, missúsq; est in carcerem, sene nihil penitùs sciente. Comperto autẽ, quòd in carcerem frater ille coniectus esset, ignorans caussam senior, venit ad monasterium nostrum, ad quod accedere sæpè consueuerat, dixitque mihi: Fac charitatem, & da mihi aliqua esculenta. Et aio ad illum: Num aliquem habes hospitem? Dixit autem mihi: Habeo sanè. Accepit autem ea senior, vt iret ad fratrem in carcerem, & consolaretur ac reficeret eum, Vt autem ingressus est carcerem, procidit frater ille ad pedes eius, dicẽs: Propter te hic detineor abba; ego enim sum, qui tua omnia furatus fui? sed ecce liber tuus apud illum est, & pallium tuum, & cetera illo & illo in loco sunt. Dixit ei senior: Certus esto, fili, idq; firmiter tene, quia nõ ideirco ad te veni: neq; enim sciebam penitùs, quòd propter me hic esses, imò comperto quòd hic detinereris inclusus, indolui, ingressúsq; sum consolandi tui caussa: nam ecce

[illegible] è carcere [illegible] berat.

quæ

quæ attuli pro refectione tuâ: faciam autem omnia, vt te de carcere liberem. Profectusque rogauit pro eo quosdam de principibus: quibus cum nota esset viri virtus, mittentes eduxerunt fratrem illum de custodiâ.

Cap. 212.

De duobus SENIBVS, *qui mirâ patientiâ erga latrones vsi sunt.*

DIcebat quidam senum: Accessit ad nos senex magnæ virtutis, legentibusque nobis patrum vitas atque sententias, delectabatur enim senex ille eâ potissimùm lectione, ita vt esset illi semper in ore & in corde; vnde & ex ea maximum virtutis fructum acquisiuit; ad eum senem legendo ventum est, ad quem ingressi latrones dixerunt: Omnia, quæ habes in cellâ tua, tollere venimus. Ipso verò dicente: Quæcumque videntur vobis filij, tollite: tulerunt omnia, & abierunt. Et cùm solùm marsupium quod pendebat reliquissent, senex, illo accepto, post eos sequebatur clamans ac dicens: Accipite, filij, à me quod tollere obliti estis de cellâ nostrâ. Quamobtem admirantes illi senis tolerantiam, omnia suis locis in cellulam reuersi restituerunt, dicentes ad inuicem: Verè hic homo Dei est.

Apud Pelag. libell. 16 n. 13.

Senex marsupium suũ à furibus relictum, eis reuocatis offert.

Cùm igitur hoc legeremus, ait ad me senex: Hoc exemplum mihi multùm profuit, abba. Ad quem ego: Quomodo, pater? Et ait mihi: Cum aliquãdo morarer prope loca Iordanis, legi hoc, & mirabar hunc senem, & dicebam: Domine Deus, qui me ad hunc habitum vocare dignatus es, fac me dignum huius vestigia sequi. Et cùm arderem summo affectu imitandi eum, post biduum superuenerunt latrones, & pulsantibus illis ianuam, agnoui quia latrones essent, dixíque in meipso: Deo gratias; tempus est vt ostendam fructum desiderij mei. Aperiens autem ianuam, hilariter suscepi eos, & accendi lucernam, & cœpi eis omnia ostendere, dicens ad eos: Nolite turbari; confido in Domino, quia nihil celabo vos. Aiunt autem mihi: Habes aurum? Et dixi eis: Etiam, habeo tria numismata, posuíque illa coram eis; qui accipientes ea abierunt in pace. His ego auditis, iocans dixi seni: Numquid isti ad te reuersi sunt, quemadmodum illi ad senem? qui statim dixit mihi: Non; auertat hoc Deus: neque enim voluissem ego vt reuerterent.

Exemplo hoc ad similia præstanda alius senex incitatur.

Cap. 213.

Cur signa & prodigia diuinitus in sanctâ Ecclesia fiant.

DIcebat senex quidam: Signa & prodigia diuinitus vsque hodie in Ecclesia fiunt propter eas quæ pullularunt, & quotidie pullulant, impias hæreses, & maximè propter acephali Seueri, & ceterorum perniciosa schismata, ad munimen ac firmitatem infirmarum animarum, atque ad illorum ipsorum, si ita voluerint, conuersionem. Proptereà igitur & à sanctis patribus, & à beatissimis martyribus ab initio fidei vsque hodie fiunt mirabilia in sanctâ Catholicâ & apostolicâ Ecclesiâ.

Propter hæreses fiunt signa & miracula.

Cap. 214.

Miraculum fontis Baptismalis in COEANENSIVM *ciuitate.*

SOruba vicus quidam est ad radices montis, in quo sita est Cœaneosium ciuitas. In eo baptisterium est, quod in sanctis Epiphaniis sudat, qui sudor per tres horas continuis incrementis augetur, & post Baptisma peractum decrescere incipit, & tribus aliis horis sensim deficit.

Baptisterium Epiphaniis sudans.

Cap. 215

Aliud miraculum baptisterij castelli CEDEBRATIS.

EST & in castello Cedebratis, quod sub monte Ænoandron ciuitatis situm est, baptisterium, quod in paschali sanctæ Resurrectionis festiuitate, cum sit lapis vnus, ex se ipso continuò impletur. Durátque aqua illa vsque ad Pentecosten, móxque translacta Pentecoste euanescit. Vtraque verò ista miracula in prouincia Lyciæ fiunt. Si quis autem hæc ita esse non credit, vsque ad Lyciam, non grande iter est, pergat, vt rei veritas fidem illi faciat.

A Paschate ad Pentecosten baptisterium ex se continuò impletur.

Cap. 216.

Prudens consilium de non temerè definiendo, déque non seruando quæ temerè definita fuerint.

CVm essem semel in sanctâ ciuitate, venit ad me vir quidam fidelis, & dixit mihi: Quia quædam indignatio oborta est inter me & fratrem meum, & ille non vult reconciliari mihi; alloquere illum: & ad reconciliationem exhortare. Quod ego libentissimè suscipiens, conueni fratrem illius, locutusque cum illo sum ea quæ ad charitatem & concordiam pertinere videbantur. Visúsque est interim obtemperare mihi; postmodum verò dixit ad me: Reconciliari nequeo, quia iuraui per crucem, vltrà illi non reconciliari. Quo audito, subridens aio ad illum: Iuramentum tuum talem habet vim, ac si dixisses: Per pretiosam crucem tuam, Christe, non obseruabo mandata tua; sed inimici tui diaboli voluntatem faciam. Non solum enim non debemus ea seruare, quæ à nobis pessimè definita fuerint, sed etiam maximè pœnitentiam agere & affligi in his quæ contra nostram salutem male definimus. Nam si herodes pœnitentiam egisset, neque iusiurandum quod stultè emiserat, seruasset, numquam profectò maximum illud scelus admisisset, vt præcursorem Christi decollaret. Quod quidem ipsius Basilij sententiâ confirmatur, quam de Euangelio sumpsit, quando voluit Dominus lauare pedes beati apostoli Petri, cùm ille primò pertinaciter obsistens, posteà sententiam mutauit.

Iuramenta mala & perniciosa non seruanda.

Cap. 217.

Optimum SENIS *consilium, ne monachus mulieri appropinquet.*

DIxit senior quidam: Filioli, sal ex aquâ est, & si appropinquauerit aquæ, continuò soluitur, & deficit: & monachus similiter ex muliere est; itaque si appropinquat mulieri, soluitur & ipse, atque in id desinit, vt iam monachus non sit.

Sal in aquâ soluitur, monachus apud mulierem.

Cap. 218.

Quomodo abbas SERGIVS *iniuriantem agricolam patientiâ confuderit.*

NArrauit nobis abbas Sergius, dux monasterij abbatis Cõstantini, dicens: Cùm aliquando iter ageremus cum quodam sancto sene, errauimus de viâ, & neq; scientibus nobis neque volentibus, inter sata inuenti sumus, & aliqua de satis volentes nolentésq; calcauimus. Quod cùm vidisset agricola (erat enim illic operans) cœpit contra nos iniuriosa multa proferre cum iracundiâ, dicens: Vos monachi estis? vos timetis Deum?

ſi timorem Dei ante oculos habuiſſetis, hoc profectò non feciſſetis. Tunc ait nobis ſanctus ſenior: Per Dominum nullus ei reſpondeat. Conuerſúſque ad illum, dixit: Rectè locutus es, fili mi; nam ſi timorem Dei haberemus, non ita feciſſemus. Ille rurſus furens, contumeliis impetebat nos. Rurſúmque dixit ſenior ad illum: Vera proſequeris, fili; nam ſi veri monachi eſſemus, iſtud non egiſſemus, ſed per Dominum indulge nobis quoniam peccauimus. Supefactus ergo ille ad tantam ſenis humilitatem, acceſſit propiùs, proſtrauitque ſe ad pedes ſenis, dicens: Peccaui, indulge mihi, & per Dominum aſſumite me vobiſcum. Dicebátq; beatus Sergius, quia ſecutus ſit illos ruſticus, & acceperit habitum.

Modeſtiâ monachorū agricola iratus placatur.

Cap. 219. *Quomodo* FRATER *quidam humilitate diaconi de ſe conquerenti conciliatus ſit.*

NArrauit nobis ſenior quidam de ſe, dicens: Cùm aliquando morarer ad breue tempus in monaſterio abbatis Geraſimi, habebā quemdam mihi maximè dilectum fratrem in contubernio. Die verò quadam ſedentibus nobis, & de vtilitate animæ loquentibus, mentionem feci ego de ſermone quodam abbatis Pœmenis qui ait ad me: Ego experimento didici verborum iſtorum vim & tranquillitatem, ac vehementer efficaciam illorum. Habui enim ſemel diaconum quemdam monaſterij mihi chariſſimum, atque amantiſſimum mei. Huic, neſcio vnde, venit ſuſpicio de me cuiuſdam rei ſibi inferentis mœrorem, cœpitque contriſtari, & me non vt ſolebat gratè intueri. Videns autem ego illum triſtem, cauſſam ab eo triſtitiæ percontari cœpi. Qui dixit mihi: Quia rem iſtam feciſti. Ego cùm nihil mihi omnino ipſius rei conſcius eſſem, cœpi illi ſatisfacere, ac dicere nullam ipſius rei me habere conſcientiam. Et ait mihi: Ignoſce, frater, mihi ſatisfactum non eſt. Profectus itaque ab illo in cellulam meam, cœpi examinare cor meum, an tale aliquid a me fuiſſet admiſſum, neque inueniebam. Cùm ergo ille teneret ſanctum calicem in manibus, fratribúſque diſtribueret, acceſſi ad eum, & iuraui per ipſum calicem, nihil me omnino tale geſſiſſe. Nec ſic quidem illi ſatisfactum eſt. Rurſus verò in me ipſum rediens verbaque iſta ſanctorum patrum memoriā repetens, eiſque credēs, verti pauliſper cogitationem meam, & dixi in me ipſo: Diaconus iſte intentiſſimè diligit me, & charitate motus hoc dixit mihi, quod erat in corde ſuo de me, vt ſobrius ac vigilans ſim, & de cetero cuſtodiam me ipſum, & iſtud vltrà non faciam: ſed tu, infelix anima, dum dicis, Non feci hanc rem; innumera mala geſſiſti, & latent te. Vbi ſunt, quæ feciſti heri, vel nudiuſtertius, vel ante decem dies? recole ea ſi potes. Et hoc itaque feciſti, ſicut & illa, & latet te ſimiliter, vt illa. Sic itaque animo affectus, quaſi reuerà id feciſſem, ſed inter cetera oblitus eſſem, cœpi gratias referre Deo & diacono, quoniam per ipſum Dominus dignum me feciſſet recognoſcere peccatum meum, & pœnitentiam de ipſo agere. Surgens igitur perrexi ad Diaconum, vt pœnitentiam agerem, & illi referrem gratias. Vt ergo pulſaui ipſius ianuam, continuò aperiens, primus ſe mihi proſtrauit, dicens: Ignoſce mihi, nam à Dæmonio mihi ſuggeſtum eſt, vt rem illam falsò de te ſuſpicater. In veritate enim Deus me certum reddidit innocentiæ tuæ, neque omnino permiſit vt illi ſatisfacerem, dicens mihi, Non eſt neceſſe. Ego igitur maximè ædificatus: glorificaui Patrem, & Filium, & Spiritum ſanctum incommutabilem atque indiuiduam Trinitatem, cui eſt honor, & imperium, & magnificentia, & gloria in ſæcula ſæculorum, Amen.

Non temerè crimen de fratre ſuſpicandum.

Frater iuramento ſuper calicis ſe à crimine purgat.

Innocēs culpam tamen agnoſcens, humilitate ſuâ iratum fratrem placat.

IN LIBRVM DECIMVM DE VITIS PATRVM NOTATIO.

Cap. 21. 1 ARACANOS] *De monachis à Saracenis interfectis Martyrologium Romanum 19. Februarij*: In Palæſtinâ commemoratio ſanctorum monachorum, & aliorum martyrum, qui à Saracenis ſub duce Alamundaro ob fidē Chriſti ſæuiſſimè cæſi ſunt. *Vbi Baronius notat: Iiſdem cæſi ſunt hi Saracenorum incurſionibus, quarum mentio habetur in rebus geſtis ſancti Ioannis Silentiarij, quas refert Metaphraſtes die 13. Maij; itémque in vitâ ſancti Sabæ abbatis apud eumdem die 5. Decembris, ac in Actis etiam ſancti Euthymij abbatis, quæ idem recitat die 20. Ianuarij. Conſentiunt iiſdem quæ habentur in Prato Spirituali cap. 21. & 99. Vna eadémque perſecutio Saracenorum ſanctos monachos diuerſiſque diebus occidit, vt non mireris, ſi inferiùs de monachis cæſis à Saracenis ſæpè agatur. Hactenus Baronius.*

2. Verba ſanctæ oblationis] *Infrà cap. 196. habes item verba oblationis à puero prolata, & panem vna cum ſaxo, quod pro altari erat, igne cæleſti conſumptum, quod reuerentiæ cauſſâ factum credo, ne videlicet tam ſanctum myſterium puerilibus ludicris exponeretur.* Cap. 25.

3. Babylæ] *Vt hic eccleſiam ingrediens, auditâ fortuitâ Euangelij ſententiâ ad meliorem frugem conuertitur, idem pluribus aliis contigit. Vide dicta ad Vitam S. Antonij cap. 2. n. 9.* Cap. 32.

4. Eliæ] *De Eliâ in exilium miſſo exſtat mentio in Vitâ S. Sabæ, auctore Cyrillo, 5. Decemb. Vide Baronium tom. 6. anno Chriſti 513. Symmachi Papæ 15. Anaſtaſij Imp. 23. & Theodorici Regis 21.* Cap. 35.

Quod verè hic habetur, poſt duos dies, *monet Baronius tomo eodem anno Chriſti 517. Hormiſdæ Papæ v. Anaſtaſij Imp. 28. Theodorici Regis 26. duos, inquiens, nimirum dies à ſcriptis litteris, non autem ab obitu Anaſtaſij numerandos. Certè in Vitâ S. Sabæ à Cyrillo*

à Cyrillo monacho conſcriptâ 5. Decembris, Elias ipſe ex viſione & reuelatione narrat ſe decimo die Anaſtaſium eâ horâ mortuum ſecuturum.

Cap. 56. 5. Accendamus ignem] *Frequens ea in cauſâ fidei ad ignem prouocatio. Exempla aliquot congeſſi in Diſſertat. de fide hereticis ſeruandâ c. 12.*

Cap. 58. 6. Anaſtaſij] *Baronius tomo 6. anno Christi 495. Gelaſij Papa 4. Anaſtaſij Imp 5. Theodorici Regis 3. agit de Euphemio in exilium miſſo ab Anaſtaſio: anno vero Chriſti 511. Symmachi Papa 13. Anaſtaſij Imp. 21. Theodorici Regis 19. de Macedonio in exilium ab eodem Anaſtaſio pulſo.*

Quæ hîc habes de quatuordecim *deletis, intellige de annis. Zonaras tomo 3. in Anaſtaſio:* Καὶ αὖθις ὄναρ ἰδεῖν λέγεται ὁ βασιλεὺς ἕτερον. ἄνδρα τινὰ φοβερὸν, τόμον κατέχοντα, καὶ λέγοντα πρὸς αὐτὸν Ἰδοὺ διὰ τὴν κακοπιστίαν σου, ἀπαλείφω τῆς ζωῆς σου ἔτη τεσσαρεσκαίδεκα: Denuò aliud vidiſſe ſomnium memoratur rex, virum terribilem, qui librum manu geſtaret & diceret: Ecce ob peruerſitatem fidei tuæ, annos 14. vitæ tuæ deleo. *Vide Baronium tomo 6. anno Chriſti 518. Hormiſda Papa 5. Anaſtaſij Imperatoris 28. Theodorici Regis 26.*

Cap. 42. 7. Minutorum viginti] *Exiſtimo in Græco eſſe* λεπτῶν. *Infrà cap. 1-4.* Accipiebátque quotidianum ſtipendium nouem minuta. *Notum auctoribus* λεπτὸν *pro ſeptimâ parte oboli.*

Cap. 45. 8. Et de adoratione] *Septima Synodus generalis, quæ eſt ſecunda Nicena, Actione 4. & 5. exemplum hoc ex hoc libro Græcè citat.*

Cap. 55. 9. Senum geſta] *Fortè in Græco eſt* Γερόντικα *vel* Γερόντικον. *Ita liber ille appellabatur. Ex Gerontico MS. quædam vertit Raderus noſter 5. parte Viridarij ſui. Sic* Verba Seniorum *dicebantur, quæ Patres illi ſentè proferebant.*

Cap. 57. 10. Mittite thymiama in thuribulum] *Iam olim in honorem Sanctorum thymiama incendi ſolitum, ſatis inſinuat D. Chryſoſtomus, homil. 41. de S. Pelagiâ virg. & mart. Antiochenâ. qui ex eo ritu ſuos admonet, vt dum domum quaſi proceſſione factâ à Pelagia tumulo redeunt, ſermones inter ſe de martyris virginiſque geſtis conferant, atque ita viam velut ſpiritali thymiamate ſuffiant:* Θυμιαμάτων ἐμπλήσωμεν τὴν λεωφόρον. οὐδὲ γὰρ οὕτως σεμνὴ φανεῖται ἡ ὁδὸς, εἰ διὰ πάσης αὐτῆς θυμιατήριά τις θεὶς τῆς εὐωδίας ἀναχεύσειε τὸν ἀέρα, ὡς σεμνὴ φανεῖται νῦν εἰ πάντες οἱ τήμερον αὐτὴν βαδίζοντες τοὺς ἄθλους τῆς μάρτυρος πρὸς ἑαυτοὺς διηγούμενοι, βαδίζοιεν οἴκαδε, θυμιατήριον τὴν ἑαυτοῦ γλῶτταν ἕκαστος ποιῶν: Multo thuris vapore ſeu thymiamate viã impleamus. non enim tã honeſta via illa apparuerit, ſi thymiateriis ſeu vaporis atque odoris inſtrumentis (*acerris ſcilicet vel thuribulis*) per illam totam diſpoſitis, aërem ipſum odoris ſuauitate perfuderis, quantum ſi omnes, qui hodie per illam ipſam viam incedunt, martyris certamina inter ſe narrantes domum redeant, linguas ipſas ſinguli pro thymiaterio ſeu vaporis inſtrumento exercentes. *vbi pulchra ſubdit de ordinatâ & compoſitâ proceſſione.*

Cap. 59. 11. Thallelæi] *Raderus noſter Viridarij parte 1. putat hunc eumdem cum Thallelæo martyre tempore Numeriani, de quo Menæa 20. Maij. Sed vereor vt ratio temporis aliud ſuadeat: ſiquidem Moſchus audiuit ex Petro, quæ de hoc hîc habentur, at Petrus centenis annis à Numeriani imperio diſtat. Aliter opinandi occaſio fortè fuit, quòd hic dicatur Cilix; & alter in Menæis dicatur Azarbi in Ciliciâ abditus. ſed ibidem dicitur profectus à Libano; quare Libanites eſt.*

Veriſimilius hunc eumdem eſſe cum Thallelæo Theodoreti cap. 28. Philothei. quia vterque Cilix, & idem de pœnitentiâ dictum habent. Theodoretus eum vidit, & Moſchus audiuit narrari ex Petro. ſic tempora conuenire poterunt.

12. Serapin facit] *Non facilè locus hic ſine Græco textu intelligi poteſt. Niſi hoc velit, quia Serapis templum deſtructum erat, vt hic habetur, petit erigi Serapidis ſtatuam, quem cum Saturno eumdem facit, vt tum intueatur.* Cap. 71.

13. Carabum] *Ex ſequentibus intelligitur quid carabus ſit. Dicitur enim* Produc ſcapham. Cap. 76.

14. Tetraphylum] *Ita conſtanter omnes editi.* Cap. 77. *Exiſtimo tamen* Tetrapylum *ſcribendum, vt non ſit à* φυλὴ tribus, *ſed à* πύλη columna, *vt ſit vel porticus vel templum quatuor columnarum ordinibus conſtans.* Tetrapyli *Alexandrini meminit Sophronius archiepiſcopus Ieroſolymitanus, agens de miraculis Ioannis & Cyri martyrum:* Εἴσελθε γοῦν εἰς Ἀλεξάνδρειαν καὶ ἐν τῷ μεγάλῳ Τετραπύλῳ νῆστις καθεύδησον: Ingredere itaque Alexandriam, & in magno Tetrapylo ieiunus dormi. *quæ citantur in Septimâ Synodo Act. 4.*

15. Apocriſarij] *Infrà cap. 145.* miſſo quodam apocriſario ſuo. *Eſt ferè.* apocriſarius, *Græcis* ἀποκρισιάριος, *legatus eccleſiæ negotia tractans Vide Onomaſticon.* Cap. 88.

16. Saraceni] *Vide hic dicta ſuprà ad c. 21. de Saracenorum incurſionibus, & martyribus ſub iis paſſis.* Cap. 99.

17. Reſponſum] *Quid hic* reſponſum *ſit, inre hæreas. Suſpicor in Græco fuiſſe* προσφωνήσιν, *quod interpres primâ & obuiâ notione* reſponſum *vertit. Videndum tamen num hic vertendum ſit,* ſportam, *vel ſimile quid. Suggerebat videlicet monacho cogitatio, vt non adoraret crucem, ſed in cellam rediret, & ſportas texeret. Vide di la ſup. ad lib. 5. libel. 10. nu. 18.* Cap. 105.

Quòd ſi reſponſum *hic communi notione intelligitur, cape fratrem hunc miſſum pro reſponſis cœnobij: Sic infrà cap.* 205. aliquis manens in cænobio miſſus eſt pro reſponſis cœnobij.

18. Canthelium] *Sunt* canthelia, κανθήλια, *onera aſinis imponi ſolita.* Cap. 107.

19. Sibino] *Idem mox occurrit cap. 123.* veſtitum colobio de ſibino. *Quid* ſibinum *ſit, nondum mihi lectum.* Cap. 120

20. Burdones] *Vide dicta ad Vitam Simeonis Stylitæ cap. 20 nu. 24.* Cap. 125.

21. Ioannem] *Baronius tomo 5. anno Chriſti 407. Innocentij Papa 6. Arcadij & Honorij Impp. 13. ad hanc Adelphij de Chryſoſtomi gloriâ viſionem, quam fœmina Adelphij ſoror Athanaſio abbati retulit, ita notat: Sunt autem hæc parum fide ſita, vtpote quæ in primis eiuſdem Ioannis Chryſoſtomi teſtimonio mendacij arguantur, dum ab eo ponitur Tritus epiſcopus Arabiſſi, & non Adelphius.* Cap. 125. Chryſoſt. epiſt. 129.

Sed & cùm tradat auctor in domo Adelphij hoſpicatum eſſe Ioannem cùm Cucuſum in exilium miſſus eſſet; planè erroris arguitur: nam licet id ipſum de hoſpitio Cucuſi dicant Leo & Metaphraſtes, tamen ipſe Chryſoſtomus diſertis verbis narrat à Dioſcoro ſe ſuſceptum hoſpitio, & non ab aliis, licet id complures expetierint. Cùm autem hæc compingat eâ narratione mendacia, quæ fides in reliquis. Idem epiſtolâ 13.

Sanè quidem & illa inuidioſâ nimis aſſertio eſt, omnes qui vmquam fuerunt in Eccleſiâ doctores, in inferiore ponere gradu, & ſuper omnes Chryſoſtomum collocare: cùm præſertim ex iis complures martyres fuerint coronati, vt inter alios Hippolytus & Methodius; vt taceam de reliquis abſque ſanguine vitâ

functis sanctis, nempe Basilio, duobus Gregoriis, Thaumaturgo atque Theologo, itémque omnibus sine inuidiâ præferendo Magno Athanasio.

Sed & quæ illa absque ratione distinctio, vt omnes doctores fuerint oculis ea videntis perspicuus, solus autem Ioannes ob excellentem gloriam inuisibilis? perinde, ac si solus inter doctores ipse Chrysostomus fuerit perfectam gloriam consecutus. Sed facessant iam isthæc: non enim indigent Sancti nostri illustrari mendaciis, qui propriis virtutibus decorantur.

Cap. 143. ZACHARIÆ] *Zachariã non perfectè credidisse Angelo, Lucas cap. 1. testatur. Non dubitauit Zacharias de Dei potentiâ, qui nouerat Isaacum de sterili Sarâ & Abrahamo genitum, sed de voluntate Dei. Quare in supplicium dubitationis cessit illi taciturnitas. Augustinus lib. 50. homiliarum, homil. 44.* Accepit Zacharias supplicium taciturnitatis, meritò infidelitatis: quia non credidit, tacuit: sic enim rectè dictum est Psalmo 115. Credidi propter quod locutus sum; quia Zacharias non credebat, meritò non loquebatur. *Ambrosius l. 2. in Lucam* Incredulitas Zachariæ affatum eripuerat & auditum.

Cap. 147. 23. LEONE] *Baronius tomo 6. anno Christi 449. Leonis Papæ 10. Theodosij 42. Valentiniani 25. Impp. ad hanc de Leonis encyclicâ (quæ inter epistolas Leonis est 10) visionem notat: Sed præstat, inquit, audire potiùs*
1. Pet. 1. *sententiam Petri, quàm visionem Petri, dicentis:* Firmiorem quauis visione habemus sermonem propheticum, *&c. Etenim maiorem sibi ea epistola fidem vendicat ex diuinis Scripturis, traditionibúsque sanctæ Ecclesiæ, & communi sanctorum Patrum consensu, quàm ex recensitâ modò visione. Hactenus Baronius, qui ad sequentis capitis visionem de S. Eulogio defensore epistolæ S. Leonis ista quoque addit: At certioris fidei, certiorisque quoque testimonij apud me est de epistolâ sancti Leonis publica Concilij Oecumenici Chalcedonensis assertio & prædicatio, quàm quælibet priuata huiusmodi visiones. Vide apud eumdem plura de hac Leonis encyclicâ elogia.*

Ad sequens caput 149. de Leone ita notat Baronius anno 461. Hilari Papæ 1. Leonis 5. & Seueri 1. Impp. Sed quid est: Omnia tibi sunt dimissa peccata, præter manuum impositionem? *Num peccata ex parte dimitti possunt? Minimè gentium, si ad culpam referas. Ceterùm quoad pœnam dici debent dimissa fuisse S. Leonis peccata. Quòd enim facile sit, in his peccare etiam prudentem episcopum, iure S. Apostolus monet*
1. Tim. 5. *ita Timotheum:* Nemini citò manus imposueris, neque communicaueris peccatis alienis. *Illis ergo remanebat S. Leo delictorum pœnis obligatus, quæ illi perpetrassent, qui ab eo indignè promoti fuissent ad Ordines. Tunc námque dicuntur Præsules communicare peccatis alienis, dum indignis conferunt honores & ministeria.*
Psal. 18. Luce 23. *Hinc sibi timens Propheta rex, ait:* Ab alienis parce seruo tuo. *Quòd si hæc fiunt in viridi, quid fiet in arido? Leone quis sanctior atque prudentior, vt tantum periculum liber transiliat?*

24. CONOPIONEM] *Seruauit interpres Græcam inflexionem, quod nunc κωνωπεῖον, tunc κωνωπειὸν dicitur,* conopeum *Latinis vsitatum, pro textili tentorio culicibus arcendis comparato.* Cap. 161.

25. Membranas] *Vt hic membranas ad aquam pluuiam excipiendam expliceant, sic alij nautæ vellera & pelles exponunt, tum ad pluuiam tum ad rorem colligendum.* Cap. 174.

26. Arena] *Nec arena litteralis, nec quocumque modo madefacta potest esse materia Baptismi, siquidem materia Baptismi aqua esse debet, quâ quis ablui possit. Vide Scholasticos in 3 partem D. Thomæ, & in primis Franciscum nostrum Suarez. tom. 3. in 3. partem ad q. 66. art. 4. disput. 20. sect. 1.* Cap. 176.

27. Infusa] *Quæ hæc* infusa *sint, difficile diuinare. Nam varij cibi infundi possunt & macerari. Aliquoties in Theodoreto suprà habes* lentem aquâ madefactam. *Hic infrà capit.* 184. Infundebat & paximatia. Cap. 179.

28. Ioannis] *Citatur hæc historia in Septimâ Synodo generali, quæ est 2. Nicæna, Act. 5. vbi pro* Sataphas *habetur* Ataphas. Cap. 180.

29. Apparētiam] *Existimo in Græco fuisse φαντασίας, quæ hoc loco pompam & apparentiam magnificam significat. vide dicta suprà. Nisi simpliciter capiendum sit, ne quis in publico appareat, qui peregrinus esse desiderat.* Cap. 187.

30. Chrysostomus] *Henricus Sauilius Notis suis ad tomum 8. Chrysostomi Græcè à se editi, existimat non indignum obseruatu temporibus inter Quintam Synodum anno 553 & Sextam anno 580. celebratam (quibus Georgium Vitæ Chrysostomi scriptorem vixisse probabile esse ait)* Chrysostomi *cognomen ignotum fuisse. Sed refellit eum Ioan. Moschus seu Sophronius hîc, qui tempore Georgij istius vixere, & huius cognominis Chrysostomi meminêre.* Cap. 191.

31. Gregorij] *Habetur hæc narratio in Vitâ S. Gregorij lib. 2. cap. 45. per Ioannem Diaconum scriptâ qui eam citat ex libro, qui à Græcis Λειμὼν dicitur, à Latinis verò intelligitur* Campus *vel* Pratum. *qui hic ipse liber est, quem præ manibus habemus. Citat ille ex interpretatione præceptoris sui, vbi quod hîc est,* tunicam non habeo, *vertit ille,* casulam non habeo. *Eodem modo idem lib. 4. cap. 63.* Et iussit mihi dari casulam, & necessitates meas omnes, *vbi noster interpres Ambr. Camaldulensis hîc cap. 151.* Iubens mihi dari quæcumq; erant necessaria. *decurtata. Omisit enim illud de casulâ seu tunicâ.* Cap. 192.

32. Mulier] *Ioannes Cassianus Collat. 18. c. 14. simile exemplum religiosæ feminæ, quæ patientia acquirendæ intenta erat, narrat:* Cap. 206.

AP

APPENDIX AD VITAS PATRVM.

HERACLIDIS PARADISVS ET PALLADII LAVSIACA

INCERTO SED VETERI INTERPRETE.

ITEM

ÆGYPTIORVM PATRVM SENTENTIÆ

AVCTORE GRÆCO INCERTO,
MARTINO DVMIENSI EPISC. INTERPRETE.

LECTORI.

E quid antiquitatis studiosus desideret quod Vitas Patrum spectat, visum hic subiungere Heraclidis Paradisum *ex veteri interpretatione, qui eadem cum* Palladio *tractat. Qui olim Parisiis curante Iacobo Fabro Stapulensi anno* 1503. *ex officina Bellouisiana prodiit. Quem deinde Lippomanus* Palladii *nomine tomo suo* 3. *de Vitis Sanctorum inseruit, anno* 1554. *Venetiis edito, paucis additis & immutatis, de quibus in margine moneo. Addo &* Palladium *uti olim in typographiæ infantia ex veteri quoque interpretatione prodiit. Haud dubium & Palladius hic vetus, & Paradisus Heraclidis, & Palladius Herueti, cum idem omnino tractent, pro eodem auctore haberi possunt. Placuit tamen & hæc in fine subnectere, ut diuersa intepretatio lucem subinde tenebris inferat: dum ferè fit, ut alter altero textum nanciscatur & sinceriorem & vberiorem. Vide quæ de triplici hac versione & editione diximus Prolegomeno generali* 14. *Addidi & Sententias Ægyptiorum Patrum à Martino Dumiensi episcopo è Græco in Latinum translatas, quas ex Toletanâ Bibliothecâ ad me misit Christophorus à Castro, Societatis nostræ Theologus, & Salmanticæ Sacrarum litterarum professor. Eadem inueni in MS. codice S. Floriani post Vitas* Patrum *à* Paschasio *è Græciâ in Latium traductas. Certè* Paschasius *eidem Martino suum de* Patrum *Vitis librum, qui suprà est ordine septimus, inscribit & dedicat.*

HERACLIDIS EREMITAE. PARADISVS.

INCERTO SED VETERI INTERPRETE.

PROOEMIVM AD LAVSVM.

Quanta sit eorum quæ scripta sunt differentia.
** MS. aeris.*

MVLTI quidem multos variosque libros diuersis temporibus huic sæculo reliquerunt, in quorum alij supernâ inspiratione & gratiâ diuinitus datâ, ædificauerunt ac munierunt eos, qui fideli proposito instituta atque vestigia Saluatoris sequuntur; alij verò solis hominibus placere cupientes, corrupto atque vitiato mentis ingenio, velut quadam * rerum confusione vani, solati sunt eos qui cupiditate gloriæ laborant. Nonnulli autem furore nescio quo & instinctu dæmonis (qui rebus bonis inimicus est) rabidâ elatione cæcati, in perniciem lenitatis humanæ, & in diuinæ atque Catholicæ Ecclesiæ maculam, stolidorum animos occupauêre mortalium, ad euertendam morum laudabilium disciplinam. Mihi quoque homini humillimo placuit (dum magnitudinis tuæ, quem scio amatorem esse doctrinæ, cunctis non obedire præceptis, quibus ad meliora animi prouocantur) trigesimum quidem ac tertium agenti annum, quasi in numero fratrum vitâque monachorum, vigesimum autem episcopatus, quinquagesimum verò & tertium ætatis vniuersæ, tibi desideranti patrum nostrorum gesta cognoscere, non virorum tantùm, sed etiam feminarum, quos ipse viderim, quosque aliis referentibus nouerim, cum quibus deserta Ægypti peragrauerim, Libyæ, Thebaidis, Syenæ, in quibus & ij quos Tabennensiotas dicunt, morantur, circa fines quoque Mesopotamiæ, Syriæ, Palæstinæ, & sub Occidentalibus plagis Romæ atque Campaniæ, & in cæteris circa ipsa loca describere, & (vt superiùs comprehendi) enarrare à principio omnium Vitas ex supradictis regionibus hoc libello, vt honestum & animæ profuturum commonitorium gerens (* id est perenne medicamentum veritatis) omnem quidem obliuionis ex irrationabili desiderio respuas somnum, omnémque duplicis dolum mentis à fide rerum necessariarum secludas, cum vniuersâ pigritudine morum bonorum, & deformi animæ defectione, & vt iracundia quoque motum, conturbationem atque tristitiam, & irrationabilem metum per ista declinans, etiam à vacatione sæculi varâ, amore perpetuo circa propositum piæ religionis effulgeas, dux beatæ vitæ tibi & qui tecum sunt, & qui sub te agunt, & qui piissimorum futuri sunt Imperatorum. Talibus enim factis semper ac meritis, Christi amore flagrantes Deo properant copulari. Per singulos tamen dies & redditum animæ, qui proculdubiò debetur, exspecta, secundùm quod scriptum est: Coarctor ex duabus, desiderium habens dissolui, & esse cum Christo multo meliùs. Et iterùm: Præpara ad perfectionem opera tua, & esto in agro operator. Nam qui memor semper est mortis quæ omnimodò sine cunctatione & necessariò ventura est, nunquam grauia ac magna peccabit, iuxta quod scriptum est: In omnibus operibus tuis memento nouissima tua, & in perpetuum non peccabis. Supra cætera verò omnia, neque quæ commendata sensibus tuis fuerint salubri relatione, contemnas; nec respuas elocutionum humilitatem, rusticitatémque verborum. Non enim hoc opus à sinu doctrinæ est, vt quis facundè loquatur, sed vt omnium sensus intellectu veritatis instituat. secundùm quod dictum est: Aperi os tuum verbo Dei. Et iterùm: Ne perdideris narrationem senum; nam & ipsi à suis patribus didicerunt.

** Glossema hoc esse suspicor.*
Philip. 1.
Prou. 24.
Eccli. 7.
Non in elocutione rhetoricâ veritas.

Prou. 11.
Eccli. 8.
Quo studio teneretur Heraclides.
Quanto feruore pios viros adire debeamus.
Galat. 2.

Ego itaque, homo Dei, & stupendo amore discendi, quæ optas, vel ex parte quod diuinitus iubetur imitari, plurimos sanctos viros vidisse me memini, nec tamen id velut per transitum & perfunctoriè faciens, sed per triginta & per alios tandem pergens dies, pedibus (quod ante Deum dicam) iter omne confeci, vniuersum penè Romanum solum ambulando, cognoscens itineris molestias, libenter amplectens, vt hominis sancti & amatoris Dei conspectibus fruerer: quod proculdubiò aliter non haberem. Nam si ille qui absque aliquâ comparatione melior me est, quique longè præcedit ac vincit totum mundum rerum peritiâ & totâ conscientia fide Paulus Apostolus, de Tarso vsque ad patriam Iudæorum ambulando perrexit, vt Petrum & Iacobum & Ioannem videret; & hoc ipse quasi cum quadam iactantiâ referens, proprios diuulgat labores, dum illos qui otio atque segnitiâ torpescere videntur, accendit, dicens: Ascendi Ierosolymam videre Petrum (non enim illi sufficiebat sola fama virtutis, nisi etiam vultum quoque ac figuram ipsius viri cuperet intueri) quanto

magis

magis hoc ego decem millium debitor talentorum facere debui, non vt illis sanctis prodessem aliquid, sed vt mihi peccatori per omnia prouiderem. Nam & ij qui scripserunt vitas patrum ante nostrorum, sancti Abrahæ, Isaac, Iacob, & qui ipsos sequuti sunt, Moysi, Eliæ, Ioannis atque reliquorum, non vt ipsis adiectionis gloriæ aliquid retulerint, sed vt legentibus profuturi.

Quapropter hæc sciens, fidelissime multumque venerabilis serue Christi Lause, per temetipsum suadendo meliùs tibi consulens, etiam nostram loquacitatem, ad custodiendum in te propositum pro voluntatis amplectere; quæ quidem variis visibilium inuisibiliumque ventis sine ibus verberatur, quam [illegible] & diligentiam in ad Deum vacatione sedare non possumus. Multi enim fratrum & laboribus abstinentiæ, & bonis erga pauperis factis exuberantes, alij casta viduitate gaudentes, alij virginitate sublimes, diuinarum etiam lectionum & scriptionibus Literarum plurimum habentes studium, a recto proposito timere deuiarunt indifferenter, quasi sub specie cuiusdam religionis, curis [illegible], ex qua multiplex animi [illegible], post quæ aliorum quoque negotiorum cura succedit, unde calumniosi etiam nomen incurritur, quo nomine a bonorum actuum administratione prohibentur, quâ quidem nec qui solis propriè tantùm animæ negotiis vacant, fruuntur vitma tre. Insiste igitur viriliter, quæso, non augens opes (quas tamen magis semper imminuis) sufficienter diuidens eas omnibus quos egere cognoscis, quæ prosiciunt tibi ad ministeria & fomenta virtutum, ne vel te impetus quidam irrationabilis aut opinione præueniat: vt dum hominibus placere festinas, honesti propositi voluntatem sacramenti vinculis liges: quod perpessos nouimus plures, qui vana gloriæ contentione in cibis vel potibus abstinendis in seruitutem quodammodo redegerunt iniurandi necessitate liberam illam, quam in ipsis Deus fecerat voluntatem. Quibus sacramentis propriis obligati, dum hic promissa implere non possunt, & inde desperationis amore viuendi ac voluptate retinentur, ex necessitate (cui suâ subiacent culpâ) periurij crimen incurrunt. Si igitur sola ratione his rebus abstineas, & solâ iterùm ratione easdem cùm velis sumis, numquam [illegible] peccabis. Deus enim qui ratio est, ea quæ mouentur, in nobis arcanis commendat auxiliis, illa quidem damnans quæ lædunt, amplectens verò atque suscipiens illa quæ prosunt; nam iusto (inquit) posita lex non est. Rectius est autem vinum cum ratione potare, quàm cum arrogantia & fastu aquam. Et si videtur, aduerte quidem [illegible] liter vinum bibunt, esse sanctos viros, qui autem sine ratione aquam vitiosos esse homines ac profanos. Neque ob hoc [illegible] speciem quam Deus fecit, aut vituperandam aut laudandam putes; sed illos aut beatos secundum propositum suum arbitreris, aut miseros, qui bene vel malè ipsis rebus vtantur. Bibit aliquando Ioseph apud Ægyptios vinum, nec tamen sapientiam suam læsit, eo quod propositum mentis suæ ante munierit: Pythagoras autem, & Diogenes, & Plato (inter quos Manichæi quoque, omnique eorum qui sibi sapientiæ [illegible] caterua) in tantam vanæ gloriæ cupiditatem progressi, inciderunt damnationem, vt ipsam quoque factorem omnium ignorarent Deum; & idola ipsi quæ fecerant, adorarent. Visus est & Apostolus Petrus vino cum sibi [illegible] discipulorum choro, vnde & ipse Saluator eorumdem magister a Iudæis videtur esse reprehensus, dicentibus: Cur discipuli tui non ieiunant sicut Ioannis? Qui rursus insultabant & ipsis discipulis dicebant: Magister vester cum publicanis manducat & bibit. Quod autem numquam propter panem & aquam solam reprehensi fuissent, nisi propter vinum vel carnes, potest fieri manifestum ut qui irrationabiliter eos quidem qui bibunt vina, despiciunt; eos autem qui aquam solent haurire, mirantur. Saluator ergo dicebat: Venit Ioannes in via iustitiæ, neque edens neque bibens (carnem sine dubio dixit & vinum; nam sine aliis speciebus profectò nec viueret) & dicunt Dæmonem habet. Venit Filius hominis manducans & bibens, & dicunt: Ecce homo vorax, & potator vini, amicus publicanorum: eò quòd cùm ipsis manducare & biberet. Quid nos ergo faciemus. Neque illos qui vituperant, neque eos qui laudant sequamur; sed aut ratione ieiunium cum Ioanne teneamus, etiamsi dæmonem habere dicamur, aut cum Iesu Christo sapienter vina bibamus, quando hoc requirit necessitas corporalis, etiam si nos aliqui ob cibum carnis & vini potum (vt illum Iudæi aliquando reprehendant). Neque vis ergo istis, neque ab his abstinere iuxta veritatem rei aliquid esse arbitreris; sed solam fidem quæ dilectione & operibus extenditur, plurimum valere cognoscas. Igitur cuius actibus semper inhærere cernitur fides, propter ipsam inculpabilis erit, siue manducaue it memorata seu biberit. Omne enim quod non est ex fide, peccatum est. Sed quoniam vnusquisque delinquens, id quod agit, ex fide se agere dicit, etiam cùm aliquid stultâ persuasione & corrupta atque [illegible] conscientia facit, ita hoc Saluator noster distinxit, vt diceret: Ex fructibus eorum cognoscetis eos. Nam quod eorum qui rationabiliter viuunt, atque sapienter secundum Apostolum, iste sit fructus, hoc est charitas, gaudium, pax, longanimitas, mansuetudo, bonitas, fides, continentia, atque simplicitas, profectò manifestum est; Paulus enim dicebat: Fructus autem spiritus est, hoc & hoc. Quòd vero is qui huiusmodi fructus habere festinat, non intempestiuè neque sine consideratione aut carnem edit, aut vinum bibat, & quod neque cum eo habitet, eius conscientiam magis norit malignam. Paulus iterùm ipse dicebat: Quia vnusquisque qui se ad agonem parat, ab omnibus se abstinet. Sed vt corpore videatur incolumis, abstinet se ab iis quæ faciunt crassiores. Cùm autem infirmitate aliquâ aut dolore vexatur, aut tristitia, vel quibusdam tentationibus mordetur, vtatur quidem cibis aut potibus tamquam medicamentis, quæ possint curare [illegible], abiiciat autem a se ea quibus anima vulneratur, hoc est iracundiam, inuidiam, amorem vanæ gloriæ, & rectæ voluntatis defectionem, insusurrationes quoque & irrationabiles suspiciones, agens Domino gratias semper æternas.

Sufficienti igitur super hoc disputatione decursâ, aliam rursus adiungo docilitati tuæ monitionem, Vt omni virtute mentis diffugias conspectum eorum atque colloquium, quibus contrarium est bonæ vitæ propositum. Qui penitus prodesse non possunt, & quibus cura est variis cutem corporis expolire, etiam si rectè cultores fidei memorentur: sed vitâ (vt ita dixerim) peruersæ sunt homines, qui animas sub specie [illegible] enerunt etiam si canitie, & colore, & ostentatione rugarum, numerum quodammodò trahere videantur annorum. Quia & si nulla eorum læsione maculeris morum probitate munitus, vel leuiter certè aut resolueris vt securior, aut erigêris vt melior; & vituperabis tales atque [illegible]; quod non sine noxâ tui te fecisse cognosces. Sanctorum autem virorum ac fœminarum veluti lumen splendentis fenestræ, [illegible] per illorum veneranda colloquia tamquam minutis codicem literis scriptum post diligenter [illegible], [illegible] quoque & cordis arcana ex ipsâ comparatione cognoscere, & siue diligentiam seu negligentiam [illegible] curiosius approbare. Nam & ipse hominum religiosorum color (quo prædicabiles mores vt [illegible]) vestis, & incomposita mens, anima absque vllo supercilio sermonis inflati & verecunda, ipsorum quoque

reuerentia

Casta viduitas & virginitas. [illegible] eorum fœmina & [illegible] se [illegible] statuis perfectiùs addixerunt, & ab eo desierunt.

Ne quis se sine discretione liget, seu voto astringat.

Ratio contra peccatum.

1. Tim. 1.

Nihil fastu in omni ut [illegible]. Quomodo & [illegible] & potu abstinendum. Vinum [illegible] re vt bonû.

Aquam bibere vt malum

Matth. 11

Marc. 2.

Luce.

Matth. 11

Ieiunandum cum ratione.

Rom. 14.

Matt.

Galat. 5.

Ratio, tempus, discretio.

1. Cor. 9.

A vitiis & cibus & potus licitus est, vt iis vtantur quasi medicamentum.

Qua aliorum probitas adferant testimonium.

venerentur syllabarum, & grata digestio sensuum atque verborum sufficienter animare se poterunt, etiam [illegible] abemus [illegible] gerit [illegible] & motus pedum, [illegible] denuum risu ea qua in [illegible] fiet, sicut sancta uni [illegible] scripturarum prouerbialis sermo testatur. Habe[illegible] p[illegible] narrationem [illegible], nulli tibi neque in [illegible] quis [illegible] nihil [illegible] incognitos, velut omne mea [illegible]. Neque enim locus quar[illegible] in quo tales habitauerint viri, sed re[illegible] etiam vita propositum & prædicabiles mores.

Eccles. 10.

Hæc epistola deest 1. editioni Heraclidis. Dedit eam Lipomanus ex libro Card. Besarionis teste Fr. Torres. in Palladio Herueti habetur. Heraclidis nomine.

Epistola PALLADII episcopi Cappadociæ ad LAVSVM præpositum.

LAVDO magnopere consilium tuum (merito enim a laudatione ordienda mihi est epistola) quod plerisque omnibus [illegible] res futiles [illegible] profusis [illegible], [illegible] ea docer[illegible], [illegible] ad animæ [illegible] pertineant. [illegible] verum est [illegible] vnimodo, cui [illegible] opus non est, ipse vniuer[illegible] parens & procreator Deus, quippe qui omnium [illegible] suæ [illegible] habet auctorem præter ipsum.

Eo excepto [illegible] quæ omnia [illegible] creata sunt, do[illegible] informari possunt. Nam & primi illi cælestium ordines [illegible] supremam ipsam Trinitatem, secundi [illegible] a primis docentur, & tertij a secundis, & cæteri deinceps [illegible] qui [illegible] cognitione & virtute cæteris antecellunt, ij qui se sunt inferiores, erudiunt.

Angelorum ordines.

Proinde ignorantia morbo, qua superbia est mater, laborare censendi sunt [illegible], qui existimant doctoribus sibi opus non esse; ij autem sunt qui doce[illegible] cum charitate [illegible] non adhibent: etenim volantes ea in re per aerem dæmones imitantur, quando illi quoque eadem peste corrupti, e cælestibus suis sedibus fugitiui, præcipites olim de cælo primi in exitium delapsi sunt. Neque enim [illegible] sunt dictiones ac syllabæ, sed recte facta animi bene informati, an[illegible] que ipse omnis ægritudine vacuus, prorsusque intrepidus ac præsens, cuique nulla iracundia dominetur, & qui quæ sentit liberè omnibus in rebus eloqui non dubitet, [illegible] nimirum se [illegible] ignea flamma instar erumpit.

Quæ vera sit doctrina.

Matth. 11.

Etenim, nisi hoc ita esset, nequaquam [illegible] discipulis suis dixisset magnus ille magister: Discite a me quia mitis sum & humilis corde, cum non corrupta oratione auditores ille [illegible] erudi[illegible], [illegible] ipse [illegible] neminem moribus suis offenderet, præter eos dumtaxat quibus [illegible] sponte doctrina ipsa [illegible] erat inuisa. Debes enim [illegible] in vita Christiana curricul[illegible] exer[illegible], aut ad[illegible] de aliunde discedere qua ne[illegible], aut quæ scis, aperte ipsa alios doce[illegible] alioqui qui horum alterutrum facere [illegible], merito inter [illegible] ha[illegible] [illegible] mis sit doctrina sat [illegible] ac disciplina [illegible], [illegible] assiduè vsque [illegible] est esurire. Forti[illegible] & vale, & quod magnum est donet tibi Deus [illegible] Christi.

* Ita inscribitur in prima editione Fabri in secunda Lipomani, Idem ad eumdem, videlicet, Palladius ad Lausum. In tertia Herueti, est loco Procemij sine vllo nomine.

* HERACLIDES ALEXANDRINVS AD LAVSVM PRINCIPEM.

IN hoc libro, quem de Vita Sanctorum Patrum scripturi sumus, descripta est nobilis continentia, mirabilis [illegible] conuersationis [illegible] cœnobitarum pariter atque anachoretarum, qui in eremo ad æmulationem imitatione [illegible] cælestium viuere [illegible], supernum regni iter aggressi sunt. Fœminarum quoque prouectarum atque honesta[illegible] [illegible] matrum commemoratio, quæ virili perfectoque sensu ad exemplum amoremque diuinum, eorum qui desiderant continentia ac pudicitia redimiri coronis, cum insigni abstinentia [illegible] certamina. Idcirco præcipiente nobis viro [illegible] suauissimo, ensique doctissimo, animo quoque pacifico, [illegible] tide [illegible], mente etiam amatore Dei, & qui in necessitatibus indigentium socio, [illegible] celsitudine dignitatum pro bonitate conscientiæ, plurimis eloquentibus præferendo, atque in omnibus virtute diuini Spiritus præmunito, quinimo (quod oportet veraciter dicere) ad speculationem potiorem, sedulo eius exemplo segnes animos incitante, abstinentiam sanctorum spiritualiumque patrum (qui in Dei placito vixerunt, insuperabili certamine carnis crucifixere mollitiem, quorum ipse quoque benè erat [illegible] virtutes prædicare non desinit), ut demus describere. Est autem huius desiderij spiritualis exactor virorum optimus Lausus; qui post Deum electam custos piissimi præficitur ordinatus Imperij.

Huius libri argumentum.

Intentio.

Quis Lausus.

Humilitas auctoris.

Eg[illegible] [illegible] & lingua imperitus, & spiritualis scientiæ tenuiter degustator, nec non etiam sanctorum Patrum spiritualis catalogo nimis indignus, magnitudinem præcepti vltra mensuram meam perspiciens, reluctari tentabam huiusmodi iussioni, quæ & sapientia breuita[illegible], & diuina doctrina indiget intellectu. Sed cum [illegible] sis vereter, primum quidem nobile studium iniungentis, deinde [illegible] legentium pertractarem [illegible] timens inobedientiæ graue periculum, tanti præcepti cumulum supernæ dispensationi commisi, attentiusque sanctorum Patrum intercessioni meas vires committens, ad certaminis stadium [illegible] progressus, virorum fortium nec non [illegible] fœminarum, quos aut ipse vultu proprio videre promerui, aut [illegible] sanctis Patribus qui eorum nouere virtutes, me audisse commemoran[illegible] gloriosæ signa scripturus atque certamina.

Nam & plurimas ciuitates ac villas, omnemque pene speluncam & tecta eremi (in qua monachi habitant) diligenti cura, Dei pietate pedestri labore circumiens, & virorum quos oculis meis inspexi, [illegible] propter spem quæ nobis in Christo reposita est, sexum fœmineum animi virtute vincentium, in quantum mea suppeditat [illegible], nomina pariter & genus, & patriam, locumque habitationis præsenti libello complexus tibi amatori Christi, famuloque Dei, atque inclyto pij Imperij ornamento, Lause, transmisi, simul commemorans virum [illegible] in quibusdam ad summum quidem peracta certamina, sed propter matrem superbiæ [illegible] vocatur Cenodoxia ad extremum barathrum, infernique profundum miserabiliter deductos, ac [illegible] ex longis temporibus ab[illegible] palmas, repentin[illegible] momento præmarcidas, gratia verò Saluatoris nostri, [illegible] sanctorum patrum, ac [illegible] virorum, & orationibus venerabilium seniorum, de laqueis diaboli ere[illegible], ad recu[illegible] vitam nobili[illegible] reuersos. Vale.

Vnde didicerit Palladius, quæ scripturus est.

Cap.c.1.

Vita ISIDORI *presbyteri Alexandrini,* DOROTHEI *monachi Thebani,* POTAMENIÆ *martyris*, DIDYMI *cæci, &* ALEXANDRIÆ *mulieris.*

Pallad.c.1. Palladij Alexandriã aduentus.

CVm primùm Alexandrinam attigi ciuitatem in secundo senioris Imperatoris Theodosij consulatu, qui propter eam quâ in Christum credidit fidem cum Angelis nũc moratur; admirabilem virum & ornatum per omnia moribus ac peritum, Isidorum presbyterum in memoratâ ciuitate cognoui, qui in Alexandrinâ ecclesiâ erat susceptor atque prouisor pauperum fratrum, quem in principio iuuentutis suæ egregias per sulitudinem palmas abstinentiæ promeruisse memorabant: cuius & cellulam vidi in monte, cui Nitrias nomen est, septuagesimo ætatis suæ anno qui alijs quindecim annis viuendo completis, obiit in pace. Ille igitur vsque ad vltimum finem non linteo vsus est, nisi eo quo velaret caput; non balnea attigit, non ex carnibus cibum sumpsit, non mensæ vsque ad satietatem interfuit. Qui quidem tam lauti corpusculi fuit per gratiam spiritualis alimoniæ, vt omnes qui vitam ipsius nesciebant, epulationibus illud ac voluptatibus imputarent. De quo viro, si virtutes ipsius animæ exponere singulatim velim, tempus me profectò deficiet. Qui tantæ bonitatis atque humanitatis erat, iámque pacificus, vt etiam ipsi qui pertinacissimi eiusdem videbantur inimici, erubescerent vmbram quoque ipsius, propter tam venerabilem vitam. Tantam autem sanctarum Scripturarum ac diuini dogmatis fertur habuisse notitiam, vt & inter ipsa fratrum conuiuia obstupesceret subitò, ac mente mutatâ, & sensibus spiritualiter occupatis, transmigrasse aliò videretur: vt qui interrogatus posteà caussam ipsius stuporis, hæc diceret, ad alia quædam se cogitatione translatum, & cuiusdam theoriæ miracula raptum fuisse. Noui etiam ego memoratum virum, dum sumeret cibum, sæpiùs lacrymasse. Cúmque admirarer fortè cur fleret, hoc ex ore eius audiui: Erubesco, inquit, irrationabilem cibum sumens, qui rationalis factus à Deo, deberem in paradisi voluptate versari, & cibo satiari diuino, propter eam quam Christus nobis tribuit potestatem.

A quibus abstinuerit Isidorus.

Vel vmbra eius gētilibus venerabilis.

Extasis & eius raptus mẽtis tẽpore refectionis.

Cibus beatitudinis cõsolatur esuriẽtem.

Hic ipse quem dico notus Romano senatui, summisque primatibus, tunc cùm primùm vnà cum episcopo Athanasio, posteà autem cum Demetrio episcopo pergeret Romam, & diuitiis atque abundantiâ rerum sine inuidiæ stimulo exuberaret, non testamentum in supremis suis fecit, non saltem vnum solidum dereliquit, non partem aliquam substantiæ sororibus suis virginibus dedit, sed Christo easdem commendans, Qui vos fecit, inquit, vestram quoque vitam ordinabit vt meam. Erat autem cum sororibus ipsius septuaginta aliarum virginum numerus.

Isidori cum Athanasio & Demetrio Romam aduentus.

Conuentus virginum.

Is itaque, cùm venissem ad eum in principio iuuentutis, & peterem vt instrueret me ad mores vitámque monachorum in ipso primi adhuc ardore æui locatum (cui non tantùm necessaria esset doctrina verborum, quantum iugis labor & fatigatio corporalis) quemadmodum domitor equorum bonus, perductum me de ciuitatis internis vsque ad quintum lapidem, ad ea quæ vocantur solitudinum loca, Dorotheo cuidam Thebano monacho, sexagesimum in speluncâ agenti annum commendauit & tradidit, iubens mihi vt tribus apud eum annis morarer, ad contundenda atque frangenda illecebramenta vitiorum (nouerat enim ipsius senis durissimam atque laboriosissimam vitam) præcepitque vt rursum ad ipsum redirem, ob spiritualis scientiæ notitiam, atque doctrinam. Ego verò cùm illic implere tres, vt præceperat, annos non potuissem validâ infirmitate correptus, ante finitas inducias triennij temporis ab ipso sublatum.

Monacho iuueni non tam sermonibus quàm laboribus opus est.

Pallad.c.2. Dorotheus 60. annos versatus in speluncâ.

Heraclides ei in disciplinã traditur

Erat enim vitæ ipsius cum vniuersâ ariditate ac siccitate certamen. Per omnem namque diem in ardore maximo, & in solitudine circa littora maris lapides colligebat, singulísque annis cellam struendo perficiens, iis qui fabricare non poterant, offerebat. Cùm autem ei quadam die à me dictum fuisset, Quid facis, pater, in tantâ senectâ interficiens corpusculum tuum sæuis ardoribus? Respondit, hoc dicens: Occidit me, occido illud. Edebat verò vnciam panis, vnúmque fasciculum oleris vilissimi, bibens aquæ modicam quantitatem, numquam tamen eum, Deo teste, extendisse proprios pedes vidi, numquam in mattâ, numquam in lectulo quieuisse, sed per vniuersam noctem sedens intexebat funem quemdam ex arbore dactylorum, cuius pretio vesci solebat. Putans autem ego, quòd ante me solùm hæc faceret quæ videbam, scrupulosiùs etiam ab aliis eius discipulis, qui separatim manebant, quærendo cognoui, quia sic à primâ ætate viuebat, numquam tamen sponte, nisi ex maximâ necessitate, dormiuit, aut opere fatigatus, aut dum cibo vtitur, si forte vsque adeò eum somnus oppressit, vt paululùm ei oculi clauderentur: frequenter enim edendo, nimiâ vi somni capite nutabat, panisque ex ipsis labiis oris cadebat; qui aliquando cùm à me quodammodò cogeretur, vt vel momento temporis supra mattam iaceret, contristatus ista dicebat: Si Angelis persuadere potueris vt quiescant, persuadebis & ei qui Deo placere festinat.

Labor corporis.

Affligit illũ corpus, ne illud eos occidat.

Victum sibi parat manibus Dorotheus.

Ne sopor obruat vir sutus studiosum

Hic vnâ dierum ad puteum suum me circa nonam horam transmisit, vt implerem eadem tempore refectionis instante. Accidit autem vt cùm venissem, & aspidem casu in imo putei visam perhorruissem; vas vacuum reportarem, caussamque timoris exponerem, dicens: Abba, mortui sumus; aspidem enim in puteo quò me miseras vidi. Subridens ille tantummodò diu me intuens aspexit, capútque concutiens dixit: Si placuerit diabolo per omnes se puteos vel serpentem vel testudinem facere, reliquúmque genus venenosarum bestiarum, & in aquas fontium desilire, poteris ne tu esse sine potu? móxque egressus per semetipsum ieiunus aquam traxit de puteo, ac prior ipse signatam degustans ait: Vbi crux adest, ibi nihil satanæ valet malignitas.

Crucis signũ cõtra venenum.

Sanctus iste Isidorus, qui benedictum quondam vidit Antonium, dignam rem memoriâ litterarum retulit mihi, quam ab ipso se dicebat audisse. Potamœnia quædam nomine puella admodum pulchra, ancilla cuiusdam erat tempore Maximiani persecutoris, quam multis frequenter ac variis promissionibus dominus suus tentans, stuprare non potuit, ita vt ad postremum amore atque insaniâ præceps, traderet eam illi qui tunc Alexandriæ præfecturam gerebat, scilicet vt Christianam ac maledicentem de persecutionis sæuitiâ Imperatoribus, pecuniam ei sub hac pactione promittens, vt si eius acquiesceret voluntati, sine vllo eam supplicio reseruaret ac redderet: si verò in contradicendi proposito permane-

Pallad c.3.

Constantia Potamœnia

rer, periit vt tormẽtis deficeret,ne si vixisset,libidinis domini sui contẽptrix videretur. Quæ cùm exhibita ante tribunal fuisset,cuiúsque iudex variis cruciatibus atque tormentis cuperet expugnare deuotam voluntatem, & inter diuersa supplicia vas quoque æris immensum ac ferventi pice repletum acerrimâ flammâ succenderet, duplicem ei præfectus immitis posuit conditionem: Aut vade, inquit, & domini tui obtempera voluntati, aut scias te in feruentem hanc picem esse mittendam. Cui puella respondit,dicens:Numquam sit alter monitor talis, qui addici iubeat libidini castitatem. Ob quod ille nimio furore percussus, præcepit spoliatam eam in vas quod feruebat,immitti. Hæc autem vox illius fuit.Per caput,inquit, Imperatoris tui quod tu vereris, obtestor, vt si apud te statutum est his me tormentis necare, non simul tutam, sed paulatim me in feruentem mihi iubeas picem, vt possis videre quantam mihi dederit ignotus tibi patientiam Christus. Quæ per vnius horæ spatium,paulatim in ahenum candens demissa, defecerit, vbi pix primùm ebulliens ad ipsius colla peruenit.

In ahenum bulliente pice repletum demittitur.

Plures autem viri digni habitaculo beatorum, feminæ quoque obierunt tunc in Alexandrinæ ecclesiæ ciuitate, in quibus Didymus erat,oculorum quidem lumine destitutus, diuinarum tamen Scripturarum peritiâ pollens: quem ego intra decem annos diuersis temporibus quater vidisse me memini,quíque post octoginta & quinque annos vitæ terminum fecit. Hic igitur quem loquor, captus est oculis, vt ipse retulit mihi,cùm quartum ageret ætatis suæ annum:qui neque magistris traditus litterarum, neque prima vmquam elementa cognoscens, habebat insitum bonum semper incolume, naturalem magistrum conscientiam suam. Quem tanta gratia scientiæ spiritualis ornabat, vt in eo euidentissimè quòd scriptum adimpleretur,Dominus cæcos sapientes facit. Testamentum quidem vetus ac nouum ad verbum interpretatus est; sectas autem omnes tam subtiliter fitmitérque exposita super ipsas ratione disseruit, vt omnium scientiam veterum peritiámque transiret.Qui cùm me cogeret quódam vt orationem in cellâ ipsius facerem, nec tamen eius acquiescerem iussioni, hoc referendo dicebat: Ad istud, inquit, hospitium ter benedictus Antonius, dum me visitare dignatur, ingressus est; & rogatus à me vt in hoc loco flecteret genua & precem funderet, & statim fecit, ac secundò noluit se rogari, ipsis me rebus docens sanctorum voluntatibus obedire. Quamobrem si vestigia ipsius, inquit, sectaris ac vitam quemadmodum monachus,& pro acquirendis virtutibus peregrinus,nolo contendas.

Pallad c. 4. Origenista hic fuit.

Didymus ocvius orbatus.

Annos 85. vixit.

Psal. 145

Sacras Scripturas nouerat, etsi non didicisset.

Ne qua in hospite contentio.

Hoc quoque idem retulit mihi: Cùm, inquit, grandi quadam sollicitudine ac tristitiâ fatigarer propter Iuliani Imperatoris infelicissimam vitam ita vt quadam die vsque ad vespertinas profundæ noctis horas non attingerem panem, anxietate confectus; fortè accidit,vt somno residens occuparer,& in quadam transmigratione animæ reuelationem talem viderem: Quatuor equites cum albis equis per diuersa discurrentes, clamantésque: Dicite Didymo, Hodie horâ septimâ Iulianus mortuus est. Surge igitur & cibum sume,& ad Athanasij episcopi domum mitte, vt ipse quoque cognoscat hoc. Notauit itaque, sicut ipse dicebat, & mensem,& septimanam,& diem, & horam,& sic omnia sicut audierat approbauit.

Mors apostatæ Iuliani reuelatur Didymo.

Retulit etiam mihi & de puellâ quadam, cui nomen etsi Alexandria, quæ relictâ eâ, in quâ erat ciuitate, consederat intra quoddam sepulcrũ, per foramen exiguum necessaria alimenta suscipiens, & neque viros neque mulieres vmquam videns per annos decem. Decimo verò anno dormitione vltimâ migratura seipsam composuit: quod illa, quæ deferebat ei iuxta consuetudinem cibum,retulit nobis, dicens, nullum se tunc accepisse responsum: quo audito, illitum ostium clausúmque patefecimus, & ingressi defunctæ corpus inuenimus. De ipsâ autem & beatissima Melania mulier Romana, de quâ paulò pòst referam, ista dicebat, Vultum quidem ipsius puellę se videre non potuisse, stantem autem ad foramẽ sepulcri petiisse vt ei diceret caussam, ob quam se in illo sepulcro conclusisset. Quæ per memoratum foramen locuta, Cuiusdam animus, inquit, in me læsus erat quondam, & ne viderer eum vel contristare vel perdere, malui me ipsam in sepulcro dum viuo recludere, quàm nocere animæ ad similitudinem Dei factæ. Quâ dicente rursus: Quemadmodum igitur pati potes, ô ancilla Christi, vt neminem prorsus videas,sed in solitudine tali cõtra accedam vel cogitationes habeas tam iuge certamen? Hoc illa respondit: A principio,inquiens, diei nonam vsque ad horam orationi vaco, ex lino opus per horas singulas faciés, reliquo autem temporis spatio cogitatione discurro per sanctos prophetas, apostolos, atque martyres,& patriarchas;ceteris verò horis cibum panis capio,appropinquante vesperâ cum maximâ quiete Dominum meum glorificans, finémque vitæ meæ cum spe bonâ patienter exspectans.

Pallad. c. 5.

Alexandria sepulcro per 10. annos se inclusit.

Cur se incluserit Alexandria.

Quibus vacaret sic inclusa.

Sed ne illos quidem tacitos preteribo, quorum vita omnis in contemptu quodam propriæ salutis fuit,vt ex hoc etiam benè meritos prædicemus,& legentibus cautelæ studio consulamus.

De quadam VIRGINE;*& de* NITRIENSIBVS *monachis*, AMMONE, OR, PAMBO, AMMONIO, BENIAMIN. Cap. 2.

VIrgo quædam solo nomine Alexandriæ fuit, quæ quantum ad speciem pertinebat, humilis videbatur; quantum autem ad propositum ipsius, animæ inflatioris erat, variis opibus satis diues, amatrix potiùs auri quàm Christi, nusquam procedere solens, non peregrino, non virgini, non vim patienti, non monacho,non ecclesiæ, non pauperi vel exiguam stipem præbens. Hæc sanctorum patrum frequentibus monitis, numquam à se tam inutile animæ pódus abiecerat. Habebat autem & nonnullos parentes, inter quos filiam sororis suæ adoptauerat sibi,quâ solâ diebus ac noctibus fruebatur, omisso atque contempto amore cælestium. Nonnumquam enim & hæc species, quam diabolus immittit, erroris est, vt sub affectus colore, qui deberi videtur affinibus, auaritia cupiditásque nutriatur. Quòd autem nullam dæmon cupiditatis & generis curam gerat, hinc profectò monstratum est:ipse enim est qui homines in matres, in fratres, in patres cogit fieri parricidas. Qui etiamsi prætendere quibusdam aliquando videatur necessitudinem parentelæ, non ideò illud vt prosit iisdem facit, sed vt animabus eorum iniustitiæ crimen accumulet, diuinæ non ignarus sentẽtiæ,quæ iniustos ab hereditate regni cælestis excludit. Potest sanè quis

Pallad. cap. 6.

Virgo specie humilis, sed animo insolens, & in pauperes dura.

Vt amicos duci,ipsa amore cælesti excedit.

1. Cor. 6. *Quomodo possit quis cognatis succurrere citra animæ naufragiũ.*

quis spirituali scientiâ diuinóque amore commotus, nec propriæ animæ salutem contemnere, & suis parentibus, si forsitan egere videantur, vitæ alimoniam pie largiri; sed si penitùs animã suam conculcat & despicit, solâ propinquitatis sollicitudine occupatus, sententiam diuinæ legis incurrit, animam, vt dixi, suam deputans vanitati. Sacer autem conscriptor ille Psalmorum canit de iis qui animæ suæ curam metu maximo gerunt, dicens: Quis ascendet in montem Domini? hoc est dicere, satis rarò. Aut quis stabit in loco sancto eius? Innocens manibus, & mundo corde, qui non accepit in vano animam suam. Illi namque in vano animam suam accipiunt, qui putant eam vnà cum corpore dissipari atque dissolui, virtutũ scilicet spiritualium contemptores.

Psal. 23

Qui in vano animam suã accipiunt.

Istam ipsam nomine virginem volens sanctus ille Isidorus presbyter detractione sanguinis (vt dici in prouerbiis solet) facere à cupiditatis onere vtcumque leuiorem, tali erga eam vsus ingenio est. Præerat autem, vt priùs dixi, cellulis fratrum pauperum atque debilium, idémque in primis iuuentutis suæ annis in lapidibus & margaritis probandis videbatur peritus. Accessit igitur ad eam, dicens: Lapides ad me necessarij atque pretiosi smaragdi & hyacinthi subitò venerunt; & siue quis inuenerit eos, siue furatus sit, scire non possum, statuere autem ipsorum pretium nequeo, quia cuiuslibet summam quantitatis excedunt: omnes enim simul quingentis solidis distrahuntur. Si ergo eos tibi placuerit comparare, poteris vnum ex ipsis quingentis vendere solidis, & reliquos neptis tuæ monilibus deputare. Suspensa igitur omnimodis illa quæ dicebatur virgo in affectu puellæ, decipitur huiusmodi ornatu, & complexa illius pedes orat & perlit, ne quis memoratus lapides alter acciperet. Cui ille sanctus, dum auide hortatur, hæc dixit: Veni in domum meam, vt hæc quæ diximus videas. Ad quod illa non acquiescens, sed magis quingentos solidos in sinum illius fundens, ait: Quemadmodum vis, ipse eosdem lapides tolle, ego enim nolo cum videre qui vendit. Acceptos ille igitur quingentos solidos, pauperibus debilibúsque mox diuidit. Post aliquantum verò temporis spatium, quia magna opinio ipsius apud omnes Alexandritæ erat (quippe qui & misericors esset, & in culturâ Dei præclarus & senior, qui iam vsque ad centesimi quoque anni curricula peruenisset, quod ego etiam qui cum illo diu fueram, satis agnoueram) erubescebat eum virgo memorata super ipsis solidis admonere.

Domus hospitalis pauperũ & mutilatorum.

Sanctus Macarius quo astu virginẽ ab auaritiã reduxerit.

Macarius presbyter ad centũ annos vixit.

Ad postremum cùm illum fortè in ecclesiâ reperisset, alloquitur: Quid, inquit, iubes, precor, de lapidibus illis, pro quibus quingentos solidos dedimus? Cui ille respondit: Ex quo, inquit, mihi aurum dedisti, ex eo illud pro pretio ipsorum lapidum dedi, & si venire desideras, ac videre eosdem in hospitio meo (illic enim iacet) veni & vide si possunt tibi placere; sin minùs, aurum referes quod dedisti. Quo illa libenter audito, ad presbyteri domum pergit, in cuius superioribus feminæ debiles habebantur, in inferioribus autem viri. Vbi autem eum eâ intra primas fores ingressus, dicit eidem: Quid vis primùm videre, hyacinthos an smaragdos? Ait illa: Quod iusseris. Ducit itaque eam ad superiores domus partes, ostenditque ei conscissis feminas membris, & vultibus totis variâ morbositate laceratis dicens ad eam: Isti sunt hyacinthi. Inde descen-

Pauperes & ægroti gẽmæ & lapides sunt maxi pretij.

dens, ostendit ei similes in inferioribus viros, & ait: Isti sunt smaragdi: si placent tibi, ipsa considera, sin minus, aurum recipe quod dedisti. Itaque egressa est domum, nimio rubore confusa, & plurimum tristis, quia videret se illa voluisse facere quæ Deo placere non possent. Móxque ægritudinem incurrit, vt redit: non enim hoc secundùm Dei fecerat voluntatem, sed ingeniosâ viri sanctissimi necessitate compulsa. Paolò pòst autem maximas presbytero gratias egit: propter quod puella, cuius nimiam curam gerebat, nupta quidem, sed sine filiorum educatione defuncta est.

Cum per triennium in monasteriis (quæ circa Alexandriam sita sunt) commoratus fuissem, & optimos illic viros abstinentiæ virtutibus adornatos vsque ad duo millia hominũ, sanctissimosq; vidissem, inde descendens, ad montem cui Nitriæ nomen est veni. In medio autem illius montis & Alexandrinæ ciuitatis, interiacet lacus qui Mariæ vocabulo nominatur, per septuaginta millium spatia diffusus. Quem cum vno ac medio transfretassem die, ad meridianam partem præfati montis accessi. Cui multi penitus deserta adiacent loca, quæ Æthiopiam vsque tenduntur, & vsque ad * Mangicum ac Mauritanium solum. In quo mõte degebant quinque millia (vt arbitror) virorum, qui diuersum propositi sui institutum tenentes, prout vellent possentque viuebant, ita vt alij quidem liceret soli manere si cuperet, alius cum vno tantùm fratre si vellet, alius cum multitudine, si hoc desideraσset, habitaret. Quo in monte tam memoratis quàm illis, qui ad vltimas se solitudines contulere, sexcentis viris, septem piscinis alimenta præbentur. Huius igitur montis per totum annum vsus hospitio, plurimumque a beatis patribus instructus & doctus, ab Arsisio maiore, & Putubasto, * Agione, Serapione & * Chronio, multisque seniorum spiritualium relationibus super iis qui ante ipsos fuerant, incitatus, vsque ad alia solitudinis loca interioris accessi.

Pal'ad. c. 7.

Mariæ lacus

l. ge Mazicum.

Quinque millia virorum in quodã monte.

MS. Asione.

MS. Chronio.

In ipso autem Nitriæ monte vnam ecclesiam maximam vidi, in quâ sunt tres arbores dactylorum, ex quibus singulis singula flagra dependent: quarum vno ij qui peccant monachi verberantur, alio latrones (si inciderint fortè) cæduntur, tertio delicta eorum qui vndecumque conuicti in peccato vapulari meruissent, memoratas amplectentes arbores, & certas tergo accipiẽtes plagas dimittebantur. Est etiã circa ipsam ecclesiam cella, suscipiens peregrinos ac pauperes fratres: in quâ cùm acceperint aduenam quemlibet, per tantum illic tempus alunt, donec ipse propriâ voluntate discedat, biennio ac triennio si voluerit quis illic manere non prohibentes. Vnius autem septimanæ ex quo venisset, ei otium dabant, reliquos verò dies quodcumque opus eumdem facere cogebant, deputabántque eũ aut piscinis, aut hortulis, aut coquinis. Si autem honestior aliquis [illegible] núsque aptus huiusmodi operibus videretur, legendũ ei codicẽ dabant, omnésque vsque in horã sextã à conspectu ipsius & confabulatione prohibebant. In hoc monte & placentarij habentur & medici. Vtuntur quoque vino: nam illic etiam vina venduntur. Omnes autem isti manibus conficiunt linteamen, ex cuius operis emolumento nulli eorum deficit ad vitam. Est autem maximè voluptatis, circa vespertinas horas ex vnaquaque mansione monachorum varias audire voces, psalmos Christo canentium. Quo tempore si quis assistat, & diligẽter aduertat, putabit se subitò subla-

Ecclesia in monte Nitria.

Flagellum.

Xenodochiũ.

Doctores.

Psalmi.

Quando veniunt ad ecclesiam.

tum, & in paradiso constitutum. Ad ipsam verò ecclesiam solo Sabbato & Dominico die conuenire consueuerunt.

Octo presbyteri.

Sunt autem in ipsâ octo presbyteri, inter quos quam diu primus presbyter viuit, nullus præter ipsum alter aut sacra offert Deo aut tractat, aut iudicat, sed silent semper, solo consessus honore contenti. Ille verò maior Arsisius, & alij multi cum ipso senes sanctissimi, quos & ipse tunc vidi,

Arsisius.

eiusdem temporis, cuius & beatus Antonius, erãtque nobis etiam sanctum Ammonem Nitriotem se nosse dicebant, illum, cuius animam dum ab Angelis ferretur ad cælum, vidit Amonius. Hic ergo referebat quòd & Pachomiũ Tabẽnesiotẽ aliquando vidisset, virum propheticâ gratiâ clarum, & in monasterio tria millia monachorũ regẽtem; de cuius virtutibus post paululum loquar. Ipsum enim Ammonem in hunc morem vixisse dicebat.

Pallad. c. 8

Cùm esset, inquit, puer à parentibus derelictus & ad viginti duorum peruenisset numerum annorum, inuitus ab auunculo suo matrimonij vinculis alligatus est. Qui cùm resistere non posset ei quæ a parente ingerebatur necessitati, & in nuptiis

Ammon inuitus adigitur ad matrimonium iugum.

iussus est coronari, & in thalamo sedere cõpulsus est, & omnia patienter sufferre sollennia nuptiarum coactus est: Postquam autem vniuersi à thalamo recesserunt nouis nuptis in lectulo collocatis, sanctus Ammon surgit è lectulo, ostium claudit, vocatque residens benedictam illam, & verè vnanimem coniugem suam, dicens: Veni, inquit, domina, vt tibi caussam ipsam huius coniunctio-

Cohortatur coniugem ad virginitatem seruandam.

nis exponam. Nuptiæ nostræ huc vsque sunt tantùm, nihilque in se amplius habent; bene ergo faciemus, si de reliquo quisque nostrùm separatim quiescat, vt & Christo placere possimus si intactâ virginitate viuamus. Prolatum autem de sinu paruum libellum nescienti Scripturas sanctas puellæ ex personâ Apostoli ac Saluatoris legebat, cui lectioni alia secundùm sensum suum longè plura coniungens, exponebat eidem castitatis virginitatisque conuersationem, vt illa post satisfactionem in ictu gratiâ diuinitatis impleta diceret: Mihi quoque persuasum scias, domine, castam vitam libenter amplecti. quid ergo iubere ampliùs velis

Eius exercitium.

exspecto. Cui ille, Hoc, inquit, iubeo & rogo, vt vnusquisq; nostrùm separatim ab hoc die maneat. Ad quod illa non acquieuit, dicens: In eadem quidem cella, sed in lectulis separatis manere debemus. Cúmque hoc vtrisque placuisset, decem & octo annos vixerunt, ita vt illa quidem totis diebus esset in cellâ, ille autem insisteret operi in hortulo quem colebat, & balsamum eâ quâ peritus erat arte conficeret, quod tamen balsamum multo labore ad imaginem vinearum & plantatur, & colitur, & putatur. Vespertinis autem horis regressus domum orationibus factis, & cum eadem cibo sumpto, ac rursus, nocturnis precibus ex more celebratis, ad opus solitũ primo manè pergebat.

Interea dum eorum esset hæc vita, exclusâ ab vtroque penitus omni corporalis illecebræ pas-

Cautè lege contra impossibilitatis assertores.

sione, oratione sancti id quod aliquando cupiebat obtinere cœperũt. Ait enim eidem ad postremum beata illa: Domine, inquit, mi, habeo quod dicam; in quo si me audieris, probabitur mihi quòd me

Vir oratione.

secundùm Deum diligis. Hortatur ille, vt quod ei placeret ediceret. At illa, Iustum mihi hoc, inquit, videtur, cùm ipse sis sexus virilis, & iustitiæ totus inseruias, cúmque ego quoque propositũ tui æmuler viam, vt diuersis ad multorum ædificationem mansionibus separemur, inconueniens enim atque incongruum puto, propter me tantam in

Vxorem hortatur ad salutem.

occulto te habere virtutẽ, nec vlli esse cognitum quòd in hac castitate atq; pudicitiâ Domini amore simul viuimus & manemus. Cui ille gratias agens, Deúmque glorificans, ita respondit: Benè tibi placuit, mi domina soror, habe igitur hanc ipsam cellam, ego autem aliam mihi facere tentabo. Egressusque ab eâ, mox interiora loca Nitriæ penetrauit (nec dum enim tunc monasteriorum illic fuerat multitudo) fecitque sibi duarum volu-

Ad [illegible] Nitriæ [illegible] tendit.

mina cellularũ, atque ita in solitudine viginti aliis annis ac duobus transactis, defunctus est, imò

Obijt [illegible] 62.

magis somno quieuit, cùm sexaginta duos ætatis suæ annos impleset. Per singulos tamẽ annos sedulò semper videbat beatam illam coniugem suam.

De hoc illud miraculum sanctus Athanasius Alexandrinus episcopus retulit. in eo opere quo

Athanasius scripsit vitam [illegible] Antonij

vitam descripsit Antonij, quòd aliquando vnà cùm Theodoro discipulo suo Lycum nomine fluuium cupiens transfretare, & erubescens sibi vestimentum detrahere, ne nudum vmquam suum corpus aspiceret, subitò sine naui in alteram flu-

Ammon nudũ videre [illegible] erubebat.

minis partem Angelo vehente translatus est. Iste igitur Ammon ita vixit atque obijt, vt ipsius animam sanctus videret Antonius, cùm ab Angelis ferretur ad cælum, memoratum verò fluuium,

Vidit Antonius animã Ammonis in cæ[lum]

naui ego cum metu transiui, est enim illic deriuatio quædam magni illius fluminis Nili.

Pal[lad.] Hic [illegible] iusta.

In hoc etiam qui Nitrias dicitur monte, monachus erat quidam, cui Or fuit nomen, cuius virtutem multorum quidem fratrum testimonia prædicabant, specialiter tamen ancilla Dei Melania, quæ ante me ad loca ipsius montis accesserat: nam ego superstitem supradictum virum videre non

Quæ [illegible] maxime præclara.

potui. Hæc ergo de conuersationis eius virtutibus referebat, quòd nec mentitus vmquam fuerit nec iurauerit, nec maledixerit cuiquam, nec sine necessitate aliqua sit locutus.

Pambo doctor [illegible]

Huius montis habitator & beatus Pambo fuit. Quem & Dioscorus episcopus, & Ammonius, & Eusebius, & Euthymius frater, & Origenes, & Dracontius viri admirabiles & nepos, habuerunt magistrum. Qui Pambo & cùm multis ac variis virtutum prærogatiuis, palmisque præcelleret, inter ipsas etiam hoc habuisse præcipuũ me-

Auri despexit.

moratur, quòd in tantum auri argentíque contẽptor fuit, vt præceptum Domini videretur impleuisse. Referebat ergo mihi venerabilis ipsa Melania, quia profecta de vrbe Româ, Alexandriam primùm fuisset ingressa, Cúmque multa de ipsius viri virtutibus Isidoro presbytero & Xenodochio referente cognouisset, & eodem duce ad eum in solitudinem peruenisset, obtulisse se illi trecentas

Melania [illegible] varia munera offert.

argenti libras, ac precatam fuisse vt aliquid ex eius rebus acciperet. Qui cùm sederet, inquit, & vimen intexeret, solà me voce benedixit & ait: Det tibi mercedem Deus. Deinde dicit œcono-

Parrieca dispensari curat et monachis

mo suo: Suscipe cautè, & diuide per omnes qui sunt tam in Libyâ, quàm in insulis fratres. Hæc enim monasteria plus videntur egere, quam cetera, hoc quoque ei præcipiens, ne quid eâ pecuniâ iis qui in Ægypto degunt daret, propterea quòd regiones illas alimentis sciret amplius abundare. Cùm autem memorata femina, sicut retulit mihi, staret, & benedictionem pro munere dato exspectaret aut laudem, nihilque ab eo audiret, vlteriùs ait ad illum: Scito, domine, trecentas esse in hac argẽtariâ libras. Qui iterum ne rursus qui-

Sapiens responsum.

dem prorsus aspiciens illam, ita respondit: Cui exhibuisti hæc, o filia, profecto non opus habet

à te

à te mensuram cog[illegible], nam qui montes lance pensauit, multo amplius nouit quantum sit huius pondus argenti. Et si quidem mihi istud offerres, competenter hoc diceres: cùm autem non mihi, sed illi dico, quem non spreuisse, imò amplius honorasse duos illos nummos agnouimus, tace, quiesce.

Sic autem Dominum ordinasse dicebat, vt post paululum tempus, posteaquam ad ipsum venerat monitem, Dei seruus ille requiesceret; qui non ægritudine, non febre aliqua fatigatus est, sed sportellam consuendo septuagesimæ ætatis suæ anno quieuit in pace. Ante horam verò quâ de sæculo exiens spiritum suum commendaret, vocauit me, & in postrema consummatione sui operis confidenter ait: Accipe hanc sportellam de manibus meis, quia non habeo aliud quod relinquam tibi vt memor sis mei. Cuius corpore inuoluto in linteo, & sepulturæ tradito, ex desertis locis abscessi vsque ad finem [illegible] rum, hereditatem sancti illius habens mecum.

Hic ipse Pambo in fine vitæ suæ, ipsáque horâ quâ exiturus erat è sæculo, assistentibus ei Paulo presbytero, & œconomo, & Ammonio, sanctitate famatis viris, & ceteris fratribus, hoc dixisse memoratur: Ex quo veni in istum solitudinis locum, & habitaui in cellulâ quam meis manibus extruxi, panem gratis ab aliquo me manducasse non [illegible] nium, nec verbum vsque in præsentem horam [illegible] nuis sum, de quo pœnitentiam agere debuissem; ita tamen ad Dominum Deum pergo, tan[illegible] nec dum diuinæ seruitutis cultum arripuerim. Asserebant autem nobis referentes, & testimonijs confirmantes sui Paulus & Ammonius serui Christi, quia nunquam cùm aliquid interrogatus fuisset vel de spiritualibus vel de sæcularibus scripturis, citius responsum [illegible] onsionibus dedit, sed semper nec dum se quod responderet inuenisse dicebat. Sæpè autem & cum mensium spatio fluxisset, nec sic quidem responsum quærentibus dabat, nisi se non asserens peruenisse ad notitiam veritatis. Tam diligentes autem cautasque secundum Deum sententias proferebat, vt eas omnes tamquam à ipso Deo prolatas susciperent. Hanc enim Ammonium quoque illum magnum perhibent habuisse virtutem.

Fertur etiam huiusmodi ipsius Pambo inter alia factum, quod cum Pior monachus venisset ad eum [illegible] nam panem ferens, & ob hoc ab illo reprehensus fuisset, interrogatus vt diceret cur hoc fecisset, respondit dicens: Ne hospes ab hospite grauaretur, quem ille tamen tacendo reprehensum dimisit cum mmo. Post aliquantum verò temporis ad Pior, Pambo memoratus accedens, per solum aquâ panem, et ab his edebatur, exhibuit. Qui interrogatus cur hoc fecisset, respondit: Idcircò aquam addidi, ne tibi onerosus existerem.

Præfatus autem Ammonius discipulus ipsius, atque tres fratres, & sorores duæ, summo Dei cultu & amore flagrantes, cùm ad deserta peruenissent loca, separatas sibimet mansiones fecerunt, ita vt grandi à semetipsis spatio separarentur. Húc ergo Ammonium, quia supra modum lectioni Scripturarum vacabat, ciuitas quædam episcopum sibi [illegible] postulauit: cuius ciues cùm hoc à benedicto Timotheo quodam petissent, & ille dixisset: Adducite eum ad me, & faciam vt vultis; cum magnâ multitudine ad eum, quò facilius abstraherent, ingredi sunt: capuinque se ille perspiciens, rogare cœpit eos, & per sacramenta firmare, acquiescere non omnino non posse vt vel exiret de solitudine quam tenebat. Cumque viderent non concedi sibi, vt faceret quod petebat, ferro autem sinistram radicitus (cunctis videntibus) secuit, hæc dicens: Vel nunc probabitur vobis impleri non posse quod cupitis, iubente lege diuinâ nullum aure præcisâ oportere fieri sacerdotem. Et ita demum relicto eo, ad propria reuerterunt. Cùm verò remeassent, & episcopo ista dixissent, ille respondit: A Iudæis lex ista seruatur, ego autem si dederitis mihi aliquem etiam naribus truncum, sed moribus probum, non eum dubitabo episcopum facere. Hoc audito pergunt ad ipsum instantissime, cum rursus rogantes: quo non acquiescente, vim quoque inferre tentabant. Quibus iratos ille respondit: Si me cogere volueritis, lectiùs etiam linguam meam (quia propter ipsam mihi molesti estis) abscindam. Tunc demum [illegible] eum, cùm super hoc nihil proficerent, reliquerunt.

Cuius Ammonij fertur tale miraculum. [illegible] quædam delectatio carnalis sine vlla corporis eius intermissione vexaret, candenti ferro propria membra laniabat, vt ex omni parte plenus esset semper vlceribus. Esca verò eius fuit huiusmodi. A iuuentute sua vsque ad obitum crudis est vsus cibis, interdum etiam præter panem. Vetus autem nouumque Testamentum memoriter tenens, etiam libros eloquentissimorum virorum * Didymi, Pierij, atque Stephani vsque ad sexcenta millia versuum legendo transiuit. Hæc autem de eo testificantur etiam patres sanctissimi in eremo commanentes. Huius etiam prophetica virtus multis innotuit. Inter fratres verò qui secreta eremi diligebant, nullus illo in officio consolationis fuit eruditior. De hoc sententiam beatus Euagrius spiritualis, & virtute discretionis præcipuus proferebat dicens, nunquam se vidisse hominem, qui sic superauerit corporeas passiones.

[[1] Hic idem sanctissimus cùm à Ruffino temporis illius præfecto prætorij multiplici supplicatione rogatus fuisset, vt magoo illo Ammonio Constantinopolim ob necessarias eremi actiones adueniente, ipse quoque dignaretur venire, vehementer id precantibus sanctis diuersarum prouinciarum episcopis, aliísque quamplurimibus eremitis, qui ad dedicationem basilicæ, quam ipse condiderat, conuenerant, memoratum Ruffinum proprijs manibus suscepit sacro fonte mundatum. Quem suæ conuersationis merito, plurimum veneratus est, sancto Ammonio cupiens in omnibus obedire: qui paulo post dormiuit in Domino, sepultúsque est in basilicâ, quæ appellatur Ruffinianæ: in cuius sepulcro curari feruntur cuncti, diuersis febribus laborantes.]

In monte Nitriæ, de quo supra diximus, quidam vir fuit mirabilis, nomine Beniamin, per octoginta annos in abstinentiæ virtutibus summam donorum spiritualium gratiam consecutus: qui siue manus cuiquam imposuisset, siue olei benedictionem dedisset, ab omni languoris molestia soluebatur. Hic ergo qui talibus diuinæ gratiæ muneribus præminebat, ante octo menses dormitionis suæ aquoso languore peruasus, in tantum miserandâ pinguedine suæ carnis intumuit, vt nostris temporibus secundus Iob putaretur.

Assumens itaque nos Dioscorus episcopus, qui tunc presbyter Nitriæ fuit, méque & beatum Euagrium hoc modo est allocutus: Venite, & videte nouum Iob, in tanto tumore corporis atque insanabili passione singularem patientiam possidentem.

Margin notes (left): *Pambo anno* [illegible] *moritur.* — *Verba Pambonis morientis.* — *Pambo* [illegible] *religiose* [illegible] — Pallad. [illegible] *Ammonius* [illegible] *monasterio* [illegible]

Margin notes (right): [illegible] *Ammonius.* — *In præsenti* [illegible] *aurem amputat.* — *Candenti ferro* [illegible] *tangit.* — *Crudis vescitur.* — Pallad. [illegible] — *Veteris & Noui Testamenti memoriter tenet. Prophetator.* — Cautè lege. — Hæc [illegible] Palladio. — *Ammonius* [illegible] *sacro fonte suscipit.* — Pallad. cap. 13. — *Oleo sacro curauit morbi. Beniamin hydropisi laborat. Alter Iob patientia.*

d[illegible] Erant [illegible] vidimus hominem tanto c[illegible] humore [illegible], vt minorem manus e[illegible] digitum, vt [illegible] manuum nostrarum communi [illegible] minime cóplecti valerent. Cumque non possemus duram passionem eius diu respicere, oculos nostros ab eo deflexìmus. Tunc ille beatus Beniamin ait nobis: Orate, filij, vt homo meus interior isto langore sit liber; hoc namque corpus nec suâ me sanitate sublimem reddidit, nec dolore deiectum. Per octo itaque menses illos [illegible] est ei [illegible] la [illegible]ssima, in quâ incessanter sederet, [illegible] non valens in lectulo requiescere propter [illegible]quitas corporis necessitates. Qui tamen in huiusmodi sui corporis passione constitutus, alios Dei gratia sanare consueuerat quolibet languore vexatos.

[illegible] homo [illegible] [illegible] [illegible] laborandum de corpore.

[illegible] m deuit.

Necessarium igitur existimaui referre huius sanctissimi passionem, vt non admiretur, quoties viris iustissimis quædam corporales necessitates contingunt. Defuncto autem viro fortissimo, postes ianuarum (nec enim aliter tanti tumoris corpus eici potuisse) sublati sunt.

Cap. 3 *Vita abbatis* APOLLONII *cognomento* EX NEGOTIATORIBVS, *& duorum aliorum* FRATRVM *conuersorum.*

Pallad. cap 14.

APollonius quidam nomine, vnus ex negotiatoribus renuntians sæculo, montémque Nitriæ habitans, cum iam neque artem discere præualeret senio præpeditus ætatis, neque abstinentiam spirituali Scriptura mãdatam, huiusmodi continentiam sibi instituisse cognoscitur. Ex propriis pecuniis atque laboribus, omnem remediorum speciem atque cellaria in Alexandriâ cóparans ciuitate, cunctis fratribus languentibus exhibebat. Videres autem eum à principio diei nonam vsque horam vniuersa tam virorum quàm fœminarum monasteria peragrantem, & per singula ægrotos ostia visitantem, portantémque secum vuam passam, malogranata, oua, siligines, quæ maximè necessaria videntur infirmis. Ad talem sese vitam, cui soli aptus erat, hic famulus Christi instituerat in senecta; qui tamen ante obitum suum cùm aliquem sui similem repetisset, ei omnem ministerij huius supellectilem tradidit, comprecatusque est eum, vt huiusmodi curam fratribus exhiberet. Cùm enim quinque millia monachorum in suptadicto monte consistant, necessaria vel maximè talis sollicitudo est & cósolatio, sine qua in desertis illis nō viuitur locis.

Apollonius medicamenta pharmacopolam præstat fratribus

Palladius c 15. & 16. vocat Paësij & Isaiam, atque ita hic MS. etiam haber.

Alij etiam duo quidam fratres fuerunt, quorum pater emendis vel mutandis mercibus studens, vsque ad Hispaniam semper negotiando pergebat. Quo mortuo, diuiserunt inter se substantiam eius, quæ in mobilibus tantùm erat: in auro quidem quinque millia solidos, in mancipiis verò vel vestibus quidquid inuenire potuerunt. Isti igitur vno animo communique cōsilio inter se tractare cœperunt, dicentes inuicem sibi: Quam, frater, eligimus viam vitæ? si mercationem in quâ pater noster vixit arripimus, etiam ipsi labores nostros aliis relinquimus, nósque fortasse euntes in pericula, præcipites vel marini (vt assolet) fluctus, vel latronum tela consument. Sequamur igitur, frater, solitudinem magis viámque monachorum, vt & paternam hereditatem lucremur, & animas nostras nulla rerum malarum contagione perdamus. Quod propositum cùm vtrisque placuisset, in ele[illegible]ue solitariæ vitæ diuersum singuli tenuerunt iter.

Duo fratres solitudinem spirant.

Diuisis igitur quas pariter [illegible] [illegible] vnum quidem habuerunt vterque propositum vt placerent Deo, sed non in vna instit[illegible]utione viuendi ambo placuerunt. Alter enim ex ipsis omnibus suis rebus per omnia monasteria, & ecclesias, & carceres diuisis, artem sibi reperit quamdam ex qua quotidiani cibum panis acquirens [illegible] quam elegerat vitæ & orationi vacabat: alter autem nulli ex substantia propria quidquam dedit [illegible] monasterium sibi fecit, vbi pauc[illegible] cum fratribus collocat[illegible], omnes aduenas, omnes senes, omnes pauperes, omnes suscipiebat infirmos, & per Dominici ac Sabbati dies ternas & quaternas mensas indigentibus exhibebat, hisque vniuersam suam substantiam modis quoad vixit expendit. Quo vtroque defuncto, beati ambo, diuersis opinionibus probabilis vitæ consummatione celebrantur. Et iste quidem aliis, ille vero aliis semper placebat.

[illegible] infirmos [illegible]

Ex quorum laudibus ortâ inter fratres contentione, quòd vterque videretur fuisse perfectus, ad sanctum Pambo, vt ab eo verum cognoscerent, pergunt. Quem cùm iudicem elegisse se dicerent, percontátique vt quis [illegible] duobus fecisset melius, edoceret; vtrumque ille apud Deum perfectum esse respondit. Nam alter quidem ex ipsis Abrahæ, alter Æliæ moribus vixit. Cumque non sedato mira se certamine dicerent, deprecantes, quemadmodum pares possunt videri, & non magis præcedat ille qui euangelica præcepta compleuit, qui cuncta vendidit, pauperibus donauit, quique per omnes horas, omnes dies, omnésque noctes, Dominicam crucem port[illegible], perpetua Saluatorem oratione comitatur. Cúmque alij diuersâ ex parte contenderent dicerentque, Quia iste, quem nos amplius prædicamus, tantum circa egentes tribulatos suum ostendit affectum, vt aggeribus publicis assideret, omnes vndecumque colligeret, & non suæ tantummodò consuleret animæ, sed multas atque mul[illegible] morum curando infirmitates, ac necessaria præbendo saluaret. Ita beatus Pambo ad vtrosque respondit: Idem iterum vobis loquor, pares ambo sunt apud Dominum, & vtrisque me satisfacturum puto. Hic enim si tam perfectus monachus non fuisset, dignus profectò non esset vt eum bonitati illius compararem: ille verò reficiens egenos atque peregrinos; aliquod ex ipsâ communione [illegible] tuum sentiebat. Nam & si labores ipsius esse magni essent videbantur; attamen habebat & requiem aliquam cum labore. Exspectate, autem, vt super hoc (Deo reuelante) cognoscam: qu[illegible] cùm veneritis ad me, deinceps audietis. Post paucos itaque dies cùm eum rursus rogarent, beatus ille ita respondit, dicens: Ante Deum [illegible] quor, vtrosque in paradiso simul stare conspexi.

Cert[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Vita MACARII *monachi homicidæ.*

IVuenis quidam, qui Macarius dicebatur, annorum decem & octo, dum cum æquæuis sui pecora pascens iuxta lacum (cui Mariæ nomen est) ludit, homicidium fecit inuitus; nullique quidquam dicens, ad deserta perrexit, in tantum humano atque diuino territus metu, vt amens factus per triennium videretur, dum sine tecto in solitudine permaneret. Est enim terra ipsa semper sine pluuiis. Notum hoc quod loquor cuncti, qui & scripturarum lectione, & experientia rerum periti sunt. Ipse beatissimus, quem dico, in deserto sibi cellulam fecit. In quâ vigintiquinque alios annos ætatis suæ viuens, talem diuinam gratiam [illegible],

[illegible] [illegible] [illegible] car[illegible] da [illegible]

... exultans solitaria vita, illuderet dæmonibus, quæ despiceret.

Hic mihi, apud quem multum temporis feci, interroganti quas animus ipsius de facto homicidij cogitationes haberet: vsque adeò se tristem non esse dicebat, vt ex ipso homicidio quod ignaratus admisisset, Deo gratias actitaret. Inde enim aiebat occasionem sibi salutis allatam: dicebat autem, Scripturarum testimonia proferens, quòd numquam magnus ille famulus Dei Moyses diuinitatis meruisset intuitum, neque tantum assecutus donum Dei fuisset vt mysteria cælestia ac sancta conscriberet, nisi Pharaonis regis metu propter homicidium quod in Ægypto admiserat, ad Sina montis deserta fugisset.

Hæc autem ego dico, non vt ad homicidium quemquam videar incitare, sed vt ostendam magis, quòd ex malis rebus interdum, si in eas incidamus inuiti, occulta Dei prouidentia ad virtutis gloriam peruenimus: alia enim genera virtutum necessitati addicimus, alia voluntati.

Vita beati abbatis NATANAELIS.

Cap 5

Pallad. c. 18.

FVit alter quidam de antiquis viris nobilissimus agonista, nomine Nathanaël, quem ego superstitem quidem videre non potui; quieuerat enim ante quindecim annos à meritis meis: ab illis tamen, qui vna cum ipso per multum tempus vixerat monachi, virtutem ipsius viri diligentius requisiui. Ostenderunt autem mihi & cellam ipsius, in quâ manere consueuerat, in quâ tamè post ipsum nullus habitauit, eò quòd vicinam ipsius loci homines incolebant. Tunc enim cellam suam ille beatus construxerat, quando rarò adhuc aliqui se ad secreta solitudinum conferebant.

Hoc autem ab illis magnum continentiæ bonum de memorato agnoscebam viro, quod tantæ in cella suâ patientiæ fuit, vt in proposito suo numquam omnino titubauerit ex quo primum irritus atque tentatus videbatur à dæmone, qui omnes & illudit & fallit, cuius fraude ex priore, accediam perpessus, cella discessit, ...tiamque vicinam vico cuidam fabricare cœpisse. At vbi & perfecit alteram mansionem, & in ea cœpit habitare, post tres vel quatuor menses, per noctem ad eum dæmon accessit in specie militis, imaginéque carnificis figuratus, qui ... obstrus, ordere deformiter, sonumque flagris faceret ... Ad quem beatus Nathanaël hæc dixit: Quisnam, inquit, tu es, qui talia in hospitio meo facere conaris? Ille respondit: Ego sum qui te ex priore cellâ fugaui, quique nunc veni, vt ex hac quoque mansione te pellam. Quo audito, ille vbi illusum se vidit à dæmone, reuersus est statim ad habitaculū prius, ac triginta & septem annos in eadem mansione compleuit, ne ipsum quidem limen egrediens, contendendo cum dæmone quem superare cupiebat. Qui quidem tantis eum machinationibus impugnando vexabat, vt quocumque modo cellam suam cogeretur exire, quantas singulatim referre non possum.

Inter quæ immundus ille spiritus hoc quoque agit, ... vt eum à proposito sui lege deflecteret. Captato namque aduentu quorundam septem sanctorum episcoporum, qui ad requirendum eum siue prouidentia Dei, seu dæmonis tentatione venerunt, cùm episcopos ipsos post orationē factam egredientes, ne vno quidem passu prosequeretur, dicunt ad eum diaconi episcoporum: Superbam rem admisisti, abba, qui ... ductus sanctos episcopos. Quibus hoc ille respondit: ... Ego & dominos meos episcopos veneror, & omnem clerum debita honorificentia prosequor, cunctorumque hominum me extremum esse non dubito; sed & his & vniuerso sæculo mortuus sum: occultum autem propositum, & mei cordis arcanum Deus nouit, propter quod sanctos non prosequor viros. Deceptus igitur dæmon ac lapsus de spe præsentis ingenij, aliam contra ipsum ante nouem menses obitus eius artem machinatur.

Fit subitò paruulus puer veluti annorum decem, minans asinum, panes in cista ferentem: qui cùm ad cellam ipsius multâ satis nocte venisset, asinum in terram ruisse simulauit, & clamâtem ... eiulum finxit. Abba, inquit, Nathanaël miserere mei, & manum mihi porrige. Audita ille ... pueri paruuli voce, intra ostium cuius pa... clusus erat, stat dicens ei: Quis es tu? ... cupis fieri? Puer sum, inquit, illius monachi ..., & eidem panes porto, quia ipse frater ... facturus est. Crastino autem ... Sabbati ... dic, necessaria est hæc oblatio spiritualis. Quare igitur ne despicias me ..., ne feratum morsibus tradas, multæ enim beluæ illa esse per deserta noscuntur.

Stabat sanctus Nathanaël ... tacitus, & vehementer incertis cogitationibus stupens, secúque turbato secū ista versabat: Necesse est me aut ... misericordiam, quod est maximum in præceptis diuinis, non facere, aut à proposito deuiare. At postremū rationabili confirmatus ingenio, satis esse melius iudicauit, si & diabolus erubesceret, & tantum ei actot annorum meritum non periret. Oratione igitur ad Deum facta, respondit ei, qui quasi paruulus loquebatur: Audi, infans, credo in ipso cui seruio, qui dominatur omni spiritui, quia tu necessarium habes alienius auxilium, ipse præstabit, nec tibi aut feras aut quempiam alium nocere patietur. Si autem quædam res ista tentatio est, iam nunc Dominus meus aspiciat, & tuam ... voluntatem, non me ex ea læsum concedat ... Tunc clauso ostio, se recepit. Confusus autem dæmon & victus, resolutus est in turbinem ..., & in * fues agrestes, discursibus ac ... Hæc beati Nathanaël vita fuit perpetua, hic finis, hæc palma.

Vita duorum magnorum MACARIORVM, vnius Ægyptij, alterius Alexandrini, necnon & MARCI monachi.

Cap 6

ILla quæ de prædicabilibus ac beatis referuntur viris duobus Macarijs, vt innumera atque infidelibus incredibilia dubito referre vel scribere, ne forte etiam mendacis nomen incurram. Quòd autem apud Deum pereant omnes, qui loquuntur mendacium, sententia sancti Spiritus declarauit. Me itaque, fidelissime virorum Lause, gratiâ Domini non mentiente, tu quoque sanctorum triūphis incredulus non existas.

Ex his duobus Macarijs vnus quidem genere Ægyptios, alter verò iunioris tempus ætatis vincens virtutibus, Alexandrinus negotiator erat*. Prius tamen de illo Ægyptio loquar, qui vixit nonaginta omnes simul annos: ex quibus sexaginta in desertis impleuit locis, ad quæ iuuenis fuerat ingressus trigesimo ætatis suæ anno; tantoque abstinentiæ monachalis intra decem annos vixit certamine, vt iam tunc discretionis sapientia

Marginalia (left): Salutare in fortunium. — Exod. 2. — Virtutes qua. ... à casu, ... dam ab ... — Nathanaël ... in cella ... — Specie carnificis dæmon eum terret. — Contendit Nathanael cum dæmone. — Septem episcopis ... Nathanaelem.

Marginalia (right): Dæmon in puer... Nathanaël ... — Ab... — Firmum Nathanaelis propositum. — Confidentia — Pallad. cap 19. 20. — Psal. 5. — ascribebatur ... — * Als addit: qui poma vel legumina, nucésque vendebat.

Macarius Ægyptius. præmonitus, senis puer nomen acceperit, eo quod vel ... ad matura conscendit certamina. Vbi enim primùm esse quadragenarius cœpit & contra spiritus aërios, & in curationibus hominum, & denuntiationibus futurorum diuinam gratiam meruit, postremò etiam sacerdotis (vt dignus erat) nomen accepit. Discipulos hic secum habebat duos, in desertis interioribus quæ Scithium vocantur: quorum vnus minister ipsius erat, nec ab eius latere recedebat, propter eos qui caussâ curationis frequentare consueuerant; alter autem separatim in propria cellâ manebat. Post aliquantum autem temporis dum præuidentibus futura oculis intuetur, ait Ioanni nomine ministro suo, (qui postmodum etiam ad presbyteratum, loco eiusdem sancti Macarij meruit peruenire:) Audi, inquit, me, ô Ioannes frater, & suadenti mihi id quod tibi proderit acquiesce. Tentaris enim, & te *Spiritu auaritiæ.* cupiditatis atque auaritiæ spiritus vexat; sic namque vidi: & scio, quod si acquieueris mihi, cõsum-*Psal. 90.* maberis in hoc quem adeptus es loco, & gloriaberis, & flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo: sin verò me audire nolueris, Giezi tibi *4. Reg. 5* finis adueniet, cuius & morbo laboras.

Fuerat igitur vt post obitum beati viri, tam salubria eius dicta contemneret post quindecim vel viginti annos. vnde eum ita totum ille execrabilis morbus inuasit (eo quòd in pauperes fratres, more Iudæ, furti crimen admiserat) vt non posset incolumis vel vnâ hora pars eius corporis inueniri, ne in tali quidem spatio quod vnus alicuius digitus occuparet. Est ergo & hoc ex iis quæ sanctus Macarius longè ante prædixerat.

De cibo autem eius & potu referre superfluum puto, præsertim cùm etiam â negligentibus monachis videamus ista seruari, ne aut deliciosis aut sæcularibus pares esse dicantur, maximè in illis locis, vbi vix necessaria ipsis alimenta sufficiunt, & vbi sunt tantorum, quæ imitari student, exem-*Macarius in extasi frequenter.* pla sanctorum. De aliis igitur meritis ipsius loquar. Sine intermissione semper in quadam esse translatione animæ putabatur, imò magis plurimum vitæ suæ tempus cum Deo agere, & cælestibus amplius quàm terrenis negotiis interesse; in quo diuina quædam miracula fuisse memorantur.

Nam Ægyptius quidam cùm amore væsano alienæ vxoris arderet, nec posset ad effectum tam scelestæ cupiditatis peruenire, eò quòd illa pudicitiæ dedita, virginitatis suæ coniugem nimis amaret, maleficum precatus est, vt se amari ab eâ faceret, aut quocumq; illam modo à marito pro-*Præstigiator amatoris precibus mulierem equã apparere facit.* prio repudiari. Maleficus autem multis muneribus illectus, solito propriæ artis ingenio, fecit illam equam videri, non feminam. Quam vbi talem vir eius, domum regressus, aspexit, tam monstruosâ nouitate turbatus, (quòd iacere in lectulo suo equam videret) ingemiscebat ac flebat, eo quòd ipsum alloquens animal, nullum loquentis poterat audire responsum. Rogabat igitur presbyteros ipsius vici, duxítque eos domum, & quid illa pateretur ostendit. Et ne túc quidem caussam tantæ calamitatis agnoscunt. Quæ tamen iam per triduum, nec vt equa fœno, nec pane vt homines vtebatur, vtriusque escæ alimoniis destituta. Ad postremũ vt magnificaretur gloria Dei, & vt sancti illius Macarij virtus innotesceret cunctis astantibus, subito in cor mariti eius ascendit, vt cũ ea loca de... ta penetraret. Illigatam igitur eam ita vt iumenta vinciri solent, ad deserta deduxit: cúmq; que iam sancti Macarij cellulæ appropinquaret, iuxta quam Monachi stabant, obiurgare eũ perút memoratum virum eius, cur cum equa ad monasterium venire voluisset. Ad quos ait ille: Veni huc, vt possit misericordiam sancti orationibus promereri. Illis que interrogantibus, quid mali haberet; Vxor, inquit, mea est hæc, sed in equam videtur esse conuersa: habet autem hodie tertiam diem, ex quo nullum penitùs cibum sumit. Quod cum supradicti fratres oranti sancto Macario (cui iam & hoc ipsum Deus notum fecerat) retulissent, & pro eadem instanter oraret, hæc fratribus *Aqua benedicta vertit phantasma Macarius & feminã depellit.* dixit: Vos, inquit, equi estis, qui equorum habetis oculos, illa enim mulier est, nec trasfigurata in aliam naturam videtur, nisi eorum oculis, qui præstigij vanitate falluntur. Confestimque benedictam capiti ipsius nudæ infundens aquam (oratione completâ, subito videri eam omnibus feminam fecit, iussitque eam refici & gratias agentem Deo cum coniuge suo remeare præcepit, hæc dicens: Numquam omnino à communione sanctorum mysteriorum separetur, numquam ab ecclesiæ oratione discedat. Hoc enim idcirco per-*Femina præstigio noxia ...* pessa est, quia per septimanas quinque, mysteria diuina non attigit.

Aliud iterum ipsius factum proloquar. Per longum temporis spatium, cuniculum quemdam sub obscuro terræ profundo, à cella sua duxit, per dimidij spatium stadij vsque ad soli alicuius summitatem: vbi speluncam sibi proprio sudore per-*Vehementer latebat ... cuniculum Macarius.* fecit, vt quoties ferre non poterat molestiam frequentantium, relicta cella suâ per occultum iter se ad speluncæ latebras conferret, itáque à nullo vmquam se voluisse videri. Referebat ergo nobis quidam de studiosis ipsius aliquando discipulis, quòd quoties de mansiunculâ suâ ire ad speluncam solebat, viginti & quatuor eundo orationes, & totidem redeundo faciebat.

Mortuum suscitat in testimonium. De hoc ipso fama vulgauit, quòd & mortuum suscitarit, dum quemdam hæreticum vult docere, qui resurrectionem corporum negabat futuram. Quæ fama in desertis illis locis, sicut est vera, permansit.

Ad hunc aliquando filium iuuenem dæmone laborantem, lamentans mater exhibuit: cum quo duo in singulis lateribus iuncti, commeabant viri. Cuius dæmonis hanc operam esse dicebant. Posteaquam infelicem hominem, trium modiorum panes edere, & vini vnius amphoræ* lagenam bibere coëgisset, ructando vniuersa quæ deuorauerat, in aërem quemdam fumúmque conuertere ** Al. ... ... Dæmonis ... soluit, ... gerit.* consueuerat, atque ita omnia vel comesta vel potata quasi quodã ignis ardore solebat absumere. Est autem & legio dæmonum, quæ flammea nominatur. Sicut enim inter homines ita & inter illos multa est distantia, non naturalis substantiæ, sed diuersæ ac dissonæ voluntatis. Ille igitur iuue-*Dæmonum differentia ... sã eadé, flamm...* nis, cùm ei tam enormes cibos mater propria parare non posset, edebat frequenter egestionem sui corporis ac bibebat. Ob quod flens mater infelix de intolerabili calamitate filij sui, sanctum illum, vt miserabilem iuuenem curaret, orabat. Cúmque continuas apud eum preces plurimásq; fudisset, orante super illum, Deumque precante viro sanctissimo, post vnum vel alterum diem cœpit tanti mali medicina procedere. Ait autem matri ipsius: Quantum vis vt comedat filius tuus? At illa: Decem inquit, panes. Quam ex hoc sanctus ille reprehendens, Quid, inquit, locuta es? Septem itaque diebus ieiunans & orans pro eo,

ties

tres eum libras panis iussit accipere, ita tamen vt opus propriis faceret manibus. Quem hoc modo per gratiam Dei curatum, & ad pristinam sanitatem reductum, propriæ reddidit matri. Hoc quoque miraculum per sanctum famulum suum Deus fecit, quem virum ego in corpore videro non potui; ante annum enim quàm ad illas solitudines introirem, ille tantus decertator quieuit in Domino.

Macarius Alexādrinus.

Illum autem Macarium qui Alexandriæ presbyter fuit, vidi in his locis, quæ Cellæ nominantur, in quibus Cellis ego per annos nouem mansi: in quibus triennij tempus cum eo vixi, & illa quidem miracula sub oculis meis fecit, alia verò ex ore ipsios didici, cetera autem aliorum relatione cognoui.

Quadragesimæ obseruatio in cibis igne non coctis.

Habebat itaque hoc in proposito vitæ suæ, vt si quid magnum a quibuscumque sanctis in abstinentiâ fieri didicisset, hoc feruenter impleret. Cognito igitur a quibusdam quòd Tabennensiotæ nihil cocti cibi per quadragesimam totam edere dicerentur, statuit intra semetipsum, vt per septem annos nihil quod coctum fuisset igne, gustaret, sed crudo tantùm olere contentus esset; ita vt si fortè vnquam leguminis aliquid reperisset, neq; inde gustaret. Hoc ergo cùm ampliùs quàm volebat imitando fecisset, de reliquo, tamquam nihil esset graue, contempsit.

Victus eius ratio.

De alio iterùm qui vnam tantùm panis libram comederet, audiuit eximius monachorum, cupiensque eum imitari, confractum atque in partes redactum modicas buccellatim in lagenas misit, & statuit tantum ex eo edere, quantum posset manus ipsius vna proferre: & ita mihi lætus ipse postea referebat, hoc dicens: Plures quidem particulas buccellatim intra lagenam comprehendebam, totum tamen quidquid intrinsecus tenere potuissem, foràs proferre non poteram propter angustias oris exigui. Publicanus etenim meus, vt omnino non ederem non sinebat. Per triennium ergo sub hac obseruatione vixit, quatuor aut quinque tantùm vncias panis assumens, & tantumdem bibens aquæ, vnúmque expendens sextarium olei, quod per totum illi annum sufficiebat.

Venter importunus publicanus.

Aliam rursus propositi ipsius agnosce virtutem. Hic vitorum fortissimus somnum vincere statuit; & hoc ipse dicebat, quòd per viginti dies nec semel quidem sub tectum aliquod fuisset ingressus, vt sic vinceret somnum, diurni quidem æstus ardoribus flagrans, nocturno autem frigore tremens, & quemadmodum ipse referebat, nisi velociùs ad tectum rediisset, somnumque cepisset, vsque adeò sibi aruisse iam cerebrū intelligebat, vt sine sensu propemodum putaretur. Vici ergo, inquit, quantum ad me pertinet somnum; naturæ verò, quæ exigebat vsum, debitum cessi.

Somnum superare contendit.

Hic quodam die dum in cellâ suâ matutinus sederet, culicem sensit: à quo vulneratus in pede, doléntque, manu suâ peremit, qui & moriens, plurimum cruoris effudit. Reprehendens igitur factum suum, in eo quòd iniuriam propriam vindicasset, ita cōdemnare se voluit, vt in pratis eorum locorum quibus Scithiæ nomen est, qui in solitudinibus extremis iacent, nudus per sex menses sedens, vbi culices crabronibus similes, aprorū quoque proferant cutem. Ergo illic exulceratus est totus, quibusdam tuberibus per omnia eius membra turgentibus, vt vnus crederetur ex illis esse, qui elephantiosi vocantur. Post sex autem men-

Quia culicē occiderat culicū se morsibus exposuit.

ses regressus ad cellam suam, sola (quòd ipse esset Macarius) eius voce patefactum est.

Hic idem desiderauit aliquando (sicut solebat referre) hortum, in quo essent Iannes & Mambres malefici sepulti, videro, qui sub Pharaone plurimùm potuisse memorantur. Qui longo in tempore & grandi potentiâ suæ artis quadratis lapidibus supradictum opus exstruxerant, in quo superposita fuerat memoria prædictorum, vbi & aurum recondiderant, & variis arbusculis locum repleuerant: puteum quoque fecerant, eo quòd sine aliquo videretur humore idē locus esse. Hæc autem omnia idcircò fecisse dicuntur, quòd se post obitum in eodem loco tamquam in paradiso crederent esse mansuros. Ignorans itaque famulus Christi Macarius, quæ nam ad memoratum locum deduceret via, æstimatione quadam animi solas cæli stellas (quod in mari nautis solet fieri) dum per deserta ambulat, sequebatur. Falcem verò calamorum portauerat secum, vt per millenos passus singulos figeret, quò faciliùs posset agnoscens sua signa remeare. Per nouem igitur dies itinere confecto, præfatis appropinquauit locis: cui ferocissimus dæmon, qui semper aduersum Christi athletas dimicare consueuit, collectos omnes ex propriis locis calamos à mille passibus, spe dictæ memoriæ quiescenti subitò ad caput posuit. Cúmque sanctus Macarius surrexisset à somno, agnouit eos quos alibi reliquerat calamos. Credo autem quòd & hoc permittente Deo ad examinationem memorati viri cōtigerit, ne spem aliquam haberet in calamis, sed magis in Dei gratiâ, qui in columnâ nubis per quadraginta annos iter populo Israel in deserto monstrauit.

Monumentū magoris Iānne & Mabre adire statuit.

Dicebat autem, de supradicto horto septuaginta dæmones ad aduentum ipsius prosiluisse clamantes, & circa oculos eius ac vultum coruorum more volantes, dicentésque: Quid vis, Macari? quid vis tentator monache? quid ad loca nostra venisti, in quibus manere non poteris? numquid & nos aliquos monachorum tentauimus? Habes eremum propriam cum tui similibus, vnde nostros quoq; propinq; nos expellere festinas, nihil nobis tecum commune est. Quid nostras regiones ingrederis? si habitator es eremi, illa tibi solitudo sufficiat; nobis hunc locum ii tradiderunt incolere conditores. Quid hanc possessionem quæris irrumpere, in quam nullus viuentium hominum, postquam nobis a fratribus nostris hic manu sepultis est tradita, viuens ingressus est? Cúmque adhoc dæmones plurima replicarent, atque logerent, beatissimus ille respondit: Ingrediar tantùm vt videam, continuóque discedam. Et dæmones, Hoc, inquiunt, nobis per tuam conscientiam spondo fideliter. Christi verò seruus ait: Simpliciter hoc faciam. Continuóque dæmones ab eius oculis recesserunt. Ingressum se igitur, atque ibi suspensum æneum cadum reperisse dicebat circa puteum cum catena ferrea, longa iam temporis vetustate consumptum, mala etiam granata intrinsecus vacua, nimio solis ardore siccata. Sic itaque inde discedens, per viginti totos ad cellulam suam reuertitur dies. Cùm cùm aqua quam portauerat, cum panibus decem, deficere cœpisset, & grandi molestiâ penuriæ laboraret, ac pœnè deficeret, apparuit ei quædam (vt ipse referebat) puella, pura linteo cooperta, ferens ampullam aquæ stillantis, vno à se stadio separata, Quam per triduum ambulans, supradictum vas sibi ostendentem videbat, & velut stantem vicinius,

Varia dæmonum apparitiones.

Descriptio sepulcri magorum.

Tentatur esurie & siti

nius, ac se inuitantem, ita vt putaret quidem assequi eam posse, nec tamen valeret. Igitur spe bibendi, laborem se trium dierum patienter sustinuisse dicebat. Multitudo autem bubalorum grandia apparuit (sunt autem illic plurimi huiusmodi greges) inter quos vna de bubalis cum pullo suo astitit subitò, vt & ipse referebat, cui lac ex vbere fluebat in terram. Subieci me ergo, inquit, & labia ferinis vberibus in os meum expressurus apposui, quousque ad satietatem refectus sum: idque sibi sufficeisse dicebat, vsque dum ad cellam perueniret. Quem ipsa etiam bestia subsecuta, vbera eidem sua præbebat, neque proprium fœtum sancti illius contemplatione suscipiens.

Lactatur à bubalá.

Aspidis morsus non obfuit Macario

Alio rursus tempore dum ad requiem monachorum puteum facit, inter virgulta vel frutices aspidis dente percussus est, cuius morsum necesse est continuò mors sequatur. Correptam igitur eam, & vtraque manu ab ore distentam, scidit me diam, dicens ei: Cùm te non miserit Deus meus, cur ausa es huc venire?

Diuersæ cellæ Macarij.

Habebat autem diuersas in desertis locis cellulas, in quibus virtutum operabatur insignia. Vnã in interiore solitudine, cui nomen est Scithi; aliã in * Libyã, vbi Cellæ vocantur; aliam in monte Nitriæ, ex quibus quædam sine fenestris erant, vbi per totam quadragesimam sedere in tenebris hic beatissimus dicebatur. Alia cella angustior erat, in quâ pedes suos extẽdere non valeret. Alia latior, ad quam venientes ad se suscipere consueuerat. Tantas autem hic hominum dæmoniis laborantium curabat cateruas, vt numerus esse non posset, nobis etiam illic degentibus.

** Pallad. Libæ. M. aliã in Libiã alia in Cellis.*

Curat dæmoniacos.

Mulier curatur à paralysi per oleum sanctum.

De Thessalonicâ ad eum nobilis ac diues virgo perducta est, quæ iam per multos annos paralysi laborabat. Quæ cùm ei fuisset oblata, atque ante cellam beati viri proiecta, motus in eam misericordiâ, per viginti dies propriis manibus oleo sancto perungens, ac Domino pro eâ preces fundens, incolumem suæ reddidit ciuitati. Quæ postea plurima ad solitudines, cùm fuisset propriis pedibus regressa, transmisit.

Macarius explorat austeritatẽ monachorum Tabennensiotarum.

Hic idem cùm audisset grandem vitæ conuersationem Tabennensiotas habere, veste mutatã ad similitudinem alicuius operarij, sumpto habitu sæculari, intra quindecim dies per deserta iter faciens, Thebaidem vsque peruenit. Cúmque venisset ad monasterium memoratorum hominum, primum, quem archimandritam vocitant, requisiuit, Pachomium quemdam nomine, probabilem per omnia virum, & habentem spiritualem gratiam prophetiæ, cui tamen de Macario nihil fuerat reuelatum. Ad quem cùm venisset, hæc dixit: Quæso, me in monasterio tuo suscipi facias; monachus enim esse desidero. Ait illi magnus ille Pachomius: Senilibus annis grauaris, & monachus esse iam non potes, neque inter ceteros fratres qui hoc ab adolescentiâ didicerunt, viuere vales, eò quòd consuetudinem eorum laborémq; non pateris: cúmque abstinentiæ tentationes non ferens, læso animo egressus ab his fueris, maledicere eis incipies quos non potueris imitando sectari. Noluit itaque nec primo eum nec secundo die, nec per totam suscipere septimanam. Dumque iugiter persisteret in rogando ieiunus, ad postremum; Suscipe me, inquit, abba, & si me in ieiunio, vel in opere inferiorem ipsis deprehenderis, iubeto me de tuo monasterio pelle. Quo audito, ille persuasit fratribus, vt in monasterio reciperetur. Est autem illic vnius numerus mansionis, habens etiam vsque in præsentem diem ad mille quadringentos viros. Cum igitur fuisset ingressus in eam sanctus Macarius, & post breue tempus superuenissent quadragesimæ dies, videretque diuersos vario more viuentes, alium vespertinis horis soluentem ieiunium, alium verò post biduum, alios etiam post dies quinque gustantes, alium stantem totis noctibus, & per diem sedentem, laborantémque, ille de arboribus dactylorum cortices tenens infusos ac copiosos, in vno angulo stabat vsque ad quadragesimæ finem & principium Paschæ, non panem non aquam gustans, non flectens genua, non in terram iacens, sed tantùm modica cauliculorum folia cruda Dominico die sumens, vt manducare aliis videretur. Si quando autem ad corporalem necessitatẽ fuisset egressus, confestim remeabat, ac stabat, non os aperiens, non alicui quidquam loquens, sed cum summâ taciturnitate consistens, & in corde suo tantùm iugiter orans, atque id solùm operis quod in manibus tenebat efficiens. Quem cùm esse tam duræ atque inimitabilis vitæ monachi omnes considerassent, quasi quadam aduersum principem suum seditione commoti, Vnde, inquiunt, nobis istum adduxisti, qui ita viuit quasi in carne non sit humanâ, ad condemnationem omnium nostrûm? Audi igitur, & aut tolle eum à nobis, aut scito omnes nos ex hoc monasterio hodie recessuros. Ille autem tali conuersatione atque virtute eius auditâ, deprecatus est Dominum, vt quis esset eidem reuelaret. Quo statim facto, arreptã eum manu ad oratorium suum duxit, vbi erat altare diuinum, oscularúsque eum dicit illi: Veni optime senex, tu ille Macarius es, & mihi te celare tentabas; ex multis annis te videre cupiebam, audiens de te magna miracula: gratias tibi ago, quia colaphos infantibus nostris dedisti, ne magnum aliquid in conuersatione vitæ suæ facere se putarent. Reuertere nunc igitur ad loca vnde veneras: sufficienter enim nos omnes ædificasti, & ora pro nobis. His verbis rogatus ab omnibus, inde discessit.

Quadragesima à monachis diuersimodè obseruata.

Ieiunium portentosum Macarij.

Pachomius agnoscit Macarium reuelatione.

Quodam rursus tempore hoc retulit nobis, dicens: Quodcumque genus vitæ, & quoscumque mores abstinentiæ spiritalis desideraui, imitatus sum, atque perfeci. Iterùm inquit: Aliquando animum meum quædam nouæ cogitationis cupiditas occupauit, vt vellem quinque diebus cõtinuis sensum cordis mei inseparabilem à Deo facere. Statuénsque infra mentem meam, & clausis ita ostiis cellæ atque vestibuli, vt nullus hominum responsum à me posset accipere, cœpi instare à principio septimanæ, dicens sensui meo: Vide ne velis à cælo ad terram descendere. habes illic Angelos, atque Archangelos, altissimásque Virtutes, Cherubim ac Seraphim, primúmque omnium creatorem Deum: illic conuersare, sperne illa quæcumque infra cælestia videntur habitacula, ne carnales cogitationes incurras. Atque in hoc diebus duobus, inquit, ac duabus noctibus perseuerans, vsque adeò dæmonem prouocasse ac stimulasse me sensi, vt ille in flammam ignis subitò conuersus, omnia quæ habere videbar incenderet; ipsámque etiam mattam super quam stare consueueram, vt totum iam me arsurum esse crederem. Ad postremum tanto timore percussus, ab huiusmodi proposito tertiã abscessi die, cùm viderem tam iugiter indiuiduum Deo animum me habere non posse. Descendi ergo iterùm ad cogitationes sæculares, ne aliquod mihi

Feruens vitæ angelicæ & contemplationis desiderium.

Quibus argumentis mitem in cælestia erigat.

ex perpetuo diuinitatis intuitu genus arrogantiæ nasceretur.

Ad hunc ipsum Macarium cùm aliquando venissem, reperi ante fores cellæ ipsius presbyterum quemdam, cuius totum caput adeò exesum & consumptum erat illâ valetudine, quæ carcinus nominatur, vt os etiam verticis videretur: qui que illuc vt curaretur aduenerat, nec tamen vsque in illum diem à sancto Macario susceptus fuerat aut visus. Ego itaque tunc ipsum rogans petiui, vt eius misereretur, & saltem responsum ei daret. Ad quod mihi ille sanctus hoc dixit: Non est dignus iste curari; hanc enim pœnam ex præcepto, diuinitatis accepit. si autem vis curari eum, persuade illi priùs, vt à sanctorum sacrificiorum immolatione discedat. Cúmq; ego dicerem: Cur, obsecro, id fieri iubes? Quia fornicatione, inquit, pollutus ministeria Domini violare consueuerat, ob quod talis supplicij atrocitate cruciatur: sed sicut dixi, si numquam velut sacerdos sacrificia corrigerit diuina, accipere (Deo iuuante) poterit medicinam. Cùm ergo illi qui hac valetudine laborabat ista dixissent, vt cum sacramento mecum pacisceretur non se vlteriùs ad officium sacerdotis accedere: tunc demum à sancto illo vocatus est; qui eum his allocutus est verbis: Credis, inquit, Deum esse, cui nihil occultum est? Respondit, Credo. Non potuisti, inquit, virtutem diuinitatis eius euadere? Respondit ille: Non potui, domine mi. Tunc magnus ille Macarius, Si agnoscis, inquit, peccatum, & vis euadere istam, quam propter illud tibi Dominus intulit pœnam, emendare de reliquo. Quo audito ille proprium confessus est crimen, & de cetero se numquam peccaturum esse promisit, neque functurum sacerdotis officio, sed inter laicos tam futurum: & tunc demum illi manum sanctus imposuit, atque in paucis diebus capillorum quoque recuperatione curatus, Deúmque glorificans, sancto etiam viro gratias referens, videntibus nobis ad propria remeauit.

Presbyter cancro laborans ad Macarii accedit.

Cancro laborat, quia cõfessus fornicationis sacrificauit.

Post confessionem peccati, & emendationis sponsionẽ à Macario curatur.

Post hæc adducitur ad eum in mei præsentiâ puer quidam, qui sæuissimi dæmonis spiritu laborabat. Cúmque vnam soper caput eius posuisset manum, & ad cor ipsius aliam, tamdiu deprecatus est Deum, quamdiu suspeodi in aëre eum faceret, qui puer in morem vtris totus inflatus, supra quàm æstimare quis posset intumuit, & subitò aquam ex omni parte membrorum cum clamore maximo vocis effudit. Itaque omni illo tumore residente, ad pristinam sui corporis rediit sanitatẽ. Quem sancto perunctum oleo, & benedictâ perfusum aquâ, proprio reddidit patri, præcepitque vt per quadraginta dies nec carnes eum edere, nec vinum potare permitteret, & sic eum perfectę reddidit sanitati.

Puer dæmoniacus sanatur per oleũ sanctum & aquam benedictam.

Abstinentia à carne & vino.

Hunc eumdem sanctum Macarium quodam tempore cogitationes vanæ gloriæ stimulando vexabant, volentes eum de cellâ ipsâ vbi degebat abstrahere, & suadentes ei, atque demonstrantes quamdam veluti operis boni speciem, vt eius causâ pergeret Romam, sanaturus videlicet eos, qui illic nequissimis dæmoniis vexabantur. Summâ enim gratiâ diuinæ virtutis hic beatissimus contra immundos spiritus vtebatur. Cùm ergo talibus incitamentis, quibus expulsare eum dæmon volebat, per multum tempus reluctaretur, fortitérque se videret vrgeri; proiecit se subitò supra cellulæ suæ limen, ita vt extra cellulam suos relinqueret pedes, ac diceret: Ducite me, ô dæmones, si potestis, & trahite; ego enim pedibus meis non ibo quò vultis. Si ergo hoc me modo portare potestis, en proficiscar; sacramenti quoque adiectione confirmans, quòd vsq; ad vesperam de eo non consurgeret loco. Vnde si me, inquit, non mouetis, sciatis vos vlteriùs à me non audiendos. Diu itaque iacens immobilis, tandem profundâ vesperâ propinquante surrexit. Sed nocte quæ subsecuta est, rursus ei dæmones molesti esse cœperunt. Ille verò sportâ duos modios recipiente arenis repletâ, impositáque humeris suis, in desertis locis spatiabatur. Huic Theosebius quidam, genere Antiochenus, occurrens, cui & Cosmetor cognomen erat, dicit ei: Abba, quid tantum onus portas? in me potiùs quod deuehis transfer, & noli tuos humeros fatigare. Ille autem dicebat: Vexo vexantem me; otio enim fruens, iter aliquod agere me compellit. Cùm autem ita onustus ambulasset diutiùs, & confecisset illo pondere suum corpusculum, regressus in cellam est.

Miro more se affligit Macarius vexantem se vexans.

Hic ipse sanctus aliud miraculum retulit nobis (erat namque presbyter.) Notaui mihi, inquiens, eo tempore quo sancta mysteria fratribus dabam, quòd Marco monacho numquam dedissem, sed semper ei sancta de altari Angelus dabat, solam tamen manum dantis videbam.

Marcus eremita Eucharistiã ab Angelo accipit.

Erat autem Marcus iste summi ingenij, qui dum iuuenis esset, nouum ac vetus Testamentũ memoriter retinebat, admodum placidus & quietus, & castitatis proposito singularis. Vno igitur die dum ego aliud quod agerem non haberem, in vltimâ eius senectute ad eum vsque perrexi, & iuxta ostium ipsius sedẽs quasi tiro nouúsque monachus supra homines eum esse existimans, sicut & erat, audire quid loqueretur, vel quid ageret desideraui. Fuit autem solus intrinsecus, centum circiter annos agens, qui & dentes quoque nimiùm longâ ætate perdiderat. Contra se ergo ipsum, & contra dæmonem litigabat, dicens: Quid ampliùs decrepite senex quæris? ecce oleum, vinumque gustasti. quid vltra cupis in extremis ætatis tuæ deuorator ac ventris cultor? Huiusmodi verbis in se iniuriosus existens. Tum & dæmoni ista dicebat: Ne adhuc tibi debeo aliquid quod furari præualeas, nihil aliud inuenis? Iam recede à me hominum inimice. atque hoc sibi quasi insultando dicebat: Veni pessime senex, quamdiu tecum morabor?

Pallad c. 21.

Quanta virtutes Marci.

Marcus iam capularis senex & secũ & cũ diabolo disputat.

Referebat autem nobis Paphnutius quidam discipulus huius beati viri, quòd aliquando belua quædam exhibuit sancto Marco catulum suum cæcum, vestibulúmque ostij eius capite percussit, & ingressa ad eum sedentem foris in atrio, proiecit ante pedes ipsius catulum suum. Quem ille tenens & expuens in oculos eius orauit, continuóq; lucẽ, quam amiserat, vidit. Secúmque tunc ipsum proprio lacte nutritum, mater abduxit. Sequentẽ autem die eadem bestia sancto ac beatissimo Marco pellem ouis exhibuit, quam memoratus seruus Christi sancto Athanasio episcopo dereliquit; quam sancta Melania posteà à beatissimo viro Athanasio accepisse se dixit. Et quid mirum si ille qui mansuescere fecit Danieli leones, etiam huic beluæ talem sapientiam dedit?

Pallad. c. 20 hæc de Macario narrat.

Paphnutius Marci discipulus.

Marcus sputo illuminat cæcum beluæ catulum.

Belua præmium aufert Marco.

Etiam feræ sanctos agnoscunt.

Dicebatur prætereà de beato Marco, quòd ex quo lauacri gratiam spiritualem promeruit, numquam exspuisset in terram, sexagesimum post Baptismum agens annum, & quadragesimum ante Baptismum.

Humi non spuit Marcus.

Erat autem figura corporis huius athletę Christi

Quæ forma Macarij.

sti (oportet enim me de hoc quoque tibi significare, famule Dei Lause, eò quòd paruitas mea conuersata cum eo diutiùs eumdem cognouerit diligenter) statura breuis, non multa barba faciem vestiebat, sed circa labia tantùm erat, paruúmque circa mentum aliquid videbatur. Ex nimiâ abstinentiâ, & pænè iugi inediâ, etiam vultus ipsius nudus præter cæterorum hominum consue-

Heraclides consulit Macarium.

tudinem videbatur. Ad hunc ergo cùm admodum tristis aliquando venissem, diceremque ei: Abba Macari, quid iubes faciam, quoniam variæ cogitationes animum meum conturbant, dicentes mihi, Proficiscere hinc, quia nihil agere te cernis. Ille respondit: Dic, inquit, ipsis cogitationibus tuis: Propter Christum parietes cellæ istius custodio. Hæc tibi amator & famule Dei doctissime, pauca de multis ex factis sancti Macarij vel dictis significaui.

Cap 7.

Vita MOYSEI *Ægyptij monachi.*

Pallad.c.22

Moyseus quidam genere Æthiops, colore corporis niger, seruus alicuius curialis erat: quem ob detestandos eius mores, dominus à se abiecerat. Dicebatur enim & palam latrocinari, & homicidia perpetrare. Necesse est autem vt malignitatem quoque ipsius dicam, quo magis possim pæniten iæ eius monstrare virtutem.

Mira hominum ad Deum ex immani miserià conuersio.

Referebant igitur quidam, quòd magister quorumdam latrocinantium extitisset, cuius & hoc inter latrocinia eius factum memorabatur. Pastorem quemdam, q ii in re quadam vnà eum canibus suis morabatur, nocte ei ad scelestum eunti negotium impedimentu fuisse; qui tantùm irascebatur, vt eum vellet occidere. Obseruabat ergo illum locũ in quo suas oues ille claudebat. Cùmque eidem nuntiatum fuisset, quòd trans fluuium Nili cum grege suo esset, atque in tantum fluuius ille creuisset, vt super alueum suum mille passus teneret, gladium suum mordicus tenens, & veste super caput impositâ, totum fluuium natando transmisit, quousque ad ouium cubile peruenit.

Quæ fuerit conuersionis occasio.

Cùmque eum natantem respiciens, mersus in arenâ pastor lateret; tunc ille arietes quatuor electos, atque iugulatos, & fune connexos tenens, ita rursus natando remeauit. Reperto autem paruo & occulto loco, in quo nudatis pelle ouibus, carnibúsque quæ videbantur optimæ deuoratis, & reliquis venditis, ac vini commutatione distractis decem & octo * Italicos ipsius vini solus exhausit. & sic ad ea in quibus collegas suos reliquerat loca, per millia quinquaginta reuolauit. Iste igitur talis qualem loquor, vix aliquando compunctus, ex alicuius necessitatis periculo ad monasterium se contulit fratrum, fuæque pænitentiæ vitam sic

* Palladio hoc deest

vehementer arripuit, vt etiam * Clemonem malorum consortem suotum, qui à primâ eum eo ætate peccauerat, ad cognoscendam virtutem Christi eminùs collocaret.

In Moyseum à latrone monachum latrones quatuor irruunt, quos ille simul alligat.

Hoc quoque illius quondam factum refertur. Latrones quatuor numero, qui in cellam ipsius impetum fecerant: quis ille esset qui tibi degeret, nescientes inquirebant. Quos ille correptos pariter & ligatos, veluti saccum aliquem palearum impositos dorso suo, ad fratres vbi simul omnes morabantur exhibuit, hoc dicens: Quia nulli nocere possum, quid de istis iubetis? Tunc ergo etiam ij quos ille detulerat, ad pænitentiam venire cœperunt, confitentes sua delicta, maximè cùm amarent ipsum Moyseum, qui inter omnes dudum latrones, vt eorum princeps nominabatur. Glorificantésque Dominum, ipsi quoque conuersi sunt propter huius conuersionem, & facti sunt monachi probatissimi. Rationem autem hanc suis sensibus colligebant, dicentes: Quòd si iste qui tam potens erat tanquam iunctus inter latrones, sic Deum agnouit & timuit, quare nos animarum nostrarum salutem dilatione temoramur?

Hunc ipsum beatum Moyseum (oportet enim eum tali iam vocabulo nuncupare) dæmones quondam vrgere cœperunt, vt ad consuetudinem impuritatis & fornicationis antiquæ reuerteretur. Qui tot ac tantis modis, vt referebat ipse, tentatus est, vt pænè eum à proposito vitæ salutaris auerterent. Venit iste igitur ad sanctum illum & beatum virum Isidorum, qui in locis quibus Scithi nomen est, morabatur, referens ei quibus impugnaretur modis. At ille respondit: Nolo inquietus esse te tristem. Adhuc enim principia hæc tua sunt, & idcircò huiusmodi cogitationes tibi vehementer insurgunt, antiquam consuetudinem requirentes. Nam vt à macello canis, quo vesci assuetus est, non recedit, quod rursus si clausum fuerit, neque vllus in eo steterit, à quo aliquid canis speret, abscedit: ita & tu si perstiteris in proposito abstinentiæ tuæ, membra tua quæ sunt super terram mortificans, gastrimargiæ excludens introitum (quæ fornicationis est incentiuum) fatigatus dæmon ac victus, cui fomenta ciborum non porrigis, vlteriùs tibi molestus esse cessabit. Quibus auditis, regressus ad propria seruus Christi Moyseus, instanter ac fortiter sui curam gerebat, ante omnia abstinens à cibo, nihilque aliud accipiens nisi duodecim sicci vncias panis, maximo tamen operi incombens, & quinquaginta diurnas faciens orationes. Cùmque his modis suum consumpsisset corpusculum, nec sic quidem summa circa ipsum vna cessabant.

Tentatur Moyses ad fornicationē.

Consulit Isidorum.

Quid faciendum contra fornicationis spiritum.

Gloss. 3.

Moysei abstinētia à cibo. Quinquagesies orationes quotidie fundit.

Rursum igitur ad quemdam sanctorum alterum probatissimum pergit, dicitque ei: Quid faciam, quòd ita mihi pristinâ consuetudine semper in somnis obscuratur animus, sensúsque turbatur, & à voluptatibus carnis experta memoria non recedit? Ille respondit: Idcireò adhuc hoc pateris, quia nec mentem tuam ab huiusmodi cogitationibus separasti. Si igitur paulisper te volueris vigiliis occupare, & orationibus puris perseueranter insistere, facilè poteris ex hac molestiâ liberari. Qui etiam huius hortatu suscepto consilio, tamquam ab homine qui hoc experientiâ didicisset, ad propriam reuertitur cellam, statuitque per vniuersam noctem nec genua solo flectere, nec oculis somnum dare. Atque ita per sex ibidem annos noctibus cunctis stans in medio cellulæ suæ, patentibus semper oculis, orare consueuerat, & tamen nec sic quidem illo quo laborabat malo potuit liberari.

Somniis tentatur.

Vitiosa somnia, vigiliâ, inediâ, oratione superanda.

Aliud iterùm genus durioris vitæ, vt vel sic dæmonem superaret, arripuit, vespertinisque horis egrediebatur, & monachorum senum longâ obsessuatione viuentium, per totas noctes habitacula circuibat. Quorum lagenas, quas hydrias vocant, sæpè tollebat, impletásque nullo sciente referebat. ex longinquis enim locis interdum à duobus, frequenter autem à quinque millibus aquam sibi referebant. Insidiatur itaque ei dæmon quadam nocte venienti, non ferens vlteriùs tanti athletæ certamina, dúmque aquam pronus tollit è puteo, renes ipsius desuper graui quodam

Moyses noctu hydrias monachorū replet aquâ.

Dæmon in Moyseum irruit.

fuste

fuste percussit, ac semiuiuum reliquit, neque quid, neque a quo fuisset passus sentientem. Postero die cùm venisset illuc quidē monachus ad hauriendam aquam, memoratúmque aspexisset iacentem, & hoc maiori illi Isidoro Scithensi presbytero retulisset, egressus ipse cum quibusdam, prædictum ad monasterij sui ecclesiam fecit protinus exhiberi. Vbi per totum annum tali ęgritudine laborauit, vt vix tandem ad pristinum robur corpus eius reuocari potuisset. tunc illi sanctus Isidorus hæc dixit: Cessa Moyses, in tantum dæmones prouocare, & tam pertinaciter contra eos velle contendere. Est enim & modus certus in ipso vitæ monachorum proposito, intra quem nos oportet nostras virtutes exercere. Cui hoc ille respondit: Tandiu ego ab hac intentione mei animi non recedam, quamdiu somnia ac vanas cogitationes à me videam separari. Ait ergo tum illi: In nomine Iesu Christi recesserunt iam à te turpia somnia; idcóque ad sanctorum mysteriorum communionem cōfidenter accede. Scias autem quòd idcircò dæmon ad tēpus esse te fortior visus est, ne te iactare posses quòd tantam tentationem facile superasses, vt ex hoc magis saluti tuæ res ipsa prodesset. Hæc audiēs, rursus ad propriam reuersus est cellam, diligenter custodiens deinceps sub quiete mensuram. Posteà verò, hoc est post duos menses, à sancto Isidoro interrogatus verùm illi molestus memoratus spiritus extitisset, hoc dixit: Nihil se huiusmodi ex eâ horâ, quâ famulus Dei pro ipso orauit, vlteriùs fuisse perpessum. Tantam autem hic ipse aduersum dæmones gratiam Dei promeruit, vt ampliùs nos à muscis, quàm ille à dæmonibus terreretur.

Moyses ægrotat.

Moyses propter somnia turpia non communicabat.

Hanc Moysei Æthiopis vitam fuisse cognouimus, qui & ipse inter magnos illos annumeratus est viros. Obiit autem septuagesimo & quinto ætatis suæ anno apud Scithin, vbi presbyter quoque factus, septuaginta discipulos moriens reliquit.

Moyses factus presbyter obiit annorum 75.

Cap. 8.

Vita P A V L I *monachi ex monte* * *Ferme.*

** Lege Phermæ.*

Palladius cap. 32.

Phermæ mōs in quo 500. monachi.

MOns est in Ægypto, qui ad vastissimam Scithēsis regionis solitudinē tenditur, cui nomen est Ferme. In hoc monte pænè quingenti resident abstinentissimi monachi; in quibus est quidam qui Paulus vocatur, egregius monachus, qui huiusmodi moribus vixit: Nō ex quacumque re negotiatus est vmquam, nō aliquod opus fecit, nō ab vllo aliquid præter id quo vesceretur accepit: nihil autem aliud faciebat, nisi quòd incessanter orabat: statutas sanè atque manifestas; hoc est trecentas numero orationes habebat, ita vt totidem collectos intra suum sinum gestaret lapillos, ex quibus singulos, vbi fecisset singulas orationes, de sinu proprio iactare consueuerat.

300. orationes, & ad vnamquāque apillus.

Pallad. cap. 24.

Hic ipse cùm ad sanctum Macarium illum, cui erat cognomen Vrbani, videndi ipsius causâ aliquando venisset, dixit ad eum: Abba Macari, valdè tristis sum. Quem cùm referre ille tristitiæ suę caussam cogeret, ita respōdit: In vico aliquo, virgo quędam esse perhibetur, triginta annos in monasterio habēs, quam ieiunare cognoui, atque ita septimanas iugiter totas, post quinque sēper dies gustando transigere, quotidie facere septingentas numero orationes. Quo cognito se desperasse dicebat, eò quòd cùm ipse esset vir, & sani corporis, plus quàm trecētas orare non posset. Cui sanctus Macarius ad ista respondit, dicens: Ego sexagesimum annum agens, centenas orationes per dies singulos facio, & tantum operis exerceo, quantum sufficere mihi possit ad vitam: certum mihi etiam tempus excipio, quo salutationem atque sermonem fratribus reddo, nec me super hoc vt negligentem incusant atque reprehendunt cogitationes meæ. Si autem tu qui trecentas orationes facis, insuper à conscientiâ tua te redargui dicis, manifestum est quòd aut has sine aliqua reprehensione non facias, aut quòd plures nolis facere cùm possis.

Virgo præter Sabbatum & Dominicam non comedit.

700. orationes quotidie fundit.

100 orationes confitenta publicis rebus implicato non minoris pretij quam 300. nihil aliud agentis.

Vita C H R O N I I *Presbyteri &* E V L O G I I *Scholastici.* Cap. 9.

CHronius mihi Nitriæ presbyter aliquando referebat, Cùm essem, inquiēs, adhuc iuuenis, & fatigatus spiritu acediæ, quodāmodò mente languerem, de archimandritæ mei monasterio fugi, & vsque ad Antonij montem errando perueni. Sedebat autem ille in vltimo solitudinis, inter loca quæ Babylonis & Herculis habēt nomen, vnde itur ad rubrū mare, prope triginta millibus à fluuio separata. Cùm ergo venissem ad monasterium eius, quod propinquum flumini erat, vbi discipuli ipsius in eo qui Pispir appellatur loco, Macarius & Amatus sedebāt, quiq; supradictum virum defunctum sepelierūt, per quinq; ibidem expectaui dies, vt Antonium sanctum viderem. Dicebatur autem ad monasterium ipsum venire sæpissimè, aliquando post decem, aliquando etiam post viginti, interdum post quinque dies, prout illuc eum exhibuisset Deus multis qui confluebant ad idem monasterium profuturum.

Pallad. cap. 25.

Chronius fugit e monasterio.

Locus solitudinis B. Antonij.

Plures igitur tunc diuersis laborātes necessitatibus cōuenerunt fratres, inter quos & Eulogius quidam monachus Alexandrinus erat, cum alio qui elephantioso morbo cruciebatur, quos illuc propter huiusmodi caussam venisse memorabant.

Pallad. cap. 26.

Eulogius Alexandrinus.

Hic Eulogius scholasticus erat sæcularibus litteris eruditus, qui immortalitatis desiderio captus, huic mundo renuntiauerat, diuitijsque rebus omnibus atque dispersis, parum aliquid pecuniarum reliquerat sibi, quibus (quia operari per se non poterat) vteretur. Cùm igitur eum quædam animi defectio fatigaret, & nec cum multis in monasterio degere, neque solitariam vitam posset ferre patienter, repperit quemdam publice in platea iacentem, ita valetudine illâ (quam superius dixi) repletum, vt sine manibus & pedibus videretur: cui lingua tantummodò immunis à tantis cruciatibus erat, quâ magis posset ab intuentibus malorum suorum remedium promereri. Cumque eum assistens vidisset Eulogius, oratione facta ad Deum, & quadam cum Domino pactione celebratâ, his allocutus est verbis: Domine, inquit, Deus, in tuo nomine suscipio istum tam immanī valetudine præpeditum, & repauso eum vsque in diem mortis, vt propter istum possim & ipse saluari. Adsis ergo mihi Christe, atque patientiam tali ministerio largiaris. Móxque ad iacentem illum ait: Vis, inquit, frater, suscipio te in domum meam, & qua-

Eulogius è scholastico monachus.

Elephantiosum debilem membris recreandum suscepit.

cumque potero ratione sustento? Cúmq; hoc ille libenter amplecti, si dignaretur, se diceret; Vadam ergo, inquit, & asinum quo veharis adducam. Cui vehementer exultans consensit ægrotus: quodque mox fecit Eulogius, & memoratum ad hospitium suum sine vllâ dilatione transuexit.

Mira in elephantiosum Eulogij humanitas.

Per quindecim igitur annos iugi curatione & perpetua ei sollicitudine seruiebat, per quod omne têpus, & ille cui tantû deferebatur obsequium cum gratiarum actione & patientiâ grâdi, cuncta tolerabat. Et Eulogij manibus & medicamentis, cibisque & balneis, prout competebat valetudini, curabatur. Post quindecim verò annos instinctu dæmonis, supradictus ægrotus immemor tot laborum Eulogij, tantorúmque meritorum, cœpit ab eo velle discedere, multísque eum iniuriis atque opprobriis increpare, dicens: Fugitiue, qui propriam domum deuorasti, furatusque es alienâ substantiam, in me occasionem salutis tuæ repperisse te credis? Eulogius autem rogabat eum, & satisfaciens animo eius dicebat: Noli mi domine, noli talia loqui, sed dic potiùs quid te côtristauerim, & emendo. Elephantiosus autem cum furore dicebat: Vade, nolo istas adulationes tuas. Proiice me, inquit, in publicum, refrigeratione tuâ nô ego. Eulogius autem, Obsecro te, inquit, placare, aut quid te contristauerim, venerande senex, edicito. Elephantiosus autem asperior, in furore dicebat ei: Iam non fero fraudulentas irrisiones tuas, adulationes & subsannationes tuas non tolero, nec mihi hæc arida parcaque vita iucunda est; volo carnibus saturari. Cumque exhibitæ ei à viro patientissimo Eulogio carnes fuissêt, cœpit iterùm proclamare, Nô potes, inquit, meæ satisfacere voluntati, nec tecum solitarius habitare præualeo, populum videre, ad publicû ire desidero. Dicit ei Eulogius: Ego tibi adduco multitudinem fratrum. Rursus ferocior, ac pæne blasphemus ægrotus, Væ, inquit, misero mihi, tuâ faciem nolo videre, & adducis mihi similes tui? solius panis deuorator es: concutiênsq; semetipsû, inquietà voce proclamabat, dicês Nolo, nolo; ad publicum ire desidero. O violentia in eum locum me proiice, vnde me sustulisti. Tanta ergo erat eius insania, adeoq; sensus ipsius in ferinos quodammodò clamores conuerterat dæmon, vt & suspendisset fortè laqueo se, si manus per quas hoc facere posset, habuisset.

Elephantiosus ægrotus spiritu dæmoniaco, & in Eulogium murmurat.

Elephantiosus vult vesci carnibus.

Ad vicinos itaque monachos pergit Eulogius, dicens eis: Quid faciam, quòd elephantiosus iste me penitus desperare iam fecit? Dicunt ei: Quam ob caussam? Respondit eis: Quia dura sunt quæ mihi conatur impendere; & quid agam ignoro: proiiciam eum? sed aliter Deo dextras dedi, & faris vereor. Non proiiciam eum? sed iterùm tot ac tanta mala dierum ac noctium ferre non possum. Quid de ipso igitur à me fiat ignoro. Ad quem illi his verbis loquuntur: Dum adhuc viuit & superest magnus ille (sic enim vocabant) Antonius, ascende ad eum; ægrúmque naui impositum in monasterium ipsius defer, exspectans ibi donec spelunca sua egressus adueniat. quem cùm videris, referes ei ista quæ pateris, atque ab eo côsilium postulabis. quidquid autem tibi super hoc dixerit, facies, & eius monitionibus acquiesces, sciês à Deo iuberi tibi quod ille præceperit. Mox igitur sermonibus fratrum libêter instructus, supradictum ægrum blandis precibus superans, litorali nauiculæ imposuit, sustulitque de ciuitate

Perplexus quid agat de elephantioso Eulogius, consulit SS. Patres & Antonium Magnus dictus.

per noctem, & ad discipulorum sancti Antonij habitaculû duxit. Euenit autem vt altero die horis vespertinis superueniret illuc sanctus Antonius, referente mihi Chronio quòd chlamyde ex pellibus factâ indutus adueniret. Solebat autem veniens ad monasterium fratrum, vocare [discipulum] Macarium, eumque his verbis interrogare: Venerunt aliqui huc fratres? Et ille venisse dicebat. De Ægypto, inquit, sunt, an de Ierosolymis? Hoc autem signum ab his iusserat dari, vt quoties aliqui non satis digni colloquio ipsius aduenirent, venisse Ægyptij dicerentur. Quoties autem sancti quidam & spirituales viderentur viri venisse, de Ierosolymis nuntiarentur. Tunc ergo veniens iuxta consuetudinem suam, cùm interrogaret vtrum Ierosolymitæ illic fratres, an Ægyptij essent. Respondit Macarius dicens, ex vtroq; illic quosdam genere se vidisse. Cùm autem dixisset illi sanctus Antonius: Fac illis lenticulam, & sumam cibum vnà cum eis; oratione completa, iubebatur [se]dere. At cum Ierosolymitas venisse didicisset, per totam cum ipsis noctem sedês ea illis quæ ad saluti eorum proficerêt loquebatur. Me[mor]ata [quæ] tut eum nocte sedisse referebat, & vnumquemque ad se de iis qui conuenerant euocasse.

Chlamis pellicea sancti Antonij.

Hospitum differentia.

Cúmque a nullo qui illic Eulogius vocaretur, audisset, ipse in tenebris propriâ voce, suo illum nomine ter vocauit. Cui cùm supradictus scholasticus non responderet, putans quòd alter aliquis Eulogius vocaretur, dicit ei rursus: Te voco, Eulogi, qui ab Alexandrinâ ciuitate venisti. Dicit Eulogius: Quid quæso iubes? Et Antonius: Quid, inquit, huc venisti? Respondit Eulogius, dicens: Qui tibi numen meum reuelare dignatus est, ipse iam & aduêtus mei caussam proculdubiò reuelauit. Tum ille, Quid, inquit, veneris scio, sed ante omnes hos fratres, vt omnes audiant, refer. Iussus igitur à magno Antonio seruus Christi Eulogius, retulit ante omnes: Istum elephâtiosum in plateâ publicâ repperi proiectum, cuius curam nullus hominum gerebat, & promisi Deo vt seruirem ægritudini eius, quò possem & ego per illum & per me ille saluari. Ex quo autem pariter sumus, quintus & decimus annus est, sicut & vestræ sanctitati credo omnia reuelata. Quia igitur post plurimos annos cùm à me nihil mali pertulerit, variis me procellis ac tempestatibus vexat, ob quod & ego ipsum a me proiicere cogitaui. Propterea ad sanctitatem tuam veni, vt quid ex hoc faciam, digneris me tuis edocere consiliis, & orationibus adiuuare: pessimis enim moribus totus fatigor & crucior. Cui hoc tûc Antonius seuera atque iracunda voce respondit: Tu illum a te proiicis, Eulogi? sed ille nô proiicit eum, qui à se factum esse cognoscit. Proiicis eum? meliorem te inueniet, & eliget Deus qui colligat destitutum. Cúmq; perterritus ad hæc Eulogius verba tacuisset, relicto sanctus Antonius Eulogio, rursus cœpit ægrotû propriis sermonibus verberare, & hæc ad eû cûm clamore maximo loqui: Elephâtiose, cœno ac luto horride, nec terrâ digne nec cælo, non desinis in iniuriam Dei vociferari. Nescis quia qui ministrat tibi, Christus est? quomodo ausus es contra Christum talia loqui? nam propter Christum se iste seruitio tali & obsequiis subiugauit. Quem & ipsum mordaci sermone laceratum reliquit. Conuersúsque verbis ad fratres alios, ad vnumquemq; ita, vt ratio singulorum exhibebat locutus, rursus ad Eulogium & ægrotum redit, dicitque eis: Nequis vestrûm, ô filij, quoquam se vertat,

Eulogius Sancto Antonio...

Obiurgatio elephantiosi ... in ... ægrotis ... fratres ... fundens.

vertat, ueuter ab altero separetur, sed ad cellam vestram in qua per tantum tempus vixistis redite cum pace, omnem tristitiam ponentes: iam nunc enim ad vos Dominus meus mittet. Nã tentatio ista idcircò accidit vobis, quia ad finẽ vitæ ambo venistis, & iam vterque vestrûm metebitur coronari. Nihil ergo aliter feceritis, ne fortè vos Angelus veniens in eo in quo dixi loco inueniri non possit, vestrisque coronis fraudemini. Qui cùm ad cellam suam velociter redeundo redintegratã pace venissent, intra quadraginta dies Eulogius prior obiit, & post aliud triduum supradictus defecit ægrotus, animo vehementer incolumis.

Dimittuntur in pace Eulogius & elephantiosus.

Obitus Eulogij & elephantiosi.

Chronios autem cùm plurimùm temporis in Thebaicis fecisset locis, ad monasteria Alexãdrina descẽdit: euenitq; vt ad illum occurreret diem qui vnius quidem quadragesimus, alterius autem tertius, celebratus tũc à fratribus dicebatur. Cùm igitur hoc Chronius didicisset, obstupuit; sumptóque Euangelio sancto, atque in medio fratrum posito, cum sacramento ipsis per ordinem cuncta exposuit, dicens: Horum omnium quos commemoraui, interpres fui ipse sermonum, eò quòd Græcè loqui sanctus Antonius nesciebat; ego autem vtramque nouerã linguam, atque inter ipsos loquebar, illis quidem Græco, isti autem Ægyptio ore respondens.

Commemoratio defunctorum.

Hoc quoque Chronius ipse nobis referebat, quòd ei sanctus Antonius, in illã ipsã nocte quã beatum dimisit Eulogiũ, dixisset, quia per totum annum Deum deprecatus fuisset, vt ostenderetur eidem per reuelationem loca peccatorum atque iustorum. Et se vidisse dicebat procerum quemdam vsque ad nubes gigantẽ tetri coloris, extentas manus ad cælum habentem, atque infra pedes ipsius lacum ad speciem maris fusum. Vbi tamquam aues, inquit, animas volantes vidit Antonius: & illæ quidẽ quæcumq; supra manus ipsius capitque volabant, conseruabantur; quæcumque autem manibus ipsius repercussæ fuissent, mergebantur in lacum. Vocem autem tunc sibi talem venisse referebat: Has omnes animas quas volantes vides, scias animas esse iustorum, quæ in paradisi habitatione requiescunt: illæ autem animæ ad inferna mittuntur, quod patiuntur quicomque carnali obedient voluntati, & quicumque iracundiam retinentes, reddere malis paria tentauerint. Referebant autem nobis tam Chronius, quàm sanctus Hierax, atque alij plures vicini fratrum, ista quæ dicam:

Pallad. cap. 27. Visio beati Antonij de animabus iustorum & damnatorũ.

Paradisus & infernus.

Cap. 10. *Vita* PAVLI SIMPLICIS *beati Antonij discipuli.*

Pallad. cap. 28.

PAulus nomine, rusticus quidam & agriculturæ vacans, vltra omnes optimus ac satis simplex, pulcherrimæ quidem vultu, sed moribus malæ coniunctus vxori. Cùm eam per plurimum temporis occultã fraude peccantem, quadam die ex agro reuertens turpiter inuenisset, subitóque cum alio iacentem viro deprehendisset (vnde tamen diuina ordinatio memoratum Paulũ ad meliorem vitę trãmitem prouocabat) verecundè aliquantulum risit, tali loquens ad vtrosque sermone: Benè inquit, benè; vnde certum sciatis, ad me hoc nihil penitùs pertinere, & per Iesum qui hæc respicit iuro, quòd ego hanc vlteriùs nõ habebo. Vade igitur, erit tua cum filiis suis; ego enim, inquit, ibo, & de reliquo me monachũ profiteor. Et post hæc nulli quidquam dicens, ascendit octo proximas mansiones, & ad sanctum Antonium pergit. Qui cum fores eius ab eo percuterentur, egressus est, & quid cuperet scisẽtatus, ait illi: Monachus fieri volo. Respõdit Antonius, dicens: Cum sis admodum senex, sexaginta homo annos agẽs, monachus hic fieri non potes, sed magis vade ad vicum tuum, & operi cultoris incumbe, vt & viuere operariorũ vita, & gratias agere Deo possis: imparem te enim miseriis ac labori solitudinum scias. Rursum ad hæc senex ille respondit, huc dicẽs: Quidquid me docueris, id faciam. Et rursum Antonius, Dixi tibi, quia multùm senex es, nec vales implere quod quæris: discede, & si monachus esse desideras, ad leniora monasteria magis perge, ad eos fratres qui possunt infirmitatem tui corporis tolerare patienter; ego enim hic solus sedeo, post quinque dies, & hoc cum summa inopiã, cibum sumens.

Paulus Simplex coniugẽ improbam duxit.

Qua occasione monachus fieret.

Paulus pergit ad beatũ Antonium.

His ergo & talibus verbis excludere Paulum volebat. Cui cùm ille non acquiesceret, intra ostiũ cellulæ se recludit Antonius propter ipsum per triduum iuge, nec inde progressus est, etiam cùm necessitas corporalis vrgeret. Neque tamen ille de foribus tamdiu exclusus, abscessit. Quarto igitur die sanctus Antonius cùm necessitate naturæ compelleretur, egressus est, iterùm dicẽs ei: Vade, inquit, hinc senex, quid molestus es mihi? habitare non potes mecum. Ad quem Paulus hoc dixit: Aliud fieri non potest, nisi vt hic vitam inquit, & moriar. Circumspiciens igitur huc atque illuc sanctus Antonius, vidẽnsque quòd nihil secum ad vitæ alimenta portaret, non panem, non aquam, non aliud quidquam, & quòd quarto tamen die in cõtinuo ieiunio permaneret, timẽnsq; ne ignarus longi ieiunij nimiã defectione moreretur, & aliquã sibi ex hoc relinqueret maculam, tandem suscepit eum. Tali autem conuersatione vitæ per omnes degere dies cœpit Antonius, qualem se nõ sciebat expertum, nec cùm adhuc iuuenis videretur. Infusos itaque cortices dactylorum obtulit ei, dicẽs: Accipe, & intexe funes sicot me ipsum facere vides. Quod cùm arripuisset senex, & quindecim numero, quas orgyias vocant, nonam vsque horam cum maximo labore fecissẽt, ait illi: Male, inquit, intexuisti; solue quod factum est, & rursus intexe. Et hoc seni homini, & per quatuor dies ieiuno tam graue pondus imponẽs, vt cùm ille tãto labori imparem se videret, à sancto tandem Antonio, necessitate tali compulsus abscederet, vitámq; desereret monachorum. Qui econtrà fortiot ad opus surgens, detexuit funes eosdem, & rursus intexuit, maximè cùm difficilior iterati operis esset labor, eò quòd totum semel restem retorquere priùs & reuocare ad formam priorem, & sic iterùm intexere aliter cogeretur.

Pauli quatuor dierum inedia.

Videns igitur Antonius, quòd eius ista præcepta & libenter senex & patienter audisset, neque ęgrè iteratum suscepisset laborem, aut in aliquo saltem ad momentũ tristem vultum secum murmurando monstrasset, cõpuncta mens eius est, & occidẽte iam sole, sic affatur senem: Vis senex, vis edimus partem panis? Paulus ait: Vt placet tibi, abba. Talis autem rursus & ista responsio flexit Antonium, quòd ad nomen cibi nõ protinus accurrit, sed quòd omnia in ipsius qui iubebat posuit potestate. Pone ergo mensã, inquit Antonius, & panes affer. Quod cum obediens fecisset, posuit eidem sanctus Antonius eos quos Ægyptij paximates vocant, habentes senas vncias, & unam quidẽ partem perfudit aquã, sicci enim ipsi paxi-

mates erant:ante illum autem tres posuit portiones. Et psalmum sanctus Antonius quem cósueuerat dicens, orationes quadraginta fecit, vt & sic Paulum probaret: qui rursus cum eo patienter ac libenter orauit. Eligebat enim, vt arbitror, cum scorpionibus esse potiùs quàm cú adulterá victitate. Post verò duodecim orationes, profundá vix tandem ad manducandum nocte federunt. Sumpto igitur vno paximate, sanctus Antonius non contigit alium. Senex verò tardiùs comedens, cú adhuc haberet ex vno paximate aliquantulam partem, exspectatus ab Antonio est, dum totum quod edebat absumeret. Cui rursus hoc dixit Antonius: Manduca senex & alterum paximatem. Respondit hoc Paulus: Manducabo & hunc alterum, si idem facere te videbo: te non edente, non edam. Ad hoc dicit Antonius: Mihi hoc satis est; monachus enim sum. Respondit ad hoc Paulus: Mihi quoque sufficit; nam & ego monachus esse desidero. Post quæ surrexit Antonius, & dictis duodecim psalmis, totidémq; orationibus factis, paulisper in principio noctis quieuit. Rursúsque consurgens à medio noctis vsque in lucem psallendo & orando vigilauit. Videns ergo sanctus Antonius tam paratum ad omnia senem, ait illi: Ecce, frater, si huiusmodi quotidie agere vitá potes, mecú manebis. Cui Paulus hoc dixit: Si fortè aliquid ampliùs iubeas ignoro, nam ista quæ vidi, facilè me impleturum esse confido. Sequenti igitur die dixit ei: Ecce in nomine Domini iá factus es monachus. Tum igitur sanctus Antonius posteaquam in omnibus sibi ab eo credidit satisfactum, post certos menses, quia perfectam iam esse animam comprobasset, eò quòd habitaret in eo vera & tota simplicitas, gratiá eum innáte diuinâ, vnam ei cellulam fecit à tertio lapide vel quarto; dixítq; ei: Ecce quia iam monachus effectus es, solus mane, vt possis & dęmones experiri: Intra vnum igitur annum illic manés Paulus, diuinam gratiam meruit contra ægritudines hominum, & contra dæmonum potestatem.

Duodecies cum Antonio psalmum canit.

Surgens mediá nocte ad psallendum.

Obedientia & simplicitas Pauli gratiam curationis & eiciendi dæmones promeretur.

Vnâ igitur dierum cùm ad sanctum Antonium quidam fuisset exhibitus, quem scelestus dirissimè dæmon vrgebat, tenens inter ceteros impuros spiritus principatum. qui & contra ipsum sacrilega cælum verba iaciebat; viso eo sanctus Antonius, hoc iis qui eum perduxerant, dixit: Non est istud opus meum; necdum enim diuinam gratiam contra principem diabolicæ legionis accepi: est hoc quod quæritur Simplicis Pauli. Tunc ipse igitur benedictus Antonius ad memoratum Paulum cum eis qui aduenerant pergit, dicitque ei: Abba Paule, pelle hunc dæmonem ab hominis istius animâ, vt incolumis ad propria reuertatur, & Dominum benedicat. Respondit ad hoc Paulus: Tu enim quid? Dicit Antonius: Mihi non vacat, aliud opus exerceo. Relictóque eo sanctus Antonius rursus ad propriam reuertitur cellam. Tunc igitur assurgens senex, & orationem intentissime faciens, hæc ad eum locutus est qui dæmone laborabat: Abbas Antonius dixit, vt de homine isto recedas, & glorificet Dominum. Dæmõ autem in iniuriam diuinitatis proclamãdo multa dicebat: Nõ exeo, detestabilis senex. Arreptâ ergo pelle, quæ humeros suos tegebat, verberabat eũ, repetens ac dicens: Exi, quia hoc abbas Antonius dixit. Iniuriosa autem & in sanctum Antonium dæmon protulit verba, vehementioréſque Paulo contumelias irrogabat, hoc clamitans: Detestãdi senes, quos obliuio nostra præteriit; insatiabiles, qui propriis contenti non estis; quid nobis vobiscum commune est? quid in nos exercetis vestram tyrannidem? Ad postremum sic ad eum locutus est Paulus: Egredieris ab isto, aut vado, & hocè me audiet Christus. Per Iesum, inquit, si exire nolueris iam nunc, eam, & hoc Christo loquar, & væ tibi erit. Iterùm autem dæmon ferocior contra diuinitatem vociferari cœpit, & dicere, Non egredior. Iratus itaque tũc Paulus contra dæmonem reluctãtem, egreditur cellam suam in ipsis mediis flammis diei; tales autem sunt æstus Ægyptiorum, vt Babyloniæ fornacis ardoribus præesse credantur. In ipso igitur scopulo montis, velut colũna cælestis stetit Paulus immobilis, & his in oratione suâ locutus est verbis: Tu vides, Iesu Christe, qui sub Pontio Pilato crucifixus es, quòd non antè ego ex hac rupe descendam, non cibum antè sumam, non potum, sic profectò moriturus, quàm ex hoc homine immundum spiritum pellas, liberúmque eum à tali morte digneris efficere. Quo ista dicente, antequá ipsâ hæc verba sui oris complesset, maximâ dæmon voce proclamans, ista dicebat: Vade, vade; exeo, vim patior: ecce discedo ab homine, nec accedo vlteriùs. simplicitas me Pauli vrget ac prosequitur, & quò cá nescio. Móxque immundus spiritus egressus ex homine, atque in immanem draconé cubitorum septuaginta conuersus, in rubrum mare protinus deuolutus est, vt impleretur quod dictum est per Spiritum sanctum, demonstratâ fide iusti. Refert & rursus in alio loco, Supra qué requiescit spiritus meus, nisi super humilem & quietum, & trementem verba mea? Solẽt enim miserrimi ac vilissimi dæmonum à magnis viris solo fidei robore, magni autem dæmones à simplicibus vel humilibus fugari.

Adolescens dæmoniacus per Paulum curatur.

Paulus pelle indutus.

Pauli humilitas pellit dæmonem.

Prou. 12. Isaiæ 66.

Hæc sunt miracula simplicis atque humilis Pauli, aliáque complura his & maiora, qui ab hominibus Simplex est nominatus.

Vita abbatis * PACHOMII.

*Cap. 31. * al. Pachonij. Palladio cap. 29 dicitur Pachon.*

Hic a libidinis tentatione carnis Pachonis aperit.

PAchomius quidam nomine, septuagesimum ætatis suæ annum agens, in eá quæ Scithin dicitur regione degebat. Contigit itaque, dum grãdis cupiditas actus venerei me cœpisset vrgere, grauitérque ac molestè plus ferrem, aduersus sordidas cogitationes & contra insomnia nocturna confligens, quòd me ab his vbi eram solitudinibus, vis ipsius compellebat exire. Vicinis quidem meis, nihil de pestilentiâ & tali ardore dicebam, nec Euagrio quidem magistro meo tale aliquid confitebar: occultè tamen ad interiora ac vastiora deserti perrexi, vbi per quindecim dies in eo qui Scithin dicitur loco, venerabiles multos, qui ibidem consenuerant patres vidi; inter quos & cum supradicto Pachomio potui habere colloquium. Et quia reperi eum inter ceteros monachos propè palmam tenere, fidéter ad eum detuli animi mei anxietatem. Qui ita locutus est mihi:

Non sit tibi, inquit, noua res ista, quam pateris: nam quòd non ex negligentiâ mentis atque desidiâ, id quo turbaris incurreris, sufficienter tibi testimonium præbet & locorum natura, & inopia omnium rerum, & ipsarum, quod nemini dubium est, absentia feminarum; sed magis tentatione istâ laboras propter studium ac desiderium castitatis. Triplex enim ex fornicationis incursu nascitur pugna, & aliquando quidem caro nostra, si in nobis fuerit nimis sana, lasciuit; sæpè autem ex cogitationibus vanis morbus iste procedit:

Tres modi libidinosarum cogitationum.

procedit:interdum dæmon contra oos, dum nobis inuidet, præliatur. Ego enim frequenter ista pertractans, ita semper iooeni. nam, vt ipse vides, admodom seoex per quadraginta annos in istâ cellulâ degens, maximámque salutis propriæ getens curam, etiam vsque ad præsens tempus huiusmodi tentatione sollicitor. Cùm sacramento autem istud sâctus ipse dicebat: Per duodecim annos post quinquagesimom, non nocte, non die vmquam hic à me morbus abscessit, vsque adeò vt priuatum me iam Dei auxilio suspicater, ob quod meritò me putarem dæmonis virtute sopetari. Malui tamen eo tempore, irrationabili quadam morte deficere, quàm tali corporis morbo, cum tam obscœna deformitate succūbere: móxque progressus, ac peragrans solitudines totas, spelūcam* feræ alicuius inueni, in quam me proieci per diem nudū; vt quod sine dubio fore credebam, ab egredientibus ex eâ bestiis deuoraret. Cùm autem vespertinas vsque ad horas sic iacēdo peruenissem (iuxta id quod scriptum, Sol cognouit occasum suum, posoisti tenebras, & facta est nox, in ipsâ pertransibunt omnes bestiæ siluæ. Catuli leonum rugientes, vt rapiant, & quærant à Deo escam sibi) exeuntes bestiæ femina cum masculo, odore ad me ducente venerunt; à capite vsque ad ipsos pedes linguâ me blandiente lambentes: & dum me ab illis arbitror deuoraodum, sic me intactum atque incolumem reliquerunt. iacénsque illic per totam noctem, nihil omnino perpessus sum.

Pachon aperit miras dæmonis tentationes.

Desperat à tentatore à dæmone tentatus.

* *Pallad.* hyænæ.

Psal. 103.

Pachon à bestiis illæsus circumlingitur.

Cogitans igitur & credens, quòd mihi prorsus Dominus pepercisset, mox reuertor ad cellam. Paucis autem diebus dæmon quieuit, & rursus iterùm mihi vehementiùs quàm solebat, incubuit, vt pænè me cogeret ore blasphemando peccare. Transfiguratus est enim in quamdā Æthiopissam puellam, quam ego meminerā me in iuuenili ætate vidisse messium tempore calamos colligētem: quæ cùm subitò sedere supra genua mea cœpisset, vsq; adeò omnia mea membra commouit, vt cum ea me pæne scelus commisisse putarem. Iratus igitur ac sæuiens, percussi eam dexterâ meâ, statimqoe (vt visum est) euanuit. Et si mihi dicenti credis, per bienniom totum, fœtorem eius (quâ illam percusseram,) manus ferre non poteram.

Dæmon in specie Æthiopissæ Pachonium tentat.

Maximâ igitur animi anxietate ac desperatione perterritus, ad intima atque vastissima errabundus deserta perrexi. Vbi cùm aspidem modicam reperissem, manu tentam virilibus membris iratus admoui, vt mortem mihi vel morsus eius inferret: caput & serpentis perfricando his in locis, à quibos mihi tētationis caussam prouenire arbitrabar, contriui. Et ne sic quidem me anguis momordit, dioinâ, sicut credo, me gratiâ prouidente, & hoc tunc cùm mihi talis in sensus vox descendisset, audiui: Vade, inquit, Pachomi, insiste agoni tuo. ob hoc enim permisi te dæmonis virture superari, ne inciperes quasi fortior superbire, sed vt agnoscens infirmitatem tuam, nec ex conuersatione vitæ tuæ aliquam fiduciam gerens, ad auxilia semper diuina confugeres. Postquam igitur mihi satisfactum est, ad propria secreta remeaui, de cetero cum fiduciâ sedens, neque vllo certaminis angore vel sollicitudine iam laborās, sed reliquos æui dies pacatis sensibus viuens. Ille autem meus inimicus, cùm se ita à me contemptui esse videret, neque vltrà molestus mihi esse posset, confusus abscessit.

Humilitas ex tentatione.

Dæmon despectus tentare cessat.

His itaque verbis contra insidiantium dæmonom pugnas sanctus Pachomius me confirmans fortioremq; faciens, ad certamen aduersum spiritum fornicationis, diuinâ gratia tolerandum, sufficienter me exhortatum remisit ad cellam.

Spiritus fornicationis.

Vita STAPHANI *monachi.* Cap. 12.

Pallad. cap. 30.

STephaous quidam oriundus ex Libyâ, in parte eorum locorum, quibus Marmaricæ & Mareotidis nomen est: per sexagiota annos sedens, vsque adeò perfectus factus est monachus, tantúmque habuit in discernendâ rerum ambiguitate iudicium, vt eiusmodi diuinam gratiam meretetur: hoc est, vt quicumque ad ipsum, ex quacumque re tristis aliquando venisset, post visionem eius atque sermonem lætus abscederet. Notus autem hic & sancto viro Antonio fuit, peruenit & vsque ad nostri temporis dies: quem ego quidem videre non potui, eò quòd separabaut nos longa interualla terrarum.

Stephanus curas omnes afflictos.

Sanctus autem * Antonius & Euagrius, & qui cum ipsis erant, mihi aliquando referebant, dicentes quòd reperissent eum quondam tali ægritudine laborantem, vt in ipsis naturæ verendis quodam vlcere (quod quidam [a] fagadænam appellant) cruciaretur. Qui dum à quodam medico curaretur, inuenimus, inquiunt, eum opus quidem manibus facientem suis, & torquentem de palmis funes, ac nobiscum sermocinātem; ceteras verò corporis partes medico ferróque præbentem, qui adeò per gratiam patientiæ alienus erat à sensu corporis, vt alterius crederet membra concidi.

* *Lege:* Ammonius *ex Pallad. vet.*

Stephani ægritudo.

Patientia.

Abscisis itaque verendis partibus cunctis, nihil penitùs sentiebat. In tantum separata mens ipsius erat à rebus humanis, & cælestibus solis cogitationibus occupata. Nobis autem tam tristitiâ repletis quàm ipsius languoris horrore confusis, cogitantibúsque quòd huiusmodi illius viri vita talem incidisset in morbum, vt sic eum necesse esset secari; hoc ille beatus Dei seruus Stephanus sentiens, sic dicebat: Filij, videte ne animi vestri ex valetudinis istius cōtemplatione lædantur. Nihil enim eorum quæ facit Deus, ex aliquâ malignitate descendit, sed omnia ad bonum fioem, & votiuum exitum spectant. Fortassis autem & ipsa pars corporis talibus dedi suppliciis merebatur, meliúsque illi erat hîc recipere vicem, quàm ad æterna tormenta post hoc sæculum reseruari.

Melius hic pati, quàm in alterâ vitâ.

Hæc itaque suorum cōtemplatio sermonum, ad patientiæ studium nos ædificatos confirmatósque dimisit. Idcircò verò hæc retuli, ne quisquam fortè miretor, si videmus sanctorum aliquem huiusmodi ægritudine laborantem, aut deinceps viderimos.

De VALENTE. Cap. 13.

Pallad. cap. 31.

VAlens nomine iterùm fuit quidam, Palæstinus quidem genere, sed mente Corinthius, id est sensu inflatus. In Corinthiorum enim animis semper tumor quidam & inflatio meotis apparet; sicut ad eos scribens beatus Apostolus Paulus, de hoc exprobrat vitio, dicens: Et vos inflati estis.

1. Cor 4.

Hic ipse Valens postquam peruenit ad eremum, in quâ per plurimos annos vixit nobiscum, difficilisque vitæ assecutus est studium, ad tantum superbiæ cacumen ascendit, vt diabolicis irrisionibus ac fallaciis vinceretur. Nam paulatim

Elationis vitium.

eum in docendi elationę deceptum, ad hoc dæmô adduxerat, vt ita se nescio quid esse magnum putaret, tamquam quotidie Angelorum visione ministeriôque frueretur.

Referebant igitur eius notissimi, quòd vno quodam die, dum in tenebris opus faceret, acus illi quâ sportellam consuebat, excidisset e manibus, & cum eam non posset (quia in obscuro nun cerneret) inuenire, lampade ministerio dæmonis ei accensa, sie acum quam perdiderat inuenisset; rursus ex ipsa inflatione refectus, in tantum superbiæ tumore elatus est, vt sacrorum quoque mysteriorum Christi contemneret communionem.

Bellaria ecclesiæ donata. Euenit autem vt quidam illuc peregrini venirent, variáque leguminum genera, nucum atque pomorum ad ecclesiam fratribus exhiberét: quæ cùm suscepisset sanctus Macarius presbyter noster, misissetque singulis tantum quantum manus capere posset vnius, inter quos & cùm Valenti partem cum ceteris destinasset, Valens eum qui transmissa detulerat, iniuriis plagísque confecit; hoc ei dicens: Vade, & dic Macario, quòd non sum illo deterior, vt benedictiones ad me transmittat. Cúmque hunc eius errorem Macarius sanctus audisset, atque ad eum alio die solatij causâ consiliíque venisset, diceretque ei: Seductus es, frater Valens, quiesce de cetero, ac Dominum deprecare. hoc ei persuadere non potuit. Et cùm penitùs ab eo non audiretur, tristis de eius ruina factus, abscessit.

Certus igitur cœpit esse iam dæmon, quòd ita vt ipse voluit, fallaciis eius ac dolis cederet Valens: móxque de eius perditione securus, ista machinatur. In effigiem Saluatoris transfiguratus, *Elatum dæmon fallaci Saluatoris specie eludit.* nocte ad eum venit cum choro quodam mille (vt finxerat) angelorum, lampades accensas tenentium, & cum flammeâ rotâ, in quâ Saluatorem sedere simulauerat, præcedéte vno ex ipsis, eíque ista dicente: Placuit Christo conuersatio tua ac fiducia probabilis vitæ, & venit ad te, desiderás te videre; egredere igitur e cellâ tuâ, nihilque aliud facias, nisi vt venientem eminùs cernens, inclinans te, adorare festines, sic deinceps ad proprium habitaculum reuersurus. Egressus igitur è cellâ suâ, credénsque se cernere diuina ministerij cælestis officia, cunctáque lampadum fulgore rutilantia, & ipsum Antichristum non vltra vnius spatium stadij constitutum; protinus pronus in terrâ, & eum quem Dominum crederet, adorauit.

In tantum igitur læsa mens eius est, vt cùm sequenti die ecclesiam fuisset ingressus, collectis in vnum fratribus diceret: Ego iam communione *Ligatur Valens à patribus.* nō egeo; Christum enim ipsum vidi hodie. Tunc demum venerabiles patres eum vinculis illigatum, per vniuersum annum propriis orationibus curauerút. Hæc autem fuit forma medicinæ. Sæcularis enim vitæ côuersatiôni dederunt, vt ex eo quòd nihil haberet commune eum sanctis, inflatio animi ipsius tumórq; cessaret, vt solet dici, contrarias res contrariis debere curari remediis.

Valdè autem & hoc necessarium credo, legentibúsque arbitror profuturum, quòd talium quoque vitas hominum paginis libelli huius inseri- *Gen 2.* mus, sicut & inter sanctas paradisi arbores lignũ illud, per quod bonum malúmque cognoscitur, insitum scimus: vt si quando in vitâ aliquid sinâ grande quis fecerit, non ex eo tamquam propriæ virtutis ostentatione se iactet. Frequenter enim & ipsa magnarum palma virtutum caussa nobis cuiusdam & occasio fit ruinæ, nisi ad gloriam propositi recto itinere venire properemus. Scriptum est enim: Vidi iustum in sua perire iustitia, & hoc vtique vanitas est. *Eccle. 7.*

De * HERONE. Cap 14.

HEron quidam nomine fuit vicinitate proximus mihi, Alexandrinus genere, vrbanus & iuuenis, mentis argutæ, puræ & probabilis vitæ, & ipse post multos labores, nimiósque sudores, vitámque ad summum plenam virtutibus, animæ quodam tumore sic corruit, vt supra sanctos ac venerabiles patres esse se crederet: támque iniuriosa contra sanctum * Euagrium verba iactaret, vt diceret ei: Maximo errore falluntur qui doctrinæ tuæ credunt; nō enim oportet alio præter Christum vti magistro. *Apud Lipom. Nerone. Palladius cap. 32.* *Pallad. Macarium. Ne monachus seniorem afficiat contumelia.*

Abutebatur autem & testimonio sancto ad propositum stultitiæ propriæ roborandum; dicebátque quòd Saluator ipse dixisset: Nullum in terris vocetis magistrum. qui & ipse in tantam cordis obtusi incidit cæcitatem, vt eum quoque postea esset necesse catenis ferróque vinciri, eò quòd iam nec ad sancta mysteria vellet accedere. *Vox similis nostrorum hæreticorum. Matth. 23.* Vt autem se rei veritas habet, immensæ virtutis ac vitæ fuit atque subtilis, ita vt multi qui eum ipso vixerunt, referrent, post tres menses eum cibum frequenter accipere, solâ sanctorum mysteriorum communione contentum, herbisq; siluestribus, si quas inuenire potuisset. *Ieiunium portentosum.*

Ego quoque eum videor expertus eo tempore, quo simol cū beato * Albano pergerem Scithin. distabat autē ipsa Scithis à nobis quadragesimo lapide. In quibus bis manducauimus, & ter aquā bibimus; ille verò nihil penitùs cibi sumens, sed pede iter faciens, quindecim primùm reddidit psalmos. Tunc & illum, qui est maximus, dixit; postmodum illam quæ est ad Hebræos Epistolā, & Isaiam, partémque Ieremiæ, & Lucam Euangelistā, Salomonis prouerbia ita memoriter ambulans legit, vt eum gradientem assequi non possemus nimiâ velocitate properantem. Hic igitur ad postremum maligni dæmonis fraude quasi quodam exagitatus incendio, in cellam quidem suam non rediit. *Pallad. Albino.* *Heronis mira memoria.*

Profectus autem Alexandriæ ciuitatem, veloci ordinatione diuinâ, clauum clauo, vt dici solet, excussit: incidit enim propria voluntate in eos, cum quibus istiusmodi more viuebat; vnde tamen inuitus posteà remedium salutis inuenit. Intererat enim & circi spectaculis & theatri, & in tabernis diebus ac noctibus morabantur. Cúmque in his voracitati atq; ebrietati se penitùs dedisset, in feminei quoque desiderij incidit cœnū. Et dum peccare meditatur, cum mimâ quadam cœpit loqui, proprium ei vulnus insinuás. Pustula enim quædam, quam carbunculum vocát, nata est ei in ipsis verendis, ac tanta per sex menses ægritudine laborabat, vt naturalia ipsius putrefacta radicitus caderent. *Nulli peccet, quia monasterio deficernatur.*

Posteà verò cùm sanitatem, exceptâ illâ parte membrorum quàm perdiderat, recepisset, ad diuinam sapientiam rediit, sanctis patribus quæ ei acciderant cuncta confessus; pœnitentiam tamen factis implere non potuit, quia post paucos dies debito fine quieuit.

De PTOLEMÆO. Cap. 15.

ALius iterùm, Ptolemæus nomine, eo more viuebat, vt difficile possit referri, quia inenarrabilis videtur. Habitauit autem inter initia vltra *Pallad. cap. 33. Clima loca in Scithi.*

vltra quæ Scithin, sæpè diximus loca, in eâ parte quam Clima vocant, in quo tamen loco nullus monachorũ valebat habitare, eò quòd octauodecimo lapide puteus aquæ remotus esse videretur.

Ille igitur [b] cilicẽses illuc plures lagenas pertulit secum, quas decembri & Ianuario mẽsæ spongiâ ex petris colligens rorem, (multum enim tunc in ipsis regionibus cadit roris) implebat. Idque ei per quindecim illic habitãti annos, sufficiebat ad potum, qui penitùs separatus a doctrina spirituali, colloquióque sanctorum virorum, quorum ei sermo prodesse poterat, & a frequenti mysteriorum communione, subitò quasi alienus effectus, in tantum à recto itinere deuiauit, vt diceret nullam esse prouidẽtiam rerum, sed omnia suis quodammodò motibus ferri.

Heresis, quòd casu fiât omnia.

Persuasit igitur ei vitæ hostis humanæ, in eius animam protsus ingrediens, atque dicens: His ita se habentibus, quid frustrà consumeris Ptolemæe, aut quâ mercedis retributione laboras, cùm nulla sit remuneratio meritorum? quòd si esset etiam retributio, quę merces pro tantis laboribus tibi sufficeret? quale verò iudicium scripturæ minantur, vbi sine prouidentiâ cuncta labuntur? His diabolicis cogitationibus miserrimus Ptolemæus infractus, fertor insaniens & à naturali discedens prudentiâ etiam vsque ad præsens tempus in Ægypto cũ eiusmodi errore versari, voracitati tantum ebrietatique deditus, vt nullum prorsus cum aliquo soleat habere sermonem, sed velut [10] eneus teuertens de publico, miserandum lacrymisque plenum spectaculum oculis Christianorum expolitus: irrisio verò atque deceptio cunctis qui gratiam nostræ conuersationis ignorant.

Negatur prouidentia dæmone suggerente.

Qui stat videat ne cadat.

In hàc autem Ptolemæus est dilapsus insaniam ex irrationali quadam præsumptione, dum putat illusus ab auctore facinoru, quòd omnes sanctos patres scientiæ virtute præcellat, per quam suus hostis effectus, hanc foueam perditionis incurrit, numquam cum talibus viris qui gubernaculis sapientiæ spiritualis vsi sunt, loqui dignatus. Vnde neglectus ac negligens, ad mortis profunda dilapsus, sicut arbor foliorum exuberans, repentè vnius momenti tempore nuda aridáque monstratur, secundùm quod scriptum est: Qui non habent gubernacula, cadunt sicut folia.

Prou. 11.

Cap. 16.

De VIRGINE *Ierosolymitanâ.*

Pallad. cap. 34.

NOVERAM virginem quamdam de Ierosolymâ, cilicio vestitam, & per sex annos semper inclusam, nihilque eius quod voluptatem aliquam posset exhibere gustantem; quam ad postremum diuino auxilio destitutam, tam immensę superbiæ morbus inuasit, vt talem ruinam qualem dicimus, sustineret.

Austeritas sine charitate periculosa.

Aperuit enim subitò fenestram cellulæ suæ, suscepitque eum qui consueuerat ei vitæ necessaria ministrare, cum eo concumbens. Hoc autem malum inde descendit, quòd non secũdùm spirituale propositum, nec propter dilectionem Dei ad monachicam venerat vitam; sed humanæ vanitatis illecebrâ, quę ex inanis glorię cupiditate generatur, & per infirmam atque instabilem animi volũtatem. Deum enim cogitationes suas omnes alienæ vitæ maledicis reprehensionibus occupatet, discedente ab eâ Angelo sanctitatis, nullum omnino custodem propriæ reliquerat castitatis.

Angelus sanctitatis discedit ab obsessâ dæmone maledicentia.

Idcircò autem vtramque vitam religiosissimorum hominum, & eorum qui per neglectum post labores immodicos, & temporum spatia de summo fastigio ceciderunt describimus, vt vnusquisque de sua conuersatione insidias inimici considerans, occultos eius laqueos possit euadere. Sed cùm sint magnorum virorum feminarúmque quamplurimi, qui abrenuntiationis suæ principia virtute peregerunt, deinde ab hoste cunctorum hominum sunt elisi; ideò ex pluribus, quorum etiam vitæ socius extiti, paucos enumero, quia neque illos ad fortia iam reuocare vlteriùs, nec mihi prodesse præualeo, magnos Christi athletas laudans, nec imitans.

Vita abbatis ELIÆ *&* DOROTHEI.

Cap. 17.

Pallad. cap. 35.

ELIAS quidam nomine, monachus optimus, magnam habuit considerationem sexus infirmi deuotarum Deo virginum. Sunt enim tales quorundam animæ, quarum propositum vltimi finis testimonio comprobatur. Qui amore virtutis accensus, & feminei sexus miseratione, in eâ quæ * Athlibis ciuitate dicitur, ex pecuniis quæ ipsi suppeditabant, monasterium immane construxit. Ad quem locum plurimas (quæ vagari & errare consueuerant) feminas congregauit, omniumque, prout necessitas postulasset, curam gerebat: quibus cuncta prçstiterat quæ ad vitæ solatium pertinebant, hortulos quoque & instrumẽta diuersæ supellectilis necessaria, & reliqua quæ humani vsus ratio deposcit.

Finis actionis iam discernit.

* Pallad. Athlibe.

Monasterium virginum ædificat Elias.

Istæ ex dissimilis vitæ genere intra vnius habitaculi claustra collectæ, frequentibus se inuicem iurgiis inquietabant: vnde interdum necessitas exigebat, vt inter eas simultatum talium caussas ipse cognosceret, pacémque repararet. Collegerat enim illuc vsque ad trecẽtarum numerum feminarum, nec sine mediatore ipso, conuersatio earum poterat ordinari. Quod cùm iam per biennium faceret, & adhuc pænè ipse iuuenis videretur (triginta enim vel quadraginta annos habebat) tentatus est subitò corporali desiderio voluptatis. Relicto itaque monasterio dum per solitudines totas biduo fugi ieiunus erraret, huiusmodi precem fudi, ad Dominum: Domine, inquit, aut occide me, ne videam illas tristitiâ laborantes, aut à me tẽtationem huius cupiditatis exclude, vt earum curam ita vt oportet aut conuenit, geram.

Elias rector 300. virginũ tentatur voluptate.

Fugit à conspectu virginum metu lapsus.

Vespertinis itaque horis subitò eum in desiderio somnus oppressit, & tres numero Angelos ad se venisse conspexit, vt ipse referebat. Tenuerunt igitur eum, dicentes: Cur egressus es de monasterio feminarum? Quibus cùm ille trãsmigrationis suæ caussam referret, & timuisse se diceret, ne aut sibi aut illis noceret; hoc illi ad ista respõdent: Si igitur ab huiusmodi tentatione per nos fueris liberatus, vadis, & rursus ipsarum suscipis curam? Ad quod cùm libenter ille acquieuisset, iusiurandũ ab eo huiusmodi, sicut ipse referebat, exigere cœperunt: Iura, inquientes, his verbis, Per eum qui habet curam mei, illarum curam habiturum esse me iuro. Cùm ergo illis verbis iurasset, tunc vnus ex ipsis manus illius tenuit, & alter pedes, tertius autem arreptâ nouacula illum emasculare visus est: nõ quòd pro vero hoc faceret, sed quòd facere videretur, nam in quodam stupore animi eo tempore se esse credebat, atque hac sentiebat se ratione curatum. Tũc igitur Angeli interrogãt eum, an aliquid sibi factum suum profuisse sensisset. Ille respondit, Vehementer, inquiens, intelligo, onus quoddam mihi esse sublatum; & satis credo omni, quam formidabam, me molestiâ liberatum.

Ab Angelis curatur à fomite concupiscentiæ.

beratum. Dicunt ei: Ergo nunc vade ad monasterium tuum.

Qui post quinq; regressus dies, ingressúsq; lugentium monasteriu feminarum, in eodem exinde loco mansit in cella ex obliquo habitaculi illius positâ, in quâ cùm magis ipsis proximus videretur, frequentibus eas quantum in ipso erat, emendationibus corrigebat. Vixit autem alios quadraginta annos, sanctis patribus asseuerans, quòd numquam vltrà in cor ipsius cogitatio talis ascenderit. Hanc ergo beatus ille Elias Dei gratiam meruit, vt sic propriâ curâ muliebre monasterium gubernaret.

Dorotheus inclusus, rector tamen virginum.

Huic succedit Dorotheus vir beatissimus, qui in moribus laudabilis vitæ consenuit, nō quidem in monasterio ipso ita conuersari præualens vt prior, in superiore tamen se condidit cellâ, vbi vnam fecit fenestram ex quâ contemplari feminas in monasterio suo posset. Quam fenestram & claudere & aperire consueuerat, cui & iugiter assidebat, ad vnanimitatem pacémque sorores erudiens. Itaque in superiore illâ monasterij parte consenuit, cùm neque mulieres ad ipsum ascendere, neque ipse descendere posset ad eas: quia nec scalæ illic vnquam positę erant, per quas huiusmodi cuiquam pateret accessus. Hæc est beati Dorothei in abstinentiæ virtute profectio, & finis huiusmodi.

Cap. 18.

Pallad. cap. 37.

Vita PIAMONIS *virginis.*

Piamon virgo donatur gratiâ prophetiæ.

PIAMON nomine virgo quædam fuit quæ omnes ætatis suæ annos cum matre suâ vixit, iugiter faciens opus lini, & post alterum semper diem circa vesperam cibum sumens. Hæc à Deo meruit accipere scientiam futurorum. Nam cùm apud Ægyptum quondam in ascensu fluminis Nili contra vici vnius excidium vicus alter veniret (cum grandi enim certamine partiuntur irrigationis vices, vsq; adeò vt & ad vulnera sua mortésq; descendant.) Cùm igitur fortior populus ad inferioris vici homines, in quo erat ista, venisset, numeróque suæ multitudinis fidens, & tam militaribus quàm rusticis armis instructus, ad euersionem supradictæ possessionis accederet, astitit ei Angelus aduentū inimicorum nuntians, quem nullus illic poterat suspicari. Tunc virgo memorata vici presbyteros conuocauit, hoc dicēs: Exite & occurrite iis, qui de vico illo ad internecionem vestram venire festinant, ac ne vnà & ipsi cum cellulis vestris cæde pereatis, deprecamini eos, vt ab apparatu certaminis huius recedant.

Cúmque presbyteri admodum ad hæc dicta timuissent, proni ad pedes cadunt, rogantes eam, atque dicentes: Quia nos non audemus eis occurrere: scimus enim & ebrietates eorum, & audaciam non ferendam. Sed adde hoc quoque, inquiunt, misericordię tuæ, supra omnem hunc qui tremit vicum, & super istam quoq; domunculam tuam, & magis ipsa progredere atque occurre venientibus, locúmque istum redde pacatum. At illa hoc quidem se facturam negauit; ascendit tamen protinus superiora domus propriæ, & totâ illic nocte in continuâ oratione permansit, ne genua quidem flectens, atque has Domino preces effudit: Domine (inquit) Deus, qui omnem iudicas terram, cui nihil vnquam placet iniustum, ascendat ad te oratio mea, & adueniat virtus tua, quæ in excidium nostrum ruentes in eo ipso, in quo illis occurrerit loco, veluti clauorum affixione contineat.

Oratione aduersarios immobiles sistit.

Hoc ergo sermone, & hac oratione completâ, hostes eorum in tertio iam vici lapide constituti, circa primam horam diei ita in memorato hæserunt loco, vt prorsus moueri inde non possent. Hoc autem & ipsis reuelatione patefactum est, quòd molitiones eorum, orationes memoratæ virginis impedissent. Mox itaque quibusdam de suis ad vicum ipsius missis, postulant pacem, ista mandantes: Gratias Deo agite, qui vos orationibus Piamonis ab excidio vestræ possessionis auertit.

Vita abbatis PACHOMII.

Cap. 19. Pallad. cap. 38.

TABENNENSIS nomine, in Thebaide prouincia dicitur locus, in quo Pachomius quidam fuit, vir iustus in tātum, vt per diuinam gratiam nosset futura, & angelicâ etiam visione frueretur. Hic ad perfectum misericors & humanus fuit, & inæstimabili fratres amore dilexit. Ad quē in speluncâ sedentem angelus Domini venit, dicens ei: Per omnia quæ ad propositum tuum pertinent, scias te esse perfectum; vnde iam in speluncâ superfluò sedes; veni igitur, & relicto hoc locu, collige omnes monachos iuniores, & cum ipsis habita, & eos iuxta regulam vitæ, quam à me disces, institue. Tabulas autem illi cereas dedit, in quibus scriptum erat: Permittes vnicuique vt tātum quantum poscit & cibi sumat & potus, & iuxta manducantium & bibentium vires paribus quoque operibus eos subiugabis, & neque quemquam ieiunare, neque manducare prohibebis: ita tamen vt fortioribus & magis edentibus semper opus grauius iniungas; infirmi autem & verè monachi, ad operandum leuiùs vrgeantur. Diuersas etiam intra atrium domus cellulas facies, & ternos per singulas manere præcipies. In vno tantùm loco cibus omnium fiat. Somnum verò capiant non iacentes, sed super instructas & paululùm reclines cathedras, & velatas palliis suis sedentes quiescant. Vtantur autem noctibus lineis vestibus (quas * leluotonas vocant) cuncti, & singuli quique eorum pellibus caprinis benè confectis tegantur. quas pelles, nec tunc quoque cùm voluerint cibum capere vel somnum, deponant. Quando autem ad communionem Sabbati vel Dominici diei ingrediuntur, vnusquisque suum cingulum soluat, pellémque deponat, & cum cucullo tātùm ingrediatur. Cucullos autem ipsos sine villo paruulos fieri, vt infantibus ordinauit; in quibus & quædam signa de purpurâ fecit intexi. Iussit viginti quatuor esse ordines fratrum, iuxta viginti quatuor numerum litterarum: & vnicuique ordini superposuit litteram Græcam ab Alpha, & Beta, Gamma, Delta, & ceteris vsque Omega.

Regulā monasticam diuinitus accepit.

** Lege lebitonas.*

Die Dominico & Sabbati communicabant.

Cuculla monachorum cruce insignis.

Dum igitur interrogaret sanctus Pachomius, & in tātâ multitudine singulorum requireret vitam, dicebat secundo illi qui erat in suo ordine prior, quemadmodum se habet Alpha, vel quomodo habet Beta? Et iterùm salutem per vnumquéque ex proprio signo & vocabulo litteræ requirebat. Et simplicioribus quidem perfectísque monachis, inquit Angelus, Iota litteræ nomen, durioribus autem ac difficilioribus Chi litteræ nomen impones. Itáque vnicuique ordini tales vocabulorum imprimes notas, vt mores per eas significētur animorum. Soli tamen spiritales nouerant viri, qualem supposita elementa vitam sui ordinis indicare videantur. Scriptum autem hoc in tabulis ipsis erat: Si quis, inquit, de alio monasterio peregrinus aduenerit, aliam regulam sequens,

Quomodo admittendi hospites.

quens, ne manducet cum illis iste, nec potet, neque in mansionem eorum introducatur, nisi fortè in itinere eisdem fuerit adiunctus. Quicumque verò ideircò ad eos fuerit ingressus, vt cum ipsis permaneat, non illum nisi triennij tempus impleuerit, in loca monasterij secretiora recipies. Sed cùm prius per triennium totum laboriosius opus duriúsque perfecerit, tunc receptum intrinsecus eum iam esse permittes. Edentes cucullis capita sua velent, ne alter manducantem alterum fratrem aspiciat. Nec loqui quidquam dum edit liceat, nec aspicere ad vllam alteram partem, nisi ad solum catinum, & ad solam cui superponitur mensam. Hoc etiam ordinauit & iussit, vt orationes duodecim numero per totum diem facerent, & rursus duodecim alias, quando ad vespertinum lumen venirent: in nocturnis quoque vigiliis totidem preces effunderent; tres autem solas ad horam nonam diei. Quando verò vniuersa multitudo conueniebat ad manducandum, vnicuique ordini in singulis orationibus statuit psalmum præcinere.

Qua victus ratio.

Quis orationum modus.

Tunc sanctus Pachomius quasi contradicere Angelo voluit, hoc dicés: Paucæ sunt istæ orationes. Cui respondit hoc Angelus: Has orationes fieri idcircò præcepi, vt & minores sine aliquâ implere tristitiâ impositam sibi viuendi regulam possint. Qui verò firmioribus consummatioribúsque sensibus viuunt, non est illis necesse alienâ lege constringi: ipsi enim semetipsos intra cellas vniuersámque vitam suam visioni & cultui Dei penitùs dederunt. His ergo, inquit, ista præcepi, qui nec inuenire possunt vel implere quæ prosint, vt cùm serioli quadam necessitate compulsi, ostenderint dignam in se sub proposito disciplinam, tunc demum ad fiduciam valeant diuinæ notitiæ peruenire. His itaque dispositis, impletóque ministerio, Angelus discessit à sancto Pachomio.

Regula imbecillioribus quoque debet esse accommodata.

Plurima igitur sunt monasteria, in quibus ad septem millia sunt virorum, quæ huiusmodi instituta custodiunt. Sed maximum id habetur & primum, in quo Pachomius ipse degebat, ex quo videntur & cetera monasteria processisse, quæ ad mille quadringentos fratres habere noscuntur.

7000. virorum numero in monasterijs sancti Pachomij.

Inter quos etiam est quidam famulus Dei, Antonius nomine, admodum mihi amicitiarum iure coniunctus, qui secundum in illo monasterio obtinet locum. Quem de vitâ ipsius & conuersatione secuti, Alexandriam sæpè transmittunt, vt illic ea quidem quæ in monasterio fecerint, vendat; ea autem quæ scit necessaria, emat semper ac referat. Sũt & alia monasteria ducentenos fratres & trecentenos habentia, in eâ quam Panos ciuitate vocant: quam ego quadringentos habentem viros ingressus inueni. (Inter quos sartores quindecim reperi, fabrifertarios septem, carpentarios quatuor, camelarios duodecim, fullones quindecim numero, singulos in arte propriâ laborátes.) Et ex iis quæ quotidiano victui superesse poterant, etiam monasterius feminarum carceribúsq; vicinis necessaria quæque præbentes, & qui sues etiam pascebant. Quod cum ego reprehendendum putarem, hoc quoque ex traditione maiorum se suscepisse dicebant, quia idcircò in monasteriis esse oporteret sues, ne cribratarum excrementa frugum perirent, & purgatorum folia olerum, & cetera quæ damnum (si proiicerentur) inferrent. Occidi igitur sues ipsos iubebant, & carnes quidem ipsas ementibus vendi, vngulas tamen ac minimas partes eorum, in ægrotorum ac senum epulas deputari, eò quòd in regione illâ grandis esse inopia rerum & frequentia hominum videretur. Blemmyos autem vicinos suis finibus habent.

Pal. c. 39. dicitur Aphthonius. Antonius procurator monasterij sancti Pachomij.

Quis laborum monachorũ Pachomij. Vicinis inclusa desũt Palladio Heracti.

Antelucanis igitur horis surgétes, qui per dierum vices reliquis feruiebant, alij conquebant cibos, alij mensas parabant. Quas circa tertiam diei horam ponere soliti, perfectò omni opere suo superponebant eisdem panes, & herbulas quasdam suo more conditas, quas lapsanas vocant. Oliuas quoque, & caseum præter canes, comminuta etiam diuersi generis olera. Quibus in hunc ordinatis modum, alij sextâ diei horâ ingredientes, sumebant cibum, alij septimâ, alij octauâ, alij nonâ, alij decimâ, alij vndecimâ, alij profundâ iam nocte vesci consueuerant; quidam autem post biduum etiam capiebant cibum. Ex propriâ tamen litterâ poterat hora vniuscuiusque cognosci. Similiter etiam ipsis erant & opera diuisa; alij enim agriculturæ inseruiebãt, alter hortum colebat, ille officinæ fabricæ vacabat, ille pistoris, alter carpentarij, alter verò fullonis arte clarebat, alter pellium, alter coriorum confectione sudabat, alius codicum lectione vel conscriptione gaudebat, alter sportellas grandes intexere solitus erat, alter minores; omnes tamen simul memoriter spirituales libros tenebant.

Vita TABENNENSIOTARUM *feminarum, & de* VIRGINE, *de quâ dictum fuerat falsum testimonium.* Cap. 20.

ES T autem apud istos, feminarum quadringentarum numero monasterium, iisdem motibus atque eadem ordinatione viuentium, excepto velamento pellium solo. Et mulieres quidem trans fluuium habitant, intra fluuium autem viri. Cumque defuncta vna virginum fuerit, vestitam eam vt assoler deferunt aliæ, & supra ripam fluuij ponunt sorores. Quam inde cum olearum ramusculis palmusculisque nauiculâ transfretantes viri, & psalmos canentes, ad suas transferunt partes, & in proprio cum reliquis deputato condunt sepulcro. Nullus tamen excepto presbytero ac diacono, transit ad monasterium feminarum; & hoc per Dominicum diem tantùm.

Pallad. cap. 19 Monasterii mulierum Tabennensiotarum.

Sepultura Virginum cũ palmis & ramis oleæ, & psalmodiam.

In hoc ipso mulierum habitaculo, res accidit talis. Quidam sartor vestium sæcularis transgressus fluuium, opus ab ipsis aliquod per ignorantiam postulabat. Cumque vna de feminis iuuenis processisset (tutò enim videbatur hoc facere, propter solitudines ipsius ac deserta regionis) subitò eum non sponte conspexit, deditque illi tale responsum: Nos ad emendandas res nostras, artifices nostros habemus. Alia de feminis cùm eos in hac visione quam retuli notasset, post tempus aliquantulum orto inter eas iurgio, ex diabolicâ suspicione & proprij cordis malignitate, itacundiéque feruore memoratæ in conspectu aliarum sororum cœpit calomniari, eique nónullæ ex ipsis, non tamen cum grandi malitiâ consentiebant. Illa igitur admodum tristis effecta, cùm tam manifestam calumniam ferre non posset (sciebat enim se, ne intra sensus quidem suos tale aliquid cogitasse) occultè se præcipitauit in fluuium, atque hoc fine defecit. Quòd vbi quę calumniata ei fuerat audiuit, non ferens tanti sceleris atrocitatem, & ipsa tunc laqueo innexa defecit. Aliæ autem sorores huiusmodi factum, ingresso ad eas presbytero retulerunt. Tunc ille præcepit nullius quidem nomine

Pallad. cap. 40.

Quæ vis sit murmurationis & calumniæ claustralis.

Sacrificium non oblatum pro desperatis.

dem nomine ex iis quæ se tali morte necauerunt, debere oblationem Deo fieri. Quęcumque autem viderētur ex illi⁹ dicti insusurratione discordes, veluti quæ consciæ peccati essent, quia tali calumniæ credidissent, iussit eas per septem annos sanctorum mysteriorum communione priuari.

Excommunicatio calumniantium.

Cap. 21.

Vita sanctæ VIRGINIS, *quæ inter illas stultitiam simulauerat.*

Pallad. cap. 41. *Virgo ob humilitatem stultitiam simulans.*

FVIT alia in hoc monasterio virgo, quæ stultam se esse propter Christum, ac dæmonem se finxit habere, vt virtutem sui propositi posset implere. Quæ cùm se admodum humiliaret atque deiiceret, vsque adeò omnibus aliis horrori erat, vt ne cibum quidem cum eà caperent. Tālem ergo gratanter elegerat vitam, & à coquina numquam recedens, totius illic ministerij tamquā ancilla cunctis obediens, implebat officium, eratque secundùm vulgare prouerbium, vniuersę spongia domus. Impletum a se, rebus probans, quod in sancto Euangelio scriptum legimus; Si quis inter vos vult esse maior, sit omnium seruus & omnium minister. Et beatus Apostolus: Si quis, inquit, ex vobis putat esse sapientem in hoc mundo, fiat stultus, vt efficiatur sapiens.

Velut spongia monasterij omnia abiecta officia implet. Matth. 2. Marc. 10. 1. Cor. 3.

Virgines aliæ tonsæ & cucullatæ, ipsa panno caput inuoluta.

Hæc igitur inuolutum pannis habebat caput, & ita omnibus seruiebat: ceteræ autem virgines tonsæ cucullis cooperiuntur. Nulla hanc potuit de quadringentis videre manducantem: numquam per omne æuum suum sedit ad mensam, à nullà vel modicam partem panis accepit; sed micas tantùm detergens illa mensarum & abluens ollas, his solis alimoniis contenta viuebat: numquam calceamentis est vsa, nulli vmquam fecit iniuriam: nulla ipsius murmur audiuit, nulli autem parum, aut satis vmquam locuta est, & certe cùm ab omnibus cęderetur, cum omnium viueret odio, cùm maledicta omnium sustineret.

Contumeliis affecta tacet.

Pallad. cap. 41 dicitur *Pitirum.*

De hac sanctissimâ beato Piterio (cui hoc vocabulū erat) probatissimo viro, sempérque inter deserta viuenti, astitit Angelus quondam sedenti in Porphyrite qui dicitur loco, affatusque est eum his verbis: Cur grande, inquit, aliquid esse te credis in tuo proposito, & in huiusmodi degens loco? Vis videre mulierem te sanctiorem? Vade ad Tabennensiotarum monasterium feminarum, & vnam ex ipsis illic inuenies, in capite habentem conscissum pannum, ipsámque te cognosce esse meliorem: nam dum contra tantas sola diebus ac noctibus pugnet, cor ipsius à Deo numquam recessit; tu autem vno in loco residens, neque quoquam aliquando progrediens, per omnes animo & cogitatione vrbes vagaris. Statim ad supradictum monasterium venit, & magistros fratrum rogauit vt transueheretur ad habitaculum feminarum. Quem mox illi vt vitâ gloriosum virum, & iam prouectioris ætatis, cum fiduciâ grandi flumium transire fecerunt.

Sanctus Piterius ad virginē se sanctiorem ab Angelo mittitur.

Adit virginum monasterium.

Ingressus autem, post orationem omnes sorores desiderauit inspicere, inter quas solam illam propter quam venerat, non videbat. Ait ergo ad postremum, Omnes mihi adducite; deesse enim videtur aliqua. Dicunt ad eum: Omnes hîc sumus. Quibus respondit: Vna deest, quam mihi Angelus demonstrauit. Dicunt ei: Vnam * stultam habemus intrinsecus in coquinâ. Sic enim eam quæ dæmone vexatur appellant. Ait ille: Exhibete mihi quoque ipsam, vt eam videam. Quo audito, memoratam vocare cœperunt; quæ cùm nollet audire, sentiens credo aliquid, aut fortassis hoc hoc diuinâ iam reuelatione cognoscens, dicunt ei: Sanctus Piterius te videre desiderat. Erat enim famę ac nominis grandis. Cúmque ad eum fuisset exhibita, vidissētque panno frontem illius inuolutam, proiecit se ad pedes eius, dicens: Benedic me, Amma. Procidens autem & ipsa ad pedes eius, dixit: Tu me benedic, domine.

* Pallad. Salem.

Omnes igitur sorores obstupuerunt, simul dicentes: Noli, abba, talem iniuriam sustinere; fatua est enim ista quam cernis. Tunc sanctus Piterius hoc ipsis omnibus ait: Vos estis fatuæ; nam hæc vestra & mea, cùm sit melior, est Amma (hoc enim nomine vocant illi spirituales matres) & precor Deum, vt dignus ipsâ in die iudicij merear inueniri. Quo audito, omnes simul ad pedes sancti Piterij prociderunt, singulæ varia peccata propria confitentes, quibus illam sanctissimam contristarunt. Et alia quidem dicebat: Ego eam delusi: alia, Ego habitum eius deiectum derisi: alia, Ego eam, quòd esset tacita, iniuriis affligebam: alia abluens sordes catini, super eam se fudisse dicebat: alia colaphis eam à se verberatam sæpè memorabat: alia nares ipsius sinapi impletas à se esse deflebat: ceteræ quoque diuersas referebant se ei iniurias irrogasse. Pro quibus omnibus sanctus ille vnà cum rememoratâ sanctissimâ virgine fusis Deo precibus, regressus est.

Virgo à ... sanâ habita, omnibus sanctior erat sanctior.

Post paucos autem dies, non ferens illa tantam sui gloriam, tantóque se nolens sororum honore cumulari, grauarique se credens satisfactionibus singularum, egressa de monasterio illo, quò ierit, in quem diuerterit locum, vel quo fine defecerit, ad nullius potiut hactenus notitiam peruenire.

Non ferens gloriam & honorem ... git.

Cap. 22.

Vita abbatis IOANNIS, *qui in Lyco habitauit & POLMENIÆ virginis.*

Pallad. cap 43 *Ioannes ... mino fuit*

FVIT quidam Ioannes in oppido cui Lycus vocabulum est, qui carpētarij quidem artem, dum adhuc esset puer, didicit, fratrem tamen tinctorem habuit: quique postmodum cùm iam viginti & quinque esset annorum, huic sæculo renuntiauit. Et per quinque annos in diuersis monasteriis degens, ad postremum solus sese in Lycum contulit montem; in cuius cacumine trium sibi * voluminum cellulas fecit. Ingressusque illuc, ita se inclusit, vt aditum quoque ipsum per quem introiit, obstruxerit. Erat igitur vnum volumen ad corporales deputatum necessitates, aliud in quo opus facere & cibum sumere consueuerat, tertium in quo orabat.

* Pallad. tholo...

Hic igitur cùm triginta iam annos complesset inclusus, per solam semper fenestram necessaria victui suo ab administrante suscipiens, meruit talem gratiam Dei, vt haberet scientiam futurorum. Nam & sanctæ memoriæ Theodosio Imperatori frequenter & varia ex iis quæ essent euentura prædixit. Primùm quidem de Maximo tyrāno, quòd & superaturus eum esset, & Galliarum ex partibus reuersurus: postea autem & de Eugenio tyranno, eidem quæ subsecuta sunt, antè prædixit; quòd eum quidē superaturus esset, sed ipse ibidem vitam finiturus, filiúmque suum successorem imperij relicturus. De quo apud omnes grandis semper fama conualuit. Propter quod & Theodosius Imperator, prophetali eum venerari honore consueuerat, asserens illum magnæ esse virtutis. Cùm igitur nos, hoc est, ego & beatus Euagrius,

Ioannes ... natur propheta.

Imperatori Theodosio ... prædicit.

Euagrius, & Ammonius,& Albinus circa Nitriæ solitudines degeremus,cupiebamus diligenter agnoscere memorati viri virtutem. Ait ergo nobis tunc sanctus Euagrius: Libenter audirem ab eo, qui mentem atque sermonem benè nouit probare,qualis sit iste vir quem loquimur. Si enim eum non priùs alio referente cognouero, necesse iam erit vt ad montem eius ascendam.Quod cùm audissem ego,neque cuiquam quidquam tale dixissem: vnu die tantùm moratus, alio clausi cellulâ meam,& me atque ipsam commẽdans Deo,Thebaidem vsque perrexi Diebus decem & octo omni itinere confecto, partim ambulando pedibus, partim per fluuium nauigando. Agebatur autem hoc eo tempore, quo fluuius solebat ascendere, quando multi ægrotare consueuerant, quod sum & ipse perpessus.

Heraclides ad Ioannem vmendit.

Cum ergo illuc venissem, clausum septum illud inueni, quod ante ingressum cubiculorum ipsius erat;postea enim ipsum locum extruxerant fratres. Talis autem erat ædificij ipsius magnitudo,vt fere centum caperet viros.Clausum autem semper ipsum habentes locum, solo Sabbati & Dominico die aperire consueuerant. Cognitâ ergo caussâ ob quam clauderetur, quieui expectans Sabbati diem: qui cùm aduenisset, ingressus sum circa horam secundam, vt supradictum viderem. Inueni igitur eum assidentem fenestræ, ex quâ ad se ingredientibus solebat loqui.Post primam itaque salutationem hoc mihi per interpretem dixit: Vnde es, vel cur aduenisti? nam ego de sociis Euagrij vnum te esse conicio. Respondi me esse peregrinum, & de Galatiæ partibus venire,& vnum me ex Euagrij fratribus esse confessus sum.

Ioannes ex quo conuersus sit nouit.

Interea dum loquimur, ingressus est subitò prouinciæ ipsi⁹ præses,Alipius nomine: ad quem relicto quem mecum habebat sermone se contulit. Secessi igitur ab hisdem paululùm, & loco cedens eminùs steti. prolixas autem eorum fabulationes grauiter ac molestè ferens, intra meipsum bonum illum senem reprehẽdebam,eò quòd meo sermone contempto, illum potiùs honorasset.Ideóque cùm mihi ingratum fuisset,spreto eodem, recedere cogitabam. Vocauit itaque ad se tùc ille Theodorum nomine interpretem suum, dicens: Vade ad fratrẽ illum,&dic ei:Noli esse pusillanimis;iam nunc enim dimittam præsidem,& tecum loquar. Cognoui igitur ex hoc esse hominem spiritualem, & omnia præuidere, & ideircò eo magis cœpi remorari.

Heraclides mora impatiens,abitum parat.

Sessis [illegible] Ioannes [illegible] tationes dinoscitur noscens.

Egresso verò mox inde præside, me vocauit, his me alloquens verbis. Cur, inquit, animam tuam, meâ reprehensione læsisti?quam in me inueneras culpam, vt ea in tuis sensibus cogitares, quæ nec in me cognosco,nec tuos scio mores dicere? An ignoras illud quod scriptum est, quòd non incolumes ac fortes, sed quòd malè sani medico semper indigeant?Nam tu me cùm velis, & rursus ego inuenire te possum,& si ex me forsitan nullum,ex aliis tamẽ fratribus aliquod patribúsq; poteris habere solarium. Iste verò totus ex sæcularibus rebus diabolicæ deditus potestati,vix breuis horæ spatio potuit respirare.Et nunc tentans, sicut quidam seruus austerum dominum suum fugiens, venit vt salutare hìc inueniret auxilium. Inconsulta igitur atque importuna res fieret,si illum relinquerem, & tecum morarer, qui iugiter salutis tu[illegible]is vacare consuesti.Quem ego magnopere precatus sum, vt pro me dignaretur orare.hoc enim mihi spiritualem illum virum esse certissimè persuasit.

Matth 9.
Marc. 10.
Lucæ 5.

Maximè colloquendum cum iis quibus prodesse possumus.

Tunc ille iam lætior dexterâ suâ in sinistrâ me leniter vultus mei parte percussit, hoc dicens: Multæ te tribulationes manent, passus es multa vt exires de solitudine,& interim hoc formidans aliquantulum facere distulisti.Pius autem tibi, & quasi rationabiles occasiones afferens dæmon, ventilare te tentat. Admonuit enim & circa patris desiderium, & quemadmodum frater tuus sorórque conuerti, atque in solitudine agere vitam suam deberent Ecce nunc tibi hoc ego renuntio, virósque saluatos esse cognosce.Renuntiauerant enim ambo sæcularibus rebus.Et pater, inquit,tuus,alios septem victurus est annos; insiste igitur ac viue in desertis vt cœpisti locis,néve parentum caussa tuorum, ad patriam redire festines;scriptum est enim: Nemo mittens super aratrum manum suam, & retrò aspiciens aptus est regno cælorum.

Heraclidi parentum conditionè prædicit Ioannes.

Lucæ 9.

Vehementer igitur atque mordaciter ex huiusmodi verbis instruct⁹ ac doctus,gratias egi Deo, maximè posteaquam occasiones quę me solitudinem relinquere compellebant, iuxta votũ meum impletas esse cognoui.Rursumque mihi hoc cum risu placido & iocis dixit: Vis, inquit, episcopus fieri? Ego autem me iam esse respondi. Interrogabat,V[illegible]:dixi ego:In coquinis,mensis,tabernis, officinisque figulorum; hæc enim cũcta,inquam, diligenter inspicio, & si fuerit acidum vinum, à prandio meo illud excludo, quod autem fuerit bonum, bibo. Similiter inspicio & ollas coquorum, & si deesse sales videro, aut aliquod condimenti genus,addo,meliúsque conditos cibos comedo, hic est episcopatus meus: voracitas enim mea, talem me episcopum fecit. At mihi hoc ille sanctus subridens,Remoue,inquit,iocos; nam episcopus es futurus, plurimúmque tribulationũ habiturus es ac laborum. Si igitur ista vis fugere, noli relinquere solitudines nostras: nullus enim te in desertis degentem locis episcopum faciet. Descendens autem tunc ego à memorato viro, regressus sum ad deserta in quibus esse consueueram, venerandis illis patribus hæc ipsa quæ illic cognoueram de spirituali diuinoque referens homine, qui post duos menses ad eumdem beatissimum nauigãdo venerunt. ego autem miserrimus dictorum eius immemor fui.

Culinarius episcopus Heraclides.

Heraclidi episcopatum prænunciatur Ioannes.

Post triennij igitur tempus, valetudinem ex infirmitate stomachi ac splenis incurri. Et ex supradicto loco a fratribus Alexandriam vsque transmissus, atque illic hydropem medicans. Ab Alexandriâ quoque profectus suadentibus medicis,pero Palæstinam caussâ cõmodarum quæ esse ibidem putabantur aurarum: tenuiores enim aëres magis ægritudo mei corporis requirebat. De Palæstinâ autem ad prouinciam Bithyniam veni. in quâ nescio quomodo,vtrùm studio hominum, an voluntate diuinâ, hoc Deus nouit) episcopus vltra meritum meum factus sum. In quo tempestatis illius quæ sub sancto Ioanne commota est, interfui malis,& per decem menses in obscurissimâ cellulâ occultatus,cœpi illius sancti dicta reminisci, cùm ea illic quæ prædixerat,sustinerem. Hæc autem sorte mihi, tunc ille magnus athleta Christi dicebat, cupiens me ad sustinendam solitudinum vitam, huiusmodi prænuntiationibus prouocare. Nam quadraginta octo annos in eadem cellulâ suâ se habitare dicebat,nullius se vnquam fæminæ vultum vidisse confirmans, ne solis quidem,neque semetipsum edentem aut bibentem

Heraclides in Bithynia creatur episcopus.

Ioannes 48. annis non fœminam, non pecuniam vidit.

bentem ab altero visum.

Palladio c. 47. dicitur Pœmenia. Ioannes Pœmeniæ lapsū prænuntiat.

Ad hunc videndum & ancilla Christi Pœmenia venerat. Cui ille non visæ quædam per alium secreta mandauit, admonuitque eam ne de Thebaidis regione proficiscens, diuerteret Alexandriã vellet: quòd si eum nollet audire, in tentationem eam quamdam necesse esset incidere. Sed cum illa seu per negligentiam, siue per obliuionem suam, non ita vt iusserat sanctus ille, fecisset, Alexandriam venit, vt cerneret sibi incognitam ciuitatem. Dum ergo iter conficeret iuxta oppidum cui Nicius nomen est, applicuerunt naues eius ad resoluendum longæ nauigationis laborem. Ingressi igitur pueri ad terram, quadam proteruitate ducti contra loci illius rusticos, quorum superbiam audaciamque nullus fert, iurgia excitare cœperunt. Ex quibus multitudo memorata, eunucho quidem vni digitum abscidit, ac rapuit, & alium trucidauit, sanctum autem Dionysium quẽ vulgus esse episcopum nesciebat, propè mersit in fluuium, ipsam verò iniuriis terroribusque confecit, reliquis omnibus pueris vulneratis.

Cap. 23.

Vita beati POSSIDONII *monachi Thebæi.*

Palladius cap. 77. Possidonius totus mansuetus.

DE Possidonio Thebæo viro probatissimo atque patientissimo inenarrabilia quædam & multa memorantur. Tam autem mansuetum virum, tam verè monachum, tamque nihil habentem in se malitiæ, nullum ego alterum vidi, nam apud Bethleem cum eo per annum integrum vixi eo tempore, cùm sederet in illa regione, quam Pœmenion dicunt, & multo plures in eo scio me vidisse virtutes, inter quas hoc mihi quondam & ipse referebat, dicens: Vno anno cum in eo loco, qui Porphyrites vocatur, habitarem, nullum hominum dum illic degerem vidi, sermonem nullius audiui, non attigi panem, sed de paucis tantùm dactylis vixi & herbis agrestibus, si quas inuenire potuissem. Interea aliquando cùm penitùs alimenta, quibus sustentari poteram, defecissent, egressus sum de speluncâ meâ vt vsque ad eas partes quæ ab hominibus inhabitantur accederem, & per totam ambulans diem, vix habitaculum meum, duobus millibus abesse cognoui. Circumspiciens igitur velut equitem quemdam videre me credidi, habentem militis speciem, & cassidem capite suo gestantem, cui in tiaræ modum crista surgebat. Quem cùm militem verè putarem, ad speluncam redire properaui. Inueni autem illic reuersus continuò cistellam, quæ vuas & ficus recentes lectas habebat: quam statim rapui, & sic speluncam lætus intraui. Per duos autem menses cibus ipse maximo mihi solatio fuit.

Cum panis ei deesset, cistellam plenam vuis & ficubus inuenit.

Miraculum verò sanctissimus Possidonius circa Bethleem fecisse memoratur huiusmodi: Quędam mulier prægnans à spiritu immundo fatigabatur, & tempore partus sui cũ maximâ difficultate pariebat: eam enim spiritus ille cruciabat. Cùm igitur mulier infelix sic vexaretur à dæmone, maritus eiusdem ad sanctum Possidonium decurrit, rogans eum vt dignaretur venire, atque orare pro eâ. Ingressiq; nobis ad orationem simul, cùm ille stans cœpisset orare bis in terrâ tantum modò fixis genibus, impurum illum spiritum mox fugauit. Assurgens autem de solo, dicit hoc nobis: Orate rogo; iam nunc enim, dum spiritus ille expellitur, signum quoddam monstrabitur nobis. Et vt satisfieret nobis, post hæc ipsius sancti dicta, à fundamentis parietem vestibuli dæmon abscedens eruit totum atque deiecit. Per totum autem septennium ipsa muliercula semper muta permanserat. Posteà verò quam à sancto illo qui eam à dæmone liberauit, visitata est, mox & peperit, & loqui promeruit.

Curat mulierem grauidam à spiritu immundo. Dæmon dat signum.

Pallad. cap. 39.

Huius viri etiam prænuntiationem (quam prophetiam vocant) aliquando cognoui: posteà & Simonem admirabilem virum, quem interim ego notasse ac nosse me memini. Hic mihi beatissimus atq; abstinentissimus Possidonius etiam ista referebat, quòd à quadragesimo æui sui anno, vsũ panis in victu proprio non haberet, neque vsque ad medium diei spatium iracundiam aduersus vllum teneret. Hæc sunt miracula atque signa fortissimi in Christo Possidonij, quæ diuina gratiâ operatus, in his vitam famatam finire promeruit.

Cap. 24.

Vita SERAPIONIS *monachi,* CLEOMENIS, *& cuiusdam* VIRGINIS.

Pallad cap. 83.

ALIVS quidam Serapion nomine fuit qui Sindonius cognomen acceperat, quia nullâ alia veste, nisi solâ sindone vtebatur. Quem nihil vnquam habuisse vel possedisse satis notum omnibus fuit, propter quod & apathes, id est impassibilis, vocabatur, quia nullum patiebatur desiderium possidendi. Peritissimus autem erat scientiâ litterarum. Scripturasque omnes tenaciter memoriterque recolebat. Qui ex nimiâ abstinentia omnium rerum, & ex iugi diuinorum meditatione librorum, cellulæ vnius quiete non poterat esse contentus, sed per diuersas mens semper ipsius trahebatur. Toto igitur mundi fine discurrens, ad talis gloriæ virtutem ascendit. Huius enim habitus, id est voluntatis, mens eius erat: vnde & voluntatum affectionúmque differentias, non substantiarum vocamus.

Serapion sindone tantum indutus.

Hoc autem de eo patres sancti aliquando referebant, quòd per monachum aliquem conclusorem suum, in oppido quodam viginti solidorum pretio paganis semetipsum distraxerit mimis; & quos signatos pro se acceperat solidos, apud se ipse seruauerit. Tamdiu ergo, cũ prædictis qui eum emerant mimis, in tali seruitute permansit, quamdiu & Christianos eos faceret, & à ludis theatralibus separaret. Nullo autem alio ad victũ suum, excepto pane & aquâ, vti solebat, neque vnquam Scripturas sanctas legere cessabat. Intereà longi temporis spatio prior mimæ maritus animo stimulante compunctus est, tunc & ipsa eius coniunx, ad postremum etiam domus tota. Dicebatur autem, quòd antequam aliquis eius cognosceret vitam, pedes quoque ipsis lauaret, vt dominis: posteà verò quàm spirituale lauacrum vterque suscepit, vterque à theatrali actu recessit, conuersique sunt ad castam pariter ac piam vitam. Vehementer autem memoratum ac dulciter diligebãt virum, hoc dicentes ei: Veni, frater, iam te libertate donamus, eò quòd ipse nos prior de turpi seruitio liberasti. Ad quos magnus ille Serapion respondit: Nunc vobis ego iam necessarius non sum, opus in vobis suum Deus per me impleuit, & vtriusque vestrûm anima saluata est. Vnde secretum meum vobis, atque hoc quod hactenus celaueram pando. Ego, inquit, miseratione vestrarum adductus animarum, quas magno errore implicitas videbam, cùm essem liber monachus, ex Ægypto genus ducens, propterea meipsum vendere volui, vt vos liberi à magnis peccatis esse possetis.

Se vendidit mimis vt lucrifaceret Christo.

possetis. Quia igitur ad plenum per humilitatem meam hoc fecit Deus, gaudeo: ideircò aurū quod pro me dedistis, accipite, vt alios quoque quibus subuenire possim, reperiam. Qui cùm illum frequenter atque instanter rogarent, verâ assertione dicentes, quòd tamquam suarum dominum animarum, patrem habituri essent eum, si vnà cum ipsis manere dignaretur ac viuere, neque tamen vllo modo persuadere hoc ei possent, tunc dicūt ad eum: Dabis ergo ipse aurum illud pauperibus quod nos veluti arrhas quasdam pro nostra salute dedisse cognouimus. Et ait illis: Date huc vos, quia vestrum est; ego enim alienas pecunias non dono pauperibus. Dicūt ergo ei: Saltem hoc te magnopere deprecamur, vt vel post annī circulum nos requiras Athenis.

Aurum respuit.

Hic itaque sanctissimus famulus Christi frequenter peregrinando ad Heliada peruenit, ac per triduum moratus Athenis, à nullo panem quo vesceretur accepit. Nam neque pecuniā habebat, non pellem, non peram, non quidquam aliud secum præter sindonem, quâ fuerat amictus, ferebat. Cùm iam ergo vsque ad quartam diem nihil penitùs edendo venisset, esurire vehementer cœpit. Nihil enim eo ieiunio peius, quod extorquetur inuito, ex cuius necessitate procedit sæpe perfidia. Stetit ergo supra quemdam colliculum ciuitatis, vbi primates eiusdem oppidi concilium habere consueuerant, & illic manus etiam suas percutiendo clamabat vim se maximam pati, his sermonibus dicens: Athenienses viri, succurrite. Cōcurrentes autem omnes simul quoscumque palliis, quoscumque cernimus birris esse vestitos, interrogant eum quid haberet, vnde venisset, vel quid diceret se pati. Tum ille respondit: Ab Ægyptiorū quidem genere descēdo, conuersatione monachus. Ex quo tamen de patriā meā, quæ erat mihi vera, discessi, in triū fœneratorū manus incurri: ex quibus duos quidem, quocumque modo debitum soluens, potui declinare, & sic ea quæ ab ipsis obiiciebantur effugere; tertius autem adhuc ille me retinet, nec habeo vnde ei satisfacere possim. Cúmque illi requirerent ab ipso fœneratores quibus se debitorem esse diceret, sciscitabantur ab eo qui illi essent, vel vbi degerent, vel quis ille qui ei molestus esset: quem si ostēderet, adiutoros se in omnibus eum pollicentur. Tunc ille: A principio, inquit, iuuentutis meæ, hi tres mihi semper molesti fuerunt, cupiditas pecuniæ, desideriorum voluptatum, & voracitas ventris: ex quibus rebus duas, hoc est pecuniæ ac voluptatum cupiditatem euasisse iam videor, neque mihi vlteriùs sunt molestæ; tertiam verò (quam dixi voracitatem) ferre non possum. Nam cùm quarto die nam ex necessitate ieiunem, vrget me illa sicut seuerissimus fœnerator, exigēs debitum solitum semper ac flagitans, & nisi reddidero, mortem minatur. Tunc quidam philosophorum putantes eum cōposita quædam & ficta narrare, vnum solidum offerunt ei. Quo ille sumpto, & cuidam qui panes vendebat, dato, vnóque tantùm ab eo pane suscepto, mox ab eadem profectus est ciuitate, neq; tamen vmquam posteà ad ipsam reuersus est. Cognito autem eo philosophi illi, omníque rei veritate perspectā, magnum nescio quem virum esse firmantes, reddito vnius pretio panis, solidum ab eo quem ille susceperat, receperunt.

Absque penulà, absque perà, absque pelle incedit.

Tres perniciosi fœneratores, auaritia, gula, fornicatio.

Gula importunus fœnerator.

Cum ergo venisset beatissimus ille circa Lacedæmonis loca, vnum illic de prioribus ciuitatis, bonum in cæteris rebus virum, omnésque de domo ipsius manichæos esse cognouit. In hac rursus iuxta exēplum superius vendidit se, & intra duos annos tam ipsum domus dominum ab execrabili sectā, quam coniugem eius totámque familiam abstractos, Ecclesiæ tradidit. Quem illi iam non quasi famulum diligebant, sed quasi fratrem attendebant potiùs aut patrem, verùm benedicentes Deum.

Vendidit se viro Manichæo, ipsumque reducens ab errore.

Post paululum tempus, cùm ab eis discessisset hic spiritualis adamas Serapion, cum multis ... & ipse ingressus est nauem, reddito pretio prius quod acceperat à dominis, quasi Romam nauigaturus. Nautæ verò suspicantes quòd sumptum haberet, & quòd quasdam secum auri species detulisset, susceperunt eum, nihil ab eo penitùs requirentes, nec ambigentes quòd vnus aliquis ex ipsis res eiusdem quoque vt cæterorum, in parte nauis constituisset. Dum igitur nauigarent, & iam a... quingentis ab Alexandriā stadiis viderentur, cœperunt omnes qui cum ipso ingressi fuerant, circa solis occasum sumere cibum, quod & nautæ ipsi iam fecerant. Cumque eum primo die nō viderēt edentem, caussam esse aliquam de nauigationis molestiā crediderunt. At cùm nec tertio quoque die nec quarto die cibum caperet, epulantes ipsi iam quinto die in summā illum quiete perseuerantem sic alloquuntur: Cur inquiūt, homo tu solus ipse non comedis? respondit, non habere se dicens. Quo audito vicissim se nautæ interrogare cœperunt, quisnam res eius ac sumptus suscepisset in naui. Et cùm nulli ab eo datum aliquid reperissent, obiurgabant eum, ista dicentes: Quemadmodum ascendisti sine sumptibus nauim? vnde mercedes daturus es nobis? vnde ipse victurus es? Ait ille vitorum patientissimus: Ad me nihil pertinet; educite me atque proiicite ad illum vbi me inuenistis locum. Nautæ indignantes dicebant: Ora, etiam si centum solidos dares, numquā hoc libenter faceremus, cùm sit nauigij tanta prosperitas: quapropter propositum cœptę nauigationis implemus. Ita igitur mansit in naui securus, vt ei vsque Romam nautæ omnes alimenta præberent.

Romam Serapion nauigat.

Perstat in naui ieiunus ad 5. dies.

Vbi ergo attigit Romam athleta Christi fortissimus, cœpit requirere curiosius qui nā illic magnus esse aliquis monachus diceretur, vel quæ virgo Dei prædicaretur a cunctis. Cum ... a * Cleomoni cuidā fortissimo atque abstinentissimo, miraculísque famigerato factus est notus, cuius lectulus post ipsius mortem solebat curare languentes, viso hoc, ab eodem & ædificatus & doctus ad perfectum. Ille enim vir eruditus, atque instructus scientia & bonis moribus erat.

Pallad. cap. 84.

* dicitur. Domnino.

Lectus Cleomonis curat ægrotos.

A quo fortè cum quæreret, quis alter monachus, vel quænam virgo deuota in vrbe memoratā degere diceretur, cognouit esse illic virginem quamdam, quæ se ab omnibus separata clausisset intra cellulam suam, atque illic quiescens, nullum hominum vmquam videret. Quærit mox ipsius domum: quam cùm inuenisset, accedit ad vetulam quamdam, quæ in ministerio memoratæ virginis erat, hoc ei dicens: Vade, & nuntia virgini, quia necessariò eam videre desidero. Illa verò reddidit responsum dicens, quòd ex multis annis neminem vider. Dicit ei; Vade, nuntia ei; Deus enim me ad colloquium ipsius misit. Illa verò nec sic quidem voluit nuntiare. Cùm itaque illic duos vel tres dies obseruasset, & tum demum ab eâ susceptus fuisset, ait eidē: Quid hic sedes? Illa respondit. Non sedeo, sed ambulo. Dicit ille: Quò ambulas? Illa, ad Dominum, inquit. Ait ille: Viuis, an

Pallad. cap. 85.

Virgo inclusa nullum hominum vmquam videns.

Quid se mundo esse mortuum.

an mortua es? Illa respondit: Credo in Deo meo esse me mortuam sæculo: nam carne qui viuunt, ad Dominum ire non possunt. Ait ille: Si igitur hoc ipsum persuadere vis mihi, fac ipsa quod facio. Illa respondit: Si possibilia tantùm iusseris, faciã. Tunc ille respondit: Possibilia cuncta sunt homini huic sæculo mortuo, præter solam impietatem. Deinde ait: Egredere & procede. Et illa respondit:

Virgo 25. annis inclusa.

Vigesimum & quintum annum ago, ex quo numquam ex hoc loco egredior: quam ob caussam ergo vis hodie procedam? Ait ille: Vah, nónne tu dixisti, quòd sæculo mortua sis? vnde manifestũ est, quòd & sæculum tibi. Quod si verum est, & mortuus nihil sentit, vnum ergo est, siue non procedas, siue procedas: ergo progredere. Hæc audiens virgo, processit.

Postquam autem processit è cellulâ suâ, & ad quamdam basilicam venit, rursus ille sanctissimus illic ad eam loquitur: Si ergo vis suadere mihi certissimè, quòd mortua sis, nec iam hominibus placens viuas, fac & ipsa quod facio, & verè te mortuam sæculo scio. Et ait virgo: Quid vis

Mirandum hoc, non imitandũ.

ampliùs faciam? Exue te, inquit, vestibus tuis, & omnes res quibus vteris, ita vt ego, super humerum tuum pone, & sic transi per mediam ciuitatem, & eodem modo me nudum nec aliquâ verecundiâ perturbatum sequere præcedentem. Ad hoc illa respondit: Sed multorum animas, quę me tam deformiter ambulare viderint, lædo, & aut insanam cuncti esse credent, aut dæmonem pati dicent. Ait ille: Et quid hoc ad te, si aut dæmoniosa credatis, aut voceris insana? Tu enim apud illos qui hæc loquuntur, vt dicis, mortua es. Mortuo autem numquam curæ est si quis ei vel detraxerit, vel irriserit; nihil enim horum potest sentire. Tunc dixit ei virgo: Obsecro te, quidquid aliud vis in meo proposito, iube, & faciam. Ad hanc enim vsque vitæ mensuram nondum perueni: oro autem peruenire quandoque. Tunc ille famulus Christi, dixit: Vide ergo soror, ne magnum iam aliquid esse te credas, & tamquam cũctis hominibus sanctiorem, & te mortuam rebus sæcularibus glorieris. Didicisti enim quod viuis, & adhuc hominibus places. Nam longè plus te mortuus ego sũ, qui per memetipsum omnibus opere monstro verum esse quod dico, faciens hoc quod ipsa non potes facere; nec pati me aliquid, nec in aliquo deformari puto. Tunc igitur eam talibus verbis in studio humilitatis eductam, & de quadam superbiæ vel tumoris arce depositam, reliquit abscedens.

Multa prætereà fecit magna admirãdáque quę fecit, ex quibus non sentire se quòd in mundo esset probauit: sexagesimo autem anno finiuit hanc vitam, & in desertis ipsis sepultus est locis.

Vita EVAGRII *diaconi monachi.*

Cap. 15. Pall. c. 86.

DE Euagrio diacono qui vbique memoratur viro, qui apostolorum moribus vixit, non est iustum tacere, sed oportet nos ipsius facta monumẽtis tradere litterarũ, sine dubio legentibus cunctis, & gloriam bonitatis Saluatoris nostri agnoscentibus profutura. Dignum igitur existimo, vt à principio vitæ eius incipiam, diligẽter exponens quemadmodum ad propositum tale peruenerit, quam congruo stupendæ ac prædicabilis vitæ ne defecerit in ipsis solitudinibus constitutus, quinquagesimum ætatis & quartum annum agens. De quo Scriptura sancta, quod dixit, probauit: In paruo tempore multos impleuit annos; verè enim placita erat Domino anima eius.

Euagrius Origenista fuit.

Sap 4.

Hic ergo genere Ponticus fuit, ex oppido quod Hiberorum nominatur, filius presbyteri multarum ecclesiarum curam gerentis, quos Periodeutas vocant. Primùm factus est lector à sancto Basilio ecclesiæ Cæsariensis episcopo, circa fines montis Argei. Post mortem autem sancti Basilij, videns eum specialibus aptissimum rebus benedictus atque venerandus Gregorius * Nazianzenæ episcopus ciuitatis, ille qui insignis prouidentiâ, doctrinâque præclarus, nullâ se humani generis passione læsum probauit, diaconum supradictum Euagrium fecit. Vnde cùm sanctus Gregorius ad ad maximum conuentum episcoporum vocatus Constantinopolim vsque venisset, sancto eum Nectario episcopo tradidit ac reliquit, grandi Scripturarum peritiâ hæreticorum omnium nænias destruentem.

Euagrius lector à sancto Basilio creatus.

Gregorius Nazianzenus ordinat eum diaconum.

** Nissenæ Palladius Hermes.*

Versatur apud Nectarium P. episcopum.

Cùm igitur vehementer impugnans peruersatum vanitatem errorémque sectatum, in vrbe memoratâ floreret, ac maximo omnium honore frueretur, prior quidem, vt ipse referebat nobis, postremùm laqueis desiderij muliebris implicitus, ex his tamen ipse continuò liberatus, amari ab eadem muliere quam amauerat cœpit. Quæ quidem cuiusdam illustris & vnius de magnatibus viris coniunxerat. Euagrius igitur Deum ante omnia metuens, tum autem & conscientiam erubescens suam, atque ante oculos dedecoris execrandi magnitudinem ponens, & omnium hęreticorum ex alienis malis gaudium atque lætitiam; intentissimè deprecabatur Deum, vt conatus tantos ipse qui solus poterat, impediret. Cúmque prædicta ei mulier insisteret, neque posset ille prior à voluptate rabiei ipsius separari, eò quòd multis irretitus iam esset ac variis eius officiis, ipsáque insistente paratum esset periculum, post paululum tempus susceptâ à Deo oratione quàm fecerat antequam eius quo flagrare cœperat, mali experiretur incendium, visio quædam ei ostenditur Angelorum, habentium militum speciem, quæ ad præfecturæ officium pertineret. A quibus ad exitium suum missis teneri se subitò videbat, ferróque per totum corpus ligatum in carcerem tradi, nec ab aliquo tamen caussam ob quam talibus pœnis succumberet, audiebat.

Euagrius agitur concupiscentiâ in mulierem.

Visione deterretur ab amore libidinoso.

Ipse autem conscientiam cogitans suam, cùm intelligeret ac videret quòd propter illa quæ notat, ista pateretur, putarétque quòd ad præfectum omnia maritus mulieris detulisset, dúmque sub tali metu ante fores iudicis intremiscit, qui quasi aliam in manibus habens caussam, & de simili crimine occupatos variis quosdam tormentis conficere videbatur. Dum ergo fortiter timet, atque vltra modum anhelare se sentit, subitò Angelus ille qui tali eum visione tremefecerat, in cuiusdam amici ipsius conuertitur formam, ac sic eum quem cum quadraginta reis aliis videbat, alloquitur: Quid, inquiens, domine diacone, sic teneris? Ille respondit: Quantum ad rem quidem, veram spectat, ignoro; suspicor tamen quòd quidam ex præfecturæ officio me incusauerit, matrimonio me suo credens insidiari; & vereor ne fortè corruptus pecuniis ipsius iudex supplicio me mortis addicat. Tunc ille, Si consilium, inquit, amici tui accepis, non expedit tibi diutiùs in hac ciuitate versari. Ad hæc dixit Euagrius: Si me Deus ex his liberauerit malis, & vlteriùs in Constantinopolitanâ vrbe me videris, scias tales me modò pœnas meritò sustinere, & maioribus his debe

Angelus in amici cuiusdam specie Euagrio suadet.

Iurat Euagrius super Euangelia è egressurũ ciuitate.

ad eruitandū periculum.

dꝫ bere torqueri. Tunc ille ait; Si hæc vera sunt, affero tibi Euangelium in quo si iuraueris mihi quòd ex hac ciuitate discedas, & animæ tuæ de cetero curam geras, faciam te de necessitatis huius periculo liberari.

Exhibito itaque Euangelio, atque in eodem sacramento ipsi dato, quòd præter vnam diem quo reculas suas deferret ad nauem, non esset Constantinopoli moraturus, cœpit videre quòd iusiurandum quod eidem præbuerat profuisset, & quòd quasi a quæstione illâ iudiciorum, quod in præsenti nocte metuebat, fuisset penitùs absolutus. Consurgens ergo de somno, secum cogitabat hoc dicens: Quamuis in somnis iurauerim, tamē iurasse me memini. Mox igitur ingressus cum reculis suis nauim, Ierosolymam nauigauit.

Venit Ierosolymam & à Melaniâ excipitur.

Quò cùm esset adductus, atque illic à sanctâ Melaniâ Romanâ illâ feminâ fuisset exceptus, iterùm cor ipsius, vt Pharaonis aliquando, dæmon obdurat. Et quamuis adhuc in ipsis ardoribus iuuenilis æui erat, quædam rursus & illic alia tentatio sensus inuasit, nullique quidquam tale significans, cœpit illic iterùm vestes sibi sæpè mutare & differendo cum multis gloriæ vanæ illicitamēta sectari. Sed ille qui semper perditiones nostras impedit Deus, memoratum grauissimo febrium igne corripuit. Ex quo enim longa ægritudine domuit, & per sex mensium spatia corpus eius attriuit, carnésque consumpsit, vnde habere proprij mali fomenta consueuerat.

Rursus ad sacculum redire tentat.

Morbo reuocatur Euagrius.

Cùm igitur plurimorum ars exquisita medicorum omnia quidem facere tentaret, neque vllum tamen curationis genus quod ad salutem ei proficeret inueniret; hæc sancta Melania ad ipsum locuta est: Multum, inquit, mihi displicet huius tuæ ægritudinis longitudo; dic ergo mihi, quæ sunt tui cordis arcana? infirmitas enim ista sine volūtate ac iudicio Dei non est. Tunc ille omnem feminæ sanctæ confessus est caussam. Cui hæc illa respondit: Promitte, inquit, mihi ante conspectum Dei, quòd ad propositum monachorum habitantium solitudinem reuertaris, & ego quamuis ipsa peccatis videar inuoluta, tamen precabor Dominum, vt tibi viuendi tribuat commeatum. Cùmque hoc se facturum fuisset pollicitus, intra paucos dies recepit sanitatem. Et de lectulo surgens, mox cœpit de profectione quam spoponderat cogitare. Tunc benedictæ ipsius Melaniæ studio, veste mutatâ inde descendit, & ad Ægyptiacum Nitriæ proficiscitur montem: in quo degens cùm biennij tempus impleisset, tertio anno ad interiores solitudines pergit. Vbi quatuordecim annos in iis locis, quas Cellas nominant, vixit, vitam quotidie panis libram edens, vnúmque sextarium assumens olei in mensibus tribus, ille qui inter copias magnas atque delicias cum maximâ semper voluptate viuebat. Faciebat autem quotidie centum orationes, hoc tantùm per singulos annos scribens, quod ex mercede operis sui posset ei ad emendatioris vitæ alimenta sufficere. Similiter etiam illam scribebat manum, quam [11] Oxyrincham vocant Græci

Amictus monastico induitur.

Austeritas eius qui delicatam vitam fuerat sectatus.

Intra quindecim ergo annos ad perfectum mente purgatus diuinam gratiam meruit, ita vt haberet & notitiam & sapientiam spiritualem, vt & bonorum ac malorum spirituum differentias nosset. Scripsit iste libros, quos his vocabulis nominauit, [12] vnum Epeta, alterum Nonaxon, tertium Antiphyron, artésque monstrauit quibus possent dæmones subiugari fortiter.

Varia scribit.

Huic spiritus fornicationis incubuit: nam sicut nobis & ipse referebat, per totam noctem in hiemis tempore nudus stabat in puteo, vt gelu quoque carnes eius constringerentur.

Vt frigeret dæmonum impetus.

Aliquando iterùm blasphemiæ species eum cœpit vrgere, & ad sacrilega eúdem contra Deum verba compellere, ob quod quadraginta iugiter dies sine tecto fuit vt ipse dicebat, in tantum vt per corpus ipsius totum quædam papulæ illi, quas sæpè in corporibus vidimus exirent.

Huic quodam die tres simul dæmones astiterunt in specie clericorum, de fide eum extractata cupientes, ex quibus vnus Arrianum, alter Eunomianum, tertius Apollinarium se esse dicebat. Quos omnes sapienter ac breuiter differendo superauit.

Idem iterùm quadam die cùm ecclesiæ claues perissent, inuocato Christi nomine signauit illam ostij partem vnde erat clauis, & aperuit, manu pulsans fores.

Crucis signo ostiū aperit.

Hic ipse iam vehementer expertus est dæmones, atque ab his toties verberatus est, vt numerus esse non possit.

Vni quidem discipulorum suorum omnia quæ ipsi post decem & octo annos essent futura, singularum res ipsas prophetando prædixit.

Prouidet futura

Dicebat autem. Ex quo, inquit, ad solitudines veni, non lactucæ, non siluestris oleris cibum sumpsi; non viride attigi, non vuas, non poma, nō carnes, non balneas vidi. Ad postremum sexto decimo talis vitæ suæ anno, in quâ nihil quod coctum est edebat, cùm necesse esset corpori eius propter stomachi infirmitatem vt coctum sumeret cibum, panem quidem attigit numquam, olera tantùm, & [13] poscam, & lenticulam per solum bienniuum gustans, ita exiuit à sæculo, vt tantùm in ecclesiâ per sanctam Epiphaniā cōmunicaret.

Crudis vescitur.

Epiphaniæ festo communicabat.

Circa ipsum igitur vitæ suæ finem referre consueuerat, quòd tertium agit annum, ex quo se carnali desiderio intelligeret esse liberatum & hoc post talem ipsius vitam, post sudores tantos, post tantos labores, post illas tam iuges orationes. Nuntiata est huic patris sui mors quondam, atque hoc ei qui nuntiauerat dixit: Quid, inquit, blasphemas, ô homo? immortalem ego patrem, meum noui.

Non afficitur morte patris sui.

Vita PIORIS *monachi.* Cap. 26.

Pior quidā Ægyptius iuuenis, cùm huic mūdo renuntiasset egressus è paternâ domo, tanti animi circa religionē fuit, vt statueret ante conspectum Dei, ne vllum iam suorum vnquā videret. Post quadraginta igitur annos, soror ipsius senio admodum grauis cùm fratrem suum viuère comperisset, amentium modo cœpit ardere, donec ad conspectum ipsius veniret. Cúmque ad vastissima illa non posset accedere, ab episcopo loci illius petit, vt ad sanctos scriberet patres, qui in solitudinibus ex more degebant, vt videndū sorori transmitterent fratrem. Quíque vi maximâ patrum venire cōpulsus, cum alio quodam itineris sui socio ad sororis propriæ domū venit, vbi se venisse significans, hoc dicens: Pior, inquit, frater tuus venit, & pro foribus assistit. Datóque ianuæ sono, putans quòd anus ipsa in occursum fratris exiret, clausis ad eam oculis, proclamauit, nomine suo illam vocans, & dicens: Ego sum Pior frater tuus, ego sum, inquam, quātum volueris aspectu meo fruere. Cúmque illi

Pall. c. 87.

Pior vouit se amicos non visurum.

Soror fratrē suum Pior videre desiderans, defraudatur.

satisfecisse propriis sensibus credidisset, proiecit se in orationem, & cùm penitùs ei vt surgeret soror eius persuadere non posset, benedicens gloriam Dei ingressa est ad habitaculum suum: ille verò oratione in limine domus factâ, ad solitudinum secreta remeauit.

Hoc autem ipsius miraculum fertur, quòd cùm in eo vbi degebat loco fecisset sibi puteum, & aquam illic amarissimam repperisset, ibidem vsque ad finem vltimum vixit, contentus inuentæ amaritudinibus aquæ, vt patientiam cunctis propriæ virtutis ostenderet. Multi tamen postea monachi, post illius mortem degere in cellâ ipsius pertinaci voluptate cupientes, ne vno quidem anno illic habitare potuerunt. Habet enim ipse locus & timorem maximum semper, & solatium nullum.

Cap. 17. Pallad. c. 88

Vita MOYSIS *Libyci.*

MOyses quidam de Libyâ oriundus fuit, vir mansuetudinis summæ & dilectionis immensæ, qui cælesti gratiâ ægros curare promeruit.

Hic retulit mihi, quòd cùm adhuc iuuenis in monasterio suo esset, ac puteum maximæ capacitatis effoderet, viginti in lato habentem pedes, cum in tanto profundo nullum aquæ signum videret, præsertim cùm iam intra ipsum nulla indicia, in quibus esse aliquid humoris putabatur, apparerent, ducentos pœnè alios effodissent pedes ac nec tunc quidem humorem aliquem inuenire potuerunt; tristes, inquit, admodum facti, à tâ inutili opere cogitabamus abscedere. Ecce autem subitò sanctus Pior de vltimis solitudinum locis, in maximo ardore æstus, horâ sextâ diei admodum ex pelle velatus adstitit nobis, & his postremò locutus est verbis:

Piori pellis pro veste.

Quid, homines paruæ fidei, angustiamini, & desperare voluistis? Ab hesternæ enim diei spatio vsque nunc tristitiâ absorbemini. Descendens ergo in profundum, per eas quas illi fecerant scalas, oratione illic cum omnibus factâ, ter ferro quod in manu ceperat, solum putei percussit, hoc dicens: Deus sacrorum patriarcharum, te, inquit, precamur Domine ac petimus, ne sine caussâ impensi sint tanti fratrum labores, sed præsta ipsis vsum eius quam desiderant aquę. Continuò ebullientes de visceribus soli latices perfuderunt precantes. Cùmque rursus orasset, cœpit ad propria velle remeare, qui cùm ad sumendum cibum ab illis retineretur, hoc illis locutus est: Propter quod sum, inquit, missus, hoc factum est; nam vt cibum caperem, nemo me misit.

Putei sterilitati Pior medetur.

Cap. 18. Pallad. c. 101.

Vita EPHRÆM *diaconi Edisseni.*

DE Ephræm diacono Edissenę ecclesiæ, multa te audisse non dubito: dignus enim fuit qui esset in ore sanctorum. Qui cùm ita vt oportebat, iter viæ spiritualis impleuisset, neque vmquam à recto tramite deuiasset, meruit per gratiam Dei naturalium habere notitiam rerum: cui benedictio diuina successit, atque illa quæ exinde nascitur beatitudo. Semper igitur vitam quietam agens, atque omnes qui ad videndum eumdem veniebant, per annos plurimos docens, ad postremum de cellâ suâ talis rei necessitate processit.

Cùm fames admodũ grauis in Edissenâ ciuitate sæuiret, misertus ille pereuntem multitudinẽ rusticam, accessit ad diuites, hoc eis dicens: Quare nulla vos, inquit, humanæ naturæ sic ante oculos vestros deficiẽtis misericordia mouet, sed putrefacta intrinsecus ad condemnationẽ vestrarũ seruatis animarum? Tunc illi, Non habemus, inquiũt quibus pecuniam egentibus ad comparationem ciborum credere debeamus, omnes enim negotiari pro suis commodis volunt. At ille ista dicentibus, Qualis, inquit, vobis videor? Habebat autem magnam apud omnes homines ipse vir famam. Qui tunc ei non falsa dicentes, ista respondent: Scimus te, inquiũt, hominem Dei esse. At ille: Credite ergo mihi pecunias vestras; etiam nũc propter vos ego ordino me ipsum, suscepturus ministerium peregrinorum atque miserorum.

Amari frumentũ fame pereuntibus.

Acceptâ igitur pecuniâ inclusit certis parietibus porticus ciuitatis, & trecentos in ipsis lectulos posuit, in quibus fame pereuntes reficiebat; morientes quidem sepeliẽs, eos autem quibus adhuc spes aliqua vitæ erat, in ipsis eorum laboribus curans: omnibus pereuntibus fame qui illuc vndecumque confluxerant, quotidianum ministerium suum ad necessariam sollicitudinem præbens, ex iis quæ ad eum singuli quique diuites deferebant.

Ephræm succurrit fame pereuntibus.

Impleto autem memorato anno, postquã copiæ frugum grandes fuerunt, singulis quibusque ad domicilia propria regressis, cùm quibus vel ciret quos faceret non haberet, confestim ad suam reuertitur cellulam, in quâ obiit post spatium mensis vnius. Huiusmodi autem occasionem circa finem illius, ad exemplum Stephani, pietas diuina præstiterat. Multa verò reliquit, quæ ipse conscripsit: ex quibus plura magnâ laude celebrantur.

Necessarium autem valde & hoc puto, vt mulieribus quoq; sicut præfati sumus, viriles mores habentibus atque honestos, ad memoriam sempiternam libelli nostri paginam præbeamus, quibus Deus noster non inferiora sexu virili certamina donauit & præmia, vt demeret aliis negligentibus omnem excusationis occasionem. Quę quis sexus inferioris videntur, non posse se dicunt ad consummandum virtutis gloriam peruenire.

Lipomanus hîc interserebat Testamentum sancti Ephræ quod nec Heraclidis nec Palladij est habetur inter opera Ephræm.

Cap. 19. Pall. c. 25.

De PAVLA, EVSTOCHIO, VENERIA THEODORA, VSIA, ADOLIA, BASSIANILLA, PHOTINA, SABINIANA, ASELLA, AVITA.

MVltas igitur feminas vidi, plurimâsque tam viduas quàm virgines noui, inter quas Paulam * Romanam, matrem Toxotij fœminam ad genus vitæ, quod est secundùm spiritum, dexterrimo ingenio: (cui quidem, quo minus ei se daret, impedimento fuit Hieronymus quidam genere Dalmata, qui mulierem optimâ indole ad genus vitæ perfectum, cùm in eo multos, ne dicam omnes, longissimo post se interuallo videretur posse relinquere, ipse inuidiâ motus ad suum peculiare viuendi institutum pertraxit.]

** Heraclidis Fabri, nomine, vbicumque quamdam, Eustochij matrem, mulierem prudentem ac spiritualem, cuius filia. Verinis inclusa desunt Heraclidis Fabri.*

Eius filia nomine Eustochium in Bethlehem vitam adhuc monachalem exercet, quam quidem ego numquam allocutus sum: ceterùm fertur insigni esse pudicitiâ, & regere societatem virginum quinquaginta.

Pallad. c. 126. Eustochium cũ 50 virginibus versatur.

Noui etiam Veneriam nomine quamdam, comitis Vallacini relictam, quæ diuisit benè atque dispersit onus cameli, séque vulneribus, quæ solent fieri ex nimio opum pondere, liberauit.

Pal. c. 127. Veneria opes elargitur.

Theodoram quoque tribuni alicuius coniugem quamdam, adeo nihil de propriis sibi bonis reliquisse cognoui, vt ante mortem suam aliorum

Pal. c. 128. Theodora extremè egens.

Pal.c. 129. ei misericordia stipem ad alimenta præberet.

Pallad. Hesycha. *Visa. Pal. Visa probabilis vita.* Defecerat autem in monasterio quod * Hesyca vocabulo nominatur, proximo mari fœmina *iustæ semper ac per omnia probabilis vitę, cuius sororem etiam Adoliam noueram, quæ & si non

Pal.c. 130. *Adolia sibi Deóque vixit.* potuit germanæ meritis comparari dignam tamen pro modo virtutis propriæ famam habuisse fertur & vitam.

Pall.c. 131. *Bassianilla ascetria.* Bassianillam quoque nomine fœminam vidi, magistro quondam militum Candidiano relictam promptá mente & moribus sanctis vsque ad præsens quoque tempus, vehementer institutione monachicæ vitæ ac labore sudantem.

Pall.c. 132. *Item Photina.* Est & alia Photinæ nomine, presbyteri Theoctisti filia, virgóque valdè honesta & sancta.

Vacinis inclusa desût Palladio. [Antiochiæ quoque Sabinianam nomine, diaconissam honestissimam vidi: quæ cum ipso colloqui putabatur Deo, quæque amita beati Iuãnis

Pal.c. 133. episcopi fuit.]

Asella & eius cõmilitones instituit. Romæ etiam Asellam nomine bonam valdè Christi virginem noui in monasterio senuisse, feminam mitem atque mansuetam, multorúmque curam illic gerentem. Vbi viros etiam cum coniugibus suis vidi, monachorum eo tempore vitas, & instituta discentes.

Pall.c. 134. *Auita cum marito & filiâ Deo seruit.* Auitam aliquam Deo dignam cum Apreniano quodam ipsius viro, & filiâ eorum Eunomiâ vidi, adeò placentes Deo, vt transferri ad cælestem vitam ante conspectum ipsius mererentur. Et ipsi enim iam vltimo fine naturæ nũc in Christo quiescunt, qui peccatorum quidem omnium nexibus absoluti sunt Diuinarum autem rerum peritiam atque notitiam semper habuerunt.

Vita beatorum IVLIANI & ADOLII *monachorum.*

Cap. 30. Pallad cap. 102. *Iulianus pellis & ossa.* DE Iuliano quodam in Edissenæ prouinciæ partibus sito viro (qui verè monachus dicebatur) audiui, quòd vsque adeò corporis sui carnes ad nihilum redegisset, vt pellem in se solam & ossa monstraret, ob quod ipse mercedem à Deo, curationum gratiam in vltimo vitæ suæ fine promeruit.

Pall.c. 104. Alium quoque vidi apud Ierosolymam, Adolium nomine, ducentem ex Tarso oppido genus, qui cùm venisset illuc, à nullo pœnè detritam ingressus est viam: quique non tale quale nos plurimi, iter tenuit, sed nouum sibi quoddam & vltra homines propositum conuersationis inuenit, in tantum, vt dæmones quoque contremiscerent austeritatem eius, ac fugerent ab ingenti eius abstinentiá, continuatione que magnarum vigiliarum; vt propè id quod dicunt phantasma hoc est non res vera, sed imago esse aliqua putaretur.

Adolius dæmonibus est terrori.

Qui Adolius quadragesimam obseruarit. Per quadragesimam quidem quinto quoque die edebat; reliquo verò anni tempore, post biduum semper cibum capere consueuerat. Hoc autem in eo magnum, quòd à vespertinis horis vsque ad tempus matutinorum, quo rursus ceteri fratres ad oratorium colliguntur, ille in monte Oliueti stans in eo loco vnde Saluator assumptus est, psallendo & orando pernoctare consueuerat, & siue sub nimbis, siue sub pluuiis seu pruinis, immobilis permanebat. Qui posteaquam hoc modo solitum tempus implesset, signo mallei, quo

Fratres excitat. fratres ceteros excitabat, percutiens fores omnium cellularum, ad propria oratoria deducebat. In quibus cum vnoquoque eorum vnum vel alterum in antiphonâ psalmum canens, totidémque cum singulis preces fundens, sic ante lucem adhuc reuertebatur ad cellam suam. Quem fratres (verè enim sub Deo loquar) spoliatum vestibus suis lacrymis aquam distillantibus, aliis induebant, donec illæ siccarentur. Sic ergo paulisper somno refectus vsque ad horam tertiam, iterum psalmos canés, vesperam ad alterius diei vesperam nitebatur. *Cum eis orat.*

Hæc Adolij Tarsensis virtus fuit: quique Ierusolymæ, consummatis patientiæ moribus, vixit, & vltimo ibidem fine defecit.

Vita INNOCENTII *Presbyteri.* Cap. 31.

DE beatissimo Innocentio, qui in eâ quæ est ad Oliuam ecclesiâ presbyter fuit, à multis quidem & magnis audisti, nihilominùs tamen etiam à nobis, qui cum eo annis tribus viximus, pauca cognosces, nam quidquid aliorum oculos latuit, nobis non potuit occultari. Pall.c. 103.

Hic ergo simplicissimus omnium fuit: qui cùm sub Imperatore * Constantio, in principiis eius Imperij in magnorum virorum ordine militasset, quique cùm vsque ad illud tempus cum propriá vxore vixisset, habuissétque filium nomine Paulum domesticum militantem; ad postremum renuntiauit sæcularibus rebus. Maledixit autem propriu filio pater, eò quòd presbyteri alicuius filiam corrupisset, deprecatúsque est Dominum dicens: Da illi, Domine, spiritum talem, vt nullum vnquam ad peccandum in carne suá tempus inueniat, rectius fore credens, si cum atrocitate dæmonis, quàm cum corporeæ voluptatis impuritate certaret. Quod quidem ita vt dixit, factum est: nam & vsque in præsentem diem Paulus ipse ferreis catenis vinctus, in eo qui est Oliueti monte consistit, & ab immundo spiritu pro criminis sui correptione cruciatur. *Pallad vet. Constantino.* *Innocentius è matrimonio monachus*

Hic ipse Innocentius quàm misericors fuerit, si veraciter referre voluero, delirare me in quibúsdam forsitan, pro eius simplicitate quis iudicabit. Nam frequenter eum surripuisse suis suis fratribus cibos, & egentibus dedisse cognoui. In immensum enim modum simplex erat, neque quidquam mali cor ipsius nurat. Vnde diuinam quoque hic gratiam contra dæmones meruit.

Ad quem cùm aliquando videntibus nobis, iuuenis quidam fuisset exhibitus, quem spiritus immundus impleuerat, & omnibus totum soluebat membris; in tantum, vt ego videns eum eminùs talem, neque ambigens non posse curari, matrem eius qui videbatur exhibitus, aliósque qui eum deduxerant, propelli iuberem. Euenit autem inter hæc, vt superueniret senex, ac stantem & cum lamentatione deflentem propter tam inenarrabilem filij morbum matrem videret. Victus ergo continuò vir ille venerabilis lacrymis eius, ex affectu sancti cordis ingemuit, iuuenémque apprehendit manu, & iuxta oratorium suum, quod ipse construxerat, & in quo reliquias sancti Ioãnis Baptistę collocauerat, duxit, atque illic orationem pro eo faciens a tertiâ nonam vsque horam diei, incolumem eum ipso die reddidit, purgatum dæmone, atque constrictum omnibus membris; quæ vsque adeò fuerant dissoluta, vt quoties infelix puer voluisset exspuere, in tergum sputa iactaret, ita eum distorserat dæmon. *Virtus eius contra dæmones.* *Oratorium reliquiis S.Ioannis Baptistæ honoratum.*

Anicula quædam adijt memoratum virum, quærens ouem quam se perdidisse deflebat. Dicebat ergo ei: Ostende mihi ipsum, in quo perdidisti, locum. Quem mulier cùm ad illa quibus Lazarion nomen est deduxisset loca, stetit illic, & instan *Paralytică sanat Innocentius.*

instanter orauit, iuuenes autem qui furati ouem fuerant, iam etiam occiderant eam. Dum igitur precem funderet, nullo penitùs confitente, carnibus autem ipsius pecoris intra vineam quæ adiacebat abstrusis, subitò supra ipsas volitans coruus stetit, partémque inde auferens carnis, rursus abscessit. quo viso, ille venerabilis senex furtum quod celabatur inuenit. A quibus postea pretium quod iustū videbatur exactum est, & mulieri restitutum.

Furtum oratione detegit.

Cap. 38. Pallad. cap. 119.

Vita PHILOROMI *presbyteri.*

PHilorumum nomine presbyterum quemdam in Galatiæ regione cognoui, cum quo multo etiam tempore fui. Quem virum patientissimæ fuisse virtutis, ac perfectum per omnia monachum comprobaui: qui ex ancillâ quidem matre, ab ingenuo tamen patre fuerat procreatus. Tantæ autem conuersationis & libertatis quæ ad Christum pertinet fuit, vt etiam illi qui nobilitate generis insuperabiles videbantur, erubescerent ac stuperent mores eius atque virtutes.

Iulianus apostata illudit Philoromo.

Hic eo tempore, quo Iulianus infelix tenebat Imperium, sæcularibus renuntiauit rebus, magnáque idem, interrogatus ab eo, cum auctoritate respondit. Quem tunc ille (caluitie eidem priùs facta) iussit a pueris verberari, qui supplicium plagarum patientissimè ferens, maximas ei gratias egit, sicut postcà nobis & ipse referebat. Huic tamen inter principia cum fornicatione ac ventris voracitate grauissima fuit pugna: quos ille animi & corporis morbos ita superauit, velut si quis immensum incendium validissimis aquis exstinguat. In quadam enim se cellulâ clausum, ferro semper onerauit, non panem factum ex tritico edere voluit, nullum coctum ignibus cibum sumpsit. Ac tum demum in decem & octo annis memoratis passionibus dominis, dignum tali victoriâ hymnum Deo cecinit, dicens: Exaltabo te Domine, quoniam suscepisti me, nec delectasti inimicos meos super me. Cui frequens semper & varius cum spiritibus impuris per quadraginta annos, patientissimè intra vnius monasterij claustra degenti, conflictus fuit.

Tentatio fornicationis & gula quomodo retundatur.

Psal. 29.

Hoc quoque nobis solebat idem referre, quòd per triginta ac duos annos ex nullo pomorum genere gustasset. Cùm autem metus illum mortis aliquando vexaret, per sex annos clausisse se intra memoriam mortuorum, vt dæmonem, quem ex formidine sepulturæ terribilem sentiebat, in sepulcris habitando superaret. Libenter hunc sanctus Basilius episcopus habuit, districtos in eo mores semper ac simplices, intentionémque ad Dominum dirigens: qui vsque ad præsentes dies non desinit libros propriâ manu scribere, etiam cùm octoginta annos agat.

S. Basilius Philoromo familiaris.

Dicebat hoc etiam ipse beatissimus, quòd ex quo accepisset lauacrum regenerationis, atque mysterij gratiam spiritualis, vsque in præsentem diem, sine causâ se alteriùs pane vsum fuisse nesciret; sed quòd ex laboribus propriis, sicuti persuadere ante Deum nobis solebat, ducentos solidos quinquaginta elephantioso laborantibus morbo dedisset, memoratámque pecuniam non ex cuiusquam alterius vel leui damno, sed ex manuum suarum operibus præstitisse.

Qui pedestre iter omne conficiens, Romam vsque peruenit, atque in ecclesiâ sancti Petri, Paulique orationibus factis, rursus ad Alexandriam pedester remeauit; vbi iterùm precē fudit in basilicâ martyris Marci. Ierosolymæ etiam secundò fuit, pro honore sanctorum locorum, propriisque semper sumptibus ac pedibus martyres sanctos in omnibus sufficienter honorauit. Qui & hoc ad nostram ædificationem sæpè dicebat, non se meminisse quòd vnquàm sensibus suis à Deo fuerit separatus.

Romana peregrinatio.

Peregrinatio Ierosolymitana.

Hæc sunt beatissimi Philoromi certamina, quibus inuictus apparuit, & hæc sanctorum patrum immarcescibilis ei gloriæ corona donata.

Cap. 13. Pallad. cap. 117.

Vita MELANIÆ *senioris.*

SAncta illa & multùm beata Melania, de Hispano vel vrbico genere descendens, filia quidem Marcellini cuiusdam exconsulis fuit, vxor autem cuiusdam honorabilis viri, cuius nomen meminisse non possum. Quæ vigesimo ac secundo ætatis suæ anno ad viduitatem redacta, diuinitatis amore, æterno sponso meruit copulari vsque in finem vitæ suæ diligens eum. Quæ nulli secreta animi sui prodens (prohibebatur enim inter principia Valentis imperij) procuratore antè filiō suo constituto, ea quæ habere in mobilibus videbatur cum certis pueris ac puellis in nauem misit, itaque festinans Alexandriam nauigauit. Ex quâ (postquam illic omnia vendidit, & in pecunias totum atque in aurum redegit) Nitriæ attigit montem: atque ibidem venerabiles patres vidit Pambo beatissimum, Arsisium famulum Christi, Serapionémque maiorem, Scithensem Paphutium, & Isidorum confessorem atque episcopum illius ciuitatis quæ vocatur Hermopolis, & sanctum Dioscorum. Apud quos in desertis locis sex mensibus tantùm commorata, omnes qui illic erant sanctos viros peragrauit ac vidit.

Melania sub Valēte Imp.

In mōte Nitria sanctos patres inuisit.

Post hæc autem cùm Alexandriæ præfectus Augustalis Isidorum, & Pithimum, Adelphium, Paphnutium, Pambo, inter quos etiam & quemdam senem Ammonium, vnam habentem auriculam, & duodecim episcopos presbyterósque, & alios quosdā, vsque ad cētum duodecim numero, circa Palæstinam & Diocæsaream damnasset exilio: istus hæc beatissima omnes secuta est, & propriis facultatibus eis ministerium suum præbuit. Cúmque ab illis qui in memoratorum custodiâ erant, prohiberentur hæc facere (sicut mihi & ipsi sæpè referebant; nam & ego sanctum Pithimum, & Isidorū, & Paphnutium vidi) benedicta tūc illa sumptâ veste puerili, circa vespertinas horas omnia eis vitę necessaria referebat.

Subministrat monachis necessaria.

Quo cognito Palęstinæ prouinciæ consularis, credens quòd sinus suos posset fumo quodam atque terrore ex pecuniâ eius implere, iussit eam (ignota enim ipsis erat) corripi atque in carcerem trudi. Ex quo loco tunc ei per internuncios quosdam sancta illa mandauit: Ego, inquit, illius, filia, & illius cōiunx fui, ancilla verò nunc Christi sum, ne ergo me ob vilitatem præsentis habitus contemnendam putaueris, quia facilè extollere, si velim, ipsa me possum, nec terrere igitur me in aliquo vales, neque quidquam mihi de meis rebus auferre. Atque ideò ne fortassis ignorans periculum aliquod aut crimen incurras, idcireò ista tibi mandaui. Quasi quæ diceret, interdū enim necesse est aduersus imprudentes hęc agi, & veluti accipitre vel cane contra eos arrogantiâ vti quæ congruo tempore, superbos comprehensura imitatur. Talibus ergo verbis mox ipse territus iudex, excusauit eidem factum suum, & ita eam vt meruerat honorauit. Et iussit vt ad illos viros, quoties vellet, accederet.

Hæc

Hæc autem reuocatis ab exilio memoratis viris, monasterium apud Ierosolymam sibi fecit, in quo viginti & septem annorum tempus impleuit, quinquaginta secum sorores virgines habẽs. Erat etiam cum eã Ruffinus quidam nomine, ciuis Italus ex Aquileiensi oppido, vir nobilium, & in proposito singulari satis fortium morum; qui & ad presbyteratũ postea meruit peruenire. Quo nullus mansuetior, fortior, & placidior, tanquã omnia sciens, in sexu virili potuit inueniri. Isti igitur in viginti & septẽ annis omnes apud Ierosolymã sanctos atque peregrinos episcopos, monachos, virginésque (hoc enim vouerant Deo) suscipere propriis sumptibus ac fauore consueuerant, omnésque ad se venientes meliores tantarum ac talium rerum contemplatione fecerunt. Illos etiam quadringentos numero monachos qui propter Paulinum se ab Ecclesiã separabant, sanctæ rursus Ecclesię reddiderunt, omnésque etiam prẹter hos peruersæ sectæ homines, & contra Spiritum sanctum sacrilego ore certantes, ad Ecclesiã nostram, vera suadendo, ac iugiter cunctos docendo reuocauerunt, honorantes quidem ac sæpè pascentes eiusdem loci clericos. Et hæc pariter facientes, vitam suam pio studio finierant, nulli quidem ex se vel leuem dantes scandali suspicionem, totum verò orbem terrarum spirituali ædificatione plenissimum relinquentes.

Melania Ierosolymis monasteriũ virginum extruit.

Peregrinos voti causã Ierosolyma venientes excipit.

Hæreticos & schismaticos conuertit.

Cap. 34. *Vita* CHROMI *presbyteri.*

Pallad. cap. 89. dicitur. *Chronius.* * Pallad. Phœnix.

CHromus quidam nomine, oriundus ex vico, cui * Phenisis vocabulum est, quique desertis est proximus locis quindecim millibus passuum, dextro pede numerans à proprio vico vsq; ad certum desertorum emensus est finem. vbi facta oratione, puteum effodit sibi, in quo optimæ aquæ repperit venam, septem tantummodò (quas orgyias vocant) ad putei ima descendens; circa quem & cellulam sibi paruulãm fecit.

Ex quo die in eadem mansione se constituit, summis Deum precibus orauit, ne ad ea quæ ab hominibus habitantur loca vlteriùs accederet. Post paucos autem annos meruit presbyter fieri: habuitque secum collectos ex diuersis fratribus vsque adducentos numero viros.

Chronius suis locum habitatum.

Annis 60. altari seruit.

Magnam verò hanc ipsius dicunt fuisse virtutem, quòd per sexaginta annos altari seruiens Dei, ac fugiens officio sacerdotis, numquam de solitudinibus egressus est, nec nisi proprio opere ac sudore quæsitum attigit panem.

Cap. 35. *Vita* IACOBI *monachi, &* PAPHNVTII CEPHALÆ, *& de quibusdam sub eo mortuis, & lapsis aliis.*

Pallad. c. 90

IAcob etiam nomine aliquis, qui Claudus nomen acceperat, ex vicinis eidem commũctus est locis, vnáque ambobus vita perfecta in monasterio erat. vtrosque autem benedictus Antonius norat.

Pallad. c. 91 *Paphnutius Κεφαλᾶς.*

Quodam igitur die, cùm sanctus quoque Paphnutius, quem Cephalam cognominabant, vnà cum ipsis degeret, vir magnam Dei donn scientiam Scripturarum habens, qui tam vetus Testamentum omne quàm nouum interpretari solebat, cùm tamen ipse nihil de Scripturis sanctis aliquando legisset. Adeò autem erat mitis & placidus, vt propheticam quoque potẽt mansuetudine vitæ superare virtutẽm. De quo tale refertur præconium, quòd per octoginta annos numquam habuerit duas simul tonicas.

Annis 80. vna tunica vtitur.

Hos igitur cùm ego & sancti diacones Euagrius & Albinus vidissemus simul quærebamus ex ipsis, scire cupientes quæ esset caussa quæ nonnullos fratres errare faceret, interdũ & peccatum aliquod incurrere, aut penitùs à recti itineris proposito deuiare.

Acciderat enim illis ipsis diebus vt Cheremon nomine monachus, residens in cathedrã suã repentè moreretur. defunctúmq; in eã ipsum atq; in manibus opus quod faciebat tenentem, subitò alij fratres viderent. Pall. c. 92. *Cheremon sedens suo opere moritur.*

Euenerat etiam, vt vnus ex fratribus, dum puteum conatur effodere, terræ molis aggere obrutus interiret. Pall. c. 93. *Fodiens puteum obruitur.*

Vtque alter quoque de Scithensibus locis veniens, in ipso itinere, cùm sitim non posset ferre, deficeret. Pall. c. 94. *Quidam siti mortuus.*

Inter quos eo ipso tempore & Stephanus quidam relicto monasterio fratrum, libidinis caussã ad sæcularem descenderat vitam. Et de * Eocapio, & de Herone Alexandrino, & Palæstino Valente, & de Ptolemæo Ægyptio, qui in Scithensibus degebat locis, quæcumque ipsis aduenerant, referebantur. Propter quæ omnia sanctos illos precabamur viros; vt nobis caussas earum exponerent rerum, quæ homines tam probabilis vitæ in desertis degentes, aut mente mutari, aut ad turpia ac libidinosa transferri, aut quibuscumque aliis modis decipi vel perire compellerent.

Pall. c. 95. * Pallad. Eucarpo.

Vnde solitary quidam vitã pauci in intẽperantiam.

Cap. 36. *De responsionibus ad interrogata præcedentia.*

Pall. c. 96.

ILli verò nobis huiusmodi dedêre responsum, pariterque cum illis etiam ipse Paphnutius, in quo maxima omnium rerum scientia erat, quòd omnia quęcumque in hoc sæculo fiunt, dupliciter diuiduntur, in voluntatem & in permissionem Dei. Quæcumque igitur ex animi virtutẽ procedunt, & ad Dei gloriam fiunt, ex Dei voluntate procedunt: quæ autem periculosa sentimus atque damnosa, in quibus aut peruersitatem aliquã deprehendimus, aut ruinam, hęc rursus permissione Dei fiunt. permissio autem ipsa ex ratione descendit, id est, ex peccato aliquo, vel infidelitate surrepente paulatim. Non potest enim fieri, vt is cuius sapientia probatur & vita, in peccatum alicuius turpitudinis ruat, aut dæmonum dolis in laqueos præcipitetur erroris.

Virtus ex Dei voluntate.

Vitia ex Dei permissione.

Quicumque igitur corrupto mentis proposito, quicumq; temerariã voluntate à tramite virtutis exorbitant, illi facilè peccare consueuerunt. Deseruntur enim diuinitatis auxilio, ne possint intelligere profutura: vt cùm se à Deo intellexerint derelictos, casúmque peruersæ mutationis agnouerint, incipiant vel propositum suum vel factum emendare. Interdum autem actus ipse noster in ipso crimine est, quando non ex recto proposito, nec ex eo quo cõuenit more à nobis aliquid perpetratur. Quod nonnumquam frequenter accidere. Vt si is qui turpiter viuit, flagitioso animi proposito circa iuuenem puellam misericors esse videatur, propter finem quidem ipsius rei turpem, sed per actum rationabilem, qui quasi puellæ ac desolatæ defensionem sui præbere demonstret. Euenit rursus, vt & proposito quispiam recto misericordiam quidem ægroto impendat aut seni, & ex diuite se pauperem faciat, parcã tamen manu, & cum mœrore quodam mentis inuitæ, vt rectum quidem videatur esse propositum, actus autem ipse indi-

Nihil malo proposito aggrediendum.

Eleemoſyna danda cum hilaritate. gnis ſuo propoſito iudicetur. Oportet enim miſericordem cum lætitiâ & cum largitate miſereri.

Præterea memorati viri prærogatiuas quaſdam in ſenſibus plurimorum eſſe dicebant. Quorundam enim faciles ad virtutem & acutas animas, prędicabant habere optimos mores propoſito inſtitutíque monachorum. Sed quando aliquid non fit propter idipſum quod nouimus bonum, neque factum, neque ingenium mentis humanæ, neque illæ ipſæ prærogatiuæ quæ infixæ ſunt mentibus plurimorum, imputantur datori bonorum omnium Deo, ſed magis totum adſcribitur voluntati propriæ poteſtatis. *Deo, non voluntati propria bona adſcribenda.* Tunc cùm neceſſariò relicti à Deo fuerint, incidunt in turpitudinem aliquam, in quâ erubeſcenda multa vel patiūtur, vel faciunt per eum ipſum, qui in his turpis vitæ actu lapſus cecidit. Cúmque paulatim ſobrietate mentis admoniti, ab eo animi tumore diſcedunt, quam putabant magnam aliquam eſſe virtutem, (donatore cognito) damnare coguntur.

Quoniam verò ille qui arrogantiâ eloquentiæ ſuæ & ingenio, vel acumine mentis inflatus eſt, non adſcribit ante omnia originem atque fomenta ipſorum bonorum Deo, quæ ex ipſius tantum fonte deſcendunt, ſed ſui hoc eſſe exiſtimat ſtudij ſuæque naturæ, remouet tunc ab ipſo prouidentiæ ſuæ angelum Deus. *Arrogans & inflatus ab Angelo prouidentiæ derelinquuntur.* A quo cùm fuerit deſtitutus ille qui ex alienis ſibi donis placés cœperat ſuperbire, à dæmone inimico ſuo expugnatur ac vincitur, & aliquod turpitudinis crimen incurrit. Ex quo irrationabilium animalium vel canum more, vſq; ad diabolicam illam perſuaſionem quę ſuperbia eſt inſaniēdo deſcendit. Illo enim ſemel caſtæ ac probabilis vitæ teſte ſublato, quodcumque hi tales & qualecumq; iam dixerint, nec credi ab aliquo, nec ſuſcipi poteſt. Nam quicumque ſancti, differentes eos audire conſueuerant, incipiunt ipſos fugere, excerâtes flagitioſi animi moríſque doctrinam, velut fontem qui ſanguiſugis plenus eſt licet quiſquam ſitiens, tamen vitare cogatur, vt ſermo diuinarum Scripturarum probetur, hoc dicens: Peccatori autem dixit Deus; Quare tu enarras iuſtitias meas, & aſſumis teſtamentum meum per os tuum? *Pſalm. 49.*

Et verè ſimiles eſſe peccantium mentes pollutis fontibus putes. Nam voracitati atque ebrietati ſtudentes, cœnoſis locis comparantur: pecuniæ cupidi vel rapaces, iis quos impleuerunt ranæ: illi verò qui ſunt inuidi vel ſuperbi, habentes in ſe aliquam tamen ſcientiæ peritiæque notitiam, pares iis fontibus iudicantur, qui ſerpentes inter latices ſuos nutriūt. *Guloſi quibus ſimiles. Auari. Inuidi.* Quibus ſemper quidem ſermo facundos vt vtilis humor exuberat, ſed à nullo tamen poſſunt libenter hauriri propter ſuorū amaritudinem motum. vnde ſanctus Dauid hæc tria ſibi dari à Deo dona poſtulabat, bonitatem, & diſciplinam, & ſcientiam. *Pſal. 118. Cur Dauid roget bonitatem, diſciplinam & ſcientiam.* Sine enim bonitate, & diſciplina & ſcientia nimis inutilis eſt. Et ſi quidem iſte qui talis eſt ſe emendare feſtinet, relictâ eâ cauſſâ, ob quam deſeruit eum Deus (ſuperbiam loquor) voluerítque menſuram ſui cognoſcere, vt iam de reliquo, neq; contra alios ſe vt melior aut maior extollat, ſed Deo ſemper gratias agat, rurſus ad eum profectò remeabit. Scientia niſi cum honeſtis moribus vitæ caſtíſque concordet, illis erit ſimilis ſpicis, quæ ventorum corruptione vitiatę ſpeciem tantummodò ſpicarum gerunt, non tamen habent ea quæ poſſunt hominem iuuare vel paſcere. *Scientia ſine honeſtis moribus eſt ſimilis ſpicæ inanitæ.*

Omnis igitur lapſus hominis, qui vel linguæ vel ſenſus vitio procreatur, quique ex vniuſcuiuſque actibus, vel ex omni corporis noſtri parte deſcendit vſque ad ſuperbiæ magnitudinem, ex eo ſemper accidere ſolet, quia Dei fauore nudamur. Qui tamen hoc ideò facit, vt parcat magis iis hominibus quos relinquit. Nam ſi cum damnabili illâ (quam in ſe habent) morum peruerſitate, ingeniis quoque eorum eloquentiæ fomenta ſuppeditaſſent, quaſi teſtimonio quodā ſuo animaret eos Dominus, ſine dubitatione perfecti dæmones fierent, cùm intelligerent ſe vitæ ſordibus inquinatos ad ſublimia conſcendere.

Hæc quoque nobis commemorati dicebāt ſanctiſſimi atque optimi viri: Quando aliquem videritis peſſimæ quidem vitæ, eloquentiæ tamē magnæ, dæmonis illius meminiſſe debetis, quem cū Chriſto loquentem legimus in Scripturis ſanctis. *Vita peſſimus & eloquens eſt dæmonis imitator. Matth. 4.* Recordari etiam vos oportet & illius loci in quo nouimus ſcriptum: Serpens autem ſapiētiſſimus ferarum omnium in terris erat, cui illa ſapientia magis obfuit; quia nullum in ſe habuit alterius virtutis auxilium. *Gen. 3.* Oportet enim bonum ac prudentem virum ſapere quidem illa quæ ei Deus dederit, loqui autem illa quæ ſapit, & illa facere quæ loquitur. Nam ſi non occurrat eloquentiæ veritas cum virtutibus vitæ moribúſq; honeſtis, panis profectò ſine ſalibus fatuus eſſe videbitur, qui manducari iuxta Iob dicta non poterit, aut mortis cauſſa iis qui eū comederint erit. *Eloquentia ſine virtute panis ſine ſale. Iob. 6.* Si enim panis ſine ſalibus edi poteſt, poterit eſſe & aliquis bonus guſtus in ſermonibus vanis, & qui non bonorum actuum teſtimonio roborentur.

Diuerſis autem modis famulos interdum ſuos deſerit Deus. Aliquando enim hunc propter alicuius occultam virtutem, vt ceteris reuelari poſſit ac prodi, veluti in ſancto illo athleta Iob, cuius Deus ſecreta manifeſtans, iſta dicebat: Noli mecum recuſare iudicium, neque ob aliam cauſſam putaueris me tibi hæc dediſſe reſponſa, niſi vt iuſtus omnibus demonſtreris. *Iob. 40. Tentatio quandoque immittitur vt iuſtus probetur.* Mihi quidem, cui nihil poteſt eſſe celatum, notus admodó eras: ſed quia alij te homines neſciebant, qui me propter diuitias (quas acceperas) à te exiſtimabant coli; idcircò huiuſmodi tentationem ad te venire permiſi, idcircò omnes opes tuas abſtuli, vt oſtenderem cunctis ſapientiam tuam, quæ etiam in illo ſtatu poſſet gratias actitare.

Alio iterùm modo relinquere homines videtur Deus, quādo eos à ſuperbiæ malo auertere cupit; *Quandoque, vt à ſuperbiâ præſeruetur.* quod in ſancto nouimus Paulo: nam & Paulus tunc à Deo putabatur relictus, cùm tot ac tantis opprimebatur vndique colaphis, tántque diuerſis quas Scriptura ſancta numerat tribulationibus fatigabatur (Datus eſt mihi, inquit, velut angelus ſatanę, qui me colaphizet, vt non extullar) ne fortè, *2. Cor. 12.* ſi cum iis quæ per diuinam gratiam miranda faciebat, aliquam habuiſſet quietem aut abundantiam rerum, cum illo tanto honore, quantus illi ab hominibus deferebatur, diabolus eum palpatum pluribus bonis atque reſolutum, ſuperbiā quadam noui tumoris extolleret.

Relictus eſt à Deo quondam paralyticus & ille propter propria delicta, cui dixit Ieſus: Ecce factus es ſanus, noli ampliùs peccare, ne quid tibi deterius fiat. *Ioan. 5.*

Iudas quoque relictus eſt, qui verbo Dei præpoſuit argentum, ob quod laqueo ſe ſuſpendit & periit. *Act. 1.* Relictus eſt & Eſau, & peccati crimen incurrit: inteſtinorum enim maluit ſordes, quàm benedictiones paternas. *Gen. 27.* Quæ omnia cogitās Spi-

ritu

Rom. 1. ritu sancto plenus beatissimus Paulus, dicebat de talibus qui deseruntur à Deo: Et sicut non probauerũt Deum in notitiã habere tradidit illos Deus in reprobũ sensum, vt faciant ea quæ non conueniunt. De Aliis autem quibusdam qui putãt diuinam habere notitiã, sed qui corruptæ & superbæ essent mentis, sic dixit: Quoniam cùm cognouissent Deum, non sicut Deum glorificauerunt, aut gratias egerunt, sed euanuerunt in cogitationibus suis, & obscuratum est insipiens cor eorum. Dicentes enim se esse sapientes, stulti facti sunt, elationis atque tumoris dæmonio copulati. Vnde sequitur: Propter quod tradidit illos Deus in passiones ignominiæ, vt contumeliis afficiant corpora sua in semetipsis. Idcircò hoc intelligere nos oportet, non posse esse vt quis peccati grandis alicuius crimen incurrat, nisi ante eum diuina prouidentia pro malis motibus derelinquat.

Propter malos mores à Deo relinquimur.

Cap. 37. *Vita abbatis* ELPIDII *& collegarum eius*, ENNESII, EVSTATHII, *&* SISINNII *Elpidij discipuli.*

Pall. c. 106.

Elpidius quidam fuit de Cappadociã genus ducens, qui postcà & ad presbyteratus honorem meruit peruenire. Erat autem de monasterio Timothei Cappadocis cuiusdam coëpiscopi, viri admodum magni. Qui Elpidius in vnã de memoratis speluncis habitaculum sibi fecit.

Elpidius habitat in speluncâ.

Tantum autem abstinentiæ studium in se esse monstrauit, vt vinceret cunctos. Per viginti enim & quinque quos vixit annos, solo Dominici ac Sabbati die sumebat cibum, & per noctes totas stando & orando psallebat. Quem sicuti apes regem suum, ita innumera multitudo fratrum secuta, fecit quamdam videri in speluncis ipsis ac solitudinibus ciuitatem. Erat autem maximæ voluptatis, stupendam vitæ varietatem & conuersationis eorum cognoscere. Hunc ipsum Elpidium veræ spei gloriã gratulantem, & propter Christum tribulationum pericula sustinentem, cùm quadam psalleret nocte nobiscum, scorpio vulnerauit, quo ille calcato, nec stando quidem in quo stetrat mutauit spatium. Ita eum quem ipsi vis scorpionis intulerat, contempsit dolorem.

Annis 25. tãtùm comedit Sabbatis & Dominicis.

Illæsus scorpium calcat.

Quodam autem die cùm vnus ex fratribus exiguam partem sarmenti ex aridã vite teneret, accipiens illam à fratre, dum in summitate montis sederet, velut plantans eam infodit solo, & certè cùm tempus plantationis omnino non esset: quod ita in immensum creuit modum, & tam magna exinde vitis effecta est, vt se ad superiora diffundens, totius ecclesiæ tecta cooperiret.

Sarmentũ ab eo plantatũ crescit in vitem.

Pallad. cap. 107. & 108.

Erat etiam cum hoc athletã Christi Ennesius vir magnus & honestus, ac frater eius Eustathius, quibus vna vita continentiæ, atque eadem consummatio fuit in Christo.

Vsque adeò autem memoratus Elpidius nullis animi vel corporis passionibus subiacebat, propriis membris vario abstinentiæ labore consumptis, vt solis instar ossium eius iunctura luceret.

Elpidius vix ossibus hæret.

A quibusdam autem studiosis eius discipulis talis fertur relatio, quòd per viginti & quinque annos numquam se ad Occidẽtem conuerterit (& sanè speluncæ ostio mons in altum editus imminebat) & quòd post sextam quoque horam à medio mundi vertice in partes occiduas declinantem numquam viderit solem, neque ab Occidente surgentes conspexerit stellas. Qui ex quo memoratam speluncam ingressus est, numquam de eius monte descendit, donec corpus eius sepultum est.

Semper ad Orientem conuersus.

Pall. c. 109.

Huius Elpidij Sisinnius nomine discipulus quidam fuit in Cappadociã natus, ex seruili quidem origine genus ducens, sed habens in Deo fiduciæ libertatem. Debemus enim humillimum etiam genus quorumdam conscribere, vt maior gloria ingenuitatis appareret quæ donatur à Christo, per quam ad veram atque cælestem nobilitatem libertatémque reuocatur. Itaque cùm apud magistrum suum per sex vel septem annos fuisset, ad postremum intra sepulcrum se clauserat quoddam, in quo triennij tempus stans semper orabat: vbi non nocte, non die, aut deambulauit, aut sedit, aut iacuit. quique gratiam quoque contra dæmones meruit spiritualem. Nunc autem regressus ad patriam presbyter factus est, collegitque in vnum fratres pariter ac sorores. Qui adeò sine vllo vitio mentis & corporis vixit, vt nullam generis esse distantiam inter mares ac feminas comprobaret, vt Scripturæ sanctæ illud impleretur: In Christo enim Iesu neque masculus neque femina sumus. Est autem & peregrinis hospitalis omnibus, & certè cùm sit cognitum satis, nihil cum penitùs possidere, ad eorum opprobrium atque supplicium, qui cùm sint diuites, nihil vmquam egentibus largiuntur.

Sisinnius Elpidij discipulus.

Sepulcro se includit.

Presbyter creatur.

Galat. 3.

Hospitalitate insignis.

Cap. 38. *Vita* GADDANI *serui Dei.*

Pall. c. 110.

Noui ergo Palæstinæ quemdam Gaddanum nomine senem, qui sine tecto semper circa loca Iordanis fluminis vixit. Contra quem aliqui Iudæorum inuidiæ furore præcipites, dum ille in regionibus mortui maris degit, armati gladio aliquando venerunt, & cùm vnus ex ipsis eumdem ferire voluisset, tale miraculum Deus fecit, vt dextera eius quã erexerat percussuri, aresceret, gladiúsq; ex illius digitis, à quo tenebatur, excideret.

Gaddanus absque tecto viuens.

Arescit manus Iudæi ipsum ferire conantis.

Cap. 39. *Vita* ELIÆ *monachi.*

Pall. c. 111.

Elias quidam nomine monachus, in illis ipsis locis intra speluncam solitus viuere, vir castigatorum ad perfectam regulam morum, hospitalis & charitate plenissimus, cùm quadam die quorumdam ad eum fratrum multitudo venisset, (nam publicus illic transitus erat) subitò ei defuit panis. Qui propriã nobis fideliter relatione narrauit, quòd cùm admodum tristis esse cœpisset, ingressúsque esset speluncam suam, tres illic panes magnos atque recentes subitò reperisset. Ex quibus viginti simul fratres vsque ad satietatem refecti sunt. Vnum autem ex ipsis panem superesse, cùmque postcà per viginti & quinque dies victui suo suffecisse memorabat.

Tres panes Eliæ diuinitus suppeditantur ad exercendam hospitalitatẽ.

Cap. 40. *Vita* SABÆ *serui Dei.*

Pall. c. 112. dicitur Sabbatius.

Sabas quidam nomine, Ierichuntinus genere, sæcularis vir & vxorem habẽs, in tantum omnes monachos diligebat, vt per deserta omnium cellas noctibus circuiret, & ante singulas quasq; poneret mansiones modios singulos dactylorum, tantum & olerum quantum putaret posse sufficere, eò quòd vsum panis nesciunt ij monachi qui in Iordanis regionibus viuunt. In quem leo quadam die impetum fecit, quémque intra vnum lapidem consecutus corripuit atque deiecit, & asinum tantummodò eius auertit ac rapuit.

Iordanis asceta non vescuntur pane. Leo insilit in Sabam.

Cap. 41. *Vita* ABRAMII *monachi.*

Pall. c. 103.

Abramius quidam nomine fuit, Ægyptius genere, qui satis duram atque asperam

vitam

Abramius ex præsumptione illusus.

vitam in desertis locis habuit. Qui cùm aliquo tẽpore ex vna quadam præsumptione mente captus fuisset, ad ecclesiã venit, & iungi cum presbyteris cœpit, hæc dicens: Presbyter à Christo factus sum ista nocte, & suscepit me diuina sacra facientem. Quem postcà patres sancti à solitudinibus separatum, traditúmque sæculari atque communi conuersationi hominum, reduxerunt ad pristinam animi sospitatem, curatúmque atq; omni superbiâ liberatum, per quam illum dæmon illuserat ad agnitionem humilitatis propriæ infirmitatisque reuocauerunt.

Reducitur ad communẽ vitam.

Cap. 42.

De MELANIA *seniore, iuniore,* PINIANO, ALBINA, SILVIA, IOVINIO.

Pall. c. 118.

[DE sancta illa atq; admirabili Melaniâ, summatim quidẽ aliqua superiùs indicaui, nihilominùs tamen & reliqua quæ desunt, meis sermonibus comprehendam,] Quantum opum illa dispersit, amore maximo Dei, veluti flammâ ignis accensa, meum tantùm non est referre, sed illorum quoque qui in Persidis regionibus viuunt. Cuius memorabilia in bonis facta omnes cæli quatuor plagæ notum atque senserunt. Per triginta enim atque septem annos suscipiens ac pascens semper miseros aduenasque, propriis sumptibus alimenta ac necessaria omnia ministrauit ecclesiis, monasteriis, carceribus, atque peregrinis. Cui parentes quoque eius, ac filij procuratores ipsius, ex facultatibus propriis multa præbebant. Quæ in tantum atque ita iugiter in suscipiendo omnes ac fouendo permansit, vt ne vnius quidem in solo palmæ spatium voluerit possidere. Vt numquam sic vinci desiderio filij & amore caperetur, vt aliquando à dilectione Christi posset auelli. Cuius orationibus magnis atque perpetuis, & ipse ille iuuenis eruditione laudabili, moribus bonis, & sæcularibus quoque honoribus creuit, peruenitque ad nobilium matrimoniũ nuptiarum, ex quo & filios suscepit duos.

Verbis inclusa desũt Heraclidi seu Palladio Lipomani.

Beneficentia Melaniæ totus orbis particeps.

Annis 37. hospites excipit.

Non tenetur affectu vnici filij.

Post multum verò temporis cùm audisset cuidam nupsisse neptem suam Melaniam viro, renũtiare autem post nuptias sæculo huic velle cognouisset, metuens ne qui malæ vitæ homines ac malæ sectæ peruersæque doctrinæ eidem iungerentur, ob hoc ipsum cùm iam admodum senex hoc est sexaginta esset annorum, de Cæsariensium ciuitate ad vrbem Romam intra dierum viginti spatium nauigauit, atque illic propter quos venerat visis benedictum illum quidem neptis suę maritum, Pinianum nomine, honestum ac nobilem virum, paganum tamen, instantissimè docuit, & Christianum protinus fecit, cui persuadere spiritualiter potuit, vt etiam à concubitu propriæ se coniugis abstineret.

Continentiã coniugibus suadet.

Confirmatos hos ergo simul, hoc est Melaniam neptem suam, & Pinianum eius maritum, Albinam quoque cum ipsis nurum suam, hoc est vxorem filij sui, per omnia docuit. Itaque istis omnibus suasit, vt rebus quascumque habebant in vrbe distractis, ad castum atque tranquillum vitę portum venirent. Contra omnes autem alios Romani nominis viros atque matronas, veluti contra feras aliquas quotidie dimicabat. Prohibebant enim illi eam ab omnibus ceteris, verentes ne & alios ad tale propositum doctrinæ suæ sermone conuerteret. Illa autem ipsis ista dicebat: Scriptum est ante quadringentos numero annos,

Ad renuntiationem sæculi multos inducit.

1. Ioan. 2.

Quia hora iam venit extrema. Quid ergo tam libenter moramini in vanitate istius vitæ? timere debetis ne Antichristi tempus adueniat: neque vobis diuitiis vestris ac parentum bonis frui iam liceat. Et hos igitur omnes sæcularibus laqueis liberatos, ad solitudinum vitam fecit venire. Filium quoque admodum iuuenem consilio docuit vt volebat, & ad Siciliam vsque perduxit; omnibúsque rebus suis ibi distractis, atq; auro de prædiorum annumeratione collecto, Ierosolymam rursus remeauit. Vbi omnibus suis opibus ex propriâ voluntate diuisis intra quadraginta dies, optima ac mansuetissima feminarum beato fine requieuit, relicto apud Ierosolymam monasterio, sufficientibúsque ei sumptibus deputatis.

Ierosolymis moritur, monasterio ibi iam olim extructo.

Vbi verò omnes isti abscesserunt è Româ, tempestas quædam ac procella barbarica oppressit ipsam vrbem repente, & vsque adeò omnia eius inuasit ac rapuit, vt ne æs quidem quod in publico stare consueuerat, reliquerit: ita cuncta hostilis impetus prædæ euertit ac perdidit, vt illa Roma quæ in mille & ducentis annis aucta semper fuerat, ac semper ornata, vna subitò quædam ruina ac solitudo maxima videretur. Tunc igitur & illi qui saluberrimæ doctrinæ obtemperauerant, lætabantur, quòd intolerandis malis, quorum mater est semper obsidio, subtracti fuissent. Et illi quidem qui obedire noluerunt, stupuerunt virtutem & gloriam Dei, qui tali permutatione rerum credere persuasit incredulis; quia omnibus aliis sub captiuitatis iugum missis, memoratæ solæ euaserunt atque seruatæ sunt domus, quæ studio sanctæ Melaniæ tamquam sacrificium illud (quod holocaustoma vocant) à Deo fuerant reseruatæ, ceteris in vrbe qui eorum aduersabantur saluti, serâ pœnitentiâ instructuoláque conclusis.

Roma fit ruina.

Euenit autẽ vt postcà simul ad Ægyptũ ex Æliâ proficisceremur, sanctam Siluiam deducentes virginem Dei, Ruffini autem ex præfecti sororem.

Pall. c. 142. *dicitur Siluania.*

Erat etiam nobiscum Iouinius tunc diaconus, nunc verò ciuitatis Ascalonensium episcopus, vir admodum sanctus, & amator & lector studiosissimus litterarum. Cùm ergo in itinere nos æstus vehementissimus occupasset, & Pelusium oppidum fuissemus ingressi, sanctus Iouinius æstu nimio fatigatus, cœperat manus ac pedes proprios frigidissimæ aquæ refouere infusione. Quo ita vt desiderauerat facto super pellitam se atque in solo stratam proiecerat plumam. Ad quem sancta illa Siluia velut filium verum sapiens mater accessit, & mollitiem ipsius deliciásque reprehendens, ista dicebat: Quemadmodum ausus es, hanc ætatem agens, in quâ adhuc sanguis tuus viuit, sic curare ac fouere corpus tuum? non intelligis, quæ ex hoc nasci soleant animæ læsiones? Crede igitur mihi confidenter loquenti, quòd sexagesimum ipsa æui annum agens, exceptâ summitate digitorum meorum, non ora, non pedes, non partem aliquam membrorum aquâ laui, & hoc cùm variis semper ægritudinibus laborarem, ab ipsis quoque cogerer medicis vti lauacro, numquam tamen volui antiquum corporis mei morem palpare, non in lecto quieui, non in lectica recumbens iter feci.

Pall. c. 141. *Iobinus dicitur.* *Iouinius episcopus Ascalonis.*

Austera vita Siluiæ.

Hæc ipsa eloquentissima fuit, magnúmq; amorem habuit litterarũ, vt ita legendo noctes in dies verteret, omnes antiquorũ interpretũ libros notissimos habens. Inter quos tricies centena millia versuum legendo transierat: Gregorij, Pierij quoque, & Stephani, Basilíque & aliorum studiosissimorum virorum vicies centena millia. Quæ tamen non quasi perfunctoriè transcurrebat, sed

Doctorum scripta studiosè legit.

vnum

vnumquemque septies auctorem reuoluens. Vnde mendacij scientiâ nominum atque sectarum pennis liberata, cælestibus pennis per gratiam litterarum ad æternam spem Saluatoris, gallina spiritualis effecta, potuit euolare, immortales ab eo vicissitudines receptura.

Cap 43. *Vita* OLYMPIADIS *viduæ*.

Pall. c. 144.

Olympias stirpe nobilis.

HVius vestigia subsecuta Olympias nomine castissimis moribus femina, ac Dei amore flagrantibus, proposito eius exhibuit parem vitam, in omnibus diuinarum sequens Scripturarū consilium. Quæ Seleucij quidem excomitis secundùm carnem filia fuit; neptis verò Ablauij præfecti, nurus autem paucis tantùm diebus Nebridij, qui præfectus Constantinopolitanæ vrbis fuit, sed vxor omnino nullius: dicunt enim eam virginem esse defunctam, Verbi veritatis magis coniugio gloriantem. Quæ omnes facultates suas in pauperes fratres dispertit atque diuisit. Cui non paruum fuit semper pro veritatis affectione certamen. Multas etiam alias feminas docuit, multos vt oportebat presbyteros atque episcopos honorauit. Ad confessorum quoque palmam, pro veritate quam coluit, meruit peruenire. Cuius nomen ac vitam in Constantinopolitanâ vrbe degentes, ipsis, vt dixi, student confessoribus comparare. Nam talis in hoc mundo finis quoque ipsius fuit. Omnibus ad postremum periculis se propter nomen Dei opposuit.

Virgo in matrimonio.

Eleemosynarum larga.

Confessoribus accensenda.

Cap 44. *Vita* CANDIDÆ *viduæ*, & GELASIÆ.

Pall. c. 145.

QVam rursus secuta est similis moribus viræ beata mulier, nomine Candida, Traiani magistri militum filia, magna Christiani nominis & cultrix egregia, & castitatis conuersatione laudabilis, ecclesias sanctas atque episcopos colens. Quæ filiam quidem propriam, doctrinæ suæ virginitatis ordine copulatam præmisit ad Christū, vt maximum donum laetum suorum atque virtutum. Posthuodum verò consummato castitatis ac sanctitatis officio, bonis omnibus rebúsq; suis competenti distributione dispersis, & ipsa suam filiam subsecuta est.

Candida filiam virgine Deo dicat.

Hanc ergo laborantem noctibus ac propriis manibus molentem, semper ad infrigendas vires corporis sui noueram; atque hoc referentem sæpiùs audiebam, quia cùm ieiunium ei solum sufficere non posset, etiam laboriosas sibi vigilias addidisset, quæ aduersum incorporeas potestates vnà cum ieiunio dimicarent, quo superbiam mentis tumorémque deponeret. Hæc ipsa ab omni animalium carne semper abstinuit, piscem autem & olera cum oleo festis ac sanctis diebus sumere solens; per reliquum æui sui tempus posteà & sicco pane contenta viuebat.

Vt corpus exerceat, molit.

Abstinet à carnibus.

Pall. c. 146.

Cuius deinceps imitata est vestigia Gelasia nomine castissima mulier, quæ sensibus piis ad iugum virginitatis accessit. Tribuni autem cuiusdam filia fuit. Huius & optimæ feminæ memorabilis virtus refertur, quòd numquam iracundiam ipsius viderit solis occasus, siue contra seruum, siue contra ancillam, siue contra quemque alium fuisset irata. Fugiebat enim hæc beatissima memoriam malitiæ, sciens quòd iter eius ad æternam mortem perduceret.

Gelasia minimè iniuriarum oblita[?]

Cap. 45. *Vita* SALOMONIS *anachoretæ*.

Pal. c. 96.

IN Antinoo Thebaidis prouinciæ ciuitate quatuor annis iugiter fui, per quod omne tempus monasteria illic vniuersa cognoui. Habitant autē mille & ducenti viri probatissimi in memoratę territorio ciuitatis, suarū se manuum sudore pascentes. Ex quibus multi (quos anachoretas vocant) ad rupium & solitudinum se speluncas contulerunt.

Anachoretæ in speluncis rupium.

Inter quos Salomon nomine, monachus castissimus atque mitissimus fuit, qui gratiâ diuinitatis acceperat patientiam singularem, quique se quinquagesimum in speluncâ suâ annum habere dicebat, manibus sēper suis victui suo sufficientissimè subministrans. Scripturas autem sanctas omnes didicisse videbatur,

Salomon 50. annis in speluncâ degens

Vita abbatis DOROTHEI & DIOCLIS. Cap 46.

DOrotheus quidam presbyter in speluncâ aliâ degens immensæ bonitatis fuit, & irreprehensibilem ipse vitam peregit. Qui eò quòd metuerat sacerdotis officium, omnibus illic sancta mysteria fratribus ministrabat. Pall. c 97.

Huic quondā iunior illa Melania maioris Melaniæ neptis, de quâ in sequentibus dicam, quingentos numero transmiserat solidos, rogans vt fratribus illic degentibus eos ipse diuideret. Ex quibus ipse tres tantummodò tulit, reliquos Diocli cuidam solitario monacho iussit dari, viro omnium scientiâ rerum prædito, quem longè ille sapientiorem se esse dicebat, qui posset sine aliquâ læsione animæ cuncta diuidere, cùm sciret ampliùs ac rationabiliùs quantum cuique distribuere debuisset, dicens sibi illos tres solidos posse sufficere. Infrà c. 49.

Dorotheus pecuniæ contemptor.

Hic ipse Diocles grammaticus quidem primū fuit, philosophiæ autem se posteà dederat: sed tempore procedente, cùm vigesimum octauum annum ageret ætatis, gratia eidem diuina persuasit, vt sæcularibus doctrinis renuntiaret, ad institutionem verò Christi scientiamque cælestis philosophiæ se conferret, & ipse eo tempore trigesimum & quintum annum in speluncis habens, nobis ista dicebat: Sensus humanus cùm à cogitatione recesserit Dei, aut dæmoni efficitur similis, aut mutis animalibus comparatur. Pall. c. 98.

Diocles è philosopho monachus.

Quomodo mens humana fiat vel dæmon vel bestia.

Cuius dicti rationem cùm ab eo cuperemus accipere, ista dicebat: Quia si quis à Deo recesserit, necesse est vt aut in desiderium aliquod, aut in aliquam iracundiam ruat. Desiderium quidem illud insensatorum animalium, iracundiam verò dæmonum esse dicebat. Me autem contradicente, quemadmodum posset fieri, vt cum Deo iugiter maneat sensus humanus; hoc tunc ille dicebat: In quacumque cogitatione, vel in quolibet actu anima hominis illius fuerit qui secundùm Deum viuit, si pia est, eidémque placere festinat, cum Deo eum esse manifestum est.

Quomodo eadem cum Deo semper esse possit.

Vita abbatis CAPITONIS. Cap 47.

Pall. c. 99.

HIc iuuenis erat Capito quidam nomine, qui priore vitæ suæ tempore latro fuerat; quique cùm in speluncâ suâ quinquaginta implesset annos, nec vsque ad quartum lapidem Antinoënsis oppidi vmquam voluit accedere, nec vsque ad fluuium Nilum qui erat proximus: dicebátque quòd necdum se conuersationi atq; sermoni hominum plurimorum posset ingerere, eò quòd adhuc fortiter repugnaret communis inimicus.

Capito 50. annis in speluncâ degit.

Cum isto vidimus & alium quemdam ex illis solitariis viris, æquè & ipsum intra speluncæ suæ secreta viuentem, qui vanæ gloriæ stimulis sub imagine somniorum illusus atque deceptus, simul & ipse modo solebat eos quos inducebat illudere Pall. c. 100.

Stimulus vanæ gloriæ omnia bona opera corrumpit.

& pa

& pastor quodammodò insipiens videbatur esse ve... tum, atque persecutor vinbiarum, incorropiam quidem habens corpoream castitatem: sine dubio & propter ipsam senectam, & propter plurimum quod habebat in desertis locis tempus, & propter ipsam forsitan inanis gloriæ vanitatem, quæ cor eius ac sensus peruersarum (vt solet) rectum cogitatione vitiauerat, diuinæque conuersationis fecerat alienum.

Cap. 45. *Vita* [14] AMATÆ, *&* TAOR, *& alterius* VIRGINIS.

Pall. c. 137.

SVnt verò in eadem Antinoënsium ciuitate duodecim monasteria virginum feminarum perfecta conuersatione viuentium; in quibus Amatam quandam nomine, ancillam Christi senem vidi octoginta iam in monasterio suo annos habentem, sicuti viciniæ ipsius & ipsa referebant. *Amata 80 annis ascetria.* Cum quâ sexaginta numero mulieres habitantes, atque in abstinentiæ puritate per eius doctrinam viuentes, intantum eamdem omnes diligebant, vt ne clauem quidem vestibulo monasterij ad similitudinem ceterarū necesse esset affigi. Sola enim illic omnes eas immensa dilectio anus ipsius doctrinaque retinebat, ad incorruptionis gloriam corpora earum mentesque conseruans.

Hæc ipsa quam dixi senex vsque adeò puræ mentis & corporis erat à cogitatione & passione peccati, vt cùm ad ipsam ingressus fuissem, atque sedissem, iuxta me indifferenter sederet, manus etiam suas supra humeros meos poneret, stupendaque illic erat in Christo immensæ fiducia castitatis. Pall. c. 138.

In hoc ipso virgo quædam Taor nomine, discipula illius, triginta annos in monasterio habens, non tunicâ, non [15] mauorte, non calceamentis vmquam nouis vti voluit, hoc dicens: Nihil tale desidero, ne propter hoc & foràs progredi cogar. *Taor nouas vestes spernit, ne egredi cogatur.* Aliæ quidem omnes Dominico tâtùm die, caussâ diuinæ Communionis procedere ad ecclesiam solebant; sanctâ verò illa extremis induta pannis, in monasterio sola residebat, opus iugiter suum faciens. Taor elegantis autem formæ erat, vt castissimum quemque & constantissimum virum vultus ipsius ac pulchritudo posset illicere, nisi ita moribus esset ornata, vt in semetipsâ haberet inæstimabilem quemdam custodem propriæ castitatis. *Forma sua morum grauitate consuluit.* Qui & os & oculos cuiusdam turpiter cupientis, ad immensum pudorem compelleret ac timorem.

Pall. c. 139. Alia quoque in vicino commanebat, cuius ego faciem quidem videre non potui: numquam enim ex quo huic mundo renuntiauit, de monasterio fertur egressa, in quo sexaginta annos vnà cum matre sua habitans impleuisse memoratur. *Virgo numquam egreditur.* Cui ad postremum cùm recessura esset è sæculo, in visione adstitit [16] Colothus vocabulo martyr, qui in eisdem colebatur locis, hoc ei dicens: Hodie ad Dominum tuum perges, vbi & Sanctos videbis omnes; veni igitur in basilicam martyrij mei, vt illic prandeas mecum. Quo audito, primâ statim luce surrexit, ac solito more vestita, in sportella suâ panem, & oliuas, & olera comminuta sustulit secu. Et tunc primùm post tot annorum curricula procedens, ad martyrium sancti venit. *Procesit pro viatico extreme petit.* Vbi orationibus ritè perfectis, opperiri cœpit tale tẽpus, quo omnes penitus à memorato recederent loco. Quod cum ita factum videret, cœpit sedere & inuocare sanctum martyrem, dicens: Sancte Colothe, benedic escam meam, atque interuenientibus tuis mecum proficisci dignare. Sumpto ... cibo, & facta rursus oratione, circa ... occasum ad monasterium suum redeunt. ... Clementis, qui Stromateus dicebatur, libellum dedit, in Amos prophetæ dicta conscriptum, hoc ei ... cens: Istud episcopo qui exul exstat dabis, dicque ei, vt pro me orare dignetur, proficiscor enim ad Dominum meum. Et in ipsa nocte defecit, & neque aut dolorem vllum capitis, aut calorem corporis sensit, sed ipsa se vt erat sepelienda composuit, spiritum suum manibus Dei commendans. *Clementis Stromateis opus in Amos, episcopo legat.*

Vita MELANIÆ *iunioris*, PINIANI *eius mariti*, *&* ALBINÆ *matris*. Cap. 49.

Pall. c. 1... Supra c. 4...

ET quoniam in superioribus relaturum de iuniore Melania me spopondi, necessario nunc debitum reddam. Nec enim iustum est vt veluti prætereundo, transire tam laudabilem ipsius in corpore iuuentutem: tamtamque eius sine aliquâ memoriâ illustrem prætereire virtutem, quæ senibus ac studiosissimis circa Deum feminis merito nunc præfertur.

Hanc igitur parentes quidem ipsius vi magnâ nubere coegerunt, primo cuidam Romani nominis viro. Quæ tamen semper cùm iugibus auiæ sanctæ doctrinis stimularetur, eò vsque spiritualiter in ciuitate processit, vt non diu in nuptiali proposito permaneret. *Exhortatione auiæ ad continentiam stimulatur iunior Melania.* Nam cùm suscepisset filios duos, & vtrique defuncti fuissent, venit ad tantum pro Christi nomine odium nuptiarum, vt hoc Piniano marito suo Seueri ex præfecti filio diceret: Si diligis castitatem, & monachus vis esse mecum, te vitæ meæ dominum confitebor: *Marito continentiam persuadet.* si autem tibi graue hoc videtur vt iuueni, accipe quascumque habeo facultates, & liberum mihi meum corpus relinque, vt de cetero secundùm voluntatem Dei viuens, possim implere quod cupio. Et vt secura eius virtutem, auiæ heredem me esse, cuius & nomen habeo, recognoscam. nam si voluisset Deus, vt hæc sæculo frueremur, numquam mihi vtrumque quem peperi, immaturâ morte rapuisset.

Cùm diu itaque altercantium contentio ingum nuptiale vexasset, ad postremum Deus miseratus est iuuenem, inspirans etiam ipsius animæ, vt sæcularia ac terrena desideria contemneret, vt in ipsis quoq; sancta vox posset, impleri per Apostolum, dicens: Vnde scis mulier, si maritum saluũ facies? Vnde scis vir, si mulierem saluam facies? 1. Cor. Nupta igitur viro est cùm tredecim esset annorum, septem verò annos cum eo vixit ... vigesimo renuntiauit.

Et primùm quidem quidquid vestium sericatum in mauortibus habuit; sanctis altaribus dedit. quod & benedictam Olympiadem fecisse cognouimus. Reliquas verò quas habebat sericas vestes, per varia ecclesiarum distribuit ornamenta. *Ornamentis suis vestium ornat... ecclesia.* Argentum atque aurum suum per Paulum quemdam Dalmatam ciuem, monachum atque presbyterum, nauigio matis Orientem vsque transmisit. Et ita diuisit cuncta, vt Ægypto atque Thebaidi delegaret decem millia; Antiochenæ ciuitati atque illis quæ circa ipsam videntur esse regionibus, decem millia; prouinciæ quoque Palæstinæ quindecim millia solidorum; ecclesiis quę per singulas insulas sunt, vna cum iis qui erant exilij damnati relegati ne... decem millia. ... autem ecclesiis, atque monasteriis, & xenodochiis *Melania ... modo sua distribuerit.*

chiis quæ sunt sub Occidentali plagâ, cunctisque egentibus per semetipsam omnia quæ sciret, hisdem necessaria ministraret.

Hæc autem & vniuersa & alia longè plura quàm diximus, vt Deus nouit, ex manibus Alarici fide propria tamquam ex ore leonis eripuit. Seruos verò promiscui sexus quicumque manumitti volebant, vsque ad octo millia liberos fecit. Nàque reliquos qui seruiret fratri ipsius maluerunt, concessit eidem, ternis per singulos solidis distributis. Possessiones omnes quascumque habuit in Aquitaniâ, Galliâ, Tarracone, Hispaniis Galliisque distraxit. Eos verò tantummodò agros quos intra Siciliam, Campaniam & Africam possidebat, sibimet reseruauit; ex quibus monasteria deinceps aleret ac foueret. Hæc huius feminæ sapienti in distribuendo ongéce diuitiarum fuit.

Propositi autem ipsius vita huiusmodi erat. Post alterum diem semper cibum capere consueuerat: nam inter ipsa principia quinto quoque gustabat die, idque obseruans faciebat & diurnas cum ancillulis suis ministerij sui vices, quas tamquam in monasterio vt sorores habebat.

Pallad. cap. 120. *Albina opes dispertit.*

Erat autem cum ipsâ & mater eius Albina, parem vitam habens, similitérque proprias separatim opes & ipsa dispergens. Habitant verò in possessionibus semper, & interdum intra Siciliâ, nonnumquam intra Campaniam degunt cum eunuchis quindecim, & sexaginta virginibus, & cum aliis ingenuis vel ancillis.

Palladio cap 121.

Parem quoque & Pinianus coniunx ipsius cum triginta monachis agit vitam; qui aut lectioni sanctarum Scripturarum vacat, aut hortorum amœnitatibus delectatur, aut conspectibus atque sermonibus fruitur honestissimorũ virorum; ne nobis quidẽ, & certè cùm plurimi simul essemus qui Romam propter beatũ episcopum Ioannem perreximus, exigua præstiterunt: sed dum & in illis partibus degeremus, officiosissimè nos susceperunt hospitio, largissimisque sumptibus cùm exinde proficisceremur honorauerunt.

Pinianus & Melania Heraclidem Romæ hospitio exciptiút.

Cap. 50.

Vita PAMMACHII, MACARII, CONSTANTII.

Palladius cap 122. *Pammachius omnibus renuntiat.*

HOrum [17] parens Pammachius nomine, vir proconsularis, similiter sæcularibus pompis renuntiauit, multúmque laudabilibus moribus vixit. Qui omnes proprias facultates, partim dum in sæculo esset ipse dispersit, partim fratribus atque pauperibus moriens migransque ad Dominum reliquit.

Pallad. cap 123.

Hoc idem & alter, Macarius nomine, ex vicariis fecit.

Pallad cap. 24. *Constantius ex consiliario religiosus.*

Et Constantius quidam, qui cõsiliarius præfectorum in Italiæ fuit regionibus; nobiles valdè & scholastici viri ac plurimn Dei amore sublimes; quos adhuc credo superesse, egregiâ monachorum institutione viuentes.

Cap. 51.

Vita VIRGINIS *Alexandrinæ, quæ per sex annos magnum Athanasium occultauit.*

Pallad. p. 136.

VIrginem quamdam in Alexandriâ noueram elicitate, quam ego septuaginta annos agentem vidisse me memini. Cui testimonium clerici illic omnes ferebant, quòd tunc cùm adhuc iuuenis videretur, viginti fortassis annorum, pulchritudinis magnæ conspectus omnium vitare consueuisset, ne quâ propter miraculum vultus eius ex suspicione quorumdam maculâ notaretur. Quo in tempore accidit, vt Arriani sub Constantio Imperatore per præpositum eius Eusebium beato Athanasio Alexandrino episcopo facerent factionem, & exectandas ei criminum calumnias excitarent.

Athanasius vt apud virginem delitcat, diuinitus monetur.

Tunc igitur ille venerabilis, corruptum iudicium pollutúmque declinans, non amico se, non clerico, non parenti, non cuiquam alij credidit atque commisit; sed cùm subitò quidam præfectutæ apparitores ipsum inuestigantes, domum eius intrassent, tunica ille tantùm suâ birróque vestitus, medio noctis fugiens, ad hanc virginem venit. Ad quam tam inopinatæ rei nouitate perterritam, his sanctus episcopus locutus est verbis: Ab Arrianis, inquit, plurimùm quæror, & calumniosis criminibus incusor: ne igitur & ego irrationabili notâ deformer, & propter me qui ad meam pœnam iniquè parati sunt, in peccatum ruant, fugiendum magis credidi. Deus autem mihi hac nocte reuelare dignatus est, dicẽs: Apud nullum ita vt apud illam scias te posse saluari. At illa cum gaudio lætitiæ spiritualis erecta, proiectisq; cogitationibus vanis, cœpit totis sensibus esse cum Deo, sanctúmque illum virum per sex annos intra cellæ suæ secreta celauit, quoad memoratus Cõstantius vixit. Ipsa illi abluens pedes, ipsa per se omnia & quæcumque necessaria erant præparans ac ministrans, libros quoque quos ille quærebat, mutuò sumens, atque illi præbens legendos. Nullus tamen hominum In Alexandriâ ciuitate per sexennium totum, vbi nam sanctus Athanasius degeret, potuit inuenire.

Mirũ huius virginis obsequium in Athanasiũ.

Vbi mors autem primùm Constantij nuntiata est, & hoc ad aures ipsius venit, nocte rursus, vt fecerat priùs, indutus benè propriis vestibus, in ecclesiâ subitò stupentibus cunctis & admirantibus inuenitur. Quem omnes tunc veluti ex mortuis suscitatum se videre credebant. Amicis autem intimis suis satisfaciebat, hoc dicẽs: Propterea me ad vestras non contuli latebras, vt tutò iurare possetis, vbi nam degerem vos nescire dicentes. Et propterea quia necesse erat vbiq; me quæri, in cellâ verò illius virginis latui, vbi me celari nulla poterat esse suspicio, eò quòd & pulchra & iuuenis videretur. Dupliciter hoc men consilio gaudens, quòd & me lucrifacerem, & salutem ipsius: profui enim & ipsi, & famæ vel gloriæ meæ.

Athanasius redit ad suos.

Cap 52

Vita IVLIANÆ *virginis.*

Pallad. cap. 147. *Iuliana Origenis hospita.*

QVædam iterùm virgo, nomine Iuliana, in Cæsariensi Cappadociæ ciuitate scolasticissima esse ac fidelissima dicebatur. Quæ Origenem illum qui multa conscripsit, paganorum seditiones metuendo fugientem, per biennium totum suscepit atque celauit, propriis ei sumptibus necessaria cuncta sufficiens, ac ministerio suo eundem recreans. Quæ ego in vetustissimo quodam codice scripta versibus legi, in hoc notatum erat Origenis ipsius manu: Hunc, inquit, libellũ inueni apud virginem quamdam nomine Iulianam in Cæsareâ ciuitate, dum apud ipsam latetem, quæ illum ab ipso Symmacho interprete Iudæorum se accepisse referebat.

Non fine causa autem virtutes quoque harum posui feminarum, vt sciamus quòd multis proficere modis possumus, si velimus.

Cap. 53.

De IUVENE, *qui maluit mori, quàm Christi virginem stuprari.*

Palladius cap. 148. Liber Hippolyti tempore apostolorum.

IN alio quoque vetusto admodum codice, qui se ipsum nomen Hippolyti eius (quem apostoli notant) habebat in titulo, relationem historiæ inueni huiusmodi:

Nobilissima quædam & pulcherrima, inquit, puella, proposito virginitatis ac vita, in Corinthiorum ciuitate degebat. Quam eo tempore, cum apud iudicem paganorum quemdam tunc persecutio væsana flagraret, velut diis ipsorum, sacrilegisque imperatoribus conuitiantem, nonnulli criminibus impetebant. Insidiabantur autem pulchritudini eius; volebántque ex ea lucrum ij, qui huiusmodi mercium negotiatores esse consueuerant.

Virgo apud iniquum iudicem accusatur.

Iudex verò insanus amore femineo, votiuam à calumniatoribus occasionem, veluti quadam alicuius auræ quadrupedis, mox accepit. Sed postquam machinamentis atque artibus variis non potuit eidem persuadere quod voluit, nouo contra eam furore desæuiens, non aut pœnæ eam alicui destinauit aut morti, sed quod erat grauius atq; crudelius, in lupanari eamdé prostitui præcepit, lenonique ipsarum turpitudinum, vt ternos ad eum pet singulos dies ex concubitu ipsius solidos exhiberet iniunxit. Quam pecuniam cùm à se leno sine dubio intelligeret flagitandam, in omnium eam qui vellent dedit potestatem.

Nequidquá blanditiis & minis ad libidinem allicitur.

Prostibulo traditur.

Quod vbi prædæ talis accipitres vetum esse didicerunt, ibant, atque obseruabant perditionis officinam. Datóque infelicissimæ ipsi pretio, loquebantur cum ea optabilium sibi principia voluptatum. Illa verò precibus immensis singulos rogans, vulnus quoddam in interioribus corporis sui se habere dicebat: cuius si venientes ad eam fœtorem sentirent, necessariò semper effugerent, ipsius contagionis horrore. Ob quod vniuersos miserabiliter precabatur, vt paucos sibidem concederent dies, habitura postmodum ipsius prout cuperent, & sine pecuniis potestatem.

Fornicatores insigni stratagemate eludit.

Pallad. cap. 149. Adolescens agens in rebus seruat virginem.

Intereà dum & istis sic loquitur, & orationes ad Dominum perpetuas ac maximas facit. Illis ipsis diebus videns castitatem sanctæ virginis Deus custos salutis humanæ, iuuenem quemdam agentem in rebus tam vultu quam moribus bonum, ita mente commouit, vt ille diuino amore accensus, pro ea cuperet interire. Sub specie ergo turpitudinis perpetrandæ, hora profunda noctis ad leonem lupanaris ipsius venit, quinq; solidos offerens ei petensque vt manere ipsi cum eadem nocte illâ concederet. Ingressus itaque ad secretiorem domus partem, sic affatus est virginem: Surge, salua te ac libera. Spoliauitque se vestibus suis (hoc est camisiâ, chlamyde, & aliis virilibus rebus cunctis) atque induit puellam, dicens ei: Summa parte chlamydis vela caput tuum, & velata recede. Quæ cùm se signasset in nomine Domini, ita vt iussit egressa est. Quam sic Dominus intactam incorruptámque seruauit.

Cruce se signans egreditur virgo e prostibulo, veste virili.

Martyrium agentis in rebus.

Postero autem die, cognito omnibus hoc facto, agens in rebus ille iudici traditus, ac bestiarum feritate discerptus est, vt etiam in hac parte confusus erubesceret dæmon, videretque eum tam pro suâ salute, quàm propter beatæ illius nomen duplici martyrio coronatum.

Cap. 54. Pallad. cap. 114.

Vita EXCOMITIS *&* BOSPHORIÆ *coniugis, seruorum Dei.*

IN Ancyrâ Galatiæ prouinciæ ciuitate, clarissimum quemdam nomine * Excomitem vnà cum Bosphoriâ coniuge ipsius vidi. Quorumque conuersatio tantum ipse bona fruitur, vt filiorum quoque suorum lucra præsentia, futurarú opum præmeditatione ac prouisione contemnant. Nam possessionum omnium redditus pauperibus & egentibus largiuntur, quatuor habentes filios, ac filias duas. Quibus ne vnam quidem vnciam (exceptis iis qui iam nupserant) tradiderunt, dicentes, quòd post mortem parentum futura necessariò essent omnia filiorum. Ipsi autem agrorum suorum colligunt fructus, & per ecclesias, & monasteria, & xenodochia, cunctosque egentes ciuitatum vicorúmque distribuunt.

** Pallad. Seuerianú.*

Excomitem cum coniuge in pauperes liberales.

Hoc etiam de ipsis egregium & admirandum scio. Nam cùm adeò illi fame quodam tempore laborarent, vt homines ne affectibus quidem parcerent suis, proprio illi beneficio largitatis, hæreticorum gregem ad Catholicæ fidei rectam viá & gloriam veram transire fecerunt, plurima in possessionibus suis frumenta condentes, omniáque ea pauperibus & famem patientibus diuidentes. Ipsa autem species habitus atque vestitus memoratorum tam honesta videtur & parca, vt humiles quidam atque despecti etiam ex propriis vestibus existimentur: cibus verò eorum satis paruus ac tenuis; vitáque omnis ipsorum admodum casta ac Deo probata est.

...conuer... haer...

Ve... vestitu... parco.

In possessionibus maximè suis degunt, fugientes conuersationem & illecebras ciuitatum, timétésq; ne ex ipsarum rerum atque sermonum communicatione, participata cum ipsis quadam labe vitiorum, à proposito sui tramite deuiare cogatur.

Ciuitates & earum illecebras fugiunt.

Cap. ... Pallad. cap. 135.

Vita MAGNÆ.

IN hac eadem Galatiæ ciuitate, multæ quidem & aliæ virgines, vsque ad duûm millium vel eo ampliùs numerum, abstinentiâ grandi, honestis valdè atque ornatis moribus viuunt.

Inter quas Magna quædam vocabulo, videtur excellere merito sanctitatis, femina multùm probata: quam vtrùm virginem an viduam vocem, nesciui; mater enim illam maximâ vi coegit, vt nuberet. Illa verò semper variis modis ægrotam se simulans, coniugem suum fefellit, ac distulit, vt pura atque intacta (vt dicitur) permaneret.

Magna ... in matrimonio.

Quæ post breue admodum tempus, defuncto marito, cunctarum facultatum domina simul effecta totam se penitus ad Deum contulit, sub proposito ac vitâ monachorum, honestam propriæ domus curam gerens. Cuius quoties hoc ratio vel necessitatis postulasset causa, castus apud omnes & sermo & conspectus erat. Vt eam propter immensæ meritum sanctitatis, episcopi quoque reuereri atque erubescere semper solerent.

Vultu ... & ... reuerenda.

Omnia hæc propriarum superflua facultatum in peregrinos ac debiles atque episcopos trásseuntes diuidere atque erogare consueuit. Neque à tali vmquam opere destitit, tam per se hoc hilariter & occultè, quàm per eos (quos fidelissimos nouit, famulos faciens. In nocturnis tamen orationibus ab ecclesiâ numquam recedens, in omnibus abstinentiæ studium ipse vitæ reseruans & exequens.

Mun... pauperi.

Vita MISERICORDIS *monachi.*

Cap. 5... Pallad. cap. 1... dicitur Eleemon.

IN hac eadem similiter ciuitate monachum inuenimus quemdam, qui ad tale propositum post militiam parui temporis veniens, presbyter quidem fieri (cùm sæpiùs cogeretur) semper recusauit; vigesimo tamé anno in monasterio degens, huiusmodi consuetudinem habens. A sancto quidem

Monachus in omnes misericors.

dem viro ciuitatis eiusdem episcopo nō recedit. Tantæ autem humilitatis est ac tantæ misericordiæ, vt etiam in noctibus totis loca cuncta circumeat, manum dando petentibus. Ipse non clausis carcere, non ægritudine fatigatis, non pauperibus, non diuitibus vnquam suum in quo deberet aut posset, negauit auxilium; sed omnibus consuluit semper ac profuit, quosdam quidem duros atque crudeles ad misericordiā prouocando, alios verò (si hoc debere fieri intelligeret) protegendo, nonnullos pacificā concordatione placando, ceteris quoque ad corporales necessitates, quæcunque pastus eorum atque vestitus ratio exigit, etiam ministrando. Est autem illic, quod esse in maioribus semper ciuitatibus solet: in porticu namque ecclesiæ multitudo pauperum iacet atque languentium, ex quibus alij quidem coniugati, alij verò sine coniugibus esse noscuntur.

In porticu ecclesiæ multitudo mendicantium.

Contigit vnā dierū hiemis tempore, horis nocturnis, vrgeri quamdam mulierem partus angustus; hae verò pre nimiā difficultate stimulatā doloribus atque vlulāte, memoratus vir beatissimus derelicta oratione, quam positus tunc in ecclesiā solemniter celebrabat, egrediens, vidénsq; quòd miserādæ mulieri in huiusmodi dolore nullus assisteret, nimiā pietate commotus (horrore illo qui parturientium feminarum consuetudinem sequitur, paulisper seposito) ipse ministerium obstetricis assumpsit, ne misericordiæ genus amitteret.

Monachus parturienti subuenit.

Cuius viri vestis quā induitur, abiecta nimis & vilis est, esca verò castigata vehementer & parca. Qui tanto humanitatis retinetur affectu, vt præ desiderio huius operis, nullum habeat studium lectionis. Nā si quis ei ex fratribus donauerit codicem, continuò hunc vendere consueuit. A quo dum quidam caussam quare id faceret, postulasset, ita respondit: Vnde probabo magistro meo, quòd eius artem diligenter didicerim, nisi distractis ipsius codicibus, artis necessaria mihi prouidere festinem?

Libros vendit vt pauperibus subueniat.

Hic ergo sanctissimus huiusmodi hodiéque exequens actionem, immarcescibilem sui memoriā nominis cunctis illis regionibus derelinquit, ipse nimirum gaudiorum cælestium pro his quæ impendit egentibus, æternā retributione securus.

Pallad. cap. 140.

Tunc etiam ancilla Dei quædam virgo cum aliis virginibus duabus cohabitans, abstinentiámque nouem vel decem annis custodiens, à quodam cantore sollicitata atque corrupta est. Quæ statim concipiens, partu explicito in tātum prorupit odium corruptoris, vt nimiā compunctione peccati, vltra mēsuram quoque resumens pœnitentiæ continentiam, fame semetipsam vellet occidere, lacrymosis precibus iugiter Dominum interpellans, & dicens: Tu Deus magne, qui peccata omnium nostrorum, totiúsq; mundi immoderatam malitiam portare consuēsti, qui non vis mortem peccantium, nec perditione delinquentium delectaris, sed vniuersæ creaturæ tuæ probaris esse misericors, quia tua voluntas est cuncta saluari; me quoque perditam in hoc ostēde si saluti restitues, vt quod ex mei peccati perditione creatum est, (solitis tuis miraculis super me miseram demonstratis) ex hac celeriùs luce tollatur, ne minùs audita, aut laqueo aut præcipitio perire compellar. Cuius preces exauditas euentus ostendit: statim namque quod peperit, morte substractum est.

Virgo lapsa desperabunda.

Oratio pœnitentis virginis.

Ezech. 33.

Fornicationis filium à Deo tolli impetrat.

Ex illo igitur die captiuatori quidem suo non est visa vlteriùs, attamen summis pœnitentiæ continentiæque se tradidit angustiis. Ita vt d[...] nitatem sibi propitiam cupiens reddere, elephantiosis mulieribus per annos triginta seruiret. Cuius preces humiles misericors Dominus non fefellit: reuelauit namque cuidam sancto presbytero, dicens: Illa virgo plus mihi in pœnitentia quàm in virginitate sua placuit. Hæc autem nunc ego dico, vt nemo contemnendo eos credat, qui verè pœnitentiam egerunt.

Pœnitentia quam virginitate Deo gratior.

Vita EVSTATHII *lectoris.*

Cap. 57. Pallad. cap. 141.

Lector iniuste accusatus de stupro.

PResbyteri cuiusdam filia erat apud Cæsaream Palæstinæ prouinciæ ciuitatem, quæ cùm in virginitatis esse proposito videretur, præceps ruit. Cui ille à quo inducta est atque corrupta, persuasit, vt factum proprium in alium mentiendo transferret, & vt lectori cuidam ciuitatis calumniosum crimen imponeret. Cumque iam grauida videretur, patre vt proderet tanti sceleris auctorem cogente, à memorato lectore vitiatam esse se dixit. Presbyter, vt putabat, veritate compertā, suggessit episcopo: episcopus in cōuentum omnium clericorum lectorem fecit accersiri.

Agitabatur quæstio, interrogante episcopo, lector nihil se fecisse tale poterat confiteri. Nam quomodo confessio sequeretur, vbi non præcesserat crimen? Episcopus lectori suo vehementer iratus, quasi qui impudenter negaret, ei ista dicebat: Infelix & miser atque impuritate sordium plene, non confiteris? Respondit hoc lector: Ego quidem quod erat in conscientiā meâ dixi, nihil me cum hac habere commune, neque peccatum me aliquod, quantum ad memoratam virginem spectat, agnoscere: sed si vis audire quod non est, ego hoc crimen admisi. Quem ista dicentem, gradu lectoris deposuit episcopus statim.

Deponitur ab officio.

At ille tunc memoratum adiit sacerdotem, & cùm rogaret hoc dicens: Quoniam qui me peccasse cognosco, iube ipsam mihi in matrimonium dari; quia neque illā iam virgo, neque ego clericus esse possum. Episcopus eam dedit potestati eius, putans quòd illam iuuenis ipse diligeret, quódque non posset vllo modo ab eadem separari.

Acceptam igitur iuuenis, & tam ab episcopo quàm à patre traditam sibi cōmendauit monasterio feminarum: quarū abbatissam deprecatus est, vt haberet illic eam, donec pareret, sustentādam. Ipse verò, eâ derelicta in monasterio memorato, in angusta cellulā se concludens, arripiénsq; abstinentiam nimis difficilem, adiit Christum corde contrito, cum lacrymis atque gemitibus dicens: Tu Domine, cui nota sunt omnia, actus quoque meos agnoscis; nec est quisquam locus, qui omnipotētiæ tuæ oculis sit occultus, qui vniuersa nosti antequam fiant. Tu solus profunda prospicis cogitationum, quarum sincerissimus atque acutissimus iudex esse consueuisti. Tu auxiliator iniusta patientium: tu calumniam subeuntium consolator; cui nihil placet iniquum, apud quem mensura iustitiæ inaccessibilis semper luce perspicua est, & omne opus hominum coram te est. Tuæ est igitur æquitatis incommutabilisque iudicij, caussam quoque meam diuinâ manifestare sententiâ.

Oratio lectoris Eustathij iniustè delati.

Itaque cùm iuuenis infatigabiliter Dominum precaretur, ieiuniisque vigilanter ac diligenter incumberet, iuxta breue tempus, puella cùm proprios impleisset dies, aduenerat ei hora pariendi, simúlque instabat iustum Dei iudicium: nam cùm eam vrgerent vehementer gemitus ac dolo-

Puella in partu, diuino iudicio cogitur fateri stuprum & purgare lectorem.

res, atque iam ipsa inferna calumniatrix miseranda conspicere, neque expedire se partus ipsius posset angustiis, tantúmque cruciatum à primo vsque ad septimum diem mulier sustineret, intolerabili dolore compulsa, cùm iam sine dubio se videret esse morituram, neque vlteriùs aut manducare, aut bibere, aut somnum oculi eius capere potuissent, hoc maximâ proclamando voce dicebat: Væ miseræ mihi, quæ ad hoc periculū dupliciter veni, primùm quòd virginitatem perdidi, deinde quòd falsum lectori illi crimen imposui. Quod statim defertur ad patrem ipsius. pater autem veritus ne quasi calumniatorē eum reprehenderent alij, velut incredulus quieuit & tacuit. Per aliud igitur biduum, imminente ei diuino iudicio, neque moriebatur neque pariebat puella.

Et quoniā clamores ipsius atque gemitus, diutiùs circumstantes sorores ferre non potuerunt, episcopo quod audierāt celeriter retulerunt, confessam in dolore hoc etiam dudum esse dicentes, quòd calumniata memorato lectori fuisset, & idcircò parere non valeret. Tunc ad eum diaconos episcopus mittit, mandátque ei: Ora, inquit, vt calumniatrix tua pariat. Quibus nullum dedit responsum ille, neque aperuit ostium propriæ mansionis, in quā iugiter, ex quo fuerat ingressus, ieiuniis vigiliísque Dominum precabatur. Pergit igitur pater ipsius ad episcopum rursus, orationes in ecclesia maximè fiunt; nec sic quidem illa aliquod remedium sentiebat.

Innocens Eustathius lector perstat inclusus in sua poenitentia.

Episcopus pergit ad cellam lectoris Eustathij.

Precibus lectoris eripitur misera à partus doloribus.

Tunc igitur episcopus ipse ad lectorem venit: pulsat ostium, & ingressus, hoc dicit: Surge, frater Eustathi, & solue quod ligasti. Ipsóq; momento, cùm lector vnà cum episcopo genua sua flexisset, mulier enixa est. Tantúmq; iugis innocētię oratio valuit, vt & calumnia periret, & calumniatrix emendaretur in pœnis, & vt possemus agnoscere, quemadmodum insistere orationibus deberemus, quarum tantam scimus esse virtutem.

Cap. 58.

Vita FRATRIS *socij Heraclidis.*

Pallad. cap. 151.

PAuca nunc de fratre loquar quodam, qui mecum à principio iuuentutis vsque in hodiernum diem vixit: atque ita nunc ponam finem meo libello.

Socius Heraclidis miris fulget virtutibus.

Hunc ego plurimum temporis admodum noueram, nullo desiderio mentis aut corporis victū, vel ad ieiunandum noluisse placere hominibus, vel ad edendum carnis illecebrā superatum. Vicisse autem eum existimo tam diuitiarum quàm vanæ gloriæ ex parte maiore cupiditatem, atque id solum sufficere credētem, quod haberet in manibus. Nullo ornatu vestium delectabatur. Pro contemptu etiam suo, semper gratias agere consueuerat; & pro veris amicis, etiam periculū subire cupiebat. Expertus est etiam millies & fortè ampliùs dæmonum potestates, vsque adeò vt quadam die pacisci cum eo diabolus vellet, hoc dicens: Promitte mihi vel semel te peccaturum, & feminam tibi quamcumque de hoc mundo desideraueris, exhibebo.

Confligit cū dæmone.

Alio quodam tempore per quatuordecim noctes confligens cum eo dæmon (sicut ipse mihi referebat) cum pedibus eum nocte de cellā suā traheret, humanā ei voce dicebat: Noli adorare Christum, & numquam ad te vlteriùs accedam. Cui hoc dabat ille responsum: Propterea, inquiens, magis & adoro eum, & iugiter adorabo, & in immensum modum admirabor gloriam ipsius ac stupebo, quia hoc ipso quod facio angeris multùm atque cruciaris.

Centum & sex ciuitates ipse cognouit, longo etiam tempore in plurimis moratus est. Fauore & misericordiā Christi, feminam expertus est nullam, neq; inter somnia, nisi in certaminis visione atque conflictus. Scio & eum ter accepisse ab Angelis cibū: vno autem die in vastissimis solitudinum locis, cùm ne micam quidem panis haberet, tres calidos in pelle sua repperit paximates; alio quoque tempore vinum ac pauca pariter inuenit. Quodam die eum alicui dixisse reminiscor, quòd Angelo loquēte hæc audierit: Didici & quòd alimenta vitæ necessaria non haberes: Vade, inquit, & ab illo frumētum atq; oleum tibi datur. Cúmque ad eum ille ipse venisset, is ad quem fuerat ipse transmissus ait eidem: Tu ille nescio quis? Et ille se esse respondit. Ad quem dixit hoc ille: Iussit aliquis vt tibi triginta frumēti modios, & decem olei sextarios darem. De hoc ergo maximè gloriabor qui talis fuit, quem noui frequenter, cùm videret aliquus necessitate grauissimā ac penuriā laborare, multùm fleuisse, & dedisse iisdem præter corpus suum quęcumque habere posset. Noui etiā pro aliquo monacho, qui inciderat in peccati ruinam, tantum in precibus suis fudisse lacrymarum, vt eum ad pœnitentiam magnam orādo ac flēdo reuocaret. Hic idem mihi aliquādo iurauit, hoc dicēs: Deprecatus sum Dominū, ne vmquam aliquid, maximè à peccatore vel diuite, ex iis quæ necessaria victui vel vsui meo viderētur acciperē.

Ab Angelis pascitur.

Misericors pauperum.

Mihi tamen hoc sufficit, quòd merui tantorum meminisse sanctorum, & quòd tradidi eos memoriæ litterarum: neque enim sine instinctu Dei ad hoc tuus sensus accensus est, vt velles à me tibi ista conscribi, & vt istorum omnium vitas comprehendi præciperes hoc libello.

Conclusio libri.

Tu verò felicissime Christi famule Lause, libenter hæc recole maximam in his imaginem resurrectionis agnoscens. Beatas sanctorum vitas virorum, & intolerandos labores, & admirandam patientiam lege, promotisq; sensibus sequere, & spe rerum bonarum cælestiúmque nutri, sciens paucos fore qui sequentur eos qui hos præcesserunt dies. Pro me autem orare dignare, talémq; te mihi atque omnibus præbe, qualem esse te noui à consulatu Titiani vsque in præsentem diem, & qualem posteà te præsulem cubiculi piæ sedis inueni. Namque opes, dignitas, & potestas, in nullo minorem te erga amorem Dei timorémque fecerunt. Totus ille iam Christi es illius; cui aliquādo dæmon hoc dixit: Omnia tibi ista dabo, si pronus me volueris adorare. [Sed hunc Dominus confudit, cùm dixit: Vade retrò. Quem tu quoque imitans, repudiatis fluxis diuitiis & vmbratili vitæ huius gloriā, cælestem illam immortalem vitam, & æternum regnum, & perpetuò manentem gloriam, & bona illa adamasti, quæ neque oculus vidit, neque auris audiuit, neque in cor hominis ascenderunt: quorum vtinam heredes nos faciat vnà cum omnibus sanctis suis patriarchis & prophetis, apostolísque ac martyribus, & iis quorum in hoc libro memoriam celebrauimus, gratia ipsius Saluatoris nostri Iesu Christi.] *

Matth. 4. Inclusa ... sunt ... Fabri.

*Isaiæ 64. 1. Cor. 2. * In ... Fabri ... quæ ... hic ... rio. ... dem ... Prologo supra.*

PALLA

PALLADII LAVSIACA,

INCERTO SED VETERI INTERPRETE.

PROLOGVS.

*Vlta quidem & varia diuersis temporibus à diuersis conscripta habentur de his, qui illecebras sæculi derelinquentes, ad Christum fecêre confugium, quorum bonum animi desiderium & religiosæ mentis affectum superna gratiæ inspiratio, quasi adiectum flammæ oleum nutriebat, in ædificationem eorum qui fide integrâ voluntarij permanent in doctrinâ Saluatoris nostri Christi. Considerans autem quàm gratum sit Deo sacrificium, lucrum animarum, visum est & mihi humili reuerentiâ pro possibilitate meâ fraternæ saluti consulere, & illustrium non tantummodo virorum, sed etiam feminarum mores & vitam ostendere, propalare virtutes, & miracula declarare, eorum scilicet quos vidi, & de quibus audiui, cum quibus & conuersatus sum tam in Aegypti solitudine, quàm etiam in Libyâ & Thebaidâ, & * Syene simul, & qui dicuntur Tabennensiotæ: deinde in Mesopotamiâ, Palæstinâ, & Syriâ, & eorum qui in occiduis partibus, Romæ & Campaniæ morantur. Desiderio siquidem humilitatis & obedientiæ auditor effectus monasticæ institutionis, trigesimum & tertium agens ætatis annum in congregatione fratrum, nihilominùs & in solitariâ vitâ diuersatus sum, vbi plurima didici imitanda, pariter & vitanda, quæ in hoc libro, quâ potero breuitate, contexam; vt in compendio salutiferè commoniti, indeficientem animæ capiamus medicinam; omnem videlicet obliuiscamur desidiam, mentísque somnolentiam & carnale desiderium, omnémque dissensionem animi, commotionem iracundiæ, tristitiam & irrationabilem timorem per hæc repellamus; vanam gloriam & ambitionem sæculi despiciamus, vt in fide veritatis & in desiderio æternitatis proficiamus. Audientes igitur fortia sanctorum gesta, accingamur & nos: augescat in nobis fides, spe vincendi charitas incalescat, & certi simus quia Christus bellatores suos adiuuabit, victores coronabit.*

Lucrum animarum Deo gratum.

** Vetus editio, Suene, an Cyene?*

Cap. I.

ISIDORI & DOROTHEI *conuersatio, & passio cuiusdam* VIRGINIS.

Heracl. c. 1. Palladij Alexandriam aduentus.

VM primùm ad Alexandriam pertexissem ciuitatem, repperi virum mirabilem, vndique ornatum moribus, conuersatione, & scientiâ, Isidorum presbyterum, & xenodochio constitutum Alexandrinæ ecclesiæ. Qui quidem primæ iuuentutis illecebras dicebatur in solitudine maceraſſe, cuius etiam nos cellam vidimus in monte Nitriæ. Inueni autem eum annorum septuaginta senem, qui post quindecim alios annos defunctus est in pace. Hic vsque ad exitum vitæ suæ non linteo vsus est, non balneo. Cuius corpus gratiâ Dei ita * refertum erat, vt putarent omnes ignorantes conuersationem eius, quia in delictis degeret. Huius virtutes animi si voluero exponere, deficiet me tempus narrantem. Hic inter ceteras virtutes nimis misericors ac benignus erat, vt etiam inimici eius & infideles gentiles reuererentur eum. Tantam autem scientiam habuit Scripturarum diuinarum instructione librorum, vt inter ipsa etiam conuiuia fratrum mente excederet spiritualibus visionibus. Cùmque deprecaretur referre quis esset excessus mentis eius, dicebat cum lacrymis: Quia mêre raptus sum in visione quadam spirituali. Egò verò cognoui hunc frequenter lacrymantem super mensam cùm cibum caperet. & caussam interrogantes, audiuimus eum dicentem: Quia erubesco accipiens corporalem escam sicut irrationalia animalia, cùm vtique homo rationalis a Deo creatus sim, & qui deberem paradisi delicijs frui.

A quibus al. ſmueris Isidorus.

** al. refectum.*

Extasis & eius raptus mentis tempore refectionis.

Cibus beatitudinis. confessatur esurientem.

Hic notus cum esset Rumano senatui, omnibus matronis magnificorum & illustrium virorum, cum Athanasio episcopo caussa fidei fuit Romæ, deinde etiam cum Demetrio episcopo; & abundans diuitiis in ratione xenodochij, & sufficientiam habens, nullum testamentum scripsit moriens; sed neque vnum nummum reliquit in solatium sororibus suis, in virginitatis proposito constitutis; sed commendauit eas Christo Domino, dicens: Qui creauit vos, gubernet vitam vestram, sicut & meam. Erat autem eum germanis eius congregatio virginum septuaginta.

Isidorus cum Athanasio & Demetrio Romam aduentus.

Conuentus virginum.

Hunc venienti iuueni mihi & deprecanti eum, vt institueret me, confirmarétque in monachorum vitam feruentem iuuenili ætate, verbo quidem me non est consolatus, sed magis laborem indixit corporalem. Eduxit enim me foràs de ciuitate ad ea quæ dicuntur secreteriora loca, milliario quinto, tradens me Dorotheo cuidam abstinentissimo viro, Thebæo, sexagesimum agenti annum in spelunca, & iussit me implere apud ipsum tres annos, ad edomationē corporis passionum. Sciebat enim senem grandi distinctione viuentem. Iterùm mihi reuerti ad se præcepit spiritualis instructionis causâ. Non valens autem tres annos implere, infirmitate detentus, ita ante triennium reuersus sum ab eo.

Dorotheus 60. annis versatus in spelunca. Palladius ei in disciplinam traditur.

Labor corporalis.

Erat enim eius vita dura & ardua. Per omnes quidē dies in æstu & solitudine secus mare colligebat lapides, eósque ædificans & cellulas faciens, tradebat non valentibus sibi ædificare, per singulos annos singulas explicans cellulas. Ego autem deprecans eum, dixi ei: Quid facis, pater, in tali senectute interficiens corpus tuum? Respondens autem, dixit mihi: Occidit me, occido illud. Sumebat autem in cibum panis vncias sex, & de minutis oletum condimentis fasciculum. Bibebat autem ex aqua patum quid. Nescio verò extendisse eum pedes: nescio requiescentem eum super mattulam neque super lectum, sed per omnes noctes sedens & operans, plectebat ex palmarum foliis sportas, in rationem cibi sui. Arbitrans autem ego, ne forsitan propter me solum hoc faceret, satis egi, & ab aliis discipulis eius scrutādo qui permanserunt singulariter cognoui, quoniam à iuuentute semper talem habuit conuersationem, numquam dormiens ex caussâ nisi operando, aut certè manducans claudebat oculos per dormitationem, ita vt frequenter panis caderet de ore eius præ nimiâ dormitatione in tempore refectionis. Compellente autē me eum aliquando paulùm super mattam reclinari, contristatus dicebat: Si suaseris Angelos dormire, suades & feruentem spiritum.

Affligendum corpus, ne illud nos occidat.

Victum sibi parat manibus Dorotheus.

Ne sopor obruat virtutis studiosum.

Verùm aliquando cùm essem apud eum circa horam nonam, mittens me implere vas aquæ ad vsus refectionis nostræ, euenit me abeunte aspidem deorsum videre in puteo, & vas non implētum aquâ abiiciens, dixi ei: Quoniam mortui sumus, pater; aspidem enim vidi in puteo. Qui subridens, solum diu intendit, & mouens caput dicebat: Si placeret diabolo per singulos puteos serpentes immittere, siue aliam aliquam bestiam, nos numquam habemus bibere? Et egrediens, per semetipsum hausit; ieiunúsque primus ipse bibens, ait: Vbi crux Christi superducitur, non præualebit malitia diaboli.

Crucis signū contra venenum.

Heraclidi cap. 1. virgo hæc dicitur Potamiena.

Constantia virginis Alexandrinæ.

Beatus autem Isidorus referebat nobis, quia cùm vidisset beatum Antonium hominem Dei, scripturæ dignā retulit mihi caussam, audiens ab ipso, quomodo tēpore Maximiani persecutoris, pulcherrima puella fuit ancilla cuiusdam, quam multis inuitans promissionibus dominus eius, decipere eam nō potuit. Nouissimè autem exardescens in iracundiam, tradidit eam tunc constituto præfecto Alexandriæ interficiendam quasi Christianam, blasphemantem & tempora & Imperatorem. In ipsis verò persecutionibus submittens ei quosdam eum pecuniis, dixit: Si consenseris voluntati meæ, à pœnis te custodiam; si autem permanes in duritia tuâ, rogabo iudicem vt torqueat te vsque ad mortem, vt non viua derideas voluntatem meam. Adducta autem ad tribunal iudicis, diuersa pœnarum tormenta fortiter cōtemnebat conscientiâ bona munita. In quibus tormentis & caldariam magnam plenam feruente pice iussit succendi iudex. Feruente ergo pice & nimis exardescente, proponebat ei iudex, dicens: Vade, aut subdere voluntati domini tui, aut certè noueris quia in hāc caldariam te iubeo mitti. Illa autem respondit, dicens: Non fiant aliquando tales iudices, qui iubeant subdi luxuriæ. Fremēs ergo iussit eam exspoliatam mitti in caldariam feruentem pice. Illa autem emisit vocem, dicens: Per caput tui Imperatoris te coniuro, quem colis, si statuisti sic torquere me, iube me paulatim deponi in caldariam, vt videas quantam mihi patientiam donauit Christus, quem tu ignoras. Et depolita paulatim in præparatum feruentem cacabum, eadem horâ refrigruit pix cùm circa collum eius peruenit. Quamplurimi autem videntes tale miraculum, confirmati sunt in fide Domini nostri Iesu Christi in Alexandrina ecclesia, qui digni fuerūt terræ mansuetorum, sicut dicit Dominus in Euāgelio: Beati mansueti, quoniam ipsi possidebunt terram. *Matth. 5.*

In caldariā feruente pice plenam conicitur.

De PASCO, *& quomodo tentamenta carnis euicerit.* *Cap. 2.*

Heraclidi cap. 11 dicitur Pachomius. Pallad. cap. 19. Pachon. Palladius tentationem carnis Pasco aperit.

Pasco quidam nomine, erat septuagesimum agens annum ætatis in Scythiâ. Igitur dum grauiter me spiritus fornicationis tentaret, super concupiscentiâ muliebri exagitantibus me cogitationibus, pænè egressus sum de eremo, compellente me nimia passione. Et vicinis quidem mihi monachis non indicaui caussam; latenter autem perrexi in solitudinem, & circuiui sanctos patres vsque dies quindecim, eos qui in Scythiâ fuissent. In quibus repperi Pascum, quem omnes qui in illâ eremo erāt patres, venerabātur. Itaque præsumpsi ego, & eum lacrymis deprecans eum, confessus sum ei passionem, quæ me nimis & incessanter non desinebat impugnare. Et ipse ait mihi: Non contristet te hæc caussa; nec enim pateris hæc à negligentiâ; attestatur quippe tibi & locus, & difficultas rerum, & quia non est in locis illis vlla visitatio feminarum: sed magis inuidiâ diaboli, qui semper insidiatur & decipere festinat animas hominum. Ecce, vt vides me iam senem hominem, quadragesimum annum habeo in hac cella, & auxiliante gratia Christi, sollicitus de salute animæ meæ; tamen vsque nunc tentationem sustineo. Nam cum sacramento dicebat mihi: Quia super duodecim annos post quinquagesimum annum, non nocte mihi, non die pepercit; in tantum, vt putarem, quia fortè dereliquit me Deus, & ideò instanter sine cessatione huius passionis molestiam paterer. Elegi ergo magis mori irrationabiliter, quàm talem pati corporis passionem. Egressus ergo, circuibam pænè omnem solitudinem, & inueni leænæ speluncam, & posui me iacere ibi per totum diem nudum, vt ingredientes feræ comederent me. Cùm ergo facta esset vespera, secundùm quod scriptum est, Posuit tenebras, & facta est nox, in ipsâ pertransibunt omnes bestiæ siluarum: egredientes bestiæ masculus & femina odorati sunt me à capite vsque ad pedes, & lingentes me totum, recesserunt à me. Ego autem putabam quòd deuorarent me. Iacui ergo ibi per totam noctem, sed non accesserunt ad me.

Pascus desperat acrius à damone tentatus. *Psal. 103.*

Pascus à leonibus circumlingitur.

Cogitaui ergo quia pepercit mihi Deus: & reuersus sum in cellam meam. Post paucos autem dies iterum eadem tentatio insurrexit validiùs, ita vt pænè ad blasphemiam peruenirem. Conuersus enim dæmon in Æthiopissam puellam, quam videram in iuuentute meâ spicas colligentem, sedit super genua mea, & vehementer me commouit. Vnde cum nimio furore dedi ei pugnos & alapas in maxillas, & statim non comparuit phantasma illud: per biennium enim manus meæ vnde percussi quasi faciem eius, fœtorem & brumum sufferre non poteram. Desperabam ergo de salute animæ meæ, & præ tristitiâ nimiâ defectio animi affligebat me, & nimio mœrore tabescebam. Audiui autem vocem factam in sensu meo, & dicentem: Vade, Pasco, certare; propterea

Rom. 11. *Humilitas ex tentatione.*

propterea enim hæc permisi te pati, vt non altum sapias, nec extollaris quasi in virtutibus tuis, sed recognoscas infirmitatem tuam; & non confidas in conuersatione tuâ, sed subditus & humilis sis in adiutorio Dei confidens. Ita certus effectus de auxiliante misericordia Domini Saluatoris, pacificos habui reliquos dies.

Cap. 3.

De DIDYMO, *& beatis virginibus* ALEXANDRIA *ac* MELANIA.

Heracl. cap. 1. *Didymus Origenista fuit.* *Dydimus ex oculis orbatus annos 75. vixit.* *Sacras Scripturas nouerat, etsi non didicisset.*

IN sanctis patribus Didymus fuit sacrorum expositor librorum, qui multos libros ex diuinis Scripturis exposuit. Hic absque oculis fuit, cuius & notitiam habui. hic septuagintaquinque annorum defunctus est. Iste cæcus cùm esset, vt ipse mihi narrauit, quatuor annorû in infantiâ visum amiserat, nec litteras nouerat, neque apud magistros fuit. Habuit autem naturalem magistrum robustissimum propriam conscientiam: qui tantâ gratia ornabatur scientiæ, vt vetus & nouum Testamentum interpretaretur ad verbum. Liberale autem studium ita exsecutus est subtiliter, & minutissimè exponens sermonem, vt omnes superaret antiquos scientia. Compellebat autem me, vt in cella eius facerem orationem. Et non acquiescente me, dicebat mihi, referens: Quia in cellulam istam tertiò ingressus est beatus Antonius, visitans me; & deprecatus a me, vt orationem faceret, statim inclinauit genua in hoc domicilio, & non compulit me repetere sermonem, erudiens me ad obedientiam. Narrauit autem mihi & hoc. Quia cùm essem sollicitus propter vitam Iuliani Imperatoris miserabilis, & nimis tristarer, quadam die vsque ad alteram vesperam non gustaui panem propter sollicitudinem. Et euenit, & in cathedra sedente me oppressus somno video in excessu equus albos discurrêtes, cum sessoribus dicentibus: Dicito Didymo, quia hodie horâ diei septima mortuus est Iulianus. Surge ergo, comede, & mitte, & nuntia hoc Athanasio episcopo, vt & ille nouerit. Et annotaui statim horam, & mensem, & septimanam, & diem: inuentúmque est ita, quemadmodum oppresso somno videbatur.

Ne quæ in hospite contentio. *Mors apostatæ Iuliani reuelatur Didymo.*

Retulit autem & mihi ancillâ cuiusdam, nomine Alexandria, quæ derelictâ ciuitate in sepulcro quodam recludens semetipsam, per foramen quoddam recepit panem, qui necessarius erat victui, vsque ad annos duodecim; duodecimo autem anno quasi dormientem se composuisse. Et cùm abisset qui consuetudinem habebat ministrare ei, & non accepisset responsum, nuntiauit nobis. Destruentes autem ostium & ingredientes, inuenimus eam defunctam. Dicebat & de ipsâ beatâ Melaniâ, de qua posteà dicturi sumus, quia ad faciem quidem non vidi eam: ad foramen tamen stans, interrogaui eam, vt diceret mihi caussam, quare secedens de ciuitate, ingressa fuisset sepulcrum? Illa autem per foramen locuta est mihi, dicens: Quia grauatus fuit quidam mente in me, & vt non accusarem eum, elegi magis viuam meipsam in sepulcro hoc includere, quàm scandalizare animam ad imaginem Dei factam. Me autem dicente ei: Quomodo nunc perseueras, non videns quemquam, sed affligeris tam graui maximè inertia? Dixit mihi: Quia a mane vsque ad horam nonam oro per singulas horas, nens linum; reliquas autem horas ieiuna percurrês, & horâ competenti comedens cibum meum requiesco, & video in somnis patriarchas, prophetas & apostolos cum martyribus. Perseuero autem, finem exspectando, cum spe in Deum suauissime.

Alexandria sepulcro se per 12. annos inclusit. *Cur se incluserit Alexandria.* *Quibus vacaret sic inclusa.*

Cap. 4.

De AMMONIO, FRATRIBVS *eius, ac tribus* SORORIBVS *vel glossis.*

Heraclides cap. 2.

BEATVS Ammonius habuit duos fratres germanos suos, qui cum eo pariter in sancto proposito conuersabantur. nam senior eorum frater Dioscorus in episcopatum electus est. Habent autem tres sorores in virginitate Domino seruientes, non minùs à fratribus suis in omni spirituali studio & abstinentiâ conuersantes. Septem enim sunt, quatuor viri & tres sorores eorum, omnes virgines ex vtero matris suæ. Aiunt enim, seniorem sororum eorum tantam scientiam Scripturarum habere diuinarum, vt admirarentur fratres eius. nam vespere nimis lectioni insistens, post lectionem autem paululum somni capiens, ipsa lectionis verba per somnum meditatur. Habebat autem & alias tres peregrinas famulas Christi secum: similiter & fratres earum habent tres viros eruditos nimis & eloquentissimos: qui & ipsi conuersationem eorum imitantes, præclari in Christo habentur. Omnes ergo nimis in Christi amore feruentes perrexerunt in eremum, & sororibus suis sequestratim fecerunt monasterioli habitaculum, & sibiipsis separatim fecerunt, vt inter se & ipsas interuallum habeant non parui loci. Statuerunt autem sibi, vt neque fratres earum alias mulieres ad salutandum suscipiant, neque illæ alios viros.

Monasterium aliud virorum, aliud mulierum.

Quoniam verò supra modum eruditus in omni parte erat Ammonius, tam in scientiâ Scripturarum, quàm etiam sermonis, dum in quadam ciuitate episcopus defunctus esset, amatores Ammonij suggesserunt episcopo Alexandriæ, petentes vt Ammonium eis ordinaret episcopum. Dicebat autem eis Archiepiscopus: Adducite mihi eum vt ordinetur episcopus. Illi autem festinantes perrexerunt cum adiutorio ad eum. Cùm autem vidisset se præuentum, deprecabatur eos, & cum sacramento affirmabat, non suscipere se Ordinem episcopatus, neque de eremo egressurum. Illis autem non concedentibus, sed violenter instantibus, præsentibus eis, accepit forficem, & aurem suam sinistram ab imo abscidit, dicens eis: Vel nunc certi estote, quia impossibile est me fieri episcopum: quia lex prohibet debilem in aliquo membro fieri sacerdotem. Tunc relinquentes eum recesserunt. Abeuntes autem dixerunt episcopo. & ait eis episcopus: Ista lex apud Iudæos obseruabatur; mihi autem etiam eum nasum abscisum habet si adduxeritis, ita tamen ornatum moribus vt dignus sit sacerdotio, ordinabo eum. Abeuntes ergo iterùm rogabant eum. Ipse autem iurauit, dicens: Quia si me coëgeritis, etiam linguam meam abscido. Ita ergo relinquentes eum, recesserunt.

Renuit episcopatum Ammonius. *Importune quæsitus sibi aurem amputat.*

Huius Ammonij fertur miraculum: quia quando desiderium carnis surgebat, & incitabat ad libidinem membra eius, numquam pepercit carni suæ; sed ferrum ignitum apponebat membris suis, vt semper vulneratus esset: & ita desiderium passionis compescebat magnitudo doloris. sic quidem abstinentia eius fuit à iuuentute vsque ad mortem. Nihil quod per ignem transit, comedit, absque pane dumtaxat.

Ignito ferro libidinem extinguit. *Crudis vescitur.*

Quodam verò tempore in eremo ædificanti ei

cellam superuenit quidam frater, & dixit ei: Cur in tali ardore æstus affligis temetipsum, abba? Respondésque beatos Ammonius, ait: Crede mihi, frater, qua donante Dei gratia, Scripturas sanctas memoriæ commendam. nam & vetus & nouum Testamentum ab ineunte ætate ad plenum didici, necnon etiam & sanctorum antiquorum patrum orthodoxorum sacerdotum Domini sexcentas myriadas expositionum in lege diuinâ conscriptas perlegi (sicut testabantur ei de hoc & pæne omnes in eremo patres) & si vnu die satiatus fuero pane, & minimè in opere me exercuero, extollitur sensus meus, & velut irrationabilium animalium efficitur.

Vtrumque Testamentum memoriter tenet.

Quodam tempore adueniens beatus Euagrius ad sanctum Ammonium visitationis spiritualis gratiâ, dum multa de sanctis Scripturis inter se conferrent, & lætarentur vterque spiritualiter in Domino, postmodum dixit Euagrius ad Ammonium, quasi exprobrando ei quia aurem sibi inciderat: Non times, inquit, graue peccatum; quia vt non susciperes sacerdotium, aurem tibi abscidisti? Respondens autem Ammonius, dixit ei: Deprecor te, vt exores pro me ad Dominum, vt de aliis peccatis meis indulgétiam accipere merear; nam de hoc admisso non valdè turbatur animus meus. Verumtamen te magis oportet timere & sollicitudinem gerere, qui eruditus es secundùm sæculi sapientiam, & tantam scientiam diuinarum Scripturarum habes, quam Dei gratia tibi contulit, vnde posses multos populos erudire, & elegisti magis in eremi solitudine degere. Et ego quidem auriculam abscidi, nam ipse linguam abscidisti quæ multos populos docere potuit.

Et Euagrius & Ammonius Origenista fuit.

Dicebat sanctus abbas Dioscorus presbyter, qui in eremo Scithiæ habitabat: Quia non oporret monachum desideria gulæ ventrisque facere. nam in quo differt a sæcularibus, si expleat delectationes suas? Denique frequenter videmus, homines sæculares pro caussa ægritudinis a deliciis &, delectationibus abstinere vt sanitatem corporis adipiscantur: quanto magis diligenter studere debet monachus pro salute & incolumitate animæ suæ, vt possit ad illas veras & æternas paradisi delicias, & ad cælestis regni gloriam peruenire.

De HOR, PAMBO, *&* MELANIA *Romana.*

Cap. 5. Heracl. cap. 2. Hic Hor fuit Origenista.

IN hnc monte Nitriæ vir abstinentissimus Hor nomine fuit, cuius multas attestabatur virtutes omnis fraternitas monachorum; ego verò non inueni eum viuentem. Etiam & hoc dicebant narrantes de eo, quia neque mentitus est aliquando, neque iurauit, neque maledixit, neque sine necessitate locutus est.

Quæ in Hor maximè præclara.

In monte hoc fuit & beatus Pambo, præceptor Dioscori qui posteà episcopus ordinatus est, & Ammonius, & Ioãnes, fratres Dracontij, viri mirabilis. Hic autem Pambo habebat in sanctitate & virtutibus famam magnam, & ita erat cõtemptor auri & argenti, vt vera deposcit ratio. Deniq; retulit mihi beata Melania, quia in primis cùm aduenisset de Romà in Alexandriam, & audisset de eius virtutibus Isidorum referentem, qui etiam & perduxit eam in solitudinem ad visitandum sanctos patres. Dicebat ergo sancta Melania: Quia obtuli ei argenti ærarium trecentarum librarum, deprecás eum, vt de rebus meis acciperet ad erogandum pauperibus. Ipse verò sedebat & texebat de foliis palmarum sportellas. Benedixit autem me, dicens: Dominus Deus retribuat tibi mercedem. Et dixit dispensatori suo Theodoro: Suscipe, & dispensa hæc in omni Libyâ, & in insulis fratribus: hæc enim monasteria magis indigent. Præcepitque ei nulli in Ægypto dare, eò quod abundantior esset prouincia. Ego autem stabam exspectans quasi honorari & glorificari super quod obtuleram. Et nihil audiens ab eo, dixi: Vt scias, domine, quàtum est, quoniam trecenta pondo sunt. Ipse verò nec respiciens me, respondit dicens: Cui obtulisti hæc, filia, pensare opus non habet. Qui enim pensat montes & omnem molem terræ, multò amplius nouit quantitatem huius argenti. Si enim mihi hoc dedisses, benè mihi diceres quantum est: si autem Deo obtulisti, ille qui viduę minuta non despexit pauperis, nec tuam oblationem tradet obliuioni.

Pambo quos docuerit. *Auri & argenti contemptor.* *Melania ei varia munera offert.* *Pambo ea dispensari iubet egentibus monachis.* *Sapiens Pambonis responsum.* Isaiæ 40. Marci 12.

Ita ergo gubernauit ac dispensauit Dominus, vt quando ingressa sum in montem, post paucos dies defunctus est homo Dei, non infirmatus, sed sportellam consuendo defunctus est sine febribus, annorum septuaginta. Vocauit autem me nouissimè, cùm transpungeret sportellas & compleret, & dixit mihi: Suscipe istam sportellam de manibus meis, vt memor sis mei; aliud quod tibi relinquam non habeo. Quem ipsa sepeliuit, sindone corpus inuoluens: & ita ipsa egressa est de eremo. Sportellam verò vsque ad mortem pro benedictione sibi reseruauit.

Pambo annorum 70. moritur.

Iste beatus Pambo in ipsâ horâ sui exitus, adstantibus Macario presbytero & Ammonio, viris nominatissimis in conuersatione sanctâ, etiam præsentibus & aliis fratribus, hoc dixisse perhibetur: Quia ex eo quo veni in hunc montem solitudinis, & ædificaui mihi cellam, & mansi in eâ, de labore manuum mearum vixi, & non recordor aliquando me panem gratis manducasse: nec pœnitet me de verbo quod locutus sum vsque in hanc horam, & ita vado quasi nunc incipiens Deum colere.

Verba Pambonis morientis. Pambo in morte quasi se incepisse religiosè viuere profitetur.

De S. BENIAMIN *hydropico patientissimo.* Cap. 6.

Heraclid. cap. 2.

IN hoc mõte Nitriæ Beniamin quidam est, sanctus vir, qui vixit vsq; ad octoginta annos abstinentissimus, & studium gerens circa virtutes animi. Consecutus est autem à Domino gratiam sanitatum: & si cui manus imponebat, aut oleum benedictum dabat, omnis ab eo infirmitas repellebatur. Hic itaque qui tantæ gratiæ dignus habitus est, ante octo menses mortis suæ hydropicus factus est, & in tantum corpus eius tumuit, vt alterum Iob putares.

Oleo benedicto morbos curat. Beniamin hydropisi laborat. Alter Iob patientiâ.

Assumens ergo nos beatus Macarius, qui tunc erat presbyter in monte Nitriæ, me & Theodorũ ac Macariolum, dixit nobis: Venite, & videte nouum Iob, in tãto tumore corporis & passione insanabili, immensam gratiarũ actionem Deo semper reddentem. Abeuntes ergo vidimus eum in tanto tumore corporis, vt non posset digitus manus alteri digito coniungi. Intuentes autem hanc passionem crudelissimam, oculos auertebamus. Tunc dicit nobis beatus Beniamin: Orate filioli, vt non interior homo meus hydropicus fiat; iste autem nec benè patiens profuit, nec malè patiens nocuit. Per octo ergo menses sella ei ponebatur latior, in quâ incessabiliter sedebat propter reliquas corporis necessitates; nec enim iacere poterat. In hac tamen passione positus alios sanabat. Necessariè autem enarrauimus passionem hanc, vt non

Interior homo si sanus sit, non magnopere de corpore laborandum. Æger Beniamin alios sanat.

vt non conturbemur, si quando aliqua grauissima ægritudo viris iustis euenerit. Defuncto autē eo, limen de ostio tulerunt & postes, vt possent corpus efferre. Tantus erat tumor corporis.

Deest Heraclidi. Pelag. li. 4. n. 11.

Abstinentia.

Referebat abbas Beniamin: Quia quodam tempore ego & presbyter de Cellia applicuimus ad quemdam seniorem, habitātem in eremo Scithi, & obtulimus ei modicum olei. Ille autem dixit nobis: Ecce illud modicum vasculum, quod ante triennium dedisti mihi, sic plenum manet vsque hodie. Nos autem hæc audiētes, diximus: Et quapropter, pater, vel in diebus festis non gustasti de ipso oleo? Et respondens, dixit nobis: Ideò percipere nolui ex eo, ne fortè consuetudo mihi fiat, & requiram de suauitate olei conditos cibos, & per occasionem suauis conditurae compellar descendere ad ciuitatem seu ad vicos emere oleū, & reuerti ad eremum, iterúmque descēdere & reuerti ad cellulam meam, & per hanc occasionem (vt dixi) descendendi & ascendendi incipiat vagari sensus meus & mens mea, & perdam vtilitatem secretioris vitæ. Diabolus enim multiformis est, & diuersa retia texit vt capiat mentes hominum. Igitur nos hæc audiētes, admirati sumus prudentiam & conuersationem sancti senioris.

Deest Heraclidi.

Senex raphanelæo vtitur, aliud oleum ignorans.

Item referebat nobis abbas idem Beniamin, quia perrexissent ad quemdam senem, qui tenuit eos ad refectionem, & parauit illis lenticulæ cibum coctum. Misit autem in condituram oleum quod de semine raphanorum in locis illis fieri solet. nos autem diximus ei: Pater, magis de bono oleo mitte, vt possimus comedere. Ille autem hoc audiens, & signo crucis se signans, dixit nobis: Et est aliud oleum præter ipsum? ego hoc numquam audiui. Erat enim ipse senior ex infantia sua in eremo enutritus, & semper permansit apud sanctos seniores, & neque in ciuitates neque in vicos aliquando egressus est.

Cap. 7. Heracl. cap. 5.

De sancto APOLLONIO, *qui quinque millibus monachorum ministrauit.*

Apollonius medicum se & pharmacopolam præstat fratribus.

APOLLONIVS quidam nomine, ex negotiatore fuit, renuntiánsque sæculi actibus, & conuersus ad seruitium Christi, habitauit in monte Nitriæ, neque artem discere potuit, neque vacare in scribendis libris præ senectute. Viuens autem in supradicto monte viginti quinque annis, hoc habuit studium, vt ex propriis pecuniis & suis laboribus omnia cellaria compararet de Alexandria, & in omni fraternitate ministrabat infirmantibus: & erat videns eos à prima luce vsque ad horam nonam, per singula ostia ingrediēs monasteriola, ne quis fortè iaceret. Portabat autem vuam passam, mala granata, & similia quæ infirmis necessaria sunt. hanc exercuit conuersationem in senectute suā. Qui moriēs similem sibi dereliquit apothecarium, rogans eum hanc exercere administrationem: quinque enim millium monachorum habitantium in monte necessaria erat talis ministratio; propterea quod eremus esset locus ille.

Cap. 8.

De sancto NATHANAEL, *& tentamentis eius à dæmone.*

Heraclid. cap. 5.

FVIT alius quidam de antiquis monachis, nomine Nathanaël. Hunc ego non inueni; transierat enim de corpore ante aduētum meum ante annos quindecim: eos autem qui conuersati sunt cum eo, inueni. Interrogaui autem eos virtutem viri. Ostenderunt autem & mihi cellam eius in qua habitauerat, sed tunc nullus habitabat in ea, propterea quòd propior esset cuidam vico cohabitantibus sæcularibus. Ille enim eam tunc construxit, quando rariores erant serui Dei, qui dicuntur anachoretæ, id est, qui recedunt in secretiora eremi loca.

Nathanaël perpetuus cellæ custos.

Referebant autem hæc de eo, præcipuè quia tantam habebat patientiæ virtutem in cella, vt non moueretur à proposito suo. In quibus illusus in primis ab eo, qui omnes illudere festinat & decipit dæmone, tædio quodam oppressus, egressus est de prima cella, & aliam construxit sibi prope quemdam vicum. Postquam autem perfecit eam, habitauit in eā. Post tres verò menses affuit dæmon quadam nocte, tauream tenens sicut carnifex, indumentum habens quasi militis consutum, & faciebat strepitus de taureā illa. Ad quem ait beatus Nathanael: Quis es tu, qui talia præsumis super hospitiolum meum? Respondens autem dæmon, dixit ei: Ego sum qui de illā aliā cellā te expuli, & veni vt & de hac te effugarem. Cognoscens autem qui illusus esset, reuertitur statim ad priorem cellam: & complens in eā triginta & septem annos, non transiuit limen ostij cellulæ, contendens contra dæmonem.

Specie carnificis dæmon eum terret.

Contendit Nathanael cum dæmone.

Qui tanta adinueniens, ostendebat ei vt eum compelleret egredi, quanta referre satis longum est. In quibus hoc. obseruans septem episcoporum sanctorum virorum visitationem, siue ex Dei promissione factam, siue ex tentatione maligni, paulominùs fecit eum excedere à proposito suo. Episcopi autem postquam orassent egredientes, non deduxit eos nec passum pedis. Dicunt ei ministri, id est diaconi: Superbam rem fecisti, vt non deduceres episcopos. Ipse autem dixit eis: Ego & dominis episcopis, omníque sæculo mortuus sum; habeo enim occultum propositum mentis meæ, & scit Deus cor meum, quā dè caussā non deduxi eos.

Septem episcopos non deducit Nathanaël.

Expauens autem dæmon de circumuentione hac, subornauit se ante nouem menses mortis eius, & efficitur quasi infans nouem annorum, minans asinum portantem panes in cophinis. Et propinquans vespera profunda, ad eius cellam finxit cadere asinum. Et clamans quasi infans: Abba, inquit, Nathanaël, miserere mei, & da mihi manum tuam. Qui audiens vocem quasi infantis, aperuit ostium, & stans ab intus, dixit ei: Quis es tu, & quid vis vt faciam tibi? Dicit ei: Illius sum puerulus, & panes fero, propter quod conuiuium fratris ipsius est, & crastino Sabbato illucescente necessaria est ista oblatio. Deprecor ne despicias me, ne fortè à bestiis & leænis comedar. multæ enim sunt in illis locis. Stans autem & stupens beatus Nathanaël, commotis visceribus cōturbatus, cogitabat intra se, dicens: Quia aut de mādato habeo cadere, aut de proposito. Post hæc autem cogitauit: Melius est me non transgredi, quàm tantorum annorum propositum perdere, in confusionem satanæ. Et cùm orasset, dicit loquenti ad se quasi infanti: Audi, infans, crede in Deum, cui seruio, quia si necessarium sit tibi adiutorium, transmittet tibi Deus, & neque leæna nocebit te, neque aliquis. Si autem tentatio, confestim reuelabit Deus. Et claudens ostium introiuit. Confusus autem dæmon quia superatus est, in turbinem resolutus est, quasi onagri exilientes, & fugiētes, & sonos emittētes. Iste triūphus beati Nathanael fuit, & hæc conuersatio, & hic finis.

Dæmon in pueri figurā Nathanaēlē e cellā euocare tentat.

Firmum Nathanaelis propositum.

Confidentia.

De

Cap. 9. *De vita & mirificis geſtis ſanctiſſimorum virorum* MACARII *Ægypty, &* MACARII *Alexandrini.*

Heracl. cap. 6.

DE magnis & præcipuis, & ſanctis ac beatiſſimis viris multa & incredibilia piger me dicere vel ſcribere, ne fortè mendacij opinionem feram. Quia autem perdit Deus omnes qui loquuntur mendacium, pronuntiauit Spiritus ſanctus mihi: ergo non mentienti, famule Dei fideliſſime, non diſcredas.

Pſal. 5.

Diſtributio partium qua Macary dicti ſunt. Macarius Ægyptius.

** an νεαρογέρων?*

Duo namque Macarij erant, vnus quidem Ægyptius genere, alius verò ³ grutaria vendens. Primùm ergo referam de Ægyptio, qui vixit annos nonaginta: itaque in ſolitudine fecit annos ſexaginta, triginta annorum ingrediens iuuenis, & tantam conſecutus eſt diſcretionem, vt diceret eum * ⁴ neaporeponta, id eſt, iuuenem ſenem, propter quod & celeriùs profecit. Quadraginta enim annorum factus, contra ſpiritus dæmonum accepit gratiam ſanitatum, & reſponſis diuinis dignus fuit. Huic commorabantur duo diſcipuli in ſolitudine interiori, quæ vocatur Scithi. Ex quibus vnus quidem erat miniſter eius iuxta eu, propter venientes curari ab infirmitatibus & languoribus ſuis: alius autem ſucceſſit ſeparatim in cellulam. Tempore autem aliquanto tranſacto, præuidens ſpiritu inſpecto oculo cordis, dicit illi qui miniſtrabat ei, vocabulo Ioannes, qui poſtmodum factus eſt presbyter in loco ipſius Macarij: Audi me frater Ioannes, & acquieſce monitis meis: tentat te ſpiritus cupiditatis, ita enim vidi; & ſcio, quia ſi mihi acquieſcis, confirmaberis in loco hoc, & flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo: ſi autem mihi inobediens fueris, exemplum Giezi veniet ſuper te, cuius ex paſſione langueſces.

Spiritus cupiditatis.

Pſal. 90.

4. Reg. 5.

Euenit ergo eum non obedire, & poſt dormitionem ſancti Macarij, poſt quindecim annos ita elephantioſus factus eſt, fraudans quæ erant pauperum, vt non inueniretur in corpore eius liber locus, in quo quis digitum figeret. Et hæc eſt prophetia ſancti Macarij.

De eſcâ autem eius & potu ſuperfluum eſt enarrare, quando nec apud negligentiores inuenitur quis abundãtius cibos percipere aut exquiſitiùs in locis illis, tam pro indigentiâ eorum quæ minimè inueniuntur, quam etiam & propter imitationem habitãtium ibidem multorum monachorum. De alio autem eius ſtudio dicebatur, eum ſine intermiſſione excedere mente, & magis ampliori tempore Deo adhærere ſenſus eius, quàm in iſtius mundi habitatione. Huius feruntur multa miracula, quæ fecit Deus per eum: nam multos vexatos à dæmonibus, & diuerſas ægritudines ſuſtinentes curauit Dominus precibus eius.

Macarius in extaſi frequenter.

Vir enim quidam Ægyptius concupiuit ingenuam mulierem maritatam; & non valens eam capere, locutus eſt malefico, dicens. Facito eam vt amet me, & ita age vt proiiciat eam vir eius. Accipiens ergo maleficus, ſufficienter vſus eſt maleficio, & fecit eam equam videri. Videns autem vir eius veniens deforis, mirabatur quia in lecto eius equa iaceret, & cœpit plangere & eiulare; nam loquebatur animali, & reſponſum non dabat. Itaque deprecatus eſt presbyteros poſſeſſionis, & adducens, oſtendit eis; qui non inuenerunt cauſſam vſque ad tres dies, neque fœnum accipiebat, quomodo equa; neque panem, ſicut homo: vtroque priuabatur cibo. Ad vltimum, vt glorificaretur Deus, & appareret virtus ſancti Macarij, aſcendit in cor viri, vt deduceret eam in ſolitudinem. Et vinxit eam quaſi equam, & duxit in ſolitudinem. Cùm appropinquaret ergo, ſtabant fratres iuxta cellam Macarij, litigantes & dicentes: Quid adduxiſti huc equam iſtam? Dicit eis: Vt miſericordiam conſequatur. Dicunt ei: Quid enim habet? Qui reſpondit: Vxor mea erat, & in equam conuerſa eſt; & hodie habet tertium diem non guſtans quidquam. Qui retulerunt ſancto Macario intus oranti. Propterea enim reuelauerat ei Deus. Reſpondit ergo fratribus, & dixit eis: Equi vos eſtis, qui equorum oculos habetis; illa autem mulier non eſt transfigurata, ſed ſolùm in oculis eorum qui ſeducuntur videtur, equa. Et benedicens oleum, à vertice perunxit eam nudam, & ſuperorauit, & ſtatim fecit eam mulierem videri ab omnibus. Dans autem ei cibum, fecit eam manducare, & dimiſit cum proprio viro, gratias referentem Deo. Et præcepit ei, dicens: Num[illegible] [illegible] ceſſes a Communione. Hæc autem tibi euenerunt, quia per quinque ſeptimanas non appropinquaſti diuinis.

Malefico mulierem maleficus equam apparere facit.

Oleo benedicto Macarius ſ[illegible] a [illegible] Fœm[illegible] male[illegible] noxia qua [illegible] varius [illegible] Dee[illegible] Heraclid[illegible]

Alia quoque puella ad eum deducta eſt, cuius obſcœna corporis ita ex omni parte computruerant, vt conſumptis carnibus, interiora quoque & ſecretiora naturæ nudarentur, ac vermium inde ebulliret innumera multitudo, ita vt non accederet quiſquam ad eam præ fœtoris horrore. Hæc cùm allata à parentibus, & proiecta fuiſſet ante fores eius, miſerans virginis cruciatus, Æquo animo eſto, inquit, filia, hæc tibi ad ſalutem Dominus, non ad interitum dedit. Vnde prouidendum eſt magis, vt ſanitas tua nullum tibi periculum inferat. Et cùm ſtetiſſet in orationibus per ſeptem continuos dies, & oleum benedicens in nomine Domini, perungeret membra eius, ita eam ſanam reddidit, vt & reparata naturæ qualitas, & perfecta muliebris in eâ ſpecies appareret, eſſetque ei de cetero inter homines conuerſatio abſque priſtinæ infirmitatis obſtaculo.

Aliud iterùm refertur eius geſtum continentiæ in longo tempore. Sub terra fecit tranſitum à cellâ ſua vſque ad dimidium ſtadium, & ſpeluncam conſtituit ad vltimum: & ſi quando ei plures moleſtabantur, occulte de cella ſua egrediẽs ibat ad ſpeluncam, & nemo eum inueniebat. Referebat ergo nobis quidam de ſtrenuis diſcipulis eius, quia eundo vſque ad ſpeluncam, vigintiquatuor orationes Dominicas faciebat, & reuertendo vigintiquatuor.

Vt homines laudat[illegible] [illegible] Macarius.

De hoc egreſſa eſt opinio, quia mortuum ſuſcitauerit, & ſuaſerit hæreticum conuerti, non credentem reſurrectionem corporum fieri: & famã obtinebat in ſolitudine. Dicebant enim, aliquando veniſſe ad eum hæreticum quemdam Hieracitam, quod genus hæreſeos inuenitur apud Ægyptum. Hic cùm per multam loquendi artem plurimos fratrum, qui habitabant in eremo, conturbaret, auſus eſt etiam coram ipſo fidei ſuæ aſſerere prauitatem. Cui cùm ſenior reſiſteret & contradiceret, ille verba ſimplicia argumentis callidis eludebat. Sed cùm videret ſanctus fidem fratrum periclitari: Quid opus eſt, inquit, nos verbis contendere ad ſubuerſionem audientium? exeamus ad ſepulcra fratrum qui nos præceſſerunt in Domino, & cui noſtrûm conceſſerit Dominus reſuſcitar[illegible]

Mortuũ ſuſcitat in fidei teſtimonium.

Deeſt hæc narratio Heraclid[illegible]. Eſt verbotenus in Ruff. ſ[illegible] lib. 2. c. 28.

resuscitare mortuum de sepulcro, sciant omnes quia illius fides probatur a Deo. Sermo hic placuit omnibus qui aderant fratribus, & processerunt ad sepulcra. Hortatur Macarius Hieracitam, vt euocaret mortuum in nomine Domini. At ille: Tu, inquit, qui proposuisti, prior euoca. Et Macarius prosternens se in oratione ante Dominum, vbi sufficienter orauit, eleuans sursum oculis suis: Tu, inquit, Domine, quis ex Duobus nobis rectam fidem teneat ostende, eleuato hoc mortuo. Hæc cùm dixisset, fratris cuiusdam nomen, qui nuper fuerat defunctus, euocauit. Cui ille cum de tumulo respondisset, accedentes fratres continuò quæ supraposita erant aufe runt, & eductum eum de sepulcro, resolutis fasciolis quibus constrictus erat, exhibuerunt viuentem. Hieracita verò vbi hæc vidit, obstupefactus in fugam conuertitur. Quem fratres omnes insequentes, extra terminos terræ illius turbauerunt.

Dæmon immodicos cibos ...luit, non digerit.

Huic oblatus est aliquando dæmonem patiens iuuenis à propria matre tota cõscissâ duobus fonibus colligatus, & hanc habebat immissionem dæmonis: postquam manducasset trium modiorum panes, & bibisset lagenam de aqua, eructans in aëra soluebat escas. Ita enim consomebantur quæ deuorasset vel bibisset quasi ab igne. Est enim turma quæ dicitur ignita. Diuersa sunt

Dæmonum differentia à voluntate d... non substantiâ.

quippe dæmonum genera, sicut & hominum, non substantiæ, sed voluntate. [illegible] ... meis, non sufficiente sibi e cib... prop ... habebat vrina ... [illegible] gente ... & deprecante sanctum Macarium accipiens ... atus ac supplicans Deum, post ... nam & ... n d... m attenuauit passionem. Dixit ergo ... eius: Quantum vis vt comedat? Quæ respondit: Decem pondo panis. Corripuit ergo eam, quia multum dixit. Superorans verò ei vsque ad septem dies, statuit ei in tria pondo, vt posset operari; atque ita curans eum, reddidit matri. Multa etiam & alia ferebantur de eo, quæ nimis prolixa sunt ad scribendum: sed ex his paucis etiam cetera opera eius noscuntur. Hunc ego non vidi; anno quippe ingressionis meæ in solitudinem quieuit.

Docet He...

Quidam à Macario monetur à virtute expetit.

Quodam tempore cùm ad beatum Macarium quidam venisset desiderans in proposito monachorum seruire Christo, & deprecaretur sanctum senem, vt instrueret eum ac doceret, & ex fonte doctrinæ salutaris, quæ in eo per Spiritus sancti gratia abundabat, confirmaret, & qualiter posset iuuante Domino insidias atque impugnationes maligni euadere, præmoneret; respondens beatus Macarius, dixit: Si verè desideras ex toto corde renuntiare huic sæculo, filiole, & adhærere Domino Saluatori, sicut dicit Propheta in Psalmo: Adhæsit anima mea post te, me autem suscepit dextera tua. parata enim est dextera Domini, confugientes ad se suscipere; oportet te renuntiare huic mundo, & omnes actus eius abiicere, sicut dicit Apostolus, scribens ad Colossenses: Mortui enim estis huic mundo, & vita vestra abscondita est cum Christo in Deo. Cum enim Christus apparuerit vita vestra, tunc & vos apparebitis cum ipso in gloria. Hæc audiens iunior, dixit: Crede mihi, beatissime pater, quia & mentem meam alienaui ab hoc mundo, & ab omnibus quæ in eo sunt, vt iam tamquam mortuus degam in huius temporis vitâ. Cognoui enim, quoniam temporalia & transitoria atque corruptibilia sunt omnia, quæ in hoc mundo videntur esse bona. Tunc dicit ei senior: Audi me, fili, & vade ad

Psal. 62.

Coloss. 3.

Idem à Macario ad sepulcra mortuorum eos maledicturus & laudaturus ablegatur.

sepulcra mortuorum, & quamplurimis iniuriis, multis conuitiis, ac maledictis etiam & lapidibus eos detestare, vt prouocati irritentur aduersos te. His auditis iunior statim perrexit ad monumenta mortuorum. cumque secundùm præceptum beati senioris multis eos, vt putabat, iniuriis affecisset, reuersus ad sanctum Macarium, dixit ei quod fecerat. interrogauitque eum senior, si nihil ei respondissent illi mortui. Et respondens, dixit: Nihil penitùs dixerunt, domine. Iterùm autem præcepit ei, dicens: Perge crastino die, & multis præconiis collauda & glorifica eos. Abiit iterum frater ad sepulcra mortuorum, & cœpit laudare, honorificisque sermonibus glorificare eos, dicens: Vos magni estis & sancti, & similes apostolicis viris, & iustitia magna in vobis est. Et alias quamplurimas laudes cùm ad eos dixisset, reuersus ad cellam, dixit seniori: Ecce secundum præceptum tuum, domine pater, laudaui & glorificaui illos mortuos, & nihil mihi penitus dixerunt. Tunc dixit ei sanctus Macarius: Considera, fili, quoniam sicut iniuriis & contumeliis exprobrasti illos mortuos, & nihil tibi locuti sunt; ita ergo & tu si vis saluus esse & in sancto proposito placere Saluatori nostro, imitare ipsum Dominum Saluatorem nostrum, sicut dicit beatus Ioannes apostolus & euangelista: Qui dicit se in Christo manere, debet quemadmodum ille ambulauit & ipse ambulare. Vnde & in Euangelio quidem legimus, quoniam ipsi perfidissimi nostræ fidei æmuli Iudæi, multas iniurias, instigante humani generis hoste diabolo, in Dominum nostrum Iesum Christum Saluatorem dixerunt, Samaritanum esse, & dæmonium habentem, & in Beelzebub principe dæmoniorum eiicientem dæmonia; nam & seductorem eum ausi sunt dicere. & hæc omnia patienter ipse pius Dominus noster Iesus Christus, cæli, terræ, & maris, omnium quoque eorum quæ in eis sunt creator, sustinuit; vt nobis patientiæ suæ, lenitatis, & humilitatis præberet exemplũ. Nam si voluisset potentiam suæ maiestatis ostendere, & iniurias vindicare, omnem subitò mundum in chaos deduceret, & nec genus hominum, nec ipse saltem appareret mundus, sed in momento omnia interirent. Verumtamen noluit hæc facere inenarrabilis Christi Domini pietas bonitatis, qui non ad puniendum, sed ad saluandum venerat mundum. Ideò enim patienter omnia sustinuit, vt nobis exempla patientiæ & humilitatis ostenderet. Vnde & sequentibus se discipulis dixit: Discite à me, quia mitis sum & humilis corde, & inuenietis requiem animabus vestris. Sed & omnes à sæculo sancti tam prophetæ quàm apostoli, opprobriis & iniuriis, ac diuersis afflicti tormentis, semper immobilem virtutem patiẽtiæ & humilitatis tenuerunt, & nequaquàm humanis laudibus sunt decepti. Respuentes namque inanis gloriæ præsentis vitæ vanos rumores, illam solam cælestem æternamque gloriam concupiscunt qui Christo placere desiderant, quæ ex Deo est, & permanet in æternum: cuius claritatis splendorem nulla humana lingua potest exponere. Hæc ergò exempla patientiæ & humilitatis considerans, filiole, si quando irrogatæ tibi fuerint iniuriæ, fortissimè virtutem patientiæ & humilitatis custodi, imitans Prophetam, qui dixit: Ego autem tamquam surdus non audiebam, & sicut mutus non aperiens os suum: & factus sum sicut homo non audiens, & non habens in ore suo redargutiones.

Mortuorum exemplo docetur nec maledictis moueri, nec laude extolli.

1. Ioan. 2.

Matth. 11.

Psal. 37.

Quod

Quod certè ad commonendum ſenſum noſtrum quotidie in ſynaxi pſallitur. Caue etiam, ne vanâ gloriâ, laudéque hominum delecteris, & perdas omnia quæ laborando in bonis operibus acquiſieris, fructúsque ieiunij & abſtinentiæ tuæ, vigiliarúmque & orationum mercedem in æternâ vitâ non conſequaris a Domino: quia ipſe dixit in Euangelio de eis qui laudes hominum quærunt: Amen dico vobis, quia receperunt mercedem ſuam. Et alia multa ſunt, quæ de cauendâ vanâ gloriâ ſanctæ Scripturæ admonere non ceſſant. Caue ergo, ô fili, & neque ad irrogatas iniurias exardeſcat in iracundiâ animus tuus. Et ſi incitatum fuerit cor tuum, ipſe tamen diſtrictè in timore Domini refræna ab iracundiâ animum tuum, vt poſſis virtutem humilitatis ac patientiæ cuſtodire: & tunc veraciter oſtendis quod p[illegible]ſiſti, dicens, quia tamquam mortuus degas in hoc mundo, ſi nihil turbulentum reſpondeas eis, qui tibi iniurias irrogant: ſicut nec illi de monumentis mortui, in quos multas iniurias & conuitia dixiſti, & nihil tibi penitùs reſponderunt. Ideóque oportet vt fortiter cuſtodiamus virtutem humilitatis ac patientiæ, quatenus poſſimus ad cæleſtia præmia & ad æternæ vitæ gloriam peruenire, ſicut dicit in Apocalypſi Dominus: Tene quod habes, ne alius accipiat coronam tuam.

Laus humana æternam mercedem enecat.

Matth. 6.

Apoc. 3.

Deeſt Heraclidi.

Sanctus abbas Macarius commonebat ſæpè diſcipulos ſuos, & docebat eos dicens: Mementote ſemper, quia ante conſpectum Domini omnipotentis conuerſamini, qui proſpicit omnium hominum cogitationes, & ſingulorum corda ſcrutatur. Quod etiam & ſanctæ Scripturæ teſtantur, & Apoſtolus docet, & dicit: Viuus eſt enim ſermo Dei & efficax, & acutior omni gladio ancipiti, & pertingens vſque ad animæ diuiſionem ac ſpiritus, compagum quoque & medullarum, ac diſcretor cogitationum & intentionum cordis: & non eſt vlla creatura inuiſibilis in conſpectu eius; omnia autem nuda & aperta ſunt oculis eius. Ideóque ſi nos, fratres, pulſauerit delectatio carnis, & concupiſcentia fornicationis, feſtinemus repellere & abijcere de corde noſtro ſordidiſſimam & peſſimam cogitationem, inuocantes intentiſſimè adiutorium Domini noſtri Ieſu Chriſti in orationibus ac ieiuniis, vt virtute potentiæ ſuæ eripiat nos, & protegat, & conterat ſatanam ſub pedibus noſtris. Oportet ergo, vt etiá noſmetipſos pœnitendo & à peccatis abſtinendo corripiamus, dicentúſque ad animam noſtram: Quoniam delectatio quidem corporis, quæ te malè oblectat, ad modicum tempus eſt: nam tormenta & cruciatus animæ & corporis, in igne æterno gehennæ in perpetuas permanent pœnas. Illud etiam admonentes animam noſtram, dicimus: Si erubeſcis homines ſimiles tui peccatores, ne videant te peccantem, quare non magis reuereri & timere debes maieſtatem Dei omnipotentis, qui omnium ſecreta cordium conſiderat, ſicut & Apoſtolus ait: Omnia nuda & aperta ſunt oculis eius. Talibus ergo cogitationibus ſi increpamus noſmetipſos, continuò timor Domini venit in corde noſtro, & in amorem caſtitatis confirmatur anima noſtra, etiam & ad omnia præcepta Domini facienda incitamur, adiuuante nos gratiâ Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui ſeruientibus ſibi in ſanctitate & caſtitate promiſit cæleſtia & æterna donare in illa gloriâ futuri ſæculi vitâ, cum Angelis ſanctis in perpetui luminis ſplendore ſemper gaudere.

Hebr. 4.

Delectatio temporalis memoriâ æternæ pœnæ propulſanda.

Hebr. 4.

Vita & conuerſatio alterius MACARII, *videlicet Alexandrini presbyteri, &* MARCI *monachi.*

Cap. 10.

Alium autem Macarium contemplatus ſum Alexandrinum presbyterum, in loco qui dicitur Cellia, in quibus Cellis habitaui ego annus nouem: in quibus & tribus annis poſt me ſuperuixit. Et quædam vidi apud eum, quædam autem audiui, quædam & ab aliis didici. Erat autem obſeruatio eius hæc, quia ſi quid audiuit alicubi, modis omnibus hoc apprehendere feſtinabat. Audiens ergo à quodam, quia Tabenenſiotæ monachi per omnem quadrageſimam abſque igne cibum ſumunt, ſtatuit ſeptem annis quod p[illegible] ignem tranſit non manducare, niſi olera cruda, & ſi quando inueniebatur, legumen infuſum, nihil aliud guſtans. Complens autem hoc, pro nihil [illegible]duxit huiuſmodi vſum.

H[illegible]
Cap. [illegible]
Macarius Alexandrinus.

Audiuit iterùm de alio quodam, quia libram panis comederet; frangens ſibi buccellatim & condens in lagenam miſit: decreuitque tantum comedere, quantum poſſet manus afferre per [illegible] lagenæ. Et ſicut referebat ipſe, quia gaudens quidem apprehendebam amplius de fragmento panis, ſed non permittebat eximere, pro eo quod anguſtius eſſet foramen lagenæ: vſque enim [illegible]d tres annos hanc habuit abſtinentiam, quatuor aut quinque vncias comedens, tantumdem & aquam bibens. Nam vnum ſextarium olei totum annum expendebat.

Iterùm alia eius obſeruatio tali[illegible] fuit: Decr[illegible] ſuperare ſomnum, & ſicut referebat, non [illegible]nit ſub tectú vſque ad viginti dies, vt vinceret [illegible]num. Ita nimio quidem æſtu vrebatur per diem, per noctem autem conſtringebatur frigore, & (vt dicebat) niſi velociùs ingreſſus ſub tectum fuiſſem, ſomnúmque cepiſſem, ita mihi exſiccatum fuiſſet cerebrum, vt penè exceſſum pateret mentis. Quanto ergo me, inquit, vici, tan[illegible] ad nat[illegible]æ neceſſarium requirentis ſomnum ceſſi.

Iſte aliquando tentatus eſt paſſione fornicationis, & condemnauit ſemetipſum in paludem Scithiacenſem, quæ eſt in ſolitudine, ſedere nudum menſibus ſex, vbi ſunt culices ſicut nebulæ, quæ etiam agreſtium porcorum perforant pellem. Ita ergo perforatus eſt totus, & ſtrumas fecit, vt putarent aliqui, quia elephátio[illegible]us eſſet fac[illegible]s. Veniens ergo poſt ſex menſes in cellam ſuam, de voce cognitus eſt, quia ipſe erat Macarius.

Deſiderauit aliquando ipſe in hortum ſepulturæ Ianne & Mambre ingredi, ſicut nobis retulit. Ipſe autem hortus ſepulturæ factus eſt à magis, qui potentes erát quondam apud Pharaonem. De quadris ergo lapidibus conſtruxerunt opus, & ſibimetipſis ſepulcrum fecerunt & multum aurum recondentes, plantauerunt etiam arbores: humectus eſt enim locus, in quo & puteum fecerunt. Quia ergo viam ignorabat, arbitrium q[illegible]odam ſequebatur ſtellarum, ſicut in maris pelago nauigantes obſeruare ſolent. Ita in ſolit[illegible]dinem ingrediebatur, accipiens ligaturam calamor[illegible] in per vnumquodque miliarium indi[illegible]ij gratia fig[illegible]bat, vt ſemitam adinueniret vnde reuerteretur. Perambulans ergo diebus nouem, peruenit ad [illegible]cum. Dæmon autem qui ſemper dimicato[illegible] Chriſti reſiſtere ſolet, colligens omnes calamos, quos pro indicio ſibi poſuer[illegible]t a miliario horti illius ſepulcri, dum ipſe requieſceret ad caput

ipſius

ipsi... posuit. Surgens igitur repperit calamos. Et hoc factum est, Deo permittente, ad eius probationem, vt non in calamis speraret, sed in columnâ nubis, quæ præcedebat filios Israel quadraginta annis in solitudine. Dicebat autem, quia castra dæmonum obuiassent ei, egredientium de illo horto, clamantium, inquit, quasi corui contra faciem meam, & dicentium: Quid vis Macari? quid vis monache? quid venisti in locum nostrum? Non potes manere hic. Dixi ergo eis ego: Quia oportet me ingredi & videre. Ingrediente autem eo in hortum, occurrit ei satanas cum gladio euaginato comminans ei. Contra quem sanctus Macarius hoc dedit responsum: Tu venis ad me cum gladio, ego autem occurro tibi in nomine Domini sabaoth Dei Israël. Ingrediens ergo inuenit situlam æream dependentem, & catenam ferream super puteum, iam de multis temporibus resolutam, & fructus malorum granatorum, nihil intus habentiũ, propterea quòd aruissent à nimio solis ardore; abominationes etiam Idulorum quamplurimas aureas. Ita ergo reuertens, venit post dies viginti. Deficiente ergo ei aquâ quam portabat & pane, in multam angustiam deuenit. Et cùm iam deficeret, apparuit ei puella, stans (sicut referebat) mundissimo linteo amicta, & habens hydriam stillantem aquæ, quam dicebat longè à se quasi stadium vnum. Et vsque dies tres ambulans, & videns eam cum hydriâ stantem, appropinquare non volebat, sicut somnians; spe autem videndi expectando confortabatur. Posteà apparuit ei multitudo bubalarum, ex quibus vna quæ habebat vitulum stetit: sunt enim multæ in illis locis, & sicut ipse dicebat, decurrebat ei de vberibus lac. Et facta est vox desuper, dicẽs: Macari, accede ad bubalam, & suge. Supposuit ergo se ei, & lactatus resumpsit vires. Venitque bubala illa vsq; ad cellam eius lactans eum, & vitulum suũ non suscipiens.

Varia dæmonum apparitiones.

Descriptio sepulcri magorum.

Tentatur esuriens & sitiens.

Lactatur à bubalâ.

Deest Heraclidi.

Reuersus ergo ad fratres cùm indicasset de opportunitate loci, multorum inflammati sunt animi, vt pergerent illuc cum eo. Sed vbi sancti patres senserunt animos iuuenum concitatos ad pergendum, represserunt eos salubri consilio, dicentes: Locus iste si verè, vt dicitur, à Iamne & Mambre constitutus est, non aliud de eo credendum est, nisi quòd diaboli opere ad deceptionem nostram fortitan præparatus sit. Si enim deliciosus est & abundans, quam requiem sperabimus in futuro sæculo, si hic deliciis fruimur? Hæc atque alia dicentes iuuenum animos represserunt. Licet enim diuersorum pomorum amœnus esset locus, & abundans omnibus necessariis, sed non posse dicebat adduci illuc plures fratres, ne fortè venientes per eremum à dæmonibus deciperentur. Multos enim aiebat esse dæmones, quorum fremitus & calliditates ferre multitudo fratrum insueta non posset.

Heracl. c. 6.

Quodam tempore idem sanctus Macarius puteum fodiebat, & in proximo fructeto siluæ ab aspide percussus est. Qui mortiferum animal a faucibus apprehendens, manibus vtrisque scindens, dixit ei: Non permittente Deo, quare vsurpasti venire?

Aspidis morsus nõ obfuit Macario.

Habebat autem diuersas cellulas, vnam in monte Nitriæ, aliam in solitudine interiori Scithi, & aliam in loco qui dicitur Cellia: & quædam absque fenestris sunt, in quibus dicebatur sedere in quadragesimâ; alia angusta erat, in quâ iacens extendere pedes non poterat; alia autem latior erat, in quâ suscipiebat venientes ad se. Hic verò, donante gratiâ Christi, tantam multitudinem vexatorum à dæmonibus curauit, vt omnes mirarentur, & glorificarent virtutem Saluatoris nostri Iesu Christi, qui per eum operabatur magnifica.

Diuersæ cellæ Macarij.

Curat dæmoniacos.

Cùm autem nos ibidem essemus, oblata est ei virgo quædã de Thessalonicâ veniens, quæ multis annis in paralysi laborabat. Hanc itaque vsque ad viginti dies oleo sancto perungens, & orationibus pro eâ insistens, sanam remisit ad propriam ciuitatem. Quæ postquam peruenit ad domum suam, multas oblationes direxit per diuersa sancta monasteria.

Mulier curatur à paralysi per oleũ sanctum.

Hic itaque Macarius audiens, quia magnam conuersationem & regulam disciplinæ Tabennensiotæ monachi haberẽt, mutato habitu, accipiẽsque indumenta rustici, per dies quindecim ascendit in Thebaidam per solitudinem. Et ingressus monasterium Tabennensiotarum quærebat abbatem, vt eius præsentaretur aspectibus, virum sanctum, Pachomium nomine, probatissimum famulum Christi, gratiam prophetiæ habẽtem, cui occultatus est nutu Dei aduentus Macarij. Repræsentatus ergo, dixit ei: Deprecor te, domine sancte pater, suscipe me in monasterium tuum, vt efficiar monachus. Dixit ei Pachomius: Iam senectute prouectus, abstinentiam non vales sustinere, fratres enim continentissimi sunt, & non ferens eorum laborem, scandalum passus, & regredieris detrahendo eis. Et non suscepit eum, nec primâ nec secundâ die, vsque ad dies septem. Cùm ergo perseueraret etiam ieiunus permanens, post hæc dixit ei: Suscipe me, abba, & si non ieiunauero sicut & alij fratres, operatúsque non fuero sicut & illi, tunc iube me iactari foràs. Hæc audiens abbas, iussit fratribus vt susciperent eum. Est autem congregatio per singula monasteria mille quadringenti viri. Multorum enim monasteriorum beatus Pachomius pater erat, & multa millia monachorum congregatio erat, etiam & vsque nunc sunt Christi gratia largiente. Ingressus est ergo in monasterium. Translacto autem pauco tempore, superuenit quadragesima, & vidit singulos quosque addentes ieiuniis abstinentiæ. Quidam enim eorum post duos dies reficiebant, alij autem post quinque dies capiebant cibum, alij verò per totam noctem vigilantes orationibus insistebant, per diem autem opera manuum exercebant. Hic verò sanctus Macarius stabat in angulo, tam diebus quàm noctibus non discedens quóquam, vsquequò dies quadraginta complerentur. Aduenit & Pascha: neque tunc panem gustauit, neque aliud quodque pulmentum, nisi folia tantùm de caulibus, & hæc semel in septimanâ die Dominicâ sumebat. Nec discedebat de angulo illo, vbi elegerat stare, nisi tantùm corporalis necessitatis caussâ, & statim festinanter reuertebatur, & claudebat ostium super se, & nihil penitùs loquebatur, sed in silentio tantùm labia eius mouebantur. Et non cessabat cõtinuè & sine cessatione in corde suo eloquia Domini diuinámque Scripturæ commemorationem meditari, & opera manuum incessanter exercere multo ampliùs quàm alij fratres. Hæc fratres videntes, penè omnes scandalizati sunt; murmurantésque dixerunt præposito monasterij: Vnde nobis hunc adduxisti, tamquam sine carne degentem ad condemnationem nostram? proiice eum: cognosce, quia valdè scandalizantur fratres in eo. Hæc audiens præpositus monasterij, admirans tam districtam con-

Macarius explorat monasteria monachorum Tabennensiotarum.

Quadragesima à monachis diuersimodè obseruata.

Ieiunium portentosum Macarij.

... eius ... ificis ... gelli.

Cap. 13. De beato IOANNE abbate.

Decil. Heracl. Ioannes Cocucella a. natur.

Dicebant sancti patres ... sancto Ioanne, qui cognominabatur Colob, quia cum de messis opere reuerteretur valde fatigatus, repræsentabat se sanctis senioribus, faciebatque cum eis orationes, statim pergebat ad cellā suam, & per multa tempora in silentio vacabat orationibus & lectionibus ac meditationi Scripturarum sanctarū, & opera manuum quotidie exercens, nullum ad se permittebat venire. Dicebat enim: Quoniam per occasionem in messis opere dispergitur, & peruagationē patitur mentis intentio, & ideò diuersis cogitationibus obligatur. Addebat autem sibi magis abstinentiam, dicens: Quia propter laborem messis, in diebus illis quotidie panem in saturitate edebam. Nunc autem quoniam in cellā meā quiesco, oportet me abstinentiam & vigilias addere, vt compensetur & reparetur quod in illis diebus intermissum est.

Quidam ex fratribus interrogauerunt hunc ipsum beatum Ioannem de caussa abstinentiæ. Et respondit eis, dicens: Quia Daniel propheta dixit: Panem in concupiscentia non comedi. Dicebat etiam monendo fratres. Considerate, dilectissimi, quoniam nihil fortius est in ostiis leone, & tamē propter ventrem suum cadit in laqueum, & illa feralis & magna fortitudo eius humiliatur. Tali etiam exemplo ipse beatus Ioānes instruebat fratres, dicens: Si voluerit imperator aliquam aduersariorum obtinere ciuitatem, priùs escam eorum & potum interdicit, & ita necessitate contriti humiliantur, & imperio eius subiiciuntur. Similiter quoque passiones ac vitia corporis nostri, si fame ieiuniorum ac labore macerentur vigiliarum, tūc etiam aduersariorum nostrorum, videlicet dæmonum, virtus humiliatur, quam per corporis nostri fortitudinem contra nos impiè solent exercere.

Cap. 12. ... Heracl. ... Paloth ... Marcianus ... admonit.

De MARCIANO famulo Christi.

SEd & de famulo Christi Marciano simile exemplum referemus. Soror eius cum filio suo abiit ad eum in monasterium, vt post multa tempora visitaret eum. Ipse autem sororem suam accipere non acquieuit, nec videre filium autem eius suscepit. Qui intentè deprecabantur eum & petebant, vt susciperet tunicam & pallium, quæ detulissent ei. Sed noluit penitus suscipere, dicens: Ab infantiā meā vsque in hanc horam Dominus me gubernauit, etiam vsque in finem exitus mei ipse mihi prebebit omnia quæ necessaria sunt: non enim expedit hæc in carnalibus parentibus exspectare aut suscipere. Ille autem prostrauit se ad pedes eius, dicens: Non tamquam parenti, sed tamquam seruo Dei & monacho hæc offerimus. Respondens autem beatus abbas Marcianus, dixit: Per quot monasteria venistis de itinere ad nos? Qui respondens, dixit ei: Plurima monasteria transiuimus. Et quare, inquit, non dedistis ex his vestimentis eis, tamquam seruis Dei & monachi? Ipse verò respondens, dixit: Quia nulli aliquid dedimus. Ait ergo ad eum beatus Marcianus: Ecce manifestum est, quia non seruo Dei & monacho ... tamquam parenti & propinquo vestro hæc ad me detulistis. Noluit ... suscipere. Orationem autem pro eis intentissime faciens, pro salute animarum eorum Dominum deprecatus est, & dimisit eos. Præcepitque eis ... numquam veniret ad eum.

Ieiunio & vigiliis vitia expugnanda.

Eleemosyna non ex naturali affectu ... danda pauperibus.

De VIRGINE quadam sola nomine

NOn autem prætermittam narrare etiam & de his qui contemptibiliter conuersantur, ad laudem scilicet eorum qui vitam emendant, & ad admonitionem legentium. Virgo quædam fuit in Alexandria, schemate quidem induments humilis, proposito autem mentis elata, diues in pecuniis nimis, numquam autem procedens, & neque peregrino, aut virginibus, seu ecclesiæ, vel pauperibus nummum aliquando porrexit. Hæc multis monitis patrum non abiecit ... diuitiarum. Erat autem ei & genus non minimum, in quibus adoptauit sibi filiam germanæ suæ, cui nocte & die promittebat substantiam suam. A cælesti enim desiderio mētem alienatam gerebat. Species enim & in hoc errore diaboli est, sub occasione amoris propriæ generationis in auaritiā laborare. Quia autem illi non pertinet propter genus, qui fratricidia & patricidia docet, manifestum est. Sed si videatur parentum sollicitudinem ingerere, non rectæ mentis motu hoc facit, sed vt animam iniustè facientis in auaritiæ laqueo obliget, sciens sententiam quia iniusti & auari regnum Dei non hereditabunt. Potest autem quisquis prudenter & rationabiliter, nec suam contemnere animam, & parentibus suis maximè si ... habent & egentiores sunt, consolationem præstare. Quando autem quis animam suam despicit conferēdo suę progeniei, subiacet legi, quia in vano de anima sua cogitat. Cantat autem sanctus psalmista Dauid de eis qui pro animā suā solliciti sunt in timore: Quis ascendet in montem Domini, id est, quia difficile, aut quis stabit in loco sancto eius? Innocens manibus & mundo corde, qui non accepit in vano animam suā. Isti autē in vano eā accipiūt, putātes eā cum corpore dissolui, dum virtutes negligunt.

Hanc ergo virginem, vt ita dicam, volens flexatio domare ad releuationem auaritiæ sanctissimus Macarius presbyter & præpositus pauperum leprosorum, composuit & inuenit artem huiusmodi: fuerat enim à iuuentute suā cambiarius, quod dicunt gemmas distrahere, qui abiit & dixit ei: Lapides pretiosi maragdi & hyacinthi incurrerunt mihi, & siue inuentitii sint siue furtiui dicere non possum, pretiosi autem sunt nimis, ita vt non possint æstimari quātu pretiari habeantur. Vendit autem qui habet eos quingentis solidis. Si placet tibi eos tollere, de vno lapide potes accipere quingentos solidos: alios autem in ornamento neptis tuæ præparabis. Virgo autem intentissimè audiens delectata est, & cadens ad pedes eius, dixit: Per sanctitatem tuam ne quis alius eos comparet. Inuitauit ergo eum presbyter, dicens. Veni vsque ad cellam meam, & vide eos. Quæ non acquieuit, sed adorans eum, dedit quingentos solidos, dicēs: Quomodo vis tolle eos, ego enim eos non habeo. Ipse autem accipiens erogauit pauperibus. Tempore autem transacto, eò quòd magnæ opinionis ac reuerentiæ erat vir in totā Alexandriā amator Dei, & multum misericors, (peruenerat enim vsque ad centum annorum eius senecta, cum quo etiam & nos commorati sumus,) reuerebatur cum commonere supradicta virgo.

Ad vltimum inueniens eum in ecclesiā, dixit: Rogo te, domine, quid iubes propter lapides illos pro quibus dedimus quingentos solidos? Qui respondit, dicens ei: Ex tunc quo dedisti mihi aurum, tradidi illud in pretium gemmarum, & si vis venire & videre in hospitio vbi sunt, veni & vide: ibi

Heracl. cap. 2.

Virgo specie humilis sed animo elata & in pauperes dura.

Vt amicus ... desiderio excidit.

1. Cor. 6.

Quomodo quis possit ... animæ naufragio. Psal. 23.

Qui in vano animam suā accipiant.

Domus ... hospitalis ...

... Macarius presbyter ad centum annos vixit.

ibi enim iacēt. F... si tibi placuerint, bene, sin verò, tolle quod t... est, & vade. Quæ promptissime peruenit ad cellam eius. erat autē hospitium pauperu, in quo lepros iacebant. In inferioribus quidē habebat mulieres, in superioribus vero viros. Adducēs ergo eam, introduxit eam in ianuā, & dicit ei: Quos vis videre primus, hyacinthos aut smaragdos? Dicit ei. Quos ipse vis, domine. Et ait: Ecce isti sunt hyacinthi. Iterum autē ipse deposuit eam in inferiora, & ostendens ei mulieres, dixit: Ecce smaragdi, si tibi placent, bene; sin autem, recipe quod tuum est. Itaque verecundiam passa, egressa est. Et abiens ex multā tristitia, quia non secundūm Deum fecerat rem, infirmata est. Post hæc etiam gratias egit presbytero. Puella autē de quā sollicita erat, post nuptias sine filiis defuncta est.

Pauperes & ægroti gemmæ & lapides maximi pretij.

Cap. 14. *Vita & conuersatio* MOYSI *quondam latronis.*

Heracl. cap. 7. *Mira hominis ad Deū ex summā miseriā conuersio.*

QVidam Moyses nomine, Æthiops genere, seruus cuiusdam fuit curialis, quem propter multam peruersitatem & furta & latrocinia proiecit dominus eius. Dicebat enim quia vsque ad homicidia peruenisset. Compellor enim dicere mala eius, vt ostendam virtutem patientiæ eius.

Dicebatur ergo quia dux latronum erat, sicut ex ipsis operibus eius ostenditur in furtis & latrocinijs. Denique cuidam pastori malitiam retinens, subitò voluit irruere & interficere eum: perquisiuit autē loca vbi caulas haberet ouium; indicatumq́; est ei, quia trans Nilum esset, irrigato flumine, & tenente in latum miliario. Ille mordicus tenens gladium in ore, tunicam imposuit super caput suum, & transnatauit flumium. Dum ergo ille nataret, ita studuit pastor ille se occultare & latere. Nam ille vtpote latro quatuor arietes occidit, & ligans eos, trahénsque per flumen iterùm renatauit. Et regressus de flumine excoriauit eos, & comedens optima quæque carnium, reliqua in vina distraxit, bibitque decem & octo calices. Statimque quinquaginta milliaria itinere sub die fecit, & peruenit ad locum vbi erant socij eius. Iste ergo talis ac tantis malis conuersatus est.

Quæ fuerit conuersionis occasio.

Deest Heraclidi.

Quodam tempore à quodam viro religioso audiens verbum Dei, & in die iudicij futuram examinationem inter iustos & peccatores, inter criminosos & sanctos, ac etiam inter animas gehennæ & ignis æterni pœnas, & cruciatus sine fine in tenebris exterioribus, quæ præparata sunt impijs & peccatoribus. Item audiens æternam gloriam, & æternos honores, & requiem in regno cælorum inter Angelos sanctos quæ præparauit Deus sanctis & iustis, seruientibus sibi, compunctus corde cœpit amarissimè flere cum gemitu & ululatu. Ingressúsque monasterium, dedit se in pœnitentiam, & cruciabat semetipsum in multis lacrimis, indulgentiam & veniam peccatorum suorum de pietate & misericordiā à Domino postulando, & ita permansit in monasterio.

Heraclid. cap. 7. *In Moysem à latrone monachum latrones quatuor irruunt, quos ipse simul alligat.*

Quodam tempore in cellulam eius latrones ingressi sunt, ignorantes quis esset. Erant autē quatuor; quos ligauit simul sicut [7] sarcinam de paleis, & imposuit eos sibi in dorsum, & detulit eos ad ecclesiam fratrum, dicens: Quia iam mihi non expedit nocere alicui, quod iubetis de istis disponite. Tunc illi latrones cognouerūt, quòd ipse esset Moyses qui fuerat sceleratissimus inter latrones, & cōpuncti sunt corde, glorificātes Deū, qui nō repellit peccatores, sed suscipit pœnitentes, vt f... in æterna salute. Et hæc dicentes, vt ... compuncti sunt corde & dederunt se in pœnitentiam, abrenuntiantes omnibus malis actibus & concupiscētijs, carnalibusq́; desiderijs.

Huic Moysi institerunt dæmones, secundum consuetudinē eius antiquam luxuriam fornicationis ingerentes ei. Qui tam valide tentatus est, sicut ipse referebat, vt paulominùs de proposito excideret suo. Itaq; ex hoc validius abstinebat, & vigilias amplius addebat sibi & opera manuum propensius exercebat tabefaciens corpus suum. Denique proposuit sibi se non dormire iacētem in matula sed per totam noctem stando in cellā orabat, & psalmodiam explebat. Nam parietibus se reclinans parum quid somni capiebat. Iterùm posuit sibi obseruātiam aliam. Egrediebatur noctibus, & ibat per cellas seniorū, & tollebat hydrias eorum, in quibus illi sibi hauriebāt, & portabat illis aquam: in longinquo enim habebant aquam, & quidam duo milliaria, alij autem etiam & quinq; millia. Quadam verò nocte non sufferens dæmon feruentem eius fidei conuersationem, inclinato eo in puteum dum hauriret aquam, percussit eum in renes de retrò, & reliquit eum: denique de nimio dolore obmutuit, & remansit velut mortuus. Alia die veniens quidam haurire aquam, inuenit eum iacentem, & nuntiauit beato Isidoro presbytero Scitij, qui misit; & leuauerunt eum, & detulerunt ad ecclesiam; & propè per annum ita infirmatus est, vt vix resumeret vires suas. Dixit autem ei Isidorus presbyter: Quiesce. Moyses, & noli indiscretè præsumere, sed magis cum discretione tam abstinentiam quàm vigilias & opera manuum exerce. Respondens autem Moyses ait: Nō quiescam, beatissime pater, vsquequò quiescāt, adiuuāte me gratia Domini, immūdissimæ cogitationes & somnia, quæ immittunt nequissimi dæmones, sicut scriptum est: Persequar inimicos meos, et comprehendam illos, & non conuertar, nec quiescam donec deficiant. Videns autem beatissimus Isidorus fixam in Domino fidei eius constantiam, surrexit & expandit manus ad orationem, dixitq; ei: In nomine Domini nostri Iesu Christi, donante gratia eius, ex hodiernā die iam quieuerunt somnia quæ inquietare te solebant. Igitur glorificans & gratias agēs Saluatori Domino, reuersus est ad cellulam suam. Post aliquod autem temporis interrogauit eū Isidorus presbyter de molestiā cogitationum carnalium. Et ille respondens dixit: Protegēs me Christo Domino, & orationibus tuis, nihil tale patiatur. Huic ergo Deus donauit gratiam, ad effugandos ex obsessis corporibus dæmones, ita vt muscas nos magis timeamus, quā ille dæmones. Hæc conuersatio Moysi Æthiopis, qui etiam ipse erat inter magnos adnumeratus patres. Defunctus est autem annorum septuaginta quinque. Reliquit verò discipulos, monachos septuaginta.

Tentatur ... & ... .

Dæmon ... Moysem ...

Psalm.

... *annorum*

Vita EVAGRII.

Cap. ...

BEati Euagrij verè Deo digni diaconi, & eruditissimi ordininā scientia viri, non est iustum silere vitā, sed oportet hanc scripturæ mandare ad vtilitatē legentium, & gloriam Saluatoris nostri Iesu Christi. Quam etiam paulò latiùs exponere debemus, quomodo conuersationem suam, auxiliāte gratiā Christi, dignam Deo exhibuit. Defunctus est autem, cum esset ... annorum quinquaginta quatuor. Hic ... ordinatus est à sancto Basilio episcopo. VidenIq; ...

Euagrius lector à

irrepre

sancto Basilio creatus. Gregorius Nazianzenus ordinat eum diaconum. Versatur apud Nectarium CP. episcop.

irreprehensibilem eius conuersationem beatissimus & admodum clatus in doctrinâ Christi Gregorius Nazianzenus episcopus, prouexit eum ad diaconatus officium. Exinde in magnâ synodo Constantinopolitanâ coniunctus est beato Nectario, eiusdẽ ciuitatis episcopo. Cùm esset ergo instructissimus io diuinis Scripturis, contra omnes hæreses flotebar, in magna ciuitate, etiã eloquio potẽtissimo, vt ex hoc nimis ab omni cioitate cum honore & dilectione haberetur. Vnde fascinatio nugacitatis diabolicæ, quæ insectatur obscurare bona, immisit in corde eius cogitationes desiderij carnalis concupiscentiæ muliebris.

Euagrius agitur concupiscentiâ mulierũ.

Denique sicut postmodum nobis ipse referebat, adamauit eum mulier, quæ erat magnifici cuiusdam de primatibus palatij viri vxor. Euagrius autem timens Deum, & verens propriam conscientiam, ac præ oculis ponẽs magnitudinem confusionis, maximéque in gaudentes hæreticos, orabat Dominum deprecans Saluatorem Christum, vt impediretur tam rabida mulieris contra se instantia. Nam ipse quidem volebat recedere, sed non volebat colligationibus obseqoium eius detentus.

Visione deterretur ab amore libidinoso.

Postquam autem multis precibus exorauit Dominum, vt liberaret eum à peccato maximo, quod opere pænè perpetrabatur, affuit ei angelica visitatio in schemate [8] præfectiani, & rapiens eum perduxit ad prætorium præfecti, & misit eum in custodiam carceris, ferreísque catenis ceruicem & manus eius colligauit. Sed pro quâ caussâ hoc pateretur non dicebat ei.

Ipse autem in conscieotiâ suâ nouerat quâ de caussâ hæc sustineret. Arbitrabatur enim qoòd vir illius matronæ interpellasset accusans eum. Cùm autẽ vehementer aogeretur, audiebat enim strepitum & voces aliorũ qui dioersis suppliciis torquebantur apud iudicem pro criminalibus caussis, & ideò permanebat valde territus, & contremiscens.

Angelus in amici cuiusdam intimi specie Euagrium solatur.

Cùm autẽ transfigurasset se Angelus qui visionem cõcinnauerat, quasi in figuram eius amici, qui valdè diligebat eum, dixit ei cùm teneretur in vinculis inter quadraginta reorũ personas: Quid hîc teneris, domine diacone? Respondit Euagrius, dicẽs: In veritate tibi dico, non noui quapropter hîc teneor; suspicio autem mihi est, quia vir ille magnificus ex præfectis interpellauit contra me iudicem, irrationabili zelo percussus, & timeo ne fortè pecuniis iudex corruptus, tormentis me subiiciat. Respondẽs, dixit ei: Si audis me amicum tuum, nõ expedit tibi in ciuitate hac conuersari.

Iurat Euagrius super Euangelio, se [illegible] ciuitate ad euitandum periculum.

Respondens autem Euagrius, dixit ei: Si Deus liberauerit me de angustiâ & circũuentione hac, & videris me in Cõstantinopoli, scito quia iustè sustineo pœnas. Ait ei: Affer Euangelium, & iura mihi in Euangelio, quia recedes de ciuitate hac, & sollicitus eris de salute animæ tuæ, & liberabo te de hac necessitate.

Detulit ergo Euangeliom, & iuraoit, dicens: Quia vnâ solùm die vt vestimenta mea possim in nauim mittere, remoror. Et sacramento dato, rediit de excessu quem perpessus in nocte fuerat.

Venit Ierosolymam, & à Melaniâ excipitur.

Et exsurgẽs cogitauit apud se, quia licet in excessu fuit sacramentum, sed tamen iurauit. Et mittens omnia quæ habebat in nauiũ, venit Ierosolymã. Suscepit autem eum beata Melania, quondam senatrix Romana, cuius filij & nepotes sunt primi in senatu, nunc aotem famula Christi vera.

Rursus ad fastum redire tentat.

Iterùm autem diabolus indurauit cor eios tamquam iuuenis. Cœpit etiam ibi mutare vestes eius, & in eloquio sermonis exaltabatur in gloriâ vanâ. Deus autem qui propter suam magnam misericordiam impedit occasiones perditionis nostræ, permisit vt nimietas febrium tabefaceret corpus eius, & infirmitate longa laceraretur per sex menses.

Morbo reuocatur Euagrius.

Adhibentes enim ei medici diuersa medicamina, nihil proficiebant. Tunc dixit ei sancta Melania: Non mihi placet, fili, tam longa infirmitas tua: dic ergo mihi quæ sunt in corde tuo, non enim est abíque permissu Dei hæc infirmitas tua. Et statim confessus est omnia quæ in animo eius erant. Ait ei famula Dei: Promitte nũc corã Deo, quia teneas promissionem solitariæ vitæ quam Domino spopondisti, & licet peccatrix deprecor Dominum, vt detur tibi tempus vitæ, quatenus adimplere possis quæ pro salute animæ tuæ statuisti.

Amictu monastico induitur.

Ipse verò acquieuit salutaribus monitis eius, & in paucis diebus sanus factus, petiit & deprecatus est, vt famula Dei pro se oraret, ipsa enim vestimenta monachilis propositi induerat. Egressus autem, profectus est in mõtem Nitriæ qui est in Ægypto, in quo habitauit duos annos. Tertio autem anno ingressus est solitudinem, & ibi conuersatus est quatuordecim annis in his quæ dicuntur Cellia.

Austeritas eius, qui delicatam vitam fuerat sectatus.

Comedebat autem libram panis in die, & in tres mẽses [9] Italicum olei, nam nihil coctum sumebat in cibum, nec aliquid de pomis gustabat, vir certè ex multâ opulentiâ & abundantiâ deliciarum veniens. Faciebat autem in die orationes centum, exceptis vigiliis nocturnis. Scribebat verò vt de opere manuum suarum sumeret cibũ: pulchrè enim scribebat [10] libralem manum. Intra paucos ergo annos lumen scientiæ, & veritatis, & diuinæ sciẽtiæ, & discretionis spirituum gratiam à Domino Christo percipere meruit.

Varia scribit.

Quantos autem libros & expositiones de diuinis Scripturis conscripsit, manifestum est omnibus, & maximè his qui præclara eius opuscula admirantes, ad fidem Domini Saluatoris relicto errore conuersi sunt. Nam & ad instructionem sanctæ monachorum conuersationis multa ex diuinis Scripturis, & nimis apta testimonia contra vitia & impugnationes immundorum dæmonum, continens eius valdè admirabilis & salutaris doctrina est.

Vt fregerit dæmonum impetus.

Hunc aliquando grauiter impugnabat fornicationis dæmon, sicut ipse referebat nobis, & per totam noctem tempore hiemis nudus stetit sub aëre, ita vt congelarent omnes carnes eius.

Alio iterùm tempore impugnabat eum spiritus blasphemiæ, & per quadraginta dies ac noctes non intrauit sub tectum, ita vt corpus eius sicut irrationalis animalis [11] rhinocerotis duceret.

Huic quodam tempore dæmones tres in die superuenerunt, de verbo fidei conquirentes. Et vnus quidem dicebat, se Arrianum esse, alius Eunomianũ, alter verò Apollinaristam. Et istos per diuinæ Sapientiæ gratiam, dum de testimoniis sanctarum Scripturarum concluderet, illi subitò conturbati, & magnum strepitum facientes, phanthasma schematis eorum dissolutum est, & nusquam comparueruot. Frequenter autem à dæmonibus flagellatus est: sed diuina gratiâ eum adiuuante, superabat malignitatem eorum.

Crudis vixit.

Sextodecimo verò anno conuersationis eius, in quibus nihil coctum in cibo accipiebat necessitate corporis, propter infirmitatẽ stomachi coctum cibum accipere compulsus est. Panem quidem iam non contigit. Olera verò & ptisanas, ac legumen vsque ad duos annos accipiens, ita defunctus

Epiphaniæ festo communicabat.

functus est, communicans sacrosancta mysteria in ecclesiâ, in die Epiphaniæ Domini.

Referebant autem nobis qui circa eum erant, & obseruabant eum, quia ante vnum diem mortis suæ dixit: quia iam tertius annus est, ex quo non molestor à carnali concupiscentiá Certè post tantam & talem vitam, & aridam abstinentiam, & labores, ac dolores, & orationes sine intermissione. Huic in monasterio degenti nuntiata est mors patris sui; qui dixit nuntianti sibi: Cessà blaspbemare, meus enim pater immortalis est.

Non afficitur morte patris sui.

Cap. 16.

De CRONII *presbyteri vitâ, & de* EVLOGII *longanimitate.*

Heraclid. cap 9.

Cronius fugit à monasterio.

CRONIVS presbyter ecclesiæ Nittiæ, retulit mihi dicens: Quia dum iuuenis essem in monasterio nimiam patiebat acediam. vnde fugiens cœpi vagus per eremum ambulare, & perueni vsque ad montem vbi sanctus Antonius degebat, id est, inter medium Babyloniç & Heracliç in vastissimâ solitudine, quæ ducit ad mare rubrum. Veniens ergo in monasterium secus flumen, quod dicitur [10] Pisper, vbi eius sedebant discipuli Amatus & Macarius, qui & sepelierunt eum, expectaui dies quinque, vt viderem sanctum Antonium. Dicebant enim eum venturum ad illud monasterium, aliquando quidem post decem dies, aliquando autem post viginti dies, quemadmodum ei Dominus reuelaster pro vtilitate aduenientium in monasterium.

Locus solitudinis sancti Antonij.

Pasch. c. 19. num. 1.

Eulogius Alexandrinus. E scholastico monachus.

Quamplurimi ergo eramus congregati fratres, diuersas habentes necessitates, in quibus & Eulogius quidam Alexandrinus, & alius leprosus, qui simul aderant pro tali caussà. Hic Eulogius scholasticus erat, & eruditus vir; qui amore diuino compunctus, abrenuntiauit turbis vrbium, omnémque substantiam suam distraxit & erogauit pauperibus, sicut scriptum est: Dispersit, dedit pauperibus, iustitia eius manet in sæculum sæculi. Et in Euangelio dicente Domino: Beati misericordes, quia ipsi misericordiam consequētur. Itaque paucos denarios in vsus proprios reseruauit, cogitans apud semetipsum, Quia operari propriis manibus non valeo; nec in monasterij congregationē ingredi possum. Inuenit ergo quemdam in plateá iacentem leprosum, qui nec manus habebat nec pedes, cuius tantummodò lingua vigebat. Stans autem Eulogius prope eum orauit Dominum, & posuit quasi pactum cum Domino, dicens: Domine, in nomine tuo leuabo hunc leprosum in domum meam, & ministrabo ei, & repausabo eum vsque ad mortem, vt propter hunc & ego inueniam misericordiam tuam. Dona ergo mihi, Christe Domine, patientiam ad huius obsequium. Et accedens ad leprosum, dixi ei: Si vis, pater, suscipio te in domum meam, & repausabo te At ille respondens dixit: Si digneris facere, gratias ago. Adduxit ergo asinum, & leuauit eum, & duxit in domum suam, & adhibebat ei curam diligenter.

Psal. 111.

Matth. 5.

Leprosum debilē membris curandū suscepit.

Mira in leprosum Eulogij humanitas.

Ita per annos quindecim gubernabatur, & accipiebat curam de manibus Eulogij, & condignè nutriebatur. Post quindecim autem annos insidiatus est ei diabolus, & clamare cœpit contra Eulogium, multisque iniuriis & detractionibus afficere virum. Dicebat enim ei: Multa mala commisisti, fugitiue forsitan domini tui: alienas pecunias furatus es, & per me vis à peccatis tuis liberari. Et clamabat: Iacta me in plateam vbi ante iacebam, carnes desidero manducare. Hoc cùm audisset Eulogius, obtulit ei carnes in cibum. Iterùm ille clamabat, Non acquiesco, sed vt dixi, iacta me in plateam, populos volo videre, iacta me vbi me inuenisti. Forsitan si manus habuisset, exsuffocare se potuit, in tantum eum dæmon exagitabat.

Leprosus agitur spiritu dæmoniaco, & in Eulogium murmurat.

Ideóque valdè sollicitus Eulogius, pertexit ad monasteria virorum Dei, & dixit eis: Quid faciam, domini mei patres, quia in desperationem me inducit leprosus iste? Proiicere eum timeo, quia Deo dextras dedi, & promisi vsque ad mortem tenere & repausare eum. Si ergo non proiecero eum, sed per violentiam tenere voluero, pessimos dies & amarissimas noctes faciet mihi. Ad hæc illi dixerunt ei: Dum adhuc in corpore est magnus ac beatissimus famulus Dei pater Antonius, ascende in nauim pariter cum illo leproso, & vade in monasterium vbi monachi eius sunt, & exspecta ibi vsquequò dum egreditur de speluncá, & veniat ad monasterium, & quidquid dixerit tibi, hoc obserua, & acquiesce eius sententiæ. Deus enim tibi per ipsum dicet. Misit ergo leprosum illum in nauim, ipséq; pariter ascendit. Et nauigantes venerunt ad monasterium discipulorum beati Antonij. Euenit autem in aliá die, vt veniret pater Antonius, iam vesperâ peractá sicut referebat Cronius. Quando autem adueniebat in monasterium, banc habebat consuetudinem: vocabat Macarium, & interrogabat eum, dicens: Frater Macari, venerunt aliqui fratres huc? Respondebat: Etiam, venerunt. Iterùm interrogabat: Ægyptij sunt an Ierosolymitæ? dederat enim eis signum dicens: Quomodo videritis inquietiores, dicite: Quia Ægyptij sunt: quādo autem religiosiores, dicite, Quia Ierosolymitæ sunt. Interrogauit autem secundùm cōsuetudinem, Fratres Ægyptij sunt an Ierosolymitæ? Respondit Macarius & dixit: Quia mixti sunt. Quando autem dicebat: Quia Ægyptij sunt, iubebat beatus Antonius vt pulmentum lenticulæ apponerent eis cibum, & quando refecissent faciebat eis orationem, & dimittebat eos. Quando autem dicebat: Quia Ierosolymitæ sunt, sedebat per totam noctem, disputans cum eis de verbis Dei quæ ad salutem animæ pertinent. In illá ergo vesperá sedebat, & vocabat omnes fratres. Qui cùm aduenissent, subitò vocauit, Eulogiū tertiò, cùm nullos indicasset ei nomen eius. Eulogius autem non respondebat ei; arbitrabatur enim quòd alium Eulogium ex monasterio vocaret. Tunc dicit ei: Tibi dico Eulogi, qui ab Alexandriá venisti. Respondit Eulogius & dixit: Quid iubes, domine? Interrogauit eum Antonius, Quid huc venisti? Ait Eulogius: Et quis reuelabit tibi nomē meum, caussámq; manifestauit? Dixit ei Antonius: Scio propter quid venisti, sed coram omnibus edicito vt & ipsi audiant. Eulogius dixit: Hunc leprosum inueni iacentem in plateá, & leuaui eum, & promisi Deo vt eum repausarem quatenus & ego saluus efficiar, & ipse per meū obsequium repausationem habeat. Et quia post tot annos recedere vult à me, & nimis exacerbat me, dū festinat recedere, & cogitaui proiiçere eum, ideò ad sanctitatem tuam veni, vt mihi des cōsilium quid agere debeam, & ores pro me. nimis enim sollicitus sum, & tribulor pro istá caussâ. Tunc austero vultu respiciens eum Antonius, dixit: Tu proiicis eum? sed qui fecit eum, non proiicit eum. Iactas eum tu? sed suscitabit Deus meliorem te, & cōsolabitur eum. Et silēs Eulogius paululum factus est. Iterum

Perplexus quid agat de leproso Eulogius consulit patres.

Sanctus Antonius magnus dictus.

Hospitum discretio.

Qui Ægyptij, qui Ierosolymitæ monachi dicebantur S. Antonio.

Exhortationes sancti Antonij.

Sancto Antonio reuelatur nomen Eulogij.

Eulogius à sancto Antonio reuelatum refert.

Non proiiciendi ægri & ægroti.

Obiurgatio leprosi.
In seruiente agrotis Christus agnoscendus.

est. Item beatus Antonius cœpit asperioribus verbis increpare leprosum illum, & clamans dicebat ei: Leprose incircerate dierum malorum, indigne cæli & terræ, non quiesces blasphemare Deum? Ignoras, quia Christus est qui ministrat tibi? Quomodo audes aduersus Christum talia proloqui? Numquid non propter Christum semetipsum seruum se exhibuit Eulogius ad tuum ministerium? Increpans ergo & hunc reliquit.

Diuinitùs iter in pace Eulogius & leprosus.

Post hæc coram omnibus dixit eis quæ expediebant saluti animæ eorum, admonens Eulogium & leprosum, vt non separarentur ab alterutro, Sed in cellam vestram, inquit, pergite: incontinenter enim vos visitat Deus: & tentatio hæc euenit, quia vterque circa finem estis, & coronæ vobis præparantur: ne veniens Angelus nō inueniat vos in eodem loci proposito, & perdatis tāti temporis mercedem boni operis. His auditis cum festinatione reuersi sunt ad propriā cellam.

Obitus Eulogij & leprosi.
Commemoratio defunctorum.

Et post quadraginta dies defunctus est Eulogius, & post tres dies similiter requieuit leprosus. Post aliquot verò dies Cronius de Thebaidā descendit in monasterium Alexandriæ, & inuenit quosdam fratres diem tertium leprosi celebrare, quosdam autē quadragesimum Eulogii. Agnouit ergo Cronius & obstupuit, & accipiens Euangelium proposuit fraternitati, & iurauit referens eis, quomodo omnia quæ euenerunt Eulogio & leproso, prædixit beatus Antonius.

Pasch c. 19. num 4.
Vita Antonij cap. 58.

Antony visio de animabus tollentium & damnatorum.

Etiam hoc referebat nobis Cronius: Quia in nocte illā dum verbo Dei prolixiùs nos doceret sanctus pater Antonius, & hoc intulit, dicēs: Quia annum integrum oraui vt reuelare mihi dignaretur per gratiā suam Dominus locum iustorum & peccatorum, & vidi excelsum quemdam gigantem vsque ad nubes pertingentem, manus extentas habentem, & subter eum stagnum velut mare, & ignis flammabat, feruebātq; velut caldaria, & videbam animas velut in specie auium volantes, & quantæcumque quidem superuolabant manus eius & caput, saluabantur, & vsque ad cælum perueniebant, quantæ autem vsq; ad manus eius perueniissent, non valentes superiùs volare, percutiebat eas manibus suis & allidebat, cadebantque in stagnum feruens. Audiui quoque vocem dicentem mihi, has esse animas peccatorum: nam illas quæ gigantem illum superuolant, ipsas esse animas iustorum, quas pondus peccati non grauat, & ideò possunt ad altiora conscendere, quæ in paradiso Dei saluantur: aliæ autem sunt peccatorum, quæ ideò in infernum demerguntur, quia non egerunt pœnitentiam dum in corpore erant, vt indulgentiam peccatorum vel criminum suorum a Christi Domini pietate mererentur accipere, nunc autem traduntur ad infernorum tenebras, vbi est fletus & stridor dentium piæ nimietate pœnarum æternarum.

Paradisus & infernus.

Cap. 17.

Vita & sufferentia beati STEPHANI.

Heracl. cap 12.
Stephanus curat omnes affectos.

STEPHANVS quidam Libycus genere, ex latere Marmaritis & Mareotæ sedebat vsque sexaginta annos Hic summæ continentiæ fuit: nam & discretionis gratiam & consolationis accepit à Domino, ita vt omnes tribulati, pro qualibet caussa tristitiæ affecti venissent, læti discederent per verbum cōsolationis eius. Notus autem erat & beato Antonio. Peruenit verò etiam ad tempora nostra: quem ego quidem non vidi propter longinquitatem locorum.

Qui autem cum sancto Ammonio & * Eulogio erant videntes eum, retulerunt nobis, quia in uenimus eum, inquiunt, infirmitatem huiusmodi habentem in ipsis locis in testiculis, & in summitate naturæ vulnus habentem, quod dicitur cancer seu carcinus. Hic ergo cùm incideretur in vulnere illo à medico, tamen manibus suis operabatur & plectebat palmas, & loquebatur nobis. Reliquo autem corpore ita erat immobilis quasi si alius incideretur.

* *Heracl. Euagrio.*
Stephani ægritudo.

Abscissis ergo membris, quasi si pilus ei abscinderetur ita non sentiebat. Validissimam enim habebat per gratiam Dei sufferentiam. Nobis autem contristatis & flētibus dixit: Filioli, in nullo lędamini de caussā istā. Nihil enim quod permittit Deus fieri, malum est; sed voluntate benignā perferendum est: fortasse enim & obnoxia erant membra ista tormentis; satisque melius est hic persoluere pœnas quam post exitum vitæ huius, in æterno igne cruciari. Ita ergo nos consolatus est, & confirmans in fide ac patientiā, ædificauit nos. Hæc autem narrauimus, vt non conturbemur quando sanctos aliquos videmus grauissimis corporis infirmitatibus laborare.

Patientia.
Melius hic pati quàm in alterā vitā.

Vita & zelus pro castitate S. INNOCENTII.

Cap. 18.
Heracl. cap. 51.

BEatus Innocentius presbyter in monte Oliueti fuit. Multa autem audiui ab his qui conuersati sunt cum eo tribus annis. Iste simplex supra modū erat, nam & in palatio clarus & in militia fuit. Verumtamen in initio imperij * Constantini abrenūtiauit sæculo cum vxore suā. Hic habebat filium nomine Paulū domesticum militantem, qui instinctu diaboli peccauit cum filiā presbyteri. Quod cùm audisset pater eius Innocentius, orauit Dominum, dicens: Domine Deus amator castitatis, da ei talem correptionis spiritum, vt iam non inueniat tempus peccādi in carne suā: melius existimās vt magis dæmonio vexaretur quàm luxuriā. Quod & factum est. Nam vsque nunc in monte Oliueti ferro vinctus tenetur, quia vexatur ab immundo spiritu crudeliter.

* *Heracl. Constantij.*
Innocentius à matrimonio monachus.

Iste Innocentius, qualis & quantum fuit misericors, si voluero quæ vera sunt de eo dicere, fortasse mendacij opinionem incurro. Nam frequenter forabatur de expensis fratrum, & dabat indigentibus. Cùm autem esset simplicissimus accepit à Domino Christo gratiam cōtra dæmones. Inter quos aliquando adductus est ei iuuenis, videntibus nobis, à spiritu immondo comprehensus, simul & paralysi laborans. Quem ego intuens, volui matrem eius repellere, quæ adduxerat eum: desperabam enim posse sanari eum. Cùm autem vidisset eam senior stantem & flentem super inenarrabili casu filij sui, cùm esset benignissimus, misericordiā motus fleuit. Et accipiens iuuenem, ingressus est oratorium suum, quod sibi ipse ædificauerat, in quo reliquiæ erant beati Ioannis Baptistæ, & orauit super eū ab horā tertiā vsque ad horam nonam, & donante gratiā Christi, sanum reddidit iuuenem matri suæ, & paralysis eius & dæmon virtute Saluatoris nostri effugata sunt. Talis autem erat eius paralysis, vt quando spuere voluisset puer, super dorsum suum spueret, ita erat coxrtus.

Virtus eius contra dæmones.
Oratorium reliquiis S. Ioannis Baptista honoratum.
Paralyticum sanat Innocentius.

EVSTATHII *lectoris sufferentia.*

Cap. 19.
Heraclid. cap. 57.

PResbyteri cuiusdam filia in Cæsareā Palæstinæ cecidit infeliciter de virginitatis proposito, & ab eo qui eam corruperat, præmonita est

vt lectorem incriminaretur. Cùm autem concepisset, & vtero tumente apparuisset crimé, cœpit pater eius requirere & discutere eam. Illa autem statim accusauit lectorem. Hæc audiens pater eius presbyter, retulit episcopo: episcopus verò cógregauit presbyteros,& iussit vocari lectorem,

Lector innocens accusatus de stupro.

Interrogatus ab episcopo lector, non confitebatur. Quod enim nó fecerat, quomodo diceret? Indignatus ergo episcopus, cum terrore dicebat ei: Non confiteris,infelix & immundiris plene? Respondens lector, dixit:Ego quidem quod etat vetum, dixi, quia non habeo caussam; immunis enim sum.Si autem iubes quod nun est auditi,ecce dico,Quia feci.Hoc cùm dixisset,statim deposuit eum episcopus de gradu lectoris.

Deponitur ab episcopo.

Ille autem deprecatus est episcopum, & dixit ei: Quia ergo peccaui, iube eam mihi dari vxorem. Neque enim ego ero ex hoc clericus,neque illa virgo. Et tradita est in potestatem lectoris.

Accipiés ergo eam ab episcopo & à patre eius, commendauit cam in monasterium mulierum,& deprecatus est diaconissam, quæ erat præposita sororibus monasterij,vt vsquequò generaret suffertet eam. Itaq; in pauco tempore impleti sunt dies partus,& affuit hora iudicij: gemitus,dolores,anxietates, ac infernales tormentorum dolores: & partus non egrediebatur. Transiit prima dies, secunda, & tertia, & septima dies, mulier præ nimiis doloribus inferno appropinquabat. Non comedit, nec bibit, nec dormiuit,sed exclamabat, dicens:Heu mihi infelicissimæ,periclitor quàm maximè, quia incriminata sum lectorem. Abeuntes aotem,dixerunt patri eius: Pater verò timens ne reprehenderetur, quasi qui calumniatus lectorem fuisset,tacuit alios duos dies.

Puella in partu diuino iudicio cogitur fateri stuprum, & purgare lectorem.

Puella autem in tormentis posita, nec pariebat, nec moriebatur, intantum, vt clamorem eius non ferentes, nuntiarent episcopo,dicentes: Testatur cum sacramento infelix illa, clamans diebus ac noctibus, quia criminata est lectorem. Tunc misit episcopus ad eum diaconum.& mandauit ei,dicens:Ora vt liberetur quæ te criminata est. Ipse autem nec respondit ei, nec ostium aperuit. Ex quâ die autem ingressus clausetat se, deprecabatur Christi Domini misericordiam. Pergit iterùm pater eius ad episcopum,& fit oratio in ecclesiâ,& nec sic liberata est.

Innocens Eustathius lector post has inclusus in stas pœnitentiis.

Episcopus pergit ad cellam lectoris Eustathij.

Surgens autem episcopus,iuit ad lectorem, & pulsans ostium,ingreditur ad eum,& dicit ei:Eustathi, surge,solue quod ligasti. Et cùm inclinasset genua lector cum episcopo, statim enixa est mulier. Præualoit aotem deprecatio & instantia orationis ad demonstrandam calumniam, & arguendam criminatricem: vt ex hoc discamus, quantum præualet instantia orationum de periculis liberare, & cognoscamus apud Deum earum potentiam.

Cap. 10. Pastoris. Deest Heraclidi. Sequentia habétur ferè suprà in alius libris inter Verba Seniorum. Ruff.l. 3. n.52. Pelag.libel. 4 n 29. 1. Cor. 3.

SOlebat beatus abbas Pastor exponere fratribus de Scripturis Prophetarum, vbi dicitur: Quia nisi Nabuzardan princeps cocorum Nabuchodonosor regis venisset in Ierusalem, vtique non fuisset incensum templum Domini. Hancautem parabolam ex hoc exéplo ita exponebat spiritualiter,dicens: Quia & nos cùm pulsauerit spiritus gastrimargiæ, id est, gulæ concupiscentia:in aliquas delectationes ac saturitatem ventris,si qui obaudientes atq; explentes voluptates ac desideria gulæ, tunc incenditur igne libidinis templum Domini, id est, corpora nostra, sicut dicit Apostolus: Nescitis quia corpora vestra templum Dei sunt? Si quis ergo violauerit templum Dei,disperdet illum Dominus.

2. Quidam frater veniens ad abbaté Pastorem, dixit ei quòd grádem tentationé pateretur. Dixit ei senior:Perge de loco quantum tres dies & noctes ambulare potes,& fac annum integrû, ieiunans vsque ad noctem. Cui frater respondit:Et si mortuus fuero antequam annus transeat,quid de me fiet? Dixit ei abbas Pastor: Confido in Deo, quia si cum tali proposito, vel qualicumque pœnitentiâ inuentus fueris,saluus eris.

Eiusd. Tentationem perans

3. Cùm venisset abbas Pastor in partibus Ægypti habitare, euenit quédam cohabitare illi ex fratribus,habentem mulierem. Et sciebat senior, & numquam arguebat eum. Euenit autem eam nocte parere: & cognouit senior; & vocans fratrem suum iuniorem, dicit illi: Accipe tecum vnum vasculû chindij vini,& da vicino; hodie enim opus est illi. Et nesciebant fratres caussam eius.Ille verò fecit sicut præcepit ei senior. Ædificatúsque est frater ille atque compunctus. Post paucos enim dies ipse dimisit mulierem, & iuit ad seniorem,& pœnituit.

Eiusdem. Pastor mutat ... fratrem peccat...

4. Frater interrogauit abbatem Pastoré, dicens: Damnum patior animæ meæ, quòd sum cum abbate meo,quia mores eius non sustineo; quid ergo iubes? manco adhuc apud eum? Et sciebat abbas Pastor, quia læderetur anima eius per abbatem suum, & admirabatur, quare interrogaret eum, si cum eo manere deberet. Dixit ei: Si vis, esto. Et vadens, mansit apud eum. Venit iterùm, dicens abbati Pastori: Grauo animam meam. Et non dixit ei abbas Pastor: Discede ab eo. Venit & tertiò, dicens: Crede mihi, iam non ero cum eo. Et dixit ei senior:Ecce modò saluus es, vade, & nô sis vltra cum eo. Dixit autem senior eidem: Homo qui timet pati damnum animæ suæ, non opus habet interrugare: de occultis verò cogitationibus debet quis interrogare, & seniorùm est probare.De manifestis autem peccatis non est opus requirete,sed statim abscidere.Interrogauit autem eum frater,dicens: Quomodo debeo esse in cœnobio? Respondit illi senior: Qui sedet in cœnobio, oportet eum omnes tamquam vnum existimare,& omnes æqualiter iustificare, & neminé condemnare nisi se, & conseruare os suum & oculos, & tunc requiescet sine sullicitudine. Dixit ei abbas Isaac,quádo vidit illum mittétem parum âquæ super pedes suos: Quomodo quidam vsi sunt discretione,maccrâtes corpus suum? Respondit illi abbas Pastor: Nos non sumus docti corporum esse interfectores, sed passionum.

Eiusdem. Conse... manere ... dentibus. Quomodo in cœnobio ... mendum. Passiones interficiendæ, non ...

5. Interrogauit frater eumdem abbatem Pastorem, dicens: Si cecidero in modicam culpam, mordet me cogitatus meus, dicens: Cur delinquis?Respondit illi abbas Pastor: In quacumque horâ deliquerit homo, & dixerit,Peccaui: statim remissum est illi. Frequenter dixi, quia nullius miseretur, nisi corde contrito. Interrogauit eum iterùm frater, dicens:Conturbant me cogitationes meæ, & non permittunt me curam habere delictorum meorum, sed cogunt me aspicere excessus fratris mei. Respondit ei abbas Pastor de abbate Theodoro,quia sedebat in cellâ suâ plangens semetipsum,&discipulus eius in alterâ cellâ edebat. Venit autem discipulus senis ad eum, & inuenit eum flentem,& dicit illi: Pater, quid ploras? Respondit illi senior:Peccata mea. Dicit illi discipulus:Non habes peccata,pater. Respondit ei senior: Certè fili, si permissum fuerit flere pecca

Eiusdem. Cordis contriti miseretur Deus.

peccata mea, non viderem aliorum: nec tamen sufficeret mihi flere peccata mea, etiam si alij tres vel quatuor plangerent mecum. Qui semetipsum videt homo est; iudicare autem alio , solius Dei est. Derelinquimus splēdidam & directam viam, hoc est, vt plangat seipsum homo, & sit cōtentus peccatis sui : & spinosam ambulamus viam & tenebrosam, vt proximi tantùm videamus delicta, & non nostra. Monachus malorum retributor, & detrsor, & iracundus, monachus non est.

...pria de... pec... a, non ... in... da.

Senis.

6. Senem frater interrogauit, dicens: Quare laborantium patrum quorumdam facies florent, aliorum minus? Et dixit: Quicumque laborant, & deprecantur veniam peccatorum, antequam veniat ad eos gratia quæ sustinet laborem eorum, isti non virentes sunt, sed laborantes. In quibus autem approplauit qui antè laborauerūt, per sufferent a... Iesu florent. Corde enim lætante floret facies. Mens clara & munda, est lucida sicut sol. Cum enim non fuerint nebulæ, pledet clare & lucidè, & cùm nebulæ operuerint eum, tenebrescit. Et anima donec passiones eam obtinent, obscuratur. cùm autem munda fuerit per gratiam Dei, ita fiet sicut scriptum est: Magna gloria eius in salutari tuo.

...s luci... de ...cida faci...

...lm. 20.

Apollonis.

7. Ad beatum Apollonem cùm germanus suus intempesta nocte venisset, petens vt de monasterio suo paulisper ...gressus ad eleuandum bouem, qui in paludis cœno cecidisset, ei præberet auxilium, flebiliter querebatur, quia eum solus non posset eruere. Cui abbas Apollo instanter obsecranti ait: Cur iuniorem fratrem nostrum, quem præteri... vicinιorem quam me habuisti, non ro...asti? Cùmque ille mortem olim sepulti fratris ob ... ex nimia abstinētia, sollicitudinis ac solitudinis iugitate velut impotem mentis existimans respōdisset: Quemadmodum poteram eum de sepulcro, qui ante annos quindecim obiit, vocare. Abbas Apollo respondit ei, dicens: Ignoras me quoque ante annos viginti huic mundo fuisse defunctum, nullaq; iam posse de huius cellulæ sepulcro, quæ ad præsentis vitæ pertinent statum, vbique conferre solatia, quem intantum Christus ab intentione abreountiationis mundi abreptum, vel modicum ad extrahendum bouem tuum non patitur relaxari, vt ne breuissimum quidem mom...nti inducias sequenti se discipulo pro patris ind... ...pultura?

Appel ... cella sepulcrum.

Ammonæ.

8 Abbati A... mona prophetauit abbas Antonius, dicens: Habes proficere in timore Dei. Et eduxit eum de cella ad lapidem, & dixit ei: Iniuria hunc lapidem, cæde eum. Et ita fecit. Et dixit abbas Antonius: Ita & tu debes perficere mensuram hanc. Et cùm factus esset episcopus, obtulerunt ei virginem in vtero habentem, & dicunt ei: Homo iste malum hoc operatus est, da ei disciplinam. Qui signans vterum eius, iussit illi dari sex pares sindones, dicens: Ne fortè cum veniat eius partus, moriatur aut ista, aut certè infans, vt inueniat vel sepulturam. Dicunt illi accusatores: Quid hoc fecisti? Da ei disciplinam. Respondit episcopus: Videtis fratres, quia prope mortem est, & quid ego habeo facere? Sufficit dolor quem habet, & confusio: dimisitque eam, & non est ausus eam condemn...e.

...onachus ... lapi... ...s ... ...uer de ... iniuriis.

...isciplinam ...eatores castigandi.

9. Dixit quidam senex ad alterum senem habentem charitatem, & suscipientem tam monachos multos, quam & sæculares: Lucerna multis lucet, rostrum tamen proprium incendit.

...h. c. ...

Senis.

10. Quidam senex dixit: Si audieris de aliquo fratre verbum malum, vel quòd agat iniqua; responde, dicens: Numquid ego iudex eius sum? ipse hodie, ego cras. Opera quidem eius infirma tibi nota sunt, & perscrutaris ea; quæ fortia eius opera & vtilia nescis? Ego iam mortuus sum in peccatis meis, sufficiunt mihi peccata mea.

Nemo facilè iudicandus.

Senis.

11. Iterùm dixit quidam senex ad fratrem: Non oportet, fili, monachum requirere quid a... at ille, vel ille, aut quemadmodum abstrahatur ille ab oratione in detractionē & verbositates, quæ nihil prosunt. Vnde nihil melius quàm tacere & Deum rogare, vt vnde alius cadit, tu contineris.

Aliena vitia non inue. fuganda.

Senis.

12. Frater interrogauit senem, di...ens: Abba, cogitatio mea insurgit mihi, dicens: Quia bene sum. Respondit ei senior: Qui non videt peccata sua, numquam in bonis erit. Vt autem aliorum videamus, nostra negligemus: ideò numquam in bonis versamur. Videntem propri... peccata, decem millia cogitationum nō possunt suadere, quia in bonis est. ... it enim ... videt. Opus ergo est laborare multum. Neg... ...ntia enim & desidia excæcant no... in extremo ...itæ.

Propria peccata inspicienda.

Antonij.

13. Interrogauit quidam frater beatum Antonium, dicēs: Quid est detractio, & quid est alium iudicare? Ille respondit: Detractio in omnibus dicitur, omnis sermo malus, quē nō audet quis præsente fratre suo dicere. iudicare autē, qui dixerit de aliquo, Quia frater ille negotiator est, & auar*, & cetera. Hoc est proximum iudicare. Iudicasti huiusmodi actus, hoc peius est quam detractio.

Quid detrahere, quid alios iudicare.

Senis.

14. Quidam frater interrogauit senem, dicens: Si contristauero fratrem meum, quomodo deprecabor eum? Respondit ille: De profundo cordis tui cum dolore reconciliare ei: & videns Deus propositum tuum, satisfaciet illi. Et respondit: Læsus sum à fratre meo, & volo meipsum vindicare. Senior autem rogabat eum, dicens: Fili, relinque Deo vindictam, & melius est. At ille: Non desistam, inquit, nisi fortiter memetipsum vindicauero. Cui ait senior: Quatenus semel hoc in animo tuo constituisti, vel oremus. Et ...surgens senior, his verbis cœpit orare: Deus, i... non opus habemus tuo iudicio, neque nobis iam necessarius es, vt curam habeas de nobis: quia nosipsi, sicut frater iste dicit, & volumus & possumus nos vindicare. Quod cùm ille frater audisset, ante pedes senis effusus, veniam postulabat: promittens se cum illo, cui irascebatur, numquam deinceps certaturum.

Paschas. ... n. 2. ...n... Elia. Pelag. libel. 16. n. 10. Pasch. cap. 7. n. 1. ... Ruffin. li. 3. n. 77.

Vindicta Deo relinquenda.

Iuc...

15. A quodam fratre senior aliquis interrogatus est: Quid est humilitas? Respondit: Si peccauerit in te frater tuus, remitte illi antequā tibi recōcilietur, & in omni vituperatione ne vituperes hominem, nisi temetipsum, dicens: Propter peccata mea hæc mihi euenerunt. Quoniam si commemorauerimus quæ ab hominibus inferūtur nobis, auferimus virtutem memoriæ Dei. Si autē cōmemorauerimus mala quæ à dæmonibus inferuntur nobis, erimus insaucij. Suspirauit autem & dixit: Omnes virtutes ingressæ sunt in cellam hanc vnam, & ex ipsis laboribus constat homo. Et interrogauerunt eum: Quæ hæc est virtus? Respondit, vt homo vituperet semetipsum.

Humilis ... alteri ... & ... vituperat.

Incerti.

16. Frater quidam abiit haurire aquam de flumine: & inueniens mulierem lauantem vestimenta, peccauit cum e... Hauriēns autem aquam, ibat ad cellulam. Insiluerunt autem in eum dæmones per cogitationes, & contristabant eum, dicentes: De cetero vbi vadis non est tibi vlteriùs salus. vt quid etiam sæculum perdis. Intelli

Desperationi viriliter resistendum.

telligens autem frater ille, quia volunt eum omnino perdere, erigens se viriliter per confidentiam, dicit cogitationibus suis: Vnde ingressæ estis in me cogitationes malæ, & contristatis me, volentes me omnino perdere. Non peccaui, & iterum dicen, Non peccaui. Et ingressus in cellulam suam, continebat se sicut heri & nudiustertius. Reuelauit autem Deus vni vicino eius seniori, quia frater ille ruens, & in ipso casu subruisset diabolum, & vicisset. Veniens autem ad illum senior dicit illi: Quomodo habes frater? Ipse respondit: Benè abba. Dicit ei senior: Nō es passus tristitiam his diebus? Respondit ei frater: Non. Dicit ei senior: Reuelauit mihi Deus, quia ruens subruisti diabolum, & vicisti. Tunc frater retulit omnia illi quæ sibi aduenissent. Senior autem dixit illi: Certe frater, discretio tua contriuit virtutem inimici.

Macarij.

17. Dixit abbas Macarius: Si aliquem corripueris commotus ad iracūdiam, propriam passionem adimples. Nec enim vt alium salues, teipsum perdere debes. Erue proximum tuum à peccatis sine improperio, inquātum præuales, quia ad se Deus conuertentes non proiicit. Sermo autem malitiæ non demoretur in corde tuo contra eum, vt possis dicere: Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Quę præcepta nobis facienda sunt cum fratribus nostris. Dei autem est dimittere, & confirmare petitionem nostram.

Peccator benigne reuocandus.

Nyteræ.

18. Referebant quidam fratres de abbate Nytera, qui fuit discipulus abbatis Siluani, quia quādo in cellula sua in monte Sina degebat, moderate se abstinebat pro necessitate corporis. Quando autem episcopus ordinatus est in Faran, nimis constrinxit seipsum in duriore abstinentiā, & in vigilijs propensius, atque in orationibus intentus agebat. Hæc autem videns discipulus eius, dixit: Quid est, domine, hoc? quia quando in eremo cōuersabamur, non tantum in abstinentia laborabas. Respondit ei beatus vir, dicens: Considera, frater, quoniam ibi eremus erat, & secreta vita, & paupertas: nunc autem egressi de eremo cum sæcularibus conuersamur hominibus, & multæ ac variæ nobis occasiones occurrunt: & ideò timeō, ne in fine vitæ meæ in aliquā occasione Deum offendamus. Si enim sanctus Apostolus Paulus, qui Christum in se loquentem habebat, & qui tantas virtutes animi possidebat, vt vsque ad tertium cælum adhuc in corpore positus ascenderet, tamen dicebat: Macero corpus meum, & seruituti redigo, ne forte alijs prædicans, ipse reprobus inueniar: quid nos humiles & peccatores oportet facere?

Quare ... in ep... monach...

19. Sedente aliquando abbate Sisoi in cella, 5
erat frater prope illum, & subitò suspirauit, & non cognouit, eò quòd esset frater in proximo illi: erat enim in excessu mentis. Et mittens sibi pœnitentiam, dixit: Ignosce mihi, frater, quia nondum factus sum monachus. suspirauit enim coram te.

ÆGYPTIORVM PATRVM SENTENTIÆ.

AVCTORE GRÆCO INCERTO, MARTINO DVMIENSI EPISC. INTERPRETE.

Quædā ex his etiam suprà occurrunt in alijs libris.

1 Ioannis.

Patrū victus panis cum sale.

Abbas Ioannes dicebat ad discipulos suos: Patres manducantes panem tantum & salem, fortes facti sunt in opere Dei, dum angustiarent seipsos; constringamus ergo nos in ipso pane & sale. Oportet enim seruientes Deo in ipsis coarctari, quia ipse Dominus dixit: Arcta & angusta est via quæ ducit ad vitam.

Matth. 7.

Eiusdem.

Humilitas ex ieiunijs & vigilijs.

2. Interrogauit frater eumdem senem, dicens: Ieiunia & vigiliæ quas agimus quid faciunt? Respondit. Ipsa faciunt animam humilē fieri. Scriptū est enim: Vide humilitatem meam, & laborem meum, & dimitte omnia peccata mea. Si enim laborat in his anima, miseretur & condolet illi Deus.

Psal. 24.

Pœmenij.

Cogitatio fornicationis & detractionis statim repellenda.

3. Abbas Pœmenius dixit: Cum cogitatione fornicationis & detractionib⁹ proximi, cum his duobus in corde tuo ne loquaris, neque acquiescas omnino inquinamento ipsorum in anima. Quòd si volueris hæc in corde tuo meditari, sine morā noxietatem eorum senties; quia instigatio perditionis est. sed per orationem & bona opera ad nihilum dedocas malignum, & magis repelle illa, & habebis requiem.

Incerti.

Contra passiones orandū.

4. Frater requisiuit senem dicens: Quid faciam, pater, contra cogitationes passionum? Respondit: Ora Dominum vt videant oculi animæ tuæ auxilium, quod à Deo est, qui circumdat homines & conseruat.

5. Quidam frater vadens in mercatum interrogauit abbatem Pœmenium, dicens: Quomodo vendam opera mea? dixit ei senex: Ne velis aliquid super quod valet vendere, sed magis si grauaris, esto amicus ei qui tibi violenter plus tollit, & cum requie vende. Ego enim aliquando vadens in mercatum, numquam volui de pretio operis mei plus iuuari, & fratrem meum grauari, hanc habens spem, quia lucrum fratris mei opus fructificationis est.

6. Venit quidam frater ad abbatem Agathonē dicens: Pater, permitte me habitare tecum. suscipiēnsque illum vidit nitrum in manu eius, & dicit ei: Vnde habes nitrum? respondit frater: Inueni illud in viā dum veniren. Dixit illi senex: Tu illud posueras? respondit: Non. & dicit ei senex: Si ergo tu non posueras, quomodo veniens habitare mecum hoc tulisti quod non posueras? dum præ oculis Deum & mandata eius habemus, dicentia: Non concupisces, Non facies furtum. An ignoras, quia qui furatur rem alienam, dæmon efficitur? Mox autem remisit eum, dicens. Reporta illud in locum vnde tulisti, & habita mecum.

A... N... qu... a ... quod ...

7. Interrogauit frater abbatem S..., ...
een...

Sisois. Pelag. libel. 10 n. 56. 11. Pastoris. Hæreditas quomodo utiliter distribuenda.

cens : Dimissa est mihi hereditas à parentibus meis, quid de illâ faciam? respondit senex: Quid tibi dicā, frater? Si dixero tibi: Da illam in ecclesiam clericis, epulantur ex ipsâ. Si dixero : Da illā consanguineis tuis, nullam mercedem habebis. Si ergo me vis audire, da illam egentibus, & sine sollicitudine eris.

Moysis.

8. Abbas Moyses dixit : Priuatio rerum materialium, id est, voluntaria paupertas, & tribulatio cum patientiâ, & discretio, instrumenta sunt monachi. Scriptum est enim : Si fuerint tres viri isti, Noë, Iob, & Daniel, viuo ego, dicit Dominus, ipsi salui erunt. Noë enim est in personâ voluntariæ egestatis, Iob in personâ tribulationis & patientiæ, Daniel in personâ discretionis. Si ergo trium istorum sanctorum virorum actus in aliquo homine fuerint, Dominus in eo est, habitans cum ipso, suscipiens eū, & repellens ab eo omnem tentationem & omnem tribulationem superuenientem ab inimico.

Ezech. 14. Paupertas, tribulatio, discretio, tria monachi instrumenta.

Trium Fratrum Pelag libel. 17. n. 20.

9. Referebant patres sancti: Tres fratres fuerūt ad conductionem agri metendi, & postquam cōduxerunt & cœperunt metere, vnus ex his infirmatus discessit in cellam suam : alij ergo duo fratres dixerunt ad inuicem : Frater noster infirmatur, adhortemur nos ipsos modicum, & speremus per orationes illius, quia & locum ipsius metemus. Postquam ergo messuerunt, & acceperunt mercedem [2] conductelæ suæ certam tritici mensuram, tunc vocauerunt & illum fratrem, dicentes: Veni, leua mercedem conductelæ tuæ. Ille autem dixit: Qualem mercedem habeo, cùm non potuissem metere? Illi verò responderunt: Propter orationem tuam nos compleuimus & tuum opus & nostrum, & ideò accipe mercedem tuam. Ille autem noluit ab eis aliquid accipere: multis autem illum compellentibus, & illo non acquiescente, abierūt ad quemdam senem [1] diiudicari : dixit autem frater qui infirmatus fuerat : Perreximus, domine mi abba, nos tres metere conductum agrum; infirmatus autem ego post vnum diem discessi in cellam meam, & modò compellunt me isti tollere mercedem pro opere quod non laboraui. Respondentes autem duo fratres dixerunt : Audi, domine noster pater, si fuissemus toti tres, cum labore grandi fortasse completuri fuissemus opus nostrum: nunc per orationes fratris nostri Deus non adiuuauit, & perfecimus totum agrum, & non vult tollere mercedem suam. Hæc audiens senex miratus est omnis, & conuocatis fratribus suis dixit : Venite fratres, & audite hodie iustitiæ iudicium. Exposuit vtriusq; partis singula verba, & omnes mirati sunt in vtrisque; vno quidem non consentiente accipere aliquid, illis verò compellentibus violenter suscipere fratrem mercedem suam. Tunc adstantibus omnibus ordinauit fratrem accipere mercedem suam, & dispensare eam sicut vellet. Ille verò abiit tristis & plorans.

Insignis triū fratrum ex charitate contentio.

Senis. Paschas. c. 42. n. 3

10. Dixit senex : Si habitas cum proximo, esto sicut columna lapidea, quæ si iniurietur non irascitur, si glorificetur non extollitur.

Sisoi. Paschas. c. 37. n. 1. Iræ fuga.

11. Dixit abbas Sisoius : Cum fuissem aliquando cum fratre in mercato vendere sportellas, videns quia iracundia appropinquabat mihi, dimittens nostra vascula fugi.

Ioannis. Paschas. c. 37. n. 2.

12. Dixit abbas Ioannes: Ascendens aliquando viam eremi Scithiæ, & texens plectam, audiui camelarium loquentem sermones vanos; & ne forte irascerer, dimisi plectam meam, & fugi.

13. Idem senex, in sectura messis dum esset, audiuit fratrem proximo suo cum irâ dicentem: Et tu loqueris? & dimittens agrum fugit. *Eiusdem*

Pœmenionis. Ioan. 15. Ruff. l. 3. n. 201. Pelag. libel 17. n. 10.

14. Interrogauit frater abbatem Pœmenionem dicens: Quid est quod Dominus dixit : Maiorem hac charitatem, nemo habet, quàm vt quis animam suam pro amico suo ponat : quomodo hoc fiet? Respondit senex : Si quis audit verbum malum à proximo suo, & dum possit ipse similia illi reddere, pugnat tamen in corde suo, portans laborem tristitiæ, & vim sibi facit, ne respondens illi malum contristet illum, iste talis animam suam ponit pro amico suo.

Macarij. Pelag. libel. 10. n. 34. Paschas. c. 37. n. 4.

15. Item abbas Macarius dixit: Si reminiscimur malorum quæ ab hominibus patimur, perdimus virtutem memoriæ Dei : si autem recolamus malorum quæ à dæmonibus patimur, sine perturbatione erimus.

Eiusdem.

16. Idem dixit : Culpa est monachi, si læsus à fratre aut iniuriatus, primus illi purgato corde in charitate non occurrat. Nam Sunamitis non meruisset suscipere Elisæum in domo suâ, nisi quia cum nullo aliquam habuit caussam. Sunamitis erat in personâ animæ, & Elisæus in personâ Spiritus sancti figuratus, nisi pura anima non meretur suscipere Spiritū Dei. Ideò ira inueterata excęcat oculos cordis, & animā excludit ab oratione.

Ioan libell. 1 n. 7 lit. Incerti. Paschas. c. 37. n. 4.

Pœmenionis.

17. Interrogauerunt fratres abbatem Pœmenionem pro quodam fratre ieiunante sex diebus perfectè in septimanâ, iracundiosè autem nimis, propter quod hoc pateretur? respondit senex: Qui addiscit sex diebus ieiunare, & non vincere iracundiam, oportebat illum in paruo labore magis studium adhibere.

Senis.

18. Abbas Pœmenius habebat proximum suum monachum secum in cellâ qui habebat caussam cum alio fratre foris monasterium suum sedente, & dixit ei abbas Pœmenius : Proxime mi frater, nolo te habere aliquam actionem cum aliquo, qui foris monasterio nostro est. Ille autem non audiuit eum. Surgens autem abbas Pœmenius, venit ad alterum senem magnum, & dixit ei: Proximus frater meus habet, causam cum aliquo foris monasterio nostro, & non requiescimus. Dixit ei senex : Pœmeni, & tu adhuc viuis, sed vade in cellā tuā, & pone in corde tuo quia habeas annum quòd in sepolchro sis.

Cella sepulcrum.

Pœmenij.

19. Sedente aliquando abbate Pœmenio in cellâ, litigauerunt fratres ad alterutrum omnis, & nihil locutus est omnino illis senex. Ingrediens autem abbas Paphnotius, inuenit eos rixantes, & dixit ei : Quare dimisisti fratres & non es illis locutus ne litigarentur. Dixit illi Pœmenius : Fratres sunt, iterùm pacificātur. Dixit ei Paphnutius: Quid est hoc? video quia rixātes vsque ad sanguinem pænè venerunt, & tu dicis quia iterùm pacificantur? Dixit ei Pœmenius : Sic pone frater in corde tuo quia non sum hîc. Sic ergo erat quietus & tacens cum charitatibus abbas Pœmenius.

Abbas Pœmenius quiescens & tacens.

Eiusdem.

20. Venerunt aliquando hæretici ad abbatem Pœmenionem & cœperunt detrahere de Archiepiscopo Alexandriæ: senex autem tacebat. Vocās autem discipulum suum, dixit illi : Pone mensam, & fac illos māducare, & sic dimitte illos cū pace.

Detrahenti non attēdendum.

Eiusdem.

21. Interrogauit frater abbatem Pœmenionem dicens: Quomodo oportet sedere in cellâ? Respondit : Sedere in cellâ est manifestè operari manibus, & meditari verbum Dei, & quiescere, & solitariè panem tantùm edere. Absconsus verò profectus est, sedentem suas reprehensiones semper

Quomodo sedendum in cellâ.

per

per arctare, & vbicumque vadit, orationum canonicas horas impleie, & secretiùs non negligere, sed meditare, postremò conuersationem bonam retinere, a malo verò recedere.

Incerti. Pelag. libel. 5.n.22 Paschaf. c.21.n.4

22. Interrogauit frater senem, dicens: Cur mentis ductum est, & non timet Deum; quid faciam vt possim timere Deum? Respondit: Ego sic arbitror, quia homo arguens se ipsum semper in corde suo, peruenit ad timorem Dei. Dixit frater: Quid est arguere seipsum? Respondit senex: Vt in omni causâ arguat animam suam, dicens ei quòd oportet adstare ante Deum, & iterum dicere: Quid volo ego cum homine aliquam habere malitiam? Arbitror ergo quòd si in istis permaneat, veniet in animam eius timor Dei.

Increpatio sui orem generat.

Macarij.

23. Abbas Macarius dixit: Si facta est monacho despectio quasi laus, & paupertas sicut diuitiæ, & esuries sicut epulæ, numquam moritur. Impossibile enim est benè credentem & piè colentem Deum, cadere in passionem immundam & in errorem dæmonum.

Quis monachus immortalis.

Senis. Deus semper præ oculis habendus.

24. Dixit senex: Surgente vel ambulante vel sedente vel aliud quodlibet faciente, si est Deus præ oculis tuis, in nullo poterit te inimicus exterrere. Si ergo cogitatio hæc manet in homine, virtus Dei adhæret illi.

Petri.

25. Dixit quidam frater Petro abbati: Cùm in cella sum, in pace est anima mea; cùm autem egredior foras, si audiero aliquos sermones loquêtes fratre, conturbor. Respondit senex: Clauis tua aperit ostium alienum. Dixit illi frater: Quod est hoc verbum? Respondit senex: Quia interrogatio tua aperit ostium sermonis illius, vt audias quæ non vis. Dixit frater: Quid ergo faciemus superueniente fratre, quid loquemur ad illum? Respondit senex: Omnium doctrina luctus est. Vbi non est luctus, non potest obseruari.

Pelag. liber 11.n.26.

Os tuum claude ostij aurium.

Omnium doctrina luctus.

Sisoij Paschaf. cap 39 n.1

26. Requisiuit frater abbatem Sisoium, Post quantum tempus debet homo à se abscidere passiones? Respondit senex: In quacumque horâ venerit passio, abscide illam, quia fragilis est anima; antè armetur, quàm inquinetur.

Semper armanda anima.

Agathonis.

27. Quidam frater requisiuit abbatem Agathonem, dicens: Non discedunt à me passiones. Respondit senex: Vasa ipsorum intra te sunt, da illis arrhas retributionis ipsorum, & fugient à te.

Incerti.

28. Quidam frater venit ad aliquem anachoretam, & cùm ille in charitate suscepisse illû, discedens dixit illi: Indulge mihi, abba, quia de consuetudine tuâ miout te. Ille autem respondit, dicens: Mea consuetudo est, frater, vt venientem reficiam eum pace, recedentem dimittam eum charitate.

Senis.

29. Requisiuit frater senem, dicens: Quomodo Deus cum promittit bona animę per sanctas Scripturas, & non vult anima in illis manere; sed inclinatur ad transitoria & immunda? Respondit senex: Quia necdum gustauit dulcedinem cœlestium, vt ex toto corde exquirat Deum, ideò ad immunda citiùs reuertitur.

Senis.

30. Requisiuit frater senem, dicens: Quomodo anima delectatur in passiones? Respondit: Anima delectatur in passiones, & Spiritus Dei est qui continet illam. Plangere ergo debemus, & attendere quæ in nobis immûda sunt, rogantes Deum, qui potens est in omnibus, vt amputet à nobis maligna semina. Maria ergo dum inclinans se in monumentum fleuit, mox apparuit illi: sic est & in anima, si lacrymas diligat.

Senis.

31. Interrogauit frater senem, dicens: Dic mihi, abba, verbum salutis. Respondit: Vade, & roga Deum vt donet tibi luctum habere & humilitatem, & attende semper ad peccata tua.

Pœmenis.

32. Dicebant de abbate Pœmenio, quòd cùm in ecclesiâ in congregationem egressurus erat de cellâ sua, sedebat priùs quasi horâ vnâ, discernens in se ipsu cogitationes suas, & sic ingrediebatur.

Senis.

33. Frater requisiuit senem, dicens: Quid faciam pro peccatis meis? Respondit. Qui vult liberari à peccatis, planctu liberatur ab eis, & qui vult in se ædificare virtutes, planctu ædificet. Ipsa enim Scriptura planctus est. Nam & patres nostri hoc discipulis suis dixerunt: Plangite. Altera enim via non est ad vitam nisi ipsa.

Senis. Pelag. lib. 3.n. De sepulcro cogitandum.

34. Requisiuit frater senem, dicens: Quid faciam, pater? Respondit: Abraham quando ingressus est terram repromissionis, sepulcrum priùs acquisiuit sibi, & propter sepulcrum hæreditauit terram. Dixit ille frater: Quid est sepulcrum? Respondit: Locus est planctus & luctus.

Moysis. Ruinf. n.201. Incerti.

35. Abbas Moyses dixit: Si non concordant actus & oratio, in vanum laborat homo, cùm enim orat quis pro se ipso, vt indulgeantur illi peccata, obseruet ne illa faciat iterùm. Quando enim voluntatem peccandi quis dimiserit, & ambulat permanens in timore Dei, istum mox cum gaudio suscipiet Dominus.

Ioan. libel 4.n.4.

Senis. Ruffin. li.3.n. Psal.

36. Requisiuit frater senem, dicens: Quid faciet homo in omni tentatione veniente super se & omni cogitatione immissâ ab inimico? Respondit: Plangere debet in conspectu bonitatis Dei, vt succurrens auxilietur illi. Scriptû est enim: Dñs mihi adiutor est, & ego vindicabo super inimicos meos.

Senis. Ioan. libel. 4.n.7

37. Interrogauit frater senem: Ecce homo cędit seruum suû pro culpâ quam fecit, quid dicet tunc seruus domino? Respondit: Si non est seruus malus, dicet domino, Peccauit miserere mei, & aliud nihil dicit. Sed cùm ipse cognoscit peccatû suum, & confitetur quia peccauit, indulget illi dominus.

Senis.

38. Requisiuit frater senem: Si fuerit persecutio pro causâ fidei, vbi est fugiendum? Respondit: Vbi audieris orthodoxos esse fideles, illic vade.

P. Ruff. n.1.c. Pel. 9.n. c.35.

39. Requisiuit frater abbatem Pœmenem, dicês: Quid faciam, quia côturbant me cogitationes se dentê in cellâ? Respondit: Neminem despicias, nullum diiudices, de nullo malum loquaris, & Deus dabit tibi requiem, & statuet sessionem tuam sine côturbatione: custodi enim sermonem, & qui seipsum intendit, & discretio, directiones sunt animæ. Si quis ergo proiiciat seipsum in côspectu Dei, & nô seipsum exaltans mensuret cû magnis, & suam voluntatem non statuat, sed sedens in cellâ suâ ordinem suum seruet, non conturbatur, quia hæc sunt animæ instrumenta. Ex omnibus tamen his totâ hęc virtute custodi, vt nô statuas propriam volûtatem, & habebis requiem.

Vade

Senis.

40. Interrogauit frater senem, dicens: Quid faciam, quia molestant me cogitationes? Respondit: Vade & loquere eis: Dicite mihi, quid quęro ego, aut quam causam habeo volviscum? & habebis requiem. Esto despectus, & voluntatem tuâ iacta post te, ut nullam habeas sollicitudinem, & fugient à te cogitationes.

Senis.

41. Interrogauit frater senem, dicens: Quare aliquoties dum psallo, festino ad finem celeriùs peruenire? Respondit: Quomodo ergo apparebit homo, qui amat Deum, nisi cùm aliqua submissio dæmonis est, & tunc compellimus nos ipsos violenter charitate & timore Dei retêti.

Senis. Ruff. 3

42. Ideo dixit: Succensæ ollæ non appropiquant muscæ, tepidæ verò supersiliunt. Ita & monachum

n. 104. Paschas. ca. 19. n. 3.

monachum succensum diuini Spiritus igne fugiunt dæmones, tepidum verò illudunt.

EIVSDEM.

Item dixit: Si te persequuntur aduersarij, primò fuge, secundò fuge, tertiò esto rhomphæa contra ipsos, & exies super eos, concîde illos.

POEMENIS.

43. Quidam frater venit ad abbatem Pœmenem in diebus quadragesimæ, & dum consuluisset illum pro cogitationibus suis, dixit seni: Dubitabam in his diebus venire huc; dicebam enim: Ne fortè in diebus quadragesimæ inclusus esses. Respondit senex: Non didicimus nos ligneum claudere ostium, sed magis ostium linguę.

Ostium linguæ claudendum.

IOANNIS.

44. Venerunt aliquando fratres de Scithi ad Ioannem monachum in silentio sedentem & operantem: cumque salutassent eum, conuersus in alteram partem cœpit operari. Dicunt illi fratres: Ioannes, quis tibi dedit schema monachi, & quare non docuit te suscipere fratres, & dicere illis: Orate, vel, Sedete. Dicit eis Ioãnes: Non vacat homo peccator: ad hæc dicit abbas Theodorus: Verum dices: Homo, qui est in supplicatione & pœnitentiâ, Deus non requiret hoc mandatum.

POEMENIS. Psal. 50.

45. Frater requisiuit abbatem Pœmenem, dicens: Pater, doce me quid faciam. Respondit: Scriptum est: Quoniam iniquitatem meam ego pronuntiabo, & cogitabo pro peccato meo.

SENIS. Paschas. ca. 41 n. 1. Psal. 49.

46. Requisiuit frater senem, dicens: Pater, quid faciam? Respondit: Vade, & ama tibi ipsi vim facere; euagina gladium tuum, & exi in bellum. Dicit ei frater: Non me permittunt cogitationes. Respondit senex: Scriptum est, Inuoca me in die tribulationis tuæ, & eripiam te, & glorificabis me. inuoca ergo Deum, & eripiet te.

THEODORI & OR. Pelag. libell. 3. n. 13.

47. Erant aliquando abbas Theodorus. & abbas Or mittentes lutum in tectũ cellæ, & dixerunt vnus ad alterum: Modò si visitat nos Deus quid sumus facturi? Tunc ad alterutrum ambo plangentes dimiserunt opus imperfectum, & vnusquisque in cellam suam recesserunt.

SILVANI. Ruff. l. 3. n. 205. Pelag. libell. 3. n. 15.

48. Abbas Siluanus dum sederet in cellâ factus in extasi pẽdebat in facie suâ, & post multas horas surgens plangebat. Adstans autem discipulus eius dixit: Quid habes, pater? Ille autem tacens plangebat. Dum autem molestus illi esset discipulus, vt diceret ei cur plangeret; violenter compulsus dixit: Ego in iudicium raptus sum, fili, & vidi multos schematis monachilis euntes in supplicijs, & multos laicorum euntes in regnum.

ZACHARIÆ. Pelag. libel. 15. n. 17.

49. Abbas Moyses venit ad puteum haurire aquam, & vidit fratrem Zachariam orantem, & Spiritum Dei super eum requiescentem.

IOANNIS. *Ioãnes temporalia ad spiritualia trahit.*

50. Dicebatur de abbate Ioanne, quia numquam permittebat cogitationem otiosam ascendere in corde suo, neque loquebatur de caussis sæculi huius. Tentauerunt ergo eum fratres, dicentes: Gratias agimus Deo, pater: pluit enim nimis & palmæ arbores irrigatæ producunt germina, ex quibus inueniant fratres folia quæ operentur. Dicit illis senex: Sic est, fratres, & Spiritus Dei cùm descenderit in corda sanctorum, adaperiuntur, & producent fructus in timore Dei.

SENIS. Matth. 25. *Monachus Deum in cellâ tamquam in carcere inuenit.*

51. Interrogauit frater senem, dicens: Quid est quod dixit Dominus: In carcere eram, & venistis ad me? Respondit: Licet hoc in proximis sibi Dominus imputet factum, tamen quia carcer est sedere in cellâ, si quis sedens in cellà memoriam semper habeat Dei, illi rectè dicendum est: In carcere eram, & venistis ad me.

BESARIONIS.

52. Requisiuit frater senem, dicens: Quid faciam, quia cogitationes me conturbant? Respondit abbas Besarion: Tu quiesce, & non te metiaris cum magnis, sed esto tacens in corde tuo.

Quò cogitationibus resistendum.

ANTONII. *Quid seipsũ pro nihilo æstimare.* Psal. 72.

53. Interrogauit frater abbatem Antonium dicens: Quid est pro nihilo seipsum homo æstimare? Respondit: Similem se iumentis irrationabilibus æstimare, pro eo quòd nihil diiudicant sicut scriptum est: Ego autem velut iumentum factus sum apud te, & ego semper tecum.

EIVSDEM. Pelag. libell. 1. n. 2. *Continentia linguæ & ventris.*

54. Requisiuit abbas Pambo abbatem Antonium, dicens: Quid facio sedens in cellâ? Respondit: Non sis confidens in merito iustitiæ tuæ, & non cogites de rebus transitoriis, & esto tenens linguam & ventrem.

SENIS. *Æstimatio inter homines fugienda.*

55. Requisiuit frater senem, dicens: Putas bonum est habere æstimationem bonam in conspectu hominum? Respondit: Æstimationes istæ virtutem non habent, ne ergo velis æstimationem habere apud fratrem tuum, sed magis fuge.

SENIS. *Quæ perfecta humilitas.*

56. Interrogauit frater senem, dicens: Quid est humilitas? Respondit: Si quis benefacit facienti sibi malum, humilitas perfecta est. Dicit frater: Quòd si non potest quis ad hanc mensuram venire vt hoc faciat? Respondit: Fugiat, & quiescat.

SENIS. *Humilitas profectus monachi.*

57. Frater requisiuit senem, dicens: Quid est profectus monachi? Respondit senex: Humilitas. Quantum enim quis in humilitate inclinatur, tantum proficit in excelso.

SENIS.

58. Requisiuit frater senem, dicens: Quomodo anima suscipere potest humilitatem? Respondit: Si sua semper scrutetur mala.

POEMENIS. Ruff. lib. 3. n. 131. Pasch. c. 15. n. 9.

59. Abbas Pœmenius dixit cum gemitu: Omnes virtutes ingressæ sunt in cellam meam præter vnam virtutem, & ex eius labore stat homo. Interrogauerunt eum fratres, quæ esset ista virtus talis? Respondit senex: Vt semper seipsum reprehendat homo.

SENIS.

60. Quidam frater rogauit senem, dicens: Veni in cellam meam, si mereor vt lauem pedes tuos. Ille autem noluit. Iterùm secundò & tertiò dixit illi: & non iuit. Nouissimè abiit in cellam senis, & mittens pœnitentiam ante ipsum, rogauit eum vt veniret in cellam eius. Et surgens venit cum eo, & dixit ad senem: Quare toties antè rogatus non venisti? Respondit senex: Cùm verbis solùm dicebas, non satisfecisti cordi meo vt venirem; cùm verò monachile opus humilitatis vidi in te, & ego tunc gaudens veni ad te.

61. Dixit senex: Quod non didicit homo, & ipse non obseruauit, quomodo docere proximum potest? esto ergo semper humilis ad discendum. SENIS.

62. Dixit senex: Virtus monachi est, in omni tempore seipsum arguere. SENIS.

63. Dixit senex: Non potest homo videre cogitationes suas foris, sed cùm intus insurgunt, & si quis est bellator, expellit illas. SENIS.

64. Dixit senex: Opus monachi est, videre cogitationes suas à longè. SENIS.

65. Dixit senex: Caussa quæ non præuidetur, non permittit nos in meliora proficere. SENIS.

66. Dixit senex: Non mensures teipsum, sed adhære benè conuersanti. SENIS.

67. Dixit senex: Omnem caussam quam non abscidit à se homo, iterùm in ipsâ implicatur. SENIS.

68. Dixit senex: Omnis labor qui superuenit homini, victoria est illi. SENIS.

69. Dixit senex: Abominatio est ante Deum omnis carnalis delectatio. SENIS.

70. Dixit senex: Si venerit tibi cogitatio pro carnali necessitate, & tangit te semel & bis & tertiò, non audias. SENIS.

Senis. 71. Dixit ſenex: Si non dixerit homo in corde ſuo, Quia Deus & ego ſolus in iſto mundo ſumus, non habet requiem.

Senis. 72. Dixit ſenex: Peregrinatio eſt tacere.

Senis. 73. Dixit ſenex: Impoſſibile eſt quis humanam notitiam & ventrem habet requiem.

Senis. 74. Dixit ſenex: Oportet monachum cor forte habere ad ſingula, & ſaluabitur.

Senis. 75. Dixit ſenex: Si videris vel audieris aliqua, non renunties fratri, quia nutrimenta ſunt pugnæ.

Senis. 76. Dixit ſenex: Voluntas propria, & requies, & conſuetudo iſtorum deiicit hominem.

Senis. 77. Dixit ſenex: Charitas, & taciturnitas, & occulta meditatio operantur puritatem.

Senis. 78. Dixit ſenex: Quæcumque ſuper menſuram ſunt, dæmonum ſunt.

Senis. 79. Dixit ſenex: Quid opus eſt ædificare alienam domum & propriam ſubuertere?

Senis. 80. Dixit ſenex: Vnicuique inter medium Dei & hominis propria voluntas murus eſt æreus & petra anteposita. Si ergo ſuperauerit homo voluntatem ſuam, poteſt veriſſime dicere: Et in Deo meo tranſgrediar murum.

Pſal. 17.

Senis. 81. Dixit ſenex: Nos derelinquentes rectam & luminoſam viam, per ſpinoſam & tenebroſam gradimur; id eſt, derelinquentes plangere nos ipſos & noſtra peccata, in negligentias proximorum ſemper aſpicimus.

Senis. 82. Dixit ſenex: Non eſt monachus qui de alio detrahit; non eſt monachus qui reddit malum pro malo; non eſt monachus iracundus; non eſt monachus cupidus, ſuperbus, auarus, aut elatus, aut verboſus: ſed qui vere monachus, eſt humilis & quietus, & charitate plenus, habens timorem Dei ſemper in corde ſuo.

Senis. 83. Dixit ſenex: Vide ne contemnas fratrem ſibi aſtantem; neſcis enim verùm in te ſit Spiritus Dei an in illo.

Senis. 84. Dixit ſenex: Humilitas & caſtitas & timor Dei ſuperiora ſunt omnibus virtutibus.

Senis. 85. Dixit ſenex: Æqualis eſt cauſſa monacho, ſi contra eum qui ei nocuit, cauſſare velit ac ſi contra diabolum.

Senis. 86. Dixit ſenex: A minore actione vſque ad maiorem quam agit homo, totum in ſaſtu eius ponitur, ſiue in cogitationibus, ſiue in operibus.

Senis. 87. Dixit ſenex: Humilitas non eſt ſumptus, ſed in omni ſumptuali eſt condimentum.

Senis. 88. Dixit ſenex: Humiliare ſeipſum, & deſpectũ ſe apud ipſum habere, pro muro eſt monacho.

Senis. 89. Dixit ſenex: Qui vult ædificare domum, multa neceſſaria procurat, vt poſſit perficere; ita & monachum multam curam habere oportet vt poſſit opera Dei perficere.

Senis. 90. Dixit ſenex: Beatus qui ſuſtinet laborem cum gratiarum actione.

Senis. 91. Dixit ſenex: Non eſt fortior virtus quàm nullum ſpernere.

Senis. 92. Dixit ſenex: In omnibus ſibi vnumquemque vim facere hæc eſt via Dei & opus monachi.

Senis. 93. Dixit ſenex: Qui ſibi vim facit propter Deum, ſimilis eſt homini confeſſori.

Senis. 94. Dixit ſenex: Homo habens mortem præ oculis omni hora, vincit puſillanimitatem.

Senis. 95. Dixit ſenex: Eſto liber in loquendo, non ſeruus.

Senis. 96. Dixit ſenex: Impoſſibile eſt ſine cuſtodia oris proficere hominem vel in vna virtute: prima enim virtus cuſtodia oris eſt.

Senis. 97. Dixit ſenex: Ego tres res timeo, id eſt, cùm anima egreſſura eſt de corpore, & cùm in præſentia Dei venturus ſum, & cùm ſententia contra me data fuerit.

Pelag. lib. [illegible]

Senis. 98. Dixit ſenex: In quocumque loco ſedens non reſpicias ad illos, qui habent conſolationem ſuam, ſed ad egenum non habentem panem aut requiem.

Senis. 99. Dixit ſenex: Si habes paſſionem, & relicta illa pro alia te oras Dominum, non exaudieris: ſed primùm pete pro impugnatione tua, & cùm pulſans ingreſſus fueris, tunc pro aliis aliqua petitione roga.

Senis. 100. Dixit ſenex: Tria ſunt iſta capitula, timor Dei, & oratio aſſidua, & benè facere proximo ſuo.

Senis. 101. Dixit ſenex: Sicut flatus egrediens de naribus ſine quo non viuitur, ita homo timorem Dei & humilitatem ſemper debet habere in ſe.

Pelag. bell. 1 38. titulo Paſtoris.

Senis. 102. Dixit ſenex: Quid opus eſt incipere artificium, ſi non diſcat perficere illud? nihil eſt ergo quod incipitur & non perficitur.

Senis. 103. Dixit ſenex: Homo ſi cordi ſuo non ſatisfacit, ne credas illi conſcientiam cordis tui.

Senis. 104. Dixit ſenex: Conſtitue tecum nulli vnquam homini malè facere, ſed purum habere cor ad omnem hominem.

Senis. 105. Interrogauit frater ſenem, dicens: Si videro inter fratres aliquam negligentiam, iubes vt arguam? reſpondit: Si ſunt ſeniores vel coætanei tui, humiliter admone ſine increpatione, vt in hoc ipſo humilis inueniaris.

Senis. 106. Frater requiſiuit ſenem, dicens: Fratres alij mecum cohabitant, & volunt ipſi vt ego illis præcipiam, quomodo iubes vt faciam? reſpondit: Fac tu quod præcipis, vt non tantùm illis præcepta, ſed & formulam præbeas.

Paſchaſ. 41. 11. 1. Serapion.

Macar. 107. Dicebant pro abbate Macario maiore, quia ſicut Deus protegit totum mundum & portat peccata hominum, ita & ille quaſi quidam Deus terrenus fuit in fratribus, operiens delicta illorum, & ea quæ videbat vel audiebat, quaſi non videns & non audiens.

Silvan. 108. Interrogauit abbas Moyſes abbatem Siluanum, dicens: Poteſt homo per ſingulos dies apprehendere initium? reſpondit: Si eſt operarius, poteſt per ſingulos dies ſumere initium: opportet enim apprehendere vnumquemque parum aliquid ex omnibus virtutibus. Singulis ergo diebus ſurgens manè, ſume initium vnum in omnem virtutem, & in omne mandatum Dei. In magna patientia & longanimitate, cum timore & charitate Dei, cum humilitate animæ & corporis, in multa ſuſtentatione, in tribulatione & commoratione cellę, in oratione & deprecatione, cum gemitu, cum puritate cordis, & oculorum, & cuſtodia linguæ & ſermonum, in abrenuntiatione rerum materialium & deſideriorum carnis, in certamine crucis, id eſt, cruciatione & paupertate ſpiritus, in continentia ſpirituali & agone pugnæ, in pœnitentia & luctu, in ſimplicitate animæ & taciturnitate, in ieiunio & vigiliis nocturnis, in operatione manuum ſecundùm quod docet Paulus Apoſtolus, dicens: Operantes manibus noſtris, in fame & ſiti, in frigore & nuditate, in laboribus & tribulationibus, in neceſſitatibus & anguſtiis & perſecutionibus, in foueis & ſpeluncis & cauernis terræ. Eſto factor verbi, & non auditor tantùm, operans talentum in duplo, habens veſtem nuptialem, firmatus ſuper firmam petram, & non ſuper arenam. Eleëmoſyna & fides non

Paſchaſ. 43. n.

Manè bona propoſita tuenda.

1. Cor.

Iacobi

Ruffin.

... te derelinquant, cogitans omnẽ diem mortis ... vicinam, & quasi iam clausis in monumento nihil de hoc sæculo cures. Inedia escarum, & humilitas, & luctus non recedant à te, & timor Dei permaneat in te omni horâ. Scriptum est enim: Propter timorem tuum Domine in vtero accepimus, & doluimus, & peperimus spiritum salutis. Hæc ergo & si qua alia virtus est, in his perspice, ne teipsum mensures cum magnis, sed crede te inferiorem esse omni creaturæ, id est, deteriorem à quouis homine, quamlibet peccatore. Habeto discretionem, discernens temetipsum, & non diiudices proximum, neque inspicias aliena delicta, sed tua plange peccata, & de nullus hominis actibus sollicitus sis. Esto mansueti spiritus & non iracundi. Nihil in corde tuo contra aliquem cogites mali, nec habeas inimicitiam in corde tuo, neque odium contra inimicantem tibi sine caussa, neque irascaris inimicitiæ eius, neque despicias eum in necessitate & tribulatione eius, nec reddas malum pro malo, sed esto pacificus cum omnibus: hæc est enim pax Dei. Non te credas malum facienti, neque congaudeas ei qui facit proximo malum. Non detrahas alicui, quia Deus cognoscit omnia, & videt vnumquemque. Non credas detrahenti, neque congaudeas ad malè eloquium eius. Non oderis aliquem propter peccatum eius, Matth. 7. quia scriptum est: Nolite iudicare, & non iudicabimini; neque despicias peccantem, sed ora pro illo, vt det illi Dominus conuersionem in patientiâ, & misereatur illius, potẽs enim est Dominus. Et si audieris pro aliquo quia agit iniqua, responde dicens: Numquid ego iudex sum? homo sum peccator, mortuus sub peccatis meis, & lugens mea propria mala: mortuus enim caussam non habet curare pro aliquo. Hæc omnia ergo qui cogitat & procurat, operarius est vniuersæ iustitiæ sub gratiâ & virtute Domini nostri.

109. Hæ sunt sententiæ septem, quas locutus est abbas Moyses ad abbatem Pœmenionem, quas si quis in cœnobio, aut in solitudine, aut in ipso sæculo positus custodierit, poterit saluari. Moyses.

1. In primis, sicut scriptum est, debet homo diligere Deum ex totâ animâ, & ex totâ intelligentiâ suâ. Ioannes libel.4. initio per aliquot numeros.

2. Debet homo diligere proximũ sicut seipsum.

3. Debet homo mortificare seipsum ab omni malo.

4. Non debet homo diiudicare fratrem suum in aliquâ caussâ.

5. Non debet homo malum facere alteri.

6. Debet homo priusquam exeat de corpore, mundare seipsum ab omni inquinamento carnis & spiritus.

7. Debet homo semper cor contritum & humiliatum habere. Quod ille potest implere, qui semper sua peccata & non proximi considerat, opitulante gratiâ Domini nostri IESV CHRISTI, qui cum Deo Patre & Spiritu sancto viuit & regnat, per omnia sæcula sæculorum, Amen.

IN APPENDICEM AD VITAS PATRVM NOTATIO.

In Heraclidis Paradisum.

HERACLIDIS EREMITÆ] *Prima editio addit*, quondam Palæstinæ episcopi. *quod vnde promptum sit, ignoro. Certè deest hoc manuscripto meo, quem ex abbatiâ Amandinâ, à vetustâ quidem manu, sed valdè mutilum, nactus sum. MS. Moretianus* Paschasium, *siue* Palladium diaconum *libri huius auctorem facit. Eadem prima editio in fine libri Heraclidem* Bithyniæ Episcopum *facit. Meminit huius Petrus à Natalibus in Catalogo Sanctorum lib.* XI. *cap.* LXXXVII. *& quæ ibi de eo texit, ex hoc libro desumpta sunt; quare non exscribo.*

Cap. 11 2. ET NEPOS] *Quid* nepos *hic faciat, non video, an* Nepos *nomen propriũ? sed nulla eius vestigia vel in Palladio veteri, vel in Palladio Herueti. Nam Palladius vetus ca.* V. *habet*, fratres Dracontij, viri mirabilis. *Palladius Herueti*: & Ioannis filij fratris Dracontij, viri admirabilis, *Græcè est*, καὶ Ἰωάννου τοῦ ἀδελφοῦ Δρακοντίου ἀνδρὸς θαυμαστοῦ: Et Ioãnis fratris Dracontij viri mirabilis. *vt verear ne pro ἀδελφοῦ* fratris *legerit interpres Heraclidis ἀδελφιδοῦ* nepotis. *Alius ... cari quis po... it ἀδελφοῦ legendũ. Certè & ... cap.* XXIII. *occurrit* Adelphius *inter monachos cum Ammonio, Pambone, & alijs.*

1. HIC IDEM SANCTISSIMVS CVM A RVFFINO] *Baronius tomo* IV. *anno Christi* CCCXCIV. *Siricij Papæ* X. *Theodosij Imp.* XVI. *agens de Synodo Constantinopolitanâ in encæniis ita ait: Quamobrẽ illud existimo huiusmodi episcoporum conuentum non conuocatum esse vel ecclesiasticorum dogmatum caussâ, vel disciplinæ ecclesiasticæ terminandæ studio; sed ad hoc, vt nouam basilicam Apostolorum Petri & Pauli nomine erectam à Ruffino præfecto prætorio, penes quem summa erat in toto Orientali Imperio auctoritas, iidem dedicarent. huncq́; ipsum esse conuentum episcoporum, cuius Palladius res suorum temporum scribens meminit, cùm de Euagrio Pontico agit, qui vnà cum Ammonio & alijs ex Ægypto vocatus à Ruffino eâ de caussâ Constantinopolim venit.* Hic idem, *inquit*, sanctissimus cùm è Ruffino, *&c. subdens de Ammonio ibidem defuncto, & in eadem basilicâ Ruffinianâ dictâ, sepulto. Certè quidem ad dedicationem basilicarum vocari solitos è remotissimis quoque regionibus episcopos, quæ dicta sunt superius de Antiochena ac Ierosolymitana ecclesiarum encæniis docent.* Pallad. in Lausiac. cap.2.

Meminit eiusdem à Ruffino erectæ basilicæ Sozomenus, lib. VIII. *cap.* XVII. *ædificatámque fuisse ait trans mare prope Chalcedonẽ, in loco dicto*, Ad Quercus: *vbi ab eodem Ruffino sumptuosa villa exstructa erat, erectæq́; regiæ ædes, ipsaq́; basilica in honorem præcipuorum apostolorum Petri & Pauli dedicata, dicta quoque nomine communiori*. Apostolæum; *in quâ postea à Theophilo episcopo Alexandrino collecta Synodus fuit aduersus Ioannem Chrysostomum, vt suo loco dicetur. Hactenus Baronius.*

Cap. VI. 4. BVCCELLATIM] *Ita editi tam hic quam mox, nimpe à buccellis ita fecère, quòd hic* partes & particulas *legerent. Ita quoque Palladius vetus capite* x. *Sed videndum num vera lectio sit*, buccellatum, *quod panem bis-coctum significat, seu ξηρὸν ἄρτον*, siccum panem, *quo militibus & eremitis in vsu, quia diutius durat. Vulcatius in Auidio Cassio:* Et prçter lardum ac buccellatum atque acetum, militem in expeditione portare prohibuit. *Omnino* buccellatum *hic apud Heraclidem legendum, confirmat M S. Moretiani, quem hoc ipso tempore cùm folium hoc Notationum inter manus operarum versatur, primùm nactus sum.*

5. BELVA QVAEDAM] *Palladius hic habet* hyænam. *An igitur hic* belua pro belba *est, id est* hyæna. *Certè* b & u *sæpe inter se commeant. Sic infrà c.* XI. *vbi in nostro* feræ, *in Palladio* hyenæ. *Capitolinus in Gordiano* III. Belbi, id est hyænæ decem. *Quamquam &* belua *quoque pro hyænâ scribitur. Gloss. ὕαινα ζῶον*, belua. *Certè* belua *apud auctores, nunc pro elephanto, nunc pro hyænâ, nũc pro ceto accipitur. Pro* hyæna *quoque videtur capi hic suprà ca.* V. *in Nathanaele*: multæ enim beluæ illa esse per deserta noscuntur. *vbi Heruetus ex suo Græco textu vertit*: Sunt enim hyænæ in his locis.

Cap. VII. 6. ITALICOS] *Pallad. Herueti* saitia. *Palladius vetus cap.* XV. *in Euagrio & in aliâ re*, Italicum olei. *In Palladio Græcè est cap.* XXII. *Σαίτην καὶ ὡς ἰταλικῶν δίχα καὶ ὀκτώ. Heruetus vertit*: cùm saitia octodecim ebibisset.

Cap. X. 7. ORYIAS] *Heruetus in Palladio vertit* vlnas.

Cap. XII. 8. FAGADAENAM] *Græcis φαγέδαινα, Latinis* Phagedæna *triplici significatu. Vel enim vlcera in genere significat, quæ semper maiora & deteriora fiunt; vel certam speciem vlceris tumidi, profundi, vicinas partes excedentis; vel nimiam cibi appetentiam. Vide Ioannis Gorræi Definitiones medicas.*

Cap. XV. 9. CILICENSES] *An amphora vel lagena ex Ciliciâ?*

10. ENEVS] *Fabri editio* Eneus, *Lipomani*, Æneus, *tamquam si ad proprium aliquod nomen alluderetur. Sed Græcum verbum retinuit interpres*, eneus *ab ἐνεὸς, vel ἐννεὸς, quod significat*, perculsum, mutum. *Vnde dicta suprà libro* I. *ad Vitam Abrahæ cap.* V. *notat.* 10.

11. OXYRINCHAM] *Palladius Herueti capite* LXXXVI. *habet* celerem manum. *An igitur Heruetus in Græco inuenit ὀξὺν χεῖρα, pro quo Heraclidis interpres legerit litterarum transpositione, ὀξυρίγχα? Græcus Palladij textus Venetus M S. habet ὀξυρυγχον χαρακτῆρα.*

12. VNVM EPETA, ALTERVM NONAXON, TERTIVM ANTIPHYRON] *Hic verò hæreo, nec video qui me expediã. Palladius Herueti capite* LXXXVI. *hæc tantùm habet*: Cóposuit tres sacros libros monachorum, qui dicuntur Ἀντιῤῥητικὰ, hoc est, Contradictoria. *Inuenio in M S. Veneto : Συνετάξατο οὖν τρία βιβλία ἱερομοναχικὰ, ἀντιρρητικὰ λεγόμενα. Subiungam hic auctores, qui agunt de operibus Euagrij, si forte ex iis verum exsculpere possimus. In primis hæc de Euagrij scriptis narrat Socrates lib.* IV. *c.* XXIII. *iuxta Latinos: Τούτῳ καὶ βιβλία ἄγαν σπουδαῖα συγγεγραπται, ὧν τὸ μὲν, Μοναχὸς, ἢ περὶ πρακτικῆς ἐπιγέγραπται. τὸ δὲ, Γνωστικὸς, ἢ πρὸς τὸν καταξιωθέντα γνώσεως. κεφάλαια δὲ αὐτοῦ πεντήκοντα· τὸ δὲ, Ἀντιῤῥητικὸς ἀπὸ τῶν θείων γραφῶν πρὸς τοὺς πειράζοντας δαίμονας, εἰς ὀκτὼ διῃρημένον μέρεσι, κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν ὀκτὼ λογισμῶν· καὶ ἑξακόσια προγνωστικὰ προβλήματα. ἔτι μὴν καὶ στιχηρὰ δύο, ἓν πρὸς τοὺς ἐν κοινοβίοις ἢ συνοδίαις μοναχούς· καὶ ἓν πρὸς τὴν* * *παρθένον. α ... ὁ ... χυμας ...*

Sam. παρθένον.

... χωρήσαντες εἴσονται. Itémque [illegible] confcripti: quorum vnus, Mo[illegible], [illegible] viuendi ratione, quæ in agendo cernitur [illegible] Gnosticus, siue scientiâ prçditus, dicendus [illegible] quo sunt capita quinquaginta: alter Antirrheticus, id est, aduersus dæmones tentátes confutatio, ex Sacris litteris collecta, inque octo partes diuisa, numero octo cogitationum mentis nostræ apte respondentia. Sexcenta præterea problemata de rerum præsentione futurarum. His acce[illegible]t duo carminum libri: vnus, ad monacho[s] qui in cœnobiis & conuentibus ætatem degunt, alter ad virginem. Qui quidem quàm eximij sint, facile intelligent hi, qui sunt eos perlecturi. *Quæ totidem verbis habes apud Suidam in Μακάριος, & Nicephorum lib.* XI. *c.* XLII. *Gennadius verò de Illustribus Ecclesiæ Scriptoribus cap.* XI. *hæc prodit.*

Euagrius monachus, supradicti Macarij (Ægyptij) familiaris discipulus, diuinâ atque humana litteratura insignis, cuius etiam liber, qui attitulatur VITÆ PATRVM, *velut continentissimi & eruditissimi viri mentionem facit, scripsit multa monachis necessaria. Ex quibus ista sunt:*

Aduersum VIII. principalium vitiorum suggestiones, *quas aut primus aduertit, aut inter primos didicit*, VIII. ex sanctarum Scripturarum testimoniis opposuit libros: *ad similitudinem videlicet Domini, qui tentatori suo semper Scripturarum testimoniis obuiauit, ita vt vnaquæque species vel diaboli, vel vitiatæ naturæ suggestionum, contra se haberet testimonia. Quod tamen opus eadem simplicitate, quâ in Græco inueni, iussus in Latinum transtuli.*

Composuit & anachoretis simpliciter viuentibus librum centum sententiarum *per capitula digestum. Et eruditis, ac studiosis* quinquaginta sententiarum. *ego Latinum primus feci. Nam superiorem olim translatum, quia vitiatum per tempus & confusum vidi, partim reinterpretando, partim emendando, auctoris veritati restitui.*

Composuit & cænobitis & synoditis doctrinam aptam vitæ communis.

Et ad virgines Deo sacratas *libellum competentem religioni & sexui.*

Edidit & paucas sententiolas *valdè obscuras; & (vt ipse in his ait) solis monachorum cordibus cognoscibiles. quas similiter ego Latinis edidi.*

Vixit longâ ætate, signis & prodigiis pollens.

Ex his Euagrij operibus tria nunc hæc dubia vel explicanda vel corrigenda.

An quia dicitur scripsisse στιχηρὰ, quod Christophorsonus apud Socratem carminum libros, *Langus apud Nicephorum* versuum libros *vertunt, pro* Epeta *legendum est* Epea, *à Græco ἔπεα? Sanè manuscr. Moretianus* Epea *disertè habet. Quamquam alij στιχηρὰ vertunt* Elementaria, *vt Paltheinus in præmissis ad homilias S. Macarij. Nec quis suspicetur* epea *ortum ex Græco* ΙΕΡΑ, *quæ pars est verbi ἱερομοναχικά. Equidem librarij sæpè* P *Græcum, sæpè pro* P *Latino, & Græca Græce scripta velut Latinis litteris scripta exscribebant. Similem coniecturam suggeram mox ad Palladij Lausiacam capite* IX. *Notation.* 4.

Iam reliquorum duorum vocabulorum facilior est ratio. Pro Nonaxon *enim videtur legendum* Monachon; *nam eo nomine librum ab Euagrio scriptum testantur auctores.*

Pro Antiphyron *legere* Antirrheticon. [illegible] *etiam in Græco Veneto pro ἀντιρητικὰ restituendum Ἀντιῤῥητικά.*

13. POSCAM] *Palladius Herueti*, ptisanam. *Nescio an in Græco fuerit* ὀξύκρατον: *Lexicon Græcolatinum vetus*: Ὀξύκρατον posca. *Infrà cap.* XLIII. Per reliquum æui sui tempus poscâ & sicco pane cōtenta viuebat. *Ita ibi restituo pro vulgari*, posteà. *Nam Palladius Herueti cap.* CXLV. *in eadem re habet* oxycraton. *quod propriè* posca. *Manusc. Moretianus pro* poscâ *habebat* aquâ.

CAPVT XXVIIII. 14. AMATÆ] *Existimo hic errorem esse in Heraclidis interprete: nam Palladio cap.* CXXXVII. *dicitur* Amma Talida. *Iam vides vnde* Amata *profluxerit.* Amma *in his libris sæpè occurrit pro nomine appellatiuo, non proprio.*

15. MAVORTE] *Mox cap.* XLIX. quidquid vestium sericatum in mauortibus habuit. *Scribitur nunc* mauorte, *nunc* mafortte, *Græcis* μαφόριον. *Vide Onomasticon.*

16. COLOTHVS VOCABVLO MARTYR, QVI EISDEM COLEBATVR LOCIS] *Hinc Palladius Herueti explicandus. Vbi vulgatus marginum notator margini adscripserat*: Martyr hic dicitur, qui præest martyrio. *sed imposuit illi non plana Herueti versio.*

CAP. L. 17. PARENS] *Caue hic* parentem *pro patre accipias. Sæpè æuo inferiore* parens *pro cognato & affini accipitur. Sic suprà cap.* II. Habebat autem & nonnullos parentes, inter quos filiam sororis suæ adoptauerat sibi. *& sequenti cap.* LI. non amico se, non clerico, non parenti, non cuiquam alij se credidit atque commisit. *Palladij vetus interpres cap.* XII. Non tamquam parenti, sed tamquam seruo Dei, & monacho hæc offerimus. *Loquitur soror Marciano fratri.*

18. AGENTEM IN REBVS] *Palladio dicitur*, Magistrianus. *Nec ibi pro nomine proprio accipias. Dixi aliàs de hoc Magistriani nomine ad Martyrologium Adonis* 11. *Iulij. Vide etiam suprà ad Pelagium libello* VI. *num.* 24.

In Palladij Lausiacam.

CAP. II. 1. BRVNVM] *Intelligit* fœtorem. *Inde* brumosum, *fœtidum. Vide dicta suprà ad librum* III. *num.* 39. *notat.* 9.

CAP. VIII. 2. TAVREA] *Malè hoc cepit Heruetus pro* pelle taurinâ, *quasi carnifex taurinâ pelle induatur. Vult Palladius carnificem* taureâ, *seu flagello instructum.*

CAP. IX. 3. GRVTARIA] *Heraclides cap.* VI. *simpliciter vocat* negotiatorem.

4. NEAPOTAPONTA] *Diuinabam proximè ad litteras has accedēs*, νεαρογήροντα. *vel* νεογέροντα. *Nempe* Ρ, *id est* ρ *Græcum primis editoribus visum fuit esse* P, *id est* p *Latinum. Apud Palladium capite* XIX. *dicitur* παιδαριογέρων.

CAP. X. 5. NEBVLAE] *Heraclides cap.* 6. crabrones. *Credo Palladij veterem interpretem incidisse in corruptum codicem, & pro* σφῆκας *legisse* νέφος *vel* νεφέλην: nubem, nubilum, nebulam: *vel simile aliquod Græcum affine vocabulum.*

CAP. XIII. 6. DEHABENT] *Rarius verbum, nec facilè obuium. Heraclidis interpres cap.* 51. *hoc effert*: si fortsitan egere videantur. *Heruetus in cap.* VI. *Palladij*: si quid eis defuerit. *Hieronymus ep.* XXII. *ad Eustochium de custod. virgin.* vt nemo quid postuler, nemo dehabeat.

CAP. XIV. 7. ZABERNAM] *Heraclidis interpres cap.* VII. saccum *habet. Ita &* Heruetus *Palladij nouus interpres. Græcè in Palladio est* ζάβερνα.

CAP. XV. 8. PRÆFECTIANI] *Ita correxi ex coniecturâ, MSS. destitutus, cùm antè esset*, præfaciani. *Noti* præfectiani *posterioribus sæculis, pro apparitorib. præfecti prætorio. Et res ipsa hic ita capiendum docet.*

9. ITALICVM OLEI] *Vide antè ad cap.* 8. *Heraclidis num* 6.

10. LIBRALEM MANVM] Heraclides *cap.* 25. Oxyrincham. *Palladius* Herueti *cap.* 86. celerem manum. *Intellige Euagrium vel* ταχυγράφον *fuisse, vel* καλλιγράφον.

11. RHINOCEROTIS DVCERET] *Palladius Herueti*, adeò vt corpus eius, non secùs ac corpus ferarum animantium, scateret muscis. *Heraclides cap.* 25. vt per corpus ipsius totum quædam papulæ illi, quas sæpè in corporibus vidimus, exirent. *ibi Græcè*: Ὥστε τὸ σῶμα αὐτοῦ κατὰ τὴν τῶν ἀλόγων ζώων κροτῶνας ἐκβρᾶσαι. Κρότων *Græcis nunc* ricinus, *id est vermis canibus infestus, nunc frutex est, nunc olea morbus, nunc cartilaginea pulmonis bronchea.*

Sed quis hic sensus, quæ cōstructio? vt corpus eius sicut irrationalis animalis rhinocerotis duceret? *si* rhinocerotis *iungatur cum* animalis, *deest sensui aliquid, & nescio an* rugas duceret, *vel simile aliquo modo supplendum sit. Quid vastum animal* rhinoceros *hic faciat, (si quidem alios interpretes inspiciamus) non video.* ricinus *pro Græco vocabulo* κρότων *facit. an ergo legendum* ricinos duceret, *id est*, ricinis *vermibus vel insectis scateret? an* cynorrhaistas duceret, *quòd* κρότων *seu* ricinus *etiam Græcis dicatur* κυνοῤῥαίστης *à canum infestatione? Atque ita* ricinus *vel* cynorrhaistes *degenerasset in* rhinocerotis. *Hæc obiter propono, libris hic destitutus manuscriptis, à quibus certior coniecturâ fides petenda. Impressi, vt inueni, cuique suum liberum relinquens iudicium, & diuinandi peritiam.*

Vnam hanc coniecturam adhuc annectere placet, vt legamus durescerct, *pro*, duceret. *ita & sensus & constructio constabit. Notum durissimam rhinocerotis pellem esse.*

Κρότων *etiam Græcis pro vlcere capitur apud Pollucem lib.* V. *cap.* XV. *An igitur ex diurnâ nocturnáque sub dio statione totum exulceratum est? ita accepit hic* κροτῶνας *Heraclidis interpres, qui* papulas *vertit.*

12. PISPER] *Fluminis huius nomen deest* Her- CAP. XVI.
ueti versioni. Ab huius vicinitate ipse mons Antonij ita etiam vocatus Ruffinus lib. 2. *hist. c.* 8. Pœmen & Ioseph in Pispiri, qui appellatur mons Antonij.

13. CHINDII VINI] Chindium vinum *nondum mihi alibi lectum. Notum vinum* Chium. *Sed non existimo intelligi de vino Chio, quasi eius vsus apud eremitas Aegyptios fuerit. Potiùs lego* Chydæum. *Notum vinum* Chydæum *inter vina factitia è Chydæis palmulis: Plinius lib.* 14. *cap.* 16.

In Ægyptiorum Patrum sententias.

1. MARTINO] *Fuit hic abbas Dumiensis, & Bracarensis episcopus. Vide Prolegom.* 25.

2. CONDVCTELÆ] *Ita MS. Toletanus. in* Num. 9.
MS. S. Floriani est, conductilem. *Inferiori sæculo variæ voces formatæ eâ inflexione.* conductela *pro conductione variùs occurrit.*

3. DIIVDICARI] *Ita MS. Toletanus. sed in MS. Floriani est* dirimari.

4. ET MITTENS POENITENTIAM Num. 60.
ANTE IPSVM] *Interserebatur in MS. Toletano glossema.* id est, iactans se ad pedes eius, *quæ vera est explicatio eius, quod Græcis est* βάλλειν μετάνοιαν. *Vide dicta suprà ad Vitam S. Basilij cap.* 11. *nu.* 54.

RELIQVA NOTATIONVM IN LIB. VIII. DE VITIS PATRVM.

Cur hæc differre in hunc locum coactus fuerim, monui in fine Notationum ad Palladium. Quædam nunc explicata reperies, in quibus tunc Græco codice integriore destitutus planè hærebam.

87. Cap. LXXVI. SERAPIONIS] *Vide de duobus Serapionibus notata ad Ruffinum lib. II. cap. XVIII.*

Cap. LXXVIII. 88. HIERONYMI] *Notat hic Magister sacri Palatij libro supra citato, ad verba Posidonij de Hieronymo: vel Posidonius iste vaticinans aduersus S. Hieronymum fuit impostor, vel Palladius odio in S. Hieronymum (quod est propensius) apertè mentitur, & rabie in eundem furit. Sed haud crede, Lector, impudenti Origenistæ & Pelagiano Palladio, dum maledicentia sciana effundit in sanctissimum virum Angelis venerandum.*

Cap. LXXIX. 89. PAVLA] *Notissima nobilissimáque femina, cuius Vitam habes supra lib. I. auctore Hieronymo.*

Cap. LXXXII. 90. SERAPIONIS SINDONITÆ] *In Menæis XXI. Maij vocatur ὁ ἀπὸ Σινδόνος. si idē cum nostro legendum ὁ ἀπὸ Σινδόνος. Nam Palladius clarè Sindonitam ait dictum, quod solâ sindone vteretur.*

Cap. LXXXVI. 91. EVAGRIO.] *Dignum patellâ operculum. Palladius Origenista celebrat suum præceptorem Euagrium hæreticum pariter Origenistam, ab Ecclesiâ sæpius condemnatum. Sed qualis fuerit Euagrius, vide supra (lib. II. Not. 45. ad cap. XXVII.) vt hinc cernas, hæretico de hæretico & eiusdem hæresis mystâ prodente quænam sit deferenda fides. Ita Magister sacri Palatij sæpè iam citatus.*

92. CIVITATIS LIBERORVM] *Heraclides:* Hiberorum. *Græc. Venet.* Ἰβήρων. *Et quidem alibi* Liberorum, Ἐλευθέρων *ciuitas, sed quia Ponticus dicitur Euagrius inuestiganda ciuitas* Hiberorum *in Ponto. D. Hieronymus epistolâ ad Ctesiphontem contra Pelagium, vocat* Hyperboritam, *vbi Granius restituit* Iberitam. *In Concilio Constantinopolitano primo, quod fuit secundum Generale in subscriptionibus episcoporum, habes duplicem Pontum, videlicet Amasia, vbi ponitur Pantophilus Iberorum episcopus; & Polemoniaci, vbi ponitur Atarbius episcopus. Quare* Ponticum *&* Iberitam *Euagrium capio ex Ponto* Amasiæ, *qui fuit dictus* Helenopontum, *vt alter* Polemoniacus. *Est autem* Ἰβωρά, Ibora *ciuitas Helenoponti in Authenticis, Collat. IV. tit. VII. Nouell. XXVIII. apud Porphyrogennetam Cappadociæ. Vnde apud Hieronymum lege* Iboritam. *Sozomenus, Socrates, Nicephorus locis mox citandis Euagrium* ex Iberibus *faciunt, qui Pontum Euxinum accolunt.*

93. EPISCOPO ECCLESIÆ CÆSAREÆ AD ARGÆVM] *Hoc cum sequenti,* Post decessum autem S. Basilij Episcopi, *deest in Græco.*

94. NYSSENVS] Heraclides, *& Græcus textus,* Nazianzenus, *& ibi deest* frater episcopi, cui datur honos inter Apostolos. *Iure dubites,* Nyssenus, *an verò* Nazianzenus *hic intelligendus sit. Pro* Nysseno *facit, quòd hic dicitur* Gregorius *veniens ad Concilium reliquisse Euagrium Nectario. Nam constat Nyssenum ad Concilium Constantinopolitanum venisse, Nazianzenū verò iam tū Constantinopolitanū aliquot annis habuisse. si fidus Nicephori catalogus, duodecim annis dicitur habuisse Constantinopoli. Et ipse Nazianzenus oratione valedictoria, quam ipsi* Συντακτήριον λόγον *inscribit, nomine CL. episcoporum sic dicit:* Τοσοῦτος χρόνος, φησίν, ἐξ οὗ τὴν ἐκκλησίαν ἄγεις μετὰ τοῦ τῶν καιροῦ ὄντος: Tanto iam tempore, inquiunt, ecclesiæ præes, temporis ope, & auxilio fretus.

Pro Nazianzeno *adduci posset, quòd in testamento eius fiat mentio Euagrij diaconi, cui quædam legat. quo loco hunc nostrum Euagrium intelligit Baronius tomo IV. anno Christi CCCLXXXIX. qui etiam anno Christi CCCLXXIX. & CCCLXXXI. Euagrium hunc nostrum à Nazianzeno diaconum ordinatum asserit. Certè & Socrates lib. IV. cap. XXIII. Græca edit. seu cap. XVIII. Latinæ, Euagrium à Nazianzeno diaconum ordinatum scribit, quem exscribit Suidas in Μακάριος. Ita igitur de Euagrio Socrates:* Τούτων Εὐάγριος γνώριμος μαθητής, τὴν δι' ἔργων φιλοσοφίαν ἐκτήσατο, πρότερον λόγῳ μόνῳ φιλόσοφος ὤν, ὃς ἐν τῇ Κωνσταντίνου πόλει ὑπὸ Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ, εἰς τὴν τοῦ διακόνου προχειρισθεὶς τάξιν, εἶτα ἅμα αὐτῷ εἰς τὴν Αἴγυπτον καταλθών, καὶ τοῖς προλεχθεῖσιν ἐντυχὼν ἀνδράσι τὸν ἐκείνων βίον ἐζήλωσε. καὶ τοσαῦτα τεράστια ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ γέγονεν ὅσα καὶ ἐν ταῖς τῶν αὐτοῦ καθηγητῶν: Istorum (*duorum Macariorum*) discipulus fuit Euagrius: qui studium sapientiæ in initio quidem verbis dumtaxat, posteà autem factis diligentissimè excoluit. Hic primùm Constantinopoli à Gregorio Nazianzeno est ordinem diaconi consecutus: deinde vnà cum illo in Ægyptum profectus, ibíque cum illis piis viris, quos suprà dixi, colloquutus, illorum viuendi genus ardenti studio imitari cœpit, tótque miracula ab eo edita, quot à Macariis præceptoribus suis. *Similia habet Sozomenus lib. VI. cap. XXX. Nicephorus libro XI. cap. XLII. Suggessi aliquas vtrimque rationes dubitandi. Certiùs decidi poterit, si plures manuscripti Græci in alterutrum conspirent.*

95. PIOR] *Mentio eius suprà cap. XI. De hoc quoque Sozomenus lib. VI. cap. XXIX. Cassiodorus lib. VIII. cap. I. Niceph. lib. XI. cap. XXXVII.* Cap. LXXXVII.

96. MOYSIS] *Niceph. lib. XI. cap. XXXVII.* Cap. LXXXVIII.

97. CHRONII] *De alio supr. Et vicus qui Palladio hic* Phœnix, *Heraclidi est* Phenesis. Cap. LXXXIX. Cap. XC.

98. PAPHNVTII CEPHALA] *De variis Paphnutiis vide dicta ad librum II. cap. XVI.* num. 32.

99. STEPHANO] *Alius hic ab eo, de quo suprà cap. XXX.* Cap. CXV

100. EPHRAEM] *Vide suprà dicta lib. I. ad Vitam eius.* Cap. C.

101. ABRAHAMIO] *Cassianus Collation. XV. capite IV. & V. de alio Abraham abbate.* Cap. CV.

101. EVSTATHII] *Sozomenus libro III. capite XIII. de alio Eustathio Sebastiæ Episcopo.* Ca. CVIII

103 GADDANAE] *Sozomenus libro VI. capite XXXIV.*

104. PHILOROMO] *Alius Philoromus martyr cum Philæâ tempore Diocletiani, de quo Eusebius lib. VIII. cap. X.* Cap. CXIII

105. SEVR

Cap. cxiv. 105. SEVERIANI] *Quod hic est*, In Ancyrâ Galatiæ. *in Grec. Venet. est* τῇ Καισαρείᾳ τῆς Καππαδοκίας: In Cæsarea Cappadociæ.

Cap. cxvi. 106. BISSARIONSS] *Varia Bisarionis apophthegmata passim in Vitis Patrum occurrunt.*

Cap. cxvii. 107. MELANIÆ] *Vide preludia ad lib* II. *vbi de eius Vita & peregrinatione ratione Ruffini comitis, vt Baronius existimat.*

108. ROMANA] Græc. αὕτη τὸ γένος, ἡ Ῥωμαία, *quod verti potest*, rara genere seu Romana. *Heraclidus interpres* σπανὸν *vertit* Hispana.

109. MARCELLI] *Græc.* Μαρκελλίνου, Marcellini.

110. VIGESIMUM] *Heraclides*, vigesimum secundum. *Ita & textus Græcus.*

111. ORSISIUM] *Græc.* Ἀρσίσιον, Arsisium. *Heraclides*, Assisium.

112. PITIMUM ET ADELUM] *Græc.* Πισίμιον *&* Ἀδέλφιον, Pissimium & Adelphium.

113. SERVILI CARACALLA] Græc. *Ang.* παιδαρίῳ καρακάλλιον] *Græc. Venet.* καρακάλλιον δοῦλου. *Heraclides*: tunicâ puerili.

Cap. cxviii. 114. RUFFINI] *Palladius Origenista, & Gennadius, & Cassianus Pelagianis fauentes, multis laudibus Ruffinum extulerunt. At S. Hieronymus Ruffinum tanquam hæreticum perpetuò insectatus est. cuius iudicium cum ipsâ Romanâ Ecclesiâ nos etiam probare par est. Sic enim inquit S. Gelasius* I. *in Romano Concilio* LXX. *Episcoporum.* Sed quoniam B. Hieronymus in aliquibus Ruffinum de arbitrij libertate notauit, illa sentimus, quæ B. Hieronymum sentire cognoscimus. Et non solùm de Ruffino, sed etiam de vniuersis, quos vir sæpiùs memoratus zelo Dei & fidei religione reprehendit. *Hæc S. Gelasius. Ruffini res sincerissimè ex probatis auctoribus excerptas exhibent tibi tomus* IV. *&* V. *Annalium Ecclesiasticorum. Hactenus Magister sacri Palatij sæpè iam citatus.*

115. HABITUM] *Græc. Venet.* σχῆμα. *Hervetus legit* σχῆμα.

116. UNIGENITI] *Græcè* μονογενοῦς. *Sed tamē dicendum & vertendum* vnici. *Ita rectè apud veterem Heraclidis interpretem. nam & duos alios habuit liberos.*

117. APRIANUM] *Græc. Ang. & Venet.* Απρονιανὸν. Apronianum.

118. NURUM] Νύμφην, *Græc. Venet.*

119. FILII] *Græc. Venet.* ἀδελφοῦ.

120. LIBERASSET] *Græcè additur in Veneto codice:* Ἤγαγεν ἐπὶ τὸν μονήρη βίον· καὶ τὸν Πουπλίου δὲ υἱὸν τὸν νεώτερον κατήχησε: Duxit ad vitam solitariā, & Publiei iuniorem filium catechesi instituit. *atque ita etiam Heraclides, vbi tamen deest nomen* Publiei. *Græcus codex Augustanus habet* Ποπλικόλα *loco* Πουπλίου.

Cap. cxix. 121. PARVÆ MELANIÆ] *Huius peregrinationem vide in Preludiis ad librum* VII.

122. PINIANO] *Græc. Ang.* Πιννιανοῦ. Pinniano. *Græc. Venet.* Απρονιανῷ *vel* Ἀπρονιανῷ.

123. FILIO SEVERI] *In Vitâ S. Melaniæ apud Metaphrastem* XXXI. *Decemb.* fratris Seueri.

124. SUPERHUMERALIA] *Græc.* ὠμοφόριον. *Post altaribus, addunt Græca Veneta,* τοῦτο δὲ ἐποίησε καὶ ἡ εὐσεβεστάτη Ὀλυμπιάς: fecit & hoc pientissima Olympias.

125. PRESBYTERO] *Græc. Venet. addit:* καὶ μοναχῷ Δαλματινῷ. *Heraclidis interpr.* monacho Dalmatâ.

126. FRATRE] *Id est* Piniano marito. *antè,* nunc vsu fratre. *nisi & verum fratrem habuerit, de quo hoc intelligi possit.*

127. ALBINA] *De eâ D. Hieronymus in variis epistolis.* Cap. cxx.

128. OPIANO] Græcus *manuscriptus Venetus* Ἀπρονιανὸς, Aprinianus, *Aug.* Πιννιανὸς, Pinnianus. Cap. cxxi.

129 PAMMACHIO.] *Græc. M S.* Venet. Μάλχιος, *vel* Μαλάχιος, Malchius *vel* Malachius. Cap. cxxii.

130. MACARIO] *Græcus M S Venet.* Ἀγάθων, Agathon. Cap. cxx-iii.

131. EX VICARIA] *Græcus M S. Venet.* ἀπὸ βικαρίων. *Heraclides*, ex vicariis.

132. CONSTANTIO] *Quod hic* assessor *dicitur Constantius, Heraclidis interpres habet,* consiliarius. *Vide Iacobum Sirmondum nostrum ad Sidonium lib.* I. *epist.* III. Cap. cxxiv.

133 PAULA] *Quid furens odio Origenista Palladius in S. Hieronymum & S. Paulam ineptissimè garrit? quorum sanctitas tanto clarior, quanto Palladij nequitia detestabilior. Ita Ioannes Maria Magister sacri Palatij hic adscribendum monet.* Cap. cxxv.

134. THEODORA] *Niceph. lib.* XVII. *cap.* V. *de aliâ Theodorâ sub virili habitu monasticen professa.* Ca. cxxvii.

135. USIA] *Vide hic Heraclidem, qui aliter vertit.* Cap cxxiii.

136. AVITA] *Quod hic est* Priuiano, *Græcè est* Aproniano. Cap. cxx-iv.

137. MAONA] *Quòd hic hæc dicitur vixisse in* ciuitate Ancyra, *in Græc. manuscrip. Venet. est* τῇ Καισαρείᾳ τῆς Καππαδοκίας, in Cæsareâ Cappadociæ. Cap. cxxxv.

138. VIRGINE] *Totam hanc narrationem de virgine Athanasium sex annos occultante, fide nutare, magnis ostenditur argumentis tomo* III. *Annalium Ecclesiasticorum, anno Christi* CCCLVI. *Ita Io. Maria Magister sacri Palatij hic annotat.* Cap. cxxxvi.

139. STICHARIO ET CERRO] *Heraclides*, tunica & byrrho. *Metaphrastes in Vitâ S. Athanasij,* Τὸ στιχάριον καὶ τὸ βίρρον. *Legerit Hervetus* κῆρον, *pro* βίρρον, *vel* βίρρον.

140. FILSA] *Cassiodorus lib.* II. *histor. Tripar. cap.* XXIV. *& Nicephorus lib.* XVII. *cap.* XXII. *de Simeone.* Cap. cxli.

141. SILVANIÆ] *De ea Georgius Alexandrinus in Vitâ S. Chrysostomi.* Cap. cxlii.

142 IUBINO] Heraclides, Iouinus. *De Iouino Sirmondus noster ad Sidonium. Carm.* XXIII. *Ad Iubinum est epistola Basilij inter M S.* Cap. cxliii.

143. PIERS] *Græc. M S. Venet.* Πέτρου, Petri.

144. OLYMPIADE] *De ea Sozomenus lib.* VIII. *cap.* XXIV. *Niceph. lib.* XIII. *cap.* XXIV. *Georgius Alexandrinus in Vitâ S. Chrysostomi.* Cap. cxliv.

Olympiadis celebris memoria in Menolog. Græcorum XXVII. *Iulij*: S. Olympiadis, quæ fuit sub Imperatore Theodosio, Arcadio, & Honorio filiis, Anysij Secundi Comitis filia, neptis Ablauij Præfecti, sponsa paulisper Nebridij, qui fuit ex numero Præfectorum. Cùm autem adhuc esset virgo, eius viro ante copulam sublato, & virgo simul & vidua remansit, omne tempus transigens in ieiuniis, & orationibus, & pauperum beneficentia. Itaque omnes opes suas in curam Christi Sacerdotum exhausit, præsertim in Sanctum Ioannem Chrysostomum, quem præcipuè honorabat. *Martyrologium Romanum* XVII. *Decembris*: Constantinopoli S. Olympiadis viduæ.

Quòd hic in Menologio dicitur mansisse virgo, idem testatur Nicephorus lib. XIII. *cap.* XXIV. Et collocata quidem illa viro in matrimonio, non tamen prorsus virginitatis cælibatu orbata. Viginti

namque mensibus in coniugio cum illo exactis, postquam illum ei mors ademit, quamquam eâ esset ætate, vt secundas non dehonestaret nuptias, pudicitiam tamen complecti, atque in eâ per vitam omnem acquiescere maluit. *Virginem quoque mansisse testatur hic Palladius hoc capite* C X L I V. *&* Heraclides *cap.* X L I I I. *Georgius Vita Chrysostomi cap.* L. Ἄυτη ὀρφανὴ οὖσα ἀνδρὶ συνῳκίσθη μὲν, ὡς διεφθάρη δὲ τὴν παρθενίαν, ὡς φήμη ἀεὶ αὐτῆς ἐδίδαξε· συμβᾶσα δὲ μετὰ τοῦ αὐτῆς ἀνδρὸς περὶ που εἴκοσι μῆνας, συντόμως τὸ τῆς φύσεως χρέος ἀπαιτηθεὶς τέλει τοῦ βίου ἐχρήσατο. Parentibus orbata hæc viro quidem copulata est, neque pudorem alioqui virginalis sanctimoniæ eam corrupisse celebris fama edocuit. Hæc cum conuixisset viro mensibus circiter viginti, ille repetiturus naturæ debitum, hoc temporis compendio finem accepit vitæ. *Quæ desumpta sunt ex Palladij dialogo de rebus Chrysostomi. Quare συνουσία ἀνδρὸς in epistola* I I. *Chrysostomi ad Olympiadem intelligendum de* familiari cum viro conuersatione, *non de* virili concubitu.

145. S A L E V C I] *Anglicani*, Anysij Secundi.

146. S P O N S A] *Heraclidis interpres*, nurus. *Fortè in Græco est* νύμφη, *quod vtrumque significat. Baronius tomo* IV. *anno Christi* C C C L X X X V I I I. *Siricij Papæ* I V. *Valentiniani* X I I I. *Theodosij* X. *Impp. Quid verò Græci habeant in menologio hanc Nebridio nuptam traditam, Palladius verò dicat nurum fuisse Nebridij. conciliari eo modo inter se possunt auctores, vt filios illius Nebridij clarissimi viri sub Constantio Imp. præfectura prætorij insignite, cuius meminit Ammianus lib.* 27. *Nebridio item dicto coniuncta fuerit matrimonio Olympias, de quâ agimus.* Hactenus *Baronius. Ego existimo varietatem inter auctores natam ob diuersam interpretationem, dum* νύμφην *vnus* nurum, *alter* sponsam *vertit.*

147. I V L I A N A] *Baronius tomo secundo, anno Christi ducentesimo quinto. Zephyrini Papæ* I I I. *Seueri Imperatoris* X I. *postquam ex Eusebij libro* V I. *cap.* I I I. *recitauit, quomodo Origenes Alexandriæ exagitatus, coactus fuerit subinde mutare domicilium, quarum latebrarum hic ipse Origenes apud Palladium meminit, subdit : Quæ certè non ad alia tempora, quam ad Seueri persecutionis sunt referenda · nam longè ante Maximini vel Decij persecutionem libri illi Symmachi reperti erant. Sed de acceptis a Iulianâ Symmachi interpretatione eiusdem Origenis quoque testificatione edem tradit Eusebius libro* V I. *cap.* X I I. Hactenus *Baronius.* CAPVT CXLVI.

Aduerte hanc de Iuliana narrationem hic apud Palladium *valdè intricatam esse, vel interpretis culpâ, vel vitio codicis* Græci. *Eam compara cum* Heraclidis *interpretatione, ex quâ saniorem sensum elicies.*

148. F O E M I N A] *Nicephorus lib.* V I I. *cap.* X I I. *&* X I I I. *de virginibus mirâ arte pudicitiam tuentibus.* CAPVT CXLVIII.

149. MAGISTRIANO] *De hoc nomine dixi quadam suprà ad lib.* V. *Pelagij libello* 6. *num.* 2. CAPVT CXLIX.

150. V X O R E] *Quod hic* accepto ense *dicitur se occidisse, de eâ re vide Augustinum lib.* I. *de Ciuit. Dei à cap.* X V I I. *ad* X X V I I I. *& aliorum* Patrum *sententias apud Leonardum Lessium nostrum lib.* I I. *de Iustitiâ & Iure, cap.* I X. *Dubit.* V I. CAP. CL.

151. F R A T R I S] *Quis hic fuerit, nullibi exprimitur. An fuit* Heraclides, *qui eadem* Paradisi *nomine edidit?* CAP. CLI.

ONOMASTICON RERVM ET VERBORVM DIFFICILIORVM QVÆ IN HIS PATRVM VITIS OCCVRRVNT.

M*EMINERIS, Lector, multa in Notationibus explicata, quorum hîc nulla sit rememoratio. Rariora nunc tantùm quædam attingo, quæ suprà obiter perstricta, nunc pluribus firmantur testimoniis. Quamquam & nonnulla hîc annotata inuenies, quorum nulla in Notationibus facta mentio. Nec omnia tamen, quæ de singulis collegi, nunc simul do. Sufficiant hæc nunc ad lucem quarumdam rerum & verborum obscuriorum.*

A B S I D A. *Vita Macarij Romani cap.* V I I I. Et ecce ante nos maximam inuenimus absidam, in circuitu sculptam. *Ita constanter MSS.*

Dubitatum olim an absis, *an verò* absida *diceretur. Paulinus Seuero epistolâ duodecimâ* : In quâ æquè absidem factam indicauit. Sed de hoc absidam aut absidem magis dicere debuerim, tu videris : ego nescire me fateor, quia hoc verbi genus nec legisse reminiscor. *Quem locum respicit Isidorus lib.* X V. *Originum cap.* V I I I. Sed vtrùm absidam an absidem dicere debeamus, hoc verbi genus ambiguum quidam doctorum existimant. *vtrumque auctoribus vsurpatum.*

Occurrit absis *apud S. Augustinum epist.* C C X X V. *ad Albinam* : Dicebam ego quibus poteram, qui ad nos in absidem honoratiores & grauiores ascéderant. *Consilium Carthaginense* I I I. *can.* X X X I I. Cuiuscumq; autem pœnitentis publicum & vulgatissimum crimen est, quod vniuersa Ecclesia nouerit, ante absidem manus ei imponatur *quod etiam citatur Capitularium lib* . V. *Tit.* L I I I. *& in Decreto causa* X V I. *q.* I X. *Aimoïnus lib.* I V. *capite* C C L I I. Abscis ecclesiæ.

Absidam *habet Augustinus ep.* C C I I I. *ad Maximinum episcopum Donatistarum* : Transit honor huius sęculi, transit ambitio. In futuro Christi iudicio nec absidæ gradatæ, nec cathedræ velatæ, nec sanctimonialium occursantium atque cantantium greges adhibebuntur ad defensionem. *Euodius lib.* I. *cap.* I I I. *de miraculis B. Stephani* · Cùm in loco absidæ super cathedram velatam essent reliquiæ constitutæ. *& lib.* I I. *cap.* I. ipsaque etiam per se gradus absidæ conscendens, vniuersis eminùs conspicienda adstabat. *Isidorus lib.* X V. *Origen. capite* V I I I. Absida Græco sermone, Latinè interpretatur lucida, eo quòd lumine recepto per arcum resplendeat. *Quæ scribens Vualafridus Strabo de rebus Ecclesiast. cap.* V I. Absida Græce, Latinè lucida dicitur, quia lumen acceptum per arcum intromittit.

tromittit. *Gregorius Turonensis De gloriâ martyrum lib.* 1. *cap.* LXIII. In pariete, qui à parte erat oratorij, absidam collegit, *ita MS. vulgò*, in absidâ collegit. *Idem lib. De Gloriâ Confessorum, cap.* XCVI. ante vitream absidam, quâ sancta (*Albini*) concluduntur membra, sedebat, *ita MS. Idem libro de Vitis Patrum in Gregorio Lingonensi episcopo, cuius reliquias Tetricus episcopus transferre volebat*: Ante altare Basilicæ fundamenta iacit, erectaque absidâ miro opere construit, & transuoluit. *ita MS. Hincmarus Rhemensis episcopus de gestis habitis pro diuortio Thietbergæ, respectans ad Concilium*: Et sacri canones iubent, vt pœnitentes tempore quo pœnitentiam petunt, impositionem manuum & cilicium super capita à sacerdote, sicut vbique vulgatum est, ante absidam capiant. quod vnusquisque publicè pœnitens ab episcopo suo, de cuius parochiâ est, debet suscipere. *Annales Francorum pag.* 29. In absidâ ecclesiæ. *Glossæ veteres*: Absida, sedes episcoporum. *Ibi sedem Episcopi fuisse, declarat locus Augustini suprà epist.* CCXXV. *vbi procedit*: ad nostra subsellia relictâ turbâ redieram.

Absidas *hoc loco eminentiore fuisse, ideòque gradatas declarant loca Augustini & Euodij suprà adducta. Leo Marsicanus lib.* 1. *cap.* XIX. In basilicæ absida media, ad quam per octo gradus ascendi-tur, altare constituit.

Supersedeo plura aggerere loca. Hæc autem aggessi, vt ex iis absidæ *vsus aliquo modo innotescerent. Onuphrius Panuinius in explicatione vocum quarumdam ecclesiasticarum* absidæ *nomine intelligit, quam Itali* ecclesiarum tribunam *vocant.*

Quod Hesychius ἁψῖδας, *præter rota circulum etiam* καμάρας *explicat, dum ait*: Ἁψῖδες, τὰ κύκλα τῶν τροχῶν, αἱ περιφέρειαι, ἢ καμάραι, *intelligit id de quo hactenus egimus. Sic camera Gregorio Turonensi lib.* 1. *De gloriâ martyrum cap* XLVII. Dum in honore ipsorum martyrum, Missarum sollemnia celebrarentur, cecidisse è camera tabulam vnam. *Seuero Paulinus ep.* XII. Basilica igitur illa, quæ ad Dominædium nostrum communem patronum in nomine Domini Christi iam dedicata celebratur, quatuor eius basilicis addita, reliquiis apostolorum & martyrum intra absidem trichora sub altaria sacratis, non solo B. Felicis honore venerabilis est, absidem solo & parietibus marmoratam cameram musiuo illusa clarificat.

Ex dictis quadruplex absidæ *vsus eruitur, tum vt significet curuaturam rotæ, tum arcum cui aliqua sit inscriptio, tum locum editiorem vbi sedet episcopus, tum cameram in qua reliquiæ Sanctorum condantur. quæ ferè Glossarium Cameronense manuscriptum exprimit*: Absida dicitur exedra, id est, sacratorium: vel loculus, id est feretrum. *Idem*: Absida Græcè interpretatur lucida, eò quòd lumine accepto per arcum resplendeat. *quod verbotenus ex Isidoro suprà citato acceptum vides. Idem*: Absida, sphærea seu hemisphærium.

ABSPES. *Vita Onuphrij cap.* X. Abspes eram multoties vitæ. *quod Græcis* ἀπελπίζων.

ACIIS. *Leontius in Vita S. Ioannis Eleëmosynarij cap.* XXI. quæ collecta erant à Mauris in acie ipsorum. *Dubium videri possit an in Græco fuerit* φάλαγγι *quod nunc aciem seu multitudinem exercitus, nunc trutinam significat. Certè hic statera sit mentio, in qua dicuntur aclus eius appensi. Hinc aginari & acinari à scapo trutinæ. Festus*: Agina est, quâ inseritur scapus trutinæ, id est, in quo foramine trutina se vertit. vnde aginatores dicuntur qui paruo lucro mouentur. *Glossarium Cameronense MS.* Aginator, negotiator; dictus ab agina. Agina enim dicitur illud foramen, in quo scapus trutinæ inseritur, & in quo trutina se vertit. inde aginator dicitur, qui paruo lucro mouetur. *Idem*: Aginare, explicare, agitare, fugare, dictum ab agina, quod est scapus trutinæ, quæ ideò sic vocatur quòd ea mensura ponderis agatur. *Glossa Isidori* Agginantes, explicantes. *Et quia g & c mutuas sibi operas præstant, hinc in Glossis Isidori.* Acinari, tricari, in paruo morari. *Ita etiam habet Glossarium Cameronense MS.*

Aliâ significatione in Glossario: Aginat στρατεύεται. Aginare στρατεύειν. *Existimo enim intelligi* Agentes in rebus *qui parti militiæ erant. Ios. Scaliger ad Festum legit* πραγματεύεται *&* πραγματεύειν, *id est*, negotiari. *fortè quispiam diuinabit legendum* στραγγίζειν *&* στραγγίζεται: *nam à* στράγξ *gutta, fit* στραγγίζω, guttatim exprimo. *& metaphoricè*, premo & quasi per angustum foramen exire cogo.

ACVTI. *Pelagius libello* XV. *n.* 48. Sicut impossibile est nauim fabricari sine acutis. *An in Græco ab* ὀξὺς *aliquod nomen deductum fuerit, quod interpreti occasionem dederit vertendi* acutos, *equidem nescio. Existimo tamen hîc per* acutos *intelligi* ἥλους ἢ γόμφους, clauos vel gomphos, *quod vtrumque in nauium compactione refertur à Polluce, lib.* 1. *c.* 1X. §. 2. *Sic fortè ab acutis gomphis rastrum, instrumentum rusticum, dictum Græcis* ὄξινα. *Hesychius*: Ὄξινα, ἐργαλεῖόν τι γεωργικὸν σιδηροῦς γόμφους ἔχον ἑλκόμενον ὑπὸ βοῶν: Oxina, instrumentum rusticum, ferreis gomphis constans, quod à bobus trahitur. *Aliud infrà* Bis-acuti.

ADVIVERE. *Probum verbum, sæpè iis* adhuc viuere *mutatum*: *Hieronymus in Vita Malchi, capite* III. vt dum aduiueret mater. *Idem libro* 1. *contra Iouinianum cap.* XXVIII. Licet certior hereditas sit, dum aduiuis, benè abuti substantia tua, quàm tuo labore quæsita in incertos vsus relinquere, *Tertullianus de anima cap.* LVII. & hi vel maximè, qui in ipsis tunc fuerunt cùm aduiuerent. *Ictis quoque nota vox*; *L.* XXVIII. §. *Testamento. D. De liber. leg. L.* XXX. *D. De adim. leg. L.* XXX. §. *Testamento. D. De testam. milit. Leg. VVisigoth. lib.* IV. *Tit.* II. *L.* 13. Medietatem verò, dum aduixerit, pater sibi vindicet, filiis post obitum relinquendam. *In iisdem lib.* V. *Tit.* II. *L.* 4. Ita & illa, quæ vsu hoc ad possidendum percepit, omnia dum aduixerit, sine cuiuslibet inquietudine suis incunctanter vtatur expensis. *Item lib.* XII. *Tit.* III. *L.* 13. Iurare debebunt, quia quæ eorum professio continet, sincero & non maculato corde profiteantur, se donec aduixerint conseruare.

ÆGYPTVS *olim variè diuisa, seu prouincias, seu diœceses spectes. Vide Philippi Berterij Pithanôn Diatribam* 1. *cap.* IV. *Sæpè apud auctores occurrit* Ægyptus inferior *&* superior. *Socrates lib.* IV. *cap.* XVIII. Ægyptum superiorem *opponit* Alexandriæ. *agens enim de duobus Macariis ait*: Ὧν ὁ μὲν ἐκ τῆς ἄνω Αἰγύπτου ἦν· ὁ δὲ ἐκ τῆς Ἀλεξανδρέων πόλεως. quorum alter ex superiore Ægypto, alter ex vrbe Alexandria oriundus. *Ferè Thebais & Ægyptus inter se distinguuntur. Hieronymus in vita Pauli primi eremitæ.* Multas apud Ægyptum & Thebaidem tempestas sæua popularat est. Ægyptus *absolutè posita, vel totam regionem Ægypti significat, vel etiam Thebaidem comprehendit, vel partem eius circa Alexandriam, quam vocant* Ægyptum inferiorem; *vti* Thebaida *vocant* superiorem Ægyptum. *Ptolemaus de Delta & fluuiis circa Delta in inferiore Ægypto*:

Ægypto. Καλεῖται δὲ κοινῶς ἡ περὶ τούτους τοὺς ποταμοὺς χώρα κάτω: Vocatur autem communi vocabulo regio, quæ circa hors est fluuios, inferior. *& de superiore parte, seu Thebaide* Τὰ δὲ ἔτι μεσημβρινώτερα τῆς Ἑπτανομίας καλεῖται Θηβαΐς, καὶ ἄνω τόποι: Quę autem adhuc australiora Heptanomis sunt, vocantur Thebais, & loca superiora. *Regiones & diœceses Ægypti & Thebaidis colligi possunt ex subscriptione Concilij Niceni, & aliorum.*

A G A P E. *Pelagius libello* XIII. *num.* 15. vt acciperent agapem. *Clarè hic agape vsurpatur pro eleemosynâ, seu parte aliquâ, quæ ex charitate egenti datur. Sæpius hæc vox in his libris occurrit. Pelagius libello* X. *num.* 46. Semino agrum meum, & facio ex ipso agapem. *Idem libello* XV. *num.* 31. præbentes ei, quæ necessaria erant, vt faceret pro eis agapem. *Palladius cap.* XVIII. & fero panes, quoniam est agape tui noti fratris; & cras illucescente Sabbato opus est oblationibus *Heraclides cap.* v. quia ipse frater tuus agapen facturus est. *Sic Cassianus Collatione* XXIV. *capite* XII. agapen alienæ operationis expectat. agapen *vocat opem largitionis alienæ, & opponit rei, quam quis proprio labore comparauit. Tertullianus ad martyres cap.* II. Imò & quæ iusta sunt, caro non amittit per curam ecclesiæ & agapen fratrum. *Paulus Diaconus de Gestis Longobardorum lib.* 1. *cap.* XXVI.

Signat adesse dapes agapes, sed liuidus obstat. *Capitur ferè pro sollemni conuiuio in templis vel memoriis Martyrum exhiberi olim solito.* Vide *Consilium Gangrense can.* XI. *Laodicenum can.* XXVII. & XXVIII.

A L M I R I D E N C E S. *Vita Epicteti & Astionis cap.* VI. In Scytharum fines ingressi sunt, atque in Almiridensium ciuitatem deuenerunt. *Ex his colligitur* Almiridensium *ciuitatem in Scythiâ esse. Sed apud quem auctorem huius vrbis memoria? Existimo* Amiridensiom, *seu* Halmiridensium *ciuitatem dictam à lacu, qui* Halmyris *Plinio lib.* IV. *cap.* XII. *dicitur in hoc tractu*: Ex eodem alueo & super Istropolim lacus gignitur LXIII. M P. ambitu, Halmyrin vocant. *Lacum hunc Danubius facit, quem Pinetus in suo Plinio vulgò vocari ait,* Lac de nostre Dame de Danubi. *id est.* Lacus diuæ Virginis Danobianæ. *Fortè* Salmoiudis *Antoninii. Nicephorus lib.* XII. *cap.* XXIX. *postquam dixit Eunomium iussu Theodosij Halmyridem deportatum, addit*: Est autem Halmyris Misiæ in Europâ locus, ad Istrum situs. *Haud dubiè hinc* Halmyridensium *ciuitas dicta, itaque scribenda.*

Ex descriptione Plinij, iuxta Peucen collocanda est, quæ est in Mysiâ inferiore. Mysia autem inferior etiam Scythiæ nomine venit, vnde in Mysiâ inferiore sunt Tomi, locus exilij Ouidij, quos in Scythiâ ponit ipse Ouidius. In Notitiâ Imperij multa loca Mysiæ inferioris inuenies ad Scythicam præfecturam pertinere.

APHRODITOS *in Vitâ S. Hilarionis c.* XXV. *intelligitur de Aphrodite, quæ Stephano dicitur iuxta Athribim, quæ* Aphroditopolis *Strabonis l.* XVIII. *De eâ intelligi hunc locum, colligitur ex itinere Hilarionis, & ex mente S. Antonij, ad quem properabat.*

A P O [illegible] R I S A R I V S. *Moschi cap.* LXXXVIII. *habes Thomam* apocrisarium *cœnobij, & cap.* CXLV. *alium quemdam* apocrisarium *Gennadij Patriarchæ Constantinopolitani*: *vnde colligitur, apocrisarios curasse negotia ecclesiarum & cœnobiorum. Glossa Isidori*: Apocrysiarius, minister Romanæ ecclesiæ. *Glossarium MS. Camberonense*: Apocrysiarius, secretarius. *Papias vocabulista*: Apocrysiarius thesaurarius, vel legatus. *Iustinianus Nouella* VI. Διὰ [illegible] τὰ πραγματα πραττόντων τῶν ἁγιωτάτων ἐκκλησιῶν, [illegible] ἀποκρισιαρίους καλ[illegible]: Apocri[illegible] sanctissimarum ecclesiarum n[illegible] *currit passim apud Scriptores posterioris ætatis. E[illegible] videlicet* apocrisiarius ὁ ἐπὶ τῶν ἀποκρισμάτων, *a* responsis. *Quod apud Georgium patriarcham Alexandrinum in Vitâ S. Chrysostomi est* ἀποκρισιάριος, [illegible] *defridus Tilmannus vertit,* secretarius. *De munere hoc vide Hincmarum epist.* [illegible] *cap.* XIII.

A R [illegible] H I S T E R I V M. *Vita S. Antonii cap.* LIII. Et cum iudices, qui ad interius archisterium propter asperitatem itineris, *&c.* ire non poterant. *Glossarium Sieuvecbij MS.* ARCHISTIRIV[illegible], monasterium. *Glossarium Camberonense MS.* ARCHISTERIVM, monasterium. A R C H I S [illegible] R I V M, principalis statio, sterion enim statio [illegible] archos princeps.

A R S I N O E. *Vita Antonij cap.* XIV. Quid sanè & in Arsenuitarum oppido gestum sit, non transibo silentio. *Cùm duplex sit Arsinoe & Arsinoites Nomus in Aegypto, hic intelligitur de Arsinoe seu Crocodilorum oppido ad Nilum, vt patet hic ex adiunctis cùm ad Arsinoën Nilum crocodilis infestum transit Hilarion. Alia Arsinoe est ad Charandrum situm.*

A R T A B A. *Vita Ioannis Eleemosynarij cap.* III. Omnia in vna Campana statera, modiu, & artabe, vendere & emere contestabatur. *Interpres Aristophanis in Acharn. de artabâ*: Περσικὸν δὲ καὶ Αἰγύπτιον τὸ ὄνομα: Artaba Persicum & Ægyptium nomen est. *De Aegyptiorum artabâ Fannius.*

Est etiam terris, quas aduena Nilus inundat,
Artaba, cui superat modij pars tertia post tres.
Nāque decē modiis explebitur artaba triplex.

Hieronymus in cap. v. *Isaiæ*: Pro *triginta modi[illegible]*, quos nos pro *coro* posuimus, qui Hebraicè dicitur *homer*, LXX. verterunt ἀρτάβας ἕξ. quæ mensura Ægyptiaca est, & facit modios viginti. *Idem in cap.* XI. *Danielis*: Ita vt (*Ptolemæus Philadelphus*) de Ægypto per singulos annos quatuordecim millia & octoginta talenta argenti acceperit & frumenti artabas (quæ mensura tres modios & tertiam modij partem habet) quinquies & decies centena millia. *Ignotus Græcus libro de ponder. & mensuris*: Αἰγυπτία ἀρτάβη μέτρον ἔχει μοδίους ε. ὁ δὲ μόδιος ὁ Αἰγύπτιος καὶ ὁ Ἰταλικὸς ἔχει χοίνικας η. Ægyptia artaba capit modios quinque. modius verò Ægyptius & Italicus continet chœnicas octo. *Papias*: Artaba, genus mensuræ Syriacæ, quæ tres modios facit & trientem.

De Persarum & Medorum artabâ Hesychius: Ἀρτάβη μέτρον Μηδικὸν σίτου, Ἀττικὸς μέδιμνος: Artaba mensura frumenti apud Medos, Atticus Medimnus. *Herodotus Clio seu lib.* 1. Ἡ δ' ἀρτάβη, μέτρον ἐὸν Περσικόν, χωρέει μεδίμνου Ἀττικοῦ πλέον χοίνιξι τρισὶ Ἀττικῇσι: Est autem artaba mensura Persica, capacior quàm Atticus medimnus, tribus chœnicibus Atticis.

Sed omninò varia mensura fuit artaba. Nam [illegible] polemus apud Eusebium lib. IX. *cap.* [illegible] *Præp. E[illegible] narrat ex[illegible] literis epistolam Salomonis ait*, Ὁ δὲ κόρος [illegible] ἀρταβῶν ἕξ: Corus verò est art[illegible] *Consule Villalpandum nostrum Apparatus in Ezechielem parte* II. *lib.* III. *cap.* XI.

A R V R Æ. *Euagrius interp[illegible] Vitæ [illegible] Ant[illegible] cap.* II. Aruræ [illegible]utem erant ei trecentæ [illegible]beræ & [illegible] optimæ. *Retinuit interpres vocem Græcam* ἀρούρας *pro quo vulgò substitutum* palmæ. *Propria Ægypto terræ diuisio in aruras. Strabo lib.* XVII *de Ægypti diuisione*: Ἡ δὲ χώρα [illegible] [illegible] εἰς νομοὺς διῄρητο, [illegible] ἡ Θηβαΐς, [illegible] ἐν τῷ Δέλτα, [illegible] δ' ἡ μεταξὺ [illegible] συμ[illegible]

πάλιν τομοί, ὅσαι αἱ ἐν τῷ λαβυρίνθῳ αὐλαί. αὗται δ' ἐλάττους τῶν τριάκοντα· πάλιν δ' οἱ νομοὶ τομὰς ἄλλας ἔσχον· εἰς γὰρ τοπαρχίας οἱ πλεῖστοι διῄρηντο, καὶ αὗται δ' εἰς ἄλλας τομάς, ἐλάχισται δ' αἱ ἄρουραι μερίδες. Regio initiu in præfecturas diuisa fuit, quas Nomòs vocant; Thebaida quidem in decem: quæ verò in Delta, in totidem: intermedia autem in sedecim, &(vt quidã volunt) tot erant huiusmodi præfecturæ, quot anlas labyrinthus habebat, quę circiter triginta erãt. Rursum hæ præfecturę diuisiones liberas habent, maiore enim è parte in toparchias diuisæ fuerunt: toparchiæ rursus in portiones alias, quarum minimæ aruræ erant. *Non rectè interpres hic arua verterat. Horapollo lib. 1. cap. v.* Ἔτος τὸ ἐνεστὼς γράφοντες, τέταρτον ἀρούρας γράφουσιν. ἔστι δὲ μέτρον γῆς ἡ ἄρουρα πηχῶν ἑκατόν: Instantem annum significantes, quartam aruræ partem pingunt. Est autem ἄρουρα terræ mensura, centum complectens cubitos.

ASPITARE. *Vita Ioannis Eleemosynarij capite* 21. Vno hinc & altero hinc aspirantibus. *Ita MSS. vbi edici,* assistentibus. *Glossa Isidori:* Aspita ruina. *Ita & Glossarium MS. Camberonense. Videndum tamen num pro* ruina, *legendum sit* veruina. *Certè* spitum *dicitur* veru. *Glossarium Camberon.* Assium, veru, id est, spitum.

ASSVASCO, *id est,* assuefacio. *Hieron. in Prologo Vitæ Malchi:* Dispositúmque per tabulata militem, pendenti gradu, & labente vestigio firmiter stare assuescunt. *Ita MSS. quod vulgò mutarũt in* adsuefaciunt. *Dionysius Exiguus Vitâ Pachomij cap.* XXIII. Sed paulatim assuescit ea, leuioribus exercens ante ponderibus. *ita MSS. & vetus editio: vbi Coloniensis substituit.* assuefacit. *Priscianus lib.* VIII. *cap. de verbis communibus:* Assuesco, absolutum est, inuenitur tamen pro assuefacio. Lucanus in v. Adde quòd assuescis fatis, pro assuefacis.

BAIA. *Occurrit vox hæc in Græco Palladio, vbi in Glossario suo Græcobarbaro citat Ioannes* Meursius, *sed non rectè eam percepit. Quod enim Palladij c.* LXI. *est,* Βαΐα ὀλίγα παρὰ τοῦ πρεσβυτέρου αἰτησάμενος τοῖς ζώοις ζώνας εἰργάζετο, *rectè ita Gentianus Heruetius vertit:* Cum paucos palmæ ramos petisset à presbytero, efficiebat cingula animalibus. *& subditur miraculum per vnum è cingulis editum. Fiebant autẽ ea ex palmæ ramis seu folijs, quæ βαΐα dicta, Hesychius in Lexico.* Βαΐς, ῥάβδος φοίνικος καὶ βαΐον. Bais ramus palmæ, & baiorum. *Hieronymus libro* II. *contra Iouinianum cap.* IX. *ex Cheremone Stoico de Vitâ antiquorum Ægypti sacerdotũm citat:* Cubile ols de folijs palmarum, quas Baias vocant, contextum erat. *Idem in cap.* VIII. *Ezechielis explicans illud,* Et ecce applicant ramum ad nares suas: *inquit:* Haud dubium quin palmarum, quas Græco sermone τὰ βαΐα vocant, vt per hoc eos idola adorare significet. *Non rectè Meursius suprà existimauit, loco illo Palladij per* βαΐα *intelligi quodcumque donum generaliter ita dictum. Quem Meursij lapsum video etiam notatum Gretsero nostro lib.* II. *de benedictionibus cap.* XLI.

BASTERNA. *Vita Eugeniæ cap.* III. vobis itaque duobus iuxta basternam ambulantibus. *Est vehiculi genus molliùs stratum, matronis vsitatum. Ammianus lib.* XIV. Opertis capitibus & basternis per latera ciuitatis cuncta discurrunt. *Hieronymus in cap.* LXVI. *Isaiæ:* vbi posuêre LXX. *cum vmbraculis* (quæ nos *dormitoria* interpretari possumus vel *basternas*) alij voce consona transtulerunt φορεῖα, quæ nos varij generis interpretamur vehicula. *Ennodius epigramm.* CXXIX. *inscriptionem habet:* In basterna vxoris Bassi Violæ. *Glossarium Nomicum* Λεκτίκιον, βάστερνα κράβατον: Lecticula, basterna, grabatum. *Glossarium Camberonense manuscriptum:* Basternæ sunt quædam ferocissimæ gentes, non procul à Macedonia. Basternæ etiam dicuntur quædam matronarum in itinere vehicula, quæ desuper coopertæ, & mollioribus stramentis composita, à duobus equis trahuntur. *Papias:* Basterna vehiculum est itineris, mollibus stramentis composita, quasi vesterna. *Glossa Isidori:* Basterna tecta manualis, *intelligimus, opinor, lectica tecta, quæ manu fertur. In ijsdem est* Bortanea tecta mannalis. *pro quo in Glossario Camberonensi manuscripto,* Bortama, testa manualis. *nescio an ex* Basterna *vtrumque sit deprauatum. Equidem tecta dicitur basterna, quòd vndique clauderetur: claudebantur enim plerumque speculari lapide. vnde Iuuenalis Sat.* IV.

Quæ vehitur clauso latis specularibus antro,

vbi glossæ veteres: lecticam clausam dicit. *& quòd clausæ essent,* caueas basternarum *vocat Hieronymus epist.* XXII. *ad Eustochium de custode virgin.* Præcedit caueas basternarum ordo semiuirorum. *vnde Isaiæ* LXVI *ouádia verterò* LXX. *id est,* vmbracula, quæ nos dormitoria interpretari possumus vel basternas, *inquit ibi Hieronymus.*

Basternæ originationem hanc adfert Isidorus libro XX. *Orig. cap.* XII. Basterna vehiculum itineris, quasi viæ sterna: mollibus stramentis est posita, à duobus animalibus deportatur. *Vnde videtur sua hausisse Papias, etsi apud eum* vesterna, *pro* viæ sterna.

Ex dictis auctorum locis apparet nunc seruorum manibus, nunc ab animalibus gestatam basternam. Nam quod Meursius in Glossario Græcobarbaro apud Isidorum animalia *interpretatur* seruos, *non persuadet.*

Alia basternæ *significatio apud Græcos Iurisconsultos, quibus pro transennis & protectis accipitur. Vide cuiacium lib.* XIII. *Obseruat. cap.* XXX.

BELLVA. *Quod Vita Anthonij interpres cap.* XXV. *habet* belluas, *ibi Græcus textus habet* ὕαινας. Bellua *subinde pro hyænâ capitur. Vide dicta ad cap.* VI. *Heraclidis. Clemens Recognitionum lib.* VIII. *c.* VII. Alia quædam animalia marem vicibus alternis in feminam verterent, & sexum per annos singulos commutarent, vt lepores & hyænæ, quas belluas vocent. *Postremum hoc interpretamentis vicem addidit Ruffinus. Glossa,* ὕαινα, ζῷον. bellua.

Aliàs bellua *de elephantis capitur, vt apud Curtium lib.* VII. *Ammianum lib.* XXV. *Arnobium libro* VII. *Item pro cetis & pistricibus, apud Suetonium Nerone* c. XII. *& in Glossario:* Bellua, κῆτος. *Item* κητὶς, pistrix, de bellua. *Item* bellua marina κῆτος.

BENEDICTIO. *Quanti hæc olim æstimata fuerit, habes in Vitâ S. Antonij cap.* XXXIX. *qui episcoporum & presbyterorum benedictiones submisso capite excipiebat. Vita Mariæ Ægyptiacæ cap.* IX. Ille (*Zosimas*) autem in terra prostratus, poscebat benedictionem secùndum morem accipere. Postrauit autem se & ipsa, & vtrique iacebant in terrâ, vnus ex alio benedictionem poscens. *Sic apud Gregorium Nyssenum Oratione de Vitâ S. Macrinæ:* Cùm fecissemus & precandi & benedicendi finem, atque ille inclinato priùs capite benedictioni, honestè discedentes abiissent. *Beda lib.* III. *hist. Eccl. cap.* XXVI. Accurrebant, & flexa ceruice vel manu signari, vel ore illius (*monachi vel clerici*) sc. benedici gaudebant. *Vita S. Fulgentij* I. *Ianuarij habet concursum populi, quo ab exilio reuertenti*

primum

primus salutaret agnoscendus, quis benedicenti caput supponeret. *Palladius in Vita Chrysostomi:* Ei caput vestrum inclinate, vt Ioanni, per omnia. *ita viduas diaconissas, vt futuri episcopi benedictionem capite inclinato accipiant, monet Chrysostomus.*

Paruuli quoque sacerdotibus, & viris sanctis, vt benedictionem perciperent, offerri soliti. Theodoretus hic capite II. in Iuliano Saba, cap. VIII. in Aphraate capite IX. in Petro eremita Galata. Vita Epiphanij episcopi: Omnis ætatis & sexus turba confluebat, offerens paruulos. *Auctor Operis imperfecti in Matth. XIX.* Præsens locus instruit omnes parentes, vt filios suos indesinenter sacerdotibus offerant. *Eudoxia quoque Imperatricis natum in purpura Theodosium iuniorem* Patribus *obtulit, vt habetur in Vita S.* Porphyrij XXVI. *Feb. Cum Columbanus in Vulciaco villa hospitio exciperetur*, infantes mater ad benedicendum viro Dei obtulit: *Vita eius XXI. Nouemb. Columba quoque abbas Domallo regio infanti benedixit. Vita eius per Adamannum lib. I.*

Quin & infantes adhuc in vtero existentes benedictioni sanctorum virorum fuêre oblati. Ita Eudoxia Imperatrix infantem, quem vtero gestabat, Patrum benedictioni obtulit, in Vitâ Porphyrij iam citatâ. Sic Stephanus Iunior etiamnum existens in vtero, benedictioni Germani patriarchæ Constantinopolitani oblatus à matre est.

Quâ in re cauendus est error Caietani, qui censuit simili benedictione, in voto parentum, saluari posse infantem, etiam non baptizatum, in vtero. Ita enim ille ait in III. partem D. Thomæ q. LXVIII. ad art. XI. In articulo vndecimo occurrit scribendum, & consequenter dicendum, sub correctione tamē, paruulos in maternis vteris periclitātes posse saluari, sicut superiùs (*art. II.*) diximus de infantibus, qui non possunt baptizari. Posse autem saluari dico per sacramentum Baptismi non in re, sed in voto parentum susceptum cum aliqua benedictione prolis, seu oblatione ipsius ad Deum cum inuocatione Trinitatis. *quem refutatū vide apud Alphonsum de Castro, aduersus hæreses lib. III. verbo,* Baptismus, *hær. IX.*

Plura de varijs benedictionibus vide in Indice rerum: & copiosè apud Gretserum libro ea de re edito.

BEROSA. *Vita Malchi cap. II. Syria est ciuitas, circa quam eremus Chalcidos. Duplex Berœa apud Stephanum de vrbibus, vna in Macedonia, altera in Syria, quæ hæc nostra. quam &* Beroën *dictam ait. De Macedonica Plinius lib. IV. cap. X. de Syria Berœa idem lib. V. cap. XXVI.* Infra Palmiræ solitudines Stelendena regio est, dictæque iam Hierapolis, ac Berœa, & Chalcis.

BEMA *seu* BHMA. *Vita S. Basilij cap. XI.* In sanctum tribunal, *Græcè* εἰς τὸ ἅγιον βῆμα. *quod certum in templis antiquorum iuxta altare locum significat. Quod vt meliùs intelligatur, ita de veterum Græcorum ecclesia Genebrardus, vel potiùs Claudius Sanctesius in Liturg. vt citat Gretzerus noster tomo II. de Cruce in notis ad relationem* περὶ τῆς σταυροπροσκυνήσεως, de adoratione Crucis.

Ecclesia Græcorum in quinque partes diuiditur:

Prima pars dicitur ἅγιον βῆμα, sanctum tabernaculum. *quòd gradibus in eam scandatur: vbi duo sunt altaria, maius in medio, quod dicitur* θυσιαστήριον, sacra mensa, sancta sanctorum, locus Dei requies, propitiatorium, magni sacrificij officina, Christi monumentum, & eius gloriæ tabernaculum. *Minus altare, in quo sacerdos sacra præparat, dicitur* πρόθεσις, *quasi* propositio, *quòd panis consecrandus in eo primùm ponatur.*

Secunda pars templi dicitur ἱερατεῖον, chorus, locus clero & cantoribus deputatus, *vbi tabulatum, duo habens ostia, & vela vtrique ostio oppansa.*

Tertia pars ἄμβων, pulpitum, *vbi recitantur Euangelia & Epistola, & verba fiunt ad populum. vnde* εὐχὴ ὀπισθάμβωνος, oratio ponè ambonem seu suggestum.

Quarta pars ναός, templum *seu* nauis ecclesiæ, *vbi populus erat, in qua viri a mulieribus seiuncti sunt per tabulata.*

Quinta est baptisteriū, *prope* πρόναον, *prope* vestibulum templi, *vbi hærent pœnitentes. Hactenus Claudius Sanctesius. Vide & infra dicenda in verbo* Templum Græcorum, *ex Gentiano Herueto.*

BIRRVS. *Vita Pelagiæ cap. XII.* Induit se tunicam tricinam & birrum sancti Nonni episcopi. *Heraclides cap. LI. de Athanasio Episcopo:* tunica ille tantùm sua, birróque vestitus. *Vnde constat* birrum *fuisse vestem episcopalem. quod etiam clarum ex actis S. Cypriani.* Exuit se lacernum birrum, quē indutus erat. *Baronius tomo II. anno Christi CCLXI. Dionysij Papæ I. Valeriani & Gallieni Impp. VII. hæc de birro ad eum locum notat.*

In quo illud in primis animaduertendum, non simpliciter dici birrum, *sed* lacernum birrum, *licèt Sulpitius Seuerus dialog. I. cap. XIV. birrū à lacerna, vtroque tamen existente habitu clericali distinguat, cùm inuehitur in voluptuosos clericos, dicens:* Hæc charis viduis ac familiaribus mandat tributa virginibus: illa vt birrum rigentem, hæc vt fluentem texat lacernam. *At primùm quod attinet ad lacernam, si Ethnicos consulas, reperies eam breue fuisse indumentum ad arcendam pluuiam, vt ex his quæ Cicero Philipp. II. ac Plinius libr. XVIII. capite XXV. tradunt, euidenter apparet. Porrò ad humeros brachiáque tegenda fuisse compositum eiusmodi vestimenti genus, docet Festus Pompeius in verbo* Lacerna; *dum de lacerna agens, ait eam minorem fuisse capitio: capitium verò ait Varro De ling. Lat. li. IV.* fuisse muliebre pectoris indumentum, *ita dictum, quòd pectus capiat, & comprehendat brachia: quæ enim sine eis incedebant, pectore & brachiis erant apertis. Super tunicam verò superduci lacernam, Gellius lib. XIII. cap. XX. testatur, cùm ait,* Cùm me præsente discipulos quosdam suos senatores vidisset die feriato tunicis & lacernis indutos, & gallicis calceatos; Equidem, inquit, maluissent eos togatos esse: pigitum est cinctos saltem esse & penulatos.

Quòd verò habent Acta lacernum birrum, *vox* birrum *ad colorem pertinet: nam notat Festus in verbo* Birrum, *apud antiquos rufum colorem dictum esse birrum. At proinde lacernam rufi fuisse coloris. siue dicere velimus* lacernum birrum, *hoc est sericum; βίρρους enim veteres dixêre serica, vt Zonaras & Theodorus interpretantes duodecimum canonem Gangrensis Concilij tradunt. Vide Cuiacium in L. IV. Cod. de vest. holoser. lib. XI. siue magis placeat* lacernum birrum *significare birrum ipsum in modum lacernæ compositum. (Porrò* birrus *&* birrum *masculino & neutro genere dictum reperitur.) Vtcumque sit, constat quidem testimonio sancti Augustini, etiam clericos in Africâ vti consueuisse lineâ atque birro, sed episcopos birro pretiosiore. Nam eo sermone, quo clericorum suorum disciplinam componit, hæc ait Serm. de diuers. L.* Nemo det birrum, vel lineam tunicam, seu aliquid, nisi in commune; de communi accipiam mihi ipsi. *& paulò pòst:* Offeratur mihi verbi gratia birrum pretiosum, fortè decet Episcopum quamuis non deceat Augustinum,

id est

id est, hominem pauperem, de pauperibus natum. *Vtuntur ex institutione S. Augustini regulares tunicâ lineâ, atq; cùm volunt, diebus præsertim sollemnibus, in Italiâ etiam birro, quem in Hispania semper gestant. Eamdem quoque consuetudinem viguisse in Ecclesiâ Orientali, vt episcopi super tunicam birro induerentur, ex iis quæ scribit Palladius in Lausiac. cap.* L I. *de S. Athanasio episcopo Alexandrino possimus intelligere dum ait,* cum tunica birroque vestitum secessisse. *Meminit & Gregorius Turonensis de S. Bricio, qui ardentes prunas in birro suo posuit, ad declarandam sui animi innocentiam.*

Ceterùm propter eius indumenti breuitatem, Venantius Fortunatus nominat birrum ipsum palliolum, cùm agit de S. Germano Parisiorum episcopo visitante Clotharium regem; atque de ipso rege ait : allambit sancti viri palliolum.

Quòd verò S. Gangrense Conc. ca. X I I. *monachos Eustachianos incedentes palliatos, atque damnantes birris vtentes anathematis sententiâ perculerit; non placet quòd per Birrum alij interpretati sunt vestem pretiosam simpliciter, sed potius quòd illi amicti pallio sui longitudine & latitudine diffluente, eos damnarent, qui birro nempe breuiori vterentur indumento: quod vile vel pretiosum (ex sententiâ Augustini superiùs recitatâ) ad libitum cuiusque esse potuisse, certissimum est: pretiosiores verò fuisse birros Atrebatenses & Canusinos, Flauius Vopiscus in Carino testatur. Cùm itaque eadem acta Cypriani passionis habeant, ipsum* lacernum birrum *complicuisse, & ad genua posuisse; illud fuisse perbreue, ac parui negotij operam egisse demonstrans : nam non sic de tunica eum fecisse, sed diaconis dedisse tradunt.*

Ex his itaque iam exploratum haberi videtur, episcoporum fuisse antiquum habitum, vt post vestem superinduerent lineam, & desuper eam solutam tunicam, ac denique humeros tantùm tegens & brachia lacernum birrum : quo genere indumenti hodie videmus vti S. R. E. Cardinales, atque episcopos illos, qui ex regularibus ad iam dignitatem prouecti sunt. Romanum verò Pontificem birro absque tunicâ super lineam, sed serico atque rufo, interdum verò albo, pro temporis ratione. Porrò ex dignitatis ordine birrum pretiosum fuisse, ex Augustini sententia dictum est. Hactenus Baronius.

Alia de birro addi possent, sed hæc nunc sufficiant. Quod ad birrum Canonicorum regularium attinet, hoc, opinor, intelligit Glossarium Camberonense manuscriptum : Birrus planeta, pallium villatum mantellum fimbriatum. *Hoc habitu in Belgio vtuntur Canonici Regulares, qui vel solus cum lineâ tunica eos ex D. Augustini instituto esse declarat, cùm ille suos clericos* linea & birro *ornarit, vt constat ex eius sermone* L. *de diuersis.*

BIS-ACVTVS. *Vide dicta ad Vitam Antonij cap.* XXV. *& Frontonij cap.* I. *Vita Antonij :* vt sarculum sibi, bis-acutum cum frumento deferret. *ita distinguendum eum locum in Notationibus monui. Sic in Vita Frontonij cap.* I. deferentesque ad eremum secum parua olerum semina, & bis-acutos, paruosque sarculos. *Glossarium Camber. MS.* Bis-acuta, ferramentum quoddã vtrimq; incidẽs.

BRVCHIVM. *Vita* Hilarionis *cap.* XXVIII. Diuertit ad quosdam fratres notos sibi in Bruchio, haud procul ab Alexandria. *& post pauca :* De Bruchio per inuiam solitudinem intrauit Oasim. *Eusebius in Chronico anno* I. *Claudij ante Aurelianum :* Alexandriæ Bruchium, quod per multos annos fuerat obsessum, tandem destruitur. *Ammianus lib.* XX. Alexandria, *&c.* amisit regionum maximam partem quæ Bruchion appellatur, diuturnum præstantium hominum domicilium. *Epiphanius libro De ponderibus & mensuris locum Bibliotecha à Philadelpho structâ insignem fuisse indicat. Erat enim ibi Musium. Spartianus in Hadriano:* Apud Alexandriam in Musio multas quæstiones professoribus proposuit.

Quod Scaliger ad Eusebium suprà ait Βρυχεῖον *antè* ῥαχεῖον *dictum, sine auctore asserit. Ipsa Alexandria ita dicta est teste Stephano.*

Originationem eius venatur Casaubonus ad Hadrianum Spartiani, quasi olim dictum fuerit Πυρουχεῖον, *quam vocem integram seruat Eusebius historiarum lib.* VII. *cap.* XXII. *vbi Christophorsonus interpres, quia corrupte legerat* τῶ πυροῦ χρείας ὄντος, *verterat,* cùm ibi magna esset frumenti inopia. *In Vitâ Apollonij Grammatici Alexandrini dicitur* Πρυχεῖον. *Notum literas* ζ *&* ω *inuicem permutari. Atque ita Bruchium fuerit Alexandrinis, quod Prytaneum Atheniensibus, videlicet* πυρῶ ταμεῖον: frumenti reconditorium.

BRVMOSVM. *Variè hoc scriptum, nunc* brumosum, *nunc* bromosum, *nunc* bramosum. *Ruffinus lib.* II. *n.* 39. Et cùm fœteret brumosa aqua odore, non permittebat vt aliam aquam mutarent. *Palladij Lausiaca in Appendice ex veteri interprete.* Per biennium enim manus meæ, vnde percussi quasi faciem eius, fœtorem & brumum sufferre non poteram. *Glossa Isidori :* Brumosus, anoosus, Resinosus. *Item :* Brumalia, Resinosa pluuia. *Item:* Bromosa immunda. *Zeno Veronensis episcopus in Exodum, serm.* VIII. Quis non intelligit, fratres, illud Pascha non esse, sed bramosum latronis cruenti conuiuium? *Idem serm. in Psal.* XLIX. Si diis corporalibus conuenit sacrificium corporale, vtique & spiritale Dei sacrificiũ est necessarium. spiritale, quod non ex sacculo, sed ex corde profertur, quod non bramosis pecudibus, sed suauissimis motibus comparatur.

BVCCELLATVM. *Heraclides cap.* VI. confractum atque in partes redactum modicas buccellatum in lagenas misit. *Ita ibi legendum esse docui in Notationibus, non* buccellatim, *quod hactenus obtinuit. Ammianus lib.* XVII. Frumentum, ex eo quod erat in sedibus consumendum, ad vsus diuturnitatem excoctum, bucellatum vt vulgò appellant, humeris imposuit libentium militum. *L.* VI. *Codicis Theodosiani de erog. milit. annon.* Expeditionis tempore buccellatum ac panẽ, vinum quoque atq; acetum, sed & laridum, carnem veruecinã etiam milites nostros ita solere percipere. *Spartianus in Pescennio Nigro:* Idem pistores sequi expeditionem prohibuit, buccellato iubens milites & omnes contentos esse. *Constantinus de Thematum:* βούκελλος τὸ κρικελλοειδὲς ψώμιον καλεῖται. Bucellus orbiculatum frustum vocatur. *Mauritius in Tacticis :* Χρὴ ἐν ἡμέρᾳ πολέμου, ἐν ταῖς σέλλαις ἐπιφέρεσθαι ἕκαστον στρατιώτην ὕδωρ καὶ βουκέλλατον : Die belli debet quisque miles aquam & buccellatum in sellis secum ferre: *Ab hoc pane expeditionali seu buccellato eleganter panem, quem benedictionis loco transmittebant, vocarunt Paulinus & Therasia ad Romanianum epist.* XXXVI. *apud Augustinum.* Ne vacuum fraternæ humanitatis officium videretur, de buccellato Christianæ expeditionis, in cuius procinctu quotidie ad frugalitatis annonam militamus, panes quinque tibi pariter, & filio nostro Licentio misimus.

BVCOLIA. *Vita Antonij cap.* XXIV. *vbi Latinè est* pastoralia, *Græcè est* βουκόλια. *Hieronymus in Vita*

S. Hilarionis cap. XXXVI. *seruauit Græcum vocabulum*: ad ea loca quæ vocantur Bucolia. *Heliodorus*: Βουκόλια τὸ μὲν ἅπαν χωρίον πρὸς Αἰγυπτίων ὀνομάζεται: Bucolia apud Ægyptios dictus est totus locus, *videlicet*, ad lacum, *quod præcessit. Locus hic erat apud Alexandriam iuxta mare sub rupibus: Vita sancti Marci post Abdiam anonymo auctore*: Marcus iterùm Alexandriam venit, & reperit fratres multiplicatos in gratia & fide Domini, ecclesiamque constructam ab eis in loco qui vocatur Buculus. id est, Bubulci, iuxta mare sub rupibus. *Hinc* Bucolici *milites Capitolino in Marco Antonio*: Per Ægyptum Bucolici milites grauia multa fecissent.

Bvda. *Pelagius libello* x. *num.*76. Videns autem Agyptius vestitum mollibus rebus, & budam de papyro, & pellem stratam sub ipso. *Glossæ Isidori*, Buda, historia. *non legendum*, storea? *sic ex veteri* Spania, *addito seu præfixo* hi *fecère* Hispania. *Glossarium Camberonense manuscr.* Buda, stramentum lecti de biblo, id est, papyro, *In Glossis Isidori etiam inuenio*: Buda. ornamenta regalia vel camelorum. *Item*, Bulla, stramenta regalia. *Quod verò in manuscripto Camberonensi Glossario etiam est*, Buta, historia, *puto corrigendum*, Buda storea. *Sic in Papiâ*: Buda, storia. *Forte hoc postremum* Buta *ortum ex* Butâ *historico, cuius meminit Arnobius lib.x.* Sicut suis scribit in causalibus Butas. *Fortè Teutonibus* Bed, *id est*, *lectus*, *à* buda, *quod olim storeis incubarent.*

Bvlla & bvllare. *Vita Basilij cap.* x. Et plumbo bullauit chartam illam. *Vita Ioannis Eleëmosinarij cap.* LI. Non potes scribere, & bullare, & afferre mihi? *& post*: Dat ei proprium pictacium bullatum. *Glossarium Camberonense manusc.* Bullæ, ceræ sigillatæ. *Idem*: Bullare, sigillare. *Sic & posterioribus Græcis* βοῦλλα *&* βουλλοῦν. *Vide Glossarium Græco barbarum Meursij.*

Camelavchivm. *Vita Mariæ neptis Abrahæ cap.* v. Camelauchium quoque longum capiti suo, vt facies eius velaretur, imposuit. *& cap.* IX. Auferens quoque camelauchium à capite suo. *Verbum hoc sæpè in manuscriptis & primis editionibus depravatum, in quibus ferè* calemanchus, *vel* calamancus. *unde in Glossis Isidori*: Galeros, calamancos. *lege*, camelauchios. *Similiter apud Bedam de Tabernac. lib.* III. *cap.* VIII. Super caput autem gestat pileum in modum patuuli calamaci, siue cassidis, quod extenditur supra summitatem capitis. *lege*, camelauchij. *Frequenter posteriori æuo consonantes vel inter se commutabant vel postponebant. Sic ferè semper in manuscriptis* corcodrillus, *pro* crocodilus. *Sed* καμηλαύχιον, *vel* καμηλαύκιον *rectum esse suadet originatio apud Etymologicum*. Καυσία εἴρηται μὲν καμηλαύκιον παρὰ τὸ ἐλαύνειν τὸ καῦμα. Causia dicitur camelaucium, quòd arceat calorem. *In Glossario Camberonensi manuscripto est* Camelaucus, vestimentum Papæ; & Calamaucus, pileus similis tiaræ. *Occurrit aliquoties apud Suidam* καμηλαύχιον, *vel* καμηλαύκιον: *in Hesychio verbo* τιάρα *habet etiam* Καμηλαύχιον *uti & apud Scholiasten Aristophanis ad Acharnenses.*

Campana, *tintinnabulum armentorum gregibus appendi solitum. Vita Frontonij cap.* VIII. sed campanæ sonitum audire non potuit perstrepens sonus hymnorum, *cuius rei varij auctores meminere. Phædrus lib.* II.

Clarumque collo iactans tintinabulum.

Paulinus Natali VI. *S. Felicis.*

vt præsepia vidit
Nuda boū, & nullos dare tintinnabula pulsus;
Excussa vt ceruice boum crepitare solebant,
Mollibus aut lentis caua linguis æra ferire.

Endelechius Rhetor de moribus boum:

Plaustris subdideram fortia corpora
Lectorum, studio quo potui, boum,
Queis mentis geminæ cunsona tinnulo
Concentu crepitacula.

Sidonius lib. II. *ep.* II. Inter greges tintinnibulatos per depasta buceta reboantes.

Fortunatus lib. II. *de S. Medardo.*

Tintinnū rapit alter inops, magis improbus ille,
Qui iumentorum colla tenere solet.

Legis Gothorum lib. VII. *tit.* II. *l.* XI. *Antiq.* Si quis tintionabulum inuolauerit de iumento vel boue. *legis Burgundionum Tit.* IV. §. V. Qui tintinnum caballi vel bouis furto abstulerit. *Idem legis Boiariorum cap.* VIII. *Tit.* XI. §. I.

Cur pecoribus tintinnabula fuerint apposita, varia est opinio, quibusdam censentibus id factum ad feras noxias arcendas; aliis, ad deprehendendum quibus locis nemorum pascant; aliis, vt pinguescant facilius, quòd existiment pecora harmonia oblectari; aliis, ornatus gratiâ. ex hac Vita videtur colligi id factum, vt eminus audirentur in deserto ab hospitibus cameli, qui necessaria deferebant, vt & hospites iis strata aptarent. Vide Hieronymum Magium libello de Tintinnabulis, cap. VIII.

Campana statera. *Vita Ioannis Eleëmosynarij cap* III. In vna campana statera. *A Campania regione Italiæ ita dictam vult Isidorus lib.* XVI. *Orig. cap.* XXIV. *Ex quo videtur sua hausisse Papias vocabulista*: Campana ponderatio. Hæc tamen duas lances non habet, sed est nigra signata libris & vnciis. vnicuique autem ponderi certus est modus propriis nominibus designatus. Dicta, quia priùs in Campaniâ reperta est. *ubi pro* nigra *lege* linea *ex Isidoro. Hinc apud posteriores scriptores* Campana *&* Καμπανὸς *absolutè pro statera vsurpata. Glossæ Græcolatinæ*, Καμπανὸς, stater. *Glossæ Arabica latina*, Campana, statera. *unde* καμπανίζειν, ponderare *apud Nicetam in Alexio Angelo, lib.* III. *& Micepsum lib. de de Malagm. cap.* XXI. *&* καμπανιστικόν, *quod librispendi publico soluebatur, apud Phranzem Chronici lib.* III. *cap.* XXIV. *Item* παρακαμπάνισμα, iniusta ponderatio *apud Nicetam libro* II. *in Andronico. vide Meursium suprà.*

Cancellarivs. *Vita Ioannis Eleemosinarij cap.* III. Mittens œconomos & cancellarios, & reliquos quibus erat dispositio ciuitatis credita. *& cap.* XXIII. Conuocat per cancellarium suum monachum. *Hinc apparet non palatinos tantùm, quòd nuusquam notum, sed & ecclesiasticos fuisse cancellarios. Hincmarus epist.* III. *c.* XVI. Apocrisiarius autem quem nostrates Capellanum vel palatij custodem appellant, omnem clerum palatij sub cura & dispositione sua regebat. Cui sociabatur summus cancellarius, qui à secretis olim appellabatur.

Candidatvs. *Vita Antonij cap.* XVII. Candidatus Constantij Imperatoris. *Certum militiæ genus* candidati, *scutarij ferè protectoresque Principum. Ammianus lib.* XXV. Cùm Iulianus inter belli discrimina versaretur, clamabant hinc inde candidati, quos disiecerat terror, vt fugientum molem tamquam ruinam malè compositi culminis declinaret. *Victor Tunnunensis in Chronico*: Cui nepos Iustinianus vocabulo fuit, candidati militia functus. *duplex horum schola*, Seniorum & Iuniorum. *Vide fastos Siculos & Credenum.*

Caraavs. *Ioannes Moschi* Pratum *Spirituale*

cap.

cap. LXXVI. Ecce ego ascendo in carabum. *Isidorus Origin. lib.* XVII. *cap.* I. Carabus, parua scapha, ex vimine facta, quæ contexta crudo corio, genus nauigij præbet. *Papias vocabulista* : Carabus, nauicula discurrens in Pado, id est, linter. Est autem ex vimine & corio. *Glossarium Camberonense MS.* Carabus est quædam nauicella.

CARICÆ. *Hieronymus in Vita S. Pauli primi eremitæ cap.* V. Quinque caricis per singulos dies sustentabatur. *Item in vita S. Hilarionis cap.* III. Herbarum ergo succo, & paucis caricis, post triduum vel quatriduum deficientem animam sustentabat. *Interpretantur* caricas *esse* ficus siccas. *Certè ex ficuum genere caricas esse docet Plinius libro* XIII. *cap.* V. Syria præter hanc peculiares habet arbores. In nucum genere pistacia nota. Prodesse aduersus serpentium traduntur morsus, & potu & cibo. In ficorum autem, caricas, & minores eius generis, quæ cottana vocant.

CAVCVS. *Poculi genus esse colligitur ex variis locis. Vita Abrahæ cap.* III. Caucum quoque permodicum, in quo edere seu bibere solitus erat, habebat. *Vide ibi dicta, & ad Vitam Pauli primi eremitæ cap.* XIV. *Glossarium Camberonense MS.* Caucum, vas ligneum ad bibendum. *Spartianus in Pescennio* : Tantæ fuit seueritatis, vt cùm milites quosdam in cauco argenteo expeditionis tempore bibere vidisset, iusserit omne argentum submoueri de vsu expeditionali, addito eo, vt ligneis vasis vterentur. *Trebellius Pollio in Claudio ex epistolâ Valeriani*: Item in caucos, & scyphos, & zemas pondo vndecim. Hieronymus *libro* II. *in Iouinianum de Diogene* : Quodam tempore habens ad potandum caucum ligneum, vidit puerum manu concaua bibere, & elisisse fertur ad terram, dicens : Nesciebam quòd natura haberet poculum. *Apud Ennodium epigrammate* XXV. *inscriptio est*: De cauco cuiusdam habente Pasiphaën & Taurum. *Eadem inscriptio epigramm.* XXIX. *plerisque locis non rectè* caueum *vel* cauum *vel* glaucus *hactenus impressum est.* Papias : Caucus vasis genus, *ex interruptis vt apparet exemplaribus olim citat. Occurrit etiam epistola* XL. *inter Bonifacianas* : Reuerentiæ vestræ direxit deuotio mea caueum argenteum intus deauratum, & duo repta. *Quid reptum sit dubitat ibi Serarius noster & Gretzerus lib.* II. *de Benedict. cap.* XXVIII. *Aliquid suggerit Glossarium Camberonense manuscriptum* : Renones sunt velamina humerorum, intortis villis hispida, quos vulgo reptos vocant, eò quòd longitudo villorum quasi reprat. *Occurrit & apud Bonifacium ep.* LXXVII. Misimus vobis parua xenia, id est, reptem tuptilem vnam.

CHAMEVNIÆ, *id est, humicubationes, Græcè χαμαιευνίαι seu χαμευνίαι. Ea vox Latinis auctoribus sæpè vsurpata. Vita Abraæ cap.* XVIII. Chameuniis quoque & contritione corporis numquam omnino lassatus est. *Vita Mariæ neptis Abrahæ cap.* IX. Vbi vigiliæ, vbi chameuniæ? *Papias*: Cameuniæ, storiæ lecti. *Item*, Cameuniæ, vigiliæ in hyeme. *non percepit vim verbi.* Hieronymus *in cap.* XLI. *Ezechielis* : Puto perspicuum esse lectori, semper angustiora esse, quæ deorsum sunt in ieiuniis, χαμαιευνίαις, & victus continentiâ. *Idem in cap.* III. *Amos* : Et percutiet domum hiemalem, eos hæreticos qui laudant continentiam, & ieiuniis, xerophagiis, chameuniis : è quibus Tatianus est & Manichæus?

CHÆREVM. *Vita S. Antonij c.* LIV. Ad primam mansionem Alexandriæ, quæ appellatur Chæreum. *Locus fors ab Ægypti ciuitate ita dictus, nisi hæc mansio ipsa sit ciuitas. Stephanus de vrbibus:* Χαιρέω, πόλις Αἰγυπτία, κατ᾽ ἔλλειψιν τοῦ πόλις. τὸ ἐθνικὸν Χαιρεώτης, ὡς Νικιώτης. *Huius idem meminit in* Ἀργέλου στόλ. *Procopio lib.* VI. *de ædificiis Iustin.* Χι-ραῖος, *Ægypti locus. quod Ortelius esse putat* Chereu *Antonino, circa Canobum.*

CHALCIDOS EREMVS. *Hieronymi habitatio. Vita Malchi cap.* II. Perueni tandem ad eremum Chalcidos, quæ inter Immas & Berhœam magis ad Austrum sita est. *Est in Syriâ. Hieronymus epist.* XLIII. *ad Chromatium, Iouinum, & Eusebium.* Nam postquam Euagrio transmittente, in ea ad me eremi parte delatæ sunt, quæ inter Syros ac Saracenos vastum limitem ducit. *Idem ep.* XLI. *ad Ruffinum*: Syria mihi velut fidissimus naufragu portus occurrit. *Idem præfatione in Abdiam*: Quando ego & Heliodorus charissimus pariter habitare solitudinē Syriæ Chalcidis nitebamur.

CHINOBOSCIVM. *Vita Pachomij cap.* V XL. LIII. *Rectiùs scribas Latinè* Chenoboscium, *quòd fortè ibi anseres pascerentur : quamquam nec inde nomen suum traxisse existimat Stephanus de vrbibus.* Χηνοβοσκία, πόλις Αἰγύπτου. Ἀλέξανδρος ἐν πρώτῳ Αἰγυπτιακῶν· ἀντικρὺ δὲ τοῦ Διοσπολίτου Χηνοβοσκεῖον, μηδ᾽ ἐν οἷς τινα αἰτίαν τῆς ὀνομασίας· οὐ γὰρ χηνῶν ἐκεῖ οὐδείς ἴδε. Chenobolcia, ciuitas Ægypti. Alexander in libro primo Ægyptiorum: Est è regione Diupolitis nomi, nullam nuncupationis eius caussam secum ferens. nec enim vnquam ibi anseres pasci quis vidit.

CHYDÆVM VINVM. *In Palladij Lausiacâ ex veteri interpretatione in Appendice cap.* XX. *n.* 3. Accipe tecum vnum vasculum Chydæi vini. *Ita ibi legendum existimo pro* Chundij, *vt in Notatione monui. Plinius libro* XIII. *capite quarto, de palmis agens & earum dactylis* : Nam quos ex his honori deorum dicamus, Chydæos appellauit Iudæa, gens contumeliâ numinum insignis. *Idem libro* XIV. *cap.* XVI. *agens de vinis factitiis*: Primúmque è palmis, quo Parthi & Indi vtuntur, & Oriens totus, maturarum quas vocant chydæas modio in aquæ congiis tribus macerato, expressóque.

CLINICVS. *Vita Fabiolæ cap.* V. *& Paulæ cap.* IV. *Capitur hic pro ægro, qui lecto decumbit, nec se mouere potest. Plinius libro* XXV. *capite* V. Medetur ita morbis comitialibus, vt diximus, vertigini, melancholicis, stomachicis, spasticis, clinicis. *Sic paralyticum Ioannis* V. *Cyprianus* clinicum *vocat epist.* LXXVI. Ego enim, qui clinicum de Euangelio noui.

Erant & clinici, *medici, qui lectulis ægrorum assidebant, quò alludit Martialis lib.* I. *epig.* XXXI. *vbi Raderum nostrum de hoc medicorum genere vide.*

Clinici *quoque tempore Cypriani dicebantur, qui mortis proximi in lecto baptizabantur. Cyprianus epist.* LXXVI. Porro autem quòd quidam eos salutari aqua, & fide legitima Christi gratiam consecutos, non Christianos, sed clinicos vocant.

CONTINENTIA IN MATRIMONIO. *Frequēs ea meliore æuo. Et quidem perpetua continentia exempla habes hic in Indice. Ammonij cum vxore. Anastasij & Theognia, Eucharistij & Maria, magna cum marito, Olympia cum Nebridio, cuiusdam anonymi, qui postea presbyter creatus est, cum vxore. quibus adde, Pelagij, pòst Laodicensis episcopi, cum vxore, apud Theodoret. lib.* IV. *hist. Eccl. c.* XII. *Iuliani & Basilissa apud Metaphrastem* IX. *Ian. Zacharia calcearij cum Maria vxore, vt habes in Græcorum*

Menæis XVII. *Nouembris*: *Caeilia cum Valeriano nobili Romano* XXII. *Nouembris apud Surium*: *duorum amantium apud Gregorium Turonensem, de glor. Confess. cap.* XXXIII. *Conontis Isaurici cum Maria coniuge in Menæis* V. *Martij. Eduardi Angliæ regis cum coniuge Editha*: *Henrici Im. Augusti cum Cunegunde vxore, vt habet Surius* III. *Martij*: *Elzearij comitis Arriani. & Dalphina* XXVII. *Septemb. apud Surium cap.* XXXII. *Edelfrida cum duobus regibus Angliæ, apud Bedam lib.* IV. *hist. Anglic. cap.* XVIII. *Boleslai Pudici Poloniæ regis cum Cunegunde. Aliorum aliquos similia exempla vide apud Canisium nostrum lib* II. *de Maria virgine cap.* XI.

Temporaria continentia castimoniam post susceptos liberos coluere Antigonus & Euphraxia, *Protocomes cum vxore annis* XXX. *Pinianus cum Melaniâ iuniore, quæ in Indice Vitarum Patrum vide, quibus addi possunt Andronicus & Drusiana apud Abdiam libro* V. *in actis S. Ioannis Euangelistæ*: *Andronici & Athanasia coniugum anachoretarum, vt habent Menæa* IX. *Octobris cum* Martyrologio *Romano*, & Metaphrastes XXVII. *Februarij*.

His annumerandi non videntur Macarius Romanus cum sua sponsa in Vitis Patrum, S. *Alexius cum puella regij sanguinis, apud Surium* XVII. *Iulij, Pharaildis cum Guidone viro nobilissimo, quod consensus mutuus defuerit.*

COLOBIVM. *Vita Pachomij cap.* XIV. Lebiton autem linea vestis erat, instar colobij. *Ruffinus hic lib.* II. *cap.* III. quibus vsus est indui colobiis, quasi saccis lineis. *Glossarium Camberonense Manuscriptum*: Colobium, vestis cucullæ similis, nisi quòd cucullu caret. *Papias vacabulista*: Colobium genus vestis dictum. quia longum est, & sine manicis. hoc antiqui vtebantur. sed quia nuditas brachiorum culpabatur, vsus colobiorum in dalmaticas est mutatus. *Existimo colobium dictum à κολοβὸς, quòd mutilum esset videlicet manicis. Nicetas Thesauri orthodoxi lib.* I. *cap.* XXXIX. *agens de Scribis Iudæorum*: Dalmatica, quæ nunc colobia dicuntur, purpuraque prætexuntur, induti, phylacteria sua ostentabant, breues nimirum chartulas, quibus inscripta lex erat, quas illi pretiosis fasciis ornatas, autoque distinctas, tamquam Iudæorum magistri, deferebant. *Etiam colobiis monachorum signum erat intertextum è purpurâ. Vide Dorotheum doctrinâ* I. *Habes etiam* colobium purpuratum *apud Anastasium in Eutychiano.*

CORONA MARTYRVM. *Frequens* corona & coronari *de martyrio. Vita Antonij cap.* XXIII. Episcopo Petro iam ob martyrij gloriam coronato. *Vita Malchi in Prologo*: Per quos Christi Ecclesia nata sit & adulta, persecutionibus creuerit, martyriis coronata sit. *Vita Paulæ cap.* XXVII. Mater tua longo martyrio coronata est. *Vita Pachomij in Prologo*: Simul cum Petro Alexandrinæ ciuitatis episcopo, perpetuas coronas & immortalia præmia sunt adepti. *Martyrologium Romanum* I. *Ianuarij*: Ibidem via Appia coronæ SS. militum triginta martyrum sub Diocletiano Imp. *& passim apud Ecclesiasticos scriptores.*

CVBA. *Vita Pauli primi eremitæ cap* V. *vbi in Notatione vide &* cubam & gubam *dici posse. Sic apud Theodoretum Philothei lib.* IX. *cap.* XIII. *Macedonius* Gubba *dictus, quòd staret in fossa profunda* Id autem nomen, *inquit*, si ex lingua Syriaca in Græcam transferatur, significat λάκκον, id est, lacum.

Aliud Cuba *vel* Cumba *Festo*. Cubam Sabini vocant eam, quam militares lecticam. vnde videtur deriuatum esse cubiculum. *In Glossis Isidori est*, Cumba, cuneus, ripa. *Glossarium Camberonense manuscriptum*: Cuba, extrema pars nauis, dicta eò quòd incubet aquis. Cumba verò dicitur lectica à cubando. *In iisdem* Gumba, cuneus.

Inuenitur & Cubella *apud postremissimos scriptores, pro lintre, in quo pasta formari solet, Niderus in Formicario.*

CYPHONISMVS. *Sunt qui* cyphonismum *velint describi à* S. *Hieronymo in vita* S. *Pauli primi eremitæ cap.* II. Martyrem iussit melle perungi, & sub ardentissimo sole, religatis post tergum manibus, resupinari: scilicet vt muscarum aculeis cederet. *vide Gallonium de tormentis cap.* I.

DÆMONVM PRÆDICTIO. *Rectè de eâ ratiocinatur S. Antonius, vt habetur Vita eius cap.* XVII. *Augustinus vero tomo* III. *lib.* II. *de Gen. ad litteram, cap.* XVII. *ita eâ de re disserit*: Quibus quædã vera de temporalibus rebus nosse permittitur, partim quia subtilioris sensus acumine, partim quia corporibus subtilioribus vigent, partim experientia callidiore, propter tam magnam longitudinem vitæ, partim sanctis Angelis, quod ipsi ab omnipotente Deo discunt, etiam iussu eius sibi reuelantibus, qui merita humana occultissimæ iustitiæ sinceritati distribuit. Aliquando autem iidem nefandi spiritus etiam, quæ ipsi facturi sunt, velut diuinando prædicunt. Quapropter bono Christiano siue mathematici, siue quilibet impiè diuinantium, maximè dicentes vera cauendi sunt, ne consortio dæmoniorum animam deceptam pacto quodam societatis irretiant.

Idem tomo III. *lib.* XII. *de Genesi ad litt. c.* XVII. Ceterùm alicubi longè iam facta quòd nuntiant, quæ post aliquot dies vera esse firmentur, non est mirandum. Possunt enim hoc efficere, non solum acrimonia cernendi etiam corporali incomparabiliter præstantiore quam nostra est, sed etiam ipsorum corporum longè vtique subtiliorum mira velocitate. Comperimus etiam in domo constitutum patientem spiritum immundum, dicere solere quando ad eum venire cœpisset ex duodecim millibus presbyter, & per omnia loca itineris vbi esset, & quàm propinquaret, & quando ingrederetur, & fundum, & domum, & cubiculum, donec in conspectu eius astaret. Quæ omnia etsi non oculis patiens ille cernebat, tamen nisi aliquo modo cerneret, non tam veraciter enuntiaret. Erat autem iste febriens, & tamquam in phrenesi ista dicebat.

Idem tomo III. *lib. de diuin. dæmonum cap.* IV. *&* V *præclarè eâ de re inquirit.*

Idem lib. II. *de Ciu. Dei cap.* XXIV. *de seruo Lucij Pontij per dæmonem vaticinantis*: Adiecit arsurum esse Capitolium. Hoc cùm dixisset, continuò egressus è castris, postera die concitatior reuersus est, & Capitolium arsisse clamauit. Arserat autem reuerà Capitolium. Quod quidem dæmoni & præuidere facile fuit, & celerrimè nuntiare. *Sic lib.* VIII. *cap.* XXIII. *docet vnde Hermes Trismegistus scire potuerit superstitiones Ægyptiacas auferendas. Et lib.* IX. *cap.* XXII. *distinguit inter scientiam dæmonum & Angelorum, quòd Angeli* certiùs tẽporalia & mutabilia ista nouerunt, quia eorũ principales caussas in verbo Dei conspiciunt, per quod factus est mundus: quibus caussis quædam probantur, quædam reprobantur, cuncta ordinantur. Dæmones autem non æternas tempo-

rum

rum caussas, quodammodò cardinales in Dei sapientiâ contemplantur, sed quorumdam signorum nobis occultorum maiori experientiâ multò plura quàm homines futura prospiciunt, dispositiones quoque suas aliquando prænuntiant. Denique sæpè isti, numquam illi omnino falluntur.

DÆMONVM EXSVFFLATIO. *Nihil frequentius in Sanctorum gestis* dæmonum exsufflatione, insufflatione, insputatione.

De exsufflatione, *habes in Vitâ Pachomij capite decimo septimo*: Qui signo Crucis frontem suam muniens exsufflauit in eum, móxque fugatus est, *& capite* XLVIII. Et exsufflans in eum dixit. *Irenæus libro primo, capite nono*: Iam verò quædam ex fidelissimis mulieribus, quæ habent timorem Dei, & non sunt seducibiles, quas similiter vt reliquas affectauit seducere, iubens eas prophetare, exsufflantes & anathematizantes eum separauerunt se ab eiusmodi insano. *Quod hic est* exsufflantes, *Græcè apud Epiphanium hæresi* XXXIV. *est* καταφυσήσασαι *Tertullianus de Idololatriâ cap.* XI. Quo ore Christianus thurarius si per templa transibit, quo ore fumantes aras despuet, & exsufflabit, quibus ipse prospexit? *Seuerus Sulpicius lib.* III. *de virtutibus S. Martini*: Vidit post tergum ipsius dæmonem miræ magnitudinis assidentem, quem eminus (vt verbo, quia ita necesse est, parum Latino vtamur) exsufflans, Auitianus se exsufflari existimans: Quid me, inquit, sancte sic adispicis? Tum Martinus: Non te, inquit, sed eum, qui ceruici tuæ teter incubuit. *Sic dæmoniorum exsufflatio inter ceremonias Baptismi apud Dionysium Areopagitam Hierarchiæ Eccles. cap.* II. *& passim apud alios Ecclesiasticos scriptores, quò respicit D. Augustinus tract.* XI. *in Ioannem agens aduersus Donatistas rebaptizatores, qui semel ritè baptizatum exsufflabant, atque ita Christum potiùs quàm dæmonem exsufflabant*: Aduersus exsufflatores Christi: aduersus blasphematores Baptismi. *Item*: Quando vident Christum à quo liberati sunt, exsufflari in Christianis? *quem locum non rectè percepit Desiderius Heraldus Notis ad Minutium Felicem.*

De insufflatione *Prudentius in Agone Romani*:

Ingressus ille, vt hos paratus perspicit,
Insufflat, ipsos ceu videret dæmones.

Palladius in Vitâ S. Ioannis Chrysostomi: Dæmones credentium vnâ insufflatione ligantur.

Exsufflatio *hæc dæmonum &* insufflatio *sæpè fiebat cum desputatione. Vita Antonij cap.* XX. At ego sputaculum maximum in os eius ingeminans, totum me in eum Christi nomine armatus ingessi. *Vnde* despuere *&* exsufflare *subinde coniunguntur. Tertullianus de Idololatriâ cap.* X. Quo ore Christianus thurarius si per templa transibit, quo ore fumantes aras despuet & exsufflabit, quibus ipse prospexit? *Idem lib.* II. *ad vxorem cap.* V. Latebisne tu cùm lectulum, cùm corpusculum tuum signas, cùm aliquid immundum flatu exspuis?

Subinde despuere *solitariè ponitur. Tertullianus de Spectac. cap.* XII. Nec minùs templa quàm monumenta despuimus. *Minutius Octauio*: Deos despuunt. *Prudentius libro* I. *contra Symmachum*:

— quis in vrbe
Qui Iouis infectam sanie non despuat aram?

Vnde non mirum Vita S. Antonij cap. XX. *variam lectionem esse. vt ibi monui. cùm Euagrius vertit* sputaculum ingeminaui. *vbi in Græco est* ἐνεφύσησα.

DEFENSOR. *Vita Ioannis Eleemosynarij capite* V. Et volentes adire eum, timore cancellariorum & ecclesiæ defensorum atque ei adstantium prohibebantur. *& cap.* XXIII. Ceciderunt eum ecclesiæ defensores. *Concilij Chalcedonensis can.* II. *qui Græcè dicitur* ἔκδικος, *Latinè est* defensor *& can.* II. XXIII. *habes* ἔκδικον defensorem *ecclesiæ Constantinopolitanæ. In Codice canonum ecclesiæ Africanæ can.* XCVII. *habes* ἐκδίκους σχολαστικούς, defensores scholasticos, *id est aduocatos. vt hi erant* defensores *ecclesiæ, ita alij erant* defensores *in palatio. Vide Codinum de Offic. aulæ Constantinopolitanæ.*

DEHABERE. *Rarius verbum, nec facilè obuium. Habes in Appendice in Palladij Lausiaca ex veteri interpretatione, cap.* XIII. maximè si dehabent & egentiores sunt. *Præter Hieronymum ibi citatum, vsurpat & Æthicus de Oceani Occidentalis fluminibus, in Tiberi*: Insula verò, quam facit intra vrbis portum & Ostiam ciuitatem, tantæ viriditatis, amœnitatisque est, vt neque æstiuis mensibus, neque hiemalibus pasturæ admirabiles herbas dehabeat.

DEHONESTAMENTVM. *Vita Antonij cap.* XXX. Tali dehonestamento corporis plurimùm gloriabatur. *Ex Gellio sumptum, vt videbis. Etsi rarius verbum, auctoribus tamen aliquot vsurpatum. Salustius lib.* I. *historiar.* Fufidius honorum omnium dehonestamentum. *Tacitus aliquoties vsurpat. Occurrit & apud Iustinum. Seneca de Constantiâ Sapientis cap.* XIX. Contumelias & verba probrosa, & ignominias, & cetera dehonestamenta velut clamorem hostium ferat. *Gellius lib.* II. *cap.* XXVII. Quo ille dehonestamento corporis maximè delectabatur. *Arnobius lib.* II. Ad vitiorum dehonestamenta traduci. *Trabellius Pellio in Claudio*: Gallus Antipater ancillariorum & histrionum dehonestamentum. *Ammianus lib.* XXVI. Ad hoc igitur dehonestamentum bonorum omnium ludibriosè sublatus. *Glossæ*: Dehonestamentum αἰσχύνη.

Dictum & inhonestamentum. *Apuleius Apologiâ*: Ne quid maculæ aut inhonestamenti in me admittam. *Isidorus libro* II. *Originum, cap.* XXI. *ex C. Graccho citat*: Pueritia tua adolescentiæ tuæ inhonestamentum fuit: adolescentia senectutis dedecoramentum: senectus Reip. flagitium.

Sic honestamentum *Ennodio libro* II. *epist.* I. Nec magistro opus sit ei, quem fecerunt actuum suorũ emendationes & honestamenta conspicuũ. *Apuleio Apologiâ*: Itemque multos philosophos ab ore honestissimos memoriç prodi, qui gratiam corporis morum honastamentis ornauerunt.

DIPTYCHVM. *Vita Pelagiæ cap.* VII. Statim trãsmisit diptychum tabularum per eosdem pueros. *Græcum verbum* diptychum δίπτυχον, *Latinis tamen vsurpatum, sed sæpè apud eos deprauatum. Etymologicum*: Δίπτυχα. ὄνομα οὐδέτερον. γίνεται ἐκ τοῦ δίπτυξ ἀρσενικοῦ. τοῦτο ἐκ τοῦ πτύσσω τὸ ἀναδιπλόω, πτύξω, πτύξ. καὶ μετὰ τοῦ δύο, δίπτυξ δίπτυχος κλίνεται, καὶ μετάγεται εἰς οὐδέτερον. καὶ τὸ οὐδέτερον, τὸ δίπτυχον. δίπτυχα ποιήσαντες διπλώσαντες τὴν κνίσην, νῦν δὲ λέγει τὴν ἐπίπλουν: Diptycha nomen neutrum. Fit à masculino δίπτυξ. quod fit à verbo πτύσσω, plico. Futuro, πτύξω, vnde πτύξ plica, & cũ δύο duo δίπτυξ δίπτυχος flectitur, & traducitur ad rectũ casũ, & neutrũ diptychũ. diptycha facientes, id est duplicantes aruinã, nunc autem dicit ἐπίπλουν, omentum. *Alludit hic Etymologicum ad versus Homeri, de quibus pòst.*

Diptychum *igitur hic capitur pro libello duarum plicarum seu foliorum, seu paginarum, quasi dicas* duplices, *vnde Ouidio lib.* I. *Amorum eleg.* XII.

Ergo ego vos rebus duplices pro nomine sensi,
Auspicij numerus non erat ipse boni.

vitæ virtuti consentaneæ perfectionem peruenerunt, laudibus afficit. *Rursus hic Perionius* ψυχῶν *legit pro* πτυχῶν. *Ambrosius Camaldulensis*: Enimuerò sanctorum post pacem illam nominum, prædicatio, eos præconio attollit, qui piè sanctèque vixerunt, atque ad finem vsque virtutis vitam constanter, nusquam ab ea deflectendo, tenuerũt. *Clarius Ioannes Scotus.* Sacrarum autem tabolarum post pacem recitatio, prædicatio sanctè firmatos, & ad strenuæ vitæ consummationem immutabiliter aduenientes. *Item Ioannes Saracenus*: Sanctarum autem tabularum post pacem prædicatio prędicat illos qui sanctè vixerunt, & ad virtutum vitæ perfectioocm intransmutabiliter peruenerunt.

Vt hic habuimus ἱερὰ πτυχὰ, *qua Maximus & Pachymeres Scholiasta Dionysij* δίπτυχα *interpretantur; ita* διπτύχων *diserta mentio in epistola Ægyptiorum episcoporum ad Anatolium Constantinopolitanum episcopum contra Timotheum inuasorem sedis Alexandrinæ, quæ habetur parte III. Concily Chalcedonensis ex Romana editione.* Etiam in venerabili diptycho (in quo piæ memoriæ, transitum ad cælos habentium episcoporum vocabula continentur, quæ tempore sanctorum mysteriorum secundùm sanctas Regulas relegũtur) posuit suum nomen & Dioscori, qui sub damnatione anathematis a Deo & vniuersali Concilio esse decretus est, & deleuit exinde sanctæ memoriæ, & secundùm Deum viuentis Proterij nomẽ, regulariter archiepiscopi constituti. *Item in sexta Synodo Act. XIII.* Τοὺς ἐν ἁγίᾳ τῇ μνήμῃ τρεῖς ἄνδρας, τουτέστι Θωμᾶν, Ἰωάννην καὶ Κωνσταντῖνον συνηδόμεθα ἐν τῇ αὐτῇ τάξει μένειν, καὶ ἐν τοῖς ἱεροῖς διπτύχοις ἀναφέρεσθαι τῆς ἁγιωτάτης ἐκκλησίας. Hos sanctę memorię tres viros id est, Thomam, Ioannẽ, & Constantinum præuidimus in identitate manere, atque in sacris diptychis sanctarũ ecclesiarum recitari. *Theodoretus Ecclesiastica historia lib. V. ca. XXXV.* Οὗτος τὴν Ἰωάννου τοῦ μεγάλου προσηγορίαν πρῶτος τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς διπτύχοις ἐνέταξε: Iste (*Alexander Antiochenus episcopus*) primus magni Ioannis nomẽ ecclesiasticis diptychis inseruit. *quod etiam habet in Historia Tripart. lib. X. cap. XXV. & apud Georgium Alexandrinum in Vita Chrysostomi capite LXXI. Isidorus Trimethensis episcopus in Vita Ioannis Chrysostomi*: Τὸ ὄνομα Ἰωάννου τοῖς ἱεροῖς ἐναπογράψαι διπτύχοις: Nomen Ioannis sacris inscribe diptychis. *Innocentius Papa ad Arcadium & Eudoxiam apud Georgium Alexandrinum Patriarcham de Vita Chrysostomi*: Προστάξαι δὲ κελεύσατε καὶ τὸ ὄνομα Ἰωάννου τοῖς ἱεροῖς ἐγγραφῆναι διπτύχοις. Iubete autem Ioannis nomẽ sacris inscribi diptychis. *Epistola Iustiniani Imperatoris ad quintam Synodum generalem, quæ est Constantinopolitana II.* Sicut & eos, qui iniustè condemnati sunt, reuocauerunt post mortem, & in sacris diptychis scripserunt. Quod factum est & in Ioanne (*Chrysostomo*,) & in Flauiano religiosæ memoriæ episcopis Constantinopolitanis. *Citatur can. Sanc. XXIV. q. I. In sacramentali Gregorij Magni habes orationem*: Super diptycha: Memento etiam Domine famulorum tuorum, qui nos præcesserunt & dormierunt in somno pacis. *Et in Liturgia S. Marci* · Ὁ διάκονος τὰ δίπτυχα τῶν κεκοιμημένων. Diaconus legit diptycha defunctorum. *Ad hanc consuetudinem defunctorũ nomina in Missa recitandi alludit Cyprianus epistola X. ad Clerum & presbyteros, qui temerè pacem lapsis dederant*: offertur nomen eorum. *& epistola LXVI. ad presbyteros, diaconos, & plebem Furnitanam*

Neque enim apud altare Dei meretur nominari in sacerdotum prece, qui ab altari sacerdotes & ministros voluit auocare.

Vt verò defunctorum episcoporum nomina sacris diptychis *inscribebantur, ita hæreticorum & schismaticorum ex iis tollebantur. Iustinianus Imperator in Confessione rectæ fidei aduersus tria capitula, seu in edicto de fide Catholica, quod habetur post quintam Synodum*: Ἀμέλει τοιγαροῦν καὶ πᾶν τὸ πλήρωμα τῆς ἐν Μοψουεστίᾳ ἐκκλησίας, ἐν ᾗ λέγεται ἐπίσκοπος γεγονέναι, διὰ τὰς βλασφημίας δι' ὧν Ἕλλησι καὶ Ἰουδαίοις καὶ Σοδομίταις παρὰ τῶν ἁγίων πατέρων συναριθμεῖται, αὐτοὶ ἐκεῖνοι ἐξ ἐκείνου τοῦ ἱεροῦ τῆς ἐκκλησίας διπτύχου τὸ τούτου ὄνομα περιῃρέθησαν: Itaq; & omnis plenitudo Mopsuestenę ecclesiæ, in qua episcopus dicitur fuisse, cùm inuenisset quòd Paganis & Iudæis & Sodomitanis à sanctis Patribus connumeratus est, deleuerunt ipsi ex illo tempore è sacris ecclesiæ diptychis eius nomen. *Iustinianus Imperator epistolà ad quintam Synodum quæ habetur ibi Act. I. de Theodoro Mopsuesteno*: Propter istas (*blasphemias*) superioribus temporibus deletum est & nomen eius è sacris diptychis ecclesiæ, cuius fuit episcopus. *Diualis sacra Constantini Pogonati ad Dominum Papam Agathonem, quæ præmittitur sextæ Synodo generali, quæ est Constantinopolitana III.* Πολλὴν γὰρ ἔνστασιν ἡμῖν ἐποίησαν ὅ, τε ἁγιώτατος καὶ μακαριώτατος ὁ ἐνταῦθα πατριάρχης, καὶ Μακάριος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης Θεουπόλεως ἐκβαλεῖν Βιταλιανὸν τὸν μακαριώτατον τῶν διπτύχων, φάσκοντες Ὁνώριον ἐν τοῖς διπτύχοις διὰ τὴν τιμὴν ἀποστολικοῦ θρόνου τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης. Multam enim nobis instantiam fecerunt tam hic sanctissimus ac beatissimus patriarcha, quámque Macarios sanctissimus patriarcha Theopoleos, vt eiicereretur Vitalianus beatissimus de diptychis, asserentes Honorium memorari in diptychis, propter honorem Apostolicæ Sedis antiquæ nostræ Romæ. *Ecclesiastica historia Theodori Lectoris Constantinopolitani apud Damascenum oratione III. de Imaginibus*: Εἰς τοσοῦτον γὰρ ἐλήλυθε τόλμης, ὥστε καὶ τὰ τῶν ἐκεῖ γεγονότων μακαρίων ποιμένων ὀνόματα, τῶν ἱερῶν διπτύχων ἀφεῖλε, καὶ τὰς αὐτῶν εἰκόνας κατέκαυσε, καθάπερ τὰς τυραννικάς. *quæ Franciscus Zinus Veronensis ita vertit*: Eò verò prouectus est audaciã, vt beatorum, qui illic fuerant episcoporum nomina, sacerdotum geminorum sustulerit, tyrannicęq; combusserit. *qui non rectè percepit,* ἱερῶν διπτύχων, *quod vertit,* sacerdotum geminorum, *cum vertendum sit,* è sacris diptychis, *vt rectè monuit Iacobus Billius Notis ad eam Orationem. Sic quod ex eadem historia citatur apud Damascenum*: Ἀναθεματίσαι τὰς τῶν ἐπισκόπων εἰκόνας, καὶ τῶν ἱερῶν διπτύχων ἐξαλεῖψαι · Episcoporum imagines anathemate damnate, è sacris diptychis delete. *Ibi rursus Zinus perperam*: sacerdotes geminos delete. *Innocentius Papa epist. ad Arcadium Imperatorem, apud Georgium Alexandrinum de Vita Chrysostomi, vt Arsacij eiusm moreus memoria eradatur*: Οὗ τινος οὐδὲ τὸ ὄνομα ἐγγραφῆναι τοῖς ἱεροῖς διπτύχοις: cuius ne nomen quidem inscribi sacris diptychis censeo. *Anastasius in Agathone*: Abstulerunt de diptychis ecclesiarum nomina patriarcharum, vel de picturis ecclesiæ figuras eorum. *Victor Tunnunensis in Chronico*: Nomina Proterij & Salasariatij de ecclesiasticis diptychis tollit, & Dioscori & Æluri, qui Proterium interfecit, scribit. *Atque hactenus de mortuorum nominibus quæ diptychis inscripta.*

Viuorum, qui diptychis inscribi solent, meminit Ioannes Diaconus in Vita S. Magni Gregorij lib. IV. capite XXIII. Orientales præcipuè retinent

 hacte

τετελειωμένων θεοειδῶν τιμίαν καὶ ἀμετάστατον γνῶσιν. Ἔγνω γάρ, φησι τὰ λόγια, τοὺς ὄντας αὐτοῦ, καὶ τίμιος ἐναντίον κυρίου ὁ θάνατος τῶν ὁσίων αὐτοῦ. τοῦ θανάτου τῶν ὁσίων ἀντὶ τῆς ἐν ὁσιότητι τελειώσεως εἰρημένου. Sed animaduerte eos in facris etiam memoriis inesse, non quòd more hominum diuina memoria in ea parte memoriæ, quæ visa recipit, inesse declaretur, sed vt aliquis dicat pro rei dignitate, pretiosam immutabilémq; in Deo eorum, qui diuinam speciem perfectè pertulerunt, scientiam significat. Nouit enim,
1. Tim. 2. inquit Scriptura diuina, qui sunt eius. Et, Pretio-
Psalm. 115. sa in conspectu Domini mors sanctorum eius. morte sanctorum dictâ, pro perfectione in sanctitate. *Meminisset ab Ecclesiastico dictum ca.* XLIV. Laudemus viros gloriosos, & patres nostros in generatione suâ. *qui ibi & sequentibus capitibus catalogum virorum iustorum texit. Non huc potiùs; quàm ad Salaria carmina respexit vetus Ecclesia?*

Quin, vt notat Brovverius noster ad Fortunatum, in Diptychus *librorum vita quandam ideam adumbrasse maiores videntur. Vt enim in horum albo nonnulli inscripti, qui non perennas, sed breui iustitiæ laude commendati; alij qui certo & immutabili numinis decreto in sortem Sanctorum cooptati: ita diptychis eorum quoque nomina irrepsisse meminimus, quorum ad tempus simulata virtus id non meruerat, aliorum verò firmiùs insedisse, quorum constans exstitit, & illibata fides & morum integritas. Vsus itaque finisque diptychorum fuit in sacris, tum quia memoriæ sanctorum retinendæ, tum quia pacis ecclesiasticæ & communionis sanciendæ: cùm dignos cælo ac sempiterna memoria viros reciperent, indignos verò respuerent & excuterent. hactenus Brovverius.*

De diptychis sacris commentariolum olim scripsit Ioannes Baptista Cardona episcopus Dertosanus, rogatu Gabrielis Cardinalis Paleotti, quem cum aliis eius commentariolis impressit Philippus Mey Tarracone anno M. D. XXCVII. *De iisdem etiam quædam habet Ioannes Stephanus Durandus De Ritibus Ecclesiæ cap.* XLIII. *qui literas Innocentij Papæ & Arcadij Imp. quas suprà habes, non ritè contrario modo citat. De iisdem etiam agit frater Angelus Rocca Camers ad librum sacramentorum D. Gregorij.*

Habuimus hactenus diptycha *pro sacris tabulis mortualibus, quæ duplices, seu duorum foliorum erant. Eo respectu Augustinus tomo* VI. *libro* XV. *contra Faustum Manichæum cap.* IV. *tabulas Moysis lapideas vocat* diptychium. Nam in illo diptychio lapideo, iam tu non corde lapideo intelligis, quid duro illi populo congruebat. *Item epistol. S. Petri, ex qua quædam citarat.* Lege sanè etiam illud diptychium, ne timeas, planè sponsi tui est. *Item:* Ex hoc diptychio repellis adulterum. *Item:* Noli ergo reformidare diptychiū, quo tibi scripta olim, quæ nunc agnosceres, mittebantur. *Item:* Hoc ergo diptychium ille præmisit, qui tibi hæc duo præcepta veniens commendauit. *Item:* O pudicum diptychium, in quo vetere figura ille dilector & dilectus tuus prænuntiauit tibi canticum nouum, in decachordo psalterio. *Item:* O diptychium coniugale, quod non sine caussâ odit adultera. *Ita etiam vsurpat Isidorus lib. De vocatione Gentium cap.* XIV. Et non quidem foris in lapideis diptychis, sed intrinsecus in tabulis cordis.

Hoc modo à Prudentio librum suum, qui titulos historiarum veteris & noui testamenti continet, Dyptychum *quidam inscriptum volunt. Quod ad Prudentium cum bono Deo aliquando examinabimus.*

Aliud est diptychum *apud Homerum Iliad.* α *&* β, *videlicet duplex membrana, seu tunica omenti, vt insinuat suprà citatum etymologicum. quò etiam Suidā existimo respicere:* Δίπτυχα· δύο περιβόλαια ἔχοντα, ὡς τὸ μὲν ὑποστρώννυσθαι, τὸ δ' ἕτερον ἐπιβάλλεσθαι. *quæ Cuiacius Obseruat. lib.* IV *cap.* XXVII. *Carion suprà, & Dionysius Gothofredus ad lib.* 1. *Cod. de summâ Trin. & fid. Cathol. tit.* 1. *L.* VII. *§.* V. *de diptychis tabellis, intelligunt & citant. sed textus apud Suidam deprauatus est & mutilus. & intelligenda verba illa de duabus omenti tunicis. Locus integrior exstat apud* Hesychium: Δίπτυχα· δύο ἐπιβολὰς ἔχοντα, ἢ διπλοῦν, ὥστε τὸ μὲν ὑποστρώννυσθαι τὸν ἐπίπλοον, τὸ δὲ ἐπιβάλλεσθαι: Diptycha, sic dicta, quòd duas cōmissuras habeāt, seu duplex operimentum, sic vt pars vna omento substernatur, altera eidem superiiciatur. *De duabus omenti tunicis vide Ioannem* Gorraum *in definitionibus Medicis, verbo* ἐπίπλοον, *seu* ἐπίπλουν.

Aliud quoque diptychum *ostrei, id est, duplex ostrei testa, quâ se includit. Ambrosius lib.* V. Hexaemeri *cap.* VIII *agens de cancro insidiante ostreo.* Explorat si quando ostreum remotis in locis ab omni vento contra solis radios diptychum illud suum aperiat, & reseret claustra testarum.

DROMAOES *vel* DROMEOES. *Vita* Hilarionis *cap.* XXV. qui locatis dromadibus camelis. *Vita Malchi c.* X. Vidimúsque camelos quos ob nimiā velocitatē dromedarios vocant. *Glossarium Camberonense MS.* Dromedus, & dromas, & dromedarius, idem. animal est minus camelo, sed velocius, atq; currentius. vnde & dromones vocantur lōgæ quædā naues veloces. *Idem:* Dromedarij etiam dicuntur dromadū ductores. *De velocitate camelorū Aristoteles lib.* IX. *hist. animaliū c.* L. Θέουσι δὲ θᾶττον τῶν Νισαίων ἵππων πολύ, ἐὰν θέωσι, διὰ τὸ μέγεθος τοῦ ἐρείγματος: Currunt cameli celeriùs quàm equi Nisæi, propter laxiorem sui gradus glomerationem.

ECVLEVS. *Hieronymus in Vitâ S. Pauli primi eremitæ cap.* II. Inter eculeos laminásque victorem. *De eculeo varij varia sensēre & scripsēre. Nunc quidem huic tractationi supersedebo, cùm obiter tantum hic eius mentio fiat, auctores aliquot, qui de eo tractarunt, assignasse contentus. Vide in primis Baronium Notationibus ad Martyrologium Romanum* XXII. *Ianuarij, Antonium* Gallonium *libro de sanctorum Martyrum cruciatibus cap.* III. *& Hieronymi Magij libellum postumum singularem de eculeo.*

ENEVS. *Rarum Latinis vsurpatum vocabulum, nec memini legere præterquam in Vitis* Patrum: *in quibus tamen deprauatum erat in* æneus *vel* Eneus *proprium nomen. Vita Abrahæ cap.* V. Et nimio stupore perculsi quasi enei quidā effecti sunt. *Heraclides paradisi cap.* XV. Sed velut eneus reuertens de publico. *Hesychius:* ἐνεός, ἔμπληκτος, Enneus, obstupefactus. *Idem:* Ἐνεός, νωχελής, μετέωρος, κωφός, βραχύς, μωρός, ὃς οὔτε ἀκούει, οὔτε λαλεῖ: Encus, tardus quasi sine labiis, superficiarius, surdus, modicus, stultus, qui neque audit, neque loquitur. *Idē:* Ἐνεοί, ἄφωνοι, Enei, muti. *Suidas,* Ἐνεός, ἄφωνος, κωφός, ἐξεστηκώς, νωδός, νωχελής, μετέωρος: Enneus, sine voce, surdus, mente commotus, edentulus, tardus quasi sine labiis, superficiarius.

ENNATON. *Pelagius libello* XI. *n.* 11. Dixit Abbas Theodotus de Ennato. *Vide infrà* Nonum.

EPENDYTES. *Vita Antonij cap.* XXIII. Lanit ependyten suum. *Vita Hilarionis cap.* III. & pelliceum habēs ependyten. *Græcis* ἐπένδυμα, *vel* ἐπενδύτης *omne genus extimarum vestium dicitur. Apud Asceticos scriptores* ependytes *propria vestis monachorum. Plerique existimant esse* scapulare. *Non rectè Marius* Victorinus *ad vitam* Hilarionis *existimat* ἐπενδύτην *esse intimam vestem, qua Latinè dicitur*

dicitur interula *vel* subucula : *imò exterior vestis est, vel scapulare, vel pallium, vel simile quid.*

EPIBATAE. *Vita Epicteti & Astionis cap.* XXI. Cúmque egressi de naui epibatæ fuissent. *Apud Clementem Romanum epistolâ ad Iacobum episcopum Ierosolymitanum ante libros Recognitionum ita S. Petrus loquitur* : Similis est omnis ecclesiæ status naui magnæ, quæ per vndosum pelagus diuersis è locis & regionibus viros portat, ad vnam potentis regni vrbem properare cupientes. Sit ergo vrbis portus, ipse omnipotens Deus; nauis, Ecclesia; gubernator verò, Iesus Christus. Tum deinde proreti officiû episcopus impleat, presbyteri nautarum, diaconi dispensatorum teneát locum, qui catechizant, nautologis conferantur, epibatis autem totius fraternitatis multitudo sit similis.

Epibatæ, Ἐπιβάται, *dicti* ἀπὸ τοῦ ἐπιβαίνειν, à conscendendo. *Sunt milites classiarij, seu bellatores in re nauali. Hirtius libro* IV. *de bello Alexandrino:* Capta est vna hostium quadriremis, depressa est altera, alteráque perturbata: deinde omnes epibatis nudatæ. *Idem libro* V. *De bello Africo:* Ibique Gætulis remigibus epibatisque complet. *Hic capitur pro ipsis nautis vel vectoribus, id est,* ἀντὶ τῶν ὀχουμένων, *vt subinde etiam apud Græcos accipitur.*

ERACIESTES. *Vox in Vitâ Hilarionis est c.* III. & pelliceum habens ependyten, *addit editio Ioannis Andreæ*, & eraciestem. *Non capio. Petrus noster Lanselius legebat* etiacesten, *quasi* lanam acu consutam. *Alteri alium fors aliud occurret. Mihi nunc satis, donec rectius aliquid occurrat, de hac lectionis varietate monuisse.*

EREMI. *Variæ eremus occurrit in Vitis Patrum. Eremum in quâ Paulus primus eremita versatus est, inuestigaui ex eremo seu habitatione S. Antonij : Antonij verò habitationem ex peregrinatione Hilarionis. Vide Tabulam Geographicam.*

De eremo Chalcidis, in quâ versatus est S. Hieronymus & Malchus, vide in Chalcis.

De eremo iuxta Thecue, ita Hieronymus Proœmio in Amos ad Pammachium : Fuit de oppido Thecue, quod sex millibus ad Meridianam plagam abest à sanctâ Bethlehem, quæ mundi genuit Saluatorem: & vltrà nullus est viculus, ne agrestis quidem casæ & furnorum similes, quas Afri appellant mapalia. Tanta est eremi vastitas, quæ vsque ad mare Rubrum, Persarúmque & Æthiopum atque Indorum terminos dilatatur. Et quia humi arido atque arenoso nihil omnino frugum gignitur, cuncta sunt plena pastoribus, vt sterilitatem terræ compensent pecorum multitudine.

De eremo Oasis vide Baronium Notationibus ad Martyrologium Romanum XII. *Iunij.*

ESOPHORIUM. *Vita Ioannis Eleemosynarij capite* XX. Expoliauit se esophorium suum. *Vox est è recentioribus Græcis composita*, ἐσωφόριον *seu* εἰσωφόριον, quod interiùs gestatur, interula. *Glossarium Camberonense MS.* Esophorium, vestis interior, id est, camisia, quæ à Marciano interula appellatur.

EVECTIO. *Vita Antonij cap.* XVIS. Secretò ab Imperatore euectionem petiit. *Significat cursus publici exhibitionem. Seuerus Sulpitius lib.* II. *Sacra historia* : Hilarius data euectionis copia adesse compellitur. *Paulinus lib.* IV. *de Miraculis sancti Martini.*

Dicite quid vestri velox euectio Regis
Efficiat tardante Deo.

Symmachus lib. I. *epist.* XV. Accepi euectiones quatuor, immanè quantum commodas in excursus & recursus meorum. *Idem lib.* VII. *ep.* XLVIII. Fauore tuo factum est, vt euectionum adminicula sumeremus. *Eodem libro epist.* XCV. Si igitur & hoc insigne detuleris, quod annonarum & euectionum cumulet adiectio. *Eodem libro epist.* CV. De impetratis euectionibus in adminiculû prętoriæ functionis. *Idem lib.* IX. *epist.* XX. Curam tuam prouoco, vt illis & velocitas transeundi, & euectionum præstetur adiectio. *Sæpius vox hæc occurrit in libris Iurisconsultorum. Vide Lexicon Iuridicum Barnaba Brissonij.*

EVLOGIA. *Vita Frontonij cap.* IX. Velut eulogias reuocans Domino rerum. *& mox*, easdémque eulogias indigentibus distribuit. *Vocantur hic eulogiæ cibaria benedictionis gratiâ transmissa. Post Missas alicui eas dare vel transmittere, erat signum communionis & charitatis. Gregorius Turonensis libro* V. *hist. Franc. cap.* XIV. Post Missas autem petiit, vt ei eulogias dare deberemus. *Sed fecit accurata Gretzeri nostri diligentia, vt nihil hic præterea de Eulogiis addam. Eius lib. de benedict. consule.*

EXENIUM. *Vita Antonij cap.* XXVII. Antonius lætantibus de aduentu suo cunctis: quasi xenia de monte portans, spiritualia impartitur alimenta. *Vbi MSS. plerique & veteres editiones habent* exenia. *An e præfixum* xenio?

Alias notum exenium *aliis scriptoribus, sed nescio an eodem significatu. Leges Longobardorum libro* II. *tit.* I. *L.* VI. Si aliquis ex amicis accepto exenio ipsi mulieri aliquid dederit. *Testamentum S. Remigij* : Et incolæ loci illius multiplicibus exenijs grauati obnixè deprecantes, quod regi debebant, ecclesiæ meæ soluendum, me petere compulerunt. *Ita manuscr. loco vulgati*, xeniis. *Baldericus historia Hierosolymitana lib.* III. Condito corpore quibus potuerunt aromatibus, Imperialibus exenijs illud prosecuti sunt. *Glossæ veteres* : Exenium, seruitium. *Papias vocabularista:* Exenium, donum, seruitium. *Glossarium Camberonense MS.* Exenium, honor, munus.

An xenium *propriè donum, munus, noto significatu, &* exenium, *seruitium, quod subditus superiori debet? Idem fortè quod* soniaca *dicitur Anselmo Canonico Leodiensi in Gestis Pontific. Leodiens. & Traiectens. cap.* XL. Præcepit ne soniacam episcopis Leodiensibus debitam, ab eodem loco, vbi ipsius sancti corpus quiescit, accipere præsumeret. *vbi doctissimus Scholiastes Ioannes Chappeauillus*, soniacam *hærens interpretatur* opsonium episcopis debitum. *Existimo intelligi* seruitium episcopo debitum, *seu* certam annuam pensionem, *quæ Gallis* Essogne *dicitur. Vide Francisci Rageau Indicem Iurium regalium.*

FAVNI. *Hieronymus in Vitâ S. Pauli primi eremitæ cap.* VII. quos vario delusa errore gentilitas Faunos, Satyrósque & Incubos vocans colit. *De Faunis multa collecta vide apud Lilium Gregorium Giraldum Syntagmate* XV. *historia Deorum, & apud Natalem Comitem Mythologiæ lib.* V. *cap.* IX. *Vide & Conimbricenses nostros in libro* II. *Physicorum cap.* 12. *q.* V. *art.* III. *vbi quærunt, An fieri possit, vt ex humanâ & belluinâ specie homines nascantur. Vide & Delrium Magiæ tom.* I. *lib.* II. *q.* XXVII. *sect.* II.

FVNVS. *Aliquot funebres ritus in Vitis his notatos habet: quosdam vberiùs explicabo.*

Linteo *obuoluebantur nobilium & martyrum corpora apud Ægyptios. Vita Antonij cap.* LVII. Mos Ægyptiis est, nobilium, & præcipuè beatorum Martyrum corpora linteamine obuoluere. *Sic de Christi corpore, Ioannis* XL. Ligauerunt illud linteis cum aromatibus. *Acta Abibi martyris apud*

Metaphra

Metaphrastem xxv. *Nouembris*: Pretioso linteo eum circumdederunt, & vnguentis vnxerunt. *Prudentius hymno* x. *Cathemer.*

Candore nitentia claro
Prætendere lintea mos est.

Eusebius lib. vii. *cap.* xvii. *de Asterij in Marinum martyrem pietate*: Περιστείλας τε τοῦ μάλα πλουσίως, τῇ πρεπούσῃ ταφῇ παραδίδωσι: Quod eum magnifico & sumptuoso lineo inuoluisset, decenti sepulchro condidit. *Hieronymus epist.* xlix. *de muliere septies ictâ*: Clerici, quibus id officij erat, cadauer cruentum linteo obuoluunt. *Et quidem vetustissimus mos fuit cadauera linteo inuoluendi. Homerus Iliad.* Σ. *de Patrocli funere*:

Ἐν λεχέεσσι δὲ θέντες ἑανῷ λιτὶ κάλυψαν,
Ἐς πόδας ἐκ κεφαλῆς· καθύπερθε δὲ φάρεϊ λευκῷ:
In lectum autem imponentes linteo subtili texerunt.
Ad pedes à capite: desuper autem alba veste.

Auratis *etiam* vestibus *obuoluebantur quorumdam corpora. Vita Pauli primi eremitæ cap.* xiv. Cur & mortuos vestros auratis obuoluitis vestibus? *Quē vanum sæculi morem etsi Hieronymus ibi reprehendat*, ornatus *tamen* splendidior *non repudiatus fuit in funere Sanctorum. Gregorius Nyssenus de Macrinâ sorore*: Nunc quidem inuidiosum non erit, si defunctæ splendidiorem adiecerimus ornatum, & puram illam, immaculatámque carnem clarioribus vestimentis induerimus. *Eusebius suprà*: Ἀστέριός ἀνήρ, τῶν ἐπὶ Ῥώμης συγκλητικῶν, τὸ ὦμον ἀποθείς, ἐπὶ λαμπρᾶς τε καὶ πολυτελοῦς ἐσθῆτος ἄρας τὸ σκῆνος, ἐπιφέρεται: Asterius vir è senatorum Romanorum numero cadauer (*Marini martyris*) tollit, splendida & pretiosa obtegit veste, atque humeris impositum inde deportat.

Hac obuoluendi linteo, *vel* ornatu splendidiore *cadauera seruata, vbi commodè fieri poterat. Aliàs quauis obuia re cadauera fuêre inuoluta. Sic in eremo Pauli primi eremitæ corpus* pallio. *Vita eius c.* x. Pallium, quod tibi Athanasius episcopus dedit, ad obuoluendum corpusculum meum defer. *Macrina quoque corpori* pallium *superiniectum, ne adscititius ornatus splendidior, quorumdam oculos offenderet. Gregorius Nyssenus in vitâ S. Macrinæ.*

Cum psalmis & hymnis *deducta olim cadauera & condita, frequentissimè in his Vitis Patrum occurrit. De hoc Christianorum ritu vide Gretzerum nostrum de funere Christiano cap.* v. *Cur autem* hymni & psalmi *in funeribus decantati sint, hanc rationem reddit Chrysostomus homil.* iv. *in Epist. ad Hebræos*: Τὸ δὲ οἱ ὕμνοι; οὐχὶ τὸν Θεὸν δοξάζομεν, καὶ εὐχαριστοῦμεν, ὅτι λοιπὸν ἐστεφάνωσε τὸν ἀπελθόντα, ὅτι τῶν πόνων ἀπήλλαξεν, ὅτι τῆς δειλίας ἐκβαλὼν ἔχει παρ' ἑαυτῷ; οὐ διὰ τοῦτο ὕμνοι; οὐ διὰ τοῦτο ψαλμῳδίαι; ταῦτα πάντα χαιρόντων ἐστί: Quid etiam hymni? Nónne vt Deum glorificemus eique gratias agamus, quòd iam coronauit discedentem, quòd à laboribus liberauit, quòd à timore liberatum apud se habet? Nonne propter hoc hymni? Nónne propter hoc psalmodia? Omnia ista gaudentium sunt.

Garbara. *Vide de iis dicta ad vitam S. Antonij cap.* lvii. *vbi ea Athanasius describit, & Augustinus nomen prodidit. Vocabulum paucis notum. Plinius lib.* vii. *cap.* xvi. Procerissimum hominem ætas nostra diuo Claudio Principe, Gabbaram nomine, ex Arabia aduectum, nouem pedum, & totidem vnciarum vidit, *quæ exscribit Solinus cap.* v. *Caue* Gabbaram *existimes proprium viri nomen. Omnia mortuorum cadauera condita ita vocabantur. Glossa Isidori*: Galbares, mortuorum condita corpora, *lege*, Gabbares *vel* Gabbata. *Eadem*: Gabarus, insulsos, barbarus, vnde Gabares mortuorum. *Papias*: Gabbari, inclusi barbari. vnde Gabbares mortuorum corpora condita. *vbi lege*, insulsi, barbari. Sic in *Glossario Camberonensi MS.* Gabator, siue gabitor, dicitur homo iocosus. *Teutonibus* gabberen, *ridere, iocari.*

Galilaei. *Ita olim Christiani dicti per contemptum. Vita Epicteti & Astionis cap.* vii. Et a Galilæis furatus es. *plangit mater Astionis. Lucianus in Philopatr. de S. Paulo agens*: Ἡνίκα δέ μοι, Γαλιλαῖος ἐνέτυχεν, ἀναφαλαντίας, ἐπίρρινος, ἐς τρίτον οὐρανὸν ἀεροβατήσας. Quando autem me Galilæus ille conuenit recaluaster naso aquilo, qui in tertium vsque cælum per aërem ingressus est. *De quo loco vide Baronium tomo* i. *anno Christi* lxviii. *Iulianus Misopogone*: Ἐμισοῦμεν Χριστὸν ἴσως, οἱ πῦρ ἐμβαλόντες τοῖς τάφοις τῶν Γαλιλαίων; An verò Emiseni Christum amabant, qui Galilæorum sepulchra incenderunt? *Idē ibidem post* Νυνὶ δὲ ὑμῶν ἕκαστος ἐπιτρέπει μὲν τῇ γυναικὶ πάντα ἐκφέρειν ἔνδοθεν εἰς τοὺς Γαλιλαίους: Nunc verò vnusquisque vestrûm mandat vxori, vt omnia Galilæis largiatur. *Idem ep.* xxxiii. *ad Aëtium episcopū hæresiarchā*: Λοιποῖς μὲν ἅπασι τοῖς ὁπωσοῦν ὑπὸ τοῦ μακαρίτου Κωνσταντίου πεφυγαδευμένοις ἕνεκεν τῆς τῶν Γαλιλαίων ἀπονοίας ἀνῆκα τὴν φυγήν. Cæteris omnibus, qui à Cōstantio vitâ defuncto, eiecti patriâ fuerant propter amentiā Galilæorū, exilium condonaui. *Idem epistolâ* vii. *ad Artabium*: Ἐγὼ, νὴ τοὺς θεούς, οὔτε κτείνεσθαι τοὺς Γαλιλαίους, οὔτε τύπτεσθαι παρὰ τὸ δίκαιον, οὔτε ἄλλο τι πάσχειν κακὸν βούλομαι: Ego, per deos, neque interfeci Galilæos, neq; cædi præter ius & æquum, neq; molestiæ quidquam perpeti volo. *Theodoretus lib.* iii. *hist. Eccl. ca.* vii. Καὶ πρῶτον μὲν ἀπηγόρευσε τῶν Γαλιλαίων τοὺς παῖδας (οὕτω γὰρ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν τοὺς θιασώτας ὠνόμαζεν) ποιητικῶν καὶ ῥητορικῶν καὶ φιλοσόφων μεταλαγχάνειν λόγων: Ac primùm vetuit, ne Galilæi (sic enim fidei Seruatoris nostri consecratos nūcupabat) poëticam, rhetoricam, aut philosophiā discerent. *Chrysostomus homiliâ de S. Hieromartyre Babylâ, agens de furore* Iuliani: Ἐκ μέσου ἀναρπάσεσθαι τῆς οἰκουμένης τὸ τῶν Γαλιλαίων ἔθνος ἐπηγγέλλετο: Ex orbe terrarum exterminaturum se Galilæorum nationem pollicebatur.

Atque adeò Christianorum nomen Iuliano exosum erat, vt edicto sanxerit, ne quis Christianos, sed Galilæos appellaret. Chrysostomus oratione contra Gentes: Γαλιλαίους ἀντὶ Χριστιανῶν αὐτός τε ἐν τοῖς διατάγμασι καλῶν, καὶ τοὺς ἄρχοντας τοῦτο ποιεῖν προτρέπων: Galilæos pro Christianis nos in edictis suis tum ipse appellans, tum Principes vt idem factitarēt, exhortans. *Gregorius Nazianzenus oratione* iii. *contra Iulianum*: Γαλιλαίους ἀντὶ Χριστιανῶν ὀνομάσας τε καὶ καλεῖσθαι νομοθετήσας: Galilæos pro Christianis nominans, atque vt ita vocaremur, publica lege decernens.

Gallica. *Vita Malchi cap.* iv. *de Ismaëlitis*: Pallia & latas callicnlas trahentes. *vbi manusc. Audomarensis habet* gallicas. *Nescio an promiscuè* gallica *pro* caliga *accipiendum. Tertull. carmine ad Senatorem, qui ex Christiano factus est idololatra Ægyptius, ex consule sacerdos Isidis, videtur distinguere*:

Nunc etiam dicis, quod te non fecerit ætas,
Sed tua relligio caluum, caligáque remota,
Gallica sit pedibus molli redimita papyro.

Ita distinguendus hic locus. Nam Pamelius, qui Gallica *coniungit cum* caligâ, *& vult in* Galiica *hîc ablatiuum corripi frustra fuit. Hoc vult, senatorem hunc, relicto Romano habitu* (*quales* caligæ, *vnde*
militia

militia caligata *Tertulliano libro De idololatriâ capite* XIX. *ad Ægyptium habitum sacerdotis Isiaci transiisse. id est ad* gallicam *ex molli papyro pedibus circumdatam. quare* gallicam *puto soccum esse, quia mollis. Certè Gallis Cybeles Isiacis* luteos calceos *tribuit Apuleius Milesiâ* VIII. Pedes luteis induti calceis. *Catullus* luteos soccos *in nuptiis Hymenæo tribuit, quia luteus seu croceus amoris est color.*

—— lætus huc
Huc veni, niueo gerens
Luteum pede soccum.

Gallicas *dici Gallis* galloches *existimat Baysius. Calceorum genus esse colligitur ex Cicerone Philippicâ* II. Quod quærebas quomodo redissem; primùm luce, non tenebris: deinde cum calceis, & togâ, nullis, nec gallicis nec lacernâ. *& mox de Antonio*: Cum gallicis & lacerna cucurristi. *Ita vtrobique M S S. pro* caligis. *Gellius lib.* XIII. *cap.* XX. *narrat Titum Castricium reprehendisse discipulos senatores* lacernis indutos & gallicis calceatos. *postremum hoc interpretatur mox per* soleatos. *Glossarium Camberonense manusc.* Gallicula, calceamenta pastorum. *Idem apud Papiam.*

In Suida γάλλιξ *pro chlamyde accipitur.* Γάλλικα, χλαμύδα κατὰ Θετταλούς· οἱ δὲ εἶναι γάλλικα ταύτην φασί. *Certè in Vitâ Malchi* pallium *&* gallica *coniunguntur.*

Gello, *seu* Gillo. *Ruffinus lib.* III. *n.* 14. Gello cum aqua, quem ad potum sibi præparauerat, vertebat se. *Mox eodem numero dicitur* gellunculus. *Pro quo in Pelagio num.* 24. *est* furiscula. *Cassianus Instiut. lib.* IV. *cap.* XVI. Si quis gillonem fictilem, quem baucalem nuncupant, casu aliquo fregerit. *Cap.* XX. Si gillonem aqua impleuerint. *Glossa Isidori*, Gellonem, baucalem. *Glossarium Latino-græcum*: Gillo, βαυκάλιον. *Item* ποδόνιπτρον, aquale, gello. *Glossarium Camberonense manuscriptum*: Gillo, vas fictile: id est, baucalis. *Papias*: Gelonis, baucalis, vas. *Hinc Legum Visigoth. lib.* II. *Tit.* IV. *L.* IV. Gillonariorum præpositi. *Hispani nunc* cangilonem, *Itali* boccalem *vocant. Inter Catalecta veterum poëtarum lib.* II. *est carmen de mensium picturâ, vbi*:

Augustum penitùs torret Phaëthontius ardor,
Quem recreat fessum gillo, facella, melo.

Genvflexio. *Sæpius hic ritus in oratione occurrit in his Patrum Vitis. Tria nunc attingam, eius antiquitatem, quando genua flectere vetitum, & quàm aliqui genuflexionem frequentarint.*

Omnino vetustus ecclesiæ mos, genua flectere in oratione. Omne genu Domino flectendū monent Scriptura, Psal. XXI. *Isaiæ* XLV. *Roman.* XIV. *Philippens.* II. *Ephes.* III. *Christus quoque in terram procidens orasse legitur Lucæ* XXII. *Eusebius lib.* V. *hist. Eccles. cap.* V. *refert milites* ἐν τῇ πρὸς τοὺς πολεμίους παρατάξει γόνυ θέντας ἐπὶ τὴν γῆν, κατὰ τὸ οἰκεῖον ἡμῖν τῶν εὐχῶν ἔθος ἐπὶ τὰς πρὸς τὸν Θεὸν ἱκεσίας τραπέσθαι: In ipsa acie contra hostes instructa, genibus humi positis, vt nobis cùm oramus in more est, se ad preces Deo adhibendas totos conuertisse. *Hieronymus in Isaiæ cap.* XLV. Moris est enim ecclesiastici Christo genu flectere. Quod Iudæi, mentis superbiam demonstrantes, omnino non faciunt.

Flectendo genua magis impetramus. Apud Iustinum q. CXV. *ad Orthodoxos*: Τὸ κλίνειν τὸ γόνυ ἐν ταῖς προσευχαῖς τοῦ ἱστῶντας εὔχεσθαι μᾶλλον Θεῷ τοὺς εὐχομένους παρίστησι, καὶ πλεῖον ἐφέλκεται τὴν θείαν συμπάθειαν: Genuum inclinatio in precationibus, magis precatores Deo cōmendat, quàm si stantes orent; magisque ea res diuinam permouet commiserationem. *Tertullianus ad Scapulam cap.* IV. Quādo non geniculationibus & ieiunationibus nostris etiam siccitates sunt depulsæ? *Idem aduersus Marcionem lib.* III. *c.* XVIII. Iam verò Moyses quid vtiq; tunc tantùm cùm Iesus aduersus Amalech præliabatur, expansis manibus orabat residens, quando in rebus tam attonitis, magis vtique genibus positis, & manibus cædentibus pectus, & facie humi volutante, orationem commēdare debuisset? *Ambrosius lib.* VI. *Hexaëm. ca.* IX. Flexibile genu, quo præ cæteris Domini mitigatur offensa, ira mulcetur, gratia prouocatur. Hoc enim Patris summi erga Filium donum est, vt in nomine Iesu omne genu curuetur. *Augustinus libro De curâ pro mortuis agenda cap.* V. Nam & orantes de membris sui corporis faciunt, quod supplicantibus congruit, cùm genua figunt, cùm extendunt manus, vel etiam prosternuntur solo, & si quid aliud visibiliter faciunt, quamuis eorū inuisibilis voluntas & cordis intentio Deo nota sit: nec ille indigeat his indiciis, vt humanus ei pandatur animus: sed his magis seipsum excitat homo ad orandum gemēdúmque humiliùs atque feruentiùs. Et nescio quo modo, cùm hi corporis motus fieri nisi motu animi præcedente non possint, iisdem rursus exteriùs visibiliter factis ille interior inuisibilis, qui eos fecit, augetur: ac per hoc cordis affectus, qui, vt fierent ista, præcessit, quia facta sunt, crescit. *Hieronymus in cap.* III. *Ephes.* Hæc autem spiritaliter exponentes, non statim iuxta litteram orandi consuetudinem tollimus, quâ Deum genu posito suppliciter adoramus, & fixo in terram poplite, magis quod ab eo poscimus, impetramus. Legimus enim & Paulum in littore sic orasse, & geniculationes in oratione præceptas. *Theophilus episcopus Alexandrinus epistolâ Paschali* II. *contra Origenem*. Genu flectere sollicitæ & humillimæ mentis indicium est.

Sed cum genu flectendus simul animus, interiora videlicet genua; parum aliàs prodest genuflexio exterior. Hieronymus *in cap.* III. *ad Ephesios*: Sed sicut illud ædificat simplices, sicut veram geniculationem esse docemus in animo, quia multi corporale flectentes genu, animæ nequaquam poplitem curuauerunt. Et contrà, alij erecto Deum corpore deprecantes, magis se animo curauerunt. *quem vide ibidem disserentem, quomodo peccatores genua flectant peccato.*

Et quidem hic ritus toto anni tempore in oratione seruabatur, exceptis Dominicis & tempore inter Pascha & Pentecosten. Vide hic libro IV. *cap.* XIX. *ex lib.* II. *Instit. Cassiani cap.* XI. *Concilium Nicænum can.* XX. Ἐπειδή τινές εἰσιν ἐν τῇ Κυριακῇ γόνυ κλίνοντες, καὶ ἐν ταῖς τῆς Πεντηκοστῆς ἡμέραις, ὑπὲρ τοῦ πάντα ἐν πάσῃ παροικίᾳ ὁμοίως φυλάττεσθαι, ἑστῶτας ἔδοξε τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ τὰς εὐχὰς ἀποδιδόναι τῷ Θεῷ: Quoniam sunt quidam qui die Dominico genua flectūt, & in diebus Pentecostes, vt omnia similiter in omni parœciâ seruentur, visum est sanctæ Synodo, stantes Deo orationes persoluere. *Quod ipsum repetitur in Concilio Carthaginensi* VI. *can.* XX. *Et habetur can. Quoniam, de consecr. dist.* III. *Tertullianus De coronâ milit. cap.* III. Die Dominico ieiunium nefas ducimus, vel de geniculis adorare, eadem immunitate à die Paschę in Pentecosten vsque gaudemus. *Hilarius Prologo in Psalmorum explanationem*: Et hæc quidem sabbata sabbatorum eâ ab Apostolis religione celebrata sunt, vt his quinquagesimæ diebus nullus neque in terram strato corpore adoraret, neque ieiunio festiuitatem spiritualis huius bea

ius beatitudinis impediret. quod id ipsum extrinsecus etiam in diebus Dominicis est constitutũ, qui vltra sabbati numerũ per plenitudinẽ euangelicæ prædicationis accedunt. *Hieronymus Procœmio ad Paulam & Eustochium in epistolam ad Ephesios*: Permansit autem Ephesi vsque ad Pentecosten; tempus lætitiæ, atque victoriæ, quo non flectimus genua, nec curuamur in terram, sed cũ Domino resurgentes ad cœlorũ alta sustollimur. *Idem dialogo aduersus Luciferianos cap.* I V. Die Dominico, & per omnẽ Pentecosten, nec de geniculis adorare, & ieiunium soluere, multáq; alia quæ scripta non sunt, rationabilis sibi obseruatio vindicauit. *Ambrosius serm.* L X I. *de Pentecoste, qui est etiam apud Maximum Taurinensem.* Scire debet sanctitas vestra hanc sanctam Pentecostes diem qua ratione curemus, vel cur istorum quinquaginta dierum numero sit nobis iugis & continuata festiuitas: ita vt hoc omni tempore neq; ad obseruandum indicamus ieiunia, neque ad exorandum Deum genua succidamus: sed sicut Dominicâ solemus facere, erecti & feriati resurrectionem Domini celebramus. *Augustinus epistolâ* C X I X. *cap.* XV. Quinquaginta dies celebrantur post Domini resurrectionem, iam in figura non laboris, sed quietis & lætitiæ: propter hoc & ieiunia relaxantur, & stantes oramus, quod est signum resurrectionis, vnde etiam omnibus diebus Dominicis id ad altare obseruatur. *& c.* XVII. Vt autem stantes in illis (*Pentecostes*) diebus, & omnibus Dominicis oremus, vtrùm vbique seruetur ignoro: tamen quod in eo sequatur Ecclesia, dixi, vt potui: & arbitror esse manifestum.

Caussa huiusce commutationis assignatur apud Iustinum quæstione & responsione suprà citata: Ἡ ἐν τῇ ἓξ ἡμέραις ἡμῶν γονυκλισία σύμβολόν ἐστι τῆς ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ πτώσεως ἡμῶν. τὸ δὲ ἐν τῇ Κυριακῇ μὴ κλίνειν γόνυ, σύμβολόν ἐστι τῆς ἀναστάσεως, δι' ἧς τῇ τοῦ Χριστοῦ χάριτι, τῶν τε ἁμαρτημάτων, καὶ τοῦ ὑπ' αὐτῶν τεθανατωμένου θανάτου ἠλευθερώθημεν. *&c.* ἐν ᾗ (Πεντηκοστῇ) μὴ κλίνομεν γόνυ, ἐπειδὴ ἰσοδυναμεῖ τῇ ἡμέρᾳ τῆς Κυριακῆς, κατὰ τὴν ῥηθεῖσαν περὶ αὐτῆς αἰτίαν: Genuum per sex dies inclinatio, symbolum & nota est lapsus per peccata nostri. Quòd verò die Dominico genua nõ inflectimus, signũ est & designatio resurrectionis: per quã gratia Christi, & à peccatis, & à mortificata in eis morte liberati sumus. In Pentecoste genua non inflectimus, quoniam pari est cũ die Dominico potestate, iuxta eam, quæ de illa est dicta, caussam.

Et profundiùs hic adhuc mysterium inuestigat Basilius libro de Spiritu sancto cap. X X V I I. Ἀναγκαίως οὖν τὰς ἐν αὐτῇ προσευχὰς ἑστῶτας ἀποπληροῦν τοὺς ἑαυτῆς τροφίμους ἡ Ἐκκλησία παιδεύει, ἵνα τῇ συνεχεῖ ὑπομνήσει, τῆς ἀτελευτήτου ζωῆς, τῶν πρὸς τὴν μετάστασιν ἐκείνην ἐφοδίων μὴ ἀμελῶμεν. καὶ πᾶσα δὲ ἡ Πεντηκοστή, τῆς ἐν τῷ αἰῶνι προσδοκωμένης ἀναστάσεώς ἐστιν ὑπόμνημα. ἡ γὰρ μία ἐκείνη καὶ πρώτη ἡμέρα ἑπτάκις ἑπταπλασιασθεῖσα, τὰς ἑπτὰ τῆς ἱερᾶς Πεντηκοστῆς ἑβδομάδας ἀποτελεῖ. ἐκ πρώτης γὰρ ἀρχομένη, εἰς τὴν αὐτὴν καταλήγει, διὰ τῶν ἐν τῷ μέσῳ ἐξελιττομένη πεντηκοντάκις. διὸ καὶ αἰῶνα μιμεῖται τῇ ὁμοιότητι, ὥσπερ ἐν κυκλικῇ κινήσει ἀπὸ τῶν αὐτῶν ἀρχομένη σημείων, καὶ εἰς τὰ αὐτὰ καταλήγουσα. ἐν ᾗ τὸ ὄρθιον σχῆμα τῆς προσευχῆς προτιμᾶν οἱ θεσμοὶ τῆς Ἐκκλησίας ἡμᾶς ἐξεπαίδευσαν, διὰ τῆς ἐναργοῦς ὑπομνήσεως, οἱονεὶ μετοικίζοντες ἡμῶν τὸν νοῦν ἀπὸ τῶν παρόντων ἐπὶ τὰ μέλλοντα, καὶ καθ' ἑκάστην δὲ γονυκλισίαν καὶ διανάστασιν ἔργῳ δεικνύμεθα, ὅτι διὰ τῆς ἁμαρτίας εἰς γῆν κατερρύημεν, καὶ διὰ τῆς φιλανθρωπίας τοῦ κτίσαντος ἡμᾶς, εἰς οὐρανὸν ἀνεκλήθημεν. Necessarium igitur in hoc die Ecclesia suos alumnos docet stantes absoluere preces suas, vt assidua commonitione vitæ illius numquam desitutæ, non negligamus ad eam demigrationem parare viaticum. Quin & totum tempus vsque ad Pentecosten, admonitio est resurrectionis, quam in illo sæculo exspectamus. nam vnus ille & primus dies septies multiplicatus, septẽ sacræ Pentecostes hebdomadas absoluit. A primo enim incipiens in principium desinit, per similes qui medio intercedunt dies quinquagies euolutus. Vnde & æternitatem similitudine refert, dum velut in motu circulari ab iisdem orsus signis in eadem desinit. In quo corporis erecto habitu precari potiùs nos Ecclesiæ ritus docuerunt, nimirum per euidentem commotionem quasi transferentes mentem nostram à præsentibus ad futura. Insuper & quoties genua flectimus, & rursus erigimur, ipso facto ostendimus, quòd ob peccatum in terram delapsi sumus, & per humanitatem eius qui creauit nos, in cœlum reuocati sumus. *Quæ eadem repetita habes apud Anastasium Nicænum qq. in S. Scripturam qq.* XCI. *Germanus patriarcha Constantinop. in Theoriâ rerum Ecclesiasticarum*: Genu non flectere sancto die Dominico resurrectionis significat lapsuum nostrorum erectionem factam per triduanam Christi resurrectionem. *Vide & Officij ecclesiastici scriptores, Isidorum lib. 1. Offic. cap.* XXXIII. *Rhabanum lib.* II *de Instit. cleric. c.* XLIV. *& alios: item Turrecrematam in locum Decreti suprà citatum.*

Origo huius rei seu mutationis ad Apostolica refertur tempora apud Iustinum q. C X V. *ad Orthodoxos*: Ἐκ τῶν Ἀποστολικῶν δὲ χρόνων ἡ τοιαύτη συνήθεια ἔλαβε τὴν ἀρχήν, καθώς φησιν ὁ μακάριος Εἰρηναῖος ὁ μάρτυς καὶ ἐπίσκοπος Λουγδούνου, ἐν τῷ περὶ τοῦ Πάσχα λόγῳ: A temporibus autem Apostolorum consuetudo talis accepit initium, prout ait B. Irenæus, martyr & episcopus Lugdunensis, in libro de Paschate.

Quod verò Paulus Act. XX. *legitur positis genibus orasse tempore inter Pascha & Pentecosten, Baronius tomo* I. *anno Christi* L V I I I. *existimat nondum tunc inualuisse eam de geniculis non adorandi eo tempore consuetudinem, sed paulò post Lorinus noster in eum locum, nil obstare existimat dictum eo etiam tempore ritum iam receptum fuisse, verumtamen in publicis sollemnibusque precibus, quales non videntur fuisse, quæ fusæ sunt in littore Tyri.*

Quam sancti quidam genuflexionem frequentarint, constat vel ex tabulis excauatis, vel ex genibus induratis. De tabula ex geniculatione excauata habes apud Ioannem Moschum Prati spiritualis capite CLXXXV. *De S. Iacobo Hieronymus De Vir. illust. cap.* II. Flexis genibus pro populo deprecabatur, in tantum, vt camelorum duritiem traxisse eius genua crederentur. *Idem epist.* XV. *ad Marcellam de laudibus Asellæ*: Cuius oculis duritiés de genibus camelorum in illo sancto corpusculo præ orandi frequentia obcalluisse perspecta est.

GRVTARIA. *Palladij Lausiaca ex veteri interprete cap.* I X. *de Macario Alexandrino*: Alius verò grutaria vendens. *Heraclides cap.* VI. *simpliciter*: negotiator erat. *vbi tamen MSS. addunt*: qui poma vel legumina nucésque vendebat. *Palladius ex interpretatione Herueti*, qui vendebat bellaria. *Græcè est*, πραγματα. *Fortè alius textus habuerit*, γρούτια *vel* γρῦτα, *vnde vetus interpres Palladij* grutaria *fecerit. Facit huc quod habent Glossæ Græcobarbaræ*: ἀναγρεσις, μάζα, συμπαδία, γρῦτα, παντοῖα. *Item*: τὸ ἐκ συμπαθείας, ὁ γρούτας. *Lexicon Latino-græcum*: Crusta, γρῦτα. *In Lexico Græco-latino habes*, γρύτη, scruta. *Quo facit, quod habet Hesychius in*

Γρομαίω, quâ λεπτὴν σκωάειαν ait γρίσλα dicta, apud quem & Γρύτας, σκευῶν. Item Γρυτοῦντας, τὰ σκευαζῦλας.

HEBDOMON. *Vide* SEPTIMVM.

HEBDOMADARII. *Vide* SEPTIMANARII.

HEMITRITÆVS. *Vita Hilarionis cap.* IX. Hemitritæo pariter arrepti omnes à medicis desperati sunt. *Est semitertiana febris. Vox Græca Ἡμιτριταῖος vsurpata Latinis. Martialis lib.* II. *epig.* XL.

Vri Tongilius malè dicitur hemitritæo.

Idem lib. IV. *epigr.* LXXXI.

Declamas æger, declamas hemitritæus.

Idem lib. XII. *epigr.* XCII.

Cui grauis & feruens hemitritæus erat.

Celsus li. III. *c.* III. *Item c.* VIII. At vbi id genus tertianæ est, quod hemitritæum medici appellãt, magnâ curâ opus est, ne id fallat. *Latini medici vocem hanc Græcam retinuere, vel quòd Latinè non possit commodè efferri, vel quòd Græco malebant vti. Q. Serenus Sammonicus, vbi superstitiosum simul contra febrem remedium suggerit:*

Mortiferum magis est, quod Græcis Hemitritæum
Vulgatur verbis; hoc nostra dicere lingua
Non potuere vlli, puto, nec voluere parentes,
Inscribi chartę, quod dicitur ABRACADABRA.

HIPPOCENTAVRVS. *Hieronymus in Vita sancti Pauli primi eremitæ cap.* VI. Conspicit hominem equo mixtum, cui opinio poëtarum Hippocentauro vocabulum indidit. *Non congeram hic auctorum de Hippocentauris loca. Remittam ad auctores, qui de iis copiosè agunt. Vide in primis è veteribus Phlegontem in Mirabilibus. E recentioribus Hieronymum Magium Miscellaneorum lib.* I. *cap.* XX. *& Franciscum Sabinum Floridor. lib.* II. *cap.* VI. *Couarruuiam Var. Resolut. lib.* VI. *c.* II.

IEROSOLYMITANA PEREGRINATIO. *Crebra huius iam ab antiquis temporibus peregrinationis mentio in Vitis Patrum. Hieronymus epist.* XVII. *ad Marcellam*: Longum est nunc ab ascensu Domini vsque ad præsentem diem per singulas ætates currere, qui episcoporum, qui martyrum, qui eloquentium in doctrina ecclesiastica virorum venerint Ierosolymam, putãtes se minus religionis, minus habere scientiæ, nec summam, vt dicitur, manũ accepisse virtutum, nisi in illis Christũ adorassent locis, de quibus primum euangelium de patibulo coruscauerat. *Idem Præfat. in lib.* IV. *Commentar. in Ierem.* Multis & de toto orbe huc confluentium turbis, & sanctorum fratrum, monasteriique curis occupatus, commentarios in Ieremiam per interualla dictabam, vt quod deesset otio, superesset industriæ.

IMMÆ. *Vita Malchi cap.* II. Perueni tandem ad eremum Chalcidos, quæ inter Immas & Berœam magis ad Austrum sita est. *Syriæ est ciuitas, circa quam eremus Chalcidos. Chronicon Eusebij anno* II. *Aureliani*: Zenobia apud Immas, haud longè ab Antiochia vincitur. *Iornandes de regnorum successione in Aureliano*: Contra quam (*vxorem Odenathi*) expeditionem suscipiens Aurelianus, apud Immas vicum Antiochiæ superauit.

INCENTIVVM. *Vita S. Antonij cap.* XV. Lubricæ carnis incentiua. *Sæpè eâ voce vtitur D. Hieronymus. Sic epist.* IV. *ad Rusticum*: Et adolescentiæ, imò pubertatis incentiua calcantem. *Item*: Dum incentiua adolescentiæ calcas. *Ibidem*: Incentiua vitiorum, ardorémque naturæ ferre non poterã. *Idem epist.* II. *ad Nepotianum*: incentiua vitiorũ. *In Esaia cap.* LVIII. Corporis me superauit ardor, adolescentiæ incentiua vicerunt. *In Ezech. c.* XVI. Hac bysso cinguntur renes, quoti[...] p[...] dinis incentiua tentanda sunt, n[...]lque in eis ctassi humoris relinquitur. *Ibidem in* x[...] Q[...] vitiorum incentiua suppeditant. *Rursus*: Leu[...]m punctum sensuum, & incentiua viti[...]rum. *Item*: Sæculi huius incentiua. *Idem in cap.* XXXIII. *Ezech.* Non omnia cogitationum incentiua suscipiat. *In Matth. cap.* IV. Suppeditare incentiua vitiorum. *Item in eiusdem cap.* XV. Incentiuum diaboli. *In Commentario ad Galat.* VI. Per singulos co[...]motionis oculos, & incentiua vitioru[...]. *Eodem sensu eadem vox & aliis vsurpata. Ambrosius libro* VI. *Hexaëmer. cap.* IV. Odiorum incentiua. *Eidem Psal.* CXVIII. *& serm.* XV. Incentiua delictorum. *Cassianus Collat.* II. *cap.* XIII. Incentiuorum stimuli. *Idem Collat.* VII *cap.* I. Naturalibus incentiuis inquietari. *& cap.* II. Ecce incentiua carn[...] tuæ abscissa sunt. *quæ duo loca posteriora habes supra lib.* IV. *De Vitis Patrum capite* L. *Prudentius Apotheosi*: Incentiuum peccaminis. *Sidonius libro* VI. *epist.* I. Nec per carnalium vitiorum incentiua flammati ad altare Domini ignem diutius accendemus alienum.

Nonnumquam in aliam partẽ capitur. Arnobius lib VI. Incentiuo extollitis laudis. *Cyprianus de lau[...] martyrij.* mercedis incentiuum.

INCVBI. *Hieronymus in Vitâ S. Pauli primi eremitæ cap.* VII. quos vario delusa errore gentilitas Faunos Satyr[...]que & Incubos vocans colit. *De incubis copiosè disserit Martinus noster Delrio Commentario in Seneca Herc. Fur. parte* III. *& in Magicis suis, lib.* II. *quæst.* XV.

LACTORONES. *Ruffinus lib.* III. *num.* 2[...]0. Et vnus quidam deferebat nuces, alius lactor[...]nes. *Cùm Notationes in hunc locum scriberem, nondum mihi ea vox lecta erat; posteà occurrit. Plinius libro* XXIV. *cap.* XVIII. Herba lauaria omnibus ieiunis data, lactis abundantiam facit. Æque nota lactoris vulgò est plena lactis, quod degustatum vomitiones concitat. Eandem hanc aliqui esse dicunt, alij similem illi, quam militarem vocant, quoniam vulnus ferro factum, nullum non intra dies quinque sanat, ex oleo imposita. Celebratur autem & à Græcis stratiotis, sed ea in Ægypto tantùm, & inundatione Nili nascitur, aizoo similis, ni maiora haberet folia, *&c.*

LAMINÆ. *Hieronymus in Vita S. Pauli primi eremitæ cap.* II. Inter eculeos laminasque victorem. *Hæ fusiorem tractatum exigunt. Intereà consule Gallonij librum de Tormentis cap.* XI.

LEBITON, LEBETON, LEBITONARIVM, LEVITIO. *Quod in Vitâ Onuphrij est cap.* XVI. Deinde tunicam meam per dimidium scidi, *Græcè est λεβιτωνάριον, quod Metaphrasta interpres in Onuphrio retinuit* lebitonarium, *vt & sæpe alij interpretes. Vita Pachomij cap.* XIV. vt numquam lebitone alio vterentur, *vbi explicatio additur*: Lebiton autem linea vestis erat instar colobij, qua monachi vtuntur hodiéque per Thebaidem & Æg[...]ptum. *& cap.* XXII. Induantur noctibus lebitones lineos, *vbi in Græco apud Palladium c.* XXXVIII. *est*, ἐν ταῖς νυξὶ λεβιτῶνας λινοῦς ἐζωσμένοι. *Ioannes libello* III. *num.* 10. Frater autem ille posthæc proiecit leuitionem. *Paschasius cap.* XII. *num.* 8. Vestitus ergo lebetone suo. *quæ propria monachorum vestis. Gl[...]æ veteres*: Leuitonarium, colombarium lineum sine manicis. *Suidas*; λεβιτωνάριον, χιτὼν μοναχικὸς ἐκ τριχῶν συντεθειμένος.

LETHE. *Vita Ioannis Eleemosynarij cap.* XXV. Et descendens in Persidam, retrusus est in carcerem,

qui

[illegible] appellatur Lethe, hoc est oblivio. *Fuit vnde [illegible] temporibus apud Persas carcer, cui Lethe nomen impositum, in quem nullus nisi capitale [illegible] destinatus coniiciebatur. Procopius libro primo de [illegible]* [illegible Greek] Hi autē sanguine regio virum non necandum omnino iudicabant, sed carceri mancipandum, quē Lethen vocari voluerunt. Quidā enim casu fortuito in hunc iniectus fuit, nec eius apud illos memoriam superesse lex fuit; sed prædicto calamitas ipsa fuit mors, vnde & denominationem hanc apud Persas accepit. Semel autem Armeniorum historia dicit per legem carceris Lethes dissolutam esse Persarum potestatem hoc modo.

LIGATVRA AVRI. *Vita Ioannis Eleemosynarij cap.* VII. Dat mihi ligaturam auri centum numismatum. *Vix dubito in Græco fuisse* [illegible Greek]*, ut se ita in Metaphraste est. Curopalates de Offic. aula C.P. quales hæ ligaturæ fuerint, explicat, vbi agit de miss[ilibus] seu epicobus in populum mitti solitis:* [illegible Greek] Id huiusmodi est: Segmenta ex panno fiunt, & in segmento vnoquoq; numismata autea quidem tria, argentea verò totidē, & tria obolaria colligantes proiiciunt in multitudinem. Proiiciuntque fasciculos seu ligaturas huiusmodi pro eo numero chiliadum, quem Imperator præceperit.

LIMITEM MITTERE. *Vita Hilarionis cap.* XX. Non priùs abire passi sunt, quàm futuræ ecclesiæ limitem mitteret. *Ita vetustissimi manuscripti, atq; ea vera videtur lectio. Alia habet lineam mittere. Desumpta vtraque phrasis à finium regendorum scriptoribus. Hyginus de limitibus constituendis:* Et quidā ne proximarum coloniarum limitibus ordinatos limites mitterent. *Lex Tiberij Cæsaris:* Iuxta perennem rationem vnam lineam mittunt.

LOGOTHETA. *Vita Ioannis Eleemosynarij cap.* X. Apprehendit cons[il]ium logothetæ & œconomi. *Ecclesiasticum hic est* [officium] *quod describit Codinus de Offic. aula Constantinopolit. & magnæ ecclesiæ.* [illegible Greek] Logotheta, scribendis rationibus, & quidem rationibus ad populum, principemq; accedentium pertinentibus præscribendis. *Simul & œconomi ecclesiastici officium obiisse, discimus ex Vit. Ioannis Eleemosynarij.*

LYCAONIA INSVLA. *Vita Eugeniæ cap.* XXVI II. Hæc in insula Lycaonia gesta sunt coram omnibus, qui sequebantur agonem Eugeniæ. *Insulæ huius mentio etiam occurrit in Actis SS. martyrum Eusebij [&] sociorum, quorum natalis celebratur II. Decemb. Habes ea apud Baronium tomo* II. *Annalium anno Christi* CCLIX. *ex MS. eruta.* Et relicta sunt corpora eodem loco, iuxta insulam Lycaoniam. *Vbi margini ascribit Baronius: Lycaonia dicta insula inter duos pontes sita: sic appellata, quod ibi Iouis quoque Lycaonis templum esset.*

MAGNIFICVS. *Vita Simeonis Stylitæ cap.* II. Ibat in monasterium sancti Timothæi magnifici viri. *Intellig[it]ur [is] per magnificum* [illegible Greek]*.*

MALCHVS. *Vita Malchi c.* I. Se[n]e nomine Malchus, quem nos Latinè Regem possumus dicere. *Eunapius in Porphyrio.* [illegible Greek] Porphyrius [illegible Greek] vocem prius Malchus dictus est, quod Regem possumus dicere. *Hinc* Naarmalcha, *id est* regius fluuius. *in Ammiano lib.* XXIV. Alia pars fluminis Naarmalcha nomine, quod fluuius regum interpretatur, Ctesiphonta prætermeat: *Eodem libro*; Ventum est hinc ad fossile flumē Naarmalcha nomine, quod Amnis regum interpretatur. *Similis compositione apud eundem eodem libro* Braxamalcha *habes*: Ventum est ad locum Braxamalcha. *Item* Maiozamalcha, *eodem libro*: Cumque Maiozamalcham venisset, vrbem magnam & validis circumdatam mœnibus.

MANCIPIVM. *Vita Ioannis Eleemosynarij cap.* [illegible] Et animal portans ligata mancipio, causâ prandij ipsius. *Est hic Mancipium ipsum pistrinum. Socrates lib.* V. [illegible] *de panum præfectis, qui* [illegible Greek] *mancipes Romanorum sermone dicuntur. Ex istis Mancipes attribuuntur in L.* 2. *C. de frumento* [illegible] *Constantinop. lib.* XIV. *&* [illegible] *Theod.* [illegible] *C. de pistorib. lib.* XI. *in qua tamen mancipis* [illegible] *mancipibus* [illegible] *Suidas* [illegible Greek]: Pistrinum, seu mancipium, in quo panes confiunt.

MANSIO. *Vita Antonij cap.* LIV. Ad primam mansionem Alexandriæ, quæ appellatur Chæreum. *Est Græcè* [illegible] *statio, cerius & statutus in itinere interqui[escendi locus], quæ dicta etiam* [illegible Greek] *&* [illegible Greek]*, ad eum modum quo hodie Cursorum stabula digeruntur.*

Arburaria mansio, de quâ in Vita Hilarionis capite XXI. Vix ab inuito impetrauit, vt [suum] quoque monasterium in mansionum ordine poneret. *apud quosdam enim manebat Hilarion* [quosdam] *tantum in transitu visitabat. Ibidem antè:* Et digereret in schedula apud quos manere, quos in transitu visitare deberet.

MANVVM IMPOSITIO. *Vita Abrahæ cap.* V. Per impositionem manus presbyter ordinatus. *Iam ab Apostolorum temporibus episcoporum & presbyterorum ordinatio manuum impositione seu* [illegible Greek] *fa[ct]a. D. Paulus* I. *Timoth.* IV. *&* V. *Gregorius Nazianzenus Orat.* XX. *in laudem Basilij, de patre sua redeunte ab electione Episcopi Cæsariensis:* [illegible Greek] Redit firmus ac valens, sublimes oculos gerens, à manuum impositione & vnctione. *Optatus Mileuitanus lib.* I. In Donatum sunt hæ sententiæ latæ: quod confessus sit se rebaptizasse, & episcopis lapsis manus imposuisse, quod ab Ecclesia alienum est. *quod intelligendum non quod episcopos manuum impositione reconciliauerit Ecclesiæ, qua & ipsa sollemnis ceremonia erat, sed episcopos semel per manuum impositionem ritè creatos, rursus similiter ceremonia eos creauerit.*

MAPHORIVM *seu* MAFORTE *siue* MAVORTS. *Palladius cap.* CXXXVIII. Ea vestem nouam, aut [illegible Greek] aut calceos noluit accipere. *quod Heraclidis interpres cap.* XLVIII. *vertit:* Non tunicā, non mauorte, non calceamentis vmquā nouis vti voluit. *Item Heraclides cap.* XLIX. quidquid vestium se-

ricatum in mauortibus habuit. *ubi Heruetius in Palladio cap.* CXIX. omnia serica sua superhumeralia tegumenta. *Qui videtur in Græco suo textu inuenisse ἡμιφόριμα, in Græco textu Veneto est, ὑμφόρια. ubi quis fortè diuinabit legendum ἡμιφόριον, quæ vox Hesychio & Suidæ nota. Hesychius:* Ἡμιφόριον ἥμισυ ἱματίου: Hemipharium, dimidium vestis, *seu* dimidiata vestis. *Eodem modo Suidas.* Ἡμιφόριον *tamen etiam vsitatum Epiphanio hæres.* LXIX. *quæ est contra Ariomanitas.* Ἡμιφόριον γὰρ ὁ τοιοῦτος ἀεὶ καὶ κολόβιον ἐνδιδυσκόμενος γλυκὺς ἦν τῷ προσηγορίᾳ: Mauortem hic semper indutus & colobium, dulcis erat in colloquio. Ἡμιφόριον *interpretatus sum* mauortem, *quòd ita Heraclidis interpretem vertisse adspiciã. vnde quoque colligimus* mauortem *fuisse breue & quasi dimidium palliolum, vnde* ἡμιφόριον *dicatur.*

De eo ita Baronius tomo VIII. *anno Christi* DXCIII. *Ea voce diuersi generis indumentũ pro diuersarum personarũ conditione reperimus significari. Atq; in primis Cassianus lib.* I. *Instit. cap.* VII. *de habitu monachi declarat, fuisse super humeros apponi solitum habitum monachi, vbi ait :* Post hæc angusto pallio tam amictus humilitatem, quàm vtilitatem pretij compendiúmque sectantes, colla pariter & humeros tegunt: quod mafortes (siue mauortes) tam nostro quàm ipsorum nuncupatur eloquio.

Ceterum etsi eiusdem nominis, haud idem erat hoc indumentum, de quo in hac synodali epistolâ Synodi Pictauiensis apud Gregorium Turonensem libro X. *capite* XVI. De pallâ quod reputarent, protulit monacham nobilem, quæ ei mafortem holosericum, quem de parentibus detulit, muneris caussâ concessérit, & inde partẽ abscidisset, vnde quod vellet, & faceret: de reliquo verò quantum opportunum fuit, ad ornatum altaris pallam condignè condiderit: & de illa scissura, quæ pallæ superfuit, purpuram nepti suæ in tunica posuerit. *Etenim minimè erat vile, quod holosericum esset, neque breue, ex quo & facta est altaris palla, & insuper ornata sponsa. Vnde magis illius generis putamus fuisse mafortem, de quo S. Hieronymus ad Eustochium scribit epist.* XXII. *cùm hæc ait de luxu nimio stultarum virginum :* Et per humeros hyacinthina læna maforte volitãs. *quibus intelligas non breue fuisse palliolum & angustum, sed laxam vestem, quæ præ latitudine expanderetur ad ventum, vti etiam in statuis sculptum videmus. Commune tamen fuit vtrique sexui, quod ad tegendum collum & humeros veluti pallium compositum erat, ob idque communi æquè nomine mafortes diceretur.* Hactenus *Baronius.*

Mafortis meminit etiam Cassianus lib. IV. *Instit. cap.* XIII. Præter colobium, mafortem, caligas, meloten, ac psiathium. *Isidorus lib.* XIX. *Origin. capite* XXV. Stola matronale opertimentum, quod cooperto capite & scapula à dextro latere in læuum humerũ mittitur. Eadẽ & ricinium Latino nomine appellatur, quod vulgò mauortẽ dicunt. *Quod expressum ex Seruio* I. *Æn.* Ricinius dicitur ab eo quòd post tergum reiicitur, quod vulgò mauorte dicitur. *Nonius :* Ricinium, quod nunc mafortiũ dicitur. *Suidas:* Κρήδεμνον, κεφαλοδέσμιον, ἢ μαφόριον. Credemnon, capitis vinculum, siue maphoriũ. *Phauorinus :* Μαφόριον, κεφαλῆς σκέπασμα. Maphorium, capitis integumentũ. *Glossa Arabico-latina :* Mafortium, fascialis, id est, angustum pallium quo vtuntur monachi, collum pariter atque humeros regens : *vbi Meursius in Glossario Græcobarbaro legit* facialis, *hoc est, inquit,* φακιόλιον. *nec plura explicat. An Glossator* ille maforium *vocat* fascialem, *quòd respiciat ad* resticulas *seu* redimicula & rebrachiatoria, *de quibus Cassianus ...* *Institut. capite* VI. *quibus sequenti capite maf... ... iungit? Georgius Alexandrinus in ... mi capite* LV. Ἐστὶ δὲ ἐν τῷ μαφορίῳ ... Sunt & inter eas, e quatuor capitibus ... ... cta sunt flammea. *Passio B. Pauli nomine Lini edita:* Plautilla commoda mihi pannum, quo caput tegis. mox. & ligans sibi de Plautillæ mauorte oculos. *Apud Bedam in Martyrologio* XX. *Septemb.* Qui etiam iussit Faustam nudam, & sine maforte flagellatam, incarceratam caput terebrari.

MEDIMNVS. *Theodoretus libr.* IX. *de Vitis Patrum cap.* II. Duos autem medimnos colligens. *Dicebatur & medimnus & medimnum. Estque vox tam Latinis auctoribus quàm Græcis vsurpata. Hesychius :* Μεδιμναῖον, μέτρον μεδίμνου. Medimnæum, mẽsura modij: Μέδιμνον, μέτρον ὅμοιον, ἢ χοίνικας τεσσαράκοντα ὀκτώ: Medimnon, mensura similis, siue chœnicum quadraginta octo. *Idem apud Pollucem lib.* IV. *c.* XXIII. *& Suidam, qui etiam addit* Μέδιμνος, μέτρον τῶν ξηρῶν, οἷον πυρῶν, ἢ κριθῶν. μέδιμνον ... ἓξ ... μέτρον ξεστῶν οβ', ἤτοι λιτρῶν ρή. Medimnus mensura est aridorũ, vt frumenti, hordei. Medimnus igitur est modiorum sex, sextariorum duorũ & septuaginta, siue librarum centum & octo. *Cornelius Nepos in Vita Pomponij Attici :* Auxit hoc officium alia quoque liberalitate: nam vniuersos frumento donauit, ita vt singulis sex modij tritici darentur, qui modus mensuræ medimnus Athenis appellatur. *Fannius:*

Huius dimidium fert vrna, vt & ipsa medimni
Amphora, terque capit modium, sextarius istum
Sexdecies haurit, quot soluitur in digitos pes.

Cicero lib. III. *in Verrem :* Sed tritici septem millia medimnũ ex Nymphonis arationibus edicta pœna. *Ibid.* In iugere Leontini agri medimnum ferè tritici seritur. *Ausonius in Gripho Ternarij.*

Hinc Bromij quadrantal, & hinc Sicana medimna,
Hoc tribus hoc geminis tribus explicat vsus agendi.

MENDACIVM OFFICIOSVM. *Varia olim hac de re fuit opinio, plurimis etiam viris doctis existimantibus mendacium officiosum esse licitum. Ita censuit Origenes in Commentario Epistolæ ad Galatas, & in sexto Stromateon libro, cuius libri meminit Hieronymus epistola* LXV. *ad Pammachium & Oceanum, & Apologia aduersus Ruffinum cap.* IV. *vbi verba Origenis ex sexto Stromateon, & Platonis ex libro tertio de Repub. citat, quomodo mendacium interdum sit vtile (qui Hieronymi locus non occurrit nostro Ioanni de Salas tractatu de Legibus disput.* XIII. *Sect.* IX. *cùm negat Origenem scripsisse libros Stromatum) Insinuare etiam hanc sententiam videri possit Hieronymus in cap.* II. *ad Galatas, & ep.* LXXXIX. *agens de concertatione Petri & Pauli, quam ex simulatione factam vult. quam simulationem de mendacio officioso intelligere Hieronymum existimauit Augustinus epist.* LXXXVI. *&* XCVII. *apud Hieronymum. Sed Baronius tomo* I. *anno Christi* LI. *existimat Augustinum non ritè percepisse mentem sancti Hieronymi. Chrysostomus homil.* XXXII. *&* LIII. *in Genes. Maximus Tyrius serm.* III. *Cassian. Collat.* XVII. *cap.* X. XV. *& seqq. & lib.* V. *Instit. capito* XXXVII. *&* XXXIX. *Ex recentioribus in ea fuit sententia Martinus de Magistris doctor Sorbonicus tractatu de Fortitudine quæst.* V. *de martyrio, quem refutat Caietanus in* 2. 2. *q.* CXXIV. *artic.* V. *ad* III. *Dubium. Marulus quoque lib.* IV. *cap.* IV.

mendacium

mendacium officiosum admittit, imò penè omnibus videri ait Augustinus lib. III. *qq. in Leuit. c.* LXVIII.

Omne autem mendacium, etiam officiosum, illicitum esse docet D. Thomas 2.2. q. 110. art. 3. & Augustinus lib. De mendacio, & lib. Contra mendacium, & epist. LXXXVI. *&* XCVII. *apud Hieronymum iam citatus. & in Decreti* II. *parte causâ* XXII. *q.* II. *cap.* XIV. Ne quis arbitretur. *allegatur ex Augustino in Psal.* V. *quòd pro temporali vitâ alicuius nullus mentiri debeat. Quò respicit Alexander* III *in libro* V. *Decretalium Gregorij Noni, tit.* XIX. *De vsuris cap.* IV. Super eo. *vbi cùm dicit per Scripturam sacram prohiberi, pro alterius vita mentiri, videtur intelligere scriptum istud Augustini. Eodem tamen loco Decreti cap.* XXI. *ex Hieronymo ad Galatas c.* II. *vtilis dicitur simulatio, & in tempore admittenda.*

Aduerte mirè ab auctoribus confundi & citari Origenem pro hac sententia. Quia enim Hieronymus epistolà LXV. *ad Pammachium & Oceanum citat* VI. *Stromateon librum Origenis, vbi agit de mendacio, & idem repetit Apologia contra Ruffinum capite* IV. *epistolà verò* LXXXIX. *ad Augustinum, citat* X. *Stromateon librum, qua epistolam Pauli ad Galatas explanat. Puto hoc ita conciliari posse, vt dicamus decimo libro Stromateon haberi verba illa Origenis, qua Hieronymus citat ex lib.* VI. *Stromateon. Sed ex illo Hieronymum vocare* VI. *Stromateon, quia* X. *illum Stromateon librum, qui versatur in explanatione epistole ad Galatas, adiungit* V. *voluminibus, qua propria scripsit Origenes in epistolam ad Galatas atque ita* X. *ille adiunctus* V. *illis est* VI. *explanationum in epistolam ad Galatas. verba eius epistola* LXXXIX. *sunt:* Scripsit Origenes in epistolam Pauli ad Galatas quinque propria volumina, & decimum Stromateum suorum librum, commatico super explanatione eius sermone compleuit.

MÆNOMENÆ. *Libro* I. *in Vitâ S. Ioannis Eleemosynary cap.* XIX. Mille testes siccatorum piscium, qui menomenæ dicuntur. *Cassianus lib.* IV. *Instit. cap.* XXII. pisciculi minuti salsi, quos illi mænominta vocant, summa voluptas est. *Ita pleraque veteres libri, licèt Ciaccon ibi legat μαινίδια ex Aristotele, qui Plinio* mænulæ, *Gaza* haleculæ. *Existimo* mænas, mænomenas, *& μαινομένα eiusdem generis pisciculos esse.* Martialis *libro* XII. *epigr.* XXXII.

Fuisse gerras, aut inutiles mænas
Odor impudicus vrcei fatebatur.

Idem lib. XI. *epigram.* XXXII.

Et caudam cybij, breuésque menas.

Cicero lib. II. *de Finibus*: Iis licet dicere, se accipenserem menæ non anteponere. *Plinius lib.* IX. *capite* XXVI. Mutant colorem candidæ hyeme mænæ, & fiunt æstate nigriores. *Meminit earum etiam lib.* XXXII. *cap.* VIII. IX. X. XI. *Persius Satyra* III.

Mænáque quòd prima nōdum defecerit orcâ.

Arnobius lib. III. Neptunus pistricum dominus atque mænarum. *Oppiano lib.* I. *dicitur μαινίς.*

Dicitur autem ἀπὸ τῆς μανίας: quod Dianæ (quæ & Hecate, qua μανίας causa) olim sacer esset. Vide Athenæum lib. VII. *& Eustathium Iliad. α. De mænis etiam Dioscorides lib.* II. *cap.* XXXI. *& Alexander Trallianus lib.* VIII.

MENSIVM TABVLA. *Quia hic aliquoties mentio fit mensium Ægyptiorum qui variant à Romanis mensibus, dabo hic ex Beda eorum inter se comparationem. Beda igitur tomo* II. *libro de Temporum ratione cap.* IX. Ægyptij, qui primi propter ocyorem Lunæ discursum, ne videlicet error calculandi eius velocitate gigneretur, ad Solis cursum, cuius motus tardior faciliùs poterat comprehendi, suos menses putare cœperunt, sumpto ab Autumni tempore primordio, tricenis hos produntur includere diebus. Quorum primus mensis

1.	THOTH	IV.	Kal. Septembrium
2.	PHAOFI	IV.	Kal. Octobr.
3.	ATHIR	V.	Kal. Nouemb.
4.	CHOEAC	V.	Kal. Decembr.
5.	TYBI	VI.	Kal. Ianuar.
6.	MECHIR	VII.	Kal. Februar.
7.	PHAMENOTH	V.	Kal. Martiarum
8.	PHARMVTHI	VI.	Kal. Aprilium
9.	PACHO	VI.	Kal. Maiarum
10.	PAVNI	VII.	Kal. Iuniarum
11.	EPIPHI	VII.	Kal. Iuliarum
12.	MESOR	VIII.	Kal. Augustarum

die sumit exordium. quem X. kalendarum Septembrium die terminantes, residuos quinque dies ἐπαγομένας, vel intercalares siue additos vocant. quibus etiam quarto anno diem sextum qui ex quadrantibus confici solet, adnectunt. vnde fit, vt eorum anni primi ab bissexto III. kalendar. Septembr. ceteri vero IV. Kal. earumdem die sortiantur initium: ipsi autem bissextiles anni, IV. ceteri V. kalend. memoratarum die terminentur. *Hactenus Beda. Vbi notat Ioannes Nouiomagus Scholiastes singulos mensium Ægyptiorum constare* XXX. *diebus, postremum vero* XXXV. *& quarto quoque anno* XXXVI. *Subiungo Tabulam iuxta Bedæ mentionem digestam.*

Mensium tabula, in quâ primo statim intuitu Aegyptiorum mensium cum Romanis connexio apparet.

MENSES ROMANI.		MENSES ÆGYPTII.	
Ianuarius	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25		26 27 28 29 30 31
	6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30	Mechir, 6. *mensis Aegypt.*	1 2 3 4 5 6
Februarius	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24		25 26 27 28
	7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30	Phamenoth, 7. *mensis Aegypt.*	1 2 3 4
Martius	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26		27 28 29 30 31
	5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30	Pharmuthi, 8. *mensis Aegypt.*	1 2 3 4 5
Aprilis	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25		26 27 28 29 30
	6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30	Pacho, 9. *mensis Aegypt.*	1 2 3 4 5
Maius	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25		26 27 28 29 30 31
	6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30	Pauni, 10. *mensis Aegypt.*	1 2 3 4 5 6
Iunius	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24		25 26 27 28 29 30
	7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30	Epiphi, 11. *mensis Aegypt.*	1 2 3 4 5 6
Iulius	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24		25 26 27 28 29 30 31
	7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30	Mesor, 12. *mensis Aegypt.*	1 2 3 4 5 6 7
Augustus	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28		29 30 31
	8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35	Thoth, 1. *mensis Aegypt.*	1 2 3
September	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27		28 29 30
	4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30	Phaofi, 2. *mensis Aegypt.*	1 2 3
October	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27		28 29 30 31
	4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30	Athir, 3. *mensis Aegypt.*	1 2 3 4
Nouembes	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26		27 28 29 30
	5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30	Choeac, 4. *mensis Aegypt.*	1 2 3 4
December	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26		27 28 29 30 31
	5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30	Tybi, 5. *mensis Aegypt.*	1 2 3 4 5

Comparatione

Comparemus iam loca vtrorumque mensium, quæ in Vitis Patrum occurrunt, & videamus an recta Beda inter vtrosque menses sit comparatio.

Vita Pachomij cap III. Reddidit animam quarto decimo die mensis Pachon secundùm Ægyptios, qui est iuxta Romanos ad septimum diem Iduum Maiarum. *Incipit* Pachon VI. *Kalend. May, id est*, XXVI. *Aprilis. vnde numerando ad* IX. *May, erant* XIV. *dies iustè*

Vita Pachomij cap. XXIX. vndecimo mensis Tibi, id est, octauo Id. Ianuariarum, quædam apud Ægyptum celebratur ex more festiuitas.

Vita Mariæ Ægyptiacæ cap. XXV Transeunte mense Parmothi secundum Ægyptios, qui est secundùm Romanos Aprilis die nonâ, id est, V. Id. Aprilis. *Erit hic dies* XIV. *Parmothi seu Parmuthi mensis Ægyptij iuxta superiorem tabulam.*

Vita Onuphrij, auctore Paphnutio in Vitis Patrum, cap. XVI. Sanctus igitur Onuphrius obiit mense Iunio, die vndecimo, id est, tertio Idus eiusdem mensis. *quæ non quadrant cum numero apud Metaphrastem*: Erat autem dies sextus quidem decimus mensis Pauen (*seu* Pauni) nonus autem Iunij mensis apud Romanos. *Quod si rectè Beda menses Ægyptios cum Romanis comparat, dies* XVI. *mensis Pauni erit* X. *Iunij.*

METANOEAM MITTERE. *Quod Græcis est βάλλειν seu ποιεῖν μετάνοιαν, ferè vertunt* metanœam *seu* pœnitentiam mittere *vel* facere. *Vita Basilij cap.* XI. Et faciens metanœam, respondens ei dixit. *Vita Ioannis Eleëmosynarij cap.* XIV. Mittentibus igitur ambobus metanœam. *Quod rectiùs exprimitur ibidem cap.* XXXV. Et mittens genu flexiones. *Vide dicta ad vtrumque locum. Septima Synodus generalis, quæ est Nicæna* II. *Act.* IV. *ex scripto Maximi confessoris*: Καὶ ὅτι τούτοις ἀναστάντες μετὰ χαρᾶς καὶ δακρύων, καὶ ἔβαλον μετάνοιαν, καὶ εὐχὴ γέγονε. *vulgata versio*: Post hæc surgentes omnes, cum gaudio & lacrymis surrexerunt, pœnitentiamque egerunt, factáque precatione. *Anastasius Bibliothecarius*: Et in his surrexerunt omnes cum gaudio & lacrymis, & miserunt metanœam, & oratio facta est. *vbi Scholion in codice manuscr. Ioannis Tilij Meldensis episcopi tale appingitur*: *Metanœa pœnitentia interpretatur. Hæc tamen in loco pro genuflexione ponitur. vnde cum dicit*: miserunt pœnitentiam, *nihil aliud intelligitur, nisi*, posuerunt in terrâ genua. *Quia enim pœnitentium est maximè flectere genua, sæpe Græci* genuflexionem, metanœam, *id est*, pœnitentiam *vocant. ita ex codice Tilij citat Fronto noster Ducæus Notis in Concil. Nicænum* II. *post tomum* III. *Conciliorum editionis Romanæ. Liturgia Chrysostomi*: Ὁ δὲ ἱερεὺς σὺν τῷ διακόνῳ ποιοῦσι μετανοίας τρεῖς εἰς τὸ ἅγιον θυσιαστήριον. *Erasmus interpres*: Sacerdos autem cum diacono faciunt ascensiones tres in sanctum sacrarium. *Non rectè. Fronto noster*. Faciunt inclinationes tres ad sanctum altare. *In Græcorum Euchologio diaconus multis locis*: τῷ ἱερεῖ τρεῖς μετανοίας βάλλει: Pœnitentis in modum tertiò ante ipsum se incurnat. *Vide Baronium to.* VIII. *an. Christi* DCCLVI. *& Billium schol.* XXXII. *in orationem* I. *Ioannis Damasceni de Imaginibus.*

MINO. *Heraclidei cap.* V. Fit subitò paruulus puer velut annorum decem, minans asinum panes in cistâ ferentem. *Anianus I C.* Actus, quo pecora minare consueuimus. *Gregorius Dialogorum lib.* I *cap.* II. Tollite vt habeatis, qualiter hoc iumentum minare valeatis. *Paulus Diaconus*: Agere modò significat ante se pellere, id est, minare. *Idem*: Agasones, equos agentes, id est, minantes. *Apuleius lib.* III *Metam.* Nos duos asinos minantes baculis exigunt. *Inde* comminare *apud eundem lib.* VII. *Metam. &* prominare *libr.* IX.

MONTICELLVS. *Vita Onuphrij cap.* XI. Iuxta summitatem ipsius monticelli. *Vox rarior, vsurpata tamen Agrariis scriptoribus. Innocentius inter auctores finium regundorum*: Et super fontem terminum in monticello constitutum. *Idem*: Inter vallem & vallem monticellus descendit, & de latere huius monticelli alueus. *Idem*: Arca in monticello constituta. *Latinus*: Etiam monticelli sunt in finibus constituti. *Vitalis & Arcadius inter eosdem* Tres monticellos transit, & in tertium monticellum arcam circa lauacrum significat. *Idem Vitalis*: Nam & monticellos de terminis circumdedimus. *Faustus & Valerius*: Monticellos plantauimus de terrâ, quos botontinos appellauimus. *Sic apud Innocentium est* campicellus, collicellus, flumicellus.

PRO MVRO ESSE. *Hieronymus in Vitâ Malchi cap.* IX. Pudicitiæ tantùm conscientiâ pro muro sepsi. *Prouerbiali specie id dictum, expressúmque ex Sallustij Catilinario*: Audacia pro muro habetur. *Cicero* VII. *Verrina*: Ad omnes meos impetus quasi murus quidam boni nomen Imperatoris opponitur. *Hieronymus in Isaiæ cap.* XXXVIII. Indignationem ita precibus quasi quodam muro intercludere. *Idem in Ezech. cap.* XIII. Dum conuersi ad Deum hoc quasi muro & pariete firmissimo cingerentur.

MVSCVS. *Vita Pelagiæ cap.* II. Totum impleuit aërem ex odore musci. *Vita Marcellæ cap.* III. Fragrare musco mure. *Inde* muscata *apud Ruffinum lib.* III. *num.* 39. Quoniam propter thymiamata & muscata. *Hieronymus in Isaiam cap.* XXIII. Contemplemur hæreticos, quomodo semel desperantes salutem, gulæ se tradant & deliciis; vescantur carnibus, frequentes adeant balneas, musco fragrent, vnguentis variis delibuti quærant corporum pulchritudinem. *Idem lib.* II. *aduersus Iouinianum cap.* VII. Odoris autem suauitas, & diuersa thymiamata, & amomum, & cyphi, œnanthe, muscus, & peregrini muris pellicula, quòd dissolutis & amatoribus conueniat, nemo nisi dissolutus negat. *Quo loco Volaterranus muscum pro paruo mure, coloris flaui, qui odoratissimus est, & in syluis versatur, accipit.*

De musci origine varia opinio. Moschum *enim, seu* muscum, *quod odoramenti genus est, saniem è vomicâ capreæ collectam putat Aetius; alij è vomicâ vnicornis volunt, ita Simeon Zethi, Martinus a Baumgarten in peregrinatione suâ dicit animal quoddam esse, nisi esset grandiusculum, catto persimile, quod dum virga velut ad iram concitatur, odoriferum quiddam edit, quod auri pondere venditur. Iuxta huius animalis vmbilicum nascitur apostema, quod extractum, gratissimi est odoris, & inter primas hominum delicias habetur. Id Itali* Libetho, *Germani* Bysem *dicunt.*

MYOPARO. *Vita Hilarionis cap.* XXXIV. Cúmque piratæ duobus haud paruis myoparonibus occurrissent. *Paulinus epistolâ ad Macarium*: Procurator Christiani viri fratri nostri Posthumiani esse dicitur, qui eam nauem in Bruttiorum littore, quo possessio senatoris alluitur, auarior mari, & sine myoparone piraticam in terrâ agens occupatur, & captam vacuefecit. *Ita legendus is locus, vbi vulgò, &* sene meo parone, *pro* sine myoparone.

NATES VERBERARE. *Vita Marcellæ cap.* VIII.

Fictus ariolus stultorum verberet nates & obtorto fuste dentes mordentium quatiat. *Idem libro.*11. *contra Ioannem cap.* XIX. In circulis platearum quotidie fictus ariolus nates verberat, & obtortâ fuste dentes mordentium quatit.*Idem Apol.adu. Ruffin. cap.* IV. Quotidie in plateis fictus ariolus stultorum nates verberat, & obtorto scipione dentes mordentium quatit.*Ita omnibus his locis legendum ex MSS. quos aliquot consulaui.ita ,atque ita legit Henricus Grauius. Vulgatus textus habet* nates, *quod Erasmus & Reatinus conantur interpretari. Sed pro lectione, quam asserui, clarè Lucianus de morte Peregrini:* Εἶτα πάιων ἢ παιόμενος νάρθηκι εἰς τὰς πυγὰς, ἢ ἄλλα πολλὰ νεανικώτερα θαυματοποιῶν.Ex in verberabat & verberabatur ferulâ circa nates,multaque alia iuueniliora more mirifico ac præstigiuso designabat.

NIXÆ SICCÆ. *Pelagius lib.* v. *De Vitis Patrum libello* IV.*num.* 65. Et attulit quidam frater nixas siccas, & fecit pultes. Nixæ *ha Isidoro lib.* XVII. *capite* VII. *sunt* coquimella, *quod detortum ex Græco* κοκκύμηλον. Coquimella,*inquit*, quam Latini ob colorem prunum vocant, alij à multitudine enixi fructus nixam appellant. Cuius generis Damascena melior, à Damasco oppido, vnde priùs asportata est, dicta: cuius solum pomum stomacho mederi probatur; nam cetera noxia perhibêtur. Hæc sola arbor gummi glutinosum & compactícum distillat,quo & medici & scriptores vtuntur. *Vide Plinium lib.* XIII. *cap.* XI. *de* sarcocolla, *qui habet* pictores, *pro* scriptores. *Idem lib.* XXII. *capite* XXV Cum rosaceo verò & fico siccâ. mixisque decocti furfures (*tritici*) tonsillis faucibusque gargarizatione prosunt. *Vide & Dioscoridem lib.* I. *cap.* CLXXV. *Glossarium Camberonense MS.* Nixa est genus arboris, à similitudine enixi dicta fructus. *quod ex Isidoro adumbratam. Ad quem notas Grialus Scholiastes. In margine codicis Romani sancti Petri, hæc addita repperisse se, sed eadem manu aiebat Chacon:* Hanc arborê Romani vocant prunum,Hispani nixum,VVandali,& Gothi,& Sueui, & Gallæci cæruleâ.*Retinent hodie vestigia huius vocis Lusitani & Gallæci, apud quos pruna omnia amexas sive ameixas dicunt. & apud Aurelianum lib.* IV. *Tard. cap.*VIII.Pro decoctione noxarum & glycyrrhizæ. nixarum *ego legerem. Quod autem myxa pro nixa legendum quidam contendunt ex Paulo Æginetâ libro* VII. Μύξα,ὅ ἐστι ἡ παρ' ἡμῖν τῶν μικρότερος μὲν τῶν κοκκυμήλων,ἀμείνων δὲ τῶν ἄλλων,*cõfirmat quod de Gallæcis diximus : nam m in locum n, aut etiam contrà in multis vocibus successisse passim videmus. Hactenus Grialus in Isidorum. Myxa hæc etiam* myxaria *dicta. Cassianus Collat.*VIII. *cap.*I. Post hæc superintulit canistrum habens,cicer frictum,quod illi trogalia vocant ,ex quibus quina tantùm sumpsimus grana,myxaria bina, caricas singulas. *In veteri Lexico notatur ,* Myxa & Myxaria *apud recentiores Græcos medicos esse minora pruna Damascena, nucleo intus triangulari.*

NONA HORA. *Ea synaxis expleri solita Vita Macarij Romani cap.* III. Hora nona quadam die synaxi expleta. *Ea etiam ieiunium resignari solitum. Vita Antonij cap.* XXXVII. Hora circiter nona cùm ante cibum orare cœpisset. *Prudentius hymno* X. περὶ στεφάν.

Quosdam de populo videt sacerdos
Libandum sibi poculum ferentes;
Ieiunamus ,ait , recuso potum.
Nondum nonâ diem resignat hora.
Numquam contaminabo ius dicatum,
Nec mors ipsa meum sacrum resoluet.

Ruffinus li. III. *num.*4.Cùmque hora nona aduenisset secundum consuetudinem complebat omnes orationes suas, & psalmodiam secundum regulam,& ponebat panem vt comederet. *Idem li.* III. *num.* 55. *in Siluano* : Horâ autem nonâ circumspiciebat frater ille viam, si forte vocaret eum senex ad comedendum. *Idem est apud Pelagium libello* x. *num.* 69. *Ioannes libello* III. *n.*2.Et circa horam nonam significauit percutiens, & venit ille minor, & fecit modicam cocturam pulmenti.

Augustinus Regulâ II. *de tempore edendi* : Operentur autem manè vsque ad sextam , & à sextâ vsque ad nonam reddant codices,& postquam tefecerint siue in horto , siue vbicumque fuerint, faciant opus vsque ad horam lucernarij.

*Quidam ieiunia ad vesperam extendebant. Ruffinus lib.*11. *cap.* XXXI.Cibum quoque in vesperam ei sumere præcepit.*quod etiam apud Palladium cap.* XXVIII. *Item Ruffinus lib.* 11.*cap.* I. Hic ergo cùm post orationes cibum solito requisisset ad vesperam. *quæ etiam habes apud Palladium capite* XLVI. *Ruffinus lib.* III.*num.*23. Rursus ingressi cellulam, vespertinas orationes complentes , adorantes eum, dixerunt : Si præcipis, domine , ibimus, vt eum qui remansit caulem coquentes gustemus, quia iam hora est vt cibum sumamus : *Pelagius libello* XVI. *num.* 18. Illi autem fratri adferebat tantummodò modicum panem ad seram.

Sed ieiunium in vesperam differre , non omnibus Patribus probatum. magis suadebant horâ nonâ cibum sumere. Cassianus Collat. II. *cap.* VI. *Loquente abbate Mose* : Recens escæ perceptio tam in vespertinis, quàm in nocturnis orationibus tenuem leuemque sensim non sinit inueniri ; ideò commodum satis & vtile hora nona refectionis tempus indultum est, in quo reficiens monachus non solùm in nocturnis vigiliis leuis ac vacuus, verùm etiam in ipsis vespertinis sollemnitatibus digesto iam cibo inuenitur aptissimus.

NONNA. *Vita Hilarionis in Prologo* : Decus ac dignitas virginum nonna Asella. *Vita Ioannis Eleemosynarij cap.* X. Obsecro te nonna. *& cap.* XLVI. Nonna Pelagia. *Vita Mariæ Ægyptiacæ cap.* XVII Accipe hæc nonna. *Pelagius libello* VII. *num.* 1c. Nonna ista, veni nobiscum ad balneum. *Frequenter hæc vox pro religiosa matre seu dominâ occurrit. Hieronymus epist.* XXII. *ad Eustochium De virginitate seruandâ* : Quia maritorum expertæ dominatum, viduitatis præferunt libertatem , castæ vocantur & nunnæ. *Idem epist.* XCIX. *ad Asellam:* Nonnæ vocatentur & sanctæ. *vbi pro* nonnæ *irrepserat* dominæ. *Bonifacius Archiepiscopus Moguntinus epist.* XIX. Si reus inuentus fuerit , vt cum velata & consecrata Domino nonna concubuisset. *Ibidem habes* adulteria & monasteria nonnarum. *Synodi quoque à Bonifacio congregato , quas habes Capitularium lib.* v. *Tit.* II. III. nonnarum *meminere. In quarum primâ* . Similiter & nonnæ velatæ eadem pœnitentia contineantur. *in alterâ* similiter & monachi & nonnæ. *Visio Flotildæ paginâ* 106. Vidit se esse in quodam amœno loco , velumque nigrum se super caput habere , de quo cùm requisisset,audiuit , quòd fieri nônna deberet. *Glossarium Camberonense MS.* Sanctimonialis, nonna , monacha, monialis.

Nonnæ *videntur &* nonnanæ *dictæ. Colligitur ex Capitularium lib.* I. *Tit.* XVII. *vbi inscriptio est,* Clericis & nonnanis. *& subditur Canon Consilij Laodiceni* , quòd non oporteat mulieres ad altare ingredi.

ingredi. *Traditionum Fuldensium lib. II. n. 38. pagina* 509. Reliquias quas Emhildis abbatissa donauit, & readidit illis nonnanis.

Item Nonnanes. *Capitularium li. v. Tit.* LXXVIII. Vt condignam professione eorum custodiam habeant canonici, vel monachi atque nonnanes. *& lib.* VII. *Tit.* CCCXVI. Similiter & nonnanes velatæ eâdem pœnitentia teneantur. *Vnde Gallis* nonnains. *Eam vocem frustra ad Germanicam originationem deducit Vitus Amerbachius Notis suis ad Capitularia seu Constitutiones Caroli Magni.*

Hieronymus epist. XLVIII. *ad matrem & filiam in Gallia commorantes adulatorii titulum* nonni *ascribit*: Quæ in adulationem tui sanctum nonnumquo coram te vocat. *Arnobius similiter in Psal.* CXL. Adulantes nobis inuicem, in præsenti positi, sancto vocamus & nonnos: absentes verò ita mordemus atque percutimus, vt rectè canibus comparemur. *Idem in Psal* CV. *ea voce vtitur*: Terrenæ mentes interficiuntur hoc ordine: Si ille qui sanctus vocatur & nonnus sic agit; ego quis aut quotus sum vt non agam? *Additio* I. *ad Capitularia Ludouici Imp. Tit.* LIV. Vt qui præpositi neutri nonni vocentur. *quæ ipsissima verba sunt Synodi Aquisgran. anno* DCCCXVII. *celebratæ, quæ adumbrata videntur ex Regula B. Benedicti c.* LXIII: Priores iuniores suos Fratres nominent: iuniores autem priores suos Nonnos vocent, quod intelligitur paterna reuerentia.

Illud quoq; constat, Nonna *etiam nomen proprium fuisse: Meschopulus* περὶ σχεδῶν *pag.* 93. Νόννα, κύριον.

Nonum. *Pelagius libello* VII. *num.* 7. Dicebant de abbate Theodoro, & abbate Lucio de Nono Alexandriæ. *Mera hic erat lectionem varietas. aliis* de Nono, *aliis* de Nonno, *aliis* de loco *legentibus. Obuia cuipiam coniectura sit*, de Nomo Alexandriæ, *quod Ægyptus, teste Plinio lib.* V. *cap.* IX. *diuisa sit in Nomos seu præfecturas, inter quas* Nomus Alexandriæ, *vt vel vterque, vel Lucius certe de Nomo Alexandriæ fuerit: seu hoc dictum sit, ad patriam eorum demonstrandam, siue ob conuersationis locum, siue ad distinctionem aliorum, qui eodem censebantur nomine.*

Alicui fors in mentem veniat No *Ezech.* XXX. *& Nahum* III. *quod D. Hieronymus & Chaldæi* Alexandriam *Ægypti interpretantur.*

Sed verissimam omnino lectionem existimo, de Nono Alexandriæ, *id est, de nono Alexandriæ climate seu regione siquidem Alexandriam in regiones seu climata diuisam (vt & olim Roma) innuunt Ammianus lib.* XXII. *vbi* Bruchion, *quæ apud Alexandriam, vocat* regionum maximam partem: *& Epiphanius lib. De ponderibus & mensuris pag.* 536. βρουχεῖον *vocat* κλίμα τῆς Ἀλεξανδρείας. *Quæ lectio verissima omnino est. Nam qui hic Theodorus dicitur* de Nono, *apud eumdem Pelagium. libello* XI. *num.* 11. *dicitur* Theodorus de Ennato, *quod est idem quod* de Nono. *sic libello* XII. *num.* 9. *dicitur* Lucius in Ennato, *id est*, Nono, *videlicet climate Alexandriæ. Sic in Menæis Græcis* IX. *Octobris in Vita Andronici & Athanasiæ anachoretarum habes* ὀκτωκαιδέκατον, octauum decimum, *vel clima vel suburbanum vel cœnobium apud Alexandriam.* Vide Septimum.

Osculo excipere aduentantes. *Vita Onuphrij cap.* VIII. Osculum mihi pacis tribuit. *Vita Pauli primi eremitæ cap.* VIII. Et post sanctum osculum. *Ammianus lib.* XXII. *De Iuliano Imp.* Osculo susceptum rectorem prouinciæ nomine Celsum, iam inde à studiis cognitum Atticis, ascitumque in consessum vehiculi Tarsum secum induxit. *Idem libro* XXII. Susceptúsque eum osculo (*Maurus à Theodosio duce*) quoniam id Reip. conducebat, bonæ spei iam plenus, sufficientia præbuit alimenta. *Idem libro* XXII exosculatum susceptumque (*Maximum philosophum*) reuerenter secum induxit (*Iulianus Imp.*) *Sic olim in Ecclesia Christiani osculo sancto se excipiebant. Vide Baronium tomo* I. *Annalium.*

Osculari manus. *Vita Hilarionis cap.* IX. Sancti deosculati sunt manus. *Solemne autem fuit, episcoporum maximè manus exosculari. Ambrosius De dignit. sacerdot cap.* II. Quippe cùm videas regum colla & principum submitti genibus sacerdotum, & exosculata eorum dextera, se credant communiri. *Ivo par.* V. *cap.* CCCLXXVIII. *hoc ex epistola Gregorij VII. ad Hermannum Meten. episc. citat. Gregorius Turonen histor. lib.* II. *cap.* I. Nec Deus nos diutiùs sinit manus tuas indignas osculando pollui. *Vita Fulgentij Ruspensis cap.* IV. Ad hæc ille iuuenis magis ac magis inflammatus, repellentis manum suppliciter osculatus, *&c. Fausti scilicet episcopi. Sinodius lib.* VII. *epist.* II. *ad Papam Græcum, vocat eius sacrosanctos digitos*: Quæ sacrosanctis reserabuntur digitis. *Idem lib.* VIII. *epist.* XI. *ad Lupum*:

Perge ad limina mox episcoporum,
Sancti & Gallicini manu osculata.

Erat hic episcopus Burdegalensis.

Etiam sacerdotum *manus osculabantur. Habes hic de Hilarione. Hieronymus epist.* XCIX. *ad Ascellam. cùm Romæ versaretur, & iam antè sacerdos Antiochia creatus esset.* Osculabantur mihi manus quidam, & ore vipereo detrahebant.

Osculari oculos. *Vita Pauli primi eremitæ cap.* XI. Osculatis eius oculis manibusque. *Ennodius lib.* VII. *ep.* XIV. *ad Archotamiam*: ve cũ domno meo presbytero, vtriq; osculantes manus & oculos tuos. *Credo vt ita ostenderent, quòd se oculis contra charos haberent. Sic Sanctorum manus, reliquias oculis applicabant Vita Simeonis Stylitæ cap.* XVII. Manus eius posui super oculos meos, dicens: Benedic obsecro, mi domine, *& cap.* VIII. *de verme, qui ex corpore eius ceciderat*: Currens apprehendit eum in fide, & posuit super oculos suos.

Etiam olim apud gentes oculos osculabantur. Arrianus Dissertationũ lib. II. *c.* XX. Ἡ ξίωται δημαρχίας; πάντες οἱ ἀπαντῶντες συνήδονται· ἄλλος τοὺς ὀφθαλμοὺς καταφιλεῖ, ἄλλος τὸν τράχηλον, οἱ δοῦλοι τὰς χεῖρας. Tribunatum adeptus est? ecce obuij omnes gratulantur, alius oculos osculatur alius collum, serui manus. *Homerus Odyss.* XVI.

Κύσσε δέ μιν κεφαλήν τε καὶ ἄμφω φάεα καλά:
Et capiti, pulchrisq; oculis iunge oscula binis.

Oxicratum. *Palladius historia Lausiaca capite* CXLV. Omni autem alio tempore contenta erat oxycrato & pane arido. *Quod Heraclides interpres cap.* XLII. *vertit*: Per reliquum æui sui tempus posca & sicco pane contenta viuebat. *Vide infrà*, Posca.

Papa *Vita Malchi cap.*I. ad Papæ Euagrij, necessarij mei, possessionem deuolutus est. *Ita Hieronymi tempore etiam episcopi olim vocati. De qua vide Franciscum Bernardinum Ferrarium lib.* III. *de Eccles. epist. genere cap.* I. *Sauaronem ad Sidonij lib.* I. *ep.* VI. *Postea Gregorij huius nominis Septimi tempore, collecta Romæ Synodo constitutum, vt Papæ nomen vni Romano Pontifici tribueretur. Vide Baronium Notatione ad diem* X. *Ianuarij in Martyrolog.*

De hac eadem re ita notis Iacobus Sirmondus noster ad lib. IV. epist. 1. Ennodij. Papæ nomen vni Romano Pontifici, tamquam proprium & peculiare, primus, vt videtur, asserit Ennodius. Nam cùm episcopos omnes Papas cæteri ferè, qui eius æuo proximi fuerunt, appellare soleant, vt Sidonius, Faustus, Ruricius; ipse perpetuo discrimine Antistites reliquarum ecclesiarum episcopos vocat. Papam solum Romanæ sedis Pontificem siue cùm illi scribit, vt Symmacho Papæ, & Domino Papæ; siue cùm de illo apud alios agit, vt lib. III. epist. X. VI. epist XXXIII. & passim. Pari post Ennodium discrimine in eius vocis vsurpatione vsus est Cassiodorus, qui cùm Bonifacium, Agapetum, & Ioannem Romanæ Sedis Pontifices Papas nominet; Eustorgium & Datium Mediolanensis. & alios aliarum ciuitatum præsules, non aliter quàm episcopos vocat. Neque omnes tamen hoc eius exemplum secuti sunt, quin permulti diuersarum gentium, præsertim extra Italiam scriptores Papæ nomē reliquis item episcopis tribuerint, vsque ad tempora Gregorij VII. qui in Synodo Romana primus, vt a Baronio Cardinali obseruatum est, edixit, vt Papæ nomen vnius sit in orbe Christiano.

PAXIMATES *seu* PAXIMATIA *seu* PAXAMIDIA. *Ruffinus lib.* II. *num.* 4. Vidit de sportella, vbi panis, id est, paximatia reposita erant, surrexisse fumum magnum. *Pelagius libello* IV. *num.* 25. Rapui vnum panem paximatem, & manducaui cum occulte. *quod hic lib* IV. *cap.* XLVIII. *in Excerptis ex Cassiani Collat.* II. *cap.* XI. *est:* Vnum paximatem quotidie in sinu meo latenter abscondebam. *Pelagius libello* X. *n.* 65. Ego biduo ieiunio, & duos paximates manduco. *Palladius hist. Lausiaca cap.* XXVIII. Imponit mensæ quatuor paxamidia sex vnciarum. *Ruffinus lib.* III. *n.* 31. Tantùm vnum paximatium & quinque oliuas in cibo capiebat. *Ioannes libello* XII. *num.* 2. Apposuit verò & mensam, innuente ei illo maiore, & posuit super eam tres paximates. *In Regula cœnobiali Patrum cap.* X. *quem* Librum pœnitentiarium *Columbani quidam esse putant*: Si quis frater inobediens fuerit, duos dies vno paximate & aqua. Si quis dicit, Non faciam, tres dies vno paximatio & aqua. Si quis veniam non petit, aut dicit excusationem, duos dies vno paximatio & aqua. *Suidas:* Δίπυρος ἄρτος, ὁ παρὰ Ῥωμαίοις λεγόμενος παξαμᾶς: Biscoctus panis, qui apud Romanos dicitur paxamas. *Idem:* Παξαμᾶς· ὁ δίπυρος ἄρτος· ἔστι δὲ ἡ λέξις Ῥωμαϊκή: Paxamas, panis biscoctus: est autem vox Romana. *Per Romanos hîc Lipsius de Militiâ Romanâ lib.* V. *dial.* XI. *intelligit Græculos illos Romanos in imperio Byzantino, qui sic dixere.*

Nicolaus Rigaltius in Glossario suo Tactico mixobarbaro non improbabiliter existimat, à Paxamo cupediario ita dictum, de quo Suidas: Πάξαμος ἔγραψεν ὀψαρτυτικὰ κατὰ στοιχεῖον, δωδεκάβιβλον &c. Paxamus scripsit de arte culinaria, ordine alphabetico, & bioticorum libros duos.

Paximatiorum & alij varij meminere auctores. Leo imp. in Tacticis cap. X. §. XIII. Ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ σελλοπουγγίῳ παξαμάδιν, ἢ ἄλευρον, ἢ ἄλλο τι τῶν εἰδῶν ἐλαφρῶν εἶναι ἢ τριακοντα λίτρας. Commeatus paxamadij aut pistis, aut alterius cuiusquam expeditæ rei habeas viginti aut triginta libras. *Idē c.* XII. §. 123. Χρὴ αὐτῇ δὲ τῇ ἡμέρᾳ τοῦ πολέμου ἕκαστον στρατιώτην ἐν τῷ σελλοπουγγίῳ αὐτοῦ ἐπιφέρεσθαι ὕδωρ εἰς τὰ λεγόμενα φλασκία, καὶ παξαμάδια ... τῷ σελλοπουγγίῳ, ἢ ἄλευρον μίαν ἢ δύο λίτρας: Ipso belli die vnusquisque miles gestet ad sellam suam secum aquam in phlaleijs, & paxamadium in sellopungio, & farinæ vnam aut alteram libram. *Idem cap.* XIII. §. 11. ... ἐν τῷ καιρῷ ... ἐπιφέρεσθαι ... ἐν τῷ ... καὶ μίαν ἢ καὶ δύο λίτρας ἄρτου, ἢ ἀλεύρου, ἢ ... παξαμαδίου, ἢ κρέας: Quisque miles, quando ad dimicationem belli procedit, habeat in sellopungio suo vnam aut duas libras panis, aut farinæ, aut stipi cocti, aut paxamadij, aut carnis. *Isidori Glossa:* Paximatium, panis subcinericius. *Luitprandus in legatione.* Soli mensulæ assidens nudæ, paximatium sibi apponentes. *Columbanus de Reg. monach. cap.* V. Olera, legumina, farinæ aquis mixtæ cum paruo pane paximate, ne venter oneretur, & mens suffocetur.

Frustra est Goldastus, qui in legu. Alemannorum tit. XXII. §. 1. panem, modia duo, *corrigit*, paximadia duos. *Nimis hac crisis, etiam legibus vim infereus. Rursus frustrà est; dum* paximadia *vult dicta* panes purpureos, *quod ab igne rubeant. Ioannes Moschus Prati spirit. cap.* VII. *de Macno sene.* Neque vinum bibens neque panem comedens, nisi purpureum. *Talis, inquit*, robidus panis *Plauto. Frustra, inquam, est Goldastus, cùm vera lectio sit* furfureum, *vti prima habet editio. Nec singulare aliquid in Macno abstinentiæ exemplum notaretur, si* paximadijs *vesceretur. Plerumque monachorum in Ægypto is cibus fuit. Sed* furfureo pane *vesci, hoc in Macno eximium.* Rubidum *quoque panem apud Plautum Casina Act.* II. *scen.* V. *Festus interpretatur* parum coctum, *quod non quadrat in paximatia, licet Isidorus lib.* XX. *Orig. cap.* II. recoctum *interpretetur. Plautus in Menæchmis, Act.* V. *scen.* V. *ridicule vsurpat* panem puniceum & purpureum.

Paximates *hi panes, dicti etiam* panes sicci. *Ruffinus lib.* II. *cap.* VII. *in Vita Apollonij:* Erant autem eis pauci tantummodò, & sicci panes. *Palladius cap.* LII. *qui eum Appollonem vocat:* Erant autem aliquot sicci panes, & quædam olera reposita. *Ruffinus lib.* III. *n.* 19. Nihil in ea vidit, nisi paucos panes siccos in sporta pendentes. *Pelagius libel.* X. *n.* 97. Et apposuit eis panem siccum, & aquam, & sal, dicēs: Ecce propter vos festiuitatem habemus hodie, & misit parum aceti in talibus istis. *Ioannes libello* XII. *n.* 2. Dedit eis securim, & sportam plenam panibus siccis, & sal. *Ita quidam libri: ibi licet addunt. Hesychius:* Δίπυροι ἄρτοι, οἱ δεύτερον ὀπτώμενοι: Dipyri panes, secundò cocti.

Nempe siccitas ex recoctione, vnde supra δίπυρος ἄρτος *dictus; quæ siccitas & recoctio ad diuturnitatem faciebant, quod respicitur in Vita S. Antonij cap.* XI. Panes mensium sex, vt Thebæis mos est, secum recondens; nam crebrò per annum incorrupti durare solent. *Vide suprà* Bucellatum.

Et quia panes hi sicci erant (puto etiam duriores) comesturi eos aqua macerabant & madefaciebant, quod in his Vitis sæpius dicitur infundere panes. *Palladius cap.* XXVIII. Et imponit mensæ quatuor paxamidia sex vnciarum & sibi quidem vnum madefecit, erant enim sicci, illi autem tres. *Ruffinus lib.* II. *n.* 4. Et cum aduenisset hora sexta, infundebat panem in aqua, dicens: Dum hic panis infunditur, oportet me etiam horam nonam exspectare. *Ibidem:* Cumque aduenisset hora sexta, infundebat panem in aquam. *quod in Pelagij libello* V. *num.* 58. *dicitur:* infudit panem, & sedit vt manducaret. *Item Ruffinus lib.* III. *num.* I. Et misit aquam & sal, & misit bucellas (*paximatia debet, vel ipsum paximatium*) & comederunt pariter. *quod in Pelagio libello* XV. *num* 66. *est* infudit

dit ei panes, & misit ei oleum & sal.

PECCATOR. *Vita Pauli primi eremitæ cap.* XIV. Obsecro, quicumque hæc legis, vt Hieronymi peccatoris memineris. *Ita sæpè viri sancti ex humilitate litteris suis superscribere & subscribere solent. Lisiardus, episcopus Suessionensis in Vitâ S. Arnulphi cap.* L. *Augusti* XV. *dicit Arnulphus de se:* Huius peccatoris Arnulphi corpus terræ reddatur. *Desiderius Cadurcenæ ciuitatis episcopus ep. ad Grimoaldum palatij Rectorem:* Domino illustri Grimoaldo Maiori domus Desiderius peccator. *Idem ad Medoaldum Treuericæ vrbis episcopum:* Domino semper suo Medoaldo Papæ Desiderius peccator. *Et ad Codulphum:* Domino illustri Codulpho Desiderius peccator. *Vide plura exempla apud Franciscum Bernardinum Ferrarium de Ecclesiasticarum epistolarum genere lib.* III. *cap.* I.

PEDVLIS. *Vita Christiani monachi in Prolegomenis pag.* LXVI. Inueni vnum pedulem, & in eo magnam massam denariorum. *Gregorius Turonensis in Vitis Patrum in Nicetio Lugdunensi episcopo:* Namque vbi deciso cucullo, aptatis pedulibus (*ita MS. pro pedulis*) pedes operuit, extemplò arreptus à dæmone ruit in pauimentum. *Interpres Iuuenalis Sat.* I. Pedules nouos in braccis, quos pedornes dicunt. *Glossæ Isidori:* pedana, pedulis nouus, qui caligæ assuitur. *Glossa Benedicti:* Πεδ ὁλια, ποδῶν καλύμματα, τινὲς δὲ ἀρτηρια ἑρμηνεύουσιν. Pedulia, pedum integumenta, quidam artaria interpretantur.

PITTACIVM. *Vita Ioannis Eleëmosinarij cap.* X. Proferens de honoranda manu sua ille sanctus pittacium. *& ca.* LI. Neque vllo modo inuentatur à quolibet pittacium hoc aliquandò. *quod eodem capite aliquoties repetitur. Alij scribunt* pyctacium. *Zacharias Papa Bonifacio ep.* CXLII. *inter Bonifacianas:* Continebant enim capitula in pyctacio ab eis porrecto. *vbi Serarius noster: Rectè verò tam πυκτάκιον quàm πιττάκιον scribitur, estque propriè panni frustulum, & per similitudinem, indiculum aliquod membranaceum, aut chartaceum. Sed illud à complicando ducitur, hoc verò etiamnum apud Hispanos & Aquitanos, exiguâ cum inflexione vsitatum,* pedaco *&* pedas, *apud Gallos* vne piece.

Hadrianus Iunius in Nomenclatura existimat pittacium *detortum fortè à* pettucio, *quo corij præsegmina exiliora denotant Dores.*

Moschopulus περὶ σχεδῶν: Πεττύκια Δωρικῶς τὰ λεπτὰ ἀποτμήματα τῶν δερματίων, ἀφ' οὗ ἡμεῖς πιττάκια λέγομεν. Pettucia Doricè dicuntur tenuia cortorũ præsegmina, vnde nos pittacia dicimus.

Casaubonus ad Alexandrum Seuerum Lampridij, vult πιττάκιον dictum ἀπὸ τῆς πίττης. Sũt enim, inquit, pice vel malthâ illita breues tabellæ, in quibus elogia scribebantur, & id genus alia, quæ paucis verbis possunt comprehendi.

Abijt postea pittacium *seu* pettycium *in* peria, *quo posteriori aeuum vtitur. Henricus Rebdorffensis in Annalibus anno* MCCCLXI. Item clauus cum aliquali petia ligni S. Crucis. Item petia brachij S. Annæ. Item petia chordæ, qua Christus fuit ad columnam ligatus. *vtitur & Theodericus de Apoldia præfatione ante Vitam S. Dominici* V. *Aug.*

PLVMATIVM. *Pelagius libello* VII. *n.* 10. Et traxit vnum corpus sub caput suum tamquam plumatium de scirpo. *Glossa Græcolatinæ:* πλυμάκιον, πλυμάκιον: plumacium. *Anastasius in Sergio:* In quo interius plumatium ex holoserico superpositum, quod stauracis dicitur, inuenit. *Gotfridus Viterbiensis Chron, parte* IX.

Vltimus Assyriæ rex nomine Sardanapala
Fecerat ex pluma plumatia clausus in aula.

Papias: Plumacium, puluinar à pluma dicitur. *Glossarium Camberonense MS.* Puluinar, capitale plumatum.

POSCA. *Heraclides cap.* XXV. Olera tantùm & poscam, & lenticulam per solum biennium gustans. *vbi Heruetus nominis Palladij interpres pro poscam posuit* ptisanam. *Etiam vetus Palladij interpres* ptisanas *habet. Nescio an in Græco fuerit* ὀξύκρατον *an* πτισάνην. *Post apud Heraclidem c.* XLII. Per reliquum æui sui tempus posca & sicco pane contenta viuebat. *vbi Heruetus in Palladio suo pro* posca *retinuit* oxycrato, *quod existimo in Græco eius exemplari fuisse. Certè vetus Lexicon Græco-latinum habet,* Ὀξύκρατον, posca. *Plinius quoque libro* XXVII. *cap.* IV. *vertit:* Radix decoquitur in posca dolori dentium, *quod Dioscorides lib.* II. *capite* CXXIX. *de ononide, seu anonide est:* Ἀφεψηθεῖσα δὲ ἡ ῥίζα ἐν ὀξυκράτῳ, διακλυζομένη πόνον ὀδόντων πραΰνει. *Idem Plinius lib.* XXII. *cap.* XXV. *poscæ meminit:* Ad iecinoris dolores eam (*farinam ordei*) cum posca concoqui opus est, aut cum vino. *& nomen hoc aliquoties eodem capite repetit. Idem libro* XXX, *cap.* VII. Tormina sanat palumbus ferus, ex posca decoctus. *Suetonius Vitellio, cap.* XII. Cùm Puteolis poscam vendentem deprehendisset. *Spartianus in Hadriano:* Cibis etiam castrensibus in propatulo libenter vtens, hoc est, larido, caseo, & posca, exemplo Scipionis Æmiliani, & Metelli, & auctoris sui Traiani. *Cornelius Celsus lib.* III. Dari potest intrita, vel ex aqua calida, vel ex posca. *Alexander Trallianus lib.* XI. Πάσσε δὲ αὐτῷ πρὸ ἡμέρας εὖ πέπτω ὅλη, ἢ εἰς ῥοδάτον, ἢ εἰς φοῦσκαν: Pridie Benè excoctum impone rosato vel poscæ.

Confundunt plerique Grammatici & Lexicographi recentiores poscam *cum* lora *vel* zytho, *quos redarguit Brodæus lib.* IV. *Miscellan. cap.* XI. *In eadem opinione fuit etiam auctor Glossarij Camberonensis manuscripti, dum ait:* Pusca, vinum secundum. *vinum autem secundum seu secundarium, nihil aliud est quàm lora. Quid vinum secundum sit, explicat idem Glossarium:* Acini dicuntur proiectæ vuarum reliquiæ, & ideò corripit penultimam. quoniam non de nomine, sed de verbo deriuatur hoc nomen, hic acinus, huius acini. Acinum verò neutraliter dicitur, quæ lauantur vuæ post expressum vinum: acinum dictum, quasi aquidum, vocaturque vinum secundum, & est potus seruorum.

Quid posca *seu* φοῦσκα *sit, explicat Phamon Cynosophij ca.* VII. Φοῦσκα δέ ἐστιν ὄξος, καὶ ὕδωρ θερμὸν, καὶ ὠὰ δύο: Est phusca seu posca, acetum & aqua calida, & oua duo. *Ita quidem ille poscam aptat pro remedio canis, qui incaluit. Alias* posca *simpliciter est potio ex aqua acetique mixtura temperata, quæ militibus in vsu, quæ sæpè solius aceti nomine exprimitur: Plautus Rudente.* Sed hic rex cum aceto pransurus est & sale. *Spartianus in Pescennio:* Iussit vinum in expeditione neminem bibere, sed aceto vniuersos esse contentos. *Vulcatius in Auidio:* Præter laridum, & buccellatum, & acetum.

Aliud opinor φοῦσκα *Moschopulo:* Φύσκη, ἡ κοινῶς φοῦσκα. Physcha, vulgariter phusca. *An intelligit quod Hesychio?* φύσκη κοιλία, καὶ τὸ παχὺ ἔντερον: physca, ventriculus & crassius intestinum, *vel quod Coronæ pretiosa*, φοῦσκα, vesica, κύστις?

POSTLIMINIVM. *Vita Malchi cap.* IV. Ego enim longo postliminio hereditarius possessor. *vox ea*

Hierony

Hieronymo sæpius vsurpata. Idem epist. XII. *ad Gaudentium* : & post neces amicorum, luctumque perpetuum, infanti senex, longo postliminio scriberem. *Idem præfat. comment. in Ionam* : Igitur tanto pòst tempore, quasi quodam postliminio à Ionâ interpretandi initium sumens. *Idem in Prologo Iosue* : Et omissum iam diu opus quasi quodam postliminio repetere. *Occurrit frequenter apud Iurisconsultos : vide Lexicon Brissonij. Cic. pro Cornelio Balbo* : Quid si ciui Romano licet esse Gaditanum, siue exilio, siue postliminio, siue reiectione huius ciuitatis. *Prudentius in Hamartigenia*:

Tunc postliminio redeuntem suscipit alto,
Cana fides gremio.

Lactantius lib. IV. *cap.* XXIX. Si quis ab inferis rediens postliminio vitam recepisset.

PROASTIVM. Προάστειον, suburbanum, *seu* proürbium. *Vita Basilij cap.* II. Inuenit (*eum*) in proastio cum philosophis. *Ruffinus lib.* III. *n.* 19. Prope proastium qui vocatur in Septimo. *quod in eadem re apud Pelagium libello* XV. *n.* 66. suburbanum *dicitur. Paulus Diaconus de gest. Longob. lib.* VI. *ca.* LVIII. Rex Luitprandus in Oloonâ nihilo minus suo proastio, miro opere in honorem S. Anastasij martyris Christo domicilium statuit. *quo loco hallucinatus est Bonau. Vulcanius, qui quia prohastio in libro suo inuenit, existimauit dignitatis nomen esse, ab hasta deriuatum, quasi qui hastam seu contum regium ferret : sed imposuit illi librariorum sequiorum aui mos, qui pleraque aspirabant. Epistola Iustiniani Imp. ad Placidium* : Cum portubus, aquis, aquarúmve decursibus, syluis, proastiis. *Germanus in Sanctis* : Κἂν προάστειον ᾖ μοναστήριον.

PROTOCOMITES. Πρωτοκωμήτης, primus *seu* princeps pagi. *Palladius Lausiaca historia cap.* LXIV. *in Paphnutio*: Καὶ πάλιν φωνὴ τις γίνεται πρὸς αὐτὸν θεῖα λέγουσα· Ἐοικας τῷ τῆς πλησίον κώμης πρωτοκωμήτῃ. *quæ ita vertit Heruetus* : Et rursus vox diuina ad eum facta est : Es similis vicini pagi protocomiti. *Rectè Ruffinus lib.* II. *cap.* XVI. πρωτοκωμήτην *vertit* primarium vici. *Alius* protocomes, πρωτοκόμης, primus, *seu* princeps comitum, *quæ dignitas erat communis in palatio, exercitu, prouinciis. Vide Iurisconsultorum Lexica.*

PSIATHVS, PSIATHIVS *vel* PSIATHIVM. *Sæpius occurrit in Vitis Patrum. Vita Pachomij cap.* XLIII. Ac ne otiosus essem, psiathos elegi cum fratribus texere. *cap.* XLVII. Venit ad fratres, qui psiathos operabantur. *cap.* LII. Semper autem psiathios operabantur. *Vita Abraham eremitæ cap.* III. Nec non & vnum psiathium, in quo cubitare solebat. *& cap.* XIV. Psiathum suum, super quod subsistebat, cœpit vehemens flamma comburere. *Vita Ioannis Eleemosynarij cap.* XX. Quanti sunt modò, qui psiathum habentes subtus dimidium, & suprà dimidium, non possunt extendere pedes suos. *Vita Euphrosinæ cap.* XVI. In eadem cella demoratus est, in eodem psiathio dormiens in quo Euphrosina. *Vita Mariæ neptis Abrahæ c.* VIII. Quinquaginta annos conuersationis tuæ, super psiathium cubitaueras.

Frequens hæc vox in supellectile antiquorum monachorum. Psiathium Græcis teges siue storea ex iunco aut papyro confecta. Eâ pro lecto & stragulo vtebantur monachi Ægyptij. Glossarium : Teges ψιάθιον. *Vide Cassian. lib.* IV. *Instit. capite* XIII. *& collat.* I. *cap.* XXIII. *Hesychius*: Ψιάθια τὰ ἐν τοῖς δικαστηρίοις ἐπὶ τῶν καθεδρῶν ἐπιστρωμένα : Psiathia, quæ in iudiciorũ loco cathedris insternuntur. *Idem*: Ψίαθος, ὁ χαμεύνη, καὶ τὸ φυτὸν, ἐξ οὗ πλέκεται ψίαθος: Psiathus, lectus humi stratus, & frutex, ex quo plectitur psiathus. *Vide eundem in* Κάννα, *&* Κάναθρα.

PTISANA. *Palladius Lausiaca ex veteri interpretatione cap.* XV. Propter infirmitatem stomachi coctum cibum accipere compulsus est. Panem quidem iam non contigit; olera verò & ptisanas, ac legumen vsque ad duos annos accipiens, ita defunctus est. *Quo loco Heraclidis interpres c.* XXV. Cùm necesse esset corpori eius propter stomachi infirmitatem, vt coctum sumeret cibum, panem quidem attigit numquam, olera tantùm & poscam, & lenticulam per solum biennium gustans. *Palladius ex interpretatione Herueti cap.* LXXXVI. Cùm caro propter imbecillitatem corporis & stomachi, opus haberet vt aliquid sumeret quod per ignem transiisset, panem quidem tetigit nequaquam autem sumpsit cocta olera, sed vel ptisanam, vel legumina duos annos. *qui locus si cum interpretatione priorum conferatur, legendum videtur*, panem quidem tetigit nequaquam, sumpsit autem cocta olera, vel ptisanam, vel legumina duos annos. *Omnino nugatur hic Goldastus scribens ad Regulam S. Columbani, legensque* pisanas *pro* ptisanas. Pisano, *inquit*, pulmentarium ex pisis confectum. *Carere poteramus hac crisi contra consensum omnium interpretum, qui in Græco vel πτισάνην inuenere, & in Latino textu retinuere, vel per* poscam *idem voluere exprimere.*

PTOCHIVM. *Vita Euphrosinæ cap.* VII. Ecce ptochia, hierocomia, xenodochia, monasteria. *Pleræque editiones pro* ptochia, *habent* tapetia, *nullo sensu.* Ptochiorum *frequens apud veteres mentio. Canon* X. *Concilij Chalcedonensis, Oecumenici* IV. Ἤτοι τῶν ὑπ' αὐτὴν μαρτυρίων ἢ πτωχείων ἢ ξενοδοχείων: Vel eorum quæ sub ea sunt martyriorum, vel ptochiorum, vel xenodochiorum. *& can.* VIII. Οἱ κληρικοὶ τῶν πτωχείων, καὶ μοναστηρίων, καὶ μαρτυρίων: Clerici ptochiorum, monasteriorum & martyriorum. *vox Græca etiam Latinis vsitata. Testamentum S. Remigij*: Sicut disposuero in ptochiis, cœnobiis, martyriis, diaconiis, xenodochiis, omnibusque matriculis sub tua ditione degentibus. *Capitularia lib.* VII. *Tit.* II. Clerici qui præficiuntur in ptochiis, vel qui ordinantur in monasteriis, vel basilicis martyrum. *quæ desumpta sunt ex can.* VIII. *Concilij Chalcedonensis iam citato. Plura de ptochiis & ptochotrophiis in Iuris Lexicis.*

RACANA *seu* RACHANA. *Vita Ioannis Eleemosynarij, cap.* XVI. cum storeis, & rachanis. *vnde* rachanellæ *ca.* XX. Venumdabantur enim quatuor rachanellæ numismate vno. *Ennodius lib.* IX. *epistolâ* VII. *ad Apodemiam* : Lænam & racanas, cuius vos volueritis coloris, rubei, aut fusci mihi sub celeritate dirigite. *Iacobus Sirmondus noster ibi notat : Racanæ quod genus vestimenti fuerit, non liquet ; ad calceamenta referenda videntur, vt & tzagæ & tzangæ. L.* III. *Cod. Theod. de habitu quo vti oporteat intra vrbem* : Intra vrbem Romam nemo vel tzagis vel tzancis vtatur. *Ita ille. Dubito an hæ tzagæ ad racanas spectent. Potiùs existimẽ* racana *detortum à Græco* ῥάκος, *quod vile vestimentũ, vt etiam hîc, de racanâ intelligitur. Hesychius*, Ῥάκη, ἀποσπάσματα καὶ ἀποσχίσματα, ἱμάτια: Præsegmina, diuulsiones, vestes. *Idem* Ῥάκος, διεῤῥωγὸς ἱμάτιον: laceratum vestimentum. *Idem*: Ῥάγη, ἀποῤῥήγματα καὶ ἀποσπάσματα : rupturæ & diuulsiones. *Hinc igitur nunc* racana *nunc* rachana *scribunt.*

Apud Nicetam Choniatem lib. II. *De rebus gestis Alexij Angeli* ῥακενδύτας, *cui Glossa MS. ascribit* μοναχὰς. *Sic apud eundem libro De rebus post expugnatam*

pr[illegible] bene [illegible] paulus [illegible] pannis inu[illegible] *apud [illegible] lib.* [illegible] *De [illegible] Angels [illegible]* [illegible] ferens. *de [illegible]* MA.

RAPHA[illegible]. [illegible] *de Vitis Patrum lib.* [illegible] IV. *n* 57. Vasculum, in quo erat raphanelæ[illegible]. *Edit[illegible]* raphan[illegible] id [illegible]. *[illegible] ommsa verb[illegible]* ... de semine lini [illegible]. *[illegible] describit Plinius* [illegible] *cap.* V. *agens* [illegible]. Ægypto mirè [illegible] ob[illegible], quod e semine eius fa[illegible]. Hæc m[illegible] cupiunt serere, [illegible] quæ [illegible] ex fru[illegible]mento [illegible] tributis est [illegible] uberiùs copiosius [illegible].

REGIA, *[illegible] portam primariam significat. Vita [illegible] Ægyptiac[illegible]* Regia autem [illegible] numquam aperiebatur. *Sic apud Ennodium epigrammate* X VIII [illegible] *est.* Super regiam [illegible] in domo. *qua [illegible] montem cum aqua [illegible]. Gregorius Turonensi libro* IV. *cap.* XII. Dum [illegible] ambulabant per ecclesiam ad regias [illegible], quæ tunc reserata [illegible] erant, appropinquant. *Anastasius Bibliothecarius in Honorio:* Inuestiuit regias in ingressu ecclesiæ maioris quæ appellantur medianæ, ex argento. *Item in Conone:* Qui missi fuerant de exercitu ad custodiendas regias basilicæ, claus[illegible] obseruabant.

RE[illegible]VLA. *Re[illegible]ulam ab angelo accepit Pachomius* [illegible] *ea* [illegible]. [illegible] Regulam Tabennenses, hod[illegible] cu[illegible]diunt. *Quare labitur Ioannes Mo[illegible] in [illegible] barbaro, dum verbo* Μιστ... *existimat [illegible] Benedictum Re[illegible] monachis primum [illegible], vel ipse Benedictus Regula [illegible] ca.* LXXIII. *priorem* [illegible]. *Basilij Regulam agnoscit:* Collationes Patrum, & instituta, & vita eorum, sed & Regula S. Patris nostri Basilij, quid aliud sunt, nisi bene viuentium & obedientium monachorum instrumenta [illegible]. *[illegible] ante Pachomius ab Angelo Regulam acceperat. Quæ [illegible] Hildegardis [illegible] de Bened[illegible] primo Regularum [illegible] intellige de Italia, quam ipse primus sua Regula maximè illustrauit.*

RESCELLA. *Pelagius lib.* V *De Vitis Patrum libello* X. *n.* 18. Dedit ei aurum, [illegible] numos, & rescellas, & omne quod in [illegible] suo habebat. *&* *n.* 76. Vestes meæ inæstimabili pretio dignæ erant, & pro his [illegible] vestes [illegible]. *videntur rescellæ hic capi pro vili vestimento. Sic apud eumdem Pelagium libello* XIII. *num.* 1. Vestiuit [illegible] rescellas suas, qua prius habuerat. *[illegible] Lambertonense MS.* Rescella, diminuitur à [illegible]ula, [illegible]ula autem à re. *Charisius* [illegible] *ster lib.* [illegible] *Grammatica a res deducit* reculam *vt a spes* [illegible]. *Ita [illegible] Priscianus super* XII. *vers. Æn.* [illegible] *lib.* [illegible] *Æneid.* Postquam res Asiæ. *Ibidem in [illegible] Cambron.* Rescellæ, genus indument[illegible] id est [illegible]. *Apuleius lib.* V. *Metam.* [illegible] pauperrimas pannosasque resculas m[illegible] nu[illegible] d[illegible]as [illegible] divitibus. *er[illegible] primum re[illegible], inde rescella. Liceat hic con[illegible] in [illegible] meam proponere de loco apud Apuleium lib.* XI. *Metamorph. depo[illegible]:* Sp[illegible]a deniq; quàm paruis, quàm [illegible] futilibus tant[illegible] procuretur. Herculé anethi modi[illegible] cum foliis lauri immi[illegible]um, rore fon[illegible] d[illegible]ur lauacrū, & poculum. *Beroaldus ait olim [illegible] Hercule, [illegible] ipse reformat* Hercules, *vt sit [illegible] per Herculem, quale est illud* mehercules, [illegible] fi[illegible]ius. *Lipsius lib.* II. *ep.* 43. *[illegible]* XX[illegible] *aut dormiunt [illegible] interpretem* (*Beroaldum: vetus lectio [illegible]lis legit:* tanta res procuretur herbulis. Ane[illegible] *Ita ille. Sed equidem medium herbarum [illegible] magica, vnde apud eumdem Apol.* 1. radic[illegible], [illegible]bæ, surculi. *& lib.* 11. *Metam.* surcul[illegible] & [illegible] & id genus friuolis inhal[illegible]tis. *E quibus [illegible] legendum* surculis, *pro* [illegible]culi[illegible]. *[illegible] legere* reculis: 1. *Quia folus olim scriber[illegible]* [illegible]reculis, *inde transpositione fecere* herculis. 2. Recul[illegible] *sequentia omnia comprehendunt* anethum, laurum, [illegible] in fontanum, *non ita* herbulæ, *quæ in nullum [illegible] quadrant, si* anethum *de semine capias.* 3. Reculæ *hic quod libro* 11. *apud eumdem* friuola. 4. Reculas *vsurpat idem auctor lib.* IV. *Metamorphosium citato.*

Dicebatur & reicula. *Capitularium lib.* VII. *tit.* CXCII. Qui reiculam ecclesiæ petunt à regibus & horrendæ cupiditatis impulsu egentium substantiam rapiunt. *Chronicon S. Galli de gestis Caroli Magni:* Quod reiculæ S. Galli non ex regalibus donariis, sed ex priuatorum tradi[illegible]iunculis collectæ.

An REICVLÆ *hæ Ecclesiarum sunt illa ipsa, quæ Græcis dicebantur* πτωχικά? *Balsamon ad Can. Apost.* LIX. [illegible] Episcopos post necessarios sibi sumptus, & ecclesiæ ac clericorum consuetam dispensationem superflua ex ecclesiasticis reditibus debet distribuere pauperibus. Nā πτωχικά, id est, pauperū bona vocantur. *Et in eumdem Canonem Zonaras:* [illegible] Scriptura nominat ecclesiarum bona πτωχικά, quæ πτωχοῖς, id est, mendicis & inopibus distribui oportet.

RESTES PISCIVM. *Vita Ioannis Elesmosynarij cap.* XIX. M[illegible]lle restes siccatorum piscium, qui menomenæ dicuntur. *Sic Martialis lib.* XII. *ep.* XXXII.

Caluæque restes all[illegible]ique, cepisque.

vbi restibus caluitiem tribuit, vt veteres & [illegible] ostendat, e quibus allia & cepæ pendere [illegible].

SABVLV[illegible]. *Vita Pauli primi eremitæ cap.* XI. Sabulum capiti superiaciebat. *Vita H[illegible]ionis cap.* X[illegible]II. Qui cùm tria cruci[illegible] signa pinxisset in sabulo. *Glossarium Cambe[illegible]nense MS.* Sabulum, genus terræ leuissimum. *Plinius lib.* XVIII. *c.* XVIII. Quippe [illegible]abulum subest, granumq; limo tantùm con[illegible]ectur. *Hieronymus in cap.* XLVII. *Ezech.* Ad tumulos sabuli orientalis.

SABVLVM CAPITI SVPERIICERE. *Vita Pauli primi eremitæ cap.* XI. Sabulum capiti superiaciebat. *Sollemne hoc apud plurimas gentes in luctu, maximè funebri. De Ægyptiis testis hæc vita.*

De Romanis Virgilius lib. X. *Æneid. de Latino Rege ob coniugis & vrbis fata:*

— it scissa veste Latinus
Coniugis attonitus fatis, vrbisque ruina,
Canitiē immundo perfusam puluere turpans.

Et libr. X. *de Mezentio propter Lausum filium ab Æneā occisum:*

Agnouit longè gemitum præsaga mali mens:
Canitiem immundo deformat puluere. —

Idem in Ciri:

——— Clade exercita tristi
Intonsos multo deturpat puluere crines.

Catullus in Argonauticis:

Canitiem terra atque infuso puluere fœdans.

Silius Italicus lib. XI. *de Campanis:*

—— Nunc fœdantes in puluere crinem

Canentem.

Ouidius lib. VIII. *Metamorph fab.* IV.

——— Ocoeus
Puluere canitiem genitor, vultusque seniles
Fœdat humi fusus.

De Græcis testis Homerus Iliad. Σ. *vbi Achilles audita morte Patrocli:*

Ἀμφοτέρῃσι δὲ χερσὶν ἑλὼν κόνιν αἰθαλόεσσαν,
Χεύατο κὰκ κεφαλῆς.

Ambabus autẽ manibus capiẽs puluerẽ calidũ,
Fudit super caput.

Item Iliad. Ω. *de Priamo, qui puluere aspersus filij Hectoris mortem deflet.*

De Iudæorum more in hac eadem re notum nimis ex Sacris litteris.

SANCTORVM CORPORA INCORRVPTA. *Vita Hilarionis cap.* XXXVIII. Et toto corpore, quasi adhuc viueret, integro. *Ioannes Moschus Prato spirituali cap.* CXXI. *de duobus monachis pro fide mortuis:* Inuenimus verò ambos integros, sumentesque illos, sepeliuimus in Raythu. *Multorum Sanctorum corpora Deus hac ita gratiâ honorauit.*

S. Vrsini *primi episcopi Bituricensis, apud Gregorium Turonensem De gloriâ Confessorum c.* LXXX.

S. Eligij *apud Surium* I. *Decembris, auctore Audoeno Rhotomagensi episcopo.*

S. Sigeberti *regis Francorum, auctore Sigeberto monacho* Gemblacensi *apud Sur.* I. *Feb. tomo* VII.

S. Venceslai *ducis Bohemiæ, per Ioannem Dubrauium Olomucensem episcopum* XXVIII. *Septemb. apud Surium tomo* VII.

S. Stanislai *episcopi & martyris apud Surium* XI. *Aprilis.*

S. Huberti *episcopi Leodiensis, apud eundem* III. *Nouemb.*

S. Othmari *abbatis Sangallensis, auctore VValafrido abbate Augiensi apud Surium* XVI. *Nouemb.*

S. Edmundi *episcopi Cantuariensis apud Surium* XVI. *Nouembris.*

S. Raynaldi *archiepiscopi Rauennatis, auctore Hieronymo Rubeo* XVIII. *Augusti, apud Surium tomo* VII.

S. Sosij *diaconi. auctore Ioanne diacono* V. *Ianuarij apud eundem eodem tomo* XXIII. *Septembris.*

S. Honorati *episcopi Arelatensis auctore Hilario episc. Arelatensi, apud eundẽ tomo eodem* XVI. *Ian.*

S. Iodoci *auctore Florentio abbate, apud eundem tomo eodem* XIII. *Decembris.*

S. Hermanoni *seu* Iosephi *canonici Steinfeldensis, apud eundem tomo eodem* VII. *Aprilis.*

S. Theodori *Studitæ, auctore Michaële Studitâ* XI. *Nouembris.*

S. Edilbergæ *virginis, apud Bedam lib.* III. *hist. Anglicanæ cap.* VIII. *Iulij* VII. *in* VII. *tomo Surij.*

S. Ludmillæ *martyris in Vita S. VVenceslai suprà.*

Plura non congero. Similia exempla sæpissimè in Sanctorum Vitis occurrunt, vide quædam apud Ioannem Baptistam Signium in eius Reliquario cap. XXI.

SANCTVARIVM. *Vita Euphrasiæ cap.* I. Multásque oblationes in ecclesiis & sanctuariis offerebat. *& cap.* V. Quæ etiam illic vacans in sanctuariis. *Nescio an hic sanctuaria vocet oratoria, id est, monasteria. Alias* sanctuarium, *certus in templo locus. Vide* SECRETARIVM.

Aggenus comment. in Frontinum de limitibus agrorum: Profanum autem, quod dum sanctum fuisset, postea in vsu hominum factum, hoc est extra fanum, extra sanctuarium, profanum dictum est.

Dicta etiam sanctuaria *vela quædam sacra seu brandea. de* [illegible] *ita Baronius Not.* [illegible] *ad Mar.* [illegible] *Romanum ad diem* V. [illegible] *pe*[illegible] *verba S. Germani* [illegible] *legatorum Apost. literarum ad Hormisdam Papam.* Vnde si beatitudini vestræ videtur, sanctuaria beatorum apostolorum Petri & Pauli, secundum morem, ei elargiri præcipite; & si fieri potest, ad secundam cataractam ipsa sanctuaria deponere vestrum est deliberare. *Extant ad eosdem legatos Hormisda Papa de eadem rescriptæ litteræ, alia item ad Iustinianũ, significantis se tantùm* sanctuaria *mittere. Per* sanctuarium *autem velum intelligere debemus, quod S. Gregorius in epistola ad Constantiam Reg. lib.* III. *ep.* XXX. *brandeum appellat, ex quo sanguis effluxit cum a S. Leone Papa* [illegible] *incideretur. Alibi autem idem appellat velamen, quod admoueri solitum erat sanctis martyrum corporibus, vt lib.* IV. *ep.* XLIV. *ex Synodo Romana, & lib.* XII. *decret.* IV. Brandæum *item appel*[illegible] *Ioannes Diaconus in Vita S. Greg.* [illegible] *cap.* [illegible] *eum ingens ea de re miraculum narrat. Hactenus Baronius.*

Erant [illegible] *regum & principum* sanctuaria *secreta videlicet & arcana tabularia.* [illegible] *lib.* XXIII. *cap.* VIII. In sanctuariis Mithridatis maximi regis deuicti Cnæus Pompeius inuenit in peculiari commentario ipsius manu compositionem antidoti. *Siculus Flaccus in libro De condit.* [illegible] *agrorum:* Quod si qui contradicit, sanctuarium Cæsaris respici solet, omnium enim agrorum & diuisorum & assignatorum formas, [illegible] & commentarios & principatus in sanctuario habet. Qualescumque enim formæ fuerint, si ambigatur, de eorum fide ad sanctuarium principis reuertendum erit.

SARTAGINES IGNITÆ. *Hieronymus in Vita S. Pauli primi eremitæ cap.* II. Quæ ignitas sartagines ante superasset. *Huius supplicij mentio* II. *Machab. cap.* VII. *quod ita exprimit Prudentius hymno* [illegible] *hymno* XIV.

Videbat ipsos apparatos funerum
Præsens suorum, nec mouebatur parens,
Lætata, quoties aut oliuo stridula
Sartago frixum torruisset puberem.

Plura de his vide apud Antonium Gallonium lib. De sanctorum martyrum cruciatibus cap. [illegible]

SATYRI. *Hieronymus in Vita S. Pauli primi eremitæ cap.* VII. Quos vario delusa errore gentilitas Faunos, Satyrosque, & Incubos vocans colit. *De Satyris consule Lilium Gregorium Giraldum historia deorum syntagmate* XV. *& Martinum Delrium nostrum parte* III. *commentar. in Senec. Oedipum, Natalem Comitem lib.* V. *Mytholog. cap.* [illegible] *& Conimbricenses nostros in lib.* II. *Physic. cap.* IX. *quæst.* V. *art.* 2.

SCAPVLARE. *Vita Antonij cap.* XXIII. Lauit ependyten suum, id est scapulare. *ita plerique editi: sed* scapulare *interpretamentum prioris e margine in textum irrepsit.* Scapulare *propriè* [illegible]

SCHEMA. *Vita Euphrosinæ cap.* VII. Induitque eam tunicam schematis. *Vita Euphrasiæ siue Euphraxis cap.* VI. Si nos diligis, [illegible] *in* nostro schemate. *Anastasius Per*[illegible] *Menæis* [illegible] Discens in monasterio S. Sabæ sacrum monachorum habitum sumit. *Sæpissimè occurrit apud scriptores ascet*[illegible]

Sed quia duplex fuit schema *in* [illegible] *vnum, quod dicebant* [illegible] *siue* [illegible] paruum schema, *siue* schema mandyæ, *alterum quod*

quod dicebatur τὸ μέγα *fiat* τὸ ἀγγελικὸ magnum *siue* angelicum schema. *Iunxi hic ex Euchologio, quædam vtriusque generis attexere, omissis precibus, ritus tantùm attingendo, præmisso antè Ordine instituendi nouitium.*

Ἀκολουθία εἰς ἀρχάριον ῥασοφοροῦντα.

Ordo instituendi Nouitium rasam ferentem.

Quod in indice capitum ita concipitur paulo plenius: Ἀκολουθία γινομένη εἰς τὸ φορέσαι τινὰ ῥάσον μόνον, καὶ καμιλαύχιον: Ordo, qui seruatur inferente tantùm rasam & camelauchium. *Non rectè apud Meursium in Lexico Græco-barbaro in* ῥάσα *ponitur negatio* μὴ *ante* καμιλαύχιον. *Igitur ita instituitur nouitius:*

1. Ὁ ἱερεὺς κουρεύει αὐτὸν σταυροειδῶς: Sacerdos nouitium in crucis formam tondet.

2. Ἐνδύει αὐτὸν χιτῶνα καὶ καμιλαύχιον: Induit eum tunica & camelauchio.

Ex quibus patet ῥάσα, tunicam *fuisse. rudem & asperam, non mollem, indicat Nicetas in Manuele Comneno l. VII.* τὸ μοναχικὸν σχῆμα ᾔτησε, καὶ οἱ περὶ αὐτὸν ὄντες εὑρόντες τινὸς μοναχοῦ ῥάσα ἐνεδύσαντο μετ' αὐτόν, καὶ ἀπεδύσαντο τὰ μαλακὰ καὶ ἀρχικὰ ἀμφία: Monachicum schema expetiit, & qui ei astabant, nescio vnde inuenientes cuiusdam monachi rasam, eâ eum induerunt, & exuerunt eum vestibus mollibus & imperialibus. *Ita quidem citat Ioannes Meursius in Glossario Græco barbaro, pro quo vulgata editio habet:* Καὶ τὴν πνευματικωτέραν ἀμφίεσιν, ἔχουσαν τὸ ἀπαναστατικὸν τρίβωνα μέλανος, οἱ περὶ τὸν βασιλέα ὄντες οὐχ εὑρίσκοντες: Et spiritualem vestem nigro panno omnis ornatus expertem ministri nescio vbi nacti. *Sic quæ eodem libro fert* ἐνδύματα *scilicet* μοναχικά, *Glossæ veteres MSS. apponunt* ῥάσα: *& eiusdem Manuelis lib. IV. vbi* μέλαν ἄμφιον, *Glossa apponit* ῥάσον. *& apud eundem Nicetam lib. II. De imperio Isaaci Angeli. vbi in sexta est,* μέλαν ἄμφιον *Glossa MS. ascribit* ῥάσα. *Sic apud eundem lib. III. De eiusdem Isaaci imperio,* ῥακενδύτης, *quod Glossa MS. explicat per* ῥασοφορῶν.

De Camelauchio *suprà satis diximus.*

Rasæ *indumentum mysticè significabat* sanctificationis stolã. *Colligitur ex Oratione quæ est in Euchologio:* Ἔνδυσον αὐτὸν τὴν στολὴν τοῦ ἁγιασμοῦ, σωφροσύνῃ περίζωσον τὴν ὀσφὺν αὐτοῦ, πάσης αὐτὸν ἐγκρατείας ἀνάδειξον ἀγωνιστήν: Indue ipsum sanctificationis stolam, temperantia circumcinge lumbos eius, omnis ipsum continentiæ ostende pugilem.

Ἀκολουθία τοῦ μικροῦ σχήματος ἤτοι τοῦ μανδύου.

Ordo instituendi monachum parui schematis, seu mandyi.

1. Τίθησιν ὁ ἱερεὺς ἐπάνω αὐτοῦ τὸ σχηματολόγιον: Sacerdos ponit super eum schematologium.

2. *Deinde accepto in manu psalidio seu forcipe:* Κουρεύει αὐτὸν ὁ ἱερεὺς σταυροειδῶς: Tondet eum sacerdos in formam crucis.

Quæ crinium resectio irrationalium cupiditatum resectionem significat, quod insinuatur in Oratione, quæ initio præmittitur: Ἵνα τῇ ἀφαιρέσει τῶν ἀναισθήτων συναποβάληται καὶ τὰς ἀλόγους ἐνθυμήσεις τε καὶ πράξεις: Vt ademptione sensu carentium capillorum, etiã abiiciat irrationales cogitationes & opera.

3. Ὁ ἀδελφὸς ἡμῶν ὁ δεῖνα ἐνδύεται χιτῶνα ἀγαλλιάσεως: Frater noster N. induitur tunica exultationis.

4. Περιζώννυται τὴν ὀσφὺν αὐτοῦ δύναμιν ἀληθείας, εἰς νέκρωσιν σώματος, καὶ ἀνακαίνισιν πνεύματος: Frater noster lumbos cingitur virtute veritatis in mortificationem corporis, & renouationem spiritus.

5. Καλύπτεται περικεφαλαίαν ἐλπίδα σωτηρίας: Frater noster operitur galeã seu spe salutis.

6. Λαμβάνει τὸ πάλλιον τὸν ἀρραβῶνα τοῦ μεγάλου καὶ ἀγγελικοῦ σχήματος, εἰς στολὴν ἀφθαρσίας καὶ σεμνότητος: Frater noster sumit pallium arrhabonẽ magni & angelici habitus in stolã incorruptionis & sanctimoniæ.

7. Ὑποδύεται τὰ σανδάλια εἰς ἑτοιμασίαν τοῦ Εὐαγγελίου τῆς εἰρήνης: Frater noster subinduitur calceamentis in præparationem Euangelij pacis.

Deinde concludunt: Ἔλαβε τὸν ἀρραβῶνα τοῦ μεγάλου καὶ ἀγγελικοῦ σχήματος: Frater noster sumpsit arrhabonem magni & angelici habitus.

8. Δίδοται τῷ ἀποκαρέντι κηρός, καὶ τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον, καὶ σταυρός, καὶ γίνεται ὁ ἀσπασμός: Datur detonso cereus, & sanctum Euangeliũ, & crux, & fit amplexatio.

Ἀκολουθία τοῦ μεγάλου σχήματος.

Ordo magni & Angelici habitus.

1. Ὁ ἱερεὺς κουρεύει αὐτὸν σταυροειδῶς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρός, &c. Sacerdos tondet eum in formam crucis, in nomine Patris, &c.

2. Ὁ ἀδελφὸς ἡμῶν ὁ δεῖνα, ἐνδύεται χιτῶνα δικαιοσύνης καὶ ἀγαλλιάσεως τοῦ μεγάλου καὶ ἀγγελικοῦ σχήματος, &c. Frater noster N. induitur tunicâ iustitiæ & exultationis magni & angelici habitus.

3. Λαμβάνει τὸ πάλλιον τοῦ μεγάλου καὶ ἀγγελικοῦ σχήματος, εἰς στολὴν ἀφθαρσίας καὶ σεμνότητος, &c. Sumit pallium magni & angelici habitus in stolam incorruptionis, & sanctimoniæ.

4. Ἐνδύεται τὸ κουκούλιον τῆς ἀκακίας, εἰς περικεφαλαίαν ἐλπίδος σωτηρίας: Induitur cucullam simplicitatis in galeam spei salutaris.

5. Λαμβάνει τὸν ἀνάλαβον ἐν ὀνόματι τοῦ Πατρός, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἀναλαμβάνων τὸν σταυρὸν αὐτοῦ ἐπὶ τῶν ὤμων, καὶ ἀκολουθῶν τῷ δεσπότῃ Χριστῷ: Accipit scapulare in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, assumens crucem suam in humeros, sequens Dominum Christum.

6. Περιζώννυται τὴν ὀσφὺν αὐτοῦ δύναμιν ἀληθείας: Fratris nostri lumbi cinguntur virtute veritatis.

7. Ὑποδύεται τὰ σανδάλια εἰς ἑτοιμασίαν τοῦ Εὐαγγελίου τῆς εἰρήνης: Subinduitur calceamentis in præparationem Euangelij pacis.

Concludit: Ἔλαβε τὸ μεγάλον καὶ ἀγγελικὸν σχῆμα. Sumpsit magnum & angelicum habitum.

Quæ quasi repetens recapitulatur, & explicans exprimit rursus in Oratione:

Ἵνα ἐν ἁγιασμῷ πολιτευόμενος, ἄσπιλον διατηρήσῃ ὅπερ τῇ δυνάμει σου ἐνεδύσατο σχῆμα.

Τὸν μὲν χιτῶνα τὴν δικαιοσύνην ἀμπεχόμενος.

Τῇ δὲ ζώνῃ τὴν νέκρωσιν τοῦ σώματος, καὶ τὴν σωφροσύνην ἐν ἑαυτῷ περιφέρων.

Τῷ δὲ ἀναλάβῳ, τῷ σταυρῷ τε καὶ πίστει κατακοσμούμενος.

Τῷ δὲ πάλλιῳ, στολὴν ἀφθαρσίας θωρακιζόμενος.

Τοῖς δὲ σανδαλίοις, ὅπως ὁδεύῃ τὴν ὁδὸν τῆς εἰρήνης, καὶ τῆς σωτηρίας:

Vt in sanctificatione vitam instituens, immaculatum conseruet, quem in virtute tua induit, habitum.

Pro tunica quidem iustitiam amictus.

Et pro zona mortificationem corporis, & temperantiam in seipso circumferens.

Et pro scapulari, cruce & fide adornatus:

Et pro pallio, stolâ incorruptionis munitus:

Calceamentis verò, vt procedat in viam pacis & salutis.

Sequuntur post eadem quæ in ordine parui schematis de cruce, cereo, amplexatione.

Dictus videtur Angelicus habitus, quòd eo induti

memores esse deberent, viuere se debere angelicam vitam. Euchol. p. 102. [illegible]: Tuæ enim obediens cooperationi, angelicam viuendi rationem hanc accedo, amator hominũ. *Ruffinus lib. 11. cap. 11. de Hor.* Hic multorum erat monasteriorum pater, qui habitu ipso honoris videbantur angelici. *De eodem Palladius cap. t x.* Habens monasteria mille fratrum, habitu angelico prædltus. *Ruffinus lib. 11. cap. IV. de Beno:* Per omnia quasi angelici ordinis vir.

Apud Dionysium quoque Areopagitam cap. V I. part. 11. Eccl. hierar. vbi agitur de mysterio monasticæ consummationis, mentio tõsuræ cũ signo crucis Trinitatis inuocatione, mutationis vestis, *&* amplexationis *seu* salutationis: [illegible]: Consignãs cum signo crucis sacerdos, tondet, trinas diuinæ beatitudinis personas inclamans: exutúmque veste omni, aliã induit, & cum sanctis aliis qui astant viris, ipsum salutans, diuinorum mysteriorum participem efficit. *Et mysterij explicationem subiungit:*

[illegible]: At verò crucis sanctæ signaculum, vt iam dictum est, mortificationem omnium simul carnalium cupiditatum signat.

[illegible]: Porrò tonsura crinium vitã mundissimam indicat, & nulla figura fucatam, & quæ nullis fictis coloribus inductis animi deformitatem exornet: sed ipsa in seipsa non humanis venustatibus, sed singolaribus & vnicis, ad Dei exactissimam similitudinem properet.

[illegible]: Prioris autem vestis positio, alteriúsque assumptio, migrationẽ illã à media vita (sacta scil.) ad perfectiorẽ significat: sicut in diuina regeneratione, promotionẽ indicabat à purgata vita ad cõtemplantem illuminantemque habitum, illa vestis candentis immutatio.

[illegible]: Quòd si modò quoq; tã sacerdos quàm circumstãtes reliqui viri sancti sic dicatum consalutant, sacram intellige Dei præferentium speciem societatem, qua sibi inuicem cum lætitia & charitate gratolantur.

Vestem eam, qua induitur monachus, nigram fuisse notat Pachymeres, & significationem eius ita explicat: [illegible]: Monarchica ordinatio: vt solitariè & vnicè, non dupliciter vel tripliciter, vel multipliciter conuersetur. Hoc enim significat nigra qua induitur vestis. Alij enim colores facilè in alios transeunt & mutantur, & omnes quidem in nigrum [illegible], niger verò color nullo vmquam [illegible] transmutari potest.

Hæc nunc de duplici monachorum schemate [illegible].

SCHOLASTICVS. *Paschasius hic lib.* [illegible] xxt. *num. 3.* Hic Eulogius scholasticus erat, secularibus literis eruditus. *Palladius hic lib.* [illegible] *capite* xxvI. Hic Eulogios fuit [illegible] scholasticus. *Palladij Lausiaca ex* [illegible] *interpretatione in Appendice cap.* xvI. Hic E[illegible]gius scholasticus erat & eruditus [illegible]. *Hieronymus Catalogo illust. eccle. scriptor. cap.* xcIx. *de Serapione Thmueos episcopo.* Serapion ob elegantiam ingenij, cognomen scholastici meruit. *Martyrologium Romanum* vI. *Februarij:* In cuius (*Dorothea*) confessione Theophilus quidã scholasticus ad Christi fidem cõuersus. *Idẽ apud Bedam & Vsuardum.*

Est autem scholasticus *posteriori seculo* aduocatus. *vnde in Actis Dorotheæ Theophilus nunc* scholasticus, *nunc* aduocatus *dicitur. Vita S. Sebast*[illegible] *lib.* 11. Dũ à beato Tiburtio viro scholasticissimo, & nobili & sancto. *qui antè* aduocatus *dicitur*. Et qui futurus eram aduocatus ad agendas caussas mortalium. *Sardic. Conc. can.* 13. Si scholasticus de foro episcopus fuerit postulatus. *Græcus interpres,* [illegible] *&* *L.* 2. *Co. T*[illegible] *de consens. aduocat.* Præter sollemnes & canonicas pensitationes multa à prouincialibus Afris indignissimè postulantur ab officialibus & scholastic[illegible]. Nec latet mansuetudinem nostram, sæpissimè scholasticos vltra modum acceptis honorarils in defensione caussarum omnium & annonas & sumptus accipere consuesse.

Sic canone xc vII. *in codice canonum Africanorum* [illegible]: Vt deni facultatẽ defensores cõstituendi scholasticos. *vbi intelliguntur* aduocati. *Nam subditur:* [illegible]: Qui in actu sunt vel munere defensionis caussarum. *Quare non rectè Molanus ad Vsuardi Martyrologium* v I. *Febr. existimauit in Actis Dorotheæ Theophilum dictum* scholasticum *per contemptum. Nam eo tempore* scholasticus *æquè atque* aduocatus *in bonam partem in vsu erat.*

Olim scholasticus *dictus declamator, quicumque se in caussis fictis exercebat. Plinius lib.* 11. *ep.* 111. Annum sexagesimum excessit, & adhuc scholasticus tantùm est, quo genere hominum nihil aut simplicius, aut sincerius, aut melius. Nos enim, qui in foro verisque litibus terimur, multum malitiæ, quamuis nolimus, addiscimus. *Sic cape Hieronymum ep.* xxvI. *Ad Pammachium de* [illegible] *Paulinæ.* Meminisse te puto erroris mutui, quando omne Athenæum scholasticorum vocibus [illegible]sonabat. *de quo suo studio ipse agit in epist. ad Galat. cap.* 1[illegible]. Aliquoties cum adolescentulus Romæ controuersias declamarem, & ad vera certamina fictis in l[illegible]bus exercerer.

Dictus etiam scholasticus *vir eloquens, eruditus etsi nec causas fictas ageret, vt declamator, nec veras vt aduocatus: talis dicitur Prudentius Walafrido.* *Strabo de rebus Eccles. cap.* xxv. Quales con[illegible]tunt Ambrosius, Hilarius, & Beda Anglorum Pater, & Prudentius scholasticus Hispaniarum. *Sigebertus in Chronico anno Christi* M. x[illegible]vII. Franco scholasticus Leodiensium & scientia literarum & morum probitate claret. *ita etiam vocatur ab Ægidio Aureæ vallis religioso libro de Ge*[illegible]*is Pontif. Leodiens. cap.* r. *Sic Dionysius Exiguus abbas Romanus interpres Vitæ Pachomij in M S S. dicitur*

schola-

ſcholaſticus. *Sic credo Serapion ſuprà apud Hieronymum Catalogo illuſtr. eccl Script. cap.* XCIX. ſcholaſticus dictus · *ſic ſor. etiam Eulogius, de quo ſup.*

SECRETVM *ſeu* SECRETARIVM. *Vita Ioannis Eleëmoſynarij cap.* II. Dicit coram omnibus ad eos, qui erant in honorabili ſecreto. *Intelligitur, opinor locus eccleſiæ, qui dicitur* ſecretarium. *de quo ita Baronius tomo* VI. *anno Chriſti* CCCCLI.

Quod in Synodo Chalcedonenſi habetur eam habitam ante cancellos ſacri altaris, *Liberatus Diaconus in breuiculo cap.* XIII. *eum locum vocat* ſecretarium. *vbi ait* · Adueniens Marcianus Imperator ad ſecretarium cum iudicibus & ſacro ſenatu, allocutionis verba fecit in Concilio, *&c. cuius rei cauſſa è loco mutuatus ipſe nomen, ſingulas, ſeſſiones ibidem habitas* ſecretaria *nominauit. Moris namque fuit, vt in baſilicarum ſecretariis Concilia epiſcoporũ celebrarentur. Habes de iis inter alia plura exempla eccleſiæ Africanæ, vbi Concilia Carthaginenſia in ſecretariis celebrata eſſe reperies, nec non Romana ſub Martino; & aliarum eccleſiarum.*

Sed quiſnam locus ante cancellos, *quem Liberatus nominat* ſecretarium? *non alium quidem putamus, quam eum qui ab Euagrio lib.* II. *cap.* III. *deſcribente ipſum S. Euphemiæ templum ita delineatur* : Ad cuius latus verſus Aquilonem eſt alterum ædificium (*quod vocat tertiam templi partem, eamq; intimam*) quod ſpectat ad ſolis ortum, ipſumque ad formam teſtudinis, columnis valdè artificioſè fabricatis. *& paulo poſt*: Intra teſtudinẽ ad Orientem eſt ſacrarium decore conſtructum, in quo ſanctiſſimę martyris reliquiæ in capſa benè longa repoſitæ, *&c. nominat Euagrius* ſacrarium, *quod Liberatus* ſanctuarium. *vtriuſque namque vocis eandem ſignificationem eſſe, docet canon* XXI. *Concilij Laodicen. primæ editionis verbis iſtis* : Non oportet ſubdiaconos licentiam habere in ſecretarium ſeu ſacrarium, quod Græci diaconium appellant, ingredi & contingere vaſa Dominica. *& alio eiuſdem Concilij canone* LVII. *primæ editionis*: Quòd non oporteat Presbyteros ante proceſſionem epiſcopi introire ſacrarium, & ſedere. *Græcè etiam inuenitur nuncupatum* ἱερατεῖον, *quod eſt* ſacrarium, *ſiue* βῆμα, *quod præ ceteris eccleſiæ locis emineat.*

Sed quomodo dici poteſt, ante cancellos fuiſſe ſecretarium, ſiue ſacrarium? Meminiſſe debes (quod & in antiquis baſilicis cernitur) inter eccleſiæ gremium & abſidem, vbi ſedes epiſcopi locari ſolebat, eſſe ſanctuarium collocatum, quod quidem altare erat primarium in medio ſitum, vndique circumcircà cancellis ſeptum. deſcribitur eius forma graphicè ſanè ab Euſebio lib. X. *cap.* IV. *verbis iſtis*: Sanctuario hoc modo abſoluto & perfecto, celliſque quibuſdam in altiſſimo loco ad præſidum eccleſię honorem collocatis, & ſubſelliis prætereà vndique ordine diſpenſatis, decorè eximieque exornato, altarique denique tamquam ſancto ſanctorum in medio ſanctuarij ſito: iſta rurſum, vt à plebe & multitudine eò non poſſet accedi, cancellis ex ligno fabricatis circumdedit. *Hæc ille.*

Ante igitur altaris cancellos apſidem reſpicientes apparet congregatum fuiſſe Concilium totumque occupaſſe locum qui interiacet inter cancellos & apſidem, vbi erat thronus epiſcopalis. qui quidem in amplioribus baſilicis haud mediocris latitudinis & longitudinis exiſtebat, & quidem capax conſeſſus numeroſi conſeſſus epiſcoporum. Intelliges puto & ex his; quàm procul abſint, vt veritatis ſcopum attigerint, qui de ſecretariis aliter ſunt opinati: ' uiſſe quidem ea intra apſidem, Paulinus in epiſtola XII. *ad Seuerum haud obſcurè ſignificat; in iiſdemque diſponi ſacra vaſa ad miniſterium, & ſacros codices ad lectionem oſtendit. Ad hæc etiam ſpecta quod S. Gregorius Papa lib.* II. *ep.* LIV. *iure expoſtulat aduerſus Ioannem Rauennatem epiſcopum*, quòd tempore ieiunij geſtaret pallium per plateas & vias, quando nec liceret eo vti in ſecretario. *loco nimirum conſueto, vbi in ſuo throno in apſide collocato ſedere ſoleret epiſcopus, & cum eo presbyteri, diaconi nequaquam. Nam hæc habet canon decimuſquintus Concilij Arelatenſis ſecundi*: In ſecretario diaconos inter presbyteros ſedere non liceat. *Hactenus Baronius.*

Binius quoque ad tom I. *Concil. pag.* 294 *hæc notat* · *Loca eccleſiæ apud apſidem poſita, quæ hic & à Paulino ep.* XII. ſecretaria *nominantur, eadem à Clem. lib.* II. *conſt. cap.* LXII. paſtophoria. *id eſt, vt explicat Hier. in Ezech.* XLII. *duo thalami ſeu interiora cubicula, appellantur. Vbi dicit, in omnibus eccleſiis duo paſtophoria, exſtrui conſueuiſſe, eaque hinc inde apud apſidem poſita fuiſſe aſſerit prædicto loco Paulinus. Quorum quis eſſet vſus, duo hæc diſticha ab eodem deſuper inſcripta declarans: à dextra apſidis:*

Hic locus eſt veneranda penus, qua conditur, & qua
Promitur alma ſacri pompa miniſterij.

à ſiniſtra eiuſdem:

Si quem ſancta tenet meditandi in lege volũtas,
Hic poterit reſidens ſacris intendere libris.

Hactenus Binius.

Erat ſecretarium *intra velum, & dictum etiam reperitur* diaconicum. *Nazianzenus Orat.* XX. *quæ eſt in laudem Baſilij Magni, de Valente Baſilium in ſacrario conuenienſe*: ἐπεὶ εἴσω τ͂ παραπετάσματος ἑαυτὸν ἐποιήσατο: cùm intra velum exſtitiſſet. *vbi Nicetas* παραπέτασμα *interpretatur* διακονικὸν, *Diaconicum autem ſignificare ſacrarium, patet ex canone* XXI. *Concilij Laodicenſis, vbi in Græco eſt* διακονικὸν *interpres vetus habet* ſecretarium. *Canone* LVI. *Concilij Laodiceni, vbi in Græco vetatur ne preſbyteri ante ingreſſum epiſcopi ſedeant* ἐν τῷ βήματι, *vetus interpres habet* in ſacrario. *Codex canonum African. Græcolat. in Hippon. Concilio an.* CCCXCIII. Ἐν Ἵππωνι Ῥηγίῳ εἰς τὸ σήκρετον ἐκκλησίας πάκις: Hippone Regio, in ſecretario baſilicæ pacis. *Conſilium Carthaginenſe nomine tertium, ordine temporis inter ea quæ poſt Nicænum exſtant, verè ſecundum* : in Secretario baſilicæ reſtitutæ. *Vide diſt.* XXIII. Non oportet. *& in Concil. Agath. cap.* CLXVI.

Aliquando accipitur ſecretarium *pro ipſa ſeſſione & conuentu, vnde inter epiſtolas Bonifacij Archiep. Moguntini* CXXXV. venturo ſecretario: *item* præterito ſecretario. *Ex ipſo videlicet loco, conuentus nomen accepit.*

Apud Auguſtinum conc. II. *Pſal.* XXXVI. ſecretaria mentis habes.

SEMINA VIRTVTVM. *Vita S. Antonij cap.* XV. Huius operis homini inſerta natura eſt. *Sic plerique Patres virtutum ſemina homini innata eſſe & inſita ſcribunt. Quæ quomodo dici poſſint inſita, vide Bellarminum tom.* IV. *in controu. gener. de reparatione gratiæ controu.* I. *princ. lib.* V. *cap.* XII. *arg.* VII.

SEPTIMANARII. *Vita Euphraſiæ ſeu Euphraxiæ cap.* XXII. Niſi collegero ligna, & ſeptimanã meam compleuero, non aſcendam. *Sic in Regula S. Benedicti.* Egredi de ſeptimana, *quod eſt ſeptimanam complere, & ſeptimanarij munus deponere. Benedictus Reg.* XXXV. Egreſſurus de ſeptimana ſabbato munditias faciat. *Item* : Egredientes autem de ſeptimana, dicant hunc verſum: Benedi-

ctus es Domine. *Hildegardus in Explicat. Regul.* Egressura de septimanâ, sabbato munditeias facit, scopis sordes & puluerem, vbi necesse fuerit, extergendo. *Regino Chron. libr.* II. Accidit autem, vt, iuxta quod mos est, ad coquinæ officium hebdomadarius deputaretur. *Cassianus lib.* IV. *Institu. torum cap.* XIX. Singulis hebdomadibus fratres ad hæc officia sibi reddenda succedunt. *Item*: Has autem septimanas vnusquisque suscipiens, vsque ad cœnam Dominici diei ministraturus obseruat. *De his septimanarijs seu hebdomadarijs agit idem Cassianus libro eodem cap.* XX. XXI. XXII. *& monet hanc per singulas septimanas culinæ inseruiendi consuetudinem viguisse in monasterijs Palæstinæ & Mesopotamiæ: aliam fuisse consuetudinem in monasterijs Ægypti, vbi certus quispiam toto vitæ suæ tempore culinæ deputabatur, quousque vires suppeterent. Hac tamen quæ de Euphraxiâ habemus, suadent etiam alteram consuetudinem in quibusdam Ægypti monasterijs seruatam. Sic in Vitâ Pachomij c.* XLVII. Transiens autem frater, qui constitutus erat ad obsequium eius qui septimanam faciebat *& Hieronymus præfatione in Regulam S. Pachomij*: Habent per singula monasteria patres, & dispensatores, & hebdomadarios, ac ministros. *Etiam apud S. Benedictum Reg.* XXXVIII. *occurrit* septimanarius lector.

SEPTIMVM. *Ruffinus lib.* III. *num.* 19. Habitabat autem paruâ cellâ foris ciuitatem, prope proastium, qui vocatur in Septimo. *Variæ vrbis & suburbiorum regiones erant, maximè Constantinopolis, & Alexandriæ, quæ certo numero distinguebantur. Sic in Menæis Græcorum* XXIII. *Aprilis, martyrium, seu templum S. Georgij Tropæophori esse dicitur* ἐν τῷ Δευτέρῳ: in secundo. *In ijsdem* XVIII. *Sept. celebratur festum martyrum Charalampis Pantaleonis, & sociorum*, ἐν τῷ μαρτυρίῳ αὐτῶν τῷ ὄντι ἐν τῷ Δευτέρῳ: in ecclesiâ, quæ est in secundo. *Codex Can. African. Græcolat. in Conc. Carthag. anno* CCCCIV. Ἐν Καρχηδόνι εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς βασιλικῆς Δευτέρας: Carthagine in basilicâ regionis secundæ. *Item in Conc. Carthag. anno* CCCCVII. Ἐν Καρχηδόνι εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ δευτέρου κλίματος: Carthagine in basilicâ regionis secundæ. *Sozomen. l.* VII. *c.* XXIIII. Λέγεται δὲ τότε τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐκδημῶν πρὸς τῷ Ἑβδόμῳ μιλ' γενόμενος, προσεύξασθαι τῷ Θεῷ ἐν τῇ ἐνθάδε ἐκκλησίᾳ, ἣν ἐπὶ ὀνόματι Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ ἱδρύσατο: Fertur autē, quòd cùm egressus Constantinopoli ad septimum miliare peruenisset, Deo preces nuncuparit in ecclesiâ illâ, quam in honorem Ioannis Baptistæ construxerat. *Ita vertit Christophorsonus, qui pro deprauato illo vocabulo legit* μιλίῳ, *vti & Curterius: Scaliger*, μιλίῳ. *Ego existimo fuisse* κλίματι *vel* κλ. *abbreuiatè. Nec enim ecclesia illa S. Ioannis Baptistæ distat septimo miliari à Constantinopoli, sed est in septimo climate, seu regione vrbis vel suburbiorum. Vide Petrum Gillium Topographiæ Constantinopolitanæ lib.* IV. *cap.* IV. *Vel certè* Septimum miliarium *capiendum non de millibus passuum, sed de palatio, quod in* Septimo *erat. &* Septimum *quoque dicebatur. Vide Iacobum Cuiacium lib.* XX. *Obseruat. cap.* III. *forsè plura fuêre* miliaria *seu columnæ insigniores Constantinopoli, & hoc ordine septimum erat.*

SEVERIANITÆ. *Vita Ioannis Eleëmosynarij cap.* XXX. Et cum Seuerianitis, ac ceteris circa regionem existentibus immundis hereticis. *Intelligit, opinor, Acephalos hereticos, qui paulò ante tempora Ioannis Eleëmosynarij orti anno Christi* DXIII. *auctore Seuero Antiocheno episcopo. De quo Euagrius hist. Eccl. lib.* III. *cap.* XXXIII. *&* XXXIV. *Vixit Seuerus hic temporibus Anastasij Imp. & Hormisdæ Pont. Niceph. lib.* XVI. *cap.* XXXI. *& lib.* XVIII. *c.* II. *&* VII. *&* IX. *& lib.* XVIII. *cap.* XXIII. *Vix differunt ab* Eutychianis. *Vide Niceph. lib.* VIII. *c.* XLV. *& Ioannem Maxentium contra Acephalos. Iidem à nonnullis dicuntur* Monophysitæ, *quòd vnam naturam in Christo defenderent cum Eutyche, quorum meminit D. Gregorius lib.* X. *epist.* IV. *& lib.* II. *epist.* XXXVI. *dicit Acephalos à Vigilio Papâ fuisse damnatos.*

Alij sunt Seueriani *à Seuero Encratitarum asseclæ, qui orti circa annum* CLXX. *de quibus Euseb. lib.* IV. *cap.* XXIX. *& Epiphanius heres.* XLV. *& Augustinus heresi* XXIV.

SIGNVM PERCVTERE. *Pelagius libello* XVII. *num.* 20. *Sic apud Ioannem libell.* III. *num.* 2. percutiens. *De consideratione dist.* II. *cap.* L. *ex Concilio Cabilonensi*: Solent plures, qui se ieiunare putant, in quadragesimâ, mox vt signum audierint ad horam nonam, comedere. *Gregorius Turonensis in Vitis Patrum à se conscriptis, in Gregorio Lingonensi episcopo*: Commotoque signo sanctus Dei, sicut reliqui, nouus ad officium Dominicum consurgebat. *Idem in Nicetio episcopo Lugdunensi*: Quod presbyter audiens gauisus, iussit signum ad vigilias commoueri. *Idem lib.* II. *hist. Franc. cap.* XXIII. Signum ad matutinas. *Einhardus de Translatione S. Marcellini & Petri lib.* III. *cap.* XV. Turricula, quæ signa basilicę continebat, ab eis conspici potuisset. *Capitularia lib* VI. *Tit.* CLXVIII. Vt sacerdotes signa tangant horis canonicis. *In Ordine Dunstani Dorobernensis Archiep.* Benedictio ad signum ecclesiæ, id est, tintinum. *Leo Marsicanus lib.* III. *cap.* XLII. Signum quo fratrum obitus significari solet, insonuit. *Vide Alcuinum de diuinis officijs cap. Quid significent vestimenta. Amalarium Fortunatum lib.* I. *de Ecclesiast. off. cap.* I. *VValafr. Strabo de reb. Eccl. cap.* V. *A* signo *Gallis* Soins *& inde* Toc-sein.

Quæ signa *olim* lignea *erant. Liber miraculorum Anastasij martyris, qui recitatur in* VII. *Synodo, Act.* IV. Lignaque sacra pulsantes inuicē obuiam facti sunt. *Vide Baronium to.* I. *anno Christi* LVIII. *de duplici signo, quo olim fideles ad ecclesiam conuocabantur, agentem.* Lignea *ferè monasteriorum erant.*

SINGVLARIS FERVS *Vita Pachomij cap.* XV. *ex Psalmo* LXXVIII. Exterminauit eam aper de silua, & singularis ferus depastus est eam. Singularis *hic substantiuè accipitur vt Græcè* μονιός. *Suidas* Μονιὸς, ἄγριος δι' ὃ μονονεμόμενος: Monius, siluester porcus pascens. *Hesychius*: Ὗς ἄγριος ὁ μὴ τοῖς ἄλλοις συναγελαζόμενος Porcus siluester cum alijs non congregatus. *Sic in fabulis Æsopi*, μονιός: ἄγριος. *Cyrillus in expositione Oseæ prophetæ* μονιὸν *dicit significare* ὄνον, *vt annotat Hesychius, fortè ille, qui* ὄναγρος, *id est*, asinus siluester.

SIPPVLÆ. *vide infrà* ZIPPVLÆ. *Nescio an huc faciat quod est in Glossis Latino-græcis*: Sappula, λίμβα. *Iterum*: Sappulo λίμβα. *Nisi hoc sit à* sapa, *id est, vino defruto.*

STABVLVM. *Vita neptis Abrahæ cap.* III. Atque in stabulo se quodam, mutato pristino habitu, collocauit. *&c.* VI. Diuertit in stabulum. *Est hic* stabulum *diuersorium. Ita* stabulum *frequenter tam à profanis quam sacris auctoribus vsurpatur. Plin. l.* I. *ep.* XIX. Vrbē Italiamq; nō pro patria, sed pro hospitio aut stabulo. *Spartian. Seuero*: Dormienti etiā in stabulo serpens caput cinxit. *Item apud I C. vt L.* I. *in fin. D. furti aduers. naut. & l.* IV. *D.* II *nibus caus.*

bus c. vel. pign. & L. CACVTII. *D. de verbor. signific. vnde* ſtabulum *Teophilus vertit πανδοχεῖον in §. penult. Inſtit. de obligat. ex quaſi delict. Cyprianus epiſtolâ* LXVII. Aut ſi in via ſtabulum aliquod obſideri, & teneri laboribus cœperit, vt quiſquis ingreſſus fuerit, inſidiantium illic infeſtatione capiatur; nonne commeantes, hac opinione comperta ſtabula alia in itinere appetunt tutiora, vbi ſint fida hoſpitia, & receptacula commeantibus tuta? *Tertullianus Apolog. cap.* XLII. Itaque non ſine foro, non ſine macello, non ſine balneis, tabernis, officinis, ſtabulis, nundinis veſtris, ceteriſq; commerciis cohabitamus in hoc ſæculo. *Hinc* ſtabularius, *qui diuerſorio præeſt. Vita neptis Abrahæ capite* VI. Subridens ait ad ſtabularium. *Seneca li.* I. *De benef. cap.* XIII. Nemo ſe ſtabularij aut cauponis hoſpitem iudicat. *Tertullianus Apolog. cap.* XXXIX. Salij ex naturis creditor erit neceſſarius. Herculanarum decimarum & polluctorum ſumptus ſtabularij ſuppeditabunt. *vbi tamen alia lectio habet,* tabularij ſupputabunt. *Appuleius Mileſia* II. Summo ſarcinulam & pretio manſionis ſtabulario perſoluto capeſſimus viam.

STICHARION. *quod nunc Græcè στιχάριον, nunc στιχάριον, nunc στιχάριον ſcribitur, quæ poſtrema verior videtur lectio. Palladius Lauſiaca cap.* CXXXVI. Accepto ſuo ſticario & cereo. *vbi pro cereo legendum* birro *monuis in Notationibus: Græcè apud Metaphraſtem in Vitâ Athanaſij eſt : τὸ στιχάριον καὶ τὸ βίῤῥιν. Et Heraclides interpres cap.* 51. *habet :* Tunica ille tantum ſua birroque veſtitus. *Liturgia Chryſoſtomi, καὶ λαμβάνει στιχάριον* & accipit tunicâ. *Gloſſarium, στιχάριον,* tunica. *intelligitur alba ſeu linea tunica. Nā quod Athanaſius Apolo.* II. *habet Καὶ πλάττονται φωνὴν κατηγορίαν περὶ στιχαρίων λινῶν ὡς ἐμοῦ κανόνα τοῖς Αἰγυπτίοις ἐπιβάλλοντος. vbi Petrus Nannius vertit :* Tale crimen de ordinariis linteis ementiuntur, quaſi ego canonem iſtiuſmodi tributi Ægyptiis induxerim. *Non percepit vim vocis στιχαρίου hoc loco interpres : rectiſſime Fronto noſter Notis ad Liturgiam Chryſoſtomi vertendum monet :* Et crimen ementiuntur de tunicis lineis, &c. *Sic enim reſtituendam eam interpretationem conſtat ex Sozomeno. qui referens eamdem hiſtoriam ſic ait li.* II. *c.* XXI. *πρῶτον ὑπ' αἰτίας ἦγον, ὡς χιτωνίων λινῶν φόρον ἐπιθεὶς Αἰγυπτίοις :* Primum in crimē vocatur, quòd tributum linearum tunicarum Ægyptiis impoſuerat. *In Teſtamento S. Gregorij Nazianzeni : Δοθῆναι βούλομαι στιχάριον α', παλλία β' :* Dari volo tunicā vnam, pallia duo. *Monet idem Fronto malè à Iunio verſum in Curopalata de Offic. aulæ Conſtantinop. τὸ συνήθες αὐτοῦ στιχάριον,* conſuetum ſuum manipulum : *vertendum erat,* conſuetam ſuam tunicam.

SVRISCVLA. *Pelagius libello* IV. *num.* 67. Lauabat ſuriſculam, & implebat eam aqua. *Idem libello* VIII. *num.* 4. Propter cauma tulerunt ſuriſculam, & dederūt ei vt biberet. *Idem libello* VII. *n.* 33. Vna autem die implens ſibi ſuriſculā aquę. *Idem libello* XVI. *num.* 3. Suriſcula tua, abba, veneno eſt plena. *Idem libello* XVIII. *nu.* 7. Puerulus ſtetit ante eum habens panem & ſuriſculam aquæ. *Quid ſit & vnde ſuriſcula dicatur, non planè expedio. Excerpta ex vet. Gloſſar. Græcolat. vbi de vaſis fictilibus.* pultorium, *σιρίσκος Vulcanius legit :* Pultarium *σιρίσκος. Sed quis eo ſignificatu σιρίσκος vſurpauit? Inuenio in Heſychio: Συρίσκος, ἀγγεῖόν τι πλεκτόν, εἰς ὃ σῦκα ἐμβάλλουσι· τινὲς ὑρίσκον.* Syriſcus *ſeu* ſuriſcus vas e vimine vel alia materia plêxum, in quo ficus reponi ſoliti, quod quidam *ὑρίσκον* vocant. *Apud eumdem Heſychium : Ὑρισὶς, σπυρίδιον, σπυρίς. Itē ὑρισσός, σφυρὶς :* Hyriſſida, ſportula, ſporta. Hyriſſus, ſporta. *Sed hæc plexa & viminea aquam continere non poſſunt. volunt autem σύριγξ vel σύρισκος. dictum quaſi σύκων ἄρχος. Quare cum Heſychio ὑδρίσκη ſit ὑδρία, videndum an hinc* ſuriſcula *pro* ſudriſcula *proueniat à abiecto. Certè ὑ in ſu ſæpè vertitur, vt ὗς,* ſus, *& multa talia : niſi* ſuriſcula *ſit à σύρω, id eſt,* traho, *quòd eâ aquam extrahebant è puteis. Sic Iſaia* XXX. *ὄστρακον, ἐν ᾧ ἀποσυρεῖ ὕδωρ,* oſtracum, quo aqua hauritur. *vide Notas in* LXX. *Interpretes ad cap.* IV. *Oſeæ ex editione Romana.*

TARICHA. *Vita Antonij cap.* XXV. Afferebant cuncti, piſcium ſalſorum & tarichorum in naui poſitorum hunc eſſe putorem. *Ea vera lectio, non* caricarum *vel* cariaarum, *vt hactenus editum. Erant τάριχα* ſalſamenta, *vnde ταριχοπῶλαι,* ſalſamentarij, *τὰ ταριχοπωλεῖα :* ſalſamentariorum officinæ. *Vide ſcholiaſtem ad Ariſtophanis* Equites.

TAVREA *id eſt, ſcutica, flagellum. Palladius Lauſiaca cap.* VIII. Adfuit dæmon quadam nocte tauream tenens ſicut carnifex; *vbi Heruetus nouiſſimus Palladij interpres cap.* XVIII. *vertit :* Taurina pelle edens ſtrepitum. *Meliùs Heraclides interpres :* Sonumque flagris facere videbatur. *Heſychius, μαράγνα τῇ ταυρείᾳ. item μαράγνα, μάστιξ, ῥάβδος, ταυρεία. Athanaſ. ep. ad ſolit. vitam agentes de Arianis Eutychium ſubdiaconum Alexandriæ infeſtantibus p.* 658. *Καὶ νομίσαντες ἐκ τῶν αὐτῶν ταυρείας ἐκδοῦναι καταξανθῆναι :* Quem primùm ſcuticis vſque ad mortem curarunt verberari. *Quia verò tauree ex corio bubulo fiebant, ſomniantibus præſertim ſeruis ſe carnis bubulis veſci, flagra iis imminere coniectat ſeu ſomniat potiùs Artemidorus libro* I. *c.* LXXII. *Δούλοις δὲ βασάνους (σημαίνει) διὰ τοὺς ἱμάντας. καὶ τὰς ταυρείας.* Seruis verò tormentum (deſignat) propter lorum & flagrum taurinum. *Euſeb. in Chron. Olymp.* LV. Tarquinius Superbus excogitauit vincula, taureas, fuſtes, latomias, carceres, exilia, metalla, compedes, catenas. *quæ deſumpta videntur ab Hieronymo Eutropij hiſtoria. Tertullianus ad martyres cap.* V. Alij inter venatorum taureas ſcapulis patientiſſimis inambulauerunt. *Vita Pontij martyris* XIV. *Maij* Statim egreſſi ſunt duo venatores cum taureis & neruicis ſecundùm conſuetudinē. *Iuuenal. Sat.* VI.

Altior hîc quare cingitur? Taurea punit
Continuò flexi crimen facinúſque capilli.

Gloſſæ veteres : Taureæ, plagæ, nerui. *Gloſſarium Camberonenſe MS.* Taureæ, quoddam genus tormenti. *Gloſſarium Claromareſcanum MS.* Taureæ, plagæ, nerui, genitalis tauri.

Et quia ex taurino corio varia fiebant, ideò nunc ſcutum, nunc galeam, nunc alia quoque ea vox ſignat.

TEMPLVM. *In aliquot patrum Vitis mentio fit quarumdam partium templorum, vt* ſacrarij, tribunalis. *Vide dicta ſuprà in* BEMA *ſeu* ΒΗΜΑ. *Ne quid ad ea loca intelligenda deſideretur, conſule quæ de Græcorum Templis notauit Gentianus Heruetus ad Liturgias, qui Templum Græcorum in tres partes diuidit. Suprà in* BEMA *in quinque partes diuiſum habes ex aliorum ſententiâ. Sed res in idem recidit.*

TENATTES. *Vita Hilarionis cap.* III. Et pelliceum habens ependytem. *quo loco Ioannes Andreas epiſtolarum D. Hieronymi vetus editor, poſt* ependytem *addit,* & craciſtem, *cuius loco tres MSS. apud Adonem in Martyrologio* XXI. *Octobris habent,* & tenattem. *Neutrum in textum recepi, veritus ne interpretamenta ſint vocis* ependytes. *Sed ipſa interpretamenta voce primariâ ſunt obſcuriora. Suprà de* craciſte *inquiſiui, nunc videamus, quid* tenattes. *In primis videtur non eſſe diſtinctum*

aliquid ab ependyte, sed potius eius interpretationem. an legendum & nactem *ut te irrepserit ex fine* ependyten. νάκος, *&* νάκη *Hesychio*, pellis *&* pili. *Sunt qui* tenattem *deriuent ortum ex Græco* τῶν ἀνάκλων. *quasi* tenacem: *Ita Lanselius noster. Sed cum Hieronymus Latinè scripserit, nec ex Græco verterit, alia quærenda ratio.*

Suspicor tenattem *pro* renattẽ *in plerosque libros irrepsisse. Renatus autem deprauatum & detortum à renone. Suspicionis meæ fundus est MS. S. Floriani vetustissimus, in quo hic locus ita conceptus:* Et pelliceum habens ependyten (renatum hoc est pallium.) *Explicat videlicet* pelliceum ependytan *per* pallium renatum *seu* renonatum à renonibus, *qui ipsi quoque pellicei.*

THEBAIDA. *Ita sæpè nominandi casu occurrit in his libris pro* Thebais. *Hieronymus in Vitâ Pauli primi eremitæ cap.* I. Multas apud Ægyptum & Thebaïdam ecclesias tempestas sæua populata est. *Eâ formâ dicitur* Persida, *pro* Persis *in Vitâ S. Sebastiani;* Ptolemaida *pro* Ptolemais *Marciano Capellæ lib.* VI. *cap. De tertio sinu. sic eidem* Chalcida *pro* Chalcis. *sic suprà habuimus* absida *pro* absis.

Porrò duplex erat Thebaida. *una dicebatur* inferior, *altera* superior. *Hieron. in Vita S. Pauli primi eremitæ c.* IV. Quo talia gerebantur apud inferiorẽ Thebaidam. *Vita Pachomij ca.* XXVII. Qui cũ solemniter superioris Thebaidæ circuiret ecclesias.

THOLVS. *Vita Ioannis Eleemosynarij cap.* XXVI. Illic enim eis fecerat quasi tholos quosdam prolixos. *Palladius cap.* VIII. Et sibi fecit duos cellarum tholos. *& cap.* XLIII. Et in cacumine mõtis factis ibi tribus tholis, ingressus, seipsum inædificauit. Atque erat quidem vnus tholus ad vsus carnis, vnus autem vbi operabatur, alius verò vbi orabat. *Intellige hic per* tholos *integrum ædificium, non partem aliquam. Etymologicum magnum.* Θόλος· περιφερὲς οἰκοδόμημα ἀπὸ τοῦ περιθεῖν. Θόλος τόπος τις ἐν τοῖς ἀρχείοις καλοῦμενος, διὰ τὸν τρόπον τῆς κατασκευῆς· ἦν γὰρ λιθοδόμητος, καὶ ὀροφὴν εἶχε περιφερῆ οἰκοδομητὴν, οὐχὶ ξυλίνην, ὡς τὰ ἄλλα οἰκοδομήματα. λέγεται δὲ θηλυκῶς ἡ θόλος: Tholus domus est rotunda, dicta ἀπὸ τοῦ περιθεῖν, à circumcurrendo. Item locus quidam in tabulariis seu archiuis dicebatur, à fabricæ ratione. Lateribus enim constructus videbatur, & fastigium habebat rotundum, erat autem ex structurâ, non è ligno, vt cætera ædificia. Dicitur femininè hæc tholus. *Vide & Phauorinum in Lexico.*

TVMVLVM COMPONERE. *Vita Pauli, cap.* XIII. Tumulum ex more composuit. *dixi ibi ex Hieronymo, clericorum id munus fuisse. sed non quorumuis, sed eorum, qui* copiatæ *seu* laboratores *dicti fuere, latè capiendo nomen clerici: Certè Patres quidam* copiatas *inter clericos recensent. Apud Ignatiũ epist. ad Antiochenos:* Ἀσπάζομαι ὑποδιακόνους, ἀναγνώστας, ψάλτας, πυλωρούς, τοὺς κοπιῶντας, ἐξορκιστάς, ὁμολογητάς: Saluto subdiaconos, lectores, cantores, ostiarios, laboratores, exorcistas, confessores. *Epiphanius in fine Panarij:* Λοιπὸν δὲ καὶ κοπιᾶται, οἱ τὰ σώματα περιστέλλοντες τῶν κοιμωμένων, καὶ θυρωροί: Deinde laboratores, qui corpora eorum, qui obdormierunt, obuoluunt ac operiunt, & ostiarij. *Cod. Theodos. lib.* XVI. *Tit.* II. *L.* XV. Clerici verò, vel hi quos copiatas recens vsus instituit nũcupari, ita à sordidis muneribus debent immunes atq; à conlatione præstari, si exiguis admodũ mercimoniis tenuem sibi victum vestitũq; conquirent. *Quomodo* copiatæ *inter clericos numerati. Vide Bellarmin. tom.* II. *controu.* II. *gener. lib.* I. *de Cler. cap.* XI.

Existimo tumulos *olim* ex more *compositos, id est exaggeratos ut in oculos incurrerent, & mortales mortalitatis monerent. vnde et* monumenta *à monendo dicta. Hinc Sidonius, ne quis temere violaret Apollinaris sepulchrum, quod olim exaggeratum nunc temporis longinquitate subsiderat, monet viatorem lib.* III. *ep.* XII. *ne* Tellurem *erectes* inaggeratam. *Quàm vtile sit monumenta inspicere, vide Chrysost. homil. de fide & lege.*

TYPVS TERTIANVS. *Ruffinus lib.* I *cap.* I. Tertiano typo grauissime vexabatur. *vbi pro* typo *frustrà* pyreto *substituit Melchior Goldastus tomo* I. *par.* II. *Rerũ Alemannicarum Notis in Hepidannũ de Vita S. VViborada lib.* I. *cap.* XXII. *vbi etiam temerè supponit* pyretico *pro* frigoretico. *Et* typus *&* frigus *de febri dicitur.*

De typo vide dicta ad textum citatum Ruffini. Glossarium Camberonense MS. Typhi dicuntur frigidæ febres. Sunt autem accessionum & recessionum reuolutiones statutis temporum interuallis. Sed typi *legendum. nam alia est febris* typhodes τυφώδης, *quæ est symptomatica ex ardentium genere, nata è iecinoris erysipelate, aut renum; sic quæ ab erysipelate pulmones infestante oritur,* καυσώδης *vocatur.*

Idem Goldastus in Vita Eugenia cap. XII *ex suo manuscripto citat:* quia quartano typo grauissimè, & iam per annum & eo amplius vexabatur. *vbi rursus reponit* pyreto. *sed nostri libri eo loco habebant absolutè* quartana, *supple* febri. *Vita S. VVinebaudi abbatis in Promptuario sacrarum Antiquitatum Tricassinæ diœcesi:* Quem tertiana typus incommodis grauissimis peruegebat. *vbi ne quidquam Nicolaus Camuzat scholiastes existimauit* typus *supervacaneũ esse, & in textum irrepsisse. Gregorius Turonensis de gloria Confess. cap.* XXIV. A quartano typo quatiebatur. *& cap.* LXXXII. Quartani typi vexaretur ardoribus. *Idem in Vita Galli in Vitis Patrum à se conscriptis.* Cùm Iulianus à quartano typo correptus, grauiter cruciaretur. *& mox:* Valentinianus à typo quartano corripitur.

De frigore *&* frigoreticis *testis est idem Gregorius de gloria Confess. cap.* XXIV. Nam quanti frigora passi, quanti à pustulis malis veneno incrassante præmortui? *vbi* frigora *sunt frigidæ febres. Inde* Frigoretici *eidem Gregorio de gloria Martyrum lib.* I. *ca.* LXXV. Nam si qui nunc frigoretici in eius honore Missas deuotè celebrent, eiúsq; pro requie Deo offerant oblationem, statim compressis tremoribus, restinctis febribus sanitati pristinæ restaurantur. *& lib. de gloria Confessor. cap.* LIX. Nam energumeni, frigoretici, cæterique infirmi plerumque ad eius tumulum exorantes, accepta incolumitate recedunt. *& cap.* LXIV. Ad cuius tumulum sæpius frigoretici, cæterique infirmi sanantur. *& cap.* CI. Nam & frigoreticorum febres, & alia incommoda eius meritis restringuntur. *Idem in Vita Monegundis in Vitis Patrum à se conscriptis:* Frigoreticus quoque accedens ad hoc monumentum, vt pallam tegentem attigit, restincta contagionis febre conualuit. *& in Vita S. Martij apud eundem:* Frigoreticorum vibrantia membra. *Item in Vita Nicetij episcopi Lugdunensis ibidem.*

VAVÆ. *Occurrit aliquoties in Vita Ioannis Eleemosynarij. Hesychius:* Βαβαί, θαυμαστικὸν φωνή: Babæ, vox admirantis.

VICARIA. *Palladius cap.* CXIII. Macarius vicaria. *intellige Macarium gessisse vicariam præfecturam. Græcis* ἀπὸ βικαρίων, ex vicariis, *qui vicariã præfecturam gessit. Seuerus Sulpitius Dial.* II. *cap.* I. Ægrè tamẽ obtinui vt Eucheriũ ex vicariis & Celsum admitteret consularẽ. *idem cap.* XVIII.

Lycon

Lycontius ex vicariis vir fidelis. *ἀπεπαρία occurrit apud Iustinianum Nouell.* VIII. *Sic apud Chrysostomũ epi.* XIV. Οἱ ἀπὸ βικαρίων, οἱ ἀπὸ ἡγεμόνων, σοφισταί, οἱ ἀπὸ τριβούνων. Ex vicariis, ex præsidibus, sophistæ, extribuni. *qua non ritè Anglicam scholiasta percepere, cùm ipsi* vicarios, duces, tribunos *interpretentur, cùm potiùs* exvicarios, expræsides, extribunos *vertisse oportuit. Vide Frontonem nostrum Notis ad eam epistolam. Deceptus fuit Abrahamus Ortelius, qui* Vicariam *apud Palladium locum quemdam esse existimauit.*

Xenium. *vide* Exenium.

Zaberna *videtur capi pro armario, repositorio, sacco. Palladij Lausiaca ex veteri interprete ca.* XIV. Quos (*latrones* ligauit) simul, sicut zabernam de paleis. *interpres Heraclidis cap.* VII. *habet* saccum palearum. *Ita & Heruetus recens Palladij interpres. Credo in Græco fuisse* σάβερον, *vel* σάβυρον, *quod interpres retinuit. Abdias lib.* IV. *hist. Apost. in Iacobo Ioannis fratre*: Collectis libris magicis, zabernas plenas ad Apostolum attulit ceruicibus & suis & discipulorum impositas. *Item*: Appende zabernis lapides & plumbum, & mitte in mare. *Ita ibi MSS. exhibent. Vulgò* zabytas *&* zabytis *legitur, vnde Ioannes Meursius Lexico Græco-barbaro faciebat* zabariás, *quod* zabarium, ζαβαρεῖον, *sit repositorium zabarum seu loricarum.*

Sed proba lectio apud Abdiam est zaberna. *Papias vocabularista*: Zaberna, arca vel armariolum. *Item*: Zaberna, vbi vestes reponuntor, vel quidlibet aliod. *Glossarium Camberonense MS.* zaberna dicitur vbi vestes reponuntur; arca vel armariolum.

Zæta. *Quod Vita Basilij cap.* V. *est* ad insigne habitaculum. *Græcè est,* ἐν ἐπισήμῳ διαίτῃ, *quod alter Vitæ Basilij interpres in* zætam *deflexit. Et* dieta *&* zæta *dicebatur. Suetonius Claudio cap.* X. In diætam, cui nomen est Hermæum, recesserat. *Sæpe &* diæta *&* zæta *occurrunt apud auctores. Vide Lexica Iuris. Glossarium Camberonense MS.* Zætę, domus quæ subtus pedes babent aquas. *Ibidẽ*: Zætæ hiemales, domus, quas calefacit subductus ignis: zætæ æstiuales sunt, quas infrigidat aqua subducta. *Eadem ferè apud Papiam.*

Zippulæ, *seu* Sippulæ. *Pelagius libello* IV. *n.*59. Fecit de farinula lenticulam & zippulas. *Ruffinus lib.* III. *n.* 51. *in eadem re habet* placentas. *Rursus apud Pelagium libello* VIII. *n.* 15. Da eis modicas zippulas, quia de labore sunt. *Ita eo loco habent* MSS. *& veteres editiones. Aliqui supposuerant* pultes *pro* zippulas. *Cùm nunc* zippula *nunc* sippula *scribatur, videndum an sit à verbo* supare *vel* sipare *vel* sipere. *vide Festum & paulum, apud quos habes* farinulam *&* pultes. *Quod igitur vulgata hic lectio habebat* pultes, *erat hoc* sippularum, *quæ vera & antiqua fuit lectio, interpretamentum.*

INDEX

Fictus ariolus stultorum verberet nates & obtorto fuste dentes mordentium quatiat. *Idem libro.II. contra Iouinianum cap.* XIX. In circulis platearum quotidie fictus ariolus nates verberat, & obtortâ fuste dentes mordentium quatit. *Idem Apol.I.adu. Ruffin. cap.* IV. Quotidie in plateis fictus ariolus stultorum nates verberat, & obtorto scipione dentes mordentium quatit. *Ita omnibus his locis legendum ex M S S. quos aliquot consului.ita quoque legit Henricus Grauius. Vulgatus textus habet* nates, *quod Erasmus & Reatinus conantur interpretari. Sed pro lectione, quam asserus, clarè Lucianus de morte Peregrini:* Εἶτα παίων καὶ παιόμενος νάρθηκι ἐς τὰς πυγὰς, καὶ ἄλλα πολλὰ νεανικώτερα θαυματοποιῶν. Exin verberabat & verberabatur ferulâ circa nates, multáque alia iuueniliora more mirifico ac præstigioso designabat.

NIXÆ SICCÆ. *Pelagius lib.* V. *De Vitis Patrum libello* IV. *num.* 65. Et attulit quidam frater nixas siccas, & fecit pultes. Nixæ *hæ Isidoro lib.* XVII. *capite* VII. *sunt* coquimella, *quod detortum ex Græco* κοκκύμηλον. Coquimella, *inquit*, quam Latini ob colorem prunum vocant, alij a multitudine enixi fructus nixam appellant. Cuius generis Damascena melior, à Damasco oppido, vnde priùs asportata est, dicta: cuius solum pomum stomacho mederi probatur; nam cetera noxia perhibêtur. Hæc sola arbor gummi glutinosum & compacticum distillat, quo & medici & scriptores vtuntur. *Vide Plinium lib.* XIII. *cap.* XI. *de* sarcocolla, *quæ habet* pictores; *pro* scriptores. *Idem lib.* XXII. *capite* XXV. Cum rosaceo verò & fico siccâ, mixisque decocti furfures (*tritici*) tonsillis faucibusque gargarizatione prosunt. *Vide & Dioscoridem lib.* I. *cap.* CLXXV. *Glossarium Camberonense M S.* Nixa est genus arboris, à similitudine enixi dicta fructus. *quod ex Isidoro adumbratum. Ad quem notat Grialus Scholiastes. In margine codicis Romani sancti Petri, hæc addita repperisse se, sed eadem manu aiebat Chacon:* Hanc arboré Romani vocant prunum, Hispani nixum, VVâdali, & Gothi, & Sueui, & Gallæci cærulcá. *Retinent hodie vestigia huius vocis Lusitani & Gallæci, qui pruna omnia* amexas *siue* ameixas *dicunt. & apud Aurelianum lib.* IV. *Tard. cap.* VIII. Pro decoctione noxarum & glycyrrhizæ. nixarum *ego legerem. Quòd autem* myxa *pro* nixa *legendum quidam contendunt ex Paulo Æginetâ libro* VII. Μύξα, ὃ ἐνδημιον ἡ πρὸς τὰ μικρότερα μὲν τῶν κοκκυμήλων, ὁ ὑπάρχει δὲ πρὸς γλυκύτερος, *cõfirmat quod de Gallæcis diximus: nam m in locum n, aut etiam contrà in multis vocibus successisse passim videmus. Hactenus Grialus in Isidorum.* Myxa *hæc etiam* myxaria *dicta. Cassianus Collat.* VIII. *cap.* I. Post hæc superintulit canistrum habens cicer frictum, quod illi trogalia vocant, ex quibus quina tantùm sumpsimus grana, myxaria bina, caricas singulas. *In veteri Lexico notatur*, Myxa *&* Myxaria *apud recentiores Græcos medicos esse minora prunis Damascenis, nucleo intus triangulari.*

NONA HORA. *Ea synaxis expleri solita Vita Macarij Romani cap.* III. Hora nona quadam die synaxi expleta. *Ea etiam ieiunium resignari solitum. Vita Antonij cap.* XXXVII. Hora circiter nona cùm ante cibum orare cœpisset. *Prudentius hymno* X. περὶ στεφάν.

Quosdam de populo videt sacerdos
  Libandum sibi poculum ferentes;
  Ieiunamus, ait, recuso potum.
Nondum nonâ diem resignat hora.
  Numquam conuiolabo ius dicatum,
  Nec mors ipsa meum sacrum resoluet.

Ruffinus li. III. *nu.* 4. Cúmque hora nona aduenisset secundùm consuetudinem complebat omnes orationes suas, & psalmodiam secundum regulam, & ponebat panem vt comederet. *Idem li.* III. *num.* 55. *in Siluano*: Horâ autem nonâ circum spiciebat frater ille viam, si forte vocaret eum senex ad comedendum. *Idem est apud Pelagium libello* X. *num.* 69. *Ioannes libello* III. *n.* 2. Et circa horam nonam significauit percutiens, & venit ille minor, & fecit modicam coctutam pulmenti.

Augustinus Regulâ II. *de tempore edendi*: Operentur autem manè vsque ad sextam, & à sextâ vsque ad nonam reddant codices, & postquam refecerint siue in horto, siue vbicumque fuerint, faciant opus vsque ad horam lucernarij.

Quidam ieiunia ad vesperam extendebant. Ruffinus lib. II. *cap.* XXXI. Cibum quoque in vesperam ei sumere præcepit. *quod etiam apud Palladium cap.* XXVIII. *Item Ruffinus lib.* II. *cap.* I. Hic ergo cùm post orationes cibum solito requisisset ad vesperam. *quæ etiam habet apud Palladium capite* XLVI. *Ruffinus lib.* III. *num.* 23. Rursus ingressi cellulam, vespertinas orationes complentes, adorantes eum, dixerunt: Si præcipis, domine, ibimus, vt cum qui remansit caulem coquentes gustemus, quia iam hora est vt cibum sumamus? *Pelagius libello* XVI. *num.* 18. Illi autem fratri adferebat tantummodò modicum panem ad seram.

Sed ieiunium in vesperam differre, non omnibus Patribus probatum. magis suadebant horâ nonâ cibum sumere. Cassianus Collat. II. *cap.* VI. *Loquente abbate Moyse*: Recens escæ perceptio tam in vespertinis, quàm in nocturnis orationibus tenuem leuemque sensum non sinit inueniri: ideò commodum satis & vtile hora nona refectionis tempus indultum est, in quo reficiens monachus non solùm in nocturnis vigiliis leuis ac vacuus, verùm etiam in ipsis vespertinis sollemnitatibus digesto iam cibo inuenitur aptissimus.

NONNA. *Vita Hilarionis in Prologo*: Decus ac dignitas virginum nonna Asella. *Vita Ioãnis Eleemosynarij cap.* X. Obsecro te nonna. *& cap.* XLVI. Nonna Pelagia. *Vita Mariæ Ægyptiacæ cap.* XVII. Accipe hæc nonna. *Pelagius libello* VII. *num.* 10. Nonna ista, veni nobiscum ad balneum. *Frequenter hæc vox pro religiosâ matre seu dominâ occurrit. Hieronymus epist.* XXII. *ad Eustochium De virginitate seruandâ*: Quia maritorum expertæ dominatum, viduitatis præferunt libertatem, castæ vocantur & nonnæ. *Idem epist.* XCIX. *ad Asellam*: Nonnæ vocarentur & sanctæ. *vbi pro* nonnæ *irrepserat* dominæ. *Bonifacius Archiepiscopus Moguntin. epist.* XIX. Si reus inuentus fuerit, vt cum velata & consecrata Domino nonna concubuisset. *Ibidem habet* adulteria & monasteria nonnarum. *Synodi quoque à Bonifatio congregatæ, quas habes Capitularium lib.* V. *Tit.* II. III. nonnarum *meminere. In quarum primâ*: Similiter & nonnæ velatæ eadem pœnitentia contineantur. *in alterâ*: similiter & monachi & nonnæ. *Visio Flotildæ paginâ* 206. Vidit se esse in quodam amœno loco, velúmque nigrum se super caput habere, de quo cùm requisisset, audiuit, quòd fieri nõna deberet. *Glossarium Camberonense M S.* Sanctimonialis, nonna, monacha, monialis.

Nonnæ *videntur &* nonnanæ *dictæ Colligitur ex Capitularium lib.* I. *Tit.* XVII. *vbi inscriptio est*; Clericis & nonnanis. *& subditur Canon Concilij Laodiceni*, quòd non oporteat mulieres ad altare ingredi.

ingredi. *Traditionum Fuldensium lib. II. n. 18. paginâ* 509. Reliquias quas Einhildis abbatissa donauit, & tradidit illis nonnanis.

Item Nonnanes. *Capitularium lib.* V. *Tit.* XXXVIII. Vt condignam professione eorum custodiant habeant canonici, vel monachi atque nonnanes. *& lib.* VII. *Tit.* CCCXVI. Similiter & nonnanes velatæ eadem pœnitentia teneantur. *Vnde Gallis* nonnains. *Eam vocem frustra ad Germanicam originationem deducit Vitus Amerbachius Notis suis ad Capitularia seu Constitutiones Caroli Magni.*

Hieronymus epist. XLVII. *ad matrem & filiam in Gallia commorantes adulationi titulum nonni ascribit:* Quæ in adulationem tui sanctum nonnumque coram te vocat. *Arnobius similiter in Psal.* CXI. Adulantes nobis inuicem, in præsenti positi, sancto vocamus & nonnos: absentes verò ita mordemus atque percutimus, vt rectè canibus comparemur. *Idem in Psal* CV. *ea voce vtitur:* Terrenæ mentes interficiuntur hoc ordine: Si ille qui sanctus vocatur & nonnus sic agit; ego quæ aut quotus sum vt non agam? *Additio* I. *ad Capitularia Ludouici Imp. Tit.* LIV. Vt qui præponuntur nonni vocentur. *quæ ipsissima verba sunt Synodi Aquisgran. anno* DCCCXVII. *celebratæ, quæ adumbrata videntur ex Regula B. Benedicti c.* LXIII: Priores iuniores suos Fratres nominent: iuniores autem priores suos Nonnos vocent, quod intelligitur paterna reuerentia.

Illud quoq; constat, Nonna *etiam nomen proprium fuisse: Moschopulus* περὶ σχεδῶν *pag.* 93. Νόννα, κύριον.

Nonum. *Pelagius libello* VII. *num.* 7. Dicebant de abbate Theodoro, & abbate Lucio de Nono Alexandriæ. *Mera hic erat lectionum varietas, aliis* de Nouo, *aliis* de Nonno, *aliis* de loco *legentibus. Obuia cuiquam coniectura fit,* de Nomo Alexandriæ, *quod Ægyptus, teste Plinio lib.* V. *cap.* IX. *diuisa fit in Nomos seu præfecturas, inter quas* Nomus Alexandriæ, *vt vel vterque, vel Lucius certe de Nomo Alexandriæ fuerit: seu hoc dictum sit, ad patriam eorum demonstrandam, siue ob conuersationis locum, siue ad distinctionem aliorum, qui eodem censebantur nomine.*

Alicui fors in mentem veniat No *Ezech.* XXX. *& Nahum* III. *quod D. Hieronymus & Chaldæus* Alexandriam *Ægypti interpretantur.*

Sed verissimam omnino lectionem existimo, de Nono Alexandriæ, *id est, de nono Alexandriæ climate seu regione siquidem Alexandriam in regiones seu climata diuisam (vt & olim Roma) innuunt Ammianus lib.* XXII. *vbi* Bruchion, *quæ apud Alexandriam, vocat* regionum maximam partem: *& Epiphanius lib. De ponderibus & mensuris pag.* 536. Βρυχεῖον *vocat* κλίμα τῆς Ἀλεξάνδρου πόλεως. *Quæ lectio verissima omnino est. Nam qui hic Theodorus dicitur* de Nono, *apud eumdem Pelagium. libello* XI. *num.* 11. *dicitur* Theodorus de Ennato, *quod est idem quod* de Nono. *sic libello* XII. *num.* 9. *dicitur* Lucius in Ennato, *id est,* Nono, *videlicet climate Alexandriæ. Sic in Menæis Græcis* IX. *Octobris in Vita Andronici & Athanasiæ anachoretarum habes* ὀκτωκαιδέκατον, Octauum decimum, *vel clima vel suburbanum vel cœnobium apud Alexandriam. Vide* Septimum.

Osculo excipere aduentantes. *Vita Onuphrij cap.* VIII. Osculum mihi pacis tribuit. *Vita Pauli primi eremitæ cap.* VIII. Et post sanctum osculum. *Ammianus lib.* XXII. *De Iuliano Imp.* Osculo susceptum rectorem prouinciæ nomine Celsum, iam inde à studiis cognitum Atticis, ascitumque in consessum vehiculi Tarsum secum induxit. *Idem libro* XXIX. Susceptúsque eam osculo (*Maurus a Theodosio duce*) quoniam id Reip. conducebat, bonæ spei iam plenus, sufficientia præbuit alimenta. *Idem libro* XXII exosculatum susceptumque (*Maximum philosophum*) reuerenter secum induxit (*Iulianus Imp.*) *Sic olim in Ecclesia Christiani osculo sancto se excipiebant. Vide Baronium tomo* I. *Annalium.*

Osculari manus. *Vita Hilarionis cap.* IX. Sancti deosculari sunt manus. *Sollemne autem fuit, episcoporum maximè manus exosculari. Ambrosius De dignit. sacerdot cap.* II. Quippe cùm videas regum colla & principum submitti genibus sacerdotum, & exosculata eorum dextera, se credant communiri. *Iuo par.* V. *cap.* CCCLXXVIII. *hoc ex epistola Gregorij VII. ad Hermannum Meten. episcopat. Gregorius Turonen histor. lib.* II. *cap.* I. Nec Deus nos diutiùs sinit manus tuas indignas osculando polluí. *Vita Fulgentij Ruspensis cap.* IV. Ad hæc ille iuuenis magis ac magis inflammatus, repellentis manum suppliciter osculatus, *&c. Fausti foelicis episcopi. Sinodius lib.* VII. *epist.* II. *ad Papam Græcum, vocat eius sacrosanctos digitos.* Quæ sacrosanctis reserabuntur digitis. *Idem lib.* VIII. *epist.* XI. *ad Lupum:*

Perge ad limina mox episcoporum,
Sancti & Gallicini manu osculata.

Erat hic episcopus Burdegalensis.

Etiam sacerdotum *manus osculabantur. Habes hic de Hilarione. Hieronymus epist.* XCIX. *ad Ascellam. cùm Romæ versaretur, & iam antè sacerdos Antiochiæ creatus esset:* Osculabantur mihi manus quidam, & ore vipereo detrahebant.

Osculari oculos. *Vita Pauli primi eremitæ cap.* XI. Osculatis eius oculis manibusque. *Ennodius lib.* VII. *ep.* XIV. *ad Arbotamiam:* vt cũ domno meo presbytero, vtriq; osculantes manus & oculos tuos. *Credo vt ita ostenderint, quòd se oculos contra charos haberent. Sic Sanctorum manus, reliquias oculis applicabant Vita Simeonis Stylitæ cap.* XVII. Manus eius posui super oculos meos, dicens: Benedic obsecro, mi domine, *& cap.* VIII. *de verme, qui ex corpore eius ceciderat:* Currens apprehendit eum in fide, & posuit super oculos suos.

Etiam olim apud gentes oculos osculabantur. Arrianus Dissertationũ lib. II. *c.* XX. Ἠξίωται δημαρχίας; πάντες οἱ ἀπαντῶντες συνήδονται· ἄλλος τοὺς ὀφθαλμοὺς καταφιλεῖ, ἄλλος τὸν τράχηλον, οἱ δοῦλοι τὰς χεῖρας. Tribunatum adeptus est? ecce obuij omnes gratulantur, alius oculos osculatur alius collum, serui manus. *Homerus Odyss.* XVI.

Κύσσε δέ μιν κεφαλήν τε καὶ ἄμφω φάεα καλά·
Et capiti, pulchrisq; oculis iunge oscula binis.

Oxicratum. *Palladius historia Lausiaca capite* CXLV. Omni autem alio tempore contenta erat oxycrato & pane arido. *Quod Heraclidis interpres cap.* XLII. *vertit:* Per reliquum æui sui tempus posca & sicco pane contenta viuebat. *Vide infrà,* Posca.

Papa *Vita Malchi cap.* I. ad Papæ Euagrij, necessarij mei, possessionem deuolutus est. *Ita Hieronymi tempore etiam episcopi olim vocati. De quo vide Franciscum Bernardinum Ferrarium lib.* III. *de Eccles. epist. genere cap.* I. *Sauaronem ad Sidonij lib.* I. *ep.* VI. *Postea Gregorij huius nominis Septimi tempore, collecta Romæ Synodo constitutum, vt Papæ nomen vni Romano Pontifici tribueretur. Vide Baronium Notatione ad diem* X. *Ianuarij in Martyrolog.*

De

De hac eadem re ita notat Iacobus Sirmondus noster ad lib. IV. epist. I. Ennodij: Papæ nomen uni Romano Pontifici, tanquam proprium & peculiare, primus, vt videtur, asseruit Ennodius. Nam cum episcopos omnes Papas ceteri fere, qui eum aut proximi fuerunt, appellare soleant, vt Sidonius, Faustus, Ruricius, ipse perpetuo discrimine Antistites reliquarum ecclesiarum episcopos vocat. Papam solum Romanæ sedis Pontificem siue eum ille scribit, vt Symmacho Papæ, & Domino Papæ; siue cum de illo apud alios agit, vt lib. III. epist. x. VI. epist. XXXIII. & passim. Pari post Ennodium discrimine ac eius vocis vsurpatione vsus est Cassiodorus, qui cum Bonifacium, Agapetum, & Ioannem Romanæ Sedis Pontifices Papas nominet; Eustorgium & Datium Mediolanensis, & alios aliarum ciuitatum præsules, non aliter quam episcopos vocat. Neque omnes tamen hoc vero exemplum secuti sunt, quin permulti diuersarum gentium, præsertim extra Italiam scriptores Papæ nomē reliquis item episcopis tribuerint, vsque ad tempora Gregorij VII. qui in Synodo Romana primus, vt a Baronio Cardinale obseruatum est, edixit, vt Papæ nomen vnius sit in orbe Christiano.

PAXIMATES *seu* PAXIMATIA *seu* PAXAMIDIA. *Ruffinus lib. II. num. 4.* Vidit de sportella, vbi panis, id est, paximatia reposita erant, surrexisse fumum magnum. *Pelagius libello IV. num. 25.* Rapui vnum panem paximatem, & manducaui cum occulte. *quod hic lib IV. cap. XLVII. in Excerptis ex Cassiani Collat. II. cap. XI. est:* Vnum paximatem quotidie in sinu meo latenter abscondebam. *Pelagius libello X. n. 65.* Ego biduo ieiunio, & duos paximates manduco. *Palladius hist. Lausiaca cap. XXVIII.* Imponit mensæ quatuor paxamidia sex vnciarum. *Ruffinus lib. III. n. 31.* Tantùm vnum paximatium & quinque oliuas in cibo capiebat. *Ioannes libello III. num. 2.* Apposuit verò & mensam, mouente ei illo maiore, & posuit super eam tres paximates. *In Regulâ cœnobiali Patrum cap. X. quem Librum perinetuatum (Columbani quidam esse putant)* Si quis frater inobediens fuerit, duos dies vno paximate & aqua. Si quis dicit, Non faciam, tres dies vno paximatio & aqua. Si quis veniam non petit, aut dicit excusationem, duos dies vno paximatio & aqua. *Suidas:* Δίπυρος ἄρτος, ὁ παρὰ Ῥωμαίοις λεγόμενος παξαμᾶς: Biscoctus panis, qui apud Romanos dicitur paxamas. *Idem:* Παξαμᾶς ὁ δίπυρος ἄρτος· ἔστι δὲ ἡ λέξις Ῥωμαϊκή: Paxamas, panis biscoctus: est autem vox Romana. *Per Romanos hic Lipsius de Militiâ Romanâ lib. V. dial. XI. intelligit Græculos illos Romanos in imperio Byzantino, qui sic dixere.*

Nicolaus Rigaltius in Glossario suo Tactico mixobarbaro non improbabiliter existimat, à Paxamo cupediario ita dictum, de quo Suidas: Πάξαμος ὀψαρτυτικὰ κατὰ στοιχεῖον, Βοιωτιακὰ ἐν βιβλίοις β'. Paxamus scripsit de arte culinaria, ordine alphabetico, & bœoticorum libros duos.

Paximatiorum & alij varij meminere auctores. Leo imp. in Tacticis cap. X. §. XIII. [illegible] Commeatus paxamadij aut pisti, aut alterius cuiusquam expeditæ rei habeas viginti aut triginta libras. *Idē c. XII. §. 123.* [illegible]: Ipso belli die vnusquisque miles gestet ad sellam suam secum aquam in phlasceijs, & paxamadium in sellopungio, & farinæ vnam [illegible] tam libram. *Idem cap. XII. §. 11.* [illegible]: Quisque miles, quando ad dimicationem belli procedit, habeat in sellopungio suo vnam aut duas libras panis, aut farinæ, aut stipi cocti, aut paxamadij, aut carnis. *Isidori Glossæ:* Paximatium, panis sobcinericius. *Luitprandus in legation.* Soli mensulæ assidens nudæ, paximatium sibi apponentes. *Columbanus de Reg. monach. cap. V.* Olera, legumina, farinæ aquis mixtæ cum paruo pane paximate, ne venter oneretur, & mens suffocetur.

Frustrà est Goldastus, qui in lege Alemannorum tit. XXII. §. I. panem, modia duo, *corrigit*, paximadia duo. *Nimis hæc crisis, etiam legibus cum inferens. Rursus frustrà est, dum paximadia vult dicta* panes purpureos, *quòd ab igne rubeant. Ioannes Moschus Prati spirit. cap. VII. de Macro sene* Neque vinum bibens neque panem comedens, nisi purpureum. *Talis, inquit, rubidus panis Plauto. Frustra, inquam, est Goldastus, cum vera lectio sit* furfureum, *vti prima habet editio. Nec singulare aliquid in Macro abstinentiæ exemplum notaretur, si paximadijs vesceretur. Plerumque monachorum in Ægypto is cibus fuit. Sed* furfureo pane *vesci, hoc in Macro eximium.* Rubidum *quoque panem apud Plautum Casina Act. II. scen. V. Festus interpretatur* parum coctum, *quod non quadrat in paximatia, licet Isidorus lib. XX. Orig. cap. II.* recoctum *interpretetur. Plautus in Menæchmis, Act. II. scen. V. ridicule vsurpat* panem puniceum & purpureum.

Paximates *hi panes, dicti etiam* panes sicci. *Ruffinus lib. II. cap. VII. in Vitâ Apollon.:* Erant autem eis pauci tantummodò, & sicci panes. *Palladius cap. LII. qui eum Appollonem vocat:* Erant autem aliquot sicci panes, & quædam olera reposita. *Ruffinus lib. III. n. 19.* Nihil in ea vidit, nisi paucos panes siccos in sporta pendentes. *Pelagius libel. X. n. 97.* Et apposuit eis panem siccum, & aquam, & sal, dicēs: Ecce propter vos festiuitatem habemus hodie, & misit parum aceti in salibus istis. *Ioannes libello III. n. 2.* Dedit eis securim, & sportam plenam panibus sicci & sal. *Ita quidam libri ibi siccis addunt. Hesychius:* Δίπυροι ἄρτοι, οἱ ἐκ δευτέρου ὠπτημένοι: Dipyri panes, secundò cocti.

Nempe siccitas ex recoctione, vnde supra δίπυρος ἄρτος *dictus; quæ siccitas & recoctio ad diuturnitatem faciebant, quæ respicitur in Vitâ S. Ant. cap. XI.* Panes mensium sex, vt Thebæis mos est, secum recondens; nam crebrius per annum incorrupti durare solent. *Vide supra* Buccellatum.

Et quia panes hi sicci erant (puto etiam duriores) comesturi eos aquâ macerabant & madefaciebant, quod in his Vitis sæpius dicitur infundere panes. *Palladius cap. XXVIII.* Et imponit mensæ quatuor paxamidia sex vnciarum: & sibi quidem vnum madefecit, erant enim sicci, illi autem tres. *Ruffinus lib. II. n. 4.* Et cum aduenisset hora sexta, infundebat panem in aqua, dicens: Dum hic panis infunditur, oportet me etiam horam nonam expectare. *Ibidem:* Cumque aduenisset hora sexta, infundebat panem in aquam. *quod in Pelagij libello V. num. 58. dicitur:* infudit panem, & sedit vt manducaret. *Item Ruffinus lib. II. num. 1.* Et misit aquam & sal, & misit bucellas (*paximatia debent, vel ipsum paximatium*) & comedere vt participet. *quod in Pelagio libello XV. num 66 est:* Et infudit

dit ei panes, & misit ei oleum & sal.

PECCATOR. *Vita Pauli primi eremitæ cap.* XIV. Obsecro, quicumque hæc legis, vt Hieronymi peccatoris memineris. *Ita sæpè viri sancti ex humilitate litteris suis superscribere & subscribere solent. Lisiardus, episcopus Suessionensis in Vitâ S. Arnulphi cap. L. Augusti XV. dicit Arnulphus de se:* Huius peccatoris Arnulphi corpus terræ reddatur. *Desiderius Cadurcenæ ciuitatis episcopus ep. ad Grimoaldum palatij Rectorem :* Domino illustri Grimoaldo Maiori domus Desiderius peccator. *Idem ad Medoaldum Treuericæ vrbis episcopum:* Domino semper suo Medoaldo Papæ Desiderius peccator. *Et ad Codulphum :* Domino illustri Codulpho Desiderius peccator. *Vide plura exempla apud Franciscum Bernardinum Ferrarium de Ecclesiasticarum epistolarum genere lib.* III. *cap.* I.

PEDVLIS. *Vita Christiani monachi in Prolegomenis pag.* LXVI. Inueni vnum pedulem, & in eo magnam massam denariorum. *Gregorius Turonensis in Vitis Patrum in Nicetio Lugdunensi episcopo :* Namque vbi deciso cucullu, aptatis pedulibus (*ita MS. pro* pedulis) pedes operuit, extemplò arreptus à dæmone ruit in pauimentum. *Interpres Iuuenalis Sat.* I. Pedules nouos in braccis, quos pedornes dicunt. *Glossa Isidori :* pedana, pedulis nouus, qui caligæ assuitur. *Glossa Benedicti:* Πεδίλια, τὰ δὲ ὑποδήματα, τοῖς δὲ ἄρτι ῥαπτόμενα. Pedulia, pedum integumenta, quidam artatia interpretantur.

PITTACIVM. *Vita Ioannis Eleëmosinarij cap.* X. Proferens de honoranda manu sua ille sanctus pittacium. *& ca.* LI. Neque vllo modo inueniatur à quolibet pittacium hoc aliquando. *quod eodem capite aliquoties repetitur. Alij scribunt* pyctacium. *Zacharias Papa Bonifacio ep.* CXLI. *inter Bonifacianas :* Continebant enim capitula in pyctacio ab eis porrecto. *vbi Serarius noster : Rectè verò tam* πυκτάκιον *quàm* πιττάκιον *scribitur, estque propriè panni frustulum, & per similitudinem, indiculum aliquod membranaceum, aut chartaceum. Sed illud à complicando ducitur, hoc verò etiamnum apud Hispanos & Aquitanos, exiguâ cum inflexione vsitatum,* pedaco *&* pedas, *apud Gallos* vne piece.

Hadrianus Iunius in Nomenclatura existimat pittacium *detortum fortè à* pettucio, *quo corij præsegmina exilitora denotant Dores.*

Moschopulus περὶ σχεδῶν: Πεττύκια Δωρικῶς τὰ λεπτὰ ἀποτμήματα τῶν δερματίων, ἀφ' οὗ ἡμεῖς πιττάκια λέγομεν. Pettucia Doricè dicuntur tenuia coriorū præsegmina, vnde nos pittacia dicimus.

Casaubonus ad Alexandrum Seuerum Lampridij, vult πιττάκιον *dictum* ἀπὸ τῆς πίττης. *Sūt enim, inquit, pice vel maltha illita breues tabellæ, in quibus elogia scribebantur, & id genus alia, quæ paucis verbis possunt comprehendi.*

Abijt posteà pittacium *seu* pettycium *in* petia, *quo posteriori nomine vtitur. Henricus Rebdorffensis in Annalibus anno* MCCCLXI. Item clauus cum aliquali peria ligni S. Crucis. Item petia brachij S. Annæ. Item petia chordæ, qua Christus fuit ad columnam ligatus. *vtitur & Theodoricus de Apoldea præfatione ante Vitam S. Dominici* V. *Aug.*

PLVMATIVM. *Pelagius libello* VII. *n.* 10. Et traxit vnum corpus sub caput suum tamquam plumatium de scirpo. *Glossæ Græcolatinæ:* πλουμάκιον, πλουμίον : plumacium. *Anastasius in Sergio :* In quo interius plumatium ex holoserico superpositum, quod stauracis dicitur, inuenit. *Gotfridus Viterbiensis Chron, parte* IX.

Vltimus Assyriæ rex nomine Sardanapala
Fecerat ex pluma plumacia clausus in aula.

Papias : Plumacium, puluinar à pluma dicitur. *Glossarium Camberonense MS.* Puluinar, capitale plumatum.

POSCA. *Heraclides cap.* XXV. Olera tantùm & poscam, & lenticulam per solum biennium gustans. *vbi Heruetus nouissimus Palladij interpres pro* poscam *posuit* prisanam. *Etiam vetus Palladij interpres* ptisanas *habet. Nescio an in Græco fuerit* ὀξύκρατον *an* πτισάνην. *Pòst apud Heraclidem c.* XLII. Per reliquum æui sui tempus posca & sicco pane contenta viuebat. *vbi Heruetus in Palladio suo pro* posca *retinuit* oxycrato, *quod existimo in Græco eius exemplari fuisse. Certè vetus Lexicon Græco-latinum habet,* Ὀξύκρατον, posca. *Plinius quoque libro* XXVII. *cap.* IV. *vertit :* Radix decoquitur in posca dolori dentium, *quod Dioscorid. lib.* II. *capite* CXXIX. *de ononide, seu anonide est :* Ἀφεψηθεῖσα δὲ ἡ ῥίζα ἐν ὀξυκράτῳ καὶ διακλυζομένη πόνον ὀδόντων πραΰνει. *Idem Plinius lib.* XXII. *cap.* XXV. *poscæ meminit :* Ad iecinoris dolores eam (*farinam ordei*) cum posca concoqui opus est, aut cum vino. *& nomen hoc aliquoties eodem capite repetit. Idem libro* XXX. *cap.* VII. Tormina sanat palumbus ferus, ex posca decoctus. *Suetonius Vitellio, cap.* XII. Cùm Puteolis poscam vendentem deprehendisset. *Spartianus in Hadriano :* Cibis etiam castrensibus in propatulo libenter vtens, hoc est, larido, caseo, & posca, exemplo Scipionis Æmiliani, & Metelli, & auctoris sui Traiani. *Cornelius Celsus lib.* III. Dari potest intrita, vel ex aqua calida, vel ex posca. *Alexander Trallianus lib.* XI. Πάρεχε δὲ αὐτῷ πρὸ ἡμέρας τεύτλον ἑψητὸν, ἢ εἰς ῥοδάτον, ἢ εἰς φούσκας. Pridie Betē excoctum impone rosato vel poscæ.

Confundunt plerique Grammatici & Lexicographi recentiores poscam *cum* lora *vel* zytho, *quos redarguit Brodæus lib.* IV. *Miscellan. cap.* XI. *In eadem opinione fuit etiam auctor Glossarij Camberonensis manuscripti, dum ait :* Pusca, vinum secundum. *vinum autem secundum seu secundarium, nihil aliud est quàm lora. Quid vinum secundum sit, explicat idem Glossarium :* Acini dicuntur protectæ vuarum reliquiæ, & ideò corripit penultimam. quoniam non de nomine, sed de verbo deriuatur hoc nomen, hic acinus, huius acini. Acinum verò neutraliter dicitur, quia lauantur vuæ post expressum vinum : acinum dictum, quasi aquidum, vocaturque vinum secundum, & est potus seruorum.

Quid posca *seu* φοῦσκα *sit, explicat Philemon Cynosophiæ ca.* VII. Φοῦσκα δὲ ἐστὶν ὄξος καὶ ὕδωρ θερμὸν, καὶ ὠὰ δύο : Est phusca seu posca, acetum & aqua calida, & oua duo. *Ita quidem ille poscam aptat pro remedio canis, qui incaluit. Alias* posca *simpliciter est potio ex aqua acetique mixtura temperata, quæ militibus in vsu, quæ sæpè solius aceti nomine exprimitur. Plautus Rudente :* Sed hic rex cum aceto pransurus est & sale. *Spartianus in Pescennio :* Iussit vinum in expeditione neminem bibere, sed aceto vniuersos esse contentos. *Vulcatius in Auidio:* Præter laridum, & buccellatum, & acetum.

Aliud opinor φοῦσκα *Moschopulo :* Φύσκη, ἡ κοινῶς φοῦσκα : Physcha, vulgariter phusca. *An intelligit quod Hesychio* ἡ φύσκη κοιλία καὶ τὸ παχὺ ἔντερον : physca, ventriculus & crassius intestinum, *vel quod Coronæ pretiosæ,* φοῦσκα, vesica, κύστις.

POSTLIMINIVM. *Vita Malchi cap.* IV. Ego enim longo postliminio hereditarius possessor. *vox ea Hierony*

Hieronymo sæpiùs vsurpata. Idem epist. XII. *ad Gaudentium*: & post neces amicorum, luctumque perpetuum, infanti senex, longo postliminio scriberem. *Idem præfat. comment. in Ionam*: Igitur tanto pòst tempore, quasi quodam postliminio à Ionâ interpretandi initium sumens. *Idem in Prologo Iosue*: Et omissum iam diu opus quasi quodam postliminio repetere. *Occurrit frequenter apud Iurisconsultos: vide Lexicon Brissonij. Cic. pro Cornelio Balbo*: Quid si ciui Romano licet esse Gaditanum, siue exilio, siue postliminio, siue reiectione huius ciuitatis. *Prudentius in Harmatigenâ*:

Tunc postliminio redeuntem suscipit alto,
Cara fides gremio.

Lactantius lib. IV. *cap.* XXII. Si quis ab inferis rediens postliminio vitam recepisset.

PROASTIVM. Προάστειον, suburbanum, *seu* prourbium. *Vita Basilij cap.* II. Inuenit (*eum*) in proastio cum philosophis. *Ruffinus lib.* III. *n.* 19. Prope proastium qui vocatur in Septimo. *quod in eadem re apud Pelagium libello* XV. *n.* 66. suburbanum *dicitur*. Paulus *Diaconus de gest. Longob. lib.* VI. *ca.* LVIII. Rex Luitprandus in Olonnâ nihilo minus suo proastio, miro opere in honorem S. Anastasij martyris Christo domicilium statuit. *quo loco hallucinatus est Bonau. Vulcanius, qui quia prohastio in libro suo inuenit, existimauit dignitatis nomen esse, ab hasta deriuatum, quasi qui hastam seu contum regium ferret: sed imposuit illi librariorum sequioris æui mos, qui pleraque aspirabant. Epistola Iustiniani Imp. ad* Placidium: Cum portubus, aquis, aquarúmve decursibus, syluis, proastiis. *Germanus in Sanctis*: Κἂν προάστειον ἢ μοναστήριον.

PROTOCOMITES. Πρωτοκωμήτης, primus *seu* princeps pagi. *Palladius Lausiaca historia cap.* LXIV. *in Paphnutio*: Καὶ πάλιν φωνὴ τις γίνεται πρὸς αὐτὸν θεϊκὴ λέγουσα· Ἔοικας τῷ τῆς πλησίον κώμης πρωτοκωμήτῃ. *quæ ita vertit Heruetus*: Et rursus vox diuina ad eum facta est: Es similis vicini pagi protocomiti. *Rectè Ruffinus lib.* II. *cap.* XVI. πρωτοκωμήτην *vertit* primarium vici. *Alius* protocomes, πρωτοκόμης, primus, *seu* princeps comitum, *quæ dignitas erat comitiua in palatio, exercitu, prouinciis. Vide Iurisconsultorum Lexica.*

PSIATHVS, PSIATHIVS *vel* PSIATHIVM. *Sæpiùs occurrit in Vitis Patrum. Vita Pachomij cap.* XLIII. Ac ne otiosus essem, psiathos elegi cum fratribus texere. *cap.* XLVII. Venit ad fratres, qui psiathos operabantur. *cap.* LII. Semper autem psiathios operabantur. *Vita Abraham eremitæ cap.* III. Nec non & vnum psiathium, in quo cubitare solebat. *& cap.* XIV. Psiathum suum, super quod subsistebat, cœpit vehemens flamma comburere. *Vita Ioannis Eleemosynarij cap.* XX. Quanti sunt modò, qui psiathum habentes subtus dimidium, & suprà dimidium, non possunt extendere pedes suos. *Vita Euphrosinæ cap.* XVI. In eadem cella demoratus est, in eodem psiathio dormiens in quo Euphrosina. *Vita Mariæ neptis Abrahæ c.* VIII. Quinquaginta annos conuersationis tuæ, super psiathium cubitaueras.

Frequens hæc vox in supellectile antiquorum monachorum. Psiathium *Græcis teges siue storea ex iunco aut papyro confecta. Eâ pro lecto & stragulo vtebantur monachi Ægyptij. Glossarium*: Teges ψιάθιον. *Vide Cassian. lib.* IV. *Instit. capite* XIII. *& collat.* I. *cap.* XXIII. *Hesychius*: Ψιάθια τὰ ἐν τοῖς δικαστηρίοις ἐπὶ τῶν καθεδρῶν ἐπεστρωμένα: Psiathia, quæ in iudiciorũ loco cathedris insternuntur. *Idem*: Ψίαθος, ἡ χαμεύνη, καὶ τὸ φυτὸν, ἐξ οὗ πλέκεται ψίαθος: Psiathus, lectus humi stratus, & frutex, ex quo plectitur psiathus. *Vide eumdem in* Καίνας. *&* Κύναθρα.

PTISANA. *Palladius Lausiaca ex veteri interpretatione cap.* XV. Propter infirmitatem stomachi coctum cibum accipere compulsus est. Panem quidem iam non contigit; olera verò & ptisanas, ac legumen vsque ad duos annos accipiens, ita defunctus est. *Quo loco Heraclidis interpres c.* XXV. Cùm necesse esset corpori eius propter stomachi infirmitatem, vt coctum sumeret cibum, panem quidem attigit numquam, olera tantùm & poscam, & lenticulam per solum biennium gustans. *Palladius ex interpretatione Herueti cap.* LXXXVI. Cùm caro propter imbecillitatem corporis & stomachi, opus haberet vt aliquid sumeret quod per ignem transiisset, panem quidem tetigit nequaquam autem sumpsit cocta olera, sed vel ptisanam, vel legumina duos annos. *qui locus si cum interpretatione priorum conferatur, legendum videtur*, panem quidem tetigit nequaquam, sumpsit autem cocta olera, vel ptisanam, vel legumina duos annos. *Omnino nugatur hic Goldastus scribens ad Regulam S. Columbani, legensque* pisanas *pro* ptisanas. Pisano, *inquit*, pulmentarium ex pisis confectum. *Carere poteramus hac crisi contra consensum omnium interpretum, qui in Græco vel πτισάνην inuenere, & in Latino textu retinuere, vel per* poscam *idem voluere exprimere.*

PTOCHIVM. *Vita Euphrosinæ cap.* VII. Ecce ptochia, hierocomia, xenodochia, monasteria. *Pleraque editiones pro* ptochia, *habent* tapetia, *nullo sensu.* Ptochiorum *frequens apud veteres mentio. Canon* X. *Concilij Chalcedonensis, Oecumenici* IV. Ἤτοι τῶν ὑπ' αὐτὰ μαρτυρείων ἢ πτωχείων ἢ ξενοδοχείων: Vel eorum quæ sub ea sunt martyriorum, vel ptochiorum, vel xenodochiorum. *& can.* VIII. Οἱ κληρικοὶ τῶν πτωχείων, καὶ μοναστηρίων, καὶ μαρτυρίων: Clerici ptochiorum, monasteriorum & martyriorum. *vox Græca etiam Latinis vsitata. Testamentum S. Remigij*: Sicut disposuero in ptochiis, cœnobiis, martyriis, diaconiis, xenodochiis, omnibusque matriculis sub tua ditione degentibus. *Capitularia lib.* VII. *Tit.* II. Clerici qui præficiuntur in ptochiis, vel qui ordinantur in monasteriis, vel basilicis martyrum. *quæ desumpta sunt ex can.* VIII. *Concilij Chalcedonensis iam citato. Plura de ptochiis & ptochotrophiis in Iuris Lexicis.*

RACANA *seu* RACHANA. *Vita Ioannis Eleemosynarij. cap.* XXVI. cum storeis, & rachanis, *vnde* rachanellæ *ca.* XX. Venumdabantur enim quatuor rachanellæ numismate vno. *Ennodius lib.* IX. *epistolâ* XVII *ad Apodemiam*: Lænam & racanas, cuius vos volueritis coloris, rubei, aut fusci mihi sub celeritate dirigite. *Iacobus Sirmondus noster ibi notat: Racana quod genus vestimenti fuerit, non liquet; ad calceamenta referenda videntur, vt & raga & tzanga. L.* III. *Cod. Theod. de habitu quo vti oporteat intra vrbem*: Intra vrbem Romam nemo vel ragis vel tzancis vtatur. *Ita ille. Dubito an hæ tagæ ad racanas spectent. Potiùs existimẽ* racana *detortum a Græco* ῥάκος, *quod vult* vestimentũ, *vt etiam hìc, de racanâ intelligitur. Hesychius*, Ῥάκη· ἀποσπάσματα καὶ ἀποσχίσματα. ἱμάτια: Præsegmina, diuulsiones, vestes. *Idem* Ῥάκος, διεῤῥωγὸς ἱμάτιον: lacerum vestimentum. *Idem*: Ῥάγη, ἀποῤῥήγματα καὶ ἀποσπάσματα: rupturæ & diuulsiones. *Hinc igitur nunc* racana *nunc* rachana *scribunt.*

Apud Nicetam Choniatem lib. II. *De rebus gestis Alexij Angeli* ῥακενδύτης, *cui Glossa MS. ascribit* μοναχός. *Sic apud eumdem libro De rebus post expugnatam*

pu[illegible] [illegible] cilla [illegible] [illegible] contextuisse: pannis mu[illegible]. [illegible] *num[illegible]* [illegible] 11. *De [illegible] A[illegible]geli [illegible] [illegible] a C[illegible] [illegible]gophe*, talam ferens. *de qua vide in* S[illegible]A.

RA[illegible]HANI[illegible]ÆVA. *Pe[illegible]ius lib. v. de Vitis Patrum lib[illegible] iv. n[illegible]* Valc[illegible], in quo erat raph[illegible]nelæ[illegible]. *Edit[illegible] vu[illegible] cum addit[illegible] legunt* raphan[illegible]um, id [illegible] *[illegible]ire, confusio verbo raph[illegible]*, [illegible] de femine [illegible] [illegible]. *[illegible] quod [illegible] describit Plinius lib. x[illegible] cap. v [illegible]*. Ægypto [illegible], quod femin[illegible] f[illegible]iunt. H[illegible] cupiunt ferere, si liceat. quem [illegible] ex fumento [illegible] [illegible] [illegible] neccopiofius ul[illegible]um.

R[illegible]A, *ab [illegible] [illegible] p[illegible] primariam significat Vita Ma[illegible] Æ[illegible]ptiacæ* [illegible] R[illegible]gia autem monasterii numquam aperi[illegible]. *Sic apud Ennodium [illegible] x v[illegible] in[illegible] est* Super regiam tr[illegible] in do[illegible] *qua H[illegible] montem cum aqui[illegible] p[illegible]*. *Gregorius Tu[illegible]ensis libro* IV. *cap.* XIII. Dum d[illegible]ambulabant p[illegible] eccl[illegible]siam ad regias ædi[illegible] [illegible], quæ tunc [illegible] [illegible]tant, appropinquant. *Anastasius Biblio[illegible] [illegible] Honorio*: Inuesti[illegible] regias in ingressu ecc[illegible] quæ appellantur me[illegible]anæ, ex argento. *Item in Conone*: Qui missi fuerant de exercitu ad c[illegible]stodiendas regias basilicæ, clau[illegible]s obseruaban[illegible].

R[illegible]V[illegible]A. *Re[illegible]ulam ab ange[illegible] accepit Pachomius [illegible]* [illegible] *[illegible]am [illegible]am* Tabennen[illegible] [illegible] *Quare labitur Ioannes M[illegible] in [illegible] barbaro, dum [illegible] Merag[illegible] existimat [illegible] Be[illegible] Re[illegible]ulam monachis primam [illegible], vel ipse Bene[illegible]lus Regula [illegible] ca.* LXXII. *[illegible]. Basilij Regulam agno,cit.* Collationes Patr[illegible], & instituta, & vita eorum, sed & Regula S. Pat[illegible]is nostri Basilij, quid aliud sunt, nisi bene viu[illegible]ium & obedi[illegible]tium monachorum instrumenta virtutu[illegible]. *& [illegible] Pachomius ab Angelo Re[illegible]ulam acceperat. Qu[illegible] H[illegible]ar[illegible]du[illegible] dicit de Bened[illegible] primo R[illegible]gul[illegible] [illegible] in[illegible]tellige de Italia, quam ipse primus [illegible] Re[illegible]ul[illegible] maximè illustrauit.*

RE[illegible]ELLA. *Pelagius lib.* V. *De Vitis Patrum libello* x. *n.* 18. Dedit ei aurum, & numos, & resçellas, & omne quod in respôso suo habebat. *&* n.76. Vestes meæ ine[illegible]imabili pretio dignæ erant, & pro his [illegible] has viles [illegible]s. *videntur* resçellæ *hic [illegible] [illegible]mento S[illegible] apud eundem Pelagium libello* X[illegible] *num* 1. V[illegible]unt se re[illegible]ellas suas, qua[illegible] prius [illegible]buer[illegible] *[illegible] Camberonen[illegible] MS.* R[illegible]lla, di[illegible]utur a r[illegible]ula, [illegible]ecula autem a re. *Charisius [illegible] lib.* 1. *[illegible]matica* [illegible] res *deducit* receulam [illegible] *[illegible]* ula. *Ita [illegible] Priscianus super* XII *[illegible] Æn.* [illegible] *lib.* [illegible] *Æneid.* Postquam res Asiæ. *Ibidem [illegible] Camberon.* Resçellæ, [illegible] indumen[illegible] id [illegible]. *Apuleius li.* IV. *Metam.* [illegible] super[illegible] pannosasque resçulas [illegible] [illegible] [illegible] diuitibus. *er[illegible] [illegible] unde* resçella. *Liceat [illegible] [illegible] meam proponere de [illegible] apud Apuleium lib.* [illegible]1. *Metamorph. depo[illegible]* Specta deniq; quàm paruis, quamque futi[illegible]ibus tanta res procuretur. H[illegible]cule anethi modi[illegible] [illegible] lauri immissum, rore fontano [illegible] lauacru & poculum. *Beroaldus ait olim [illegible] H[illegible]cu[illegible] [illegible] se reformat* Hercules *[illegible] per Herculem, quale est illud* mehercules [illegible] [illegible]us. *[illegible] lib.* 11. *ep.* 43 *ep.* x x [illegible] *[illegible] dormiu[illegible] m[illegible] interpretem* (*Beroaldum*: *[illegible] [illegible]* : tanta res procuretur herbulis. Ancil[illegible] *Ita [illegible] eundem medium herbarum [illegible] ma[illegible], vnde apud eundem Apol.* 1. radi[illegible], [illegible]æ, surculi. *& lib.* 11. *Metam.* [illegible] & [illegible] & id genus friuolis inhalatis. *E quibus vide [illegible] [illegible] legendum* surculis, *pro* [illegible]culis *[illegible] meam [illegible] re* receulis: 1. *Quia [illegible] olim [illegible] [illegible]culis, [illegible] transpositione [illegible]* herculis. 2. Receul[illegible] *sequentia omnia comprehendunt*, anethum, laurum, ro[illegible] fontanum, *non ita herb[illegible], quæ in nullum [illegible] quadrant, si* anethum *de semine capias*. [illegible] Receulæ [illegible] *quod libro* 11. *apud eundem* friuola. 4. Receulas *vsurpat idem auctor lib.* IV. *Metamorph. iam citato.*

Dicebatur & reicula. *Capitularium lib.* VII. *tit.* CXCII. Qui reiculam ecclesiæ petunt à regibus & horrendæ cupiditatis impulsu egentium substantiam capiunt. *Chronicon S. Galli de gestis Caroli Magni*: Quod reiculæ S. Galli non ex regalibus donatis, sed ex priuatorum traditiunculis collectæ.

An REICULÆ *ha Ecclesiarum sunt illa ipsa, quæ Græcis dicebantur* [illegible] ? *Balsamon ad Can. Apost.* LIX. [illegible] Episcopus post necessarios sibi sumptus, & ecclesiæ ac clericorum consuetam dispensationem, superflua ex ecclesiasticis reditibus debet distribuere pauperibus. Na[illegible] [illegible], id est, pauperũ bona [illegible]ocantur. *Et in eundem Canonem Zonaras*: [illegible] Scriptura nominat ecclesiarum bona [illegible], quæ [illegible], id est, mendicis & inopibus distribui oportet.

REST[illegible]S PISCIUM. *Vita Ioannis Eleemosynarij cap.* XIX. Mille restes siccatorum piscium, qui menumenæ dicuntur. *Sic Martialis lib.* XII. *ep.* XXXII.

Cal[illegible]æque restes al[illegible]ique, cepisque.

vbi restibus caluitiem tribuit, vt veteres & tritas ostendat, quibu[illegible] allia & cepæ pendere[illegible] [illegible].

SABULUM. *Vita Pauli primi eremitæ cap.* XI. Sabu[illegible]um capiti superiaciebat. *Vita H[illegible] [illegible] cap.* X[illegible]II. Qui cum tria crucis [illegible]gna pinxisset in sabulo. *Glossarium Camberonen[illegible] MS.* Sabulum, genus terræ leuissimum. *Plinius lib.* XVIII. *c.* XVIII. Qu[illegible]pe sabulum subest, granumq; limo tantum continetur. *Hieronymus in cap.* XLVII. *Ezech.* Ad tumulus sabuli orien[illegible]alis.

SABULUM CAPITI [illegible]PERIICERE. *Vita Pauli primi eremitæ cap.* XI. Sabulum capiti superiaciebat. *Sollemne hoc apud plurimas gentes in luctu, maximè funebri. De Ægyptiis testis hæc vita.*

De Romanis Virgilius lib. X. *Æneid. de Latino Rege ob coniugis & vrbis fata*:

—— [illegible]i scissa veste Latinus
Coniugis attonitus fatis, vrbisque ruina,
Canitiẽ immundo perfusam puluere turpans.

Et libr. x. *de Mezentio propter Lausum [illegible] ab Ænea occisum*:

Agnouit longè gemitum præsaga mali mens:
Canitiem immundo deformat puluere. ——

Idem in Ceri:

—— Clade exterrita tristi
Intonsos mu[illegible] de[illegible]pat puluere crines.

Catullus in Argonauticis:

Canitiem terra atque infuso puluere fœdans.

Silius Italicus lib. XII. *de Campanis*:

—— Nunc fœdantes in puluere crinem

 Canentem

quod dicebatur τὸ μέγα *siue* τὸ ἀγγελικὸν magnum *siue* angelicum schema. *Iuuat hic ex Euchologio, quædam vtriusque generis attexere, omissis precibus, ritus tantùm attingendo, præmisso antè Ordine instituendi nouitium.*

Ἀκολουθία εἰς ἀρχάριον ῥασοφορῦντα.

Ordo instituendi Nouitium rasam ferentem.

Quod in indice capitum ita concipitur paulo plenius: Ἀκολουθία γινομένη εἰς τὸ φορέσαι τινὰ ῥάσον μόνον, καὶ καμηλαύχιον: Ordo, qui seruatur in ferente tantùm rasam & camelauchium. *Non rectè apud Meursium in Lexico Græco-barbaro in* ῥάσον *ponitur negatio* μὴ *ante* καμηλαύχιον. *Igitur ita instituitur nouitius:*

1. Ὁ ἱερεὺς κείρει αὐτὸν σταυροειδῶς: Sacerdos nouitium in crucis formam tondet.

2. Ἐνδύει αὐτὸν χιτῶνα καὶ καμηλαύχιον: Induit eum tunica & camelauchio.

Ex quibus patet ῥάσον, tunicam *fuisse. rudem & asperam, non mollem, indicat Nicetas in Manuele Comneno l. VII.* Τὸ μοναχικὸν σχῆμα ἤτισε, καὶ οἱ περὶ αὐτὸν ὄντες ὑφορῶντες τινὸς μοναχοῦ ῥάσα περιδύουσι μὲν αὐτόν, καὶ ἀποδύουσι τὰ μαλακὰ καὶ ἀρχικὰ ἀμφία: Monachicum schema expetiit, & qui ei astabant, nescio vnde inuenientes cuiusdam monachi rasam, eâ eum induerunt, & exuerunt eum vestibus mollibus & imperialibus. *Ita quidem citat Ioannes Meursius in Glossario Græco-barbaro, pro quo vulgata editio habet:* Καὶ τὴν πνευματικωτέραν ἀμφιέννυσι, ἐχέσαν τὸ ἀκαλλώπιστον τρύχινον μέλανος, εἰ δὲ τινος βασιλείου ὀδυνῶν ἐυπορήσαντες: Et spiritualem vestem nigro panno omnis ornatus expertem ministri nescio vbi nacti. *Sic quæ eodem libro sunt* ἰδρώματα *scilicet μοναχικά, Glossa veteres MSS. apponunt* ῥάσα. *& eiusdem Manuelis lib. IV. vbi* μέλαν ἄμφιον, *Glossa apponit* ῥάσον. *& apud eundem Nicetam lib. I. De imperio Isaaci Angeli. vbi in textu est,* μέλαν ἄμφιον. *Glossa MS. ascribit* ῥάσον. *Sic apud eundem lib. III. De eiusdem Isaacii imperio,* ῥακενδύτης, *quod Glossa MS. explicat per* ῥασοφορῶν.

De Camelauchio *suprà satis diximus.*

Rasæ *indumentum mysticè significabat* sanctificationis stolã. *Colligitur ex Oratione quæ est in Euchologio:* Ἔνδυσον αὐτὸν ἁγιασμοῦ στολήν, σωφροσύνῃ περίζωσον τὴν ὀσφὺν αὐτοῦ, πάσης αὐτὸν ἐγκρατείας ἀνάδειξον ἀγωνιστήν: Indue ipsum sanctificationis stolam, temperantia circumcinge lumbos eius, omnis ipsum continentiæ ostende pugilem.

Ἀκολουθία τοῦ μικροῦ σχήματος ἤτοι τοῦ μανδύα.

Ordo instituendi monachum parui schematis, seu mandyi.

1. Τίθησιν ὁ ἱερεὺς ἐπάνω αὐτοῦ τὸ σχηματολόγιον: Sacerdos ponit super eum schematologium.

2. *Deinde accepto in manu psalide seu forcipe:* Κείρει αὐτὸν ὁ ἱερεὺς σταυροειδῶς: Tondet eum sacerdos in formam crucis.

Quæ crinium resectio irrationalium cupiditatum reuectionem significat, quod insinuatur in Oratione, quæ initio præmittitur: Ἵνα τῇ ἀφαιρέσει τῶν ἀναισθήτων συναποβάληται καὶ τὰς ἀλόγους ἐνθυμήσεις τε καὶ πράξεις: Vt ademptioni sensu carentium capillorum, etiã abiiciat irrationales cogitationes & opera.

3. Ὁ ἀδελφὸς ἡμῶν ὁ δεῖνα ἐνδύεται χιτῶνα ἀγαλλιάσεως: Frater noster N. induitur tunica exultationis.

4. Περιζώννυται τὴν ὀσφὺν αὐτοῦ δύναμιν ἀληθείας, εἰς νέκρωσιν σώματος, καὶ ἀνακαίνισιν πνεύματος: Frater noster lumbos cingitur virtute veritatis in mortificationem corporis, & renouationem spiritus.

5. Καλύπτεται περικεφαλαίαν ἐλπίδος σωτηρίας: Frater noster operitur galeã seu spe salutis.

6. Λαμβάνει τὸ πάλλιον τὸν ἀῤῥαβῶνα τοῦ μεγάλου καὶ ἀγγελικοῦ σχήματος, εἰς στολὴν ἀφθαρσίας καὶ σεμνότητος: Frater noster sumit pallium arrhabonẽ magni & angelici habitus in stolã incorruptionis & sanctimoniæ.

7. Ὑποδύεται τὰ σανδάλια εἰς ἑτοιμασίαν τοῦ Εὐαγγελίου τῆς εἰρήνης: Frater noster subinduitur calceamentis in præparationem Euangelij pacis.

Deinde concludunt: Ἔλαβε τὸν ἀῤῥαβῶνα τοῦ μεγάλου καὶ ἀγγελικοῦ σχήματος. Frater noster sumpsit arrhabonem magni & angelici habitus.

8. Δίδοται τῷ ἀποκαρέντι κηρὸς, καὶ τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον, καὶ σταυρὸς, καὶ γίνεται ὁ ἀσπασμός: Datur detõso cereus, & sanctum Euangeliũ, & crux, & fit amplexatio.

Ἀκολουθία τοῦ μεγάλου σχήματος.

Ordo magni & Angelici habitus.

1. Ὁ ἱερεὺς κείρει αὐτὸν σταυροειδῶς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, &c. Sacerdos tondet eum in formam crucis, in nomine Patris, &c.

2. Ὁ ἀδελφὸς ἡμῶν ὁ δεῖνα, ἐνδύεται χιτῶνα δικαιοσύνης καὶ ἀγαλλιάσεως τοῦ μεγάλου καὶ ἀγγελικοῦ σχήματος, &c. Frater noster N. induitur tunicâ iustitiæ & exultationis magni & angelici habitus.

3. Λαμβάνει τὸ πάλλιον τοῦ μεγάλου καὶ ἀγγελικοῦ σχήματος, εἰς στολὴν ἀφθαρσίας καὶ σεμνότητος. &c. Sumit pallium magni & angelici habitus in stolam incorruptionis, & sanctimoniæ.

4. Ἐνδύεται τὸ κουκούλλιον τῆς ἀκακίας, εἰς περικεφαλαίαν ἐλπίδος σωτηρίας: Induitur cucullam simplicitatis in galeam spei salutaris.

5. Λαμβάνει τὸν ἀνάλαβον ἐν ὀνόματι τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἀναλαμβάνων τὸν σταυρὸν αὐτοῦ ἐπὶ τῶν ὤμων, καὶ ἀκολουθῶν τῷ δεσπότῃ Χριστῷ: Accipit scapulare in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, assumens crucem suam in humeros, sequens Dominum Christum.

6. Περιζώννυται τὴν ὀσφὺν αὐτοῦ δύναμιν ἀληθείας: Fratris nostri lumbi cinguntur virtute veritatis.

7. Ὑποδύεται τὰ σανδάλια εἰς ἑτοιμασίαν τοῦ Εὐαγγελίου τῆς εἰρήνης: Subinduitur calceamentis in præparationem Euangelij pacis.

Concludit: Ἔλαβε τὸ μεγάλον καὶ ἀγγελικὸν σχῆμα. Sumpsit magnum & angelicum habitum.

Quæ quasi repetens recapitulatur, & explicans exprimit rursus in Oratione:

Ἵνα ἐν ἁγιασμῷ πολιτευόμενος, ἄσπιλον διατηρήσῃ, ὅπερ τῇ δυνάμει σου ἐνεδύσατο σχῆμα.

Τῷ μὲν χιτῶνι τὴν δικαιοσύνην ἀμπεχόμενος.

Τῇ δὲ ζώνῃ τὴν νέκρωσιν τοῦ σώματος, καὶ τὴν σωφροσύνην ἐν ἑαυτῷ περιφέρων.

Τῷ δὲ ἀναλάβῳ, τῷ σταυρῷ τῇ πίστει κατακοσμούμενος.

Τῷ δὲ παλλίῳ, στολὴν ἀφθαρσίας θωρακιζόμενος.

Τοῖς δὲ σανδαλίοις, ἵνα βαδίζῃ τὴν ὁδὸν τῆς εἰρήνης, καὶ τῆς σωτηρίας:

Vt in sanctificatione vitam instituens, immaculatum conseruet, quem in virtute tua induit, habitum.

Pro tunica quidem iustitiam amictus.

Et pro zona mortificationem corporis, & temperantiam in seipso circumferens.

Et pro scapulari, cruce & fide adornatus:

Et pro pallio, stolâ incorruptionis munitus:

Calceamentis verò, vt procedat in viam pacis & salutis.

Sequuntur pòst eadem quæ in ordine parui schematis de cruce, cereo, amplexatione.

Dictus videtur Angelicus habitus, quòd eo induti memores

memores esse deberent, viuere se debere angelicam vitam. Euchol. p. 102. Σοὶ γὰρ πειθοῦς συνεργίᾳ τὴν ἀγγελικὴν πολιτείαν ταύτην ὑπέρχομαι, φιλάνθρωπε: Tuæ enim obediens cooperationi, angelicam viuendi rationem hanc accedo, amator hominū. *Ruffinus lib. 11. cap. 11. de Hor.* Hic multorum erat monasteriorum pater, qui habitu ipso honoris videbantur angelici. *De eodem Palladius cap. 1 x.* Habens monasteria mille fratrum, habitu angelico præditus. *Ruffinus lib. 11. cap. IV. de Beno:* Per omnia quasi angelici ordinis vir.

Apud Dionysium quoque Areopagitam cap. V I. part. 11. Eccl. hierar. vbi agitur de mysterio monasticæ consummationis, mentio tōsuræ cū signo crucis Trinitatis inuocatione, mutationis vestis, *&* amplexationis *seu* salutationis: Τὴν σταυροειδῆ τύπῳ σφραγίσας αὐτὸν ὁ ἱερεὺς, ἀποκείρει, τὴν τρισσὴν τῆς θείας μακαριότητος ἐπιβοώμενος ὑπόστασιν, καὶ πᾶσαν ἀπαμφιάσας ἐσθῆτα, ἑτέραν ἀμφιέννυσι, καὶ μετὰ τῶν ἄλλων ἱερῶν ἀνδρῶν, ὅσοι πάρεισιν, ἀσπασάμενος αὐτὸν μέτοχον ἀποτελεῖ τῶν θεαρχικῶν μυστηρίων: Consignās cum signo crucis sacerdos, tondet, trinas diuinæ beatitudinis personas inclamans: exutúmque veste omni, aliā induit, & cum sanctis aliis qui astant viris, ipsum salutans, diuinorum mysteriorum participem efficit. *Et mysterij explicationem subiungit:*

Ἡ δὲ τοῦ σταυροειδοῦς τύπου σφραγὶς, ὡς ἤδη παρ' ἡμῶν εἴρηται, δηλοῖ τὴν πασῶν ὁμοῦ τῶν σαρκικῶν ὀρέξεων ἀνενεργησίαν: At verò crucis sanctæ signaculum, vt iam dictum est, mortificationem omnium simul carnalium cupiditatum signat.

Ἡ δὲ τῶν τριχῶν ἀποκαρσις, ἐμφαίνει τὴν καθαρὰν καὶ ἀσχημάτιστον ζωὴν, ὡς ἐπιπλάστοις σχήμασι τὸ κατὰ νοῦν αὐτῆς εἰδεχθὲς ἐπιθετικῶς καλλωπίζουσαν, ἀλλ' αὐτὴν ἐφ' ἑαυτῆς οὐκ ἀνθρωπικοῖς κάλλεσιν, ἀλλ' ἑνιαίοις καὶ μοναχικοῖς εἰς τὸ θεοειδέστατον ἀναγομένην: Porrò tonsura crinium vitā mundissimam indicat, & nulla figura fucatam, & quæ nullis fictis coloribus inductis animi deformitatem exornet: sed ipsa in seipsa non humanis venustatibus, sed singularibus & vnicis, ad Dei exactissimam similitudinem properet.

Ἡ δὲ τῆς προτέρας ἐσθῆτος ἀπόθεσις καὶ τῆς ἑτέρας λῆψις, τὴν ἀπὸ μέσης ἱερᾶς ζωῆς ἐπὶ τὴν τελειοτέραν μετάβασιν ἐμφαίνει, καθάπερ ἐπὶ τῆς ἱερᾶς θεογενεσίας ἡ τῆς ἐσθῆτος ἀμοιβὴ τὴν ἀπὸ καθαιρομένης εἰς θεωρητικὴν καὶ φωτιστικὴν ἕξιν ἀναγωγὴν ἐδήλου: Prioris autem vestis positio, alteriúsque assumptio, migrationē illā à media vita (sacra scil.) ad perfectiorē significat: sicut in diuina regeneratione, promotionē indicabat à purgata vita ad cōtemplantem illuminātemque habitum, illa vestis candeotis immutatio.

Εἰ δὲ καὶ νῦν ὁ ἱερεύς τε καὶ πάντες οἱ παρόντες ἱεροὶ, τὸν τετελεσμένον ἀσπάζονται, τὴν ἱερὰν τῶν θεοειδῶν ἐννόησον κοινωνίαν, ἀγαπητικῶς ἐν εὐφροσύνῃ θείᾳ συνηδομένων ἀλλήλοις: Quòd si modò quoq; tā sacerdos quàm circumstātes reliqui viri sancti sic dicatum consalutant, sacram intellige Dei præferentium speciem societatem, qua sibi inuicem cum lætitia & charitate gratulantur.

Vestem eam, qua induitur monachus, nigram fuisse notat Pachymeres, & significationem eius ita explicat: Μοναχικὴ τάξις, ὅτι μοναχῶς καὶ ἑνοειδῶς, καὶ οὐ διχῶς, ἢ τριχῶς, ἢ πολλαχῶς πολιτεύεται. τοῦτο γὰρ δηλοῖ καὶ τὸ ἀμφιεννύμενον μέλαν· τὰ μὲν γὰρ ἄλλα τῶν χρωμάτων εἰς ἕτερα μεταποιοῦνται ῥᾳδίως, καὶ ταῦτα εἰς τὸ μέλαν. τὸ δὲ μέλαν οὐκ ἔστι μεταβληθῆναι εἰς ἕτερον χρῶμα πώποτε: Monachica ordinatio: vt solitariè & vnicè, non dupliciter vel tripliciter, vel multipliciter conuersetur. Hoc enim significat nigra qua induitur vestis. Alij enim colores facilè in alios transeunt & mutantur. & omnes quidem in nigrum [illegible], niger vero color nullo vnquam [illegible] transmutari potest.

Hæc nunc de duplici monach orum [illegible]

SCHOLASTICVS. *Pastha ini hic lib. VI [illegible] XXI. num. 3.* Hic Eulogius scholasticus erat, sæcularibus literis eruditus. *Palladius hic lib. VIII capite XXVI.* Hic Eulogius fuit [illegible] in [illegible] alium scholasticus. *Palladij Lausiaca [illegible] interpretatione in Appendice cap. XVI.* Hic Eulogius scholasticus erat & eruditus vir. *Hieronymus Catalogo illust. eccle. scripter. cap. XCIX. de Serapione Thmueos episcopo.* Serapion ob elegantiam ingenij, cognomen scholastici meruit. *Martyrologium Romanum VI. Februarij:* In cuius (*Dorothea*) confessione Theophilus quidā scholasticus ad Christi fidem cōuersus. *Idē apud Bedam & Vsuardum.*

Est autem scholasticus *posteriori seculo* aduocatus. *vnde in Actis Dorotheæ Theophilus nunc* scholasticus, *nunc* aduocatus *dicitur. Vita S. Sebastiani lib. 11.* Dū à beato Tiburtio viro scholasticissimo, & nobili & sancto. *qui antè* aduocatus *dicitur:* Et qui fuimus etiam aduocatus ad agendas causas mortalium. *Sardic. Conc. can. 13.* Si scholasticus de foro episcopus fuerit postulatus. *Græcus interpres,* σχολαστικὸς ἀπὸ τῆς ἀγορᾶς. *& L. 2. Co. Th. de cohort. aduocat.* Præter sollemnes & canonicas pensitationes multa à prouincialibus Afris indignissimè postulantur ab officialibus & scholasticis. Nec latet mansuetudinem nostram, sæpissime scholasticos vltra modum acceptis honorariis in defensione causarum omnium & annonas & sumptus accipere consuesse.

Sic canone XCVII. in codice canonum Africanorum Ὥστε δεδόσθαι ἄδειαν τῶν καταστῆσαι ἐκδίκους σχολαστικούς: Vt dent facultatē defensores cōstituendi scholasticos. *vbi intelliguntur* aduocati. *Nam subditur:* Οἵτινες αὐτὸ τοῦτο τὸ λειτούργημα τῆς ἐκδικίας, τὰ πράγματα, ὅτι [illegible] ἐγκεχειρισμένοι: Qui in actu sunt vel munere defensionis caussarum. *Quare non rectè Molanus ad Vsuardi Martyrologium VI. Febr. existimauit in Actis Dorothea Theophilum dictum* scholasticum *per contemptum. Nam eo tempere* scholasticus *æquè atque* aduocatus *in bonam partem in vsu erat.*

Olim scholasticus *dicebatur declamator, quicunque se in caussis fictis exercebat. Plinius lib. 11. ep. 111.* Annum sexagesimum excessit, & adhuc scholasticus tantùm est, quo genere hominum nihil aut simplicius, aut sincerius, aut melius. Nos enim, qui in foro verisque litibus terimur, multum malitiæ, quamuis nolimus, addiscimus. *Sic cape Hieronymum ep. XXVI. Ad Pammachium de obitu Paulinæ.* Meminisse te puto erroris mutui, quando omne Athenæum scholasticorum vocibus resonabat. *de quo suo studio ipse agit in epist. ad Galat. cap. 11.* Aliquoties cum adolescentulus Romæ controuersias declamarem, & ad vera certamina fictis in ludis me exercerer.

Dictus etiam scholasticus *vir eloquens & eruditus etsi nec causas fictas ageret, vt declamator, nec veras vt aduocatus: talis dicitur Prudentius [illegible]. Strabo de rebus Eccles. cap. XXV.* Quales composuerunt Ambrosius, Hilarius, & Beda Anglorum Presbyter, & Prudentius scholasticus Hispaniarum. *Sigebertus in Chronico anno Christi M. XLVIII.* Franco scholasticus Leodiensium & scientia literarū & morum probitate claret. *ita etiam vocatur ab Ægidio Aurea vallis religioso. libro de Gestis Pontif. Leodiens. cap. 2. Sic Dionysius Exiguus abbas Romanus interpres Vitæ Pachomij in M S S. dicitur*

scholas

ſcholaſticus. Sic credo Serapion ſuprà apud Hieronymum Catalogo illuſtr. eccl. Script. cap. xcix. ſcholaſticus dictus: ſic fortè etiam Eulogius, de quo ſup.

SECRETVM ſeu SECRETARIVM. Vita Ioannis Eleëmoſynarij cap. 11. Dicit coram omnibus ad eos, qui erant in honorabili ſecreto. Intelligitur, opinor locus eccleſiæ, qui dicitur ſecretarium. de quo ita Baronius tomo VI. anno Chriſti CCCCLI.

Quod in Synodo Chalcedonenſi habetur eam habitam ante cancellos ſacri altaris, Liberatus Diaconus in breuiculo cap. XIII. eum locum vocat ſecretarium. vbi ait: Adueniens Marcianus Imperator ad ſecretarium cum iudicibus & ſacro ſenatu, allocutionis verba fecit in Concilio, &c. cuius rei cauſſa è loco mutuatus ipſe nomen, ſingulas, ſeſſiones ibidem habitas ſecretaria nominauit. Moris namque fuit, vt in baſilicarum ſecretariis Concilia epiſcoporũ celebrarentur. Habes de iis inter alia plura exempla eccleſiæ Africanæ, vbi Concilia Carthaginenſia in ſecretariis celebrata eſſe reperies: nec non Romana ſub Martino; & aliarum eccleſiarum.

Sed quiſnam locus ante cancellos, quem Liberatus nominat ſecretarium? non alium quidem putamus, quam eum qui ab Euagrio lib. II. cap. III. deſcribente ipſum S. Euphemiæ templum ita delineatur: Ad cuius latus verſus Aquilonem eſt alterum ædificium (quod vocat tertiam templi partem, eamq; intimam) quod ſpectat ad ſolis ortum, ipſumque ad formam teſtudinis, columnis valdè artificiosè fabricatis. & paulo poſt: Intra teſtudinẽ ad Orientem eſt ſacrarium decorè conſtructum, in quo ſanctiſſimæ martyris reliquiæ in capſa bene longa repoſitæ, &c. nominat Euagrius ſacrarium, quod Liberatus ſanctuarium vtriuſque namque vocis eamdem ſignificationem eſſe, docet canon XXI. Concilij Laodicen. primæ editionis verbis iſtis: Non oportet ſubdiaconos licentiam habere in ſecretarium ſeu ſacrarium, quod Græci diaconium appellant, ingredi & contingere vaſa Dominica. & alio eiuſdem Concilij canone LVII. primæ editionis: Quòd non oporteat Presbyteros ante proceſſionem epiſcopi introire ſacrarium, & ſedere. Græcè etiam inuenitur nuncupatum ἱερατεῖον, quod eſt ſacrarium, ſiue βῆμα, quòd præ ceteris eccleſiæ locis emineat.

Sed quomodo dici poteſt, ante cancellos fuiſſe ſecretarium, ſiue ſacrarium? Meminiſſe debes (quod & in antiquis baſilicis cernitur) inter eccleſiæ gremium & abſidem, vbi ſedes epiſcopi locari ſolebat, eſſe ſanctuarium collocatum, quod quidem altare erat primarium in medio ſitum, vndique circumcirca cancellis ſeptum. deſcribitur eius forma graphicè ſanè ab Euſebio lib. x. cap. IV. verbis iſtis: Sanctuario hoc modo abſoluto & perfecto, cellisque quibuſdam in altiſſimo loco ad præſidum eccleſiæ honorem collocatis, & ſubſelliis præterea vndique ordine diſpenſatis, decorè eximieque exornato, altarique denique tamquam ſancto ſanctorum in medio ſanctuarij ſito: iſta rurſum, vt à plebe & multitudine eò non poſſet accedi, cancellis ex ligno fabricatis circumdedit. Hac ille.

Ante igitur altaris cancellos apſidem reſpicientes apparet congregatum fuiſſe Concilium totumque occupaſſe locum qui intericeit inter cancellos & apſidem, vbi erat thronus epiſcopalis: qui quidem in amplioribus baſilicis haud mediocris latitudinis & longitudinis exiſtebat, & quidem capax eiuſmodi numeroſi conſeſſus epiſcoporum. Intelliges puto & ex his; quàm procul abſit, vt veritatis ſcopum attigerint, qui de ſecretariis aliter ſunt opinati. fuiſſe quidem ea intra apſidem, Paulinus in epiſtola XII. ad Seuerum haud obſcurè ſignificat; in iiſdemque diſponi ſacra vaſa ad miniſterium, & ſacros codices ad lectionem oſtendit. Ad hæc etiam ſpecta quod S. Gregorius Papa lib. II. ep. LIV. iure expoſtulat aduerſus Ioannem Rauennatem epiſcopum, quòd tempore ieiunij geſtaret pallium per plateas & vias, quando nec liceret eo vti in ſecretario loco nimirum conſueto, vbi in ſuo throno in apſide collocato ſedere ſoleret epiſcopus, & cum eo presbyteri, diaconi nequaquam. Nam hæc habet canon decimuſquintus Concilij Arelatenſis ſecundi: In ſecretario diaconos inter presbyteros ſedere non liceat. Hactenus Baronius.

Binius quoque ad tom I. Concil. pag. 294. hæc notat: Loca eccleſiæ apud apſidem poſita, quæ hic & à Paulino ep. XII ſecretaria nominantur, eadem à Clem. lib. II. conſt. cap. LXII. paſtophoria, id eſt, vt explicat Hier. in Ezech. XLII. duo thalami ſeu interiora cubicula, appellantur. Vbi dicit, in omnibus eccleſiis duo paſtophoria, exſtrui conſueuiſſe, eaque hinc inde apud apſidem poſita fuiſſe aſſerit prædicto loco Paulinus. Quorum quis eſſet vſus, duo hæc diſticha ab eodem deſuper inſcripta declarant: à dextra apſidis:

Hic locus eſt veneranda penus, qua conditur, & qua
Promitur alma ſacri pompa miniſterij.

à ſiniſtra eiuſdem:

Si quem ſancta tenet meditandi in lege voluntas,
Hic poterit reſidens ſacris intendere libris.

Hactenus Binius.

Erat ſecretarium intra velum, & dictum etiam reperitur diaconicum. Nazianzenus Orat. XX. quæ eſt in laudem Baſilij Magni, de Valente Baſilium in ſacrario conueniente: ἐὰν εἴσω τῆς παραπετάσματος ἑαυτὸν ἐποιήσατο: cùm intra velum exſtitiſſet. vbi Nicetas παραπέτασμα interpretatur διακονικὸν, Diaconicum autem ſignificare ſacrarium, patet ex canone XXI. Concilij Laodicenſis, vbi in Græco eſt διακονικὸν interpres vetus habet ſecretarium. Canone LVI. Concilij Laodiceni, vbi in Græco vetatur ne presbyteri ante ingreſſum epiſcopi ſedeant ἐν τῷ βήματι, vetus interpres habet in ſacrario. Codex canonum African. Græcolat. in Hippon. Concilio an. CCCXCIII. Ἐν Ἵππωνι Ῥηγίῳ εἰς τὸ σήκρητον ἐκκλησίας ταύτης: Hippone Regio, in ſecretario baſilicæ pacis. Concilium Carthaginenſe nomine tertium, ordine temporis inter ea quæ poſt Nicænum exſtant, verè ſecundum: in Secretario baſilicæ reſtitutæ. Vide diſt. XXIII. Non oportet. & in Concil. Agath. cap. CLXVI.

Aliquando accipitur ſecretarium pro ipſa ſeſſione & conuentu, vnde inter epiſtolas Bonifacij Archiep. Moguntini CXXXV. venturo ſecretario: item præterito ſecretario. Ex ipſo videlicet loco, conuentus nomen accepit.

Apud Auguſtinum conc. II. Pſal. XXXVI. ſecretaria mentis habes.

SEMINA VIRTVTVM. Vita S. Antonij cap. XV. Huius operis homini inſerta natura eſt. Sic plerique Patres virtutum ſemina homini innata eſſe & inſita ſcribunt. Quæ quomodo dici poſſint inſita, vide Bellarminum tom. IV. in controu. gener. de reparatione gratiæ controu. I. princ. lib. V. cap. XII. arg. VII.

SEPTIMANARII. Vita Euphraſiæ ſeu Euphraxiæ cap. XXII. Niſi collegero ligna, & ſeptimanã meam compleuero, non aſcendam. Sic in Regula S. Benedicti. Egredi de ſeptimana, quod eſt ſeptimanam complere, & ſeptimanarij munus deponere. Benedictus Reg. XXXV. Egreſſurus de ſeptimana ſabbato munditias faciat. Item Egredientes autem de ſeptimana, dicant hunc verſum: Benedi-

ctus es Domine. *Hildegardus in Explicat. Regul.* Egressura de septimanâ, sabbato munditias fecit, scopis sordes & puluerem, vbi necesse fuerit, extergendo. *Regino Chron. libr.* II. Accidit autem, vt, iuxta quod mos est, ad coquinæ officium hebdomadarius deputaretur. *Cassianus lib.* IV. *Institutionum cap.* XIX. Singulis hebdomadibus fratres ad hæc officia sibi reddenda succedunt. *Item*: Has autem septimanas vnusquisque suscipiens, vsque ad cœnam Dominici diei ministraturus obseruat. *De his septimanarijs siu hebdomadarijs agit idem Cassianus libro eodem cap.* XX. XXI. XXII. *& monet hanc per singulas septimanas culinæ inseruiendi consuetudinem viguisse in monasterijs Palæstinæ & Mesopotamiæ: aliam fuisse consuetudinem in monasterijs Ægypti, vbi certus quispiam toto vitæ suæ tempore culinæ deputabatur, quousque vires suppeterent. Hæc tamen quæ de Euphraxiâ habemus, suadent etiam alteram consuetudinem in quibusdam Ægypti monasterijs seruatam. Sic in Vitâ Pachomij c.* XLVII. Transiens autem frater, qui constitutus erat ad obsequium eius qui septimanam faciebat *& Hieronymus præfatione in Regulam S. Pachomij*: Habent per singula monasteria patres, & dispensatores, & hebdomadarios, ac ministros. *Etiam apud S. Benedictum Reg.* XXXVIII. *occurrit* septimanarius lector.

SEPTIMVM. *Ruffinus lib.* III *num.* 19. Habitabat autem paruâ cellâ foris ciuitatem, prope proastium, qui vocatur in Septimo. *Variæ vrbis & suburbiorum regiones erant, maximè Constantinopolis, & Alexandriæ, quæ certo numero distinguebantur. Sic in Menæis Græcorum* XXIII. *Aprilis, martyrium, seu templum S. Georgij Tropæophori esse dicitur* ἐν τῷ δευτέρῳ : in secundo. *In ijsdem* XVIII. *Sept. celebratur festum martyrum Charalampis Pantaleonis, & sociorum*, ἐν τῷ μαρτυρίῳ αὐτῶν τῷ ὄντι ἐν τῷ δευτέρῳ :in ecclesiâ, quæ est in secundo. *Codex Can. African. Græcolat. in Conc. Carthag. anno* CCCCIV. Ἐν Καρχηδόνι εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς βασιλικῆς δευτέρας: Carthagine in basilicâ regionis secundæ. *Item in Conc. Carthag. anno* CCCCVII. Ἐν Καρχηδόνι εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ δευτέρου κλίματος: Carthagine in basilicâ regionis secundæ. *Sozomen. l.* VII *c.* XXIIII. Λέγεται δὲ τότε τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐκδημῶν πρὸς τῷ Ἑβδόμῳ μιλ᾽ γενόμενος, προσεύξασθαι τῷ Θεῷ ἐν τῇ ἐνθάδε ἐκκλησίᾳ, ἣν ἐπὶ τιμῇ Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ ἱδρύσατο: Fertur autē, quòd cùm egressus Constantinopoli ad septimum miliare peruenisset, Deo preces nuncuparit in ecclesiâ illâ, quam in honorem Ioannis Baptistæ construxerat. *Ita vertit Christophorsonus, qui pro deprauato illo vocabulo legit μιλίῳ, vti & Carterius: Scaliger, μιλίῳ. Ego existimo fuisse κλίματι vel κλ. abbreuiatè. Nec enim ecclesia illa S. Ioannis Baptistæ distat septimo miliare à Constantinopoli, sed est in septimo climate, seu regione vrbis vel suburbiorum. Vide Petrum Gillium Topographiæ Constantinopolitanæ lib.* IV. *cap.* IV. *Vel certè* Septimum miliarium *capiendum non de millibus passuum, sed de palatio, quod in* Septimo *erat. &* Septimum *quoque dicebatur. Vide Iacobum Cuiacium lib.* XX. *Obseruat. cap.* III. *fortè plura fuêre* miliaria *seu columnæ insigniores Constantinopoli, & hoc ordine septimum erat.*

SAVERIANITÆ. *Vita Ioannis Eleêmosynarij cap.* XXX. Et cum Seuerianitis, ac ceteris circa regionem existentibus immundis hereticis. *Intelligit, opinor, Acephalos hereticos, qui paulò ante tempora Ioannis Eleêmosynarij orti anno Christi* DXIII. *auctore Seuero Antiocheno episcopo. De quo Euagrius hist. Eccl. lib.* III. *cap.* XXXIII. *&* XXXIV. *Vixit Seuerus hic temporibus Anastasij Imp. & Hormisdæ Pont. Niceph. lib.* XVI. *cap.* XXXI. *& lib.* XVIII. *c.* II. *&* VII. *&* IX. *& lib.* XVIII. *cap.* XXIII. *Vix differunt ab* Eutychianis. *Vide Niceph. lib.* VIII. *c.* XLV. *& Ioannem Maxentium contra Acephalos. Idem à nonnullis dicuntur* Monophysitæ, *quòd vnam naturam in Christo defenderent cum Eutyche, quorum meminit D. Gregorius lib.* X. *epist.* LV. *& lib.* II. *epist.* XXXVI. *dicit Acephalos à Vigilio Papâ fuisse damnatos.*

Alij sunt Seueriani *a Seuero Encratitarum asseclâ, qui orti circa annum* CLXX. *de quibus Euseb. lib.* IV. *cap.* XXIX. *& Epiphanius heres.* XLV. *& Augustinus heresi* XXIV.

SIGNVM PERCVTARE. *Pelagius libello* XVII. *num.* 20. *Sic apud Ioannem libell.* III. *num.* 2. percutiens. *De consideratione dist.* II. *cap.* L. *ex Concilio Cabilonensi*: Solent plures, qui se ieiunare putant, in quadragesimâ, mox vt signum audierint ad horam nonam, comedere. *Gregorius Turonensis in Vitis Patrum à se conscriptis, in Gregorio Lingonensi episcopo*: Commotoque signo sanctus Dei, sicut reliqui, nouus ad officium Dominicum consurgebat. *Idem in Nicetio episcopo Lugdunensi*: Quod presbyter audiens ganisus, iussit signum ad vigilias commoueri. *Idem lib.* II. *hist. Franc. cap.* XXIII. Signum ad matutinas. *Einhardus de Translatione S. Marcellini & Petri lib.* III. *cap.* XV. Turricula, quæ signa basilicę continebat, ab eis conspici potuisset. *Capitularia lib* VI. *Tit.* CLXVIII. Vt sacerdotes signa tangant horis canonicis. *In Ordine Dunstani Doroberncnsis Archiep.* Benedictio ad signum ecclesiæ, id est, tintinum. *Leo Marsicanus lib.* III. *cap.* XLII. Signum quo fratrum obitus significari solet, insonuit. *Vide Alcuinum de diuinis officijs cap. Quid significent vestimenta. Amalarium Fortunatum lib.* I. *de Ecclesiast. off. cap.* I. *VValafr. Strabo de reb. Eccl. cap.* V. *A* signo *Galli Seins & inde* Toc-sein.

Quæ signa *olim* lignea *erant. Liber miraculorum Anastasij martyris, qui recitatur in* VII. *Synodo, Act.* IV. Lignaque sacra pulsantes inuicē obuiam facti sunt. *Vide Baronium to.* I. *anno Christi* LVIII, *de duplici signo, quo olim fideles ad ecclesiam conuocabantur, agentem.* Lignea *ferè monasteriorum erant.*

SINGVLARIS FERVS *Vita Pachomij cap.* XV *ex Psalmo* LXXVIII. Exterminauit eam aper de silua, & singularis ferus depastus est eam. Singularis *hic substantiuè accipitur vt Græcè* μονιός. *Suidas* Μονιός, ἄγριος ὁ κατὰ μόνας νεμόμενος: Monius, siluester porcus pascens. *Hesychius*: Ὗς ἄγριος ὁ μὴ τοῖς ἄλλοις συναγελαζόμενος · Porcos siluester cum alijs non congregatus. *Sic in fabulis Æsopi*, μονιὸς: ἄγριος. *Cyrillus in expositione Oseæ prophetæ* μονιὸν *dicit significare* ὄνον, *vt annotat Hesychius; fortè ille, qui* ὄναγρος, *id est*, asinus siluester.

SIPPVLÆ. *vide infrà* ZIPPVLÆ. *Nescio an huc faciat quod est in Glossis Latino-græcis* · Sappula, λάμβα. *Iterum*: Sappulo λάμβα. *Nisi hoc sit à sapa, id est, vino defruto.*

STABVLVM. *Vita neptis Abrahæ cap.* III. Atque in stabulo se quodam, mutato pristino habitu, collocauit. *&c.* VI. Diuertit in stabulum. *Est hîc* stabulum *diuersorium. Ita* stabulum *frequenter tam à profanis quam sacris auctoribus vsurpatur. Plin.* VI. *ep.* XIX. Vrbē Italiamq; nō pro patria, sed pro hospitio aut stabulo. *Spartian. Seuero*: Dormienti etiā in stabulo serpens caput cinxit. *Item apud I C. vt L.* I. *in fin. D. furti aduers. naut. & l.* IV. *D. in quibus cauſ.*

bus caus. pign. & L. CXCVIII. *D. de verbor. signific.* vnde stabulum *Teophilus vertit* πανδοχεῖον *in §. penult. Instit. de obligat. ex quasi delict. Cyprianus epistolâ* LXVII. Aut si in via stabulum aliquod obsideri, & teneri laboribus cœperit, vt quisquis ingressus fuerit, insidiantium illic infestatione capiatur; nonne commeantes, hac opinione comperta stabula alia in itinere appetunt tutiora, vbi sint fida hospitia, & receptacula commeantibus tuta? *Tertullianus Apolog. cap.* XLII. Itaque non sine foro, non sine macello, non sine balneis, tabernis, officinis, stabulis, nundinis vestris, ceterisq; commerciis cohabitamus in hoc sæculo. *Hinc* stabularius, *qui diuersorio praest. Vita neptis Abrahæ capite* VI. Subridens ait ad stabularium. *Seneca li.* I. *De benef. cap.* XIII. Nemo se stabularij aut cauponis hospitem iudicat. *Tertullianus Apolog. cap.* XXXIX. Salijs cœnaturis creditor erit necessarius. Herculanarum decimarum & pollucti onum sumptus stabularij suppeditabunt. *vbi tamen alia lectio habet,* tabularij supputabunt. *Appuleius Milesia* II. Sumto sarcinulam & pretio mansionis stabulario persoluto capessimus viam.

STICHARION. *quod nunc Græcè* στιχάριον, *nunc* στοιχάριον, *nunc* στιχάρειον *scribitur, quæ postrema verior videtur lectio. Palladius Lausiaca cap.* CXXXVI. Accepta suo sticario & cereo. *vbi pro cereo legendum birro monuit in Notationibus: Græce apud Metaphrastem in Vitâ Athanasij est* τὸ στιχάριον καὶ τὸ βίῤῥιον. *Et Heraclidis interpres cap.* 51. *habet:* Tunica ille tantum sua birroque vestitus. *Liturgia Chrysostomi,* καὶ λαμβάνει στιχάριον. & accipit tunicā. *Glossarium,* στιχάριον, tunica, *intelligitur alba seu linea tunica. Nā quod Athanasius Apolo.* II. *habet* Καὶ πλάττονται ὥσπερ κατηγορίαν περὶ στιχαρίων λινῶν ὡς ἐμοῦ Κανόνα τοῖς Αἰγυπτίοις ἐπιβάλλοντος. *vbi Petrus Nannius vertit:* Tale crimen de ordinarijs linteis ementiuntur, quasi ego canonem istiusmodi tributi Ægyptijs inducerem. *Non percepit vim vocis* στιχαρίου *hoc loco interpres: rectissimè Fronto noster Notis ad Liturgiam Chrysostomi vertendum monet:* Et crimen ementiuntur de tunicis lineis, &c. *Sic enim restituendam eam interpretationem constat ex Sozomeno. qui referens eamdem historiam sic ait li.* II. *c.* XXI. πρώτην ὑπομεῖναι γραφὴν ὡς χρηματίων λινῶν φόρον ἐπιθεὶς Αἰγυπτίοις: Primum in crimē vocatur, quòd tributum linearum tunicarum Ægyptiis imposuerat, *In Testamento S. Gregorij Nazianzeni:* Δοθῆναι βούλομαι στιχάριον ἕν, πάλλια β΄: Dari volo tunicā vnam, pallia duo. *Monet idem Fronto male a Iunio versum in Curopalata de Offic. aulæ Constantinop.* τὸ συνήθες αὐτοῦ στιχάριον, consuetum suum manipulum. *vertendum erat,* consuetam suam tunicam.

SVRISCVLA. *Pelagius libello* IV. *num.* 67. Laoabat suriscolam, & implebat eum aqua. *Idem libello* VIII. *num.* 4. Propter cauma tulerunt surisculam, & dederūt ei vt biberet. *Idem libello* VII. *n.* 33. Vna autem die implens sibi suriscula̅ aquę. *Idem libello* XVI. *num.* 3. Soriscula tua, abba, veneno est plena. *Idem libello* XVIII. *nu.* 7. Puerulos stetit ante eum habens panem & surisculam aquæ. *Quid sit & vnde suriscula dicatur, non planè expedio. Excerpta ex vet. Glossar. Græcolat. vbi de vasis si libibus:* pullorium, ... *Vulcanius legit:* Pulrarium, ... *Sed omni eo significatu* ... *vsurpamus. Inuenio in Hesychio:* Συρίσκος, ἀγγεῖόν τι πλεκτόν, εἰς ὃ σῦκα ἐμβάλλουσι· τινὲς ὑρίσκον. Syriscus seu suriscus vas è vimine vel alia materia plexum, in quo ficus reponi soliti, quod quidam ὑρίσκον vocant. *Apud eumdem Hesychium:* Ὑρίσκα, συρίσκον, σπυρίς. *Item* ὑρισκός, σπυρίς: Hyrisida, sportula, sporta. Hyrissus, sporta. *Sed hæc plexa & viminea aquam continere non possunt. volunt autem* οὐρίσκος *vel* οὐρίσκος *dictum quasi* οἴνου ἀρχός. *Quare cùm Hesychio* ὑδρίσκη *sit* ὑδρία, *videndum an hinc* sueiscula *pro* sudeiscula *proueniat* δ *abiecto. Certè* υ *in* su *sapè vertitur, vt* ὗς, sus, *& multa talia: nisi* suriscula *sit à* σύρω, *id est,* traho, *quòd eâ aquam extrahebant è puteis. Sic Isaia* XX. ὄστρακον, *in quo* ἀφύσουσι ὕδωρ, ostracum, quo aqua hauritur. *vide Notas in* LXX. *Interpretes ad cap.* IV. *Oseæ ex editione Romana.*

TARICHA. *Vita Antonij cap* XXXV. Afferebant cuncti, piscium salsorum & tarichorum in naui positorum hunc esse putorem. *Ea vera lectio, non* caricarum *vel* carixarum, *vt hactenus editum. Erant* τάριχα *salsamenta, vnde* ταριχοπῶλαι, salsamentarij, *&* ταριχοπωλεῖα: salsamentariorum officicinæ. *Vide scholiastem ad Aristophanis* Equites.

TAVREA *id est, scutica, flagellum. Palladius Lausiaca cap* VIII. Adfuit dæmon quadam nocte tauream tenens sicut carnifex; *vbi Heruetus nouitius Palladij interpres cap.* XVIII. *vertit:* Taurina pelle edens strepitum. *Melius Heraclidis interpres:* Sonumque flagris facere videbatur. *Hesychius,* μαράγνα, τῇ ταυρέᾳ. *item* μαράγνα, μάστιξ, ῥάβδος, ταυρέα. *Athanas. ep. ad solit. vitam agentes de Arianis Eutychium subdiaconum Alexandriæ infestantibus p.* 658. Καὶ τοῦτον πρῶτον ἐν ταῖς ταυρέαις ἕως θανάτου κατέτειναν: Quem primùm scuticis vsque ad mortem curarunt verberari. *Quia verò taurea ex corio bubulo fiebant, somniantibus præsertim seruis se carnis bubulis vesci, flagra iis imminere conectat seu somniat potiùs Artemidorus libro* I. *c.* LXXII. Δούλοις ... βασάνους (σημαίνει) διὰ τὸν ἱμάντα, καὶ τὴν ταυρέαν· Seruis verò tormentum (designat) propter lorum & flagrum taurinum. *Euseb. in Chron. Olymp.* LV. Tarquinius Superbus excogitauit vincula, taureas, fustes, latomias, carceres, exilia, metalla, compedes, catenas. *quæ desumpta videntur ab Hieronymo Eutropij historia. Tertullianus ad martyres cap.* V. Alij inter venatorum taureas scapulis patientissimis inambulauerunt. *Vita Pontij martyris* XIV. *Maij* Statim egressi sunt duo venatores cum taureis & neruicis secundùm consuetudinē. *Iuuenal. Sat.* VI.

Altior hic quare cincinnus? Taurea punit
Continuò flexi crimen facinúsque capilli.

Glossæ veteres: Taureæ, plagæ, nerui. *Glossarium Camberonense MS.* Tauseæ, quoddam genus tormenti. *Glossarium Cleromaresceanum MS.* Taureæ, plagæ, nerui, genitalis tauri.

Et quia ex taurino corio varia fiebant, ideò nunc scutum, nunc galeam, nunc alia quoque ea vox signat.

TEMPLVM. *In aliquot patrum Vitis mentio fit quarumdam partium templorum, vt* sacrarij, tribunalis. *Vide dicta suprà in* BEMA *seu* ΒΗΜΑ. *Ne quid ad ea loca intelligenda desideretur, consule quæ de Græcorum Templis notauit Gentianus Heruetus ad Liturgias, qui Templum Græcorum in tres partes diuidit. Suprà in* BEMA *in quinque partes diuisum habes ex aliorum sententiâ. Sed res in idem recidit.*

TENATTES. *Vita Hilarionis cap* III. Et pelliceum habens ependytem. *quo loco Ioannes Andreas epistolarum D. Hieronymi vetus editor, post* ependytem *addit,* & eracicestem, *cuius loco tres MSS. apud Adonem in Martyrologio* XXI. *Octobris habent,* & tenattem. *Neutrum in textum recepi, veritus ne interpretamenta sint vocis* ependytes. *Sed ipsa interpretamenta voce primariâ sunt obscuriora. Suprà de* eracicste *inquisiui, nunc videamus, quid* tenattes. *In primis videtur non esse distinctum*

aliquid ab ependyte, *sed potiùs eius interpretatio-nem. an legendum* & nactem, *vt te irrepserit ex fine* ependyten. νάκος, *&* νάκη *Hesychio*, pellis *&* pili. *Sunt qui* tenattem *deducunt à verbo ex Græco* νάκος. *quasi* tenacem: *Ita Lanselius noster. Sed cùm Hieronymus Latinè scripserit, nec ex Græco verterit, alia quærenda ratio.*

Suspicor tenattem *pro* tenatē *in plerosque libros irrepsisse. Renatis autem deprauatum & detortum à renone. Suspicionis meæ fundus est MS. S. Floriani vetustissimus, in quo hic locus ita conceptus.* Et pelliceum habens ependyten (renatum hoc est pallium.) *Explicat videlicet* pelliceum ependyten *per* pallium renatum *seu* renonatum *à* renonibus, *qui ipsi quoque pellicei.*

Thebaida. *Ita sæpè nominandi casu occurrit in his libris pro* Thebais. *Hieronymus in Vita Pauli primi eremitæ cap.* i. Multas apud Ægyptum & Thebaïdam ecclesias tempestas sæua populata est. *Eâ formâ dicitur* Persida, *pro* Persis *in Vita S. Sebastiani*; Ptolemaida *pro* Ptolemais *Marciano Capellæ lib.* vi. *cap. De tertio sinu. sic eidem* Chalcida *pro* Chalcis. *sic suprà habuimus* absida *pro* absis.

Porrò duplex erat Thebaida. *vna dicebatur* inferior, *altera* superior. *Hieron. in Vita S. Pauli primi eremitæ c.* iv. Quo talia gerebantur apud inferiorē Thebaidam. *Vita Pachomij ca.* xxvii. Qui cū solemniter superioris Thebaidæ circuiret ecclesias.

Tholvs. Vita *Ioannis Eleemosynarij cap.* xxvi. Illic enim eis fecerat quasi tholos quosdam prolixos. *Palladius cap.* viii. Et sibi fecit duos cellarum tholos. *& cap.* xliii. Et in cacumine mōtis factis sibi tribus tholis, ingressus, templum inædificauit. Atque erat quidem vnus tholus ad vsus carnis, vnus autem vbi operabatur, alius verò vbi orabat. *Intelligit hîc per* tholos *integrum ædificium, non partem aliquam. Etymologicum magnum.* Θόλος περιφερὲς οἰκοδόμημα ἀπὸ τοῦ περιθεῖν. Θόλος τόπος τις ἐν τοῖς ἀρχείοις κληθεὶς, διὰ τὸν τρόπον τῆς κατασκευῆς· ἦν γὰρ λιθόπλινθος, καὶ ὄροφον εἶχε περιφερῆ οἰκοδόμημα, οὐχὶ ξύλινον, ὡς τὰ ἄλλα οἰκοδομήματα. λέγεται θηλυκῶς ἡ θόλος: Tholus domus est rotunda, dicta ἀπὸ τοῦ περιθεῖν, à circumcurrendo. Item locus quidam in tabulariis seu archiuis dicebatur, à fabricæ ratione. Lateribus enim constructus videbatur, & fastigium habebat rotundum, erat autem ex structurâ, non è ligno, vt cætera ædificia. Dicitur femininè hæc tholus. *Vide & Phauorinum in Lexico.*

Tvmvlvm componere. *Vita Pauli, cap.* xiii. Tumulum ex more composuit. *dixi ibi ex Hieronymo, clericorum id munus fuisse, sed non quorumuis, sed eorum, qui* copiatæ *seu* laboratores *dicti fuere, latè capiendo nomen clerici: Certè Patres quidam* copiatas *inter clericos recensent. Apud Ignatiū epist. ad Antiochenos:* Ἀσπάζομαι ὑποδιακόνους, ἀναγνώστας, ψάλτας, πυλωρούς, τοὺς κοπιῶντας, ἐπορκιστάς, ὁμολογητάς: Saluto subdiaconos, lectores, cantores, ostiarios, laboratores, exorcistas, confessores. *Epiphanius in fine Panarij:* Λοιπὸν δὲ καὶ κοπιαταὶ, οἱ τὰ σώματα περιστέλλοντες τῶν κοιμωμένων, καὶ θυρωροί: Deinde laboratores, qui corpora eorum, qui obdormierunt, obuoluunt ac operiunt, & ostiarij. *Cod. Theodos. lib.* xvi. *Tit.* ii. *L.* xv. Clerici verò, vel hi quos copiatas recens vsus instituit nūcupari, ita à sordidis muneribus debent immunes atq; à conlatione præstari, si exiguis admodū mercimoniis tenuem sibi victum vestitūq; conquirent. *Quomodo* copiatæ *inter clericos numerati. Vide Bellarmin. tom.* ii. *controu.* ii. *gener. lib.* i. *de Cler. cap.* xi.

Existimo tumulos *olim* ex more *compositos, id est exaggeratos vt in oculos incurrerent, & mortales mortalitatis monerent. vnde vt* monumenta *à monendo dicta. Hinc Sidonius, ne quis temere violaret Apollinaris sepulchrum, quod olim exaggeratum nunc temporis longinquitate subsiderat, monet viatorem lib.* iii. *ep.* xii. *ne* Tellurem tereres inaggeratam. *Quàm vtile sit monumenta inspicere, vide Chrysost. homil. de fide & lege.*

Typvs tertianvs. *Ruffinus lib.* i *cap.* i. Tertiano typo grauissime vexabatur. *vbi pro* typo *frustra* pyreto *substituit Meicino Goldastus tomo* i. *par.* ii. *Rerū Alemannicarum Scrip. in Hepidannū de Vita S. VViborada lib.* i. *cap.* xxiii. *vbi etiam temerè supponit* pyretico *pro* frigoretico. *Et* typus *&* frigus *de febri dicitur.*

De typo vide dicta ad textum citatum Ruffini. Glossarium Camberonense M.S. Typhi dicuntur frigidæ febres. Sunt autem accessionum & recessionum reuolutiones statutis temporum interuallis. Sed typi *legendum. nam alia est febris* typhodes τυφώδης, *quæ est symptomatica ex ardentium genere, nata è iecinoris erysipelate, aut renum; sic quæ ab erysipelate pulmones infestante oritur,* κρυμώδης *vocatur.*

Idem Goldastus in Vita Fugemæ cap. xii. *ex suo manuscripto citat:* quia quartano typo grauissime, & iam per annum & eo ampliùs vexabatur. *vbi rursus reponit* pyreto, *sed nostri libri eo loco habebant absolute* quartana, *supple* febri. *Vita S. VVinebaudi abbatis in Promptuario sacrarum Antiquitatum Tricassinæ diœcesis:* Quem tertiana typus incommodis grauissimis peruigebat. *vbi ne quidquam Nicolaus Camuzat scholiastes existimauit* typus *supernacaneū esse, & in textum irrepsisse. Gregorius Turonensis de gloria Confess. cap.* xxiv. A quartano typo quatiebatur, *& cap.* lxxxii. Quartani typi vexaretur ardoribus. *Idem in Vita Galli in Vitis Patrum à se conscriptis:* Cùm Iulianus à quartano typo correptus, grauiter cruciaretur. *& mox:* Valentinianus à typo quartano corripitur.

De frigore *&* frigoreticis *testis est idem Gregorius de gloria Confess. cap.* xxiv. Nam quanti frigora passi, quanti à pustulis malis veneno incrassante præmortui? *vbi* frigora *sunt frigidæ febres. Inde* frigoretici *eidem Gregorio de gloria Martyrum lib.* i. *ca.* lxxv. Nam si qui nunc frigoretici in eius honore Missas deuotè celebrent, eiúsq; pro requie Deo offerant oblationem, statim repressis tremoribus, restinctis febribus sanitati pristinæ restaurantur. *& lib. de gloria Confessor. cap.* lix. Nam energumeni, frigoretici, cæterique infirmi plerumque ad eius tumulum exorantes, accepta incolumitate recedunt. *& cap.* lxiv. Ad eius tumulum sæpius frigoretici, cæterique infirmi sanantur. *& cap.* ci. Nam & frigoreticorum febres, & alia incommoda eius meritis restinguntur. *Idem in Vita Monegundis in Vitis Patrum à se conscriptis:* Frigoreticus quoque accedens ad hoc monumentum, vt pallam tegentem attigit, restincta contagionis febre conualuit. *& in Vita S. Martij apud eundem:* Frigoreticorum vibrantia membra. *Item in Vita Nicetij episcopi Lugdunensis ibidem.*

Vava. *Occurrit aliquoties in Vita Ioannis Eleemosynarij. Hesychius:* Βαβαί, θαυμαστικὸν φωνή: Babæ, vox admirantis.

Vicaria. *Palladius cap.* cxxiii. Macarius ex vicaria. *intelligo Macarium gessisse vicariam præfecturam. Græcis* ἀπὸ βικαρίας, ex vicariis, *qui vicariā præfecturam gessit. Seuerus Sulpitius Dial.* ii. *cap.* i. Ægre tamē obtinui vt Eucheriū ex vicariis & Cellsum admitteret consularē. *idem cap.* xviii.

Lycon

Lycontius ex vicariis vir fidelis. *Βικαρία occurrit apud Instrumentum Nouell.* VIII. *Sic apud Chrysostomũ epi.* XIV. Οἱ ἀπὸ βικαρίων, οἱ ἀπὸ ἡγεμόνων, σοφισταί, οἱ ἀπὸ τριβούνων. Ex vicariis, ex præsidibus, sophistæ, extribuni. *quæ non ritè Anglicani scholiasta percepere, cùm ipsi* vicarios, duces, tribunos *interpretentur, cùm potiùs* exvicarios, expræsides, extribunos *vertisse oportuit. Vide Frontonem nostrum Notis ad eam epistolam. Deceptus fuit Abrahamus Ortelius, qui* Vicariam *apud Palladium locum quemdam esse existimauit.*

Xenium. *vide* Exenium.

Zaberna *videtur capi pro armario, repositorio, sacco. Palladij Lausiaca ex veteri interprete ca.* XIV. Quos (*latrones* ligauit) simul, sicut zabernam de paleis. *interpres Heraclidis cap.* VII. *habet* saccum palearum. *Ita & Heruetus recens Palladij interpres. Credo in Græco fuisse σάβαρον, vel σάβαριον, quod interpres retinuit. Abdias lib.* IV. *hist. Apost. in Iacobo Ioannis fratre*: Collectis libris magicis, zabernas plenas ad Apostolum attulit ceruicibus & suis & discipulorum impositas. *Item*: Appende zabernis lapides & plumbum, & mitte in mare. *Ita ibi MSS. exhibent. Vulgò* zabyras *&* zabyris *legitur. vnde Ioannes Meursius Lexico Græco-barbaro faciebat* zabariás, *quod* zabarium, *ζαβαρεῖον, sit repositorium zabarum seu loricarum.*

Sed proba lectio apud Abdiam est zaberna. *Papias vocabularista*: Zaberna, arca vel armariolum. *Item*: Zaberna, vbi vestes reponuntur, vel quidlibet aliud. *Glossarium Camberonense MS.* zaberna dicitur vbi vestes reponuntur; arca vel armariolum.

Zæta. *Quod Vitæ Basilij cap.* V. *est* ad insigne habitaculum. *Græcè est*, ἐν ὑπερῴῳ διαίτῃ, *quod alter Vitæ Basilij interpres in* zætam *deflexit. Et* dieta *&* zæta *dicebatur. Suetonius Claudio cap.* X. In diætam, cui nomen est Hermæum, recesserat. *Sæpe &* diæta *&* zæta *occurrunt apud auctores. Vide Lexica Iuris. Glossarium Camberonense MS.* Zætę, domus quæ subtus pedes habent aquas. *Ibidẽ*: Zætæ hiemales, domus, quas calefacit subductus ignis: zætæ æstiuales sunt, quas infrigidat aqua subducta. *Eadem ferè apud Papiam.*

Zippulæ, *seu* Sippulæ. *Pelagius libello* IV. *n.* 59. Fecit de farinula lenticulam & zippulas. *Ruffinus lib.* III. *n.* 51. *in eadem re habet* placentas. *Rursus apud Pelagium libello* VIII. *n.* 15. Da eis modicas zippulas, quia de labore sunt. *Ita eo loco habent MSS. & veteres editiones. Aliqui supposuerant* pultes *pro* zippulas. *Cùm nunc* zippula *tunc* sippula *scribatur, videndum an sit à verbo* supare *vel* sipare *vel* sipere. *vide Festum & paulum, apud quos habes* farinulam *&* pultes. *Quod igitur vulgata hic lectio habebat* pultes, *erat hoc* sippularum, *quæ vera & antiqua fuit lectio, interpretamentum.*

INDEX

INDEX LIBRORVM ET CAPITVM.

PRO

LIBER PRIMVS.

Auctore D. Hieronymo & aliis variis.

In

LIBER SECVNDVS.

Auctore Ruffino Aquileiensi presbytero.

LIBER TERTIVS.

Auctore Ruffino Aquileiensi presbytero.

LIBER QVARTVS.

Auctoribus Seuero Sulpitio & Ioanne Cassiano.

Cap [illegible]

LIBER QVINTVS.

Auctore Græco incerto, interprete Pelagio S.R.E. diacono.

LIBER SEXTVS.

Auctore Græco incerto, interprete Ioanne S.R.E. subdiacono.

LIBER SEPTIMVS.

Auctore Græco incerto, interprete Paschasio S.R.E. diacono.

LIBER OCTAVVS.

Auctore Palladio Helenopol. episc. interprete Gentiano Herueto.

LIBER NONVS.

Auctore Theodoreto Cypri episcopo. interprete Gentiano Herueto.

LIBER DECIMVS.

Auctore Ioanne Moscho, interprete Ambrosio Camaldulensi.

Cap. 126.

APPENDIX.

AD

VITAS PATRVM.

HERACLIDIS PARADISVS

incerto, sed veteri interprete.

Palladii

PALLADII LAVSIACA
incerto, sed veteri interprete.

ÆGYPTIORVM PATRVM
sententiæ.

Auctore Græco incerto, Interprete
Martino Dumiensi episcopo.

INDEX

INDEX RERVM.

IN VITAS PATRVM.

ora

Palæ

Auara

B.

Calum

de eius

Dila

cum

Epipha

vultu

F.

Feſta

Hæmor

Hos[illegible]

I.

panpe

Simeo

Pecca

M.

Matana

Memo

Op[illegible]as

expau

eius

Q

S.

T

Tem

Tumulum

V

exci-

Vi-

X

Z

ab

INDEX

INDEX
NOMINVM PROPRIORVM
VIRORVM AC MVLIERVM.

A

Da-

L

M

Q

R

S

T

V

Valens

INDEX

INDEX CHOROGRAPHICVS.

A

B.

C.

Cede-

Nomus

INDEX

INDEX
IN PROLEGOMENA,
PRÆLVDIA, NOTATIONES.

B

C

Calidio

D

E

Eucha

Iacobus

K

L

Leuven

Melanium

N

O

Q

eius

FINIS.

